מסכת

זבחים

מן

תלמוד בבלי

עם כל המפרשים כאשר נדפסו מקדם ועם
הוספות חדשות כמבואר בשער השני.

ווילנא

שנת תרפ"ז לפ"ק.

MADE IN POLEND
PUBLISHED BY ROMM A/S.
WILNO.

TAŁMUD

Sp. Akc. Wydawniczo-Druk. „Rom"
Wilno, 1927

מסכת

זבחים

מן

תלמוד בבלי

עם פירוש רש"י, תוספות, ותוספות ישנים, ופסקי תוספות, רבינו אשר, קצור פסקי הרא"ש לבנו רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל, והגהות אשר"י מהג"מ ישראל מקרעמז ז"ל, ופירוש המשניות להרמב"ם ז"ל. פירוש רבינו שמשון משאנץ ז"ל ופירוש רבינו אשר ז"ל למשניות סדר זרעים .וטהרות. מבוא התלמוד לרבינו שמואל הנגיד הלוי ז"ל, ועליו נלוה קצור כללי התלמוד מלוקט מספרי הכללים ע"י הג"מ יהודה אריה ליב ז"ל דיין בפפד"מ. מסורת הש"ס, עין משפט (מראה מקומות הדינים בפוסקים הראשונים), ונר מצוה (סמני מנין הדינים שנסמנו בעין משפט), ותורה אור. כל אלה סידר וחיבר הג"מ יהושע בועז ז"ל בעה"מ שלטי הגבורים להרי"ף. חלופי גרסאות הגהות לש"ס והוספות במסורת הש"ס ועין משפט להג"מ יוסף שמואל ז"ל אבד"ק פפד"מ (כמש"נ בש"ס אמ"ד ופפ"ד בשנות תע"ד—תפ"א), והגהות ותוספות מראה מקומות להג"מ ישעיה (פיק) ברלין ז"ל אבד"ק ברעסלויא, ומוקפים בחצאי רבוע:

עליהם נוספו

א) ספר חכמת שלמה (מהרש"ל) להג"מ שלמה לוריא ז"ל.
ב) חדושי הלכות } (מהרש"א) { להג"מ שמואל אליעזר הלוי
ג) חדושי אגדות } { אידלש ז"ל אבד"ק אוסטרא.
ד) מאיר עיני חכמים (מהר"ם לובלין) להג"מ מאיר מלובלין ז"ל.
ה) מעדני יום טוב { בתחלה נקרא מעדני מלך } על הרא"ש למסכת ברכות והלכות קטנות } להג"מ יום טוב ליפמאן הלוי
ו) דברי חמודות { בתחלה נקרא לחם חמודות } וחולין ובכורות ונדה } העליר ז"ל (בעה"מ תוספת יום טוב)
ז) פלפולא חריפתא על הרא"ש סדר נזיקין להנ"ל.
ח) תפארת שמואל (השלם) על הרא"ש, להג"מ אהרן שמואל קאידנוור ז"ל (מהרש"ק).
ט) קרבן נתנאל על הרא"ש לסדר מועד ונשים, להג"מ נתנאל וייל ז"ל אבד"ק קארלכרוא.
י) חסד אברהם פי' על שמונה פרקים להרמב"ם ז"ל, מהג"מ אברהם הלוי הורוויץ ז"ל (אביו של בעל השל"ה).
יא) מסורות חדשות (הגהות בעל הלבוש) להג"מ מרדכי יפה ז"ל אבד"ק פוזנא. עם תקונים והגהות מהג"מ מרדכי זאב הלוי איטינגא ז"ל וניסו הג"מ יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן ז"ל אבד"ק לבוב (בעלי מפרשי הים).
יב) הגהות הב"ח להג"מ יואל סירקש ז"ל אבד"ק קראקא (בעהמ"ס בית חדש).
יג) הגהות הגר"א להג"מ אליהו ז"ל הגאון מווילנא (הינהו ותתקנו ע"פ כ"י מגליון הש"ס שלמד בו וזכינו למסכתות רבות ממנו).
יד) מראה יחזקאל הגהות להג"מ יחזקאל הלוי לנדא ז"ל אבד"ק פראג (בעהמ"ס נודע ביהודה כו').
טו) מעשה ר"ב הגהות להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר)
טז) גליון הש"ס להג"מ עקיבא איגר ז"ל אבד"ק פוזן.
יז) גליון מהרש"א הגהות לבנו הג"מ שלמה איגר ז"ל אבד"ק פוזנן
יח) הגהות הג"מ שאול קאצנעלנבוגן ז"ל מווילנא.
יט) הגהות הג"מ אלעזר לנדא ז"ל אב"ד בראדי (בעהמ"ס יד המלך).

☞ וראה זה חדש הוא אשר הוספנו בו על כל אלה ☜

יותר ממאה הוספות חדשות נכבדות

כוללות פירושים חדושים והגהות מרבנן גאוני קדמאי ובתראי רובם היו גנוזים עד כה בכתבי יד בגנזי הספרים אשר להממשלות או ליחידים זה בכה וזה בכה, ועין הדפוס לא שזפתם עוד. ונקובים בשמותיהם מעבר לדף הזה.

ווילנא

בדפוס והוצאת „ראם"

Rom

ואלה ההוספות החדשות שהוספנו בהש"ס הזה :

יש מהן שנוספו על כל מסכתות הש"ס ויש שלא באו רק על איזה מסכתות :

אלה מהם נדפסו בפנים הש"ס או על גליון הדף :

א) מסכת כלה רבתי — השלמה — מרובה בפרקים ובנוסחאות ישרות יתר על הנדפסת בכל ספרי הש"ס . (נמצאת בכ"י רבינו אברהם בר נתן הירחי זצ"ל בעל המנהיג , עם הגהות רבות ומראה מקומות , ויצאה לאור פ"א ע"י בעהמ"ס בית נתן).

ב) מסכתות קטנות נוספות : מסכתות ספר תורה, תפילין, מזוזה , וציצית , (נמצאו בכ"י ונדפסו בספר"מ בשנת תרי"א) .

ג) חלופי גרסאות בש"ס ע"פ נוסחאות ישנות .

ד) נוסחאות ישנות ונוסחת הבבלי במסכת שקלים .

ה) נוסחת הירושלמי במסכת הוריות .

ו) נוסחאות כתבי יד במסכת סופרים .

ז) נוסחא חדתא למס' גרים מספר מראית העין להרחיד"א ז"ל עם פירושו עליה מספרו ההוא .

ח) פירוש רב האי גאון ז"ל , למשניות סדר טהרות .

ט) — רב נסים (גאון) בר יעקב ז"ל (תלמיד רב האי גאון ומרבותיו של הרי"ף) , למסכת ברכות , שבת , ועירובין (ונקרא בשם מפתח מנעולי התלמוד) .

י) [כ"י] — רבינו חננאל בר חושיאל ז"ל (ג"כ מרבותיו של הרי"ף) , לחצי הש"ס .

יא) [כ"י] — רבינו גרשום בר יהודה מאור הגולה ז"ל (רביה דרבי' דרש"י) למס' תענית ובבא בתרא ולכל סדר קדשים מלבד זבחים .

יב) — רש"י למסכת אבות , ע"פ נוסחאות שונות .

יג) — הרשב"ם העקרי למס' ב"ב דף פ"ז , פ"ח , פ"ט , ק"ל , קל"א . שלא נדפס רק בדפוס פיזרו בשנת רע"א ובכל שאר הדפוסים נדפס בטעות פי' אחר בשמו כמ"ש בהערה לפי' הרשב"ם בדף פ"ט סוף ע"א .

יד) פי' רבינו זרחיהו הלוי ז"ל (הרז"ה בעל המאור) למס' קנים.

טו) — רבינו אברהם בר דוד ז"ל (הראב"ד בעל ההשגות) למסכת קנים ותמיד .

טז) [כ"י] תוספות ר"י הזקן ז"ל , למס' קדושין (כן ייחסום לו רושמי הספרים, אבל נראה כי טעו בזה , כי בשני מקומות מובא בהן ספר התרומה ומחברו הלא היה תלמידו של ר"י הזקן) .

יז) פי' רבינו שמשון משאנץ (משאנזא) ז"ל , למס' עדיות לתשלום מסכת בכורים , ולפרק אנדרוגינוס . ועליו גלוה גם פי' הרמ"ע מפאנו ז"ל .

יח) (כ"י) תוספות הר"ש משאנץ הנ"ל , למס' סוטה .

יט) (כ"י) תוספות ישנים למסכת יבמות .

כ) (כ"י) פי' ריב"ן השלם למס' נזיר . הפירוש שנדפס בש"ס למס' נזיר וייחסוהו לרש"י , הוא באמת לרבינו יהודה בר נתן ז"ל (כדמוכח מתוך הכ"י שמצאנוהו) אולם הנדפס משובש מאד , גם חסר ממנו הרבה , ועתה נמצא פירושו השלם בכ"י קדמון ומדוייק וההוספות והשנוים שמצאנו בו נדפסו בצד הפירוש הנ"ל הנדפס בשם רש"י ונקראו בשם נוסחת הריב"ן.

כא) [כ"י] פי' רבינו יצחק בר מלכי צדק סימפונטי ז"ל , למשניות סדר זרעים .

כב) [כ"י] פי' רבינו יהודה בר בנימין הרופא ז"ל ממשפחת הענוים (רבו של בעל שבלי הלקט) , למס' שקלים .

כג) [כ"י] פי' רבינו מאיר (מהר"ם) מרוטנבורג ז"ל , למס' נגעים ואהלות .

כד) קובץ פירושי מהר"ם מרוטנבורג לסדר טהרות , שהביאם התוי"ט , מלבד למס' נגעים ואהלות שהדפסנוהו ע"פ כ"י הנ"ל .

כה) פי' רבינו יונה החסיד מגירונדא ז"ל , למס' אבות .

כו) [כ"י] תוספות רי"ד מאת רבינו ישעיה די טראני (ר' ישעיה הראשון ז"ל) למס' כתובות ולמס' גיטין .

כז) [כ"י] תוס' חד מקמאי למס' יבמות , והוא ניהו נכדו של רבינו משלם ז"ל . וכהא הספר כתוב בכתב וכת"י כהחיד"א ז"ל בזה"ל : „חדושי יבמות לחד מקמאי ז"ל , מזכיר להרב אביו לשבת , הוא היה בזמן הראב"ד , ובא מעשה לפניהם . החיד"א ס"ט"עכ"ל.

כח) [כ"י] פי' הרא"ש ז"ל למסכת נזיר , שהיה בכ"י ישן בעקד הספרים של הרחיד"א ז"ל (והרחיד"א ז"ל חתום עליו בעצם כ"י קדשו).

כט) תוס' הרא"ש ז"ל למס' הוריות (ע"פ הנדפס בפעם הא' בפראג).

ל) פירוש הרא"ש למסכת קנים תמיד ומדות .

לא) [כ"י] תוספי הרא"ש ז"ל למסכת נדה .

לב) [כ"י] שיטה מקובצת לרבינו בצלאל אשכנזי ז"ל , קבוצת הגהות וחדושי הראשונים ז"ל לכל סדר קדשים (וחסר רק למס' חולין) ובהרבה מקומות מביא פי' רש"י האמתי שמצא בכ"י תחת המפרש האחר שנדפס על שם רש"י בכל ספרי הש"ס. (נעתקו מכ"ק מגליון הש"ס שלו שנמצא בירושלים תוב"ב . והרחיד"א ז"ל בשה"ג ח"ב מזכירן לשבח בזה"ל : הגהות נפלאות אמתיות מתוך גפ"ת כ"י שהיו לו , ולא זכינו עדיין שיצאו לאור הדפוס עכ"ל . ולמס' חולין נעתק בעצם כ"ק של תלמידו הג"מ שלמה בר ישועה עדני זצ"ל (בעה"מ פי' מלאכת שלמה על משניות שעודנו בכ"י).

לג) חכמת שלמה (מהרש"ל) לפרק חלק , אשר נשמט מכל ספרי הש"ס,ולא נדפס רק בס' ח"ש תוצאה א' בשנת ושלו"ה .

לד) [כ"י] חדושי מהרש"ל על הרא"ש למס' שבת עירובין וגיטין.

לה) פירש"י והג"י וכו' שעל הרא"ש, הוגהו ונוספו בם הרבה ע"פ הנדפס בפראג בשנת ש"ח על ידי בעל התוי"ט .

לו) [כ"י] הגהות הב"ח להל"ק מהרא"ש .

לז) הגהות מס' המת ישרים , על אדר"נ ועל מסכתות קטנות .

לח) הגהות מס' ברכת הזבח ומס' צאן קדשים לסדר קדשים.

לט) תפארת שמואל , השגות על מהרש"א להג"מ אהרן שמואל קאידנוור ז"ל (מהרש"ק) (בעהמ"ס ברכת הזבח) (מלבד הגהותיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות) .

מ) [כ"י] פסקי תוספות למס' מעילה שלא נדפסו עד כה בכל ספרי הש"ס ואנחנו מצאנום בפסקי תוס' כ"י ישן על קלף .

מא) [כ"י] נוסחאות ישנות בפסקי תוס' שנמצאו בכ"י ישן נושן על קלף .

מב) פי' קרבן העדה למס' שקלים, להג"מ דוד ז"ל אבד"ק דעסויא.

מג) פי' הג"מ חיים יוסף דוד אזולאי ז"ל (מספרו כסא רחמים) לאדר"נ ולמסכתות קטנות .

מד) [כ"י] הוספות להגהות הגר"א ז"ל . וביותר בסדר זרעים ומסכת שקלים , מעצם כי"ק .

מה) הגהות הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד באורו שנזכר לקמן שנדפס בסוף) .

מו) מים טהורים הגהות למסכת כלים להג"מ יהודה ליב הלוי עדיל ז"ל מ"מ מסלאנים (בעהמ"ס אפיקי יהודה) .

מז) הגהות והקונים בפי' הרא"ש למס' קנים מס' יעיר קנו.

מח) ספר תקלין חדתין על מס' שקלים מתלמוד ירושלמי , מהג"מ ישראל בהר"ש ז"ל מ"מ דשקלאב (תלמידו של הגר"א), עם הגהות הגר"א ז"ל למסכת ההיא .

מט) [כ"י] נמוקי הגרי"ב הגהות על מהרש"א להג"מ יהודה בכרך ז"ל אבד"ק סייני (מלבד חדושיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות) .

נ) ספר בנין יהושע על אבות דרבי נתן , מאת הרב יהושע פאלק ב"ר יצחק אייזיק מליסא ז"ל .

נא) ספר נחלת יעקב למסכתות קטנות , מאת הרב יעקב (יאקב) ב"ר ברוך נוימבורג ז"ל .

נב) עין משפט , מסורת הש"ס , גליון הש"ס וציון ירושלים כלם למס' שקלים , מאת בעלי מפרשי הים ז"ל .

נג) הגהות על פי' הרמב"ם והר"ש לסדר זרעים מהג"מ שמואל פריינד ז"ל מדייני פראג (בעהמ"ס זרע קדש) . ונדפסו על הגליון בצדם מבלי הזכרת שם מחברן .

נד) [כ"י] לב חכמים למסכת שמחות .

ואלה ילוו על הש"ס בסוף המסכת :

נה) [כ"י] פירוש קדמון למס' מעילה , הובא בשיטה מקובצת כ"י בשם „פירוש לא נודע למי" .

נו) אור זרוע הקצר על מסכת יבמות , להג"מ חיים מנוואשטט בן הריא"ז ז"ל בעהמ"ס אור זרוע (ונדפס פ"א על גליון פסקי הרא"ש בש"ס דפוס וויניציאה) .

נז) ספר מהדורא בתרא למהרש"א , עם חדושי הלכות ואגדות מחתנו הג"מ משה בר' יצחק בר בונם ז"ל אבד"ק לובלין.

נח) חכמת מנוח , חדושים מהג"מ מנוח הענדיל ז"ל (בדורו של מהרש"ל) .

נט) מים חיים , חדושים מהג"מ יחזקיה די סילוא ז"ל (בעהמ"ס פרי חדש) .

ס) כללי התלמוד , להג"מ חיים בנבנשתי ז"ל (מספרו כנה"ג ושיורי כנה"ג)

סא) [כ"י] הגהות ישנות למס' נדה שנכתבו בכ"י ספרדי ישן על גליון המסכת דפוס וויניציאה שנת רפ"ז .

סב) [כ"י] חדושי הג"מ משה ב"ר אברהם ז"ל אבד"ק הוראדנא (בעהמ"ס תפארת למשה) .

סג) הגהות הג"מ נתן בורגיל ז"ל , לסדר קדשים ומס' הוריות (מספרו חק נתן) .

סד) [כ"י] באור הגר"א ז"ל למס' ערכין ונקרא יד אליהו .

סה) [כ"י] הגהות חדשות מהגר"א ז"ל למס' תמורה , מלבד אלה שנדפסו על הדף מכ"י .

סו) [כ"י] באור הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד אהלות) אשר קבל ממנו תלמידו הג"מ בונם ז"ל משקלאב ונעתק ע"י הרד"ל ז"ל, והלק גדול ממנו כלו חדש , שלא נמצא בא"ר.

סז) ספר אורח מישור למס' נזיר , מהג"מ יוחנן ב"ר מאיר ז"ל מקרעמניץ .

סח) הגהות הג"מ יחיאל היילפרין ז"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ס סדר הדורות) .

סט) [כ"י] חדושים והגהות מהג"מ יעקב עמדין (הריעב"ץ) ז"ל (מעלם כי"ק מגליון הש"ס שלו) .

ע) [כ"י] חדושים מהג"מ גדליה ליפשיץ ז"ל , על איזה מסכתות מכי"ק , ומספרו רגל ישרה לאדר"נ ומס"ק .

עא) חדושים מבנו הג"מ ישראל ליפשיץ ז"ל בעהמ"ס תפארת ישראל על משניות .

עב) [כ"י] חדושים מהג"מ צבי הירש ברלין ז"ל (נכד לבעל חכם צבי ז"ל) .

עג) חדושים מהג"מ משה סופר ז"ל אבד"ק פרעסבורג (בעה"מ שו"ת חתם סופר וכו') .

עד) שדה צופים על הרא"ש להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר) .

עה) חדושים מהג"מ זאב וואלף הלוי מבאסקוויץ ז"ל (בעהמ"ס סדר משנה) .

עו) חדושים מהג"מ ברוך פרענקיל תאומים ז"ל (בעה"מ ספר ברוך טעם וכו') .

עז) [כ"י] חדושים מהג"מ יעקב צבי יאליש ז"ל מדינוב (בעהמ"ס מלא הרועים וכו') .

עח) [כ"י] הגהות למס' שבועות מהג"מ ליב ברלין ומהג"מ נח חיים צבי ז"ל (בעהמ"ס מעין החכמה) .

עט) (כ"י) מצפה איתן להג"מ אברהם ז"ל ממינסק (בעהמ"ס משכיל לאיתן וכו') . (עם תוספת מרובה מכי"ק על הנדפס בש"ס דפוס זיטאמיר) .

פ) [כ"י] חדושים מהג"מ שלמה איגר ז"ל , למסכתות שלא נדפסו עוד עליהן (מלבד הנ"ל מעל"ד) .

פא) חדושים מהג"מ צבי הירש חיות ז"ל אבד"ק זאלקווא (בעה"מ שו"ת מהר"ץ וכו') .

פב) [כ"י] קרני ראם להג"מ אהרן משה טויבש ז"ל אבד"ק יאסי (בעה"מ שו"ת תועפות ראם). כולל הערות על מהרש"א וחדושי גפ"ת (נוסף עתה מכי"ק על הרבה מסכתות שנדפסו בלעדו) .

פג) [כ"י] הגהות בנו הג"מ שמואל שמעלקא טויבש ז"ל אבד"ק יאסי .

פד) ארץ צבי הגהות על הגהות אשר"י מהג"מ יהודה צבי ז"ל (בעה"מ שו"ת מנחת יהודה) .

פה) [כ"י] שער הלקטות הגהות מהג"מ יששכר ז"ל (בעהמ"ס פתחי שערים) .

פו) [כ"י] חדושי הרד"ל מהג"מ דוד לוריא ז"ל מביחאוו ישן (בעל ההגהות על המדרש רבה ופדר"א וכו') .

פז) [כ"י] הוספות לחדושי והגהות הרש"ש , וחדושים מבנו הג"מ מתתיהו שטראשון ז"ל מווילנא .

פח) [כ"י] חדושים מהג"מ יוסף חנינא ליפא מייזליש ז"ל (בעה"מ שו"ת תפארת יוסף) .

פט) [כ"י] הגהות למסכת נזיר מהג"מ אשר הכהן ז"ל אבד"ק שערשב (בעהמ"ס ברכת ראש) .

צ) [כ"י] חדושים מהג"מ שמחה ז"ל אבד"ק דעסוי (נכד של הג"מ צבי חריף ז"ל) .

צא) [כ"י] מלאכת יום טוב מהג"מ יום טוב ליפמאן ז"ל אבד"ק קאפולי (בעהמ"ס קדושת יום טוב וכו') .

צב) [כ"י] בן אריה מהג"מ זאב בן אריה ז"ל אבד"ק טעלז.

צג) חדושים מהג"מ אליהו גוטמאכר ז"ל אבד"ק גרידץ (בעהמ"ס צפנת פענח) .

צד) [כ"י] חדושים מהג"מ יצחק אייזיק חבר ז"ל אבד"ק טיקטין (בעה"מ שו"ת בנין עולם) .

צה) [כ"י] חדושים מהג"מ נחמיה בירך הלוי ז"ל מדובראוונא (בעה"מ שו"ת דברי נחמיה) .

צו) [כ"י] מראה כהן להג"מ בצלאל הכהן ז"ל מד"א פ"ק ווילנא (בעהמ"ס ראשית בכורים) .

צז) [כ"י] חדושים מהג"מ אלעזר משה הלוי הורוויץ שליט"א אבד"ק פינסק .

צח) [כ"י] פורת יוסף להג"מ יוסף שליט"א מד"א פ"ק ווילנא .

צט) הגהות אמרות טהורות על פי' הר"ם והר"ש והרא"ש לכל סדר טהרות להג"מ שמואל פריינד ז"ל הנ"ל .

ק) [כ"י] חשק שלמה להג"מ שלמה הכהן שליט"א מד"א פ"ק ווילנא .

קא) [כ"י] יפה עינים להג"מ אריה ליב יעלין שליט"א אבד"ק בילסק (בעהמ"ס קול אריה וכו') . כולל מ"מ לתלמוד ירושלמי , למדרשים , ילקוט , ספרא , ספרי ומכילתא ופדר"א ופסק"ר , עם הערות וחדושים בחלופי גרסאות ושנוים שבין תלמוד בבלי לירושלמי . (ובהם הגהות ומ"מ בירושלמי למס' ברכות ושבת להג"מ ליב ברלין ז"ל ויזכרם בשם הגרל"ב) .

קב) [כ"י] המתרגם כולל באור מלות הלועזיות שברש"י , תוספות והרא"ש , ובפי' המשניות להרמב"ם והר"ש .

קג) פסקי תוספות , ומסורת הש"ס , ועין משפט , ותורה אור , שכל אלה נשתבשו מאד בכל ספרי הש"ס , הוגהו ונתקנו בש"ס הזה ע"י גדולי התורה .

גם הוספנו בו : א) הגהות מספר שיח יצחק על תוספות ישנים למסכת יומא . ובכ"מ שנדפס בהן מלפנים „עי' שיח יצחק" הדפסנו את תוכן דבריו מפורשים במקומם . ב) מראה מקומות בפירש"י ורמב"ם למסכת אבות . ג) ציוני הפרקים של התוספתא בר"ם ובר"ש . ד) שנוי נוסחאות בהקדמת הרמב"ם מכ"י ערבי . ה) ציוני המסכתות בתוספות .

על כל אלה נוספה בו הגהה כפולה ומכופלת מדויקת ומזוקקת שבעתים

ע"פ נוסחאות ישנות וספרים מדויקים היותר קדמונים , וע"פ הגהות גדולי המפרשים . גם נגלה אור חדש לעינינו , הוא ניהו ש"ס של הג"מ יעקב עמדין ז"ל אשר סדרו והכינו להדפיסו בחייו ויעמול בו שנים רבות להגיהו ולנקותו מכל שבוש ושגיאה , והעיר עליו הערות יקרות ויעטרהו בהגהות וחדושים רבים בציונים ומ"מ , הכל בעצם כתב ידו הקדושה מראש הש"ס עד סופו . חמדה גנוזה הזאת מצאנוה באמשטרדם , ומרגליות הטובות שבה , שבצנו בעטרת הש"ס לכבוד ולתפארת , והגהתו המדויקת היתה להמגיהים לעינים .

כל הזבחים *שנזבחו שלא לשמן כשרים א] אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה °חוץ מן הפסח והחטאת ב] הפסח בזמנו והחטאת בכל זמן רבי אליעזר אומר אף האשם הפסח בזמנו והחטאת והאשם בכל זמן אמר רבי אליעזר החטאת באה על חטא והאשם בא על חטא מה חטאת פסולה שלא לשמה אף האשם פסול שלא לשמו *יוסי בן חוני אומר הנשחטין לשם פסח ולשם חטאת פסולין שמעון אחי עזריה אומר שחטן לשם גבוה מהן כשרין לשם נמוך מהן פסולין כיצד קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים פסולין קדשים קלים ששחטן לשם קדשי קדשים כשרין הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשרין שלמים ששחטן לשם בכור ולשם מעשר פסולין: גמ' *למה לי למיתנא ג] אלא שלא עלו ליתני ולא עלו לבעלים לשם חובה הא קמ"ל לבעלים הוא דלא עלו לשם חובה אבל בקדושתייהו קיימי ואסור לשנויי בהו וכ"דרבא *דאמר רבא "עולה ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק דמה שלא לשמה *איבעית אימא סברא איבעית אימא קרא איבעית אימא סברא משום דשני בה כל הני לישני בה וליזיל איבעית אימא קרא °מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה וגו' *האי נדבה נדר

(דברים כג)

רש"י

כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן. שנשחט עולה לשם שלמים: כשרים. לזרוק דמן ולהקטיר אימוריהם ולאכול את הנאכלין אע"פ שמלותן לשוחטן לשמן כדיליף בגמ': אלא שלא עלו וכו'. וצריך להביא אחר לחובתו או לנדרו וישחטו לשמו: חוץ מן הפסח והחטאת. שהן פסולין לגמרי ויליף לה בגמ': הפסח בזמנו. [פסול] שלא לשמו כל זמן שחיטתו דהיינו מחצות היום של ערב פסח עד הערב אבל קודם לכן ואחר מכאן קיימא לן (לקמן דף ז:) דפסח בשאר ימות השנה [שלמים] הוא וכל דינו כשלמים ואמרינן לעיל דשאר זבחים כשרין שלא לשמן ובגמ' יליף לה מקראי: אף האשם. כדמפרש טעמא ואזיל: הנשחטין לשם פסח. כל שאר זבחים שנזבחו בי"ד בניסן לשם פסח או שנזבחו לשם חטאת בכל זמן פסולין כי היכי דהיכא פסולין לשם אחרים ובגמרא יליף טעמא דאחרים לשם פסח בברייתא: שמעון אחי עזריה. על שם שעזריה עסק בפרקמטיא וסיפק צרכי שמעון אחיו בשעה שהיה עוסק בתורה והתנו ביניהן שיהא חלק לעזריה בשכר תלמודו של שמעון כדאמרי' בסוטה (דף כא.) אם יתן איש את כל הון ביתו וגו' לא כשמעון אחי עזריה לפיכך נקרא על שמו שלמד על ידו: שחטן לשאר זבחים לשם גבוה מהן כשרין כדמפרש ואזיל ובגמרא (לקמן דף יא:) יליף לה ומפרש להאי כשרין אי כשרין [ועלו] קאמר ובתרתי *פליגי אי כשרין ולא עלו קאמר ובגבוה ובנמוך הוא דפליגי: לשם נמוך מהן פסולין. לגמרי: בכור ומעשר בהמה נמוכין משלמים כדאמרינן בפ' כל התדיר (לקמן דף פט.) מפני שהשלמים טעונין מתן ארבע סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק: גמ' למה לי למיתני אלא. להאריך בלשונו ליתני ולא עלו לבעלים כו' לשון קצרה כדקיימא לן (פסחים דף ג:) לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה: הא קמ"ל. שאין בהם שום ירידה אלא אותה לבדו: אבל בקדושתייהו קיימי ואסור לשנויי בהו. תו שינויא אחרינא לעבוד את מ[ש]אר עבודות לכתחילה שלא לשמן: מיהו אם עבר ושינה כשר: משום דשני בה. חדא זימנא לישני בה כל הני וניזיל:

תוספות

כל הזבחים שנזבחו כו'. עבודה קמייתא נקט והוא הדין קבלה והולכה וזריקה כדקתני סיפא (לקמן ד' יג.) ושינוי קודש שייך בהנך ארבע עבודות כגון עולה לשם שלמים אבל שינוי בעלים לא שייך אלא בזריקה כגון שוחט או מקבל או מוליך קרבן ראובן ע"מ לזרוק דמו לשם שמעון כדמוכח לקמן בפירקין (דף י.) וצריך לדקדק מנא ליה להש"ס שינוי בעלים דקבעי לקמן בפרקין (דף ד.) מנא לן דבעינן זביחה לשמה כו' והדר קאמר אשכחנא שינוי קודש שינוי בעלים מנא לן משמע דאמתניתין קאי וכולה מתניתין לא מישתמעא כלל שינוי בעלים דליכא דלשמן משמע לאפוקי שינוי קודש וכולה מתניתין לא נקיט אלא שינוי קודש דקתני נמי בסיפא (שם דף יג.) כיצד לשמן ושלא לשמן לשם פסח לשם שלמים ונראה דסמך אמתניתין דלקמן פרק בית שמאי (דף מו:) דתנן לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זובח וכן פירש בקונטרס בגמ' וא"ת אי אההיא קאי א"כ הוה ליה לפרושי נמי מנא לן לשם השם לשם אישים [לשם ריח] לשם ניחוח וי"ל דלא אתי לפרושי אלא בהני דכשירין ולא עלו לשם חובה אבל הנך כשירין ועלו לשם חובה כמו שאפרש ועוד י"ל דשלא לשמן דמתניתין משמע בין שינוי קודש בין שינוי בעלים כמו ברייתא דרבי שמעון קמלה שלא לשמה דמוקי ריש פ"ק דמנחות (דף ב:) בשינוי בעלים ולהכי *נמי[לא פריך]בפירקין דהנך ארבעה דברים מנא לן דלא מיירי בהן במתני' ומיהו רבה דווקא מוקי לה בשינוי בעלים אבל רבא ורב אשי לא מוקמי לה הכי התם ואם תאמר והא בפרק בית שמאי (לקמן דף מו:) דריש להו מדכתיב עולה אשה ריח ניחוח לה' עולה לשם עולה והיינו שינוי קודש ובפירקין בגמ' (לקמן דף ז.) דריש שינוי קודש מקרא אחרינא ויש לומר דקרא דהתם בהקטרת אימורים והכא בעבודת הדם ואע"ג דקתני לשם ו' דברים הזבח נזבח הוא הדין הזבח נקטר דהא קרא דמייתי התם בהקטרה מיירי ומ"מ שפיר דריש מקרא דהתם זביחה לשם ו' דברים מדאיתקש אל שם זבח דלשם זבח דהיינו שינוי קודש הוי בין בעבודת דם [כדיליף] מקראי דפירקין בין בהקטרה [כדיליף] מקרא דהתם ה"ה שאר *חמשה דברים יהו בזביחה כמו בהקטרה ומיהו הא לא מצינן למילף מהיקישא דנימא ולא עלו לשם חובה ואינה מרצה *בכל (מקום) הנך ו' דברים דההוא קרא כתיב בהקטרת אימורים והוא עצמו שלא הוקטרו אימורים כשר ולקמן דמייתי קרא לשם זבח דהיינו שינוי קודש לא מייתי נמי קרא לשם זובח דהיינו שינוי בעלים *משום דהנהו ו' דברים לא שייך לפרש בשעת הקטרה דבשעת הקטרה לא משכחת לשם זובח דשינוי בעלים ליתיה אלא בשוחט ע"מ לזרוק או מקבל ומוליך ע"מ לזרוק כדמוכח בפירקין (לקמן ד' ח.) ובשעת הקטרה כבר נזרק הדם ואם כן מהיכא תיתי הקטרה לשם זובח דבההוא קרא לעולה אשה ריח ניחוח לא כתיב ומעבודת דם לא אתי דעבודת דם גופיה ליתיה אלא בע"מ לזרוק כדפרישית והשתא זביחה לשם ששה דברים והקטרה לשם ששה דברים המשה אי נמי הא דקאמר זביחה לשם ששה דברים לא שחישב בשעת שחיטה לשם ו' דברים אלא כלומר הזבח נעשה לשם ו' דברים וכל אחת בשעתה *ובפ' המפקיד (ב"מ דף מג:) פירשתי הא דמחשבה פוסלת בקדשים הו' כגיגוב הזבח נעשה [שלא] לשמה או אפילו במחשבה: הפסח בזמנו. אבל שלא בזמנו לא ואפי' שוחטו לשם עולה ואפילו למ"ד בעי עקירה מ"מ הוי שלמים כדדרשינן ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים כל דשחיט ליה שלמים ליהוי לקמן בפירקין (דף ח:): החטאת באה על חטא והאשם בא על החטא. היכא חטאת ואשם נמי דאין באין על חטא כגון חטאת יולדת ואשם מצורע אלא משום דרובא אתו על חטא נקטו להו אהדדי: לשם גבוה מהן כשירין. בגמרא* מיבעי לן אי בעי למימר כשירין ומרצין ופליגי תרתי או כשירין ואין מרצין ולא פליגי אלא בחדא [משמע דלא מספקא אלא בחדא] כגון *בגבוה אבל בנמוך פשיטא ליה דפסולין לגמרי קאמר ותימה מנא ליה דילמא פסול ולא עלו קאמר דאשכחן [בברייתא] כי האי גוונא דתניא לקמן (דף ד.) שלמים ששחטן לשם תודה פסולין והיינו פסולין ולא עלו ולא פסולין לגמרי ויש לומר משום דדרשינן טעמא דשמעתא בגמרא (שם דף יא:) מדכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו במורם [מהם] אין מחללין בנמוך מהם מחללין וחילול משמע פסול גמור ואע"ג דדרשינן בגמרא* קדשים מחללין קדשים ואין חולין מחללין קדשים ולא מיפסלו שאר קדשים שלא לשמן מכל מקום שייך בהן חילול משום פסח וחטאת דמיפסלו *ועוד יש לדקדק מגופה דמתניתין הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשירין משום דהוי לשם גבוה דאי לשם נמוך מיפסלי והיינו לענין פסול גמור דבבכור ובמעשר לא שייך לא עלו לבעלים לשם חובה: ואסור לשנויי. יש מקומות שהתנא [היינו] חושש להשמיענו חידוש זה ובפרק התכלת (מנחות דף מח:) גבי שאר שלמי נזיר וגבי אשם נזיר ואשם מצורע דקתני כשירין ולא עלו ולא קתני אלא: קרי ליה נדר וקרי ליה נדבה. משמע הכא דכל היכא דכתיב נדר נדר דוקא נדבה נדבה דוקא וכן בפרק קמא דר"ה (דף ו.) לענין בל תאחר ואפילו לר"מ בפ"ק דחולין (דף ב.) דדריש טוב אשר לא תדור טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר אלמא קרי לנדבה נדר שאני הכא דדריש מדשני קרא בדיבוריה א"נ בחולין דריש דכיון דחייש קרא לתקלה לא שנא נדר לא שנא נדבה דבתרוייהו איכא למיחש אי נמי משום דנדר נפקא לן מקרא דכי תחדל לנדור ש"מ דטוב אשר לא תדור לנדבה אתא: ואם

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הל"א סמג לאוין שלג:
ב ב מיי' שם הל"ג:

גליון הש"ס

כתני' חוץ מן הפסח. עיין מנחות דף מח ע"ב תוס' ד"ה כבשי: תוס' ד"ה כל וכו' ובפ' המפקיד פירשתי. עיין לקמן דף ד' ע"ב תוס' ד"ה מחשבה ודף מא ע"ב רש"י ד"ה כגון שנתן ובמנחות דף ב ע"ב רש"י ד"ה אבל מחשבה דמינכרא ובפסחים דף סג ע"א תוס' ד"ה ר"מ סבר ובחולין דף לט ע"א תוס' ד"ה אלא זביחה:

וגי' רש"ק נמי פריך בפירקין כו' מנא לן דלא מיירי בהן כו' וגי' ל"ק ולהכי נמי לא מפרש בפירקין הנך כו'

מסורת הש"ס

עי' ל"ק בפס פ"י הפסח זמן כו' ומותן כל ענין מיכות
מנחות ד: יומא פ"ד ע"ב
פסחים סב: ע"ש
מנחות ב.
ב"מ פליגי בגבוה ונמוך ולא עלו קאמר ובנמוך הוא כו'
[לקמן ב:]
[נדרים ד: וש"נ]
לקמן ה: מנחות ב.
ב"מ ד' ע"ק ב"מ מכל
ב"מ משום דשינוי בעלים לא שייך כו' ל"ק בפס פ'
לקמן יא:
ב"מ בנמוך
לקמן ג:
ל"ע דלקמן בגמרא רולה לדייק כן ממלת כשירין ודחי דילמא הא כדאיתא כו' וא"כ מפסולים יוכל לדחות ג"כ

שיטה מקובצת
(כתב יד)

הגהות נפלאות אמתיות לרבינו בצלאל אשכנזי ז"ל מתוך גפ"ת כ"י שהי' לגביו. וגם חדושים ושיטות הראשונים ז"ל שקבצן וכתבן על גליון הש"ס שלו ד' ווינציאה רפ"ב.

א] אלא שלא עלו כו'. וצריך להביא אחר לחובתו או לנדרו כדפי' בקונטרס ודוקא נדר שהוא חייב באחריותו אבל נדבה אם שחטו שלא לשמה אין צריך להביא אחר דהא אפי' אם נאבד אינו חייב באחריותו. תוס' הר"פ: ב] הפסח בזמנו. פסול שלא לשמו כל זמן שחיטתו דהיינו מחצות היום של ערב פסח עד הערב אבל קודם זמנו ואחר זמנו קי"ל דהוי שלמים דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוי וכל דינו כשלמים וא"כ כי שחטו נמי לשם עולה או לשם קרבן אחר כשר הוא ודינו כשלמים כדקיי"ל כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים ומ"מ קודם זמנו ולאחר זמנו אינם שוים דאחר זמנו לא בעי עקירה ואפי' שחטו סתם כשר ואפי' שחטו לשם פסח בפירוש כשר ושלמ' לשם פסח קשחים כדאמרי' במס' חולין בפ' השוחט אבל קודם זמנו אם שחטו סתם פסול כיון דמסתמא לשם פסח קאי לכך בעי עקירה שיעקרנו בפירוש משם פסח לשם אחר וא"ת מאי איריא דפסח בזמנו דפסול שלא לשמו אפי' קודם זמנו נמי דהא אם שחטו קודם זמנו לשם פסח או סתמא נמי פסול אע"ג דדינו להיות כשלמים וי"ל דהתם לאו משום דשלא לשמו הוא דמיפסל אלא משום דקודם זמנו שם פסח עליו לגמרי כיון דלפסח קאי וכי שחיט ליה לשם פסח או סתמא הו"ל פסח ששחטו קודם חצות דמיפסל משום דבין הערבים אמר רחמנא ושנת הכתיב עבד חד בפ' החדש הזה לכם וחד בפ' ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו ואע"ג דאיכא קראי בגמרא נמי דקודם זמנו הוי שלמים היינו דוקא ע"י עקירה כדדריש ליה בגמרא ע"י כלל ופרט וכלל ואף למאי דמסיק לובר רביה הוא מ"מ מטעים לשמו כמו שאפרש בגמרא בעז"ה והילכך קודם זמנו לעולם שם פסח עליו עד דעקר ליה שם פסח לשם שלמים ולכך מיפסל לשם פסח או סתמא מטעם פסח ששחטו קודם חצות כדפי' רש"י אבל שחטו לאחר הפסח לשם אחר הוי שלמים כיון דנפק ליה משם פסח ואפי' שחטו לשם עולה דהשתא הוי שלא לשמו אפ"ה כשר דמידי דהוה אזבחים דכשרין שלא לשמן לא משכחת שלא לשמו פסול בפסח אלא בזמנו דוקא יתרץ דפסח ששחטו קודם זמנו לשם פסח לאו משום שינוי קודש הוא דמיפסל דהא נמי אם שחטו סתמא פסול וכל הזבחים דפסולין משום שינוי קודש כששחטן שלא לשמן אם שחטן סתמא כשרים כדמוכח בגמרא תוס' שו"ך: ג] אלא כלומר משמע שיש בו כשרות אחר שלא וכו' אבל בקדושתייהו קיימי פי' בשם קדושה ראשונה דעדיין שם הראשון עליהם ואסור לשנויי בהו גם מכאן ואילך תוס' שו"ך:

אלא

נדר הוא אלא אם כמה שנדרת עשית יהא נדר ואם לא נדבה יהא ונדבה מי שרי לשנויי בה אמר ליה רבינא לרב פפא לא הוית גבן באורתא בתחומא בי תרמך דרמי רבא מילי מעלייתא אהדדי ושני להו מאי מילי מעלייתא תנן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כו' טעמא דשלא לשמן הא "סתמא עלו נמי לבעלים לשם חובה אלמא סתמא נמי כלשמן דמי ורמינהי *כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול וסתמא נמי פסול ושני זבחים בסתם לשמן עומדין אשה בסתמא לאו לגירושין עומדת וזבחים בסתמא כשירין מנלן אילימא מהא דתנן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כו' ולא קתני שלא נזבחו לשמן גבי גט נמי הקתני כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול ולא קתני שלא נכתב לשם אשה פסול אלא מהא (א) *דתנן כיצד לשמן ושלא לשמן לשם פסח ולשם שלמים טעמא דאמר לשם פסח ולשם שלמים הא לשם פסח וסתמא כשר אלמא סתמן כלשמן דמי דילמא שאני התם דאמר °כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה אלא מסיפא שלא לשמן ולשמן לשם שלמים ולשם פסח טעמא דאמר לשם שלמים ולשם פסח הא סתמא ולשם פסח כשר דילמא שאני התם דאמר *יוכיח סופו על תחילתו אי נמי איידי דתנא לשמן ושלא לשמן תנא נמי שלא לשמן ולשמן אלא מהא *לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זובח לשם (ב) שם לשם אשים לשם ריח לשם ניחוח והחטאת ואשם לשם חטא א"ר יוסי אף מי שלא היה בלבו לשם אחת מכל אלו כשר שתנאי בית דין הוא אתנו בית דין דלא לימא לשמו דילמא אתי למימר שלא לשמו ואי סלקא דעתך סתמא פסול קיימי בית דין ומתני מילתא דמיפסיל ביה וגבי גט דסתמא פסול מנלן אילימא מהא דתנן *היה עובר בשוק ושמע (ג) סופרים מקרין איש פלוני גירש פלונית ממקום פלוני ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול לגרש בו דילמא כדרב פפא דאמר *רב פפא הכא בסופרים העשויין להתלמד עסקינן ולא איכתוב לשום כריתות כלל אלא מהא יתר

רש"י

נדר הוא. דהא כאמר נדרת כתיב ויש חילוק בין נדר לנדבה נדר דאמר הרי עלי ונדבה הרי זו: אם כמה שנדרת עשית. בעבד עבודיתיה לשמה: יהא נדר. ויעלה זה לנדרך: ואם לאו יהא לנדבה. כלומר כהנדבת לזה נדבה אחרת ולא לשם הראשונה: ונדבה מי שרי לשנויי בה. וכיון דרחמנא קרייה נדבה מי שרי לשנויי בה הא אמרינן בפ' שני (לקמן ד' כט:) אסור לחשב בקדשים ויליף מקרא דלא יחשב והכי מידרש קרא אם מוצא שפתיך תשמור ועשית או יהיה נדר אשר נדרת ואם לאו נדבה: (מפי השמועה במנחות עד כאן): לא הוית גבן באורתא בתחומא. כלומר חבל על שלא היית אמש בשבת אצלנו בתוך התחום שתוכל לבא לבית המדרש ולשמוע: בי תרמך. שם מקום: ושני להו. ופירקן: שלא לשמן. משמע דעיקר שמייהו בהדיא: שלא לשם אשה. האשה הזאת שנכתב לשום אחרת ששמה כשם זו פסול דכתיב וכתב לה לשמה: וסתמא נמי פסול. כגון אם כתבו הסופר [סתם] לשם נאה שיהא מזומן לכשיבא אדם אצלו ששמו ושם אשתו (שוין) כן ויתננו לו ולקמן מפרש מנלן ממתני' דסתם פסול: ושני. ותריץ רבא גופיה דרמינהו אהדדי: בסתמן לשמן עומדין. הילכך כל כמה דלא עקר שמייהו בהדיא הוו לשמן: מנלן. *ממתני' היכי שמע ליה רבא דתיקשה ליה: שנזבחו שלא לשמן. משמע דעקר שמן מהן: שלא נזבחו לשמן. משמע שלא הזכיר שמן עלייהו דהיינו סתמא: שנכתב שלא לשם אשה זו. משמע שנכתב לשם אחרת בפירוש: כיצד לשמן כו'. מתני' היא: לשם פסח ולשם שלמים. כך חישב עליו: הא לשם פסח וסתמא. שלא חישב אחריו לשם שלמים כשר ואע"ג דסוף שחיטה סתמא איסתחיט: אלמא סתמן כלשמן דמי. דאי כשלא לשמן דמי הויא ליה כאילו אמר לשם פסח ולשם שלמים: על דעת [ראשונה. אבל] היכא דשחטיה כוליה סתמא אימא לך דפסול: הא סתמא [ולשם] פסח. תחילה שחטה סתם וסופה לשם פסח כשר ולא מיפסיל משום תחילתה אלמא סתמא כלשמן: א"נ איידי כו'. כלומר לעולם לא תידוק מיניה הא סתמא ולשם פסח כשר דלעולם אימא לך פסול דסתמא כשלא לשמו והאי דקתני לשם שלמים איידי דפריש בלשמן ולא לשמן לשם שלמים דהתם דווקא הוא דאילו סתמא הוי כשר דעל דעת ראשונה הוא עושה פריש נמי הכא דמתני' בשלא לשמו ולשמו לשם שלמים ולשם פסח ולאו דווקא דה"ה לסתמא ולשם פסח דמיפסל בתחילת שחיטה: לשם ששה דברים. משנה בפרק ב"ש ומקראי יליף להו: לשם זבח. לשם מה שהוקדש: לשם זובח. שיתכפר בו בעליו ולא שיתכפר בו אחר: לשם (ד) שם. (לנחת רוח) להקב"ה שאמר (*ונעשה רצונו): לשם אשים. להקטירם ולא לעשותם צלי על המזבח קרבוני"ש בלע"ז: לשם ריח. לאפוקי איברים שצלאן והענן דשוב אין בהן ריח והכי מפרש להו התם: לשם ניחוח. לשם הנחת רוח להקב"ה שאמר ונעשה רצונו: שלא היה בלבו. לשמו אלא סתם ולא הזכיר אחד מאלה: שתנאי בית דין הוא. שישחטו סתם ולא יזכירו בשחיטתן לשמו כדמפרש טעמא ואזיל אתנו ב"ד דלא נימא לשמן כו': וגבי גט דסתמא פסול מנא ליה. כלומר היכי שמע ליה רבא ממתני' דגיטין דפסול דתיקשה ליה ורמינהי אהדדי: מקרין. את התלמידין שמלמדין אותן לכתוב טופסי גיטין: דלא איכתוב לשם כריתות כלל. אבל היכא דאיכתב כן] לשם כריתות שיהא מזומן לו לכשיזדמן לו *מגרש ששמו ושם אשתו כן] שוין בו כשר: יגמלך

תוספות

ואם לאו יהא נדבה. אע"ג דבפ"ק דר"ה (דף ו.) דריש ליה לענין בל תאחר דלא שייך לאחר שחיטה הכא דריש מפשטיה דקרא דמשמע דקרי ליה לנדר נדבה: **זבחים** בסתם לשמן הן עומדין. ואינו פסול עד שיטין שלא לשמן [וא"ת בפ"ק דחולין (דף יב:) בעי ר"י אי קטן יש לו מחשבה וכו' ופי' בקונטרס כגון בשחיטת קדשים דיליף ברים זבחים דבעי לשמה ושחט קטן עולה לשמה מי הוי כוונה או לא הא משמע הכא דמסתמא נמי כשר ואינו פסול עד שיטין שלא לשמן] וי"ל דסתמא דקטן גרע דאין לו דעת להבין שהן קדשים וסבור שהן חולין והוה ליה מתעסק ופסול כדאמר בפרק בית שמאי (לקמן דף מו:) לשם חולין כשירין משום חולין פסולה והאי קטן אפילו אומר יודע אני שהן קדשים ולשמן אני מתכוין מיבעיא לן אי כוונהו כוונה או דילמא לא מהני אם אין מעשיו מוכיחין: **סתם** אשה לאו לגירושין עומדת. ואפי' זינתה תחת בעלה מכל מקום לאו להתגרש בגט זה עומדת וגם אם לא ירצה הבעל לא יגרשנה °אלא שלא השמשנו ומתוך הא מילתא מיתרצא מה שמקשים בסוף פרק שני דגיטין (דף כג.) דאמר עובד כוכבים אדעתא דנפשיה עביד ואינו כשר לכתוב את הגט ובפ' שני דעבודה זרה (דף כו:) אמרי' ימול ארמאי ואל ימול כותי משום דכותי מתכוין לשם הר גריזים [והתם נמי] בעינן לשמה כדדרשינן (שם דף כז.) מלה' המול (ימול) ואפי' הכי מכשרינן ארמאי די"ל לחלק בין גט למילה כמו שמחלק כאן בין זבחים לגט *הא סתמא פסול משום דסתם אשה לאו לגירושין קיימא ולכך נמי [בעובד כוכבים] פסול אע"ג דעביד סתם אבל מילה סתמא לשמה קיימא כמו זבחים הילכך עובד כוכבים כשר אע"ג דעביד סתם: **הא** לשם פסח וסתמא כשר. פי' בקונטרס ד] דסוף שחיטה סתמא איסתחיט ותימה כיון דאמר בתחילת שחיטה לשם פסח *וכי כל שעה יש לו לדבר עד שיגמר שחיטתו ונראה לפרש דבשתי עבודות איירי כגון דשחט לשם פסח וקיבל סתם ומיהו בפרק תמיד נשחט (פסחים דף נט:) מיבעי לן אי בעבודה אחת תנן או בשתי עבודות ועבודה אחת היינו כפירש הקונטרס ויש ליישב דאפילו אם תימצי לומר לשם פסח וסתמא פסול [אפ"ה] אין צריך לדבר כל שעה אלא שבתחילת שחיטה יאמר שעושה כל השחיטה לשם שחיטת פסח: **אתנו** בית דין דלא לימא לשמה דילמא אתי למימר שלא לשמה. במשנה קמייתא דגיטין (דף ג.) דמפרש דלכך לא תיקנו לומר בפני נכתב לשמה למ"ד לפי שאין בקיאין לשמה משום דאי מפשת ליה לדיבורא אתי למינזייה לא הוי מצי למימר דילמא אתי למימר שלא לשמה דמי הוא שוטה כל כך שנותן גט לאשה ע שנכתב לשמה והוא אומר שלשם אחרת נכתב אבל אדם השוחט קרבן פעמים שטועה וסבור שהוא קרבן אחר וכן המקבל ומוליך וזורק: *) **קיימי** בית דין ומתני כו'. יש תימה למה לו להאריך כל זה הא בהדיא אמר סתמא כשר ונראה לפרש דמי שלא היה בלבו היינו שלא אמר בהדיא לשם אחד מ] מכל אלו אבל חישב בלבו למה שדינו להיות הא סתמא פסול **) להכי [דייק] מתנאי בית דין וכי מתנו בית דין דלא נימא בהדיא ובמחשבה סגי ובמאי אתי לידי פסול שלא יחשב כלל וישחוט סתמא ויפסל: **בסופרים** העשויין להתלמד עסקינן ואפילו למאן דאמר בפרק קמא דעירובין (דף יג.) גבי מגילת סוטה דמותקין אותה מן התורה אף על גב דבעינן לשמה ואף על גב דהורה

*) עיין נ"ק **) ועי' רש"ק

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא מהא כיצד לשמן כו' והיבת דתנן נמחק: (ב) שם לשם שם: (ג) שם ושמע קול סופרים מקרין איש פלוני מגרש את פלוני: (ד) רש"י ד"ה לשם שם לנחת רוח להקב"ה שאמר ונעשה רצונו. נ"ב ל"ו היינו לשם ניחוח וכן מבואר לקמן דף מו ע"ב ור"ל שהוא שוחט לשם הקב"ה וממילא הוא נחת רוח כו' מה שא"כ לשם ניחוח שצריך לשחוט עבור נחת רוח וק"ל:

גליון הש"ס

גמ' כל העושה על דעת ראשונה. לקמן דף מח ע"ב שבת דף נא ע"א: תוס' ד"ה סתם וכו' אלא שלא תשמשו. עיין בתשובת הר"ס אלשקר סי' פח:

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' י ובמ"ן רי"ק:

ד ב ג ד מיי' פ"ג מהל' גירושין הל' א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קל"א סעיף א:

ב"א דסתם

ב"א נ"ל כסוף שחיטה לשם פסח

שיטה מקובצת

א] אלא מהא כיצד לשמן כו' וא"ת והמקשה מאי ס"ד וכי תעלה על דעתך דלעולם יעמוד ויאמר לשם פסח וי"ם דאה"נ דבכל עבודה ועבודה יש לו לפרש לשם פסח והשתא לפי' זה הוי פי' דמתני' דלשמו ושלא לשמו בשתי עבודות כמו בשחיטה וקבלה ששחט לשם פסח וקבל לשם שלמים ולא נהירא דע"כ דלשמו ושלא לשמו דמתני' ר"ל הכל בעבודה אחת כדפ"ה לקמן דאי בשתי עבודות היינו רישא הפסח והחטאת ששחטו שלא לשמו וקבל והלך וזרק שלא לשמו דאו או קאמר כדפ"ה לקמן דליכא למימר דעשה כל העבודות שלא לשמן דלמה לי כולי האי בחדא סגי אלא ע"כ או או קאמר וא"כ סיפא דקתני לשמו ושלא לשמו ר"ל בעבודה אחת ששחט לשם פסח ולשם שלמים וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה וי"ל דמשחיטה פריך דמשמע ליה לשמו ושלא לשמו בשחיטה ששחט סימן ראשון לשם פסח ושני לשם שלמים ולהכי דייק הא לשם פסח וסתמא כשר אלמא סתמא כלשמו דמי דאי כשלא לשמו דמי נמי דאין צריך לעמוד ולומר לשם פסח מ"מ בכל סימן וסימן היה לו להזכיר לשם פסח. תוס' פ"ך: ב] דא"כ כתב ליה לשם אשתו: ג] כן כשר ותיבות שוין בו נמחק: ד] בקונטרס פי' וכו' והוס' סוף תירצו דמשחיטה פריך דמשמע ליה לשמו ו א לשמו בשחיטה ששחט סימן אחד לשם פסח וסימן ב' לשם שלמים ולכך דייק הא לשם פסח וסתמא כשר אלמא סתמא כלשמו דמי דאי כשלא לשמו דמי נהי דא"צ לזכור לעולם לשם פסח מ"מ בכל סימן וסימן היה לו ל ב"ד לשם פסח ע"כ: ה] לשם אחד והא דקאמר ר"י שלא היה בלבו היינו שלא היה ניכר וידוע לשומעין אם היה בלבו לכך והיינו (דעני') [דשרש] בשתיקה כלומר שלא נדר בשפתיו מה שחשב בלבו והא דפריך בגמרא ואי ס"ד סתמא פסול קיימי ב"ד ומתני מילתא דמיפסל ביה. ה"פ מילתא שיבא לידי פסול דהיינו ע"י שתיקה דמתוך שישתוק אולי ישכח ולא יכוין גם בלבו ומיפסל אי סתמא פסול דיותר יבא שלא יחשוב כלל בשהוא מחשב בלבו מאם לשתות ולומר שלא לשמו אם הוא אומר לשמו בפירוש. תוס' פ"ך:

מסורת הש"ס

גיטין כד.

לקמן יג. פסחים נט:

גיטין סו. נדרים טו. חולין לט:

לקמן טו

גיטין כג.

[פס ב:]

*יתר על כן *כתב לגרש את אשתו ונמלך מצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לגרש בו דילמא שאני התם דאינתיק ליה לשם גירושין דההוא אלא מהא *יתר על כן יש לו שתי נשים ששמותיהן שוות כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה דילמא שאני התם דאינתיק ליה לשם גירושין דההיא אלא מהא יתר על כן אמר ללבלר כתוב ולאיזה שארצה אגרש פסול לגרש בו דילמא שאני התם דאין ברירה אלא מהא *הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה *ומקום העדים ומקום הזמן ואמר רב יהודה אמר שמואל אף צריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם: תו רמי מילתא אחריתי מי *אמר רב יהודה אמר רב חטאת ששחטה לשם עולה פסולה שחטה לשם חולין כשירה אלמא דמינה מחריב בה דלאו מינה לא מחריב בה ורמינהי כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול א] ואפי' לשם עובדת כוכבים נמי פסול ושני גט דל עובדת כוכבים מיניה הוה ליה סתמא וסתמא פסול קדשים דל חולין מינייהו הוה ליה סתמא וסתמא כשירים ורמא מילתא אחריתי מי אמר רב יהודה אמר רב חטאת ששחטה לשם עולה פסולה שחטה לשם חולין כשירה אלמא דמינה מחריב בה דלא מינה לא מחריב בה והתניא *תוכו ולא תוך תוכו ואפי' כלי שטף מציל ושני עשו חולין אצל קדשים כמחיצה אצל תנור מה מחיצה אצל תנור לא מהניא לה כלל אף חולין אצל קדשים לא מהניא ליה כלל *דתנן תנור שחצצו בנסרים או ביריעות ונמצא שרץ במקום אחד הכל טמא *כוורת שהיא פחותה ופקוקה בקש ומשולשלת לאויר התנור שרץ בתוכה התנור טמא שרץ בתנור אוכלין שבתוכה טמאין ורבי אליעזר מטהר אמר רבי אליעזר קל וחומר אם הציל במת החמור לא תציל בכלי חרס הקל אמרו לו לא

אם

רש"י

ונמלך. שלא יגרשנה: דילמא שאני התם. דלאו סתמא הוא אלא שלא לשמה ממש: דאינתיק. מאחר כל האנשים והנשים [לשם] גירושין של זה ושל זו: אלא מהא. דעדיפא מקמייתא דהכא חד גברא הוא: דאין ברירה. וגריעא מסתמא דשמא בשעה שנכתב לא היה בדעתו של בעל לזו ואינתק תורה אור לשם האחרת: הכותב טופסי גיטין. שיהו מזומנין לו טופס לשון טפוס מול"ל בלע"ז. מקום הרי את כו'. דזהו עיקר גופו אלמא סתמא פסול ואף על גב דאיכתב לשם כריתות לכשיזדמן לו: תו רמי מילתא אחריתי. אדרבינא ורב פפא קאי דקאמר ב] דרמי רבא אהדדי ושנינהו: דרב יהודה אמר רב. לקמן בפרק בית שמאי (דף מו:): לשם חולין כשירה. קס"ד סברא דידיה היא כדמפרש דמינה מחריב בה דבר שהוא מינו מועיל ג] בו לעקור את שמו: דלאו מינה. כגון חולין שאינו מין קדשים לא מחריב בה ואין שמו נתפס על הזבח לעקור שמו ממנו: פסול. לגרש בו אשה אחרת: ואפי' לשם עובדת כוכבים. דהא שלא לשם האשה קתני דמשמע שלא לשם אשה זו אלא לשום אשה אחרת כל דהו ואע"ג דעובדת כוכבים לאו בת גירושין היא מהניא לפסול אלמא דלאו מינה ד] [מחריב] בה: דל עובדת כוכבים מיניה. ואימא נמי דלאו מינה לא מחריב בה אפילו הכי פסול דהוה ליה סתמא דמיהו לאו לשם אשה זו נכתב: דל חולין מינייהו. כדסבירא לן דלא חייל ולא מחריב ביה דלא מיניה הוא הוו להו שחוטין סתם ואמרן לעיל סתמא כשירה: תוכו. ה] כל כלי חרס וגו' (ויקרא יא) ולא תוך תוכו כלי המונח בתנור ופיו למעלה מן פי התנור ואוכלין ומשקין בתוכו ושרץ בתנור אוכלין שבכלים טהורין והכי אמרינן בת"כ אבל היה פיו בתוך התנור תוכו קרינן ביה: ואפי' כלי שטף מציל. כלומר לא מיבעיא כלי חרס המונח בתנור דמציל על האוכלין שבתוכו דהא תוך תוכו הוא וכלי גופיה ליכא למימר דמיטמא ו] באויר ויטמא אוכלין שבו דאין כלי חרס מיטמא מגבו אלא אפי' כלי שטף שמיטמא מגבו הכא טהור ומציל דאמר [בפ' קמא דפסחים] (דף כ:) אוכלין ז] מיטמאים מאויר כלי חרס ואין כלי מיטמא מאויר כלי חרס ומדקתני כלי שטף מציל אלמא דלאו מיניה חיין ביה ח] [ומבטל את שם תוכו] הכא נמי ליהוי שם חולין וליפסל: ושני *הכא עשו חולין אצל קדשים כו'. כלומר לעולם דלאו מינה לאו מחריב ביה וכלי שטף אצל כלי חרס מיניה הוא דהא מנא והא מנא אבל חולין אצל קדשים הוי דלאו מיניה כמחיצה אצל תנור דאמרינן ביה לקמן דלא מהניא ביה להיות חציצה בין שרץ לאוכלין כדאמרן דלאו מיניה לא מחריב בה: שחצצו בנסרים. שעשה מחיצה באמצעו וחלקו עד למעלה מפיו הכל טמא אפילו אוכלין שבעבר השני של מחיצה: כוורת שהיא פחותה. גרסינן בטהרות ולהכי נקט פחותה דלאו כלי הוא (א) דאי הואי שלימה הוה מגלת על אוכלין שבתוכה כדאמרן ט] אפי' כלי שטף מציל אבל השתא דלאו כלי הוא הויא כמחיצה בעלמא: ופקוקה בקש. רבותא נקט דאע"ג דפקוקה פחיתתה בקש לא הוי כלי ואפי' פיה למעלה מפי י] תנור לא מגלת על אוכלין שבתוכה: ומשולשלת. תלויה: אוכלין שבתוכה טמאים. והיינו דאמרן דלא מינה כגון מחיצה לא מחריב בה לבטל שם תוכו ממש:

אם

תוספות

דתורה להתלמד עבידא כדקאמר התם לענין גט מודה כדפרישית שם ובפ"ב דגיטין (דף כ.) וס"ת נמי פסלינן [בגט] בפ"ב דגיטין (דף יט:) כדמוכח בעובדא דההוא גברא דעל לבי כנישתא שקל ספר תורה ויהב לדביתהו: **כתב** לגרש את אשתו ונמלך כו'. תימה מה ענין זה אצל שהם ויש לומר יא] דס"ד כיון דנמלך אם כן מסתמא כתבו מתחילה שאם יחזור בו יגרש מי שירצה: **הכותב** טופסי גיטין כו'. כל הנך משניות בפ' כל הגט (גיטין דף כו.) ותימה דלא קתני בהך יתר על כן דעל כרחין יתר הוא דמכל הנך קמייתא לא מצי למידק סתמא פסול אלא מהך ויש לומר דמשום דאמר ללבלר דקתני ברישא *דהך יתר כמו כן *דדייקינן מזאת [סתמא] ודייקינן מינה אין ברירה* וקשה לה"ר יצחק דפ"ק דפסחים (דף יד.) תנן הוסיף ר"ע אף ע"ג דלמאן דמוקי מילתא דר' חנינא בולד [וולד] הטומאה דרבנן לא שמעינן לה ממילתיה דר' עקיבא דמיירי בפסולא [דאורייתא] מיהו יש לומר *אע"ג דקתני הוסיף אי לא הוה תני ליה לא הוה *[קמשמע לן] מידי: **ואמר** רב יהודה אמר שמואל אף צריך שיניח כו'. איצטריך לאיתויי דרב יהודה משום דמינה דייקינן בגיטין דאתיא כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי דקי"ל כוותיה ואיכא דמוקי לה התם כר"מ ומפרש מפני התקנה משום קטטה ולדידיה ליכא למידק מינה סתמא פסול יב]: **ואפילו** לשם עובדת כוכבים נמי פסול. מדקתני שנכתב שלא לשם אשה דמשמע (על) [כל] נשים בכלל ולא דמי לשלא לשמן דכל הזבחים דלא אמרינן אפי' חולין בכלל דהתם איכא לפרושי שנזבחו שלא לשם זבח זה אלא לשם זבח אחר: **ורמינהו** תוכו ולא תוך תוכו ואפי' כלי שטף מציל. מפרש בקונטרס שרץ בחיצון ואוכלין בפנימי לא מיבעיא כלי חרס דאין מיטמא מגבו אלא אפי' כלי שטף דמיטמא מגבו אין אוכלין שבתוכו יג] [טמאים] שגם כלי שטף אינו מקבל טומאה מאויר כלי חרס כדאמר בפ' קמא דפסחים (דף כ:) אוכלין מקבלין טומאה מאויר כלי חרס ואין כלים מקבלים טומאה מאויר כלי חרס וקשה לפירושו דאם כן מה חידוש יותר בכלי שטף מכלי חרס ועוד דאיכא חידוש יותר בכלי חרס כגון אם שרץ באויר כלי חרס פנימי ואוכלין בכלי חרס חיצון יד] טהורין אע"פ שהפנימי טמא טו] ונראה לפרש דכל רבותא של כלי שטף היינו משום דלאו מינה הוא וס"ד דלא מחריב בה וטמא קמ"ל טז] [ודוקא בכלי שטף שאינו מינו היה טמא אי לאו קרא] אבל תוך תוכו שכל הוא של חרס מינו פשיטא שהוא טהור בלא פסוק דתוך דוקא אמר רחמנא וכן מוכח לקמן דכלי שטף דוקא איצטריך קרא דפריך ומי אמר רבא חטאת ששחטה על מי שמחוייב עולה כשירה אלמא לאו מינה לא מחריב בה והתניא תוכו ולא תוך תוכו ואפי' כלי שטף מציל ומשני ארבעה תוכו כתיבי חד תוכו ולא תוך תוכו פי' אפי' לא כתב אלא תוך הוה מיעטנא כלי חרס פנימי שאין אוכלין שבתוכו מקבלין טומאה ע"י שרץ שבחיצון שהרי אין השרץ תוכו ודוקא כלי חרס פנימי דהוי דומיא דידיה מעיטנא דמינה מחריב בה ותולן להכי כתב וי"ו של תוכו למימר דאפי' לאו מינה כגון כלי שטף *מחריב בה ומציל יז] ותימה אמאי לא שני במתניתין נמי הכי שאני התם דאמר קרא תוכו ולא תוך תוכו ולא איצטריך אלא לכלי שטף וי"ל דעדיפא משני הכא דקאי על חטאת לשם חולין כשירה ועל זה תירץ עשו חולין אצל קדשים דאינן מינם כלל ולכך לא מחריב בה. כמחיצה אצל תנור יח] כמו מחיצה וכמו כוורת הקש פחותה שאינה כלי כלל ואינה מגלת כלל אבל כלי שטף קרוי מינו קצת שיש לו שם כלי עליו ולכך מחריב ומציל אבל לקמן קאי על חטאת ששחטה לשם מחוייב עולה כשירה דאע"ג שהוא קדשים קרוי אינו מינו ולא מחריב בה. ועל זה פריך מאי שנא מכלי שטף שהוא כלי ואינו מינו ומחריב ועל זה צריך לתרץ משום קרא תוכו ולא תוך תוכו אבל לא מצי לתרץ עשאוהו כמחיצה אצל תנור דההוא אינו כלי כלל והשתא הכא ולקמן מתרץ דומה בדומה (ודוקא בכלי שטף שאינו מינו היה טמא אי לאו קרא אבל תוך יט] שהכל חרס טהור בלא פסוק דחד תוך אמר רחמנא):

שכן

[גיטין כד.]
[שם:]
גיטין כו. ע"ש
[לקמן מו:]
חולין כה.
כלים פ"ח מ"ג
[שבת] ב"ק דכלים פ"ט

עין משפט נר מצוה: ה א מיי' פ"ג מהל' גירושין הל"ב ... ו ב מיי' שם ... ז ג מיי' ... ח ד מיי' פ"ג מהל' גירושין ... ט ה מיי' ... י ו מיי' ... יא ז מיי' שם ... יב ח מיי' שם ...

[ועי' תוס' גיטין כו: סד"ה יתר מכן]

[רש"ק נ"י קשה ליה]

שיטה מקובצת
א] ואפי' לשם גויה נמי פסול. דהלשון משמע שלא לשם אותה אשה ותימה דממתניתין נמי נידוק הכי שנזבחו שלא לשמן ואפי' לשם חולין נמי לא עלו תכ"ת משום דמתני' מפרש בהדיא בסיפא שלא לשמן היינו לשם שלמים גבי לשמו ושלא לשמו גבי גיטין נמי מפרש בהדיא ונמלך ומצאו בן עירו וכו' דאין זה לשם גויה וי"ל דודאי אי הוה תני במתניתין שלא לשם זבח כי ההיא דקתני שלא לשם אשה אז היה משתמע הכי אבל השתא דקתני שנזבחו שלא לשמן משמע שפיר שלא לשם זבח זה אלא לשם זבח אחר. תוס' סוף: ב] דקאמר ליה מילי דרמי: ג] תיבת בו נמחק: ד] דלאו מינה נמי מחריב בה: ה] של כלי חרס ותיבות כל וגו' נמחק: ו] דמטמא מאויר אות ב' נמחק: ז] אוכלין ומשקין מטמאים: ח] ביה לבטל את שם תוכו: ט] כדאמרן דאפי' כלי: י] מפי התנור לא: יא] דס"ד כיון שהוא בעיר מי ששמו כשמו אם כן היה דעת הסופר שאם ימלך זה לגרש בו יגרש אחר ועוד כיון דמצאו בן עירו מיד ואמר לו שמו כשמי אלמא קטטה בינידם מקודם לכן ולכך כתב לו הסופר סתמא גם לצרכו. הכי הוה ס"ד ודחי ליה מ"מ אנתיק. תוס' סוף: יב] סתמא פסול והס"ד פי' שאם יכתבו שם האשה תבא אשה מן השוק שתהיה שמה כך ותהיה סבורה שבעלה צוה לגרש ויבא לידי קטטה בין איש לאשתו ולכך אתינן מילתא דרב יהודה דמוקי לה כר"א דבעי כתיבה לשמה מדאצטריך גם להניח הרי את מותרת לכל אדם דמשום קטטה לא שייך לומר. תוס' סוף: יג] שבתוכו טמאין שנים: יד] חיצון דטהורים אע"פ: טו] טמא דהוי רבותא טפי מבכלי שטף

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה כוורת וכו' דלאו כלי הוא וכמחיצה הויא דאי הואי:

גליון הש"ס
תוס' ד"ה הכותב וכו' דהך יתר כמו כן. עי' בתוס' אבן תניגה ד' כ: ע"ב ד"ה וקתני:

דאינו מקבל טומאה מאויר ונראה: טז] תיבות ודוקא בכלי כו' עד לאו קרא נמחק: יז] ומציל וא"ת הא קי"ל כל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה וי"ל משום דגלי קרא דאין הכלים מטמאין מאויר כ"ח כדאיתא בפ"ח דכלים משנה ד' וקשה דסוף סוף הדרא קושיא לדוכתיה ... [illegible]

אם הציל במת חמור שכן א) חלוקה באיהלין תציל בכלי חרש הקל ג) שאין חלוקין *באיהלין התינח לרבנן לרבי אליעזר מאי איכא למימר ר' אליעזר קל וחומר קאמר אי הכי ג) *התם נמי לימא קל וחומר קדשים מחללין קדשים חולין לא כל שכן אלא ד) טעמא דרב כרבי ס) אלעזר *דאמר רבי אלעזר מאי טעמא דרב °ולא יחללו את קדשי בני ישראל ו) את אשר ירימו לה' קדשים מחללין קדשים ואין חולין מחללין קדשים אלמא אתא קרא אפקיה מקל וחומר ז) הכא נמי ליתי תוכו לפקיה מק"ו האי תוכו מיבעי ליה לאיכלין שגיבלן בטיט והכניסן לאויר תנור סד"א הואיל ובנגיעה לא מטמא באוירו נמי לא מטמו [קמ"ל] ח) ורבנן הנך לא צריכי קרא: רב יוסף בר אמי רמי שינוי קודש אשינוי בעלים ומשני מי אמר *רב חטאת ששחטה לשם חטאת כשירה לשם עולה פסולה אלמא דלאו מינה מחריב בה דמינה לא מחריב בה והאמר רב *חטאת ששחטה על מי שמחייב חטאת פסולה על מי שמחייב עולה כשרה אלמא דבר מינה מחריב בה דלאו מינה לא מחריב בה ומשני *התם °ושחט אותה לחטאת אמר רחמנא והרי חטאת לשם חטאת נשחטה *הכא וכפר עליו כתיב עליו *ולא על חבירו *חבירו דומיא דידיה שמחייב כפרה (א) כמותה רב חביבא רמי שינוי בעלים אתוך תוכו ומשני ומי אמר רב חטאת ששחטה על מי שמחייב [חטאת פסולה על מי שמחייב] עולה כשירה אלמא דמינה מחריב בה (ב) לאו מינה לא מחריב בה והתניא תוכו ולא תוך תוכו אפילו כלי שטף מציל ומשני ס) *ארבעה תוכו כתיבי (תוכו) תוך תוכו תוך תוכו חד לגופיה וחד לגזירה שוה חד תוכו של זה ולא תוכו של אחר אידך תוכו ולא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מציל

מנלן

רש"י

אם הציל. המחילה במת החמור באהל המת שהמחילה מפסקת וכלים שמעבר השני טהורין דכתיב (במדבר יט) כל אשר באהל יטמא והני לאו בההוא אהל נינהו: שכן חולקין. דרך בני אדם לחלוק אוהלין במחילה הלכך אהל אחרינא הוא: תציל בכלי חרס. יא) [בתמיה שאין חולקין כלי חרס] במחיצות הלכך תוכו קיימא ביה: התינח לרבנן. דאמרי מחילה לא מצלא אימא לדרב דאמר דלאו מיניה לא מחריב ביה: אלא לר' אליעזר מאי איכא למימר. לימא דרב תנאי היא: ר' אליעזר קל וחומר קאמר. לעולם בעלמא ר' אליעזר כרב סבירא ליה כגון חולין וקדשים אבל לענין מחילה מקל וחומר יליף כיון דבמת החמור מצלא קל וחומר לכלי חרס הקל שהשרץ קל מן המת: הכי גרסינן אלא טעמא דרב כר' יב) אלעזר ולא יחללו את קדשי הכי דריש ליה אין יג) דבר אחר מחלל את קדשי בני ישראל וגזירת הכתוב היא: ופרכינן אלמא לר' אלעזר דבעית לאוקמה לדרב אליביה אתא קרא דלא יחללו ואפקיה מק"ו דהוה לן למידרש קדשים מחללין קדשים יד) כו': ה"ג ליתי תוכו. קרא יתירא דדרשינן לקמן תוכו ולא תוך תוכו טו) (וקאמרת מקרא למידרש למידרש תוכו ולא תוך תוכו) וקאמרת מסברא דלא ממעט אלא תוך כלי אחר אבל מחילה דלאו בת מיניה לית ליה לאיחרוביה אי לאו משום קל וחומר ואמאי אמרת קל וחומר ליתי תוכו וליפקיה דמדמעט תוך תוכו מכלל דתוכו לעולם טמא דאי מחילה טז) (*בעלמא) מצלא למה לי קרא למעוטי תוך תוכו השתא תוכו מציל תוך תוכו מבעיא והאי שבעבר המחילה תוכו הוא לרב דהאמרת דלאו מיניה לא מחריב ביה: תנור לך ר' אלעזר האי תוכו דאתי לגמעוטי תוך תוכו ובעית למידק מיניה מחילה לא מצלא: מיבעי ליה לאוכלין שגיבלן וחיפן בטיט סביב שאין השרץ יכול ליגע בהן והכניסן לאויר התנור והני הוא דאיתרבו לטומאה מדרבא דלא תוך תוכו הוא כדקאמרת תוך תוכו הוא דמציל אבל הקפת טיט לא מיחרבא ביה לבטולי שם תוכו יז) *דלאו מיניה כה"ג לא מחריב ביה דס"ד אמינא הואיל וא"א להם ליטמא במגע שרץ לא נטמאו נמי מתורת אויר כלי חרס *קמ"ל מיעוטא יח) דלא תוך תוכו הוא (דאמר) דלא מטמא אבל הני מיטמאו ומאי מחילה אע"ג דלאו מיניה הוא אתא ק"ו ורבייה לאיחרובי ביה: ורבנן יט) הני. אוכלין לא צריכי קרא הך וי"ו יתירא דדריש לקמן למעוטי תוך תוכו ואיתרבו הכך כ) [דלאו] מיניה נינהו לא איצטריך קרא לרבוייהו דהני מתוך נפקי דהא בתוך נינהו ומהיכא תיתי לך לטהרינהו והא דקאמר הואיל ובנגיעה לא מטמאו לאו אירייא היא לטהרינהו מדין אויר: שינוי קודש. חטאת לשם עולה: שינוי בעלים. חטאת ראובן כא) ששחט לשם שמעון להתכפר בה שמעון דקי"ל [לקמן] דפסולה דכתיב לכפר עליו כב) ולא על חבירו: חטאת ששחטה לשם חטאת. חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם והא מילתא לקמן בפירקין (דף ז.): והאמר רב. בשינוי בעלים חטאת ראובן ששחטה להתכפר בה שמעון אם שמעון מחוייב חטאת כג) (הוה) פסולה אבל אם מחוייב עולה ולא חטאת כשרה אלמא לאו מיניה לא מחריב ביה: התם. כד) שינוי קודש נפקא לן [לפסולא מבחוץ] אותה לחטאת שתהא שחיטה לשם חטאת והכא הרי חטאת לשם חטאת נשחטה: הכא. בשינוי בעלים פסולה נפקא לן מעליו ולא על חבירו והלכך חבירו דומיא דידיה דבר מיניה הוא דמחריב ביה לבטולי שמיה: ארבעה תוכו כתיבי. כילד תוכו תרי זימני ודרוש תוך ודרוש תוכו דהוה מצי למיכתב אל תוך וכתיב תוכו למיעוטא וכן בחבירו: חד לגופיה. שיטמא [*אוכלין] מאוירן: וחד לג"ש. שיטמא שרץ את הכלי ואע"פ שלא נגע כה) כו' כדיליף ליה בהכל שוחטין (חולין דף כד:) נאמר תוכו ליטמא ונאמר תוכו לטמא: ולא תוכו של אחר. למעוטי כלי שטף מטומאת אויר הא"כ נגע: וחד תוכו ולא תוך תוכו. כדפרישית לעיל וע"כ עיקר קרא לכלי שטף אתא דאי למעוטי כלי חרס שבתוך התנור ופיו למעלה מפי התנור שיציל על האוכלין שבתוכו למה לי וי"ו יתירא למעוטי לכתוב כל אשר ט) [בתוך] יטמא ומהיכא תיתי לטמויי אוכלים שבפנימי הא לאו תוכו נינהו אלא ללמד על כלי שטף באתא ויציל דלא תימא דלאו מיניה לאו מחריב ביה הלכך גזירת הכתוב היא:

ומנלן

תוספות

שבן חולקין אוהלים. פי' בקונטרס שכן דרך בני אדם לחלוק אהלים במחילה הילכך אהל אחרינא הוא אבל תנור אין דרך לחלקו משמע לפירושו דפליגי אף בתנור שחלקו בנסרים או ביריעות ובתורת כהנים משמע דבשורת פתוחה ופקוקה ומגולגלת לאויר תנור דוקא פליגי ולא כשחלקו בנסרים וטעמא משום דשורת שיש לה ד' מחיצות חשיבא דמי לכלי ולכך מטהר אבל מחילה אחת בתנור מודה ר' אליעזר דלא חייצא וטמא והכי איתא בפרשת ויהי ביום השמיני גבי תוכו ולא תוך תוכו כילד חבית שנתונה בתנור ופיה למעלה מן התנור כו' מכאן אמרו כוורת שהיא פתוחה כו' ור' אליעזר אומר מצלת אמר ר' אליעזר אם הצילה במת חמור לא תציל בכלי חרס הקל אמרו לו אם הצילה במת חמור מקום שהמחילה מצלת תציל בכלי חרס הקל שאין כו) מחילה מצלת משמע דשכן חולקים אהלים דאמרו לו דמעמיקין הייט נמי פירוש דאמרו לו דתורת כהנים לכך נראה לרבינו יצחק לפרש הכי אם הציל שורת פתוחה ופקוקה באהל המת שכן חולקין אהלים פירוש שכן מחילה אחת המפסקת מצלת תאמר בכלי חרס בתנור שורת שאין חולקין אהלים פי' שמחילה אחת המפסקת בתנור אינה מצלת אלמא בתנור שחלקו לא פליגי והא דמסיים בתורת כהנים בתר הכי כח) וקתני בלשון שמועתינו אומר לו ר' יוחנן בן נורי [אם הציל אוהלים מיד אוהלים במת כט) חמור שכן חולקים אוהלים יצילו אוהלים מיד ל) אוהלים כשרץ שכן אין חולקים כלי חרס אמר רבי יוסי אמרתי לר' יוחנן בן נורי] תמיה אני אם קיבל ממך רבי אליעזר תשובה מפני שזה הנדון פירש לא) ר"ש שגם שם פליג ר' אליעזר ועל זה נ"ע ונראה לי דבתוך גם מהרא משמע לב) בפירוש דחולקים אהלים דקאמר ר' יוחנן בן נורי לג) הייט מחיצה של תנור ועל זה אמר לו רבי יוסי הלא גם שם פליג רבי אליעזר והשתא פירכא דאמרו לו ופירכא דר' יוחנן בן נורי הכל אחד אלא דמר אמר בהאי לישנא ומר אמר בהאי לישנא ואין להפך לד) הגירסא כמו שיש לה) [מקצת ספר] בתורת כהנים ולגרוס באמרו לו שכן חולקים אהלים ולפרש כפי' ר"ש ועל שכן מחילה מצלת ועל זה יתיישב ר' יוסי שאומר הלא הוא הנדון אין עומד כן שהרי בתוספתא דמסכת כלים לו) ב) מוכחא כי ליכא מילתא דאמרו לו כלל כי אם דברי ר' יוחנן בן נורי שכן חולקין אהלים ועלה א"ר יוסי הלא הוא הנדון והתם אין לשבש הגירסא כיון דאמרו לו לא איירי התם ש"מ דחולקין אהלים האי פירושו לז) גבי כלי חרס מחילה המפסקת בתנור כמו פירכא דמחילה [מצלת] דאמרו לו שבניהן סוברין שרבי אליעזר לח) מודה [במחילה] גבי תנור ועל זה אמר ר' יוסי הוא הנדון גם שם פליג ר"א. בהו"ך:

לט) **הכא** נמי נימא קל וחומר קדשים מחללין קדשים כו'. יש תימה דעד השתא אסיקנא איפכא מתוך הסברא דאדרבה בשביל שהם קדשים ומינה לכך מחריב בה אבל חולין דלאו בר מינה לא מחריב ונראה לפרש דעביד קל וחומר משום דמה קדשים שאין מחללין כגון בשוחט חטאת סתם ובסבור שהיא עולה דכשירה ולא"ה מחללין קדשים בשוחט לשם עולה חולין שמחללין כגון בסבור שהן חולין דאמר בסוף בית שמאי (לקמן דף מו:) משום חולין פסולה לא כל שכן שמחללין קדשים בשוחטן לשם חולין: **לא** יחללו את קדשי בני ישראל. אע"ג דהאי קרא כתיב בטבל ובתרומה כדמוכח לקמן (דף יא:) בגמרא דשמעון אחי עזריה דילמא קדשי מותר קדשים דהוה מצי למיכתב ולא יחללו את אשר ירימו:

א) נ"ע משנת סופר ב) נ"ל מוכחא דליכא מילתא כו' נ"ק מה

מה לזביחה שכן פוסל שלא לשם אוכלין בפסח · וא"ת זריקה נמי תפסול מק"ו דשחיטה שאינו פוסל בשינוי בעלים אלא על מנת לזרוק ופוסלת על מנת שלא לשם אוכלין ק"ו זריקה שפוסלת בזורק שלא לשם בעלים שתפסול שלא לשם אוכלין וי"ל דאיכא למיפרך מה לזביחה שכן טעונה לפון וישנה בחטאות הפנימיות מיהו אכתי לא קמא ליה הך פירכא עד בסמוך לכך י"ל דהכא לא יליף מזביחה אלא קבלה והולכה · ברו"ך · ועוד נראה דבפ' תמיד נשחט (פסחים דף סא·) ממעט שאר עבודות שלא[פסול]לשם אוכלין: מה לזריקה שכן חייב עליה זר כו' א"ת ונילף קבלה והולכה משחיטה וזריקה וי"ל מה להנך שכן חייבין בחוץ כדלקמן במתניתין: דהולכה לא תפקה מכלל קבלה · וזריקה לא אתיא מכולהו שישנן בחטאות הפנימיות: בא ללמד תודה ששחטה לשם שלמים כשרה · תימה דבסוף כל הפסולין (לקמן דף נו·) דרשי' מיניה מנין לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח ת"ל שלמיו פי' דנאכלין ליום ולילה וי"ל דהתם דרים מדכתביה גבי אכילה: ש"מ תרתי · וא"ת ואימא כוליה [להכי] הוא דאתא שתהא זביחה לשם תודה וי"ל דאיכא לרבויי חטאת ואשם מדכתיב *ביה אכילה

וישנן לאחר מיתה · אבל שינוי בעלים אינן לאחר מיתה בפסחים (דף סא·) הקשה רבינו (דלמא מאחר) דשיעבודא לאו דאורייתא כמו כן אין שינוי קודש לאחר מיתה דמאי נפקא מינה דלא עלו לשם חובה הא לא מיחייבי יורשין להביא אחר דפלוגתא היא בקדושין בפ"ק (דף יג:) גבי האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה דקאמר שמואל והוא שהפרישתה מחיים *ורב אשי אמר אפי' שלא הפרישתה מחיים והל"ל הכא למ"ד שיעבודא [לאו] דאורייתא שאין שנוי קודש לאחר מיתה *תרתי מיהא דווקא ויש לומר דנפקא מינה אם הפריש שתי שלמים או שתי עולות לאחריות ופירש שאם אחת מתה או אבודה השניה תהיה קריבה עולה כדין הראשונה ואם קרבה הראשונה כתקונה השניה תהיה חולין וכי מתו בעלים ועשה יורש אחת שלא לשמה הרי היא כאילו נאבדה וקרבה שניה תחתיה ואם עשה הראשונה כתיקנה אז השניה חולין אבל אם לא פירש כלום אלא שהם הפריש שתים *לאחריות אז אפילו נעשית הראשונה כתיקנה הוי שניה רועה ודמיה קרבי עולה כמו גבי מפריש שתי חטאות לאחריות כדאיתא לקמן (דף יא:) מותר חטאת קרב עולה *)והכי נמי הוי בהפריש שתי שלמים או שתי עולות לאחריות ועי"ל דלאחר מיתה הוי [איסור] בשינוי קודש כשמשנאו אבל ליכא איסורא בשינוי בעלים כיון דליכא בעלים מיהו אכתי לא ידע דרשא דמוצא שפתיך דמינה נפקא איסור לשינוי קודש מדמייתי לה בסמוך · הגה"ה: וישנן בציבור · מאא"כ בשינוי בעלים דאם שחט **)לשמו ואפי' לשם עובד כוכבים לא מיפסיל התמיד הרי הוא בעליו ואפי' לשם חבירו דבעינן חבירו דומיא דידיה מחוייב כפרה כמותו · ברו"ך · מחשבה

*) ונראה נמי דהכא **) נ"א לשם היחיד

תורה אור

א] מנלן "דבעינן זביחה לשמה דאמר קרא ויקרא ג °ואם זבח שלמים קרבנו שתהא זביחה לשם [שלמים] ודילמא היינו שמייהו *מדכתיב °המקריב את דם השלמים °הזורק את דם השלמים ולא כתיב זבח והכא כתיב זבח שמע מינה שתהא זביחה לשם שלמים אשכחן זביחה שאר עבודות מנלן וכי תימא לילף מזביחה ב] *מה לזביחה שכן (א) נפסלה שלא לשם אוכלין בפסח אלא אמר קרא המקריב את דם השלמים שתהא קבלה לשם שלמים ולכתוב רחמנא בקבלה ולילף שחיטה מינה משום דאיכא למיפרך מה לקבלה שכן פסולה בזר ג] ואשה אשכחן שחיטה וקבלה זריקה מנלן וכי תימא לילף (ג) מהני מה להני שכן טעונות צפון וישנן בחטאות הפנימיות אלא אמר קרא הזורק את דם השלמים שתהא זריקה לשם שלמים ולכתוב רחמנא בזריקה ולילף מינה משום דאיכא למיפרך מה לזריקה שכן חייב עליה זר מיתה אשכחן כולהו הולכה מנלן וכי תימא לילף מכולהו מה לכולהו שכן עבודה שאי אפשר לבטלה תאמר בהולכה שאפשר לבטלה אלא אמר קרא °*והקריב ד] את הכל המזבחה *ואמר מר זו הולכת אברים לכבש ותניא ה] °והקריבו *זו קבלת הדם ו] (ג) ואפיק רחמנא בלשון הולכה למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה ז] ואשכחן שנוי קודש שנוי בעלים מנלן אמר רב פנחס בריה דרב אמי אמר קרא °ובשר זבח תודת שלמיו שתהא זביחה לשם תודה אם אינו ענין לשינוי קודש דנפקא לן מהתם תנהו ענין לשינוי בעלים והאי להכי הוא דאתא הא מיבעי ליה *לכדתניא ובשר זבח תודת שלמיו אבא חנין אומר משום רבי אליעזר בא ללמד תודה ששחטה לשם שלמים כשרה שלמים ששחטן לשם תודה פסולה מה הפרש בין זה לזה תודה קרויה שלמים ואין שלמים קרויה תודה אנן מזבח ח] קאמרינן ואכתי מיבעי ליה חטאת ואשם מנין תלמוד לומר זבח אם כן ט] נכתוב קרא ובשר תודת שלמיו י] [זבח] מאי זבח שמע מינה תרתי אשכחן זביחה שאר עבודות מנלן וכי תימא לילף מזביחה מה לזביחה שכן פוסל שלא לשם אוכלין בפסח נאמרה זביחה בשינוי קודש ונאמרה זביחה בשינוי בעלים מה זביחה האמורה בשינוי קודש לא חלקת בין זביחה לשאר עבודות אף זביחה האמורה בשינוי בעלים לא תחלק בהן בין זביחה לשאר עבודות איכא למיפרך *מה לשינוי קודש יא] שכן (ד) פסולה בגופה וישנו בארבע עבודות יב] וישנו לאחר מיתה וישנו בציבור כביחיד

ואע"ג

ומנלן דבעינן זביחה לשמה · לכתחילה דאי ממולא שפתיך לא מיפרשי ביה עבודות: ממאי דלענין שחיטה יג] קרוי זבח [דלמא] היינו שמייהו · זבח שלמים ולא נאמר זבח משום שחיטה: מה לזביחה שכן יד] פוסלת שלא לשם אוכלין בפסח · שאם שחטו שלא לאוכלין כגון לחולה ולזקן שאין יכולין לאכול כזית פסול ואפילו הן בעליו דכתיב איש לפי אכלו אכילה בכזית ושאר עבודות לא פסלי שלא לאוכלין דכתיב תכוסו ותניא (פסחים דף סא·) רבי אומר לשון סורסי הוא זה כאדם האומר לחבירו כוס לי טלה זה והכי אמרינן בפסחים (דף עח:) דאין (מחשבה) *אוכלין בזריקה: המקריב קבלה הוא דתניא והקריבו טו] זה קבלת הדם: שכן פסולה בזר · לאפוקי שחיטה שכשירה בזר כדלקמן בפרק שלישי (דף לב·) שחיטה וקבלה טעונות לפון בפ' איזהו מקומן (לקמן דף מח·) יליף להו מקרא: וישנן בחטאות הפנימיות · אבל זריקת מזבח החיצון לית בהו: זריקה זר חייב עליה מיתה · אבל שחיטה כשרה בזר וקבלה והולכה אע"פ שפסולה בזר אין חייב עליה מיתה כדאמרי' בסדר יומא (דף כד·) ארבעה עבודות זר חייב עליהם מיתה זריקה והקטרה וניסוך המים והיין דכתיב גבי והזר הקרב יומת ועבדתם עבודת מתנה ודרשינן עבודת מתנה ולא עבודת סילוק ועבדתם עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה והני כולהו יש אחריהם עבודה: מכולהו · כמה הלד השוה שבהן שהן עבודה וצריכה לשמה אף אני אביא הולכה: הולכה אפשר לבטלה · שאם רצה שוחט בלד המזבח וזורק כדתניא במתניתין (לקמן דף יג·): והקריבו זו קבלת הדם · ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן הכהנים זו קבלה דהא בתר שחיטה כתיב *ולא אפשר לאוקמיה בהולכה ואף על גב דלשון הולכה הוא כדחזינן בהולכת אברים דכתיב ביה הקרבה ולשון הולכה היא: טז] ה"ג ואפקיה רחמנא קבלה בלשון הולכה למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה: שינוי בעלים מנלן · שצריך לשוחטו על מנת שיתכפרו בו בעליו ולא שיתכפר בו אחר דקתני לקמן (דף מו:) לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זובח יז] מנלן דבעינן לשם זובח: זבח תודת שלמיו · שתהא זביחתו לשם תודה: כשרה · ועלו לשם חובה: פסולה · כלומר לא עלו לשם חובה: תודה קרויה שלמים · כדכתיב תודת שלמיו כמו חטאת הקהל (ויקרא ד) תורת משה עבדי (מלאכי ג): אנן מזבח תודה קאמרי' · דרשא דידן יח] ואכתי אנן מתודת שלמיו: חטאת ואשם מנין · בת"כ קתני לה גבי האי קרא ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל למדנו לתודה שנאכלת ליום ולילה: חטאת ואשם מנין · ת"ל זבח: א"כ · דלהך דרשא לתודיה אתא לרבות חטאת ואשם שתהא אכילתו ליום ולילה יט] לכתוב לזבח לבסוף לגבי אכילה: לא חלקת · דהא כולהו איתרבו לעיל: שכן פסולו בגופו · לקמן מפרש לה ואזיל: וישנו בד' עבודות · שאם שחט שלא לשמו או קיבל והלך וזרק שלא לשמו אע"פ שלא חישב כ] אלא על השחיטה שלא לשמו פסול כדרבינן להו לעיל אבל שינוי בעלים לא שייך אלא בזריקה דהא דרבינן שחיטה לפסול בשינוי בעלים אינו אלא כגון ששחט על מנת לזרוק להתכפר בו אחר אבל שחט שלא לשם בעליו ולא הזכיר על מנת לזרוק אין זו מחשבה דשנוי בעלים לא שייך בקרבן אלא להתכפר בו וכפרה בזריקה היא והכי אמרי' לקמן בפרקין (דף י·) שאם אמר הריני שוחט לשם פלוני כשר שחטו על מנת לזרוק לשם פלוני פסול וכן לענין קבלה והולכה לא שייך שינוי בעלים אא"כ חישב לקבל על מנת לזרוק לשם אחר: וישנו לאחר מיתה · המפריש קרבנו ומת והיורש מקריבו שייך בו שינוי קדש אבל לא שינוי בעלים שהרי מתו בעליו: וישנו בציבור · אבל שנוי בעלים לא שייך בקרבן לבור שהרי הכל בעליו:

יג א ב מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' י ופ"ג מהלכות פסה"מ הל' א:
יד ג מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הלכה א:

נ"א עבודות לשמו

נ"א לא ס"ד מדכתיב כו'

[לקמן קז.]

[פסחים סא.]

נ"א לשמה

שיטה מקובצת

א] מנלן דבעינן זביחה [לשמה] פי' הקונטרס ואי במוצא שפתיך תשמור לא מפרשי כלל בד' עבודות של דם וקשה דהא ועשית כתיב בהאי קרא דמוצא שפתיך ועשית משמע [בעבודת] הדם וכן קשה הא דאמר תלמודא נבי לא ידענא במאי דפי' לא ידענא במאי אמר הא אמר רחמנא מוצא שפתיך תשמור ועשית וי"ל פי' שלא ישנה ממוצא שפתיו ודלמא לאו לענין לשמה משתעי קרא (וה"ה דאף) ואף כי ישנה באחת במחשבה שלא לשמה מקרי שפיר מוצא שפתיך כיון דבשאר עבודות לא שינה · ת' מהר"פ: ב] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ג] תיבת ואשה נמחק: ד] והקריב הכהן את הכל: ה] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ו] הדם והולכה היא ואפקיה · ה"נ ואפקיה רחמנא בלשון הולכה למימרא כו' פי' לשון הולכה היא כמו עמכיח מקרא דוהקריב הכהן את הכל המזבחה ואמת הוא דע"כ זו קבלת הדם כדפי' ואפקיה רחמנא בלשון הולכה [illegible]

שיטה מקובצת

עבודות בשינוי בעלים ותירץ בקונטרס דאינו אלא בשורש ע"מ לזרוק בשינוי בעלים או מקבל ע"מ כו' ויש להקשות דהלא אנו באים ללמוד דלא חלקת בין שינוי בעלים לשינוי קודש וא"כ נימא כמו דבשינוי קודש מיפסל בכל ד' העבודות [אפילו אם לא חישב] ע"מ לזרוק כמו כן שינוי בעלים נמי ולפי' הקונטרס דפי' דאחד ששחט שלא לשם בעליו ולא הזכיר ע"מ לזרוק אין זו מחשבת דשם בעלים לא שייך בקרבן אלא להתכפר בו וכפרה בזריקה והשתא ניחא שפיר דאין למילף משינוי קודש כי אם עבודות דשייכא בה מחשבת שינוי בעלים ובשחיטה

יב] וישנו לאחר מיתה · פי' בעלים דאין בעלים לאחר מיתה [illegible]

וקבלה והולכה לא שייכא מחשבת שינוי אלא א"כ דחשב ע"מ לזרוק תוס' סוף: [illegible]

ואע״ג דתרתי לאו דוקא תרתי מיהא דוקא מאי שנא שינוי בעלים דלא הוי פסולו בגופו מחשבה בעלמא שינוי קודש נמי מחשבה בעלמא הוא אלא כיון דאחשבה פסלה ה״נ כיון דאחשבה פסלה ולרב פנחס בריה דרב מרי *דאמר יש שינוי בעלים לאחר מיתה תרתי מיהא איכא למיפרך אלא אמר רב א] אשי אמר קרא °ונרצה לו לכפר עליו *ולא על חבירו והאי להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדתניא *ונרצה לו לכפר עליו ב]רבי שמעון אומר את שעליו חייב באחריותו ואת שאינו עליו אינו חייב באחריותו ג] ואמר רב יצחק בר אבדימי מאי טעמא כיון דאמר עלי כמאן דטעון ליה אכתפיה דמי רב אשי מונרצה לו לכפר קאמר: אשכחן זביחה וזריקה קבלה מנלן וכי תימא ליליף מזביחה וזריקה מה לזביחה וזריקה שכן עבודה שחייבין עליה בחוץ אלא אמר ד] רב אשי אתיא מאיל נזיר דכתיב °ואת האיל יעשה זבח שלמים *שתהא עשייתו לשם שלמים ואם אינו ענין לשינוי קודש דנפקא ליה מהתם תנהו ענין לשינוי בעלים אמר ליה רב אחא בר אבא לרבא אימא יעשה כלל זבח פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט זביחה אין מידי אחרינא לא אי כתיב יעשה שלמים זבח כדקאמרת השתא דכתיב יעשה זבח שלמים הוה ליה כלל שאינו (א) מלא וכל כלל שאינו מלא אין דנין אותו בכלל ופרט רבינא אמר לעולם דנין ולה׳ הזר וכלל אמר ליה רב אחא (ב) מדיפתי לרבינא והא לא דמי כללא קמא לכללא בתרא כללא קמא מרבה עשיות ותו לא כללא בתרא כל לה׳ ואפילו שפיכת שיריים והקטרת אימורין *הא תנא דבי רבי ישמעאל ה] בכללי ופרטי (ג) דריש כי האי גוונא כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש עבודה ובעינן לשמן אף כל עבודה ובעינן לשמן אי מה הפרט מפורש עבודה וחייבין עליה בחוץ אף כל עבודה וחייבין עליה בחוץ שחיטה וזריקה אין קבלה והולכה לא אי נמי מה הפרט מפורש דבר הטעון צפון וישנו בחטאות (ד) הפנימיות אף כל הטעון צפון וישנו בחטאות הפנימיות שחיטה וקבלה אין זריקה לא איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי *שקולין הן ויבאו שניהן לישנא אחרינא ו] וחדא חדא תיקו במילתא איבעית אימא זריקה ז] מדרב אשי נפקא אשכחן איל נזיר שאר שלמים מנלן וכי תימא נילף מאיל נזיר מה לאיל נזיר שכן יש ח] עמהן דמים אחרים א״כ נכתוב ט] *שלמי מאי שלמים לרבות כל שלמים אשכחן שלמים שאר כל קדשים מנלן וכי תימא נילף משלמים מה לשלמים שכן טעונין סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק אלא אמר קרא °זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים היקישן הכתוב לשלמים מה שלמים בין שינוי קודש בין שינוי בעלים בעינן לשמה אף כל בין שינוי קודש בין שינוי בעלים בעינן לשמה י] אימא היכא דשחיט להו שלא לשמה ליפסלו אמר קרא °מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת וגו׳ *האי נדבה נדר הוא יא] [אלא] אם כמה שנדרת עשית יהא נדר ואם לאו יהא נדבה ואיצטריך מוצא שפתיך ואיצטריך זאת התורה דאי כתב רחמנא מוצא (ה) יב](הוה אמינא) לא

רש״י

יג] ואע״ג דתרתי לאו דוקא תרתי דוקא · *אע״ג דמותבינן ארבעה יד] פרכי איכא תרתי שאינן עיקר כדמפרש ואזיל : תרתי מיהא דוקא · והשתא מפרש אמאי תרתי לאו דוקא : ולרב פנחס כו׳ · ולקמן בשילהי שמעתין אזלה לה הך פירכא דלאחר מיתה : לכפר עליו · הייט זריקה אלמא זריקה לשם בעלים בעינא : את שעליו · כגון נדר דאמר הרי עלי עולה חייב באחריותו אם הפרים בהמה לנדרו אם מתה או נגנבה דהכי משמע אותו שעליו יקריב אותו ונרצה לו ועד שיקריבנו לא נרצה ולא נפטר : את שאינו עליו · כגון דאמר הרי זו עולה : מונרצה לו טו]לכפר קאמר · דהכי משמע לו לכפר ולא טז] לחבירו : שכן עבודה שחייבין עליה בחוץ · יז] דכתיב (ויקרא יז) אשר ישחט מחוץ למחנה וזורק נמי מרבינן ליה לקמן בפ׳ השוחט (דף קז׳) דם שפך לרבות הזורק אבל בקבלה והולכה שאין חייבין עליה בחוץ דתנן בפ׳ בתרא (שם קיב:) והיולק והבולל כו׳ והמקבל דמים בחוץ פטור : יעשה כלל · שיהו כל עשיותיו לשם שלמים : זבח פרט · שחיטה הוא דבעי לשמה : אי כתיב יעשה שלמים זבח כדקאמרת · דמשמע כללא שיהו עשייתו יח] שלמים : השתא דכתיב יעשה זבח שלמים · לא גמר הכלל את דבריו ולא נשלם להשמיענו על מה הוזכרו כאן העשיות יט] עד שבא זבח והפסיק את הדבר : כלל שאינו מלא · כ] ולא נתמלא דבריו להשלים · מלא פרלאשביי״ן בלע״ז : לה׳ · יעשה זבח שלמים לה׳ : כא] עשייתו · עבודות המיוחדות שחיטה וזריקה קבלה והולכה : שפיכת שירים · שנשפכין שירי הדם ליסוד כב] [אחר] שנתן ארבע מתנות ואינן מעכבין כפרה : הא תנא דבי רבי ישמעאל כו׳ · בשילהי אלו טריפות (חולין דף סו׳) גבי פרשת חגבים : איכא למימר הכי · עבודה וחייבין עליה בחוץ ואתיא לה זריקה : ואיכא למימר הכי · עבודה שטעונה צפון ואתיא לה קבלה : שקולין הן · המדות שוות והי מינייהו מפקת אי דרשת הא אתא דרישנא לאידך הלכך יבאו שניהם והולכה על כרחך לא תפקה מכלל קבלה : מדרב אשי · מונרצה לו לכפר וכלל ופרט לאיתויי קבלה דאי לזריקה לא איצטריך : שכן יש עמו דמים אחרים · שבאין עמו חטאת ועולה : אשכחן שלמים · בין בשינוי קודש בין בשינוי בעלים : שכן טעונין כו׳ · ושאר זבחים יש מהן שאין טעונים סמיכה ולא נסכים כגון בכור ומעשר ופסח ויש מהן שאין טעונין נסכים כגון חטאת ואשם כג] וכולן אין אחד שיהא טעון חזה ושוק : ליפסלו · שהרי לא נעשו כהלכתן ואין זריקתן מתרת בשרן לאכילה : ואיצטריך · למיכתב זאת התורה למיגמר משלמים ולא תימא ממוצא שפתיך נפקא דלכתחילה בעינן לשמה : לא

תוספות

מחשבה בעלמא · *ואפי׳ יהא צריך דיבור כיון דליכא מעשה הוי כמחשבה בעלמא ויש תימה דהכא משוי להו ובפ׳ תמיד נשחט (פסחים סב:) משמע שיש חילוק דמפרש מה בין כד] לשמן לשלא לשמן לאוכליו ושלא לאוכליו זה פסולו בגופו וזה אין פסולו בגופו וי״ל דכיון דלא מיפסיל אלא מפני שאין יכול לאכול כזית כגון לשם חולה וזקן (א) חשיב טפי פסולו בקודש מחמת דבר אחר כיון דאם היה יכול לאכול היה כשר וקשה דעל כרחין שלא למנין ולערלים ולטמאין צריך לומר דלא חשיבי פסולן בגופו כי היכי דלא תיקשי לן נמי מה בין לשמן ושלא לשמן למנוין ושלא למנוין למולין ולערלים לטמאין ולטהורים וי״ל דשינוי בעלים חשבינן פסולו בגופו משום דתלוי [ב] בזריקה כה] (בכפרה) ושם בעלים [על הכפרה] אבל שלא לאוכלין ושלא למנויין תלוי בשחיטה ואין שם בעלים על השחיטה אי נמי שלא לאוכלין כו] [ושלא למנויין] יכול לקיים מחשבתו בהיתר [באותן] שיהיו מנויין עליו כז] אם אינם חולים וזקנים אבל שלא לשמה אינו יכול לקיימו לכך קרוי פסולו בגופו :

הגה״ה ה״נ במגילה (דף ח׳) מאי [משמע] אמר רב יצחק בר אבדימי : רב אשי כח] (אמר) מונרצה לו קאמר · תימה למה לי קרא לשינוי בעלים בזריקה הא אפי׳ שאר עבודות לא מיפסלי אלא בשוחט על מנת לזרוק כ״ש זורק כט] *עצמו [דבעינן] שם בעלים :

שכן עבודה וחייבים ל] · פירוש עבודה שחייבין עליה בחוץ :

שקולים הם ויבאו שניהם · אע״ג דהכא תרתי והכא חדא חשיב להו שקולין והקשה הרב רבי חיים דהשתא משמע דהיכא דלא ידע הי מינייהו לרבויי מרבי תרווייהו וכן בריש ב״ק (דף ג׳) דמרבי מועלא שן ורגל משום דשקולין הן וכן בפ״ק דערכין (דף ד:) גבי נפשות ואילו בפרק כל האסורים (תמורה דף כח:) ופרק שור שנגח ארבעה וה׳ (ב״ק דף מ:) דרשינן מן הבהמה להוציא את הרובע ומן הצאן להוציא את הנוגח וקאמר מפני שיש ברובע מה שאין בנוגח ויש בנוגח מה שאין ברובע הוצרך לומר רובע והוצרך לומר נוגח ותירץ דהיכא דאיכא משמעות בריבוי מרבינן כל השקולים כי הכא דזבח משמע לרבויי כעין זביחה כל שהיא עבודה וכן ושלא יש במשמע רגל ושן ונפשות נמי משמע הכל אבל מן לא משמע למעוטי שניהם *) :

אימא היכא דשחיט שלא לשמן ליפסלו · תימה הא בכל דוכתא בעינן בקדשים לא] [שינה] לעכב והכא לא שינה וי״ל דפריך משינוי קודש דאיכא תרי קראי ואמרי׳ לעיל אם אינו ענין לשינוי קודש תנהו ענין לשינוי בעלים ופריך לב] דהשתא אימר תרוייהו בשינוי קודש ולעכב וקשה מאי משני אמר קרא מוצא שפתיך דלמא הוה קרא אתא לשינוי בעלים דלא אשכחן ששינה בהן הכתוב ולא קשה מידי דמוצא שפתיך לא משמע שינוי בעלים· [הג״ה] וגו]נראה דפריך מכח סברא כעין קושיא דר״ל לג] דלקמיה דאימא דליפסלו כיון דאמרת דלא עלו לבע׳ חובה או נימא דיעלו דאם כשרין הן ירצו ואם אין מרצין למה באין לד] [ומיהו] לא דמי דריש לקיש פריך יהו כשרין גמורין כמו שאר קדשים דלא שנה לעכב לה] *בו ליפסלו והכא לא הוה ליה למיפרך שלא לשמה ליפסלו אלא הוה ליה למימר וליתכשרו ויעלו לחובה כשאר קדשים

*) [ועי׳ היטיב תוס׳ ב״ק מ: ד״ה ויש]

שיטה מקובצת

א] רב אשי תיבת אשי נמחק : ב] רבי שמעון אומר את שעליו חייב כו׳ · ודייק ממשמעות דקרא ונרצה לו לכפר עליו אימתי נרצה לו כשהוא לכפר ואז לא יביא אחר הא אם לא כיפר יביא אחר ואימת אני אומר שיביא אחר לכפר כשאמר עליו שאז עליו אחריות · תוס׳ שנץ ותוס׳ ר״פ : ג] באחריותו מאי משמע אמר רב יצחק : ד] אמר רבא ותיבות רב אשי נמחק : ה] ישמעאל הוא דדריש כללי ופרטי כי האי גוונא : ו] אחרינא שקיל חדא וכל חדא והדא תיקו אמילתיה אבא : ז] מדרב אשי נפקי · כלומר והולכה לא תפקיה (מהולכה) [מכלל קבלה] וזריקה אתיא מדרב אשי ונרצה לו לכפר וא״ת למה לי קרא למיפסל שינוי בעלים בזריקה (או)[הא] מקבל ע״מ לזרוק שלא לשבעלים פסול]כדפ״ה לעיל א״כ כ״ש זורק עצמו ר״ל [דהו״א] דגזירת הכתוב הוא ובעינן זורק ע״מ להקטיר או ע״מ לשפוך שירים ·דלעולם בעינן ב׳ עבודות בענין [שלא לשם בעלים דהא חזינן] דשחיטה וקבלה דלא מהניא כי אם [במחשב מעבודה לעבודה] הוא א)דכותיה אשכחן גבי פיגול דאינו [מפגל כי אם] במחשב מעבודה לעבודה· תוס׳ שנץ : ח] יש עמו דמים : ט] נכתוב שלמיו מאי : י] אימא היכא דשחיט להו שלא לשמה ליפסלו פי׳ בתוס׳ אע״ג דלא שינה הכתוב לעכב מ״מ ליפסלו מסברא כיון דשינה בלשמן כאילו חסר העבודה ששינה בה [וא״ת הא] מדשינה הכתוב לעכב ברשאת ש״מ היכא שלא שינה הכתוב דאינו פסול ותירצו בתוס׳ דאדרבה הייתי אומר אם [שינה בכל] הקרבנות לפיסולא מהיקשא דחטאת דאתקש כולהו לחטאת בהיקשא דזאת התורה וא״ת א״כ הייתי מקשה פסח למה לי דשינה [לפסול] תיפוק ליה מהיקשא דחטאת וי״ל כיון דפסח לא הוי בהדיא כתוב בההוא ענינא (דמשום ביום) [דמביום] צוותו נפקא כדאמרינן לקמן (דף ז ע״ב) הייתי אומר [דלאו להכי אתא] דה״נ הוה ס״ד תלמודא לקמן וי״מ דמכח מה ראית פריך כלומר בפסח וחטאת נמי לא שינה בהם הכתוב וליכא אלא חד קרא [דבעינן לשמה והא] דמוכח עיכובא היינו משום דילפינן פסח וחטאת לשמה למצוה מהיקשא דשלמים א״כ קרא דלשמה דכתיב גבי פסח [וחטאת לעכב] אתא כיון דלמצוה [ילפי׳ מהיקשא]דשלמים ופריך הכא הכי [מנא לי] למיקם קרא [דגבי] פסח וחטאת לעיכובא [והא דכתיב] הכא גבי [שלמים למצוה] איפוך אנא [דהא] דכתיב גבי [פסח וחטאת למצוה] וקרא [דכתיב] גבי שלמים לעיכובא [אכן] אינו נראה [דמשמע] דפריך (מהיכא) [הכא] דשלא לשמה בכל [הקרבנות] לפסול לכן נראה כרפ״י וא״ת לפי מה דפי׳ שסברא הוא [אף] בלא שינה הכתוב דחסר בעבודה א״כ למה שינה הכתוב בפסח וחטאת תיפוק ליה מהאי סברא דפריכנא וי״ל דהיינו לפי מה דמכשירין בכל הקרבנות ממוצא כו׳ לכך אצטריך.שינה לעכב דלא תילף הכשרה בפסח וחטאת [מהיקשא] דשלמים תוס׳ הר״פ : יא] הוא אלא : יב] מוצא שפתיך הוה אמינא : יג] ה״נ ואע״ג דתרתי לאו דווקא תרתי מיהו דוקא אע״ג דמהני ארבעה תיבת דמיתבינן נמחק : יד] פירכא איכא : טו] תיבת לכפר נמחק : טז] לכפר ולא על חבירו הס״ד : יז] בחוץ כלומר שכן עבודה חשובא להתחייב עליה בחוץ דכתיב : יח] עשייתו לשם שלמים : יט] תיבת עד נמחק: כ] מלא לא אות ו׳ נמחק: כא] מה״ד עשיות׳ עבודות המיוחדים שחיט׳: כב] ליסוד אחר: כג] ואשם ואין בכלן שיהא אות ו׳ ותיבות אין אחד נמחק : כד] בה לשמו לשלא לשמו לאוכליו: כה] תיבת בכפרה ושם בעלים נמחק: כו] תיבות ושלא למנין ל״ש : כז] עליו מי שאינן תיבות אם אינם נמחק: כח] תיבת אמר נמחק: כט] עצמו שלא לשם בעלים (תיבת דבעינן נמחק) ותירוץ הכתוב הוא דבעינן זורק ע״מ להקטיר או ע״מ לשפוך [שירים דלעולם] בעינן ב׳ עבודות בענין זה [כמו] בשחיטה וקבלה דלא מתניא בהם (ע״מ) [כ״א] בע״מ דדכותיה אשכחן בפיגול (דאי לא) [דלא] מפגל [כי אם] במחשב בעבודה לעבודה · תוס׳ הר״פ : ל] וחייבין עליה פירוש בחוץ : לא] בקדשים שינה : לב] ופריך השתא אימא תרווייהו בשינוי קודש ומיהו קשה דמאי משני : לג] דר״ל דלקמן : לד] באין ולא נראה דריש לקיש תיבת פריך ל״ש ותיבות לא דמי נמחק : לה] לעכב או ליפסלו דהכא · תיבת בו נמחק :

א) או׳ נ״ל וסו״א דזריקה נמי דכותיה כוא ודכוותיה אשכחן וכו׳ :

הגהות צ״ק נא) [illegible] : [נ] [illegible]

מסורת הש״ס

[illegible]

הגהות הב״ח

[illegible]

גליון הש״ס

[illegible]

תורה אור

לא ידע במאי כתב רחמנא זאת התורה ואי כתב רחמנא זאת התורה הוה אמינא ליפסלו כתב רחמנא מוצא שפתיך רמי ר"ש לקיש על מעוהי בי מדרשא ומקשי א] אם כשרים הם ירצו ואם אין מרצין למה באין °אמר לו ר' *אליעזר מצינו בבאין לאחר מיתה שהן כשרין ואין מרצין דתנן **האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה עולתה ומתה לא יביאו יורשין חטאתה א"ל מודינא לך בעולה דאתיא לאחר מיתה אשם דלא אתי לאחר מיתה מנלן א"ל הרי מחלוקתך בצידו רבי אליעזר אומר אף האשם אמר זהו שאומרין עליו אדם גדול הוא קאמינא אנא משנה שלימה ואת אמרת לי ר' אליעזר אלא אמר ר"ש לקיש אפתח אנא פתחא לנפשאי (דברים כג) °מוצא שפתיך וגו' האי נדבה נדר הוא כו' כדלעיל יתיב רבי זירא ורבי יצחק בר אבא ויתיב אביי גביהו ויתבי וקאמרי קשיא ליה לר"ש לקיש אשם דלא אתי לאחר מיתה ונסיב לה תלמודא מוצא שפתיך ב] אימא הבא בנדר ובנדבה לייתי ולא לירצי אשם לא לייתי כלל (ויקרא ד) אמר להו אביי ר"ש לקיש מהכא פתח °ושחט אותה לחטאת אותה לשמה כשרה שלא לשמה פסולה הא שאר קדשים שלא לשמן כשירין ג] יכול ירצו ת"ל מוצא שפתיך ואימא הבא בנדר ונדבה לייתי ולא לירצי אשם ד] (נמי) ארצויי נמי לירצי אמר אביי אשם דמירצי לא מצית אמרת קל וחומר מעולה ומה עולה שאינה מכפרת אינה מרצה אשם שמכפר אינו דין שאינו מרצה מה לעולה שכן כליל שלמים יוכיחו מה לשלמים שכן טעונין ה] נסכין ותנופת חזה ושוק *עולה תוכיח *וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שהן קדשים ושחטן שלא לשמן כשירין ואין מרצין אף אני אביא אשם שהוא קודש ושחטו שלא לשמו כשר ואינו מרצה מה להצד השוה שבהן שכן ישנו בציבור תודה תוכיח מה

רש"י

לא ידעינן במאי · קאמר רחמנא מוצא שפתיך תשמור דהא לא כתיב בהדי' בהאי קרא עבודות לשמן ודלמא לאו בלשמן משתעי קרא כתב רחמנא זאת התורה לעולה ומלואים ומשלמים דמפרשה בהו לשמן : ו] הכי גרסי' רמי ריש לקיש על מעוהי · שוכב על בטנו פניו ז] (*על) כלפי קרקע : למה הן באין · ואכתי לא ח] קמא ליה טעמא דמתני' דילפינן ממוצא שפתיך : ואין מרצין · שאין כפרה למתים ואף אתה אל תתמה על אלו : האשה · יולדת : ט] לא יביאו יורשין חטאתה · דהויא לה חטאת שמתו בעליה והלכתא גמירי לה דלמיתה אזלה י] : מודינא לך בעולה · באשם שחטה שלא יא] לשמן שתתקרב אע"פ שאינה מרצה הואיל ומצינו שבאה לאחר מיתה ואינה מרצה וה"ה לשלמים ושאר קרבנות חוץ מחטאת (א) *ואשם מיהו דלא אתי לאחר מיתה דקי"ל (תמורה דף יח.) דכל שבחטאת מתה באשם רועה מנא לן דקרב שלא לשמן הואיל ואינו מרצה דלא אפיק תנא דמתני' אלא פסח וחטאת : מחלוקתך יב] · *וסייעתך דאיכא רבי אליעזר דקאי כוותך : משנה שלימה · סתם מתני' דלא פסל אלא חטאת (ב) : פתחא לנפשאי · מנלן (ג) דקרבי : יתיב רבי זירא וכו' · וקמתמה אפירוקיה דר"ל : וקשיא ליה לריש לקיש אשם · האי קרב שלא לשמו שלא לרצות הא לא אתי לאחר מיתה : ונסיב יג] תלמודא · כלומר נסיב קרא לתלמודא דמילתיה : אימא הבא בנדר ונדבה כדמשמע קרא לייתו ולא לירצו כו' : ריש לקיש מהכא פתח · לה (ד) (מהכא) לא נפקא ליה ממוצא שפתיך דליקרב אלא דלא לירצי והקרבתו מהאי קרא יליף ושחט אותה לחטאת אותה מיעוטא הוא אותה הוא דבעינן לשמה ואי לא פסולה כדילפינן לקמן הא שאר קדשים כו' : ארצויי נמי לירצו · כיון דנפקא לן הקרבתן מאותה אינה מרצה · כדאמר אם לאו יהא נדבה : אשם שמכפר · על לאוין · האמורים בשבועת הפקדון והקדש ושפחה חרופה : שכן טעונים נסכים · ולא גרס סמיכה דאשם נמי טעון סמיכה : שלמים ישנו בצבור · כבשי עצרת : הקיש

תוספות

קדשים שלא שנה לעכב כל כמה דאכתי לא ידע קרא דמוצא שפתיך ואי פריך ליפסלו דנגמר מחטאת יד] *[ופסח] בהיקישא דזאת התורה כדפרישית בסמוך אי במה מצינו איכא למיפרך שכן כרת ואי בהיקישא דזאת התורה א"כ ליכתוב חדא או טו] לחטאת גרידא או פסח גרידא ואי נאמר דבכל דוכתא דמצרכינן שנה לעכב היינו מהכא טז] [מדכתיב] מוצא שפתיך וגו' א"כ אתי שפיר הא דפריך וליפסלו כו' · ע"כ הג"ה :

הג"ה מצינו בבאין לאחר מיתה שכשרין ואין מרצין · וא"ת מי דמי הני לא עלו אבל באין לאחר מיתה עלו לגמרי לשם חובה דלמ"ד שיעבודא דאורייתא אם היה הקרבן נפסל היו יורשין זקוקין להביא אחר ואפילו למ"ד לאו דאורייתא אם הפרישם שניהם לאחריות אם נפסל הראשון חייבין להקריב את השני נמצא דבאין לאחר מיתה מרצין לענין שעולין לשם חובה משא"כ בשינוי קודש י"ל דמ"מ דמיא קצת להדדי לענין דאין מרצין ריצוי גמור דאין כפרה למת ולאו בר חיוב הבאה הוא אלא *שנתחייב מחיים ובשינוי קודש ובעלים נמי אין רצוי גמור וא"ת ומה ראיה מייתי מבאין לאחר מיתה אטו מי ילפינן מינה בכל מקום שלא שנה הכתוב דאינו אלא למצוה דנימא כשרין ולא עלו וי"ל דדוקא שנוי קודש ושנוי בעלים יז] דוקא מדמי דהוי כבאין לאחר מיתה שאין לו בעלים וכמו שלשם כשר ואינו מרצה כמו כן כאן ששנה אותו מבעליו והוי כאין לו בעלים יח] : עולתה ומתה לא יביאו יורשין חטאתה · משמע *אבל אם היתה יט] יכולה להביא חטאתה אחר *עולתה עלתה לה עולתה לשם עולה וכן משמע בתורת כהנים בפרשת אשה כי תזריע שאם הביאה עולתה תחילה תביא חטאתה ממין עולתה וכן במס' קינים (ספ"ב) ותימה דבפרק תמיד נשחט (פסחים דף נט.) אמרי' זה בנין אב שכל החטאות קודמות לעולת כ] העוף אפי' חטאת העוף לעולת בהמה ואפי' דיעבד קאמר דפסול מדמשני שאני עולת מצורע דרחמנא אמר והעלה שהעלה כבר והיינו דיעבד דלכתחילה חטאת קודמת כדכתיב בהדיא בקרא כא] ש"מ דבעלמא דיעבד לא ותירץ ה"ר חיים דה"ה דבעלמא כשר דיעבד והא דבעי קרא במצורע משום דכתיב ביה הוייה זאת תהיה בהוייתו יהא דמשמע עיכובא כדאמר פ"ק דמנחות (דף ה:) ונראה לי דילפי' חטאת ועולה של יולדת מחטאת ועולה של מצורע דגילה הכתוב דאם עשה עולה תחלה כשירה מוהעלה כדאיתא בפ' תמיד נשחט (פסחים נט.) ואי לא קרא דוהעלה דמכשר היה פוסל בכל מקום מטעם דיש מחוסר זמן לבו ביום שאמר הכתוב להקריב חטאת קודם לעולה אפי' בעלמא דליכא תהיה דמשמע עיכובא תדע דתניא בפ"ק דמנחות (דף ה:) הקדיש חטאתו לאשמו לא יהא אחד ממרס בדמו אלא תלא לבית השריפה וקאמר הא דמיפסיל לאו משום תהיה דהא לא קאי אשחיטה משום דלאו עבודה היא אלא מטעם דיש מחוסר זמן לבו ביום שאמר הכתוב להקדים אשם תחילה וזה הטעם למה לא יהיה גבי חטאת ועולה בעלמא ולכך איצטריך והעלה במצורע להכשיר וגמרינן מיניה בעלמא (פסחים דף נט.) להכשיר אם הקדים עולה לחטאת אבל לא גמרינן מיניה בחטאת ואשם כי אם קרבנות כמותם · ברוך : לא יביאו יורשין חטאתה · הגירסא משובשת בתורת כהנים ופירשתי במנחות בפ"ק (דף ד:) : אשם דלא אתא לאחר מיתה מנא לן · תימה כיון דעולה ושלמים ניחא ליה נילף אשם מינייהו בהיקישא דזאת התורה ולמה לי מוצא שפתיך וי"ל דאדרבה הוה אמינא איפכא דנילף שאר קדשים מאשם דלא אתו כלל : אשם לא ליתי כלל · תימה הא לא איצטריך מוצא שפתיך כלל אלא לאשם דלשאר קדשים אתו מסברא כדאמרינן דלא צריכי קרא דהא אתו לאחר מיתה וי"ל דהשתא הדר ביה מההוא טעמא דאע"ג דאמר ליה מודינא לך בעולה לא היה אומר כן אלא מתוך דוחק : *הא שאר כל הקדשים אפילו שלא לשמן כשירין · ואם תאמר *נ"ל אותה הא מדצריכי קראי לעכב בפסח וחטאת מכלל דשאר קדשים כשרין וכי תימא נילף מינייהו מה להנך שכן לך כרת ובהיקישא דזאת התורה נמי לא אתו דא"כ לא ליכתוב עיכובא אלא באחד בפסח או בחטאת ואידך לייתו מהיקשא : מה לשלמים שכן טעונין נסכים · לא גרסינן סמיכה דאשם נמי טעון סמיכה כדאמר לקמן בפירקין (דף יא.) וה"ר חיים פירש דמשום אשם נזיר ומצורע מצי למינקט סמיכה למ"ד בריש כל הפסולים (לקמן דף לג.) כב] סמיכה לאו דאורייתא : תודה כג] יוכיח · אע"ג דאשכחן עולה שבאה בנדבת ציבור שמקיצין בהן את המזבח (תודה) ושלמים לא אתו בנדבת ציבור דהא ממעטינן להו בתורת כהנים בפרשת ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים :

חטאת

שיטה מקובצת

א] אם כשרים הם ירצו כו' · עיקר הקושיא דרשב"ל באמהא דקאמר אם אינם מרצים למה באים כדמשמע סוגיין וזהו כעין קושיא דלעיל שהקשה [אימא היכא] דשחיט להו שלא לשמה ליפסלו ומיהו קשה למה לא הקשה בפשיטות כמו לעיל ונראה דרשב"ל היה עושה עצמו כאילו היה [מסופק אם קרא] לעכב או למצוה והיה קשה לו מה נפשך אי כשרים הם ונאמר דהנך קראי דלשמה למצוה בעלמא נינהו לכך הם כשרים א"כ ירצו [כיון] דלמצוה בעלמא נינהו לענין כשרות הקרבנות ה"נ נימא לענין ריצוי ואם אינם מרצים למה באים כלומר ואם נפשך [לומר] לעכב אע"ג שלא שינה בו הכתוב כדפי' לעיל ולכך אין מרצין למה באים כי היכי דקראי אתו לעכב לענין ריצוי [הכי נמי נימא לענין כשרות הקרבן דהא] עיקר [מכח ממה נפשך] אתא לאקשויי כך פי' מורי שי' תוס' הר"פ : ב] עי' בהשמטות בסוף המסכת : ג] עי' בהשמטות בסוף המסכת : ד] אשם ארצוי נמי לירצו (תיבת נמי נמחק) אין להקשות דלעיל מקשה אשם לא לייתי כלל דמסברא יש לנו לפסול באשם [יותר] משאר קרבנות והכא מקשה מסברא יש להכשיר באשם [יותר] משאר קרבנות וי"ל דלעיל לא היה יודע מדרשא דאותה ויש לפסול מסברא באשם יותר משאר קרבנות ממה מצינו בחטאת אבל עתה דאנו יודעים [מדרשא דאותה אף] דיכולים לפסול באשם כיון דאשם בא לכפר ולא שייך ביה ואם לאו יהא נדבה י"ל דאין לחכשירו לחצאין וכי גלי קרא באשם אותה לגמרי אכשרי אפי' לרצות ולכפר : ה] שכן טעונין סמיכה · לא גרסינן סמיכה דאשם נמי טעון סמיכה כדנפקא לן לקמן [דף יא ע"א] מכחטאת וכאשם [ואפשר] דגרסי' [משום] אשם מצורע שאינו טעון סמיכה ואם תאמר א' מיירי באשם מצורע הא אשם מצורע טעון נסכים ומאי מקשה שכן טעונין סמיכה ונסכים [וי"ל דהכי פריך מה לשלמים] שכן כולן טעונין סמיכה ונסכים אבל אין כל האשמות טעונין סמיכה ונסכים ותימה מאי קאמר [עולה תוכיח] הא בעולה כתיב וסמך וי"ל דר"ל [עולת העוף וא"ת] מאי פריך בסמוך שכן ישנן בצבור כביחיד והלא עולת העוף אינה באה בצבור וי"ל דמ"מ פריך משום עולה שישנו בצבור [דעל מה מצינו אף] פירכא כל דהו פרכינן · תוס' סוך : ו] תיבות הכי גרסינן נמחק : ז] תיבת על נמחק : ח] לא קיימי : ט] יולדת הס"ד ומה"ד יביאו יורשיה עולתה דשעבודא דאורייתא הס"ד : י] אזלה · א) וטעם זה מועיל דוקא הכא דמעכב הריצוי חיסרון בעלים כמו הכא אבל בהרבה מקומות כשירין ומרצין : יא] שלא לשמה שתקריב : יב] מחלוקתך מחלוקת המסייעתך : יג] ונסיב לה : יד] מחטאת ומפסח דאי במה מצינו איכא למיפרך : טו] או חטאת אות ל' נמחק : טז] מהכא דאיצטריך מוצא : יז] ושנוי בעלים דהוי שינוי בעלים כבאין לאחר : יח] בעלים ושינוי קודש נמי יליף משינוי בעלים הס"ד : יט] היתה חיה : כ] תיבת העוף נמחק : כא] בקרא ואחר ישחט את העולה ש"מ דבעלמא אפילו דיעבד : כב] הפסולים סמיכת אשם מצורע : כג] תודה תוכיח :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מודינא וכו' חוץ מחטאת ופסח מיהו אשם דלא אתי : (ב) ד"ה משנה וכו' חטאת ופסח הס"ד : (ג) ד"ה פתחא וכו' דקרב כצ"ל ואות י' נמחק : (ד) ד"ה ר"ל מהכא פתח לה פתחא לא נפקא :

גליון הש"ס

גמ' א"ל ר"א מצינו · עי' נדה דף ט ע"ב תוס' ד"ה ור"א : שם עולה תוכיח · תמוה לי הא גם שלה צריכה נסכים ואי דעולת עוף יוכיח א"כ איך פרכינן עלה מה לעולה שיש בציבור הא עולת עוף אינה בציבור ואי דשם עולה איתא בציבור הכי נמי נימא דשם עולה טעונה נסכים וצריך עיון :

עי' רש"ק [ממ"ש בס"ד לקמן מא' של הגליון בתוס' ד"ה וא"ת]

מסורת הש"ס (בגליון)

ג"ל אליעזר

ד"ה מיהו אשם דלא אתי כו'

ס"א מחלוקת המסייעתך

עין משפט נר מצוה (בגליון)

נ"א יפסלו ובפני [illegible]

טו א מיי' פ"א מהל' [illegible] הל' יג

מנחות ד: [illegible]

נ"א שנתחייב [illegible]

אבל היא אם היתה חיה יכולה כו' נ"ק

עולתה ועלתה לה כו'

[קדושין כ: כא. וש"נ]

א) טועה נזכר לתרץ מה שהקשו בתוס' ד"ה בכב"פ וא"ת ומאי ראי' וכו' ודו"ק :

מה לתודה שכן טעונה לחם עולה ושלמים יוכיחו וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שהן קדשים ושחטן שלא לשמן כשר ואינו מרצה אף אני אביא אשם שהוא קדש ושחטו שלא לשמו כשר ואינו מרצה מה להצד השוה שבהן שהן א] באין בנדר ובנדבה אלא אמר רבא זאת התורה וגו' הקישו הכתוב לשלמים מה שלמים שהן קדשים ושחטן שלא לשמן כשרים ואין מרצין אף אני אביא אשם שהוא קודש כו' ג]מאי חזית דאקשת לשלמים אקיש לחטאת הא מיעט רחמנא אותה (סימן הג"ש *בש"ר) יתיב רב הונא ורב נחמן ויתיב רב ששת גבייהו ויתבי וקאמרי ג]קשיא ליה לריש לקיש אשם דלא אתי לאחר מיתה לימא ליה ר"א אשם נמי אתי לאחר מיתה אמר להו רב ששת אשם לכאי קרב למותרו חטאת נמי מיקרב קרבה מותרה חטאת אף ע"ג דקרבה מותרה מיעט רחמנא הוא *אשם נמי כתיב ביה הוא ההוא לאחר הקטרת אימורים הוא דכתיב *כדתניא אבל אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין והוא עצמו ד] אם לא (א) הקטירו אימורין כשר ואלא הוא למה לי לכדרב הונא אמר רב *דאמר רב הונא אמר רב אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר ניתק אין לא ניתק לא מאי טעמא אמר קרא הוא בהווייתו יהא יתבי רב נחמן ורב ששת ויתיב רב אדא בר מתנה גבייהו ויתבי וקאמרי הא דקאמר רבי אלעזר מצינו בבאין לאחר מיתה שהן כשרין ואין מרצין לימא ליה ריש לקיש הנהו נמי לייתו ולירצו אמר להן רב אדא בר מתנה יולדת אם היא ילדה בניה מי ילדו מתקיף לה רב ה]אסי ומאן לימא לן דאי איכא כמה עשה גבה לא מיתכפרא וכיון דכי איכא כמה עשה גבה מיכפרא יורשיה נמי מיכפר למימרא דקניא להו והאמר רבי יוחנן הניח מנחה לשני בניו ומת קריבה ואין בו שותפות ואי ס"ד קניא להו ו] נפש אמר רחמנא ולא קניא להו והאמר ר' יוחנן הניח בהמה לשני בניו ומת קריבה ואין ממירין בה אי אמרת בשלמא קניא להו היינו דאין ממירין בה דהויא להו ז] כשותפין ושותפין

תורה אור

הקים הכתוב · אשם לשלמים ואין משיבין על ההיקש: אקיש לחטאת דפסול : קשיא ליה לריש לקיש אשם משום דלא אתי לאחר מיתה לימא ליה ר' אליעזר אשם נמי אתי לאחר מיתה · ח] שאשם שמתו בעליו רועה ודמיו נופלין לנדבה כדפרישית : למותרו · חטאת נמי · מותרו נדבה הוא כגון הפריש שתי חטאות לאחריות מתכפר באחת מהן והשניה תרעה (יומא סה:) והיא קריבה לאחר מיתת בעלים שהרי נתכפר בחבירתה בחיו ואין זו חטאת שמתו בעליה אלמא אתיא חטאת לאחר מיתה ואפי' הכי פסולה שלא לשמה ואשם נמי ליפסול: מיעט רחמנא הוא · בשעיר נשיא כתיב בשחיטתו (ויקרא ד) ושחט אותו במקום אשר ישחט את העולה לפני ה' חטאת הוא שישחטנו לשם חטאת ואם לאו פסול דהוא משמע בהווייתו יהא אם בהווייתו ט] יהא כשר ואם לאו פסול ומינה ילפי' פסול דחטאת לקמן בפרקין (דף י:) : אשם נמי כתיב ביה אשם הוא · בט את אהרן (ב) י] והקטירו המזבח אשה לה' אשם הוא בזמן שהוא לשם אשם כשר ואם לאו פסול : הוא לאחר הקטרת אימורין (ג) · דלא ילפינן מיניה כדתניא לקמן בפ"ק אבל אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין וליכא למימר בהקטרה יא] דמבעי לשמו לעכב דהוא עצמו שלא הוקטרו יב] אימורין כשר דאין כפרה אלא בדם ואע"ג דכתיב באשם קדש קדשים הוא (ויקרא ו) קודש שחיטה לא ילפינן מיניה דלא משמע לשמו אלא כשכתוב הוא עם שם הקרבן כגון חטאת הוא אשם הוא והיכא דכתיב גבי אחת מעבודת הדם : שניתק לרעייה · שמתו בעליו או שנתכפרו באחר וניתק מדין אשם לרעייה שאמרו לו ב"ד יד] הוציאו וירעה : ושחטו סתם כשר · לעולה הואיל וסופו לקיץ המזבח שהוא עולה : ניתק אין · דמיעקר שם אשם מיניה משנמסר לרועה וקם שתמיה לעולה לא ניתק לא הוי שתמיה לעולה דאמר קרא אשם הוא בהווייתו יהא טו] : הנהו נמי לייתו ולירצו · אוכשים : יולדת · עולת יולדת דאייתי רא"ה מיניה יביאו יורשים עולתה מאי לייתו ולירצו היכא אם היא ילדה כו' : מאן לימא דהאי היכא כמה עשה גבה · דיולדת דלא מיכפרא עולתה עלייהו אם טז] הביאה מחיים עולה מכפרת על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה דתניא גבי עולת נדבה בת"כ (ד) ונרצה לו מלמד שהמקום מרוצה לו ועל מה המקום מרוצה לו אם תאמר דברים שחייבין עליהם מיתת ב"ד מיתה בידי שמים כרת (בידי שמים) מלקות ארבעים חטאות יז] אשמות הרי עונשן אמור הא אין עולה באה אלא על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה : למימרא דקני להו · ליורשין בהמת קרבן אביהן דקפרכת תכפר עלייהו : אין בה משום שותפות · דאמרינן בהמנחות והנסכים (מנחות קד:) הכל בא בשותפות לא חולק הכתוב אלא מנחה שנאמר בו נפש: ה"ג [נפש] אמר רחמנא · ונפש כי תקריב קרבן נ"א מנחה וגו' (ויקרא ב) : דאין ממירין בה · אם המיר יח] אינו תמורה :

ושותפין

חטאת נמי מיקרב קרבה מותרה · ואפי' הכי פסולה שלא לשמה כיון דאינה באה לאחר מיתה לשם חטאת כי אם לשם עולה אשם נמי כיון דאינו קרב להדיא לשם אשם אלא לשם עולה לא דמי לשאר קדשים : [ומקשה] חטאת אע"ג דקרב מותרה מיעט רחמנא הוא למסקנא זו משמע שעומד מוקשה דלימא ליה ר' אליעזר אשם נמי כו' נ"ל דגרס וחטאת בוי"ו וכל זה מדברי רב ששת וה"פ וחטאת אע"ג דקרב מותרה מיעט רחמנא הוא שלא תכשירנה מדאתיא לאחר מיתה כמו מחיים ומשום הכי איצטריך לריש לקיש לעיל אותה והא דפריך אשם נמי כתיב ביה הוא לאו לסתור דבריו של רב ששת קאתי אלא הכי קאמר היכי ממעטת ליה מפסול שלא לשמן מאותה הא כתיב בה הוא יט] לפוסלן :

מיעט רחמנא היא · בכמה מקומות משמע דמדכתיב היא בחטאת נפקא לן עיכובא דלקמן בגמ' (דף י:) דרבי אליעזר אומר אף האשם כ] א"ל ר' יהושע חטאת נאמר בה היא בשחיטה [וכו'] ובפ"ק דמנחות (דף ד:) כא] חטאת טעמא מאי דכתיב בה היא ותימה דלקמן בפירקין (דף ז:) כב] *גמרא חוץ מן הפסח והחטאת ויליף לה מקראי אחריני וה"ר חיים מפרש דצריכי תרי קראי חד לחטאת ששחטה לשם עולה וחד לחטאת חלב ששחטה לשם חטאת נזיר ומצורע אע"ג דכולן שמן חטאת מ"מ פסולה כיון דאינן באין לכפר דינן כמו עולות כדאמרינן לקמן ולא דמי לחטאת חלב ששחטה לשם חטאת [דם] דכשרה וקצת קשה מהא דפריך בריש מנחות (דף ג:) גבי חטאת חלב לשם חטאת נזיר ומצורע ליתכפר דכתיב זאת תורת ומאי פירכא והא גלי קרא דכתיב בה היא ונראה דאיצטריך היא גבי חטאת לגלויי אמנחת חוטא *ואמנחת קנאות כג] ואשמה דכתב בה היא וכמו בפסח (והייט) דאמר לקמן גבי פסח הלא הוא למה לי לכדתניא כל מקום שנאמר בו הוא כו' ורבינו *ש"י מוחקו משום דליתיה בברייתא דלקמן ובתגס מחק דשמא היא ברייתא בתוספתא ומיהו קצת תימה אמאי צריך תרי כד] קראי חד לחטאת וחד כה] לפסח וה"ר יצחק מפרש חד לחטאת נקבה דלא אתי מותרה גופה עולה אלא תרעה עד שתסתאב ויביא בדמיה עולה ולהכי פסולה בשנוי קודש וחד בשעיר נשיא דהוי זכר ומותרו גופיה הוי עולה כי הפריש שתים לאחריות ואימא דלא ליפסול בשלא לשמן ויש שום צריכותא דלא מצינן למילף חד מחבריה דאי הוי כתיב בנשיא בדידיה סגי ול"ע :

הגה"ה ניתק אין לא ניתק לא אמר קרא הוא בהווייתו יהא · משמע הכא דניתק לרעייה דאורייתא ותימה דבפסחים בסוף אלו דברים (דף עג.) משמע דהוי דרבנן דמפרש התם דוקא שחטו סתם דיעבד אבל לכתחלה לא גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ולא קאמר גזירה לאחר ניתוק אטו קודם ניתוק וי"ל דה"פ בהווייתו יהא קודם כפרה הלכך כו] *איכא כפרה נמי בעי ניתוק גזירה אטו לפני כפרה ור"ת לא גרים כאן ניתק אין לא ניתק לא כז] וכן בפ"ק דמנחות (דף ד:) ולקמן ליתיה בפ' פרת חטאת (קטו:) ולא בתמורה פ' ואלו קדשים כח] (דף יח.) ובא לפרש טעם למה הוא כשר כיון דגמירי דבאשם רועה ומפרש משום דכתיב הוא דמשמע בהווייתו יהא פירוש בהווייתו מה שסופו להיות דהייט עולה שסופו עומד לכך כשיסתאב ויפלו דמיו לנדבה *ואין לחוש אי קאי קרא אהלכתא כט] דכי האי גוונא אשכחן בפ' הלוקח עובר פרתו (בכורות דף טז:) דאיצטריך קרא ואיצטריך הלכתא והשתא הא דנקט בכל דוכתא כל שבחטאת מתה באשם רועה לא נקט רעיה אלא לפי שתיקנה חכמים וכי גמירי הכי גמירי כל שבחטאת מתה באשם קרב עולה דרעיה דרבנן היא:

נפש אמר רחמנא · ומשמע דמנפש קדריש וכן בסוף המנחות והנסכים (מנחות קד:) קתני הכל בא בשותפות חוץ ממנחה דכתיב נפש ותימה דבתורת כהנים דריש נפש ולא ציבור קרבנו ולא שותפין ונראה דרישא דקרא מייתי בכל מקום : *ולא קניא להו והאמר רבי יוחנן · דרבי יוחנן אדרבי יוחנן הוי מצי לאקשויי :

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה טו:
יז ב מיי' פי"ד מהלכות מעה"ק הל' ג:
ג"י נ"ל קדשים הס"ד ואח"כ מה"ד חטאת
יח ג מיי' שם הל' כ:
יט ד מיי' פ"א מהלכות תמורה הל' ה:

[אולי צ"ל נפ"ד]

נ"ל אמר נ"ק

גי' בצ"ק ואמנחת קנאות דמעכבי דכתיב בה נמי היא ועי"ל דהיא דחטאת אתיא לגלויי אהוא דאשם דלא מעכב כהוא דפסח והייט דאמר לקמן כו' כצ"ל ועי' בתוס' במנחות דף ד ע"א תוספות ד"ה חטאת

מסורת הש"ס

[מנחות ד.]

לקמן מ ש [מנחות ד.]

לקמן קיב. קטו: פסחים עג. נזיר כה: ע"ב מנחות ד. תמורה יח.

הגהות הב"ח

(א) גמ' והוא עצמו אם לא הוקטרו אימורין כשר ואלא הוא: (ב) רש"י ד"ה אשם נמי וכו' והקטיר אותם הכהן המזבחה אשה לה': (ג) ד"ה הוא ואפי' אימורין הוא דכתיב דלא יכול וליכא למימר בהקטרת אימורין דמבעי לשמו וכו' אימורין כשר: (ד) ד"ה מאן לימא וכו' בת"כ נ"ב פרשה ג' פרק ד

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הג"ה ומה' ואין לחוש אי קאי קרא אהלכתא · עי' מ"ר דף פה ע"ב תוס' ד"ה ואימא · וצע"ק

שיטה מקובצת

א] באין בנדר ובנדבה' ולעיל אעולה [לא פריך האי פירכא] לפי דעדיפא [פריך שכן כליל] א נ דהוי פירכא כ"ד משום דבאה בנדר ת"כה איכא נמי קולא [במה שהיא כשרה] ואינה מכפרת [ובחד] מיהו לא פרכינן פירכא כל דהו [ופרכא כל דהו] מיהו הוי ולא למורי כי [פרכא כל דהו כמו] תורת הומה לא פריך בב"מ תוס' מיך: א"א אמר רבא זאת כו' הלכך מכח היקשא דזאת לא מצית למימר דאשם לייתי ולירצי דהא איתקש לשלמים אבל גבי פירכא קמייתא דהוי פריך אשם לא לייתי כלל לא מצי לשנויי מהאי היקשא דהכא דאדרבה הוא ליקשינן לחטאת כדפריך הכא דעדיין לא הוי' יודע דרשא דאותה ומיהו קשה לייתי לעיל מהאי היקשא דשלמים [וכי פריך] ליה ליקשי לחטאת יתרץ ליה מאותה כדעבד השתא אלא נראה דמעיקרא דהוי פריך אשם לא לייתי כלל מכח דכיון דלא שייך יוצא נדבה מסתבר לדמויי לחטאת הוא כיון דשניהם באים לכפרה ואפי' בלא היקשא והלכך לא אתיא הך היקשא דשלמים ומפקא מהך סברא כיון דכשרות [לא ידעינן] באשם לכך אייתי אותה להכשיר סברא ואכתי קשה אשם ארצויי נמי לירצי ועל אותה קושיא שייך שפיר להביא היקשא דשלמים [כיון דאפיקתיה] מהך סברא דמדמינן ליה לחטאת כך נראה למורי ואע"ג דגם עתה סברא הוא דכ"ת לעיל דאין לומר דכשר לחצאין [כיון דבא] לכפרה דלא שייך ביה ואם לאו יהא נדבה אפ"ה אמרי' השתא דמפקינן מהיקשא דשלמים לומר שאינו מרצה דמ"מ כבר יצא [לתרץ על] עיקר [הקושיא דלא לייתי] דבא לכפר כחטאת והלכך אמרינן היקשא משלמים : ג] מאי חזית כו' אאשם פריך דלא פריך אשאר קרבנות [דהא בהו כתיב] מוצא שפתיך ואם כמו שנדרת כו' : ג] וקאמרי קא קשיא : ד] עצמו שלא ... רב אסי נמחק : ו] אמר רחמנא נפש ולא : ז] להו דישתתפין אות כ' נמחק: ח] מיתה דקי"ל כל שבחטאת מתה באשם רועה: ט] בהווייתו הוא יהא: י] והקטיר אותם הכהן המזבחה : יא] בהקט... : יג] הוא · גליון וא"ת הא כתיב כחטאת כאשם הוא ולגבי עבודות כתבי וי"ל דלא הוי מיעוט כיון דכתיב האשם הוא ולא כתב אשם הוא כמו חטאת הוא בלא ה' ועוד דא... כאילו לא כתיב בה הוא ע"כ: יד] ב"ד הוציאוהו : טו] יהא והויתו אשם ואין אשם בא בנדבה הס"ד : טז] אם הביאתה : יז] חטאות ואשמות : יח] המיר בה : יט] הוא דמששע... מ"מ לא בא לסתור מה שכתוב בהדיא ולא לסתור דברי רב ששת פריך אלא לפי המסקנא היאך מכשירין מטעם אותה הא כתיב הוא לפוסלן ומשני האי היא בתר הקטרה : כא] דמנחות אמרינן : כב] בפירקין בגמ' דחוץ : כג] קנאות דכתב בהו הוא כמו בחטאת וכמו בפסח ותיבת ואשמה ל"ש ונמחק : כד] תרי הוא תיבת קראי נמחק : כה] והד בפ... כפרה ותיבת איכא נמחק : כו] לא ובפ"ק תיבת וכן ל"ש ונמחק : כח] קדשים אלא גרסי' אשם פי' שמתו בעליו או שנתכפר באחר ושחטו סתם כשר לעולה הוא בהווייתו יהא שלו... או שנתכפרו באחר וכ"ת והלא גמירי דבאשם : כט] אהלכתא לפי' ר"ת דפירש דהלכה נישנית כל שבחטאת מתה באשם (עולה) [רועה] :

אחד

ושותפין לא מצו ממירין אלא אי אמרת לא קניא להו [א] אמורי נמי לימרו שאני התם דאמר קרא °אם המר ימיר לרבות את היורש אחד ממיר ואין שנים ממירין מתקיף לה רב יעקב מנהר פקוד אלא מעתה גבי מעשר דכתיב °ואם גאל יגאל *לרבות את היורש הכי נמי אחד גואל ואין שנים גואלין שאני מעשר דגבי אבוהון נמי איתיה בשותפות אמר ליה רב אסי לרב אשי ומינה אי אמרת בשלמא קניא להו היינו דחד מיהא מימר אלא אי אמרת לא קניא להו היכי מימר והאמר רבי אבהו אמר ר' יוחנן *המקדיש מוסיף חומש ומתכפר עושה תמורה והתורם משלו על של חבירו טובת הנאה שלו מקיבעא לא מכפרא מקופיא מכפרא: איבעיא להו כיפרו על מה שבאו או לא כיפרו אמר רב (א) ששת בריה דרב אידי מסתברא דלא כיפרו דאי סלקא דעתך כיפרו שני למה הוא בא ואלא מאי לא כיפרו למה הוא קרב אמר רב אשי רב ששא בריה דרב אידי הכי קא קשיא ליה אי אמרת בשלמא לא כיפרו שלא לשמו מכח לשמו קאתי ושני (ב) למה הוא בא לכפר אלא [ג] אי אמרת כיפרו שני למה הוא בא: איבעיא להו אעשה *דלאחר הפרשה מכפרא או לא מכפרא מי אמרינן מידי דהוה אחטאת מה חטאת דקודם הפרשה אין דלאחר הפרשה לא אף הכא נמי דקודם הפרשה אין לאחר הפרשה לא או דלמא לא דמיא לחטאת דחטאת על כל חטא וחטא בעי לאיתויי חדא חטאת והכא כיון (ג) דאיכא כמה עשה גביה מכפרא אעשה דלאחר הפרשה נמי מכפרא תא שמע* °וסמך ונרצה (ד) וכי סמיכה מכפרת והלא אין כפרה אלא בדם שנאמר °כי הדם הוא בנפש יכפר אלא מה תלמוד לומר וסמך ונרצה לכפר [ג] שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר (ה) [ד] מאי לאו דכיפר עשה דקודם הפרשה לא כיפר אעשה דסמיכה דהו"ל ליה עשה דלאחר הפרשה אמר רבא עשה דסמיכה קאמרת. שאני התם דכל כמה דלא שחיט בעמוד וסמוך קאי אימת (ו) קא הוי עשה לאחר שחיטה לאחר שחיטה לא קא מיבעיא לן א"ל רב הונא בר יהודה לרבא אימא כיפר גברא לא

רש"י

ושותפין לא מצו ממירין · דתניא הכל ממירין [חוץ מן השותפים] לפי שכל הפרשה כולה נאמרה בלשון יחיד כמו לא יחליפנו ולא ימיר אותו ואם המר ימיר אחד מימר ולא שנים ממירין: שאני התם · אע"ג דלא קניא להו גזירת הכתוב הוא דשני יורשין אין ממירין זבח שהפריש אביהן: אחד ממיר · דהא דיורש ממיר בקרבן אביו והכא נפקא לן אם המר לרבות את היורש דהוה מצי למיכתב אם ימר והכא נמי בלשון יחיד כתביה: אם [גאל] יגאל איש ממעשרו לרבות יורש · המוסיף חומש ופודה את מעשר אביו: איתיה בשותפות · דלא אשכחן דממעט שותפין מפדיון מעשר שני ותמורה היינו טעמא מפום דכל הפרשה נאמרה בלשון יחיד: המקדיש הוא מוסיף חומש כו' אדם שנדר קרבן והפרישו חבירו משלו להתכפר בו הנודר והומם ובא לחללו אם המפריש מחללו מוסיף חומש ואם המתכפר מחללו אינו מוסיף חומש דתלייה רחמנא לחומש במקדיש דכתיב (ויקרא כז) ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישיתו ואם גאל יגאל את השדה [המקדיש אותו]: ומתכפר עושה תמורה. דאיהו הוא בעלים דידיה ובמסכת תמורה יליף טעמא בפ"ק: והתורם. תרומה משלו על הפירות של חבירו טובת הנאה של מפריש הוא בידו לתתה [ו] לכהן שירצה ואם בא ישראל ואמר לו הילך סלע זו ותן תרומתך לבן בתי כהן אותה [ז] בנע טובת הנאה של מפריש הוא ויליף התם טעמא [ח] את כל מעשר תבואתך ונתת (דברים כו) מי שהפרישה מתבואתו בידו לתתה: ומשני מקיבעא לא מכפרא מקופיא מכפרא · [ט] כפרה קבועה שיהא יורש בעליו ממש אין להן הלכך גבי מנחה כפרה ליקרב דלאין] *דשותפין שיא אבל כפרה קופיא ולפה ממילא יש להן בו והלכך ממיר: קופיא לשון לף כמו (חגיגה טו:) אקפו ידייכו גבמו (מלכים ב ו) ויצף הברזל תרגום וקפא ברזלא ויש לו [י] דומה במסכת יומא (דף טו:): כיפרו על מה שבאו · קדשים שנזבחו שלא לשמן [יב] יקרבו ותנן לא עלו לשם חובה וצריך להביא אחר מיהו מבעיא [יג] ליה אם כפרו על החטא שהופרשו עליו ונפקא מיניה שלא ידאג מן היסורין בינתיים: אמר רב אבי רב ששא בריה דרב אידי · דיליף [יד] לא כיפרו מדבעי לאיתויי שני: הכי [טו] קשיא ליה · בהבאת שני טפי מהקרבת ראשון: אי אמרת בשלמא לא כיפרו אפילו הכי מיקרב [טז] קרבי דשלא לשמו מכח לשמו קאתי דמתחילתו לשמו הוקדש ושני בא לכפר על החטא כגון אם עולה היא מכפרת על עשה או אם אשם הוא יכפר על אשמו: אעשה דלאחר הפרשה כו' · אכתם [יז] עולה קאי שנזבחו לשמן: אחטאת · דלא מכפרא [יח] אלא שגגת כרת דקודם הפרשה דכתיב או הודע אליו חטאתו וגו' (ויקרא ד): כיון דאי איכא כמה עשה גביה מכפרא · שהרי לא חייב הכתוב (ז) להביאו [יט] שתחייב על כל עשה ועשה אלא דורון בעלמא [כ] וכתיב ונרצה לו מלמד שנתרצה להקדוש ברוך הוא (בת"כ פ' ויקרא) אלמא כולן נתכפרו: שירי מצוה · שלא נחשבה בעיניו ולא עשאה: כאילו לא כיפר וכיפר · כלומר אף על פי כן כיפר: מאי כיפר ומאי לא כיפר (ח) לאו כיפר עשה קמא דקודם הפרשה ולא כיפר עשה דסמיכה דהוה ליה לאחר הפרשה: בעמוד וסמוך קאי · ואכתי כל כמה דלא שחטיה לא עבר עליה: כיפר גברא · על כל עשה שבידו וניצל מן היסורין [כא]: לא

תוספות

אחד מימר ולא שנים ממירין · משמע דלרבי יוחנן יורש מימר ותימה דבפ' מי שהוציאוהו (עירובין מו:) קאמר רבי יוחנן רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה וכריש תמורה (דף ב') וערכין (דף ב') פליגי בה רבי מאיר ורבי יהודה וקאמר רבי יהודה יורש אינו מימר וי"ל משום דר' יוחנן אית ליה הלכה כסתם משנה וכריש תמורה וערכין תנן הכל ממירין לאתויי יורש: **מתכפר** עושה תמורה · והא דתניא בפ' קמא דתמורה (דף ט') לא יחליפנו בשל אחרים הא מפרש התם כגון דאמר מריה דבהמה דהקדש כל הרוצה להמיר בבהמתו ימיר: **מקופיא** מכפרא · תימה דבפ' קמא דתמורה (דף י') ילפינן דמתכפר עושה תמורה מנזיר והיא כפרה קבועה היא וי"ל דלא יליף מנזיר אלא דמפריש אינו מימר אבל מתכפר עושה תמורה אפי' מקופיא וא"ת דיורש בקופיא גרידא [כב] קרי מתכפר וממר וכי הוו שנים יורשים מיקרו שותפין ולא ממירין והא ביומא פרק הוציאו לו (דף נ:) קבעי בפר כה"ג שאחיו הכהנים מתכפרים אי בקביעותא מתכפרין והוו שותפין ולא מצי ממיר או מקופיא מתכפרין וכולו של כהן גדול ומצי מימר דיחיד הוא אלמא לא חשיב מתכפר כשהוא מקופיא מדכהן גדול מימר ולא מיקרו שותפין מה שאחיו מתכפרין בו בקופיא וי"ל [כג] דבשמעתא שניהם היורשין הוו מקופיא לכך מיקרו שותפין ולא ממירין אבל התם כיון דאיכא השתא בהאי קרבן כפרת כהן גדול דקביעא לא חשיבא לגביה אחיו כמו שותפין על ידי כפרת קופיא: **דאי** ס"ד כיפרו שני למה הוא בא · תימה כמה קרבנות אדם מתנדב ומביא זה אחר זה מיד אע"פ שכיפר הראשון שנעשה לשמו וי"ל דפריך שני למה חייב להביא ואם תאמר מאי קאמר שני למה הוא בא דלמא קאתי לכפר אמחשבה דשלא לשמן דחשיב עשה לאחר שחיטה כמו סמיכה דבסמוך ומיהו [כד] יש לומר דמחשבה תלויה בעובד וקרבן לא מכפר אלא על בעליה ונראה דמאשם קדייק שאינו בא נדבה: **אלא** מאי לא כיפרו למה הוא קרב · נ"ע דהייטו קשיא דרים לקים דאם כשירין הם ירצו ואם אינן מרצין למה הן באין: **או** דלמא לא דמיא לחטאת · תימה דנפשוט ממתני' דפ"ק דשבועות (דף ב:) דאפי' לר' שמעון דלית ליה (שם יא:) לב בית דין מתנה עליהן שעיר שלא קרב [כה] עליו ברגל זה יקרב ברגל אחר אע"פ שמרגל שעברו נתכפרו כבר אטומאת מקדש וקדשיו דקודם הפרשה [כו] דקאתי האי שעיר מכפר אטומאה שאחר כך ויש לומר כיון שאבד וקרב אחר תחתיו אין נ"ל מילתא שלא היתה הפרשתן הפרשה עד רגל אחר דשחטי ליה: **והלא** אין כפרה אלא בדם · [כז] בפרק תמיד נשחט (פסחים נט:) אמרי' כל כמה דלא אכלי כהנים בשר לא מצי מכפר דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם מלמד שהכהנים אוכלין בשר ובעלים מתכפרים [כח] אבל מכל מקום עיקר כפרה אינה אלא בדם: **לאחר** שחיטה לא קא מיבעיא לן · בסוף הסוגיא בעי רבי ירמיה אפילו לאחר שחיטה: לא

שיטה מקובצת

א] להו מסורי אות א' נמחק: ב] אי אמרת כיפרו שני למה הוא בא' תימה מאי פריך הא גלי קרא ואם לאו יהא נדבה למדנו שלא עלו לשם חובה וצריך להביא אחר וצ"ל דה"ק למה הוא בא [על מה מכפר מה] שלא כיפר הראשון ומיבעיא באשם דאי בעולה ושלמים מאי בעי ליה שני למה בא הלא הוא בא בנדבת והלא א"ם מתנדב שלמים ועולה כמה שירצה וא"ת לפי מה שפרש"י דכפרו כדי להגין עליו מן היסורין מאי פריך למה הוא בא) להגין עליו מן היסורים וי"ל דה"פ כיון דכפרו עליו להגין מן היסורין שני למה הוא מביא: איבעיא להו אעשה דלאחר הפרשה מכפרא אעולת קא בעי דמכפרת על עשה כדפרש"י לעיל ת"ס סוף: ג] לכפר לומר לך שאם: ד] וכיפר מאי כיפר מאי לא כיפר: ה] אם גאל יגאל:ו] לתתה לכל כהן אות ל' נמחק: ז] תיבת סלע נמחק: ח] טעמא מדכתיב את: ט] מכפרא כלומר כפרת קבוצה שיהא

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רב ביבא בריה דר' אידי מסתברא: (ב) שם מכח לשמו קאתי ושני הוא כצ"ל ותיבת למה נמחק: (ג) שם והכא כיון דאי איכא כמה: (ד) שם ת"ר וסמך ונרצה לו לכפר עליו וכי סמיכה: (ה) שם כאילו לא כיפר וכיפר מאי כיפר ומאי לא כיפר מאי לאו: (ו) שם אימת הוי כצ"ל ותיבת קא נמחק: (ז) רש"י ד"ה כיון דאי וכו' לא חייב הכתוב להביאהו וכו' בעלמא כס"ד ואח"כ מ"ה וסמך ונרצה לו לכפר עליו מלמד וכו' אלמא נכולן נתכפר: (ח) ד"ה מאי כיפר וכו' כיפר מאי לאו:

מסורת הש"ס: תמורה ב' — [עי' פרש"י נתקמץ] — יומא נ: תמורה י. נדרים לו: — [עי' תוס' מנחות צא.] — [עי' תוספות שבת עב. ד"ה רי אתא]

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"א מהל' תמורה הלכה א:
כא ב מיי' שם הלכה ב:
כב ג מיי' פ"ו מהלכות ערכין הלכה כ ופ"ה מהל' מעשר שני הלכה ה:
כג ד מיי' פ"ז מהלכות ערכין הלכה ד:
כד ה מיי' פ"ד מהלכות תמורה הלכה ד:
כה ו מיי' פ"ד מהלכות [תרומות] הלכה ב:
כו ז מיי' פ"ג מהלכות מעשה"ק הלכה יב:

חידושים: י] דלא חל שותפין אהא וכן לענין מרצין ס"א וכן לענין שאלתא דרב אשי לעיל: יא] ויש לו דמיון במסכת: יב] וקרבו אות י' נמחק: יג] מבעיא לן: יד] דיליף שלא: טו] הכי קא קשיא ליה בהקרבת שני [טפי] מהקרבת: טז] מקרב קרב אות י' נמחק · יז] אכתם עולות: יח] דלא מכפרא אלא על שגגת: יט] להביאו שתחייבנו: כ] בעלמא הוא וכתיב ונרצה לו מלמד שנתרצה מבל להקב"ה: כא] וניצל מן היסורין ולכך פי' [ואפי'] לאחר הפרשה: כב] גרידא קאמרת הכא דמתכפר ומימר: כג] וי"ל ס"א דשאני התם לפי [שהוא מקבעא] לכהן הגדול ולכן [גם] כפרה דכהנים [דקופיא לא חשיבא] אבל הכא דמת [את שורה לו] כפרת דקבעא [לכן דקופיא חשיבא]: כד] ומיהו [כוונת] ··· כה] ··· כו] ··· כז] ··· כח] ···

יא] פרש"י דצ"ל מאי דנא השני ג"כ להגין מן היסורים ·

לא כיפר קמי שמיא מי לא *תנן °והנותר *בשמן אשר על כף (א) וגו׳ לכפר עליו לפני ה׳ *אם נתן כיפר ואם לא נתן לא כיפר דברי ר״ע ר׳ יוחנן א] [בן נורי] אומר שירי מצוה הן בין ניתן בין שלא ניתן כיפר ומעלין עליו כאילו לא כיפר מאי כאילו לא כיפר אילימא דמבעי (ב) לאיתויי קרבן אחרינא האמרת בין ניתן בין לא ניתן כיפר אלא כיפר גברא לא כיפר קמי שמיא הכא נמי כיפר כו׳ התם נמי כיפר מתן בהונות ב] לא כיפר מתנות הראש ת״ש ר׳ שמעון אומר *כבשי עצרת למה הן באין כבשי עצרת שלמים נינהו אלא שעירי עצרת למה הן באין על טומאת מקדש וקדשיו נזרק דמו של ראשון שני למה קרב על טומאה שאורעה בין זה לזה אמור מעתה ראויין היו ישראל להקריב קרבנותיהן בכל עת ובכל שעה אלא שחסך הכתוב ג] והא הכא דעשה דלאחר הפרשה (ג) וקא מכפרא אי דאפרשינהו בבת אחת הכי נמי הכא במאי עסקינן דאפרשינהו בזה אחר זה ד] וליקו ולימא ליה לקרא דכי כתיבא בזה אחר זה כתיבא אמר רב פפא קרבנות צבור קאמרת *שאני קרבנות צבור דלב בית דין קמתנה עליהן כדרב יהודה אמר שמואל *דאמר רב יהודה אמר שמואל קרבנות צבור ה] סכין מושכתן למה שהן אמר ליה רב יוסף בריה דרב ו] שמואל לרב פפא *ומי אית ליה לרבי שמעון לב בית דין מתנה עליהן *והאמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן תמידין שלא הוצרכו לצבור לדברי

תורה אור: ויקרא יד

לא כיפר מתנות הרא״ש · פי׳ בקונט׳ ויביא לוג אחר ויתן מתנות הראש ולר׳ עקיבא צריך להתחיל בבהונות ותימה דבסוף הוציאו לו (יומא דף סא·) משמע דלכולי עלמא אין מתנות הראש מעכבות ואפילו נשפך הלוג דפליגי התם ר״א ור״ש ורבנן בנתן מקצת מתנות שבבהונות ונשפך הלוג וקתני כיפה גמר מתנות שבבהונות ונשפך הלוג דברי הכל מתנות שברא״ש אינן מעכבות טז] כלל דאין צריך להביא אחר דבענין אחר אי אפשר לפרש וזהו דלא כתנאי דהכא וצ״ל דלר׳ יוחנן בן נורי נמי אין מעכבות כלל ואין צריך לעשותן ומעיקרא ס״ד לא כיפר קמי שמיא אפילו מה שעשה כבר כגון מתנות בהונות עצמן אע״פ שנתנן אין בהן ריצוי גמור לפי שחיסר מתנות הראש אע״ג דלא מעכבי כמו שאמר לעיל שקרבן בעשה לא כיפר קמי שמיא בשביל סמיכה שלא עשה אע״ג דלא מעכבת והדר מסיק יז] ומתן בהונות שכבר עשה כיפר לגמרי שיש בהן ריצוי גמור אבל מתנות הראש לא כיפר קמי שמיא ואין צריך לעשותן דכתיב והנותר וגו׳ וכן הקרבן כשר וכיפר על כל עשה שקודם לכן אבל סמיכה לא כיפר דהויא לאחר הפרשה עד שיביא קרבן אחר אבל קשה על זה דלא הוי ליה לתרץ רק התם כתיב והנותר וגבי סמיכה לא כתיב והנותר וצ״ל דהתם ה״פ מתנות הראש לא מעכבי דכיון שקיבל מדם האשם ומן השמן על הבהונות אינו קרוי עוד מחוסר כפורים אלא מותר לאכול בקדשים וליכנס למקדש דמתן שמן נמי קרוי קרבן כדאמר פרק בית שמאי (לקמן מד:) לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע ולכן לכל הפחות *צריך ליתן על הבהונות קודם שיהא מותר בקדשים · ברוך:

וליקו ולימא ליה לקרא דכי כתיבא בזה אחר זה כתיבא · הא לא פריך דלימא ליה לקרא שלא חייב להביא שנים אלא כשהפריש בזה אחר זה אבל הפריש שנים בבת אחת יח] [אינו חייב] שזו אינו קושיא דאפי׳ הפריש שנים בבת אחת נהי כשקרב האחד לא מהני השני שהופרש עמו מכל מקום יכול יט] להפריש אחר כן ולהקריב ומועיל דלעולם חייבה תורה להביא שנים אלא הכי פריך דאטו מי לימא ליה לקרא כ] דכי משתעי [שצריך להקריב ב׳ דוקא *כשמפריש בזה אחר זה וקשה ליפרך נמי דאטו מי לימא ליה לקרא דכי משתעי] ע״י לב ב״ד ונראה דבלאו קרא הוה קשיא ליה משעירי עצרת שעושין כל שנה שדוחק הוא להעמידם ולומר שהיו מפרישין אותן בזה אחר זה:

סכין מושכתן למה שהן · בסוף פרק קמא דשבועות (דף יב:) אמרינן דשמואל כבר להא דר׳ יוחנן כא] דהתם ובסמוך מייתי לה (ה) אמר רבי יוחנן תמידין שלא הוצרכו לצבור לדברי ר״ש אין נפדין תמימים פירוש אלא מקילין בגופן את המזבח כדקאמר התם לר׳ שמעון ופי׳ שם בקונט׳ דשמואל סבר לה להא דאמר רבי יוחנן כב] לדברי ר״ש אין נפדין תמימים ומקילין בהן את המזבח דאמר שמואל סכין מושכתן למה שהן פי׳ סכין כג] השוחטן שהם מושכתן לקרבן שהופרשו מתחילה כד] כגון עולת תמיד לעולת קיץ אע״פ שאין זה אותו קרבן כיון דמעיקרא עולה והשתא עולה והשתא קשה מאי מייתי התם תניא נמי הכי מברייתא הלא ממתני׳ דהתם הוה ליה לאיתויי ועוד דבהדיא מוכח בשמעתין דמילתיה דשמואל דווקא כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון דאית להו לב בית דין מתנה עליהן ויש פירושים ברש״י שמוגה בהן נראה בעיני דלא גרסינן הא דשמואל הכא דהא בפרק קמא דשבועות מוקמינן לה אליבא דמאן דלית ליה לב בית דין מתנה עליהן וזהו דוחק למחוק כל מילתיה דשמואל מן הספרים ועוד נראה שדברי הקונטרס סותרים זה את זה שפירש סכין מושכתן למה שהן ראויין ועומדין כגון תמידין שלא הוצרכו לצבור שנקחו מתרומה ישנה והגיע אחד בניסן מקילין בהן את המזבח ואף על גב דלאו תמידין נלקחו ולא לשם עולות נדבת צבור הואיל ולא חזו תו לציבור קרבי למאי דחזו משום דלב בית דין מתנה עליהן אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יקיצו בהן אלמא לפירושו לא מהני תנאי בית דין למיקרב תו לתמידין ואחר כך פירש לדברי חכמים נפדין תמימים דאית להו לב בית דין מתנה עליהן להכשירן לתמידי שנה הבאה שאם לא הוצרכו יהיו לדמיהן שיפדו אותן ממעות חולין בלא מום ויוציאום לחולין ויפלו דמיהן למותר תרומה ואחר כך יקחו אותן מתרומה חדשה ויוכשרו לתמידים ונראה כפירוש הערוך* וזה לשונו סכין מושכתן למה שהן פירוש למה שהן אם תמידין אם מוספין סכין מושכתן להיות כן אבל טרם שמושכתן הסכין אין לומר איזה תמיד ואיזה מוספין אלא תלויין ועומדין בתנאי לב בית דין שכך מתנה עליהן לב בית דין אף על פי שאמרו שהן תמידין אם ילו להקריבן לשם זבח אחר רשאין לפי שבזמן שמשך כה] הסכין לשחיטת התמיד הרי הוא תמיד ובזמן שמשך זה הסכין לשל מוסף הרי הוא מוסף וזה כייעתא לר׳ יוחנן [דאמר] שאם לא הוצרכו להן [אליבא דרבנן] נפדין תמימים שלא משכתן סכין (ו) לעולם והשתא להאי פירושא לא גרסינן תניא נמי הכי דמילתא דשמואל כרבנן אלא גרסי׳ תניא מודה ר׳ שמעון כו׳ וטעמא

לא כיפר קמי שמיא · לנחת רוח לקונו דלא עבד מצוה מן המובחר: אם נתן · שירים על ראש מצורע כיפר ז] כו׳ דכפרה אמתנות הראש כתיבא: שירי מצוה הן · דכתיב והנותר הלכך הוי כשפיכת שירי הדם דחטאת דלא מעכבי כדלקמן (דף נב·): לא כיפר מתנות הראש · ויביא לוג אחר ויתן מתנות הראש ולר׳ עקיבא צריך שיתחיל בבהונות: כבשי עצרת שלמים נינהו · והיכי תנא כיפא דמילתיה על טומאת מקדש וקדשיו והלא חובה נלחם הן באין להתיר את החדש במקדש למנחות ולבכורים: שעירי עצרת · גבי עצרת כתיבי שני שעירים חד בתורת כהנים ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת וחד בחומש הפקודים למוספין וקיימא לן במסכת שבועות (דף ב·) שעירי הרגלים באין על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף: שני למה קרב · והלא ראשון כיפר ח] לטומאה שלפניו: בין זה לזה · קס״ד בין הקרבתו של זה להקרבתו של זה: [ראויים היו ישראל כו׳ · דכל שעה] בספק חוטאין קיימי: אלא שחסך הכתוב · ט] *חסך מעונותיהם ולא דקדק אחריהם לפי שחס על ממונם וחבירו במסכת מנחות (דף עו:) מפני החיסכון ומפרש מאי מפני החיסכון התורה חסה על ממונם של ישראל: והא הכא · דטומאה שאירעה בין זה לזה עשה דלאחר הפרשה הוא שהרי מאתמול הופרשו וקתני דשני מכפר טומאת מקדש וקדשיו עשה נמי הוא דכתיב וישלחו מן המחנה וגו׳ (במדבר ה): אי דאפרשינהו בבת אחת הכי נמי · דלא מכפר שני אמידי ואין צריך י] לבא: הכא במאי עסקינן · דהוצרך שני לבא יא] דאפרשינן בזה אחר זה והאי שאורעה בין זה לזה דקתני שאורעה אתמול בין הפרשתו של זה להפרשתו של זה ולעולם אעשה דלאחר הפרשה לא מכפר: וליקום ולימא ליה כו׳ · בתמיה אפשר שלא בא הכתוב אלא לכך והלא בכל שנה הצריכו יב] שנים: לב בית דין · יג] (העם) העוסקין בצרכי צבור מתנה עליהן שאפי׳ יפרישו הכהנים בבת אחת לא תהא הפרשת האחרון הפרשה עד סמוך להקרבתו כדי שיהא ראוי שני זה לבא על טומאה שאורעה ביניהם: קרבנות צבור סכין · השוחטן מושכתן למה שהן ראויים ועומדין ואפילו לא ידע השוחט מה הן יד] (או) כגון תמידין שלא הוצרכו לצבור שניקחו מתרומה ישנה והגיע אחד בניסן שמצוה להביא מן החדש כדאמרינן בראש השנה (דף ז·) שוחטן וכשרין לקיץ המזבח כדין שאר מותר תרומת כסף הנשאר בקופות טו] התרומה כשמגיע אחד בניסן שמקיילין בו את המזבח ואע״ג דלשם תמידין נלקחו ולא לשם עולת נדבת צבור כגון קיץ המזבח הואיל ולא חזו לתמידין קרבי למאי דחזו משום דלב ב״ד מתנה עליהן אם (ד) הוצרכו ואם לאו יקיילו בהן את המזבח ונראה בעיני דלא גרסי לה להא דשמואל הכא דהא מוקמינן ליה בפ״ק דשבועות (דף יב:) אליבא דמאן דלית ליה לב בית דין מתנה עליהן: לדברי

[ד״ה טומאה שאירעה בין זה כו׳ וקשה] מ״מ מאי פשיט אבעייתו הוא בעי מדבר שאין בו כרת ופשיט ליה מכרת וי״ל דהוא פשיט מכ״ש מדקאמר שהוא מכפר בדבר שיש בו כרת כ״ש [בדבר שאין בו כי אם עשה לבדו] מ״מ קשה דפשיטא ליה כמו כן בטומאת דעשה דלאחר הפרשה מכפרת ולעיל משמע דפשיטא ליה בטומאת [לא] מהני׳ ועוד קשה דכרת ולאו איכא נמי הכא דכתיב ולא יטמאו את מחניהם וכתיב את מקדש ה׳ טמא ונכרתה ות׳ גבי קדשים בטומאת הגוף (כרת איכא) אבל עשה ליכא כלל לכך נראה למודי דפריך משעירי עצרת אעשה דעולה דיש לספק לזה כמו לזה דטעמא מאי מספקא לן בעולה משום [דבא] על עשה מובא שעירי עצרת נמי מכפרת על טומאת מקדש וקדשיו שארעה בין רגל לרגל שעבר ושעירי הרגלים מכפרים על אין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף והא דקאמר אעשה דלאחר הפרשה לאו דוקא אלא כלומר כמו עשה דעולה כדפי׳ תוס׳ הר״פ וז״ל ד] וליקו ולימא ליה לקרא כי כתיב בזה כו׳ לא מיירי קרא כי אם שהפריש שניהם בזה אחר זה אבל אם הפרישם בבת אחת אין צריך להקריב השני כך פרש״י וקשה דגם אם הפרישם בבת אחת יניד להשני ופריך אהר[ויקרבנו] יא״כ מיירי ותם שני שעירים אף כשהפרישם בבת אחת א) תוס׳ מיד: ה] ע׳ בהשמטות בסוף המסכת: ו] דרב שמעיה תיבת שמואל נמחק: ז] כיפר ואם לא נתן לא כיפר תיבת כו׳ נמחק: ח] כיפר על מה שלפניו נמחק: ט] חסך הכתוב על עונותם: י] להביא אחר תיבת לבא נמחק: יא] דאפרשינהו: יב] הצריכו הכתוב: יג] תיבת העם נמחק: יד] תיבת או נמחק: טו] בקופות של תרומה את ה׳ נמ״ק: טז] מעכבות ועיין הא קתני התם גבי מתנות על פר ושעיר של יוה״כ והיינו דאינן מעכבות כלל: יז] מסיק דמתן אות ו׳ נמחק: יח] בבת אחת אינו חייב אלא אחת: יט] יכול להביא השני שהפריש ולהפריש אחר אחר כך ולהקריבו ט] לקרא דשנים שחייבה [תורה] לאותן שהופרשו [שלא] בבת אחת יש תימה אי קא מהני לב ב״ד דאטו מי לימא קרא דכי: כא] יוחנן דאמר התם ובסמוך מייתי לה תמידין ותיבות אמר ר׳ יוחנן נמחק: כב] יוחנן דלדברי: כג] סכין השוחטת פתח: כד] מתחלה לכך: כה] שמשך זה הסכין של תמיד הרי ותיבת לשחיטת ואות ה׳ נמחק:

ל) ובתוס׳ ד״ה וליקו כתבו ליישב זה·

עין משפט נר מצוה:

כז א מיי׳ פ״ד מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ג

כח ב מיי׳ פ״ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ו:

[במנחה איתא מן השמן והיינו קרא דכתיב בפרשת מצורע יד פסוק כט והנותר מן השמן אשר על כף וגו׳ לכפר עליו לפני ה׳ וכן העתיקו בילקוט ודע דלעיל בקרא יח כתיב והנותר בשמן אשר על כף וגו׳ וכפר עליו הכהן לפני ה׳]

ועי׳ לכל הפחות א״ל ניתן על הראש קודם כו׳ נ״ק

מסורת הש״ס: [illegible]

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ על כף וגו׳ וכפר עליו הכהן לפני ה׳ אם נתן: (ב) שם דמיבעי ליה לאיתויי: (ג) שם דלאחר הפרשה הוא וקא: (ד) רש״י ד״ה קרבנות וכו׳ אם הוצרכו ואם לאו: (ה) תוס׳ ד״ה סכין וכו׳ מייתי לה דאמר ר׳ יוחנן: (ו) בא״ד שלא משכתן סכין מעולם וכו׳

שיטה מקובצת

[illegible]

לדברי רבי שמעון אין נפדין תמימין. דהכי גמר לה רבי יוחנן מרביה דפליגי בה רבי שמעון ורבנן לרבי שמעון לית ליה לב ב"ד מתנה עליהן ט] להכשירן לתמידי שנה הבאה [ומי] אם הותרו שנגרשו והם לאו יהא קדושים לדמיהן שיפדו אותן ממעות חולין בלא מום ויוציאם לחול ויפלו דמיהם ללשכה לקנות בהן ויצאם הן לחולין ויקנו מהן שאר קרבנות דס"ל לבא לעולם שירות ואפשר מאחר בשר בעל מום להם ודבר שנאמר בהן ביום הגורל למוכר תרומה ואחר כך יחזרו ויקחו הותס מתרומה חדשה י] ויוכשרו לתמידין ולדברי. חכמים נפדין תמימים דאית להו לב בית דין מתנה עליהן הבאי זה אלמא לית ליה לר' שמעון לב בית דין מתנה עליהן יא] (בהן) דאי אית ליה יוכשרו לתמידין ולא יקייצו יב]* נלמא דלית ליה לב ב"ד מתנה כך שמעתי בשבועות: ועוד. הא נמי בעיא למימר דקרא דהיק ומוקי אנפשיה כשמפרישן בזה אחר זה ובטומאה דערב יום טוב קאמר מי מגיא למימר דכי קתני שאירעה בין זה לזה בהפרשה קאמר והא בעא מיניה כו': בשתי כוסות יג] כשחטן כאחד ואין שהות לאורועי טומאה בין שחיטתן וזרק דמו של ראשון שני למה קרב לר' שמעון הרי אין יד] טומאה בין זה לזה ואמר ליה לטומאה שאירעה בין זריקתו של זה לזריקתו של זה: ע"כ לא מיבעיא טו] כו'. אפילו לרבי ירמיה לא טז] מתמה אלא אי מכפר אעשה דלאחר שחיטתו אי לא מכלל דפשיטא ליה דבין זה לזה דקאמר רבי שמעון בטומאת י"ט קאמר יז] בין שחיטתו של זה לשחיטתו של יח] זה: דלמא אם תמצא לומר קאמר. דלמא תרוייהו קמיבעיא ליה והכי קמיבעיא ליה האי בין זה לזה דקאמר רבי שמעון קודם הפרשה קאי או לאחר הפרשה קאי ואם תמצי לומר יט] אחר הפרשה נמי קאי קודם שחיטה או אפילו לאחר שחיטה עד זריקה ואהדר ליה איהו אפילו עד זריקה כ] ודלמא לא קיימא לן כר' זירא ולא איפשיטא בעיין: תודה ששחטה לשם תודת חבירו. לא ששחטה ע"מ שיתכפר בה מי שאינו בעליה* כא] ואין זה שינוי בעלים *אלא שינוי קודש שהיתה לראובן תודה ולשמעון תודה אחרת ושחט את תודתו של זה לשם תודתו של זה כב]* [וה"ה] כשוחט חטאת חלב לשם חטאת דם: כשרה. ועולה לבעלים דאפי' שינוי קדש אין כאן. פסולה. כג] לא עלתה לבעלים דשינוי קדש הוא: לשם שלמים דידיה בעינן. דכתיב זבח תודת שלמיו והאי דאיפלוג בתודה משום דמינה מייתי רבה סייעתא למילתיה. מדאבא חנן ומיהו ה"ה לשאר זבחים: כשרה. עלתה לבעלים: פסולין. לא עלו: לא דידיה. כד] ואע"פ שלא באו על הודייה אחת דארבעה צריכין להודות כדאמרינן בברכות (דף נד:) וכתיב בהו (תהלים קז) ויזבחו זבחי תודה וכשחט תודה בשעת עלייתו מן הים לשם תודה שהפרים על יציאתו מבית האסורין כה]: חטאת ששחטה לשם חטאת. כגון חטאת חלב שנשחטה לשם חטאת דם: כשרה. ועלתה לו: פסולה. פסולה לגמרי כדתנן חוץ מן הפסח והחטאת: על מי שמחוייב חטאת. בשינוי בעלים על מנת לזרוק דמה לשם חבירו המחוייב חטאת כמותו: שאינו מחוייב עשה. שלא עבר כו] עשה ובעשה שייך למימר חטאת כדמפרש ואזיל: ואמר רבא חטאת מכפרת על חייבי עשה. הלכך מחוייב כפרה כמותו הוא: למימרא. דעשה בת מינה דחטאת היא: והאמר רבא כו' על מי שמחוייב עולה כשרה. כז] אלמא לאו מיניה הוא והא כח] עבירות עשה בידו. שהפרים עולה עליהן: מקיבעא

ותימא הוה לן למימר דאפילו מקיבעא מכפרא אלא דאינה מכפרה הואיל ועיקרא למילתא אחריתי קאתיא והני קל וחומר לקופיא:

*) נ"ל השינוי בעלים **) נ"א אית דגרסי נ"ק

וטעמא משום דבאין לכפר על [טומאת] מקדש וקדשיו (ב) כמתניתין דהתם ובברייתא אידם עפי ממתניתין והא דקתני בתחלתו לא באו אלא לכפר על מזבח החיצון לאפוקי שעיר הפנימי דבעינן תרתי טומאת מקדש ומזבח החיצון ואף על גב דמשמע התם דהוי כם] לא משום גזירה (ג) הוי מקילין בגופן אפי' במותר השעירים הפנימיות היינו משום דהכי גמירי דמותר חטאות לבור לעולה ורבינו הגדול מגרש כפירוש פטרון וגרים התם תנית נמי הכי *וקאי אמילתא דרבי יוחנן דאמר דלרבי שמעון מקילין בהן בגופן הואיל ומעיקרא עולה והשתא עו"ה אבל לא בשאר חטאת כו' ותימה אמאי נקט עד נסוף דנעיל הוה ליה לאתויי:

דלמא אם תימצי לומר קאמר. ורבי זירא נמי שהשיב נמי לרבי ירמיה על טומאה שאירעה בין זו לזו כמו כן אם תימצי לומר קאמר וקושיא דאשונה ומי אית ליה לרבי שמעון לב בית דין מתנה לא תם לתרץ דאיכא למימר דהפרישנהו בזה אחר זה ואינו חושש בקושיא דליקו ולימא ליה לקרא כו' *ועוד דהיכא דלית ליה תקנתא ברעייה אית ליה לרבי שמעון לב בית דין מתנה כדמוכח במנחות פ' התודה (עט:) ומיהו הא נוכח דהיכא דאית ליה תקנתא ברעייה לית ליה לב בית דין מתנה וכאן אית ליה תקנתא ברעייה: **תודה** ששחטה לשם תודת חבירו ל] כשרה. ועולה לשם חובה משום שנוי בעלים לא מיפסלא דאין שינוי בעלים אלא (א"ב) בזריקה ורב חסדא אמר פסולה פירוש לא עלתה לשם חובה משום דהוי שינוי קודש כשאמר תודת פלוני לשם תודה אחרת של פלוני אבל אמר תודה זו לשם פלוני כשרה גמורה לפי שהוא שינוי בעלים בשחיטה *דכשירה גמורה: **הג"ה** רב חסדא אמר פסולה. נראה דוקא בתודה פליג משום דכתיב לא] בהן קרא שלמיו ובקונטרס פירש דהוא הדין בשאר קרבנות:

אמר רבא חטאת ששחטה לשם חטאת כשרה. פירש רבינו תם *דרבה כרב חסדא ס"ל דהא דרבה אידחי וטעמא דהודה משום *שלמים משמע דר"ל דאיירי ששחטה לשם חטאת חבירו ונראה דלאו בהכי מיירי מדלא קאמר בהדיא חבירו אלא מיירי בחטאת חלב לשם חטאת דם לב] כדאמר רבא לקמן בפירקין (דף ס:) חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם לשם חטאת עבודת כוכבים כשרה לשם חטאת נזיר לשם חטאת מצורע פסולה הני עולות ניניהו ואם תאמר ותרתי *דרבה למה לי ויש לומר דהך דהכא נקט לאשמועינן דשינוי קודש איפכא משינוי בעלים אע"ג דרבא לא פירש הפסוקים כדבריו מדאמר בריש פירקין (לעיל דף ג:) דרב יוסף בר אמי רמי שינוי קודש *) לג] ומשני [והא] דלקמן נקט לחלק בחטאות וגם משום בעיא דאחר כך דבעי רבא חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דטומאת מקדש וקדשיו מאי: **חטאת** ששחטה על מי שמחוייב עולה כשרה. וכגון שלא הפרישה עדיין דאי הפרישה הוה ליה כעל מי שאינו מחוייב כלום אם תימצי לומר דלא מכפרא אעשה דלאחר הפרשה דמסתמא עולה יביא ויכפר על הכל א"נ דאמר הרי עלי עולה דכשיפרישנה יכפר על כל עשה שעבר: **על** מי שאינו מחוייב כלום פסולה.*) הי גרסינן בהא מימרא עולה דגבי עולה נמי כתיב לכפר עליו דאי גרסינן הכא חטאת ל"ל איך מילתא דרבא דהחטאת מכפרת על חייבי עשה מהכא שמעינן לה: **על** חייבי עשה לא כל שכן. מהאי קל עולה

לדברי ר' שמעון אין נפדין תמימים *לדברי חכמים א נפדין תמימין ועוד הא בעא מיניה ר' ירמיה מר' זירא שעירי עצרת שקבל דמן בשני כוסות ונזרק דמו של ראשון שני למה הוא א] בא על טומאה שאירעה בין [זריקה של] זה לזה (נזרק דמו של שני למה הוא קריבין) עד כאן לא מיבעיא ליה אלא עשה דלאחר שחיטה אבל עשה דלאחר הפרשה לא קא מיבעיא ליה דלמא אם תמצי לומר קאמר: איתמר תודה ששחטה לשם תודת חבירו ב] (כשרה) רבה אמר כשרה רב חסדא אמר פסולה רבה אמר כשרה תודה לשם תודה נשחטה רב חסדא אמר פסולה (א) ג] לשום שלמים דידיה ד] נשחטה בעינן אמר רבה מנא אמינא לה *דתניא °ובשר זבח תודת שלמיו ביום הקריבו את זבחו וגו' אבא חנין אמר משום ר' אליעזר בא ללמד ˈתודה ששחטה לשם שלמים כשרה שלמים שנשחטו לשם תודה פסולים ומה הפרש בין זה לזה °תודה קרויה שלמים ואין שלמים קרויין תודה שלמים לשם תודה פסולה הא תודה לשם תודה כשרה מאי לאו דחבריה לא דידיה אבל דחבריה מאי פסולה אדתני שלמים ה] לשם תודה פסולה ליתני תודה לשם תודה וכ"ש שלמים לשם תודה שלמים לשם תודה דידיה איצטריך ליה סלקא דעתך אמינא מדתודה קרויה שלמים שלמים נמי קרויין תודה וכי שחיט להו לשם תודה ליכשרו קא משמע לן: אמר *רבא °חטאת ששחטה לשם חטאת כשרה לשם עולה ו] פסולה מאי טעמא °ושחט אותה לחטאת אמר רחמנא והרי חטאת לשם חטאת נשחטה לשם עולה פסולה ואמר רבא *חטאת ששחטה על מי שמחוייב חטאת פסולה ˈעל מי שמחוייב עולה כשרה מאי טעמא וכפר עליו *עליו ולא על חבירו חבירו דומיא דידיה במחוייב כפרה כמותו ואמר רבא *חטאת ˈששחטה ז] על מי שאינו מחוייב כלום פסולה שאין לך אדם בישראל שאינו מחוייב עשה ואמר רבא חטאת מכפרת על חייבי עשה מק"ו על חייבי כריתות מכפרת על חייבי עשה לא כל שכן למימרא דבת מינה היא והאמר רבא חטאת ששחטה על מי שמחוייב חטאת פסולה ח] על מי שמחוייב עולה כשרה מקיבעא

מנחות י: | מכות"ן מ"ו | [לעיל ד.] | [לעיל ב. איתא רב] | [לעיל ג:] | [נ"ל דרבה] | [לעיל נ: ה' לקמן ס: פסחים סב:] | [נ"ל שלמים דידיה]

כ א מיי' פ"ד מהל' שקלים הלכה יא:
לא ב מיי' פט"ו מהלכות פסה"מ הלכה יב:
לא ג מיי' שם הלכה ז:
לב ד מיי' שם הלכה ח:
לג ה מיי' שם הלכה ט והלכה יד:

וקאי אמילתא דרב שמואל בר יצחק דאמר דלר"ש דוקא תמידין מקילין בהם כו'

גירסת הל"ק ועוד היכא דליה ליה תקנתא בקין המזבח איתא לר"ש לב ב"ד מתנה ומיהו הא מוכח במנחות בפ' התודה דהיכא דהיה ליה תקנתא ברעייה וכו' כנ"ל

שמי בעלים בשחיטה בס"ד

שיטה מקובצת
א] היא קרב על טומאה שאירעה בין זה לזה עד כאן לא מיבעיא כו' והשאר נמחק: ב] תיבת כשרה נמחק: ג] לשם שלמים: ד] תיבת נשחטה נמחק: ה] שלמים דידיה לשם: ו] עולה ודאי פסולה: ז] על מי שאינו מחוייב כלום פסולה דהוי עשיר מחוייב כפרה כמותה כדמפרש ואזיל ואמר רבא כו' ולפרושי מילתא קמייתא אתא: ח] על מי שמחוייב עולה כשרה אלמא לאו מינה היא והא הכא עבירת עשה בידו שהפריש עולה עליה ומשני מקיבעא לא מכפרא כו' כך פי' ההוגה ומ"מ קשה היאך פשיטא ליה לרבא דפסול והא לקמן מספקא ליה לרבא אפי' על טומאת דלב ששחטה

הגהות הב"ח
(א) גמ' רב חסדא אמר פסולה נשחטה לשם שלמים דידיה בעינן: (ב) תוס' ד"ה (כדף הקודם) שבינכו' מקדש וקדשיו דהני ובמתני' התם ובברייתא איהם טפי ממתניתין דקתני כצ"ל ותיבת והא נמחק: (ג) שם דאי לאו משום גזירה אנו לפני הפנים הוו מקילין:

לא יקייצו אלא לשתו נדבין נ"ק

[עיי' בה איתא רב]

אי' בל"ק בעלים הוא שינוי בעלים אלא דאיירי בשינוי קודש כו' כנ"ל

תודתו של זה בס"ד ואח"כ ד"ה כשרה ועולה לבעלים דאפי' ש"ק אין כאן דהוי כשוחט חטאת חלב לשם חטאת דם בס"ד ואח"כ ד"ה פסולה כו'

גליון הש"ס
גמ' תודה קרויה שלמים. עיין זה מנחות דף מו ע"א ועיין לקמן דף ח' ע"ב תוס' ד"ה הכא ומיחו: ד"ה פ"ע תוס' ד"ה מהלכותיה: שם חטאת כשרה. עיין מ"ד דף כו ע"ב תוס' ד"ה שכרי:

עין משפט נר מצוה

לד א מיי׳ פ״ו מהל׳ פסולי המוקדשין הלכה טו

לה ב מיי׳ פ״ח מהל׳ תשובה הלכה ד

לו ג מיי׳ שם

לז ד מיי׳ פט״ו מהלכות פסה״מ הלכה ב

לח ה מיי׳ שם הלכה ד

לט ו מיי׳ פ״ד מהלכות קרבן פסח הלכה י

מקיבעא לא מכפרא מקופיא מכפרא *ואמר רבא עולה ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק דמה שלא לשמה איבעית אימא קרא איבעית אימא סברא איבעית אימא קרא °מוצא שפתיך תשמור וגו׳ איבעית אימא סברא משום דשני בה כו׳ כדריש (א) פירקא ואמר רבא עולה הבאה לאחר מיתה ששחטה בשינוי קודש פסולה ״בשינוי בעלים כשרה דאין בעלים לאחר מיתה *ורב פנחס בריה ״דרב אמי אמר יש בעלים לאחר מיתה אמר ליה רב אשי לרב פנחס בריה דרב אמי דוקא קאמר מר יש בעלים לאחר מיתה ובעי לאיתויי עולה אחריתי או דלמא דאי איכא כמה עשה גביה מכפרא א״ל דוקא קאמינא יאמר רבא עולה דורון היא היכי דמי אי ת׳יכא תשובה °זבח רשעים תועבה ואי דאיכא תשובה א] *התניא ״עבר על מצות עשה ושב לא זז משם עד שמוחלים לו אלא ש״מ דורון הוא (חטא״ת ע״ל מ״י מכפ״ר עול״ה לאח״ר דורו״ן סימ״ן) תניא נמי הכי א״ר שמעון חטאת למה באה לכפר אלא ״למה באה לפני עולה *לפרקליט שנכנס ב] [ריצה פרקליט נכנס] דורון אחריו: חוץ מן ״הפסח ״והחטאת כו׳: פסח מנלן דכתיב °שמור את חדש האביב ועשית פסח שיהו כל עשיותיו לשם פסח ג] אשכחן שינוי קודש שינוי בעלים מנלן דכתיב °ואמרתם זבח פסח הוא שתהא זביחה לשם פסח אם אינו ענין לשינוי קודש תניהו ענין לשינוי בעלים אשכחן למצוה לעכב מנלן אמר קרא °וזבחת פסח לה׳ אלהיך וגו׳ מתקיף לה רב ספרא האי וזבחת להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדרב נחמן דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מנין *) למותר ״פסח שקרב שלמים שנאמר °וזבחת פסח לה׳ אלהיך צאן ובקר והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים ד] מכאן למותר הפסח שיהא לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר ומאי ניהו שלמים אלא אמר רב ספרא וזבחת פסח לכדרב נחמן שמור את חדש האביב (ב) למצוה בשינוי קודש ואמרתם זבח פסח ה] בשינוי בעלים למצוה הוא לעכב בין הבא והבא ואשכחן זביחה שאר עבודות מנלן הואיל *וגלי גלי רב אשי אמר הואיל וגלי גלי לא אמרינן אלא [עבודות] מנלן דכתיב °זאת התורה לעולה ולמנחה וגו׳ ותניא °ביום צות׳ את בני ישראל להקריב את קרבניהם זה בכור ומעשר ופסח הקישו הכתוב לשלמים מה שלמים בין שינוי קודש בין שינוי בעלים בעינן למצוה אף כל בין שינוי קודש בין שינוי בעלים למצוה *וכשלמים מה שלמים בין זביחה בין שאר עבודות לא חלקת בהן למצוה אף פסח לא תחלוק בו בין זביחה לשאר עבודות לעכב ו] (משום שנאמר הוא בזביחה אינו אלא לעכב) אלא הוא למה לי (ג) כדתניא ז] נאמר בפסח הוא בשחיטה לעכב *אבל אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין והוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר: חטאת מנלן דכתיב °ושחט אותה לחטאת שתהא שחיטה לשם חטאת אשכחן שחיטה קבלה מנלן דכתיב ולקח

*) פסח ס ע: מנחות פג: [לקמן ט.]

עולה דורון היא· אע״ג דאשמה מכפרת יותר מחטאת דהא מכפרא מקיבעא: ריצה פרקליט· אע״ג דאיכא עולת יולדת ומצורע ונזיר דלא מייתי קרבן אלא לאישתרויי בקדשים כדאמר בפרק בתרא דכריתות (דף ט·) *ואפילו הם חטאתם קודמת לעולה דלא חלקה תורה: ואמרתם זבח פסח הוא· האי קרא כתיב ברישא ושמור את חודש האביב הוה ליה לאוקמי כ) [בשינוי בעלים] באם אינו ענין אלא משום דכייל בה כל עבודות דכתיב ועשית פסח כא) [דמשמע] מכתמא כל עשיות הלכך מוקי ליה לשינוי קודש כב): וזבחת פסח· בסוף התודה (מנחות פב·) דריש לה במשנה לדבר שבחובה [שהיא באה מן החולין] והתם בגמרא כג) נמי מייתי דרשא דהכא: ומאי ניהו שלמים· דעולה ליכא למימר דאינה באה מכל צאן ובקר כדפי׳ בקונטרס דאינה באה נקבה ועוד איכא לקמן תלתא קראי והוא דאם כבש מוכח בהד א דהוי שלמים ועוד דדוחין קדשים קלים אצל קדשים קלים ולא אצל קדשי קדשים כדלקמן (דף ס·): וזבחת פסח לכדרב נחמן· בסיפרי פרשת עשר תעשר דריש כולהו בשנוי קודש והכי איתא התם *וזבחת אין לי אלא זביחה שאר עבודות מנין כד) ולשינוי [קודש] קאי ת״ל ועשית יכול אף הקטר חלבו ת״ל וזבחת ואין זה בסוגיא שלט: הוא לעכב בין הכא בין הכא· בשינוי קודש בכל עבודות בשינוי בעלים בזביחה אע״ג דהוא בזביחה כתיב כה) בפרשת בא אל פרעה וקרא דועשית בפרשת ראה אנכי מכל מקום משמע הוא בהוייתו כשהוא עשוי כמלוהו כדפי׳ בקונטרס והשתא הא דקאמר אשכחן זביחה שאר עבודות מנא לן אשינוי בעלים קאי עוד יש לפרש דבין בשינוי קודש בין בשינוי בעלים קבעי מנא לן לעכב דהוא קאי דוקא אזביחה ומדאפקיה רחמנא לשינוי בעלים בלשון שינוי קודש אית לן לאוקומי כו) הא דזביחה לעכב בין בשינוי בעלים בין בשינוי קודש ושינויא דהואיל וגלי גלי לא ניחא להאי פירושא כמו לפירוש קמא: מה שלמים בין בזביחה בין בשאר עבודות לא חלקת בהן· *וא״ת כיון דכתיב ועשית פסח לעכב בשינוי קודש בכל עשיות לשתוק קרא כז) מזביחה ותיתי משלמים דמה שלמים לא חלקת בין בשינוי קודש לשינוי בעלים למצוה אף לפסח לא תחלוק לעכב: אלא הוא למה לי· לקמן בפרק בית שמאי (דף לז:) ובפסחים פרק מי שהיה טמא (דף צז·) דריש הוא דפסח למעוטי תמורת פסח ותרי הוא כתיבי ובפסחים בסוף תמיד נשחט (דף סג:) דריש רבי אליעזר מהוא דפסח לא הוא כשר לשם אחרים ולא אחרים כשרין לשמו ורבי אליעזר לטעמיה דאית ליה עכובא באשם ולא מוקי ליה למימר אבל אשם לא נאמר בו הוא כו׳: כל מקום שנאמר הוא בזביחה· פירש בקונטרס ולא גרסינן ליה משום דליתיה בברייתא דלקמן ואין למחוק בשביל כך הספרים דאפשר שהיא בברייתא בשום מקום בתוספתא כח):
זריקה

מקיבעא לא מכפרא· חטאת אעשה: מקופיא מכפרא· הלכך על מי שמתחייב עולה כשרה ח) כיון [דהפריש] עולה שייכי כולהו עשה שבידו אעולה ותו לא שייך חטאת גביה אבל מי שלא הפריש כלום ועבירות עשה בידו שייך חטאת גביה דאילו הוה מתחייב חטאת מכפר עשה מקופיא הלכך חייל שמיה אחטאתו שנשחטה לשמו לפוסלה: לאחר מיתה· שמת בעליה והקריבה היורש: פסולה· לא עלתה (ד) וצרין היורש להביא אחרת: יש בעלים· שהיורש הוא בעליה: דוקא קאמר מר· *אי פליגי אדרבא ובעי לאתויי אחריתי או דלמא דאי איכא כמה עשה גביה ט) דיורש מכפרא אם לא שינה בה ומיהו היכא דשני לא בעי לאיתויי אחריתי דהא איהו לא נדר מידי: עולה דורון היא· אינה באה לכפר על עשה כפרה ממש אלא אחר שכפרה התשובה על העשה היא באה להקבלת פנים כאדם שסרח במלך ורילהו ע״י פרקליטין וכשבא להקביל פניו מביא דורון בידו: היכי דמי· כלומר י) היכי דמי שתהא באה לכפרה: אי דליכא תשובה· אעבירות עשה שבידו: זבח רשעים תועבה· פסוק־יהוא במשלי (כא): למה באה לפני עולה· כל מקום שמביא חטאת ועולה חטאת קודם כדיליף לקמן בפרק כל התדיר (דף פט:): פרקליט· מליץ טוב: פסח מנלן (ה)· בין למצוה בין לעכב יא) דקס״ד לא אתי לן כשאר זבחים משלמים דלא כתיב בההוא קרא דזאת התורה דאיתרבי כל הזבחים מיניה למצוה: מותר הפסח· שאבד יב) *ונתכפר באחר ונמצא הראשון: לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר· הייט שלמים שהן באין מכל צאן ומכל בקר בין זכרים בין נקבות מה שאין כן בשאר זבחים שהוקבעו או בזכר או בנקבה עולה ואשם הוקבעו בזכרים חטאת הוקבע בנקבות והוקבע בזכרים כגון שעיר נשיא אינו בא יג) בנקבה: למצוה בשינוי קודש־יד) בכולהו עשיות ילפינן מיניה דהא כתיב ועשית הוא טו)· משמע פסח הוא בהוייתו לשמו כשר שלא לשמו פסול: טז) דהכא והכא· בשינוי קודש ובשינוי בעלים דהוא משמע אתרוייהו כשהוא עשוי כמלותו משמע: ואשכחן זביחה· בשינוי [קודש ובשינוי] בעלים: ביום צותו· יז) סמוך לזאת התורה ודרשינן סמוכין ביום צותו להקריב את קרבניהם לרבות קרבנות שלא הוזכרו במקרא בענין שלמעלה: אף כל כו׳· הלכך (ו) מצוה בפסח ילפינן משלמים דרבינן להו לעיל לשינוי קודש ולשינוי בעלים (ועשית פסח לעכב בכל עשיותיו בשינוי קדש ואמרתם זבח פסח לעכב בזביחה בשינוי בעלים): וכשלמים כו׳· כיון דגלי קרא עכובא בזביחה ילפינן שאר עבודות לעכובא מהיקשא דמצוה כשלמים מה שלמים כו׳: הכי גרסי׳ אלא הוא למה לי לכדתניא יח) [וכו׳] אבל אשם לא נאמר כו׳ ול״ג כל מקום שנאמר יט) בזביחה (ז) אינו אלא לעכב דהך ברייתא לקמן היא בפירקין בדינא ר׳ אליעזר ורבי יהושע ול״ג ליה: לכדתניא· כלומר לגלויי על הוא דגבי אשם דלא ילפינן פסול מיניה כדמהדר ליה רבי יהושע לר׳ אליעזר לקמן בפירקין (דף י:) שהיה דורש אשם הוא לשמו כשר שלא לשמו פסול וקא מהדר ליה רבי יהושע פסח נאמר בו הוא בשחיטה לפיכך שלא לשמו פסול אבל אשם כו׳:
ולקח

דברים כג · משלי כא · דברים טז · שמות יב · דברים טז · שם · ויקרא ז · שם · שם ד

מסורת הש״ס

[לעיל ה:] · ב״מ נאפוטותי ... והס״ד ל״ק · לעיל ד: פ״ק ... · יומא פו׳ [שבועות יב:] · [ע״ י׳ הערוך בפרקליט שנכנס ...] · ס״א · ע׳ לקמן יז: מנחות פג. · [ע״י לקמן יח: מנחות נב. ...] · לעיל ה: ולקמן ט: [מנחות ד׳]

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ כדריש פירקא ... (ב) שם ... (ג) שם ... (ד) רש״י ד״ה לא עלתה ... (ה) ד״ה פסח מנלן דכתיב בין למצוה ... (ו) ד״ה אף כל ... (ז) ד״ה ... בזביחה הוא אינו כו׳ ...

ס״א הלכך לא את שלמים והנך קרא אם אינו ענין למצוה ד וקא לן מהתם תנהו ענין לעכב

שיטה מקובצת

א] תשובה למה לי עולה והתניא: ב] שנכנס לרצות ריצה פרקליט נכנס: ג] אשכחן שינוי קודש [וא״ה כאן חסר שלישיה התתהלה ועוד שורה שניה כמה תיבות רק הענין מובן להמעיין] כדמוכח בסמוך: ד] אלא מכאן: ה] פסח למצוה בשינוי בעלים הוא לעכב: ו] לעכב הלכך למצוה ... ז] ... ח] כשרה דכיון ... ט] גביה ... י] כלומר היכי דמי: יא] לעכבא בשינוי בעלים: יב] שאבד הפסח: יג] בא נקבה הס״ד: יד] קודש וכולהו: טו] היא ס״א הוא לעכב

בין הכא ובין הכא כלומר בין בשינוי קודש ובין בשינוי בעלים דפסח הוא משמע בהוייתו יהא לשמו כשר שלא לשמו פסול והוא תרוייהו הויות משמע כלומר כשהוא עשוי במצותו: טז] מה״ד הכא והכא: יז] צותו כו׳: יח] תיבת וכו׳ נמחק: יט] שנאמר הוא בזביחה אינו בא אלא: כ] לאוקמי בשינוי בעלים: כא] פסח דמשתמע כל ותיבת מכתמא נמחק: כב] קודש ז״ל תוס׳ הר״פ י״ל דאיתי פסוק דועשית יישתמש שינוי קודש דמשמע כל עשיותיו דפסח ואיזה שינוי דפסיל בכל עבודות שינוי קודש הוא דשינוי בעלים אינו בד׳ עבודות כי אם ע״מ לזרוק: כג] בגמרא מייתי נמי הא דהכא ותיבת דרשא ל״ש ונמחק: כד] תיבות ואשינוי קודש ל״ש ונמחק ותיבת קאי ג״כ נמחק: כה] עי׳ בהשמטות בסוף המסכת: כו] הוא דזביחה: כז] קרא מואמרתם זבח פסח ותיתי תיבת מזביחה ל״ש ונמחק: כח] בתוספתא או בת״כ הס״ד

*) נראה דצ״ל בשינוי קודש ובשינוי בעלים דקס״ד וכו׳

ולקח הכהן מדם החטאת שתהא קבלה לשם חטאת ואשכחן שחיטה וקבלה זריקה מנלן [א] דאמר קרא °וכפר עליו הכהן מחטאתו שתהא כפרה לשם חטאת אשכחן שנוי קדש שנוי בעלים מנלן אמר קרא עליו *עליו ולא על חבירו אשכחן למצוה לעכב מנלן כדאמר רב הונא בריה דרב יהושע חטאת חטאתו הכא נמי חטאה חטאתו אשכחן מצוה בשנוי קדש וזריקה בשנוי בעלים בין למצוה בין לעכב [ב] בכל עבודות בשנוי קדש ג] ובשאר עבודה בשנוי בעלים בין למצוה בין לעכב מנלן אמר ר' יונה אתיא מחטאת נזיר דכתיב °והקריב הכהן לפני ה' ד] ועשה את חטאתו ואת עולתו שיהו כל עשיותיו לשם חטאת ה] אשכחן שנוי קדש שנוי בעלים מנלן (א) ו] (אם אינו ענין לשנוי קדש תניהו ענין לשנוי בעלים אשכחן למצוה לעכב מנלן) אמר רב הונא ז] [בריה דר"י] חטאת חטאתו מתקיף לה רבינא אלא מעתה עולת עולתו מאי דרשת ביה ולרבינא מנחת מנחתו נסך נסכו מאי דרשת בהו ח] ההוא *מבעי ליה מנחתם ונסכיהם בלילה מנחתם ונסכיהם אפי' למחר אלא עולת עולתו מאי דרשת (ב) בהו ותו מי גמרי מהדדי חטאת חלב מחטאת נזיר לא גמרה שכן יש עמה דמים אחרים חטאת נזיר מחטאת חלב לא גמרה שכן כרת ט] אלא אמר רבא אתיא מחטאת מצורע דכתיב °ועשה הכהן את החטאת שיהו כל עשיותיו לשם חטאת ואשכחן שנוי קדש שנוי בעלים מנליה אמר קרא °וכפר על המטהר וגו' על המטהר זה ולא על המטהר חבירו ואכתי מי ילפא מהדדי חטאת חלב מחטאת מצורע לא ילפא שכן יש עמה דמים אחרים חטאת מצורע מחטאת חלב לא גמרה שכן כרת י] מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי בהי לא לכתוב [לא לכתוב] רחמנא בחטאת חלב ותיתי מהנך מה להנך שכן יש עמהם דמים אחרים לא לכתוב רחמנא בחטאת נזיר ותיתי מהנך מה להנך שכן אין להן שאלה לא לכתוב רחמנא בחטאת מצורע ותיתי מהנך מה להנך שכן אין באין בדלות אלא אמר קרא °זאת התורה לעולה ולמנחה וגו' הקישו הכתוב לשלמים מה שלמים בין שנוי קדש בין שנוי בעלים בעינן לשמן למצוה אף חטאת בין שנוי קדש בין שנוי בעלים בעינן לשמן למצוה הילכך מצוה משלמים והנך קראי לעכב ואשכחן חטאת חלב דכתיב בה לחטאת חטאת

רש"י

ולקח הכהן. לשון קבלה הוא: וכפר. היינו בזריקה הולכה לא אצטריך קרא דבכלל קבלה יא] היא מתרבית ליה: אשכחן למצוה כו'. ואי קשיא מצוה מהיקשא דזאת התורה משלמים אתיא כדאמר כל הזבחים אין הכי נמי ומסקנא מההם יליף לה לקמיה ומעיקרא הוא דמהדרינן דנכתבו כולהו בגופיה: כדאמר ר' הונא כו'. לקמן במתניתין: חטאתו. וכפר עליו הכהן מחטאתו (כשזורק דמו לשמו דחטאת חטאתו) מדהוה ליה למכתב מחטאת וכתב ב וי"ו יתירא למדרש בה לשם בעלים: אשכחן מצוה בשנוי קדש. בכל עבודו' וזריקה אשכחן בה מצוה ועכוב בשנוי בעלים דהאי מחטאתו יב] נמי בזריק' כתיב שהיא הכפרה. לעכב בכל עבודות בשנוי קדש. שלא למדנו לאחד מכן ובשאר עבודות לבד מזריק' בשנוי בעלים בין למצוה בין לעכב מנלן: שיהו כל עשיותיו לשם חטאת. ולמצוה לא אצטריך קרא דהא נפקא לן משאר חטאות והאי לעכובא: [ה"ג בס"א] אשכחן שנוי קדש שנוי בעלים מנלן: אמר רב הונא כו'. גבי נזיר כתיב ועשה את חטאתו ואת עולתו יג] הרי למצוה וכשלמים מה שלמים לא חלקת בהן בין זריקה לשאר עבודות בשנוי בעלים למצוה אף חטאת לא תחלק בין זריקה לשאר עבודות לעכב הרי לך מצוה ועכוב בין בשנוי קדש בין בשנוי בעלים כך נ"ל וכן יש לפרש גבי חטאת מצורע לקמן נ"ל: ולרבינא. דלא קשיא ליה אלא עולת עולתו מנחתו ונסכו דכתיבי נמי גבי נזיר אמאי לא קשיא ליה: ההוא מיבעי ליה. כי היכי דדרשינן לכל מנחתם *ונסכיהם יד] בלילה ואפי' למחר שיוכשרו טו] לבא למחר (ג) לבא בלילה טז] הכי נמי דרשינן להאי ועשה את מנחתו יז] כל זמן שיעשנו הוא קרוי מנחתו ונסכו של זה אע"פ שלא קרבו עם זבחו: מי גמרי. שאר חטאות וחטאת נזיר מהדדי להאמי לומר חד למצוה וחד לעכב סתם חטאת קרי חטאת חלב משום דשכיחא טפי: שכן כרת. מכפרת על חייבי כרת אלמא לא גמרי מהדדי וכיון דלא גמרי מהדדי תרוייהו למצוה אצטריכו: ואשכחן שנוי קדש. ולעכב דהא נפקא לן מצוה לעיל בשאר חטאות: וכפר על המטהר. סיפיה דועשה הכהן את החטאת הוא יח] ועל המטהר אכולהו עשיות קאי: ותיתי מהנך. נזיר ומצורע: שאלה. נזיר נשאל לחכם ועוקר נזירתו ופטור מן הקרבן: שכן אין באין בדלות גרסינן. שאין יט] *חטאות יורדות בעניות להביא עוף: והנך קראי לעכב. וכשלמים מה שלמים לא חלקת בהן למצוה אף חטאת לא תחלוק בו לעכב וכיון דכתיב עכובא בזריקה אתיא להו כ] לכולהו עבודות בהך דרשא מהיקשא דשלמים: אשכחן חטאת חלב דכתיב ביה לחטאת. ושחט אותה לחטאת בסתם חטאת כתיב (ד) כא] אם נפש כי תחטא וגו': חטאת

תוספות

זריקה מנלן מיכפר עליו הכהן מחטאתו. הרבה יש תימה דהני קראי דשחיטה וקבלה ושחט אותה לחטאת ולקח הכהן כתיבי בסתם חטאת סגון חטאת חלב בפרשת ויקרא גבי כשבה והאי קרא דוכפר עליו הכהן מחטאתו כתיב בחטאת דשמיעת קול וביטוי שפתים אבל בחטאת חלב לא כתיב מחטאתו הנא על חטאתו כתיב ובתורת כהנים באותה פרשה עצמה דחטאת חלב דריש מקרא דמחטאתו אע"ג דלא כתיב בההיא פרשתא וזהו תימה דבהיק קרא דעל חטאתו דכתיב בההיא פרשתא ושמא משום דעל חטאתו לאחר הקטרת אימורים הוא דכתיב אבל תימה דלקמן משמע דכל הני קראי דהכא בחטאת חלב כתיבי דקאמר אשכחנא חטאת חלב כב] אבל חטאת דשמיעת קול וביטוי שפתים מנא לן וי"ל דהכי קאמר לקמן אשכחנא חטאת חלב עכובא שחיטה וקבלה בשנוי קדש ושאר עבודות נילף כדאמר לעיל מה שלמים לא חלקת בין זביחה לשאר עבודות למצוה אף כאן לא תחלוק לעכב וקבלה נמי לא הוצרך לכתוב אבל שמיעת קול מנא לן דאע"ג דכתיב ביה וכפר עליו מחטאתו ודרשינן לעיל לשם חטאת היינו שנוי קדש בזריקה ולא חלקת לא נימא בזריקה לפי שהיא עיקר כפרה ושנוי בעלים בחטאת חלב נגמר משמיעת קול דליכא פירכא וי"מ דמחטאתו דקאמר היינו בשעיר נשיא דכתיב ביה נמי מחטאתו כג] וקאי גם אחטאת חלב וקשה דכתיב לאחר הקטרת אימורים נראה לי. ברו"ך. ועוד נ"ל דלא הוה מצי למדרש מוכפר על חטאתו אשר חטא דכתיב בחטאת חלב משום דהכי קאמר על פשעו אשר חטא כד] *) (ולא בשמיעת קול מיירי בחטאת קרבנו) ולא כה] משעיר נשיא דכתיב מחטאתו ונסלח לו והיינו מפשעו וחטאתו שלו ונסלח לו אבל בשמיעת קול לא כתיב כו] זה ולא זו אלא מחטאתו היינו מקרבנו. ברו"ך:

וזריקה בשנוי בעלים בין למצוה בין לעכב. תימה דמהאי קרא כז] וכפר עליו הכהן מחטאתו דרשינן תרוייהו זריקה בשנוי קדש ושנוי בעלים ואם כן מחטאת חטאתו תיפוק ליה נמי עכובא בשנוי קדש כמו בשנוי בעלים דאתרווייהו קאי:

ועשה את חטאתו שיהו כל עשיותיו לשם חטאת. אשכחנא שנוי קדש שנוי בעלים מנ"ל אמר רב הונא בריה דרב יהושע חטאת חטאתו. כך גירסת הקונטרס ולגירסא זו מוקי ברישא לעכב בשנוי קדש קודם שנעמיד למצוה בשנוי בעלים באם אינו ענין ואינו משמע כן בכולי פירקא לעיל גבי שלמים ופסח דקאמר אשכחנא שנוי קדש שנוי בעלים מנא לן ומוקי ברישא בשנוי בעלים באם אינו ענין קודם שיעמיד קרא לעכב ומיהו י"ל דשאני הכא דלכבר אשכחנא קרא לזריקה בשנוי בעלים ואית ספרים דגרסי אם אינו ענין לשנוי קדש דנפקא ליה מהתם תניהו ענין לשנוי בעלים אשכחנא למצוה לעכב מנא לן אמר רב הונא בריה דרב יהושע חטאת חטאתו ולגירסא זו לא צריכין תו לקרא דלעיל בזריקה וניחא נמי הא דגרסינן לעיל כדאמר רב הונא בריה דרב יהושע חטאת חטאתו דמשמע דעיקר מילתא לא אתמר אההיא והיינו משום דלבסוף לא קיימא: מנחתם ונסכיהם בלילה מנחתם ונסכיהם אפי' למחר. לאו מהאי קרא [קדרים]: הילכך מצוה משלמים והנך קראי לעכב. וא"ת למה לי למכתב בכולהו לכתוב כח] *בהך והנך טלאו אתו מדכתיב זאת תורת החטאת תורה אחת לכל החטאות כדלקמן במעתא דמבוג ויש לומר דבמסקנא לא

*) מהרש"ק מ"ז ויש למחוק ב' תיבות בשמיעת קול וכצ"ל ולא מיירי בחטאת כו' ועיין תלופי גרסאות

שיטה מקובצת

א} (שנאמר) [דאמר קרא] וכפר עליו הכהן. גבי חטאת דשמיעת הקול כתיב (בויקרא ה') תימה אמאי שביק קרא דוכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא דכתיב גבי חטאת חלב. או מוכפר עליו הכהן מחטאתו דכתיב גבי שעיר נשיא וי"ל דההוא ברמאת קא מיירי ולא בק בן חטאת [דוכפ־] על חטאתו אשר חטא [לא מיירי] בקרבן א} ב: ג] תיבות בכל עבודות ל"ש תמחק: ג] ולשאר עבודות אות ב' נמחק: ד] ה"ג רש"י ועשה כו' שיהו כל עשיותיו לשם חטאת ואם אינו ענין למצוה לשינוי קודש [דהא] נפקא מהתם תנהו ענין לעכב בשינוי קודש אשכחן שינוי קודש בין למצוה בין לעכב שינוי בעלים בין למצוה בין לע"ב מנלן אמר רב הונא את"א חטאת חטאתו [דמשמע שינוי בעלים למצוה] וכיון דגלי גלי ומשתמע בין למצוה ובין לעכב. וקשה דמיד דשמעינן שינוי קודש למצוה הוי לן לאהדורי שינוי בעלים למצוה ולאהדורי [אח"כ] אשינוי קודש לעכב כי כך שיטת התלמוד בכל הגמרא לאוקמי מצוה בשינוי בעלים קודם שנדע ע"כ בא בשינוי קודש לכך נראה [דגרסי' אם] אינו ענין בשינוי קודש דנפקא לן מהתם תנהו ענין בשינוי בעלים אשכחן למצוה בין בשינוי קודש בין בשינוי בעלים לעכב מנלן בין בשינוי קודש בין בשינוי בעלים אמר רב הונא את"א חטאת חטאתו דמשמע לעכב בשינוי בעלים ונפקא לעכב בשינוי קודש ג) הכי דחטאת חטאתו לא משמע אלא בשינוי בעלים דוקא הוא"ל ופשטא דקרא משתמע שינוי קודש הוי מוקמינן ליה בשינוי בעלים ואם אינו ענין קרא דחטאת קאי אשינוי בעלים וכ"ש בשינוי קודש [דחטאת] חטאתו משמע לעכב וקאי אתרוייהו: ה] חטאת ואשכחן: ו] תיבות אם אינו ענין כו' לעכב מנלן נמחק: ז] רב הונא בריה דרב יהושע: ח] עיין בהשמטות בסוף המסכת: ט] אלא אמר רבא את"א וכו' אשכחן שינוי קודש בין למצוה בין לעכב שינוי בעלים מנלן בשאר עבודות בין למצוה בין לעכב כך פי' רש"י ולא נהירא דהדא דקודם היה לנו להעמיד הפסוק בשינוי בעלים למצוה משינוי קודש לעכב כמו שהקשיתי לעיל ועוד דמה הוריח רבא למימר (רמאת) [אתיא מחטאת] מצורע הלא דחטאת נזיר לא פליקנן מינה אלא מכח הני פירכא מה לחטאת נזיר שכן יש עמהם דמים אחרים והוא חושש ומביא עמו דחטאת מצורע דשייך למיפרך הכי לכן נראה לפרש דאינו חוזר מקרא דנזיר דקמ"ל מחטאת חטאתו משום קושיא דרב נא אבל לא חשש לאירך קושיא (דאי) [דמי] גמרי מהדדי וה"ק אלא אמר רבא מקראי

ח

[ואיל ה' א פרטים סי']
רס"ה
רס"פ מ"ו
לקמן פד. תמורה יד. מנחות מד:[מו. תענית כ:]
ד"ה ונסכיהם גבי קרבנות פתג אפי' בלילה כו'

הגהות הב"ח

(א) גמ' שינוי בעלים מנלן (אם אינו ענין וכו' מנלן) תא"מ וכ"ב רש"י לא גרס ליה אלא ה"ג אשכחן שינוי קדש שינוי בעלים מנלן אמר רב הונא כו': (ב) שם שלתו מאי דרשת ביה ותו: (ג) רש"י ד"ה ההוא וכו' למחר לא לבא: (ד) ד"ה אשכחן וכו' כתיב ואם נפש חמאת תחטא:

[צ"ל חטאות חלב ומזיר]
מ' נחר צ"ק

דלעיל ידעינן שינוי קודש ושינוי בעלים למצוה ולעכב נפקא לן בשינוי קודש מועשה את החטאת והילכך פריך שפיר אשכחן שינוי קודש לעכב שינוי בעלים מנלן ומשני דכתיב וכפר על המטהר ולא המטהר חבירו וקאי אכל עשיותיו דכתיב ברישא דקרא ועשה כדפי' בקונט"ם: י] כרת. חדא מחדא: יא] קבלה רבינן לה תיבות היא מתרביא נמחק: יב] תיבות נמי נמחק: יג] מת בית תר' לאצית כו' עד סוף הדבר נמח"ק: יד] ונסכיהם הכתובים בקרבנות החג מנחתם ונסכיהם: טו] תיבות לבא למחר נמחק: טז] בלילה ולבא למחר: יז] מנחתו דכתיב גבי נזיר: יח] הוא על המטהר ואכולהו עשיות: יט] שאין חטאותיהם: כ] כולהו אות ל' נמחק: כא] תיבת אם נמחק: כב] חלב ג) אבל אות ב' נמחק: כג] מחטאתו (ונבי) [וגלי] תיבת וקאי ל"ש ותיבת גם נמחק: כד] מתיבת ולא כו' עד תיבת קרבנו נמחק: כה] ולא בשעיר נשיא דהא כתיב מחטאתו: כו] לא כתיב לא זה: כז] קרא דוכיפר: כח] לכתוב בחד ואינך תיבת בהך ל"ש תמחק:

א) והא דלא מייתי מקרא דשעיר נשיא (ויקרא ד') עי' בתוס' בסוד"ה זריקה בשם י"ש. ב) נ"ב דל"ל ולא דחטאת חטאתו לא משמע וכו' משמע שינוי קודש רק דמוקמינן ליה בשינוי בעלים באם אינו ענין וכו' קרא דחטאת וכו'. ג) אולי צ"ל חלב טו' חטאת תיבת א' נמחק.

חטאת דעבודת כוכבים (א) א] דשמיעת הקול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו דלא כתיב בהו מנלן חטאת דעבודת כוכבים אתיא מחטאת חלב שכן כרת כמותה והנך כולהי אתיין במה הצד: תנו רבנן פסח בזמנו לשמו כשר שלא לשמו פסול ב] ובשאר ימות השנה לשמו פסול שלא לשמו כשר (של"ו קבאיצ"ן ממה"ר בצ"א ב"א סימן) מנא הני מילי אמר אבוה דשמואל אמר קרא ג] ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים לה' דבר הבא מן הצאן יהא לזבח שלמים (ב) אימא שלמים אין מידי אחרינא לא אמר רבי אילא א"ר יוחנן לזבח לרבות כל זבח אימא (ג) כל דשחיט ד] להוי כמותה אי הוה כתיב לשלמים וזבח כדקאמרת השתא דכתיב לזבח שלמים לכל דשחיט ליה שלמים להוי אימא לזבח כלל שלמים פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט שלמים אין מידי אחרינא לא לה' הדר וכלל מתקיף לה ר' יעקב מנהר פקוד הא לא דמי (ד) כללא בתרא לכללא קמא כללא קמא מרבי' זבחים ותו לא כללא בתרא לה' כל דלה' ואפי' ה] לעופות ואפי' למנחות הא *תנא דבי רבי ישמעאל ו] בכללי ופרטי (ה) דריש כי האי גוונא כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש שהוא שלא לשמו וכשר אף כל שהוא שלא לשמו וכשר אי מה הפרט מפורש דבר הבא בנדר ובנדבה אף כל הבא בנדר ובנדבה עולה ושלמים אין חטאת ואשם לא ז] אלא לזבח רבויא הוא אימא לכל דשחיט ליה להוי כוותיה א"ר אבין

דוחין

לא קאי ואע"ג דבפרק דם חטאת (לקמן דף צב.) תנן יח] תורה אחת לכל החטאות היינו במילתא דכתיבא התם אשר יזה נודמה על הבגד ומיהו איכא דאית ליה הך סברא לר' שמעון בריש מסכת מנחות (דף ג:) וא"ת למה לי למכתב בחטאת חלב עכובה בכל עבודות לכתוב בחדא ונימא מה שלמים לא חלקת יט] למצוה אף חטאת לא תחלוק כדקאמר לעיל וי"ל דכי האי גוונא זמנין דטרח ליה קרא וכתב א"נ אתי לדרשא אחרינא וא"ת מנא לן בחטאת נזיר עכובא בשנוי בעלים ויש לומר מחטאת חטאתו אע"ג דלעיל לא קאי עיקר פירכא *סמיך אותו מי גמירי מהדדי:

חטאת דעבודת כוכבים אתיא מחטאת חלב שכן כרת כמותה. יש ספרים שכתוב בהן חטאת דעבודת כוכבים וטומאת מקדש וקדשיו ואינו נראה דאע"ג דכרת כמותה מכל מקום איכא למיפרך מה לחטאת חלב שכן אינה באה בדלות כדפרכינן לעיל גבי חטאת מצורע:

שמיעת קול. *דלא כתיב לחטאתו גבי עבודה מנלן עכובא אבל כתיב לחטאת על דברים אחרים ואין בכך כלום:

כ] (*ה"ג) הנך כולהו אתיין במה הצד כא]. הקשה רבינו תם מה להנך שכן אין באין בדלי דלות תאמר בהנך ותירץ כיון דדלי דלות גופיה פסולה שלא לשמה כב] היינו מנחת חוטא דפסולה שלא לשמה כדתנן בריש מנחות (דף ב.) ומפיק לן מדכתיב כי חטאת היא אין סברא שמה שבאין בדלי דלות יגרום להם בעבירות להיות כשירין שלא לשמן כיון שהדלי דלות עצמן פסול וקשה א"כ לעיל דפריך גבי מצורע מה להנך שכן אינן באין בדלות תאמר במצורע מאי קושיא והלא דלות כג] היינו חטאת העוף וחטאת העוף פסולה שלא לשמה כדתנן בפרק קדשי קדשים (לקמן דף סד:) ומפיק ליה בתורת כהנים מחטאת היא וכיון דפסולה בדלות היאך יש לה לגרום בעשירות הכשר שלא לשמה כד] ואם תאמר והא בחטאת חלב למדה משלמים בהיקש למצוה והיכי ילפי' שאר חטאות במה הצד הא בעיא היא לקמן פרק איזהו מקומן (דף נ.) אי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בבנין אב לאו פירכא היא כלל דכולהו חטאות נמי ילפי' למצוה משלמים ולעכב הוא דילפינן בשאר חטאות מהנך דכתיב עכובא בגופייהו ואם תאמר וחטאות הצבור כגון שעירי ראשי חדשים ומועדות מנלן הא לא אתו במה הצד דמה להנך שכן שנוי בעלים פוסל בהן מה שאין כן בקרבן צבור כדאמר לעיל (דף ז.) דשנוי בעלים ליתא בצבור כביחיד אע"ג דלא שייך שנוי בעלים בצבור מ"מ פירכא טובה היא כדאשכחן בפ"ק דקדושין (דף ה:) מה לכסף שכן פודין בו הקדשות ומעשר שני תאמר בחופה וכן פרק החובל (ב"ק דף פח.) מה לאשה שאינה במילה ועוד קשה החטאות פנימיות לרבי שמעון דאמר כל שאינו על מזבח החיצון אין בו משום פיגול איכא למיפרך מה להנך שכן פיגול פוסל בהן תאמר בחטאות הפנימיות ויש לומר דבפר העלם דבר של צבור כתיב חטאת הקהל היא ודרים מינה בת"כ שפסול שלא לשמו אם כן אשכחן לצבור וגם פנימי לעכב ולמצוה ילפינן משלמים:

הגה"ה בשאר ימות השנה לשמו פסול. היינו קודם הפסח דבעי עקירה או כגון דנדחו בעלים לפסח שני אבל אח"כ לא דפסח בשאר ימות השנה שלמים ושלמים לשם פסח קשחיט כה] כדאמר בפ' תמיד נשחט (פסחים דף סד.) ובפ' שני דחולין (דף ל.) ומיהו איכא למ"ד בסוף אלו דברים (פסחים דף עג:) דבעי עקירה:

לשמו פסול (*כתוב) בקונטרס דלא חזו כו] למילתייהו ורבינו ש"י הגיה כדאמר בפסחים (דף סא.) שחטו קודם חצות פסול שנאמר בין הערבים וכמה פעמים שנה הכתוב בקביעות זמנו כלומר עשר בין הערבים וסוגיא דהש"ס נמי משמע לקמן בגמרא *) כז] הפסח ששחטו שחרית דמבין הערבים נפיק ואין לומר דנפיק מהדרשינן הכא לזבח שלמים שלריך שיעקרנו לזבח שלמים דדילמא הני מילי למצוה אבל לעכב לא:

ואם מן הצאן קרבנו. פי' בקונטרס לאו קרא יתירא דריש אלא ממשמעות דקרא משמע ליה הכי וזהו תימה דאי לא כח] מייתי קרא יתירא מנא ליה לאוקומי בפסח ונראה דמייתורא דריש דלא הוה צריך למכתב לזבח השלמים דאשלמים קאי [ועי"ל] דבסמוך דריש כשב לרבות פסח לאליה ופירש רבינו ש"י דמיותר דמדכתיב בתר הכי בשלמים ואם מן העז קרבנו מכלל דעד השתא איירי בכשב וה"נ י"ל מדכתיב לעיל אם מן הבקר קרבנו מכלל דהכא בצאן מיירי אם כן (י) הצאן מיותר הוא למותר פסח. ברוך: אי הוה כתב לזבח השלמים כדקאמרת. הוה ליה למימר אי הוה כתב כט] לזבח כדקאמרת דשלמים לא צריך כלל: אלא לזבח רבויא הוא. משמע ליה לגמרא שהוא רבויא כדאמר *(ב"ק דף סג.) בכל כללא כל רבויא דמשמע ליה לחלק בין כל לבכל הילכך לא דרשינן ליה בכללא ופרטא אלא בריבה ומיעט ובקונטרס הא"ך בפירושו:

חטאת דעבודת כוכבים. דכתיב בפ' שלח לך ולא כתיב בהאי עניינא וכן חטאת דשמיעת הקול לא כתיב בההוא עניינא דההוא עניינא בחטאת דשגגת כרת קיימא כדילפינן בהוריות (דף ג.): שמיעת הקול. שבועת העדות ושמעה קול אלה (שמיעת ח] הקול) ושבועת ביטוי וטומאת מקדש וקדשיו כחד עניינא כתיבי בקרבן עולה ויורד ט] ושמעה קול אלה או נפש כי תשבע לבטא או נפש אשר תגע וגו' ומוקמא לה במסכת שבועות בטומאת מקדש וקדשיו: אתיין במה הצד. מחטאת חלב וחטאת נזיר ומצורע דכי פרכת מה לחטאת חלב שכן כרת חטאת נזיר ומצורע יוכיחו מה לחטאת נזיר ומצורע שכן יש עמהן דמים אחרים חטאת חלב תוכיח הצד השוה שבהן י] כו' אף אני אביא חטאת דשמיעת הקול ומחטאת חלב וחדא מהני לא אתיא דאי מחטאת חלב וחטאת נזיר איכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן אינן באין בדלות תאמר בשבועת ביטוי שהיא בעולה ויורד אי מחטאת חלב וחטאת מצורע איכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן אינן בשאלה תאמר בשבועה שישנה בשאלה: שלא לשמו פסול. כדאמרי' (לעיל דף ז:): בשאר ימות השנה לשמו פסול יא]. כדאמרי' במס' פסחים (דף סא.) שחטו קודם חצות פסול דכתיב בין הערבים וכמה פעמים שנה הכתוב בקביעות זמנו בי"ד בין הערבים: שלא לשמו כשר. כדמפרש ואזיל: מנהני מילי. דבשאר ימות השנה שלא לשמו כשר: ואם מן הצאן קרבנו כו'. (ו) לאו קרא יתירא קא דריש אלא יב] משמעותא דקרא משמע ליה הכי ואם יג] דבר הבא מן הצאן (ז) דהיינו פסח שאינו בא אלא מן הצאן היה קרבנו הרי הוא לזבח שלמים ועל כרחך שלא בזמנו קאמר דאי בזמנו הא ילפינן ליה לעיל דפסול: ואימא שלמים אין כו'. שחטו לשם שלמים ליתכשר אבל שחטו לשם עולה ליפסיל וברייתא קתני שלא לשמו כשר ואפילו שחטו לשם עולה או לשם חטאת: לזבח. קרא יתירא הוא דמצי למכתב לשלמים: אימא לכל דשחיט להוי כוותיה. יד] שחטו לשם עולה יהא עולה דהא אתרבי ליה כל זבח: ה"ג אי הוה כתיב לשלמים וזבח כדקא אמרת. דאי כתב הכי הוה משמע יהא כשלמים או כשאר זבח: השתא דכתיב לזבח שלמים. הכי משמע לכל זבח שיזבחנו לשמו שלמים יהיה: ואימא לזבח כלל כו'. אמאי דריש להאי זבח שלמים הכי דרוש הכי דבר הבא מן הצאן יהא לכל הזבחים כלל שכשר שלא לשמו כי הדר כתב שלמים פרט שלא הכשרתיו בעקירת שמו אלא א"כ שחטו לשלמים אבל שחטו לשם זבח אחר פסול: ואפי' טו] לעופות. שחטו לשם (ח) חטאת עוף: אף כל שהוא שלא לשמו. יצא לשמו: חטאת ואשם לא. שחטו לשם חטאת ואשם יהא פסול אפילו לשלמים: אלא לזבח רבויא הוא. אינו לשון כלל ולא דרשי' ליה בכלל ופרט שאין כללות ופרטות באין מרבוי לשון אלא ממשמעות המקראות וכגון (ב"ק דף סג.) בכל אשר תאוה נפשך כלל (ט) וכן מן הבהמה כלל בקר וצאן פרט אבל לזבח שלמים שתי תיבות דבוקות הן כאילו כתיב לזבח טז] השלמים וקרא יתירא בעלמא הוא דהוה מצי למכתב יז] לשלמים וכל מקרא של לשון ייתור אינו לכלל ופרט אלא לרבות וכמאן דכתיב לשלמים וזבח דמי דאיתרבו ליה כל הזבחים:

דוחין

מתמע ליה לחלק בין זבח ובין לזבח הילכך לא כו' וכ"ם כדי

ב א מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הלכה יב:

בא ב מיי' שם הל"א:

ב"י רש"ק סמיך אמי גמירי מהדדי וב"י נ"ק לא קאי אעיקר פירכא סמיך רמי גמירי כו'

ב"י נ"ק דלא כתיב על חטאתו גבי עבודה מנלן עכובא אבל כתיב על חטאתו כו'

ר"א הגה"ה

לעיל ה נ"ק סו. שבועות, [כריתות כא.]

שיטה מקובצת

א] ושמיעת אות ד' נמחק: ב] ובשאר ימות השנה לשמו פסול. דלא חזי למידי והתם בפסח שני פריך (שלא) לשמו פסול שלמים לשם פסח קשחים ומשני לא צריכא אלא לקודם זמנו דבעי עקירה לכ"ע והילכך קתני פסול כל כמה דלא עקריה ולפסח עצמו לא (חזי) [חזי] דהא שינה בין הערבים לעכב. תוס' שוק: [אא"ה בגמרא שלנו שבדפים לא נמצא ועי' תוס' ד"ה מעמא שלא לשמו גרסת ר"ת עכ"ה]: ג] ואם מן הצאן. זה לשון תר"פ ואם מן הצאן פי' בקונטרס לאו קרא יתירא כו' ולא נראה דהא כתיב באותה פרשה או זכר או נקבה ופסח אינו בא אלא זכר ועוד דכולה פרשה לא איירי אלא בשלמים והילכך איצטריך קרא לפרושי דין מן שלמים כמו ואם מן הבקר ואם לאו קרא יתירא מנ"ל לאוקמי בפסח ולכך נראה דמייתורא דקרא דריש דהא בתר כן כתיב אם כשב אם עז וא"כ למאי איצטריך ואם מן הצאן דכתיב ברישא דקרא הלא בכלל כשב ועז הוא אלא ש"מ מייתורא הוא לפסח לדרוש דבר הבא מן הצאן יהיה לזבח שלמים. תוס' שוק: ד] רשחיט ליה להוי: ה] ואפי' עופות ואפי' מנחות: ו] ישמעאל הוא דדריש בכללי: ז] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ח] שמיעת קול אות ה' נמחק: ט] ויורד שמיעת קול ושמעה קול אלה שבועת ביטוי או כו': י] שבהן שהן רפאות וצריכין לשמה בין בשינוי קודש ובין בשינוי בעלים אף: יא] פסול. דלא חזי למילתיה: יב] א"א ממשמעותא: יג] ואם מדבר: יד] כוותיה. ואם שרשי: טו] ואפילו עופות: טז] לזבח של שלמים א"ת ה' נמחק:

הגהות הב"ח

(א) גמ' חטאת דע"ז ודשמיעת: (ב) שם ואימא שלמים: (ג) שם אימא לכל דשחיט: (ד) שם לא דמי כללא נ"ב ע"ל דף ד ע"ב: (ה) שם בכללי ופרטי כי האי גוונא דריש כלל: (ו) רש"י ד"ה ואם מן וכו' לאו קרא יתירא. נ"ב כלומר השתא דקס"ד דדריש ליה מכלל ופרט לזבח לאו ייתורא הוא עד דמסיק אלא לזבח רבויא כו' וכמו שפירש בקונטרס גופיה לשם אבל מדם הקונטרס דמן הצאן ייתורא הוא דאתי לפסח וכדכתבו התוס': (ז) בא"ד דהיינו פסח. נ"ב ושלא לשמו נפקא לן מדכתיב מן הצאן קרבנו כלומר ששחט הפסח לשם קרבנו שהוא מחויב להקריב כגון עולה כו' דהיינו שלא לשמו: (ח) ד"ה ואפי' וכו' לשם עולת עוף: (ט) ד"ה אלא לזבח וכו' נפשך כלל כו' וכן וכו' מקרא של ייתור לשון אינו: (י) תוס' ד"ה ואם וכו' אלא מן הצאן

נ"ל פירש בקונטרס נ"ק ואינו ברש"י בכאן ועיין בפסחים ס: ד"ה פסח בשאר

*) [דף יא:]

ב"י נ"ק כדאמרי' בנ"ק דמחלק בין כל לבכל דכל כללא ובכל רמיזא ס"נ

יז] למכתב וכן לשלמים כל מקרא: יח] תנן בהדיא: יט] חלקת לעכב אף: כ] הג"ה ותיבות הג"ה נמחק: כא] הצד. משלשתן כך פרש"י והדין עמו דהרי מנזיר ומצורע לא אתיא דאיכא למיפרך שכן יש עמהם דמים אחרים ואי מחטאת חלב כו' עד בשאלה וא"ת והשתא נמי דאתיא משלשתן איכא למיפרך מה להנך כו' ותירץ ר"ת דמה שבאים בדלי דלות לא שתי להכשירם שלא לשמה דדל' דלות מאי ניהו עשירית האיפה והיא פסולה שלא לשמה מה כיכתיב עשירית האיפה היא דמשמע היא לשמה כשירה שלא לשמה פסולה וא"ת כו': כב] לשמה דהיינו: כג] דלות במצורע היינו: כד] לשמה וי"ל דהוא"ל דאין כל הקרבנות הבאים בדלות פסול בשלא לשמו היא כגון עולת העוף משום הכי פריך שפיר. תו' ר"פ ותוס' שוק: כה] קשחים. ס"א למאן דאית ליה לא בעי עקירה גליון: כו] דלא חזי למילתיה: כז] בגמרא דהפסח: כח] לא מייתורא דקרא מנא ליה בפסח כיון דבשלמים כתיב. גליון: כט] כתב לשלמים וזבח:

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"ד מהל' קרבן פסח הל"ו:
מג ב מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הל"ח:

דוחין קדשים קלים. נראה דבין ר' יוסי בר' אבין ורבי אבין איכא בינייהו בכור דלרבי אבין ליכא למיפרך מבכור דאין נאכל לכל אדם: **דלא** ליבעי נסכים. הוה מצי למימר דלא ליבעי תנופת חזה ושוק: כ] **למאי** נפקא מינה למילקא עליה בלא יגאל תימה הכי לקי אחר שחיטה כא] אלא יגאל הא אמרינן בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לג:) דלאחר שחיטה מהדרבנן: **העשירי** זה מעשר. אכתי דרשינן מינה (ב"מ דף ז.) עשירי ודאי ולא עשירי ספק: **אי** נמי דליתביה לכהנים. הוה מצי למימר נמי דלא בעי סמיכה כדדרשי' בת"כ וסמך ידו על ראש קרבנו ולא בכור ומעשר ופסח (מנחות דף נב:): **דילמא** במותר אשם כתיב. תימה הא כתיב הכא לזבח השלמים ואילו מותר אשם קרב עולה כב] וי"ל דהאי דכתיב לזבח השלמים לאו שיהיה לזבח השלמים אלא שיעקור שם אשם ממנו לשוחטו לשם שלמים או לשם זבח אחר כדדרשינן ליה (לעיל דף ח:) בכלל ופרט ולעולם קרב עולה ואתא קרא למימר דבעי עקירה: **ושלמים** הבאין מחמת פסח לכל מצות שלמים.

פי' בקונטרס חגיגת ארבעה עשר וכן לקמן סוף כל הפסולים (דף נו.) גבי תודה שנאכלת ליום ולילה מנין לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח ת"ל שלמיו ופי' בקונטרס שלמי פסח חגיגת י"ד וקשה דבפסחים באלו דברים (דף ע:) דריש מקרא בהדיא דחגיגת י"ד נאכלת לשני ימים ולילה אחד כג] [ובת"כ בפ' בשר זבח תודת שלמיו מרבי חגיגת י"ד לשני ימים ולילה אחד] ושלמים הבאין מחמתו ליום ולילה ונראה דודאי שלמי פסח דכל הפסולין (שם) היינו מותר הפסח כד] כי ההוא דת"כ ובפסחים פ' האשה (דף פט.) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם דקאמר וניתי מותר הפסח דנאכל ליום ולילה ובפ"ק דר"ה (דף ה.) קרי למותר הפסח שלמי פסח דחשיב פסח לבל תאחר ופריך פסח זמנא קביעא ליה כו' ומשני מאי פסח שלמי פסח סד"א הואיל ומחמת פסח קאתו ועל כרחיה לאו היינו חגיגת י"ד דכיון דקתני פסח לא שביק מותר הפסח דמיקרי פסח טפי דהיינו פסח ממש ומוקי לה בחגיגת י"ד ושלמים הבאין מחמת הפסח דמתניתין נמי היינו מותר הפסח אע"ג דכבר תנא פסח שעיברה שנתו האי שלמי פסח הוי לא עיברה שנתו כה] ולא זמנו *) או עיברה זמנו ולא שנתו אע"ג דמקרא אתרינא נפקי הכי רגילות הגמ' כמו (ב"מ דף ל.) והתעלמת דדרים פעמים שמתעלם כגון זקן ואינה לפי כבודו וכהן והוא בבית הקברות כו] [וכלו מרובה מכל חבירו אע"ג] דקרא לא אתי אלא לזקן ואינה לפי כבודו ובפ' מי שהיה טמא (פסחים דף צו:) פי' בקונטרס דהיינו תמורת פסח עצמו ואע"ג דדרשינן התם הוא קרב ואין תמורתו קריבה הא מוכח התם דכל היכא דפסח קרב גם תמורתו קריבה ולקמן פרק ב"ש (דף נז.) בתחלתו כז] נדקדק וכן משמע דפריך מותר הפסח ליהוי תודה למאי כח] להטעינו לחם מי איכא מידי כו' ולימא להיות נאכל ליום ולילה דהיינו שלמי פסח. נ"ל ברו"ך:

*) נ"י רש"ק או עיברה זמנו ושנתו אע"ג כו'

תורה אור

דוחין קדשים הנאכלים אצל קדשים הנאכלין ואין דוחין קדשים הנאכלין אצל קדשים שאינן נאכלין אטו חטאת ואשם מי לא מיתאכלי אלא דוחין קדשים הנאכלין לכל אדם אצל קדשים הנאכלין לכל אדם ואין דוחין קדשים הנאכלין לכל אדם אצל קדשים שאין נאכלין לכל אדם רבי יוסי ברבי אבין אמר דוחין קדשים קלים אצל קדשים קלים ואין דוחין קדשים קלים אצל קדשי קדשים מתקיף לה רב יצחק ברבי א] סבריו אימא שחטיה לשם מעשר ליהוי מעשר למאי הלכתא דלא ליבעי נסכים ב] ולמלקא עליה ג] (בלא ימכר) °בלא יגאל אמר קרא °העשירי יהיה קודש זה מעשר ואין אחר מעשר אימא שחטיה לשם בכור ליהוי כבכור למאי הילכתא דלא ליבעי נסכים ד] אי נמי דליתביה לכהנים בכור נמי עברה *עברה ממעשר גמר ואימא שחטיה לשם תמורה ליהוי תמורה למאי הילכתא למלקא עליה ה] אי נמי למיקם עליה °בלא ימכר ולא יגאל אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן אמר קרא °והיה הוא ותמורתו זו ו] תמורה ואין אחר תמורה ואימא שחטיה לשם תודה ליהוי כי תודה למאי הילכתא להטעינו לחם מי איכא מידי דפסח גופיה לא בעי לחם ומותרו בעי לחם אי הכי השתא נמי מי איכא מידי דפסח גופיה לא בעי נסכים ומותרו בעי נסכים אנן הכי קאמרינן מי איכא מידי דמותר תודה עצמה לא בעי לחם ואילו מותר דאתיא ז] להו מעלמא בעיא לחם מתקיף לה רב ח] [יימר] בריה דרב הילל וממאי דבמותר פסח כתיב דילמא במותר אשם כתיב אמר רבא אמר קרא °ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים דבר השוה בכל (א) הצאן מתקיף לה ר' אבין בר חייא ואיתימא ר' אבין בר כהנא בכל אתר את אמרת מן להוציא וכאן מן לרבות אמר ר' מני הכא נמי מן להוציא דלא אתי בן שתי שנים ולא אתי (ב) בנקיבה מתקיף לה רב חנא בגדתאה ומי מצית אמרת דכי כתיב האי במותר פסח כתיב ט] והא מדכתיב °אם כשב (ג) °אם עז מכלל דלאו במותר פסח כתיב ההוא מיבעי ליה *לכדתניא (ד) כבש לרבות את הפסח לאליה כשהוא אומר אם כבש לרבות *פסח שעיברה י] שנתה ושלמים הבאים מחמת פסח לכל מצות שלמים שיטענו סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק כשהוא אומר (ה) אם עז הפסיק הענין לימד °על העז שאינה טעונה אליה והא מהכא נפקא מדאבוה דשמואל נפקא דאמר אבוה דשמואל ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים דבר הבא מן הצאן יהא לזבח שלמים *ואכתי מדרב נחמן אמר רבה בר אבוה נפקא *דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מנין למותר פסח שקרב שלמים שנאמר °וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים אלא מכאן למותר הפסח שיהא לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר ומאי ניהו שלמים יא] אלא תלתא קראי כתיבי

חד

דוחין קדשים הנאכלין. פסח זה מתחלה הוקדש לשם קרבן הנאכל שלכך דוחין אותו אצל שלמים שהן נאכלין ולא אצל עולה (ו): שאין נאכלין לכל אדם. אלא לזכרי כהונה: ליהוי מעשר. דהא קדשים קלים הוא. בכור ומעשר אין טעונין נסכים בפרק שתי מדות (מנחות דף צא:): במעשר בהמה כתיב יהיה קודש לא יגאל ודרשינן בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לב:) דהאי לא יגאל לא ימכר הוא: עברה עברה. בבכור כתיב (שמות יג) והעברת כל פטר רחם ובמעשר כתיב כל אשר יעבור תחת השבט (ויקרא כז): למילקא עלה. משום לא יחליפנו: זו תמורה. (ז) ממש יב] שהעומדת כשהיא חולין אצל בהמת קדשים והמיר יג] הוא דהויא תמורה: ואין אחר. זבח (ח) יד] ראשון ששחטו לשם תמורה: ומותרו בעי נסכים. דהא אמרת שלמים ניהוי טו]: דמותר תודה עצמה. כגון הפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת ונמצאת הראשונה אין השניה טעונה לחם כדאמרי' בפ' התודה (מנחות דף עט:) טז] זבח התודה טעון לחם ולא ולדה ולא תמורתה ולא חליפתה טעונין לחם: ומותר דאתי לה מעלמא. תודה שבאה ממותר פסח: דילמא במותר אשם כתיב. האי ואם מן הצאן דאשם נמי איל תמים מן הצאן הוא ואינו בא מן הבקר: בכל צאן. בכבשים ועזים כגון פסח לאפוקי אשם דאינו בא מן העזים: בכל אתר את אמר. בכל מקום אתה אומר מן להוציא הוא כגון מן הבהמה להוציא רובע ונרבע מן הבקר להוציא את הנעבד מן הצאן להוציא את המוקצה (ב"ק דף מ:): וכאן אתה אומר מן לרבות. דקאמרת יז] [מן הצאן] פסח משמע שבא מכל צאן: ה"נ. כי מוקמינן לה בפסח מן להוציא הוא דלא אתי בן שתי שנים ולא אתי נקיבה ומיהו הצאן מכל מין צאן משמע בין כבשים בין עזים ומיעוטא דמן לנקבות אתא: ה"ג דלא אתי בן שתי שנים ולא אתי נקיבה: והא מדכתיב אם כבש (ט) אם עז מכלל דלאו במותר הפסח הוא דכתיב. אלא בשלמים גרידי וה"ק אם נדר להביא מן הצאן יביא איזה שירצה או כבש או עז דאי במותר הפסח כתיב למה לי אם כבש אם עז פשיטא דמכבשים ומעזים הוא בא דהא בגופיה כתיב מן הכבשים ומן העזים (שמות יב): לכדתניא כו'. לחלק ביניהם ולפרש הילכותיהן לומר (י) שהכבש טעון אליה למזבח והעז אין אלייתו בכלל אימורים: כבש. קרא יתירא הוא דכיון דכתיב יח] [מעיקרא ואם מן הצאן וכתיב] בתריה ואם עז מכלל דעד השתא בכבש איירי דאין לך מן הצאן אלא שני מינין: לאליה. שתהא יט] קריבה עם אימורין כנגד הכליות ולמטה דכתיב לעומת העצה יסירנה מקום שהכליות יועצות: שלמים הבאין מחמת פסח. חגיגת ארבעה עשר כדאמרי' בפסחים (דף סט:): והא מהכא נפקא. דפסח בעברה שנתו קרב שלמים והא זה הוא מותר הפסח והא ינפקא לה לעיל מדרבוה דשמואל: ומאי ניהו שלמים. דבאין מכל צאן ובקר בין זכרים ובין נקיבות:

עיברה

נאכל ליום ולילה כמו תודה אלא ש"מ מותר פסח נמי באו הכי נאכלים ליום ולילה דהיינו שלמי פסח. נ"ל ברו"ך:

ויקרא כז · כס · סס · כס · סס · סס · דברים טז

[לקמן צ: מעילה יג. תמורה כב:] · פסחים ע: · [מנחות פג.] · כתו' ולקמן · [עיל ז · מנחות צג: פסחים צ:]

שיטה מקובצת

י] ברבי סברין: ג] נסכים ולמלקא. ס"א ולמיקם עלי' בלא (ימכר) [יגאל] תימא דהא [בפ' כל פסולי המוקדשים] ילפינן לה מתמורה מה תמורה מחיים אף [מעשר] מחיים וכי [עביד] פסח לשם מעשר אחר שחיטה הוא [ואינו עובר] עליו משו' לא יגאל ואומר ריב"א דמכי שחיט [ליה] אתעקר משם פסח [ועדיין] הוא חי ואית בי' בלא יגאל כדאמרי' [יבמות דף קכ וגיטין דף ע] שחט שנים או רוב שנים הרי הוא כחי לכל דבריו. תוס' שוך: ג] תיבות בלא ימכר נמחק: ד] נסכים א"נ למיקם עליה בלא ימכר ובלא יגאל אי נמי כו': ה] תיבות א"נ למיקם עליה בלא ימכר ולא יגאל נמחק: ו] זו בתמורה: ז] דאתיא לה: ח] רב יימר: ט] והא מדכתיב אם כשב. פ ה דאי במותר הפסח כו' וקשה לפי' שני דפי' לעיל דמיתורא דקרא קא דריש שפיר איצטריך אם כבש אם עז לגופיה לריבה ומיעט וריבה דכתיב גבי שלמים דאין מקרא יוצא מידי פשוטו והלכך איצטריך משום שלמים שאם נדר מן הצאן יביא מה שירצה או כבש או עז [ועוד] דלעיל היה לו להקשות זאת הקושיא לכך פי' הר"מ דהא אתקפתא להא דאמר דבר הבא מן הצאן דבר השוה בכל צאן וה"ק אא"ב במותר אשם איירי קרא ומאי מן הצאן מקצת צאן ניחא דאיצטריך אם כבש אם עז לגופיה לשלמים לומר שבאים מן הצאן שהרי מן הצאן ליכא למילף דהא הצאן לא משמע כי אם מקצת צאן דשייך באשם אלא אי אמרת קרא מיירי במותר הפסח ור"ל דבר הבא מכל צאן יהיה לזבח שלמים הא שלמים אקרי פסח ופסח ידעינן שפיר מקרא אחרינא שבא מכבש ועז דכתיב מן הכבשים ומן העזים תקחו וא"כ או כבש או עז למה לי אלא ש"מ דלא במותר פסח כתיב: י] שעיברה שנתו: יא] אלא תלתא קראי כתיבי. (פי') חד לקודם זמנו ונראה לפרש דקרא דלעיל ואם מן הצאן מיירי בקודם זמנו ולהכי בעי עקירה כדפי' לעיל לשמו פסול מכעין הפרט או מריבה ומיעט אבל אינך קראי מיירי לאחר זמנו ולא משתמע מינייהו דבעי עקירה אלא משתמע מינייתו. דלגמר הוו שלמים בלא עקירה ולמאן דאמר דלאחר זמנו נמי בעי עקירה אע"ג דלא כתיב מקרא מ"מ יליף לה מקודם זמנו וא"ת מאי פריך והא מהכא נפקא מהתם נפקא מן הצאן דבר הבא בכל צאן דמיירי קודם זמנו לעברה שנתו דאיירי לאחר זמנו וי"ל דעיקר [קושיא]

הגהות הב"ח

(א) גמ' הצאן בכל צאן כצ"ל ואות ה' נמחק: (ב) שם ולא אתי נקיבה כצ"ל ואות כ' נמחק: (ג) שם מדכתיב אם כשב ואם עז: (ד) שם לכדתניא אם כשב לרבות: (ה) שם כשהוא אומר ואם עז: (ו) רש"י ד"ה דוחין וכו' אלא עולה שאין נאכל כנ"ל: (ז) ד"ה זו תמורה תמורה ממש: (ח) ד"ה ואין אחר זבח [illegible]: (ט) ד"ה והא מדכתיב וכו' ואם עז וכו' במותר פסח כתיב [illegible]: (י) ד"ה לכדתניא וכו' לומר [illegible]

גליון הש"ס

[illegible]

מהרש"ל ... [illegible] וזבחת פסח צאן ובקר מהתיא דעברת שנתו דמיירי לאחר זמנו אבל מהתיא דמן הצאן דמיירי קודם זמנו לא פריך דשפיר תיית יודע דמיירי התם בקודם זמנו מדבעי עקירה יאנב דמצריך להו מצריך ... [illegible] כאן כך נראה למורי. טוך: יב] שהועמדת: יג] והמיר בה הוא: יד] זבח אחר תיבת ראשון נמחק ס"א תיבת זבח אינו: טו] ניהוי ושלמים בעי סמיכה ונסכים הס"ד: ט.] תיבת זבח נמחק: ... [illegible] הצאן: יח] מעיקרא ואם מן הצאן וכתיב: יט] שתהא אליתו קריבה עם אימורים כנגד: [illegible] מה"ד ולמלקא ותיבות למאי נפקא מינה נמחק: כא] שחיטה על לא אות א' נמחק: כב] עולה לפר"ת או ... [illegible] כדאמרי' כל שבחטאת מתה באשם רועה [illegible] קרא לפרושי דהא דאמרי' באשם רועה היינו קודם עקירה [illegible] עקרו סתמא אבל אם עקר אותו אשם שעת שחיטה אשטועינן קרא דהוי שלמים: כג] ... [illegible] כפרש"י דבמותר פסח לא איירי א"כ היינו עברה שנתו: כה] עיברה שנתו: ... [illegible] תיבת ולא ... [illegible] כז] בתחלתו מדקדק כן וכן משמע עוד לעיל דפריך: כח] למאי הלכתא

ת

מד א מיי' פט"ו מהל' פה"מ הל' ט:
מה ב מיי' שם הל"ז.
מו ג ד מיי' שם הל"ו:
מז ה מיי' שם הל"י:

תורה אור

*חד א) לעיברה זמנו ועיברה שנתו וחד לעיברה זמנו ולא שנתו וחד ללא עיברה לא זמנו ולא שנתו וצריכי דאי כתב רחמנא חד הוה אמינא (א) היכא ב) דעיברה שנתו וזמנו דאידחי מפסח לגמרי אבל עיברה זמנו ולא שנתו דחזי לפסח שני אימא לא ואי כתב רחמנא הני תרתי משום דאידחו להו ממילתייהו אבל היכא דלא עבר לא זמנו ולא שנתו דחזי לפסח אימא לא צריכי: אמר רב משמיה דמבוג חטאת ששחטה לשום חטאת נחשון כשירה דאמר קרא °זאת תורת החטאת *תורה אחת לכל החטאות יתיב רבא וקאמר לה להא שמעתא איתיביה רב משרשיא לרבא רבי שמעון אומר *כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות ועלו לבעלים לשום חובה לפי שאין המנחות דומות לזבחים שהקומץ מחבת לשם מרחשת מעשיה מוכיחין עליה שהיא מחבת חריבה לשם בלולה מעשיה מוכיחין שהיא חריבה אבל בזבחים אינו כן שחיטה אחת לכולן קבלה אחת לכולן ג) זריקה אחת לכולן טעמא דמעשיה מוכיחין הא אין מעשיה מוכיחין לא אמאי לימא °זאת תורת המנחה *תורה אחת לכל המנחות אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב משמיה דמבוג חטאת ששחטה על מנת שיתכפר בה נחשון כשירה *אין כפרה למתים ולימא מת בעלמא הא קמ"ל טעמא דמת הא ד) דהוי דומיא דנחשון פסולה ומאי ניהו חטאת נזיר וחטאת מצורע ה) הני עולות נינהו אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב משמיה דמבוג חטאת ששחטה על ו) שמחוייב חטאת כנחשון (ב) כשירה חטאת נחשון עולה היא ז) איכא דאמר אמר רב משמיה דמבוג חטאת ששחטה (ג) לשם חטאת נחשון פסולה חטאת נחשון ח) עולה היא ולימא חטאת נזיר וחטאת מצורע עיקר חטאת נקט *אמר ט) *רב חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם לשם חטאת עבודת כוכבים כשירה לשם חטאת נזיר לשם חטאת מצורע פסולה הני עולות נינהו בעי רבא חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דטומאת מקדש וקדשיו מהו מי אמרינן כרת כמותה או דילמא אין קבוע כמותה י) *רב אחא בריה דרבא מתני לה לפסולא כ"ט °ושחט אותה לחטאת לשם אותה חטאת א"ל רב אשי לרב אחא בריה דרבא יא) [בעיא דרבא] היכי מתניתו לה אמר ליה אנן בשינוי בעלים מתנינן לה יב) [והכי מתנינן לה] אמר רבא חטאת חלב ששחטה על מי שמחוייב חטאת דם וחטאת עבודת כוכבים פסולה על מי שמחוייב חטאת נזיר וחטאת מצורע כשירה יג) ובעיין לה הכי בעי רבא חטאת חלב ששחטה על מי שמחוייב חטאת דטומאת מקדש וקדשיו מהו מי אמרי' כרת כמותה או יד) דילמא אין קבוע כמותה תיקו: *איתמר שחטה לשמה לזרוק דמה שלא לשמה רבי יוחנן אמר פסולה ור"ל אמר כשירה ר' יוחנן אמר פסולה מחשבין מעבודה לעבודה וילפינן ממחשבת פיגול ור"ל אמר כשירה אין מחשבין מעבודה לעבודה ולא ילפינן ממחשבת פיגול ואזדו לטעמייהו דאיתמר השוחט

רש"י

טו) עיברה זמנו. זמן שחיטת הפסח: לא זמנו ולא שנתו. טז) ואם שחטו קודם הפסח לשם שלמים כשר ואע"ג דחזי לפסח ראשון: ממילתייהו. מפסח ראשון: משמיה דמבוג. שם חכם: חטאת ששחטה לשם חטאת נחשון. שהביא יז) חטאת [דחנוכת] הנשיאים: כשרה. ולא הויא שינוי קדש דלא אמרי' חטאת נחשון כיון דלדורון אתי ולא לכפרה על חטא הרי היא (ד) יח) כשחיטה לשם עולה וכ"ש דשינוי בעלים לא הוי דלא שחטה להתכפר בה נחשון: ועלו לבעלים. ר"ש פליג אמנחות ומודה בזבחים: מחבת ומרחשת. שני כלים שבהם מטגנים את המנחות שכל המנחות היו יט) עשר עשר חלות מחבת לפה ומעשיה קשים (ה) כ) מתוך שהכלי צף מעשיה מתפשטין והאור שורף את השמן מרחשת עמוקה ומעשיה רוחשין ורכין שאין האור שורף את השמן וכשמניח אדם אצבעו עליה נראה כמו כא) רוחשת: חריבה. מנחת חוטא שאין בה שמן דכתיב (ויקרא ה) לא ישים עליה שמן: מעשיה מוכיחין. דמחשבה הניכרת שהיא שקר סבר ר"ש דלא מהניא: שחיטה אחת לכולן. וכי שחיט עולה לשם חטאת ליכא הכירא דמשקר הילכך מהניא כב) מחשבה כ"ך שמעת"י במנחו"ת: טעמא כו'. אלמא אפי' לרבי שמעון דמהדר (ו) להיכשירא לא יליף מזאת תורה וכ"ש למדרבנן קשיא לך דאמרי אף במנחות לא עלו אלמא לא דרשי כג) תורה להכי ולרבא דאמר לעיל (דף ז.) חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם כשירה ליכא למיפרך מינה דהתם כיון דכי הדדי נינהו דתרוייהו חטאת סתמא במייתו וכפרת שתיהן שוה על הכרת אין שם שינוי קודש והרי חטאת לשם חטאת נשחטה ואלו מנחת מחבת ומנחת מרחשת אין במותיהן שוין זו שמה לבדה וזו שמה לבדה אלא לרב קשיא דהא לשם חטאת נחשון שינוי גמור הוא שהרי היא כעולה וקאמר כשרה משום תורת כד) חטאת: אלא אי איתמר. דרב הכי איתמר ובשינוי בעלים איתמר: שיתכפר בה (ז). היינו שינוי בעלים: שאין כפרה למתים. הילכך לא קרינא ביה במחוייב כפרה כמותו: הא חי. אם שחטה בשינוי בעלים לשם אדם חי: דומיא דנחשון. שמחוייב חטאת שאינה על חטא הדומה לשעיר נחשון כגון חטאת נזיר ומצורע הבאות להכשיר פסולה: ופרכינן הני עולות נינהו. והתנן כה) קים לן לעיל (דף ז.) חטאת ששחטה על מי שמחוייב עולה כשירה והני כעולה דמו כו): פשיטא ל"צ: עיקר חטאת נקט. שורש החטאת שהיא היתה חטאת יחיד ראשונה כז): לשם חטאת עבודת כוכבים. רבותא נקט אע"ג דלא דמיא לשאר חטאות שהן בכבשה או שעירה והיא אינה כשירה בכבשה אלא בשעירה כח): בעיא דרבא היכי מתניתו לה. (ח) וכיון דאמרת דרבא בכולהו פסיל ואפילו חטאת חלב לשם חטאת דם כ"ש לשם חטאת דטומאת מקדש וקדשיו: מי אמרינן כרת כמותה. והוה ליה מחוייב כפרה כמותו וקרינן ביה עליו ולא על חבירו וחבירו דומיא דידיה או דילמא (ט) כו' דאין קבוע כמותו שבא בעולה ויורד: שחטה לשמה. שלא חישב על השחיטה אלא על הזריקה חישב בשעת שחיטה דהיינו מעבודה לעבודה: מחשבין מעבודה לעבודה. כלומר מחשבה מועלת מעבודה לעבודה במחשבת שלא לשמו: כט) דילפינן ממחשבת פיגול. דמהניא ביה *הכי דתנן בפרק שני (לקמן דף כז:) השוחט את הזבח על מנת לזרוק דמו למחר פיגול: אין מחשבין מעבודה לעבודה. בשלא לשמו דלא ילפינן לה מפיגול דהתם עיקר מחשבתו המביאה לידי פיגול זו היא ל) שיחשוב בעבודה א' לעשות עבודה אחרת מן אחת העבודות להאכיל לאדם או למזבח חוץ לזמנו וזריקה אכילת מזבח היא והוא הדין לא) אם חישב על הקטרת החלב שהיא מן לב) עבודות הילכך לא דמיא לשלא לשמו:

תוספות

חד לעיברה שנתו וזמנו. פ"ה שנתו בלא זמנו ואע"פ שבשעה שהקדישו לא היה ראוי לפסח דכשיגיע זמנו תעבור שנתו דאפי' לג) מפרים נקיבה לפסחו או זכר בן שתי שנים תורת שלמים עליו כדתנן במי שהיה טמא (פסחים דף עג:) ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים: **איתיביה** רב משרשיא לרבא כו'. לד) תימה מאי קושיא הא רבא הוא דמפרש טעמא דר"ש בריש מנחות (דף ג:) מזאת תורת ואומר ר"ת דהכא גרסי' רבה ורבה לטעמיה דמשני התם כאן בשינוי קודש כאן בשינוי בעלים ועוד י"ל דאפי' גרסינן רבא רוצה ליישב דברי רב לכולהו אמוראי דהתם ולפי' ר"ת קצת ונראה דרב משרשיא תלמידו של רבא היה ולא של רבה ועוד י"ל שרוצה רבא ליישב דברי רב משמיה דמבוג אפי' כרבנן דפליגי עליה דר"ש דלית להו זאת תורת ורב משרשיא כשהקשה לו מר"ש היה יכול להקשות ממתני' דמנחות אלא כיון ליה למיפרך מברייתא דאפי' לר"ש דמכשיר לא מוקי תורת מכשיר וכן משמע מפי' הקונטרס ואע"ג דבפ' דם חטאת (לקמן דף צג.) דרשינן תורה אחת לכל החטאות וליכא מאן דפליג הייט בנידי דכתיבא בהדיא בחטאת גופה דרשינן ליה לכ"ע כגון לה) הכי דפליק דם חטאת אבל שינוי קודש לא כתב בחטאת ובריש איזהו מקומן (לקמן דף מח.) דדריש תורה אחת לכל האשמות וקאמר הניחא למאן דאית ליה תורת אלא למאן דלית ליה תורת היינו לר"ש ולרבנן לו) בריש מנחות (דף ג:) לרבה: **ר"ש** הכא נזיר לשם חטאת מצורע. לעיל (דף ז.) איכא במשנה אתיא לז) דרב דמחלק בין ביהם [לשם חטאה] לשוחט לשם עולה ושם פירשתי תרתי דרבא נמה לי: **ושחט** אותה לחטאת. לעיל בפירקין *דרשינן ליה למילתא אחריתי ובמנא הכא דרים מד"ה כתיב ובהם להעלות אותה: **על** מי שמחוייב חטאת דטומאת מקדש וקדשיו מהו. *מיהו נרע ממי שהוא מחוייב כלום: **מחשבין** מעבודה לעבודה. כלומר כגון משחיטה לזריקה לח) וכמו שינוי בעלים) הכל משחיטה לקבלה לא דהא מפיגול יליף לה וק"ו לט) דרבנן דהוי חילוק משינוי בעלים*) לא הוי אלא משחיטה לזריקה כמו שינוי בעלי'

*) נ"ה נמי לא הוי כו' ליק ותימה

שיטה מקובצת

א) חד לעבירה זמנו ועבירה שנתו וחד לעבירה זמנו כו' ללא עבירה: ב) היכא דעברה כו' אבל עברה: ג) זריקה אחת לכולן כו'. ולא אמר הולכה אחת לכולן משום דר"ש הוא דמכשיר בהילוך משום דהוי עבודה דאפשר לבטלה והא דקאמר זריקה אחת לכולן ואע"ג דיש ניתנין במתן ד' ויש ניתנין במתן אחת הוא אין מעשיה מוכיחין דהא קי"ל כל הניתנין במתן ד' שנתנן במתן אחת כיפר: ד) הא חי דומיא: ה) הני עולות נינהו. וא"ת א שינוי בעלים דלא פסלינן שינוי בעלים אלא א"ב שינה למחוייב כפרה

מח א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכה טו סמג עשין כג טוש"ע יו"ד סימן ד סעיף א:
מט ב מיי' שם הלכה טו:

*השוחט את הבהמה ע"מ לזרוק דמה לעבודת כוכבים ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים ר' יוחנן אמר *אסורה מחשבין מעבודה לעבודה ב]וילפינן חוץ מפנים א]ריש לקיש אמר מותרת אין מחשבין מעבודה לעבודה ולא ילפינן חוץ מפנים ב] *ואי אשמעינן בהא בהא אמר ריש לקיש ג]אבל פנים מפנים אימא מודי ליה לרבי יוחנן ואי אשמעינן הא בהא קאמר רבי יוחנן אבל בההיא אימא מודי ליה לריש לקיש צריכי כי אתא רב דימי אמר מתיב רב ירמיה לסויעיה לרבי יוחנן ורבי אילא לסויעיה לריש לקיש רב ירמיה לסויעיה לרבי יוחנן ומה במקום שאם אמר הריני שוחט חוץ לזמנו שהוא כשר שחטו על מנת לזרוק דמו חוץ לזמנו פסול מקום שאם אמר הריני שוחט שלא לשמו פסול שחטו על מנת ד]לזרוק דמו שלא לשמו אינו דין שיהא פסול מתקיף לה רבא בר אהילאי מה לחוץ לזמנו (א)*שכן כרת אלא אמר רבא בר אהילאי הכי קאמר ומה מקום שאם אמר הריני שוחט חוץ למקומו שהוא כשר שחטו על מנת לזרוק דמו חוץ למקומו פסול מקום שאם אמר הריני שוחט שלא לשמו שהוא פסול ה][שחטו ע"מ] לזרוק דמו שלא לשמו אינו דין שיהא פסול מתקיף לה רב אשי מה לחוץ למקומו שכן נוהג בכל הזבחים תאמר בשלא לשמו שאינו נוהג אלא בפסח וחטאת אלא אמר רב אשי הכי קאמר ומה במקום שאם אמר הריני שוחט לשם פלוני שהוא כשר לזרוק דמו ו](שלא לשמו) לשם פלוני פסול מקום שאם אמר הריני שוחט שלא ז] (ב)לשמן שהוא פסול [שחטו ע"מ] לזרוק דמן שלא לשמן אינו דין שיהא פסול רבי אילא לסויעיה לריש לקיש לא תאמר בזריקה ותיתי מק"ו מבינייא משחיטה וקבלה למאי הלכתא כתב רחמנא לומר דאין מחשבין מעבודה לעבודה מתקיף לה רב פפא ודלמא דמחשבין מעבודה לעבודה אם כן לשתוק קרא מיניה ותיתי מקל וחומר דרב אשי ואידך פריך הכי מה להנך שכן טעונות צפון · וישנן בחטאות הפנימיות ואידך ח] השתא מיהא בשלמים קיימין איתמר שחטה לשמה לזרוק דמה שלא לשמה רב נחמן אמר פסולה ט]רבה אמר כשרה והדר ביה רבה לגבי רב נחמן מק"ו דרב אשי:

רבי אליעזר אומר אף (את) האשם: תניא *אמר ר' אליעזר חטאת באה על חטא ואשם בא על חטא מה חטאת שלא לשמה פסולה אף אשם שלא לשמו פסול אמר לו רבי יהושע לא אם אמרת בחטאת שכן דמה למעלה אמר לו רבי אליעזר פסח יוכיח שדמו למטה ושחטו שלא לשמו פסול אמר לו רבי יהושע מה לפסח שכן זמנו קבוע אמר לו רבי אליעזר חטאת תוכיח אמר לו רבי יהושע

חוזרני

השוחט את הבהמה של חולין (ג) לעבודת כוכבים אסורה בהנאה כדין זבחי מתים וזבחי מתים ילפינן (ע"ז דף כט:) שם שם מעגלה ערופה: לזרוק דמה לעבודת כוכבים · (ועבודת) השחיטה לא נעשית לשם עבודת כוכבים אלא בשעת שחיטה חישב יו] *לעבוד הזריקה לשם עבודת כוכבים ולא זרק: מחשבין מעבודה לעבודה· מחשבה היא לענין זבחי מתים יא] ליאסר בהנאה: דילפינן· עבודת כוכבים שהיא חוץ ממחשבת פיגול שהוא פנים: מותרת· לאכילה: אין מחשבין מעבודה לעבודה· ואינה אסורה אלא אם כן שחט לעבודת כוכבים שבשחיטתה עבד עבודת כוכבים או זרק יב] לעבודת כוכבים: פנים מפנים· מחשבת שלא לשמו מפיגול: הריני שוחט חוץ לזמנו· ולא חישב על מנת לאכול ולא על מנת לזרוק או להקטיר אלא על השחיטה חישב סתם חוץ לזמנה כשר דלאו מחשבה היא יג]*דאין זמן אלא באכילת אדם (ד) ומזבח יד](דזהו) פיגול: שכן כרת· האוכל פיגול אפי' לאחר חייב כרת הואיל וחמור מהניא ביה מעבודה לעבודה: הריני שוחטו חוץ למקומו· שלא חישב לא על אכילה ולא על זריקה אלא(ה)טו]אמר הריני שוחטו חוץ למקומו כשר דהא חזינן דבמקומו הוא שוחטו ועוד דבאכילת אדם או מזבח תלה רחמנא לחוץ למקומו וחוץ לזמנו דכתיב ואם האכל יאכל וגו' וילפינן חוץ למקומו וחוץ לזמנו מהאי קרא לקמן (דף יג·): על מנת לזרוק דמו חוץ למקומו (ו)טז]כו' פסול· (בפרק שני) והשתא ליכא למפרך שכן כרת שאין חייבין כרת על אכילתן כדתניא לקמן [בפרק שני] (דף כח·): שחט לשם פלוני כשר · דאין שינוי בעלים חל על השחיטה דלא שייך שם בעלים אלא על הכפרה והייט דאמרן לעיל (דף ד·) דשינוי בעלים ליתו בד' עבודות: לא תאמר בזריקה· מחשבין שלא לשמו דרבינן ליה(ז)לעיל יז] בכולהו עבודות: משחיטה וקבלה· ומהשחיטה שכשרה בזר פסולה בשלא לשמה זריקה לא כל שכן יח] כי פרכת מה לשחיטה שכן פוסלת שלא לשם אוכלין בפסח קבלה תוכיח: דאין מחשבין מעבודה לעבודה· אלא בשעת זריקה גופה בעי מיחשב: ודלמא · להכי כתביה· לאשמועינן רבותא דמחשבין מעבודה לעבודה יט] [שלא] בשעת זריקה גופה בעי מחשב דאפי' לא חישב על הזריקה בשעתה אלא בשעת שחיטה הויא מחשבה: אם כן · דמחשבין אתא לאשמועינן לשתוק קרא מיניה ותיתי דמחשבין מקל וחומר דרב אשי כדאמרן ומה אם במקום שאם אמר הריני שוחט לשם פלוני כו': ואידך · רבי יוחנן פריך הכי דלא נפקא לן זריקה מקל וחומר דקבלה ושחיטה: מה להנך כו' · הלכך לאו קרא יתירא הוא דניליף מיניה דאין מחשבין: השתא מיהא בשלמים קיימינן · דבשלמים כתיבא מחשבה שלא לשמו כ] הלכך מצי למילף זריקה משחיטה וקבלה וליכא למיפרך לפון דשלמים לא בעי לפון וליתנהו פנימיות: שכן דמה למעלה · מחוט הסיקרא דתנן במס' מדות (פ"ג מ"א) חוט הסיקרא חוגרת באמצע להבדיל בין דמים עליונים לדמים התחתונים ויליף לקמן (דף נג·) מן והיתה הרשת עד חצי המזבח התורה נתנה מחילה להבדיל וחטאת בהמה כא] נעשית למעלה דכתיב בה (ויקרא ד) על קרנות וכן עולת העוף כדלקמן (דף סד:) ושאר זבחים שלא פירש בהן נעשין למטה דכתיב בהו מזבח ולא כתיב בהו קרנות וכוליה מזבח ליכא למימר כב] דהוה מקומן שהרי תורה יתירה מחילה:

חוזרני

ותימה דלקמן (דף יג.) דפריך וקבלה מי פסלה כו' ומשני כאן במחשבת שלא לשמן כאן במחשבת פיגול אמאי לא משני אידי ואידי במחשבת שלא לשמן וקבלה כג] לא עשה בה מחשבה כמעשה כגון בשוחט על מנת לקבל שלא לשמן ובזריקה כד] (לא) עשה בה מחשבה כמעשה ונראה לי דלקמן מיירי בחישב בעבודה עצמה אם קבל [לגמור הקבלה] שלא לשמן פסול ואם קבל [לגמור] חוץ לזמנו כשר ואם זרק לגמור הזריקה חוץ לזמנו פסול וכן מקטיר לגמור ההקטרה למחר דהוה פסול אי לאו דמעטיה קרא לקמן משום דאין מעכבת כפרה אבל ליכא לפרושי לקמן מחשבת פיגול דלא פסלה בקבלה כגון שוחט על מנת לקבל כה] דמן חוץ לזמנו דבשלא לשמן נמי לא פסלה דמעבודה לעבודה ילפינן מפיגול *(ואי) במקבל על מנת לזרוק חוץ לזמנו הוה פיגול אלא כדפרשינן בחישב בעבודה עצמה· ברו"ך *ובלאו הכי תימה דהוי מצי למימר קבלה לא עשה בה מחשבה כמעשה לענין שינוי בעלים:

ריש לקיש אמר מותרת· מודה ר"ל דחייב מיתה כדאמרינן בפרק ארבע מיתות (סנהדרין סא·) מידי דהוה אמשתחוה לבר דהבר מותר כו] ועובדו בסייף ושחיטת מומר לא חשיב כדפי' בפ"ק דחולין (דף יד·) גבי שוחט בשבת ואין לתמוה והיאך נהרג דילמא מימלך ולא זריק לעבודת כוכבים כדאמר בפרק ד' מיתות (סנהדרין סא·) כז] דניסת שאמר אלך אעבוד פטור דמימלך ולא עביד דהכא ודאי לא מימלך כיון דעבד מעשה ששחט על מנת לזרוק ועוד הכא אפילו ידוע ודאי שלא יזרוק חשיב עובד עבודת כוכבים בשחיטה [זו] כששוחט ע"מ לזרוק: נ"ק

מקום שאם אמר הריני שוחט שלא לשמן כו' · וא"ת שוחט שלא לשם אוכלין בפסח יוכיח דשוחט שלא לשם אוכלין פסול ושוחט ע"מ לזרוק שלא לשם אוכלין כשר ויש לומר דלא דמי כח] התם דזורק עצמו שלא לשם אוכלין כשר:

לא תאמר בזריקה ותיתי בק"ו משחיטה וקבלה · תימה כט] אמאי לא פריך שכן טעונות לפון וישנן בחטאות הפנימיות וכ"ת משום דבשלמים ל] קיימא אם כן מאי לריך למילף מבינייא ניליף בק"ו לא] מקבלה שאין חייבין עליה בחוץ ואפילו הכי פסלה בה מחשבה ועוד למה לי קרא בזריקה לשינוי בעלים דדרשי' לכפר עליו תיתי מבינייא משחיטה וקבלה ועוד קשה אמאי אין מחשבת אוכלין בפסח בזריקה תיתי בק"ו משחיטה שכשירה בזר כיון דלא פרכינן מלפון וחטאות הפנימיות ומיהו נ"ג דילמא לב] (תכוסו) מיעוטא הוא ולה"ג לג] דשלא למנויין דהייט שינוי בעלים כתיב נמי לד] [א] (תכוסו) ולא ממעטי זריקה לא דמי (עיין פסחים דף סא.): **והדר** ביה לה] רבה לגבי דרב נחמן מקל וחומר דרב אשי · לו] [הייט] [ב] לרבנן דאליבא דר' שמעון ליכא קל וחומר דאיכא למיפרך מה לשינוי בעלים שכן נוהג במנחות דאמר בשינוי קודש שאינו נוהג במנחות לרבי שמעון (מנחות דף ב:):

חטאת

הגהות צ"ק [א] במהרש"א ולא ממעטי זריקה דלא דמי: [ב] לרבה אליבא דר"ש ליכא ק"ו כנ"ל ור"ל לרבה דממכן התם בפ"ק דמנחות דברי ר"ש דלא ספרי אהדדי דבפ"ק ס"ל דעלו ובפ"ב מ"ל דלא עלו לפ"ז איכא למיפרך מה לש"ב כו':

נ"א לעבוד

ע"ז נד: סנהדרין ס: חולין לט.

נ"א וצריכי דאי

נ"א משום שלא עשה כלום דהא בזמנו שחט וגי' הצ"ק דאין מחשבת הזמן פוסלת אלא באכילת אדם או מזבח הס"ד

הגהות הב"ח
(א) גמ' שכן כרת · נ"ב עיין פרק כילד הרגל דף כה בתד"ה אני לא: (ב) שם שלא לשמו שהוא פסול לזרוק דמו שלא לשמו אינו דין: (ג) רש"י ד"ה השוחט את הבהמה של חולין לזרוק דמה לעבודת כוכבים ועבודת השחיטה וכו' ולא זרק הס"ד ואח"כ מ"ה אסורה בהנאה וכו' ערופה הס"ד ואח"כ מ"ה מחשבין: (ד) ד"ה הריני וכו' ומזבח הס"ד ותיבת פיגול נמחק: (ה) ד"ה הריני שוחטו חוץ למקומו וכו' אלא כך אמר וכו' רחמנא חוץ למקומו: (ו) ד"ה על מנת וכו' למקומו פסול כצ"ל ותיבת כו' נמחק: (ז) ד"ה לא תאמר וכו' לעיל · נ"ב דף ד ע"א וע"ש:

פי' בחלופי גרסאות

עיין נ"ק

[עי' תוס' ב"ק כה. ד"ה אני לא]

[תוספתא ריש פ"א]

שיטה מקובצת
א] ריש לקיש אמר מותרת · ונראה לפרש דמ"מ חייב סקילה ואע"פ שהבהמה מותרת דכה"ג אמרי' [בפרק ארבע מיתות בית דין] וא"ת היאך הבהמה מותרת הרי שחיטת מומר היא וי"ל דמשום פעם אחת לא מיקרי מומר [הואיל ולא הורגל בכך] דכה"ג אמרינן בחולין גבי השוחט בשבת דאסורת לאותו יום הא למחר מותר וצריך לומר [דלא מתסר משום דעבר באקראי] בעלמא הואיל ולא הורגל בכך וא"ת אמאי יהרג כו' א) וי"ל דהתם שאני דאינו עושה שום מעשה · לשון תוס' סוף: ב] מפנים וצריכי דאי: ג] ריש לקיש ובספר ישן כתוב אבל חוץ מפנים אימא מודי ליה לר' יוחנן (ופי') דאי אשמועינן בהא בהשוחט לשמו בהא אמר ריש לקיש דכשירה דלא ילפינן לשמו מפיגול אבל חוץ מפנים אימא מודי לר"י דאסורת מחמת חומרא דעבודת כוכבים: ד] לזרוק דמו שלא לשמו אינו דין שיהא פסול [וא"ת שוחט שלא לשם] אוכליו דפסח יוכיח דבשחיטה שלא לאוכליו פסול וכו' ה"נ בשלא לשמו וי"ל דאיכא למימר בשוחט ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו דין שיהא פסול כדין אם חישב בזריקה עצמה שלא לשמה דהשתא ליכא למימר שלא לשם אוכליו יוכיח שכשר בשוחט ע"מ לזרוק דשאני שלא לאוכליו דפסח כיון דבזריקה עצמה אינה נפסלת כשזורק שלא לאוכליו כדפי' בריש פירקין · תוס' סוף: ה] פסול שחטו על מנת לזרוק: ו] תיבות שלא לשמו נמחק: ז] שלא לשמו פסול שחטו ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו: ח] השתא מיהא בשלמים קיימינן וקש' דמשחיטה לתודיה נילף זריקה

ליכא למיפרך מה לשחיטה שכן נפסלת שלא לאוכליו בפסח דהשתא מיהא בשלמים [קיימינן] ואמר מורי דמ"מ פרכינן שפיר שלא לאוכליו וה"ק השתא מיהא בשלמים קיימינן ולא פרכינן פירכא דצפון דהוי בקדשי קדשים לשלמים דהם קדשים קלים אבל מדבר שהוא כפסח שהן קדשים קלים כשלמים פרכינן שפיר לגבי שלמים · תוס' מהר"פ: ט] פסולה רבא אמר כשרה והדר ביה רבא לגבי ר"נ: י] חישב לעשות הזריקה: יא] ליאסר: יב] זרק דמה: יג] היא ס"א משום דלא עשה כלום דהא בזמנה שחיט: יד] ומזבח הס"ד ומה"ד פסול פיגול ותיבת דזהו ל"ש ונמחק: טו] אלא כך אמר הריני שוחט לחוץ למקומו: טז] תיבת כו' נמחק: יז] לעיל לכולהו אות ב' נמחק: יח] שכן וכו': יט] מעבודה לעבודה דאפילו לא חישב והשאר נמחק: כ] לשמו דכתיב הזורק את דם השלמים שתהא זריקה לשם שלמים: כא] בהמה ניתנת תיבת נעשית נמחק: כב] למימר דהוי אות ה' נמחק: כג] וקבלה דלא: כד] תיבת לא נמחק: כה] לקבל דמו: כו] והעיבדו: כז] מיתות דמסית שאמר: כח] דמי דשאני התם: כט] מאן דלא פריך ס"א מאי דס"ד השתא דלא כו': ל] דבשלמים קיימינן תיבות א"כ ל"ש ונמחק: לא] מקבלה ומה קבלה שאם אמר הריני שוחט ע"מ לקבל חוץ לזמנו כשר כדאמרינן לקמן דבעינן שיחשב באכילת אדם [או] באכילת מזבח קבל שלא לשמו פסול זריקה לא כ"ש ר"ל דאה"נ אלא דלא סגיא ליה דלא כתיב שחיטה דשחיטה גופיה לא אתי מיניהו משום דשחיטה כשרה בזר · תוס' סוף: לב] דלמא תבוסו: לג] ואע"ג דגבי שלא אות ד' נמחק: לד] נמי תבוסו: לה] ביה רבא אות ח' נמחק: לו] לרבה אליבא דר"ש ותיבת היינו ל"ש ונמחק:

א) כוונתם לדברי התוספות בד"ה ר"ל שכתבו ואין לתמוה וכו' ·

תורה אור

חוזרני חלילה חזר רבי אליעזר ודנו דין אחר חטאת נאמר בה *היא א] בשחיטה היא לשמה כשירה שלא לשמה פסולה ופסח נאמר בו הוא ב] בזביחה הוא לשמו כשר שלא לשמו פסול אף אשם נאמר בו הוא הוא לשמו כשר שלא לשמו פסול אמר לו רבי יהושע חטאת נאמר בה היא בשחיטה היא לשמה כשרה שלא לשמה פסולה פסח נאמר בו הוא בזביחה הוא לשמו כשר שלא לשמו פסול אבל *אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין והוא עצמו שלא הוקטרו אימורין כשר אמר לו *ר' אליעזר הרי ג] אומר °כחטאת כאשם ד] מה חטאת שלא לשמו פסול אף אשם שלא לשמו פסול אמר מר אמר לו ר' יהושע חוזרני חלילה ה] ולמיהדר דינא ולייתי במה הצד משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן (א) צד כרת אמר ו] לו ר' יהושע לא אם אמרת בחטאת שכן דמה למעלה ולימא ליה לא אם אמרת בחטאת שכן נכנס דמה לפני ולפנים בחטאות החיצונות קאמרינן שאם נכנס דמה ז] [לפני] ולפנים פסולה אית ליה לרבי אליעזר אף האשם (ב) שכן מכפרת על חייבי כריתות מחטאת דשמיעת הקול ח] שכן טעונה ארבע מתנות *כרבי ישמעאל דאמר כל הדמים טעונה ארבע מתנות (שכן טעונה) על ארבע קרנות וליטעמיך האיכא אצבע ט] *האיכא קרן האיכא חודה אלא *חד מתרי תלת טעמי נקט אמר מר אמר לו ר' יהושע לא אם אמרת י] לימא ליה רבי אליעזר אשם נמי דמו למעלה אמר אביי יא] *אשם דמו למעלה לא מצית אמרת ק"ו יב] מעולה ומה עולה שהיא כליל ^ידמה למטה אשם שאינו כליל לא כל שכן מה לעולה שכן אינה מכפרת חטאת העוף תוכיח מה לחטאת העוף שכן אינה מין זבח עולה תוכיח לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שהן קדשי קדשים יג] ודמן למטה אף אני אביא אשם שהוא קודש קדשים ודמו למטה א"ל רבא מפרוקיא לרב אשי ולפרוך מה להצד השוה שבהן שכן אין להן קצבה תאמר באשם שיש לו קצבה אלא היינו טעמא דרבי אליעזר דאמר קרא °הכהן המחטא אותה אותה דמה למעלה °ואין דמו של אחר למעלה אי הכי *חטאת נמי נימא אותה לשמה כשרה שלא לשמה פסולה הא שאר זבחים בין לשמן בין שלא לשמן כשרין *ההוא אותה לאו דוקא דהא שייר פסח הבא נמי לאו דוקא דהא שייר עולת העוף בזביחה מיהא לא שייר מידי ואי בעית אימא הא מני רבי אלעזר ברבי שמעון היא דאמר האי מקום לחוד והאי מקום לחוד *דתניא דמים התחתונים ניתנין מחוט הסיקרא ולמטה והעליונים מחוט הסיקרא ולמעלה אמר רבי אלעזר ברבי שמעון במה דברים אמורין בעולת העוף אבל בחטאת בהמה היא עצמה אין נעשה אלא על גופה של קרן: *תנן התם שהיה רבי עקיבא אומר כל דמים שנכנסו יד] להיכל לכפר פסולים וחכמים אומרים חטאת בלבד רבי אליעזר אומר אף האשם שנאמר כחטאת כאשם בשלמא רבי אליעזר כדקאמר טעמא אלא רבנן מאי (ג) טעמא אמר רבא אשם נכנס דמו לפנים פסול לא מצית *אמרת קל וחומר מעולה מה עולה

רש"י

חוזרני חלילה · ולא יקום הדין ולקמן פריך ונהדר דינא וניתי במה הצד: נאמר בה היא טו] בשחיטה · שעיר נשיא: הרי הוא אומר כו' · ואין משיבין על ההיקש ולקמן בסוף שמעתא מפרש טעמייהו טז] *דרבנן דסמכי אהיקשא אחרינא והך היקשא דרשינן למילתא אחריתי: יז] תיתי במה הצד · דפסח וחטאת נאכלין (ליום ולילה) אף אני אביא אשם: צד כרת · חטאת באה על שגגת כרת ופסח חייבים עליו כרת טמא שלא היה בדרך רחוקה: שכן נכנס דמה לפני ולפנים · כגון ביום הכפורים: בחטאות החיצונות קאמרינן · במתני' יח] דפסולה ואע"ג דלא עיילי לפנים ומינייהו יליף ר' אליעזר: שאם נכנס דמה לפנים פסול · פירכא היא וה"ק ולימא ליה מה לחטאת החיצונה שכן אם נכנס דמה לפנים פסולה דכתיב (ויקרא ו) וכל חטאת אשר יובא מדמה כו' תאמר באשם דלא מיפסיל בהכי: אית ליה לרבי אליעזר אף יט] באשם · שנכנס דמו לפנים פסול לקמן בשמעתין: ולימא ליה ר' יהושע מה לחטאה שכן מכפרת על חייבי כריתות: מחטאת דשמיעת קול · יליף רבי אליעזר דאינה באה על כרת: ולימא ליה שכן טעונה ארבע מתנות · תאמר באשם כ] שאינו טעון אלא שתי מתנות שהן ד': כר' ישמעאל כו' · באיזהו מקומן (לקמן נג:) נאמר כאן סביב בעולה ואשם ונאמר להלן סביב בחטאת [במילואים] מה להלן פיסוק ארבע מתנות דהא ד'(ד) מתנות כתיבי בה ואי אפשר לשתי קרנות בבת אחת אף כאן פיסוק ד' מתנות כא] באותה מתנה שנותן לקרן שהוא כשתים צריך לפסוק ללפונה של קרן ולמזרחה של קרן: ולימא ליה שכן טעונין ד' מתנות על ד' קרנות · מה שאין כן באשם דר' ישמעאל גופיה לא בעי בשאר זבחים אלא ד' מתנות בשתי קרנות דקתני כב] בדר' ישמעאל אי מה להלן ארבע מתנות כג] [על ארבע קרנות] אף כאן כו' אמרת עולה טעונה יסוד וקרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד: ולטעמיך · טובא הוה ליה לרבי יהושע למיפרך דהא איכא קרן ואצבע וחודה שחטאת טעונה ליתן מתנותיה באצבע כנגד חודה של (ה) קרן כד] אבן של אמה על אמה ברום אמה בד' מקצעות המזבח מה שאין כן בשאר הדמים דאפילו עולת העוף שהיא למעלה מחוט הסיקרא כדלקמן אינה צריכה להגביה כ"כ ולתת על הקרן ממש אלא שתהא למעלה מן החוט כל שהוא כדתניא לקמן (דף נג·) עשאה למטה מרגלית אפי' אמה כשרה ואין שום זבח טעון כה] מתנות אצבע אלא זורק מן הכלי אל קיר *המזבח למקצעותיו השנים והדם מתפשט לצפון ולמערב ואין מתנתו כנגד חודה במגבך מלמעלה למטה כחטאת שצריכה כנגד חודה לקמן באיזהו מקומן (דף נג·): ולימא ליה רבי אליעזר אשם נמי דמו למעלה · דהא רבי אליעזר מקיש אשם לחטאת: חטאת העוף · דמה למטה לקמן בפרק קדשי קדשים (דף סג·): אינה מין זבח · אלא מין מליקה: אין להן קצבה · לדמיהן ואשם יש לו קצבה לדמיו בכסף שקלים: המחטא אותה · הזורק דמה ובחטאת כתיב ומיעט אותה בחטאת למעוטי שאר קדשים ממקום מתן דמו של חטאת: אי הכי · בשחיטת חטאת נמי כתיב (ו) אותה לחטאת ומיעוטא הוא כו] ולידרשה ר' אליעזר למעוטי אשם מפסול שלא לשמו: שייר עולת העוף · שהיא למעלה דילפינן לקמן (דף סה·) מומלק והקטיר מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו של מזבח: בזביחה כז] לא שייר מידי · (ז) אדבר שהוא זבח לא שייר כלום שכל הזבחים נמעטו שלא יהא כח] דמו למעלה ועולת העוף לאו שיורא הוא דאינו זבח כמותו: הא מני · דלא חשיב עולת העוף שיור רבי אלעזר בר' שמעון היא: דאמר האי מקום · דחטאת בהמה לחוד ודעולת העוף לחוד אע"פ ששניהם למעלה אין מקומן שוה הלכך במיעוטא דגבי זריקת כט] חטאת ליכא שיור: במה דברים אמורים · דעליונים לא קביע להו מקום אלא ל] שיהא מן החוט ולמעלה: בעולת העוף אבל חטאת בהמה אינה נעשית אלא בגופה של קרן · האבן של אמה על אמה שבראש לא] מזבח שכל למטה מן הקרנות פסולה ואף על פי שהיא למעלה מן החוט ארבע אמות: כל דמים · החיצונים שנכנסו להיכל לכפר פסולין ואף על גב דלא כתיב אלא וכל חטאת אשר יובא מדמה וגו' מרבה רבי עקיבא קדשי קדשים וקדשים קלים מדיבויא דכל וכל לב] לקמן בכל הזבחים שנתערבו (דף פב·): אלא לרבנן מאי טעמייהו · הא ודאי איתקש אשם לחטאת:

עולה

תוספות

חטאת נאמר בה היא · בכמה מקומות משמע דמדכתיב היא נפקא לן עכובא ותימה דלעיל נפקא לן מקראי אחרינא ולעיל (דף ה:) פירשתי: **הרי** הוא אומר כחטאת כאשם · באשם *מצורע כתיב והוה מצי למילף אשם מחטאת *)בגזירה שוה נג] דעון עון מחטאת דשמיעת קול דהא למותרת נדבה גמירי נד] ואין ג"ש למחצה כדאמר בריש מנחות (דף ז.) אלא אי לאו היקשא נה] הוה ממעט אשם מאותה: **מה** להצד השוה שבהן שכן צד כרת · ואע"ג דאשם תלוי נמי בא על כרת אינו בא לכפר אלא להגן ולכי מתיידע מייתי חטאת וה"נ הוה מצי למימר *שכן באין בגבור:

מחטאת דשמיעת הקול · וליכא למיפרך מה לפסח חטאת שכן כרת דהדא מחדא לא פרכינן כל דהו: **ומה** עולה שהיא כליל כו' · תימה כיון דאתי האי ק"ו ומפיק מהיקשא אם כן תהא עולה פסולה שלא לשמה ק"ו מחטאת שאינה כליל ומי תימא מה לחטאת שכן מכפרת פסח יוכיח ומיהו כיון דכתיב אותה בחטאת לא קשה · תימה (ח) לסברתו דעביד קל וחומר מעולה שהיא כליל שלא לשמו נמי ליכשר באשם נו] ותו לימא חטאת יוכיח: הג"ה כל דמים שנכנסו להיכל לכפר פסולים · לא דמי להא דאמר נז] (לקמן דף פב· ומנחות דף ח· וסו·) נח] *[שלמים ששחטן] בהיכל כשירות לא יהא טפל חמור מן העיקר דהני מילי היכא דכתיב אל פתח אהל מועד שתלה נט] הכשירו בהיכל:

אשם

מסורת הש"ס

ג"א דרבי ישמעאל

נאמר בה היא לשמה כשרה שלא לשמה פסולה ופסח נאמר בו הוא בזביחה לשמו כשר שלא לשמו פסול וכו' והכא נמי יש למתוק

[לעיל ב: ו: מנחות ד.]

[מזבח מנחות כת. לקמן נה:]

[לקמן נג: נד.]

[עי' תוספות לקמן נב: ד"ה וקרן]

[לקמן נ. לג: יבמות מה: ובנ"מ]

ג"א בשחיטה: חטאת

לקמן נג.

לקמן פח.

הגהות הב"ח

(א) גמ' צד כרת ג"כ ע"ל המלה דף יג: (ב) שם אף האשם ולימא ליה שכן מכפרת וכו' מחטאת דשמיעת הקול ולימא ליה שכן טעונה ארבע מתנות על ארבע קרנות: (ג) שם רבנן מאי טעמייהו אמר רבא: (ד) רש"י ד"ה כרבי ישמעאל וכו' ד' קרנות כתיבי ביה ואי אפשר לד' קרנות בבת אחת: (ה) ד"ה ולטעמיך וכו' כנגד חודה של קרן קרן אבן: (ו) ד"ה אותה כתיב ותמנע אותה: (ז) ד"ה בזביחה וכו' כגון בדבר: (ח) תוס' ד"ה ומה עולה וכו' [illegible]

דאיכא למיפרך מה [לעולה שכן] אינה מכפרת דליכא למימר חטאת העוף תוכיח כיון דגם חטאת העוף שלא לשמו פסול כדאיתא פרק קדשי קדשים דף סג ע"ב בפרש"י ע"ש ותו ליכא שום יוכיח:

עין משפט נר מצוה

נ א ב מיי' פ"ה מהלכות מעשה הקרבנות הל' ו:

[illegible]

גליון הש"ס

גמ' ואין דמו של אחר למעלה · עי' לקמן דף נג ע"ב תוס' ד"ה מה [illegible] תוס' ד"ה מה וכו' שכן באין בגבור · כדלקמן דף יג ע"א:

[illegible]

שיטה מקובצת

א] תיבת בשחיטה נמחק: ב] תיבת בזביחה נמחק: [illegible] לא בעי תודה אלא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וקרן לא הוי בכלל פירכא דלעיל דקאמר שכן דמה למעלה דהא עולת העוף דמה למעלה מחוט הסיקרא ולא בעי קרן כדפי' בקונטרס · תוס' סוף: י] אמרת בחטאת כו': יא] עיין בהשמטות בסוף המסכת: יב] מעולה ואע"ג שלא לשמה נמי ליתכשר לר"א באשם מק"ו דעולה ומה עולה שהיא כליל לאישים כשר בשלא לשמו אשם דאינו כליל כו' דאיכא למיפרך (הכא) [הכי] מה לעולה שאינה מכפרת וליכא [למימר] חטאת העוף [תוכיח] דחטאת העוף פסול שלא לשמו · תוס' סוף: יג] קדשי קדשים ודמו למטה: יד] שנכנסו לכפר להיכל: טו] היא בשחיטה אות ה' נמחק: טז] דרבנן ס"א טעמיה דר' יהושע דסמיך כו': יז] מה"ד ותיתי במה הצד מפסח וחטאת דנאכלין: יח] במתניתין דפסולות: יט] אף האשם אות ב' נמחק: כ] באשם ארבע מתנות אינו טעון: כא] מתנות דאותה מתנה אות ב' נמחק: כב] דקתני התם: כג] מתנות על ארבע קרנות: כד] קרן נמשך מלמעלה ומלמטה והקרן היה אבן: כה] תיבת מתנות נמחק: כו] הוא ולידרשיה: כז] בזביחה מיהא: כח] יהא דמן אות ו' נמחק: כט] זריקת דם: ל] אלא שיהו: לא] שבראש המזבח: לב] וכל כדלקמן: לג] שוה דשנו ותיבות עון עון ל"ש: לד] גמירי בריש מנחות ואין ג"ש וכו' תיבות כדאמר בריש מנחות נמחק: לה] עיין בהשמטות בסוף המסכת: לו] כאשם וי"ל דתו ליכא למימר חטאת העוף יוכיח: לז] דאמר בפ"ק דמנחות שלמים עיין תוספות ד"ה מנחה שנקמצה: לח] שלמים ששחטו: לט] שתלה דכתוב באהל מועד הס"ד ·

נא א מיי' פט"ו מהלכות פסה"מ הלכה כ :

נב ב מיי' פי"א שם הלכה ו :

גי' צ"ק בגופיה כתיבא ד ולה"כ מה"ד מנחת נדבה כו'

נג ג מיי' פט"ו שם הלכה יב :

עי' בתוס' גירסאות

גי' הצ"ק ומ"מ קשה למ"ד דלא בעי כו'

[עיין במנחות ב: בד"ה מכדי מחשבה כו' לא קשיא מידי ע"ש]

מנחות ב: [לקמן פב.]

[קידושין כה: וש"נ]

[לקמן מב.]

מנחות ב:

מנחות י: פה' לקמן כט.

שם ט.

פ"ה בכולות הקטרה צ"ק

פסחים סב: תוספתא דפסחים פ"ד

עולה שהיא כליל נכנס דמה לפנים כשרה אשם שאינו כליל לא כ"ש מה לעולה שכן אינה מכפרת מנחת חוטא תוכיח ולימא חטאת העוף תוכיח חטאת העוף *בעיא דרבי אבין היא (א) ולפרוך מה למנחת חוטא שכן אינה מין זבח עולה תוכיח *וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שהן קדשי קדשים א]ונכנס(*דמן) לפנים כשרין אף אני אביא אשם שהוא קודש קדשים ונכנס דמו לפנים כשר אמר ליה רבא מברניש לרב אשי ולפרוך מה להצד השוה שבהן שכן אין להן קצבה תאמר באשם שיש לו קצבה אלא היינו טעמייהו דרבנן דאמר קרא דמה דמה של זו ולא דמה של אחר ואידך *דמה ולא בשרה ואידך דם דמה ואידך דם דמה לא דריש בשלמא לרבנן דאמרי אשם ששחטו שלא לשמו כשר היינו דאיתקש מנחה לחטאת ומנחה לאשם *דתניא רבי שמעון אומר °קדש קדשים היא כחטאת וכאשם *מנחת חוטא הרי היא כחטאת לפיכך קמצה שלא לשמה פסולה מנחת נדבה הרי היא כאשם לפיכך קמצה שלא לשמה כשרה אלא לרבי אליעזר למאי הלכתא איתקש מנחה לחטאת ומנחה לאשם לכי אידך דרבי שמעון *דתנן ב]שלא בכלי שרת פסולה ורבי שמעון מכשיר *ואמר רב יהודה בריה דרבי חייא מ"ט דר"ש אמר קרא קדש קדשים היא כחטאת וכאשם בא לעבודה ביד עובדה בימין כחטאת (ב)בכלי עובדה בשמאל כאשר ור"ש האי קרא מפיק ליה להכי ומפיק ליה להכי עיקר קרא לכדרב יהודה בריה דרבי חייא הוא דאתא ומנחת חוטא דפסולה שלא (ג)לשמה ג] [טעמא אחרינא הוא] חטאת טעמא מאי דכתיב בה היא מנחת חוטא נמי כתיב בה היא ג] ולרבנן למאי הלכתא איתקש אשם לחטאת לומר לך מה חטאת טעונה סמיכה אף אשם טעון סמיכה: יוסף בן חוני אומר הנשחטין כו': א"ר יוחנן יוסף בן חוני ורבי אליעזר אמרו דבר אחד רבה אמר באחרים לשם חטאת פליגי (ד) דתניא *הפסח שעברה שנתו ושחטו בזמנו לשמו וכן השוחט אחרים לשם פסח בזמנו רבי אליעזר פוסל ורבי יהושע ג]מכשיר א"ר יהושע אם בשאר ימות השנה שאינו כשר לשמו אחרים כשרים לשמו בזמנו שהוא כשר לשמו אינו דין שיכשרו אחרים לשמו אמר לו רבי אליעזר או חילוף הדברים ומה אם בשאר ימות השנה שאינו כשר לשמו כשר הוא לשם אחרים בזמנו שהוא כשר לשמו אינו דין שיוכשר לשם אחרים ויוכשר פסח בארבעה עשר שלא לשמו וכך אתה אומר מה לי הוכשרו אחרים בשאר ימות השנה לשמו שכן הוא כשר לשם אחרים ויוכשרו אחרים בזמנו לשמו שכן הוא פסול לשם אחרים אמר לו רבי יהושע אם כן ד] הורעתה כח פסח ונתת כח בשלמים חזר רבי אליעזר ודנו דין אחר מצינו מותר פסח בא שלמים ואין מותר שלמים בא פסח ומה פסח שמותרו בא שלמים שחטו בזמנו לשום שלמים פסול שלמים שאין מותרן בא פסח אם שחטם לשם פסח בזמנו אינו דין שיהו פסולין

אמר

רש"י

עולה נכנס דמה לפנים כשרה · בין לרבנן בין לרבי אליעזר דלא ה] דרשינן כל וכל והיקשא נמי ליכא הכא: מנחת חוטא · דקרבן עולה ויורד דשמיעת הקול: תוכיח · שמכפרת ואם נכנסה לפנים כשירה דלא פסל הכתוב אלא דם: ונימא חטאת העוף תוכיח · והכי שפיר טפי שהוא ממיני דמים ורחויה להוכיח על מיני דמים: חטאת העוף בעיא דר' אבין היא · היכא דהכניס דמה לפנים בגולגלה שאין לדמה קבלה ומיבעיא ליה בפ' דם חטאת (לקמן לב:) אם נפסלה בכך או לא ולא איפשיטא לה: דמה · אשר יובא מדמה: ולא בשרה · שאם נכנס בשרה להיכל אינה נפסלת: דם דמה לא דריש · דכיון דלא מצי למיכתב וכל חטאת אשר יובא אל אהל מועד דאיצטריך למיכתב דם למעוטי בשר אורחיה דקרא למיכתב מדמה: קדש קדשים היא כחטאת וכאשם ו] · במנחה הוא דכתיב וקא א"ר שמעון מדקא מקיש מנחות לחטאת ואשם להכי מקיש ז] [לשניהם לומר לך דיש מהם כחטאת ויש מהם כאשם] שתהא מנחת חוטא כחטאת דלא לשמה פסולה ומנחת נדבה כאשם דכשר שלא לשמו: אלא לרבי אליעזר · כיון דחטאת ואשם כי הדדי נינהו למאי הלכתא איתקש לתרוייהו: שלא בכלי שרת · שלא קדש הקומץ בכלי שרת פסולה שהמנחות הוקשו לזבחים ליטעון ארבע עבודות קמיצה כנגד שחיטה מתן קומץ בכלי שרת כנגד קבלת הדם הולכה כנגד הולכה הקטרה כנגד זריקה: ור"ש מכשיר · אם הוליכו בידו בקומצו עד המזבח והקטירו: כחטאת וכאשם · להכי איתקש מנחה לחטאת ולאשם שאינן שוין בהלכותיהן לומר לך: בא לעובדה ח] *בהלכות והקטרות ביד שלא בכלי: עובדה בימין · שהקומץ בה כזריקת דם חטאת שהיא ביד באצבע ובימין דכתיב בחטאת ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן וגו' ודרשינן לקמן בפ"ב (דף כד·) באצבעו ונתן שלא תהא נתינה אלא בימין דכל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין: בא לעובדה בכלי · רשאי לעובדה בשמאל להוליך הכלי שקדשה בתוכו בשמאלו למזבח וליתן בשמאלו מן הכלי על האשים כזריקת דם אשם שהוא מן הכלי למזבח שאינה בנתינת אצבע דלא כתיב אצבע אלא בחטאת ובשרה בשמאל לר"ש ט] בכל הזבחים חוץ מחטאת י] דאמרינן לקמן בפרק שני (שם:) זרק בשמאל פסול ור"ש מכשיר חוץ מחטאת משום דרבי שמעון תרתי בעי אצבע וכהונה דגמרינן ממצורע דכתיב ביה אצבע וכהונה וימין וטבל הכהן באצבעו הימנית וזריקת כל הזבחים לא כתיב בו אצבע אלא כהונה חוץ מחטאת: מנחת חוטא כתיב בה (ה) כי חטאת היא · גבי שמיעת הקול בויקרא: ולרבנן · דפליגי עליה דר' אליעזר במתני' למאי הלכתא כו': חטאת כתיב בה (ויקרא ד) וסמך ידו על ראש החטאת: אמרו דבר אחד · דרבי אליעזר נמי פסיל באחרים הנשחטים לשם פסח בזמנו ולשם חטאת כל ימות השנה ומברייתא דלקמן דייק לה רבי יוחנן: ורבה אמר באחרים לשם חטאת פליגי · יוסף בן חוני ורבי אליעזר (ו) יא] ולא פסיל רבי אליעזר אלא באחרים לשם פסח אבל באחרים לשם חטאת מכשיר כדתניא כו' ובין רבה ובין ר' יוחנן דייקי מילתייהו מהא מתני' ובמסקנא בעינא לפרושי דיוקייהו: הפסח שעברה שנתו · דתו לא חזי לפסח סתמיה שלמים כדרבינן לעיל (דף ח:) מקראי: ושחטו בזמנו לשמו · דהוה ליה שוחט שלמים לשם פסח: וכן השוחט · אחד מכל הזבחים לשם פסח בזמנו: אם בשאר ימות השנה שאינו כשר לשמו · כדילפינן לה במסכת פסחים (דף סא·) שחטו קודם חצות פסול שנאמר בין הערבים וכמה פעמים שנה הכתוב לעכב יב] קביעות זמנו בי"ד בין הערבים: אחרים כשרים לשמו · דרבי אליעזר מודה בו דלא פליג אלא בזמנו כדתנן בהדיא אבל כל ימות השנה אין שם שחיטת פסח חל על קרבן אחר: אמר לו רבי אליעזר או חילוף · יג] אם ק"ו אתה בא לדרוש יכול אני להחליפו בענין אחר ולומר דבר שאינו ולהכשיר פסח בזמנו שלא לשמו: ויוכשר פסח בי"ד שלא לשמו · ובדין הזה יד] אתה יכול להכשיר פסח בזמנו שלא לשמו: וכן אתה אומר · בתמיה התדרוש ק"ו טו] ויתכשרו: מה לי הוכשרו אחרים כו' · טז] ק"ו שדרשת יש עליו תשובה: מה לי הוכשרו אחרים כו' יוכשרו אחרים כו' · בתמיה ומהכא דייק רבי יוחנן למילתיה ואמר דכי היכי דפסיל רבי אליעזר באחרים לשם פסח פסיל יז] באחרים לשם חטאת דהא טעמו דרבי אליעזר משום דהוא פסול לשם אחרים יח] וה"נ בחטאת איתא ורבה דייק מסיפא שחזר רבי אליעזר מדין זה ודנו בדין אחר ומודה דאחרים לשם חטאת כשרים: א"כ · אם אתה פוסל אחרים לשמו בזמנו יט] הורעת פסח ונתת כח בשלמים בכל השנה שהיא זמן שלמים פסח הנשחט (ז) לשמו כשר והיום שהוא זמן פסח כל שלמים הנשחטין לשמו פסולין נמצאת מחשבת (ח) כ] בלו *גדול כח בשלמים מפסח וק"ל הכהן דאחמור בפסח מבשלמים דכתיב ביה הוא ובכל הזבחים הכשיר שלא לשמן:

אמר

תוספות

אשם שאינו כליל לא כל שכן · לא שייך למימר חטאת תוכיח דאיכא למימר מה לחטאת שכן דמה למעלה ושכן לד כרת ושכן באה לגבור: **מנחת** חוטא הרי היא כחטאת · אין זה למד מלמד דאע"ג דחטאת ילפינן למגוה משלמים לעיל מכל מקום עבודה *בגופיה כתיבי ומנחת נדבה כאשם לאו משום דמאשם ילפא כא] למגוה דמנחה גופה איתקש לשלמים כאשם אלא למימרא דלא הוי כחטאת: *בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת · דכתיב בה אצבע דילפינן מגזירה שוה ממצורע דאצבע הוי ימין וא"ת הלא איבעיא לן פרק איזהו מקומן (לקמן דף נ.) אי ילפינן היקש מג"ש ואי מצורע חולין כב] [הוא] הוה אתי שפיר כג] *[ולא] קשה למ"ד דבעי למד קדש ומלמד קודש פרק איזהו מקומן (גם זה שם): כד] **הכי** גרסינן עיקר קרא לכדר' יהודה בריה דרבי חייא הוא כו' · תימה דבריש מנחות (דף ב:) משמע דאידך דרשא עיקר דפריך אביי מכדי מחשבה דפסיל רחמנא היקישא הוא*: **הורעתה** כח פסח ונתת כח בשלמים · דבזמן שלמים פסח לשם שלמים כשר ואילו בזמן הפסח שלמים לשם פסח פסולים והלא יש פסוק בפסח לפסול שלא לשמו ואילו בשלמים אין פסוק:

אמר

שיטה מקובצת

א] קדשים ונכנסו לפנים תיבת דמן נמחק: ב] לשמה טעמא אחרינא הוא: ג] מנחת חוטא נמי כתיב בה היא · תימה לרבנן דר"ש דאמרי קדשה שלא בכלי שרת פסולה למאי הלכתא איתקש מנחת חוטא לחטאת ואשם אי משום פסול שלא לשמו במנחת חוטא תיפוק ליה מהיא כדאמרינן ואי משום כשרות דמנחת נדבה (לימא דאיתקש מנחת נדבה לאשם כדאמרי' לעיל) לשתוק מיני' ומזאת תורת העולה נפקא הואיל ותורת שלמים עליו כדפי' וכ"ת דאיצטריך היקשא לומר דמה חטאת טעון ימין (אני) [אף] קמיצה בעי ימין תיפוק ליה דבפ"ק דמנחות מייתי תרי קראי חד לקומץ וחד לקידוש קומץ ואי משום עבודת ימין לחוד (בא לעובדה בימין כחטאת עובדה בימין) הא אית להו לרבנן (קדשה שלא בכלי שרת פסולה) דכל מקום שנאמר אצבע או כהונה אינה אלא ימין וי"ל דאיצטריך הקישא כדדרשינן [בחולין דף כא ולקמן דף צח] מה חטאת אינה באה אלא מן החולין ובידו הימנית (אי מה חטאת פסולה שלא לשמה אף כל המנחות פסולות בשלא לשמה ת"ל כאשם) [וא"ה בחולין דף כ"א ולקמן דף צ"ח ע"א ובמנחות דף ס"ג ע"א ליתא להאי סיומא ואולי היה כך גירסתם או

הגהות הב"ח

(א) גמ' בעיא דרבי אבין היא ולפרוך נמחק: (ב) שם בימין כחטאת בא לעובדה בכלי עובדה: (ג) שם שלא לשמה טעמא מאי: (ד) שם כדתניא פסח: (ה) רש"י ד"ה מנחת חוטא כו' כתיב בה כי חטאת היא: (ו) ד"ה ורבה כו' יוסף בן חוני ור"א לא פסיל אלא: (ז) ד"ה א"כ אם כו' שלמים לשמו: (ח) בא"ד נמצאת מחשבה שלא לשמו כח בשלמים מכבסת:

...' דרבנן בעי להאי כחטאת וכאשם להכי עכ"ה] ובידו הימנית דנקט לאו דוקא דהא עיקר דרשא כדנפקא לן במנחות דבעי' ימין אלא אגב אינו בא אלא מן החולין נקט לה תוס' ...
...מסכת: ה] דרשי אות ג' נמחק: ו] וכאשם יש מהם שהוא כחטאת ויש מהם שהוא כאשם האי קרא במנחה: ז] מקיש לה שתהא מנחת חוטא והשאר ל"ש ונמחק: ח] עבודת הקטרה ...
[דף כד] בכל · ס"א מתיבת בכל עד תיבות משום דר"ש אינו : י] תיבות דאמרינן לקמן בפ' שני ל"ש ונמחק: יא] אליעזר דלא : יב] לעכב בקביעות : יג] חילוף כל...
...זה נמחק : טו] ויתכשרו ס"א ותכשירו שלא לשמו דלא תדרוש [ק"ו] זה כמו דלא תדרוש האחר שיש עליו כו' : טז] אחרים כו' ועוד ק"ו : יז] פסח פסיל נמי באחרים : יח...
... ורבה דייק מסיפא דחזר ר"א : יט] הורעתה כח : כ] מחשבת שלא לשמו גדול כח בשלמים מבפסח : כא] ילפא דאשם גופיה לא ידעינן דכשר אלא מהיקשא וא"ת תיפוק ...
...כל המנחות] כולהו לשלמים וי"ל דלכך בא זה הפסוק לאשמועינן דאין מנחת נדבה כחטאת א"א הרי הוא כאשם תוס' סוף: כב] חולין הוי תיבת הוא ל"ש : כג] שפיר [ומיהו עדיין] קשה למ"ד ...
דלא בעי למד קודש ומלמד קודש כדפריך בפרק איזהו מקומן עכ"ה : כד] תיבות הכי גרסינן נמחק :

עין משפט
נר מצוה

נ"א כו' כלומר וא"כ

נ"א דמותר חטאת כו' כמו מדינא דמותר כו' נ"ק

[ד"ה שאני התם]

נד א מיי' פ"י מהלכות מאכלות אסורות הלכה יט:

נה ב מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הלכה יא:

נו ג מיי' פ"ג מהלכות תמידין הלכה יא:

גי' נ"ק ולא אמרו דבר כו'

אמר לו רבי יהושע מצינו מותר חטאת בא עולה ואין מותר עולה בא חטאת ומה חטאת שמותרה בא עולה שחטה לשם עולה פסולה עולה שאין מותרה בא חטאת שחטה לשם חטאת אינו דין שתהא פסולה אמר לו רבי אליעזר לא אם אמרת בחטאת שכן כשרה לשמה כל השנה כולה תאמר בפסח שאינו כשר לשמו אלא בזמנו הואיל והוא פסול לשמו דין הוא שיפסלו אחרים לשמו: שמעון אחי עזריה אומר כו': רב אשי מתני משמיה דרבי יוחנן ורב אחא בריה דרבא מתני משמיה דרבי ינאי מאי טעמא דשמעון אחי עזריה דאמר קרא °ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה' במורם מהן אין מתחללין בנמוך מהם מתחללין והאי להכי הוא דאתא והא מיבעי ליה לכדשמואל *דאמר שמואל [א]מנין לאוכל את הטבל שהוא במיתה שנאמר ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה' בעתידים לתרום הכתוב מדבר אם כן לכתוב קרא אשר הורמו [א] מאי אשר ירימו שמע מיניה תרתי: בעי רבי זירא (א) כשרין ואין מרצין וכי פליג בחדא פליג או דלמא כשרין ומרצין [ב] ובתרתי פליגי אמר אביי ואיתימא רבי זריקא תא שמע הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשרים שלמים ששחטן לשם בכור או לשם מעשר פסולין ואי ס"ד כשרין ומרצין בכור בר ריצויי הוא אלא כשרין ואין מרצין [ג] ומדסיפא כשרין ואין מרצין רישא נמי כשרין ואין מרצין מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא אלא מאי קמ"ל גבוה ונמוך קמ"ל תנינא כיצד קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים כו' מהו דתימא קדשי קדשים וקדשים קלים הוא דאיכא גבוה ונמוך אבל קלים וקלים לא הא נמי תנינא *שלמים קודמים את הבכור מפני שהן טעונין מתן ארבע וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק הא עיקר ההיא אגררא נסבה: **מתני'** *הפסח ששחטו (ב) שחרית בארבעה עשר שלא לשמו רבי יהושע מכשיר כאילו נשחט בשלשה עשר בן בתירא [ג]פוסל כאילו נשחט בין הערבים *) אמר שמעון בן עזאי מקובל אני מפי שבעים ושנים זקן ביום שהושיבו את *) רבי אליעזר [ד] בישיבה שכל הזבחים (ג) הנאכלין שנזבחו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים משום חובה חוץ מן הפסח ומן החטאת ולא הוסיף בן עזאי אלא העולה ולא הודו לו חכמים: **גמ'** *אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא מכשיר היה בן בתירא בפסח ששחטו שחרית בארבעה עשר לשמו דכוליה יומא זימניה הוא ומאי כאילו איידי דאמר רבי יהושע כאילו אמר איהו נמי כאילו אי הכי אדמיפלגי בשלא לשמו ליפלגו בלשמו אי איפלגו בלשמו הוה אמינא אבל בשלא לשמו מודי רבי יהושע לבן בתירא הואיל ומקצתו ראוי קא משמע לן והכתיב °בין הערבים אמר עולא בריה דרב עילאי בין שני ערבים תמיד דכתיב ביה °בין הערבים הכי נמי דכולי יומא כשר התם כדכתיב °את הכבש [ה]*אחד תעשה בבקר מכלל דבין הערבים בין הערבים ממש (ד) אימא חד בבקר אידך כוליה יומא אחד בבקר ולא שנים בבקר נרות דכתיב °בין הערבים הכי נמי דכולי יומא כשר שאני התם דכתיב מערב ועד בקר *ותניא °מערב ועד בקר [ז]תן לה מדתה שתהא דולקת והולכת מערב ועד בקר דבר אחר [ו] אין לך עבודה כשרה מערב ועד בקר אלא זו בלבד קטורת דכתיב בה °בין הערבים הכי נמי דכולי יומא כשר שאני קטרת דאיתקש

*) ידים פ"ד מ"ב **) [צ"ל ר' אלעזר בן עזריה וכ"א במשנה שבמשניות]

אמר ר' אליעזר לא אם אמרת בחטאת · יז] דין הוא שאחרים כשרים לשמו [וקשה] כהי דלא דמי לפסח מ"מ ק"ו איכא וא"כ כ] [תימא] יפסלו נמי מהאי דינא *מותר חטאת בא עולה כמו דינא דמותר פסח בא שלמים וי"ל דאעיקר טעמו סמיך כא] כדאיתא בפסחים (דף סג:*) וצ"ל דהא לא אם אמרת דקאמר רבי אליעזר לדברי רבי יהושע קאמר אליבא דרבי יוחנן כב] ורבינו תם מצא בספר ישן ברישא דשמעתא כג] רבה אמר באחרים לשם חטאת כד] ומנא ובאחרים בוי"ו ורבה לא בא אלא לפרש דברי רבי יוחנן ור' יוחנן עצמו מודה דבאחרים לשם חטאת פליגי *ולא אמר אמרו דבר אחד אלא כה] באחרים לשם פסח: **הג"ה** אי איפלוג בלשמן כו' · ותימה השתא נמי דפליגי בשלא לשמן אני יכול לטעות כו] כר"י לבן בתירא ביפסול י"ד לשמו שחרית ולפר"ש טעמו משום דמקצתו ראוי וי"ל דמזה אינו חושש משום דשום תנא לא מכשיר פסח שחרית אלא כז] זה: **הג"ה** אחד בבקר ולא שנים בבקר · בעלמא

אגררא יב] נסבה ששנה שם את הקודמים זה לזה ונקט נמי האי בהדייהו אע"ג דכבר תנייה הכא: **מתני'** רבי יהושע מכשיר · דפסח בשאר ימות השנה חשיב ליה: בן בתירא פוסל · בגמרא מפרש להו: שבעים ושנים זקן · בגמרא מפרש אמאי לא תנא זקנים: כל הזבחים הנאכלין · אבל עולה לא: לא הוסיף בן עזאי · על דברי חכמים לפסול חוץ מפסח ומחטאת אלא העולה: **גמ'** מכשיר היה בן בתירא בפסח ששחטו שחרית לשמו · (ז) והוה ליה זמנו לפיכך פסול שלא לשמו כדאמר פסח בזמנו שלא לשמו פסול: ומאי כאילו · כשחט בין הערבים והאמרת דכולא יומא בין הערבים קרי ליה מדקמכשרת ליה שחרית וקרא כתיב בין הערבים אלמא סבירא ליה בין ערב של אמש לערב של אחריו יג] כדמפרשינן ליה לקמיה דהיינו משעלה השחר שפסק ליל של אמש עד שתשקע החמה ומאי כאילו הא הוא גופיה בין הערבים (ח): ליפלגו בלשמו · ולימא יד] [פסח ששחטו בי"ד שחרית] ר' יהושע פוסל ובן בתירא מכשיר: אבל בשלא לשמו מודה רבי יהושע · דאע"ג דשחרית לאו זימניה הוא פסול הואיל ומקצתו של יום ראוי לשמו קמ"ל: והא כתיב בין הערבים · לרבי אושעיא פריך היכי מצי למימר פסח זמנו שחרית: בין שני ערבים · מעלות השחר עד שקיעת החמה דהיינו בין סוף ערב דאתמול טו] ותחילת ערב דאורתא: ואימא חד בבקר · את הראשון לא ישהא יותר מחצות והשני כל היום זמנו ולא שחרית ולא ערבית כדכתיב בין הערבים טז] דמפרשת ליה כל יומא: ולא שנים בבקר · הלכך על כרחך צריך להשהות השני עד הערב: מדתה · חצי לוג לכל נר ונר כך שיערו חכמים לילי תקופת טבת שלא תכבה כל הלילה ובתמוז ובניסן ובתשרי אם תדליק שלים היום לא איכפת לן יז]: אין לך עבודה · מעבודות שהן אמורות ביום כגון עבודות הדם יח] *וקמצו וקטרת שכשרין מהדלקת נרות ואילך שזו מאוחרת ליכנן. דאיתקש

אמר לו רבי יהושע מצינו מותר חטאת בא עולה · כדתניא בתמורה (דף כג:) זה מדרש דרש יהוידע הכהן כל דבר שבא ממותר חטאת וממותר אשם ילקח בהן עולה לקיץ המזבח והיכי דמי מותר חטאת כגון הפריש מעות לחטאתו ונותרו אי נמי מפריש שתי חטאות לאחריות דקי"ל בתמורה (דף כב·) מתכפר באחת מהן והשניה תרעה: ומה חטאת שמותרה כו' · ואם ק"ו כזה אתה דורש יש לך לפסול עולה לשם חטאת ומהכא דייק רבה מילתיה לעיל מדלא אהדר ליה רבי אליעזר הכא נמי פסילנא בנשחטין לשם חטאת: שכן כשרה לשמה כל השנה · לפיכך עולה הנשחטת לשם חטאת כשרה: ולא יחללו את קדשי · אין ז] (כאן) חילול כשירימו אותם לשם גבוה מהם: בעתידין לתרום · דהיינו טבל דכתיב ירימו דבר העתיד ומסיים ח] בהא בסנהדרין פרק אלו הן הנשרפין גמר (ה) חילול מתרומה דכתיב בה ומתו בו כי יחללוהו: *א"כ · דלכר"ש אחי עזריה לתודיה אתא לכתוב ולא יחללו אשר הורמו מ"ש לשון עתיד דנקט ש"מ למידרש ביה נמי הא: בעי רבי זירא · לשום גבוה מהן כשרים דקתני כשרין ואין מרצין קאמר כת"ק ולא פליג אלא בנמוך דקאמר פסולים לגמרי: ובתרתי פליגי · לשם גבוה מכשיר לגמרי ובנמוך פסיל לגמרי ואילו רבנן בתרוייהו ט] מכשירים ואין מרצין קאמרי: ת"ש · מדקא מפרש מילתיה ונקיט בכור ומעשר דלא לרצויי אתו ש"מ כשרין ואין מרצין קאמר: ומדסיפא · הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשרים ואין מרצין (ו) רישא קדשים קלים ששחטן לשם קדשי קדשים נמי כשרין ואין מרצין קאמר: הא כדאיתא כו' · כשרין דקתני גבי בכור כשרין למילתייהו קאמר י] [*וכשרים נמי דקתני גבי קדשי קדשים למילתייהו קאמר] ואפי' לרצות לשם חובה: אלא מאי קמשמע לן · האי דנקט הבכור והמעשר אי לאו לגלויי עלה דרישא נקט לה ולמימר דכשרין ואין מרצין קאמר: גבוה ונמוך קמשמע לן · בתמיה וכי אתא לפרושי לן היכי דמי יא] נמוך לשם גבוה: תנינא · ברישא דמילתא: הא נמי תנינא · לקמן בפרק כל התדיר (דף פט·) דבכור נמוך משלמים: שלמים קודמין את הבכור · אם שניהם עומדים לישחט בעזרה ולהקריב: שהן טעונים מתן ארבע · שתי מתנות שהן ארבע ובכור במתנה אחת כדתנן באיזהו מקומן (לקמן נו:) סמיכה ונסכים כו' ליתנהו בבכור כדילפינן במנחות בפרק שתי מדות (דף צ:): הא עיקר · שכשנית תחילה לצורך לאשמועינן גבי פסול שלא לשמו דאיכא בקדשים קלים גבוה ונמוך: ההיא · דכל התדיר

שיטה מקובצת
א] מאי אשר ירימו כו' · וא"ת ואימא כולה קרא לכדשמואל הוא דאתא כדמשמע מאשר ירימו וי"ל דא"כ לכתוב קרא ולא יחללו את אשר ירימו לה' את קדשי בני ישראל ל"ל ש"מ[דבא] לומר במורם מהם כו' וא"ת אכתי איצטריך לדרשא דלעיל ולא יחללו את קדשי בני ישראל קדשים מחללים קדשים ואין חולין מחללין קדשים וי"ל דא"כ לימא קרא ולא יחללו קודש מאי קדשים ש"מ דדרשינן נמי הא: תרתי · ס"א ואימא כולה להכי הוא דאתא א"כ לימא קרא הרימו מאי ירימו: ב] ובתרתי פליגי [דלשם גבוה לת"ק] כשרים ולא עלו ולהאי תנא נמי עלו ופליג נמי (מסיפא) [בסיפא] דקתני פסולים דמשמע פסולים לגמרי ולת"ק כשרים ולא עלו וא"ת מי הזקיקו למימר [דפליג] (מסיפא) [בסיפא] ודלמא לא פליגי אלא (מרישא) [ברישא] דקתני כשרים דמשמע כשרים ומרצים אבל (מסיפא) [בסיפא] לא פליג כלל והא דקתני פסולים ר"ל דלא פסולים [לגמרי אלא] כמו פסולים דגבי תודה כדפרש"י לעיל [דף ז' ע"א] ונראה כיון דנפקא ליה מחילול משמע דפסולים לגמרי עי"ל דזה ליכא למימר דא"כ עלו [ולא עלו] מבעיא (כדהתם) לשנות וא"ת א"כ [ה"נ] ברישא דקאמר כשרים ור"ל דמרצין (כשרין ומרצין) ואמאי קאמר כשרין א"א עלו מבעיא ליה [למימר] וי"ל אידי דתני סיפא פסולים [דהוי] פסולים לגמרי קאמר ברישא כשרים: ג] ומדסיפא · פי' וכ"ת ארפשיט מסיפא דכשרין ואין מרצין [תפשוט] מרישא דכשרין ומרצין לכן אמר מדסיפא כשרין ואין מרצין כו' וק"ל: ד] אליעזר בן עזריה: ה] האחד תעשה: ו] אחר מערב עד בקר אין לך: ז] אין כאן: ח] ומסיים לה בסנהדרין תיבת בהא נמחק: ט] בתרוייהו כשרים אות מ' נמחק:
י] קאמר וכשרים דקתני גבי קדשי קדשים קלים כשרים למילתייהו קאמר ותיבת נמי ל"ש: יא] תיבות נמוך נמחק: יב] אגררא' אגב גררא נסבא: יג] אחריו כדמפרש לה לקמיה: יד] ולימא הפסח ששחט בשחרית לשמו ר' יהושע: טו] דאתמול לתחילת ערב: טז] הערבים כדמפרשת ליה כל יומא הס"ד ומה"ד האחד בבקר ולא שנים בבקר: יז] לן מידי בירושלמי מפרש דביומי ניסן ותשרי הוו עושין פתילות עבות לפי שיעור הלילות · תוס': יח] הדם ש"א היום וקמיצה וקטורת שכשרה מהדלקת: יט] בחטאת כו' ולפיכך דין הוא שאחרים כשרים לשמו וקשה: כ] וא"כ נימא תיבת תימא ל"ש ונמחק: כא] סמיך אקרא דכתיב זבח פסח הוא בהוייתו יהא כדאיתא בפסחים בפ' תמיד נשחט: כב] עי' בהשמטות בסוף המסכת: כג] דשמעתא ורבה: כד] תיבות ומנא ובאחרים נמחק: כה] אלא מאחרים לשם פסח ע"כ: כו] לטעות בדברי בן בתירא ותיבת כר"י ואות ל' נמחק: כז] אלא הוא ולית הלכתא כוותיה הלכך ליכא למיחש דלמא אתי לטעוי בדבריו הס"ד ותיבת זה נמחק

הגהות הב"ח
(א) גמ' בעי רבי זירא כשרין · נ"ב והא דפשיטא ליה בנמוך פסולין לגמרי היינו מכח דיוקא דקרא ולא יחללו את קדשי במורם מהן אין מתחללין הא בנמוך מהן מתחללין וכו' פסול לגמרי: (ב) שם במשנה בשחרית בי"ד: (ג) שם הנאכלים: (ד) שם ואימא חד: (ה) רש"י ד"ה בעתידין וכו' חילול מתרומה: (ו) ד"ה ומדסיפא וכו' ואין מרצין קאמר רישא: (ז) ד"ה מכשיר וכו' היום ליה: (ח) ד"ה ומאי וכו' הערבים הס"ד:

[לקמן פט:] תוספתא דפסחים פ"ד · גי' רש"ק וכ"א ל"ג וכו' קאמר [פסחים כתי׳ ושם איתא א"ר אושעיא א"ר אלעזר] [צ"ע האחד] יומא טו: פסחים נט· מנחות פט· · רש"י ·סנהדרין פג· ע"ש · ג"א א"כ דלדבר"ש כו' ל"ק כצם ט"ל

גי' נ"ק: ג"א וקמצו של מנחה וקטרת וכו' ס"ה

עין משפט
נר מצוה

נז א מיי' פ"ג מהלכות תפלה הלכה יא סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' רפו סעיף ד:

נח ב מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הלכה יג:

נט ג עי' כ"מ פ"ו מהל' בכורות הלכה יד:

ס ד ה מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הל' ד ופסק דקריבה ודלא כר"י

תורה אור

(דברים טז) דאיתקש לנרות התם נמי כתיב שם תזבח את הפסח בערב ההוא ליאוחר דבר הוא דאהא א] *דתניא יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו אלא בין הערבים בלבד ומי איכא מידי דאילו שחיט ליה מצפרא אמרת זימניה הוא וכי מטי בין הערבים אמרת יאוחר דבר אין *דהא"ר יוחנן ב] *הלכה מתפלל של מנחה ואח"כ מתפלל של מוספין ובין הערבים דכתיב גבי קטרת ונרות למה לי ועוד ג] *השיב רבי תחת בן בתירא לדברי רבי יהושע לא אם אמרת בשלשה עשר שאין מקצתו ראוי תאמר בארבעה עשר שמקצתו ראוי ד] ואם איתא כולו ראוי הוא אלא א"ר יוחנן פוסל היה בן בתירא בפסח ששחטו בארבעה עשר שחרית בין לשמו בין שלא לשמו ה] הואיל ומקצתו ראוי מגדף בה רבי אבהו א"כ פסח כשר לבן בתירא היכי משכחת לה אי דאפרשיה האידנא דחוי מעיקרו הוא ואי ו] דאפרשינהו מאתמול נראה ונדחה הוא אלא אמר רבי אבהו תהא לאחר חצות אביי אמר אפילו תימא מצפרא *אין מחוסר זמן לבו ביום רב פפא אמר אפילו תימא מאורתא* לילה אין מחוסר זמן דתני דבי ז] ר' ישמעאל ליל שמיני נכנס לדיר להתעשר וכדרבי אפטוריקי *דרבי אפטוריקי רמי כתיב (ויקרא כב) והיה שבעת ימים תחת אמו הא לילה חזי וכתיב (שם) ומיום השמיני והלאה ירצה הא לילה לא חזי הא כיצד ח] לילה לקדושה ויום להרצאה ט] א"ל רבי זירא לרבי אבהו לימא קסבר רבי יוחנן בעלי חיים נדחין אמר ליה אין *דא"ר יוחנן בהמה של שני שותפין הקדיש חציה וחזר ולקח חציה והקדישה קדושה ואינה קריבה ועושה תמורה ותמורתה כיוצא בה *ושמע מינה תלת שמע מינה בעלי חיים נדחין וש"מ דחוי מעיקרא הוה דחוי י] וש"מ יש

דאיתקש לנרות · ובהעלות אהרן וגו' והיינו בין הערבים דקטורת : יאוחר דבר · יאוחר פסח לתמיד דאע"ג דכולה יומא זמניה אי שהייה עד זמן שחיטת התמיד תמיד קודם לו : אין דהא"ר יוחנן · במסכת ברכות : יא] הלכה · כדברי האומר היו לפניו ב' תפלות אחת של מנחה ואחת של מוספין ששהא ולא התפלל של מוספין עד יב] זמן חבירתה משהינן לה : ובין הערבים דכתיב גבי קטורת ונרות למה לי · הואיל ומיניה לא הוי משמע לן בין הערבים ממש ומבעי לן קרא יג] אחריני לפרושי : ועוד · תני בתוספתא תיובתא לר' הושעיא דקתני השיב רבי תחת בן בתירא כו' : לדברי ר' יהושע · דאמר כאילו נשחט בי"ג : שאין מקצתו ראוי · לשמו הלכך לא קרינן ביה פסח בזמנו אלמא יד] דרבי דס"ל כבן בתירא ומשום דמקצתו ראוי לשמו הוא דקאמר טעמיה: ואם איתא · דבן בתירא טו] שחרית מכשר לשמו כולו ראוי לשמו הוא : מגדף בה · בהא דרבי יוחנן : א"כ · דבין לשמו ובין שלא לשמו פסול : פסח כשר · בזמנו לשמו לבן בתירא : היכי משכחת לה אי דאפרשיה האידנא · בי"ד טז] בשחרית : דחוי מעיקרא הוא · דבשעת הפרשה לא חזי למידי ושמעינן ליה לר' יוחנן דאמר יז] דחוי מעיקרא הוי דחוי לגמרי שלא יח] להירצות עוד : ואי דאפרשיה מאתמול נראה ונדחה הוא · דכי אפרשיה חזי להקריבו שלא לשמו וכי מטיא י"ד שחרית לא חזי למידי ונראה ונדחה שוב אינו חוזר ונראה לדברי הכל בשלמא לרבנן פסח אינו נדחה כלל או מלשמו או משלא לשמו דעד זמן שחיטתו חזי לשלמים ובזמנו חזי לפסח אלא לבן בתירא דחוי הוא : תהא לאחר חצות · משכחת לה פסח כשר לבן בתירא במפריש לאחר חצות דהיינו זמן שחיטתו וחזי לשמו : אפי' תימא מצפרא · ואין כאן דחוי מעיקרו הואיל וראוי היום אין כאן חסרון זמן ראייתו : ליל שמיני נכנס · הולד יט] להתעשר וקיימא לן בבכורות בפרק מעשר בהמה (דף נז·) מחוסר זמן אינו נכנס לדיר להתעשר כ] : הא לילה · ליל שמיני חזי ולא הוי מחוסר זמן : לקדושה · ראוי להקדישו ואע"ג דלא חזי לילה להקרבה קאמרינן דמקדיש ליה אלמא לילה אין מחוסר זמן הואיל ומחר יהיה ראוי : לימא קסבר ר' יוחנן כו' · מדאיצטריך לן לשנויי אליביה במפריש לאחר חצות דאי לא שמיע לך מיניה בעלי חיים נדחים ראוי להפרישו לעולם דדלמא אין דחוי אלא בשחוטין · כגון מת המשתלח כא] ישפך הדם במס' יומא (דף סב·) : הקדיש חציה · אחד מהם : ועושה תמורה · דהא אינה דשותפין : (א) ואינה קריבה · הואיל ובתחילת הקדשה לא נראה להקריב דחלייה היתה חולין ודחוי מעיקרו הוא הלכך אינה קריבה עוד ותרעה ולוקחין בדמיה אחרת :

בעלמא דרשינן אחד כב] מן המיוחד שבעדרו (מגילה דף כח:) : ובין הערבים דכתיב בקטורת ונרות למה לי · בין הערבים דתמיד ניחא ליה כג] לכדאמר כרים תמיד נשחט (פסחים דף נח·) דזימניה מכי ינטו צללי ערב : ואם איתא כוליה ראוי הוא · ולא מלי לתרץ דנקט מקצתו ראוי משום רבי יהושע משום דהכי פריך אנא ליה לר' הושעיא דבן בתירא מכשיר פסח שחרית אי משום דפסול שלא לשמו דלמא טעמא משום דמקצתו ראוי דהא חזינן הכא דטעם טוב הוא אבל לדברי ר' הושעיא דאינו תופסו לטעם טוב א"כ מאי פריך רבי לרבי יהושע הלא בכולו ראוי הוא תליא מילתא כד] : הג"ה אי דאפרשיה האידנא דחוי מעיקרא הוא · דלא דמי למחוסר כפורים כה] דלא חשיב דחוי קודם הבאת קרבנו דאין זמנו עד שיטהר ויטבול אבל האי לא חזי לפסח ושלמים אע"פ שהיה זמן שלמים כו] : רב פפא אמר אפילו תימא מאורתא לילה אין מחוסר זמן · כז] בריש מנחות (דף ה·) משמע דרב פפא ס"ל יש מחוסר זמן לבו ביום וצריך לחלק בין מחוסר זמן דהכא להתם כח] : לילה אין מחוסר זמן · וכן משמע בברייתא ובחגיגה (דף ט:) לרבי יוחנן וכן במנחות פרק שתי הלחם (דף ק·) ובנזיר (יח:) וביומא פרק אמר להם הממונה (דף כט:) : לילה לקדושה כט] יום להרצאה · א) הקשה ל] הרב רבי יוסף דבתמורה (דף י·) משמע דהם במעי תמימה קדוש דקדושה חלה אעובר במעי אמו והיאך קדוש בין לבר פדא בין לר' יוחנן והא לילה לקדושה דוקא אבל קודם לכן לא לא] : יום להרצאה · תימה תיפוק לי מביום צוותו ולמה לי דכתיב לב] ביום השמיני וי"ל דאי לא כתיב אלא והיה שבעת ימים תחת אמו הוה אמינא אם שחט בלילה אם עלו לא ירדו והשתא קמשמע לן דהוי מחוסר זמן ותרד לג] [אפילו לר"ש] דאין פסולו בקודש ובפ' בתרא (לקמן קיב:) נמי לד] תנן מחוסר זמן ששחטו בחוץ אינו בכרת דאם עלו לא ירדו מוכח התם דקרי מתקבל לפתח אהל מועד וחייב כרת בחוץ לה] ולר"י דאמר (לקמן דף פד·) בשחיטת לילה אם עלה לו] תרד י"ל למ"ד בפרק בתרא (שם קכ·) אין לילה בבמה השתא שהוא מחוסר זמן אם שחט לז] לילה אחר שביעי פסול אף בבמה וקשה למאן דאמר יש פסול לילה בבמה יש לומר דמודה אף ר"י דבבמה שחיטת לילה לא תרד לח] : הג"ה קדושה ואינה קריבה · לא דמי לרגלה של זו עולה דתמכר לצורכי עולה (תמורה דף יא:) דהתם אינה דחויה כיון דבידו לקדשה : ש"מ בעלי חיים נדחין · וא"ת מאי קמ"ל ר' יוחנן מתני' היא בפ' מי שהיה טמא (פסחים לז:) המפריש נקבה לפסחו כו' ואמרי' עלה בגמ' (לח·) ש"מ תלת וכי תימא משום דאיכא פלוגתא דתנאי בבעלי חיים נדחין בפ' שני שעירי (יומא דף סד·) ואשמועינן ר' יוחנן דבעלי חיים נדחין הא א"ר יוחנן חדא זימנא וי"ל דמפריש נקבה דחייה בידים ואפי' לט] [רב] מודה התם דבעלי חיים נדחין ומיהו קשה מאכל חלב והמיר דתו דהוי דחייה בידים ועוד דהוי נראה ונדחה ולמה ליה לרבי יוחנן לאשמועינן וצריך לדקדק בכל הנך מימרות דר' יוחנן הנך תלת דבעלי חיים נדחים ובשני מקומות דפליגי רב ור' יוחנן בההיא דבפרק שני שעירי ובההיא דלקמן פ' קדשי קדשים (דף נט·) גבי מזבח שנפגם* : ושמע מינה יש דיחוי בדמים · פי' בקונט' בדבר שאין בו אלא קדושת דמים מ] *לא תימא שאין דחוי מעיקרא (אין בו) אלא בקדושת הגוף וא"ת א"כ דחוי מעיקרא ודחוי בדמים הכל אחד דכל דחוי מעיקרא אין בו אלא קדושת דמים מא] וי"ל דמשכחת לה בקבל דם בכלי שיש בו מים דראשון ראשון דחוי מב] וחזר ונהפך למראה דם ובפ' התערובת (לקמן דף עח·) אמרי' דדם לתוך מים ראשון ראשון בטל ולענין כיסוי אינו כן דאין דחוי אצל מצות וה"ר חיים מפרש יש דחוי בדמים שדוחה תמורה שלא לקרב מג] *ואמרי' כאן דאין קדושה אלא לדמים לא אלימא להתפיס התמורה לדחותה מקדושתה לעשותה כיוצא בה וכפי' זה משמע מתוך גירסת הספרים דכריתות דגרסי' התם (דף כח·) כך ש"מ בעלי חיים נדחין דקתני ואינה קריבה וש"מ קדושת דמים מדחה דקתני ותמורתה כיוצא בה וש"מ יש דחוי בדמים דקתני קדושה למאי לדמים ודחוי מעיקרו לא קתני התם ומיהו ה"ר חיים גרים דחוי מעיקרו ולא גרים יש דחוי בדמים וכן יש כמה ספרים ולפי' קשה מההיא דמפריש נקבה לפסחו דלא קאמר התם תמורתה כיוצא בה ואמרי' עלה יש דחוי בדמים וכן מד] בפ' בתרא דכריתות (דף כח·) דקאמר ר' אלעזר אמר ר' הושעיא מטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשו והעני כו' דקאמר ש"מ תלת ולא שייכא תמורה מה] [דאין תמורה בעופות] ורבינו ש"י פי' בתשובה כמו שפי' מו] וכתב דבר זה למדתי פירושו ממס' כריתות דגרסי' התם בלשון זה ש"מ קדושת דמים מדחה כלומר ש"מ אפי' מז] שלא קידשה מתחילה להקרבת גופו אלא מח] קדושת דמים כגון הקדיש חציה וחציה שני חולין מט] והכי נמי פרשינן ליה יש דיחוי בדמים כגון נקבה לפסחו לא חזיא גופא לפסח אלא לדמיה וכי אקדשה לדמים אקדשה ואיידי דדחויה היא דלא חזיא לאקרובי גופא לדבר שהוקדשה לה אמרי' תדחה מלקרב

א) עי' בתמורה י ע"ב שתירצו וז"ל וי"ל דקודם שנולד מצי מקדיש ליה ומייתי לה בבכורות מקרא עכ"ל רש"ק

פסחים נט. · לקמן יא. ברכות כח. · תוספתא פסחים פ"ד · מנחות פ. [יומא סג:] · חגיגה ט: וש"נ · חולין פא. · קדושין ז. תמורה כו. [כריתות כז.] · פסחים לז. יומא סד. כריתות כח: [תמורה כו: קדושין ז: לקמן עג:] · [ועי' תוספות יומא סד: ד"ה כריתא] · ה"א שאין דחוי אלא כו' נ"ק · ה"א כיון דאין קדושה נ"ק

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואינה כו' נ"ל קודם ד"ה ועושה :

שיטה מקובצת

א] דאתא כדתניא : ב] עי' בהשמטות בסוף המסכת : ג] ועוד תניא : ד] עי' בהשמטות בסוף המסכת : ה] לשמו לשמו דבעי בין הערבים שלא לשמו הואיל : ו] דאפרשיה : ז] דתני דבי ר' ישמעאל נ"א דבי שמואל : ח] לילה לקדושה' אבל קודם ליל שמיני אינו קדוש ותימה דאמרינן בתמורה דעובר קדוש במעי אמו וי"ל דשאני התם דחלה קדושה [אגב אמו] אבל אם הקדישו קדושת הפה אינו ראוי לחול עד [ליל] שמיני · א"נ במעי אמו אינו ראוי להקרבה ורחמנא לא פסלי משום מחוסר זמן אלא כשנולד וראוי הוא להקריבו רחמנא פסליה משום מחוסר זמן (דקאמר) [דכתיב] אשר יולד אלמא בלידה תליא מילתא: ט] ויום להרצאה' וא"ת תיפוק ליה מביום צוותו להקריב ביום אתה מקריב ואי אתה מקריב בלילה ולמה [לי] ביום השמיני וי"ל דאיצטריך לר"ש דאמר [אם שחטום] בלילה אם עלו לא ירדו קמ"ל דהכא אם עלו ירדו דלא הוי פסולו בקודש · לשון תוס' סו"ך : י] וש"מ יש דחוי בדמים · י"ס גורסים וש"מ קדושת דמים נדחה והיא היא וי"ס דקדושת דמים מדחת התמורה לענין דאינה קריבה וליתא דבפרק בתרא (דתמורה) [דכריתות דף כח'] קאמר הני תלת גבי עוף וגבי עוף לא שייך תמורה ואע"ג דכולהו ש"מ דקאמר הכא משניות הן קאמר ש"מ כלומר דהלכה כך תוס' אחרות: יא] ברכות דהלכה והד"א: יב] עד זמן המנחה מתפלל של מנחה אע"ג דזמן המוספין קודם כיון דשהי עד זמן : יג] קרא אחרינא אות י' נמחק : יד] אלמא רבי אות ד' נמחק : טו] דבן בתירא מכשיר שחרית : טז] בי"ד שחרית הס"ד: יז] דאמר לקמן : יח] להירצות ס"א להראות : יט] הולד לדיר להתעשר: כ] להתעשר א"כ ש"מ דליל ח' לאו מחוסר זמן הוא הס"ד : כא] המשתלח ישפך ס"א ונשפך : כב] תיבת מן נמחק : כג] דאיצטריך לכדאמר : כד] מילתא ע"כ : כה] כפורים שהפרישו קרבנם קודם הבאתם דהוי דחוי באמצע דהתם לא חשיב : כו] שלמים ודאי כה"ג דיחוי מעיקרא הוא הס"ד : כז] זמן בבכורות ובריש : כח] להתם דהתם מיירי בעבודות שהקדים עבודת ערבית לעבודת שחרית אבל הכא מיירי בהפריש הס"ד : כט] תיבות יום להרצאה נמחק : ל] הקשה' עי' בתוס' פרק בתרא (דף קיד) : לא] לא וי"ל דלא שייך מחוסר זמן אלא כשנולד כדכתיב שור או כשב וגו' כדמשמע בפ' כיצד מעריכין דיכול להקדיש בכור במעי אמו דלא ממעט ליה קרא אלא כשנולד הא במעי אמו קדיש ולא שייך ביה מחוסר זמן · תו"א : לב] ביום השמיני וי"ל דאי לא כתב אלא והיה (שמונת) [שבעת] ימים תחת אמו הוי אמינא (בהכא) [דהכא] גזירת הכתוב דחוי בלילה' גליון : לג] ותרד אפי' לר"ש משמע דאם עלה ירד דאין : לד] נמי דתנן מחוסר זמן כו' אינו בכרת ואי עלה לא ירד הא מוכח : לה] בחוץ ומיהו קשה לר"י דאמר : לו] עלה ירד קשה למה לי מיום השמיני תיפוק ליה דתרד משום לילה וי"ל : לז] שדם בלילה : לח] תרד ע"כ : לט] ואפי' רב : מ] קדושת דמים ולא תימא שאין דחוי מעיקרא פוסל תיבות ואי : מא] דמים דהיכן מצינו דחוי מעיקרא בקדושת הגוף וי"ל דמשכחת לה דחוי מעיקרא בקדוש קדושת הגוף בקבל : מב] דחוי ואפי' חוזר ונהפך : מג] לקרב ולא אמרינן : מד] וכן התם פרק בתרא (דף כח) : מה] תמורה בעופות ותיבות דאין תמורה (בעופית) ל"ש ונמחק : מו] שפי' כאן : מז] אפי' דבר שלא קדש : מח] אלא לקדושת : מט] חולין דדחוי הוא מלהקריב גופו בתחילת הקדישו ואינו קרב לעולם הואיל ונדחה ידחה ולא נימא אין דחוי בקדשים אלא בדבר הקדוש לגופו ונדחה מהקריב אבל קדושת דמים לא לימא בו תורת דחוי ואי אתא לו שעת הכשר נקרבה כמו הכא דחזר ולקח חציה והכא נמי הכא פרישנא ליה · אידהי

עין משפט נר מצוה

נ"א ואתי פסח אע"ג דכל מותר הפסח כו' מיהו טובא אתי לאשמועי' כו' נ"ק

סא א ב מיי' פ"ג מהל' שגגות הלכה ח והלא כר"י:

מלקרב לעולם *אפילו לאחר פסח דכל מותר הפסח הוי שלמים ונקיבה לשלמים מיחזא חזיא דקתני מתני' דמיה לשלמים אבל איהי גופה לא אלימא אלימא קדושת דמיםלומר בה תורת דחוי ולא אשכחינןתנאי דפליגי בהא מילתא מיהו בהא מילתא טובא אתא לאשמועינן יד] ורבינו חננאל מפרש יש דיחוי בדמים כלומר טו] דדמים דחוים (והדיחוי בדמים) שלא יקריב מן הדמים קרבנו שהיה בדעתו להפריש כמו יש דחוי בדמים דמי שהיה טמא (פסחים דף לח.) דתנן התם גבי מפריש נקבה לפסחו ירעה עד שיסתאב וימכר יביא בדמיו שלמים ור"ש נמי פי' כן התם יש דחוי בדמים אפילו הדמים דחויין באין מביאין מהן פסח שהיה דעתו כן בשעת הפרשה מיהו אינו כן אלא טז] מביא מן הדמים פסח כדתניא פ' בתרא דכריתות (דף כח.) המפריש נקבה לפסחו ירעה עד שיסתאב ותימכר ויביא בדמיה פסח ומתוך הך ברייתא רבינו שמואל מוחק בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף לח.) שלמים וגרים יביא בדמיה פסח אמנם אין גירסא זו נכונה דאם כן היכי קאמר בגמרא ש"מ יש דחוי מעיקרו יז] [ויש] דחוי בדמים [ובעלי] חיים נדחין הלא כי נמי בעלמא אין דחוי אין יכול להקדיש איהי גופה פסח שהרי נקבה היא ובפסח כתיב זכר תמים בן שנה א"כ על כרחך התם פ' מי שהיה טמא גרסי' שלמים ור"ת אומר דאין למחוק הספרים דבאלו קדשים אמרי' המפריש נקבה לפסחו תרעה ויביא בדמיה פסח כשתיירה אחר הפסח תרעה עד שתסתאב וימכר ויביא בדמיה שלמים ומתני' דמי שהיה טמא בכה"ג מיירי בנשתיירה אחר הפסח ופירוש של יש דחוי בדמים הוי יש דיחוי בדבר שאין בו רק קדושת דמים ולא קדושת הגוף ול"ע בההיא דכריתות יח] א"ר אלעזר א"ר אושעיא מטמא מקדש עשיר כו' ומתיב רב עוקבא המפריש נקבה לפסחו יט] תרעה ילדה זכר ירעה ויביא בדמיו פסח כו' ר"ש אומר הוא עצמו יקרב פסח ומשני כ] כי אמרינן לרבנן ור"ש ס"ל דבע"ח אין נדחין דתניא מת אחד מהם מביא חבירו שלא בהגרלה דברי ר"ש והשתא מאי ס"ד מעיקרא דפריך מר"ש לסייעי' מרבנן וי"ל כא] דת"ק נמי מודה דבע"ח אין נדחין והא דקאמר ירעה טעמא כרבי אלעזר דתמורה פ' אלו קדשים (דף יח:) דתנן המפריש נקבה לעולה וילדה זכר ירעה רבי אליעזר אומר אף הוא עצמו יקרב עולה ומפרש בגמרא דגבי מפריש נקבה לפסחו וילדה זכר לא הוה א"ר אליעזר הוא עצמו יקרב פסח דגמירי למקום שהמותר הולך שם הולד הולך ולפני הפסח דאימיה קדשה לדמי פסח שלא היה יכול להמתין עד שתלד הזכר ויקריבנו פסח ולכך ולד נמי לדמי פסח אע"ג דקסבר בע"ח אין נדחים ומיהו קשה אדפריך ליה מברייתא דכריתות לסייעיה מת"ק דרבי אליעזר דתמורה דאית ליה בעלי חיים נדחין דקאמרי במפריש נקבה לעולה וילדה זכר ירעה וממתניתין דפסחים כב] ופלוגתא דתנאי ביומא (דף סד:) ועוד קשה היכי מייתי מההיא דמת אחד מהם דאית ליה לר"ש כג] דאין נדחין דלמא שאני התם דלא דחייה בידים ועוד קשה היכי מייתי מההיא דרבי אליעזר דפשיטא ליה כד] התם דבעלי חיים נידחים ולעיל מבעיא ליה התם בכריתות (דף כז.) ובתמורה פירשתי *לפני רבינו דחידושא דרבי יוחנן הוי אע"ג דבידו לתקן וליקח חליה השני וכן כה] רבי אלעזר אמר רבי אושעיא פ' בתרא דכריתות בידו להפקיר נכסיו והוי עני והוה ראוי הקן שהפריש ומיהו אין בידו כ"כ כמו נפגם המזבח כו] *בריש פ' קדשי קדשים (לקמן דף נט.) דחוי מעיקרו הוא וכשר כז] [והכא] לכ"ע משמע דכשר דבידו לתקן כדאיתא פרק לולב הגזול (סוכה דף לג.) ולכך נמי נקט רבי יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר דתו וחזר שידחה דהוה ליה נראה ונדחה ולא נקט שהפריש קרבן לאחר שהמיר דתו דההוא כשר כיון דבידו לתקן בקל כמו נפגם המזבח וגם דחוי מעיקרו דכשר ובכריתות פ' בתרא דפריך לר' אושעיא מר' שמעון ולא מייתי ליה סייעתא מרבנן משום דעד כאן לא פליגי רבנן ואמרי בנדחה משום דאין בידו לתקן כלל בשעת הקדש שהיא נקבה לפסחו אבל היכא שבידו לתקן קלת כגון מטמא מקדש עשיר שהפריש קן דאי בעי מפקר נכסיה מודה דלא הוי דיחוי כל זה פי' רבינו הקדוש זצוק"ל וקשה כח] לי על זה מאי פריך לעיל אי אפרשיה מלפרא דחוי מעיקרו הוא הלא בידו להשהותו עד הלות כמו כט] הקדיש חובות בגלגל דכשירין בשילהי פרק אחרון (לקמן קיח.) וכן ל] אותו ואת בנו : **ויש"מ** דחוי מעיקרו הוי דחוי · תימה דגבי לא] הדם אמרינן פ' לולב הגזול (סוכה דף לג:) היכא לב] (דאשכחן) דאשחור מערב יו"ט דדחוי מעיקרא לא הוי דחוי וי"ל דשאני התם דבידו לתקנו תדע דגבי לג] לולב שנקטם ראשו [מעי"ט] ועלתה בו תמרה [בי"ט] מיבעיא ליה אי יש דחוי אי לאו לד] [ולא] פשטינן לה מהא משום דנקטם אין בידו לתקנו וא"ת מ"ט דר' יוחנן דאמר דחוי מעיקרו הוי דחוי ניליף ממחוסר זמן דלא הוי דחוי כדאמר בפ' שני שעירי (יומא דף סד.) וי"ל דשאני מחוסר זמן דאחזר לה] [ונראה] ממילא וא"ת אמאי איצטריך לרבי יוחנן מיעוטא דמום בם הני הוא דכי עבר לו] מומם לא ירצו *הא כל הדחויים אם עבר מומם לא ירצו הואיל ונידחו אידחו הא לז] מום עובר לא ילפינן [דלדחי] דלא הוי דחוי דהתם ממילא הוי וי"ל דאיכא מום דאינו עובר אלא על ידי רפואה : **הכא** קרבן אידחי · וגרע מדאידחי גברא והא דמשמע איפכא בהוריות פ' בתרא (דף יא.) גבי נשיאות מהו שתפסיק לא דמי דהתם לא אידחי קרבן מן החלב שאכל דעדיין הוא חייב קרבן ור"ת פירש לח] איפכא דגבי הורו ב"ד לא היה *דחוי דגברא אידחי שאינו יודע אם פטור אם לאו קרבן לא אידחי דאי לא דהתירו ב"ד היה קרב וגמלא שלא היה דחוי אלא ע"י טעותו אבל הכא אפילו קרבן נמי אידחי דכיון שהוא בוטה או מומר פטור הוא לכולי עלמא : **בן** עזאי בק"ו מייתי לה. אף ע"ג דפסול שלא לט] לשמן מוכיחו מידי פגול דבעינן שיהיו כל מתירים בכשרות לא דמיא להא דאמר בפ"ק *דפסחים (דף יח.) כל דין שתחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין תימה ובן עזאי אי דריש אותה לשמה כשרה שלא לשמה פסולה הא בהר קדשים כו' ק"ו וחומר מאי אהני ליה *ואי לא דריש א"כ אשם ליעכב מהיקישא דכחטאת וכאשם : **מה** להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד כרת · תימה ולר"א דפסל חטאת ואשם ליפסול נמי עולה ותיתי מחטאת ואשם [ופסח] וי"ל דשייך קצת צד כרת באשם משום דאיכא אשם תלוי ומיהו לא שייך כמו בחטאת ופסח כדמוכח לעיל :

יש דחוי בדמים *אמר עולא אמר רבי יוחנן *אכל חלב והפריש קרבן והמיר דת וחזר בו הואיל ונדחה ידחה איתמר נמי אמר ר' ירמיה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן *אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה וחזר ונשתפה הואיל ונדחה ידחה וצריכי דאי אשמעינן קמייתא משום דהוא דחי נפשיה בידים אבל הכא דממילא אידחי א] כישן דמי ואי אשמעינן הכא משום דאין בידו לחזור אבל הכא דיש בידו לחזור אימא לא צריכא בעי רבי ירמיה אכל חלב והפריש קרבן והורו בית דין שחלב מותר וחזרו בהן מהו מי הוי דחוי או לא הוי דחוי אמר ליה ההוא סבא כי ב] פתח רבי יוחנן בדחויין מהא פתח מאי טעמא התם גברא אידחי קרבן לא אידחי הכא קרבן נמי אידחי : אמר שמעון בן עזאי מקובלני מפי שבעים ושנים זקן כו' : למה לי למתנא שבעים ושנים זקן דכולהו בחדא ג] שיטתא הוו קיימי : לא הוסיף בן עזאי אלא העולה אמר רב הונא מאי טעמא דבן עזאי °עולה הוא אשה ריח ניחוח לה' היא לשמה כשרה שלא לשמה פסולה אשם נמי כתיב ביה הוא ההוא לאחר הקטרת אימורים הוא דכתיב האי נמי לאחר הקטרת אימורים הוא דכתיב תרי הוא כתיבי גבי אשם *נמי תרי הוא כתיבי אלא ד] בן עזאי בקל וחומר מייתי לה ומה חטאת שאינה כליל שחטה שלא לשמה פסולה עולה שהיא כליל לא כל שכן מה לחטאת שכן מכפרת פסח יוכיח מה לפסח שכן זמנו קבוע חטאת תוכיח *וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שהן קדשים ושחטן שלא לשמן פסול אף אני אביא עולה שהיא קדשים ושחטה שלא לשמה פסולה *מה להצד השוה שבהן שיש בהן צד כרת בן עזאי

צד

יש דחוי בדמים · יש תורת דחוי בקדושת דמים אע"פ שאינה קדושת הגוף כגון הכא ה] שהקדיש חליה (א) לא קדשה אלא לדמיה שהרי אי' לו חלק ו] [אלא] בחליה ואין קדושה ראויה לפשוט בכולה על פיו ואפי' הכי שייך בה דחוי ותדחה עולמית ולא אמרי' לא אלימא קדושת דמים ליפסל משום דחוי : לישנא אחרינא יש דחוי בשביל הדמים שלא פרע לקנות חליה של חבירו שלא היתה קנויה לו כשהקדישה שעדיין לא קנה חליה משל חבירו ואינ"ז נרא"ה למור"י : והמיר דת נדחה מקרבן ז] בהכל שוחטין (חולין דף ה:) מעם הארץ פרט למומר : ונשתטה · נדחה דבעינן דעת במסכת ערכין בפ' האומר משקלי עלי (דף כא.): נשתפה · שקט משעמומו ח] כגון על הר נשפה (ישעיה יג) דמתרגם על טורא שליא : הורו ב"ד שחלב מותר · נדחה ט] לו דאילו עבר השתא לאו בר קרבן הוא דאמרינן בהוריות (דף ב:) יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור : מהא פתח · ודורש בו שידחה : התם · גבי מומר ושוטה גברא אידחי מקרבן קרבן לא אידחי תורת חטאת זאת לא נדחת מישראל מן הכשרין אבל הכא תורת קרבן זה נדחית מן הכל : למה לי למיתני זקן · ליתני זקנים : בחדא י] · בישיבה אחת היו יושבין וכולן היו כאיש אחד : לאחר הקטרת אימורין כתיב · וליכא למידרשיה לעיכובא יא] *דעלמו שלא הוקטרו אימוריו כשר והאי הוא דרשינן *למילתא אחריתי : תרי הוא כתיבי · ואם אין השני ענין לאחר הקטרה דהא כתיב חד תנהו ענין לעבודת דם ולפסול בשלא יב] לשמן·חד הוא כתיב באיל עולה של מילואים בואתה תצוה וחד הוא כתיב בויקרא גבי עולת בן צאן : אשם נמי תרי (אשם) הוא יג] כתיבי · חד בצו את אהרן אחר הקטרה וחד בויקרא אשם הוא אשם לה' ואע"ג דליכא חד מינייהו דכתיב גבי עבודת דם· תן האחד באשם אינו ענין לכך כדאמרת בעולה :

לד

שיטה מקובצת

א] אידחי אימא כישן : ב] כי הוה פתח' זה לשון תלמיד הר"פ ונראה לר"ת כי הוה פתח ר' יוחנן כו' לפי שהיה תופסו לחידוש לפי שהוא דחוי גרוע יותר משאר דחויין ולכך פריך מ"ט כלומר למה ומשני הכא גבי אוכל חלב והורו ב"ד גברא אדחי כלומר נ"מ דגברא אדחי מיהו הקרבן עצמו לא אידחי שהרי טעו ב"ד אבל גבי אוכל חלב כו' קרבן נמי אידחי והכל יודעים דקרבן שוטה ומומר לאו כלום הם דובח רשעים תועבה ע"כ: כי הוה פתח [בהאפתח] פרש"י בדיחוי גדול יותר מהני דלעיל ולפיכך פתח בית לפי שהיה (לו) פשוט [לו] יותר · ופריך מ"ט הוי דחוי מפי ומשני התם גבדא אירחי פי' גבי אכל חלב והפריש קרבן והמיר אבל הכא גבי הורו ב"ד שהחלב מותר תורת קרבן נמי אידחי והסברא הפוכה דמעיקרא הוי מספקא ליה (מאכל) [באכל] חלב והורו ב"ד יותר מהני דלעיל והשתא פשיטא ליה דדחוי גדול הוא מהני דלעיל ור"ת פי' דה"ק כי פתח ר"י כו' שהי' תופסו לחידוש מפי שהוא דיחוי גרוע יותר משער דיחויין לפיכך פתח ביה כדאמרי' בעלמא מילתא דאתיא מדרשא חביבא ליה ולכך פריך מ"ט כלומר למה גרע משאר דיחוין דלעיל ומשני כו' כמו שכתוב בתוס' תלמיד הר"פ לעיל · תוס' מו"ך: ג] בחדא שעתא: ד] בן עזאי כו' · תימה למאי דס"ד השתא דק"ו גמור הוא הא דפסל בן עזאי בעולה ממה נפשך אי דריש אותה אפי' עולה נמי אימעום ואי לא דריש אותה אפי' אשם נמי לירבי מהיקשא דחטאת ואשם וי"ל דלעולם דריש אותה ואפ"ה לא אימעום עולה דלהכי אהני ק"ו וא"ת אם כן באשם נמי יפסול דהא לא גרע היקשא מק"ו וכמו דק"ו מפיק ליה ממשמעותיה ה"נ ההיקש וי"ל דמוקי ליה היקשא דלעיל דכחטאת וכאשם כדמוקי להו רבנן מה חטאת טעונה סמיכה אף אשם טעון סמיכה ומיהו קשה לר"א דאית ליה היקשא לאשם כדאמר לעיל לייתי עולה משלשתן מפסח וחטאת ואשם דליכא למיפרך כדפריך לעיל מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד כרת דאשם לית ביה צד כרת כדמפורש לעיל ותירץ מורי כיון דאשם תלוי בא להגין על ספק כרת צד כרת קרינן ביה אך פסח וחטאת [יותר חשיבא] הלכך לעיל פריך שפיר מה לפסח וחטאת שיש בהן צד כרת יותר מבאשם דאע"ג דפירכא כל דהו היא אחרא סתרי פרכינן וכן הכא פרכינן פירכא שיש בו צד כרת יותר מבעולה דבעולה לא שייך כרת כלל :

ה] הכא כשהקדיש חציה לא הקדישה : ו] חלק אלא: ז] מקרבן כדתנן כמו תיבת כגון נמחק : ח] נדחה הוא תיבת לו נמחק : י] בחדא שעתא : יא] לעיכובא דהוא עצמו שלא : יב] לשמה חד : יג] הוא דכתיב : יד] לאשמועינן עכ"ל ורבי' : טו] כלומר שלא והשאר נמחק : טז] מעיקרו ויש דחוי בדמים ובעלי חיים נדחין הלא כי נמי אמרינן בעלמא אין דיחוי אין יכול: יח] דכריתות דא"ר : יט] וילדה תיבת תרעה נמחק: כ] ומשני אמרי דבי ר' אושעיא כי אמרינן לרבנן דר"ש ס"ד דת"ק : כב] דפסחים ופלוגתא : כג] לר"ש בעלי חיים אינן נרחים תיבת דאין ל"ש ונמחק : כד] תיבת התם נמחק : כה] וכן דר' : כו] המזבח דפריך : כז] וכשר לכ"ע ושמעינן דכשר כל היכא והכא ומשמע ל"ש ונמחק : כח] וקשה · עי' [תוס'] לקמן (דף נט ע"א) [ד"ה עד שלא נבנה המזבח] : כט] כמו שהקדיש חובות בשילה כדאיתא פרק: ל] וכן המקדיש אותו לאחר שחיטת בנו : לא] דגבי מיעום הדם : לג] דגבי נקטם ראשו : לד] לאו ולא איפשטיה ליה אלא מהא : לה] דחוזר ונראה : לו] עבר מומם ירצו הא כל הדחוים לא ירצו תיבות אם עבר מומם נמחק : לז] עובר לא ילפינן ותיבת דלדחי ל"ש : לח] ור"ת פי' כאן איפכא כו' לא היו ה) דחוי : לט] שלא לשמו מוציאו כו' שיהיו כל מתיריו בכשרות :

סנהדרין מז. הוריות יא. כריתות ז׳

[סנהדרין שם נדרים לו:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה יש דחוי וכו' דלא קדשה וכו' אין לו חלק בחליה של חבירו ואין :

נ"ל דעלמו שלא כו' ס"ה

[לעיל ה:]

[עי' בתוספות ב"ב קיא. ד"ה פרוזדוס נמי]

[קדושין כ: כא. וש"נ]

[לעיל יז:]

וכתמורה פירשתי ירושלמי פי' נ"ק

נ"ל דפריך וכ"ה בש"י

הא כל הדחויים אם עבר מומם ונדחו לא ילפינן כו' נ"ק

נ"א אלא דיחוי כו' נ"ק

[נ"ל פ"ק דפסחים כה:]

ואי לא דריש א"כ אשם נמי לא לעכב כו' נ"ק

ס) אולי צ"ל לא פי' הקרבן דחוי הגברא פי'

תורה אור

צד כרת לא פריך אישם נמי לייתי אשם פריך מה להצד השוה שבהן שכן ישנן בצבור כביחיד ואיבעית אימא צד כרת נמי פריך ובן עזאי גמרא גמיר לה והא דקאמר רב הונא קל וחומר לא אמרה אלא *לחדד בה תלמידיו:

מתני' *[א]הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן קבל והלך וזרק שלא לשמן או [ב]לשמן ושלא לשמן או שלא לשמן ולשמן פסולים כיצד לשמן ושלא לשמן לשם פסח ולשם שלמים שלא לשמן ולשמן לשם שלמים ולשם פסח [ג]שהזבח נפסל בארבעה דברים בשחיטה ובקבול [ד]ובהילוך ובזריקה רבי שמעון מכשיר בהילוך *שהיה א] אומר אי אפשר שלא בשחיטה ושלא בקבלה ושלא בזריקה אבל אפשר בלא הילוך שוחט בצד המזבח וזורק רבי (א) *אליעזר אומר המהלך במקום שהוא צריך להלך מחשבה פוסלת במקום שאינו צריך להלך אין מחשבה פוסלת:

גמ' וקבלה מי פסלה ב] *והתניא °והקריבו זו קבלת הדם ג] אתה אומר קבלת הדם או אינו אלא זריקה כשהוא אומר וזרקו הרי זריקה אמור הא מה אני מקיים והקריבו זו קבלת הדם בני אהרן הכהנים [ה]שתהא בכהן כשר ובכלי שרת *אמר רבי עקיבא מנין לקבלה שלא תהא ד] [אלא] בכהן כשר ובכלי שרת נאמר כאן בני אהרן ונאמר להלן °אלה שמות בני אהרן הכהנים המשוחים מה להלן בכהן כשר ובכלי שרת אף כאן בכהן כשר ובכלי שרת אמר רבי טרפון *אקפח את בניי אם לא שמעתי ה] להבחין הפרש בין קבלה לזריקה ואין לי לפרש אמר רבי עקיבא אני אפרש קבלה לא עשה בה מחשבה כמעשה זריקה עשה בה מחשבה כמעשה [ו]קבלו בחוץ אינו חייב כרת [ז]זרקו בחוץ ענוש כרת [ח]קבלוהו פסולין אין חייבין עליו [ט]זרקוהו פסולין חייבין עליו. אמר לו רבי טרפון העבודה ו] *את הטית ימין ושמאל אני שמעתי ואין לי לפרש אתה דורש ומסכים לשמועה בלשון הזה אמר לו *עקיבא כל הפורש ממך כפורש מחייו אמר רבא לא קשיא ז] כאן במחשבת פיגול כאן במחשבת שלא לשמה. דיקא נמי דקתני [י]שהזבח נפסל ולא קתני מתפגל ש"מ: ומחשבת פיגול לא פסלה בקבלה והתניא יכול לא תהא מחשבה מועלת אלא בזריקה בלבד מנין לרבות שחיטה וקבלה ת"ל °ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ח] *(פיגול הוא) לא ירצה בדברים המביאין לידי אכילה הכתוב מדבר יכול שאני מרבה אף שפיכת שיריים *והקטרת אימורין ת"ל ט] °ביום השלישי לא ירצה י] המקריב אותו לא יחשב זריקה בכלל היתה ולמה יצתה להקיש אליה לומר לך מה זריקה מיוחדת שהיא עבודה יא] (ומכפרת) ומעכבת כפרה אף כל יב] עבודה ומעכבת כפרה [כ]יצאו שפיכת שיריים והקטרת אימורין שאין מעכבין את הכפרה אלא

ויקרא א · במדבר ג · ויקרא ז · שם יט

רש"י

צד כרת לא פריך. לפי שאינו שוה בשניהם דחטאת אינו ענוש כרת על הבאתו אלא שעל שגגת כרת הוא בא ופסח ענוש כרת על הבאתו: אשם נמי לייתי. לפסול יג] בשלא לשמו מבנין אב כדאמר רבי אליעזר לעיל (דף י:) דקא"ל רבי יהושע תוזרני חלילה ופרכינן וליהדר דינא ולייתי במה הצד וסליקנא להך אתקפתא משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד כרת. ומשני לבן עזאי אשם מפירכא אחריתא מסלק ליה דלא לייתי בבנין אב דפריך מה להצד השוה שבהן שישנו בצבור פסח קרי ליה קרבן צבור כדאמרן בסדר יומא בפ' הוציאו לו (דף נא.) משום דאתי בכינופיא: גמרא גמיר לה. מפי ע"ב זקנים כדתנן: לחדד יד] תלמידיו. שיקשו לו תשובה עליו אע"ג שיתנו לבם להיות חריפין לדרוש קלים וחמורים מאליהן כבן עזאי טו]: מתני' וקבל והלך וזרק כו'. או או קתני קבל או הלך או זרק (ב): או לשמו ושלא לשמו. שחישב בעבודה אחת לשמו ושלא לשמו: אבל אפשר בלא הילוך. הלכך לא חשיבא למיפסל: המהלך במקום שהוא צריך להוליך. הולכה זו מחשבה פוסלת בה אם חישב בה שלא לשמה ובגמ' מפרש למילתי' מאי צריך ומאי אין צריך: גמ' והקריבו. דכתיב בעולה ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן טז] את הדם זו קבלת הדם וללמד שצריך לקבלו בכלי: אתה אומר כו' או אינו אלא (ג) יז] לזריקה. דהא לשון הקרבה למזבח הוא כדכתיב לכהן המקריב אותה וגו' והאי נמי בהקרבה למזבח משתעי דהיינו זריקה אבל קבלה *לא צריך [כלי] מאהל מועד ואילך: כשהוא אומר כו' זו קבלת הדם. כדאשכחן קבלה בעולת סיני (שמות כד) ויקח משה חצי הדם וישם באגנות ואע"ג דהקרבה לשון הולכה היא כדאמרן לעיל (דף ז.) והקריב הכהן את הכל זו הולכת אברים לכבש הכא כיון דזימנין יח] הולכה ליתיה כלל כמו השוחט בצד המזבח לא כתב לה קרא ואקבלה הוא יט] דאכתביה והיכא דאיצטריכא הולכה נפקא לן דהויא עבודה מדאפקא רחמנא לקבלה בלשון הולכה: בכהן כשר. לאפוקי חללים ובעלי מומין: ובכלי שרת. שיהו מלובשים בגדי כהונה כ] דכהנים משמע (הכהנים) בכיהונם (לקמן דף יח:) והיינו בגדי כהונה וכל היכא דקתני נמי בכהן כשר ובכלי שרת בבגדי כהונה קאמר: אמר רבי עקיבא. ר' עקיבא לא משמע ליה מהכא דאיכא. למימר בני אהרן כל שהן והכהנים בכיהונם לא משמע ליה כא]: מה להלן בכהנים כשרין. הכתוב מדבר דהא אלעזר ואיתמר כב] כתיבי ובכלי שרת נמי הכתוב מדבר דכתיב אשר מלא את ידם והיינו לשון רבוי בגדי כהונה דכתיב (ויקרא כא) ומלא את ידו ללבוש את הבגדים וכתיב נמי ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו למשחה בהם ולמלא בם את ידם (שמות כט): כג] להבחין הפרש כו'. ואתה עושה את הקבלה כשאר עבודות: ואין לי לפרש. איני יודע לפרש מה הפרש שמעתי ביניהן: לא עשה בה מחשבה כמעשה. השתא סלקא כד] דעתך (ד) הא דקאמר אין מחשבה פוסלת בשבילה אם חישב בה חוץ לזמנו או שלא לשמו אלמא לא פסלה בקבלה כה]: קבלו בחוץ אינו חייב כרת. דשחיטה היא דכתיב כו] לחיובא [ואל פתח אהל מועד] וזריקה נפקא מדם א) יחשב לקמן בפרק השוחט (דף קז.): קבלו פסולין. זרים ושאר חייבי מיתות כגון שתויי יין והדומין להם: אין חייבין עליו. מיתה דבעיא עבודה תמה שאין אחריה עבודה בסדר יומא (דף כד.) ובפרק בתרא דהכא (דף קיב:) נמי תנן אין בהם משום זרות ולא משום טומאה ולא משום מחוסר בגדים כו': אתה דורש. מאליך ומסכים למה ששמעתי: מחשבת פיגול. דחוץ לזמנו לא פסלה בקבלה: דיקא נמי. [דתנא] דמתניתין לא איירי במחשבת פיגול: אלא בזריקה. במחשב בשעת זריקה ע"מ לאכול מזבחו ביום השלישי כדכתיב בקרא דמחשבת פיגול המקריב אותו לא יחשב ילפינן מיניה בפ"ב (לקמן כט.) במחשב בשעת הקרבה לאכול מזבחו ביום השלישי הכתוב מדבר כז] [והקרבה] היינו זריקה: בדברים המביאים. את הקרבן לידי היתר אכילה הכתוב מדבר: אף שפיכת שירים. אם שפך שירי הדם ליסוד על מנת לאכול בשר חוץ לזמנו או אם הקטיר אימורין במחשבה זו: לא ירצה. היינו זריקה שהיא מרצה כח]: בכלל היתה. בכלל הדברים המביאין לידי אכילה: שאין מעכבין. שירים אין מעכבין כדתניא באיזהו מקומן (לקמן דף נב.) יכול יעכבו תלמוד לומר ואת כל הדם ישפך נתקו הכתוב ועשאו שירי מצוה כו' הקטרת אימורין לא מעכבין כפרה דכתיב כט] הדם הוא בנפש יכפר: *לא קשיא הא. *דקתני לעיל מחשבת קבלה לא פסלה בפיגול לא כשחישב בשעת קבלה על אכילת בשר אלא במחשב בשעת שחיטה על מנת לקבל דם למחר ל] דאילו זריקה כהאי גוונא עשה בה מחשבה כמעשה אם שחט על מנת לזרוק דם למחר פיגול דהיינו אכילת מזבח (ה) (ואי נמי) דאיתרבי בהדיא אפי' שפיכת שיריים לקמן: הא דאמר כו'. לא] והאי דקתני מנין לרבות שחיטה וקבלה לב] (ו) מחשב בשעת קבלה על מנת לשפוך שירים או אחת משאר האכילות לג] קאמרי: ושפיכת שירים לא פסלה בהו מחשבה. דקתני לעיל יכול שאני מרבה אף שפיכת שיריים: אלא באכילת בשר. בשחישב לאכול בשר חוץ לזמנו: מנין לרבות שפיכת שיריים. וכל שכן תחלת זריקה: לא

א) [ע"ם כי הוא טעם ר"י אמנם טעמא דר"ע מאו זבח]

תוספות

אתה אומר זו קבלת הדם כו'. לעיל (דף ז.) פי' בקונט' דמוקמינן והקריבו בקבלה ולא בהולכה משום דוהקריבו נאמר מיד אחר שחיטה וקבלה היא עבודה ראשונה שאחר שחיטה ולפירושו קשה היכי בעי למימר הכא או אינו אלא זריקה אלא נראה דמוקמי' לה בקבלה או בזריקה לפי שהן עבודות חשובות שאי אפשר לבטלן מה שאין כן בהולכה*:

בכהן כשר ובכלי שרת. פירש בקונטרס כלי שרת בגדי כהונה וקשה דהא נפקא לקמן בפרק שני (דף יז:) מקרא דאין בגדיהם עליהן אין כהונה עליהן והוו להו זרים ואפילו בעבודה דלא מעכבא כפרה ויש לומר דאי לאו גזרה שוה דהכא הוה אמרינן מה שהקפידה תורה אמחוסר בגדים היינו היכא דכתיבי בגדים אבל היכא דלא כתיבי בגדים לא וגבי נתינת אש וסידור איברים לא הוה בעינא בגדים מכהן בכיהונו אלא מדגלי רחמנא גבי קבלה גזרה שוה ילפינן בכל דוכתא דהכהן הוי בכיהונו:

דיקא נמי דקתני שהזבח נפסל. במסקנא לא חיישינן להאי דיקא דבקבלה נמי איכא פסול פיגול

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הל' א ד יא:

סג ב מיי' פי"ג שם הלכה א:

סד ג מיי' שם הלכה ד ופט"ו שם הלכה א ופ"ד מהל' מעה"ק הל' י: [וע"ש תוס' יומא מח. ד"ה והקריבו]

סה ד מיי' פי"ג מהל' פסה"מ הלכה ט:

סו ה מיי' פ"ה מהלכות מעשה הקרבנות הל' א ופ"א מהל' פסולי המוקדשין הלכה כב:

סז ו מיי' פי"ט מהל' מעה"ק הלכה ו:

סח ז מיי' שם הלכה ג:

סט ח מיי' פ"ט מהלכות ביאת מקדש הל' כב:

ע ט מיי' שם הל' ג:

עא י מיי' פי"ג מהל' פסה"מ הלכה ג:

שיטה מקובצת

א] שהיה ר' שמעון ב] פסלת במחשבת. ג] (הדם אתה אומר קבלת הדם א"י): ד] אלא בכהן: ה] תיבת להבחין נמחק: ו] העבודה אם הטית: ז] לא קשיא הא. דקתני לעיל דמחשבה לא פסיל בפיגול לא כשחישב בשעת קבלה על אכילת בשר אלא כשחישב בשעת שחיטה על מנת לקבל דמו למחר [לא] פסלה דבעינן מחשב בעבודה לאכילת אדם או אכילת מזבח ואילו זריקה כה"ג עשה מחשבה כמעשה אם שחט על מנת לזרוק דם למחר פיגול דהיינו אכילת מזבח כפ"ה ותימה למורי למה איצטריך לדחוק וליתן חילוק בין פיגול ושלא לשמו לוקמא כולה בשלא לשמו יבעני' דשוחט ע"ם לקבל שלא לשמו כשר והיינו לא עשה בו מחשבה כמעשה ומתני' איירי במחשב בקבלה עצמה אבל בזורק עשה בו מחשבה כמעשה דשוחט ע"ם לזרוק דמו שלא לשמו פסול וי"ל דהא תינח לר"י אבל לר"ל מאי איכא למימר דקאמ' לעיל אף בשוחט ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו כשר דאין מחשבין מעבודה לעבודה ומ"מ קשה לוקמא בשינוי בעלים דאף ר"ל מודה דשוחט ע"מ לזרוק בשינוי בעלים פסול ושוחט ע"מ לקבל בשינוי בעלים כשר [וי"ל] דלא מצי לאוקמא בשינוי בעלים דא"כ תקשה לך הלשון דקאמר לא עשה בו מחשבת כמעשה משמע הא אם עשה בה [מעשה] [שקבל הדם] בשינוי בעלים פסול וזה אינו דאפי' קבל בשינוי בעלים נמי כשר כדהוכחנו לעיל דלא שייך שינוי בעלים רק בזריקה אבל אי מיירי בפיגול ניחא דקתני לא עשה בה מחשבה כמעשה דאם היה מקבל חוץ לזמנו או חוץ למקומו פסול שהא הוי תוס' שוך: ח] תיבות

מסורת הש"ס

[ברכות לג:] · פסחים נט: · [נ"ל שהיה רבי שמעון אומר כ"א במשנה שבמשניות] · נ"ל אלעזר · תמ"ס יח. לעיל ה. [קדושין לו:] · [תוס' פ"א] · [שבת ת. קטו.] · עיין הלופי גרסאות [נ"ל שלא כך היתה בתוספתא] · [קדושין סו:] · נ"א ביום השלישי · [ונת"כ הגי' והקטרת אימורין ת"ל המקריב אותו וכו']

הגהות הב"ח

(א) במשנה ר' אלעזר בר"ש אומר המהלך: (ב) רש"י ד"ה וקבל וכו' או זרק שלא לשמו או לשמו כצ"ל והד"א: (ג) ד"ה אתה וכו' אלא זריקה הד"א: (ד) ד"ה לא עשה וכו' דעתך הכי קאמר: (ה) ד"ה לא קשיא וכו' אכילת מזבח ולא מבעיא שיריים דאיתרבי בהדיא לקמן: (ו) ד"ה הא למאי וכו' במחשב:

גליון הש"ס

גמ' יצאו שפיכת שיריים. לקמן דף נב ע"א:

שם לע"ג ד"ה לא קשיא הא דקתני לעיל מחשבה לא פסלה בקבלה כו':

פיגול הוא לא ירצה נמחק: ט] תיבות ביום השלישי א) לא ירצה ל"ש: י] המקריב אותו לא ירצה היינו זריקה שמרצה. תוס' הר"פ: יא] תיבת ומכפרת נמחק: יב] כל שהוא עבודה: יג] לפסול שלא לשמו את ב' נמחק: יד] לחדד בה תלמידיו: טו] כבן עזאי. ס"א אינו: טז] אהרן הכהנים: יז] אלא זריקה אות ל' נמחק: יח] דזימנין דהולכה: יט] הוא דכתביה אות א' נמחק: כ] בגדי כהונה הכהנים משמע בכיהונם: כא] ליה ומפקא לי"ד משקום אחר הס"ד: כב] ואיתמר התם: כג] תיבת להבחין נמחק: כד] סלקא דעתי' דקאמר אין כו' בשבילה אדם שחישב בה: כה] בקבלה מחשבה שלא לשמו הס"ד: כו] דכתיב בחוץ לחיובא: כז] מדבר והקרבה היינו זריקה כדמסיים בדברים והד"א: כח] מרצה ס"א אינו וה"ג בת"כ ת"ל המקריב אותו ול"ג לא ירצה: כט] דכתיב כי הדם: ל] למחר ולכך לא פסלה דבעינן מחשב בעבודה לאכילת אדם או לאכילת מזבח ואילו זריקה נמי אתרבי אות ד' נמחק: לא] כו' והא אות י' נמחק: לב] וקבלה זהו במחשב: לג] האכילות למחר קאמר הס"ד:

א) נראה דל"ל תיבות ביום השלישי ל"ש: י) לא ירצה המקריב אותו היינו זריקה שמרצה.

תורה אור

אלא לא קשיא °הא דאמר הריני א] [שוחט] ע"מ לקבל דמה למחר הא דאמר הריני מקבל דמה על מנת לשפוך שירים למחר א"ל ההוא מרבנן לרבא ושפיכת שירים והקטרת אימורין לא פסלה בהו מחשבה ב] *והתנן יכול לא תהא מחשבה מועלת אלא באכילת בשר מנין לרבות שפיכת שירים והקטרת אימורים ת"ל °ואם האכל יאכל (ויקרא ז) *בשתי אכילות הכתוב מדבר אחת אכילת אדם ואחת אכילת מזבח לא קשיא הא דאמר *הריני זורק על מנת לשפוך שירים למחר הא דאמר הריני *שופך שירים על מנת להקטיר אימורין למחר: א"ר יהודה בריה דרבי חייא שמעתי *שטבילת אצבע מפגלת בחטאת פנימית ג] שמעה אילפא אמרה קמיה ד] (א) דרב פרא אמר כלום למדנו פיגול אלא משלמים מה שלמים אין טבילת אצבע מפגלת בהן אף חטאת אין טבילת אצבע מפגלת בהוכי הכל משלמים ה] (ב) למדו אי מה שלמים שלא לשמן אין מוציא מידי פיגול אף חטאת שלא לשמה אין מוציא מידי פיגול אלא מאי אית לך למימר מרבויא דקראי קאתיא ו] [ה"נ מרבויא דקרא קאתי] אמר ריב"ל בעליה זו שמעתי ז] שטבילת אצבע מפגלת תהי בה רשב"ל (ג) כלום למדו פיגול אלא משלמים מה שלמים אין טבילת אצבע מפגלת ח] בהן אף חטאת אין טבילת אצבע מפגלת בהוכי הכל משלמים למדו אי מה שלמים שלא לשמן אין מוציא מידי פיגול אף חטאת שלא לשמה אין מוציא מידי פיגול אמר רבי יוסי ברבי חנינא ט] אין הכל משלמים למדו הואיל וחוץ למקומו פוסל בשלמים ושלא לשמו פוסל בחטאת מה חוץ למקומו הפוסל בשלמים מוציא מידי פיגול אף שלא לשמו הפוסל בחטאת מוציאה מידי פיגול א"ר ירמיה מצדה תברא מה לחוץ למקומו הפוסל בשלמים שכן נוהג בכל הזבחים תאמר בשלא לשמו שאינו נוהג אלא בפסח וחטאת בלבד אלא מאי אית לך למימר דבר הפוסל בהן מוציאם מידי פיגול דבר המעכב בהן מביאן לידי פיגול הכא נמי דבר הפוסל בה מוציא מידי פיגול דבר המעכב בה מביאה לידי פיגול אמר רב מרי אף אנן נמי תנינא *זה הכלל *כל הקומץ ונותן בכלי והמוליך והמקטיר בשלמא קומץ היינו שוחט מוליך היינו מוליך מקטיר נמי היינו זורק אלא נותן בכלי מאי ניהו אילימא דדמי לקבלה מי דמי התם ממילא הכא איהו קא שקיל ורמי י] אלא כיון דלא סגי דלא יהיב *על כרחיה עבודה חשובה היא ה"נ כיון דלא סגי דלא עביד לה על כרחי' היינו הולכה לא לעולם דדמי לקבלה ודקאמרת הכא ממילא התם איהו קא שקיל ויהיב כיון דאידי ואידי מתן כלי הוא מה לי ממילא מה לי קא שקיל ויהיב לימא כתנאי דתני חדא טבילת אצבע מפגלת בחטאת ותניא אידך לא מפגלת ולא מתפגלת מאי לאו תנאי היא יא] לא הא רבנן הא רבי שמעון אי רבי שמעון מאי איריא טבילת אצבע האמר

כל

לא קשיא הא. דקמרבי שפיכת שירים כגון דאמר הריני זורק או אחת משאר עבודות על מנת לשפוך שירים למחר שהרי חישב להאכיל את המזבח חוץ לזמנו: והא. דממעטינהו לעיל כגון דאמר הריני שופך שירים כו' כללא דמילתא בעינן מחשבה בשעת עבודה על יב] אכילת אדם או למזבח הלכך חישב בשעת שפיכת שיריים על אכילת בשר לא כלום היא דלא הואי מחשבה בשעת עבודה: שמעתי מרבותי שטבילת אצבע. האמור בחטאות הפנימיות וטבל הכהן אצבעו וגו' (ויקרא ד) מפגלת בחטאת אם טבל ע"מ להקטיר אימורים למחר: כלום למדנו פיגול. בחטאת אלא משלמים דעיקר פיגול בשלמים כתיב ואם האכל יאכל ושלמים אין בהן טבילת אצבע שכל הדמים בזריקה מן הכלי למזבח חוץ מן החטאת שהיא במתנת אצבע: ופרכינן יג] וכי הכל משלמים למדו. (ד) דין פיגול בכל הזבחים יד] כדינו בשלמים: אי מה שלמים אין שלא לשמו מוציאו מידי פיגול. אם שחטו במחשבת חוץ לזמנו וקבל טו] והוליך שלא לשמן לא יצאו מידי פיגולן שהרי אין שלא לשמו פוסל בשלמים והוה ליה קרב המתיר כמצותו בפיגול בלא פסול מחשבה אחרת: אף חטאת. אע"פ שלא לשמו פסול בה לא תוציאנה מידי פיגול ואנן תנן בפ"ב (לקמן דף כט:) הפסח והחטאת ששחטן חוץ לזמנו וקבל והלך וזרק שלא לשמו זהו שלא קרב המתיר כמצותו ואיכה פיגול ליענש כרת על אכילתו כדילפינן בפ"ב (שם דף כח:) מקרא כהרצאת כשר כך הרצאת פיגול שיקרבו כל מתירין דהיינו ארבע עבודות בלא פסול מחשבה אחרת: אלא מאי אית לך למימר מרבויא דקרא קאתי. כל הזבחים לפיגול בת"כ ולא משלמים למדו הלכך כל חד וחד מאי דפסיל טז] מוציאו מידי פיגול וכן לענין הבאתו לידי פיגול כל חד וחד מאי דכתיב ביה דהוי עבודה מביאו לידי פיגול: הכי גרסינן שטבילת אצבע מפגלת יז]: אין הכל משלמים למדו. ודקשיא לך בחטאת היאך שלא לשמו מוציאה מידי פיגול: הואיל וחוץ יח] למקומה כו'. מחשבת ע"מ יט] לאוכלו חוץ למחיצת אכילתו דהיינו בכל העיר וחוץ לעיר הוי חוץ למקומו פוסל בשלמים (ה) בהדיא מרבינן לה לפסולא בפ"ב אלא שאין בו כרת: מוציא מידי פיגול. כדילפינן בפ"ב שכל כ] מחשבת פסול מוציאתו מידי פיגול: מגדה תברא. תשובתה בלדה אם מחוץ למקומו אתה לומד לשלא לשמו ולהעמיד פיגול על עבודות הנוהגות בשלמים ותו לא אלא שמוציאתה מידי פיגול תלמד בחטאת שלא לשמו מחוץ למקומו כא] דשלמים יש להשיב מה לחוץ למקומו כב] דין הוא שיוציא מידי פיגול שהרי כג] פסול וחמור לנהוג בכל הזבחים תאמר כו': אלא מאי אית לך למימר. אם באת לומר הכל משלמים למדו מה יש לך (ו) טעם כד] בשלא לשמו המוציא חטאת מידי פיגול כך יש לך לומר שלמים דבר הפוסל בהו כגון חוץ למקומו מוציאן מידי פיגול: ודבר המעכב בהו. כגון ד' עבודות הדם כה] מביאן לידי פיגול: הכא נמי. אף חטאת דבר הפוסל בה כגון שלא לשמה מוציאה ודבר המעכב בה כל הכתוב בעבודת דמה וטבילת אצבע בכלל (ז): אף אנן נמי תנינא. דטבילת אצבע מפגלת דתנן במנחות כל הקומץ כו] בכל ד' עבודות [אם] חישב על מנת לאכול שיריים או להקטיר קומץ למחר פיגול: בשלמא קומץ. מפגל דהיינו כשוחט שמוציא דם שהוא חלק גבוה *מן הבשר כז] [והבשר] שיריים וכן שאר ב' עבודות כח] א) דמפגל מהיקישא דהוקש מנחה לזבח דכתיב זאת התורה ואמר לקמן (דף מט.) כט] דהך היקשא מה שלמים מפגל ומתפגלין אף כל מפגלין ומתפגלין: התם ממילא. נופל הדם בכלי הכא קא שקיל בידיה ורמי: אלא כיון דלא סגי דלא יהיב. קומץ לכלי לקדשו בתוכו כדאמרינן לעיל (דף יח.) שלא בכלי שרת פסולה ואמרינן טעמא במסכת סוטה בפרק שני (דף יד:) מידי דהוה אדם ל] לאו אע"ג דקדישתיה סכין בצואר בהמה הדר בעי לקבוליה וקדושיה בכלי זימנא אחריתי קומץ נמי אע"ג דקדשה מנחה כולה בכלי בעי לקדושי קומץ זימנא אחריתי הלכך עבודה חשובה היא ומפגלה הכי נמי בטבילת אצבע כיון דלא סגי כו' היינו הולכה שמוליך הדם באצבעו (ח) לקרבן למזבח: לעולם דדמי לקבלה. הלכך אתיא בהיקישא דאיתקוש מנחות לשלמים דהא איתרבי קבלה בשלמים לפגל כדאמרי' לעיל ומתן כלי במנחה כקבלה בדם אבל טבילת אצבע לא איתרבאי ולא תיפשוט לא]: לא מפגלת. אם טבל על מנת להקטיר אימורין למחר: ולא מתפגלת. אם שחט [או קבל] ע"מ לטבול אצבע למחר: מאי לאו תנאי היא. דמר חשיב לה הולכה ומר לא חשיב לה הולכה: לא. דכ"ע הולכה היא והא דקתני אינה מפגלת רבי שמעון היא דאמר במתניתין הולכה לא מפגלת כדתנן ורבי שמעון מכשיר בהילוך:

א) נ"ל דהא נ"ק

כל

ויש לפרש במסקנא דנקט לשון פסול דאיירי בשלא לשמן דהוי בכל ד' עבודות ומיהו אשכחן דיקא דלא קאי לבסוף גבי כל הניסוס דמים באחר (קדושין דף כח:)*: **על** מנת לשפוך שיריים למחר. נ"ע בפרק קמא דמעילה (דף ז.) דמיבעיא לן חישב לנשפכין מהו ופי' רבינו דהתם מיירי שנשפך מן הכלי על הרצפה ומיבעיא ליה אם מוליך אותו מקצת דם הנשאר בכלי על מנת לזרוק מאותן נשפכין חוץ לזמנו שהרי ראויין לאוספן או דלמא כיון דבכוס איתיה דם והוא דעל הרצפה הולך לאיבוד לא פסלה בהו*: **הג"ה** תהי בה ריש לקיש כלום למדנו אלא משלמים. תימה הא ריש לקיש גופיה קאמר לקמן (יד.) מודה רבי שמעון בהולכת (אברים) חטאות הפנימיות: **אי** מה שלמים כו'. זה אין שייך לומר דמחשבת יום שני לא יפסול בחטאת כמו בשלמים דפשיטא דבכל חד אזלינן בתר חוץ לזמנו דידיה: **אלא** מאי אית לך למימר דבר הפוסל בהן כו'. השתא מסיק דמסברא יש לנו לומר כן דדבר הפוסל מוציא מידי פיגול ודבר המעכב בה מביא לידי פיגול כמו בשלמים ואין שייך להקשות שכן נוהג בכל הזבחים: **זה** הכלל כל הקומץ ונותן בכלי. בהג"ה: אין פיגול דקמיצה כנגד שחיטה ואין לו פיגול קודם שחיטה

מודה

[ועי' ב"מ מו: ועי' מ"ש על לידו]

עב א מיי' פי"ג מהל' פסה"מ הל' ב ופי"ח שם הלכה ו:

עג ב מיי' פי"ג שם הלכה ז

[ועי' תוס' מעילה ז. ד"ה חישב]

עד ג מיי' פי"ח שם הלכה ג:

עה ד מיי' פי"ג שם הלכה ו.

שיטה מקובצת

א] הריני שוחט ע"מ לקבל דמו למחר: ב] מחשבת והתניא יכול: ג] פנימית. ס"א אינו: ד] קמיה דבר פרא אמר ליה: ה] משלמים למדנו: ו] קאתיא ה"נ מרבויא דקרא קאתיא: ז] שמעתי מרבי רש"י גרים שטבילת אצבע מפגלת ול"נ מפגלת אצבע פירוש ר"ל כך אם חשב בשעת זריקה ע"מ לטבול למחר [מפגלת] הטבילה וזה אינו דאין זה מחשב בעבודה לאכילת אדם או למזבח. מהר"פ: ח] מפגלת בה אות ן' נמחק: ט] אין הכל משלמים למדנו פרש"י ודקשיא לך כו' תימה אמאי לא אמרינן כמו כן הואיל וטבילת אצבע מעכבת בחטאת והולכה מעכבת בשלמים מה עבודה המעכבת בשלמים (הטביאה) [מביאת] לידי פגול אף טבילה המעכבת בחטאת הפנימית (המביאה) [מביאה] לידי פגול [וי"ל] טבילת אצבע לא שייך כלל בשלמים אבל שלא לשמו דשייך קצת בשלמים לענין דאין מרצין שפיר ילפינן זה מזה. מהר"פ: י] אלא כיון דלא סגי. פ"ה כיון דלא סגי (איהו) כו' עד למזבח וא"ת א"כ מהאי טעמא ברמאות חיצונות נמי ליפסיל טבילת אצבע דלא סגי כו' ועוד קשה דבהקומץ זומא אמר ר' ינאי הולכה בזר פסולה משום דכיון דלא סגי דלא עביד עבודה חשובה היא והכי דהוי האי טעמא במסקנא ואמר הר"ם(דמשני)[דמדשני] בייבוריה קרא לכתוב בפנימית וטבל ובחיצונית לא כתיב וטבל אלא ולקח ש"מ דלא אמרינן הך טעמא דכיון דלא סגי גבי חיצונית וכן למסקנא לכך לא אמרינן הך סברא דלא סגי משום דא"כ אמאי כתיב בפנימית ולא כתיב בחיצונית הא שייך האי טעמא אף בחיצונית אלא ודאי האי סברא דלא סגי אע"ג דהוי בעלמא הכא ליתא וניחא הכל: יא] לא הא רבנן כו'. כלומר בין למר ובין למר הולכה היא אלא הא רבנן והא ר"ש כלומר הא ר"ש דהולכה לא פסלא במחשבה וה"ה טבילת אצבע נמי אע"ג דטעמא דר"ש בהולכה משום דאפשר לבטלה והכא בטבילת אצבע אי אפשר לבטלה מ"מ כיון דלא חשיבא טבילת אצבע עבודה רק מטעם הולכה לא יפסל בה מפני מחשבה מהולכה. כך נראה למורי מהר"פ ז"ל: יב] דבר ע-רא אכילת: יג] וכי נמי: יד] הזבחים כדינן של שלמים הס"ד: טו] וקבל או הלך שלא לשמו לא יצאו: טז] דפסול ביה: יז] מפגלת ול"נ מפגלת אצבע: יח] וחוץ למקומו: יט] לאכול ממנו חוץ [...] טבילה מוציאתו: כא] למקומו דבשלמים: כב] למקומו דשלמים: כג] שהרי פסולו: כד] טעם לומר בשלא: כה] הדם מביאו לידי: כו] המוטק כו': כז] הבשר שהן שירים אף זה ותיבות והבשר [...] כח] עבודות מפגלים מהיקישא: כט] לקמן בדרך היקישא: ל] אדם דם לאו: לא] הפשוט מנאי אי טבילת אצבע הוי כהולכה או לא הס"ד:

[צ"ל והתניא]

[לקמן כח: מנחות יג. חולין פה:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' קמיה דבר פדא: (ב) שם משלמים למדנו אי מה: (ג) שם כלום למדנו כצ"ל וכן בכל העמוד: (ד) רש"י ד"ה ופרכינן וכו' למדנו וכי דין: (ה) ד"ה הואיל וכו' דכהדיא: (ו) ד"ה אלא וכו' מה יש לך לומר טעמא: (ז) ד"ה הכא נמי וכו' בכלל מביאה הס"ד: (ח) ד"ה אלא כיון וכו' לקרבו למזבח:

גליון הש"ס

גמ' הא דאמר. עיין לעיל דף ט ע"ב תוס' ד"ה מחשבין:

מנחות יב.

ר"ל על כרחיה היינו קבלה עבודה חשובה

ז"ק

נ"א מן הבשר בשם שירים אך וכו' ז"ק

*כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין בו משום פיגול אלא הא והא רבנן ולא קשיא כאן בחטאות החיצונות כאן בחטאות הפנימיות חטאות החיצונות פשיטא (א) א] לא כתיב בהו וטבל אצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל וכתיב ולקח ואי אתי קוף רמי להו אידיה בעי למישקל זימנא אחריתי (ב) כמאן דכתיב וטבל דמי [קמ"ל] ב] להכי לא כתיב וטבל דמשמע הכי ומשמע הכי: רבי שמעון מכשיר בהילוך: א"ר שמעון בן לקיש ג] מודה רבי שמעון בהולכת חטאות הפנימיות שמחשבה פוסלת בהו הואיל ועבודה ד] שאין יכול לבטלה והאמר *רבי שמעון כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פיגול ה] א"ר (ג) יוסי ברבי חנינא מודה היה לפסול מקל וחומר ומה שלא לשמן שהוכשרו בשלמים פסול בחטאת חוץ לזמנו שפוסל בשלמים אינו דין שיפסול בחטאות (ד) ו] ואשכחן חוץ לזמנו חוץ למקומו מנלן אי מחוץ לזמנו מה לחוץ לזמנו שכן כרת אי משלא (ה) לשמה שכן נוהג בבמה ז] (חיוב) שלא לשמן במאי נוהג בפסח וחטאת פסח וחטאת בבמה לא ח] קרבו *איבעית אימא הקישא הוא *שלישי זה חוץ לזמנו פיגול ט] [זה] חוץ למקומו אמר רבא אם תימצי לומר ר' שמעון סבר לה כבריה דאמר *בין האולם ולמזבח צפון אין מחשבה מועלת בהולכת חטאות הפנימיות אלא מפתח אולם ולפנים ואם תמצי לומר סבר לה כרבי יהודה דאמר תוך עזרה מקדש אין מחשבה מועלת בהולכת סילוק בזיכין אלא מפתח היכל ולחוץ ואם תמצי לומר *סבר קדושת היכל ואולם חדא היא אין מחשבה מועלת אלא מפתח אולם ולחוץ ואם תמצי לומר תוך הפתח כלפנים אין מחשבה מועלת אפילו פסיעה אחת אלא בכדי הושטת ידו ואם תמצי לומר סבר הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה אין מחשבה מועלת כלל: א"ל *אביי לאמוריה דרב חסדא בעי י] מיניה מרב חסדא הולכה בזר מהו א"ל כשרה ומקרא מסייעני °וישחטו את הפסח ויזרקו הכהנים יא] את הדם מידם והלוים מפשיטים מתיב רב ששת *זר ואונן

שיכור

רש"י

כל קרבן שאינו על מזבח החיצון כשלמים. שנמצא מהם פיגול לכל הזבחים אין בו משום פיגול לקמן בפרק בית שמאי (דף מג.): בחטאות החיצונות. אינה מפגלת דלא כתיב בהו וטבל אלא ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו והאי לקיחה קבלה היא ומינה ילפינן קבלה לקמן באיזהו מקומן (דף מח.): אינטריכא מהו דתימא הואיל וכתיב ולקח. דמשמע הוא בעצמו יקח: ואי אתי קוף ורמי להו אידיה. על אצבעו בעי מיהדר ומשקל אלמא ולקח נמי יב] אאצבעו קאי שיטבול אצבעו אימא כמאן דכתיב וטבל דמי: להכי לא יג] כתביה טבילה. בהדיא אלא כתב קבלה יד] ומדסמכיה אאצבעו ונתן הוא דיליף לטבול אצבעו שצריך ליקח בעצמו ולטבול דמשמע הכי דלא תהא טבילת אצבע טו] עבודה חשובה בהן לפגל מדלא אחשבה קרא להצריכה בפירוש ומשמע הכי בצריכה היא לטבול טז] בחטאות (ו) החיצונה ולא דנישקל קוף ולירמייה לדם על האצבע דבעינן לקיחת אצבע מעליותא דולקח נמי אאצבע קאי: שאי אפשר לבטלה. *דלאו אורח ארעא לשחוט בהיכל ועל כרחו הוא שוחטו בעזרה ומוליכה בהיכל לקרנות מזבח פנימי ולהזאת פרוכת: כל שאינו. כל קרבן שאין מתן דמו על מזבח החיצון לאפוקי חטאות הפנימיות וקס"ד דה"ה לפסול יז] דשלא לשמו: מודה יח] הוא לפסול. נהי דאין בהן פיגול להתחייב כרת על אכילתו אבל מודה הוא דמחשבה חוץ לזמנו פוסלתו מק"ו והכי נמי הוה מצי לתרוצי ליה אנן במחשבה שלא לשמו קיימינא דפסלה בהו אלא דבעי רבי יוסי בר' חנינא לאשמועינן דמחשבת חוץ לזמנו פסלה בהו לר"ש: חוץ לזמנו הפוסל בשלמים כו'. ומיהו כרת לא נפקא לן בו מינה דהא ק"ו מכח שלא לשמו אתי ודיו לבא מן הדין להיות כנדון: חוץ למקומו מנא לן. דהא חוץ למקומו נמי בשלמים כתיב ומינייהו גמרינן לכל הזבחים ולר' שמעון דלא גמר מינייהו אלא חיצונות כמותן מנ"ל דפסלה בפנימיות: אי מחוץ לזמנו. במה מצינו: אי משלא לשמו. ובק"ו דכ' לעיל: שכן נוהג בבמה. יט] [בקרבן במת יחיד בשעת היתר הבמות שהרי שנוי קדש הוא תאמר בחוץ למקומו דלא שאין מחיצה בבמה] וכל הבקעה מקומו עד סוף העולם: ומשני שלא לשמו במאי נוהג. באיזה קרבן אתה מוצא פסולו בפסח וחטאת והני בבמה לא קרבי דתנן לקמן (דף קיז.) כל הנידר ונידב קרב בבמה ושאינו נידר ונידב אינו קרב בבמה: ואיבעית אימא. חוץ למקומו מחוץ לזמנו אתי ולא פרכינן שכן כרת דהיקשא הוא דאיתקש חוץ למקומו לחוץ לזמנו בפ' שני (לקמן דף כח.) בקרא אחרינא דאמרינן אם האכל יאכל ביום השלישי זה מחשבת חוץ לזמנו לא יחשב לו פיגול יהיה קרא יתירא הוא לאתויי חוץ למקומו וכיון דאיתקוש גמרינן מהדדי ואין משיבין על ההיקש: אמר רבא את"ל ר' שמעון סבר לה כבריה דאמר. לקמן בפ' שני (דף כ.): בין האולם למזבח צפון. חלק צפוני שבעזרה שבין האולם ולמזבח אע"ג דלא קרינן ביה על ירך המזבח צפונה דהא במערבו של מזבח הוא הוי צפון לענין שחיטת קדשי קדשים: אין מחשבה מועלת כ] בחטאות הפנימיות. אפילו לפסול: אלא מפתח האולם ולפנים. שאם חישב בהולכת הדם ממקום כא] שחיטתו עד האולם אינה מחשבה שהרי אפשר לבטל הולכה זו לשחוט אצל פתח האולם אבל אי סבר כרבי יוסי דפליג אדרבי אלעזר בר' שמעון ואומר אין צפון אלא כנגד המזבח מקיר כב] המזבח צפוני עד כותל העזרה צפונית הויא לה עבודה שאין יכול לבטלה דהא חטאת טעונה צפון לשחיטתה דכתיב במקום אשר תשחט העולה וגו' וצפון בעולה כתיב: ואת"ל. ר' שמעון סבר לה כר' יהודה דאמר לקמן בפ' קדשי קדשים (דף נט.) תוך עזרה מקדש כל רצפת העזרה בין האולם ולמזבח מקודשת להקטיר חלבים כמזבח עצמו דכתיב ביום ההוא קדש המלך את תוך החצר ותניא לקמן דברים ככתבן דברי ר' יהודה: אין מחשבה מועלת. לר' שמעון בהולכת בזיכי לחם הפנים שהן מתירין את הלחם כדם המתיר את הבשר וכקומץ המתיר את השיריים והלחם מתפגל במחשבת עבודת הבזיכים הואיל והן מתירין כג] *)רבי שמעון אי כרבי יהודה סבר לה אין מחשבת הולכה מועלת בה לפסול אלא מפתח היכל ולחוץ משהגיע לפתח היכל עד שמגיע ליציאת אולם לרצפת העזרה שלפניו דבכל ההיכל לא מהניא מחשבה שהרי כל ההיכל כשר להושיב שם שלחן לסדר עליו עד הפתח והאולם. כי עזרה כד] סבירא לן ומן האולם ולחוץ נמי לא מהניא מחשבה בהולכה שהרי אפשר להקטירו על רצפת העזרה מיד אם ירצה נמצאת הולכתו עד המזבח שלא לצורך: ה"ג ואת"ל סבר רבי שמעון קדושת אולם והיכל חדא היא אין מחשבה מועלת אלא מפתח אולם ולחוץ. כלומר ה' אמות של עובי כותל פתחו של אולם דבכל חללו של אולם לא מהניא דכפנים דמי וחוץ לפתח לא מהניא דאפשר להקטיר שם: ואת"ל סבר כה] לה תוך פתח האולם כלפנים אין מחשבה מועלת אפילו פסיעה שלימה אלא בכדי הושטת ידו. עומד בפתח האולם ומושיט ידו לרצפה היינו הולכה ומהניא בה מחשבה: הכי גרסינן ואם תמצי לומר הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה אין מחשבה מועלת כלל. דהא הושטת ידו הולכה שלא ברגל היא. ויזרקו הכהנים את הדם מידם. [מידם] של שוחטין משמע כו] ושוחטין זרים נינהו ואשמועינן קרא שהזרים לוקחין אותו מיד המקבל ומוליכין אותי כז] לזרוק:

שיכור

*) נ"א ואי ר"ש כר' יהודה סבר כו' נ"ק

תוספות

מודה היה לפסול מקל וחומר. מכאן מתרצים הא דפ' הנזקין (גיטין דף נד: ושם) דקאמר ר' יוסי כהן גדול ביום הכפורים יוכיח דכי אמר פיגול מהיכן ור' יוסי סבירא ליה כר"ש בפ' הקומץ זוטא (מנחות דף יג.) דאין פיגול אלא בדבר הנעשה על מזבח החיצון ולמאי דאמר הכא דמודה הוא לפסול ניחא דפיגול לאו דוקא ועוד יש לפרש היינו שלא לשמה ולא נהירא: ומה שלא לשמן כו'. תימה מה לשלא לשמן שכן נוהג בד' עבודות תאמר בחוץ לזמנו שאינו נוהג אלא בזריקה וכי האי גוונא פריך לעיל (דף ד.) כח] *(מה לחוץ לזמנו שכן כרת) ויש לומר דאי הוה פריך הכי הוה עביד ק"ו משנוי בעלים כט] *דהוי כפיגול בזריקה ומיהו קשה מה לשנוי בעלים שכן פוסל בזביחה בפסח ל] *או בזריקה לחודיה וי"ל דשלא לשמן יוכיח וילפינן במה הצד משנוי קדש ושנוי בעלים לא]: הג"ה תוך עזרה מקדש. טעמא דרבי יהודה לקמן בפרק קדשי קדשים (דף נט.) וצריך לדקדק לר' יהודה כיון דעזרה מקדש *היכי משכחת לה בפסולין דאם ירדו לא יעלו וי"ל דמשכחת לה [באותם] דירדו בלשכה או באולם או על גבי דף *ועדיף מאויר דאמר פ"ב (לקמן כו.) תלה ושחט פסול א"כ שחט על הרצפה ואח"כ נתן על הדף דהשתא ירדו *וצ"ע דלקמן (דף קכ.) מבעיא להו ירדו מהו שיעלו [וי"ל דשחט על הרצפה ואח"כ נתן על הדף] ועוד יש לומר דמודה רבי יהודה בדמים לקמן דבעי מזבח והדם לא עלה ברצפה ותו דלשון אם עלו דנקט היינו לדינא דקודם דאתא דוד וקדיש רצפה וקודם בנין שלמה. הג"ה לב]:

שיכור

עין משפט נר מצוה

עו א מיי' פי"ח מהל' ביאת מקדש הל' ה ג והלכה טו ופי"א מהלכות פסה"מ הלכה טו סמג לאוין שם:

עז ב מיי' פ"ט מהל' ביאת מקדש הל' טו ופי"ב הלכה ז סמג לאוין ש:

עיין כסף משנה שנדפס בשם הרב הגאון המפורסם הכ"ד דמדינת ספאלין שמיישב בטוב טעם שאין מהלוכו למחוק כו' ע"ש

*דלא הוי פיגול אלא בזריקה נ"ק

דלא עדיף מאויר נ"ק

ע' רש"ק ותלמידי גרסאות רש"ק

שיטה מקובצת

א] פשיטא דלא. נ"ב להכי לא כתיב וטבל כו'. וא"ת והיאך ס"ד לומר דלכתוב וטבל ולשתוק מולקח והא אצטריך לקמן לומר שתהא קבלה לשם חטאת וגם דקבלה טעונה צפון וי"ל דה"ק לכתוב תרתי וטבל עם ולקח: ג] מודה ר"ש כו'. פרש"י דלאו אורח כו' וקשה דאמרינן לקמן שלמים ששחטן בהיכל כשרים וכו' משום שלא יהא טפל חמור מן העיקר ולא פסלינן משום דלאו אורח ארעא ועוד דאמרינן התם עובד אדם עבודת רבו במקום רבו משמע דשפיר הוי אורח ארעא לכך נראה למורי דטעמא משום דחטאת טעונה צפון ובהיכל לא הוי צפון דאפילו למ"ד בין האולם ולמזבח קרוי צפון מודה דמרית החליפות ואילך לא הוי צפון וכ"ש בהיכל עצמו שמחיצות ההיכל מפסקת: ד] שאי אפשר לבטלה (ותיבות שאין יכול נמחק) והאמר ר' שמעון וכו'. וקס"ד דפסול שלא לשמו נמי ליתנהו בה וכ"ש פסול דחוץ לזמנו דלא יליף כלל משלמים ולכך פריך לריש לקיש ומשני דמודה לפסול אף חוץ לזמנו מק"ו ושלא לשמו אית ליה דמודה בה ר"ש וה"ה דהוי מצי למימר אנן בשלא לשמו קיימינן [ולא] בפיגול אלא דרוצה לתרץ לדבריו דאף בחוץ לזמנו דקפריך ליה מודה ר"ש דאף הוא פסול: ה] א"ר יוסי בר' חנינא. עי' תוס'

מסורת הש"ס

[לקמן מג. מו: שבועות ז.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' פשיטא כה לא כתיב: (ב) שם זימנא אחריתי אימא כמאן כו': (ג) שם אמר רבי יוסי בר' חנינא מודה הוא לפסול וכו' שלא לשמו: (ד) שם אשכחן בל"ל ואות ו' נמחק: (ה) שם אי משלא לשמו וכו' ולא לשמו: (ו) רש"י ד"ה בחטאות הפנימיות ולא דליסקול:

[לקמן מג. מו: שבועות ז.]

ס"פ נ"ג

[לקמן כח.]

רש"ק

[שם כ. יומא לו.]

[לקמן נט. עירובין ב. יומא מד:]

יומא מט.

ר"א רב ששת

שם רש"ק

דה"ב ל

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שא"א לבטלה דלאו אורח ארעא. ע' לקמן דף ס"ב ע"א תוס' ד"ה ומה וכו'

הגהות וציונים

ו] אשכחן אות ו' נמחק : ז] בבמה שלא לשמו : ח] לא קרבי ואבעית אימא היקשא הוא . עיין תוס' מנחות (דף עט ע"א) : ט] פיגול זה חוץ למקומו : י] בעי מיניה. פי' שא"ל לאמורא שישאל מרב חסדא : יא] את הדם נמחק : יב] נמי אאצבע אות ו' נמחק : יג] לא כתב ביה טבילה : יד] ומדסמכי אצבעו אונתן הוא דיליף לטבילת אצבע : טו] אצבע חשובה עבודה : טז] לטבול בחטאות : יז] לפסול בשלא : יח] מודה הוא לפסול נהי כו' כרת על אכילתן אבל מודה הוא דמחשבת חוץ : יט] בבמה בקרבן במת יחיד בשעת היתר במות שהרי שינוי קודש תאמר בחוץ למקומו דלא שאין מחיצות בבמה וכל הבקעה : כ] מועלת בהולכת חטאות הפנימיות : כא] ממקום שחיטה ועד האולם : כב] מקיר המזבח הצפוני : כג] מתירין ור"ש : כד] עזרה סבירא לן ס"א לא חשיב : כה] תיבת לה נמחק : כו] משמע השוחטין זרים : כז] המקבל ומוליכין אותו לזורק שהמקבלים את הדם היו כהנים והזרים היו מוליכין לזורק הס"ד ומה"ד אונן כל זמן שלא נקבר מתו הס"ד : כח] תיבות מה לחוץ לזמנו שכן כרת נמחק : כט] בעלים שאינו בד' עבודות כדין פיגול ואח"כ איכא למיפרך מה לשינוי בעלים שכן פוסל בזריקה עצמה תאמר בפיגול שאינו [אלא אם] מחשב מעבודה לעבודה ותירץ הר"ם דעבדינן ק"ו ממקום ומה מקום כגון שלמים דשלא לשמן לא פסל בהו תוך לזמנו פסל בהו חוץ ... מקום כגון בחטאת דשלא לשמו פסל בהו אינו דין שיפסול בה חוץ לזמנו והשתא ליכא למיפרך מה לשלא לשמו כיון דמכח ק"ו מקום גמרינן . לשון תוס' הר"פ : ל] בפסח תאמר בחוץ לזמנו שאינו פוסל אלא בזריקה וי"ל דשלא לשמו יוכיח : לא] בעלים ע"ב : לב] הג"ה ע"כ :

ג' ה"ג וכר"י דאמר וכו' לרבי יהודה

עח א מיי' פ"א מהל' ביאת מקדש הל' א ופ"ט שם הלכה טו סמג לאוין ש"ב :

[וע' תוס' בכורות מה: ד"ה וגאלר]

עט ב מיי' שם פ"ו הל' א ופ"ט הלכה טו :

פ ג מיי' פ"ה שם הלכה יח ופ"ט הל' טו :

[לקמן כח: יומא מב. מנחות ו. ו:]

פא ד מיי' פ"ה שם הל' יח ופ"ט הלכה טו ופ"ד מהל' עבודת יוה"כ הלכה א

פב ה מיי' פ"א מהל' פסה"מ הלכה כג

פג ו מיי' פ"א מהלכות פרה הלכה יא ופ"ד הלכה יז :

[ע' לעיל ו: מנחות נב: מ"ק ז:]

פד ח מיי' פ"א מהל' פסה"מ הלכה כב

כ"מ קשיא

פה ט י מיי' פ"א מהל' קרבן פסח הלכה יד :

פו כ מיי' פ"א מהלכות פסה"מ הלכה כג :

תורה אור

שיכור ובעל מום בקבלה בהולכה בזריקה פסול וכן יושב וכן שמאל תיובתא והא רב חסדא קרא קאמר א] דעביד מעשה אצטבא בה ורב יוסף דאמרי תרוייהו הולכה בזר מחלוקת ר' שמעון ורבנן רבי שמעון דאמר עבודה שאפשר לבטלה לאו עבודה היא כשרה בזר לרבנן פסולה א"ל אביי ב] והא שחיטה דעבודה שא"א לבטלה וכשרה בזר א"ל שחיטה לאו עבודה היא ולא והאמר ר' זירא אמר רב שחיטת פרה בזר פסולה ואמר רב (א) עלה ג] אלעזר וחוקה כתיב בה שאני פרה דקדשי בדק הבית היא ולאו כל דכן הוא קדשי בדק הבית הויא עבודה קדשי מזבח לאו עבודה היא אמר רב ששא בריה דרב אידי מידי דהוה אמראות נגעים דלאו עבודה היא ובעיא כהונה והרי הולכת אברים לכבש דעבודה שאפשר לבטלה היא ופסולה בזר דכתי' והקרי' הכהן את הכל [והקטיר] המזבחה ואמר מר זו הולכת אברים לכבש היכא דגלי גלי והיכא דלא גלי לא גלי ולאו כל דכן הוא ומה הולכת אברים לכבש דלא מעכבא כפרה בעיא כהונה הולכת דם דמעכבא כפרה [לא כ"ש] (מיבעיא) איתמר ד] [נמי] אמר עולא א"ר אלעזר הולכה בזר פסולה אפילו לרבי שמעון איבעיא להו הולכה שלא ברגל שמה הולכה או לא שמה הולכה ת"ש וכן יושב וכן שמאל פסול הא עומד דומיא דיושב כשר דלמא יושב דקשיף מישף עומד דומיא דיושב ה] דנייד פורתא ת"ש שחט ישראל וקבל הכהן נתנו לחבירו וחברו לחבירו התם נמי דנייד פורתא ומאי קמ"ל ברוב עם הדרת מלך ת"ש קבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר אימא יחזור הכשר ויקבלה איתמר אמר עולא א"ר יוחנן הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה

אפשר

שיכור. היינו שתוי יין ו]: מעשה אילטבא. עומדין במקומן הזר אצל הכהן המקבל והכהן נותנו לו ואוחזו עד שבא הזורק ונוטלו מידו ואין הזר ז] מקרבן אצל המזבח לא בהולכת רגל ולא בהושטת יד אלא כאילטבא זו שמניחין כלי עליה: והא שחיטה כו'. אלמא טעם לא בהא תלי וליכא למיפשט לרבנן דמשום דסבירא להו דהולכה אי אפשר ח] לבטל א"כ בשחיטה דאי אפשר לבטל תיפסל בזר והא שחיטה בזר כשרה: ומשני שחיטה לאו עבודה היא. מדאיתכשרו בה כל הפסולים אבל מידי דהוי עבודה ואי אפשר לבטלה פסול בזר: ואמר רב עלה. לפרושי ט] למילתיה מאי טעם פסולה דכתיב בשחיטתה ונתתם אותה אל אלעזר הכהן ושחט וכתיב בה בפרה חוקה כל היכא דכתיב חוקה עכובא: שאני פרה. י] וחילוק טעם זה אינו מטעם עבודה דהא אינה קדושת מזבח אלא קדושת דמים בעלמא כקדשי בדק הבית ועל כרחך טעם הפוסל בה לאו משום תורת עבודה אלא גזירת הכתוב בעלמא היא אבל בקדשי מזבח דשייכי בהן יא] עבודות לא חשיבא להיות עבודה: הולכת אברים אפשר לבטלה. שאם רצה מפשיט ומנתח אצל המזבח: היכא דגלי גלי. הולכת אברים דגלי בהן כהן בעינן כהן אבל הולכת הדם דלא גלי בהו כהן לרבי שמעון יב] דאפשר לבטלה לא בעי כהן: אפילו לר' שמעון. דאע"ג דאמר ר' שמעון לא פסל בה מחשבה משום דאין היתר הקרבן תלוי בה ולא קרינא בה דברים המביאים לידי אכילה אבל עבודה הוי ליפסל בזר: שמה הולכה. (ב) ופסלה בה מחשבה לרבנן או אם עשאה זר פסולה: או לא שמה הולכה. ולא פסלה מחשבה: וכן כהן יושב. קתני דפסול בהולכה יג] (ג) [הא עומד] דאינו מוליך אלא בהושטת יד דומיא דיושב כשר אלמא שמה הולכה: דשייף מישף. שמגרר עצמו אצל המזבח שייף משפשף בקרקע שייף מגרר כמו שייף ליה מישחא (שבת דף יג:) שף אחת ובועט שתים (מנחות דף עו.) פדיי"ר ודכוותה דוק מיניה בעומד דכשרה דנייד פורתא בפספוף רגלים: ת"ש דתנן בסדר הפסח שחט ישראל כו'. כן היה דרכן לעשות: נתנו לחבירו. דקתני התם הכהנים עומדים שורות שורות: יחזיר לכשר. שנתנו לו ואשמעינן יד] תרתי בה חדא דלא מיפסל במאי דאפסקיה פסול (ד) ואשמעינן טו] בה דהולכה זו שעשה הכשר שלא ברגל שהושיט לפסול שהיה עומד בלד המזבח לא נעשית בהכשר ולא שמה הולכה דקתני יחזירנה למי שנתנה לו טז] ואי הולכה שלא ברגל שמה הולכה אמאי יחזירנה לאחור יבא כשר ויטלנה מידו לגד המזבח יז] וזה לא יושיטנה לו אלא המעשה אצטבא בעלמא עביד: אימא יחזור כשר. לגד המזבח ויקבלנו יטלנו מיד הפסול דהולכת (ה) כשר קמא כשרה לא שמה הולכה. ואינה כשרה להוליכה כן ואין מחשבה מפגלת בה:

אפשר

שיכור. פירש בקונטרס שתוי יין ולא משמע כן בפרק מומין אלו פסולין באדם (בכורות דף מה:) אלא שיכור בשאר דברים המשכרים יח] ודלא כר' יהודה דאמר מחלי עבודה מיהו שיכור דתנן התם ודאי לא הוי שתוי יין כדפרי' התם בההיא דבהדי מומין דמחלי עבודה בעי למיתנייה אבל שיכור דהכא פשטיה משמע שתוי יין והא כדאיתא והא כדאיתא ולכולי עלמא מחלל לעבודה כדפריך התם בפשיטות אחולי מיחל עבודה הוא: והא שחיטה שאי אפשר לבטלה וכשרה. פרש"י אלמא לאו באפשר לבטלה תלי ואת אמרת לרבנן פסול ותימה דמאי פירכא לרבנן ודאי לא בהא תלי והא דפסלי בהולכה משום דמקבלה ואילך מצות כהונה אלא פריך דמכשיר לר' שמעון משום דאפשר לבטל הא לא תלי בהא מדמכשר זר בשחיטה אע"ג דאי אפשר לבטלה ובסמוך דפריך מהולכת אברים לרבי שמעון פריך וכן יט] דמייתי אמר ר' אלעזר הולכה בזר פסולה כ] לרבי שמעון: הג"ה שחיטה לאו עבודה היא. פירש בקונטרס מדאתכשרו בה כל הפסולים ואי אפשר לומר כן כא] דאהכשר זר גופה מייתי לה כב] [הכא] ובפ"ק דמנחות (דף ו:) ומיהו יש ליישב פירושו דכיון דבשום מקום לא בעי כהן בשחיטה לאו עבודה היא ולהכי פריך עלה מפרה וה"ר יעקב דאורליינ"ש מפרש לאו עבודה היא לפי ששוה בחולין ובקדשים א"כ לאו מטעם עבודה גזה המקום שחיטה ולי נראה לאו עבודה היא מדמכשרינן לקמן בפ' שני (דף כו.) עומד בדרום והושיט ידו לצפון ושחט בקדשי קדשים ובמקבל פסול דדרשינן אותו בצפון ולא שוחט בצפון אבל כג] מקבל בצפון ובשלמים מכשירין עומד בחוץ והושיט ידו לפנים ושחט ואם קבל קבלתו פסולה דדרשינן בפ' כל הפסולין (לקמן דף לב:) בן הבקר לפני ה' ולא שוחט לפני ה' אבל קבל קבלתו פסולה משום דכתיב לעמוד לפני ה' לשרתו אלמא כל שירות לפני ה' ש"מ כד] מדמכשיר רחמנא עומד בחוץ והושיט ידו לפנים ושחט מכלל דשחיטה כה] לאו עבודה היא ועוד מדאמר בההיא שמעתא בפ"ב (דף כו.) כו] נתלה ושחט שחיטתו כשרה דשחיטה על ירך אמר רחמנא ולא שוחט על ירך (אמר רחמנא) אלמא דשחיטה לאו עבודה היא דאי עבודה היא לא הוה מכשר רחמנא בכי האי גוונא דהא כז] נתלה וקבל אמרינן דקבלתו פסולה משום דאין דרך שירות בכך ומדפריך הכא ובפ' חטאת העוף (לקמן דף סח:) ובפ"ק דמנחות (דף ו:) מפרה דאמר רב שחיטת פרה בזר פסולה משמע קצת כפי' הקונטרס מיהו גם לפי מה שפירשתי יש ליישבו אבל קשה לי לפירושו דא"כ לשמעון התימני דבעי פרק כל הפסולין (לקמן דף לב:) שיהא כח] ידיו של שוחט לפנים מן הנשחט הויא שחיטה עבודה א): שאני פרה דקדשי בדק הבית היא. בפ"ק דחולין (דף יא.) פירשתי ב): והרי הולכת אברים לכבש דאפשר לבטלה ופסולה בזר דכתיב והקריב הכהן את הכל המזבחה ואמר מר כו' כט] שאני הכא דגלי קרא. הקשה ה"ר אליהו מאברוויקא הקדוש דבפ"ב דיומא (דף כז.*) אמרינן מדאצטריך למכתב כהן בהולכת אברים לכבש פי' לגופיה לא אצטריך אלא לגלות דהולכת עצים למזבח לא בעי כהן ומדאצטריך מעוט להולכת עצים א"כ סידור ב' גזרי עצים בעי כהונה ל] ג) (בלאו קרא מטעם) וא"כ רבי שמעון דבעי ב' כהנים התם (דף כו:) לשני גזרי עצים מנא ליה דהא כהן דכתב גבי הולכת אברים אצטריך לגופיה משום דאפשר לבטלה וי"ל דרבי שמעון לטעמיה דאמר התם (דף מה.) הנאת אליתא לא צריך למכתב ביה כהן דוכי תעלה על דעתך שזר קרב למזבח ורבנן אפשר דעביד במפוחא וא"כ רבי שמעון ע"כ שני גזרי עצים בעו כהונה בלא קרא מטעמא דוכי תעלה על דעתך כו' דכמו דלית ליה במפוחא לית ליה אפשר להו בזריקה אבל לרבנן אית להו בזריקה כמו דאית להו במפוחא וכן דגבי הולכת אברים לגופיה לא אצטריך דהא לית לא] טעמא דאפשר לבטלה אלא לגלות על שני גזרי עצים דבעי כהונה ובפ' הקומץ רבה (מנחות דף כ.) לב] אמר לא מלח כהן אלא זר פריך וכי תעלה על דעתך שזר קרב יש לומר דאפילו לרבנן דאית להו במפוחא וזריקה פריך שאין יכולין למלוח בטוב על ידי זריקה: לג] (כל זה בהג"ה דאיבעיא להו) ד) איבעיא להו הולכה שלא ברגל שמה הולכה או לא. פרש"י לפסול בה מחשבה וגם בזר דאי שמה הולכה מחשבה שלא לשמו או פיגול פוסלת בה ואי לא שמה הולכה לד] אינה קרויה עבודה וצריך להחזיר המזרק אחריו ולעשות הולכה ברגל וגם אם עשאה זר או יושב אין בכך כלום ויכול לתקנה לה] בכהן [בהולכת רגל] דכהן או אם זר מוליך [בהולכת רגל] פסולה [ואינו] יכול לתקנה בכהן להחזירה ולהוליכה כהן וקאמר ת"ש וכן יושב פסול הא עומד דומיא דיושב שאינו זז ממקומו כשר אלמא הויא הולכה ועשה עבודה כתקנה ולכך נמי כי עשאה מיושב פסול דכתיב לעמוד לשרת אבל מיושב פסול לא מצי מוכח דהויא הולכה עבודה בלאו דיוקא [משום] דדלמא לאו עבודה היא ויושב פסול היינו כי לא תקנה ולא החזיר הדם לאחוריו לעשות הולכה אחרת:

הולכה

א) [ע' תוס' יומא מב. ד"ה שחיטה שכתבו ישוב על זה] ב) [ע"ע תוס' ע"ז כג: ד"ה אלא מעתה] ג) רש"קמ"ז ד) ע' נ"ק שמהפך הגי' של תוס'

נ"א לבטל ותיפסל בזר א"כ כו' נ"ק

יומא מב. ע"ש מנחות ו: לקמן סח:

[יומא מב. וש"נ]

לעיל ד. לקמן כו' לב. פסחים סה: חגיגה יא. [יומא כו. מנחות י.]

מנחות יג:

ג' ה"ג פסול הא אינו יושב ואינו מוליך אלא בהושטת יד כו' נ"ק

[לקמן לג.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואמר רב פפא עלה אלעזר וחוקה: (ב) רש"י ד"ה שמה וכו' פסלה בה מחשבה: (ג) ד"ה וכן וכו' דפסול בהולכה והא יושב אינו מוליך: (ד) ד"ה יחזיר וכו' פסול אידך אשמעינן וכו' דהאי הולכה: (ה) ד"ה אימא וכו' דכשר קמא:

[שם ד"ה הולכת]

שיטה מקובצת

א] קאמר דעבדי: ב] והא שחיטה. פ"ה נהי דרבנן עבדו אפשר כשאי אפשר מ"מ לא פסלה זר בהולכה שהרי יש עבודת שאי אפשר לבטלה (נמי) כגון שחיטה ומכשרה בזר אלמא טעמא דלאו הא בהא תליא ולא נהירא דשאני הכא דגלי קרא ועוד קשה דבסמוך פריך לר"ש מהולכת אברים והכא לא פריך לר"ש לכך נראה דה"פ איך יכשיר ר"ש בהולכה משום דאפשר לבטלה הוא והא אין הדבר תלוי בזה דהא שחיטה שאי אפשר לבטלה וכשרה בזר א"כ היינו טעמא דגלי קרא דמקבלה ואילך מצות כהונה ופסלינן בזר בכל ענין בין אפשר ובין לא אפשר וקודם קבלה בכל ענין כשר והולכה בזר פסולה ואפילו לר"ש דלא [פסל בהולכה] בשלא לשמו (דלא דפסלה לר"ש) הואיל ואפשר לבטלה דשאני מחשבה דשלא לשמו דהוי כמחשבת פיגול דהתם כתיב ואם האכל יאכל דבעינן דברים המביאין לידי אכילה הלכך כיון דאפשר לבטלה ואין היתר הקרבן תלוי בהולכה (לזר) [לא] פסלה בה מחשבה אבל מ"מ עבודה היא ופסולה בזר: ג] עלה ס"א מאי טעמא: ד] אתמר נמי: ה] דנייד פורתא. [ויתימה] אי אמרת בשלמא דלא נייד אשמועינן דהולכה שלא ברגל שמיה הולכה אלא אי אמרת דנייד מאי אשמועינן. הר"פ: ו] יין לקמן בפ"ב יליף מקראי דכל הפסולין מחללין העבודה חוץ מן השחיטה: ז] הזר מקרבו: ח] אפשר לבטלה דא"כ: ט] לפרושי טעמא למלתא מאי טעם פסולה דכתיב אלעזר בשחיטתה: י] פרה חילוק: יא] בהן עבודה לא אות ו' ת' נמחק: יב] שמעון דלא משוי אפשר לבטלה כאי אפשר: יג] בהולכה הא יושב אינו מוליך אלא בהושטת יד ולא פסול אלא משום יושב דבעינן לעמוד ולשרת הא עומד ומוליך ותיבות דאינו א"א ל"ש ונמחק: יד] ואשמועינן בה תרתי חדא: טו] תיבת בה נמחק: טז] לו ס"א צריך שיחזיר לכשר שנתנה לו ואי: יז] המזבח וזר לא: יח] המשכרים לר"י תיבת ודלא נמחק: יט] וכן נראה: כ] פסולה אפילו: כא] כן והרי בהולכה נמי על זה אני דנין דלהכשר [בזר] ויש ליישב פי' הקונטרס לאו עבידה דלא מצינו בשום מקום דהקפידה תורה להצריך בה כהן הלכך אע"ג דאי אפשר לבטלה ישרה בזר ופריך והרי שחיטת פרה דבעינן כהונה אלמא עבודה היא ואפ"ה כשרה בזר בשאר קדשים:

שיטה מקובצת

כב] הכא מהר"פ: ובפ"ק: כג] אבל המקבל: כד] ש"מ מדאכשר: כה] דשחיטה. ס"א מכלל דשאר שחיטות לאו שירות היא: כו] דנתלה: כז] דהא דנתלה: כח] שיהא ידי השוחט לפנים: כט] כו' ומשני דשאני: ל] תיבות בלאו קרא מטעם נמחק: לא] לית להו: לב] רבה דאמר: לג] תיבות כל זה בהגה דאיבעיא להו נמחק: לד] הולכה אינה כו'. זה לשון תלמיד הר"פ הולכה שלא ברגל לענין דפסלה בה מחשבה לרבנן או אם עשה זר פסולה כך פי' הקונטרס ולא נהירא דמאי בעי אם פסל בה מחשבה ופשיט ליה מדקאמר הא עומד דומיא דיושב לפשוט ליה הא מפשיטות המשנה דפסלה יושב אלמא הולכה שלא ברגל הולכה וחשיבא עבודה היא דאי לאו עבודה היא אמאי מיפסלא ביושב דלענין דמפסל בה מחשבה פשיט ליה דפסולה דאי שמה הולכה א"כ איפסלא במחשבה ואי לא שמה הולכה אם כן הוי הולכה כמי שאינו וצריך לחזור ולעשותה אלא לענין לחזור ולעשות קא בעי והכי קאמר הולכה שלא ברגל שמה הולכה לענין שלא חסר עבודת הולכה ואינו צריך לחזור ולעשותה או לא שמה הולכה והוי ממש חיסר עבודת הולכה ואפילו אם עמד כהן צריך לחזור ולעשותה הלכך פשיט ליה מדיוקא דעומד דומיא דיושב כשר אלמא דשמה הולכה דאי לא שמה הולכה היאך עומד דומיא דיושב כשר הרי חסר עבידה ע"כ: לה] הכהן בהושטת יד דכתן ואי שמה עבודה אם זר מוליך בהושטת יד פסולה ואינו יכול כו' תיבות בהולכת רגל או בהולכת רגל נמחק.

אפשר לתקונה או לא אפשר לתקונה ת"ש קבל הבשר ונתן לפסול יחזיר לכשר א] ונהי נמי דיחזור הכשר ויקבלנו אי סלקא דעתך לא אפשר לתקונה איפסלא לה מי סברת דקאי זר גואי לא דקאי זר בראי איתמר אמר עולא אמר ר' יוחנן הולכה שלא ברגל פסולה ב] אלמא לא אפשר לתקונה איתיביה רב נחמן לעולא *נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר הכא במאי עסקינן כשיצא לחוץ לבראי נפיק לגואי לא עייל במקום מדרון איבעית אימא בגומא ואיבעית אימא בסמיכא *ואיכפל תנא לאשמועינן כל הני ועוד אדתני באידך פירקין *נשפך על הרצפה ואספו פסול ליפלוג בדידיה במה דברים אמורים כשיצא לחוץ אבל נכנס לפנים פסול תיובתא אתמר הולכה שלא ברגל מחלוקת ר"ש ורבנן ג] בהולכה רבתי דכולי עלמא לא פליגי דפסולה כי פליגי בהולכה זוטרתי מחכו עלה במערבא אלא חטאת העוף ד] דפסולה בה מחשבה לר"ש היכי משכחת לה אי דחשיב עלה מקמי דליפוק דם לא כלום היא ואי בתר דנפק דם ה] איתעבידא ליה מצותו מאי קושיא דלמא מדפריש (א) ועד דמטא למזבח דהא בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא הזה מזה ונקטעה ידו של מזה עד שלא הגיע דם לאויר המזבח מהו וא"ל ו] [פסולה מ"ט] והזה ונתן בעינן כי אתו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב אמרי היינו חוכא ובהולכה רבתי לא פליגי ז] והא כי פליגי בהולכה רבתי פליגי *אלא בהולכה זוטרתי כולי עלמא לא פליגי (ב) דלא פסלה ח] כי פליגי בהולכה רבתי הוליכו זר והחזירו כהן וחזר והוליכו פליגי בה בני רבי חייא ור' ינאי חד אמר כשר וחד אמר פסול מר סבר אפשר לתקונה ומר סבר לא אפשר לתקונה הוליכו כהן והחזירו וחזר והוליכו זר אמר רב שימי בר אשי לדברי המכשיר ט] פסול לדברי הפוסל מכשיר רבא אמר אף לדברי הפוסל *פסול מאי טעמא דהא צריך לאמטוייה

רש"י

אפשר לתקנה. בין שעשאה זר בין שעשאה כהן (ג) אמרינן י] דאין הולכה ופסולה דהא נעשית שלא כהלכתה מיהו יש לה תקנה להחזירה לאחוריה ולחזור להוליך ברגל או אין לה תקנה: יחזיר לכשר. אלמא אפשר לתקנה: ונהי נמי כו'. כלומר ואי נמי מפרקת לה (ד) *דבכשר יא] ראשון [שיוליך] לצד המזבח קאמר וכל שכן דשמעת יב] דהולכה כשר קמא דהוי שלא ברגל כשרה היא יג] מכל מקום ש"מ דכשרה ע"י תקנה: איפסלא. בהולכת כשר יד] ראשונה: מי סברת דקאי זר גואי. לצד המזבח שהקריב הראשון טו] בהושטתו לצד המזבח: דקאי זר בראי. (ה) וכשר בהושיטה לו הרחיקה מן המזבח הלכך לאו הולכה הואי לפסול *ובי פשטינן יחזור כשר ויטלנו וזה מעשה אינטבא הוא דעבד דליכא הושטת יד המקרבתו למזבח: טז] פסלה. ואפילו עשאה כהן פוסלת הדם והיא דפסחים בהניידי וכדשנינן: נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר. הואיל ונתקבל בכלי משנה היא בפ' שלישי בכל הפסולים קס"ד כשנשפך (ו) ונתפשט ברצפה נתקרב לצד המזבח יז] וקתני כשר והיינו נמי דאמרת דצריך להחזירו לאחוריו ולחזור יח] ולהוליך ברגל מ"מ בתקנתא סגי לה: כשיצא לחוץ. כשנשפך לא נתפשט לצד המזבח אלא נתפשט להלן מן המזבח ונתרחק: ופרכינן לבראי נפיק לגואי לא עייל. בתמיה וכי אפשר לדם לגול שישפך ולא יתפשט לכל צדדין: במקום מדרון. יט] ומשופע חוץ למזבח: בגומא. שעומד במקומו ולא נתפשט: אי נמי בסמיכא. דם עבה וקרוב לקרוש: באידך פירקין בפ' שני: נשפך על הרצפה. מצואר בהמה ולא נתקבל (ז) בכלי: ליפלוג בדידיה. בההיא דפרק שלישי דאיירי בקבלת כלי נפלוג בה חילוק לפסול שפעמים שאף מן הכלי לרצפה פסולה] הלא מילא אשכח. פסול אלא מצואר בהמה ש"מ נשפך מן הכלי לא שנא נפק לבראי ול"ש עייל לגואי כשר: תיובתא. דעולא: מחלוקת ר' שמעון ורבנן. דמתני' היא אי הויא עבודה אי לא לרבי שמעון כא] לא הויא עבודה דהא קתני מתני' ר' שמעון מכשיר בהילוך דלא פסל בה מחשבה בהולכה שלא ברגל כב] ומשום דלאו הולכה היא: בהולכה רבתי כו'. מסקנא היא למילתיה דקמפרש ואומר דכי פליגי ר"ש ורבנן (בהולכה זוטרתא) כג] [בהולכה זוטרתא פליגי ששחט בצד המזבח וזרק דהיינו שלא ברגל אבל בהולכה רבתי דהיינו ברגל לא פליגי ולקמן מותיב לה ממתניתין דשמעינן מינה דבשוחט נמי רחוק מן המזבח מכשיר רבי שמעון מדקתני שאם רצה שוחט בצד המזבח וזורק: מחכו עליה במערבא. [מקייכו עליה] דהאי שמעתא דמוקי טעמא דר"ש בהולכה זוטרתא] ולמימר דלאו הולכה היא ואע"פ שאי אפשר לבטלה לאו לאו עבודה היא: אלא חטאת העוף. דקיימא לן בפ' קדשי קדשים (לקמן דף סה.) דפסל בה מחשבה בהזאת דמה כד] שהוא עיקר עבודתה דכתיב בה והזה מדם החטאת על קיר וגו' שהוזה בגופה ומתיז דמה לקיר והך התזה הולכה זוטרתי היא וכיון דטעמא דר"ש משום דהולכה זוטרתא לא פסל בה כה] מחשבה היכי *פסל בהך: אי דחשיב עליה מקמי דליפוק דם. דהיינו בהתזתה: הא אמרת כו] לא כלום היא. דהא הולכה זוטרתי היא: ואי כז] בתר שנעקר הדם. וניתז מן הצואר חשיב: הא איתעבידא מצוותיה. דקס"ד מכי נפק דם גמרה לה עבודת הזאתה ואע"ג דלא מטא דם למזבח. אא"ב בהולכה רבתי פליגי וטעמא דר"ש משום דאפשר לבטלה הוא הא דחטאת כח] אי אפשר לבטלה אלא אי אמרת (ח) משום טעם דלאו הולכה היא ובשלא ברגל פליגי היכי פסלה בהך הלא אין כאן מחשבה אלא בהולכה שלא ברגל ולר' יוחנן דאמר לעיל הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה כט] [ולא פסיל בה מחשבה] ליכא למיפרך מהא דכי אמר ר' יוחנן ל] הולכה רבתי קאמר שאין דרכה בכך אבל השוחט בצד המזבח כו' וכן חטאת העוף במליקת אצל המזבח עיקר הולכתה בכך ומודה בה רבי יוחנן: לא] ומאי קושיא דלמא מדפריש. דם דפסק לה הולכה מתחלת הזאה ושנה להזאה עד דמטי למזבח וחיילא עלה המחשבה: דהא בעא מיניה כו' היה מזה. בחטאת העוף או בחטאות הפנימיות: מהו. מי הויא עבודה בבעל מום ופסולה או לא דאיכא למימר מכי פריש דם גמרה לה: וא"ל פסולה לב] מ"ט והזה. דחטאת העוף או דחטאות הפנימיות דכתיב בהן הזאה והזה ונתן בעינן הזאה דומיא דנתן דגבי הדדי כתיבי והזה מן הדם וגו' ונתן הכהן מן הדם על קרנות וגו' אלמא ישנה להזאה עד שיגיע למזבח: היינו חוכא. הא דמחכו במערבא משום דקשיא להו הכי: ובהולכה רבתי לא פליגי והא כי פליגי כו'. דהא לג] *דקתני אפשר שלא בהילוך ש"מ בדהילוך עסקינן וטעם משום שאפשר לבטלה הוא *והא מיהא לא ביטל: אלא בהולכה זוטרתי כ"ע לא פליגי דפסולה גרסינן וטעמא משום דא"א לבטל ומאן דגריס דלא פסלה טעמא משום דלאו כלום היא ואין שם הולכה עליה אלא כולה צורך זריקה היא והא לא הוה בדעתיה למחשב אזריקה אלא אהולכה ולא חשיב מידי ופסול דחטאת העוף כדאוקי מדפריש ועד דמטא למזבח ומשום מחשבת הזאה ולא משום מחשבת הולכה: הוליכו זר. ברגל והחזירו כהן שהעבודה עליו מוטלת וחזר *והוליכו כשר והא דתניא לעיל זר והוכן בהולכה פסול כשלא הוחזרה: אפשר לתקונה. להולכת פסול ולא דמיא לשאר עבודות דאילו שחיטה וקבלה וזריקה מאחר שנעשו בפסול אי אפשר לחזור ולעשותן בכשר וא"ת קבלה נמי יש לתקן כגון שלא קבל התפסול כל הדם ויכול כשר לחזור ולקבל ההיא ודאי כשרה לד] ובפ' שלישי (לקמן דף לב.) תנן לה אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל וכן בזריקה: הכי גרסינן הוליכו כהן והחזירו וחזר והוליכו זר: אמר רב שימי לדברי המכשיר. בהוליכו זר והחזירו כהן וחזר והוליכו: פוסל. לה] *כיון דהתם מ"מ מכשיר דאזיל בתר בתרייתא ה"נ זיל בתר בתרייתא: לדברי הפוסל לו]. דאזיל בתר הולכה קמייתא מכשיר *כיון דאזיל בתר קמייתא (ט): אף לדברי הפוסל [שם] פוסל כאן דהא צריך לאמטוייה לז] [מאחר שנתרחק צריך לחזור ולהביאו לצד מזבח נמצא דהולכה אחרונה לצורך ככל ההולכות]: הא

תוספות

הולכה שלא ברגל מחלוקת ר"ש ורבנן. יש מפרש פירוש אחר אבל פירוש הקונטרס עיקר: חטאת העוף דפסלה [הזאה] היכי משכחת לה. כיון דמכשיר ר"ש בהולכה שלא ברגל אלא ודאי אפכא מסתברא ותלוי הדבר *באפשר לבטלה דרחוק מן המזבח הולכה זו [אפשר לבטלה] דאי בעי הוה שחיט בצד המזבח ולא פסלה בה מחשב' אבל שחט קרוב למזבח הולכה זו של הושטת יד לא אפשר לבטלה פסלה בה מחשבה והכי בחטאת העוף פסלה מחשבה בהזאה מכי נפיק עד דמטא למזבח דלא אפשר לבטל דבר זה אבל להיך דלא תליא באפשר ולא אפשר אלא הולכה שלא ברגל לא חשיבא והוי כאילו איתעביד אם כן בחטאת העוף נמי כאילו אתעביד מצותו ומשני דרחמנא *מחשבה זו מחשבה שלימה. ברו"ך:

אלא חטאת העוף דפסלה בה מחשבה היכי משכחת לה. אי אמרת בשלמא בהולכה (*שלא ברגל) פליגי אבל בזוטרתי דלא אפשר לבטלה פסלה מחשבה משכחת לה מיקמי דתיפוק דם משום דדם הניתון בצואר כנתון בכלי שרת ולא דמי לבעיא דרבי אבין ברים דם חטאת (לקמן דף לב:) דאיבעיא ליה אי צואר ככלי שרת אי לא אבל אי בזוטרתי לא פסלה לר' שמעון היכי משכחת לה אבל מכל זריקה דעלמא לא קשיא ליה לח] אי מיקמי דליפוק דם מן הכלי לאו כלום הוא ואי בתר דנפק הא איתעביד ליה מצותו משום לט] [דמדמפריש] ליה עד דמטא לא איתעביד מצותו מ] אבל בהזאה סד"א דלא צריך מזבח מידי דהוה אהזאה דפרוכת ובין הבדים דהויא הזאה אע"פ שלא נגע* מא]. הגה"ה:

הדרן עלך כל הזבחים

פז א מיי' פ"א מהל' פסה"מ הלכה כו:

גי' הצ"ק באפשר לבטלה הולכה זו דרחוק מן המזבח דאי בעי הוי שחט בצד המזבח לא פסלה כצ"ל

פח ב מיי' פ"ג שם הלכה ז:

פט ג ד מיי' שם פ"א הלכה כו:

אחשבה להולכה זו שנות שלימה הס"ד וכצ"ל צ"ק

נ"א רבתי

שיטה מקובצת

א] עי' בהשמטות בסוף המס': ב] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ג] עי' בהשמטות בסוף המס': ד] העוף דפסיל: ה] הא איתעבידא מצותו. תימה תיקשי ליה אבל זריקה היכא פסלא בה מחשבה אי מקמי כו' ואומר השר מקוצי דהתם משעה שמנענע הדם בכלי לצאת הוי תחילת התחלת זריקה מקמי דליפוק דם מן הכלי וניכר לעינים שהדם מנענע ורוצה לצאת אבל הדם שבצואר העוף ...

לאמטוייה אמר ליה [א] רב ירמיה לרב אשי הכי אמר רב ירמיה מדיפתי הא צריך לאמטוייה מחלוקת רבי (א) אליעזר ורבנן דתנן ר"א אומר המהלך במקום שצריך להלך מחשבה פוסלת מקום שאין צריך להלך אין מחשבה פוסלת ואמר רבא הכל מודים קבלו בחוץ והכניסו בפנים זהו הילוך שצריך להלך קבלו בפנים והוציאו לחוץ זהו הילוך שאין צריך להלך *לא נחלקו [ג] אלא כשהכניסו וחזר והוציאו *מר סבר הא צריך לאמטוייה ומ"ס לאו כהילוך הצריך לעבודה דמי איתיביה אביי ר"א אומר המהלך מקום שצריך להלך מחשבה פוסלת כיצד קבלו [ג] בחוץ והכניסו לפנים זהו הילוך שצריך להלך קבלו בפנים והוציאו לחוץ זהו הילוך שאין צריך לילך [ד] והא חזר והכניסו הילוך שצריך להלוך הוא א"ל *אי תניא תניא [ה]:

הדרן עלך כל הזבחים

כל *הזבחים (ב) [ו] שקבלו דמן [א] זר [ב] אונן [ג] טבול יום [ז] *[ד] ומחוסר כפורים [ה] ומחוסר בגדים [ו] שלא רחץ ידים ורגלים *[ז] ערל [ח] טמא [ט] יושב *) [י] עומד על גבי כלים על גבי בהמה *על גבי רגלי חברו [ח] פסל *[כ] קבל בשמאל פסל ר"ש מכשיר: גמ' זר מנלן דתני לוי °דבר אל אהרן ואל בניו לאמר [ט] וינזרו מקדשי בני ישראל וגו' [י] בני ישראל למעוטי מאי אילימא למעוטי נשים קרבן נשים בטומאה קרב אלא למעוטי עובדי כוכבים השתא ציץ לא מרצה דאמר מר *ובעובדי כוכבים בין בשוגג בין במזיד לא הורצה בטומאה קרב אלא הכי קאמר וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו *דבי רבי ישמעאל תנא [יא] אתיא בק"ו מבעל מום (ג) מה בעל מום שאוכל אם עבד חילל

ויקרא כב

*) יומא כח.

רש"י

הא צריך לאמטוייה. דקאמרת לאחשובה עבודה מהאי יג] טעם מחלוקת ר' אליעזר ורבנן (ד) במתני': בחוץ. להלן מן המזבח והכניסו בפנים יג] לצד המזבח: והוליאו לחוץ. כלומר ריחקו מן המזבח הנך חוץ ופנים כולהו בעזרה: הא צריך לאמטוייה. יד] לכשיחזור ויקריבט לצד המזבח אם תהא אותה הולכה במחשבה פסולה טו]: לאו כהילוך הצריך לעבודה דמי. הואיל ושלא לצורך הוליאו על כרס הולרך לחזור ולהכניסו: אי תניא. דמודה בה ר' אליעזר תניא ואין מחלוקת בין ר"א לת"ק אלא טז] אר"ש אבוה קאי ופליג:

הדרן עלך כל הזבחים

כל הזבחים. אונן. כל זמן שלא נקבר המת: טבול יום. דבין ודמת יז] ושאר טומאות שלא הולרכו לקרבן: מחוסר כפורים. זב ומלורע שטבלו והעריב שמשן ולא הביאו כפרתן: מחוסר בגדים. כהן גדול שמשמש בפחות משמונה וכהן הדיוט בפחות מד': ושלא רחץ ידים ורגלים. מן הכיור: ערל. כהן שמתו אחיו מחמת מילה: יושב או עומד על גבי כלים. שיש חלילה בין רגליו לרלפה וכולהו יליף בגמ' דפסלי בעבודה: גמ' וינזרו מקדשי וגו'. גבי מקריבים בטומאה כתיב דסמיך ליה כל איש אשר יקרב מכל זרעכם: (למעוטי מאי) בני ישראל למעוטי מאי. קרבן של מי הוא ממעט מלהזהיר כהנים על הטומאה. אילימא למעוטי בנות ישראל. קרבן נשים שלא הוזהרו כהנים מלהקריבו בטומאה: קרבן נשים בטומאה קרב. בתמיה וכי יש כח יח] בקרבן נשים לדחות הטומאה: אלא למעוטי קרבן עובדי כוכבים. עובד כוכבים שהביא עולתו יט, כדתניא בהכל שוחטין (חולין דף יג:) איש איש לרבות את העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל: השתא ציץ לא מרצה. על טומאת עולין שבקרבנו כגון נטמא הדם או החלב כדרך שמרצה על של ישראל: דאמר מר. במנחות בהקומץ רבה ((דף כה.): לא הורצה. דכתיב לרצון להם ולא לעובדי כוכבים: בטומאת הגוף יהא קרב. בתמיה והלא כ] [אפילו] אלא קרבן יחיד דישראל לא נדחה: אלא הכי קאמר וינזרו מקדשי. יתרחק כא] בטומאה מכל קדשים: בני ישראל לא יחללו. והזרים אף הם ינזרו כדי שלא יחללום לימד על זר שעבד שחילל את הקדשים ופסלם: בעל מום שאוכל. את קדשי קדשים דכתיב (ויקרא כא) מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל: אם עבד חילל. דכתיב כב] מום בו ולא יחלל את מקדשי (שם): זר

תוספות

זר ואונן. הא דלא תנא בעל מום ושתויי יין *ופרועי ראש משום דכתיב בהן חילול בהדיא*: טבול יום. אע"ג תני טמא וא"ן ואין לריך לומר א קתני ומשום דאיכא תרי קראי תני תרווייהו והא דלא תני טמא ברישא דניחא ליה למיתני טמא בהדי ערל כדאשכחן בפרק הערל (יבמות דף ע.) ובחגיגה (דף ד:) ועוד איכא תנא דמרבי ליה לערל כי טמא ומיהו סוגיא דגמ' דלא כוותיה מדמלרכי ליה תרי קראי וכי תימא דאלטריך לערל בקרבן לבור דהילו טמא שרי כג] דהא כי מרבי *ר"ע לערל כי טמא הייתו כד] *בזב ומלורע דמהכא קרא דרים דכתיב איש איש מזרע אהרן והוא לרוע או זב ואותה טומאה לא הותרה בלבור: אלא למעוטי עובדי כוכבים השתא ליך לא מרלה. הקשה הרב רבי יום טוב דהכא משמע דהאי בני ישראל לא אתא למעוטי עובדי כוכבים ולקמן אמ יכן בפ' ב"ש (דף מה.) קדשי עובדי כוכבים אין חייבין עליהם משום נותר דילפינן חילול מטומאה ובטומאה כתיב בני ישראל ולא עובדי כוכבים ואין לומר דמבני ישראל דכתיב גבי אכילת קודש בטומאה קדרים שהוא פסוק שני לו בפרשת אמור אל הכהנים דלא משמע הכי בתורת כהנים ובריש תמורה (דף ג.) דמייתי התם בהדיא קרא דוינזרו ועוד דגבי וינזרו כתיב חילול ולא גבי אכילת קודש בטומאה וי"ל דקרא דוינזרו איירי בכל שימוש בין בכהן טמא ששימש בין בזר ששימש וגם איירי בכל טומאה בין באכילת קדשים בטומאה בין בטמא ששימש ופשיטא ליה דלמעוטי קדשי עובדי כוכבים מאכילה בטומאה לחודיה לא אתא דמבני ישראל דכתיב בתריה גבי אכילה בטומאה נפקא ואתא למידרש זר מבני ישראל ולא יחללו כה] ובאכילת טומאה דכתיב הכא לאשמועינן כו] דכתיב ביה חילול לאגמורי אנותר וא"ת א"כ במכות (דף יד:) ובשבועות (דף ז.) ובפרק הערל (יבמות דף עה.) אמאי דחק ר' יוחנן כז] אזהרה לאכילת קודש בטומאה תיפוק לן מהכא ויש לומר משום דהאי קרא הוי לאו שבכללות דאתא נמי לטמא ששימש מיהו קשה בפרק אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פג.) דיליף טמא ששימש במיתה מחילול חילול מתרומה ופריך ניליף חילול חילול מנותר דבכרת ולא במיתה ומשני חילול דרבים עדיף ולא יחללו מלא יחללו אבל נותר כתיב כי את קדש ה' חילל בל' יחיד והשתא אכתי הוה ליה למילף מאכילת טומאה דבכרת דבהאי קרא גופיה ועוד כיון דמחד קרא נפקי נקיט חילול דשימוש להילול דאכילה *ועוד דלקמן שילהי פ' בית שמאי (דף מו.) אמרינן ולא יחללו בשני חלולין הכתוב מדבר אחד פסול נותר ואחד פסול טומאה ומקשי אהדדי אם כן בנותר נמי איכא חילול דרבים ולא יחללו וי"ל דיליף טמא ששימש במיתה מחילול דכתיב בתרומה גבי מיתה ומתו בו כי יחללוהו ופריך ניליף כרת מחילול דנותר דכתיב גבי כרת כי את קדש ה' חלל ונכרתה ולכך משני היינו חילול דיחיד אבל לא יחללו דקרא דוינזרו אע"ג דמיירי בטמא שאכל וגם בנותר *שהוא חילול לא כתיב עונש בהדיה. ז"ה עיקר ברו"ך. ועוד י"ל דבהאי קרא דלא יחללו משמע טמא ששימש וזר ששימש ואכילת קודש ונותר ולא ידעינן להי מינייהו נקיש אי לזר דבמיתה או לאכילת קודש ונותר דבכרת לכך לריך ג"ש ומיהו קשה לתנא דבי ר' ישמעאל דלא נפקא לן לי"ה בעל מום ששימש במיתה מטמא ששימש נילף מאכילת קודש דבכרת וחילול דרבים וקשה לרבינו ז"ל דלקמן דיליף דאין חייבין על קדשי עובדי כוכבים על עון דנותר דיליף מחילול חילול דטומאה דכתיב בני ישראל ולא עובדי כוכבים הלא הכא קרא גופיה בנותר משתעי כדתני לוי בשני חילולין הכתוב מדבר ועוד קשה לי כח] מנלן ללוי דדריש שני חילולין חילול כיפר וחילול טומאה הלא לוי גופיה בשמעתין מוקי לקרא בשני חילולין אחריני חילול טומאה וחילול זרות וי"ל כיון דטומאה וזרות כתיב בקרא אפילו לא כתב אלא חד חילול ממילא הוה קאי אתרוייהו ותימה לי הא אלטריך חילול לשון רבים לאגמורי מיתה בטמא ששימש פרק הנשרפין (סנהדרין דף פג.). ברו"ך:

אתיא בקל וחומר מבעל מום. מיושב שאוכל לא מצי למילף דמה ליושב שכן פסול לעדות כדקאמר בסמוך וממחוסר בגדים ושלא רחוץ ידים ורגלים נמי דהני לא פסלי אלא מטעם זרות כט] אבל קשה דנילף בק"ו משתויי יין (דלקמן) ופרועי ראש (ועומד על גבי כלים) [וי"ל] דלא קשיא מידי משתויי יין דלקמן מפיק שתויי יין דחילל מחוקה חוקה ממחוסר בגדים לא נפקא לן דחילל אלא מטעם דזרות וזר אכתי לא קמ"ל וגם מפרועי ראש לא קשיא מידי דשילהי פרק שני דסנהדרין (דף כב:) אמרינן דפרועי ראש למיתה גמרי אבל למיחל לא גמירי ואפילו למאן דאמר התם דמחלל היינו משום דאיתקש לשתויי יין דמחלי מטעם זרות וצ"ע אמאי לא יליף מק"ו דיושב דאינו במיתה וגם זר דאינו במיתה בקבלה לפי שאינה עבודה תמה ומחללי כל שכן פרועי ראש דבמיתה דמחללי. ברו"ך:

זר

עין משפט נר מצוה

ופרועי ראש נמחק נ"ה [ועי' כיסף תוס' מנחות ו. ד"ה בקמלוס]

א א מיי' פ"ט מהל' ביאת מקדש הלכה א:

ב ב מיי' פ"ב שם הלכה ו ז:

ג ג מיי' פ"ד שם הלכה ד:

ד ד מיי' פ"ב מהל' ביאת מקדש הלכה ב: [ובתוספתא חגיגה שם]

ה ה מיי' פ"י מהלכות כלי מקדש הלכה ד:

ו ו מיי' פ"ה מהלכות ביאת מקדש הל' א:

ז ז מיי' פ"ו שם הל' ח:

ח ח מיי' פ"ה שם הל' א:

ט ט מיי' פ"ה שם הלכה יז:

י כ מיי' שם הלכה יח:

[עי' תוס' לקמן כג: ד"ה ערל עיין תוס' לקמן ק. ד"ה מין במינו מנחות י. [לקמן כב.]

מסורת הש"ס

[עי' מלחמות פ"ג מהל' פסה"מ הלכה ט] ל"א וחזר והכניסו

שבת קמז: ופ"ז

סנהדרין פג. [מנחות ו: [בס' המשניות לרמב"ם אי' מחוסר כפורים ובס' בדפוס] ובן ממטמא מדפוס הגמ' מחוסר בגדים יד ומחוסר כפורים יש]

[לקמן מו: מנחות כה:]

ל"א לימוד על זר שעבד שחילל

בספרא ד"ק

ל"א להוסיפא לן לדרש בעל מום כו'

ביק מ"ז

הגהות הב"ח

(א) גמ' מחלוקת רבי אליעזר כו' ל"ל הכניסו וכו' (ב) בשנת כל הזבחים שקבלו דמן זר אונן טבול יום מחוסר כפורים מחוסר בגדים שלא רחוץ ידים ורגלים ... נמחק ג' פעמים: (ג) באות ומה בעל מום: (ד) רש"י ד"ה הא צריך וכו' במתני' כולה הס"ד:

שיטה מקובצת

א] אמר ליה רבינא חיבור' רב ירמיה נמחק: ב] אלא כשהכניסו וחזר והוציאו וחזר והכניסו. [illegible]

[illegible]

הגהות

ם וי"ל דאיירי בטמא שרץ שהוא ראשון ואינו מטמא את הכלי ולא חשיב בעל מום ושתויי יין משום דכתיב בהו חילול בהדיא בעל מום דכתיב לא יגש ולא יחלל ושתויי יין דכתיב ... אבל פרועי ראש דלא מחיל עבודה לא חשיב דלא חשיב אלא הני דאי עביד הילול ואפילו למ"ד דמחיל עבודה י"ל דלא קתני להו משום דמוזהרים משעת ביאה ולא קתני אלא הני ... דהשיב כשנטמא בעזרה. ח] חברו. עי' בתוס' [ד"ה מין במינו] (לקמן דף קי ע"א): ט] וינזרו מקדשי בני ישראל. וה"ק וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו הא אם ... בני ישראל נמחק: יא] אתיא בק"ו מבעל מום. וא"ת טמא בק"ו בן צבור וכה"ג אונן יוכיח דאינן אוכלין ואע"ה הן עובדין וי"ל דאיכא למיפרך מה להנך שכן אינן מוזהרים תאמר ב... ... איש אוזהרה לזר ולא מבעיא ליה [אלא אם] מחלל וא"ת ניליף מיושב דאוכל ואם עבד חילל וי"ל מה ליושב שכן פסול לעדות ומחוסר בגדים לא יליף דמחוסר בגדים לא פסול אלא משום ... ראש דשתויי יין לא ידעינן אלא ממחוסר בגדים ושלא רחוץ ידיו ופרועי ראש משתויי יין א"נ איכא למיפרך שכן מוזהרין בשעת ביאה וא"ת ולפסול גזלן ק"ו מבעל מום מה בעל מום ...

[illegible]

[קרבן נח. וש"נ]

זר שאינו אוכל אינו דין שאם עבד חילל מה לבעל מום שכן עשה בו קרב כמקריב טמא יוכיח מה לטמא שכן מטמא בעל מום יוכיח *וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שמוזהרין ואם עבדו חיללו אף אני אביא זר שהוא מוזהר ואם עבד חילל א] מנלן דמוזהר אי מוינזרו חילול בגופיה כתיב ביה אלא °מוזר לא יקרב אליכם (במדבר יח) איכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן לא הותרו בבמה לא תימא טמא יוכיח אלא אימא אונן יוכיח מה לאונן שכן אסור במעשר [בעל מום] יוכיח *וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ב] הצד השוה שבהן שמוזהרין כו' ה"נ לפרוך מה להצד השוה שבהן שכן לא הותרו בבמה מתקיף לה רב סמא בריה דרבא ג] ומאן לימא לן דאונן אסור בבמה דלמא שרי בבמה רב משרשיא אמר אתיא ק"ו מיושב (א) מה יושב שאוכל אם עבד חילל זר שאינו אוכל אינו דין שאם עבד חילל ד] מה ליושב שכן פסול לעדות מיושב ת"ח מה לשם יושב שכן פסול לעדות שם יושב לא פריך ואם ת"ל פריך אתיא מיושב ומחדא מהנך ויושב דכשר בבמה מנלן אמר קרא °לעמוד לפני ה' לשרתו לפני ה' ולא לפני במה : אונן ה] : מנלן דכתיב °ומן המקדש לא יצא ולא יחלל (ויקרא כא) הא אחר שלא יצא חילל ו] רבי אלעזר אמר מהכא °הן הקריבו אני הקרבתי מכלל דאי אינהו אקריב שפיר אישתרוף רבי אלעזר מאי טעמא לא אמר מומן המקדש לא יצא אמר לך מי כתיב הא אחר שלא יצא חילל ואידך מ"ט לא אמר מהן הקריבו קסברז] *מפני טומאה נשרפה [לקמן קא.] דבי רבי ישמעאל תנא אתיא בק"ו מבעל מום ומה בעל

רש"י

זר שאינו אוכל · בקדשי קדשים : שכן עשה בו קרב כמקריב · המום פסל בקרבן כדרך שפוסל בכהן : טמא יוכיח · שלא עשה בו קרב כמקריב שאין בהמה מקבלת טומאה מחיים כשם שהכהן טמא מחיים וכתיב וינזרו ולא יחללו אלמא טמא שעבד חילל : שמוזהרין · שלא לעבוד טמא מוינזרו בעל מום מולא יגש : היכא מוזהר · זר : אי נימא מוינזרו · ח] דרשת ליה להאי קרא בני ישראל להזהיר זרים כדאמר לעיל : חילול בגופיה כתיב · וק"ו למה לך : ה"ג מה להצד כו' שכן לא הותרה בבמה · בבמת יחיד ט] (בבמה) בשעת היתר הבמות דתנן בפ' בתרא (לקמן קיג·) הזמן והנותר והטמא שוין בזה ובזה ובברייתא י] תניא (ב)עלה דברים שבווה במה קטנה לבמה גדולה דם תמיד ··· ופגול ומומין תאמר בזר שכשר בבמה כדתנן התם אלו דברים שבין במה גדולה לבמה קטנה וקתני התם כיהון ובגדי שרת וקראי נמי יא] מוכחי בגדעון ומנוח ושמואל שהקריבו בבמה: אונן · ילפינן לקמן מקראי אם עבד חילל: שכן אסור במעשר · דכתיב לא אכלתי באוני (דברים כו) : אונן מוזהר שלא יעבוד · דכתיב בכהן גדול ומן המקדש לא יצא ולא יחלל הא אחר שלא יצא חילל : דלמא שרי בבמה · דגבי אונן כתיב ומן המקדש : יושב אם עבד חילל · לקמן ילפינן לה בפירקין (כג:) : שכן פסול לעדות · דאמרי' במס' שבועות (דף ל·) ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר ומשני מיושב תלמיד חכם · יב] *הכא מייתי לה דכשר לעדות כדאמרי' התם (שם) שבית דין חולקים לו כבוד ומושיבים אותו : יג] [שם יושב] מצינו שם יושב בעלמא שפסול לעדות משום שם יושב תאמר בשם זר שאינו נפסל לעדות משום שם זרות : שם יושב לא פריך · הואיל וההוא יושב ת"ח דמייתי מיניה לק"ו כשר לעדות : ומחד מהנך · אונן או טמא או בעל מום : ויושב דכשר בבמה מנא לן · דלא נפרך שכן לא הותרו בבמה דהא מדנבקיה רב משרשיא לקל וחומר דלעיל דאונן וטמא ובעל מום ונקט יושב משום יד] הני פירכי שבקיה דלא משכחת היתר בבמה בהדיא לחד מינייהו הכא מגליה : לעמוד לפני ה' · במקדש הוא דבעי' עמידה : אונן מנלן · דפסול כדקתני מתני' : ומן המקדש וגו' · לעיל מיניה כתיב לאביו ולאמו לא יטמא ובכהן גדול משתעי וסמיך ליה ומן המקדש וגו' כלומר אף ביום שמתו אביו ואמו אין צריך לצאת מן המקדש אלא עומד ומקריב ולא יחלל באין הקדשים מתחללין בכך הא הדיוט שלא יצא ועבד חילל : הן הקריבו · הן היום הקריבו וגו' מתשובתו של אהרן אתה לומד מה אמר לו משה מדוע לא אכלתם כו' שמא בניך הקריבוה באנינות א) שהיו אוננים על נדב ואביהוא טו] *ופסלתיה ולכך נשרפה אמר לו אהרן וכי הן הקריבו והלא הדיוטות הן ופסולין לעבודה אני הקרבתי שאמרת לי ועשה את קרבן העם וגו' ואני כהן גדול ומקריב אונן מכלל דאי איכהו אקרוב דשפיר אשתרוף ולא היה משה אומר להם מדוע לא אכלתם : מי כתיב הא אחר כו' · דלמא אחר נמי לא חילל ובדידיה איצטריך ליה למישרייה דלא תימא מתוך טז] חשיבותו וקדושתו יתירא הוא פסול אונן : קסבר מפני טומאה · בנגע בה נשרפה ולא הוזכר שם אנינות לענין הקרבה והן (ג) הקריבו ה"ק הן היום הלא עדיין יום הוא *והיינו אסורין בקדשים לאכול עד הערב יז] ומתוך כך אירע בה טומאה באונס ואיכא תנאי דפליגי לקמן (דף קא·) בהא חד אמר מפני טומאה נשרפה וחד אמר מפני אנינות נשרפה שלא היו יכולין לאוכלה אפילו לערב דקסבר אנינות לילה נמי אסור ואפילו נקבר המת ולפי שלא היו לה אוכלין נשרפה וכדר' יוחנן בן ברוקה דאמר בפסחים (דף פב·) גבי נטמאו בעלים של פסח אף זה ישרף מיד שאין לו אוכלין ואין טעון עבור צורה :

א) עי' נ"ק ועי' ברמב"ן בחומש פרשת שמיני

שאינו

תוספות

זר שאינו אוכל כו' · ואין לומר דטמא בקרבן צבור וכהן גדול אונן יח] יוכיח שאינן אוכלין ועובדים דמה להנך שכן אינן מוזהרים תאמר בזר דמוזהר : מה לטמא שכן מטמא · לא מצי למיפרך שכן עשה בו קריבים כמקריבים [כדפי' בקונטרס] :

אף אני אביא זר שמוזהר כו' · לקך צריך לטעמא דאזהרה משום דלא תימא טמא בקרבן צבור וכהן גדול אונן יוכיח כדפרישית ומהאי טעמא נמי צריך לקמן בערל הלכתא גמירי לה דלא אתי בק"ו :

היכן מוזהר · תימה נימא מוהקריבו בני אהרן דדרשי' (לקמן דף נב·) מקבלה ואילך מצות כהונה מיהו עדיפא יט] משני לאו גמור מוכל זר לא יקרב :

הג"ה דלמא שרי בבמה · והאי דלא חשיב אונן לקמן בסוף מכילתין (דף קיג·) בדברים שבין במה גדולה לבמה קטנה כדחשיב כיהון ובגדי שרת דילמא תנא ושייר דשייר נמי יושב :

ומה יושב שאוכל · כגון במורס מקדשים כ] ובכור* :

מה ליושב שכן פסול לעדות · צריך ליזהר שלא לדון ע"פ עדות דמיושב ובגט אשה צריך ליזהר יותר ושמא דיעבד אין לחוש דאמר בירושלמי פרק ד' מיתות גבי מברך את השם והדיינין עומדין על רגליהם מיכן לדיינין שקבלו עדות מעומד שדנין על פי עדותן ומשמע התם דכי היכי דאין עכובא בישיבת הדיינין אע"פ שיש להם ליישב מן התורה ה"נ אין עכובא בעמידת העדים אע"פ שיש להם לעמוד מן התורה הקשה ה"ר אפרים כהן גזלן יהא פסול לעבודה קל וחומר מבעל מום שכשר לעדות ואם עבד חילל ולייתי מבעל מום ומחד מהנך ולאו קושיא היא דכיון דגזלן אינו מוזהר לא אתי מינייהו כדפרישית לעיל :

מיושב תלמיד חכם · א"כ הא דאמרי' (שבועות דף ל:) דתלמיד חכם לא ליזל לאסהודי לקנייה דזוטר מיניה לאו משום דצריך לעמוד אלא משום זילותא דהא אי אזיל לאסהודי (מנפשיה) מעיד מיושב ותו דאמרינן בפרק שבועת העדות (שם) הני מילי לממונא אבל לאיסורא ילך להעיד אין חכמה ואין תבונה לנגד ה' ותימה בסנהדרין (יט·) דאמרו לו ינאי עמוד על רגליך ויעידו בך והא מלך עדיף מתלמיד חכם דמלך אין יכול למחול על כבודו ותלמיד חכם יכול למחול וי"ל דלא דמי דטעמא דמחיל תלמיד חכם משום דתורה דידיה היא אבל מלך כתיב שתהא אימתו עליך אין זה שלו אלא של אחרים ואין יכול למחול זה ולגבי מצות יכול למחול דאם מוחל על כבודו כא] בשביל כך לא יניח שלא תהא אימתו עליך ועוד יש לומר דעובדא דינאי דיני נפשות הוה ובדיני נפשות אפילו תלמיד חכם עומד ואם תאמר היכי גמר מיושב תלמיד חכם מה ליושב תלמיד חכם שכן פסול לחליצה דחליצה בעי מעומד כדאמר שילהי מצות חליצה (יבמות קו·) בתי עמודי וטעמא משום דכתיב ועמד ואמר ומיהו כב] טעמא על כרחין דחליצה מעומד לאו משום ועמד ואמר דמי כתיב ויעמד ויאמר כדדייק פ' בתרא דמועד קטן (דף כא·) גבי קריעה אלמא טעמא משום דהוי כמו דין ויכול תלמיד חכם לישב כג] ובדיעבד אם חלצה מיושב כשרה תדע דהא תניא חלצה בין עומד בין יושב בין מוטה כשרה ואי מקרא דועמד ואמר בעינן מעומד אם כן ליהוי עכובא מקרא דככה אלא מטעם דין הוי כדפרישית ובספרי דריש עומד מקרא דועמד ואמר אסמכתא הוא כד] א): הגה"ה ואם תאמר מה ליושב שכן אסור בעזרה כדאמר (יומא דף כה·) אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד ושמא אינו מן התורה תדע דאי דאורייתא אמאי צריך קרא לקמן (דף כג:) ליושב למלוה תיפוק ליה דאפילו כה] בלאו עבודה אין ישיבה ב) ומיהו איצטריך קרא לעובד בהשתחוואה ג) :

קסבר מפני טומאה נשרפה · הוה מצי למימר כדבסמוך להגא דבי רבי ישמעאל דקסבר מפני אנינות נשרפה והן הקריבו כו] אתי לאזהרה

שאמר

א) [וע"ע תוס' יבמות קג. ד"ה בין עומד ותוספות שבועות ל. ד"ה מגוה] ב) עיין נ"ק מה שהביא בשם שו"ת אמונת שמואל ג) [ועי' היטב תוס' יומא כה. ד"ה אין ותוס' סוטה מ: ד"ה והאמר ועיין רש"י סנהדרין קא: ד"ה גמירי אין ישיבה וכו' הלכה למשה מסיני]

שיטה מקובצת

א] חילל היכן מוזהר אילימא מוינזרו : ב] זה כו' הצד: ג] ומאן לימא לן כו' · דכתיב ומן המקדש לא יצא ולא יחלל ודייקינן הא אחר שלא יצא חלל דוקא במקדש כדקאמר קרא אבל בבמה לא וא"ת והיכי פ"ד הכי דאונן אסור בבמה והא מן המקדש כתיב בקרא וי"ל דס"ל משום רבותא דכה"ג נקטיה דלא יצא אפילו מן המקדש אבל לעולם ה"ה בבמה וא"ת והא מדלא תני ליה לקמן גבי חילוק דבמה גדולה לקטנה אלמא אסור בבמה וי"ל דתנא ושייר וכ"ת מאי שייר דהאי שייר שייר יושב · מהר"פ: ד] מה ליושב(א) משמע מהכא דיושב פסול לעדות וא"כ צריך כו' עד עדותן כו' דכי היכי דאין כו' עד התורה כיון דמחד קרא נפקא לכך י"ל דפריך הכא מה ליושב שכן פסול לעדות לכתחלה · מהר"פ : ה] אונן (סנהדרין דף פד ע"א) : ו] חילל וא"ת מאי קאמר אם איתא דאחר נמי לא חילל הוי ליה למכתב גבי כהן הדיוט ולא גבי כה"ג וי"ל דאי כתביה גבי כהן הדיוט הוי אמינא הא כה"ג אם עבד חילל דמתוך חשיבות הוא נפסל כך פי' הקונטרס : ז] מפני טומאה נשרפה' וקשה דמשמע דאם לא היתה טומאה היתה נאכלת והלא הם היו אוננים ואינן אסור בקדשים וי"ל דהיו יכולים לאכול בלילה וקסבר דאנינות לילה אינו אלא מדרבנן ומיהו קשה היאך אנו יכולים לומר דבשביל טומאה נשרפה הא משמע מקרא בפי' דמפני אנינות נשרפה מדכתיב ותקראנה אותי כאלה [וי"ל דהטומאה] אירעא להם בערב והיינו דקאמר אהרן היום לא היינו יכולים לאכול בשביל האנינות אבל בלילה היה פשוט לו למשה שלא היו יכולים לאכול בשביל הטומאה והיה שואל למה לא אכלו ביום באנינות כמו שאכלו את המנחה ואהרן אמר לו ואכלתי חטאת היום כלומר אם אמרו בקדשי שעה יאמרו בקדשי דורות וא"ת דנהי נמי מפני טומאה נשרפה מ"מ אין אנו יכולים למחוק את הפסוק (דמשמע הן) [דהן] הקריבו [דמשמע] הא אי קרבו אינהו שפיר אישתרוף ר"ל דס"ל דהן הקריבו אינו בתמיה אלא הן (הנה) [הקריבו היום] בניחותא כלומר הן עדיין היה יום (בזרקו) [בזריקת] דמה והיינו אסורים לאכול בקדשים עד הערב ובתוך כך אירעה טומאה ועוד יש מפרשים כלומר אני הקרבתי [ולא] משום דאם הקריבו אותו בניו שיהיה פסול אלא היה אומר לו האמת ותקראנה אותי כאלה שהיו בניו אוננים וגם אני הייתי אונן כמו כן ולכך לא אכלנוה דאינן אסור בקדשים ובלילה היינו יכולים לאכול לולי מפני הטומאה שאירעה בה וא"ת למה דחק עצמו לומר כו' דא"כ מאי היום דקאמר דמשמע דוקא יום בשלמא אי אמרינן מפני הטומאה נשרפה היינו דקאמר היום כלומר עדיין יום הוא ואנינות יום אסור בקדשים ובשביל כך לא אכלנו ובתוך כך בא (הטומאה) [טמא] ונגע בו אבל אי מפני אנינות נשרפה אין אנו יכולים ליישב [אלא אם] כן דכי מפני אנינות נשרפה ר"ל ולא היה בו דבר אחר רק מפני אנינות ובשביל כך הניחו לאכול אפילו בלילה וא"ת ואידך דקאמר מפני אנינות נשרפה היאך מפרש [להן הקריבו] וי"ל דדריש ליה הכי וכי הם הקריבו בתמי' ומתשובתו של אהרן וכו' תוס' בסנה אחר קסבר מפני טומאה שנגעה בה נשרפה ולא הוזכר שם אנינות לענין שריפה וכ"ת והלא אמת שהיו אוננין אבל מכל מקום בשביל זה לא היתה בשריפה דקסבר כמ"ד אנינות לילה לאו דאורייתא ולכך נמי דלא היו יכולים לאוכלה כל היום בשביל אנינות מ"מ בלילה היו יכולים לאוכלה דהוא נאכל ליום ולילה ואי מחמת ההקרבה שחיטה באנינות משום הכי לא מיפסלא ומפני מה שרפוה מפני שאירעה בו טומאה בתוך כך באונס ולא היו יכולים לאוכלה גם בלילה וכן הא דקאמר אהרן ותקראנה אותי כאלה שגם אני (היתה) [הייתי] אונן הייטב בעיני ה' אם חיינו אוכלים אותה ביום שהיו אוננים על אחיהם וגם אני אונן הלכך לא אכלוה דאונן אסור בקדשים כל היום ופנחס נמי לא היה יכול לאוכלה דפנחס לא נתכהן עד שהרג לזמרי ובלילה היו יכולים לאכול אי לאו מפני טומאה שאירעהו השתא ר"ל הן היום בניחותא והא דקאמר הן היום אינו כמו הן הקריבו ובא לומר וכי הם הקריבו אלא הן כמו הנה וה"ק הן הקריבו היום אותם שהיה לו ליקרב ביום כלומר והלא היינו אסורים לאכול בקדשים עד הערב מחמת אנינות שאסור בקדשים ולא מחמת הקרבה ומה ששרפוה מפני הטומאה שאירעה וא"ת אם כן למה דחיק לתרץ מפני הטומאה נשרפה [שלא] הוזכר בפסוק לימא לעולם מפני אנינות נשרפה וקסבר אנינות לילה דאורייתא והן הקריבו בניחותא כמו הנה הקריבו כדפי' ולא תידוק מכלל דאתהו הקריבו וכו' וי"ל דאכתי [נפקא] לן מדכתיב בתר הכי ואכלתי חטאת היום דאנינות לילה לאו דאורייתא הלכך צריך לומר דמפני אנינות לילה לא שרפוה אלא מפני שאירעה בו טומאה ור"ל הן היום הלא יום הוא ואנינות יום אסור בקדשים ולכך לא אכלנוה ביום ובתוך כך בא הטומאה ולכך שרפוה אבל למ"ד מפני אנינות נשרפה מיירי קרא לענין הקרבת אנינות והן היום בתמי' וכי הן הקריבו ומתשובתו של אהרן אתה למד מה אמר לו משה מדוע לא אכלתם וגו' שמא בניך הקריבו באנינות שהיו אוננים ופסלוה ולכך נשרפה ואמר (ליה) [לו] אהרן וכי הם הקריבו שהן הדיוטים ומחללין עבודה כשהן אוננים אני הקרבתי שאני כה"ג ומותר לשמש באנינות ולכך קאמר הן היום הקריבו כלומר היום (שהן) [שהוא] משמיני למילואים והעבודה הוברר ביכמו שאמרת לי קרב אל המזבח והאמת מפני אנינות נשרפה שלא היו לא אוכלים דקסבר אנינות לילה דאורייתא היא :

ח] מוינזרו דדרשת ליה להאי בני ישראל ותיבת קרא נמחק: ט] תיבת בבמה נמחק: י] ובברייתא תני עלה: יא] נמי מוכח הכי דגדעון ומנוח כו' בבמה שהיו זרים הס"ד: יב] תיבת הכא נמחק: יג] שם יושב כלומר מצינו שם יושב: יד] משום הך פירכא: טו] ופסלוה ולכך: טז] מתוך חשיבותו וקדושתו יתירא הוא דפסול אונן: יז] הערב ובתוך כך: יח] יוכיחו: יט] שני ליה לאו גמור מוזר ס"א שני לאו גמור מן זר תיבת משני ל"ש: כ] מקדשים קלים ובכור דאי בשאר קדשים שאתם נאכלים אלא בעזרה הא אסור לישב בעזרה אי נמי אפילו בקדשי קדשים איירי וצורך קרבן שאני דכתיב למשחה נתתיו לך ודרשינן לקמן כדרך שהשרים אוכלין אותה: כא] כבודו מפני המקום בשביל: כב] ומיהו דלמא טעמא דחליצה ותיבות על כרחין נמחק: כג] מתיבת ובדיעבד כו' עד תיבות הג"ה וא"ת מוקי בחצי אריח: כד] הוא ע"כ אבל מכל מקום קשה דאיכא למיפרך מה ליושב ת"ח שכן פסול לכתחלה הואיל והוא פריך מלכתחלה כדפי' לעיל · מהר"פ: כה] דאפילו בלא עבודה: כו] הקריבו אתא אות י' נמחק:

בשני

א) כוונתו לדברי התוספות בד"ה מה ליושב ע"ש

הגהות הב"ח (א) גמ' ומה יושב : (ב) רש"י ד"ה ה"ג מה וכו' סגיא עלם · נ"ב סוף במסכת וע"ש: (ג) ד"ה קסבר וכו' והן היום הקריבו :

תורה אור

בעל מום שאוכל אם עבד חילל אונן שאין אוכל אינו דין שאם עבד חילל מה לבעל מום שכן עשה בו קריבין כמקריבין זר יוכיח מה לזר שכן אין לו תקנה בעל מום יוכיח *וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שהן מוזהרין ואם עבדו חיללו אף אני אביא אונן שמוזהר ואם עבד חילל היכן מוזהר אילימא מומן המקדש לא יצא חילול בגופיה כתיב ביה אלא °מהן (ויקרא) הקריבו וקסבר א] *מפני אנינות נשרפה איכא למפרך מה להצד השוה שבהן ב] שכן לא הותרה מכללו טמא יוכיח מה לטמא שכן מטמא הנך יוכיחו וחזר הדין כו' הצד השוה שבהן שמוזהרין כו' ולפרוך מה להצד השוה שבהן שכן לא הותרו מכללן אצל כהן גדול בקרבן יחיד שם טומאה מיהא אישתראי רב משרשיא אמר ג] אתיא בקל וחומר מיושב ומה יושב שאוכל אם עבד חילל אונן שאינו אוכל אינו דין שאם עבד חילל מה ליושב שכן פסול לעדות מיושב תלמיד חכם מה לשם יושב שכן פסול לעדות שם יושב לא פריך ואם תימצי לומר פריך אתיא מיושב ומחדא מהנך: אונן פסול: אמר ד] רבא לא שנו אלא בקרבן יחיד ה] אבל בקרבן צבור מרצה קל וחומר מטומאה (א) מה טומאה שלא הותרה מכללה אצל כהן גדול בקרבן יחיד הותרה אצל הדיוט בקרבן צבור אנינות שהותרה מכללה אצל כהן גדול בקרבן יחיד אינו דין שהותרה אצל כהן הדיוט בקרבן ציבור מתקיף לה רבא בר אהילאי לא תותר אנינות אצל כהן גדול בקרבן יחיד מקל וחומר ומה טומאה שהותרה אצל כהן הדיוט בצבור לא הותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד אנינות שלא הותרה אצל כהן הדיוט בקרבן צבור אינו דין שלא תותר אצל כהן גדול בקרבן יחיד ותותר טומאה אצל כ"ג בקרבן יחיד מק"ו ומה אנינות שלא הותר אצל כהן הדיוט בקרבן צבור הותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד טומאה שהותרה אצל כהן הדיוט בקרבן צבור אינו דין שהותרה אצל כ"ג בקרבן יחיד ולא תותר טומאה אצל כהן הדיוט בקרבן צבור מקל וחומר ומה אנינות שהותרה אצל כ"ג בקרבן יחיד לא הותרה אצל כהן הדיוט בקרבן צבור טומאה שלא הותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד אינו דין שלא תותר בכהן הדיוט בקרבן צבור (ולא תותר ולא תותר אני נותוטומאה טומאה יחיד ויחיד ציבור סימן)

אלא

רש"י

באינו אוכל · דכתיב נא אכלתי באוני : [אין לו תקנה] · ואונן יש לו תקנה למחר : בעל מום · יש לו תקנה כשיעבור מומו : חילול בגופים כתיב · כיון דדייקת הא אחר שלא יצא ו] ק"ו תו למה לך : וקסבר מפני אנינות נשרפה · שלא היו לו אוכלין וכדפרישית וכשאמרו לו מפני אנינות שרפנוה טעה כסבור שהקריבום אוננים ואמר להם שמא באנינות הקריבוה ומיהו חילול לא יליף ר' ישמעאל מיניה דאי לאו ז] (קרא אחרינא) הוה אמינא האי דאמר לא שמא באנינות הקרבתם אותו לאו למימרא דאי עביד הכי שפיר אשתרוף אלא כשאמרו לו מפני אנינות שרפנוה אמר להם שמא עברתם על האזהרה והקרבתם ח] אוננין ואמר לו אהרן וכי הן הקריבו דאסורים להקריב אוננין אני הקרבתי שאין אנינות פוסל בי : לא הותרו מכללן · זר ובעל מום מכלל איסורן שנאסרו במקדש לא הותרו אלל שום קרבן ולא אלל שום אדם תאמר באונן שהותר מכללו אלל כהן גדול : טמא יוכיח · שהותר מכללו אלל קרבן צבור דכתיב במועדו ואפילו בטומאה ואם עבד בקרבן יחיד חילל : ולפרוך מה להצד השוה · שבשלשתן שכן לא הותרו בקרבן יחיד אפי' אלל כ"ג אבל אונן הותר : שם טומאה מיהא לא אישתראי · כגון בצבור הלכך לאו פירכא היא ואי קשיא למה לי למימר טמא יוכיח בזר נמי משכחת לה דהותר שם זרות בבמה אין זה הותר מכללו שהרי לא נאסר שם מעולם אבל אונן הותר מכללו שהרי נאסר במקדש אלל כהן [הדיוט] : מתקיף לה רבא בר אהילאי ט] אדרבא פריך דפשיטא ליה דטומאה לא הותרה לכהן גדול בקרבן יחיד מדלא אשכחן דאישתראי אלא בצבור ופשיטא ליה דהותרה בצבור אפילו אלל כהן הדיוט מדאישתראי סתמא ופשיטא ליה דאנינות הותרה אפילו בקרבן יחיד אלל כהן גדול מדאשתראי סתמא ובאיסור אנינות אלל כהן הדיוט בא לחלק על ידי ק"ו ולומר לא נאסר אלא ביחיד ולא אמרי' סתמא איתסר אם במה שלא חלקו הכתובים אתה בא לחלק על ידי קל וחומר אמאי פשיטא לך בהנך דלעיל יש לך לדרוש קל וחומר חילוף ולהחליף את כולן י] : לא תותר אנינות אלל כהן גדול ביחיד · וכי שרייה בלבור שרייה : מק"ו ומה טומאה שהותרה כו' · דהא סתמא איסתרי : לא הותרה כו' · דהא לא אשכחן דאיסתראי ביחיד דלא כתיב במועדו אלא בלבור אנינות כו' : ותותר טומאה כו' · כלומר אי נמי דריש הכי ותותר טומאה אלל כ"ג יא] ביחיד ואוקי איסורא בכהן הדיוט : ולא תותר טומאה אלל כהן הדיוט כו' · כלומר א"נ החליף ודרוש בו כנגד מכולן ולא יב] אל התעק במה שלא פירשו לך הכתובים :
דאיכא

תוספות

באמר להם משה שמא עברתם על איסור הקרבת אנינות וטעיתם מחמת כך לשורפו ומיהו לא יתול כדפי' בקונטרס בסמוך וסוגיא זו יג] לא כחד מהנך תנאי דפ' טבול יום (לקמן קא:) ואין לתמוה על זה *דהנהו תנאי דרשי קראי דהתם לפי האמת דקי"ל דאונן מחיל עבודה מקרא אחרינא אבל אי לאו דנפקא לן מקרא אחרינא מהתם לא הוה שמעינן דהוה דריבנא לקרא כי הכא וכדמפרש ליה בקונטרס :

והיכן מוזהר כו' אלא מהן הקריבו וקסבר מפני אנינות נשרפה · שלא היו' יד] אוכלין כל היום ולילה שאחרי כן ולמחרתו יהיה טו] [נותר] ונשרף בו ביום בלא עבור צורה דקסבר אנינות לילה נמי אסור ואפי' נקבר המת וכשאמר לו אהרן מפני אנינות נשרפה טעה משה שלא הבין מפני אנינות דקאמר אהרן בזהו שלא היו ראויין לאכול מחמות אנינותם אלא טז] קסבר שהקריבו אוננים ואמר להו משה שמא יז] באנינות הקרבתוה ומיהו חילול לא יליף ר' ישמעאל מיניה דאי לאו קרא אחרינא הוה אמינא דכי נמי יח] דאמר להם באנינות הקרבתוה לא למימר דאי עבוד הכי שפיר אשתרוף אלא כשאמרו לו מפני אנינות שרפנוה אמר להם שמא עברתם על אזהרה והקרבתם אוננים ואמר יט] אהרן וכי הן הקריבו כך פי' בקונט' וקצת צריך להוסיף על פירושו דכשאמר להם שמא עברתם על אזהרה והקרבתם אוננים כ] רוצה לומר וטעיתם לשורפה על כך כא] דאי לאו הכי מה ענין זה אצל כב] (זה) שריפה ועל זה השיב אהרן הן הקריבו אני הקרבתי ומפני אנינות שאמרתי לא מפני הקרבתם באנינות אלא מפני שלא יכולנו לאכול מפני האנינות וא"ת בפ' כילד צולין (פסחים פב:) ולקמן בפרק התערובת (דף פב:) דדרשינן חטאת שנכנס דמה לפנים פסולה מהן לא הובא את דמה כג] היכי דריש ליה דלמא הכי קאמר ליה שמא כד] טעית לשורפה מפני שנכנס דמה לפנים וי"ל דלא דמי דלמה היה לו להזכיר למשה הנך פסולין דיוצא ונכנס דמה לפנים דבשלמא גבי אנינות היה סבור שמא טעה לפי שאמר לו אהרן מפני אנינות נשרפה והר"ר חיים תירץ דאנינות לא אמר לו משה בפירוש אלא מתוך תשובתו של אהרן אבל הן לא הובא את דמה אמר משה בפי' משמע בהדיא דאם הובא שפיר אשתרוף : שבן לא הותרו מכללן · פירש בקונטרס וזר דהותר בבמה אין זה הותר מכללו שהרי לא נאסר שם מעולם והקשה ה"ר חיים דבהקומץ רבה (מנחות כה:) קרי כה] עון יולא הותר מכללו כו] בבמה ותירץ דשאני גבי ציץ דכתיב לרצון להם בכל מקום שמרצה ועוד י"ל דאפילו מיקרי הותר מכללו מ"מ פרכינן הכא שפיר שכן לא הותרו מכללן במקום שנאסרו : תדע מה תדרוש אלא יג] אל התעק במה שלא פירשו לך הכתובים :

שם טומאה מיהא אישתראי · וא"ת מה להנך זר בעל מום טמא שכן במיתה תאמר באונן וכו' וי"ל דסבר לה כרבנן דאמרי (סנהדרין פג:) בעל מום שעימש באזהרה ולא כרבי [דאמר] במיתה וא"ת מה להנך שכן פסולין בפרה בעל מום זר וטמא תאמר באונן (לקמן דף יז:) וי"ל טבול יום יוכיח : אתיא בק"ו מיושב · תימה מה ליושב שכן לא הותר מכללו : אבל בקרבן צבור מרצה · תימה הרי חטאת דאהרן דהיינו שעיר דר"ח דקיימא לן פרק טבול יום (לקמן קא:) ובשמעתין דאם הקריבוה באנינות פסולה וי"ל כיון דלא ילפינן אלא מטומאה דינו כטומאה דאינו מרצה אלא כז] באימורין אבל הקרבן אינו נאכל ועוד דבלאו הכי סתר ליה שפיר להאי ק"ו : ומה טומאה · תימה אי אנינות לילה דאורייתא איכא למיפרך מה לטומאה שכן הותרה בפסח הבא בטומאה באכילה תאמר באנינות שלא הותר : ולא תותר אנינות כו' · תימה מה לטמא שכן מטמא כח] ויש לומר דאינו ק"ו גמור אלא סתירת דברים כט] :

*)כל חדא וחדא תיקום בדוכתיה ל] ג"ע פ"ק דחולין (דף כג:) גבי ק"ו דכשר בתורים פסול בבני יונה וגבי כשר שבפרה פסול בעגלה (שם כג:) וגבי ויהיו כל הכלים מקבלין טומאה מאויר ומק"ו (שם כה:) ובפר' ואלו מנחות (מנחות עה:) גבי חלות ורקיקים ובפר' כל המנחות (שם דף סב:) גבי שלמי יחיד שטעונין סמיכה ובפ' השוכר את הפועלים (ב"מ פח:) גבי שור אוכל במחובר ובפרק כילד הרגל (ב"ק כה:) דקאמר והא שן חייבת ברשות הרבים מק"ו ובפ"ק דקדושין (דף יד.) ותהא יבמה יוצאה בגט מקל וחומר ובנזיר פרק שלשה מינין (דף מד:) גבי **)טמא כמיטמא ובסוף יש מותרות (יבמות פז:) דנעשה מתים כחיים מק"ו צריך לדקדק בכולן אמאי לא אמר כל חדא וחדא תיקום בדוכתיה ושמא שאני הכא משום דהני

*)שייך לעיל אחר זה
**)נ"ל מטמא נ"ק

שיטה מקובצת

הגהות הב"ח

שיטה מקובצת

אלא איכא למיפרך הכי ואיכא למיפרך הכי *כל [א] חדא והדא תיקו בדוכתיה: טבול יום: מנלן *דתניא רב סימאי אומר רמז לטבול יום שאם עבד חילל מנין ת"ל °קדושים יהיו ולא יחללו אם אינו ענין לטמא דנפיק [ב] °מוינזרו תנהו ענין לטבול יום אימא תנהו ענין לקורח קרחה ולמשחית פאת זקן טבול יום דאם עבד במיתה מנא לן דגמר חילול חילול מתרומה [ג] *דפסיל בתרומה מחיל עבודה דלא פסיל בתרומה לא מחיל עבודה אמר רבה למה לי דכתב רחמנא טמא וטבול יום ומחוסר כפורים צריכי דאי כתב רחמנא טמא שכן מטמא בטבול יום מחוסר כפורים לא אתי מיניה שכן [ד] פסול בתרומה במחוסר כפורים טבול יום לא אתי מיניה שבן מחוסר מעשה מהדא לא אתי תיתי חדא מתרתי בהי לא לכתוב רחמנא לא לכתוב במחוסר כפורים ותיתי מהנך מה להנך שכן [ה] פסולים בתרומה אלא לא לכתוב רחמנא בטבול יום ותיתי מהנך דמאי פרכת מה להנך שכן מחוסרים מעשה [ו] סוף סוף קלישא לה טומאתן

קסבר

תורה אור

ויקרא כא / במדבר ו

רש"י

ז] דאיכא למיפרך הכי כו'. *יש לדון (א) כו' ויש להחליף ולא נדע איזה נדרוש הלכך כל חדא תיקו בדוכתה ככתיבתה שהם כשהותרה הגינות לכ"ג שהם בין ביחיד בין בצבור הותרה וכשנאסרה להדיוט בין ביחיד בין בצבור נאסרה וכשהותרה טומאה בצבור הותרה אף לכהן הדיוט וכשנאסרה בקרבן יחיד נאסרה אף לכ"ג: קדושים יהיו. גבי טומאה כתיב באמור ולא יחללו וגו' כי את אשי ה' לחם וגו' בחילול קדשים הכתוב מדבר: דנפקא ליה מוינזרו. דכתיב ביה חילול: ח] ונימא תנהו ענין וכו'. דמינייהו סליק לא יקרחו קרחה וסמיך ליה קדושים יהיו: אלא לא גרס: ט] טבול יום דאם עבד במיתה. י] בינויא הוא כלומר לא מצית *למיתני תנהו ענין לקורח קרחה דמיתה גבי טבול יום בעבד יא] ילפינן לה בסנהדרין באלו הן הנשרפין (דף פג): יב] וגמר חילול חילול מתרומה ומחילול דהאי קרא יליף לה נאמר כאן חילול ונאמר בטמא וטבול יום שאכלו תרומה חילול ומתו בו כי יחללוהו מה להלן במיתה כו' והלכך הואיל והאי קרא לנ"ב מתרומה אתא ולא מפרש ביה במאי קאי לא תנהו ענין אלא לפסולין לתרומה יג] דילפי' מיניה דפסול בתרומה מחיל עבודה יד] כו': למה לי דכתב רחמנא טמא וטבול יום כו'. אטמא לא קמיבעיא ליה דאי לאו כתב טמא לא הוה אתי לן חד מנייהו ביחלל עבודה דהא טבול יום באם אינו ענין לטמא טו] ילפינן ואי לא הוה כתב טמא בוינזרו הוה אוקימנא לקדושים יהיו בטמא וכן מחוסר כפורים נמי לא כתב טז] בה חילול אלא מדאיקרי טמא ילפינן ל ה לקמן (ב) וכי מיבעי ליה לרבה טבול יום ומחוסר כפורים קמיבעיא יז]: במחוסר כפורים טבול יום לא אתי מיניה שכן מחוסר מעשה. הבאת קרבן תאמר בטבול יום שאינו מחוסר יח] הבאת קרבן ושימשא ממילא ערבא בטמא ליכא למימר דלא אתיא מיני' דהא איהו נמי מחוסר טבילה ועוד דטמא לא קמיבעיא ליה מדלא קאמר בסיפא דמילתא לא לכתוב טמא ותיתי מהנך דתו לא הוה ליה לשנויי עלה מידי: קלישא ליה טומאתו. דמחוסר כפורים יט] שהרי העריב שמשו. ותו ליכא פירכא דמה כ] הצד דהוה ליה חד מינייהו נמי שאינו מחוסר מעשה:

תוספות

דהכי ק"ו סתרי אהדדי מה שאין כן בהנהו כא] והטעם כמו שפירש בקונט' משום דנכתבו הכתובים שהם דכשהותרה אנינות לכ"ג שהם בין ביחיד בין בצבור הותרה וכשנאסרה להדיוט בין ביחיד בין בצבור נאסרה וכשהותרה טומאה לצבור הותרה אף לכהן הדיוט וכשנאסרה בקרבן יחיד נאסרה אף לכ"ג ואם במה שלא חלקו הכתובים נדון לחלק על ידי ק"ו אמאי פשיטא בהאי טפי מבהאי דיש לדרוש חלוף ולהחליף את כולן הלכך אמרינן כל חדא וחדא תיקום בדוכתיה כב]*:

טבול יום מנא לן. תימה תיפוק לי' מדכתיב גבי טבול יום ובא השמש וטהר מכלל שהוא טמא כדדריש לקמן מחוסר כפורים מדכתיב וטהרה מכלל שהיא טמאה כג] ותירץ ה"ר חיים דגבי טבול יום איכא למידרש וטהר טהר יומא כד] כדדרשינן במשנה קמייתא דברכות (דף ב:) אבל וטהרה לא שייך למידרש הכי ואע"ג דבפ' הערל (יבמות עד:) דרבי' וטהרה כה] לטבולת יום ארוך הסיא מחוסרת כפרה היא ועל ידי מכלל שהיא טמאה לא אתי מיניה טבול יום גרידא ומיהו קשה דהיכא קרא אחרינא בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר דמוקמינן בפרק הערל (שם) בזב בעל שתי ראיות דלאו בר קרבן הוא ולענין תרומה ונימא מכלל שהוא טמא ויש לומר דרבי סימאי דדריש הכא טבול יום מקרא אחרינא *סבר לה כתנא כו] [דפליג התם אתנא] דבי רבי ישמעאל דמוקי ליה התם בזב בעל שלש ראיות ומאי עד אשר יטהר עד דמייתי כפרה ומיהו קשה דגבי כז] נגיעת כלי כתיב במים יובא וטמא עד הערב וטהר כח] [מכלל שהוא טמא] וצריך לומר דאי לאו קרא דר' סימאי דהכא דדריש טבול יום מולא יחללו לא הוה דרשינן מחוסר כפרה מוטהרה מכלל שהיא טמאה ולא טבול יום מוטהר מכלל שהוא טמא משום דקלישא טומאתייהו אבל מכיון דאשכחן קרא בהדיא לטבול יום ואע"ג דקלישא טומאתיה הו דרשינן שפיר מוטהרה מחוסר כפרה כט] ותימה במים יובא וטמא הלא מפורש בהדיא ל] לטבול יום דאיקרי טמא וי"ל דצריך קרא גבי עבודה לא] דלא יחללו דמעתין וגבי אכילת תרומה וקדשים קרא אחרינא בפרק הערל (שם) ולא ילפינן מהדדי אבל וטהרה דכתיב גבי יולדת לב] דרשינן מיניה מחוסר כפורים לאסור בקדשים פרק הערל וגבי דמחלל עבודה לקמן בפרקין דאסה כפרה לשחוט קדשים כדתנן ריש כל הפסולין א"כ שייך בה חילול עבודה ותימה דגבי זב וזבה ובעל קרי ושכבת זרע כתיבי כמה פעמים ורחץ במים וטמא עד הערב אלמא טבול יום איקרי טמא בין לעבודה בין לקדשים דקראי סתמא כתיבי ואיקרי טמא לכל מילי ועוד קשה דבפ' שלשה מינין (נזיר מה.) ובפ' אלו הן הגולין (מכות דף ח:) אמרינן טמא יהיה לרבות טבול יום עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים לענין ביאת מקדש והביאו נ"ל קרא הא איקרי טמא לענין עבודה ולאכילת קדשים וכי תימא דלא נילף ביאת מקדש מנייהו (ועוד) קשה שהרי קרא דורחץ במים וטמא עד הערב סתמא כתיב דטבול יום איקרי טמא לכל מילי ואפי' לביאת מקדש ועוד תימה כיון דדרשי' טבול יום מטמא יהיה למה איצטריך תו עוד טומאתו (למחוסר כפורים תיפוק לי מוכפר עליה הכהן וטהרה כדדרשינן לקמן בפירקין מכלל שהיא טמאה לענין עבודה ובפ' הערל (יבמות דף עד:) לענין אכילת קדשים נדרוש נמי לענין ביאת מקדש דקרא בכל מילי מיירי שהיא טמאה קודם כפרה *ואין לתרץ נמי דאי לאו אלא חד רבויא הוה מוקמינא ליה במחוסר כפורים משום דמחוסר מעשה ולא בטבול יום משום דשמשא ממילא ערבא דהא כן הוה ליה למימר איפכא טמא יהיה לרבות מחוסר כפורים עוד טומאתו בו לרבות טבול יום ונראה לתרץ דלענין ביאת מקדש לא הוה דריבנא מחוסר כפורים מוטהרה מכלל שהיא טמאה משום דבכרת דטומאת מקדש כתיב אים אשר יטמא ולא יתחטא דמיירי בטומאת מת אבל מחוסר כפרה דלא שייך במת לא ניהוי בכרת* ועוד י"ל דצריך קרא לרבות טבול יום לג] [משום דבכרת דטומאת מקדש כתיב. ולא יתחטא] דמשמע אבל נתחטא שהזה ושנה וטבל דלאו מחוסר מעשה הוא כגון טבול יום לא הוי בכרת ומהני טעמי אתי שפיר דליכא למימר למה לי קרא הא איתקש קדש מקדש דהא קרא דביאת מקדש מיפטי לפטורה וקרא ובא השמש וטהר איצטריך משום דכתיב בקרבן דקיל עני מגדה ושכבת זרע לד]: **הג"ה** ולמאי דפירשית דמיטהרה מכלל שהיא טמאה לא הוה מרבינן מחוסר כפורים אי לאו דאשכחן טבול יום מקרא דרבי סימאי קשה הא דקאמר בסמוך דאי כתב רחמנא במחוסר כפורים טבול יום לא אתי מיניה הא לא אתי לן מחוסר כפורים אי לאו דאשכחנא קרא בטבול יום לה] וי"ל סברא לומר אי כתב רחמנא מחוסר כפורים בפירוש וכי האי גוונא לו] בפרק כילד (יבמות דף כג.) גבי שפחה ונכרית ומיהו קשה אי להאי אתיא א"כ ניכתוב רחמנא טבול יום ומחוסר כפורים בהדיא ולא ליכתוב טמא וי"ל דכיון דלא לז] משכחת לריכותא בהכי לא חש לדקדק: **רמז** לטבול יום שאם עבד חילל מנין. הוה מצי למילף מיושב או מבעל מום וחד מהנך: **דגמר** חילול חילול מתרומה. הקשה ה"ר חיים כיון דטבול יום יליף מתרומה אם כן טבול יום שאכל תרומה יהא במיתה ובפ' הנשרפין (סנהדרין פג.) לא חשיב טבול יום וטמא הוא הדין א"כ כי היכי דממעטי התם (דף פד.) רבנן בעל מום שבימום מדכתיב בו ולא בעל מום ה"ה ומתו בו דכתיב בתרומה בו ולא בטבול יום ומיהו טמא בשימש אין למעט מדכתיב בו דלהכי אהני גז"ש דחילול חילול וכן טבול יום שבימש נמי הוי במיתה כדאיתא הכא והתם והיינו טעמא דדמי לטמא טפי מבעל מום ונראה דה"ה לתרומה דלא ממעטינן טבול יום וכן פירש בקונטרס בהדיא דטבול יום שאכל תרומה במיתה ויש ליתן טעם דלא חשיב ליה התם משום דטמא וטבול יום מחד קרא נפקי דהכי כתיבי קראי בפרשת אמור אל הכהנים ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים וגו' והדר כתיב ולא ישאו עליו חטא ומתו בו כי יחללוהו וקשה תימה היכי יליף התם בסנהדרין מחוסר כפורים שבימש במיתה מטעם דאיקרי טמא וטמא ילפינן חילול חילול מתרומה לח] נימא דפסול בתרומה במיתה ודלא פסול בתרומה לא כדאמרינן הכא דפסול בתרומה מחיל עבודה לט] *מטעמא דנפקא לן מוינזרו ולא יחללו כל דאיקרי טמא מ] [סברא היא דגמרינן] בגזירה שוה דחילול חילול מתרומה פרק הנשרפין דהוי במיתה אע"ג דטהור לתרומה:

שיטה מקובצת

א] חדא וחדא. עיין מנחות (דף נט ע"א) תוס' [ד"ה ונתת] (ודף סב ע"ב) תוס' [ד"ה ויהו]: ב] דנפיק לן מוינזרו: ג] דפסיל בתרומה כו'. תימה הרי טבול יום דלא פסול בתרומה ומחיל העבודה וי"ל דלא קאמר דכל דלא פסיל לא מחיל העבודה דאה"נ דאם נוכל להוכיח מפסוק דמחלל עבודה שפיר ניחא אע"ג דלא פסיל בתרומ' אבל הכא הי"ק לא ידעינן במאי מיירא קרא רק באם אינו ענין הלכך לית לן לאוקמי ולא יחלל רק במאן דפסיל בתרומה כיון דנפקא לן שזה שבא באם אינו ענין זה במיתה מחילול חילול דתרומה ולא בקורח קרחה דלא פסיל בתרומה ואע"ג דלא סליק אלא] מיניה. הי"ג למה לי דכתב רחמנא טבול יום ומחוסר כפורים ולי"ג טמא דאי לא כתיב טמא כו'. מהר"פ: ד] פוסל בתרומה: ה] שכן פוסלים בתרומה: ו] סוף סוף קלישא כו' ותימא דלעיל קאמר במחוסר כפורים טבול יום לא אתי מיניה שכן מחוסר מעשה ואמאי לא קאמר דמ"מ קלישא ליה טומאתו דמחוסר כפורים דהכי קאמר לית השתא אע"ג דמן הצד הוא כ"ש חדא מהרע וי"ל דלא דמי לעיל גבי מחוסר כפורים ר"ל מחוסר מעשה שמחוסר כפרה (מהו) [מה] שאינו כן בטבול יום אבל הכא מחוסר מעשה דקאמר אינו ר"ל מחוסר כפרה דהא טמא לאו מחוסר כפרה הוא כגון טמא שרץ וטמא מת ומגע דזב אלא ר"ל שכן מחוסר מעשה יותר מטבול יום דשמשא ממילא ערבא הלכך קאמר שפיר דקלישא טומאתו דמחוסר כפורים כיון שטבל והעריב שמשו לא מקרי מחוסר מעשה אלא מחוסר כפרה מיקרי וטמא לאו מחוסר כפרה הוא הלכך לא שייך למפרך מידי. מהר"פ ז"ל: ז] מה"ד איכא למיפרך הכי כו' יש לדון וכן יש תיבת כו' נמחק: ח] מה"ד אימא: ט] לא גרס וה"ג טבול יום: י] ושנויא הוא כלומר לא מצית לאוקמי באם אינו ענין: יא] שעבד מינה ילפינן: יב] הנשרפין דגמר אות ו' נמחק: יג] לתרומה היינו טבול יום דילפינן: יד] עבודה ומינה דלא פסיל בתרומה לא מחיל עבודה הס"ד ותיבת כו' נמחק: טו] לטמא הוא דילפינן: טז] כתב ביה: יז] קמבעיא ליה הס"ד ומה"ד ה"ג במחוסר: יח] מחוסר מעשה דשמשא ממילא ערבא וטמא ליכא: יט] כפורים לענין קדשים: כ] דמה להצד דהו"ל חד מינייהו כמו שאינו: כא] שהטעם כאן כמו: כב] בדוכתיה כתיבתה כתם הס"ד: כג] טמאה עד השתא ותירץ: כד] יומא ולא קאי וטהר אגברא כדדרשינן: כה] וטהרה לטבול יום שהוא טבולת יום ארוך כו' כפרה נמי היא: כו] כתנא קמא דפליג התם אתנא דבי: כז] נגיעת כלי, ס"א תרומה ככלי: כח] וטהר. לשון הר"פ מכלל שהוא טמא אלמא דטבול יום איקרי טמא וי"ל דאי לאו קרא דרבי סימאי דדריש הכי דטבול יום מחלל עבודה ממה דטבול יום אקרי טמא לא נפקא ליה דאיכא למימר דקלישא טומאתו לענין שלא יחלל העבודה וכ"ת והלא מחוסר כפרה נפקא לן דמחלל עבודה מוטהרה מכלל שהיא טמאה ולא אמרינן דקלישא טומאתיה וי"ל דלאהדר דגלי לן ר' סימאי מקרא דלא יחללו דטבול יום מחלל עבידה אע"ג דקלישא כו' ע"כ: כט] מתיבת ותימה עד סוף הדבור מוקף חצי לבנה שהוא הג"ה: ל] בהדיא דטבול יום אקרי טמא: לא] עבודה ולא יחללו: לב] יולדת דדרשינן: לג] טבול יום משום דטמא הנכנס למקדש כתיב בטומאת מת ולא יתחטא דמשמע: לד] זרע ע"כ הג"ה: לה] בטבול יום דמחלל וי"ל: לו] גוונא איכא בפרק: לז] דלא אשכחנא צריכותא לא תיבת בהני נמחק: לח] מתרומה ליכא: לט] תיבת מטעמא נמחק: מ] טמא סברא דגמרינן מתרומה דהוי תיבות בגז"ש דחילול חילול פרק הנשרפין נמחק:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דאיכא וכו' יש לדון כך ויש: (ב) ד"ה למה לי וכו' לקמן דף יט ע"ב וכי מיבעי וכו' קמיבעיא ליה הס"ד:

מסורת הש"ס

נ"ל כלומר יש לדרוש ולהחליף ולא נדע כו' נ"ק

סנהדרין פ"ג

גמ' למיתנייה ענין

גמ' ליתא

עי' בחדושי מהרש"א בסנהדרין שם ועיין נ"ק

עיין נ"ק נ"ה

נ"א בטמאה

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ג מהלכות ביאת מקדש הל' ו

[ועיין היטב תוס' מנחות סב: ד"ה ויהיו זבחי ותוס' מנחות נט. ד"ה ונתת ותוס' חולין סג: ד"ה ותלא]

[עי' תוס' לקמן כח: ד"ה מתנבלת]

גי' נ"ק סבר דאידך תנא דבי רש"י ומוקי ליה כו'

קסבר *מחוסר כפורים דזב כזב דמי א] ומחוסר כפורים דזב כזב דמי תנאי היא *דתניא שרפה אונן ומחוסר כפורים °כשרה יוסף הבבלי אומר אונן כשרה מחוסר כפורים פסולה מאי לאו בהא קמיפלגי מר סבר מחוסר כפורים דזב כזב דמי ומר סבר °לאו כזב דמי לא דכולי עלמא כזב דמי והכא בהא קמיפלגי דכתיב °והזה הטהור *מכלל שהוא טמא °לימד על טבול יום שכשר בפרה מר סבר טומאה דכל התורה כולה °ומר סבר טומאה דהך פרשה הלכך (א) אונן וטבול יום דטמא שרץ דקילי אתו בקל וחומר מטבול יום דמת אבל מחוסר כפורים דזב דחמיר שכן טומאה יוצאה עליו מגופו לא: מחוסר בגדים: מנלן *אמר רבי אבוה אמר רבי יוחנן ומטו בה משמיה דרבי אלעזר ברבי שמעון דאמר קרא °וחגרת אותם אבנט אהרן ובניו וחבשת להם מגבעות והיתה להם כהונה לחקת עולם °בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם והא מהכא נפקא מהתם נפקא דתניא מנין לשתויי יין °שאם עבד חילל תלמוד לומר °יין ושכר אל תשת וגו' °ולהבדיל בין הקודש ובין החול מחוסר בגדים ושלא רחוץ ידים ורגלים מנין

תלמוד

קסבר · רבה דדרשה להא' שמעתא למימר דכולהו גריעי: מחוסר כפורים דזב כזב · ה"ה למצורע אלא חד מינייהו נקט מחוסר כפורים דזב כזב דמי לענין קדשים שלא הותר אכלו ב] הוה ליה כאילו לא טבל ואם אכלו חייב כרת או אם נגע בהו ג] טמאן למטת בהן ראשון ושני תורה אור לכך לא קלשה טומאה אגל קדשים כלל: שרפה אונן כו' · בפרה אדומה קאי: כשרה · דקדשי בדק הבית היא ואין אונן (ב) אסור בה דלא כתיבי הנך קראי אלא בקדשי מזבח: כזב דמי · והוה ליה טמא וקרא כתיב איש טהור: לאו כזב דמי · וה"ל כטבול יום דקיימא ד] [לן] דכשר בפרה: לא דכ"ע כזב דמי ה] ולענין שאר קדשים שטבול יום אסור בהו ו] הוה מחוסר כפורים דזב חמור מטבול יום דשאר טומאות שאין טעונות כפרה: והכא גבי פרה בהאי קרא קמיפלגי והזה הטהור על הטמא טהור כל דהוא משמע דהא קרא יתירא הוא דכתיב לעיל מיניה ולקח אזוב וטבל במים איש טהור והוה ליה למכתב והזה על הטמא לימד על טבול יום שכשר בפרה דאשכחן טבול יום דאיקרי טהור למעשר דכתיב ורחץ במים וטהר: מר סבר טומאה דכל התורה · ת"ק סבר האי טבול יום דאכשר בה קרא אטבול יום דכל הטומאות שבתורה ז] קאי ואף טבול יום דזב שהוא מחוסר כפורים: טומאה דהאי פרשה · והיינו דמת טבול יום דטומאת מת אכשר בה הלכך טבול יום של שאר טומאות דמגע ומשא כגון שרץ ונבילה (ג) ומגע ח] [זב] אתי להכשירא מטבול יום דמת מק"ו ומה טבול יום [דמת] דטומאת שבעה כשר טבול יום דטומאת ערב לא כ"ש אבל מחוסר כפורים ט] כו': והיתה להם · הלבישה הזאת (ד) לכהונה אלמא כהונתן תלויה בבגדיהן ואי לא הוו להו זרים ובזר אשכחן דמחיל עבודה: ובין החול · עבודה שאתה עובד בשכרות קרויה חול:

מוקה

קסבר רבה מחוסר כפורים דזב כזב דמי · הכי נמי אית ליה פרק שני דכריתות (דף י׳) ופירש בקונט' לענין קדשים שלא הותר י] אלגן הוה ליה כאילו לא טבל ואם אכלן חייב כרת או אם נגע בהן טמאן למטת בהן ראשון ושני וקשה לפירושו דאם כן למ"ד לאו כזב דמי לית ביה כרת ובריש מסכת כלים תנן בהדיא דמחוסר כפורים שנכנס למקדש *חייב יא] דתנן עזרת ישראל מקודשת ממנה שאין מחוסר כפורים נכנס לשם וחייב חטאת וכן בההיא דפרק אלו הן הגולין (מכות דף ח:) ושלשה מינין (נזיר מה׳) טמא יהיה לרבות טבול יום עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים ובהקומץ רבה (מנחות דף כז:) מחוסר כפרה שנכנס לפנים ממחיצתו לעזרה בשוגג חייב חטאת במזיד ענוש כרת ואיתקש קודש למקדש בהערל (יבמות עה.) ובמכות (דף יד׳) ובשבועות (דף ז׳) ודוחק לומר דכל הני אתיין כמאן דאמר מחוסר כפורים דזב כזב דמי ועוד דבההיא סוגיא דנזיר יב] וטמא יהיה לרבות טבול יום דכ"ע מחוסר כפורים דזב לאו כזב דמי ואפילו הכי מרבה התם כרת למקדש במחוסר כפורים ומיהו פלוגתא דאמוראי יג] איכא ריש פ' כל הפסולין (לקמן לב: לג:) אית דאמרי הא דאיתקש קודש למקדש היינו אפילו לכרת דביאה במקצת יד] שמה ביאה כמו נגיעה ואית דאמרי לענין מלקות דוקא איתמר ומוקי לה בכל קדש לא תגע אזהרה לנוגע לקודש דליכא אלא לאו אע"ג דאל המקדש לא תבא הוי בכרת ועוד מה שפי' בקונטרס לענין למנות בו ראשון ושני לקדש *תימה הא טבול יום אין מונין בו ראשון ושני *לטומאה טו] [וכ"ש מחוסר כפורים] ועוד הא תנן במסכת מעילה (דף ח׳) חטאת העוף כו' הוכשר ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ודייק בגמ' ליפסל אין לטמויי לא ורבינו תם היה אומר דלא נקט פסול במחוסר כפורים אלא אגב טבול יום והקשה לו הרב רבינו חיים מהא דבסוטה פרק כשם (ד' כט׳) אמרי' מנין לרביעי בקודש שהוא פסול ומה מחוסר כפורים שמותר בתרומה פסול בקודש משמע פסול אין טמא לא ועוד אי מונין בו ראשון ושני א"כ יעשה רביעי חמישי בקודש מק"ו ומיהו יש לומר בזה דחמישי אין ללמוד דמן הדין הוה למימר דיו כתרומה אי לאו משום דמפרך ק"ו ודי לנו במעלה אחת יותר מתרומה שיעשה רביעי ומיהו עוד קשה מהא דתנן בפ' בתרא דנדה (דף עא:) היושבת על דם טוהר (היתה) מערה מים לפסח חזרו לומר הרי היא כמגע טמא מת לקדשים ומוקי לה בגמ' כאבא שאול דאמר טבול יום תחלה לקודש משמע אבל לרבנן לא טז] ודוחק לומר דכולהו הנהו דמעילה ודסוטה ורבנן דאבא שאול סברי כמ"ד מחוסר כפורים דזב לאו כזב דמי *ומפרש הרב ר' חיים דנפקא מינה *לענין פסח הבא בטומאה דתנן (פסחים דף עו:) לא יאכלו ממנו זבין וזבות דלמ"ד מחוסר כפורים דזב כזב דמי אין שוחטין וזורקין עליו דלא איתשרא' בצבור אלא טמא מת וה"ה טמא שרץ דאין טומאה יוצאה מגופו בק"ו ממת כדאיתא לקמן ומ"ד לאו כזב דמי שוחטין והכי מוכח בהדיא בפרק שני דכריתות (דף י׳) ועוד דנפקא מינה לענין טומאה דחוייה בצבור יז] (לקמן דף לג:): **שרפה** אונן ומחוסר כפורים כשרה · פי' בקונט' דפרה קדשי בדק הבית היא וקשה דמ"מ אית בה כל פסולין שבקרבן כגון יח] שלא לשמה דאמר בה קיימו רבה (מנחות כז:) ושבע הזאות שבפרה שעשאן שלא לשמן פסולות ונפקא לן בסיפרי משום דחטאת קרייה רחמנא ומהאי טעמא נמי אמרינן בפ"ק דחולין (דף יא׳) דטרפות פוסל בה ונראה דהיינו טעמא יט] הכא משום דטבול יום כשר בפרה ואתי אונן ומחוסר כפורים בק"ו מטבול יום שאסור בנגיעת תרומה ומותר בפרה כ] ולמ"ד מחוסר כפורים דזב כזב דמי לא אתי בק"ו דמה לטבול יום דמת שמותר לאכול בפסח הבא בטומאה מה שאין כן *במחוסר כפורים והאי כא] דטבול יום כשר מן התורה אפשר דמדרבנן פסול דהא אמרינן דאפי' בגדי אוכלי קודש מדרס לחטאת כל שכן טבול יום והא כב] [דאמרי' במסכת פרה (פ"ג) מטמאין היו כהן השורף את הפרה להוציא מלבן של צדוקים שאמרו] במעורבי שמש היתה נעשית לאו היינו טבול יום ממש אלא אחיו הכהנים היו מניחין ידיהם על ראשו ומאותה נגיעה היה טבול יום כדתניא בתוספתא והיכא כג] בהו היכרא לצדוקים ועוד יש לפרש דטבול יום ממש היה כשר בה והא דבגדי אוכלי קודש מדרס לחטאת משום היסח הדעת דבשאר טומאות: **והזה** הטהור · ואף על גב דהזאת מי חטאת כשרה בזר ושרפה כד] פסול מכל מקום יליף שרפה מהזאה:

אונן וטבול יום של טמא שרץ דקילי אתו מק"ו מטבול יום דמת · ואין להקשות מה לטבול יום שכן מותר במעשר מה שאין כן באונן דמנגיעה ילפינן כדאמר בפ' הערל (יבמות עב:) ערל שהזה הזאתו כשרה מידי דהוה אטבול יום שאע"פ שאסור בתרומה כשר בפרה ופריך מה לטבול יום שכן מותר במעשר ומשני אטו אנן לאכילה קאמרינן לנגיעה קאמרינן ומה טבול יום שאסור בנגיעה דתרומה מותר בפרה ערל שמותר בנגיעה דתרומה אינו דין שמותר בפרה וה"נ ילפינן אונן וא"ת מחוסר כפורים ובעל מום יוכיחו שמותרין בתרומה ואסורין בפרה אף אני אביא ערל ואונן ומיהו האונן לא קשיא דמה להנך שכן לא הותרו מכללן תאמר באונן שהותר מכללו אלא כ"ג אבל אערל קשה כה] ונראה לי דמה למחוסר כפורים שאסור ליגע בקדשים אבל ערל ואונן מותרין אבל מבעל מום קשה · ברוך · ועוד מה לטבול יום שכן אינו מחוסר מעשה תאמר בערל: *__אין__ בגדיהם עליהן אין כהונתן עליהם · מהכא ילפינן מיתה בפרק הנשרפין (סנהדרין דף פג:) דקאמר אין בגדיהם עליהם הוו להו זרים ואמר מר זר ששימש במיתה והקשה הרב רבי יעקב מאורלינש והא מיתה כתיבא בהדיא בפרשת ואתה תצוה ותירץ דאף על גב דכולהו בגדים כתיבי התם מכל מקום מיתה אמכנסיים דוקא כתיבא כדמשמע פשטא דקרא וקרא דוחגרת דכתיב בפרשה שאחריה דדרשינן מינה דאין בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהם אילטריך לשאר בגדים ומיניה לא הוה ילפינן מכנסיים דמכנסיים לא כתיבי התם ועוד יש לומר דקרא דוחגרת צריך להילול עבודה דמקרי זר* · ברוך:

תלמוד

ב א מיי' פ"ד מהל' פרה אדומה הלכה יד:

ג ב מיי' פ"ג מהלכות ביאת מקדש הלכה ט ופ"ב בכ"מ ופי"ח מהל' פסה"מ הלכה יד:

נ"ע בכרת נ"ק

יד ג מיי' פ"א מהלכות פרה אדומה הלכה יא:

טו ד מיי' פ"י מהלכות כלי המקדש הלכה [illegible]

טז ה מיי' פ"א מהל' ביאת מקדש הל' א:

נ"א ז"ק ג"א

ג"א לטומאה

נירסת נ"ק במחוסר כפורים כס"ד ואח"כ מה"ד טבול יום כשר בפרה כפי' ע"י דכבר כו'

שיטה מקובצת

א] דמי ליטא מחוסר אות ו' נמחק: ב] אצלו והוה ליה: ג] בהו סימאן: ד] דקיימא לן: ה] דמי לענין שאר: ו] הוי מחוסר: ז] שבתורה קאמר ותיבת קאי נמחק: ח] ומגע הזב: ט] תיבת וכו' נמחק: י] הותר אצלו דהוה ליה: יא] חייב כרת: יב] דנזיר טמא יהיה: יג] דאמוראים היא ותיבת איכא ל"ש:

יד] במקצת נוסח: טו] לטומאה וכ"ש מחוסר כפורים ועוד הא תנן במסכת מעילה פרק שני חטאת: טז] לא אלמא טבול יום דיולדת לא מנינן בו ראשון ושני וכ"ש מחוסר כפורים: יז] בצבור דאם הן [illegible] מתים עושין בטומאה ואם הם זבים נדחין לשני: יח] כגון שרפה שלא: יט] טעמא' פ"א משום דילפינן מק"ו דטבול יום פסול בתרומה כשר בפרה כדבסמוך כ"ש אונן כו': כ] בפרה כ"ש אונן ומחוסר כפורים: כא] ורא"ש כ"א ושמא אע"ג דטבול כו': כב] והא דאמרינן במסכת פרה בפ"ג ובכמאן היו את הכהן השורף את הפריד מפני הצדוקין שלא יהיו אומרין: כג] ואיכא בהכי: כד] ושרפה בזר: כה] מתיבת ונראה לי עד תיבת ברוך מוקף בחצי לבנה:

[כריתות ט. מנין כ]

יבמות עד. תוספתא דפרה פ"ג

נ"ק

יומא סג: יבמות עג.

סנהדרין פג

הגהות הב"ח

(א) גמ' דהך פרשה הלכך טבול יום דנבלה וטמא שרץ דקילי כצ"ל: (ב) רש"י ד"ה כשרה וכו' ואין אונן ומחוסר כפורים אסור בה: (ג) ד"ה טומאה וכו' ונבלה אתו כצ"ל ותיבת ומגע נמחק: (ד) ד"ה והיתה וכו' כהונה כצ"ל ותוס' ל' נמחק:

נ"א למנין פסח הבא בטומאה דתנן פסח הבא בטומאה לא יאכלו ממנו זבין וזבות דלמ"ד כו' כזב דמי גם מחוסר כפורים לא יאכלו ממנו דלא איתשרא' בצבור כו' ולמ"ד לאו כזב דמי יאכלו ממנו והכי מוכח בהדיא בפ' נ"ק וע"ש

גליון הש"ס

גמ' ומ"ס טומאה דהך פרשה · עיין יומא דף ז ע"א תוס' ד"ה ריב"ב: תוס' ד"ה קסבר וכו' ומפרש הר"ר חיים · עי' יבמות דף ז ע"ב תוד"ה רי"א:

[עיין לקמן כד בתוספות ריש עמוד א']

[ועי' תוס' סנהדרין פג: ד"ה אין]

תלמוד לומר °חוקה °חוקה לגזירה שוה אי מהתם הוה אמינא הני מילי עבודה דזר חייב עליה מיתה אבל עבודה דאין זר חייב עליה מיתה אימא לא קמ״ל אשכחן מחוסר בגדים שתויי יין מנלן אתיא חוקה חוקה ממחוסר בגדים והא תנא א] ולהבדיל בין וגו׳ קא נסיב לה מקמי ב] דליקום גזירה שוה והא תנא מחוסר בגדים הוא דקא יליף משתויי יין ה״ק מנין שלא (א) ג] נחלקו בין מחוסר בגדים לשתויי יין ושלא רחוץ ידים ורגלים תלמוד לומר חוקה חוקה לגזירה שוה אלא להבדיל למה לי לכדרב *דרב לא מוקים אמורא עליה מיומא טבא לחבריה משום שכרות אכתי מהכא נפקא מהתם נפקא °ונתנו בני אהרן הכהן בכיהונו ^א^לימד על כהן גדול שלבש בגדי כהן הדיוט ועבד עבודתו פסולה אי מהתם הוה אמינא ה״מ עבודה דמעכבא כפרה ד] אבל עבודה דלא מעכבא כפרה לא ואכתי מהכא נפקא מהתם נפקא °וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים וגו׳ הכהנים בכיהונן ^ב^מכאן לכהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד עבודתו פסולה אי מהתם הוה אמינא הני מילי חיסור ה] אבל ייתור לא קמ״ל: *תנו רבנן היו מרושלין מסולקין משוחקים ועבד עבודתו כשירה ^ג^לבש שני מכנסים שני אבנטים חסר אחת יתר אחת או שהיתה לו רטיה על ו] מכת בשרו תחת בגדו *או שהיו מטושטשין

תורה אור: ויקרא י | שמות כט | ויקרא א | שם

רש״י

חוקה חוקה. בשתויי יין ז] [כתיב] חוקת עולם [ובמחוסר] בגדים כתיב כהונה לחוקת עולם וברחיצת יד ורגל כתיב והיתה להם (ב) לחוקת עולם: אי מהתם. משתויי יין הוה אמינא ח] ה״מ דמחלי עבודה [במחוסר בגדים] בעבודה שהזר חייב עליה מיתה כדכתיב בההוא קרא בבואכם אל אהל מועד ולא תמותו בעבודה שיש בה חיוב מיתה לפסולים הכתוב מדבר ואינה אלא ט] ארבע עבודות זריקה והקטרה וניסוך המים והיין כדילפינן בפ״ב י] בסדר יומא (דף כד.) מועבדתם עבודת מתנה וגו׳ והזר הקרב יומת עבודת מתנה ולא עבודת סילוק ועבדתם עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה כגון קבלה והולכה וקמיצה וכל חיוב מיתות יא] בפסולי עבודה מזרות גמרינן כדתנן בפ׳ בתרא (לקמן קיב:) הקומץ והבולל והיוצק והמקבל דמים וכו׳ ואין בהם לא משום זרות ולא משום טומאה ולא משום מחוסר בגדים ולא משום שלא רחץ ידים ורגלים אלמא מזר גמרינן: אבל עבודה שאין זר חייב עליה מיתה אימא לא. מחלי לה מחוסר בגדים להכי כתב והיתה להם (ג) לכהונת עולם לשוינהו זרים כשאין בגדיהם עליהם וכזר אשכחן חילול ולא חלק בין עבודה שיש בה מיתה לעבודה שאין בה מיתה יב]: אשכחן מחוסר בגדים. בכל העבודות: שתויי יין מנלן. דפסלי עבודה שאין הזר חייב עליה מיתה: והא תנא מלהבדיל קנסיב לה. לשתויי יין ולא גמר מגזירה שוה ואכן ניקו וניפלוג עלה למילף מקרא אחרינא: הכי מילי מקמי דתיקו ליה גזירה שוה. לא הוה ליה למילף שתויי יג] יין אלא מלהבדיל ובמסקנא (ד) אידכר ליה גזירה שוה ותנא (ליה) שבקיה לאורחיה קמייתא וקטע גזירה שוה *למילף יד] משתויי יין ממחוסר בגדים: והא תנא. נקטיה לגזירה שוה מחוסר בגדים הוא דיליף בה משתויי יין ולא שבקיה לאורחיה: והכי קאמר מנין שלא טו] נחלקו כו׳. לעולם לא למילף מחוסר בגדים משתויי יין אתא אלא למילף שתויי יין ממחוסר בגדים והכי קאמר למדנו לעבודות של מיתה שמחלוקות בשיכרות מנין שלא טז] נחלוק בין מחוסר בגדים לשתויי יין דכי היכי דמחוסר בגדים כל עבודותיו פסולות אף שתויי יין ושלא רחץ כן תלמוד לומר חוקה חוקה: אלא (ה) יז] בין החול למה לי. הואיל ולא ילפינן מינה חילול לעבודה: לא מוקים אמורא עליה. למידרש (ו) בפירקין: מיומא טבא לחבריה. משעה שאכל ושתה ועשה יום טוב עד למחר דהכי משמע קרא יין ושכר אל תשת בבואכם וגו׳ וכן בשעה שאתה בא להבדיל ולהורות בין דבר קודש לדבר חול אל תהי שכרות: מהכא נפקא. מחוסר בגדים: מהתם נפקא. הפתי קרא אחרינא כתיב ולמאי יח] איצטריך הכהן הכא גבי ונתנו בני אהרן הכהן אם לאשמועינן מחוסר בגדים בכיהונו. בשעה שהוא מלובש בגדיו נקרא אהרן הכהן ולא כשהוא לבוש בבגדי הדיוט: אי מהתם. מוהיתה להם כהונה הוי מוקמינא ליה יט] ההיא בעבודה המעכבת כפרה אבל נתינת אש של הדיוט דמצוה בעלמא היא שהרי יש שם אש שירדה מן השמים אימא לא תיבעי בגדים קא משמע לן ונתנו בני אהרן הכהן אם כ] להכי כתב הכא חסרון בגדים למילף [דאף בעבודה שאינה מחוסר כפרה] דאי עבד אהרן בבגדי הדיוט לאו שפיר עבד והא ליכא למיפרך לימא האי *)ולא תיבעי ההוא דהכא לאו בגדים כתיבי ואי לאו כא] דכתב והיתה להם כהונה [אלא ותגרת אותם אבנט] דשמעינן כהונה תלויה בבגדים לא הוה ידעינן הכהן בכיהונו מאי היא: הכהנים. אבני קאי דהוו הדיוטים: בכיהונן. בראוין להן שנתלית כהונתן בהן: אי מהתם. מוהיתה להם כהונה: כב] [חיסור. כגון כה״ג בבגדי כהן הדיוט: אבל ייתור. כגון כהן הדיוט בבגדי כה״ג] : מרושלין. נגררין בקרקע: מסולקין. מן הקרקע מתוך שהם קצרים: משוחקים. ישנים: כשרין. ואע״ג דכתיב מדו בד שתהא כמדתו מצוה בעלמא היא ולא לעכב: חיסר אחת. כג] מכל הבגדים: ייתר אחת. הוסיף עליהם שום בגד בעולם: רטייה. איפלסטר״א שחוצץ בין בשרו לבגד דבעינן ילבש על בשרו: מטושטשין

*) פ״א גלא תיבעי ההוא קרא דוהיתה להם כהונה דהכא לאו כו׳

תוספות

תלמוד לומר חוקה חוקה לגזירה שוה. מכאן אומר ר״ת דהא דאמרינן במנחות (דף יט.) כל מקום שנאמר תורה וחוקה אינו אלא לעכב לאו חד טעמא נינהו דחוקה מגזירה שוה ותורה ממשמעות*: אתיא חוקה חוקה ממחוסר בגדים. בפ׳ הנשרפין (סנהדרין דף פד.) אמרינן דאונן באזהרה דכתיב ומן המקדש לא יצא ולא יחלל הא אחר שלא יצא חילל ולא ילפי׳ שיהא במיתה [כג״ש] חילול חילול מתרומה משום דחילול בגופיה לא כתיב מכללא [דכ״ג] הוא דקאתי הוי דבר הבא מן הכלל וכל דבר הבא מן הכלל אין דנין אותו בגזירה שוה וקשה מהך דשמעתין דהא כד] אין בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהן אינו כתיב בפי׳ וילפינן חוקה חוקה ממחוסרי בגדים וכן בכל הנך דכתיב ולא יחללו דדייקינן הא עבד חיללו וילפינן מיתה חילול חילול מתרומה ובתורס מן הרעה על היפה דלא ילפינן דלהוי במיתה בגזירה שוה דתטא חטא תירץ ה״ר יעקב מאורליינ״ש משום דהוי דבר הבא מן הכלל כה] [וצריך לחלק אמאי הוי דבר שבכלל] טפי מהני ותימה לי דבפ׳ הנשרפין (שם פג:) בעי שתויי יין ושלא רחוץ ידים ורגלים במיתה מנא לן וקאמר דבגופייהו כתיב בהו מיתה בהדיא והשתא למה לי למיכתב מיתה תיפוק ליה מגזרה שוה דחוקה חוקה ממחוסר בגדים כדילפינן חילול בהו מהתם מיהו לקמן בפירקין (דף כב.) אמרינן דהוו שלשה כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין מחוסר בגדים ושתויי יין ושלא רחוץ ידים והשתא אתי שפיר גם קושיית ה״ר יעקב דהשתא בשלשתן כתיב מיתה מיותר למימר בהני (זרים) דווקא דמקריין זרים בגזירה שוה דחוקה איכא מיתה אבל יושב אע״ג דקרוי זר איתו במיתה אבל שאר פסולין כגון ערל ואונן לא איצטריך קרא למעוטינהו ממיתה כיון דלא איקרו זרים. ברו״ך: כו] תוזרני לומר דקושית ה״ר יעקב קיימת דהא למ״ד נמי דבעי׳ שלשה כתובין הבאין כאחד ליכא מיותר כי אם השנים והאחד הוי לגופיה וא״כ תרי קראי במחוסר בגדים למה ובתרווייהו כתיב חקה [א] ומיהו וחגרת דדרשינן מינה חוקת עולם אצטריך משום חילול דאע״ג דממילא שמעינן מדאיקרי כז] [זר מ״מ] זר במכנסים לא כתיב ולעולם בפרשה דלעיל קאי מיתה אכולהו בגדים כח]: הג״ה כהן גדול שלבש בגדי כהן הדיוט ועבד עבודתו פסולה. ואם תאמר הא דאמר רבי יוסי כט] (יומא דף יב:) שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט כהן גדול משום איבה כהן הדיוט משום מעלין בקודש ולא מורידין מדקאמר משום איבה משמע דמן הדין כהן גדול הוא וא״כ כהן הדיוט תיפוק ליה משום מחוסר בגדים ואין לפרש דלאחר מיתת הראשון קאמר דלא הוי כהן גדול משום איבה דהא מודה ר׳ יוסי (שם יג.) דאם מת ראשון שני חוזר לעבודתו ויש לומר דכהן גדול ל] נתמנה לעבודתו בפה ומסתלק בפה [ב](ובפ׳ קמא דיומא לא](דף יב) דרים ליה מקרא ובירושלמי) ומסתברא שהדבר תלוי במלך ואחיו הכהני׳ כמו שמצינו בפ׳הבא על יבמתו(יבמות סא.)ביהושע בן גמלא דאוקמיה ינאי מלכא ואמרינן לב]בירושלמי ובפ״ק דיומא (דף יב:) ובתוספתא (דיומא פ״א) ביוסף בן אלם מצפורי שאירע פסול בכה״ג ושימש תחתיו וכשילא אמר למלך אדוני המלך פר ושעיר *)שקרבו היום משל מי [משלי או משל כה״ג א״ל המלך לא דייך ששימשת שעה א׳ לפני מי שאמר והיה העולם] כו׳ וידע לג] שהוסר מן הכהונה:

*) נ״ל שקרבין

עין משפט נר מצוה

יז א מיי׳ פ״ו מהלכות כלי המקדש הל׳ ד:
יח ב ג מיי׳ שם הל׳ ס:

[פ׳ תוס׳ מנחות יט. ד״ה תורה ותוס׳ חולין כה. ד״ה אמר]

מסורת הש״ס

שלה ד. כריתות יג: [מס׳ סופרים פ׳ יח הל׳ ד]

תוספתא דמנחות פ״א

פסחים סה: [לקמן לה.]

נ״ל למילף שתויי יין ממחוסר בגדים

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ מנין שלא נחלוק בין מחוסר: (ב) רש״י ד״ה חוקה וכו׳ להם חק עולם: (ג) ד״ה אבל עבודה וכו׳ והיתה להם כהונה לחוקת עולם: (ד) ד״ה הכי מילי וכו׳ אידכר וכו׳ שתויי יין ממחוסר בגדים: (ה) ד״ה אלא ולהבדיל בין הקודש ובין החול למה: (ו) ד״ה לא וכו׳ בפירקים:

שיטה מקובצת

א] תנא מלהבדיל: ב] מקמי דתיקום ליה גזרה: ג] שלא נחלק: ד] אבל עבודה דלא מעכבא כפרה לא. פ״ה כגון נתינת אש דמצוה בעלמא כו׳ (אבל לא) [ולא] רצה לפרש משום דכל עיקר נתינת אש אינו אלא היא לצורך הקטרה (ובהקטרה) [והקטרה] לא מעכבא משום דאיכא הקטרת קומץ דמעכבא שמתיר המנחה וא״ת מ״מ לישתוק מקרא דבגדיהם עליהם דכיון דחזינן בלא מעכבא כ״ש במעכבא ו״ל דאי לאו קרא דבגדיהם דדרשינן מיניה דכי אין בגדיהן עליהן הוי להו זרים לא הוי דרשינן הכא מהכהן הכהן בכיהונו לענין בגדים דבלא בגדים הוו שפיר בכיהונו להכי איצטריך והיתה כו׳ דבגדיהן עליהם לגלויי בעלמא דבכל מקום דכתיב כהן דרשינן בכיהונו כפ״ה פירוש

הכא דהוי להו זרים בלא בגדי כהונה וי״ל דכי איצטריך גז״ש משום כהן כשר הוא דאיצטריך. ואם תאמר מאחר דאיצטריך גז״ש משום כהן כשר למה לי קרא דהכא והיתה (לכהן כהונת) [להם כהונה לחקת] עולם לומר דהוו להו זרים תיפוק ליה לר״ע משום דאין גז״ש למחצה וי״ל דמגז״ש לא הוי ידעינן חילול עבודה רק אזהרה בעלמא להכי איצטריך (הכי) [הכא] למדרש דהוי להו זרים ומחללין עבודה: אבל [עבודה] דלא מעכבא כפרה לא. פ״ה אימא לא תיבעי בגדים כלומר אפילו לכתחילה קמ״ל ונתנו בני אהרן לומר דאי עביד במחוסר בגדים לא שפיר עביד כלומר צריך שיהא לבוש בגדיו בנתינת אש לכתחילה והא דקתני עבודתו פסולה לאו דוקא דהא כיון דלא מעכבא כפרה לא שייך בה חילול עבודה אלא כלומר לא שפיר עביד: ה] אבל ייתור אימא לא וא״ת ולעיל גבי כה״ג שלבש בגדי [כהן] הדיוט אמאי לא משני אי מהתם הוי אמינא דמחוסר בגדים לגמרי אבל כי לבש בגדי כהן הדיוט לא כדמשני הכא וי״ל דלא מצינו למימר הכי דהא קרא דלעיל דוחגרת אותם אבנט אהרן ובניו והיתה[להם] כהונה [לחוקת] עולם משמע דגם אהרן שהוא כה״ג אם לא היו כל בגדיו עליו והדיוט שמונה בגדים אין כהונתו עליו דכיון דקרא מיירי באהרן ובניו אית לן למימר הכי. מהר״ם ז״ל: ו] תיבת מכת נמחק: ז] יין כתיב חוקת עולם ובבגדים: ח] אמינא הא דמחוסר בגדים מחלי עבודה ותיבות במחוסר בגדים ל״ש ונמחק: ט] בארבע: י] דסדר: יא] דפסולי: יב] מיתה. הגהת הר״פ ז״ל וא״ת וליכתוב האי קרא דבגדיהם עליהם ולישתוק מלהבדיל בין הקודש ובין החול וי״ל דלמסקנא ניחא שפיר. ע״כ: יג] (שתויי יין):

יד] למילף שתויי יין ממחוסר: טו] שלא נחלק כו׳ לעולם לאו למילף: טז] שלא נחלק: יז] אלא להבדיל בין הקודש ובין: יח] איצטריך האי [הכהן]: יט] ליה להיא: כ] אש על המזבח להכי כתיב: כא] לאו דכתיב: כב] כהונה הס״ד ומה״ד חיסור כגון כה״ג בבגדי הדיוט הס״ד ומה״ד ייתור כהן הדיוט בבגדי כה״ג: כג] חיסר אחת מן הבגדים: כד] דהא דאין בגדיהם עליהם כו׳ אינו כתוב בפירוש במחוסרי בגדים כו׳ והשאר נמחק: כה] הכלל וצריך לחלק אמאי הוי דבר הבא מן הכלל: כו] מתיבת תוזרני עד סוף הדיבור צ״ל מוקף בחצאי לבנות והיא הגהה: כז] מדאיקרי זר מ״מ זר במכנסים: כח] בגדים ע״כ ההגהה: כט] יוסי בפ״ק דיומא ובהוריות פ׳ בתרא ותיבת שני נמחק: ל] גדול מתמנה לעבודה בפה: לא] יכ״פ דיומא בירושלמי: לב] ואמרינן בתוספתא כו׳ והשאר נמחק: לג] וידע שהושע את ר׳ נכ״ק:

קשה לעיל בפ״ק אמאי איצטריך והקריבו כהנים גבי קבלה לשר (בכיהונו) [בכהן ובכלי] שרת תיפוק ליה מאין בגדיהן עליהם כדדרשינן הכא דהוו להו זרים וי״ל דאי הוי כתיב בני אהרן ולא הכהנים הוי אמינא דלא קפיד קרא אכהנים בכיהונו והא דאמר הכא הוה להו זרים הו״א ה״מ במקום שכתוב כהן ומשמע שהקפיד בכיהון והילכך איצטריך לומר כהן בכיהונו וא״ת א״כ מאי פריך הכא הא מהתם נפקא [ולמת] ליה בנתינת אש למכתב הכהנים לישני כהני׳ וי״ל דשאני הכא דהאי ונתנו בני אהרן כתיב אחר קרא דוהקריבו ואם כן ידעינן שפיר בלא הכהנים דבעי בכיהונם כמו בקבלה דכיון דכתיב הכהנים בעבודה קמייתא גלי בעבודה שאחרי כן. ומיהו קשה לר״ע למה לי גז״ש דבני אהרן לעיל

הגהות צ״ק [א] ומיהו [illegible]

עין משפט נר מצוה

יט א ב ג ד מיי' פ"ח מהלכו' כלי המקדש הלכה ד:

כ ה ו מיי' פ"ג מהלכות ציצית הלכה ג סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' י' סעיף א:

כא ז ח מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע א"ח סימן יז סעיף א וסימן יח סעיף א:

נ"ל דלקמן נ"ק

כב ט מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הל' יג:

כג י מיי' שם הל' ד:

כד כ ל מיי' שם הל' יד:

כה מ מיי' פ"י שם הל' ב:

[עי' תוס' יומא יב: ד"ה ילבש]

[ועי' תוס' יומא עא: ד"ה ואימא וכו']

תורה אור

מטושטשין או [א] מקורעין ועבד עבודתו פסולה אמר רב יהודה אמר שמואל מרושלין כשרין מסולקין פסולין והתניא מסולקין כשרין אמר רמי בר חמא לא קשיא כאן שסילקן על ידי אבנט כאן דליתניהו מעיקרא כלל רב אמר אחד זה ואחד זה פסולין: רב הונא איקלע לארגיזא רמא ליה בר אושפיזכניה מי אמר שמואל מרושלין כשרין ומסולקין פסולין והתניא מסולקין כשרין א"ל בר מינה דההיא דשנייה רמי בר חמא אלא לרב קשיא וכי תימא מאי מרושלין מסולקין על ידי אבנט [ב] ואבנט מיגז אגיז אלא מסולקין קשיא אמר רבי זירא רב חדא תני מרושלין שסילקן ע"י אבנט כשרין אמר ר' ירמיה מדיפתי מרושלין שלא סילקן תנאי היא *דתניא °על ארבע כנפות כסותך ארבע ולא שלש או אינו אלא ארבע ולא חמש כשהוא אומר °אשר תכסה בה הרי בעלת חמש אמור הא מה אני מקיים ארבע ארבע ולא שלש ומה ראית לרבות בעלת חמש ולהוציא בעלת שלש מרבה אני בעלת חמש שיש בכלל חמש ארבע ומוציא אני בעלת שלש שאין בכלל שלש ארבע ותניא אידך על ארבע כנפות כסותך ארבע ולא שלש ארבע ולא חמש מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר יתר כמאן דאיתיה דמי ומר סבר כמאן דליתיה דמי לא דכ"ע כמאן דאיתיה דמי ושאני הכא דרבי רחמנא אשר תכסה בה ואידך האי אשר תכסה בה מאי עביד ליה מבעי ליה לכדתניא °וראיתם אותו *פרט לכסות לילה או אינו אלא פרט לכסות סומא כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי כסות סומא אמור הא מה אני מקיים וראיתם אותו פרט לכסות לילה ומה ראית לרבות כסות סומא ולהוציא כסות לילה מרבה אני כסות סומא שישנה בראיה אצל אחרים ומוציא אני כסות לילה שאינה בראיה אצל אחרים [ג] [ואידך נפקא ליה מאשר ואידך *אשר לא דריש]: תנו רבנן בד שיהו של בוץ בד שיהו חדשים בד שיהו שזורים בד שיהו חוטן כפול ששה בד שלא ילביש של חול עמהן א"ל אביי לרב יוסף בשלמא שיהו של בוץ הא קמ"ל בוץ אין מידי אחרינא לא אלא בד שיהו חדשים אין שחקין לא והתניא משוחקין כשרים אמר ליה וליטעמיך בד שיהו חוטן כפול ששה בד חד חד לחודיה משמע אלא הכי קאמר בגדים שנאמר בהן בד צריכים שיהו של בוץ חדשים שזורין שיהא חוטן כפול ששה יש מהן למצוה יש מהן לעכב *ממאי דהאי בד כתנא הוא אמר [ד] רבי יוסי ברבי חנינא דבר העולה מן הקרקע בד בבד אימא עמרא עמרא מיפצל כיתנא נמי מיפציל על ידי לקותא רבינא אמר מהכא °פארי פשתים יהיו על ראשם [ה] [ומכנסי פשתים יהיו על מתניהם לא יחגרו ביזע] א"ל רב אשי לרבינא והא עד דאתא יחזקאל מנלן ולטעמיך הא *דאמר רב חסדא דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו °כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי *(לשרתני) עד שבא יחזקאל מנלן אלא גמרא גמירי לה [ו] ואתא יחזקאל ואסמכיה אקרא הכא נמי גמרא גמירי לה כו' מאי °לא יחגרו ביזע אמר אביי לא יחגרו במקום שמזיעין כדתניא כשהם חוגרין אין חוגרין לא למטה ממתניהן ולא למעלה מאציליהן אלא כנגד

מטושטשין. בטיט: **מקורעין.** ואפילו הן חדשים דלאו בגד(א) ז] הוא הראוי לעבודה דבעינן לכבוד ולתפארת: **כאן שסילקן ע"י אבנט.** משקול"ר בלע"ז כדרך שהנשים עושות כשרין דהא איתנהו: **אחד זה ואחד זה.** אחד מרושלין ואחד מסולקין יותר מדאי שלא על ידי אבנט: **והתניא.** בברייתא דלעיל: **אלא לרב קשיא.** מרושלין: **וכ"ת מאי מרושלין.** דמשמע תנא כגון שסילקן עד למדתו על ידי אבנט וקמשמע ליה תנא דקסבר אבנט מיגז ח] אגיז כלומר כל סלוק שע"י אבנט הוה ליה כחותך ונוטל היתר שבהן ומכשירו: **אלא מסולקין קשיא.** דקתני כשרין וסתם מסולקין גבוהין מן הקרקע למעלה מרגליו משמע ולרב ליכא לאוקומא כגון שסילקן ע"י אבנט ט] כדתרצה שמואל דהא על כרחיך י] לרב דשני דסילוק אבנט מיגז יא] אגיז והשתא הוו כולהו כקצרים מעיקרא: **רב חדא תני.** להנך מרושלין ומסולקין דברייתא בחדא מילתא תני להו מרושלין שסילק רישונן ע"י אבנט עד כדי מדתו כשרין אבל מסולקין יותר מדאי פסולין אפילו ע"י אבנט: **ולא שלש.** לימד על טלית בת שלש כנפות שפטורה מן הציצית והיכי דמי כגון שעיגל אחת מד' כנפיה: **בת חמש.** כגון שחתך מעט מן הכנף ולא עיגל שני מורשי קרנתא (ב) יב] ממקום חתך דנעשה כשתי כנפות: **הרי בעלת חמש אמור.** לחיוב דריבויא הוא: **מר סבר.** מאן דפטר בעלת חמש סבר לא אמרינן יתר כמאן דליתיה דמי אלא כמאן דאיתיה הוא ולא קרינן לה בת ארבע ומאן דמחייב ס"ל יתר כמאן דליתיה דמי להאי חמישי וגבי מרושלין נמי לא אי ייתור בגדים: **פרט לכסות לילה.** *טלית העשויה לכסות לילה פטורה מן הציצית: **שישנה בראיה כו'.** וקרינן ביה וראיתם אותו: **בד.** יג] (ג) שהוא מן בוץ כדמפרש לקמן ממשמעותא: **חדשים.** כשעת שהיו יד] בבדי פשתן: **שיהו שזורים וחוטן כפול ששה.** ולקמן פריך והא בד לחודיה משמע כמו לבדו: **שלא ילבש של חול עמהם.** דמשמע לבדו ילבש: **וליטעמיך.** דילפת טו] לה *ממשמעותא (ד) מקראי חוטן כפול ששה טז] מנא ליה: **דברים שנאמר בהן בד צריכין כו' יש מהן למצוה.** חדשים יז] לגוי דלאו ממשמעותא אתי ויש מהן לעכב בוץ ושזורים וחוטן כפול ששה בוץ כדמפרש ואזיל דבר העולה מן הקרקע בד בבד שזורים כיון דבד היינו בוץ ובעלמא קרי להו שש משזר וחוטן כפול ששה כדאמרינן בסדר יומא (דף עא:) יח] וילפינן בסדר יומא מקראי דברים שנאמר בהן שש חוטן כפול ששה ויליף ליה לעיכובא: **העולה מן הקרקע בד בבד.** קנה יחידי מכל יט] *גיזעי ואין ב' קנים עולים מגזע אחד: **ואימא עמרא.** שאף הצמר עולה מן הבהמה בד בבד נימא נימא לבדה: **מיפליל.** הנימא מתפלגת ומתחלקת לשנים על גבי בהמה מאליה: **כיתנא נמי מיפליל.** לפני טוויתו כותשים הגבעול והוא נחלק לנימין הרבה: **אגב לקותא.** שמכין אותו וחובטים אותו בעץ או בגלגל הוא כותש ונחלק: **ומכנסי פשתים יהיו וגו'.** ובעלמא כ] הרי הוא אומר ומכנסי בד ש"מ בד היינו פשתים: **דבר זה.** כא] קאמר לה לקמן (דף כב:) אמתני' דקתני ערל מחלל עבודה: **בן נכר.** שנתנכרו מעשיו מחמת ערלת לבו שהוא ערל לב רשע: **וערל בשר.** שמתו אחיו מחמת מילה לא יבא אל מקדשי ולקמן (דף כב:) יליף בה חילול בהדיא: **במקום שמזיעין.** במקום שהבשר נכפל על הבשר ומתחמם ומזיע: **כשהן חוגרין.** אבנטיהם בשעת עבודה: **למטה ממתניהם.** מקום שנכפל ונופל בשר הבטן על הקילבוסת שקורין אנק"א: **ולא למעלה מאציליהן.** למעלה כב] מנגד מרפקן שקורא קוד"א לפי שהם *היד שוכב תמיד על הכנפות ומזיע: כנגד

מסולקין כשרין. הא דתניא בפ' תמיד נשחט (פסחים סה:) מדו בד כמדתו פי' הקונטרס דהיינו למצוה ולא לעכב: **ואידך אשר לא דריש.** משמע הכא דלא מרבה כסות דסומא ולא מרבה בעלת חמש ומקשה ר"ת דבפ' התכלת (מנחות דף מג.) גבי פלוגתא דר' שמעון ורבנן התם רבי שמעון כסות סומא מאשר תכסה ובעלת חמש מאשר ולאו פירכא היא דההיא סוגיא כמאן דמרבי הכא בעלת חמש ומיהו קשה כג] אההיא דמנחות* ולקמן בפ' בית שמאי (דף מ.) אמרינן דר"ש אשר לא דריש ויש לומר דהכי אמרינן אשר כי האי לא דריש וטובא איכא כי האי גוונא בפ' קמא דבכורות (דף ו:) דדריש ר"ש את הגמל ובפ"ק דמנחות (דף יא:) לא דריש את: **והתניא** משוחקין כשרין. תימה דביומא (דף יב:) דרשינן מה ת"ל ילבש לרבות את השחקין ואמאי צריך רבוי*: **ואימא** עמרא. ה"ר אפרים היה מדקדק דקנבוס דתנן שילהי כלאים שמותר עם צמר אין זה מה שאנו קורין קנב"א בלע"ז מדלא פריך ואימא קנבוס שעולה בד בבד והיה אומר דקנבוס הוא כד] פשתן ואסור עם הצמר משום כלאים כה] והשיב לו רבינו חיים כהן דהאי דלא פריך ואימא קנבוס משום דבגדי כהונה אי אפשר להיות אלא מצמר ופשתים *דכל בגדים האמורים בתורה סתם היינו צמר ופשתים כו] ועוד דכל קנבוס אינו עולה בד בבד דפירש בקונטרס בד בבד קנה יחידי מכל גרעין ואין שני קנים עולים מגרעין אחד ואפשר דקנבוס אינו כן אלא כז] כמו חיטין שהמה שבלין עולין מחיטה אחת*:

נ"א דכל בגדים האמורי' בתורה סתם היינו צמר ופשתים לתנא דבי רבי ישמעאל ולרבנן דתנא דבי ר"י לא קשה מידי לפי מה דפי' בקונטרס ס"ס כן הוא בס"א

מנחות מג:

מנחות שם. שבת כז:

[לקמן מ. מנחות מג]

נ"א ממשמעותיה דקרא חוטן כפול ו' מי משמע ליה מקרא הס"ד נ"ך

[יומא עא:]

[לקמן כב: מ"ק ה.] יומא עא: תענית יז: סנהדרין כב: ודף פג:

ליתא בקרא

נ"א גרעין

נ"א הזרוע

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מקורעין וכו' בגד הראוי הוא דבעינן: (ב) ד"ה בת חמש וכו' דמקום: (ג) ד"ה בד שיהו מין בוץ: (ד) ד"ה ולטעמיך וכו' מקרא כו' ליה הס"ד ואח"כ מ"ה בגדים שנאמר:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה פרט לכסות וכו' טלית העשויה. וכ"כ רש"י שבת דף כז ע"ב ד"ה לכסות ועי' מנחות דף מ ע"ב ברש"י ד"ה כ"ג:

שיטה מקובצת

א] מקורעין. פי"ה דלאו בגד הראוי הוא דבעינן לכבוד ולתפארת ולקמן גבי יש מהן למצוה פ"ה כגון חדשים דמשום נוי הוא וצ"ל דלא מלתפארת נפיק ליה דא"כ הו"ל לעכב כמו מקורעין דהכא כיון דממשמעות דקרא נפקית ליה אלא ודאי ר"ל משום הידור מצוה (כגון) כשאר מצות דעלמא דמלתפארת לא ממעטינן כי אם בגד שאינו ראוי כמו שכתו' בלשונו: ב] אלמא אבנט מינז נאיז: ג] אחרים. ס"א ואידך מאשר דריש ואידך אשר לא דריש: ד] ר' יוסי: ה] ראשם ומכנסי פשתים יהיו על מתניהם לא יחגרו ביזע: ו] לה ס"א ואסמכוה רבנן אקרא: ז] בגד הראוי הוא לעבודה: ח] מינז נאיז: ט] כדתרץ לשמואל נ"א דכיון דאמרינן דאבנט מינז נאיז א"כ כשסילק ע"י אבנט יותר מכדינם היו פסולים מטעם דאבנט מינז גייז להו מה דסלק כמאן דליתנהו מעיקרא כלל: י] דהא ע"כ שני לרב ס"א דבמרושלין דברייתא כשסילקן ע"י אבנט אם כן ש"מ דמסולקים דברייתא לאו דסילק ע"י אבנט הוא אלא בקצרים מעיקרא וקתני כשרים: יא] מינז נאיז: יב] קרנתא דמקום: יג] בד שיהו של בוץ כדמפרש: יד] בבד פשתן: טו] דילפת ליה: טז] ששה מי משמע ליה מקראי הס"ד ומה"ד בגדים שנאמר בהן בד: יז] חדשים למצוה: יח] כדאמרינן בסדר יומא דילפינן מקראי דברים כו' כפול ששה ויליף ליה: יט] מכל גרעין ותיבת גזעי נמחק: כ] ובעלמא קרי ליה מכנסי בד: כא] זה לקמן קאמר לה: כב] ומכנגד מרפקן כו' ששם הזרוע שוכב תמיד: כג] קשה אהדדי ותיבת אההיא ליש תמחק: כד] הוא מין: כה] כלאים ושלח לרבינו תשובות מלאות שערות שתלש מזקנו על מנהג העולם מרוב צער: כו] ופשתים לתנא דבי ר' ישמעאל ונו' לרבנן דתנא דבי ר' ישמעאל לא קשה מידי לפום מאי דפירש בקונטרס, ותיבות ועוד דכל קנבוס אינו עולה בד בבד נמחק: כז] אלא. ס"א כמה קנים יוצאים מגרעין אחד כמו:

כנגד אצילי ידיהן אמר רב אשי אמר לי הונא ברנתן זימנא חדא הוה קאימנא קמיה דאיזגדר מלכא והוה מדלי לי המיינאי ותיתייה ניהליה ואמר לי °ממלכת כהנים וגוי קדוש כתיב בכו כי אתאי קמיה דאמימר א"ל אקיים בך °והיו מלכים אומניך: *תנן התם [א]כהן שלקה באצבעו [א]כורך עליה גמי במקדש [ב]אבל לא במדינה ואם להוציא ממנה דם כאן וכאן אסור *אמר ר' יהודה בריה דרבי חייא לא שנו אלא גמי אבל צילצול קטן הוי יתור בגדים ורבי יוחנן אמר לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא הוי יתור (א) [ג] ותיפוק ליה משום חציצה בשמאל א"נ שלא במקום עבודה ופליגא דרבא [ג]דאמר רבא אמר רב חסדא [ו]במקום בגדים אפי' נימא אחת חוצצת [ד]שלא במקום בגדים שלש על שלש [ד] חוצצות פחות מכאן אינן חוצצות אדרבי יוחנן ודאי פליגא אדר' יהודה בריה דרבי חייא מי לימא דפליגא [ה]שאני צילצול קטן דחשיב לישנא אחרינא אמרי לה אמר ר' יהודה בריה דרבי חייא לא שנו אלא גמי אבל צילצול קטן חוצץ ורבי יוחנן אמר לא אמרו חציצה בפחות משלש על שלש אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצות [ה] פחות מיכן אינה חוצצת והיינו דרבא אמר רב חסדא לימא פליגא אדר' יהודה בריה דרבי חייא שאני צילצול קטן דחשיב ולר' יוחנן מאי איריא גמי לשמועינן צילצול קטן (ב) מילתא אגב אורחיה קמ"ל דגמי מסי בעי רבא [י]נכנסה לו רוח בבגדו מהו על בשרו בעינן והא ליכא או דלמא דרך לבישה בכך [י]כינה מהו שתחוץ [ח]מהו לא תבעי לך דודאי חייצא חיה מאי מי אמרינן כיון דאתא ואזלא רביתא היא ולא חייצא או דלמא כיון דקפיד עלה חייצא עפר מהו שיחוץ [ט]עפר ודאי חייץ אלא [י]אבק עפר מהו [י]בית השחי מהו שיחוץ על בשרו בעינן והא ליכא או דלמא דרך לבישה בכך [י]הכניס ידו לתוך חיקו מהו גופו מי חייץ או לא נימא מהו שתחוץ נימא ודאי חייצא אלא [מ]נימא מדולדלת מהו בעי מר בר רב אשי [י]יצא שערו בבגדו מהו *שערו כגופו דמי או לאו כגופו דמי בעי רב זירא תפילין מהו שיחוצו אליבא דמאן דאמר *) לילה לאו זמן תפילין הוא לא תבעי לך כיון דלילה חייצי יום נמי חייצי כי תבעי לך למ"ד לילה זמן תפילין מאי מצוה דגופיה חייץ או לא חייץ איגלגל מילתא ומטא לקמיה דרבי אמי א"ל תלמוד ערוך הוא בידינו תפילין חוצצות מיתיבי °כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן וישראל במעמדן פטורין מן התפלה ומן התפילין מאי לאו אם הניחן אינן חוצצות לא אם הניחן חוצצות א"ה פטורים אסורים מיבעי ליה כיון דאיכא לוים וישראל דלא מתנו ליה אסור משום הכי תנא פטורין והתניא אם הניחן אינן חוצצות לא קשיא [ע]הא דיד הא דראש מאי שנא דיד דכתיב °ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינו לבשרו **) דראש נמי כתיב °ושמת המצנפת על ראשו ***) תנא [ס]שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם

*) [עירובין צו. מנחות לו:] **) [ערכין ג:] ***) [שם.]

כנגד אצילי [ין] ידיהם. על לצועותיהן כנגד המלפק: איזגדר מלכא. כך שמו ומלך פרס היה: והוה מידלי המיינא ותיתיה ניהליה. אבנטו היה גבוה חגור מלמעלה מכנגד אצילי ידיו והפשיטו למטה כדי לנאותו: אמר ממלכת כהנים כתיב בכו. ואריכין אתם לנהוג עצמכם בתפארת של כהנים דכתיב בהו לא יחגרו ביזע: כורך עליה גמי. בשעת עבודה שגנאי הוא(ג) שתראה שם מכתו ואע"ג דגמי מסי מכה וכל דבר שיש בו משום רפואה אסור משום שבות גזירה שמא ישחוק סמנים ה"מ במדינה אבל במקדש לא גזרו משום שבות: ואם להוציא דם. °שמתכוין לכך: כאן וכאן אסור. דחבורה הוא ואיסור דאורייתא: צילצול. בגדי"ל: אבל שלא במקום בגדים. כגון אצבע: ותיפוק לי' משום דחוצץ. בין ידו לעבודה ואסור דבעינן ולקח הכהן שתהא קבלה בעצמו של כהן והיכי שרי (ד) ר' יוחנן: בשמאל. שאינה כשרה לעבודה: שלא במקום עבודה. כגון ז] °על גב היד: ופליגא דרבא. אדרבי יוחנן: שלש על שלש חוצצות. כלומר הוי ייתור בגדים ואיידי דנקט ח] בנימא אחת במקום בגדים לישנא דחציצה דשייכא בה נקט נמי במסקנא לישנא דחציצה: ודאי פליגא. דהא אמר [שלא במקום בגדים] (ה) לא הוי ייתור בגדים ואפי' שלש על שלש במשמע: מי לימא דפליגא. דאיהו אמר צילצול קטן חוצץ ורבא אמר פחות משלש לא ט] חוצץ: דחשיב. לפי שעשוי לנוי והוי בגד: °ל"א אמרי לה י] כו'. בדר' יהודה בר' חייא לא פליגי לישני דחוצץ נמי דקאמר משום ייתור בגדים יא] הוא דלא שייכא (ו) למימר חציצה שלא במקום בגדים ושלא במקום עבודה דאי במקום עבודה אפי' נימא חייצא ובדר' יוחנן הוא °דפליגי לישני: לימא יב] פליגא. דרבא אדר' יהודה *דאילו רבי יוחנן פשיטא לן דפליג עליה ואפילו צילצול קטן מכשר דהא עלה קמהדר ופליג אלא דרבא דאיתמר (ז) (עלה) בעלמא מי לימא פליג אדרבי יהודה דנימא דרבא אפי' צילצול קטן מכשר שלא במקום בגדים: ולר' יוחנן. יג] דקאמר אפי' צילצול לא חייץ מאי איריא דנקט תנא דמתני' גמי לשמועינן צילצול לא הוי ייתור ו"ל שכן גמי: דגמי מסי. (ח) רופא המכה ואפ"ה מותר דאין שבות במקדש דכולה מסכתא באיסור שבת איירי ועיקר משום שבות נקט לה ומשנה זו בעירובין וכן כולה הך סוגיא התם היא: נכנסה לו רוח בבגדו. והבדילתו מבשרו בשעת עבודה: רביתא היא. הרי היא כבשרו: כיון דקפיד עלה. דרצונו לא תהא בבשרו: אבק עפר. דק יד] ואינו מרגיש בו: בית השחי מהו שיחוץ. או"ר בית השחי כגון טו] בתי זרועותיו של חלוקו שהוא רחב ואינו נוגע בבית השחי מהו שיחוץ וא"ר שיהו בתי זרועותיו דחוקים ונוגעין בבשר: גופו. ידו שהיא גופו: נימא. משמע דאתיא מעלמא: נימא מדולדלת. מן הבגד (ט) טז) מגוררין ותחובה בו קצת אלא שנתקה מעיקרא: יצא שערו. מראשו למטה עד שנכנס בין כתונת יז] לבשרו מהו את"ל ידו לא חייצא שערו מאי: מהו שיחוצו. למיהוי ייתור בגדים: אליבא דמ"ד. בפרק בתרא דעירובין (דף צו.) ובהקומץ רבה (מנחות לו:) לא תבעי לך. דודאי חיילי כדמפרש טעמא כיון דבעבודות לילה יח] חיילי דהא לא מצוה הוה דניהוי כגופיה משום חביבותא דמצוה: יט] דיום נמי חיילי. דהא"כ מצינו כ) עבודות לילה חמיר מעבודות יום והן קלים מהן: ולוים בדוכנן. לשיר: ישראל במעמדן. על כל משמר ומשמר היה מעמד של ישראל בירושלים שבאין ועומדין בעזרה בשעת התמיד והן שלוחי כל ישראל לעמוד על קרבנן דכתיב תשמרו להקריב לי במועדו שתהא שמירת עליו בשעת הקרבתו במסכת תענית (דף כו.): פטורין מן התפלה. (שאין יכולין לכוין): ומן התפילין. דקיימא לן (סוכה דף כה.) העוסק במצוה פטור מן המצוה: דלא מיתני ליה אסורין. שאין יכול לשנות בהן איסור: דיד. חוצצת דהוא בין בגד לבשר: דראש. אין חוצצות כדמפרש ואזיל: שערו. של כהן גדול שהיה נראה בין ציץ שעל מצח למצנפת שבגובה ראשו: ששם

בורך עליה גמי במקדש אבל לא במדינה. פי' בקונטר' גמי מרפא ואסור משום שחיקת סמנים ונראה לפרש גזירה אטו להוציא דם וכן בכל הנהו (דעירובין) (דף קג.) יש לפרש טעמא) דאסירי במדינה משום איסורא דקתני בתר הכי כאן וכאן אסור ומיהו בירושלמי משמע דטעמא משום שחיקת סמנין דמסיק פרק כל כתבי הקודש גבי רבי שלקה באצבעו בשבת ונתן עליה ספוג יבש וקשר עליה גמי מבחוץ וקאמר התם דלמדנו כא] דספוג אינו מרפא אלא משמר גמי לפי שהוא מן המוכן ובסמוך נמי קאמר קא משמע לן דגמי מסי משמע דהיינו טעמא דאבל לא במדינה: מאי איריא גמי לשמועינן צילצול קטן כב]. תימה הא איצטריך לאשמועינן גמי משום אבל לא במדינה דטעמא דשחיקת סמנים לא שייך בצילצול דהא לא מסי וי"ל דמ"מ הוה ליה לאשמועינן צילצול דהוי חידוש גדול יותר דלא הוי ייתור בגדים מלאשמועינן איסור של גמי במדינה ומשני דקמ"ל דגמי מסי משום לשון חכמים מרפא:

תפלין מהו שיחוצו. פירש בקונטרס למיהוי ייתור בגדים ואי אפשר לומר כן דהא קאמר כג] תלמוד ערוך דתפילין חוצצות ובשל יד איירי דבשל ראש הא אמרינן בסמוך דאין חוצצות ואי משום ייתור בגדים אפי' דראש נמי ומיהו למאן דאמר לעיל לא אמרו ייתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא ניחא דשל יד הוי במקום בגדים ולא של ראש כד] ומשום חצילה ממש נראה טפי כה] כדדריש בסמוך על בשרו שלא יהא דבר חוצץ מיהו הא דתניא אינן חוצצות ואוקמינן לה בשל ראש לא הוי שום חידוש שלא כו] יהא חציצה כי אם שאינן [משום] ייתור בגדים אם לא דתאמר דקמ"ל דשערו היה נראה א"נ קמ"ל דלא חיילי תחת פתילי הציץ:

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"י מהלכות כלי המקדש הל' ט:

כז ב מיי' פכ"א מהלכות שבת הל' כה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שכח סעיף כד בהגה:

כח ג מיי' פי"י מהלכו' כלי המקדש הל' ז:

כט ד ה מיי' שם הלכה ח:

ל ו ז מיי' שם הל' ז:

עירובין קג:

לא ח ט מיי' שם הל' ו:

לב י כ ל מ נ מיי' שם הלכה ז:

לג ס מיי' פ"ד מהלכו' תפילין הל' יג:

לד ע מיי' פי' מהלכו' כלי המקדש הל' ה:

לה פ מיי' שם הל' ג:

נ"א שמתכוין בגמי כדי שתוציא דם

[עירובין קג: כל הענין]

נ"א ע"ג יד או ע"ג אצבע

גי' סה"ק ל"א אמר ר' כו' כר' יהודה בר' חייא לא פליגי ליסנא אחרינא דחוצץ נמי כו'

גי' סה"ק דפליגי ליסנא אחרינא

נ"א דאילו אדר' פליגי לא דלא פליג

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא הוי ייתור בגדים ותיפוק וכו' א"נ בימין ושלא במקום עבודה: (ב) שם צילצול קטן אגב אורחיה כצ"ל ותיבת מילתא ליתא: (ג) רש"י ד"ה כורך וכו' שתראה שם: (ד) ד"ה ותיפוק לי וכו' והיכי שרי לרבי יוחנן. נ"ב בעירובין לא מפרש לה אר"י וכל' דקדייק דאר"י קאי [משמע דאצילצול] קאי דשרי ר"י ולא אגמי וי"ל דאפשר [דלרבי יהודה בר' חייא מיירי מתניתין] דוקא לגבי מכי ולא הוה חציצה [אבל לרבי יוחנן] דאמר שלא במקום בגדים לא הוי ייתור [בגדים משמע דשרי] בכל מקום לזה צריך ותיפוק ליה משום חציצה ולאסור ודו"ק: (ה) ד"ה ודאי וכו' אמר דלא: (ו) ד"ה ל"א אמרי לה כו' דלא שייכא חציצה א"ל ותיבת למימר נמחק: (ז) ד"ה לימא וכו' דאיתמר לה בעלמא: (ח) ד"ה דגמי מסי מרפא מכה: (ט) ד"ה נימא וסי' מגוררה:

שיטה מקובצת

א] כורך עליה גמי במקדש אבל לא במדינה פ"ה גמי מרפא ואסור משום שחיקת סמנים וקשה דא"כ כי פריך לקמן א"כ מאי שנא גמי דנקט לישני ליה משום אבל לא במדינה נקט וי"ל דגמי אינו מסי וטעמא דאמרינן אבל לא במדינה משום גזירה שמא יוציא דם ומעתה ניחא הא דאמר לקמן דגמי לאו דוקא קאמר כלומר א] שהוא מתכוין להוציא דם ב) דבכל דוכתי הוי טעמא דאבל לא במדינה כמו איסורא דסיפא אבל בירושלמי משמע כפרש"י כו' עד רבי ומ"מ י"ל דספוג רהב ואינו מוציא דם כל כך כמו גמי שהוא דק. לשון מהר"פ: ב] יתור בגדים ותיפוק ליה כו' א"נ בימין שלא: ג] דרבא אמר רב חסדא דאמר: ד] שלש חוצצת פחות מכאן אינן חוצצות: ה] פחות משלש על שלש תיבת מיכן ל"ש ונמחק והיינו דרבא אמר ר' חסדא: ו] בעלמא מספקא ליה לתלמוד אי הא דקאמר פחות מג' אינה חוצצת מיירי אף בצלצול קטן או שמא חלוק צלצול דחשיב. מהר"פ: ז] (אצילי ידיהם אות ו' נמחק): ז] כגון גב היד: ח] דנקט מאי בגדים חוצצין נקט נמי הכא לשון חציצה: ט] לא חייץ הס"ד: י] לה אמר רב יהודה כו' לא בא לשנות כלל דברי רב יהודה אלא בא לשנות דברי רבי יוחנן מה דנחי דקאמר אבל צלצול קטן חוצץ מטעם ייתור בגדים קאמר דחציצה לא שייך כלל שלא במקום בגדים ועוד דהא ודאי מיירי שלא במקום עבודה דאי במקום עבודה הא ודאי לא שרינן וכיון דמיירי שלא במקום עבודה לא שייך חציצה ואיידי דבעי למינקט בדברי ר' יוחנן חציצה נקט נמי (הכי) [הכא] לשון

חציצה. כך הוא נוסחת רש"י של מהר"פ: יא] הוא (וחציצה) [דהציצה] לא שייכא למימר שלא במקום בגדים: יב] לימא דרבא פליג אדרב יהודה כו' דהא עליה קמהדר כו' דאתמר בעלמא: יג] יוחנן דאמר אפי' צלצול כו' נמי לשמעתין צלצול: יד] דק מאד: טו] בית יד תיבת זרוע נמחק: טז] הבגד ועודה תחובה בו קצת: יז] לבשרו וקשה לריב"א דהוי ליה למימר נכנס שערו לבין פי' שיער בית השחי ובית הערוה קאמר שיצא לחוץ ונכפל על בטנו והוצץ בין בגדיו וכה"ג איתא (בבכורות) [בברכות כג.]. מהרי"פ: יח] לילה חייצי דהא לאו אות ך נמחק: יט] מה"ד ביום נמי: כ] מצינו חמור עבודת לילה: כא] ילמדנו ממנו ג' דברים דספוג אינו מרפא אלא משמר ונכי כרפא ואי משום הוצאות דם היאך היה עושה זה רבי ותיבות לפי שהוא מן המוכן ל"ש: כב] קטן דלא הוי ייתור בגדים וכ"ש נמי לפי' שני דפי' לעיל ומשני דמילתא אגב אורחא קמ"ל דגמי מסי ולשון חכמים מרפא כלומר שאין זו התחדוש דלא גזרינן שמא יוציא דם במקדש ובקונטרס פי' קמ"ל דגמי מסי כו' לשון מהרי"פ: כג] קאמר בסמוך תלמוד ערוך בידינו דתפילין חוצצת ובשל יד איירי ראי של ראש: כד] ראש ס"א ומיהו טפי נראה לפרש דמשום חציצה ממש קא בעי: כה] טפי לפרש: כו] תהא חציצה כו':

א) נראה דצ"ל לאו דוקא קאמר וכוה נימא גמי דהוי דומיא דסיפא ואם להוציא דם כאן וכאן אסור כלומר שהוא מתכוין. ב) ר"ל דבכל המשניות שכשנו שם בעירובין אחר זה דתנא לא במדינה. ג) נראה דצריך לגרוס נימא פליגי וכו' וע"ז כתב מספקא ליה וכו'.

ששם (א) מניחין תפילין: מחוסר כיפורים: מנלן אמר רב הונא אמר קרא °וכפר עליה הכהן וטהרה *טהרה מכלל שהיא טמאה: ושלא רחוץ ידים ורגלים: אתיא חוקה חוקה ממחוסר בגדים: ת"ר **כהן גדול שלא טבל ושלא קידש בין בגד לבגד ובין עבודה לעבודה ועבד עבודתו כשרה ואחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט שלא קידש ידיו ורגליו שחרית ועבד עבודתו פסולה א"ל רב אסי לרבי יוחנן מכדי *חמש טבילות ועשרה קדושין דאורייתא וחוקה כתיב בהו ליעכבו א"ל אמר קרא °ולבשם לבישה מעכבת ואין דבר אחר מעכב צהבו פניו *אמר ליה וי"ו אאופתא כתבי לך (א) אי הכי דצפרא נמי אמר חזקיה אמר קרא °והיתה להם חק עולם לו ולזרעו לדורותם ב] דבר המעכב בזרעו מעכב בו דבר שאינו מעכב בזרעו אין מעכב בו רבי יונתן אמר מהכא °ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו דבר המעכב בבניו מעכב בו דבר שאינו מעכב בבניו אין מעכב בו רבי יונתן מ"ט לא אמר מדחזקיה אמר לך ההוא לדורות הוא דכתיב ואידך מ"ט לא אמר מהאי מיבעי ליה לכדרבי יוסי ברבי חנינא *דאמר רבי יוסי ברבי חנינא כל כיור *שאין בו כדי לקדש ארבעה כהנים ממנו אין מקדשין בו שנאמר ורחצו ממנו ג] משה ואהרן ובניו: ת"ר כיצד מצות קידוש °מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית ומקדש רבי יוסי ברבי יהודה אומר מניח שתי ידיו זו על גב זו ועל גבי שתי רגליו זו על גבי זו ומקדש אמרו לו הפלגתה אי אפשר לעשות כן שפיר קאמרי ליה אמר רב יוסף וחבירו מסייעו מאי בינייהו אמר אביי ד] עמידה מן הצד איכא בינייהו א"ל רב סמא בריה דרב אשי לרבינא וליתיב מיתב ולקדש אמר קרא °לשרת ושירות מעומד הוא: ת"ר °קידש ידיו ורגליו ביום אין צריך לקדש בלילה °בלילה צריך לקדש ביום דברי רבי שהיה רבי אומר לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים רבי אלעזר ברבי שמעון אומר אין לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים תניא אידך *היה °עומד ומקריב על גבי מזבח כל הלילה ה] לאורה טעון קידוש ידים ורגלים דברי רבי רבי אלעזר בר"ש אומר כיון שקידש ידיו ורגליו מתחילת עבודה אפילו מכן ועד עשרה ימים אינו צריך לקדש וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בההיא קאמר רבי דפסק ליה מעבודה לעבודה אבל בהא דלא פסק ליה אימא מודי ליה רבי לרבי אלעזר ברבי שמעון ואי אשמעינן בהא בהא קאמר רבי אלעזר ברבי שמעון אבל בהא אימא מודי ליה לרבי צריכא מאי טעמא דרבי דכתיב °בגשתם מ"ט דרבי אלעזר בר"ש דכתיב °בבואם ואידך נמי הא כתיב בבואם אי כתיב בגשתם ולא כתיב בבואם הוה אמינא על כל גישה וגישה כתב רחמנא בבואם ואידך נמי הא כתיב בגשתם אי כתיב בבואם ולא כתיב בגשתם °הוה אמינא אפילו אביאה ריקנית אביאה ריקנית הא כתיב לשרת אלא בגשתם מיבעי ליה לכדרב אחא בר יעקב *דאמר רב אחא בר יעקב הכל מודים בקידוש שני כשהוא לבוש מקדש דאמר קרא או בגשתם מי שאינו מחוסר אלא גישה בלבד יצא זה שמחוסר לבישה וגישה °להקטיר אשה למה לי

מהו

וחוקה כתיב בהו ליעכבו · אפי' למאן דאמר (יומא דף ס·) דלא כתיבא חוקה אלא יח] [בדברים הנעשים] בבגדי לבן בפנים לכל הפחות קידוש דהוי בין בגדי זהב לבגדי לבן ליעכב דצורך פנים כפנים כדאמר שילהי הוציאו לו (שם דף ס:) דקטרת שחפנה קודם שחיטת הפר פסולה דצורך פנים כפנים דמי: אי הכי דצפרא נמי · תימה מאי קושיא כיון דהוי במיתה אתי בקל וחומר מיושב שאינו במיתה ואם עבד חילל וכי תימא מה ליושב כו' ונילף מיושב וחד מהנך ועוד דשם יושב לא פריך ואמאי חביב ליה וי"ו אאופתא:

וחבירו מסייעו יט] במסכת תמיד (דף כח· פרק א מ"ד) משמע *דאותו [שהיה הולך לתרומת הדשן] היה כ] מהלך יחידי והיה פליגא או היה שם דבר שהיה מסייעו:

עמידה מן הצד איכא בינייהו · לרבנן לא שמיה עמידה מן הצד ונראה כא] כשקורין בתורה שלא לסמוך משום דאמר (רבי) במגילה פרק הקורא את המגילה עומד (דף כא·) דבתורה בעי עמידה ובירושלמי נמי אמרינן דאסור לסמוך משום דכשם שניתנה באימה כך נוהגין אותה באימה:

וליתב מיתב וליקדש · לאו ישיבה ממש קאמר דאין ישיבה בעזרה אלא סמיכה*:

אלא כב] האי בגשתם מיבעי ליה לכדרב אחא בר יעקב · אף על גב דביומא משמע דרבי נמי אית ליה דרב אחא בר יעקב כג] דקסבר דתרתי שמע מינה:

מיתיבי

שהם מניח תפילין · הלכך ליכא חלילה ותנא דאיצטריך לאשמועינן אם הניחן אין חוצצות משום ייתור בגדים הוא דאיצטריך ו] לאשמועינן דלאו בגד הוא: מכלל שהיא טמאה · עד עכשיו וטמא כתיב ביה ויזרו ולא יחללו: אתיא חוקה חוקה · מה להלן אם עבד חילל אף כאן אם עבד חילל: כהן גדול כו' · כגון בחמש עבודות של יום הכפורים דילפינן בסדר יומא (דף לב·) שהוא משנה מבגדי זהב לבגדי לבן ומבגדי לבן לבגדי זהב וצריך לכל חילוף טבילה ושני קידושין מן המקרא אם לא טבל ולא קידש עבודתו כשרה: שחרית · בין ביום הכפורים בין בכל השנה עבודתו פסולה כדילפינן חוקה חוקה ממחוסר בגדים: דאורייתא · דכתיב ורחץ את בשרו במים ולבשם והתם יליף לכולה מילתא: וחוקה כתיב בהו · לאחר שגמר כל הפרשה כתיב והיתה להם לחוקת עולם בחדש השביעי בעשור וגו': אמר קרא ולבשם · שינה הכתוב בלבישה לעכב דכתיב ילבש ולבשם ולהכי כתיב ז] הכא עכובא למעוטי עכובא דחוקה דלא קיימא אההי קרא דאיירי ברחיצה ולבישה אלא אסתר ח] (שני) דברים האמורים בפרשה: ואין דבר אחר ט] בפסוק זה מעכב: צהבו פניו · של ר' אסי מפני שמחה כסבור טעם הגון שמע: וי"ו אאופתא כתיבי לך · כתבתי לך וי"ו על הבקעת אות שאין ניכרת י] בה מפני שורות הבקעת שמפסיקות בה הפסקות הרבה לשון אהר השורות עצמו קרי להו ווי"ן שדומין לה כלומר אין זה טעם דאיכא לאקשויי א"כ אפילו קדוש של שחרית יא] [של יוה"כ] נמי לא נעכב ביה דהא אימעוט ביום הכפורים מולבשם: והיתה להם (ב) לחק עולם · בקידוש כתיב: בזרעו · בכהנים הדיוטים דהייט קידוש שבשעת כניסה שנוהג בכל הכהנים מעכבא יב] באהרן ביום הכפורים דהא חוקה כתיב: לדורות הוא דכתיב · אזהרה לנהוג חוקה זו לזרעו אחריו ולאו להיקשא אתא: שאין בו · שאין מחזיק מים כשיעור ארבעה קידושין: *משה ואהרן · תרין ובניו תרין שאף משה כהן היה בשבעת ימי המילואים ואע"ג דלא כהנו בבת אחת מיהו קרא להכי מידרש: מניח ידיו כו' · דבעינן ידיו ורגליו (ג) יג] כאחד ירחצו כדכתיב קרא: הפלגתה · דברים ממדת כל אדם דאי אפשר לו שלא יפול: אמר רב יוסף · הא דרבי יוסי ברבי יהודה כשחבירו מסייעו מחזיק בו שלא יפול: מאי בינייהו · במאי פליגי: עמידה מן הצד · כגון זו שאינו בלא סיוע לרבנן לא הויא עמידה ואנן עמידה בעינן כדמפרש לקמן: אמר קרא לשרת · או בגשתם אל המזבח לשרת איתקש קידוש לשירות: (ד) אינו צריך לקדש בלילה · אם לא יצא ולא הסיח דעתו: צריך לקדש ביום · כדמפרש מילתיה שהלינה פוסלת בקידוש ועמוד השחר הוא העושה לינה לקמן בפרק המזבח מקדש (דף פו·): מתחילת עבודה · כשהתחיל לעבוד עבודות *הלכו ולא הסיח שוב דעתו יד] *[עד עשרה ימים ובלבד שיהא עומד ועובד]: דפסק ליה מן העבודה · אלא שלא הסיח דעתו דלא תני בה היה עומד ומקריב כי הכא: דכתיב בגשתם · טו] וגישה דשחרית גישה אחריתי היא שהרי יש כאן מערכה חדשה: דכתיב בבואם · והאי [זה] לא יצא: טז] אבל גישה וגישה · ואפי' שתיקן בו ביום: אביאה ריקנית · נכנס שלא לעבוד: דרב אחא בר יעקב · בסדר יומא: הכל מודים ר"מ ורבנן דפליגי *בקידוש שלפני כל טבילה של יז] טבילות [כ"ג רבנן אמרי] קידש ידיו ורגליו ופשט רבי מאיר אומר פשט קידש ידיו ורגליו מודים הם בקידוש של אחר טבילה שלובש הבגדים שהוא מחליף ואחר כך מקדש ואינו מקדש כשהוא ערום דכתיב בגשתם ירחצו מי שאינו מחוסר אחר קידוש אלא גישה: להקטיר אשה · דכתיב גבי קידוש למה לי פשיטא דבעיא קידוש דהא גישת מזבח היא:

תורה אור

שיטה מקובצת

א] אי הכי דצפרא נמי ואפשר דצפרא מרבינן מנ"ש דמחוסר בגדים א"כ מיעט דולבשם לאו ייזקא מאותו דצפרא כמו כן לא יהיה דוקא מן האחריני · מהר"פ: ב] דבר המעכב בזרעו כגון תמיד של שחרית שבכל יום שנוהג בכהנים הדיוטים אבל עבודת יה"כ שאינו נוהג אלא בכה"ג אין מעכב בו: ג] משה ואהרן ובניו · אע"ג דמשה היה לוי מ"מ היה משמש בז' ימי המילואים וא"ת ליבעי שיתא דד' בנים היו לאהרן וי"ל דכבר מתו נדב ואביהוא וא"ת והרי ארבע נמי לא שימשו ביום אחד דבז' ימי המילואים ששימש משה לא שימש אהרן ואח"כ ששימש אהרן שוב לא שימש משה ואפ"ה קחשיב להו ד' כמו כן ליבעי שיתא אע"פ שנדב ואביהוא לא שימשו וי"ל דמיעום בניו שנים והר"ם תירץ דבשמיני למילואים נמי שימש משה שמה שהובחרה העבודה באהרן כדכתיב קרב אל המזבח היינו דוקא עבודת היום כגון עגל וכבש ושאר עבודות דשייכי (לשמיני) (לשמינית)[ליום השמיני של] ימי המילואים אבל עבודות שהיו עושין בכל יום כגון תמידין וקטורת זה עשה משה כדכתיב ויהי באחד לחודש הוקם המשכן ואח"כ כתיב ויעל את העולה אלמא משמע פי (שהוקם) [שהקים] את המשכן דהיינו משה העלה את העולה ובאותו יום שהוקם שמיני למילואים ונטל עשר עטרות. מהר"פ: ד] עמידה מן הצד כו' וא"כ צריך ליזהר בכל מקום שצריך עמידה כגון בתפלה והקריאה בתורה שלא יסמוך כדאיתא בירושלמי כו' ור' יחיאל מפריש היה יכול לעמוד בלי סמיכה לא שמה עמידה אבל היכא שהיה יכול לעמוד בלי סמיכה אף כי עושה סמיכה שמה עמידה ומורי אומר אם הוא סומך כל כך בחוזק שאם תנטל הדבר שהוא סומך עליו יפול ואם לאו שמה עמידה · מהר"פ: ה] לאורה · גליון פי' לעמוד השחר: ו] לאשמועינן ולפי' השני שפי' לעיל מטעם חציצה צריך לפרש דהיא גופא קמ"ל דשערו היה נראה (ש"מ) [וליכא משום] חציצה שהיה הציץ נתון על גובה הראש ולא על מצחו ממש אלא במקום שיער [דהא] מוכיר בין ציץ למצנפת ואע"ג דכתיב מצחו בציץ [לא היה] על מצחו ממש אלא במקום השיער בגובה הראש [ודלא] כו' עיניהי ומזה מייתב ריב"א הא דשואלין מאי שנא של כה"ג דקרי ליה מצנפת ושל כהן הדיוט קורין ליה מגבעות אלא משום דשל כה"ג היתה קטנה לפי שהיה מניח הציץ על שערו אבל של כהן הדיוט היתה כל הראש ואע"ג דביומא קרו לשל הדיוט מצנפת לשון חכמים לחוד ולשון תורה להוד · מהר"פ: ז] ולהכי כתיב עכובא הכא למעוטי ולומר דעכובא דחוקה לא קיימא: ח] תיבת שני נמחק: ט] שבפסוק זה: י] היבת בה נמחק: יא] שחרית של יה"כ: יב] מעכבא בו: יג] ורגליו בחדא והיצה כדכתיב בקרא הס"ד: יד] דעתו עד עשרה ימים ובלבד שיהא עומד ועובד: טו] בגישתם וגישת שחרית גישה: טז] נישה תישה: יז] של ח' [טבילות] ותיבת כה"ג רבנן אמרי ל"ש ונמחק: יח] אלא בדברים הנעשים: יט] מסייעו לקדש: כ] הולך יחידי ושמא ההיא פליגא: כא] תראה דצריך לחזור בשעה שקורין בתורה: כב] תיבת האי נמחק: כג] יעקב קסבר אות ד' נמחק:

[יבמות מה: סנהדרין פג:]

יומא לב: תוספתא דמנחות פ"א

[יומא יט: לא: נא:]

לקמן כב.

יומא לב

מהו דתימא [א] הני מילי עבודה דמעכבא כפרא אבל עבודה דלא מעכבא כפרה לא קמ"ל כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן בעי אילפא לדברי האומר אין לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים מי כיור מהו שיפסלו מי אמרינן הני למאי לקידוש ידים ורגלים קידוש ידים ורגלים גופייהו לא [ב] פסיל בהו לינה או דילמא כיון [ג] דקדוש להו בכלי שרת מיפסלי כי אתא רבין אמר רבי ירמיה אמר רבי אמי אמר ר' יוחנן הדר פשיט אילפא כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו אמר לפניו ר' יצחק בר ביסנא רבי אתה אומר כן [ד] *אלא הכי* אמר (א) ר' אסי אמר ר' יוחנן [משמיה דאילפא] כיור שלא שקעו מבערב מקדש ממנו לעבודת לילה ולמחר אינו מקדש והוינן בה [ה] למחר אינו מקדש דלא צריך לקדוש או דלמא איפסלו בלינה ולא פשיט לן ומר קא פשיט ליה מיפשיט ת"ש *בן קטין עשה *שנים עשר דד לכיור אף הוא עשה *מוכני לכיור שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה מאי לאו רבי אלעזר ברבי שמעון היא לא רבי היא והא מדרישא רבי אלעזר ברבי שמעון סיפא נמי רבי אלעזר ברבי שמעון דקתני רישא *בא לו אצל פרו (ב) ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח ראשו לדרום ופניו למערב והכהן עומד במזרח ופניו למערב מאן שמעת ליה דאמר בין האולם ולמזבח צפון רבי אלעזר ברבי שמעון *דתניא איזהו צפון מקיר מזבח צפוני ועד כותל עזרה צפוני וכנגד כל המזבח כולו צפון דברי *רבי יוסי ברבי יהודה רבי אלעזר ברבי שמעון מוסיף *אף בין האולם ולמזבח רבי מוסיף *אף מקום דריסת רגלי הכהנים ומקום דריסת רגלי ישראל אבל מן החליפות ולפנים הכל מודים שפסול ותסברא רבי אלעזר ברבי שמעון היא ולא רבי [ו] *[השתא רבי] אדרבי יוסי ברבי יהודה מוסיף אדרבי אלעזר בר' שמעון לא מוסיף אנן הכי קאמרינן אי ס"ד רבי היא לוקמה במקום דריסת רגלי כהנים ובמקום דריסת רגלי ישראל אלא מאי רבי אלעזר ברבי שמעון היא לוקמה מקיר מזבח צפוני עד כותל עזרה צפוני אלא מאי אית לך למימר משום חולשא דכהן גדול הכא נמי משום חולשא דכהן גדול: *אמר רבי יוחנן קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן למחר אינו צריך לקדש שכבר קידש מתחילת עבודה למאן *אי לרבי האמר פסלה לינה אי לרבי אלעזר בר"ש האמר [ז] אין צריך לקדש אפי' מיכן ועד עשרה ימים אמר אביי לעולם לרבי ולינה דרבנן היא ומודי [ח] דמקרות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה רבא אמר לעולם רבי אלעזר ברבי שמעון [ט] [היא וראה ר"י דבריו] בתחילת עבודה ולא בסוף עבודה מיתיבי *ראוהו אחיו הכהנים שירד והן רצו ובאו מיהרו וקידשו ידיהם ורגליהם מן הכיור

בשלמא

מהו דתימא ה"מ. דבעינן קידוש שחרית בעבודה דמעכבת כפרה כגון דם וקמיצה אבל כל הקטרת אימורין דלא מעכבא אימא לא תיבעי קידוש: מהו שיפסלו. בלינה אם לא שקעה *[בבור"] *(בני הגולה) דאמרי' בסדר יומא (דף לז.) דמשקע להו: או דילמא כיון יא] דקדוש (ג) בכלי שרת איפסלו דלא דמי לקידוש ידים שהמים נוגבו ואין לינה על מי לחול: ה"ג כי אתא רבין אמר ר' ול"ג ת"ש (ד): אמר לפניו רבי יצחק בר ביסנא. לפני ר' (ה) אמי וטולה רבין אמר לה: שלא שקעו. בבור: לעבודת לילה. להקטיר חלבים: והוינן בה. קמיה דרבי (ו) *אסי ולא יב] פשט לן: דלא צריך לקדושי. וכרבי אלעזר בר' שמעון דלא פסל לינה בקידוש או דילמא אין ראויות לקדש יג] דאיפסלו להו בלינה ואפי' לר' אלעזר דאי לרבי יד] ליכא למיבעי *אין צריך דהא אפילו בקידוש פסל: ולא פשט. ר' (ז) *אסי הך בעי' למימר דאין צריך לקדש קאמר ולא לפוסלה בלינה כדקאמרת כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו ומר פשיט מיפשט דלר' אלעזר לא פסלה בלינה: שנים עשר דד. שמוציאין מימיו ואמרינן בסדר יומא שיהו שנים עשר כהנים העוסקים בתמיד מקדשי' בבת אחת: מוכני. מפרש התם טו] גלגלים שמעלין אותו בגלגלין מן הבור שחרית שלא יהא מימיו נפסלים בלינה לפיכך משקעין אותו ערבית בבור שיהו מימיו מחוברים למי המעין ובטלה טז] לינתן: מאי לאו. אפילו ר' אלעזר קאמר לה דאף על גב דפליג בקידוש בשיגב מודה יז] במים: בא לו. כהן יח] אצל פרו להתוודות עליו ביום הכפורים יט] דכתיב וכפר בעדו וגו' (ויקרא טז): ראשו לדרום ופניו למערב. *) מצפון לדרום היה עומד ופניו למערב והתם מפרש לה בעוקם את ראשו והתם פריך לוקמיה להדיא ממזרח למערב ומשנינן לה: והכהן עומד. אחוריו למזרח המזבח ופניו למערב כלפי ההיכל: ואמרינן טעמא התם:

מאן שמעת ליה [דאמר] כו'. דקתני בפירקא דבתריה (דף מג:) שחטו וקיבל כ] במזרק את דמו כמיך לוידוי מיד אלמא בין האולם ולמזבח לפון הוא לשחיטת קדשי קדשים דהא פר חטאת הוא: כנגד כל המזבח. כנגד לפונו ולא מן המזבח והלאה לא לצד מזרח ולא לצד מערב ואע"פ שהוא בחלי חלק כא] עזרה הצפוני לאו כשר הוא לשחיטת חטאת דבעינן על ירך המזבח וליכא: ר' אלעזר מוסיף אף בין האולם ולמזבח. שהוא מערבו של מזבח ובלבד שיהא כב] (כל) חלק לפונו של עזרה אבל מזרחו של מזבח לצד שער ניקנור שבו נכנסין לעזרה לא מכשר אפי' חלק לפוני דקילא קדושתיה דהוא מקום דריסת ישראל וכהנים י"א אמה מקום דריסת ישראל מן השער ולפנים וי"א אמה כג] עד לצד המזבח מקום של *דריסת רגלי הכהנים: רבי מוסיף. אף לפון שבאותן עשרים ושתים אמה של צד מזרח שהן דריסת ישראל וכהנים: ה"ג אבל מן החליפות ולפנים הכל מודים שפסול **)ומיהו בית כד] חליפות האולם עודף רוחבו על רוחב ההיכל ט"ו אמה ללפון וט"ו לדרום והוא נקרא בית חליפות כה) שהיה בכותל האולם מאחריו חלונות שהכהנים מלניעין שם את הסכינים [ושכין קרי חילוף בלשון ערבי] הכי תנן לה במסכת מדות ואשמועי' דמאחורי האולם לאו לפון הוא לשחיטת קדשי קדשים דכיון דלא מתחזי מזבח התם לא קרינן כו] על ירך אע"ג דמכשרינן ליה לקמן (דף כו.) לשחיטת קדשים קלים לקדשי קדשים פסול: ותסברא דר' אלעזר היא ולא רבי. דלא מודה רבי בבין האולם ולמזבח דליהוי לפון: כז] השתא רבי כו'. האי מוסיף דקתני אדר' יוסי קאי והא [ע"כ] אדר' אלעזר לא קאי דהא דר' אלעזר [נמי] אמרה למילתיה כח] דעל כרחך כיון דמכשר מקום קדושה קלה לשחוט בה מקום קדושה חמורה לכ"ש: הכי קאמרי'. הא (ח) דקשיא ליה מרבי לאו משום דרבי לא מכשיר בין האולם ולמזבח לשחיטת חטאת אלא הכי קשיא לן כיון דרבי נמי מכשיר (לפון) ללפון שבמזרח למה לו לשוחטו אלא האולם לוקמיה בלפון המזרחי סמוך לכניסתן לעזרה דהא לאו הורח ארעא לאקרובי להיכל: אלא מאי ר"א היא. ומשום דלא מכשר מקום דריסת ישראל וכהנים כט] ושחיטת חטאת ממטי ליה להתם אהכי תקשה לך דהוה מצי לאוקמי מקיר מזבח לפוני עד כותל עזרה לפוני דהוי לפון לדברי הכל: אלא מאי אית לך למימר. עליה: משום חולשא דכ"ג. שכל עבודות ל] (פנים) של יום הכיפורים עליו ותש כחו להכי מקטינן ליה להתם לפי שהוא צריך להכניס דמו להיכל ולהזות ולא יכבד עליו מבוי המזרק והדם: ה"נ כי מוקמת ליה כרבי הא טעמא איכא: תרומת הדשן. דכתיב והרים את הדשן בכל בקר היה נוטל לא] מחתה מן הגחלים המאוכלות הפנימיות ויורד ונותנה במזרחו של כבש בדרומו של מזבח כדכתיב ושמו אצל המזבח ושם היה נבלע במקומו והיא היתה בכל יום ראשונה לכל העבודות: מתחילת עבודה. שזו תחילת עבודת יום לב] הוא: הא אמרת פסלה לינה. ולינה בעמוד השחר תליא דכתיב עד בקר: הא אמר מכאן ועד י' ימים. ואת תלית טעמא משום דקדים בתחלת עבודת יום זה: ולינה דרבנן. לינה זו שהועיל בקידוש שאין המים בפניו מדרבנן הוא דגזור בה שלא תזלזל בלינה ומודה רבי כשהעלו לכיור מן הבור מקרות הגבר שהוא זמן תרומת הדשן כדאמרינן בפרק קמא דיומא (דף כ.) דמשום האי פורתא לא פסלה לינה בקידוש דלא מסיק אינשי אדעתייהו לג] דדמי כמה שקידש ביום: וראה רבי יוחנן דבריו. של ר' אלעזר נכונים במקדש ידיו בתחלת עבודת היום דלא פסל בה לינה ולא במי שקידש בלילה להקטיר חלבים שהוא סוף עבודת יום אתמול: ראוהו אחיו שירד. משנה היא במסכת תמיד (פרק ב מ"א) בתורם את הדשן שירד מן המזבח והמחתה של תרומת הדשן בידו: מיהרו וקידשו כו'. להוציא את הדשן שבמקום המערכה או לסלקו לתפוח שבאמצע המזבח והכי תנן בה התם החלו מעלין באפר על גבי התפוח וקא סלקא דעתך בכהנים שעבדו כל הלילה קאי ומקודשי ידים ורגלים היו וצריכין לחזור ולקדש עכשיו לד] *שתמשך עבודה זו עד היום ויפסל קידוש הלילה בלינת עמוד השחר *ויועיל להם קידוש זה של אחר קרות הגבר:

בשלמא

*) נ"ל ומהו נ"ק

*בין לפון ודרום נ"ק

מיתיבי ראוהו אחיו הכהנים כו'. למאי דס"ד לה] דלא איירי בכהני חדתי ק"ק הימה דלא פריך מריפא דתני לו] קידוש בתורם את הדשן וים לומר דפשיטא ההוא דתרומת הדשן הוי בכהני חדתי *וקלא קשה ואמאי ס"ד *דלא הוו חדתי דבמתניתין דתמיד (דף לג.) משמע דכולהו הוו חדתי שהעזרה היתה ננעלת והם היו בלין ממקום שהיו ישנים שם בבית לז] המוקד [הג"ה וים לומר דסלקא דעתיה דמאן דלא פסיל בלינה לא פסיל בהיסח הדעת ומאן דפסיל בהאי פסיל בהאי והני כהני היה להו היסח הדעת שהיו ישנים בבית המוקד. עד כאן הג"ה]:

עין משפט
נר מצוה

מ א מיי' פ"ה מהלכות בית הבחירה הל' יח:
מא ב מיי' שם ופ"ה מהל' ביאת מקדש הל' יד:

עי' נ"ק
*בסיפא דלא נ"ק

מב ג מיי' פ"ד מהל' עבודת יוה"כ הל' א:

בהג"ה זו שבע"ב כאן מקומה ועיין בהגהות גרסאות

מג ד ה מיי' פ"ה מהל' בית הבחירה הלכה טו טז:

מד ו מיי' פ"ה מהל' ביאת מקדש הל' ה:

מה ז מיי' ע"ב מהל' תמידין הלכה יג:

לקמן כח.

מסורת הש"ס

בבור הגולה נ"ק
*נ"ל בגלגל

נ"ל אמי סס"ד ובכאר יש למחוק נ"ק

גי' נ"ק הא אמר רבי אמי אמר ר"י כו'

[נ"ל אי צריך]

נ"ל ר' אמי נ"ק

יומא כב: לו. תוספתא דיומא פ"ב

[עם יומא לה]

יומא לו.

[לקמן נג.]

[לעיל יד.]

נ"ל אלא רבי נ"ק

[לקמן כח.] יומא כב. כו: ע"ב

שיטה מקובצת

א] הני מילי עבודה דמעכב' כו'. הימה דהא לא רחוץ [ידים ורגלים] גמרינן חוקה חוקה ממחוסר בגדים ובמחוסר בגדים כתיב קראי לחלל בין מעכבא ובין לא מעכב' ואומר מורי דהא דילפינן חוקה חוקה מחוסר בגדים היינו לענין דיכא דצריך קידוש שיחלל אם לא קידש. אבל קשה היכא שני למעוטי הקטרה מקידוש הא כתי' (ורחצו) [ירחצו] מי' ולא (תמיתו) [ימותו] הא אסלא תרחצו תמותו [ירחצו ימותו] וע"כ בהקטרה מיירי דעבודה תמה היא דהא מיכה דתם ביומ' דליכא מיתה לא בו' ולא בכל הפסולים אלא באותה עבודה שהיא עבודה תמה [ואם כן] משתמע (ספי) דבעי קידוש והקטרה [ספין] משאר עבודות ונראה לי דלעולם הייתי ממעט הקטרה מקידוש משום דכתיב ולשרת דדוקא עבודה המעכבא כפרה הוי בכלל [ולא] עבודה דלא מעכבא כפרה] (הוא לעם הקטרה) ואע"ג דכתיב ולא (תמותו) [ימותו] דמשמע דמיירי בהקטרה שהיא עבודה תמה לא מוקמינן ליה בהקטרה הואיל ולא מעכבא [כפרה] א"א בזריקה ול' קטרת קמיצה דמעכבא כפרה ועבודה תמה הן קמ"ל להקטיר אשה לרבות כל עבודות לקידוש אף דלא מעכבא. מהרש"ם: ב] לא פסיל: ג] דקדיש: ד] תיבת אלא נמחק: ס] למחר אינו מקדש דלא צריך לקידוש. ומני ר"א [היא] דאמר אין לינה פוסלת בקידוש ידים ורגלים ובלינת מי כיור לא איירי מיד ולא ידעינן מאי קסבר בהן: או דלמא איפסלה בהו בלינה ואין ראוי לקדש קאמר דאיפסלא בהו בלינה ואפילו לר"א דאמר דאין לינה מועלת בקידוש מודה דמיפסלא בהו לינה דאי לרבי לא איצטריך דמילתא דפשיטא ה"א דלרבי מי כיור נפסלים בלינה והשתא בקידוש ידים

שיטה מקובצת

ידים פסיל לינה בהדים לא כ"ש אלא ע"כ לר"א איצטריך ולא פשיט רב אסי כר"ע לא פסלה בהו לינה [כפיפה] וקשה דלדברי נמי איצטריכלית שפיר לכיור דמקדש ממנו לעבודת הלילה דהא איכא למאן דלקמן דאינו מקדש לעבודת לילה כלל ועוד קשה דמאי קאמר דלא צריך לקדושי ולא נפשוט מידי אי מודה במי כיור אי לא והא מדקתני מקדש ממנו לעבודת לילה משמע הא לעבודת היום אינו מקדש אלמא פסלה בה לינה במי כיור לכך נ"אה לר"י דודאי פשיטא דסבר דלינה פסלה בכיור מדקתני לעבודת לילה אבל לעבודת היום לא אלא קא בעי אי הויינו לר"א ... דאי אמרינן אינו צריך לקדש א"כ היינו ר"א ופשטינן דלינה פוסלת במי כיור לר"א ואי אמרי' דפסיל בהו לינה א"כ היינו שפיר כרבי ולא מצינו למיפשט מינה מידי דהא שמעי' דלעבודת לילה מיהו מקדש כר"א ולא אמרי' אי פסלו מתירים. מהרש"ם: ו] רבי אלא רבי אדרבי [יוסי] ותיבו השתא ל"ש: ז] דאמר אפילו מכאן ועד עשרה ימים אין צריך לקדש: ח] ומודי רבי: ט] שמעון היא וראה ר' יוחנן דבריו של ר' אלעזר: י] תיבת בבור הגולה יא] דקידש: יב] ולא פשטינן: יג] לקדש קאמר: יד] תיבות לא לרבי צ"ל ל"ש תמוחק: טו] התם גלגל שמעלין בו שלא יהיו מימיו: טז] ובטלה קדושתן הסיר: יז] מודה היא במים: יח] כהן גדול יט] כדכתיב: כ] וקיבל הדם במזרק כסו ולידוי מיד: כא] חלק חצירה: כב] שהוא בחלק צפונה: כג] אמה עוד: כד] בית החליפות: כה] החליפות ששם בטוחל: כו] קרינן ביה: כז] צפון הסיד ומה"ד אדר"א בר שמעון בתמיה הסי"ד כח] למילתיה ועפ"כ צריך כוי קדושה קלה ביש מקום קדושה חמורה הסיד: כט] וכהנים לשחיטה: ל] עבודות של היום עליו: לא] נוטל בא ותה: לב] יום הבא הסי"ד ומה"ד הא אמר פסלה לינה: לג] אדעתייהו ודמי כמי שקידש: לד] שמא תמשך: לה] דמי השתא: לו] קידש ידיו ורגליו מן הכיור ותורם את הדשן וי"ל דפשיטא ליה דההוא תרומת הדשן הוי בכהני חדתי לפי שעשי' פיים היתה נעשית ותחלת עבודה היא אבל שאר כהנים ס"ד שא"א שלא יהא בהם אחד שאינו חדש שעוסק באברים שלא נתעכל כל הלילה: לז] המוקד. ונראה דס"ד דמאן דלא פסיל בלינה לא פסיל בהאי היסח הדעת ומאן דפסיל בהאי פסיל בהאי והני כהני הוי להו היסח הדעת שהיו ישנים בבית המוקד:

רבי

הגהות הב"ח (א) גמ' הכי אמר ר' אמי: (ב) שם אלא הכי ופרו: (ג) רש"י ד"ה או דלמא כיון דקדוש לשו בכלי: (ד) ד"ה ס"ג כי וכו' ת"ש דאמר ססי"ד: (ה) ד"ה אמר לפניו וכו' לפני ר' ירמיה וטולם רבין אמר לה ססי"ד ואח"כ מ"ה כיון שלא: (ו) ד"ה והוינן וכו' דר' אמי ולא: (ז) ד"ה ולא פשט ר' אמי סך: (ח) ד"ה הכי קאמרינן הא דקשיא לן מרבי לאו משום:

גליון הש"ס גמרא אי לרבי האמר פסלה לינה. עיין בב"מ דף קיב ע"ב תוספות ד"ה ואלו:

בשלמא לאביי דמוקים לה כרבי ומודי רבי דמקרות הגבר עד צפרא לא פסלה לינה הא מני רבי היא אלא לרבא דמוקים לה כרבי אלעזר ברבי שמעון אבל לרבי מקרות הגבר עד צפרא פסלה לינה הא מני אי רבי [א] פסלה לינה אי רבי אלעזר בר"ש הא אמר אפי' מיכן ועד עשרה ימים אינו צריך לקדש לעולם כרבי אלעזר ברבי שמעון והכא במאי עסקינן בכהני חדתי: איבעיא להו יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים אם תימצי לומר לינה לא פסלה דלא פריש אבל יציאה דפריש אסוחי מסח דעתיה או דלמא כיון דבידו לחזור לא מסח ת"ש *קידש ידיו ורגליו ונטמאו מטבילן ואין צריך לקדש יצאו הרי הן בקדושתן יצאו ידיו לא קמיבעיא לן כי קמיבעיא לן יצא כל גופו מאי ת"ש *שלא רחוץ ידים ורגלים *מקדש בכלי שרת בפנים קידש בכלי שרת בחוץ או בכלי חול בפנים *או שטבל במי מערה ועבד עבודתו פסולה טעמא דקידש בכלי שרת בחוץ הא קידש בפנים ויצא עבודתו כשירה דלמא קידש בכלי שרת בחוץ היכי דמי כגון דאפיק ידיו לבר וקידש (הא קידש בפנים ויצא דאפיק ידיה לבר [ב] כשירה) אבל יצא כל גופו תיבעי לך א"ל רב זביד לרב פפא ת"ש יצא חוץ [ג] למחיצת חומת העזרה אם לשהות טעון טבילה אם לפי שעה טעון קידוש ידים ורגלים א"ל הכא במאי עסקינן כגון שיצא להסך רגליו ולהטיל [ד] מים הא בהדיא קתני לה *כל המיסך רגליו טעון טבילה וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים תני והדר מפרש ת"ש פרה רבי חייא בר יוסף אמר מקדש בכלי שרת בפנים ויוצא ורבי יוחנן אמר אפי' בחוץ ואפי' בכלי חול ואפי' במקידה של חרס אמר רב פפא שאני פרה הואיל וכל מעשיה בחוץ לא פסלה בה יציאה אי הכי למה לי דמקדש כעין עבודה *פנים איבעיא להו טומאה מהו שתועיל לקידוש ידים ורגלים אם תימצי לומר יציאה לא פסלה דגברא הוי אבל הכא דגברא לא חזי אסוחי מסח דעתיה או דלמא כיון דהדר חזי [ה] [דק ליה] ולא מסח דעתיה ת"ש קידש ידיו ורגליו ונטמאו מטבילן ואין צריך לקדש נטמאו ידיו לא מיבעיא לן [כי [ו] מיבעיא לן] נטמא כל גופו תיפוק לי כיון דבעי למיעבד הערב שמש אסוחי מסח דעתיה כגון דאיטמי סמיך לשקיעת החמה ת"ש פרה רבי חייא ברבי יוסף אמר מקדש בכלי שרת בפנים ויוצא ורבי יוחנן אמר אפילו בחוץ ואפילו בכלי חול ואפילו במקידה של חרס

רש"י

בשלמא לאביי דמוקי לה · לבא דר' יוחנן כרבי ומודה רבי דמקרות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה בקידוש הא מני (א) נמי דקתני דקידש זה לא יפסל בעמוד השחר אבל קידוש הלילה יפסל רבי היא: אלא לרבא ס' הא מני · שמצריכין קידוש על קידוש ומתיר קידוש השני בקרות הגבר: אי רבי הא אמר פסלה לינה · אף בזה שבקרות הגבר: ואי ר' אלעזר · אף הראשון לא יפסל ושני זה למה: בכהני חדתי · שלא שימשו בלילה ולא הוו רחוצי ידים ורגלים: יציאה · חוץ לעזרה מהו שתועיל כדרך שפוסל בכל הקדשים שקדשו בכלי שרת שאם יצאו נפסלין ביוצא: דלא פריש · (ב) לא נבדל [ז] מעבודה: ונטמאו · הידים בדבר שאין טומאתו מן התורה שיטמא גופו אלא בפיגול או בטהר שבניט בפסחי' (דף קכ:) שמטמאים את הידים: מטבילן · את הידים [ח] לבדן: יצאו ידיו · שהוציאן לחוץ: מקדש בכלי שרת · או כיור או כלי שרת אחר דמרבינן לקמן במתניתין כל כלי שרת לקידוש: בפנים · שהרי [ט] הוקבעו לו מקום בעזרה דכתיב ונתת את הכיור וגו' והתם כתיב ורחצו ממנו: בכלי חול פסול · דרחצו ממנו כתיב וכי איתרבו שאר כלים לקמן דומיא דהדיה איתרבו: או שטבל במי מערה · שהן כשרין לטבילה וה"ה למים חיים אלא שרוב טבילות במים מכונסין [י]: עבודתו פסולה · ולא אמרי' טבילה דבר חשוב הוא ומהני' ליה במקום קידוש: הא קידש בפנים ויצא יוצא כשרין דאי ס"ד פסולה בהא קידש בפנים ויצא פסולה קידש בחוץ מיבעיא וכי יש יציאה גדולה מזו: ומשני דילמא קידש בחוץ · דאיצטריך ליה להגא למיתני *דפסולה: כגון דאפיק ידיה לבר · וגופיה בפנים וקידש דהיינו קידש בפנים והוציא ידיו תניא לעיל הרי הן בקדושתן אבל יצא גופו לא תידוק מינה: אם (ג) [יא] להשהות טעון טבילה · קס"ד משום היסח הדעת: הכא במאי עסקינן · דקתני אם לשהות טעון טבילה: שיצא להסך רגליו · לנקביו ולשותיה סיפא דקתני אם לפי שעה טעון קידוש שיצא להטיל מים דאמרינן בסדר יומא (דף ל·) מנין לסבסך בידו טיפות בטל גבי רגלי' בגא יהא' ככרות ספכה לפיק לידך לקדש ידיו ורגליו: בהדיא קתני לה · בסיפא דהסיפ': פרה · בעבודת פרה אדומה [יב] שהיא חוץ לירושלים בהר המשחה: ויוצא · אלמא לא פסל יציאה בקידוש ידים ורגלים: [יג] כעין עבודה · ביוצ' היא: טומאה · קס"ד [יד] נטמאו ידיו ולא גופו קמיבעיא ליה: אא"ל יציאה לא פסלה · התם הוא מבוס דגברא חזי להזור וליכנס לא מסח דעתיה ולא מיפסל קידוש בהיסח הדעת: או דלמא כיון דהדר חזי · על ידי *)הטבילה **)דק ליה מדקדק [שלא] יגע ידיו בדבר טמא ולא מסח דעתיה: והא ...

תוספות

יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים · פירש בקונטרס כדרך שפוסלת בכל הקדשים שקדשו בכלי שאם יצאו נפסלין ביוצא ואי אפשר לומר כן אלא כדמפרש טעמא משום דכיון דפריש אסוחי מסח דעתיה *מיניה דמשום קידוש כלי לא מיפסל ביוצא במידי שלא נעשה בו עבודה עדיין כדמוכח בפ"ק דמנחות (דף ט·) ובפ' התודה (שם דף פח) *דאמר בללה חוץ לחומת העזרה רבי יוחנן אמר פסולה וריש לקיש אמר כשרה אלמא *לרבי יוחנן לא פסיל אלא משום יו] *(דס"ד דמאן דלא פסיל בלינה לא פסיל בה היסח הדעת ומאן דפסיל פסיל בהאי והכי כהני הוו לאו היסח הדעת שהיו ישנים בבית המוקד · הג"ה) עבודה בתוך אבל משום יציאה לא יח] [וכן משמע] בפרק התכלת (שם מז·) גבי שתי הלחם דלא קדוש ליפסל ביוצא אלא בשחיטת הזבח אע"ג דכבר נתקדש בכלי דרבי סבירא ליה דתנור מקדש בפרק רבי ישמעאל (שם עב:) ומיהו יש לדחות דבאין עם הזבח שאני דהא נסכים הבאין עם הזבח לא מיפסלי בלינה כי אם בשחיטת הזבח כדאמר זעירי בפרק התודה (שם עט.) ואילו באין בפני עצמן תנן קדשו בכלי נפסלין בלינה ויש עוד ראיה יט] מהא דתנן במעילה פרק ב' (דף ט·) גבי מנחות ושתי הלחם קרמו בתנור הוכשרו ליפסל במחוסר כיפורים ובלינה כ] אבל יוצא לא קתני ואע"ג דגבי עופות וזבחים הוה מצי למיתני יוצא אגב כא] *אחרים לא תני אגב שתי הלחם ולחם הפנים ומנחות כב] והא דאמר בפרק כל שעה (פסחים לו·) גבי לישה דמנחות נהי דבזריזין ליתא במקום זריזין איתא אורחא דמילתא נקט שדרך לעשותם במקום זריזין והא דאמר פרק המזבח מקדש (לקמן פח·) כלי שרת אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל טבול יום ובמחוסר כיפורים ובלינה אבל לא ביוצא ול"ע *מה שפירש בקונטרס פ' שתי מדות (מנחות פו:) גבי שלחן אבל מקדשין ליפסל בלינה וביוצא ולקמן בסוף המזבח מקדש (דף פח·) פירש בקונט' אבל מקדשין ליפסל ביוצא אם יצא חוץ לקלעים או נגע בו טבול יום והא כג] *דאמר פרק שתי הלחם (מנחות לה:) [א' שתי הלחם וא'] לחם הפנים ליפסל ופריכתן בתוך אלמא מדת יבש לא נתקדשה וכן בסוף כל המנחות באות מצה (שם נז·) דריש ר"ש תנור תנור שתי פעמים שהא אפייתן בתנור ושיהא קדושתן בתנור ופריך והתנן ר"ש אומר לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעזרה וכשרות בבית פאגי לאו משום דלא נתקדשה הוה מיפסלא ביוצא אלא משום דדבר מבוער להוציא לחוץ לאחר שנתקדשה ולא הוה קאמר וכיון דבקדושת כלי לא מיפסלא ביוצא מנחת כהנים ותביתי כ"ג דלית בהו קמיצה אימתי מיפסלי ביוצא ושמא בלותן מועיל קידוש כלי כד] ומהאי טעמא יתכן פי' הקונט' דהכא:

קידש בכלי שרת בחוץ כו' · כה] תימה דמשמע הא הכניס בכלי שרת בפנים וקידש עבודתו כשרה אלמא לא מיפסלא ביציאת המים כו] וי"ל דלא שייך היסח הדעת במים כמו בידים ועוד דאין כלי מקדש ליפסל ביוצא אלא בפנים *)כדמשמע בההיא דסוכה (דף נ·) דפריך ונייתי במקודשת ויעור כדפירשנו כז] דאין כלי מקדש ליפסל ביוצא עד שנעשית מלואו והיינו הקידוש כמו מנחה עד שעת קמיצה כח] ולכן מיבעיא ליה בקידוש ידים ורגלים · תימה דתיפשוט מהכא דהאי יציאה מועלת דמשמע כט] הא בהכנס לא פסלה יציאה וי"ל דודאי אי נפיק בשעת עבודה לא מיפסל בהכי כיון דהאי שהא אגא ממש:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה בשלמא וכו' הא מני רבי היא דקתני וכו' יפסל כס"ד: (ב) ד"ה דלא פריש לא נבדל ... : (ג) ד"ה אם לשהות טעון : (ד) ד"ה א"ד וכו' מדקדק בקידוש ומטר

גליון הש"ס גמרא ...

נב א מיי' פ"א מהלכות פרה הלכה יד:

נג ב מיי' פ"ה מהלכות ביאת מקדש הלכה יח:

חגיגה כג: פסחים יומא ג. פרה פ"ג מ"ז ע"ש

תורה אור

הא פרה דטמויי מטמינן ליה דתנן *מטמאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרים במעורבי שמש היתה נעשית ש"מ לא פסלה בה א] (מחשבת) טומאה שאני פרה הואיל ב] דטבול יום לא פסיל בה אי הכי למה לי דמקדש כעין עבודה [בעינן] איבעיא להו מהו לקדש ידיו ג] [ורגליו] בכיור °ממנו אמר רחמנא ולא בתוכו או דלמא אפילו בתוכו אמר רב נחמן בר יצחק תא שמע *או שטבל במי מערה ועבד עבודתו פסולה הא מי כיור דומיא דמי מערה ועבד עבודתו כשרה לא מי מערה איצטריכא ליה שלא תאמר כל גופו טובל בהן ידיו ורגליו לא כל שכן אמר רבי חייא בר יוסף מי כיור נפסלין למתירין כמתירין ד] לאברים כאברים רב חסדא אמר אף למתירין אין נפסלין אלא בעמוד השחר כאברין ה] ורבי יוחנן אמר כיור כיון ששקעו שוב אין מעלהו למימרא דלעבודת לילה נמי לאחזי *והאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן משמיה דאילפא כיור שלא שקעו מבערב מקדש ממנו לעבודת לילה ולמחר אינו מקדש מאי אינו מעלהו נמי דקאמר לעבודת יום אבל לעבודת לילה חזי [אי הכי] היינו דרבי חייא בר יוסף

איכא

רש"י

הא פרה דטמויי מטמאינן ליה. אחר קידוש זה ו] כדתנן כו' וטבילה זו בהר המשחה היתה והכי תנן לה במסכת פרה (פ"ג מ"ז) ואחר טבילתו מיד הוא מסדר מערכתה ושורפה אלמא אחר הקידוש הזה היתה וש"מ לא פסלה ז] לה טומאה י"ס חסרו"ן בספרי"ם ונראה לי הגירסא הכי שאני פרה הואיל וטבול יום כשר בה ח] טומאה לא פסלה בקידושין שלה: אי הכי למה לי דמקדש. הואיל ואין קידוש כשאר (א) קידוש עבודה: בכיור. שיכנים ידיו ורגליו בתוכו: הא כיור דומיא דמערה. והיכי דמי כגון שנכנס לתוכו: מי מערה איצטריך ליה. כלומר לעולם דכוותיה בכיור נמי פסול והאי דנקט מי מערה איצטריך סד"א הואיל וטבילה מעלייתא היא עדיפא היא מכיור שהן שאובין וקידוש אין כאן וטבילה אין כאן אבל הכא טבילה איכא קמשמע לן: ה"ג אמר רבי חייא בר יוסף מי כיור נפסלין למתירין כמתירין לאברים כאברים ורב חסדא אמר אף למתירין אין נפסלין אלא בעמוד השחר כאברים: מי כיור. לפי זמן ט] עבודה שהקידוש צריך לה הוי זמן מימיו ליפסל אם עבודת [מתיר הוא כגון עבודת] דם או קמצים שנפסלים בבא הלילה עליהם כדאמרי' באיזהו מקומן (לקמן דף נו.) מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה וכו' מי כיור נפסלין בשקיעת החמה אם לא נשקע הכיור בבור לפני שקיעת החמה נפסלים מימיו לקדש עוד י] מהם לצורך עבודת יום מחר אפי' שיקעו קודם עמוד השחר העושה לינה בכל מקום אינו מועיל לו שלפי עבודתו הוא חשובו וכן אם שקעו לפני שקיעת החמה והעלהו בלילה מכיון שמלאו הלילה שעה אחת חוץ לבור נפסלו מימיו לעבודת היום: לאברים כאברים. לקדש מהן לעבודת הקטר חלבים נפסלין בעמוד השחר כמו יא] שאברים נפסלין בלינת עמוד השחר כדכתיב עד בקר אבל כל הלילה כשרין לקדש מהן לעבודת [א] לילה יב] ואם שיקעו קודם עמוד השחר מעט כשרין מימיו לקידוש עבודת [היום: אף] למתירין כו' כאברים. כשם שאין האברים נפסלין אלא בעמוד השחר אף כל יג] לינות אין פוסלות בשום קדושה אלא בעמוד השחר: ור' יוחנן אמר כיור כיון ששקעו. בבור כדרך מלותו סמוך לשקיעת החמה: שוב אין מעלהו. כל הלילה וקס"ד דאפי' לעבודת הלילה יד] קאמר ר' יוחנן דמיפסל בה העלאתו ואתרוייהו פליג: לעבודת לילה. הקטר חלבים: ולמחר אינו מקדש. קס"ד דאסור לקדש הימנו קאמר שנפסל בשקיעת החמה לעבודת יום אלמא כולה כרבי חייא סבירא ליה: מאי אינו מעלהו נמי דקאמר. רבי יוחנן לעיל לעבודת יום משום פסול עבודת יום קאמר לה שלא יפסלו מימיו לעבודת יום וקא סלקא דעתך השתא [ב] שהעלאת הלילה תפסלם לעבודת טו] מתיר כר' חייא: אי הכי היינו דרבי חייא. [ג] מאי אינו מעלהו דקאמר רבי יוחנן עלה דר' חייא ודרב חסדא מאי אתא למימר הא רבי חייא נמי ה"ק:

תוספות

מי כיור נפסלין למתירין כמתירין. פי' לדם וקומץ נפסלים מימיו בשקיעת טז] [החמה] כמו שהמתירין נפסלין בשקיעת החמה כדאמר באיזהו מקומן (לקמן דף נו.): כיור כיון ששקעו אין מעלהו. למאי דס"ד השתא דהעלאת לילה יז] פוסלן לכל עבודות יש תימה דתיקשי ליה כמה משניות דמסכת תמיד (דף כח.) שהיה מקדש לתרומת הדשן ואחיו הכהנים שהיו מקדשים כמו כן בלילה ומיהו איכא לאוקמינהו כר' אלעזר בר"ש וכמאן דפסיק לעיל כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו יח] והא כרבי אבל קשה אכתי היאך היו עושין תרומת הדשן לרבי וי"ל בכהנים ישנים שניעורו כל הלילה ואין צריכין לקדש ומתני' דיומא (דף כב.) דמוכחא שהיה תרומת הדשן בכהני חדתי דקאמר עלה דלכך לא יט] הוה פיים בתחילה בתרומת הדשן משום אונס שינה כר' אלעזר בר"ש אי נמי י"ל שהיה להם מים בכלי שרת אחר כדי קידוש של תרומת הדשן ועוד יש לומר דמקידוש תרומת הדשן לא קשיא מידי דפסול עבודת לילה דרבנן ויש עוד טעם להכשיר בתרומת הדשן טפי [ד] מבכולה לילה כדפירש בקונטרס בסמוך עוד יש לומר דניחא ליה למיפרך מדר' יוחנן אדר"י טפי ממתניתין דתמיד משום דאיכא לדחויי דסבירא ליה למתני' דמקרות הגבר עד לפרא לא פסלה לינה אפי' במים אע"ג דסוגיא דשמעתין ודאי לאו הכי סבירא ולהאי פירוש ניחא השתא דלא מצי לאקשויי מברייתא דלעיל דפליגי בה רבי ורבי אלעזר בר"ש דקתני קידש בלילה צריך לקדש ביום דמשמע הא בלילה מיחזי חזי: כיור כיון ששקעו. פירוש האי דמהני שיקוע למים היינו קודם שנפסלו דלאחר שנפסלו אמרי' בפ' כל שעה (פסחים דף לד:) דאין זריעה להקדש: כיור שלא שקעו. השתא ס"ד דלאו דוקא כ] אלא אפילו שקעו מעלהו [ומקדש] לעבודת לילה אלא רבותא נקט הכי אע"פ שלא היה משוקע כא] בשקיעת החמה כשר לעבודת לילה אבל לבסוף דמשני ומסיק דאיכא בינייהו גזירת שיקוע ניחא דנקט שלא שקעו דאם איתא דשקעו אין מעלהו עד תרומת הדשן: מאי אין מעלהו דקאמר לעבודת היום. פי' שיהא כשר לקדש לענין שיועיל לו קידוש לעבודת יום כגון קומץ ודם אבל לעבודת לילה כגון לאיברים חזי ופריך היינו דר' חייא בר' יוסף ומשני איכא בינייהו גזרת שיקוע כלומר כב] לר"י אסור להעלותו גזירה שמא יפשע ולא יחזור וישקיעו דר' יוחנן אית ליה גזירת שיקוע ולהכי נקט שלא שקעו דאם שקעו לא יעלהו עד תרומת הדשן דלמא פשע אבל אם לא שקעו או שקעו והעלהו מקדש ממנו ור' חייא בר יוסף לא גזר וסבירא ליה דמעלהו כל שעה שירצה ולא חיישינן דלמא פשע וא"ת ולמה היו משקעין אותו כלל בערב כג] היה להם להמתין עד סמוך לעמוד השחר [ה] כיון שהיו יכולין כד] [להעלות] כל הלילה לקדש לאברים וי"ל (דלמא) לא רצו להמתין זמן שיקועו עד סמוך לזמן פסולו דלמא פשע ולא משקע ליה בעמוד השחר וה"ה שהיו יכולין לקבוע זמן שיקוע בתחילת הלילה או באמצעה כה] *) דכדי שיהא זכור בעמוד השחר אלא לפי שהוא זמן פסול מתירים של דם וקומץ קבעו זמנו בערב ולר' יוחנן אע"פ שטל כו] כרחן יש להן להעלותן לתרומת הדשן לא דמי כדפי' בקונטרס [לקמן וז"ל] דלא סגיא ליה בלאו קידוש זה שזכה לפיים של תרומת הדשן ולגזירת שיקוע ליכא למיחש דכיון שמלאו שקוע והעלהו ועכשיו הגיע זמן הסמוך לפסולו לא פשע כז] ליה והדר משקע ליה ולא דמי למעלהו בלילה שמניחו לקדש כהנים הבאין תמיד להקטיר ואתי למיפשע וא"ת ויפסול מימיו ומה בכך והא השתא נמי כשמשקעו בעמוד השחר וחוזר ומעלהו ביום לא היה יכול לקדש במימיו למתירין דכבר נפסלו ולא מהני להו זריעה אלא לאברים היה יכול לקדש ומי הוא שוטה שיכול לקדש ביום קידוש גמור שיועיל לכל העבודות והוא עומד ומקדש קידוש שאינו מועיל אלא לאברים וי"ל דכיון כח] דקידש להו המים בכלי שרת מלוה לשומרן כשאר קדשים שלא יפסלו כדפי' בקונטרס בהך דשמעתין אי נמי כדי שלא יבואו כט] לידי נותר ויטמאו את הידים וכשמעלין את הכיור ביום היו מערין מימיו בכלי שרת דפעמים שמקדשין הרבה כהנים בכל דדין ומי שיש לו לקדש לאברים מקדש מן המים שבכלי שרת ושנים עשר כהנים [ו] שהיו מקדשין בבת אחת מן הכיור לצורך התמיד אף על פי שהיה פיים של תמיד קודם ע"ה כדמוכח במסכת תמיד (פ"א) מ"מ לא היו מקדשין בלילה עד שהיה יום ומעלין הכיור ונותנים מימיו בכלי שרת וממלאין אותו מים חדשים ומקדשים מהם שהרי היה זורק דם התמיד ונפסלו מימיו למתירין ולא מהני להו זריעה ל] והא דפסלה להו לינה במים בכולה שמעתין היינו כרבי ולא כרבי אלעזר בר"ש למאי דפסיק אילפא לעיל כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו [וכולהו אמוראי דלעיל מודו דלכל הפחות ספיקא הוי והכא מפסע פסע ועוד צריך לומר דהא דאמר אביי לעיל דמקרות הגבר עד לפרא לא פסלה לינה היינו קידוש אבל במים פוסלת לא] והאי דפסלה נמי לינה במים אינו אלא מדרבנן דכיון דלא פסיל בקידוש לא פסיל במים דהכל [אחד] כדאמר לעיל כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו] ורבינו פי' בענין אחר וזה לשונו ומאי אינו מעלהו דקאמר משום חשש עבודת היום שאם יעלהו לעבודת לילה קודם תרומת הדשן יהיו סבורים העולם לב] שמשקעין אותו בשקיעת החמה שלא יפסלו הנויס למתירין וקודם השחר שלא יפסלו לאברים לג] ויבא לקדש ממנו למחר למתירין אף על פי שלא היה משוקע כל

*) נ"ל ונלבד שיהא זכור כו'

שיטה מקובצת

א] הינה מחשבת נמחק: ב] הואיל וטבול יום כשר בה לא פסיל בה טומאה בקידוש שלה א"ה: ג] ידיו ורגליו בכיור: ד] לאברים כאברים: [illegible]

שיטה מקובצת

היכי דלשמעו כהנים ולייתו [illegible]

יח] הלילה. היינו אברים ופדרים קאמר ר"י דמפסל בהעלותו דס"ל דלאברים כמתירין וצריך שיהא משוקע כל הלילה ואתרוייהו: טו] לעבודת מחר כר"ח: טז] בשקיעת החמה: יז] לילה פוסלת: יח] בזו. ורבי יוחנן סבר לה כרבי אבל קשה וכו' לשון מהר"ם במה היו מקדשין בתרומת הדשן והיכא משכחת לה תרומת הדשן לרבי כו' עד ולדידיה המוכני שעשה לכיור לא היה בשביל שלא יפסלו מימיו אלא כדי להשמיע את הקול כדמסיק בסוף שמעתין ואע"ג דאכתי לא ידעינן טעמא דקלא היינו דוקא בשעת שיקוע כראשין דקאמר שלא היו משקעין אותו עד תרומת הדשן והוא היה סבר דבשיקוע לא הוי קלא אבל השתא נאמר לראב"ש שהיה משוקע עד תרומת הדשן והיו מעלין אותו לקדש ממנו ושקיעה משום קלא דהעזרה כי נצטרך בכהני עתיקי ע"כ: יט] לא היה: כ] דלאו דוקא שלא שקעו אלא אפילו שקעו מעלהו. ס"א מקדש מהן: כא] משוקע קודם: כב] כלומר אי שקעו אסור ותיבות לר"י ל"ש ונמחק: כג] בערב ולא היו ממתינין מלשקעו עד סמוך: כד] שהיו יכולין כל הלילה לקדש לאברים וי"ל דלא רצו: כה] באמצעה בכדי: כו] שעל כרחו: כז] פשע ביה והדר משקע כו' לקדש כל כהנים כו' למיפשע עכ"ל וא"ת: כח] דכיון דקדש: כט] כדי שלא יבואו ויטמאו את: ל] זריעה והאי דפסלא בהו לינה: לא] פוסלת ומאי דפסלה נמי לינה במים אינו אלא מדרבנן וכיון דלא פסיל בקידוש לא פסיל במים דהכל אחד כדאמרן לעיל כמחלוקת בזו כך כו': לב] העולם שלכך משקעין. לג] לאברים ויבואו:

א) נראה דצ"ל ומ"מ קשה אם אסרו להעלותו משיקועו כל הלילה הקשה מברייתא לעיל דף יט. דקתני קידש בלילה צריך לקדש א"כ היה מעלהו וכו'.

הגהות צ"ק [א] לילה הס"ד ואח"כ ד"ה אף למתירין כו' בעמוד השחר ואם שיקעו קודם עמוד השחר מעט כשרים מימיו לקידוש עבודת מתירין הס"ד וכצ"ל וכן הוא בכ"י: [ב] שבהעלאתם: [ג] צ"ל ומאי אינו: [ד] מבכולה כדפי' בקונט': [ה] צ"ל כדי שיהו יכולין כל הלילה: [ו] היו:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה אי הכי וכו' כשאר קידוש הס"ד ואח"כ מ"ה ומשני כעין עבודה:

וד א מיי' פ"ס מהל' ביאת מקדש הל' יג:
נה ב מיי' שם הל' יד:

תורה אור

א) איכא בינייהו גזירת שיקוע *והאמר רבי יוחנן קידש ידיו לתרומת הדשן למחר אין צריך לקדש שכבר קידש מתחילת עבודה ג) בשלמא לרבא דמוקים להיא כרבי אלעזר ברבי שמעון הא כרבי ג) אלא לאביי דמוקים לה כרבי קשיא דרבי אדרבי מאי שנא התם דמשקע ליה ומאי שנא הכא דלא משקע ליה ד) דמסלק ליה והדר משקע ליה ה) אי הכי למחר אינו מקדש [*אמאי אין צריך לקדש] ו) למימרא דלמהדרין מיהוא חזי היינו דרב חסדא איכא בינייהו מצות שיקוע מיתיבי *לא היו רואין אותו ולא שומעין את קולו עד ששומעים קול של עץ שעשה בן קטין מוכני לכיור והן אומרים הגיע [עת] קידוש ידים ורגלים מן הכיור מאי לאו דמסלק ליה אלמא משקע ליה ז) לא דמשקע ליה אי דמשקע ליה מי משתמע קליה משקע ליה בגילגלא לישנא אחרינא דמשקע ליה בחומרתיה כי היכי דלישתמע קליה ולשמעי וליתי והא הוה *גביני כרוז בי תרי היכרי הוו עבדי דשמע מהאי אתי ושמע מהאי אתי: גופא *אמר רבי יוסי ברבי חנינא כל °כיור שאין בו כדי לקדש ארבעה כהנים ממנו אין מקדשין בו שנאמר °ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו וגו' מיתיבי °כל הכלי' מקדשין בין שיש בהן רביעי'

בין

איכא בינייהו גזירת שיקוע. כלומר הא דאוקים אין מעלהו דרבי יוחנן משום פסול עבודת יום לא כדקס"ד שיהא הלילה פוסלו לעבודת היום כרבי חייא אלא שמא לא יחזור וישקענו וגמלא עמוד השחר פוסלו לעבודת מחר [א] ולעולם (אם שקעו קודם עמוד השחר כשר) והיינו דלא נקט רבי יוחנן לישנא דפסולה אלא לשון איסור העלאה שלא יגרמו להן ליפסל דכיון דקדש להו בכלי שרת מלות לשמרן כשאר קדשים וניהו בהעלאה לא מיפסיל ולקמן פריך היינו דרב חסדא דאמר לילה לא פסיל אלא עמוד השחר פוסל ורבי חייא לא אסר ליה להעלותו משום גזירת שיקוע אלא ח) דבהעלותו נפסל מיד לעבודה מתיר הלכך נקט לשון נפסלין: והאמר רבי יוחנן כו'. אלמא (א) אמר שמעלהו לקדש לתרומת הדשן ט) ולא הצריך לחזור ולשקעו ובשלמא העלאתו לא קשיא לן דלא סגי י) בלא קידוש זה שזכה לפייס של תרומת הדשן ולגזירת שיקוע ליכא למיחש דכיון שמלאו משוקע והעלהו ועכשיו הגיע הזמן הסמוך לפסולו לא פשע ביה והדר משקע ליה ולא דמי למעלהו בלילה שמניחו לקדש בו כהנים הבאים תמיד להקטיר ואתי למיפשע ביה אלא הא קשיא יא) לך דלא איירי בה רבי יוחנן במצות שיקוע ונימא דנישקעיה: בשלמא לרבא דמוקי. לעיל הא מילתא דר' יוחנן אליבא דרבי אלעזר דאמר אין לינה מועלת בקידוש איכא למימר דמשום הכי לא חש יב) לשיקועו דקסבר רבי אלעזר דכמי כיור גופייהו נמי לא פסלה [ג] לינה: הא. דאמר ר' יוחנן לעיל אין מעלהו: כרבי. אמרה דאמר לינה מועלת בקידוש וכל שכן במי כיור: אלא לאביי. יג) דאוקים לעיל כרבי קשיא דרבי אדרבי לעיל א"ר יוחנן אליבא דרבי לגזירת שיקוע חיים [ג] והכא נמי נשקעיה והכא ליכא למיתלי טעמא במודה רבי דמקרות הגבר עד לפרא לא פסלה לינה דבשלמא גבי קידוש דפסול לינה דידיה דרבנן שהרי אין המים בטולם הוא דאיכא למימר הכי אבל מי כיור דהוו קמן וקדושת כלי עליהם ולינה דידהו דאורייתא עמוד השחר הוא דגרים ליה: מאי שנא התם דמשקע ליה. כלומר מאי שנא גבי אין מעלהו דחש לגזירת יד) שיקועו ומ"ש כי: דמסלק ליה והדר משקע ליה. לאחר קידוש תרומת הדשן ורבי יוחנן הוא דלא איירי בתקנת מי כיור אלא בהלכות קידוש לאשמועינן דמודי רבי מקרות הגבר עד לפרא לא פסלה לינה: הכי גרסי' אי הכי למחר אינו מקדש אין צריך לקדש הייט דרב חסדא כו'. אי הכי דלר' יוחנן אוקמא דלילה לא פסל ולמחר אינו מקדש [ד] בתמיה: אמאי. א"ר יוחנן מסמיה דאילפא מקדש ממנו לעבודת לילה ולמחר אינו מקדש דשמעי' מיניה דמשום דלא שיקעו טו) בערב קא פסל להו קידוש מחר: ומשני אין צריך לקדש. קאמר דכיון שקידש לעבודת לילה אין צריך טז) למחר ואשמעי' דאין לינה מועלת בקידוש וכדרבי אלעזר: הייט דרב חסדא. השתא יז) דאוקמא אין מעלהו דר' יוחנן משום פסול עמוד השחר אבל לילה לא פסיל הייט דרב חסדא: איכא בינייהו מצות שיקוע. לר' יוחנן מצות שיקוע מבערב כדי שימלאנו משוקע בקידוש תרומת הדשן ויהא נזכר לחזור ולשקעו והייט דקאמר (ג) כיון ששקעו אלמא מבערב הוא משקע ליה ולרב חסדא לא החמירו בו כל כך ואין מצות שיקוטו אלא סמוך לזמן פסולו קודם עמוד השחר: לא היו רואין אותו כו'. יח) [במי סוכה] בתרומת הדשן קמיירי במסכת תמיד כשהיה נכנס לעזרה לקדש ידיו ורגליו לא היה מכנים בידו לא נר ולא אבוקה אלא מהלך לאור המערכה ולא היו רואין אותו אחיו יט) [הכהנים] שהיו בבית מוקד עד ששומעין כו': והן אומרים הגיע. לכיור מזרזין את עלמן להיות נכונים להעלות אפר לתפוח לאחר שירד זה מן המזבח כדתנן לעיל גבי ראוהו אחיו הכהנים שירד: מאי לאו. האי שמיעת קול העץ דקתני כ) דסליק ליה לכיור מן הבור אלמא משוקע הוה זקשיא ליה לרב חסדא דאמר לא משקע ליה עד לפרא: לא דמשקע כא]. הבהא: מי מבתמע קליה. הלא אין מוכני לריך לבוקעו אלא להעלותו אבל שיקוטו משלשלו לבור והוא נופל מאליו: ומשני דמשקע ליה בגלגלא. כי היכי דלישתמע קליה וישמעו [ה] הכהנים הישנים בעיר וניתו לפיים דתנן במסכת תמיד (פרק ג מ"ח) מיריחו היו שומעין את קול העץ שעשה כו': בחומרתיה. גלגלא: והא כב] גביני כרוז. שהיה מכריז עמדו הכהנים לעבודתכם ולוים לדוכנכם וישראל למעמדכם: גביני. שם האיש: בי תרי היכרי הוו עבדי. שתי היכרות עושין לדבר: כל הכלים מקדשים. מים שנתקדשו בהן לקדש את הידים ורגלים:

דין

כל הלילה רק בשקיעת החמה ובעמוד השחר והיינו גזירת שיקוע דקאמר בסמוך דגזרינן שיהא משוקע כל הלילה עד תרומת הדשן כדי שידעו העולם שלא שקעוהו מבעוד יום כי אם להיות זכורים על ידי כך שיקוע דסוף כל הלילה כג) שכשמלאוהו משוקע בשעת תרומת הדשן יחזרוהו וישקעוהו קודם היום כי אם יעלוהו לאחר שקיעת החמה יש לגזור שמא יאמרו כד) שלהכשירו לעבודת מתירין למחר שיקעוהו בשקיעת החמה וכשר למתירין אף על פי שיעלהו לאחר שקיעת החמה ופריך אי הכי היינו דרבי חייא כרבי יוסף שפוסל למתירין בשקיעת החמה כי לרב חסדא שאינו פוסל למתירין אלא בעמוד השחר לא איכפת לן במה שיכשירום למחר למתירין כי בשיקוע דעמוד השחר מתכשר אפי' למתירים ומשני איכא בינייהו גזירת שיקוע דרבי יוחנן גזר [ו] להשהותו בשיקוע משום שיקוע דשקיעת החמה שאנו צריכין אז לשקעו כדי להזכיר שיקוע דסוף הלילה שלא יאמרו שאינו להזכיר אלא להכשיר למתירין ולכך צריך להשהותו עד תרומת הדשן כדפרישית ורבי חייא בר יוסף לא גזר [ז] והא"ר יוחנן קידש ידיו לתרומה כו' בשלמא לרבא דמוקי ליה להיא כרבי אלעזר בר' שמעון הא כרבי *) איכא למימר דסבירא ליה לרבא דלרבי אלעזר ברבי שמעון לא פסלה לינה במי כיור כמאן דאמר לעיל במחלוקת בזו כך מחלוקת ב"ו ולא כההיא דלא פשיט ליה לעיל ולמחר אינו מקדש דבמילתיה דאילפא אינו צריך לקדש קאמר כרבי אלעזר ברבי שמעון ולא קאי אמי כיור לפוסלם למחר כי כשרים הם לרבי אלעזר בר"ש אלא לאביי דמוקי לה כרבי קשיא דרבי אדרבי דמאי שנא בהא דכיון דשקעו שוב אינו מעלהו דמצריך לשקעו כדי להזכיר שישקעוהו בסוף הלילה ומאי שנא בהא דקאמר דכבר קידש מתחילת עבודה דמשמע דתרומת הדשן תחלת עבודת היום שמשם ואילך עסוקים בעבודת היום בלא הפסק וכל שעה מקדש ועובד כל הבא לעבוד משם ואילך משמע דלא משקע ליה אחר שהעלהו לתרומת הדשן שאם כן יש הפסק בדבר ומשני הא דקרי ליה תחילת עבודה לאו משום דלא משקע ליה דודאי מסלק ליה והדר משקע ליה וקלא יש תימה בין לפי' זה בין לפירוש אחר לישנא דמסלק ליה דהא נמי היה יודע דמסלק ליה ואין קשה לו אלא משיקוע (דבתרא) מאי שנא הכא דמשקע ליה ומאי שנא התם דלא משקע ליה: אי משקע ליה. שהיה למעלה וכרב חסדא כה) ומורידין לבור הלא אין קולו נשמע וא"ת ליפני דנשמע קולו דקתני היינו בהעלותו וי"ל היינו [ח] כו] דקא אמר דמשקע ליה בגלגלא (כגון) לבור והקול שנשמע היינו בהולותו מן הבור ומעלהו ואי בעית אימא דמשקע [ט] בחומרתיה דהיה בגלגלא אף השיקוע כדי להשמיע קול הרבה בהורידו ובהעלותו: הגה"ה איכא בינייהו גזירת שיקוע. פירש רש"י משקעו בערב שלא ישכח לשקעו בעמוד השחר אבל לילה אינו פוסלו כלל לעבודת דם למחר אם משקעו בעמוד השחר ולרבי חייא לילה פוסלו וקשה אם כן איכא בינייהו טובא דלרבי יוחנן לילה אינה פוסלת ולרבי חייא פוסלת ועוד דליפרך מיד הייט דרב חסדא ועוד דבסמוך פריך מכא למחר אינו צריך לקדש אלמא למתירין חזי הייט דרב חסדא משמע דבלאו ההיא דלמחר וכו' לא הוה מצי למפרך מידי לכך נראה לי גזירת שיקוע ואם לא שיקעו יהא פסול מדרבנן לעבודת דם משום כז) לילה אפילו שקעו בעמוד השחר ולר' חייא יהא פסול מן התורה ולכך פריך למחר אינו צריך לקדש אלמא אפילו מדרבנן כשרה לעבודת דם ואין לילה פוסלן ואם כן הייט דרב חסדא וקאמר איכא בינייהו מצות שיקוע. ברו"ך:

*) דאיכא דס"ל דלרשב"ש לא פסלה לינה אפילו במי כיור

בין שאין בהן רביעית . הלוג מים ולמ"ג ו] *דליכא שיעורא (א) גבי נטילת ידים לגבי קידוש לא בעינן שיעור : בקודח (ב) בתוכו . קודח דופנו של כיור ותוחב בתוכו כלי קטן ומקלחו לחוץ ויונק מימי הכיור ונוטלין ז] *אבל בהא"ה נפשיה בעינן שיעור ארבעה כהנים :
והא ממנו כתיב . אמתני' פריך דאמר כל כלי שרת ראויין הם לקדש ח]: ירחצו . ובקרבתם אל המזבח ירחצו קרא יתירא הוא דהא ירחצו דהא כתיב לעיל מיניה ורחצו ממנו וסמיך ליה בבואם אל אהל מועד ובקרבתם אל המזבח לא לכתוב ירחצו דהא ורחצו הכתוב קאי: שנמשח עמו. ונתקדש במשיחתו כמותו איהו מקדש ידים ורגלים : לנחושת הקשתיו . לא בהיקשא יליף לה אלא כלומר [דימיתיו לכיור] להיות של נחשת הכן כמו הכיור (דימיתיו לכיור) ולא לדבר אחר. לא היקשתי בניהם בפסוק אחד ללמוד שאר דברים ולומר שכנו מקדש כמותו דמדאיצטריך למיכתב נחשת גבי כנו זימנא אחריתי שמע מינה לאו לקבינהו בעי דאי איתקוש נחשת נמי נינהו בהיקשא אלא שמע מינה למאי ס] דדמיא פרים בהדיא ולמאי דלא פרים לא דמיא : לנחשת . לענין נחשת י] הקשתיו: הקשתיו . דימיתיו : כל המשלים למקוה במסכת מקוואות (פ"ז מ"א) תנן יש מעלין ולא פוסלין מעלין משלימין לארבעים סאה והתם יא] מפרש להו : משלים למי כיור . לשיעור ד' כהנים : לרביעית . של נטילת ידים איט משלים: למעוטי מאי. הא דאין משלים לרביעית : אילימא למעוטי טיט הנדוק . שהוא מן המעלין את המקוה כדקתני התם : נדוק. יב] דק שראוי להריקו מכלי אל כלי : אי דפרה שוחה ושותה ממנו . באיתו עב ליפסל משתיית בהמה: אפי' לרביעית נמי . דכל זמן יג] *שנפסלו משתיית בהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין הא לא נפסלו כשרין : אפי' למקוה נמי. לא . הלא נדוק הוא ? יבחושין אדומין . כמין יתושין בלא כנפים כדרך שגדל בשולי חביות של יין שלנו מבחוץ יבחושים דקין אף כן נבראים מן המים: אפי' בעינייהו נמי. אם כל המקוה נעשה מהן כשר וריש לקיש נקט ליסנא דהשלמה : בעינו של דג . דג גדול שנימוק בזמן עינו בהורו: למעוטי נתן סאה ונטל סאה: למעוטי הנך מינים דתנן בהן לגבי מקוה פעמים מעלין ופעמים אין מעלין מי פירות וכל משקה שאינו מים והמד משהחמיץ וקתני התם פעמים מעלין פעמים אין מעלין כיצד מקוה שיש בו ל"ט סאין ונפלה יד] סאה מהן לתוכו לא העלוהו פירוש לא השלימוהו ואף לא פסלוהו פעמים דמעלין כיצד היו בתוכו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה מאלו המינים ונטל סאה אחר הנתינה כשר דבטלו להנך קמאי במקוה השלם הילכך כי חזר ונטל לא מיפסיל נמצא שהמקוה הזה נשלם על ידיהם לכשנטל סאה ודמיתיה בנטילת ידים לא משלמי שאם היתה טו] בו רביעית מים ונתן ממינים הללו לתוכו רובע רביעית ונטל כנגדם פסולה דלא חשיבא שיעור טז] זוטרא דרביעית לבטולינהו: עד רובו. אם עירב בו ממינין הללו עד רובו של מקוה ולא רובו בכלל ע"י נתינת ונטילת סאה כשר: אם קדח רביעית. בדופן המקוה והמים נמשכין שם ואף על פי שנתמעטו המים ואין מעורבין מי המקוה באותה קדיחה: מטבילין בו מחטין כו'. ציטריות מולגות קטנות של טווי זהב: מי מקוה. אף על פי שאינן חיין : כשרים . להשקיף הכיור יז] בתוכו למלאות מהן ולתת לתוכו : למימרא. דלא בעי מים חיים : והתניא. בת"כ והקרב והכרעים ירחץ במים ולא במזוג מים ויין מזוגים יחד שני חלקי מים ואחד יין : שאר מים. ואפילו מכונסין : מאי קל וחומר למי כיור לאו יח] [למימרא דמים חיים נינהו. וה"ק ק"ו] למים חיים הראוין לכיור שכשירין לרחיצת קרבי קדשים : לא דקדשי. ומי כיור ממש קא יליף בק"ו שרוחצין במימיו קרבים וק"ו שלהן דקדשי הוא : תנא דבי שמואל. לא ידענא היכא קאי ומיהו שמעינן מינה דהיכא דכתיב מים סתמא אין מי כיור כשרין בו :

בין שאין בהן רביעית ובלבד שיהו כלי שרת אמר רב אדא בר א] אחא *בקודח בתוכו והא ממנו אמר רחמנא ירחצו . לרבות כלי ש"ת אי הכי כלי ח"ל נמי אמר אביי כלי חול לא מצית אמרת מק"ו ותומר מכנו ומה כנו שנמשח עמו אינו מקדש כלי חול שאינו נמשח עמו אינו דין שאינו מקדש וכנו מנלן דתניא ר' יהודה אומר יכול יהא כנו מקדש כדרך שהכיור מקדש תלמוד לומר °ועשית כיור נחשת וכנו נחשת לנחשת הקשתיו ולא לדבר אחר אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא מה לכנו שאין עשוי לתוכו תאמר בכלי חול שעשוי לתוכו אלא ממנו ג] למעוטי כלי חול אי הכי כלי שרת נמי הא רבי רחמנא ירחצו ומה ראית זה טעון משיחה כמוהו וזה אין טעון משיחה כמוהו: אמר ריש לקיש ד]כל המשלים למי מקוה משלים למי כיור לרביעית אינו משלים למעוטי מאי אילימא למעוטי ה]טיט *הנדוק היכי דמי אי דפרה שוחה ושותה ממנו אפי' לרביעית נמי ואי אין פרה שוחה ושותה ממנו אפילו למקוה נמי אין משלים ג] אלא למעוטי יבחושין אדומין אפילו בעינייהו נמי *הא תניא רשב"ג אומר כל שתחילת ברייתו מן המים מטבילין בו ו] ואמר רב יצחק בר אבדימי ז]מטבילין בעינו של דג אמר רב פפא ח]למעוטי נתן סאה ונטל סאה *דתנן °מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה הרי זה כשר ואמר רב יהודה בר שילא אמר רב אסי א"ר יוחנן ט]עד רובו אמר רב פפא אם קדח בו רביעית מטבילין בו מחטין וצינוריות הואיל ומהכשירא דמקוה אתיא א"ר ירמיה אמר ריש לקיש מי מקוה כשרים למי כיור למימרא דלא מים חיים נינהו והתניא °במים *ולא ביין במים ולא במזוג במים לרבות שאר מים וק"ו למי כיור מאי ק"ו למי כיור לאו דמים חיים נינהו לא ד] (לקדוש) דקדיש וקדישי מעליותא היא והא תנא ה] *רבי שמואל מים שאין להם שם לווי יצאו

בין שאין בהן רביעית . למאי דקס"ד בלא קודח יש תימה דגרע מנטילת ידים ויש לומר דנטילת ידים נמי בעינן בו רביעית טעונין אפילו לשנים והכא בדהוה ביה רביעית מעיקרא :
והא ממנו אמר רחמנא . פי' בקונטרס דאמתניתין יש] (פריך) דאמרן כל כלי שרת ראויין לקדש פריך וקשה תיקשה ליה מתניתין [דיומא] (דף מג:) דקתני דכהן גדול מקדש בקיתון של זהב ונראה דקאי אהא דשני בקודח מתוכו כ] [ופריך] והא ממנו אמר רחמנא דאין לקדש אפי' קודח אלא אם כן יהא כמוהו שיהא ו כשיעור · **קודח** מתוכו . פי' שנוטל כא] ממימיו בכלי קטן וכשירה לקדש כיון דבאין מכלי גדול וכה"ג לקמן אם קדח בו רביעית מטבילין בו מחטים וצנוריות כב] דמהכשירות דמקוה אתו ובקונטרס לא פירש כן :
ק"ן מכוו . משמע שיש לו תוך ועשוי כמין תיבה פתוחה למעלה והכיור יושב עליו כג] *ורבי' פי' כעין יורה כפוייה על פיה ונפחתו כד] שוליה :
לרביעית אינו משלים . פי' בקונטרס לרביעית לנטילת ידים וקשה כה] תימה והיה נראה לפרש לרביעית הייט להטביל מחטין וצנוריות דבהכי מיירי בסוף שמעתא ומיהו נראה כפירוש הקונט' דבימי ר"ל כבר בטלו רביעית דמקוה כדמוכח במויל בפרק שלשה מינים (דף לח.) : **למעוטי** טיט *הנדוק . אע"ג דמשלים למי מקוה אין מטבילין בו כדאמר בפרק קמא דסוכה (דף יט.) גבי אויר מצטרף ואין יושבים תחתיו ופריך מי איכא מידי דאיהו לא חזי ומצטרף וקאמר טיט הנדוק יוכיח ולא כמו שפירש שם בקונטרס דאע"ג דמשלים כדתנן במסכת מקוואות פ"ז אלו מעלין ולא פוסלין מי השלג והברד וטיט הנדוק מכל מקום אם עשה מקוה שלם מטיט הנדוק לא עלתה לו טבילה דלפירושו אין זה יוכיח דטיט הנדוק בשעה שהוא משלים חזי לטבילה ולא דמי כו] [לאויר] דאין יושבים תחתיו אפי' בשעה שהוא משלים לפיכך נראה [דטיט הנדוק נמי] אפי' בשעה שמצטרף אין מטבילין בו והכי תנן במסכת מקוואות פ"ב (מ"י) מקוה שיש בו מ' סאה כז] וטיט רבי אליעזר אומר מטבילין במים ואין מטבילין בטיט רבי יהושע אומר בטיט ובמים באיזה טיט אמרו בטיט שהמים צפין על גביו ואם היו המים מצד אחד מודה רבי יהושע שמטבילין במים ואין מטבילין בטיט באיזה טיט אמרו בטיט שהקנה יורד מאליו כח] בתוכו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מקום שאין קנה המדה עומד אבא כט] אליעזר [בן דילאי] אומר מקום שהמשקולת יורדת רבי אליעזר אומר היורד בפי חבית רבי שמעון אומר ל] היורד בשפופרת הנוד רבי אליעזר ברבי צדוק אומר הנמדד בלוג והיינו טיט הנדוק דסוכה (דף יט:) דאמר יוכיח לא] [דכשהטיט מצד א' מצטרף לכ"ס ואין מטבילין בו] :
אפילו לרביעית . כאן פי' בקונטרס דאמרינן פרק כל הבשר (חולין דף קו.) מים שנפסלו משתיית בהמה בין בכלים בין בקרקע פסולין הא לא נפסלו כשירים ואינו כן דהתם תניא בהדיא בקרקע כשירים ופליגי התם באפסקא בבת בירתא אבל במקומן כשירין לכולי עלמא ואפי' מקוה והא דקאמר הכא אי אין פרה שוחה ושותה ממנו אפילו למקוה נמי אינו משלים לא קשיא מידי דהתם במים גלולים מיירי בלא טיט אלא שהם סרוחים ונפסלו משתיית בהמה והכא מיירי במים עבים שנפסלו על ידי טיט המעורב בהן ויש תימה מנא ליה האי שיעורא דכל הני תנאי דמסכת מקוואות (פ"ג) לא מיירו בשתיית פרה לב] :
נתן סאה כשר. במי פירות מיירי כדפי' פרק הערל (יבמות דף פב:) אבל מים שאובין אפי' כל היום כולו לג] [כשר דראשון ראשון בטל] ויש תימה דגבי קרב וכרעים דרשינן במים ולא במזוג והכא גבי לד] *כיור כתיב במים ומכשרינן במזוג : **והא** תנא *רבי שמואל . פי' בקונטרס לא ידענא היכא קאי ומיהו בתורת כהנים תניא לה] [והקרב והכרעים ירחץ במים ולא ביין ולא במזוג במים לרבות שאר מים*) יכול שאני מרבה אף מי תותין תלמוד לומר מים מים שאין להם שם לווי יצאו מי תותים שיש להם שם לווי**) :

*) [בת"כ שלפנינו לא מצאה עדיין] **) [עי' בכל"מ רש פי"ד דנגעים ד"ה מים חיים כו' ובמלא לשון המשנה וכו' ...]

כד א מיי' פ"ו מהל' ביאת מקדש הל' ב.
כה ב מיי' שם הלכה ט:
[שייך לעיל במשנה טו:]
כו ג ד מיי' פ"ב שם הלכה יב
[וע"ע תוס' חגיגה ד: ד"ה דמרבה]
עיין נמוקי יוסף גירסאות

יצאו מי כיור שיש להם שם לווי אלא לאו דראויין למי כיור אלמא מים חיים נינהו תנאי היא *דאמר ר' יוחנן כיור ר' ישמעאל אומר מי מעין הן וחכמים אומרים *שאר מימות הן: ערל: מנלן *אמר רב חסדא דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו °כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי (לישרתני) ומנלן דמחלי עבודה דכתיב °בהביאכם א] (את) בני נכר ערלי לב וערלי בשר להיות במקדשי להלל את ביתי: תנו רבנן בן נכר ב] יכול בן נכר ממש תלמוד לומר ערל לב אם כן מה תלמוד לומר בן נכר שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים ואין לי אלא ערל לב ערל בשר מנין תלמוד לומר וערל בשר *וצריכי דאי כתב רחמנא ערל בשר משום דמאים אבל ערל לב דלא מאים אימא לא ואי אשמעינן ערל לב משום דאין לבו לשמים אבל ערל בשר דלבו לשמים אימא לא צריכי: טמא פסול: אמרו זקני דרום לא שנו אלא טמא שרץ אבל טמא מת ג] מתוך שמרצה בציבור מרצה נמי ביחיד אי הכי טמא שרץ נמי ליתי בקל וחומר מטמא מת מה טמא מת שטעון הזאה שלישי ושביעי מרצה טמא שרץ שאינו טעון הזאה ג' ושביעי אינו דין שמרצה קסברי זקני דרום מכפרין כמתכפרין מה מתכפרין טמא מת אין טמא שרץ לא אף מכפרין טמא מת אין טמא שרץ לא מאי קסברי אי קסברי *אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אמאי לא עבדי ציבור בטומאה הא כל שביחיד נדחה ציבור עבדי בטומאה אלא קסברי שוחטין וזורקין על טמא שרץ אמר עולא תקע להו (א) ר"ל לדרומאי וכי איזה כח מרובה כח מכפרין או כח מתכפרין הוי אומר כח מתכפרין ומה במקום *שנטמאו בעלים בשרץ ד] משלחין קרבנותיהן כהן שנטמא בשרץ אינו מרצה ה] מקום שנטמאו בעלים במת *שאין משלחין קרבנותיהן כהן שנטמא במת אינו דין שאינו מרצה ו] קסברי זקני דרום טמא מת [נמי] משלח קרבנותיו והכתיב °איש איש כי יהיה טמא ועשה פסח בחדש השני וגו' למצוה והא כתיב °איש לפי

יכול בן נכר ממש. עובד כוכבים: תלמוד לומר ערל לב. אינו נפסל אלא מחמת ערלות לבו אלמא בכהן קאמר. שנתנכרו מעשיו. נתכנים לנכרים למקום: ערל בשר. והוא נדיק מנין: טמא פסול. אמתני' קאי ז] דתנן במתני' טמא מחלל עבודה ועל כרחיך בקרבן יחיד קאמר דהאילו קרבן צבור קרב בטומאה: מתוך שמרצה בצבור. לכתחילה: מרצה ביחיד. דיעבד על ידי הן שאין מרצה עליו והאי דבטומאת מת פשיטא לן דכתיב במועדו אפי' בטומאה משמע בין ח] שהכהן (נמי) טמא בין שהצבור טמאין ומדגלי בדוכתא אחריתי גבי טומאת בעלים דכי איסתראי טומאה בצבור במת איסתראי דכתיב איש (ג) כי יהיה טמא לנפש ילפינן מינה איש נדחה ואין צבור נדחין אף גבי כהן המרצה נמי במת איסתראי: אי הכי ל"ג: טמא שרץ נמי ליתי בקל וחומר. דמרצה בצבור לכתחילה בק"ו מטמא מת: קסברי זקני דרום. דאמרי מת דווקא: מכפרין כמתכפרין. כשהותרה טומאה בצבור שניהם היו במשמע הכהן והצבור דהא י] ממועדו נפקא לן (פסחים דף עז.) הילכך כהן כציבור מה כשהותרה טומאה אצל רוב צבור שנטמאו טמא מת הותר ולא טמא שרץ יא] [אף כשהותר לכהן בקרבן צבור מת הותר ולא שרץ]: מאי קסברי. זקני דרום דפשיטא להו דלא הותרה טומאת שרץ אצל רוב צבור ותיתי בקל וחומר: אי קסברי אין שוחטין וזורקין. את הפסח על יחיד טמא שרץ יב] ואף ע"ג דיכול לטבול ולאכול לערב ואיכא למ"ד בפסחים (דף צ:) [דס"ל] הכי ויליף לה מאיש איש כי יהיה טמא לנפש ואפילו חל שביעי שלו ערב הפסח במשמע דהוה ליה כטמא שרץ יג]: אמאי לא עבדי ציבור בטומאה הא כל שביחיד נדחה צבור עבדי בטומאה דאיש ולא ציבור קאמר רחמנא: אלא סברי (ג) יד] לן כמ"ד התם שוחטין וזורקין על טמא שרץ. הואיל וחזי לאורתא הילכך צבור טמאי שרץ אף הן לא הותר להן ליכנס לעזרה טמאין אלא ישלחו קרבנותיהם לעזרה טו] ויקריבוהו כהנים טהורין ויטבלו ויאכלו לערב דלא הותרה להם טומאה אלא במקום שאינו לא הותרה היו נדחין הילכך טמא מת שאינו מותר לאכול לערב טז] הותר להן אבל טומאת שרץ לא ואין כאן ק"ו שהרי יכולין לעשותו בטהרה: תקע להו. נעק להם קול גדול: איזה כח מרובה. לדחות את הטומאה: הוי אומר כח מתכפרין. כדמפרש ואזיל (ד) שהיחיד טמא שרץ משלח קרבנו לעזרה כדקאמריתו שוחטין וזורקין על טמא שרץ והכהן המרצה בו אם נטמא בשרץ פסול לו כדמוקמיתו מתני' דקתני טמא פסול בטמא שרץ: מקום שאם נטמאו בעלים כו'. יחיד שנטמא במת אין משלח פסחו לעזרה לשחוט עליו יז] [אלא נדחה לפסח שני] כדכתיב איש איש כי יהיה וגו' אע"ג דכחו מרובה משל כהן אצל שרץ: כהן שנטמא במת אינו דין שאינו מרצה. שהרי כחו רע משל בעלים אצל שרץ ואמאי אמרי זקני דרום מרצה ביחיד מגו דמרצה בצבור: טמא מת נמי. יחיד טמא מת נמי משלח קרבנותיו כלומר אם שילח פסחו לעזרה ושחטו וזרקו עליו פטור מלעשות פסח שני ואף על פי שלא יאכל יח] ממנו דקסברי אכילת פסחים לא מעכבת ומיהו לכתחילה אמר רחמנא (ה) נדחה לפסח שני וצבור עבדי בטומאה הילכך כהן המכפר בקרבן יחיד מתוך שמרצה [בצבור] לכתחילה מרצה ביחיד דיעבד: והכתיב איש איש וגו' ועשה פסח בחדש השני. אלמא מידחי: לפי

יצאו מי כיור שיש להם שם לווי. הא דאמרינן בסוכה [דף יג.] ובחולין [דף סב:] כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה ובאה תורה והקפידה עליו זהו שם לווי לא קשיא מידי דהך שמו מי כיור בשעת מתן תורה: ערל. מפרש רבינו שלמה יט] בכל מקום שמתו אחיו מחמת מילה ור"ת מפרש דמומר לערלות וקרי ליה לבו לשמים למי שאינו עושה אלא מדאגת לצער במילה ובריש הערל (יבמות דף ע.) פירשתי: משום דאין לבו לשמים. אפילו שב בשעת עבודה אמרינן בסוף מנחות (דף קט.) דאין קרבנו ריח ניחוח ואע"ג דהשתא לבו לשמים מתחילה לא היה לבו לשמים:

אבל טמא מת. פירוש קודם שביעי מרצה אפי' בקרבן יחיד על ידי ציץ מתוך שמרצה בצבור ציץ והא דאמר עון הקדשים ולא עון מקדישים מוקמינן להו בטומאת שרץ וכן כל טומאת מת דשמעתין היינו קודם שביעי שלו אבל בשביעי הייט כמו טמא שרץ דאינו מרצה ביחיד לפי ששוחטין וזורקין עליו וגם אינו מרצה בצבור טמא מת בשביעי [נמי] לפי שיכולין לעשות ע"י שלוחין טהורים ולאורתא מנו אוכלי הפסח בטהרה: ברוך: אי הכי טמא שרץ נמי. בקונטרס לא גרס אי הכי כן דלפי' לית לן מתוך שמרצה כו' מאי לאקשויי הך פירכא טמא שרץ ניתי בצבור מקל וחומר מטמא מת ויש ליישב אי הכי דקאמרת מתוך שמרצה וכו' וילפת יחיד בדיעבד מצבור לכתחילה א"כ טמא שרץ נמי ניתי ביחיד דהא מרצה הוא בציבור מק"ו דטמא מת אבל אי לאו מתוך לא הוה קשיא מידי דהמיא דמתני' דפסלה טמא מיירי בין בטמא מת בין בטמא שרץ ועוד יש לפרש כי נמי אמרינן מתוך הוה לכו לאוקמי מתני' בזב ומצורע מי שטומאה יוצאה מגופו אבל טמא מת ושרץ לא דמרצו ביחיד בדיעבד הואיל ומרצו בצבור לכתחילה ושרץ מקל וחומר ומשני טמא שרץ אינו מרצה בציבור לכתחילה שהרי מכפרין כמתכפרין ובמתכפרין טמאי שרץ אינן עושים פסח בטומאה שהרי שוחטין וזורקין על טמא שרץ וכל שאין היחיד נדחה אין צבור עושין בטומאה אלא שולחין שלוחיהן הטהורים ועושים פסחיהן בשבילם וא"כ היכא למיפרך מה לטמא מת שכן מרצה בצבור מה שאין כן בטמא שרץ: [הגה"ה]. ורבינו תם גרס אי הכי ומפרש דבמועדו אפי' בטומאה היינו בין במת בין בשרץ בין דפסח בין דתמיד והא דקאמרי זקני דרום לא שנו אלא טמא שרץ אבל טמא מת מתוך שמרצה בצבור מיירי בריצוי של אכילה בטומאה כלומר מתוך שמרצה ריצוי גדול באכל בטומאת בעלים במת מרצה נמי ביחיד שיפסח בטומאת מת אבל טמא שרץ נהי דיש לו ריצוי בצבור כגון היכא דנטמאו הכהנים או הסכינים בשרץ דעבדי בטומאה דבמועדו אמר רחמנא ואפילו בטומאה וכל שביחיד נדחה בצבור עבדי בטומאה מ"מ אין לו ריצוי גדול כמו מת ואילו נטמאו צבור בשרץ כא] אין להם לאכול בטומאה כמו שאמר לבסוף ופריך אי הכי טמא שרץ נמי כיון דאמרת דבטומאת מת מרצה ביחיד מטעם דמרצה בצבור דאכלי בטומאת מה א"כ טמא שרץ נמי בקרבן יחיד לירצי מקל וחומר מטמא מת כב] ביחיד ומשני קסברי זקני דרום מכפרין פירוש דיחיד כמתכפרין דטמא מת אין טמא שרץ לא *) ואם תאמר ומנ"ל דבמועדו איירי אף בטומאת שרץ אי ממשמעותא דמועדו אם כן אפילו זב ומצורע אי מקל וחומר דמת שטעון שלישי ושביעי מה לטומאת מת שכן איסתראי לאכול בטומאת בעלים תאמר בשרץ דאם נטמאו בעלים בשרץ לא אכלי כג] [ויש לומר דהאי דלא אכלי] לאו משום חומר דשרץ אלא משום דשוחטין וזורקין עליו [ולא] איפטר ליה מפסח וכה"ג במת בשביעי שלו אם היו רוב צבור טמאים בשביעי שיכולים ליטהר לערב לא הוו אכלי בטומאה וקשה לפירוש ר"ת כי היכי דאמר מכפרין כמתכפרים כד] [למעוטי טומאת שרץ דלא לירצי ביחיד] הכי נמי נימא בציבור ודווקא טמא מת ולא טמא שרץ ואי משום דאתי קל וחומר ומפיק מהיקשא הכא

*) עיין נ"ק בדיבור זה שהאריך

שיטה מקובצת
א] תיבת את נמחק: ב] יכול בן נכר ממש. תימה תיפוק ליה שהוא זר וי"ל דשמא פסול דזרות לא שייך אלא מבני ישראל. ת"א: ג] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ד] בשרץ. שמשלחין: ה] מקום שנטמאו בעלים במת כו'. וקשה דמה לשרץ שאינו מרצה בצבור כלל לפ"ה תאמר במת שמרצה בצבור ואף לפר"ת איכא למיפרך מה לשרץ שכן אינו מרצה לענין אכילת בעלים בטומאה כדפי' לעיל תאמר במת שכן מרצה לענין אכילת בעלים בטומאה נמי ואומר הר"ם דאין זה ק"ו אלא סתירת דברים בעלמא על מה שאמרו זקני דרום דלענין מכפרים בטמא מת אין חילוק בין צבור ליחיד ואע"ג דלענין מתכפרים יש חילוק בין צבור ליחיד בדפרישית וע"ז פריך דאדרבה יש לי לדון ק"ו אחר דמשמע דאיכא הרצאה לבעלים יותר מלגבי כהן שהרי גרע טפי מבעלים דבעלים משלחין קרבנותיהן וכהן לא מרצה וא"כ כ"ש שיש לנו לומר דגריעותא שהוא בבעלים דטמא מת שאינו משלח שיהיה בכהן שנטמא במת שלא ירצה ולהשוות כהן לבעלים לענין מת ביחיד וכמו דבערים יש דילוק בין צבור ליחיד במו כן בכהנים נחלק בין צבור ליחיד בין דבשרץ הורע כח כהן מכח בעלים וא"כ בקל יש לנו לומר דלא אמרינן מתוך. הר"ם: ו] קסברי [זקני דרום] טמא מת נמי כו' וא"ת הר"ל אינו נדחה ביחיד אין צבור מביא (טמאה) [בטומאה] כדאמרי' בפסח שני ואת"ל טמאה דהורצה בטמא היכי משכחת לה ר"ל כיון דאם בא יחיד למשלח אמרינן ליה תמתין עד פסח שני כדמסיק דבא למצוה (נדחה) [קרינא] שפיר [נדחה] (קרינא) בין דא"נ מרצה לכתחילה: ז] קאי אמתני' לומר דקתני בסתני' והיכא דתנן ל"ש ונפסק: ח] ידי. הציץ שמרצה: ט] בין. שהכהן: י] מכבמועדו: יא] שרץ. אף כשהותר לכהן בקרבן צבור מת הותר ולא שרץ: יב] שרץ. תדחה לפסח שני ואע"ג כו' לערב. דאיכא מ"ד בפסחים: יג] שרץ.

הגהות הב"ח
(א) גמ' תקע להו (ר"ל לדרומאי) תא"מ וכ"ב ביום: (ב) רש"י ד"ה מרצה וכו' דכתיב איש איש: (ג) ד"ה אלא סברי לאו כמ"ד: (ד) ד"ה הוי אומר כח וכו' כדמפרש ואזיל: (ה) ד"ה טמא מת וכו' אמר רחמנא יחיד נדחה:

שאינו מהותר אלא שבילה והזאה ויכול ליטהר כדי לאכול הפסח בלילה והכי משמע קרא דכתיב ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא דמשמע הא למחר יכולין לעשותו. הס"ד: יד] להו. כמ"ד: טו] לעזרה. ויקריבו: טז] לערב. אם אינו בשביעי שלו הותר: יז] עליו. אלא נדחה לפסח שני: יח] יאכל. היינו דקסברי אכילת פסחים לא מעכבי ומיהו כו' רחמנא. יחיד נדחה לפסח שני וצבור עבדי בטומאה כו' שמרצה. בצבור לכתחלה: יט] שלמה. וי"ל כן. תיבות דאפילו כו' עד תיבות משא"כ בטמא שרץ מוקף חצי לבנה ואח"כ צ"ל ע"כ הג"ה: כא] בשרץ. אינו נאכל בטומאה: כב] מטמא מת. בקרבן: כג] לא אכלי. וי"ל דהאי דלא אכלי בצבור לאו: כד] כמתכפרים. למעוטי טמא שרץ דלא לירצי ביחיד ה"נ נימא בצבור דמכפר בצבור כמתכפר בצבור ולא יהא כהן מרצה בצבור בטומאת שרץ ולא ידחה במועדו אלא דוקא טמא מת:

לפי אכלו למצוה ולעכובי לא *והתניא °במכסת נפשות מלמד *שאין הפסח נשחט אלא למנויו שהוא שלא למנויו יכול יהא כעובר על המצוה א] תלמוד לומר תכוסו הכתוב *שנה עליו לעכב ואיתקש אוכלין למנויין זקני הדרום לא מקשי ב] וכי לא מקשי נמי (א) מהא נמי אית להו פירכא ומה במקום שנטמאו בעלים בשרץ שמשלחין קרבנותיהם לכתחילה כהן שנטמא בשרץ אינו מרצה ג] מקום שנטמאו בעלים במת שאין משלחין קרבנותיהן לכתחילה כהן שנטמא במת אינו דין שאינו מרצה מיתיבי *מפני שאמרו נזיר ועושה פסח הציץ מרצה על טומאת דם ואין הציץ מרצה על טומאת הגוף ד] במאי אילימא בטומאת שרץ האמרת שוחטין וזורקין על *טומאת שרץ אלא טומאת מת וקתני אין הציץ מרצה אלמא נטמאו בעלים במת אין משלחין קרבנותיהם לא אי דאיטמו בעלים במת ה"נ הכא במאי עסקינן כגון שנטמא כהן בשרץ אי הכי ה] אימא סיפא נטמא טומאת התהום הציץ מרצה הא תני רבי חייא *לא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד למת ו] למעוטי מאי לאו למעוטי טומאת התהום דשרץ לא למעוטי טומאת התהום דזיבה ואלא הא *דבעי רמי בר חמא כהן המרצה בקרבנותיהם הותרה לו טומא' התהום או לא ז] הותרה לו טומאת התהום תפשוט דטומאת התהום הותרה לו דהא הכא בכהן קיימינא דרמי בר חמא ודאי פליגי תא שמע °ונשא אהרן את עון הקדשי' *וכי איזהו עון נושא

אם

* פסחים טז: יומא ז. מנחות כה.

רש"י

לפי אכלו. הראוי לאכילה שכוסו עליו דהיינו שחיטה: במכסת. לשון מנין כמו מכסת ערכך (ויקרא כז): ואיתקש אוכלין למנויין. מה מנויין מעכבי אף אוכלים מעכבי שאם שחטו לטמאים ולערלים ח] וחולה וזקן שאין יכולין לאכול כזית פסול ואפי' הן מנויין דהא לפי אכלו בהאי קרא כתיב ט] לגבי מנויין: וכי לא מקשי נמי. וסברי טמא מת משלח קרבנותיו בדיעבד אית להו הך פירכא גופא דפרכינן לעיל אמילתייא י] דמוקמינן מתניתין בכהן טמא שרץ אבל כהן טמא מת הגין מרצה דהא מודה מיהא דלכתחילה אמר רחמנא טמא מת ידחה לשני וטמא שרץ אמרינן לעיל דשוחטין עליו לכתחילה: ומה במקום ט' בעלים. יחיד: מיתיבי. לזקני דרום: מפני שאמרו. משנה היא בכילד צולין (פסחים דף פ:) שהנזיר ועושה פסח כו' קס"ד יא] האי טומאת הגוף בבעלים קאמר והכי נקט נזיר ועושה פסח דאילו שאר קרבנות אין טומאת בעלים פסול בהן אבל עושה פסח אכילתו מעכבא ונזיר נמי כשנטמא במת שסותר נזירותו וצריך לחזור ולמנות כדכתיב (במדבר ו) וכי ימות מת עליו וגו' ואין ראוי לקרבנות תגלחתו עד שיטהר ויביא תחילה קרבנות (ב) נזירותיב] טומאתו שתי תורים ואשם וימנה את נזירתו ואחר כך יביא קרבנות נזירות טהרה וקתני אין הציץ מרצה בדיעבד: אלמא נטמאו כו'. כלומר אם שלא קיבטו ושחטו וזרקו עליו לא נפטר מפסח שני: הכי נמי. דמרצה לין: כגון שנטמא כהן בשרץ. כדתנן טמא פסול ואוקימנא בשרץ והכן נזיר ועושה פסח וה"ה לכל קרבנות יחיד והא דנקט הני משום סיפא נקט דבעי מיתני נטמא טומאת התהום הרי זה מרצה וכי גמירי היתר טומאת התהום בנזיר ועושה פסח גמירי לה בכילד צולין וטומאת התהום טומאת ספק והתם מפרש איזוהי טומאת התהום כו' והילכתא גמירי לה דהותרה בנזיר ועושה פסח כדאמרי' בכילד צולין (פסחים דף פ:): לא אמרו. דהותרה טומאת התהום בנזיר ועושה פסח אלא בטומאת המת בלבד: מאי לאו למעוטי טומאת התהום דשרץ. דלא הותרה ומק"ו לא אתיא שאין דנין ק"ו מהלכה: טומאת התהום דזיבה. כגון ראה בין השמשות ספק כולה מן היום או כולה מן הלילה ואין כאן אלא ראייה אחת ספק חציה מן היום וחציה מן הלילה והוי לה כשתי ראיות דזב מטמא בימים ובראיות והך טומאת התהום הוא דממעט משום דחמירא דיוצאה עליו מגופו: דבעי רמי בר חמא. בכילד צולין: כהן המרצה בקרבנותיהן. של נזיר ועושה פסח הותרה לו טומאת התהום אם נטמא בה: יג] והא הכא בכהן אוקמא לה. לרישא דקתני אין הציץ מרצה על טומאת הגוף ועלה קתני נטמא טומאת התהום הרי זה מרצה: יד] דרמי בר חמא פליג הוא. אדזקני דרום הוא מוקים להא בטומאת בעלים ובבירא (ג) דאין יחיד טמא מת משלח קרבנותיו דאכילת פסחים מעכב: תא שמע. תיובתא לרמי בר חמא: ונשא אהרן. בציץ כתיב: את עון הקדשים. פסול קרבנות ירצה בציץ:

אם

תוספות

הכא נמי נייתי ק"ו ליפוק מהיקשא ועוד קשה היכי יליף טמא שרץ דיחיד בק"ו מטמא מת דיחיד הא טמא טו] גופיה דיחיד יליף על ידי מתוך וכי האי גוונא חשיב בבנין אב בפרק איזהו מקומן (לקמן דף נא.) דקאמר לן בדם כשר הואיל ולן טז] כשר באימורין ודבר הלמד בבנין אב אינו חוזר ומלמד בקל וחומר וי"ל דבעיא היא באיזהו מקומן והכא אם יז] נאמר דילפי' קאמר ועוד י"ל דהאי מתוך אינו בבנין אב דאי הוי בבנין אב א"כ יאכל ביחיד כבציבור: **זקני** דרום לא מקשי. וזקני דרום תנאי הוו ופליגי אמתני' דתמיד נשחט (פסחים דף סא.) דתנן השוחט לערלים ולטמאים פסול יח] אי נמי סבירא להו כר' נתן ולית להו הא דקאמר הש"ס יט] בכילד צולין (שם דף עח:) דמודה ר' נתן היכא דגברא לא חזי: **מפני** שאמרו נזיר ועושה פסח. אע"ג כ] דפרש"י זקני דרום תנאי היא אפירכא דסיפא סמיך דנטמא' טומאת התהום מרצה [א] (דכולי עלמא אית כא] להון טומאת התהום מרצה) דהילכתא גמירי לה כדאיתא פרק כילד צולין (פסחים פ:) וכן ברייתא דר' חייא לא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד דפריך מינה התם לרבי יוסי: **אלא** בטומאת מת כב] בבעלים וקתני אין הציץ מרצה. וקשיא לזקני דרום דאמרו אין איש למנוה: **לא** למעוטי טומאת התהום דזיבה. וא"ת מ"מ קשיא ברייתא דר' חייא דלא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד הא כג] איטמי כהן טומאה ידועה לא מרצי ותירץ ה"ר חיים דמיירי במת בשביעי והוי כטומאת שרץ דשוחטין וזורקין ולא מרצי משום דמכפרין כמתכפרין והשתא תמיד בשביעי דלא מרצי וטמא מת בראשון מרצי והיינו טעמא דבשביעי יכול לעשות בטהרה על ידי שליח וחזי למיכל לאורתא אבל בראשון לא אפשר לתקנו ולעשותו בטהרה לכך בדיעבד כשר ומיירי ברייתא דר' חייא כד] [בטומאת התהום דאי איטמי] כהן בטומאת ודאי של שרץ או במת בשביעי שלו אינו מרצה ביחיד אפי' בדיעבד (שהרי אינו מרצה בציבור בתמיד) דהא מכפרין כמתכפרין וציבור טמאי שרץ או בשביעי של מת לא עבדי בטומאה אלא שולחים קרבנותיהם על ידי טהורין כיון דחזו לאורתא אבל בטומאת התהום מרצה כהן ביחיד אבל בבעלים לא מתוקמא ברייתא דר' חייא דכיון דשוחטין וזורקין על טמאי שרץ ושולחים קרבנותיהם ביד טהורים איזה ריצוי צריך וגם טומאת התהום נמי לא שריא להו למיעבד אינהו גופייהו כיון דשוחטין וזורקין עליהן ומצו למיעבד ע"י טהורין ועוד יש לפרש דמיירי בכהן שקיבל הדם בטומאת התהום דמת שמרצה לכתחילה לזרוק ולא מהדרי' אטהורין אפי' איכא כהן טהור הא טומאה ידועה לא מרצה לכתחילה אלא מהדרינן אטהורין דטומאה דחויה היא בציבור וכי האי גוונא צריך לפרש בפרק כילד צולין (שם פא.) דבעי התם כהן המרצה בתמיד הותרה לו טומאת התהום או לא הותרה ומאי קמיבעיא ליה הא קיימא לן במועדו אפי' בטומאה אלא אי יכול לזרוק בטומאה לכתחילה קמיבעיא ליה כדפרישית ואפי' איכא טהורין: **טומאת** התהום דזיבה. פ"ה כגון ראה בין השמשות כה] של י"ג ספק כולה מן היום או מן הלילה ואין כאן אלא ראייה אחת ספק חציה מן היום וחציה מן הלילה ויש כאן שתי ראיות דזב מטמא בימים ובראיות וקשה דבפרק כילד צולין (ג"ז שם) לא מצי משכח לרבי יוסי טומאת התהום כו] ולימא כי האי גוונא ונראה לי ברו"ך דבעינן שהספק לא יהא נודע עד לאחר שחיטה [ב] ואם אמרו לו לאחר שחיטה ראית בין השמשות סוף יום בלשה עבר הא בעינן כז] טומאת התהום שלא יהא אחד מכיר בסוף העולם לכך בעי התם בשלמא לרבנן משכחת לה דשחטו על זב בשביעי שלו דשוחטין וזורקין על טמא שרץ ואח"כ ראה וסותר אבל לר' יוסי דאמר מקצת היום ככולו ומכאן ולהבא מטמא ולא סתר מידי כח] [היכי משכחת ליה] ורבינו הקשה לימא שראה לפני שחיטה ושחטו עליו וחזר הזב וראה שניה דסתר אפי' לר' יוסי וצריך למנות שבעה דזב תלוי בראיות וליכא לא תחילת היום בטהרה ולא סוף היום ולדידי אתי שפיר דכיון דראה בנפלא מיד היה ספק אולי יראה עוד כט] ביום והוי כנודע הספק קודם ל] שחיטה ורבינו מתרץ בזה דכיון דראייה ראשונה אינה מטמאה במשא א"כ מועיל לו מה ששחטו וזרקו עליו אע"ג דראייה שנייה מצטרפת לראשונה לחייבו מגין שבעה מכל מקום לעולם היה קרוי טמא שרץ בשעת עשיית הקרבן וגם אחר כן לא פקע שמו ויצא ידי פסחו וקשה [ג] על לא] פירושו מסוגיא *) (כהן המרצה [ד] בציבור היא) וי"ל כגון שראה אחת בי"ג וטבל והעריב שמשו ושחט לאחר הפסח ואחרי כן ראה שנייה ומצטרפת ואין זה קרוי נודע הספק קודם שחיטה כיון שטהור גמור בשעת שחיטה וליכא למימר אולי יראה [ה] לשני ימים ומצטרפין דלר' יוסי אינה מצטרפת לראשונה. ברו"ך:

*) רש"ק מ"ז

אם

ע א מיי' פ"ד מהל' ביאת מקדש הל"ו ופ"א מהל' זב"מ הל' לד ופי"ח הלכה יט:

עא ב מיי' פ"ו מהל' ביאת מקדש הל"ז:

עב ג מיי' פ"ב שם הל"ח:

עג ד מיי' פ"ה שם הל' יז:

שיטה מקובצת

א] אילימא טומאת שרץ. נ"ה ותוקמא בין בכהן בין בבעלים ולא דק דבכהן לא מצי לאוקמי שהרי לזקני דרום אמרי' לעיל דטמאת שרץ לא מרצי כלל ומתני' דפסלא טמא היינו טמא [שרץ דמחלל] העבודה וא"כ איך קאמר דציץ מרצה אלא דוקא בבעלים מוקמינן ליה והא שוחטין וזורקין על טמא שרץ היינו על ידי ריצוי דציץ: היכא אישתריא. בצבור. [וא"ת] מאי פריך הא כהן טמא שרץ הותר בצבור לכ"ע לפר"ת ולפ"ה נמי מרצה כהן טמא שרץ בצבור למאן דפליג אזקני דרום והכי קיימינן לאיתבי לרמי בר חמא דפליג אזקני דרום [וי"ל] דדייק מגופיה [illegible]

גמרא

אם עון פיגול הרי כבר נאמר °לא יחשב אם עון נותר הרי כבר נאמר °לא ירצה *הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בצבור מאי טומאה א] אילימא (א) מטומאת שרץ היכא אישתרי אלא טומאת מת ולאו כגון שנטמאו בעלים במת אלמא נטמאו בעלים במת משלחין קרבנותיהן ובמאי אי בנזיר °וכי ימות מת עליו אמר רחמנא אלא לעושה פסח (ולאו כגון שנטמאו בעלים במת) לעולם בשרץ ושם טומאה בעולם ואיכא דדייק ומייתי הכי עון הקדשים אין עון מקדישין לא ב] מאי טומאה אילימא טומאת שרץ מי אישתריא בציבור אלא לאו טומאת מת ועון קדשים אין ג] עון מקדישים לא לעולם טומאת שרץ ושם טומאה בעולם: יושב: מנלן *אמר רבא אמר רב ד] נחמן אמר קרא °לעמוד לשרת לעמידה בחרתיו ולא לישיבה ת"ר °לעמוד לשרת א) מצוה כשהוא *אומר °העומדים ב) שנה עליו הכתוב לעכב א"ל רבא לרב נחמן מכדי יושב כזר דמי ומחיל עבודה אימא מה זר במיתה אף יושב במיתה אלמה *תניא אבל ג ערל ד אונן ד יושב אינן במיתה אלא באזהרה משום דהוי מחוסר בגדים ושלא רחוץ ידים ורגלים ה] שני כתובין הבאין כאחד וכל

א) [ע' תוס' לעיל פז. סד"ה מיושב] ב) [פסחים סה. וש"נ]

רש"י מוחק

רש"י

אם עון פיגול הרי כבר נאמר לא ירצה ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא יחשב. ה"ג לה בת"כ וכן הגעתה בכל מקום וה"ק איזה פסול קרבן ו] מרצה הוא אם עון פיגול דמחשבת חוץ למקומו דאיקרי פיגול כדאמר לקמן בפירקין (דף כח.) פיגול הוא לא ירצה אם איננו [illegible] לענין חוץ לזמנו תניהו לענין חוץ למקומו הרי כבר נאמר לא ירצה: אם עון נותר. פסול מחשבת נותר שחישב לאוכלו לאחר שנעשה נותר דהיינו מחשבת חוץ לזמנו: הרי כבר נאמר המקריב אותו לא יחשב. והאי קרא בחוץ לזמנו מיתוקמא בפירקין ובספרים שלנו גירסא משובשת בכ"מ בהש"ס ומחליפין המקראות ולאותה הגירסא איך יכול לפרש נותר זה במחשבת חוץ לזמנו והפיגול במחשבת חוץ למקומו דלא יחשב בחוץ לזמנו כתיב וצריך אתה לפרש נותר ממש ואי אפשר לומר כן שאין הקרבן שקרבו מתיריו בהכשר ז] נפסל מלרצות ולעלות לשם חובה אם הותיר ממנו ח]: הא אינו נושא כו'. ט] הא כלומר *הנה מצינו שאינו נושא אלא עון הטומאה ויש טעם לדבר ליתן י] נשיאת פסול קדשים זה על טומאה הואיל ומצינו לה היתר אחר שהותרה מכללה בצבור לכתחלה הילכך יחיד שלא הותרה אצלו יבא הציץ וירצה בדיעבד: אילימא טומאת שרץ. יא] מתוקמא בכהן או בבעלים ולמימר דהאי דשוחט וזורק על טמא שרץ ציץ הוא דמרצה: היכא אישתרי. בצבור כיון דאין יחיד נדחה צבור לא עבדי בטומאה: לאו כגון שנטמאו בעלים במת. בתמיה ומי לא מיירי בטומאת בעלים וקתני משלחין: וכי ימות מת עליו אמר רחמנא. יב] דטמא ראש נזרו וסותר ואין ראוי לקרבנות טהרה עד שיעברו ימי טומאה ויביא כפרת טומאת נזירותו שתי תורים ואשם וימנה ויביא קרבנות תגלחתו: אלא בעושה פסח. וש"מ טמא מת משלח פסחו וקשיא לרמי בר חמא: לעולם. טומאת שרץ קאמרינן (ב) יג] מהכא דציץ מרצה לשחוט ולזרוק על טמא שרץ ודקשיא לך היכא אישתראי בהן: ושם טומאה בעולם. אשכחן דאישתראי יד] בהן וטעמא גדול בהו להטיל ריצוי ציץ על טומאת שרץ: ואיכא דדייק. ליבנא דקראי טו] ומייתינא להך תיובתא דבריית' לזקני דרום וסייעתא לרמי בר חמא: עון מקדישים לא. טומאת הגוף בין דכהנים בין דבעלים לא מרצה במאי טומאה קאי דקא ממעט טומאת הגוף: אילימא טומאת שרץ. ואוקמא זקני דרום בכהן דאילו גוף דבעלים לא בעי ציץ שהרי אין נוגע בו בטומאה ולאורתא בטהרה אכיל ליה: היכא אישתראי בצבור. הא כיון דאית להו שוחטין וזורקין על טמא שרץ ויחיד אין נדחה לצבור לא עבדי בטומאה: אלא לאו טומאת מת. טז] *) שאינו מביא קרבנות ולא כהן טמא מת מרצה בקרבן יחיד: לעולם בטומאת שרץ. קאי וקממעט כהן טמא שרץ מלרצות יז] כדאוקמי זקני דרום פסול דמתניתין אטמא שרץ וטומאת בעלים אין צריכין ציץ שהרי קרבן בטהרה קרב ודקשיא לך היכא אישתראי בצבור שום טומאה בעולם אישתראי בהו: לעמוד לשרת. רישיה דקרא כי בו בחר ה' אלהיך מכל שבטיך יח] לעמוד [א] לשרת וגו': יט] לא לישיבה א) וכיון דלא נבחרו הוו להו זרים וזר מחיל עבודה: העומדים שם. *) [לעיל מיניה כתיב] ושרת ככל אחיו הלוים וגו'. [אימא מה זר וכו'. וניגמר במה מצינו בזר שמחיל עבודה וחייב מיתה אף יושב שמחלל עבודה במיתה:

*ס"א אלמא אין טמא מת מביא קרבנות מהרש"ק *) נ"ל רישיה דקרא רש"ק

תוספות

אם עון פיגול הרי כבר נאמר לא ירצה ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא יחשב. כך כ] פי' הקונטרס משום דאמרי' לקמן בפירקין (דף כח.) דאיסור רבה דחוץ לזמנו שהוא בכרת מקרא רבה ופרשה רבה בגו את אהרן ואיסורא זוטא דחוץ למקומו דליכא כרת מקרא זוטא ופרשתא זוטא בפרשת קדושים תהיו והביא ראייה מתורת כהנים ורבינו תם מקיים גירסת הספרים דגרסינן איפכא בפיגול לא יחשב ובנותר לא ירצה דלקמן בפירקין מסקינן דתרוייהו [ב] מקרא אחריצא נפקי דכתיב ביה לא ירצה ולא יחשב ומה שנזכר פיגול קודם לנותר אף ע"ג דבקרא כתיב כא] נותר ברישא דהיינו חוץ לזמנו משום דלשון פיגול כתיב בקרא בהדיא: אם עון נותר הרי כבר נאמר כו'. לאו נותר ממש [קאמר] כדאמרי' לקמן בפירקין (דף כט.) לאחר שהוכשר יפסל אלא במחשבת נותר דהיינו מחשב לאוכלו חוץ לזמנו. הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה. וא"ת היפוך לי דלא משכחת מידי דמיתוקם ביה קרא אלא בטומאה ואומר רבינו תם משום דכתיב גבי ציץ לרצון להם דמשמע דבר שהוא לרצון במקום אחר ולהכי דחיק לאשכוחי הותר מכללו מכל הני דפריך מינייהו (במנחות דף כה.) יוצא ושמאל ובעל מום כב] [וא"ת] (א"כ) נותר ופיגול היכן הותרו מכללן דאיצטריך ליה לא ירצה ולא יחשב ואומר רבינו תם דפיגול הותר מכללו בבמה דלא שייך שם מחשבת חוץ למקומו והא דפריך בהקומץ רבה (מנחות דף כה.) אימא עון יוצא שהותר מכללו בבמה כג] אמר קרא לרצון להם לפני ה' עון דלפני ה' אין עון דיוצא לא חוץ למקומו. חשיב שפיר לפני ה' שהמחשבה בפנים ואין לומר דבבמה לא קרינן ליה הותר מכללו כיון דהכשירו בכך כדקאמר התם גבי שמאל דכיון דאסור בפנים אין זה קרוי הכשירו בכך ונותר כדי נסכה ואגב פיגול נקט נותר הואיל ומשכח ביה קרא אע"ג דלא צריך אי נמי נותר הותר מכללו בראשו של מזבח דאיכא למאן דאמר אין לינה מועלת בראשו של מזבח ברים תמיד נשחט (פסחים ד' נט.) ובפ' המזבח מקדש (לקמן ד' פז.) ומיהו פלוגתא דאמוראי היא וקשיא [ג] למ"ד [דאית ליה] לינה מועלת מהך ברייתא ונראה דנותר יש ללמדו עון עון מריצוי ציץ ופגול נמי מצינן למילף כד] ואפי' לא משכחת ביה הותר מכללן ולרצון להם איכא לאוקמי כדדרשי' בפ' הבא על יבמתו (יבמות דף ס:) כה] [להם לרצון ולא לפורעניות] אבל לעובדי כוכבים אפי' לפורענות ועוד י"ל דנותר הותר מכללו במנחת כהנים ומנחת כהן משיח וקומץ וכל דבר שאין לו מתירים כו] אין חייבים עליהן משום פיגול כדתנן פ' ב"ש (לקמן דף מג:) ואפי' פסולא נמי נראה דליכא מדאמר לעיל בסוף פ"ק (דף יג.) דמודה ר' שמעון בהולכת חטאות הפנימיות ופריך והא"ר שמעון כל שאינו על מזבח החיצון אין חייבין עליו משום פגול ומשני מודה ר' שמעון דפסול מק"ו ומה שלא לשמו הכשר בשלמים פסול בחטאת חוץ לזמנו הפסול בשלמים אינו דין שיפסל בחטאת משמע דאי לאו ק"ו כז] הוה אמינא דאפי' פסולא ליכא א"כ במנחת כהנים ובמנחת נסכים דליכא ק"ו דלא מיפסל בזו שלא לשמן ליכא פסולא כלל אלמא אשכחן נותר דהותר מכללו לגמרי: לאו כגון שנטמאו בעלים במת. תימה מאי קשיא ליה נוקמה בטומאת הדם שנטמא הדם הציץ מרצה דגבי טומאת דם נמי איתא בכולי הש"ס (לקמן מה.) דדם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה ותנן נמי בפסחים (דף עז:) נטמא כח] *הדם והבשר קיים זורק הדם וי"ל דס"ל להאי ליבנא דלית ליה למימר דנושא עון טומאה אלא לאכול בטומאת הגוף למאי דלא מסיק אדעתיה השתא עון קדשים ולא עון [מקדישים]. דאי סבר שוחטין וזורקין על טמא שרץ וכן טמא מת בשביעי שלו דחשיב כטמא שרץ הא לא עבדי צבור בטומאה כיון דאין יחיד נדחה צבור נמי לא עבדי בטומאה אלא עושין שליח לשחוט בטהרה כיון דאינהו אכלי לאורתא ואי סבר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ דהשתא צבור עבדי בטומאה א"כ אין הציץ מרצה על היחיד דהא אין שוחטין וזורקין עליו כט] אלא נטמאו בעלים במת וקודם שביעי מרצה ליחיד שהביא פסחו וסייעתא לזקני דרום דאמרי הים אים לטמה וקשה מאי פריך היכא אישתראי לוקמה בכהן שנטמא בשרץ דמרצה בצבור מק"ו דלעיל לרמי בר חמא דלית ליה כמו זקני דרום נכפלים כמתכפרין ועוד כי מבעי לעולם בשרץ ושם טומאה בעולם הא כיון דשוחטין וזורקין על טמא שרץ א"כ ריצוי ציץ ל"ל הא קרב בטהרה כדפירש רבינו שלמה בסמוך ואי סבר אין שוחטין על טמא שרץ א"כ לא יועיל ציץ *כדפירש לעיל אי בשרץ היכא אישתראי וי"ל דמעיקרא בעי לאוקומה בטומאת בעלים [ו]אישתראי וכי משני לעולם בשרץ רוצה לומר ולא בטומאת בעלים אלא בטומאת כהן גרידא וכ"ש בטומאת מת וסבר רמי בר חמא טומאת מת מרצה בכהן ביחיד וקצת קשה דלא ה"ל למימר שם טומאה בעולם משמע דטומאת מת בצבור קאמר והלא טומאת שרץ נמי הותרה לכהן מק"ו דלעיל אלא משום דעיקר היתר לצבור בטומאת מת כתיבא להכי נקט ליה. בהו"ך: אימא מה זר במיתה אף יושב במיתה. פי' בקונטרס דניגמר במה מצינו מה זר מחלל עבודה וחייב מיתה אף יושב שמחלל עבודה במיתה וקשה דגבי ערל ואונן נמי היה לן להקשות כמו כן דליהוי במיתה מבנין ל] אב ונראה דפריך משום דדרשי' לעמידה בחרתיו ולא לישיבה שלא בחר בכהנים יושבים אלא נחשבים כמו ישראלים זרים לכך מחלל עבודה לא] כזר [ומש"ה נמי במיתה להוי כזר] ומשני משום דהוי מחוסר בגדים ושלא רחוץ ידים ורגלים לב] [שני כתובים הבאים כאחד דבמחוסר בגדים כתיב ביה מיתה ולא ימותו ובשלא רחוץ ידים ורגלים] נמי כתיב ביה מיתה ולא ימותו ובחנם נכתבה דהא ילפי' חוקה לגזירה שוה אלא לנ[illegible] אלא למימרא דלא ילפי' מיתה מהא דקרי' רחמנא זר וניחא השתא דהלא [illegible]

א) בדברי התוס' ד"ה אימא מה זר נראה דצריך למחוק מן וכיון עד מחיל עבודה וס"ל הכי לא לישיבה ומכבא נפיק לן לחומרא בסנהדרין (דף פג.) גבי בן הנסרפין לגיבוני כדקבני לקמן העומדים שם לשרת כו' אבל ערל ואונן לא

ב) רב. הכא אמר רב: ב) שני כתיבין. פ"ה והוה כו' אלא משום דמחוסר בגדים כו' שייך למיפרך דפשט דידהו לא הוי משום פיסול זר ומשני: גב] ורגלים. שני כתובים הבאים כאחד ולפי מה שפרשתי [לעיל ברא] דממעט זרות פסלינן ליושב כמו כן מחוסר בגדים דמחוסר בגדים פסול ממעט זרות וכתיב ביה מיתה בפרשת ואתה תצוה ולא ימותו ושלא

ג) נראה דלא גרים כלל אמר רבא רק רב כולא אמר רב.

הגהות הב"ח (א) גמ' אילימא טומאת שרץ כצ"ל ותיבת מ"ש נמחק: (ב) רש"י ד"ה לעולם וכו' קאמרינן הכא כצ"ל ותיבת מ"ש נמחק:

הגהות צ"ק (א) לשרת כו' וגו' ולא לישיבה וכיון דלא נבחרו הוו להו זרים וזר מחיל עבודה כדילפינן מוסרת ככל אחיו הלוים העומדים שם הס"ד וכנ"ל: [ב] נ"ל מקרא אחרינא: [ג] נ"א לפ"ד דליכה מועלת כו':

גליון הש"ס גמ' לעמוד לשרת מצוה. עיין לעיל דף סו ע"א תוס' ד"ה מיושב:

שיטה מקובצת

רחוץ ידים ורגלים פסול משום זרות ומה דלא נקים זר ונקט הני דתנינן דלא ילפינן מיתה [ב"ה] אפי' היכא דידעינן [דפסולם משום] זרות כגון יושב אי לא כתיב מיתה בגופייהו וכגון מחוסר בגדים ושלא רחוץ ידים אע"ג (דפסלינהו) [דפסולייהו] משום זרות לא הוו בהו מיתה אי לאו דכתיב בגופייהו ומתוך כך ניחא הא דקשה דלמה איצטריך למכתב מיתה בגופייהו תיפוק ליה משום (דפסלינהו) [דפסולייהו] מטעם זרות ובזרות כתיב מיתה והילכך ניחא משום דכל עיקר מיתה שנכתבה בגופייהו היינו לאשמועינן בעלמא דהנך דפסלי מטעם זרות ליכא בהו חיוב מיתה [illegible]

מסורת הש"ס

רש"א שני כתובין הבאין כאחד כו' דתרווייהו מחלי עבודה וכתיב בהו מיתה בסנהדרין וס"ה דהוה מ"ל למימר דהוי זר ושלא רחוץ ידים ורגלים שני כתובין הבאין כאחד דהא מחוסר בגדים לא כתיב ביה מיתה אלא משום דזר הוא וחדא מינייהו נקט

שבת לג:

רש"א אבן אחת מאבני הרצפה מקביעותה ומתנענעת לכאן ולכאן נ"ק

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומקבל ביה אלא: (ב) תוס' ד"ה הואיל וכו' וי"ל דהתם מיירי כגון דצריך לולב בסודרא ונוטל הסודר בידו דהא ודאי לא הוי לקיחה אלא היכא דצריך ליה ללולב:

גמרא

*וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין ולמאן דאמר מלמדין [א] שתויי יין הוה ליה שלישי ושלשה [ב] לד"ה אין מלמדין: עומד על גבי כלים על גבי בהמה על גבי רגלי חבירו פסול: מנלן דתנא דבי רבי ישמעאל הואיל ורצפה מקדשת וכלי שרת מקדשים מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת אף רצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה וצריכא דאי אשמעינן כלי משום דלאו מינא דבשר [ג] נינהו אבל בהמה דמינא דבשר הוא אימא לא ואי אשמעינן בהמה דלא מינא דאדם הוא אבל חבירו דאדם הוא אימא לא צריכא *תניא רבי אליעזר אומר רגלו אחת על הכלי ורגלו אחת על הרצפה רגלו אחת על האבן ורגלו אחת על הרצפה רואין כל שאילו [ד] ינטל הכלי ותנטל האבן יכול לעמוד על רגלו אחת ויעבוד עבודתו כשירה ואם לאו עבודתו פסולה בעי רבי אמי נדלדלה האבן ועמד עליה מהו היכא דאין דעתו לחברה לא תיבעי לך דודאי חייצא כי תיבעי לך דדעתו לחברה מאי כיון דדעתו לחברה כמה דמחבר' דמיא או דילמא השתא מיהא הא תלישא רבה זוטי בעי לה הכי בעי רבי אמי נעקרה האבן ועמד במקומה מהו מאי קא מיבעיא ליה כי קדישדוד רצפה עליונה קדיש או דילמא עד לארעית דתהומא קדיש ותיבעי ליה כל העזרה כולה לעולם פשיטא ליה דעד ארעית דתהומא קדיש והכי קמיבעיא ליה דרך שירות בכך או אין דרך שירות בכך תיקו: קיבל בשמאל פסול ור"ש מכשיר: ת"ר *באצבע ולקח *מלמד שלא תהא קבלה אלא בימין °באצבע ונתן מלמד שלא תהא נתינה אלא בימין אמר ר"ש וכי נאמרה יד בקבלה אלא באצבעו ונתן שלא תהא נתינה אלא בימין הואיל ולא נאמרה יד בקבלה קיבל בשמאל כשר ור"ש ממה נפשך אי אית ליה גזירה שוה כי לא נאמרה יד בקבלה מאי הוי ואי לית ליה גזירה שוה כי נאמרה יד בקבלה מאי הוי אמר רב יהודה לעולם לית ליה גזירה שוה והכי קאמר וכי נאמר יד ימין בקבלה הואיל ולא נאמר יד ימין בקבלה קבל בשמאל כשר א"ל רבה א"ה אפילו נתינה נמי ועוד וכי לית ליה לר"ש ג"ש *והתניא ר"ש אומר כל מקום שנאמר יד אינה אלא ימין אצבע אינה אלא ימין אלא אמר רבא לעולם אית ליה ג"ש והכי קאמר וכי נאמרה יד בקבלה הואיל ולא נאמר' יד בקבלה אלא אצבע ואי אפשר לקבלה באצבע קיבל בשמאל כשר אמר ליה רב סמא בריה דרב אשי לרבינא איפשר דעביד ליה אזן לשפת מזרק ומקבל (א) בה אלא אמר אביי במקרא

(ויקרא ד)

רש"י

*שני כתובין הבאין כאחד. [ה] דבתרווייהו כתיב קראי למיתה בסנהדרין באלו הן הנשרפין וטובא קשיא לי בגוה חדא דמה לנו ללמוד מהן הא מיתה בגופה כתיב דכיון דזר הוא והזר הקרב יומת דהא מחוסר בגדים נמי הכי ילפינן ליה בסנהדרין אין בגדיהן עליהן אין כהונתן עליהן והוו להו זרים ועוד תורה אור

א"כ חילול עבודה לא נילף מיניה דבחילול נמי קראי טובא איכא: הואיל [ו] ורצפה מקדשת. לעמוד לשרת שהרי דוד קידשה בשתי תודות ובשיר של פגעים כדאמרינן לקמן בשמעתין כי קדיש דוד כו': וכלי שרת מקדשין. כדכתיב וימשחם ויקדש אותם (במדבר ז): לא יהא דבר חוצץ בין כהן לכלי שרת. בקבלת הדם כדכתיב ולקח הכהן (ויקרא ד) שתהא לקיחה בעצמו של כהן: וצריכא למיתני במתני' חלילת כלים ובהמה ורגל חבירו לפי הסדר שנשנו בה: דלאו מינא דבשר אדם הוא. וכיון דאינו ממין אדם כלל הוי מין בשאינו מינו וחוצץ: רגלו אחת על האבן. שמוטלת על הרצפה ואינה מן הרצפה: נידלדלה. *אבן אחת [ז] מאבניה מקביעותה ומתנענעת ברצפה: נידלדלה. לכאן ולכאן: נעקרה. לגמרי והגומא נראית שם ועמד בגומא ועבד: כי קדיש דוד. [ח] שהיה מקדש אותה בשתי תודות ובשיר של פגעים כדתנן במס' שבועות (דף יד. טו:): תיבעי ליה כל העזרה כולה. שנטלה רצפה שלה: דרך שירות בכך. מי הוי אורח ארעא ומיקרי שירות או לא: באצבעו ולקח. דכתיב ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות הטילו הכתוב לאצבע בין קבלה לזריקה [ט] דורשהו לפניו ולאחריו לומר שלא יהיו אלא בימין דילפינן לקמן בשמעתין כל מקום שנאמר אצבע אינו אלא ימין: וכי נאמרה יד בקבלה. קס"ד דאם נאמרה בה יד הוה ר"ש מודה בה אבל באצבע לא יליף בה ימין לקמן בעי לה ומשנינן לה: אלא באצבעו ונתן כו'. בהא מודינא לך דזריקת חטאת בעיא ימין: ור"ש. דאמר אי הוה כתיב בה יד הוה יליף לה ימין ומאצבע לא יליף: ממה נפשך אי אית ליה ג"ש [י]. דילפינן יד יד דקמילה ממצורע דכתיב ביה על בהן ידו הימנית אף כל מקום שנאמר [יא] יד אינה אלא ימין: כי לא נאמר יד בקבלה מאי הוי. הרי נאמר בה אצבעו ונילף אצבע אצבע נמי מהתם דכתיב במצורע וטבל הכהן את אצבעו הימנית: [יב] ה"ג לעולם לית ליה ג"ש וה"ק וכי נאמר יד ימנית כו': אלא אמר רבא לעולם אית ליה ג"ש וה"ק וכי נאמר [יג] בה יד בקבלה. אי הוה כתב יד שהיה ראויה לאחוז בכלי ולקבל הדם *הוא [יד] איכא למידרש נמי אקבלה והואיל ולא נאמר כאן יד אלא אצבע ואי אפשר לקבל דם בכלי באצבע לבדה ע"כ משום נתינה הוא דכתיב [טו] בה שהוא ראוי לה ולא משום קבלה נמצא שאף אצבע לא נאמר בו לפיכך קיבל בשמאל כשר: אוזן. כמו שעושים לכדים של חרס שקורין מאניק"ו. ומקבל ביה. בההוא אוזן מקבל את הדם באצבע שתוחב אצבעו לתוכה ונטלה את המזרק ומקבל: נדרש

תוספות

זר הוי קרא שלישי וא"כ ליהוו שלשה כתובין הבאין כאחד ולמאי דפרישית אתי שפיר דמיתה דמחוסר בגדים לא [טז] מיתורא אלא משום דאשכחן דזר הוי במיתה ולכך אמרינן דלא ילפינן מיתה מהא דקרייה רחמנא זר *ולפירוש הקונטרס דיליף מבינייא קשה דהוה ליה שלשה כתובים הבאין כאחד ובקונטרס פירש וה"ה נמי דמצי למימר משום דהוי זר ושלא רחוץ ידים ורגלים שני כתובים הבאין כאחד דהא מחוסר בגדים גופיה לא כתיבא ביה מיתה אלא משום דזר הוא וחדא מינייהו נקט ואי אפשר לומר כן דבהדיא אשכחן מיתה במחוסר בגדים בפרשת ואתה תצוה ומיהו פירוש הקונטרס על כרחין עיקר דבסנהדרין סוף פרק הנשרפין (דף פג: ושם ד"ה אין) יליף בהדיא מחוסר בגדים במיתה משום דהוו להו זרים דאין בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהן ומיתה דכתיבא בפרשת ואתה תצוה מפרש ה"ר יעקב מאורליינש דבמכנסים כתיב וקרא דותגרת דרים מיניה ברים פירקין בסנהדרין אין בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהם והוו להו זרים איצטריך לשאר בגדים ומיניה לא הוה ילפינן מכנסים דלא כתיבא בההיא פרשתא ומיהו למאן דמרבי ביומא (דף ה:) מכנסיים מזה הדבר [וי"ו מוסיף על ענין ראשון] קשה מיתה דכתב רחמנא גבי מכנסים למה לי ועוד קשה לפירוש הקונטרס דליהוי זר ומכנסים ושלא רחוץ שלשה כתובים:

הואיל ורצפה מקדשת דוד קידשה כדפירש בקונטרס ואע"ג דשלמה בנה הבית דוד קידשה כדאמר לקמן בשמעתא כי קדיש דוד וכו' ובירושלמי דפרק ב' דשבועות אמרינן דוד זה מלך גד זה נביא [יז] ומה שפירש בקונטרס שקידשה בשתי תודות ובשיר אינו כן דעזרה אינה מקדשה בשתי תודות אלא בשירי מנחה כדאיתא בשבועות (דף טו.) [יח]:

הואיל ורצפה מקדשת. פירוש דמקדשת האדם לעבוד עבודה שם דאינו יכול לעבוד במקום אחר וכלי שרת פירוש בגדי כהונה מקדשין האדם לעבוד עבודה מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת דהא כתיב על בשרו כדאמרינן לעיל (דף יט.) ובגדי כהונה קרי להו כלי שרת כדאמר לעיל (דף יג.) שתהא בכהן כשר ובכלי שרת ובקונטרס פי' שבכלי שרת ממש שלא יהא דבר חוצץ בין כהן לכלי שרת [יט] בקבלת הדם כדכתיב ולקח הכהן שתהא לקיחה בעצמו של כהן ואם תאמר מחשיב ליה הכא חציצה ולעיל נמי דפריך ותיפוק לי משום חציצה וגבי ההוא דכריך ידיה בשיראי (פסחים דף נז.) אלמא לקיחה ע"י ד"א לא שמה לקיחה ובפ' לולב הגזול (סוכה דף לז.) קאמר רבא דלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה ויש לומר דהתם (ב) כ] [לא] מיירי כגון דכריך ידיה בסודר ונטל לולב דהא ודאי לא הוי לקיחה אלא דצריך ליה ללולב בסודרא ונטלו ובאותו ענין מייתי רבא ראיה מאזוב וכן צריך לומר מתוך שמעתא דהתם *דקאמר רבא גופיה מין במינו אינו חוצץ הא בשאינו מינו חוצץ ואמאי והא לקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה ושמא חד מינייהו רבה ולמאי דפרישית ניחא דכי צריך ליה ללולב בסודר אף על פי שאינו חיבור גמור הוי כמו בית יד ולהכי חשיב ליה לקיחה וקצת קשה מההיא דיומא (דף נח.) דקאמר הניח מזרק בתוך מזרק מהו מאי קא מיבעיא ליה הא כי האי גוונא הויא לקיחה על ידי ד"א שמה לקיחה דליהוי חילון בית יד לפנימי ויש לומר דאי אחיז ליה חילון בדופניו במטלטל הפנימי על ידו הכי נמי דהויא לקיחה מטעם בית יד אלא הכא במאי עסקינן כגון שגבוה החילון מתחתיו דלא מהני כלל לפנימי *):

*) [וע"ע תוס' פסחים נז. ד"ה דכריך ותוס' יומא נח. ד"ה מין ותוס' סוכה לז. ד"ה כי היכי]

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פ"ה מהל' ביאת מקדש הל"ו:
עה ב מיי' שם הל"ט:

נ"א ולפירוש הקונטרס דיליף כמה מלתא קשה כו' וגי' רש"ק ולפירוש הקונטרס דיליף מהדא וכו'

עו ג מיי' פ"א מהל' בית הבחירה הל"י:

[מנחות יט. ע"ש]

שיטה מקובצת

א] מלמדין מאי איכא למימר הא איכא שתויי יין נמי והוי: ב] ושלשה כתובים הבאים כאחד: ג] תיבת נינהו נמחק: ד] שאילו נטל הכלי ותנטל האבן ויכול לעמוד: ה] דבתרוייהו. ס"א מחלי עבודה וכתיב בהו מיתה כדאיתא בסנהדרין וה"ה נמי דהוי מצי למימר משום דהוי זר ושלא רחוץ ידים ורגלים שני כתובים הבאים כאחד דהא מחוסר בגדים גופיה לא כתיב ביה מיתה אלא משום דזר הוא וחדא מינייהו נקט: ו] ורצפה מקודשת. ס"א מקדשת האדם לעבוד עבודה שם דאינו יכול לעבוד במקום אחר ויש גורסין הואיל ורצפה מקודשת כלומר לעמוד כו': ז] אחת מאבני הרצפ' מקביעות' ומנענעת לכאן ולכאן הס"ד ומה"ד נעקרה: ח] שהיו מקדשין אותה בשתי תודות: ט] לזריקה ולדורשו: י] ג"ש דלקמן: יא] שנאמר בו: יב] (הימנית). לעולם לית ליה ג"ש גרסי' ותיבות ה"ג נמחק: יג] תיבת בה נמחק:

טז] דכתיב. (ביד שהשבו) [ביה שהוא]: טז] לא מיתורא אלא משום כו' ולפירוש הקונטרס דיליף מבנין אב קשה: יז] נביא. אבל מה: יח] בשבועו' יו"ט הואיל והד"א: יט] עזרת. בשעת קבלת הדם כדכתיב כו' וא"ת מ"ש דחשיב ליה כו' וגבי ההוא נמי דכריך ידו בשיראי. בשילהי מקום שנהגו: כ] דהתם לא מיירי כו' ללולב בסודרא ונוטל שני ראשי הסודר ובאותו ענין:

*במקרא נדרש לפניו ולאחריו קמיפלגי אמר אביי הא דרבי אלעזר ברבי שמעון מפקא מדאבוה ומפקא מדרבנן דתניא רבי אלעזר ברבי שמעון אומר כל מקום שנאמר אצבע בקבלה שינה בקבלה פסול בנתינה כשר וכל מקום שנאמר אצבע בנתינה שינה בנתינה פסול בקבלה כשר והיכן נאמר אצבע בנתינה דכתיב °ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך וקסבר *מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו (א) א] ולאחריו: *אמר רבה בר בר חנה אמר ב] רבי יוחנן כל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינה אלא ימין קא סלקא דעתין תרתי בעינן כדכתיב °ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ויליף ממצורע דכתי' °וטבל הכהן את אצבעו הימנית ג] והרי קמיצה דלא כתיב בה אלא כהונה *ותנן א'קמץ בשמאל פסול ד] אלא אמר רבא או אצבע או כהונה א"ל אביי *הרי הולכת אברים לכבש דכתיב בהו כהונה דכתיב °והקריב הכהן את הכל [והקטיר] המזבחה ואמר מר זו הולכת אברים לכבש *ותנן ב'הרגל של ימין בשמאלו ובית עורה לחוץ ה] [כי אמרינן] או אצבע או כהונה בדבר המעכב כפרה דומיא דמצורע והרי קבלה ו] דכתב בהו כהונה ג'דבר המעכב בכפרה הוא ותנן קבל בשמאל פסול ור"ש מכשיר ר"ש תרתי בעי מי בעי ר"ש תרתי והתניא רבי שמעון אומר כל מקום שנאמר יד אינו אלא ימין אצבע אינו אלא ימין אצבע לא בעיא כהונה כהונה בעיא אצבע ואלא כהן למה לי ז] בכיהונו והרי זריקה דלא כתב בהו אלא כהונה ותנן זרק בשמאל פסול ולא פליג רבי שמעון אמר אביי פליג בברייתא דתניא קיבל בשמאל פסול ורבי שמעון מכשיר זרק בשמאל פסול ורבי שמעון מכשיר אלא הא *דאמר רבא ד'יד יד לקמיצה רגל רגל לחליצה אזן אזן לרציעה למה לי מדרבה בר בר חנה נפקא חד לקומץ וחד לקידוש קומץ ולר"ש

תורה אור: שמות כט · ויקרא ד · שם יד · שם א

נדרש (ג). ר"ש סבר ח] מקרא נדרש לאחריו ולא לפניו הילכך אצבע אונתן דכתיב בתריה קאי ולא אולקח דכתיב לקמיה ורבנן סברי מקרא נדרש לפניו ולאחריו: מפקא מדאבוה. מוצאת מכלל דברי אביו ומכלל דברי חכמים: כל מקום שנאמר אצבע בקבלה. ולא בנתינה כגון האי קרא דלעיל דר' אלעזר בר"ש דריש אצבע אולקח דהיינו לפניו ולא אונתן: שינה בקבלה. שקיבל בשמאל (ג) וקאמר לך במקום שנכתב שם תתנו ולא ט] במה שלא נכתב בו: ולקחת מדם הפר. בפר המילואים כתיב: ולא לפני פניו. דלא דריש להאי באצבע דמילואים אולקחת ולא לאחריו דלא דריש להאי באצבעו דחטאת יחיד (ויקרא ד) אונתן והיינו פליג אדאבוה דאבוה סבר לאחריו ולא לפניו ואדרבנן דאינהו סברי בין לפניו בין לאחריו: וכהונה. כגון הכהן או הכהנים: תרתי בעינן. אצבע וכהונה כגון האי קרא דכתיב גבי זריקת חטאת ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו וקאמר י] רבי יוחנן דהכא ימין בעי דגמר ממצורע עשיר דכתיב ביה אצבע וכהונה ומפרש יא] ביה ימנית: הרגל של ימין. נושא ביד שמאל לכבש משום דרגל ימין יב] קרבה תחילה עם הראש כדקיימא לן בפ"ב דסדר יומא (דף כה.) והילכך מוליך הראש בימין שהוא חשוב והרגל בשמאל: ובית עורה לחוץ. כלפי העם ומקום החתך כלפי המוליך דהכי שפיר שלא יראה החתך: המעכב כפרה. דומיא דהזאה של מצורע יג] כגון קמיצה אבל הולכת איברים דלא מעכבה כפרה דהוא עצמו שלא הוקטרו אימורין כשר לא בעיא ימין: קבלה כתב בה כהונה. דכתיב יד] והקריבו בני אהרן הכהנים ואמר מר זו קבלת הדם: ואלא כהן למה לי. בקבלה הא כתיב בני אהרן טו] אי לאו לאגמורי אימין אתא: בכיהונו. בבגדי כהונה: זרק בשמאל פסול ור"ש מכשיר. אשאר כל הזבחים (ד) דלא כתב בהו אצבע אלא וזרקו הכהנים אבל בזריקת חטאת מודה ר"ש כדאמר לעיל באצבעו ונתן שלא תהא נתינה אלא בימין: ואלא הא דאמר רבא. במנחות בפ"ק (דף י.) יד יד לקמיצה בפרשת מצורע עשיר כתיב על תנוך אזן הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית וקרא יתירא הוא כדמפרש התם וקאמר רבא יד דמצורע אתי לג"ש למיגמר יד דקמיצה מינה שתהא בימין והיכא טז] כתב יד בקמיצה וימלא כפו ממנה: לחליצה. שתהא בימין: למה לי. יד בקמיצה: מדרבה בר בר חנה נפקא. דהא כהונה כתיב יז]: לקידוש קומץ. בכלי שרת שיהא בימין שיאחז הכלי שהוא מקדש בו בידו הימנית: ולרבי

במקרא נדרש לפניו ולאחריו קמיפלגי. הא דפליגי אמוראי בפרק השואל (ב"מ דף צה.) במקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ופריך ממתני' דהשואל לא מצי למימר דהיא ר"ש דלא דריש קרא לפניו דהתם הוי מטעמא דהוי"ו מוסיף על ענין ראשון ומודה ר"ש כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף יט.) היינו טעמא דר"ש והביא וי"ו מוסיף על ענין ראשון וגבי ולקח ונתן לא אמרינן וי"ו *מוסיף על ענין ראשון וא"כ נילף קבלה מנתינה בימין כדפי' התם בקונטרס דאצבעו הפסיק הענין בין ולקח לונתן יח] ופ' קמא דקדושין (דף טו:) משמע דכולי עלמא יט] דרשינן מקרא לפניו בלא וי"ו מוסיף כ] על ענין [וא"כ איכא] למילף קבלה מנתינה דפריך ונקיש מזוזה לתלמוד תורה ובפ"ק דראש השנה (דף ט:) דרשי כולי עלמא מקרא לפניו ובלפני פניו ולאחריו פליגי ובסמוך קשה טפי דקאמר רבי אלעזר בר"ש כל מקום שנא' אצבע בנתינה שינה בנתינה פסול בקבלה כשר כגון ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך וקסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו כא] ולאחריו נימא וי"ו מוסיף על ענין ראשון ושמא רבי אלעזר בר"ש לית ליה וי"ו מוסיף א"נ לא דרשינן וי"ו מוסיף כדי לדרוש המקרא לפני פניו: **והרי** זריקה ותנן זרק בשמאל פסול. אפילו בשאר זבחים ולא פליג ר"ש אמר אביי פליג בברייתא ופרש"י זרק בשמאל בשאר קרבנות אבל בחטאת מודה ר"ש דבעי ימין כדהיתה בברייתא לעיל והקשה הרב ר' יעקב מאורלינש מאי קושיא ואמאי כב] פליג ר"ש בברייתא נהי דלא כתב אלא כהונה מ"מ אתיא מהיקשא דזאת התורה דאמר לקמן סוף דם חטאת (דף צח.) ובמנחות סוף התודה (דף פג.) מה חטאת אינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית אף כל וכו' ופריך ידו הימנית מדרבה בר בר חנה נפקא דכל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינה אלא ימין ומשני כדי נסבה אי נמי סבר לה כר"ש דכהונה בעיא אצבע משמע בהדיא דר"ש יליף שאר קרבנות כג] מחטאת והשיב לו ר"ת דלא גרסינן והרי זריקה דאינה משנה בשום מקום אלא גרסינן והרי מליקה ומשנה היא לקמן בפרק חטאת העוף (דף סח.) דתנן כל הפסולין שמלקו מליקתן פסולה ואין מטמאין בגדים אבית הבליעה מלק בשמאל או בלילה כד] כו' והס"ם הביאה בקונטרס שכן דרך הס"ם לקצר כמה משניות והסופרים טעו וכתבו במקום מליקה זריקה ועופות לא אתו בהיקשא דזאת התורה אבל זריקה בשאר קרבנות פסל שפיר בשמאל דיליף בהיקשא דזאת התורה כדמשמע שילהי דם חטאת (לקמן דף צח.) ובסמוך נמי גרסינן בברייתא מלק בשמאל פסול ור"ש מכשיר ועוד אומר ר"ת דאפילו גרסינן זרק מצינו למימר דההוא תנא דזאת התורה דמפיק ימין מחטאת סבר לה כר"ש דכהונה בעיא אצבע אבל ר"ש לא סבר לה כוותיה כה] למילף ימין בזריקה בשאר קרבנות מחטאת משום דזריקה לא ילפינן מהזאה וקשה על זה מעיקרא כי פריך והרי זריקה דלא פליג ר"ש כו] דילמא היינו משום דיליף מהיקשא ויש לומר דעדיפא משני פליג בברייתא וקשה לפר"ת דאפילו גרס בברייתא מלק על כרחך אמת הוא דמכשיר ר"ש זריקה בשמאל כדמוכח בסמוך ובפ"ק (לעיל דף יא.) דאמר ומאי טעמא דר"ש בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאלם והיינו בזריקת אלם כז] דבקבלה לא איירי דאפי' חטאת נמי לא בעי ימין בקבלה לר"ש דאמר לעיל וכי נאמרה יד בקבלה (לר"ש) כו' וצריך לתרץ דהאי תנא סבר לה כוותיה בחדא ולא סבר לה כוותיה בחדא ואם תאמר לפירוש רבינו תם נמי דגרסינן מלק הא מליקה נפקא לן בפ"ק דחולין (דף כב.) ימין אפילו לר"ש מדכתיב ואת השני יעשה עולה כמשפט דרשינן *כמשפט חטאת בהמה כח] דאינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית והתם נמי פריך ימנית מדרבה בר בר חנה נפקא ומשני כר"ש דכהונה בעיא אצבע וי"ל דמליקה שהיא כנגד שחיטה לא נפקא והתם בהזאה מיירי דבעיא ימין אבל מהיקשא לא ילפינן עופות מחטאת בהמה ולכך איצטריך נמי כמשפט התם א"נ ההוא תנא סבר כתנא דפליג עליה דר"ש לעיל ופוסל קבלה בשמאל משום דמקרא נדרש לפניו ולאחריו ומוקי אצבעו דכתיב גבי חטאת גם על קבלה ולדידהו ילפינן שפיר מליקה בימין מחטאת דקבלה לא שייך למילף דליתיה בעוף ויליפינן מליקה אבל ר"ש דאמר קבל בשמאל כשר ולית ליה ימין בחטאת בהמה אלא בהזאה לחודה בעולת העוף

עין משפט
נר מצוה

עז א מיי' פ"א מהל' פסה"מ הל"ב:
עח ב מיי' פ"ז מהל' מעה"ק הל"א:

נ"א מוסיף על ענין ראשון למילף קבלה כו' צ"ק

שיטה מקובצת

א] פניו ולא לאחריו: ב] אמר ריש לקיש כל מקום: ג] והרי קמיצה כו' וא"ת ולישני הכא דשאני קמיצה דכתיב בה יד וילפינן יד יד לקמיצה כדאמר בסמוך אבל בעלמא בעינא כהונה ואצבע וי"ל דמקידוש קומץ בכלי שרת פריך דהתם ליכא ג"ש דיד יד ואפ"ה אמרינן קמץ בשמאל פסול וסמיך אבריייתא דמנחות דפסל בקומץ ובקידוש קומץ: ד] תיבת אלא נמחק: ה] לחוץ כי אמרינן: ו] דכתיב בה כהונה: ז] לי בכיהונו: ח] דמקרא נדרש: ט] במקום שלא: י] וקאמר ריש לקיש דהכא: יא] ומפרש בה: יב] ימין קרב: יג] מצורע או כגון: יד] דכתיב בה: טו] הא כתיב בני אהרן וא"כ אמאי כתיב ביה כהן (הא) [אי] כו': טז] והיכא כתיב: יז] כתיב בה: יח] לונתן ובפ"ק: יט] עלמא דרשי מקרא: כ] מתיבת על עד תיבת דפריך נמחק: כא] ולא לאחריו: כב] ואמאי משני אביי דפליג ר"ש כו' דלא כתיב בה אלא כהונה כו' דאמר לקמן בסוף דם חטאת: כג] מחטאת. דכי היכא דמתן דם דידיה הוי בימין דכתיב ביה אצבע ה"ה בשאר קרבנות: כד] כו'. ואם היתה המליקה כשירה פי' פסולה דאינו מטמא אבית הבליעה ולא חשבינן ליה פסולו בקר"ש הר"פ: כה] כוותיה ולא יליף ימין: כו] ר"ש. מאי קושיא ליה דלמא כו' משני דפליג וקשה לפר"ת: כז] אלם שהיא בשמאל דבקבלה לא איירי כו' לר"ש כדקאמר לעיל וכי נאמרה יד בקבלה וצריך להרץ כו' כוותיה, ס"א [סבר ליה] כר"ש ור"ש לא סבר ליה כוותיה: כח] בהמה מה חטאת בהמה ראינה באה כו' והתם נמי פריך ידו הימנית מדרבה בר בר חנה כו' בעי אצבע. גליון מהיקשא דזאת התורה נפקא כמאן דאית ליה היקשא בפ"ק דחולין ובריש מנחות. ע"כ:

מסורת הש"ס

[שבת לב: וש"נ]
[שבת לב: וש"נ]
לקמן לח. מנחות י. [כל הסוגיא עד אזן] שם חולין כב.
מנחות ז. י.
שם ולעיל יח: ושם חגיגה יא.
תמיד לא: [מנחות ו. יומא מה:]
מנחות י.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא לפני פניו ולא לאחריו: (ב) רש"י ד"ה נדרש לפניו ולאחריו קמפלגי ר"ש סבר: (ג) ד"ה שינה וכו' בשמאל פסל וקאמר: (ד) ד"ה זרק וכו' כל הזבחים קאי דלא:

גליון הש"ס

גמ' יד יד לקמיצה. עיין לקמן סא. ע"ב תד"ה פה חטאת כפשוט:

צ"ק פ"ז

צ"ל כמשפט חטאת בהמה מה חטאת בהמה אינה כו' צ"ק

ולרבי שמעון דלא בעי קידוש קומץ . כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כו.) שלא בכלי שרת פסולה ורבי שמעון מכשיר : ולמ"ד נמי ר"ש בעי קידוש קומץ דאיכא אמוראי דפליגי התם במילתיה דר"ש איכא למ"ד הכל מודים בקומץ שטעון קידוש וכי קאמר ר"ש כשרה בהקטרה קאמר אם נטלו מתוך כלי שרת לאחר שקידשו והקטירו בידו : בשמאל אכשורי מכשר . לקדש דלא עדיף קידוש הקומץ מקבלת הדם דמכשר לה רבי שמעון בשמאל : אי לקמיצה גופה. שתהא בימין דלר"ש לא נפקא ליה מוקמן הכהן דהא כ] אמרו לעיל דבעינן לרבי שמעון אצבע מדר' יהודה נפקא : מאי טעמא דר' שמעון . דמכשר הקטרת קומץ שלא בכלי הם ו] העלן למזבח בידו אמר קרא במנחה קדש קדשים הוא (ג) להכי איתקש מנחה לחטאת ולאשם לומר לך בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת שזריקת דמה ז] בימין במתן אצבע ולא בכלי ובעיא ימין דכתיב בה אצבע וכהונה : בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם . שזריקה בכלי (ד) והיא כשרה בשמאל לר"ש כדאמר לעיל זרק בשמאל פסול ור' שמעון מכשיר אלמא אי בעי ביד עביד אי בכלי עביד וממילא נפקא קמיצה בימין דהא עבודת יד היא ולא עבודת כלי : לקומץ דמנחת חוטא . שתהא קמיצתו בימין (ה) : דהואיל וא"ר שמעון . בפ"ק דמנחות (דף ו.) בדין הוא שתהא מנחת חוטא טעונה שמן ולבונה שלא יהא חוטא נשכר ומפני מה לא הטעינה שלא יהא קרבנו מהודר ח] כד"א קמיצת שמאל התכשר בה קמ"ל יד יד דרבא כולה שמעתי' במנחות : מתני' נשפך על הרצפה . מאוחר בהמה שלא נתקבל בכלי : גמ' מהפר יקבלנו . שהדם נשפך מן הצואר על הרצפה ואספו פסול שהרי לא נתקבל מהפר* דאי ס"ד דהאי נ"ס דכתיבא במדם דרשינן ליה כדכתיב דמשמע מקצת הדם יקבל והאמר רב ט] כו' : גורעין . אות מתיבה זו ומוסיפין אותה על הבירתה ודורשים י] *כר"ש בסדר יומא: יא] בשפיכת שיריים כתיב.ולא בקבלה: דהא ליתיה לכוליה דם . שכבר ניתן ממנו על הקרנות : סכין למעלה . שלא יפול יב] דם הסכין על המזרק : ודבר אחר . סכין : בשפת מזרק . ולא יג] לתוכו : כפורי זהב . קרי למזרקין בספר עזרא על שם קיוח כדאמר במסכת תגין (דף ה:) אי איכא בליתא דפריכא למכפריה א"נ ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא גבי נירון קיסר (גיטין דף נו.) : צריך שיתן ורידין

ולר"ש דלא בעי קידוש קומץ ולמאן דאמר לר"ש נמי בעי קידוש קומץ בשמאל אכשורי מכשר יד יד דרבא למה לי אי לקמיצה עצמה א] מדרב יהודה בריה דרבי חייא נפקא *דאמר ר"י בריה דרבי חייא מאי טעמא דרבי
שמעון [דאמר קרא] °קודש קדשי' היא כחטאת וכאשם בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם לא נצרכא ב] [אלא] לקומץ מנחת חוטא סד"א *הואיל ואמר ר"ש *שלא יהא קרבנו מהודר כי קמץ לה בשמאל נמי תיתכשר קא משמע לן : מתני' **נשפך הדם על הרצפה ואספו פסול : גמ' תנו רבנן °ולקח הכהן המשיח מדם הפר מדם הנפש ולא מדם העור ולא מדם התמצית מדם הפר דם מהפר יקבלנו דאי סלקא דעתך מדם הפר כדכתיב מדם ואפילו מקצת דם *והאמר רב (א) ג] השוחט צריך שיקבל את *כל דמו של פר שנאמר °ואת כל *דמו ישפוך אלא מדם הפר דם מהפר יקבלנו וקסבר *גורעין ומוסיפין ודורשין גופא אמר רב יהודה אמר רב השוחט צריך שיקבל את כל דמו של פר שנאמר °ואת כל דם הפר ישפך והא בשיריים כתיב אם אינו ענין לשיריים דהא ליתיה לכוליה דם תנידו ענין (ב) ד] בקבלה אמר רב יהודה אמר שמואל השוחט צריך שיגביה סכין למעלה שנאמר °ולקח מדם הפר ולא מדם הפר ודבר אחר ודם סכין במאי מקנה ליה אמר אביי *בשפת מזרק כדכתיב °כפורי זהב אמר רב חסדא אמר רב ירמיה בר אבא השוחט צריך שיתן ורידין

העוף נמי לא יד] הוה בעי ימין במליקה אלא בזאה דווקא וא"ת וכיון דר' שמעון פליג במליקה א"כ מתני' דפרק חטאת העוף (לקמן דף סה.) דמלק בשמאל כו' לא אתיא כרבי שמעון טו] והא על כרחין כרבי שמעון אתיא מדקתני סיפא או בלילה אינו מטמא בגדים אבית הבליעה ומפרש טעמא משום דכל שפסולו בקדש אינו מטמא בגדים אבית הבליעה ומפרש בגמרא דכיון דהך שחיטה מתרת את האיסור פי' שאם עלה לא ירד והיינו כרבי שמעון דלרבי יהודה נשחטה בלילה תרד דממעט לה מזאת היא העולה בפירקין וי"ל דההוא תנא סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא אי נמי אפי' רבי יהודה מודה בעופות דלא ירדו משום טז] לילה דכיון דהוה פסולן בקודש דלא כתיב שלשה מיעוטי אלא בבהמה וא"ת דברים מזבח מקדש (לקמן דף פג:) מפקי רבי עקיבא ורבי יוסי הגלילי מעולה וכבשים דמזבח מקדש את הראוי לו ומאן דדריש מכבשים פוסל הרבה בעוף יותר מבבהמה וי"ל דרבי יהודה סבר כמאן דדריש מעולה ולא מהכבשים או משאר דרבות דהתם ורבינו שמואל מיישב גירסת הספרים ומפרש והרי זריקה דלא כתיב אלא כהונה והנן זרק בשמאל פסל ולא פליג רבי שמעון דמכיון דתנן יז] כל הזבחים שקיבל בשמאל פסל כל שכן זריקה שהיא עיקר כפרה ולא פליג רבי שמעון כי אם על קבלה ואי הוה פליג אזריקה הוה ליה לאשמועינן כח דהיתירא דמכשיר ר' שמעון בזריקה וכ"ש בקבלה יח] וא"ע אי יט] מלי לפרש הכי לבון ותנן זרק בשמאל פסל כ] *והא דאמרי' בפרק כל הפסולין (לקמן דף לג.) קבל בימין ונתן בשמאל יחזור לימין והיינו משום הזריקה דבעי ימין דאי משום הולכה* כא] מפני מה הא לא כתיב בה אצבע ואמאי פסל ותו דרבי שמעון הוה ליה לפלוגי ולהכשיר משום דעבודה שאפשר לבטלה הוא כב] ובמה לכתחילה קאמר יחזור לימין שלא יעשה זריקה בשמאל אבל בדיעבד זרק בשמאל כשר כג] א"נ משום הולכה נמי קאמר דלכתחילה יחזור לימין אבל בדיעבד כשר *א"נ מיירי בחטאת דמודה ר' שמעון דבעי ימין בזריקה וא"ת וכיון דילפינן אצבע דחטאת בגזירה שוה מאצבע דמצורע דהויא בימין היכי ילפינן ימין בשאר קרבנות מחטאת בהיקשא · דזאת התורה הא פלוגתא דאמוראי היא ברים איזהו מקומן (לקמן דף ג.) אי דבר הלמד מגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש או לא ונראה מתוך כך דכל שכן דניחא הכא טפי דהכי פריך והרי זריקה דלא כתיב בה אצבע ולא פליג ר' שמעון ואע"ג דדרשי' ימין מהיקשא דחטאת היינו למאן דאמר דבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש אלא למאן דאמר אין חוזר ומלמד בהיקש אמאי לא פליג ר' שמעון והשתא הא דמשני כד] בפ"ק דחולין (דף כג.) סבר לה כרבי שמעון דכהונה בעיא אצבע היינו כמאן דאמר חוזר ומלמד בהיקשא כה] *אבל רבי שמעון דמכשר בברייתא הכא בשמאל בזריקה לא בעי למילף ימין בהיקשא דזאת התורה מחטאת דסבר דזריקה מהואה לא ילפינן ואידך ביניא דמשני בפרק התודה (מנחות דף פג.) כדי נסבה הוי כמאן דאמר אין חוזר ומלמד בהיקשא ומיהו בפרק קמא דחולין (דף כג.) ליה ביניא דכדי נסבה אבל בסוף דם חטאת (לקמן דף לח.) משני תרוייהו ומיהו אפשר דהכא מודו כולי עלמא דחוזר ומלמד בהיקשא כיון דמצורע כו] חול דהוא מלמד ראשון ותירוץ זה אנו צריכין בסמוך [דדריש] בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת והיינו היקש וחטאת גופיה מגזירה שוה דמצורע ילפינן לה ואם תאמר מאי פריך והרי זריקה דלא כתיב אצבע אלא כהונה ופסולה ולא פליג רבי שמעון כז] [מת"ק] נמי הוה ליה למיפרך אמאי פסל שהרי בחטאת בעי אצבע בברייתא כדאמר באצבעו ולקח וגם אמרו דתנא קמא סבר מקרא נדרש לפניו אבל מכהונה לא יליף ואי פסול בזריקת שמאל בשאר קרבנות מהיקשא דזאת התורה א"כ מאי פריך כח] מר' שמעון ונראה לי דמדרבנן לא הוה בעי למיפרך דהוה מצי למימר דטעמא דרבנן לאו משום דאצבע נדרש לפניו וברייתא דתני באצבעו ולקח לדברי ר' שמעון נקטיה וטעמא דרבנן דפסלי שמאל בקבלה משום דכתיב ולקח הכהן מן הדם וסברי רבנן כהונה לא בעיא אצבע וכן משמע פרק דם חטאת (לקמן דף לח.) דפריך ימין מדרבה בר בר חנה נפקא ומשני ימין כדי נסבה והיבעית אימא כר' שמעון דאמר כהונה בעיא אצבע מכלל דלרבנן כהונה לא בעיא אצבע ולכך הוצרך לשני כדי נסבה כט] ולרבנן דכתיב בהו בזריקה בשאר קרבנות כהן משמע ימין ולא צריך למילף מאצבע דחטאת . ל] ברו"ך :

גורעין ומוסיפין ודורשין . לא בייך למיפרך סבינא חריפא אפסקא קראי אלא כשמחסר תיבה אחת כי ההיא דיב נוחלין (ב"ב דף קיא:) ואם תאמר תיפוק לי מדממעטינן דם סכין כל שכן שעל הרצפה ויש לומר דדילמא דם סכין גרע משום דנתקבלה בפסול אי נמי אי לאו מעטא דגורעין ומוסיפין ודורשין הוה אמינא דמדם הפר ודבר אחר אתא למעוטי בעל הרצפה אבל דסכין שפיר דמי :

בשפת מזרק . לא] [פירש"י] בחוץ ולא שיפול [לתוכו פי'] בתוך המזרק דאם כן הוה ליה דבר אחר .[ואין להקשות] דגבי הזאה דפרה אמרינן גמר להזות מקנח לב] ידיו בגופה של פרה בפרק קמא דמנחות (דף ז:) אבל הכא לא מקנח ליה לסכין בגופה של פרה לפי שאז היה הסכין מלא נימין ולא היה עוד נאה לשחוט ומיהו בההיא שמעתא גופה גבי פרה אמרינן בשלמא ידו מקנח לה בגופה של פרה אלא אצבעו במאי מקנח אמר אביי בשפת מזרק והשתא ידו נמי ליקנח בשפת מזרק

שיטה מקובצת
א] מדרב יהודה . האי סוגיא אליבא דמ"ד דבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד [בהיקש] ולעיל דקאמר ולא פליג ר"ש [מקשה] אליבא דמ"ד אין חוזר ומלמד דרוצה ליישב אליבא דכ"ע הר"פ : ב] לא נצרכא . אלא : ג] והאמר . רב יהודה אמר רב : ד] ענין לקבלה : ה] דהא. אמרי' לעיל כו' אצבע וכהונה (נ"ב) מדר' יהודה ב"ר חייא [נפקא] : ו] אם . העלו למזבח כו' קדש קדשים הוא . כחטאת וכאשם להכי : ז] דמה . ביד ימין במתן : ח] מהודר . אמאי קמיצת ותיבות סד"א שייך נמחק : ט] רב יהודה א"ר : י] ודורשין . כך שמעתי ותיבות כר"ש נמחק : יא] מה"ד והא בשפיכת : יב] יפול מן הסכין : יג] ולא לתוכו הס"ד : יד] לא בעי ימין כו' ואת כיון : טו] שמעון . והיכי מצי למימר הכי : טז] משום . בלילה דכיון כו' דלא כתיב

כב] תיבות כל הזבחים נמחק : יח] בקבלה . דאינו עבודה כל כך ואע"ג דאכתי קשה נילף מדמאת הניחא למ"ד כו' אמאי לא פליג ר"ש ומיהו יש ליישב מילתיה דר"ש אליבא דכ"ע . לשון מהר"ם : יט] אי מצי לפרש גירסת הספרים הכי ותיבות לשון ל"ש ונמחק : כ] פסל דבפ' כל כו' ותיבות והא דאמרי' ל"ש ונמחק : כא] הולכה . מכל מקום הא לא ותיבות מפני מה ל"ש : כב] היא . כי היכא דהוה סבשיר לעיל בשילהי פ"ק : כג] כשר . או משום : כד] דמשני . בשילהי דם חטאת ותיבות בפ"ק דחולין נמחק : כה] בהקישא ואידך שנויא כו' והשאר בס"א אינו : כו] דמצורע . חולין דהוא כו' בסמוך דדריש : כז] שמעון . את"ק דר"ש דלעיל נמי הוה ליה כו' וגם אמרי' דת"ק : כח] פריך . לר"ש : כט] נסבה . דכהן ותיבת ולרבנן נמחק : ל] דרמאת : הס"ד ומתחיל הדבור דד לקידוש קומץ . אע"ג דקידוש קומץ במקום קבלה דכ' אתיא מדרבה בר בר חנה קידוש קומץ לא אתיא מהיקשא דזאת התורה : כי קמץ לה נמי בשמאל נמי תיתכשר אע"ג דמדמאת ילפינן לה דשייך טעמא דשלא יהא קרבנו מהודר בפ"ק דמנחות : תו"ח : לא] מורק . פי' משיפול בחוץ ולאו משיפול בתוך המזרק : לב] מקנח . ידו :

עין משפט נר מצוה

פא א מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' ט:
פב ב מיי' פ"ו מהל' פרה אדומה הל' ה:
פג ג מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' ח:
פד ד מיי' פ"ט מהל' מקואות הלכה טו סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' רא סעיף יא:
פה ה מיי' פ"א מהל' פסה"מ הל' כט:
פו ו מיי' שם הל' ל:
פז ז מיי' פ"א מהל' מעשה הקרבנות הל' ג:
פח ח מיי' פ"א מהל' פסה"מ הל' טו:
[ועי' תוס' מנחות ז: ד"ה אלא]

תורה אור

ורידין לתוך הכלי איתמר נמי אמר רב אסי אמר רבי יוחנן ורידין צריך שיראו אויר כלי בעא מיניה רבי אסי מרבי יוחנן היה מקבל ונפחתו שולי מזרק עד שלא הגיע דם לאויר א] מהו *אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או *לא כמונח דמי אמר ליה תניתוה חבית שמונחת תחת הזינוק מים שבתוכה ושבחוצה לה פסולין צירף פיה לזינוק מים שבתוכה פסולין ושבחוצה לה כשירין האי מאי בעי מיניה אויר שאין סופו לנוח וקא פשיט ליה אויר שסופו לנוח תרתי קא בעי מיניה אם תימצי לומר אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי אויר שסופו לנוח מאי רב יוסף מתני הכי רב כהנא מתני חבית בעא מיניה ופשט ליה חבית רבה מתני חבית בעא מיניה ופשט ליה מזרק אי אתה מודה במזרק שאי אפשר לו בלא זינוק *תנן התם נתן ידו או רגלו או עלי ירקות כדי שיעברו מים לחבית פסולין עלי קנים ועלי אגוזים ב] כשירה זה הכלל דבר המקבל טומאה פסולין דבר שאינו מקבל טומאה כשירין מנא הני מילי דאמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בר אבא אמר קרא °אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור הוייתן על ידי טהרה תהא אמר רבי *חייא אמר רבי יוחנן זאת אומרת אויר כלי ככלי דמי א"ל רבי זירא לרבי חייא בר אבא ודילמא בשותת א"ל *תרדא כדי שיעברו מים לחבית תנן ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מעדותו של רבי צדוק נישנית משנה זו *דתנן העיד רבי צדוק על הזוחלין שקילחן ג] בעלי אגוזין שהן כשירין זה היה מעשה באוהלייא ובא מעשה לפני חכמים בלשכת הגזית ד] והכשירו *אמר רבי זירא אמר רבי (א) הצורם אזן הפר ואח"כ קיבל דמו פסול שנאמר °ולקח מדם הפר פר שהיה כבר אשכחן קדשי קדשים קדשים קלים מנלן אמר רבא תניא °שה תמים זכר בן שנה שיהא תמים ובן שנה בשעת שחיטה בקבלה בהולכה בזריקה מנין ת"ל יהיה כל הוויותי' לא יהיו אלא תם ובן שנה איתיביה אביי *רבי יהושע אומר כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר או כזית חלב זורק את הדם °תרגומא אבן שנה ומי איכא מידי דבשעת שחיטה בן שנה בשעת הולכה וזריקה בן שתים אמר רבא °זאת אומרת ה] שעות פוסלות בקדשים אמר רבי אמי אמר רבי אלעזר היא בפנים ורגליה בחוץ חתך ואח"כ שחט כשירה שחט

מזרק נראה לפי שצריך לשרוף לכוליה דם אבל אלבשו לא אפשר לקנח בגוף הפרה שהיה מזה בהר המשחה אל נכח פני אהל מועד וכי בין כל הזאה והזאה ירד מן ההר לקנח ידיו בגוף הפרה אי נמי כדפי' בקונטרס לקמן בפרק דם חטאת (דף צג:) שלא יתלכלך אלבשו בנימין בין ההזאות דהכי נמי חיישינן לנימין בפ' כל כתבי (שבת דף קטז:) גבי מפשיטין את הפסח עד החזה וכן נראה דשחיטתה והזייתה במקום אחד היו כדאיתא בפרק פרת חטאת (לקמן דף קיג.) וכן במסכת מדות (דף לח.) תנן כל הכתלים שהיו שם גבוהין עשרים אמה חוץ מכותל מזרחי שכהן השורף רואה פתחו של היכל בשעת הזייה*. ע"כ:

זאת אומרת אויר כלי ככלי דמי. מהכא הוה מצי למיפשט לעיל וכ"ע פרק המזבח מקדש (לקמן דף פז:) גבי אויר כבש ככבש דמי:

קדשים קלים מנין. ותימה דלעיל גבי מדם הפר [ולא מדם העור] לא קאמר קדשים קלים מנין ויש לומר דכיון דגלי הכא ה"ה התם:

ורידין לתוך כלי. ו] דכיוו קבלה מהפר שפיר והאי תוך לאו דווקא דהא לא אפשר אלא על אוירו של תוך כלי: שולי מזרק. קרקעיתו פיני"ז בלע"ז: עד שלא הגיע דם לאויר מזרק. לבין דופני ז] מזרק בעוד הדם למעלה מהן ומיהו של כנגד אוירו הן דהא ורידין רואים אויר ח] כלי [בעינן]: אויר שאין סופו לנוח. כגון האי שעתידים שוליו ליפול עד שלא ינוח דם לתוכו כמונח דמי והוה ליה כמי שנתקבל ט] ונשפך דכשר לאוספו או לא כמונח דמי והוה ליה כנשפך מן הצואר לרצפה דפסול וכשהגיע דם לאויר דופנותיו עד שלא נפחתו שוליו לא מיבעיא ליה דמשנכנס לתוכן הויא קבלה: חבית שמונחת תחת הזינוק. לנוד המקלח מים מהר זקוף והקילוח מקלח למרחוק ונופל לחבית וחבית זו איכה מונחת שם לשם קידוש מי חטאת י]: מים שבתוכה ושבחוצה לה פסולין יא]. כלומר שלא יתן כלי לתוך אוירה ויאחוז בידו לקבל בו הקילוח לקידוש יב] ואף לא תולה לה למעלה מאוגניה כנגד אוירה דכיון שהגיעו מים כנגד אוירה הרי הן כמונחים בתוכה: *ופסק לה הוויתיהו ואכן מים חיים אל כלי יג] בעינן לקדוש אלמא אויר כמונח דמי ולקמיה פריך האי אויר שסופו לנוח הוא: צירף פיה לזינוק. שאין אויר מפסיק בין פיה לזינוק: שבתוכה. כלומר שבאו לתוך אויר דופנותיה פסולים: שבחוצה לה. אע"פ שכנגד אוירה (ב) כשירין שעדיין לא פירשו מן הקילוח ואפי' אויר אין כאן: וקא פשיט ליה אויר שסופו לנוח הוא. כגון הא דקתני רישא שבחוצה לה פסולין דילמא האי דחשיב ליה כמונח משום דראוי היה לנוח שהרי חבית זו שלימה וראוי היה לנוח אי לא שבא זה וקלט אבל נפחתו שולי מזרק לא היה עתיד יד] ראוי לנוח: תרתי בעא מיניה. ופשט ליה חדא מינייהו: חבית בעא מיניה לא הוה שמיעא ליה הא מתניתין ובעא מיניה הבית שמונחת תחת הזינוק מים שבחוצה טו] [לה] כנגד אוירה מהו לקלוט אותן למי חטאת ופשט ליה מהא מתני' דפסולין: ופשט ליה מזרק. לא ולמד מקבלת דם: אי אתה מודה במזרק שאי אפשר לו בלא זינוק. כששוחט על אויר הכלי אין הדם שותת טז] במקומו אלא מקלח לרוחב הכלי עד להלן ואי אויר שסופו לנוח לאו כמונח דמי נמצא כשהוא יורד לכלי מן האויר הוא בא ולא מן הפר והתורה אמרה דם מהפר יקבלנו *וגבי חבית נמי אויר שסופו לנוח הוא וכמונח דמי ופסולין: נתן ידו או רגלו. קילוח היורד מהר מעוקם שמשפע ועולה ואין הקילוח יורד לחבית ונתן ידו למעלה יז] מראש הצנור [לעשות כעין מרזב] כדי שיעברו המים דרך ידו לחבית של קידוש: וכן עלי ירקות. הראויין לאכילה ומקבלין טומאה יח]: פסולין. [המים] כדיליף לקמיה: הוייתן. של מים המטהרים ע"י טהרה תהא כשאתה מהוה אותם להיות מקוה או קדוש הוי מהווה אותם על ידי דבר שאין מקבל טומאה: זאת אומרת אויר כלי ככלי דמי יט]. מדקתני נתן ידו כו' פסול דהא אין המים שותתין כ] מידו לכלי בשתיתה אלא בהעברה כשיוצאין מידו מקלחין להם על פני רחב פי החבית ואפי' הכי פסול אלמא משיצאו מידו לקלח על פני אויר הוה ליה כאילו שתתו מידו לכלי שהרי ידו על כנגד שפת הכלי מונחת ומשיצאו מידו מקלחים באו כנגד אוירו דאי לאו ככלי דמי אמאי פסול הלא מן האויר באין לו והוה ליה כנותן ידו בציור משוך מן הקילוח עשר אמות: דילמא בשותת. מידו לכלי ולא באו מן האויר: תרדא. שוטה בהול: שיעברו תנן. והעברה בקילוח משמע: הצורם. אקרני"ר דהוי מום דתנן (בכורות דף לז.) נפגמה אזנו גבי מום: ואחר כך קיבל דמו. דהוה כא] ביה מום בין שחיטה לקבלה: שהיה כבר. צריך שיהא שלם בשעת קבלה כבשעת שחיטה: אשכחן קדשי קדשים. כב] דהאי בפר (*העלם דבר של צבור) כתיב: בשעת שחיטה. דכתיב (שמות יב) תכוסו על השה דהיינו שחיטה וסמיך ליה שה תמים וגו': שנשתייר מהן. בשעת זריקה כג] *אם נטמא כל הבשר והחלב או שאבד לא יזרוק רבי יהושע לטעמיה דדריש ועשית עולותיך הבשר והדם אם אין בשר אין דם *במנחות (דף ט) קתני מיהא זורק ואין לך בעל מום גדול מזה קשיא לרבא דאמר בעינן תם בשעת זריקה אבל לרבי זירא לא קשיא כד] דהא לא בעי תם אלא בשחיטה וקבלה: תרגומא אבן שנה. אביי אמר ליה לרבא תרגמה אבן שנה כה] למתניתך דבעי כל הווייתו *בשעת שחיטה אבן שנה קאי דסליק מיניה בן שנה יהיה כל הווייתו יהיה בן שנה אבל אם נכנס בשנה שניה בין שחיטה לזריקה פסול דשעות פוסלות בקדשים כו] כדפירש ואזיל אבל תם לא תילף מיניה דהאי יהיה לאו אתמים קאי וקבלה בקדשים קלים בתמימות הואיל וגלי בקדשי קדשים גלי: שעות פוסלות בקדשים. דשנה האמורה בקדשים קיימא לן בפ"ק יוצא דופן במסכת נדה (דף מז:) דאין מונין לה מתשרי כשאר ראשי שנים אלא מיום שנולד מעת לעת לשנה הבאה וילפינן לה מקרא דכתיב בהו בן שנתו שנתו שלו ולא (ג) שנתו של מנין עולם ואשמעינן הכא דלא תימא מיום ליום הוא דבעינן ולא משעה לשעה אלא אף משעה לשעה שאם נולד בניסן בי"ד ובט' שעות ושחטו לשנה הבאה בי"ד בניסן בט' שעות אסור לזרוק דמו בעשירית שכבר עברה שנתו: הוא בפנים. בעזרה: חתך. כז] רגליה ואחר כך שחט כשרה שלא נתערב דם פסול יוצא עם דם שבמזרק שנתקבל בו הדם ולקמיה פריך הא שויה בעלת מום: *שחט ואחר כך חתך פסולה. כח] שמשנשחטה נפסל דם הרגלים ביוצא וכל דמי בהמה יונקים זה מזה ועלה ויצא דרך בית שחיטה ונתערב בדם המזרק ופסלו:

ה"ג

[ב"מ יא. קב.]
פרה פ"ו מ"ד
[נ"ל ר' חייא בר אבא]
[עדיות פ"ז מ"ה]
בכורות לז: ע"ש [לקמן כו. ע"ש]
[בכורות שם] תוספתא זבחים פ"ד תוספתא דפסחים פ"ו פסחים עט. מנחות ט. כו. מעילה ט. [לקמן קד.]
נ"ל אלא ע"כ אויר שסופו לנוח כמונח דמי תנינא חבית כו' נ"ק
[נ"ל כהן משיח וכ"ה ברש"י בכורות לט:] אבל אם נטמא נ"ק [נ"ל לקמן קד. ופסחים עט.]
[נ"ל כשעת]
שייך לדף כו.
[ב"ק קה: ב"מ כ: כריתות יח: ועי' בכל המקומות מה שפירש"י אכן בערוך ערך תרד גרס תררא ופי' שוטה מוריד ריר]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ר' זירא אמר ר' יוחנן הצורם: (ב) רש"י ד"ה שבחוצה וכו' אוירה הן כשרין: (ג) ד"ה שעות וכו' ולא שנה של מנין עולם:

גליון הש"ס

גמ' תרגומא אבן שנה. עי' יומא דף מט ע"ב תוס' ד"ה כאי: ע"ש. זאת אומרת שעות פוסלות. עי' טורי אבן ר"ה דף ט ע"ב ד"ה פחות מל' יום: רש"י ד"ה מים שבתוכה ושבחוצה לה וכו' ופסק לה הוייתיהו. עיין בר"ש פ"ט מ"ג דפרה:

שיטה מקובצת

א] לאויר מזרק. פי' קודם שהגיע לאויר המחיצות המזרק שאם לא נפחתו עד שהיה כנגד המחיצות פשיטא דכמונח דמי: ב] אגוזים. כשירין: ג] שקילחן. בעלין: ד] הגזית. והכשירוהו: ה] שעות פוסלות בקדשים. הקשה הר"ר אליעזר משאנז למה לי למעוטי שנת עולם תיפוק ליה דאי מנינן בקדשים משנת עולם דהיינו תשרי א"כ לעולם לא תמצא תמידין של ר"ה קריבין דהא לכל הפחות בעינן שיהיה שמנה ימים קודם ר"ה ותמיד שנכנס הוא בתשרי בן שתי שנים הוא ותמיד בן שנה בעינן ועוד קשה דמנלן דשעות פוסלות בקדשים ואי משנתו שלו ולא שנת של עולם הא בערכין איצטריך קראי חד למעוטי שנת עולם וחד למימר דמנינן מעת לעת ותירץ דקושיא חדא מתרץ לדבריתה דע"כ שנתו לא איצטריך למעוטי שנת עולם דמתמיד נפקא דא"כ לא תמצא תמיד כשר כדפי' אלא איצטריך מיום מעת לעת ולומר דשעות פוסלות בקדשים: מהר"פ: ו] כלי. דלתחזי קבלה: ז] דופני המזרק: ח] אויר הכלי הס"ד: ט] שנתקבל. בכלי תשפך: י] דטאת. יבמי דטאת בעינן שיהו שאובין לשם מי דטאת הס"ד: יא] פסולין לא מבעיא שבתוכה שכבר ירדו בתוך הדבית אלא אפי' שבחוצה לה פסולין: יב] לקידוש דכיון שהגיעו כו' והשאר בס"א אינו: יג] כלי של קידוש בעינן: יד] וראוי לנ... שבחוצה. לה: טו] שותת במקומו אלא מקלח כו' ואי אמרת שסופו לנוח: יז] למעלה. בראש הצינור לעשות כעין מרזב: יח] טומאה: הס"ד ומה"ד [כדי שיעברו מים] לחבית. האי חבית מיירי כשנתנה שם לשם מי חטאת: מלשון הר"ם פירש"י שלפניו פסולין המים: יט] דמי. ש"מ אויר כלי ככלי דמי שהרי על עובי שפת הכלי מונחת ואין המים שותתין ונופלים מידו לכלי כדמשמע כשיצאו המים מידו הם מקלחין לחוץ רחוק מידו קצת על פני אויר רחוק הכלי ואח"כ נופלים בכלי וכיון שהם מקלחין א"כ הקילוח גבוה קצת למעלה [באויר] שכנגד המחיצות לכל הפחות כשיעור עובי ידו ואותו אויר שהוא קצת למעלה מן האויר שכנגד המחיצות קרוא אויר כלי הילכך ש"מ אויר כלי ככלי דמי ומים שיוצא [מידו והולכים] באויר הכלי כדפי' הרי הם כמונחים תוך הכלי ומאי חשובה נתינת מים אל הכלי שהזכיר הכתוב גבי מי חטאת דכתיב ונתן מים חיים אל כלי ולכך לא [חשיבא] נתינת מים לכלי ע"י טהרה שהרי ידו מקבלת טומאה דאי אויר כלי לאו ככלי דמי ואינו חשוב נתינת כלי עד שיגיעו המים לאויר שתוך המחיצות א"כ אמאי פסול הא מן האויר באים המים לכלי והווייתו בכלי ע"י טהרה מן האויר ואע"ג דלבסוף באים דרך אויר לכלי מ"מ יש הפסקת אויר בין ידו לנתינת הכלי וכיון שהווייתו תוך [הכלי] ע"י טהרה אין לחוש במה שעברו דרך ידו שמקבלת טומאה דהא לא פסלינן אלא נתן ידו ויתלו כדי שיעברו המים לחבית אבל אם הביא ידו תוך הצינור רחוק קצת מן הקילוח והיו עוברים דרך ידו ליכא חששא כיון שהווייתו ע"י טהרה בכלי של קידוש: מלשון הר"ם פירש"י שלפניו: כ] שותתין ונופלין מידו לכלי כו' מקלחין להלן על פני רוחב פי החבית: כא] דהוה ליה מום: כב] קדשים דהא גבי פר העלם כו': כג] זריקה. אבל אם: כד] לא קשיא דהוא: כה] למתניתין דמשמע דבעי כל הוויותיו כשעת שחיטה כו' דסליק מיניה וה"ק בן שנה יהיה הווייתו יהיו בן שנה כו': כו] בקדשים. כדמפרש ואזיל כו' אתמים קאי וא"ת קדשים קלים בתמימות דבעינא תם בשעת קבלה והולכה מנלן וי"ל כיון דתלי לן קרא דבעינן תם משעת שחיטה משה תמים בקדשים קלים גבי קבלה ה"ה [בהולכה] דבעינן תם כמו בקדשי קדשים והולכה לא תפקיה מכלל קבלה כך מביא הר"ם לשון רש"י: כז] חתך הרגלים: כח] שמשנשחטה. ס"א לפי שמודם שנשחטה נפסל הרגלים כו':

תיבות

מסורת הש"ס

רש"א כ"נ התך ואחר כך שחט כשרה בעלת מום קמקריב כו' ס"י

נ"א והם נפסל ביוצא בין בקדשים קלים ובין בקדשי קדשים ונ"מ שחייב כרת על אכילתו דאי לאו דם הוא וכשר נמי לא הוי אכילה כו'

[לקמן לב:]

[שבועות כח:]

נ"א אבל גבי הכנסה לפנים לא בעינן כולו דהא בעזרה הוא

עין משפט נר מצוה

כט א ב מיי' פ"א מהל' פסה"מ הלכה טו:

צ ג מיי' שם הלכה ז:

צא ד מיי' שם הל' ח:

צב ה מיי' שם הל' ט:

צג ו מיי' שם הלכה יא:

צד ז ח מיי' שם הל' יא:

[לעיל כה: ע"ש בכורות לט: ע"ש]

: א הפר [וכ"כ בתוס' יומא ג. ד"ה ואת]

צה ט מיי' שם הל' יב:

צו י מיי' שם הלכה יג:

צז כ מיי' שם הל' יד:

צח ל מיי' שם הל' יז:

צט מ נ מיי' שם הלכה יז וע"ש בכ"מ:

ק ס מיי' שם הלכה יט:

קא ע מיי' שם הל' יג:

קב פ מיי' פ"ב שם הלכה י:

נ"א בפיגול וטהר וטמא משום דלא מפסל ביוצא ומיהו קשה

גמרא

שחט ואחר כך התך פסולה התך ואח"כ שחט כשרה בעל מום קא מקריב אלא אימא (א) [התך ואח"כ קיבל כשרה] קיבל ואח"כ התך פסולה (א) התךואח"כ קיבל כשרה והא *א"ר זירא הצורם אזן ב] *בבכור ואח"כ קיבל דמו פסול שנאמר ולקח מדם הפר פר שהיה כבר א"ר חסדא אמר אבימי ג] חותך באבר עד שמגיע לעצם קיבל ואח"כ חתך פסולה שמעת מינה דם המובלע באברים דם הוא דלמא משום שמנונית שמעת מינה בשר קדשים קלים שיצא לפני זריקת דם פסול דלמא בקדשי קדשים ה"ר קדשי קדשים שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון עמד בדרום והושיט ידו לצפון ושחט שחיטתו כשרה קיבל קבלתו פסולה הכניס ראשו ורובו כאילו נכנס כולו *פרכסה ויצתה לדרום וחזרה כשרה קדשים קלים שחיטתן בפנים וקיבול דמן בכלי שרת בפנים עמד בחוץ והכניס ידו לפנים ושחט שחיטתו כשרה קיבל קבלתו פסולה הכניס ראשו ורובו כאילו לא נכנס פרכסה ויצתה לחוץ וחזרה פסולה שמע מינה בשר קדשים קלים שיצא לפני זריקת ד] דמים פסולים דילמא באליה ויותרת הכבד ושתי כליות בעא מיניה אבוה דשמואל משמואל היא בפנים ורגליה בחוץ מהו א"ל כתיב והביאום לה' עד שתהא כולה לפנים תלה ושחט מהו א"ל כשרה א"ל *אישתבשת בעינן שחיטה על ירך וליכא נתלה ושחט מהו אמר ליה פסולה אמר ליה אישתבשת שחיטה על ירך ולא שוחט על ירך נתלה וקבל מהו אמר ליה כשרה אמר ליה אישתבשת אין דרך שירות בכך תלה וקיבל מהו אמר ליה פסולה אמר ליה אישתבשת שחיטה על ירך ולא קבלה על ירך אמר אביי בקדשי קדשים כולן פסולות בר מנתלה ושחט בקדשים קלים כולן כשרות בר מן נתלה וקיבל אמר רבא מאי שנא תלה וקיבל בקדשים קלים דכשרה דאויר פנים כפנים דמי בקדשי קדשים נמי אויר צפון כצפון דמי אלא אמר רבא בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים כשרות בר מן תלה ושחט בקדשי קדשים נתלה וקיבל בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא הוא בפנים וציציתו בחוץ מהו אמר ליה לאו אמרת והביאום לה' עד שתבא כולה לפנים הכא נמי בבואם אל אהל מועד עד שיבא כולו לאהל מועד:

מתני' נתנו על גבי הכבש שלא כנגד היסוד נתן את הניתנין למטה למעלה ואת הניתנין למעלה למטה ואת הניתנין בפנים בחוץ ואת הניתנין בחוץ בפנים פסול ואין בו כרת:

גמ'

רש"י

*ה"ג ה] שחט ואחר כך התך פסולה בעלת מום קמקריב אלא אימא התך ואחר כך קיבל · שהתכו בין שחיטה לקבלה כשרה: והא"ר זירא הצורם כו' · אלמא המום פוסל בקבלה: ומשני אמר רב חסדא אמר אבימי חותך באבר עד שמגיע לעצם · דלאו מום הוא והדם מעוכב ע"י חתיכה ו] מלעלות וליכנס לפנים: קבל ואחר כך התך פסולה · מילתיה דרבי אלעזר הדר ונקיט כמו אמר מר: ש"מ דם המובלע באברים דם הוא ז] *וכרת נמי לחייב דאי לא הוי דם אהיכא חייל פסול יוצא אמית בעלמא: דלמא משום שמנונית · דחזיא לאכילה וחשיבי כבשר לא יפסולי ביוצא כדכתיב (שמות כב) ובשר בשדה טריפה ומיבלע בדם הרגל ונפקא דרך בית שחיטה ופסלה לה לדם במזרק: ש"מ בשר קדשים קלים שיצא מן העזרה לפני זריקה פסול · ואע"פ שכופו לצאת אחר זריקה ולהיות נאכל בכל העיר השתא מיהא לא מטא זמניה ותיהוי הך דרב אמי אמר ר' אלעזר ח] דלא כדרבי יוחנן דמכשר ליה לקמן בפר' כל התדיר (דף פט:): דלמא · כי אמרה ט] רבי [אמי אמר ר' אלעזר]: בקדשי קדשים · אמר דמיפסל לפני זריקה ביוצא לדברי הכל שאין סופו לצאת: וקיבול דמן בכלי שרת בצפון · לקמן ילפינן לה באיזהו מקומן (דף מט·) דסמך קבלה לשחיטה: עמד · בחלק דרומי של עזרה סמוך לאמצעה: הושיט ידו לצפון ושחט שחיטתו כשרה · לקמן ילפינן לה אותו בצפון ואין השוחט בצפון אבל המקבל צריך להיות בצפון הלכך קיבל קבלתו פסולה: הכניס ראשו ורובו · בצפון וקיבל כאילו נכנס כולו כדקי"ל בכל התורה רובו ככולו: פרכסה · לאחר שחיטה ויצאה לדרום וחזרה כשרה דאין פסול יוצא י] אלא מתוך המחיצות והאי וחזרה לאו דוקא אלא איידי דבעי למיתני סיפא גבי פנים וחוץ וחזרה לאשמועינן רבותא דאע"ג דחזרה פסולה תנא רישא נמי וחזרה: שחיטתן בפנים יא] · דכתיב (ויקרא ג) בשלמים ושחטו פתח אהל מועד דהיינו תוך העזרה וקיבול דמן בכלי שרת בפנים · קבלה בפנים נפקא לן מלעמוד לפני ה' לשרתו (דברים י) אלמא · כל שירות לפני ה' הוא: עמד בחוץ והושיט ידו בפנים ושחט שחיטתו כשרה · לקמן בפרק כל הפסולין (דף לב:) ילפי' לה בן הבקר לפני ה' ולא השוחט לפני ה': קבל קבלתו פסולה · כדפרישית: הכניס ראשו ורובו כאילו לא נכנס · כדילפינן לקמן במתניתין בבואם אל אהל מועד עד שיבא כולו וגבי עזרה יב] דכתיב יעמוד לפני ה' בעי נמי כולו דכיון דגלי בחדא גלי בכולהו והכי אמר במתניתין*: פרכסה · לאחר שחיטה ויצאה לחוץ וחזרה פסולה דאיפסלה ביוצא כדגמרי' פסול יוצא בפסחים בכילד צולין (דף פב·) מהן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה (ויקרא י) ומבשר בשדה טריפה (שמות כב): דילמא · הא דקתני פסולה באליה ויותרת ט' דאימורין נינהו ואימורי קדשים קלים קדשי קדשים הן: היא בפנים כו' מהו · לשוחטה לכתחילה יג]: תלה · הבהמה באויר העזרה: על ירך · משמע יד] אללו: נתלה · השוחט באויר העזרה מהו: אמר ליה פסולה · מיניה קגמר לה דשמע דקא"ל תלה ושחט פסול וסבר ה"ה לנתלה: אמר ליה כשרה · כדאמר ליה לנתלה ושחט: טו] [א"ל פסולה · מיניה גמר כדאמר ליה בתלה ושחט ובנתלה וקבל וסבר ה"ה לתלה וקיבל]: בקדשי קדשים · דכתיב בהו על ירך: כולן פסולין בר מן נתלה ושחט · דבשוחט לא כתיב ירך אלא בנשחט כדכתיב אותו על ירך אבל תלה וקבל פסולה דאויר לפון לאו כלפון דמי ובעינן קבלה בלפון כדגמרי' באיזהו מקומן (לקמן מט·) ואף על גב דלא כתיב ירך בקבלה לפון מיהא כתיב בה: בקדשים קלים · טז] לא כתיב בהו על ירך ולא כתיב בהו לפון כולן כשרים בר מנתלה וקבל דאין דרך שירות בכך: דאויר פנים כפנים דמי · דהא על כרחך פנים יז] מיהו כתיב בהו ומודית דאויר פנים כפנים: אם כן בקדשי קדשים · אמאי פלגת אדאבוה דשמואל בתלה וקבל לימא נמי אויר לפון כלפון דמי: אלא אמר רבא · כולה כאבוה דשמואל קאמר לה אלא דאבוה דשמואל לא איירי בקדשים קלים: בר מן תלה ושחט בקדשי קדשים · דבעינן על ירך אבל בקדשים קלים דלא כתיב על ירך כשרה תלה וקבל כשר בכולן דדרך שירות בכך ואויר לפון כלפון דמי ובקבלה לא כתיב על ירך: ונתלה וקבל בין בקדשים כו' · נמי פסול דקבלה שירות היא ואין דרך שירות בכך אבל נתלה ושחט כשרה דשחיטה לאו שירות היא ועל ירך נמי לאו בשוחט כתיב אלא בבהמה: ציציתו · ציצית ראשו דהיינו שערו: **מתני'** נתנו · למתן דמו: על גבי הכבש · שאינו מקום מתן דמים או במזבח שלא כנגד היסוד ולפינן לקמן דעולה טעונה מתן דמים כנגד היסוד שהיא יכוד המזבח למטה ממתן דמה למעוטי קרן מזרחית דרומית דלא הוה לה יסוד כדאמרינן באיזהו מקומן (לקמן דף נג:): למטה · מחוט הסיקרא: ואין בו כרת · אין באכילתו כרת ובגמרא מפרש למאי איצטריך למתנייה:

תוספות

שחט ואח"כ חתך פסולה · דדם פסול אינו בטל ברוב כדמוכח פ' התערובת (לקמן דף עט:) יח] דגזרי' גזירה במקדש:

חתך ואח"כ שחט כשרה · ובסמוך דקאמר והביאום כתיב שתהא כולה לפנים היינו לכתחלה ע"כ:

שמע מינה דם המובלע באברים דם הוא · פי' בקונט' ונפקא מינה שחייבין כרת על אכילתו ואי אפשר לומר כן דהא קי"ל בכריתות (דף כא:) דדם האברים בלאו ואין לפרש דמיירי הכא להתחייב עליו משום דם קודש שנפרש מן האבר דפשיטא דשרי באכילה כדפירש בחולין (דף יד·) מכמה ראיות ונראה לפרש דאיירי הכא ליפסל ביוצא ואפי' למ"ד אין יוצא בבשר יט] בקדשים קלים היינו משום דסופה לצאת אי נמי לענין דאין מועלין בו ואין חייבין עליו משום פיגול או לענין דם חטאת שניתז על הבגד:

דילמא באליה ויותרת הכבד · וא"ת מ"מ תיפשוט דאימורי קדשים קלים שילאו לפני זריקה פסולין ולקמן בפרק כל התדיר (דף פט:) רוצה לומר דכשרין וי"ל דמכאן אין ראיה דדלמא כר' אליעזר ס"ל דפסיל כ] ביוצא התם (התוספות) דא"ר אליעזר אימורי קדשים כא] שילאו לפני זריקה פסולים ביוצא ואין חייבין עליהן משום פיגול וכו' אבל רבי עקיבא מחייב *וקשה לרב פפא דאמר התם בדעיילינהו לגואי בשעת זריקה לא פליגי פירוש דאיכם פסולין הלא הכא קאמר פסולה וליכא לפרושי הכא דחזרה לאחר זריקה דדומיא דלעיל בכשרה הוי דמיירי בחזרה קודם קבלה וי"ל דה"פ עיילינהו לגואי לא פליגי פירוש דודאי חייבין עליהם משום פיגול דזריקה מועלת לחייב משום פיגול על יוצא כי האי דלפני זריקה והיה לפנים בשעת זריקה אבל מכל מקום נפסל ביוצא לכולי עלמא כדאיתא במתניתין כי פליגי בעיילינהו בתר זריקה אי חייבין משום פיגול דהא עיילינהו או לאו כב]:

שיטה מקובצת

א] ת בות התך ואח"כ קיבל כשרה נמחק: ב] אזן הפר: ג] חותך באבר עד שמגיע לעצם והשתא לא הוי בעל מום דאין נעשה בעל מום [עד] שמגיע לעצם וא"ת א"כ אמאי הדר ביה מהא דקאמר התךואח"כ שחט וי"ל דם מ מום עובר הוי קודם שיגיע נמי לעצם ולא מצי מקריב ליה עד שיעבור המום אבל בקבלה לא הוי פסול מום עובר וקרינא ביה שפיר (מ"ס) [מדם הפר] שהיה כו כבר כך פי' מורי' הר"מ: ד] דמים פסול: ה] ה"ג התך ואח"כ שחט כשרה: ו] חתיכה זו מלעלות וליכנס לפנים והשתא אפילו חתך ואח"כ שחט כשרה והאי דלא אמר אלא לפי שלא אמרו [אמורא] בתירוץ ראשון: גליון: ז] הוא ודם נפסל ביוצא בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים ונ"מ שחייב עליו כרת על אכילתו דאי לאו דם הוא ובשר נמי לא הוי אהיכא: ח] אליעזר פליגא אדרבי יוחנן: ט] רב אמי אמר רבי אלעזר: י] יוצא בתוך המחיצות והאי וחזרה לאו דוקא דמאי מהניא חזרה בצפון ודרום והא לאו יוצא הוא: יא] בפנים בעזרה: יב] עזרה נמי דכתיב לעמוד לפני ה' דבעינן נמי כולו דכתיב כו' והכי אמר בשמעתין אבל לגבי הכנסות צפון לא בעינן כולו שהרי הוא עומד בעזרה הס' ד"ה יג] לכתחלת ולעיל דקאמר התך

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא אימא התך ואח"כ קיבל כשרה קיבל ואח"כ התך פסולה והא אמר ואח"ן ספר ואת"כ:

ואח"כ שחט כשרה היינו בדיעבד: יד] אצלה כלימר שיהא אצלה בקרקע: טו] ושרם הס"ד ומה"ד אין דרך שירות בכך וקבלה שירות הוא הס"ד ומה"ד תלה הבהמה וקבל הדם מהו הס"ד ומה"ד א"ל פסולה כדקאמרת הס"ד: טז] קלים דלא: יז] פנים מיהא: יח] התערובת בההיא שמעתתא דגזרינן: יט] בבשר קדשים קלים: כ] דפסיל התם ביוצא הנ"ה ותיבת תוספת נמחק: כא] קדשים קלים שיצאו כו' בתייה פירוש קשה: כב] לאו ברוך עכ"ח:

קג א ב ג מיי' פ"ב מהלכות פסה"מ הלכה י ופי"ב:

קד ד ה מיי' פי"ד מהל' פסה"מ הלכה ג:

גמ' אמר שמואל א] פסול בשר *אבל בעלים נתכפרו מאי טעמא דאמר קרא °ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר כיון שהגיע דם למזבח נתכפרו בעלים אי הכי בשר נמי אמר קרא לכפר °לכפרה נתתיו ולא לדבר אחר אלמא קסבר ב] שלא במקומו כמקומו דמי תנן באידך פירקין *נתנו על הכבש שלא כנגד היסוד נתן את הניתנין למטה למעלה ואת הניתנין למעלה למטה ואת הניתנין בפנים בחוץ ואת הניתנין בחוץ בפנים אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל ואי ג] ס"ד שלא במקומו כמקומו למה לי יחזור הכשר ויקבל וכי תימא להתיר בשר באכילה מי איכא זריקה דלא מכפרת ושריא בשר באכילה אי דיהביה כשר ה"נ הכא במאי עסקינן דיהביה פסול וליהוי דחוי *דתנן וכולן שקיבלו חוץ לזמנו וחוץ למקומו אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל קיבלו אין זרקו לא מ"ט לאו משום דהוי דחוי לא משום דפסיל במחשבה אי הכי קבלה נמי ועוד מי פסלה מחשבה *והאמר רבא ד] אין מחשבה מועלת אלא במי שראוי לעבודה ובדבר הראוי לעבודה ג] ובמקום הראוי לעבודה לא תימא זרקו לא אלא אימא שחטו לא מאי קמ"ל דפסלה מחשבה תנינא *לפיכך הן פוסלין במחשבה הא קמ"ל ה] דמקבלה ואילך לא פסלה מחשבה מ"ט כדרבא מיתיבי *חישב ליתן את הניתנין למעלה למטה למעלה לאלתר כשר ד] (למחר פסול) חזר וחישב חוץ

רש"י

גמ' אמר שמואל פסול. דקתני מתני' אבשר קאי אבל בעלים נתכפרו: על המזבח. (א) כל המזבח שוה לענין כפרה: לכפרה נתתיו ה]. הקשיתי (ב) כל מקומות המזבח שוין ולא לדבר אחר שתהא זריקה חשובה להתיר בה בשר דזריקה הוא דשריא לה דכתיב ודם זבחיך ישפך והבשר תאכל (דברים יב): יחזור הכשר ויקבל. יחזור כהן הכשר לקבלה ויקבל כדי מתן (ג) ו] מן הבהמה ויחזור ויתן במקומו וקס"ד השתא דעד השתא בכהן כשר נמי איירי והאי הכשר דקתני כדי נסבה: למה לי יחזור. הלא נתכפרו: וכי תימא להתיר בשר באכילה. דזריקה הוא דשריא לה: ומי איכא זריקה דלא מכפרא. כגון הך בתרייתא דלאו לכפרה אתיא דהא איכפר בקמייתא: אי דיהביה. שלא במקומו כהן כשר הכי נמי דלא בעי יחזור ויקבל: הכא במאי עסקינן דיהביה פסול. והא דקתני נתנו על גבי הכבש ארישא קאי דקתני כל הפסולים ששחטו כו' וכולן שקיבלו את הדם כו' ועלה קאי נתנו על גבי הכבש כו' בפ"ג: וליהוי דחוי. כיון דאמרי' שלא במקומו כמקומו דמי ובלבד שיהא במזבח כי יהביה פסול ז] הויא לה זריקה פסולה כאילו נתנו פסול במקומו וליהוי כל הדם דחוי ולא תיהוי ליה תו תקנתא: דהא תנן בההיא: וכולן שקבלו. את הדם ואפסולין קאי שקבלו את הדם במחשבת אכילת בשר חוץ לזמנו או חוץ למקומו: אם יש דם הנפש. עוד בצואר בהמה יחזור הכשר ויקבל מן הדם ויתן שלא במחשבה וכשר דמחשבה דחשיב עלה קמא לא הנפסל דכיון דאינו ראוי לעבודה אין מחשבתו מחשבה: קבלו אין. הוא דאית ליה תקנתא *ט]: מאי טעמא לאו משום דזריקה פסולה מעויא ליה דחוי משום דגמר י] כפרתו: לאי הא דדייקינן זרקו לא יא] משום דמיפסיל במחשבה דהא בעושה מחשבה קיימינא ודכוותה דייקינן זרקו לא: א"ה. דמחשבת פסולין פסלה מקבלה שקיבל במחשבה ליפסיל ועוד מי פסל (ד) יב] במחשבת כהן פסול: במי שראוי לעבודה. כהן כשר: ובדבר הראוי לעבודה. מנחת חטים לאפוקי מנחת יג] [העומר שהיא של] שעורים דלא חייל עלה פגול ליענש כרת באכילתה: ובמקום הראוי לעבודה. לאפוקי נפגם המזבח הכי מפורש במנחות (דף ה:): לא תימא זרקו לא. דודאי איכא תקנתא ואפי' זרקו פסול במחשבה: אלא אימא שחטו לא. שאם שחטו פסול במחשבה תו ליכא תקנתא דכיון דכל הפסולין כשרין לשחוט יד] פוסלין (ה) מחשבתן: תנינא. בההיא משנה גופה כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה לפיכך הן (ו) פוסלין במחשבה: הא קמ"ל. הא דקתני וכולן שקיבלו את הדם כו' טו] [אצ"ג] דבשחיטה תנן פוסלין במחשבה אבל בקבלה ומקבלה ואילך לא פסלי ולא נמידק מיניה זרקו לא דה"ה לזרקו אלא קמייתא דכולהו נקט דכיון דפסול אינו ראוי לה לא פסלה מחשבתו: כדרבא. דאמר אין מחשבה מועלת אלא בראוי לעבודה: חישב. כהן כשר: ליתן את הניתנין כו'. ששחט או קיבל או הוליך על מנת לזרוק הזריקה שלא במקומו: לאלתר כשר. אם חישב על מנת לזרוק שלא במקומו היום כשר (ז) ואי נמי זריקה פסולה היא וגמלא שעבד שאר העבודות על מנת לזרוק את הדם בפסול כשר הוא בזריקה הוגנת במקומו כדאמרינן במשנה כל הפסולין (לקמן לו.) אין המחשבה פוסלת אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו ופסח וחטאת שלא לשמן: חזר וחישב. בעבודה שניה על מנת לאוכלו חוץ למקומו פסול ואין חייבין כרת על אכילתו:

חוץ

תוספות

אמר שמואל טז] פסול בשר אבל בעלים נתכפרו. נראה דקאי אניתנין למעלה שנתנן למטה ולמטה שנתנן למעלה אבל אניתנין על גבי הכבש לא קאי דהא כולי עלמא מודו יז] דשלא במקומו דלאו כמקומו דמי אע"ג דבפ' המזבח מקדש (לקמן פז.) מרבה כבש כמזבח לענין קידוש דאם עלו לא ירדו ובפ' כל המנחות (מנחות נז:) לענין הקטרה דהמעלה מסולת ע"ג הכבש לר' יוחנן חייב מ"מ לענין דמים לא מגיעו בשום מקום כבש כמזבח דלקמן בפ' קדשי קדשים (דף סב:) גבי עולה וגבי חטאת ממעטינן מדכתיב קיר המזבח ולא קיר הכבש ועל כרחין שמואל לאו אכולה יח] *מילתיה קאי דניתנין בפנים שנתנן בחוץ ובחוץ שנתנו בפנים לכ"ע לאו כמקומן דמי כדמוכח פ' כל הפסולין לקמן בסופו (דף לה:) דא"ר יהודה חישב להניח דמו למחר פסול דסבר מחשבה כמעשה ופריך (שם לו.) וליפלוג בסיפא על ניתנין למטה שחשב ליתנן למעלה שיהא פסול ומשני קסבר ר' יהודה שלא במקומו כמקומו דמי יט] *(תוספות) והשתא אמאי הדר פריך וליפלוג ר' יהודה בנתן הניתנין בפנים בחוץ ובחוץ בפנים אלמא *דהני [לכ"ע] שלא במקומו כ] מיקרי (ע"כ) ומיהו לקמן פירש בקונטרס דמהניתנין בחוץ שחישב ליתן בפנים דוקא קמקשי דהתם והאי אי הוה יהיב חטאת הילונה בפנים מיפסלא דכתיב וכל חטאת אשר יובא וגו' אבל מחישב ליתן הניתנין בפנים בחוץ לא פריך וכן *מוכיח מדקמשני קסבר רבי יהודה בעינן מקום כא] שהוא משולש בדם ובבשר ובאימורים פירוש דגבי מחשבת חוץ למקומו כתיב שלישי ודרשינן ביהא אותו כב] (שליבי) חוץ למקומו משולש בדם ובשר ואימורים שהיה מותר בו דהיינו חוץ לעזרה ממש שבשעת היתר הבמות נשתלש בכל אלה (הוספות) והותר שם לאפוקי פנים שלא הותרו מעולם ליכנס שלשתן דדם חטאת אסור דכתיב וכל חטאת אשר יובא מדמה וכן אימורין כתיב ועולה לא יעלו עליו (ע"כ) ואניתנין בפנים שנתנן בחוץ לא שייך האי שינויא ומיהו מלינו למימר דבעי' נמי שיהא המחשבה במקום משולש תדע דאי כג] לאו הכי למ"ד שלא במקומו לאו כמקומו דמי מאי הוה משני מבפנים אחוץ מיהו ר' יהודה אית ליה כמקומו דמי ונראה (תוס') ור' יוחנן דאמר בסמוך שלא במקומו לאו כמקומו דמי היינו דוקא לרבנן אבל לר' יהודה אית ליה כמקומו דמי אפי' לר' יוחנן כדמשני פרק כל הפסולין (גם זה שם) על ניתנין למעלה למטה ולמטה למעלה וה"ה דסבר כן בניתנים בפנים שנתנן בחוץ והתם לא פריך אלא מניתנים בחוץ שנתנן בפנים דוקא כדפי' רש"י משום דנפסל בשעה כד] שהובא בהיכל וא"כ מצי שמואל קאי אכולהו אבל לא מצי למימר כמקומו דמי על בחוץ שנתנו לפנים שנפסל בביאתו בהיכל קודם שנתנן על מזבח הזהב (ע"כ): (הגה"ה) ועוד נראה דעל כרחין כבש נמי כמקומו דמי מדלא פריך לקמן דליפלוג ר' יהודה אחישב ליתנו על גבי כבש וכי תימא משום דיאספנו ואין כאן בית מיחוש כה] מחשבה דהרי בחשב לשפוך מן הכלי על הרצפה יאספנו לכ"ע הא לקמן אמרי' דלר' יהודה לא יאספנו היכא דקלטי' מזבח וא"כ מהאי טעמא לא יאספנו מעל גבי כבש דכבש מקדש פסולין כמזבח ומיהו כיון דפרישית לעיל דלענין דמים לא הוי כבש כמזבח לא קלטיה ויאספנו ומיהו על כרחין אכבש נמי קאי שמואל דלקמן במתניתין פריך ור' יוחנן אי שלא במקומו לאו כמקומו דמי א"כ זריקתו היכא כלום ליהוי כנשפך מן הכלי על הרצפה ויאספנו משמע לשמואל ונראה לקים דאמרי שלא במקומו כמקומו דמי ניחא ואמאי לדידהו נמי תיקשי מניתנין על גבי הכבש ומניתנין בפנים שנתנן בחוץ כו] אבל על ניתנין בחוץ שנתנן בפנים דמודו כולהו דשלא כמקומו דמי לא שייך למיפרך אמאי (לדידהו נמי תיקשי מניתנין על גבי כבש ומניתנים בפנים בחוץ תוס') פסול נימא יאספנו שהרי בלא ניתנין על מזבח הזהב כבר נפסל בביאתו בהיכל ואפי' נשפך שם לא יהא כשר כז] לאספו. ע"כ הג"ה: **לכפרה** נתתיו ולא לדבר אחר. בעלמא (לקמן דף מו:) דרשינן לכפרה נתתיו ולא למעילה: **ואי** שלא במקומו כמקומו דמי למה לי יחזור הכשר ויקבל. תימה דלקמן בפ' התערובת (דף עט:) תנן הניתנין למטה שנתערבו בניתנין למעלה ר' אליעזר אומר יתן למעלה ורואה אני את *הניתנין למטה כאילו הן מים ויחזור ויתן למטה דייק מינה בגמרא דר' אליעזר סבר יש בילה והשתא אמאי יחזור ויתן למטה הרי כבר נתכפר וי"ל כיון דאית ליה רואים כאילו הן מים לא הוי כמכופר כח] ולא יהיב ליה לשם כפרת התחתון ומיהו קשה לרבנן דלית להו רואין ומשמע התם דלרבנן יחזור ויתן למטה דקתני נתן *למעלה ולא נמלך (כשר): **הבא** במאי עסקינן דיהביה פסול. כט] תימה אם כן אפילו נתן במקומו נמי וי"ל דהאי פסול היינו טמא דאיירי ביה לעיל ל] ואי יהביה במקומו כולי עלמא מודי דהוי דחוי ולא יחזור כשר ויקבל כדאמר בפ"ק דמעילה (דף ה:) דאין לך עושה שירים ופסול אלא טמא הואיל ומרצה בקרבן ציבור ותוך לזמנו ותוך למקומו הואיל ומרצה לפיגולו לא]:

ואי

שיטה מקובצת

הגהות הב"ח

גליון הש"ס

יז] דשלא במקומו: יח] אכולה מתני': יט] תיבת תוספת נמחק: כ] במקומו הוי ומיהו ותיבות מיקרי ע"כ נמחק: כא] מקום שיהא: כב] שיהא אותו חוץ למקומו כו': כג] דאי לא תימא הכי אם כן מצינו למימר כפי' הקונטרס דמחוץ (בפנים) [אבפנים] קא פריך אבל (מחוץ בפנים): כד] בשעה דהובא בהיכל: כה] מחשבת פסול דהרי הוא כחשב לשפוך כו' על הרצפה דיאספנו: כו] מתיבת אבל ... כח] כמכופר דלא יהיב: כט] פסול תימה ... ל] לעיל ... לא] לפיגולו ...

תורה אור

*חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת [ב]למחר פסול חזר וחישב בין חוץ לזמנו בין חוץ למקומו פסול ואין בו כרת ואי שלא במקומו כמקומו דמי האי פסול פיגול הוא אמר מר זוטרא [ג]זריקה דשריא בשר באכילה מייתא לידי פיגול זריקה דלא שריא בשר באכילה לא מייתא לידי פיגול א"ל רב אשי למר זוטרא מנא לך הא א] דכתיב °ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו פיגול יהיה מי שפיגולו גרם לו יצא זה שאין פיגולו גרם לו אלא איסור דבר אחר גרם לו ב]אי הכי איפסולי נמי לא ליפסל אמר רב נחמן בר יצחק מידי דהוה אמחשבת הינוח ואליבא *דרבי יהודה ג] ריש לקיש אמר לעולם פסול ממש ושלא במקומו כמקומו דמי ולא קשיא כאן שנתן בשתיקה כאן שנתן באמירה ד]תנן חישב ליתן את הניתנין למטה למעלה למעלה למטה ה] עד מידי דהוה אמחשבת הינוח ואליבא דרבי יהודה ו]כו' רבי יוחנן אמר אידי ואידי שנתן בשתיקה ושלא במקומו לאו כמקומו דמי והא דאיכא דם הנפש הא דליכא דם הנפש תנן פסול ואין בו כרת בשלמא לריש לקיש היינו דקתני פסול ואין בו כרת אלא לרבי יוחנן מאי אין בו כרת קשיא ולשמואל מאי אין בו כרת ה"ק אם נתן במחשבה פסול ואין בו כרת ורבי יוחנן אי שלא במקומו לאו כמקומו דמי ליהוי כי נשפך מן הכלי על הרצפה ויאספנו סבר לה כמ"ד לא יאספנו דאמר רב יצחק בר יוסף א"ר יוחנן הכל מודים בניתנין למעלה שנתנן למעלה [ה]למטה שנתנן למטה שלא כמצותן לא יאספנו לא נחלקו אלא בניתנין למעלה שנתנן למטה למטה שנתנן למעלה שרבי *יוסי אומר ז] לא יאספנו ורבי שמעון אומר יאספנו ומשנתינו

ויקרא ז

רש"י

חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת · שהרי קרבו מתיריו דהכי תנן במתני' (לקמן כט:) חוץ למקומו פסול חוץ לזמנו פיגול שהרי קרבו מתיריו מהן ח] פיגול מהן שתיקה ואין כאן פסול מחשבה אחרת להוציאו מיד פיגול: למחר פסול · אבל אם אותה מחשבה שחישב בעבודה ראשונה ליתן את הניתנין למטה למעלה חישב לזרוק אותה זריקה למחר פסול כדמוקמינן לקמן מידי דהוה אמחשבת הינוח שהרי שחט ע"מ להניח דמו למחר פסול ורבי יהודה היא דפסיל ליה בפ"ג (לקמן לה:): חזר וחישב · בעבודה שניה בין חוץ לזמנו בין חוץ למקומו פסול ואין בו כרת דהא איפסיל ליה במחשבה קמייתא ותו לא חייל עליה פיגול דלא קרבו כל מתיריו: ואי שלא במקומו · דמזבח כמקומו דמי: האי פסול · בתמיה אמאי קרי ליה פסול להאי דחישב ליתן שלא במקומו למחר פיגול הוא שהרי חישב בשחיטה ע"מ לזרוק דמו למחר דהיא אכילת מזבח *אלא ט] לאו כמקומו דמי ולא חשיבא אכילה: זריקה דשריא בשר באכילה כו' · כגון במקום מתן הדם מייתי לידי פיגול בין שחישב בה ע"מ להקטיר אימורים למחר בין שחישב בשחיטה לזרוק למחר י]: זריקה דלא שריא בשר באכילה יא] אי הוה עביד לה בזמנה כגון זריקה שלא במקומו לא מייתי לידי פיגול בין שחישב בה ע"מ להקטיר אימורים למחר בין שחישב בשחיטה למיעבד הך זריקה למחר לא מייתי לידי פיגול: פיגול יהיה · והנפש האוכלת וגו': מי שפיגולו גורם · שלא יאכל הוא דקאי בעונה תשא יצא בשר שנזרק הדם שלא במקומו דהיסור זריקה שלא במקומו גרם לו שלא יאכל הלכך אין חייבין על פיגולו כרת ונפקא לן מהכא דאי חישב בזריקה שלא במקומו ע"מ לאכול או להקטיר למחר לא הויא מחשבת זריקה לענין פיגול ומינה כי חישב בשחיטה ע"מ לעשות זריקה זו חוץ לזמנו לא הויא מחשבה בזריקה המפגלת: אי הכי · דלא הויא זריקה לענין מחשבה איפסולי נמי לא נפסול: אמחשבת הינוח · דהא חשיב מיהא להניחו למחר: ואליבא דר' יהודה · לקמן בפ' כל הפסולין (דף לה:) תנן להניח מדמו למחר כשר ור' יהודה פוסל: וריש לקיש אמר כו' · אמתניתין קאי ופליג אדשמואל: לעולם פסול ממש · דלא תני תנא פסול אבשר לחודיה אי לא פליג בהדיא ומתני' פסול לגמרי קאמר שאף בעלים לא נתכפרו: ושלא במקומו · כשמואל סבירא ליה דכמקומו דמי לענין כפרה ולא להתיר באכילה כדדרים ליה שמואל לקרא דלעיל ואני נתתיו לכם וגו' ולא קשיא יב] אמתני': כאן שנתן בשתיקה · דרשא דקרא דמשמע בעלים נתכפרו כשנתן יג] בשלא במקומו בשתיקה ומתני' דקתני פסול בנתן במחשבת לאכול בשר חוץ לזמנו ואשמעינן דפסול ואין בו כרת דמחשבת זריקה זו מחשבה הוא לפסול דכמקומו דמי וגלא לפגל דזריקה דלא שריא בשר באכילה לא מייתי לידי פיגול: תנן כו' · כל הנך תיובתא דאותבי' יד] לשמואל מותבי' נמי לריש לקיש דהא כוותיה סבירא ליה דשלא במקומו כמקומו דמי: ורבי יוחנן אמר אידי ואידי · מתניתין דקתני פסול וליכא תקנתא ומתניתין דכל הפסולים דתני תקנתא שנתן בשתיקה: בשלמא לריש לקיש · דאוקי מתני' כשנתן במחשבה איצטריך למיתני אין בו כרת לאשמועינן דאע"ג דחשיב בהך זריקה חוץ לזמנו אינו פיגול וכדאמרן (א) טו] דלא שריא בשר באכילה לא מייתי לידי פיגול: אלא לרבי יוחנן · דמוקי בשתיקה והאי טז] פסול משום דלא במקומו הוא פשיטא דאין בו כרת קשיא: ולשמואל מאי אין בו כרת · דאיהו נמי מוקי לה בשתיקה: הכי קאמר ואם נתן במחשבה · דחוץ לזמנו פסול ואין בו כרת ואיצטריך לאשמועינן יז] אע"ג דלענין כפרה כמקומו דמי מחשבת פיגול לא חיילא הואיל ולא שריא בשר באכילה אבל לרבי יוחנן לא מצי לשנויי הכי דכיון דאשמעינן תנא דידן פסול ומשום דשלא במקומו (הוא אלמא) לאו כמקומו דמי פשיטא דאם נתן במחשבה לא הויא מחשבה דהוי כאילו נתנו על הרצפה דלא קרבו כל מתיריו: ורבי יוחנן · כיון דלאו זריקה הוא בגל ניהוי כמי שנשפך מן הכלי על הרצפה ויאספנו ואפי' ליכא דם הנפש אחריניא אמאי פסול יח] יאסוף את זה מן המזבח ויחזור ויתננו במקומו בשלמא לשמואל ולריש לקיש כיון דזריקה היא לכפרה אידחי ליה מלאספו שהרי כיפר אלא לר' יוחנן יאספנו: סבר להי תנא דמתניתין: כמ"ד לא יאספנו · יט] כיון דהגיע למזבח ואע"ג דשלא כהילכתו הוא קלטיה מזבח לאפוקי מתורת כפרה אחריתי: הכל מודים בניתנין למעלה שנתנן למעלה שלא כמצותן · כגון במחשבה או בשמאל: שלא יאספנו · לחזור וליתנו כמצותו דכיון דניתן במקומו אוזלא ליה תורת זריקה מיניה: לא נחלקו · הנך תנאי דבעינן למימר כ] שרבי יוסי אומר לא יאספנו ואף על גב דלאו כמקומו דמי: ורבי שמעון אומר כו' · וע"כ ליכא למימר דטעמא

תוספות

ואי שלא במקומו כמקומו דמי כו' · תימה ואי לאו כמקומו דמי לאלתר אמאי כשר וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמיך והשתא ניחא הא דקאמר לקמן בסוף כל הפסולין (דף לו.) ר' יהודה לטעמיה דקאמר שלא במקומו כמקומו דמי ופירש שם בקונטרס דשמעינן ליה כא] *דהכא בברייתא דמוקמינן כוותיה במתניתין (תוספות) ומגא ליה לקמן דר' יהודה סובר כן בעלמא דקאמר ר' יהודה לטעמיה אי *ברייתא דמתניתין דלמא סוברת דלאו כמקומו דמי אלא דסמיך אהא דקתני לאלתר כשר א"כ על כרחין כמקומו דמי וסיפא דלמחר פסולה אתיא כרבי יהודה כמו מחשבת הינוח (ע"כ): **יצא** זה שאין פיגולו גרם לו · וא"ת אמאי איצטריך לקמן (דף כט:) לא יחשב לומר שמחשבות מוציאות זו מזו תיפוק ליה מהכא מי שפיגולו גרם לו יצא זה שאין פיגולו גרם לו כב] ועוד קשה לרבא דמסיק בסוף פ"ק דמנחות (דף יג.) לדברי האומר שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה מקטיר קומץ עליהן וקיי"ל דאותן שירים אסורים באכילה *דמהניא להו הקטרה למיקבעינהו בפיגול ולאפוקי מידי מעילה וי"ל דהא דמיתסר באכילה אין מחמת כג] מיעוט ההקטרה של קומץ הלכך לא ממעטי ליה מאם האכל יאכל כד] מי שפיגולו גרם לו משמע דאי לא הוי המחשבה הוי הזריקה מעלייתא ומשתריא בשר יצא זה שאין פיגולו גרם לו דאפי' לא הוי המחשבה לא הויא זריקה מעלייתא דהא לא שריא בשר *באכילה (תוספות) וי"ל דמי שפיגולו גרם לו משמע באותה עבודה עצמה דאי לא הויא מחשבה הויא הזריקה מעלייתא ומשתריא בשר באכילה יצא זה שנתן למטה למעלה שאין פיגולו גרם לו ואפילו לא הויא המחשבה לא הויא זה זריקה מעלייתא דהא לא שרייא בשר באכילה אבל אם שחט חטאת שלא לשמה או במחשבת חוץ למקומו והדם קיבל או זרק חוץ לזמנו סד"א ליהוי פיגול ובכרת דכיון דבאותה עבודה דפיגול ליכא מחשבה אחרת קמ"ל לא יחשב אי נמי הימא הני מילי כי נפסל תחלה לא הדר תו מיקבע בפיגול בעבודה שאחריה אבל כי נקבע בפיגול בעבודה כה] אחת ובעבודה שניה שאחריה חשב שלא במקומו לא פקע שם כרת מיניה קמ"ל לא יחשב וקשה לר' יהודה דאזיל בתר מחשבה שקדמה כדתנן בפירקין כו] ולאלתר דכשר במסקנא אתיא כרבי יהודה דסבר שלא במקומו כמקומו דמי ותימה כיון דמחשבה כמעשה לרבי יהודה *א"כ לאלתר כשר היינו בעלים נתכפרו אבל בשר פסול כדאמר שמואל לעיל וא"כ חזר וחישב חוץ לזמנו בעבודה שניה אמאי פיגול להתחייב כרת הא זריקה דלא שריא בשר באכילה לא מייתי לידי פיגול כמו בסיפא למחר פסול ולא פיגול מהאי טעמא ונראה כז]דר' יהודה לא עביד מחשבה כמעשה אלא היכא דבמעשה פסול גמור ולא נתכפרו בעלים ואם כן לאלתר כשר הייט כשר גמור ושריא בשר באכילה דאי לאו הכי ליפלוג בניתנין למעלה למטה שיהא פסול בשר באכילה כמו במעשה · ברו"ך ע"כ: **אלא** דבר אחר גרם לו · והקשה ה"ר חיים מידי דבר אחר כתיב כדאמר בבבא קמא (דף כה·) מי שקרויו גרם לו יצא זה שאין קרויו גרם לו אלא דבר אחר גרם לו ופריך מידי דבר אחר כתיב וי"ל דסמיך אקרא דלא יחשב לא יערב בו מחשבות אחרות אע"ג דצריכי תרווייהו מ"מ סברא הוא שדבר אחר *יגרום לו כח] [פיסול להפקיע מידי פיגול] כיון דאשכחן מחשבות שמוציאים זו את זו אי נמי קרא יתירא קדרים הכא והא דאמר פרק גיד הנשה (חולין קא·) מי שגידו אסור ובשרו מותר יצא זה שגידו ובשרו אסור לא דמיא להכא: **וריש** לקיש אמר כו' · אע"ג דלריש לקיש צריכי לשנויי לדרבא ובפ"ק דמנחות (דף ה:) משמע דלא סבר ליה כוותיה בדבר הראוי לעבודה מ"מ בהאך סבר ליה כוותיה שפיר: לאו

קה א מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הלכה ס :

קו ב ג מיי' שם הל' ו

ג"ל ספי

צ"א מברייתא נ"ק

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בשלמא וכו' וכדאמרן זריקה דלא שריא :

ומהניא נ"ק

צ"א באכילה ומי שפיגולו כו' כל"ל והשאר נמחק נ"ק

יש מהפכים הגירסא מר"י לר"ש ורש"ק מקיים הגירסא

[לקמן לו:]

צ"א אלא לאו דלאו כמקומו כו'

[לקמן לה:]

שיטה מקובצת

א] הא א"ל דכתיב : ב] אי הכי איפסולי כו' · תימה מאי אמרת בשלמא איכא הכא הא אפילו אי אמרינן לאו כמקומו דמי קשיא אמאי למחר פסול אי לאו משום מחשבת הינוח ותירץ השר מקוצי דה"ק אי אמרת בשלמא לאו כמקומו דמי ניחא דלמחר פסול משום מחשבת הינוח משום דליכא אכילת מזבח אבל השתא דאמרינן כמקומו דמי הוי שפיר אכילת מזבח ומ"מ גלי קרא אם האכל יאכל דליכא פיגול אם כן יש לנו לומר דמעטיה קרא לגמרי דאף מחשבת הינוח לא הוי כיון דלאו במקומו הוא דחישב ומשני דלהכי לא מהני קרא להוציאו ממחשבת הינוח' תו"ח : ג] ר"ל (אומר) [אמר לעולם] פסול ממש' כלומר הא מתני' דקתני פסול פסול לגמרי משמע אף לענין שלא נתכפרו בעלים ושלא במקומו כמקומו דמי ודרשינן שפיר כיון שהגיע דם לאויר המזבח נתכפרו הבעלים ולא קשיא מן המקרא דמשמע כמקומו דמי ובמתני' אמרינן פסול ממש דמתני' מיירי (במחשבת) [במחשבה] שנתן (במחשבת) [במחשבה] לאכול בשר חוץ לזמנו והויא מחשבה לפסול דכמקומו דמי והלכך הוי פסול לגמרי ומ"מ אין בו כרת דזריקה דלא שריא בשר באכילה לא מייתא לידי פיגול ואפ"ה פסול מידי דהוה אמחשבת הינוח כך שיטת הקונטרס והא דנקט לאכול בשר חוץ לזמנו לאו דוקא דהא אם הניח הבשר עד למחר לא מיפסלא קרבן ומחשבה בדם לא מצינן למימר דהא כיון דכמקומו דמי לא מיפסל אם הניח שאר הדם למחר ולא מצי (למינקט) מחשבת אימורין עד למחר דפסול מיהא מדרבנן הוא ואומר רבינו פרץ דאיכא לאוקמי במחשב ע"מ לשפוך שירים למחר ואע"ג דשירים לא מעכבי מ"מ איכא למימר (איכא) דגזרינן אטו להניח דם: ד] באמירה במחשבה תנן הניתנין והשאר נמחק : ה] למטה כו' עד ס"א כל הני תיובתא ושנינן כדשנינן: ו] תיובת כו' נמחק : ז] שר' יוסי אומר יאספנו ור"ש אומר לא יאספנו : ח] מהן בפיגול ומהן בשתיקה : ט] אלא ש"מ דזריקה דשריא בשר באכילה אי הוי עביד לה בזמנה מייתי לידי פיגול הס"ד : יא] כי עביד כו' ותיבות אי הוה ל"ש ונמחק : יב] ולא קשיא ק"א : יג] כשנתן שלא במקומו כו' בנתן הניתנין למעלה למטה במחשבת : יד] דאותבינן לעיל : טו] וכדאמרן דכיון : טז] והאי דתני פסול : יז] לאשמועינן דאע"ג : יח] יאסף מן המזבח : יט] לא יאספנו דכיון : כ] למימר קמן הז"ד ומה"ד אלא שר' יוסי אומר יאספנו ור"ש אומר לא יאספנו ותיבות ור"ש אומר כו' נמחק : כא] לית בברייתא דהכא : כב] לו לשון הר"פ וי"ל דאילא כתיב לא יחשב [הוא] במחשבה בעלמא לא יאי כתיב לא יחשב הו' אכ) דוקא התם [הוא דאינו פסול] לגמרי [שפיר] מכפר אבל הכא דפסול לגמרי (שיכפר) אימא לא [יכפר] קמ"ל : כג] מחמת גריעות הזריקה ולא מחמת גריעות ההקטרה : כד] דמי שפיגולו : כה] בעבודה ראשונה ובעבודה : כו] כדתנן בפרקין הס"ד ומה"ד לאלתר כשר והוא דבור בפני עצמו ושייך לדף כו ע"ב : כז] תראה לי : כח] לא פיסול להפקיע מידי פיגול ואין זה אלא גילוי מילתא בעלמא דכיון דאשכחן :

א) אולי צ"ל ולא מצי למנקט כך במחשב באימורין דהא כרת האימורין עד למחר פסול דרבנן מיהא הוי ואף' כיעב בתוספות לקמן (דף לו) ד"ה שאכלבו · ב) אולי צ"ל דוקא התם דפסיל לגמרי בשיר מוציא מידי פיגול אבל הכא דאינו פסיל לגמרי דהא עכשר חומא דאינו מוציא מידי פיגול קמ"ל :

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ג מהל' פסה"מ הלכה ו:
ב מיי' שם הל' ז:
ג ד מיי' שם הלכה יח:
ה מיי' פי"ד מהל' פסה"מ הלכה י:
ו ז מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה א ופט"ז הל' א:
ח מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הלכה ו:
ט מיי' פי"ד מהל' פסה"מ הלכה ז:

ומשנתינו כדברי האומר לא יאספנו ורב חסדא אמר אבימי הכל מודין בניתנין למטה שנתנן למעלה שלא יאספנו וכל שכן בניתנין למעלה שנתנן למטה הואיל ודמים העליונים למטה הן באין לא נחלקו אלא בניתנין לפנים שנתנן בחוץ *בח"ץ שנתנן לפנים שר' יוסי אומר יאספנו ור"ש אומר לא יאספנו אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא *רבי יהודה אומר °זאת היא העולה הרי אלו *מיעוטין [א]פרט לנשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים אם עלתה תרד ר"ש אומר עולה אין לי אלא עולה כשרה מנין לרבות שנשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה ח"ץ לקלעים והלן והיוצא והטמא ושנשחט ח"ץ לזמנו ות"ץ למקומו ושקיבלו פסולין וזרקו את דמה והניתנין למעלה שנתנן למטה והניתנין למטה שנתנן למעלה והניתנין בפנים שנתנן בחוץ והניתנין בחוץ שנתנן בפנים והפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן מנין ת"ל תורת העולה ריבה תורה אחת לכל העולין שאם עלו לא ירדו יכול שאני מרבה אף הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן והמחיר והכלאים והטריפה ויוצא דופן ת"ל זאת ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו א] *מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקודש ומוציא אני את אלו שלא היה פסולן בקודש קתני מיהא הניתנין למטה שנתנן למעלה ולמעלה שנתנן למטה ולא פליג רבי יהודה מ"ט לאו משום דקלטיה מזבח ושמע מינה לא יאספנו א"ר ג] *אליעזר מזבח הפנימי מקדש פסולין מאי קמ"ל תנינא הניתנין בפנים כו' אי מהתם הוה אמינא ה"מ דם דחזי ליה אבל קומץ דלא חזי ליה אימא לא קמ"ל מיתיבי קטרת זרה שעלה לגבי מזבח תרד שאין לך מקדש פסולין אלא מזבח החיצון בראוי לו חיצון אין פנימי לא תריץ הכי קטרת זרה שעלתה למזבח החיצון תרד שאין מזבח החיצון מקדש פסולין אלא הראוי לו והפנימי בין ראוי לו בין שאין ראוי לו מאי טעמא האי רצפה ג] והאי כלי שרת:

מתני' השוחט את הזבח לזרוק דמו בחוץ או מקצת דמו בחוץ להקטיר אימוריו בחוץ או מקצת אימוריו בחוץ לאכול בשרו בחוץ או כזית מבשרו בחוץ או לאכול כזית מעור האליה בחוץ פסול ואין בו כרת לזרוק דמו למחר מקצת דמו למחר להקטיר אימוריו למחר או מקצת אימוריו למחר לאכול בשרו למחר או כזית מבשרו למחר או לאכול כזית מעור האליה למחר פיגול וחייבין עליו כרת:

גמ' סברוה עור אליה כאליה

תורה אור

ויקרא ו

לאו משום דקלטיה מזבח וש"מ לא יאספנו · פי' בקונטרס יד] והא ליכא למימר משום דסבר שלא במקומו כמקומו דמי ומשום דכיפרה הוא דהא דומיא דשאר זריקות פסולות קתני לה וקשה דהא בסוף כל הפסולין (לקמן נו.) מסקינן דר' יהודה אית ליה שלא במקומו כמקומו דמי טו] ונראה לפרש דהאי דקא"ר יהודה כמקומו דמי לא לענין דנהכפר אלא לענין מחשבה דווקא הוי כמקומו דכיון דמהגיא הזריקה לענין דאם עלו לא ירדו מהגיא נמי שלא לפסול במחשבה ולכך טז] מיד לאחר כשר ומיהו קשה דא"כ בתר דשני כמקומו דמי מאי קפריך התם מחישב ליתן הניתנין בתוך בפנים ובפנים בחוץ הא התם נמי קלטי' מזבח דאם עלו לא ירדו וה"ר יוסף מפרש דהכי מייתי סייעתא מ"ט לאו משום דקלטיה מזבח דאפי' בפנים וחוץ קאמר רבי יהודה דקלטיה מזבח אע"ג דפני' ודהוו לכ"ע לאו כמקומו ואפי' הכי קאמר רבי יהודה דקלטיה מזבח לענין דאם עלו לא ירדו הכי נמי קלטיה מזבח לענין דלא יאספנו ומיהו לא יתכן פי' זה למאי דפריש' לעיל דמאן דאית ליה כמקומו דמי אפי' בפנים וחוץ קאמר מדפריך לר' יוחנן ואי שלא במקומו לאו כמקומו להוי כנשפך מן הכלי ויאספנו ולבמ"ל ולריש לקיש לא פריך (תוספות) ורבי חיים בה"ר מרדכי מפ' דמזבח יז] מיתנו בחוץ שנתנו בפניסולכולי עלמא לאו כמקומו דמי ואין זריקתו כלום לפי שנפסל מקודם שנכנס להיכל וכיו דאין תקנה באסיפה לפי שנפסל קודם הזריקה כ"ש דאיכא לן למימר דהוי כנשפך הדם מן הכוס על הרצפה דאמר ר' יהודה תרד דכל זבח שלא נזרק כלל אם עלו אימורין ירדו לר' יהודה ואפי' הכי אמר דקלטיה המזבח לזריקתו ואמרינן לא ירדו ה"ה בניתנין למטה למעלה דאמר ר' יוחנן דלא כמקומו דמי ולא כיפר כלל דניהא דמהגיא הזריקה וקלטיה מזבח שלא יאספנו עוד להועיל זריקה אחרת · בהו"ך ע"כ:

האי רצפה והאי כלי שרת · ועדיף יח] מכלי שרת דלא מקדשי פסולין ליקרב ומזבח מקדש:

דטעמא ד] דר' יוסי משום דס"ל דשלא במקומו כמקומו דמי דאם כן אדמיפלגי באסיפה ניפלגי בכפרה ונימא רבי יוסי כיפר ור' שמעון לא כיפר אלא לרבי יוסי נמי לאו כמקומו דמי ואפ"ה לא יאספנו ומשנתינו כדברי האומר לא יאספנו ומשום הכי תנא פסול במתני'": ורב חסדא אמר אבימי הכל מודים · ר' יוסי ור"ש: בניתנין למטה שנתנן למעלה שלא יאספנו · דהואיל וניתן במזבח הראוי לו לא הוי כנשפך על הרצפה דקלטיה מזבח לאפוקי מכלל זריקה במקום אחר: וכל שכן בניתנין למעלה שנתנן למטה · דקרובה היא למתנה גמורה שהרי דמים העליונים למטה הן שותתין ויורדין הלכך האי דם סופו לירד למטה היה ראוי וכי יהביה למטה *קלטיה מזבח מלאוספו ולחזור וליתנו למעלה: שרבי יוסי אומר יאספנו · דכיון דלמזבח זה לא היה ראוי לא קלטיה כלל: ורבי שמעון אומר לא יאספנו · שהרי לשם מזבח היה ראוי והרי בא לשום מזבח: אף אנן נמי תנינא · דאיתיה לדר' יוחנן דאמר דאיכא דאית ליה לא יאספנו ואע"ג דשלא במקומו לאו כמקומו דמי לענין כפרה לענין אסיפה ה] מיהא קלטיה מזבח: זאת היא העולה · הרי אלו ג' מעוטין לפי שבא המקרא הזה ללמדנו על הפסולין ו] למזבח שעלו דלא ירדו דילפינן מעולה על מוקדה על המזבח כל הלילה מה עולה על מוקדה תהא שם כל הלילה לפיכך מיעט לך בו ג' ז] [מעוטין למעט בו ג'] פסולין: זאת · היא מיעוטא זאת ולא אחרת היא הוי מיעוטא ה"א דהעולה הוי מיעוטא כלומר העולה המיוחדת ולא שלן: פרט לנשפך דמה ולשנשחטה בלילה ושיצא דמה · אבל שאר פסולין אם עלו לא ירדו ולקמן בפרק המזבח מקדש (דף פד:) מפרש טעמא דרבי יהודה דמרבי שאר פסולין ומפיק הנך: אין לי אלא עולה כשרה · תהא על מוקדה כל הלילה עד הבקר: והלן · שלן בשרה חוץ למזבח: והיוצא · שיצא בשרה: והטמא ושנשחט · ע"מ להקטיר חוץ לזמנו כו': מנין · שכיון שעלו לא ירדו: רובע ונרבע · על פי עד אחד שמותר להדיוט ואסור לגבוה ונפקא לן מקראי במסכת תמורה בפ' כל האסורין (דף כח·): וכן מוקצה ונעבד וטריפה · מוקצה שהקצהו לתקרובת עבודת כוכבים: נעבד · שהשתחוה לבהמה: כלאים · שור או כשב פרט לכלאים כי יולד פרט ליוצא דופן (חולין דף לח:): מאי ראית · אחר שריבה הכתוב ומיעט ולא פירש לך הכתוב מה ריבה ומה מיעט: אמרת ומעלמך מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש משבאו לעזרה נפסלו:

קתני מיהא כו' · ולא פליג רבי יהודה לשוינהו כנשפך על הרצפה ונימא ירדו כדאמר ר' יהודה פרט לנשפך דמה ואלמא לאו כנשפך דמה קחשיב ליה: מאי טעמא לאו משום דקלטיה מזבח · לקדושי ושמע מינה לענין אסיפה לא יאספנו והא ליכא למימר משום דקסבר שלא במקומו כמקומו דמי ומשום דכיפרה הוא דהא דומיא דשאר זריקות פסולות קתני ליה ומדרבי שמעון הייט טעמא דלא מייתי ליה ח] דאיכא למימר טעמא דרבי שמעון משום התורת העולה ריבה ואפילו נשפך דמה נמי קאמר דלא ירדו: מקדש פסולין · שאם עלו לא ירדו ואף על גב דלא כתיב קרא אלא בחיצון: תנינא הניתנין בחוץ שנתנן בפנים לא ירדו · אבריהם ממזבח ולא פליג ר' יהודה מאי לאו דקלטיה פנימי לדם זה ט] שניתנו עליו ואע"פ שנפסל בכניסתו להיכל משום וכל חטאת אשר יובא מדמה (ויקרא ו) א)הוה ליה כנשפך דמה: הני מילי דם · י] שפסול הוא דמקדש הואיל וחזי ליה דם בעלמא כגון דמים הפנימיים: אבל קומץ דלא חזי יא] כלל · דכתיב (שמות ל) לא תעלו עליו קטרת זרה ועולה ומנחה אימא אם עלה עליו ירד קמ"ל: קטרת זרה · קטרת נדבה שלא התיר הכתוב אלא קטרת של ציבור שחרית וערבית: שעלתה לגבי מזבח קסלקא דעתך דבמזבח הקטרת קאי: בראוי לו · לאפוקי קמצים שלא קידשו בכלי הכי מפרש לקמן בפרק המזבח (דף פו:): האי רצפה · יב] בבנין אבנים שלא נמשח לפיכך אין קדושתו בזה חמורה: והאי כלי שרת · ונמשח עם המשכן: **מתני'** את הזבח · שלמים או שאר הנאכלין: פסול ואין בו כרת · והאוכלו ואפילו בתוך אין ענוש כרת: לאכול את בשרו למחר · ליכא לאוקומה בשלמים אלא בתודה יג] וחטאת ואשם דאילו בשלמים מחר זמנו הוא אבל לזרוק דמו או להקטיר אימוריו אפילו בשלמים יאי לנותר חוץ לזמנו: פיגול וחייבין עליו כרת · האוכלו אפילו בזמנו ענוש כרת ובגמרא יליף לה: **גמ'** כאליה

א) נ"א לא הוה ·

שיטה מקובצת

א] אלו אחר שריבה הכתוב ומיעט אמרת מרבה אני את פ' ומוציא אני את אלו …

באליה דמי והא קא מחשב מאכילת מזבח לאדם אמר שמואל א] הא מני *ר' אליעזר היא דאמר מחשבין מאכילת מזבח לאכילת אדם ומאכילת אדם לאכילת מזבח *דתנן השוחט את הזבח לאכול דבר שאין דרכו לאכול להקטיר דבר שאין דרכו להקטיר כשר ור"א פוסל במאי אוקימתא כר"א אימא סיפא *זה הכלל כל השוחט והמקבל והמוליך והזורק לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר דבר שדרכו לאכול אין שאין דרכו לאכול לא אתאן לרבנן רישא ר' אליעזר וסיפא רבנן אמר ליה אין ב] רב הונא אמר עור אליה לאו כאליה דמי אמר ג] רבא מ"ט דרב הונא °חלבו האליה ולא עור האליה רב חסדא אמר לעולם עור האליה כאלית דמי והכא במאי עסקינן באליה של גדי כולהו כשמואל לא אמרי רישא ר"א וסיפא רבנן לא מוקמי כרב הונא לא אמרי עור אליה כאליה דמי קא משמע להו כרב חסדא מאי טעמא לא אמרי מאי קמ"ל עור אליה כאליה דמי ד] תנינא *ואלו שעורותיהן כבשרן *עור שתחת האליה ורב חסדא איצטריך סד"א ה"מ לענין טומאה דרכיך מצטרף אבל הכא אימא °למשחה *לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין ולא עבידי מלכים דאכלי הכי אימא לא קמ"ל מיתיבי *השוחט את העולה להקטיר כזית מעור שתחת האליה חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת אלעזר בן יהודה איש אבלי' אומר משום רבי יעקב וכן היה רבי שמעון בן יהודה איש כפר עיכוס אומר משום ר' שמעון אחד עור בית הפרסות בהמה דקה ואחד עור הראש של עגל הרך ואחד עור שתחת האליה וכל שמנו חכמים גבי טומאה ואלו שעורותיהן כבשרן להביא עור של בית הבושת חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת עולה אין אבל זבח לא בשלמא לרב הונא היינו דקתני עולה אלא לרב חסדא מאי איריא דתני עולה ליתני זבח אמר לך רב חסדא איבעית אימא באליה של גדי ואיבעית אימא תני זבח: פסול ואין בו כרת כו': מנה"מ אמר שמואל תרי קראי כתיבי מאי היא אמר רבה °שלישי *זהו חוץ לזמנו פיגול זהו חוץ למקומו והנפש האוכלת ממנו אחד ולא שנים ה] זהו חוץ לזמנו ולמעוטי חוץ למקומו ואימא והנפש האוכלת ממנו זהו חוץ למקומו ולמעוטי חוץ לזמנו מסתברא חוץ לזמנו עדיף דפתח ביה אדרבה חוץ למקומו עדיף דסמיך ליה אלא אמר אביי כי אתא רב יצחק בר אבדימי ו] *[אמר רב] סמיך אדתני תנא כשהוא אומר שלישי בפרשת קדושים תהיו שאין ת"ל שהרי כבר נאמר °ואם האכל יאכל מבשר זבח (א) ז] השלמים ביום השלישי אם

רש"י

באליה דמי. ואפילו לענין הקטרה ובשלמי כבש שאלייתו קריבה נמי העור ח] קרב כי היכי דלענין אכילה חשיב ליה בשר לענין מצות הקטרתו נמי בשר הוא וקתני מתני' דכי שחיט שלמים לאכול עור האליה בחוץ או למחר הויא מחשבה ואע"ג דחשב מאכילת מזבח לאדם: רבי אליעזר היא. לקמן בפ' כל הפסולים (דף לה.): לאכול דבר שאין דרכו לאכול. כגון אימורים או חוץ לזמנו או חוץ למקומו: ולהקטיר. חוץ לזמנו או חוץ למקומו: דבר שאין דרכו להקטיר. כגון בשר: לאכול דבר שדרכו לאכול. בשר: שדרכו להקטיר. אימורין אבל אם חישב להקטיר בשר למחר או לאכול אימורין למחר כשר שאין מחשבין מאכילת אדם למזבח ומאכילת מזבח לאדם: לאו כאליה דמי. לענין מצות הקטרתו הוא דמעטיה קרא כדמפרש *רבה חלבו האליה תמימה גבי הקטרת אליה כתיב ופרים בהדיא חלב ולא עור: והכא במאי עסקינן. מתני' דחשיב ליה אכילת אדם באליה של גדי שאינה קריבה כדאמרן בפ"ק (לעיל דף ט.) לימד על העז שאינה טעונה אליה: מאי קמ"ל. תנא דמתני' אי באליה של גדי קאי אי אמרת בשלמא בשל כבש קמ"ל לשמואל דמחשבין מאכילת אדם ט] למזבח ומאכילת מזבח לאכילת אדם כרבי אליעזר ולרב הונא דמוקי לה כרבנן אשמעינן תנא דידן דעור אליה לאו כאליה דמי להקטירו אלא לרב חסדא למה לי למתנייה אי לאשמועינן דעור אליה לענין אכילת אדם כאליה דמי וכי חשיב עליה לאוכלו למחר כאילו חישב על כזית מבשרו הואיל ורכיך וחזי לאכילה: תנינא. בשחיטת חולין: ואלו שעורותיהן כבשרן. לטמא טומאת נבילות וקחשיב עור האליה: מצטרף. לטמא טומאת אוכלין בכביצה או טומאת נבילות בכזית: אבל הכא. לענין קדשים כתיב גבי מתנות כהונה לכל קדשי בני ישראל לך נתתים למשחה (במדבר יח) והיינו לגדולה כדמתרגמינן לרבו ללמד שיהו אוכלין אותן דרך אכילת מלכים המשוחים ולא עבידי מלכים דאכלי עור הימא לא תהא מחשבה י]: עגל הרך. מפרש בהעור והרוטב כל שנתו: להביא עור בית הבושת. של נקבה וזה לבדו יש לך להביא עוד אלא קדשים מכל השנויים שם: יא] עור בית הפרסות. מן הארכובה ולמטה: חוץ למקומו. אם שחט ע"מ לאכול מאלו חוץ למקומו: עולה אין. גבי עולה הוא דתנא מחשבת הקטרת עור יב] אליה דפסלה: אבל זבח. סתמא לא קתני שמע מינה אין מחשבת הקטרה מועלת בעור האליה בשאר זבחים: לרב הונא. דאמר בהדיא מעטיה קרא גבי אליה דלהוי אימורין אבל גבי עולה לא אימעיט דכתיב הנתחים ועור האליה בשר הוא: אלא לרב חסדא. דאמר גבי אליית אימורין עור נמי קרב ליתני זבח סתמא: איבעית אימא. הך מתני' נמי באליה של גדי ולא מיתני ליה זבח באליה במחשבת הקטרה אלא במחשבת אכילת אדם כי מתני': מנהני מילי. דמחשבת יג] *חוץ לזמנו וחוץ למקומו פוסלת וענוש כרת באכילה ואת שחישב עליו חוץ לזמנו תרי קראי כתיבי. חד חוץ לזמנו וחד חוץ למקומו: שלישי. אם האכל יאכל מבשר זבח (ב) יד] השלמים ביום השלישי (ויקרא ז) ומוקי' ליה תנא לקמן במחשב בשעת עבודה לאכול מזבחו ביום השלישי הכתוב מדבר: זה חוץ לזמנו. דשלישי חוץ לזמן אכילת שלמים הוא: פגול. דכתיב בסיפיה דקרא פגול יהיה קרא יתירא הוא לרבות חוץ למקומו ומסתברא דאמחשבת חוץ למקומו מוקמינן לה ולא אמחשבת שאר פסלות כגון לשפוך דמו טו] [על הרצפה או] ע"מ לערבו בדם הפסולין דדמי לחוץ לזמנו קמרבי בהאי קרא וחוץ למקומו לאכילה דמי לחוץ לזמן: ממנו. משמע דלא קאי אתרוייהו אלא אחד מינייהו דאחד משמע ולא שנים מדלא כתיב האוכלת ולשתוק טז]: למעוטי. דממנו מיעוטא הוא: עדיף. לאוקומי כרת עליה: דסמיך ליה. דהאי ממנו סמוך לפגול יהיה דמרבינן ביה חוץ למקומו: כשהוא אומר שלישי. בפרשת קדושים תהיו קרא זוטא ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה (ויקרא יט): תנהו לחוץ למקומו. דבאוכל ממש ביום השלישי ליכא לאוקמא דהא כתיב לא ירצה ואמרינן לקמן (דף כט.) וכי אחר שהוכשר יחזור ויפסל אלא על כרחך במחשב בשעת עבודה ע"מ כן קאמר: אם

תוספות

אמר שמואל הא מני ר' אליעזר היא. וסבר לה כההיא תנא דאמר בריש הקומץ רבה (מנחות דף יז.) דלר' אליעזר הוי בכרת ולא סבר לה כרבי ירמיה דמוקי בסוף פירקין (דף לא:) סיפא כרבי אליעזר דלא תיקשי רישא וסיפא כר' אליעזר ומליעתא כרבנן וא"ת לרבי אליעזר מאי איריא עור האליה אפילו אליה נמי ואי לאשמועינן יז] עור האליה כבשר תנינא ואלו שעורותיהן כבשרן כדפריך בסמוך וי"ל כיון דעיקרא אתא לאשמועינן כר' אליעזר אין לחוש אי אגב אורחיה אשמועינן דעור כבשר אע"ג דתנינא יח] דאשכחן במתניתא קמייתא דברכות (דף ב.) דפריך וליתני לאת הכוכבים ומשני מילתא אגב אורחיה קמ"ל דכפרה לא מעכבא אע"ג דתנינא במסכת נגעים (פי"ד מ"ג) העריב שמשו אוכל בתרומה הביא כפרתו אוכל בקדשים*:

תנינא אלו שעורותיהן כבשרן. הקשה ה"ר יעקב מאורליינש מוכא קמ"ל דבפ' העור והרוטב (חולין דף קכב:) אמרינן אל תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה גבי עור הראש של עגל הרך דפליגי רבנן משום דסופו *להקשות ועור האליה הוי לכ"ע כבשר ועוד קשה היכי דייק מעור הראש דיחידאה היא מברייתא דאלעזר בן יהודה יט] *הא פשיטא לן מדפריך תנינא הא *קחשיב עור האליה דהוי לכולי עלמא כבשר:

להביא עור של בית הבושת. פי' בקונטרס וזה לבדו יש לך עוד להביא אלא קדשים מכל השנויים שם ותימה הא איכא נמי עור השליל ופי' בקונטרס בחולין (דף עו.) דלא חשיב שליל משום דאינו נוהג בעולה ותימה והרי כ] בית הבושת דאין נוהג בעולה ונראה דלא קתני שליל משום דאמר פרק כל הפסולין (לקמן דף לה.) דפיגל בשליל לא נתפגל הזבח כא] ולא קאמר להביא כב] אלא *דבר שאינו לגמרי בעולה ומשום דמיירי ברייתא בעולה לא תנא בית הבושת בהדיא וקאמר להביא*:

בשלמא לרב הונא היינו דקתני עולה. תימה דבתוספתא קתני זבח וי"ל דרב הונא הוה מוקי לה כרבי אליעזר דאמר מחשבין מאכילת מזבח לאדם:

אלא לרב חסדא מאי איריא דקתני עולה ליתני זבח. לשמואל לא מקשה כג] למה לי למיתני עולה ליתני זבח דאי תני זבח הוה מוקמינן ליה כרבי אליעזר:

שיטה מקובצת

א] הא מני ר' אליעזר היא. וא"ת א"כ מאי איריא עור האליה אפי' האליה עצמה נמי ואי לאשמועינן דעור האליה כאליה דמי תנינא ואלו שעורותיהן כבשרן כדפריך בסמוך ונראה לפרש הוא"ל דעיקר בבא אתא לאשמועינן כר"א אגב אורחיה אשמועינן דעור האליה כאליה דמי אע"ג דשמעינן לה במקום אחר. תו"ח: ב] אין רישא ר' אליעזר וסיפא רבנן: ג] אמר רבה: ד] תנינא ואלו שעורותיהן כבשרן. הקשה הר"ר יעקב מאורליינש מאי מייתא מאותה משנה הא אמרינן בחולין אל תקניטני בלשון יחיד (שונה) אני [שונה] אותה וי"ל דהא דקאמר התם דהוי כיחידאה קאי על עור הראש של עגל הרך דפליגי רבנן עליה משום שסופה להקשות אבל עור האליה לכ"ע הוי כבשר. תו"ח: ה] שנים איזה וזה: ו] אבדימי אמר רבה: ז] זבח שלמיו: ח] העור נמי קרב: ט] ע"ה האכילת מזבח ומאכילת: י] מחשבה הס"ד ומה"ד עור בית הפרסות בהמה דקה מן הארכובה ולמטה הס"ד ומה"ד עגל הרך: יא] ד"ה עור בית כו' ולמטה נמחק: יב] עור האליה: יג] דמחשבת ס"א [חוץ לזמנו] פוסלת וענוש כרת באכילתו ואת שחייב עליו חוץ למקומו פוסלת ואין בו כרת. ע גירסת הר"פ ברש"י שלו: יד] זבח שלמיו: טו] דמו על הריצפה או ע"מ כו' הפסולין דמסברא דומיא דשלישי דהיינו חוץ לזמנו: טז] ולשתוק ולמעוטי אתא והד"א: יז] לאשמועינן דעור: יח] והגינא כראשכחן בריש יבמות ובשמעתא קמייתא: יט] תיבות הא פשיטא לן מדפריך תנינא נמחק: כ] והרי חשיב בית: כא] הזבח והוא"ל ולא הוי פיגול לגמרי כשלמים שיריה אבל בית הבושת דינו מביא בשלמים דאם נתפגל בית הבושת נתפגל הזבח. מהר"פ: כב] להביא א) דבר שאינו לגמרי בשלמים ומשום דמיירי בעולה: כג] מקשה דלמה לי:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מבשר זבח שלמיו ביום השלישי: (ב) רש"י ד"ה שלישי וכו' זבח שלמיו ביום:

א) אולי צ"ל להביא אלא דבר שבוא פיגול לגמרי כשלמים וט' וכ"ס הג"ה.

קטו א ב מיי' פי"ג מהלכות פסה"מ הל' ג סמג לאוין שלז :

קטז ג מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הלכה טז :

קיז ד מיי' פי"ג מהל' פסה"מ הלכה ג :

אם אינו ענין לחוץ לזמנו תנהו לענין חוץ למקומו ומיעט רחמנא גבי נותר °ואוכליו עונו ישא למעוטי חוץ למקומו ואימא ואוכליו עונו ישא זהו חוץ למקומו א] ולמעוטי נותר מכרת ב] מסתברא נותר הוה ליה לאוקמי בכרת למגמר עון עון לחוץ לזמנו דדמי ליה בז"ב אדרבה חוץ למקומו הוה ליה לאוקמי בכרת למגמר עון עון לחוץ לזמנו דדמי ליה במקד"ש אלא אמר רבי יוחנן *תני זבדי בר לוי אתיא קודש קודש כתיב הכא (א) °את קדש ה' חילל ונכרתה וכתיב התם °ושרפת את הנותר באש ג] וגו' מה להלן נותר אף כאן נותר ומיעט רחמנא גבי נותר ואוכליו עונו ישא למעוטי חוץ למקומו מכרת ומאי חזית דקרא אריכא בחוץ לזמנו ושלישי דפרשת קדושים תהיו חוץ למקומו איפוך אנא מסתברא אריכא בחוץ לזמנו דגמר עון עון מנותר דדמי ליה בז"ב אדרבה אריכא בחוץ למקומו ושלישי דקדושים תהיו בחוץ לזמנו משום דדמי ליה סמכיה וקא ממעט ליה אלא אמר רבא ד] כולהו מקרא אריכא אתיין דכתיב °האכל יאכל **בשתי אכילות הכתוב מדבר אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח מבשר זבח שלמיו *מה שלמים מפגלין ומתפגלין אף כל מפגלין ומתפגלין בשלישי זה חוץ לזמנו לא ירצה *כהרצאת כשר כן הרצאת פסול ומה הרצאת כשר עד שיקריבו כל מתיריו גאף הרצאת פסול עד שיקריבו כל מתיריו המקריב בהקרבה הוא נפסל דואינו נפסל בשלישי אותו בזבח הכתוב מדבר ואינו מדבר ה] בכהן לא יחשב

לא

ויקרא יט | שם | שמות כט | ויקרא ז

רש"י

אם אינו ענין לענין מחשבת חוץ לזמנו תנהו לענין חוץ למקומו. ופיגול דקרא אריכא דנו את אהרן לא תידרשיה לחוץ למקומו אלא כוליה קרא בחוץ לזמנו הלכך ממעט אחוץ לזמנו קאי וכ"ת הכא נמי כרת כתיב דסמיך ליה ואוכליו עונו ישא וגו' ההוא בנותר ממש מיתוקם כדמפרש ואזיל וכדי שלא תאמר שניהם במשמע מיעט רחמנא ואוכליו דהיינו מיעוטא מדלא כתיב והאוכל למעוטי חוץ למקומו דלעיל מיניה: ואימא ואוכליו עונו ישא אחוץ למקומו. דסליק מיניה קאי וכדי שלא תאמר אין מקרא יוצא מידי פשוטו ואף נותר במשמע ונהי דבלא ירצה ליתא אבל בכרת איתיה להכי מיעט ואוכליו דמשמע אחד ולא שנים למעט נותר מכרת: ה"ג מסתברא נותר אית לך לאוקומי בכרת למיגמר עון עון לחוץ לזמנו ו] דדמי ליה בז"ב אדרבה חוץ למקומו הוה ליה לאוקומי בכרת ז] דמיגמר עון עון לחוץ לזמנו דדמי ליה במקד"ש. והכי פירושא נותר הוה ליה לאוקומי בכרת ח] דמיגמר עון עון כו' שמלמד כרת על חוץ לזמנו שאין כרת מפורש בו אלא נשיאות עון אמורה בו ולימד מכאן בגזירה שוה דהכא כתיב נשיאות עון ומפרש כרת הלכך אי מוקמת ליה להאי ט] בנותר איכא למילפיה לג"ש שפיר דדמו אהדדי בשני דברים הללו שניהן נפסלים בזמן זה בזמן ממש וזה במחשבת זמן ושניהם נוהגים בבמה כדתנן בפרק בתרא י](לקמן דף קיג.) דכי פרכת ונילף עון עון מטומאת בשר דכתיב ונשא אהרן את עון הקדשים מה להלן לאו ולא כרת אף כאן לאו ולא כרת אמרינן מנותר הוה ליה למילף יא] דדמי ליה בז"ב אבל אי מוקמת ליה להאי כרת בחוץ למקומו כי גמרת ליה חוץ לזמנו מיניה בג"ש ופרכינן ליה ונילף עון עון מטומאה ליכא לתרוצי מחוץ למקומו הוה ליה למילף דדמי ליה בז"ב דהא אין פסולו בזמן ואינו נוהג בבמת יחיד שאין שם מחיצות יב]: במקד"ש. מ' מחשבה ק' קלת ד' דם ש' שלישי חוץ לזמנו וחוץ למקומו שניהם פסולין במחשבה ואם חישב במקצתו נפסל כולו ושניהם נפסלין בעבודת הדם ובשניהם נאמר שלישי לאפוקי טומאה דאינה פסול מחשבה ואם נטמא מקצתו לא נטמא כולו וישנה לאחר זריקת דמים ולא נאמר בו שלישי יתירא אבל בחוץ לזמנו וחוץ למקומו שלישי מיותר לג"ש דלעיל דבכל חד מינייהו כתיב והנותר ביום השלישי באש ישרף וסמיך ליה ואם האכל יאכל ולא בעי למכתב שלישי: אתיא קודש קודש. דהאי ואוכליו בנותר כתיב: קרא אריכא. ואם האכל יאכל דנו את אהרן אריכא הוא: איפוך אנא. ואימא דאריכא בחוץ למקומו וכתיב ביה נשיאות עון ושלישי דקדושים תהיו חוץ לזמנו ואימעוט מכרת: מסתברא אריכא בחוץ לזמנו. דכיון דלא פריש ביה כרת בהדיא אלא בג"ש דעון עון מנותר יליף מסתברא דדמי מדדמי יליף דדמי ליה בז"ב דאי יג] מוקמן ליה בחוץ למקומו תו לא יליף כרת מנותר דלא דמי ליה במידי: אדרבה. מסתברא משום דדמי ליה חוץ לזמנו לנותר סמכיה לנותר וקא ממעט ליה מאוכליו דלא תימא משום דדמי ליה ניגמר מיניה: כולהו מקרא אריכא אתיין. זה לחיוב וזה לפטור כדיליף ליה רבה בריש שמעתין: בשתי אכילות כו'. שמחשבת שתיהן פוסלת דהא לקמן במחשבה מוקי ליה תנא ולא באוכל ביום השלישי: אחד אכילת אדם כו'. דלא שנא חישב לאכול למחר ל"ש חישב להקטיר אימורין למחר פגול: מבשר זבח שלמיו. הקיש זבחים לשלמים מה שלמים יש בהן מפגלין ויש בהם יד] מתפגלין שהדם הוא המפגל והבשר והאימורין המתפגלין: אף כל. שיש בו מפגלין ומתפגלין פיגול נוהג בו יצאו מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים שהם מתירין את עצמם ואין בהם שירים להתפגל מחמת עבודות מתיריהם שאין פיגול נוהג בהן: לא ירצה טו] המקריב. משמע (ב) אזריקה לא תהא זריקה זו מרצה שמע מינה דעד שיזרק הדם מחשבת פיגול תלויה ועומדת נזרק הדם הוקבע הפיגול לא נזרק הדם כגון שנשפך בטל הפיגול דכתיב ביה הרצאה כדכתיב גבי כשר: מה הרצאת כשר. לא קרי ליה הרצאה אלא בזריקה שהוא סוף ארבע עבודות המתירות אף פיגול אינו קבוע עד שיזרק הדם שהיא סוף כל מתיריו: בהקרבה הוא נפסל. השתא יליף (ג) טז] (פסול) דבמחשבה הכתוב מדבר שמחשב בשעת הקרבה לאוכלו בשלישי: ואינו נפסל בשלישי. אם בהקרבה לא חישב ע"מ כן ואכל ממנו בשלישי אין הקרבן נפסל למפרע דהכי מידרש לא ירצה המקריב לא תהא זריקתו מרצה אם ע"מ כן הקריבו: אותו בזבח הוא מדבר ואינו מדבר בזובח. כלומר (ד) ושלא תאמר דהאי המקריב לאו להכי הוא דאתא אלא לומר לך שהכהן המקריבו לא יחשב עוד בכהונה ויפסל מלכהן לכך נאמר אותו הזבח בלא יחשב ואין הכהן בלא יחשב:

לא

תוספות

מסתברא נותר אית לן לאוקומי בכרת למיגמר עון עון לחוץ לזמנו דדמי ליה בז"ב. פי' בקונטרס אי מוקמת ליה להאי יז] בנותר איכא למילפיה לגזירה שוה שפיר דדמו אהדדי בשני דברים הללו ששניהם נפסלים בזמן זה בזמן ממש וזה במחשבת זמן ושניהם נוהגין בבמה כדתנן בפ' בתרא (לקמן דף קיג.) יח] וכי פרכת ונילף עון עון דטומאת בשר דכתיב ונשא אהרן את עון הקדשים מה להלן לאו ולא כרת אף כאן לאו ולא כרת אמרינן מנותר הוה ליה למילף דדמי ליה בז"ב אבל אי מוקמת להאי כרת לחוץ למקומו כי גמרת [ליה] חוץ [לזמנו] מיניה בגזירה שוה ופרכת ליה ונילף עון עון מטומאה ליכא לתרוצי מחוץ למקומו הוה ליה למילף דדמי [ליה] בז"ב דהא אין יט] נפסלים בזמן ואינו נוהג בבמת יחיד שאין שם מחיצות (עד כאן לשונו) ופירוש זה תימה גדול דמה סברא היא זו ומנין לנו דעקי קרא בנותר כדי ללמוד ממנו חוץ לזמנו מעון כ] כדי שלא נלמוד מטומאה ועוד הא לענין במה שוה נמי נותר לטומאת בשר כדאמרינן בסוף מכילתין (גם זה שם) אבל *הפיגול והנותר והטמא שוין כא] זה בזה וכן טמא ששימש ליכא למימר דהוא נמי לא הותר בבמה כדאמר לעיל מה להלך השוה שכהן שכן לא כב] הותרו בבמה ועוד כשמקשה אדרבה חוץ למקומו הוה ליה לאוקומי כו' דדמי במקד"ש בלאו כג] דומיא דמקד"ש אית לן למילף חוץ לזמנו מחוץ למקומו טפי מטומאה כדאמרינן בפ' בית שמאי (לקמן דף מה:) שכן הותר לין טהור כד] (*בקרא) חוץ לזמנו וחוץ למקומו לא הותרו מכללם ואין לין מרצה ושניהם טהורין ושניהם כה] [לא] עשה קרב כמקריב מה שאין כן בטומאה דמאי דחוץ למקומו הותר מכללו בבמה אין זה קרוי הותר כו] מכללו על כן נראה לפרש דגזירה שוה זו ניתנה בסיני למילף עון עון הנך קראי דהכא זה מזה ולכך מסתברא לן לאוקומי טפי בנותר מבחוץ למקומו משום דדמי לחוץ לזמנו בז"ב דאית לן לאוקומי קרא במילתא שיהיו דומין זה לזה מה שאנו למידין בגזירה שוה ולא משום שלא נלמוד מטומאה כדפירש כז] [רש"י] ופריך אדרבה חוץ למקומו דמי ליה במקד"ש וכי האי גוונא הויא סוגיא דלעיל בריש פירקין (דף יז.) דפסיל בתרומה מחיל עבודה דלא פסיל בתרומה לא מחיל עבודה וא"ת דמוקמינן קרא בדדמי טפי לג"ש טומאת בשר תיהוי בכרת בג"ש דעון עון וי"ל דממעט כח] ליה קרא מכרת כדאמר לקמן פרק ב"ש (דף מג:) וטומאתו עליו מי שטומאתו פורחת ממנו כט] (יוצא עליו מגופו) יצאת טומאת בשר שאין טומאה פורחת ממנו: ואיפוך אנא. תימה ל] הא כתיב קרא שלישי והא דמוקמינן ליה בחוץ למקומו בלאו אם אינו ענין לחוץ לזמנו מוקמינן ליה בחוץ למקומו א"כ קרא קמא לא] היינו קרא אריכא אית לן לאוקומי בחוץ לזמנו לב] ודוחק לומר דסבר המקשה אין מוקדם ומאוחר בתורה: מה שלמים מפגלין ומתפגלין. תימה מהיקשא דזאת התורה נפקא לן לקמן בפ' דם חטאת (דף לח.) ובמנחות פרק התודה (דף פג.) וכמה דרשות דרשינן מההוא היקשא אע"ג דנפקי מקראי אחריני:

למקום

[צ"ל הזמן]

[צ"ל בזמן קרב]

[עי' כריתות טו.]

[לעיל יג: מנחות יג. חולין פא:]

לקמן מג. מנחות טז.

[לקמן מב: מנחות טו:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' כתיב הכא כי את וכו' את הנותר באש כי קדש הוא מה להלן : (ב) רש"י ד"ה לא ירצה וכו' משמע דאזריקה קאי לא : (ג) ד"ה בהקרבה וכו' יליף דבפסול מחשבה : (ד) ד"ה אותו וכו' כלומר בלא כנ"ל ואות ו' נמחק :

שיטה מקובצת

א] ולמעוטי נותר מכרת. פ"ה דס"ד דאית ביה כרת מדכתיב [ונכרתה הנפש] והנפש ההיא גבי פיגול דנהי דע"כ לא איירי בנותר מדכתיב לא ירצה מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו והייתי אומר דהכרת קאי אנותר ולא ירצה אחוץ למקומו לכך אצטריך ואוכליו למעוטי נותר מכרת. מהר"ם : ב] מסתברא כו' פרש"י כו' ולא נהירא חדא דכל זה מבחוץ בא דאמרינן דלא תקשי מטומאה דהוי ליה לפרש בהדיא ועוד היכי מצי למילף מטומאה התם איכא פירכא דלא מצי למילף ועוד הא אמרינן לקמן הפיגול והנותר והטמא שוה בזה ובזה פי' בבמה גדולה ובבמה קטנה ונראה לפרש א) כו'. לשון הר"פ : ג] וגו' לא יאכל כי קדש הוא : ד] אלא אמר רבא כו' כל זה שהביא רבא לא אצטריך לן לבעין אלא מפרש הוא כל הפסוק : ה] מדבר בזובח ותיבת בכהן נמחק : ו] לזמנו לענוש כרת : ז] בכרת למגמר עון : ח] בכרת למגמר עון : ט] להאי כרת : י] בתרא וכ"ת למה איצטריך טעם זה דדמי ליה בז"ב איצטריך דכי מוקמת : יא] למילף מפי דדמי : יב] מחיצות ואין ראוי לומר ביה חוץ למקומו : יג] דאי מוקמת אות ן' נמחק : יד] בהם שהם מתפגלין שהדם כו' והאימורין הם המתפגלין הס"ד : טו] ירצה משמע ותיבת המקריב נמחק : טז] יליף דבפסול מחשבה : יז] להאי כרת בנותר איכא למילפא בג"ש שפיר : יח] בתרא דכי פרכת : יט] אין פסולו בזמן : כ] מעון ולא נלמוד : כא] שוין בזה ובזה וכן טמא ששימש נמי ליכא : כב] לא הותרו : כג] בלאו טעמא ותיבת דומיא נמחק : כד] טהור בזמן קי"ב ודרך ליטמא : כה] ושניהם לא : כו] הותר בבמה ותיבת מכללו נמחק : כז] כדפי' רש"י : כח] תיבת ליה נמחק : כט] תיבות יוצא עליו מגופו נמחק : ל] תימה דהא כתיב בקרא : לא] קמא דהיינו : לב] לזמנו דמסברא קרא קמא לעיל הם בחוץ לזמנו :

א) ר"ל ונראה לפרש כמו שכתבו התוס' בד"ה מסתברא ונראה לפרש דג"ש זו ניתנה וכו'.

לא יערב בו מחשבות אחרות פיגול זה חוץ למקומו יהיה מלמד שמצטרפין זה עם זה והנפש האוכלת ממנו אחד ולא שנים ואיזה זה חוץ לזמנו דגמר עון עון מנותר דדמי ליה בז"ב אמר ליה רב פפא לרבא לדידך שלישי דפרשת קדושים תהיו מאי דרשת ביה ההוא מיבעי ליה *למקום שיהא משולש בדם בבשר ובאימורין תיפוק לי מקרא קמא אם האכל יאכל מדאפקיה רחמנא בלשון שלישי אמר רב אשי אמריתה לשמעתא קמיה דרב מתנה א"ל אי מהתם הוה אמינא שלישי פרט פיגול כלל ונעשה כלל מוסף על הפרט ואיתרבו שאר מקומות קא משמע לן ת"ר °ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו אמר רבי אליעזר כוף אזנך לשמוע במחשב לאכול מזבחו ביום השלישי הכתוב מדבר או אינו אלא באוכל מזבחו ליום שלישי אמרת [א] אחר שהוא כשר יחזור ויפסל אמר לו רבי עקיבא הן מצינו בזב וזבה ושומרת יום כנגד יום שהן בחזקת טהרה וכיון שראו סתרו אף אתה אל תתמה על זה שאע"פ שהוכשר שיחזור ויפסל אמר [ב] ליה הרי הוא אומר המקריב בשעת הקרבה הוא נפסל ואינו נפסל בשלישי [ג] או אינו אומר המקריב אלא זה כהן המקריב כשהוא אומר אותו בזבח הוא מדבר ואינו מדבר בכהן *בן עזאי אומר אותו מה ת"ל לפי שנא' °לא תאחר לשלמו יכול אף מאחר נדרו בלא ירצה ת"ל אותו אותו בלא ירצה *ואין המאחר נדרו בלא ירצה אחרים אומרים לא יחשב במחשבה הוא נפסל ואינו נפסל בשלישי ובן עזאי דבזבח הכתוב מדבר ואינו [ד] בכהן מנא ליה אי בעית אימא נפקא ליה מדאחרים ואיבעית אימא מדכתיב לא [ה] *ירצו ולא ירצה זיבחא הוא ובן עזאי אותו בלא ירצה ואין מאחר נדרו בלא ירצה מהכא נפקא מדאחרים נפקא *דתניא אחרים אומרים יכול יהא בכור שעיברה שנתו כפסולי

ויקרא ז | דברים כג

רש"י

לא יערב בו מחשבות אחרות. מכאן למחשבות שמוליאות זו מזו שמחשבת פסול מוליאה מידי פיגול כדתנא מתני' כיצד לא קרב המתיר כמלותו כו': יהיה. עשאן הכתוב לחוץ למקומו ולחוץ לזמנו הויה אחת ללמד שמצטרפין חלאי שיעוריהן לפסול את הקרבן כדתנן במתני' לאכול כחלי זית בחוץ כחלי זית למחר פסול: דדמי ליה בז"ב. ולא (א) שבקיה חוץ לזמנו דדמי לנותר דאתיא ג"ש מיניה ועגמר חוץ למקומו דלא דמי לנותר במידי והא דלא שנייה רבה ברישא שמעתא הכי כי פרכינן אדרבה חוץ למקומו עדיף דסמיך ליה משום דאכתי לא קמה ליה ג"ש דתני לוי בר זבדי ו] דכרת בנותר כתיב דנימא דנשיאות עון דגבי מחשבה בדדמי לנותר משתעי הואיל ומינה גמר: שיהא משולש כו'. ולימד על מחשבת חוץ למקומו שאינה מועלת אלא או בקדשי קדשים שחישב עליהם לאוכלם חוץ לעזרה או בקדשים קלים לאוכלם חוץ לעיר פרט למחשב (ב) לאכול בהיכל דלא פסיל דבעינן ז] שחישב על מקום המשולש: בדם בבשר ואימורין. היינו חוץ לעזרה בשעת היתר הבמות לאפוקי היכל שאין בו הקטרת אימורין ולא אכילת בשר: תיפוק לי מקרא קמא. מדאפקיה רחמנא בלשון שלישי לחוץ לזמנו וכתיב בההוא קרא חוץ למקומו: שלישי פרט. מקום משולש ולא פנים: מאחר שהוכשר. בעבודת דמו ח] כתקונו: בזב וזבה. שפסקו והתחילו למנות ימי ספירן ומנו ד' או ה' ימים ואם ראו סתרו כל מניינם כדאמרינן במס' נדה (דף סז:) ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ט] בהן: ושומרת יום כנגד יום. הרואה תוך אחד עשר יום שבין נדה לנדה וטבלה למחר י] שחרית הרי היא טהורה דמקלת היום ככולו וטבילתה ביום ואם תראה היום סתרה טהרתה ואדם וכלים שנגעו בהן היום טמאין למפרע כדתנן בפ"ב דנדה (דף עב.) ושוין ברואה תוך אחד עשר יום כו' וטבלה ביום של אחריו ושמשה הרי זו תרבות רעה ומגעה ובעילתה תלויין וזו היא תלייתן אם תראה היום יהיו טמאין למפרע וחייבין בקרבן: הרי הוא אומר המקריב. (ג) בהקרבה נפסל והכי מידרש לא ירצה המקריב אין הקרבתו מרצה: אלא זה כהן המקריב. ואמר לך הכתוב שלא יהא כשר יא] לכהונה ושמע מינה תרתי שעת הקרבה ופסול (ד) יב] כהן: אותו. דא"כ ליכתוב המקריב לא יחשב השתא דכתיב אותו הזבח בלא יחשב ואין המקריב בלא יחשב: במחשבה הוא נפסל. (ה) זה מפורש מן הראשון דהמקריב לא משמע להו שעת הקרבה עד דגמר קרא למילתיה ואמר המקריב אותו לא יחשב במחשבה זאת דהאי לא יחשב יג] לדרשא הוא דהא כתיב לא ירצה: נפקא ליה מדאחרים. מדאילטריך קרא למימר ואינו נפסל בשלישי שמע מינה בזבח הכתוב מדבר דאי בזובח למה יפסל בשלישי הלא הוא לא חטא כי אם האוכל: מדכתיב לישנא דלא ירצה ולא ירצה זיבחא הוא. דאין לשון לא ירצה נופל בפסול כהן: שעיברה שנתו. וזהו איחור דכתיב לפני ה' תאכלנו שנה בשנה:

תוספות

למקום שיהא משולש בדם ובבשר ואימורים. פירש בקונטרס פרט למחשב לאכול בהיכל דלא פסול דבעינן יד] שחישב על מקום המשולש בדם ובבשר ואימורים דהיינו חוץ לעזרה בשעת היתר הבמות לאפוקי היכל שאין בו הקטרת אימורים ולא אכילת בשר ובזה לא דק בקונטרס דאכילת בשר מאי משכחת בהיכל כדאמר לקמן (דף סג.) באם הקיפו עובדי כוכבים את כל העזרה שכהנים נכנסים בהיכל ואוכלין שם ק"ק ועוד קשה לפירוש הקונטרס מאי קפריך תיפוק לי מקרא קמא מדאפקיה רחמנא בלשון שלישי הא האי שלישי לאו בחוץ למקומו כתיב אלא בחוץ לזמנו ומקום משולש לא שייך בחוץ לזמנו אלא בחוץ למקומו ועוד דקמשני *הוה אמינא שלישי פרט הא האי שלישי בחוץ לזמנו טו] [כתיב ופיגול] במקום משולש כתיב ויש מפרשים דמקום משולש היינו דלא פסלה מחשבה אלא במזבח החיצון ששלשתן כשירין בו לאפוקי מזבח הפנימי שאין נותנין בו רק דם וזה אי אפשר דמתנות הפנימיות פלוגתא דר' שמעון ורבנן דרבנן מחייבין בפיגולן כרת וכן ר"מ ורבנן סברי בפ' בית שמאי (לקמן דף מב:) גבי ארבעים ושלש של יום הכיפורים ולעיל בפ"ק (דף יג:) גבי טבילת אצבע בחטאות הפנימיות דאמרינן דפסול מק"ו טז] ואמר נמי בגיטין (דף נד:) כהן גדול ביום הכפורי' יוכיח דכי אומר פגול מהימן ובמקום שאינו משולש אפילו פסול ליכא כדמוכח לקמן בפ' כל הפסולים (דף לו.) וי"מ דמקום משולש היינו דבעינן שיעמוד יז] *המחשבה במקום משולש פרט לעומד חוץ בעזרה ושוחט בסכין ארוכה ולפירוש זה יח] קשה ממתנות הפנימיות דלאו מקום משולש הוא והוי פיגול (תוספות) ויש לומר חוץ לעזרה אין שלשתן כשרין שהרי דם ואימורין נפסלין שם אבל היכל יש דם שלא נפסל שם כגון דם פנימי ואימורין אם הכניסן שם לא נפסלו בכך מיהו אין נראה דשילהי כל הפסולין (לקמן דף לו.) קאמר מחשב לניתנין בחוץ שנתנו בפנים דאינו פסול משום דאינו מקום משולש הג"ה ע"כ והרב ר' יום טוב מפרש דמקום משולש היינו שיחשוב לזרוק במקום שדם ובשר ואימורין פסולין כגון מחשב לזרוק יט] קדשים קלים חוץ לירושלים אבל מחשב לזרוק בירושלים לא דאין שום פסול בבשר וקדשי קדשים אפילו בירושלים כיון דבזה כ] *המקום שלשתן פסולין שם ולהאי פירושא ניחא הא דקשיא לן לעיל אברייתא דחישב ליתן את הניתנין למטה למעלה למטה לאלתר כשר דמשמע דאי שלא במקומו לאו כמקומו דמי ניחא ויתיישב לפי' זה משום דלאו מקום משולש הוא ומיהו קשה כא] אם כן למחר פסול אמאי לאו מקום משולש הוא וכי תימא מידי דהוי אמחשבת הינוח ואליבא דר' יהודה הא משמע לעיל דלא צריך להאי טעמא אלא למאי דמסקינן שלא במקומו כמקומו דמי וי"מ דשלישי בחוץ לזמנו איירי ובעינן שיחשוב לזרוק ליום שלשתן פסולין אפילו לאכול הבשר היינו ליום שלישי דאם חישב לזרוק דם שלמים למחר לא פיגל עד שיהא משולש באכילה דהיינו לשלשה ימים והוא הדין בקדשי קדשים לזרוק דמן למחר כב] פיגול דזמן אכילתו נמי למחר אלא דקרא בשלמים כתיב דזמנו ליום שלישי והכי קאמר ההוא מיבעי ליה למקום משולש דאם חישב לזרוק דם שלמים בתוך ליום הג' פיגול אבל קודם השלישי לא פיגל והא דאמר בפ' איזהו מקומן (לקמן דף נו:) דקדשים הנאכלין ליום ולילה מחשבים בדמן מתשקע החמה ההוא כמאן דלית ליה מקום משולש דפלוגתא דתנאי היא בפ' כל הפסולין (לקמן דף לו:) ופי' זה לא יתכן כלל דכולה שמעתא כג] מיירי במקום שיהא משולש: **וכיון** שראו סתרו. פי' הקונטרס דזב וזבה שפסקו והתחילו למנות ימי ספורן ומנו ארבעה או חמשה ימים וקשה דאין זה קרוי חזקת טהרה כד] אלא נראה דמיירי בשביעי שלהן לאחר שטבלו (תוספות) דזב וזבה טבילתן ביום ואם טבלו בשביעי ואחר כך נגעו בטהרות או שמשו וראו לאח"כ (או) קודם הערב שמש טמאים למפרע ואם המתינה לשמש עד הלילה ואח"כ ראתה אינה טמאה אלא מכאן ולהבא (הג"ה ע"כ) ומיהו כה] רבי יוסי דאמר פ' כיצד צולין (פסחים דף פא.) דלא מטמא למפרע לא יתכן: **ואין** מאחר נדרו בלא ירצה. יש תימה דלמה לן קרא דמהיכא תיתי לן דהוי בלא ירצה דאיצטריך קרא כו] דלא ירצה למעוטיה: **נפקא** לן מדאחרים. תימה הא רבי אליעזר נמי דריש שאינו נפסל בשלישי ואפילו הכי צריך פסוק שאין כז] כהן נפסל וי"ל דרבי אליעזר כיון דלא דריש לא יחשב לומר במחשבה הוא נפסל

עין משפט נר מצוה

קיח א מיי' פי"ח מהל' מעה"ק הלכה טו סמג לאוין קלג:

הגהות מהרש"א / שולי הגליון

ה"א שלישי פרט למקום משולש לא האי שלישי בחוץ לזמנו כתיב כצ"ל וכ"ה בש"י ל"ק

[ג"ל המחשב:]

מסורת הש"ס

[לקמן נו. פב:]

ר"ה ו.

ירצה

שם כו: תמורה כח: [תוספתא סנהדרין פ"ג]

שיטה מקובצת

א] אמרת מאחר שהוכשר יחזור: ב] אמר לו הרי הוא אומר המקריב בהקרבת ותיבת בשעת נמחק: ג] או אינו [אומר המקריב] אלא [זה] כהן המקריב. פ"ח האי או אינו אינו כמו כל או אינו שבתלמוד דאינו ר"ל או אינו דכולה לכהן הוא דאתא ולא למידרש דאין הקרבן נפסל בשלישי (בשלישי) אלא בשעת הקרבה ובהא קאמר דהכהן לא ירצה אצל זה דמה פשע הכהן במה שהותירו לאיכלו אלא ודאי המקריב משמע בשעת הקרבה כלומר דאם חישב בשעת הקרבה (גם) הזבח והכהן לא ירצה והכי משמע קרא משמע בהקרבה הוא נפסל בשלישי וכמו כן משמע נמי דמיירי בכהן שחישב מדכתיב מחשבה בלשון המקריב משמע דקאי נמי [אכהן] דליכא למימר דכוליה לכהן הוא דאתא דאין לו לפסול במה שהותירו כיון דלא פשע. העתקת לשון רש"י של מהר"ם ז"ל: ד] ואינו מדבר בכהן: ה] לא ירצה: ו] זבדי דאשמועינן דכרת: ז] דבעינן שיחשב: ח] כתקונן הס"ד: ט] מפסקת בינתים הס"ד: י] למחר ס"א ביום של אחריו: יא] כשר עוד להכהונה: יב] כהן דאי

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דדמי וכו' ולא שבקינן לחוץ וכו' וגמר לחוץ וכו' שנייה רבא: (ב) ד"ה שיהא משולש וכו' לאוכלן בהיכל דלאו פסול הוא דבעינן: (ג) ד"ה הרי הוא אומר המקריב בשעת הקרבה: (ד) ד"ה אלא זה וכו' כהן הס"ד ואח"כ מ"ה כשהוא אומר אותו: (ה) ד"ה במחשבה הוא נפסל מקרא זה וכו' לדרשה הוא דהא דכה:

אבהן קאי ע"כ מהקרבה קאמר והאי או אינו משנה מכל או אינו שבתלמוד שפירושו או אינו בא לדרשא זו אלא לדרשא אחרת והכא אי אפשר לומר כן דלמה הכהן נפסל אם אכלו הבעלים מבשר זבח ע"כ במחשבת הכהן הוא עצמו נפסל וגם חובה נפסל מדכתיב והנפש האוכלת ממנו עונה תשא: יג] יחשב יתירה הוא לדרשא דהא: יד] דבעינן שיחשב: טו] בחוץ לזמנו כתיב. וי"מ והשאר נמחק: נמי בנים בהגיזקן כהג ביוה"כ כו' אמר פיגול: יז] שיעמד המחשב: יח] זה נמי קשה ממתנות כו' הוא ולא יהא פיגול. הג"ה. וי"ל: יט] לזרוק דם קדשים: כ] הקרבן שלשתן כו' ניחא. לשון מה [מתוקם] זמן משולש כגון הפאת שחישב למחר שאינו [ראוי] אף לאכילת בשר [ע"כ]: כא] קשה דאם כן למחר אמאי פסול הא לאו מקום: כב] למחר פיגל דזמן אכילתן לאו למחר אלא דקרא בש לזמנו ליום הג' פיגל אבל: כג] שמעתא לא מיירי אלא במקום: כד] טהרה עד שימנו ז' ימים לשון הר"פ ז"ל וי"ל שמנה שבעת ימים אבל לא גמר היום דמקצת היום ככולו: כה] ומיהו לרבי יוס
תס"ד גליון וי"ל דסד"א שיפסל באיחור המאחר כמו באיחור זמן גופו כמו קרבן הבא כבש והביאו לאחר שנתו: כז] שאין הכהן נפסל כדקאמר או אינו:

עין משפט נר מצוה

קיט א מיי׳ פ״א מהל׳ בכורות הלכה יג:

קכ ב מיי׳ פי״ד מהל׳ פסה״מ הלכה ה:

קכא ג מיי׳ פט״ו מהל׳ פסה״מ הל׳ ה:

קכב ד ה מיי׳ שם הלכה ג:

קכג ו מיי׳ פי״ד מהל׳ פסה״מ הלכה י:

נפסל איכא למימר יח] שהוא לשון חשיבות ואתא למימר שאף הכהן נפסל אי לאו דמעטיה קרא בהדיא אבל בן עזאי דדריש לא יחשב לשון מחשבה יט] ממילא שמעינן דלאו בכהן מיירי: **אלא** אם כן מבקשין ממנו ממון ואין לו. פי׳ בקונטרס ממון שגזל ונראה דמיירי בנדר כדאמר בפ׳ שני דשבת (דף לב:) דבעון נדרים אשתו של אדם מתה שנאמר למה יקח משכבך מתחתיך והא דדריש הכא בך חטא ולא באשתך חטא מיירי במשלם אחר כן אלא שעבר על כל תאחר:

מחלוקת בשתי עבודות. פי׳ בקונטרס כגון שחיטה והולכה והא דקאמר בתר הכי מדרישא בשתי עבודות סיפא נמי בשתי עבודות פי׳ בקונטרס דהאי דהדר נקיט ליה לאשמועינן צירוף בחצי זית דלא אשמועינן ברישא וזהו כ] דוחק והיה נראה לפרש שתי עבודות כי ההוא דפ״ק דמעילה (דף ד.) דמפרש סימן ראשון חוץ לזמנו וסימן שני חוץ למקומו כעין שתי עבודות ועבודה אחת היינו סימן אחד וצריך לומר לפירוש זה דאילפא ס״ל ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ומפגלין בחצי מתיר כא] דאי אינה לשחיטה אלא לבסוף כך (יש) לי מחשב בשני סימנים כמו מחשב בסימן אחד כיון דאין המחשבה חלה אלא בגמר רוב שחיטה אבל ר׳ יוחנן יכול לסבור כאביי דאמר בלחלות מודה רבי מאיר דתרוויהו חיילי דלא שייך ביה הקדמה אבל כזית למחר כזית בחוץ אפילו בסימן אחד פליגי ושייך ביה הקדמה בתחילת סימן ובסופו ולקמן דאמר אביי סימן ראשון וסימן שני נקט דבר המצוי ואליבא דאילפא אבל לר׳ יוחנן הוי מ״ל למנקט בסימן אחד בתחילתו ובסופו דהא ר׳ יוחנן סבר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף פ׳ השוחט (חולין כט.) כב] א״כ כסובר הכא בסימן אחד נמי מחלוקת ויכול לסבור ר׳ יוחנן נמי כרבא כג] בלחלות נמי פליגי וכל שכן בסימן אחד דפליג דשייך ביה הקדמה לסבר רבי יוחנן ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף. הג״ה: אמר

תורה אור

כפסולי המוקדשין ויפסל ת״ל °ואכלת לפני ה׳ אלהיך מעשר דגנך א] וגו׳ מקיש בכור למעשר מה מעשר אינו נפסל משנה לחבירתה ״אף בכור אינו נפסל משנה לחבירתה איצטריך סלקא דעתך אמינא הני מילי בכור דלאו בר הרצאה הוא אבל קדשים דבני הרצאה נינהו אימא לא לירצו קמ״ל ואכתי מהתם נפקא °והיה בך חטא ולא בקרבנך חטא (א) ב] ובן עזאי ההוא מבעי ליה והיה בך חטא ולא באשתך חטא סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר *רבי אלעזר ואיתימא רבי יוחנן אין אשתו של אדם מתה אא״כ ג] מבקשין ממנו ממון ואין לו שנאמר °אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך בהאי עון דבל תאחר נמי מתה קמ״ל: אחרים אומרים ד] במחשבה הוא נפסל ואינו נפסל בשלישי ורבי אליעזר ה] לא יחשב מאי עביד ליה מיבעי ליהלכדרבי ינאי דאמר רבי ינאי מנין למחשבות שמוציאות זו מזו שנאמר לא יחשב לא יערב בו מחשבות ו] אחרות ורב מרי מתני אמר רבי ינאי מנין למחשב בקדשים שהוא לוקה ת״ל °לא יחשב א״ל רב אשי לרב מרי לאו שאין בו מעשה הוא וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו אמר ליה רבי יהודה היא *דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו: **מתני׳** *זה הכלל בכל השוחט והמקבל והמהלך והזורק לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר ז] כזית חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת ובלבד שיקריב המתיר כמצותו כיצד קרב המתיר כמצותו שחט בשתיקה קבל והלך וזרק חוץ לזמנו ח] או ששחט חוץ לזמנו וקבל והלך וזרק בשתיקה או ששחט וקבל והלך וזרק חוץ לזמנו זהו שמקריב המתיר כמצותו כיצד לא קרב המתיר כמצותו שחט חוץ למקומו קבל והלך וזרק חוץ לזמנו או ששחט חוץ לזמנו קבל והלך וזרק חוץ למקומו או ששחט וקבל והלך וזרק חוץ למקומו ט] (ולזמנו) הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן וקבל והלך וזרק חוץ לזמנו או ששחט חוץ לזמנו קיבל והלך וזרק שלא לשמן או ששחט וקבל והלך וזרק י] דמן שלא לשמן זהו שלא קרב המתיר כמצותו *לאכול כזית בחוץ כזית למחר כזית למחר כזית בחוץ כחצי זית בחוץ כחצי זית למחר כחצי זית למחר כחצי זית בחוץ פסול ואין בו כרת אמר רבי יהודה זה הכלל כל שמחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום פגול וחייבין עליו כרת ואם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן פסול ואין בו כרת *וחכמים אומרים זה וזה פסול ואין בו כרת *)לאכול כחצי זית להקטיר כחצי כזית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין: **גמ׳** אמר אילפא *מחלוקת בשתי עבודות אבל בעבודה אחת דברי הכל עירוב מחשבות הוי ורבי יוחנן אמר אף בעבודה אחת מחלוקת בשלמא לאילפא מדרישא בשתי עבודות סיפא נמי בשתי עבודות אלא לרבי יוחנן רישא בשתי עבודות וסיפא בעבודה אחת אין

*)מנחות יז. [וס״נ]

כפסולי המוקדשין. כאילו נפל בו מום: מה מעשר אינו נפסל משנה לחבירתה. שהרי בשלישי יא] זמן ביעור לבער כל המעשרות מן הבית ולהתוודות כדכתיב מקצה שלש שנים תוציא (דברים יד): דלאו בר הרצאה הוא. אינו בא לכפר אבל קדשים כגון עולה שמכפרת על עשה ושלמים שמביאין לדורון ליתן שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ואימא הואיל ואיחרו יב] *פסול בעבודה הוא ולא לירצו קא משמע לן: ולא בקרבנך חטא. שאם איחרו אינו נפסל והיה בך חטא סיפיה דקרא דלא תאחר לשלמו *הוא: הא אוקימנא. במס׳(ג)ר״ה: מבקשין ממנו יג]. ממוני שגזל: משכבך. אשתו: שמוציאות זו מזו. מחשבת פסול מוציאה מיד פיגול: לא יד] יחשב. קרי ביה (ג) לא יחשב להזהיר כהנים על כך: רבי יהודה היא. במס׳ שבועות (דף ג:) והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו דטעמא דבא הכתוב הא לא בא הכתוב לוקה המותיר ואע״ג דאין בו מעשה: **מתני׳** זה הכלל כל השוחט ומקבל כו׳. או זו או זו: לאכול דבר שדרכו לאכול. בשר: או להקטיר דבר שדרכו להקטיר. אימורין כדילפינן לעיל דשתי אכילות מפגלות ובלבד דליחשיב עלייהו להאכילו למחר לראוי להן אימורין למזבח בשר לאדם: ובלבד שיקריב המתיר כמצותו. טו] אדם הוא המתיר כמצותו שלא יהיה בו פסול אחר אם יש בו פסול מחשבה אחרת יצא מידי פיגול כדילפינן לעיל דמחשבות מוציאות זו מזו: הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן. מוציאן מידי פיגול אבל שאר זבחים אין שלא לשמן מוציאן מידי פיגול דהא כשרים הן שלא לשמן: לאכול כזית בחוץ כזית למחר. היינו הך דאמרן אלא דרישא איירי בב׳ עבודות וכאן בעבודה אחת ששחט על מנת לאכול כזית למחר טז] כזית בחוץ ולמאן דמוקי לה בגמרא להא נמי בשתי עבודות משום כחצי זית נקט לה לאשמועינן דמצטרפין זה עם זה: רבי יהודה אומר כו׳. אכולה מתני׳ פליג דלית ליה מחשבות מוציאות זו מזו אלא אם כן קדם פסולו לפיגולו דתו לא קרינן ביה כהרצאת כשר ובעבודה אחת נמי פליג דאית ליה תפוס לשון ראשון: לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית. ושניהם חוץ לזמנו או חוץ למקומו כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין לפוסלו דהכא ליכא שיעורא והכא ליכא שיעורא: **גמ׳** בשתי עבודות. דהא דתני סיפא כזית למחר כזית בחוץ דפליג ר׳ יהודה עלה בשתי עבודות מיירי כי רישא ששחט על מנת לאכול כזית למחר וקבל על מנת לאכול כזית בחוץ ההיא הוא דפליג רבי יהודה שהרי הוקבע בפיגול ותו לא אתא מחשבת פסול ומפקע לה אבל בעבודה אחת אפילו ר׳ יהודה מודה דלא הוקבע בפיגול במחשבה מעורבת: אף בעבודה אחת מחלוקת. דאית ליה לר׳ יהודה תפוס לשון ראשון: מדרישא בשתי עבודות. דקתני בהדיא כיצד לא קרב המתיר כמצותו שחט חוץ לזמנו וקבל והלך יז] חוץ למקומו: סיפא נמי. כזית למחר כזית בחוץ דפליגי בה ר׳ יהודה ורבנן: בשתי עבודות. קא מיירי והאי דהדר נקיט ליה לאשמועינן צירוף כחצי זית דלא אשמועינן ברישא: אין

ר״ה ד: ועי״ש

גי׳ ע״קמוא וסגי איקימנא במס׳ ר״ה וע״ש ובר״ש

סנהדרין פב: ר״ה ו.

[ב״מ לא. סנהדרין סג. שבועות ג: תמורה ג.] מכות יג: טז.

מנחות יג: [לקמן כח.]

[ע״ש תוספות כיוני תוס׳ עוד וכגה׳ מוספות ...]

מעילה ד.

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ולא בקרבנך חטא הוא אין עזאי ההוא:
(ב) רש״י ד״ה הא וכו׳ ר״ה ם״ד ואח״כ מ״ם מבקשין ממנו ממון:
(ג) ד״ה לא יחשב קרי ביה לא יחשב:

שיטה מקובצת

חש׳בית לשון הר״פ ז״ל והילכך אע״ג דבובח מיירי לומר שיהא נפסל מ״מ מדכתיב המקריב היתי אומר שאף הכהן נפסל א׳ לאו דמעט׳ה קרא בהד״א אבל בן עזאי כו׳: יט] מחשבת ולומר דבמחשבה אינו נפסל מס״לא: כ] דוחק. לשון מהר״ם דלפ״נ בהדא וישמיענו המצטרפין ולמה לי תרי בבא לכך נראה דמיירי בב׳ עבודות ממש ברישא ובסיפא מיירי בעבודה אחת כעין ב׳ עבודות כגון בין סימן לסימן ולא נהירא חדא דבמעילה מוקי לה בסימן ראשון לסימן שני וע״ק דקאמר אח״כ מ״ד מדרישא בשתי עבודות וקשה תרתי בשתי עבודות למה לי ואי לאשמועינן צירוף דחצי חצי מ״מ הו״ל למיפרך [לימא הך] רישא (ומימרא)[ולימרא](דרב) [דרבי] יהודה פליג עליה להירא לכך נ״ל דהכל בשחיטה איירי בעבודה אחת כעין שתי עבודות קאמר כדאמרינן במעילה בפ״ק בסימן ראשון לסימן שני וקסבר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ומפגלין בחצי מתיר וא״כ חלה שפיר הפיגול בסימן ראשון כמי בעבודה שלימה והשתא סיפא אשמועינן דכה״ג חשיב שתי עבודות [ע״כ] ונראה לפרש. ות״בת והיה נמחק: כא] מת״בת דאי כו׳ עד סוף הדבור מוקף בחצי לבנה: כב] השוחט וגם סובר ות״בות א״כ נמחק: כג] כרבא ראשר:

אין רישא בשתי עבודות סיפא בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות: תנן אמר רבי יהודה זה הכלל אם מחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום פיגול וחייבין עליו כרת בשלמא לרבי יותנן היינו דקתני זה הכלל א] אלא לאילפא מאי זה הכלל קשיא: *תנן התם הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה דברי רבי מאיר אמר רבי יוסי *אם לכך נתכוון תחילה הואיל ואי אפשר להוציא שתי שמות כאחת דבריו קיימין ואם משאמר הרי זו תמורת עולה (א) ב] ונמלך ואמר הרי זו תמורת שלמים הרי זו עולה איבעיא להו הרי זו ג] תמורת עולה ושלמים מהו ד] לחצות מהו אמר אביי בהא ודאי מודה רבי מאיר רבא אמר עדיין היא מחלוקת אמר ה] רבא לאביי לדידך דאמרת בהא ודאי מודה רבי מאיר ו] הרי שחיטה דלכי לחצות דמי ופליגי אמר ליה *מי סברת אינה לשחיטה אלא לבסוף ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ומשנתינו דאמר סימן ראשון חוץ לזמנו סימן שני חוץ למקומו הרי קמיצה ז] דלכי לחצות דמי *ופליגי ח] התם נמי ט] שהקטיר קומץ מנחה חוץ לזמנו י] *קומץ לבונה חוץ למקומו הרי קומץ דמנחת חוטא דליכא לבונה בהדיה ופליגי לא פליגי אמר רב *אשי אם תימצי לומר פליגי בפסיעות רב שימי בר אשי מתני כדאביי רב הונא בר נתן מתני כדרבא כי אתא רב דימי אמר רבי מאיר בשיטת רבי יהודה אמרה דאמר תפוס לשון ראשון דתנן אמר רבי יהודה זה הכלל אם מחשבת הזמן קדמה את מחשבת המקום פיגול וחייבין עליו כרת אמר

רש"י

אין רישא בשתי עבודות · דהא מפרש בהדיא סיפא היכא לאוקמא דבתרווייהו פליגי: הי ט דקתני זה הכלל · לאיתויי עבודה אחת: תנן התם · במסכת תמורה: הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים · שהעמיד בהמת חולין אצל שתים אחת עולה ואחת שלמים ואמר הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה תפוס לשון ראשון ואין קדושה חלה על קדושה: הואיל ואי אפשר לקרות שתי שמות כאחת · והולך להקדים זה אחר זה: דבריו קיימין · ותרעה יא] ותימכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים וכן מפרש בתמורה: ה"ג איבעיא להו הרי זו תמורת עולה ושלמים מהו · מי אמרי' הא דפליג ר' מאיר ואמר תפוס לשון ראשון משום דאמר יב] תמורת תמורת תרי זימני והוה ליה כנמלך אבל הכא דאמר תמורת עולה ושלמים חד דיבורא הוא ותרווייהו חיילי או דלמא תפוס לשון ראשון לעולם ופשטה קדושת עולה בכולה ותו לא אתו שלמים וחיילי: לחצות מהו · את"ל יג] פשטה קדושת עולה בכולה אמר הרי יד] (זו) בהמה זו לחצות לעולה ושלמים מאי הא טו] חד דיבורא הוא ואין זה חל בלא זה או דלמא כיון דפשטה בפלגא פשטה בכולה ולא אתו שלמים וחיילי: והרי שחיטה · דקתני מתני' לאכול כזית למחר כזית בחוץ: דכי לחצות דמי · דלאו מיהדר אימלוכי טז] שהרי כמה זיתים יש בהו חד דיבורא הוא ופליגי וקא"ר יהודה תפוס לשון ראשון ור' מאיר דתמורה בשיטת רבי יהודה דמתניתין קאי דאמרינן בשמעתין ר"מ בשיטת רבי יהודה אמרה: אמר ליה מי סברת אינה לשחיטה אלא לבסוף · יז] דלהוי הך תרתי מחשבות · (ב) בסוף שחיטה יח] וחד דיבור הוא ואפי' הכי נימא ר' יהודה תפוס לשון ראשון: ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף · וכי היכי דמהניא מחשבה בסוף יט] מהניא בתחילתה ומתוקמא מתני' כגון דאמר כ] בשחיטת סימן ראשון חוץ לזמנו ובשחיטת סימן שני חוץ למקומו ואית ליה לרבי יהודה מפגלים בחצי מתיר דהיינו חד סימן ותרי דבורי נינהו והיפגל ליה מדבורא קמא: אבל לחצות דחד דבור הוא מודי כא] (ומהכא שמעינן דרבא אליבא דר"מ סבירא ליה אינה לשחיטה א·א בסוף מדליף עדיין היא מחלוקת *ממתני' והיינו דאמר בתמיד נשחט (פסחים דף סג·) נימא קסברי אחרים אין לשחיטה אלא לבסוף וכדרבא דאמר רבא עדיין היא מחלוקת (ג) ממתני' דתמורת עולה ושלמים כלחצות דאחרים היינו רבי מאיר ורבא מוקי דלרבי מאיר אינה לשחיטה אלא לבסוף) : הרי קמיצה · דפליגי רבי יהודה ורבנן בה בפרק קמא דמנחות (דף יב·) כי מחשב לאכול כזית למחר כזית בחוץ כו' : דכי לחצות דמי · דחד דיבורא הוא וזיתים הרבה יש ולאו מיהדר אימלוכי הוא והכא ליכא לפלוגי בתרי דבורי כדפלגא בשחיטה בב' סימנין : דאמר קומץ כב] מנחה כו' · שהמנחה יש לה שני מתירין הקומץ והלבונה וכי פליגי רבי יהודה ורבנן לאו בקמילה פליגי דאין קמילה בלבונה אלא בהקטרה פליגי כג] שהיא עבודה בכל אחת ואחת וכגון שהקטיר קומץ כד] מנחה על מנת לאכול כזית למחר *וקומץ כה] לבונה על מנת לאכול כזית בחוץ ואית ליה לרבי יהודה מפגלין בחצי מתיר וכיון כו] דהיינו תרי דבורי נינהו מקמא איפגלא לה אבל בקמילה דחד מתיר הוא לא פליג רבי יהודה : מנחת חוטא · מטמא מקדש או שמיעת הקול מביא מנחה בדלי דלות דכתיב לא יתן עליה לבונה (ויקרא ה) : פליגי בפסיעות · ובמחשבת הולכה דאמר בפסיעה ראשונה חוץ לזמנו ובפסיעה שניה אמר חוץ למקומו דהוו להו תרי דבורי : מתני כדאביי · תני מתנייתא כדאביי דבחלות מודי רבי מאיר : מתני כדרבא · תני מתנייתא כדרבא דבחלות נמי פליג רבי מאיר :

תוספות

אמר רבי יוסי אם לכך נתכוון מתחילה · פרק מלוה (ב"ק דף עג:) אמרינן תרי תוך כדי דיבור הוו חד כדי שאילת רב לתלמיד דזוטר וחד כדי שאילת תלמיד לרב דנפיש ותוך כדי דיבור קטן מודה רבי יוסי דמועיל דיבורו והכי קאמר אם אמר תמורת שלמים בתוך כדי דיבור קטן של תמורת עולה דהשתא דומה כז] דנתכוון מתחילה לכך ואפי' עומד ונוח שלא נתכוון הואיל ואי אפשר להוציא שתי שמות כאחת דבריו קיימין וכנמלך קרי ליה תוך כדי דיבור גדול כשאמרו לאחר כדי דיבור קטן שדומה לנמלך ואפי' אומר שנתכוון מתחלה לשניהם לא אמר כלום : **דבריו** קיימים · וא"ת והא אמרינן בפ"ב דקדושין (דף נ:) ובעירובין פרק מי שהוציאוהו (דף נ·) כח] ובפ' נערה המאורסה (נדרים סט:) כל שאינו בזה אחר זה כט] בבת אחת אינו וי"ל דכיון *דמשכחת בזה אחר זה כגון דאמר חציה לדמי עולה וחציה לדמי שלמים ואפילו בקדושת הגוף משכחת לה כגון בבהמה של שני שותפין ועוד דכל שאינו בזה אחר זה בבת אחת אינו מיירי בדבר שאי אתה יכול לקיים את שניהם כשאתה מקיים זה את זה כגון מקדש אשה ובתה דהי מינייהו מפקת וכן קיים ניפי ומופר ליפי דנדרים וכן ארבע אמות דעירובין (דף מס:) אבל הכא מקיימי תרווייהו וכן בפרק השולח בגיטין (דף מב·) הכותב כל נכסיו לשני עבדיו קנו ומשחררין זה את זה ולא אמרינן כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו משום דהתם בזה אחר זה א"א לקיים את שניהם דבזה אחר זה קמא קני נפשיה וקני חבריה ובתרא לא קני כלל אבל בבת אחת אפשר לקיים את שניהם ואמרי' קנו ומשחררין זה את זה והא דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף ז:) חלייך בחצי פרוטה וחלייך בחצי פרוטה דאינה מקודשת וקמבעיא ליה שני חלייך בפרוטה מהו לא שייך למימר תפשוט מדרבה דאמר כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו דכל שאינו בזה אחר זה מיירי בדבר שאין השני יכול לחול מחמת שחל הראשון תחלה כגון שתי אחיות ושתי תרומות ושתי מעשרות הלכך בבת אחת אינו משום דהי מינייהו ל] מפקת אבל גבי קדושין בזה אחר זה אינו לא זה ולא זה אבל בבת אחת תפסי תרווייהו והא דאמר בסוף פ"ק דמנחות (דף יא·) היכי דמי ריבה שמנה כגון שהפרים לה שני לוגין ומשמע קצת מתוך הסוגיא שיש בהן קדושת הגוף וגבי חסר לבונתה לא] דדייק התם הא יתר כשרה [והתניא יתר פסולה] ומפרשי' שם כגון שהפרים לה שני קמצים ואשכחן קאי לב] כדפרישית התם והשתא היכי קדשי הא אמרי' כל שאינו בזה אחר זה בבת אחת אינו ונראה לפרש כגון דאמר יקדש קומץ אחד מתוך שני קמצים כדאמר בפרק התודה (שם עח:) ובפ"ב דקדושין (דף נא·) גבי תודה שנשחטה על שמונים חלות הכל מודים היכא דאמר ליקדשו מ' מתוך שמונים דקדשי: **לחצות** מהו · פי' בקונט' דאמר הרי בהמה זו לחצותה לעולה לג] ושלמים ואין זה דומה לחציה עולה וחציה שלמים דפליגי בהדיא לד] א)בתמורה (דף כו·) ובפרק כיצד מערימין (דף נס) אבל בפ' תמיד נשחט (פסחים פג·) לא דקדק בקונטרס שהביא הך דשמעתין ופי' לחצות כגון דאמר חציה תמורת עולה וחציה תמורת שלמים ור"ח מפרש לחצות כגון דאמר לחצי היום תיהוי עולה ושלמים ה"נ עולה ושלמים תהוי לחצי ב) היום : **אמר** אביי בהא ודאי מודה ר"מ · ופריך והרי שחיטה דכי לחצות דמי דכיון דאינה לשחיטה אלא לבסוף לה] ג)היכי הוציא שני הדיבורים קודם שיהא סוף שחיטה ד)והוי כאילו אמר לו] לבסוף שחיטה יהא כזית חוץ לזמנו וכזית חוצה) למקומו לז]: [**סימן** ראשון חוץ לזמנו] ודווקא סימן אחד דהוי דבר המסוים ומפגלין בחצי מתיר אבל אם אמר משהו ראשון חוץ לזמנו ומשהו שני חוץ למקומו לא הוי פיגול אע"ג דמפגלין בחצי מתיר כיון דלא הוי לדבר המסוים ולא דמי לפסיעות וא"ת דמשמע הכא דרבא סבירא ליה אינה לשחיטה אלא לבסוף והיינו כריש לקיש דפרק שני דחולין (דף כט:) ושמעינן ליה לרבא בפרק החולץ (יבמות לו·) דבכולי הש"ס הלכתא כרבי יוחנן לגבי ר"ל בר מתלת ויש לומר דשאני לח] הכא מדקאמר לה ר"ל משמיה דלוי סבא ויש לתמוה רבא דפריך ליה לאביי וס"ד דכ"ל אינה לשחיטה אלא לבסוף תיקשי ליה לט] מתני' דהקדיש מולים לערלים כשר ערלים למולים פסול הרי בסוף שחיטה חל דיבור ראשון ולא שני דאי הוו חיילי תרווייהו הא קיימא לן דמקלת ערלה לא פסלה : **והרי** קמילה דכי לחצות דמי ופליגי · תימה דלא פריך ממליקה דחטאת העוף דפליגי מ] דחטאת העוף הכשירו בסימן אחד וליכא שני מתירין ויש לומר דאיכא שתי מתירין כגון מפרקת וסימן אחד :

א) [נ"י. בתמורה בפרק כיצד מערימין כי הוא פרק שם] ב) היום אמר אביי כו' הד"א נ"ק ג) נ"א וכי הוציא ד) נ"א הרי כאילו נ"ק ה) למקומו ומשני ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ודאמר סימן ראשון כו' ודווקא סימן שלם דהוי דבר כו' והד"א כנ"ל נ"ק

שיטה מקובצת

ב"נע אחד ולא שייך כאן טעמא דתפוס לשון ראשון או דלמא מ"מ איכא למימר שדעתו היה שיחולו חקדושות כדרך סדר דבורו וע"כ שייך כמו כן תפוס לשון ראשון · מהר"פ ז"ל : ה] אמר ליה רבא : ו] עיין בהשמטות בסוף המסכת : ז] קמיצה דכי : ח] התם נמי כגון דאמר קומץ דמנחה כו' פ"ה בשעה שהקטיר קומץ [מנחה ע"מ לאכול כזית למחר וקומץ] הלבונה אמר חוץ למקומו ולא מיירי בקמיצה כי אם בהקטרה דיש שני מתירין קומץ ולבונה ולא מצי לשנויי גבי מנחת חוטא כגון שהקטיר חצי קומץ חוץ לזמנו וחצי קומץ חוץ למקומו דכיון דלא הוי מסויים לא מהני אפילו למ"ד מפגלין בחצי מתיר וא"ת מ"ש מחטאת העוף (משום) דאין בו אלא סימן אחד אמרינן דשייך ביה תפוס לשון ראשון למ"ד מפגלין בחצי מתיר וי"ל דכיון (דרוב בני אדם חולקין) [דחולקין] עמו המפרקת הוי ליה כשני סימנים · מהר"פ ז"ל : ט] תיבת שהקטיר נמחק : י] וקומץ דלבונה : יא] ותרעה עד שיסתאב ותימכר : יב] תמורת תמורת תרי : יג] את"ל בתמורת עולה ושלמים פשטה : יד] הרי בהמה זו לחצותה לעולה ולשלמים : טו] האי ודאי חד : טז] אימלוכי הוא שהרי : יז] דניהוי הנך תרתי : יח] שחיטה יחד וחד : יט] בסוף שחיטה מהניא : כ] דאמר בשחיטת סימן : כא] מתיבת ומהכא עד תיבות הרי קמיצה נמחק : כב] קומץ דמנחה : כג] שהיא ס"א שנוהגת בשניהם וכגון שרפם ר: כד] קומץ המנחה : כה] וקומץ הלבונה . כו] דהתני תרי : כז] דומה לנתכוון : כח] ובנדרים פ' נערה : כט] זה אפילו בב'א אינו וי"ל דהכא משכחת' ותיבת דכיון ואות ד' נמחק : ל] מינייהו מייתת והי מינייהו מפקת : לא] לבונתה נמי דייק התם : לב] קאי כדמוכח התם ותיבת כדפרישית נמחק : לג] לעולה ולשלמים : לד] בתמורה בפרק כיצד מערימים · דהתם שבא מתחלה לא היה דעתו אלא לעולה אבל הכא כיון דאמר בלשון (זה) להצות ודאי לתרוייהו איכוין מיהו אם כן צריך להגיה הספרים להצותה ובכל הספרים גרסינן לחצות ור"ח כו' · לשון הר"ש ז"ל : לה] לבסוף הרי הוציא תיבת היכי נמחק : לו] אמר לסוף אות ב' נמחק : לז] למקומו דדמי לרצות היום ומסיק ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ומיירי דאמר שתהא סימן ראשון כו' והד"א : לח] התם תיבת הכא נמחק : לט] ליה דמתני' בפרק תמיד נשחט דהקדים : מ] דפליגי ודפאת כו' אות ד' נמחק :

שיטה מקובצת

א] אלא לאילפא מאי זה הכלל · דליכא למימר דנקיט ליה משום עבודה כעין שתי עבודות כיון דאיני מראה טעם חדש אבל לר"י נידא דמראה לנו טעם חדש דאמרי' תפוס לשון ראשון ובעבודה אחת נמי וא"כ הכלל דקאמר ר"י בכל ענין הוא אמת דהיכא דמחשבת הזמן קדמה הוי פיגול משום דתפוס לשון ראשון אבל לאילפא לא הוי כלל בכל ענין דהיכי דהוי בעבודה אחת הוי עירוב מחשבות אפילו קדמה מחשבת הזמן וא"כ מאי זה הכלל : ב] נמלך ואמר : ג] עי' בהשמטות בסוף המסכת : ד] לחצות מהו פי' הקונטרס כו'א) עד לכך פי' ר"ח דה"ק לחצות היום תהיה בהמה זו חציה תמורת עולה וחציה תמורת שלמים מהו · פי' מי אמרינן דדוקא כי אמר תמורת עולה ושלמים דלא היה זמן לחלות הקדושה א"כ דעתו שיחול מיד הקדושה מיד שהוציא הדבור וא"כ כיון שהקדיש עולה ושלמים מיד פשטה עליה [קדושת עולה] בכולה אבל כי אמר לחצות היום (יחצו) [יחולו] שניהם אפי' כי אמר תמורה ב' פעמים מ"מ אין דעתו שתחול הקדושה [אלא] עד אותה שעה ממש וא"כ אין לאחת הקדמה לחברתה דלל דהא בזמן שחלות הקדושה עליה כבר יצא הדבור מפיו גם דבור שני דשלמים וא"כ תרוייהו חיילי

א) כוונתו לציין על דברי התוספות בד"ה לחצות ·

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואם משאמר הרי זו תמורת עולה נמלך: (ב) רש"י ד"ה אמר ליה מי וכו' תרתי מחשבות בסוף שחיטה וחד: (ג) ד"ה ישנה וכו' ומהכא שמעינן וכו' דתמורה:

אמר ליה אביי והא ה] רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כי מגעת להו ב] רבי מאיר ורבי יוסי בהדי הדדי לא פליגי ולא פליגי והא מיפלג פליגי א"ל פליגי במאי דפליגי ולא פליגי במאי דלא פליגי דאמר *רבי יצחק בר יוסף א"ר יוחנן הכל מודים היכא דאמר תחול זו ואחר כך (אמר) תחול זו דברי הכל לא חיילא לא תחול זו אלא א"כ חלה זו דברי הכל חיילא כי פליגי דאמר תמורת עולה תמורת שלמים רבי מאיר סבר ג] מדהוה ליה למימר תמורת עולה ושלמים ואמר תמורת עולה תמורת שלמים שמע מינה מיהדר קא הדר ביה ד] ור' יוסי אי אמר תמורת עולה ושלמים הוה אמינא פלגא תמורת עולה ופלגא תמורת שלמים להכי אמר תמורת עולה תמורת שלמים למימרא דכולה עולה וכולה שלמים הויא אמר ליה הוא אמר לא פליגי ואנא אמינא פליגי אמר עולא ואיתימא רב אושעיא *אפשר ידעין חברין בבלאה כזית כזית תנן או כזית וכזית תנן כזית כזית תנן אבל כזית וכזית דברי הכל עירוב מחשבות הוי או דלמא *כזית וכזית תנן דלרבי יהודה פרטא הוי וכל שכן כזית כזית תא שמע דבעא מיניה לוי מרבי חישב ה] לאכול כזית למחר בחוץ מהו א"ל *זו שאילה עירוב מחשבות הוי אמר לפניו רבי שמעון ברבי לא משנתינו היא לאכול כזית בחוץ כזית למחר כזית למחר כזית בחוץ כחצי זית בחוץ כחצי זית למחר כחצי זית למחר כחצי זית בחוץ פסול ואין בו כרת הא אידך עירוב מחשבות הוי א"ל הוא ו] שאל בי דבר חכמה ואת אמרת משנתינו לדידך דאתניתך תרתי לא קשיא לך לדידיה דלא אתניתיה אלא חדא ושמעינהו לרבנן דקא גרסי תרתי ז] וסבר דידי דווקא ודידהו עירוב מחשבות הוי או דלמא דידהו דווקא ולדידי שיורי שייר לי ומדשייר לי לדידי הא שייר להו לדידהו נמי בהך והי אתנייה אילימא כזית ח] וכזית אתנייה האי לאו שיורא הוא אלא כזית כזית אתנייה ותיבעי ליה כזית וכזית סבר *איבעי מיניה חדא דשמענא תרתי דאי בעינא כזית וכזית הא ניחא אי אמר לי כללא כ"ש כזית למחר בחוץ אלא אי אמר לי פרטא אכתי כזית למחר בחוץ קא מיבעיא לי אי הכי השתא נמי התינח אי אמר ליה כזית למחר בחוץ פרטא כ"ש כזית וכזית אלא אי א"ל כללא אכתי כזית וכזית מיבעי ליה ט] אם כן מרתח רתח השתא

אמר ליה אביי והאמר רבה בר בר חנה כו' · כו] לתרווייהו לית להו תפוס לשון ראשון כדמפרש לקמן והלכך רבי מאיר דתמורה בשחיטה לא כרבי יהודה סבירא ליה כז] דשחיטה הויא כמו לחלות דהאמר אביי דמודה רבי מאיר ולא כרבי יהודה ותימה דמאי מקשי ליה רבא לאביי לעיל והרי שחיטה דכי לחלות דמי ופליגי הלא ר' יהודה והאי הוא דאית ליה תפוס לשון ראשון אבל רבי מאיר לא דלית ליה לאביי רבי מאיר בשיטת רבי יהודה אלא מדאמר *תמורה כו' שמע מינה מהדר קהדר ביה ואפילו אמר מתחלה נתכוונתי לומר שניהם לא מהימנינן ליה:

כזית כזית תנן אבל כזית וכזית דברי הכל עירוב מחשבות הוי · מכאן הגי"ה רבינו תם הספרים דגרסינן בשבועות בסוף שבועת הפקדון (דף לח:) דלא לך לא לך איש חייב אלא אחת דכללא הוי ואילו לא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת דהוי פרטא והכא משמע איפכא דטפי הוי עירוב מחשבות כזית וכזית מכזית כזית וכן משמע התם בירושלמי דמדמי שאילת שלום בגט ללא לך ולא לך וגבי שאילת שלום אמרינן בגיטין (דף פו:) שאילו פסול ושאילו כשר · ברוך: *קשה לי מלמחר בחוץ דאמר רבי מודה רבי יהודה בעירוב מחשבות והייט כמו לחלות ולעיל דאמר רבא כח] דלחלות פליגי ומייתי ראיה לאביי משחיטה דרבי יהודה ומאי ראיה הא רבי יהודה מודה ועוד דסבר רבא איכא לשחיטה אלא לבסוף וכיון דאין המחשבה חלה עד מעשה אחרון לך שוה כזית למחר כזית בחוץ כמו כזית למחר כט] וכזית בחוץ ופליגי לרבא ועוד תמורת עולה ושלמים דפליגי לרבא · ברוך: א"כ מרתח רתח · שלא היה לו להניח כזית וכזית ולשאל מכזית למחר בחוץ דמשמע דמדשבקיה דפשיטא ליה דפרטא הוא:

ויקן

כי מגעת להו · אם תגלה לקרב את דבריהם קרובים הם להיות שוים דתרווייהו לית להו תפוס לשון ראשון כדמפרש לקמיה והלכך אפילו רבי מאיר דתמורה בשחיטה לא סבר לה כר' יהודה: ול"פ · בתמיה: והא שמעי' להו דפליגי ואמר ליה פליגי במאי דפליגי כדמפרש ואזיל: ול"פ במאי דלא פליגי · והאי ל"פ דקאמר הכי קאמר ל"פ בתפוס לשון ראשון י] אלא בדעתיה דגברא בהוכחת דיבורו על מחשבתו אבל תרווייהו אית להו דבתר כוונתו אזלינן: הכל מודים היכא דאמר תחול תמורת עולה ואח"כ תחול תמורת שלמים דברי הכל לא חיילא · דאין קדושה חלה על(א)קדושה: חיילא · הואיל ונתכוון לכך ותרעה ויהא דמי חציה עולה ודמי חציה שלמים: מיהדר קהדר ביה · ולחזור אי אפשר יא]: ורבי יוסי · אמר לך האי גברא לא מיהדר קהדר אלא לכך נתכוון וסבר אי אמינא יב] (תורת) תמורת עולה ושלמים משתמע פלגא עולה פלגא שלמים וקדושה ואינה קריבה דאי אפשר להקריב לחלאין אימא תמורת עולה תמורת שלמים כי היכי דתפשוט קדושת עולה בכולה וקדושת שלמים בכולה ומעני דסבר השתא קרבה הלכך לתרווייהו איכון ודבריו קיימין ותימכר: ה"ג להכי אמר תמורת עולה תמורת שלמים למימרא דכולה עולה כולה שלמים · וכ"ך קבלת"י בתמור"ה שמעינן מיהא מדרבה בר בר חנה דהיכא דאמר תמורת עולה ושלמים מודה רבי מאיר אלמא לאו כרבי יהודה סבירא ליה דמתני' להא דמיא דלכך נתכוון תחלה והא דאמר כזית כזית תרי זימני משום דבעא למיחשב בשני זיתים ועל כרחך לאו מיהדר הוא דכמה זתים יש בה: אמר ליה רב דימי לאביי ומדרבה בר בר חנה מותבת לי איהו אמר לא פליגי ואנא אמינא פליגי אף באומר תמורת עולה ושלמים שנתכוון לשניהם אית ליה לרבי מאיר תפוס לשון ראשון כר' יהודה: כזית כזית תנן · דלרבי יהודה הוי פרטא ובשתי מחשבות נינהו ואפילו בעבודה אחת ותפוס לשון ראשון אבל כזית וכזית דחד דבורא הוא עירוב מחשבות ואינו פגול: ת"ש · דכזית וכזית תנן וכ"ש כזית כזית: דבעא מיניה לוי מרבי כזית למחר בחוץ · חישב על זית יג] לאכלו למחר חוץ למקומו לר' יהודה מהו מי אמרי' בהא יד] מודי רבי יהודה (ב) והלא מחשבה מעורבת היא דאההוא גופיה דקחשיב לאכול למחר טו] חשיב בחוץ וכחדא אכילה או דלמא תפוס לשון ראשון לעולם: זו שאילה · בניחותא שאילה גדולה שאלת: עירוב מחשבות הוי · אפי' לר' יהודה: לא משנתינו היא זו · ואמאי קלסת ליה הא מתניתין היא דעירוב מחשבות הוי מדנקט פלוגתייהו בכזית למחר כזית בחוץ דהוי שתי אכילות בהא הוא דפליג ר' יהודה הא כזית למחר בחוץ דבחדא אכילה טז] קחשיב לאוכלו למחר חוץ למקומו מודי: הוא שאלני דבר חכמה · לפום מאי דלתניתיה: לדידך יז] (ג) הוא דאתניתך במתניתין תרתי · לך יח] שניתים במחלוקתם דבין בכזית כזית בין בכזית וכזית פליגי: לא קשיא לך · דאמרת מדהכינן הך תרתי ולא תנן הך שמע מינה בהא מודי רבי יהודה: לדידיה דלא אתניתיה אלא חדא · ללוי שלא שניתי לו במחלוקתם אלא אחת מהם ולקמן מפרש דכזית כזית אתנייה: יט] ושמעינהו להו לרבנן · דבי מדרשא שאר תלמידי דהא (ד) גרסינן תרתי כמו ששניתי לך ולא ידע לוי אם מעצמם הוסיפוה או אני שניתיה להם ומשום הכי מספקא ליה הך שלישי דכבר הי דוקא כ] משנתו או משנתיהם: דידי דוקא · דבכזית כזית הוא דפליגי ודידהו דכזית וכזית עירוב מחשבות הוי ולא קבלוה מרבי אלא הם טעו והוסיפוה וכ"ש כזית למחר בחוץ הוי עירוב מחשבות או דלמא דידהו דוקא ומפיו שמעוה ולדידי שיורי שייר לי ולא שנאה ולעולם אף בה נחלקו ואע"פ שלא היה לי ללומדה כא] מלך ששנה לי: וכי היכי דשייר לי הך דכזית וכזית שייר להו נמי הך דכזית למחר בחוץ ולא שנאה להם ולעולם אף בה נחלקו הילכך דבר חכמה שאל: והי אתנייה · דלא הוה ליה למילף הך מיניה: אילימא כזית וכזית אתנייה · ולרבי יהודה פרטא הוי האי לאו שיורא הוא דממילא מצי למילף דכל שכן כזית כזית וכיון דלא שייר ליה מידי הוי ליה למשמע דאי בהא דכזית למחר בחוץ נמי איפלוג הוה מתני לה ניהליה ודווקא אתנייה כב] בדהך הוא דפליגי אבל בהא מודה רבי יהודה: אלא כזית כזית אתנייה · דלא הוה ליה למילף מינה ההיא דכזית *כזית וכי שמעינהו לרבנן דתנו לה איסתפק ליה אי אתנינהו רבי לדידהו ולדידיה שיירה אי לדידיה דווקא אתנייה ואינהו כג] הא דהוסיפוה: ותיבעי ליה כזית וכזית · הואיל ומספקא ליה אי רבי אתניהו כד] לה אי לא: ה"ג הניחא אי אמר לי כללא כל שכן כזית למחר בחוץ אלא כה] אמר לי פרטא אכתי כזית למחר בחוץ תיבעי לי אי הכי השתא נמי הניחא אי א"ל כזית למחר בחוץ פרטא כל שכן כזית וכזית אלא אי א"ל כללא אכתי כזית וכזית מיבעיא ליה א"כ מירתח רתח השתא כזית וכזית וכללא כזית למחר בחוץ מיבעיא: א"כ מירתח קא רתח · כלומר הכי כבר לוי איבעי מיניה הך דאשמע מיניה תרתי דאי אמר לי בה פרטא כ"ש כזית וכזית דהרי אכילות נינהו ואיכא לפלוגינהו בתרי דיבורי ואי אמר לי כללא בניחותא בלא רתיחה אשמע מיניה דהך הוא דהוי כללא אבל כזית וכזית פרטא וכדאתניתהו לרבנן דאם סבירא ליה בכזית וכזית נמי כללא מירתח רתח ומהדר לי בריתחא

נוחי

נ"א תמורת עולה תמורת שלמים כו' כב"ד ואח"כ מה"ד ש"מ

[ר"א מתחיל הדיבור ע' . מחשבות הוי קשה לי כו'] נ"ק

[תמורה ט. ע"ש]

[פסחים סג: גיטין פו. חולין ו.]

שבועות לא. קדושין מ.

[לקמן לב: ב"ק קג.]

[שבועות לא. קדושין מז: חולין כב.]

נ"י וסית נ"ק

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הכל וכו' קדושה הס"ד ואח"כ מ"ס ד"ה חיילא: (ב) ד"ה דבעא מיניה וכו' דהלא מחשבה: (ג) ד"ה לדידך דאתניתך כצ"ל ותיבת הוא נמחק: (ד) ד"ה ושמעינהו וכו' דהא גרסי תרתי:

שיטה מקובצת

א] והא אמר רבה כו': ב] להו לר"מ: ג] מדהוה ליה למימר כו' ואע"ג דתוך כדי דבור יכול לחזור ודאי אי הוי חזר ביה רשאי אבל הכא דנמלך [והוי] כמו דאמר תחול זו ואח"כ תחול זו ולא חיילא · מהר"פ: ד] עיין בהשמטות בסוף המסכת: ה] לאכול כזית למחר בחוץ מהו א"ל [זו שאילה] עירוב מחשבות הוי תימה דכיון (דכזית) [דבחד כזית] קא מחשב הויא ליה כתמורת עולה וכתמורת שלמים דאמרי' לעיל תפוס לשון ראשון ובחדא מילתא קא מחשב וי"ל דלא דמי דהתם אי אפשר לקיים שניהם דאין קדושה חלה על קדושה והלכך אמרינן תפוס לשון ראשון אבל למחר בחוץ בידו לעשות איסור זה וכיון דיכול לעשות כן תפסה המחשבה בשניהם והוי עירוב מחשבה · כפ"ה מהר"פ: ו] הוא שאלני דבר ותיבת בי נמחק: ז] תרתי מספקא ליה ואמר דידי ותיבת וסבר נמחק: ח] וכזית אתנייה דלרבי יהודה פרטי הוי כ"ש כזית כזית אלא כו' ותיבות האי לאו שיורא הוא ל"ש: ט] אם כן מרתח קרתח כו' וקשה דמהכא משמע דשייך ריתחא אף כשדעת השואל להחמיר שהיה סביר דכזית וכזית הוי פיגול והוי פרטא וכרת [וקרתח] להורות לו שהוא כללא וליכא חיוב כרת ובפרק אלו טרפות גבי נעקרה הצלע והוליא פ"ה דלא שייך ריתחא אלא כשמעה השואל להקל בהוראה א) ועוד קשה דלבעי מיניה כזית וכזית ואי אמר ליה פרטא ש"מ דכזית לטהר בחוץ כללא דאי הוי פרטא א"כ מירתח קא רתח השתא כזית לטהר בחוץ פרטא כזית וכזית מבעיא וי"ל דהכא לאו איסור והיתר הוא דלהוי שייך ריתחא להוציא השואל מטעותו אלא קרתה לפי שמעצמו היה לו להבין מדאתנייה במתניתין כזית כזית דהוי פרטא משמע כזית וכזית דהוי כללא מדלא אתנייה נמי בהדי כזית וכזית אבל אי בעי מיניה כזית וכזית וא"ל פרטא אכתי כזית לטהר בחוץ מספקא דשמא הוי כללא ב) כי למה יכעוס (עמו) [עליו] אם בשביל שלא שנה לו במשנה כזית לטהר בחוץ מש"ה משמע דהוי כללא דדיקא כזית כזית הוי פרטא הא כזית לטהר בחוץ הוי כללא ועוד הרי אפילו כזית וכזית לא שנה לו שהוא פרטא וכן משמע מתוך פ"ה ולפי מה שפי' הר"ר יהודה מקורביל שם ניחא דמרתח קרתח היכא שמבין מתוך השואל שאין דעתו לשאול לו השאלה שניה הלכך דרך השואלים לשאול תחלה כזית וכזית ואח"כ כזית לטהר בחוץ אבל אי הוי שואל מתחלה שכזית לטהר בחוץ או יבין שאין בדעתו לשאול כלל מכזית וכזית וטועה הוא בכזית וכזית ולכך אינה שואלה ייאש היה ועתו לשאלת שהיה מסופק משנה היה שואל תחלה משנה וקא רתח להוציא משמועתו מהר"פ: י] ראשון דכו"הו לית להו תפוס לשון ראשון אלא: יא] אי אפשר · גליון ששים דאין מוציא דבריו לבטלה הלכך הויא תמורת עולה פירוש ולא שלא יוכל לחזור מדבורו הראשון דקא מהדר הדר ביה בתוך כדי דבור אלא כלומר שהוא כנמלך וכמו ד תחול זו ואח"כ תחול זו ע"כ: יב] תיבת תורת נמחק: יג] זית אחד לאכלו: יד] מודה ר' יהודה דהרא מחשבה: טו] למחר חישב בחוץ: טז] אכילה היא קחשיב דחשב לאכלו: יז] לדידך דאתנייתך ותיבת הוא נמחק: יח] לך ששניתי: יט] ושמעינהו לוי לרבנן ותיבת להו נמחק: כ] דוקא משנתי או משנתם הס"ד: כא] ללומדה מפי ששנה והיבת מצד נמחק: כב] אתנייה דבהנך: כג] ואינהו הוא: כד] אתנינהו ליה: כה] אלא אי אמר: כו] כו' משמע דתרווייהו ליתא: כז] מתיבת דשחיטה כו' עד תיבת ותימה דמאי כו' בס"א אינו: כח] רבא דבלחצות: כט] תיבת וכזית ל"ש ונמחק:

א) לכאורה נראה דהכא נ"כ קולא לענין חטאת אם אכל בשוגג דאם אינו חייב כרת הוי חולין בעזרה · ב) נראה דנ"ל דשתא הוי נ"כ פרטא כי למה יכעוס עליו דשמא בבבלו כו' משמע ליה דהוי

עין משפט נר מצוה

קכב א מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הלכה ד:
קכג ב ג מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה יג:
קכד ד מיי' שם הלכה יב:
קכה ה מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הלכה ד:
קכו ו ז ח מיי' פי"ד מהלכות פסה"מ הלכה י:

השתא כזית וכזית כללא כזית למחר בחוץ מיבעיא א] (לישנא אחרינא כזית למחר בחוץ פרטא כזית ב] כזית מיבעיא) איתמר חצי זית חוץ לזמנו חצי זית חוץ למקומו וחצי זית חוץ לזמנו אמר רבא ויקץ כישן הפיגול ורב המנונא אמר עירוב מחשבות הוי אמר רבא מנא אמינא לה דתנן* כביצה אוכל ראשון וכביצה אוכל שני שבללן זה בזה ראשון חלקן זה שני וזה שני הא חזר ועירבן ראשון הוי ממאי מדקתני סיפא *נפל זה ג] בעצמו וזה בעצמו על ככר של תרומה פסלוה נפלו שניהן כאחת עשאוה שניה ורב המנונא אמר התם איכא שיעורא הכא ליכא שיעורא אמר רב המנונא מנא אמינא לה דתנן *האוכל שנטמא באב הטומאה ושנטמא בולד הטומאה מצטרפין זה עם זה לטמא בקל ד] שבשניהם מאי לאו אע"ג דהדר מלייה דלמא דלא הדר מלייה ה] כי אתא רב דימי אמר חצי זית חוץ למקומו וחצי זית חוץ לזמנו וחצי זית חוץ לזמנו תני בר קפרא פיגול אין חצי זית מועיל במקום כזית כי אתא רבין אמר חצי זית חוץ לזמנו וחצי זית חוץ לזמנו וחצי זית חוץ למקומו תני בר קפרא פיגול אין חצי זית מועיל במקום כזית רב אשי מתני הכי חצי זית חוץ לזמנו וכזית חציו חוץ למקומו וחציו חוץ לזמנו תני בר קפרא פיגול אין חצי זית מועיל במקום כזית אמר רבי ינאי ו] חישב שיאכלוהו כלבים למחר פיגול דכתיב °ואת איזבל יאכלו הכלבים בחלק יזרעאל מתקיף לה רבי אמי ז] אלא מעתה חישב שתאכלהו אש למחר דכתיב °תאכלהו אש לא נופח ה"נ דפיגול וכי תימא הכי נמי והתנן לאכול כחצי זית ולהקטיר *חצי כזית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין אי דאפקה בלשון אכילה ח] ה"נ הכא במאי עסקינן דאפקה בלשון הקטרה דלשון אכילה לחוד ולשון הקטרה לחוד בעי ט] *רב אשי חישב לאכול כזית בשני בני אדם מהו בתר מחשבה אזלינן י] דאיכא שיעורא או בתר אוכלין אזלינן וליכא שיעורא אמר אביי ת"ש לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין
הא

רש"י

מאי תיבעי לך השתא כזית וכזית הוא לך למידק דהוי כללא מדלא אתגיתא אלא כזית כזית לפרטא הא כזית וכזית כללא כזית למחר בחוץ מיבעיא לך ובעיין איפשיטא דבעינן לעיל כזית כזית תנן או כזית וכזית תנן ש"מ דכזית וכזית תנן ומהכא אמרינן בגמ' דהאומר לחבירו בקדושין (דף מו:) ובגמרא דשבועת הפקדון (שבועות לח:) רבי היא דאמר ל"ש כזית כזית ל"ש כזית וכזית פרטא הוי: לישנא אחרינא יא] [לא] גרסינן: ויקץ כישן (א) פיגול · כיון שמלא חצי יב] זית ראשון חצי זית אחרון שהוא מיעט ניעור משנתו ומבטלו שנצטרף עם יג] חוץ למקומו לפסול ולא לפגל וחוזר מצטרף עם זה לפגל ובטל לו חצי זית דחוץ למקומו מלהוציא מידי פיגול דאין חצי זית מועיל במקום כזית ולא אמרי' כבר נצטרף עם שאצלו לפסול ולא יחזור ויפרד ממנו: עירוב מחשבות הוי · מכיון שנצטרף שוב לא יד] יפרד: ראשון · התערובות הזה תורת ראשון עליו לעשות מגעו שני דהא איכא שיעורא דראשון בגוויה ליתן טומאה: חלקן זה שני וזה שני · שהרי בכל אחד חצי שיעור דראשון וחצי שיעור דשני ותנן לקמן במעשה ראשון ושני מצטרפין לטמא בקל שבשניהם: הא חזר ועירבן ראשון · כדמסיים ואזיל מגופא דמתני' אלמא כשחזר ומלא את מיעוט ניעור מצירוף דאיגו מיעוט: נפל זה טו] בעצמו וזה בעצמו · כשנסתלק הראשון נפל חבירו עליה טז] פסלה ולא טימאה לעשות שניה שכשנפל האחד לא היה בו כביצה ראשון וכשנפל חבירו כבר נסתלק זה: נפלו שניהם כאחד · וה"ה בזה אחר זה אם נפל השני בעוד הראשון עליה שניהם כאחד קרי ליה: עשאה שניה · אלמא הדרי ומצטרפי ראשון שבזה ושבזה: התם איכא שיעורא · מעיקרא יז] שלם הוא ונחלק הלכך כשחזר ועירבו חזר שמו עליו: אבל הכא · מעיקרא חצי זית פגול וחצי זית פסול לא נקרא שם פגול עליו כי אם שם פסול הלכך כי הדר אתי חצי יח] [זית] דזמן לא פקע שם פסול למיחל שם פגול: ה"ג האוכל חצי ביצה שנטמא באב הטומאה יט] וחצי ביצה אחרת שנטמא בולד הטומאה מצטרפין כ] זה עם זה לטמא בקל שבשניהם מאי לאו אף על גב דהדר מלייה לא דלא הדר מלייה: לטמא בקל שבשניהם · אם נגע בתרומה פסלה ולא טמאה דליכא כשיעור מן הראשון מאי לאו אפי' חזר והשלים מאוכל ראשון אחר על זה עד שהיה בו כביצה אוכל ראשון כא] דאינו עושה עוד ראשון הואיל ולא היה בו מעולם שיעור קודם שנתערב עם אוכל שני אלמא כי לא הוי ביה שיעורא מעיקרא אין חוזר וניעור וא"ת אי (ג) כב] בלא הוי ביה שיעורא מעיקרא היאך קיבל טומאה מאב הטומאה מתחילתו תשובה לדבריך שהאוכל מקבל טומאה בכל שהוא אבל לטמא אחרים צריך כביצה ובברייתא שלימה כג] בת"כ כל אשר בתוכה יטמא מכל האוכל מלמד שמטמא בכל שהוא יכול יטמא אחרים בכל שהוא ת"ל אשר יאכל דהיינו כביצה כדילפי' בפ"ח דיומא (דף פ:) אוכל הנאכל בבת אחת · ושיערו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר מכביצת תרנגולת: ה"ג בדרב דימי חצי זית חוץ למקומו וחצי זית חוץ לזמנו וחצי זית חוץ לזמנו תנא בר קפרא כו' · דכיון דהוי להו הנך תרי דזמן גבי הדדי מצטרפי · ולא אמרינן מכי כד] חשיב אחצי זית דזמן קמא נצטרף עם חצי זית דמקום שקדמו דהא כה] דאמרת (לעיל כט.) יהיה מלמד שמצטרפין (ג) היכא דליכא מיעוט לצרופי בהדיה: כי אתא רבין אמר · לאו הכי תני בר קפרא דכיון שקדמו חצי זית דמקום אתי חצי זית קמא דזמן ואיצטריף כו] ושוב אין חוזר וניעור אלא הכי תנא חצי זית חוץ לזמנו וחצי זית חוץ לזמנו וחצי זית חוץ למקומו פיגול אין חצי זית דמקום מועיל לבטל זמן דהוי כזית: רב אשי כו' · כרבא סבירא ליה דאמר לעיל ויקץ כישן הפיגול ואפילו אפסקיה במחשבת מקום ועדיפא דרב אשי מדרבא דאשמעינן רבותא כז] אע"ג דחשבינהו לזמן ומקום בחד דבורא ונירפן בשפתיו לכזית אחד ואפ"ה מצטרף למיעוט: יאכלו הכלבים · אלמא שמיה אכילה: אלא מעתה חושב · על הבשר כח] לאכול באש הדיוט למחר: הכי נמי דהוי פיגול: וכי תימא הכי נמי והא אנן תנן · דאפי' אש כט] גבוה במידי דחזי לה ואורחה לא מצטרפא אם חישבה עם אכילת אדם ואע"ג דאכילה שמה אלמא לא מדמי אכילות להדדי דכל חדא וחדא למילתיה הוא דהוית אכילה: בתר אוכלין · שנים האוכלין את הזית:

א) [לקמן לו: ד"ה שיאכלוהו כו' כתבו הטעם ע"ש] ב) [עיין תוספות מנחות יז: ד"ה דלא שנא וכו' כשעוררת רב בסוגיא דהכא]

תוספות

ויקץ כישן הפיגול · לא שייך הכא אלא מין את מינו וניעור לן]: עירוב מחשבות הוי · לא] שאין הפסול מניח הפיגול ליפרד מעליו לב]: הא חזר ועירבן ראשון הוי · תימה מה ענין זה אצל זה דגבי קרבן כשאמר חצי זית חוץ למקומו וחצי זית חוץ לזמנו הרי כבר נפסל הקרבן ואינו חוזר ונעשה פיגול אבל חצי ביצה ראשון וחצי ביצה שני שנתערבו דנעשה שני אין הטעם לפי שנתבטל חצי ביצה הראשון אלא משום דאין לו כח לטמאות לג] בפני עצמו הלכך כשילטרף עמו חצי ביצה ראשון למה לא יהא ראשון:

נפלו שניהם כאחד עשאוה שניה · למ"ד יש נוגע חוזר ונוגע:

התם איכא שיעורא · פי' בקונט' מעיקרא שיעור שלם הוא ונחלק הלכך כשחזר ועירבו שמו חזר עליו אבל הכא מעיקרא חצי זית פיגול וחצי זית פסול לא נקרא שם פיגול עליו כי אם שם פסול הלכך כי הדר אתי חצי זית דזמן לא פקע שם פסול למיחל שם פיגול ולפירוש זה הוה ליה למימר התם הוה ביה שיעורא הכא לא הוה ביה שיעורא ומפרש ר"ת לד] איכא שיעורא שיש מן השני כשיעור לפיכך מניח לו לראשון להפרד מעליו לה] והלך לו להתחבר אצל ראשון אחר הכא ליכא שיעורא מן הפסול ואין מניח לו לפיגול להפרד מעליו:

אמר רב המנונא מנא אמינא לה דתנן האוכל שנטמא באב הטומאה · שהיה בו כביצה ושנטמא בולד הטומאה שהיה בו כמו כן כביצה מצטרפין זה עם זה אם יש חצי ביצה מן הראשון וחצי ביצה מן השני מצטרפין לטמא בקל שבשניהם מאי לאו אע"ג דהדר מלייה שלקח מן הראשון ושם עליו אלמא כיון דליכא שיעורא מן השני אין מניח לו לראשון להפרד מעליו נילך לו אצל ראשון חבירו ומשני דלמא דלא הדר מלייה ואין לדמות זה לטומאה שבטלה לו] חזרה וניעורה דהכא לא בטלה והכא טעמא משום דאין לז] להפרד ממנו ולפי' רבינו תם שפירשתי לא צריכא למה שפירש בקונטרס דאוכל מקבל טומאה בכל שהוא והארכתי בפרק המצניע [שבת דף צא. ד"ה אי לענין]:

חישב שיאכלוהו כלבים למחר פיגול · בסוף כל הפסולין (לקמן דף נו.) אמרינן דחישב שיאכלוהו טמאים לא הוי פיגול וצריך לפרש טעם אמאי גרע מאכילת כלבים א):

ואת איזבל יאכלו הכלבים · לח] הא פשיטא ליה דשייכא ליה גבי בהמה בדבר הראוי לה כדכתיב תהיה כל תבואתך לאכול אלא מאכילת בשר מייתי ראיה לט]:

דכתיב תאכלהו אש לא נופח · תימה דלא מייתי קרא דאש האוכל יאכל דבשתי אכילות הכתוב מדבר אחת אכילת אדם ואחת אכילת מזבח (לעיל יג:) וכתיב (ויקרא ו) אשר תאכל האש את העולה וי"ל דאש דגבוה פשיטא ליה דשמה אכילה מ] ובכל מקום אין אכילה והקטרה מצטרפין ג) אבל השתא דאמרת דכל אכילת אש שמה אכילה קשיא ליה אמאי אין מצטרפין:

שאין אכילה והקטרה מצטרפין · מרישא הוה מא] מצינא למידק דקתני להקטיר דבר שדרכו להקטיר הא דבר שאין דרכו להקטיר לא אלמא אכילת אש לא שמה אכילה:
הא

שיטה מקובצת

א] מתיבת לישנא עד תיבת איתמר לא גריס רש"י: ב] כזית כזית מיבעיא בכ"י כזית וכזית מיבעיא: ג] זה לעצמו וזה לעצמו: ד] שבשניהם מאי לאו אע"ג דהדר מלייה: פ"ה לפי שיטתו אפי' כו' אבל קשה לר"ת על הא דפי' דאוכלים מקבלים טומאה בכל שהוא מהא דאמרינן באהלות (פי"ג מ"ה) אלו ממעטין בחלון וחשיב פחות מכביצה אוכלים ואי מקבלים טומאת היאך חוצצין (דקי"ל) [דהא קי"ל] דכל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה ולפי' ניחא דלעולם הוי בו כשיעור מעיקרא [עד] שנטמא באב הטומאה שחלקן ועירבן עד חצי ביצה מ"מ מייתי שפיר א) דכי הדר מלייה שלקח חצי ביצה מן הראשון ושם עם השני דליכא שיעורא כיון דהשני אין מניחו לראשון להפרד ממנו ולילך לו אצל הראשון חבירו ודחי דלא הדר מלייה: לשון הר"פ ז"ל: ה] כי אתא רב דימי כו' · כרב המנונא ס"ל מיהו הכא דהוו הני דדמי גבי אהדדי מצטרפין ולא אמרינן מכי חשיב אחצי זית זמן קמא מצטרף בהדי חצי זית חוץ שקדמו דכתיב יהיה מלמד שמצטרף דה"פ כי ליכא זמן בהדיה לאצטרופי ורבין אמר דלאו להכי תני בר קפרא דגם בענין זה אינו חוזר וניעור דכיון שהפסול נקבע בחצי זית דזמן קמא אלא להכי תני חצי זית חוץ לזמנו [וחצי זית חוץ לזמנו] וחצי זית חוץ למקומו כו' · מהר"פ ז"ל: ו] חישב שיאכלוהו כלבים כו' וא"ת והלא בפ' כל הפסולים כו' וי"ל דשאני טמאים שפוסלים ב) קודם אכילה בנגיעה ואע"פ שיכול חבירו לתוחבו בבית הבליעה שלו אין דרך אכילה בכך וריב"א פי' דלקמן אינו בא רק לדחות ראייתו של רבא שהביא לרב חסדא אבל דברי רב חסדא לא נדחו ועוד דשיאכלוהו טמאים אין זה בידו הלכך לא הוי מחשבה והוי כאילו לא אמר כלום אבל אכילת כלבים הויא בידו · מהר"פ ז"ל: ז] א"א מעתה חישב כו' פ"ה דאף בשל הדיוט היה לו להיות פיגול כו' אבל תימה דגבי מזבח נמי אשכחן אכילה דכתיב בפיגול גופיה ואם האכל כו' עד אין ג)מצטרפין ואפי' כי מפקה להקטרת [illegible] אכילה (דהא)[דלא] מקייא אכילה לפי שאין אכילה לגבוה אלא אכילת איש אבל השתא (כי)[כו' אמאי] אין מצטרפין · דהא גם הקטרה לא פקע ממנה שם אכילת אש כמו בהדיוט ומשני דהיינו [טעמא] לפי שהלשון חלוק [illegible] הקטרת אש לא שמה אכילה · מהר"פ ז"ל: ח] הכי נמי · גליון דהוי פיגול ומצטרף הב"ע כלומר מתניתין דאין אכילה והקטרה מצטרף איירי דאפקה כו' ע"כ: ט] בעי רבא תיבות רב אשי נמחק: י] והא איכא: יא] לא [illegible] חצי הזית ראשון את חצי הזית אחרון: יב] עם של חוץ: יד] לא יעיר הס"ד: טו] זה לעצמו וזה לעצמו: טז] עליה פסלוה ולא טימאוה לעשות אות י' נמחק: יז] מעיקרא שיעור שלם: יח] חצי זית: יט] [ושנטמא בולד] [illegible] וחצי ביצה אחרת נמחק: כ] מצטרפין גליון כלומר והצי ביצה נגע בולד הטומאה: כא] אוכל ראשון קאמר דאינו נעשה עוד: כב] אי בדלא הוה ביה: כג] שלימה היא בתו"כ: כד] מכי אחשיב: כה] דהא דאמרינן יהיה מלמד [illegible] מצטרפין ה"ם היכא דליכא מינו לאצטרופי בהדיה: כו] ואיצטרף בהדיה ושוב: כז] ואע"ג דאחשבינהו: כח] הבשר להאכילה תיבת לאכול נמחק: כט] אש דגבוה במידי כו' לא מצטרפא עם מחשבת אכילת אדם: ל] וניעור [illegible] מחשבות תרין: לא] פר"ה שאין: לב] מעליו ממנו הס"ד: לג] לטמאות אחרים: לד] ר"ת התם: לה] מעליו וילך לו: לו] שבטלה וחזרה: לז] דאין מניחו להפרד: לח] הכלבים הא דלא מייתי ראיה מקרא דולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול דהא פשיטא ליה דשייכא אכילה גבי בהמה: לט] ראיה דסד"א דגבי כלבים לאו אכילה היא: מ] אכילה ובכל מקום: מא] הוה מצי למידק:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ויקץ כישן פיגול וכו' ומבטלו נצטרף עם זה לפגל וכו' וחוזר ומצטרף: (ב) ד"ה לטמא וכו' והשליש כו' ומסתמא: (ג) ד"ה ה"ג וכו' מלמד שמצטרפין כדי דוקא [illegible]:

א) נראה דצ"ל דמאי לאו אע"ג דהדר מלייה וכו' כשמי ביה דליכא בשני שיעורא אין מניחו וכו' · ב) וכן פי' התוס' לקמן דף נו ע"ב ד"ה שיאכלוהו · ג) נראה דצ"ל עד אין אכילה והקטרה מצטרפין וכוונתו להביא התוספות בד"ה דכתיב ·

הא לאכול ולאכול דומיא דלאכול ולהקטיר יהיכי דמי בשני בני אדם מצטרף אש"מ בעי רבא חישב לאכול כזית ביתר מכדי אכילת פרס מהו לאכילת גבוה מדמינן ליה או לאכילת הדיוט מדמינן ליה אמר אביי ת"ש לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין טעמא דלאכול ולהקטיר הא לאכול ולאכול ג) מצטרף והא הקטרה ביותר מכדי אכילת פרס הוא דלמא בהיסק גדול: לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר ג): *טעמא דלאכול ולהקטיר הא לאכול ולאכול דבר שאין דרכו לאכול מצטרף הא קתני רישא לאכול ד) את שדרכו לאכול (מצט"ף) את שדרכו לאכול אין שאין דרכו לא אמר רבי ירמיה הא מני *רבי אליעזר היא דאמר מחשבין מאכילת אדם לאכילת מזבח ומאכילת מזבח לאכילת אדם *דתנן השוחט את הזבח לאכול דבר שאין דרכו לאכול ולהקטיר דבר שאין דרכו להקטיר כשר ורבי אליעזר פוסל אביי אמר אפי' תימא רבנן ולא תימא הא לאכול ולאכול דבר שאין דרכו לאכול אלא אימא הא לאכול ולאכול דבר שדרכו לאכול מאי קמ"ל אי דבר שדרכו לאכול קמ"ל מרישא ש"מ כחצי זית בחוץ כחצי זית למחר פסול *(הא כחצי זית למחר ה) *פיגול אלא) אי לאכול ולהקטיר מדוקיא דרישא ש"מ לאכול דבר שדרכו לאכול אין שאין דרכו לאכול לא השתא ומה לאכול ולאכול דבר שאין דרכו לאכול לא מצטרף לאכול ולהקטיר מיבעי לאכול ולהקטיר איצטריך ס"ד אמינא התם הוא דלאו כי אורחיה קא מחשב אבל הכא דבהאי כי אורחיה ובהאי כי אורחיה אימא ליצטרף קא משמע לן:

הדרן עלך כל הזבחים שקבלו דמן

כל *הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה שהשחיטה כשרה בזרים ובנשים ובעבדים ובטמאים ואפילו בקדשי קדשים ובלבד שלא יהיו טמאים נוגעין בבשר *לפיכך · הן פוסלין במחשבה וכולן

הא לאכול ולאכול · לשנים דומיא דלאכול ולהקטיר שאין זית שלם לאוכל אחד מצטרף: ביתר מכדי אכילת פרס · לשהות בין התחלת אכילתו לסופה יותר מכדי אכילת פרס דאילו גבי כל איסורים שבתורה קיימא לן דלא הויא אכילה הכא מאי: לאכילת גבוה מדמינן לה · דהא איתקוש לענין מחשבה אכילת גבוה ואכילת אדם בהדי הדדי ואכילת גבוה אף ביותר מכדי אכילת פרס היא פעמים שאיט ממהר לשרוף: ה"ג ו) לאכול ולאכול דומיא דלהקטיר מצטרף · והיכי דמי יותר מכדי אכילת פרס לאכול חצי זית ולחזור ולאכול חצי זית ובין זה לזה יותר מכדי אכילת פרס דומיא דהקטרה מצטרף: דלמא · האי להקטיר דקתני בהיסק גדול קאמר ורכותה דוקא לאכול ולאכול דמצטרף: ה"ג מתני' לאכול כחצי זית כו' טעמא דלאכול ולהקטיר כו' דבר שאין דרכו לאכול כי האי להקטיר דמתני' דקמיירי (הא) באימורים: הא קתני רישא זה הכלל כל השוחט והמקבל לאכול דבר שדרכו לאכול כו' · אלמא מאכילת ז) מזבח לאדם לאו מחשבה היא: הא מני הך סיפא · דאיצטריך למיתני אין אכילה והקטרה מצטרפין רבי אליעזר היא: לאכול דבר שאין דרכו לאכול · ח) [דהיינו] אימורין וחישב עליו חוץ למקומו או חוץ לזמנו: אלא אימא הא לאכול ולאכול דבר שדרכו לאכול · הכי דוק מיניה אכילה והקטרה אין מצטרפין לפגל ט) הא לאכול ולאכול דבר שדרכו לאכול מצטרף ואע"ג דחשיב לתלאין: ומאי קמ"ל הך סיפא אי לאו למידק מיניה הא לאכול ולאכול דבר שאין דרכו לאכול דומיא דלהקטיר י) מאי קמשמע לן · למה לי למתני אי לאכול ולאכול דבר שדרכו לאכול קא משמע לן כדקאמרת דמחשבת חצאין מצטרפת מרישא שמעת מינה: ואי לאכול ולהקטיר · כלומר ואי היא גופה קא אתא לאשמועינן דאין אכילה והקטרה מצטרפת ולאו לדיוקא דילה אתאי: מדיוקא דרישא שמע מינה · דקתני לאכול דבר שדרכו לאכול הויא מחשבה אבל לאכול דבר שאין דרכו לאכול לא הוי מחשבה ש"מ דאם חישב לאכול חצי זית בשר וחצי זית יא) אימורים לא מצטרפי וכל שכן לאכול חצי זית בשר ולהקטיר חצי זית אימורין דלא מצטרפי יב): השתא ומה לאכול ולאכול לא מצטרפי · בשר ואימורים לאכול ולהקטיר מיבעיא: יג) התם · כי חישב לאכול אימורים הוא דלא מצטרף בהדי אכילת בשר משום דלאו כי אורחיה קמחשב אבל לאכול בשר ולהקטיר אימורין דבהאי כי אורחיה קמחשב ט' קמ"ל:

הדרן עלך כל הזבחים שקבלו דמן

כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה · כדיליף בגמ': ובטמאים · בטמא שרץ קאמר שאינו מטמא כלי דלאו אב הטומאה הוא או בטמא מת וכגון שבדק קרומית של קנה ושחט בה אבל בסכין לא שהוא מטמא את הסכין והסכין מטמא את (א) הבשר וכגון דעביד סכין אריכא ושחיט: לפיכך הן פוסלין · את הקרבן במחשבה אם שחטוהו (ב) במחשבה האיל וראוין לעבודה זו מחשבתן מחשבה: וכולן

הא לאכול ולאכול דומיא דלאכול ולהקטיר מצטרף · וא"ת דלמא לעולם לא יד) יצטרף ואתא למידק דלאכול ולאכול בחד גברא מצטרף ואפי' ביתר מכדי אכילת פרס וכן בתר הכי דדייק אביי דלאכול ולאכול ביתר מכדי אכילת פרס מצטרף מדקתני לאכול ולהקטיר דלמא אתא למידק דלאכול ולאכול בשני בנ"א מצטרף ויש לומר דדייק מדתלי טעמא שאין הקטרה ואכילה מצטרפין משום דהאי אכילה והאי הקטרה הא אי חשיבא הקטרה כאכילה הוה מצטרף טו) (אי חשיבא הקטרה) אע"ג דהוי כעין שני בני אדם וביתר מכדי אכילת פרס:

ביתר מכדי אכילת פרס מהו · וא"ת לוכח מדתנן חצי זית בחוץ חצי זית למחר פסול וי"ל דדלמא בלהקטיר אע"ג דרישא קתני לאכול כזית בחוץ כזית למחר שמא בבא דחצי זית מיירי בלהקטיר דווקא: **ומאי** קמ"ל אי לאכול ולאכול טז) שדרכן לאכול כו' · תימה טובא קמ"ל כדדייק אביי גופיה לעיל לאכול ולאכול בשני בני אדם וביתר מכדי אכילת פרס:

הדרן עלך כל הזבחים שקבלו דמן

כל הפסולין ששחטו:

שהשחיטה כשרה בנשים · בגמרא מוכח דנשים שוחטות אפי' לכתחילה יז) הא דתנן ששחטו דיעבד משום דבעי למיתני טמאים דלכתחילה לא ולא קאמר משום דבעי למיתני נשים דקתני ברישא יח) מיכן תשובה למה שכתבו בהלכות א"י דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלה ועוד כתוב בהן שחט ולא בירך ועוד משום ששחט שחיטה פסולה וגרמה שהם חומרות בעלמא שהיה אומר אותו החכם יט) שכתב הלכות ארץ ישראל:

ובטמאים · מפרש בגמרא דלכתחילה אין שוחטין שמא יגעו בבשר ואע"ג דדם קדשים אינו מכשיר איכא הקודם מכשרת או כשהעבירה בנהר ועדיין משקה טופח עליה כדאמר בפ"ק דפסחים (דף כי) וא"ת תיפוק ליה דלמא אתיא לאימשוכי בפנים כ) ואפי' טהור גמור לבן זומא דאמר (יומא ל.) הנכנס למקדש טעון טבילה כא) אין יכול לשחוט בסכין ארוכה דלמא אתי לאמשוכי כב) כדאמר בפ' אמר להם הממונה (שם דף ל.) וי"ל דבטהור שייך למיגזר טפי דלמא אתי לאימשוכי אבל טמא מיזהר זהיר ומידכר ומשום הכי לא נקט נמי שמא יכניס ידו לפנים אע"ג דאיכא איסורא כג) למאן דאמר (לקמן לב:) ביאה במקצת שמה ביאה ומיהו איכא למ"ד דנקט טעמא דהוי לכולי עלמא והקשה ה"ר אפרים כד) והיאך במוקדשין שוחט דאע"ג דמוקי לה בגמ' בסכין ארוכה איך יתכן שיהא כל כך ארוכה כה) מהר הבית עד עזרת ישראל כדתנן במסכת כלים (פ"א מ"ח) החיל מקודש כו) מהר הבית שאין עובדי כוכבים וטמאי מתים נכנסין לשם עזרת נשים מקודשת כז) הימנה שאין טבול יום נכנס לשם ואפי' כח) אי האי סוגיא בטמא שרץ ומותר ליכנס בחיל מ"מ עזרת נשים ארוכה קל"ה אמה*) והיאך יתכן שתהא סכין ארוכה כל כך כט) וי"ל דהיכא דנטמא בעזרת נשים לא החמירו

*)[מדות פ"ב מ"ב]

קל א ב מיי' פי"ד מהלכות פסה"מ הלכה י:

א ג מיי' פ"א מהלכות יוה"כ הלכה א וס"ט מהלכות ביאת מקדש הל' ו וס"ה מהלכה ה מעה"ק הלכה א:

ב ד מיי' פי"ד מהלכות פסה"מ הלכה ב:

נ"ק ע"י:

[נ"ל מדקאמר הא דתנן כו']

נ"א ל"ג

נ"א וכתני זית למחר

שיטה מקובצת

א] הא לאכול ולאכול כו' · א) ואם תאמר כו' וי"ל דסברא הוא כיון שיש לדקדק כל הני רבותות אית ליה דדייקינן כל [מה] דאפשר לדייק דאם לא בא כי אם לדקדק הא ביתר מכ"י אכילת פרס מצטרף ליתני לאכול כשני בני אדם דלא מצטרף וכ"ש לאכול ולהקטיר וכן אם לא בא כי אם לדקדק הא בשני בני אדם מצטרף ליתני לאכול כאדם אחד ביותר מכדי אכילת פרס דלא מצטרף וכ"ש אכילה והקטרה · מהר"ם ז"ל: ב] ולאכול דומיא דלהקטיר מצטרף והא הקטרה דביותר מכדי: ג] כשר כו': ד] לאכול דבר שדרכו לאכול דבר שדרכו תיבות את מצטרף נמחק: ה] למחר וכחצי זית למחר פיגול אי תיבת אלא נמחק: ו] ח"צ הא לאכול: ז] מאכילת אדם למזבח ומאכילת מזבח: ח] לאכול אימורין אין דרכו לאכול וחישב ותיבת דהיינו ל"ש ונמחק: ט] לפגל אבל אכילה ואכילה מצטרפין לפגל מתיבת הא עד תיבות ואף על גב ל"ש ונמחק: י] תיבות מאי קמשמע לן נמחק: יא] ואית אימורין למחר לא מצטרפי: יב] דלא מצטרפי דהשתא ומה והוא דבור אחד: יג] מבעיא הס"ד ומה"ד לאכול ולהקטיר איצטריך פי' לעולם לגופיה ורבנן היא כדאמרן ואע"ג דמדוקיא שמעינן לה איצטריך סד"א התם כי כו': יד] לא מצטרף: טו] תיבות אי חשיבת הקטרה נמחק: טז] ולאכול דבר שדרכו לאכול: יז] דמפרש דהא דתנן: יח] ברישא מכאן תשובה: יט] החכם מדעתו: כ] דאפילו טהור: כא] טבילה איבעיא לן בפרק אמר להם הממונה אי יכול לשחוט בסכין ארוכה אי לא דלמא: כב] תיבות כדאמר בפרק אמר להם הממונה נמחק: כג] איסורא דאורייתא למאן: כד] אפרים וטמא היאך שורט במוקדשין דאע"ג: כה] ארוכה מעזרת נשים עד כו' ותיבות מהר הבית נמחק: כו] מקודש ממנו שאין תיבות מהר הבית נמחק: כז] מקודשת ממנו תיבת הימנה נמחק: כח] ואפילו הוי האי טמא בטבול יום והלא עזרת נשים כו' והשאר נמחק: כט] וי"ל דמיירי בפ"א מת שנטמא בפנים ומותר מן התורה ליכנס במחנה לויה ואפילו מת עצמו כדכתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו ודרשינן עמו במחיצתו וכיון שאינו אסור אלא מדרבנן לא גזור וכ"ש בטומאה שאירעה בפנים דליכא איסור שתהיה אז שמא מיירי בהיתר הבמות · לשון מהר"ם ז"ל ·

מנחות יב: פג השגיח

[לעיל כח.]

לקמן לב. [לעיל כח.]

חולין ב.

לעיל כט.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ובטמאים וכו' את הסכין והס"ד ואח"כ מ"ה ובלבד שלא יהיו טמאים נוגעין בבשר וכגון דעביד סכין: (ב) ד"ה לפיכך וכו' שחטוהו במחשבה חוץ לזמנו וחוץ למקומו דפוסל וראוין:

א) טוהם לדברי התוס' בד"ה ו'

גמרא / משנה

*וכולן שקיבלו את הדם חוץ לזמנו וחוץ למקומו אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל *קיבל הכשר ונתן לפסול יחזור לכשר קיבל בימינו ונתן לשמאלו יחזיר לימינו קיבל בכלי קדש ונתן לכלי חול יחזיר לכלי קדש *נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר *נתנו על גבי הכבש שלא כנגד היסוד נתן את הניתנין למטה למעלן ואת הניתנין למעלן למטה ואת הניתנין בפנים בחוץ ואת הניתנין בחוץ בפנים א] אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל: **גמ'** ב] שחטו דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהו *ושחט שחיטה בזר כשרה שהשחיטה כשרה בזרים ובנשים ובעבדים ובטמאים ואפילו בקדשי קדשים או אינו אלא בכהנים אמרת וכי מאין באתה מכלל שנאמר ואתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח יכול אף בשחיטה ת"ל ושחט את בן הבקר לפני ה' ג] *והקריבו וגו' מקבלה ואילך *מצות כהונה לימד על השחיטה שכשרה בכל אדם הוא הדין דאפי' לכתחילה נמי ומשום דקא בעי למיתנא טמאים דלכתחילה לא גזירה שמא יגעו בבשר תנא ששחטו וטמא דיעבד שפיר דמי ורמינהו *וסמך ושחט מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים מדרבנן מ"ש סמיכה דכתיב לפני ה' שחיטה נמי הכתיב לפני ה' אפשר דעביד סכין ארוכה ושחיט סמיכה נמי אפשר דמעייל ידיה וסמיך קסבר *ביאה במקצת שמה ביאה רב חסדא מתני איפכא וסמך ושחט מה שחיטה בטהורין אף סמיכה בטהורין מאי שנא שחיטה דכתיב לפני ה' סמיכה

רש"י

וכולן · הפסולין: שקיבלו הדם · על מנת לאכול ד] ולהקטיר חוץ לזמנו או חוץ למקומו: אם יש דם הנפש · עוד בבהמה יחזור הכשר ויקבל ויזרוק הכשר שאין מחשבתן של אלו פוסלתן בקבלה לפי שאין ראויין לה ואין מחשבה פוסלת אלא במי שראוי לעבודה דכתיב המקריב אותו לא יחשב (ויקרא ז) בראוי להקרבה הכתוב מדבר: יחזור לכשר · דלא מיפסיל בהכי ובפרק ה] [ראשון] (דף יד:) שנינן לה למאן דאית ליה הולכה שלא ברגל שמה הולכה למר כדאית ליה ולאידך כדאית ליה: נתנו ו] · הפסול על גבי הכבש או שלא כנגד היסוד כו': יחזור הכשר ויקבל · אי סבירא ז] לן דפסול עושה שיריים אשמעינן האי תנא דשלא במקומו לאו כמקומו דמי לפיכך לא עשאן שיריים ואי סבירא ליה דשלא במקומו כמקומו דמי והויא לה זריקה גמורה באדם פסול אשמעינן דאין פסול עושה שיריים: **גמ'** ה"ג ורמינהו ושחט שחיטה בזר כשרה מדלא כתיב ושחט הכהן: וכי מאין באת · לומר שצריכה כהונה והלא לא נאמר בה כהן: והקריבו הכהנים ומדכתיב בקבלה כהונה ובשחיטה לא כתיב לימד על השחיטה שכשרה בזר: מה סמיכה בטהורים · כדמפרש לקמיה: מדרבנן · שמא יגעו בבשר: מאי שנא סמיכה · דבטהורים מדאורייתא: דכתיב לפני ה' · ושחט

תוספות

החמירו עליו לגלחת כמו שמפרש רבינו תם משום דקשיא ליה דהתם אסר ליה לטבול יום ליכנס בעזרת נשים משום דסמוך למחנה ח] [שכינה] ואמרינן נמי בגמ' שחידשו דברים ואמרו טבול יום אל יכנס למחנה לויה פירוש לא בכל מחנה לויה ט] דמפתח הר הבית עד שער ניקנור מחנה לויה כדתניא בתוספתא ובסיפרי ובפרק בתרא דמכילתין (דף קטז:) ובכלים (פ"א מ"ח) משמע דשרי בכולהו חוץ מעזרת נשים ואפי' טבול יום דזבין וזבות אלא במחנה לויה כגון עזרת נשים דסמוך למחנה שכינה קאמר ובמסכת תמיד משמע דשרי בכל מחנה לויה גבי בית המוקד שזקני בית אב ישנים שם וקתני י] כשאירע קרי לאחד מהן הולך וטובל וחוזר לאחיו הכהנים עד שהשערים נפתחין והולך לו ואין לך סמוך למחנה שכינה יותר מבית המוקד שחציו בקודש וחציו בחול ובסוטה פרק היה נוטל (דף כ:) יא] (הא) דקתני והם אומרים הוציאוה שלא תטמא העזרה ופריך עלה מאי מה דדרשינן דטמא מת מותר ליכנס במחנה לויה ואפי' מת עצמו כדכתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו עמו במחיצתו ואי דרבנן אסור מאי קושיא ומתוך כך מחלק רבינו תם דלא גזור היכא דנטמא בעזרה ומודי מתרץ דבעזרת נשים החמירו יותר משאר מקומות אע"פ שסמוכים ממש למחנה יב] לויה לפי שהוא מקום כניסה ויציאה לכל אדם יותר שדרך שם נכנסין לעזרת ישראל דרך שער נקנור שהוא שער העליון המחמם הכניסה והיציאה והא דפריך בסוטה על מה שאמר הוציאוה משום דקתני הוציאוה תרי זימני דמשמע שהיו נבהלים להוציאה וממהרין מאד ואי לאו דאיכא איסורא דאורייתא לא היו דוחקין כל כך למהר והא דאמר בפרק אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פא:) כהן המשמש בטומאה אין אחיו הכהנים מביאין אותו לב"ד אלא מוציאין אותו חוץ לעזרה ומפלעין את מוחו בגיזרין לאו דווקא חוץ לעזרת ישראל אלא אף חוץ לעזרת נשים וחוץ לחיל וכי ה"ג נמי הוי היא דסוטה דקתני שלא תטמא העזרה יג] והיו זקוקין להוציאה אף חוץ לחיל להר הבית דהא מפרש טעמא התם שמא תפוס נדה וא"ת וכיון דטבול יום מותר בשאר העזרה כדפרישית אמאי איצטריך לו למצורע בערב הפסח לדחות עשה ילך בשאר הלשכות ויכניס שם ידיו לבהונות וי"ל דלא אפשר משום דכתיב פתח אהל מועד והיינו בשער נקנור שהוא מכוון כנגדו ומיהו בקדשי קדשים לא אפשר ליה לטמא לשחוט בצידי העזרה [דשחיטתן] בצפון ולא משכחת פתח מכוון לצד הצפון כדמוכח בגמ' למ"ד מרחק לצפון דפריך וליעבד פשפש ומשני הכל בכתב ולפירוש רבינו תם נמי דמפרש דנטמא בעזרת נשים לא גזור מ"מ למ"ד מרחק לצפון יד] ושחיט בסכין ארוכה עשרים ושתים אמה ואין לחוש בכך [הא דקאמר] דשחיטה כשירה בדיעבד ושמא יגעו בבשר נקט משום קדשים קלים וה"ד אפרים היה מפרש דמשכחת לה דשחיט טמא דרך גגין ועליות דלא נתקדשו ובסכין ארוכה למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה שאין יכול להכניס שם ידו ומיהו התינח בקדשים קלים שיכול לתלות הבהמה ולשחטה אבל בקדשי קדשים לא אפשר דבעינן שחיטה על ירך כדאמר לעיל בפרק שני (דף כו:) אם לא נאמר דעביד טו] בסכין ארוכה מן העליה והגג עד הרגלים ולהאי פירושא לא תקשי לו מניה ממצורע ביכנים ידיו לבהונות דרך גגין ועליות ולא איצטריך לדחות עשה דהיאך יעלה לגגין דרך הר הבית והחיל: **ת"ל** והקריבו מקבלה ואילך מצות כהונה · ואם תאמר תיפוק ליה מהיקישא דסמיכה ושחיטה דמה סמיכה בזרים אף שחיטה בזרים כדדריש ר"ש בריש הקומץ רבה (מנחות יט:) וי"ל דאי לאו דרשא דהכא הוה ממעטינן שחיטה מדכתיב תשמרו את כהונתכם דמשמע אפי' שחיטה בכלל ואע"ג דאיצטריך לן לעיל בספ"ק (דף יג:) והקריבו בני אהרן הכהנים לג"ש שתהא בכהן כשר ובכלי שרת מ"מ דריש מיניה שפיר מקבלה ואילך מצות כהונה: **בזמן** שגת סמיכה דבטהורים דכתיב לפני ה' · פי' בקונטרס דהיינו מדכתיב ושחט את בן הבקר לפני ה' וכיון דבעינן תיכף לסמיכה שחיטה אין סמיכה מבחוץ ושחיטה מבפנים אלא אף הסמיכה מבפנים ואין טמא נכנס לעזרה והקשה הרב רבי יעקב דאורלינ"ש דבפ' בתרא (דף *) משמע דכתיב בסמיכה גופה לפני ה' דקאמר דאין סמיכה בבמה משום דכתיב לפני ה' ואי לא כתב בה לפני ה' אלא מקרא דשחיטה הא שחיטה גופה ישנה בבמה והתם פירש בקונטרס דהיינו קרא דכתיב בפר כהן משיח לפני ה' וסמך ומיהו לקמן בשמעתין (דף לג.) משמע כפירוש הקונט' הכא דפריך למאן דאמר תיכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא מדתניא וסמך ושחט מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים ואי אמרת לאו דאורייתא בטמאין נמי משכחת לה משמע בהדיא דלא ידעינן סמיכה לפני ה' אלא משום דתיכף לסמיכה שחיטה וצריך לדחוק ההוא דלקמן דפ' בתרא (גם זה שם) ומיהו יש לייסב ההיא דלקמן בשמעתין משום טז] ההיא סוגיא כמאן דאמר ביאה במקצת לאו שמה ביאה דאי משום לפני ה' אפשר דמעייל ידיה וסמיך אבל אי אמרת תיכף לסמיכה שחיטה לא אפשר יז] דמרחק לצפון מיהו וסמך ושחט דכתיב גבי עולה דטעונה צפון דריש בתורת כהנים בפרשת ויקרא מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים ובהדיא דריש התם מקרא דלעיל דכתיב יקריב אותו לרצונו לפני ה' וסמך יח] מדכתיב ממש וסמך אלל לפני ה' דריש לפני ה' ולא כפי' הקונטרס דפרק בתרא דדריש לה מקרא אחרינא דפר כהן משיח הדע דמפר כהן משיח היכי מצי למילף שאר סמיכות לפני ה' יט] שאני התם דקדושה חמורה היא חטאות הפנימיות:

ורבי

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פי"ד מהלכות פסה"מ הלכה ג:
ד ב מיי' פ"א מהלכות פסה"מ הלכה כג:
ה ג ד מיי' שם הלכה כד ופ"א שם הל' כג:
ו ה מיי' שם פ"א הלכה כג:
ז ו מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה י:
ח ז מיי' פ"א מהלכות פסה"מ הלכה א.
ט ח ט מיי' פ"ג מהל' מעה"ק הלכה יח:

שיטה מקובצת

א] אם יש דם הנפש כו' האי תנא אי ס"ל דפסול עושה שיריים א"כ צריך לפרש דחוץ למקומו לאו כמקומו דמי ולכך יחזור הכשר ויקבל ואי ס"ל כמקומו דמי (אינו) צריך לפרש [אינו] עושה שיריים כצ"ה ואגב חורפיה לא דק דמאן דאית ליה לאו כמקומו דמי לא קאי אפסול כלל כדמוכח לעיל מיהו ודאי (כמ"ד) [למ"ד] כמקומו דמי ע"כ אפסול קאי וא"ת א"כ מאי איבעי ליה לר"ל מר"י אי פסול עושה שיריים אי לא יהא אית ליה לר"ל לעיל כמקומו דמי וא"כ תפשוט מהא דפסול אינו עושה שיריים וי"ל דאיכא למימר משום דדוקא שנתנו למעלה או למטה אבל אם נתנו בהכשירו לא יחזור הכשר ויקבל ומיהו קשה דא"כ תפשוט דפסול עושה שיריים מדנקט פסול [שנתן שלא בהכשירו] משמע משום פסול לחוד עושה שיריים לכך נ"ל כדפי' לעיל בפ' קבלה דאי קאי אפסול היינו אסמכא דבהא מיהא כ"ע מודו דעושה שיריים הואיל ומרצה בצבור כדאיתא במעילה [עי' תוס' דף כו ע"ב ד"ה הכ"ע עכ"ה]: ב] ששחטו דיעבד: ג] והקריבו הכהנים וגו' מקבלה ואילך מצות כהונה תימה תיפוק ליה מהיקשא דסמיכת לשחיטה כדדריש ר"ש בפ' הקומץ רבה וי"ל דאי לאו דרשא דהכא הוי ממעטינן שחיטה נמי בכלל כהונה מדכתי' כהונתכם ואף על גב דאיצטרך בפ"ק והקריבו בני אהרן הכהנים לג"ש שתהא בכהן כשר ובכלי שרת מ"מ דריש נמי מקבלה ואילך מצות כהונה מהר"פ: ד] לאכול או להקטיר חוץ: ה] ראשון מפרש לה: ו] נתנו פסול זה על גבי: ז] סבירא ליה דפסול: ח] שכינה אמרי': ט] לויה קאמר דמפתח הר הבית כו' מחנה לויה כדתניא: י] וקתני אירע קרי לאחד כו' וחוזר ויושב אצל אחיו הכהנים וכו' נפתחין ויוצא והולך לו:

יא] [illegible] דקתני כו' תטמא העזרה פריך עלה: יב] למחנה שכינה לפי: יג] שהרי היו זקוקין להוציאה אף חוץ להר הבית כו' מותר בשארי צידי העזרה כדפרישית כו' למצורע שחל שמיני שלו בערב הפסח כו' ידיו לבהונות וקיים את שתיהן וי"ל: יד] צפון היכי שחיט בסכין: טו] דעביד סכין ארוכה מן כו' תיקשי ממצורע שיכנים כו' דהיאך יעלה לגגין ועליות אם לא דרך הר הבית: טז] משום דההיא סוגיא: יז] דמרחק דסמך ושחט גבי עולה כתיב דטעונה צפון ועלה דריש בת"כ בפ' ויקרא: יח] ה' וסמך ולא: יט] ה' דלמא שאני התם דקדושה דחטאות הפנימית חמורה היא הפ"ד:

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פ"ג מהלכות ביאת מקדש הלכה יח:

יא ב מיי' פ"ז מהלכות קרבן פסח הלכה ה:

יב ג מיי' פ"ג מהלכות ביאת מקדש הל' ו:

סמיכה נמי כתיב לפני ה' אפשר דמעייל ידיה וסמיך שחיטה נמי אפשר דעביר סכין ארוכה ושחיט הא מני שמעון התימני היא דתניא ושחט את בן הבקר לפני ה' [א] ולא השוחט לפני ה' שמעון התימני אומר מנין שיהיו ידיו של שוחט לפנים מן הנשחט ת"ל ושחט את בן הבקר לפני ה' שוחט את בן הבקר יהא [ב] לפני ה' אמר עולא אמר ריש לקיש "טמא שהכניס ידו לפנים לוקה שנאמר "בכל קדש לא תגע [ג] וגו' מקיש ביאה לנגיעה מה נגיעה במקצת שמה נגיעה "אף "ביאה "במקצת שמה ביאה איתיביה רב הושעיא לעולא *"מצורע שחל שמיני שלו להיות בערב הפסח וראה קרי בו ביום וטבל אמרו חכמים אע"פ שאין טבול יום אחר נכנס זה נכנס [ד] מוטב יבוא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת *ורבי יוחנן אמר דבר תורה אפי' עשה אין בו שנאמר "ויעמד יהושפט בקהל יהודה וירושלם בבית ה' לפני החצר החדשה מאי חצר החדשה [ה] אמר ר' יוחנן שהידשו בה דברים (הרבה) ואמרו *"טבול יום אל יכנס למחנה לויה ואי אמרת ביאה במקצת שמה ביאה היכי מעייל ידיה (א) בבהונות אידי ואידי עשה שיש בו כרת הוא א"ל *מטונך שאני מצורע הואיל והותר לצרעתו הותר לקריו אמר רב יוסף קסבר עולא רובן זבים ונעשו טמאי מתים הואיל והותרו לטומאתן הותרו לזיבתן אמר ליה אביי מי דמי טומאה אישתראי זיבה לא אישתראי (ב) אמר ליה דלמא הכי קאמר מר רובן טמאי מתים ונעשו זבים הואיל והותרו לטומאתן הותרו לזיבתן אמר ליה אין (ג) ואכתי לא דמי מצורע היתירא הוא הואיל ואישתרי אישתרי טומאה דחויה היא להא אידחאי להא לא אידחאי אמר ליה רבא אדרבה איפכא מסתברא מצורע היתירא הוא להא אישתראי ולהא לא אישתראי טומאה דחויה הוא מה לי חד דחויא מה לי שתי דחוות

מכלל

רש"י

ושחט את בן הבקר לפני ה' וכיון דבעינן תיכף לסמיכה שחיטה אין סמיכה מבחוץ ושחיטה מבפנים אלא אף הסמיכה בפנים ואין טמא נכנס לעזרה: ולא השוחט לפני ה' שאם רצה עומד חוץ לעזרה ושוחט בסכין ארוכה: לפנים מן האשחטי לפנים מן הבהמה: ה"ג שוחט את

תורה אור בן הבקר יהיה לפני ה': [מה] נגיעה שהם במקצת היא: שחל שמיני שלו. והיה לו היום ליכנס להר הבית לחלל שער ניקנור שלא נתקדש להכניס ידיו לבהונות וראה קרי ובעל קרי אין נכנס להר הבית כדאמרי' באלו דברים (פסחים דף סז:) זב וכל זב לרבות בעל קרי שמשתלח חוץ לשתי מחנות כדאמרינן התם: אע"פ שאין טבול יום אחר של טומאת קרי נכנס להר הבית דקסבר טבול יום דזב כזב דמי [ו] זה נכנס ומכניס ידיו לעזרה ליתן מדם האשם ומלוג השמן על בהונותיו כדי שיטהר לאכול פסחו לערב והוא ישלחנו לעזרה היום לשחוט ולזרוק עליו אבל הוא לא יכנס לעזרה [ז] (ושוחט בסכין ארוכה) דטבול יום שנכנס לעזרה בכרת כדאמרי' בהקומץ רבה (מנחות כז:): מוטב יבוא עשה של פסח שיש בו כרת וידחה עשה דשילוח טמאים מהר הבית שאין בו כרת שאין ענוש כרת אלא מחומת העזרה ולפנים: אפי' עשה אין בו · בהר הבית לגבי טבול יום דקסבר טבול יום דזב לאו כזב דמי: *נכח החצר החדשה · הר הבית שחידשו בה בהלכותיה: אידי ואידי · עשה של כרת טבול יום לגבי עזרה בכרת הוא והא קא מעייל [ח] לעזרה שהרי אי אפשר להוליא דם האשם לחלל השער דמיפסל ביוצא: מטונך · ממשאך [ט] שבאתה עלי להכביד אכביד עליך ממצורע השיבות שגזירת הכתוב היא אצלו שהותרה לו ביאה במקצת שהרי מחוסר כיפורים הוא והוא מכניס ידיו לבהונות: הואיל והותרה · ביאה [י] מקצת לצרעתו: הותרה · אף לטבול יום של קרי שלו: אמר רב יוסף · שמע מינה מדעולא דאמר הואיל ואישתרי להא אישתרי להא: רובן · של ציבור זבין בפסח ולא נדחית טומאת זיבה אצלן ונעשו טמאי מתים בו ביום הואיל והותרו לטומאת המת שנדחה אצלן הותרו [יא] לזיבתן: טומאה אישתראי · שבאה אחרונה זיבה ראשונה עומדת במקומה ולא דמי למצורע דהתם איכא למימר מינו דקמייתא לא הוי אסירא ליה בתרייתא לא תמירא לך מקמייתא שהרי טמא היה ומותר אבל הכא כי הוה זיבה גרידתא הוו אסירי השתא דאיתוספא טומאה עלייהו *אישתרו להו: הואיל והותרו לטומאתן · הקודמת אין נאסרין מחמת האחרונה שהרי אף הראשונה טומאה של כרת היתה והיו מותרים היום: היתירא הוא · בהיתר גמור [יב] גזרה עליו תורה ביאה במקצת:

טומאה

תוספות

ורבי יוחנן אמר דבר תורה אפי' עשה אין בו · לפרושי ברייתא קאתי ולאו לאיפלוגי דר' יוחנן לאו תנא הוא כדמוכח בפ"ק דכתובות (דף ח:) גבי חתנים מן המנין ומשני רב תנא ופליג ואר' יוחנן לא משני הכי תדע דאי דאורייתא אם כן היה לנו לאסור מפתח הר הבית שכל זה מחנה לויה כדאיתא בסוף מכילתין (דף קטז:) ובהדיא תנן במס' כלים (פ"א מ"ח) עזרת נשים מקודשת הימנו שאין טבול יום נכנס לשם אבל בהר הבית וחיל מותר [יג] ותני נמי בתמיד (דף כו·) הבא וישב לו אצל אחיו הכהנים ומיהו מתוך פירכות הללו מיתרלא פירכא קמייתא דאע"ג דר' יוחנן לאו תנא הוא דלמא סבר לה כמתני' דתמיד [יד] וכלים ולמאי דפירש בקונט' טעמא דברייתא דאין טבול יום של טומאת קרי נכנס להר הבית משום דקסבר טבול יום דזב כזב דמי ואמרינן פ' אלו דברים (פסחים סז:) זב וכל זב לרבות בעל קרי ור' יוחנן דאמר אפילו עשה אין בו משום דקסבר טבול יום דזב לאו כזב דמי אתי שפיר דפלוגתא דתנאי היא [טו] ואיכא למ"ד טבול יום דזב לאו כזב דמי ומיהו קשה דאי קסבר האי תנא טבול יום דזב כזב דמי אם כן איכא לאו דלא יטמאו את מחניהם ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה ועוד קשה מדאמרינן פרק ג' מינין (נזיר דף מה·) טמא יהיה לרבות טבול יום עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כיפורים ואי טבול יום אסור [טז] למחנה לויה למה לי קרא לרבות במחנה שכינה ומיהו מצי למימר משום כרת איצטריך דאיירי ביה קרא שאין ענוש כרת אלא מחומת העזרה ולפנים ועוד קשה דאי טעמא דרבי יוחנן משום דקסבר דטבול יום דזב לאו כזב דמי והא רבא אית ליה הך דרבי יוחנן בפסחים פרק האשה (דף צב·) ושמעינן ליה לרבא בכ' יתות פרק שני (דף י·) דמחוסר כיפורים דזב כזב דמי [יז] אלא ודאי הא דאמר דטבול יום דזב כזב דמי נהו לענין ביאה נוקדם קאמר אלא לענין פסח הבא בטומאה לא יאכלו ממנו זבים וזבות כדפי' לעיל בריש פרק שני (דף יז:) בשם ה"ר חיים ומיהו סוגיא דנזיר (דף מה.) קשה למה ספי' דטבול יום שרי במחנה לויה דמשמע התם דאפי' נאמר דטבול יום דזב לאו כזב דמי אסור ליכנס למחנה לויה דקאמר התם נמה אהל מועד מחוסר כיפורים לא עייל אף התם נמי במחנה לויה מחוסר כיפורים לא עייל ומקרא דריש [יח] התם דקתני התם בברייתא ובא לפני ה' אל פתח אהל מועד לשער ניקנור אימתי הוא בא בזמן שטבל ועשה הערב שמש ונראה דדווקא בטבול יום דזב [יט] שלש ראיות שהוא טבול יום ומחוסר כיפורים דאיכא תרתי קאסר במחנה לויה וכי מסיק התם אלא אמר אביי טבול יום דזב לאו כזב דמי ואפי' הכי כיון דמחוסר כיפורים לא עייל כלומר דאיכא תרתי ולאו מלשון [כ] זבח דריש דאם כן גבי נזיר דכתיב יביא שתי תורים וגו' הוה לן למידרש הכי כדאמר התם אבל טבול יום דזב בעל שתי ראיות ודבעל קרי שרי דלאו מחוסר כפרה והא דאמר הכא כשראה קרי בו ביום וטבל דנכנס אע"פ שהוא טבול יום וגם מחוסר כיפורים אין אלו שני הדברים על טומאה אחת אלא טבול יום משום קרי ומחוסר כפרה משום לרעתו ולפי' הקונטרס ניחא דנקט בברייתא וראה קרי ולא טמא שרץ ונבילה דטמא שרץ ואפילו טמא מת נכנסין להר הבית כדדרשינן בפסחים פ' אלו דברים (דף סז·) ובסוטה פרק היה נוטל (דף כ:) ויקח משה את עצמות יוסף עמו במחיצתו אבל לפי מה שפירשתי דרבי יוחנן לא פליג [כא] אברייתא ולא אסור אלא מדרבנן כולהו טמאים נמי אסירי כדתנן בפ"ק דכלים החיל מקודש הימנו שאין עובדי כוכבים וטמאי מתים נכנסין לשם וכל שכן בעזרת נשים כדתני התם שאין טבול יום נכנס לשם [כב] וכולהו *טבול יום אפילו דטמאי מת דשרץ ונבילה [איירי] דאיירי ביה לעיל ונראה לפרש דלרבותא נקט וראה קרי דאף על גב דמשתלח חוץ לשתי מחנות התירו לו משום פסח: **שחידשו** בה דברים ואמרו טבול יום אל יכנס למחנה לויה · וא"ת מנלן שחידשו מטבול יום אימה שחידשו ממת ויש לומר דמשמע דלא חידשו אלא על חלר וחלר הייט עזרת נשים כדמוכח ביחזקאל (מ) ואילו מת וטמא מת מליט דאסורין אפילו בחיל: **א"ל** מטונך · פירוש ממשאך שבאת להכביד עלי אכביד עליך דאדרבה משם סייעתא לדברי [כג] דשאני מצורע וכו' מדנקט וראה קרי בו ביום משמע דווקא בו ביום דילא בשעת היתר דלרעת ואיכא למימר מתוך שהותר ללרעתו הותר לקירויו אבל [כד] מאתמול לא ואי ביאה במקצת לא שמה ביאה אפי' מאתמול נמי והשתא אתי שפיר הא דאמר בפ"ק דיבמות (דף ה·) מי לא מודה עולא שאם ראה קרי בליל [כה] (שלישי) [שמיני] שאינו מכניס ידיו שלא יצא בשעה שהיא ראויה להביא קרבן מנא ליה דמודה עולא אלא מדנקט בו ביום דייק דטעמא דעולא משום דהואיל והותר ללרעתו הותר לקירויו ובענין זה יש לפרש מטונך דפ' הזרוע והלחיים (חולין דף קלג.) דקאמר התם עולא יה"ב מתנתא לכהנתא אלמא דקסבר עולא כהן ואפילו כהנת [כו] והכתיב וכל מנחת כהן כליל תהיה ואמר ליה רבי מטונך אהרן ובניו כתובים בפרשה כלומר משם אכביד עליך

שהיא

שיטה מקובצת

א] ת' בן הבקר לפני ה' ולא: ב] לפני ה'· ס"א שיהא שוחט ובן הבקר לפני ה': ג] לא תגע ואל המקדש לא תבא וגו': ד] מוטב יבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת· פרש"י שאין ענוש כרת אלא מן החומה ולפנים משמע (הכי) [הכא] דטבול יום דקרי כקרי דמי וקשה טובא הדא דאיך פליג ר"י על ההיא ברייתא [ועל מתני' דתמיד] דתני אירע קרי לאחד כהם הולך וטובל במסיבה ההולכת תחת הבירה וירד וטבל וישב לו אצל אחיו הכהנים במדורות בית המוקד ומדורות בית המוקד היתה חציה בקדש וחציה בחול אלמא בעל קרי דזב לאו כזב דמי דאי כזב דמי היאך יכול לישב אצל אחיו לכך נראה דר"י אתא לפרושי הברייתא ועתה ניחא האי דתמיד דכיון דליכא אלא טומאה דרבנן לא הזקיקוהו חכמים לצאת וה"ק יבא עשה כו' שאין בו כרת אלא איסור מדרבנן משום דלאו כזב דמי· מהר"פ: ה] החדשה שחדשו בה דברים ואמרו (והשאר נמחק): ו] דמי וה"ה לטבול יום דקרי· גליון ואין להקשות לפירוש הקונטרס דבפ"ק שלשה מינין אמרינן טמא יהיה לרבות טבול יום עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים ואי טבול יום אסור במחנה לויה למה צריך לרבות טבול יום במחנה שכינה מיהו אפשר לומר דאיצטרך משום כרת דאין כרת אלא מחומת עזרה ולפנים מיהו קשה אי טבול יום דזב כזב דמי א"כ לאו נמי איכא ולא יטמאו את מחניהם כמו שהקשו בתוספות ועוד מאי קאמר רבא יבא עשה שיש בו כרת כו' תיפוק ליה הואיל והותר לצרעתו הותר נמי לקירויו אלא ע"כ אינו עשה גמור ורבי יוחנן מפ"ש הברייתא כדפי' לעיל ויבא עשה כו' לאו דוקא אלא כלו' לא העמידו דבריהם במקום כרת· ע"כ: ז] תיבות ושוחט בסכין ארוכה נמחק: ח] מעייל ידיה לעזרה: ט] שבאת להכביד עלי: י] ביאה במקצת: יא] הותרו אף לזיבתן: יב] גמור התירה עליו תורה: יג] מותר ותנן נמי במס' תמיד: יד] דתמיד אבל דוחק הוא לומר דפליגא הך ברייתא אמתניתין דתמיד וכלים: טו] היא ס"א וקי"ל כמ"ד לאו כזב דמי ותיבת לאו נמחק: טז] אסור במחנה לויה כו' מצי למימר דמשום כרת: יז] דמי וכ"ש טבול יום: יח] דריש ליה התם: יט] דזב בעל שלש: כ] מלשון ובא דריש: כא] אברייתא ס"א אלא קפריש אליבא דברייתא דאפילו עשה אין בו ומדרבנן מיירי כולהו כו': כב] לשם וכולהו טבולי יום קאמר אפילו: כג] לדברי דביאה במקצת שמה ביאה דדוקא משום דהואיל דהותר לצרעתו הותר לקירויו וא"ת מנא ליה ראי דייק ז"ל מדקתני וראה קרי כו' לשון מהר"פ: כד] אבל בלילה או מאתמול: כה] בליל שמיני שאינו מכניס ידיו לבהונות שלא יצא כו' דייק עולא דטעמא משום: כו] כהנת איתיבית רבה לעולא מנחת כהנת נאכלת והכתיב קרא

מסורת הש"ס

[יומא ח.]

פסחים צב. יבמות ז:

[פס"ק מ"ח]

תוספתא כ: פ"ב. יבמות ז: ע"ש פסחים צב. ע"ש

כלים פ"א מ"ח. [ע"ל לעיל]

[ר"ה ד: חולין קלג.]

ז"ל לא אישתרי

ג"ל שמאים ז"ל

הגהות הב"ח

(א) גמ' ידיה לבהונות: (ב) שם זיבה לא אישתראי דלמא ה"ג ותיבות אמר ליה נמחק: (ג) שם א"ל אין ולא אמר ליה ואבתי:

גליון הש"ס

גמ' אף ביאה במקצת עיין [illegible] תוס' ד"ה [illegible] שם במקצת [illegible] עיין בנזיר דף [illegible] תוס' ד"ה [illegible]

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ד מהלכות ביאת מקדש הלכה טו

יד ב מיי' פ"ג מהלכות מעשה הקרבנות הל' יב:

טו ג מיי' פ"ד מהל' מחוסרי כפרה הל' ג וע"ש בכ"מ:

[צ"ל אני עליהן]

טז ד מיי' פ"ג מהל' מעה"ק הל' יח יב

מכלל דתרוייהו סבירא להו *°טומאה דחויה היא בצבור לימא מסייע ליה *כל [א]ההסמיכות שהיו שם קורא [א] *עליהן אני תכף לסמיכה שחיטה [ב]חוץ מזו שהיתה בשער נקנור שאין מצורע יכול ליכנס לשם עד שמזין עליו מדם חטאתו ומדם אשמו ואי אמרת ביאה במקצת לא שמה ביאה ליעייל ידיה ולסמוך אמר רב יוסף הא מני *ר' יוסי ברבי יהודה היא דאמר מרחק צפון וליעבד פישפש אביי ורבא דאמרי תרוייהו °הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל (את) כל מלאכת התבנית איכא דאמרי אמר רב יוסף כל הסומך ראשו ורובו מכנים מאי טעמא [ג]כל כחו בעינן הלכך לא אפשר מאי קסבר אי קסבר סמיכת אשם מצורע דאורייתא *ותכף לסמיכה שחיטה דאורייתא ליעול ולסמוך להדיא דרחמנא אמר אמר רב אדא בר מתנה גזירה שמא ירבה בפסיעות איכא דאמרי אמר רב אדא בר מתנה סמיכת אשם מצורע דאורייתא ותכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא מיתיבי *וסמך ושחט מה סמיכה בטהורין אף שחיטה בטהורין [ג]ואי אמרת לאו דאורייתא בטמאין נמי משכחת לה אלא איפוך סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא ותכף לסמיכה שחיטה דאורייתא רבינא

רש"י

[ג] [טומאה] דחויה היא· כלומר בקושי נדחית אלא דיתוי בעלמא על ידי נשיאות עון שהלין מרלה ולא כהיתר גמור [ד] לטומאת מת אידחי ולא לטומאת זיבה: דתרוייהו· אביי ורבא סבירא להו טומאה דחויה היא בצבור וכ"מ למימר (א) מאן דאמר בפ"ק דיומא (דף ו:) דאמר הותרה היא בציבור יחיד במקום רבים: לימא מסייע ליה· לעולא דאמר ביאה במקצת שמה ביאה: תכף לסמיכה שחיטה· כדכתיב וסמך ושחט: חוץ מזו· של אשם מצורע: שהיתה בשער נקנור· הוא שער [ה] המזרחי כדתנן בשקלים (פ"ו מ"ג) שבמזרח שער נקנור וחלל [ו] שער לא נתקדש בקדושת העזרה כדאמרי' בכיגד טלין (פסחים פה:) לפי שהמצורע עומד שם ומכניס ידיו [ז] לעזרה ושם מוליאין לו את האשם וסומך עליו וחוזר ומכניסו למקום שחיטתו ושוחטו מפני שאין [ח] מצורע טל ליכנס בעזרה ולסמוך: עד שמזין עליו מדם חטאתו· לא עליו ממש קאמר שאין נותנין על בהונות אלא מדם האשם אלא שזורקין בשבילו דם חטאתו ודם אשמו: ליעייל ידיה· (ג) לתוך הפתח ולסמוך ולישחטיה אצל הפתח דהא כל הפתחים שהיו שם רחבן עשר אמות וחמש מהן בצפון וחמש מהן בדרום שהפתח מכוון כנגד פתחו של היכל באמצע העזרה ויכול לשחוט [ט] לפני צפונו של פתח דהוה ליה צפון וקס"ד [י] רבי היא דאמר כל צפון העזרה כשר [יא] לשחיט' קדשים ואף צפון שבמקום דריסת רגלי כהנים וישראל כדאמר [יב] לעיל: מרחק צפון· צפון הכשר [יג] (מהן) לשחיטת קדשי קדשים רחוק מן הפתח יותר מכ"ב אמה מקום דריסת ישראל ומקום דריסת כהנים דכל אחת מהן י"א אמה במסכת מדות (פ"ה) [וכר"י ברבי יהודה] דאמר (יומא דף לו:) איזהו צפון מקיר מזבח ועד כותל העזרה כנגד צפונו של מזבח ותו לא הילכך צריך להחזירו בצפון המזבח וליכא הכף לסמיכה שחיטה: הכי גרסינן וליעבד פישפש· ופירושו פתח קטן כדתנן במסכת שקלים שבמזרח [יד] בשער נקנור ושני פשפשין היו לו אחד מימינו ואחד משמאלו והן מחשבון [טו] פתחים שהיו משתחוים כנגד הפתחים והכא פרכינן וניעביד פתח קטן בכותל צפוני של עזרה כנגד המזבח ויעמוד מצורע בחללו ויכנים ידו ויסמוך אי לאו דביאה במקצת שמה ביאה: הכל בכתב· כך אמר דוד כל פתח העזרה ומדותיה ובנין כל הבית נמסר לי מיד ה' ואין להוסיף על החשבון [טז] וביאה במקצת לא שמה (ג) ביאה: אמר רב יוסף· לעולם רבי היא ודקאמרת ליעול וליסמוך כל הסומך כו': מאי קסבר· האי תנא דאמר כל הסמיכות צריכות תכף לסמיכה שחיטה חוץ מזו: ליעול וליסמוך [יז] בהדיא· דרחמנא אמר לו שיכנס ויסמוך: שמא ירבה בפסיעות· לאחר שסמך אם יכנס פסיעה לצד פנים יותר משהיה צריך נמצא ענוש כרת: סמיכת אשם מצורע דאורייתא· כשאר אשמות דגמרינן להו סמיכה מהיקשא דכתאת כאשם בפ"ק (לעיל יא·): (ד) תכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא· דלא משמע ליה וסמך ושחט במקום [יח] *שסומך ישחוט: מיתיבי וסמך ושחט· האי דסמכינהו קרא להיקשא סמכינהו כדאמרי' מה סמיכה בטהורים כו'· [יט] וסמיכה דפשיטא לן בה משום דכתיב לפני ה' בשחיטה דצריכה שתהא לפנים ומשום דתכף לסמיכה שחיטה צריך שיכנס הסומך לפנים ולעמוד טמא מבחוץ ולסמוך בפנים אי אפשר כדאמרן לעיל שראשו ורובו מכנים: ואי אמרת לאו דאורייתא· היכי פשיטא ליה סמיכה בטהורין: בטמאין נמי איתא· שסומך בחוץ ומכניסה טהור לפנים ושוחט: סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא· קסבר שאינו בכלל [כ] אשמות שהרי אינו בא אלא להכשיר:

תוספות

שהיא ראויה לדברי [כא] מדלא שנה התנא חילוק זכרים מנקבות היכא דכתיב כהן סתם כגון גבי מתנות כהונה אלא גבי מנחה דכתיב אהרן ובניו שמע מינה היכא דכתיב כהן סתם לא שנא כהן ולא שנא כהנת ואם תאמר ואי מטעם האיל והותר לצרעתו הותר לקריו למה לי יבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת בלאו הכי נמי [כב] ויש לומר [כג] דעל מחנה לויה שנכנס טבול יום שבבעל קרי הולרך לומר עשה דפסח דבכרת דחי עשה וכו' דטבול יום [כד] אינו נכנס אי מן התורה אי טבול יום דזב כזב דמי אי מדרבנן מגזירת יהושפט והתם לא שייך למימר מתוך שהותר לצרעתו שהרי בשמיני קאי ואינו אלא מחוסר כפורים דלא נאסר מעולם במחנה לויה ומה שייך שם לומר שהותר אבל על מחנה שכינה שמכניס ידיו לבהונות והוא טבול יום של קרי על זה קאמר מתוך שהותר מחוסר כיפורים של מצורע דבעלמא אסור בעזרת שכינה והכא [כה] הותר הותר נמי לטבול יום דקריו [כו]:

הגה"ה מכלל דתרוייהו סבירא להו טומאה דחויה היא בציבור· והא דאמר רב תחליפא משמיה דרבא זאת אומרת הותרה היא בציבור בפ"ק דיומא (דף ו:) זאת אומרת ולא סבירא ליה*:

וליעבד פשפש [כז] הכל בכתב כו'· והא דמוסיפים על העיר ועל העזרות *היינו היכא דאיכא למימר קרא אשכחו ודרוש כי ההיא דסוכה (דף נא:) ומיהו קשה דהכא נמי אין לך קרא גדול מזה דניעביד פשפש לקיים מצות סמיכה דרחמנא אמר וסמך [כח] ולמאי דמסיק דסמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא ניחא אבל לטעמא דשמא ירבה בפסיעות קשה דניעבד פשפש דליכא למיחש ומיהו [כט] דשמא ירבה בפסיעות גזירה דרבנן בעלמא היא וקרי כהן הכל בכתב והא דאמר בריש כיסוי הדם (חולין פג:) דכיסוי הדם אינו נוהג במוקדשין משום דלא אפשר דהיכי ליעביד לבטליה קא מוסיף אבניין וכתיב הכל בכתב אין זה חשוב כמו קרא דכיון דלא כתב בהדיא בקרא שינהוג כיסוי הדם במוקדשין:

[ג] ניעול וניסמוך· כיון דלא אפשר בענין אחר ולא מקיימין סמיכה בטהרה *) ולא דמי לשאר [טמאים] שמשלחין קרבנותיהם ולא אמרינן ניעול וניסמוך דמקיימא סמיכה דידהו בטהרה: סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא [לא]· ואמרינן *אקפו ידייכו דלא תיהוי עבודה בקדשים ומתוך הך שמעתא אתי שפיר הא [לב] דאמר בריש התערובות (לקמן דף עו.) גבי ספק מצורע שמביא אשמו ולוגו עמו ואומר אם מצורע הוא זה אשמו כו' והוא אשם טעון סמיכה [לג] ובהונות והשתא למה לי למיתני סמיכה בין יהא אשם בין לא יהא [אשם] בעי סמיכה אלא משום דסמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא [לד] וקאתי לאשמועינן דטעון סמיכה (דאורייתא) משום ספיקא דשלמים וכן לעיל בריש מכילתין (דף ז:) גבי אשם דפריך מה לשלמים שכן טעונין סמיכה משום אשם מצורע נקט סמיכה ולא כפי' הקונטרס דלא גרים סמיכה כדפרישית בפ"ק והא דתנן בפ' כל התדיר (לקמן צ:) כל אשמות [לה] באין בני שתי שנים ובכסף שקלים חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע לא מצי למיתני כל אשמות טעונין סמיכה חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע כיון דמדרבנן מיהא טעון סמיכה והא דתנן בפ' כל המנחות באות (מנחות דף סא·) רבי שמעון אומר שלשה מינים טעונין שלש מצות שתים בכל אחד ואחד והשלישית אין בהן אשם מצורע טעון סמיכה ותנופה חי ואין בו תנופה שחוט לאו משום שתהא סמיכה דאורייתא והא דפריך בגמ' ויהא אשם מצורע טעון תנופה שחוט מקל וחומר ומה זבחי שלמי יחיד שאין טעונין תנופה חיים טעונין [לו] תנופה כו' °לא שייך למיפרך מה לשלמי יחיד שכן טעונין סמיכה דאורייתא כיון דמתנופה התנופה עביד קל וחומר ומיהו קשה דפריך התם ויהו שלמי ציבור טעונין סמיכה [לז] מקל וחומר ומה שלמי יחיד שאין טעונין תנופה חיים טעונין סמיכה מקל וחומר כו' אמאי לא קאמר אשם מצורע יוכיח שטעון תנופה מחיים ואין טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת לו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גוונא א) וקאמר אשם מצורע יוכיח ודבר תימה הוא ב) אמאי [לח]: איפוך סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא· [לט] לעיל בפ"ק (דף יא:) ילפינן שאר אשמות מדכתיב כחטאת וכאשם מה חטאת טעון סמיכה אף אשם טעון סמיכה ואם כן [מ] קשה אפילו אשם מצורע נמי ומה שפירש בקונטרס דקסבר אינו בכלל שאר אשמות משום דאינו בא אלא להכשיר קשה הא אמרינן פרק קמא

א מיי' פ"ח מהל' פסה"מ הלכה יב :
ב מיי' שם הלכה יג :

תורה אור

רבינא אמר לענין מלקות איתמר כי אתא רבין אמר רבי אבהו לענין טמא שנגע בקודש איתמר דאיתמר טמא שנגע בקודש ריש לקיש אמר לוקה רבי יוחנן אמר *אינו לוקה ריש לקיש אמר לוקה °בכל קודש לא תגע ורבי יוחנן אמר אינו לוקה א] ההוא בתרומה כתיב וריש לקיש האי קרא להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה אזהרה לאוכל בשר קודש *דאיתמר אזהרה לאוכל בשר קודש מנין ריש לקיש אמר בכל קודש לא תגע רבי יוחנן אמר תני ברדלא אתיא טומאתו טומאתו מביאת מקדש מה להלן ענש והזהיר אף כאן ענש והזהיר טמא שנגע בקודש מדאפקה רחמנא בלשון נגיעה אזהרה לאוכל מדאיתקש קודש למקדש *תניא כוותיה דריש לקיש ב]בכל קודש לא תגע אזהרה לאוכל אתה אומר אזהרה לאוכל או אינו אלא לנוגע תלמוד לומר בכל קודש לא תגע ואל המקדש לא תבא מקיש קודש למקדש מה מקדש דבר שיש בו נטילת

רבינא אמר · הא דאמר עולא לעיל משמיה דר"ל לקיש בביאה במקצת · לענין מלקות אמרה · כדקאמר לוקה בהדיא אבל לא לענין כרת דתותביה ג] מצורע שראה קרי דכי איתקש ביאה לנגיעה לאזהרה איתקש כדכתיב לא תבא אבל לעונש לא איתקש דאין עונש בנגיעה : לטמא שנגע בקדש איתמר · לא יליף ר"ל לקיש מלקות מההוא קרא אלא לטמא שנגע בקדש ולא איירי בביאת מקדש כלל : בתרומה כתיב · כדמוכח סיפיה דקרא עד מלאת ימי טהרה שיעריב שמשה שהיא טבולת יום ארוך שטובלת בשביעי ללידתה וכל ימי טוהר שלה [הרי] היא כטבולת יום ד] וביום מ' ואחד מביאה קרבנה ומדכתיב לא תגע עד מלאת ה] אבל משמלאו ימיה תגע ואפי' מחוסרת כפרה ע"כ בתרומה כתיב דלענין קדש עד שתביא כפרתה והכי מוקמינן להאי קרא ביבמות בהערל וכיון דבתרומה כתיב לא ילפינן מלקות דקדש ו] ואפילו בק"ו דאין מזהירין מן הדין : לאוכל בשר קדש · בטומאת הגוף : בכל קדש לא תגע · ודרשינן לקמן אזהרה לאוכל : טומאתו טומאתו · כתיב ז] בכרת באוכל קדש בטומאת הגוף וטומאתו עליו וכתיב בביאת מקדש עוד טומאתו בו מה ביאת מקדש איכא אזהרה ולא יטמאו את מחניהם אף טומאת הגוף דאוכל קודש תיפוק ליה אזהרה מהכא : ומשני טמא שנגע נפקא לן מדאפקיה בלשון נגיעה : אזהרה לאוכל · עיקר קרא ח] מידריש מדאיתקש קדש למקדש בהאי קרא דרשינן מה ביאת מקדש דבר שיש בו כרת אף אזהרת קודש דבר שיש בו כרת והיינו אכילה דאילו בנגיעה לא אשכחן כרת ומיהו אזהרה לנוגע נפקא לן מיניה מדאפקיה בלשון נגיעה : תניא כוותיה דר"ל לקיש · דאזהרה לאוכל קדש מהכא : נטילת

דיבמות (דף ז:) ולקמן בריש איזהו מקומן (דף מט:) לפי שיצא אשם מצורע לידון בדבר החדש בבהן יד ובבהן רגל יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ה"ל כחטאת ט] *כאשם הוא לכהן מה חטאת טעונה וכו' ואם כן נימא י] מה חטאת טעונה סמיכה ומתן דמים ואימורים לגבי מזבח אף אשם כו' :

לענין מלקות איתמר · פירש בקונטרס אבל לא לענין כרת דתותביה יא] מצורע שראה קרי והקשה ה"ר חיים דהכתי איכא לאקשויי דאין עשה יב] דוחה לא תעשה ועשה לאו יג] *דנגיעה במקצת וטמא יהיה לרבות טבול יום ועוד קשיא ליה אפילו לאו גרידא היכי דחי ליה הא בעידנא דמיעקר לאו לא מיקיים עשה יד] ויש לומר דעשה שיש בו כרת חמור *ודחי טו] לאו כדאשכחן בפרק תמיד נשחט (פסחים נט.) דעשה שיש בו כרת דוחה עשה דהשלמה אע"ג דבעלמא אין עשה דוחה עשה ואם תאמר והלא גבי עשה דמצורע דחמיר משום שלום בית ודחי עשה אפילו הכי לא דחי לא תעשה בהדי עשה כדקאמר גבי שילוח הקן (חולין קמא.) לא צריכא טז] שנטל' ע"מ לשלחה דלאו ליכא וי"ל דעשה דמצורע אף ע"ג דחמיר כיון דליכא כרת לא דחי לתרוייהו אבל בפסח איכא *כרת יז] הכי גרסינן רבי יוחנן אומר אינו לוקה גבי אומרות דתרומה דקאמר בכן מתפ"ז הוה מצי למיחשב נמי נגיעת קודש דלוקה בתרומה ולא בקודש לרבי יוחנן ועוד יש אומרות הרבה כדפירש' ביבמות :

ההוא בתרומה כתיב · הקשה ה"ר חיים מכל מקום נילקי בקודש כדאשכחן בפ"ק דכריתות (דף ד:) דאוכל חלב המוקדשין לוקה שלש משום וכל זר לא יאכל קודש אע"ג דבתרומה כתיב כיון דכתיב לשון קודש יח] ותירץ דהתם איכא מעילה שהוא נהנה ילפי' חט חט מתרומה כדאמר גבי הזיד יט] במעילה ובכל דוכתא ילפינן מעילה חט חט מתרומה אבל לענין שאר לאוין לא ילפינן ללקות על קודש כמו על תרומה כ] דחטאה בשגגה במעילה כתיב ובנוגע בקודש ליכא מעילה וה"ר יעקב דאורליינ"ש לא גריס וכל זר לא יאכל קודש אלא וזר לא יאכל כי קודש הם [דכתיב גבי קודש עצמה ומתרומה לא ילפינן]*:

אזהרה לאוכל בשר קודש מנין · תימה תיפוק ליה מלא תוכל לאכול בשעריך כי היכי דנפקא לן בפ' הערל (יבמות דף עג:) מעשר וביכורים דאוכלן בטומאת עצמן לוקה מדכתיב לא תוכל לאכול בשעריך ולהלן הוא אומר בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדו יאכלנו דאפי' טמא וטהור אוכלין בקערה אחת וקאמר רחמנא כא] לך *בשעריך תאכלנו הכא לא תוכל לאכול ובין בטומאת הגוף ובין בטומאת עצמן איירי קרא ובההוא שמעתא גופה קשה דקאמר גבי מעשר וביכורים טומאת הגוף בהדיא כתיב ביה לא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ ואמאי איצטריך והלא מהאי קרא תיפוק לן תרוייהו טומאת הגוף וטומאת בשר ויש מפרש דלא מצי לאפוקי מהאי קרא אלא טומאה הנוהגת במעשר כב] דכתיבי בקרא הילכך צריך קרא בטבול יום שמותר במעשר שמוזהר על אכילת קדשים וקשה מדאמרינן בפרק כל שעה (פסחים כד.) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל למה לי מלא תוכל לאכול בשעריך נפקא הא לא נפקא לן מהתם אלא טומאה הנוהגת במעשר ואיצטריך והבשר לטמאים דטהורים במעשר ושמא קרא דלא תוכל הוה מוקמינא כג] לדיוקא בטמא האוכל דחמיר טפי אי לאו דכתביה קרא בעלמא ואזהרה לטומאת בשר לא הוה ידענא :

תניא כוותיה דר"ל לקיש בכל קדש לא תגע · תימה דהכא משמע דהך ברייתא מוקמא להאי קרא בקודש ולא בתרומה ובפ' הערל (יבמות עה.) אמרינן ואיבעית אימא נגיעה דתרומה מהכא נפקא דתניא בכל קדש לא תגע ומייתי הך ברייתא ויש לומר דהתם קאי אקראי דנגיעה דמעשר ותרומה כד] דלעיל מיניה מקשי ואיפוך אנא צריך להלך בין נגיעה לאכילה דתרומה ולהכי מייתי ראייה מהך ברייתא דגבי קודש נגיעה כאכילה והוא הדין בתרומה ועוד קשיא דבההיא שמעתא דהתם ובפרק קמא דשבועות (דף ז:) אמרינן בכל קודש לא תגע לרבות את התרומה וברייתא היא בתורת כהנים ובאכילה דתרומה מיירי כדמוכח שמעתא דהתם דקאי אהא דקאמר אי סלקא דעתך לתרומה גיורת ושפחה בנות מיכל תרומה נינהו ולאו בנוגע הא ודאי בנות מגע נינהו אלא באכילה מיירי והשתא הויא דרשא כמאן לא כר"ל לקיש כה] דמוקי ליה לאזהרה לטמא שאכל את הקדש מדאיתקש קודש למקדש ומדאפקיה כו] בלשון נגיעה אפקיה לאזהרה לנוגע בקודש ומרבויא דבכל אזהרה לאוכל לפני זריקה אבל כז] לתרומה לא מוקי ליה כלל אלא נפקא ליה כח] לאזהרה לאוכל תרומה מאיש איש ורבי יוחנן מוקי לא תגע אזהרה לנוגע בתרומה אבל לאוכל לא מוקי ליה ותירץ ה"ר אפרים האי דמוקי ליה ביבמות [דף עה. ושם ד"ה והכתיב] אזהר' לאוכל תרומה היינו כמאן דמוקי קרא דאיש איש מזרע אהרן בזב בעל שלש ראיות ולא יאכל עד אשר יטהר עד דמייתי כפרה ולקודש כדקאמר התם ואם כן אזהרה לאוכל תרומה מנא ליה אלא מבכל קודש לא תגע אע"ג דהתם פריך לתנא דמוקי ליה בזב בעל שתי ראיות מכל מקום פריך שפיר דהא איכא מאן דמוקי ליה בתרומה אע"ג דגיורת ושפחה לאו בנות מיכל תרומה נינהו אף על גב דבאכילת קדשים מצרכינן תרי קראי חד בזב וחד ביולדת כט] [גבי תרומה לא] צריכי כיון דחזינן כבר באכילת קודש דזב ויולדת שוין ה"נ גבי אכילת תרומה ועוד יש לומר דבתרומה דלא הויא בכפרה לא בעי תרי קראי לזב ויולדת אלא דווקא *למקדש שצריך להמתין הכפרה : והבשר

שיטה מקובצת

ההוא בתרומה כו' והקשה הר"ר חיים כו' וי"ל כו' עד נהנה ילפינן חט חט מתרומה כדאמרינן בעלמא אבל בנגיעה לא ילפינן דליכא מעילה וי"ס דלא גרסי שם [אלא] וזר לא יאכל (קדש שנאמר) כי קדש [שנאמר] גבי קדש אבל קרא דהכא משמע בתרומה כדכתיב עד מלאת ימי טהרה ואי דקדש אפילו לאחר מלאת לא כדפי' רש"י עד שתביא כפרתה והקדש [ר"ש] מדריוש פי' דההיא בתרומה ליפסל תרומה בנגיעתה הוא דאתא דודאי בנגיעת תרומה ליכא מלקות ולפסול קודש לא איצטריך דאפילו לאחר מלאת נמי פסלה וניהא הכל : ב] במקצת הס"ד : ג] דתותבית ממצורע שראה : ד] יום ארוך : ה] מלאת משמע אבל : ו] דקדש מיניה ואפילו : ז] תיבת בכרת נמחק : ח] קרא ביה מידריש : ט] ... הוא : י] נימא נמי מה : יא] דתותביה ממצורע שראה : יב] עשה דפסח דוחה : יג] לאו דואל המקדש לא תבא אי ביאה במקצת שמה ביאה ועשה דהכא וטמא יהיה : יד] ויש לומר כו' וע"ל דכי ביאה במקצת לענין כרת כמו כן לא איתרבאי ביאה במקצת לענין עשה דטמא יהיה דכי היכי דלא איתרבאי לענין כרת לא איתרבאי לענין עשה' מהר"פ : טו] ודחי לאו ועשה כדאשכחן ... דשקליה לאם דלאו ליכא ועשה הוא דאיכא וי"ל : יז] כרת עכ"ה ותיבות הכי גרסינן נמחק : יח] קודש ולא אמרינן אין מזהירין מן הדין ותירץ : יט] הזיד ס"פ הנשרפין ובפרק כל שעה (פסחים ...) ... דהפאה כו' עד תיבת וה"ר יעקב כו' נמחק : כא] רחמנא ההיא דאמרי התם לך : כב] הנוהגת במעשר' ס"א בכל הנהו דכתיבי : כג] מוקמינא דוקא בטמא : כד] ותרומה דלמה דמקשה ואיפוך ... פקחי ל"ש ונמחק : כה] ולא כר"י דר"ל מוקי ליה אזהרה לטמא : כו] ומדאפקיה ללא תגע בלשון נגיעה אפיק לאזהרה : כז] אבל אזהרה לאוכל תרומה לא : כח] לה מאיש איש מזרע אהרן ... תרומה נמחק : כט] ביולדת גבי תרומה לא צריך כיון :

נטילת נשמה אף קודש דבר שיש בו נטילת נשמה ואי בנוגע נטילת נשמה מי איכא אלא באכילה ואכתי מיבעי ליה לטמא שאכל בשר קודש לפני זריקה דאתמר טמא שאכל בשר קודש לפני זריקה ריש לקיש אמר לוקה ורבי יוחנן אמר אינו לוקה ריש לקיש אמר לוקה בכל קודש לא תגע לא שנא לפני זריקה ולא שנא לאחר זריקה רבי יוחנן אמר אינו לוקה[א] כדתני ברדלא אתיא טומאתו טומאתו וכי כתב ההוא לאחר זריקה אם כן לימא קרא בקודש מאי בכל קודש ש"מ תרתי גופא טמא שאכל בשר קודש לפני זריקה ר"ל אמר לוקה רבי יוחנן אמר אינו לוקה אמר אביי מחלוקת בטומאת הגוף אבל בטומאת בשר דברי הכל לוקה דאמר (א) קרא (ויקרא ז) והבשר לרבות עצים ולבונה דלאו בני אכילה נינהו ואפילו הכי רבינהו קרא ורבא אמר [ב]מחלוקת [ב] בטומאת הגוף אבל בטומאת בשר דברי הכל אינו לוקה מאי טעמא כיון דלא קרינא ביה (שם) וטומאתו עליו ונכרתה לא קרינא ביה (שם) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל *והאמר מר והבשר לרבות [ג]עצים ולבונה הכא במאי עסקינן כגון שקדשו בכלי דנעשה כמי שקרבו כל מתיריו *דתנן [ד]כל שיש לו מתירים משקרבו מתיריו כל שאין לו מתירין משקדש בכלי איתמר המעלה אברי בהמה טמאה ע"ג המזבח ריש לקיש אמר לוקה רבי יוחנן אמר אינו לוקה ריש לקיש אמר לוקה טהורה אין טמאה לא ולאו הבא מכלל עשה לוקין עליו ורבי יוחנן אמר אין לוקין עליו לאו הבא מכלל עשה [ג]אין לוקין עליו מותיב רבי [יא]ירמיה (שם יא) *אותה תאכלו ולא בהמה טמאה *ולאו הבא מכלל עשה א"ל רבי יעקב לרבי ירמיה בר תחליפא אסברא לך [ה]באברי בהמה טמאה דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי בחיה והכי איתמר רבי יוחנן אמר [ו]עובר בעשה ריש לקיש אמר אינו עובר בולא כלום רבי יוחנן אמר עובר בעשה בהמה אין חיה לא ריש לקיש אמר אינו עובר[ד] עליו בולא כלום ההוא למצוה מותיב רבא אילו נאמר [פסח'] קרבן לה' בהמה הייתי אומר חיה בכלל בהמה כענין שנאמר (דברים יד) זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים ושה עזים איל וצבי וגו' תלמוד לומר (ויקרא א) בקר וצאן בקר וצאן אמרתי לך ולא חיה יכול לא יביא ואם הביא כשר הא למה זה דומה לתלמיד שאמר לו רבו הבא לי חטים והביא לו חטים ושעורים [ה] שאינו כמעביר על דבריו אלא מוסיף על דבריו וכשר תלמוד לומר בקר וצאן [ז]בקר וצאן אמרתי לך ולא חיה הא למה זה דומה לתלמיד שאמר לו רבו אל תביא לי אלא חיטין והביא לו חיטין ושעורים שאינו כמוסיף על דבריו אלא כמעביר על דבריו ופסול

רש"י

נטילת נשמה · כרת : ואכתי מיבעי ליה כו' · וכיון דלאחר זריקה נפקא לן ו] מיניה היכי יליף מיניה תרתי : אתיא טומאתו טומאתו · אזהרת טמא שלא יאכל קדש אלמא אזהרתו מעונשו ילפא ועונשו לאחר זריקה הוא ולא לפני זריקה כדקתני בגמ' דהקומץ רבה (מנחות כה:) יכול יהו חייבין עליו משום טומאה לפני זריקת דמים תלמוד לומר כל טהור יאכל בשר והנפש אשר תאכל בשר וגו' (ויקרא ז) הניתר לטהורים חייבין עליו משום טומאה שאין ניתר לטהורים אין חייבים עליו משום טומאה : אם כן · דלאוכל לאחר זריקה ז] אתא קרא לכתוב בקדש ולא אמינא לאחר זריקה הוא דומיא דעונש : מחלוקת בטומאת הגוף · בההוא קאמר ר' יוחנן אינו לוקה דנפקא ליה אזהרה מעונש : אבל טומאת בשר · טהור שאכל את הטמא דאזהרה דידיה בהדיא ח] כתיבי והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל (שם) דברי הכל לוקה : דאמר מר והבשר · יתירא דכתיב בסיפיה והבשר כל טהור וגו' : לרבות עצים ולבונה · לטומאת עצמן דחיבת הקדש מכשרתם לבויהו אוכלא ואע"ג דהני לאו בני אכילה נינהו ובשר לפני זריקה לא גרע מינייהו : ה"ג ורבא אמר ט] בטומאת הגוף אבל טומאת בשר איתקיש לעונש דסמיך לי' והנפש אשר תאכל בשר י]דאוקימנא בלאחר (ב) *(זריקת בשר) : שקדשו בכלי · עצים שחתה אותן במחתת כלי שרת מעל המזבח עם גחלים ולבונה שקידשה בבזיכין דאפי' כרת בטומאת הגוף נמי אית בהו : דתנן · לקמן בפרק בית שמאי (דף מג.) גבי טומאת הגוף : כל שיש לו מתירין · המתירין אותו באכילה חייבין עליו משום טומאה משקרבו מתיריו ושאין לו מתירין משקדש בכלי : בהמה טמאה · סוסים וגמלים : יא] טהורים אין · מן הבקר ומן הצאן תקריבו : אותה תאכלו · מפרסת פרסה ומעלת גרה : ולאו הבא מכלל עשה · כך *שנויה בתוך יב]הברייתא ומסקינן בלא תעשה מניין תלמוד לומר אך את זה לא תאכלו אלמא מדאיצטריך לא תעשה אחריה לאו אזהרה הוא : דכ"ע ל"פ · דעשה הוא דאיכא ותו לא : כי פליגי בחיה · ולא לענין מלקות אלא לעשה יג] ואימור נמי איפוך דרבי יוחנן לריש לקיש *והכי הוה שמיע ליה לרבי יעקב : ההוא למצוה · בהמה מצוה להקריב וחיה רשות ומיהו טמאה ודאי לא דכתיב ממשקה ישראל מן המותר לישראל בפרק קמא דמנחות (דף ו·) גבי טריפה : אילו נאמר קרבן לה' מן הבהמה · ולא פירש בקר וצאן : הייתי אומר כו' · כענין שנאמר זאת הבהמה וכתיב בתריה איל וצבי : (ג) תרי בקר וצאן כתיבי התם מן הבקר ומן הצאן תקריבו והדר כתיב אם עולה קרבנו מן הבקר ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים :

פסול

תוספות

והבשר לרבות עצים ולבונה · מהכא נפקא לן דחיבת הקודש מכשרת ומקבלים הא דאמר בפ' קמא דפסחים (דף טז.) משקי בי יד] מדבחיא דכן כגון יין ושמן אמאי ליתכשרו בחיבת הקודש כמו עצים ולבונה י"ל דחיבת הקודש מהניא לשווי אוכל *מוכשר מידי דדמי לאוכל כגון עצים ולבונה שהוא דבר עב וקצת כעין אוכל אבל לשוויי המשקה כאוכל מוכשר לא מהניא חיבת הקודש ואם תאמר הא דאמר בפ' כל שעה (פסחים כד:) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל למה לי אם אינו ענין לגופו דנפקא ליה מלא תוכל לאכול בשעריך תנהו ענין לכל איסורין שבתורה הא איצטריך לגופיה דלקי אעצים ולבונה ויש לומר כיון דאיתרבאי עצים ולבונה מייתורא דוהבשר ממילא טו] אשמעינן דלקי מלא תוכל לאכול בשעריך ודברי תימה הוא מנלן דאתא לרבות עצים ולבונה דילמא דווקא לבשר קאתי דמהניא ליה חיבת הקדש ולא טז] בעיא הכשר : ואפי' הכי רבינהו קרא · משמע שהיא דרשה גמורה ולא אסמכתא וכן משמע בפרק שני דחולין (דף לו:) חיבת הקודש דאורייתא ולא כפירוש הקונט' דלקמן בסוף פ' בית שמאי (דף מו:) דקאמר והאמר מר והבשר לרבות עצים ולבונה ומשני לפסולא בעלמא ופי' בקונטרס מדרבנן וכן בפסחים בפרק כל שעה (דף לד:) דקרי ליה מעלה פירש בקונטרס מעלה דרבנן ואי אפשר לומר כן דהכי נמי הביא כפרתו אוכל בקדשים קאמר התם מעלה יז] דאורייתא הוא דמקראי נפקא לן בפ' הערל (יבמות עד:) והא דקאמר לקמן פסולא בעלמא היינו דליכא מלקות אלא איסור *דאורייתא וצריך לדקדק אי אתיא מילתא יח]דאביי דהכא כהני תרי לישני דלקמן פרק ב"ש (דף מו:) :

שקדש בכלי · תימה מה קידוש כלי יש בעצים דאי מה שמבקעין אותו בקורדום כשהיו מתליעים אותו הא קורדום אינו כלי שרת כדמשמע בתוספתא כדתניא השואל קורדום של הקדש בקע בו ובא חבירו ובקע בו כולן מעלו נתנה לחבירו וחבירו לחבירו הראשון מעל והשני לא מעל ובע"ה אינו כן נתנה לחבירו וחבירו לחבירו כולן מעלו ובקונטרס פירש דמיירי הכא בעצים שחתה יט] במחתת כלי שרת מעל המזבח עם גחלים ואין משמע דבמס' תמיד (דף כח:) משמע שהיה חותה מן המאוכלות הפנימיות כ] ומיהו י"ל לא בתרומת הדשן מיירי אלא ביוה"כ שחותה גחלים לקטרת ונראה דקידוש כלי דעצים היינו כא] *דמשפי להו לגיזרין אע"ג דקורדום לאו כלי שרת הוא כדאמר בפרק י"ב דמנחות (דף קא.) עצים כמה דלא *משפי להו לגיזרין לא מיתכשרי והא דאמר בהקומץ רבה (שם כא:) ילאו עצים שאין מקבלים טומאה היינו קודם קידוש כלי א) :

אותה תאכלו · כב] אסיפא סמיך ב) דקתני בתורת כהנים אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין: שאינו כמעביר על דבריו · אע"פ שאין זה מביא אלא חיה לבדה כיון דמרצונו מביא הקרבן אין זה מעביר סברי תלה בדעתו : אלא כמעביר על דבריו · ל"ע במעילה (דף כ:) ובפ' אלמנה ניזונת (כתובות נח:) גבי זבן לי ליתכא ואזיל וזבן ליה כורתא:

א) [וע"ע תוספות מנחות קא. ד"ה אע"ג] ב) [ועי' מכות יח: וצ"ע]

פסול

עין משפט נר מצוה

יט א ב מיי' פ"ח מהל' פסה"מ הלכה יב :

מוסגר וכן לקמן ז"ק

כ ג מיי' פ"ו מהלכות איסורי מזבח הל' ח :

כא ד מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הלכה טו :

כב ה ו מיי' פ"ט מהל' איסורי מזבח הל' ו [דליקה ועיין כ"מ מפרש טעמו הא דמפיק פס"ם דל"ע לא פליגי הייתו דל"ע פ"ל דלוקה ולא כסברי' ע"ם] :

כג ז מיי' פ"א מהלכות מעה"ק הלכה ה :

[וע"ע תוספו' פסחים יט. ד"ה אלמא ותוס' חגיגה כג: ד"ה והא ותוספות מנחות כה. ד"ה ולא והוס' חולין לה. ד"ה אין]

[פסחים מח: יבמות נד: נו: סח. עג: חולין פא.]

מסורת הש"ס

כ"ל זריקה

מתני' לה: [לקמן מו: פסחים כד: לה.]

מעילה י.

[מנחות יח: ע"ש]

תוס' נת"כ ומסקינן כו' נ"ק

הגהות הב"ח

(א) גמ' דברי הכל לוקה דאמר מר והבשר : (ב) רש"י ד"ה ה"ג ורבא וכו' בלאחר זריקה הס"ד ותיבת בשר נמחק: (ג) ד"ה הייתי אומר וכו' וכ"כ הס"ד ואח"כ מ"ה ת"ל בקר וצאן תרי בקר :

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כי פליגי בחיה וכו' והכי הוה שמיע ליה · וכזה שבת דף עו ע"א נדה דף כד ע"א :

שיטה מקובצת

א] לוקה רבי יוחנן לטעמיה דאמר דתני ברדלא: ב] ס"א בטומאת בשר אבל בטומאת הגוף ד"ה אינו לוקה מאי טעמא כו': ג]אינו לוקה עליו : ד] אינו עובר ולאו כלום' הקשה בקונטרס בהמה טמאה נמי ותירץ)וקשה דחיה טהורה נמי מי גרע ממפריש נקבה לעולה דאמרינן לקמן דהויא כבעלת מום ובבעלת מום יש שני לאוין משום בל תקריבו ומשום בל תשחטו וי"ל דדוקא בנקבה לעולה דהויא מין הקרבה כמו בעל מום אבל חיה דלאו בת הקרבה היא כמו חולין לא שייך בה לאוין כמו בבעל מום וגם לא הוי מקריב חולין לעזרה כיון שאינם ראוים לזבוח בקירוב מקום במקדש דחולין בעזרה נפקא לן מוכי ירחק ממך המקום וזבחת : ההוא למצוה' פרש"י להקדים בהמה לחיה דבהמה מצוה וחיה רשות ולא רצה לפרש למצוה שמצוה לכתחלה להביא בהמה ולא חיה דא"כ היינו עשה ממש ומה שמהפך האמוראים הכי הוי שמיע ליה לרבי יעקב מקבלה וכיוצא בזה אשכחן בכמה מקומות : ה] שאינו כמעביר על דבריו אלא מוסיף על דבריו · וא"ת הא אין הנדון דומה לראיה שאינו מביא רק חיה לבדה והוי כמעביר שאין מביא מה שאמר לו רבו וי"ל דאם נצטוה להביא קרבן הדין עמך שהיה כמעביר [על דבריו] אבל הוא מביא מרצונו ובדעתו תלה ולא הוי העברה : ו] לנ"ב) אלא מיניה : ז] זריקה לחודא אתא : ח] בהדיא כתיב והבשר : ט] אמר מחלוקת בטומאת הגוף אבל בטומאת בשר ד"ה אינו לוקה בטומאת הגוף הוא דאמר ריש לקיש לוקה דנפקא ליה מבכל קודש לא תגע אבל : י] בשר וגו' דאוקימנא לאחר זריקת הס"ד: יא] מה"ד טהורה אין : יב] בתוך המשנה ומסקינן בברייתא אין לי אלא בעשה בלא:יג] לעשה ואמוראי נמי איפוך דר"י לדריש לקיש: יד] בי מטבחיא : טו] מטילא שמעינן דלקי : טז] ולא בעי הכשר : יז] מעלה ומדאורייתא : יח] דאביי ס"א דרבא : יט] שחתה במחתה שהיא כלי שרת כו' ואין משמע כן דבמס' : כ] הפנימיות ולא היה חותה עצים כלל ומיהו לא בתרומת : כא] היינו דמשפי לתו כו' לאו כלי שרת הוא מ"מ תתוכו ותיקונו חשיב להו כלי שרת כדאמר בפרק המנחות והנסכים (דף קא ע"א) עצים כמה דלא משפי להו : כב] תאכלו ולא בהמה טמאה ולאו הבא מכלל עשה' פ"ה שכך לשון המשנה ומסיים עוד בה לא תעשה מנין ת"ל אך את זה כו' ולא דק שהרי בהך ברייתא אינו כן בת"כ והכי איתא התם ולא בהמה טמאה אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין כו' והתלמוד הביא בקיצור ע"כ תוס' מהר"ש וצ"ל :

ורבנן

א) נראה דצ"ל ותיקן משום דכתיב ממשקה ישראל וכו' · ומיהו עדיין קשה · ב) נראה דגרס ברש"י נאחר זריקה לא נפקא לן אלא מיניה וכו' .

א א מיי' פ"א מהלכות פסה"מ הלכה כח :
ב ב מיי' פ"ב מהלכות פסה"מ הלכה כא :

ופסול תיובתא דריש לקיש תיובתא : וכולן שקיבלו כו' : *בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן פסול מהו שיעשה שירים אמר ליה [א] אין (א) עושה שירים אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו הואיל ומרצה לפיגולו רב זבידמתני הכי בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן כוס פסול מהו שיעשה שירים אמר ליה פסול גופיה מאי סבירא לך אי פסול משוי שירים כוס פסול נמי משוי שירים אי פסול לא משוי שירים כוס פסול נמי לא משוי שירים רב ירמיה מדיפתי מתני הכי בעא מיניה אביי (מרבא) [מרבה] כוס מהו *שיעשה את חבירו דחוי או שירים אמר ליה פלוגתא דרבי אלעזר ברבי שמעון ורבנן [א] *דתניא למעלה הוא אומר °את דמו ישפך למטה הוא אומר °ואת כל דמה ישפך מנין [ב] לחטאת שקיבל דמה בארבעה כוסות ונתן מתנה אחת מזה ומתנה אחת מזה שכולן נשפכין ליסוד תלמוד לומר ואת כל דמה ישפך יכול נתן ארבע מתנות מכוס אחד יהו כולן נשפכין ליסוד תלמוד לומר ואת דמו הא כיצד הוא נשפך ליסוד והן נשפכין לאמה רבי אלעזר ברבי שמעון אומר מנין לחטאת שקיבל דמה בארבעה כוסות ונתן ד' מתנות מכוס אחד שכולן נשפכין ליסוד תלמוד לומר ואת כל דמה ישפך והכתיב ואת דמו ישפך א"ר אשי ההוא למעוטי שירים שבצואר בהמה : קיבל הכשר ונתן לפסול כו' : וצריכא דאי אשמעינן פסול הוה אמינא מאי פסול טמא [ג] דחזי לעבודת ציבור אבל שמאל לא ואי אשמעינן שמאל דאית ליה הכשירא ביום הכיפורים אבל כלי חול לא ואי אשמעינן כלי חול משום דחזו לקדושינהו אבל הנך אימא לא צריכא וליהוי [ג] ליה דחוי אמר ליה רבינא לרב אשי הכי אמר רב ירמיה מדיפתי משמיה דרבא הא מני *חנן המצרי הוא דלית ליה דחויין דתניא חנן המצרי אומר אפי' דם בכוס מביא חבירו ומזווג לו *רב אשי אמר כל שבידו לא הוי דחוי אמר רב שייא כוותיה דרב אשי מסתברא מאן שמעת ליה דאית ליה דחויין רבי יהודה *דתנן ועוד אמר רבי יהודה נשפך הדם ימות המשתלח מת המשתלח ישפך הדם ושמעינן ליה דאמר כל שבידו לא הוי דחוי *דתניא רבי יהודה אומר כוס אחד היה ממלא מדם התערובת וזורקו זריקה אחת כנגד היסוד ש"מ כל שבידו לא הוי דחוי ש"מ גופא תניא רבי יהודה אומר כוס אחד היה ממלא מדם התערובת שאם ישפך אחד מהם נמצא שהוא מכשירו אמרו לו לרבי יהודה והלא לא נתקבל בכלי מנא ידעי אלא שמא לא נתקבל בכלי אמר להן

אף

ויקרא ד
שם

רש"י

פסול מהו שיעשה שירים · מי שהוא פסול לעבודה : מהו שיעשה שיריים · אם קבל וזרק מהו שיחזור הכשר ויקבל ויזרוק ויכשר הקרבן מי אמרינן כיון דזרק פסול שוייה לדם שבצואר [ד] שיריים ותו לא מיתזי לזריקה או דלמא לא אלימא זריקת פסול לשוייה לדם שבצואר בהמה שירים ויחזור הכשר ויקבל : אין לך זריקה פסולה שעושה את השאר שירים · אלא זריקה במחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו : הואיל ומרצה לפיגולו · הואיל והויא זריקה מן התורה למיקבעיה [ה] פיגול ופסול: כוס פסול · כגון שילא מהו שיעשה לדם שבצואר [ו] שירים אם זרקו כהן כשר לזה ולא יהא תקנה לקרבן שיחזור ויקבל: פסול גופיה מאי סבירא לך · אדם פסול שזרק מאי סבירא לך בשירים שבצואר בהמה דלא קמיבעיא לך : כוס מהו שיעשה את חבירו דחוי או שירים · כגון חטאת שקבל דמה בשני כוסות ונתן כל מתנותיו מאחד מהן חבירו שירים הוא ונשפך ליסוד [ז] דכתיב ואת כל הדם ישפך וגו' (ויקרא ד): או דחוי הוא · [ח] דחייה בידים שלא ניתן ממנו על הקרנות וישפך לאמה שבעזרה המוליאה דמים לנחל קדרון : למעלה · בפרשה הוא אומר בשעיר נשיא בשירי הדם ואת דמו ישפך ולא כתיב כל דמו : למטה · בחטאת יחיד הוא אומר ואת כל דמה ישפך : והן נשפכין לאמה · דכוס עושה את חבירו דחוי : למעוטי שירים שבצואר בהמה · שהן נעשין שירים על ידי הדם [ט] הנתקבל וישפכו לאמה : וצריכא · לאשמועינן [י] דאית להו תקנה בחזרה : דחזי לעבודת ציבור · כגון טמא דחזי [יא] לכתחלה בציבור הלכך גבי יחיד איכא תקנתא בחזרה : ביום הכיפורים · נטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו : וניהוי דחוי · דהא נראה ונדחה ואמאי אית ליה תקנתא בחזרה : אפילו דם · שעיר הנעשה בפנים: בכוס · ומת המשתלח לא נדחה הדם אלא מביא שעיר אחר ומזווג [יב] להדם וכשר הדם למתנותיו וזה ישתלח ולשון אפילו דנקט משום דשלשה מחלוקות בדבר איכא למאן דאמר אפילו בעלי חיים נדחים דקתני ואם משהגריל מת אחד מהן יביא שנים ויגריל עליהם כבתחילה והנשאר ירעה ואיכא למאן דאמר מביא חבירו שלא בהגרלה דבעלי חיים אין נדחין והגרלה לא מעכבא אבל דם בכוס ומת המשתלח ישפך הדם דשחוטין נדחין ואין מוזרין וגרלין ואתא חנן המצרי למימר אפילו דם בכוס [יג] מזווג ליה אחר : שבידו · לתקן להתיר כי הנך דמתניתין אבל ההוא דמשתלח אין בידו מי יימר דיהבי ליה אחריני : ימות המשתלח · לאידחי ליה ויביא שנים אחרים : מדם [יד] התערובת · של פסחים : זורקו זריקה אחת · כדין פסח : כנגד היסוד · לאפוקי קרן דרומית מזרחית כדאמרי' לקמן *באם נשפךדמו של אחד מהן על ידי שהן רבים ונבהלים לעשות נמצא כוס זה מכשירו שהרי [טו] כולם מעורבים בו ואי משום דאיערוב בדם התמצית אמרינן לקמן רבי יהודה לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם ולא אמרינן אידחי ליה בהתערבו הואיל ובידו לאוספו : והלא · זה שנשפך : לא נתקבל בכלי · [טז] היאך יהיה כשר הא קיימא לן נשפך מן הצואר על הרצפה ואספו פסול : מנא ידעי · רבנן בלא נתקבל והלא לא מעשה היא אלא סברא היא בעלמא דחיים לשמא נשפך דמו של אחד מהן : שמא לא נתקבל · ונמצא זורק דם פסול ·

אף

תוספות

פסול מהו שיעשה שירים · [יז] לדם שבצואר בהמה ולא יהיה עוד תקנה או יחזור הכשר ויקבל ויזרוק בפסול שקבל לא מיבעיא [יח] דהתנן יחזור הכשר ויקבל אלא בפסול שזרק מיבעיא ליה כדפירש בקונטרס וממתני' ליכא למידק קבלו אין זרק לא דאיכא לדחויי כדאמרינן בפירקין דלעיל לא אימא זרקו לא אלא אימא שחטו לא [יט] *ומיהו למאן דאמר שלא במקומו כמקומו דמי מוכח לעיל דהוא הדין *בזרק הפסול שיחזור הכשר ויקבל וה"ר אפרים מפרש דהך בעיא [כ] אמתני' דכל הפסולין שעלו לא ירדו קאי דלכתחלה לא יעלו וקמיבעיא [כא] אם זרק פסול מהו שיעשה שירים להיות נשפכין לכתחלה ליסוד כמו בכל שירי הדם או לא ואסור לזורקם לכתחלה וישפכו לאמה וקשה לפי' זה דהוה ליה למימר מהו שיעשה שירים או דחוי כדקאמר באידך בעיא כוס מהו שיעשה את חבירו שירים או דחוי ועוד אמרינן בהדיא בריש מסכת מעילה (דף ה.) גבי חטאת פסולה אין דמה טעון כיבוס הא קמ"ל דאע"ג דקיבל פסול וזרק וקבל כשר וזרק לאו כלום [כב] (פסול) מאי טעמא שירים נינהו ופריך והא בעי מיניה ר"ל מר' יוחנן פסול מהו שיעשה שירים [כג] וא"ל אין עושה שירים כי אם חוץ לזמנו [כד] מאי לאו אבל שאר פסולין אינן עושים שירים ומאי קשיא ליה הא מודה ר"ל דלכל [כה] היותר שירים הוי אבל מיבעיא ליה דשמא אפילו דחוי הוי ואם כן ממה נפשך אין טעון כיבוס ול"נ דלא קשיא מידי דאי שירים הוי א"כ הוי כשאר דמים כשרין שהשירים נשפכין ליסוד אבל שירים דקאמר התם דאין דמה טעון כיבוס היינו שירים ופסול אבל קשה [כו] (בסיפא) דקאמר מאי לאו בר משאר פסולין ומאי פריך אי שאר פסולין אינן עושים שירים א"כ ליהוי דחוי וכל שכן דאין דמה טעון כיבוס אבל לפי' רש"י אתי שפיר דאי אינו עושה שירים יחזור הכשר ויקבל והוי דם כשר וטעון כיבוס · ברו"ך :

למעוטי שירים שבצואר בהמה · [כז] והא דאמר (לעיל כה:) דצריך שיקבל כל דמו של פר היינו למצוה :

ולהוי דחוי · [כח] תימה אם נתן לפסול מה בכך מעשה אילטבא הוא מי גרע מנתן על האבן שהרי לא פריך הכי אמתניתין דאמר פרק הוציאו לו (יומא נג:) דקתני יצא והניחו על כן הזהב שבהיכל ועוד תיקשי ליה קרא דמייתי לעיל בפרק קמא (דף יד·) וזרקו הכהנים [כט] (את הדם) ונראה דהא דפריך וליהוי דחוי לא קאי אנתן לפסול דאין זה אלא מעשה אילטבא בעלמא אלא פריך אנתן לכלי חול ואנשפך מן הכלי על הרצפה :

כל שבידו לא הוי דה. [ל] *כנפיו מרובין מעליו דסוכה (דף כג·) אין זה בידו כיון דאין ממעטין ביום טוב וגבי כסוי הדם (חולין דף פז.) דקרי ליה דחוי כשכיסהו הרוח ונתגלה כיון דאין מצוה לבטל הדחוי [לא] לא חשיב בידו ולא דמי להכא דמצוה לאוספו והפריש קרבן והמיר דת דלעיל [לב] בפרק קמא (דף יב:) אין זה קרוי בידו כיון דאין דעתו לחזור* :

אין

שיטה מקובצת

[א] ורבנן היא דתניא למעלה הוא אומר ואת דמו : [ב] שמא · ס"א וגם פסולים דחוי כו' דחוי לעבודת צבור · ואע"ג דמהאי טעמא פסיק במעילה דאדרבה עושה שיריים שאני הכא שלא עשה כלום והרי מעשה איצטבא הוא ושייך לומר איפכא : [ג] וליהוי דחוי ותיבת ליה נמחק: [ד] שבצואר הבהמה שירים : [ה] בפיגול ופסול : [ו] שבצואר בהמה שירים : [ז] ליסוד כדכתיב ואת: [ח] דדחיה בידים שלא נתן: [ט] הדם שנתקבל וישפכו לאמה: [י] לאשמועינן בכולהו ראית: [יא] דחזי לעבודה לכתחלה : [יב] ומזווג לו יכשר : [יג] בכוס מביא חבירו ומזווג לו ויהיה כשר הדם הס"ד: [יד] מדם התערובות : [טו] שהרי כולם מעורבים : [טז] והיאך כשר ותיבת יהיה נמחק: [יז] שירים' פ"ה כו' ולא רצה לפרש בקבלה פסול ולא זרק דהא תנן בהדיא יחזור הכשר ויקבל וליכא למדחי דהתם משום פסול מחשבה דמחשבה לא פסלא אלא בראוי לעבודה וא"ת זרק נמי תפשום מדתנן קבלו כו': [יח] מיבעיא ליה דהתנן יחזור כו' בפסול שקבל וזרק מיבעיא : [יט] לא וכיון דשחיטה כשרה בפסולין מהניא מחשבתו: [כ] בעיא קמייתא אמתני': [כא] וקמיבעיא ליה אם זרק פסול כו' שיריים מותר הדם להיות נשפכין : [כב] כלום הוא מ"מ : [כג] מתיבת וא"ל כו' עד תיבות ומאי קשיא ליה מוקף בשני חצאי לבנה : [כד] לזמנו כו' מאי לאו אבל ס"א אפי' שאר פסולים ומאי קשיא: [כה] דלכל הפחות שיריים הוי: [כו] בסיפא' ס"א מספרים דקאמרי כו' : [כז] בהמה' אם לא נתקבל כל הדם שלא יהיה השירים הנשאר בצואר הבהמה לשפוך ליסוד אלא ישפוך לאמה: [כח] דחוי · פ"ה דהא נראה ונדחה הוא משמע דאכולהו פריך ותימה: [כט] הכהנים פידם תיבות את הדם נמחק : [ל] דחוי וענפיו מרובים מעליו דהדם דמס' סוכה דפסול דאמר דהיכא דאיסור מע"ש הוי דחוי מעיקרא אע"ג דבידו לתקנו איזה: [לא] הדיחוי ראין מצוה לגלותו · לשון הר"פ : [לב] דפרק קמא כו' בידו אע"ג דבידו לעשות תשובה כיון דאין: [נ"ל ענפיו]

[ועיין היטב תוס' סוכה ט: ד"ה נקטם ותוספות לקמן כג: ד"ה עד]

הגהות הב"ח
(א) גמ' אמר ליה אין לך זריקה עושה שיריים :

גליון הש"ס
תוס' ד"ה פסול וכו' ומיהו למ"ד שלא במקומו' לעיל טו ע"ב : בא"ד בזרק הפסול שיחזור הכשר ויקבל · עי' לקמן דף צג ע"א תוס' ד"ה ושקבלו :

מנחות פ:
[יומא מו: לקמן קיב. תמורה כב:]
יומא נב
יומא סב: תמורה כב:
[לקמן עד. מנחות נב:]
[מנחות מב: ע"ב]
יומא סב. [מנחות ע:]
פסחים סה. ע"ב [תוספתא שם פ"ד לקמן פ. ע"ב מנחות נט:]
[לקמן כב"ד ע"ב]

תורה אור

אף אני לא אמרתי אלא כשנתקבל בכלי והוא גופיה מנא ידע *כהנים זריזין א] ועבדין הייא ומשתפכין והלא דם התמצית מעורב בו רבי יהודה לטעמיה דאמר דם התמצית קרי דם דתניא *א*דם התמצית באזהרה רבי יהודה אומר בכרת *והאמר ר' אלעזר ב]מודה רבי יהודה לענין כפרה שאינו מכפר שנאמר °(כי *הדם הוא ג] הנפש) דם שהנפש יוצאה בו קרוי דם שאין הנפש יוצאה בו אין קרוי דם אלא *רבי יהודה לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם *אמר להם רבי יהודה לדבריכם למה פוקקין העזרה אמרו לו שבח הוא לבני אהרן שיהלכו עד ארכובותיהן בדם והא ד] דם הוי חציצה לח הוא ולא הוי חציצה *דתנן *בהדם והדיו והדבש והחלב יבישין חוצצין לחין אין חוצצין והא קא מיתווסי מאנייהו *ותנן *היו בגדיו מטושטשין ועבד עבודתו פסולה וכי תימא דמדלו להו *והתניא °מדו גכמדתו שלא יחסר ושלא יותיר בהולכת אברים לכבש דלאו עבודה היא אולא *והתניא °והקריב הכהן את הכל ה] זו הולכת אברים לכבש אלא בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא ולעבודה היכי אזלי אאיצטבי: **מתני'** *דהשוחט את הזבח לאכול דבר שאין דרכו לאכול ולהקטיר דבר שאין דרכו להקטיר כשר ורבי אליעזר פוסל לאכול דבר שדרכו הלאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר פחות מכזית כשר *ולאכול כחצי זית ו] ולהקטיר כחצי זית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין והשוחט את הזבח לאכול כזית מן העור ומן הרוטב ומן הקיפה ומן האלל ומן העצמות ומן הגידין ומן הקרנים ומן הטלפים חוץ לזמנו וחוץ למקומו כשר חואין חייבין עליהן משום פיגול ונותר וטמא השוחט את המוקדשין טלאכול שליל או שליא בחוץ לא פיגל המולק את התורין ז] ילאכול ביציהן בחוץ לא פיגל חלב מוקדשין וביצי תורין אין חייבין עליהן משום פיגול ונותר וטמא: **גמ'** אמר רבי אלעזר ח] לפיגל בזבח נתפגל השליל בשליל לא נתפגל הזבח ט] פיגל באלל נתפגלה מוראה במוראה לא נתפגל אלל פיגל באימורין נתפגלו פרים בפרים לא נתפגלו אימורים לימא מסייע ליה *ושוים משאם חישב באכילת פרים ובשריפתן לא עשה ולא כלום מאי לאו הא חישב באימורים נתפגלו פרים לא הא

אף אני לא אמרתי · בילפתא אלא כנתקבל בכלי: והוא גופיה · רבי יהודה מנא ידע שנתקבל בכלי: זריזין הן · ומקבלי י] לכולהו: הייא · מהרה: באזהרה · ה' לאוין כתיבי בדם חד לדם התמצית כדאמרינן בכריתות בפ"ק (דף ד:): ר' יהודה אומר בכרת · התם יליף טעמא: אין דם מבטל דם · דמין במינו לרבי יהודה לא בטיל ולקמן תנן לה בפ' כל הזבחים שנתערבו (דף עח.): למה פוקקין את העזרה · יא] ערבי פסחים שלא יצאו הדמים דרך אמה לנחל קדרון: והא קא הויא חציצה · בין רגליהם לרצפה והכן עומד על גבי כלים כו' פסול (לעיל דף טו:): היו בגדיו מטושטשין יב] · לעיל בפרק ב' תניא לה: בהולכת אברים לכבש · הא דקתני שבח הוא לבני אהרן כו' בהולכת אברים קאמר ולקמן פריך ובהולכת דם היכי אזלי: אאיצטבי · איצטבאות גבוהין היו שם בנין אבנים ואינן חוצצין דמן הרצפה הן: **מתני'** לאכול דבר שאין דרכו לאכול · חוץ למקומו או חוץ לזמנו: קיפה · מפרש בהעור והרוטב (חולין דף קכ:) תבלין ודקדקא הבשר השוכנת בשולי קדרה: אלל · גיד הצואר שהוא קשה ואין ראוי לאכילה: ואין חייבין עליהן משום פיגול · אם היה הזבח פגול שחישב על בשרו או על אימוריו חוץ לזמנו ונתפגל האוכל מאלו פטור: וטמא · אם אכל בטומאת הגוף מאחת מאלה יג] *הזבח כשר: את המוקדשין · כל היכא דנקיט האי לישנא איירי בנקבות: לאכול שליל · שבמעיה: לא פיגל · את הזבח דלאו גופיה דזיבחא הוא: חלב המוקדשין · חלב שבדדיה: אין חייבין עליהן משום פיגול · אם פיגל בזבח ואכל מחלבה לא מחייב כרת דלאו זיבחא הוא: **גמ'** פיגל בזבח · שחטו ע"מ לאכול או להקטיר חוץ לזמנו: נתפגל השליל · האוכל מהשליל חייב: בשליל · ששחט את הזבח ע"מ לאכול מן השליל חוץ לזמנו: לא נתפגל הזבח · קסבר רבי אלעזר שליל גופיה דזיבחא יד] הוא דעובר ירך אמו הוא ומיהו אין מחשבתו מפגלת הזבח דדבר שאין דרכו לאכול הוא דרובא דאינשי לא אכלי ליה ושליל עצמו (א) לא נתפגל מדקתני מתני' לאכול שליל או שליא בחוץ לא פיגל: אלל · של עוף ראוי לאכילה הוא דרכיך: מוראה · לא חזי לאכילה דפירשא בעלמא הוא הלכך מחשבה דידה לא מפגלא ומיהו היכא דנתפגל העוף ע"י דבר אחר כיון דאיכא אינשי דאכלי חייב עליו כרת: פיגל באימורין · שחט פרים הנשרפים ע"מ להקטיר אימוריהן חוץ לזמנן: נתפגלו פרים · והאוכל מבשרן חייב: חישב בפרים · ששחט ע"מ לאכול מבשרן חוץ לזמנו: לא נתפגלו אימורי' · להתחייב כרת האוכל מכליות או מיותרת הכבד שלהם וכל שכן דלא נתפגלו פרים עצמן שהרי חישב לאכול דבר שאין דרכו לאכול ואיידי דנקט פיגל באימורין נקט נמי לא נתפגלו אימורין: לימא מסייע ליה · לר' אלעזר דאמר מתפגל ואע"פ שאין מפגל כגון שליל ומוראה ובשר הפרים: ושוין · ר"ש וחכמים שנחלקו בפ' ב"ש (לקמן מג·) דרבנן אמרי פיגול נוהג בפרים הנשרפים ור"ש אמר כל שאינו על מזבח החיצון טו] אין חייבין עליו משום פיגול ושוין שאם חישב באחת מעבודות הדם לאכול מן הפרים למחר או לשורפן בבית הדשן כהילכתו למחר לא עשה כלום דמחשבת אכילה לא מהניא בהו דדבר שאין דרכו לאכול הוא ומחשבת שריפה *)נמי לא דאמחשבת אכילת מזבח קפיד רחמנא אבל שריפה לאו לשון אכילה הוא ואע"ג דאמרן בפירקין דלעיל חישב שתאכלהו אש למחר פיגול ה"מ דחשיב בלשון אכילה כדאוקי התם: מאי לאו · הא דפליגי רבנן דאמרי פיגול נוהג בהם בבשר דפרים עצמו קאמר דהם חישב באימורין להקטירם למחר דחשיב כי אורחייהו (ב) טז] ואכילת מזבח נתפגל בשר הפרים ליענש כרת על אכילתו: אימורים

*) נ"ל נמי לא מהניא בהו דאמחשבת נ"ק

אין דם מבטל דם · ודם התמצית זרק ליה לשם מים כרבי אליעזר דפ' התערובות (לקמן דף עז·) דאית ליה רואין אי נמי סבר לה כרבי אליעזר דאמר *נתערב בדם התמצית כשר: **והתניא** מדו כמדתו יז] · קך פירכא אליבא דמ"ד אבנט מיגז גייז לעיל בפרק שני (דף יח.): **פיגל** בזבח נתפגל שליל · כיון דאיכא אינשי דאכלי ליה חייב כרת דירך אמו יח] *הוא כו' שאין דרכו לאכול כו' כך פי' בקונטרס וכענין זה יט] גבי מוראה דלא חזיא לאכילה דפירשא בעלמא היא הלכך מחשבה דידה לא מיפגלא ומיהו היכא דנתפגל העוף ע"י דבר אחר כיון דאיכא אינשי דאכלי חייב עליו כרת ושם דחק בחנם דאפילו חזיא כשאר בשר אינה מפגלת את העוף דמוראה כ] אבית הדשן ואין בה לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח והיינו טעמא דחישב בפרים לא נתפגלו אימורים אבל בשליל לא אפשר לומר כך דאע"ג דבפ' כילד מערימין (תמורה דף כה:) גבי שוחט את החטאת ומצא בה בן ארבעה חי תני חדא נאכל לכל אדם ובכל מקום ולעולם וא"כ הייתי יכול לומר דהיינו טעמא דלא פסלא ביה מחשבה משום דלאו גופיה דזיבחא הוא אבל ע"כ ר"א סבירא ליה דגופה דזיבחא הוא דהא אמר פיגל בזבח נתפגל שליל וסבר לה כאידך ברייתא דתניא התם דאין נאכל אלא לזכרי כהונה כא] ליום ולילה לפנים מן הקלעים והתם נמי מפני להו הלכך צריך לפרש הטעם כמו שפי' בקונט' ויש דוחקים כאן כב]· לפרש משום דדרשינן בתורת כהנים בפרשת צו גבי נותר הזבח פרט לשליל ולשליא *ועל כרחין שייך נותר בשליל כדאיתא בתמורה בפרק כילד מערימין (גם' זה שם) גבי שליל שבחטאת דאין נאכל אלא ליום ולילה הילכך אם איתו ענין לנותר תנהו ענין למחשבת נותר ואין נראה פירוש זה דמנא ליה לתנא הא דלמא איצטריך לגופיה למעוטי שליא כג] מנותר ונראה דמדין שריפה קממעט שליל ושליא דשריפה כתיבא כד] בקרא: **פיגל** באלל נתפגלה מוראה · בפ' העור והרוטב כה](חולין דף קכא·) מודו כו"ע דפלטתו סכין היינו אלל *בהוא מיירי הכא כו] *ודעולה איירי שקודר להסיר המוראה בנוצתה דאי אפשר שלא יקח מן הוסט עם המוראה: **באכילת** פרים ובשריפתן לא עשה ולא כלום · דמחשבת אכילה לא מהניא בהו דדבר שאין דרכו לאכול הוא ומחשבת שרפה נמי לא דאמחשבת אכילת מזבח קפיד רחמנא אבל שרפה לאו לשון אכילה הוא ואע"ג דאמרינן בפירקין לעיל (דף לא·) חישב שתאכלהו אש למחר כז] הני מילי דחישב בלשון אכילה כדאוקימנא התם כך פירש בקונטרס ובחנם דחק דלעיל מיירי במידי דראוי לאכילת אדם ומחשב שתאכלהו האש דהוי פיגול אבל האי לא שייך ביה לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח: וש"ת

גופיה דזבחא הוא: ט] פיגל באלל נתפגל מוראה · וא"ת הא אלל עצמו לא נתפגל והאוכלו אינו חייב כרת וי"ל כדפי' הקונטרס דהכא איירי באלל של עוף דרכיך ספי וכדנקט מוראה אבל פיגל במוראה לא נתפגל האלל ולא שאר העוף ואפילו בדמאת העוף דאכלי כהני (מוראה) ואיכא אינשי דאכלי לי' כדפי' גבי שליל אבל בעולת העוף אפי' תהיה המוראה ראויה לאכול לא פיגל דהא אין בה לא אכילת אדם ולא אכילת המזבח ילבית הדשן אזלי: י] הן ומקבלי להו לכולהו: יא] העזרה' בערבי פסחים שלא יצא הדמים דרך האמה: יב] מטושטשין כו' לעיל: יג] מאלה בזבח כשר: יד] דזיבחא הוא דעובר: טו] החיצון כשלמים אין טז] אורחייהו באכילת המזבח נתפגל כו' על אכילתו אלמא בבשר פרים אע"פ שאינו מפגל מתפגל ע"י מחשבת אימורים והיינו כר' אלעזר דאמר פיגל כו': יז] כמדתו' וא"ת ודילמא דעביד להו ע"י אבנט וי"ל דך כו' יח] אמו ונופא דזיבחא הוא וס"מ פיגל בשליל לא נתפגל זבח כיון דרובא דאינשי לא אכלי ליה הוי כמחשב בדבר שאין דרכו לאכול כך: יט] זה פירש גבי: כ] דמוראה לבית אות א' נמחק: כא] כהונה ואינה נאכלת לא ליום ולילה: כב] כאן הטעם דפיגל בשליל לא נתפגל הזבח לפרש: כג] שליא ושליל מנותר: כד] כתיבא בהתוא קרא הס"ד: כה] והרוטב אמרינן מודו: כו] ובעולה מיירי אות ד' נמחק: כז] למחר דהוי פיגול תני מילי:

[לקמן עח.] ?

נ"ל הוא ומיהו אין מחשבתו מפגלת הזבח דדבר שאין דרכו לאכול הוא כן פי' כו' נ"ק

כו א מיי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה ד:

כז ב מיי' פי"ג מהלכות מקוואות הל' ב סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קלח סעיף טו:

[פסחים סה:] תוספתא דפסחים פ"ד

כח ג מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הל' ד:

כט ד מיי' פי"ד מהל' פסה"מ הל' ח:

ל ה ו מיי' שם הל' י:

לא ז מיי' שם הל' ו:

לב ח מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הלכה כב:

לג ט י מיי' פי"ד שם הלכה ו:

לד כ מיי' פי"ח שם הלכה כב:

לה ל מיי' שם הל' כג וע"ש בכ"מ:

לו מ מיי' שם פרק יד הלכה ח:

[צ"ל וכפסוה]

נ"א ובעולת העוף איירי כו' נ"ק

שיטה מקובצת

א] זריזין הן אי זריזין הן אשתפוכי נמי לא משתפיך אגב דזריזין עבדין: ב] רבי אלעזר משום רבי יוחנן מודה: ג] הוא בנפש יכפר דם שהנפש: ד] והא קא הוי חציצה: ה]הכל והקטיר המזבחה זו: ו] לאכול כחצי זית·עיין רש"י ריש פ' הקומץ רבה: ז] התורין בפנים לאכול: ח] פיגל בזבח נתפגל השליל [בשליל לא נתפגל הזבח](ואע"ג) דרובא דאינשי לא קא אכלי ליה (מ"מ) [מש"ה] הוי ליה כמחשב בדבר שאין דרכו לאכול כפ"ה והדין עמו שכך צריך לפרש גבי פיגל במוראה ולא כמו שפי' בקונטרס במתני' דמש"ה אם פיגל בשיליא לא נתפגל הזבח משום דלאו

[שבת כ. וש"נ]

[תוספתא פ"ב דכריתות פסחים סה. חולין עד: כריתות ד:]

[כריתות כב. פסחים סה. ע"ש]

נ"ל כי הדם הוא בנפש יכפר ויקרא יז

[לקמן לו. עח. עט. פסחים סה: מנחות כג. חולין פז: נדה עא:]

[נ"ל דתניא]

מנחות כא. שבת קד: פסחים סה: [תוס' מקוואות פ"ו]

[נ"ל ותניא]

פסחים סה: לעיל יח. יומא כג:

נ"ל בזבח

יומא כג. לעיל ד: וש"נ

לעיל כח: לא.

[נ"ל כט: לקמן לו. מנחות יב: יג.]

[לקמן מג.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא נתפגל וכו' ושליל עצמו נמי לא: (ב) ד"ה מאי לאו וכו' כי אורחייהו באכילת:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה פיגל בזבח וכו' וע"כ שייך נותר בשליל · קשה לי הא לכאורה קתני בברייתא דשמעתין ואין חייבים עליהם משום נותר והרמב"ם פסק דחייב משום נותר · ומצאתי במרכבת המשנה דתירץ דסבירא ליה להרמב"ם דכמה דאמר ככא אף אכן נמי תנינא וכו' הא שליל ושליא חייבים · ס"ה דחייב משום נותר וטמא · ומוכח דמתני' פליג אברייתא · אבל תוס' בשמעתין ד"ה הא שליל לא פ"כ · גם אם נימא כך למאי הוצרך לדחוק ברייתא דפ"כ הא י"ל דהך ברייתא סברה כתנאי וברייתא דסוגיין דאין חייבים משום נותר · וגם פשטא דדברי תוס' דא"א לומר כלל דליכא חיוב בנותר · ולא הזכירו כלל מברייתא דסוגיין וצ"ע:

הא חישב באימורין נתפגלו אימורין עצמן: *ת"ש פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים מועלין בהן משהוקדשו נשחטו הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כיפורים ובלינה מאי לאו לינת בשר וש"מ א] מגו דפסלה בלינה פסלה בה מחשבה לא לינת אימורים הא מדקתני סיפא כולן מועלין בהן על בית הדשן עד שיותך הבשר מכלל דרישא לינת בשר מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא רישא אימורים וסיפא בשר מותיב (רבא) [רבה] ואלו שאין מפגלין ואין מתפגלין ב] צמר שבראשי כבשים ושער שבזקן תיישים והעור והרוטב והקיפה והאלל והמוראה והעצמות והגידין והקרנים והטלפים והשליל והשליא וחלב המוקדשין וביצי תורין ג] [כולן] לא מפגלין ולא מתפגלין ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא והמעלה מהן בחוץ פטור מאי לאו לא מפגלין הזבח ולא מתפגלין מחמת זבח לא לא מפגלין את הזבח ולא מתפגלין מחמת עצמן א"ה הא דקתני סיפא כולן לא מפגלין ולא מתפגלין הא תו למה לי וליטעמיך אין חייבין עליו משום פיגול הא תו למה לי אלא איידי דבעי למיתנא נותר וטמא תנא פיגול הכא נמי איידי דבעי למיתני המעלה מהן בחוץ תנא נמי וכולן לא מפגלין ולא מתפגלין ד] רבא אמר אף אנן נמי תנינא השוחט את המוקדשים לאכול שליל או שליא בחוץ לא פיגל והמולק את התורים לאכול ביציהם בחוץ לא פיגל והדר תני חלב המוקדשין וביצי תורים אין חייב עליהן משום פיגול נותר וטמא הא שליל ושליא חייבים אלא לאו ש"מ כאן מחמת הזבח כאן מחמת עצמן ש"מ: *תנן התם ובעלי מומין ר"ע מכשיר בבעלי מומים א"ר חייא בר אבא *א"ר יוחנן לא הכשיר ר"ע אלא בדוקין שבעין הואיל וכשרים בעופות והוא שקדם הקדישה את מומה ה] *(א"ר חייא בר אבא) ומודה רבי עקיבא בעולת נקבה דכמאן דקדם מומה להקדישה דמי מתיב רבי זירא המעלה מהן בחוץ פטור הא מאימן חייב והיכי משכחת לה בעולת נקבה אי אמרת בשלמא קסבר רבי עקיבא עולת נקבה אם עלתה לא תרד הא מני ר"ע היא אלא אי אמרת אם עלתה תרד הא מני אימא המעלה מהן בחוץ פטור הא מאימורי אימן חייב והא מהן קתני ואימן דומיא דידהו אלא אימא המעלה מאימוריהן בחוץ פטור הא מאימורי אימן חייב:

מתני' שחטו על מנת להניח את דמו או אימוריו למחר או להוציאן לחוץ *רבי יהודה פוסל ו וחכמים מכשירין ע"מ ליתנן על גבי הכבש שלא כנגד היסוד וליתן את הניתנים למטה למעלן ואת הניתנים למעלן למטה ואת הניתנים בפנים

ושמ"ע מיגו דפסלה בה לינה פסלה בה מחשבה · תימה דליתני יט] כדמשני לקמן פרק טבול יום (דף קד:) דלמאי מחשבה לא פסלה לינה פסלה וי"ל משום דלא בעי למפשט הא דבעי ר' ירמיה פ' טבול יום לינה מהו שתועיל בפרים הנשרפים כ] ועוד י"ל דקסבר הש"ס דאי לינה מועלת מועיל כא] פיגול לענין דאם פיגל באימורים פיגל הבשר לכל הפחות: *לאכול שליל או שליא בחוץ לא פיגל · הוא הדין למחר: **הא** שליל ושליא חייבין אלא ש"מ כאן מחמת זבח כו' · וא"ת אכתי נותר וטמא קשיא דמשמע הכא כב] (דוקא) [דיוקא] דאשליל ושליא חייבין משום נותר וטמא ובברייתא דלעיל קתני ואין חייבין עליהם משום פיגול ונותר וטמא וי"ל דלעולם אין חייבין אשליל ושליא משום נותר וטמא והאי כג] (דשרייה) [דשיירינהו] משום פיגול: **אלא** בדוקין שבעין הואיל וכשרים בעופות · לאו דוקא דוקין שבעין דה"ה שאר מומין שאינן מחוסרי אבר · כדאמר בפרק קמא דקדושין (דף כד:) דוקא יבש גפה כד] וכסמית עינה *אי נמי שאר מומין פסלי מדרבנן ומה שפי' בקונטרס דמחוסר אבר פסול בעוף משום הקריבהו נא לפחתך בחגס פירש דבהדיא דרים לה בקדושין (נ"ז שם) מדכתיב מן העוף ולא כל העוף:

תרי

אימורין עצמן · יותרת הכבד והכליות אבל לא בשר שאין מתפגל בדבר שהוא גופו ו] [של] זבח אלא דבר המפגל דכיון דלא חשיב אכילה לענין פיגול לא חשיב נמי אכילה לענין איפגולי: הוכשרו · *נתקנו ז] לקבוע פסולין הללו: בטבול יום ובמחוסר כיפורים · אם נגעו בהן: ח] מדפסלה לינה פסלה נמי מחשבת לינה: מאי לאו לינת בשר · קתני שאם לן נפסל וה"ה למחשבת לינה שפוסלת בבשר ונהי נמי דהיכא דחישב אבשר עצמו לא תדוק מינה דהא מחשבה בדבר שדרכו לאכול בעי וברייתא לעיל נמי תניא בהדיא ובון שאם חישב ט] לאכול פרים לא עשה כלום אפילו לפסול מיהו הא דייקינן מינה דמחשבת לינת י] אימורים מפגלת הבשר כרבי אלעזר: לא לינת אימורים · *דקתני דפסלה האימורים נפסלים בלינה קתני ודכוותה *פשוט מינה דמחשבת לינת אימורים מפגלת באימורין: עד שיותך יא] את הבשר · גרסינן במס' מעילה ול"ג משיותך דא"כ הוה ליה דבר שנעשית מצותו ואין מועלין בו אבל עד שיותך דהכתי אית בהו צורך עבודת גבוה קרי יב] בהו מקדשי ה': ולא מתפגלין · לקמיה מפרש ליה: צמר שבראשי כבשים ושער שבזקן תישים · איצטריך לאשמועינן דלא מהניא מחשבה בהו משום דעור הראש קרב עם הראש שאינו בכלל הפשט כדתניא בהשוחט (חולין דף כז:) מנין לרבות הראש שכבר הותז ומהניא ביה מחשבת הקטרה בהנך מיהא לא מהניא מחשבה אם חישב להקטיר למחר דלאו דרכו להקטיר הוא דגבי אם עלו ירדו קא תני להו בפ' המזבח יג] (לקמן דף פה:): והמוראה · של עוף והאלל של בהמה והעובר ל"ג דהיינו שליל: וחלב המוקדשין · חלב שבדדי נקבה: הכי גרסי' יד] לברייתא הכא ובתוספתא כך שנויה כולן לא מפגלין ולא מתפגלין ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא והמעלה מהן בחוץ פטור ה"ג לגירסא דגמ' מאי לאו לא מפגלין את הזבח ולא מתפגלין מחמת הזבח לא לא מפגלין את הזבח ולא מתפגלים מחמת עצמן אי הכי הא דקתני סיפא כולן לא נופגלים ולא מתפגלין הא תו למה לי וליטעמיך אין חייבין עליהן משום פיגול תו למה לי אלא איידי דבעי למיתני נותר וטמא תנא פגול ה"נ איידי דבעי למיתני המעלה מהן כו' · אין חייבין עליהן משום פיגול אם טו] חישב בזבח פיגול ואכל מאלו והמעלה מהן בחוץ פטור דאין ראויין לפתח אהל מועד [וה"פ] מאי לאו אין מפגלין את הזבח אם זרק ע"מ לאכול או להקטיר מאלו חוץ לזמנו הזבח כשר: ולא מתפגלין מחמת הזבח · אם חישב לאכול מבשר הזבח או להקטיר טז] (*מחמת) אימורין חוץ לזמנו ולא נתפגלו אלו ליענש באכילתו כרת ותיובתא דר"א דהכא שליל ומוראה תנן: מחמת עצמן · אם זרק ע"מ לאכול לאלו חוץ לזמנו אין מתפגלין שאין מחשבתו מחשבה: הא תו למה לי · לאו לאיתויי דאף מחמת זבח אין מתפגלין: וליטעמיך אין חייבין עליהם משום פיגול · פעם שלישית למה לי למיתני הא מאי איתי לאשמועינן לדידך אלא על כרחך משנה (א) יז] לאו דוקא אלא אגררא דטמא ונותר נסבה לרבי אלעזר נמי משנה שניה לא תיקשי דאגררא דהמעלה מהן בחוץ נסבה: אף אנן נמי תנינא · כרבי אלעזר דשליל ושליא מתפגלין ולא מפגלין: לא פיגל · משמע לא את עצמן ולא את הזבח: הא שליל ושליא חייבין · עליהן משום פיגול אלמא מתורת מפגל אפקעינהו מתורת מתפגל לא אפקעינהו: מחמת זבח · מתפגלין מחמת מחשבת עצמן לא מתפגלין: תנן התם · גבי אם עלו לא ירדו בפרק המזבח יח]: מכשיר · אם עלו שלא ירדו: וכשרין בעופות · לכתחילה שאין פוסל בהן אלא חסרון אבר כגון יבש גפה וכסמית עינה *(וילא) או נקטעה רגלה משום הקריבהו נא לפחתך כדמפרש בבכורות: דוקין · טיילא בלע"ז לשון או דק (ויקרא כא) כמו הנוטה כדוק (ישעיה מ) [אבל] דוקין שבעין לא פסלי בהו ואע"ג דמום גמור הוא לא נאמרו מומין אלא בבהמה דכתיב תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים (ויקרא כב) מיניה דרשי' (מנחות דף כה:) תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות הואיל וכשרין בעופות לכתחלה בבהמה אם עלו לא ירדו: והוא שקדם הקדשן את מומן · אבל קדם מומן את הקדשן לא חלה עליהן קדושת מזבח מעולם אלא קדושת דמים ואין המזבח מקדש פסולין אלא שנראו לו כדמפרש בפ' המזבח: ומודה ר"ע בעולת בהמה נקבה · שתרד ואע"פ שכשרה בעופות לכתחילה מ"ט דכמאן דקדם מומה להקדישה הוא שאין לך מום בעולה גדול מזה דכל עולה זכר הוא: המעלה מהן בחוץ · בברייתא דלעיל תנן לה וקתני בה שליל ומעלה מהן משמע מבשרו פטור דלאו גופיה דזיבחא הוא ולא חזי להקרבה כדתניא בבהמה המקשה (חולין דף עה:) מה יותרת כבד וכליות האמורים בשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל: הא מבשר אימן חייב: והיכי משכחת לה בעולת נקבה · דאילו בשלמים המעלה מבשר בחוץ פטור דלא מתקבל בפנים הוא כדתנן בפרק בתרא (לקמן דף קיב:) המעלה מבשר חטאת כו': הא מני ר"ע היא · דכיון דבפנים אם עלתה לא תרד מחייב עלה בחוץ: הכי גרסינן אימא המעלה מהן בחוץ פטור הא מאימורי אימן חייב והא מהן קתני ואימן דומיא דידהו אימא המעלה מאימוריהן בחוץ פטור הא מאימורי אימן חייב · לא תימא הא מאימן חייב אלא אימא הא אימורי אימן חייב ובשלמים או בחטאת עסקינן שאין נקבות: והא מהן קתני · דמשמע מבשרן ואימן דומיא דידהו ודייקינן מינה הא מאימן חייב ע"כ דומיא דידה דייקינן מן הבשר ע"כ בעולה קאי: **מתני'** רבי יהודה פוסל · אף על פי שאין כאן לא אכילה ולא הקטרה ובגמרא מפרש טעמא: שלא כנגד היסוד · או על המזבח שלא כנגד היסוד:

גמ'

שטה מקובצת

א] מגו דפסלה בה לינה פסלה בה מחשבה · פי' אם חישב לינה באימורים פסל נמי הבשר עצמה דמחשבה בדבר שדרכו לאכול בעינן (וחישבת) [ומחשבה] באכילת פרים ובשריפתן לאו כלום היא אלא ש"מ דלענין לינת אימורין קאמר דמפגלין הבשר · מהר"פ: ב] צמר שבראשי כבשים איצטריך לאשמועינן דלא מהני בה מחשבה ואע"ג דעור הראש קרב עם הראש שאינו בכלל הפשטה אפ"ה לא מהני בה מחשבה משום דלא קרינא ביה בצמר אכילת מזבח לפי (שהוא) [שהעור] בטל אגב הראש · מהר"פ: ג] תורין כולן לא: ד] מתפגלין אמר רבא: ה] תיבות א"ר חייא בר אבא נמחק: ו] גופו של זבח אלא דבר המפגל אבל פרים עצמן כיון דלא חשיב: ז] נתקנו לידי קבול פסולין: ח] בהן הס"ד ומה"ד בלינה מדפסלה לינה: ט] באכילת פרים: י] תיבת אימורים נמחק: יא] תיבת את נמחק: יב] קרי ביה מקדשי: יג] המזבח מקדש: יד] גרסי' לה לברייתא הכא ובתוספתא כך היא שנויה: טו] אם פיגל בזבח ואכל: טז] להקטיר מאימוריו חוץ לזמנו: יז] משנה שלישית לאו: יח] המזבח מקדש: יט] דלישני ליה כדמשני: כ] י"ל כו' ועוד י"ל דלקמן ר"ל דלינה פסלא בבשר ומחשבה לא פסלא כשחישב בבשר עצמו אבל כשחישב באימורים דין הוא שיועיל לפגל הבשר כיון דשייכא לינה בבשר · תוס' הר"פ ז"ל: כא] מועיל נמי פיגול: כב] הכא מהאי דיוקא: כג] והאי דשיירינהו משום דשייך פיגול דשייך בהו פיגול משום זבח וטמא משום דבנותר איכא מיעוטא הזבח כדפי' לעיל ופיגול ילפינן מנותר אבל היכא דחישב בזבח לא ילפינן מנותר

רט א מיי' פי"ג מהל' פסה"מ הלכה ח:
כ ב מיי' פט"ו מהלכות פסה"מ הלכה ה:
מא ג מיי' פי"ז מהל' מעה"ק הל' ז:
מב ד מיי' פ"ד מהל' תמורה הל' א:
מג ה מיי' פ"ג שם הלכה א:
מד ו מיי' פי"ט מהל' מעה"ק הלכה ז:
מה ז מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הל' יג:
מו ח מיי' פ"י מהל' קרבן פסח הלכה טו ודלא כהאי ברייתא אלא כמתניתין דפסחים דנאכל לב' ימים ולילה אחד:

בפנים בחוץ ואת הניתנין בחוץ בפנים שיאכלוהו טמאים שיקריבוהו טמאים *שיאכלוהו ערלים ושיקריבוהו ערלים לשבר עצמות הפסח לאכול הימנו נא ולערב דמו בדם הפסולים *כשר שאין מחשבה פוסלת אלא בחוץ לזמנו וחוץ למקומו [ג]והפסח והחטאת שלא לשמן: **גמ'** מ"ט דרבי יהודה אמר רבי אלעזר תרי קראי כתיבי בנותר כתוב אחד אומר °לא תותירו ממנו עד בקר וכתוב אחד אומר °לא יניח ממנו עד בקר אם אינו ענין להניח תנהו לענין מחשבת הינוח ורבי יהודה האי קרא להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדתניא °ובשר זבח תודת שלמיו [ג]למדנו לתודה שנאכלת ליום ולילה חליפין [ד]וולדות [ה]תמורות מנין ת"ל ובשר *[ו]חטאת ואשם מנין ת"ל זבח [א] ומנין לרבות [ז]שלמי נזיר *[ח]ושלמי פסח [ב] ת"ל שלמיו לחמי תודה וחלות ורקיקים שבנזיר מנין ת"ל קרבנו כולן קורא אני בהן לא יניח [ג] א"כ לימא קרא [ד] לא תותירו מאי לא יניח אם אינו ענין להינוח תנהו ענין למחשבת הינוח התינח להניח להוציא מאי איכא למימר ועוד טעמא דר' יהודה סברא הוא דתניא *אמר להם רבי יהודה [ה] אי אתם מודים שאם הניחו [ט]למחר שהוא פסול אף חישב להניחו [ו] למחר פסול* אלא טעמא דרבי יהודה סברא הוא וניפלוג נמי ר"י בכולהו בהי ניפלוג בשובר עצמות הפסח ולאכול ממנו נא זיבחא גופיה מי מיפסיל ע"מ שיאכלוהו טמאים ושיקריבוהו טמאים זיבחא גופיה מי מיפסיל שיאכלוהו ערלים ושיקריבוהו ערלים זיבחא גופיה מי מיפסיל לישנא אחרינא כל כמיניה לערב(א)[ז] דמו בדם הפסולין *רבי יהודה לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם ליתן את הניתנין למעלה למטה למטה למעלה [ח] *רבי יהודה לטעמיה דאמר שלא למקומו נמי מקומו קרינא ביה [ט]וליפלוג בניתנין בפנים שנתנן בחוץ והניתנין בחוץ שנתנן בפנים קסבר רבי יהודה בעינן *מקום שיהא מישולש בדם בבשר ובאימורין ומי אית ליה לרבי יהודה האי סברא והתניא רבי יהודה אומר °דבר רע ריבה כאן חטאת ששחטה בדרום וחטאת שנכנס דמה לפנים פסולה *ולית [י] לרבי יהודה שילישי *והתנן אמר רבי יהודה הכנים בשוגג כשר הא במזיד פסול וקי"ל בשכיפר השתא ומה התם [יא]עיילי עיילא אי כיפר אין אי לא כיפר לא הבא דחשיב חשובי לא כל שכן תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה וסבר ר' יהודה חטאת ששחטה בדרום [יב] יהא

שמות יב | ויקרא ז | שם | דברים יז

רש"י

גמ' תרי קראי כתיבי בנותר' חד בפסח וחד בתודה: חליפין. מפריש תודתו וה"ד הפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה הויא שניה חליפי תודה וקריבה: וולדות [יג] תמורות· ולד תודה ותמורת תודה וכולן קריבין כדאמרי' בבכורות (דף יד:) רק קדשיך אלו התמורות אשר יהיה לך אלו הוולדות בכולן אני קורא בהן פסח ובאת וגו': ת"ל ובשר דהוה ליה למכתב והודתו ביומו יאכל הוה ליה [יד] קרא יתירא לדרשא: שלמי נזיר · היל נזיר הטעין לחם כמיהם: ושלמי פסח. חגיגת הרבעה עשר אבל שלמים בעלמא לא מני' לרבויי דהא כתיב בהד א בהו בני ימים ביום זבחכם יאכל וממחרת: ה"ג א"כ לימא קרא לא תותירו · כדכתיב בכל הנך הטעונים לשון נותר: ועוד טעמא דר' יהודה ע"כ סברא הוא · ולא מריבוי דקרא אלא ס"ל דהואיל ומיפסיל בהנחה בהינוח מיפסיל נמי במחשבת הנחה והינוח: באם הניח למחר בהוא פסול. דדם נפסל בשקיעת חמה [טו]: ונפלוג נמי ר' יהודה בכולהו. הואיל וטעמא מהאי סברא הוא נפלוג בכולהו הנך דמתני' דקתני כשר ומשנינן בהי מינייהו נפלוג: מי קא מיפסיל · אם היה שובר את העצמות או אוכל נא: שיקריבוהו טמאים מי קמיפסיל [טז]והאי יקריבוהו באימורין קאמר דומיא דיאכלוהו בבשר *וכן אם יאכלו טמאים או ערלים זבח שנזרק דמו כהלכתו מי פסיל הקרבן למפרע מלרצות: ה"ג לישנא אחרינא כל כמיניה· מי ימחע לו להקריבו בפסול הכהנים טמאים לא ימחעו לו וכן הערלים להקריב למזבח בעבירה או לאכול קדש בעבירה הלכך אין מחשבתו מחשבה בדבר התלוי באחרים: לערב (ג) דמו בדם כו' · כולי האי משיווא כלומר והאי איפליג בלערב דמה כו' אין דם מבטל דם וכיון דעירוב לא פסיל מחשבת עירוב [נמי] לא פסיל: ליתן את הניתנין כו' · (ג) ניפלוג [יז] במחשבה שלא במקומו: ר' יהודה לטעמיה · דאמר אפילו יהביה חוץ למקומו לא מיפסיל זיבחא מלרצות דשלא במקומו כמקומו דמי בפ"ב (לעיל כז.) דאוקימנא מתניתין דחישב ליתן את הניתנין למטה למעלה כו' דס"ל נתנא דשלא במקומו כמקומו דמי [יח] דמסקנא נמידי דהוה אמחשבת הינוח ואליבא דר' יהודה: (ד) וליפלוג בליתן את הניתנין בפנים בחוץ. [יט] והניתנין בחוץ שחשב ליתן בפנים קא מקשי דהתם ודאי אי הוה יהיב חטאת החיצונה בפנים מיפסלא דכתיב וכל חטאת אשר יובא וגו' (ויקרא ו): קסבר רבי יהודה · מחשבה ליתן את הניתנין בחוץ בפנים לא פסלא דגבי מחשבת חוץ [כ] *לזמנו כתוב שלישי ודרשינן שיהא אותו חוץ משולש בדם ובשר ואימורין דהיינו חוץ לעזרה ממש שבשעת היתר הבמות נשתלש בכל אלה [כא] הלכך גזירת הכתוב דפסול חוץ למקומו אבל להכניסו לפנים לאו מחשבה היא: דבר רע · לא תזבח לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום וגו' ריבה כאן אזהרה שלא ישחוט החטאת בדרום: וחטאת שנכנס דמה לפנים כו' · כלומר [כב] לא תזבחנו ע"מ להכנים דמה לפנים ולאו בהכנסה ממש קמוזהר ליה אלא במחשבת הכנסה דהא בזביחה קאי וקא קרי ליה דבר רע אלמא מיפסיל: הכנים בשוגג כשר · בפרק כל הזבחים שנתערבו וקיימא לן התם בגמרא בשילהי פירקין דהא דדייקינן הא מזיד פסול בשכיפר בשנתן ממנו על [כג] מזבח הפנימי הוא דקפסיל רבי יהודה ולא מיפסל בהכנסה: והשתא ומה כו'. דהיכא למשמע מיניה דכל שכן דמחשבת הכנסה לא פסיל: יהא

תוספות

כו] **תרי** קראי כתיבי בנותר · חד בפסח וחד בתודה ותימה דדריש בלאו איצ כה] דמפסח היכי ילפי' שאר נותר: **שלמי** פסח · פירשתי בפ"ק סמוך כו] לתחילתו (לעיל ט·) **שיאכלוהו** טמאים וזבחא גופיה מי מיפסיל · פי' בקונט' דהאי יקריבוהו באימורין קאמר ולא בדם דומיא דיאכלוהו כז] בבשר דאם אכלו טמאין או ערלים זבח שנזרק דמו כהלכתו מי מפסיל קרבן כח] מלרצות וא"ת חישב להניח אימורים למחר או כט] בחוץ אמאי פסול הלא אם הניח אימורים עד למחר או בחוץ כיון שנזרק דמו כהלכתו לא נפסל קרבן מלרצות וי"ל דלא דמי דלהניח אימורין למחר אי עביד ל] *במחשבתו מיפסיל כוליה קרבן בקדשים הנאכלים ליום ולילה דכיון דהוו אימורין בעין כל כמה דלא מיקטרי לא משתרי בשר באכילה וכי מטי למחר מפסיל בשר משום נותר אבל שיקריבוהו טמאים לא מיפסיל בשר חדא דהקריבוהו טמאין אם עלו לא ירדו ועוד כנטמאו אימורים או אבדו משתרי בשר באכילה כיון דנזרק הדם כהלכתו לא] אבתי קשה מלהוציאו לחוץ אי קאי אהאימורין אמאי פסיל ר' יהודה הלא אם עשה כן לא נמנע הדם בכך מלרצות וגם בשר מישתרי באכילה דכיון שהוציא אימורים בחוץ הוה ליה כנטמאו אימורים או אבדו לב] והבשר שרי לאכול ואי לא קאי להוציאו רק אדם אתי שפיר לג] הכי: **קסבר** ר' יהודה בעינן מקום שיהא מבולש בדם ובבשר ובאימורין· תימה למאי דלא ידע טעמא דמקום מבולש תיקשי ליה לרבנן אמאי לא חשיב [הניתנין בחוץ בפנים] חוץ למקומו דמהאי טעמא ממעטינן ליה בפירקין דלעיל ולקמן בפ' התערובות (דף פב:) וי"ל דס"ד דרבי יהודה הוא דלא בעי לד] משום דמסקין טעמא מסברא: **ומי** אית ליה לרבי יהודה כו' · לריך לייבב סוגיא זו לכל הלשונות שפי' בפירקין דלעיל (דף כט·) מקום מבולש: **וחטאת** שנכנס דמה לפנים פסולה · פי' בקונטרס שלא תזבחנה ע"מ להכנים דמה לפנים ולא בהכנסה ממש קמוזהר ליה אלא במחשבת הכנסה דהא בזביחה קאי וקא קרי ליה דבר רע אלמא מיפסיל ועוד יש לפרש דדבר רע משמע ליה לה] ע"י דבור דהיינו מחשבה ולאו הכנסה ממש: **וקי"ל** בשכיפר · וא"ת למ"ד שלא במקומו לאו כמקומו דמי אמאי פסיל רחמנא טפי בחטאות מבאר קרבנות לו] וי"ל דבשאר דמים כשנתן ממנו על הפרכת ובין הבדים איכא למימר דיאספנו לז] *ואם יש עוד דם יזרוק במקומו וכשר ובחטאת אין תקנה לדם *הנשאר א"כ הנא דסבר לאו כמקומו דמי יסבור בחטאת דפסול אף בלא כיפר· ברו"ך: **הבא** דחשובי חשיב לא כל שכן · תימה א"כ בטלה תורת פיגול דזרק מקצת דם בחוץ לו] אוכל כזית בחוץ לא מיפסיל ומחשב לח] מחשבה פוסל הכי נמי נהי דמכנים בלא מכפר לא מיפסיל מחשב *)להכנים ולכפר לט] פוסל וי"ל דבר רע משמע דבר שהוא רע במקום אחר מ] דהוא בכיפר זה אסרתי במחשבה בשעת זביחה הלא דחישב לא כל שכן דכשר דאפילו חישב ליתן בפנים על מזבח הזהב על מנת להתכפר כשר כיון דבמחשבה לא שייכא כפרה כלל אבל נתינה ממש ראויה לכפר בשום מקום: שיאכלוהו

*) נ"א להכנים בלא מכפר נ"ק

[נ"ל במחשבתו] | [מנחות כ:] | [עי' תוס' פסחים פה: ד"ה לימוד וכו' שהשיגו ופרש"י דהכא וכן פשיטו בתוס' דלעיל ט. ד"ה ושלמים ועוד בר"ה ט. ד"ה שלמי פסח] | [מנחות יח:] | [עי' תוס' לעיל כו: ד"ה וה] | [לקמן כב.] | [עי' לעיל כו: ד"ה ישבו] | [לעיל כז. לקמן פכ:] | [לעיל לג. וכ"נ] | [לקמן מ:]

שיטה מקובצת

א] תיבות ומנין לרבות ל ש: ג] בפסחמנין ת"ל: ג] א"כ לימא קרא לא (תותירו) [יניח] מאי לא (יניח) [תותירו] אם אינו ענין (לנותר) [להינוח] תנהו ענין למחשבת (נותר) [הינוח] וא"ת איכא אימא דלא תותירו אתיא למחשבת נותר ואם אינו ענין לנותר דמלא יניח נפקא תנהו ענין למחשבת נותר וי"ל דלא תותירו לא מצינו למדרש דמשום מחשבת נותר דא"כ ויש לכנסם מאי טעמא (דמאי) [לא אמרינן דאתיא מאם אינו ענין ואמר מהר"פ משום דלא תותירו משמע לעולם שמזהיר לאכול שלא יביאנו לידי נותר הלכך באם אינו ענין לא חוי (מדריש) [דריש] מחשבת נותר אלא למחשבת לאכול חוץ לזמנו (הלכך א) למחשב הינוח לא (מדריש) [מידרש] כלל דאוקימנא ע"י אם אינו ענין מעמח)

הגהות הב"ח

(א) גמ' כל כמיניה לערב דמו וכו' שלא במקומו נמי: (ב) רש"י ד"ה לערב דמו בדם כו' הכי כולי משיווא כלומר והאי ליפלוג: (ג) ד"ה ליתן את הניתנים וכו' והאי ליפלוג: (ד) ד"ה ר"י לטעמיה וכו' וליפלוג בליתן. נ"ב ע' זה בתוס' דף כו ע"ב:

[illegible]

תורה אור

יהא חייב א) והתניא רבי יהודה אומר יכול חטאת ששחטה בדרום יהא חייב ת"ל °לא תזבח לה' אלהיך שור ושה וגו' כל דבר רע על ג) דבר רע אתה מחייבו ואי אתה מחייבו על חטאת ששחטה בדרום תרי תנאי אליבא דרבי יהודה אמר ג) רבי אבא ומודה רבי יהודה שחזר וקובעו לפיגול ד) אמר רבא תדע דפיגול לפני זריקה לא כלום היא ואתיא זריקה וקבעה לה בפיגול ולא היא התם הוא חדא מחשבה היא הכא תרי מחשבות איתיביה רב הונא ה) לרבי אבא *ליתן את הניתנין למעלה למטה למטה למעלה לאלתר כשר חזר וחישב חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת למחר פסול חזר וחישב בין חוץ לזמנו בין חוץ למקומו פסול ואין בו כרת תיובתא ו) דרבי אבא תיובתא אמר רב חסדא אמר רבינא בר סילא *חישב שיאכלוהו טמאים למחר חייב אמר רבא תדע דבשר לפני זריקה לא חזי וכי מחשב ביה מיפסיל ולא היא התם זריק ומיחזי הכא לא מיחזי כלל אמר רב חסדא *מרגלא בפומיה דרב דימי בר חיננא [ב]בשר פסח שלא הוצלה ולחמי תודה שלא הורמו חייבין עליהן משום טומאה אמר רבא תדע *דתניא °אשר לה' [ג]לרבות אימורי קדשים קלים לטומאה אלמא אע"ג דלאו בני אכילה נינהו חייבין עליהן משום טומאה הכא נמי אע"ג דלאו בני אכילה נינהו חייבין עליהן משום טומאה ולא היא התם אימורי קדשים קלים חזו לגבוה לאפוקי בשר פסח שלא הוצלה ולחמי תודה שלא הורמו דלא חזו לא לגבוה ולא להדיוט (א) ז) (לישנא אחרינא הא אימורין לא חזו ולא היא הנך חזו למילתייהו והני לא חזו כלל):

הדרן עלך כל הפסולין

בית שמאי אומרים *[ד]כל הניתנין על מזבח החיצון שנתן ח) במתנה אחת כיפר ובחטאת שתי מתנות ובית הלל אומרים [ה]אף חטאת שנתנה מתנה אחת כיפר [ו]לפיכך אם נתן את הראשונה כתיקנה ואת השניה חוץ לזמנה כיפר ואם נתן את הראשונה חוץ לזמנה ואת השניה חוץ למקומה פיגול וחייבין עליו כרת [ז]כל הניתנין על המזבח הפנימי ט) שאם חיסר אחת מן המתנות כאילו לא כיפר לפיכך [ח]נתן כולן כתיקנן ואחת שלא כתיקנה פסולה ואין בו כרת:

גמ' תנו רבנן *מנין לניתנין על מזבח החיצון שנתנן י) במתנה אחת שכיפר תלמוד לומר °ודם זבחיך ישפך והאי להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדתניא מנין

שיאכלוהו טמאים · לא דמי לאכילת כלבים *דבטמאים מיפסיל קודם אכילה משעת נגיעה ואפי' אחד לו חבירו מ"מ בהך כב) *(מחשבה אכילת) דבר אחר גורם לו שבלא אכילה יכול לפוסלו בנגיעה: **בשר** פסח שלא הוצלה · הא דתניא בהקומץ רבה (מנחות דף כה:) דשאין ניתר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה היינו בדבר שצריך היתר מזבח כגון בשר שנטמא לפני זריקה ולא דמי לבשר פסח שלא הוצלה ולחמי תודה שלא הורמו וצריך לדקדק דהכא דרשינן אשר לה' לרבות אימורי קדשים קלים לטומאה והתם מוקמינן ליה לרבות לן ויולא ·

הדרן עלך כל הפסולין

מנין לניתנין על מזבח החיצון שנתנן מתנה אחת כיפר כו' · לכאורה אתיא כבית שמאי דבית הלל כג] *כיון דמכשרי בחטאת לקמן וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחד לא צריך קרא לשאר קרבנות וכן משמע בסוף שמעתין דקאמר וכל הנך תנאי דמפקי ליה להאי ודם זבחיך ישפך לדרשא אחרינא כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת שכיפר מנא להו סברי לה כבית הלל דאמרי אף חטאת שנתנה במתנה אחת כיפר וילפי כולהו מחטאת וגראה דאתיא אפי' כב"ה וקסבר האי תנא דלא ילפינן מחטאת משום דשתי מתנות שהן ארבע דשאר קרבנות ילפי' בפ' איזהו מקומן (לקמן דף נג:) מדכתיב סביב כד] *והוה אמינא שתים שעשאן הכתוב כמתנה אחת ולא כיפר אי נמי משום דטובא סביב כתיבי כה] ושנה לעכב ולקמן נמי אמרי' וכפר וכפר מפני הדין כו' מה דמים האמורים למטה שנתנן מתנה אחת כיפר אף דמים שלמעלה כן

יהא חייב · מלקות: דבר רע · מום בגלוי שהוא מגונה קרי דבר רע בבכורות בפרק על אלו מומין (דף לז.): ומודה רבי יהודה · כחישב על אגת יא] להניח (ב) שחזר וקובעו לפיגול אם חזר וחישב בעבודה שניה על מנת לאכול חוץ לזמנו ולא אמרי' כבר נפסל במחשבת שינוי: אמר רבא תדע · דמחשבת שינוי לרבי יהודה לאו כמחשבת חוץ למקומו ושלא לשמו היא לאפוקי מידי פיגול דהא פיגול דשוחט על מנת לזרוק את דמו למחר לפני זריקה לאו כלום היא ואין המחשבה מועלת עד שיזרק הדם היום דבעינן יב] קרב כל מתיריו ומיהו מחשבה קמייתא מחשבת שינוי הוי וכי זריק ליה אתיא זריקה יג]וקבעי ליה (ג) ולא אמרי' הואיל ומעיקרא פיגול לא חיילא אפסיל ליה במחשבת שינוי וכי זריק ליה או בפיגול או בשתיקה לא ליחול פיגול: התם חד מחשבה · דלא שינה יד] מחשבתו הראשונה והיא היתה לשם פיגול: תרי מחשבות· והאחד שם פסול לה ולא שם פיגול: כשר · כדאמרינן במתני' לדברי הכל: למחר פסול· חישב ליתן למחר את הניתנין למטה למעלן ואוקי' בפרק שני משום מחשבת שינוי כרבי יהודה ולא משום מחשבת נתינת מחר דא"כ פיגול מיבעיא ליה טו] אלמא לא הוי פיגול דזריקה דלא כשר באכילה לא אתיא לידי פיגול וקתני חזר וחישב בו אלמא לא מיקבע תו טז] פיגול: חישב שיאכלוהו טמאים למחר · פיגול ולא אמרינן לאו מחשבה היא דאכילת טמאים לא חזיא והוי כמחשב מחשבת פסול: תדע · דמחשבת אכילת פסול לא מפקא מידי פגול בר יז] מחשבת חוץ למקומו (ולזמנו) דהא בשר לפני זריקה לא חזי לאכילה וכי מחשב ביה בשחיטה ע"מ לאוכלה למחר מפגיל יח] דהשתא אכילה פסולה היא בלא שום פיגול: התם זריק ומיחזי · ואשתכח דלמחר אי לאו משום פיגול הוה יט] חזיא לאכילה: שלא הורמה · ד' חלות הנתרמות לכהן מארבעה מינין שבה דכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה וגו' (ויקרא ז): משום טומאה · אם אכלן בטומאת הגוף ואע"ג דקי"ל כ] שאין ניתר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה האי כיון דאיזרק דם ניתר לטהורין קרינן ביה ואע"ג דאין פסח נאכל אלא צלי וחלות התודה עד שיורמו: ה"ג אשר לה' לרבות אימורי קדשים קלים לטומאה · והנפש אשר תאכל מבשר זבח השלמים אשר לה': לטומאה · להתחייב כרת האוכלן בטומאת הגוף דאשר לה' יתירא הוא למידרש ביה דבר שהוא עולה לגבוה:

הדרן עלך כל הפסולין

בית שמאי אומרים · מתנה אחת · זריקה אחת כיפר אע"פ שרובן טעונים שתי מתנות שהן ארבע: ובחטאת שתי מתנות · נותנות אצבע ממש ובגמרא יליף טעמא: לפיכך · חטאת וכל הזבחים לבית הלל ולבית שמאי שאר זבחים חוץ מחטאת: נתן את הראשונה כתקנה · בשתיקה ואת השניה במחשבת אכילת בשר חוץ לזמנו כיפר וכשר הקרבן שכבר ניתר הקרבן ליקרב על ידי מתנה ראשונה ואין השניה מתרת את הבשר לפיכך אינה מפגלת: פיגול וחייבין עליו כרת · שאין מחשבת חוץ למקומו דשניה מוציאתו מידי פיגול שכבר הוקבע בראשונה שכבר קרבו כל מתיריו: שחיסר אחת מכל המתנות לא כיפר · כדיליף בברייתא בגמרא: לפיכך · הואיל וכולן מתירות אין זו מתרת בלא זו ואין זו מפגלת בלא זו ואם נתן כולן כתקנן בשתיקה ואחת שלא כתקנה כגון שנתנה במחשבת חוץ למקומו או חוץ לזמנו פסול שלא ניתר בראשונות ואין בו כרת שאין האחרונה מפגלתו דקסבר אין מפגלין בחצי מתיר: **גמ'** ישפך · שפיכה אחת משמע כא] דלא כתיב סביב דילפינן מיניה שתי מתנות שהן ארבע בפרק איזהו מקומן:

עין משפט נר מצוה

[לעיל לו.]

[ד"ה מחשבת אכילה]

כז א מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הלכה ט:

כח ב מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הלכה יט:

כט ג מיי' שם הל' יח:

א ד ה מיי' פ"ב מהל' פסה"מ הלכה א:

ב ו מיי' פ"ז מהלכות פסה"מ הל' א:

ג ז מיי' פ"ב שם הל' ג:

ד ח מיי' פ"ז שם הל' א:

ר"א כיון דמכשרי אף בחטאת ויליף לקמן מוכפר אע"פ כו' · נ"ק

נ"ק וא"ל שעשאן הכתוב כו'

ס"א ל"ג

מנחות ד. פסחים סט:

[לעיל ט:] [עי' לקמן לט.] ליתן לט'

[עי' פירש"י בסנהדרין ב ד"ה מרגלא]

פסחים כד [ע.] כריתות כגנ

דברים יב

[פסחים לה: מנחות מח:]

[עם מה:]

דברים יב

שיטה מקובצת

א] והתניא בספרי בפרשת שופטים מיתי קצת בע"א (ותיבת חייב נמחק): ב] על כל דבר: ג] אמר רבא ומודה ר"י: ד] אמר רבא תדע כו' · תימה א"כ אפי' במחשבת חוץ למקומו ושלא לשמו בפסח וחטאת לא תוציא מפיגול מטעמיה דרבא ואי משום דגלי קרא לא יערב בו מחשבות אחרות א"כ אפי' מחשבת הינוח נמי וי"ל דהא דקאמר הכא שהוקבעו לפיגול לא קאי לכולהו מחשבות דלעיל במתני' אלא אלהניח דמו למחר כיון שחזר וחשב לזרקו למחר אין זה עירוב מחשבות אלא עירוב מחשבתו ראשונה דלהניח ולזרוק דמו קאמר וקצת קשה דמשמע דקאי אכוליה מתני' גם אלהוציאו [לחוץ או להניחו] למחר (בחוץ) כמו שהוכיד בקונטרס לכך נראה לתר"פ דהא דגלי דעירוב מחשבות מוציא מידי פיגול היינו דוקא במחשבות הכתובות בפסוק דהיינו חוץ למקומו או שלא לשמו אבל מחשבת הינוח דמיפסלא מסברא לא וא"ת א"כ אמאי איצטריך להאי תדע דקאמר רבא וי"ל שלא תלמוד אותו פסול מחשבה הינוח משאר עבודות דכתיב בקראי ועוד שלא תאמר כהרצאת כשר: ה] הונא לרבא: ו] תיובתא דרבא: ז] מכאן ועד סוף הפרק נמחק: ח] החיצון שנתן מתנה: ט] הפנימי שחיסר אחת מן המתנות לא כפר: י] שנתנן מתנה אחת: יא] מנת להוציאו לחוץ או להניחו למחר שחזור: יב] דבעינן קרבו כל: יג] זריקה וקבעה: יד] שינה ממחשבתו: טו] ליה אלא לא הוי פיגול דזריקה דלא שרי באכילה לא מייתי לידי: טז] תו בפיגול הס"ד: יז] בר ממחשבת חוץ למקומו: יח] מפגיל אע"ג דהשתא: יט] הוה חזי לאכילה: כ] שאם אין ניתר: כא] משמע מדלא כתיב: כב] בהך מחשבת אכילה דבר: כג] כיון דמכשרי בחטאת ומכפר אע"פ ומתיבת ומכפר עד תיבת לא בס"א אינו: כד] וה"א שעשאן מתנה אחת לא כיפר: כה] כתירי רישיה לעכב ולקמן נמי אמרי' לב"ה וכפר:

הגהות הב"ח

(א) גמ' לישנא אחרינא אלא סיא הני אימורים חזו למילתייהו הני לא חזו כלל מ"ל: (ב) רש"י ד"ה ומודה וכו' על מנת להניח את דמו או אבריו שהותר וקובעו: (ג) ד"ה אמר רבא וכו' וקבעי ליה בפיגול ולא:

מנין לכל הדמים שטעונים [א] מתן דם ליסוד ת"ל ודם זבחיך ישפך נפקא ליה מדרבי °דתניא רבי אומר °והנשאר בדם ימצה שאין ת"ל בדם [ב] ומה ת"ל בדם לפי שלא למדנו אלא לניתנין מתן ד' שטעונין מתן דמים ליסוד שאר דמים מנין ת"ל [ג] והנשאר בדם ימצה שאין ת"ל בדם ומה ת"ל בדם לימד על כל הדמים שטעונין מתן דמים ליסוד ואכתי להכי הוא דאתא מיבעי ליה *לכדתניא מנין לניתנין בזריקה שנתנן [ד] בשפיכה *יצא ת"ל ודם זבחיך ישפך סבר לה כר' עקיבא דאמר *לא זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה דתנן *ברך ברכת הפסח פטר את של זבח של זבח לא פטר את הפסח דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר [*] לא זו פוטרת זו ולא זו פוטרת זו אכתי להכי הוא דאתא מיבעי ליה לכדתניא ר' ישמעאל אומר מתוך שנאמר °אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז וגו' למדנו לבכור שטעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח מעשר ופסח מנין תלמוד לומר ודם זבחיך ישפך סבר לה כר' יוסי הגלילי *דתניא רבי יוסי הגלילי אומר דמו לא נאמר אלא דמם חלבו לא נאמר אלא חלבם לימד על [ב]בכור מעשר ופסח [ה] שטעון מתן דמים [ג]ואימורין לגבי מזבח [ו] ורבי ישמעאל האי קרא מפיק ליה להכי ומפיק ליה להכי תרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל בשלמא לרבי ישמעאל דמוקים [ז] לה כוליה בבכור היינו דכתיב °ובשרם יהיה לך אלא לרבי יוסי (א) דמוקי ליה נמי במעשר ופסח מעשר ופסח בעלים אכלי ליה מאי ובשרם יהיה לך אחד תם ואחד בעל מום לימד

מנין שכל הדמים של כל הקרבנות שטעונים מתן דם ליסוד אם נשאר מן הדם בכלי לאחר שזרק שתי מתנותיו שצריך לשופכו ליסוד ואע"פ שלא נאמר שפיכת שיריים אלא בחטאת: והנשאר בדם וגו'. בחטאת העוף כתיב והנשאר ימצה הוה ליה למכתב: ומה תלמוד לומר בדם כו' אלא על הניתנין מתן ארבע · היינו חטאת שטעונה ארבע מתנות על ארבע קרנות ובחטאת כתיבי שירים לשפיכה: על כל הדמים · שנשאר בהן כלום לאחר עיקר זריקתן שישפך הנשאר ליסוד: מנין לניתנין בזריקה · כל הדמים [ח] שכתב בהן זריקה כגון עולה ושלמים ואשם דכתיב בהו וזרקו ובכור דכתיב ביה ואת דמם תזרוק (במדבר יח) וכל זריקה מרחוק משמע שזורק מן הכלי למזבח למרחוק: שפיכה · עומד אצל היסוד ושופך: ודם זבחיך ישפך · כל זבחים במשמע: בירך ברכת הפסח פטר את של זבח · חגיגת ארבעה עשר שבאה עם הפסח כשהחבורה מרובה ושנינו בתוספתא דפסחים על הפסח הוא אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול [ט] הפסח ועל הזבח הוא אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול את הזבח ואם בירך על הפסח פטר את הזבח: [י] על הזבח לא פטר את הפסח · וקס"ד ובפסחים נמי הכי מפרש דקסבר רבי ישמעאל זריקה בכלל שפיכה [יא] כדאמר לעיל מנין לניתנין בזריקה *הניתנין בשפיכה יצא הלכך מתן דם שלמים שכתב בה זריקה בכלל מתן דם פסח שכתב בה שפיכה כדאמרינן לקמן וכי בירך על הפסח פטר את הזבח שהזבח בכלל פסח אבל בירך על הזבח לא פטר את הפסח שלא מצינו לניתנין בשפיכה שכשרין בזריקה הלכך אין פסח בכלל שלמים: ר' עקיבא אומר אין זו פוטרת את זו · דלית ליה [יב] לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא דהא דפסח בשפיכה מודם זבחיך ישפך נפקא לן לקמן ותרתי לא דרשה מיניה ולקמן פריך לרבי ישמעאל היכי [יג] דרשת ליה להכי ולהכי ותנא דברייתא קמייתא סבר לה כרבי עקיבא בהא דאין זריקה בכלל שפיכה אבל בפסח בשפיכה לא סבירא ליה כוותיה דהא לא מייתר ליה קרא דמיבעיא ליה לכל הניתנין [יד] במזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר והכי אמרינן במתניתין: סבר לה כרבי יוסי הגלילי · דאמר פסח בזריקה ונפקא ליה (ב)מואת דמם [טו] דל"ז כתיב דמו דליקו אבכור לחודיה: ור' ישמעאל האי קרא · ודם זבחיך ישפך: מפיק ליה להכי ולהכי בתמיה דריש ליה לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה דעל כרחך כר"ע לא אתיא דאם כן אמאי אין פסח פוטר את הזבח הואיל ושלמים בכלל פסח ואי נמי סבירא ליה לר' עקיבא פסח בזריקה כר' יוסי הגלילי כל שכן דשניהם פוטרין זה את זה וקדרים [טז] להו תו לפסח דבשפיכה: תרי תנאי אליבא דר' ישמעאל · דמאן דיליף ליה לפסח בשפיכה לית ליה פסח פוטר את הזבח ולא פליג רבי ישמעאל אדר' עקיבא בהאי [יז] כיון דפסח בשפיכה מהאי קרא יליף תו לית לן למילף מינה ניתנין בזריקה כשרים בשפיכה ומאן דאית ליה פלוגתא לית ליה פסח בשפיכה אלא בזריקה כשלמים ומיהו פסח עיקר וזבח טפל לו הלכך אין זבח פוטרו לפסח אבל פסח פוטר את הזבח ובפסחים ירו' האי טעמא [יח] אמר בה: בשלמא רבי ישמעאל · דמפיק מתן פסח מדם זבחיך ישפך והאי לשון רבים דדמם וחלבם כוליה בבכור מוקי לה [יט] ובכור וכשב ועז הוא דנקט לשון רבים *והאי נמי דקאי לשון רבים דבשרם יהיה לך דסמיך ליה הבכור ש"ר ובכור כשב ובכור עז: אלא לרבי יוסי הגלילי · דאית ליה [כ] בכור לשון יחיד וקרא דנקט לשון רבים משום מעשר ופסח נקט לה ומעשר ופסח פשיטא לן בהונה מתנה לכהן אלא בעלים אכלי ליה: מאי ובשרם דקא"ל רחמנא להכי: ומשני אחד תם ואחד בעל מום כלו' לעולם לשון רבים דנקט קרא קמא לאו אמיני [כא] דבכורות קאי דכולן בלשון אחד בכור מפיק להו ודמם [כב] וחלבם לרבות מעשר ופסח ולשון רבים דבשרם אבכור קאי ולא אבלעת מיני בכור דקרא דתימא דחלבם ודמם נמי עלייהו קאי אלא אבכור דחד מינא נמי שייך למימר ובשרם אתם ובעל מום:

כן ולמטה מנא לן אם לא מודם זבחיך ישפך אלמא דבית הלל נמי דרשי ליה ומיהו לדחות [כג] ונראה לי (הוספת) דבאלא זבחים [כד] ידע מדלא שנה בהן לעכב אבל חטאת לא נכפיר מטעמא דלא שנה הלא פשיטא ליה [כה] דגמר חטאת חיצון מחטאת פנימי לעכב אם לא השכחן בעלמא דמלינן למיגמר מיניה [כו] דמתנה אחת כיפר א"כ על כרחיך לב"ש בעי הכא מנין דנגמר מהטאת דבעי שתי מתנות אע"ג דחטאת תמירא גילוי מילתא היא ללמוד סתום מן המפורש דאי לבית הלל מאי בעי מכן הא לא שנה לעכב ומהאי טעמא לא מצי למיבעי יהא [כז] כשרה בדיעבד בולא כלום דכפרה בכדי לא אשכחן*: ברוך ע"כ:

מתן דם ליסוד ת"ל ודם זבחיך ישפך. אע"ג דלא כתיב יסוד מלינו שירים שנשפכין ליסוד דכתיב בחטאת ואת דמה ישפך אל יסוד המזבח: **תרי** תנאי ואליבא דרבי ישמעאל · דמאן דיליף ליה לפסח בשפיכה לית ליה פסח פוטר את הזבח ולא פליג ר' ישמעאל אדרבי עקיבא [כח] דכיון דפסח בשפיכה מהאי קרא תו לית לן למילף מינה [כט] ניתנין בזריקה כשרין בשפיכה ומאן דאית ליה פלוגתא לית ליה פסח בשפיכה אלא בזריקה כשלמים ומיהו פסח עיקר וזבח טפל לו הלכך אין זבח פוטר לפסח אבל פסח פוטר זבח ובפסחים ירושלמי האי טעמא [ל] אמר בה כך פי' בקונט' ויש תימה מסוגיא דסוף ע"פ (פסחים קכא.) גבי בירך ברכת הפסח פטר את של זבח דקאמר עלה כשתימצי לומר לדברי ר' ישמעאל זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה ולדברי ר' עקיבא לא שפיכה בכלל זריקה ולא זריקה בכלל שפיכה אלמא ר' ישמעאל אית ליה תרתי דפסח [לא] בשפיכה וזריקה בכלל שפיכה ועוד קשה לפירוש הקונטרס [לב] מסוגיא דמתניתין דקאמר לעיל סבר לה כר' עקיבא ולא סבר לה כוותיה לגמרי דרבי עקיבא סבירא ליה דפסח בשפיכה ותנא דברייתא סבר [לג] בזריקה [א] ועוד מאי [לד] האי דפריך סבר כר"ע דאמר פסח בשפיכה הלא מאן דאמר פסח בשפיכה היינו מדם זבחיך ישפך דתניא ר' ישמעאל אומר כו' אם כן לא אייתר קרא למתנה אחת כיפר ע"כ [לה] ועוד קשה דאמר בפסחים פרק האשה (דף פט:) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם והא שלמים בזריקה ופסח בשפיכה ומשני מאי נפקא מינה והתניא מנין לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה שיצא אלמא אית ליה תרתי דפסח בשפיכה וניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה שיצא ועוד מדקתני בברייתא מנין לניתנין בזריקה כו' מכלל דאיכא שפיכה ואי פסח בזריקה אם כן כולהו בזריקה [לו] [ב] ניכהו [לז] [ועוד קשה הא אמרי' בספרי ר' יאשיה אומר קודש הם למה נאמר להביא את המעשר ואת הפסח שיטענו שפיכה אחת שלא מצינו להם בכל התורה כולה] ורבי יצחק אומר אין צריך שהרי כבר נאמר ודם זבחיך ישפך להביא את המעשר ואת הפסח שיטענו שפיכה ומה תלמוד לומר קודש הם להביא את המעשר [לח] שיטעון הקטר אימורים שלא מצינו בכל התורה כולה משמע דרבי יאשיה שפיכה [לט] דרבי יצחק קאמר ואע"ג דדריש ליה מקרא דכתיב גבי בכור [מ] בזריקה דלמא מדאתו מריבויא ולא כתיבינהו בהדיא [מא] קדרים וכי פריך [התם אבא חנן למה נאמר ומה שאר קדשים שלא הוזקו במתן דמים היינו] דאתא למעוטי חטאת דבאצבע ונראה דרבי ישמעאל (דפסחים) קסבר דפסח בשפיכה מקרא אחרינא ולא מדם זבחיך וכי פריך הכא [ג] האי מיבעי ליה לכדתניא רבי ישמעאל אומר מתוך [מב] הוה מצי למימר דקסבר פסח בשפיכה מקרא אחרינא ולא מדם זבחיך אלא משום דאבבא ברייתא דרבי יוסי הגלילי נקטה ורבינו שמואל בשם רבינו שלמה פי' בענין אחר האי דערבי פסחים (דף קכא.) כשתימצי לומר לדברי רבי ישמעאל זריקה בכלל שפיכה כלומר מתוך דברי רבי ישמעאל הוכל

עין משפט
נר מצוה

ה א מיי' פ"ב מהלכות פסה"מ הלכה ב: [א מיי' פ"ח מהלכות חמץ ומצה הלכה ז].

ו ב מיי' פ"ה מהלכות מעה"ק הלכה יז:

ז ג מיי' שם הלכה יח

[וע"ע תוספות סנהדרין ד' ד"ה כל]

מסורת הש"ס

יס סג·

פסחים קכא. פס

פסחים סד: לקמן נו: [צ"ל שנתנן]

ויקרא ה

במדבר יח

דברים יב

שיטה מקובצת

ותיבת תיספות נמחק: כד] זבחים ידעני ממילא: כה] ליה דניגמר חטאת: כו] מיניה דבמתנה אחת: כז] יהא כשר בדיעבד: כח] עקיבא בהא דכיון: כט] מיניה דניתנין: ל] טעמא אמרי בה כך פירש בקונטרס משמע דמאן דאית ליה דפסח פוטר של זבח לית ליה דפסח בשפיכה ומאן דאית ליה פסח בשפיכה לית ליה שניתנים בזריקה שנתנם בשפיכה יצא ויש: לא] בשפיכה ס"א וניתנים בזריקה שנתנם בשפיכה יצא ועוד דוחק לפ"ה דפי' דתנא דברייתא דלעיל ס"ל כר"ע כו': לב] מסוגיא ס"א דמסוגיא דשמעתין וכו' לגמרי' כר"ע משמע דסבירא ליה דפסח בשפיכה הלא מ"ד פסח כו': לג] עי' בהשמטו' בסוף המסכת: לד] מאי סבר הא דפריך דאיסבר וכו' ומתי' ועוד כו' עד תיבות אחת כיפר בס"א אינו: לה] ע"כ הגה: לו] ניכהו אם לא נאמר דאתי למעוטי חטאת דבאצבע לכך נראה דודאי מאן דאית ליה פסח בשפיכה סבר שפיר בניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא ופסח בשפיכה לאו מודם זבחיך מפיק ליה אלא מקודש הם מפיק ליה כדדריש בספרי ר' יאשיה אומר קודש הם למה נאמר להביא את המעשר ואת הפסח שטעונין שפיכה אחת שלא שמענו להן בכל התורה כולה: ס"א אם לא נאמר דאתא למעוטי חטאת דבאצבע ונראה דרבי ישמעאל דפסחים כו' עד זבחיך · הגה ואיכא מאן דדריש מקודש הם דאמרינן בספרי ר' יאשיה כו' עד כל התורה כולה ר"י אומר כו' עד בהדיא קדריש עכ"ה וכי פריך הכא האי מבעיא ליה כו': לז] מתיבת ועוד קשה עד תיבת ור' יצחק אמר ל"ש: לח] להביא את המעשר ואת הפסח להקטר: לט] שפיכה קאמר דומיא: מ] בכור דהוי בזריקה: מא] קדריש א"נ בכור נמי בשפיכה וזריקה האמורה בבכור למעוטי שלא יהא כהטאת דבאצבע והכי נמי איתא בתוספתא דזבחים דבכור נמי בשפיכה ואין נראה זה הפירוש ודוחק גדול הוא לומר דפסח בשפיכה מדרשא שלא הביאו התלמוד ומתיבת וכי עד תיבת ונראה נמחק [והגה שהגיה מרש"ק ל"ש]: מב] מתוך וכו' הוה קריבה

שיטה מקובצת

א] מתן. עיין תוס' ד"ה [תן יסוד למזבח של עולה] (דף נ"א ע"ב): ב] ת"ל בדם אלא והנשאר ימצה: ג] שאר דמים מנין ת"ל בדם לימד (והשאר ל"ש): ד] בשפיכה שיצא ת"ל כו' ישפך עיין [תוס'] סנהדרין (דף ד ע"א) [ד"ה כל]: ה] שטעונין מתן: ו] ורבי ישמעאל האי קרא כו' פי' הקונטרס ר"י דריש מיניה לניתנים בזריקה שניתנין בשפיכה כדאי' בברייתא דלעיל רע"כ כר"י אתיא דאל"כ אמאן תרמיה דע"כ כר"ע כו' ולא נהירא משום דלא אתיא כר"ע נימא דאתיא כר"י דלמא לא אתיא לא כמר ולא כמר אלא תנא אחרינא הוא לכך נראה דהכי פריך כיון דדריש פסח בשפיכה מדם זבחיך ישפך ושמעינן ליה לר"י דאמר בירך על של פסח פטר של זבח וא"כ סבר דניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא דאם לא יצא היכא פטר את הזבח והלא פסח בשפיכה וזבח בזריקה אלא ודאי ס"ל דיצא וא"כ היכא מפיק תרוייהו מדם זבחיך: ז] דמוקי' ליה: ח] הדמים שכתוב: ט] לאכול את הפסח: י] מה"ד ואם בירך על הזבח: יא] כדאמרינן לעיל מנין לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה שיצא הלכך מתן דם זבח שהוא שלמים שכתוב בו זריקה בכלל מתן דם פסח שכתוב בו שפיכה: יב] ניתנין בזריקה: יג] היכי דריש ליה להכי ולהכי כו' סבר ליה כר"ע כו' אבל בפסחי' ס"א פליג עליה דר"ע דשפיכה לר"ע בפסח נפקא ליה מדם זבחיך ישפך ותנא דברייתא מפיק ליה מדם זבחיך לכל הניתנין כו': יד] הניתנין על המזבח החיצון שנתנן מתנה אחת: טו] דמם תזרוק דלא: טז] וקדריש ליה: יז] בהאי דכיון דפסח: יח] טעמא אמרי בה: יט] לה ואשור וכשב ועז כו' רבים היינו דקאי נמי לשון רבים: כ] ליה דבכור לשון: כא] אמינא בכורות דקרא קאי: כב] והלבם לעולם לרבות: כג] מתיבות ונראה לי עד סוף הדבור מוקף בחצי לבנה ותיבת

הגהות צ"ק [א] כ"א ולא"כ מאי סבר לה דפריך דלאו כר"ע וכו' וגי' צ"ק בזריקה דלאו כר"ע וכו': [ב] צ"ל ניכהו ודוחק לומר דלאה למעוטי חטאת שבאצבע. תורת חיים: [ג] ור"י בהאי קרא מפיק ליה כו' שרי אלו למיפר:

הגהות הב"ח (א) גמ' אלא לרבי יוסי הגלילי דמוקי: (ב) רש"י ד"ה סדר וכו' מאת דמם:

ח א מיי' פ"א מהלכות בכורות הלכה ג:
ט ב מיי' פ"ג מהלכות תמורה הלכה ב:
י ג מיי' פ"ג שם הלכה ו:
[לקמן פ: בכורות לח.]
יא ד מיי' פ"ד מהלכות קרבן פסח הלכה ו:

*לימד [א]על בכור בעל מום שניתן לכהן *שלא מצינו לו בכל התורה כולה ורבי ישמעאל נפקא ליה מלך יהיה דסיפא בשלמא לר' יוסי הגלילי דמוקי ליה נמי במעשר ופסח היינו דכתיב °לא תפדה (כי) קדש הם הם קריבין ואין תמורתן קריבה (א) [א] דתנן *תמורת [ב]בכור ומעשר הן [ג]וולדן וולד ולדן עד סוף כל העולם הרי הן כבכור ומעשר ויאכלו במומן לבעלים ותנן *אמר רבי יהושע שמעתי שתמורת פסח קריבה ותמורת פסח אינה קריבה ואין לי לפרש אלא לרבי ישמעאל דמוקי ליה כוליה בבכור מעשר ופסח דלא קריבה תמורתן מנא ליה מעשר גמר *עברה עברה מבכור פסח בהדיא כתב ביה כשב מה ת"ל אם כשב [ד]לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שתקרב שלמים יכול אף לפני הפסח כן [ב] ת"ל הוא וכל הנך תנאי דמפקי ליה להאי דם זבחיך ישפך לדרשא אחרינא האי כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן מתנה אחת שכיפר מנא להו [ג] סברי להו כבית הלל דאמרי אף חטאת שנתנה מתנה אחת כיפר וילפינן כולהו מחטאת: והחטאת שתי מתנות. *אמר רב הונא מ"ט דב"ש °קרנות קרנות קרנות הרי כאן שש ארבעה למצוה ושתים לעכב ובית הלל קרנת קרנת קרנות הרי כאן ארבע שלש למצוה ואחת לעכב ואימא כולהו למצוה כפרה בכדי לא אשכחן ואיבעית אימא היינו טעמא דבית הלל אהני מקרא ואהני מסורת אהני מקרא למפויי חדא ואהני מסורת לבצורי חדא אלא מעתה °לטטפת °לטטפת °לטוטפות *הרי כאן ארבע אהני (ג) קרא ואהני מסורת חמשה בתי בעי למיעבד סבר לה כר' עקיבא דאמר טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים אלא מעתה °בסכת בסכת בסוכות אהני מקרא ואהני מסורת חמשא דפנתא בעי למיעבד

התם

לימד על בכור בעל מום שניתן לכהן שלא מצינו לו ד] מקום אחר בכל התורה כולה. ודמן והלבן ליכא לאוקומי בחד בכור דבעל מ"ט לא קרב: דסיפיה. וכסוק הימין לך יהיה: הייט דכתיב קדש הם כו' ותנן כו'. כלומר הייט דקודש הם ממעט נמי תמורת מעשר ופסח מהקרבה ונליף ה] מינה טעמא דהנך ב' משניות דתנן בהו דלא קרבי (וולדן): כבכור ומעשר. דאין נפדין במום לחול קדושה על המעות ומיהו ו] לא כבכור ומעשר לקרב אלא יאכלו בעלים במום: ותנן נמי. בפסחים דתמורת פסח לא קרבה: ואין לי לפרש. הי קריבה והי לא קריבה וקיימא לן דתמורה שהמיר בו אחר הפסח קריבה דתמורת שלמים היא ושהמיר בו קודם זמנו לא קריבה דתמורת הפסח היא: עברה עברה. כל אשר יעבור תחת השבט במעשר והעברת כל פטר בכור: אם כשב. בשלמים כתיב: שקריבה שלמים. שהרי מותר ז] נעשה שלמים משעבר זמנו: הוא. זבח פסח הוא הוא קרב ואין תמורתו קריבה: אף חטאת כו'. וילפינן לה מקראי בשמעתין ח] והדר ילפינן כולהו זבחים מחטאת: קרנת קרנת קרנות. שלש פעמים נאמרו בחטאות החיצונות בויקרא אחת בשעיר נשיא וב' בחטאת יחיד אחת בכשבה ואחת בשעירה בשתים כתיב על קרנת חסר ואחת מלא וב"ש אית לאו יש אם למקרא הרי כאן שש ואין במזבח אלא ארבע ט] והשתים יתירות לא נאמרו אלא ששנה עליה הכתוב לעכב ארבע נאמרו למצוה שמצוה בארבע מתנות ושתים נשנו מהן לעכב: וב"ה סברי יש אם למסורת הלכך הרי י] ד' ג' מהן למצוה נאמרו שמצוה לכתחילה ליתן אף עליהן והאחת מעכבת כדמפרש ואזיל: ואימא כולהו למצוה. ואין כאן יא] אחת לעכב שהרי לא שנה באחת מהן: בכדי. בלא מתן דמים: אהני יב] קרא דמשמע שם: ואהני מסורת. דמשמע ארבע הלכך שפי חדא אמסורת ובציר חדא ממקרא והוו להו חמש נמצא ששנה באחת: לטטפת לטטפת לטוטפות. דילפינן מינה ארבע בתים לתפילין ותנן בכולהו לטוטפות קרינן יג] נמי אהני קרא כו': סברי ב"ה שתי מדות (מנחות לד:) שלא מצינו בכל התורה שיהא טפל חמור מן העיקר גבי כב] את הכבש א עולת יולדת האחד זה אחד עשר של

כרבי עקיבא. דיליף לה מקרא אחרינא: כתפי. שם מקום:

התם

תוכל לדקדק דזריקה בכלל שפיכה דכיון דקאמר דבירך על הפסח פטר את הזבח אם כן סבירא ליה דמתנותיהם שוין ואף פסח בזריקה והא דזבח לא פטר פסח משום יד] דזבח כתיב לו וכיון דפסח בזריקה אם כן אייתר ליה דם זבחיך ישפך טו] ומאי למידרש מיניה לומר דזריקה בכלל שפיכה ולא גרים ולא שפיכה בכלל זריקה דלהאי תנא דרבי ישמעאל כולהו בזריקה ולדברי ר"ע טז] דלא זה פטר את זה אם כן אין מתנותיהם שוות דפסח בשפיכה מקרא ודם זבחיך ישפך ואם כן לא זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה דהא ודם זבחיך איצטריך ליה לדידיה לומר דפסח בשפיכה ולהאי פירושא קשה מכל מקום מההיא דהאשה (פסחים דף פט') ועוד מנא ליה לרבי ישמעאל דזריקה בכלל שפיכה משום דמייתר ודם זבחיך ישפך דלמא אתא לכל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר וה"ר חיים אומ"ר דבספרי"ם ישני"ם גרסינן בשתימלי לומר לדברי רבי ישמעאל זריקה בכלל שפיכה ושפיכה בכלל זריקה דהכל אחד דכל הקרבנות בזריקה לרבי ישמעאל ואין לחוש אם בזריקה אם בשפיכה והייט כשיטת רבינו שמואל וכל מה שהקשיתי עליו קשה גם לפי' זה ולכולהו ליכא קשה אי פסח בשפיכה (לרבי עקיבא) אם כן דריש לקרא יז] דלמו כרבי ישמעאל *ובשרם דהנך (קאמר) כרבי ישמעאל ואחד תם ואחד בעל מום נפקא ליה יח] מיהיה לך ולקמן בסוף איזהו מקומן (דף מז:) פליג רבי עקיבא אדרבי ישמעאל ומוקי לה לקרא דובשרם אחד תם ואחד בעל מום כרבי יוסי הגלילי דהכא: אחד תם ואחד בעל מום. אע"ג יט] דיהיו לך כחזה התנופה ושוק התרומה מוקמינן ליה בסוף איזהו מקומן (שם) ובבכורות (כז:) בבכור תם רישיה דקרא דבשרם לשון רבים נקט משום בעל מום: שלא מצינו כ] לו בכל התורה כולה. פירש בקונט' שלא מצינו לו קרא אחר בכל התורה כולה ונראה לפרש שלא מצינו בכל התורה כענין זה דשאר פסולי המוקדשין אינו מתנה לכהן אלא פודהו ומקריב אחר תחתיו וזה מתנה לכהן ואוכלו במומו כא] כי האי גוונא בפ'

מעשר א): קודש הם הם קריבין ואין תמורתן קריבה. תימה דבפ"ק דתמורה (דף ה:) בין אביי ורבא מוקמי הם *לבכור ומעשר שנתערבו כג] בכל העולין שקריבין לגבי מזבח ואין תמורתן קריבה נפקא להו מדכתיב לה' הוא קרב ואין תמורתו קריבה ועוד קשה דאביי גופיה דריש ליה התם בפרק אלו קדשים (תמורה כא:) מקרא דהכא מדכתיב קודש הם: שמעתי שתמורת פסח קריבה ותמורת פסח אינה קריבה. מפרש התם כד] בפסח שנמצא קודם שחיטה ילעה וכן תמורתו *משום פסח עצמו דלא קרב לא קריבה תמורתו ועוד איכא כה] למאן דאמר התם דנמצא קודם שחיטה והמיר בו אחר שחיטה תמורתו קריבה שלמים אע"פ שהפסח רועה ואע"ג דדרשינן הוא קרב ואין תמורתו קריבה הכי קאמר הוא קרב כלומר פסח כו] קרב ואין תמורתו קריבה כשהוא מימר בפסח *דחזי ללישנא קמא דרבה דבפרק מי שהיה טמא (פסחים צו:) אפילו המיר בו לאחר שחיטה וללישנא בתרא היכא דהמיר קודם שחיטה והוא לישנא לא קאי דאיתותב התם וקצת קשה הא דדרשינן קודש הם אבכור מעשר ופסח הם קריבים ואין תמורתן קריבה דלא הוי מעין אחד דגבי פסח אם המיר בפסח עצמו שקרב לשם פסח תמורתו נמי קריבה דאם איתא דלא קרב אמאי איתותב התם לשון שני של רבה נימא דברייתא בהכי מיירי ועוד דרשינן התם אם כשב לרבות פסח שעברה שנתו ושלמים הבאים מחמת פסח לכל מצות שלמים ופירש התם בקונט' שלמים הבאין מחמת פסח דהייט תמורת הפסח עצמו ובענין אחר לא מיתוקם כדפרישית לעיל פ"ק (דף ט') ובכל מקום שהפסח קרב או לשם שלמים גם התמורה קריבה כיון דלא אתיא מכח קדושה דחויה ול"ע אם יכול להקריב התמורה לשם פסח קודם שחיטה דשמא יש לדרוש הוא קרב לשם פסח ואין תמורתו קריבה לשם פסח אבל לשם שלמים קרבה כשקרב הוא לשם פסח: הרי כאן שש. וא"ת בחמש סגי דלאחת לא איצטריך דכפרה בכדי לא אשכחן וי"ל דדילמא ב"ש לית ליה האי טעמא: לטוטפות. ואמר רבינו תם דבספרים מדוייקים לא כתיב לטוטפות בלל בוי"ו לבסוף כז] אלא וי"ו דולטטפת דריש ואפילו למאן דלא דריש וי"ו וי"ו למ"ד דריש כדאמר גבי והנותר פ' הערל (יבמות עב:) ויש מפרשים דלטוטפת דריש דכתיב לטוטפת מלא בוי"ו דוי"ו דבין שני הטיתין דריש וקסבר גורעין ומוסיפין ודורשין ואומר רבינו תם דלא אמרינן גורעין ומוסיפין ודורשין באמצע התיבה אלא בתחלת התיבה או בסוף כדאשכחן בפרק הזהב (ב"מ דף נד:) גבי וחמישיתו וגבי דם מהפר יקבלנו ג) וגבי ונתתם את נחלתו לשארו בים טחלין (ב"ב דף קיא:)*: טט בכתפי שתים. וא"ת א"כ ליבעי תרי סרי בתי כח] וי"ל כיון דמנין הוא איך הוו להו כפרשה שנאמרה ושנית ולא דמו לקרטות שאין המנין כתוב בפירוש וה"ר יהודה מקורבי"ל מפרש דחד טטפת לגופיה ואיך תרתי אתו ג) למנין כט] בתים בלשון כתפי ובל' אפריקי*: אלא מעתה בסכת כו' ל] במס' סוכה (דף ו:) דדרשינן לדפנות וכן בפ' המבוא (עירובין לב:) גבי אין נוטלים עלים מן הסוכה אסרינן נמי מן הדפנות מדכתיב חג הסוכות דכסס שחל שם שמים על לא לג] התגיגה כך חל על הסוכה ותימה דגבי תעשה ולא מן העשוי לא נב] דרשינן לדפנות:

א) [וע"ע תוס' בכורות כח: ד"ה שלא] ב) [לעיל כה:] ג) נ"א למנין ד' בתים נ"ק

[ברכות סג: וש"נ]
תמורה כא:
פסחים צו:
[לעיל ט. מנחות מח. תמורה כו:]
סנהדרין ד.
סנהדרין ד: מנחות לד.
נ"א לגרסא אחריתי דאביי מוקי לה בפרק אלו קדשים ורבא מוקי לבכור כו' ועיין נ"ק
פ' נ"ק שמסכה ... נ"א מיהו
[ע"ע תוס' סנהדרין ד: ותוס' מנחות לד: ד"ה לטטפת]
[ועי' תוס' בסנהדרין ונמנחות לד: ד"ה ... שם]

הגהות הב"ח
(א) גמ' ואין תמורתן קריבה והכל: (ב) שם ... מקרא:

ר"א וכבסים עליו ... קאמר כו' וכו'

שיטה מקובצת
א] קריבה ותנן אות ד' נמרק: ב] ת"ל הוא האי דרשא גמורה היא אבל אם כבש לרבות תמורת פסח אחר הפסח שקרב שלמים אסמכתא בעלמא היא כדאמרינן בפ' מי שהיה טמא דאם כבש בא לרבות שעברה שנתו: ג] סברי להו כב"ה וקשה דאטו אותם תנאי דנפקי ניתנים במתנה אחת כיפר מדם זבחיך שבקי ב"ה יעבדי כב"ש וי"ל דאתיא שפיר כב"ה נמי למידרש מודם זבחיך [כל הניתנין על מזבח החיצון] שנתנן מתנה אחת כיפר בשאר קרבנות דהוי שונה הכתיב לעכב הלכך הוא אע"ג דבחטאת במתנה אחת כיפר מ"מ שאר קרבנות דכתיב סביב סביב בפרשת ליבעי שתי מתנות שהן ד' לעכב לכך איצטריך ודם זבחיך ישפך. ת' מהר"פ והן כתובין בדפוס [בד"ה מנין מעלה דף לו ע"ב ריש הפרק]: ד] לו קרא אחר בכל התורה כולה שבכור בעל מום לא קרב ודמן והלבן ליכא לאוקמי אלא אחד בכור דבעל: ה] מיניה טעמא דהנך כו' קרב תמורתן אלא הס"ד: ו] ומיהו לא כבכור: ז] מותר הפסח נעשה: ח] והדר ילפי כולהו מקראי: ט] ארבע קרנות והשתים: י] הרי זו ד': יא] כאן אפילו אחת: יב] אהני מקרא דמשמע: יג] קרינן גימא נמי כו' סברי לה ב"ת: יד] משום ... עיקר והזבח טפל: טו] תיבות ומאי למידרש מיניה נמחק: טז] מתיבות ר"א זה כו' עד תיבת לא זריקה ... בר' התורה וקשה דהא בכל ה... דמן בכל העולין הקריבין לגבי ... בשר סרב ואין כו' בפסח ...

לא זריקה בכ"א אינו: יח] דקרא דדמם ובשרם דהנך בכורות כרי: יח] ליה מלך יהיה ולקמן כו' פליג ר"ע אדרבי ישמעאל: יט] אע"ג דכחזה התנופה ושוק הימין מוקמינן ... דהא בכל התלמוד לא אשכחן כי האי לישנא ובכל מקום שמרבינן שום דבר מקרא יכול לומר שלא מצינו כו' לכך נראה לפרש: כא] במומו וכי האי גוונא אשכחן בפ': כב] גבי לכבש ... לגבי מזבח כו' נפקא להו מדכתיב לה': כד] התם בפסחים הפסח שנמצא כו' ירעה כו' וכן תמורתו משום דהואיל והוא עצמו לא קרב לא: כה] איכא לישנא דאמר ... יתיר ללישנא קמא: כו] לבסוף ... לא ... בתי דשלשה ... וכתיבות ... דרשינן לא חיישינן:

התם (א) חד קרא א] כוליה לגופיה וחד לשבכה אתאי הלכתא וגרעתה לשלישית ואוקימתה אמכח אלא מעתה ובמאה שבועים שבעים אהני קרא ואהני מסורת ארבעים ותרין בעיא למיהב שאני התם דכתי' כנדתה ותנא מייתי לה מהכא *וכפר וכפר וכפר מפני הדין ב] שיכול והלא דין הוא נאמרו דמים למטה ונאמרו דמים למעלה מה ג] מתן דמים האמורים למטה שנתנן במתנה אחת כיפר אף דמים האמורים למעלה שנתנן במתנה אחת כיפר או כלך לדרך זו נאמרו דמים בפנים ונאמרו דמים בחוץ מה דמים האמורים בפנים חיסר אחת מן המתנות לא עשה ולא כלום אף דמים האמורין בחוץ חיסר אחת מן המתנות לא עשה ולא כלום נראה למי דומה דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ ד] מבפנים או כלך לדרך זו דנין חטאת וארבע קרנות מחטאת וארבע קרנות ואל יוכיח חוץ שאין חטאת וארבע קרנות תלמוד לומר *וכפר וכפר וכפר (מפני הדין) וכפר אע"פ שלא נתן אלא שלש וכפר אע"פ שלא נתן אלא שתים וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחת והאי מיבעי ליה לגופיה אמר רבא בר אדא מרי אסברה לי אמר קרא וכפר ונסלח זו היא כפרה זו היא סליחה אימא וכפר אע"פ שלא נתן אלא שלש למעלה ואחת למטה וכפר אע"פ שלא נתן אלא שתים למטה ושתים למעלה וכפר אע"פ שלא נתן למעלה אלא למטה אמר רב אדא בר יצחק א"כ ביטלת תורת ארבע קרנות ואי רחמנא אמר ליבטלן אמר *רבא איזהו דבר שצריך שלש הוי אומר אלו קרנות ה] אימא וכפר אע"פ שלא נתן אלא ו] אחת למעלה ושלש למטה לא מצינו דמים שחציין למעלה וחציין למטה ולא והתנן **הזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה (ב) ז] כמצליף מאי כמצליף מחוי רב יהודה כמנגדנא *הזה על טהרו של מזבח שבע פעמים מאי

רש"י

התם דל חד (ג) לגופיה. פש להו ארבע: וחד לשבך. מלאחר שהתחיל לפרש ח] תבניתה פירש שבך עם דפנותיה פשו תלת: אתאי הילכתא. שנאמרה למשה מסיני וגרעתה לשלישית קך נאמרה הלכה שהשלישית דייה בטפח היינו דתנן שתים כהלכתן שלישית אפי' טפח: וטמאה שבועים שבעים. כתיב נמי אהני מסורת למיפוי פלגא דתוספ' שבעים *על שבועיים. ואהני מקרא ובגורי פלגא נמלאת מוסיף על שבועי' כ"ח הלין של נ"ו: ט] בעי' למיתב. ימי טומאה יולדת נקבה: שאני התם דכתיב כנדתה. משמע שלא ירד הכתוב למנין ימים אלא למנין שבועות שהנדה שבוע אחת והיולדת שבועים שלם. אתה אומר שבעים הפלגת מתורת נדה הרבה אבל כשאתה אומר שבועים קרבה' לתורת נדה: ותנא. י] דמתני' לא מייתי לה אלא דב"ה כרב הונא אלא מהכא: וכפר וכפר וכפר. בשעיר נשיא ובעולה יא] ובשבה שכולן על המזבח החיצון: מפני הדין. יב] בחוץ תחילה ומלמוד על החטאת החיצונה שכל מתנותיה מעכבות לכך נאמרו אלו להכשיר אם חיסר: והלא דין הוא. יג] להכשירה במתנה אחת וקרא למה לי: נאמרו דמים למטה. מחוט הסיקרא כל הדמים חוץ מחטאת ונאמרו דמים למעלה מחוט הסיקרא חטאת מה יד] התחתונים כפר במתנה אחת *דכתיב ודם זבחיך ישפך ומינה חטאת מהאי קרא לא יליף דלא טו] שייכי ביה לבין שפיכה כי אם זריקה בשאר מתנות ולבבע אלא בבנין אב למד מן התחתונים דאף הוא כפר במתנה אחת: בפנים. בחטאות הפנימיות: בחוץ. בחטאות החיצונות: לא עשה ולא כלום. בפירקין ילפינן לה: חוץ מחוץ. חטאת מעולה: דנין חטאת. החיצונה שהיא חטאת וכתיב בה ארבע קרנות כמו שאמרנו למעלה קרנת קרנת קרנות מחטאת הפנימית שהיא חטאת ונאמרו בה ארבע קרנות כדלקמן למעלה הוא אומר קרן קרנות בפר כהן משיח הרי שתים למטה הוא אומר בפר העדה קרן קרנות טז] ארבע: ולא יוכיח חוץ. דשאר *דמים יז] חוץ ולא נאמר בהן קרנות: מיבעי ליה לגופיה. בכל חד וחד לגמרך שכפר על החטא: אימא וכפר כו'. אבל למיעקרינהו לגמרי לא: א"כ. דדרשינן כפר אע"פ שנתן כולן למטה מן החוט: ביטלת תורת קרנות. הכתובים בחטאת ועל הגם כתיב בה קרנות דהיינו למעלה: ופרכינן ואי יח] דרחמנא אמר. דליבטלן בדיעבד מוכפר ליבטלן וכי כתבינהו למצוה כתבינהו: איזהו דבר שצריך שלשה. וכפר הוי אומר אלו קרנות ודאמרינן דכל חד וחד נימא יט] חדא קרן וקם ליה אקרן אחת לעכב דאי כדקאמרת לאמוטינן דאי יהיב כולהו למטה כשר כ] (למטה) ארבע וכפר הוה ליה למיכתב להכשיר ארבע המתנות למטה: ואימא וכפר אף ע"פ שלא נתן אלא אחת למעלה ושלש למטן. ולהכי לא כתיבי ארבעה משום דחדא מינה כא] (לא) מעכבא בלמעלה והנך תלת היתכשרי למטה אבל למיעקרינהו לא: הזה ממנו. מדם פר יום הכפורים בסדר יומא: אחת למעלה ושבע למטה. כדכתיב על פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע פעמים (ויקרא טז) וקא ס"ד אחת מאלו עביו של כפרת ולמעלה ושבע מאליה ולמטה: ומשני ההוא כמצליף. כדמפרש ואזיל: כמנגדנא. כאדם המכה מלקות ארבעים. ברצועה כב] זו למטה מזו בסמוך ולא שכיון אחת מאליו ולמעלה והשאר מאליו ולמטה והא דקתני ההיא חצוקה מהכבש כג] לענין לידוד ידו קתני כדמפרש התם שהוא נוזה למעלה מגדד ידו למטה וכשהוא מזה למטה מגדד ידו למעלה: הזה על טהרו. והתנן התם הזה על טהרו של מזבח הפנימי כדכתיב והזה עליו מן הדם וגו' (גם זה שם):

תוספות

התם כד] חד קרא כוליה לגופיה. לא דמי לקרנות דדרשינן תחילות דקרנות משמע מיניה אבל סוכות לא משמע מניין דפנות אלא משמע שתי סוכות הלכך אין לנו לדרוש תחילות ול"ע גבי אוהלים (סנהדרין דף ג:) דמשמע נמי מניין ולא דרשינן תחילות:

ארבעין ותרתין. חלי שבעים וחלי ארבעה עשר:

כה] דכתיב כנדתה. פי' כשיעור נדתה יש לך להוסיף אנקבה יותר מן הזכר כו] ובפ' קמא דסנהדרין (דף ד.) לא מייתי ליה להאי כנדתה:

דנין חטאת וארבע קרנות. תימה דאפילו חוץ מפנים נמי לגמר משום חטאת וארבע קרנות כל שכן פנים מבפנים ולקמן מצריך קרא לכל הפנימים דמעכבי ולא ילפי מהדדי *דדריש לפר זה כז] הפר כהן המשיח להקישו לפר העלם דבר של ציבור לומר דמעכבי וביום הכפורים צריך קרא: וכפר אע"פ שלא נתן למעלה אלא למטה. תימה אמאי איפסיק מסדר שהתחיל לדרוש דהוה ליה למימר וכפר אע"פ שלא נתן כח] למעלה אלא אחת ושלש למטה. וי"ל דלא משמע ליה לדרוש שיעשה למטה אלא בהכשר דמים הניתנין למטה ושתים למעלה וכ' למטה דקאמר היינו שיעשה למטה כט] אחת שהיא שתים וכן וכפר אע"פ שנתן כולן למטה היינו כדין שאר דמים הניתנין *למטה אבל אי אמרת אחת למעלה ושלש למטה הוי למטה אחת שהיא שתים ואחת שהיא אחת ל] פוסל והיינו תרי ביטויי שרובה למטה וגם האחת אינו כמשפט דמים של מטה אבל שלש למעלה ואחת למטה אע"פ שאותה אחת אינו כמשפט אין קפידא כיון שרוב למעלה ע"כ ומשני רבא איזהו דבר שצריך שלש וכפר הוי אומר לא] זה קרנות פירוש דלדידך בתרי וכפר סגי דכיון דלא בעינן קרא לאחת למעלה ושלש למטה לפי שאינו כדין דמים הניתנין למטה אם כן שלש למעלה ואחת למטה נמי אע"ג דרובן למעלה לא ליבעי קרא דאין זה כדין לב] הניתנין למטה שכל הניתנין למטה ממתנות ארבע הוית אחת שהיא שתים ופריך ואימא וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחת למעלה ושלש למטה לג] ולא כולן למטה ולא אהום בכפרה זו דטוב להכשיר אחת למעלה לד] מכולן למטה: (הגה"ה תוספת ודברי רש"י יש לה] לפרש דכשירה ליה כיון דוכפר מייתי אתי לשלש למטה כיון דרוב למטה כשר הוא שדין כולן למטה ומשני איזהו דבר שצריך שלש וכפר ט' ולהצריך ארבע וכפר היה לו ליכתוב והוא הדין שלך אינו טוב והדר פריך ודילמא שלש למטה דוקא כשר ולא כולן מיהו ליכא דלצריך שלש דמשמע ולדבריך אינו צריך שלש לו] משמע כפי' התוס'. ע"כ הגה"ה) וצריך לדקדק אמאי לא דרשינן להני לז] וכפר אע"פ שלא נתן לקרנות כלומר בתוהו וכפר אע"פ שלא נתן באצבע וכפר אע"פ שלא נתן ארבע מתנות אלא שתים שהן ד' לח] וזה אין להקשות דהכא דרשינן וכפר לגמרי ואפילו בשר בתי באהילה ולעיל בפרק שני (דף טו:) דרשינן לכפרה נתתיו ולא לדבר אחר ויש לחלק בין לכפר בין וכפר:

לט] כמצליף. תימה ומאי ס"ד דמקשה הא בהדיא קתני הכי בסיפא ביומא פ' הוציאו לו (דף נג:) דתנן לא היה מתכוין להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף וי"ל שבא לתרץ דהאי כמצליף כמנגדנא והכל במקום אחד וכמו שמפורש בערוך מ] כמנגדנא שמגביה ידו והיינו מכה עד שיורד ירושלמי מצליף מא] *כמצברה פי' בערוך כמטה ידו עד טיבורו: מאי לאו אפלגיה דמזבח. ואם כן מצינו דמים חציין למעלה וחציין למטה דמאחר שנתן מב] הקרנות ואחר כך לחצי המזבח. תוספות. ורש"י מפרש בע"א:

וליהגיה

עין משפט נר מצוה

יב א ב מיי' פ"ג מהל' עבודת יוה"כ הל"ם:

מסורת הש"ס / הגהות

ויקרא יב · גי' הל"ק של שבועים דהוי ל"ו ולהני כו' · [סנהדרין ד. כל הענין] · סנהדרין ד: · פ"א דף · יומא נג: · ויקרא טז

גי' הל"ק דדריש לפר זה פר יוה"כ כאשר עשה לפר זה פר כהן משוח להקישו כו' לומר דמעכבו ולמה צריך קרא הס"ד. ועיין סנהדרין דף ד ע"ב ד"ה דנין דמהכא קושיא א:

למטה: בגיס שהן ד' ל"ג כו' ל"ק

רש"י ד"ה בשאר דמים חטאת לא נאמר כו' ל"ק

הגהות הב"ח

(א) גמ' התם דל חד קרא כוליה לגופיה וחד לשבך פשו תלת אתאי הלכתא וכו' אהני מקרא: (ב) שם ושבע למטה והיה כמצליף: (ג) רש"י ד"ה התם דל חד קרא לגופיה:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה נאמרו דמים וכו' דכתיב ודם זבחיך. עיין לעיל דף לו ע"ב תוס' ד"ה מנו.

שיטה מקובצת

א] התם דל חד קרא לגופיה וחד לשבך אתאי: ב] תיבת שיכול נמחק: ג] תיבת מתן נמחק: ד] חוץ מפנים אות ב' נמחק: ה] ואימא וכפר וכו' וא"ת לעיל מיעקרינהו נמי למה לא קאמר כמו שאמר השתא וי"ל דאיצטריך שהיה לו לפרש ולדרוש וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחת למעלה וכו' וי"ל דאין סברא שיכפר אלא בהכשר דמים הניתנים למטה ובכאן נמי אם נתנם למטה אחת שהן שתים כיפר אבל ג' למטה דהיינו א"ת שהיא א"ת וא"ת שהיא שתים לא כיפר שלא מצינו בזה הכשר דמים וקאמר א"כ בטלת ד' קרנות כך כתיב בכל הספרים ונראה דה"פ כיון שבאת לדרוש כך אע"פ שלא נתן כולן אלא למטה א"כ על חנם כתיב ד' מתנות על ד' קרנות שהרי אינו נותן אפי' אחת על הקרנות רק כולו למטה אבל למאי דדרשינן אע"פ שלא נתן אלא אחת למעלה לא ביטלת תורת ד' קרנות שהרי צריך מתנה אחת בדיעבד על א' מד' קרנות ועל איזה מד' קרנות שיתן מתנה אחת כיפר ומשני איזה דבר שצריך ג' ופ"ה כדפי' דאי אתא לומר שאם נתנן כולן למטה כשר א"כ ארבע וכפר [הוה ליה למכתב] כו' וקשה דא"כ הו"ל איזה דבר שאינו צריך אלא ג' ועוד דהא לא שייך לדרוש קרא להכשיר אחת למעלה וג' למטה כדפי' ולהכי לא כתיב ד' וכפר ה) וכו' עד שכולן למטה לבטל כל הקרנות והשתא צריכי ג' וכפר כי טוב יותר לומר כן מלמטה ג' מתנות משלא יעשה כלל מיהו קשה קצת מאי ס"ד סברת המקשה שלא יהיה מצריך קרא למי"ם אחת למעלה וג' למטה והיה מצריך קרא למנם ג' למעלה ואחת למטה הלא לא מצינו אחת למטה בהכשר דמים כמו ג' למטה ואמר מורי שי' דהוי כיבר דא"ת למטה הוי עדיף בהכשר דמים הניתנים למטה כגון בכור ומעשר ופסח שניתנים במתנה אחת למטה ומ"מ עדיף קאמר רבא איזה דבר הצריך ג' כדפי' דלדידך לא איצטריך כי אם שתים דמראי טעמא דלא איצטריך קרא למ"ם ג' למטה לא יצטרך קרא למטה ואע"ג דאשכחן בבכור ומעשר ופסח שניתנים במתנה אחת למטה מ"מ לא דמי דהתם ליכא בשום מקום רק מתנה אחת למטה אבל הכא ע"ג דמשכחן ד' מתנות דג' למעלה ואחת למטה לא אשכחן ועי"ל דכפרה הקשה בג' למעלה ואחת למטה כיון שרובן למעלה עדיף טפי: ו] א"א ג' למעלה ואחת למטה וכפר אע"פ שלא נתן אלא שתים למעלה ושתים למטה וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחת: ז] למטה ההוא כמצליף ותיבת מאי כמצליף בס"א אינו: ח] לפרש בתבניתה כו' פשו להו תלת הס"ד כו' מסיני ע"פ במחיצות דקי"ל שיעורין חציצין ומחיצות הל"מ וגרעתה: ט] ארבעים ושתים בעינן למיתב: י] ותנא דמתניתא לא: יא] וכבשה שכולן: יב] הדרי שרוזר כו' הדמאות החיצונות שכל: יג] הוא. להכשיר: יד] מה דמים התחתונים כפר: טו] דלא שייכא: טז] קרנות הרי כאן ארבע: יז] דמים שאינן חטאת ולא נאמר: יח] דרחמנא אמר: יט] [illegible] חד קרן: כ] תיבת למטה ימחק: כא] מיהא מעכבא בלמעלה ותלת מיתכשרי למטה: כב] ברצועה עד כבורו זו למטה כו' מהציו עובי הכפורת ולמעלה: כג] מדשבע לא קאי אעיקר מקום הזאות אלא קאי אאגבי לענין: כד] התם דל חד [קרא] לגופיה: כה] מה"ד שאני התם דכתיב כנדתה פ"ה משמע כו' ודוחק א א ה"פ פי' כשיעור: כו] הזכר דהיינו ז' ימים: כז] זה פר כהן כו' דמעכבי ופר יום הכפורים נמי צריך קרא: כח] נתן אלא אחת למעלה ושלש: כט] למטה שתי מתנות שהן ארבע א"נ א': ל] אחת תוס' ותיבת פוסל ל"ש ונמחק: לא] אומר אלו קרנות: לב] כדין דמים הניתנין: לג] ושלש למטה כלומר ולא אדרוש לסברא ותיבות ולא כולן למטה נמחק: לד] למעלה ושלש למטה מכולן: לה] יש לתרץ אמאי הפסיק מסדר שהתחיל דס"ל: לו] שלשה כי אם שתים משמע כפי' ראשון ס"א התוס': לז] וכפר הכי וכפר אע"פ: לח] תיבת וזה נמחק: לט] מה"ד [illegible] כמצליף: מ] בערוך וזה לשונו כמנגדנא: מא] כמצבריה פי' מטה ותיבות (כממברר) בערוך ל"ט: מב] נתן ד' מתנות על ארבע קרנות ואח"כ נתן שבע על חצי המזבח:

[נראה דחסר כאן וצ"ל לכן נראה לפרש דרבא ה"ק דלדידך בתרי וכפר סגי וכו' (וכמ"ש בתוס' ד"ה וכפר) עד וכולן למטה והשתא צריכי כו' משלא יעשה כלל ובטל כל הקרנות. מיהו כו')]: ג] לכאורה [illegible] אית כמטוורר [illegible] בכוח שני פיטת כמטווה וכד [וכ"כ בכהונות דף עב: כמווה וכד וע"ש ברש"י]

עין משפט
נר מצוה

יג א מיי' פ"ב מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א:
יד ב מיי' פי"ח שם ה"א:
טו ג מיי' פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א:
נ"א וכ"ל מדלא קאמרי נ"ק
דה"כ ה"ל למימר נ"ק
טז ד מיי' פי ו שם הי"ג:
יז ה מיי' פ"ח מהלכות מעשה הקרבנות ה"ו:
יח ו מיי' שם הלכה ז:

א) מאי לאו אפלגיה דמזבח כדאמרי אינשי *טהר טיהרא (א) דיומא ג) אמר רבא בר שילא לא אגילוייה דכתיב °וכעצם השמים לטוהר והאיכא שירים שירים לא מעכבי והאיכא שירים הפנימים דאיכא ג) דמ"ד מעכבי בחד מקום קאמרינן: תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר בית שמאי אומרים שתי מתנות שבחטאת ואחת שבכל הזבחים מתירות ומפגלות בית הלל אומרים אחת שבחטאת ואחת שבכל הזבחים *מתרת ומפגלת *מתקיף לה רב אושעיא אם כן ליתנייה גבי קולי בית שמאי וחומרי בית הלל אמר ליה רבא כי איתשיל להתירא איתשיל דהוו להו בית שמאי לחומרא: אמר רבי יוחנן שלש מתנות שבחטאות אינן באות בלילה ובאות לאחר מיתה והמעלה מהן בחוץ חייב אמר רב פפא יש מהן ד) כתחלתו ויש מהן כסופו חוץ ולילה זרות וכלי שרת קרן ואצבע כיבוס ושירים כתחלתן מיתה לא שריא ולא מפגלא ולא עיילא לגואי כסופן אמר רב פפא מנא אמינא לה *דתנן ניתז מן הצואר על הבגד אינו טעון כיבוס מן הקרן ומן היסוד אינו טעון כיבוס הא מן הראוי לקרן טעון כיבוס וליטעמיך מן היסוד ה) אינו טעון כיבוס הא מן הראוי ליסוד טעון כיבוס °אשר יזה כתיב *פרט לזה שכבר הוזה הא מני רבי נחמיה *דתנן רבי נחמיה אומר שירי הדם שהקריבן בחוץ חייב אימר דשמעת ליה לר' נחמיה לענין העלאה מידי דהוי אאיברים ופדרים לענין כיבוס מי שמעת ליה אין והתניא

רש"י

מאי לאו אפלגיה דמזבח. כנגד חצי גובהו ואי אפשר ללמדם שלא יהא מקצתם למעלה ומקצתם למטה: טיהרא. צהרים ו): לא אגילוייה דמזבח. על ז) גגו של מזבח שהיה מטהרו תחילה מדשן שעליו ומגלה את גגו ועל ח) שמטהרו ומייפהו קרי ליה טהרו כדכתיב *וטהרו: והא איכא שירים. שנשפכים ליסוד ועיקר המתנות למעלה: שירים לא מעכבי. כפרה ואנן בדמים המעכבים קאמרינן דלא מליגו הליין למעלה וחליין למטה: דאיכא למ"ד מעכבי. לקמן באיזהו מקומן (דף נב.) ועיקר המתנות בקרנות הפנימי דהיינו למעלה והשירים ביסוד מזבח החיצון דהיינו למטה: בחד מקום. במזבח אחד: שתי מתנות שבחטאת מתירות. כל זמן שלא ט) ניתן שתים לא הותרו אימורין להקטרה ולא הבשר לאכילה: ומפגלות. אם נתן שתיהן במחשבת פיגול אבל אחת בשתיקה ואחת במחשבה לא פיגל שאין מפגלין בחצי מתיר: לתנייה. להך פלוגתא בעדיות גבי קולי בית שמאי שכולן נסדרו במסכת עדיות והא נמי קולי ב"ש הוא דלב"ש לא פיגל אלא אם כן חישב בשתיהן ולבית הלל פיגל באחת מהן: כי איתשיל. י) משנה (ג) בבית המדרש תחילה ונחלקו עליה בית שמאי וב"ה: להיתירא איתשיל לענין היתר הבשר והאימורין נשאלה שעמד השואל ושאל נתן מתנה אחת בחטאת ונשפך הדם הותרו האימורין והבשר או לא הותרו עמדו בית שמאי ופסלו עמדו ב"ה והכשירו דהוו להו ב"ש (ג) חומרא ומינה גמרינן דכיון דאינה מתרת לבדה אינה מפגלת: אמר רבי יוחנן שלש מתנות. יא) אחרות שבחטאת אין באות בלילה ואע"פ שאינן מעכבים ולאו זריקה גמורה היא מיהו דם נפסל בשקיעת החמה כדלקמן* ואין מעלין יב) נגבי מזבח לכתחילה: באות לאחר מיתה. אם נתן מתנה ראשונה ומתו בעליה כבר כפר בראשונה ואין שם חטאת גמורה על הדם עוד לפסול משום חטאת שמתו בעליה: יש מהן כתחלתו יג). יש מדברים שבתורת דמים שהשלש מתנות כמתנה *ראשונה ויש דברים שהן בתורת שירי הדם: חוץ. *)הזורק אותן בחוץ חייב שהרי ראויים לפנים בתורת זריקה גמורה ואסור ליתנן בלילה דנפסלו מלזרוק והא זריקה היא וזר חייב עליהן מיתה בפנים ומעונות כלי שרת יד) ומתנה (ד) אצבע וכיבוס אם ניתז מדם החטאת על הבגד לאחר שנתן טו) במתנה אחת טעון כיבוס כדכתיב ואשר יזה מדמה וגו' כאילו ניתז קודם לכן אבל אם נתן כל מתנותיה ואח"כ ניתז מן השירים אין טעון כיבוס כדאמרינן במתניתין אשר יזה פרט לזה שכבר הוזה: שירים. חטאת שקיבל דמה בארבע כוסות ונתן מתנה אחת *מכל אחד כולן נעשו שירים ליספך ליסוד אף הג' כוסות טז) שירים שלהן כמו *הראשונים: כתחלתו. כמתנה הראשונה: מיתה. באות לאחר מיתה כדאמר לעיל: לא שריא. בשר שכבר הותר: ולא מפגלא. אם נתן הראשונה בשתיקה והשלש במחשבה לא פיגל וכשר כדתנן במתני': ולא עיילא יז). אין להם תורת פסול כניסת פנים שאם נתן מהן אחת בחוץ והכניס השאר יח) להיכל לא נפסל משום חטאת שנכנס דמה לפנים דכתיב לכפר בקודש (ויקרא ו) בראוי לכפרה הכתוב מדבר: כסופן יט) כשירים: מנא אמינא לה. דטעונה כיבוס: ניתז מן הצואר על הבגד אין טעון כיבוס. כדאמרינן בפרק דם חטאת (לקמן דף צג.) אשר יזה בראוי להזאה יצא זה שלא נתקבל בכלי: מן הקרן. מששנגע בקרן המזבח ניתז על הבגד: או מן היסוד. משנשפכו שירים ליסוד ניתז מן היסוד לבגד: אין טעון כיבוס. כדאמרינן אשר יזה פרט לזה שכבר הוזה: הא מן הראוי לקרן. כל דהו ואפילו שלש מתנות שבחטאות טעון כיבוס: הא מן הראוי ליסוד. כגון שירי הדם הראויין ליספך ליסוד: טעון כיבוס. בתמיה: הא מני ר' נחמיה היא כ) כו'. הא מילתא הש"ס קאמר לה ומסקנא דקושיין היא לאפוקי מדרב פפא כלומר מהא לא איריא טעמא דידך דהא כא) רבי נחמיה היא דאפילו בשירים נמי טעון כיבוס: שירי הדם. אף של חטאות החיצונות שהקריבן בחוץ חייב אלמא דם כב) קחשיב להו: מידי דהוי אאיברים. דלאו דמים נינהו כג) המעלן בחוץ חייב משום דחזו לפנים:

*) אחד מהן סוורק אותה כו' כצ"ל נ"ק

תוספות

וליתנייה גבי קולי בית שמאי. פי' רש"י דסבר דשתי מתנות מפגלות ולא אחת דאין מפגלים בחצי מתיר כד) וה"ת אמאי מפגלות היינו באחת מהן ולבית הלל בראשונה דווקא ולכולהו מפגלין בחצי מתיר כה) וא"כ אף בפיגול זימנין דהוי חומרא לב"ש אם נתן ראשונה כתיקנה ושניה חוץ לזמנה הוי פיגול ולב"ה אינו פיגול כדאמר במתני' כו) *וי"ל מדקאמרי בית הלל ראשונה מפגלת מכלל דלב"ש לא מפגלא כז) *דהוה ליה למימר בראשונה ולא בשניה ותו י"ל דומיא דמתירות דהיינו דשתיהן דווקא הוי מפגלות וה"ר יצחק כח) כתב דכן מוכח בתוספתא בהדיא א"ר אליעזר בן יעקב דבר זה כט) מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל שתי מתנות שבחטאת מכפרות ומפגלות כיצד אחת שלא ל) בזמנה ונשפך הדם פסול ואין בו כרת דברי ב"ש ובית הלל אומרים פיגול ויש בו כרת אלמא באחת אין בו פיגול לב"ש לא) ומשמע משום דנשפך הדם ולא קרבו כל מתיריו אבל אם לא נשפך הדם ונתן השניה כתיקנה הוי פיגול דמפגלי' בחצי מתיר ולא כפי' רש"י ולבית הלל פיגל דקרבו כל מתיריו או במה אפי' לא נשפך ונתן השני' כתיקנה נמי אינו פיגול לב"ש דאין מפגלין בחצי מתיר ונשפך דקתני משום בית הלל אשמועינן דהיינו קרבו כל מתיריו השתא ממה נפשך *בין סברי בית שמאי מפגלין בחצי מתיר לב) הוו לקולא אבתי קשיא לי למה תירץ כי איתשיל בהתירא איתשל אפי' כי איתשיל בפיגול הוי בית שמאי לחומרא היכא דלא נשפך ונתן לג) ראשונה כתיקנה והשניה בפיגול דמפגלין בחצי מתיר *וליכא למימר דנשפך דווקא הוי מקולי ב"ש דלמה ליה למימר בעדיות קולא דנשפך כיון דבלא נשפך הוי חומרא ויש לומר דהאי גוונא אינו שנוי לא במשנה ולא בברייתא בפירוש אבל לישנא דברייתא בנשפך הוי לקולא לבית שמאי לכך פריך ליתני' בעדיות לד):

הגה"ה הא מני רבי נחמיה היא דאמר שירים. לה) ולפירוש הקונטרס שנדחה סייעתא דרב פפא לו) קשה דהוה ליה למימר אלא ולפום ריהטא שינויא הוא אליבא דרב פפא והיינו טעמא דכיון דאשכחן לרבי נחמיה דטעון כיבוס היכא דחייב בחוץ לז) לרב פפא נמי כיון דחייב בחוץ בג' מתנות שבחטאת הוא הדין דטעון כיבוס לח) *דכיבוס וחיוב חוץ חדא מילתא היא *)דפשיטא שעל זה לא הולרך ראייה לט) ופריך אימר דשמעת ליה לר' נחמיה לענין העלאה כו' לענין כיבוס מי שמעת ליה ואם כן לא דייקינן הא מן הראוי ליסוד והוא הדין דלא תידוק הא מן הראוי לקרן ומשני אין והתניא כו' וכולה סוגיא לקיומי סייעתא דרב פפא עד לבסוף דמשני אלא כי תניא ההיא בדמים הפנימים דנדחו דבריו (תוספות) ומיהו מ) כל זה אמר רב פפא לקיים דבריו בחטאות הפנימיות ולהכי מחשבה מועלת בהן ומיירי בשירים כדמשמע לישנא דברייתא דנשפכים ליסוד ולא בשלש מתנות דכיון דאיירי בפנימיות כך סוה כמו מתנה ראשונה כיון דכל ארבע מעכבות לכולי עלמא ולא הוי קרי להו נשפכין ליסוד ובסיפא לא מצי לפלוגי בדמים החיצונים דרבי נחמיה היא דחייב בשיריהם בחוץ ואם כן לא מצי למיתני תלתא פטור מא):

הגה"ה ויש מב) מפרש הא מני רבי נחמיה היא כו'. ואתיא סיפא דהא מן הראוי ליסוד כמו רבי נחמיה ורישא דהא מן הראוי לקרן כרבנן ואשכחן כי האי גוונא בפ' שתי הלחם (מנחות דף נה.) מג) דתנא והפייהו בפנים אלמא תנור מקדש ואין דוחות את השבת איפסלי להו בלינה וכן ברייתא דריש טבול יום (לקמן דף ק:) דיום שמועה כיום קבורה וכו' וסקיל וטרי עד אלא כי תניא ההיא בשלש מתנות שבחטאת מד) וגרם אלא בספרים מדוייקים והוי סייעתא דרב פפא מהך בתרייתא ולא מקמייתא ולפי שיטה זו יש לייסב סוגיא כוליה ובקונטרס פירש כולה שמעתא בע"א:

*) נ"א דפשיטא שחייב בחוץ על זה כו'

שיטה מקובצת

א) מאי לאו אפלגיה דמזבח. פ"ה כנגד כו' וקשה כיון דאינו מכוין היינו כמנגדנא לכך נראה לר' חיים כהן דצריך משום שכבר נתן ד' מתנות על ד' קרנות למעלה ואח"כ נתן שבע על חצי המזבח דהיינו למטה ומשני לא אטהרו ר"ל על גילויא דכל היה למעלה על הקרנות ועל גב מזבח וקרי ליה טהרו על שהיה מטהרו ומייפהו תחלה [illegible]: ב) [illegible]: ג) [illegible]: ד) כתחלתן ויש מהן כסופן: ה) היסוד נמי מן היסוד הוא דאינו טעון כיבוס: ו) צהרים דהוא חצי היום הס"ד: ז) על גילוי גגו: ח) ועל שם שמטהרו: ט) שלא נתן שתים: י) איתשיל מתנה אחת בכדמ"ד: יא) מתנות אחרונות שבחטאת: יב) מעלין פסולין לגבי מזבח: יג) כתחלתן. יש דברים: יד) ומתנת אצבע: טו) שנתן מתנה: טז) כוסות של שלש מתנות אחרונות יש להן שיריים כמו הראשונים הס"ד ומה"ד כתחלתן: יז) עיילי לגואי: יח) השאר בהיכל: יט) כשפן דינן כשירים: כ) היא. כולה הא מלתא: כא) דהא מני ר' נחמיה כו' נמי אית ליה כיבוס הס"ד: כב) דם גמור קחשיב: כג) נינהו והמעלן כו' לפנים הס"ד: כד) מתיר וב"ה סברי דקמייתא חשיבא שפיר מתיר שלם: כה) מתיר ס"א והוי נמי ב"ש לחומרא דלב"ש ב' מתנות מפגלות זו או זו ולב"ה כו': כו) במתני' וצ"ל מדקאמרי ב"ה אחת שבחטאת כפגלת: כז) מפגלא איתה א"ת ראל"כ הוה ליה למימר אין מתיר ומ"כ נל אלא בראשונות: כח) יצחק מצא בתוספתא ותיבות כתב דכן מוכח ל"ש: כט) זה אחד מקולי: ל) שלא לזמנו: לא) הוי משום תיבת ומשמע [illegible] ב[illegible]: לב) בין לא סברי הוו: לג) ונתן מתן ראשונה כו' בחצי מתיר ולימא דנשפך: לד) בעדיות ע"כ: לה) שיריים פי' הקונטרס: לו) פפא ומסקנא דקושיא היא לאפוקי מדרב פפא וה"ק אלא כלומר לא איירי ב[illegible] ד' נחמיה היא כלומר דמחייב בחוץ בשיריים והה"נ בג' מתנות שבחטאת שטעון כבוס אבל לרבנן דלא מחייב בשיריים משום חוץ ה"ה נמי דאינו טעון כבוס בג' מתנות ולא הפסוק מידי לרבנן ו[illegible] אלא ועוד דבסמוך מייתי למלתיה לרב פפא דקאמר לא עריא ולא מפגלא כסופן ועוד דלפום רהיטא משמע דשנויא הוא לרב פפא לכך נראה דשנויא הוא וה"ק הא מני ר' נחמיה היא וכי היכא דאשכחן כיבו[illegible] נמי ותיבת לרב פפא ל ש ונמחק: לט) ראיית דמהא לא פליגי רבנן עליה דר' נחמיה: מ) ומיהו נ"ל דגם זה אמר ר"פ לקיים דבריו בדמים הפנימים ולרבי מחשבה מועלת [illegible] יסוד ולא: מא) פטור ע"כ: מב) ויש מפרשי': מג) מדתנן ואפייתו: מד) שבחטאת וגרסי' אלא

הגהות הב"ח

(א) [illegible] (ב) [illegible] (ג) [illegible] (ד) [illegible]

תורה אור

והתניא דמים הטעונין יסוד טעונין כיבוס ומחשבה מועלת בהן והמעלה מהן בחוץ חייב ודמים הנשפכין לאמה אין טעונין כיבוס ואין מחשבה מועלת בהן והמעלה מהן בחוץ פטור מאן שמעת ליה דאמר מעלה מהן בחוץ חייב רבי נחמיה א] היא וקאמר טעון כיבוס ומחשבה מועלת בהן והתניא °יצאו שירים והקטרת אימורין שאין מעכבין את הכפרה שאין מחשבה מועלת בהן ב] כי תניא ההיא בשלש מתנות שבחטאת אי הכי טעונין יסוד לקרן אזלי אימא ניטענין יסוד ומחשבה מועלת בהן האמרת לא שרי' ולא מפגלא ולא עיילא לגואי כסופן אלא ג] כי תניא ההיא בדמים הפנימים אבל בדמים החיצונים מאי פטור אדתני דמים הנשפכין לאמה ליפלוג וליתני בדידה במה דברים אמורים בדמים הפנימים אבל בדמים החיצונים פטור ד] הא מני *רבי נחמיה היא דאמר שירי הדם שהקריבן בחוץ חייב ולא מתני ליה תלתא פטורי לבהדי תלתא חיובי רבינא אמר מן הקרן ה] ממש מן היסוד מן הראוי ליסוד אמר ליה רב תחליפא בר גזא לרבינא אימא אידי ואידי ראוי ו] הוא האי מאי השתא ראוי לקרן אמרת לא ראוי ליסוד מיבעיא אלא מהקרן מן הקרן ממש מן היסוד מן הראוי ליסוד: כל הניתנין על מזבח הפנימי כו': ת"ר ז] °ועשה כאשר עשה מה ח] בא ללמוד לכפול בהזאתו ולמד שאם חיסר אחת מכל המתנות לא עשה ולא כלום אין לי אלא מתן שבע ט] שמעכבות בכל מקום מתן ד' מניין ת"ל כן יעשה לפר זה פר יום הכפורים כאשר

ויקרא ד

הא מני רבי נחמיה היא. דאמר שירי הדם שהקריבן בחוץ חייב ולא מיתני כב] תלתא פטורי בהדי תלתא חיובי כולה סוגיא דשמעתא משמע דרבי נחמיה מיירי בדמים החיצונים כג] והקשה הרב רבי יעקב מאורליינ"ש דלקמן בסוף השוחט והמעלה (דף קיא.) אמרינן והשתא דאמר רב אדא בר אהבה מחלוקת בשירים הפנימים אבל בשירים החיצוני' דברי הכל אין מעכבין כד] וכי קאמר ר' נחמיה בשירים הפנימים ועוד קשה דקאמר*) [א"ר יוחנן] ר' נחמיה כדברי האומר שירים מעכבין והכא אשכחן כה] חיצונים דמקריבן בחוץ חייב ואינן מעכבין דקאמר הכא לר' נחמיה בדמים החיצונים תרי פטורי וחד חיובא וכיון דאין מחשבה מועלת בהן ואין טעונין כיבוס א"כ לא מעכבי ועוד דהא שירים הניתנין ליסוד בדמים החיצונים מעכבי א"כ מ"ט דמים הניין למטה והניין למעלה ובחד מקום לא הוכשר כדאמר לעיל* [דף נח.] ועוד מי עדיפי משלש מתנות שבחטאת ועוד אמרינן בסוף השוחט והמעלה (לקמן דף קיב.) גבי חטאת שקיבל דמה בשתי כוסות דמוקי לה כר' נחמיה משל למה"ד כו' ומוקי לה בשעיר נשיא אלמא כו] ר"נ בחיצונות איירי דומיא דשעיר נשיא מיהו הא לא קשיא אע"ג דהמשל איירי בשעיר נשיא מ"מ רישא לא הוי בשעיר נשיא כז] ונ"ל סוגיא דשמעתא אתיא דלא כר' יוחנן וברייתא לא קשיא לר' יוחנן דהא דלא מפליג כח] בדידיה משום דכולה בפנימים קמיירי (תוס') ויש נפרש א"ר יוחנן ר' נחמיה כמ"ד שירים הפנימיים מעכבי ואילו היה עושה אותה בחוץ חייב א"כ יש לחייב אף בחיצונים אע"ג דלא מעכבי דגמרי' מאיברים ופדרים ואי פרכת מה לאיברים ופדרים שכן תחילת עבודה שיריים כט] פנימיים יוכיחו ואי פרכת מה לשיריים הפנימיים שכן מעכבין איברים ופדרים יוכיחו ונ"ע דהא שיריים הפנימיים קורא אותן תחילת עבודה לקמן ל] (הגהה) ר"ת השיב לו לא] דאמת הוא דר' נחמיה אף בשירים (ג) החיצונים מיירי מדקתני שירי הדם סתמא ל"ש פנימים ול"ש חיצונים והכי פי' דשמעתא דסוף השוחט והמעלה (נ"ז שם) והשתא דא"ר אדא בר אהבה מחלוקת בשירים הפנימים אבל חיצונים דברי הכל לא מעכבי וכי קאמר ר' לב] *יהודה בשירים הפנימים פירוש כי קאמר דשירים מעכבי לג] מוכלה מכפר היינו בשירים הפנימים וכי תניא ההיא בשירים החיצונים פי' ההיא דר' נחמיה ור' עקיבא בשירים החיצונים כל זה מדברי רב אדא ולדבריו דרבי עקיבא לד] הש"ס קאמר דמה שאמר ר"ע שירי מצוה הן משמע ל"ש פנימים ולא שנא חיצונים לא קשיא לרב אדא דר"ע לדברי עצמו השיב לה] לך דפליג אדר' *יהודה ואית ליה שירים אין מעכבים אפי' בפנימים ורבי נחמיה ס"ל לעולם דפנימים מעכבין ושירים חיצונים אין מעכבין לו] אפ"ה חייבין בחוץ ור' יוחנן היה סובר דאף חיצונים מעכבין לר' נחמיה ובזה לא היה מוקשה דמצא שום תנא דסבר חיצונים מעכבים דודאי איכא שום תנא דאית לז] ליה האי סברא דחיצונים מעכבין אלא בזה איתותב לח] דרבי נחמיה הוה ס"ל דחיצונים מעכבין וטעמא דר' נחמיה דמחייב בחוץ משום עיכובא הוא דהא ודאי ליתיה וק' לפר"ת דע"כ ליכא שום תנא שיאמר שיריים החיצונים מעכבין כדפרישי' דלא מליטו דמים שהניין למטה והניין למעלה ועוד דלא אפשר לומר לט] כן לר' נחמיה שירים חיצונים מעכבין כדמוכח בסוף הוציאו לו (יומא דף ס.) דפליגי ר' יהודה ור' נחמיה בדברים הנעשין בבגדי לבן בחוץ דלרבי יהודה לא מעכבי ולרבי נחמיה מעכבי דמפרש ר' יוחנן דשניהם מקרא אחד דרשו והיתה זאת לכם וגו' וכתיב זאת וכתיב אחת לר' יהודה חד למעוטי בגדי לבן בחוץ וחד למעוטי בגדי זהב בחוץ ולרבי נחמיה חד למעוטי בגדי זהב וחד למעוטי שירים דלא מעכבי מ] והתם פריך [שפיר] דרבי יוחנן אדרבי יוחנן מההיא דלקמן דקאמר ר' יוחנן דתני ר' נחמיה לדברי האומר שירים מעכבין מא] קשיא: **ועשה** מב] לפר כאשר עשה פי' בקונט' בפר העלם דבר של צבור כתיב ומקרא שאינו צריך הוא שהרי כל עבודותיו נתפרשו בו חוץ מיותרת הכבד ושתי הכליות שהוא צריך ללמוד מפר כהן המשיח האמור למעלה הימנו

*) דקאמר ר' יוחנן כתם ר' נחמיה כו'. נ"ק

[והתניא. בניחותא]: דמים הטעונין יסוד. היינו שירים י] שטעון שפיכת יסוד: יא] מחשבה מועלת בהן. אם חישב בשפיכתן על מנת לאכול בשר למחר ולקמן רמינן עלה: ודמים הנשפכין לאמה. שנפסלו ושופכין אותו לסילון שבעזרה יב] המוליא לנחל קדרון: כי תניא ההיא. דמחשבה מועלת בהן: בשלש מתנות כו'. וכולה חדא מלתא היא דמסקנא דקושיא היא ולאו שינויא יג] כלומר לא תשמע מיניה דשירים טעון כיבוס ואפי' לר' נחמיה דהך ברייתא יד] בשלשה מתנות שבחטאות: נטענין יסוד. אלות טעינת יסוד עליהם ששופך שיריהם ליסוד: ה"ג אלא כי תניא ההיא בדמים הפנימיים. ולעולם בשירים וכמ"ד לקמן שירים הפנימים מעכבי הילכך חשיבי לפגל טו] לענין חוץ ולענין כיבוס: ור' נחמיה היא דאמר. אף שירים החיצונים שהקריבן בחוץ חייב ומשום הכי לא מצי לפלוגי בדידה: דלא מתני ליה תלתא פטורי. בחיצונים: לבהדי תלתא חיובי. דתנא בפנימיות דשלמא בכיבוס ובמחשבה מצי לפלוגי אבל בהעלאת חוץ לא מצי למיתנייה: רבינא אמר. הא דפרכת לעיל וליטעמיך מן היסוד הוא דאין טעון כיבוס הא מן הראוי ליסוד כו' לאו פירכא היא דמן הקרן מן הקרן ממש קאמר הא מן הראוי לקרן כגון טז] שלש מתנות שבחטאת טעון כיבוס כדרב פפא והא דתנן בהו מן היסוד לאו מן היסוד ממש דתידוק מינה הא מן הראוי ליסוד טעון כיבוס ותקשה לך אלא מן הראוי ליסוד קאמר ואשמעינן דמשכלתה זריקה אין השירים טעון כיבוס דאילו מן היסוד ממש לא איצטריכא ליה דהשתא מן הקרן אמרת לא מן היסוד מיבעי: ואימא אידי ואידי ראוי. וקמ"ל דיש לך ראוי לקרן ואין טעון כיבוס ואיזה זה יז] שלשה מתנות שבחטאת: ראוי לקרן אמרת לא. מכתן מתנה ראשונה ממעטת לכוליה דם מכיבוס: ראוי ליסוד. דכבר נגמרו מתנותיו מיבעיא ליה למיתני בתמיה הא מקמייתא אידחי ליה מכיבוס: אלא ודאי מן הקרן קרן ממש. אבל הראוי לקרן כל זמן שלא גמר מתנותיו טעון כיבוס והדר אשמעינן דמן הראוי ליסוד אין טעון כיבוס ולמעוטי שירים דאי מן היסוד ממש לא איצטריכא ליה: ועשה כאשר עשה. בפר העלם דבר (א) לאחר שפי' בו כל מתנות דמו שנה לכתוב ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת וגו' ומקרא שאינו צריך הוא שהרי כל עבודותיו נתפרשו יח] חוץ מיותרת הכבד ושתי הכליות שהוא צריך ללמוד מפר כהן משיח האמור למעלה הימנו והא ליכא למימר דלהכי הדר ואקשינהו להא מלתא דהאי קרא כתיב ביה כפרה וכפר עליהם וגו' ואימורין לא מעכבי כפרה אלא כולה לדרשא ודרשהו יט] דע"כ לא מצי למימר כדכתיב כאשר עשה לדם הפר דמשמע מאחרינא יליף דלא חסר מידי דניבעי למילפיה אלא ועשה כאשר עשה לכפול באזהרת הזאות שלו והכי משמע כ] כאשר עשה (לו) כאשר כתבתי לך כל עשיותיו ושנה עליהם לעכב שאם חיסר כו' כן שמעתי במנחות: מתן שבע. על הפרכת שמעכבות בכל מקום לקמן מפרש: מתן ארבע. שאין מעכבות בחטאת החיצונה כדאמרינן לעיל מניין שמעכבות בקרנות הפנימי ולקמן פריך למה לי קרא (ב) האי כפילא כא] ועשה כאשר עשה נמי עלייהו קאי דהא איניהו נמי בהדיא כתיבו: תלמוד לומר כן יעשה לו. חזר וכפל ואם אינו לענין מתן שבע תנהו לענין מתן ארבע: לפר זה פר יום הכפורים. להשוותו לפר העלם דבר ולקמיה מפרש למאי הילכתא:

מנחות כז.

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה ועשה וכו' דבר כתיב לאחר: (ב) ד"ה מתן ד' וכו' למה לי קרא הא האי: (ג) תוס' ד"ה הא מני וכו' ור"ת השיב וכו' החיצונים מיירי. נ"ב ועי' נפירש"י נפ"ב ד"ה בשפיכת שיריים:

גליון הש"ס
גמ' יצאו שירים והקטרת אימורין. לעיל דף יג ע"א:

שיטה מקובצת
א] תיבת היא נמחק: ב] כי תניא ההיא. פי' דמחשבה מועלת בהן בג' מתנות ואפי' כיבון אתיא וסייעתא היא לרב פפא דלדברי הכל טובח בהדיא דבג' מתנות טעון כיבוס (כי תניא ההיא בדמים הפנימים) כו': ג] כי תניא ההיא בדמים הפנימים. ולעולם אימא לך בשיריים. כמאן דאמר לקמן שיריים הפנימים מעכבין הלכך חשיבי לפגל ולענין חוץ ולענין כיבוס אבל לעולם לא איפ־ימא ליה כרב פפא בדמים החיצונים: ד] הא מני ר' נחמיה היא. והשתא ניחא דראוי ליסוד טעון כיבוס ומ"מ מן הקרן אין טעון כיבוס אפי' לר' נחמיה שכבר נעשה מצותו אבל שיריים אין מצותו נעשית עד שישפכנו ליסוד. מהר"פ: ה] הקרן מן הקרן ממש: ו] תיבת הוא נמחק: ז] ועשה כאשר עשה. פ"ה דמקרא שאינו צריך עד דהא כפרה כתיב בהאי קרא ואימורים לא מעכבי כפרה ואע"ג דמוכח לקמן דיותרת הכבד ושתי הכליות אתיא מהך היקשא מ"מ ע"כ לאו לענין יותרת הכבד ושתי הכליות לחוד אתא כיון דוכפר כתיב משמע דאיתקש נם לענין כפרה והיינו דקאמר מה ת"ל לענין כפרה אלא ש"מ לכפול בהזאות לומר שאם [חיסר] אחת מן כולם לא עשה ולא כלום. לפום רהיטא משמע דה"פ להכי אקשי לפר כהן משיח לכולהו עשיות ועבודות שכתובות בהדיא בפר העלם גופיה לכפול בהזאות שהרי שינה הכתוב בהן וה"ק קרא ועשה לפר זה דהעלם כאשר עשה לפר דכהן משיח וכן משמע קצת בפ"ב דמנחות [אבל קשה] דא"כ איצטריך לפר שני דכתיב כאשר עשה לפר להאי היקשא דלכפול בהזאות ובסמוך מפרש תלמודא לפר זה פר כהן המשיח למאי הלכתא לעכב ונראה לעכב כפרה [ילי׳] מדאיתקש לפר העלם כדפי' בקונטרס בסמוך וגם דומיא דליכב דיוה"כ והשתא בלאו עיכובא בגופיה דפר כהן משי־ איצטריך לפר [זה] הפר כהן משיח כדי לכפול בהזאות בפר העלם דבר כדפי' לכך נראה כדפ"ה דועשה כאשר עשה להיד (בא) [בלא] שום לפר ילפינן לכפיל בהזאות דכולית קרא אפר העלם קאי וה"ק יעשה לפר כלומר ועשה לו להאי פר העלם כאשר כתבתי כבר עשיותיו הרי שכפל בהזאות בפר העלם בלא שום היקש דפר כהן [משיח] והלכך אייתרי להו תרי לפר פר ראשון ליוה"כ ופר שני דכאשר לפרזה פר כהן המשיח לעכב בפר כהן משיח גופיה מהיקשא דפר העלם דהא להיקש ולכפול בהזאות לא

הימנו

תורה אור

ויקרא ד °כאשר עשה לפר זה פר כהן משיח הדמאת א] אלו שעירי עבודה כוכבים ג] יכול שאני מרבה אף שעירי הרגלים ושעירי ראשי חדשים ת"ל לומר לו ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו אחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני את אלו שמכפרין על עבירת מצוה ידועה ומוציא אני אלו שאין מכפרין על עבירת מצוה ידועה וכפר אף על פי שלא סמך ג] ונסלח אף על פי שלא נתן שירים ומה ראית לפסול בהזאות ולהכשיר בסמיכה ושירים אמרת פוסל ד] בהזאות שמעכבות בכל מקום ומכשיר אני בסמיכה ושירים שאין מעכבות בכל מקום

אמר

כאשר עשה ה] (לדם) לפר. לא כתשי עשה קדרים שהרי כבר סירשו ודרשו אלא לפר קדרים: זה פר כהן משיח. האמור בפרשה העליונה ולא כתב נכך חוד והקיכן יחד (א) ו] שלימד עיכוב היסור מהטתיו מזה: אלו שעירי עבודת כוכבים. להביאן בדין פר העלם דבר ליטעון הזיה על הפרוכת ועל מזבח הזהב ולישרף חוץ לשלש מחנות לפי שבמקומו לא נתפרשו הלכותיו בפרשת שלח לך: יכול שאני מרבה שעירי הרגלים וראשי חדשים. להיות פנימים ונשרפין: ת"ל כן יעשה לו. לזה ולא לאחר: מרבה אני שעירי עבודת כוכבים. לתורת פר העלם דבר: שמכפרין על עבירת מצוה ידועה. כמותו שכניהם באין על חטא ז] הידוע ומוציא אני של רגלים שלא היו באין לו שהרי אין דומין לו בכפרתו שאלו באין על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף שנטמא ונכנס למקדש ואינו מכיר ולא הודע לו לא טומאתו ולא כניסתו כדאמרינן בשבועות (דף ג.): וכפר. וכפר מכל מקום: אע"פ שלא סמכו. עליו זקנים: ונסלח אע"פ שלא נתן שירים. ליסוד מזבח החיצון דלא תימא הואיל וכתיבא ח] בה בהדיא כפילה דועשה כאשר עשה נמי עלייהו קאי הילכך מעכבי קרא: שמעכבות בכל מקום. כדמפרש לקמיה בפרה ובנגעים: סמיכה לא מעכבת בעלמא. כדאמרינן בפרק קמא וסמך ונרצה וכי סמיכה מכפרת וכו': בפיכת שירים לא מעכבא. בחטאת החיצונה (ג) לדברי הכל:

בפרה

כימנו והא ליכא למימר דלהכי הדר ואקביעו לא מילתא דהא קרא כפרה כתיב ביה וכפר עליהם ואימורין לא מעכבי כפרה משמע לפי' דאי הוה נליט להוקומי לעבודת דם לא הוה ט] מוקמינא ליה לפסול בהזאות וקשה לר' במטון בסמוך קמיבעי למימר דאיצטריך י] כן יעשה למתן ארבע (אע"ג דלי נמי לפסול בהזאה דועשה לפסול כל מה דאמור בענין ההא) דלא כתב נותן ד' בהעלם דבר ומקרנות דכהן משיח למד ואם כן אימא איצטריך ועשה כאשר עשה למתן ד' וא"כ מנא ליה לפסול בהזאות לכך נראה דועשה יא] לפסול לכל מה שאמור בענין אתיה וא"ת א"כ מלי נמי קאי אמתן ד' לפסול בהזאות דועשה לפסול כל מה דאמור בענין אתיה וי"ל יב] דועשה לא משמע להוסיף בפר העלם שתי מתנות הכתובות בכהן משיח דאין ניכר שיהא חסר שום הזאה אלא הנך שתים דפר העלם הייתו אותן שתים דמשיח וקשה דילמא ועשה כאשר עשה אתי לאת בדם וטבילה דלא כתיב בפר העלם וכתיב בפר כהן לפירוש רש"י יג] ולא לפסול בהזאות דאת בדם וטבילה אין זה חסרון עבודה אלא תיקון עבודה ולא שייך בהו ועשה כאשר עשה. ברו"ך: לכפר זה פר יום הכפורים. יד] לקמן אמר לא נצרכא אלא לאת בדם וטבילה אבל לעכב לא איצטריך דחוקה כתיבא ביה טו] וגם וכלה וכפר דרשינן מיניה אם כלה כפר והימא ולמה ליה ועשה לפסול בהזאות תיפוק לי מדאיתקש לפר יום הכפורים טז] ועוד קשה דלרבי יהודה דריש לקמן וכלה מכפר אם כלה כיפר ואם לא כלה לא כיפר לומר דמתנות יום הכפורים מעכבות תיפוק לי מהיקישא דפר העלם דבר ומיהו להוא ליכנא דאמר בפרק איזהו מקומן (לקמן דף נב:) ופליג אליהו לו (יומא דף ס:) דלרבי יהודה שירים מעכבים ניחא אבל יז] להאי דאמר משמעות דורשין איכא בינייהו ושירים לא מעכבי לרבי יהודה קשה דנעכב בהזאות לא צריך וכלה מכפר דמפר העלם נפקא ויש לומר דאיצטריך וכלה לשבע הזאות שעל טהרו דליתנהו בפר העלם יח] (תוספות עד ושעירי ראשי חדשים) ואם תאמר היא גופה נילף בפר העלם דבר בהיקישא וכ"ת דפר יום הכפורים הוא דאיתקש לפר העלם דבר ולא פר העלם דבר לפר יום הכפורים הא ניחא יט] דהא ילפינן יותרת ושתי הכליות בפר העלם מפר כהן משיח דאתו מייתורא דהאי קרא וכן לר"ש בסמוך ילפינן ארבע מתנות בהעלם מכהן משיח הכי נמי נילף עיכובא בהעלם מפר יום הכפורים כ] הילכך נראה לי ועשה דאתי לעיכובא לגמד בכהן משיח ובשעירי עבודת כוכבים דכתיבי בהאי קרא מייתורא לומר דמתנותיהם מעכבי דקרבנות דאתי מריבויא דהאי קרא לא כא] ילפינן זה מזה אבל לפירוש רש"י דלקמן אינו יכול להיות תירוץ זה דפירש את בדם לא כתב בהעלם כי אם בכהן משיח וילפינן יום הכפורים ממשיח וכיון דקרבנות דאתו מריבויא כב] גמרינן מהדדי אם כן ליפחוק מועשה ונימר עיכובא מכולהו מפר יום הכפורים *מיהו פרש"י אין נראה לר"ת כדמפרש לקמן. ברו"ך. ועוד נ"ל דהאי פר העלם לא ילפינן עיכובא מפר יום הכפורים שהרי אותן פרשיות רחוקות זו מזו אבל פר העלם מפר כהן משיח ילפינן שפיר ליותרת ולשתי הכליות למתן ארבע שסמוכות הפרשיות זו אצל זו. ברוך. לפירוש זה ניחא דלהכי לא ילפינן שבע על טהרו מפר יום הכפורים לפי שהפרשיות רחוקות זו מזו אבל להכי מהני לפר דמותר למידרש כג] יום הכפורים דילפינן ביה דינין של העלם ולפירוש רש"י נמי דילפינן פר העלם שפיר מפר כהן משיח הא דלא ילפינן שבע דעל טהרו ושמונה דעל הפרכת בפר העלם מפר יום הכפורים היינו משום כיון דכתיב ביה והזה שבע כד] על הפרכת וגם ונתן על קרנות אם הוספת לא נתקיים הפסוק ונראה הפסוק בקר אבל ארבע דילפינן בקרנות ממשיח משום דקרנות משמע שפיר טובא לכל הקרנות אחת דהיינו ארבע ובשעירי עבודת כוכבים דיליף משל העלם ויהבינן שבע דעל הפרכת מהיקשא וכן בשעירי הרגלים הי נאו מימועטא משום דלא נכתב בהו כל עבודת דם אלא כתובין כהם וא"כ אין זה סתירת פסוק ובאימורין דכתיב כל חלבו ולגן מוסיפין יותרת ושתי כליות משום דליכא שום הקטרה בלא יותרת ושתי הכליות. ברו"ך: ושעירי ראשי חדשים. ואם תאמר והילך יכול לרבותו והלא חטאת דראש חדש נאכל היה כדכתיב דרש דרש משה והנה שורף ויש מוגר שעל זה הוא בא לדקדק דנידרוש מבה מהכא שיהא בשריפה כפנימים: וכפר אע"פ שלא סמך. אע"ג דלא מעכבא בעלמא הוה אמינא דמעכבא הכא כדפי' בקונטרס משום דועשה כאשר עשה עלייהו כה] קאי ומיהו להקטרת אימורים לא איצטריך דלא מעכבי בשום מקום דאחר שהוכשר יחזור ויפסל ולא דמי לסמיכה דהויא קודם עבודת הדם ובשירים נמי עבודת הדם ניגהו ומעכבי כמה הגאי: ונבלח אע"פ שלא נתן שירים. וא"ת תיפוק לי מהא דדרשינן בפרק איזהו מקומן (לקמן דף נב:) בפר כהן משיח ואת כל הדם ישפך נתקו הכתוב ועשאו שירי מצוה לומר שירים אין מעכבין וה"נ נדרוש ישפך דפר העלם ויש לומר דהני מילי בפר כהן משיח כו] כדפרישית לקמן בקונטרס דדריש מדשינה בהיפוך נבוי שבכל העבודות של כהן משיח כתיב ולקח והזה ונתן וכאן לא כתיב ושפך את דמו (על) [אל] יסוד אלא כז] בכהם ישפך שינה במשמעו לנתקן אבל הכא בפר העלם לא שינה הכתוב דהא כתב נמי יתן להכי איצטריך ונסלח מדאיתקש פר כהן משיח לפר העלם לא מצי למילף התם דלא מעכבי כיון דשינה עליו הכתוב כדקאמרת התם ק"ו לפר כהן משיח מעתה ישל יעכבו דמאי דכתב בגופיה הוי כאילו שנה לעכב כיון דאפילו לא הוה כתב אתי מק"ו כח] וקשיא לי דונסלח בפר העלם למה לי נילף מכהן משיח דשירים לא מעכבי וכי תימא לא ילפינן קולות הא ילפינן בסמוך אמין דלא חיין. ברו"ך: ומכשיר אני בסמיכה ושירים שאין מעכבין בכל מקום. דלכל הפחות כט] חטאות החיצונות מודו כולי עלמא דשירים לא מעכבי אבל להזאות לא אשכחן בשום מקום שלא יעכבו ולפירוש רבינו הם דאיכא תנא דאמר שירים החיצונים מעכבי קשה להוא תנא מנא לן לפסול בהזאות ולהכשיר בשירים ושמא לא דריש ונסלח תדע דלמאן דאמר נמי שירים הפנימים מעכבי על כרחין בכל פנימים קאמר מדקאמר מחלוקת בשירים הפנימים אבל בשירים החיצונים כו' ולא קאמר מחלוקת בשירים דיוה"כ אבל בשאר פנימים לא מעכבי:

מתן

שיטה מקובצת

א] הדמאת אלו שעירי עבודת כוכבים. פי' שיהיו פנימים ונשרפים דחטאת בא לרבות דמאות אחרות כ"ל צבור שיהו כאלו: ג] יכול שאני מרבה כו'. דכיון שבא לרבות נרבה אף את אלו דנרבות כל חטאות צבור. ותימה היכי ס"ד לרבות שעירי ר"ח הא כתיב ואת שעיר החטאת דרוש דרש משה וגו' מדוע לא אכלתם אלמא שעירי ר"ח נאכלים דבשעירי ר"ח מיירי מדהשיב לו אהרן אם שמעת בפרשי שעה לא שמעת בפרשי דורות ר"ל דעל [זה] בא לדקדק הכא שהיה לו למשה לדרוש (מדמאת) [מהחטאת] שיהו שעירי ר"ח נשרפים ולמה כעס אשר שרפוה ודוחק הוא ונראה דעיקר קושיא דהכא אשעירי רגלים הוא ושעירי ר"ח אגב גררא נקטי ומיהו קשה לרבינו נתנאל דאכתי קשה דהיכי מצינו לרבויי שיהיו פנימיים הא כתיב גבי מזבח הפנימי וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה כלומר כפרה זו לא תהא א"א אחת בשנה ואילו שעירי רגלים שיהו פנימיים נמצא מזבח הפנימי מכפר כמה פעמים בשנה דנהי דבלאו הכי איכא פר כהן משיח ופר העלם ושעירי עבודת כוכבים התם על חטא באים ואינם קבועים אבל שעירי הרגלים קבועים הן. לכך נראה לר"ר נתנאל דה"ק יכול שאני מרבה אף שעירי הרגלים ושעירי ר"ח שיהו מתנותיו מעכבות ולעולם לא יהו פנימים ונשרפים אלא על מזבח החיצון ונאכלים. ומיהו קשה דא"כ אמאי איצטריך לימר בסמוך מרבה אני את אלו שהן מכפרים על עבירות מצות ידועות כו' ליימא מרבה אני את אלו שכן פנימים ונשרפים כמו פר כהן משיח ופר העלם משא"כ בשעירי הרגלים ובשעירי ר"ח א"ם דעדיפא מיניה פריך וגם זה דוחק. לכך נראה דלעולם לענין (שיהיו) [שיהיו] פנימים ונשרפין בעי לרבויינהו ומ"מ לא קשה אחת בשנה דכתיב גבי מזבח הפנימי דהתם לא בעי למעט שאר קרבנות ממזבח הפנימי אלא בא להשמיענו דשעיר הפנימי דיוה"כ כפרה אחד מכפר ואינו מכפר ב' כפרות כדדריש מיניה בפ"ק דשבועות גבי טומאת מקדש וקדשיו יתיר דאחת בשנה לא בא למעט קרבנות אחרים והא למ"ד אין מערבין לקרנות אלא נותן מדם הפר לבדו על הקרנות וכן מדם השעיר לבדו א"כ שתים בשנה הן אלא ע"כ כדפי': ג] ונסלח אע"פ שלא נתן שירים. תימה היכי

יומא ס"ו

אחר"ל לפסול בהזאות וי"ל ... דוקא ... ל"ל ... בהזאות אתי ומלי נמי קאי אמתן ארבע לפסול בהזאות דועשה לפסול כל מה דאמור בענין אתי אבל [אין] לומר דועשה למתן ד' (אסי") [אתי] דועשה לא משמע להוסיף בפר העלם על ב' המתנות הכתובות כו' כצ"ל וכ"ה בס"י נ"ק

עי' נט"א

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה זה פר וכו' יחד ללמד עיכוב: (ג) ד"ה בפיכת וכו' לדברי הכל. נ"ב עיין בתוס' בפ"ח ד"ה הא תני בקיצור מהר"י מאורליינ"ש ז"ל. נר"ה ומכשיר אני בסמיכה ובשירים:

נשנה נ"ק

גליון הש"ס

תוס' ד"ה נשר וכו' ומיהו פירש"י. עיין ...

דריש ונסלח הא מתניא ליה לגופית דכה"ג אמר לעיל גבי דמאות וחיצונות דדרים מתנה אחת מוכפר ונסלח מוקי ליה לגופיה ואמר הר"ר חיים בר שניאור ודא"נ דנסלח לגיפיה ומכיפר דרשינן ב' דרשות אע"פ שלא סמך ואע"פ שלא נתן שיריים כיון דלא מעכבי כפרה תורייהו מחד קרא נפקא וכן משמע בסמוך דקאמר סד"א שירי דהוי אסמיכה ושירי הדם כו' והשתא אי לא נפקא לן מחד קרא אלא הוא דרשא א"כ מתן ד' שלית דלא מעכבי הא ליכא א"א תרי קראי וכיפר ונסלח חד לסמיכה וחד לשיריים אלא ודאי דמחד קרא ילפינן שפיר תרתי או תלתא דרשות כדפי': ד] פוסל אני: ה] תיבת לדם נמחק: ו] יחד שילמד: ז] ידוע ומוציא אני של כו' שלא יחד ערין: ח] וכתיבא ביה בהדיא: ט] הוה מקמינן: י] דאיצטריך ועשה כאשר עשה למתן ארבע א"כ מנ"ל לפסול בהזאות הא לא כתיב מתן ארבע בפר העלם ומקרנות דפר כהן משיח כו' והשאר נמחק: יא] דועשה משמע לפסול לכל מה שאמור בענין אתא הלכך כי נמי איצטריך לעבודת דם מ"מ משמע ועשה כאשר עשה דקאי נמי אכולהו עשיות ועבודות שנאמרו בפר כהן משיח והוי כאילו כתיב בהדיא ועשה בכל עשיות ולהכי קאמר מה ת"ל והרי עיקר העבודות מפורשות בהדיא בפר העלם דבר מתו' מהר"ם ז"ל. מתיבת וא"ת עד תיבת וי"ל נמחק: יב] וי"ל לפי' רש"י דתניה: יג] רש"י אבל לפי' ר"ת דלקמן נידא שפי' דאת בדם וטבילה כתיבי בפר העלם כמו בפר כהן משיח. מהר"ם ז"ל: יד] לקמן מפרש לה: טו] תיבות ותם כלה וכפר דרשינן מיניה אם כלה כפר נמחק: טז] הכפורים דכתיב ביה חוקה יעוד: יז] אבל לר"י דאמר כימתות: יח] העלם שיהו אמתי משה הוא נשה כו' והשאר נמחק: יט] ליתא. [תוס' עד ושעירי ראשי חדשים] ההא: כ] הלכך נ"ל דועשה אתי. ומתיבת הלכך כו' עד תיבת הא דלא מוקף חצי לבנה: כא] לא ילפי' ... סות: כב] וקרנות ראשו מריבויא גמרי: כג] למדרש זה פר יוה"כ: כד] שבע פעמים לפני ה' את פני הפרכת גם ויתן על קרנות כו' לא תקיים הפסוק: כה] עלייהו נמי קאי ושיהו כו' מקום דכי לאחר שהוכשר: כו] כדפריש לקמן: כז] אל יסוד אלא תרם יתפך: כח] מתיבת וקשיא עד סוף הדבור מוקף חצי לבנה: כט] הפרות בדמאות:

יט א מיי' פ"ה מהל' יוה"כ הל' כג:
כ ב מיי' שם הל' ה:

תורה אור

אמר מר אין לי אלא מתן שבע שמעכבות בכל מקום היכא אמר רב פפא בפרה ובנגעים מתן ארבע מנין ת"ל כן יעשה מ"ש מתן ז' דכתיבן וכפילן מתן ד' נמי כתיבן וכפילן א"ר ירמיה לא נצרכא אלא לר"ש דתניא למעלה אומר א] קרן קרנות שתים למטה הוא אומר קרן קרנות ארבע דברי ר"ש ר' יהודה אומר אינו צריך הרי הוא אומר באהל מועד על כל האמור באהל מועד ורבי יהודה כן יעשה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא לפי שלא למדנו לפר יוה"כ לסמיכה ושירי הדם מנין ת"ל כן יעשה ולפר יוה"כ לא למדנו הא אמרת לפר זה ב] *יוה"כ איצטריך סד"א הני מילי עבודה דמעכבא כפרה אבל עבודה דלא מעכבא כפרה אימא לא קמ"ל ור"ש האי באהל מועד מאי עביד ליה ג] באהל מועד מבעי ליה שאם *נפחתה ד] תקרה של היכל לא היה מזה ואידך מאשר *ואידך *אשר לא דריש אביי אמר לר' יהודה נמי איצטריך סד"א מידי דהוה אסמיכה ושירי הדם דאע"ג דכתיבן וכפילן לא מעכבא מתן ארבע נמי לא ה] תתעכב קמ"ל לפר זה פר יום הכפורים למאי הילכתא אי לעכב פשיטא חוקה כתיבה ביה אמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכא אלא לרבי יהודה *דאמר כי כתיבה °חוקה אדברים הנעשים בבגדי לבן בפנים שאם הקדים מעשה לחבירו לא עשה ולא כלום אבל דברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ הקדים מעשה לחבירו מה שעשה עשוי אימא מדכסדרן לא מעכבי הזאות נמי לא מעכבי קמ"ל מתקיף לה רב פפא ומי מצית אמרת הכי *והתניא °וכלה מכפר את הקודש ו] אם כיפר כילה ואם לא כיפר לא כילה דברי *ר"ע א"ל רבי יהודה מפני מה לא נאמר אם כילה כיפר ואם לא כילה לא כיפר ז] אמר רב פפא לא נצרכא אלא לאת *דם ובטבילה את אמר רב אחא בר יעקב לא נצרכא ח] *להכשיר אמין

ויקרא טז
שם

רש"י

בפרה. והזה אל נכח פני אהל מועד וגו' וכתב חוקה לעיכובא: בנגעים. בלוג שמן של מצורע והזה מן השמן באצבעו וגו' וכתיב זאת תהיה תורת המצורע (ויקרא יד) וכל הוויה ט] עיכובא: דכתיבן. בהדיא: וכפילן. ועשה כאשר עשה: מתן ארבע נמי כתיבן בהדיא וכפילן. דועשה כאשר עשה אכולה מילתא קאי ומהיכא תיתי למעוטינהו: לא נצרכא אלא לר"ש. י] דאמר לא כתיב יא] ביה אלא שתים ושתים אחרות בהיקשא דהאי קרא איתקוש פר כהן משיח ופר העלם דבר כדאמרן לפר זה פר כהן משיח הילכך אי לא דהדר כפלינהו לא הוו כפולין: למעלה. בפר כהן משיח: למטה. בפר העלם: קרן קרנות. מדמלי למיכתב קרן וכתב קרנות יב] הויא שתים דאית ליה לר"ש יש אם למקרא וחוזרים ומלמדים זה מזה בהיקש: הרי הוא יג] אומר. בשניהם על קרנות מזבח קטרת סמים אשר לפני ה' אשר באהל מועד והאי באהל מועד יתירא הוא דהא כתיב אשר לפני ה' יד] ולמדך על כל הקרנות שבתוך ההיכל צריך ליתן: סמיכה ושפיכת שירים לא נאמרו בפרשת אחרי מות: ת"ל כן יעשה. לרבות פר יוה"כ לסמיכה ושירים דהא פר יוה"כ בהאי קרא כתיב כדאמר לפר זה טו] *יוה"כ: והאמרת לפר כו'. וכיון דאיתקש להאי איתרבו להו סמיכה ושירים בהיקשא ולמה לי הו כן יעשה: ס"ד אמינא. כי איתקש לעבודה דמעכבא כפרה הוא דאיתקש כדכתיב וכפר בהאי קרא ולרבויי בי' את בדם וטבילה כדמפרש לקמן: נפחתה. תקרת עלייתו וגגו תו לאו אהל הוא: מאשר. נפקא ליה ארבע קרנות מאשר דמצי למכתב אשר לפני ה' באהל מועד למה לי טז] [למיהדר] למיכתב אשר אלא על כל הקרנות אשר באהל* דהאי אשר בתרא משום מזבח לא איצטריך למיכתביה: לר' יהודה נמי. אע"ג דכתיבי מתן ארבע בהדיא וכפילן בועשה כאשר עשה: איצטריך. כן יעשה לרבוינהו יז] שיעכבו: סד"א מידי דהוה אסמיכה ושירי הדם. דפר העלם גופיה דכתיבן וכפילן ולא מעכבי כדאוקימנא עילוייהו מיעוטא דוכפר ונסלח מפום טעם דאין מעכבות בכ"מ: מתן ארבע. שאין מעכבות בחטאת החיצונה נמי לא ליעכבו דנימעטו נמי מוכפר ונסלח: קמ"ל. יח] (דלענין סמיכה ושירים שאין מעכבין בכ"מ קא חשיב להו כפרה) דאילו סמיכה ושירים אפילו עקרינהו לגמרי לא מעכבי ואילו מתן ארבע חדא מינייהו יט] מעכב בחטאת החיצונה הילכך מייתינן לכולהו לעיכובא מוכן יעשה: למאי הילכתא לעכב. דהא לא כתיבן וכפילן ולא איצטריך כ] לאקשויי פשיטא. [לא] גרסינן גבי פר יוה"כ: לעכב. שיהו כל המתנות מעכבות: חוקה כתיב. בסוף פרשת אחרי מות והיתה זאת לכם לחוקת עולם וגו': לרבי יהודה. בפ' הוציאו לו (יומא דף ס.): דאמר דברים הנעשין בבגדי לבן מבפנים. כא] מתנות וקטרת שעל בין הבדים: הקדים מעשה כב] לחבירו לא עשה ולא כלום. דחוקה עלייהו כתיב: אבל דברים הנעשין בבגדי לבן מבחוץ. כגון מתנות פר ושעיר שעל הפרכת: הקדים שעיר לפר מה שעשה עשוי. דחוקה לאו עלייהו כתיב והתם מפרש כג] טעמייהו: אימא מדכסדרן לא מעכבי. אלמא חוקה לאו עלייהו קיימא מנין הזאות גופייהו נמי לא ליעכב אם חסר מהן: קמ"ל. היקשא דהכא: ומי מצית אמרת הכי. דלר' יהודה עיכובא מהכא יליף: וכלה מכפר. קרא יתירא הוא דלא הוה ליה למיכתב אלא והקריב את השעיר החי: אם כיפר. כפרה המעכבת בשלשה מקומות כגון כד] מתנת דמים מתן שבע ומתן ד': כילה. אע"פ שלא שפך שירים ליסוד מזבח חיצון: מפני מה לא נדרוש. המקרא כסדר מכתבו ונאמר אם כילה הכל אפילו שפיכת שירים כיפר: ואם לא כילה לא כיפר. והכי מפרש בסדר יומא דשיריים מעכבין איכא בינייהו אלמא עיכוב לר' יהודה מהכא נפקא: לא נצרכא. האי דמקיש פר יוה"כ לפר העלם דבר ולפר כהן משיח: אלא לאת בדם וטבילה. דבפר כהן משיח כתיב וטבל הכהן את אצבעו בדם ואי קשיא בהאי קרא

תוספות

מתן ארבע נמי כתיבן וכפילן אמר רבי ירמיה לא נצרכה כו'. תימה כיון דכתיבן וכפילן תליא מילתא אמאי תלי כה] רבי טעמא דברייתא במה שמעכבות בכל מקום ויש לומר דלא תימא דנילף מתן ארבע ממתן שבע וא"ת מתן שתים לכל הפחות כתיבן וכפילן ואפילו לר"ש ואם כן נילף אינך שתים מינייהו כו] (תוספת) נראה לי דאחת *דכתיבה בעלמא כז] ומינה לא נילף ומן השניה דכתיבה לא נילף השתים הנוספות דתרתי מחדא לא ילפינן ע"כ: **לא** נצרכה אלא לר"ש דהכא כו'. פירש בקונטרס דר"ש אית ליה יש אם למקרא וכן ודאי שמעינן ליה בפ"ק דסנהדרין (דף ד.) גבי בסכת בסכת והא דשמעינן כח] בפ"ק דקדושין (דף יח:) דדריש תרוייהו יש אם למקרא ולמסורת גבי בבגדו בה משום דהתם אפשר לקיים שניהם אבל כאן אי אפשר לדרוש שניהם אבל לר"ע קשה דלא דריש התם תרוייהו ובפ' כל שעה (פסחים דף לו.) גבי על לחם עוני דריש מקרא ומסורת ובפ' לולב הגזול (סוכה דף לד:) תנן נמי ר"ע אומר כשם שלולב אחד ואתרוג אחד כו' ודריש בגמ'* לולב אחד מדכתיב כפת וי"ל דהכי דר"ע ס"ל מקרא כט] (ומסורת) עיקר מ"מ לדרשא פורתא דרשינן ליה למסורת ומיהו קשה מר"ש דהכא סבירא ליה יש אם למקרא ובסוף כילד צולין (פסחים דף פו:) גבי בבית אחד יאכל קסבר יש אם למסורת והיא *דיותן דומיא דכי יתן *ועובד דומיא דעבד *ישמע ישמיע *ולא תשא ולא תשיא אומר ר"ת דבהנהו כ"ע מודו שהמקרא והמסורת שניהם ל] משמעותם א' ולא שייכי לפלוגתא לא] (בין מקרא למסורת דשניהם משמעות אחד ולא שייכי לפלוגתא) דמקרא ומסורת*: **למטה** הוא אומר קרן קרנות ארבע דברי ר"ש. וא"ת כיון לב] דהוקשו בזו ובזו גבי הזאות נמי א"כ ניבעי ארביסר לג] וי"ל דלא דמי דמתן ד' אשכחן אבל הזאות ארביסר לא אשכחן בשום מקום לד] (תוספת) ועוד י"ל דקרנות טובא נמי משמע ואם נאמר ארבע אין זה סתירת הפסוק אבל גבי הזאות כתיב והזה שבע ולא יותר:

לסמיכה ושירי הדם. בפ' איזהו מקומן (לקמן דף נב.) דריש מדכתיב הפר [לימד] על פר יוה"כ שטעון מתן דמים ליסוד ותימה להוא תנא סמיכה מנא ליה וי"ל דבתורת כהנים דריש מדכתיב וסמך על ראש הפר לרבות פר יוה"כ לסמיכה: *) ואפי' נפקא ליה להוא תנא מהיקשא דהכא יותרת ושתי הכליות אע"ג דלא מעכבי כפרה מ"מ שירים לא נפקי דגריעי כדאמר בסוף השוחט והמעלה (לקמן דף קיא.) דאימורים תחילת עבודה ושיריים סוף עבודה: **אשר** לא דריש. לעיל פירשתי בריש פ"ב (דף יח: ד"ה ואידך:) **אביי** אמר לרבי יהודה נמי איצטריך. תימה הא שמעינן ליה לרבי יהודה דשיריים הפנימים מעכבי לה] לחד אמורא בפרק איזהו מקומן (לקמן דף נב:) ובפרק הוציאו לו (יומא דף ס:) והך ברייתא קתני ונסלח אע"פ שלא נתן שיריים לו] על כרחין דלא כוותיה וכיון דשיריים מעכבין כל שכן מתן ארבע וכי תימא דהני מילי בשיריים דיוה"כ דגלי קרא וכלה מכפר לא משמע הכי כדפרישית לז] מדלא קאמר מחלוקת בשיריים של יוה"כ אלא מפליג בין פנימים לחיצונים ובשום מקום לא מצינו שמחלק בפנימים ועוד קשה הא דקאמר לעיל סד"א הני מילי עבודה דמעכבא כפרה כו' הא על כרחין שיריים לרבי יהודה מעכבי כפרה ונראה דהך סוגיא אתא כריב"ל דאמר משמעות דורשין איכא בינייהו ולית ליה לר' יהודה שיריים מעכבין ור' יוחנן דאית ליה לר' יהודה שיריים מעכבי איצטריך וכן יעשה לסמיכה לבד: **אמר** רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא לרבי יהודה. כאביי ס"ל דלר' ירמיה לח] לעיל לא מיתוקמא כר' יהודה דר' יהודה דריש כן יעשה לסמיכה ושיריים והך ברייתא מוקמא ליה למתן ארבע: **לא** נצרכה אלא לאת בדם ובטבילה. פי' בקונטרס דלא כתיב בדם בפר העלם אלא בפר כהן משיח כתיב וילפינן מיניה פר יוה"כ לט] דאיתקש בהאי

*) גי' הש"ק לסמיכה הס"ד ואח"כ מה"ד ה"מ עבודה כו' אע"ג דנפקא ליה להוא תנא כו'

[סוכה לג.]
[לעיל יח: מנחות מא:]
קדושין נו: [פסחים כח.]
סנהדרין ד. יבמות...
[וע' היטב תוס' סנהדרין ד. ד"ה כולהו ותוס' סוכה ו: ד"ה ור"ב]
נ"ל פר יוה"כ
[ע' תוס' לעיל יח: ד"ה ואידך]
פר וה"כ נ"ק
תוספתא דיומא פ"ג [יומא לגו: ס.]
אחי אשר בתרא דמשום מזבח נ"ק
יומא סו: לקמן נב:
[ילקוט אי' דברי רבי יהודה אמר לו ר' נחמיה מפני מה כו']
[נ"ל ברם ובטבילה]
[נ"ל אלא להכשיר]
בכ"ק מ"ו

שיטה מקובצת

א] קרן קרנות כו'. וא"ת כיון דהטעם משום דלא כפילן א"כ אמאי תלי טעמא בברייתא משום דמתן ד' אינו מעכב בשום מקום וי"ל דאצטריך ההוא טעמא דלא תימא דניליף מתן ד' ממתן ז'. [אא ה היא לשון התוס' ד"ה מתן ד']: ב] והפר יוה"כ: ג] ליה מבע"ל ותיבת באהל מועד נמחק: ד] תקרה ס"א (א) תקר': ה] לא תעכב קמ"ל אמר מר לפר זה פר כהן משיח למאי הלכתא לעכב.לפ-: ו] הקודש את אהל מועד ואת המזבח אם: ז] כיפר שאם חיסר אחת מכל המתנות לא עשה ולא כלום אלא אמר ר"פ ל"נ אלא לאת בדם וטבילה: ח] נצרכא אלא להכשיר: ט] הוויה לעיכובא: י] לר"ש דלדידיה לא כפילן כדמסיק ואיל דלא כתיב ביה אלא קרנות דהוו שתים ושתים אחרות בהיקשא קא אתי דאיתקש פר כהן משיח לפר העלם דבר כו'. כך היא נוסחת רש"י של הר"פ: יא] כתיב בהדיא בית אלא כו' דהאי קרא אתי דאיתקש פר: יב] קרנות הרי שתים: יג] הוא אמור בשניהם: יד] ה' אלא ללמדך על כל: טו] זה פר יוה"פ: טז] למהדר ולמכתב: יז] שיעכבו הס"ד: יח] קמ"ל דמתן קרנות ומתנות שעל בין הבדים... תיבת ומסורת נמחק: ...מתן ארבע לשעירי עכו"ם... ואת התינח למ"ד לא... [מתן] ד' מ"מ קשה דא"כ... קרנות לא איצטריך לר'...

*) לגבי סמיכה ושיריים מעכבות בכל מקום ותיבות דלענין סמיכה ושיריים שאין מעכבין קא חשיב להו כפרה נמחק: יט] מיניהו מיהת מעכבא: כ] ואיצטריך לאקשויי הס"ד ומה"ד פשיטא לא: כא] מבפנים. כגון קטרת ומתנות שעל... כב] חסרים מעשה שעיר: כג] מפ"ש מעשית הס"ד: כד] מתנת הדמים: כה] תיבת רבי נמחק: כו] מתיבת תוספת עד סוף הדבור מוקף בחצי לבנה: כז] בעלמא מינה: כח] דשמעינן ליה בפ"ק: כט] תיבת ומסורת... ל] שניהם שוים משמעותם: לא] מתיבת בין עד תיבת לפלוגתא נמחק: לב] כיון דמוקמי שבזו בזו גבי הזאות נמי נימא הכי [א"כ]: לג] ארביסר הזאות וי"ל: לד] מקום. לשון מהר"פ וא"ת לר"ש מתן ארבע ל... מנליה אי מפר העלם הוא גופיה למד בהיקש מפר כהן משיח ואינו חוזר ומלמד בהיקש וי"ל דלמד לענין שתי קרנות דכתיב בגופיה ופר העלם למד נמי גם לענין ד' דהוי היינו ודבר אחר דלא הוי היקש וא"ת הת... הוי היקש כמו איכא למימר וי"ל דלמ"ד דהוי היקש יליף ליה מלפר זה פר העלם דקאמר ת"ק דתנא דבי ר' ישמעאל לענין יותרת ושתי כליות לטהוי כמאי דכתיב בגופיה וה"ה לענין [מתן] ד' מ"ה... דקאמר רב פפא לקמן משום דבעי אגמורי פר העלם לשעירי עכו"ם לענין יותרת הכבד כו' אמאי לא קאמר נמי לענין קרנות וי"ל משום דיותרת ושתי כליות פסיקא ליה גם לר' יהודה אבל קרן קרנות לא א... יהודה: לה] תיבות לחד אמורא נמחק: לו] שיריים ואיצטריך כן יעשה למתן ארבע על כרחין דלא כוותי' דכיון: לז] כדפרישית לעיל: לח] ירמיה דלעיל: לט] יוה"כ דאיתקש:
ט) אולי צ"ל ס"ה הקירוי.

עין משפט
נר מצוה

[illegible]

אמין שבאצבע בדם *שיהא *בדם שיעור טבילה מעיקרא וטבל ולא מספג *ואיצטריך למכתב בדם דאי כתב רחמנא וטבל הוה אמינא אע"ג דליכא שיעור טבילה מעיקרא כתב רחמנא בדם ואי כתב רחמנא בדם ה"א אפי' מספג כתב רחמנא וטבל מזבח קטרת סמים למה לי שאם לא נתחנך המזבח בקטורת הסמים לא היה מזה תניא כוותיה דרב פפא ועשה כאשר עשה מה ת"ל לפר לרבות פר יום הכפורים לכל מה שאמור בענין דברי *רבי (א) א"ר ישמעאל ק"ו ומה במקום שלא הושוה קרבן לקרבן השוה מעשים למעשים מקום שהשוה קרבן לקרבן אינו דין שישוה מעשה למעשה אלא מה ת"ל לפר זה פר העלם דבר של צבור לפר זה פר כהן משיח אמר מר ומה במקום שלא הושוה קרבן לקרבן מאי לא הושוה קרבן לקרבן אילימא פר יוה"כ ושעיר יום הכפורים איכא למיפרך מה להנך שכן נכנס דמם לפניי ולפנים אלא פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת כוכבים איכא למיפרך מה להנך שכן מכפרין על עבירות מצוה ידועה אלא פר העלם דבר של צבור ושעיר של יום הכפורים והכי קאמר ומה במקום שלא הושוו קרבן לקרבן דהאי פר והאי שעיר הושוו מעשים למעשים למאי דכתב בהו מקום שהושוה קרבן לקרבן דהאי פר והאי פר אינו דין שהושוו

רש"י

קרא פר יום הכפורים לפר העלם הוא דאיתקש דבדידיה קא מישתעי קרא ובפר העלם לא כתיב את בדם וטבילה י] הא אמרן כאשר עשה לפר זה פר כהן משיח אלמא לפר כהן משיח נמי איתקוש ובפר יום הכפורים לא כתיב את ולא כתיב טבילה ולא כתיב בדם דהכי כתיב ולקח מדם הפר יא] באצבעו ואקשינ' להאי ללמד הימנו הילכות ריבוייא של את והילכות בדם וטבילה כדמפרש: [להכשיר אמין.] תמן תנינן (חולין נה:) היא האם היא טרפחה היא שלפוחית וכל שלפוחית היא ושיא"ה כעין אותה של דג כדאמרינן במסכת ע"ז* בשליפוחה גבי עוברי דגים ואם של בהמה כולה עשויה אצבעועות תשובת מורי: את להכשיר אמין שבאצבע. שאם עלתה לו אם באצבע שקורין ושיא"ה כמו ניטלה האם דאלו טריפות (חולין ד' נד.) לא הויא חלילה דאיתרבי מאת אצבעו את הטפל לאצבעו: בדם שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרא גרסינן. משעת קבלה ראשונה למעוטי קבל פחות מכדי טבילה (ג) יב] בכלי זה ופחות מכדי טבילה בכלי זה ועירבן והכי מפרש לה במנחות (דף ז:) ולקמן בפרק דם חטאת (דף צג:) ויליף מבדם מדקרינן וטבל יג] בדם ולא קרינן. בדם משמע בדם שהיה כבר משעה ראשונה: מספג. מקנח בדופני הכלי כן שמעתי במנחות: הכי גרסינן הוה אמינא אף על גב דליכא שיעור טבילה מעיקרא. אלא שיהא בו עכשיו: אפילו מספג. דאשיעורא בעלמא הוא דקפיד קרא: מזבח קטרת הסמים למה לי. השתא דדרשת אשר באהל מועד על כל האמור כו' מזבח קטרת הסמים מאי דרשת ביה יד] דהאי יתירא דהא כתיב אשר לפני ה': שאם לא נתחנך כו'. אם אירע פר העלם בעוד המזבח חדש שלא הקטירו עליו קטרת מעולם: תניא כוותיה דרב פפא. דהיקשא לאת בדם וטבילה אתא טו]: לכל האמור בענין. שכל בכלל טז] את בדם וטבילה: קל וחומר. כלומר אין צריך להביא פר יום הכפורים לכאן דמקל וחומר נפקא שכל דרכי פר יז] העלם בו: ומה במקום שלא הושוה קרבן לקרבן. שאין הבהמות ממין אחד ולקמן מפרש מאי היא: הושוו מעשים למעשים. מעשה עבודותיהן שוין של זה לשל זה: מקום שהשוה קרבן לקרבן. כגון פר יום הכפורים ופר העלם ששניהם מין אחד אינו דין שיהא עבודותיהן שוות לעבודות שהצריך הכתוב לשניהן כגון הזאות שבהיכל ושבמזבח יח] יהו מעשי עבודותיהן שוין לאת בדם וטבילה: אלא מה תלמוד לומר לפר זה פר העלם. ולקמן פריך מאי קאמר הא קרא בדידיה קאי: לפר. כאשר עשה לפר זה פר כהן משיח בא להקישו לזה יט] לפוסלו בחיסור מתנות כדפרישית לעיל דבפר כהן משיח לא נכפלו וצריך ללמוד מזה: אילימא דפר ושעיר של יום הכפורים. שלא הושוו הבהמות שזה פר וזה שעיר הושוו מעשים של זה למעשים של זה שכל עבודותיהן שוות מקום שהושוו קרבן לקרבן כגון פר כ] כהן משיח ופר יוה"כ דשניהן מין אחד אינו דין כו': מה לפר ושעיר של יוה"כ. דין הוא שיושוו מעשה עבודותיהן שהרי נכנס דם שניהם לפני ולפנים ואין חילוק ביניהם תאמר שיושוו פר [א] העלם ופר יום הכפורים בעבודות האמורות בהן שלא הושוו בכניסה לפני ולפנים שזה נכנס וזה לא נכנס: אלא פר העלם ושעירי עבודת כוכבים. שהושוו מעשיהם דאמרן לעיל החטאת לרבות שעירי עבודת כוכבים ואף על פי שלא הושוו קרבן לקרבן דהאי פר והאי שעיר: שכן שניהם מכפרין על עבירות מצוה ידועה. לפיכך הושוו מעשיהם תאמר שיושוו כא] מעשה פר [ג] העלם ומעשה פר יום הכפורים שכן לא הושוו בכפרתן שזה מכפר על עבירת מצוה שאינה ידועה וזה מכפר על ידועה כדאמר בשבועות (דף ב.) על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה לבסוף שכשנטמא ידע שנטמא ונעלמה ממנו טומאה ונכנס למקדש ושוב לא נודעה לו כניסתו שעיר הנעשה בפנים על ישראל ופר על כהנים תולה עד שיוודע לו ויביא בעולה ויורד:

הושוו

תוספות

קרא וקשה לרבינו תם דאמר בשמעתא דאיצטריך לפר זה פר העלם דבר. לאגמורי יותרת הכבד ושתי הכליות לשעירי עבודת כוכבים דלא ליהוי דבר הבא מן ההיקש חוזר ומלמד בהיקש ואי כן] אהיקש כל הנהו דכתיבי בהאי קרא אהדדי אם כן שעירי כג] עבודת כוכבים גופייהו דדרשינן מהחטאת נילף מפר כהן משיח גופיה דמפורשים בגופיה יותרת הכבד ושתי כליות כד] [ג] וגם תרווייהו שעירי עבודת כוכבים וכהן משיח דכתיבי בהאי קרא מריבויא וכן בפרק איזהו מקומן (לקמן דף מט:) דאיצטריך כאשר יורם למילף יותרת בשעירי עבודת כוכבים שלא תאמר דפר העלם הוי דבר הבא מן ההיקש וכן נמי אמרינן בשמעתין סד"א הני מילי הזאות דכתיבי בגופיה אבל יותרת ושתי הכליות דלא כתיבן בגופיה אימא לא ואי הוקשו לפר כהן משיח הא כתיבי בגופיה כמו בפר יום הכפורים בדם כה] ובטבילה כן פי' רבינו יצחק בר' אברהם זצ"ל ומיהו יש ליישב לפירוש הקונטרס דלא דמי דפשטא דקרא ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת מקיש פר ראשון לפר אחרון דהיינו פר יום הכפורים לפר כהן משיח אבל לפר החטאת כו] דמוקמה בפר כהן משיח ובשעירי עבודת כוכבים אין נחשב היקש כלל ומיהו קשה את בדם וטבילה בשעירי עבודת כוכבים [ד] מנין דמפר העלם לא הוי כמאן דכתיב בגופיה כמו ביותרת דבכמוך הניחא לרבי ישמעאל אלא לרבי דדריש לפר זה פר יוה"כ מנא ליה דבשלמא יותרת לא קשיא דנפקא ליה מכאשר יורם כדאיתא בפ' איזהו מקומן (נ"ז שם) דאייתר בפר כהן משיח לנויהוי כמאן דכתיב בגופיה דפר העלם אבל בדם וטבילה לא שייך ביה ונראה לר"ת כז] דלא איתקוש כולהו אהדדי אלא טולהו איתקש לפר העלם ופר העלם הוקש לפר כהן משיח ובפר העלם דלא כתיב ביה בדם הא כתיב ביה וטבל אצבעו מן הדם דמשמע שפיר שיהא בו שיעור טבילה מעיקרא כמו בדם והא דנקט בדם לפי שהוא התחלה בפרשה בפר כהן משיח וכי תימה הא איצטריך להא דמסקינן בפ"ק דמנחות (דף ז:) ולקמן בפרק דם חטאת (דף צג:) כח] מן הדם שבענין לא [ה] מוטבל בדם דריש אלא מן והזה מן הדם כט] באצבעו דכתיב בפר כהן משיח בתר וטבל תדע דהא מפרש לן] למעוטי משיריים באצבע שלא יזה פעם שניה ומה ענין זה גבי וטבל ואם תאמר ובחטאות החיצונות מנא לן את בדם וטבילה הלא אפילו פנימי מפנימי לא יליף אלא בהיקש ובפ"ק דמנחות (דף ז:) משמע דאיתיה בכל חטאות דקאמר דקומץ איט קדוש לחלאין משום דילפינן מדם כל שכן דאית לן למילף דם מדם ולפי' רבינו תם ניחא דבחטאות החיצונות כתיב מן הדם דהוי כמו בדם וכתיב בהו ולקח דדרשינן שיעור לקיחה כי היכי דדרשינן וטבל שיעור טבילה ואת להכשיר אמין שבאצבע ילפינן מקל וחומר חיצונות מפנימיות ומיהו צריך לדקדק מכל מקום היכי ילפינן קומץ מדם דאפילו דם מדם לא יליף: (הוספת) וקשה דבפר העלם לא כתיב את וא"כ להכשיר אמין מנא ליה בפר יום הכפורים ובמסורת כתב קדמאה לא] את תניינא לא כתב את וכן כתב רבינו בעדיה בקרא דמן הדם לא כתיב את: *לאת בדם וטבילה. הוה מצי למימר נמי לאהל מועד כדאמרן לעיל שאם נפחתה תקרה כו'. ולקטורת סמים כדאמר בסמוך שאם לא נתחנך המזבח כו': תניא כוותיה דרב פפא כו'. משמע ליה דהא דקתני בברייתא לכל מה שאמור בענין דלאו בדם וטבילה קאמר דהי לא אתיא אלא לעכב לא הוה ליה למימר לכל מה שאמור בענין וליותרת ושתי הכליות ליכא למימר דהא בעבודת דם הוקשו ולשירים נמי לא קאמר [ו] דרבי נפקא ליה מקרא אחרינא לקמן בפרק איזהו מקומן (דף נב.) ועוד ק"ו דרבי ישמעאל ומה במקום שלא הושוו לא שייך אלא גבי את בדם וטבילה: ומה במקום שלא הושוה קרבן לקרבן כו'. ולקמן בפרק איזהו מקומן (נם זה שם) יליף רבי ישמעאל מתן דם ליסוד בפר יום הכפורים מק"ו וחומר ומה אם מי שאין נכנס דמו לפנים טובה טעון יסוד ההוא ק"ו לא הוה מצי למימר הכא משום את דהאי קולא להכשיר אמין שבאצבע והאי ק"ו דהכא לא מצי למימר התם דלא ילפינן מהאי ק"ו דבר חדש ליתן האמור של זה בזה דהא חזינן דחלוקין בכמה דברים ולא ילפינן מהאי דינא אלא דלמאי דכתב בהו צריך שיהא זה כזה דבאותו ענין שעשה הזאות של זה יעשה הזאות של זה והיינו לאת בדם וטבילה הדע מדלא פליג רבי ישמעאל אלפר זה פר כהן משיח לעכב דלמה לי היפוך לי מהאי קל וחומר ומה במקום שלא הושוה קרבן לקרבן בפר העלם ושעירי עבודת כוכבים הושוו מעשים למעשים דמעכבי מקום שהושוה קרבן לקרבן לא כל שכן דמעכבי ומיהו יש לדחות דמה להנך שכן הושוו בציבור:

הושוו

שיטה מקובצת

[illegible]

שיטה מקובצת

[illegible]

הגהות צ"ק [illegible]

הגהות הב"ח [illegible]

הורה אור

שהושוו מעשים למעשים א] ואתא ליה פר יוה"כ (נמי) לאת בדם וטבילה מפר כהן משיח ב] ואתי ליה שעיר יוה"כ *משעירי עבודת כוכבים מק"ו וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בק"ו אמר רב פפא קסבר תנא דבי רבי ישמעאל *דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בק"ו לפר זה פר העלם דבר של צבור הא ג] בציבור גופיה כתיב אמר רב פפא משום דבעי אגמורי פר העלם דבר של צבור ביותרת ושתי כליות לשעירי עבודת כוכבים ופר העלם דבר של צבור בגופיה לא כתיב בהיקשא אתי °איצטריך ד] לפר למיהוי כמאן דכתיב ביה בגופיה ולא ליהוי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש תניא כוותיה דרב פפא ועשה כאשר עשה מה ת"ל לפר לפי שנאמר °והם הביאו את קרבנם אשה לה' ה] וגו' חטאתם אלו שעירי עבודת כוכבים שגגתם זה פר העלם דבר של צבור חטאתם על שגגתם אמרה תורה חטאתם הרי היא לך כשגגתם ו] שגגתם מהיכן למדת לא בהיקשא וכי *דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש ז] ת"ל לפר זה פר העלם דבר של צבור לפר זה פר כהן משיח אמר מר חטאתם אלו שעירי עבודת כוכבים תיפוק ליה מקרא קמא דאמר מר החטאת ח] לרבות שעירי עבודת כוכבים אמר רב פפא איצטריך סלקא דעתך אמינא ט] הני מילי הזאות דכתיבן בגופיה אבל

במדבר טו

רש"י

אשוו מעשים למעשים למאי דכתיב בהו.] [א] שפירש הכתוב בהזאות הכתובות בהן לא שינה את זו מזו אלו על הפרכת ואלו על הפרכת אלו על הקרנות ואלו על הקרנות אלו באצבע ואלו באצבע ואע"ג דלא כתיב ביה בשעיר את בדם וטבילה אין זה שינוי דאיכא למימר לא פירש את הכל דהא יא] במה דפריש לא שני ואם זה נכנס לפנים וזה לא נכנס לפנים וזה טעון שמונה הזאות וזה טעון שבע מיהו למאי דכתיב בהו לא שינה אם ריבה עבודות בזה יותר מזה מכל מקום מעשה יב] עבודות שהצריך לשניהם לא שינה: מקום שהושוה קרבן לקרבן דהאי פר והאי פר אינו דין. שיושוו מעשה עבודות השוות בשניהם כגון הזאות דפרכת ושל מזבח הזהב*: ה"ג ואתא ליה פר יוה"כ לאת בדם וטבילה מפר יג] משיח. בהאי ק"ו כדאמרן: ואתי ליה שעיר יוה"כ נמי. לאת בדם וטבילה משעירי עבודת כוכבים בק"ו מה במקום שלא הושוה קרבן לקרבן דפר העלם ושעיר של יוה"כ הושוו מעשים המפורשים בשניהם שלא שינה בפי' עבודות השוות בהם כגון הזאות דהיכל מקום שהושוה קרבן לקרבן כגון שעיר יוה"כ ושעירי עבודת כוכבים אינו דין שיושוו מעשים למעשים וילמד סתום מן המפורש שעיר של יוה"כ משעירי עבודת כוכבים: וכי דבר הלמד בהיקש כגון שעירי עבודת כוכבים לא למדנו בהן את בדם וטבילה אלא בהיקשא שהוקשו לפר *כהן משיח והוזרין ומלמדין את בדם וטבילה על שעיר יוה"כ כדאמר בק"ו: אמר רב פפא. האי לפר דמוקי רבי ישמעאל בפר העלם משום דלקמן בעינן אגמורי פר העלם ביותרת הכבד ושתי הכליות לשעירי עבודת כוכבים בהיקשא דחטאתם על שגגתם ופר העלם דבר בגופיה לא כתיב יותרת ושתי כליות אלא ואת כל חלבו יד] *יקריב ממנו [ב] ובהיקשא (להאי קרא) גמר להו מפר כהן משיח דכתיבי ביה להכי אצטריך לפר יתירה טו] לפר העלם לכפול בהיקשא שנייה דהא בלאו הכי איתקש דהאי קרא ביה קאי וכתיב כאשר עשה לפר זה פר כהן משיח וחזר וכפל ועשה לפר זה פר העלם לכפול בהיקשו ללמד ממנו יותרת דליהוי האי היקש שני במקום כתיבה בגופו דלא ניהוי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקשא דקיימא לן לקמן באיזהו מקומן (דף מט:) דאין למדין בקדשים למד בהיקשא מן הלמד בהיקש: והם הביאו את קרבנם וגו'. בפרשת קרבנות עבודת כוכבים כתיב בשלח לך ומקרא יתירא הוא לדרשא דמה לו לכתוב זאת ונסלח להם כי שגגה היא והם הביאו את קרבנם לכתוב ונסלח להם ונשתוק אלא משום דבעי לאקושי שעירי עבודת כוכבים דמשתעי ביה קרא לפר העלם להקטרת אימורים טז] כדכתיב קרבנם אשה לה' היינו אימוריהם ואקיש חטאתם לשגגה: חטאתם אלו שעירי עבודת כוכבים. דעלייהו קאי: שגגתם זה פר העלם. דכתיב ביה (ויקרא ד) ואם כל עדת ישראל ישגו אמרה תורה חטאת דעבודת כוכבי' זו הרי היא יז] כאשר שגגתם דשאר עבירות לענין אישים: ושגגתם מהיכן למד. הקטרת אישים שלה לא בהיקש מפר כהן משיח בתחילה והיאך חוזר יח] ולמד בהיקש ת"ל ועשה לפר זה פר העלם חזר וכפל בהיקשן כדאמרן לעיל לניהוי כמאן דכתיב בגופו: תיפוק ליה. יותרת הכבד לשעירי עבודת כוכבים: מקרא קמא. דאקשינן לעיל לפר העלם: דאמר מר החטאת אלו שעירי עבודת כוכבים. למה לי תו הך יט] דחטאתם על שגגתם: סד"א הני מילי. דאיתרבו שעירי עבודת כוכבים לדין פר העלם להזאות דכתיבן בגופיה בהדיא אבל ליותרת וכליות לא: קמ"ל

תוספות

הושוו מעשים למעשים למאי דכתיב בהו. פי' בקונטרס מה שפירש הכתוב בהזאות הכתובות בהן לא שינה את זו מזו אלו על הפרכת ואלו [ואלו] על הפרכת ואלו [ואלו] על הקרנות ואלו [ואלו] באצבעות ואע"ג דלא כתיב בשעיר את בדם וטבילה אין זה שינוי דאיכא למימר לא פירש הכל דהא במאי דפריש לא שני ואם זה נכנס לפנים וזה לא נכנס וזה טעון שמונה הזאות וזה טעון שבע מיהו למאי דכתיב בהו לא שני ואם ריבה עבודות בזה יותר מבזה מ"מ מעשה עבודות שהצריך לשניהם לא שינה והגיה רבינו שמואל דכל זה לא יתכן דא"כ למה לנו ללמוד פר יוה"כ (הא) משעיר יוה"כ [הא] מהאי טעמא כא] דנפיק שעיר ליפוק פר ותו מאי האי דאמרינן לקמן ואתא ליה שעיר יוה"כ מה צריך תו בהאי ק"ו הרי כבר למד מפר העלם כב]. וגם לא הוזכר בברייתא דלעיל שנצטרך ללומדו אלא הכי פירושו ומה במקום שלא הושוו קרבן לקרבן דהאי פר העלם והאי שעיר יוה"כ דשני מיני בהמות הן אפילו הכי הושוו מעשים למעשים לאת בדם וטבילה למאי דכתיב בהו כלומר אותן עבודות שכתובות בהן אע"פ שאינן שוות בחשבון דבשעיר יש לפני ולפנים ובהיכל אחת למעלה ושבע למטה מיהו לאת בדם וטבילה הושוו כדיליף לקמן שעיר יוה"כ משעירי עבודת כוכבים בק"ו מקום שהושוו קרבן לקרבן דהאי פר והאי פר כו' וקיימא לן באיזהו מקומן (לקמן דף נ:) דדבר הלמד בקל וחומר חוזר ומלמד בק"ו והיינו דמפרש לקמיה ואתא ליה שעיר יוה"כ משעירי עבודת כוכבים כלומר וכבר אתא ליה שעיר יוה"כ ויכול ללמד על פר יוה"כ כג] כדאמרינן עד כאן לשונו כד] [ג]: **וקשיא** היכי אתי שעיר יוה"כ משעירי עבודת כוכבים ופר העלם מה להנך שכן מכפרין על כה] מלוה ידועה ועוד שכתוב בספרים מפר יוה"כ ושעירי עבודת כוכבים כו] ועל זה קשה היכי אתי בק"ו ראשון פר יוה"כ משעיר יוה"כ לאת בדם וטבילה הלא שעיר יוה"כ [ד] גופיה לא כז] קמה לו לאת בדם וטבילה בק"ו אחרון אלא מפר יוה"כ והוא גופיה מנא ליה כח] ונראה לפרש ק"ו ראשון כמו רש"י ומה במקום שלא הושוו קרבן לקרבן פר העלם ושעיר יוה"כ הושוו מעשים למעשים למאי דכתיב בהו השתא לא קאמר דהושוו לאת בדם וטבילה דאכתי לא קמה לו בשעיר יוה"כ אלא הושוו שכניהם על הפרכת ועל מזבח הזהב מקום שהושוו קרבן לקרבן אינו דין שיושוו למאי דכתיב בהו אפילו לאת בדם וטבילה וכן הוי ק"ו דשעיר יוה"כ וצריך לדקדק אי שייך למימר דיו בהאי ק"ו דמה בפר העלם לא הוי את בדם וטבילה אלא בשבע הזאות אף פר יוה"כ כן אבל הזאה שמינית לא ולהאי פירושא אתי שפיר דרבי חולק על קל וחומר זה שאינו פשוט דתחילת דינו דפר העלם דבר ושעיר יוה"כ בק"ו ראשון דהושוו מעשים למעשים לא הוי מאת בדם וטבילה ולא תיקשי לרבי שעיר יוה"כ מנא ליה את בדם וטבילה כיון דלית ליה האי קל וחומר כט] כיון דלרבי כתיב לפר [למידרש ביה] פר יוה"כ לאת בדם וטבילה א"כ אתיא ליה שעיר יוה"כ בק"ו גמור מפר יוה"כ ושעירי עבודת כוכבים דלא הושוה קרבן לקרבן והושוו מעשים למעשים לאת בדם וטבילה כל שכן שעירי [ה] (עבודת כוכבים ושעירי) יוה"כ ע"כ. ברו"ך: **ואתא** ליה פר של יום הכפורים לאת בדם וטבילה מפר העלם של צבור. בקונטרס גרים מפר כהן משיח כי היכי דלא ליהוי למד מלמד: **ואתא** ליה שעיר של יוה"כ משעירי עבודת כוכבים מק"ו. ואם תאמר א) רבי דלית ליה האי ק"ו מהיכא יליף ל] ליה וכי תימא משום דאיתקש פר ושעיר של יוה"כ אהדדי לא] דבקרא לא אשכחן הך היקשא ותו דא"כ לר' ישמעאל נמי תיפוק לי מהיקשא דהכא [ו] ותו מנא ליה הכא ובאיזהו מקומן (לקמן ד' נ.) לר' ישמעאל דדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בקל וחומר אימא איפכא דדבר הלמד בקל וחומר חוזר ומלמד בהיקשא דפר של יום הכפורים דאתי בק"ו מפר כהן משיח חוזר ומלמד על שעיר בהיקש ובפרק איזהו מקומן (גם זה שם:) משמע דקודם יש לנו לומר דדבר הלמד בקל וחומר חוזר ומלמד בהיקש ממה שנאמר דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בקל וחומר לב] שעיר של יום הכפורים משעירי עבודת כוכבים דלעיל דרבינן החטאת הנו שעירי עבודת כוכבים אבל שעיר של יום הכפורים לא אתיא מהחטאת כי היכי דלא מוקמי ליה בשעירי רגלים כדאמר לעיל: אבל

מסורת הש"ס

א אבל יותרת ושתי כליות דלא כתיבן בגופיה אימא לא קא משמע לן: אמר ליה רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא והא תנא ג] פר יוה"כ לכל מה שאמור בענין קאמר תנאי היא תנא דבי רב מרבי הכי תנא דבי רבי ישמעאל לא מרבי הכי תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה נאמרו יותרת ושתי כליות בפר כהן משיח ולא נאמרו בפר העלם דבר של צבור משל למלך בשר ודם שזעם על אוהבו ומיעט בסרחונו מפני חיבתו ותנא דבי רבי ישמעאל מפני מה נאמרה פרוכת הקדש בפר כהן משיח ולא נאמר בפר העלם דבר של צבור משל למלך בשר ודם שסרחה עליו מדינה אם מיעוטה סרחה פמליא שלו מתקיימת אם רובה סרחה אין פמליא שלו מתקיימת: לפיכך אם נתן כולן כתיקנן כו': תנן התם פיגל בקומץ ולא בלבונה בלבונה ולא בקומץ רבי מאיר אומר פיגול וחייבין עליו כרת וחכמים אומרים אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר א"ר שמעון בן לקיש לא תימא טעמא דר' מאיר ד] דקסבר מפגלין בחצי מתיר אלא הכא במאי עסקינן כגון שנתן את הקומץ במחשבה והלבונה בשתיקה קסבר כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה ממאי ה] מדקתני לפיכך אם נתן כולן כתיקנן ואחת שלא כתיקנה פסול ואין בו כרת הא אחת שלא כתיקנה וכולן כתיקנן פיגול מני אילימא רבנן הא אמרי רבנן אין מפגלין בחצי מתיר אלא רבי מאיר ואי טעמא דרבי מאיר משום דמפגלין בחצי מתיר הוא אפילו כדקתני נמי ו] לאו משום דקסבר כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה אמר רבי שמואל בר יצחק לעולם רבנן היא ומאי כתיקנן כתיקנן לפיגול והא מדקתני לפיכך אם נתן כולן כתיקנן ואחת שלא כתיקנן פסול ואין בו כרת מכלל דתיקנה להכשירה היא דאתא אמר רבא מאי שלא כתיקנה חוץ למקומו רב אשי אמר שלא לשמו מכלל דכי לא עביד לה חוץ למקומו ושלא לשמו מחייב אידי דתנא רישא פיגול וחייבין עליו כרת תנא נמי סיפא פסול ואין בו כרת: מתיבי *) במה דברים אמורים בדמים הניתנין על מזבח החיצון

אבל

*) נ"ב ע"ב [תוספתא זבחים פ"ד]

אבל יותרת ושתי הכליות. דלא כתיבן בגופיה אימא לא ... **והא** תנא לרבות פר יוה"כ ... כל האמור בענין קאמר. פירש בקונטרס ...

ממאי מדקתני כו'. ...

לפיכך ... מתחשבת ... דאין מפגלין בחצי מתיר ...

אבל דמים הניתנין על המזבח הפנימי כגון ארבעים ושלש של יום הכיפורים ואחד עשר של פר כהן משיח ואחד עשר של פר העלם דבר של ציבור פיגל בין בראשונה ובין בשניה ובין בשלישית רבי מאיר אומר פיגול וחייבין עליו כרת וחכמים אומרים *אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר קתני מיהא פיגל בין בראשונה בין בשניה בין בשלישית ופליג אמר רב יצחק בר אבין הכא במאי עסקינן כגון שפיגל בשחיטה דחד מתיר הוא אי הכי מאי טעמא דרבנן אמר רבא *מאן חכמים רבי א] אליעזר היא *דתנן [ב]הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים שהקריב מאחת מהן כזית בחוץ חייב ור' אליעזר פוטר עד שיקריב את כולן והאמר רבא *ומודה רבי אליעזר בדמים דתנן *[ג]רבי אליעזר ור' שמעון אומרים ממקום שפסק משם הוא מתחיל אלא *אמר רבא כגון שפיגל בראשונה ושתק בשניה וחזר ופיגל בשלישית מה"ד ב] אי ס"ד על דעת ראשונה הוא ג] מיהדר פיגולי בשלישית למה לי קמ"ל מתקיף לה רב אשי מידי שתק קתני אלא אמר רב אשי הכא במאי עסקינן כגון שפיגל בראשונה ובשניה ובשלישית מהו דתימא אי ס"ד כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה מהדר פיגולי בכל חדא וחדא למה לי קא משמע לן

והא

אבל בדמים הפנימים כגון ארבעים ושלש של יום הכיפורים. אחת למעלה ושבע למטה על בין הבדים מדם הפר וכנגדן מדם השעיר הרי ט"ז וכנגדן על הפרכת הרי ל"ב וארבע על קרנות מזבח הפנימי משניהם כאחד מעורבין כדכתיב(ונתן)[ולקח]מדם הפר ומדם השעיר(ויקרא טז) שיהו מעורבין הרי ל"ו ושבע הזאות על טהרו הרי מ"ג : ד] פיגל בין בראשונה. במתנות שלפני ולפנים : בין בשניה. על הפרכת : בין בשלישית. על מזבח הזהב : קתני מיהת בין בשניה. דמשמע לא בראשונה: ופליג. ה] וקאמר ר"מ פיגול ואין כאן משום דעת ראשונה אלא דקסבר מפגלין בחצי מתיר ותיובתא דר"ל : כגון שפיגל בשחיטה. הא דקאמר ר"מ פיגל בשניה פיגול כגון שנשפך הדם לאחר שגמר מתנות שבפנים וקי"ל בסדר יומא (דף ס.) יביא אחר ויתחיל ו] בהיכל וכששחט את השני פיגל בשחיטתו וקאמר ר"מ דההוא פר הוי פיגול שהרי פיגל בו בעבודה שלמה ז]: רבי ח] אליעזר היא. דאפילו בהעלאת חוץ פוטר ט] *בשני מתירין אלמא לאו עבודה היא כלל עד שיגמור כל העבודה ואע"ג דהקטרת כזית שוה הקטרה כדקתני התם וכולן שהקריבן בפנים ושייר מהן כזית והקריבו בחוץ חייב אפילו לר' אליעזר מיהו היכא דלא גמר עבודה הוא לא חשיב לה לחיובי עליה בחוץ י] ה"נ אע"ג דשחיטה עבודה שלמה היא כיון שאין העבודה נגמרה יא] בשעיר זה לבדו שאינו בא אלא להשלים יב] ועבודה אחת היא שנעשית בשתים ושלש שחיטות אין השחיטה יג] חשובות לפגל : והא אמר רבא. לקמן בפ' השוחט(דף קי.) דקתני הזורק מקצת דמים בחוץ חייב ולא פליג רבי אליעזר ואמר רבא עלה בגמרא מודה רבי אליעזר בדמים שאם יד] נותן במתנה אחת מהטלות הפנימיות חוץ לעזרה חייב ואע"פ שכולן עבודה אחת הן לעכב ואיכא למימר דאין כאן אלא חצי העבודה דומיא דקומץ או לבונה חייב הואיל ובנגדה לפני ולפנים מתקבלת היא שאם נתן מתנה אחת בפנים ונש[פך] הדם מביא דם אחר ומתחיל ממקום שפסק לר' אליעזר : דתנן ר' אליעזר ור' שמעון. טו] פליגי אהנא קמא דאמר נתן מקצת מתנות שבפנים ונשפך הדם יביא דם אחר ויתחיל בתחילה הואיל ולא גמר אותה כפרה ר' אליעזר ור' שמעון [אומרים] כו' אלמא עבודה היא ואי פיגול לחיוב חוץ קא מדמית לא מיבעיא בשחיטה טז] דהוא פיגול אלא אפילו פיגל במתנה אחת לר' אליעזר פיגול היא : אלא אמר רבא. לעולם בשפיגל בהזאות ודקשיא לך קתני פיגל בשניה או בשלישית וקס"ד דבראשונה שתק וקאמר ר' מאיר פיגול יז] *הוא דהכא במאי עסקינן כגון שפיגל בראשונה ושתק בשניה וחזר ופיגל בשלישית ולעולם טעמא דר"מ משום דקסבר שתיקה השניה על דעת מחשבה הראשונה נעשית כדר"ל : ה"ג מה"ד אמרינן אי ס"ד כל העושה על דעת הראשונה עושה מיהדר פיגולי בשלישית למה לי קמ"ל. כלומר יח] והאי דנקט חזר ופיגל בשלישית רבותא אשמעינן דאע"ג דחזר ופיגל בשלישית אמרינן דשתיקה שניה נמי על דעת מחשבה קמייתא יהבה : דמהו דתימא. אי על דעת ראשונה הואי שתיקה שניה אמאי לא עבד נמי שלישית בשתיקה : קמ"ל. דלא אמרינן הכי וגירסא הכתוב בספרים יט] (ואי) אמרינן אי ס"ד כו' לא. יך מיגרס הכא הכי דהא מהדרינן לתרוצה אליבא דריש לקיש דאמר טעם דר"מ משום דעת ראשונה הוא ואם תאמר האי כ] אם ס"ד אליבא דרבנן נקט למימר טעמא דרבנן משום הכי הוא לאו מילתא הוא דהא לריש לקיש אליבא (*דרב) אפילו לא חזר ופיגל בשלישית לית להו לרבנן על דעת ראשונה עושה ובמנחות (דף טז.) הוא דגרסינן לה הכי דהתם לרב אותיבנה מהא מתני' דאוקי פלוגתייהו בנותן ראשונה בשתיקה ושניה במחשבה ובמפגלים בחצי מתיר פליגי אבל בנותן ראשונה במחשבה ושניה בשתיקה אפילו רבנן מודו דפיגל דאמרינן על דעת ראשונה עשה ואותיבנא מהא דקתני בין בראשונה ומשמע לא בשניה וקאמרי רבנן לא פיגל ושני רבא כא] *אוקימנא כגון שחזר ופיגל בשלישית דאמרינן אי ס"ד על דעת ראשונה : אלא אמר רב אשי כו'. בהא נמי גרס מהו דתימא כב] אי ס"ד כו' קמ"ל וגירסא שבספרים דלא גרסינן מהו דתימא במנחות (שם) איתא ולא שייך למיגרס הכא הכי : אלא אמר רב אשי. כגון שפיגל והוציא פיגול בשפתיו בראשונה ובשניה ובשלישית כג] וברביעית לא פיגל כדקתני בהדיא כד] בין בראשונה כו' ולא קתני רביעית ובהזאות של טיהרו שתיק ולעולם טעמא דר"מ משום כה] דעת ראשונה הוא ורבותא אשמעינן דאע"פ שלא שתק אלא בזו אמרינן על דעת ראשונה עשאה דמהו דתימא אי ס"ד על דעת הראשונה עשה למה לא שתק בשניה ובשלישית ויעשה על דעת ראשונה קא משמע לן דלא אמרינן הכי ועוד לא גרסינן :

והא

כגון שפיגל בשחיטה דהוי מתיר אחד. פירש רבינו שמואל בשעת שחיטה חישב ע"מ ליתן מתנות שבפנים חוץ לזמנו או מתנות ההיכל או מתנות דמזבח והיינו פיגל בין בראשונה בין בשניה בין בשלישית כמו שוחט שלמים ע"מ לזרוק חוץ לזמנו או ע"מ להקטיר גרידא דהוי פיגול לכ"ע כיון דכל ג"ק השחיטה הויא בפיגול [ופריך] א"ה מאי טעמא דרבנן ואפילו לספון שיריים למחר קיימא לן (לקמן דף מד:) דהוי פיגול *מאן חכמים ר' כו] אליעזר היא דכיון דלר' אליעזר *לא מיחייב במתנה אחת בחוץ הכי נמי אי פיגל לא הוי פיגול כז] ומיהו לא יתכן לפרש כן דלפירוש זה אי אפשר ליישב כלל במה דברים אמורים בדמים הנתנין על כח] המזבח ופירוש הקונטרס עיקר :

מאן חכמים רבי אליעזר היא. *ואמרינן דבעי עבודה טפי לפיגול דנימא כט] כמ"ד דמחייב לא הוי דהא מחייב כזית קומץ בחוץ ואילו פיגול אפילו בקומץ שלם לא הוי פיגול אם לא פיגל בלבונה ומדרבי אליעזר רש"ק לחודיה מייתי ראיה [דפוטר] גבי חוץ כ"ש דלא הוי פיגול ולמאי דמסיק דמודה ר' אליעזר בדמים לא כמו שפי' בקונטרס דמחייב במקצת דמים בחוץ מכלל דהוי פיגול דאין זה ראיה כדפרישית ולא אתי אלא לדחות הא דשינו הא מני רבי אליעזר היא :

כגון שפיגל בראשונה ובשניה ובשלישית. פירש בקונטרס וברביעית לא פיגל וקשה רביעית מאן דכר שמיה ובפ' שני דמנחות (דף טז.*) פי' בקונטרס שפיגל בראשונה ובשניה ושתק בשלישית וא"ת א"כ קשיא מידי שתק קתני כדאקשי לעיל ובמאי לעיל דשתק באמצעית הוה ליה לפרושי טפי כיון דראשונה ושלישית במחשבה ושניה בשתיקה ולהאי פירושא חשיב כל הזאות דמזבח הזהב אחת שבע דטהרו וארבע דקרנות וכן משמע בפרק הוציאו לו (יומא דף סא.) דתניא וכפר את ל] הקודש זו לפני ולפנים ואת אהל מועד זה היכל ואת המזבח כמשמעו ולא קתני כלל על טהרו משמע דחשיב דמזבח לא] כפרה אחת *כדקאמר מיכן אמרו עד גמר מתנות שבהיכל ונשפך הדם יביא אחר ויתחיל לב] בתחילה אבל לא קתני גמר לקרנות ונשפך הדם שיביא אחריו ויתחיל בטהרו *דכולהו חשיבי כאחת וקשה דלקמן [קאמר] משכחת לה בד' פרים וד' שעירים פירוש חד אהזאות דבין הבדים וחד אהזאות דפרכת וחד אהזאות דקרנות וחד אטהרו אלמא לא חשיבי לג] כחדא הזאות דקרנות ודטהרו ושמא פר רביעי דלקמן לאו משום דעל טהרו אלא סבירא ליה דשיריים מעכבין והוי חד בשביל שירים ולפירוש זה נוכל לגרוס לד] כגון שפיגל בראשונה ובשניה ובשלישית וכן בספר רבינו גרשום כאן ובהקומץ זוטא (מנחות דף טז.) חשיב חצי מתיר משום דאיכא עדיין שיריים דמעכבי וא"ת והא בעל כרחין סבר האי תנא שיריים לא מעכבי מדלא חשיב אלא מ"ג דההוא דסבר שיריים מעכבי חשיב חדא טפי כדמוכח בסמוך וי"ל דאע"ג דשיריים מעכבי לא חשיב האי תנא אלא הזאות :

כי

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הלכה ו :

כה ב מיי' פי"ט מהל' מעשה"ק הלכה ח ט :

כו ג מיי' פ"ה מהלכות יוה"כ הל' פ וכו"ק דפליג עליה שם :

נ"ל ומשני מאן נ"ק

נ"א לא מחייב במתנה אחת בחוץ הכי נמי לענין פיגול לא כו' נ"ק

נ"א ומדמינן פיגול לחוץ דנימא למ"ד חייב בכזית לא הוי דמי לפיגול דהא מחייב כזית קומץ וגו' הנ"ק ומקילין טפי לענין פיגול דהא אפילו למ"ד דמחייב אכזית קומץ בחוץ ואילו פיגול וכו'

[מנחות טז. כל הענין]

[שם ד"ה כגון]

נ"א ועוד דקאמר התם

מכמע נ"ק

שיטה מקובצת
א] ר' אלעזר וכן צ"ל לקמן : ב] מה"ד אמרינן אי : ג] הוא עושה מיהדר על פיגול בשלישית : ד] מ"ג הס"ד ומה"ד ואחד עשר של פר כהן משיח כו' היינו ז' הזאות שעל הפרכת וארבע על קרנות מזבח הזהב הס"ד : ה] ופליג ר"מ וקאמר פיגול : ו] בהיכל. מה שפי' מתחיל בתחילה בהיכל לכך פי' [כן] שאם היה מתחיל בתחילה פי' קמא כמאן דליתא דמי ולמה הזכיר ראשונה ושניה ושלישית. ומיהו קשה לפי' הקונטרס שפי' פיגל בשחיטת דפר שהרי פיגל בראשון משמע דפיגל בהזאות ולא בשחיטה ועוד מאי קמדמי לקומץ שאני קומץ דמיעוטו מעכב רובו אבל כל שחיטה

[שבועות ס. וש"נ] שחיטה יב: לקמן קי'

ג"ה בחצי מתיר נ"ק [לקמן קי:]

[יומא ס. לקמן קי: ע"ש] ר"ה אליעזר וכצ"ל גם כאן

ובס"י לא היא כו

פי' הג"ה אליבא דרבנן

צ"ל אליביה

ושורפה הוי דבר בפני עצמו ופרשב"ם פיגל בשחיטה על מנת שיזה דמו הראשונים או השניים למחר דהוי ליה מפגל בעסק שלם וה"ק הא מני ר"א היא דפטר ה) בהקומץ בחוץ עד שהקטיר את כולן משום דמיעוטו מעכב את רובו וה"ה אם פיגל בעסק מתיר שלם כמו בקמיצת ע"מ להקטיר כזית מן הקומץ דלא פיגל עד שיחשוב בכולן ומייתי הר"ם ראיה במנחות [דף יב:] דמייתי מילתיה דר' אלעזר על מינה דהקומץ ע"מ להקטיר כזית חוץ לזמנו וקאמר דלר' אלעזר לא פיגל עד שיפגל בכולן וה"נ במחשב ע"מ לזרוק אחד מן הדמים למחר דאין זה פיגול כיון דמעכבות זו את זו ואי לא דחשיב (כיון) [בכולהו] לא מהניא מחשבה : ז] שלמה ס"א ולהכי פריך נשפך דאם לא נשפך למה יביא אחר : ח] ר' אלעזר וכצ"ל בכל העמוד : ט] פוטר בחצי מתיר ותיבת בשני ל"ש : י] בחוץ עד שיגמור כל העבודה : יא] בשעיר. ס"א בפר : יב] להשלים עבודה : יג] חשובה לפגל הס"ד : יד] שאם נתן מתנה : טו] ופליגי את"ק : טז] דהוי פיגול : יז] לא היא : יח] כלומר האי : יט] בספרים דאמרינן אי ס"ד : כ] האי אי ס"ד אל בא כו' למימר דטעמא דרבנן : כא] רבא אל בא דרב כגון : כב] דתימא אמרינן אי : כג] וב[ר]ביעית. ס"א דהיינו בהזאות לא פיגל שהרי שתק : כד] בהדיא פיגל בין בראשונה : כה] משום דעל דעת ראשונה הוא עושה : כו] ר' אלעזר וכצ"ל בכל העמוד : כז] פיגול תוספת : כח] על מזבח החיצון ופי' הקונטרס עיקר ע"כ תוספת : כט] דנימא למ"ד בחוץ חייב לאו הוי פיגול דהוא : ל] את מקדש הקודש : לא] כפרה. ס"א מתנה אחת עוד קאמר התם מיכן אמרו עד כו' : לב] ויתחיל בטתנות המזבח נתן מקצת מתנות מזבח ונשפך הדם מביא אחר ויתחיל בתחלה אבל לא קתני גמר לקרנות ונשפך כו' ויתחיל מטהרו דכלהו כו' קאמר משכחת לה : לג] חשיבי כאחד : לד] לגרוס בכאן כגון כו' וכן כתוב בספר רבינו גרשום כו' וחשיב חצי מתיר :

ה) נראה דצ"ל דפטר גבי קומץ אם הקטיר כזית ממנו בחוץ עד שהקטיר וכו'.

גמרא

והא בין בין קתני קשיא *אמר מר רבי מאיר אומר פיגול וחייבין עליו כרת מכדי כרת לא מיחייב עד שיקרבו כל מתיריו דאמר מר *כהרצאת כשר כך הרצאת פסול מה הרצאת כשר עד שיקרבו כל מתיריו אף הרצאת פסול עד שיקרבו כל מתיריו והא כיון דחשיב ביה א) בפנים פסילה כמאן דלא אדי דמי כי הדר מדי בהיכל ב) מיא בעלמא הוא דקא אדי אמר רבה משכחת לה ג) בארבעה פרים ובד' שעירים ד) רבא אמר אפילו תימא בפר אחד ושעיר אחד לפיגולו מרצה ארבעים ושלש והא תניא ארבעים ושבע הא כמאן דאמר *מערבין לקרנות והא כמאן דאמר אין מערבין לקרנות והא תניא *ארבעים ושמונה הא כמאן דאמר *שיריים מעכבין הא כמאן דאמר אין שיריים מעכבין: מיתיבי *במה דברים אמורים בקמיצה במתן כלי ובהילוך אבל בא לו להקטרה נתן את הקומץ במחשבה ואת הלבונה בשתיקה או שנתן את הקומץ בשתיקה ואת הלבונה במחשבה רבי מאיר אומר פיגול וחייבין עליו כרת וחכמים אומרים אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר קתני מיהא את הקומץ בשתיקה ואת הלבונה במחשבה ה) ופליג אימא כבר נתן את הלבונה במחשבה חדא דהיינו (א) רישא ועוד הא תניא ואחר כך קשיא:

מתני' ד"א) ואלו *דברים שאין חייבין עליהם משום פיגול ו) הקומץ ז) והקטרת והלבונה

א) [במשנה שבמשניות איתא אלו]

רש"י

והא בין בין קתני. דמשמע או בזו או בזו: אמר מר כו'. אמאן דמהדר לאוקומי טעמא דר"מ משום מפגלין בחצי מתיר קפריך הא נמי דבעלמא בקומץ ולבונה איכא למימר מפגלין בחצי מתיר אלא בחצי זריקה היכי אמר ר' מאיר פיגל: מכדי כרת לא מיחייב ח) (הא וכו') עד שיקרבו כל מתיריו. שתיכלנה עבודותיו: דאמר מר. בפ' בני (לעיל דף כח:): כי הדר מדי בהיכל מיא בעלמא קא מדי. ונמצא שלא ט) זרק דמו דהא מתנה אחת מהן מעכבת דבעלמא מפגל בשחיטה אע"ג דפסליה. והדר זרק ליה או במחשבה או בשתיקה כיון דפיגל י) *בעבודה ושוב לא הוליא בו מחשבת פסול אחר אע"פ שזריקת דמו יא) דם פסול הוא כיון דרבי רחמנא פיגול בשחיטה כדאמרן בפרק ראשון (לעיל יג.) בדברים המביאים לידי אכילה הכתוב מדבר ע"כ בהכי אמר רחמנא יב) לפגול וזריקה זו כמו שהיא מרלה לפיגולו וכן לרבנן דבעו מחשבה בכוליה זריקה ולמאן דמוקי נמי יג) טעם דר"מ משום דעת ראשונה ופיגל בכל העבודה בכה"ג אמר רחמנא לפגול דלא משכחת יד) לפגול בזריקה אלא בהכי אלא למ"ד טעמא משום חצי מתיר אין כאן זריקה כיון דלא גמרה טו) מחשבת פיגול ועשה סופה לדעת כשרה זיל הכא חצי עבודה היא וזיל הכא חצי עבודה היא: משכחת לה. הא דקאמר ר"מ פיגול: בארבעה פרים. פיגל בין הבדים בכל מתנותיו ונשפך הדם ושחט אחר והזה על הפרכת ואחד טז) על הקרנות ואחד לטיהרו של מזבח וכיון דקיימא לן בסדר יומא (דף ס.) יז) כולהו כפרה בפני עצמו ואי עבדינהו כהלכתן מתכפרה עבודה בהכי אפילו לרבנן דפליגי עלייהו דר' שמעון ור' אלעזר בנשפך הדם באמצע מתנות בהא מודו דאין צריך לחזור ולהזות במקום שנגמר כל הזאותיו כדאמרינן התם הלכך הכא נמי פיגל שהרי קרבו מתיריו של כל אחד ונגמרה העבודה בחבילה אבל בפר אחד מודה ר"מ דלא פיגל משום דלא גמר זריקה מעולם לפיגולו מרלה. כי היכי דאם חשב בשחיטה קרי לה יח) לזריקה דכ הפסול הזה קרבו מתיריו לרצות לפיגולו כי חשיב ליה (ב) בחצי זריקה נמי ושתק בחציה כל זמן שלא עירב במחשבה אחרת הוי רילוי (ג) לפיגול הא כמ"ד כו'. פלוגתא דר' יאשיה ור' יונתן היא (יומא דף נז:) במתן הקרנות יט) ולקח מדם הפר ומדם השעיר חד אומר שיהו מעורבין וחד אומר מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו: והא. דקתני ארבעים ושבע כמ"ד אין מערבין את הדמים *למתן כ) קרנות (והוו תמני): שירים. שפיכת שירים ופלוגתא דר' עקיבא ור' יהודה היא לעיל (דף מ.) כא) אם כלה כפר כו': בד"א כו'. בתוספתא דמנחות קתני לה בד"א שהמנחה נפגלה בעבודה אחת בקמילה או במתן כלי ובהילוך שאין שם אלא עבודת מתיר אחד שאין קמילה ומתן כלי *בלבונה והילוך במנחות (דף טז.) מפרש ליה דלא שייך בלבונה: בא לו להקטרה. שהיא עבודת שני מתיריו נתן כו' אלמא אפילו ראשונה בשתיקה ושניה במחשבה קאמר ר' מאיר פיגל אלמא כב) מפגלין בחצי מתיר ותיובתא דר"ל: אימא וכבר נתן לבונה במחשבה. הלכך שניה שבשתיקה על דעת ראשונה עושה: כג) דהיינו קמייתא. דראשון במחשבה הא תנא ליה נתן את הקומץ במחשבה ואת הלבונה בשתיקה למה לי למיהדר למיתני כד) או את הקומץ בשתיקה וכבר נתנה לבונה במחשבה מה לי להקדים קומץ מה לי לבונה: ועוד הא תניא. בברייתא אחריתי או שנתן את הקומץ בשתיקה ואחר כך נתן לבונה במחשבה קשיא: **מתני'** אלו דברים שאין חייבין עליהן. כרת באכילתן משום פיגול: הקומץ. אם קמץ לאכול שירים למחר ונתפגלה המנחה אין האוכל את הקומץ בכרת שאין הפיגול חל אלא על דבר שיש לו מתירין אחרים והקומץ אין אחר מתירו כי הוא מתיר את המנחה וכן לבונה וכן כולם:

מנחת

תוספות

בי מדי בהיכל מיא בעלמא קמדי. הקשה בקונטרס כה) בהקומץ *ובותו נמי נימא דלא מיפגל דכי חשיב בקבלה איפסיל וכי זריק מיא בעלמא זריק ותירץ דהתם גזירת הכתוב הוא ובהקומץ זוטא (מנחות דף טז:) תירץ דאותה עבודה שפיגל בה נעשית כולה בקדושתה שוחט ע"מ לזרוק או להקטיר וכן מקבל ע"מ לזרוק או להקטיר אבל הנך הזאות כולהו חדא עבודה היא ולא קרינן בה כי מתיר ין העבודה בקדושתן כו) וקשה דכי פיגל בהזאות של בין הבדים אינך דהיכל מים ניניהו אבל בהזאה ראשונה של בדים לא פריך דשאר הזאות של בדים מיא כח) דיש לומר יפגל באחרונה או כיון דחד מקום הוי אין בכך כלום [כמו באפרים] בסמוך אי נמי י"ל דניחא ליה דלא הוו של בין הבדים מיא משום דלא נגמר הפיגול עד שיזרוק כל הזאות של בין הבדים אבל אותן של היכל לא תליא בהו גמר הפיגול כיון שאם נשפך הדם מביא פר אחר ויתחיל בהיכל ולא בין הבדים וכן ההזאות של מזבח הזהב לא תלו בהזאות של היכל למיגמר בהו פיגול של היכל ולרבנן לא פריך דכיון דאין מפגלין בחצי מתיר וצריך לפגל כל ההזאות אם כן לא נגמר הפיגול עד שפיגל בכולן מתחילת בין הבדים עד גמר של טיהרו ומשני בד' פרים כדי לחשב ולפגל בכל המקומות קאמר ארבעה וה"ה בפר ראשון של בין הבדים ונשפך הדם והביא פר שני ועשה כט) (פר שני) ממנו של היכל ושל מזבח בשתיקה דהוי פיגול לר' מאיר. ברוך. וקשה דאם כן פיגל בקומץ ולא בלבונה לרבי מאיר ליפרוך אמאי הוי פיגול בחצי מתיר ל) *)והך עבודה לא נעשית בקדושתה וכי מקטר ללבונה עפרא בעלמא מקטר וכי תימא משום דהוו שני מינים אכתי קשה משני בזיכין אם לא נחלק לא) כיון דבעו שני כלים דהוו כשני מינים ואי פיגול ורבינו תם מפרש דבחד מקום פשיטא ליה דלא אמרינן מיא בעלמא הוא דקמדי לב) תחילת עבודה בגמר עבודה והכי גזירת הכתוב אבל בשני מקומות בהכי לא איירי קרא ומיא בעלמא קמדי: **משכחת** לה בד' פרים. וא"ת אכתי הזאות שבפנים היכי משכחת ליה פיגול בפר אחד מכיון שהזה לג) בראשונה במחשבה אידך מיא בעלמא קמדי ולרבינו תם אתי שפיר דחד מקום הוא ויש לומר כגון שפיגל בהזאה אחרונה של בין הבדים: **הא** כמאן דאמר שיריים מעכבין. ל"ע פ' איזהו מקומן (לקמן דף נב:) דקאמר רמי בר חמא האי תנא סבר שיריים מעכבי ומייתי מברייתא ודחי לה והוה מצי לאתויי הך ועוד מברייתא דלעיל (דף לט.) דדמים הטעונין יסוד טעונין כיבוס ומחשבה פוסלת בהן ומוקמינן לה בשירים וכמאן דאמר דמעכבי:

הקומץ. הקשה בקונטרס בהקומץ זוטא (מנחות דף יד.) למה לי לד) דאין לו מתירין אלא הוא עצמו מתיר אחרים כדאיתא בגמ' תיפוק לי דבלאו הכי נמי פשיטא דקומץ לא מיחייב עליה משום פיגול דהא אי אכיל מיניה פקע פיגולו ממנו שהרי לא קרב מתיר כמותו ותירץ כגון שהוצתה האור ברובו דחשיב כמאן דקרב המתיר כדקאמר בהקומץ רבה (שם דף כו:) מאימתי מתיר שירים באכילה משהוצת האור ברובו וקשה לפירושו דאי הוצת האור ברובו א"כ פקע פיגולו ממנו כדאמר עולא בגמ' (דף מג.) דאם ירדו נמי יעלו והוא הדין אפילו מאכילה כדמשמע בכריתות פרק אמרו לו (דף יד. ושם) וי"ל לה) דמיירי שחציו העלה ע"ג מזבח וחציו לא העלה דעל ההוא דאארעא לא פקע פיגולו ממנו וחייב עליו אי לאו משום דהוא גופיה מתיר הוא דהא דאמר בגמ' לגבי קומץ לו) דפיגול שהעלהו דפלגא מחית אארעא ופלגיה מסקיה אמערכה ומשלה בו האור פקע פיגולו ומסקינן ליה לכתחילה ובפ' אמרו לו (גם זה שם) מתירו ליה לאכילה לז) מיירי כשהיה כבר על המזבח ההוא פלגא דמחית אארעא אבל היכי דלא עלה למזבח מעולם לא כדמוכח בכריתות (גם זה שם) דאותו קלא לח) דחוץ למזבח לא מסקינן ליה והוה ליה פיגול אע"ג דרובא דאבר אמזבח אם איתא דלא הלכו באברים אחר הרוב וכל שכן קומץ דמיפרת דלא מסקינן לט) ומיהו *)פי' בקונטרס *דבגמרא משמע דאפילו לא עלה אמזבח מסקינן ליה לכתחילה ולא דמיא להיא דכריתות כמו שמפרש ר"ת שהקומץ כולו חשוב אזכרה אחת וההוא פלגא דעל המזבח משיך ליה לפלגא דאארעא דאי לאו הכי הוה ההוא דעל המזבח קומץ שחסר וירד וא"כ כיון דמשיך ליה פקע פיגולו ממנו אבל פלגא דאבר לא משיך אידך פלגא דהוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר אע"ג דמעיקרא סלקא דעתך דקומץ מ) גרע משום דמיפרת ומפרש ר"ת דטעמא דקומץ לאו משום דהוא מתיר אלא משום דלא שייך ביה הרצאה מא) דאי אכלו ולא העלהו אם כן לא קרבו מתיריו ואי העלה חציו פקע פיגולו מכוליה אפילו מההוא דאארעא והא דקאמר בגמרא ומוליא אני את הקומץ בהדי הנהו

*) לפי' בקונטרס כו' כצ"ל נ"ק

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פי"ח מהל' מעה"ק הל' יב וה' ט"ו מהלכות עבודת יוה"כ הלכה ג

כז ב מיי' פי"ג מהל' פסה"מ הלכה ו

כח ג מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הלכה ו

ל ד מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הלכה ח

שיטה מקובצת

א] בפנים פסילה ת"ב בית כמאן דלא אדי דמי

הגהות הב"ח

(א) גמ' חדא דהיינו קמייתא ועוד

ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח והדם והנסכים הבאין בפני עצמן דברי רבי מאיר וחכמים אומרים *אף הבאין עם הבהמה לוג שמן של מצורע ר' שמעון אומר *אין חייבין עליו משום פיגול ורבי מאיר אומר חייבין עליו משום פיגול שדם האשם מתירו *וכל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח חייבין עליו משום פיגול העולה *דמה מתיר את בשרה למזבח ועורה לכהנים עולת העוף דמה מתיר את בשרה למזבח חטאת העוף דמה מתיר את בשרה לכהנים פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים דמן מתיר את אימוריהן ליקרב *ר' שמעון אומר כל שאינו על המזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פיגול:

גמ' אמר עולא *קומץ פיגול שהעלו על גבי המזבח פקע פיגולו ממנו אם אחרים מביא לידי פיגול הוא עצמו לא כל שכן מאי קאמר הכי קאמר אם אינו מתקבל היאך מביא אחרים לידי פיגול מאי קא משמע לן אי דאין חייבין עליו משום פיגול תנינא אלו דברים שאין חייבין עליהם משום פיגול הקומץ א) והקטרת והלבונה ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ג) ומנחת נסכים והדם אלא דאם עלו לא ירדו תנינא ג) *הלן והיוצא והטמא ושנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו ד) אם עלו לא ירדו ואלא דאם ירדו ה) יעלו הא נמי תנינא *כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו לא צריכא שמשלה בהן ו) האור הא נמי אמרה עולא חדא זימנא *דאמר עולא לא שנו אלא שלא משלה בהן ז) האור אבל משלה בהן האור יעלו מהו דתימא הני מילי אבר

רש"י

מנחת נדבת כהנים · כולה כליל ואינה נקמצת הלכך אין אחר מתירה: וכן מנחת כהן משיח · חביתי כהן גדול שמקריב בכל יום מחציתה בבקר ומחציתה בערב (ויקרא ו): ומנחת נסכים לא גרסי' דהא מיפלג פליגי בה ח) וכתן חילוק בין באה עם הזבח לבאה בפני עצמו: והדם · הוא המתיר: והנסכים הבאין בפני עצמן · בין ט) שהתנדבן בפני עצמן כדאמר במנחות (דף קד:) מתנדב אדם מנחת נסכים בין שבאו בגלל זבח אלא שהביא י) היום זבחו ונסכיו למחר דאמר מר מנחתם ונסכיהם אף למחר אבל אם הביאן עם זבחו ופיגל בזבח נתפגלו הנסכים: וחכמים אומרים אף הבאים עם הבהמה · דכיון דיכול להקריב נסכים למחר נמצא שאין הזבח מתירן ליקרב אלא הן מתירין את עצמן: לוג שמן של מצורע · שיריו נאכלין כדיליף בפירקין לקמן (דף מד:): אין חייבין עליו משום פיגול · אם פיגל באשם לא יא) נפגל הלוג ואע"פ שהלוג תלוי באשם כדכתיב על מקום דם האשם (ויקרא יד) ואם לא נתן מדם האשם תחילה אין נתינת השמן כלום אפילו הכי כיון דאדם מביא אשמו עכשיו ולוגו עד עשרה ימים נמצא שאין האשם מתירו וכיון דאין לו מתירין אין חייבין עליו משום פיגול: ר"מ אומר · לוג הבא עם האשם בו ביום חייבין עליו משום פיגול אם פיגל באשם: בין לאדם בין למזבח · או לזה או לזה: דמה מתיר בשרה למזבח · דכתיב (שם א) וזרקו והדר ונתחו: ועורה לכהנים · יב) עור העולה אשר הקריב אין לו אלא לאחר זריקה: חטאת העוף ט' · בגמ' מפרש מנין דנאכל לכהנים: דמן מתיר יג) אימוריהן ליקרב · לפיכך פיגל באימורים בשעת עבודת הדם נתפגלו *פרים: ר' שמעון · אפרים הנשרפין פליג: כל שאין מתן דמו על המזבח החיצון כשלמים · יד) שפיגול כתיב בהו (ויקרא ז) אין חייבין עליו משום פיגול: גמ' פקע פיגולו ממנו · לקמן מפרש למאי הלכתא פקע: מאי קאמר · טו) קבעי למימר פקע פיגולו ממנו ונסיב טעמא דבא לידי פיגול: אם אינו מתקבל · בהקטרה: היאך מביא אחרים לידי פיגול · טז) המקטיר קומץ על מנת שיאכל שיריים למחר היאך מנחה מתפגלת אם אין הקטרתו יז) הקטרה והכי קאמר הוא עצמו לא כל שכן שיתקבל אחרי שמתקבל לרצות אחרים לפיגולו: מאי קא משמע לן · למאי מיבעי ליה הא יח) פקע פיגולו: אי · למימרא דאם אכל ממנו יט) אחרי שעלה אין חייבין עליו כרת: כ) תנינן · דבלאו עלה נמי אין חייבין עליו: אלא · להכי אתני פקיעה דכיון שעלה לא ירד: תנינא ושנשחט חוץ לזמנו · דהיינו פיגול: הלן · בשר הלן: אלא · אתני פקיעה שאם ירד לאחר שהעלוהו (לא) יחזור ויעלה: תנינא · כא) *בלאו הכי: לא צריכא · הא דעולא אלא שמשלה בו האור ואשמעינן דנעשה לחמו של מזבח ואפי' כב) ירדו יעלו והיא דקתני לא יעלו בשלא משלה בו האור: לא שנו · דאם ירדו הנך פסולין משעלו לא יעלה: (בתר) אבר

תוספות

הנהו דאין לו כג) מתירין כדי נסבה וקשה התינח קומץ אלא לבונה ומנחת כהנים תיפוק לי משום דאין בהם הנאה ועוד דגבי דם כד) קאמר בפירוש משום מתיר והיכי משכחת לה דמחייב משום פיגול דאי אכיל ליה קודם שעשה מתנות אם כן ליכא הנאה ואי מן הדם הנשאר במזרק לאחר שעשה מתנות ההוא לאו מתיר הוא ואם מאותו *שזרק על המזבח הא פקע פיגול ממנו ושמא לא שייך למימר גבי דם פקע פיגולו כי אם גבי הקטרה דוקא שנעשה לחמו של מזבח ותימה הוא כה) אם לא יתחייב בשירי הדם משום פיגול הא יש להם מתירין שהמתנות מתירות לשפיכות שיריים *למזבח כמו שמתירות את האימורים ושמא כו) *כמו מתחילה כל טיפה וטיפה ראויה לזריקה חשיב כוליה דם מתיר ונראה לפרש דהיינו טעמא דקומץ וכולהו דאי הוי בני חיובא הוי דינן מאקדש בכלי וקידוש כלי היינו ההגלאה כז) דידיה *כיון דאינהו גופייהו מתיר אחד כדאמר לעיל (דף לד:) גבי טומאה יש לו מתירין משיקדשו מתירין אין לו מתירין משיקדש בכלי:

והלבונה ואם תאמר והרי לבונה הקומץ מתירה כח) ואף על פי שיכול להקטירה קודם הקומץ כדאמר בהקומץ זוטא (מנחות כז:) מכל מקום קודם הקמיצה ודאי נראה דאין להקטירה ויש לומר דמכל מקום לא הויא לבונה דומיא דשלמים דלבונה היא גופה מתיר שמתרת שיריים לאכילה ועיקר פיגול ילפינן כט) משלמים ואע"ג דשייך פיגול באימורים וכמה דלא מיקטרי אימורים כהנים לא מצי אכלי מכל מקום לא חשיבי מתיר כיון דאם נטמאו או אבדו שרי בשר באכילה ועוד יש לומר דלבונה אין לה מתיר בעבודת המזבח ולא הויא דומיא דשלמים שעבודת המזבח מתירן כגון זריקת הדם *ואם תאמר אמאי לא חשיב הכא עצים כי היכי דחשיב לבונה אע"ג דלא חזיא לאכילה דאי הוה להו מתירין היה חייב עליהם משום פיגול כמו שחייבין עליהם משום טומאה אבל אין להם מתירין והן עצמן מתירין ויש לומר דלא שייך למיתני עצים דהיכי דמי אי כגון מתנדב עצים ל) גבי דאמר בהקומץ רבה (מנחות כ:) דטעונים קמיצה והגשה הוו דינם כמנחה ופטור על הקומץ ומחייב על השירים ואי בעצים דמערכה לא שייך בהו מחשבה דאי במחשב בשעת הולכה ע"מ להקטירו למחר לא) *היו הולכת עצים למערכה לכולי עלמא לאו עבודה היא ומיהו לחריפי דפומבדיתא בסוף הקומץ זוטא (שם דף יז:) משכחת לה בהקטיר שומשום על מנת להקטיר שומשום למחר דהקטרה מפגלת הקטרה ושמא אע"ג דחייבין על העצים משום טומאה אין חייבין עליהם משום פיגול דלאו קרבן גמור הם לרבנן דפליגי עליה דרבי בפרק הקומץ רבה (שם כ:) דלא בעו מליחה דמכשירי קרבן הם לב) *דלא קרבן ומיהו קשה דמאי שנא פיגול מטומאה דאי משום דילפינן (לעיל דף כח:) פיגול משלמים טומאה נמי כתיב בשלמים (ויקרא ז) ועוד דפיגול אתי לקמן (דף מה.) עון עון מנותר ונותר חילול חילול מטומאה:

מנחת נסכים · פי' בקונטרס דלא גרסינן מנחת נסכים משום דפליגי בה בסיפא דהך משנה דקתני והנסכים הבאים בפני עצמן דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אף הבאין עם הבהמה ובפני עצמן דקאמר היינו *כגון שהתנדב נסכים לג) כדאמר גבי מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום בין הבאין עם הבהמה כגון שהביא זבחו היום ונסכים מכאן ועד עשרה ימים ומיהו יש ליישב גירסת הספרים דמנחת נסכים מיירי במתנדב מנחת נסכים בכל יום והיא בבאין בפני עצמן מיירי במביא זבחו היום ונסכים ביום מחר אבל קשה שלא היה לו להפסיק בדם והוה ליה למיתני הכי והדם ומנחת נסכים ונסכים הבאין בפני עצמם ושמא איידי דתנא מנחת כהנים ומנחת כהן משיח תנא נמי מנחת נסכים: ולוג שמן של מצורע נראה דרבי שמעון דהכא הוא רבנן דלעיל גבי נסכים וקשה אמאי לא עירב דתרוייהו חד טעמא הוא*: נאמר

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מנחת וכו' היינו כגון: (ב) ...

שיטה מקובצת

א) הקומץ והלבונה והקטרת: ב) תיבות ומנחת נסכים נמחק: ג) תנינא ואלו אם עלו לא ירדו הלן: ד) תיבות אם עלו לא ירדו נמחק: ה) ירדו דלא יעלו תנינא ותיבות הא נמי נמחק ובס"א איתא תיבת נמי: ו) בהן את האור: ז) בהן את האור: ח) בה ונותן דילוק: ט) שהתנדבו: י) זבחו היום ונסכיו למחר כו' ונסכיהם אפילו למחר: יא) לא נתפגל: יב) לכהנים דכתיב עור העולה אשר הקריב: יג) דמן מתיר את אימוריהן ליקרב לפיכך כו' בשעת זריקת הדם נתפגלו: יד) כשלמים שהפיגול כתוב בהן: טו) קאמר דבעי למימר: טז) פיגול והמקטיר: יז) אם אין הקטרתו של קומץ הקטרה והא בעינן קרבו מתיריו אלא ודאי קרבו מתיריו קרינן ביה דפקע פיגולא ממנו ולכן קבע השירים בפיגול והכי קאמר: יח) הא פקיעת פיגול הס"ד: יט) ממנו אחר שעלה: כ) מה"ד תנינא: כא) תנינא דלאו: כב) ואפילו ירד יעלה וההיא כו' משעלו לא יעלו הס"ד ותיבת בתר נמחק: כג) מתירין א) ס"א לא גרסינן וכו"כ ליתא א"נ כדי: כד) דקאמר בפירוש משום כו' שעשה המתנות א"כ: כה) אמאי לא יתחייב: כו) כיון שמתחלה: כז) הרצאה דידהו כיון דאינהו גופייהו אין להם מתיר אחד כדאמר לעיל ולהלן (דף מה ע"ב) גבי: כח) מתירה להקטרה: כט) ילפינן מבשר שלמים והתם לא הוי מתיר לאדר ואע"ג כו' באימורים ואע"ג דמתיר הבשר דכל כמה דלא מצי אכלי בשר מכל מקום: ל) עצים ולרבי: לא) למחר הא הולכת עצים: לב) הם ולא קרבן: לג) נסכים כדאמרינן מתנדב אדם:

א) ר"ל דהס"א גרסי' בתוס' אחר תיבת מתירין לא גרסינן ובתו"כ ליתא א"נ כדי נסבה [ומיהו במו"כ שלפנינו בפ' ט' איתא את הך מן וצ"ע]

גליון הש"ס מתני' רש"א כל שאינו עיין לקמן ד' מה ע"ב תוספות ד"ה אבל:

עין משפט נר מצוה

לא א ב מיי' פי"ח מהלכות פסה"מ הל' ח:
לב ג מיי' שם הלכה ז:

מסורת הש"ס

[לעיל מ. לקמן מו: מנחות קיז:] | [לעיל יד. לקמן מו: שבועות ז.] | [כריתות יד.] | לקמן מד: | לקמן מ: | [שלמים צ"ק] | לקמן מה: | מנחות פ"ו | [מנחות פ"ו | שנאכלה נ"ק | ניטור נ"ק | כיון שמתחלה כו' נ"ק | וכיון דאינהו גופייהו מתירין אחרים לא מהני קידוש בכלי כדאמרינן גבי טומאה ט' נ"ק | [וע"ע תוס' מנחות יג. ד"ה והלבונה] | נ"ל הא נ"ק | נ"ל ולא נ"ק | נ"ק | [הפתיים כתוב ישוב על זה]

אבר דמחבר אבל קומץ דמיפרת איכא לא קמ"ל אמר רב אחאי הלכך "האי קומץ פיגול דפלגיה מחית אארעא ופלגיה אסקיה אמערכה ומישלה בו א) האור מסיקנא ליה לכוליה לכתחלה: אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן ג) "הפיגול והנותר והטמא שהעלן לגבי מזבח פקע איסור מהן אמר רב חסדא מרי דיכי ג) מזבח מקוה טהרה אמר רבי זירא "שמישלה בהן האור מתיב ר' יצחק בר ביסנא אחרים אומרים "וטומאתו עליו מי שטומאה פורחת ממנו יצא בשר שאין טומאה פורחת ממנו ואם איתא הרי טומאה פורחת ממנו על ידי האור אמר רבא על ידי מקוה קאמרינן מידי מקוה כתיב אלא אמר רב פפא בבשר שלמים עסקינן דלא חזי להקרבה רבינא אמר ז) וטומאתו עליו מי שטומאה פורחת ממנו כשהוא שלם יצא בשר ה) דבר שאין טומאה פורחת כשהוא שלם אלא כשהוא חסר: גופא "וטומאתו עליו בטומאת הגוף הכתוב מדבר ו) אתה אומר בטומאת הגוף או אינו אלא בטומאת בשר נאמר כאן ז) טומאתו ונאמר להלן טומאתו (עליו) [*בו] מה להלן בטומאת הגוף הכתוב מדבר אף כאן בטומאת הגוף הכתוב מדבר ר' ח) יוסי אומר הואיל ונאמרו קדשים בלשון רבים ונאמרה טומאה בלשון יחיד בטומאת הגוף הכתוב מדבר רבי אומר ואכל בטומאת הגוף הכתוב מדבר אחרים ט) אמרו וטומאתו עליו מי שטומאה פורחת ממנו יצא בשר שאין טומאה פורחת ממנו אמר מר רבי אומר ואכל בטומאת הגוף הכתוב מדבר מאי משמע אמר רבא כל קרא דלא מפ"ש ליה רב יצחק בר אבודימי וכל מתניתא דלא מפרישא לה י) רב זעירי לא מיפרישא הכי אמר ר' יצחק בר אבודימי הואיל ופתח הכתוב בלשון נקבה וסיים בלשון נקבה ולשון זכר באמצע בטומאת הגוף הכתוב מדבר מתניתא דתניא אם נאמרו קלות למה נאמרו חמורות ואם נאמר חמורות למה נאמר קלות אם נאמר קלות ולא חמורות הייתי אומר על הקלות בלאו ועל החמורות במיתה לכך נאמר חמורות ואם נאמר חמורות ולא נאמרו קלות הייתי אומר על החמורות יהא חייב ועל הקלות יהא פטור לכך נאמר קלות מאי קלות ומאי חמורות אילימא קלות מעשר חמורות תרומה הייתי אומר במיתה השתא נמי הא במיתה יא) [ותו] אי לא נאמר הייתי אומר במיתה דיו לבא מן הדין להיות כנדון אלא קלות טומאת שרץ חמורות טומאת מת ובמאי אי בתרומה אידי ואידי יב) היא במיתה ותו לכך נאמרו חמורות דבלאו הא במיתה היא (ואי לא נאמר הייתי אומר במיתה דיו לבא מן הדין להיות כנדון) ואי באכילת מעשר אם

נאמר כאן וטומאתו עליו ונאמר להלן בביאת מקדש עוד טומאתו בו · כך גירסת הקונטרס וכתורת כהנים ואית ספרים דגרסי ונאמר להלן כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לה' וטומאתו עליו (ויקרא כב) ויש לפרש דפשיטא ליה דאיירי בטומאת הגוף דאי בטומאת בשר הוה ליה למיכתב וטומאתם עליהן לשון רבים כדכתיב אל הקדשים לשון רבים דאף על גב דלא מסיק הכתוב אדעתיה חילוק לשון רבים הייתו דליהוי שלמים לשון רבים אבל קדשים פשיטא ליה דלשון רבים: ואכל

אבר דמחברי איכא יג) גמ"ז כיון דמשלה האור בגו ניתו נקלט כולו בקדושה: הכי קומץ דמיפרת · הוואת במאי יד) דמשלה מקומץ משלה אידך כדקאי קמ"ל דכוליה כחד אבר דמי: הלכך · כיון טו) דמחשבת ליה מחובר אפי' לא העלהו אלא חציו ומשלה בו האור נקלט אף זה שעל הקרקע טז) ויועלה דהא כי אסקיה לכוליה נמי לא היה לו להעלותו אם ירד אלא מפום דהוה שמשלה בו האור וקאמרת דאם ירד השאר יעלה אגוות אזכי לכוליה ואע"ג דמיפרת הלכך לא שנא עלה כולו ולא שנא לא עלה אלא מקצתו: פקע איסורן מהן · איסור פיגול לכדאמרן שאם (א) ירד הורה אור יעלה ואיסור נותר וטמא נמי להכי יז) [פקע] שלא יתחייב האוכלו מידי: מרי דיכי · בעל השמועה יח) הזאת: מזבח מקוה טהרה הוא · לטהר את הטומאה מפום דהעלוהו: וטומאתו עליו כו' · לקמן מייתינלה במתניתין (ג) למימרא דבטומאת הגוף יט) מדבר והאי קרא קאי (ויקרא ז) והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו יכול טומאת הבשר דנימא דהאי עליו אבשר קאי ונימא דטהור שאכל את הטמא חייב ת"ל וטומאתו עליו משמע שעדיין היא עליו ביכולין ליטהר הכתוב מדבר וזהו הגוף שטומאה פורחת ממנו על ידי טבילה ואם איתא דבשר קדשים יכול ליטהר על ידי מזבח מהיכא ילפי אחרים כ) דלא בבשר משתעי קרא הרי טומאה פורחת ממנו: בבשר שלמים עסקינן · דקרא בשלמים כתיב דאינו ראוי למזבח ואין מפריח כא) מטומאתו: רבינא אמר · אף כב) אבשרין הראוין למזבח כתיבי הכא דכתיב (שם) אשר לה' לרבות האימורים ואפילו הכי לא תקשה דשפיר ילפינן מיניה דטומאה לאו עלייהו קאי מדכתיב וטומאתו עליו דמשמע בראוי להפריח טומאתו כשהוא שלם כעין שקיבלה כג) עליו בעיניה משמע: בטומאת הגוף הכתוב מדבר · שהרי עוסק בה והולך דכתיב (שם) כל טהור יאכל בשר וסמיך ליה והנפש אשר תאכל בשר וגו' אע"פ שהתחיל להזכיר הגוף בלשון נקבה והנפש אשר תאכל וכתיב וטומאתו עליו לשון זכר דמשמע דקאי אבשר כד) בטומאת הגוף דבר ולא בטומאת בשר: או אינו אלא בטומאת בשר · דהא עליו לשון זכר הוא והאוכל הוזכר בלשון נקבה: הכי גרסינן כה) טומאתו טומאתו לג"ש · ויליף מביאת מקדש דכתיב ביה עוד טומאתו בו (במדבר יט): הכי גרסי' נאמר כאן טומאתו ונאמר להלן טומאתו: הואיל ונאמרו קדשים בלשון רבים · שלמים לשון רבים הן וטומאה בלשון יחיד דכתיב וטומאתו עליו ולא כתיב וטומאתם עליהם: רבי אומר ואכל בטומאת הגוף הכתוב מדבר · מקרא שלאחריו יוכיח על זה דכתיב בתריה (ויקרא ז) נפש כי תגע בכל טמא וגו' ואכל מבשר זבח השלמים וגו' ולקמיה מפרש היכי משמע ליה מואכל דקרא בתרא הוכחה על כו) ראשון שבטומאת הגוף הכתוב מדבר: וטומאתו עליו · משמע שעדיין לא נטהר ממנו במי שטומאתו פורחת ממנו הכתוב מדבר דאי בבשר לעולם כז) הוא עליו: מאי משמע · מקרא דבתריה דקמא בטומאת הגוף דלמא בתרא בטומאת הגוף כח) כדכתיב נפש אשר תגע בכל טמא וקמא בטומאת בשר מדלא כתיב וטומאתה עליה דמישתמע דאוהנפש אשר תאכל בשר קאי: וכל מתניתא דלא מפרש לה זעירי · לקמיה מפרש מאי היא: הואיל ופתח הכתוב השני בלשון נקבה וסיים בלשון נקבה ולשון זכר באמצע · דכתיב (שם) נפש כי תגע בכל טמא ואכל מבשר זבח השלמים ונכרתה הנפש וגו' ולא כתיב ואכלה מבשר זבח כט) הוי אף הראשון אל תתמה עליו אם פתח וסיים בלשון נקבה ולשון זכר באמצע אף [על פי כן] בטומאת הגוף הכתוב מדבר ומסתברא הכי שהרי בטומאת הגוף היה עוסק והולך וכבר פסק מלדבר בטומאת בשר דהכי כתיב קרא (שם) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל הרי טומאת בשר והבשר כל טהור יאכל בשר פסק מטומאת בשר והתחיל בטומאת הגוף וסמיך ליה והנפש אשר תאכל וגו' ומשום דהזכיר הכתוב את האוכלו בלשון נקבה וכתב וטומאתו עליו בלשון זכר היינו סבורים שבטומאת בשר מדבר עכשיו ל) מקרא השני יוכיח שאף הוא בלשון הזה מדבר ואי קשיא שני כריתות בטומאת הגוף למה שלש כריתות הן בטומאת הגוף לא) ולקמיה מפרש בהאי פירקין (דף מו.) למאי איצטריכו: מתניתא · לב) דלא מפרש לה זעירי מאי היא איזה "משנה לא פירש יפה: אם נאמרו קלות · לענין אכילת קדשים בטומאת הגוף שטיה בת"כ לקמיה מפרש לג) ואזיל מאי קלות ומאי חמורות ומאי הייתי אומר: אי נימא קלות מעשר חמורות תרומה · שנאמרו שניהם בפרשה אחת (ויקרא כב) ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים ואוקימנא ליה במעשר במסכת יבמות (דף עד:) דכתיב כי אם רחץ הא אם רחץ יאכל ואף על פי שלא העריב שמשו הרי טמא שאכל מעשר בלאו וכתיב ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים ואוקימנא בתרומה וכתיב בההיא עניינא אבל תרומה ומתו בו כי וגו' וקאמר התנא "אם נאמר מעשר לד) מה שאמור בו ולא נאמר תרומה הייתי אומר במיתה אבל השתא דנאמרו אינו במיתה בתמיה והא מיתה כתיבא ביה: ותו אם לא נאמרו הייתי אומר במיתה · בתמיה מהיכא תיתי לי לה) בה מיתה הא לא מייתינן לה אלא בקל וחומר ממעשר ודיו לבא מן הדין להיות כנדון מה מעשר בלאו ולא במיתה אף תרומה בלאו ולא במיתה: אלא קלות ותמורות דקאמר · אטומאה קאי דכתיב התם טומאת מת וטומאת שרץ דכתיב (ויקרא כב) והנוגע בכל טמא נפש [וגו'] לו) או איש אשר יגע בכל שרץ דכתיב בתרווייהו אכילת מעשר ותרומה וטובנן וקאמר אם נאמרה טמא שרץ ולא נאמרה טומאת מת ט' ובגולי לז) ועל איזה אכילה אי בתרומה על שתיהן הטומאות הוא באכילת תרומה במיתה ומאי על הקלות בלאו דקתני: ואם

ואם לא נאמרו חמורות היית אומר על החמורות במיתה הא מטומאת שרץ קאתיא ודיו לבא מן הדין להיות כנדון אמר זעירי קלות טומאת שרץ חמורות טומאת מת והכי קאמר אילו נאמר טומאת שרץ ונאמר מעשר ותרומה ולא נאמרה טומאת מת הייתי אומר [א] [קלות] על הקלות בלאו ועל החמורות במיתה ומדקלות על החמורות במיתה חמורות [ב] נמי על הקלות במיתה לכך נאמרו חמורות: *כל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח חייבין עליו משום פיגול: תנו רבנן או אינו מביא אלא כיוצא בשלמים מה שלמים מיוחדים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף כל נאכל לשני ימים ולילה אחד נאכל ליום ולילה מנין תלמוד לומר מבשר כל [ג] ששירין נאכלין עולה שאין שיריה נאכלין מנין תלמוד לומר זבח מנין לרבות העופות והמנחות עד שאני מרבה לוג שמן של מצורע תלמוד לומר °אשר הם מקדישים לי °ואתי נותר חילול מטומאה ואתי פיגול עון עון מנותר ומאחר שסופו לרבות כל דבר למה נאמר שלמים מעתה לומר לך מה שלמים מיוחדים שיש להן מתירין בין לאדם בין למזבח [ד] אף כל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח חייבין עליהן משום [ה] פיגול: העולה דמה מתיר את בשרה למזבח ועורה לכהנים עולת העוף דמה מתיר את בשרה למזבח חטאת העוף דמה מתיר את בשרה לכהנים פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים דמם מתיר את אימוריהן ליקרב: ומוציא אני את הקומץ ואת הלבונה והקטרת [ו] ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים והדם ר"ש אומר מה שלמים מיוחדין [ז] *שיש בו על מזבח החיצון וחייבין עליו אף כל שישנן על מזבח החיצון חייבין עליו משום פיגול יצאו פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים הואיל [ח] שאין על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פיגול [אמר מר] כיוצא בשלמים מאי ניהו בכור דנאכל לשני ימים ולילה אחד במאי אתי אי במה מצינו איכא למיפרך מה לשלמים [ט] שהן טעונין סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק אלא °מאם האכל יאכל הני תרי כללי דסמיכי אהדדי נינהו אמר *רבא *כדאמרי במערבא כל מקום שאתה מוצא שני כללות הסמוכים זה לזה הטל פרט ביניהם ודונם בכלל ופרט: עד שאני מרבה לוג שמן של מצורע: הא מני רבי מאיר היא דתניא *לוג שמן של מצורע חייבין עליו משום פיגול דברי רבי מאיר אימא סיפא ומוציא אני מנחת נסכים והדם אתאן לרבנן *דתניא נסכי בהמה חייבין עליהן משום פיגול מפני שדם הזבח מתירן ליקרב דברי רבי מאיר אמרו לו והלא *אדם מביא [י] את זבחיו היום [א] ונסכין מיכן עד עשרה ימים אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בבאין עם הזבח אמר רב יוסף הא מני רבי היא דאמר לוג שמן של מצורע מתנותיו שרו ליה ומדמתנותיו שרו ליה מתנותיו מפגלי ליה דתניא [ב] לוג שמן של מצורע מועלין בו עד שיזרוק הדם נזרק הדם לא נהנין ולא מועלין רבי אומר מועלין [יא] עד שיתן מתנותיו ושוין [ג] שאסור באכילה עד שיתן מתן שבע ומתן בהונות אמרוה קמיה דרבי ירמיה אמר [ד] גברא רבא כרב יוסף לימא כי הא מילתא

הרי

א) [עי' תוס' ר"ה לג: ד"ה ונתקלקלו] ב) [לקמן קי: כתובות מג.]

רש"י

ואם לא נאמרו הייתי אומר כו' ל"ג הכא דליכא למיפרך דיו דהא קלות נמי במיתה: **ואי** באכילת מעשר. קאמר דאם לא נאמרו חמורות הייתי אומר על טומאת שרץ בלאו [יב] על טומאת מת במיתה לכך נאמרו טומאת מת חמורות ונאמר בהו לאו דלא תימא בהו מיתה (א) במעשר ואם לא נאמרו [יג] *קלות הייתי אומר על החמורות במיתה הא מטומאת שרץ הוא דאתיא בק"ו: **ודיו** לבא מן הדין להיות כנדון. ולא אמינא בה מיתה אלא לאו: **והכי** קאמר אילו נאמר טומאת שרץ ונאמר מעשר. בלאו כדאיתא ותרומה במיתה כדאיתא ולא נאמר טומאת מת הייתי אומר קלות על הקלות בלאו [יד] בטומאת קלה דשרץ על אכילת קלות כגון מעשר יהא בלאו כדאיתא וקלות על החמורות במיתה וטומאת שרץ על אכילות החמורות כגון תרומה במיתה כדאיתא ומינה הוה גמרינן דמה שרץ קלות על החמורות במיתה אף חמורות [טו] *על קלות נמי במיתה דמה לי טומאה חמורה ואכילה קלה מה לי אכילה חמורה וטומאה קלה [טז] (וטומאת המת על אכילת מעשר תהא במיתה) לכך נאמרו המורות טומאת המת [יז] על אכילת מעשר שלא תהא במיתה ופירש בה לאו ולא במיתה לומר לך שהיא באזהרה: **או** אינו מביא כו'. רישא דברייתא בת"כ לענין פיגול קתני יכול לא יהא חייב אלא על השלמים בלבד ת"ל לענין טומאה ויגזרו מקדשי ולקמן יליף נותר חילול מטומאה ופיגול בעון עון מנותר: **או** אינו. מרבה אלא כיוצא בשלמים שהרי כלל ופרט [יח] אמור כאן כדמפרש לקמן ונימא מה הפרט מפורש נאכלין לשני ימים כו': **ת"ל** מבשר. ריבויא הוא דכתיב גבי פיגול (ויקרא ז) מבשר זבח השלמים ועלה קאי והנפש האוכלת ממנו עונה תשא: **עד** שאני מרבה. כלומר אחרי [יט] שאני מרבה ארבה עמהם אף לוג שמן של מצורע אם פיגל בדם האשם נתפגל הלוג: **תלמוד** לומר. לענין טומאה אשר הם מקדישים גבי ויגזרו כתיב ואתי נותר חילול מטומאה מה טומאה הכל בכלל אף נותר הכל בכלל בנותר כתיב כי את קודש ה' חילל (ויקרא יט) ובטומאה כתיב ויגזרו ולא יחללו (שם כב) והדר אתי פיגול עון עון מנותר: **אף** כל שיש לו מתירין. או לאדם או למזבח ועולה ילפא *)מאימורי שלמים וכן אימורי כל הקדשים [כ] ובשר כל הקדשים הנאכלין ילפי מבשר שלמים שאין לו מתירין אלא לאדם וחייבין עליו: **כיוצא** בשלמים מאי ניהו. דקתני לעיל או אינו מביא כו' אלא כא[ב] כיוצא: **האכל**. כלל מבשר שלמים פרט יאכל חזר וכלל: **הני** תרי כללי דסמיכי [כב] נינהו. שלא נכתב הפרט אלא בסוף: **הטל** פרט ביניהם. [כג] הכתוב אחריהם הטל ביניהם ודונם כו' הלכך אי לאו דרבי רחמנא מבשר [כד] תחילה הוה דיינינן ליה במה הפרט מפורש כו': **חייבין** עליו משום פיגול. אם בא עם האשם ופיגל באשם ואף על גב שאם [כה] היה רוצה יכול להביאו מכאן ועד עשרה ימים כדלקמן אית ליה לרבי מאיר דכי הביאו עם האשם דם האשם הוא המתירו למתן בהונות ושיריו לאכילה ששירי הלוג נאכלין כדאמרינן במעשה דלקמן: **אמר** רב יוסף [כו] רבי היא כו'. וסבר לה כרבנן דהואיל ואפשר להביא נסכים לאחר זמן אין דם הזבח מפגלן ואפילו הביאן עמו ולוג שמן נמי הא דקתני [כז] נמי פיגול לא שיהא דם האשם מפגלו אלא מתנה שמן עצמו שמזה ממנו שבע הזאות בפנים הם מפגלין אותו אם הזה על מנת לאכול שיריו חוץ לזמנו והוא נאכל ליום ולילה כדמרבינן ליה לקמן עם שאר קדשי קדשים: **ומדשמעינן** ליה לרבי [כח] דאמר לוג שמן של מצורע מתנותיו שרו ליה. לכהנים דאמר אף על פי שנזרק דם האשם יש מעילה בשמן עד שיתן שבע הזאות של גבוה הלכך מתנותיו מפגלין ליה שהן [כט] מתירין: **ולא** נהנין. מדרבנן עד שיתן מתנותיו [ל]: **ולא** מועלין. דקסבר דם האשם מתירו לכהנים וכל שיש בו שעת היתר לכהנים אין בו מעילה: **רבי** [לא] אומר מועלין בו עד שיתן שבע הזאות של גבוה. אבל מתן בהונות דלאו צורך גבוה הוא ודאי לא פליג רבי: **ושוין**. שאפילו נתן מהנות גבוה אסור הוא [לב] מדרבנן עד שיתן אף מתן בהונות: **אמרוה**. רבנן להא דרב יוסף: הכא

*) [נ"א מאימורי שלמים לפי שאין להם מתירין אלא למזבח]

תוספות

נאכל ליום ולילה מנין. לקמן בסוף דם חטאת (דף נח.) דרשינן מהיקישא דזאת התורה מה שלמים מפגלין כו' ונראה דהאי תנא לית ליה ההוא היקישא דאי אית ליה לא היה צריך לכל הנך ייתורים: **ואתי** עותר אי'תי חילול מטומאה ואתי פיגול עון עון מנותר. מכאן [לג] הוה מצי למידק לקמן (דף נ:) דדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בגזירה שוה:

כיוצא בשלמים מאי ניהו בכור. משמע דבכור דמי לשלמים טפי משאר קדשים ובעלמא אינו כן [לד] דאמר מנחות (דף נא:) מה שלמים באין בנדר ונדבה אף כל בא בנדר ונדבה[לה]: **אלא** מאם האכל יאכל. ואע"ג דאמרינן לעיל בסוף פרק שני (דף כח:) בשתי אכילות הכתוב מדבר תרתי שמע מינה מדלא כתיב האכל האכל או יאכל יאכל כדאמר בריש הקומץ רבה (מנחות דף יז:) ומיהו רבי אליעזר דמוקי לה התם בדרשא אחרינא נפקא ליה הך דרבא מקרא אחרינא *וכרבא דמפרש לעיל בסוף פרק שני (דף כח:) כולהו מקרא [לו] (אחרינא) [אריכא] ודריש מבשר זבח שלמיו מה שלמים מפגלין ומתפגלין כו' לא כמו שפירש שם בקונטרס מדכתיב זבח שלמים [לז] דמשמע דמקיש זבח לשלמים אלא אהך ברייתא סמיך והקשה ה"ר חיים אמאי שביק לשון הברייתא דהוה ליה למימר מה שלמים מיוחדים שיש להם מתירין בין לאדם בין למזבח ועוד דמלישנא דמפגל ומתפגלין לא *ממעיט דם דדם מפגל ומתפגל כדתניא בתוספתא דזריקה מפגלת ומתפגלת שהדם מפגל הבשר ומתפגלת על ידי זריקה אם זרק על מנת לשפוך שיריים למחר: **ודונם** בכלל ופרט. ומ"מ צריכי ייתורי דלעיל דמכלל ופרט לא מרבי אלא הדומה לפרט בכל צדדין: סד"א

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פי"א מהלכות מחוסרי כפרה הל' ד'

לז ב מיי' פ"ב מהלכות מעילה הלכה י'

לח ג מיי' פי"ח מהל' מחוסרי כפרה הל' ג

מסורת הש"ס

[לעיל] קלות וגו' הג"ה במקום חיבה קלות

חולין קיז:

[שמ"ס מה על קלות] [illegible]

וכרבא נ"ק

ממעיטין נ"ק

נ"ל שישנו על כו'

נ"ק

נ"ל רבינא

חולין סו: ב"ק סד: בכורות נג. ע"ש שבועות ה.

תוספתא רפ"ה מנחות ש:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואי באכילת וכו' דלא תימא בהו מיתה אף במעשר ואם לא נאמרו כלום הייתי: (ב) ד"ה כיוצא וכו' כיוצא הס"ד ואח"כ מ"ה הני תרי וכו' בסוף הס"ד ואח"כ מ"ה הטל וגו' ביניהם הס"ד ואח"כ מ"ה האכל כלל וכו' וכלל הס"ד ואח"כ מ"ה ודונם כו' הלכך:

גליון הש"ס

גמ' ואתי [illegible]. ע"ל דף נו ע"א תוס' ד"ה ג:

[מנחות טו: ע"ש מיהו גם במשנה דלעיל דף מג. תנן לוג שמן של מצורע וכו' ורבי מאיר אומר חייבין עליו משום פיגול ואולי יש לגרוס הכא דתנן לוג שמן וכו' והש"ס [illegible]]

שיטה מקובצת

א' א"מ קלי' על הקלות בלאו וקלות על החמורו': ב] דמורות על הקלות נמי במיתה לכך: ג] כל ששיריו נאכלין: ד] למזבח. ס"י וחייבין עליהן משום פיגול אף: ה] פיגול מרבה אני חטאת העוף שיש לו מתירין לאדם מרבה אני פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שיש להם מתירין למזבח ומוציא כו' כל זה מצאתי בס"י והיא נוסחא אמתית ולא גרס כלל העולה כו': ו] והקטרת ומנחת נסכים ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ונסכים ות"בת ומנחת נמחק: ז] מיוחדין שישנו על מזבח החיצון וחייבין עליהן אף כל שישנו: ח] הואיל שאינן על מזבח כו' אין חייבין עליהן משום פיגול ס"א אמר מר כיוצא: ט] לשלמים שכן טעונין סמיכה: י] מביא זבחו היום ונסכיו מיכן עד י' ימים: יא] מועלין בו עד: יב] בלאו ועל טומאת: יג] כלום הייתי אומר כו' הוא דהוה אתי' בק"ו: יד] בלאו טומאת קלה: טו] חמורות דהיינו טומאת מת על מעשר קלות: טז] וטומאה קלה לכך נאמרו כו' והשאר נמחק: יז] המת המורות על אכילת מעשר ופירש בה לאו ולא מיתה לומר לך שהיא באזהרה בלבד הס"ד: יח] ופרט וכלל אמור: יט] אחרי. ס"י שהתחלתי לרבות ארבה כו': כ] הקדשים מאימורי שלמים לפי שאין להם מתירין אלא למזבח ואתרבו בשר כל הקדשים שהן הנאכלים: כא] אלא מאם האכל יתיבת כיוצא נמחק: כב] דסמיכי אהדדי נינהו: כג] ביניהם הפרט הכתיב: כד] מבשר הוה דיינינן ליה כו' מפרש כו' ולא הוי אתי אלא בכור חס"ד: כה] שאם רצה היה יכול להביא כו' דם האשם מתירו למתן בהונות ושיריו לאכילה דשירי הלוג נאכלין: כו] יוסף הא מני רבי: כז] דקתני פיגול: כח] לרבי לוג ותיבת דאמר נמחק: כט] שהן מתירין הס"ד: ל] שיתן מתנותיו שבע הס"ד: לא] רבי. גליון דמודה הוא דכיון שניתנו ממנו המתנות שהן צורך גבוה שוב אין מועלין בהן אע"פ שלא ניתן ממנו לבהונות. ע"כ: לב] הוא באכילה מדרבנן: לג] מכאן הוי מצי למיפרך לקמן כו הוא בס"א: לד] כן ונ"ל דהכא איירי לגבי אכילה להכי מרבינן (הדומים) [הדמים] לאכילה. ת' מהר"ם ז"ל: לה] ונדבה לאפוקי בכור: לו] מקרא אריכא ודריש מבשר זבח: לז] שלמים דריש משמע דמשמע

[illegible]

הרי לוג [הבא] בפני עצמו דלר"ע מרגיתו שרי ליה ולא מפגלין ליה דתניא *לוג שמן של מצורע חייבין עליו משום פגול מפני שדם מתירו לבהונות דברי ר"מ אמרו לו לר"מ והלא *אדם מביא אשמו עכשיו ולוגו מכאן ועד עשרה ימים אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בבא עם האשם אלא א"ר ירמיה לעולם ר"מ היא וכמי מבן נסכים: אמר אביי לעולם לא תסמי ותנא לוג הבא עם האשם והוא הדין לנסכים הבאין עם הזבח והדר תנא נסכים הבאין בפני עצמן והוא הדין ללוג הבא בפני עצמו: חטאת העוף דמה מתיר את בשרה לכהנים: מנא הני מילי *דתניא °כל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע סלקא דעתך אמינא מן האיש כתב רחמנא והאי לאו מתר מן האיש הוא קמ"ל: °לכל מנחתם *לרבות מנחת עומר ומנחת הקנאות סלקא דעתך אמינא °ואכלו אותם אשר כפר בהם מנחת העומר להתיר אתיא ומנחת קנאות לברר עון קאתיא קמ"ל: ולכל חטאתם לרבות *חטאת העוף סלקא דעתך אמינא נבילה היא קמ"ל: לכל אשמם לרבות אשם נזיר ואשם מצורע סלקא דעתך אמינא להכשיר קאתי קמ"ל אשם מצורע בהדיא כתיב ביה אלא לרבות אשם נזיר כאשם מצורע: אשר ישיבו *זה גזל הגר לך הוא °לך יהיה אפילו לקדש בו את האשה *תניא ר' אלעזר אומר משום רבי יוסי *הגלילי פיגל בדבר הנעשה בחוץ פיגל בדבר הנעשה בפנים לא פיגל כיצד היה עומד בחוץ ואמר הריני שוחט להיות מדמו למחר לא פיגל שמחשבה בחוץ בדבר הנעשה בפנים לא פיגל היה עומד בפנים ואמר הריני מזה על מנת להקטיר אימורים ולשפוך שירים למחר לא פיגל שמחשבה בפנים בדבר הנעשה בחוץ אבל היה עומד בחוץ ואמר הריני שוחט לשפוך שירים למחר או להקטיר אימורים למחר פיגל שמחשבה בחוץ בדבר הנעשה בחוץ א"ר יהושע בן לוי מאי קרא °כאשר יורם משור זבח השלמים *וכי מה למדנו משור זבח השלמים מעתה אלא מקיש פר כהן משיח לשור זבח השלמים מה שור זבח השלמים עד שיהו מעשיו ומחשבותיו על מזבח החיצון אף פר כהן משיח עד שיהו מחשבותיו ומעשיו על המזבח החיצון אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב הלכה כרבי אלעזר שאמר משום רבי יוסי אמר *רבא הלכתא

[illegible]

*הלכתא למשיחא א"ל אביי אלא מעתה כל שחיטת קדשים לא לתני הלכתא למשיחא הוא אלא *דרוש וקבל שכר ה"נ דרוש וקבל שכר הכי קאמינא לך הלכתא למה לי לישנא אחרינא א"ל הלכה קאמינא: **מתני'** "קדשי עובדי כוכבים אין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא והשוחטן [א] בחוץ פטור דברי *רבי שמעון °רבי יוסי ³מחייב: **גמ'** *ת"ר קדשי עובדי כוכבים ¹לא נהנין ולא מועלין ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא ᵀואין עושין תמורה ᵀואין מביאין נסכים אבל [ב] קרבנן °טעון נסכים דברי רבי שמעון [ג] אמר רבי יוסי רואה אני בכולן להחמיר שנאמר בהן לה' בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית [ד] מועלין בהן: *לא נהנין ולא מועלין: לא נהנין מדרבנן ולא מועלין *דגמר מעילה חט חט מתרומה (א) [ה] °דבתרומה כתיב בני ישראל ולא עובדי כוכבים: ואין חייבין [ו] עליו משום פיגול נותר וטמא: מ"ט דאתי פיגול עון עון מנותר ואתי נותר חילול חילול מטומאה ובטומאה כתיב (ג) [ז] בני ישראל ולא עובדי כוכבים: ואין עושין תמורה: מאי טעמא דאיתקש תמורה למעשר בהמה ומעשר בהמה איתקש למעשר דגן ובמעשר דגן כתיב בני ישראל ולא עובדי כוכבים *וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש *מעשר דגן חולין הוא הניחא למאן דאמר *בתר מלמד אזלינן אלא למ"ד בתר למד אזלינן מאי איכא למימר אלא מעשר בהמה חובה שאין [ח] קבוע לה זמן הוא וחובה שאין [ט] לה זמן קבוע ישראל מייתו עובדי כוכבים לא מייתו: ואין מביאין נסכים: *תנו רבנן אזרח אזרח [י] *מביא נסכים ואין העובד כוכבים מביא נסכים יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים ת"ל ככה: אמר רבי יוסי רואה אני בכולן [יא] להחמיר בד"א בקדשי מזבח כו': מ"ט קסבר כי גמרה מעילה חט חט מתרומה דומיא דתרומה דקדישא קדושת הגוף אבל קדושת בדק הבית דקדושת דמים לא *ת"ר ¹דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד

רש"י

הלכתא למשיחא · הרי קבע לנו הלכה הצריכה לנו לימות המשיח כשיבנה בית המקדש ועכשיו לא הוצרכנו לה: א"ל הלכה קאמינא · האי דמיתמהנא [יב] קביעות הלכה הוא דמיתמהנא דמיגרס בעינן מיתני משניות ומחלוקת הלכות עבודה לפי שהורה היא ודרוש וקבל שכר אבל קיבוע הלכה אינה אלא להורות הלכה הורה אור למעשה ועכשיו אינו נוהג: **מתני'** קדשי עובדי כוכבים כו' · מפרש בגמ' וכשהתנדבום לגבוה קאמר: **גמ'** ת"ר כו' · מפרשה לקמיה: ואין מביאין נסכים · בפני עצמם בלא זבח כישראל שמתנדבין יין כדתנן במנחות (דף קד:): בכולן אני רואה · בכל הדברים הללו אני רואה בקדשי עובדי כוכבים להחמיר כבקדשי ישראל: שנאמר בהם לה' · דכתיב איש איש מבית ישראל וגו' (ויקרא כב) ודרשינן בהכל שוחטין (חולין יג:) איש מה ת"ל איש איש לרבות את העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל: בזה דברים אמורים · דאין מועלין בהן אתאן לת"ק: אבל בקדשי בדק הבית · עובד כוכבים שהתפיס [יג] לבדק הבית: מועלין בו · ולקמן מפרש טעמא: דגמרינן מעילה חטא חטא מתרומה · כתיב במעילה וחטאה בשגגה (ויקרא ה) וכתיב בתרומה ולא ישאו עליו חטא (שם כב) · ובתרומה כתיב בתריה דהאי קרא ולא יחללו את קדשי בני ישראל: [יד] *דבתרומה כתיב בני ישראל · ויזרו מקדשי בני ישראל (שם כב): תמורה · בהמה: למעשר בהמה · דכתיב במעשר והיה הוא ותמורתו (שם כז): ומעשר בהמה למעשר דגן · עשר תעשר ואמר מר בבכורות (דף נג:) בשני מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן: דבר הלמד · [טו] מעשר בהמה הלמד בהיקש שלא יהא נוהג בעובדי כוכבים חוזר ומלמד על התמורה בהיקש: מעשר דגן חולין הוא · ובכל התורה למדין למד מן הלמד חוץ מן הקדשים כדאמר באיזהו מקומן (לקמן מט:): הניחא למאן דאמר בתר מלמד אזלינן · דהאי מלמד חולין הוא אף על גב דלמד קדש למדים בו הלמד מן הלמד ופלוגתייהו באיזהו מקומן (שם): עובדי כוכבים לא מייתו · דלא איתרבו עובדי כוכבים אלא לנדרים ונדבות כדכתיב בקרא לכל נדריהם וגו' (ויקרא כב) וה"ה נמי דלא מייתו חובה הקבוע [טז] להם זמן כגון עולת ראייה ושלמי חגיגה אלא לא פסיקא ליה הואיל ומביאין עולה ושלמי נדבה אבל מעשר [יז] חטאת ואשם לא שייך בהו כלל: אזרח · בפרשת נסכים כתיב בשלח לך כל האזרח יעשה ככה ומינה ילפינן לקמן בפרק כל התדיר (דף צא:) אזרח מלמד במתנדבים נסכים [יח] ומביא בפני עצמן נדבה: ת"ל ככה · יעשה לשור [יט] שאתה שהובה תלויה בקרבן ל"ש ישראל ול"ש עובד כוכבים הלכך שלא דמי נסכיה יקרבו משלו ואם לאו [כ] מקריבים משל ציבור שתנאי ב"ד הוא במסכת שקלים (דף יא:): מ"ט כו' · המילתיה דר"ש קאי אמעילה דקאמר אבל קדשי בדק הבית דעובדי כוכבים מועלין: וכי גמרה מעילה מתרומה · למעוטי עובדי כוכבים דומיא דתרומה קדשי מזבח הוא [כא] דגמרה הקדיש גופייהו כתרומה שאינן נפדין:

תוספות

הלכתא למשיחא · כי האי גוונא פריך בריש ד' מיתות (סנהדרין נא:) ותימה דברים עש"ה יוחנן (קדושין עב:) *א"ר יהודה אמר רב הלכה כרבי יוסי דעתידין ממזרין ליטהר [כב] ושמא כפ"ק מינה עכשיו שלא להרחיק משפחות שאינן ידועות ובקדושין (שם) פירשתי *במאי פליגי רבי יוסי ורבנן בממזר ידוע או בשאין ידוע ובפ"ק דיומא (דף יג·) דפסיק כר' יוסי [כג] דאשון חוזר לעבודתו ושני אינו ראוי כו' נפקא מינה עכשיו בנשיא או ראש ישיבה או פרנס שנתמנה על הציבור ועבר מחמת אונס ועבר האונס ובפרק אלו דברים (פסחים סט:) דפסיק הלכה כר"ע דכל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת לענין פסח נפקא מינה בזמן הזה לענין מילה ואע"ג דגבי מילה נמי פסיק הכי בהדיא (בשבת קל·) מ"מ לאלומי פסקא דמילה פסק נמי גבי פסח הכי ובפ"ק דתענית (דף ד:) דפסיק רבי אלעזר הלכה כר"ג דאמר בשבעה במרחשון ומוקי לה התם בזמן שבית המקדש קיים נפקא מינה גם בזמן הזה לבני בבל דאית להו פירי ברביעה כדקאמר התם הא לן והא להו ומיהו בסוף התכלת (מנחות נב:) קשה דפסיק רבי יוחנן כאבא יוסי בן דוסתאי גבי חביתי כ"ג ונראה דרב יוסף דוקא [כד] דאית ליה הכא ובסנהדרין (דף נא:) דאין לפסוק הלכתא למשיחא וה"ר חיים מפרש דלא פריך הלכתא למשיחא אלא היכא דאיכא תרתי שהוא למשיחא וגם עושה איסור [כה] דליכא נפקותא בהלכתא אלא על ידי איסור לא שייך לפסוק למשיחא*:

והשוחטן בחוץ פטור דברי ר' שמעון · בגמרא לא תני בברייתא שוחטן בחוץ והכא לא תני תמורה ונסכים דתני בברייתא וזה תימה ואו"ת אי ר"ש כר"ל *כרבי [כו] אליעזר דאמר פרק ואלו מנחות (דף עג:) דאין עובדי כוכבים מביאין אלא עולות א"כ מאי איריא קדשי עובדי כוכבים דאין חייבין עליהם משום פיגול נותר וטמא אפי' דישראל נמי דהא שמעינן ליה לר"ש בסוף דם שחיטה (כריתות כג:) דאין פיגול בעולין ואין נותר בעולין וי"ל דסבר לה כר' יוסי הגלילי דמביאין אפילו שלמים ועוד י"ל דבכריתות (דף יג: ודף כג:) מוכח דטעמא דר"ש משום דאין איסור חל על איסור וקדשי עובדי כוכבים שרו מדאורייתא כדתניא בגמרא לא נהגין מדרבנן ולא מועלין דגמר חט חט מתרומה [כז]: **רואה** אני בכולן להחמיר שנאמר בהן לה' · פי' בקרא דאיש איש דמרבינן עובדי כוכבים ·דרין כתיב לה' למימר *שעובדי כוכבים הם בכלל קדשי ה' משמע הכא דאיכא מעילה דאורייתא בקדשי מזבח וקשה דלא [כח] איפריך מהכא לר' ינאי דאמר בפ' קדשי מזבח (דף טו·) במעילה דאין חייבין מעילה אלא על קדשי בדק הבית כדפריך התם [כט] ומשני כולהו מדרבנן ועוד תנן פ' אמרו לו (כריתות יג:) יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד ותו דשילהי כל הבשר (חולין דף קיז·) אמר ר' ינאי גופיה כאשר יורם וגו' מה פר כהן משיח יש בו מעילה אף שלמים יש בהן מעילה ותו דשילהי תמורה (דף לג:) א"ר ינאי גופיה אין מעילה מפורשת מן התורה אלא בעולה בלבד שנאמר לה' קדשים המיוחדים לה' וי"ל אסמכתא נינהו ועוד י"ל דר' ינאי לא איירי אלא בדבר המותר לטהורים אבל באימורים ועולה דהמעילה לא פקעה פשיטא דאיכא מעילה דאורייתא וקשה לי על זה אמאי לא מסני במעילה הכי דכי פריך מטובא [ל] וליסני באימורים:

ואין עושין תמורה דאיתקש למעשר בהמה · בפ"ק קמא דתמורה (דף ג·) דריש מדכתיב ברים ענייתא דבר אל בני ישראל איש כי יפליא וגו'*: **ובמעשר** בהמה למעשר דגן · בבכורות לא (דף נג:) אמרינן לא איתקש אלא לענין שנה: **דומיא** דתרומה דקדישא קדושת הגוף · וא"ת אמאי לנהגה מקדשי בדק הבית מנין דשנן אלו הן הלוקין (מכות יג·) ותניא הקדש שלא כפדה משמע דבר שיש לו פדיון ו[ה]ייט קדשי בדה"ב הא לא ידעינן אזהרה במעילה אלא מגזירה שוה דחט חט מתרומה פ' הנשרפין (סנהדרין פד·) והאי תנא לא יליף אלא דומיא דתרומה וי"ל דהקדש שלא נפדה לא מיירי בבדק הבית אלא בקדשי המזבח שהומכו דכיון דמעיקרא הוה בהו מעילה בשביל שהוממו לא פקעה המעילה ואתי קרא

שיטה מקובצת

[א] בחוץ פטור · אמר הר"מ רבי היה דדרשינן בשחוטי חוץ בני ישראל מצוין על שחוטי חוץ ולא עובדי כוכבים הא"נ נדרוש גבי הקרבן דרוקא קרבן של בני ישראל חייבין על שחוטי חוץ ולא בקרבן של עובדי כוכבים מהר"ש: [ג] אבל קרבנן טעון נסכים ואם שלח הנסכים יחתה משלו ואם לאו משל צבור · טהר ם: [ג] דברי רבי [illegible]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ובתרומה כתיב וכו' ובטומאה כתיב בני ישראל לא עובדי כוכבים: (ב) רש"י ועיין לעיל דף מו ע"ב תוספות ד"ה אלא למשני טי':

[illegible]

 [illegible]

קשה מהא דילפינן בפרק ט] כתה"ת המפלה (דף יט:) הם תנו תרומה לפנין פגם וכיגה כן) במסילה במתוכר לקרקע ומתוכר סיט קדושת דמים ולא נמרי מתרומה וי"ל דהכא הוקא אית דכתיבן חומרא דתרומה מבום דכתיב לה' לרבויי כח) דלא נמריך אלא דומיא דתרומה דקדושת הגוף כט] עוד יש לומר דלרבנן אפי' בדק הבית נמריך מתרומה למעט עובדי כוכבים ל] *כר"א ר' יוסי קאמר ליה ולא נמר בדק הבית מתרומה וכן נראה מדמייתי הש"ס ר' יוסי אומר בכולן אני רואה להחמיר וכו' ומפרש מ"ט דומיא דתרומה דקדושת הגוף וה"ק בכל קדשי עובדי כוכבים אני רואה להחמיר משום פיגול נותר וטמא אבל מלי דהחמירו אין מועלין הני מילי בקדשי המזבח דנמריך מתרומה לא] *(והכי ניחא) דלא נמריך מתרומה אלא מידי דדמיא לה אבל בדק הבית דלא דמי לה מועלין כך פירש רבינו והקשה ר' בני ה"ר אלחנן דבפ"ק דערכין (דף ה:) אמר *אביי ופרש עמו ופריך א"כ לא ימעט בו אלמה תניא אבל קדשי בדק הבית מועלין וליתא כוותא ר' יוסי אבל לרבנן אין מועלין וי"ל דשפיר מצי התם וכ"ה הגיה רבינו: **אבל** העצים והלבונה והקטרת אין בהם משום טומאה · לב] והם תאמר מאי איריא משום דאין נאכלין תיפוק ליה דאין איסור טומאה חל עליהם דהא יש בהן מעילה והכי שמעון היא דאמר (כריתות כג:) אין פיגול בעולין ואין נותר בעולין לפי שאין איסור חל על איסור ועוד העולה הפנימיות אמאי צריך למעוטינהו מפיגול לר' שמעון ואמאי חייבין עליהם משום נותר וטמא והא איתנהו מעילה ואין איסור חל על איסור ומיהו בזה יש לומר דמשכחת לה לאחר שניתק הבשר ועדיין ראויה לאכילה דתנן במעילה (דף ט.) דמועלין בהן עד שיצאו הבשר לג] ומ"מ קשה מפיגול דהדי פקע פיגולו מדי מעילה בו הנותר אבל מעילה קשה דיש בהן מעילה לעולם וי"ל דהנא דר' שמעון דהכא סבר ליה כתהוא הנא דהדי שמעון דאמר התם יש פיגול בעולין ויש נותר בעולין ועוד י"ל דמשכחת לה בבת אחת כגון שהביא שתי שערות אחר כך לד] כדאשכחן ביבמות פרק ר' אחין (דף לג:) וקשה קצת הא דאמר פ' דם שחיטה (כריתות כג:) למאן דאמר אין איסור חל על איסור כל חלב נמי עביד ליה ומוקי לה בוולדי קדשים ועקמי בהביא שתי שערות אחר כך דהוה ליה בת אחת ומיהו בלאו הכי שפיר קמשני התם דאין להקשות למ"ד אין איסור חל על איסור בקדשים *וי"ל קרא בדם למשטי מטהור וטמא דהא איצטריך להביא שתי שערות אחר כך דהוי כבת אחת כדפריטנא ומיהו לאחי דבעי למימרא כפ' ד' אחין (יבמות לג:) דר' שמעון אפי' בת אחת לית ליה קשה: **תלמוד** לומר אשר הם מקדישים לי · גבי טומאה כתיב ומרבי הכא מיניה כל דבר והא דמייתי ליה בברייתא דלעיל גבי פיגול *היינו לה] דסייך טומאה כששות ומנחות והדר אתי טהור חילול חילול מטומאה ופיגול עון עון מטהור ט] ולאחר שריבה הכתוב כל דבר מטומאה חזר וממעט בפיגול מכלל ופרט וכלל: דיש לו מתירין מתיקרבו מתירין מכל סאור יאכל בשר דרשינן ליה בהקומץ רבה (מנחות כה:) *ובסמוך לו]: **שכן** נזל פירש"י למ"ד *היינו חילול וקשה על זה בתר הכי דפריך אדרבה מפיגול נילף שכן טהור וכו' אמאי לא אמר גם כך שכן שן מטן ופר"ם למ"ד דגזל היינו טהו פיגול סייך בכל הקרבן אבל טהור וטומאה שייכי בההיכא אחת: הכי

סס טומאה מיהת נרנית בלין ·

במזיד לא הורצה בר"א ביחיד אבל בציבור בין בשוגג בין במזיד הורצה [א] *ובעובדי כוכבי' בין בשוגג ובין במזיד לא הורצה אמרוה רבנן קמיה דרב פפא [ב] כמאן דלא כרבי יוסי דאי רבי יוסי האמר בכולן אני רואה להחמיר אמר להו רב פפא אפי' תימא רבי יוסי שאני התם דאמר קרא להם ולא לעובדי כוכבים אמר ליה רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא אלא מעתה °אשר הם מקדישים ה"נ הם ולא עובדי כוכבים אלא אמר רב אשי אמר קרא °לרצון להם ועובדי כוכבים לאו בני הרצאה נינהו: **מתני'** [ג] דברים שאין חייבים עליהם משום פיגול *חייבין עליהן משום נותר ומשום טמא חוץ מן הדם [ד] ר' שמעון מחייב *בדבר שדרכו לאכול *אבל העצים וה"לבונה והקטורת אין חייבין עליו משום טומאה: **גמ'** ת"ר *יכול לא יהו חייבין משום טומאה אלא על דבר שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח ודין הוא ומה פיגול שהוא בקביעה ובידיעה אחת ולא הותר מכללו אין חייבין עליו אלא על דבר שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח טומאה שהיא בעולה ויורד ובשתי ידיעות והותרה מכללה אינו דין שאינו חייב אלא על דבר שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח [ה] ת"ל °אשר הם מקדישים לי יכול מיד ת"ל °יקרב [ו] אמר ר"א וכי יש נוגע שהוא חייב אלא מה ת"ל יקרב בהוכשר [בשר] ליקרב הכתוב מדבר הא כיצד יש לו מתירין משיקרבו מתירין [ז] אין לו מתירין משיקדש בכלי איתכן טומאה נותר מנלן אתי חילול חילול מטומאה [ח] ולילף עון עון מפיגול מסתברא מטומאה הוי ליה למילף [ט] שכן גז"ל סימן אדרבה מפיגול הוה ליה למילף שכן *נותר ציץ טהור בזמן קרב והני נפישן אלא מדתני לוי דתני לוי מנין שאף בפסול זמן הכתוב מדבר ת"ל *°ולא יחללו את *(קדשי בני ישראל) בשני

במזיד לא אינו נהנה הקטרת הקומץ ולא מיבעי אחר דלא מצי למיעקר דבר מן התורה ולהביא חולין לעזרה אלא לא יאכלו לאחר בשר באכילה) אבל בעלים נתכפרו והכי אמר לה שמואל במס' יבמות (דף צ.) ואי' [במאן] הא דקתני דעובדי כוכבים לא איתרצו דלא כר' יוסי: הורה אור אלא מעתה אשר הם מקדישים לי · דכתיב גבי וינזרו: הכי נמי הם ולא עובדי כוכבים · ותימה דקדשי עובדי כוכבים אין חייבין עליהם משום טומאה לר' יוסי והא (א) קאמר בסוף אני רואה להחמיר: לרצון להם · גבי ציץ כתיב: לאו בני הרצאה · להקב"ה הם שאינו מתרצה להם: **מתני'** דברים שאין חייבין עליהם משום פיגול · כגון הקומץ והקטרת וכל המתירים במתניתין: חייבין עליהן משום טומאה · כרת שאוכלן בטומאת הגוף ועל שנכנס חטאת כדיליף בגמרא: חוץ מן הדם · דאמעוט בהדיא כדאמר בגמ': ה"ג שמעון ר"ש בדבר שדרכו לאכול חייב וכך במשנתי מבית יבן מדרשו של רבינו יעקב ול"נ ככך פירש ר' משולם בר קלונימוס נאמן *בשעת מיתתו שמעי ר"ש כמו שאמר (ג) ר"ש ובספרים היה כתוב הדם יג] *ופמו: בדבר שדרכו לאכול שדרך בני אדם יד] לאכול ואף על פי שזה מן הקדשים כגון קומץ ומנחת כהנים ודומין לה: אבל לבונה ועצים וקטרת אין חייבין עליהם משום טומאה · ורבנן פליגי עליה כדמפרשינן לא פלוגתא בבשר יתירא לרבות עצים ולבונה: **גמ'** ומה פיגול · *האוכל פיגול בשוגג: שהוא בקבוע · חטאתו קבוע לעני כלעשיר כשבה או שעירה: ובידיעה אחת · שאינו צריך ידיעה בתחלה טו] שאכל בשוגג וידע שאכל: ולא הותר מכללו · אלא ניתור: שהיא בעולה ויורד · לעשיר בהמה ולדלת בני תורים ובדלי דלות עשירית האיפה גבי שמיעת קול כדיק' (ה): ובשתי ידיעות · כשאכל וידע שנטמא ונעלמה ממנו טומאה ואכל את הקודש ולא ידע ומשאכל ידע אבל יז] בעינן בה ידיעה בסוף ואין בה ידיעה בתחלה שלפני אכילתו לא ידע משלם בטומאה זו פטור והכי גמרי' לה בשבועות (דף ד:): והותרה מכללה · טומאת הגוף הותרה אצל ציבור בפסח דתנן (פסחים דף עו:) הפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה: ת"ל אשר הם מקדישים · ריבה כל המוקדשים וגבי וינזרו כתיב: יכול מיד · יח] משהוקדשו מתחייב עליו אם אכלו בטומאה: ת"ל אשר יקרב · מכל זרעכם ר"ל מפרש לה ואזיל: וכי יש נוגע חייב · והלא אינו חייב אלא אם כן אכל כדכתיב יט] (ויקרא כב) איש איש מזרע אהרן וגו': בהוכשר ליקרב · והקדשים קאי והכי קאמר אשר יקריב קדשים ואח"כ יאכלם בטומאה עליו כדמפרש אכילה בקרא דבתריה: יש לו מתירין · כגון אימורים ובשר שהדם מתירן ושירי מנחות שהקומץ מתירן משיקרבו מתירין ושאין לו מתירין כגון מנחת כהנים וכהן משיח ונסכים משיקדשו בכלי שהוא המכשירן לאכילה האמורה בהן: נותר מנלן · דחייב כא] (כאן) עליו אף על דבר שאין לו מתירין כדקתני מתני' דברים שאין חייבין עליהן משום פיגול חייבין עליהן משום נותר: שכן גז"ל כב] סימן · נותר וטומאה פסול הגוף ופיגול פסול מחשבה כג] נותר וטומאה אין זריקת הדם מביאתן לידי כד] פסולן ופיגול זריקת הדם קובעתו בפסול נותר וטמא נאמר בהן חילול: שכן נותר לין טהור בזמן קרב והני נפישן · נותר ופיגול לא הותרו מכללן כטומאה; ואין הציץ מרצה עליהן כטומאה ואע"ג דבטומאת הגוף כה] קאמינא שאין הציץ מרצה עליה · נותר · שניהן טהורין ושניהן נפסלין בזמן זה בנותר חוץ לזמן וזה במחשבת זמן ושניהן פסולין בקרב לאחר מקריב: מנין שאף בפסול זמן הכתוב מדבר · האי קרא דוינזרו : ולא יחללו · דכתיב גבי טומאה : בבני

הגהות הב"ח
(א) [illegible]
(ב) [illegible]
(ג) [illegible]

שיטה מקובצת
[א] ובעובדי כוכבים על רש"י [illegible]
[ב] פפא רא דלא כרבי יוסי כו' האומר בכולן רואה [illegible] דברים:

[illegible]

גליון הש"ס [illegible]

בשני חילולין הכתוב מדבר אחד פסיל נותר ואחד פסיל טומאה: ת"ץ מן הדם כו': מנא הני מילי *אמר עולא אמר קרא °ואני נתתיו לכם א] שלכם יהא · דבי רבי ישמעאל תנא אמר קרא °לכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה רבי יוחנן אמר אמר קרא °הוא היא לפני כפרה כלאחר כפרה מה אחר כפרה אין בו מעילה אף לפני כפרה אין בו מעילה אימא לאחר כפרה כלפני כפרה מה לפני כפרה יש בו מעילה אף לאחר כפרה יש בו מעילה אין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו ולא והרי תרומת הדשן משום דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובין הבאין כאחד *וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין הניחא *לרבנן דאמרי °והניחם שם מלמד שטעונין גניזה אלא לרבי דוסא דאמר מותרות הן לכהן הדיוט ובלבד שלא ישתמש בהן ליה"כ אחר מאי איכא למימר משום דהוי תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין הניחא למאן דאמר אין מלמדין אלא למאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר ב] תרי מיעוטי כתיבי הכא כתיב °הערופה והתם כתיב °ושמו ותלתא קראי בדם למה לי ג] למעוטי ממעילה מנותר ומטומאה אבל פיגול לא צריך קרא דתנן *כל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח חייבין עליו משום פיגול ודם ד] גופיה מתיר הוא אמר רבי יוחנן *שלשה כריתות בשלמים למה

רש"י

בשני חילולים · מדלא כתיב ויגזרו ולא כן] יחללו: ואחד פסול טומאה · דאשכחן ביה חילול דכתיב (ויקרא יט) כי את קדש ה' חילל ואתרוייהו קאי אשר הם מקדישים דמרבינן מיניה כל המוקדשים: מנא הני מילי · דדם אין חייבין עליו משום נותר אם נגע בו בדם וטהור אינו חייב שתים אלא אחת וכן אם ו] אכלנו בטומאת הגוף אינו חייב שתים: אמר עולא אמר קרא כו' · הא דעולא לאו הכא איתמר אלא גבי מעילה איתמר במס' מעילה (דף יא:) דקתני אין מועלין בדמים והכא ז] ה"ק מנא הני מילי דמתניתין אמר עולא גבי מעילה אמר קרא לכם והנא דבי רבי ישמעאל לכפר כו' ור' יוחנן אמר הוא ומסקנא תנא קראי חד למעוטי מנותר וחד למעוטי ח] ממעילה וחד למעוטי מטומאה: ואני נתתיו לכם שלכם יהא · כחולין שלכם שאין בהן מעילה: לכפר · ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר (ויקרא יז) לכפרה נתתיו בתורת קדשים ולא למעול בו לענין מעילה אין בו דין קדשים: הוא · *דמו בנפשו הוא בהווייתו יהא הוא לפני כפרה כו' מה לאחר כפרה אין בו מעילה · דפשיטא לן כיון דנעשית מצותו אין מועלין בו דכיון דלית ביה תו צורך גבוה לא קרינן ביה קדשי ה': אין לך דבר כו' · הלכך ע"כ לא תדרשיה הכי אלא איפכא: והרי תרומת הדשן · בכל יום חותה במחתה ותורם את הדשן מלא המחתה ממנה ונותן במזרחו של כבש כדכתיב ושמו משמע ט] שם גניזתן ושם נבלעים במקומן אלמא אסור בהנאה: ובגדי כהונה · ארבעה בגדים שכהן גדול נכנס בהן לפני ולפנים ביוה"כ באסור להשתמש י] בו עוד דכתיב ופשט את בגדי הבד וגו' והניחם שם ודרשינן מלמד שטעונין גניזה: פלוגתא דרבנן ורבי דוסא במס' יומא מייתי לה: לרבי דוסא דאמר כשרין הן לכהן [הדיוט] · לעבוד *כהן במקדש כל ימות השנה: ועגלה ערופה · דכתיב וערפו שם (דברים כא) והאי שם קרא יתירא הוא לומר יא] שתהא שם קבורתה · אין מלמדין · וכיון דלא ילפינן יב] ולא מייתי רחיה מינייהו הלכי קרא נמי הוא ואיכא למדרשיה איפכא לא תדרשיה הכי: *מיעוטי כתיבי · למעט שאין למדין מהן: הערופה · זו ולא אחרת כו: ושמו · מדהוה ליה למכתב ושם וכתיב ושמו לזה ולא לאחר: הלכה קראי · לכם לכפר הוא: למעוטי מנותר · לכם יג] כשאר חולין ולא כקדשים לכפר לכפרה נתתיו כקדשים ולא לדבר אחר כקדשים אלא כחולין ולא יד] יתחייבו עליו משום טומאה *והוא למעוטי ממעילה כדאמרן · שלשה כריתות אמור אליהם לדורותיכם וגו' (ויקרא כב) והנפש אשר תאכל בשר וגו' (שם ז) נפש כי תגע בכל טו] טומאת אדם וגו' (שם): אחת

תוספות

טו] הכי גרסינן בשני חילולין הכתוב מדבר אחד פסול נותר · תימה לי לעיל גבי קדשי עובדי כוכבים אתי נותר חילול חילול מטומאה הלא חילול יז] טומאה נמי בנותר איירי ועוד תימה דבפ' הנשרפין (סנהדרין דף פג:) משמע דלא כתיב בנותר חילול דרבים והכא משכחת לה מדתני יח] ולעיל בריש פרק שני (דף טו:) פירשתי: **הוא** לפני כפרה כלאחר כפרה · הקשה ר"ת דבמעילה פרק יט] [ולד] חטאת (דף יב:) אמרינן המקדיש דם לבהמת קדשים מועלין בו אלמא יש מעילה בדם ותירץ דהתם כ] מחיים דלא שייכא כפרה אבל לאחר שחיטה אף לפני כפרה אין מועלין וא"ת דהתם כא] תני (דף יב:) ומייתי בפרק כל שעה דם בתחילה אין מועלין בו יצא לנחל קדרון מועלין וי"ל דמעילה דהתם דרבנן וא"ת א"כ בריש מעילה (דף ב:) דדחיק לאקשויי מי איכא מעילה דרבנן לייתי מהך מתני' ועוד קשה בסוף התמורה (דף לג:) גבי מקדיש עולה לבדק הבית דקאמר שמועלין בה שתי מעילות ופריך אי מדרבנן אמאי ב' מעילות כב] מאי קשה הא איכא מעילה דדם שהיא דרבנן וכן בקדשים שמתו בריש מעילה (דף ב:) וי"ל דהתם פשיט מעילה דאורייתא מבום כג] שולה בדילי מיניה ובדם דליכא מעילה דאורייתא כד] לא בדילי מיניה תקינו רבנן מעילה ובריש מעילה אקדשים שמתו בדווקא כה] קאי דכמאן דתקינון דמי ועל כה"ג דחיק לאתויי ראיה דתקון רבנן מעילה א"נ דבדילי מינייהו (כמו) כתהו ומייתי כו] מרבי יוחנן דקדשים שמתו וה"ל חיים היה מפרש דיצא לנחל קדרון מועלין כז] דאורייתא שב"ד מקדשין אותו שלא יהנו ממנו בלא פדיון ודוחק הוא ועוד הכי אמאי לא מייתי כח] בריש מעילה מההיא דסוף התכלת (מנחות דף מג) גבי אפר פרה דאמר שתי תקנות הוו מעיקרא תקינו בה מעילה ואין לומר דמעיקרא נמי היתה מעילה דאורייתא דתקון שיהו ב"ד מקדשין אותו א"כ היינו מזין ועוד דבמעילה בריש ולד חטאת (דף יב:) דאמר רבי יוחנן קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה אבל מדרבנן איכא מעילה ופריך מי איכא מידי דמעיקרא לית ביה מעילה ולבסוף אית ביה מעילה *ולא והרי דם דתנן בתחילתו כו' ואי מעילה דנחל קדרון שבית דין מקדשין אותו מאי קושיא: **אין** לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו · וא"ת אדרבה לא נמעט לפני כפרה דאין לך [דבר] שלא נעשית מצותו שלא ימעלו ואע"ג דאיכא קדשים קלים הייט מבום דלא איקרו קדשי ה' וי"ל דהשתא טובא כט] דכוחה דאין מועלין עד שעת מצותן תרומת הדשן ועגלה ערופה עד אחר ירידתה: **ולא** והרי תרומת הדשן · יתא דתנן במעילה פ' ולד חטאת (דף יא:) דישון מזבח הפנימי והמנורה לא נהנין ולא מועלין הייט ל] מזבח הזהב מן הקטרת שבכרף עליו והכא מזבח החיצון שהיה חותה מלא המחתה מן המאוכלות הפנימיות ונותן במזרחו של כבש ומיהו בגמ' משמע התם דאף בחיצון אין מועלין דקאמר בשלמא מזבח החיצון דכתיב ביה ושמו אלא פנימי מנא לן משמע דמושמו דריש דאין מועלין ובמשמעתא אדרבה משמע ליה דמועלין וי"ל דמתני' דהתם משמע לא] דלא מועלין בדישון הפנימי שהדישון מוציאו מידי מעילה אבל קודם דישון מועלין א"כ איכא מצוה לדשן ועל זה קאמר בשלמא חיצון דכתיב ושמו ולכך מצוה לדשן לב] *מ"מ אף לאחר הרמה איכא מעילה כדדרשינן בסוף התמורה (דף לד:) ושמו בנחת ושמו שטו ובמו בלא יפזר אלא פנימי מנא לן דמצוה לדשן שתהא תומר לג] שהדשן מוציאו מידי מעילה ומפני דהאמר קרא והסיר את מוראתו והשליך אל מקום הדשן וכפ' שני *דיומא בירושלמי משמע כן קאת דבעי בריכה מנלן דעבדינן דישון כלל בפנימי והדר בעי מנלן שהדישון לד] אסור בהנאה והם האמר מוראה ונוצה ימעלו עד שיעשו מצותן שיובלעו אלא מזבח כדישון. מזבח הפנימי ובתמורה (גו"ש) אמרינן עולת העוף שנמצאה דמה מוראה ונוצה יצאו מידי מעילה *וי"ל שהני דישון מזבח הפנימי דהייט מצותו אבל עולת העוף עבודת דם מתיר מוראה ונוצה וא"ת *בקדושין (דף נז:) דאמר אין מועל אחר מועל אלא בהמה וכלי שרת הא איכא תרומת הדשן דלא נפיק לחולין ע"י מעילה כדמוכח בסוף התמורה וי"ל דהוי בכלל בהמה דהייט כמו אימורים דלא נפיק לחולין: **משום** דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובין הבאין כאחד · במעילה פ' ולד חטאת (דף יא:) מאריך יותר ומסקנא כדהכא: **עגלה** ערופה · פי' רש"י מוערפו שם נ"ל בפ"ק דכריתות (דף ו) והאי דנ"ל בפ' אין מעמידין (ע"ז דף כט:) לה] מדכתיב בה כפרה כקדשים י"ל דשם צריך להסור לאחר עריפה שלא נומר אין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו*: **תרי** מיעוטי כתיבי · קשיא דבחד סגי וכן גבי העזים בפרק כל הבשר (חולין דף קיג:)*: **חד** למעוטי מנותר וחד למעוטי מטומאה · תימה לנותר וטומאה סגי בחד מיעוט דילפינן מהדדי חילול חילול *ואף לקולא כדלעיל גבי קדשי עובדי כוכבים וי"ל לו] דמוקמינן מיעוטא בנותר דוקא אבל משום טומאה הוה חייב כי היכי דאין לו מתירין כגון קומץ ומנחת כהנים אע"ג דאין בהן פיגול יש בהן איסור טומאה דמרבינן מאשר הם מקדישים הכי הוה מרבינן נמי לגבי דם:

שיטה מקובצת

א] לכם לכם שלכם: ב] לשמר מעוטי והיבת תרי נמחק: ג] לי חד למעוטי מנותר וחד למעוטי מטומאה וחד למעוטי ממעילה · תימה למה לי תרי מיעוטא [בנותר וטומאה] בהדא סגי דילפינן מהדדי בג"ש חילול חילול אף לקולא כדלעיל וי"ל דאי (לאו) [לא] כתיב אלא חדא מיעוטא הוי מוקמינן ליה אנותר וטומאה לא הוי ילפינן מיניה דהוי מרבינן ליה מאשר הם מקדישים לי מהר"פ: ד] ודם הוא גופיה: ה] ולא יחללו הם רי ו] אכלו בטומאת ז] והכא ה"א נמי אמרי' מנא הני מילי כו': ח] למעוטי מטומאה וחד למעוטי ממעילה: ט] משמע ששם גניזתו ושם נבלע במקומו אלמא י] בהן עוד: יא] שם תהא קבורתה: יב] ילפינן מינייהו ולא: יג] כשאר · ס"א בשר חולין: יד] ולא שיתחייבו עליו: טו] בכל טמא בטומאת אדם: טז] מה"ד ת"ה בשני ותיבת הכי גרסינן נמחק: יז] חילול דטומאה נמי: יח] מדתני לי: יט] פ"ק ולד דמאת: כ] דהתם מיירי מחיים: כא] דהתם תנן ומייתי לה בפ' כל שעה: כב] מאי קושיא הא: כג] שולה בדילי אינשי מיניה כבר אבל (הני) בעיר דליכא · ס"א עולת אין לרבנן לתקן מעילה כיון דבדאי הכי בדילי ומכני ראוי למעול שתי מעילות (בבשר אינו שע לה דאורייתא משום עילה) [התקן רבנן

אחת לכלל ואחת לפרט · לגבי כלל ופרט ממש כו' המחוקקים זה שכן אלא דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על הכלל שלו יצא כדדרשינן כו' עלה בפ"ק דיבמות (דף ז) ומרבינן כל קדשי ... [illegible]

אחת לכלל ואחת לפרט · לדרוש דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל שלו יצא והבשר אשר ... בכלל כבר [מזבח השלמים] (ויקרא ז) ואלו שלמים בכלל כל הקדשים ... [illegible] הורה אף כל קדשי מזבח (בכלל כל הקדשים) ... אשר יקדישו בני ישראל ... וטומאתו עליו ... כל הקדשים בכלל): לדברים שאינן נאכלין · כגון עצים ולבונה שאינן ראויין לאכילה אם אכל מהם בטומאת הגוף חייב כרבנן דמתניתין: ולר"ש דמתני' · חד מהאי ... ואלו · אמרי הכא מלקות ... הכא מלקות · ... חד אמר · ... ואלו אמר מחלוקת שנחלקו חכמים על רבי שמעון בחייב · בטומאת בשר ... ולבונה ... מלקות משום ... והבשר אשר יגע בכל טמא וגו' (ויקרא ז) ... ולבונה · אבל בטומאת הגוף · ... הכל אינו לוקה ... כה: הכי גרסינן כיון דקרינן ביה והבשר אשר יגע וגו' קרינא ביה וטומאתו עליו ונכרתה · כלומר כיון ... ולבונה בטומאת הגוף נמי ... לוקה ... אמיניה דר"ש והכי אמרינן מחלוקת דרבי שמעון ... בטומאת הגוף ... עצים ולבונה לרבי שמעון וטומאתו עליו דטומאת הגוף לא קרינן ביה והבשר אשר יגע וגו': לפסולה בעלמא · ... בעלמא הוא והכי אמרי' בפסחים (דף כד:) ... עליו:

מתני' לשם זבח · לאפוקי ... קדם ... לשם זבח אחר: לשם זבח · לאפוקי ... לשם ריח · ... לשם השם · ... אף מי שלא היה בלבו ט' · ... בית דין · ... ... לכתחילה ... לבטו ... המחשבה הולכת אלא אחר העובד · ... הוא דלאו בדידהו תליא מילתא דכתיב המקריב אותו לא יחשב (ויקרא ז):

גמ' עולה לשם עולה ט' · קרא קדרים עולה אשה ריח ניחוח לה' (ויקרא א) ... דלאו בשחיטה כתיב ... לשם כו' גבי זביחה והקריב מזבח השלמים אשה לה' (שם ג) ... גבי שלמים לא כתיב בההוא קרא גריח ניחוח: לאפוקי כבבא · ... בעירובין כח: (דף כט:) ...ונגנה דערבתא ונכביב וניטל: ... לשם ריח · ... אין דבר אחר מחלל את קדשים אלא מי ... רוח לפני הקדוש ברוך הוא שאמר ונעשה רצונו: ולא יחללו · ... לשם חולין כשר ... פסולה ... לשם חולין · ... כשרה ... חולין מחללין קדשים: משום חולין · ... פסולה ... בדברים אחרים ולאו עסוק בקדשים:

מתעסק

אחת לכלל ואחת לפרט · ... מקרב דדרשי' כבשר ליקרב ... כי בעינן כשר ליקרב הני מילי בקדשי מזבח ... כדאמר רבה (מנחות דף סה:) כל טהור יאכל בשר ... לטהורים ... מגיו משום טומאה ט' ... זריקה ... דדרשינן לעיל ... כבשר ליקרב אלא ... יש לו מתירין ... כתב רחמנא כל טהור ולא כתב יקרב ... ... שאינו ... וזה ... לא ... ... קרא דניתר לטהורים: **אבל** בטומאת הגוף דברי הכל אינו לוקה · ... בשלמים הד לדברים שאינן נאכלין ... תפסוס דר' יוחנן דאמר כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו ... (דף י') גבי לבונה וחייבים עליה משום פיגול ונותר וטמא ... דאיכא מלקות ... דאינו לוקה דלא איתרבו אלא לענין כרת ... מדקאמר כיון דקרינן ביה והבשר אשר יגע קרינן ביה וטומאתו עליו ... נמי לענין כרת:

מחלוקת בטומאת בשר · ... פלוגתא ... בין לניסכא קמא בין לניסכא בתרא לא ... פלוגתא דרבי יוחנן ור"ל דפליגי שאכל בשר קדש לפני זריקה בפ' כל הפסולין (לעיל דף לד:) ובין לאביי ובין לרבא ... וק"ל:

מנין

אחת לכלל ואחת לפרט ואחת לדברים שאינן נאכלין ולרבי שמעון דאמר דברים שאין נאכלין אין חייבין עליהם משום טומאה לאיתויי מאי לאיתויי דמאות הפנימיות ס"ד אמינא הואיל ואמר רבי שמעון כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פיגול משום טומאה נמי לא ליחייב קמ"ל: נמי ר' שמעון מחייב את שדרכו לאכול כו': איתמר רבי יוחנן וריש לקיש רבי אלעזר ורבי יוסי ברבי חנינא חד מהאי זוגא וחד מהאי זוגא חד אמר מחלוקת בטומאת בשר אבל בטומאת הגוף דברי הכל אינו לוקה וחד אמר כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו מאי טעמא כיון דקרינא ביה והבשר אשר יגע בכל טמא קרינן ביה וטומאתו עליו רב טביומי מתני הכי רב כהנא מתני הכי חד מהאי זוגא וחד מהאי זוגא איפכא חד אמר מחלוקת בטומאת הגוף אבל בטומאת בשר דברי הכל לוקה וחד אמר כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו אמר רבא מסתברא כמ"ד כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו מאי טעמא כיון דלא קרינא ביה וטומאתו עליו ונכרתה לא קרינן ביה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל והאמר מר והבשר לרבות עצים ולבונה לפסולה בעלמא:

מתני' לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זובח לשם השם לשם אישים לשם ריח לשם ניחוח והחטאת והאשם לשם חטא אמר רבי יוסי אף מי שלא היה בלבו לשם אחד מכל אלו כשר שהוא תנאי בית דין שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד:

גמ' אמר רב יהודה אמר רב עולה לשם עולה לאפוקי לשם שלמים דלא אישים לשם אישים לאפוקי כבבא דלא ריח לשם ריח לאפוקי אברים שצלאן והעלן דלא דאמר רב יהודה אמר רב אברים שצלאן והעלן אין בהן משום ריח ניחוח לשם הנחת רוח לה' לשם מי שאמר והיה העולם אמר רב יהודה אמר רב חטאת ששחטה לשם עולה פסולה לשם חולין כשרה אמרה ר' אלעזר מ"ט דרב ולא יחללו את קדשי בני ישראל קדשים מחללין קדשים ואין חולין מחללין קדשים: מתיב רבה אמר רבי יוסי אף מי שלא היה בלבו לשם אחד מכל אלו כשר שהוא תנאי ב"ד טעמא שלא היה בלבו כלל הא היה בלבו לשם חולין פסול א"ל אביי דלמא לא היה בלבו כלל כשר ומרצה הא היה בלבו לשם חולין כשר ואינו מרצה א"ר אלעזר חטאת ששחטה לשם חולין פסולה כדבעא מיניה שמואל מרב הונא

מנין

[illegible]

לדעתכם

למתעסק בקדשים · שוחט קדשים ולא בכוונה אלא כמתעסק בדברים אחרים: בידינו הוא · דהיא ז) ואת כבר ידעט אותה ומיהו מגוה הוא דנפקא לן ולא עיכוב: שמעתי שהבעלים מפגלין · בעבודת הכהן אם קיבל הכהן בשתיקה וחשבו הבעלים עליה על פיגול הוי פיגול: והקריב המקריב · קרבנו בפרשת נסכים כתיב והקריב המקריב קרבנו לה' (במדבר טו) אלמא ח) מקריב קרבנו קרי ליה הלכך הוו להו בכלל המקריב לא יחשב: ורבי אליעזר פוסל · התם מפרש בהדיא שהתם מחשבת עובד טכבים לעבודת כוכבים ואע"ג ט) דלא איהו שחיט לה פסול: שאין כשר להצניע · כמסכת שבת כגון דם נדה או היכור י) (או) הגאה: ואין מצניעין כמוהו · שכשר הוא להצניעו אם היה יא) בשיעור אבל בשיעור של זה מועט הוא ואין אדם חושבו להצניעו: ובא אחר והוציאו · בשבת לה"ר חייב דחשיב מלאכה מפני מחשבתו של זה שהוכשר לו והצניעו: ותרווייהו · רבי אליעזר ור"ש בן אלעזר: השתא בחוץ · בעבודת טכבים ושבת דלא כתיבא בהו מחשבה בהדיא אמרינן זה מחשב וזה עושה יב) הוי מחשבה: בפנים · בקרבנות דמחשבה בהו כתיבא מיבעיא: בפנים הוא דאמר · משום דעיקר יג) מחשבות בקרבנות כתיבא: אבל בחוץ · כגון עבודת טכבים ושבת לא: בעבודת טכבים מיבעיא · דעבודת טכבים דומיא דעבודת פנים חייב בה רחמנא כדאמרי' בארבע מיתות (סנהדרין ס:) זובח לאלהים יחרם בלתי לה' יד) ועבודות הראויות למקום חייב בהו בעבודת טכבים בין שדרכה בכך בין שאין דרכה בכך הלכך לענין מחשבה נמי איכא לגמגמה מכפנים: מלאכת מחשבת אסרה תורה · בשמעתא טו) שבת לפרשת המשכן טויהל ומלאכת מחשבת בתשובה אותה מתכוין למלאכה גמורה אלא שבגג בשבת או סבור שמלאכה זו מותרת *וזה שיעור זה חשוב בעיניו אינו מתכוין למלאכה:

מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול · פ"ק דחולין (דף יג:) פירש בקונט' כגון מתעסק בסכינו להגביהו כו | או | לזורקו וקשה דה"נ אפילו בחולין פסול לרבנן דפליגי עליה דרבי נתן ובעינו כוונה ואפי' מתכוין לחתיכה כגון זרק סכין לנועצה בכותל דחשיב מתכוין לחתיכה כדמוכח פ"ב דחולין (דף לא.) אפ"ה פסלי רבנן עד שיתכוין לחתיכת כאן שימנין אף על גב דליכו מתכוין לשחיטה להתיר בשר ודאי מכשרי כדקאמר התם ורבנן נהי דלא בעו כוונה לזביחה לחתיכה מיהא בעינן פירוש לחתיכת סימנין אבל חתיכה אחרת לא דזרק סכין לנועצה בכותל מתכוין לחתיכה הוא ופסלי רבנן ונראה הכא מתעסק דקדשים היינו מתכוין לחתיכת סימנין ולא לשם זביחה דבחולין כשר ובקדשים פסול ועוד יש מתעסק אחר כגון משום חולין כגן) דהיינו כסבור שהן חולין וטלא מוכחש את בן הבקר נפקי:

תורה אור

*מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול שנאמר (ויקרא א) °ושחט את בן הבקר לפני ה' עד *שתהא שחיטה לשם בן בקר א"ל זו בידינו היא לעכב מנין א"ל 'לרצונכם תזבחהו לדעתכם א) זביחו: 'שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד: מתני' דלא כי האי תנא דתניא *א"ר אלעזר ברבי יוסי שמעתי שהבעלים מפגלין אמר רבא מ"ט דרבי אלעזר ברבי יוסי דאמר קרא והקריב המקריב אמר אביי רבי אלעזר ברבי יוסי ורבי אליעזר ור"ש בן אלעזר כולהו סבירא להו זה מחשב וזה עובד הויא מחשבה רבי אלעזר ברבי יוסי הא דאמרן רבי אליעזר דתנן *השוחט לעובד כוכבים שחיטתו כשרה ורבי אליעזר פוסל ר"ש בן אלעזר ב) *דתנן *כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר כל שאין כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו הכשר לזה והצניעו ובא אחר והוציאו נתחייב זה במחשבה של זה ג) הרווייהו איתיהו דרבי אלעזר ברבי יוסי השתא בחוץ אמרינן בפנים מיבעיא רבי אלעזר ברבי יוסי לית ד) להו דתרווייהו דלמא בפנים הוא (א) דאמרינן בחוץ לא אמרינן ר"ש בן אלעזר אית ליה דר' אליעזר השתא בשבת אמרינן בעבודת כוכבים מיבעיא רבי אליעזר לית ליה דרבי שמעון בן אלעזר דלמא בעבודת כוכבים הוא דאמרת כעין ה) בפנים אבל *שבת מלאכת מחשבת אסרה תורה:

הדרן עלך בית שמאי

איזהו מקומן של זבחים קדשי קדשים 'שחיטתן בצפון פר ושעיר של יום הכיפורים שחיטתן בצפון 'וקיבול דמן בכלי שרת בצפון 'ודמן טעון הזיה על בין הבדים ועל הפרוכת ועל מזבח הזהב ו) מתנה אחת מהן מעכבת שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון ואם לא נתן לא עכב: 'פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שחיטתן בצפון וקיבול דמן בכלי שרת בצפון ודמן טעון הזיה על הפרוכת ועל מזבח הזהב מתנה

הדרן עלך בית שמאי

קדשי קדשים · טולן בכלל חטאות ואשמות ועולה ושלמי ציבור ומיהו משום דהוו כהן דמים או ט) בקשתהן הדר תני להו כל חד וחד באפי נפשיה לפרש הלכותיהן: שחיטתן בצפון · ובגמ' מפרש מ"ט לא תנא וקבול דמן ומ"ש דתנן חטאות הפנימיות ברישא: פר ושעיר של יום הכפורים כו' · בגמ' יליף טעמא מנא לן דשחיטתן וקיבול דמן יז) בכלי שרת בצפון: בכלי שרת · דכתיב יח) בשולה בטני ויסם באגנות (שמות כד) וממנה למדו כל הזבחים בהיקש ליטעון כלי: הזיה על בין הבדים · עומד בין שני בדי ארון ומזה אחת למעלה וז' למטה כנגד יט) עוביה של כפרת ולא היו נוגעים בה: ועל הפרכת · כדכתיב וכן יעשה לאהל מועד (ויקרא טז): ועל מזבח הזהב · כדכתיב ויצא אל המזבח וגו' באחרי מות: מתנה אחת מהן מעכבת · כדאמרי' בפ' בית שמאי (לעיל דף לט:): שירי הדם היה שופך על יסוד מ' · יליף בגמ': ואם לא נתן · שירים הללו ליסוד לא עיכב הכפרה ובגמ' יליף לה בברייתא יכול יעכבו כו': פרים הנשרפים · פר העלם ופר כהן משיח שאין נאכלין לכהנים אלא נשרפין חוץ לירושלים כדכתיב בהו אל שפך הדשן ישרף (ויקרא ד) וילפינן בסדר יומא (דף סח:) ברוח חוץ לירושלים: ושעירים הנשרפים · שעירי עבודת כוכבים שהוקשו לפר העלם לכל דבריהם בפרק בית שמאי (שם): הזיה על הפרוכת · כתיב בהו אבל בין הבדים לא כתיב בהו כדכתיב בפר יום הכפורים והזה באצבעו על פני הכפרת וגו' (ויקרא טז):

מתנה

הבהמה בצפון והכלי בדרום והדם מקלח בתוכו תדע דבכל הגהו דבעו צפון קתני לא) בחיטה כו' וקיבול דמן בכלי שרת בצפון וגבי קדשים קלים שבחיטתן בכל מקום בעזרה לא קתני וקיבול דמן בכלי שרת אע"ג דבעי קבלה בכלי שרת וכן לעיל פרק שני (דף כו.) דתניא קדשים קלים שחיטתן בפנים וקבול דמן בכלי שרת בפנים אתא לאשמועינן שצריך שיהא הכלי בפנים לאפוקי אם רוב הכלי בחוץ [ג] ומיעוטה בפנים אע"פ שאין הדם בפנים נפסל ביוצא דנתקבל במיעוט בבפנים אי נמי משום דאיכא אבא מגורע שנתקבל ביד אינטריך למיתני

פרים היה מודקדק מכאן דלא בעינן כגן) סכין בשחיטה מדלא קתני שחיטתן בכלי שרת בצפון כדקתני גבי קבלה וקיבול דמן בכלי שרת בצפון ומיהו כך אתיא שפיר הא דאמר בפ"ק דחולין (דף ג:) כגון שבדק קרומית של קנה ושחט בה מה דלא בעי כלי שרת כאן וכן משמע קצת בפסחים פ' ואלו דברים (דף סו:) שהיה כל אחד מביא סכינו ומתוך ביתו מו: ואי אפשר לומר כן דבשיך התודה מיוחה פב:) ובשוק דם תמתת (מקין לז:) דרים מדכתיב ויקח את המאכלת דעולה טעונה כלי א) וילפינן כן) מניה טלא וכסוטה פרק היה מביא (דף יד:) ימשוע דסכין כח) מוקדש ליה להם ועוד ברים בתודה (מנחות עה:) איכא למ"ד שכין אלייתא מכלי שרת דהך על גב דלית לה יוך מקדשא והיא קרומית של קנה איכא למימר שתקנה ועבאה כלי וכר' יוסי בר' יהודה דאמר בפרק היה מביא (סוטה יד:) דעושין כלי שרת דעץ והיא דהלוו דבריים (פסחים סו.) וגו' איכור כל אחד הקדים סכינו בערב שבת והאי דלא תנן הכא נמי שחיטתן בכלי שרת בצפון כדתנן בקבלה לא דהוי דבקבלה נמי לא הזכיר הכלי אלא משום דבעי שיהא גם הכלי בצפון ג) לאפוקי אם

בית נח.

שיטה מקובצת

א] לדעתכם זבחו אות י' נמחק: ב] דתניא כלל: ג] זה ותרווייהו: ד] לית ליה: ה] כעין פנים: ו] מתנה אחת מהן מעכבת · הקשה הר"ר אליעזר ממריוש פתח בהזאות וסיים במתנות וי"ל דלרבותא נקט לא מבעיא הזאות דמעכבות בכל מקום שהן אפילו במזבח החיצון כגון בפרח ובנגעים כדאמר לעיל אפילו מתנות שאין מעכבות על מזבח החיצון דאם נתנם במתנה אחת יצא ט"מ מעכבות על מזבח הפנימי וכן משמע בגמ' דצריך קרא גם לארבע מתנות: ז] ראיה זו כבר ידענו כו' דנפקא לן מינה ולא עיכוב: ח] אלמא בעלים קרי ליה מקריב הלכך הוו להו: ט] דלאו איהו שחיט ליה פסול: י] תיבת או לישנמחק: יא] היה בו שיעור אבל: יב] עושה הויא מחשבה: יג] דעיקר מחשבה בקרבנות: יד] לא' לבדו: טו] במשכה פרשת שבת לפרשת מלאכת המשכן בויקהל יומא מלאכת מחויבת: טז] או בהקפרת איסורין הדיה: יז] דמן בצפון ותיבות בכלי שרת נמחק: יח] דכתיב בשולה בטני ויסם: יט] כנגד עוביו של כפורת ולא היו נוגעים בו הס"ד: כ] בסכינו להגביהו ולזורקו וקשה כו' דר' נתן בפ"ק דחולין ובעי כוונה: כא] סימנין אבל מתכוון להתיבות סימנין אע"ג ס"א אפילו לא נתכוין [illegible] להתיכת סימנין מכשרי רבנן כדמוכח בפ"ב דחולין דקאמר ורבנן נמי נהי כו': כב] משום חולין דהכא דפסלוהו דהיינו קסבר שהן חולין דפאר משום מתעסק

בשחיטה תכין כלי שרת מדלא: כד] בה ואע"ג דמיירי שתקנה ועשה כלי דודאי כלי בעינן כדשוכח בכמה דוכתי ט"ט לא משתמע שהוא כלי שרת שהרי אין עושין כלי שרת של עץ · מהר"ש: כה] (שרת) שהרי אין עושין כלי שרת עץ ואפ"ה [illegible] ביהו מי [illegible] כו' למ"ד דסכין מקדשא [illegible] אלימא מכלי שרת דאע"ג דלית ליה תוך מקדשא והוא דקרומית של קנה כו' כלי שרת וכרבי יוסי: כט] דכא דשחיטתן בכלי שרת בצפון משום דפשיטא ליה דכל העבודה בעינן כלי שרת וכ"ת למה תנן וקבול דמן בכלי שרת יא דמי [דלא תני] אלא משום דבעי שיהא הכלי שרת כולה בצפון לאפוקי דאי הוי רובא בדרום ומיעוטו בצפון אע"פ שהוא מקבל באותו מיעוט שבצפון מ"מ [כשהוא מקבל] הדם בכלי בשל אגב רוב הכלי שבדרום דאגב כלי שמיה אגד ולא הוי קבלה בצפון אבל בשעת שחיטה אינו צריך להיות הסכין כולו בצפון דהא אפילו אם הסכין רובו בדרום רק שיעור במיעוט הסכין שבצפון כשרה וגם א)הברטר כמלך אגב דסרין והרי יש שחיטה בצפון מדו אמת דלא בעינן כלי שרת וראיה מתוספתא דמנדות כו' ואינו רוצה לומר [דאינה פסולה] כלי ממש שהרי בעולה [פסול כלי] מויקח [את] המאכלת אלא דאינה פסולה כלי שרת קאמר [וקשה] למורי דמאי [שנא] שריפה משאר עבודות וכ"ת משום דכשרה בזר וכשונה כלי שרת ותירץ דבלילה דאינה כי אם בקדשים אע"ג דכשרה בזר היא כשאר קדשים לענין כלי שרת אבל שריפה הואיל ושלא [illegible] בפנים ולכך כלי שרת [illegible] [illegible]

הנהות צ"ק [illegible]

[illegible margin notes]

מתנה אחת מהן מעכבת שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון ואם לא נתן לא עיכב א) אלו ואלו נשרפין אבית הדשן: גמ' וניתני נמי וקיבול דמן בכלי שרת בצפון כיון דאיכא אשם מצורע דקיבול דמו ביד הוא שיריה ולא והא קתני ב) לה לקמן אשם נזיר ואשם מצורע שחיטתן בצפון וקיבול דמן בכלי שרת בצפון ג) מעיקרא סבר קיבול דמו ביד הוא שיריה וכיון ד) דלא סגי ליה אלא בכלי הדר תניה *דתניא °ולקחו יכול בכלי ת"ל ונתן מה נתינה בעצמו של כהן אף לקיחה בעצמו של כהן יכול אף למזבח כן ת"ל °כי כחטאת האשם הוא מה חטאת טעונה כלי אף אשם טעון כלי נמצאת אתה אומר *אשם מצורע שני כהנים מקבלין את דמו אחד ביד ואחד בכלי זה שקיבלו בכלי בא לו אצל מזבח וזה שקיבלו ביד בא לו אצל מצורע:

פר

מתנה אחת מהן מעכבת · כדאמרן בפ' בית שמאי (לעיל לט.) מעשה ין כאשר עשה: אלו ואלו · של יום הכפורים ושאר הנשרפין: נשרפין אבית הדשן · למקום שמוליכין שם את הדשן של מזבח החיצון דכתיב ביה והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה (ויקרא ו) ובפרים הנשרפים כתיב אל שפך הדשן (שם ד) ושל יום הכפורים הקשו לפר העלם כדאמרינן בפרק ב"ש (לעיל לט.) לפר זה פר יום הכפורים: גמ' וניתני נמי בריש׳ · גבי כהם חבל קדשי קדשים וקבול דמן כי היכי דתנא במתני': אשם מצורע קיבול דמו ביד · כדיליף לקמן שמקבל דמו לתוך כפו: שיריה · משום דלא פסיקא ליה למיתנייה בהדי כללי דשאר קדשים בכל קבול דמן בכלי: וכיון דלא סגי ליה נמי · בלא קבלת כלי כדיליף לקמן שני כהנים מקבלין את דמו אחד ביד ואחד בכלי הדר תנייה בהדייהו בכללו: ולקח · באשם מצורע כתיב ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנוך וגו' (ויקרא יד) מה נתינה בעצמו של כהן באצבעו דכתיב באצבע גבי שמן וילף דם מיניה: יכול אף למזבח · דם אשם מצורע הזורק למזבח תהא קבלה ביד לקמן בדין מתן דמים והזורקין למזבח והא"ג דלאו בגופיה כתיבא: כי כחטאת האשם הוא סיפא באשם מצורע כתיב כדין חטאת דין אשם זה בעבודת הכהן מה חטאת מפורש כלי בקבלת דמה דילפינן לקיחה לקיחה בהורת כהנים כתיב בחטאת ולקח הכהן מדם החטאת (ויקרא ד) וכתיב בעולה סיני ויקח משה חצי הדם וישם באגנות (שמות כד) אף אשם זה טעון כלי אף על פי שהמצורע טו קבלה ביד:

בעולה

למיתני בשלא קדשים וקיבול דמן בכלי שרת ין) בצפון ומיהו יש לדקדק מהא בתוספתא דמנחות תומר בקמיצה מבכהונה בהקמילה משונה כלי והבחיסה אינה משונה כלי יא) אלא אפי' קרומית של קנה ועל כרחך לא קאמר דלא תבעי כלי כלל דהא אמרינן מה עולה טעונה כלי ט' אלא דלא בעי כלי שרת קאמר ומיהו יש לפרש דלא חיישק לכלי יפה קאמר יב) דלא פסלה קרומית של קנה משום דקריבתא לא לפחוק כדמוכיח בה"ב בשמעה פרק היה מביא (דף יד:) גבי כפיפה מצרית דדורון אות שדרך להביא בכלי נאה אבל בחיטה לא חיישק אי נמי כפיפה מצרית משטרת יותר מקרומית של קנה: אלו ואלו נשרפין אבית הדשן · פירש בקונטרס דפר יום הכפורים אתי מהיקשא דפר העלם כדאמר בפרק בית שמאי (לעיל נט:) לפר זה פר יום הכפורים ואם תאמר והא אין דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש ופר העלם בגופיה לא כתיב ביה אל בית הדשן ומפר כהן המשיח אתי כדכתיב בפר העלם (ויקרא ד) כאשר שרף את הפר הראשון והיינו הרב כהן וכתב בחטאת במ(ה)יים השולה דקרי ליה היקש לקמן (דף מח.) ולפרש"י דפ"ק בית שמאי (לעיל מ.) דילפינן פר יום הכפורים נלא כדם ועבידה מפר כהן משיח אם כן יג) *ניחא דמגיט למילף נמי שריפת בית הדשן אבל לר"ת דהתם קשיה ויש לומר דהיכא תרי היקשי בפר העלם ועשה כאשר עשה לפר דדרשינן מיניה פרק בית שמאי (גם זה שם) זה פר כהן משיח בין לעכב בהזאות *כמשיח בין לאימורי יותרת ובתי הכליות בפר העלם מנושיח הוא הדין דנימא לענין שריפה פר העלם מנושיח וכי הדר וכתב בפר העלם יד) וכאשר שרף (הילכך) הוה ליה כמאן דכתיב בגופיה ועוד יש לומר הא דנשרפין חוץ לג' מחנות ילפינן בסוף טבול יום (דף קה:) מדכתיב חוץ אל מחוץ טו) למחנה *בלישית אי כתב בשלמא ולאו זה אלא בגילוי מילתא בעלמא דמחוץ למחנה דכתיב בכל חד וחד טו) במחנה שלישית קאמר הילכך אתי בפיר פר יום הכפורים מפר העלם ואיתר לו התם יז) מחוץ למחנה דכתיב בפר יום הכפורים לרבנן טומר לך כיון שיצא מחוץ למחנה אחת הסורפו מטמא בגדים ורבי שמעון נג"ש ללמד יח) מפרה מה כאן שלשה מחנות אף להלן שלשה מחנות מה להלן למזרחה של ירושלים אף כאן למזרחה של ירושלים ומיהו בית הדשן הוא קשה לעני דשלשה מחנות הוי כמאן דכתיב בגופיה בית הדשן יט) לא כתיב בגופיה דהפשר חוץ לג' מחנות שלא במקום דשן ואם כן הוא דבעי מקום דשן הוי דבר הלמד בהיקש והיינו חוזר ומלמד בהיקש ומיהו גם זה חשוב גילוי מילתא בעלמא היא דכל הנשרפין חוץ לשלש מחנות נשרפין במקום הדשן *(והגר) השתא אתי בפיר בשעיר יוה"כ דלא היתקש לפר העלם אי נמי טולא ילפינן בית הדשן בג"ש דמחוץ למחנה מפר כהן משיח כ) ולאו לפרש דהתי מריבויה דחטאת חטאת דכתיב בפר ובשעיר של יום הכפורים דדרשינן לקמן בסוף התערובות (דף פב.) ולא פר בהעלם ולא בשעיר בחטאת יוצאה אל מחוץ למחנה ודרשו מה ת"ל חטאת חטאת שיסול כא) דאין לי דמטמא בגדים ונשרפין בבית הדשן אלא אלו בלבד מנין לרבות פר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודה כוכבים ת"ל חטאת חטאת דברי רבי יהודה דעל כרחין נשרפין אבית הדשן כדי נכתבה דהא עיקר על שפך הדשן בפר כהן משיח כתיב אלא משום מטמא בגדים נקט דלא כתיב בהו וכן כב) שבית דר' מהו"כ כב) פליג עליה וקאמר הוא נריך הכי הוה תומר לכפר אין תלמוד לומר לכפר ליגוד על כל המתכפרים בפנים שנשרפין מטמאת בגדים ומאי כי היכי דיליף מריבויא דחטאת חטאת טומאת בגדים לכולהו מפר ובשעיר של יום הכפורים הכי נמי הוה יליף מינייהו מהאי ריבויא גופיה בית הדשן *מפר ובשעיר של יום הכפורים: מה נתינה בעצמו של כהן · פי' בקונטרס מדכתיב אצבע גבי שמן וילף דם כד) מינייהו ותימה א"כ הוי היקשא מבנין אב ולקמן (דף נח:) מיבעיא לן אי דבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בהיקש *ונראה לי לקיחה מנתינה נמי הוי בנין אב *ולפינן מנתינה דידיה ולא מנתינה דשאר קרבנות ולקמן אמרינן דילפינן שפיר בנין אב מבנין אב · ברוך: אף לקיחה ולקח כה) מדם האשם בעצמו של כהן · תימה דגבי חטאת נמי כתיב (ויקרא ד) ולקח ונתן ולא אמר מה נתינה בעצמו של כהן אף לקיחה בעצמו של כהן ושמא הכא דריש משום דמייתר דכתיב במצורע (שם יד) עשיר ועני והא"ג דבתורת כהנים דריש מקרא הכא כמיך ונראה לי דבחטאת כתיב ולקח מדם החטאת באצבעו ונתן אם כן לאו בידו מקבל דבאצבע לא אפשר לקבל אלא על כרחין בכלי קאמר ובאצבע הייט דעביד כו) תוך לכפת מזרק כדאמר לעיל פרק שני (דף כד.) אבל באשם לא כתיב באצבע ומשום דלא כיילה ולקח באצבע הייט ומבל דוקא ולא מיירי בקבלה להכי איצטריך לגזירה שוה דנמרינן מיקח תלי הדם וישם באגנות בה"כ · ברוך: מה חטאת טעונה כלי ט' · פירש בקונטרס דילפינן לקיחה לקיחה בתורת כהנים כתיב בחטאת ולקח כז) הכהן מדם החטאת וכתיב בעולת סיני ויקח משה חצי הדם וישם באגנות ותימה הוה ליה דבר הלמד בגזירה שוה כח) חוזר ומלמד בהיקשא דכחטאת האשם ובעיא היא לקמן (דף נ:) ולא איפשיטא · ונראה דהא"ג כתב מלמד כמו הילכך ומיהו כבר פירש בקונטרס דילפינן לקיחה לקיחה דלקמן בסוף דם חטאת (דף נג:) מבמגע דהתורה בהיקשא דזאת התורה מזבח שלמים ליכול דקאמר מה עולה טעונה כלי אף כל טעון כלי מאי כלי אילימא מזרק בזבחי שלמים ליכול נמי כתיב ויקח מבה חצי הדם וישם באגנות פירוש וכיון דהדר איתקש עולה לשלמים דכתיב בהאי קרא ויליפנן מיניה התם מה שלמים מפגלין ומתפגלין כלי נמי הוליף משלמים דהתם נמי שלמים הוו בכוי ומיהו מכל מקום קשה עדיין דהוה ליה דבר הלמד בהיקש והיינו חוזר ומלמד בהיקש יש לומר דבההיא היקשא דזאת התורה כתב נמי אשם והיינו *כמו של שלמים וכל הבשות בכלל הפירוש אשם מצורע אלא דהוי הלכה דמעטייה קרא מקבלת כלי ל) *והכשיר ביד דבעלמו של כהן הילכך אתא כחטאת האשם לעטייה דלא בא הכתוב לאוקמו מקבלת כלי לגמרי לא) וקשה גזירה שוה דלקיחה מכוני למה לי ליליף עולה משלמים יש לומר דהעולת ילפינן משלמים לקבלת כלי מהיקשא וגזירה שוה דלקיחה לקיחה *אינצטריך למיתני כמאן דכתיב בגופיה דחטאת והדר ילפינן אשם מחטאת בהיקשא דכחטאת האשם לב) ולא נמצא מהיקשא דזאת התורה מבמגע דזאת התורה כדילפינן לענין פיגול דהא ק גזרה שוה דלקיחה למה *[לי]:

הידי

[illegible footnotes: ... שיריה · ד) וכיון דהוא דלא. ... ה) לא ... ו) מיעוטה לפר: ז) הכפורים הוקשו לפר. ח) סתם כל קדשי קדשים: ט) הוא לבה באשם: י) חיבת בצפון נמחק ...]

[illegible margin notes: שיטה מקובצת ...]

פר ושעיר של יום הכיפורים כו׳: מכדי צפון בעולה כתיב ניתני עולה ברישא חטאת אידי [א] *דאתי מדרשא חביבא ליה וניתני חטאות החיצונות [ב] אידי דנכנס דמן לפני ולפנים חביבא ליה וצפונה בעולה היכא כתיבא °ושחט אותו על ירך המזבח צפונה אשכחן בן צאן בן בקר מנא לן אמר קרא ואם מן הצאן *וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון הניחא למ"ד מלמדין [ג] אלא למ"ד אין מלמדין מאי איכא למימר *דתניא °ואם נפש וגו׳ לחייב על ספק מעילות אשם תלוי דברי רבי עקיבא וחכמים *פוטרין מאי לאו בהא קא מיפלגי [ד] מר סבר למידין ומר סבר אין למידין אמר רב פפא דכולי עלמא למידין והיינו טעמא דרבנן נאמר כאן מצות ונאמר *בחטאת חלב מצות מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ורבי עקיבא מה להלן [ה] בקבועה אף כאן בקבועה לאפוקי חטאת דטומאת מקדש וקדשיו דעולה ויורד הוא ורבנן *אין גזירה שוה למחצה [ו] ור"ע נמי אין גזירה שוה למחצה אין הכי נמי והכא בהא קמיפלגי ר"ע סבר ואם נפש כתיב *וי"ו מוסיף על ענין ראשון ורבנן נמי הכתיב ואם נפש לימא בהא קמיפלגי *דמר סבר *) היקש עדיף ומר סבר גזירה שוה עדיף לא דכ"ע דהיקש עדיף [ז] ואמרי לך רבנן תתתון הוא דגמר מעליון לאשם בכסף שקלים שלא תאמר לא יהא ספיקו חמור מודאו מה ודאו חטאת בת דנקא אף ספיקו אשם בר דנקא ורבי עקיבא [ח] הא סברא מנא ליה נפקא ליה °מזאת תורת האשם תורה אחת לכל האשמות תינח מאן דאית ליה תורת [ט] מאן דלית ליה תורת מהיכא גמר גמ׳ °בערכך בערכך תינח היכא דכתיב בערכך אשם שפחה חרופה דלא כתיב ביה בערכך מאי איכא למימר גמר באיל באיל: [י] חטאת מנא לן דבעיא צפון דכתיב °ושחט את החטאת במקום העולה אשכחן שחיטה [יא] קבלה מנא לן דכתיב °ולקח הכהן מדם החטאת מקבל עצמו מנא לן אמר קרא ולקח לו [יב] יקח אשכחן למצוה לעכב מנין קרא אחרינא כתיב °ושחט אותו במקום אשר ישחט את העולה ותניא [יג] *היכן עולה נשחטה בצפון אף זה בצפון וכי

*) [עי׳ פרושו בתוספות כרתות כ"ב ד"ה אלא]

רש"י

בעולה כתיב· גבי עולת צאן בויקרא ושחט אותו על ירך המזבח צפונה: מדרשא· מהיקשא דכתיב במקום אשר תשחט העולה (ויקרא ז): עליון· פרשת בן בקר למעלה מפרשת בן צאן: הניחא· למאן דאמר למדין עליון מתחתון על ידי וי"ו המוסיף: ואם נפש· גבי אשם תלוי כתיב בויקרא ואם נפש כי תחטא וגו׳ ולמעלה הימנה פרשת מעילה ודאית שידע לאחר זמן שנהנה מן ההקדש בשוגג [יד] וחייבין עליה אשם ודאי: על ספק מעילות· הקדש וחולין לפניו ונהנה מאחד מהם כסבור שניהם חולין ועכשיו אינו יודע מאיזה מהן נהנה מביא אשם תלוי להגן [טו] מן היסורין עד שיודע לו שודאי מעל ומביא אשם ודאי וגם הוא איל בכסף שקלים: למדין· עליון מתחתון פרשת הקדש מפרשת אשם תלוי שתחתיה למיגמר דהנהנה מן ההקדש נמי מייתי אשם תלוי על ספיקו: נאמר מצות· באשם תלוי ועשתה אחת מכל מצות (ויקרא ה) וכן בחטאת: מה חטאת· באה על שגגת זדון כרת כדילפינן בהוריות (דף ח:) אף אשם תלוי על ספק דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת: ורבי עקיבא· גמר לה להך גזירה שוה הכי מה חטאת [טז] קרבן קבוע לעני כעשיר אף אשם תלוי אינו בא אלא על ספק חטאת קבוע: לאפוקי· ספק נכנס טמא למקדש ספק לא נכנס הואיל וודאי בעולה ויורד אין מביא על ספיקו אשם תלוי: אין גז"ש למחצה· וכי היכי [יז] דגמרינן לה לגבי הא מילתא גמור מיניה נמי דאינו בא אלא על ספק כרת: ואמרי לך רבנן· היקשא להכי אתא [יח] תחתון הוא דגמר מעליון לקנות אשם בשתי סלעים דגבי אשם מעילות כתיב בערכך כסף שקלים וגמר אשם תלוי מיניה שלא תאמר לא יהא ספיקו של כרת חמור מודאו: דנקא· [יט] שהוא כלומר מעה כסף שהוא שתות של דינר ולאו דווקא נקט אלא [כ] דמים קלים בעלמא כלומר ניתן לה קצבה: תינח מאן דאית ליה תורה בשמעתא קמייתא דמנחות (דף ג:): בערכך בערכך· באשם גזלות ובאשם גזילות כתיב בערכך לאשם וגמרינן מערכך דאשם מעילות דכתיב ביה בערכך כסף שקלים: גמר באיל באיל· *כתיב ביה [כא] באיל האשם ובחד מהנך נמי כתיב באיל האשם ואשם נזיר ואשם מצורע [כב] נמי לא מרבינן משום דכתיב כבש בן שנה ומדאיל שהוא בן שתי שנים בא בשתי סלעים כבש בן שנה בא בסלע כולה [כג] שמעינן בכריתות (דף כב:): את החטאת· יתירה הוא דהא בחטאת קאי והוה ליה למכתב ושחט אותה למה לי את החטאת בנין אב [כד] לכל שמנו חטאת שטעון צפון דלא תימא דווקא שעירת יחיד דכתיב גביה: ולקח הכהן· בתר ושחט כתיב בחטאת יחיד ומשמע [כה] במקום העולה נמי ילקח והך לקיחה קבלה דגמר בג"ש [כו] [הך] מסיפסר בעשירות וי"ל דהתם למצוה מן המובחר ג) בת"כ נאמר כאן לקיחה ונאמר להלן לקיחה ויקח משה חצי הדם וישם באגנות (שמות כד): מקבל עצמו· שצריך לעמוד בצפון ולא יעמוד בדרום ויושיט ידו [כז] בצפון כמוך לו אצל אמצע עזרה שהדרום והצפון נחלקו שם וקיבל מכלן דהא אמר לקמן אם עמד בדרום וקיבל בצפון פסול: ולקח לו [כח] יקח· פרשיהו למפרע ודרשהו את עצמו יקח למקום הדם: קרא אחרינא כתיב· דדרים ליה תנא לעיכובא כדתניא ושחט אותו וגו׳ בשעיר נשיא כתיב: אף זה בצפון· האי קרא מגמר עליה:

תוספות

אידי [כח] [דאתי מדרשא] חביבא ליה· ואם תאמר אם כן ניתני עולה לבסוף כדפריך בשמעתא קמייתא דיבמות (דף ג) גבי אחות אשה ויש לומר אידי [כט] דאתיא עולה בציבור תנינא בהדי חטאות דבאות בציבור והדר תנינא אשם דאינו אלא ביחיד:

אשכחן בן צאן בן בקר מנלן· תימה דלעיל פרק כל הפסולין (דף לב:) דרשינן בן הבקר לפני ה׳ ואין השוחט לפני ה׳ ולא אמרינן בן צאן מנין ולכמה דרבות לא מצרכינן תרי קראי לבן בקר ולבן [ל] צאן ושמא אגב דרשא [לא] הוי"ו מוסף סמיך אי נמי משום דבבן צאן כתיב אותו למעוטי איצטריך הכא לרבויי מיהו בההיא דבן הבקר לפני ה׳ [לב] וסמיכה והפשט ניחא דלא קאמר בן צאן מנין דפשיטא דילפינן תחתון מעליון אבל עליון מתחתון ס"ד דלא יליף: מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת· ואם תאמר היכי יליף מגזירה שוה מצות מצות הא חטאת חלב גופה בהיקשא ילפא [לג] כדאמר *הוקשה כל התורה לעבודת כוכבים וי"ל דכי האי גוונא לא חשיב למד בהיקש אינו חוזר ומלמד *בהיקש כיון דאי לאו היקשא הוה מוקמינא ליה בכל דבר ולא אתא היקשא אלא [לד] למימר דלא איירי אלא בדבר שיש בו כרת: דכולי עלמא היקשא עדיפא· וא"ת והאמרינן פ׳ השולח (גיטין דף מא:) דכ"ע גזירה שוה עדיפא [לה] וי"ל הא דקאמר דכ"ע היקש עדיף היינו לענין א) דטוב לנו לעשות הגז"ש למהלה מנה שנבטל ההיקש לגמרי אבל התם דמקיש את תופסה דהיינו שטר להפדה לא נפדתה דהיינו כסף נומר מפחרר אלי עבדו בשטר מועיל כמו בכסף וקאמר גזירה שוה דלה לה מאשה עדיפא מה אשה חליה לא מועיל והתם לא נתבטל ההיקש דשוה נריך [לו] למילי אחריי ועוד י"ל דבשטר בשפחה כנענית *לא קמ"ל אלא בגזירה שוה דלה לה מאשה לכך קאמר דגזירה שוה עדיפא דטוב לעשות גזירה שוה דקאי שטר בשפחה כמו גט דאשה שלא לאועיל חליה מלעשותו כמו כסף בהמוך לו והפדה דהא מגט אשה גמי לא בעי שחרור ועיקרי כתוך: וודאי חטאת בת דנקא· פי׳ בקונטרס לאו דווקא אלא דמים קלים שלא ניתן קצבה והדין עמו דבההיא אינהו כפ׳ בתרא דכריתות (דף כז·) גבי מפני מה לא נתנה תורה שיעור במחוסרי כפרה ופריך אלא מעתה חטאת חלב תהא לה קצבה וא"ת הא בפ׳ מחוסרי כפרה (כריתות דף י:) משמע דהוי בסלע גבי האומר הרי עלי בסלע למזבח יביא כבש שאין לך דבר שקרב בסלע אלא כבש והאי סלע היינו בלא נסכים דקאמר דהם רחמנא עליה למיהוי [הך] מסיפסר בעשירות וי"ל דהתם למצוה מן המובחר ג)

תינח למאן דאית ליה זאת תורה· פלוגתא בשמעתא קמייתא במנחות (דף ג:) והכי נמי הוה מצי למיבעי לרבנן מנא לאו אשם בכסף שקלים בכל אשמות כיון דלית להו זאת תורה: גמר בערכך בערכך· וא"ת רבנן [לז] אי אית להו גזירה שוה דבערכך בערכך א"כ [ואם] נפש למה לי ואי לית להו א"כ אשם [לח] גזילות בכסף שקלים מנא להו ולומר ר"ת דאע"ג דאית להו [מ] איצטריך ואם נפש שלא יהא ספיקו חמור מודאו דכי האי גוונא אמר פ׳ דם שחיטה (כריתות כב:) ורבנן אע"ג דכתיב זאת תורת איצטריך ואם נפש כו׳ דאי מתורה אחת הני מילי לשאר אשמות אבל אשם תלוי לא יהא חמור ספיקו מודאו וא"ת לרבנן מגזירה שוה דבערכך נמי נילף אשם תלוי בכסף מעילות וי"ל דבערכך לא משמע [מא] להקיש אלא לענין כסף שקלים ומהאי טעמא נמי איצטריך לר"ע ואם נפש לספק [מב] מעילות:

אשם שפחה חרופה [מג] באיל אילי ובתורת כהנים יליף אשם שפחה לכסף שקלים מגזירה שוה אשם אשם *יכול אף אשם נזיר ומצורע כו׳ ת"ל הוא והיינו טעמא דממעט אשם נזיר ומצורע טפי משאר אשמות משום דבאין כבש שהוא בן שנה כדפירש רש"י:

נ"ל ומסיים יכול שאני מרבה אף אשם נזיר כו׳ נ"ק

א) [ופ"ע תוס׳ כרתות כ׳ ד"ה אלא ותוס׳ יבמות נפי ד"ה דומיא]. ג) [ועי׳ כיתל ביאור תוס׳ מנחות קו: ד"ה כבש ותוס׳ כריתות י: ד"ה מכלל]

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פ"ט מהל׳ שגגות הלכה א׳:

שיטה מקובצת

א] דאתיא מדרשא: ב] החיצונות ברישא אידי דהני נכנס דמן: ג] שלמדין עליון מתחתון אלא למ"ד אין למדין מאי: ד] מיפלגי דמר סבר: ה] להלן קבועה אף כאן קבועה: ו] למחצה לימא בהא קא מיפלגי דמר סבר יש ג"ש למחצה ומר סבר אין ג"ש למחצה דכ"ע אין ג"ש למחצה והיינו טעמא דר"ע דכתיב ואם נפש ורבנן הכתיב ואם נפש כו׳ והשאר נמחק: ז] עדיף · נ"א [illegible] ... דאבמקום העולה נמי קאי והך לקיחה קבלה היא דגמר לה בג"ש בת"כ: כו] ידו לצפון סמוך לו אצל אמצע העזרה שהדרום והצפון נחלק שם ויקבל מנלן

הג"ה

וזהו אמרי׳ לקמן: כז] קח פרשהו למפרע כו׳ יקח ויקרב למקום הדם: כח] איידי דאתי מדרשא חביבא: כט] איידי דעולה אתיא בצבור: ל] צאן וי"ל דמבעיא ליה הכא טפי משום דבן בקר הוי ליה למכתביה דכתיב ברישא לשון מהר"פ: לא] דרשא דוי"ו מוסף סמיך: לב] דסמיכה והפשט ניחא דלא כו׳ דפשיטא דוי"ו מוסיף וילפינן תחתון: לג] ילפא כדאמרינן בפ"ק דיבמות הוקשה: לד] אלא למעט ולמימר: לה] עי׳ בהשמטות בסוף המסכת: לו] צריך למילתא אחריתי ועוד י"ל כו׳ לא קי"ל אלא כו׳ דטוב לנו לעשות הג"ש ותיתי שטר בשפחה כמו גט באשה שלא להועיל בחציה מלעשותה: לז] למהוי חד משיתסר: לח] רבנן מאי סברי אי אית להו כו׳ א"כ ואם נפש למ"ל ואי כו׳: לט] גזילות ואשם שפחה בכסף שקלים מנא להו ואומר ר"ת דלעולם אית להו ג"ש דערכך ומ"מ הו"א שלא יהא ספיקו חמור מודאי טפי"ך ליה מג"ש לכך איצטריך היקשא לאשם בכסף שקלים וא"ת כיון דאית להו ג"ש דערכך ליחייבו (ר"ע) על ספק מעילות אשם תלוי מג"ש דערכך דאין ג"ש למחצה וי"ל דג"ש דערכך לא הוי אלא לענין שווין של כבש שכן משמעות של בערכך דבעינן שיהא שוה בכסף שקלים ועי"ל דלרבנן לית להו ג"ש דערכך וכ"ת אשם גזילות ואשם שפחה חרופה מנא להו י"ל כדדרשינן בת"כ דכתיב גבי אשם תלוי אשם הוא אשום אשם לה׳ לרבות אשם גזילות ואשם שפחה בכסף שקלים יכול אף אשם כו׳ עד שנה אבל אשם שפחה ואשם גזילות מרבינן משום דבאין בן שתי שנים דומיא דאשם תלוי דכתיב בהו איל כמו באשם תלוי מיהו ואם נפש איצטריך לרבות אשם תלוי גופו דהא אשם דמרבינן מיניה אשם שפחה ואשם גזילות גבי אשם תלוי כתיב הלכך איצטריך ואם נפש ללמוד אשם תלוי והנך דאיתרבו מיתורא דאשם הוא לא הוי למד מן הלמד דאם נפש אכולהו קאי ולא כפי׳ רש"י שפי׳ בהואשם דלענין ב׳ שנים אתר אשם אשם לה׳ יכול שאני מרבה אשם נזיר ואשם מצורע לשתי שנים ת"ל הוא ולא נהירא דהא באשם גזילות ואשם שפחה כתיב בהדיא באיל (מאשם) [האשם] וא"כ בלא ריבויא דאשם ידעינן ב׳ שנים וג"כ באשם נזיר ואשם מצורע כתיב בהדיא בן שנתו ולמה לי הוא ולכך נראה כפי׳ ת"כ לשון מהר"פ: מ] להו ג"ש איצטריך ואם נפש כו׳ האי גוונא אמרי׳ פרק דם שחיטה כו׳ דאי מזאת תורת הו"א הני מילי לשאר אשמות: מא] משמע להדרש תיבת להקיש נמחק: מב] מעילות א"נ לעולם רבנן לא דרשי בערכך ושאר אשמות נפקא להו מקרא אחרינא ובת"כ יליף לה כו׳ ולא גרים שפחה כו׳: מג] חרופה גמר באיל ובת"כ יליף אשם שפחה חרופה ואשם גזילות לכסף שקלים כו׳ כפירש רש"י ע"כ הס"ד:

ח א מיי' פ"ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכ' ג':

נ"ל קרא נ"ק

ר"א דקדושין דליף ק"ו ומה נ"ק

ט ב מיי' פ"ה מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט: בכל הנוסחים דינן כהכן וכו' ועוד נ"ב כיון וכו' נ"מ

י ג מיי' שם הלכה ח:

הגה"ה אותו בצפון ולא שוחט בצפון · תימה ל"ל קרא הא אפילו לפני ה' לא בעי כדדרשינן לעיל בריש כל הפסולין (דף לב:) בן הבקר לפני ה' ולא שוחט לפני ה' ויש לומר דהכא סובר כר"ש התימני דדריש התם כט] האי "כתוב בענין אחר:

מה לבן צאן שכן קבע לו כלי · ותימה דלא פריך הכי בפ"ק "דקדושין (דף נז:) ל] ומה בן צאן שלא קבע לו כהן לשחיטתו קבע לו כהן להזאתו בן עוף שקבע לו כהן במליקתו אינו דין שיקבע לו כהן בהזאתו ויש לומר דהתם "דכל דינו בכהן לא שייך למיפרך מכלי לא] ול"נ כיון דהדין הוי מהזאה לא שייך למיפרך מכלי דשחיטה וא"ת וליעביד הכא קל וחומר ממקום ומה בן צאן שלא קבע לו מזבח בשחיטתו קבע לו מקום צפון לב] בן עוף שקבע לו מזבח במליקתו כדדרשינן (לקמן דף סה.) מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה אינו דין שיקבע לו צפון וזה אין לומר לג] דסד"א דבן עוף כיון דחטאת קרייה רחמנא ליבעי צפון לד] דזאת תורת החטאת דמשמע דזאת תורת לא הוי אלא לנשחטות": **אלא** אין שוחט בצפון אבל מקבל בצפון · תימה הא כמי מדרבי אחא נפקא מה איצטריך למעוטי שוחט מכלל דמקבל בצפון דאי לא דמקבל בצפון למה לי קרא למעוטי שוחט כדקאמר רבי אחא לפי שמצינו שמקבל בצפון יכול אף זה כן ושמא דרבי אחא דריש ולקח לו יקח אבל אנן לא דרשינן ליה: **קבלה** נמי למצוה אשכחן · פי' בקונט' דאמר אבל מקבל בצפון וקשה דמאותו דכתיב גבי עולה דרשינן ולא שוחט בצפון ומאותו דכתיב גבי חטאת דרשינן אבל מקבל בצפון וא"כ מקבל למצוה בעולה מנא לן וגבי אשם צריכי תרי קראי למצוה לקבלה ומקבל ועוד לה] עיכובא במקבל בחטאת מנא לן דלא מצינו שנכה אלא על השחיטה ועל הקבלה אבל לא על המקבל וי"ל "מכיון דאשכחן למצוה מקבל כקבלה ה"ה לעכב וכי האי גוונא אמרינן בפ"ק (לעיל ד:) נאמרה זביחה בחטאת ונאמרה זביחה בשלמים מה התם לא חלקת כו':

והרי

*וכי מכאן אתה למד והלא "כבר נאמר °במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת הא למה יצא לקבוע לו מקום שאם לא ישחטה בצפון פסול אתה אומר לכך יצא או אינו אלא שזה טעון צפון ואין אחר טעון צפון תלמוד לומר ושחט את החטאת במקום העולה זה בנה אב לכל חטאת שיהו טעונות צפון אשכחן שעיר נשיא בין למצוה בין לעכב שאר חטאות נמי אשכחן למצוה לעכב מנא לן דכתיב בכשבה וכתיב בשעירה א] אלא אותו למה לי מיבעי ליה לכדתניא *אותו בצפון ואין שעיר נחשון בצפון ג] ותניא *°וסמך ידו על ראש השעיר לרבות שעיר נחשון לסמיכה דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר ג] לרבות שעירי עבודת כוכבים לסמיכה ס"ד אמינא הואיל ואיתרבו לסמיכה איתרבו נמי לצפון קא משמע לן מתקיף לה רבינא הניחא לר' יהודה ד] לר"ש מאי איכא למימר א"ל מר זוטרא בריה דרב ה] טבי לרבינא ולר' יהודה מי ניחא למאי דאיתרבי איתרבי ומאי דלא איתרבי לא איתרבי וכי תימא אי לא מעטיה קרא הוה אמינא תיתי בבנין אב אם כן סמיכה גופה תיתי מבנין אב אלא ו] מדורות לא גמרי' ה"נ מדורות לא גמרינן ואלא אותו בצפון ואין שוחט בצפון שוחט מדרבי אחא נפקא דתניא *ר' אחא אומר °ושחט אותו על ירך המזבח צפונה מה תלמוד לומר לפי שמצינו ו] עומד בצפון ומקבל בצפון ואם עמד בדרום וקיבל בצפון פסול יכול אף זה כן ת"ל אותו אותו בצפון ואין השוחט בצפון אלא אותו בצפון ואין בן עוף בצפון ח] דתניא יכול יהא בן עוף טעון צפון ודין הוא ומה בן צאן שלא קבע לו כהן קבע לו צפון בן עוף שקבע לו כהן אינו דין שיקבע לו צפון ת"ל אותו מה לבן צאן שכן קבע לו כלי אלא אותו בצפון ט] ואין פסח בצפון דתניא ר' אליעזר בן יעקב אומר יכול יהא פסח טעון צפון ודין הוא ומה עולה שכן לא קבע לו זמן לשחיטתו קבע לו צפון פסח שקבע לו זמן לשחיטתו אינו דין שיקבע לו צפון ת"ל אותו *מה לעולה שכן כליל מחטאת *מה לחטאת שכן מכפרת על חייבי כריתות מאשם מה לאשם שכן קדשי קדשים י] מכולהו נמי שכן קדשי קדשים לעולם כדאמרן מעיקרא אותו בצפון ואין שוחט בצפון ודקשיא לך מדרבי אחא נפקא לן לאו למעוטי שוחט בצפון אלא אין שוחט בצפון אבל מקבל יא] מלקח ולקח נפקא לקח ולקח לא משמע ליה אשכחן שחיטה בעולה יב] למצוה קבלה נמי למצוה אשכחן שחיטה וקבלה לעכב מנלן אמר רב אדא בר אהבה ואיתימא רבה בר שילא ק"ו ומה חטאת הבאה מכח עולה מעכבת עולה שבאה חטאת מכחה אינו דין שמעכבת מה לחטאת שכן מכפרת על חייבי כריתות אמר רבינא הא קשיא ליה לרב אדא בר אהבה °כלום מצינו *טפל חמור מן העיקר אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא ולא

והרי

תורה אור: וכי מכאן · יג] צריך ללמוד לזה בפני עצמו והלא כל החטאות בכלל תורת החטאת במקום אשר תשחט העולה וגו': יד] נקבוע · לשטת עליו לעכב קיבועו בכך: או אינו · בא לעכב אלא לכתוב בו אותו דהוי מיעוטא וללמד זה בצפון ואין שעיר אחר בצפון כגון שעירי יוה"כ ושעירי עבודת כוכבים ושל מוספי המועדות ומה אני מקיים השחט החטאת בשאר בהמות חוץ משעירים דאותו כתיב למעוטינהו: תלמוד לומר · בשעירת יחיד (ויקרא ד) ושחט את החטאת דהוה ליה למכתב ושחט אותה בנין אב הוא לכל טו] חטאות ועיכובא מיהא לא נפקא לן מיניה דאיכא למימר למצוה איצטריך ולהביא שעירי חטאות דלא למעוטינהו מאותו דשעיר נשיא ולקמן פריך ואלא אותו למה לי: שאר חטאות נמי למצוה אשכחן מתשחט החטאת: דכתיב בכשבה וכתיב בשעירה · טז] בכולם כתיב במקום אשר ישחט העולה ושני ליה בשעירה ותילף מיניה כשבה למצוה וכי הדר כתביה בכשבה תנהו לענין לפנימיות ולשעירי הרגלים לעיכובא: ואין שעיר נחשון · שעירי חנוכת הנשיאים שלא באו על חטא: *לכדתניא' דאיתרבי לסמיכה וס"ד לרבויי נמי לשחיטה בצפון להכי כתיב אותו למעוטי: על ראש השעיר · בשעיר נשיא כתיב והוה ליה למכתב על ראשו: לרבות שעירי עבודת כוכבים לסמיכה · משום דמעטינהו ר' יהודה יז] לסמיכה במס' מנחות (דף צב.) *מהאי דשעיר המשתלח דכתיב וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי (ויקרא טז) החי טעון סמיכה ואין שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה ור"ש דרש החי טעון סמיכה באהרן ואין שעיר עבודת כוכבים טעון סמיכה באהרן אלא בזקני העדה ומרבי ליה מהכא: הניחא לרבי יהודה · דמרבי ליה לסמיכה איצטריך למעוטי יח] לצפון: למאי דלא איתרבי לא איתרבי · דהא רבויא גבי סמיכה כתיב וצפון מהיכא תיתי: הכי גרסינן להך סוגיא במנחות (דף נה:) וכי תימא אי לא מעטיה קרא הוה אמינא תיתי בבנין אב א"כ סמיכה גופה לשתוק קרא מיניה ותיתי מבנין אב: בבנין אב · מושחט את החטאת: סמיכה גופה נמי תיתי מבנין אב · דכתיב וסמך יט] על ראש החטאת ומאי למכתב על ראשו (א) אלא בנין אב הוא לכל שהוא חטאת שיטעון סמיכה: אלא כ] כו' · מסקנא דקושיא היא סמיכה מאי טעמא איצטריך לרבויי משום דאי לא רבוייא לא הוה גמרינן קדשי שעה בבנין אב מקדשי דורות הכי נמי כא] משחיטת צפון למה לי אותו למעוטי כל כמה דלא לימא קרא לא גמרי בבנין אב: ולא שוחט בצפון · אין צריך שיעמוד בצפון שאם רצה עומד בדרום אבל צפון ויושיט ידו בצפון וישחוט: לפי שמצינו שהמקבל כו' · כבן מלקח ולקח כדלעיל: ה"ג אלא אותו בצפון ואין בן עוף בצפון דתניא יכול יהא בן עוף טעון צפון ודין הוא כו' ת"ל אותו: מה לבן צאן כו': ואין בן עוף · מליקת תורין ובני יונה: שלא קבע לו כהן · דשחיטה בזר כשרה: בן עוף כב] קבע לו כהן [דכתיב] והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו וגו' (ויקרא א): שכן קבע לו כלי · שכן לשחיטה מייקר את המאכלת (לקמן דף צז:) והתם עולה הואי וכן מזרק לקבל האמור בבן עוף שנמלק בצפון: ולא פסח בצפון · דלא כד] תתייה בק"ו ותומר הואיל וקבע זמן לשחיטתו בין הערבים יקבע לו מקום נמי לצפון: מדרבי אליעזר בן יעקב נפקא לא גרס א"א הכי גרסינן ולא פסח בצפון דתניא רבי אליעזר בן יעקב אומר כו' וכן מצאתיה בספרים הישנים: אינו דין שיקבע לו צפון תלמוד לומר אותו גרסינן: מחטאת · אי לאו דמעטיה הוה מייתינן ליה מהעולה באיכה כליל וטעונה צפון: מכולהו נמי כה] שכן קדשי קדשים · כלומר ואי בעי לאתויי נמי מכולהו במה הצד איכא למיפרכיה לאו פירכא שכן קדשי קדשים: לאו למעוטי שוחט בצפון · אותו דגבי שעיר לאו למעוטי שוחט בצפון קאמר דודאי מאותו דרבי אחא נפקא כו] אלא לרבויא מדוקיא דמיעוטא דשוחט בצפון דמקבל בצפון דהכי דרשינן אותו בצפון ואין שוחט בצפון אבל מקבל בצפון: קבלה נמי אשכחן · כדאמרן אבל מקבל בצפון: כז] הא קשיא ליה · כלומר מהאי כח] טעם דייק קל וחומר דידיה: טפל חמור מן העיקר · למד חמור מן המלמד כגון חטאת שבאה מכח עולה דעיקר צפון בעולה כתיב:

והרי

מנחות צג. | [מנחות סה:] | [שם יב.] | [ת"כ ויקרא] | [מנחות צג:] | [לקמן פט. מנחות נה:] | [שם]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה סמיכה גופה וכו' על ראשו ובנין אב קא"ל ותיבת אלא נמחק:

גליון הש"ס

גמ' כלום מצינו טפל חמור. עי' ב"ק דף כה ע"א תוד"ה לא:

שיטה מקובצת

א] עי' סד"א בתשמשות בסוף המסכת: ב] בצפון דתניא: ג] עי' בתשמשות בסוף המסכת: ד] עי' בתשמשות בסוף המסכת: [illegible]

[illegible] חד למקבל וחד לקבלה ואי"כ כיון דלא דרשינן ולקח (לקח) [לו קח] מנ"ל קבלה בעולה וי"ל כיון דגבי ושחט את החטאת במקום העולה כתיב ולקח הכהן מדם החטאת וקבלה דעולה ההיא שחיטה וקבלה דחטאת אלמא קבלת דעולה במקום שחיטה דעולה דמשמע דקרא אתא לומר דשחיטה דחטאת במקום שחיטה דעולה וקבלה דחטאת במקום קבלת [illegible] לקח הכהן ושחט דמשמע דתרוייהו הוי במקום העולה ולקח קאי נמי אמקום עולה דה"ק ושחט את החטאת במקום העולה וגם ולקח נמי תהיה במקום העולה ומורי תירץ דבעולת [illegible] לפני ה' דהיינו צפון דיליף עליון מתחתון וכתב בתריה והקריבו זו קבלת הדם אלמא ש"מ דקבלת במקום שחיטה לשון מהר"פ: יג] מכאן אני צריך ללמוד לזה בפני עצמו והלא [illegible] יד] לקובעו ולעכב : טו] לכל ששמו חטאת : טז] בשעירה בכולהו כתיב במקום אשר ישחט את העולה ושני ליה כו' תנהו ענין לפנימיות : יז] ייתירת בסמיכה : יח] על ראש : כ] אלא שעה מדורות : כא] נמי שחיטת צפון למ"ל אותו למי ומי יכול כמה דלא לימא קרא לא הוה גמרי ליה בבנין אב : כב] כו' מולקה לו קח כדלעיל : כג] ומה שקבע : [illegible] קא לן אלא להכריע כו' דמקבל תרי בצפון : כז] כצפון הס"ד ומה"ד את דחטאת הבאה מכח עולה מעכבת בין בשחיטה בין בקבלה בשחיטה כדאמרינן לעיל וקבלה נמי דכל היכא דכתיבא [illegible] הכהן וילפינן מינה קבלה הס"ד : כח] מדאי שמעא קא דאין ק"ו דידיה : כט] התם הכתיב בענין אחר : ל] דקדושין דאמרינן התם ימה : לא] מכלי הוא' ול"נ כיון כו' מכלי דשחיטה [illegible] הכא לפרוכי מכלי כיון דכל דינו נמי מניה מקום וזה אין להקשות ולומר דבן : לג] תיבת דסד"א ל"ש ונמחק : לד] צפון מוזאת תורת החטאת כו' אלא בנעשות הס"ד : לה] [illegible]

[illegible] נ"ל והלא בכלל כל החטאות הוא · דכתיב במקום כו'

תורה אור

א] והרי מעשר דהוא נפדה ואילו לקוח בכסף מעשר אינו נפדה דתנן *הלקוח בכסף מעשר שנטמא יפדה ר' יהודה אומר יקבר ב] (נטמא אין לא נטמא לא) התם לא אלימא קדושתיה למיתפס פדיוניה והרי תמורה דאילו *קדשים לא חיילי על בעל מום קבוע ואילו °איהי חיילא תמורה מכח קדשים קא אתיא וקדשים מכח חולין קאתי הרי פסח דהוא אינו °טעון סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק ואילו מותר דידיה טעון סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק ג] פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא ואיבע"ת אימא אמר קרא העולה ד] במקומה תהא אשם °מנלן דבעי צפון ויקרא ז דכתיב °במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם אשכחן שחיטה קבלה מנא לן ה] ואת דמו יזרוק קבול דמו נמי בצפון מקבל עצמו מנא לן דמו ואת דמו אשכחן למצוה לעכב ו] מנא לן קרא אחרינא כתיב שם יד °ושחט את הכבש ז] והאי להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדתניא *דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש אי אתה ח] רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפירוש כיצד °ושחט את הכבש במקום שם אשר ישחט את החטאת ואת העולה במקום הקדש כי כחטאת ט] האשם הוא וגו' י] שאין ת"ל כחטאת האשם מה ת"ל כחטאת האשם לפי שיצא אשם מצורע לידון בדבר החדש בבוהן יד ובוהן רגל ואוזן ימנית יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח תלמוד לומר כחטאת האשם הוא מה חטאת טעונה מתן דמים ואימורין לגבי מזבח יא] אף אשם מצורע טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח אם כן נכתוב בהאי ולא נכתוב בהאי הניחא אי סבירא לן יצא לידון בדבר החדש איהו הוא דלא גמר מכללו אבל

רש"י

והרי מעשר שני דהוא נפדה· אפי' בירושלים אם נטמא כדילפינן (ב"מ דף נג:) מלא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה שנאמר וישא משאות: אינו נפדה· אליבא דר' יהודה אלמא איכא טפל חמור מעיקר: התם משום דלא אליכ· ולא חומרא הוא: קדשים לא חיילי יב] (עליה)· תחילת הקדש אינו חל על בעל מום קבוע ליקדש קדושת הגוף אלא קדושת דמים בעלמא ויוצאין לחולין גמורין בפדיון ואפילו ליגזז וליעבד כדתניא יג] פרק הוציאו לו בסדר יומא (דף ס:) חומר בתמורה שהתמורה חלה על בעל מום קבוע ואין יוצא לחולין ליגזז וליעבד מה שאין כן בזבח דגבי תמורה כתיב טוב ברע יד] השוה בעל מום לתם לענין תמורה על כולם נאמר והיה הוא ותמורתו יהיה קדש אבל זבח ראשון אם קדם הקדישו את מומו קדוש קדושת הגוף ואינו יוצא לחולין ליגזז *וליעבד טו] כדתנן בבכורות (דף יד·) כל הקדשים שקדם מומן להקדישן טז] נפדה ויליף לה מקראי: קדשים מכח חולין קאתו· לא חלה עליהם קדושה קודמת אבל תמורה באה מכח קדושה קודמת הלכך לאו טפל חמור מן העיקר הוא דהא חומרא דעיקר הוא: שלמים הוא· ולא מותר פסח מיקרי למיחשביה טפל: ואיבעית אימא· עיכובא דעולה מהכא: דכתיב במקום יז] כו' העולה· חזר ושנה לימד מקום שקבעתו לעולה לעולם הוא מקומה: ישחטו את האשם ואת דמו· במקום שחיטתו תהא קבלת דמו: דמו ואת דמו· מדמצי למיכתב ישחטו את האשם ודמו יזרוק וכתיב ואת דמו את לרבות את המקבל: ושחט את הכבש וגו'· באשם מצורע כתיב שנה הכתוב עליו לעכב: לכדתניא כו'· דצריך להחזירו לכללו הלכך לענין שחיטת צפון נמי בעי להחזירו דאי לא הדר כתביה בגוויה כי היכי דהדריה למתן דמו הוה אמינא לא ניבעי צפון: אי אתה יכול להחזירו לכללו· שיהא עוד כשאר הכלל: שיצא אשם מצורע· מכלל זאת תורת האשם דהוה כתב בכולהו ואת דמו יזרוק על *המזבח יח] אף כאן לשחיטת צפון נמי להחזירו הוא דשנה וגליה: לכתוב· שחיטת צפון באשם מצורע ולא נכתוב גבי זאת תורת האשם ונגמר כללו מיניה יט] ומדכתביה הכא והכא לעיכובא הוא: אבל

תוספות

והרי מעשר דהוא נפדה· אפילו בירושלים אם נטמא כדילפינן מלא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה ואילו לקוח בכסף מעשר שני אינו נפדה אליבא דר' יהודה כ] אלמא איכא טפל חמור מעיקר כך פי' בקונטרס ובספרי פרשת עשר תעשר מפרש טעמא דרבי יהודה משום דכתיב [הכסף] כסף ראשון ולא כסף שני והא דאמר בריש הזהב (ב"מ דף מה·) גבי סלעין מינרין דכסף כסף ריבה יש לחלק בזה שנגמר כאן פדיונו לגמרי *וקנה כא] פדיונו מעשר ואם היה טהור לא היה נפדה ותנן במסכת מעשר שני פ' שלישי (מ"י) אמרו לו לר' יהודה מה אם מעשר שני עצמו שנטמא הרי הוא נפדה הלקוח בכסף מעשר שנטמא אינו דין שיפדה אמר להם לא אם אמרתם במעשר שני עצמו שכן נפדה טהור ברחוק מקום תאמרו בלקוח בכסף מעשר שאינו נפדה טהור ברחוק מקום ואית ספרים דגרסי הכא נטמא אין לא נטמא לא ומייתי ראייה מרבנן דטפל חמור מעיקר פירוש נטמא נפדה לרבנן לא נטמא אינו נפדה אפי' חוץ לירושלים אע"פ שמעשר עצמו נפדה והיינו חוץ לירושלים דבירושלים אין מעשר טהור נפדה ובתוספתא דמעשר שני משמע כפי' הקונטרס דעל מילתא דר' יהודה כב] פרכינן האי לישנא שעושה טפל חמור מן העיקר והכי איתא התם הלקוח בכסף מעשר כו' אמרו לו לרבי יהודה תחמיר בטפילה יותר מן העיקר כג] ולגירסת הספרים לא נטמא לא ומוכיח דרבנן נמי סברי טפל חמור מן העיקר גבי מעשר טהור חוץ לירושלים כד] קשה *) דאי פרכי רבנן לר' יהודה תיקשי להו לדידהו כיון דקורא טפל חמור מן העיקר האי דלקוח טהור אינו נפדה ומעשר כה] עצמו נפדה אבל לגירסת הקונטרס ניחא דאיכא למימר דהאי לא מיקרי טפל חמור מן העיקר דמעשר עצמו טהור נפדה ברחוק מקום כדי *לפדות בדמים בירושלים בקר וצאן יין ושכר כדכתיב ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך אבל אם לקח פירות בו חוץ לירושלים כדי לאוכלם בירושלים לא יפדה כמו שלא היה פודה מה שהיה לוקח בירושלים ולגירסת הספרים כו] לא נטמא לא קשה לפירוש הקונטרס דפרק הזהב (ב"מ דף נה:) גבי מחללין אותו כסף על נחשת נחשת על הפירות ויחזור ויפדה את הפירות כז] וחכמים אומרים יעלו פירות ויאכלו בירושלים ופי' בקונטרס וחכמים אומרים לא הזקיקוהו לחזור לחללם כמו ת"ק אלא אם רצה יעלה פירות עצמו דהקלו בו משמע מתוך פירושו דר"מ מחמיר דלא שרי נחשת על הפירות אא"כ יחזור ויפדה את הפירות ויעלה הכסף לירושלים והכא משמע שזו היא קולא שחוזר ופודה את הפירות ומשמע דאפילו איסורא איכא למאי דגרסי' לא נטמא לא דאינו נפדה טהור ברחוק מקום ומשנה שלימה היא במסכת כח] מעשרות (פ"ג מ"י) וגם הארכתי בפרק הזהב (ב"מ דף נה: ד"ה ויחזור): **פסח** בשאר ימות השנה שלמים הוא· וא"ת הרי אחד עשר כט] בטפל חמור מן העיקר כדאמרינן בפ' שתי מדות (מנחות נא:) האחד זה אחד עשר שלא מצינו לו בכל התורה טפל חמור מן העיקר וי"ל כדמשני הכא מותר הפסח שלמים הוי ה"נ אחד עשר שלמים הוי דכל דיני שלמים עליו כדמשמע בבכורות (דף סא:) ל] *מדמצריך קרא דמותר הפסח נמי בעי קרא כדדרשינן פרק קמא (לעיל ט·) אם כשב להביא פסח שעברה שנתו ושלמים הבאין מחמת פסח לכל מצות שלמים שיטענו סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק והא דקרי ליה לא] טפל לאו דווקא: **לעכב** מנא לן דכתיב ושחט את הכבש· למקבל לא ידעינן עיכובא· **לפי** שיצא אשם מצורע לידון בדבר החדש כו'· מה שחטאת לב] מצורע טעונה נסכים ושאר חטאות אין טעונין לא חשיב דבר חדש וכן אוב וידעוני שיש כרת מה שאין כן בשאר מכשפים מדלא תני בל"ו כריתות ואפ"ה גמרינן סקילה מאוב וידעוני בשאר מכשפים פרק קמא דיבמות (דף ד·) ופרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סז:) ואי נמי כרת דכתיב באוב וידעוני דבר החדש היכי גמר מינייהו סקילה למ"ד לג] כללו לא גמר מיניה וזה הקשה ה"ר יעקב מאורלינ"ש אלא *לא קרוי דבר חדש אלא כשסותר כללו כי הכא דשאר אשמות כל הדם למזבח ואשם מצורע לד] הדם ממנו לבהונות וכגון אחת אח בפרק קמא דיבמות (דף ז·) שנאסרו כל העריות וזו הותרה וזהו דבר החדש שסותר כללו אבל מה שחטאת לה] מצורע טעונה נסכים אינו סותר מכללו אלא תוספת הוא על הקרבן וא"ת למאן דאמר כללו גמר מיניה יהיו כל אשמות טעונין מתן בהונות ונילפו נמי כולהו עריות מאחת אח וי"ל דלא גמר מיניה אלא מידי דלא חידש בו כגון שחיטת צפון אבל החידוש לא גמר מיניה כדפירש בקונטרס דא"כ לא היה עוד כאן דבר חדש ועוד דאם כן היה יוצא לידון בדבר החדש כיוצא בו ללמד על הכלל כולו: **נכתוב** בהאי ולא נכתוב בהאי לו]· תימה ובשאר אשמות היכי ילפי מאשם מצורע מה לאשם מצורע שכן בא להתיר:

*) נ"א דאדפרכי רבנן לר"י כו' כצ"ל נ"ב

אי

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ג מהלכות מעשר שני הלכה ח ט:

ז"ח

יב ב מיי' פ"ג מהלכות תמורה הלכה ט:

נ"א וקנה פירות במעשר שני ואם היה כו' כצ"ל ש"ק ועי' בב"מ בתוס' נג ע"ב

יג ג מיי' פ"ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו:

יד ד מיי' שם פ"ה הלכה ג:

שיטה מקובצת

א] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ב] תיבות נטמא אין לא נטמא לא נמחק: ג] ושוק מותר פסח: ד] העולה תעולה במקומה: ה] מנא לן ת"ל ואת דמו· ה"ר מוסיף על ענין ראשון במקום שחיטתו תהא קבלת דמו וע"כ משום קבלת אתיא דלא אתיא בשביל זריקה דזריקה אינה בצפון· לשון הר"פ ומשמע שהוא לשון רש"י שלו: ו] לעכב מנלן· וא"ת מאי בעי כיון דאקיש אשם לעולה א"כ אף לעכב אקשינן דאין היקש למחצה ועיכובא דעולה ידעינן מהעולה במקומה תהא וכן קשה למה לי דשנה הכתוב בחטאת לעכב (בחטאת) תיפוק ליה מדאיתקש לעולה ובעולה כתיב עיכובא מהעולה במקומה תהא וי"ל דוודאי אי הוי ההיקש כתיבא בלשון [וזה] החטאת כעולה וכן גבי אשם הוי כתיב האשם כעולה אז הוי משמע דאיתקש חטאת לעולה לגמרי גם לעכב וכן אשם לעולה גם לעכב אבל השתא דכתיב במקום אשר ישחט העולה ישחטו את האשם אינו מקיש לגמרי האשם לעולה אלא למאי דכתיב בפסוק בהדיא דהיינו ישחטו דמשמע למצוה ולא לעכב וכן גבי חטאת דכתיב במקום העולה תשחט את החטאת ומשמע תשחט למצות דוקא קאמר וסברא הוא דלא עדיף חך דהקישו לשחיטת דעולה מאילו הוה כתיב צפון באשם פעם אחת בהדיא דהות למצות ולא לעכב כך נראה למורי מהר"פ ז"ל: ז] הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה: ח] יכול להחזירו לכללו: ט] כחטאת· גליון כלומר כדין חטאת הוא אשם זה ובאשם

מסורת הש"ס

פסחים לח· ב"מ נג: מעשר שני פ"ג מ"י סנהדרין קיג·

תמורה ט:

גי' שט"ק וליעבד אבל קדם מומן להקדישן דאין קדושת הגוף עליהם אלא קדושת דמים כדתנן כו' כצ"ל וכ"ה בש"י

יבמות ז·

גי' הצ"ק המזבח הס"ד וא"ת כמ"ה א"כ דלשחיטת צפון כו' עליה לכתוב כו' כד"ח וכצ"ל

גי' הצ"ק והא דמצריך קרא מותר הפסח נמי כו'

עי' רש"ק וצ"ק

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לפי וכו' לא קרוי דבר חדש· עי' לקמן צ ע"א רש"י ד"ה כ"ג ובש"מ שם:

מצורע כתיב ע"כ: י] שאין ת"ל כחטאת האשם· גליון דאם לשחיטה בצפון הרי כבר נאמר ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את העולה ואם למתן דמים ואכילתו הרי כל אשמות בכלל וזאת תורת האשם וכתיב בכולהו ואת דמו תזרוק על המזבח ומה ת"ל כחטאת כו' ע"כ: יא] אף אשם מצורע כו' אלמא דצריך קרא להחזירו לכללו משום מתן דמים ואימורים כמו כן איצטריך ושחט את הכבש שכתוב באשם מצורע להחזירו לכלל שאר אשמות לצפון וא"כ הק"ל עיכובא מנ"ל ומשני א"כ נכתוב בהא פי' צפון באשם מצורע ולא לכתוב בשאר אשמות צפון ולא נכתוב זאת תורת האשם ונגמור כולו מיניה ומדכתביה הכא והכא ש"מ לעיכובא הוא דכתביה כפ"ה ותימה דהיכא גמר שאר אשמות מאשם מצורע אשם מצורע גופיה מהיקשא הוא דאתיא והויא ג"ש מן ההיקש ואיכא מ"ד דבר הבא בהיקש אינו חוזר ומלמד בג"ש ועוד נמי איכא למיפרך מה לאשם מצורע שכן בא להתיר א"נ שכן עמו דמים אחרים וי"ל דלמ"ד דגמרי כללו מיניה סבירא ליה דהוי דבר שבכלל ויצא מן הכלל (ס"א ללמד לא על עצמו יצא אלא כו') וגבי האי מדה לא פרכינן מידי כמו בשאר למודים שבתורה) לדברים שאינה חידוש והוו אחת מן המדות השוות שבתורה וכיון דהוי מדה שוה שבתורה ליכא למיפרך עליה מידי: מיין גליון פי' ואי לאו דאהדריה קרא הוי אמינא למאי דנפק נפק דהיינו בבהן יד ורגל ולמאי דלא נפק לא נפק ואין טעון מתן דמים ואימורים ע"כ: יב] חיילי וכו' תחלת ותיבת עליה נמחק: יג] כדתניא בפרק הוציאו לו כו' שהתמורה חלה על בעל מום: יד] ברע וגו' השוה: טו] וליעבד ואם קדם מומו להקדישו אינו קדוש קדושת הגוף ויוצא לחולין ליגזז וליעבד כדתנן: טז] להקדישן נפדים ויליף: יז] תיבת כו' ל"ש ונמחק: יח] המזבח הס"ד ומה"ד א"כ דשחיטת צפון: יט] מיניה בדין לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא: כ] יהודה עיין בפ"ג דמע"ש באות' משנה בהר"ש: כא] פירות ממעות מעשר ותיבת פדיונו נמחק: כב] פרכי רבנן האי לישנא: כג] העיקר א"ל מצינו שהתמורה חמורה מן העיקר ולגירסת הספרים (תוס') (דגרס') לא: כד] לירושלים ע"כ קשה דאפרכי רבנן: כה] ומעשר טהור: כו] תיבות לא נטמא לא נמחק: כז] הפירות דברי ר"מ וחכמים אומרים: כח] במס' מעשר שני אות ו' ת' נמחק: כט] עשר שקראו עשירי דטעון נסכים והעשירי שקרא אינו טעון נסכים והרי מצינו שטפל: ל] בבכורות מיהו צריך קרא דמותר הפסח: לא] ליה התם: לב] שחטאת ואשם מצורע טעונין נסכים ושאר חטאות ואשמות אין טעונין כו' וידעוני שיש בהם כרת שא"כ כו' מדלא תנו בכלל ל"ו כריתות: לג] למ"ד כללו לא גמר מיניה זה פי' ה"ר יעקב: לד] מצורע ניתן ממנו לבהונות: לה] שחטאת ואשם מצורע טעונים נסכים אינו סותר כללו אלא: לו] בהאי פי' ולא לכתוב צפון בשאר אשמות ונילף מאשם מצורע דהא סבירא ליה השתא דכללו גמיר מיניה כדקאמר בסמוך אלא להכי כתביה בשאר אשמות לעכב הכא והכא:

אבל כללו גמר מיניה א] (לצפון) שפיר אלא אי סבירא לן דלא הוא גמר מכללו ולא כללו גמר מיניה האי לגופיה איצטריך ב] כיון דאהדריה אהדריה אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא אימא ג] כי אהדריה קרא לגבי מתן דמים ואימורין דבעי כהונה אבל שחיטה דלא בעיא כהונה לא ד] מיבעי צפון א״כ נימא קרא כי כחטאת הוא מאי כהטאת האשם כשאר אשמות יהיה למה לי לאקשויי להטאת למה לי לאקשויי לעולה אמר רבינא איצטריך אי אקשיה לחטאת ולא אקשיה לעולה הוה אמינא ה] חטאת מהיכן למדה מעולה דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש א״ל מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא וניקשיה לעולה ולא ניקשיה ו] לחטאת הוה אמינא *דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש וכי ז] תימא ניקשי אקושי לחטאת ניחא ליה דמקיש ליה לעיקר ולא נקיש ליה לטפל להכי אקשיה לחטאת ואקשיה לעולה למימר דבר הלמד בהיקש ח] שאינו חוזר ומלמד בהיקש רבא אמר מהכא דכתיב °כאשר יורם משור זבח השלמים למאי הלכתא אי ליותרת הכבד ושתי הכליות בגופיה כתיב ט] (אמר רב פפא) משום דבעי אגמורי יותרת הכבד ושתי הכליות י] מפר העלם דבר של צבור לשעירי עבודת כוכבים יא] בגופיה לא כתיב ומפר כהן משיח הוא דגמר להכי איצטריך כאשר יורם דניהוי כמאן דכתב בגופיה °ולא ניהוי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש אמר ליה רב פפא לרבא וליכתביה בגופיה ולא נקיש אי כתב בגופיה ולא אקיש הוה אמינא *דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש וכי תימא נקשי אקושי ניחא ליה דכתביה בגופיה מדאקיש ליה אקושי להכי כתביה ואקשיה למימרא דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בהיקש: (היק״ש וגזיר״ה ש״ה ק״ל ותמ״ר יב] סימן): דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד *מהיקש אי מדרבא אי מדרבינא דבר הלמד בהיקש מהו שילמד בגזירה שוה תא שמע *רבי נתן בן אבטולמוס אומר *מנין לפריחה בבגדים שהיא טהורה נאמר קרחת וגבחת בבגדים ונאמר קרחת וגבחת באדם מה להלן פרח בכולו טהור אף כאן פרח בכולו טהור והתם מנא לן דכתיב °מראשו ועד רגליו ואיתקש ראשו לרגל מה להלן יג] כולו הפך לבן פרח בכולו טהור אף כאן כולו הפך לבן פרח בכולו טהור *אמר ר׳ יוחנן בכל התורה כולה יד] למידין למד מלמד חוץ מן הקדשים שאין דנין למד מלמד טו] דאם כן לא יאמר צפינה באשם ותיתי בג״ש טז] דקדשי קדשים מחטאת °לאו למימרא דדבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בגזירה שוה ודלמא משום דאיכא למיפרך מה לחטאת שכן מכפרת על חייבי כריתות יז] קדשי קדשים יתירי כתיבי: *דבר הלמד מהיקש חוזר ומלמד בקל וחומר מדתנא

תורה אור

אבל כללו גמר מיניה · מידי דלא חידש בו כגון שחיטת צפון אי הוה כתיבא ביה ולא הוה כתיבא בשאר אשמות גמרי ליה שאר אשמות מיניה יח] דלא חידוש הוא אלא יצא מן הכלל הוא ולמד על דבר שלא נאמר בכלל (א) והיכי יט] יצא לידון בדבר החדש כגון מתן דמים שבזה למזבח ובזה שינה ואומר לכהונות: כיון דאהדריה כו׳ כו׳ · וכתיב כי כחטאת האשם הוא כדין חטאת כך דין אשם כא]: אהדריה · לכללו בין למתן דמים בין לשחיטת צפון ולא היה צריך לכתוב בו שחיטת צפון אלא לעיכובא: דבעי כהונה · שחיטה כשירה בזר אבל כב] למידה דשחיטה דלאו עבודת כהן היא לא אהדריה דהא בהדיא כתיב כחטאת האשם הוא לכהן לענין עבודות בכהן: א״כ נימא קרא כי כחטאת הוא · לכהן: כשאר אשמות יהיה · הלכך לענין צפון נמי אהדריה וכי כתיב כג] ביה שחיטה בצפון דקרא לעיכובא אתא ושאר אשמות נמי מיניה ילפינן לעיכובא: למה לי לאקשויי בשחיטתו לחטאת ולעולה · דכתיב במקום אשר ישחטו את החטאת ואת העולה: מהיכן כד] למדו · לשחיטת צפון: אי אקשיה לעולה ולא אקשיה לחטאת הוה אמינא · בעלמא דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש: וכי תימא · אם איתא דחוזר ומלמד בהיקש נקשיה לחטאת ולא לעולה משנינן לך ניחא ליה לאקשויי לעיקר כו׳: למימרא · מדאיצטריך למיהדר כה] ואקושי לעולה ש״מ דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בהיקש ומהכא נפקא לן בכל דוכתא: כאשר יורם · באימורי פר כהן משיח כתיב: משום דבעי אגמורי יותרת הכבד ושתי כליות כו׳ · שהיה צריך ללמד מפר העלם תורת כו] אימוריהן לשעירי עבודת כוכבים דאיתקוש אהדדי לענין הקטרת אימורין כדאמרינן בפ׳ ב״ש (לעיל מא:) אשה לה׳ וחטאתם על שגגתם ופר העלם דבר בגופיה לא כתיב יותרת וכליות ומפר כהן משיח גמר בהיקש כדאמרינן בפ׳ בית שמאי (שם לט:) ועשה לפר כאשר עשה לפר זה פר כהן משיח אקשינהו להדדי: להכי איצטריך כאשר יורם · בפר כהן משיח ואם אינו ענין לו תנהו לענין פר העלם דניהוי כמאן דכתיבי בפר העלם גופיה דלא ליהוי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש ואי קשיא הא נפקא לן הך דרשה מועשה לפר זה פר העלם דבר כדאמרינן בפרק ב״ש (ב) (לעיל מא:) ה״מ לתנא דבי ר׳ ישמעאל דאמר לפר זה פר העלם אבל לתנא דבי רב דאמר ועשה לפר זה פר יום הכפורים איצטריך כאשר יורם להך דרשה: ונכתביה בגופיה · דפר העלם בהדיא ולא ליקשיה לפר כהן משיח הואיל וסוף סוף כז] טרח וכתב כאשר יורם יתירא להכי: הוה אמינא דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש · בעלמא דלא הוה ילפינן מהכא מידי:

דבר הלמד בהיקש כו׳ · משום דבעי למיבעי בעיא עלה הדר נקיט לה: אי מדרבא · מכאשר יורם: אי מדרבינא · מאשם מצורע דאיצטריך לאקושי לחטאת ולעולה: לפריחה · אם פרחה הצרעת בכל הבגד: מה להלן פרח כח] בכולו טהור · כדכתיב אם פרוח תפרח וגו׳ (ויקרא יג): והתם · גבי קרחת וגבחת דאדם מנלן דטהורה פריחה דאילו פריחה כי כתיבא בנגע עור בשר כתיב ואינו קרחת וגבחת כתיבי גבי נתקין למקום שער דראש וזקן שאין סימניהן שוין לנגעי עור בשר שזה בשער לבן וזה בשער צהוב: ואיתקש ראשו · נתקי הראש: אף כאן כו׳ · הלמא נתקין בהיקשא ילפינן להו וחוזרין ומלמדין כט] על הבגדים בג״ש: א״ר יוחנן · מהכא לא תיתי ראייה דלאו קדשים הוא דאף היקש מלמד בהיקש ל] חוץ מקדשים ותדע לך שהמדה הזאת שהבאתה אינה למידה בקדשים: דא״כ הוא · דדבר הלמד בהיקש חוזר ולמד בג״ש: לא יאמר צפון באשם ותיתי בג״ש · דנאמר לא] קדשי קדשים בחטאת ונאמר קדשי קדשים באשם: קדשי קדשים יתירי כתיבי · בהו והוה ליה גזירה שוה מופנה משני לדדין ואין משיבין עליה גבי חטאת כתיב תשחט החטאת קדש קדשים הוא והאשם כתיב וזאת תורת האשם קדש קדשים הוא ובתרווייהו כתיב בויקרא קרא לכל חטאתם ולכל אשמם אשר ישיבו לי קדש קדשים לך לב]:

מדתנא

אי אקשיה לעולה ולא אקשיה לחטאת · תימה לג] לא לכתוב את החטאת ואי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש אמאי אקשיה לעולה כלל תיפוק ליה לד] *מחטאת האשם דמה חטאת צפון מעכב אף אשם כן וי״ל דאי לא כתב צפון לא הוה אמינא לה] הא הדרה קרא לשחיטת צפון למידי דלא בעיא כהונה והאשם לא דרשינן ליה כ״כ דהא לא כתב כאשם דהוה משמע כשאר אשם דעלמא לצפון יהא זה אבל האשם משמע האשם זה יהא כחטאת למתן דמים לו] למזבח וכן *יש להקשות אי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש לא נכתוב צפון כלל ותיתי לז] [באשמות] מכחטאת וכהאשם כי היכי דילפינן מיניה סמיכה בפרק המזבח (לעיל יא:) *ועוד כלן שאר האשמות מאשם מצורע ואשם מצורע מהיקשא דכחטאת וי״ל דלא הוה אמינא דאהדריה קרא לשחיטת צפון ולא הוה דרשינן לח] כהאשם כשאר אשם (כיון דלא כתב כאשם) כיון דלא כתב צפון בהדיא בשאר אשמות:

כאשר יורם למאי הלכתא · תימה הא איצטריך לכדדרשינן בסוף כל הבשר (חולין דף קיז:) זה בא ללמד ונמצא למד מה פר כהן משיח יש בו מעילה אף שור זבח השלמים יש בו מעילה וי״ל דמאי לאקשויי לזבח השלמים ולא ליכתוב כאשר יורם לט] דכאשר יורם משמע דאתא לרבויי הרמה לאו״ת אי נמי ההיא דכל הבשר (שם) כתנא דבי רבי ישמעאל דנפקא ליה הך דהכא מועשה לפר זה פר העלם מ] כדאמר פרק בית שמאי (לעיל דף מא:) אבל לתנא דבי רב דאמר ועשה לפר זה פר יום הכפורים איצטריך כאשר יורם (*להך דרשא):

ונכתביה בגופיה · תימה כדאמר פרק ב״ש (נס זה שם:) משל למלך בשר ודם מא] שסרחה עליו מדינה ומיעט בסרחונם מפני מב] חיבתו וי״ל דבשביל חיבתן לא היה לו לגלגל אלו דרשות למילף מהיקש ומ״מ ילפינן מיניה מג] חיבתן מדלא אשמעינן בהוכחה אחרינא דבר הלמד מהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש:

קדשי קדשים יתירי כתיבי · תימה כיון דילפינן גזרה שוה מהדדי למה לן היקשות דלעיל מד] בחטאת ואשם:

נא

רנ מכהשלה ג״ן
שו א מיי׳ פ״ג מהלכות טומאת צרעת הלכה ה:
ג״י בנ״ן אין להקשות כו ותיתי מכחטאת כל״כ
ג״א
ג״י נ״ק וגיליף בלא כו׳ ר״ל דלא

שיטה מקובצת

א] תיבת לצפון נמחק: ב] איצטריך והאי לגופיה איצטריך כיון: ג] עי׳ בהשמטות בסוף המס׳ת: ד] לא תיבעי׳ ס״א לא אהדריה א״כ ר״י: ה] עי׳ בהשמטות בסוף המס׳ת: ו] עי׳ בהשמטות בסוף המסכת: ז] תימא א״כ ניקשי כו׳ דמקיש לעיקר תיבת ליה ל״ש ונמחק: ח] בהיקש אינו חוזר ומ״מ בהיקש רבא אמר דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש מ״מ כא: ט] כתיב לא משום ותיבות אמר רב פפא נמחק: י] הכליות כו׳ ואע״ג דלעיל נפ״א לן יותרת ושתי הכליות לשעירי ע״ז מלשר י״ל היינו לתנא דבי ר׳ ישמעאל אבל הכא איירי אליבא דרבי׳ מה״פ: יא] כוכבים ופר העלם דבר של צבור בגופיה לא כתיב: יב] וחוזר ובנין אב סימן: יג] מה להלן פרח בכולו טהור אף כאן פרח בכולו טהור: יד] כולה דנין למד מלמד: טו] דאם כן כו׳ א) ממילתיה דר׳ יוחנן בא להוכיח שמדה שהביא למעלה אינה נוהגת בקדשים ת״א: טז] בקדש קדשים מחטאת לאו ס״י למאי הלכת: כתביה רחמנא לאו: יז] קדש קדשים יתירא כתיבי תימה כיון דאיכא ג״ש וילפינן מהדדי למה לן היקשות דלעיל דכחטאת האשם דכתיב גבי מצורע להחזירו לכללו תיפוק ליה מקדש הקדשים דהא כתיב קדש קדשים גבי אשם מצורע ונ יליף ליה בג״ש דקדש קדשים מחטאת להחזירו לכללו להיינו מתן דמים ואימורים וי״ל דכיון שיצא אשם מצורע מן הכלל לידון בדבר החדש אי אתה יכול להחזירו לכללו בפירוש מ״ח הך ג״ש דקדש קדשים לא הוי חזרה בפירוש אפי׳ את״ל דג״ש חשיבא כמו היקש מ״מ האי ג״ש דקדש קדשים איצטריך למילי אחרינא [ולא להחזירו לכללו] לקמן גבי פנימית דמנחה דקאמר אשכחן שירי מנחה קדשי קדשים מנין ת״ל קדש קדשים ילף לא הוי דורש בפירוש מכח [הך] ג״ש אבל היקש דכחטאת האשם כולו להחזירו הוא דאתא ולכך חשיבא חזרה בפירוש · ושיהו קשה לעיל בפ״ק למה לי היקשא דכחטאת האשם גבי סתם אשם תיפוק ליה מג״ש דקדש קדשים לומר דס״ין סמיכה לרבנן דר׳ אליעזר ול״א ל״לא לע״מ ואמר מורי דליכא נ״ש לא ניהנה לדרוש רק גבי כחישה משום דקדש קדשים דכתיב בין בהם אשם בין נאשם מצורע גבי שחיטה הוא דכתיב אבל בחטאת ואשם דכתיב גבי סתם אשם דרשינן שפיר מיניה סמיכה דלנ״רי מקיש דכתוב אשם להטאת בהך דיקשא כדכתיב כחטאת כאשם תורה אחת להם ויו״ד יש לומר דגבי סמיכה כתיב קרבנו דרוי סימים וזהו מוקמינן ג״ש לדברים אחרים אבל הכתא דאיתור הק״א לס״כה מוקמינן (ג״ש) קרבנו לד״שא אחריהי וכן לר׳ אליעזר צריך היקש לשלא לשמו לאפוקי מדרך היקשא דשלמים דזאת התורה: יח] מיניה דלאו חידוש: יט] והיכא דמי יצא: כ] דאהדרית וכתב כי כחטאת: כא] אשם זה הה״ד: כב] אבל לגבי שחיט׳ דלאו: כג] כתיב שחיטה בצפון רישא דקרא והיבת ביה נמ״ק: כד] מהיכן למדה: כה] ולאקשו׳ לעו״ח: כו] תורת אימורין לשעירי ע״ז דאהקש להדדי לענין דכפרת אימורין כו׳ שנעתה דמאתה הרי לך כשגגתם ופר העלם: כז] סוף חוזר ופ״ח: כח] פרח בכולו טהור: כט] ומלמדין בג״ש על הבגדים הס״ד: ל] בהיקש בכל התורה חוץ: לא] קדש קדשים בחטאת ונאמר קדש קדשים באשם הס״ד ומה״ד קדש קדשים יתירי: לב] לך הוא דס״ד: לג] תימה אי דבר הלמד כו׳ והשאר נמחק: לד] ליה מכחטאת האשם: לה] האי דאהדריה קרא למידי דלא בעיא כהונה והאשם כשאר אשמות יהא לא הוה דרשינן ליה כלל תוס׳: לו] דמים ואימורין למזבח וכן יש לרקשית ע״כ וא״ת אכתי אי דב׳: לז] ותיתי מכחטאת האשם: לח] דרשינן האשם כשאר אשם יהא כיון: לט] יורם אלא כאשר יוזבח השלמים דכאשר: מ] כדאמרי׳ פרק: מא] ידע שזעם ע׳ אוהבו ומיעט בסרחונו: מב] מפני חיבתו: מג] מיניה חיבתו וליכא למימר דכוליה להכי הוא דאתא לאשמועינן הדבר הבא בהיקש כו׳: מד] כחטאת האשם הס״ד:

א] נראה דצ״ל שמילתיה דר״י הוא ובא להוכיח וכו׳.

[לקמן נס. ס. לעיל מח. יומא ל. מנחות כה. עט. פב:]

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה אבל כללו וכו׳ ולהיכי יצא: (ב) ד״ה להכי איצטריך וכו׳ בפ׳ ב״ש תימה לתנא דבי ר׳ ישמעאל:

זמ״ש ס.

[ת״ל בהיקש]

סנהדרין פו: [נדה יט. ובס איתא ר׳ יונתן וכ״ש בילקוט]

שבועות י. תמורה לב.

[לעיל מח.]

גליון הש״ס

גמ׳ ולא ניהוי דבר הלמד בהיקש · ע״ל מ ע״ב תוד״ה ולכ״א: שם לאו למימרא דדבר הלמד כו׳. עי׳ לעיל דף מט ע״א תוד״ה אם לכן:

תורה אור

מדתנא דבי ר' ישמעאל דבר הלמד בהיקש מהו שילמד בבנין אב אמר רבי ירמיה לא לכתוב צפונה באשם ותיתי מבנין אב א] מחטאת למאי הלכתא כתביה לאו למימרא דדבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בבנין אב וליטעמיך תיתי מבנין אב מעולה ב] מאי טעמא לא אתי משום דאיכא למיפרך מה לעולה שכן כליל חטאת נמי איכא למיפרך מה לחטאת שכן מכפרת על חייבי כריתות חדא מחדא לא אתיא תיתי ג] חדא מתרתי מהי תיתי לא נכתוב רחמנא ד] עולה ותיתי מחטאת ואשם מה להנך שכן מכפרין לא נכתוב רחמנא בחטאת ותיתי מהנך מה להנך שכן זכרים לא נכתוב באשם ותיתי מהנך מה להנך שכן ישנן בציבור כביחיד דבר הלמד בגז"ש מהו °שילמד בהיקש אמר רב פפא ה] °וזאת תורת זבח השלמים [וגו'] אם על תודה ^(ויקרא ז) ^א למדנו לתודה שבא מן המעשר *כדאשכחן ^ב שלמים דאתו ממעשר שלמים גופייהו מנא לן דכתיב °שם °שם ^(דברים כז) א"ל מר זוטרא בריה ^(דברים יד) דרב מרי לרבינא *מעשר דגן חולין בעלמא הוא א"ל (א) אמר אמרה °למד קדש ומלמד ^(נ"ק) קדש דבר הלמד בג"ש °מהו שילמד בג"ש אמר רמי בר חמא תניא °סלת מרבכת ^(ויקרא ז) למדנו ^ג לרבוכה שבאה סולת חלות ו] מניין ת"ל ^ד חלות חלות ^ה רקיקין מניין ת"ל מצות מצות אמר ליה רבינא ממאי דמצות מצות מחלות גמר דלמא ממאפה תנור גמר אלא אמר רבא *תניא °וקרבו ופרשו והוציא מלמד ^(שם ד) שמוציאו שלם יכול ישרפנו שלם נאמר כאן ז] °ראשו וכרעיו ונאמר להלן °ראשו וכרעיו ^(שם) ^(שם א) מה להלן ע"י ניתוח אף כאן על ידי ניתוח אי מה להלן בהפשט אף כאן ח] נמי בהפשט תלמוד לומר וקרבו ופרשו מאי תלמודא א"ר פפא כשם שפרשו בקרבו כך בשרו בעורו ותניא *רבי אומר נאמר כאן עור ובשר [ופרש] ונאמר

רש"י

מדתני דבי רבי ישמעאל. בפרק ב"ש (לעיל דף מט.) ומה במקום שלא הושוו קרבן לקרבן ט] ואוקימנא התם דקסבר ר' ישמעאל דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בקל וחומר: בבנין אב. מה מצינו י] וכולן שאילות הללו בקדשים נשאלו וארבעה שאילות בכל מדה ומדה כגון דבר הלמד בהיקש מהו שילמד בהיקש ובגזירה שוה ובקל וחומר ובבנין אב ודבר הלמד בגזירה שוה מהו שילמד בהיקש ובג"ש וק"ו ובבנין אב ודבר הלמד יא] בבנין אב מהו שילמד בכולן: וליטעמיך. אי משום הא כתביה לייתי מעולה דכתיב בה בהדיא: שכן מכפרת כו'. ואין לך לפרש יב] שאילתייהו מכאן: מהדא לא אתיא כו'. יג] מילתא באפיה נפשה היא ולאו למיפשט בעיין: עולה לגבי חטאת ואשם לא חשיבה כפרת עשה דידיה כפרה: למדנו לתודה. מכאן בהיקש משלמים שבאה מן המעשר אם פירש בשעת נדרו ע"מ להביאה ממעות מע"ש: שם שם. בשלמים כתיב (דברים כז) וזבחת שלמים ואכלת שם ובמעשר כתיב (שם יד) ואכלת לפני ה' אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות: חולין הוא. ואנן בקדשים קמיבעיא לן: אמר אמרה. יד] האמור למד קדש ומלמד קדש בהמה וכי שניהן צריכין שיהו טו] בקדשים הואיל ולמד קדש כגון שלמים שפיר מיפשט בעיין דבתר למד אזלינן ומר זוטרא סבר בתר מלמד טז] אזלינן והיינו דאמרינן בעלמא (לעיל דף מה. ולקמן דף ס:) הניחא למ"ד בתר למד אזלינן: למדנו יז] רבוכה. חלות מבושלות במים תחלה שבתודה שבאה סולת ולא קמח: חלות שבתודה מניין. שבשלשה מינין מלה יש בה חלות רקיקין רבוכה חלות שבה מניין שהן סולת: ת"ל חלות חלות. נאמר בחלות חלות ונאמר ברבוכה חלות: מצות מצות. נאמר ברקיקין מצות ונאמר בחלות מצות וילפינן רקיקין מחלות וחלות יח] למדו מרבוכה ושניהם בגז"ש: וממאי. דרקיקין דתודה מצות מצות מחלות דתודה גמרי: דלמא ממצות דכתיב גבי רקיקין יט] מנחת מאפה גמרי. והתם סלת בהדיא כתיב סלת חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן (ויקרא ב): כ] מלמד שמוציא את כל הפר שלם. דאי במנותח היאך כא] הכל יוציא בהוצאה אחת הנתחים וקרבו ופרשו: נאמר כאן כב] ראשו וכרעיו. על ראשו ועל כרעיו (שם ד): ונאמר להלן ראשו וכרעיו. *בעולת בן צאן כתיב וערך הכהן את הראש וכתיב וקרבו וכרעיו ירחץ כג] (שם א): מה להלן ע"י ניתוח. היה מקטירו דניתוח כתיב ביה: אף שריפה של זה ע"י ניתוח. ובפר כהן משיח קאי: כשם שפרשו בקרבו כו'. דאיתקש שריפת עורו ובשרו לשריפת קרבו ופרשו: מה פרשו בקרבו. דדבר מגונה הוא להוציאו ולשורפו בעין: ונאמר

תוספות

לא נכתוב רחמנא בעולה ותיתי מחטאת ואשם כד]. פי' ולכתוב בהדיא צפון בחטאת ואשם ואם תאמר ולכתוב בזבחי שלמי ציבור ונילף עולה מינייהו וי"ל דאיכא למיפרך דמה לזבחי שלמי ציבור שכן זמנן קבוע ועוד דחטאת לא אתי כה] מינייהו שכן זכרים ואשם שכן הינו בציבור וא"ת למאי לא קשי' לקמן (דף נה.) זבחי שלמי ציבור לעולה תיפוק לי' בבנין אב וכי תימא לאשמועי' שהם קדשי קדשים כעולה הוי מצי למילף מדאיתקש לחטאת כו] וי"ל דאיכא למיפרך שכן תדיר *כדמפרש בפרק תמיד נשחט (פסחים דף סה.) אי נמי מה לאשם שלמים שכן אינן טעונין צפון וא"ת בפ"ק דשבועות (דף ח. ושם) דיליף שעיר דר"ח משעיר חיצון דאינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו דקאמר הואיל וזה בא לזמן קבוע ושעיר הנעשה בחוץ קאמר כדפירש התם בקונטרס דאי מפנימי כז] הוה ליה למיפרך שכן נכנס דמה לפני ולפנים ועוד דאדרבה נילף משעיר המשתלח דמכפר בשאר עבירות אבל השתא אי מחיצון גמר ניחא דדמו אהדדי טפי משעיר המשתלח והשתא אי מחיצון גמר א"כ תפשוט דדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בבנין אב דחיצון גופיה לא ידענא אלא מהיקשא דפנימי וי"ל דהא אמרינן התם דגילוי מילתא בעלמא הוא וא"ת והיכי גמר בפ"ב דביצה (דף כ.) סמיכה בשלמי חובה בבנין אב כח] (משלמי נדבה) [מעולת חובה] והא עולת חובה מכמשפט ילפא דהיינו היקש וי"ל דקושיא בעלמא הוא דפריך התם ממאי דבית הלל כו' דלמא מעולת חובה גמרי כלומר אם תימצי לומר דדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בבנין אב ועו"ק כט] בהקומץ רבה (מנחות דף כא:) נאמר הבא מנחה והבא מלח ונאמר הבא מנחה והבא עצים מה עצים משל ציבור אף מלח משל ציבור ועצים גופייהו לא ידעינן אלא מדאיתקש למזבח דכתיב (ויקרא א) על העצים אשר על האש אשר על המזבח מה מזבח משל ציבור וכו': אם על תודה כו'. הקשה ה"ר יעקב מאורליינ"ש בפרק דם חטאת (לקמן דף צח.) ובפ' התודה (מנחות דף פג.) דאמר מה חטאת אינה באה אלא מן החולין למה לי הא שלמים ותודה שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין עוד קשה היכי יליף התם מחטאת כיון דאיכא שלמים ותודה דבאין מן המעשר דלא ילפינן בהיקשא דזאת התורה אלא דבר שיכול לנהוג בכל הנזכרים בפסוק דמהאי טעמא מיבעי לן קרא בפ"ב דביצה (דף כ.) ל] עולת חובה טעונה סמיכה ולא ילפינן *מהיקשא דזאת התורה משום דסמיכה לא בעי בכולהו דבכור ומעשר לא בעו סמיכה כדתנן פרק שתי מדות (מנחות דף צג.) וי"ל דכל חובה מקשינן לחטאת מה חטאת דבר שבחובה ואינו בא אלא מן החולין לא] כדמוכח בפרק התודה (שם דף פג.) ול"ע מנחת נדבה דאינה באה אלא מן החולין מנ"ל וא"ת בפ"ק דחגיגה (דף ח.) דדריש מסת מלמד שאדם מביא חגיגתו מן החולין למה לי הלא חובה היא ותיפוק לי מהיקש וי"ל משום דקאמר התם דחגיגה באה נמי מן המעשר איצטריך מסת למימר דאינה באה הכל מן המעשר אלא מן החולין ומן המעשר מתרווייהו אי נמי משום דכתיב כאשר יברכך בסיפיה דקרא סלקא דעתך דאתיא לב] ממעשר להכי איצטריך מסת: אמר אמרה. לג] ורבינו שמואל מפרש אימר אמרת שמא אתה רוצה לומר שניהם בעינן קדש ורבינו תם גריס אמי אמרה ואמי שם חכם לד] וביבמות פרק הערל (דף פ.) היינו דשמענא ליה לאמי כל שממעי אמו לקוי ובכתובות (דף מד:) לה] אמר רבא תני אמי בתולת ישראל ולא בתולת גריס וא"ת דלמר זוטרא לא איפשיטא בעיא ובסוף אלו מנחות (מנחות עו.) אמרינן לחמי תודה ונזירות באות עשר עשר לחמי תודה בהדיא כתיב בהן פירוש דכתיב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' ואמר בפרק התודה (שם דף עז:) נאמר כאן תרומה ונאמר להלן בתרומת מעשר תרומה מה להלן אחד מעשרה אף כאן אחד מעשרה ונזירות מהיקש דאמר מר על זבח תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר פי' לכל דין לחמי תודה לעשרה קבין ירושלמית וחצי לוג שמן ושיהיו באות י' אלמא דין דתודה אתיא בג"ש חוזרת ומלמדת בהיקש לו] °ותו בההיא שמעתא לעיל ילפינן דכל המנחות באות עשר בבנין אב מלחמי תודה דאתיא בג"ש מתרומת מעשר ואם כן תפשוט דבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בבנין אב ובההיא שמעתא גופה פריך התם אי ס"ל דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בבנין אב נילף מחביתין וי"ל דתרומת מעשר דהתם חולין הוא כדקאמר הכא מעשר דגן חולין הוא ומיהו הך קשיא לז] לרבינא דס"ל הכא בתר למד אזלינן ובסמוך אמרינן תיקו ודוחק לומר דלרבינא איפשטא ליה כמו כן בעיא דלקמן מההיא דמנחות: מה להלן ע"י ניתוח שלא בהפשט. ואם תאמר היכי יליף מהכא דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בג"ש דילפינן פר יום הכפורים בנתוח שלא בהפשט מפר כהן משיח וניתוח בפר כהן משיח גמרינן מעולה הלא כה"ג אפילו למד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש לח] כיון דהוי הימנו ודבר אחר לט] דשלא בהפשט בפר כהן משיח מדאיתקש עור ובשר לפרש יליף כדפירש בקונטרס *ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בגזירה שוה ובמה אין זה היקש אלא גילוי מילתא בעלמא וי"ל דשלא בהפשט

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פט"ז מהל' מעה"ק הל' יז :

יז ב מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הל' יב :

יח ג ד ה מיי' פי"ב מהל' מעשה הקרבנות הלכה ג :

גי' נ"ק כדפריך פ' אלו דברים ועי"ש דף סו ע"א

שיטה מקובצת

א] מחטאת למאי הלכתא כתביה רחמנא כו'. תימה דהיכא בעי למילף לענין בנין אב הא איצטריך לאשמועינן דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בג"ש כדקאמר לעיל ולעולם דחוזר ומלמד בבנין אב וי"ל דמ"מ שפיר מיכח דאי סובר חוזר ומלמד בבנין אב א"כ לשתוק מצפונה דאשם דאין לו לכתבו שלא לצורך ובמקום אחר ישמיענו דאין היקש חוזר ומלמד. והקשה הר"ם היכא מיכח זה דלמא ניחא ליה למיכתביה בגופה מדמקיש ליה אקושי דהא קאמר לעיל כי האי סברא דבשלמא לעיל גבי לא לכתוב צפון באשם ותיתי בקדשי קדשים מחטאת ליכא למיפרך הכי דהא ג"ש השיבא כתיב בגופיה כמו היקש דכתיב במקום אשר (תשחט) [ישחטו את] העולה (תשחט) [ישחטו את] האשם אבל הכא גבי בנין אב קשיא דודאי היקש חשיב כתיב בגופיה יותר מבנין אב ותירץ דדוקא היינו קודם שידענו שהקדשים חלוקים מן החולין לענין למד מלמד אז דחינו לעיל בסברא קלה כדי להשוותו לחולין אבל מאחר שלמדנו שההיקש מהיקש נשתנה מחולין אז יש לקיים המדות ולא לדחות בסברא קלה. מהר"פ: ב] מעולה אלא מעולה מאי : ג] תיבת חדא נמחק : ד] רחמנא בעולה ותיתי : ה] א"ר פפא תניא וזאת תורת זבח השלמים וגו' אם על תודה יקריבנו למדנו לתודה שהיא באה מן המעשר כו' ממעשר ושלמים גופייהו מנא ליה : ו] חלות שבתודה מנין ת"ל חלות חלות. ס"י לג"ש מה חלות האמורות ברבוכה סולת אף חלות האמורות בכולן סולת והלא רקיקין לא נאמר בהן סולת מנין שיהו סולת ת"ל מצות מצות מה מצות האמורות בכולן סולת אף מצות האמורות בכאן סולת : ז] ראש וכרעים ונאמר להלן ראש וכרעים : ח] תיבת נמי נמחק : ט] לקרבן כו' ואוקימנא התם דקסבר תנא דבי רבי ישמעאל : י] מצינו וכל שאילות הללו: יא] הלמד בק"ו מהו שילמד בהיקש ובג"ש ובק"ו ובבנין אב ודבר הלמד בבנין אב וכו' : יב] שאלתינו : יג] כו' אי דבר הלמד בהיקש

מסורת הש"ס

מנחות פג.

[לעיל מה. לקמן ס: מכות יז. תמורה כח.]

[יומא סח.]

[שם טז.]

עי' רש"י יומא סח. ד"ה ונאמר להלן וצ"ע

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה אמר אמרה. נ"ב עי' זה בתוס' דף מח ע"א :

גליון הש"ס

גמ' מהו שילמד בהיקש. עי' לעיל דף יא ע"א תוס' ד"ה בא : שם למד קדש. עי' לקמן דף ס ע"ב : שם מהו שילמד בג"ש. עי' לעיל דף מד ע"א תוס' ד"ה ואתי: רש"י ד"ה ונאמר להלן כו' בעולת בן צאן. עי' בתשובת זכרון יוסף חלק אה"ע סי' י"ב : תוס' ד"ה אמר וכו' ותו בהא שמעתא לעיל. עי' לקמן דף נז ע"ב תוס' ד"ה היינו :

נ"א ועוד דבר הלמד כו' וגי' נ"ק ולא הוי דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בגזירה שוה דשמא אין כו'

חוזר ומלמד בבנין אב תיתי הדא בבנין אב מתרתי דהדא כתיבא וחדא ילפא בהיקשא הס"ד ואח"כ מה"ד שכן מכפרת. עולה לגבי : יד] אמר אמרה. אמר האומר למד : טו] שיהו קדשים : טז] שלמי נמי אזלינן : יז] למדנו לרבוכה. שבתורה חלות מבושלות במים תחלה שבאה ותיבת שבתודה נמחק : יח] וחלות למדנו : יט] רקיקין דמנחת מאפה : כ] בשמן הס"ד ומה"ד והוציא משמע ההוצאה אחת הס"ד ומה"ד מלמד : כא] היאך יוציא הכל בהוצאה : כב] כאן ראש וכרעים : כג] ירחץ וגו' : כד] מחטאת ואשם. פי' ולכתוב כו' ואשם דאל"כ לא ידעינן ליה בחטאת ואשם גופיה דלא כתיב צפון אלא בעולה וא"ת : כה] אתי מינייהו שכן : כו] לחטאת לקמן וי"ל : כז] מפנימי גמר הוה ליה : כח] בבנין אב מעולת חובה ועולת חובה מכמשפט כו' והשאר נמחק : כט] ועוד קשה דאמרינן בהקומץ : ל] דעולת חובה : לא] החולין אף כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ושלמים מתודה נמי בכלל דאם אמר הרי עלי אין באין אלא מן החולין כדמוכח : לב] דאתיא מן המעשר להכי : לג] אמר אמרה. רש"י גריס אמר אמרה כלומר שלא היו יודעים שם החכם שאמרה ולכך אמר אמרת. ורבינו שמואל גריס אימר אמרת. תיבת מפרש נמחק : לד] חכם כמו דאמר ביבמות כו' ליה לאמי ס"א זו אינו משנה (פי' כי שם גרסי' רב אמי) : לה] ובכתובות *) היינו דשמענא לאמי בתולה בתולת (הבתולות) [ישראל כו'] וא"ת : לו] בהיקש על נזירות ותו : לז] קשיא בתרייתא קשה לרבינא : לח] כיון שניתן לדרוש לענין שלא בהפשט ואינו בא בג"ש בפר כהן משיח אתי ניתוח בהדי אגב גררא [והוי הימנו] : לט] אחר ועוד קשה דשלא :

*) [בכ בכתובות הגי' ממאי מדתני אמי בתולת ישראל ולא בתולה גריס כמ"ש בתוס' כאן וגי' רבינו ז"ל בזה צ"ע]

יב א מיי' פ"ג מהל' פסולי המוקדשין הלכה ג:

ונאמר להלן עור ובשר ופרש א] מה להלן ע"י ניתוח שלא בהפשט אף כאן ע"י ניתוח שלא בהפשט. דבר הלמד בגזירה שוה מהו שילמד בק"ו ק"ו ומה היקש שאינו מלמד ב] בהיקש אי מדרבא אי מדרבינא מלמד בקל וחומר מדתנא דבי רבי ישמעאל גז"ש המלמדת בהיקש מדרב פפא אינו דין שתלמד בק"ו הניחא למאן דאית ליה דרב פפא אלא למאן דלית ליה דרב פפא מאי איכא למימר אלא קל וחומר ומה היקש שאין מלמד בהיקש אי מדרבא אי מדרבינא מלמד בק"ו מדתנא דבי רבי ישמעאל ג] גזירה שוה המלמדת בגז"ש חבירתה *מדרמי בר חמא אינו דין שתלמד בק"ו *דבר הלמד בגז"ש מהו שילמד בבנין אב תיקו. דבר הלמד בקל וחומר מהו שילמד בהיקש ק"ו ומה גזירה שוה שאינה למדה ד] בהיקשא מדר' יוחנן מלמד בהיקש מדרב פפא קל וחומר הלמד מהיקש מדתנא דבי ר' ישמעאל אינו דין שילמד בהיקש הניחא למאן דאית ליה דרב פפא אלא למאן דלית ליה דרב פפא °מאי איכא למימר תיקו. דבר הלמד בקל וחומר מהו שילמד בגזירה שוה קל וחומר ומה גזירה שוה שאינה למידה בהיקשא מדרבי יוחנן מלמד בגזירה שוה ה] מדרמי בר חמא קל וחומר הלמד בהיקש מדתנא דבי רבי ישמעאל אינו דין ו] שתלמד בגז"ש. *דבר הלמד בקל וחומר מהו שילמד בקלוחומר ק"ו ומה גזירה שוה שאינה למידה בהיקש מדר' יוחנן ז] מלמד בק"ו כדאמרן ק"ו הלמד מהיקש מדתנא דבי רבי ישמעאל אינו דין שילמד בקל וחומר וזהו ק"ו בן ק"ו ח] בן בנו של ק"ו הוא אלא ק"ו ומה היקש שאינו למד בהיקש אי מדרבא אי מדרבינא מלמד בק"ו מדתנא דבי רבי ישמעאל ק"ו הלמד מהיקש מדתני דבי רבי ישמעאל אינו דין שילמד בק"ו וזהו ק"ו בן קל וחומר. דבר הלמד בקל וחומר מהו שילמד בבנין אב אמר רבי ירמיה תא שמע *מלק ונמצאת טריפה ר"מ אומר אינה מטמאה בבית הבליעה רבי יהודה אומר °מטמאה בבית הבליעה אמר ר' מאיר קל וחומר ומה נבלת בהמה שמטמאה במגע ובמשא שחיטתה מטהרת טריפתה מטומאתה נבילת עוף שאין מטמא במגע ובמשא אינו דין שתהא שחיטתה מטהרת טריפתה מטומאתה מה מצינו בשחיטה שמכשרתה באכילה מטהרת

רש"י

ונאמר להלן. בפר כהן משיח (ויקרא ד) ונאמר כאן בפר ושעיר של יום הכיפורים (שם טז) ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת וגו' ואת עורותם ואת בשרם ואת פרשם: מה להלן. בפר כהן משיח: ע"י ניתוח. דילפינן מג"ש מעולה: ק"ו. כלומר מק"ו נלמד לפרש לך שאלה זו: ה"ג ומה היקש שאינו מלמד בהיקש כו'. ול"ג למד: ג"ש המלמדת בהיקש גרסי' ולא גרסי' למדה: מדרב פפא. וזאת תורת זבח השלמים כו' דפשט רב פפא ט] מיניה לגזירה שוה חוזרת ומלמדת בהיקש: הניחא למאן דאית לי' דרב פפא. דאמר בתר למד אזלינן: אלא למאן דאמר. בתר מלמד אזליגן לא אשכחן גז"ש חוזרת ומלמדת בהיקש דהתם מעשר י] חולין הוא המלמדה בגז"ש חבירתה. מה שאין היקש עושה כן בהיקש חבירו: מדרמי בר חמא. סלת מורבכת חלות: שאינה למידה מן ההיקש גרסי': מדר' יוחנן. לא יאמר לפונה באשם משם למדנו שאין דבר הלמד בהיקש מלמד בגז"ש: שאינה למידה בהיקש. כלומר מן ההיקש: יא] מלמד בק"ו. כדאמר לעיל מק"ו ומה היקש שאינו למד מן ההיקש מלמד בק"ו גז"ש המלמדת מגז"ש חבירתה מדרמי בר חמא וכו': וזהו ק"ו בן קל וחומר. ק"ו זה שאנו מביאין כאן לדורשו בתורה ללמד ק"ו מק"ו אנו למידין אותו מדבר שאף הוא לא למדנוהו אלא בק"ו דהא מייתי לה מגז"ש המלמדת בק"ו והיא גופא לא ידעינן לה אלא ע"י ק"ו דבק"ו ילפינן לעיל: ופרכינן בן בנו של ק"ו הוא. שאפי' היינו למידין אותו מדבר שלא למדנוהו ע"י ק"ו יב] הוא היה עלמו בן ק"ו שהרי בק"ו אנו למדין אותו כדאמרן לעיל יג] בק"ו ומה גז"ש כו' עכשיו שאף גז"ש שאנו למידין אותו ממנו לדורשה בתורה אף היא לא למדה שתלמד בק"ו אלא מק"ו נמצא שאתה מביא מדת קלוחומר בתורה מכח שני קלין וחמורין והו"ל בנו של ק"ו ובן בנו של ק"ו ודלמא כולי האי לית לן למילף ומיזיל: אלא. לא תרביה מגזירה שוה המלמדת בק"ו דהיא גופה מק"ו אתיא לן אלא יליף ליה מהיקש המלמד בק"ו דנפקא לן ממתניתא דתני דבי רבי ישמעאל דגמרא גמר לה דדבר יד] המלמד בהיקש חוזר ומלמד בקל וחומר והשתא לא הוי אלא קל וחומר בן קל וחומר כי איכך דלעיל דגזירה שוה מלמדת בקל וחומר מקל וחומר: מטמאה בבית הבליעה. כדין נבלת עוף טהור דאין מליקת טריפה בקדשים מטהרת מידי נבלה והוא הדין נמי לשוחט עוף חולין טריפה מטמאה לרבי יהודה. שלש מחלוקת בדבר לר"מ אחת שחיטת טו] עוף של חולין ואחת מליקה בקדשים מטהרות טריפתן מידי נבילה ולר' יהודה זו וזו אינה מטהרת ולר' יוסי שחיטה מטהרת ולא מליקה וכן טז] מפרש במסכת טהרות בפרק שלש עשרה דברים: שחיטתה מטהרת טריפתה מטומאתה. כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין דף קכח:) וכי ימות מן הבהמה וגו' מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה ואיזו זו טריפה ששחטה: נבלת עוף יז] אינו מטמא במגע ובמשא. מבחוץ דכתיב (ויקרא כב) לטמאה בה אין לך אלא האמור בה אכילה ולא מגע ומשא: אינו דין שתהא שחיטתה מטהרת טריפתה מטומאתה. והשתא דקי"ל שחיטה דמטהרת בחולין מק"ו הדרא ומיגמרא אמליקה דקדשים בבנין אב: מה מצינו בשחיטה שמכשרת. יח] לאכול בחולין ומטהרת טריפתה מטומאתה אף מליקה כו': הכי

תוספות

בהפשט נקט אגב אורחיה ולא צריך למילף יט] דמגופיה דפר יום הכפורים שמעינן דכתיב (ויקרא טז) ושרפו באש את עורותם ואת בשרם ואת פרשם דאיתקש עורם ובשרם לפרשם:

אלא למאן דל"ל דרב פפא מאי איכא למימר. °ורב אדא בר אהבה דיליף לעיל לפון דמעכב בעולה מק"ו מחטאת והדר יליף אשם מדאיתקש לעולה כ] היינו למצוה דלמצוה בעולה כתיב *ומיהא מדאיתקש תרי זימני אעולה הוא דילפינן עיכובא באשם ואע"ג דבפ' אמר להם הממונה (יומא דף לג.) משמע דקידוש ידים ורגלים הבא בק"ו חוזר ומלמד בהיקש דקאמר ר"ש בן אלעזר ק"ו ומה במקום שאין טעון טבילה טעון קידוש מקום שטעון טבילה אינו דין שטעון קידוש כו' והדר קאמר מקיש פשיטה ללבישה מה לבישה טעון קידוש אף פשיטה טעון קידוש וי"ל דהאי לא איקרי קדשים אלא גוף הקרבן דוקא:

בן בנו של ק"ו הוא. כא] וכולי האי לית לן למילף ולמיזל וקשה כיון דק"ו כב] הוא אמאי לא נילף שפיר כל כמה דמצינן למילף כי היכי דילפינן בג"ש אפילו בן מאה ויש לפרש כג] בן בנו של ק"ו הוא משום דמעיקרא הוא דמבעיא ליה אי דבר הלמד בק"ו *חוזר ומלמד בג"ש היאך בא להוכיח מדהוו בק"ו בג"ש שמלמדה בק"ו ע"י ק"ו א"כ אתה רוצה לדון ק"ו ע"י ק"ו מדבר הבא בקל וחומר הלא זאת היא שאילתך שאתה מסופק בה:

רבי יהודה אומר מטמאה בגדים בבית הבליעה. פי' בקונטרס דבמס' טהרות (פ"א) משמע דלר"מ אחת שחיטה בעוף של חולין ואחת מליקה בקדשים מטהרות טרפותן מידי נבילה ולרבי יהודה זו וזו אינה מטהרת וא"ת דבפרק אלו טריפות (חולין דף נו.) אמרינן רבי יהודה בדיק בידא ור' נחמיה בדיק במחטא וא"ל מאן דבדיק במחטא למאן דבדיק בידא עד מתי אתה מאכיל נבילות לישראל נבילות ס"ד הא שחוטות נינהו מאי קשיא לרבי יהודה ודאי נבילות הויין כדמשמע הכא דשחיטת עוף אינה מטהרת וי"ל דלא הו"ל למיפרך אליבא דרבי יהודה כיון דרבנן פליגי עליה:

מה נבלת בהמה שמטמאה במגע ובמשא כו'. תימה מה לנבלת בהמה שאינה מטמאה כד] בבית הבליעה וי"ל דעיקר טעמא דר"מ מהיקשא דזאת תורת הבהמה והעוף כדלקמן פ' חטאת העוף (דף סט:) כדפי' בקונט':

מה מצינו בשחיטה של עוף שמכשרתה באכילה וכו'. ואי ולא היא תרוייהו משחיטת חולין גמרי פי' מליקת קדשים במה מצינו משחיטת עוף שאינה כי אם בחולין ושחיטת עוף של חולין בק"ו משחיטת בהמת חולין ותימה היאך גמר מליקת עוף משחיטת עוף מה לשחיטה שכן מכשרת בחולין ועוד קשה דמנא ליה דמליקת עוף משחיטת עוף גמר כה] דלמא משחיטה דבהמה גמר ונראה לי דאם כן הוה גמר בק"ו כדגמר שחיטת עוף והיינו טעמא דלא

נ"י נ"ק ומהא דאיתקש תרי זימנין לעולה הוא כו'

נ"י נ"ק אי מדרמי בר חמא אי מדרבא אינו דין

חוזר ומלמד בק"ו היאך בא להוכיח דהוו בק"ו כו' נ"ק

[מנחות ט.]

גליון הש"ס

גמ' מאי איכא למימר תיקו. עיין לקמן דף נה ע"א תוס' ד"ה מה עולה: תוס' ד"ה אלא וכו' ורב אדא בר אהבה. עי' לקמן דף נה ע"א תוס' ד"ה מה שלמים:

עי' רש"ק

לקמן דף סט.

שיטה מקובצת

א] מה להלן כו' שלא בהפשט אלמא דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בג"ש [דבר כו']. וא"ת דהיכי יליף מהכא לדבר הלמד בג"ש כו' דלמא דשאני הכא משום דניתן לדרוש לענין שלא בהפשט דאינו בא מג"ש בפר כהן משיח אתי ניתוח בהדי אגב נגרא דהוי הימנו ודבר אחר ומלמדים הימנו ועוד קשה דשלא בהפשט נופיה היכא יליף בג"ש בפר יוה"כ מפר כהן משיח [הא] בפר כהן משיח נופיה לא כתיב הפשט בהדיא אלא ילפינן ליה בהיקש עור ובשר לקרבו ופרשו והיאך חוזר ומלמד בג"ש וי"ל דקושיא חדא מתרצה לחברתה דמדחזינן דילפינן מיניה שלא בהפשט אע"ג דהתם מהיקשא הוא דאתא א"כ ש"מ דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בג"ש והוי ניתוח כמו דכתיב בנופיה לגבי הכי ונילף בג"ש לפר ושעיר יוה"כ מפר כהן משיח וכיון דילפינן מיניה ניתוח מהשתא נילף נמי שלא בהפשט מהתם דהוי הימנו ודבר אחר. ס"א וי"ל קושיא חדא מתרצה לחברתה דאדרבה לגבי שלא בהפשט הימנו ודבר אחר הוא דלא מצי למילף שלא בהפשט אלא עם ניתוח דילפינן ניתוח בג"ש מעולה הלכך כי הדר יליף ניתוח בפר יוה"כ בג"ש דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בג"ש יליף עמי הפשט והוי הימנו ודבר אחר ולא הוי היקש חוזר ומלמד בג"ש ועי"ל דשלא בהפשט לא ילפינן מפר כהן משיח אלא בגופייהו כתיב את גרותם כו' ואיתקש בשרם לפירשם ואע"ג (דכתיב) [דלא כתיב] קרבם מ"מ נימא מה פירשם אינו שורפם בפני עצמה בלא קרבם אף בשרם שורפם בעורם והא דקאמר שלא בהפשט אגב ניתוח נקט לה. לשון תוס' מהר"פ: ב] מלמד מן ההיקש א' כו': ג] ג"ש המלמדת בג"ש חבירתה כו'. פ"ה מה שאין ההיקש עושה כו' וא"ת הא לא משום יפוי כח דמלמד הוא דג"ש מלמדת בג"ש אלא משום כח נלמד דלמד בקל ומש"ה לא תהא מלמד בקל ותדע דכמו דאין היקש מלמד בהיקש כמו כן ג"ש אינה מלמדת בהיקש אע"ג דג"ש מלמדת בג"ש אלמא לא משום כח המלמד הוא וי"ל דק"ו דעביד הוי אף מג"ש וה"ק ומה היקש שאינו מלמד לא בהיקש חבירו ולא בג"ש מלמד בק"ו ג"ש שמלמדת בג"ש חבירתה אע"פ שאינה מלמדת בהיקש אינו דין שתלמוד בק"ו כיון שהיא עושה מה שאין היקש עושה שמלמדת בג"ש ואע"ג דאינה מלמדת בהיקש כמו כן היקש אינו מלמד בהיקש: ד] שאינה למדה מן ההיקש מדר' יוחנן [כו' ק"ו] הלמד בהיקש: ה] בגז"ש חבירתה מדרמי: ו] דין שילמד: ז] מלמדת בק"ו מדתרביצא. ה"ג מלמדת בק"ו מדתרביצא היינו הא דאמרי' לעיל דבר הלמד בג"ש מהו שילמד בק"ו מה היקש שאינה למד מן ההיקש מלמד בק"ו ג"ש המלמדת בג"ש חבירתה מדרמי בר חמא (כולה) [כו'] ולפי שלא הוזכר בה שם חכם אלא מפי כל החבורה נזרקה קרי לה לישנא דתרביצא בית המדרש שמרביצין בו תורה. תיבת כדאמרן נמחק: ח] בן בנו של ק"ו הוא אלא בן ק"ו. נ"ל דה"פ כלומר אתה רוצה להוכיח דבר זה בק"ו מג"ש שמלמדת בק"ו והיא נופה שמלמדת בק"ו לא ידעת רק מכח ק"ו דלעיל. וא"כ אין לפשוט משם שהרי מזה אתה מסופק בתחלת דינך ועל זה אנו דנין אם דבר הלמד בק"ו אם חוזר ומלמד בק"ו וכיון שאתה עושה ק"ו מאיתה מדה מג"ש שמלמדת בק"ו שזה הדבר עצמו אתה למד לעיל בק"ו א"כ כל עיקר דינך בדבר הלמד בק"ו שחוזר ומלמד בק"ו ואם אינו מלמד בק"ו א"כ אין להוציא בפה אותו ק"ו שבא מג"ש המלמדת בהיקש. לשון מהר"פ: ט] מינה דג"ש: י] מעשר דמהולין הוא: יא] מדבור המתחיל מלמד בק"ו כו' עד סה"ד נמחק: יב] ק"ו הואי הוא עצמו: יג] לעיל ק"ו ומה ג"ש כו' ממנו לדרוש מדה זו בתירה: יד] דדבר הלמד בהיקש: טו] אחת שחיטת העוף: טז] מפורש במס': יז] עוף טהור אינו: יח] שמכשרת לאכילה בחולין ומטהרת מליקה כו' לקמן בפ' חטאת העוף מייתי לה ופריך בגמ' ור"מ לית ליה דיו: יט] למילף בפר יוה"כ מפר כהן משיח דמגופיה: כ] לעולה מצינו למימר דס"ל כרב פפא א"נ לא דמי דלמצוה. ותיבות היינו למצוה נמחק: כא] הוא. פ"ה שאפי' כו' עד כולי האי: כב] דק"ו מלמד על ק"ו אמאי לא נילף: כג] לפרש דקשיא ליה בן בנו כו' דמעיקרא הוא מבעיא ליה אי דבר כו' חוזר ומלמד בק"ו והוא בא כו'. ס"א וא"כ היאך בא [אא"ה לפ"ז צריך למחוק תיבת והוא עכ"ה]: כד] מטמא בגדים בבית הבליעה ועוד קשה דמנא ליה *)כו' בחולין לכך נראה דעיקר טעמא דר"מ הן דשחיטה הן דמליקת העוף מטהרת היינו משום דאיתקש לבהמה מקרא דזאת תורת הבהמה ואין משיבין על ההיקש ומ"מ שפיר שמעינן מהכא דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בבנין אב דמדנקט הכא בברייתא מק"ו ולא נקט עיקר טעמא משום היקשא דמזאת תורת ש"מ דבעלמא בקדשים אמרי' דדבר הלמד בק"ו חוזר ומלמד בבנין אב דהכא נמי הייתי אומר כך אי לאו משום דאיכא פירכא כו' עכ"ל הר"פ: כה] גמר ושחיטת עוף משחיטת בהמה דלמא מליקת עוף משחיטת בהמה גמר דכך חשיבא מליקת עוף בקדשים כשחיטת בהמה בחולין ונראה וכו'. ובתוס' מהר"פ תירץ כדלעיל דעיקר טעמא משום היקש זאת תורת כו':

*) [נ"ל דמר"ל דמליקת עוף משחיטת עוף גמר ושחיטת עוף משחיטת בהמה דלמא מליקת עוף משחיטת בהמה גמר דכך חשיבא מליקת עוף בקדשים כשחיטת בהמה בחולין] (ועי' בתוס' בסמוך ד"ה מה ובהגהות רביט באות כ"ס כס)

גמרא

מטהרת טריפתה מטומאתה אף מליקה שמכשרתה באכילה תטהר טריפתה מטומאתה ר' יוסי אומר דיה כנבלת בהמה טהורה ששחיטתה מטהרתה ולא מליקתה א] ולא היא התם תיהוי היא משחיטה דחולין ב] קאתיין. דבר הלמד בבנין אב מהו שילמד בהיקש ובג"ש ובק"ו ובבנין אב פשוט מהא הדא *מפני מה אמרו לן בדם כשר שהרי לן באימורין כשר ג] לן באימורין כשר שהרי לן בבשר כשר *יוצא הואיל ויוצא כשר בבמה טמא הואיל והותר בעבודת ציבור חוץ לזמנו הואיל ומרצה לפיגולו הוי' למקומו הואיל יהוקש לחוץ לזמנו שקיבלו פסולין וזרקו ד]דמן בהנך פסולין דחזו לעבודת ציבור *וכי דנין דבר שלא בהכשירו מדבר שבהכשירו תנא ה] *מזאת תורת העולה ריבה סמיך ליה: שירי הדם כו': מאי טעמא ו] אמר קרא °אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד ז] *ההוא דפגע ברישא ת"ר ח] אל יסוד מזבח העולה ולא יסוד מזבח הפנימי אל יסוד מזבח העולה אין לו יסוד לפנימי עצמו אל יסוד מזבח העולה תן יסוד למזבח של עולה או אינו אלא ט] מזבחה של עולה יהא ליסוד אמר ר' ישמעאל קל וחומר מה שיריים שאין מכפרין טעונין יסוד תחלת עולה שמכפרת אינו דין שטעונה יסוד אמר רבי עקיבא מה שיריים שאין מכפרין ואין באין לכפרה י] טעונה יסוד תחלת עולה שמכפרת ובאה לכפרה אינו דין שטעונה יסוד יא]א"כ מה ת"ל אל יסוד מזבח העולה תן יסוד למזבחה של עולה אמר מר אל יסוד מזבח (א) יב] ולא יסוד מזבח הפנימי הא מיבעי ליה לגופיה °מאשר פתח אהל מועד נפקא אל יסוד מזבח העולה תן

ויקרא ד

רש"י

הכי גרסי' ולא היא התם תיהוי יג] משחיטה דחולין קאתיא. והכי פירושו התם עיקר טעמא דר"מ לא יליף בבנין אב אלא מהיקש דזאת תורת הבהמה והעוף כדלקמן בפרק חטאת העוף (דף סט:) יד] אמרינן ר"מ קרא אשכח ודרש ולאו כמי תיהוי דגמר לה בבנין אב כדקתני במתני' לא מיפשטא בעיין דהא ר"מ מליקה בקדשים משחיטה דחולין גמר טו] הוה ליה מלמד דחולין ולמאן דלית ליה דרב פפא אף על גב דלמד קדש לאו ראייה היא: פשוט מהא. מתני' חדא מהנך בעיא: מפני מה אמרו. לקמן היא בפ' המזבח [מקדש] (דף פד:) לרבי יהודה דדריש זאת היא העולה הרי אלו מיעוטין פרט לנשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים ופריך מה ראה להוציא את אלו ולהכשיר את השאר: מפני מה אמרו לן בדם כשר. שאם עלה לא ירד שהרי טז] כשר באימורין אם לנו אימורין ועלו למזבח לא ירדו: ולן באימורין יז] למה כשר שהרי לן בבשר כשר. גמור מן התורה שזמן אכילת שלמים שני ימים אלמא אימורין גמרי *בבנין אב יח] על הדם: טמא. איברי עולה טמאין מפני מה אם עלו לא ירדו: הואיל ומרצה לפיגולו. הואיל וחשובה הרצאת דמו לחייב עליו משום פיגול כמו שקרבו מתיריו בהכשר לפיכך אימורי פיגול שעלו לא ירדו: שקבלו פסולין. יט] אם זרקו את דמו מפני מה אם עלו הדם או האימורין לא ירדו: בהנך פסולין. מכשירים דחזו לעבודת צבור כגון כהן טמא: וכי דנין דבר כו'. דקא ילפת כ] באימורין שלא בהכשירם מגלן *בבשר דהכשירו בכך וזו היא מגוהו ותו היכי יליף יוצא במקדש מיוצא בבמה שכולו יוצא הוא שאין שם קלעים אלא ע"פ השדה: זאת תורת העולה. תורה אחת לכל העולין כא] אם עלו לא ירדו כדכתיב על מוקדה כל הלילה וכל ראיות הללו משום דממעט מזאת היא העולה תלתא פסולי מייתי מהנך מאי שנא הני מהני *והעיקר מקרא והסמכתא בעלמא הוא: מאי טעמא. אל יסוד מערב כב] הוא דכתיב בפר כהן משיח (ויקרא ד) אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד יסוד שכנגד הפתח וזו היא מערבו של מזבח שהוא כנגד פתח ההיכל ולקמן בברייתא (דף נג.) נפקא לן פר יום הכפורים מריבויא דהפר שטעון מתן דם ליסוד כג] *בפר כהן משיח ובשעיר כתיב (ויקרא טז) ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר: אל יסוד מזבח העולה. חמש פרשיות הן בחטאת של פר כד] משיח ושל *העלם שהן פנימיות ושל שעיר נשיא ושל כשבת יחיד ושל שעירת יחיד שהן חיצוניות. בשתים הפנימיות ובשעיר נשיא כתיב בשפיכת שיריהן אל יסוד מזבח העולה. בשתים החיצונות כתיב אל יסוד כה] מזבח סתמא וקדרים תנא תלתא אל *) מזבח העולה למה פירש הכתוב וה"ג לה בת"כ אל יסוד מזבח העולה של פר כהן משיח ולא יסוד מזבח הפנימי אל יסוד מזבח העולה של פר העדה שאין ת"ל **) אין לו יסוד לפנימי עצמו. כשהוא אומר אל יסוד מזבח העולה בשעיר נשיא שאין תלמוד לומר כו] שהם את שיריו לא קיבל מזבח הפנימי שירי מזבח החיצון יקבל. דבר אחר וכי יש לו יסוד לפנימי עצמו אם כן מה תלמוד לומר אל יסוד מזבח העולה תן יסוד למזבחה של עולה והכא נמי כז] בעינן תלתא למיגרס והכי גרסי' ופירושו אל יסוד מזבח העולה האמור בפר כהן משיח ולא יסוד מזבח הפנימי שלא תאמר במקום מתן כח] הקרנות שם יהיו שפיכת שיריו: אל יסוד מזבח העולה. האמור בפר כט] העדה דלא צריך תו דהא איתקוש להדדי אלא ללמוד בא שאפילו יסוד אין לו לפנימי והכי מידרים הואיל ומיותר לדרשא יסוד יהיה למזבח העולה ולא לפנימי: אל יסוד מזבח העולה. האמור בשעיר נשיא שאין ת"ל כדמפרש בת"כ בהדיא מתרי טעמי [חדא דהא] שירי דמים של ל] עצמן של פנימי כגון בפר משיח ועדה לא קיבל הפנימי כדאמרן שיריו של חיצון יקבל בתמיה ועוד למדנו שאין לו יסוד ולקמן (דף נג.) נמי הכי פרכינן לה בשמעתין אם כן מה תלמוד לומר אל יסוד מזבח העולה תן יסוד למזבחה של עולה תן תורת לא] שפיכת שירים יסוד להלכות מזבחה של עולה שיהא המזבח טעון בעולה ובכל דמים הניתנין עליו שפיכת שירים אל היסוד אם נשאר בכלי כלום כשזורק ממנו שתי זריקות לשתי קרנות ישפכנו ליסוד ומשום דבעולה לא כתיב שפיכת שירים איצטריך למילף מהכא: או אינו אלא למזבחה של עולה יהא יסוד. או אינו בא ללמוד כלום על שפיכת שירים של עולה ושל שאר דמים אלא בא ללמוד על לב] הלכות המזבח במתן דמה של עולה שיתן שתי מתנותיה כנגד היסוד ולמעוטי קרן מזרחית דרומית שאין לו יסוד כדאמרינן בהאי פירקין לג] (דף נג:): אמר רבי ישמעאל מקל וחומר. נפקא לן הא ולא בעי קרא: מה שירים של חטאת שאין מכפרין טעונין יסוד כו'. ורבי עקיבא גמר לה להא קל וחומר הכי ומה שירים כו' ולקמיה מפרש מאי בינייהו לד] כו': האי מיבעיא ליה לגופיה. שישפכם ליסוד מזבח החיצון ומיהו כל שכן אם רצה יתנם על הפנימי דמהיכא יליף מיעוטא ואי קשיא הא ילפינן מברייתא דאין לו יסוד לגמרי ההוא מייתורא דקרא ואי דרשת קמא לגופיה ותניינא למיעוטא הו לא מייתר שני להכי אלא מקרא שלישי ותו לית לך דרשא שלישי: מאשר פתח אהל מועד נפקא. דהייתו חיצון והוה מצי למיכתב אל יסוד המזבח אשר פתח אהל מועד מזבח העולה למה לי למיעוטא:

*) אל יסוד מזבח צ"ק **) אלא ללמד שאין יסוד כ"ה בתו"כ

תוספות

דלא גמר דליכא תרי סיטוי מליקה משחיטה ועוף מבהמה. כרו"ק. ועוד קשה היכי דייק דדבר הלמד בק"ו חוזר ומלמד בבנין אב אימא דשחיטת עוף אתיא בבנין אב משחיטת בהמה ודבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בבנין אב לה] כדמסקא בשמעתא ונראה דלישנא דמתני' קדייק דפשיטא דעיקר טעמו של ר"מ מהיקשא דזאת לו] התורה כדלקמן ופשיטא ליה דבמה מלינו מעוף יליף דאי מבהמה למה לי לאיתויי בק"ו:

פשוט מהא חדא לז]. תימה דתרתי תפשוט דכיון דמלמד בבנין אב חבירו אם כן מלמד בק"ו לח] ומה היקש שאינו מלמד בהיקש *אי מדרבינא מלמד בק"ו מדתנא דבי רבי ישמעאל בנין אב המלמד בבנין אב חבירו אינו דין שילמד בק"ו וכ"ש עביד ק"ו לעיל לט]:

מפני מה אמרו לן בדם כשר. תימה היכי דייק מהכא דבנין אב חוזר ומלמד בבנין אב דילמא לן הדם לאחר שקיעת החמה יליף מלן דאימורין דלא פסילי בשקיעת החמה אלא בעמוד השחר והדר יליף לן דאימורין הנפסלים בעמוד השחר דאם עלו לא ירדו מלן בשר ויש לומר דפשיטא ליה דאע"ג דיליף באימורים שלא מ] הכשירו מהכשירו דבשר דם המתיר עדיף ולא ילפינן דם שלא בהכשירו מהכשירו תדע מדלא ילפינן מעיקרא לן דם מלן בשר*:

אשר פתח אהל מועד. יסוד שכנגד הפתח וזהו מערבו של מזבח מא] *שיהו כנגד פתח ההיכל כך פי' בקונטרס ולא גרסינן שכתוב בספרים ההוא דפגע ברישא משום דמשמע מטעם שאין מעבירין על המצות ולא מן הפסוק פתח אהל מועד והא גבי חטאת אית דאמרי שירי הדם על יסוד מערבי לקמן (דף נג.) ואמר טעמא ילמוד סתום מן המפורש מחטאת פנימי משמע דמפורש בהדיא ועוד דאית דאמרי על יסוד דרומי וקאמר ילמוד ירידתו מן הכבש מב] בסמוך לו ליציאתו מן ההיכל בסמוך לו מהיכן פשוט לו ה יותר מזה והא בתרווייהו שייך טעמא דאין מעבירין על המצות ועוד אמרינן לקמן (דף נח:) מג] *על קדשי קדשים שירים בהדיא כתיב בהו אשר פתח אהל מועד ומיהו הא גופא קשיא דלמה לי קרא דפתח אהל מועד תיפוק לי דאין מעבירין על המצות כדאשכחן טעם זה בפ"ק דיומא (דף טו:) דפריך מאי שנא דיהיב מזרחה לפונה ברישא *וגבי דישון מזבח פנימי והמנורה אמר דישון מזבח קודם משום דאין מעבירין *וכן עבורי דרעא אטוטפתא אסור ויש לומר דלא שייך אין מעבירין על המצות אלא כשיש שתי מצות לפניו כגון דישון מזבח פנימית ומנורה או כגון מצות קרנות שאינו יודע מהיכן יתחיל אבל לקבוע מקום אשפיכת שירים לא קבעינן מהאי טעמא אי לאו דגלי קרא בהדיא*):

*) ועי' תוס' במנחות סד: ד"ה אבל והתוס' במגילה ו: ד"ה מסהכר

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ה מהלכות מעשה הקרבנות הל' ...

*) צ"ל מדרבינא

אזאת צ"כ

[ועי' תוס' לקמן פה: ד"ה ומוציא]

שהוא צ"ק

מסורת הש"ס

לקמן פד:

מנחות ז: מח: לקמן סח. סט. פד:

[לקמן סט. פד:]

גי' צ"ק כבנין אב והדר מגמר כבנין אב על הדם

צ"ל מבשר

גי' צ"ק וקרא עיקר ושמעתין אסמכתא כו'

כפר צ"ק

צ"ל העדה

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר מר אל יסוד מזבח העולה ולא:

שיטה מקובצת

א] ולא היא כו'. פ"ה וה"פ כו' וקשה דא"כ הל"ל כדלעיל הניחא לרב פפא אלא למאן דל"ל לדרב פפא כו' לכך נראה לרשב"ם דשאני הכא דאפי' למ"ד בתר מלמד אזלינן מודה הכא דלא אזלינן אלא בתר למד כיון דליכא אלא חד למד דקודש ואיכא למד ומלמד דחולין אבל לעיל במילתיה דרב פפא איכא למד תודה ולמד שלמים דהיינו קדשים. תוס' הר"פ: ב] דחולין קאתיא: ג] כשר מפני מה אמרו לן: ד] וזרקו את דמו: ה] תנא מזאת תורת כו'. אלמא דדבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בבנין אב דמשמע דיליף דלן בדם כל הלילה כשר משום דכשר באימורים כי לן כל הלילה והתם ילפינן מבשר. תימה מנלן דילפינן דם מאימורים ואימורים מבשר דלמא לן בדם מלן דבשר יליף וי"ל דכולי האי לא הוי יליף לן דדם שלא בהכשירו מלן דבשר דהכשר גמור הוא דנאכל בשלמים לשני ימים ולילה אחת ואע"ג דילפינן אימורים מבשר משום דאימורים בשר נינהו וא"ת והרי יליף דם שלא בהכשר מיוצא דבמה דהכשר גמור וי"ל דשאני התם דדם מדם יליף אבל דם מבשר ושלא בהכשרו מהכשר גמור ודאי לא יליף וא"ת תרתי מצי למיפשט דכיון דבנין אב יליף בבנין אב א"כ נימא מה היקש שאינו מלמד בהיקש כו' וי"ל דמנלן דהמלמד גורם שתאמר כמו כן יועיל ללמד על ק"ו דלמא הנלמד גורם דבנין אב בקל נלמד וליכא למימר דמן הכל עושה הק"י נאמר בהיקש שאינו מלמד לא על היקש ולא על בנין אב דלא איפשט לעיל אי היקש מלמד בבנין אב. הר"פ: ו] דכתיב אל. (עיין בהשמטה בסוף המס'): ז] מועד יסוד שכנגד הפתח תיבות ההוא דפגע ברישא נמחק: ח] תנו [רבנן] הראב"ד גרים גירסא אחרת בת"כ ופי' אחר: ט] למזבחה כו' יהא יסוד: י] לכפרה טעונים יסוד: יא] יסוד הא מה אני מקיים אל ותיבות א"כ מה ת"ל נמחק: יב] מזבח העולה ולא: יג] תיהוי היא משחיטת דחולין כו' לא בבנין אב יליף לה אלא מהיקש כו': יד] דאמרי' ר"מ כו' תיהוי היא דגמר לה: טו] הוה ליה מלמד חולין ולמאן דל"ל דר"פ דאע"ג דלמד קדש לאו ראיה היא. זה מצאתי ברש"י של כת"י וכתוב תוס' (לפני) [על] זה ואני אומר דאפי' לרב פפא ראיה היא ושפיר מיפשטן בעיין

שיטה מקובצת

דאפי' לר"פ בעי מיהת למד וחד מלמד קודש שהרי כששאלנו לעיל דבר הלמד בג"ש מהו שיחזור וילמד בהיקש ופשיט ליה משלמים שבא ממעשר בג"ש וחוזר שלמים ומלמד על תודה הרי כאן דאפילו לרב פפא בעי למד וחד מלמד קודש דתודה למד ושלמים מלמד קדשים הם ואילו הכא לא הוי אלא למד קידש (דוו) [זו] היא מליקה ושאר כל המלמדים חולין דהא יליף מליקה משחיטת עוף דחולין ושחיטת עוף דחולין משחיטת בהמת קדשים ות"ע דא"כ דלא אליבא דרב פפא מיפשט בעיין הוי ליה למימר כדלעיל הניחא לרב פפא א"א למאן דלית ליה כו': טז] שהרי לן כשר: יז] באימורין מפני מה כשר: יח] בבנין אב מבשר והדר מגמרי בבנין אב על: יט] פסולין או זרקו את דמו: כ] ילפת לן באימורים שהוא שלא בהכשירו מלן בבשר שהכשירו בכך וכו' ותו דילפת יוצא במקדש מיוצא דבמה שכולו יוצא הוא: כא] העולים שאם עלו לא ירדו כו' ראיות הללו לר' יהודה משום דממעט כו' מייתי ראיה. להנך דלא חימא מאי שנא הני מרבי ועיקר אסמכתא אקרא שמביא הס"ד והשאר נמחק: כב] מערב דכתיב תיבת הוא נמחק: כג] ליסוד כפר כהן. כד] פר כהן משיח ושל פר העלם: כה] יסוד המזבח סתמא: כו] לומר אם את כו' אות ש' נמחק: כז] נמי תלתא בעי' למיגרס והכי גרסי' ופירושא אל יסוד: כח] מתן דם הקרנות שם כו' שיריו וא"כ יש לנו לומר שיהא שפיכת שיריים של פנימיות על מזבח הפנימי לכך אתא לומר שירא על יסוד מזבח העולה: כט] בפר העלם דלא צריך תו דהא איתקוש לפר כהן משיח אלא ללמד בא שאפי': ל] דמים של פנימי עצמו כגון דפר משיח ועדה כו' ועוד הרי למדנו שאין לו יסוד כו' הכי מפרשי' לה: לא] תורת יסוד דהיינו שפיכת שיריים למזבח של עולה: לב] על תחלת הלכות: לג] פירקין. גליון דליכא למימר לכל הדמים של מזבח העולה להטעינן תחלתן יסוד דהא איכא חטאת דתחלתן לקרנות: לד] תיבת כו' נמחק: לה] בבנין אב כדמשמע בשמעתא ונראה דמלישנא דמתניתין קרייק: לו] דזאת תורת הבהמה והעוף כדלקמן: לז] חדא. פי' בתרייתא דדבר הלמד בבנין אב*) כו': לח] בק"ו מק"ו ומה היקש כו' טדרבינא אי מדרבא: לט] לעיל בגז"ש המלמדת בג"ש חבירתה וי"ל דלמאי דפי' לעיל ניחא דהתם יליף מג"ש בתחלת הדין אבל הכא אינו יכול לעשות ק"ו בתחלת הדין מבנין אב עצמו ותאמר דהיקש אינו מלמד על בנין אב דהא מבעיא לן לעיל ולא אפשיט. לשון הר"פ: מ] שלא בהכשירו מהכשירו כו' ולא ילפינן דם מאימורין כיון דאיכא תרתי שלא בהכשירו ודם מבשר תדע מדלא: מא] מזבח שהוא כנגד: מב] הכבש מיציאתו מן ההיכל מה יציאתו מן ההיכל בסמוך לו אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו מהיכן כו': מג] לקמן בריש קדשי קדשים שירים:

*) [נ"ל כבנין אב חוזר ומלמד כבנין אב. תימה כו']

תן יסוד למזבח של עולה דאי סלקא דעתך כדכתיב הני למה לי א] קרא לשירים שירים הא בראי עביד להו וכי תימא ג] דאפיך מיפך דברא:

הכי גרסינן אל יסוד מזבח העולה תן יסוד למזבחה של עולה ג] ואי סלקא דעתך כדכתיב הני למה לי *[קרא לשיריים] שירים הא בראי עביד להו וכי תימא דאפיך מיפך דבראי

תן ד] לה יסוד למזבח של עולה. פירש בקונטרס כל דמים הניתנין על מזבח החיצון טעון שפיכת שירים ליסוד ומשום דבעולה לא כתיבא שפיכת שירים ליסוד איצטריך למילף הכא או אינו מדבר כלל בשירים אלא למזבחה של עולה יהא ה] ליסוד לתחילת דמים שיהו מתנות של כל הזבחים כנגד היסוד אמר רבי ישמעאל ו] כו' וקרא לא איצטריך לתחילת מתנות כנגד היסוד דמקל וחומר דשירים של חטאת אתו אלא על כרחך להצריך שירים ליסוד לכל הזבחים אתי קרא כך פירש בקונטרס וקשה דלעיל בפרק ב"ש (דף נג.) נפקא לן מקראי אחריני מדם זבחיך ישפך ולרבי מכדם וטפי הוה ליה לאיתויי הך דרשא ז] *דלעיל על רבי עקיבא ורבי ישמעאל דפליגי שהרי אית להו הך דרשא וקרא דלעיל *)מייתי לרבי ישמעאל ורבי עקיבא דהכא ועוד קשה דלקמן בסוף פירקין (דף מ:) ילפינן דגואי מברא ודבראי לגואי הא אין לו יסוד לפנימי עצמו או יסוד בתחילת מתנות בכור מעשר ופסח בגזירה שוה דזריקה זריקה מעולה ולמה לי תיפוק לי בקל וחומר דרבי ישמעאל ורבי עקיבא דהכא ומה שירים שאין מכפרין כו' כי היכי דילפינן מהאי קל וחומר עולה ושלמים וכי תימא משום דשייכי בכפרה יותר מבכור שהוא בא חובה נילף בקל וחומר כי האי גוונא ומה שירים שאין מעכבין טעונין יסוד תחילת *עולה שמעכבת אינו דין שטעונה יסוד ועוד שירים טעונין יסוד מהאי קרא או מקרא דלעיל התילתן לא כל שכן ועוד דקאמר אתיא זריקה מעולה אמאי נקט עולה טפי משלמים או שאר קרבנות הלא כולהו מקל וחומר דהכא אתו והוה ליה למימר אתיא זריקה זריקה משאר קרבנות ועוד דקאמר התם ועולה גופא מנא לן דכתיב אל יסוד מזבח העולה הא תחילת מתנות מקל וחומר ח] וקרא אתי לשירים ליסוד ובקונטרס דחק לקמן ופירש דכדי נסבה ועוד קשה היכי עביד קל וחומר משירים נימא חטאת תוכיח ט] שמכפרת ואינה טעונה יסוד אף אני אביא כל תחילת דמים מחטאת י] ויש נומר לפי שהיא על ארבע קרנות וליכא למימר יסוד בכולהו ועוד אמרינן לקמן בפירקין (דף מג:) נאמר סביב בחטאת ונאמר סביב בעולה ופריך אי מה חטאת ארבע מתנות על ארבע קרנות אף עולה טעונה כו' יא] (והא) אמרת עולה טעונה יסוד מהיכן פשוט לו בעולה טפי מבחטאת הא בחטאת נמי איכא ק"ו דעולה ועוד עולת העוף שהיתה נעשית על קרן מזרחית דרומית כדלקמן (שם) אמאי לא תהא טעונה יסוד מקל וחומר ומה שירים דחטאת העוף שאין מכפרין טעונין יסוד תחילת עולה שמכפרת אינו דין שטעונה יסוד ומפרש רבינו חיים דמקרא דהכא ליכא למילף שפיכת שירים יב] לדמים החיצונים אלא לעולה דווקא כדמפרש בקרא וקרא דודם זבחיך ישפך (דברים יב) לא אתא אלא לגמלין דכתיב בסיפיה והבשר תאכל וכן והנשאר בדם כתיב בחטאת העוף הנאכלת *וקרא דאל יסוד מזבח אתא לאשמועינן בעולה שיש לו תורת יסוד יג] (או אינו כו') כלומר תחילת מתנותיה של עולה יהא כנגד היסוד ומסיק מי כתיב אל יסוד העולה דמשמע תחילת דמים יסוד מזבח העולה כתיב דמשמע שירים והדר אמר דדילמא כתיב מזבח דלא תימא אזקיפה דיסוד אלא אגגו ועל זה קאמר רבי ישמעאל דמקל וחומר אתי דכיון דכתיב ביה יסוד בפירוש מקל וחומר ידענא דהוי אגגו ואם כן על כרחין לשירים של עולה דליהוי אישוד קאתי יד] ומהשתא אתיא תחילת עולה בקל וחומר משירים דידיה אבל משירים של חטאת לא עבדינן קל וחומר *בתחילת דמים בקרבן אחר כי אם על שירים של אותו קרבן עצמו גמרינן תחילת מתנותיו ושאר קרבנות דלא כתיב בהו יסוד אתו בג"ש זריקה זריקה מעולה כמו בכור ומעשר והא דבעי לקמן (דף מ.) אבכור כנגד היסוד מנא לן משום דעליה קאי אי נמי לאחר שפירש כל הקרבנות קבעי כנגד היסוד מנא לן טו] וקאתיא זריקה זריקה מעולה אכולהו אבל מקל וחומר (דחטאת) לא אתי כיון דלא כתיב ביה יסוד בפירוש דהאי קל וחומר לא אתי אלא לגלויי דיסוד דקאמר אגגו קאמר ולא שייך למימר חטאת תוכיח אהאי קל וחומר ומיהו קשה לתנא דברים בית שמאי (לעיל דף לז.) דדריש טז] שפיכה במעשר ופסח מודם זבחיך ישפך מנא ליה יסוד הא לא כתיב בהו זריקה *ולכתי קשה לי כי היכי דילפינן תחילת עולה מקל וחומר דשירים דידיה הכי נמי נילף שאר קרבנות לתחילת דמים משירים דידהו דאתי מודם זבחיך ולמה לי לקמן למילף בכור ומעשר בגזירה שוה מעולה ותו דלקמן דקאמר ועולה גופה מנא לן דכתיב אל יסוד מזבח העולה קשה כמו לפירוש רש"י וגם אינו מהורך אמרת עולה טעונה יסוד מהיכא פשוט לו יותר מחטאת ויש ליישב פירוש זה דתחילת עולה כנגד יסוד לא גמר כלל מקל וחומר אפילו משירים יז] דידיה אלא מקרא דאל יסוד מזבח העולה ידעינן תחילת דמים ליסוד ומזבח דמיותר לגג לא איצטריך דמקל וחומר אתי אם כן דרשינן מיניה לשירים ליסוד אבל קל וחומר לא אתי כלל אלא לגגו היכא דכתיב יסוד השתא אתי הכל שפיר אך קשה קצת דדרשינן מן הפסוק תרתי מילי תחילת דמים ומיתורא דמזבח דרשינן שירים יח] ואימא לשירים לחודא אתי ויש לומר דקודם יש לי להעמיד פשטא דקרא דהתחילת מתנות והייתור לשירים. יט] ברוך. ויש עוד לפרש בע"א תן יסוד למזבח של עולה שכל תחילת מתן דמים שעל מזבח העולה יהיו כנגד היסוד בר מחטאת דכתיב כ] בהדיא קרנות דגזירת הכתוב הוא או אינו אלא מזבח של עולה יהא ליסוד כלומר דווקא דעולה ולא דשאר קרבנות ופריך מי כתיב כא] ליסוד העולה דמשמע עולה דווקא מזבח העולה כתיב דמשמע כל דמים של מזבח העולה הדר קאמר דילמא כתיב מזבח העולה משום גג יסוד ועלה קאמר רבי ישמעאל גג אתי בקל וחומר והאי קל וחומר לא אתי אלא לגלויי דיסוד דקאמר קרא אגגו קאמר ולא שייך למימר חטאת תוכיח ומסיק תן יסוד למזבח של עולה והא דצריך לקמן גזירה שוה דזריקה זריקה משום דתחילת מתן דמים ליסוד מדרשא כב] למזבחה של עולה לא ידעינן אלא דומיא דעולה שהן דורון ומכפר לאפוקי בכור ומעשר ופסח אי נמי דומיא דעולה דשתי מתנות שהן ארבע ואפילו ילפינן שירים דידהו ליסוד מודם זבחיך ישפך או מדרבי מכל מקום תחילת דמים לא ידעינן בקל וחומר כג] משירים לא אתו דאיכא למימר חטאת תוכיח ולקמן דקאמר אמרת עולה טעונה יסוד משום דעיקר קרא בעולה כתיב ואם תאמר אכתי כד] לא דרשינן מתן דמים ליסוד מזבח למעשר ופסח מודם זבחיך ישפך הא לא כתיב בהו זריקה ומנא לן כה] יסוד וכי תימא מבנין אב דבכור אם כן תיפשוט דדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בבנין אב ויש לומר כיון דגלי לן קרא גזירה שוה כו] במתנת בכור אם כן תן יסוד למזבחה של עולה בכל דמים איירי אפילו באותן שבמתנה אחת כז] *איתנהו כמעשר ופסח ומיהו עולת העוף לא אתיא דלא מיירי קרא אלא בנזבחים ואם תאמר דלקמן (דף נג:) מפרש דקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד לפי שלא כח] היה בחלקו של טורף והרצועה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין למאן דאמר ירושלים לא נתחלקה כט] (*היכי גמרינן מהכא) ברייתא דרצועה כדמוכח בפ"ק דיומא (דף יב.) דאם כן לכוליה מזבח היה לו יסוד מזבח ואם כן כל הני קראי למה לי ל] הא אין מזבח בלא יסוד כדאמר לקמן פרק קדשי קדשים (דף סב.) דכבש ויסוד וריבוע מעכבין ושמא אפי' למאן דאמר לא נתחלקה הכי לא] גמרינן דלא היה לו יסוד וצריך לדקדק לקמן*) דבעי למימר רבי יהודה אף בדמים שיכול לזרוק על הרצפה מאי עביד להו להני קראי דמוכחי דעולה טעונה יסוד וגג יסוד לב] ויש לומר דקודם דקדיש דוד הרצפה או אם נעקרה הרצפה סמוך למזבח או לא קדיש עד ארעית תהומא: *הכי גרסינן מאשר פתח אהל מועד נפקא. ואף על גב דדרשינן ליה ליסוד מערבי תרתי שמע מינה לג]:

*) [דף ס.]

*) כ"א לייתי אר' ישמעאל כו'

דבראי

[גי' צ"ק לעיל על ר' ישמעאל דפליגי שהרי אית ליה כך דרשא וקרא דלעיל ליתי על רבי עקיבא דהכא]. וכ"א צ"ל כי דרשא דלעיל ר"ע

גי' צ"ק קרא לשירים הא בראי כו' וכ"ת דכי אפיך

נ"א שילין

צ"ל ופריך או אינו אלא מזבחה של עולה תהא ליסוד וקרא דאל יסוד מזבח כו' [תורת יסוד כלומר]

תחלת דמים דקרבן אחר כי אם משירים של כו' צ"ק

צ"ק מ"ז

ועוד קשה צ"ק

צ"ל והיינו מעשר ופסח

נ"א ופליג אהסיא ברייתא [כו' א"כ] וגי' צ"ק לא גמרינן כהסיא ברייתא כו' א"כ לכוליה כו' יסוד וא"כ

[שייך לע"א]

שיטה מקובצת

א] למה לי לשירים הא. תיבות קרא שירים נמחק: ב] וכי תימא. ס"א לא כתיב בעולה אלא אל יסוד המזבח כתמא הו"א דנפיך מיפך: ג] עולה דאי ס"ד כדכתיב הני למה לי לשירים הא בראי עביד להו וכ"ת דנפיך מיפך: ד] תן יסוד תיבת לה נמחק: ה] יהא יסוד אות ל' נמחק: ו] ישמעאל קרא לא איצטריך. ז] דרשא לעיל על כו' שהרי הכא אית להו הך דרשא ואקראי. נ"א וקראי דלעיל מייתרי לדרבי ישמעאל כו': ח] מק"ו אתי וקרא: ט] שמכפרת. ס"א שמעכבת: י] מחטאת תוס' ויש לומר כו' בכולהו ע"כ ועוד אמרי': יא] תיבת והא נמחק: יב] שירים לכל דמים החיצונים: יג] תורת יסוד וה"ק תן יסוד למזבח של עולה כלומר לזריקת עולה שעל המזבח כדכתיב וזרקו על המזבח תן לו יסוד שישפוך שירים ליסוד או אינו אלא למזבחה של עולה תהא יסוד כלומר כו' ס"א ופריך או אינו כו' כלומר : יד] קאתי והשתא אתיא כו' משירים דידה. תוס' אבל משירים כו' בתחלת דמים לקרבן אחר כי אם משירים של אותו קרבן כו' מתנותיו ע"כ ועי"ש : טו] מנא לן וקאמר אתיא זריקה : טז] דדריש מתן דמים ואימורין במעשר ופסח מודם כו' מק"ו דשירים דידה ה"נ : יז] משירים דידה אלא מקרא דאל יסוד העולה תיבת מזבח נמחק : יח] ואימא לשירים להודת אתי נ"א שירים אל יסוד אתי : יט] תיבת ברוך נמחק : כ] דכתיב ביה בהדיא ד' קרנות : כא] כתיב אל יסוד העולה : כב] מדרשא דלמזבחה של עולה כו' שהוא דורון ומכפר תיבת שהן נמחק : כג] בק"ו דתחלת דמים משירים לא אתו : כד] אכתי תנא דדריש מתן. תיבות לא דרשינן נמחק : כה] ומנא לן כנגד יסוד : כו] גז"ש במתנות בכור : כז] ואתי מעשר. תיבת ואיתנהו נמחק : כח] שלא היתה בחלקו של טורף דרצועה יוצאה : כט] לא נתחלקה פליג אהדיא ברייתא דרצועה יוצאה כדמוכח כו' : ל] למה לי לאשמועינן דעולה טעונה יסוד הא : לא] הכי גמירי : לב] יסוד. תוס' וי"ל דקודם כו' למזבח אי לא קדוש עד ארעית תהומא. ע"כ : לג] ש"מ דמ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו דמשמע דזהו מזבח החיצון וליכא למימר דכולה להכי הוא דאתא ומנלן יסוד מערבי די"ל דא"כ לכתוב אשר לפני אהל מועד או אשר בחצר מאי ת"ל פתח ש"מ ליסוד מערבי כדאמרי' לקמן. הר"פ

דבראי לגואי ודגואי לבראי הא אין לו יסוד לפנימי עצמו או אינו אלא מזבח של עולה יהא א] ליסוד מי כתיב אל יסוד העולה ב] אל יסוד מזבח העולה כתיב אי הוה כתיב אל יסוד העולה הוה אמינא ג] בזקיפה אל יסוד השתא דכתיב אל יסוד מזבח העולה *אגגו דיסוד ד] א"ר ישמעאל גג יסוד למה לי קרא ק"ו הוא ומה ה] שירי חטאת שאינה מכפרת טעונה גג יסוד תחלת עולה שמכפרת אינו דין שטעונה גג יסוד אמר רבי עקיבא ומה ו] שירי חטאת שאין מכפרין ואין באין לכפר טעונה גג יסוד תחלת עולה שמכפרת ובאה לכפר אינו דין שטעונה גג יסוד אם כן מה ת"ל אל יסוד מזבח העולה תן יסוד למזבח של עולה מאי בינייהו אמר רב אדא בר אהבה שירים מעכבים איכא בינייהו מר סבר מעכבי ומר סבר לא מעכבי *רב פפא אמר דכולי עלמא שירים אין מעכבים והכא במיצוי חטאת ז] העוף מעכב קא מיפלגי מר סבר מעכב ומר סבר לא מעכב תניא כוותיה דרב פפא °ואת כל ח] (*הדם) [הפר] ישפך מה ת"ל הפר לימד על פר יום הכיפורים שטעון מתן דמים ליסוד דברי *רבי אמר רבי ישמעאל קל וחומר ט] ומה אם מי שאין נכנס דמו י] לפנים חובה טעון יסוד מי שנכנס דמו לפנים חובה אינו דין שטעון יסוד אמר רבי עקיבא ומה מי שאין דמו נכנס לפני ולפנים יא] בין לחובה בין למצוה טעון יסוד מי שנכנס דמו חובה לפני ולפנים אינו דין שטעון יסוד יכול יב] יעכבנו ת"ל °וכלה מכפר את הקדש שלמו כל הכפרות כולן דברי רבי ישמעאל קל וחומר לפר כהן משיח (משעיר נשיא) מעתה ומה מי שאין נכנס דמו לפנים לא חובה ולא מצוה טעון יסוד מי שנכנס דמו לפנים בין לחובה בין למצוה אינו דין שטעון יסוד יכול יעכבנו תלמוד לומר ואת כל יג] (*הדם) [הפר] ישפך נתקו הכתוב יד] לעשה ועשאו שירי מצוה לומר לך שירים אין מעכבין וסבר רבי ישמעאל מיצוי חטאת העוף מעכב והתנא דבי רבי ישמעאל °והנשאר בדם ימצה טו] ושאינו

רש"י

לו איט פז] כו' (א). ואי ס"ד לגופיה אתא הני למה לי מה בא ללמדנו לשירים יז] אשר ישפך שיריו למזבח החיצון פשיטא דעליו ישפכם דהא תחילת מתנותיו בחוץ נעשו וכי הימא אי (לא) כתיב אל יסוד מזבח יח] סתמא הוה אמינא נפיך מיפך שירי הדם הפנימיים הצריך הכתוב לשפוך בחוץ ומהם אתה לומד ששירי החיצון יתננו לפנימי הא אין לו יסוד לפנימי עצמו הילכך על כרחך תן יסוד למזבח של עולה קאמר יט]: מי כתיב אל יסוד העולה אל יסוד מזבח העולה כתיב. בשלמא אי דרשת ליה ליתן תורת שפיכת שיריים לכל דמים החיצונים שפיר כתיב מזבח העולה ליתן תורת יסוד למזבח העולה לכל דמים הנזרקים עליו אלא אי לתחילת כ] דמים קא דרשת ליה תו ליכא למימר ליתן תורה כנגד היסוד למזבח העולה לכל דמיו דהא כא] חטאת טעונה מתן על ארבע קרנות וקרן דרומית מזרחית בכלל ועל כרחך השתא לחודיה תדרשיה הוה ליה למיכתב אל יסוד העולה שתהא העולה כנגד היסוד מזבח העולה מאי היא: כב] בזקיפה דיסוד. שיזרוק תחילת מתנות העולה בעליית אמה שמן הארץ עד הכניסה שהיא כנוס אמה דכולה ההוא אמה בין בגובהה בין בכניסה יסוד מיקרייא השתא דכתיב אל יסוד המזבח יסוד שהוא דומה למזבח דהיינו גג של יסוד: כג] שיריים מעכבין איכא בינייהו. ר' ישמעאל סבר כפרה הוא דלא מכפרי אבל עכובי מעכבי רבי עקיבא דמוסיף ואין באין לכפרה אשמעינן דאין מתן דמים של כד] מתנות תלוי בהן דלא מעכבי להו שיריים להזאות: דכולי עלמא שיריים כה] לא מעכבי. בחטאות ואפי' פנימיות והנך שיריים דאיפלוג בהו ר' ישמעאל ור' עקיבא במיצוי חטאת העוף כו] שהוא שירי הזאתו דכתיב והזה מדם החטאת על קיר המזבח והנשאר בדם וגו' (ויקרא ה): תניא כוותיה דרב פפא כז]. דאית ליה לר' ישמעאל נמי לא מעכבי שירים: ואת כל דם הפר. בכהן משיח כתיב ואת כל הדם ישפוך היה יכול לכתוב מה ת"ל הפר כו': א"ר ישמעאל כו'. לא לחלוק הוא בא אלא ללמד שאין שיריים מעכבין בו והכי קאמר פר יוה"כ מק"ו הוא בא וכתבו הכתוב יכול לעכב כתבו לך ת"ל וכלה מכפר ס' מסקנא דמילתא דרבי ישמעאל כח] היא: מי שאין נכנס דמו לפנים חובה. כגון פר כהן משיח כט] שכניסת דמו לפנים אינה חובה קבועה שלא היה מצוה לחטוא ולהביא חטאת: טעון יסוד. שפיכת שיריים: מי שנכנס דמו לפנים חובה. פר יום הכפורים שהוא חובה קבועה בכל שנה ורבי עקיבא בא להוסיף על דבריו עד שאתה עמדו מהיכל שדם פר נכנס לו מצוה לא ולמדו מלפני ולפנים שאינו נכנס לו לא לחובה ולא למצוה וזה נכנס לו אפילו לחובה אינו דין ל] שיטעון: יכול יעכבנו. דניהוי כמי ששנה עליו הכתוב לעכב שהרי לא הוצרך לכתוב וכתבו: תלמוד לומר. באחרי מות וכלה מכפר שלמו כל הכפרות כולן בעבודות הללו האמורות בענין ושפיכת שיריים לא נאמרו שם: קל וחומר לפר כהן משיח מעתה. מאחר דבאנו לכלל קל וחומר לא] יש לנו לדרוש קל וחומר כיוצא בו ונומר ששיריים מעכבין בפר כהן משיח מריבוי הכתוב שהרי בקל וחומר היה למד לשפיכת שיריים משעיר נשיא יכול יעכבנו מעתה תלמוד לומר לב] וכלה: ומה מי שאין נכנס דמו לפנים. כגון שעיר נשיא וחטאת יחיד שאין נכנסים להיכל לא חובה ולא מצוה טעונין יסוד פר משיח שנכנס דמו לפנים מצוה אינו דין שטעון יסוד נראה בעיני דלא גרסינן בהאי מסקנא בין לחובה בין למצוה אלא למצוה גרידתא ואי גרסינן לה לא היקשה אדתנא ברישא על דם פר משיח שאינו נכנס לפנים חובה וכאן הוא שונה בין חובה בין מצוה לגבי פר יום הכפורים לא הוי כניסת פר לג] משיח חובה שאינו חובה כמותו אבל לגבי שעיר נשיא דלא עייל ליה כלל קרי לה לכניסת פר משיח חובה ובמסכת סוטה (דף מד:) אמרינן כהאי גוונא מצוה לגבי רשות חובה קרי ליה: יכול יעכבנו. מעתה דניהוי כמי ששנה עליו לעכב: ת"ל ואת כל דם הפר וגו' נתקו הכתוב. מסדר שאר העבודות ועשאו שירי מצוה ששנה בהילוך לשונו לד] שכל העבודות כתיב ולקח והזה ונתן על קרנות וכאן לא כתיב לה] ושפך דמו אל יסוד אלא שנה במשמעה לנתקו מכלל שאר העבודות לומר שאינה חובה לו] כמו אותם לעכב: ושאינו

תוספות

דבראי לגואי. וא"ת הא אמר ר' עקיבא לקמן (דף פא:) דכל דמים שהכנים לפנים פסולין וי"ל דשירים אין מכפרין לרבי עקיבא ולא קרינן בהו לכפר בקודש: גג יסוד למה לי קרא ק"ו לז]. הקשה ה"ר חיים לקמן פרק התערובת (דף פא.) אמרינן גבי דם חטאת שנתערב בדם עולה דפליגי רבי אליעזר ורבנן אמר הכי לא שנו אלא תחילת חטאת ועולה אבל סוף חטאת ותחילת עולה דברי הכל מקום עולה מקום שירים פירוש דאם נתערבו שירי חטאת בתחילת עולה לכולי עלמא יתנם למטה מן החוט דמקום תחילת מתן עולה כשר לשירי חטאת ויזרקם לקיר המזבח ומאליהם שותתין ליסוד ואין כאן שטוי מקום א"ל רב יוסף הכי אמר רב יהודה שיריים צריכין איצטבא פירוש שישפכם על גג היסוד ממש העשוי כאיצטבא ולא יזרקם לקיר הזקוף כמשפט עולה דמשמע דעולה אינה טעונה גג יסוד וי"ל דהאי דבעינן הכא בתחילת עולה גג יסוד לא אתא אלא למעוטי אמה לח] אדמה התחתונה של מזבח שמן הארץ עד הכניסה אבל קיר הזקוף של מעלה לט] עד היסוד פשיטא דעדיף מ] (בעולה) מגג יסוד ממש דהודה עדיף משום דבעינן שתי מתנות שהן ארבע: לימד על פר יוה"כ שטעון מתן דמים ליסוד. לעיל פרק בית שמאי (דף מ:) גבי ועשה לפר כאשר עשה דרים סמיכה ושירי הדם בפר יוה"כ ותימה להאי *תנא סמיכה מנא ליה ושם פירשנו: ומה מי שאין נכנס דמו לפנים חובה. תימה מה לפר כהן משיח שכן מכפר על עבירת מצוה ידועה כדפריך לעיל פ' בית שמאי (דף מ:) מא] וי"ל דסמיך אהאי דאתי בקל וחומר משעירי רגלים ושעירי ראשי חדשים דדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בק"ו: יכול יעכבנו מב]. דלית לן למימר טרח וכתב לה קרא כל כמה דאיכא למידרש:

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הל"ו:
כב ב מיי' שם פ"ה הלכה ד:
כג ג מיי' שם פ"ה הלכה ז:
כד ד מיי' פ"ד מהל' עיוה"כ הל"ב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לו איט וכו' וה"פ ואי ס"ד כצ"ל וכד"א עם דיבור הקודם:

שיטה מקובצת

א] יהא יסוד מי כתיב: ב] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ג] אמינא אזקיפה דיסוד השתא דכתיב אל יסוד המזבח משמע יסוד שהוא דומה למזבח דהיינו גג של יסוד. ואזקיפה דמזבח דמשמע הכא היינו שלא יזרוק תחילת מתנות עולה בעליית אמה כמן דארץ עד הכניסה כו' עד יסוד מקריא אבל הזקיפה שהיא מן הגג עד רום הסיקרא לא ממעט דאדרבה דרא שיטה לקמן בפ' התערובת דעם מקום מתנות העולה ולא על גג יסוד ממש. תו א: ד] אמר ר' ישמעאל (על) גג היסוד כו'. לעיל פ"ה דעיקר היסוד בתחילת [מתן] דם העולה ילפינן מקו"ח דחטאת וגג יסוד [נ"ב] נפקא לן מהאי קו"ח וכאן לא פי' כלום וקשה לפ"ה כיון דעיקר יסוד מחטאת יליף איכא למיפרך דחטאת טעונה שיריה ליסוד ואין תחילת דמה ליסוד רק על הקרנות ונראה...

כה א מיי' פ"ב מהל' פסה"מ הל"א:

כו ב ג מיי' שם הל"ח:

כז ד מיי' שם הל"ג:

כח ה מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הל"ג:

ושאינו נשאר לא ימצה תרי תנאי ואליבא דר' ישמעאל אמר רמי בר חמא האי תנא סבר שירים מעכבי דתניא °הכהן המחטא אותה אותה שניתן דמה למעלה ולא אותה שניתן דמה למטה אמרת וכי מאין באתה מכלל שנאמר °ודם זבחיך ישפך על מזבח וגו' [א]למדנו לניתנין במתן ארבע שאם נתנן במתנה אחת כיפר יכול אף הניתנין למעלה שנתנן למטה כיפר ודין הוא נאמרו דמים א] למעלה ונאמרו דמים למטן ב] מה דמים האמורים למטן [ב]שנתנן למעלן לא כיפר אף דמים האמורים למעלן [ג]אם ג] נתן למטה לא כיפר לא אם אמרת ד] בתחתונים שניתנין בנתינה למעלה שאין סופן למעלן לא כיפר תאמר בעליונים שנתנן למטה *שיש מהן קרב למטה דמים (שיריים) הפנימיים יוכיחו *שיש מהן קרב בחוץ ואם נתנן בתחלה בחוץ לא כיפר לא אם אמרת בדמים הפנימיים שאין מזבח הפנימי ממרקן תאמר בעליונים שהרי קרנות ממרקות אותן ה] אם נתנן למטה כשרים ת"ל אותה אותה שניתן ו] דמים למעלה ולא שניתן דמה למטה מאי שאין מזבח הפנימי ממרקן לאו ז] אלו שיריים א"ל רבא אי הכי תיתי בק"ו מה שיריים הפנימיים שסופן חובה בחוץ עשאן בתחלה בחוץ לא כיפר הניתנין למעלה שאין סופן חובה למטה ועשאן בתחלה למטה אינו דין שלא כיפר אלא אין מזבח הפנימי ממרקן בלבד אלא פרוכת ח] *תנו רבנן °וכלה מכפר אם כיפר כלה ואם לא כיפר לא כלה *דברי ר' עקיבא אמר לו רבי יהודה מפני מה לא נאמר אם כלה כיפר אם לא כלה לא כיפר *שאם חיסר אחת מכל המתנות [ד]לא עשה ולא כלום *מאי בינייהו רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי חד אמר משמעות דורשין איכא בינייהו וחד אמר *שיריים ט] מעכבין איכא בינייהו תסתיים דר' יהושע בן לוי הוא דאמר שיריים דמעכבי דא"ר יהושע בן לוי לדברי האומר שיריים מעכבין מביא פר אחד ומתחיל בתחלה בפנים אטו ר' יוחנן לית ליה הא סברא והאמר ר' יוחנן *תנא ר' נחמיה כדברי האומר שירים מעכבין אלא כדברי האומר ולאו י] להני תנאי הכא נמי כדברי האומר ולאו להני תנאי: **מתני'** חטאות הצבור והיחיד אלו הן חטאות הצבור שעירי ראשי חדשים ושל מועדות שחיטתן בצפון וקיבול דמן בכלי שרת בצפון [ה]ודמן טעון ארבע מתנות על ארבע קרנות כיצד עלה

ויקרא ו · דברים יב · ויקרא טז

כ"א שכן סופן למטה · כ"א שסופן להיות בחוץ

יומא ס: ולעיל מ. · סנהדרין ד: · [מנחות סז:]

ושאינו נשאר. כלומר אם יצא כל הדם בהזאה אין צריך מיצוי: האי תנא סבר שיריים מעכבין גרסינן: המחטא אותה יא]. הזורק את דמה ובכללה דזאת תורת החטאת כתיב אותה מיעוטא היא אם *מחטא את דמה כהלכתו שכתבתי לך יב] *בד' קרנות דהיינו למעלה הוא דהואי מיעוט ונאכלת אי לא לא: וכי מאין באת. להכשיר שנזקקת להביא מקרא לפסול: ישפך. יג] שפיכה אחת ונאמר והבשר תאכל: נאמרו דמים למטה. מחוץ הסיקרא בחטאת העוף והזה מדם החטאת (ויקרא ה) ודרשינן ליה לקמן (דף סד:) זה קיר התחתון: ונאמר דמים למעלה. בחטאת בהמה: מה דמים האמורים למטה שנתנן למעלה לא כיפר. דהא כתיב בהזאתו חטאת היא שאם שינה בה פסול דהכי אמרינן לקמן (דף סו.) עשאה למעלה כמעשה כולן פסול: שכן סופן למטה. שיריים ניתנין ליסוד: שסופן לחוץ. שפיכת שיריהם: ואם עשאן בתחילה בחוץ לא כפר. דעיכובא כתיב בהו *כדרבינא מועשה כאשר עשה: שאי מזבח הפנימי ממרקן. שאין שם גמר מתן דמים שעודן צריכין עבודה יד] אחת הילכך אמירי ולקמן מפרש ואזיל מאי היא: תאמר בניתנין למעלה טו] בקרנות שממרקות אותו. שהוא גמר מתן דמיהם לעכב דהא לכולי עלמא שיריים החיצונים לא מעכבי הילכך לא אמירי טז] ויכשרו למטן להכי איצטריך אותה: מאי שכן אין מזבח הפנימי ממרק אותו יז] [לאו] דשפיכת שיריים מעכבי בהו: אמר ליה רבא. לרמי בר חמא: אי הכי. דשיריים יח] מבחוץ מעכבי בהו כל שכן דאתיא מקל וחומר ולא בעי קרא: ומה דמים הפנימיים שסוף שיריהם חובה לחוץ לעכב עשאן בתחילה בחוץ כו': הכי גרסינן אלא אין מזבח הפנימי ממרקן בלבד אלא פרכת. דדמן טעון תחילת הזייה על הפרוכת יט] הואיל וטעונין שתי עבודות בפנים אמירי לעכב מלעשות' בחוץ תאמר בניתנין למעלן שכן קרנות ממרקות את עבודותיהן העליונות ואין טעונין שתי עבודות כ] אבל בשיריים לא קאמר דליעכבו: ה"ג ת"ר וכלה מכפר וגו'. ולקמיה מפרש מאי קאמרי ומאי בינייהו: מפני מה לא נאמר. מפני מה לא נדרשנו כסדר מכתבו: משמעות דורשין כו'. כא] תרווייהו ללמד על המתנות שמעכבות קאמרי אלא מר משמע ליה הכי ומר משמע ליה הכי רבי עקיבא משמע ליה כב] מדסיפא לרישא מדריש בכפרה דהיינו במתנות תלויה השלמה ושירים לא מעכבי ור' יהודה נמי שירים לא מעכבי אית ליה וה"ק מ"ט תדרשיה הכי דהשתא לא שמעינן כג] מינה שכל מתנותיו מעכבות דאיכא למימר בכפרת מתנה אחת קאמר דומיא דחטאות החיצונות אלא דרוש הכי אם כלה הכל כמה כד] שכתב הוא דכיפר ואם לא כלה כל מה שבענין לא כיפר ולמדנו שאם חיסר אחת מן המתנות לא עשה כלום ושיריים לא מעכבי שאין אמורין בענין זה דגבי פר כהן משיח הוא דאיתרבי פר יום הכיפורים לשירים (א) ולרבי יהודה איצטריך למילף עיכוב מתנות מהכא משום כה] דאמר כי כתיבא חוקה בדברים הנעשין בבגדי לבן לפני ולפנים הוא דכתיב: שיריים מעכבי איכא בינייהו. ולרבי עקיבא לא מעכבי וה"ק אם כיפר מה שאמור בענין כלה דכתיב חוקה לעיכובא אבל שיריים שאינה אמור בענין לא מעכבי ואתא רבי יהודה למימר כו] כלה כל צורכי עבודותיו ואף המלמדין לו ממקום אחר כיפר ואם לא כלה לא כיפר שאם חיסר אחת מכל המתנות כו' ואפילו כז] במתן יסוד משמע: לדברי האומר שיריים מעכבי כו'. אם גמר כח] מתנות כולן ונשפך הדם מביא פר אחר ומתחיל (ב) בהיכל כדי שיהו לו שיריים דלא"ג דאמרי' גמר מתנות כט] מבפנים ונשפך הדם מביא פר אחר ויתחיל בפרכת גמר מתנות שעל הפרכת ונשפך הדם יביא פר אחר ויתחיל במזבח ואין צריך להתחיל עבודה שהבלים שכולן כפרה ל] בפני עצמן לדברי האומר שיריים מעכבין *ולא אמרי' אם גמר מתנות מזבח הפנימי ונשפך הדם יביא אחר וישפוך על יסוד החיצון דאם כן לאו היינו שירים אלא במזבח יתחיל שיעשו שיריים וישפכם בחוץ אלמא לרבי יהושע בן לוי איכא למאן דאמר שיריים מעכבין: אטו ר' יוחנן מי לית ליה הך סברא. דאיכא למאן דאמר שיריים מעכבין: והא אמר רבי יוחנן. לא] בפרק השוחט (לקמן דף קיא.): תנא רבי נחמיה כדברי האומר כו'. דקתני רבי נחמיה אומר שירי הדם לב] שהקריבו בחוץ חייב ואמר רבי יוחנן עלה תנא רבי נחמיה למילתיה כדברי האומר שיריים מעכבין אלמא לרבי יוחנן נמי איכא דאית ליה הכי אלא מאי לג] משני עלה דרבי יוחנן כי מוקמן לה כר' יהושע בן לוי מבעית לשנויי אדרבי יוחנן לדברי האומר דקאמר אתנאי אחרים קאי ולא אהני תנאי דלעיל קאי לד] ארבי יהודה ורבי עקיבא הכא נמי איכא למימר דרבי יוחנן הוא דאמר שיריים מעכבים איכא בינייהו והא דקאמר רבי יהושע בן לוי לדברי האומר לאו אהני תנאי קאי: **מתני'** אלו הן חטאות ציבור. שאנו צריכים להזכירם שהרי הפנימיות פר העדה ושעירי עבודת כוכבים כבר נשנו: שעירי ראשי חדשים ושל מועדות. שהן על מזבח החיצון: שחיטתן בצפון. שהרי למדנו בבנין אב לכל לה] חטאות: ארבע מתנות כו'. כדילפינן מקרנות קרנות בפרק בית שמאי (לעיל דף לז:): עלה

תורה אור

ג"ל חטאת ג"ק · ג"ל בד' · וכדרבינן ג"ק

[ילקוט איתא דברי ר' יהודה אמר לו ר' נחמיה מפני מה וכו'] · [יומא ס:] · [לעיל מב: לקמן קיא. מנחות כז: יומא ס:]

אותה שנתן דמה למעלה ולא אותה שנתן דמה למטה. וא"ת א"כ היכי פריך לעיל בריש בית שמאי (דף לח.) אימא וכפר אע"פ שלא נתן למעלה אלא למטה נו] וי"ל דהוה דריש אותה לדרשא אחריתי כדדרים לעיל בפ"ק (דף י:) אותה נז] למעלה ולא אחרת למעלה א"כ הוה מפרש אותה יאכלנה אבל למטה לא יאכלנה ולעולם כיפר ולא שייכא כאן נח] דההיא דשמואל (לעיל ד' כו:) דכיון שהגיע דם למזבח נתכפר: **מה** דמים האמורים למטה אם נתנן למעלה לא כיפר. פירש בקונט' דבחטאת העוף כתיב היא שאם שינה בה פסלה ותימה הא נט] בבהמה נמי כתיב היא ונימא כמו כן שאם שינה בה פסלה: **תאמר** בניתנין למעלה שסופן למטה. תימה ס] מעולת העוף שסופן למטה ותנן לקמן בפ' חטאת העוף (דף סו.) עשאה למטה כמעשה כולן סא] פסולה ומיהו היא גופה לא ידעינן מנא לן כוליה:

שיטה מקובצת

א] דמים למטה ונאמרו דמים למעלה: ב] מה דמים האמורים למטה. פ"ה בחטאת העוף כתיב היא ותימה כו' ועוד קשה מאי קאמר שכמו שמתנה אחת כיפר כך הייתי אומר בניתנין למעלה שנתנן למטה כיפר וכי מה ענין זה לזה לכך נראה לריב"א דה"פ וכי מאין באתה מודם זבחיך ישפך דמשמע במתנה אחת בשפיכה אחת וה"ה דמשתעי קרא בכל הזבחים אפי' בחטאת וכתיב ביה ישפך דהיינו משמע למטה דשפיכה על היסוד דלשון שפיכה משמע ששופך על גבי דבר אחר היינו על גבי יסוד והיינו למטה ומחמת האי קרא הייתי אומר שנתנו למטה כיפר ולא משום שנדמה זה לנתינה במתנה אחת על כן איצטריך אותה למעלה ולא למטה וחוזר ואומר דין הוא כלומר שיהא פסול בלא פסוק מטעם דנאמרו דמים כו' נתנו למעלה לא כיפר לא מפני מיעוט הוא אלא מסברא כיון ששינה את מקומו אף דמים האמורים כו' ומורי אמר דלא קשה מידי לפירש"י מהיא דשעיר נשיא דאותה הא כתיב קודם מתן דמים ולא שייך לומר שאם שינה קודם מתן דמים פסול דלא משתעי בענין דם אבל היא דחטאת העוף כתיב גבי מתן דם מהר"פ: ג] אם נתנן: ד] לא אם אמרת בניתנין למטה שכן אין סופן למעלה תאמר בניתנין למעלה שכן סופן למטה דמים הפנימים יוכיחו שסופן לחוץ ואם נתנן כו' והשאר נמחק: ה] אותן הואיל וקרנות ממרקין אותן אם: ו] שניתן דמיה למעלה: ז] לאו אלא שירים א"ל רבא כו' בק"ו וזה שירים הפנימיים: ח] פרוכת. ס"א כדתנו רבנן: ט] שירים מעכבי איכא בינייהו: י] ולאו אהני תנאי כו' האומר ולאו אהני תנאי: יא] אותה בחטאת בהמה כתיב כך גירסת מהר"פ: יב] לך בארבע קרנות: יג] ישפך בשפיכה אחת: יד] עבודה אחרת: טו] שכן קרנות ממרקות אותו: טז] אמירי ויכשרו למטן: יז] ממרק אותן לאו אלא שירים. כלומר דשיריים ממרקין אותן אלמא דשפיכת שירים: יח] שבחוץ מעכבי בהו בדמים הפנימים כל שכן: יט] הואיל וטעונין: כ] עבודה למעלה: כא] ותרוייהו. גירסת רש"י דמהר"פ ותרוייהו אית להו דשיריים לא מעכבי וסברי שכל המתנות מעכבות אלא מר כשמע [ליה] מתנות שהשלמה תלויה בהם אם כיפר כיה אע"פ שלא [עשה] שירים דשירים [לא] מעכבי ור' יהודה נמי [לא מעכבי] לשירים ור"ע למילף עיכובא הכא לא איצטריך [דהא] כתיב חוקה לעיכובא [ור"י] למעביה דאמר כי כתיב חוקה כו': כב] מסיפא לרישא מדריש והיק בכפרה דהיינו: כג] שמעינן מיניה שכל כו' למימר דכפרה מתנה אחת: כד] כמה שאמר בענין הוא דכופר: כה] משום דבבר כי כת בא: כו] למימר אם כילה: כז] ואפילו מתן יסוד בשמע: כח] גמר המתנות כולן: כט] מתנות שבפנים: ל] כפרה כפרה בפני עצמו לדברי כו' מעכבין לא אמרינן אם גמר כו' על יסוד מזבח החיצון דא"כ לאו כו' במזבח שבהיכל יתחיל כדי שיעשו השאר שירים וישפכם: לא] יוחנן לקמן בפ' השוחט: לב] שהקריבן בחוץ: לג] מאי תשני עלה דר"י כו כרבי"ל מבעיא לן לשנויי אדר"י: לד] קאי דהיינו ר"י ור"ע: לה] לכל החטאות הס"ד: לו] למטה והא מכעם מאותה: לז] אותה דמה למעלה: לח] כאן ה"א דשמואל דכיון שהגיע דם לאויר מזבח נתכפר הבעלים הס"ד: לט] בחטאת בהמה בשעיר נשיא נמי כתיב: מ] תימה וליליף בעולת העוף שסופה למטה: מא] פסולה וי"ל דחטאת העוף נמי לא ידעינן רק מקרא דהכא דאותה דגבי חטאת בהמה וכיון דגלי גלי. מהר"פ:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה משמעות דורשין וכו' פר יוה"כ לשיריים סס"ד ואח"כ מ"ה שיריים מעכבי וכו' מכל המתנות כו' ולר' יהודה איצטריך למילף וכו' לפני ולפנים הוא דכתיב ואפי' במתן יסוד משמע: (ב) ד"ה לדברי האומר וכו' ומתחיל במזבח כדי שיהו לו שיריים:

יסוד

כט א ב מיי׳ פ״ה מהל׳ מעה״ק הל״י:

נ״ל והוו חמש אמותיו כנגד הפתח ואחת מהן כו׳ נ״ק

ל ג מיי׳ שם פ״ז הלכה א:

נ״ל הוי חמש כו׳ דהא דתנן כו׳ נ״ק

לא ד ה מיי׳ שם פ״ה הל״ז:

לב ו מיי׳ פ״ב מהל׳ בית הבחירה הל״ט:

[א]עלה בכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית מזרחית מזרחית צפונית צפונית מערבית מערבית דרומית [ב]שירי הדם היה שופך על [א] יסוד דרומית ונאכלין [ג]לפנים מן הקלעים לזכרי כהונה בכל מאכל ליום ולילה עד חצות: **גמ׳** היכי עביד רבי יוחנן ורבי אלעזר חד אמר נותן אמה אילך ואמה אילך וחד אמר מחטא ויורד כנגד חודו של קרן אליבא דרבי אלעזר בר״ש דאמר היא עצמה אינה נעשית אלא בגופה של קרן דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי אליבא דרבי מר סבר אמה אילך ואמה אילך כנגד [ב] קרן הוא ומר סבר כנגד חודה אין טפי לא מיתיבי חטאת הציבור והיחיד [ג] כיצד מתן דמן היה עולה לכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית מזרחית [ד]וטובל באצבעו הימנית המיומנת שבימין מן הדם שבמזרק [ד] וחומר בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה ומחטא ויורד כנגד חודה של קרן עד [ה] שמכלה כל הדם שבאצבע וכן כל קרן וקרן הכי קאמר [ה]מצוה בחודה אי עבד אמה אילך ואמה אילך לית לן בה: מאי רבי ומאי רבי אלעזר בר׳ שמעון *דתניא דמים העליונים ניתנין מחוט הסיקרא ולמעלה דמים התחתונים ניתנין מחוט הסיקרא ולמטן דברי רבי רבי אלעזר ברבי שמעון אומר במה דברים אמורין בעולת העוף אבל בחטאת בהמה היא עצמה אין נעשית אלא על גופה של קרן אמר רבי אבהו מאי טעמא דרבי דכתיב [ו]והראל ארבע [ו] אמות ומהראל ולמעלה וגו׳ ארבע אמות הוא דהויא אמר רב אדא בר אהבה [ז] ומקום קרנות ארבע מקום קרנות ד׳ הויא אלא אימא רשות קרנות ד׳: *תנן התם [ז]חוט של סיקרא חוגרו באמצע להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים מנא הני מילי אמר רב [ח] אחא בר רב קטינא שנאמר [ח]והיתה הרשת עד חצי המזבח התורה נתנה מחיצה להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים: שירי הדם כו׳: *ת״ר אל יסוד מזבח זה יסוד דרומי אתה אומר זה יסוד דרומי או אינו אלא יסוד [ט] מערבי וילמד סתום מן המפורש אמרת ילמד ירידתו מן הכבש [י] *ליציאתו מן ההיכל מה יציאתו מן ההיכל בסמוך לו [ט]אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו: *תניא רבי ישמעאל אומר זה וזה יסוד מערבי ר׳ שמעון בן יוחאי אומר זה וזה יסוד דרומי בשלמא למאן דאמר [יא] יסוד מערבי קסבר ילמד סתום מן המפורש אלא למאן דאמר [יב] יסוד דרומי מ״ט א״ר אסי קסבר האי תנא [יג] *כוליה מזבח בצפון קאי [יד] ל״א כוליה פתח בדרום קאי

תנא

רש״י

עלה בכבש ופנה לסובב. מפני שדמה ניתן למעלה על הקרנות ובאצבע צריך לעמוד על גבי סובב אבל בכל שאר הדמים שהן התחתונים מן החוט [טו] ולמטה ובקרן זוית המזבח עומד על הרצפה וזורק מן הכלי למזבח וכל מקום שיגיע למזבח כשר: ובא לו לקרן דרומית מזרחית. שבה הוא פוגע ראשון כדקיימא לן לקמן (דף סב:) כל פינות שאתה פונה יהו דרך ימין והכבש בדרום וכשעולה בו ופניו למזבח הוי ימינו [טז] למזרח ובא לימינו למזרח ובא לאותו קרן והולך ומקיף בסובב דרך ימין ופניו למערב מן הדרום למזרח וממזרח לצפון ומצפון למערב דהיינו דרך ימין: על יסוד [יז] דרומית. בגמרא יליף לה: לפנים מן הקלעים. לפי שבמשכן היו קלעים היקף לחצר אהל מועד ובמקום הקלעים היתה חומת העזרה *[יח] בבית שלמה או בית עולמים ובחטאת כתיבא [יט] בחצר אהל מועד במקום קדוש תאכל [כ] (ויקרא ו): לזכרי כהונה. דכתיב הכהן המחטא אותה [כא] (שם) לאפוקי נשים שאינן ראויות לחיטוי ובויקרא [כב] קרא גבי חטאת ואשם ומנחה כתיב כל זכר יאכל אותו: בכל מאכל. משום דקתני בפסח ואינו נאכל אלא צלי לקמן (דף נו:) [כג] תני בכולהו ובכל מאכל: ליום ולילה. כדילפינן בפ׳ שלישי (לעיל דף לו.) ובבשר זבח תודת שלמיו [כד] למדנו שנאכלת ליום אחד חטאת ואשם מנין תלמוד לומר זבח ובקדשים לילה הולך אחר היום דכתיב לא יניח ממנו עד בקר (ויקרא ז): עד חצות. סייג עשו חכמים לתורה להרחיק אדם מעבירת כרת כדתנן בברכות בפרק קמא (דף ב.) כל הנאכלין ליום אחד מצותן כו׳: **גמ׳** היכי עביד. מתנת אצבע בקרן: אמה אילך [כה]. כשהוא עומד אצל זוית המזבח נותן בתוך אמה של מקצוע לאיזה רוח שירצה או לדרום או למזרח בקרן דרומית מזרחית וכן בכל קרן: מחטא ויורד. לשון הכתוב הכהן המחטא אותה (ויקרא ו): אליבא דרבי אלעזר [כו] לקמן מייתי פלוגתייהו: היא עצמה. כלומר כל עצמה ועיקר מצותה אינו אלא שם: דכ״ע לא פליגי. דלא בעינן [כז] חודה דקרן כתיב ואמה על אמה ברום אמה הנתון בראש המזבח בכל זוית וזוית בכל מקום שבה קרוי קרן: כי פליגי אליבא דרבי. דמכשר לה מחוט הסיקרא ולמעלה ואע״ג [כח] דלא בקרן: מר סבר. כי היכי דקרן הויא אמה על אמה אף כל שתחתיו כנגדו הוי קרן: ומר סבר. *כיון דקרא לאו אקרנות ממש קפיד בשאר המזבח לא שייך לשון קרן אלא בחודה של זוית: המיומנת שבימין. אצבע הרגילה [כט] למלאכה ולא שאר אצבעות מוכנות להושיט ולטבל היינו שאצל גודל מיומנת אמגט״ר בלע״ז: וחומר [ל] בגודלו ובאצבע קטנה. מושך את הדם שבאצבע כלפי למטה שיפול כולו למזבח: חומר. לשון נחמרו בני מעיה (חולין דף נד.) דוריי״ר בלע״ז: ומחטא. זריקת חטאת קרוי חיטוי כמו הכהן המחטא אותה: כנגד חודה [לא]. רבי היא דמכשר למטה מן הקרן להכי תנא לה בחודה: בד״א. דדמים העליונים כשירין למעלה מן החוט מיד: בעולת העוף. שנעשית למעלה כדאמרינן בפרק קדשי קדשים (לקמן דף סד:): אבל חטאת בהמה. דכתיב בה קרן בהדיא אינה נעשית כו׳: והראל. מזבח: ארבע אמות הוא דהוי. בתמיה וכי אין גובהו או רוחבו אלא ארבע אמות: מקום קרנות ארבע. כלומר הקרנות תופסין ארבע אמות במזבח דכל קרן אמה על אמה: ומקום קרנות ארבע הויא. בתמיה והרי אין הקרנות אוכלין במזבח אלא שתי אמות מן המזרח למערב ושתים מן הדרום לצפון היינו שתים על שתים: אלא. על כרחך ה״ק קרא רשות קרנות ארבע כלומר שם *רשות הקרנות תופסת למטה מהן ארבע אמות דהיינו עד החוט דכוליה [לב] הוי קרן: הרשת. כעין ליור מצוירת בקליעה ושל נחשת [לג] הויא בתחתיו של מזבח עשוי כנפה וגבוה עד חציו של מזבח: התורה נתנה מחיצה. מדקפיד אחצי מזבח: אל יסוד המזבח. האמור בחטאת החיצונה: או אינו אלא יסוד מערבי. כדאשכחן בפנימיות לעיל אשר פתח אהל מועד וילמד סתום מן המפורש: ילמד ירידתו מן הכבש. בחיצונות ושירי הדם בידו מיציאתו מן ההיכל [לד] [ושיריים הפנימיים בידו מה יציאתו מן ההיכל] ביסוד מערבי שהוא סמוך לו: אף ירידתו מן הכבש. נשפכין ליסוד דרומי שהוא סמוך לו: זה וזה. חיצונים והפנימיים: סתום. החיצונים: מפורש. פנימיים שכתוב בהן יסוד מערבי דכתיב אשר פתח אהל מועד: [לה] מ״ט. הא כתיב בפנימיים אל יסוד אשר פתח אהל מועד: קסבר כוליה מזבח בצפון פתח ההיכל קאי [לו] ואין המזבח לפני הפתח כלום אלא אמה של יסוד דרומי אי נמי בצפון העזרה קאי והוו חמש אמותיו כנגד הפתח *ואמה אחת מהן יסוד דרומי אישתכח דכי נפיק מן הפתח רואה יסוד דרומי לפניו מכוון באמצע הפתח ואית דגרס כוליה פתח בדרום מזבח קאי והיא היא כל פתח ההיכל לדרומו של מזבח הוא:

תנא

תוספות

כוליה מזבח בצפון קאי. פירש בקונטרס בצפון פתח ההיכל קאי ואין מן המזבח לפני פתח ההיכל כלום אלא אמה של יסוד דרומית א״נ בצפון העזרה קאי *והוו חמש כנגד הפתח אחת מהן יסוד דרומי אישתכח דכי נפיק מן [לז] הפתח יסוד דרומי לפניו מכוון באמצע הפתח ובלשון זה אחרון נראה דלקמן פרק קדשי קדשים (דף נח.) מוכח דלמאן דאמר כוליה מזבח בצפון קאי [לח] *הוי חמש אמות כנגד הפתח דהא תנן (תמיד דף כט.) מערכה שניה של קטרת היה משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות מוקי לה כרבי יוסי דבעי לפני הפתח וקסבר כוליה מזבח בצפון קאי:

וסימנך

שיטה מקובצת

א] יסוד דרומי: ב] קרן נמי קרן הוא כו׳ מיתיבי. חטאות הצבור: ג] כיצד סדר מתן כו׳ לכבש ופונה לסובב: ד] וחומר. ס״א וסומך ס״א וחומר בגודלו מכאן ובאצבעו מכאן והרמב״ם ז״ל גרים כן בפ״ה מהלכות מעשה הקרבנות אלא שהוא כתב שם וסומך באצבעו הגדולה מכאן ובגודל מכאן וצ״ע: ה] שיכלה כל כו׳ מצוה מחודה: ו] אמות ומהריאל ולמעלה הקרנות ארבע: ז] מקום קרנות ארבע ומקום קרנות: ח] רב חנא בר תיבת אחא נמחק: ט] מערבי וילמוד סתום: י] הכבש מיציאתו מן: יא] דאמר זה וזה יסוד: יב] דאמר זהוזה יסוד [דרומי] מ״ט אמר רב אשי: יג] כולה מזבח בצפון קאי פ״ה ואית דגרסי כו׳ וקשה לפי זה דלקמן בפ׳ קדשי קדשים מוכח דלמאן דאמר כוליה מזבח בצפון קאי הוי חמש אמות דרומית כנגד הפתח כו׳ לכך נראה כלשון אחר שבקונטרס דכוליה מזבח בצפון קאי וצפון העזרה מתחיל באמצע הפתח שהוא רחב עשר אמות נמצא ה׳ אמות דרומית של מזבח כנגד הפתח ואחת מהן יסוד דרומית וא״כ כשיוצא מן הפתח רואה יסוד דרומי לפניו מכוון כנגד אמצע הפתח ורגילות של אדם לצאת באמצע הפתח ודוחק הוא וכי לעולם הוא יוצא באמצע הפתח ועוד קשה מנלן דאותה אמה היא יסוד לפי שהיא כנגד הפתח אימא דגם ד׳ אמות מערבית שכנגד הפתח הוו יסוד דאי משום שכל יסוד מערבי לא היה כנגד הפתח מה בכך הלא כי נמי מזבח ממוצע היה מנלן דיסוד מערבי כולו מיקרי כנגד הפתח והלא אורכו ל״ב אמות ורוחב חלל הפתח עשר אמות נמצא דעשר אמות הוו כנגד הפתח

יסוד נשאר י״א אמות מכאן וי״א אמות מכאן שלא כנגד הפתח ומ״מ מיקרי כולו יסוד כנגד הפתח משום דמקצתו ככולו ואמר מורי דלמ״ד בצפון קאי איכא לאוקמי פתח אהל מועד ברוח דרומי שכל יסוד שלו כנגד הפתח דאמה דרומית של כל רוח דרומית הוי כנגד הפתח ועוד דלא הוי יסוד לרוח דרומית רק אמה ראשונה של צד מערב כדאמר לקמן והילכך לא מיקרי רוח מערבי כנגד הפתח כיון שאין יסוד שלו כנגד הפתח אבל למ״ד דמזבח ממוצע באמצע הפתח שפיר מיקרי רוח מערבית שכנגד הפתח לפי שלא היה לו שום רוח אחר כנגד הפתח רק רוח מערבי שבאמצעיתו הוא עשר אמות כנגד הפתח כל רוחב הפתח: ס״א ודוחק הוא כו׳ וא״כ מנלן דיסוד דרומי מיקרי פתח אהל מועד לכן נראה דיסוד דרומי מיקרי יותר פתח אהל מועד מיסוד מערבי לפי שכולו כנגד הפתח אבל יסוד מערבי אינו כנגד הפתח כי אם ה׳ אמות וכ״ת א״כ כי נמי מזבח ממוצע מנלן דיסוד מערבי כולו מיקרי יסוד שכנגד הפתח והרי אורך היסוד של מערבי אורכו ל״ב אמות וחלל פתח ההיכל הוי עשר אמות נמצא יסוד המזבח מערבי עודף לכל צד על חלל הפתח י״א אמות אלא ודאי אמרינן מקצתו ככולו כי נמי כולו בצפון קאי מקצת יסוד מערבי כולו וי״ל דודאי כי קאי באמצע העזרה הוי מקצתו ככולו לפי שלא היה רוח אחר של מזבח אפי׳ מקצתו כנגד הפתח אבל כי קאי בצפון א״כ רוח דרומי מיקרי פתח אהל מועד לפי שהוא כולו כנגד הפתח ולא מערבי שאינו כנגד הפתח כי אם מקצתו כך נראה למורי. מהר״פ: יד] תיבות ל״א בדרום קאי נמחק: טו] ולמטה עומד על הרצפה אצל זוית המזבח: טז] למזרח ופונה לימינו למזרח ובא לו לאותו קרן: יז] דרומי: יח] בבית עולמים תיבות שלמה או בית נמחק: יט] א) תיבות בהצר אהל מועד אין כאן מקומו ונמחק: כ] תאכל בחצר אהל מועד:כא] אותה וגו׳ לאפוקי: כב] קרא כתיב גבי כו׳ ומנחה כל זכר: כג] תנא ואות י׳ נמחק: כד] למדנו לתודה שנאכלת: כה] אילך ואמה אילך כשהוא: כו] דר׳ אלעזר כו׳ לקמי: כז] חודה משום דקרן: כח] ואע״ג דלאו בקרן: כט] למלאכה בלא שאר אצבעות כלומר מוכנת להושיט ולטבל והיינו: ל] בגודלו למעלה ובאצבע הקטנה מושך כו׳ כלפי מטה: לא] חודה של קרן רבי כו׳ להכי לא תנא בחודה: לב] הויא דקרן: לג] הויא בתחתיתו: לד] ההיכל ושירים הפנימים בידו מה יציאתו מן ההיכל ביסוד: לה] מ״ט דהא כתיב בפנימים אל יסוד מזבח העולה אשר: לו] ואין מן המזבח כו׳ אמותיו של מזבח כנגד הפתח ואחת מהן יסוד דרומי וצפון העזרה מתחיל באמצע הפתח ההיכל שהיה רחב הפתח י׳ אמות ואשתכח דכי נפיק מן הפתח ס״א ורגילות לצאת באמצע הפתח ומש״ה קרי פתח אהל מועד אמה של יסוד דרומי טפי מד׳ אמות הנשארות ואית: לז] הפתח רואה יסוד: לח] קאי הוו חמש

תיבה.

א) מלה דע״ס נפל בכאן וצ״ל ובחטאת כתיבא במקום קדוש תאכל בחצר אהל מועד הס״ד ואח״כ מתחיל את כ׳ אותה וגו׳.

ב״ה שו׳למים ובחטאת כו׳ נ״ק

לעיל י:

ברכות פ״ג מ״א [בכורות יז: מנחות לז:]

יומא נט.

נ״ל מיציאתו

מגילה פ״ג דיומא פ״ג ע״ש

[לקמן נח. סג:]

ד״ה כיון דקרא אקרנות כו׳

גליון הש״ס

גמ׳ אף ירידתו. ע״ל דף מא ע״א תוד״ה אבל:

ורשות נ״ק

ואחת מהן נ״ק

יחזקאל מג

שמות כז

לד א מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הל"ז:
לה ב מיי' פ"ו שם הל"ה:
לו ג מיי' פ"ה שם הלכה ו:

תוספות

וסימניך משכינהו גברי לגברא. פירש בקונטרס תלמידי רבי ישמעאל שהם מרובים משכו את רבי שמעון לומר כדברי רבם ותימה דלקמן פרק בתרא (דף קיח:) אמרינן וסימניך משכינהו *גברא לגברי דר' שמעון דאמר ע וע ירושלים משכינהו (נ) לרבי ישמעאל והשתא מה סימניך הוא זה כיון דפעמים אמרינן איפכא ונראה כדגרסינן בספרים ישנים וזה וזה יסוד דרומי וסימניך משכינהו גברי לגברא רבי שמעון בן יוחי קרי גברי לפי שנזכר שמו ושם אביו ור' ישמעאל שהוא יחידי קרי גברא וגרסינן נמי פרק בתרא (שם) וסימניך משכינהו גברי לגברא וכן בערוך בערך משך:

העולה קדשי קדשים כו'. תימה לה] דלא תני שפיכות שיריים בעולה והלא כל הדמים טעונין יסוד לה] *כדדרשינן העולה למזבחה של עולה לפירוש הקונטרס וכרים בית שמאי (לעיל דף נג.) אמרינן מנין לכל הדמים שטעונין מתן דמיהם ליסוד ועוד דבמסכת תמיד (דף ל:) תנן שירי הדם היה שופך על יסוד דרומי לו] ותירץ ה"ר משה מפונטיוז"א משום דעולה בזריקת כלי וזימנין דלית בה שירים לז] *בחטאת דבאצבע אי אפשר בלא שיריים ולא נהירא דכולה שמעתא מוכחת דמליה במתן שיריים לח] וה"ר יעקב מאורליינ"ש פירש דכיון לט] דשמעי' תנא דפנימיים ביסוד מערבי מ] וגם התחיל בחיצונים למיתני יסוד דרומי הוא הדין בכולהו ואע"ג דקתני בכל פנימיים היינו משום דהתחיל בפנימיים וצריך למיתני בחיצונים ואין רוצה להפסיק:

קדשי קדשים. פי' בקונטרס ליפסל ביוצא ובטבול יום מא] ומועלין בה ולא היה לו לפרש לענין טבול יום ומחוסר כפורים שזה הדין נוהג בכל קדשים אפילו קלים אבל יוצא ומעילה ניחא דקדשים קלים לא (מבטלי) מיפסלי ביוצא ואין בהן מעילה מב]:

משום דלא כתיב בה קדשי קדשים. תימה מג] ומהאי טעמא הוה ליה למימר גבי זבחי שלמי צבור דהא לא כתב בהו קדשי קדשים וילפינן להו לקמן (דף נה.) מדאיתקש לעולה מה עולה קדשי קדשים:

נאמר כאן סביב כו'. הא דאיצטריך לעיל לאקושי חטאת לעולה לענין לפון משום דמהך גזירה שוה דסביב ליכא למילף דלא שייכא אלא לענין מתנות דהא חטאת שנכנס דמה לפנים פסולה ודמה טעון כיבוס מה שאין כן בעולה:

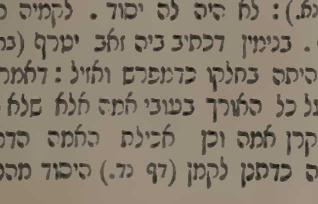
מה להלן פיסוק מתנות כו'. תימה כי היכי דדרשינן בפרק קמא (לעיל ד' י:) הותה דמה למעלה ולא אחרת דמה למטה הכא נמי נימא אותה בפיסוק מתנות ולא אחרת בפיסוק מתנות מד]:

תנא דבי ר' ישמעאל *כרבי שמעון בן יוחי א] אומרים זה וזה יסוד מערבי וסימניך *משכו גברי לגברא: **מתני'** העולה קדשי קדשים שחיטתה בצפון וקיבול דמה בכלי שרת בצפון ^אודמה טעון שתי מתנות שהן ארבע ^בוטעונה הפשט וניתוח וכליל לאשים: **גמ'** עולה מ"ט ג] תני ליה קדשי קדשים משום דלא כתיב בה (לה') קדשי קדשים היא: ודמה טעון שתי מתנות: היכי ג] עביד אמר רב נותן וחוזר ונותן ושמואל אמר מתנה ד] אחת ^גכמין גמא נותן ה] כתנאי יכול יזרקנו זריקה אחת ת"ל סביב אי סביב יכול יקיפנו כחוט ת"ל וזרקו הא ו] כיצד כמין גמא (*ודמה טעון) שתי מתנות שהן ארבע *ר' ישמעאל אומר נאמר כאן סביב ונאמר להלן °סביב מה להלן פיסוק וארבע מתנות אף כאן פיסוק וארבע מתנות אי מה להלן ארבע מתנות על ארבע קרנות אף כאן ארבע מתנות על ארבע קרנות אמרת עולה טעונה יסוד ^דוקרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד מ"ט אמר ר' אלעזר *לפי שלא היתה בחלקו של טורף דאמר רב שמואל בר רב יצחק מזבח אוכל בחלקו של יהודה אמה *אמר רבי לוי בר חמא *אמר רבי חמא ברבי חנינא רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסה בחלקו של ז] בנימין והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לנוטלה שנאמר הופף

ויקרא ח

רש"י

תנא דבי רבי ישמעאל. ח] היו שונין כרבי שמעון בן יוחי זה וזה יסוד מערבי תלמידי רבי ישמעאל היו שונין משנה שנשנית בבית מדרשו של רבי שמעון דזה וזה יסוד ט] מערבי כרבי ישמעאל: וסימניך. שלא תחליף הגירסא לומר זה וזה דרומי: משכו גברי לגברא. תלמידי ר' ישמעאל שהן מרובין משכו את ר"ש לומר כדברי רבן: **מתני'** העולה קדשי קדשים. היא ליפסל ביוצא ובטבול יום ובמחוסר כפורים ומועלין בה י]: שתי מתנות. בקרן מזרחית לפונית ובקרן מערבית דרומית שכנגדה באלכסון והכי תנן במסכת תמיד (דף ל:) בא לו לקרן מזרחית לפונית נתן מזרחית לפונית מערבית דרומית נתן מערבית דרומית וטעמא משום דקרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד כדאמרינן במתניתין ועולה טעונה יא] תורת מתן דמה כנגד היסוד וכדדרשינן לעיל (דף נג.) מק"ו משירי חטאת הילכך בעי יג] [הנך] תרתי דאמרן: שתי מתנות שהן ד'. בעינן כדי שיהא מתן הדם בד' רוחות המזבח והא לא משכחת לה אלא בשתי קרנות העומדות יג] [זו] באלכסונה של זו דאי בשתים שברוח אחת לא הוי דם אלא בג' רוחות של מזבח ולא קרינן ביה סביב: שהן ארבע. בגמ' מפרש היכי עביד: **גמ'** מאי טעמא תני בה קדשי קדשים. מאי דלא תני גבי חטאות ואשמות דהוו נמי קדשי קדשים: ומשני משום דלא כתיב בה. איצטריך לאשמועינן דאע"ה קדשי קדשים היא דהא כולה לגבוה ואין לך קדשי קדשים כזה ובקדשים קלים גופייהו מאי דאזיל מינייהו לגבוה קדשי קדשים הוא כדתנן לקמן יד] בפ' התדיר (דף פט.) מעשר קודם לעופות מפני שהוא מין זבח ויש בו קדשי קדשים דמו ואימוריו: היכי עביד. דנעשים השתים טו] שהן ארבע: נותן וחוזר ונותן. זורק מן הכלי ולמזבח ברוח זו של קרן וכן ברוח השניה של קרן וכן לקרן שכנגדה באלכסון ונמלא מן הדם לד' רוחות של מזבח מתנה לכל רוח: כמין גמא. זורק טז] עד הפינה מן הכלי והדם מתפשט לשתי רוחות הפינה והרי הוא כמין גאם אות יונית עשויה ככף יז] פשוטה (א): וזרקו את הדם על המזבח סביב. בעולה כתיב וכן כתיב בשלמים ואשם: ת"ל וזרקו. ואין זריקה אלא מרחוק ובחוט אי אפשר להקיף אלא באצבע ובנגיעה: ודמה טעון כו'. כמין גמא ובשתי קרנות שבאלכסון דהיכא סביב לארבע רוחות המזבח ובזריקה: ונאמר להלן סביב. יח] בחטאות המלואין בלו את הקרן: מה להלן פיסוק ד' מתנות. ד' נפסקות זו מזו דהא על ארבע קרנות נותן: אף כאן. אע"פ *שבשתי קרנות יט] פיסוק בעינן והיינו כדרב נותן וחוזר ונותן: עולה טעונה יסוד. תחילת כ] מתנותיה צריכה נגד היסוד שיהא יסוד המזבח תחת מקום מתנה ומקל וחומר הייתינה לעיל בפירקין (דף נג.): לא היה לה יסוד. לקמיה מפרש היכי דמי הילכך בקרן מזרחית לפונית היה מתחיל: כא] מאי טעם. לא היה לה יסוד: טורף. בנימין דכתיב ביה זאב יטרף (בראשית מט) כב] שנתנבא יעקב עליו בבקר יאכל עד (שם) באחסנתיה יתבני מדבחא ואותה הקרן לא היתה בחלקו כדמפרש ואזיל: דאמר רב שמואל בר רב יצחק מזבח היה כג] אוכל בחלקו של יהודה אמה. אמה במזרחו אמה בדרומו על כל האורך בשוני אמה אלא שלא היתה אמה כד] שבמזרח על פני כל המזרח שכשמגיע לקרן מזרחית לפונית היתה כלה בסמוך כה] לקרן אמה וכן אבילת האמה הדרומית לא היתה מהלכת על פני כל הדרום שכשמגעת לקרן דרומית מערבית כלה כו] בסמוך לקרן אמה כדתנן לקמן (דף נד.) היסוד מהלך על פני כל הלפון ועל פני כל המערב אוכל במזרח אמה אחת ובדרום אמה אחת נמלא יסוד לג' קרנות כזה: רלועה היתה יולאה מחלקו של יהודה. לדרומו של מזבח שחלקו של יהודה כז] היתה במזרח כדתניא (יומא דף יב.) מה היה בחלקו של יהודה הר הבית (בכניסתו) והלשכות שבו והעזרות עזרת נשים כולה כח] (ועזרת) ושנים ועשרים אמה של מקום דריסת רגלי הכהנים ומקום דריסת רגלי ישראל מיקרו עזרות נמלא חלקו של יהודה במזרח המזבח ובלרו [לדרום] והמזבח אוכל בחלקו אמה במזרח כט] מלבד אמה של קרן מזרחית לפונית ל] היתה כולה חלקו של יהודה שהיתה אותה אמה ברחוק מן הקרן אמה והרלועה היתה יולאה בדרום למזבח ונכנסת בחלקו של בנימין שממקום הדריסה לא] ולמעלה היה חלקו של בנימין אלא שרלועה זו היתה ליהודה באה בתוך חלקו של בנימין בדרומו של מזבח ומזבח אוכל בה אמה והיא לב] אמה שהיא כניסת היסוד ראוי להיות בה כדאמר מר (מדות פרק ג מ"א) עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד כל אורך כותל מזרחי בשוי אמה היה אוכל חלקו של יהודה וכן כותל דרומי לבד אמה סמוך לקרן דרומית מערבית לג]:

הופף

גליון הש"ס: [לקמן קיט: יומא נב.] [ז"ל צרכו] רש"א מ"ו [ב"מ ליתא] [עיין לקמן יד:] יומא יב. מגילה כו. לקמן קיח: [ע"ש בכל פי' כנין וכו']

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כמין גמא וכו' פשוטה ס"ד ואח"כ מ"ה סביב וזרקו: (ב) תוס' ד"ה וסימניך וכו' משכינהו לתלמידי ר' ישמעאל:

שיטה מקובצת

א] תיבת אומרים נמחק: ב] הגי' ב"ח קדשי קדשים משום דלא כתיב בה קדשי ותי' לה' נמחק תימה א"כ למה לא תני כמו כן אצל זבחי שלמי צבור דילפינן ילפינן להו מהיקשא דעולה ו"ל כיון דתני בעולה לא צריך למיתני בזבחי שלמי צבור דהא מהיקשא דעולה ילפינן אבל עולה דלא כתיב בה רק דריעינן מסברא כדפ"ה לפי שכולה כליל הילכך צריך למיתני בה קדשי קדשים: ג] עביד רב אמר נותן: ד] אחת נותן כמין א): ה] כתנאי, וזורקו את הדם וגו' סביב ג] תיבת נותן נמחק: ו] כיצד דמה טעון שת': ז] בנימין ג) ס"א ובה היה מזבח בנוי: ח] ישמעאל בדבי ר' שמעון: ט] וזה יסוד ד) דרומי: י] בה גליון פי' בין לפני זריקה בין לאחר זריקה ובקדשי' קלים ליכא מעילה אלא באימורים לפני זריקה. ע"כ: יא] טעונה תחילת מתן: בעי הנך תרתי: יג] העומדות זו באלכסונה: יד] בפ"ק כל התדיר: טו] השתים ארבע ותיבת שהן נמחק: טז] ארק כנגד הפינה: יז] פשוטה שלנו: יח] סביב בחטאת את ד' נמחק: יט] קרנות הוא נותן פיסוק כו' כדרב דאמר נותן וחוזר ונותן: כ] תחילת מתנותיה צריך כנגד היסוד שיהא יסוד למזבח תחת מקום המתנה בק"ו וחומר אייתינא לה לעיל: כא] מאי טעמא אות ס' נמחק יעקב בבקר כו' באחסנתא יתבני: כג] אוכל כלומר תופס בחלקו כו' במזרחו ואמה בדרומו: כד] אמה למזרח על: כה] בסמוך אמה לקרן: כו] כלה סמוך לקרן: כז] יהודה היה במזרח: כח] כולה ועשרים אמה של עזרת מקום דריסת רגלי ישראל ומקום דריסת רגלי כהנים מיקרו: כט] במזרח אלא שלצד קרן תיבות מלבד אמה של נמחק: ל] היה כלה חלקו של יהודה אותה אות ו' ותיבת שהיתה ולמערב היה תיבת ולמעלה נמחק: לב] אמה שהיה כניסת: לג] מערבית ולבד אמה סמוך לקרן מזרחית צפונית: לד] תימה אמאי לא תני: לה] כדדרשינן לעיל תן יסוד למזבחה תיבת העולה נמחק ותירץ הר"ר מאורליינ"ש דלא רצה לשנות בכל קרבן וכ"ת למה פירש אותן בהפסקת י"ל דהוצרך לפרש פנימיות וחיצוניות אבל לאחר דגלי באחד מהן גלי בכל מקום: לז] שירים אבל בחטאת: לח] שירים ליזהר בזריקה שישאר מן הדם ותירץ הר"ר מאורליינ"ש דלא השיב התנא לאשמועינן שירים בכולו דאמו כי רוכלא ליזל ולישוב ותני ליה פנימיות וחיצוניות לאפוקי מס"ד זו וזו יסוד דרומי או זו רתני בכל הפנימים זה לפי שרוצה לשנותו בחיצוניות ולא רצה להפסיק ובתר דתנייה ליסוד דרומי בחיצוניות הוא זימנא לא חש לשנותו עוד והר"מ תירץ דתנא ושייר ובתמיד תנא מה ששייר וזריקה שלא פירש כאן ובתמיד מפרש דהיינו קרן מזרחית צפונית ומערבית דרומית. לשון מהר"ש: לט] דאשמועינן תנא כו' מערבי וחיצוניות לא חש תו למיתני (דכל) [דאמו] כרוכלא ליהשוב לכל הדיו לאפוקי מס"ד כולהו ביסוד מערבי או כולהו ביסוד דרומי: מ] מתיבת וגם עד תיבת ואף בס"א אינו: מא] יום ובמחוסר כפורים ומועלין: מב] מעילה וקדשי קדשים מועלין בהן בין לפני זריקת דמים ואפי' פחיים ושייך איסור יוצא אף בירושלים: מג] תימה דמאי טעמא: מד] מתנות ונראה דאתיא גז"ש ומספקא ליה מ"מ ומוקמינן ליה למיעוט דאין אחרת למעלה:

א) נראה דצ"ל כמין גמא כתנאי ותיבות מתן נמחק. ב) נראה דכך פירש מתן נמחק בייך (להוה ד' : ג) וכן סגי' ביומא דף יב ע"א. ד) הדבר צ"ע דגי' רש"י כוותי' דזה וזה יסוד מערבי ועי' בתוס' ד"ה וסימניך.

גמרא

חופף עליו כל היום *לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזכן להקב"ה שנאמר °ובין כתפיו שכן מיתיבי *עולת העוף איכיצד היתה נעשית היה מולק את ראשה ממול עורפה ומבדיל וממצה א] דמה על קיר המזבח ואי אמרת לא היה לה יסוד באוירא בעלמא הוא דקא עביד אמר רב נחמן בר יצחק אימר כך התנו אוירא דבנימין קרקע דיהודה מאי לא הוה לה יסוד רב אמר בבנין לוי אמר בדמים רב מתרגם באחסנתיה יתבני מדבחא ב] לוי מתרגם באחסנתיה יתבני מקדשא מקום מקודש לדמים תא שמע *בהיסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת מאי אוכל נמי בדמים תא שמע *גהמזבח היה שלשים ושתים על שלשים ושתים הכא במאי עסקינן מן הצד ת"ש *נמצא פורח (א) אמה על יסוד ואמה על סובב אימא כנגד אמה יסוד ג] ועל אמה סובב: תא שמע דתני לוי כיצד בונין את המזבח דמביאין מלבן שהוא שלשים ושתים על שלשים ושתים וגובהו אמה ומביא ד] חלוקי אבנים מפולמות בין גדולות בין קטנות ומביא סיד וקוניא וזפת וממחה ושופך *וזה הוא ה] מקום יסוד וחוזר ומביא מלבן שהוא שלשים ו] אמה על שלשים אמה וגובהו חמש אמות ומביא חלוקי אבנים כו' *) וחוזר ומביא (ב) מלבן שהוא כ"ח על כ"ח אמות וגובהו ג' אמות ומביא חלוקי כו' והוא מקום המערכה וחוזר ומביא מלבן שהוא אמה על אמה ומביא חלוקי אבנים מפולמות בין גדולות בין קטנות ומביא זפת וקוניא וממחה ושופך וזהו קרן וכן לכל קרן וקרן ז] וכי תימא

*) וזהו סובב והחזר כו' נ"ק

דגייז

תורה אור: דברים לג

רש"י

חופף. כמו נזיר חופף ומפספס (שבת דף נ:) דפרוטי"ר דגרג"א בלע"ז כאדם המחשב ודואג: ומבדיל. בשתי סימנין ולא כחטאת שהיא בסימן אחד ולקמן יליף לה בפרק קדשי קדשים (דף סה.): וממצה מדמה ח]. *(ומקיף מחבר כמו אין מקיפין שתי חביות (ביצה דף לב:))דוחק בית מליקתו לקיר והוא מתמצה ע"י ט] דוחקו בקיר ולקמן אמרינן שעל קרן מזרחית דרומית י] היא נעשית ואי אין לה יסוד נמצא כשהוא מולקה באויר היא נמלקת והדם נופל לארץ לאיבוד וא"ת יא] נופל על הסובב שהרי למעלה היא נעשית הא קתני התם עושה למטה מרגליו אפי' אמה אחת כשרה דלא קפיד אלא אלמעלה מן החוט: באוירא בעלמא קעביד. בתמיה: אימר כך וכו'. ואיכא למימר למעלה מג' דלאו קרקע הוא עשוי כמין בליטה קטנה כנגד אותה הקרן לקבל בה דם עולת העוף שלא יפול לארץ וקיר מזבח מיקרי אבל יסוד לא מיקרי להכשיר הקרן למתן דמים הצריכין ליתן כנגד היסוד שאין יסוד אלא המיוסד בארץ: רב אמר בבנין. בקרן דרומית מערבית בנו היסוד אמה באורך הדרום וחדלו להם כל הדרום וכל המזרח עד אמה סמוך לקרן צפונית מזרחית כדאמרן (לקמן) אוכל במזרח אמה ובדרום אמה: לוי יב] אומר בדמים. יסוד היה על פני כל המזרח אבל לא נותנין דמים בחלקו של יהודה: יתבני מדבחא. בניינא גופיה משמע: יג] אוכל תופס: במזרח אמה אחת. ובמקצוע צפונית מזרחית משוך לצד מזרח אמה ולא יותר כמו שפירשתי למעלה קשיא ללוי דהא יד] בניינא משמע: על שלשים ושתים. קשיא לרב דמשמע ריבוע היה: מן הצד. לאו טו] בארבעת רבעין קחשיב אלא מצד צפון היה ל"ב אבל מזרח ודרום לא היה אלא ל"א על ל"א דקרן דרומית מזרחית חסרה לה אמה לדרום ואמה למזרח: נמצא פורח על אמה יסוד ועל אמה סובב. טז] ולקמן הוא בפרק קדשי קדשים (דף סב:) דרמינן מתניתין אהדדי דתנן חדא כבש היה לדרומו של מזבח אורך ל"ב והמזבח ל"ב הרי אורך המזבח והכבש ס"ד וכי מני להו אהדדי תנן הכבש והמזבח ס"ב יז] והא שיתין וארבע הוי תפסין בקרקע העזרה והתם לגבי תפיסת הקרקע קא מני להו ומשנינן נמצא שראש הכבש פורח ועולה על שתי אמות של כניסת היסוד יח] וסובב ונמצא שתי אמות העליונות נבלעות בל"ב של מזבח מדקתני פורח על אמה של יסוד מכלל יט] דאיכא כניסת כ] היסוד לדרום קשיא לרב דאמר דאוכל במזרח אמה אחת ובדרום אמה אחת דקתני ותו לא בבנין קאמר והכבש בדרום הוא ויש תחתיו כניסת יסוד כא] המזבח: אימא כנגד אמה יסוד. כנגד מקום שהכניסה ראויה להיות ולא שהיתה שם ומיהו שתי אמות נבלעות לתוך ל"ב של מזבח שהיה נכנס לתוך כב] הפנימי שכנגד בליטה שהיסוד התחיל בה לאכול בה בדרום אמה אחת: מלבן. כג] הוא דפוס מרובע עשוי מארבע קרשים וכל אחת כד] ארוכה ל"ב כעין אנסטר"א שעושין לכירים ורוחב הקרש אמה והוא גובהו של מלבן כה] ממלאו אבנים וסיד וזפת וקוניא עד שמשווהו לגובה המלבן: מפולמות. לחות: קוניא. כו] ניתוך אבר כעין שטושין לצפוי כלי חרס שקורין פולמי"ר: וממחה. איספרידיי"ר בלע"ז ושופך כז] בתוך המלבן על אבנים ונדבקים יחד על ידי אלו וזה היסוד הראשון ששנינו בו עלה אמה: וחוזר ומביא כו'. ומושיבו על זה וממלאו נמלאת כניסת אמה זה (ג) יסוד בולט אמה כח] זה סובב: וחוזר ומביא כו'. וזהו סובב על זה היה כהן מהלך כדמפרש ואזיל שהמלבן השלישי שהושיבו על זה קצר ממנו שתי אמות על שתי אמות נמצא האמצעי בולט מתחת העליון אמה בכל צד: מקום המערכה. כלומר ראש המזבח: וחוזר ומביא מלבן של אמה כו'. ומושיבו בזוית המזבח מלמעלה קתני מיהא מלבן התחתון של ל"ב על ל"ב אלמא יסוד בולט בו מד' רוחותיו:

דגייז

תוספות

ואי אמרת לא היה לו יסוד באוירא בעלמא קעביד. בתמיה דלקמן (דף סד:) אמרי' שעל קרן מזרחית דרומית היא נעשית ואי אין לה יסוד נמ"א כשהוא מולקה באויר היא נמלקת והדם טפל לארץ לאיבוד ואם תאמר טפל הוא על הסובב שהרי למעלה היא נעשית הא קתני התם עשאה למטה מרגליו ואפילו אמה אחת כשרה דלא קפיד אלא למעלה מן החוט כך פירש בקונטרס ונראה שלא היה כתוב בהך ברייתא שירי הדם היה שופך ליסוד מדלא מדקדק בקונטרס אלא מהא שהדם הולך לאיבוד וקשה דאם כן הוה ליה לאקשויי ממתני' דקדשי קדשי' (שם סד:) דתנן בא לו לקרן דרומית מזרחית היה מולק ראשה כו' וברוב ספרים גורסין כאן שירי הדם היה שופך ליסוד ומפרש ה"ר חיים דודאי גרסי' ליה ומכח זה פריך דעל כרחין לאותו קרן שמולק שם היה שופך שירי הדם כט] קרי לה יסוד מדלא קתני שהיה הולך לקרן דרומית מערבית שהיה בו יסוד לשפוך שירים ועוד דלקמן פ' קדשי קדשים (גם זה שם.) מפרש שעושה אותה באותו קרן לפי שהוא קרוב לבית הדשן ויכול לזרוק משם מוראה ונוצה ואם היה זקוק לילך לקרן אחר לשפוך שירים מה היה מרויח כיון שהיה צריך לחזור ואין לומר דלאחר זריקת מוראה ונוצה היה הולך לשפוך שירים דאם היה מאחר כל כך היה דם כלה אלא על כרחין במקומו היה שופך ליסוד ולכך פריך ואי אמרת לא היה לה יסוד באוירא בעלמא קעביד ומשני אימר כן התנו אוירא דבנימין ועשו כמין בליטה ועל אותה בליטה היה שופך שירים ומיהו קשה דאי חשיב יסוד לענין שאר דמים נמי יחשב יסוד וי"ל דלא חשיב יסוד אלא לענין דמים הניתנין למעלה מחוט הסיקרא אבל לענין דמים הניתנין למטה אי מכשרת ליה להוא קרן זימנין דאתי למיתב תחת אותה בליטה ונמצא נותן תחת היסוד אבל דמים העליונים לעולם הם למעלה מן הבליטה ומיהו קשה דאם כן היכי ממעט הכא עולה דלא ל] הוה ארבע קרנות *בחטאת משום דטעונה יסוד *לענין דמים העליונים ונראה לרבינו תם דלא גרסינן שירי הדם היה שופך ליסוד דשופך משמע מן הכלי מדלא תני מתמצה ליסוד כדקתני גבי חטאת העוף לא] ועוד דבמתני' דלקמן פרק קדשי קדשים (דף סד:) קתני בחטאת העוף שירי הדם ובעולת העוף לא תני משמע דלית ליה שירים והא דמרבינן לעיל שירים בכל הקרבנות היינו לב] לבד מעולת העוף וכיון דנעשית מצותו מה לנו במה שהדם נופל אחר כך לארץ והולך לאיבוד דכל דמים נמי לאחר שנשפכו ליסוד הולכין לאיבוד אחרי כן ועוד כשמתרץ כך התנו אוירא ופירש בקונטרס שהיה עושה כמין בליטה במזבח לקבל דמים היה לו להש"ס לפרש זה ונראה לר"ת דפריך ממליקה עצמה דבעי בראשו של מזבח דומיא דהקטרה כדלקמן ואי עביד ליה באויר דיהודה אם כן לג] אינה עולה לקדשי מזבח ומשני דאוירא דבנימין וקדיש האויר בקדושת מזבח ואף על גב דהקטרה באויר אי אפשר לא חיישינן אלא בהא דליהוי קדושת מזבח ומיהו למאן דאמר (לקמן דף סה.) אין עושין מערכה על גבי סובב נראה דמליקה נמי לא מהניא התם אף על גב דקדוש בקדושת מזבח והכא איירי למאן דאמר עושין מערכה על גבי סובב: **רב** אמר בבנין. אף על גב דלמטה לא הוי רבוע למעלה במקום המערכה הוי רבוע וקשה קצת *) ליפלוג דמתני' לרב דתנן במסכת יומא (דף יב.) דרצועה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין ובה מזבח בנוי משמע שהיה בה מבנין: **מפולמות**. לד] כגון דגים מפולמין פרק אין צדין (ביצה כד:):

*) נ"ל ליפלוג דמתניתא לרב דתניא

דגייז

מסורת הש"ס

עיין במתני' לקמן דף סד: — [סוטה לז.] — לקמן סד. — מדות פ"ג מ"א — שם [מנחות לג:] — לקמן סב: — צ"ק מ"ז

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"ו מהלכות מעה"ק הלכה כ:

לח ב מיי' פ"ב מהל' בית הבחירה הל' י:

לט ג מיי' שם הל' ס:

מ ד מיי' שם הלכה טו:

גי'

ב"ה וזהו יסוד וחוזר ומביא מלבן שהוא ל' אמות ושני טפחים על ל' אמות ושני טפחים וגובהו ה' כו' וזהו סובב וחוזר ומביא מלבן של כ"ח אמות וד' טפחים על כ"ח אמות וד' טפחים וגובהו ג' כו'

הגהות הב"ח

(א) גמ' נמצא פורח על אמה יסוד ועל אמה סובב: (ב) שם ומביא מלבן כ"ב ועיין בסוכה דף מה ע"א: (ג) רש"י ד"ה וזהו סובב וחוזר ומביא כו' ומושיבו וכו' יסוד הס"ד ותיבות בולט אמה זה סובב נמחק:

שיטה מקובצת

א] וממצה מדמה על קיר המזבח נטל את הראש ומקיף בית מליקתו למזבח ואי: ב] מדבחא מקום דמים לוי: ג] יסוד וכנגד אמה [סובב]: ד] ומביא חלקי אבנים: ה] תיבת מקום נמחק: ו] שלשים ושני טפחים על שלשים ושני טפחים וגבהו חמש אמות ומביא חלקי אבנים מפולמות וכו' וממחה ושופך וחוזר ומביא מלבן של עשרים ושמונה אמות וד' טפחים על שמונה ועשרים וד' טפחים וגבהו שלש ומביא חלקי כו' וממחה ושופך וזהו מקום מערכה וחוזר ומביא מלבן כו' ומביא חלקי אבנים: ז] תיבות וכי תימא ל"ש ונמחק: ח] מדמה א) כו' ומקיף: ט] ע"י שדוחקו בקיר: י] היתה נעשית אות א' נמחק: יא] וא"ת הוא נופל: יב] לוי אמר: יג] משמע הס"ד ומה"ד מקום המקודש לדמים פירוש היסוד היה בכל המזבח אך הדמים אין ניתנין רק בחלקו של בנימין הס"ד ומה"ד אוכל.תופס במזרח אמה אחת דבמקצוע צפונית: יד] דהא בבניינא משמע: טו] בארבעה רבעיו קחשיב אלא כו' היה ל"ב ומצד מערב ל"ב אבל מזרח: טז] לקמן הוא: יז] ס"ב ופריך והא שתין וארבע הוי תפס בקרקע: יח] היסוד והסובב ונמצא ב' אמות העליונות של כבש נבלעות בל"ב: יט] מכלל ס"א מכלל דאיכא כניסת יסוד בדרום שהרי הכבש בדרום היה וקשיא לרב דאמר בבנין כלומר שברוח דרומית וברוח מזרח לא היה שם יסוד בנוי והכא משמע שהיה שם בנוי: כ] כניסת יסוד: כא] יסוד במזבח הס"ד: כב] שהיה נכנס לתוך הפגימה שכנגד בליטה שהיסוד התחיל לאכול בה בדרום: כג] תיבת הוא נמחק: כד] ארכה ל"ב: כה] מלבן וממלאו: כו] קוניא. אבר ניתוך כעין כו' שקורין פולמי"ח הס"ד: כז] ושופך לתוך המלבן על האבנים ונדבקין יחד על ידי אלו וזה הוא היסוד: כח] אמה זו סביב: כט] תיבות קרי לה נמחק: ל] דלא הויא מארבע קרנות כחטאת משום דטעונה יסוד הא חשבא ליה יסוד לענין דמים: לא] העוף ועולת

מא א מיי' פ"ב מהל' בית הבחירה הל' טו:
מב ב מיי' שם הל' ח:
מג ג מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הל' ג:
מד ד מיי' שם הל' ו:
מה ה ו מיי' פ"ט מהל' מעה"ק הלכה א ופי' שם הל' ג
מו ז מיי' שם פ"י הל' י:
מז ח מיי' שם הל' ז:
מח ט מיי' שם הל' ח:

דנייז ליה אבנים שלמות כתיב דמחית מידי מתותיה ושקיל ליה דאי לא תימא הכי הא א] דאמר רב כהנא אבנים של קרנות חלולות היו דכתיב ומלאו כמזרק כזוית מזבח הכא נמי אבנים שלמות אמר רחמנא אלא דמחית מידי מתותיה ושקיל ליה ה"נ דמחית מידי מתותיה ושקיל ליה דרש רבא מאי דכתיב וילך *דוד ושמואל וישבו בנויות ברמה וכי מה ענין נויות אצל רמה אלא שהיו יושבין ברמה ועוסקין בנויו של עולם אמרי כתיב וקמת ועלית אל המקום *מלמד שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוהה מכל ארצות לא הוו ידעי ב] דוכתיה היכא אייתו ספר יהושע בכולהו ג] כתיב וירד ועלה הגבול ותאר הגבול בשבט בנימין ועלה כתיב וירד לא כתיב אמרי ש"מ הכא הוא מקומו סבור למבנייה בעין עיטם דמדלי אמרי ד] ניתתי ביה *קליל כדכתיב ובין כתפיו שכן ה] ואיבעית אימא גמירי דסנהדרין בחלקו דיהודה ושכינה בחלקו דבנימין ואי מדלינן ליה מתפליג טובא מוטב דניתתי ביה פורתא כדכתיב ובין כתפיו שכן ועל דבר זה נתקנא דואג האדומי בדוד כדכתיב כי קנאת ביתך אכלתני וכתיב זכור ה' לדוד את כל ענותו אשר נשבע לה' וגו' אם אבא ו] באהל ביתי אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה עד אמצא מקום לה' וגו' הנה שמענוה באפרתה מצאנוה בשדה יער באפרתה *זה יהושע דקאתי מאפרים מצאנוה בשדה יער זה בנימין דכתיב בנימין זאב יטרף: **מתני'** זבחי שלמי צבור ואשמות אלו הן אשמות אשם גזילות אשם מעילות אשם שפחה חרופה אשם נזיר אשם מצורע אשם תלוי שחיטתן בצפון וקיבול דמן בכלי שרת בצפון ודמן טעון שתי מתנות שהן ארבע ונאכלין לפנים מן הקלעים לזכרי כהונה בכל מאכל ליום ולילה עד חצות:

גמ'

רש"י

דנייז ליה. אחר שיבש סתר הבנין מעל חלקו של יהודה: ופרכינן והא אבנים שלמות כתיב. שיהא חלק ולא פגימות ואי אפשר לסתירה להיות חלקה: דמחית מידי מתותיה. כלומר במקומו על (כנגד) חלקו של יהודה הניח עץ ז] ארוך ועוביו כעובי המלבן וחלק [והניח] בתוך המלבן ולא יכול להדביק עם חלוקי האבנים ע"י שפיכת המיחוי של סיד וקוניא ולכשיבש קלא נטלו ונשאר מקומו חלק: קרנות של מזבח חלולות היו. נקבים נקבים עמוקים ח] בארבעתן שיפול דם החטאת ויבלע לתוכו: כמזרק כזוית מזבח. אלמא בית קיבול יש כמזרקים: דמחית מידי מתותיה. ט] מקלות וקסמין י] [דקים] נתן בין חלוקי האבנים וכשיבש הוציאם ונבלעו מקומות בנקבים יא] חלוקים ולא הוצרך לפגום בפגימות לנקבים: יב] *שהן יושבים ברמה. בעירו של שמואל: נויו של עולם. למצוא מקום לבית הבחירה מן התורה: ועלית. יג] בכל שצריך קרי עלייה ומשם לבית המקדש מלמד שבית המקדש היה גבוה מכל ארץ ישראל: וארץ ישראל גבוהה מכל הארצות. לא מיבעיא לן הכא ולאו מהכא נפקא לן אלא מקרא אחרינא דכתיב (ירמיה טז וכג) לא יאמר עוד חי וגו' כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון ומכל יד] המקומות אשר הדחתים שם וגו': דוכתיה. מקומו היכן מקום הגבוה בא"י בגבול מי הוא: אייתו ספר יהושע. לבדוק בגבולי השבטים ולא טו] פירשו שם באחד מכל השבטים פיאות גבוליהם לארבע רוחותיהם חוץ משבט יהודה ובנימין שנתפרשו שם כל הגבולים מסובבין טז] ברוחותיה ומקצועותיה גבול יהודה לדרומה של ארץ ישראל וארץ אדום גבולו לדרום על פני כולו ואורך גבול יהודה מן המזרח למערב על פני אורך כל גבולה של א"י ים המלח למזרח וים הגדול למערב והן מן גבולי ארץ ישראל בפרשת אלה מסעי וגבול צפוני של יז] ארץ יהודה לא היה מכוון לארכו אלא התחיל למזרח מן הירדן ועולה למערב ומרחיב יח] מאמצעו ופונה באלכסון לצפון ועולה *מדביר ומרחיב לגד צפון אל יט] הכתף היבוסי היא ירושלים ומשהתחיל מן המזרח *מונה והולך עד ירושלים: כתיב ועלה הגבול ולא כתיב וירד. ועוד כתיב כ] בעלייה אחת מירושלים (א) עד ראש ההר על פני גיא בן הינום ומשם עד הים שהוא לרוח מערב כתיב ותאר הגבול וירד הגבול: *ולא כתיב ועלה. ונחלת בנימין בצפונה של נחלת יהודה וגבול נגב לבנימין הוא גבול צפונה ליהודה אלא שאין אורך נחלת בנימין מן המזרח ועד הים אלא עד ירושלים ועד ההר אשר על כא] גיא בן הינום ועד קרית *יערים: *) כתיב ועלה ותאר ולא כתיב וירד. ותאר אינה לא עליה ולא ירידה למדנו שראש ההר אשר על כב] גיא בן הינום הוא גבוה מן הכל ולמעלה מירושלים דמירושלים ולשם כתיב ועלה: סבור למיבנייה בעין עיטם. נראה בעיני שהוא מעין מי נפתוח האמור שם אחר עליית ההר אשר על פני גיא בן הינום אשר לא נכתב ירידה בינתיים: ניתתי ביה קליל. נעשה אותו נמוך מעט ונבנאו בירושלים שהיא למטה כדכתיב כתפיו ולא כתיב כג] ראשו: *ואיכא דאמרי. האי דלא כד] בנאה בעין עיטם משום דרחיק שם נחלת בנימין מנחלת יהודה יותר משיעור הר הבית ואפשר לסמוך לשכת הגזית לעזרה ותנן בע"כ סנהדרין בעזרה דכתיב וקמת ועלית וגו' וצריכה להיות בחלקו של יהודה כדמפרש ואזיל גמירי סנהדרין בחלקו של יהודה כדכתיב (בראשית מט) ומחוקק מבין רגליו: את כל ענותו. אשר עינה את עצמו לעסוק ולדעת ונשבע ונדר אם אבא באהל וגו': **מתני'** זבחי שלמי צבור. כבשי עצרת: אשם גזילות. האמור בשבועת הפקדון (ויקרא ה): אשם מעילות. הנהנה מן הקדש: אשם שפחה חרופה. הבא על שפחה כנענית המיועדת לעבד עברי: אשם נזיר. שנטמא במת דכתיב ביה והזיר לה' את ימי נזרו וגו' (במדבר ו): אשם תלוי. ספק שגג בכרת ספק לא חטא והוא כתוב בויקרא גבי אשם מעילות אשם ודאי ל"ג שכל אלו שהוזכרו אשמות ודאין הן חוץ מאשם תלוי: שתי מתנות שהן ארבע. דבאשם נמי כה] בעינן זריקת סביב דכתיב במקום אשר ישחטו וגו' (ויקרא ז): ונאכלין לפנים מן הקלעים. דכתיב באשם בויקרא קרא לכל אשמם וגו' בקדש הקדשים תאכלנו וגו'. וזבחי שלמי צבור בגמרא מפרש מנא ליה:

תוספות

דנייז ליה. תימה מעיקרא ליעבד מלבן בענין זה: אבנים שלמות כו'. תימה דהוה ליה לאקשויי לא תניף עליהם ברזל אמר רחמנא ויש לומר שהש"ס קיצר כאן ורוצה לומר כמו שמדקדק הש"ס במסכת ע"ז פרק רבי ישמעאל (דף נב:) גבי אבני מזבח ששקצום אנשי יון ליתברינהו אבנים שלמות אמר רחמנא ליגזרינהו לא תניף עליהם ברזל כתיב ואם תאמר וליעביד על ידי שמיר דבבית שני הוה שמיר כדמוכח בסוטה פרק עגלה ערופה (דף מח.) דקתני משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים כו] [והיינו בית ראשון] משחרב בית המקדש בטל השמיר והיינו בית שני דאי בית ראשון ליערבינהו וליתנינהו דמשמתו נביאים הראשונים היינו חורבן הבית כדתניא בגמרא משחרב בית המקדש בטלו אורים ותומים והיינו בית ראשון דחמשה דברים חסר בית שני מבית ראשון כדאיתא ביומא (דף כא:) ובטל השמיר היינו לאחר בית שני וכן הא דקאמר רבן שמעון בן גמליאל התם משחרב בית המקדש ניטל טעם כז] פירות ומכתמא בבית שני שחרב בימיו איירי תדע דאשכחן בבית שני שהיו פירותיהם מתברכים בימי שמעון בן שטח שנעשו חיטין ככליות של שור הגדול (תענית דף כג.) ועוד יש להביא ראיה דהוה שמיר בבית שני מעובדא דדמא בן נתינה *שמו דפרק קמא דקדושין (דף לא.) ובפרק שני דמסכת ע"ז (דף כג:) שבקשו ממנו חכמי ישראל אבנים לאפוד ואבני אפוד בעו שמיר כח] כדמוכח פרק עגלה ערופה (סוטה דף מח:) מדכתיב במלואותם ואפי' רבי יהודה דפליג עליה ואמר שמיר שבו בנה שלמה את בית המקדש מודה דאבני אפוד נמי בעו שמיר כדמוכח פרק מי שאחזו (גיטין דף סח.) גבי בנין בית המקדש שעשה שלמה דקאמר היכי נעביד איכא שמיר דאייתי משה לאבני אפוד והיא על כרחין רבי יהודה היא דלר' נחמיה לא הוה בעי שמיר למקדש ועובדא כט] דבן נתינה בבית שני דקאמר הדר לשנה אחרת נולדה לו פרה אדומה בעדרו ושבע פרות היו הראשונה עשה משה שניה עשה עזרא כדתנן במסכת פרה (פ"ג מ"ה) וכמו כן קשה בפרק רבי ישמעאל במסכת ע"ז (דף נב:) אמאי גנזו בית חשמונאי אבני מזבח ששקצום אנשי יון כיון דאפשר על ידי שמיר ויש לומר דשמיר אין עושה אותן שלמות שלא תחגור בה הצפורן ופרק קמא דחולין (דף יח.) אמרינן וכמה כדי פגימת המזבח כדי שתחגור בה צפורן ומיהו קשה ל] בית המקדש כתיב אבן שלמה מסע נבנה וקאמר רבי יהודה דהוה שמיר לבית המקדש *): ומלאו כמזרק כזוית מזבח. הוה מצי לאתויי מתני' דמסכת מדות (פ"ג מ"ב) ובקרן מערבית דרומית היו שני נקבים כמין שני חוטמין דקין לא] א)שהדמים היו נתונים על יסוד דרומית יורדין בהן ומתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון אלא ניחא ליה לאיתויי דרב כהנא משום לב] קרא ובקונטרס פירש שהנקבים היו בד' קרנות שיפול דם חטאת לתוכן ויבלע ותימה לפירושו שלא היו המתנות למעלה אלא כנגד חודה מבחוץ:

א) נ"ל שהדמים שהיו נתונים על יסוד מערבי ועל יסוד דרומי יורדין כו' ז"ק

*) [וע"ע תוס' סוכה מט. ד"ה שכל ותוס' מס' ע"ז כג: ד"ה נקבו ותוס' גיטין סח. ד"ה איכא ותוס' חולין יח. ד"ה וכמה]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כתיב ועלה וכו' ועוד כתיב עליה אחת מירושלים אל ראש ההר אשר על פני:

[גי' הערוך ערך עטם זה ספר יהושע ע"ש פי' נכון]

ומונה והולך עד ירושלים כתב ועלה והד"א ז"ק

ולא כתב ועלה כו' והד"א ז"ק

יערים כתב ועלה והד"א ז"ק

*) עיין חלופי גרסאות

ואיבעית אימא הכי ז"ק

שיטה מקובצת

א] דאמר רב כהנא קרנות של מזבח חלולות היו (תיבת אבנים נמחק) וי"מ קרנות המזבח חלולות היו כדתנן במס' מדות בקרן מערבית דרומית היו שני נקבים כמין שני חוטמין דקין שהדמים הניתנים על יסוד מערבי ועל יסוד דרומי יורדין בהם ומתערבים באמה ויוצאין לנחל קדרון: ב] מקומו היכא ותיבת דוכתיה נמחק: ג] בכולהו שבטים וירד הגבול ותאר הגבול ובשבט בנימין כתיב ועלה פי' מעין עיטם ואילך לדרום הויא גבול שאר שבטים וכל הצפון עד עין עיטם גבול בנימין ובאותו גבולים שמעין עיטם ואילך לדרום כתיב וירד ובגבול בנימין שבצפון עד עין עיטם כתיב ועלה נמצא שעין עיטם גבוה מכולם ועין עיטם זה מי נפתוח לשון רש"י בנוסחאות מהר"פ: ד] ניתתי. גליון כמו תייתי נ"הלי האמור לעיל (דף יט ע"א): ה] שכן ואיכא דאמרי גמירי: ו] באהל ביתי אם אתן שנת לעיני וא"ת והיאך היה נודר כך הלא אמרי' בנדרים הנודר שלא לישן שלשה ימים מכין אותו וישן לאלתר ויש לפרש דקאי אאהל ביתי וה"ק אם אתן שנת לעיני באהל ביתי אבל לא היה נודר שלא לישן כלל: ז] עץ גדול וארוך ועביו: ח] עמוקים היו בארבעתן שיפול דם החטאת ויבלע: ט] יש להם כמזרקים: י] קסמין חלקים: יא] בנקבים הלולים ולא הוצרך לפגום בהם פגימות לנקבם הס"ד: יב] מה"ד שהיו יושבין: יג] ועלית מכל שצריך קרי עלייה משם לבית המקדש: יד] ומכל הארצות אשר הדיחם שמה וגו' הס"ד ומה"ד מקומו היכא מקום הגבוה מכל א"י בגבול מי היא: טו] פירש שם: טז] מסובבין ברוחותיהם ומקצועותיהם גבול: יז] תיבת ארץ מוקף בחצאי לבנה: יח] ומרחיב ס"א מתחיל מקרוב לאמצע לפאת לצד צפון ומרחיב ועולה אל כתף היבוסי היא ירושלים: יט] אל כתף היבוסי היא ירושלים כו' המזרח מרחיב והולך עד: כ] ועוד כתיב בו עלייה אחת מירושלים להר אשר על פני גיא בן הינום ועד קרית יערים: כא] על פני גיא כו' יערים והיינו דקאמר הכא דבכולהו כתיב וירד הגבול ותאר הגבול ובשבט בנימין ועלה כתיב וירד לא כתיב וה"פ בכל תחומי יהודה הנזכרים בצפון שהם מהכלות נחלת בנימין ולהלן לצפון ולצד מערב וסמוכים לצד דרומי של שאר שבטים כתיב בהו וירד הגבול ותאר ולא כתיב ועלה וכל מה שבגבול צפוני של יהודה סמוך לנחלת בנימין מן המזרח עד קרית יערים כתיב ועלה וכו' והד"א: כב] על פני גיא בן הינום הוא הגבוה מן הכל והיא למעלה מירושלים: כג] כתיב בראשו הס"ד: כד] דלא בנה בעין: כה] נמי כתיב זריקה סביב בצו את אהרן במקום אשר: כו] תיבות והיינו בית ראשון נמחק: כז] טעם. ס"א ביאה וניתנה לעוברי עבירה ומכתמא בבית שני שחרב בימיו איירי תדע דקאמר נמי ניטלה ברכה מן הפירות ואשכחנא: כח] כדאמר ר' נחמיה פרק והיבה כדמוכח נמחק: כט] ועובדא דדמא בן נתינה בבית שני הוה דקאמר התם לשנה אחרת: ל] קשה דבבית המקדש: לא] שהדמים הניתנים על יסוד דרומית הם יורדין בהן: לב] משום דמייתי קרא ובקונטרס פירש כו' החטאת ויבלע לתוכו ותימה:

גמ' מנא לן דבעי צפון דתני א] רבה בר רב חנן קמיה דרבא °ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ב] מה חטאת בצפון אף א שלמי צבור בצפון אמר ליה רבא °וכי חטאת מהיכן למדה מעולה ג] *דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש אלא ד] *מדתני רב מרי בריה דרב כהנא °על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם מה עולה קדשי קדשים אף זבחי שלמי צבור קדשי קדשים מה עולה בצפון אף זבחי שלמי צבור בצפון ה] אלא היקשא קמא למאי אתא כי חטאת מה חטאת אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה ב אף זבחי שלמי צבור ו] לזכרי כהונה אמר ליה אביי אי ז] הכי גבי איל נזיר דכתיב °והקריב את קרבנו לה' כבש בן שנתו תמים אחד לעולה וכבשה אחת בת שנתה ח] [תמימה] לחטאת ואיל אחד [תמים] לשלמים הכי נמי נימא ט] דהקיש הכתוב לחטאת מה חטאת אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה אף איל נזיר נמי אינו נאכל אלא לזכרי כהונה הכי השתא התם כיון דכתיב °ולקח הכהן את הזרוע בשלה מן האיל ג מכלל דכוליה בעלים אכלי ליה ד זרוע בשלה מיהא לא י] ליתאכיל אלא לזכרי כהונה קשיא ואיבעית אימא יא] קדשי אקרי קדשי קדשים לא יב] איקרו ואלא למאי הלכתא איתקש אמר *רבא *ה שאם גלח על אחד יג] משלשתן יצא: **מתני'** התודה ואיל נזיר קדשים קלים שחיטתן ו בכל מקום בעזרה ז ודמן טעון שתי מתנות שהן ארבע ח ונאכלין בכל העיר לכל אדם בכל מאכל ליום ולילה עד חצות המורם מהם כיוצא בהן אלא ט שהמורם נאכל לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם: **גמ'** ת"ר יד] °את חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור אמר רבי נהמיה וכי ראשונים בטומאה אכלום אלא טהור מכלל שהוא טמא טהור מטומאת מצורע וטמא מטומאת זב ואיזה זה י זה מחנה ישראל ואימא טהור מטומאת זב וטמא מטומאת מת ואיזה זה זה מחנה לויה אמר אביי אמר קרא °ואכלתם אותה במקום קדוש אותה במקום קדוש ולא אחרת במקום קדוש אפקה טו] למחנה לויה הדר כתיב במקום טהור אפקה למחנה ישראל רבא אמר אותה במקום קדוש ולא אחרת במקום קדוש אפקה לגמרי הדר כתב טז] רחמנא תאכלו במקום טהור עיילא למחנה ישראל ואימא עיילא למחנה לויה לחדא מעיילינן לתרתי לא מעיילינן אי הכי אפוקי נמי *לחדא מפקינן מתרתי לא מפקינן ועוד °לא תוכל לאכול בשעריך כתיב אלא מחוורתא כדאביי: **מתני'** *שלמים קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה ודמן טעון שתי מתנות שהן ארבע ונאכלין בכל העיר לכל אדם בכל מאכל לשני ימים ולילה אחד המורם מהם כיוצא בהם אלא שהמורם נאכל לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם: **גמ'** ת"ר °ושחטו פתח אהל מועד °ושחט אותו לפני אהל מועד להכשיר את כל הרוחות *בקדשים קלים יז] ק"ו לצפון ומה קדשי קדשים שלא הוכשרו בכל הרוחות הוכשרו בצפון קדשים קלים שהוכשרו בכל הרוחות אינו דין שהוכשרו בצפון רבי אליעזר אומר לא יח] נאמר הכתוב אלא להכשיר צפון שיכול והלא דין הוא ומה קדשים קלים שהוכשרו בכל הרוחות לא הוכשר מקומן אצל קדשי קדשים קדשי קדשים שלא הוכשרו אלא בצפון אינו דין שלא הוכשר מקומן אצל קדשים קלים ת"ל יט] אהל מועד

במאי

גמ' ועשיתם שעיר עזים 'וגו'. גבי שתי הלחם וכבשי עצרת כ] כתיב וסיפיה דקרא ושני כבשים וגו': ועל זבחי שלמיכם וגו'. על כרחך בשלמי צבור כתיב שאין קרבן יחיד טעון כלי שיר באין אומרים שיר על קרבן יחיד כדאמר בערכין (דף יא:): קדשי קדשים. כא] נפסלים בטבול יום וביוצא (ובלינה): היקשא קמא. דאיתקש לחטאת: ה"ג מה חטאת כב] כו': כיון דכתיב ולקח הכהן את הזרוע. סיפיה דקרא קדש הוא לכהן ש"מ השאר לבעלים כג]: *קדש איקרא. זרוע בשלה ומדלא כתיב קדשי קדשים ש"מ לא איתקוש לחטאת להכי דתיהוי (א) עלי' *תורמא דקדש קדשים דבהדיא מעטיה כד] מדכתיב קדש ולא כתיב קדשים וגבי שלמי צבור אע"ג דכתיב בהו כה] נמי קדש יהיו לה' לכהן (ויקרא כג) ולא כתיב קדשי קדשים כיון דכתיב לה' לאו למעוטיה כו] הוא מהיקשא דאיכא למימר כמאן דכתיב קדשי קדשים דמי: אלא למאי הלכתא איתקש. איל נזיר לחטאת: שאם גילח על אחת משלשתן יצא. וחטאת הוא דילפא משלמים מה איל נזיר אם הביאו יחידי בלא חטאת ועולה יצא דכתיב (במדבר ו) ואחר ישתה הנזיר יין ואמר מר בסיפרי כז] אחר מעשה יחידי והיינו שלמים שעיקר תגלחתו של נזיר תלויה בשלמיו שהרי כח] הוזקקו לו לשלח שערו תחת הדוד כדכתיב (שם) על האש אשר תחת זבח השלמים ותניא בסיפרי כט] וגלח הנזיר פתח אהל מועד בשלמים הכתוב מדבר כלומר גילוחו של נזיר ע"י דבר שנאמר בו ושחטו פתח אהל מועד והיינו שלמים בויקרא או אינו אלא כמשמעו שיגלח פתח אהל מועד ממש אם אמרת כן דרך בזיון כו': **מתני'** קדשים קלים אין ל] (לך) מועלין בהן: בכל מקום. אין טעונין צפון: ונאכלין בכל העיר. בגמ' מפרש: לכל אדם. לזרים: ליום ולילה. בתודה כתיב ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בוקר ותניא תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר: המורם מהן. מן התודה *חזה ושוק כשאר שלמים דהא איתקש לשלמים כדאמרן זבח השלמים אם על תודה (ויקרא ז) וארבע חלות מד' מינין שבה כדכתיב אחד מכל קרבן וגו' לכהן הזורק וגו' (שם) ומורם מאיל נזיר זרוע בשלה וחזה ושוק נמי ביה כתיבי וחלת מצה אחת ורקיק מצה אחד כיוצא בהן ונאכלין בכל העיר ליום ולילה: אלא. שאינו נאכל אלא לכהנים: ולנשיהם. כדכתיב (ויקרא י) ואת חזה התנופה וגו' אתה ובניך ובנותיך: **גמ'** תאכלו במקום טהור. בפרשת ויהי ביום השמיני כתיב: וכי הראשונים בטומאה אכלום. קדשות הראשונים שנאמרו תחילה בענין כגון שעירים ומנחה: טהור מכלל שהוא טמא. מדלא כתיב קדש ש"מ טהור במקצת קאמר ולא מן הכל הא כיצד במחנה הטהור מטומאת מצורע שאין מצורע נכנס לו וטמא מטומאת זב שהזבין נכנסין שם ואיזה זה זה מחנה ישראל במדבר כל דגל בתוך אסיפת דגלו ובית עולמים תוך ירושלים דאמרינן בפסחים (דף סז.) מצורע משתלח חוץ לג' מחנות זב נכנס למחנה ישראל אבל לא למחנה לויה והוא במדבר חניית הלוים סביב למשכן העדות בבית עולמים הר הבית וטמא מת מותר ליכנס במחנה לויה שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו (שמות יג) עמו במחילתו: אותה. במנחה כתיב בההוא ענינא: ולא אחרת. ואין לחמי תודה במקום קדוש: אפקה. ממחנה שכינה שקרבה בתוכה למחנה לויה הדר כתיב במקום טהור להקל ולומר טהרה כל דהו לא] דלא אצטריך פשיטא דבטומאה ממש לא אכלי לה: אפקה לגמרי. ואפי' חוץ לחומה (ב) במשמע (בשעריך) חוץ לירושלים: ועוד לא תוכל לאכול בשעריך כתיב. והיכי אמרינן לב] אפקיה לגמרי: **מתני'** בכל מקום. אף בדרום ובגמרא יליף לה. בכל העיר. כדאמרן לעיל בחזה ושוק דשלמי יום שמיני: לשני ימים ולילה אחד. דהכי כתיב בהו ובגמרא מייתי לה: **גמ'** ושחטו כו'. לג] כל שלש פרשיות בשלמים חדא בבן בקר וחדא לד] בבן כשב וחדא בעז בקמייתא כתיב ושחטו פתח אהל מועד ובתרתי כתיב לפני אהל מועד: להכשיר לה] כל הרוחות שבעזרה דלפני משמע כל שלפני ההיכל ושבצדדין לקמיה יליף לו] ומפרש לה: קל וחומר לצפון. נירך מזבח לפוני הקבוע לעולה ולקדשי קדשים ומשום פלוגתא דפליג רבי אליעזר עלה ואמר צפון אצטריך קרא בהדיא לרבויי לשחיטת קדשים קלים אצטריך לת"ק למימר האי קל וחומר לצפון: לז] לא בא אחד מן הכתובין הללו אלא להכשיר צפון: לח] לקמיה מפרש מאי פלוגתייהו: שיכול והלא דין הוא. שלא יהא צפון בכלל לפני אהל מועד להכשירו לשחיטת שלמים: לא הוכשר מקומן. שלשה הרוחות הכשירות לשם לא הוכשרו לשחיטת קדשי קדשים לט]

במאי

זבחי שלמי צבור מנא לן. לעיל (דף נ. ד"ה לא) פירשנו אמאי לא אתי בבנין אב: **מה** חטאה בצפון כו'. ולענין מתנות ליכא מ] לאקשויי לחטאת כדדרשינן לעיל פרק קמא (דף י:) אותה דמה למעלה ואין אחרת דמה למעלה: **מה** עולה בצפון. וא"ת עיכובא מנא לן דבעולה לא ידעינן עיכובא אלא מק"ו דחטאת כדקאמר רב אדא בר אהבה לעיל (דף מח:) שלא יהא טפל חמור מן העיקר ודבר הלמד בקל וחומר אינו חוזר ומלמד בהיקש (לעיל נ:) אם לא נאמר *דס"ל כרב פפא מא]: **אלא** היקשא קמא למאי אתא. לא מצי למימר לענין ארבע מתנות על ארבע קרנות כדפרי' מב] וכי תימא לענין פיסוק מתנות דנותן וחוזר ונותן כדקאמר רבי ישמעאל בעולה לעיל מג] (דף נג:) כיון דאיתקש נמי לעולה אין לנו לשנות מעולה: **מה** חטאת אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה. תימה דלקמן פ' דם חטאת (דף צז:) ופ' התודה (מנחות דף פב:) נפקא לן מקרא *אחרינא וא"ת כיון דאיתקש לחטאת אם כן יפסלו שלא לשמה כחטאת ולרבנן דדרשי בפ"ק (לעיל דף י:) אותה מד] ניחא אבל לר' אליעזר קשה וצריך לדקדק בפ' התכלת (מנחות דף מח:) דגמר שלמי תודה משלמי נדבה ולא מקשינן לחטאת: **שאם** גלח על אחת משלשתן יצא. תימה דצריך קרא בנזיר מה] *המשלח שערו תחת הדוד של חטאת תיפוק לי מהך היקשא:

שלמים

[ועי' תוס' לקמן מז: ד"ה מה מנחה]

מט א מיי' פ"ט מהל' מעשה"ק הל' ג:
נ ב מיי' שם פ"י הל' ג:
נא ג ד מיי' פ"ה שם הל' יא:
נב ה מיי' פ"ח מהל' נזיר הלכה ג:
נג ו מיי' פ"ט מהל' מעשה"ק הלכה ג:
נד ז מיי' שם הל' ו:
נה ח מיי' פ"י שם הלכה ס:
נו ט מיי' שם הל' ז:
נז י מיי' שם הלכה ס:

קדשי איקרי ל"ל. [לעיל מח: וש"נ] [ערכין יא: ע"ש בתוס']

נ"א רבינא [נזיר כח: מה. וש"נ]

נ"א חזה ושוק שניתן לכהנים כשאר בשלמים דהא היתקש תודה לשלמים כדאמרן ואת תורת זבח השלמים כו' *מנחות ג.

שיטה מקובצת

א] דתני רבא בר רב חנן: ב] לחטאת הקישו הכתוב לחטאת מה חטאת בצפון אף זבחי שלמי: ג] מעולה וכי דבר: ד] אלא אמר רבא מדתני: ה] בצפון ואלא היקשא קמא למה לי אמר רבא מה חטאת כו' ויתשאר נמחק: ו] צבור אינם נאכלין אלא לזכרי כהונה: ז] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ח] תיבת תמימה להטאת ואיל אחד תמים: ט] נימא דהיקשו הכתוב: י] לא ניתכול את ל' ואות א' ל"ש: יא] קדשי איקרי. פ"ח גבי שלמי צבור כיון דכתיב לה' כמאן דכתיב קדש קדשים דמי וקשה א"כ למה לי היקשא דשלמי צבור לעולה לומר דהוי קדשי קדשים תיפוק ליה משום דכתיב לה' ותירץ מ"רי דלא מהני לה' אלא לומר דלא אתא קודש ומפיק להו מהיקשא ולעשותו קדשי קדשים על ידי היקשא. תו' מהר"ם: יב] לא איקרי ואלא כו' אמר רבינא תיבת רבא ל"ש: יג] משלשתן. (מנחות דף ה ע"א) ועיקר (המשנה) [בגשנה] (נזיר דף מה ע"א): יד] ת"ר ואת חזה: טו] אפקה ממחנה שכינה למחנה: טז] כתב במקום טהור ותיבת רחמנא תאכלו נמחק: יז] קלים וק"ו: יח] לא בא הכתוב תיבת נאמר נמחק: יט] לומר ושחטו פתח אהל מועד לפני אהל מועד לפני אהל מועד: כ] כתוב וסיפא דקרא ושני כבשים וגו' ליבח שלמים הס"ד: כא] ליפסל בטבול יום: כב] חטאת [אינה] נאכלת כו': כג] לבעלים ואקשינן זרוע בשלה לא יאכל אלא לזכרי כהונה ואנן תנן המורם מהן כיוצא בהן אלא כו' קשיא הס"ד ומה"ד קדש איקרו זרוע בשלה קדש בלהוד איקרו ומדלא כתיב קדש קדשים ש"מ דלא איתקש לחטאת: כד] מעטיה קרא: כה] תיבת נמי נמחק: כו] למעוטי מהיקשא הוא: כז] בספרי (נזיר דף מו ע"א): כח] שהרי הוקקו לו להניח ולשלח שערו: כט] בספרי (נזיר דף מה ע"א):

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קדש וכו' דתיהוי לה חומרא: (ב) ד"ה אפקה לגמרי וכו' במשמע הס"ד ואח"כ מ"ה ועוד לא תוכל לאכול בשעריך כתיב ובשעריך חוץ לירושלים והיכי אמרי':

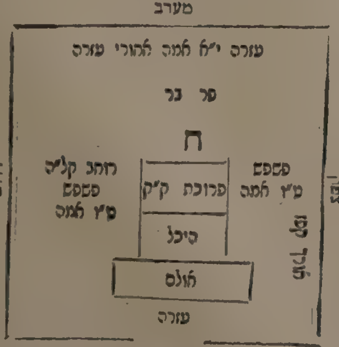
גליון הש"ס

גמ' וכי חטאת מהיכן למדה. ע"ל דף מ ע"ב תד"ה ואלא:ישם בקדשים קלים ק"ו לצפון. ע"ל דף נח ע"א תוד"ה כולן: תוס' ד"ה מה עולה וכו' דס"ל כר"פ. לעיל דף נ ע"ב ועי' תוס' שם ד"ה אלא:

ל] תיבת לך נמחק: לא] דהו דאי להתהיר לא איצ"ך: לב] אמאי' אפקה: לג] תיבת כל נמחק: לד] והדא בבשב ותיבת בבן נמחק: לה] להכשיר את כל: לו] יליף לה ומפרש הס"ד: לז] לצפון הס"ד ומה"ד לא בא הכתוב אלא להכשיר צפון. לא בא כו': לח] צפון ולקמיה: לט] קדשים ת"ל אהל מועד כו' ות"ק לית ליה ק"ו דר' אליעזר דמה לקדשי קדשים שהם המורים ולכך לא הוכשרו בהן שאר הרוחות: מ] לאקושי: מא] פפא דאמר חוזר ומלמד בהיקש ולישנא דהעולה במקומה תהא ניחא דעיכובא בגופיה כתיב והוא"ל ואיתקש בהיקש גמור איתקש אף לעיכובא ושאני לעיל דלא כתיב אלא ועירם אותה כדפי' לעיל דאינו היקש גמור [illegible]
[illegible]

במאי קא מיפלגי תנא קמא סבר הלתא קראי כתיבי חד לגופיה דניבעי פתח אהל מועד וחד להכשיר צדדין [א] וחד לפסול צידי צדדין וצפון לא איצטריך קרא ור' אליעזר סבר חד לגופיה דניבעי פתח אהל מועד וחד להכשיר צפון וחד להכשיר צדדין וצידי צדדין לא איצטריך קרא מאי שנא הכא [ב] דכתיב פתח אהל מועד ומאי שנא התם דכתיב לפני אהל מועד קמ"ל כדרב יהודה אמר שמואל *דאמר רב יהודה אמר שמואל [א]שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולין שנאמר °ושחטו פתח אהל מועד בזמן שהוא פתוח ולא בזמן שהוא נעול [ג] איתמר נמי אמר מר עוקבא בר חמא אמר רבי יוסי ברבי חנינא שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולין שנאמר ושחטו פתח אהל מועד בזמן [ד] שפתח ההיכל פתוח ולא בזמן שהוא נעול במערבא מתני הכי אמר רב [ה] יעקב בר אחא אמר רב אשי שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולים [ו] *ובמשכן קודם שיעמידו לוים את המשכן ולאחר שיפרקו לוים את המשכן פסולים פשיטא [ב]מוגף כנעול דמי וילון מאי א"ר זירא [ז] [ג]הוא עצמו אין נעשה אלא כפתח [ח] פתוח גובהה מאי ת"ש דתניא *ר' יוסי בר' יהודה אומר שני פשפשין היו בבית החליפות [ט] וגובהן שמנה כדי להכשיר את העזרה כולה לאכילת קדשי קדשים ולשחיטת קדשים קלים מאי לאו דאיכא קמייהו [א] שמונה לא [י] דגבהו נינהו שמונה מיתיבי *[ד]כל השערים שהיו שם גובהן עשרים אמה ורוחבן עשר אמה פשפשין שאני והאיכא צדדין [יא] דמעייל להו בקרן זוית אחורי בית הכפורת מאי תא שמע דאמר רמי בר רב יהודה אמר רב לול קטן היה אחורי בית הכפורת [יב] גבוה שמונה אמות כדי להכשיר את העזרה לאכילת קדשי קדשים ולשחיטת קדשים קלים [יג] והיינו דכתי' °שנים לפר בר *מאי לפר בר אמר רבה בר רב שילא כמאן דאמר כלפי [יד] בר א"ר יהודה אמר שמואל אין חייבין משום טומאה אלא על אורך

במאי קמיפלגי. מאי קמרבי ת"ק בחד מהנך קראי דמייתי לפון מק"ו דהאי רבי אליעזר למימר לא תרבייה מיניה דקרא לצפון אילטריך: דניבעי פתח אהל מועד. כדאמרי' לקמן שאם אין שם פתח [טו] [כגון] קודם שיפתחו הדלתות וקודם שיעמידו הלוים את המשכן ולאחר שפירקוהו לא היה שוחט: וחד להכשיר צדדין. כל רוחב העזרה דלא תימא כנגד הפתח דוקא להכי הדר כתב לפני ולא כתיב פתח וכל האויר בכלל לפני דלא כתיב כנגד: וחד לפסול צידי צדדין. כגון לשכות ואפילו תוכן קדש פסולות לשחיטה כדלקמן דלא תימא מדפתח לאו דוקא לפני נמי לאו דוקא אלא שיהא אהל [טז] נטוי להכי הדר כתיב לפני למימרא דדוקא הוא ולא לשכות: [יז] צפון לא אילטריך קרא. דמק"ו קאתי: וחד להכשיר צפון. דק"ו מעוטי ממעיט ליה לאידך גיסא וק"ו דרבנן לא דריש דאיכא למימר *להאי קבע צפון ולהאי שאר רוחות דמאי קדושתיה דצפון מדרום אלא דקביעת מקום בעלמא הוא: וצידי צדדין. לפסול לא אילטריך קרא (א) אחרינא [יח]: [ב] לפני. כתיב בקרא קמא: בזמן שהוא פתוח. לשון פתח אינו אלא החלל והפותח והנועל קרוי דלת: מוגף. סגור ולא נעול כמו הגפת דלתות (ערכין דף יא:): וילון. פרוס כנגד הפתח מי הוי כנעול או לא: הוא עצמו. וילון עצמו אינו חשוב אלא כפתח פתוח דלצניעותא בעלמא עביד: גובהה. כגון תל או עץ מוטל כנגד הפתח מפסיק בין פתח לשחיטה [והפתח פתוח מאי]: שני פשפשין היו בבית החליפות. (עודף) שהאולם עודף על רוחב ההיכל לצפון ולדרום ט"ו אמה לכל צד וארכו [יט] למזרח מן המערב אינו אלא י"א אמות *ובכותל המערבי של אותו עודף היו חלונות לגנוז סכינין מבחוץ ולכן קרוי החלל כנגדו עד כותל מערבי של העזרה בית החליפות ובאותן שני כתלים היו שני פתחים קטנים והכי נמי תניא לה בתוספתא בהדיא ר' יוסי בר' יהודה אומר שני פשפשין היו בבית החליפות ופתוחין למערב וקסבר אולם נמי קרוי אהל מועד: להכשיר את כל העזרה. את כל שאר העזרה שאינו בכלל לפני אהל מועד על ידי פתח ראשון והוו לידי לדדין כגון מכנגד (זויות) כותל האולם ולמערב בלפון ובדרום [כ] לבית החליפות ובית החליפות עלמו ואלו שני פשפשין מכשירין כל בית החליפות לארכו ולרחבו דקרינן מהשתא לפני ולקמן פריך הא איכא לדדין: לאכילת קדשי קדשים. קס"ד השתא דלאכילה נמי בעיא [כא] פנים ולקמן אמרינן סמי מכאן אכילה: ה"ג מאי לאו דאיכא קמייהו גובהה שמנה. שהיה כנגדן תל גבוה שמנה וש"מ גובהה לא פסיל: לא דגביהי אינהו שמנה. גובהן של פתחים ח' אמות: פשפשין שאני. שהן פתחים קטנים ואין משמשין כניסה ויליאה אלא לאכשורי [כב] בשמא בעלמא: והא איכא לדדין. היינו אויר שבין כותל אולם לכותל העזרה לדרום ולצפון דהוו להו אחורי אותם פתחים ולא הוו לפני [כג]: דפתח להו בקרן זוית. של אולם מקלת הפתח פונה ללפון ומקלתו למערב וכן בדרום: אחורי בית הכפרת. אחת עשרה אמה היה אויר [כד] [ג] עד חומת העזרה למערב כזה*: מאי. במאי מתכשר לשחיטה דקאמר כל העזרה כשרה: לול. כמין חלון פתוח מן התא שאחורי בית הכפרת לאויר העזרה: והיינו דכתיב שנים לפר בר. [כה] (בספר עזרא) (ד"ה א ט) משתעי במספר [כו] השוערים שהעמידו במקדש לכל הפתחין וקאמר שני שומרים העמידו לבר והיינו לאותו לול: כמאן דאמר כלפי לבר גרסינן. כלפי חוץ אחורי כל כותלי ההיכל [כז] וקדשי קדשים: אין חייבין משום טומאה. הנכנס טמא להר הבית אינו חייב אלא אם כן נכנס לתוך היקף חלל העזרה והוא היה

שלמים ששחטן קודם פתיחת ההיכל. מפורש בפ"ק דעירובין (דף ב.) ובפ' התכלת (מנחות דף מט:): הוא עצמו אין נעשה אלא כפתח פתוח. [ד] שהוילון [כח] מבמשת עשוי לצניעות בעלמא שלא יסתכלו בהיכל בשעת שחיטה דאי משום לאחר שחיטה הרי יכולין [כט] לסגור הדלתות: גובהה מאי. תימה אי גובהה חשיב הפסק א"כ כנגד המזבח יפסל שמפסיק [ל] ואין לומר משום דרואה פתח מלמעלה למזבח דהא סלקא דעתך השתא דגובהה שמנה מפסיק דליכא למימר משום דגובהה שמנה היה סותם כל הפתח דהא סבור שהיה הפתח גובה עשרים אמה כדפריך בסמוך [ה] ול"ע דביומא פ"ק (דף טז:) [לא] גבי כהן השורף פרה שהיה כותל מזרחי נמוך שיוכל לראות פתח אהל מועד וקאמר התם דדרך פלגא אמתא עילאה היה יכול לראות ושמא היינו דוקא [לב] הזאה שהיתה מעומד אבל שחיטה [ו] היתה מיושב ואכתי תיקשי מכנגד המזבח אמאי כשר לשחוט כדאמר כל העזרה כולה כשרה לשחיטה: שני פשפשין היו בבית החליפות. במסכת מדות (דף לה:) [לג] דאולם עודף עליו חמש עשרה אמה מן הצפון וחמש עשרה אמה מן הדרום והוא היה נקרא בית החליפות והיו לו שני פשפשין להכשיר את כל העזרה דאותו חלר עד כותל מערבי קרוי עזרה ולא כמו שפי' בקונטרס [לד] שהכל קרוי בית החליפות עד כותל מערבי [לה] ובפרק הניזקין (גיטין נח:) גבי כהן גדול ביוה"כ דקאמר דחזיה בפשפש ופי' בקונטרס דשני פשפשין היו [לו] *באותם החליפות ותימה גדול [ז] פירושו דדרך פשפשין לא היה יכול לראות [לז] כלל ופי' רבינו ריב"א דחזיה' דרך פשפש שיעשו פשפשין לראות אם פיגל ואם לאו וגם זה קשה דלעיל פרק כל הפסולין (דף לג.) פריך וניעביד פשפש [לח] הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל ומפרש ה"ר יעקב מאורליינ"ש דההוא פשפש הייט דרך הלול שאחורי בית הכפרת שירחה משם [לט] דרך בית קדש הקדשים וההיכל יכול לראות דרך פתח הגדול לאולם: שנים [ח] לפר. גבי שומרין מייתי להאי קרא בפ"ק דתמיד (דף כז.) תימה לי אחורי הכפרת היאך יכול לשחוט הא אינו יכול לראות שם פתח אהל מועד דרך [מ] חלון דלפר בר דהא איכא שני פרכות בין היכל ובין קדשי הקדשים ובפרכת לא היה שום פתח אלא אחת פרופה מן הדרום ואחת מן הצפון ויש לומר דהלול קרי פתח ורואה בו קדשי קדשים דלא גרע מאהל מועד כמו אחורי בית החליפות שהיו פשפשין וקרויין פתח וע"י כן כשר לשחוט עד כותל מערבי לפי שרואה בהן האולם שקרוי אהל מועד למאן דאמ' א)קדושת היכל ואולם חדא מילתא ב)ולא כ"ל דבשלמא שני פשפשין דבית החליפות הוו שני פתחים קטנים ומשמשין כניסה ויליאה ומיקרו פתח אבל [מא] לפר בר חלון קטן ולא פתח מקרי ובסוף התערובות (לקמן פב:) קרי ליה דרך משופש ולא מיקרי ביאה דרך שם ואי הוה נקב בפתחו של היכל לא היה יכול לשחוט אם היה הפתח נעול על סמך אותו נקב קטן. ברו"ך:

א) [לעיל יח.] ב) כ"א הגהה ולא נ"ל טו'

נח א ב ג מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הל' ס':
נט ד מיי' פ"ה מהל' בית הבחירה הל' ה:

שיטה מקובצת
א] וחד לפסול צידי צדדין. פ"ה דס"ד דמדפתח אהל מועד לאו דוקא כו' עד לפני אהל מועד א) לומר רצידי צדדין דהיינו בית החליפות פסולים אם לא היו להם פשפשין דאם לאו קרא דהכא הייתי אומר דהוא כשר אפילו בלא פשפשין לכך צריך קרא לפסול צידי צדדין ולכך קאמר בסמוך דצריך פשפשין להכשיר צידי צדדין דהיינו בית החליפות דאין [לומר] רצידי צדדין דהכא דפסלינן להו לאו היינו בית החליפות אלא לשכות א"כ למה לי קרא לחכי תיפוק ליה משום דאמרינן בשמעתין דלשכות לא קדישי אבל [נראה (רצידי) רצדדין] היינו כל מה שאינו כנגד הפתח דהיינו כל רוחב שלפני אהל מועד למזרח והא דפריך לקמן והא איכא צדדין גבי בית החליפות אין הפירוש כי הכא דהכא מכשירין בצדדין בלא פתח דקרן זוית משום [דמיקרי] לפני אהל מועד אלא הוי פי' דלקמן כמו צידי צדדין דפסיל הכא אם לא יהיה בו פשפש ולכך מצריך לקמן לפתוח בקרן זוית והא דקרי ליה צדדין היינו משום דפי' תחילת אחורי הבליטה של עדיפת אולם על ההיכל דהוו שם פשפשין להכשיר העזרה ולהכי בעי של צידי בליטה והא איכא צדדין אויר שבין כותל האולם לכותל העזרה לדרום ולצפון שהעזרה עודפת על האולם לדרום ולצפון דהוי להו אחורי אותם פתחים ולא הוי לפני [אהל מועד] ומשני דפתח בקרן זוית של אולם מקצת הפתח פונה לצפון ומקצתו למערב דהיינו בית החליפות למערב וכן לדרום מקצת פונה למערב ומקצת לדרום צידי צדדין קרוי לכל מה שכנגד כותל ג)פתח בית המקדש מב' רוחותיו וצדדין נקרא כל מה שאינו כנגד חלל הפתח דהיינו כל רוחב החצר כו'. תוס' אחרות: ב] דכתיב ושרפו פתח אהל מועד ומאי שנא בכולהו דכתב בהו לפני אהל מועד מילתא אגב אורחא קא משמע לן: ג] נעול. וא"ת תיפוק ליה דנשחטו קודם התמיד של שחר ואמרינן מנין ג) שלא יהא דבר קודם תמיד של שחר ת"ל העולה עולה ראשונה וי"ל דהיינו למצוה אבל פסול ליכא: ד] בזמן שפתוח ולא בזמן: ה] רב אחא בר יעקב אמר: ו]פסולים שנאמר ושחטו פתח אהל מועד בזמן שפתוח ולא בזמן שהוא נעול תנ"א שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות היכל פסולים שנאמר ושחטו פתח אהל מועד בזמן שהוא נעול וכן במשכן עד שלא העמידו הלוים את המשכן ולאחר שפירקו לוים: ז] הוא עצמו כו' פי' הוילון אינו נעשה אלא כפתח פתוח כפתח בכף כך פי' הקונטרס הוא עצמו דינו כפתח פתוח ותימה דמנין לו זה הלא על זה היה שואל ועוד דהל"ל הרי הוא כפתח פתוח לכן נ"ל דה"ג אינו נעשה אלא כפתח בבית כלומר עיקר הוילון לצורך פתיחת הפתח נתקן ולהיות שם בשעת שחיטה לצניעות משום דאז הפתח צריך להיות פתוח דאילו לאחר שחיטה אינה צריכה לוילון דנגפו הדלתות מתו' מהר"פ וצ"ל: ח] פתוח ס"א הוא גובהה מאי תימה כיון דמכשירינן כל העזרה א"כ גם מזרחו של מזבח כשר ואמאי והלא מפסיק גובהו של מזבח בין שחיטה לפתח ואמר מורי

עירובין ב. יומא סב:
דהא דקבע לצפון ולהאי שאר רוחות משום קדושתיה דלפון מדרום ולאו דקביעות מקום בעלמא הוא ל"ק
[ע' תוס' מנחות נה. ד"ה מר אמר]
[לקמן ס.]
ל"ק מ"ז
(מנחות לה) יומא סג. מדות פ"ב מ"ג ע"ש *נ"א ובכותל המזרחי

שיטה מקובצת
דודאי גובהו של מזבח אינו מפסיק כיון דלצורך קרבנות הוא. לשון מהר"פ: ט] וגובהת שמונה להכשיר את כל העזרה: י] לא דגביהי אינהו שמונה: יא] צדדין אמר רב אדא בר אהבה דפתח ליה בקרן זוית תיבת דמעייל נמחק: יב] הכפורת להכשיר את כל העזרה והשאר נמחק: יג] קלים ושנים היו והיינו: יד] כלפי לבר: טו] פתח כגון קודם: טז] אהל מועד נטוי: יז] מה"ד וצפון לא: יח] אחרינא דלפני כתיב בקרא קמא דמשמע צדדין ולא צידי צדדין והר"א: יט] וארכו מן המזרח למערב אינו אלא: כ] ובדרום לצד בית החליפות עצמן ואלו שני כו' דקרינן ביה מהשתא לפני: כא] בעי' לפני ולקמן: כב]לאכשורי בשלמים בעלמא: כג]לפני שיש פתח והכי קתני להכשיר כל העזרה הס"ד ומה"ד דפתח ליה:

כד] אויר מחומת היכל עד: כה] לפר בר בד"ה ותיבות ובספר עזרא נמחק: כו] במספר השוערים שהעמידו כו' שני שוערים העמידו לפר בר היינו לאותו: כז] ההיכל וקדש הקדשים הס"ד: כח] תיבת משמשת נמחק: כט] להגיף הדלתות ותיבת לסגור ל"ש: ל] שמפסיק ומדמכשרינן כל העזרה א"כ גם מזרחו של מזבח כשר ואמאי ואין: לא] פ"ק אמרינן גבי: לב] דוקא החזאה: לג] מידות אמרינן דאולם: לד] בקונטרס ס"א דכל העזרה קרי ליה בית החליפות עד כותל מערבי של העזרה: לה] מערבי של העזרה ובפרק: לו] פשפשין היו בבית החליפות: לז] לראות בהיכל ותיבת כלל נמחק: לח] פשפש דרך נמחק: לט] הלול לפרבר תיבת חלון נמחק: מא] אבל פרבר. אות נמחק: מ] חלון קטן ...

א) הולי נ"ל עד למימרא דוקא הוא ולא לשכות ולכן נראה לומר וכו'. ב) נראה דל"ל שכנגד כותל ההיכל מב' רוחותיו. ג) עי' תוס' עירובין דף ב' ד"ה שלמים מה שהקשו עוד בזה.

הגהות צ"ק [א] ...

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ולידי לדדין וכו' אחרינא דלפני דכתיב בקרא קמא משמע לדדין ולא לידי לדדין:

[גמרא]

אורך מאה ושמונים ושבע על רוחב מאה ושלשים וחמש תני תנא קמיה דרב נחמן [א]כל העזרה היתה קפ"ז על רוחב קל"ה אמר ליה הכי אמר א] לי אבא כגוזזה כהנים נכנסין לשם ואוכלין שם קדשי קדשים ושוחטין שם קדשים קלים וחייבין משום טומאה למעוטי מאי אילימא למעוטי חלונות דלתות ועובי החומה תנינא *[ב]החלונות ועובי החומה כלפנים ואלא למעוטי לשכות ב] ואי בנויות בחול ופתוחות לקדש *והתנן [ג]תוכן קודש מדרבנן ודאורייתא לא והתניא ג] [ד]לשכות בנויות בחול ופתוחות לקדש מנין שהכהנים נכנסין לשם ואוכלין שם קדשי קדשים ושירי מנחה תלמוד לומר °בחצר אהל מועד [ויקרא ו] יאכלוה התורה ריבתה חצירות הרבה ד] אצל אכילה אחת אמר רבא [ה]לאכילה שאני אבל לענין טומאה לא והתניא *לשכות הבנויות לחול ופתוחות לקודש כהנים נכנסין לשם ואוכלין שם קדשי קדשים ואין שוחטין שם קדשים קלים וחייבין משום טומאה לאו אמרת [ו]אין שוחטין תני נמי אין חייבין בשלמא אין שוחטין בעינא כנגד הפתח וליכא אלא אין חייבין אמאי וליטעמיך אין שוחטין מי לא עסקינן ה] דאיכא שחיטה כנגד הפתח דאי ליכא למאי איצטריך אלא אף על גב *דקא שחיט כנגד הפתח תני אין שוחטין משום דלא ו] קדיש תני נמי אין חייבין ולאכילה לא בעינן כנגד הפתח והתניא *רבי יוסי ברבי יהודה אומר שני פשפשין היו בבית החליפות גובהן שמונה ז] כדי להכשיר את העזרה לאכילת קדשי קדשים ולשחיטת קדשים קלים אמר רבינא סמי מכאן אכילה והכתיב °[שם ח] בשלו את הבשר פתח אהל מועד ושם תאכלו אותו קדשי שעה שאני: אמר רב יצחק בר אבודימי ח] מנין [ז]לדם *שנפסל בשקיעת החמה שנאמר °[שם ז] ביום הקריבו את זבחו יאכל ביום שאתה זובח אתה מקריב ביום שאי אתה זובח אי אתה מקריב האי מיבעי ליה לגופיה

[רש"י]

היה אורך קפ"ז על רוחב קל"ה כדתנן במסכת *מדות (דף לה:): למעוטי הנכנס ללשכות הבנויות חונה לו ופתוחות לתוכו שלא נתקדשו בקדושת עזרה בשירי מנחה ובשיר של פגעים ובאורים ותומים שמקדשים בהן את העזרה ובהליכה סביב כדאמרינן בשבועות (דף יד:): ה"ג תני תנא קמיה דרב נחמן כל העזרה היתה אורך קפ"ז על רוחב קל"ה אמר ליה הכי אמר לי אבא כו': ואוכלין שם קדשי קדשים. *דהכי הוא ט] דהוה קדושה בקדושת חצר אהל מועד לאכילת קדשי קדשים ועפי מהכי לא קדיש עזרה והוא חלל כל העזרה ובתוכו היכל ואולם ובית קדשי הקדשים והוא לאחורי בית הכפורת וי"א אמה אויר מאחוריו: ושוחטין שם קדשים קלים *גרסינן י] וחייבין עליו משום טומאה: החלונות. עובי חלל החלונות שבחומות העזרה סביב מבפנים ועובי החומה בראשה למעלה: תנינא. דקדישי והיכי מצי למעוטינהו: ה"ג אלא למעוטי לשכות אי דבנויות בחול ופתוחות לקדש יא]: שהכהנים נכנסין לשם ואוכלין שם קדשי קדשים ושירי מנחה תלמוד לומר בחצר אהל מועד ט'·ול"ג ושוחטין שם קדשים קלים הכא וגם שאר לשון הכתוב בספרים כבוש הוא וכן הגהתי מספרו של רבינו: הא אנן תנן תוכן קדש. וליחייב עלייהו משום טומאה: מדרבנן. מצות חכמים היא שלא יכנסו להן בטומאה אבל כרת וקרבן ליכא: והתניא מנין ללשכות כו' ומדמרבינן להו לענין אכילה ש"מ קדושתם הן מן התורה דאי מדרבנן וקרא אסמכתא הוא היאך הקילו חכמים יב] לעקור דבר ולהכשיר מקום חול לאכילת קדשי קדשים: חצרות הרבה. במקום קדוש בחצר אהל מועד: לאכילה באני. דרבי בה קרא חצרות הרבה: ואין שוחטין שם קדשים קלים. דהא בעינן לפני אהל מועד למעוטי נדי לדדין: לאו אמרת. דקתני בה אין שוחטין אלמא לאו קדישי תני נמי אין חייבין משום טומאה: מי לא עסקינן יג] דאיכא שחיטה כנגד הפתח. כשהיה פתחו מכוון כנגד פתחי בית החליפות: קדשי שעה שאני. גזירת הכתוב היתה במילואים אבל קדשי דורות איתרבו כדאמר התורה ריבתה חצרות הרבה: ביום שאתה זובח אתה מקריב ביום שאי אתה זובח אי אתה מקריב. הכי גרסינן לה בכולה סוגיא יד] כך מצאתי מוגה והכי פירושה ביום הקריבו את זבחו שתהא הקרבה וזביחה ביום אחד ולא מהניא ליה הלנה בראש המזבח לאכשורי טו] לזריקה למחר: לגופיה

[תוספות]

קדשי שעה שאני. טז] דתלאו הכתוב באהל מועד דכתיב (ויקרא ח) ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים:

מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה. פירש בקונטרס דלא מהניא ליה הלנה בראש המזבח לאכשורי למחר לזריקה ותימה הניחא למאן דאמר *אין לינה מועלת [לקמן פז.] בראשו של מזבח אלא למאן דאמר מועלת למה לי קרא בלילה אין יכול לזרוק דביום צוותו כתיב (שם ז) ולמחר מיפסיל בעמוד השחר כאימורים וכי תימא דאיצטריך קרא משום אימורין דקיימא לן (לקמן דף פז.) אם עלו לא ירדו וקמ"ל בדם דירדו ואיבא דמאן אי לר"ג האמר לקמן פרק המזבח מקדש (דף פג.) דלא ירד אף בדם ואי לרבי יהושע הא אמר דאין המזבח מקדש פסולין שלא ירדו אלא בהקטרה ואם כן קרא דהכא למה לי ויש לומר דאיצטריך קרא לפסול דם בלינה משום דהוה אמינא דלא מיפסיל כי היכי דאין חייבין עליו משום פיגול ונותר ומיהו אין טעם זה נכון והרי עלים ולבונה לר' שמעון (לעיל דף מו:) דאין חייבין עליהם משום נותר ומיפסלי בלינה היכא דקדשו בכלי ועוד דהוה ליה למימר מנין לדם שנפסל בלינה ויש לפרש שקיעת החמה היינו תחילת שקיעה קודם צאת הכוכבים יז] כדאמר דמשקיעת החמה ועד צאת הכוכבים ד' מילין בפרק מי שהיה טמא (פסחים צד.) וחשוב יום לענין יח] שמצותן ביום ומפסוק מיותר ממעט ליה הכא מביום הקריבו יט] ובכל דוכתא חשוב יום עד צאת הכוכבים כדאמר אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר ואנחנו עושים במלאכה והציים מחזיקים ברמחים מעלות השחר ועד צאת הכוכבים ואומר והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה בפ"ב דמגילה (דף כ:) והשתא לא הוי כמו שקיעת החמה דמסכת תענית (דף יב:) כ] כל תענית שלא שקעה עליו חמה אינו תענית וקבלה בידינו בצאת הכוכבים ובמי שהיה טמא (פסחים דף צג:) נמי הכי משמע דנפסל הדם בשקיעת החמה שקודם צאת הכוכבים ארבע מילין דחשיב דרך רחוקה מן המודיעים משום דלא מטי לירושלים עד תחילת שקיעת החמה דקעבר כא] עליה זמן שחיטת הפסח (ואין) לדחות ההיא דמי שהיה טמא רבנן עבוד הרחקה כדי שלא יבא לידי [רש"ק ויש] הלנת דם וכדי לזרום בפסח והעמידו דבריהם במקום כרת והאי דלא חשיב ליה בפסחים בהדי איך בפ' האשה (דף צב:) ה"נ לא חשיב חתיכת יבלתו והבאתו מחוץ לתחום דלא חשיב אלא דברים של חידוש והא דאמר בשמעתא כב] דנאכלין ליום אחד מחשבים בדמו משתשקע החמה היינו תחילת שקיעה כג] ומדאורייתא ולא צאת הכוכבים דומיא כד] דאימורין ובשר דחשיב לקמן בהדי דם ומשתשקע החמה דלקמן לא הוי כמו משתשקע החמה כה] בעלמא דרגיל רבינו תם לפרש דשקיעה דווקא משמע תחילת שקיעה אבל משתשקע משמע סוף שקיעה משום דקשה ליה דבסוף פרק במה מדליקין (שבת דף לד:) כו] משמע משקיעת חמה עד לילה תלתא ריבעי מיל ובפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צד.) משמע דמשתשקע החמה עד צאת הכוכבים ארבע מילין וחשיב ליה במדידת היום כז] *דמפרש רבינו תם דמשקיעה משמע תחילת שקיעה שהחמה מתחלת ליכנס בעובי הרקיע *ואתי שפיר דאיידי דבסמוך קתני גבי כח] בשר קדשים קלים ובבשרם משתשקע החמה של יום שני דהיינו על כרחך צאת הכוכבים תני נמי האי לישנא גבי דם אף על גב שחלוקין זה מזה:

[ועיין תוס' שבת לה. ד"ה תרי תילתי מיל ותוס' פסחים צד. ד"ה ר' יהודה ותוס' מנחות כ: ד"ה נפסל]:

אור

[עין משפט נר מצוה]

ס א מיי' פ"ו מהלכות בית הבחירה הלכה ד:

[לקמן פז.]

סא ב מיי' פ"ו מהל' בית הבחירה הלכה ט ופ"י מהלכות מעה"ק הלכה ה:

סב ג ד ה ו מיי' פ"ו מהל' בית הבחירה הלכה ח:

סג ז מיי' פ"א מהל' פסה"מ הלכה לג ופ"ד מהלכות מעה"ק הלכה א:

פסחים פו. מעשר שני פ"ג מ"ח יומא כה.

שיטה מקובצת

א] אמר אבא כגון א כהנים אוכלין שם קדשי קדשים כו' וחייבין עליהן משום טומאה כו' למעוטי חלונות ועובי החומה: ב] לשכות אי דבנויות: ג] והתניא מנין ללשכות בנויות כו' לקדש שהכהנים נכנסין: ד] חצרות הרבה לאכילה אמר רבא לאכילה שאני וטומאה לא והא אנן תנן תוכן קדש מדרבנן ודאורייתא לא והתניא מנין ללשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש שהכהנים נכנסים לשם: ה] עסקינן דקא שחיט כנגד הפתח דאי שלא כנגד הפתח למאי אצטריך: ו] דלא קדשי תני: ז] גובהן שמונה להכשיר את כל העזרה כולה לאכילת: ח] מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה · וא"ת ותיפוק ליה משום דאינו ראוי לכפרה רק באותו יום דהא בלילה אינו ראוי לזריקה משום דכתיב ביום צוותו ואם למחר הרי הוא נפסל בלינה בעמוד השחר בלא טעמא דשקיעת החמה ופ"ח דבעי היכא שהעלתוהו מיד אחר שקיעת החמה קודם עמוד השחר בראשו של מזבח דלינה אינה מועלת בו וקשה הניחא למ"ד אין לינה (פוסלת) [מועלת] בראשו של מזבח אלא למ"ד מועלת מאי איכא למימר ופר"ת דמיירי הכא בתחלת שקיעה ואע"ג דמתחלת שקיעה ועד צאת הכוכבים ד' מילין הוא ואכתי יממא אפ"ה נפסל מתחלת שקיעת החמה מקרא דביום הקריבו דאם [אינו] ענין ללילה דמביום צוותו נפקא תנהו ענין לתחלת שקיעת החמה.

[מסורת הש"ס]

מדות למעוטי וה"ד"א נ"ק

דעד סכי כו' כחצר אהל נ"ק

פסחים פה:

ר"א גרסינן הס"ד ומה"ד למעוטי מאי חייבין עליו ט'

תוספתא דמעשר שני פ"א ע"ש

ושחיטה כנגד נ"ק

[לעיל נה:]

[מנחות כ:]

נ"ל ומפרש ר"ת

נ"ל ואפשר דאיידי כו' ובמנחות שם כתבו בע"א

[הגהות]

מהר"פ: ט] הוא דהויא קדוש אות ה' ה' נמחק: י] גרסי' הס"ד ומה"ד למעוטי מאי דאין חייבין עליו: יא] לקדש והא אנן תנן תוכן קדש מדרבנן ומדאורייתא לא והתניא מנין ללשכות הבנוית בחול ופתוחות לקדש שהכהנים: יב] חכמים על דבר תורה להכשיר מקום חול: יג] עסקינן דקא שחיט כנגד: יד] סוגיא וכך מצאתי מוגה והכי פירושא: טו] לאכשורי זריקה למחר: טז] שאני · תימה כיון דתרווייהו נאכלים בעזרה כדמייתי לעיל תלמודא מתאכלו במקום טהור תרווייהו נמי לשוו לפתח אהל מועד ועוד דבשום מקום לא אמרינן קדשי שעה שאני להחמיר אלא להקל וי"ל דה"ק שאני קדשי שעה דהיינו מילואים דגזירת הכתוב בכל מקום באהל מועד שנאמר ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים אבל קדשי דורות איתרבו כדאמרן התורה ריבתה חצרות הרבה · מהר"פ: יז] הכוכבים כדאמרינן: יח] לענין ביום צוותו ומפסוק כו' תיבת שמצוותן נמחק: יט] הקריבו דאם אינו ענין ללילה דמביום צוותו נפקא תנהו לענין לתחילת שקיעת ההמה: כ] דאמרינן כל: כא] תיבת עליה נמחק: כב] דאמר בשמעתא משום דנאכלין: כג] תיבת ומדאורייתא נמחק: כד] דומיא דבשר דחשיב לקמן: כה] החמה דבעלמא: כו] מדליקין פליגי אי משקיעת החמה עד לילה (תרי) [תלתא] ריבעי אי לא ובפרק מי שהיה טמא: כז] היום ומפרש ר"ת: כח] תיבת בשר נמחק:

יאאידנא

עין משפט נר מצוה

סד א מיי' פ"ח מהל' פסה"מ הלכה י:
סה ב מיי' פ"י מהלכות מעה"ק הלכה ו:
סו ג מיי' פי"ח מהלכות פסה"מ הלכה ד:
סז ד מיי' פ"ו מהלכות מעה"ק הלכה יז:
סח ה מיי' פ"ט שם הלכה כב:
סט ו מיי' פ"י שם הלכה ב:
ע ז מיי' פ"א מהלכות קרבן פסח הלכה א:
עא ח מיי' שם הל' יד:
עב ט מיי' שם פ"ב הלכה א:
עג י מיי' שם פ"ח הלכה ד:

לגופיה אם כן נימא קרא ביום זבחו יאכל הקריבו למה לי ש"מ ביום שאתה זובח אתה מקריב ביום שאי אתה זובח אי אתה מקריב ודילמא ה"ק רחמנא אי קריב דם האידנא א] ניתאכיל בשר האידנא ולמחר אי קריב דם למחר ב] ניתאכיל בשר למחר וליומא אוחרא אם כן נימא קרא ביום הקריבו יאכל זבחו למה לי שמע מינה ביום שאתה זובח אתה מקריבו ביום שאי אתה זובח אי אתה מקריבו: איתמר המחשב לאור שלישי חזקיה אמר כשר רבי יוחנן אמר פסול חזקיה אמר כשר דהא לא אינתיק לשריפה רבי יוחנן אמר פסול דהא אידחי ליה מאכילה האוכל לאור שלישי חזקיה אמר פטור ג] דלא אינתיק לשריפה רבי יוחנן אמר חייב דהא אידחי לי' מאכילה תניא כוותיה דרבי יוחנן ד] "קדשים הנאכלין ליום אחד °מחשבין בדמן משתשקע החמה ובבשרן ובאימוריהן משיעלה עמוד השחר ה] קדשים הנאכלין לשני ימים ולילה אחת מחשבין בדמן משתשקע החמה ובאימוריהן משיעלה עמוד השחר ו] ובבשרן משתשקע החמה של שני ימים: ת"ר יכול *יהו נאכלין לאור שלישי ודין הוא זבחים נאכלין ליום אחד וזבחים נאכלין לשני ימים ז] מה זבחים הנאבלין ליום אחד לילה אחריהן אף זבחים הנאכלין לשני ימים ח] לילה אחריהן תלמוד לומר °והנותר עד יום בעוד יום הוא נאכל ואינו נאכל לאור שלישי יכול ישרף מיד ודין הוא זבחים נאכלין ליום אחד וזבחים נאכלין לשני ימים מה זבחים הנאכלין ליום אחד תיכף לאכילה שריפה אף זבחים הנאכלין לשני ימים תיכף לאכילה שריפה ת"ל °ביום השלישי באש ישרף ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה:

מתני' הבכור והמעשר והפסח קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה ודמן טעון מתנה אחת ובלבד שיתן כנגד היסוד שינה באכילתן הבכור נאכל לכהנים והמעשר לכל אדם ט] ונאכלין בכל העיר בכל מאכל לשני ימים ולילה אחד הפסח אינו נאכל אלא בלילה ואינו נאכל אלא עד חצות ואינו נאכל אלא למנויו ואינו נאכל אלא צלי:

גמ' מאן תנא אמר רב חסדא ר' יוסי הגלילי היא דתניא *ר' יוסי הגלילי אומר י] חלבו לא נאמר אלא חלבם דמו לא נאמר אלא דמם לימד על בכור ומעשר ופסח שטעונין מתן דמים ואימורין לגבי מזבח כנגד היסוד מנא לן א"ר *אליעזר אתיא זריקה זריקה מעולה ועולה

רש"י

לגופיה · ללמד יא] זמן אכילת שלמים ביום זביחתו וממחרת: ה"ג א"כ נימא קרא ביום זבחו יאכל הקריבו למה לי ש"מ ביום שאתה זובח אתה מקריב כו': דלמא הכי קאמר רחמנא כו' · ה"ג אם כן נימא קרא יב] וביום הקריבו יאכל זבחו למה לי ש"מ ביום שאתה זובח אתה מקריב כך הגהתי מספרו של רבי: ודלמא הכי קאמר רחמנא כו' · דלא תלה רחמנא זמן אכילה בזביחה אלא בזריקה לאוכלו ביום זריקתו וממחרת: המחשב לאור שלישי · יג] בשחיטת שלמים על מנת לאכול מן הבשר לאור שלישי ליל שני לזביחה יד]: כשר · דלא הוי חוץ לזמנו: דלא אינתיק ליה · מזמנו לגמרי ולהיות זמן שריפתו עכשיו עד לפרא כדתני' לקמן במתניתין: האוכל לאור שלישי · מבשר קרבן כשר: פטור · מקרבן שגגת נותר: לא אינתיק לשריפה · הלכך לאו נותר הוא: מחשבין בדמן משתשקע החמה טו] · אם שחט על מנת לזרוק דמן משתשקע החמה פיגול ובאכילת בשר ובהקטרת אימוריהם אם חישב בשחיטה על מנת לאכול מבשרן או להקטיר מאימוריהן משיעלה עמוד השחר פיגול דהיינו חוץ לזמן דידהו: ה"ג והנאכלין לשני ימים ולילה אחד מחשבין בדמן משתשקע החמה ובאימורין משיעלה עמוד השחר ובבשרן משתשקע החמה של שני ימים· והיינו לאור שלישי כר' יוחנן לענין דם ואימורין קדשי קדשים וקדשים קלים שוין דדם ואימורין לעולם קדשי קדשים הם: לילה אחריהם · דכתיב בתודה (ויקרא ז) לא יניח ממנו עד בקר טז] [הא] כל הלילה נאכל אף כאן בשלמים תהא לילה אחר יום המחרת: עד יום · גבי אכילה כתיב בקדושים תהיו ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום בעוד שהוא יום תאכלנו: יכול ישרף מיד · לאור שלישי הואיל ועבר זמן אכילתו: מה להלן · בנאכלין ליום אחד תיכף לאכילה שריפה דכתיב גבי מילואים ואם יותר מבשר המילואים וגו' יז] בלו את אהרן כתיב ובההיא קרא לא כתיב אכילה אלא שריפה ולהכי לא כתיב עד יום אלא ביום: **מתני'** והמעשר · מעשר בהמה: מתנה אחת · דלא כתיב בהו סביב אלא ואת דמם תזרוק כתיב בבכור והנך נמי יח] מהכא ילפינן כדאמרינן בגמ': כנגד היסוד · במקום שיש יסוד תחתיו למעוטי מזרח ודרום: שינה באכילתן · אע"פ ששוה הכתוב את מתן דמם שינה באכילתן זה מזה: הבכור נאכל לכהנים · כדכתיב ובשרם יהיה לך (במדבר יח): והמעשר לכל אדם · שלא מליט יט] לו בתורה שינתן לכהן: ונאכלין בכל העיר בכל מאכל גרס ולא גרסי' לכל אדם דהא קתני בכור כ] לכהנים: בכל העיר · כדכתיב והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם (דברים יב) ותניא בספרי ר' עקיבא אומר בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן וכתיב (א) בההוא קרא ובכורות בקרכם ולאגכם ומדלא קבע כא] בהו מחילה שמע מינה בכל העיר נאכלין: לשני ימים ולילה אחד · בבכור יליף לה בגמ' מעשר לא ידענא מהיכא: אלא בלילה · כדכתיב בלילה הזה (שמות יב): ואינו נאכל אלא עד חצות · בגמ' יליף לה: למנויו · שנמנו בדמי לקיחתו כדכתיב לפי אכלו תכוסו (שם): **גמ'** מאן תנא · מעשר ופסח בזריקה כב] מדמשוי מתן דמים בכור ומעשר ופסח דקתני שינה באכילתן מכלל דמתן דמים לא שינה ובבכור כתיב ואת דמם תזרוק (במדבר יח): דמו לא נאמר · אך בכור שור וגו' הכל לר' ישמעאל פסח בבפיכה דנפקא ליה מתן דמים לפסח מודם זבחיך ישפך (דברים יב):

תוספות

אור לשלישי גרס כמו אור לי"ד דלאור שלישי משמע לילה שאחר שלישי כמו לאור עיבורו דבשמעתא קמייתא דפסחים (דף ג:):

ת"ל עד יום · פי' בקונטרס ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום השלישי בעוד שהוא יום תאכלנו וקשה דהעתיק הפסוק הענין וה"ר חיים מפרש עד יום השלישי ולא יום השלישי בכלל א"כ אינו נאכל בליל שלישי:

ונאכלין בכל העיר · פירש בקונטרס כדכתיב בפרשת ראה אנכי והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם ותניא בספרי רבי עקיבא אומר בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן וכתיב בההוא קרא ובכורות בקרכם וצאנכם ומדלא קבע בהו מחילה שמע מינה דנאכלין בכל העיר ותימה גדול לפי' דהא כתיבי נמי התם כג] חטאות ואשמות דבעו קלעים והכי תניא בספרי מעשרותיכם ר"ע אומר בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר דגן ואחד מעשר בהמה ותרומת ידכם אלו הביכורים כענין שנאמר ולקח הכהן הטנא מידך ובכורות זה הבכור בקרכם וצאנכם אלו חטאות ואשמות ואכלתם שם לפני ה' אלהיכם כד] אלו המחילה *ויש לתמוה אמאי לא בעי בכור ומעשר מחילה כיון דכתיב בהו לפני ה' כמו שחיטה דדרשינן (לעיל דף נג:) לפני ה' בעזרה ועוד *אמרינן בתמורה בסוף אלו קדשים (דף כא:) אם ללמוד על הבכור שנאכל לפנים כה] (מן הקלעים) מן החומה אינו צריך שהרי כבר נאמר לפני ה' אלהיך תאכלנו וא"כ ליבעי לפנים מן הקלעים כשחיטה ונראה דנפקא לן מדכתיב לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' ובכורות בקרכם וצאנכם דמשמע בשעריך הוא דלא תוכל לאכול הא בירושלים אכול ומעשר בהמה גמר העברה העברה מבכור ומיהו קשה דבההוא קרא נמי הא כתיבי חטאות ואשמות כדדרשינן בפ' בתרא דמכות (דף יז.) בקרך וצאנך אלו חטאות ואשמות ונראה לפרש דנפקא לן מדמקשינן בגמ' לחזה ושוק של שלמים כו] הנאכלין לשני ימים והוא הדין לענין שנאכלין בכל העיר ותודה ואיל נזיר ושלמים נפקא לן מקרא דחזה ושוק של מילואים:

לשני ימים · פי' בקונט' בבכור יליף לה בגמ' מעשר לא ידענא מהיכא ובזב כז] הגיה דיליף העברה העברה מבכור ותימה א"כ תפשוט מהכא דדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בגז"ש כח] ולעיל אמרינן דאינו חוזר ומלמד בגז"ש מדרבי יוחנן כט] ונראה דמעשר יליף משלמים בבנין אב מה שלמים קדשים קלים אף מעשר קדשים קלים דבכור נמי הוה אתי משלמים אי לאו משום דמתנה לכהן וא"כ מעשר דלא הוי מתנה לכהן משלמים אתי:

הפסח אינו נאכל כו' · תימה ליתני נמי דאינו נאכל אלא על מצות ומרורים ותירץ ה"ר חיים דלא חשיב אלא דבר שכנגדו ל] בקדשים והוא חלוק מהם דשאר קדשים נאכלין ביום ובלילה לא] עד היום ולכל אדם בכל מאכל ופסח אינו נאכל אלא בלילה עד חצות ולמנויו וצלי אי נמי לא תנא מצות ומרורים דאין מעכבין א"כ להו מצוה דגופיה לב]: למה

שיטה מקובצת

א] האידנא אכול בשר: ב] למחר אכול בשר: ג] פטור רבי יוחנן אמר חייב חזקיה אמר פטור דלא: ד] זבחים הנאכלין: תיבת קדשים נמ"ק: ה] עמוד השחר והנאכלין לשני ימים ולילה: ו] ובבשרן משתשקע החמה של שני (תיבת ימים נמחק): פי' דאז הוי לילה דכל זמן שהוא יום כשר לאכילה כדקאמר בסמוך בעוד שהוא יום הוא נאכ' וקשה לפר"ת דעד צאת הכוכבים לא הוי לילה ולא משקיעת החמה ופר"ת דמשתשקע החמה דהכא היינו מסוף שקיעת הוא זמן צאת הכוכבים מדנקט בלישנא דהכא קאמ' משתשקע החמה ולעיל גבי דם קאמר בשקיעת החמה ואע"ג דגם דהכא גבי דם נקט נמי משתשקע החמה והוא ר"ל תחלת שקיעה כדפי' גבי דם וי"ל דאגב דנקט משתשקע דמשמע סוף שקיעה גבי בשר נקטיה נמי לההוא לישנא גבי דם ואת"ה היאך נפסל דם במחשבת שקיעה והלא בעינן מקום וזמן משולש לפסול גם בשר ואימורים ועדיין ליכא פסול לא באימורים ולא בבשר וי"ל דהאי תנא לא בעי זמן משולש מהר"פ: ז] ימים ולילה אחת: ח] ימים ולילה אחת לילה אחריהן ת"ל והנותר" פ"א יאכל עד יום: ת"ל כו' עד יום

ר"א וכו' יש לתמוה אמאי כו' נ"ק

גי' מכ"ק ועוד דבתמורה בסוף אלו קדשים בא ללמד על הבכור שנאכל לפנים מן החומה מסום שנאמר לפני ה' תאכלנו וא"כ ליבעי לפנים כו' כנ"ל

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בכל העיר וכו' וכתיב נ"ב בפסוק קרא:

גליון הש"ס

גמ' מחשבין כדמן משתשקע החמה· עיין לעיל דף כט ע"א תוס' ד"ה למקום:

למה לי למכתב סביב בעולה סביב בחטאת הוו שני כתובים · לט] סביב בעולה איצטריך לכדאמר לעיל יכול יזרקנו זריקה אחת ת"ל סביב אלא סביב דחטאת קאמר נ"ל דארבע קרנות כתיב ביה מ] ומיהו לרבי ישמעאל קשה דאיצטריך לגזירה שוה דיליף מיניה פיסוק ד' מתנות בעולה כדאמר לעיל ועוד למ"ד לעיל (דף נג·) בחטאת נותן אמה אילך ואמה אילך איצטריך בחטאת סביב לגופיה שלא תאמר דסגי בשתי מתנות *ברוחב אחת בשתי קרנות ושמא סביב דעולה הוא *דמייתי דטובא סביב כתיב בעולה בפרשת ויקרא מא] ועוד דעולה איתא זריקה זריקה משלמים: **ואני** מקישו לחזה ושוק של תודה · משום דלחומרא מקשינן : **וכי** דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש · תימה ונקשיה לחזה ושוק של איל נזיר דכתיב בהדיא ונאכל ליום ולילה כדמרבינן לעיל מב] *בפ"ק (דף ד) ובפרק כל הפסולין (דף לו·) מג] וכ"ת דהאי דמרבינן מזבח זבח תודת שלמיו חשיב הקישא מד] א"כ היכי יליף לה לעיל מחטאת ואשם דילפינן *מההוא קרא ולעיל (דף כ·) איבעיא לן אי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בבנין אב ולא איפשיטא ויש לומר דמסתברא לאקושי לתודה שנוהגת בכל בהמה מה] *בבכור ולא לאיל נזיר דאינו נוהג אלא באיל א"נ בשוק הימין כתב *ותודה ילפי' משלמים דכתיב בהו ימין אבל איל נזיר לא כתיב ביה ימין :

ואיב"ע ת

תורה אור

*ועולה גופה מנלן א] דכתיב °אל יסוד מזבח העולה ב]למד על עולת חובה שטעונה יסוד אי מה להלן ג] שתי מתנות שהן ארבע אף כאן שתי מתנות שהן ארבע אמר אביי ד]למה לי למכתב °סביב בעולה סביב בחטאת *הוו שני כתובין הבאין כאחד *וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין הניחא למ"ד אין מלמדין אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר הוי ה]אשם שלשה ושלשה ודאי אין מלמדין : ו]הבכור נאכל לכהנים : ת"ר מנין לבכור שנאכל לשני ימים ולילה ז] שנאמר °ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין הקישו הכתוב לחזה ושוק של שלמים מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד וזו שאלה נשאלה לפני חכמים בכרם ביבנה בכור לכמה נאכל נענה ר"ט ואמר לשני ימים ולילה אחד היה שם תלמיד אחד שבא לבית המדרש ח] לפני חכמים תחלה ור' יוסי הגלילי שמו אמר לו רבי מנין לך אמר לו בני שלמים קדשים קלים ובכור קדשים קלים מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד אמר לו רבי בכור מתנה לכהן וחטאת ואשם מתנה לכהן מה חטאת ואשם ליום ולילה אף בכור ליום ולילה אמר לו ט] נדון דבר מ(תוך) דבר ונלמד דבר מ(תוך) דבר מה שלמים אין באין על חטא אף בכור אינו בא על חטא מה שלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד אמר לו רבי נדון דבר מדבר י] ילמד דבר מדבר חטאת ואשם מתנה לכהן יא] ובכור מתנה לכהן מה חטאת ואשם אין באין בנדר ונדבה אף בכור אינו בנדר ונדבה מה חטאת ואשם נאכלין ליום יב] אחד אף בכור נאכל ליום אחד קפץ ר"ע ונסתלק ר"ט אמר לו הרי הוא אומר *ובשרם יהיה לך יג] הקישן הכתוב לחזה ושוק של שלמים מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד אמר לו יד] היקשתו לחזה ושוק של שלמים ואני מקישו לחזה ושוק של תודה מה תודה נאכלת ליום ולילה אף בכור נאכל ליום ולילה אמר לו הרי הוא אומר ובשרם יהיה לך שאין ת"ל טו] לך יהיה ומה ת"ל לך יהיה *הוסיף הכתוב הויה אחרת בבכור וכשנאמרו דברים לפני ר' ישמעאל אמר להן *צאו ואמרו לו טז]לר"ע טעיתה תודה מהיכן למדה משלמים[וכי]דבר הלמד בהיקש *חוזר ומלמד יז] בהיקש הא אין עליך לידון בלשון אחרון אלא בלשון ראשון ור' ישמעאל האי לך יהיה מאי עביד ליה *לימד על בכור בעל מום שהוא מתנה לכהן *שלא מצינו בכל התורה יח]ור"ע יליף ליה מבשרם חד תם וחד בעל מום ור' ישמעאל מבשרם דהנך בכורות קאמר במאי קמיפלגי מ"ס *הימנו ודבר אחר הוי היקש ומ"ס לא הוי היקש בשלמא למ"ד לא הוי היקש היינו דכתיב °וכן יעשה לאהל מועד *כשם שמזה לפני ולפנים אחת למעלה ושבע למטה מדם הפר כך א]מזה בהיכל וכשם שלפני ולפנים אחת למעלה ושבע למטה מדם השעיר כך ב]מזה בהיכל אלא למ"ד הוי היקש מאי איכא למימר יט]*מקומות הוא דגמרי מהדדי

°ויקרא ד · °שם ה · °במדבר יח · °ויקרא טז

ועולה גופה מנלן · כדי נסבה דהא מק"ו ילפינן לעיל בפירקין (דף נג·) והאי קרא לדרשא אחרינא כ] אוקימנא וקיצור דברים הוא דנקט לה מקרא דאי לאו ק"ו הוה ילפינן לה כא] מינה : אי מה כו' אף כאן · *דבכור זריקה זריקה מעולה ילפינן מה להלן ד' מתנות שתים שהן ארבע : סביב בחטאת · במילואים ובעולה מסביב שמעינן ביה ד' מתנות כב] שסובב בדמה *רוחות המזבח : אין מלמדין · ואע"ג דהכא לאו בבנין אב אתו באין ללמוד אשמעינן אביי דשני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין אפי' בג"ש אותו דבר שנכתב בשניהן: ובשרם יהיה לך · בבכור כתיב : לחזה ושוק של שלמים · ולקמיה פריך כג] לשל תודה אקשינן : בכרם · ת"ח יושבין שורות ככרם כך מפורש בברכות ירושלמי : שבא לבית המדרש תחלה · היא היתה תחילת ביאתו לפניהם ביבנה : וחטאת ואשם מתנה לכהן · אבל שלמים לבעלים: נדון דבר מדבר· כלומר שכמותו ודומה לו : אין באין על חטא · כחטאת ואשם : אינו בא בנדר ובנדבה · לאפוקי שלמים דבאין בנדר ובנדבה : ונסתלק · נשתתק : הקישו הכתוב · ואין משיבין על ההיקש: הוסיף לך הכתוב כו' · כלומר מודה אני לדבריך שלחזה ושוק של תודה כד] צריכין אנו להקישו דתפסת מועט תפסת מיהו מדהדר הכתוב בסיפיה דקרא לך יהיה דלא איצטריך דהא כתיב ברישיה יהיה לך הוסיף לו הכתוב הויה אחרת כמו זו הבאה לו בהיקש : ה"ג וכשנאמרו דברים לפני ר' ישמעאל אמר להם לאו ואמרו לו כה] לר"ע טעית תודה מהיכן למדה משלמים כו] ודבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש אין עליך כו' · טעיתה במה שחזרת בך מהיקש שלמים ואתה מקישו לתודה דלא למדו הכתוב אלא משלמים דאי מתודה חזה ושוק לא כתיב בה אלא מדאיתקש תודה לשלמים נפקא לן בה חזה ושוק בת"כ דתניא לפי שיצאה תודה לידון בדבר החדש שטעונה לחם יכול אין לך בה אלא חידושה כז] ת"ל תורת זבח השלמים אם על תודה מה שלמים טעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק אף תודה כו' : ודבר הלמד בהיקש כח] יחזור וילמד על הבכור בהיקש · ליאכל ליום ולילה : אין עליך לדונו בלשון אחרון · להקישה לחזה ושוק של תודה: אלא בלשון ראשון· לשל שלמים: שלא מצינו · ללמדו בכל התורה כולה אלא מכאן : דהנך בכורות · בכור שור בכור כשב בכור עז כט] וכל לשון רבים דקרא עלייהו קאי לר' ישמעאל וה"נ אמרינן גבי ואת דמם ואת חלבם לר' ישמעאל בפרק ב"ש (לעיל לז·): במאי קמיפלגי · רבי ישמעאל ור"ע דע"כ אין היקש חוזר מלמד בהיקש ור"ע מ"ט גמיר לה : היקשו ודבר אחר · אכילת חזה ושוק של תודה ליום ולילה היקשו ודבר אחר *העמידוה קצת המלמד כתב בה דכתיב בתודה יום ולילה וקצת היא למדה ממקום אחר ל] מאי היא חזה ושוק דלא כתיב בה: רבי ישמעאל סבר היקש הוא · נמצא מה שחזה ושוק לא] נאכלין ליום ולילה מן ההיקש למד · ור"ע סבר הואיל ויום ולילה בתודה כתיב אע"ג דחזה ושוק למדה לב] בהיקש לא הויא זמן אכילת חזה ושוק של תודה דבר הלמד בהיקש : כשם שמזה לפני ולפנים כו' · ולפני ולפנים גופיה אחת למעלה ושבע למטה בפר ושעיר בהימנו ודבר אחר גמר לג] דבפנים למעלה בפר לא כתיב ביה מגייתא דכתיב (ויקרא טז) והזה באצבעו על פני הכפרת וקדמה ולפני הכפרת יזה שבע פעמים לד] ושבע למטה הוא דכתיבא ביה ובשעיר חטאת למעלה הוא דכתיבא והזה אותו על הכפרת ולפני הכפרת אותו חדא משמע לה] ולפני הכפרת לא כתיב שבע וגמירי בהיקשא מהדדי דכתיב ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר אלמא עבודת פר ושעיר בפנים לו] בהימנו ודבר אחר ילפינן דמקצת עבודה כל אחד כתובה בו ומקצתה למד מחבירו והדר מיגמר היכל מפנים בהיקשא דכן יעשה לאוהל מועד אלמא הימנו ודבר אחר לא כהיקשא חשיב לה : אלא למ"ד הוי היקש · היכי הדר היכל וגמר מיניה בהיקשא : מקומות הוא דגמירי מהדדי · ואין זה לז] חוזר ומלמד בהיקש דבהיקש קמא בהמות איתקוש ובהיקשא בתרא מקומות איתקוש אבל גבי תודה ובכור *חזה ושוק של תודה לח] הוקשה לבכור והיא עצמה למדה משלמים בהיקש :

ה"ג

עד א ב מיי' פ"ה מהלכות מעה"ק הל' יב ופ"ג מהלכות עיה"ק הלכה ה :

נ"ל כיון דבכור נ"ק · [פסחים סה. ע"ש] · נ"ל קד' רוחות המזבח · [עי' תוס' פסחים סד: ד"ה את"א] · [בכורות כז:] · [שם כח.] · [יומא עה: ע"ש] · [לעיל מט: וש"נ] · [תמורות כז: לעיל נז:] · *[שבת סג: וש"נ] · [מנחות עח. יומא נז.] · [יומא נז.] · [שם] · נ"ל סוף קצת התלמוד ט' סי' קצת כלימוד נ"ק · גי' נ"ק חזה ושוק של בכור הוקשה לתודה והיא כו' כנ"ל

נ"ל ברוחב נ"ק · גי' כצ"ק דמייתי · [קדושין כד. וש"נ] · מה שנרשם כאן בפ"ק דמרבי' שלמי נזיר ליתא ועי' לעיל דף ד ע"א וצ"ל כדמרבינן לעיל ס' כל הפסולין נ"ק · נ"ל נמי מהאי קרא · נ"ל כבכור · נ"ל כבכור ותודה נ"ק

שיטה מקובצר

א] דכתיב אל יסוד כו' פ"ה דכדי נסבא כו' היינו לשיטתו דלעיל אבל לפי' ריב"א אתי שפיר ואע"ג דאוקימנא לעיל בשירים בעולה לפי' רבינו חיים מ"מ [אמרינן נמי] בתחלת עולה דהוא פשטיה דקרא לפי' ריב"א ולפירוש רבינו חיים וא"ת אכתי תחלת דמים דכל הקרבנות כנגד היסוד מנלן לפי' רבינו חיים דלא [אתא] קרא דאל יסוד העולה רק בעולה וי"ל דילפינן להו נמי בג"ש דזריקה מעולה כמו בכור ומעשר ה"ת נמי לכל הקרבנות אלא משום דהוי קבעי על הבכור אי נמי א) לאחר שפי' כל הקרבנות קבעי הכא כנגד היסוד מנלן ואכולהו קרבנות קאי וא"ת ולמאן דדריש בכור ומעשר מדם ובחיך ישפך לומר דהתם בשפיכה שתם כנגד היסוד מנליה כיון דלא שייך ג"ש דזריקה ואין סברא לומר דפליג בהא דהא לא אשכחן שום תנא דפליג אלא בשפיכה אבל כנגד היסוד לא אשכחן שום תנא דפליג ועוד דמתני' דקתני כנגד היסוד מסברא אתי כבולי עלמא ותירץ ריב"א דיסוד גופיה נפקא מישפך דלשון שפיכה משמע ששופך על גבי דבר אחר והיינו על גבי היסוד דהיינו דבר חלק אבל מאן דיליף להו מאת דמם תזרוק לא הוי ידעינן כנגד היסוד אלא מג"ש דזריקה · תו' מהר"פ : ב] על תיבות למד על עולת שטעונה יסוד נרשם מלמעלה קו להורות שאין זה מדברי התלמוד (ותיבת חובה נמחק) : ג] להלן ארבע מתנות אף כאן ארבע מתנות (ועל תיבת שהן ארבע נרשם קו) : ד] למה לי למכתב סביב בעולה כו' תימה והלא אינם שוין דעולה היינו ב' מתנות כו' ועוד דהיא למטה וחטאת למעלה אלא אחטאת קאמר כו' לשון מהר"פ : ה] אשם שלשה תימה דלא מצינו למילף אשם מעולה דאיכא למיפרך. מה לעולה שכן כליל וי"ל דבאשם נמי כתיב זריקה וילפינן בג"ש מעולה שטעונה יסוד לתחלת דמו וה"ה דהמ"ל הוי שלמים ג' כתובים הבאים [כאחד] דנאמר בהם זריקה וסביב : ו] ונאכלים בכל העיר וכו' ת"ר מנין : ז] ולילה אחת שנאמר : ח] תיבות לפני חכמים נמחק : ט] א"ל בני נדון דבר מדבר ונלמד דבר מדבר שלמים קדשים קלים ואין באין על חטא ובכור קדשים קלים ואינו בא על חטא : י] ונלמד דבר : יא] מתנה לכהן ואינן באים בנדר ונדבה ובכור מתנה לכהן ואין בא בנדר ונדבה מתיבות מה חטאת כו' עד תיבת ונדבה נמחק : יב] ליום ולילה אחד אף בכור נאכל ליום ולילה אחד : יג] לך וגו' הקישן : יד] לו אתה היקשתו : טו] ת"ל יהיה לך ומה ת"ל יהיה לך הוסיף : טז] לו לעקיבא : יז] בהיקש' וא"ת ולילף בכור בהיקשא דחזה ושוק דאיל נזיר דכתיב בגופיה זמן אכילתו כדדרשינן מזבח תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר לעיל וליכא למימר דגם זה חשיב היקש דאיתקש לתודה ואע"ג דאיכא יתורא דא"כ חטאת ואשם נמי לא נפקא אלא מהאי קרא וכיון דחשיב היקש היכא ילפינן בכור לעיל מבנין אב דחטאת ואשם והלא דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בבנין אב ולעיל לא איפשט לן וי"ל דמחזה ושוק דאיל נזיר לא מצי יליף משום דהתם יש זרוע בשלה שגם הוא מתנה לכהן ובהאי קרא דבכור לא כתיב כי אם חזה ושוק דמשמע דמקיש בכור לחזה ושוק גרידא דליכא בהדיה דבר אחר שיהא מתנה לכהן · לשון מהר"פ : יח] התורה כולה ור"ע יליף ליה מובשרם כו' ורבי ישמעאל ובשרם דהנך : יט] מקומות הוא כו' דבהיקש קמא איתקש פר ושעיר ובהיקש בתרא אקשינן היכל לבין הבדים [illegible] היקשא בתרא לא הוי מעין היקשא קמא : כ] אחרינא אוקמינא : כא] לת תלמודא מהכא ב) כלומר אי דבכור והד"א : כב] מתנות שיסבב בדמה ארבע רוחות : כג] פריך דלמא לחזה ושוק של תודה : כד] תודה הוקש תיבות צריכין אנו להקישו נמחק : כה] לו לעקיבא טעית : כו] משלמים דבר הלמד אות ו' נמחק : כז] הידושה בלבד ת"ל וזאת תורת זבח השלמים וגו' : כח] בהיקש היאך חוזר ומלמד על הבכור : כט] עז דכתיבי בקרא וכל לשון רבים דקרא לר' ישמעאל עלייהו קאי והכי נמי : ל] אחר דלא כתיב בה חזה ושוק חס"ד : לא] ושוק של תודה נאכלין ליום כו' למד הלכך אינה חוזרת ומלמדת בהיקש הס"ד : לב] למדה בה בהיקש : לג] גמר דלמעלה ותיבת דבפנים נמחק : לד] פעמים שבע למטה כו' ובשעיר אחת למעלה בלחוד כתיבא והזה אותו : לה] משמע ושבע למטה לא כתיב וגמירי תיבות ולפני הכפורת נמחק : לו] בפנים בהיקש בהימנו ודבר אחר ילפינן דמקצת עבודות כל אחד ואחד כתובות בו ומקצתו הוא למד מחבירו והדר מיגמר פנים אהיכל בהיקשא דכן כו' לא היקישא חשיב ליה הס"ד : לז] זה קרוי חוזר : לח] תודה עצמה הוקשה : לט] דאסביב דעולה לא קאי דאיצטריך לאתויי לכדאמר : מ] ביה ואם אינו ענין לגופיה תנהו ענין לעולה והוי ב' כתובים בעולה ואין מלמדין ומיהו לר"י קשה דאצטריך סביב לגזירה : מא] עיין בתשטשות בסוף המסכת : מב] לעיל בפרק כל הפסולין ותיבות בפ"ק נמחק : מג] ואין לומר דהאי תיבות וכ"ת ל"ש : מד] היקשא דא"כ : מה] כבכור ולא לאיל נזיר שאינו נוהג :

א) תלוי נ"ל לאחר שפיכת דבכור ומעשר ופסח טעונין מתן דמים והימורין ככל הקרבנות קבעי הכא וכו'. ב) נראה דצ"ל מהכא הס"ד ומה"ד אי מה כו' אף כאן כלומר אי דבכור כו'.

תורה אור

א] ואיבעית אימא חוץ מפנים בחד זימנא גמיר בשלמא למ"ד (א) ב] *הוי היקש היינו דכתיב °ממושבותיכם תביאו לחם תנופה *שאין ת"ל תביאו מה ת"ל תביאו כל שאתה מביא ממקום ג] (למקום) אחר הרי הוא כזה מה להלן עשרון לחלה אף כאן עשרון לחלה אי מה להלן שני עשרונים אף כאן שני עשרונים ת"ל תהיינה ד] ולמדנו *עשרה לחמץ עשרה למצה מנין ת"ל °על חלת לחם חמץ ה] נגד חמץ הבא מצה אלא למאן דאמר ו](ב) (*לא) הוי היקש מאי איכא למימר תביאו ז] יתירא היא: הפסח אינו נאכל: מאן תנא *אמר רב יוסף רבי אלעזר בן עזריה היא דתניא רבי אלעזר ח] [בן עזריה] אומר נאמר כאן °בלילה [הזה] ונאמר להלן °ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות א"לר"ע והלא כבר נאמר ואכלתם אותו בחפזון עד שעת חפזון א"כ מה ת"ל בלילה הזה שיכול יהא ככל הקדשים הנאכלים ביום ת"ל בלילה ט] יהא נאכל ואינו נאכל ביום א"ל אביי וממאי דרבי אלעזר ב"ע ודאורייתא דלמא דרבנן י] ולהרחיק מן העבירה א"כ מאי אלא יא] עד חצות [אלא]כי התםמה התםדאורייתא אףכאןנמי דאורייתא:

הדרן עלך איזהו מקומן

ה"ג ואיבעית אימא חוץ מפנים בחד זימנא גמיר · והכי איתא בסדר יומא בפרק הוציאו לו (דף נז:) כלומר נהי נמי דהיקש מקומות כהיקש בהמות הואיל והיקש יב] נורך פנים הוא אפ"ה לא דמי להאי דלעיל דהיכל טולה מילתא בעי למילף מפנים ואיידי דניתן היקש לידרש בדברים המפורשים בפנים יג] כמו למטה בפר ולמעלה בשעיר נדרש יד] ולמד בבת אחת ובא אף מה שלמד בפנים בהיקש עמו וגבי היקש *דלעיל נמי אם טו] כתוב *בתודה והוקש בכור לתודה (ג) ללמוד לו חזה ושוק ולמדתה בהיקש אי הוי טז] הוקש בכור לתודה עצמה והיה למד ממנה תנופת חזה ושוק ואכילת יום ולילה יז] דמתוך שיכולה ללמוד עליו זמן לאכילה שהוא כתוב בה מלמדת נמי עליו תנופת חזה ושוק יח] אבל השתא לתודה עצמה לא הקישה הכתוב אלא לחזה ושוק שבתודה ובתודה עצמה לא למדתה אלא בהיקש: היינו דכתיב ממושבותיכם וגו' · גבי שתי הלחם דעצרת יט] כתיב והולרכנו במסכת מנחות (דף עז:) ללמוד מהם כמה עשרונות יש בלחמי תודה ובגופה נכתב י' חלות בכל מין אבל לא נתפרש מכמה היא החלה ומייתי לה לחלות חמץ שבתודה כ] משתי הלחם שאף הן חמץ והכתוב הקיש כל הבאות של חמץ כא] שיהיו שוות ומקרא יתירא דתביאו ילפי' לה דלא איצטריך דכתיב והקרבתם מנחה חדשה ממושבותיכם כב] תביאו לחם תנופה ולא איצטריך תביאו מה ת"ל תביאו כל חמץ שאתה מביא ממקום אחר יהא כזה עשרון לחלה כדכתיב שתים שני עשרונים: אי מה כג] להלן · אלו שני *עשרונים · אף אלו כל י' חלות שבה שני עשרונים: ת"ל תהיינה · התם מפרש מאי כד] למודה בפ' התודה: למדנו עשרה · עשרונות לחמץ דהא י' חלות למודות בה בג"ש מתרומת מעשר מה תרומת מעשר אחד מעשר אף תרומת תודה והקריב ממנו אחד מכל קרבן מכל מין תרומה לה' אחד מעשר הרי י' חלות ובהיקש כה] תביאו למדנו שהחלה עשרון הרי למדנו י' עשרונות לחמץ כו] הימנו ודבר אחר י' חלות למדנו בהן כבר ובהיקש הן למודות עשרון לחלה: עשרה עשרון לשלשת מינין שבמלה מנין: ת"ל על חלת לחם חמץ מנה הכתוב מינין שבמלה וכתב אחריהן על חלת לחם חמץ הרי היקש אלמא חמץ שלמדנו בו עשרה עשרונות בהימנו ודבר אחר חוזר ומלמד על המלה בהיקש עשרה עשרונות: תביאו רבויא הוא · לרבות חמץ שבתודה שכל שתים כז] שבו יהו שתים עשרונים והוי כמאן דכתיב כח] בגופיה בלחמי תודה ולאו משתי הלחם גמרי כט]והיכי דמי דליהוי הימנו ודבר אחר כגון אי איתקוש חמץ דתודה לשתי הלחם בקרא אחרינא דלא מפרש ל] בה עשרון לחלה וילפינן תודה משתי הלחם בהיקש לעשרון לחלה ובדידיה כתיבי עשר חלות: מאן תנא · דאינו נאכל אלא עד חלות: עד שעת חפזון · שהם נחפזים ללכת והיינו לאור הבוקר כדכתיב (שמות יב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר: יכול יהא נאכל כשאר כל הקדשים · ביום זביחתו קודם שתחשך יתחיל לאוכלו אם ירצה ת"ל כו': להרחיק את האדם · כדתנן בכולהו עד חלות: א"כ מאי אלא · ליתני ונאכל עד חלות כדתנא בכולהו: כי התם · דומיא דלילה ומטיין וגלי סגייה דהוו דאורייתא איבעית אימא לא גרסינן וה"ג א"כ מאי אלא כי התם מה התם דאורייתא כו' ·

הדרן עלך איזהו מקומן

ואיבעית אימא חוץ מפנים בחדא זימנא גמיר · פירש בקונטרס דטולה מילתא דהיכל בעי למילף מפנים ואיידי דניתן היקש לדרוש בדברים המפורשים בפנים כגון למטה בפר ולמעלה בשעיר נדרש ולמד בבת אחת אף הלמד בפנים בהיקש עמו וגבי היקש דלעיל נמי אם היינו צריכין ללמוד לבכור תנופת חזה ושוק וזמן אכילה והוקש בכור לתודה עצמה ללמוד שתיהן ממנה מתוך שתודה מלמדת עליו זמן אכילה דכתיב בה מלמדת עליו נמי חזה ושוק שלמדתו בהיקש משלמים אבל עכשיו שלא הוקש לתודה אלא לחזה ושוק לא] וללמוד ממנו זמן אכילה לבדו אם אתה אומר לחזה ושוק של תודה הקישו הכתוב לב] בו עצמו לא למדו בתודה אלא בהיקש ע"כ לשון הקונט' וקשה לפירושו מהא דאמר לעיל (דף מט:) דיותרת ושתי הכליות דעבודת כוכבים הוי דבר הלמד בהיקש ואינו חוזר ומלמד בהיקש *אע"ג לג]דכתיבא ההיא היקשא לדברים דכתיבי בפר העלם גופיה כגון הזאות וכמה דברים ולא אמרי' בחד זימנא גמיר ועוד אמרי' לעיל (דף נה:) דלא ילפינן זבחי שלמי ליבור לנפון מחטאת משום דהוי דבר הבא בהיקש ואינו חוזר ומלמד בהיקש *אף על גב דלריכא ההיא לד] וילפינן בהיקשא לה] [*דנאכל לזכרי כהונה]ונראה לר"י דמאחת למעלה דכתיב בשעיר יליף מבחוץ בין בפר בין בשעיר לו] דהכי משמע וכן יעשה בחוץ בין בפר בין בשעיר וכן *בשבע דלמטה דכתיבי בפר בפנים ילפינן (בין) בחוץ בין לז] בפר [בין] בשעיר כלומר בכל הבהמות ורבינו חננאל פירש בפרק הוציאו לו (יומא מו·)בחדא זימנא גמיר דכי גמרינן שיהיו כל עשיותיו שוות בין בפנים בין בחוץ שכל הזאות שיעשו מהם בכל מקום שיהיו שוות ואית ספרים דגרסי חוץ ופנים בחד זימנא גמר: היינו דכתיב ממושבותיכם תביאו · גבי שתי הלחם כתיב וילפינן מינה חלות חמץ לח] *לתודה דמה כאן בשתי הלחם עשרון לחלה אף כאן חמץ שבתודה עשרון לחלה ומנין חלות שבתודה ילפינן דהוו עשר בג"ש דתרומה תרומה מתרומת מעשר אלמא איכא י' עשרונות לי' חלות של חמץ והדר ילפינן לט] מיניה מחמץ דכנגד חמץ הבא מלה והוו להו י' עשרונות לג' מינים של מלה דהיינו מ] ג' עשרון ושליש *לכל מין חלה וחלה של מלה ואע"ג דמנין של חלות לאו בגופיה דחמץ כתיב חשיב ליה מא] *בחמץ כדפירש בקונטרס *משום דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש א"נ משום דתרומת מעשר חולין הוא א"נ משום דפריך בפ' התודה(מנחות עז:)ואימא ב' עשרונות ותו לא כשתי הלחם וקאמר ת"ל תהיינה וגרסי' התם מאי תלמודא אמר ר' ילחק בר אבדימי תהיינה כתיב *עשרה עשרונות דבר הכתוב ומריבוי ב' יודין דריש דחד יו"ד מב]יתיר משמע עשרה ומסתברא דהאי יו"ד דתהיינה אלחמי תודה קאי דאי אשתי הלחם שתים שתי עשרונים כתיב והיינו הימנו ודבר אחר די' עשרונות בדידיה כתיב דתהיינה מג] משמע י' חלות ועשרון נתביאו קא יליף ובלשון אחרון פירש בקונט' במנחות (נז"ס) ואית ספרים דגרסי התם אמר רב ילחק בר אבדימי תהיינה כתיב ותו לא ול"ג עשר עשרונות דבר הכתוב ודריש משום דתהיינה מיעוטא הוא דמשמע הני דוקא שני עשרונים ולא אחר שני עשרונות וכ"כ דיו"ד לא מד] *מייתינן למידרש דכמו שיאמר מתעשה לשון יחיד תעשינה לשון רבים כך יאמר מתהיה תהיינה יו"ד אחת של עיקר ויו"ד אחת של שימוש ואם תאמר ומג"ש דתרומת מעשר היכי יליף לי' חלות דלמא עביד חדא חלה מה] אחת גדולה ויטול הימנה פרוסה לתרומה וי"ל דהא אמרינן (פסחים דף לז:) אחד שלא יטול פרוסה ועוד דרשינן התם שיהו כל הקרבנות שוין אלמא דבעי להנך חלות דליהוו *כחלות של תרומה: להרחיק מן העבירה · נאכלין לשני ימים ולילה אחד לא עשו חכמים הרחקה עד חלות דניכר הוא מתי יהיה שקיעת החמה אבל בלילה אינו ניכר מו]: ואיבעית אימא כי התם כו' · בקונטרס לא גרס ואיבעית אימא ויש לפרש דדייק מדלא קתני עד חלות לבסוף ותני ליה באמלע ש"מ דהוי דאורייתא כמו לילה ומטויו וגלי ויש לדקדק דהלכה כר' אלעזר בן עזריה דסתם לן תנא כוותיה במתני' ובערבי פסחים (פסחים קכ:) ובפ"ק דברכות (דף ט·) וצריך ליזהר אמלה משום דקאמר רבא בסוף ערבי פסחים אכל מלה אחר חלות לרבי אלעזר בן עזריה לא יצא ידי חובתו [ועיין תוספות פסחים קכ: ד"ה אמר רבא ותוספות מגילה כא· ד"ה לאיתויי] : הדרן עלך איזהו מקומן

ע"ה א מיי' פ"ח מהל' תמידין ומוספין הלכה ד:

[מנחות עז: סנ:]

לאו"ג דגמרינן בהיקש לדברים כו' נ"ק

אע"ג דזכרי כהונה ילפי' בהיקש דאיכא פ"י נ"א

בשבע נ"ק

[ועי' תוס' יומא מ. ד"ה חוץ מפנים] בתודה נ"ק

לכל מין ומין של מלה כו' נ"ק

כמאן דכתיב בגופיה דחמץ בודאי כו' נ"ק

ואימא עי' מס' קפיד ושמעי' בעשרונות דיכר בכתוב נ"ק

פיוהר נ"ק

דליהוי ש' חד כחלות כו' נ"ק

נ"א לא הוי דלעיל נמי אי הוי הוקש בכור כו' ויש להגיה נמחק נ"ק פנא: כתודה בכ"ף ועיין כמי' ופי' גרסאות

נ"א נ"ק

פסחים קכ: ברכות ט· [מגילה כא.]

נ"א עשרונות ותו לא אף כאן כל עי' נ"ק

הגהות הב"ח

(א) גמ' בשלמא למ"ד לא הוי היקש: (ב) שם אלא למ"ד הוי היקש: (ג)רש"י ד"ה ה"ג ואיבעית אימא וכו' אם כתוב בתודה והוקש בכור לתודה עצמה והיה למד כו"ל ותיבות ללמוד לו חזה ושוק ולמדתה בהיקש אי הוי הוקש בכור לתודה נמחק:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה היינו וכו' משום דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש. עיין לעיל דף נ ע"א תוס' ד"ה אמר. וצ"ע:

שיטה מקובצת

א) ואיבעית אימא חוץ מפנים כו'. פרש"י דכיון שצריך ללמוד מבין הבדים דבר שנכתב בגופו בהיקשא ילפינן נמי דבר שלא נכתב בגופו דאתי מהיקשא דהכל נמרינן בחדא זימנא אבל לעיל לא צריך ללמוד א) מתודה אלא ליום ולילה וזה לא נכתב בתורה אלא מהיקשא אתי ודוקא אם היינו צריכים ללמוד בבכור (דתנופת וחזה) [תנופת חזה] ושוק וזמן אכילה והוקש בכור לתודה עצמה [היינו יכולים] ללמוד שתיהן ממנה שהתודה שמלמדת עליו זמן אכילתה הכתוב בה מלמדת עליו נמי חזה ושוק שלמדתו מהיקש משלמים ולא נהירא דכיון דאפילו למ"ד הימנו ודבר אחר הוי היקש לא חשיב היקש בבה"ג כדפי' איכ אמאי איצטריך לעיל לפר לפר העלם לאנמורי ליותרת הכבד ושתי הכליות לשעירי עבודת כוכבים והא איצטריך היקשא להזאות דכתיב בגופיה דפר העלם ודברים אחרים ולא אמרינן בחדא זימנא גמר לכך נראה דה"ם חוץ מפנים כו' דילפינן אהל מועד מבין הבדים בין לפר [בין] לשעירים כמה שכתוב בהדיא בתרוייהו בפנים דהיינו אחת למעלה בשעיר ושבע למטה בפר ועל זה קאמר וכן יעשה לפר ושעיר הנעשים באהל מועד כמו שמצינו מפורש (בהיכל) [בפנים] בשניהם דהיינו שבע למטה ואחת למעלה ולא ילפינן פר מפר ושעיר משעיר אלא ילפינן פר היצון משעיר ופר דפנים וכן ילפינן שעיר מחיצון מפר ושעיר הפנים מכל אחד ילפינן מה שכתוב בו בפירוש. תוספות מהר"ם: ב] דאמר לא הוי: ג] ממקום אחר יהא כזה ותיבות למקום חרי הוא נמחק: ד] תהיינה למדנו אות ו' נמחק: ה] חמץ כנגד חמץ: ו] דאמר הוי תיבת לא נמחק: ז] תביאו ריבויא תיבות יתירא היא נמחק: ח] אלעזר בן עזריה אומר כו' בלילה הזה: ט] בלילה הוא נאכל תיבת יהא נמחק: י] להרחיק את האדם מן: יא] על תיבת עד חצות נרשם עליו קו: יב] והיקש בהמות צורך: יג] כפנים כגון למטה תיבת כמו נמחק: יד] נדרש ונלמד בבת: טו] אם היינו צריכים ללמוד בבכור תנופת חזה ושוק וזמן אכילה מתיבת כתוב עד תיבת הוי הוקש בכור נמחק]: טז] והוקש בכור: יז] ולילה מתוך שיכולים ללמוד עליו זמן אכילה שהוא: יח] ושוק שלמדתו בהיקש משלמים אבל השתא שלא הוקש לתודה אלא לחזה ושוק וללמוד הימנו זמן אכילה לבדו אם אתה אומר לחזה ושוק של תודה הקישן הכתוב הלא הן עצמן לא למדו בתודה אלא בהיקש הס"ד: יט] דעצרת דהא חמץ כתיב והוצרכנו: כ] שבתודה בהיקש משתי: כא] חמץ יחד שיהו שוות את י' ל"ש: כב] כממושבותיכם לחם תיבת תביאו נמחק: כג] מה אלו על תיבת להלן נרשם עליו מלמעלה קו: כד] מאי תלמודא: כה] ובהיקש דתביאו: כו] לחמץ בהימנו ודבר אחר דמנין של חלות למדין שלא בהיקש והוי כהימנו דקיל דבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש ומורות החלות הוי דבר אחר שלמדנום בהיקש משתי הלחם (גירסת רש"י של הרי"ף ז"ל) [כך] הוה אנו קורין הימנו ודבר אחר שחלות מצה למדין מחמץ שהן עשרה ודבר זה למדנו בחמץ מג"ש והוי כמאן דכתיב בגופיה דמ"א וזה קרוי הימנו ודבר אחר קרוי והן עשרון הדבר זה למדנו בחמץ (מסברא) [מתביאו] דכתיב גבי שתי הלחם [עי"כ]: כז] שתים שבה: כח] בגופייהו דלחמי תודה: כט] נמרי והא בההוא קרא דכתיב עשרון להלה כתיב ריבויא לתודה והיכי: ל] מפרש בית תיבת בה נמחק: לא] ושוק לבדו תיבות וללמוד ממנו זמן אכילה נמחק: לב] הכתיב הוא עצמו: לג] אע"ג דצריכא ההיא תיבת דכתיבה נמחק: לד] והיא ילפותא למילף שהן קדשי קדשים ונאכלים לזכרי כהונה דכתיב בגופיה ור"י פי' דמאחת למעלה דכתיב בשעיר בפנים ילפינן: לה] בהיקשא דוכן יעשה בין בפנים בין בחוץ מתיבת תאכל עד תיבת בין בפר נמחק: לו] בשעיר וכן משבע דלמטה ומתיבת דהכי עד תיבת (דכתיב) [וכן] נמחק (נ"א דהכי משמע ליה וכן יעשה באהל מועד בשתי בהמות כמו שעשה אחת למעלה בשעיר וכן כאשר עשה בפר בפנים למטה יעשה לשני הבהמות באהל מועד ור"ח כו'): לז] בין בחוץ בין בפנים בין בפר: לח] חמץ שבתודה דמה: לט] ילפינן מצה מחמץ דכנגד: מ] דהיינו שליש עשרון לכל חלה וחלה: מא] ליה הימנו כדפי' תיבת בחמץ נמחק: מב] תיבת יתיר ל"ש: מג] דתהיינה דמשמע י' חלות אתביאו קאי ובלשון: מד] לא מייתרא למידרש: מה] תיבת אחת נמחק. מו] עיין בהשמטות בסוף המסכת:

א) נראה דצ"ל לא צריך ללמוד ממנה ושוק של תודה אלא ליום ולילה והזה ושוק לא נכתב וכו'.

מתני' קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח רבי יוסי אומר *כאילו נשחטו בצפון ר' יוסי בר' יהודה אומר מחצי המזבח ולדרום כדרום מחצי המזבח ולצפון כצפון: **גמ'** אמר רב אסי א"ר יוחנן *אומר היה ר' יוסי כוליה מזבח בצפון קאי ומאי כאילו מהו דתימא בעינן על ירך [א] וליכא קמ"ל אמר ליה רבי זירא לרב אסי [ב] אלא מעתה לר' יוסי ברבי יהודה הכי נמי [ג] דחציו בצפון וחציו בדרום וכי תימא הכי נמי [ד] והא את הוא דאמרת משמיה דרבי יוחנן מודי רבי יוסי בר"י שאם שחטן [ה] כנגדן בקרקע פסולה אמר ליה הכי קאמר רבי יוחנן שניהם מקרא אחד דרשו °וזבחת עליו את עולותיך ואת **שלמיך** ר' יוסי סבר כולו לעולה וכולו לשלמים [ו] ורבי יוסי בר' יהודה סבר [ז] חציו לעולה וחציו לשלמים דאי ס"ד כולו לעולה כשר השתא כולו לעולה כשר כולו לשלמים מיבעיא ואידך איצטריך ס"ד אמינא עולה הוא דדחיק [ח] ליה מקום אבל שלמים דלא דחיק ליה מקום אימא לא קמ"ל גופא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן מודי רבי יוסי ברבי יהודה שאם שחטן [ט] כנגדן בקרקע פסולות אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא מאי כנגדן בקרקע [י] אילימא אמה יסוד אמה סובב האי גופיה [יא] מזבח הוא ועוד מאי כנגדן בקרקע וכ"ת דעביד מחילות בקרקע ושחיט בהו וכי האי גוונא מי הוי מזבח והתניא °מזבח אדמה תעשה לי *שיהא מחובר [יב] מאדמה שלא יבננו לא על גבי מחילות ולא על גבי כיפין לא צריכא [יג] דבצריה בצורי אמר רבי זירא אפשר איתא להא דרבי יוחנן ולא תנינא לה במתני' נפק דק ואשכח *דתנן ^ג בוררו משם עצי תאנה יפים לסדר מערכה שניה של קטרת כנגד קרן מערבית דרומית משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות באומד חמש סאין גחלים ובשבת באומד שמונה סאין גחלים ששם היו נותנין שני בזיכי לבונה של לחם הפנים ומאי סימנא רבי יוסי היא דתניא רבי

תורה אור: שמות כ | שם

רש"י

קדשי קדשים. כאילו נשחטו בצפון . בגמ' יליף טעמא : **גמ'** אמר רבי יוחנן אומר היה כו'. גמרא גמיר לה רבי יוחנן : מאי כאילו . הא ודאי בצפון נשחט : אלא מעתה כו'. קס"ד דרבי זירא דממתני' גמיר לה רבי יוחנן להא יד] דאומר היה רבי יוסי : מודה רבי יוסי ברבי יהודה. אע"פ שמכשיר טו] למזבח מחציו ולצפון מודה הוא שאם שחטו כנגד אותו מקום מתחתיהם בקרקע טז] פסולות ולקמיה מפרש היאך יכול לשחוט תחת המזבח: א"ל. רב אסי הכי אמר ר' יוחנן כו' כלומר אומר היה רבי יוסי דקאמר ר' יוחנן לעיל לאו ממתני' גמר אלא הכי גמר לה מרבותיו ומתניתין לאו במקום מזבח פליגי דנימא רבי יוסי [א] כולה בצפון ור' יוסי בר' יהודה נימא חציו צפון אלא יז] מדרשא דקרא: ה"ג כולו לעולה וכולו לשלמים. כולו ראוי לשחיטת עולה דקדושת צפון עליו מגזירת הכתוב וכולו ראוי לשלמים שהשלמים כשירין אף בצפון מק"ו בפירקין דלעיל (דף נה.) : דדחיק לה מקום. שמקומן קטן ודחוק שאין כשר לה אלא צפון ופעמים שהעולות מרובות וצר להם המקום יח] והכשיר להן הכתוב ראש המזבח : מאי כנגדן בקרקע. הא ליכא לפרושי כנגדן ברצפה למזרח המזבח ובמערבו יט] דאם כן לא הוה קשיא כ] מילתא לרב אסי לעיל דמהכא ליכא למילף דלית ליה לרבי יוסי ברבי יהודה אלי המזבח עומד בצפון כא] דאפילו הוא לצפון נמי פסיל ליה לרבי יוסי [ברבי יהודה] ואפילו סמוך לכותל העזרה לפוני פוסל אם משוך מכנגד זוית המזבח לפונה למזרח או למערב דדייקינן על ירך כדאמר בפ"ב (לעיל כו.) איזהו לפון מקיר מזבח לפוני עד כותל עזרה לפונית כנגד המזבח כולו אבל משוך מכנגד המזבח לא הלכך על כרחך האי כנגדו דילפינן מינה דמקום המזבח לאו לפון הוא כב] תחתיו קאמר ומאי היא: אי נימא. אם שחטן על כניסת הסובב והיסוד האי לאו כנגדן הוא אלא מזבח ממש ומכשר בה רבי יוסי בר' יהודה כדקתני מחצי המזבח ללפון כג] : כיפין. אולמים ארקמלו"ט : דבצריה בצורי. אם כד] נמלך לקצר את המזבח ונשאר מחלה של לפון פנוי ושחט שם פסולות ואע"ג דירך הוא פסיל ליה אלמא כבירא ליה בדרום עזרה הוא דאי לא אמאי פסיל ליה : אפשר איתא להא דר' יוחנן . דאמר אומר היה רבי יוסי כוליה מזבח בצפון קאי ולא תנינן לה שום רמז במשנה בששה סדרים: דק ואשכח . במסכת תמיד : בוררו משם . מדיר העצים : עצי תאנה יפין . בשל תאנה היו רגילין וטעם אגדה הוא שבו היתה תקנה לאדם הראשון כה] ויעשו להם חגורות : מערכה שניה של קטרת . אלא מערכה גדולה היו מסדרין מערכה קטנה ליטול ממנה גחלים להכנים על מזבח הפנימי שלשה קבין לכל בקר וערב להקטיר עליהם כו] קטרת ובמסכת יומא בפרק טרף בקלפי (דף מה:) בסופיה ילפינן מקרא דעל מזבח החיצון צריך להיות מערכה לכך : כנגד כז] מערבית דרומית . של מזבח ומשוך לצד צפון להרחיקו מן הקרן ד' אמות וטעם מפרש לקמיה מאי שנא הקרן זה ומ"מ מושכו הימנה ולצפון ד' אמות : משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות גרסי' . וכן מצינו בסדר המשנה כח] במסכת תמיד : באומד חמש סאין גחלים. לפי אומד ה' סאין גחלים היו נותנין שם עצים כך כט] שיעורו לחתות בתוכו בראש המזבח [ב] שהוא חלק מחתה של סאה לר' יוסי דאמר בסדר יומא (דף מג:) בכל יום חותה בשל סאה ומערה בתוך ג' קבין : בשבת היו מסדרין שם לפי אומד ח' סאין. לפי שצריך להקטיר הבזיכין על מזבח החיצון שעל מזבח הפנימי אין הקטר אלא ל] של קטרת שחרית וערבית כדכתיב לא תעלו עליו קטרת זרה וגו' (שמות ל) : ומאי סימנא . מהו [ג] הסימן לא] שהוקבע להם למערכה שניה ולהקטרת הבזיכין קרן מערבית דרומית ומשוך ארבע אמות מן הקרן ולצפון :

תוספות

קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח. מדאורייתא פוטו לכתחלה כדדרשינן לג] מוזבחת עליו ושמא הא דנקט דיעבד מדרבנן שלא תרבין גללים: **כולן** לשלמים. ואע"ג דקסבר ליה כולו מזבח בצפון קאי לג] אפילו הכי *איצטריך לן לעיל קרא להכשיר צפון לשלמים קמהכא לא נפקא דעל לד] המזבח גזירת הכתוב הוא כי היכי דמכשר רבי יוסי ברבי יהודה מחציו ולצפון לעולה אע"ג דכנגדן בקרקע פסולות דדרום הוא אלא דעל המזבח גזירת הכתוב: **משוך** מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות . בכולה שמעתא משמע דגחלים דיום הכפורים צריך ליקח כנגד הפתח וצריך לומר דהיינו לכתחילה אבל דיעבד כשר אפילו דהאי גיסא ודהאי גיסא כדאמר בפרק טרף בקלפי (יומא מה: מו. ע"ש ד"ה אבל) ואיצטריך מעל המזבח ואיצטריך מלפני ה' לה] וא"ת מהיכא תיתי עיכובא דאיצטריך קרא לאכשורי בדיעבד אין זה בדברים הנעשים בבגדי [ד] לבן לא בפנים ולא בחוץ ובין לרבי יהודה ובין לרבי נחמיה *ליכא עיכובא וי"ל דאיצטריך משום דלורך פנים כפנים דמי לו] כקטורת שחפנה קודם שחיטת הפר שלא עשה ולא כלום [ה] דחוקה כתיב בה (ויקרא טז) דלורך פנים כפנים דמי וא"ת הכא משמע דלא מקרי לפני ה' אלא במערב וכן גבי נר מערבי בפ' שתי הלחם (מנחות דף נח:) ואילו בסוף כל המנחות [באות מלה] (שם סא.) אמרינן לפני ה' במזרח גבי תנופת לוג שמן של מצורע ואשמו וכן גבי שחיטה כתיב לפני ה' ושריא בכל מקום בעזרה וי"ל דשחיטה ותנופת לוג אשם כתיב לפני ה' למעוטי בחוץ דתנופת אשם מחיים אבל גבי גחלים כתיב (ויקרא טז) מעל המזבח ונרות היו בהיכל אם כן לפני ה' למה לי לז] לאו משום דבעינן במערב ומיהו קשה דבההוא שמעתא דכל המנחות באות מלה (גם זה שם) פריך עלה והאמרת במערב לפני ה' פי' גבי הגשת מנחה בפירקין ובריש הקומץ רבה (מנחות דף יט:) ומשני הני מילי מנחות דאיקרי חטאת וחטאת טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד אבל הכא לפני ה' קרינא ביה משמע דאי לא בעיא יסוד הוה מכשרנא קרן דרומית מזרחית להגשה ואע"ג דכתיב לפני [ו] ה' א)ונראה לי ברו"ך דאי לא כתיב לפני ה' בהגשת מנחה אע"ג דכתיב בה אל פני המזבח דהיינו דרום וגם איתקש לחטאת העוף ליסוד ב)אכתי לח] אמלא לצד דרום באמה של יסוד רחוק מקרן מערבי אבל קשה לט] בלא היקשא לחטאת מ] בעינן ליסוד מערב כיון דכתיב לפני ה' לגלות מערב כמו גבי גחלי יום הכיפורים וגם כתיב פני המזבח דמשמע דרום וכן איתא לקמן בפירקין (דף סג:) . ברו"ך :

א) נ"א מן ונראה לי עד סה"ד שייך לסוף דף סג ע"ב ב) נ"א אכתי הוה אמינא לצד דרום כו' הקישא להעלאת ליסוד מוכח דהוי מע"ב כיון דכתיב כו' וע' בתוס' מנחות סא ע"ב

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה א :

ב ב מיי' פ"א מהלכות בית הבחירה הל' יג ופ"ב שם הלכה טו :

ג ג מיי' פ"ב מהלכות תמידין ומוספין הלכה ט

[יומא מ.]

יבמ' נג. [לקמן סג:]

[לקמן ס:]

תמיד כט.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כולו לשלמים הו' איצטריך לן לעיל . דף נה ע"א :

שיטה מקובצת

א] וליכא . ואם תאמר תימא אה"נ דבפרק (קבלה) [ב' דף כו.] מוכח דבעינן על ירך לעכב וי"ל דהתם היינו לענין אויר דתלה ושדם לגבי הכי הוי דוקא על ירך אבל כאן לאו באויר שחיט ועי"ל דה"ק קמ"ל דעל ירך מיקרי: ב] אלא מעתה לר"י בר יהודה ה"נ. (פי' משמע) דהציו בצפון [כו'] והא את כו'. וא"ת ותקשי דא"כ הל"ל כאילו בצפון לר"י [בר"י] כמו לת"ק משום מהו דתימא בעינן על ירך וליכא קמ"ל וי"ל דאה"נ אלא סמיך אהא דקאמר ת"ק כבר כאילו ולפיכך לא חש ר"י [בר"י] למימר כאילו ועוד נראה למהר"ם דדוקא לת"ק דמכשיר בכוליה מזבח אפילו לצד דרום אפילו לצד הכבש שנקרא פני המזבח שייך למתני כאילו משום דאין זה על ירך על אותו צד שבדרום ומ"מ מכשרינן משום דצפון הוא ולפיכך שייך למימר כאילו אבל לר"י בר"י דאמר מחציו ולצפון כצפון הא ודאי דבאותו חצי נקרא ירך כדמוכח לקמן דלצד הכבש הוי פני המזבח ולאידך צד מיקרי ירך : ג] נמי חציו ואות ד' נמחק : ד] והא את הוא דאמרת כו'. וא"ת דלמא משום הכי פסיל כנגד צפון משום דאזיל לטעמיה דאמר בפ' קבלה איזה צפון מקיר המזבח צפוני ועד כותל העזרה צפוני וכנגד כל המזבח כולו אלמא דאפילו סמוך לכותל העזרה צפוני פסול אם משוך מכנגד זוית המזבח למזרח או למערב ולכך פסול מכנגד המזבח ברצפה במזרחו או במערבו דהיינו כנגד חצי המזבח דמצד צפון וי"ל דהא דקאמר כנגדן בקרקע פסולה איני רוצה לומר על הרצפה אלא כנגדן מתחתיהן כדמפרש בסמוך : ה] שחטן כנגדו בקרקע פסולים א"ל הכי אמר ר' יוחנן שניהם מקרא אחד דרשו . וא"ת כיון שאמת הוא דבצפון קאי א"כ למה לי וזבחת עליו לומר כולו לעולה וי"ל דמשים דמ"מ ס"ד למיפסליה משום דאין זה על ירך : ו] ורבי יוסי בר יהודה חלקיהו חציו כו'. פי' אע"ג דבדרום קאי כוליה מ"מ גזירת הכתוב היא אבל תימה למה לי קרא לחציו לשלמים דאפילו יהיה דרום מה בכך הרי דרום כשר לשלמים וי"ל דכיון דרבייה לעולה הו"א לעולה דוקא ולא לשלמים ולכך הוצרך להכשיר לשלמים : ז] סבר חלקיהו חציו : ח] לה מקום אבל כו' דלא דחיקי להו מקום : ט] שחטן כנגדו בקרקע פסולים א"ל: י] אילימא אמה יסוד ואמה כו'. פ"ה דליכא לאוקומי כנגדן בקרקע כו' אלא ע"כ כנגדן מתחתיו ובמאי אי באמה יסוד כו' האי גופיה דמזבח הוא ותימה דמשמע דאי לאו גופיה דמזבח ניחא ומי ניחא אכתי היכי מוכח דקסבר דלאו בצפון קאי מדפסיל באמה יסוד ואמה סובב הא כי נמי בצפון קאי מ"מ ראוי לפסול באמה יסוד משום דאין זה על ירך המזבח כיון דלא חשיב כגוף המזבח דדוקא לעיל בראש המזבח בחציו לצפון הוי ממש על ירך המזבח וי"ל דלמאי דפי' לעיל ניחא דר"י בר"י סמוך אכאלו דקאמר ת"ק וא"כ מעל ירך לא ממעיט כי אם אויר כדפי' לעיל אבל גבי המזבח וכן מחילות חשיב שפיר על ירך כיון שאינו באויר : יא] דמזבח הוא ועוד מאי בקרקע ותיבת כנגדן נרשם עליו קו : יב] מחובר באדמה שלא: יג] דבצרי בצורי : יד] להא דאמר אומר היה : טו] שמכשיר בראש המזבח מחציו : טז] פסולים ולקמיה : יז] אלא בדרשא דקרא: יח] לפיכך הכשיר להן : יט] ובמערבו וטעמא משום דלא מכשיר צפון אלא מכותל המזבח צפונה עד כותל העזרה צפוני כנגד המזבח לבד כדאיתא לעיל פ' שני : כ] תיבת מילתא נמחק : כא] דאפילו היה כולו בצפון פסיל ליה רבי יוסי ברבי יהודה דאפילו סמיך לכותל העזרה הצפוני פוסל אם משוך קמעא מכנגד זוית המזבח למזרח של מזבח . או כו' ועל תיבת צפונה נרשם קו למעלה: כב] הוא בקרקע תחתיו : כג] לצפון כצפון הס"ד: כד] נמלכו לקצר את המזבח כדאמר לקמן ונשאר מחציו של צפון פנוי כו' פסיל ליה כוליה בדרום אלמא : כה] הראשון שנאמר ויעשו : כו] עליהם הקטרת ובמסכת כו' צריך לעשות המערכה לכך : כז] כנגד קרן מערבית דרומית של מזבח החיצון משוך לצד צפון כו' מאי שנא האי קרן ותיבת זה ל"ש : כח] המשנה במס' תמיד ותיבת במשנת נמחק : כט] כך שיערו : ל] אלא לקטורת ותי' של נמחק : לא] הסימן הזה שהוקבע : לב] כדדרשינן בגמ"א מוזבחת : לג] קאי וכשרה לשלמים אפילו : לד] דעל ראש המזבח : לה] וא"ת מהיכא כו' דאיצטריך התם קרא לאכשורי אין זה מדברים הנעשים : לו] דמי. ס"א דהוא בשביל הקטרת : לז] לי אי לאו : לח] אכתי אמצא אות ע' ל"ש : לט] בלא. גליון פי' למה לי היקשא דהטאת לומר דמנחה טעונה יסוד תיפוק לי יסוד מלפני ה' דהוי בקרן מערבית דרומית ששם היה יסוד : מ] להבאת ליסוד מע"ב ידענא כיון

הגהות צ"ק [א] ס"ט : [ב] צ"ל שהיא לוקח : [ג] סימנא שהוקבע כו' : [ד] לבן בפנים וליכא עיכובא לר' יהודה כצ"ל ס"ו : [ה] אע"ג דלא כתיב בה חוקה דלורך פנים כו' : [ו] ה' א"ל לפני ה' למה לי ותכ"ס :

רבי יוסי אומר זה סימן ס) כל הניטל בפנים לינתן בחוץ אינו נותן אלא בסמוך שאין לפנים *וכל הניטל בחוץ לינתן לפנים אינו ניטל אלא בסמוך שאין לפנים כל הניטל בפנים לינתן בחוץ מאי נינהו אילימא שירים בהדיא כתיב בהו °אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד ותו כל הניטל בחוץ לינתן בפנים מאי נינהו אילימא גחלים של יום הכיפורים בהדיא כתיב בהו °ולקח מלא המחתה גחלי אש ג) וגו' אלא כל הניטל בפנים לינתן בחוץ שני בזיכי לבונה של לחם הפנים דגמרי מישרים הניטל בחוץ לינתן בפנים גחלים דכל יומא ויומא דגמרן מגחלים של יום הכפורים ומאי קסבר אי קסבר כוליה מזבח בדרום קאי עשרים ושבע בעי למיתי ואי נמי קסבר *קדושת היכל ואולם חדא היא עשרים ותרתי בעי ט) מיתי ואי קסבר הציו בצפון והציו בדרום חד סרי בעי למיתי י) אלא קסבר קדושת היכל ואולם חדא יא) מילתא היא שית בעי למיתי אלא לאו משום דקסבר כוליה מזבח בצפון קאי ותני ארבע אמות אמה יסוד ואמה סובב ואמה מקום קרנות ואמה מקום רגלי הכהנים דבי ו) מכנו לקמיה ספי הו ליבא פתח אמר רב אדא בר אהבה הא מני רבי יהודה היא *דתניא ר"י אומר מזבח ממוצע ועומד באמצע העזרה ז) ושלשים ושתים אמות היו לו עשר אמות כנגד פתחו של היכל ח) אחת עשרה אמה מכן ואחת עשרה אמה מכן נמצא מזבח מכוון כנגד היכל ט) סוף סוף לרבי יהודה חד סרי בעי למיתי ואי קסבר י) קדושת היכל ואולם חדא יא) מילתא היא שית בעי למיתי מי סברת תני ארבע אמות בהדי אמה יסוד ואמה סובב ארבע אמות בר מאמה יסוד ואמה סובב ועקמה כרבי יוסי ובממוצע משום דרבי יהודה שמענא ליה ממוצע בהדיא ורב שרביא אמר הא מני רבי יוסי הגלילי היא דתניא רבי יוסי הגלילי אומר מתוך שנאמר °ונתת את הכיור בין אהל מועד (א) וגומר יב) °ואת מזבח

רבי יוסי היא. והא"ת מי מלית מוקמת לה כרבנן דתמיד כר"י הא תנן בסוף מסכת תמיד (דף לג.) מיכן נאמר בל זהב ונתפזר ממנה רק נתלים ולרבי יוסי היה מתפזר יותר כדתנן פרק טרף בקלפי (יומא דף מג:) רבי יוסי אומר בכל יום היה חותה בשל כסף ומערה לבל בלבת זהב וי"ל נמי דהא הנא כרבי יוסי ק' כרבי יוסי לגמרי מפרש ולא דמי להא דדייקינן בפ"ק דיומא (דף מה:) ולא ס"ד מדות רבי יהודה היא ס' : **קדושת** היכל ואולם חדא היא. וה"ה דמספק בכל מקום לעיל בפ"ק (דף יח.) וביומא פ' טרף בקלפי (דף מה:) ובתים פיתוחן (דף ג.): **הא** מני ר' יוסי הגלילי היא. הוה מני למימר רבי לגמר היא דלמר לקמן בפירקין (דף סג:) דקסבר סליה מזבח בצפון קאי וא"ת דמתמא הכא דמקן דלית ליה סוליה מזבח בצפון קאי הוי כיור בין אהל מועד ובין המזבח ובתוספתא פרק קמא דכלים נכנסים בין האולם ולמזבח בלא רחוץ ידים ורגלים והמוייס אומרים אין נכנסין *ומצא כבר לה כרבי מאיר דאמר נכנסין :

רבי יוסי אומר זה סימן. כיון כל הניטל מבפנים לינתן בחוץ ולקמיה מפרש מאי ניהו : אינו נותן אלא בסמוך בחוץ לפנים. אינו ניתן בחוץ על המזבח החיצון אלא בסמוך לצד פנים בחוץ במזבח החיצון מקום הסמוך לפנים יותר ממנו : וכל הניטל מעל מזבח החיצון לינתן בפנים אינו ניטל אלא ממקום שהוא סמוך לפנים. שאין מקום בכל מזבח החיצון סמוך ממנו : כל הניטל בפנים לינתן בחוץ מאי ניהו אי נימא שירי הדם. דהמיות הפנימיות ל"ל לרבי יוסי לסוייה בהו כללא : הא בהדיא כתיב בהו. דניתנין [הגהה] ביסוד שכנגד הפתח דכתיב ישפך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח : ותו כל הניטל בחוץ לינתן בפנים מאי ניהו אי נימא גחלים של יום הכיפורים. שמכניסין במחתה לפני ולפנים להקטיר בהן מלא חפניו קטרת סמים דקה דהא הם ניטלין ממזבח החיצון כדכתיב מעל המזבח מלפני ה' מצד המערב ודרשינן ביומא (דף מה:) איזהו מזבח שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני ה' זהו מזבח החיצון ויהיב לו בה רבי יוסי כללא וסימנא דאין ניטל אלא ממקום שאין סמוך הימנו יג) ולפנים : בהדיא כתיב בהו. מלפני ה' דהיינו לצד פנים : אלא כל הניטל בפנים לינתן בחוץ שני בזיכי לבונה. הניטלין בשבת מן השלחן לינתן על מזבח החיצון ואשמעינן ר' יוסי שניתנין כנגד הפתח דגמרי משירים הפנימיים : והניטל בחוץ לינתן בפנים גחלים דכל יום. הניטלין ממערכה שניה של קטורת לינתן על מזבח הפנימי ואשמעינן רבי יוסי דניטלין מכנגד הפתח דגמרי מגחלים של יוה"כ דקבע להן יד) כנגד הפתח נוטלין והייט סימנא דהגא תנא במסכת תמיד למערכה שניה טו) בשיא לנטילת גחלים טז) ולהקטרת בזיכין שהיא בקרן דרומית מערבית ומשוכה לצפון ארבע אמות שהיא מכוונת כנגד הפתח ומינה במשכן יח) דלר' יוסי סליה מזבח בצפון קאי : ומאי קסבר. יט) פרקב למשיכת המערכה מן הקרן ד' אמות : אי קסבר סליה מזבח בדרום מזרח קאי. ומשיכת ד' יט) האמות לקרבה כנגד הפתח הוא בה : כ"ז אמות בעי למיתי. כ) ולמשוך מקרן מערבית דרומית ולצפון ותון נותנין כ"ז אמות שהוא המערכה שהרי הפתח באמצע המזרח היה ועברה לאמות רוחבו כא) ותמש בצפון וה' בדרום וכיון שהמזבח בדרום נמצא שאין ממנו לפני הפתח אלא ה' אמות (ב) נפנויות שלו שכלה כנגד אמצע הפתח כשהרו לו מל"ב [אמיה] שלו כ"ז ואת טלן אתה צריך למשוך המערכה מכנגד כב) קרן יסוד המזבח הדרומי ולצפון קודם שהגיע לפתח : וא"נ קסבר קדושת היכל ואולם חדא היא. כג) ומשהגיע כנגד פתח האולם קרינן לפני ה' ופתח האולם שהוא לכל רוח על פתח ההיכל ה' אמות לכל צד שהיה רחבו כ' אמות כדתנן במסכת מדות (דף ט.) כ"ב בעי מייתי : ואי נמי קסבר חציו של מזבח בצפון והציו בדרום. ובא למשכה עד כנגד כד) ההיכל : חד סרי בעי מייתי. שהרי ט"ו אמותיו בדרום נמצאו מהן י"א [אמות] כה) מויות דרומית של פתח ולדרום : ואי נמי קדושת היכל ואולם חדא היא בית מיהא בעי למיתי. אלא על כרחך לא מבכרת לה שהיא מבוכה ד' אמות אלא לקרב כנגד הפתח אלא נתן לך מדה כו) בביטור שלא המשכנה יותר מכאן בכל מה שאתה יכול לקרבה אלא קרן דרומית הוי מקרבה ובכן אתה מכוונה כנגד הפתח וד' אמות הללו ע"כ הוא משכה לצפון לפי שאין לו מקום לסדר עליהן כז) וקסבר סליה בצפון קאי ואין ממנו לפני הפתח אלא חמשה (ג) דרומיות ומהן אמה יסוד ואמה סובב ואמה מקום הקרן ואמה הילך לכהנים שמסדרין את המערכה ומקיפין בין קרן למערכה ואין לו מקום לסדר ולימשך שיסדר תוכה לכן מיד כדי שתהא אמה מן המערכה כנגד הפתח דכי משכי לצפון טפי הו ליכא פתח : אמר רב אדא בר אהבה. לעולם לא תידוק מינה לרבי יוסי כח) בצפון קאי אלא (אמוֹא) רבי יהודה היא דאמר חציו בצפון והציו בדרום שבר אמות האמצעיות שלו היו כנגד פתחו של היכל וי"א אמות כט) מויות היכל ולצפון וכנגדן לדרום נמצא מכוון כנגד רוחב הללו של היכל *ושתי כתליו בהיכל הללו כ' אמה ושבי ל) של טוהל ו' אמות והכי תנן לה במסכת מדות (דף לג.) : סוף סוף לא). כדהקשינן לעיל : בר מאמה יסוד ואמה סובב. ומלמעלה ברחב המזבח קתני לב) להו ונמצא לפני הפתח שהרי נמשך ו' אמות ולא הוזכרו ד' אמות הללו אלא לקרבן לפתח דבליר מהכי להו כנגד הפתח הוא : וטקמה כר' יוסי לג) *בממוצע. אתה לך למשקלה מרבי יוסי דשמעת ליה דאמר אין ניתנין אלא בסמוך שאין לפנים מכדי לד) *לאיסתר דוקיה דרבי זירא קא אתית דבעי למידק לה) מינה לרבי יוסי דסליה מזבח בצפון קאי אמת הכי לעולם קסבר חציו בדרום וחציו בצפון ומי סברת בהדי אמה יסוד כו' : ומבני לרבי יהודה שמעינן לה ממוצע בהדיא. ואי משום דאיירי רבי יוסי בניטלין בפנים וניתנין בחוץ וניטלין בחוץ וניתנין בפנים הא טלי עלמא הוא לא : ורב שרביא אמר. ד' אמות דקתני בהדי אמה יסוד ואמה סובב קאמר ודוק מינה כדקאמרת לו) דמזבח בצפון קאי ומיהו לרבי יוסי לא תוקמה מינה דנימא רבי יוסי בן הלפתא היא משום דשמעינן ליה דאיירי בניטלין וניתנין דהואיל לטלי עלמא היא לא והא דהגיד כרבי יוסי הגלילי מוקמינן לז) דשמעינן ליה דאמר מזבח בצפון קאי אבל לרבי יוסי בן הלפתא דלא שמעת ליה דאמר לא תוקמה דלמא כרבי יהודה ס"ל : מתוך שנאמר. בכיור בין אהל מועד ובין המזבח וכתוב אחד אומר לח) מזבח

[illegible]

הגהות הב"ח
(א) גמ' את הכיור בין אהל מועד וגו' וכתיב אחד אומר ואת מזבח העולה : (ב) רש"י ד"ה כ"ז אמות וכו' נמצא שאין ממנו לפני הפתח אלא ה' אמות דרומיות שלו כנ"ל ועל תיבת חמש נ"ב ר"ל מחמש ושל הפתח שלו נ"ב ר"ל של חמש : (ג) ד"ה אלא וכו' דרומיות ר"ל של מזבח :

גליון הש"ס
תוס' ד"ה הא וכו' ואמר כר"מ. ע' ...

כל נ"ק [לעיל יח. וש"נ] יומא מה. נ"ק [ר"ה ושבי כל כל טוהל נ"ק] יבמות נ"ק לסתור נ"ק

ופא והאי דדייקינן מינה דסוליה מזבח בצפון קאי ... רב"ש את לתו :
כתר"ש : לד] מכדי לאיסתר דוקיא דר' זירא : לה] מינה לר' : לו] כדקאמרת דסוליה בצפון : לז] מוקמינן ליה דשמעינן : לח] אומר את :

(א) ר"ל קרא דוכתיב לא מזבח העולה שם פתח משכן אהל מועד (שמות מ' פסוק ו') ובתוס' ספטק קרא דפסוק כ"ט ...

עין משפט נר מצוה

ג' רס"ק. וע"ע ר' תו פנוי זיה ונקרא כלי כדאמרינן ולא תמונה קאמר נ"ק

ד א מיי' פ"א מהלכות בית הבחירה הל' ו:

ה ב מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה כב:

ו ג מיי' שם הלכה כב ופ"ו מהל' מעשה הלכה ד:

ז ד מיי' פ"ג מהלכות [illegible] כד:

ח ה מיי' פ"ג מהלכות תמידין ומוספין הל' כ:

מזובח העולה וגו' מזבח בפתח אהל מועד ולא כיור בפתח אהל מועד היכן היה נותנו *[א]בין האולם ולמזבח משיך קימעא כלפי הדרום מאי קסבר אי קסבר [ה] כוליה מזבח בדרום קאי נוקמיה מכותל היכל ולדרום (א) בין אולם למזבח ואי נמי קסבר *קדושת היכל ואולם חדא היא נוקמיה מכותל אולם ולדרום [ב] בבין אולם למזבח אי נמי קסבר חציו בצפון וחציו בדרום נוקמיה מכותל היכל ולדרום בין אולם [ג] ולמזבח ואי נמי קסבר קדושת האולם והיכל חדא היא נוקמיה מכותל אולם ולדרום [ד] בין אולם ולמזבח אלא לאו משום דקסבר כוליה מזבח בצפון [ה] *כי נמי מוקמת לה מכותל היכל ולצפון ה"ל בין אולם ולמזבח ונוקמה מכותל אולם ולצפון [ו] בבין אולם ולמזבח אמר קרא צפונה שיהא [ז] צפון פנוי מכלים מאן תנא דפליג עליה דר' יוסי הגלילי ר"א בן יעקב היא דתניא [ח] *ר"א בן יעקב אומר צפונה שיהא צפון פנוי מכלים ואפילו מן המזבח אמר רב [ב]מזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו שם פסולין *מקרא [ט] הוא בידינו ושכחנוהו כי סליק °רב כהנא אשכחיה לר"ש ברבי דקאמר משום ר' ישמעאל בר' יוסי מנין למזבח שנפגם שכל הקדשים שנשחטו שם פסולין שנאמר °וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וכי עליו אתה זובח אלא [י] כשהוא שלם ולא כשהוא חסר אמר היינו קרא דאישתמיט ליה לרב ורבי יוחנן אמר אחד זה ואחד זה פסולין במאי פליגי *רב סבר [ג]בעלי חיים אינן נדחים ור' יוחנן סבר *בעלי חיים נידחין מיתיבי כל הקדשים שהיו עד שלא נבנה המזבח ואח"כ נבנה המזבח פסולין [ד]נבנה דהוין מעיקרא נינהו אלא עד שלא נהרס [יא] המזבח נהרס הא איזקן להו אלא *עד שלא נפגם המזבח [יב] ואחר כך נפגם המזבח פסולין ולא תרוצי קא מתרצת [יג] איכא שנשחטו והאמר רב גידל אמר רב [ה]מזבח שנעקר מקטירין קטרת במקומו כדאמר רבא [יד] *מודה היה ר' יהודה בדמים הכא נמי מודה רב בדמים מאי ר' יהודה דתניא °ביום ההוא קידש המלך [טו] את תוך החצר וגו' כי מזבח (*שעשה משה) המו' מהכיל דברים ככתבן דברי רבי יהודה א"ל רבי יוסי

והלא

שמות כ

מ"א ח

רש"י

מזבח העולה שם פתח [טז] אהל מועד ואין כיור מפסיק ביניהם לגמרי מפני המקראות הללו בצריך ליתנו כל מה שיכול לקרבו באויר שבין מזבח לאהל מועד ובלבד שלא יהא מפסיק בין מזבח ולפתח: היכן היה נתון משוך קימעא. מזוית המזבח ולדרום נמלא שאינו כנגד המזבח כלל אלא כבין אהל מועד ולמזבח: ה"ג [יז] בת"כ ובמס' מדות ומדמלריך ליה רבי יוסי הגלילי למשכו מכנגד המזבח ולדרום (ב) והוא אינו לריך להרחיקו אלא מבין המזבח ולפתח פשוט מיניה דכוליה מזבח בצפון קאי ולפיכך על כרחו הוא מושכו מכנגד המזבח כולו שאם נתנו כלל כנגד המזבח א"א שלא יפסיק בינו ולפתח כדמפרש ואזיל: דמאי קסבר. שלא קייס את המקרא שכתב בין אהל מועד ובין המזבח והוא מושכו קימעא: אי כוליה בדרום. הרבה מן המזבח יש בדרום כנגד [יח] היכל שלא כנגד הפתח והיה לו ליתנו שם: לוקמיה מכותל היכל ולדרום. כלומר משמתחיל כותל פתח ההיכל ליפתח לדרום דהיינו בין פתח האולם ולמזבח וכנגד [יט] ההיכל שפתח האולם עודף על של היכל ה' אמות [כ] לדרום: וא"נ קסבר קדושת אולם והיכל חדא היא. ופתח אולם כפתח היכל והולכך למושכו אף מכנגד פתחו של אולם: נוקמיה מסתיימת כותל אולם ולדרום. דה"ל אכתי כבין האולם ולמזבח דכיון דכותל אולם ככותל היכל קרי ביה בין אהל מועד ולמזבח ומיקיימי קראי שפיר: ואי נמי קסבר חציו בצפון כו'. יש לו ע"ז אמה בדרום לא מכן ה' אמות של פתח עדיין יש לו מקום י"א אמה לתתו שם מכותל מזוית היכל [כא] דרום: וא"נ קסבר קדושת אולם והיכל חדא היא. והולכך למושכו אף מכנגד פתח אולם נוקמיה ממקום סתימת פתח אולם ולדרום [כב] כבין האולם ולמזבח דעדיין יש שם מקום ו' אמות: אלא לאו משום דקסבר כוליה מזבח בצפון. קאי ודרומו של מזבח *כולה לפני הפתח ואם היה נותנו כנגד המזבח כלל נמלא מפסיק בין מזבח [כג] לפתח: ונוקמיה בין המזבח ולהיכל בצפון. *בסתימת כותל ההיכל [כד] במזוית לפונית ולצפון: קסבר קדושת היכל כו'. ואינו רשאי להפסיק בין פתח אולם ולמזבח וכי מוקמת ליה מכותל היכל ולצפון ה"ל מפסיק בין אולם ולמזבח: שיהא פנוי מכלים. גרס הכא וכיור כלי הוא: (ג) לפונה. מדהוה ליה למיכתב על ירך המזבח לפון וכתיב לפונה לדרשא אתא: מאן תנא דפליג כו'. והומר כוליה בדרום קאי: בדר"א גרסינן פנוי מכלים: *בנשחטו שם. בעזרה: כשהוא שלם. ואתי עליו בגינו ובבילו קאמר: אחד זה ואחד זה. בין שנשחטו בשעת [כה] פגימתן בין שנשחטו אחר תיקונו פסולין כל הקדשים שהיו קודשין באותה שעה לפי שנראו ונדחו וקסבר בעלי חיים נדחין כשחוטין: עד שלא נבנה. משמע קודש [כו] שלא בנאוהו בני הגולה: דהוין מעיקרא הן. שכשהוקדשו לא נראו שמע מיניה דהוי מעיקרו הוי דחוי ותקשה למאן דאמר לא הוי דחוי: נהרס. משמע בימי [כז] נבוכד נצר הוו: [כח] אזקין להו. עד שלא נבנה בית שני ופשיטא דפסולין דגבי מומין קתני [כט] להו בבכורות (דף מא.) הזקן והחולה והמזוהם: מזבח שנעקר. במזבח פנימי קמיירי וקא סלקא דעתך הוא הדין לחיצון קשיא דרב אדרב דאמר לעיל כל הקדשים שנשחטו שם פסולין: מודה רבי יהודה בדמים. דבעינן מזבח: דברים ככתבן. שקדש את הרלפה טונה לשם מזבח להקטיר עליה לפי שהיה המזבח קטן מהכיל עולות ושלמים שהקריבו לחנוכת המזבח ואמרינן לקמן [ל] לרבי יהודה הכי משמע קרא כי מזבח הנחשת אשר תחת מזבח הנחושת קטן היה: אמר לו רבי יוסי והלא כבר נאמר. במזבח [לא] שעשה משה במדבר שהיה בגוב וגבעון:

אלף

תוספות

פנוי מכלים. אע"פ שמזבח שעשה משה [לב] (אינו פנוי) *[כלי] היה כדאמר דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מבנין מבחר כלים קאמר דלפונה *המזבח קאי ואע"פ שהיה בלפון נגבון וקלובסות ושולחנות מסתמא הא דאמרה תורה פנוי מכלים משום שחיטה הוא והני לורך שחיטה נינהו: **שיהא** לפון פנוי מכלים. אפילו מן המזבח לריך לדקדק במתני' דמדות (דף לג) שלא תקשה דרבי אליעזר בן יעקב ס"ל דכלה סוליה מזבח בדרום קאי ובפ"ק דיומא (דף טז.) מוקמינן מתני' דמדות כר"א בן יעקב: **וכי** עליו אתה זובח. אע"ג דלעיל דרשינן עליו ממש הכא דייק משום דזובחת עליו [לג] משמע שמלוה לזבוח עליו וכן לקמן (דף ס.) גבי ותכלה מלות אלל המזבח [לד] משמע שמלוה אלא כשהוא שלם ולא כשהוא חסר: **עד** שלא נבנה המזבח. דהוין מעיקרא הן לא תנא עד שלא נפגם ונפגם ומשני לא תרוצי מתרלת לה. ותימה דא"כ משמע דפירכא קמייתא דהוין מעיקרא הוו ואפילו לר' יוחנן ואמאי והא ר' יוחנן סבר גבי בהמה של ב' שותפין (קידושין דף ז.) דהוי מעיקרא הוי דחוי ועוד תקשי ליה ממתני' דמי שהיה טמא (פסחים דף נג:) המפריש נקבה לפסחו דקאמר דהוי מעיקרו הוי דחוי ויש לומר דהתם אין בידו לתקן מעיקרי דהוי כדפריכית פ"ק (לעיל דף יב:)*אבל הכא בידו לתקן *המזבח [לה] ולכך מבמע ליה הכא דכ"ע לא הוי דחוי מידי [לו] דהוה אמחוסר זמן בגופו ובבעלים כגון יולדת זב ומלורע שהפרישו קרבנם קודם זמנם ה"נ מפרים קרבנו להקריב לכשיבנה בהמ"ק [לז] והוי כמחוסר זמן ולא חשיב נדחה וכי מיכח לקמן פ"ב (דף קיד.) דחובות שהקדישן בגלגל לגבי שילה הוו מחוסר זמן וקרבי בשילה דלא אמרינן דהוין הן וקשה לי דבפ"ק (לעיל דף יב.) פריך לבן בתירה פסח היכי משכחת לה אי *הפרישו' בנפרא דהוי מעיקרא היא בחוץ דהוי לבמיים לבן בתירה הוית לא ומקדשו הוא דהוי לפסח בתוכות מה בכך כיון דבידו להביאו עד תגות נמה לא יהא כבר כמו *מקדיש אותו לאחר שחיטת בנו שראוי למחר ומקריב בגלגל חובות שכברין בשילה. ברוך ד. וא"ת אכתי כיון דהוי כמחוסר זמן כי ליכא מזבח דפריך דהוין מעיקרא הן אמאי אמר ר' יוחנן בפ' הבותני המעלה (לקמן דף קז:) המעלה בזמן הזה בחוץ חייב דקדושה ראשונה קידשה לעתיד לבא הא אינו ראוי לפתח אהל יתנן נמי פרק בתרא (לקמן דף קיב:) אותו ואת בנו ומחוסר זמן בחוץ אינו אפילו בלא תעשה לרבנן והם כן לרבי יוחנן אמאי מחייב משום שחוטי חוץ ותו הא עדיפא מינה אמרינן ביומא פרק שני שעירי (דף סג.) דהלמים ששחטן *קודם פתיחת דלתות ההיכל

*) נהגין קודם נ"ק

שיטה מקובצת

א] כוליה מזבח בדרום קאי. נ"ב דהוי מצי למבעי' אי בדרום קאי מאי משיך קימעא הא צריך למשוך כל הדרום ולפני הפתח ה' אמות כנגד הפתח דהא בעינן ולא כיור בפתח אהל מועד: ב] ולדרום כבין אולם: ג] למזבח ואי נמי קסבר קדושת היכל ואולם: ד] ולדרום כבין: ה] בצפון קאי נוקמיה מכותל היכל ולצפון קסבר קדושת היכל ואולם חדא היא וכי נמי. ס"א כי נמי מוקמת לה מכותל היכל ולדרום הוי ליה בין האולם ולמזבח ונוקמיה מכותל היכל ולצפון בין אהל מועד ולמזבח ואי נמי קסבר קדושת היכל ואולם חדא היא נוקמיה מכותל אולם ולצפון כבין אולם ולמזבח אמר קרא כו' אבל גירסת רש"י [illegible]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מכותל היכל ולדרום דהיינו בין. (ב) רש"י ד"ה ה"ג וכו' ולדרום והא אינו לריך: (ג) ד"ה לפונה נ"ל קודם ד"ה שיהא פנוי:

נ"א ונוקמיה בין היכל ולצפון קסבר קדושת היכל ואולם חדא כי נמי ט'

גליון הש"ס

גמ' רב כהנא אשכחיה. עיין גיטין דף פד ע"ב תוס' ד"ה ר"א:

[מדות פ"ג מ"ו] [לעיל יז. וש"נ] [יומא לז.] [ע"ז נב:] [לעיל יב. פסחים נח. יומא סב. קדושין ז: כריתות כז. כח. תמורה טו: לקמן עג:] כלה נ"ק [פ' תוס' מנחות נג: ד"ה כל שבידו] סתימת נ"ק [לקמן ס.] [לקמן עג: יומא סג. פסחים נג: [illegible]] [ד"ה וכו' [illegible] נ"ק] הלפרסים בלירוף דהוי ט' נ"ק

[illegible] יתחושת אשר לפני ה'

צ' רס"ק בכתב שד"ס שנשחטו כו' עד הלא יאמר שד"ה ובעל פנים חירות השנג עליו ועוכיה בן מתוך סוגיה גירסה ספ"ם כאן

[illegible]

א] נ"א [illegible] מזבח מועד [illegible] ופסו [illegible]

תורה אור

והלא כבר נאמר °אלף עולות יעלה שלמה על המזבח ההוא א] ואילו בבית עולמים הוא אומר °ויזבח שלמה את זבח השלמים אשר זבח לה' בקר עשרים ושנים אלף וכשאתה מגיע לחשבון עולות ולמנין אמות זה גדול מזה אלא מהו קטן מהכיל כאדם האומר לחבירו פלוני ננס הוא ופסול לעבודהור' יהודה שפיר קאמר ר' יוסי ר' יהודה לטעמיה דאמר מזבח שעשה משה גדול היה דתניא °חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב דברים ככתבן דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר נאמר כאן °רבוע ונאמר להלן °רבוע מה להלן מאמצעיתו היה מודד אף כאן מאמצעיתו היה מודד והתם מנלן דכתיב *°והאריאל שתים עשרה ב] אמה לכל רוח *או אינו אלא י"ב על י"ב כשהוא אומר אל ארבעת רבעיו מלמד שמאמצע הוא מודד ג] ור' יוסי כי גמר גזירה שוה בגובהה הוא דגמיר דתניא °ושלש אמות קומתו דברים ככתבן דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר נאמר כאן °רבוע ונאמר להלן רבוע מה להלן גובהו פי שנים כארכו אף כאן פי שנים כארכו אמר ליה רבי יהודה *(והלא כבר נאמר ד] *ואת החצר מאה אמה וקומה חמש אמות וגו') אפשר כהן עומד ע"ג המזבח ועבודה בידו וכל העם רואין אותו מבחוץ אמר לו ר' יוסי והלא כבר נאמר °ואת קלעי החצר ואת מסך ה] שער החצר אשר על המשכן ועל המזבח ו] **מה משכן י' אמות אף מזבח י' אמות ואומר °קלעים חמש עשרה אמה

אלף עולות יעלה שלמה וגו' וכשאתה מגיע לחשבון עולות ז] ולמנין אמות. שהיה מזבח אבנים של שלמה עודף עליו זה של שלמה גדול משל משה לפי ערך העולות שהרי מזבח של משה כתיב ביה ה' אמות אורך וה' אמות רוחב לא מהם מקום הקרנות אמה לכל צד ומקום הילוך רגלי הכהנים אמה לפנים מן הקרנות סביב ח] המערכה. נמצא מקום המערכה אמה על אמה הכי אמרינן לקמן בפירקין (דף סב.) יסוד וסובב לא היו ממעטין בארכו ורחבו לפי ט] שמקיפין ובולטין סביביו מעשה רשת נחושת והוא היה סובבו ובמזבח שעשה שלמה היה מקום המערכה *כ' על כ' לרבי יוסי כדתנן במסכת מדות י] (דף לה:) חלקהו לכ' רצועות כל אחת ואחת ברוחב אמה ואורך עשרים הרי ד' מאות יא] אורך ברוחב אמה ואין לך אמה על אמה שאינה מחזקת לבער אלף יב] ליום שהיתה אש של שמים ממהרת לאכול הרי ד' מאות אלף: אלא מהו אומר קטן מהכיל. לאו במזבח אבנים קאמר ומשום יג] ההוא יומא אלא למזבח הנחשת קאמר ובא לפוסלו לעולם יד] שסילקו ומה שתלה הכתוב קטנו בעולות של אותו היום ליתנא מעליא נקט: כאדם שאומר לחבירו. באדם שנפסל: ננס פלוני. ליתנא מעליא ולא אמר נפסל פלוני: טו] ונפסל לעבודה. לאו טז] מסקנא דאדם אומר אלא רבי יוסי קאמר לה ואותו פלוני פסול לעבודה והוא קורא לו ננס: שפיר קא"ר יוסי. ול"ל לקדושי רצפה: מזבח של משה גדול היה. וכשאתה מגיע לחשבון עולות ומנין אמות שבשניהם נמצא של שלמה קטן לפי הערך: ונאמר להלן רבוע. בשל יחזקאל שנתנבא על בית שני או על העתיד רבוע אל ארבעת רבעיו: מה להלן. מדה האמורה בו מאמצעיתו הוא מודד כדמפרש ואזיל: אף כאן מודד ה' על ה' מאמצעיתו. לכל רוח נמצא י' על י' לא מהן אמה מכאן ואמה מכאן לקרנות וכן למקום הילוך הרי ו' על ו' מקום המערכה ושל שלמה כ' על כ' מקום המערכה עשה ממנו ג' רצועות של ו' יז] רוחב נשארו שתי אמות באורך עשרים חלוק ג' הרצועות יח] לרחבו [לחתיכות רבועות של שש שש] תמצא בכל אחת ג' חתיכות רבועות של שש שש הרי תשע ועוד נשארו בכל אחת ב' אמות באורך ששה יט] קרבם זו אצל זו הרי ו' על ו' הרי עשר חתיכות רבועות ועוד צרף הרצועה הארוכה עשרים ורחבה ב' ותמצא ו' על ו' הרי י"א כ] וב' אמות על ב' אמות נמצא של משה אחד מי"א בשל שלמה ומגיע לחשבון י"א אלפים עולות ותו לא כא] ובחנוכתו כתיב בקר כ"ב אלף וצאן כב] *כ"ב אלף: והאריאל. מקום מערכה של מזבח: שתים עשרה. אל ארבעת רבעיו מלמד שמאמצעיתו מודד: ורבי יוסי. דאמר דברים ככתבן: כי גמיר ג"ש. דרבוע רבוע בגובהה הוא דגמר ולאו מרבוע דיחזקאל אלא מרבוע דכתיב במזבח הפנימי כג] דתניא וג' אמות קומתו כו' (שמות כז) כד] ובמזבח הנחשת כתיב: ונאמר להלן רבוע. במזבח הזהב אמה ארכו ואמה רחבו רבוע ואמתים קומתו (שם ל): אף כאן גובהו פי שנים כארכו. הרי י' אמות *ובכופא מפרש ר' יוסי מאי וג' קומתו: והלא כבר נאמר וקומה ה' אמות. דאין גובה היקף הקלעים של חצר אלא ה' אמות: אפשר כן. שיהא כהן בראש המזבח ועבודה בידו כו': מה משכן. צריך כה] קלעים לחצר סביביו מוקף גובה י' אמות דהא הכי הוה גובהה דכתיב (שם טו) י' אמות אורך הקרש: אף מזבח. צריך כו] היקף לכדי י' אמות: ואומר קלעים ט"ו אמה

ההיכל פנוי דאינו ראוי לפתח אהל מועד *דמחוסרי מעשה וכ"ש זה ועוד אמרינן בפ"ק דמס' ע"ז (דף יג:) דאם הקדיש והחרים והעריך בזמן הזה בהמה תעקר דהיינו נועל דלת בפניה והיא מתה מאליה כדאיתא התם ופריך ונשחטינהו מישחט ופי' בקונטרס משום שחוטי חוץ לא מחייב דמיירי בקדשי בדק הבית דאין חייבין משום שחוטי חוץ כדמוכח לקמן (דף קיג:) ובפרק שני שעירי (יומא דף סג:) וקשה דאי בקדשי בדק הבית כז] מאי פריך ונישוייה גיסטרא כח] ומשני מפני שנראה כמטיל מום בקדשים כט] וליכא למימר דיש איסור מטיל מום אף בבהמה תמימה לקדשי בדק הבית כדאמר המתפיס תמימים לבדק הבית אינן יוצאין מידי מזבח לעולם דהייט מדרבנן משום קנס כדמוכח פרק המנחות והנסכים (מנחות קא.) דקאמר משום דלא שביחי תמימים תקנו שיהיו למזבח לכך נראה דמיירי בקדשי מזבח ולא מחייבי משום שחוטי חוץ משום דאינו ראוי לפתח אהל מועד או משום דהוי דחוי או משום דמחוסר זמן ודוחק לומר דהיא דמס' ע"ז כמ"ד הותרו הבמות דהא סתם מתניתין לקמן (דף קיב:) דירושלים אין אחריה היתר ובפ"ק דמגילה (דף י.) פריך מינה *לר' יוחנן דאמר שמעתי שמקריבין בבית חוניו ונראה לתרץ דר' יוחנן דמחייב לקמן מעלה בחוץ מיירי בהעלאת קטרת דלא מחוסר מעשה כדאמר בשמעתין מזבח שנעקר מקטירין קטרת במקומו א"נ בהעלאת מנחה שקמצה בכלי שרת בפנים ל] אע"פ שאין בית דאזבחים דוקא בעי מזבח כדכתיב וזבחת עליו וניחא השתא הא דנקט ר' יוחנן מעלה בזמן הזה ולא נקט שוחט בזמן הזה ואין לתרץ דר' יוחנן כרבי יהודה *דשרי להקטיר ברצפת העזרה דלא מיסתבר דלישרי רבי יהודה בשעה שהמזבח פגום אלא בשעה שהמזבח כשר ועוד יש לתרץ דלקמן ר' יוחנן מיירי כשבנה המזבח במקומו והעלה בחוץ כיון דקדשי לעתיד לבא לא] *והיא דפ"ק דע"ז (דף יג:) יש להקשות בקדשי בדק הבית אמאי נועל דלת בפניה לרבא ונשחטיה או נשוייה גיסטרא אלא פי' רבינו הקדוש דמדרבנן אסור להטיל בהם מום גזירה אטו קדשי מזבח כדאמר בראשית הגז (חולין דף קלה.) דקדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה גזירה אטו קדשי מזבח וא"כ יש ליישב פי' רש"י דפריך בקדשי בדק הבית ונשחטיה משחט ונשוייה גסטרא ומשני נראה כמטיל מום דאסור גזרה אטו קדשי מזבח וא"ת מאי טעמא פטרינן שלמים ששחטן לב] קודם פתיחת דלתות ההיכל לג] בחוץ *(לעיל דף נה:) והלא בפנים כי האי גוונא אם עלו לא ירדו לפי מה שפי' הקונטרס לקמן לד] קודם שיעמידו לוים את המשכן ולאחר שפרקו לוים את המשכן דשלמים דוקא בעי פתיחת דלתות ההיכל ולא שאר קדשים וכיון דשאר קדשים כשרין א"כ שלמים נמי אם עלו לא ירדו וחייב בחוץ כמו הלן והיוצא ושנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו דחייב עליהן בחוץ הואיל ומתקבל בפנים וי"ל דהתם מיירי בהעלאה דכיון ששחיטה נעשית בפנים כהלכתה מיחייב בהעלאה כיון דמתקבל בפנים אבל הכא דאין השחיטה כהלכתה לא ואפילו אם תימצי לומר דשחט והעלה ששחטן שלא לשמן בחוץ חייב הבהמה ראויה לפנים לכתחילה אבל אלו קדשים אינן ראויין לפנים לכתחילה: *הא אזקינן להו. וגבי מומין תנן בבכורות (דף מה.) הזקן והא דאמר *)(במדבר רבה) חיים כלכם היום קל"ו וחומר מפרים שהתנדבו הנשיאים לשאת הארון במדבר שחיו עד שלמה שהקריבן לגבוה הוראת שעה היתה: והלא כבר נאמר אלף עולות יעלה שלמה. וא"ת מנא ליה דאמזבח הנחשת לה] קאמר הא ג' מזבחות היו כדאמר לקמן (דף סא:) של נוב ושל גבעון וגדול היה וי"ל דסמיך אקרא (דה"ב ב א) דכתיב בהדיא על מזבח הנחשת שעשה בצלאל: *מה משכן עשר אמות. תימה כיון דאיכא היקשא גזירה שוה דרבוע למה לי לו]: ואומר קלעים ט"ו אמה אל הכתף. פי' בקונטרס וקס"ד בגובה קאמר וה"ה לכל החצר וקשה לר"ת היכי מצי למימר דאגובה קאי והא מוכח קרא בהדיא דברחבה מיירי דקחשיב מעיקרא החצר לפאת לז] ים חמשים אמה ואחר כך מפרש חמש עשרה אמה קלעים לכתף שאצל השער ולכתף השנית חמש עשרה קלעים ואחר כך לשער החצר מסך עשרים

*) [צ"ל במדבר רבה סדר נשא פ' יב]

א ב ג מיי' [illegible]
ב א מיי' פ"ב מהלכות בית הבחירה הל' ה:

והאו פסול בבית ג"ק
עיין רש"ק
נ"א יפול
נ"א ארך החצר מאה באמה וקומה חמש אמות אשר כו' בל"ג ל"ק
[שבת נב.]
נ"א מאה וכו' כ"ל אלף
נ"א ולקמן ג"ק
ועיין רש"ק ול"ק

[מנחות נג:]
[צ"ל לר' יצחק וע"ש]
[אחד עשר תיבות הללו ליתא בילקוט]
פי' דברי נ"ק
עיין נ"ק במהספק יאי' כאן
[בדף נה ליתא אבל הוא סיומא דמימרא דרב יהודה אמר שמואל ביומא דף סג.]

שיטה מקובצת

א] ההוא ובבית עולמים תיבת ואילו ל"ש : ב] י"ב ארך בי"ב רחב רביע אל ארבעת רבעיו ותניא והאריאל שתים עשרה לכל ותיבת אמה נמחק: ג] מודד י"ב אמה לכל רוח : ד] נאמר ארך החצר מאה באמה וגו' וקומה ה' אמות אפשר : ה] מסך פתח השער : ו] המזבח סביב מה : ז] עולות של חנוכת המזבח: ח] סביב מן המערכה : ט] לפי שבולטין חוצה לו ומקיפין ובולטין סביביו: י] מדות והוא שנאמר בדברי הימים ויעש שלמה מזבח נחשת כ' אמה ארכו וכ' אמה רחבו ושל אבנים היה ולפי שהיה לעולה תחת מזבח הנחשה של משה קרא לו מזבח הנחשת ועשרים על עשרים דקרא אמקים [המערכה] קאי כמו והריאל שתים עשרה ארך בשתים עשרה רחב דאמקים מערכה קאמר במזבח בית שני חלק עשרים על עשרים לארכו לכ' רצועות ותיבת חלקוהו נמחק : יא] מאות אמות ארך : יב] אלף עולות ליום : יג] ומשום קרבנות דההוא יומא אלא למזבח הנחשת דמשה קאמר : יד] שסילקו . ס"א וקראו שם פסול כאדם שאומר לחבירו על כהן ננס הוא ופסול לעבודה וסילקו וגנזו ועשה חילופו מזבח אבנים והוא שנאמר קדש את תוך החצר להציב בו בנין אבנים למזבח כי שם עשה את העולה כי מזבח של משה ננס ופסול לפי שלא היה ראוי לרוב עולות של אותו היום וזה שנאמר בדברי הימים כי מזבח הנחשת תחתיו מזבח אחר קטן מהכיל (שפיר) : טו] מה"ד ופסול לעבודה : טז] לעבודה לאו ס"א אינו ר"ל דאדם אומר לחבירו פלוני ננס ופסול לעבודה אלא ופסול לעבודה ר"י קאמר לה : יז] ו' ו' רוחב : יח] הרצועות . (ס"א לרחבן תמצא בכל אחת שלש התיכות רבועות של שש שש) לרחב' לחתיכות רבועות של שש שש תמצא שלש בכל אחת הרי תיבות ג' חתיכות רבועות של שש שש נמחק : יט] ששה יצרף שלש חתיכות הקטנים ותמצא חתיכה רבוע ו' כו' ותיבות קרבם זו אצל זו הרי נמחק : כ] י"א רצועות שש על שש וב' : כא] לא כיון דשל משה אלף ותו לא ובחנוכתו : כב] וצאן מאה ועשרים אלף : כג] הפנימי דמשה : כד] במזבח הנחשת : כה] צריך קלעי החצר שסביביו גבוה י' ותיבת מוקף נמחק : כו] צריך להיות מוקף קלעים גבה עשר ותיבות היקף לכדי נמחק : כז] הבית כי פריך תיבת מאי ל"ש : כח] מאי משני מפני אות ו' נמחק : כט] מתיבת וליכא כו' עד תיבות לכך נראה סוקף בחצאי לבנה : ל] בפנים דמקריבין אע"פ : לא] לבא ובההיא מתיבת ובההיא עד ותיבת וא"ת מ"ט מוקף ח"ל : לב] ששחטן בחוץ קודם : לג] תיבת בחוץ נמחק : לד] לקמן גבי קודם : לה] הנחשת קרייב ליה שלא היה מקום המערכה א"א אמה דלמא מזבח דנוב וגבעון קאמר דהיה גדול יותר כדאמרינן לקמן ג' מזבחות היו שם בנוב וגבעון וי"ל כו' . מהר"פ : לו] לי תיפוק ליה מהיקשא דהכא וי"ל דאי לאו ג"ש לא הוה דרשינן הך היקשא לענין מססעות הפסוק שכתוב בהדיא ג' אמות קומתו א"נ הך היקשא לאו אגובה דמזבח קאי אלא אגובה דקלעים כדפ"ה ובא לתרץ קושייתו של רבי יהודה שהקשה מן הפסוק דכתיב גבי קלעים וקאמר ה' אמות לפיכך בא להרין ולומר דמה משכן עשר אמות אף קלעים שהוא סביב המזבח עשר אמות ולפיכך לא היה נראה הכהן מבחוץ . מהר"פ : לז] לפאת קדמה מנחה רחב חמשים אמה :

גמרא

אמה אל הכתף ומה ת"ל א] °ה' אמות משפת מזבח ולמעלה ומה ת"ל °ושלש אמות קומתו משפת סובב ולמעלה ור' יהודה כי גמיר גזירה שוה ברחבה הוא דגמיר ב] ולרבי יהודה הא קא מיתחזי כהן נהי דכהן מיתחזי עבודה דבידו לא מיתחזי בשלמא לרבי יהודה היינו דכתיב °קידש אלא לרבי יוסי מאי קידש להעמיד בה מזבח בשלמא לרבי יוסי היינו דכתיב קטן אלא לרבי יהודה מאי קטן הכי קאמר מזבח אבנים שעשה שלמה תחת מזבח הנחשת קטן הוה במאי פליגי מר סבר דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מפנים ומר סבר דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מבנין אמר רבא מודה רבי יהודה בדמים דתניא *רבי יהודה אומר כוס אחד היה ממלא מדם התערובות ושופכו על גבי מזבח שאם יישפך דמו של אחת מהן נמצא זה מכשירו ואי סלקא דעתך סבר רבי יהודה כולה עזרה מיקדשא הא איתעבידא ליה מצוותיה ודלמא משום דקסבר שפיכה מכח האדם בעינן אם כן נשקליה ונשפיך ליה אדוכתיה ודלמא משום דבעינן מצוה מן המובחר ג] אמר רבי אלעזר *מזבח שנפגם אין אוכלין °בגינו שירי מנחה שנאמר °ואכלוה מצות אצל המזבח וכי אצל המזבח אכלוה אלא בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר אשכחן שירי מנחה ד]קדשי קדשים מנלן ה] ת"ל קדש קדשים ו]קדשים קלים ה] מנין אמר אביי אתיא מדרשא דר' יוסי דתניא *ר' יוסי אומר ג' דברים משום

נ'

רש"י

אמה אל הכתף · אלא השער *וקס"ד בגובה קאמר וה"ה לכל החלל : משפת מזבח ולמעלה · למעלה מן המזבח היה גובהן ה' אמות: משפת סובב ולמעלה · עד מקום הקרנות ולמטה הימנו ו' אמות וגובה הקרן אמה: ור' יהודה · ו] אומר דברים ככתבן כי גמיר ג"ש ז] דרבוע רבוע ברחבה דגמיר למימר דמהתם מיעיתו תורה אור מודד וממזבח דיחזקאל ח] וכדלעיל : ולרבי יהודה · כהי נמי הדברים ככתבן הא קא מיתחזי כהן דהא גובהו שלש וקלעים אינן אלא חמש והוא עצמו ג' אמות נמצא ראשו למעלה מן הקלעים: בשלמא לרבי יהודה היינו דכתיב קידש · המלך ט] את [תוך החצר] וגו' שהוצרכה כל הרצפה לקדשה לשם מזבח וקדושתה בשירי מנחה ובשיר כדאמרי' בשבועות (דף יד·) : מאי קידש · את תוך החצר : ומשני קדשו לשם עזרה להעמיד בו מזבח האבנים : בשלמא לר' יוסי · דאמר של שלמה גדול ושל משה קטן : היינו דכתיב קטן · אמזבח הנחשת והכי קאמר העמיד מזבח האבנים כי מזבח הנחשת קטן י] : אלא לרבי יהודה · דאמר כולה רצפה קידש יא] דמזבח שלמה לא יכול להכיל העולה : מאי קטן · דכתיב אמזבח הנחשת הא דשלמה גופיה קטן הוה : הכי קאמר כו' · ומשום דקאי במקום מזבח הנחשת וחילופו הוא קרי ליה מזבח הנחשת ובדברי הימים (ב ד) קרי ליה הכי בהדיא ויעש (המלך) מזבח נחשת כ' אמה ארכו וכ' אמה רחבו ואמקום המערכה קאי : במאי קמיפלגי · ר' יוסי דגמיר רבוע רבוע ממזבח הזהב ורבי יהודה דגמיר לה משל יחזקאל : כלי מכלי · מזבח הנחשת יב] והזהב כלים הם : מודה ר' יהודה בדמים · דאע"ג דאמר רבי יהודה כל העזרה מקודשת הני מילי להקטיר חלבים אבל לזריקת דמים לא: מדם התערובות · של פסחים מעל הרצפה : בגינו · בשבילו : וכי אצל המזבח אכלוה · והלא כל העזרה כשרה לכך דכתיב במנחה יג] מצות תאכל במקום קדוש (ויקרא ו) : קדש קדשים · ג"ש דקדש קדשים ילפי מהדדי : משום ג'

תוספות

עשרים אמה יד] ובשמעתא קמייתא דעירובין (דף ב:) קשה עפי דפריך בין לרבנן בין לר' יהודה לילפו מפתח שער החצר ופי' שם בקונטרס שני לשונות ופי' בלשון שני דפריך טו] שיחשב פתח ברחב עשרים ומשני פתח שער החצר איקרי פתח סתמא לא איקרי ואיבעית אימא הכי כתיב חמש עשרה (א) בגובהה כתיב והכתיב וקומה ה' אמות ההוא משפת מזבח ולמעלה ופי' שם בקונטרס דהייט כר' יוסי דשמעתין וזו היא תימה דלא מצינן למימר חמש עשרה אמה בגובה כתיב אלא ברחבה כדפרישית ועוד קשה דאי מרחבה פריך התם הוה ליה למימר הכי אלא הא דתנן הרחב מעשר אמות ימעט נילף מפתח שער החצר כיון דעד הפתח איירי בגובהה ועוד לר' יהודה אמאי הוצרך להקשות מפתח החלל מפתח* פתח אולם דקאי ביה הוה ליה לאקשויי ועוד מאי קושיא מפתח טז] החלל התנן יש לו צורת הפתח א"ל למעט וחלל צורת הפתח הוה ליה שהיו העמודים משני צדדים וכלונסות על גביהן שהקלעים תלויין בהן [א] ומיהו בסמוך יז](ב)(קשה)כי פריך ור' יהודה מפתחו של אולם גמר והתנן וכו' לא משני שאני פתחו של אולם דה"ל צורת הפתח יח] [ובע"כ נ"ל] דכיון דאליבא דרב קיימא לא משני הכי דאיהו תני במתני' צריך למעט כדאמר התם* ומהאי טעמא יט] פריך [שפיר] השתא ועוד (ג)דשער חצר לא ה"ל לצורת הפתח שהכלונסות היו של הווין שקבועין בעמודין מבחוץ ואמרינן התם בפ"ק (דף יא·) צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה כלום ומפרש כ] רבינו דמגובהה פריך התם דלא יחשב פתח ביותר מה' אמות כא] ומסתברא היא לן טפי למילף מפתח החצר ממאי דנילף מפתח ההיכל דפתח כב] המשכן על כרחין שלא כדין איקרי פתח כג] אהל מועד ותידוש הוא דלא הוו ליה גיפופי שהיה פרוך לפניו במלואו הלכך פתח ההיכל שהיה במקומו דלמא שלא כדין נמי איקרי פתח ובתר הכי גרס איבעית אימא קלעים ט"ו אמה כד] וכי כתיב וקומה ברוחב ה' אמות משפת קלעים ולמעלה והיא שינויא כרבי יוסי דהכא ול"ג ט"ו אמה בגובהה הוא דכתיב וגם לא גרס אל הכתף דלא קאי אחמש עשרה דכתיב בקרא דההוא לא מיתוקמא אלא ברחבה אלא פירוש הוא כלומר הקלעים היו גבוהין חמש עשרה שלא יראו עבודה שבידו כרבי יוסי דאמר מזבח י' אמות והאי דכתיב בקלעים וקומה ה' אמות ודאי משפת מזבח ולמעלה והאי קרא דמייתי וקומה ברוחב ה' אמות (היינו) להוכיח גובה פתח כ' אמה כה] היינו ההוא דכתיב גבי מסך בסוף ויקהל ומפרש דמשפת קלעים ולמעלה קאמר שהקלעים היו גבוהין סביב החצר לפון ודרום ומערב וכן לצד המזרח כו] [שכמו] שהקלעים היו ט"ו רוחב מימין הפתח וכן משמאל הפתח כמו כן היו גבוהין ט"ו אמה ועל מסך הפתח כתיב רוחב כ' אמה וקומה ה' אמות ברוחב לעומת קלעי החצר פירוש שהמסך כל רוחב כ' היה גבוה ה' אמות משאר קלעי החצר אשתכח המסך גבוה כ' וזו היא כז] אמת גובהו של פתח והיא שינויא בתרא ליתיה אלא לרבנן דהא לרבי יהודה לא מתוקם כלל ואע"ג דקאי התם לשנויי לרבנן ולרבי יהודה שינויא קמא יתיישב לרבי יהודה דשכינן פתח סתמא לא איקרי דהכי נמי לא מיתוקם ההוא שינויא כרבי יוסי דהכא אלא כרבי יהודה דפליג עליה והכא בשמעתין גרסי' מה משכן י' אמות אף מזבח י' אמות קלעים ט"ו ולא גרסינן כח] נמי אל הכתף דלאו קרא מייתי ובברייתא דמלאכת המשכן לא גרסינן כלל קלעים ט"ו במילתא דר' יוסי ופירושא בעלמא הוא כלומר הקלעים היו גבוהין ט"ו אמה שלא יראה כהן ועבודה בידו ומה ת"ל ה' אמות משפת מזבח כו' ור"ת מפרש בספר הישר דלשמואל עצמו פריך נילף מפתח שער החצר כט] מנא ליה דושחטו פתח אהל מועד אפתח היכל קאי ואי אפשר לומר כן כלל כדמוכחי כמה קראי בפרשת אלה פקודי ובשאר מקומות וקצת קשה לפירוש ל] ר"ת דפריך מגובה חמש דמאי משני פתח שער איקרי פתח סתמא לא איקרי כיון דנקרא שער כ"ש דאיקרי פתח דפתח קטן משער עוד נילף מפתח עזרה שנקרא פתח (ביחזקאל מא) והיה גובהו עשרים*: **הכי** קאמר מזבח אבנים שעשה שלמה תחת מזבח הנחשת · תימה דבפ' במה בהמה (שבת דף נה·) אמרינן ויעמוד אצל מזבח הנחשת מזבח הנחשת מי הוה אמר להן הקב"ה התחילו ממקום שאומרים שירה לפני בכלי נחשת ואמאי לא אמר כי הכא וי"ל דהתם מה לו להזכיר מזבח הנחשת כלל: **מודה** רבי יהודה בדמים · תימה מאי קס"ד מעיקרא והא קרן לא] ורבוע יסוד* מעכבין*: **קדשים** קלים מנין · תימה דלא יליף מהיקשא מזאת התורה : **אתיא** מדרשא דרבי יוסי · תימה ל"ל ג"ש דקדש קדשים לב] ועוד*) לג] [קדשים קלים] גופה נילף ממעשר וכי תימה מה למעשר שכן טעון וידוי וכסף וצורה בטור יוכיח ועוד דבהאי קרא דמייתי דמקיש מעשר לבכור נמי כתיב חטאת ואשם דתניא בספרי פרשת ראה אנכי בקרבים ואנכס אלו חטאות ואשמות וכן בקרא דלא תוכל לאכול בשעריך דריש פרק בתרא דמכות (דף יז·) בקרך וצאנך לד] אלו חטאות ואשמות :

*) כ"א ועוד הוא גופה וקאי אשירי מנחה וגי' הב"ח וכ"כ בעל פנים מאירות דכ"ג [תימה] דקדשי קדשים גופיה נילף ממעשר וכו' והבאר נמחק

מאי

עין משפט נר מצוה

י א ב ג מיי' פ"ג מהל' פסה"מ הל' כג כב:

שיטה מקובצת

א] [וקומה] חמש אמות (מקומתו) משפת : ב] דגמיר לה ולר"י : ג] המובחר · ה"ה דהמ"ל משום דבעינן יסוד : ד] מנלן אתיא קדש קדש· תיבות ת"ל נמחק: ה] קלים מנלן אמר תיבת מנין נמחק · ו] יהודה· דאמר דברים: ז] ג"ש דרבוע רבוע ברחבה הוא דגמר : ח] דיחזקאל גמיר לה וכדלעיל : ט] תיבות את תוך החצר ל"ש : י] קטן נגמה היה הס"ד : יא] קידש דאף מזבח של שלמה : יב] הנחשת ומזבח הזהב כלים הם : יג] במנחה בחצר אהל מועד יאכלוה הס"ד ומה"ד קדש קדש · בג"ש דקדש קדש ילפי מהדדי הס"ד ותיבות מצות תאכל משום נמחק: יד] אמה ועוד דהו"ל לר"י למימר ההוא ברחבה הוא דכתיב · ר"פ : טו] דפריך ארחבה שיחשב : טז] מפתח שער החצר : יז] כסמוך קשה כי פריך כו' והתנן כו' ואמאי לא משני : יח] הפתח וי"ל דכיון : יט] טעמא נמי פריך : כ] ומפרש רבינו (תם) [אא"ה נ"ל שצ"ל רבינו חננאל א) ועי' לקמן בסוף הדבור עכ"ה] דאגובהה אות ט נמחק : כא] אמות דמסתברא : כב] דפתח אהל מועד על כרחין : כג] פתח וחידוש כו' תיבות אהל מועד נמחק: כד] אמה גובהה וכו : כה] אמה והיינו ההוא : כו]המזרח מימין· תיבות [שכמו] שהקלעים היו ט"ו רוחב נמחק : כז] היא פרת גובהו תיבת אמת נמחק : כח]ולא גרסינן ואומר ול"ג נמי : כט] החצר ומנא ליה : ל] לפירוש רבינו דפריך· תיבת ר"ת נרשם עליו קו (ועיין למעלה באות כ') ועי' בספר הישר סי' רפו: לא] קרן וכבש ורבוע יסוד שמעכבין הס"ד : לב] קדשים · ס"א הא כתיב בהאי קרא דמייתי והבאתם שמה וגו' ועוד: לג] קדשי קדשים גופיה תיבת קלים נמחק : לד] וצאנך· ולמאי דפי' ריב"א לעיל (דף נו ע"א) דאכילה לא קיימי אחטאת ואשמות דכתיב אתם ובתיכם ניחא · מהר"פ :

א) וכ"ה באמת בפי' סר"ת למסכת עירובין (דף ב ע"ב) שנדפס לפנינו בש"ס הזה שם

מסורת הש"ס

צורת הש"ס

[מסכר נ"ד]

[מג"ם סה. [לעיל לד: צ"ב מנחות נט: ע"ש תוספתא פסחים פ"ד]

[שב' סנהדרין פ"ג מכות יט. תמורה כא.]

[ות"ע תוספת עירובין ב: ד"ה בין ור"ה ואב"א]

נ"ל יסוד כתיב שמעכבין רב"ק

*[ועי' תוס' לעיל נה: ס"ה סן נה]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה והאמר קלעים וכו' חמש עשרה אמה בגובהה וכו' : (ב) בא"ד ומיהו בסמוך נמי קשה כי פריך וכו' והתנן וכו' ואמאי לא משני וכו' צורת הפתח אלא נ"ל דכיון : (ג) בא"ד ועוד י"ל דשער החצר :

גליון הש"ס

גמ' אין אוכלין בגינו שירי מנחה · ולאחר שהזר ונגנס עי' תוס' בב"מ דף נג ע"ב ד"ה לא פליג :

הגהות צ"ק [א] [ומיהו כה לא קשיא דכיון דאליבא דרב קיימא דאיהו תני במתני' צריך למעט אע"ג (דאין) ודיש] לו צורת הפתח כדאמר התם ומהאי טעמא כי פריך בסמוך ור"י מפתחו של אולם גמר והתנן כו' ולא משני שאני פתחו של אולם דה"ל צורת הפתח כיון דאליבא דרב קיימא לא משני הכי ושוד דשער כו' כנ"ל :]

יא א מיי' פ"ב מהלכות בית הבחירה הל' טו ופסק הראב"ד שם ע"ש:

נ"א סגים נ"ק

[תענית כ: וש"נ]

נ"ק

ג' זקנים א] וזה אחד מהן *רבי ישמעאל אומר °יכול יעלה אדם מעשר שני לירושלים ויאכלנו בזמן הזה ודין הוא בכור טעון הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה בכור אינו אלא בפני הבית אף מעשר אינו אלא בפני הבית מה לבכור שכן טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ביכורים יוכיחו מה לביכורים שכן טעונין הנחה ת"ל *°והבאתם שמה עולותיכם וגו' מקיש מעשר לבכור מה בכור אינו אלא בפני הבית אף מעשר אינו אלא בפני הבית וניהדר דינא וניתי במה הצד משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח ב] מאי קסבר אי קסבר *קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא אפילו בכור נמי ג] ואי קסבר לא קידשה לעתיד לבא ד] אפילו בכור נמי תיבעי אמר רבינא לעולם קסבר לא קידשה והכא במאי עסקינן בבכור שנזרק דמו קודם חורבן הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים ואיתקש בשרו לדמו מה דמו במזבח אף בשרו במזבח ואתי מעשר ויליף מבכור *וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש מעשר דגן חולין הוא הניחא למ"ד *בתר למד אזלינן אלא למ"ד בתר מלמד אזלינן מאי איכא למימר דם ובשר חדא מילתא היא כי סליקו רבנן אמרה לשמעתא קמיה דרבי ירמיה אמר *בבלאי טפשאי אמטול דיתבי בארעא חשוכא אמרי שמעתא דמחשכא לא שמיע להו הא *דתניא בשעת סילוק מסעות קדשים נפסלין וזבים ומצורעים משתלחים חוץ למחיצה ותניא אידך בשני מקומות קדשים נאכלים ה] מאי לאו ו] הא בקדשי קדשים הא בקדשים קלים אמר רבינא ז] אידי ואידי בקדשים קלים ולא קשיא הא

תורה אור: [דברים יב]

ג' זקנים · דבר אחד מפי כל זקן וזקן : **ר' ישמעאל אומר כו'** · זו היא אחת מהן : **יכול יעלה אדם מעשר שני** · דקסבר קדושת הארץ לא בטלה וצריכה הפרשת מעשרות מן התורה ח] וקאמר יכול יאכלנו עכשיו בירושלים בלא פדיון : **ת"ל וכו'** · ולקמיה פריך מאי שנא בכור דפשיטא ליה ומאי שנא מעשר דמיבעיא ליה : **שכן טעון מתן דמים** · הלכך צריך בית ומזבח : **בכורים יוכיחו** · שאין טעונין מתן דמים וצריכין בית כדכתיב ט] לפני מזבח (דברים כו) : **שכן טעון הנחה** · הלכך בעו בית דהוזקקו למזבח לכך · **ת"ל כו'** · ולקמיה פריך וליהדר דינא וליתי במה הצד : **צד מזבח** · זה למתן דמים ואלו להנחה : **מאי קסבר** · האי תנא דפשיט ליה בכור י] ממעשר : **אי קסבר קדושה** ראשונה של בית קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא · כי היכי דס"ל בקדושת הארץ וקמיבעי ליה מי קרינא ביה לפני אלהיך או לא וקפשיט מעשר מבכור : **אפילו בכור נמי** · אפילו בכור יקריב ויאכל דהא מאן דאית ליה קדשה לעתיד לבא אית ליה שמקריבין אע"פ שאין בית כדאמרינן במגילה יא] (דף י·) : ה"ג **ואי קסבר לא קדשה אפי' בכור נמי תיבעי** · ואי קסבר קדושת בית בטלה יב] לה ומיבעי *לה במעשר הואיל ואינו צריך לבית מי מיתאכיל בירושלים ולפני ה' קרינא ביה או לא : **אפילו בכור כה"ג נמי תיבעי ליה** · כגון יג] *שקרבו דמיו ואימוריו וחרב הבית ובשרו קיים מהו שיאכלוהו : **אמר רבינא לעולם קסבר לא קדשה** · והכא דקפשיט ליה מעשר מבכור בבכור שאינו צריך לבית דומיא דמעשר יד] קפשיט ליה דפשיטא ליה גביה דלא *מיתכיל: **דאיתקש בשרו לדמו** · טו] ואת דמם תזרק ואת חלבם תקטיר ובשרם יהיה לך (במדבר יח) ויליף מיניה בשעה שאתה ראוי לזרוק את הדם אתה אוכל את הבשר ולא אחר שנהרס המזבח : **וכי** · בשר הלמד בהיקש מן הדם חוזר ומלמד בהיקש על המעשר טז] : **לשמעתא** · הא דאביי דאמר קדשים קלים נפסלין בפגימת המזבח ומייתי לה מדרשא דרבי יוסי : **בשעת סילוק המסעות** · כשמורידין את המשכן ומסלקין את המזבחות בעת המסעות במדבר : **קדשים נפסלים** · בשר קדשי קדשים °וקא סלקא יז] דעתך מפני סילוק המזבח הוא מדקתני וזבין ומצורעין משתלחין שאין מצורע נכנס לדגלי השבטים ולא זב למחנה לוים נושאי הארון כדאמרינן לקמן (דף סח:) אע"פ שנסע אהל מועד הוא אלמא נפסלין דקאמר לאו משום דמיפסלי ביוצא הוא דהא אהל מועד חשיב ליה יח] : **ותניא אידך** גרים: **בשני מקומות** יט] **נאכלין** · אחד במקומן במחנות האמורות בהן כשהמשכן במקומו ואחד בכל מקום שיהא שם דרך הליכתן משנסעו וקשיין אהדדי : **מאי לאו** · קמייתא בקדשי קדשים והא בקדשים קלים : הכי גרסינן מאי לאו הא בקדשי קדשים הא בקדשים קלים : **אידי ואידי קדשים קלים ולא קשיא** · קמייתא רבי

מאי קסבר האי תנא · דפשיטא ליה בכור טפי ממעשר אי קסבר קדשה לעתיד לבא בקדושת הארץ וקמבעיא ליה אי קרינא ביה לפני ה' אי לא אפי' בכור נמי יקרב ויאכל דמאן דאית ליה קדשה קסבר דמקריבין אע"פ שאין בית כדאיתא פ"ק דמגילה (דף י·) ואי קסבר לא קדשה דבטלה קדושת כ] *הארץ ומבעיא ליה במעשר משום דאינו צריך לבית כא] ומיתאכיל בירושלים אי קרינא ביה לפני ה' אי לא אפי' בכור נמי תיבעי היכא דהוי כעין מעשר כגון בכי ה"ג שאינו צריך לבית שקרבו דמיו ואימוריו וחרב הבית ובשרו קיים מהו שיאכלוהו ומסיק דקסבר לא קידשה והא דפשיטא ליה בבכור משום דאיתקש בשרו לדמו ולא אכיל בשר אלא בשעה הראויה לזריקת דם ולא משנהרס זו היא גירסת הקונטרס ופירושו ואם תאמר אי קסבר לא קדשה היכי משכחת מעשר שני דאורייתא כיון דבטלה קדושת הארץ כב] וי"ל דאי קסבר לא קידשה מוקמינן ליה למעשר שגדל בפני הבית כמו שפי' בקונטרס כג] [גבי] בכור שקרבו דמו ואימוריו וחרב הבית ובשרו קיים א"נ הפי' קסבר לא קדשה הני מילי קדושת הבית אבל קדושת הארץ לא בטלה ונתחייבו בתרומות ומעשרות כדאשכחנא (לקמן דף קיב:) כשחרב שילה שבטלה קדושת הבית ולא בטלה קדושת הארץ וא"ת כיון דלא קידשה והותרו הבמות כד] ויהא נאכל בכל ערי ישראל לספרים דגרסי' לקמן בפ' בתרא (דף קיב:) באו לנוב וגבעון הותרו הבמות מעשר נאכל בכל ערי ישראל וי"ל דלפי אותה גירסא לא מתוקם הכא אלא במעשר שגדל לפני הבית והוזקק להבאת מקום כה] ואינו נאכל בכל ערי ישראל וקשה לפירוש הקונטרס מאי דוחקיה דרבינא לומר לא קדשה ופליג אכוליה הש"ס דקים לן ירושלים אין אחריה היתר כדתנן בפרק בתרא (גם זה שם) לימא דלעולם קסבר קדשה כו] ובכור שנזרק דמו ונפגם המזבח דאין בשרו נאכל בפגימת המזבח ומיהו מלי למימר דלישנא דברייתא קשיתיה דקתני מה בכור אינו אלא בפני הבית דמשמע בית ממש צריך ואי קדשה למה לי בית הלא מקריבין אע"פ שאין בית ואין צריך רק מזבח משום דאיתקש בשרו לדמו אבל ה"ה דלעולם מלי סבר קדשה דכיון דנזרק דמו ואח"כ חרב אין אוכלין בשרו משום דאיתקש לדמו *מיהו האי בפני הבית היינו בפני מזבח ולאו בית ממש קאמר אבל קשה מאי קאמר אפילו בכור נמי תיבעי ולא*) תבעי מעשר אדרבה כיון דלא קדשה פשיטא כז] לא קרינא ביה לפני ה' דמחילה לאכול דאורייתא ועוד דבכור פשיטא דמפסיל ביוצא כשחרב הבית ונפלו מחילות כיון דלא קדשה ומה צריך כלל כח] היקישא דבשר ודסוכי תימא כשחרב הבית ונהרס המזבח אבל חומות ירושלים כט] קיימת ולא בטלה קדושתה לענין קדשים קלים ומעשר שני זהו תימה לומר דהא ירושלים לא נתקדשה אלא בשביל הבית ואיך יתכן שקדושת הבית תבטל וקדושת ירושלים קיימא לכך נראה כמו גירסת הספרים אי קסבר קדשה אפילו בכור נמי ואי קסבר לא קדשה אפילו מעשר נמי אמר רבינא לעולם קסבר קדשה וכו' והכי פריך אפילו בכור נמי משכחת לה בלא חומות ירושלים ובלא חומת עזרה כמו שפירש בקונטרס דמקריבים אע"פ שאין בית כלומר יבנה המזבח ויזרוק הדם ויאכל הבשר אבל בלא מזבח פשיטא ליה דאינו יכול להקריב כדאמרי' לעיל (דף נט·) מודה רב בדמים אע"פ שהבית קיים וכל שכן בזמן הזה ואי קסבר לא קדשה קדושת הבית לבנות המזבח וכל שכן קדושת ירושלים אבל קדושת הארץ קיימת להתחייב בתרומה ומעשר כמו בנוב וגבעון אפילו מעשר יהא ל] פסול פשיטא דאין לו היתר בירושלים ולא גרסינן לקמן פ' בתרא (דף קיב:) מעשר שני נאכל בכל ערי ישראל ואי גרסינן ליה צריך לומר דהכי פריך אפילו מעשר **) שני יהא פשיטה דאין חייב להעלותו ואמאי קאמרת יכול יעלה אדם דמשמע

*) נ"ל מיבעיא נ"ק **) מעשר יהא כו'

מכות יט. תמורה כא.

[במכות ובתוספתא פ"ג דסנהדרין איתא ת"ל ואכלת לפני ה' אלהיך [וגו'] מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך מקיש מעשר לבכור וכו' וכ"ה בילקוט רמז תתכ"ו]

ליה נ"ק

[לעיל מה. מכות יט.]

נ"ל שזרקו דמיו וקרבו אימוריו נ"ק

שם [תמורה כב:]

יומא ס. פסחים לה: מנחות כב. [בכורות כב: כתובות טו.]

תוספתא דכלים פ"א [מנחות לה.]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה קדשים נפסלים וכו' מפני סלוק וכו' · לשון קס"ד מוקשה הוא זה דהא קיימא לפני וכו' ואין דבר זה נוגע לס"ד ולמסקנא :

שיטה מקובצת

א] על תיבות א) וזה [אחד] מהן נרשם עליו קו : ב] מאי קסבר [כו'] (קידשה) אפילו בכור נמי · יקריב ויאכל אף על גב דליכא מזבח ובעי מתן דם יבנה מזבח ויקריב כיון דקסבר קידשה לעתיד לבא מקריבין אע"פ שאין בית וא"ת ודילמא אה"נ והא דקאמר אינו נאכל היינו כל זמן שלא נבנה המזבח וי"ל דע"כ משום חיסרון הקרבה לא קאמר דאינו נאכל דא"כ אמאי פריך בברייתא מה לבכור שכן טעון מתן דמים לימא משום דמחוסר תיקון מה שאין כן במעשר אפילו יהיו שוין בתומרותיהן הר"פ: ג] ואי [קסבר] לא קידשה · וא"ת א"כ מעשר אמאי נוהג וי"ל דאע"ג דקדושת הבית בטלה קדושת הארץ כו' וא"ת א"כ למה נקט ירושלים אפילו בכל א"י נמי יהא נאכל מעשר שני ב) כדאמרינן לקמן למ"ד דקדושת הארץ לא בטלה באו לנוב וגבעון כו' בכל ערי ישראל וי"ל דמיירי במעשר כו' : ד] אפילו בכור נמי תיבעי · וא"ת והלא טעון מתן דמים ואימורים וכיון דלא קדשה לעתיד לבא א"כ לא שייך לומר דיבנה המזבח וי"ל דמיירי בבכור שנזרק דמו קודם חורבן הבית ומשני רבינא הב"ע כו' אע"ג דזה היה יודע גם המקשן דמיירי בבכור דומיא דמעשר שאינו מחוסר כי אם אכילה אלא משום מסקנא דאיתקש נקט ליה הב"ע בבכור שנזרק דמו כו' וס"מ אינו נאכל משום דאיתקש בשרו לדמו כו' ויליף מיניה כו' וכיון דגלי בבכור ה"ה בשאר קדשים קלים וכמו דאמרינן אי אתה אוכל משנהרס ה"ה אי אתה אוכל משנפגם כל זה שיטת הקונטרס וקשה אמאי קאמר בכור נמי תבעי אם נקרא לפני ה' הא פשיטא דאינו לפני ה' ומחוסר קלעים הוא כיון דלא קדשה ומעשר נמי לא ועוד לפי מאי דמשני לא קדשה למה לי [למימר] גבי מעשר משום דאיתקש לבכור תיפוק ליה כיון דלא קדשה א"כ מעשר אינו נאכל משום דמחוסר קלעים היא ועוד דפירש דכמו דאינו נאכל לאחר שנהרס המזבח כך לא נאכל לאחר שנפגם לא דמי דשאני התם דלית ליה תקנה כיון דלא קדשה לפי מאי דמשני רבינא' לכך נראה דגרסינן ואי קסבר לא קדשה אפילו מעשר נמי לא · כלומר לא יהא נאכל בלא פריון כיון שחרב הבית דלא קדשה ואין זה לפני ה' ואמאי מספקא ליה במעשר טפי מבבכור ומשני רבינא לעולם קסבר קדשה וכ"ת אפילו בכור נמי יקריב ויאכל אה"נ אם לא נזרק דמו כבר אלא הב"ע שנזרק כו' ולכן בשרו אינו נאכל דאיתקש בשרו לדמו והשתא ניחא הכל ותוי ממש ראיה לנפגם המזבח כיון דאית ליה דקדשה לעתיד לבא וכיון דנהרס אינו ראוי לזריקה מחמת פגימת המזבח [נמי אינו ראוי לזריקה] ובשר נמי אינו נאכל · תוס' מהר"פ : ה] מאי לאו הא בקדשי קדשים והא בקדשים קלים · פ"ה הא דאמרינן בשני מקומות נאכלין בשעת הנייתן ובשעת מסען היינו בקדשים קלים דהא למאי ניחוש לה אי משום יוצא והא מחנה ישראל קיים אף לאחר שנסעו וקדשים קלים נאכלים במחנה ישראל ועוד הוא קיים כדקתני לקמן אע"פ שנסע אהל מועד [הוא] ואי משום פגימת המזבח שהרי כיון שנסתלקו אין לך פגימת מזבח גדול מזה מ"מ קדשים קלים אינם נפסלים בפגימת המזבח והא דקתני באידך ברייתא קדשים נפסלים היינו קדשי קדשים ומשום סילוק המזבח שמסלקין אותו בשעת מסעות וליכא למימר משום יוצא שהרי זבין ומצורעין משתלחין ולא נהירא דבפרק שתי הלחם משמע דלחם הפנים מיפסל משום יוצא מדנפסל בשעת סילוק מסעות לכך נראה דודאי אין אהל מועד קיים לענין קדשי קדשים ולחם הפנים שמעינן לפנים מן הקלעים דבסילוק הקלעים נפסלים כיוצא והא דאמרינן אע"פ שנסע אהל מועד הוא לאו לענין מחנה שכינה קאמר דבקלעים תליא מילתא הנ"ל

ונסתלקו הקלעים פקע מחנה שכינה אלא לענין מחנה לויה ומחנה ישראל קאמר ולכך מצורע משתלח חוץ לדגלו אף ממחנה ישראל וגם חוץ למחנה לויה וס"מ מיתי שפיר הבא מקדשים קלים דע"כ משום סילוק מזבח איצטריך לאשמועינן דהם נאכלים דמשום יוצא הא לא שייך בהו כדפי' וא"ת וכפ' שתי הלחם מנלן דנפסלים בשעת מסע משום יוצא דילמא דמשום פגימת המזבח הוא ותירץ הר"ם דמשמע ליה דנפסלים ר"ל לעולם דלית להו תקנתא כשחזרו והקימו אותו ובנאוהו אלא ודאי משום יוצא קאמר · מהר"פ : ו] הא בקדשי קדשים והא בקדשים קלים · ואפילו לר' ישמעאל דליכא למימר דר' ירמיה בא להוכיח דאיכא תנא דקאמר בקדשים קלים דאין לחוש באכילה משום פגם מזבח דהא אפילו אביי יודה בזה כדמסיק בשינויא הא ר' ישמעאל הא רבנן אלא ודאי בא ר' ירמיה להוכיח דאפי' ר' ישמעאל מכשיר בקדשים קלים ואע"ג דאשכחן בהדיא דר' ישמעאל פליג בבכור כדאסיקנא משום דאיתקש בשרו לדמו סבירא ליה לר' ירמיה דדוקא בבכור גלי ומשני אידי ואידי אף בקדשים קלים והא ר"י כו' ואיבעית אימא אידי ואידי בקדשי קדשים ולא בקדשים קלים ואי משום היקשא דהבאתם שמה זבחכם ומעשרותיכם וגו' בכורות בקרכם וצאנכם קסבר ר' ירמיה דדוקא כמעשר דסמיך טפי לבכור איתקש לבכור ולא זבחכם דהיינו שאר קדשים קלים דאפסיק ליה מעשרותיכם בין זבחכם לבכור · מהר"פ : ז] אידי ואידי בקדשים קלים כו' והשתא נפסלים משום סילוק מזבח היא והא דמוכח בפרק שתי הלחם דמשום יוצא הוא היינו דלא כרבינא דודאי בקדשים קלים לא שייך למיפסלינהו משום יוצא דסילוק מסעות כדפי' · מהר"פ : ח] התורה א"נ במעשר שהופרש קודם שנטלה הארץ קאמר וקאמר יכול יעלנו ויאכלנו עכשיו : ט] כדכתיב והניחו לפני : י] בכור טפי ממעשר : יא] במגילה פ"ק : יב] הבית בטלה ליה ומבעיא ליה במעשר כו' מי מיתאכיל בירושלים : יג] כגון בכור שקרבו : יד] דמעשר עסקינן דפשיטא ליה גביה דלא מיתאכיל הס"ד: טו] לדמו· דכתיב ואת : טז] המעשר ושיטתא רישא דברייתא הכי איתא מה בכור כי האי אינו נאכל כו' מה לבכור שכן חמור שמתחלה הוצרך מתן דמים ואימורים למזבח בכורים יוכיחו שאין לך בכורים צריכים מזבח ואין נאכלים אלא בפני הבית דכתיב והניחו : יז] דעתיה מפני ואות ד' נמחק : יח] ליה' ואי קשיא הא דתניא במס' תענית (דף כ) הוגללו הפרכת הותרו הזבין ומצורעי' ליכנס לשם במס' מנחות [דף לה.] רמינן להו אהדדי ומוקמינן להו כתנאי: יט] מקומות קדשים נאכלין : כ] קדושת הבית ומבעיא: כא] ומיתאכיל · ס"א אי מיתאכיל בירושלים דקרינא כו': כב] הארץ ולמה נוהג מעשר וי"ל : כג] ובבכור שקרבו תיבת גבי ל"ש: כד] הבמות הא נאכל בכל ערי ישראל לספרים דגרסי לקמן : כה] תיבת ואינו ל"ש ותיבות נאכל בכל ערי ישראל נמחק: כו] קדשה ובבכור: כז] פשיטא דלא קרינא ביה לפני ה' דבעינן מחיצות לאכול: כח] כלל להיקשא: כט] ירושלים קיימות ולא: ל] תיבת פסול נרשם עליו קו

מדם

א) וכן במכות ובתמורה שם ובתוספתא דסנהדרין פ"ג ליתא להיבות וזה אחד מהן וכ"מ מפרש"י : ב) נ"ל כדתנן לקמן (דף קיב) באו כו' וי"ל דמיירי במעשר שגדל לפני הבית והוזקק להבאת מקום [ועי' בתוס' כאן ד"ה מאי] ·

הא רבי ישמעאל הא רבנן ואיבעית אימא הא והא בקדשי קדשים ומאי בשני מקומות קודם שיעמידו לוים את המשכן ולאחר

ר' ישמעאל · דיליף בשר מדם. א] בתרייתא רבנן : ואיבעית אימא · בתרייתא נמי בקדשי קדשים : ובשני מקומות · לאו לאחר שנכנסו דנסתלק המזבח קאמר אלא חד מינייהו כדאיתא בעוד ב] המשכן נטוי כמשפטו · וחד לאחר שפירקו קרשים וקלעי החצר ועדיין המזבח במקומו וקודם שיעמידו לוים את ג] משכן דנקט הכא לאו דוקא נקט חדא דלא *משכחת לה שהרי קודם שיסעו בני קהת נושאי המזבחות היו חונין בני גרשון ומררי נושאי המשכן ומקימין אותו ובנסיעתם היו מורידין את המשכן תחלה *ונושאין בני גרשון ומררי אחר *דגל ד] אחד ובני קהת אחרי שני דגלים כדי שיהו קודמין בני גרשון בחנייתן ומעמידין את המשכן לפני בוא בני קהת כדכתיב אחר מסע דגל בני יהודה והורד המשכן וגו' (במדבר י) ואחר שני דגלים כתיב (שם) ונסעו הקהתים נושאי המקדש דהיינו ארון ומזבחות וכלי השרת והקימו בני גרשון את המשכן עד בואם של בני קהת ה] ועוד אי בששינו את הסדר מוקמת לה היכי שחטי קרבנות קודם שיעמידו משכן הא אמר באיזהו מקומן (לעיל דף נה:) ו] בשלמים ששחטן קודם שיעמידו לוים כו' פסולין ואי ז] גרסת לה מוקי לה בששינו את הסדר וההוא דאיזהו מקומן שלמים דוקא קאמר משום דכתיב בהו (ויקרא ג) ושחטו פתח אהל מועד ולא יליף שאר קדשים מינייהו :
מהו

דמשמע דמספקא ליה אי חייב להעלותו לירושלים או לא כיון דלא קידשה יהא נאכל בכל ערי ישראל כדתנן לקמן (שם) ואמאי צריך לאקושי לבכור דמה בכור אינו מעלהו אף מעשר אינו מעלהו אמר רבינא לעולם קסבר קדשה ולא איירי כלל בחובת העלאה אלא אם יכול לאוכלו בזמן הזה או לא וילפינן אכילת מעשר מאכילת בכור דמה אכילת בכור בעית מזבח משום דאיתקש בשרו לדמו אף אכילת מעשר בעית מזבח ואין בוס מעשר נאכל בזמן הזה ואית ספרים דגרסי אי לא קדשה אפילו מעשר נמי לא וה"פ אפילו מעשר נמי לא יהא נאכל כלומר דמדקבעית במעשר בזמן הזה *א"כ במעשר שהוזקק להבאת מקום ח] קבעי' אבל לאחר חורבן ההוא שמא לא נתחייב כלל במעשר כיון דלא קדשה ואפילו נתחייב במעשר כמו בנוב וגבעון מ"מ פשיטא דנאכל בכל ערי ישראל לפי הגירסא דלקמן כדפרישית אלא כי קבעי באותו שגדל בפני הבית וחרב הבית ט] והוא פשיטא דאינו נאכל אמר רבינא לעולם קסבר קדשה ובבכור שנזרק דמו קודם חורבן הבית עסקינן וחרב הבית ועדיין בשרו קיים ואיתקש בשרו לדמו וא"ת והא כתיב (במדבר יח) ואת דמם תזרוק ואת חלבם תקטיר אלמא איתקש י] בההוא קרא להקטרת חלב ואמרי' לעיל* דמזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו וה"ה אימורין וי"ל דקולא וחומרא לחומרא מקשינן ומקשינן בשרו יא] לדמו והשתא מהך דרשא יליף לכל הקדשים דאם נפגם המזבח אין נאכלין וא"ת לפי גירסא זו דגרס קדשה קשיא דר' ישמעאל אדר' ישמעאל דלקמן פ' בתרא (דף קיט:) תניא רבי ישמעאל אומר זה וזה מנוחה ונחלה שילה ופי' בקונטרס דבקדושת ירושלים גופה ס"ל דלא קדשה ויש אחריה *היתר מדלא קרי ליה נחלה כדאיתא בפ"ק דמגילה (דף י:) שמעתי שמקריבין בבית חוניו בזמן הזה ואוקמינן כרבי ישמעאל מיהו בזה לא דק בפירושו דההיא דמגילה (גז"ש) רבי ישמעאל ברבי יוסי וההיא דלקמן רבי ישמעאל בן אלישע בר פלוגתיה דר"ע אבל מ"מ על כרחין *קסבר לא קדשה דכיון דמוקי קרא דנחלה בשילה א"כ מנא ליה דירושלים אין אחריה היתר וי"ל דשמא נפקא ליה מקרא אחרינא והרב רבי חיים מפרש דרבי ישמעאל סבר קדשה והאי דקאמר זה וזה שילה אתא לאשמועינן דשילה אין אחריה היתר דלא כמ"ד יש אחריה היתר והיינו משום דדרים מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים ומדחלקו קדרים ליתן היתר בין זו לזו ופליג אמתני' דקתני שילה יש אחריה היתר דתנן (לקמן דף קיב:) באו לנוב וגבעון כו' ואין נראה כלל שהרי יב] מוכיחים דבנוב וגבעון הותרו הבמות גבי שמואל והוא יברך את הזבח (שמואל א ט) וגם קרי ליה בפסוק במה אבל אחר ירושלים לכולי עלמא לא הותרו הבמות ואפי' מאן דאית ליה לא קדשה מצי סבר דאין אחריה היתר וכן משמע פ"ק דמגילה (גז"ש) א"ר יצחק שמעתי שמקריבין בבית חוניו בזמן הזה וקאמר דהדר ביה מהא דתניא ירושלים אין אחריה היתר ואמאי הדר ביה הא קאמר התם כתנאי אי קדשה לעתיד לבא אי לא קדשה ומעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר אלא ודאי מעיקרא סבר דלמ"ד לא קדשה הותרו הבמות והדר ביה ממתניתין דמגילה וממתניתין דלקמן בפ' בתרא (דף קיב:) דירושלים אין אחריה היתר דמשמע לכולי עלמא אפילו למ"ד לא קדשה ותנאי דמייתי התם בקדשה ולא קדשה לא קאי אדרבי יצחק אלא ריהטא דהש"ס הוא משום יג] דאיירי קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא דנקט כתנאי ומייתי פלוגתא דבתי ערי חומה דדמי לקדושת הארץ דמשווי להו *אהדדי ובפ"ב דערכין (דף לב:) גבי מקיש ביאתם בימי עזרא לביאתם בימי יהושע וכמה תנאי היא יכול להביא דאיכא דאית ליה קדשה ואיכא דאית ליה לא קדשה ור"מ בפ"ק דחולין (דף ו:) קסבר לא קדשה גבי בית שאן ורבי ישמעאל דהכא ורבי יוסי דסדר עולם בפרק הערל (יבמות דף פב:) יד] וא"ת ומנא ליה לקמן דרבי יוחנן סבר קדשה משום דמחייב מעלה בזמן הזה לעולם אימא לך דסבר לא קדשה אפ"ה אין אחריה היתר כדפי' וי"ל דאי לא קדשה לא מחייב טו] דאינו ראוי לפתח אהל מועד דנדחו לגמרי אבל אי קדשה לא נדחו דיכול לבנות מזבח במקומו ויקריב עליו או איירי ר' יוחנן בקטרת דלא בעי מזבח כדפי' לעיל ואין להקשות לפי' הקונטרס דגרס הכא לא קדשה ובסוף הערל (גז"ש) שמעינן לרבי יוסי דקדשה בברייתא דסדר עולם טז] ויש חילוק כדפי' לעיל דאפילו בטלה קדושת הבית קדושת הארץ לא בטלה כדאשכחן בנוב וגבעון א"כ תני ולא סבר ליה כדבעי למימר פרק יוצא דופן (נדה דף מו:) א"כ הא דידיה הא דרביה דהכא משמיה דרבי ישמעאל וא"ת למאי דגרס קדשה הא ר"ל ס"ל אליבא דרבי יוסי (יבמות דף פא.) תרומה בזמן הזה דרבנן וי"ל כדפרישית לעיל דאפשר אפילו לא בטלה קדושת הבית קדושת הארץ בטלה ותדע דרבי יהושע שמעי' ליה יז] עיגול בעיגולין עולה בפ"ק דבילה (דף ד:) ובסוף הערל (יבמות דף פא:) מוכח לר"ל יח] למ"ד עולה קסבר תרומה בזמן הזה דרבנן ושמעינן ליה לרבי יהושע בכמה דוכתי דאמר שמעתי שמקריבים אע"פ שאין בית יט] *ותימה הוא לומר שקדושת הבית קיימת להקריב קרבן בלא במה ולא יתחייב בתרומה אבל לעיל דאמר איפכא אתי שפיר כמו בנוב וגבעון והכא י"ל דרבי יוסי משום רבי ישמעאל קאמר ולא ס"ל ומר' יהושע י"ל *דסבר דאינו מקדש אלא ו' דברים בלבד לכן יעלו העיגולין ור"א דמספקא ליה בפרק ידיעות הטומאה (שבועות דף טז.) ובפ"ק דמגילה (דף י.) אי סבר קדשה או לא קדשה ושמעי' ליה בפ"ק דחגיגה (דף ג:) גבי עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית דקסבר לא קדשה ומיהו אין ראיה משום דהרבה כרכים לאו מדברי ר"א כ] כדפרישית פ"ק דיבמות (דף טז: ד"ה עמון) וליתיה כא] במסכת ידים (פ"ד מ"ג) : *קדשים נפסלין · פי' בקונטרס קס"ד מפני סילוק המזבח הוא מדקתני זבין ומצורעין משתלחין שאין מצורע נכנס לדגלי השבטים ולא זב' למחנה הלוים נושאי ארון כדאמר לקמן אע"פ שנסע אהל מועד אלמא נפסלין דקאמר לאו משום דמפסלי ביוצא הוא דהא אהל מועד חשיב ליה וא"ת כב] דלמאי דמוקי לה השתא בקדשי קדשים אפילו בלא סילוק מזבח אלא סילוק קלעי החצר לחוד נפסלין קדשי קדשים ביוצא דבהדיא מוכח בפ' שתי הלחם (מנחות דף צה.) דבשעת כג] מסעות אין קרוי מחנה שכינה קיים ולחם הפנים ושאר קדשי קדשים מיפסלי ביוצא דנסע אהל מועד הוא לאו דוקא לענין מחנה שכינה אבל לגבי קדשים קלים ודאי לא מיפסלי ביוצא משום מסע המחנות דלענין מחנה ישראל ומחנה לויה אע"פ שנסע אהל מועד הוא דמחניהם קיימים בדגלי השבטים כדמוכח לקמן פ' בתרא (דף קטז:) ולכך זבין ומצורעין משתלחין וקדשים קלים אין נפסלין ביוצא ואתקפתא הוי מדקתני נאכלין בשני מקומות דמיירי בקדשים קלים ואע"פ שאין מזבח במקומו : **הא** ר' ישמעאל והא רבנן · היינו תנאי דפליגי עליה דר' ישמעאל בתמורה פרק ואלו קדשים (דף כט:) ודרשי' ליה לקרא בע"א : **קודם** שיעמידו המשכן · פרש"י לאו דוקא קודם אלא לאחר שהעמידו הכל המשכן והמזבח דאין לפרש ממש קודם שהעמידו המשכן כיון שכבר העמידו המזבח במקומו אוכלין קדשי קדשים הלא תחלה נוסעין בני גרשון ומעמידין המשכן ואח"כ בני קהת מעמידין המזבח ואם שינו הסדר והעמידו המזבח תחלה היאך שחטו קדשים קודם העמדת המשכן הא אמרן (יומא דף סב:) שלמים ששחטן קודם פתיחת ההיכל פסולין וי"ל שלמים דוקא כתיב בהו ושחטו פתח אהל מועד כל זה פי' רש"י וק"ל (ברו"ך) הא תנן גבי תמיד (תמיד דף ל:) לא היה שוחט עד שמשמע שער הגדול שנפתח אלמא ילפינן שאר קרבנות שאין שוחטין משלמים ואין נראה לומר דהיינו מדרבנן דהא בהיקשא דזאת התורה נילף לפסולא משלמים וגם אין לומר בשלמים גופייהו אינו פוסל רק מדרבנן דלא שנה הכתוב לעכב דהא אמרי' פ' שני שעירי (יומא דף סב:) דשלמים ששחטן בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל פטור אלמא מן התורה אינו ראוי לפתח אהל מועד דפסול דרבנן חייב בחוץ ואפילו בפסול דאורייתא חייב בחוץ היכא דאם עלו לא ירדו כדמוכח פרק השוחט והמעלה (לקמן קט.) וזהו הוכחה דשאר קדשים נמי פסולין בפנים קודם פתיחת דלתות ההיכל דאי כשירין א"כ בשלמים אם עלו לא ירדו דקרוי פסולו בקודש היכא דאית ליה הכשירא בעלמא א"כ הוא דבשלמים *אם עלו לא ירדו אמאי פטור בחוץ אלא ודאי בשאר קדשים נמי פסולין אם לא תאמר כיון דלא נפתחו קודם השחיטה דלתות ההיכל חייב שוחט שלמים שלא במקומן וירדו אע"ג דשאר קדשים אין נפסלין מן התורה ודמי לקדשי קדשים בשחטן בדרום בפ"ק דמעילה (דף ג:) דכמאן דחנקינון דמו וירדו [לרבי יהודה] אע"ג דקדשים קלים שחיטתן כד] בדרום כשירין אבל לר"ש לא ירדו כדאיתא התם א"כ ההיא דשני שעירי דפטר בחוץ כרבי יהודה: *וגם אין לומר דקודם שפירקו המשכן כלל שחטו וזרקו את הדם ואחרי כן פירקוהו ושינו הסדר בשעת חנייה והעמידו המזבח וקלעי החצר תחלה וקאמר בשמעתא דקודם שיעמידו קרשי המשכן יאכלו קדשי קדשים הלא מיד שפירקוהו נפסלו ביוצא הקדשי קדשים ולא אמרינן נסע אהל מועד הוא לגבי מחנה שכינה אלא ודאי קודם שהעמידו לאו דוקא אלא העמידו הכל ותידושא הוי אלאחר שפירקו כדקאמר קמ"ל אע"פ דנסע אהל מועד הוא ואע"פ שנפרק המשכן כיון שקלעי החצר והמזבח במקומן · ברו"ך :
ולאחר

בי' כ"ק מעכבת לה שיהא המזבח מונח קודם העמדת המשכן שהרי קודם כו' כנ"ל

נ"ל ונוסעין דגל ר"א: בני כו' אחרי דגל שני כדי נ"ק

כמעשר בזמן הזה אם הוזקק להבאת מקום או קבעית אי דגל לאחר החורבן הוא טו' נ"ק

[דף נט.]

היתר כדאמרינן בפ"ק נ"ק

בי' כ"ק קסבר לא קדשה דהא קרי ליה נחלה ועוד דכיון דמוקי כו'

דאיירי דנקט קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא נקט כתנאי כו' כצ"ל *אהדדי בפ"ב נ"ק

[ועי' תוס' יבמות פא. ד"ה שאני טעם כו' סברא זו ע"ש]

בייך לעיל דף ס ע"ב

גליון הש"ס

תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) מאי וכו' ותימה הוא לומר שקדושת הבית קיימת. עי' לקמן דף קב ע"א תוס' ד"ה ואחד : תוס' ד"ה לא ירדו אמאי פטור בחוץ. עי' לעיל דף נט ע"א תוס' ד"ה אם עד : בא"ד וגם אין לומר קודם שפירקו וכו' אם עלו לא ירדו. פנים מזבח ואידמי מאכילה ואינו הותר ונראה כמ"ש תוס' בדיבור הסמוך בד"ה ולאחר ובד"ה אע"פ:

שיטה מקובצת

א] מדם וא"כ בשעת סילוק המחנות כיון שאי אפשר לזרוק את הדם אין הבשר נאכל בתרייתא רבנן דלא ילפי בשר מדם הס"ד : ב] בעוד שהמשכן נטוי : ג] המשכן דנקט הכא לאו דוקא נקט אלא איידי דנקט לאחר שיפרקו נקט [נמי קודם שיעמידו] דלא משכחת לה שיהא המזבח מונח קודם העמדת המשכן שהרי קודם : ד] דגל ראשון ובני קהת אחרי דגל שני כדי : ה] קהת ואי בששינו ותיבת ועוד נמחק : ו] מקומן שלמים ששחטן כו' פסולין ואי כששחטו כבר משעת נסיעה והביאו עמם הבשר א"כ מיפסלא להו ביוצא : ז] ואי גרסת' ס"א ואם תמצ' לומר קודם שיעמידו הלוים את המשכן דוקא קאמר מוקמינן כו' : ח] קבעית דההוא דגדל לאחר ותיבת אבל נמחק : ט] הבית וההיא פשיטא : י] איתקש נמי : יא] לדמו וא"ת הואיל ומוקי ליה בבכור שנזרק דמו א"כ היכא קאמר בברייתא בכורים יוכיחו והא בכורים דתוי כה"ג דמעשר שנזרעו קודם החורבן ולא מחוסר רק אכילה דהיינו כשהניחו לפני המזבח קודם חורבן הבית אז ודאי נאכלים שפיר לאחר חורבן הבית וכמו שאין אתה למד מעשר מבכור רק בדמי ליה דלא מיחסר רק אכילה כמו כן אין לעשות יוכיח מבכורים רק בדדמי ליה דלא מיחסר רק אכילה ז"ל דדוקא גבי תיקשא דבכור ומעשר איכא למימר דלא איתקש אלא לבכור דכוותיה אבל שייך שפיר לומר בכורים יוכיחו אף מאותם שלא הניחם קודם חורבן הבית כיון שבבנין הבית היה למד' כך נראה למהר"ם תו' מהר"פ : יב] שהרי קראי מוכיחים : יג] דאיירי בקדושה ראשונה כו' לבא הוא דנקט כתנאי כו' דבתי ערי חומה ולאו משום דדמיא ליה דיש חילוק בין קדושת בית לבתי ערי חומה אבל ודאי קדושת בתי ערי חומה דמיא לקדושת אות ד' נמחק : יד] הערל קסבר קדשה ולקמן נמי בפרק השוחט והמעלה גבי פלוגתא דר"י ור"ל דהמעלה בזמן הזה מייתי פלוגתא דר"א ור"י דמקריבין אע"פ שאין בית ולא מייתי דר"מ דבית שאן ור' ישמעאל דהכא ור' יוסי דסדר עולם וא"ת ומנא ליה לקמן בפרק השוחט והמעלה דר' : טו] מחייב כרת דאיני : טז] עולם דיש חילוק : יז] ליה דעיגול בעיגולין : יח] דמ"ד עולה : יט] מתיבת ותימה עד תיבת ור"א דמספקא ליה מוקף בח"ל : כ] ר"א הוא כדפי' : כא] וליתיה במלחיה במס' : כב] וא"א לומר כן דלמאי : כג] דבשעת סילוק מסעות אין מחנה שכינה : כד] שחיטתן כשרין בדרום אבל ב
מרו

עין משפט
נר מצוה

יב א מיי' פ"ב מהלכות בית הבחירה הל' ה.

יג ב מיי' שם פ"א הלכה יג ופ"ג שם הלכה טו

ולאחר שיפרקו הלוים את המשכן [א] *מהו דתימא איפסיל להו ביוצא קא משמע לן *ואימא הכי נמי אמר קרא °ונסע אהל מועד *אף על פי שנסע אהל מועד הוא אמר רב [ב] הונא אמר רב מזבח של שילה של אבנים היה [ג] *דתניא ר"א בן יעקב אומר מה תלמוד לומר °אבנים °אבנים °אבנים שלש פעמים אחד של שילה ואחד של נוב וגבעון ובית עולמים מתיב רב [ד] אחא בר אמי *אש שירדה מן השמים בימי משה לא נסתלקה מעל מזבח הנחושת אלא בימי שלמה ואש שירדה בימי שלמה לא נסתלקה עד שבא מנשה וסילקה ואם איתא מעיקרא הוא דאיסתלק [ה] ליה הוא דאמר כרבי נתן דתניא רבי נתן אומר מזבח של שילה של נחושת [ו] היה חלול ימלא אבנים ר"נ בר יצחק אמר מאי לא נסתלקה לא נסתלקה [ז] לבטלה מאי היא רבנן אמרי שביבא הוה משדרא רב פפא אמר אושפיזא הוה נקט [ח] יזימנין הכא וזימנין הכא תנן התם *וכשעלו *בני הגולה הוסיפו עליו ד' אמות מן הדרום וד' אמות מן המערב כמין גמא מאי טעמא אמר רב יוסף משום דלא [ט] ספק אמר ליה אביי השתא מקדש ראשון דכתיב ביה °יהודה וישראל רבים כחול אשר על (שפת) הים [י] ספק מקדש שני דכתיב ביה °כל הקהל באחד ארבע רבוא לא [יא] ספק א"ל התם אש של שמים מסייעתן הכא אין אש של שמים מסייעתן כי אתא רבין אמר ר"ש בן פזי [יב] משום בר קפרא שיתין הוסיפו מעיקרא סבור מזבח אדמה שהוא אטום באדמה ולבסוף סבור שתיה כאכילה ומאי מזבח אדמה *שהוא מחובר באדמה שלא יבננו לא ע"ג כיפים ולא

רש"י

מהו דתימא כו' · כלומר ולא אכילה משנעקר המזבח אתא לאשמועינן אלא אכילת קדשי קדשים בלא קלעים אתא לאשמועינן דלא תימא כיון שנסתלקו קלעים יש כאן פסול יוצא: יג] אבנים ג"פ · אם מזבח אבנים וגו' מזבח אבנים לא תניף [וגו'] אבנים שלמות תבנה וגו': נוב וגבעון. חד חשיב נהו דשניהם במה ואינן קדושים: לא נסתלקה. שבשעת המסעות כופין עליו פסכתר ומניחין אותה במקומה: אלא בימי שלמה. שנסתלקה משם למזבח אבנים בעשה שלמה: עד שבא מנשה וסילקה גרם: ואם איתא מעיקרא הוא דאיסתלק. משהוקם המשכן בשילה קובנו מזבח אבנים הוזקקה להסתלק ממזבח של נחשת: הוא דאמר · רב הונא דאמר כרבי נתן והא דלא אמרי' הוא דאמר כר"א בן יעקב משום דר' נתן הוא דממטי' ליה בהדיא יד] מעשה היה כך אבל מדר"א בן יעקב לא שמעינן אלא דהוכשר בשל אבנים: לא נסתלקה לבטלה · שהאש בטילה ממזבח הנחושת לגמרי: שביבא הוה משדרא · כשהיו מקטירין על של אבנים היו זיקים ולהבות יוצאות מאש שמים שעל מזבח הנחשת של משה שאף הוא מונח שם: תנן התם · במסכת מדות ר' יוסי אומר בתחילה בימי שלמה לא היה *אלא כ"ח (א) כונס ועולה יסוד וסובב ומקום קרנות ומקום הילוך עד שהיה מקום המערכה כ' על כ' וכשעלו בני הגולה הוסיפו עליו כו' נמצא יכולו ל"ב על ל"ב ומקום מערכתו כ"ד על כ"ד: גמא · גימל יוונית עשויה כמין כף פשוטה שלנו טו] כדפריבית דרום ומערב: הכא · במקדש שני אין אש של שמים מסייעתן כדילפינן בפ"ק דיומא (דף כא:) וארצה בו ואכבד מחוסר ה' אלו ה' דברים שחסר מקדש שני ואש אחד מהן ואמרינן התם מיהוי הוה סיועי לא מסייעא: טז] שיתין הוסיפו · קרן מערבית דרומית הוסיפו למשכה לדרום ולמערב יז] ששם היו מנסכין נסכים כדאמרינן יח] (התם) במתני' לקמן (דף סג·) ובימי שלמה היה כמין בור כרוי אצל המזבח באותה זוית לירד הנסכים בתוכו ויורדין מן המזבח יט] ולרצפה ושותתין שם *והם קלטו אותו הבור לתוך המזבח ועשו נקבים כנגדן בראש המזבח לירד הנסכים שם: אטום באדמה · שלא יהא חלול: שתיה כאכילה · מה אכילה מתעבלת במזבח אף שתיה תבלע במזבח:
אמר

תוספות

ולאחר שיפרקו הלוים את המשכן · אבל המזבח וקלעי החצר במקומן אבל נסע מכל וכל אין מחנה שכינה קיים לגבי קדשי קדשים כדפרי' ולחם הפנים נפסל ביוצא כדאמר התם במסולק מסידור השלחן דכ"ע לא פליגי דנפסל ביוצא ועוד דאי כ] נפרק מכל וכל תיפוק לי דמיפסל מטעם פגימת המזבח וא"ת ובמנחות (דף נה·) אמאי תלי טעמא ביוצא בלחם הפנים תיפוק לי משום פגימת המזבח כא] ואי חזרו והעמידו בו ביום ואז יאכלוהו הא כיון שנדחה אינו חוזר ונראה לאכול וכ"ת חד מתרי טעמי נקט א"כ היכי דייק התם ש"מ יש סילוק מסעות בלילה דאי ס"ד ביום מאי איריא משום יוצא תיפוק לי דאיפסול ליה בלינה וי"ל דודאי סילוק מסעות פוסל או משום יוצא או משום פגימת המזבח והתם דייק אם היה נפסל משום לינה קודם סילוק נמצא דלא היה המסע פוסל: אע"פ שנסע אהל מועד הוא · וא"ת בפ' שתי הלחם (מנחות דף נה.) כב] דמעיקרא פליגי בלחם הפנים במסולק אם נפסל במסעות דמ"ד אינו נפסל דרש מדכתיב ונסע אהל מועד אע"פ שנסע אהל מועד הוא אפילו למחנה שכינה ואידך ההוא לדגלים אתא ואמאי לא משני דאיצטריך לדרשא דהכא או *למחנה ישראל דקיי"ל כדאמר פ' בתרא (לקמן קיז:) ותירץ ה"ר חיים דלפי סברתו קמהדר ליה דס"ל דלא צריך קרא לדרשא דהכא ולדרשא דפ' בתרא כיון דאית ליה דאפי' כי ליכא לא מזבח ולא קלעים אפי' לחם הפנים שהוא קדשי קדשים לא מיפסיל דקרינא ביה מחנה שכינה קיים ולכך משני דלדגלים הוא דאתא וא"ת היכי תיסק אדעתא למימר התם דמסולק כשר ביוצא מ"מ הא מסולק מיפסיל בפגימת מזבח וכי תימא כשחזרו והעמידו המשכן בו ביום ואיך יאכלוהו הא כיון דנדחה שוב אינו חוזר ונראה וי"ל דלא קיימא ההיא מסקנא א"נ אפי' בשעת שנשאו בכתף מזבח הוא *כיון דאמר אע"פ שנסע אהל מועד הוא: ארבע אמות מן הדרום וד' אמות מן המערב · כך גירסת הקונטרס וקשה לר"ת כג] דא"כ היה המזבח *ד' אמות בחלקו של יהודה דמסתמא בבית ראשון לא היה יסוד לקרן דרומית מזרחית לפי שלא היה בחלקו של טורף כדאמר פ' איזהו מקומן (לעיל נג:) ואם בבית שני הוסיפו בדרום א"כ בנו בחלקו של יהודה וגרס ר"ת מן הצפון מן המערב והכי תנן במס' מדות (פ"ג מ"א) וקשה דהא מסקי' הכא דמשום שיתין הוסיפו שיהא הבור כד] קלוט מתוך המזבח ושיתין בדרום היו כדתנן בפירקין (לקמן סג·) בג' דברים היתה קרן מערבית דרומית משמשת למטלה ניסוך המים והיין *ועוד תנן במסכת מדות (פ"ג מ"ג) מקום היה שם אמה על אמה וטבלא של שיש עליה שבה יורדין לשיתין ומלינו למידחק ברוח מערבית היה לגד קרן דרומית אבל קשה עוד תניא במעילה פרק ולד חטאת (דף יא:) ומייתי לה בסוכה פרק לולב כה] (דף מט·) לול קטן היה בלד מערבו של כבש אחד לשבעים שנה פרחי כהונה יורדין לשם ומביאין משם יין קרוש לכך נראה כגירסת הספרים דגרסי דרום ומערב ובבית ראשון היה להם יסוד לדרום שהיה משוך בחלקו של טורף און מרוח מזרחית בלא נבהגה שהיה בלא יסוד (עד) חלקו של יהודה כמו בבית שני וקראי דממעטי בפרק איזהו מקומן (לעיל דף נג:) קרן שאין לה יסוד משום בית שני נהמרו אי נמי אף בבית ראשון לא חשיב קרן דרומית קרן כיון דלא הוה ליה יסוד משני לדדין כגון בלד מזרח אי נמי לפי שהיה עתיד להיות בלא יסוד בבית שני לא היו נוהגין דמים בו כמו במזבח של משה לפי שהיה עתיד להיות בלא יסוד בבית עולמים ולא

שיטה מקובצת

א] מהו דתימא כו' פ"ה שפרקו המשכן הקרשים והיריעות והמזבח קיים והו לפי שיטתו דלעיל דאינו נפסל אפילו כי הסיר הקלעים וקשה דהיכי קאמר אע"פ שנסע אהל מועד הוא ולא נפסל ביוצא [הא] אין לך יוצא גדול כזה כיון דמחוסר קלעים הוא אלא יש לפרש לאחר שפרקו הקרשים אבל הקלעים עומדים במקומן וא"ת מאי קמ"ל פשיטא דלא מיפסל משום יוצא הואיל והקלעים קיימין וי"ל כיון דאין הקלעים אלא מחמת המשכן שבתוכן א"כ משנסתלק קדושת המשכן בטלה קדושת קלעים ושייך משום יוצא קמ"ל אף על פי שנסע או"מ הוא הקלעים כיון שלא נסתלקו והה"א דשתי הלחם מיירי שנסתלקו הקלעים דמפי[...]לי משום יוצא. תוס' מהר"פ: ב] רב חסדא אמר רב ותיבת הונא נמחק: ג] היה, תניא ר"א אות ד' נמחק ס"א תניא נמי הכי כו': ד] רב אחדבוי בר אמי תיבת אחא נמחק: ה] דאסתלק לה: ו] היה חלול וכמו כן במדבר נמי היו ממלאין אותו בחנייתן והאש של שמים היה מונח על השפה וכשהיו נושאין אותו היו כופין עליו פסכתר כדי שלא ישרוף את הבגדים שהיו משימין על האש כשמביאין המזבח ממקום למקום. תו"א: ז] לבטלה היכי הוי רבנן ותיבות מאי היא נמחק: ח] הוה נקיט זימנין הכא: ט] דלא כפיק: י] הים ספק מקדש: יא] לא כפיק א"ל: יב] תיבות משום בר קפרא נמחק: יג] תיבת אבנים נמחק: יד] בהדיא דאמר מעשה: טו] שלנו כדמפרש דרום: טז] מה"ד משום שיתין: יז] ולמערב כדאמרי' שיים: יח] תיבת התם נמחק: יט] המזבח לרצפה ושיתין עם ובני הגולה הוסיפו בבנין עד שהיה אותו הבור קולט לתוך המזבח ופתחו נקבים כנגדו: כ] דאי נסעו ותיבת נפרק ל"ש: כא] מתיבת ואי עד תיבת וכ"ת הד מוקי בח"ל: כב] דפליגי בלחם תיבת דמעיקרא נמחק: כג] דא"כ נ"א דע"כ איתן ד' אמות שהוסיפו בדרום היה בחלקו של טורף דאי בחלקו של יהודה לא הוכשר למזבח ולעיל אמרי' שלא היה לו יסוד בבית ראשון מן הדרום לפי שלא היה בחלקו של טורף לכך נראה דגרסי' מן הצפון כו' אלא לכך נראה כגירסת רש"י דרום ומערב. והגיע עד חלקו של יהודה שבבית ראשון היה לו יסוד לרוח דרומית אבל במזרח לא היה לו יסוד לפי שהיה בחלקו של יהודה וכן מוכח לעיל הלשון דקאמר המזבח אוכל בחלקו של יהודה אמה ולא קאמר אמה מכאן ואמה מכאן משמע דוקא לצד אחד דהיינו לצד מזרח אבל בקרן דרומית היה בחלקו של טורף ומ"מ בקרן דרומית מזרחית לא היה בו יסוד לפי שלא היה ראוי אותו קרן למתן דמים משום דבעינן בדם שיהא מספק מכאן ומכאן על היסוד משני צדדין של הקרן והכא לא היה יסוד באותו קרן של צד מזרח לפי שהיה אוכל בחלקו של יהודה ולא היה יסוד בדרומי כי אם אמה אחת בקרן דרומית מערבית. תוס' מהר"פ: כד] הבור קולט מתוך המזבח: כה] לולב וערבה לול:

מסורת הש"ס / תורה אור / הגהות

במדבר ג

שמות כ, דברים כז

מלכים א ד

עזרא ב

[לקמן קיח.]

חס

[שם מנחות נט.]

[נ"לתניא נמי הכי וכ"ה בילקוט פרשת יתרו רמז ש"ע]

סדר עולם פרק טו

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה תנן התם וכו' לא היה אלא כ"ח וכונס ועולה יסוד כו' וכונס ועולה נמחק:

נ"א אלא כ"ח על כ"ח וכונס ועולה כו' נ"ק

מדות לה. [פ"ג מ"א]

[לעיל נח.]

נ"א והם הוסיפו בבנין עד שהיה אותו הבור קולט לתוך המזבח ופתחו נקבים כנגדו כו'

נ"א ותנן במס' מדות למטה ברילפה בזוית הקרן מקום היה כו' נ"ק

נ"א למחנה ישראל ולקדשים קלים כדאמרינן בפ"ב ט' נ"ק

נ"ל כמאן

צ"ע מערבה בחלקו כו' נ"ק

עין משפט
נר מצוה

יד א מיי׳ פ״ב מהל׳ בית הבחירה הל׳ ה:

נ״ק

טו ב ג מיי׳ שם הל׳ יז:

טז ד מיי׳ שם הלכה ז:

יז ה ו מיי׳ שם הל׳ יח:

גי׳ הנ״ק והאריאל שתים עשרה אמות ומהאי קרא דרשינן במתניתין דמדות שמן האמצעי הוא מודד י״ב אמה לכל רוח אלמא מקום המערכה כ״ד על כ״ד וא״כ עדותן ל״צ וי״ל כו׳ כנ״ל

ולא על גבי מחילות אמר רב יוסף. לאו היינו דתניא ויכינו (את) המזבח על מכונותיו שהגיעו לסוף מדותיו והכתיב הכל בכתב מיד ה׳ עלי השכיל אלא אמר רב יוסף קרא אשכח ודרש ויאמר דויד זה הוא בית ה׳ האלהים וזה מזבח לעולה לישראל כי בית מה בית ששים אמה אף מזבח ששים אמה בשלמא בית מינכרא צורתו אלא מזבח מנא ידעי אמר רבי אלעזר ראו מזבח בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו ור׳ יצחק נפחא אמר אפרו של יצחק ראו שמונח באותו מקום. ור׳ שמואל בר נחמני אמר מכל הבית כולו הריחו ריח קטרת משם הריחו ריח אברים אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן *שלשה נביאים עלו עמהם מן הגולה אחד שהעיד להם על המזבח ואחד שהעיד להם על מקום המזבח ואחד שהעיד להם *שמקריבין אף על פי שאין בית במתניתא תנא ר״א בן יעקב אומר שלשה נביאים עלו עמהן מן הגולה אחד שהעיד להם על המזבח ועל מקום המזבח ואחד שהעיד להם שמקריבין אף על פי שאין בית ואחד שהעיד להם על התורה שתכתב אשורית ת״ר *קרן וכבש ויסוד וריבוע מעכבין מדת ארכו ומדת רחבו ומדת קומתו אין מעכבין מנה״מ אמר רב הונא אמר קרא המזבח כל מקום שנאמר המזבח לעכב אלא מעתה כיור לרבי וסובב לרבי יוסי ברבי יהודה הכי נמי דמעכב דכתי׳ ונתתה אותה תחת כרכוב המזבח מלמטה ותניא איזהו כרכוב רבי אומר זה כיור רבי יוסי ברבי יהודה אומר זה הסובב אין *דתניא אותו היום נפגמה קרן מזבח והביאו בול של מלח וסתמוהו ולא מפני שכשר לעבודה אלא שלא יראה מזבח פגום שכל מזבח שאין לו קרן וכבש ויסוד וריבוע פסול רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף הסובב ת״ר איזהו כרכוב בין קרן לקרן מקום הילוך רגלי הכהנים אמה אטו הכהנים בין קרן לקרן הוו אזלי אלא אימא ומקום הילוך רגלי הכהנים אמה והכתיב תחת כרכובו מלמטה עד חציו אמר רב נחמן בר יצחק תרי הוו חד לנוי וחד לכהנים דלא נשתרקו מדת ארכו ומדת רחבו ומדת קומתו אין מעכבין א״ר מני ובלבד שלא יפחתנו ממזבח שעשה משה וכמה אמר רב יוסף אמה מחכו עליה חמש אמות ארך וחמש אמות רוחב רבוע יהיה המזבח אמר ליה אביי דלמא מקום מערכה קאמר מר א״ל *מר דגברא רבה הוא ידע מאי קאמינא קרי עלייהו

בגי

אמר רב יוסף לאו היינו דתניא כו׳ · רב יוסף קלה ונעקר למודו ופעמים שאמר דבר ונזכר ששנה היפך וחזר בו (נדרים דף מא·) והכא הכי אמר היכי ז] אמרינן לעיל מפוס אם כל שמים מסייעתן לא הוצרכו ליותר: לאו היינו דתניא · שאנשי כנסת הגדולה הגיעו לסוף מדותיו להם נגלה ח] מקום המקודש למזבח מה שלא נגלה לשלמה: והכתיב הכל בכתב · שכל מקומות הקדושות ומדותיהן נכתבו לדוד אלמא במקדש ראשון נמי הואי דלא עשאוהו גדול לאו משום דלא נגלה לשלמה המקום במדותיו: אלא אמר רב יוסף קרא ט] אשכח ודרש · בגאמר לדוד ששים אמה במקום המזבח ושלמה לא הבין לדרשו והם דרשוהו והוסיפו עליו לפי הצורך להם ולששים אמה לא הוצרכו י] דאמרינן לקמן מדת ארכו ורחבו וקומתו אין מעכבין: מה בית ס׳ אמה · כדכתיב (מלכים א ו) ששים אמה ארכו אף מזבח עד ששים אמה יא] ראוי לו מקודש המקום אם ירצו: בשלמא בית · ידעו אנשי כנסת הגדולה מה קדוש לעזרה ומה קדוש להיכל: שניכרים צורתו · יסודות החומות: מנא ידעי · מקומו היכא: שלשה נביאים · חגי זכריה ומלאכי: אחד העיד להם על המזבח · יב] שיש לו מקום להוסיף עד ששים אמה: על מקום המזבח · היכן היה: שמקריבין אע״פ שאין בית · דקדושת הבית קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא: שתכתב אשורית · שמתחילה ניתנה להם בכתב עברי יג] כתב ליבונאה כדאמר בסנהדרין (דף כא:): וריבוע · אם אין המזבח מרובע: יד] שכל מקום שנאמר המזבח לעכב · דהמזבח משמע כשהוא כן הוא דמיקרי מזבח ואי לא לא ובקרן כתיב (ויקרא ד) קרנות המזבח וביסוד כתיב (שם) אל יסוד המזבח ובכבש כתיב אל פני המזבח (שם · ו) והוא הכבש שהוא פניו של מזבח שעולים לו דרך שם כי היכי דחשיב לד מזרחית פני אהל מועד מחמת שהפתח שם ובריבוע כתיב (שמות כז) רבוע יהיה המזבח: אלא מעתה כיור לרבי כו׳ · דכתיב בהו המזבח הכי נמי דמעכבי לרבי אם לא עשה ציורים של פרחים וצילים וקלעים סביב למזבח כמו כיידו וכיירו*: זה כיור · ציורים סביב למעלה מאמצעו: אותו היום · שנסך כהן לדוקי מי החג על רגליו ורגמוהו כל העם כדאמרינן בסוכה (דף מח:): בול של מלח · מלא אגרוף של מלח שמעתי: לא שכשר טו] לעבודת· המזבח כל זמן שהקרן פגום כדמסיים ואזיל שכל מזבח שאין לו כו׳: אף הסובב · ומדרבי יוסי ברבי יהודה נשמע לרבי דכיור מעכב: איזהו כרכוב · טז] וקס״ד אכרכוב דקרא קאי כרכוב לשון היקף חריץ מגולה כדאמרינן בהכל שוחטין (חולין דף כה·) כל שעתיד לגרר לכרכב: בין קרן לקרן · אמה רוחב שכנגד בין יז] קרנות היתה עמוקה ובולטת גובה מעט היה סביב לה בשפת המזבח: מקום הילוך רגלי הכהנים אמה · השתא משמע יח] והיא היתה אמה של מקום הילוך: אטו כהנים בין קרן לקרן הוו אזלי · והלא כשיגיעו לקרן הקרן מעכבן יט] מהיקף: אלא ה״ק בין קרן לקרן ומקום הילוך רגלי הכהנים · כ] כמין חריץ עמוק ממקום המערכה *משפת המזבח סביב ומקיף את מקום המערכה ורחבו של חריץ שני אמות אמה של בין הקרנות ואמה של מקום הילוך: והכתיב · גבי מכבר מעשה רשת נחשת שנתנוהו תחת כרכובו מלמטה עד חציו כא] הקיפוהו למזבח מאמצעו ולמעלה לבוש כמין היקף של כברה והוא עשוי נקבים נקבים ככברה כב] ורשת של דגים ומגיע למעלה עד מתחת לכרכוב · אלמא בקיר כג] מזבח סביב הוה דאי בראש המזבח היכי קרי למכבר הנתון סביב הקיר תחת כרכובו: תרי הוו · שני סובבין היו לו למזבח שעשה משה: חד לנוי וחד לכהנים דלא נשתרקו · סביב הקיר מעלה שש אמות גובה לרבי יוסי דאמר לעיל (דף נט:) י׳ אמות גובהו היה היקף כד] *הכליטה קטנה חוגרתו סביב לנוי וזהו סובב וכיור דאפליגו ביה רבי ור׳ יוסי בר׳ יהודה לעיל ומתחת לאותו סובב נתנו המכבר ורחבו מגיע למטה עד חצי המזבח והוא היה סימן להבדיל בין הדמים העליונים לדמים התחתונים *כדאמרינן באיזהו מקומן (לעיל דף נג·) מהאי קרא התורה נתנה מחילה כו׳: וחד לכהנים דלא נשתרקו ולמעלה בראש המזבח העמיקו *סובב כמין חריץ עמוק דבר מועט להיות להם בפתו היקף מעקה קטן סביב שלא יחליקו: דלמא מקום מערכה קאמר · דע״י אמה כה] בבין הקרנות ומקום הילוך ממעטין בו אמתים לכל לד פש ליה אמה על אמה .

בגי

ולא על גבי מחילות · דור של שיתין לא היה חשוב מחילה כיון דהוא לורך מזבח: אף מזבח ששים אמה · והא דאמר (בסוף) [בריש] כיסוי הדם (חולין דף פג:) קמוסיף כו] אבניין היינו כשהיה המזבח עד ששים כז] א״נ מגובה פריך התם אי נמי פריך קמוסיף שלא יהא רבוע שעל כל מליקת עוף אין יכולת לתת עפר בכל סביביו כדי לרבעו כמשפטו:

אחד שהעיד להם על המזבח · תימה כח] קרא כתיב ביחזקאל (מג) *והאריאל שתים עשרה אמות אלמא מקום המערכה כ״ד על כ״ד ומהאי קרא דרשינן במתני׳ דמדות (פ״ג מ״א) וי״ל דהי לאו עדות הייתו מפרשי׳ עם מקום קרנות שלא לשנות ממזבח שלמה ל]:

ואחד שמקריבין אע״פ שאין בית · דקדושת בית קידשה לשעתה ולעתיד ולא דמי לקדושת הארץ דקי״ל דבטלה כדמוכח בפ״ק דחולין (ו:) גבי בית שאן שיש חילוק ביניהם כדפרישית לעיל (סא. ד״ה מאי):

מדת ארכו ומדת רחבו אין מעכבין · והא דכתיב הכל בכתב מיד ה׳ עלי השכיל ומיירי אף גבי מזבח כדאיתא פרק כיסוי הדם (חולין פג:) דמה בית ששים אף מזבח ששים היינו שיהא קדוש עד ששים אם ירצו להרחיבו ולא שיהא חובה לעשות כן:

שיטה מקובצת

א] אשכחו ודרוש ויאמר: ב] (מזבח לעולה לישראל): ג] שר הגדול: ד] מקום ר׳ שמואל אות ו׳ נמחק: ה] וסתמוהו לא מפני אות ו׳ נמחק: ו] אמה אחיכו עליה: ז] היכי אמרי לעיל משום ראש של שמים: ח] נגלה המקום: ט] קרא אשכחו ודרוש: י] ואמרינן לקמן: יא] אמה יש לו מקום ראוי ומקודש אם ירצו הס״ד: יב] המזבח שמקומו מקודש עד ששים אמה הס״ד: יג] עברי שהוא כתב: יד] מה״ד כל מקום: טו] שכשר המזבח לעבודה כל: טז] כרכוב קס״ד אכרכוב דקרא קאי וכרכוב לשון: יז] בין הקרנות היתה עמוקה חרוצה ובליטת גובה: יח] משמע דהיא היתה אמה: יט] מעכבן מלהקיף המזבח הס״ד ומה״ד אלא: כ] הכהנים אמה היה יותר כמין חריץ מטקים המערכה עד שפת המזבח סביב: כא] חציו והקיפוהו למזבח: כב] ככברה כרשת של: כג] המזבח סביב היה כרכוב דאי: כד] היקף בליטה קרנה חוגרתו סביב ולנוי וזהו: כה] אמה על אמה שבין הקרנות למקום הילוך: כו] אבנין ומאי קפידא יש אם תוסיף והלא מוסיפין עד כ׳ אמה: כז] ששים וקא מוסיף עליו כל שעה בכסוי א״נ: כח] תימה הא קרא כתיב כו׳ עשרה אמה על י״ב אמה [אא״ד לשון הכתיב עשרה אורך בשתים עשרה רוחב עכ״ה]: כט] דמדויר דהיה המזבח ל״ב על ל״ב ואם כן מה היה צריכים לעדות דנביא וי״ל: ל] שלמה שהיה מקום המערכה שלו כ על כ׳:

בליטה קטנה והוגרתו ס׳ מלמטה עד הגיו נ״ק

כדדרשו נ״ק

°בני קטורה בני אחתי. ה"בי טרפון הוו יתבי קמיה דרבי א] טרפון פתח ואמר °ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה יוחני אמרי ליה קטורה כתיב קרי עליהם בני קטורה אמר ב] אביי בר הונא אמר רב חמא בר גוריא ג] *גזירין שעשה משה אורכן אמה ורוחבן אמה ועוביין כמחק גודש סאה אמר רבי ירמיה באמה ד] גדומה אמר רב יוסף ולאו היינו דתניא °על העצים אשר על האש אשר על המזבח שלא יהו עצים יוצאין מן המזבח כלום תנן התם *כבש היה לדרומה של מזבח אורך שלשים ושתים על רוחב שש עשרה מנא ה"מ אמר רב הונא אמר קרא °ושחט אותו על ירך המזבח צפונה שיהא ירך בצפון ופניו בדרום אימא ירך בצפון ופניו בצפון אמר רבא רמי גברא אאפיה א"ל אביי אדרבה *תריץ ואותיב גברא א"ל °רבוע כתיב ה] והא מיבעי ליה דמרבע רבועי מי כתיב מרובע וליטעמיך מי כתיב רבוץ ו] א"ל רבוע כתיב דמשמע הכי ומשמע הכי ותנא מייתי לה מהכא דתניא רבי יהודה אומר ז] °ומעלותיהו פנות קדים *כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח ואימא ח] שמאל למזרח לא ס"ד *דתני רמי בר (*יחזקיה) ים שעשה שלמה °עומד על שנים עשר ט] (עמודים) בקר שלשה פונים צפונה ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה ושלשה פונים י] מזרחה כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח ההוא מיבעי ליה לגופיה א"כ פונים פונים למה לי שאל רבי שמעון בן יוסי בן לקוניא את ר' יוסי אומר היה ר"ש בן יוחי *אויר יש בין כבש למזבח אמר לו ואתה אי אתה אומר כן והלא כבר נאמר °ועשית עולותיך הבשר והדם מה דם בזריקה אף בשר בזריקה אמר לו שאני אומר עומד בצד מערכה וזורק א"ל כשהוא זורק למערכה דלוקה הוא זורק או למערכה שאינה דלוקה הוא זורק הוי אומר למערכה דלוקה הוא *זורק התם משום דלא אפשר יא] רב פפא אמר כי דם מה דם אויר קרקע מפסיקו אף בשר אויר קרקע מפסיקו אמר רב יהודה ישני כבשים קטנים יוצאין מן הכבש יב] שבהן פונים ליסוד ולסובב ומובדלין מן המזבח מלא נימא משום שנאמר סביב יג] ורבי אבהו אמר רבוע ואיצטריך למכתב סביב ואיצטריך למכתב רבוע דאי כתב רחמנא סביב הוה אמינא דעגיל מעגל כתב רחמנא רבוע ואי כתב רחמנא רבוע הוה אמינא דאריך וקטין כתב רחמנא סביב תנן התם *הכבש והמזבח ששים ושתים הני שיתין יד] וארבעה הוו *נמצא פורח אמה על טו] יסוד ואמה על סובב אמר

באמה גדומה · חסירה ובערוך *פירש גרומה ברי"ש כמו טחן לו את גירומיו לז] (ב"ב פח:) ורב יוסף פריך ממתניתא שלא יהו לח] *עצים יוצאים : אויר קרקע מפסיקו · °קרקע לאו דוקא לט] שהיה פורח אמה על יסוד ואמה על סובב ובלאו קרא היה צריך אויר משום שנאמר סביב כדבסמוך אלא דבגי במשהו אבל הכא בעינן אויר גדול וניכר שהוא צריך אויר : דאריך וקטין · והא דכתיב חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב למצוה והאי קרא לעכב ומיהו קשה דלעכב מהמזבח נפקא מ] : שיתין וד' הוו · *היינו כלוי דהמ: לעיל (דף נד·) בדמים ונקיט כוותיה משום תרגום דידן דמתרגמינן בהחכנתיה יתבני מקדשא אבל לרב דלא הוה ליה יסוד בבנין הוה ליה מזבח מן הצפון ולדרום ל"א וכבש ל"ב הרי ס"ג ה"ל לשנויי שהיה פורח על הסובב אמה :

בני קטורה · בני אברהם אתם אבל לא כזרע יצחק ויעקב: הכי גרסינן הוו יתבי קמיה דרבי טרפון · ולא הוו אמרי מידי : פתח ואמר · כדי שידברו : יוחני · מילתא בעלמא הוא דקאמר כדי לפתוח פיהם : בני קטורה · אינם יודעין לדבר בהלכה : גזירין · שני גזרי עצים צריך הורה אור לסדר בראש טו] המזבח המערכה לתמיד של שחר בכהן אחד יז] ולתמיד של בין הערבים בשני כהנים כדקיימא לן בסדר יומא (דף כו:) : אמה ארכו ואמה רחבו · כמידת מקום המערכה : באמה גדומה · קצרה שלא יצאו חוץ למערכה ויעכבו הכהנים מלהקיף : לאו הייט דהניא כו' · ואמה גדומה למה לי אלא אמה מלומלמת : מנהני מילי · שהכבש בדרום : ירך · רגלים ופניו בדרום כאדם השוכב אפרקיד ורגליו לצפון נמצא ראשו ופניו לדרום : אימא ירך בצפון ופניו בצפון · כאדם היושב זקוף : רמי גברא אאפיה · שיער באדם השוכב אפרקיד : אדרבה תריץ ואותיב גברא · זקפוהו והשיבוהו ונמצא ראשו ורגליו לרוח אחת : רבוע כתיב · דרבוע באדם רובץ ומושכב שיער הכתוב : והאי רבוע מיבעי ליה דמרבע ריבועי · שיהא מרובע ולא עגול : יח] ה"ג רבוע כתיב דמשמע הכי ומשמע הכי · הלכך תרוייהו יליף מינה : ותנא דברייתא מייתי לה להא יט] דאייתי רב הונא מירך המזבח מייתי תנא מהכא : כ] ומעלותיהו פנות קדים כל פינות שאתה פונה יהו דרך ימין למזרח האי קרא במזבח כתיב ביחזקאל וקאמר כא] *שתמיד כבש מעלותיו ברוח הראויה לפנות הימנה למזרח אלא הואו הפנייה לימין ואין לך רוח ראויה לכך אלא דרום: ופרכינן ואימא דרך שמאל למזרח· נהי דפנות קדים כתיב בקרא אבל דרך ימין לא כתיב ביה כב] העמידהו בצפון וכשתגיע לראש המזבח פנה אל קרן מזרחית לפונית כג] ודרך שמאל: לא ס"ד· שיהו פונים לשמאל אלא כד] דרך ימין: לא יהו אלא דרך ימין· כי מגיגא דקרא דקחשיב ואזיל דרך ימין מצפון למערב וממערב לדרום וכשאתה מקיף סוס דבר ופניך אליו ואתה סובבו מצפון למערב לימינך אתה הולך: למזרח· מהאי קרא לא נפקא לן כה] *ומהכא נפקא לן דרך ימין ומקרא דלעיל דכתיב כו] קדים שמעינן למזרח דלא תימא דרך ימין למערב ויהא כבש בצפון : מיבעיא ליה לגופיה · להודיעך מושב הים היאך ומגין לך ללמוד הימנו לפינות המקדש בצורכי עבודה: אויר יש בין כבש למזבח · שלא היה ראש הכבש נוגע במזבח אלא אויר מעט מפסיק בינתיים : ה"ג אמר לו ואתה אי אתה אומר כן : מה דם · עולה כז] שעומד בארץ וזורק מן הכלי כדכתיב וזרקו אף בשר בזריקה אלמא אויר יש ומחמת האויר כח] *הוא צריך זריקה שעומד בכבש וזורק אל עבר האויר למערכה : אמר לו שאני אומר כט] זורק עומד בצד המערכה · בראש המזבח וזורק ל] ולהכי אתא קרא : אמר לו כשהוא זורק למערכה דלוקה הוא זורק כו' · כלומר משום הא למה לי קרא פשיטא דעל כרחו הוא זורקו שהרי אין יכול לסדר כסדר על ראשי העצים שאין המערכה דלוקה שם אלא הימנו והלאה מקום שהמערכה דולקת והתם משום דלא אפשר הוא לא] *דע"כ כי אתא קרא לאשמועינן אתא דיש אויר בין כבש למזבח : רב פפא אמר · לא מגית אמרת דהיקש לב] לאשמועינן אתא דעומד בצד המערכה וזורק דהפסקה אויר רצפה בעינן כי דם : מה דם אויר קרקע · הרצפה מפסיק בינו למזבח אף בשר כו' : שני כבשים קטנים יוצאין מן הכבש כו' · אותו שפונין בו לסובב לג] יצא במזרחו של כבש לימין ויוצא ומתחיל בשפולו של כבש ונמשך ועולה באלכסון עד שמגיע לסובב והפונה ליסוד יוצא למערבו לד] להוליך בו שירים של חטאת *שיורד מן המזבח פונה לשמאלו ליסוד דרומי ומתחיל לצאת בשיפולו של כבש רחוק מן המזבח כדי שיהא נוח לשפוך ולירד ליסוד : משום שנאמר סביב · שיהא היקף למזבח כל דהו ואי הוו מחוברין שוב אין לה] היקף אפילו בחוט אין אדם יכול לסובבו : רבי אבהו אמר רבוע · ואי מחוברין לא הוי בנינו מרובע : ואיצטריך למיכתב סביב ואיצטריך למיכתב רבוע ואף על גב דאפקינהו לתרוייהו להך דרשא שלא יהא בנין אחר מחובר לו : דעגיל מעגל · ולא יהא לו זויות : דאריך וקטין ארכו יותר על רחבו וזויות יהא לו : כתב רחמנא סביב · שיהו כל סביביו שוין : שיתין וארבע הוו · דהא תנן לעיל אורך הכבש ל"ב אמה וכן המזבח : ומשני נמצא שראש הכבש פורח ועולה על כניסת היסוד והסובב · ומגיע לראש המזבח נמצאו שתי אמות העליונות שלו מובלעים *בשתי אמות ט] : ה"ג

תורה אור

אמר רמי בר חמא א] (א) °כל כבשי כבשים שלש אמות לאמה ב] חוץ מכבשו של מזבח שהיה שלש אמות ומחצה ואצבע ושליש אצבע *בזכרותא: **מתני'** ג] מנחות היו נקמצות ^אבכל מקום בעזרה ונאכלות לפנים מן הקלעים לזכרי כהונה בכל מאכל ליום ולילה עד חצות: **גמ'** *א"ר אלעזר מנחה ד]שנקמצה ^בבהיכל כשירה שכן מצינו בסילוק בזיכין מתיב רבי ירמיה °וקמץ משם ממקום שרגלי הזר עומדות בן בתירא אומר מנין שאם קמץ בשמאל ה] שיחזיר ויקמוץ בימין ת"ל משם ממקום שקמץ כבר איכא דאמרי הוא מותיב לה והוא מפרק לה איכא דאמרי א"ל ר' ו] *עקיבא לר' ירמיה בר תחליפא אסברא לך לא נצרכא אלא להכשיר כל העזרה כולה סלקא דעתך אמינא הואיל ועולה קדשי קדשים ומנחה קדשי קדשים מה עולה טעונה צפון אף מנחה טעונה צפון *מה לעולה שכן כליל מחטאת מה לחטאת שכן מכפרת על חייבי כריתות מאשם מה לאשם שכן מיני דמים מכולהו ז] מה לכולהו שכן מיני דמים אלא איצטריך סד"א הואיל וכתיב °והגישה אל המזבח °והרים ממנו בקומצו מה הגשה ^גבקרן מערבית דרומית אף קמיצה בקרן מערבית דרומית קא משמע לן אמר רבי יוחנן *שלמים ששחטן בהיכל ^דכשרים שנאמר °ושחטו (אותו) פתח אהל מועד ולא יהא *טפל חמור מן העיקר מיתיבי *רבי ח] יוחנן בן בתירה אומר מנין שאם הקיפו עובדי כוכבים את כל העזרה [ין] שהכהנים נכנסין ט] לשם ואוכלין שם קדשי קדשים ת"ל °בקדש הקדשים תאכלנו ואמאי נימא בחצר אהל מועד יאכלוה ולא יהא טפל חמור מן העיקר הכי השתא התם עבודה דאדם עובד במקום רבו אמרינן לא יהא טפל חמור מן העיקר אכילה דאין אדם אוכל במקום רבו י] לא יהא טפל חמור מן העיקר לא אמרינן: **מתני'** חטאת העוף היתה נעשית ^העל קרן יא] דרומית מערבית *^ובכל מקום היתה כשירה אלא זה היתה מקומה ^זושלשה דברים היתה אותה קרן משמשת מלמטה ושלשה מלמעלה מלמטה חטאת העוף והגשות ושירי הדם ומלמעלן ניסוך היין והמים ועולת העוף כשהיא רבה במזרח *^חכל העולין למזבח עולין דרך ימין

ה"ג אמר רמי בר חמא כל כבשי כבשים שלש אמות לאמה חוץ מכבשו של מזבח שהיה ג' אמות ומחצה ואצבע ושליש אצבע · כל כבשים גדולים וקטנים שהיו שם היה להן שיפוע שלש אמות לאמה גובה חוץ מכבש הגדול של מזבח שעולין בו במשא איברים כבידים והוא חלק לריקשיא משופע ביותר ונוח לעלות לכך *הצריכוהו ל"ב שיפוע לט' אמות יב] הרי לכל אמה שלש אמות ומחצה ואצבע ושליש אצבע כשתתן לכל אמה שלש ומחצה הרי ל' ואחת ומחצה תן עוד ט' אצבעות וט' שלישי אצבע הרי י"ב אצבעות שהן ג' טפחים והן חצי אמה יג]: **מתני'** היו נקמצות בכל מקום · ואין יד] טעונין צפון: לפנים מן הקלעים לזכרי כהונה · דכתיב לכל קרבנם ולכל מנחתם ולכל חטאתם וגו' וסמיך ליה בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו (במדבר יח): ליום ולילה עד חצות · דילפינן *ממנחת לחמי תודה: **גמ'** שכן מצינו בסילוק בזיכין · שהן אזכרה למנחת לחם הפנים כדכתיב והיתה ללחם לאזכרה (ויקרא כד) ומתירין את הלחם טו] וסילוקן מעל שלחן הפנים שבהיכל במקום קמיצה דמנחות הנקמצות: ממקום שרגלי הזר עומדות טז] · לעיל קאי והביא הזר אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם מלא קומצו משמע ממקום שהבעלים עומדין שם וקס"ד השתא יז] לאסור בין האולם קאתי שאין זר נכנס לשם: שיחזיר · הקומץ לתוך השירים ולא אמרי' כבר נפסלה: לא צריכא · יח] הא ממקום רגלי הזר דקאמר: אלא להכשיר · דלא ליבעי על ירך המזבח לפונה אלא כל מקום דריסת רגלי ישראל כשר לקמיצה וכל שכן עזרת כהנים והיכל: שכן כליל · והיכי הוה ילפינן מיניה וקרא למעוטי למה לי: מחטאת · אי לאו דמיעטה הוה ילפינן לה מחטאת: ופרכינן מה לחטאת שכן מכפרת כו': ה"ג מה לאשם שכן מיני דמים: מכולהו · יט] בעיא למגמריה במיהדר דינא ותיתי במה הצד: מה הגשה בקרן מערבית דרומית · קודם קמיצתה כ] מגיעתה בתוך כליה לקרן מערבית דרומית של מזבח כדלקמן: שנאמר ושחטו פתח אהל מועד וכו' · אלמא מדתלה הכשר עזרה לשלמים בפתח אהל מועד שמע מינה אהל מועד עיקר ועזרה טפל: ולא יהיה טפל חמור מן העיקר · דכיון דטפל חזי לאו כ"ש עיקר: הקיפו עובדי כוכבים · למלחמה ויורים חיצים ואבני בליסטראות לתוך העזרה: בקדש הקדשים · היכל במשמע: ואמאי אם איתא דאמרי' לא יהא טפל חמור מן העיקר למה לי למיכתב האי קרא להכשורי היכל לאכילת כא] קדשים הא כתיב בהו בחצר אהל מועד *ונימא לא יהא טפל חמור מן העיקר: אכילה דאין אדם אוכל במקום רבו · דזילותא דרביה היא לעשות כב] צרכי עבד לפניו לא יהא טפל חמור ליכא למימר דלאו חומרא היא אלא קולא וכן הדין שיהא טפל כג] *חמור מן העיקר: **מתני'** חטאת העוף היתה נעשית כו' · בגמ' יליף כד] מנא ליה: בכל מקום היתה כשירה כו' · בגמ' פריך מאי קאמר: מלמטה · למטה מן החוט: חטאת* · כה] יליף בגמרא שהיא למטה: הגשות · של מנחות קודם קמיצתן כדכתיב והגישה ובגמ' יליף הא קרן מנא ליה: ושירי הדם · של חטאות החיצונות ובגמ' מפרש לה: ניסוך המים והיין · שהם היו כו] שיתין ואי אפשר לנסך כי אם שם: ועולת העוף כשהיא רבה במזרח · דעיקר מקומן בקרן דרומית מזרחית כדמפרש טעמא בגמרא מפני שקרובה לבית הדשן לזרוק שם מוראה ונוצה כדכתיב והשליך אותה וגו' אל מקום הדשן (ויקרא א) וכשהיא רבה שם שיש כהנים הרבה באותו הקרן עסוקין בעולות ואין לזה מקום בסובב לעמוד שהעולה נעשית למעלה באה לו לקרן מערבית דרומית שאף היא סמוכה לבית הדשן משאר שתי הקרנות שבית הדשן סמוך לכבש היה במזרחו של כבש ולדרומו של מזבח:

ומקיפין

כל כבשי כבשים שלש אמות לאמה · כז] למ"ד (לעיל דף נח:) כוליה מזבח כח] בדרום קאי יש תימה על מזבח הנחשת למ"ד גובהו עשר כט] לא משכחת לכל שיותר כי אם כ' אמות לט' אמות דהגר שלפני המשכן חמשים אמה כ"ה אמות חצי החצר וה' אמות מקום מזבח פש ליה כ' אמה עד כותל דרומי כי מטי כבש עד הכותל לא משכחת לאמה אלא שתי אמות וטפח ואצבע ושליש אצבע והוה ליה הילוך על ידי הדחק כדמוכח בשבת (דף ק·) ובעירובין (דף נח:) במתלקט עשרה מתוך ארבע דהוי רשות היחיד ולמ"ד דמזבח רחב עשר אמות לא הוו אלא ט"ו אמה עד הכותל ל] ורבי יוסי דאמר לעיל (דף נט:) מזבח גבוה עשר אמות ורחב חמש לטעמיה דאמר כוליה מזבח בצפון קאי והיה משוך כל כך לצד צפון עד דמשתיירי ל"ב אמה לכבש ומיהו א"כ לא היה כלל מן המזבח לפני פתח המשכן אי מזבח משוך יותר מכ"ה אמה דמסתמא משכן הוה כמו בית עולמים דגבי יום הכיפורים צריך לפני ה' ולרבי יהודה דאמר עשר רחבו יש לומר דלדידיה שלש אמות קומתו ולא יותר כדתניא לעיל (דף נט:):

חוץ מכבשו של מזבח שהיה שלש אמות ומחצה ואצבע ושליש אצבע *בזכרותא · זו היא גירסת הקונטרס לא] ומכוון חשבון לט' אמות של מזבח ורבותיו גורסים ג' אמות ומחצה וחצי טפח ואצבע ושליש אצבע לב] בזכרותו ופירש בקונטרס דלחשבון זה לא היה ראש הכבש שוה לראש המזבח אלא נמוך ממנו רביע אמה דלחשבון גובה ט' יש לכבש יותר מל"ב אמה ולא דק בקונטרס דאין *גבוה אלא חומש אמה חסר משהו והקשה בקונטרס הרי אמרה תורה לא תעלה במעלות על מזבחי ותירץ רבי נתן מדודיא דבפרק שתי הלחם (מנחות צז:*) אמרינן דאמה של לג] [יסוד] גובה באמה בת חמשה לד] ולפירוש הקונטרס [קשה] דנמצא ראש הכבש גבוה מראשו של מזבח ומיהו אין לחוש אי נמי לפירוש הקונטרס לה] אמות של כבש לפי אמות של מזבח לו]:

שבן מצינו בסילוק בזיכין · ולא שייך למימר כאן טעם אחר לז] ולא יהא טפל חמור מן העיקר כדקאמר בשלמים דשלמים תלאן הכתוב בפתח אהל מועד לח] ואם תאמר ל"ל טעמא דבזיכין אמאי ס"ד למיפסל לפי מה שפירש בקונטרס לעיל ספ"ק (דף יד·) מודה ר"ש בחטאות הפנימיות דעבודה שאין יכול לבטלה משום דלאו אורח ארעא לשחוט בהיכל דמשמע דאי לאו הכי היה יכול לשחוט בהיכל אע"ג דחטאת בעי צפון ואם כן קמיצה תתכשר וי"ל דסלקא דעתך לפסול לט] דדרשינן מקום שרגלי הזר עומדות להכשיר כל מקום שזר יכול לעמוד דה"א לפסולי היכל קאתי שאין זר יכול לעמוד שם סלקא דעתך אמינא מ] אף מנחה טעונה צפון לכך אתא קרא דממקום שרגלי הזר עומדות להכשיר כל מקום שזר יכול לעמוד אפי' בדרום אבל אין לפרש דדרים דרום מטעם דאין זר יכול לעמוד בצפון חדא דלעיל בפרק ב' (דף כ·) מוסיף מא] אף מקום דריסת רגלי ישראל דחשוב לצפון ועוד אפי' למ"ד מרחק לצפון לא מסתבר שיהא זר אסור בצפון כנגד המזבח אלא מב] מדרבנן מעלה בעלמא:

וורדין

כה א ב מיי' פ"ב מהלכות מעה"ק הלכה יג:
כו ג מיי' שם הלכה ו ופי"ג שם הלכה יב:
כז ד מיי' פ"ב מהלכות מעה"ק הלכה ד: [ד] מיי' פ"י מהלכות מעה"ק דין ג:
כח ה מיי' פ"ו מהל' מעה"ק הלכה ו:
כט ו מיי' שם הל' פ:
ל ז מיי' שם הלכה י:
לא ח מיי' שם הלכה יא:

שיטה מקובצת

א) כל כבשי כבשים כו' משמע דכל כבש דינו להיות כך ותימה דלמ"ד דכוליה מזבח בדרום העזרה קאי א"כ המזבח היה עומד באמצע חצר המשכן שהיתה חמשים על חמשים א"כ א)הצי העזרה לא היתה כי אם כ"ה אמה ולמ"ד שהמזבח גבוה עשר והמזבח היה רוחב ה' אמות וא"כ כי ממי הכבש עד כותל העזרה לא היה הכבש [אורך כי אם עשרים] אמה והמזבח היה גבוה ט' אמות מבלי מקום הקרנות ולחשבון ג' אמות לאמה היה לו לכבש להיות אורך כ"ז אמות וצריך להיות כל הכבש בדרום כדנפקא לן לעיל מירך המזבח צפונה ואפילו להילוך אינו ראוי הואיל ואינו מתלקט כו' וי"ל דר' יוסי [הוא] דאמר גבהו ט' אמה ופי' מבלי מקום הקרנות' עכ"ה) ור' יוסי לטעמיה דאמר כוליה מזבח בצפון קאי מיהו אכתי קשה דלא נשאר מן החצר לכבש רק כ"ה אמה וי"ל שהיה המזבח משוך לצד צפון כל כך שלא היה מן המזבח לפני אהל מועד רק ג' אמות ונשאר מן החצר כ"ז אמות לכבש דהיינו ג' אמות לאמה ודי בכך לפי שלא היה קבוע כל כך אבל ליכא למימר שלא היה כלל מן המזבח לפני המשכן דהא כתיב פתח אהל מועד: ב] עיין בהשמטות בסוף המסכת: ג] מתני' המנחות היו: ד] מנחה שקמצה: ה] שיחזיר ס"א שהוא מחזיר ויחזור ויקמוץ: ו] ר' יעקב ותיבת עקיבא נמחק: ז] מכולהו' ס"א מכולהו נמי שכן כו': ח] רבי יהודה תיבת יוחנן נמחק: ט] נכנסין להיכל ואוכלין שם קדשי קדשים ושירי מנחה ת"ל בקדש: י] רבו · ס"י טעמא דאהדריה קרא הא לא אהדריה קרא לא כו': יא] קרן מערבית דרומית: יב] אמות גובה הרי: יג] עי' בהשמטות בסוף המסכת: יד] ואין טעונות צפון: טו] הלחם כקומץ שמתיר את השירים וסילוקן מעל השולחן במקום ותיבות הפנים שבהיכל נמחק: טז] עומדות דעל מקום הזר קאי קרא דכתיב והביא: יז] חשתא למעוטי היכל ואולם קאתי: יח] האי ממקום שרגלי הזר עומדות דקאמר: יט] מכולהו ואי מכולהו בעי: כ] קמיצתה מגיעה הכלי לקרן מערבית: כא] לאכילת קדשי קדשים: כב] לעשות עבדו צרכיו לפניו: כג] טפל קל מן העיקר: כד] תיבת מנא נמחק: כה] חטאת העוף יליף: כו] היו השיתין:

כז] לאמה · משמע שכל כבש דינו להיות כך א"כ למ"ד: כח] מזבח לדרום העזרה קאי: כט] עשר ורחבו חמש לא משכחת כו' לט' אמות דגובה המזבח מלבד הקרנות שהיו אמה דהצר: ל] וטעמא ר' יוסי אות ו' נמחק: לא] ומכוון החשבון לט': לב] בזכרותו פי' בשפוע בעובי הגודל והא דנקט בזכרותו כדי ליישב החשבון מצומצם ד' אצבעות לטפח משום דבסתם אצבעות הוי הטפח ששה אצבעות ופי': לג] של גובה יסוד באמה: לד] דמשה ס"א א"כ המזבח היה גבוה ט' אמות פחות טפח ואדרבה לגירסת רש"י קשה מתחם דנמצא כו': לה] הקונטרס יש ליישב דאמות של: לו] מזבח ושל מטה בת חמשה לשיעור יסוד ואינך בבת חמשה: לז] דלא יהא טפל חמור מן העיקר החצר מן האהל כדקאמר: לח] מועד אם כן עשה הפסוק הפתח טפל לאהל אבל הכא לא הזכיר אהל כלל אלא החצר וא"ת: לט] לפסול מהא דדרשינן ממקום שרגלי הזר עומדות דה"א לפסול ההיכל קאתי כו' והשאר נמחק: מ] אמינא הואיל ועולה טעונה צפון אף: מא] מוסיף רבי אף: מב] אלא מעלה מדרבנן בעלמא:

ח) נ"ל א"כ תני החצר וכו' עד כותל דרומי לא פיה וכו' ·

הגהות הב"ח (א) גמרא כל כבשי כבשים · נ"ב כאן יש להתמה הפלא ופלא דאדרבה כל הכבש היה ל"ב אמה ובמקום יסוד וסובב ב"א ובמידות קחשיב רחבו של עזרה מקום הכבש ל"ב אמה וזה אינו לפי החשבון באמות חכמים כל אמה ואמה בריבוע אמתא והרי מומכי באלכסונא לפי זה החשבון יגיע ארכה של כבש ל"ב [והכ"ל חסר]:

גליון הש"ס גמ' כל כבשי כבשים · עיין תשובה מעיל צדקה סימן כח: תוס' ד"ה חוץ וכו' ותירץ ר' נתן וכו' · עיין בתשובת מהר"ם בר ברוך דפוס פראג סימן רל"ט ועיין בערוך ערך כבש · ועיין מנחות דף צז ע"ב תוספות ד"ה ר' נגול:

ומקיפין ויורדין דרך שמאל חוץ מן העולה לג' א] אלו שהן עולין ויורדין על העקב :

גמ' מנא ה"מ ב] א"ר *יהושע אמר קרא °לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא חטאת קרויה מנחה ומנחה קרויה חטאת מה חטאת טעונה צפון אף מנחה טעונה צפון ומה מנחה בקרן מערבית דרומית ג] אף חטאת בקרן מערבית דרומית ומנחה גופה מנלן ד] *דתניא °לפני ה' יכול במערב ת"ל °אל פני המזבח אי אל פני המזבח יכול בדרום ת"ל לפני ה' הא כיצד *מגישה בקרן מערבית דרומית כנגד חודה של קרן ודיו ר"א אומר יכול יגישנה למערבה של קרן או לדרומה של קרן אמרת *כל מקום שאתה מוצא שני מקראות אחד מקיים עצמו ומקיים חבירו ואחד מקיים עצמו ומבטל חבירו מניחין זה שמקיים עצמו ומבטל חבירו והופשין ה] את שמקיים עצמו ומקיים חבירו ו] *כשאתה אומר (א) אל פני ה' במערב ז] היכן קיימת אל פני המזבח וכשאתה אומר אל פני המזבח בדרום קיימת לפני ה' ח] בדרום היכן קיימת אמר רב אשי קסבר האי תנא *כוליה מזבח בצפון קאי : בכל מקום היתה כשירה [וכו']: מאי קאמר אמר רב אשי ה"ק בכל מקום היתה כשירה למליקתה אלא זה היה מקומה להזאתה תנינא להא דת"ר ט] *מלקה בכל מקום במזבח כשירה °היזה דמה בכל מקום כשירה י] היזה ולא מיצה כשירה ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש מאי קאמר ה"ק מלקה בכל מקום במזבח כשירה מיצה דמה בכ"מ במזבח כשירה

שאם

רש"י

ומקיפין דרך שמאל. מקיפים את המזבח בשביל צרכי עבודה או למתן דמי חטאת או סידור המערכה או היפוך איברים בצינורת ויורדין במערבו של כבש בהולך שמאל יא] לעולים במזבח בעלייתן : לג' דברים אלו. הנעשים בקרן מערבית דרומית נסכים ועולת העוף יב] כשהוא עולה למזבח פונה לשמאל באותה הקרן וכשגמר חוזר על העקב דרך עלייתו ובגמ' פריך הא בעינן דרך ימין ולג' דברים הנעשים בה למטן אינו עולה ואינו מקיף אלא עומד על הרצפה יג] בקרקע: גמ' מנא הני מילי. דחטאת העוף בקרן מערבית דרומית: לא ישים עליה וגו'. במנחת חוטא כתיב הבאה תחת חטאת העוף בדלי דלות וקרייה רחמנ' חטאת יד] ואשמעינן נמי דהחטאת קרויה מנחה דהכי משמע נמי כי החטאת נהפכה להיות מנחה : מה החטאת טעונה צפון. יודע אני שגירסא זו טו] שיבוש שהרי לא חטאת העוף ולא מנחה טעון צפון וא"ת מנחת חוטא חלוקה מן השאר ולחטאת בהמה מקיש לה ה"ל למיתני במתניתין דקתני לעיל המנחו' נקמצות בכל מקום בעזר' חוץ ממנח' חוטא ועוד היאך יפה חטאת העוף טז] שבאת תחת חטאת בהמה אינה טעונה צפון שהרי נעשית בקרן מערבית דרומית יז] ובמנחה הבאה תחת העוף תטעון צפון וגירסא אחרינא גרסי' בה ואיני יודע אמיתה ונראה בעיני מה חטאת פסולה שלא לשמה אף מנחה פסולה שלא לשמה וה"כ ילפינן לה בפ"ק דמנחות (דף ד.): ומה מנחה. טעונה הגשה בקרן מערבית דרומית אף חטאת העוף עבודתה בקרן מערבי' דרומי' והזאת דמה היא עיקר עבודתה: לפני ה'. הקרב אותה בני אהרן לפני ה' היינו במגיעה למזבח: אל פני המזבח. דרום פני הכבש: ודיו במסכת סוטה בפ"ב מפרש מאי יח] דיו וקאמר שאינו צריך להגיע גופה למזבח אלא הכלי: רבי אליעזר אומר. מאחר שפרט לך הכתוב בהגשתה בתי רוחות יכול לא יזה מכן שירצה ה"נ יכול יגישנה למערבה יט] או לדרומה של קרן: כוליה מזבח בצפון קאי. נמצא דרומו של מזבח כולה כנגד הפתח וקרינן נמי בגד דרומו לפני ה': בכל מקום היה כשירה למליקתה. בין למעלה בין למטה דכי ילפינן למטה בחטאת העוף כ] בהזאה הוא דילפינן לקמן במתניתין והזה מדם החטאת על קיר ואמר מר זה קיר התחתון וקרן מערבית דרומית נמי כא] בהזאה הוא דילפינן דהא מהגשה דמנחה יליף

והגשתה

תוספות

כג] ויורדין על העקב. לאו משום שלא ירבה בהלוך בחנם דאם כן כבשים בקרן דרומית מזרחית נמי אלא היינו טעמא דהכא חזרתו על העקב הויא לה דרך ימין:

מנחה קרויה חטאת וחטאת קרויה מנחה. תימה דהוה לן למימר מנחה קרויה חטאת ואין חטאת קרויה מנחה כדאמרינן פ"ק (לעיל ז:) תודה קרויה שלמים ואין שלמים קרויין תודה ובמנחות פרק התודה (דף פ.) לחם איקרי תודה תודה לא איקרי לחם וי"ל כג] דודאי לא מיקרי שם אחד לענין לכמה דפ"ק ולענין ניתותין המעות דפרק התודה אבל הכא דמהיקשא קדריש דמנחה וחטאה איתקוש ודאי להדדי איכא לאקושינהו כפיר כד]: מה חטאת טעונה צפון. פירש בקונטרס דגירסא זו משובשת היא שהרי לא חטאת העוף טעונה צפון כדאמר ולא בן עוף בצפון ולא מנחה טעונה צפון וא"ת מנחת כה] *חטאת חלוקה משאר מנחות ולחטאת בהמה מקיש לה הוה ליה למיתני במתניתין לעיל דקתני כל המנחות נקמצות בכל מקום בעזרה חוץ ממנחת כו] חוטא ועוד *אפשר חטאת העוף הבאה בדלות תחת חטאת בהמה אינה טעונה צפון שהרי נעשית בקרן מערבית דרומית ומנחה הבאה תחת חטאת העוף תטעון צפון כז] וגירסא אחרינא גרסינן בה ואיני יודע אמיתה ונראה בעיני מה חטאת פסולה שלא לשמה אף מנחה פסולה שלא לשמה וה"נ ילפינן לה בפ"ק [דמנחות] ע"כ לשון הקונטרס וקשה לפירושו כח] דודאי משיקרא אמרי' בפ"ק דמנחות (דף ד.) בשלמא מנחת חוטא חטאת קרייה רחמנא אלא מנחת קנאות מנלן אלא במסקנא אמרינן הלא מנחת חוטא ומנחת קנאות דפסולות שלא לשמן מנלן החטאת טעמא מאי דכתיב בה היא ה"נ הא כתיב בה היא כט] ועוד קשה לגירסת הספרים דבפרק איזהו מקומן (לעיל מח:) מוכח דחטאת הטעונה צפון כשולה הוי היקש אם כן היכי אתיא מנחה והדר ילפינן מחטאת וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש ועוד כמו שהקשה בקונטרס דאמירא לא הויא מנחה מחטאת העוף דאתיא במקומה ואינה טעונה צפון מיהו י"ל הרי בתורת כהנים ילפינן דחטאת העוף פסולה שלא לשמה מן הפסוק ולא ילפינן ממנחת חוטא דמפיק פסול מקרא אחרינא ויש לדחות מיהו אמת דמנחה לא בעיא צפון ל] אלא הגשה בקרן מערבית דרומית כדבסמוך לא] (ואי) והקמיצה אינה טעונה צפון אפי' מנחת חוטא נמי כדמוכח בתוספתא דמנחות פ"ק דאומר בשחיטה שטעונה צפון מה שאין כן בקמיצה וכי תימא היינו במנחת נדבה אבל במנחת חוטא טעונה צפון מכל מקום אינו אומר לב] *בשחיטה לגמרי שהרי בשחיטה נמי ליתא בצפון לג] בקלים מיהו י"ל דכללא בקדשי קדשים הוי דומיא דמנחה וזהו דוחק ועוד דתני בסיפא אומר בקמיצה מבמליקה שהקמיצה דוחה שבת וטומאה וליתני שהקמיצה טעונה צפון ולא מליקה אף על גב דיש קמיצה דלא בעיא צפון כגון מנחת נדבה כמו כן אינה דוחה שבת מיהו כ"ל לדחות דה"נ לא איירי במנחת חוטא דהא אינה דוחה שבת אלא איירי במנחת העומר ומנחת תמיד שהן בציבור והן ודאי לא בעו צפון אבל מנחת חוטא לד] בעי' צפון דאיתקש לחטאת בהמה שבאה חליפתה בעבירות. בה"ר: והרב רבי חיים גרים מה חטאת העוף טעונה יסוד דכתיב והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח אף מנחה טעונה הגשה כנגד היסוד לה] והכי מוכח פרק כל המנחות באות מצה (מנחות דף סא) [גבי] ואלו טעונות תנופה לוג שמן של מצורע ואשמו [דאמרינן התם] לפני ה' במזרח והאמרת לפני ה' במערב פירוש בהך לו] במתניה ומבני ה"מ מנחה דאיקרי חטאת וחטאת טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד אבל הכא לפני ה' קרינא ביה והשתא כולה בדרום ליכא למימר משום יסוד וכולה במערב נמי לא משום דכתיב (ויקרא ו) אל פני המזבח דהיינו דרום מכל מקום איצטריך לפני ה' דלא תימא אל פני המזבח גזירת הכתוב הוא אף על גב דלית ליה יסוד ובריש פירקין *פירשתי מה שהקשה דגבי נחלים דיום הכיפורים קרי לפני ה' במערב דוקא וא"ת ובתר מנחות מנלן וכי תימא מדאיתקוש כל המנחות לחטאת ואשם בפרשת צו וילפינן מבירי הדם בטעונין יסוד אם כן מנחת חוטא לז] תיפוק לי מהתם ועוד מנלן דמקבלין לבירים לקבינהו לתחלת דמים לח] ולא בעי יסוד כחטאת ויש לומר דכתיב לפני ה' במנחת חוטא ובכל המנחות נמי כתיב לפני ה' כי היכי דהאי לפני ה' כנגד היסוד לט] [האי נמי כנגד היסוד] ולא ג"ש מכ"ש [היא] דדבר הלמד בהיקש מבעיא לן אי חוזר ומלמד בג"ש אי לא אלא גלוי מילתא בעלמא היא מ] *ור"ת גרים מה חטאת טעונה ימין אף מנחה כן והיינו דלא כר"ש דאמר לעיל (דף כד.) בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל אי נמי אפילו כרבי שמעון וכגון שבא לעובדה ביד דאמר עובדה בימין כחטאת: מא] הגה"ה

אף חטאת בקרן מערבית דרומית. תימה דלא ילפינן מינה מליקה ובמאי לא ילפינן אלא מידי דהלכה דבעי מזבח כמנחה וכן פירש בקונטרס בסמוך: בדרום קיימת א)כולה. ב)על כרחך רבי אליעזר אית ליה ההיא מב] דמה חטאת טעונה יסוד דאי לאו הכי מנא ליה דאמר מערבית ותימה אם כן לפני ה' למה לי דרומית נפקא לן מאל פני המזבח ומערבית מדבעיא יסוד:

א) כו' ל"ק ב) עיין רב"ק

באם

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ו מהל' מעה"ק הלכה יב :

לג ב מיי' פ"ו שם הלכה ט :

מסורת הש"ס

[ג יומא סג: ע"ש]

מנחות יט: סוטה יד:

מנחות יט: סוטה יד:

[לקמן סו. סו.] מנחות ג

רב"ק כשחיטה

צ"ק

[דף נח. ד"ה משין]

[צ"ל חוטא]

צ"ל פיאך

[צ"ל שכשאתה אומר לפני ה' במערב באלת אל פני המזבח בדרום וכשאתה אומר אל פני המזבח בדרום קיימת לפני ה' במערב והיכן קיימת אמר אשי כו' וכן היא הגירסא במנחות ובסוטה]

הגהות הב"ח

(א) גמ' כשאתה אומר לפני ה' במערב וכו' ותיבת אל נמחק :

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מה וכו' ור"ת גרים מה חטאת טעונה ימין אף מנחה כן . עי' לעיל דף כד ע"ב ד"ה לקמיצה ולא"צ

שיטה מקובצת

א] לג' דברים אלו שהיו עולין וחוזרין על העקב: ב] עיין בהשמטות בסוף המסכת : ג] אף חטאת בקרן מערבית דרומית פי' הזאה דחטאת אבל לא יליף מליקה דחטאת משום דלא דמי להגשה כדפי"ה לקמן דבבהמה איכא נגיעה ממש מן הדם במזבח דומיא דהגשה דמגיע המנחה למזבח ועוד דמשמע שבא להקיש עיקר עבודתה והיינו הזאת דמה : ד] דתניא לפני ה' יכול במערב . וא"ת והא האי קרא במנחת נדבה כתיב דאית בה שמן ולבונה ואילו מנחת חוטא לית בה שמן ולבונה וי"ל דבפרשת ויקרא כתיב והבאתה את המנחה והגישה את המנחה קרא יתירא דהוי מצי למכתב והבאתה לבד וכתיב את המנחה לרבות כל המנחות אפי' מנחת חוטא להגשה לעיכוב מקום . וא"ת א"כ לפי' רבינו חיים למה לי היקשא דלעיל למנחת חוטא לומר שטעונה הגשה כנגד היסוד תיפוק לי מהכא דטעונה הגשה כנגד קרן מערבית דרומית שיש לה יסוד וי"ל דהו"א דמגיש' אצל הקרן מלמעלה קמ"ל היקשא למנחת [חוטא] שמגישה מלמטה אצל היסוד אבל קשה למה לי לפני ה' תיפוק לי מהיקשא דלעיל דבדרום ליכא לאוקמי דהא לא היה לו יסוד בדרום ואי"כ צריך להגישה בקרן מערבית דרומית דהוי פני דמזבח וגם איכא יסוד ואי"כ למה לי לפני ה' וי"ל דהו"א דמגישה כאמה אחת שבדרום אצל המערב ששם היה יסוד קמ"ל לפני ה' לומר שמגישה כנגד חודה של קרן אבל אכתי קשה בשאר מנחות מנ"ל שמגישן אצל היסוד שלמטה איכא דמגישן מלמעלה אצל הקרן הואיל דמהיקשא דמנחה לחטאת לא נפקא לן רק מנחת חוטא וי"ל דבמנחת חוטא כתיב לפני ה' וכן במנחת נדבה וא"כ כי היכי דלפני ה' דגבי מנחת חוטא היינו למטה מן היסוד כמו כן לפני ה' דכתיב במנחת נדבה ר"ל שלמטה ומיהו ריב"א דקדק ולא מצא במנחת חוטא לפני ה' (ס"א לכך פי' דכך צ"ל מדקאמר הכא דלפני ה' דנדבה חשבינן כאלו כתיב במנחת חוטא דאמנחת חוטא נמי קאי מייתורא דהמנחה כדפי' וע"כ הוי פי' דלפני ה' דמנחת חוטא יסוד מדאיתקש לחטאת א"כ כי נמי קאי אמנחה כפשטיה לא ישתנה פירושו דאתרוייהו קאי). אלא י"ל כיון דכתיב לפני ה' במנחת נדבה מרבינן מנחת חוטא מייתורא כאת המנחה להגשה לעיכוב מקום כדפי' א"כ סברא הוא דכמו דבמנחת חוטא ר"ל ליסוד דהואיל דקאי אתרוייהו לא ישתנה פירושו : ה] ותופשין זה שמקיים תיבת את נמחק : ו] עיין בהשמטות בסוף המסכת : ז] במערב נפלת אל פני המזבח בדרום ותיבת היכן קיימת נמחק : ח] במערב היכן תיבת בדרום נמחק : ט] מלקה בכל : י] תיבות היזה ולא מיצה כשרה נמחק : יא] שמאל דעולים למזבח בעלייתן : יב] שכשעולה למזבח פונה לסובב לשמאלו ותיבות כשהוא עולה ל"ש : יג] תיבת בקרקע נמחק : יד] דמאת מנה שמעינן ...

שאינו צריך להגיע המנחה גופה : יט] למערבה של קרן או : כ] העוף בהזאתה היא : כא] נמי להזאה ... הוא דילפינן דהא כי נמר כהגשה דמנחה הזאה הוא דגמר ותיבת יליף נמחק : כב] מה"ד וחוזרין על העקב : כג] וי"ל דלאו דוקא נקט דודאי : כד] שפיר ודוחק היא ונראה דבקונטרס ... ושמעינן מינה שהחטאת קרויה מנחה כי חטאת העוף נהפכת לבא תחתיה מנחת ה... חטאת קרויה מנחה כשהיא פוטר בדלי דלות ממנחת חוטא היתה חטאת העוף דוטא הלוקה : כו] חוטא ועוד דמחטאת אקשינן מנחת חוטא שהוא בדלי דלות ... שהיא בדלות ולא לחטאת בהמה דעשיר דלפני פניו : כז] עיין בהשמטות בסוף המסכת ... לא ידעינן דמנחת חוטא פסולה שלא לשמה כי אם מהיקשא דחטאת וזה אינו דודאי : כח] ... ילפינן ועוד : ל] צפון אי בהגשה הלא היא בקרן תיבת אלא נמחק ולא"ש : לא] כדנ... לב] הוטר בשחיטה לגמרי : לג] בצפון בקדשים קלים : לד] חוטא שמא בעי : לה] היסוד ... מזרחית שאין לו יסוד והכי מוכח כו' באות מצה דתנן ואלו טעונות תנופה וכו' וא... לפני : לו] בהך דשמעינן אות ה' נמחק : לז] חוטא נמי תיפוק : לח] דמים דלא ב... נמי כנגד היסוד ולא ג"ש ממש היא דרבי : מ] כתיבת ור"ת עד סוף דיבור ביוק... עיקב הנהיה : מב] ההיא דרשא דמה חטאת כו' מנא ליה קרן דרומית מערבית ות...

נמי כיון דהכי נמי משמע כי הזאת : טו] זו משובשת שהרי לא ב"ת ולא מנחה טעונין צפון : טז] העוף הבאה בדלות תחת חטאת : יז] ומנחה הבאה : יח] כאי ודיי דקאמר ...

שאם היזה ולא מיצה כשירה ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש: שלשה דברים כו': חטאת העוף הא דאמרן [א] הגשות דכתיב °והגישה אל (פני) המזבח [ב] שירי הדם דכתיב °ואת כל דם הפר ישפוך אל יסוד המזבח: מלמעלה ניסוך המים והיין ועולת העוף כשהיא רבה במזרח: [ג] מ"ט רבי יוחנן אמר [ד] מפני שקרובה מבית הדשן אמר רבי יוחנן בא וראה כמה גדול כחן של כהנים שאין לך קל בעופות יותר ממוראה ונוצה פעמים שהכהן זורקן יותר [ה] מבשלשים אמה *דתנן °נטל מחתה של כסף ועלה לראש המזבח ופינה את הגחלים אילך ואילך וחתה מן המאוכלות הפנימיות ויורד הגיע לרצפה מחזיר פניו כלפי צפון והולך למזרחו של כבש [ו] כעשר אמות צבר את הגחלים על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים מקום שנותנין מוראה ונוצה ודישון מזבח הפנימי והמנורה [ז] הני טפי מתלתין וחד הויין מקום [ח] גברי לא חשיב: כל העולים למזבח: מ"ט אמר רבי יוחנן נסכים שמא יתעשנו ועולת העוף שמא תמות בעשן [ט] ורמינהו *°בא לו להקיף את המזבח מאין הוא מתחיל °מקרן דרומית מזרחית צפונית מזרחית צפונית מערבית דרומית [י] ונותנין לו יין לנסך °אמר רבי יוחנן

הקפה

רש"י

והגבהה למזבח הוא דיליף יא] דומיא דהגבהה במנחה ומליקה נמי במזבח יב] אלא הזאה ומיצוי: *מאי קאמר. קתני הזה דמה בכל מקום ואפילו למעלה מן החוט כשירה והדר יג] תניא ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה והא ליכא למימר דהזה יד] ולא"כ חזר והזה למטה קא טו] מכשרי דהא הזה דמה תורה אור קתני כל דמה משמע דלא קתני הזה מדמה: מילה דמה. *שהחטאת טעונה מילוי אחר הזאה כדכתיב והנשאר בדם ימצה וגו' (ויקרא ה) במקיף הגוף למזבח ודוחק בית מליקתו בקיר והדם מתמצה ויורד: בכל מקום כשירה. כדמפרש טעמא דמילוי בחטאת טז] לאו עבודה היא ליפסל בשינוי שאפילו עקר המילוי לגמרי שהזה ולא מילה כשירה כדאמרן באיזהו מקומן (לעיל דף נב.) והנשאר ימצה שאינו כאשר לא ימצה אלמא איכא יז] דסבירא דלא מעכב ומהאי *קרא: ובלבד. יח] שיהא הזאה הנעשית ראשון מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש: הא דאמרן. דילפינן לעיל מכי חטאת היא האמור במנחה: אל פני המזבח. ודרשינן לעיל דאקרן מערבית דרומית קאי: אל יסוד יט] המזבח. ואמרינן באיזהו מקומן (לעיל דף נג.) ילמד ירידתו מן הכבש בחטאות החיצונות מיציאתו מן ההיכל כ] *בסמוך לו והיינו יסוד דרומי ובכל הדרום אין לך יסוד אלא אמה אחת בקרן מערבית דרומית כדאמרינן (שם דף נד.) אוכל בדרום אמה אחת: מבית הדשן. מקום שנותנין שם בכל בקר תרומת הדשן שכתב בה ושמו אצל המזבח והוא במזרחו של כבש וכתיב גבי מוראה ונוצה (ויקרא א) והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן ולקמן מייתי משנה ממסכת תמיד דבמזרחו של כבש הוה והיינו כא] *לקרן דרומית מזרחית: שאין לך קל בעוף. ודבר שהוא קל מאד אין נוח לזורקו למרחוק: פעמים שכהן זורקו כו'. כשהיא רבה במזרח ונעשית בקרן מערבית דרומית צריך לזרוק יותר משלשים אמה: דתנן. במסכת תמיד מי שזכה בתרומת הדשן כב] של מחתה נטל מחתה של כסף ועלה לראש המזבח כו': הגיע לרצפה. לסוף הכבש: מחזיר פניו לצפון. כג] כלפי המזבח והולך למזרחו של כבש ומתקרב למזבח עשר אמות ממקום שכלה הכבש דהיינו רחוק כד] מעל ראש המזבח *כ"ב אמה: צבר את הגחלים כו'. אלמא התם הוי בית הדשן וכשהוא עושה עולת העוף בקרן מערבית דרומית צריך לזורקה כה] כל אלכסון של כ"ב על כ"ב שהרי [א] (א) מדרום לצפון אמרנו דאיכא כ"ב וממקום שהוא עומד עד מזרחו של כבש אין פחות *מכ"ב כו] ואפי' הוא מתקרב לכבש כל אמות רוחב הקרן ואין כאן אלא כ"א תן כנגדה אמה מקום מעמדו כז] שהוא מרוחק מן הצפון לדרום לבית הדשן שהוא עומד בראש המזבח ולא בסובב שכשהיא נעשית במזרח עומד בסובב לפי שיש לו כבש קטן במזרח לפנות הימנו לסובב אבל לצד המערב אין לו כח] [כבש] לפנות לסובב וצריך לעלות על ראש המזבח כט] ועומד *בדרומה של קרן והכי תנן במס' סוכה (דף מח.) גבי נסכים עלה ל] ופנה לשמאל ולא תנן בה ופנה לסובב הרי מכאן ולכבש ה' אמות שהכבש רחב ט"ז באמצע המזבח נמצא ראש המזבח עודף עליו לכל צד ו' אמות הרי כ"ב אמה עם רוחב הקרן ואע"פ שזה נמשך לצד הכבש לא] של קרן הרי נתרחק כנגדה אמה *לדרום נמצא בית הדשן עומד כנגדה באלכסון של כ"ב על כ"ב וכל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא נמצא תוספת ח' אמות וד' חומשים הרי שלשים אמות וד' טפחים גדולים ובית הדשן היה משוך ממזרחו של כבש שלשה טפחים הרי שלשים וא' אמה וטפח והיינו דפריך לב] טפי (ליה) מתלתין וחדא הויין ומשנינן מקום גברא לא קחשיב לג] [ולא הוי] להו יותר *משלשים: מאי טעמא. העולה לד] אין עולה דרך ימין ויקיף והלא דרך ימין מצוה כדאמרן לעיל: יתעשנו. כשיקיף את המערכה בעשן המערכה וקי"ל במנחות (דף סו:) יין מעושן פסול: בא לו להקיף כו'. משנה היא במסכת תמיד גבי כהן גדול שאינו כשאר כהנים לזכות בפיים לעבודה אחת אלא עובד לה] וגומר בכל חפצו כדתנן במסכת יומא (דף יז:) כהן גדול מקריב חלק בראש אמר עולה זו אני מקריב בזמן שהוא לו] (מקריב) רוצה להקטיר מי שזכו בהולכת האיברים מושיטין לו והוא עומד בראש המזבח וזורקן למערכה ולאחר שגמר בא להקיף כו' עד שמגיע לקרן השיתין וקסלקא דעתך והיין בידו אלמא לא חיישינן לשמא נתעשנו:

הקפה

תוספות

שאם הזה ולא מילה כשירה. הא דלא פריך מהכא במסכת מעילה פרק חטאת העוף (דף ח:) לרב אדא בר אהבה *דאמר נז] דתני רב מילה דמה דמילוי חטאת העוף מעכב דמצי למימר הא מני תנא דבי ר' ישמעאל היא נח] דאמר אינו מעכב לעיל פ' איזהו מקומן (דף נב:) כדאמר תרי תנאי ואליבא דרבי ישמעאל והא דפריך התם* לרב הונא דתני הזה דמילוי אינו מעכב ולא נשני דאתא כהאי תנא דאמר אינו מעכב ניחא ליה לשנויי טפי לגרדין קתני: הגשות דכתיב והגישה. הוה ליה למימר כדאמרן דמהאי קרא לחודיה לא נפיק: שירי הדם דכתיב. נראה דהיינו שירים החיצונים לט] דבעי קרן *מזרחית דרומית: מ] מפני שקרובה מבית הדשן. תימה ולמה הוא הולך עד הקרן שהיה מרחיק מבית הדשן *ואין לומר משום דכל דמים טעונין קרן דהא אמר לעיל (דף ס.) גבי מודה רבי יהודה בדמים דנישקליה ונשפוך אדוכתיה ואי כל דמים טעונין קרן מאי קשיא ליה: יותר *מל"א אמות. פי' בקונטרס כשהיתה מא] במזרח היה עומד בסובב לפי שבמזרח היה כבש קטן שפנה על סובב אבל במערב לא היה לו כבש לשמאל לפנות בו לסובב וצריך לעלות לראש המזבח ולעמוד בדרומית של קרן והכי תנן במסכת סוכה (דף מח.) גבי נסכים עלה בכבש ופנה לשמאלו ולא תנן בהו ופנה לסובב ונראה דאין משם ראיה שלא היה כבש לסובב מב] במערב אם כן כשהיה נותן ארבע מתנות שבחטאת ותנן פרק איזהו מקומן (לעיל דף נג.) פנה לסובב גבי חטאת וכשהיה מגיע לקרן מערבית דרומית היה צריך לחזור על עקיבו ולכך נראה דהיה מג] שם כבש אבל קשה דלא חשיב ליה לעיל (דף סב:) גבי שני כבשים קטנים יוצאים מן הכבש: מן המאוכלות הפנימיות. אומר ר"ת דגבי גחלים של יום הכפורים* לא גרסינן מן המאוכלות מד] הפנימיות דהכא חשיבינן להו דשן וביום הכפורים וכן בקטרת של כל השנה בעינן גחלים דוקא כדאמר התם א) גחלי אש יכול עוממות: צבר את הגחלים. משום דאמר ושמו בלא יפזר: דישון מזבח הפנימי והמנורה. הקשה ריב"א כיון דתרומת הדשן ודישון מזבח הפנימי והמנורה נבלעים במקומן אמאי מועלין בזה יותר מזה דבתרומת הדשן מועלין כדאמר לעיל ס"פ ב"ש (דף מו.) ובדישון מזבח ומנורה תנן במעילה* דלא נהנים ולא מועלים וי"ל דשאני תרומת הדשן דגלי קרא ושמו וכי תימא כיון דנבלעין היכי משכחת בהו מעילה שמא לא היו נבלעין מיד ור"ת אומר דתרומת הדשן לא היה נבלע מדלא חשיב להו ביומא (דף כא.) בהדי איך דנבלעין מה]ב) דישון מזבח הפנימי והמנורה ואומר ה"ר יוסף טוב דאין זו ראיה דה"נ מו] בת"כ (סדר ויקרא פ' ט) דחשיב ב' [ג] בתי דשנים הן אחד *בדרום דמוראה ונוצה ודישון מזבח הפנימי והמנורה ולא חשיב תרומת הדשן אף על פי שהיתה שם מז] כדתנן בתמיד ג):

א) [פסחים עה:] ב) צ"ל גבי דישון צ"ק ג) [ועי' תוס' יבמות ק. ד"ה והשירים] חטאת

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ב מהל' תמידין ומוספין הל' כ"ב:

דתני מילה דמה ומיצוי חטאת כו' צ"ק

לה ב ג מיי' פ"ז מהל' מעשה הקרבנות הל' כ':

[מעילה ט.]

ע' רש"ק וגי' צ"ק מערבית דרומית

ע' רש"ק וצ"ק שנתקשו בהבנת דיבור זה

מסורת הש"ס

פייך לעיל

צ"ל כו' צ"ק

ויקרא ה

ויקרא ד

יומא מג: תמיד כח:

קרא נפקא צ"ק

גי' הצ"ק מה יציאתו מן ההיכל בסמוך לו דהיינו יסוד מערבי אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו דהיינו יסוד דרומית ובכל כו' כצ"ל

גי' הצ"ק סמוך לקרן כו'

גי' צ"ק כ' אמה

כי' מכ"ב ששם מן הקרן לכבש ורוחב הכבש ט"ז ואפי' כו'

צ"ק

ס א בצפונה

נ"א מדרום

נ"א מל' אלא טפח

תמיד לג:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה צבר וכו' על כ"ב שהרי מצפון לדרום אמרו דאיכא כ"ב ר"ל מצפון כבש באמצע סוף מזבח לדרום של כבש דהיינו מקום תרומת הדשן:

שיטה מקובצת

א] הגשות דכתיב והגישה. תימה דהוי ליה למימר מקרא דלעיל הקרב אותה [בני אהרן] לפני ה' אל פני המזבח דמינה שמעינן מקום הגשה וי"ל דניחא ליה לאתויי האי קרא משום דמריבנן מיניה כל המנחות אף מנחת חוטא מייתורא דהמנחה אבל עיקר הגשה יליף מהאי דלעיל וריב"א תירץ דמהקרב אותה לא שמעינן הגשה [ממש] אלא הו"א דהוי"א הזמנה לפני המזבח כמו והקריבו דגבי דם אבל שיגע ממש למזבח לא ילפינן מקרא דהקרב אותה לכך מייתי האי קרא דכתיב ביה הגשה בהדיא: ב] המזבח כדאמרן שירי הדם דכתיב ואת כל הדם ישפוך אל יסוד מזבח העולה: ג] במזרח מדקאמר כשהיא רבה מכלל דמקומה מזרח היא מ"ט אמר ר"י: ד] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ה] יותר משלשים אמה: ו] כבש עשר אמות: ז] הני טפי מתלתין וחד הוי פי' שהרי עדיין היה ארכו של כבש ממקום בית הדשן עד ראש המזבח כ"ב אמה מדרום לצפון וכן ממזרח למערב ממקום עמידת הכהן שהרי רוחב הכבש י"ו אמה ומראש המזבח ממקום עמידת הכהן המולק ו' אמות שהרי היה באמצע המזבח ושתי אמות היה ליסוד ולסובב הרי כ"ב על כ"ב שיצטרך לזרוק המוראה והנוצה אל מקום הדשן באלכסונה וכל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונה וא"כ הוי טפי מל"א דאלכסון של כ' אמות עולה לשמונה וב' אמות הנשארות ד' חומשים ועוד יש ג' טפחים שהיה רחוק בית הדשן מן הכבש לצד מזרח הרי טפי מל"א והקשה בקונטרס הא ליכא רק ה' אמות ממקום מליקה עד הכבש שהרי מתקרב לצד הכבש אמה של קרן וי"ל דתן כנגדה, אמה מקום מעמדו שהרי היה עומד ברוחב דמזבח במקום רגלי הכהנים והלאה לקרן וא"כ יש כ"ב אמות מהקרן שאצל הצפון עד בית הדשן מלבד האלכסון כדפי' אך קשה למה לא היה עומד בסובב בשעת מליקה ויזרוק למטה מן הכבש ולא יעלה כל כך. ותירץ בקונטרס דהוקא כשהיה במזרח היה עומד בסובב לפי שהכבש קטן היה במזרח שפונה בו לסובב אבל במערב לא היה בו כבש לשמאל לפנות בו לסובב אכן צריך לעלות לראש המזבח ולעמוד אצל הקרן בצפונו כדפי' לעיל והב"א ראיה ממסכת סוכה דתנן גבי נסכים הנעשים במערב עלה לכבש ופנה לשמאלו ולא תני ופנה לסובב אלמא לא היה שום כבש במערב לפנות בו לסובב וקשה לפירושו שהרי כיון שלא היה שום כבש היכי תנן בפרק איזהו מקומן עלה בכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית מזרחית כו' עד מערבית דרומית ושירי הדם היה שופך על יסוד דרומית מערבי ואם אין שם כבש כיצד ירד מן הסובב ליסוד דרומית מערבי ולחזור על עקבו לא אפשר כדקאמר במתני' אלא ודאי ש"מ כשבא בסוף לקרן מערבית דרומית היה יורד מן הסובב בכבש קטן לכבש גדול ומן הגדול יורד ליסוד לשפוך שירי הדם (היה שופך) על יסוד דרומי מערבי ועתה אינו צריך לחזור על עקבו לכך נראה דאה"נ ומה"א דסוכה לא קשה מידי די"ל דשאני ניסוך דלא אפשר לו לעשות בעומדו על הסובב דמן הסובב עד ראש הקרן ששם היו הספלים היה גבוה ד' אמות הילכך היה צריך לעשות הניסוך בראש המזבח במקום הילוך רגלי הכהנים אבל ודאי היה שם כבש לשאר עבודות שהיה צריך לעשות שם מעל הסובב ומ"מ פריך שפיר טפי מל"א הויין שהיה זורק אלכסון על כ"ב אם לא היה רוצה לירד על הסובב או פעמים שהיו כל כך הרבה כהנים על הסובב שכל הסובב היה מלא ולא היו יכולים להיות פונה לסובב אלא היה הולך כדרך הילוך הכהנים לצד הקרן ואז זורקה יותר משלשים [ואחד] אבל קשה אם היה בצד מערב ב' כבשים חד ליסוד וחד לסובב ובמזרח היה אחד לסובב א"כ כשהיה פונה לשם להקיף הרי ג' כבשים ולעיל לא חשיב אלא ב' כבשים וי"ל דלא חשיב לעיל רק ב' כבשים לשתי רוחות אבל בכל רוח היו כבשים כל כך שהיו צריכין לו וא"ת למה היה מקרבה לקרן מזרחית יעשה סמוך לכבש מיד ויהיה קרובה יותר לבית הדשן וי"ל דכל דמים טעונין [יסוד] וא"ת א"כ לעיל דפריך נשקליה ונשפוך אדוכתיה לישני ליה הא בעינן קרן וי"ל דעדיפא מיניה קא משני דהא פי' לעיל [דף ס ע"א] דהכי נמי מצי לשנויי משום דבעינן יסוד. מהר"פ: ח] גברא לא קא חשיב ס"י וקאי בקרן מערבית דרומית אות י' נמחק: ט] בעשן מתיבי בא ותיבת ורמינהו נמחק: י] דרומית נתנו לו תיבת ונותנין נמחק: יא] עי' בהשמטות בסוף המסכת: יב] במזבח נגעא אלא בהזאה ומיצוי: יג] והדר תני: יד] דהזה למעלה יאת כ: טו] הא מכשר דהא הזה דמה כל אות י' ותיבת קתני נמחק: טז] בחטאת העוף לאו: יז] דיליף מהאי קרא דלא מעכב ותיבת דסבירא ואות ו' נמחק: יח] ובלבד שיתן ההזאה הנעשית: יט] יסוד ואמרינן תיבת המזבח נמחק: כ] ההיכל בפנימיות לה ית בסמוך: כא] והיינו סמוך לקרן: כב] תיבות של מחתה נמחק: כג] עי' בהשמטות בסוף המסכת: כד] רחוק מראש המזבח: כה] לזורקה למוראה ונוצה כו': כו] מכ"ב ששם מן הקרן לכבש ורחב הכבש ט"ז אמה ואפי': כז] מעמדו נמצא שהוא מרוחק מבית הדשן הכ' אמות שהיא עומד והשאר נמחק: כח] לו כבש לפנות: כט] המזבח לעמוד בדרומה תיבת ועומד נמחק: ל] עלה בכבש ופנה לשמאלו ולא תנן כו' הרי מיפת הקרן לכבש ה' אמות: לא] עי' בהשמטות בסוף המסכת: לב] דפריך ליה טפי מתלתין: לג] והוי להו טפח יותר משלשים: לד] העולה לג' דברים אלו אין: לה] עובד בכל דפצו: לו] תיבת מקריב נמחק: לז] דאמר רב דתני מיצה: לח] עי' בהשמטות בסוף המסכת: לט] החיצונים אבל שירים דפנימים הוו במערב בלא קרן ותיבת דבעי ל"ש ונמחק: מ] עי' בהשמטות בסוף המסכת: מא] כשהיתה נעשית במזרח: מב] עי' בהשמטות בסוף המסכת: מג] דהיה בי כבש תיבת שם ל"ש ונמחק: מד] תיבת הפנימיות נמחק: מה] דנבלעין כמו דישון מזבח הפנימי והמנורה ומוראה ונוצה ואומר: מו] דה"נ קאמר בת"כ דחשיב שני בתי: מז] שם כדקאמר הכא ובמסכת תמיד הס"ד:

[א] גי' צ"ק ממזרח למערב איכא ט"ז וממקום כו' כל אמה רוחב כו' מעמדו שהיה מרוחק מן דרום ולבית הדשן כו' ועומד במזרחה של קרן כו' לצד הכבש כל אמה של רוחב הקרן כו' אמה מדרום כו' ובית הדשן כו' דפריך טפי: [ב] גי' הצ"ק שני בית הדשנים היו שם א' למזרחו של כבש ואחד למערב של מזבח זה שבמזרחו של כבש שם היו נותנים מוראת העוף ומוראה ודישון כו' כצ"ל ועיין בילקוט פ' ויקרא רמז תמ"ו

א] הקפה ברגל אמר רבא דיקא נמי דקתני ב] נותנין לו יין לנסך ולא קתני אומר לו נסך ש"מ ת"ר כל העולין למזבח עולין דרך ימין ויורדין דרך שמאל עולין דרך מזרח ויורדין דרך מערב חוץ מן ג] העולה לשלשה דברים הללו שעולים דרך מערב ויורדין דרך מערב עולין דרך ימין ויורדין דרך ימין דרך שמאל הוא אמר ד] רבינא תני שמאל רבא אמר מאי ימין ימין דמזבח ומאי שמאל שמאל דגברא וניתני או אידי ואידי דמזבח או אידי ואידי דגברא קשיא: **מתני'** חטאת העוף ה] כיצד היתה נעשית (עלה לכבש ופנה לסובב בא לו לקרן דרומית מזרחית) היה *מולק את ראשה ממול ערפה ו] ואינו מבדיל ומזה מדמה על קיר המזבח שירי הדם היה מתמצה על היסוד ז] ואין למזבח אלא דמה וכולה לכהנים: **גמ'** ת"ר °והזה (ויקרא ה) ח] מדם החטאת מגוף החטאת הא כיצד ט] אוחז בראש ובגוף ומזה על קיר המזבח ולא על קיר הכבש ולא על קיר היכל ולא על קיר אולם ואיזה זה קיר התחתון י] או אינו אלא קיר העליון ודין הוא ומה בהמה שעולתה למטה חטאתה למעלה עוף שעולתו למעלה אינו דין שחטאתו למעלה ת"ל °והנשאר (שם) בדם ימצה אל יסוד המזבח קיר יא] שהשירין שלו מתמצים ליסוד ואיזה זה קיר התחתון ונעביד מעילאי והדר נעביד מתתאי אמר רבא מי כתיב יב] ימצא ימצה כתיב דממילא משמע אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב כיצד מולקין חטאת העוף אוחז יג] גפיו בשתי אצבעות ושתי רגלים בשתי אצבעות ומותח צוארה על יד] רוחב גודלו ומולקה במתניתא תנא ציפרא מלבר אוחז גפיו בשתי אצבעות ושני רגלים בשתי אצבעות ומותח צוארו על רוחב שתי אצבעותיו ומולק וזו טו] *עבודה קשה שבמקדש זו היא ותו לא והאיכא קמיצה וחפינה אלא אימא זו עבודה קשה מעבודות קשות שבמקדש: **מתני'** *עולת העוף כיצד טז] נעשית עלה לכבש ופנה לסובב בא לו לקרן דרומית מזרחית היה מולק את ראשה ממול ערפה ומבדיל יז] ומיצה את דמה על קיר המזבח נטל את הראש והקיף בית מליקתו למזבח וספגו במלח וזרקו על גבי האשים בא לו לגוף והסיר את המוראה ואת הנוצה ואת בני המעיים היוצאין יח] עמם והשליכן לבית הדשן שיסע ולא הבדיל ואם הבדיל כשר יט] ספגו במלח וזרקו על גבי האשים לא הסיר המוראה ולא הנוצה כ] ואת בני מעיים היוצאין עמם ולא ספגו במלח כל ששינה בה מאחר שמיצה את דמה כשירה כא] *הבדיל בחטאת ולא הבדיל בעולה פסול מיצה כב] את דם הראש ולא מיצה דם הגוף פסולה דם הגוף ולא מיצה דם הראש כשירה חטאת העוף שמלקה שלא לשמה מיצה דמה שלא לשמה כג] לשמה ושלא לשמה או שלא לשמה ולשמה פסול עולת העוף כשירה ובלבד שלא עלתה לבעלים לשם חובה *אחד חטאת העוף ואחד עולת העוף שמלקן ושמיצה את דמן לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת ובלבד שיקריב המתיר כמצותו כיצד *קרב המתיר כמצותו מלק בשתיקה ומיצה הדם חוץ לזמנו או שמלק חוץ לזמנו ומיצה הדם בשתיקה או שמלק ומיצה הדם חוץ לזמנו זהו שקרב המתיר כמצותו כיצד לא קרב המתיר כמצותו מלק חוץ למקומו כד] מיצה הדם חוץ לזמנו או שמלק חוץ לזמנו ומיצה הדם חוץ למקומו
חטאת

הקפה ברגל. ואין היין בידו ולמטה בטלמא מפני שכל העולין לשאר דברים פונין לימין ומקיפין וזה כה] להקטיר עולה לפיכך מקיף ובא למקום שמנסכין שם ונותנין לו יין לנסך אבל שאר כהנים כו] שהוזכה בנסכים בפיים לא זכה לעבודה אחרת עולה והיין בידו ופנה לשמאל וחוזר על העקב כדמתני': עולים דרך מזרח. כשהן עולין לכבש במזרחו אלא שפתו עולין שהרי דרך ימין יפנה ולמה לו להאריך הילוכו כל רחבו של כבש וכשהוא יורד כז] יורד בשפת מערבו של כבש: ה"ג חוץ מן העולה לג' דברים הללו שעולין דרך מערב ויורדין דרך מערב עולין דרך ימין ויורדין דרך ימין: שמאל הוא. מערבו של כבש כח] שמאל הוי כשהאיש פניו למזבח: מאי ימין. דקתני בסיפא ימין דמזבח שהמזבח פניו לדרום וימינו למערב: ומאי שמאל. דקתני ברישא שמאל דגברא: אידי ואידי. דרישא ודסיפא: **מתני'** ואינו מבדיל. הראש מן הגוף אלא סימן אחד לבדו מולק דכתיב בה ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל (ויקרא ה) ובהכל שוחטין (חולין דף כא:) ילפינן דבסימן אחד הוא: ומזה. אוחז בעוף עצמו ומזה: היה מתמצה. שמקיף כט] ומתקרב בית מליקתו למזבח ודוחקו בקיר והדם מתמצה ויורד ליסוד שהרי למטה מן החוט היא נעשית וכניסת הסובב למעלה הימנו: **גמ'** מגוף של חטאת. שלא יזה לא בכלי ולא באצבע אלא אוחז בעוף עצמו ומזה: קיר התחתון. שלמטה מן החוט: בהמה שעולתה למטה. כדאמרן בפ"ק (לעיל דף י:) דכתיב בחטאת בהמה המחטא אותה אותה דמה למעלה ואין אחרת דמה למעלה: חטאתה למעלה. דקרנות כתיבי בה: עוף שעולתו למעלה. כדיליף לקמן בפירקין (דף סה.): שהשירים שלו. כשמזה הדם שותת ומתמצה ליסוד: ואיזה זה קיר התחתון. ל] *פעמים שהוא מתמצה לסובב כשהוא עושהו למעלה מן הסובב דמן החוט עד הקרנות קיר העליון הוא אבל קיר התחתון כולו למטה מן הסובב שהחוט למטה מן הסובב אמה: ונעביד מעילאי. הזאתה יעשה למעלה והדין נותן כדאמרן והדר נעביד מילוי מתתאי כדכתיב: מי כתיב לא] ימלה ימלה כתיב. אי הוה כתיב ימלה הוה משמע שמזהיר את הכהן שיחזור וימלה אחר הזאה השתא דכתיב ימלה משמע נמי לענין הזאה לב] דממילא יהיה דם מלוי אצל היסוד: אוחז שני גפיה בשתי אצבעות. גוף העוף על כפו מבפנים ומכניס שני רגליה בין אצבע קטנה לג] זרת לקמילה ושני גפיה בין אמה לאצבע: ומותח צוארה. גרונה התחתון מותח על רוחב החיצון של גודל שמכניס הצואר בין אצבע לגודל כמלא הגרון לצד גודלו ומותחו על גודלו והעורף מלמעלה ומולק: ציפרא מלבר. כמו שאנו לד] *עושים על גב היד אלא שהופך פניו של עוף לה] על גב ידו שיהא העורף למעלה: מותח צוארו. הגרון על רוחב הפנימי של שתי אצבעותיו אצבע ואמה: גבי קמיצה נמי תניא זו היא עבודה קשה. שצריך למחוק בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה למטה שלא יהא הקומץ מבורץ וכן בחפינת יום הכפורים נמי תניא זו היא עבודה קשה ותרוייהו בסדר יומא בפרק הוציאו לו (דף מז: ודף מט:): עבודה קשה מעבודות קשות. כלומר אחת מעבודות קשות שבמקדש: **מתני'** עלה בכבש. לפי שנעשית למעלה כדילפינן בגמרא: בא לו לקרן דרומית מזרחית. כדאמרן שקרובה לבית הדשן: ומבדיל. בשני סימנין כדיליף בהכל שוחטין (חולין דף כא:): ערפה. גובה הראש מול ערפה למטה לצד האגפים מול הרואה את העורף: והקיף את בית מליקתו למזבח. סומכו ודוחקו בקיר כדי שיתמלה הדם: ספגו במלח. מקנחו במלח הנמלא בראש המזבח כדכתיב וכל קרבן מנחתך במלח תמלח לו] ואומר בהקומץ רבה (מנחות דף כא:) בג' מקומות המלח נתונה בלישכת המלח ועל גבי הכבש ובראש המזבח: מוראה. זפק: נוצה. שנוטל העור שכנגד הזפק בנוצתה עם הזפק*: שיסע. הגוף בין אגפיה: הבדיל בחטאת. במליקתה לז] שמולק שני סימנין או לא הבדיל בעולה שמלקה בסימן אחד: פסול. דכל שינוי שהוא לפני עבודות הדם פסולות ובגמרא מפרש טעמא: מילה דם כו'. מפרש טעמא בגמרא: לאכול דבר שדרכו לאכול. חטאת העוף: שדרכו להקטיר. עולת העוף: שלא לח] לשמן. אין מוציא עולה מידי פיגול מפני שהיא כשירה בשלא לשמה:
גמ'

חטאת העוף כיצד היתה נעשית. משום דדם חטאת קודם לעולה מפרש חטאת תחילה: מגופה של חטאת. מדכתיב והזה מדם החטאת ולא כתיב ולקח דמשמע בכלי: אוחז בראש ובגוף ומזה*. תימה דלא בעי הכא מאי קאמר כדקבעי פ"ק דחולין (דף כב.): ואיזה זה קיר התחתון. דאי קיר העליון פעמים שהוא מתמלה לסובב אם עושה למעלה מן הסובב דקיר העליון הוי מן החוט עד הקרנות: קמיצה וחפינה. בכולהו תניא עבודה קשה:
והקריבו

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ז מהל' מעה"ק הל"ג :
לז ב מיי' שם הל"ז :
לח ג מיי' שם הל"ו :
לט ד מיי' שם הל"ח
מ ה מיי' פ"ו מהל' מעה"ק הל"כ :
מא ו מיי' שם הל' כא :
מב ז מיי' שם הל' כב :
נ"ל כו' נ"ק
מג ח ט מיי' שם הל"כ :
מד י מיי' פי"ג מהל' פסה"מ הל"ס :
מה כ מיי' פט"ו שם הלכה א :
מו ל מיי' פט"ז שם הלכה א :

שיטה מקובצת

א] הקפה ברגל. פ"ה בלא יין וקשה לרש"י א"כ למה היה מקיף יפנה מיד לצד מערב לספלים לנסך ויחזור על העקב כמו שאר כהנים עושין שזוכין בניסוך על ידי פיים וי"ל דלא דמי דאחד משאר כהנים שהיה זוכה בנסכים בפיים לא היה מגיע בחלקו עבודה אחרת אבל כהן הגדול שהיה כמו כן מקטיר היה מקיף בשם שלא בדרכו [להעלות] אברים שצריך להקטיר ולא נהירא דהתם מוכח דהקיף זה אחר כל ההקטרה לכך נראה לרבינו שמשון דלכך היה מקיף להראות שיש לו רשות יותר מלאחרים שהוא בן בית וכן איתא בפרק טרף בקלפי ששאר הכהנים היו עולים ויורדים בשפה של הכבש במזרח או במערב והכהן הגדול באמצע מהאי טעמא להראות שהיה יותר בן בית משאר הכהנים: ב] נתנו לו יין: ג] מן העולים לשלשה: ד] אמר רבא תני שמאל רבינא אמר: ה] כיצד היתה נעשית היה מולק כו' והשאר נמחק: ו] ואינו מבדיל דכיון דהכשר העוף בסימן אחד כל מה שימלוק מכאן ואילך קרוי הבדלה וא"ת א"כ לא היה לו למלוק רק רוב סימן אחד כיון דהכשרו דעוף ברוב סימן אחד וי"ל דאין זה אלא דיעבד אבל לכתחילה בעינן סימן שלם וא"ת כמו כן נמי מוכח בחולין דצריך לשחוט ב' סימנין לכתחילה וי"ל דטעמא לא הוי משום דאין זה אלא דיעבד אלא דמסברא יש לנו לומר כיון שהתחיל למלוק הסימן שימלקנו כולו: ז] היסוד אין למזבח אותו' נמחק: ח] החטאת מגופו של חטאת: ט] עי' בהשמטות בסוף המסכת: י] התחתון אתה אומר קיר התחתון או: יא] שהשירים שלו מתמצין ליסוד. וא"ת ויעשה למעלה מן החוט באמה שלמטה מן הסובב ומשם ימצה ליסוד ולעולם בקיר העליון רפא וי"ל דא"כ הוי ג' מקומות במזבח דלמטה. מן החוט הוי מקום דמים דעולת בהמה ולמעלה מן הסובב עולת העוף ולחטאת בהמה ולמטה מן הסובב באמה שבין הסובב לחוט הסיקרא להזאת העוף וזה לא יתכן דהואיל חוט הסיקרא מפסיק בין דמים עליונים לתחתונים א"כ משמע דאין בו כי אם שני מקומות לדמים. מהר"פ: יב] כתיב ,ימצא ימצה כתיב ס"י מי כתיב ימציא ימצה כתיב ורש"י לא גרס כן: יג] אוחז שני גפיה בשתי: יד] רוחב גודלו. והעוף אחר ידו ומיעקם צואר העוף על גודלו ובאותו גודל עצמו מולק כי כל העבודות נעשות בימין ולכך היתה עבודה קשה ובמתנית' היתה העוף מלבר על גב היד וצואר העוף בין אצבע לגודל ומולק בגודל. תו"א: טו] ומולק וזו היא עבודה: טז] כיצד היתה נעשית: יז] ומצה: יח] היוצאין עמה והשליכן: יט] כשר ספגו במלח: כ] הנוצה ולא את בני המעיים היוצאים עמם ולא ספגן במלח: כא] הבדיל בחטאת ולא הבדיל בעולה פסול פ"ה בפ"ק דחולין. ואי דבעינן הבדלה בעולת העוף יליף מומלק והקטיר כדמשמע בגמרא אבל בחטאת העוף כתיב לא יבדיל וה"פ לא יבדיל יותר מכשיעור שחיטה והיינו סימן אחד בעוף וא"ת א"כ אם יבדיל [יותר] מרוב סימן אחד תיפסל דהוי יותר משיעור שחיטה וי"ל דמ"מ לכתחילה בעינן (רוב) סימן שלם וא"ת והא מוכח בחולין דלכתחילה בעינן שני סימנים בשחיטת העוף בפרק השוחט דמוקי דיעבד אואחד בעוף משמע הא לכתחילה בעינן שנים אף בעוף לכך נראה דקרא דלא יבדיל קאי אדיעבד דשחיטה ולהכי סגי בחד ומ"מ בעינן סימן שלם ולא סגי ברוב דמסתמא לא הצריך הכתוב לומר דלא יבדיל להפסיק בתוך הסימן אלא לאחר שיסיים סימן שלם דמסברא לא איירי קרא בחצאין: כב] מיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף פסול דם: כג] או לשמה ושלא: כד] למקומו ומיצה הדם: כה] וזה אף הוא להקטיר: כו] כהנים הזוכים בנסכים בפיים ולא זכו לעבודת אחרת עולה בידו ופונה לשמאל והעוור: כז] יורד הימנו יורד: כח] כבש הוי שמאל כשהאיש: כט] שמקיף ומקרב בית: ל] התחתון דאי קיר העליון פעמים: לא] כתיב ימצה ימצה כתיב: לב] הזאה שוה במקום דממילא יהיה הדם מתמצה על היסוד הס"ד: לג] תיבת זרת נמחק: לד] שאנו שוחטין שהעוף על ותיבת עושין נמחק: לה] לצד גב תיבת על נמחק: לו] המלח וגו' ואמרינן בהקומץ: לז] במליקתה שמלק: לח] שלא לשמה אין ומיצה

מסורת הש"ס

ס"א דאי קיר העליון פעמים כו'
*מנחות יח. [יומא מז: מט:]
[לעיל כו. מנחות נב:]
[עי' תוס' לקמן סב: ד"ה הבדיל]
[מעילה ט.]
[עי' תוס' לקמן סב: ד"ה כיצד]
שוחטים נ"ק

הזפק הס"ד ולהת"ב ד"ה חטאת העוף שמלקה שלא לשמה אבל עולת העוף שמלקה שלא לשמה אין מוציא עולתה מידי פיגול מפני שהיא כשרה גם לא לשמה הס"ד וכצ"ל ולהת"ב ד"ה לאכול דבר שדרכו לאכול חטאת עוף הס"ד ולהת"ב ד"ה שדרכו להקטיר עולת העוף הס"ד נ"ק

חטאת העוף שמלקו שלא לשמה ומיצה א] הדם חוץ לזמנו או שמלק חוץ לזמנו ומיצה דמו שלא לשמה או שמלק ומיצה הדם שלא לשמה זהו שלא קרב המתיר כמצותו *לאכול כזית בחוץ כזית למחר כזית למחר כזית בחוץ כחצי זית בחוץ כחצי זית למחר כחצי זית למחר כחצי זית בחוץ פסול ואין בו כרת א"ר יהודה זה הכלל אם מחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום פיגול וחייבין עליו כרת ואם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן פסול ואין בו כרת ב] [*וחכ"א זה וזה פסול ואין בו כרת] *לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין: **גמ'** *ת"ר והקריבו מה ת"ל לפי שנאמר והקריב מן התורים או מן בני היונה יכול המתנדב עוף לא יפחות משני פרידין ת"ל והקריבו אפילו פרידה אחת יביא אל המזבח מה ת"ל הכהן לקבוע לו כהן שיכול והלא דין הוא ומה בן צאן שקבע לו צפון לא קבע לו כהן עוף שלא קבע לו צפון אינו דין שלא יקבע לו כהן ת"ל ג] אל הכהן לקבוע לו כהן יכול ימלקנו בסכין ודין הוא ומה אם שחיטה שלא קבע לה כהן קבע לה כלי מליקה שקבע לה כהן אינו דין שיקבע לה כלי ת"ל ד] *כהן ומלק אמר רבי עקיבא וכי תעלה על דעתך שור קרב לגבי מזבח אלא מה ת"ל כהן שתהא מליקה בעצמו של כהן יכול ימלקנה בין מלמעלה בין מלמטה ת"ל *ומלק והקטיר מה הקטרה בראש המזבח אף מליקה בראש המזבח ומלק ה] ממול עורף אתה אומר ממול עורף או אינו אלא מן הצואר ו] ודין הוא נאמר כאן ומלק ונאמר להלן ומלק מה להלן ממול עורף אף כאן ממול עורף אי מה להלן מולק ואינו מבדיל אף כאן מולק ואינו מבדיל ת"ל *ומלק והקטיר ז] מה הקטרה הראש לעצמו והגוף לעצמו אף מליקה הראש לעצמו והגוף לעצמו ומנין שהקטרת הראש בעצמו והגוף בעצמו שנאמר והקטיר אותו הרי הקטרת הגוף אמורה הא מה אני מקיים והקטיר המזבחה בהקטרת הראש הכתוב מדבר ונמצה דמו כולו ח] אל קיר המזבח ולא על קיר הכבש ולא על קיר ההיכל ט] ואיזה זה קיר העליון או אינו אלא קיר התחתון ודין הוא מה בהמה שחטאתה למעלה עולתה למטה עוף שחטאתו למטה אינו דין י] שעולתו למטה ת"ל ומלק והקטיר ונמצה דמו וכי תעלה על דעתך יא] לאחר שהקטיר חוזר וממצה אלא לומר לך מה הקטרה בראש המזבח אף מיצוי בראש המזבח הא כיצד היה עולה בכבש ופונה לסובב ובא לו לקרן דרומית מזרחית היה מולק את ראשה ממול ערפה ומבדיל יב] וממצה מדמה על קיר המזבח אם עשאה למטה מרגליו אפילו אמה יג] כשירה רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים יד] כל עצמה אין נעשית אלא בראש המזבח מאי בינייהו אביי ורבא דאמרי תרוייהו עושה מערכה ע"ג סובב איכא בינייהו: בא לו לגוף כו': ת"ר והסיר את מוראתו טו] בנוצתה זו זפק יכול יקדיר בסכין ויטלנו ת"ל בנוצתה טז] נוטל את הנוצה עמה אבא יוסי בן חנן אומר נוטלה ונוטל יז] קורקבנה עמה דבי רבי ישמעאל תנא בנוצה בנוצה שלה קודרה בסכין כמין ארובה:

שיסע

רש"י

גמ' והקריבו מה תלמוד לומר. בעולת העוף כתיב והקריבו הכהן אל המזבח מה ת"ל הא כתיב והקריב מן התורים וגו' וליכתוב בתריה ומלק הכהן את ראשו על המזבח: פרידין. גוזלות: לקבוע לו כהן. שלא ימלקנו זר: לא קבע לו כהן. דשחיטה בזר כשירה: קבע לה כלי. דנפקא לן מויקח את המאכלת לקמן באידך פירקין (דף נז:): ת"ל כהן ומלק אמר רבי עקיבא כו'. שלא ר' עקיבא קאמר לה: בעצמו של כהן. בצפורנו ולא בסכין: בין יח] למעלה. מן החוט: מן הגוף. מן הגרון: ונאמר להלן. בחטאת [העוף]: והקטיר אותו. *ושסע בכנפיו ולא יבדיל *והקטיר אותו יט] אני יודע מה שנאמרה תחילה ומלק את ראשו והקטיר בהקטרת הראש: דמו כולו. מדלא כתיב ונמצה *מדמו: מאחר שהקטיר הוא ממצה. וא"ת במיצוי הגוף לא מקיימא דמו כולו: ה"ג ת"ל ומלק והקטיר ונמצה דמו וכי תעלה על דעתך משהקטיר ממצה אלא לומר לך מה הקטרה בראש המזבח אף המיצוי בראש המזבח: ובא לקרן דרומית מזרחית גרסינן: למטה מרגליו. שהחוט למטה מן הסובב אמה: אלא בראש המזבח. דבעינן והקטיר ונמצה דמו שיהא מיצוי בקיר הסמוך למקום הקטרה: מאי בינייהו. כלומר במאי קמיפלגי הא ע"כ לת"ק גופיה אית ליה והקטיר ונמצה דמו דאי לאו ס"ל קיר העליון מנא *ליה: עושה מערכה כו'. לת"ק הרוצה לעשות מערכה על גבי סובב ולהקטיר כ] עושה הילכך מיצוי שתחת הסובב סמוך למקום הקטרה כא]: יכול יקדיר את העור בסכין ויטלנו. לזפק לבדו בלא עור ובלא נוצה כמו כב] שנולין עוף עופין: ונוטל את קורקבנה. ונוצתה לשון פרש ודבר מאוס הוא כמו (איכה ד) כי נצו גם נעו: בנוצתה שלה. כג] ולא יותר ממה שכנגד הזפק הא

תוספות

והקריבו מה תלמוד לומר. וא"ת דבפ"ק דחולין (דף כא:) דריש כד] לדרשא אחרינא הא איצטריך לכדדרשינן הכא וי"ל דהכא דריש מדסמכיה לתורים ובני יונה ש"מ פרידה אחת והתם דריש *מדסמכיה כה] לוהקטיר ואין לומר דדרשינן תרתי משום וי"ו דוהקריבו דהא בחולין הוא רבי ישמעאל דלא דריש וי"ו פ' אלמנה (יבמות דף סח:)*:

עוף שלא קבע לו צפון אינו דין שלא קבע לו כהן. וא"ת קמילה תוכיח דלא קבע לה צפון וקבע לה כהן כו] ויש לומר מה למנחה שטעונה הגשה ותנופה *וקידוש קומץ כז] וכלי שרת וא"ת נילף מדאיתקש חטאת למנחה כדאמרינן לעיל ונראה דמסתבר ליה דלא תהוי מליקה עבודה יותר משחיטה: **בן** עוף שקבע לו כהן אינו דין שיקבע לו כלי. וא"ת קמילה תוכיח שקבע לה כהן ולא קבע לה כלי כח] וי"ל מה למנחה שכן איגה מיני דמים וא"ת מה לבן צאן שכן מין זבח אבל עוף לא חשיב ליה מין זבח בפ"ק (לעיל דף ח:) וי"ל דהיינו משום דקים לן שהוא ביד אבל כט] אי הוה בכלי הוה חשיב מין זבח וא"ת מה לבן צאן שכן טעון צפון על כן נראה דמעיקרא סמיך אהיקשא דזאת התורה דילפינן מינה מה עולה טעונה כלי לעופות נמי כתיבי בההוא ענייגא מדפריך פ"ק דחולין (דף כב.) ביום מביום לוותו נפקא ובמגילה פרק הקורא למפרע (דף כ:) גבי כל היום כשר למליקה דרשינן בגמרא מביום לוותו:

תלמוד לומר הכהן ומלק ל] בעצמו של כהן. וא"ת ונילף מדאיתקש לעיל חטאת העוף למנחה וי"ל חטאת איתקש עולת העוף לא איתקש ועוד כיון דאיכא לאוקומי *היקש לא מפקא מק"ו דהכא ועוד דאדרבה נקיש בהיקשא דזאת התורה לעולה דבעיא כלי:

וכי תעלה על דעתך שזר קרב למזבח. ואפילו מאן לא] דלית ליה הך סברא גבי הולכת אליתא (יומא דף מה.) משום דהא אפשר דקאי אארעא ועביד במפוחא:

אף מליקה בראש מזבח. *חטאת ועולה ילפי מהדדי גבי מול עורף ולענין בעצמו של כהן בג"ש נאמר כאן ומלק ונאמר להלן ומלק אבל להצריך לחטאת מליקה בראש המזבח *כעולה לא ילפינן משום דעולה לא ילפא אלא מהיקשא דהקטרה ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בג"ש מדרבי יוחנן כדאמר פרק איזהו מקומן (לעיל דף מט:) וא"ת בפ"ק דקדושין (דף לו.) דאמר דמליקה איגה כשירה בנשים דאיתקש להקטרה ובהקטרה כתיב בני אהרן ולא בנות אהרן תינח מליקה דעולה מליקה דחטאת מנלן דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בג"ש וי"ל דגלוי מילתא בעלמא הוא כהן ולא כהנת וא"ת ורבי *שמעון דנפקא ליה בפרק קמא דחולין (דף כא:) עולת העוף ממול עורף מהיקשא דכמשפט חטאת העוף ולית ליה ג"ש דהכא א"כ מנא ליה בחטאת העוף דבעינן כהן שתהא בעצמו של כהן וי"ל דחטאת נמי ילפא מעולה מהיקשא דכמשפט: **דמו** כולו. נראה דחטאת לא בעי דמו כולו מדלא קתני בה הקיף בית *מליקה למזבח: **ואם** עשאה למטה מרגליו ואפילו אמה אחת כשירה. אף על גב דכתיב ומלק והקטיר ונמצה לא בעי מקום הקטרה ממש כי היכי דלגבי דם חטאת לב] סמוך לקרן אמה אחת:

הבדיל

עין משפט נר מצוה

מז א ב ג מיי' פ"ו מהל' מעה"ק הלכה ג:

גי' הש"ק מדסמכיה לומלק והקטיר כו'

[ועי' בתוס' שם ד"ה כמאן כר"ע ובמנחות דף נח: ד"ס וי"ו כו' כתבו דאיכא למ"ד דלהכי דרשו לא דרשו וי"ו ולאידך דרשה דרשו וי"ו ולפ"ז א"ל לר"י נמי הכי]

וקידוש בכלי שרת ש"ק

מח ד מיי' פ"ו מהל' מעה"ק הל"ו:

מט ה מיי' שם פ"ו הל' כג:

נ ו ז ח מיי' שם הל' כא:

[נ"ע חכמים הייט ת"ק ועמ"ש לעיל כט: על הגליון]

נא ט מיי' שם הל' כא:

נב י כ מיי' שם הל"כ:

גליון הש"ס

גמ' אם עשאה למטה מרגליו. ע"ל דף סו ע"ב תוספות ד"ס עולת:

נ"א היקש לדרשה אחרינא לא מפקא כו' ש"ק

וחטאת ש"ק

מעולה ש"ק

שיטה מקובצת

א] ומיצת דמה חוץ לזמנה או שמלקה חוץ לזמנה ומיצת דמה שלא לשמה או שמלקה ומיצת דמה: ב] כרת וחכ"א זה וזה פסול ואין בו כרת לאכול: ג] תיבת אל נמחק: ד] ת"ל הכהן ומלק. כדמפרש ר"ע שתהא מליקה בעצמו של כהן דר"ע מילתא דת"ק אתא לפרושי אלא דת"ק אית ליה דמשמעות הכהן משמע תרתי שתהא מליקה בעצמו של כהן ולקבוע

[עיין למשנה דלעיל סו:]

נג א מיי' פ"ו מהל' מעה"ק הל' כג:

נד ב מיי' שם פ"ז הל' ז:

נה ג מיי' שם הל' ו: נ"ל עולה

(חולין כא.) [לקמן סו:]

נ"ל גמ' מיירי

[מנחות סו:]

חולין כא.

תורה אור

שיסע ולא הבדיל: ת"ר ושסע אין [א] שיסע אלא *ביד וכן הוא אומר °וישסעהו כשסע הגדי: לא הסיר את המוראה כו': מתני' דלא כרבי אלעזר בר"ש דתניא *א"ר אלעזר בר"ש שמעתי [ב] שמבדילין בחטאת העוף מאי בינייהו אמר רב חסדא [ג] מיצוי חטאת העוף מעכב איכא בינייהו ת"ק סבר מיצוי חטאת העוף מעכב וכיון [ד] דמצוי דם (א) קעביד מעשה עולה בחטאת העוף ור' אלעזר בר"ש סבר *מיצוי חטאת העוף לא מעכב [ה] ומחתך בשר בעלמא הוא רבא אמר שהייה בסימן שני בעולת העוף [ו] מעכב איכא בינייהו תנא קמא סבר שהייה בסימן שני בעולת העוף לא [ז] מעכב ואע"ג דשהייה קא עביד מעשה עולה בחטאת ורבי אלעזר בר"ש סבר [ח] מעכב וכיון דשהייה מחתך בשר בעלמא הוא אביי אמר רוב בשר מעכב איכא בינייהו ובפלוגתא דר' זירא ור' שמואל בר רב יצחק חד אמר שהייה בסימן שני בעולת העוף [ט] מעכב איכא בינייהו וחד אמר רוב בשר מעכב איכא בינייהו מכלל דבעינן (ב) [י] דרוב בשר בתחילה אין [יא] והתניא *כיצד מולקין חטאת העוף חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לוושט או לקנה [יב] הגיע לוושט או לקנה חותך סימן אחד או רובו ורוב בשר עמו ובעולה שנים או רוב שנים אמרוה קמיה דרבי ירמיה אמר [יג] לא שמיע להו הא דא"ר שמעון בן אליקים משום רבי אלעזר בן פדת משום ר"א בן שמוע אומר היה ר"א בר' שמעון שמעתי בחטאת העוף שמבדילין [יד] ומאי לא יבדיל אין

הא כיצד קודר את העור סביבות הפסק כמין ארובה ונוטל טלה ועור שכנגד הפסק עם הפסק רבל בלא קדירה לא בהעיר גמבך אחריו ונוטל יותר: וכן הוא אומר. בשמטן והתם מפרש בהדיא דביד הוא: מתני'. דקתני הבדיל במליקת חטאת במלקה בשני סימנין פסול דלא כרבי אלעזר: שמבדילין. שאם הבדיל לא פסל: מאי בינייהו. כלומר במאי קמיפלגינהו]: ת"ק סבר. מילוייה] בתר הזאה בחטאת העוף מעכב וכיון דבעל כרחו ממצה דם אי אמרת מבדיל קעביד כל מעשה עולה בחטאת מליקה מבדלת ומילוי דעולה *מילוי הוא דעביד בה ולקמן (דף סו.) תנן דחטאת העוף שעשאה כמעשה עולה יז] נעשה חטאת פסולה: ור"א בר"ש סבר לא מעכב. הילכך אם רצה להבדיל יבדיל ולא ימצה לאחר הבדלה ולא עבד ליה מעשה עולה ואי משום דשינה בהבדלה כיון דלאו מעשה עולה מאי למימר יח] בה חיתוך בשר בעלמא הוא: ה"נ שהייה בסימן שני בעולת העוף איכא בינייהו. בעולת העוף יט] הצריכו ב' סימנים ושהה שיעור שהייה בין סימן לסימן איכא בינייהו אי פסיל בה כ] בשהייה בין סימן לסימן כבהמה או לא: ת"ק סבר שהייה בסימן שני בעולת העוף לא פסלה. דלא דמי לשחיטת בהמה דטעמא דבהמה כא] בעיא ב' סימנים משום דלא נפקא חיותא בסימן אחד הילכך שם שחיטה על שניהם כב] אבל עוף בסימן אחד פסקא חיותא כג] ועולת העוף מצות הבדלה בעלמא הוא דאיכא עלה אבל שם מליקה אינו חל אלא על הראשון ולא מהניא שהייה לפסול בשני וחטאת שהבדיל בה אע"ג דבלא שהייה אי אפשר בין סימן לסימן כדתני לקמן במתניתין שבתחילה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר הגיע לסימן חותכו ורוב בשר עמו וההיא חתיכת רוב בשר כד] אף על גב דאית ביה שיעור שהייה כיון דבעולה שהייה בין סימן לסימן לא פסלה אי כה] עבדיה בחטאת עביד מעשה עולה בחטאת: ור"א בר"ש סבר שהייה בסימן שני בעולת העוף פסלה. הלכך חטאת שהבדיל בה כיון שא"א לה בלא שהייה בין סימן לסימן אין כאן מעשה עולה דבעולה שהייה ליכא ומחתך בשר בעלמא הוא: רוב בשר מעכב איכא בינייהו. ודכולי עלמא שהייה בעולה בסימן שני פסלה והכא בהא פליגי לת"ק חיתוך רוב בשר בחטאת כו] לא מעכב (ג) אי לא מחתיך ליה ואי אמרת מבדיל עביד ליה שני סימנין בלא שהייה ויש כאן מעשה עולה כו] ורבי אלעזר ברבי שמעון סבר רוב בשר בחטאת מעכב כח] וחתיכתו אחר סימן ראשון הוא וכיון דלא סגי בלא שהייה בינתיים אין כאן מעשה עולה: מכלל דבעינן רוב כט] הבשר לכתחילה. מדקמיפלגי בעיכובא מכלל דכולהו מודו לכתחילה בעי לחתוך רוב בשר אחר הסימן: שדרה. חוט השדרה: מפרקת. עצם הצואר: בלא רוב בשר. המקפת סביב כדאמרינן בהכל שוחטין (חולין דף כ:) נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבילה ומטמאה ואפילו מפרכסת הילכך אי הוה חותך רוב בשר קודם הסימן הויא ל] ליה מתה ולא מהניא בה מליקה וסימנין הלכה למשה מסיני הן: שנים או רוב שנים. בהכל שוחטין (שם דף כא.) אמרינן שנים לרבנן רוב שנים לר"א בר"ש והתם פליגי בה בקראי: אמרוה קמיה דר' ירמיה. להך פלוגתא דהנך אמוראי דפליגי בטעמא דר"א ברבי שמעון:

הבדיל בחטאת ולא הבדיל בעולה פסול. בחטאת ניחא כיון דנ"כ חטאת היא באם מלקה שלא כמצוה פסולה וה"ה דכל שינוי בה פסולה אבל בעולה קשה מנלן ועוד דמהקטרה ילפא מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו לא] אף כאן כו' ומה הקטרה אינה מעכבת אף הבדלה אינה מעכבת וכן קשה ממליקה לב] *עוף שעשאה למטה כיון דעבדא למטה מהקטרה ילפא דון מינה ומינה וכי היכי דלא הקטיר למעלה כשר °לא מלק למעלה נמי כשר: *כיצד קרב המתיר. כל הנך משניות דשכא ודפ"ק דמכילתא והמנחות צריכי לדקדק אמאי צריכי כולהו: קעביד מעשה עולה בחטאת. מה שזה למעלה וזה למטה לא חשיב לה שינוי: ורבי אלעזר בר"ש סבר מילוי בחטאת לא מעכב. הילכך אם רצה להבדיל יבדיל ולא ימצה אחר הבדלה ולא עביד מעשה עולה לג] ואי משום דשינה בהבדלה [כיון דלא מילה] כמעשה עולה א"כ כי מבדיל הוי חיתוך בשר בעלמא כך פירש בקונטרס וקשה דבפ"ק דחולין (דף כא:) דדריש רבי אלעזר בר"ש כמשפט חטאת העוף מה להלן כשהוא לד] אוחז הראש בגוף ומזה וילף מיניה בעולת העוף שאין חותך אלא רוב שנים היכי יליף הא אי בעי מבדיל לגמרי בחטאת והיינו יכולין לפרש בשהוא לה] אוחז הראש בגוף ומזה אם ירצה קאמר *ומדקאמר מה להלן בסימן אחד היינו שאם ירצה לא יחתוך כ"א סימן אחד אבל קשה מברייתא דהתם לעיל לו] דקתני שנים או רוב שנים ומפרש התם שנים לרבנן או רוב שנים לר' אלעזר בר"ש לוקמה כולה כרבי אלעזר בר"ש דאי בעי שנים ואי בעי רוב שנים לז] ובפרק העור והרוטב (שם דף קכג.) נמי גבי טלית שנקרעה רובה שוב אינה חיבור וטהורה ומוקי לה בטלית טבולת יום דכיון דלא חס עלה ולטבלה ליכא למימר דילמא חיים ולא קרע רובה אבל כשאינה טבולת יום גזרינן ופריך אלא מעתה לח] לרבי אלעזר בר"ש ליגזר *) דילמא לא אתי למיעבד *רובא והשתא לט] אי אין אסור לחתוך כל השנים ל"ל למגזר בם כלל דילמא חיים ונראה לפרש כל סוגיא זו בהבדלה שלאחר הזאה אבל קודם הזאה כולי עלמא לא פליגי דפסולה דאמר קרא לא יבדיל ודוקא רבי שמעון בן אליקים דלקמן אית ליה הך סברא לרבי אלעזר בר"ש דיכול להבדיל כל השניה אפילו קודם הזאה ולית ליה איסור פסול בהבדלה כלל *דהא מפרש לא יבדיל דקרא אין צריך להבדיל וסוגיא דחולין פרק קמא (דף כא:) והאיא דהעור והרוטב (שם דף קכג.) דלא כוותיה אלא כרב חסדא ורבה ואביי והכי פירושא דכולה שמעתא מאי בינייהו פי' מאי טעמייהו אמר רב חסדא מילוי חטאת העוף מעכב איכא בינייהו דרבנן סברי מילוי חטאת העוף מעכב וכשהזה עדיין לא נגמרה מצוותה הילכך כשהבדיל סימן שני לאחר הזאה לא חשיב מחתך בשר בעלמא ופסול משום שעשה מעשה עולה בחטאת שיש כאן הבדלה בשנים קודם מילוי כמו בעולה ור"א בר"ש סבר דמילוי אינו מעכב וכבר נגמרה כל מ] מצוותן וכשמבדיל לאחר הזאה אינו אלא מחתך בשר בעלמא והשתא נ"ל מא] דרב חסדא [סבר] דשהייה בסימן שני בעולת העוף לא מעכב דאי מעכב אמאי פסול לרבנן כשהבדיל לאחר הזאה אין כאן מעשה עולה שהרי שהה ואין הכשרה של עולה בכך ואי אפשר לו לעשות הזאה בין מליקת סימן ראשון לסימן שני שלא ישהה ורבה מפרש שהייה בסימן שני בעולת העוף מעכב איכא בינייהו דלרבנן לא מעכב ולרבי אלעזר בר"ש מעכב ואביי מפרש דרוב בשר מעכב איכא בינייהו ורבנן סברי רוב בשר לא מעכב ולכך זימנין דלא חתיך רוב בשר עם סימן הראשון מב] (*מ"מ אסור להבדיל עם סימן הראשון אפילו לאחר ההזאה) גזרינן אטו היכא דלא חתך רוב בשר ור"א ברבי שמעון סבר רוב בשר מעכב ולכך לא פסל דאין כאן מעשה עולה שכבר חתך רוב בשר עם סימן ראשון וכשמבדיל לאחר ההזאה מתה עומד ומבדיל ופסול מג] לאביי דפ"ק דחולין (דף כ:) דפריך תקשי לך עולת העוף דבעיא שני סימנין וכי מתה עומד ומולק ולית ליה טעמא דכדי לקיים מצות הבדלה והדר קאמר אמרוה רבנן קמיה דרבי ירמיה פי' הנך טעמי דרב חסדא ורבה ואביי אמר להו לא שמיעא להו הא דאמר ר"ש בן אליקים משום רבי אלעזר בן פדת אומר היה ר"א ברבי שמעון שמעתי שמבדילין בחטאת העוף ומאי לא יבדיל א"נ להבדיל פי' ולא צריכין לכל הנך טעמי מד] דפירש רב חסדא ורבה ואביי ואף קודם ההזאה מותר להבדיל וא"ת דלדידהו דאסור להבדיל קודם הזאה ואפילו לרבי אלעזר בר"ש א"כ מאי קאמר לעיל מתניתין דלא כר"א בר"ש הא לכאורה מתני' קודם הזאה דומיא דרישא דקתני חטאת העוף כיצד היתה נעשית מלק ראשה ממול ערפה ואין מבדיל ומזה מדמה על

*) נ"ל דילמא לא אתי למיעבד רובא והשתא א"ה [illegible] שלא יחתוך כל השנים אלא אי שרי לחתוך כל השנים למה לי למגזר כו'. [illegible] והיינו מבדיל:

ס"א זה אינו [illegible] קודם הזאה וכשמבדיל אחר הזאה יש כאן מעשה עולה בחטאת ואפילו חתך רוב בשר עם סי' ראשון גזרינן כו' וכן הוא בתוס' חולין דף כא. ועי"ש [illegible] רק הוסיף קודם תיבת גזרינן מ"מ אסור להבדיל אפילו אחר הזאה דגזרינן אטו וכנ"ל

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכיון דמצוי דם [illegible] (ב) שם [illegible] (ג) רש"י [illegible]

גליון הש"ס

[illegible]

שיטה מקובצת

[illegible] בלא הזאה ובעולה ליכא הזאה מ"מ קרינא ביה שפיר מעשה עולה הואיל וכה"ג כשר בעולה והא דאמר בעולה ונמצה דמו אין זה כי אם למצוה כמו שאפרש לקמן: יח] מצי למימר ביה מעשה עולה חיתוך: יט] העוף הצריכה ב': כ] בה שהייה: כא] דבהמה דבעי ב': כב] שניהם ופסלא שהייה בשני אבל: כג] חיותה וסני לבני שחיטה והבדלה בעולת העוף מצוה בעלמא היא: כד] בשר אי אפשר דלית ביה שיעור שהייה אפ"ה כיון דבעולה:

כה] אבדיל בחטאת ע"י שהייה עביד וחיבת עבדיה נמחק: כו] בחטאת עם סימן ראשון לא מעכב וזימנין דלא מחתך ליה ותיבות אי לא נמחק: כז] עולה ס"א ואפילו מחתך ליה רוב בשר כיון דאי בעי לא [illegible]

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פ"ז מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ז:
ב ב מיי' שם הלכה ה:
ג ג ד מיי' שם הל' ח:
ד ה מיי' שם הלכה ו:

תורה אור

אין צריך להבדיל א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי א] אלא מעתה גבי בור דכתיב °ולא יכסנו ה"נ דאין צריך לכסות הכי השתא התם כיון דכתיב °בעל הבור ישלם עלויה הוא דרמי לכסויי אבל הכא מכדי כתיב והקריבו חלק הכתיב בין חטאת העוף לעולת העוף ג] לא יבדיל למה לי ש"מ אין צריך להבדיל: מיצה דם הגוף: ת"ר עולה אע"פ שמיצה דם הגוף ולא מיצה דם הראש יכול ג] (א) מיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף ת"ל הוא מאי תלמודא אמר רבינא מסתברא (ב) דרוב דמים בגוף שכיחי:

הדרן עלך קדשי קדשים

חטאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת כשירה "כמעשה חטאת לשם עולה כמעשה עולה לשם חטאת כמעשה עולה לשם עולה פסולה "עשאה למעלה כמעשה כולן פסולה עולת העוף שעשאה למעלה כמעשה עולה לשם עולה כשירה "כמעשה עו"ה לשם חטאת כשירה ובלבד שלא עלתה לבעליה "כמעשה חטאת לשם עולה כמעשה חטאת לשם חטאת פסולה עשאה למטה כמעשה כולן "פסולה ד]:

גמ'

אין צריך להבדיל. הילכך אם הבדיל לאו שינוי הוא: מכדי כתיב. בעולת העוף והקריבו ומינה נפקא לן לר"א ברבי שמעון הבדלה בעולת העוף בהכל שוחטין (חולין דף כא.) ולא דרש ומלק והקטיר כדדרשי' לעיל מה הקטרה הראש בעצמו כו' דתיפוק ליה הבדלה מהתם דהך סברא נית ליה שימלוק את ה] כולן אלא דוקא רוב שנים ויליף לה מקראי ואפילו רבנן דפליגי עליה התם עיקר הבדלה בעולה לא נפקא להו אלא מוהקריבו דמשמע חלק את זה מן החטאת שינכך על כרחך ולא יבדיל האמור בחטאת למה לי. כלומר מאי (ג) ו] קאמר לן שמע מינה א"צ להבדיל קאמר הילכך נפקא לן העולה מוהקריבו דצריך להבדיל ז] דהא חלק ביניהן דאי אזהרה היא בחטאת שלא יבדיל היכי נפקא לן בעולה מוהקריבו דצריך להבדיל ח] אינו מוזהר שלא להבדיל הוא דנפקא לן מחילוקו ולא ט] שטעון הבדלה. ד"א האי למה לי כמו י] מאי היא לשון קצר מדאתא והקריבו לחלק *למדנו הבדלה בעולה שמע מינה ולא יבדיל אין צריך להבדיל קאמר ואשמעי' והקריבו דחלק בעולה דצריך להבדיל (דאי אזהרה היא בחטאת יא] לא שמעי' מוהקריבו אלא דאינו מוזהר מלהבדיל בעולה אבל מצות הבדלה לא נפקא לן):

הדרן עלך קדשי קדשים

חטאת העוף. כמעשה חטאת. מליקה בסימן אחד והזאה ומילוי: כמעשה עולה. בגמרא מפרש דשני במאי: עשאה למעלה כמעשה כולן. כלומר כמעשה אחד מכולן האמורין כאן ואפילו כמעשה חטאת לשם חטאת: כמעשה חטאת. בגמרא מפרש דשני במאי: עשאה למטה כמעשה כולן. כמעשה אחד מכל אלו ואפילו כמעשה עולה לשם עולה יב]:

גמ'

קיר המזבח ויש לומר דמשמע ליה דמתני' פוסלת בכל ענין אפי' לאחר הזאה יג] מדקאמר רבי אלעזר בר"ש שמעתי שמבדילין והיינו דוקא לאחר הזאה מכלל דרבנן פליגי עליה ואמרי אין מבדילין אם כן מתני' דלא כוותיה וא"ת יד] ריש פ' חטאת העוף עשאה כמעשה עולה פסולה וקאמר בגמרא דשני במאי אילימא דשני במליקה נימא דלא כר"א בר"ש דאי ר"א בר' שמעון הא אמר שמעתי שמבדילין בחטאת העוף מאי קשיא ליה לרבי אלעזר בר"ש נמי משכחת לה דהבדיל קודם הזאה וי"ל כיון דמוקמינן כמעשה עולה דשני במליקה א"כ מדלא קתני כמעשה עולה קודם הזאה ש"מ דאיירי בין קודם הזאה בין לאחר הזאה ועוד דלר' אלעזר בן פדת ור"ש בן אליקים ורבי ירמיה טו] מכשר רבי אלעזר בר"ש אפילו קודם הזאה דמפרשים לא יבדיל דקרא אין צריך להבדיל ור"ת הגיה בגליון בספרו על מילתא דר"ש בן אליקים ומאי לא יבדיל דמשמע בין בשעת הזאה בין בשעת מילוי אינו צריך להבדיל ואם הבדיל כשר וכ"ש שמתמלא כל הדם ושבקינן לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה דדוקא לא יבדיל בשעת הזאה אבל בשעת מילוי דלדם הוא צריך אי בעי מבדיל אי בעי לא מבדיל עכ"ל משמע שרוצה לפרש דבשעת הזאה אסר קרא ובשעת מילוי בעי למימר קרא דאין צריך ותרוייהו משתמעי *מיניה טו] (וש"מ) מדאפקיה קרא בלשון לאו קדרים דבשעת הזאה לא יבדיל ולאסורא אף בשעת מילוי לא אתי קרא דמוהקריבו הוה נפיק יז] דדריש מיניה בחולין (דף כא.) שחילק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף לכך יש לפרש נמי דאתי קרא למימר דבשעת מילוי אם ירצה לא יבדיל והא דאמר רבי ירמיה לא שמיע להו דמשמע שבא לחלוק על רב חסדא ורבא ואביי הייט משום שבא ר' ירמיה להשמיענו דכשמבדיל לאחר הזאה אין כאן מעשה עולה בחטאת שמצות חטאת נמי כך הוא דקרא אין צריך להבדיל קאמר וא"ת לרב הונא דאמר משמיה דרב במעילה פרק חטאת העוף (דף ח:) דמילוי חטאת העוף אינו מעכב ולהכי תני במתני' דהתם הוזה דמה אמאי פסלי רבנן כשהבדיל לאחר הזאה הא אין כאן מעשה עולה בחטאת דמחתך בשר בעלמא הוא כדפרישית כיון דכבר נגמרו עבודת הדם דמילוי אינו מעכב ולפי מה שפירשתי ניחא דדילמא רב הונא סבר כר"ש בן אליקים דמוקי פלוגתייהו קודם הזאה אבל לפירוש ר"ת קשה דאפילו לר"ש בן אליקים לא פליגי אלא לאחר הזאה ויש לומר דרב הונא יעמיד מתני' דקתני הבדיל פסול קודם הזאה ואפילו כרבי אלעזר בר"ש ובוגיא דשמעתא דקאמר מתניתין דלא כרבי אלעזר בר"ש אתיא כרב אדא בר אהבה דאמר במעילה* משמיה דרב מילוי חטאת העוף מעכב יח] ורבנן פליגי עליה דר"א בר"ש אפילו לרב הונא מדקאמר רבי אלעזר ברבי שמעון שמעתי שמבדילין משמע דפליגי רבנן עליה ואע"ג דרב הונא סבר מילוי לא מעכב מודה הוא יט] דפליגי רבנן עליה דרבי אלעזר ברבי שמעון *סבר מילוי מעכב וה"נ איכא חד תנא במעילה דסבר הכי ומיהו *)מתני' לא אפשר למימר לרב הונא דסבר מעכב דהא מהדר הש"ס לאוקומי כל סתמי דמתני' כוותיה דאית ליה אינו מעכב וא"ת והא קתני מתני' חטאת העוף שמלקה למטה ומילה דמה שלא למטה פסול אלמא דמילוי מעכב ויש לומר דרב הונא לא הוה תני מילה אלא היזה כדתני במתניתין דמעילה הוזה דמה אבל סיפא דמתני' דמייתי התם במעילה כ] אחד חטאת העוף ואחד עולת העוף כא] מלקן ומילה דמן כו' לא מצי לשנויי *דהוא ושהיזה דהא קתני בה נמי עולה והזאה בעולה ליכא לכך צריך לשנויי דלגלדין קתני:

אלא מעתה גבי בור דכתיב ולא יכסנו כו'. מכל לאוין שבתורה כגון לא תחסום לא תאכלו כל נבילה לא תלבש שעטנז לא קשיא ליה למאי כב] כתביה אם לא גלאו אבל הא דמסברא הוה אמינא דמבדיל לפי שצריך לדם אמרינן דכי כתיב לא יבדיל אין צריך להבדיל קאמר וגבי בור נמי מסברא הוה אמינא דחייב לכסותו וכי כתיב לא יכסנו אין צריך לכסותו קאמר:

הדרן עלך קדשי קדשים

חטאת העוף. כמעשה חטאת לשם חטאת כשירה. זו היא מצותה כג] ואגב אחריני נקטיה: **למעלה** כמעשה כולן פסולה. כד] אף שעשה העבודה כתקנה והיינו באכילה אבל בעלים נתכפרו לשמואל דאמר לעיל פרק ב' (דף כו:) כיון שהגיע דם למזבח נתכפרו בעלים כה]: **למטה** כמעשה כולן פסולה. בסוף פירקין דלעיל (דף סה:) פירשתי דלא ידעינן מנא ליה עיכובא בעולה:

*) נ"ל ומיהו רבנן דמתני' לא אפשר למימר לר"ש דסברי מעכב כו' נ"ק

נימא

שיטה מקובצת
א] אלא מעתה גבי בור כו'. וא"ת*) כו' וי"ל דהא דדריש לא יבדיל דאינו צריך להבדיל היינו משום דלדם הוא צריך לעשות ההזאה והמיצוי וא"כ סברא לומר דצריך הבדלה בחטאת יותר מבעולה דבעולה ליכא כי אם מיצוי בלבד ולכך קאמר לא יבדיל דאין צריך להבדיל אבל אם רצה מבדיל והכי פריך אלא מעתה כו' דאי כפשוטו לאשמועינן דצריך לכסותו פשיטא דכיון דהפרו צריך לכסותו ומשני הכי השתא כלומר גבי בור כיון דכתיב בעל הבור ישלם אלמא צריך לכסותו ומ"מ כתב ולא יכסנו לספור דברים בעלמא דאם לא כסהו חייב ו"א דדרשינן לא יבדיל לומר דאינו צריך להבדיל לאו משום דהוי ס"ד מבדיל מסברא כדס"ד אלא משום דמכדי כתיב

הגהות הב"ח
(א) גמ' יכול אע"פ שמיצה דם הראש:
(ב) שם מסתברא רוב כל"ל ואות ד' נמחק:
(ג) רש"י ד"ה מכדי וכו' כלומר מאי קמ"ל:

מיניה דמהדפקיה קרא נ"ק

[דף ה:]

נ"ל וסברי מילוי כו' וכן שאל בתוס' חולין דף כא: ר"ה ואינו כו' וע"ש

לשנויי והזיה נ"ק

הקריבו כו': ג] לא יבדיל למה לי. לפים רהיטא נראה דה"פ כיון דכתיב והקריבו לחלק בענין מליקה א"כ ממילא ידעינן דבחטאת לא יבדיל אלא בסימן אחד אבל לא יבדיל בשני סימנין כענין מליקה דעולה וא"כ על כרחך אתא לא יבדיל לומר דא"צ להבדיל וקשה דאילו לא הוי כתיב לא יבדיל היכא הוי ידעינן בעולה דעביד שני סימנין איפוך אנא ואימא דבחטאת עביד שני סימנין ובעולה סימן אחד ואי משום דדרשינן בעולה ומלק והקטיר מה הקטרה הראש בעצמו וגוף בעצמו זה אינו דהא לראב"ש קיימינן ובפ"ק דחולין משמע דלראב"ש לית ליה הך היקשא דקאמר התם דבעולה נמי כשהוא אחוז בראש בגוף כו' והיקשא דמליקה להקטרה מוקי הקטרה בראשו של מזבח כו' כדקאמר התם לת"ק דברייתא דכמשפט ורש"י דחק ופי' בענין אחר מכדי כתיב בעולה והקריבו ומיניה דריש ראב"ש הבדלה בעולת העוף וא"כ דא דכתיב לא יבדיל בחטאת ... קאמר א"כ והקריבו דכתיב לחלק ביניהם לומר דבעולה צריך להבדיל יותר מבחטאת ועביד רוב שנים וס"מ לא עביד שנים לגמרי והא כמשפט מקיש לענין זו דכשהוא אחוז הראש בגוף (אין) מות לא יבדיל להזהיר בחטאת מלהבדיל א"כ היכא נפקא בעולה מוהקריבו דצריך להבדיל דלמא לא נפקא לן מיניה אלא שאינו מוזהר מלהבדיל ולא שטעון הבדלה ופליאה גדולה איזו הוכחה היא זו מדקי"ל ... נופיה מנ"ל שמתוך כן אתה דורש דלא יבדיל דאינו צריך להבדיל אימא דבעולה אינו רוצה להבדיל ואתא והקריבו לומר דחלק מחטאת דבחטאת אסיר להבדיל ובעולה אין אסור להבדיל. וע"ק לפי' ... נראה למהר"ם דפי' קמא דפי' לא יבדיל כלומר בלאו הכי נמי ידעינן שפיר דאסיר להבדיל מדכתיב והקריבו לומר דחלק מליקה דחטאת ממליקה דעולה ומליקה דעולה בהבדלה היא מהיקשא דהקטרה ... התם דכשאחוז הראש בגוף מות היינו לבתר דכתיב לא יבדיל וכיון דכתיב לא יבדיל והיקשא דמליקה להקטרה מוקמינן לה לראשו של מזבח ... לומר דבעולה לא סגי בסימן אחד אלא בעי רוב שנים אבל הכא מיירי אי לא כתיב לא יבדיל ואז ודאי יש לנו לדרוש היקשא דמלק והקטיר לגמרי אף לענין הראש בעצמו כו' וא"כ שוהקריבו אסור להבדיל מדחלק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף במליקה ואי משום כמשפט מוקמינן ליה לדרשא אחריתי. וקצת קשה למידי דנהי דלא יבדיל לא הוי איצטריך לאיסור הבדלה דחטאת כדפי' ... לא יבדיל כדי לאקיש (חטאת לעולת העוף) [עולת העוף לחטאת] לאיסור הבדלה כדאמר ראב"ש בחולין מכמשפט דמכח הך היקשא לא דריש ראב"ש היקשא דמליקה להקטרה לענין הראש בעצמו ... קושיא ליתא מנ"ל דלא יבדיל דאינו צריך להבדיל קאמר ותירץ דשפי' אית לן למימר א"צ להבדיל דהשתא איצטריך לגופיה דרשא דחטאת העוף לומר דלא יבדיל [אין] איסור להבדיל [ולא] לגלות ... הבדלה ולא לענין דמאת נופיה: ג] יכול אפי' מיצה: ד] פסולה. וכולן אין מטמאין אבית הבליעה ומועלין בהן חוץ מחטאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת: גמ' ומועלין בה חוץ מחטאת ... אין לה היתר לכהנים ועולה אפי' היא כשרה (לאו) בת מעילה היא אבל חטאת העוף שעשאה בהכשר אין מועלין בה דכל שיש לו היתר לכהנים אין מועלין בו: וא"ת ובחטאת העוף ששינה בה ... במעילה היתר שריפה ונינו והכא איכא היתר מליקה דהא בגמ' מוקמינן שינוי מקום דנבי חטאת בהזאת וי"ל דדוקא היתר שחיטה מוציאה מידי מעילה משום דלאחר שחיטה היכשר לקבל דם ... דליכא קבלה לא מהני היתר מליקה לאפוקי מידי מעילה: ה] את כולו אלא: ו] מאי קמ"ל אלא ש"מ: ז] להבדיל דמדחלק ביניהן: ח' להבדיל. נוסחאת רש"י מהר"פ ניחא הכא דוהקריב חלק לומר ... לא יבדיל אבל בעולה אינו מוזהר להבדיל אבל דצריך הבדלה לא תיפיק מיניה אלא על כרחך מדנפקא ליה מוהקריב חלק הבדלה בעולת העוף ש"מ ולא יבדיל כו': ט] שתטעון הבדלה. האי כי'. תיבת ... מאי קאמר ולשון קצר היא תיבת היא נמחק: יא] בחטאת לומר שלא יבדיל לא: יב] עולה הס"ד ומה"ד וכולן. אע"פ שנפסלו מליקתן מטהרתן מידי נבלה ואין מטמאין בבית הבליעה. כדין נבלת עוף ומועלין בהן. ואף בחטאת הואיל ונפסלו ואין בהן שעת היתר לכהנים לא יצא מידי מעילה שבהן הס"ד ומה"ד חוץ מחטאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת. דכשרה היא ויש בה שעת ... אין בה מעילה אפי' לזר הס"ד ומה"ד גמ': יג] הזאה. ס"א משום דראב"ש אמר שמעתי שמבדילין אמתני' קאמר ובא לחלוק עליה וא"ת: יד] וא"ת לקמן ריש פ' חטאת העוף דתנן עשאה למטה ... טו] ור' ירמיה פריך שפיר דלדידהו מכשר: טז] ושמא מדאפקיה: יז] נפיק כדדריש: יח] מעכב ואיכא רבנן דפליגי: יט] הוא דאיכא רבנן דפליגי עליה דר א: כ] במעילה דקתני אחד: כא] העוף שמלקן ... לשנויי דהוה תני ושהיזה תיבת דהוא ל"ש ונמחק: כב] למאי כתבינהו אם לא לאו אבל האי דמסברא: כג] מצוותה והא דנקט שעשאה בדיעבד אגב אחריני נקטיה: כד] תיבות אף שעשאת העבודה כתקנה נמחק: כה] בעלים. ועי"ל דלא קאמר שמואל אלא בזבחים אבל בעוף לא דקרא דמייתי לעיל גבי זבחים כתיב ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר הס"ד:

*) [נראה דטונתו לקושיית התוס' בר"ה אלא. מכל לאוין כו' לא קשיא ליה]

ה א מיי' פ"ז מהלכות פסולי המוקדשין הל' י ז: ב מיי' שם הלכה א והלכה ט: ו ג ד ה מיי' פ"ג מהל' מעילה הל' ו ז:

גמ' דשני במאי אילימא דשני במליקה נימא דלא כר' אלעזר בר' שמעון א] *דאמר שמעתי שמבדילין בחטאת העוף ב] ולא אוקימנא דלא כר' אלעזר בר' שמעון ג] לא דשני בהזאה הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא עשאה למעלה כמעשה כולן פסולה ואפילו כמעשה חטאת לשם חטאת דשני במאי אילימא דשני במליקה האמר מר ד] מליקה בכל מקום במזבח כשירה אלא לאו דשני בהזאה ומדסיפא בהזאה רישא נמי בהזאה מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא ה]: עולת העוף כו': דשני במאי אילימא דשני במליקה ו] מדקתני סיפא כולן אין מטמאין בבית הבליעה ומועלין בהן נימא דלא כרבי יהושע דאי כר' יהושע האמר אין מועלין ואלא במיצוי אימא סיפא עולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת ר"א אומר מועלין בה ר' יהושע אומר אין מועלין בה דשני במאי אילימא במיצוי אימר דאמר ר' יהושע דשני במליקה במיצוי מי אמר ואלא במליקה רישא וסיפא במליקה ומציעתא במיצוי אין *רישא וסיפא במליקה ומציעתא במיצוי: מתני' ז] *וכולן אין מטמאין בבית הבליעה ומועלים בהן חוץ מחטאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת עולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת ר"א אומר ח] מועלים בה ר' יהושע אומר אין מועלים בה א"ר אליעזר ומה אם חטאת שאין מועלים בה לשמה כששינה את שמה מועלים בה עולה שמועלים בה לשמה כששינה את שמה אינו דין שימעלו בה א"ל ר' יהושע לא אם אמרת בחטאת ששינה את שמה לשם עולה שכן שינה את שמה לדבר שיש בו מעילה תאמר בעולה ששינה את שמה לשם חטאת שכן שינה את שמה לדבר שאין בו מעילה

אמר

רש"י

גמ' דשני במאי. אכמעשה עולה לשם חטאת קאי ומיבעי ליה איזה דבר בחטאת עשה כמעשה עולה: אי נימא דשני במליקה. שהבדיל: נימא. הא דקתני פסולה דלא כר"א: ומהדר הש"ס מאי קשיא לך בהאי ודאי פליגי ט] רבנן עליה ולאו מי אוקמה סתמא דפירקין דלעיל דלא כר"א דקתני הבדיל בחטאת פסול: לא. כלומר הך אפי' כר"א: דשני בהזאה. שלא הזה אלא מילה שהמילוי היא י] עבודת העולה: ה"נ מסתברא. דכל שינוי דמתני' בהזאה הוא: דשני במאי. איזהו עבודה יא] למעלה עשה: האמר מר. גבי חטאת העוף בפירקין דלעיל (דף סג:) מליקה בכל מקום *כו' ומדסיפא דאיירי בשינוי למעלה בהזאה איירי רישא נמי יב] דאיירי בשינוי מעשיה בהזאה מיירי: הא כדאיתא והא כדאיתא. כל חדא וחדא יג] במה דהאי שינוי לגביה מיירי רישא דמיירי בשינוי מעשיה איכא למימר דבמליקה נמי איירי סיפא יד] דמעשה דמליקה לא הוי שינוי תיתוקם בהזאה: דשני במאי. טו] הני מעשה חטאת דקתני במאי שני: דשני במליקה. שלא הבדיל: טז] מדקתני סיפא. כלומר הא דקתני סיפא כולן מועלין בהן וקאי נמי יז] אעשה כמעשה חטאת לשם חטאת: נימא דלא כרבי יהושע. דאיהו אמר אין מועלין בהן במתניתין: אלא במילוי. ובהא לא פליג ר' יהושע יח] דטעמא כדרב אדא דאמר אומר היה רבי יהושע עולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת נמשכת משם עולה ונעשית חטאת העוף והאי טעמא ליכא למימר אלא כדשני במליקה כדמפרש לה רב אשי לקמן משום דעולה צריכה שני סימנין וחטאת כשירה בסימן אחד יט] מליקת עולת העוף למטה ליתא *זה שמולקה למטה ולשם חטאת בסימן ראשון השלים בה כל מעשה החטאת לפיכך יצאתה בה משם עולה ונעשית חטאת והויא חטאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת שאין בה מעילה אבל היכא כ] דבמליקה לא שני ומולקה למעלה וכמעשה עולה הוא לא כא] נמשכת בשינוי דמילוי שלא מילה אלא היזה כדין חטאת למטה למיהוי חטאת העוף: אימר דא"ר יהושע דשני במליקה. וטעמא כדפרישית: רישא במליקה. משום דבעית לאוקומה כב] דלא כר"א ברבי שמעון כדאיתוקמא כג] סתם באידך פירקין והך סיפא פלוגתא דרבי יהושע ע"כ במליקה: כד] מציעתא במילוי. דתיתוקמא כרבי יהושע משום דר"א שמותי הוא: מתני' כה] וכולן. אע"פ שנפסלו מליקתן מטהרתן מידי נבלה*: ואין מטמאין בבית הבליעה. כדין נבלת עוף טהור: ומועלין בהן. ואף בחטאת הואיל ונפסלו ואין בהן שעת היתר לכהנים לא יצאו מידי מעילה שבהן: חוץ מחטאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת. דכשירה היא ויש לה שעת היתר לכהנים ושוב אין בה מעילה אפילו לזר: רבי אליעזר אומר מועלין בה. דהא עולה היא ומי הוציאה ממעילתה שעת היתר לכהנים אין לה: רבי יהושע אומר אין מועלין. דכיון דשינה שמה ומעשיה ומקומה לשם חטאת נעשית חטאת כדמפרש בגמרא: ומה חטאת העוף שאין מועלין כו] לשמה. שהרי נאכלת לכהנים: שינה את שמה. כז] ופסלה ולא באה לכלל היתר מועלין בה דהא רבי יהושע גופיה לא פליג עליה (א): לדבר שיש בו מעילה. לשם עולה:

ששחטן

תוספות

נימא דלא כר"א בר"ש. לעיל (דף סה: ד"ה ורבי) פירשתי: כח] חטאת העוף כמעשה עולה פס לה דשני במליקה. פי' כט] מלק ב' סימנין והבדיל וכי קאמר שני בהזאה היינו שלא הזה אלא מילה והכל עשה למטה כדין חטאת ולא מצי לפרושי שני במליקה שעשאה למעלה דהא מליקה בכל מקום כשירה ובשני בהזאה ליכא לפרושי ל] *שהזה למעלה משום דקאי על רישא דקתני עשאה למטה וכן בבא דעולת העוף כמעשה חטאת דקאמר דשני במליקה היינו שלא מלק רק סימן אחד וכי קאמר שני במלוי היינו שלא מילה אלא הזה תחת המילוי והכל למעלה ולא מצי לפרושה דשני במליקה ובתר הכי דשני במילוי וכגון שעשאה למטה כדין חטאת דהא קאי על רישא דקתני עשאה למעלה ובענין זה אתיא כולה בפשיטות: דשני במליקה נימא דלא כרבי יהושע דאמר אין מועלין. לא] תימה לי טעמא דרבי יהושע משום שעשאה למטה ובסימן ראשון נפסלה מעולת העוף וגם הזה למטה כחטאת העוף לכך נמשכה להיות כחטאת כך מפרש רב אשי טעמא לקמן אבל הכא מלק סימן אחד כחטאת למעלה אין זה פסול עולה בסימן ראשון וגם לא הזה (הכא) דהשתא לא נמשכה להיות כחטאת כיון שלא הזה וגם לא נפסל בסימן ראשון ממעשה עולת העוף. כרו"ך: ואלא במילוי. משמע דכל הך בבא דעולה מיירי במילוי *ותימה כמעשה חטאת לב] היכי מיתוקמא דשני במילוי דאי עשה הזאה ואח"כ מילוי אמאי מיפסלא עולה בכך כיון שעושה אח"כ מילוי מדם הנפש ואי משום דדרשינן בסוף פירקין דלעיל (דף סה.) דמו כל דמו וכיון דעבד ליה הזאה ליכא כל דמו במילוי לא מסתבר שאם נשפך מעט לג] מהדם שתפסל בכך וה"נ מ"ש וכי תימא דלא מוקי במילוי אלא ההיא דכולן מועלין בהן דקאי אפי' עשאה לעולת העוף למטה כמעשה חטאת לשם חטאת אבל הך רישא מיירי דשני במליקה א"כ בלאו הנך דיוקי דקדייק ואזיל הוה מצי לאקשויי *רישא וסיפא במליקה ומציעתא במילוי דבבא דחטאת העוף אוקימנא רישא דשני במליקה וסיפא בהזאה והך בבא דעולה מיתוקמא דשני במליקה כדפרישית ונראה לפרש דלעולם מיירי הך בבא דעולה דשני במילוי וגרעא [מנספך מעט] משום דמיד כשהזה והגיע דם למזבח נתכפרו בעלים מדשמואל דלעיל פ"ב (דף כו:) והרי נתכפרו בפסול ולא מהני מה שמת מלה אח"כ כיון דכבר נתכפרו ומיהו תימה הוא לומר דנתכפרו כשעשה עבודה שלא כדינה דלא דמי לנתנו על הכבש לד] ועל היסוד שהעבודה כמלוה אלא ששינה מקומו לה] ונראה כפי' הקונט' דכמעשה חטאת היינו שלא עשה מלוי אלא הזאה לו] למ"ד מילוי [בחטאת] לא מעכב ופסולה משום דלא עשה מילוי בעולה זו לז] דליכא לפרושי דשני במילוי שעשה המילוי למטה דהא קאי ארישא ועוד דהיינו סיפא (עשאה למטה) דקתני עשאה למטה כמעשה כולן וה"פ [הקונטרס] לעיל גבי חטאת כמעשה עולה ומפרש דשני בהזאה היינו שלא הזה אלא מילה גרידא ומיהו עדיין מה לו להש"ס לדקדק על בבא זו אלא במילוי דמשמע שאין יכול להקשות בענין אחר רישא וסיפא במליקה ומציעתא במילוי בלאו הכי יכול להקשות דבבא דחטאת אוקימנא רישא במליקה וסיפא בהזאה ופלוגתא דר"א ור' יהושע במליקה ונראה שאין הש"ס מתמיה על סיפא דבבא דחטאת במאי דמיירי דשני בהזאה כיון דלא משכחת בה פסול בשינוי דמליקה דמליקה בכל מקום במזבח כשירה וא"ת אי לא שני אלא במילוי אמאי מועלין בהן למאן דאמר היתר שחיטה שנינו בריש מסכת מעילה (דף ב.) וזה היה לו היתר שחיטה ויצאה מידי מעילה וכן חטאת שעשאה למעלה כמעשה כולן ואפילו כמעשה חטאת לשם חטאת וקתני סיפא דמועלין בה אמאי הרי היה לה שעת הכושר *והיתר מליקה:

והרי

נ"ל ותימה כמעשה חטאת לשם עולה כמעשה חטאת לשם חטאת היכי ניתוקמא כו'

ר"ה רישא ומציעתא במליקה וסיפא במילוי

מסורת הש"ס

לעיל סה: | סי' סה: | [מעילה ב.] | יומא נ"ז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שינה את שמה וכו' לא פליג עליה (ר"א) [בשינוי שמה] לשם עולה כו' מעילה כנ"ל ונ"ב

שיטה מקובצת

א] בר' שמעון דאי ר"א בר"ש האמר שמעתי: ב] העוף ולאו אוקימנא: ג] בר' שמעון ה"נ דלא כראב"ש לא הב"ע דשני: ד] מלקה בכל: ה] כדאיתא רישא במליקה וסיפא בהזאה: ו] במליקה דקתני ז] מתיבת וכולן כו' עד תיבת עולת העוף נמחק ומקומן לעיל בע"א בסוף המשנה: ח] מועלין בה ר' יהושע אומר אין מועלין בה: ט] פליגי מתני' עליה תיבת רבנן נמחק: י] היא מעבודת: יא] עבודה עשה למעלה: יב] נמי כי איירי בשינוי מעשיה בהזאה איירי הס"ד: יג] במידי דהוי: יד] סיפא דלמעלה במליקה לא הוי שינוי: טו] במאי. תאי כמעשה חטאת לשם עולה דקתני מתני' במאי שני: טז] מה"ד דקתני סיפא: יז] נמי אעולה שעשאה למטה כמעשה: יח] יהושע דטעמיה כדרב אדא: יט] אחד ושליקה שלא העוף אינה למטה וזה שמלקה למטה: כ] היכא דלא שני במליקה ומולקה: כא] לא ממשכה: כב] לאוקימה לעיל דלא: כג] סתמא דאידך פירקין: כד] מה"ד ומציעתא במיצוי: כה] מתיבת וכולן כו' עד תיבות ר"א ל"ש ומקומן לעיל בסע"א: כו] שאין מועלין בה לשמה: כז] נפסלה: כח] ד"ה חטאת כו' וד"ת דשני במליקה כו' עד ד"ה ואלא מוקי בח"ל: כט] פי' שמלק: ל] לפרושי שהזה למעלה: לא] תימה דהא מוכח לקמן דטעמא דר' יהושע משום דשינה גם במקום שעשאה למטה ואז נמשכת להיות כחטאת אבל היכא דליכא שינוי מקום אלא שינוי מעשה מודה ר' יהושע ותירץ השר מקוצי דסמיך אסיפא דמתני' דקתני עשאה למטה כמעשה כולן מעילה והוא קאי וכולן: הג' מהר"ם: תימה לי דטעמא כו': לב] חטאת לשם עולה וכמעשה חטאת לשם חטאת היכי: לג] מעט מן הדם: לד] הכבש שלא כנגד היסוד תיבת ועל נמחק: לה] ונראה לפרש דכמעשה חטאת תיבות כפי' הקונטרס נמחק: לו] הזאה כמ"ד מיצוי: לז] מתיבת דליכא עד תיבת ומיהו מוקף בחצי לבנה ונרשם תוספות:

אמר לו ר' אליעזר והרי קדשי קדשים ששחטן בדרום ושחטן לשם קדשים קלים יוכיחו א] שכן שינה את שמם לדבר שאין בו מעילה ומועלין בהן אף אתה אל תתמה על העולה ב] אע"פ ששינה שמה לדבר שאין בו מעילה שימעלו בה אמר לו ר' יהושע לא אם אמרת בקדשי קדשים ששחטן בדרום ושחטן לשם קדשים קלים שכן שינה את שמם לדבר שיש בו איסור והיתר תאמר בעולה ששינה את שמה לדבר שכולו היתר: **גמ'** תניא אמר לו ר"א לרבי יהושע אשם ששחטו בצפון לשם שלמים יוכיח ששינה את שמו ומועלין בו ואף אתה אל תתמה על העולה שאע"פ ששינה את שמה שימעלו בה אמר לו רבי יהושע לא אם אמרת באשם ג] שאם שינה את שמו לא שינה את מקומו תאמר בעולה ששינה את שמה ושינה את מקומה אמר לו ר"א אשם ששחטו בדרום לשם שלמים יוכיח ששינה את שמו ושינה את מקומו ומועלין בו אף אתה אל תתמה על העולה שאע"פ ששינה את שמה ושינה את מקומה ד] מועלין בה א"ל ר' יהושע לא אם אמרת באשם ששינה את שמו ושינה את מקומו ולא שינה את מעשיו תאמר בעולה ה] ששינה את שמה ואת מעשיה ושינה את מקומה ו] אמר רבא ונימא ליה אשם ששחטו בדרום לשם שלמים בשינוי בעלים ז] ששינה את שמו ושינה את מקומו ושינה את מעשיו ח] מדלא קאמר ליה הכי שמע מינה נחית רבי אליעזר לטעמיה דרבי יהושע דאמר רב אדא בר אהבה אומר היה רבי יהושע עולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת כיון שמלק בה סימן אחד נמשכת ונעשית חטא' העוף ט] אי הכי חטאת העוף נמי שעשאה למעלה כמעשה י] העולה מכי מליק בה סימן אחד יא] תימשך ותהוי עולת העוף וכ"ת ה"נ והא"ר יוחנן משום רבי בנאה כך היא הצעה של משנה מאי לאו כך היא הצעה ותו לא לא כך הצעה של כולה משנה רב אשי אמר בשלמא עולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת כיון דהא הכשירה בסימן אחד והא הכשירה בשני סימנין יב] ועולת העוף למטה ליתא כיון דמלק בה סימן אחד נמשכת ונעשית חטאת העוף אלא חטאת העוף יג] כיון *דאמר מר מליקה בכל מקום כשירה מכי מלק בה סימן אחד איפסלא כי הדר מליק באידך סימן היכי ממשכה והויא עולת העוף גופא אמר רב אדא בר אהבה אומר היה רבי יהושע עולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת כיון שמלק בה סימן אחד נמשכת ונעשית חטאת העוף

ת"ש

שחטן בדרום. לשם שלמים יוכיחו בשינה שמם ומעשיהם: לדבר שאין בו מעילה. שקדשים קלים אין בהם מעילה אלא באימורין: ומועלין בהן. מפני שנפסלו בשחיטת דרום ולא הביאתן זריקתן לכלל שעת היתר להוציאן מידי מעילה: איסור. אימוריהן יש בהן מעילה. חטאת העוף כולו היתר: **גמ'** אשם ששחטו בצפון כו' ומועלין בו. לפני זריקה דלאחר זריקה ליכא מעילה שהרי נאכל לכהנים דשלא לשמו לא פסיל ביה: ואף אתה אל תתמה על העולה. עולת העוף קאמר שנחלקו בה דאילו יד] בעולת בהמה ששינה בה לשם חטאת לא פליג דהא שינה שמה לדבר שיש בו מעילה באימורין: שינוי בעלים. כשינוי מעשה חשיב טו] לה: נחית רבי אליעזר. הבין את דברי רבי יהושע שטעמו משום דקסבר נמשכה משם עולה ונעשית חטאת והא טז] טעם ליכא למימר בשום שינוי שם קרבן אחר אלא בעולת העוף לבדה וכשנעשית לשם חטאת יז] *ומעשיו כדמפרש רב אשי לקמן מפני שחטאת העוף כשירה בסימן א' וכשמלק עולת העוף למטה לשם חטאת ומליקת סימן אחד בעולה יח] לאו כלום היא ובחטאת הוי גמר עבודה מקודם שחל עליה שם פסול עולה משום עשיית מטה חל עליה שם חטאת העוף כשירה ונמשכת ונעשית חטאת העוף: תימשך ותיהוי עולת העוף. ותהא כשירה דקס"ד דקאמר רב אדא לר' יהושע *דחטאת נמי כשירה הויא: וכי תימא. לר' יהושע הכי נמי ומתניתין דקתני פסולה דלא כר' יהושע: והאמר ר' יוחנן כך היא הצעה של משנתנו: מאי לאו כך היא והו לא. יט] כדגרסינן לה דלא פליג ר' יהושע אלא בעולה שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת: לא. הכי קאמר כך היא הצעתה של כולה משנה דכי היכי דפליג בעולה פליג בחטאת: רב אשי אמר. לעולם לא פליג ולא תיקשה דבשלמא עולת העוף שעשאה למטה כיון דחטאת הכשירה בסימן אחד וגמר כ] עבודתה ממהר להשלים קודם שיחול על זו שם עולה פסולה וזו היא הכשירה בשני סימנין כא] ולפיכך סימן ראשון אינו פוסל בה משום עשיית מטה ועולת העוף למטה ליתא ויש כאן שינוי מעשה עולה והיכר מעשה חטאת מכיון שמלק בה סימן א' ועדיין לא חל עליה שם פסול עולה חל עליה שם חטאת כשירה הילכך נמשכה ויוצאה משם עולה ונעשית חטאת: אלא חטאת. עשאה למעלה כמעשה עולה בשני סימנין ולשם עולה: כיון דאמר מר כב] מליקה בכל מקום במזבח כשירה. משום מליקת מעלה אין כאן שינוי כג] להפקיע ממנה שם חטאת ואין כאן שינוי *השם וכיון דחטאת גמר עבודתה סימן אחד מקודם שיגמור מעשה עולה חל עליה שם חטאת שנמלקה כולה כד] בשלא לשמה ונפסלה משום שלא לשמה וכי הדר מלק אידך סימן להביאה לכלל מעשה עולה היכי מימשכא והויא עולה: נמשכת ונעשית חטאת. קפיקא כה] דעתך ואפילו למיסק ליה לשם חובת חטאת קאמר:

חטאת

מעשיו נ"ק

כשירה נ"ק

לעיל סו: וש"נ

נ"א מקום

והרי קדשי קדשים ששחטן בדרום כו' ט]. משמע דמן התורה מועלים דק"ו דאורייתא הוא ותימה דלא נקט מהכא לרבה דאמר בריש מעילה קדשי קדשים ששחטן בדרום אין מועלין בהן מן התורה ומאי איצטריך ליה לאקשויי התם חדא מגו חדא וי"ל דלרבה מעילה דר' אליעזר דהכא נמי מדרבנן דעולה שעשאה למטה כשחיטת דרום היא וק"ו דקאמר ר' אליעזר היינו להם לבית דין לתקן מעילה: **לדבר** שיש בו איסור והיתר כז]. וא"ת חטאת כח] העוף שינה את שמה לשם חטאת העוף דיולדת תוכיח שינה את שמה לדבר שאין בו מעילה ומועלין בה כט] והא פסולה היא כדאמר בפ"ק (דף ס:) לשם חטאת יולדת לשם חטאת נזיר פסולה הני עולות נינהו ומיהו למאי דמסקינן בגמרא דנחית רבי אליעזר לטעמיה דרבי יהושע משום דנמשכת ונעשית חטאת העוף ניחא ועוד י"ל דר' יהושע הוה מצי לאהדורי זאת תורת החטאת תורה אחת לכל החטאות כדקאמר ר"ש בפ"ק דמנחו' (דף ג:) וא"כ אין מועלין בה דהא כשירה הויא: ל] **א"ר** אליעזר אשם ששחטו בצפון לשם שלמים יוכיח דמועלין. לא] תימה לי אימת מועלין אי לאחר זריקה ליכא מעילה דהא מותר באכילה ואי לפני זריקה לב] כפרש"י עולת העוף נמי לפני הזאה ומילוי מודה ר' יהושע דמועלין לג] דאכתי לא נמשכה להיות כחטאת העוף לד] וי"ל דר"א לטעמיה דאמר אשם שלא לשמו פסול כחטאת ומיירי לאחר זריקה. לה] ברו"ך. תימה לי לימא ליה שכן שינה את שמו לדבר האסור ולדבר המותר כדקאמר במתני' וכי פריך בסמוך לימא ליה שינוי בעלים א) לימא ליה הא דפריך במתני'. ברו"ך: **בשינוי** בעלים. ה"נ הוה מצי למימר אשם מצורע שקבל לו] דמו בדרום בכלי לשם שלמים יוכיח שהרי שינה שמו ושינה מקומו ושינה מעשיו דצריך קבלה ביד כדאמר בריש איזהו מקומן (לעיל דף מט:) שני כהנים מקבלין את דמו אחד ביד ואחד בכלי: **חטאת** העוף שעשאה למעלה כו'. משאר קדשי קדשים ששחטן בדרום לשם קדשים קלים לז] לא פריך שימשכו אלא מקינים דאמרי' (יומא דף מא.) אין הקינים מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן לח] הילכך תיהוי נמי הכא שתימשך: **ועולת** העוף למטה ליתא. מתוך דברי רב אשי משמע דאי היתה למטה אע"פ דהאי בסימן אחד והאי בשני סימנין לא היתה נמשכת ונעשית חטאת העוף ותימה א"כ גבי חטאת העוף כיון דאמר מר מליקה בכל מקום במזבח כשירה למה ליה למימר מכי מלק בה סימן אחד מיפסלא בה לט] ב) הא אמר כיון דאין בה שינוי מקום אינה יכולה להימשך ועוד קשה דמשמע אם היתה נפסלת למעלה היתה נמשכת לעולה מ] ג) שהרי המקום גורם לה להמשך אם כן גבי עולה למה ליה טעמא דהאי בסימן אחד והאי בשני סימנין מא] ד) היתה נמשכת מחמת המקום ונעשית חטאת העוף ומפרש ה"ר חיים דכלל זה יהא בידך דלעולם אין הקרבן נמשך ליעשות קרבן אחר אלא מחמת שני טעמים שממשיכין אותו לפי שהיו פסולין בראשון וכשרים בשני הילכך גבי עולה צריכין שני טעמים דפסולה למטה וגם הכשרה בשני סימנין וכן חטאת העוף שעשאה למעלה אם היתה למעלה פסולה היתה נמשכת מכח שני טעמים ואם תאמר עולת העוף שעשאה למעלה כמעשה חטאת תימשך ותיהוי חטאת דהא יש כאן שתי פסולות לעולה והכשירן לחטאת שהרי לא הבדיל והזה וי"ל שהמליקה מושכתו ובסימן ראשון ליכא פסול של עולה דנימא שתימשך ותיהוי חטאת והזאה מילתא אחריתי היא:

בתרי

א) ג"י הנ"ק ליפרוך נימא ליה כו' ב) נימא כיון כו' נ"ק ג) נ"ל שהיה המקום נ"ק ד) נ"ל תיפוק ליה דהיתה כו' נ"ק

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ג מהלכות מעילה הלכה א:

ט ב מיי' פ"ז מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ו:

שיטה מקובצת

א] יוכיחו ששינה את שמם: ב] שאע"פ: ג] באשם ששינה את שמו ולא שינה את מקומו: ד] מקומה שימעלו בה: ה] ששינה את שמה ושינה את מקומה ושינה את מעשיה: ו] מקומה אשתיק אמר רבא אמאי אישתיק ונימא: ז] בעלים יוכיח ששינה: ח] מעשיו ומועלין בו: ט] אי הכי חטאת העוף נמי [כו'] תימשך כו'. הקשה בקונטרס למאי הלכתא תיעשה עולה אי לענין שלא תאכל כמו עולה הלא בלא זה נמי אינה נאכלת דחטאת שלא לשמה פסולה ואי למעילה חטאת שלא לשמה אינה יוצא מידי מעילה ותירץ בקונטרס לענין למיסק לחובה דקס"ד השתא דר' יהושע למיסק לחובה נמי קאמר אבל לפי המסקנא דקאמר לקמן דלמיסק לחובה לא אמר ר' יהושע לא פריך מידי ודוחק לומר כן דלא ידע המסקנא השתא ונראה להר"ם דלענין הקטרה קאמר דאם עלתה לא תרד כמו עולה כמו שאמר ר"י גבי עולה במתני' דאין מועלין שמע מינה דנמשכת להיות חטאת בכל ענין גם לענין הקטרה דאמרי' אם אפי' עלתה תרד כדין חטאת וה"ה להיפך כדפי': י] כמעשה עולה לשם עולה מכי: יא] אחד באידך סימן תימשך: יב] ועולת העוף למטה ליתא. תימה דבהאי טעמא סגי דמש"ה תרא נמשכת דהמשכה תליא לגמרי בשינוי מקום אבל גבי חטאת ליכא שינוי מקום וא"כ למה לי תו טעמא דזה בסימן אחד וזה בשני סימנין ואמר רבינו חיים דכלל זה כו' דבעינן ב' פסולים שינוי מקום ושינוי סימן וא"ת א"כ גבי חטאת העוף לימא האי טעמא לחוד דבכל מקום במזבח כשרה ולמה מאריך כל כך מכי מלק סימן אחד מיפסלא דהא כיון שאין בה ב' פסולים אינה נמשכת וי"ל דמ"מ אכתי יש שני פסולים בחטאת מחמת שינוי שעשאה כמעשה עולה דהא שחטה שלא לשמה דהוי פסול בחטאת ועוד דשני סימנין הלכך הוצרך לפרש דפסול ב' סימנין לא חשיב להיות נמשך לעולה משום דמיפסלא בסימן ראשון כדמסיק אבל גבי עולה דכשר שלא לשמה הוצרך לשינוי של סימנין וא"ת היא גופיה טעמא מאי דחטאת מיפסלא בסימן ראשון בשינוי השם אדרבה באותו סימן תמשך ותהוי עולה ולא תיפסל מחמת שינוי השם וי"ל דכיון דאינה נמשכת

דק ע"י שני פסולים א"כ קודם שבא פסול שני שמלק סימן שני כבר נפסלת מחמת חטאת שעשאת שלא לשמה דאכתי שם חטאת עליה והיינו דקאמר מכי מלק סימן אחד מיפסלא לה כלומר ועדיין שם חטאת עליה ולכך נפסלת דאכתי לא בא פסול שני וכאשר בא פסול שני היכא מימשכא והויא עולת העוף. לשון ת' מהר"פ: יג] העוף שעשאה למעלה כמעשה עולה לשם עולה כיון דאמר מר מלקה בכל מקום במזבח כשרה מכי מלק בה הד סימן הוי ליה חטאת העוף דאיפסלא כי הדר: יד] דאלו עולת בהמה ששינה את שמה לשם חטאת לא פליג רבי יהושע דהא: טו] חשיב ליה הס"ד: טז] והאי טעמא ליכא למימר בשינוי שום קרבן אחר: יז] ומעשיה כדמפרש: יח] בעולה אין בו היכר עולה במעשיה ותיבות לאו כלום היא נמחק: יט] ותו לא. אין לך בה מחלוקת אלא אותו ששנינו בתוכה דלא תיבות כדגרסינן לה נמחק: כ] עבודתה ממהרה להשלים קודם שיחול עליה שם עולה: כא] סימנין ואין עבודת עולה נכרת בסימן ראשון שבה ועולת כו' ומתיבת ולפיכך עד תיבת ועולת העוף ומחק: כב] מר מלקה: כג] שינוי מעשה להפקיע ממנה כו' ואין כאן אלא שינוי: כד] כולה שלא: כה] קפלקא דעתיה ואפי' למיסק ליה לבעלים לשם חובת: כו] בדרום. תימה למ"ד מאי מועלין בהן מדרבנן תקשי ליה מאי שייך לעשות יוכיח בכאן דפליגי במעילה מן התורה וי"ל דמ"מ מייתי שפיר דאם איתא דעולת העוף נמשכת כששינה בה לעשית חטאת ואין בה מעילה מן התורה א"כ קדשי קדשים ששחטן בדרום לא היה לנו להחמיר לנהוג בהן מעילה אפי' מדרבנן. תו' אחרות: כז] והיתר תאמר בעולה כו' וא"ת: כח] דחטאת בהמה ששינה לשם חטאת העוף תוכיח ששינה את שמה לדבר שכולו היתר ומועלין בה שהרי פסולה היא כשעשאה שלא לשמה מיהו כו' נידא ודוקא בעוף דליכא אלא סימן אחד כחטאת כדמפרש בגמ' ועי"ל דשמא ר"א דהכא סבר לה כר"ש דאמר בפ"ק דמנחות זאת תורת החטאת תורה אחת לכל החטאות וא"כ כי שוחטה לשם חטאת העוף לא מיפסל בהכי. תו' אחרות: כט] בה דהא אות ו' נמחק: ל] מד"ה אמר ר"א עד ד"ה בשינוי נוסף בה"ל: לא] דמועלין. אלמא לא פקע קדושתו תימה: לב] זריקה כדפירש"י: לג] דמועלין דהא דקאמר אין מועלין היינו דוקא לאחר מיצוי מטעם דהיא נמשכת ונעשית חטאת העוף ואין בו מעילה כשעשאה בהכשר וא"כ לאחר עבודת הדם הוא ואז פקע מעילה כחטאת העוף אבל לפני זריקה דאכתי: לד] דר"א דהכא לטעמיה: לה] זריקה דאף לאחר זריקה אינו יוצא מידי מעילה וא"ת א"כ לימא ליה ר"י לדידי [אשם] כשר שלא לשמו כרבנן דפ"ק א"ל משום דהוי מצי למיפרך ליה אף לדברי ר"י חטאת שעשאה בצפון לשם שלמים יוכיחו דבחטאת מודה ר"י דפסול שלא לשמה. (הר"פ): לו] שקיבל כל דמי: לז] קלים ועשו להם כל דין שלמים דאין נמשכין להיות להם דין שלמים דהא מוכח בסמוך דשינוי מקום גורם ההמשכה לא פריך שימשכו אלא מקינים דוקא משום דאמרינן: לח] כהן יכוין דעשיית כהן מהניא בהן הלכך כו' שתימשך אבל בג' אר קרבנות לא מהני כלל עשיית כהן כך תירץ רבינו חיים ור"א תירץ דדוקא בעופות דליכא א"א ב' מיני קרבנות חטאת או עולה שייך טעם המשכה דמיד כששינה מעשה עולה ועשאה מעשה חטאת נמשכת להיות חטאת אבל בבהמה היכא מוכח מתוך מעשיו דתהוי שלמים הרי יש הרבה קרבנות דדומין במעשיהן זה לזה: לט] בה כיון דאמר דאין: מ] לעולה שהיה המקום תיבת שהרי ל"ש: מא] סימנין אפי' הוי תרווייהו בשני סימנין היתה כו':

עין משפט
נר מצוה

י א מיי׳ פ״ח מהל׳ פסולי המוקדשין הלכה ח:
יא ב מיי׳ שם הל׳ י:
יב ג מיי׳ שם הל׳ יא:
יג ד מיי׳ שם פרק י הלכה א:
יד ה מיי׳ שם הל׳ ב:
טו ו מיי׳ שם הל׳ ג:

ת״ש *חטאת לזו ועולה לזו עשה שתיהן למעלה מחצה כשר ומחצה פסול שתיהן למטה מחצה כשר ומחצה פסול אחת למעלה ואחת למטה שתיהן פסולות שאני אומר חטאת קרבה למעלה ועולה קרבה למטה נהי נמי דעולה קרבה למטה תימשוך ותהוי חטאת העוף אימור דא״ר יהושע בחד גברא א] בתרי גברי מי אמר ת״ש ב] *חטאת ועולה וסתומה ומפורשת עשה כולן למעלה מחצה כשר ומחצה פסול כולן למטה מחצה כשר ומחצה פסול חציין למעלה וחציין למטה ג] אינה כשירה אלא סתומה ד] ומתחלקת ביניהן ואילו מפורשין לא ואמאי נהי נמי דעולה קרבה למטה תימשוך ותיהוי חטאת העוף וכי תימא הא דלא כר׳ יהושע ומי מצית אמרת הכי ה] תא שמע *האשה שאמרה הרי עלי קן אם אלד זכר ילדה זכר מביאה שתי קינים אחת לנדרה ואחת לחובתה נתנתן לכהן הכהן צריך לעשותן שלש למעלה ואחת למטה לא עשה כן אלא עשה שתים למעלה וב׳ למטה ולא נמלך צריכה שתביא עוד פרידה אחת ותקריבנה למעלה ממין א׳ ו] ומשני מינין תביא שתים פרשה נדרה ז] [צריכה] להביא עוד ג׳ פרידין ממין אחד ומב׳ מינין ח] תביא ד׳ קבעה נדרה צריכה

רש״י

חטאת לזו ועולה לזו. משנה היא במס׳ קינין (פ״ג מ״ג) ולקמן אמרינן סתם קינין רבי יהושע היא: חטאת לזו כו׳. רחל שהיתה צריכה חטאת ללידתה ועולתה כבר קרבה ולאה היתה צריכה עולה שכבר קרבה חטאתה ולקחו קן בעירוב וקבעו פרידה אחת לחטאת רחל ופרידה אחת לעולת לאה ונתנום לכהן: עשה שתיהן למעלה. לשם עולה: מחלה ט] כשירה ומחלה פסולה. עולה כשירה וחטאת פסולה: תימשך כו׳. ותצא ידי חובתה י] ממה נפשך אם חטאתה קרבה למטה הרי טוב ואם לאו הרי עולת חברתה קרבה למטה יא] ונעשית חטאת וחברתה אינה צריכה לה: בתרי גברי מי אמר. היאך קרבנה של זו יעלה לזו שאין לה חלק בו: חטאת ועולה סתומה ומפורשת עשה כולן למעלה מחלה כשר ומחלה פסול כולן למטה מחלה כשר ומחלה פסול חציין למעלה וחציין למטה אין כשר אלא סתומה יב] ומתחלקת ביניהן. ה״ג לה במסכת קינין (שם מ״ד) יג] שתי נשים שלקחו ג׳ קינין בעירוב זו צריכה עולה וקן שלם יד] א׳ חטאת וא׳ עולה דהיינו שתי עולות וחטאת וזו צריכה שתי חטאות ועולה ופירשו אחד מן הקינים טו] פרידה עולה לזו ופרידה חטאת לזו ואחד מן הקינין הניחו סתומה טז] לא פירשו איזה פרידה חטאת ואיזה פרידה עולה והג׳ פירשו פרידה זו עולה ופרידה זו חטאת אבל שמות בעלים לא נתפרשו הרי חטאת לזו ועולה לזו יז] וקן סתומה וקן מפורשת צריך להקריב ב׳ הקינים הללו סתם על שתיהן העולות למעלה וחטאות למטה והחטאת יח] לזו והעולה לזו צריך להקריב לשם בעלים ונתנום לכהן: עשה כולן למעלה. כסבור כולן עולות: מחלה כשר ומחלה פסול. כל החטאות פסולות וצריכות להביא כל יט] חטאות שעליהן: כולן למטה. כסבור כולן חטאות: מחלה כשר ומחלה פסול. כל העולות פסולות וצריכות להביא כל עולות שעליהן: חציין למעלה כו׳. אין כשר בכולן אלא קן סתומה דהי מינייהו דעבד עולה והי מינייהו דעבד חטאת כשירה דקינין שלא נתפרשו בלקיחת בעלים כ] לא מתפרשות שוב אלא בעשיית כהן כגון דפשיטא ליה דכל קן וקן היה בפני עצמו ומכל כא] קן אחד עשה אחד למעלה ואחד למטה והיא מתחלקת ביניהם הואיל ובעירוב לקחום האחת יוצאה בה ידי חטאת והאחת יוצאה בה ידי עולה ויקחו קן אחד עוד ביניהן ויקריבו בתנאי אם עולה הראשונה לרחל וחטאת ללאה תהא בקן שניה זו עולה ללאה וחטאת לרחל ואם חילוף חילוף ואילו מפורשות לא אית בה כשירה אפילו פרידה: ואמאי. בשלמא חטאת ועולה שהיו מפורשים כב] לשם בעלים לא קשיא לן דהוו להו תרי גברי אלא קן מפורשת שלא היתה מפורשת כג] לשם בעלים אלא איזו פרידה חטאת ואיזה עולה כד] בין שתיהן היה בעירוב אמאי פסולה אותה פרידה שנעשית למטה כמעשה חטאת לשם חטאת נהי נמי דעולה הואי הואיל וקרבה למטה תימשך ותיהוי חטאת ולא יהו צריכות להביא בעירוב אלא עולה אחת ויאמרו אם עולת קן הסתומה לרחל תהא זו ללאה ואם היא ללאה תהא זו לרחל: וכי תימא הא דלא כרבי יהושע ומי מצית אמרת הכי דקינין לאו רבי יהושע היא: הא שמע. דקינין רבי יהושע דתנן בסיפא דמסכת קינין האשה שאמרה כו׳ וקתני סיפא אמר רבי יהושע זהו שאמרו כו׳ אלמא סתמא דקינין רבי יהושע: כה] א) הרי עלי קן כו׳ ואחת לחובתה. ללידתה: שלש למעלן ואחת למטן. דנדרה שתיהן עולות וחובתה אחת לעולה ואחת לחטאת: עשה שתים למעלה ושתים למטה. כסבור שתי הקינין חובה עליה שמא יולדת בזוב היתה הוזקקה לקן לידה כו] וקן זיבה: ולא נמלך. בה לדעת על מה הביאתן: כז] צריכה שתביא עוד פרידה אחת ותקריבנו למעלה ממין אחד ומשני מינין תביא שתים. כלומר אם הראשונה מין אחד היו שני הקינין כח] תורין או שניהן בני יונה תביא עוד פרידה אחת מאותו המין לעולה ויצתה ידי הכל כט] שמקן שהקריב הכהן ראשון יצתה ידי לידתה שהרי לשם חובה קרב והשני נשאר לנדרה ונפסל גוזל אחד מהן בעשיית מטה והרי זה ל] יהיה תחתיו ואם הראשונה משני מינין היו קן תורים וקן בני יונה לא]ב) תביא שתים תור ובני יונה ויקריב שניהן למעלה משום דמספקא לן איזה קן משנים הראשונים קרב אחרון והוי לנדרה ונפסל ממנו גוזל אחד וצריכה להשלימו מאותו המין דתנן במסכת קינין (פ״ב מ״ה) אין מביאין תור כנגד בן יונה ולא בן יונה כנגד תור: פירשה נדרה. כשנדרה הרי עלי קן פירשה את המין שתביא ואינה יודעת מה פירשה אם תורים אם בני יונה והיא נתנה שני קינין לכהן כדאמרינן ועשה אחת למעלה ואחת למטה צריכה להביא עוד ג׳ פרידין למעלה ממין אחד לב] ומשני מינין תביא ארבע דכיון שפירשה ואינה יודעת מה פירשה מתחילתה הוזקקה להביא ג׳ קינין שנים לנדרה אחד מן התורים ואחד מן בני יונה דהא לא ידעה מה נדרה והשלישי לחובתה מאיזה מין שתרצה והיא הביאה שנים וקרב הראשון לחובתה ונשאר השני לנדרה ונפסל הימנו גוזל אחד הילכך אם ממין אחד היו הראשונים צריכה שתביא אחד מאותו המין להשלים הנפסל וקן שלם ממין אחר משום דלא ידעה מה פירשה ואם שני מינין היו צריכה שתביא ד׳ וכולן עולות משום דמספקא לן איזה מין קרב אחרון שצריכה להשלים מאותו המין גוזל הנפסל ג) ולהביא קן שלם ממין אחר שהרי אינה יודעת אם צריכה תור ושני בני יונה או בן יונה ושתי תורין לפיכך תביא שתי תורין ושני בני יונה ותאמר אחד מאלו שממין הנפסל יהיה תחתיו והשני יהא נדבה וקן השני יהא ספק לג] פירושה: קבעה נדרה. להביאה עם חובתה שאמרה הרי עלי קן להביאו עם חובתי ופירשתו ואינה יודעת מה פירשה כדאמרן והביאה שתי קינין ונתנתן לכהן ועשה כמו שאמרנו: *)צריכה שתביא עוד חמש פרידין למעלה ממין אחד ומשני מינים תביא שש. לד] [דכיון] דקבעה נדרה עם חובתה הוקבע עליה קרבן גדול שלש עולות יחד אם היתה יודעת מה פירשה וזו שלא ידעה מה פירשה הוזקקה

*) שייך לקמן

תוספות

בתרי גברי מי אמר. תימה היכי ס״ד מעיקרא שתימשך עולת לאה ותיעשה חטאת רחל ושמא ס״ד כשהתנה אם תיפסל לגבי דידה שיועיל לחבירתה אם יוכל ומסיק בתרי גברי מי אמר דלא מיירי כלל בהתנו ומיהו לא משמע לישנא הכי ונראה דמיירי לה] בשחייבין כל אחת חטאת ועולה ונתנו קן אחד לכהן לעשות ממנו חטאת לזו ועולה לזו והוברר איזו לחטאת ואיזו לעולה לו] והכי פריך דנהי דהקרבת עולה למטה תימשך ותהיה חטאת ותפטר מן החטאת שהיא עלמה חייבת ומשני בתרי גברי מי אמר דהיינו תרי גברי דכשנתנו שתיהן לכהן חטאת לרחל ועולה ללאה והכהן טעה לז] להקריב עולת לאה למטה כמעשה חטאה לשם חטאת שהיה סבור שהיא חטאת רחל איך תפטר לאה מחטאת שהיא חייבת משום דנמשכת עולתה ונעשית חטאת הרי לשם רחל עשאה ויש כאן שינוי בעלים וא״ת אמאי לא פריך מרישא דתנן במס׳ קינים (פ״ג מ״א) אחת לזו ואחת לזו שתים לזו ושתים לזו לח] [ג׳ לזו] וג׳ לזו ד) מחלה כשר ומחלה פסול אליו למעלה ואליו למטה את שלמעלה מחלה כשר ומחלה פסול ואת שלמטה מחלה כשר ומחלה פסול פי׳ כל קן וקן עומד בפני עצמו ולא שעשה מכל אחת חליו למעלה וחליו למטה אלא שלשה קינים שלימים עשה למעלה וג׳ שלימים עשה למטה והשתא מאותן שלימים שלמעלה אין כשר אלא העולות ומאותן שלמטה החטאות ואי בהנך דלמטה שתים מהן של אשה אחת לא מיפסלי מינייהו אלא פרידה א׳ דהא מיחייבת ג׳ חטאות וממשכה עולה ונעשת חטאת ואמאי תני דשלמטה מחלה כשר ומחלה פסול וי״ל דקתני הכי משום דאימר שלשתן של אשה אחת ואגב גררא לט] יפרש סיפא דהך בבא אחת לזו שתים לזו שלש לזו עשר לזו מאה לזו עשה כולן למעלה כו׳ עד חליה למעלה וחליו למטה המרובה כשר פירוש אותן ארבע נשים של אחת ושל שתים ושל שלש ושל עשר לא יצאו כלל ידי חובתן דאין יודעות אם כל קיניהן למעלה דמתיין חטאות או כל קיניהן למטה דמתיין עולה אבל אותן של מאה מ] אמרינן (קינין פ״ג) יש מהן מ״ב למעלה ומ״ב למטה דבין כולהו מא] קט״ז קינין וכשעשה נ״ח למעלה ונ״ח למטה דל מינייהו ט״ז דמספקא להו בהך נשי פש להו מ״ב ומתכשרי להו לכל הפחות מ״ב חטאות ומ״ב עולות: חטאת ועולה. לא הוה לריך למיתני אלא סתומה ומפורשת דבחטאת ועולה אין מרויח כלום: נתנתן

שיטה מקובצת

א] בתרי גברי כו׳. פ״ה והיאך יעלה כו׳ תימה דקארי לה מאי קארי לה לכך נראה לפרש דהכא לא מיירי כגון שהביאה כל אחת ואחת עוף אחד מלבד (זה) [זו] חטאת (וזה) [וזו] עולה כדפ״ה אלא עדיין חייבת כל אחת ואחת עוף אחד מלבד זו חטאת וזו עולה והלכך פריך שפיר תימשך ותהוי [חטאת] ותיפטר מחטאת שהיא חייבת עדיין וא״ת א״כ אמאי משני בתרי

[...]

היתה צריכה להביא ששה פרידין לספק פי׳ נדרה תור א׳ וב׳ יונים משום ספק תורים באחרינה ושמא קירב יונים באחרינה וצריכה יונה וב׳ תורים לשום ספק פירושה ולכך טוב לה שתביא ד׳ כאילו לא הביאה כלל דבכך היא נפטרת כדפי׳: קביעה נדרה. להביא עם חובתה והביאה ד׳ ממין אחד צריכה להביא עוד ה׳ עולות ב׳ תורין וב׳ בני יונה לנדרה ועוד א׳ ממין שהביאה כדי שיהיה ממין חטאת חובתה משום דקבעה נדרה להביאו עם עולת חובתה דלקרבן גדול איכוין [צריכה] להביא ג׳ עולות ביחד דודאי אם עשה הכהן ג׳ למעלה וא׳ למטה היה די לה בג׳ פרידין שנים ממין אחד ואחד מאותו המין שיהיה קרב עולת חובתה דהשתא הביאה שתי תורין עם חובתה ושתי יונים עם חובתה אבל עתה שנפסל אחד מן הראשונים א״כ לא נפטרה בראשונים מנדרה כלל שהרי צריכה להביא ג׳ עולות ביחד והנה לא קרב למעלה כי אם שנים ולכך צריכה להביא עוד ג׳ ממין אחד וב׳ ממין אחר כדפי׳ וריב״א הקשה היאך מביאה חובה אחרת כיון שמחובתה היא פטורה דהא משום דקבעה נדרה להביא עם חובתה מש״ה לא פ״עה תורת חובתה שיכולה להפכר ממנה אם תביאנה בפני עצמה אלא לפי שקבעה נדרה אתה מחיבה להביאה יחד וא״כ שנפטרת כבר מחובתה השניה שהיא מביאה אינה כלום דאין חובה אחר חובה. ותירץ מורי דלא קשה מידי דודאי אותו שלישי שמביאה אינה לחובתה דכבר נפטרה מחובתה בראשונה ומ״מ מביאה חובה אחרת משום דהוי כאילו נדרה בשעת נדרה שאם תביא נדרה עם חובתה שתחזור ותביא ג׳ עולות לנדרה לקיים קרבן גדול ולעולם אותו שלישי שמביאה אינה

הגהות הב״ח

חטאת לשם חטאת ונמשכת להיות חטאת העוף (ודפאת) [וחבירתה כו׳] תיבת ונעשית נמחק ונמחק: יב] סתומה והיא מתחלקת ביניהן: יג] קינין וה״פ: יד] שלם דהיינו שני פרידין א׳ טו] ה׳ טו] סתומה ולא פירשו: יז] לזו אלו שני קנים הם סתומים ויש לכהן להקריב ב׳ והשאר נמ׳ של זו והעולה של זו צריך: יט] להביא כל החטאת: כ] בעלים תלויות בעשיית כהן והשאר נמחק: כא] תיבת קן נמחק: כב] מפורשים להם שם בעלים: כג] להם בעלים א׳ לשם נמחק: כד] עולה ובין שתיהן: כה] תיבות הרי עלי קן כו׳ נמחק: כו] לידה ולקן ה״ג צריכה: כח] הקינין החובה והנדבה תורין: כט] הכל שקן שהקריב: ל] זה יהא ת כלומר אם כו׳: לא] יונה ואינה יודעת מא״זה מין נעשית חובתה תביא שתים תור ובן יו כלומר אם הראשונים מין אחר היו ומשני: לג] ספק פירושי שהרי אינה יודעת מה תביא קבעה נדרה. קבעתו להביאה עם כו׳ קן כשאלד זכר להביאו עם חובתה ופירשה ואינה יו דכיון דקבעה: לה] בשחייבת כל: לו] לעולה ולהכי פריך דנהי דקרבה עולה: לז] טעה והקרי לזו כו׳ עשה כולן למעלה מחצה. תיבת ג׳ לזו וג׳ לזו ל״ש ונמחק: לט] נראה אפרש ד מס״ג יש מהן תיבת אמרינן ל״ש ונמחק: מא] כולהו הוו קס ז:

*) [אולי צ״ל ולא מהני פירושה רק לנדרה בלא פירש וכו׳]

הגהות צ״ק א) נ״ל ד״ס אתם לנכנסה דאמרה הרי עלי קן אם אלד ואח״כ ד״ה ואחת לחובתה: ב) נ״ל תביא שתים פרידה אחת תור ופרידה אחת בן יונה: ג) נ״ל ולהביא קן שלם ממין אחד לא כבני שהרי כו׳: ד) נ״ל כו׳ מחלה:

צריכה שתביא עוד חמש פרידין למעלה ממין אחד ומב' מינין תביא שש [א]נתנתן לכהן ואינה יודעת מה נתנה הלך הכהן ועשה ואינו יודע מה עשה צריכה ד' פרידין לנדרה ושתים לחובתה וחטאת אחת בן עזאי אומר ב' חטאות א"ר יהושע זהו שאמרו כשהוא חי קולו אחד וכשהוא מת קולו ז' אימר דא"ר יהושע לאפוקה מידי מעילה למיסק ליה לחובה מי אמר : **מתני'** *[ב](כל הפסולין שמלקו מליקתן פסולה ואינו מטמא בבית הבליעה) מלק בשמאל או בלילה [ג]שחט חולין בפנים וקדשים בחוץ אינן מטמאות בבית הבליעה א] *מלק בסכין מלק חולין בפנים וקדשים בחוץ

תורין

רש"י

לחובתה להביא חמש ש"ע חד מבחולתה אסם נתוספה וד' לנדרה ג] וכשהביאה שני קינין אחת לנדרה ואחת לחובתה וממין אחד לא עשתה כלום לנדרה שמא היא ממין בנדרה ובהשלמת קן שני ממין *אחד לא סגי לה שהרי קובעתו ג] לבא עם מין חובתה וא"ת תביא *קן ממין אחד ופרידה ממין שהביאה שני קינין הראשונים ד] שקרב ממנו עולות חובתה דממ"נ אם תורין נדרה הרי הביאה תורין עם מין שהביאה לחובתה ואם בני יונה נדרה הרי הביאה ב' בני יונה עם מין שקרב ממנו חובתה אם לא נפסל גוזל אחד מן הראשונים ה"נ אבל עכשיו שנפסל אחד מהם אין חבירו עולה לה כלום דג' עולות הוקבעו עליה יחד הילכך אם ב' קינים הראשונים מין אחד היו צריכה שתביא עוד ה' עולות ג' מאותו המין וב' ממין אחר ה] ד' לספק פירושה ואחד לקביעותה שקבעה להביא עולת חובתה עם נדרה וחובתה כבר קרבה ויצאה ידיה אלא שצריכה להביא מאותו המין עם נדרה מפני קביעותה : ואם משני מינין היו תביא שש . באינה יודעת איזה מין קרב תחילה לחובתה שתביא ו] מאותו המין עם ד' של ספק פירושה לקביעותה הילכך תביא שם שתי תורין ושני בני יונה לספק פירושה ותור *ובני יונה לקביעותה והעוף היתר יהא נדבה : נתנתן לכהן ואין ידוע מה נתנה . אם תורים אם בני יונה ואם קן אחד מזה וקן אחד מזה ז] ואין ידוע מה עשה אם כולן למעלה או כולן למטה או חציין למעלה וחציין למטה נמצאת שלא יצאת אפי' ח] (ימי לידתה) שמא כולן למעלה ואין כאן חטאת או שמא כולן למטה ואין כאן עולה : צריכה שתביא עוד ד' פרידין לנדרה . לספק פירושה ט] ומשני מינין וב' לעולת חובתה תור ובן יונה שמא הראשונים כולן למטה נעשו ואינה יודעת מאיזה מין והכל הולך אחר החטאת [וצריכה] להביא עולה מאותו מין או שמא הראשונים חציין למעלה וחציין למטה ובקן שקרב ראשון יצאתה ידי חובתה והיא קבעה להביא עולה מאותו המין עם נדרה ואינה יודעת איזה מין היה הילכך תביא עם ספק פירושה תור ובן יונה וממה נפשך אם קן שקרב ראשון תורין היו וקרב מהן עולה למעלה והיא לחובתה הרי היא מביאה עכשיו תור עם נדרה משום קביעותה ואם מבני יונה היה והוקבע עליה להביא בן יונה עם נדרה הרי מביאתו ואם כולן למטה נעשו וצריכה להביא עולתה מאותו המין הרי משתים שהיא מביאה עכשיו לחובתה יעלה לה אחד מהן והשני נדבה : וחטאת י] אחת . תביא מאיזה מין שתרצה משום שמא הראשונים כולן למעלה נעשו והרי יא] לו זוג ממינו לעולה מב' שהביאה חובתה מב' מינין ואע"פ שכבר קרבה עולת חובתה אין צריכה לדקדק להביא חטאת מאותו מין הראשון לרבנן דפליגי עליה דבן עזאי דקסברי הכל הולך אחר חטאת הילכך הואיל ועל כרחה היא מביאה עכשיו ב' עולות תזווג יב] לו אותה שממינו ודייה דהכי תנן פלוגתייהו במסכת קינים (פ"ב מ"ה) שהאשה שהביאה עולתה תור וחטאתה בן יונה תכפול ותביא עולתה בן יונה דהכל הולך אחר חטאת בן עזאי אומר הכל הולך אחר הראשון : בן עזאי אומר ב' חטאות . בן עזאי לטעמיה דאמר הכל הולך אחר הראשון . וכיון דאיכא לספוקא שמא הראשונים למעלה נעשו וכבר יצאת ידי עולה צריכה להביא חטאתה מאותו המין והרי אינה יודעת מאיזה מין היה לפיכך תביא שתי חטאות מב' מינין וחטאות הללו אינן נאכלות שהרי על הספק באו ואין מליקתן מליקה להתירן באכילה שמא כבר קרבה חטאתה בראשונות : א"ר יהושע זהו שאמרו כשהוא חי קולו אחד כשהוא מת קולו ז' . התם מפרש לה ובאיל קמיירי דכשהוא חי אין לו אלא קול אחד וכשהוא מת קולו שבעה כיצד קולו שבעה ב' קרניו ב' חצוצרות ב' שוקיו ב' חלילין עורו לתוף מעיים לנבלים בני מעיו לכינורות וה"נ כשנדרה תחלה ואינה יודעת מה פירשה לא יג] צריכה אלא ד' פרידין וב' לחובתה אחת לעולה ואחת לחטאת ועכשיו שהביאה כבר ד' פרידין צריכה להביא יד] ד' לנדרה וד' לחובתה מדאיירי ר' יהושע בהא ש"מ קינין ר' יהושע אמרה וקתני לעיל גבי קן סתומה ומפורשת דאין כשר אלא סתומה ואי אגורת נמסכה ונעשית חטאת העוף תמסך ותהוי חטאת העוף : אימר דאר"י לאפוקה מידי מעילה למיסק ליה לשם חובה מי אמר . שתהא עולה נעשית חטאת בשביל ששינה בה : **מתני'** כל הפסולין . בגמ' פליגי כל לאיתויי מאי : ואין מטמאין . שמליקתן מטהרתן לפי טו] שנפסל בקדש ואהני מליקתן שאם עלו לא ירדו הילכך נמי לא הוו נבילה : ה"ג טז] שחט חולין בפנים וקדשים בחוץ אין מטמאין בבית הבליעה . אף על גב דבפנים אין שחיטה לעוף וכן בעוף קדשים אין שחיטה *בכל מקום אין מטמאין כדיליף בברייתא בגמרא ושחט קדשים בפנים דלא קתני אמרינן בגמ' דאתיא בזה הכלל : מלק בסכין . ומליקה לא הויא דבעצמו של כהן בעינן ושחיטה לא הויא כדאמרינן בהכל שוחטין (חולין דף כ:) מפני שהוא מחליד יז] *מפני שהוא דורס : מלק חולין בפנים וקדשים בחוץ . דלא שייכא מליקה בחולין לא בפנים ולא בחוץ והוא הדין לחולין בחוץ ובגמרא אמרינן דאתיא בזה הכלל :

תוספות

נתנתן לכהן ואינה יודעת מה נתנה . בתוס' דחק הקונטרס לאוקמה בשקבעה נדרה עם חובתה דאך בלא מיתוקמא שפיר בשלא קבעה יח] : **כשהוא** חי קולו אחד כשהוא מת קולו ז' . מפרש במסכת קינין (פ"ג מ"ו) קרניו לחצוצרות מבואר דבאות שלא מן הכסף וכן משמע בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מז. ושם) דבעי רמי בר חמא המשתחוה לבהמה קרניה מהו לחצוצרות ותימה דבהקומץ רבה (מנחות דף כח.) תניא חצוצרות היתה באה מן העשת של כסף מיהו מההיא לא קשה כולי האי דהתם בשל משה שלא היו כשרות לדורות כדמשמע התם אבל קשה ממסכת תמיד (דף לג) *דתנן ושתי חצוצרות של כסף בידם משמע דאף לדורות בשל כסף ותירץ ר"ת דשני ענייני חצוצרות היו של כהנים בשל כסף ושל לוים בשל קרני בהמה לכלי שיר ועוד י"ל דחצוצרות דקינים ודמסכת ע"ז היינו שופר כדאמר בסוף במה מדליקין (שבת דף לו.) ובפרק לולב הגזול (סוכה דף לד.) דאישתני שמהתייהו חצוצרתא שיפורא שיפורא חצוצרתא ובסוף במה מדליקין (שבת דף לו.) היכא ברייתא שקורא לחצוצרות שופר ומיהו קשה דבמסכת עבודה זרה איירי במכשירי קרבן כדאמר התם ועל הקרבן לא היו תוקעין בשופר אלא בחצוצרות כדכתיב ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם (במדבר י) : **אימר** דא"ר יהושע (בן לוי) לאפוקה מידי מעילה למיסק ליה לחובה מי אמר . תימה מ"ש זו מזו וי"ל דכי האי גוונא אשכחן פ"ק *דמנחות (דף יב.) דזריקה מועלת ליוצא ושירים שחסרו בין קמילה להקטרה שאסורין באכילה והקטרתן מוציאן מידי מעילה וזריקת פיגול (ר"ל) בפ"ק דמעילה (דף ג:) דמפקא מידי מעילה אע"ג דלא עלה לשם חובה וי"מ דמדאורייתא נמשכה ונעשה חטאת גמורה ותקנתא דרבנן היא דאינו עולה לשם חובה וי"ל דקסבר ר' יהושע אין שחיטה לעוף מן התורה וחולין בעזרה לאו דאורייתא יט] כדאמר בנזיר (דף כט.) גבי מדיר בנו בנזיר למ"ד כדי לחנכו במצות ואי נמי קסבר חולין בעזרה דאורייתא חיה ועוף לאו דאורייתא כדאשכחן כ] גבי ר"ש בפ' כיסוי הדם (חולין דף פה:) דקסבר דאורייתא ואפ"ה חיה ועוף לאו דאורייתא ולית ליה ההיא דרשה כא] בפ"ב דקדושין (דף נז: נח.) דמרבה בעופות וא"ת למ"ד לאו דאורייתא למאי איצטריך קרא לחטאת העוף באה על הספק דהא ר' יוסי בר חנינא דאמר לאו דאורייתא כדמוכח בנזיר ומצריך קרא לחטאת העוף באה על הספק וי"ל דאתא קרא למימר להביא על הספק כמו בבהמה אשם תלוי : **מלק** בשמאל או בלילה אין מטמאין בבית הבליעה . לכאורה כולה מתניתין ר"ש היא דאמר לקמן בפרק המזבח מקדש (דף פד.) שכל שפסולו בקודש אם עלה לא ירד דהא אמרינן בגמרא דמליקה המתרת את האיסור פי' דאם עלה לא ירד אינה מטמאה בבית הבליעה ומליקת לילה לר' יהודה תרד כדאמר בפ' המזבח מקדש (שם) פרט לנשחטה בלילה וכן לעיל דתנן וכולן אין מטמאין בבית הבליעה והיינו *בשחיטת דרום כב] דתרד לר' יהודה כדאמר כג] בשמעתין קמייתא דמעילה (דף ב:) אלא מתניתין ר"ש היא ותימה אי כר' שמעון האמר דמליקת שמאל מליקה גמורה היא למאי דגרס ר"ת לעיל בפ"ב (דף כב:) מלק בשמאל פסול א) ורבי כד] יהודה מכשיר וי"ל דסבר ליה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא א"נ *מודה ר' יהודה בעוף דכל שפסולו בקודש אם עלה לא ירד דהנך תלתא מיעוטי דלקמן בבהמה כתיבי ומיהו על כרחין חד מינייהו בעוף דלא תימא כל פסולי דעוף אם עלה לא ירד : **שחט** חולין בפנים וקדשים בחוץ . בגמ' נפקא לן כה] דמשום שחיטה אינה מטמאה בבית הבליעה אע"ג דאינה מתרת את האיסור : **מלק** בסכין . פירש בקונטרס ב) דמחליד לפי שנועץ ראשו של סכין משום דאינו רוצה לחתוך רוב בשר קודם הסימנין ואי אפשר לומר כן בפ' קמא דחולין (דף כ:) דהתם קרי ליה מחליד אע"ג דסלקא דעתך שחותך רוב בשר והתם פי' בקונטרס דלאחר שנתפרקו פירקי העצם כו] ניגעץ הסכין תחת העצם והוית חלדה ולפי' זה לא איירי בסכין רחבה ונראה דחשיב חלדה לפי ששוחט הסימנין ממטה למעלה ואפילו בסכין רחבה :

א) נ"ל ורבי שמעון מכשיר ב) ברש"י שלפנינו לא נמצא

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פי"ט מהל' פסה"מ הלכה ג :

יז ב מיי' פ"ו מהל' פסה"מ הל' א והל' ט :

[ג ז מ"ג ועי' תוי"ט]

גי' צ"ק דמנחות דשירים שחסרו בין כו' מידי מעילה וזריקה מועלת ליוצא ופיגול כדאמרינן בפ"ק דמעילה כו' ונמחקו נ"ל תיבות דזריקה מועלת ליוצא :

שיטה מקובצת

א] מלק בסכין כו'. פ"א דמליקה דסכין לא מהני לטהר מידי נבילה כדמפרש בגמ' משום דלא הוי פסולו בקודש וא"ת מ"ש יטהר משום שחיטה ונהי דכבר חתך המפרקת מ"מ לחוי כשוחט את הטריפה דשחיטה מטהרת מידי נבילה וי"ל דבחולין פ"ק פריך ליה ומשני מפני שהוא מחליד והוי שחיטה פסולה ופ"א לשם לפי שהסכין נכנס בין פרקי העצם כו' וקשה דמי לא עסקינן שחותך בסכין רחבה שאינו מכוסה לכך פי' דמשום הכי הוא חלדה לפי שחותך הסימנין לצד המפרקת דהיינו מאחוריהן דהתורה אמרה לשחוט לצד הצואר ומקרי חלדה בין סכין למעלה בין הסימן לאחוריו בין הוא למטה מן הסימנים ולא הקפידה התורה רק שיחתוך הסימן דרך שחיטה לצד הצואר דכששוחט לצד אחר שכנגדו הוי כאילו חתכו מלמטה למעלה וכמו כן אם היה שוחט מצד הצואר אפי' היו הסימנין על גבי הסכין לא הויא חלדה רק בעופא דקליל אמרינן בחולין שמא ידרוס : ב] לנדרה או להביא ששת בשתי פעמים שתי תורים עם עולת חובה ושני בני יונה ופרידה אחת ממין חובתה בקרבן אחר ובשהביאה : ג] קביעתו להביא עם : ד] הראשונים שכבר קרב ממנו : ה] אחר שתי קינין משתי

מסורת הש"ס

אחד נ"ק

נ"א קן ונ"ל ממין אחד

[נק"ה נוסחאות גרס' לסך גנא בסיום המשנה]

[חולין כ: כח.]

נ"ל ובן יונה

נ"א ידי חובתה

נוסחאות רש"י כת"י

מלק בשמאל . דמליקתו פסולה דכתיב בה הכהן וכל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין: או בלילה . דכתיב ביום צותו . וכן גירסת רש"י של מהר"פ: מלק בסכין. פ"א לא מליקה ולא שחיטה היא שהרי בראשו של סכין ימליק דהא מליקה בציפורן היא והותך שדרה ומפרקת עד שהוא מגיע לסימן וצריך לעשות ע"י חיתוך קצת שלא יחתוך רוב בשר עד שיגיע לסימן כדאמרינן בפירקין דלעיל וכשהוא עושה בסכין אי אפשר אלא בראש הסכין שקורין פונטא ונמצא מחליד כדאיתא בפרק קמא דחולין :

גליון הש"ס

תוד"ה מלק וכו' מודה ר"י בעוף . עיין לקמן דף פד ע"ב תד"ה ומה יא אי נסה"ד . ועי' ברים מעילה תד"ה ורבה :

נ"ל מקום נ"ק

נ"ל או

מינין לספק ותיבת ד' נמחק : ו] שתביא פרידה מאותו המין לקביעותה עם ד' של ספק פירושה הילכך תביא שש כו' ותור ובן יונה לקביעותה : ז] מזה ואינה יודעת מה עשה : ח] אפי' ידי לידתה שמא ותיבת ימי נמחק : ט] פירושה משני מינין : י] וחטאת ס"א ופרידה אחת להטאתה אע"פ שאינה יודעת מאיזה מין היו הראשונים תביא חטאת אחת ממין שתרצה דאם הראשונים קרבו למעלה ולא יצאת ידי חטאת ולכך תביא חטאת מאחר המינין ותאמר אם זה ממין הראשונים הרי זה בן זוג לעולת חובתי שקרבה כבר ואם מין אחר הוא יזדווג עם פרידת מינו שאני מביאה עמו מן השנים שהם תור ויונה שהיא מביאה באחרונה לספק עולת חובתה ורבנן דפליגי הבא עליה דבן עזאי למעטייהו דאמרי במס' קינים האשה שהביאה כו' : יא] והרי לה זוג ממינו לעולה אחד מב' שהביאה לחובתה מב' מינין : יב] תזווג לה אותה : יג] לא היתה צריכה אלא ד' פרידין לנדרה ס"א שתים לעולת נדרה וב' לחובתה : יד] להביא עוד שמנה ד' : טו] לפי שנפסלו בקדש [לשון הרב רבינו ר' בצלאל אשכנזי ס"א והיא נידסת רוב הספרים וכן כל מה שיש באלו העשרה דפין שזה אחר זה בדפוס אינו גירסת לשון רש"י ז"ל ולשון רש"י רשמתי בחוץ בשם נוסחאות רש"י כ"י] : טז] ה"ג במתניתין שחט : יז] מחליד ומפני שהוא : יח] עיין בהשמטות בסוף המסכת : יט] דאורייתא כדאמרי' בנזיר בפ"ק הרי נזיר ושמע חבירו ואמר ואני גבי : כ] כדאשכחן ר"ש תיבת גבי נמחק : כא] דרשה דפ"ב דקדושין דמרבה עופות וא"ת : כב] בשחיטת דרום עיין לעיל בתוס' [דף סו ע"א] בד"ה והרי קדשי קדשים : כג] בשמעתא קמייתא : כד] ור' שמעון מכשיר : כה] לן דשום אות ס' נמחק : כו] העצם ולפי שאין העצם מתפשט לכאן ולכאן כדרך שאר בית השחיטה אלא עומד במקומו וכשהסכין תחת העצם הויא חלדה ולפי' זה אות ו' נמחק :

עין משפט
נר מצוה

א ב מיי' פ"ז מהל' פסה"מ הל' ב:

תורה אור

*תורין שלא הגיע זמנן ובני יונה שעבר זמנן שיבשה גפה [א] שניסמית עינה ושנקטעה רגלה מטמא בבית הבליעה [ג] זה הכלל *כל שפסולו בקודש אינו מטמא בבית הבליעה לא היה פסולו בקודש מטמא בבית הבליעה: **גמ'** אמר רב שמאל ולילה אין מטמאין בבית הבליעה זר וסכין מטמאין בבית הבליעה מאי שנא שמאל דאית ליה הכשירה ביוה"כ ולילה אית ליה הכשירה באיברים ופדרים זר נמי אית ליה הכשירה בשחיטה *שחיטה לאו עבודה היא ולא *והא"ר זירא שחיטת פרה בזר פסולה ומהוי רב עלה אלעזר וחוקה שאני *פרה דקדשי בדק הבית היא ולא כל דכן הוא קדשי בדק הבית בעו כהונה קדשי מזבח מיבעיא אמר רב שישא בריה דרב אידי מידי דהוה אמראות נגעים דלאו עבודה היא ובעיא כהונה [ג] ונילף מבמה *מבמה לא יליף ולא [ד] והתניא *) מנין ליוצא שאם עלה לא ירד שהרי יוצא כשר בבמה [ה] תנא °אזאת תורת העולה סמיך ליה[ויקרא ו] ורבי יוחנן אמר זר אין מטמא אבית הבליעה סכין מטמא אבית הבליעה תנן כל הפסולין שמלקו מליקתן פסולה בשלמא לר' יוחנן כל לאיתויי זר אלא לרב כל לאיתויי מאי לאו לאיתויי שמאל ולילה בהדיא קתני תני והדר מפרש תא שמע. זה הכלל כל שהיה פסולו בקודש אינו מטמא בגדים אבית הבליעה בשלמא לרבי יוחנן כל לאיתויי זר אלא לרב לאיתויי מאי וליטעמיך

*) לעיל נח. [לקמן כט. פד:] מנחות ו: מח:

רש"י

תורין שלא הגיע זמנן ובני יונה שעבר זמנן. אינן ראויין לקרבן והוו להו כמליקת חולין דתניא בהכל שוחטין (חולין דף כב.) תורין גדולים ולא קטנים בני יונה קטנים ולא גדולים דלא אישתמיע קרא *וכתב מן היונה ומן בני התורים ואימתי תורין כשרין משיזהיבו ואימתי בני יונה פסולין משילהיבו טלה מוזהבת שסביב הגואר: שניסמית עינה. דה"ל מחוסר אבר והקריבהו נא לפחתך וכי אמרינן אין תמות וזכרות בעופות לענין דוקין שבעין הוא דקאמרינן [ו]: שפסולה בקדש. שבאה לעזרה בהכשרה ונפסלה: **גמ'** שמאל ולילה. מלק בשמאל או בלילה: זר. והוא הדין לאונן וערל וכל הפסולין: ביום הכפורים. נטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו ולילה נמי [ז] מאי שנא דאשכחן ליה הכשירה לכתחילה באיברים ופדרים: אלעזר כתיב. בשחיטתה וכתיב חוקה לעכב: דקדשי בדק הבית היא. ועל כרחך אין עבודות שלה חשובות עבודה: ונילף מבמה. שהזר כשר בה למלוק עופות לכתחילה דאין כיהון בבמה כדתנן בפ' בתרא (לקמן דף קיג.) וכיון דאשכחן ליה הכשירה לכתחילה בעלמא יטהר כאן מידי נבילה: מבמה לא ילפינן במקדש. דבמה כחול היא לגבי מקדש: ורבי יוחנן אמר מלק זר אינו מטמא בבית הבליעה. דילפינן מבמה: סכין מטמא. דלא מליקה ולא שחיטה היא ודכוותה לא אשכחן הכשירה: *) לאיתויי שחיטת קדשים בפנים. דלא מטמיא דבמתני' לא תנן לה: כולא דסיפא לאיתויי מליקת חולין בחוץ. דמטמיא

*) עיין לקמן שח"ז

תוספות

ושניסמית עינה. היינו שנקטעה דמחוסר אבר וממעטינן לה בפ"ק דקידושין (דף כה:) מדכתיב מן העוף ולא כל העוף פרט לשיבש גפה ולא כמו שפירש בקונטרס משום הקריבהו נא לפחתך וא"ת נ"ל קרא למחוסר אבר הא אפילו לבני נח אסור כדדרשינן לקמן פ' בתרא (דף קטז.) ופ"ק דע"ז (דף ה:) [ח] הבא בהמה שחיין ראשי איברים שלה וי"ל דאי לאו דכתיב קרא בישראל הוה מוקמינן קרא דבני נח לישראל °ולא לבני נח כדאמר בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נט.) כל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח א"נ הוה אמינא דכיון דאישתרי בעל מום בעופות לישראל טפי מבהמה *אישתרי אפי' מחוסר אבר א"נ הוה מוקמינן מכל אחי דכתיב בבני נח [ט] דדוקא בהמה במלינו שנאסר בה מום לישראל [א]:

אמר רב שמאל ולילה כו'. כולה הך סוגיא כר"ש כדפרישית במתני' ושמאל ולילה דאין מטמאין [י] דאם עלו לא ירדו וזר וסכין דמטמאין [יא] [א] (ירדו) לר"ש דכיון דאירע פסול [יב] [קודם שחיטה] כמו דתנקינון דמי וירדו דאין פסולן בקודש שלא נתקדש בכלי וכל שפסולו בקודש דלא ירד היינו שאירע פסול משנכנסו ונתקדש בקדושת כלי ולא כמו בפי' בקונטרס לקמן בפ' המזבח מקדש (דף פד.) אין פסולו בקודש באירע פסול קודם ביאתו לעזרה כגון רובע ונרבע דנרבע בעזרה מאי איכא למימר ועוד דשחיטת דרום ר"ל במעילה דתרד לר"ש ולאו דוקא [יג] ר"ש רובע ונרבע דה"ה זר במליקה ובקמיצה תרד [ג] דעל [יד] כרחך למאי דבעי למימר רבה דשחיטת דרום ג) תרד לר"ש ושמאל ולילה דאין מטמאין בבית הבליעה ואם עלו לא ירדו טעמא בכל מקום כדמפרש הכא שמאל דאית ליה הכשר' ביום הכפורים ולילה לאיברים ופדרים ורבי יהודה ממעט לילה אע"ג דאית ליה הכשר' ושמאל נמי [טו] ה"ל הכשר' וממעט דאין לומר דלא ממעט אלא ג' דברים משום דתלתא מיעוטי כתיבי דהא מלקה זר ובעל מום תרד לר' יהודה וכן שחיטת דרום וא"ת ומה בין [טז] שחיטת דרום לרבי יהודה לפסח וחטאת שלא לשמו [ג] דרום נמי כשר בשאר קדשים וי"ל דדרום דמי לנשחט בחוץ דתרווייהו [יז] פסולי מקום ומהאי טעמא היה רוצה לומר רבה לר"ש דתרד וא"ת דהכא משמע דלרב לא הוי פסול זר כפסול שמאל ובפ"ק דמנחות (דף ו:) משוה להו לענין אם קמץ יחזיר וי"ל דהתם אין תלוי בהכשר דהא מכשר ר' יהודה בן בתירא בכל הפסולין כולן. הגה"ה נ"ל פירוש דכל שפסולו בקודש היינו כל שפסולו כשר בעלמא בקודש דהא לשון זה תנן לקמן בפ' המזבח מקדש (דף פד.) גבי אם עלו לא ירדו והתם נמי מפרש לכל אותם שלא ירדו היכן כשרים בעלמא ולעיל פ"ה (דף נח.) [ד] מפרש להו לן בדם כשר שהרי לן כשר באימורים וכן כולהו [יח] ובשמעתא נמי מפרש מ"ש שמאל דאינו מטמא דאית ליה הכשיר' ביוה"כ ולילה באיברים ופדרים וזר וסכין מטמאין דלית להו הכשיר' בעלמא ור' יוחנן דאמר מליקת זר אין מטמאה משום דאית ליה הכשירה או בשחיטה או בבמה וכן בהמה בעלת מום דלא תרד לר"ע בדוקין שבעין הואיל וכשר בעופות ולרבנן נמי אי משכחת ליה בבהמה הכשירה לא תרד ולרבי שמעון נמי בעי הכשירה בעלמא דהיינו פסולו בקודש ולהכי תנן גבי אתנן וכלאים ירדו דלית לא הכשירה בעלמא והא דר' יהודה בעלמו אומר מפני מה לן בדם כשר שכשר באימורין [ולן] באימורין [שכשר] בבשר לאורוייתא דבשר עבודות ילפינן [ה] מלכתחילה או מבמה אבל עבודות דם לא ולהכי קאמר ירדו בג' דמכשירן ר"ש דאיתו חושם [ו] כיון דמשכח הכשירה בשום מקום אבל עבודות דם בפיר יליף ר' יהודה מעבודות דם אפי' מהכשירן ולהכי שלמעלה ג) שלמטה שבפנים. שבחוץ לא ירד וטריפה [ז] ירד אפי' לר"ש אפי' לר"ע דיליף בהמה מעוף אע"ג דאשכחן הכשירה בעוף טריפה במליקה אם התרך הרב מלוותו בכך הא ילפינן שמאל לא ירד מהכשר דיוה"כ י"ל דתרתי לא ילפי בהמה מעוף וגם שלא בהכשרו ממלוותו בכך אי נמי לא ילפינן פסול של קודם שחיטה כגון טריפה ממליקה שאינו דוגמתו [יט] [ח] לא אירע קודם שחיטה וכמדומה לי שכן פירש לנו רבינו הקדוש נ"ע ולא [ט] כמו שבפנים וא"כ אין מטמאין בגדים אבית הבליעה וגם אם עלו לא ירדו [י] הא בהא תליא דהא ליסגא דכל שפסולו בקודש גבי תרווייהו תנן לה וכרים מעילה (דף ג:) נמי מדמה להו לתרווייהו ושחיטת עוף קדשים בפנים דאמרינן בסמוך אין מטמאין אע"ג דתרד כדמוכח בפרק השוחט והמעלה (לקמן דף קיא.) דפטר ליה אם העלהו אחרי כן בחוץ ואם לא ירדו בפנים היה חייב בחוץ כדאיתא בפ"ב [כ] התם איכא קרא בסמוך למימר אין מטמאין והא דאמרינן בשחיטת דרום דירדו לרבי יהודה פ"ק דמעילה (דף ג:) אע"ג דאית ליה הכשירה דקדשים קלים ודמים שלמטה למעלה לא ירד אף לר' יהודה מ"מ כיון דשחיטתן חוץ למקומן חשיבי כשוחט חוץ והוו כמאן דחנקינהו דמי ומליקת פסול דקאמר בסמוך אין מטמאה [ג] אין [כ] נ"ל כפירש"י שפירש בעל מום שכשר לעבודה ואפילו בבמה [כא] כדאשכחן (דמוכח) לעיל ריש פ"ב (דף טז.) דפריך מה להגד השוה שכן שכן לא הותרו בבמה אבל מליקת פסול היינו או אונן או טמא או פסול אחר דאישתרי בעלמא ונספך דמה מן הגואר דלא ירדו משום דכבר נעשית כל השחיטה כהוגן. בה"ד: **דאית** ליה הכשירה ביוה"כ. הוה מצי למימר בהולכת הכרים אלא כיון דמעכב יוה"כ בעבודה דמעכב כפרה נקטיה: **שחיטה** לאו עבודה היא. פירשתי לעיל בסוף פ"ק (דף יד:): **ונילף** מבמה. פי' כיון דמכשרת לילה אע"ג דאין פסולו בקודש משום דאית ליה הכשירה א"כ זר נמי כיון דאית ליה הכשירה [כב] והוה מצי לשנויי דאתיא כמ"ד (לקמן דף סט.) דאין מנחה ועופות בבמה וברייתא דתניא לקמיה כרבי יוחנן לא קיימא לדידיה דאתיא כמ"ד יש מנחה ושמא משמע ליה דאי ילפא מבמה ילפינן אפי' מנחה ועופות כיון דאיכא הכשירה מיהא לזר: **וכי** תימא מבמה לא יליף והתניא מנין ליוצא כו'. אע"ג דהך ברייתא כר' יהודה בפ' המזבח מקדש (לקמן דף פד:) מ"מ כיון דר' יהודה דמחמיר יליף מבמה כל שכן ר"ש ומשני היאת תורת העולה סמיך דמרבינן כל דבר שיש לו הכשר אלא בבמה מיהו עבודת הדם לא יליף ר' יהודה [כג] דהא ממעט נשחטה בלילה ויצא דמה וכן שחיטת דרום: **אלא** לרב לאתויי מאי. וליכא למימר לאתויי חוץ לזמנו וחוץ למקומו ושלא לשמו דלא תני במתניתין דהא מקל וחומר אתו דמליקה לילה דלרבי יהודה תרד איכה מטמאה כל שכן הנך דלא תרד לר' יהודה דלא מטמו:

א) [וע"ע תוס' ע"ז דף ה: ד"ה מנין] ב) נ"ל הרד לר"ש ולאו דוקא ושמאל וכו' ג) נ"ל למטה כו' בחוץ

שיטה מקובצת

א] גפה ושניסמית: ב] זה הכלל כל שהיה פסולו בקודש כו'. פ"ה ...

מריקה דבהמה וזריקה בעיא כהונה כמו מליקה ואפ"ה כשירה בבמה בזר: ד] והתניא מנין ... הך ברייתא מוקמינן לקמן כר' יהודה וכבר פירשתי דמתניתין דלא כר"י וי"ל דמ"מ דמתניתין מקיל טפי מר"י ולר"י לילה תרד ולתנא דמתני' לא תרד ואפ"ה יליף ר"י מבמה ... פי' דיליף מבמה: ה] תנא אזאת תורת העולה ריבה סמיך ליה תורה אחת לכל העולין דלא ... יוצא בבמה וא"ת מ"מ גם זר ניליף מבמה ויהיה בכלל כל העולים דמיעט דזאת נעמיד בדבר שפסול בבמה. לכך נראה דה"פ אזאת תורת סמיך תורה אחת לכל העולים כלומר שפסולו בקודש ... הילכך דוקא יוצא השיב פסולו בקודש משום דנפסל אחר שנכשר בעבודה כלומר אחר שהיתה בה עבודה בהכשר לאפוקי מליקת זר דפסול מעיקרא ולא הוקדש בשום עבודה בהכשר ... והא דנקט לקמן במה בזר כדי נכבא דעיקר טעם הוי כדפי': ו] יוחנן אמר [זר] אינו מטמא פ"ה הוא"ל ואית ליה הכשר בבמה וקשה דא"כ בסמוך דקאמר שלא היה פסולו בקודש לאתויי ... בבמה לכך נראה דטעמא דר"י משום דאית ליה הכשר בשחיטה דבעל מום נמי כשר בשחיטה כדתנן כל הפסולים ששחטו שחיטתן כשירה כו' ונ"מא דשחיטה עבודה לגבי האי: ז] דקאי ... מאי שנא נמחק: ח] דע"ז מכל החי הבא: ט] דוקא בבהמה: י] אם עלו אות ד' ל"ש: יא] ירדו לר"ש: יב] פסול בשחיטה כמאן דחנקינן: יג] דוקא נקט ר"ש: יד] דעל כרחין למאי דבעי למ... מי הוה ממעט תיבות ה"ל הכשירא ואות ו' נמחק: טז] ומה בין. עיין בתוס' דלקמן דף פד ע"א ובדף ה': יז] דתרווייהו הוו פסולי מקום ומהאי טעמא היה רוצה לומר רבה דלר"ש ... ובפ"ק דמנחות: יח] ובשמעתין נמי: יט] דוגמתו שלא אירע: כ] אין נ"ל פירש"י דפי' בעל מום: כא] כדמוכח לעיל ותיבת כדאשכחן נמחק: כב] הכשירא מתכשר והוה: כג] יהודה ...

תוס' לקמן סט ע"א ד"ה וליטעמיך

נוסחאות רש"י כת"י

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ושניסמית כו' ולא לבני נח. עיין חולין דף כג ע"א תד"ה תמות:

ד"ה אישתרי אפי' מחוסר אבר והוה מוקמינן כו' ...

כ א מיי' פ"ז מהל' פסה"מ הלכה ט:
כא ב מיי' פ"ג מהל' פסה"מ הל' טו:
כב ג מיי' פ"ג מהל' אבות הטומאה הל' יג:
כג ד מיי' שם הל' יג:

ולימעמיך שלא היה פסולו בקודש לאיתויי מאי אלא רישא [א] לאיתויי שחיטת קדשים בפנים סיפא לאיתויי מליקת חולין בחוץ תניא כוותיה דרבי יוחנן מלקה זר מלקה פסול "הפיגול והנותר והטמא אין מטמאין אבית הבליעה א"ר יצחק שמעתי שתים אחת קמיצת זר ואחת מליקת זר אחת תרד ואחת לא תרד ולא ידענא [ב] אמר חזקיה מסתברא "קמיצה תרד מליקה לא תרד מאי שנא מליקה דישנה בבמה קמיצה נמי ישנה בבמה וכי תימא אין מנחה בבמה אין [ג] עופות נמי בבמה דאמר *רב ששת לדברי האומר יש מנחה בבמה יש עופות בבמה לדברי האומר אין מנחה אין עופות *מ"ט זבחים ולא מנחות זבחים ולא עופות אלא אימא אין קידוש [ד] בכלי שרת במנחה בבמה: מלק בשמאל או בלילה כו': ת"ר "יכול תהא מליקה שהיא לפנים מטמאה בגדים בבית הבליעה תלמוד לומר °נבלה [ה] הא נמי נבלה היא אלא ת"ל °טריפה [ו] מה טריפה שאין מתרת את האיסור אף כל שאין מתרת את האיסור יצא מליקה שהיא לפנים הואיל והיא מתרת את האיסור אין מטמא בגדים בבית הבליעה [ז] הביא א) המולק (ק"צ חפ"צ סימן) "קדשים בחוץ ומולק חולין בין מבפנים בין מבחוץ הואיל ואין מתירין את האיסור מטמאין בגדים אבית הבליעה תניא אידך [ח] ב) יכול תהא שחיטת חולין לפנים וקדשים בין מבפנים ובין מבחוץ מטמאה אבית הבליעה ת"ל נבלה הא נמי נבלה היא אלא ת"ל טריפה מה טריפה שווה בפנים כבחוץ אף כל [ט] שוות בפנים כבחוץ יצא שחיטת חולין בפנים וקדשים בין מבפנים בין מבחוץ הואיל ולא שוו בפנים כבחוץ אין מטמאין בגדים אבית הבליעה בשלמא חולין לא שוו בפנים כבחוץ אלא קדשים אידי ואידי פסולין נינהו אמר רבא אם הועילה לו שחיטת חוץ לחייבו כרת לא תועיל [י] לו לטהרה מידי נבילה [יא] אשכחן חוץ פנים מנלן הואיל ולא שוו בפנים כבחוץ אי הכי מלק קדשים בחוץ נמי לא [יב] דלא שוו בפנים כבחוץ אמר רב שימי בר אשי [יג] דנין דבר שלא בהיכשרו מדבר שלא בהיכשרו ואין *דנין דבר שלא בהיכשרו מדבר שבהיכשרו ולא והתניא *מנין ליוצא שאם עלה לא ירד שהרי יוצא כשר בבמה תנא °אזאת תורת העולה ריבה סמיך ליה: **מתני'** *מלק ונמצאת טריפה ר' מאיר אומר אינו מטמא בבית הבליעה רבי

(ויקרא יז) (שם) (ויקרא ו)

רש"י

דלא תנן לה במתני': הנותר והטמא. ולא אמרינן נפקי להו מהיתר אכילת קדשים וחל עלייהו איסור נבילה למפרע: דישנה בבמה. בזר: לדברי האומר. בפ' אחרון (לקמן דף קיג.) ר' יהודה אומר אין מנחה בבמה:זבחים. ויזבחו זבחים שלמים בסיני (שמות כד): אין קידוש כלי שרת במנחה בבמה. הילכך לא ילפינן זר במקדש לענין קמילה מזר בבמה דלא דמי הך קמילה להך קמילה דבמקדש הואיל וקידשה בכלי שרת איפסלא בזר: ה"ג בתורת כהנים להך מתני' יכול תהא מליקה שהיא לפנים מטמאה כו': הא נמי נבילה היא. מאן לימא לך דלאו נבילה היא כהי דהותרה מליקת חטאת העוף לכהנים מגזירת הכתוב מלכל חטאתם כדאמרן בפרק [בית שמאי] (לעיל דף מד:) עולה שלא הותרה להם תטמא בבית הבליעה: אלא תלמוד לומר טריפה. *ונפש אשר תאכל נבילה וטריפה יד] (ויקרא יז) ובנבלת עוף טהור מיתוקמא קרא בת"כ והאי טריפה קרא יתירא הוא לדרשא כדלקמן שאי אפשר לשומעו כמשמעו טו] שיהא טריפה מטמא בבית הבליעה מחיים אם טריפה חיה *ואם אינה חיה הרי בכלל נבילה והא טז] מתני' לקמיה מיתוקם כר"מ דאית ליה שחיטת עוף טהור מטהרת טריפתו מטומאתו ולא דריש ליה להאי קרא להביא טריפה ששחטה שתטמא הילכך דריש ליה למעוטי מליקה שהיא בפנים ושחיטה שהיא לפנים ומשמע ליה קרא הכי נבילה שהיא כטריפה היא דמטמאה: מה טריפה. אין טריפות המאורע בה מתיר שום איסור שהיה בה מתחילה: אף נבילה. שאין נבילות יז] המאורעת בה מתיר את האיסור יצא נבילות הבא לה ע"י מליקת פנים בהכשר הואיל ומתיר את האיסור שבחייה לא היתה ראויה לקרב לגבוה והותרה במליקה זו: יכול תהא שחיטה שהיא לפנים. ובת"כ גרסי' לה הכי יכול השוחט חולין בפנים וקדשים בין מבפנים בין מבחוץ כו': הא נמי נבילה היא. מי יימר דלאו נבילה היא הואיל ושחיטה בפנים בעוף לא שייכא וכן בקדשים בין בפנים בין בחוץ כו': ת"ל טריפה. כלומר נבילה שהיא כטריפה מטמאה: שוות בפנים כבחוץ. דכאן וכאן היא אסורה: ה"ג יצא השוחט חולין בפנים וקדשים בין בפנים בין בחוץ הואיל ולא שוו בפנים כבחוץ אין מטמאין ולקמן מפרש ואזיל: בשלמא חולין יח] שוותה שחיטתן בפנים כבחוץ. שהרי חולין שחוטין בחוץ אין מטמאין ואפי' יט] שלא בהיכשרו כגון עוף טריפה ששחטה דהא מתניתין לקמן כר"מ דמטהר טריפת העוף שחוטה ומוקי טריפה דכתיב בקרא להך דרשא למעוטי פנים: אידי ואידי. בין בפנים בין בחוץ נבילה זו שווה בהם שאין כאן תורת שחיטה: אמר רבא. שחיטת פנים דחולין הוא דנפקא לן מהך דרשא אבל קדשים לא צריך למילף מינה דממילא נפקא לן דלא מיטמאו עופות קדשים שחוטין בחוץ דאם הועילה שחיטת חוץ לחייבו עליו כרת משום שחוטי חוץ כדמרבינן ליה בפרק השוחט והמעלה (לקמן דף קז.) מאן אשר ישחט לרבות שחיטת עוף אלמא שחיטה כ] היא שמה: לא תועיל. בתמיה: ה"ג אשכחן חוץ פנים מנלן כא]: ומשני הואיל ולא שוות בפנים כבחוץ. דהא אוקימנא דבחוץ לא מטמא ואע"ג דבאכילה אסור בטומאה מיהא לא שוו: אי הכי מלק קדשים. דקתני לעיל מיטמאין: הא לא שוו בחוץ כבפנים. דהא בפנים הכשירו במליקה: דנין דבר שלא בהכשירו. שחיטת קדשים בפנים: מדבר שלא בהכשירו. שחיטת קדשים בחוץ וכן שחיטת חולין בפנים כב] משחיטת חולין טריפה בחוץ: ואין דנין דבר שלא בהכשירו. כגון מליקת קדשים בחוץ: מדבר שבהכשירו. מליקת קדשים בפנים: **מתני'** ר"מ אומר אינה מטמאה. בקל וחומר:

תוספות

ולימעמיך שלא היה פסולו בקודש לאתויי מאי. תימה דילמא לאתויי בעל מום דהא משמע דטעמא דזר לר' יוחנן משום דיליף מבמה ובעל מום לא הותר בבמה כדמוכח לעיל בריש פ"ב (דף טז.) דפריך מה להצד השוה שבהן שכן לא הותר בבמה ואי הוה מפרשינן בטעמא דרבי יוחנן משום דיליף משחיטה אע"ג דלאו עבודה היא הוה ניחא:

לאתויי שחיטת קדשים בפנים. ואע"ג דתרד מדתנן פ' השוחט והמעלה (לקמן דף קח.) שוחט עוף בפנים ומעלהו בחוץ פטור מ"מ אין מטמאה בבית הבליעה דילפינן לקמן מטריפה *ויש לומר לא דמי שוחט עוף בפנים דאינו מטמא היינו טעמא דגם בחוץ אינו מטמא ומטעמא דהועילה השחיטה לחיוב כרת בשביל כך אין לומר דאם עלה בהמה או עוף ששחט חוץ דיקרב אלא פשיטא דירד דמה ענין זה לזה *חיוב כרת לומר לא ירד פשיטא דשוחט בהמה או עוף בחוץ דמשום שחייב כרת לא נאמר דאם עלה לא ירד ולעולם לא נאמר לא ירד אלא היכא שמינו דוגמתו כשר בפנים וכרים מעילה (דף ג:) דמשוה להו דכל היכא דאין מטמאין אבית הבליעה הכי נמי לא ירדו היינו דוקא בדבר שיש בפנים כשר כוותייהו. ברו"ך:

מליקת זר לא תרד. לרבי שמעון אבל לר' יהודה תרד כמו לילה ויולא ודרוס דעבודת דם לא יליף ר' יהודה מבמה:

אין קידוש כלי שרת במנחה בבמה. תימה כיון דנתקדש בכלי שרת הוא פסולו בקודש קרינא ביה ושמא כיון דתחילת עבודתה ביד ולא נתקדש בכלי שרת בתחילת עבודה לא חשיב פסולו בקודש ולא דמי לשחיטה דסכין מקדשא ליה:

יכול תהא שחיטה שהיא לפנים מטמאה בגדים אבית הבליעה כו'. הא דמצרכינן הכא קרא לשחיטת עוף קדשים שמטהרת מידי נבילה ולענין איסורי הנאה לא מצרכינן קרא לשחיטתה שמטהרת מידי נבילה לא דמי דקדשים אין הכשר אכילתן בשחיטתן אבל איסורי הנאה הכשר אכילתן בשחיטתן אע"ג דהשתא מיהא אין שחיטתם מכשרתן באכילה מ"מ מטהרתן מידי נבילה:

ואין דנין דבר שלא בהכשרו מדבר שהוא בהכשרו. *פי' בקונטרס כג] ושחיטת *חולין *) בפנים לאו משחיטת חולין בחוץ ילפינן אלא משחיטת קדשים *בפנים ילפינן ואם תאמר אם כן מליקת חולין בפנים וקדשים בחוץ נילף נמי ממליקת שמאל ולילה דהוי שלא בהכשרו כד] משלא בהכשרו ויש לומר כיון דאם עלה לא ירד הכשרו קרינא ביה כה]:

*) נ"ל בפנים משחיטת חולין טריפה בחוץ ילפינן וא"ת כו' כנ"ל והכ"א שכתוב בלדו אינו מובן לע"ק

(לקמן קיח:) (תולין כג. מעילה ג:)

שיטה מקובצת

[א] לאתויי שחיטת קדשים בפנים. [illegible]

[illegible]

[ה] נבילה נבילה [illegible] [ו] מה טריפה שאין מתרת את האיסור פי' דאם עלתה תרד יצאת מליקה פסולה שהיא לפנים שהיא מתרת את האיסור שאם עלתה לא תרד ולכך לא מטמאת

נוסחאות רש"י בח"י

[illegible]

א) גי' צ"ק שייך זה לסימן וכצ"ל הביא קדשים בחוץ וחולין בין מבפנים כו' ונמחק תיבת ומולק ב) בס"י איתא יכול תהא שחיטה לפנים מטמאה כו'

ואת מתרת את האיסור שאם עלתה לא תרד אינה מטמאה: ה"ג בת"כ יכול השוחט חולין בפנים ובין מבחוץ ימטאו בבית הבליעה כו': ג) ומשני הואיל ולא שוות בפנים כבחוץ מטמא כו'. נ"א בס"י כדאמר רבא אם הואיל כו' ואע"ג דשוו לענין אכילה כיון דבחוץ לא מטמא בפנים נמי לא מטמא דאי אמרת מטמא נמצא שלא שוו בפנים כבחוץ: וא"ת לר"מ דאמר מלק ונמצאת טריפה אינה מטמאת וא"כ אית ליה דלא תרד מאי קאמר הכא דטריפה אינה מתרת את האיסור וי"ל דה"ק הכא מה טריפה אין טריפתה מתרת את האיסור כו' יצאת מליקה פסולה כו' כלומר דפסול מליקה (ונבילת) [שהיא נבילה] מתירת לענין דאם עלתה לא תרד משום דחשיב פסולו בקודש כרפי' במתני': ז] הבליעה ב"א המולק ק"ץ סימן אביא מלק קדשים בחוץ וחולין בין מבפנים: ח] תניא אידך כו' כלומר דה"נ אין מתירין דומיא דטריפה דאם עלו ירדו: ט] כל ששוות בפנים: י] תיבת לו נמחק: יא] אשכחן

א) עי' רש"י ד"ה אין קידוש. ב) עי' רש"י ד"ה ומשני.

[illegible] לו שחיטת חוץ לחייבו כרת כדמרבינן ליה לקמן: הואיל ולא שוו כו' כלומר כי תיכי דאמר בחולין לא שוו משום דבחוץ כשרים הן קדשים נמי אגמרינן לא שוו הואיל דבחוץ יש כרת מה שאין כן בפנים [illegible] מבפנים נמי לא מטמא דאי אמרת אימא: לא שוו בפנים כבחוץ: יב] תיבת דלא נמחק: יג] דנין דבר שלא בהיכשר מדבר שלא בהיכשר (אות ו' נמחק) כו' וא"ת א"כ שחיטת חולין בפנים מנלן דלא [illegible] חולין בחוץ הא הוו בהכשירו ואי משחיטת טריפה בחוץ הא נמי הוו בהכשירו לענין לטהרו מידי נבילת וי"ל כדפרש"י דהשתא לא גמרינן להו מחולין בחוץ כדקאמרינן בגמ"א אלא משחיטת קדשים בפנים [illegible] בהם צד שחיטה כו' ומ"מ מצריכינן למעטא דלא שיה בפנים כבחוץ לחולין בחוץ וא"ת א"כ מליקה כו': יד] וטריפה וגו': טו] כמשמעו שתהא טריפה מטמא בבית הבליעה מחיים אי טריפה חיה הרי נבילה [illegible] נמחק: טז] מתניתא לקמיה: יז] שאין נבלת המאורע בה כו' יצא נבלות הבא לה: יח] חולין לא שוותה: יט] ואפילו חולין שלא בהיכשר כגון כו' דהא מתניתא מוקמינן לקמן כר מ: כ] תיבת היא נמחק:

רבי יהודה אומר *מטמא א"ר מאיר ק"ו אם נבלת בהמה שמטמאה במגע ובמשא שחיטתה מטהרת טריפתה מטומאתה *נבלת העוף שאינו מטמא במגע ובמשא אינו דין שתהא שחיטתו מטהרת טריפתו מטומאתו מה מצינו א] בשחיטתו שהיא מכשרתה לאכילה ומטהרת טריפתו מטומאתו אף מליקתו שהיא מכשרתו באכילה תטהר טריפתו מידי טומאתו ב] רבי יוסי אומר דיה כנבלת בהמה שחיטתה מטהרתה ולא מליקתה: גמ' ור"מ לא דריש דיו והא דיו דאורייתא הוא *דתניא מדין קל וחומר כיצד °ויאמר ה' אל משה ואביה ירק ירק בפניה וגו' ק"ו לשכינה ארבעה עשר יום אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון א"ר יוסי ברבי אבין ר"מ קרא אשכח ג] וקדרש °זאת תורת הבהמה והעוף *וכי באיזו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה בהמה מטמאה במגע ובמשא ד] עוף אינו מטמא במגע ובמשא עוף מטמא בגדים אבית הבליעה בהמה אינה מטמאה בגדים אבית הבליעה אלא לומר לך מה בהמה דבר שמכשירה ה] לאכילה מטהר טריפתה מטומאתה אף עוף דבר שמכשיר באכילה מטהר טריפתו מטומאתו ור' יהודה מ"ט ו] קרא אשכח וקדרש נבלה טריפה אמר רבי יהודה טריפה למה נאמרה ז] אם טריפה חיה הרי נבילה אמורה אם טריפה אינה חיה הרי היא בכלל נבילה אלא להביא טריפה ששחטה שמטמאה אמר ליה רב שיזבי ח] אלא מעתה דכתיב °וחלב נבלה וחלב טרפה התם נמי נימא ט] אם טריפה חיה הרי נבילה אמורה אם טריפה אינה חיה הרי היא בכלל נבילה אלא להביא טריפה ששחטה שחלבה טהור מכלל דהיא מטמאה *והאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה במתניתא תנא °וכי ימות מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה מקצת בהמה אינה מטמאה ואיזו זו [כ]זו טריפה ששחטה אלא י] טריפה מיבעי ליה למעוטי טמאה מי שיש במינה טריפה יצתה זו שאין במינה טריפה הכא נמי למעוטי עוף טמא שאין במינו טריפה עוף טמא לר' יהודה מנבילה נפקא ליה דתניא *רבי יהודה אומר יכול תהא נבלת עוף טמא מטמאה בגדים אבית הבליעה [כ]ת"ל °נבלה וטרפה לא יאכל מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל נבילה אלא משום בל תאכל טמא

רש"י

רבי יהודה אומר מטמא. דלא מהניא מליקה לטריפה וה"ה נמי דבשחיטת חולין טריפה פליג ר' יהודה וכן שנינו במסכת טהרות בפ' י"ג דברים לרבי יהודה אחת מלוקות ואחת שחוטות ולר"מ שחיטה מטהרת ולרבי יוסי שחיטה מטהרת טריפה אבל לא מליקה: ומה בהמה יא] בנבלתה מטמאה במגע ובמשא שחיטתה מטהרת טריפתה מטומאתה. כדילפינן בגמרא מוכי ימות מן הבהמה: עוף שאינו מטמא במגע ובמשא. אלא באכילה ובבית הבליעה כדכתיב (ויקרא כב) לא יאכל לטמאה בה אין לך אלא האמור בה: אינו דין כו'. וכיון דקיי"ל בשחיטה מק"ו ילפינן מליקה דקדשים מינה בבנין אב מה מצינו בשחיטה בחולין שמכשרתה באכילה כשאינה טריפה ומטהרת טריפתה מטומאתה: אף מליקה. בקדשים המכשרתה באכילה כשאינה טריפה תטהר: דיה כנבלת בהמה. דהואיל ולא יליף עוף אלא מבהמה לטהר טריפה מטומאתה דיו לבא מן הדין להיות כנדון: גמ' מדין ק"ו כיצד. מנין שהתורה ניתנה לידרש ק"ו: אלא תכלם. לשון תימה הוא ולשון ק"ו: אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון. הכתוב לימדך שאינך רשאי להטיל על הבא מן הדין יותר מן הנדון דכתיב תסגר שבעת ימים: עוף אינו מטמא במגע ובמשא. דכתיב לא יאכל לטמאה בה אין לך אלא האמור בה: בהמה אינה מטמאה בבית הבליעה. אם אכל לו חבירו כזית בשר נבילה דתניא במסכת נדה (דף מב:) יכול יהא נבלת בהמה יב] (טמאה) מטמאה בבית הבליעה תלמוד לומר לא יאכל לטמאה בה מי שאין לה טומאה אלא אכילתו יצתה זו שיש לה טומאה קודם שיאכלנו: דבר יג] שמכשיר. ואפילו מליקת קדשים דאי לשחיטה בק"ו אתיא לן: טריפה למה נאמרה. יד] *אלא ללמדנו בא שמשעת טריפה חלה עליה טומאה אם אכל ממנה מיד או ששחטה ואכל ממנה דאי בטריפה שמתה לאחר שנטרפה קאמר למה נאמרה. אם טריפה חיה. פלוגתא היא באלו טריפות (חולין דף מב.) איכא למ"ד טריפה חיה ואיכא למ"ד אינה חיה אם טריפה חיה ועד שמתה היתה בחזקת חיה: הרי נבילה אמורה. בפסוק טו] כיון שמתה מתנבלת במיתתה ואם טרפה אינה חשובה היא הרי היא משעה שנטרפה בכלל נבילה: אלא להביא טריפה ששחטה. טז] לאשמעינן טריפה (אינו) חיה ואינו בכלל נבילה ולפיכך הוצרך לומר שטריפתה מביא עליה טומאה יז] זו מיד אם תלש ואכל ממנה בשר אפי' אינו א) אבר של בשר גידין ועצמות וכיון דשם טריפה מביא לה טומאה מחיים אין שחיטה מועלת בה שאין שחיטה מטהרת משום טריפה אלא משום נבילה: חלב נבילה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה. בא הכתוב להשמיענו על חלב נבילה שאינה מטמאה והכי אמרינן בפסחים פ' כל שעה (דף כג.): טריפה למה נאמרה. אם בטריפה שמתה מדבר אם טריפה חשובה חיה הרי נבילה אמורה וזו במיתתה נתנבלה ואם טריפה אינה חיה הרי היא בכלל נבילה יח] ב) מטורפת אלא להביא טריפה ששחטה שחלבה טהור אבל הבשר טמא בתמיה: אלא האי טריפה כו'. מסקנא דקושיא היא כלומר אלא ע"כ האי טריפה לא תדרשיה להכי דמיבעי ליה למעוטי טמאה דאין חלבה טהור וה"נ טריפה דכתיב גבי טומאת בית הבליעה למעוטי עוף טמא דריש ליה ולא טריפה ששחטה:

האי

א) אבר עם הגידין ועצמות נ"ק ב) נ"ל משעה שנטרפה נ"ק

תוספות

רבי יהודה אומר מטמא בבית הבליעה. תימה אפילו נבילה גמורה יט] לא תטמא לרבי יהודה דלא חייל אאיסור קדשים כדדריש רבי יהודה בגמרא דנבלת עוף טמא אינה מטמאה בגדים אבית הבליעה משום דכתיב נבלה וטרפה לא יאכל מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל נבילה אלא משום בל תאכל טמא ובפ' גיד הנשה (חולין דף ק:) דייקינן מינה לר' יהודה דאין איסור חל על איסור גבי רבי יהודה אומר. אף בטמאה וי"ל דדוקא עוף טמא שאין במינו משום בל תאכל נבלה קממעט כ] וכן צריך לפרש בגמרא גבי חלב נבלה דלא איצטריך טריפה לאשמועינן דחלב טריפה טהור ולא דרשינן מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה יצא טריפה כא] כי היכי דדרשינן גבי טמאה מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה יצא בהמה טמאה:

קל וחומר. לשכינה ארבעה עשר יום. אומר ר"ת דנקט ארבעה עשר יום משום דאמרינן בפ' המפלת (נדה דף לא.) דשלשה שותפין באדם שהקב"ה נותן בו *עשרה דברים כנגד אביו ואמו והשתא אמרי' דיו כאביו דמיניה ילפינן וה"ר *חיים מפרש דמן הדין הוה ליה למימר ק"ו לשכינה לעולם דתמורה כל כך אלא נקט י"ד כנגד שתי הסגרות דלא מצינו יותר משני הסגרות וכלשון הזה איתא בפרקי דר' אליעזר ק"ו לשכינה שתי הסגרות וקשה דבי"ג יום סגי דיום בעיטי עולה לו לכאן ולכאן כדתנן במסכת נגעים (פ"ג מ"ה) אין בשתי הסגרות פחות מי"ג יום וי"ל דלישנא דקרא נקט ארבעה עשר משום דכתיב שבעת ימים בכל הסגר:

וכי באיזו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה. וא"ת והא איצטריך לכדדרשינן בחולין בריש פ"ב (דף כז:) מה בהמה בשחיטה אף עוף בשחיטה ור"א דרים מה בהמה מן הצואר אף עוף מן הצואר וי"ל כב] דכל מילי דרשינן דהיקשא הוא ואין היקש למחצה: אי טריפה חיה. א"כ אינה מטמאה עד לאחר מיתה ואז היא בכלל נבילה ואי טריפה אינה חיה הרי היא בכלל נבילה לא מצינו לפרש לאחר מיתה דמשמע שבא לחדש טומאה טפי אם אינה חיה מאם חיה מהדר ואמר כג] (התם) ואם טריפה אינה חיה הרי היא בכלל נבילה לכך פי' בקונטרס משנטרפה ירדה לה טומאה ומהיכן הלך ממנה ותימה הוא לומר כן דלא מצינו בעלי חיים מטמאין ומילתא דפשיטא בכולי הש"ס דאין טריפה מטמאה מחיים דבסוף פ"ק דחולין (ד' כ:) אמר זעירי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה אבל בלא א) בשר לא אע"ג דמלק סימן אחד ומפרקת כדמשמע התם דפריך ב) וכי מעתה עומד ומבדיל ור"מ נמי אשכחן פרק אלו טריפות (חולין דף נז:) דאמר טריפה אינה חיה דקאמר סימן לטריפה שלשים יום וקאמר לעיל דמליקתה מטהרת טריפתה מטומאתה ואי טמאה מחיים משעת טריפות היאך תלך הטומאה ממנה ע"י המליקה והרב רבי חיים מפרש דה"ק אי טריפה אינה חיה ומיירי בתלש ממנה בשר חי כד] ואכלו הרי היא בכלל נבילה דבשר הפורש ממנה כפורש מן המתה ומטמא אע"ג שהבהמה עצמה אינה מטמאה לפי שהיא בחייה עתה כה] ויש לפרש אי טריפה חיה כלומר דמיירי בטריפה שעדיין חיה ותלש ממנה כזית כו] בשר ואכלו הרי נבילה דוקא אמורה ולא איירי כלל בפלוגתא דטריפה חיה ואי טריפה אינה חיה כלומר דמיירי בטריפה שאינה חיה שמתה שנתנבלה הרי היא בכלל נבילה ובת"כ גרס אי טריפה אינה מתה והלשון מגומגם קצת דהוה ליה למימר אי בטריפה חיה כב' ועוד הוה כז] למימר הרי היא נבילה:

אלא

א) נ"ל רוב בשר נ"ק ב) נ"ל וכי מתה עומד ומולק נ"ק

שיטה מקובצת

נוסחאות רש"י כת"י

כז א מיי' פ"ה מהל' אבות הטומאות הל' ב:

תורה אור

ויקרא ז

האי נמי תיפוק לי °מחלב נבלה מי שאיסורו משום בל תאכל חלב נבלה יצאתה זו שאין איסורה משום בל תאכל א] [חלב נבלה] אלא משום טמא אלא האי טריפה מיבעי ב] לאיתויי חיה סלקא דעתך אמינא מי שחלבה אסור ובשרה מותר יצאת ג] זו שחלבה ובשרה מותר קמ"ל ד] א"ל מאי שנא טמאה דאין חלבה חלוק מבשרה חיה נמי אין חלבה חלוק מבשרה ועוד הכתיב °ואכל לא תאכלוהו אלא אמר אביי טריפה לגופיה איצטריך שלא תאמר הואיל וטמאה אסורה מחיים וטריפה אסורה מחיים מה טמאה חלבה טמא אף טריפה חלבה טמא אי הכי האי נמי מיבעי (א) שלא תאמר הואיל ועוף טמא אסור באכילה וטריפה אסורה באכילה מה עוף טמא אינו מטמא אף טריפה אינה מטמאה ועוד מי איכא למילף טרפה מטמאה טמאה לא היתה לה שעת הכושר טריפה היתה לה שעת הכושר וכי תימא טריפה מבטן מאי איכא למימר במינה מיהא איכא אלא אמר רבא *התורה אמרה יבא איסור נבילה ויחול על איסור חלב יבא איסור טריפה ויחול על איסור חלב וצריכי דאי אשמעינן נבילה משום דמטמיא אבל טריפה אימא לא ואי אשמעינן טריפה משום (ב) דאיסורה מחיים ה] אבל נבילה אימא לא צריכא ור"מ האי טריפה מאי עביד ליה מיבעי ליה למעוטי שחיטה שהיא לפנים ורבי יהודה טריפה אחרינא כתיב ורבי מאיר חד למעוטי שחיטה שהיא לפנים וחד למעוטי עוף טמא ו] ורבי יהודה מנבלה נפקא ליה ורבי מאיר האי נבלה מאי עביד לה לשיעור אכילה בכזית ותיפוק לי מקרא קמא מדאפקיה רחמנא בלשון אכילה חד לשיעור אכילה בכזית וחד לשיעור אכילה בכדי אכילת פרס ס"ד אמינא הואיל וחידוש הוא יותר מכדי אכילת פרס נמי ליטמא קמ"ל ת"ר °וחלב נבלה וחלב טרפה *בחלב בהמה טהורה הכתוב מדבר אתה אומר בחלב בהמה טהורה הכתוב מדבר או אינו אלא בחלב בהמה טמאה אמרת טיהר מכלל שחוטה וטיהר מכלל חלב מה כשטיהר מכלל שחוטה בטהורה ולא בטמאה אף כשטיהר מכלל חלב בטהורה ולא בטמאה או כלך לדרך זו טיהר מכלל נבילה וטיהר מכלל חלב מה כשטיהר מכלל נבילה בטמאה ולא בטהורה אף כשטיהר מכלל חלב בטמאה ולא בטהורה אמרת

כשבא

רש"י

האי נמי תיפוק ליה כו'. חלב טמאה דמהיכא תיתי לטהרה מהאי קרא דיעשה לכל מלאכה והאי לאו ז] בטמאה כתיב דהא כתיב [ואכל] לא תאכלוהו לחלב : מי שאיסורו משום אכילת חלב. ובשרה מותר טיהרתי לך יצאת זו שכולה אסורה משום בל תאכל טמא ולהכי אימא טריפה למה נאמרה כו' : אלא האי טריפה מיבעי לאיתויי חיה דס"ד מי שחלבה אסור כו' קמ"ל. ה"ג ושינויא הוא לאיתויי חיה טהורה שמתה שחלבה טהור דס"ד ואכל לא תאכלוהו כתיב בהאי קרא מי שחלבו אסור ובשרו מותר טיהרתי לך חלבה מכלל נבילה אבל חיה שחלבה מותר כבשרה לענין נבילה נמי יטמא כבשרה קמ"ל טריפה כל שיש במינו טריפה ואפילו חיה : ופרכינן מ"ש טמאה. דלא נפקא לן לטהר חלבה מהאי קרא דאין חלבה חלוק מבשרה ולא קרינא ח] ואכל לא תאכלוהו לחלב לחודיה שהרי הכל איסור : חיה נמי אין חלבה חלוק מבשרה. לאיסורו ולא קרינא ביה ואכל לא תאכלוהו : ועוד. ממשמעותא דקרא נמי תיקשה לן דלא בחלב חיה קאי דהא כתיב ואכל לא תאכלוהו ולקמן ילפינן מינה בברייתא בשמעתין ט] בחלב חיה נבילה לא טיהר מכלל טומאה : טריפה לגופיה איצטריך. לטהר חלב טריפה שמתה ולעולם טריפה חיה ודקאמרת הרי נבילה אמורה איצטריך סד"א הואיל וטמאה אסורה מחיים וטריפה מחיים אסורה כו' : אי הכי. טריפה דכתיב גבי עוף נמי איצטריך לגופיה ולומר עוף י] *שמתה מטמא בבית הבליעה שלא תאמר כו' : ועוד. גבי בהמה : מי איכא למילף טריפה מטמאה. דניבעי קרא לטהר : ה"ג אלא אמר רבא כו' התורה אמרה. בא הכתוב לומר לך יבא איסור כו' ומשום אכל לא תאכלוהו דסיפיה דקרא פירש בו נבילה וטריפה לחייב את האוכלו משום חלב ומשום נבילה ומשום טריפה שלא תאמר אין איסור נבילה וטריפה חלין על איסור חלב שקדם לכולם : משום דמטמיא. הילכך חמירא לחול על איסור חלב : ורבי מאיר. דאמר עוף שחיטתו מטהרת טריפתו : האי טריפה. דגבי עוף מאי עביד ליה : למעוטי שחיטה שהיא לפנים. וכדאמרן לעיל (דף סט.) מה טריפה שווה בפנים כבחוץ יצא השוחט עוף חולין בפנים כו' : טריפה אחרינא כתיב. גבי נבילת עוף טהור וכל נפש אשר תאכל נבילה וטריפה באזרח ובגר וכבס *בגדיו (ויקרא יז) וחד יא] לא יאכל נבילה וטריפה לטמאה בה (שם כב) : וחד למעוטי עוף טמא. דדרשינן מי שיש במינו טריפה : ורבי יהודה. עוף טמא מקרא יתירא דנבילה לא יאכל נפקא ליה דלא איצטריך אלא לדרוש ולומר מי שאזהרתו משום בל תאכל נבילה יב] יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל נבילה אלא משום בל תאכל טמא : ורבי מאיר האי. קרא יתירא דנבילה לא יאכל מיבעיא ליה ללמד טומאתו שאינו מטמא אלא כשיעור איסור אכילתו דהיינו כזית : מקרא קמא. *) והנפש אשר תאכל : בכדי אכילת פרס. באם שהה באכילת כזית יותר מכדי אכילת פרס הרי היא כשאר אכילות שאין מצטרפין לעונשין ואף זו אין מצטרפת ליטמא בבית הבליעה : דחידוש הוא. שלא מצינו בתורה טומאה כזו שאין לו טומאה מבחוץ יג] ובבית הבליעה בלא לו טומאה (ג): הכתוב מדבר. לטהרו מלטמא משום נבילות: יד] טיהר מכלל שחוטה. טיהר מלטמא מטעם שחיטה שהשחיטה מטהרתה : וטיהר מכלל חלב. מטעם חלב טיהר את הנבילה מלטמא שכתב כאן שחלב נבילה טהור : מה כשטיהר. בשר שחוטה מלטמא טהורה טיהר ולא טמאה דטמאה אין שחיטתה מטהרתה דילפינן לה בת"כ מקרא יתירא ונאלה תטמאו כל הנוגע בהם במותם והאי בהם יתירא הוא לומר אע"פ שהן שחוטין ומה אני מקיים במותם ולא בחייהם ובבהמה טמאה כתיב דסמוך ליה כל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה (ד) וגו' : אף כשטיהר משום חלב. מלטמא בטהורה טיהר ולא בטמאה: ה"ג בתורת כהנים אמרת **) כלך לדרך זו טיהר מכלל נבילה וטיהר מכלל חלב מה כשטיהר מכלל נבילה בטמאה ולא בטהורה אף כשטיהר כו' טיהר בשר נבילה מלטמא ולקמן מפרש לה בנבלת עוף טמא וטיהר מכלל חלב כדאמרן בטמאה ולא בטהורה. עוף טמא טיהר מלטמא בבית הבליעה ולא עוף טהור:

*) צ"ל וכל נפש **) צ"ל או כלך צ"ק

תוספות

אלא לאתויי חיה. טו] כך גרס הקונטרס וקשה דמאי קפריך מ"ש טמאה כו' אדרבה משום דדמי לטמאה איצטריך קרא לאתויי ומאי פריך נמי ואכל לא תאכלוהו אדרבה משום הכי איצטריך קרא טריפה דמשמע כל שיש במינו טריפה חלבה טהור ואפי' חיה ור"ת גרס אלא למעוטי חיה מאי טעמא מי שחלבה אסור וכו' ול"ג סד"א ופריך אמאי איצטריך קרא לומר דחלב חיה טמא מאי שנא טמאה כו' טז] ומיהו קשה דטריפה לא משמע למעוטי אלא לרבויי כל שיש במינה טריפה יז] : מה טמאה חלבה טמא. וכי תימא מה לטמאה שכן אין שחיטתה מטהרתה תאמר לטריפה חיה תוכיח : יבא איסור נבילה ויחול על איסור חלב. תימה °למאן דלית ליה איסור מוסיף למה ליה קראי וכי תימא מהכא יליף בעלמא שאני הכא דאיסור חלב קל הוא דהותר מכללו ולכך אתי איסור נבילה וחייל עליה : ואי אשמעינן טריפה משום דאיסורא מחיים כו'. תימה דבפ"ב דחולין (דף לז:) עביד ק"ו איפכא ומה מחיים אתי איסור טריפה וחייל אאיסור חלב נבילה דלאחר מיתה מבעיא. וכמו שפירשתי : וחד למעוטי עוף טמא. הא דלא נפקא ליה לרבי מאיר מהיכא דנפקא ליה לרבי יהודה משום °דר' מאיר לטעמיה *דאית ליה איסור חל על איסור : ורבי מאיר האי נבילה מאי עביד ליה. וא"ת על כרחיך צריך לכתוב נבילה דאי הוה כתיב טריפה לא יאכל לטמאה בה ולא כתב נבילה אם כן הוה אמינא דטריפה בלא נבילה מטמאה יח] וי"ל כיון דכתיב יט] (ויקרא יז) (והנפש) [וכל נפש] אשר תאכל נבילה וטריפה מה התם נבילה עמה אף כאן נבילה עמה : לשיעור אכילה בכזית. איפשר דרבי יהודה נמי אית ליה ואע"ג דלא מיותר : יצאתה חיה שחלבה ובשרה מותר. הא דדחיק בפרק בהמה המקשה (חולין דף עד:) לאשכוחי דנבלת חיה טהורה מטמאה כ] ולא מצי למידרש מהכא דהא חלבה טמא דאי לאו דאשכחן במקום אחר דנבלת חיה מטמאה לא הוה דרשי' הכי : ואפי'

חולין לז. [קי.]

[יבמות לג.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מיבעי ליה שלא תאמר : (ב) שם טריפה משום (דאיסור') מחיים [illegible] (ג) רש"י ד"ה דחידוש וכו' טומאה כזו [illegible] (ד) ד"ה מה כשטיהר וכו' פרסה ושוסעת שסע וגו' [illegible]

שיטה מקובצת

א] תאכל חלב נבלה אלא : ב] מבעי ליה לאתויי : ג] יצאת חיה שחלבה : ד] תיבות א"ל נמחק : ה] אבל נבילה אימא לא צריכא [illegible]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה יבא וכו' למאן דלית ליה איסור מוסיף. [illegible]

נוסחאות רש"י כת"י

[illegible]

ח] קרינא ביה ואכל לא תאכלוהו אחלב לחודיה שהרי הכל אסור [illegible] דחלב חיה : י] עוף טריפה שמתה : יא] וחד נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה : [illegible] שאזהרתו אף משום ותיבות יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל נבילה אלא ל"ש : יג] [illegible] בבית הבליעה: יד] (נבילות) ס"א טיהר מכלל שחיטה טיהר טומאת נבילות ע"י כלל שם שחיטה [illegible] נבילה ע"י כלל שם חלב : מה כשטיהר. שחיטה מלטמא לא טיהר אלא טהורה דאילו [illegible] שחיטה ואין שחיטה מטהרת ובת"כ יליף לה מקרא : טו] חיה ופריך ומ"ש כו' א"כ יהיה [illegible]

מידי נבילה אלא חלב האסור באכילה אבל חלב חיה לא טהר אותו הכתוב אם נתנבלת [illegible] טמא כבשר ומהאי קרא נמי ילפינן לקמן דחלב חיה לא טהר הכתוב : אלא אמר רבא כו'. [illegible] דגבי חלב משום סיפא דקרא דכתיב לא תאכלוהו לומר שאם אכל חלב טריפה שנתנבלת [illegible] ונבילה שלא תאמר אין איסור חל על איסור ולא יעבור אלא משום חלב דקדים לכך הוזכרו [illegible] טרפה אחרינא כתיב. גבי נבלת עוף טהור ה) (ס"א) כו' נבילת וטריפה לא יאכל לטמאה בה:

ה) עי' רש"י ד"ה טרפה אחרינא.

[illegible] כו' והיכי מרבינו לחלב חיה דטהור כך : טז] כו' כלומר למה לי טריפה לחלב חיה תיפוק ליה מהיכא דנפקא לן חלב טמאה ועוד ואכל לא תאכלוהו נפקא לן למעוטי ח"ה בשמעתין ולמה [illegible] ונראה לריב"א דגרסינן לאתויי חלב חיה כלומר דטהור ועל [זה פריך] מ"ש טמאה כלומר כיון דסברא דמפקת טמאה מינה שייכא נמי בחיה א"כ נימעטיה לחיה מהיכא דמעטינן [illegible] יתי ולמה איצטריך טריפה לאתויי חיה ועוד כלומר ואם תשיבני דאדרבה היא הנותנת דלכך איצטריך לאתויי חיה משום דסד"א למעוטי דומיא דטמאה לכך אתא טריפה הא כתיב [illegible] למימר דכל עיקר טריפה נכתוב בפסוק בשביל חיה כדקאמרת לאתויי חיה הא כתיב בסיפא דהאי קרא ואכל לא תאכלוהו דקאי אכל מאי דכתיב בהאי קרא ואי ניכתוב טריפה בשביל [illegible] [illegible]

א] כשבא בדרך זו היא בטהורה כשבא בדרך זו היא בטמאה ב] ת"ל טריפה מי שיש במינה טריפה *אוציא את הטמאה שאין במינה טריפה ולא אוציא את החיה שיש במינה טריפה ת"ל °ואכל לא תאכלוהו מי שחלבה אסור ובשרה מותר *יצא חיה שחלבה ובשרה מותר א"ל רב יעקב בר אבא לרבא אלא מעתה נבלת בהמה טהורה הוא דמטמאה נבלת בהמה טמאה לא מטמאה אמר ליה כמה סבי שבישתו בה סיפא אתאן לנבלת עוף טמא אמר רבי יוחנן לא טיהר רבי מאיר אלא בתמימין אבל בבעלי מומין לא ורבי אלעזר אמר אפילו בבעלי מומין איתמר נמי אמר רב ביבי אמר רבי אלעזר מטהר היה רבי מאיר בבעלי מומין ג] ואפילו באווזין ותרנגולין בעי רבי ירמיה ערף עז מהו אווזין ותרנגולין טעמא מאי דמינא דעופות נינהו אבל עז לאו מינא דעגלה נינהו או דילמא מינא דבהמה הוא יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא אמר ליה אביי °מכלל דעגלה ערופה טהורה היא א"ל *אין אמרי דבי רבי ינאי *כפרה כתיב בה כקדשים מתיב רב נתן אבוה דרב הונא *(בר נתן) ואכל לא תאכלוהו אין לי אלא חלב שאסור באכילה ומותר בהנאה חלב של שור הנסקל ועגלה ערופה מנין ת"ל °כל חלב ואי ס"ד עגלה ערופה טהורה היא היא טהורה וחלבה טמא היכא דערף מיערף לא איצטריכא ליה כי איצטריכא *היכא דשחטה מישחט ותיהני ליה שחיטה לטהרה מידי נבלה לא צריכא שמתה מכלל דמחיים אסורה אין *אמר רבי ינאי גבול שמעתי ושכחתי ונסבין חברייא למימר *ירידתה לנחל איתן היא אוסרתה:

ויקרא ז

שם ג

הדרן עלך חטאת העוף

כל *הזבחים שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסקל אפילו אחת בריבוא ימותו כולן *נתערבו בשור שנעבדה בו עבירה או שהמית

ה"ג כשאתה בא בדרך זו היא בטהורה וכשאתה בא בדרך זו היא בטמאה. הילכך מדינא לא נפקא ת"ל טריפה כו': אלא מעתה כו'. אמתני' פריך דקתני מה כשטהר מכלל נבילה בטמאה ולא בטהורה ד]: כמה סבי שבישתו בה. תמיה אני על זקנים מרובין שכמותכם שנשתבשתם בה: סיפא. דקתני טיהר מכלל נבילה: אתאן לנבלת עוף טמא. שטיהרה הכתוב מלטמא בבית הבליעה: לא טיהר רבי מאיר. במליקת טריפה אלא בתמימים דשייכא בהו מליקה: ואפי' באווזים. דלאו בני מזבח הן ובלבד שיהו קדשים בפנים דהא טריפה נמי לא חזיא בתורין ובני יונה וטיהרה הואיל ומליקה הכשר קדשים בפנים היא: ערף עז. על החלל במקום עגלה ערופה: מהו. לר"מ מי אמרינן כי היכי ה] דמטהר מליקת אווזין קדשים בפנים הואיל ומליקת שום עוף בפנים הנא ה"נ (א) עריפה הכשר עזרת עגלה היא מידי נבילה כדאמרי' לקמן: ה"ג אבל עז לאו מינא דעגלה הוא. שזו מין גסה וזו מין דקה: אין לי. שטהור מידי נבילה אלא חלב שאסור באכילה ומותר בהנאה כדכתיב (ויקרא ז) יעשה לכל מלאכה: חלב שור הנסקל ועגלה ערופה. שאסור בהנאה מנין שטהור: ת"ל כל חלב. דסמיך ו] ליה כי כל אוכל חלב ואי ס"ד עגלה ערופה טהורה אילטריך קרא לטהר חלבה וכי היא טהורה וחלבה טמא: להיכא דשחטיה מישחט. משנאסרה בהנאה מחיים כדמפרש לקמיה דמחיים נאסרה: ותיהני לה שחיטתה. אע"פ שאינה מתירתה לא באכילה ולא בהנאה תטהרנה מלטמא דאין לך שחוטה בבהמה טהורה שמטמאה: שמתה. דהשתא בשרה טמאה ואילטריך לטהר חלבה שלא תאמר לא טיהר אלא חלב שאתה קורא בו יעשה לכל מלאכה: מכלל דמחיים אסורה. ואע"פ שלא נערפה מדקתני חלב עגלה ערופה מנין ואוקימתא בשמתה: גבול שמעתי. בהמלאכתי ז]: ונסבין חברייא. וסבורין התלמידין מדעתם לומר: ירידתה כו'. ובקידושין יליף לה דנאסרה מחיים:

הדרן עלך חטאת העוף

כל הזבחים. אפילו אחת בריבוא. השתא משמע אחת כשירה ברבוא של חטאות המתות הילכך פריך בגמרא מאי אפילו הא הוו מתות רובא דקתני שנתערבו בחטאות המתות חמש חטאות מתות ח] נינהו *וולד חטאת וחטאת שמתו בעליה ותמורת חטאת ושכיפרו בעליה ושאבדה ושנמצאת בעלת מום: נתערבו. זבחים כשרים בשור שנעבדה בו עבירה אחד באחד ומפרש ואזיל מאי היא כגון שהמית

ואפילו באווזין ותרנגולין. ומתני' דמסכת טהרות (פ"א מ"א) מוכחא קצת דקתני י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור וקתני סיפא ר"מ אומר מליקתה ושחיטתה מטהרתה ט] משמע בכל עופות דומיא דרישא ודומיא דשחיטה: **אבל** עז לאו מינא דעגלה נינהו. אע"פ דאווזין ותרנגולין לאו מינא דתורים ובני יונה ומטהרין לא דמי דהכא עגלה בהמה גסה ועז בהמה דקה אבל בעופות לא שייך למימר מין גסה ודקה אע"ג דמלינו בלשון משנה עוף הדק ועוף הגס בפרק אלו טריפות י] (חולין מב.) (*וקשה משילוחי אותו ואת בנו) (שם דף פב):

הדרן עלך חטאת העוף

כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות כו'. ואם תאמר תניא חדא זימנא במס' קינין (פ"ב מ"ג) ואם פרח מבין המתות לכולם הרי כולם ימותו וצריך לעשות צריכותא דבגמרא פריך תניא חדא זימנא במתני' דכל האסורים לגבי מזבח ומשני צריכא ושמא אי מהתם הוה אמינא ה"מ עופות דהפסד מועט אבל זבחים דהפסידן מרובה אימא לא נפסדינהו *לכולהו: **אפילו** אחת בריבוא ימותו כולן. הקשה ה"ר יצחק ברבי מרדכי דבפרק הנשרפין (סנהדרין דף עט:) תנן רוצח שנתערב באחרים כולן פטורין ר' יהודה אומר כונסין אותן לכיפה ומפרש בגמרא בשור שלא נגמר דינו שנתערב בשורים אחרים שנגמר דינן קמיפלגי ופטרי רבנן משום דאין גומרים דינו של שור אלא בפניו והשתא הכא דרובא דהיתירא ופסידא דקדשים אמרינן ימותו כולן התם דרובא דאיסורא יא] והדיוט לא כ"ש ונראה לרבינו יצחק דגרסינן כמו שמצא בספר אחד ישן בשור שלא נגמר דינו שנתערב בשורים אחרים ול"ג שנגמר דינן אלא (איירי) בשורים מעליא עסקינן והשיב לו ר"ת דמתניתין דקתני כולן פטורים משמע שהאחרים בני חיובא ואע"ג דברישא דמעתין אמרינן מאי אחרים אילימא אחרים כשירין פשיטא ולא פריך פטורים פטור מיבעי ליה התם כיון דמצי למיפרך מגופה לא חש למידק ועוד דר"ש לקיש אדרבי אבהו קאי דמשני הכא ברוצח שלא נגמר דינו שנתערב ברוצחים אחרים עסקינן ועלה קאי ר"ל ומשני באדם כ"ע לא פליגי דפטירי אלא הכא בשור שלא נגמר דינו כו' ומשמע דההוא עניינא דאוקמה רבי אבהו באדם מוקי לה ריש לקיש *) בשור שנגמר דינו יב] אבל נתערב בשורים יג] מעליא היה אומר ר"ל יד] ניכבשינהו דניידן וכל דפריש מרובא פריש ומתניתין דשילהי מסכת ע"ז (דף עד.) דשור הנסקל טו] אוסר בכל שהוא מיירי בנסקל דליכא למימר ניכבשינהו ותדע דלא קתני שנגמר דינו ומתני' דהכא דקתני ימותו כולן בנתערב בזבחים מיירי ולגבוה וגזירה שמא יבואו י' כהנים בבת אחת (לקמן דף עג:) ומסקי מן הקבוע למזבח אבל בעלמא אמרינן ניכבשינהו דניידן ומטעם זה היה אומר רבינו תם דנראה לו להתיר דרוסת הזאב ברוב דמעשים בכל יום דזאבים טורפים וגוזלין שה מן העדר ורועה מצילין וסריא להו דאע"ג דבעלי חיים חשיבי וכן רוב עופות דורסין אווזין ותרנגולין ומותרין **) והכא דנתערב ברובא שנגמר דינן דפטרינהו אפילו ניידי ולא אמרינן כל דפריש מרובא פריש לאו פטורין דליסתרו בהנאה קאמר אלא פטורין דלא אטרחו בי דינא להורגם דכמיתת בעלים כך מיתת השור ועוד דלא ליתי לאחלופי באדם דאדם

*) גי' הר"ק בשור לכך נראה כגי' הספרים אבל נתערב כו' **) והתם צ"ק

קא מליקה בקדשים דהוי דבר המכשירו אבל מליקת חולין לא אע"ג דשחיטה מטהרת טריפתה ע"ג דלא הוי דבר המכשירו התם היינו טעמא כדאיתא לעיל אם הועילה לו שחיטת חוץ כו' ופנים נמי משום דאין שוה בפנים כבחוץ אבל גבי מליקת חולין לא שייך האי טעמא ופ"ה דדרשינן נמ' מה טריפה ששוה בכל פי' בחולין ובקדשים אף נבילה ששוות בכל בין בחולין ובין בקדשים יצאת מליקה שאינה מטמאה בקדשים בחולין נמי אינה מטמא וקשה דא"כ הוי המליקה בחולין דבר שלא בהכשירו מקדשים דהוי בהכשירו ולא ילפינן ליה כדקאמר לעיל אע"ג דההיא דלעיל דלא כר"מ מדמטעם מליקת קדשים בחוץ ומליקת חולין מ"מ אין בבריא שידלוק ר"מ (מבריא) [אבברא] זו דאין דנין שלא בהכשירו מבהכשירו ותדע מדפריך לעיל מההיא דיוצא כשר בבמה וי"ל דהכא שלא בהכשירו משלא בהכשירו הוא דילפינן אליבא דר"מ דאמר מליקת קדשים מטהרת טריפתה מטומאתה אע"ג דטריפה אם עלתה תרד הילכך ילפינן מינה שפיר מליקת טריפה בחולין והה"א דלעיל דלא יליף מליקת קדשים בחוץ מבפנים משום דהוי דבר שלא בהכשירו מדבר שבהכשירו התם את"א כמ"ד דאין מליקה מטהר טריפתה מטומאתה גם בקדשים הילכך מליקת קדשים בפנים הוי בהכשירו בלא טריפות ואף שמאל ולילה חשיב ליה בהכשירו כיון דאם עלו לא ירדו מיהו לעיל גבי שחיטת קדשים בפנים ובחוץ [קשה] למה לי טעמא משום אם הועילה לו שחיטה לחייבו כו' תיפוק לי משום כיון דשחיטה מטהרת בחולין מטהרת נמי בקדשים משום מה טריפה ששוה בכל אף נבילה ששוה בכל כדקאמר הכא גבי מליקת חולין ושלא בהכשירו משלא בהכשירו הוא דהא שחיטה מטהרת בחולין גם בטריפה דהוי שלא בהכשירו וי"ל דלר"מ ה"נ וכי איצטריך לעיל טעמא דאם הועילה לו כו' לר' יהודה איצטריך דאמר במתני' דאף שחיטה אינה מטהרת טריפה מטומאתה בעוף כרפ"ה במתני' והילכך ליכא למילף שחיטה בקדשים משחיטה דחולין דא"כ הוי דבר שלא בהכשירו מבהכשירו דהא שחיטת חולין [אינה] מטהרת בטריפה לר' יהודה ואין זה דוחק אי מוקמינן לה כר' יהודה דהא [ברייתא] מיתניא בת"כ וסתם סיפרא ר' י' מיהו קשה דלעיל אמר ר"מ טריפה למה לי למעוטי שחיטה שהיא לפנים כלומר דילפינן מה טריפה ששוה בפנים כבחוץ אף נבילה ששוה בפנים כבחוץ לאפוקי שחיטה בפנים שאינה שוה כו' משמע דר"מ גופיה אית ליה האי דרשה ויש לומר דלעולם לית ליה ומ"מ איצטריך טריפה לר"מ למידרש מה טריפה ששוה בכל בחולין ובקדשים אף נבילה ששוה בכל בחולין ובקדשים ומאי טעמא ידעינן בין שחיטה בעוף קדשים בין מליקה בעוף דחולין כדפי' והא דקאמר לעיל לר"מ טריפה למה לי למעוטי שחיטה שהיא לפנים לאו דוקא אלא כלומר טריפה איצטריך לאקושי נבילה לטריפה לר"מ כדאית ליה כדפי' מה טריפה ששוה בכל אף נבילה ששוה בכל כדפ"ה תכא וה"נ דנקט שחיטה שהיא לפנים היינו משום שהזכיר לעיל לר"י הך דרשה דשחיטה שהיא לפנים ומהקישא דטריפה נפקא לן תני נמי (איצטריך) לר"מ [איצטריך] טריפה לאקושי נבילה וטריפה לענין שוה בכל כדפי' כל זה דקדק מורי ליישב פ"ה שפירש כאן דיליף נבילה מטריפה מה טריפה ששוה בכל כו' דיליף חולין מקדשים מיהו יש לפרש בע"א דגם לר"מ לא יליף חולין מקדשים לענין מליקה ולא קדשים מחולין לענין שחיטה אע"ג דטריפה הוי שלא בהכשירו כדפי' מ"מ כיון דהכשר קדשים ומצוותן במליקה דוקא ולא בשחיטה הילכך חשיב מליקה בהכשירו וכן שחיטה בחולין כיון דהיינו דוקא הכשירו ומצותו בכך הילכך חשיב קצת בהכשירו והילכך שפיר איצטריך גם לר"מ גבי שחיטה בקדשים הנך טעמא דלעיל אם הועילה לו שחיטה בחוץ כו' ופנים משום דאינו שוה בפנים כבחוץ דהא ליכא למילף קדשים מחולין וה"ה דלא ילפינן חולין מקדשים לענין מליקה מהאי טעמא כדפי' (וכ"ת) [וא"ת] א"כ מנ"ל לר"מ מליקה בחולין וי"ל כיון דידעינן בשחיטה דמטהרת גם בקדשים מטעמא דאם הועילה כו' ילפינן מינה דמליקה מטהרת גם בחולין מה מצינו בשחיטה שמכשרת באכילה בשום מקום כגון בחולין שמטהרת טריפה מטומאתה גם בקדשים משום אם הועילה כו' (אלא אי אמרת) [כן אמרינן] דמליקה שמכשרת באכילה בשום מקום בקדשים מטהרת טריפה מטומאה גם בחולין (מה) [ומה] מצינו דמתני' דקתני בטילתיה דר"מ מה מצינו בשחיטה כו' יש לפרשו דה"ק כדפי' כך נראה למורי ה' מהר"פ: ד] בטהורה דמשמע נבילת בהמה טמאה טהורה: ה] דמטהר במליקה: ו] דסמיך ס"א דכתיב לעיל מיניה כל חלב שור וכשב ועז: ז] מאימתי נאסרת תחמ"ד: ח] מתות וולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ושכיפרו בעליה כגון שאבדה ונשמצאת: ט] מטהרתה כו' משמע: י] טריפות לאו משום דשני מינין הן דלעולם לא יהיו שני מינין רק היכא דבלשון מקרא שני מינין הן כגון בקר וצאן: ותיבות וקשה משילוחי אותו ואת בנו מוקף בח"ל ונכתב מן הצד תוס': יא] והדיוט לא: יב] דינו לכך נראה כגרסת הספרים אבל נתערב: יג] מעלי' אפי' בנגמר דינו היה: יד] ניכבשינהו דניידן וכל: טו] תיבות אוסר בכל שהוא נמחק:

טריפה ששוות בכל אף נבילה ששוות בכל (אף נבלה) והדתנן שנשמית ע"נה שנקטעה רגלה [illegible] בבית הבליעה דלא כר' מאיר: מהו. א) לר"מ כו' ס"א מהו. לר' מאיר מי אמרינן כי היכי [illegible] אווזין ותרנגולין משום דמשכחת מליקה במין עוף מטהרת כו':

א) עי' רש"י ד"ה מהו לר"מ.

שהמית

בח א ב מיי' פ"ב מהלכות אבות הטומאה הלכה ט:

בט ג ד מיי' פ"ג מהל' אבות הטומאות הלי"ג:

ל ה מיי' פ"י מהל' רוצח הלכה ו:

לא ו מיי' פ"ט מהל' פסה"מ הל"ח:

לב ז מיי' שם הל"ב:

עי' רש"ק וגי' הל"ק הכי אלא טריפות הס"ד ואח"כ מה"ד כפרה כתיב בה כו' וקשה משילוחי אותו כו' ע"ש

גליון הש"ס

גמ' מכלל דעגלה ערופה טהורה. עיין חולין דף פב ע"א תוס' ד"ה עגלה ומנחות דף קא ע"ב תוס' ד"ה ועגלה:

נ"ב לכולהו ואי אשמעינן הכא ה"א משום דבבהמה חשיבה כ"ת תשוב אבל שם אימא לא קמ"ל נ"ק

שיטה מקובצת

א] כשאתה בא בדרך: ב] ת"ל טריפה כו'. ואע"ג דלעיל מוקמינן ליה לומר דאיסור טריפה חל על איסור חלב הכא ניחא לשמעתא דכתיב ואכול לא תאכלוהו למעוטי חיה הטמאה כרפ"י לעיל: ג] ואפילו באווזין ותרנגולין תימה הא ר"מ לא אמר רק בעוף קדשים וי"מ דה"נ איירי כשהוקדשו וקשה דהא לא חזו למזבח ולא חיילא עלייהו קדושת הגוף אלא קדושת דמים לכך נראה דאף בחולין אמר ר"מ דמטהרת מליקה וכן משמע בתוספתא דקתני [illegible] דמליקת טריפה ושחיטה מטהרת טריפה מסייעא' דומיא דשחיטה מה שחיטה בין בחולין בין בעוף קדשים דאמר ליה [רבא] אם הועילה שחיטת חוץ כו' אף מליקה בין בחולין בין בקדשים ומתני' דקתני נקטעה רגלה כו' מטמא בבית הבליעה דלא כר"מ דהא לא גרע מחולין גמורין ומאווזין ותרנגולין ואין גופה תימה מנ"ל לר' מאיר דמליקה מטהרת בחולין הא מטמא דר' מאיר דאמר לעיל [illegible] מהקישא דזאת תורת הבהמה והעוף [illegible]

ע"ז כט: קדושין מ. חולין יא. [מגילה כח.] [יש למחוק כמו שמוחק הרש"ל בכריתות כב: גבי רב הונא אבוה דרב הונא ע"ש ועיין פסחים מג: קיז: ומגיגה כב.]

חולין פב. קדושין פ. כריתות כב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מהו לר"מ וכו' ה"נ עריפה הכשר עגלה היא ומטהרה מידי נבלה:

גי' הל"ק וולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ושכיפרו בעליה כגון שאבדה ונמצאת [ועי' במשנה תמורה כא:]

נוסחאות רש"י כת"י

ס"א ואפילו באווזין ותרנגולין. דלא חזו למזבח הואיל ואיכא מליקה בשום עוף [illegible] טריפה מה [illegible]

מתני׳

א) *שהמית את האדם ע"פ עד א' או ע"פ הבעלי' ב) ברובע ונרבע במוקצה ונעבד באתנן ומחיר בכלאים

רש"י

שהמית את האדם על פי עד אחד או על פי הבעלים. דשור שהמית על פי הבעלים איפטר ליה מסקילה *דמודה בקנס פטור וכן רובע ונרבע ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים דהשתא לאו שור הנסקל הוא וליכא למימר ימותו שהרי מותרין להדיוט אם לא נפני הזבח המעורב בהן ואי איפשר למכור את כולן לצורכי מין אותה זבח להקריבם שהרי פסולים להקרבה כדאמרינן בתמורה (דף כח.) מן הבהמה להוציא הרובע והנרבע מן הבקר להוציא את הנעבד מן הצאן להוציא את המוקצה ומן הצאן להוציא את הנוגח מוקצה שהקצהו לצורך (תקרובת) עבודת כוכבים ולא* הקריבו ונעבד שעשאו עבודת כוכבים והשתחוה לו ואמרינן בפרק כל האסורין במסכת תמורה (דף כט.) דמותרין להדיוט :

כלאים

תוספות

דאדם כולי עלמא לא פליגי דפטירי תדע דלרבי יהודה אמאי סוקלין ג] לכיפה ועביד צער בעלי חיים ומקלקל אגירו וכיפתו אדרבה ליערפינהו בקופיץ ולקברינהו אלא ודאי אתי לאחלופי באדם ועבדי היכירא ולרבנן נמי עבדי היכירא דפעדינן להו ולא חיישי' לתקלה אבל במתני' דהכא חיישינן לתקלה דאיכא כמה ספק איסורין לפי שרי קדשים כגון *רכב על גבי שור ובא חבירו ורכב ובמיכה על גבי רחב גדי ומלה והלב מוקדשין *ע"ג מכהו דברי בשר הנסקל *לפי ד] שאינם דרך הנאתן ועוד דאיכא איסור מעילה דהזיד במעילה במיתה הילכך כולן ימותו ולא תתמה התם כיון דאיסור הנאה ניהו אמאי לא סקינו בהו רבנן מיתה ויזקיקו להורגן ה] *היכי יזקיקו ב"ד להרוג כל איסורי הנאה הרי הזהב והארי דמוקי לה ר"ל והוא שהמיתו ואסורין בהנאה (סנהדרין דף טו:) ולא סקינו להו מיתה אלא אמרו כל הקודם להורגן זכה ומקשה רבא* ו] היינו דקתני עלה ואפי' אבא חלפתא ביניהם אלא אמר רבא שנים שהיו עומדין ויצא חץ מביניהם ז] פטורין ואפילו אבא חלפתא דלא תלינן ביה שהרג אבל בשוורים אותן שיש לתלות בהן ח] חייבין משום ובערת הרע מקרבך ועוד אומר ר"ת דשור הנסקל אינו נאסר מחיים *ופירש דכולה ההיא שמעתא (ב"ק דף מא.) דממשמע שנאמר סקל יסקל השור איני יודע שהיא נבילה ונבילה אסורה באכילה מוכחת כן וסוגיא דפרק שני דקדושין (דף נז.) ט] הכי פריך כל צפור טהורה תאכלו לרבות המשולחת וזה אשר לא תאכלו מהם לרבות את השחוטה ופריך איפוך אנא ומשני לא מצינו בעלי חיים שאסורין י] *שלא יהו מותרין כשוחטן בר מאלו שעומדין ומוקצין למגוחן ולכך אין לאסור משולחת לומר דחל עליה איסור לאחר שילוח יא] לאוסרה באכילה כדין שאר עופות טמאין דכתיבי בקרא ופריך (*והרי רובע ונרבע) דאסורין יב] פירוש דמחיים אסורין לשוחטן ולהקריבן לגבוה ומשני הני מילי לגבוה אבל להדיוט שרי והרי רובע ונרבע בעדים דמחיים אסורין פי' דמחיים אסורין לשחטו ואם שחטן אסורין אף אני אביא משולחת ומשני רוב בעלי חיים קאמרינן אם כן דאין שור הנסקל נאסר כל זמן שהוא חי שור שלא נגמר דינו שנתערב באחרים שנגמר דינן כולן פטורין דמותרין בגיזה ועבודה ואין כאן עינוי הדין כיון דפטורין מסקילה מיהו לכשישחטו או ימותו יהו אסורין בהנאה והא דאמר בסוף פרק שור שנגח ד' וה' (דף מה. ושם ד"ה מכור) דשור שנגמר דינו מכרו אינו מכור אפילו לרדיא היינו משום דאסור לענות דינו ומלוה לסוקלו ועוד דאין לו מכר דאין לו בעלים והלוקח אינו יכול לזכות בו יותר משאר אדם אבל כי לא נגמר דינו מכרו מכור לשחיטה אי נמי לרדיא דמאי לאטרוקיה לאגמא וכי שחיט ליה יג] [לאחר שנגמר דינו] אסור באכילה כך נראה לר"ת כמו שפירשנו וקשה דבסוף פרק קמא דערכין (דף ז:) משמע דשור הנסקל נאסר מחיים גבי האשה שמתה נהנין בשערה דמפרש התם זו מיתתה אוסרתה וזו גמר דינה אוסרתה יד] ויש לומר גמר דינה דמחיים גורם לה להיות חל עליה איסור שאסורה אפילו שחטה דעבדה כעין בשר וזו מיתתה אוסרתה אין עליה שום איסור מחיים ויש להביא ראיה דלא נאסר מחיים מהא דתניא בפרק מרובה מדת (ב"ק דף עא.) ובפרק אלו נערות (כתובות דף לג:) טו] (גבי) גנב שור הנסקל וטבחו משלם תשלומי ד' וה' דברי רבי מאיר ואמאי הא ליתא במכירה ושמעינן ליה לר"ש לקים בפרק מרובה מדת (ב"ק דף עא.) דכל שישנו בטביחה ישנו במכירה וכל שאינו בטביחה אינו במכירה וה"ה דכל שאינו במכירה אינו בטביחה אבל אי שרי בהנאה ניחא שיכול למוכרו לרכוב עליו עד בית הסקילה או ליהנות בו מעט עד אותה שעה או אם היו בית דין מתעצלין בסקילתו ומיהו מה שאומר ר"ת דאין לו מכר דאין לו בעלים זה לא נוכל לקיים ומה שפסק ר"ת בעדר שיש בו שה אחד ספק דרוסה דשרי מטעמא דכל דפריש מרובא פריש לא יתכן דיש לאסור גזירה שמא יקח מן הקבוע אפילו היכא דפריש מאליו רק טז] בדבר שלא נאסר בתערובת כגון ט' חנויות (אחת) מוכרות בשר שחוטה ואחת נבילה (פסחים דף ט:) התם שרינן אי פריש אחת ולא גזרינן שמא יקח מן הקבוע שהרי האיסור ניכר וידוע היכן הוא ולכך שרינן היכא דפריש או כגון דנמצא ביד עובד כוכבים אבל אם נאסר בתערובת ופריש לא אמרינן דפריש מרובא פריש ואם יש בעדר ספק דרוסה אפילו אחד בריבוא כולן ימותו תדע דטבעת של עבודת כוכבים שנתערבה בריבוא כולן אסורות ובפירש אחת מהן פליגי רב ושמואל בגמרא (לקמן דף עד.) אי אוסרת השאר אי לא אבל יז] בההיא גופה אותה שפירשה לא פליגי *וכולי עלמא דאסירא וכל איסורי הנאה שפירשו מתערובתן אסורין ולא אמרינן מרובא פריש וטעמא משום גזירה שמא יקח מן הקבוע ולא שנא חולין ולא שנא קדשים ויש להתיר הבהמה שנושא הזאב והרועה מצילה ונתערבה בעדר משום דאין דרוסה אלא ביד ושמא עלפה בשינים והוה ליה ספק ספיקא וכן הכן שנושא אווז שמא נושאה בחרטום או בין רגליו ולא הכה ביד מיהו יש לייאשב דברי ר"ת דלא דמי לטבעת של עבודת כוכבים דשאני בעלי חיים כיון דאפשר ע"י דנכבשינהו דניגיידין ואם תאמר אמאי תנן ימותו נימא ירעו עד שיסתאבו ויפדו ואחרי כן נימא כל דפריש מרובא פריש דהשתא להדיוט חזו שהרי כמה קדשים אמרינן בהו ירעו ולא חיישינן לתקלה ובסיפא אמרינן ברובע ונרבע ירעו ולכשיסתאבו יפדם וישחטם ויאכלם מטעם דפריש מרובא פריש ויש לומר דלא עבדינן תקנה ברעייה כיון דלאחר רעייה לא מישתרי נמי אלא מטעם כל דפריש ועוד שאל הרב רבי יצחק מר"ת דקאמר יח] רבי שמעון (סנהדרין דף עט:) הנסקלים בנשרפים ידונו בסקילה שהשריפה חמורה ניזיל בתר רובא להחמיר בדיני נפשות כדאיתא פרק קמא דחולין (דף יא:) דלא חיישינן שמא במקום סייף נקב הוה ותירץ דלא אזלינן בתר רובא להחמיר כיון שנהרג בלאו הכי במיתה אחרת אי נמי לא אזלינן בתר רובא לחייב אותו שהוא ודאי בסקילה ומהאי טעמא לא תקשי לן הא דאמר פרק אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עט:) דאדם רוצח שלא נגמר דינו שנתערב עם אחרים שנגמר דינן כולן פטורים דמשום רובא לא נעביד דבר שהוא ספק ודאי דודאי יש אחד שאינו בר מיתה כלל לפי שלא נגמר דינו ולא דמי לאותו שהרג ודאי אלא דלא ידעינן אי טריפה הוה אי שלם הוה ועוד יש לומר דהוה ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ופטור מדאורייתא דספק נפשות להקל וכי תימא ניכבשינהו וניזיל כל דפריש אי אתה רשאי למושכן להחמיר עליו יט] ועוד גזירה שמא יקח מן הקבוע והא דפריך מעיקרא כי תני הנשרפים בנסקלים תיפוק לי דרובא נסקלים נינהו הכי פירושא לכל הפחות לא גרע משום דרובא נסקלים* :

על פי עד אחד או על פי הבעלים. פירש בקונטרס דפטר ליה מסקילה משום דמודה בקנס פטור וכן פירש במכות (דף ו.) דאין אדם נהרג על פי עצמו מטעם קנס ונראה דאפי' אמרי שנגמר דינם בבית דין פלוני אין נהרגים על פיהם ואע"ג דכי האי גוונא מחייב בקנס כדמוכח בפרק קמא דמכות (דף ז.) וגבי פלוני רבע שורי בפרק קמא דסנהדרין (דף י.) מפרש משום דאדם קרוב אצל ממונו לא אמרינן ונהרג שורו ולא פלגינן דיבורא אלא הרובע והשור נהרגין ואי קנס מיקרי כי נמי אמת הוא שרבע שורו אמאי נהרג שור על פיו והא מודה בקנס פטור כמו אם אמר גנבתי וטבחתי דפטור מכפל וד' וה' ונראה לי טעמא דאינו נהרג על פי הבעלים אם אין עד אחד עמו כדאיתא פרק כל האסורין (תמורה דף כט.) זה וזה מותרות באכילה מנלן אי ס"ד להדיוט אסירי למה לי למעוטינהו *לרובע ונרבע לגבוה ואע"ג דהתם לא מזכיר ברובע ונרבע על פי הבעלים מכל מקום על כל ענין שפסול גבוה ומותר להדיוט קאי *) מנהני מילי **). ברוך :

ברובע ונרבע. פירש בקונטרס על פי עד אחד או על פי הבעלים שנאסר לגבוה ולא להדיוט דבשני עדים היה נאסר אפילו להדיוט וכן משמע בריש פ' בתרא דכריתות (ד' כד.) דאמר רבי יוחנן שור הנסקל שהוזמו עדיו כל המחזיק בו זכה אמר רבא מסתברא טעמיה דרבי יוחנן כגון דאמרו ליה נרבע שורו ואי לא ליתסר בהנאה אמאי מייאש הלא העור מותר בהנאה והבשר לכלבים וכן נמי משמע בפרק האיש מקדש (קדושין דף מ:) דפריך והרי רובע ונרבע בעדים דאסירי מחיים להדיוט ואם תאמר ומנלן הא כי כתיב קרא בנוגח כתיב ולא ילפי מהדדי כדאמרינן פרק שור שנגח ד' וה' (ב"ק דף מ:) שיש בנוגח שאין ברובע ויש ברובע שאין בנוגח ושמא איכא שום דרש :

ובטרפה

*) כני מילי נ"ק **) [וע"ע תוס' ב"ק מא: ד"ה ע"ס עד]

שיטה מקובצת

א] שהמית את האדם ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים. דנאסר לגבוה ואינו נאסר להדיוט שאינו נסקל אלא ע"פ שני עדים אבל ע"פ בעלים מודה בקנס הוא ומיפטר לית מסקילה אבל לגבוה נאסר דקי"ל מן הצאן להוציא הנוגח. כפ"ת וקשה דלא מצינו בשום מקום שתהא מיתת השור קנס לכך נראה *פטור משום דאדם קרוב אצל ממונו ואפי' אמר דנגמר דינו בב"ד של פלוני דלא שייך מודה בקנס כה"ג ואע"ג דמסקינן בפ"ק דסנהדרין אדם קרוב אצל ממונו לא אמרינן הני מילי לענין מיפלג דיבורא אבל בעלמא אמרינן: ב] ברובע ונרבע. פ"ה ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים דבשני עדים הוי נאסר אף להדיוט כדין שור הנסקל דאסור בהנאה. ותימה מנ"ל משום דשור הנסקל אסור בהנאה נאמר כמו כן דשאר נסקלים אסורים בהנאה דילמא דוקא נוגח אסור בהנאה משום דגבי נוגח כתיב סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו ודרשינן ממשמע שנאמר השור יסקל איני יודע שנבילה היא אלא מלמד שאם שחטו לאחר שנגמר דינו דאסור בהנאת

הגהות

הב"ח דילפינן נרבע מנוגח דהא יש בנוגח מה שא"כ ברובע ונרבע ופי' ריב"א דמ"מ סברא הוא למילפינהו לענין איסור הנאה כיון דשוין הן לענין איסור סקילה: ג] כונסין אותן לכיפה: ד] שאינו דרך הנאתו: ה] להורגן דהיכי יוקיקו: ו] רבא התם היינו: ז] מביניהם והרג שניהם פטורין: ח] בהן שהרגו חייבין: ט] דקדושין דכל צפור ותיבות הכי פריך נמחק: י] שאסורין פי' שלא: יא] שילוח ולאיסרה באכילה: יב] דאסורין מחיים פי': יג] ליה לאחר שנגמר דינו אסור: יד] אוסרתה ויש לפרש זו גמר דינה אוסרת דמחיים: טו] תיבת גבי נמחק: טז] רק בדניכר שלא תיבת בדבר ל"ש: יז] אבל בהיא גופה אותה שפירשה לא פליגי דכ"ע מודו דאסורה וכל: יח] דקאמר בפ' הנשרפין ר' שמעון אומר הנסקלים: יט] עליו אלא להקל עליו ועוד:

מסורת הש"ס

א) כמודה בקנס דפטור נ"ק

תוספתא דנ"ק [פ"ד קדושין סו. בכורות מא. תמורה כח.]

יפ"ק מ"ז

סנהדרין פ.

[ועי' תוס' חולין יא: ד"ה ליתא ותו' סנהדרין פ: ד"ה בנסקלין]

[רש"ל בספרו יש של שלמה ב"ק פ"ד סי' כ"א מוחק הני ב' תיבות לרובע ונרבע ועי"ש שהאריך ורש"ק מקיים גי' שלפנינו עי"ש]

קדושין נז.

גי' רש"ק ומ"ב ועי' ד"ה

פסחים

נ"ל וכי

ומסירו: נ"

נ"ל פי' שלא

נ"ל והרי מוקצה ונאכו נ"ק

נ"ק

יכב״ריפח

בכלאים [א] ובטריפה ביוצא דופן ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן מאותו המין *נתערבו בחולין תמימים [ב] ימכרו החולין לצורכי אותו המין [ג] *קדשים בקדשים מין במינו [ד] [זה יקרב לשם מי שהוא וזה] יקרב לשם מי שהוא *קדשים בקדשים מין בשאינו מינו ירעו עד שיסתאבו (וימכרו) ויביא בדמי [ה] יפה שבהן ממין זה ובדמי היפה שבהן ממין זה ויפסיד המותר מביתו [ו] *נתערבו בבכור ובמעשר ירעו עד שיסתאבו ויאכלו כבכור וכמעשר הכל יכולין להתערב [ז] חוץ *מן החטאת והאשם:

גמ' מאי אפי' ה"ק כל הזבחים שנתערבו בהן [ח] חטאות המתות או שור הנסקל אפילו אחד בריבוא ימותו כולן תנינא חדא זימנא *כל האסורין לגבי מזבח אוסרין בכל שהן הרובע והנרבע אמר רב [ט] אשי אמריתה לשמעתיה קמיה דרב שימי ואצריכן [י] דאי מהתם הוה אמינא הני מילי לגבוה אבל להדיוט אימא לא ואי מהכא ה"א הני הוא דאיסורי הנאה נינהו אבל הני (א) אימא לא צריכי דלאו איסורי הנאה נינהו הא תנא ליה מי קתני [א] (בבמה כל שהן התם קתני) וניתני הא ולא בעי הא תקנתא איצטריכא ליה דהדיוט נמי תנא ליה [ב] ואלו אסורין ואוסרין בכל שהן *יין נסך *ועבודת כוכבים

א) רש"ק גירסת רש"י מי קתני בכל שהוא התם קתני ב) תמורה כח. ע"ז עד.

רש"י

כלאים וטריפה ויוצא דופן. שור או כשב פרט לכלאים כי יולד פרט ליוצא דופן טריפה התם אמרינן *כשהוא אומר מן הבקר למעט שאין ת"ל להוציא את הטריפה ולהדיוט מותרת בהנאה להשליכה לכלבים: ירעו עד שיסתאבו. דמחמת הזבח המעורב בהן נאסרו כולן להדיוט ולחללו על המעות בעודו תם אי אפשר הילכך ירעו עד שיסתאבו ויביא בדמי היפה שבהן מאותו המין ממין הקרבן אם עולה הוא יביא מעות כנגד דמי היפה שבכולן דשמא הזבח הוא היפה ויאמר כל מקום שהוא הזבח יהא מחולל על מעות הללו ויביא מן המעות עולה ואם שלמים שלמים: נתערבו בחולין תמימין. או אחד באחד או זבח אחד בחולין הרבה ימכרו כל החולין לצרכי מין יא] אותו הקרבן [א] ונמצאת הרי כולן קדשים של מין אחד אלא שאין ידוע כל אחד של מי הוא [ב] ויקרבו כולן כל אחד ואחד לשם מי שהוא כדקתני מתני': קדשים בקדשים מין במינו. אלא שבעליהן יב] מוחלקות יקרב כל אחד לשם מי שהוא: מין בשאינו מינו. עולה בשלמים שאין מתן דמן ואימוריהן יג] שוה: וימכרו. נמלאו דמי עולה יד] עולה דמי שלמים שלמים ואינו יודע איזו עולה ואיזו שלמים הילכך יטול מעות [מביתו] כנגד דמי היפה ויאמר כל מקום שהן ממעות עולה יתחללו על אלו טו] [ג] (ואלו מעות כיולא בהן) לפי שאינו יודע איזו מין היה יפה טז] *[ויביא מעות כיולא בהן] ויאמר כל מקום שהן מעות שלמים יהו מחוללין על אלו ונמלא מפסיד אותו עודף מביתו ול"נ דלא גרסינן וימכרו אלא ירעו עד שיסתאבו ויביא בדמי היפה כו' ובתחילה חילולן יאמר יז] כל מקום שהיא עולה תהא מחוללת על אלו וכל מקום שהן שלמים יהיו מחוללין על אלו ויביא מאלו עולה ומאלו שלמים ותדע דלא גרסינן ליה דהא יח] נתערבו בבכור ומעשר [ד] דקתני נמי וימכרו אי אפשר דהא תנן במעשר נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט לא תם ולא בעל מום וילפינן לה בבכורות (דף לב:) דהאי לא יגאל לא ימכר הוא אלא הכי גרסינן ירעו עד שיסתאבו ויאכלו כמעשר וכבכור: נתערבו. זבחים כגון עולה בבכור או במעשר בהמה שאין תופסין יט] דמיהן בקדושה ולהקריבן אי אפשר שזה כליל וזה נאכל או אפילו הוא שלמים זה טעון מתן ארבע וזה מתן אחת וכן סמיכה ונסכים: ירעו עד שיסתאבו. ויביא מעות כ] בדמי היפה ויאמר כל מקום שהוא הזבח התופס את דמיו יהא מחולל על מעות הללו נמלא חולין מעורב בבכור ומעשר בעלי מומין ויאכלו מעורבים כולן בתורת בכור ומעשר בעלי מומין שלא ישחטו באיטליז ולא ימכרו באיטליז ולא ישקלו בליטרא כדתנן *(מנחות דף עא) כל פסולי מוקדשים הנאתן להקדש לפיכך נשחטין באיטליז לאחר שנפדו ונמכרים באיטליז ונשקלים בליטרא דכמה דמשכיר במכירתן טפי ופריק להו מעיקרא חוץ מן הבכור והמעשר שהנאתן לבעלים שאין מביאין בדמיהן קרבן וא"ת השתא איכא בהאי זבח המעורב פסידא דהקדש דכיון דאין נשקל בליטרא לא טפי ופריק ליה אין ה"נ כא] *אי משום פסידא דידיה לא מזלזלינן בבכור ומעשר כהי דאי לא הוה מעורב דליכא זילותא אלא בדידיה מזלזלינן ביה משום דרווחא נמי דידיה הוא אבל באחריני משום איהו לא מזלזלינן: הכל יכולין להתערב. בכל שני מיני קדשים אפשר להו שיהו מעורבין: חוץ מן החטאת והאשם. שאין מתערבין זה בזה לפי שניכרין זה מזה כדמפרש בגמ': **גמ'** מאי אפילו. כל שכן כיון דרובא למיתה ימותו: שנתערבו בהן חטאות המתות. חד דאיסורא כב] ורובא דהתירא: כל האסורין כו'. משנה היא במסכת תמורה: אוסרין בכל שהן. כל המתערבין בהן ואפי' אחד בריבוא: הני מילי לגבוה. כולן המעורבין אסורין לגבוה ומותרין להדיוט ברעייה ובפדייה דלא איירי התם בנתערבו באיסורי הנאה: אבל הני. דלהדיוט נמי לא חזו כג] לפדייה דהא באיסורי הנאה נתערבו: אימא. ניבטלי איסורי הנאה ברובא שלא ימותו אלא ירעו וימכרו דלא חמיר דין הדיוט כולי האי קמ"ל ימותו: כד] *) אי מהכא. אשמעינן דאפילו קדשים נמי מפסדינן ולא תנא ההיא בתמורה [ה] ה"א הני הוא דמפסדינן משום דאיערוב באיסורי הנאה אבל הנך דתמורה דלא איערוב בהו איסורי הנאה אימא לא לאסריניהו לכולהו אלא ניבטיל ברובא ויקרבו לגריכא: אבל הנך דלאו איסורי הנאה נינהו. אימא קיל איסורייהו וניבטלו ברובא ואפילו לגבוה: הא תנא ליה. כה] הנך במתני' דלא בטלי לגבוה דקתני במתניתין נתערבו בשור שנעבדה כו' ולמה לי למהדר ולמיתנייה התם: ומשני מי קתני. במתני' גבי רובע ונרבע בבמה הן אוסרין: כל שהן התם קתני. במסכת תמורה הוא דקתני אוסרין בכל שהן דאי ממתני' דילמא בטלי במאה או במאתים כו] ואחד ברבוא דקתני מתני' לאו עלייהו קאי: וניתני הא דתמורה. ולא ניתני הא דזבחים: תקנתא איצטריכא ליה. דהתם אוסרין בכל שהוא תני ולא תקנתא והכא תנא תקנתא ירעו עד שיסתאבו כו': דהדיוט. נמי תנא במסכת עבודה זרה דאיסורי הנאה לא בטלי ברובא ומיתסרו להדיוט ולמה לי למיתני הכא בחטאות המתות ושור הנסקל: לריכי

תוספות

ובטריפה. בגמ'* דייק האי טריפה היכי דמי אי ידע לה ליזיל ולישקלה ומפרש רבי ירמיה כגון שנתערבה בוולד טריפה ורבי אליעזר היא ורבי ינאי מפרש כגון דאיתערבה נקובת הקוץ בדרוסת הזאב וריש לקיש מפרש כגון דאיערב בנפולה והקשה ה"ר אפרים כיון דלא כז] ידיעה מה מועלת כאן רעייה דלמיכלה א"א משום ספק טריפה ולעובדי כוכבים ולכלבים אי אפשר דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים כח] ומחיים נמי לא אפשר ליהנות דפסולי המוקדשים אסורים בגיזה ועבודה מיהו למ"ד דאיערב בדרוסה יש לה בדיקה לאחר שחיטה אם האדימה בשר כנגד בני מעיים או כנגד הסימנים דאפי' ודאי דרוסה יש לה בדיקה ולמ"ד דאיערב בנפולה נפולה יש לה בדיקה אבל למ"ד בוולד טריפה קשה ושמא קסבר פודין את הקדשים להאכילן לכלבים כאיכא דאמרי בפרק שני דבכורות (דף טו:) אי נמי כט] *כדאמרינן (פסחים דף*) אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים הני מילי היכא דלא חזו אלא לכלבים כגון קדשים שמתו או נטרפו אבל הני אסורים מחמת טריפות חולין שנתערבו בהן אבל קדשים גופייהו אם היה מכירן דחזו לדידיה שרי להאכילן לעובדי כוכבים ולכלבים ומיהרלא בהכי פירכא אחריתי שהיה מקשה ה"ר אפרים בבכורות פ' כל פסולי המוקדשין (דף לג:) בכור מתיר ר"ע אפי' לעובד כוכבים ולקמן בפ' טבול יום (דף קג:) אמר ר"ע מדבריהם למדנו שהמפשיט את הבכור ונמצא טריפה שיאותו הכהנים בעורו משמע דווקא בעורו אבל בבשרו לא דאסור להאכילו לכלבים ולעובדי כוכבים ולפי מה שפירשתי ניחא דמידי דלא חזי לישראל אסור להאכילו לכלב ולעובדי כוכבים. אבל מידי דחזי לישראל כיון שנפדו שרי ליתן לכלב והיינו טעמא דדרשינן ואכלת ולא לכלביך כלומר דבר שאין עומד אלא לכלביך אבל היכא דחזי לדידיה אישתרו לגמרי דאיתקש לצבי ואיל וא"ת בפרק הפרה (ב"ק דף מג:) דפטרינן שור פסולי המוקדשים שנפל לבור משום דכתיב והמת יהיה לו מי שהמת שלו הרי המת שלו כדתנן (לקמן דף קג:) דיאותו הכהנים בעורו ומשום עור לחודיה אילטריך שור. ולא אדם דהוה מחייבנא באדם דחשיב המת שלו משום עור דשרי בהנאה מדאורייתא ולא אסור אלא משום גזירה שמא יעשה עורות אביו ואמו שטיחין (חולין דף קכב.) וי"ל דסוגיא דב"ק (דף מג:) אתיא כמסקנא דפרק טבול יום (לקמן ד' קד.) דפסקי' כרבנן *)בשר בקבורה ועור בשריפה:

ויביא בדמי היפה שבהן. פירש"י ויקח מעות כשיעור דמי היפה שבכולן ויאמר כל מקום שהוא הזבח יהא מחולל על מעות הללו משמע לפירושו שהזבח מעורב בריבות של רובע ונרבע והלשון משמע כן ואי אפשר לומר כן דדומיא דרישא קתני שהנסקל נתערב ברוב זבחים וכן מוכח בגמרא ובדמי היפה שבהן היינו דמי היפה של כל אחד ואחד ומניח הגרוע שבהן שלא יחלל:

לשם מי שהוא. פירש בקונטרס (כדי) כשיקריבנו יאמר הרי הוא לשם בעלים שלו וקשה דהא אמר בריש מכילתין (דף ב:) אתנו בית דין דלא לימא לשמן דילמא אתי למימר שלא לשמן אלא לשם מי שהוא היינו סתמא דסתמא נמי כלשמו דמי: **מי** קתני בכמה. בפרק כל האסורין (תמורה דף כח.) משני בענין אחר ולא פריך התם וליתני הא ולא בעי הא כדפריך הכא:

דהדיוט נמי תנא ליה ואלו אסורין כו'. מכמה משניות הוה מצי לאתויי ממתני' דאפה בו את הפת במסכת עבודה זרה (דף מט:) וממתני' דערלה (פ"ג מ"ה ו) בערלה וכלאי הכרם: וליבטלו

*) [ע"ש ברש"י דלא גרס להא]

*) בס"י שייך האי דיבור אי כו' לקמן עב ע"א קודם ד"ה ופרכינן

סז] אלו ויביא מאלו עולה ויחזור ויביא מעות כיוצא בהן לפי שאינו: טז] תיבות ויביא מעות יז] יאמר כן כל: יח] דהא גבי נתערבו בבכור ומעשר קתני נמי וימכרו ואי אפשר דמיהן: כ] מעות כדמי היפה: כא] תיבת אי נמחק: כב] ברובא דהיתרא: כג] ... נמחק: כד] ד"ה אי מהכא כו' עד סה"ד ל"ש: כה] ליתא הכא במתני' תיבת ... כו] במאתים דאחד אות ו' נמחק: כז] דלא ידיע אות א' נמחק: כח] לכלבים כדאמרי' בפ' ... כט] נמי הא דאמרינן אין פודין:

...סיפא כדמוכח בגמרא דקאמר כל שהוא התם קתני לכך נראה ויביא בדמי היפה כנגד כל אחד של הקדש ואמר מורי מה שפ"ה כן אינו ר"ל שיהיה כן לפי המסקנא אלא ר"ל אי לאו אידך משנה דמייתי הגמרא יקאמר כל שהוא התם קתני הייתי יכול לפרש מתני' בסיפא דליכא קדשים רק אחד שאת"ל שיש למידק ממתני' סיפא מיירי כמו רישא א"כ מאי קאמר בגמרא כל שהן התם קתני הכא נמי קתני שפיר כל שהן דומיא דרישא אלא ש"מ דאין למידק הכא סיפא דומיא דרישא הוא (ואיסור) [ואימור] אינו שוה ומיהו לפי המסקנא אמת הוא דסיפא הויא דומיא דרישא אלא ממתני' אין להוכיח כרפ"ה:ג] ימכרו החולין לצרכי אותו המין. יקרב זה לשם מי

עין משפט נר מצוה

[לקמן ע"ד:]

נ א מיי' פ"ו מהל' פסה"מ הל"ג:

ד ב מיי' שם הל"ד:

ה ג מיי' שם הלכה ו:

ו ד מיי' שם הל"ד:

ז ה מיי' שם הלט"ו:

ח ו מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה ו טוש"ע יו"ד סי' קלד סעיף א:

ט ז מיי' פ"ו מהל' ע"ז הלכה ט סמג לאוין מח טוש"ע יו"ד סי' קמ:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אבל הני דלאו איסורי הנאה נינהו אימא לא צריכי הא תנא: ר"א כי אמרי'

שיטה מקובצת

א] ובטרפה. הקשה הר"ר אפרים לר' ירמיה דמוקי לה בולד טריפה וכר"א דאמר בחולין ולד טריפה לא יקרב אצל המזבח וה"ה להדיוט נמי אסור כדמוכח בחולין והא דאפלגי בגבוה להודיעך כחן דרבנן דאפי' לגבוה נמי שרי א"כ מאי קאמר במתני' ירעו עד שיסתאבו מה תועלת ברעייה כו' עד לכלבים וא"כ ימותו מבעיא ליה בשלמא למ"ד דאי ערב כו' עד בדיקת לאחר שחיטה ולמכור לישראל לאכול והא דלא בדקינן בקדשים היינו משום דאותם בדיקות הן לאחר שחיטה ומספק לא מעיילינן חולין בעזרה אלא למ"ד בולד טריפה קשיא וי"ל דכי אמרינן אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ה"מ היכא דלא ראוי רק לכלבים כגון קדשים שמתו אבל היכא דחזו (לדמיה) [לדידיה אם היה מכירן] שרי להאכיל לעכו"ם או לכלבים והיינו טעמא דדרשינן הכי ואכלת ולא לכלביך כלומר דבר שאינו ראוי ועומד אלא לכלביך אבל היכי דחזו (לדמיה) [לדידיה] אשתרי לגמרי דאיתקש לצבי ואיל: לשון תוס' הר"פ ירעו עד שיסתאבו פ"ה שאי אפשר לשחוט אחד מהם בלא מום שמא זהו הזבח והשוחט קדשים בחוץ חייב כרת וג"כ הן פסולין לקרבן אלא ירעו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן מאותו המין אם חטאת חטאת אם עולה עולה ויקח מעות כשיעור דמי היפה שבכולן ויאמר כל מקום שיהיה הזבח יהא מחולל על המעות הללו משמע מתוך לשונו שפי' כל מקום שיהיה הזבח וגם הלשון דקתני ויביא בדמי היפה שבהן משמע דמיירי הך סיפא בקדשים שנתערבו ברובא פסולים וקשה מסתמא סיפא דומיא דרישא דמפרש בגמרא דשור הנסקל אחד נתערב בבמה קדשים כשרים וה"נ הוי בסיפא כדמוכח...

מסורת הש"ס / רש"י כת"י

ס"א נתערבו. זבח אחד: בחולין. כשרים הרבה: ימכרו החולין לצרכי אותו המין. נמצאו כלם קדשים ושאין אחד אלא שאין ידוע מי בעליו של כל אחד ואחד שהרי תראשון שם בעליו עליו ואין ידוע איזהו ותקנתן שנויה במשנתינו: קדשים בקדשים מין במינו. חטאת בחטאת עולה בעולה אלא שהן של בעלים הרבה: יקרב. כל אחד ואחד לשם מי שהוא כשיקריבנו יאמר הרי הוא לשם בעליו ולא יזכיר עליו שם אדם: מין בשאינו מינו. כגון עולה בחטאת: ירעו. שאי אפשר בהקרבה שחלוקין במתן דמן או באכילתן או בהקטרתן שזה כליל וזה נאכל: נתערבו בבכור ומעשר. שאין להן פדיון שתחול קדושתן על דמיהן ויצאו הן לחולין אלא נאכלין במומן במדינה כולן ירעו עד שיומטו ויאמר כל מקום שהוא הזבח יתחלל על מעות הללו ומותרין באכילה ובלבד שיאכלו בתורת מעשר ובכור שלא ישחטו באיטליז וכו' ודמי הזבח יקח מהן בהמה ויקריבנה ממין הזבח: הכל יכולין להתערב. ס"א כלומר אם נתערבו יש ספק בתערובתו: חוץ מן החטאת והאשם. שאין ספק בתערובתן שהחטאת אינה לעולם א"ל (כו'). [כל"ן]

שיטה מקובצת

שהוא: ג] קדשים בקדשים שהם מין אחד רק שחלוקים בשם הבעלים יקרב כל אחד לשם מי שהוא ולא יאמר כלום דהא סתמא כשר ולא כפ"ה דפי' דאמר הרי הן לשם בעלים שלו דהא אמרינן בפ"ק אתנו ב"ד דלא לימא לשמו כו': ד] במינו זה יקרב לשם מה שהוא וזה יקרב: ה] בדמי היפה שבהן: ו] נתערבו בבכור ומעשר ירעו. ול"ג ימכרו דהא כתיב במעשר לא יגאל ולא ימכר אלא ירעו ויומטו ואו [בקדשי] אחרים] יחלל הקדושה על אחרים ויצאו לחולין לגמרי אבל בכור ומעשר צריכין עוד לאוכלן בתורת בכור ומעשר ואינו יכול למוכרם אלא כל תורת בכור ומעשר עליהם שלא ימכר באיטליז ושלא ישקל אלא ירעו עד שיומטו ויאמר כל מקום שהוא הזבח יתחלל על מעות הללו ואינם יוצאים לחולין לגמרי שתחול קדושתו שאין להן פדיון אלא נאכלין במומן: ז] ע"י בהשמטות בסוף המסכת: ח] בהן חטאות המתות: ט] רב כהנא אמריתה להא שמעתיה קמיה דרב שימי בר אשי ואמר צריכין: י] ע"י בהשמטות בסוף המסכת: יא] אותו הקרבן היו כלן קדשים: יב] שבעליהן מחולקין: יג] ואימוריהן שוין: יד] עולה בעולה דמי שלמים בשלמים ואינו יודע אי אלו עולה ואי אלו שלמים הילכך יטול מעות מביתו כנגד

צריכי דאי מהתם א] הוה אמינא להדיוט אבל ב] לגבוה אימא לא נפסדינהו לכולהו ואי מהכא הוה אמינא ג] הני מילי קדשים דמאים אבל חולין דלא מאים אימא *איסורי הנאה ליבטלי ברובא. צריכא ד] *וניבטלו ברובא וכי תימא חשיבי ולא בטלי הניחא למאן דאמר כל שדרכו לימנות שנינו ה] אלא למאן דאמר את שדרכו לימנות שנינו מאי איכא למימר דתנן *מי שהיו לו חבילי תילתן של כלאי הכרם ידלקו

צריכי דאי מהתם הוה אמינא הני מילי חולין· אבל קדשים אימא ליעביד להו תקנתא דליבטיל איסורי הנאה ברובא ונימא יקרבו כי היכי דלא נפסדינהו לגמרי לכולהו ו]: ופרכינן וניבטיל ברובא· דהא כתיב אחרי רבים להטות: וכי תימא חשיבי· הואיל ודרכן למנות: כל שדרכו לימנות· שיש בני אדם המקפידין במניינם ז] ומוכרין במניינם שנינו דלא בטלי *בסמוך בהך משנה דחבילי תילתן שפיר דהא ח) [בהמות] נמי הרבה בני אדם המקפידין עליהן ומוכרין אותן במנין ואע"פ שיש בני אדם שאין מקפידין כל כך ומוסיפין יתירה או מוכרין העדר יחד: אלא למ"ד את שדרכו לימנות· שדרכו מיוחד לכך שאין לך אדם דמוסיף עליהן יתירה ללוקח ולא מוכר בלא מנין הני אין דרכן מיוחד למנין שיש המוסיפין ט]יתירה או מוכרין העדר בלא מנין: תילתן· מין תבלין *וחבילין חשוב מאד שאף טעם העץ שוה לפרי ובלע"ז פינוגר"י:

וליבטלו ברובא· דמטעם בריה אין לומר דלא בטיל דאע"ג דאבר מן החי חשיב בריה (חולין קב:) איסור תערובת דהכא לאו משום אבר מן החי אלא שלא ישחוט ויאכל משום חטאת המתה ושור הנסקל וכי שחיט ליה אזיל ליה איסור אבר מן החי ואיסור חטאת המתה ושור הנסקל אפי' שלם לא חשיב בריה כמו נבילה וחלב ודם דלא הוי בריה ועוף טהור קטן שלם אם אין בו כזית בשר אין לוקה עליו משום נבילה דלא חשיב בריה דעוף טמא ודאי חשיב בריה דכשאסרו הכתוב אסרו בין גדול בין קטן אע"ג דלית ביה כזית אלא כל שהוא בעלמא וכן גיד הנשה חשיב ליה בריה בפ' גיד הנשה (שם ק.) דכי אמר רחמנא לא תאכל גיד אפילו כל שהוא וכן אבר מן החי חשיב בריה *דטעמא דבריה משום דהוי כאילו פירש בין גדול ובין קטן כדמוכח פ"ג דשבועות (דף כא:) י] דאמר וכי היכן מצינו באוכל כל שהוא שהוא חייב כו' ופריך והרי מפרש ומשני מפרש נמי כבריה דמי והא דאמר בפ' אלו הן הלוקין (מכות יז·) דקאמר ר"ש אף חטה כברייתה ורבנן בריית נשמה חשיבא חטה לא חשיבא דמשמע שהדבר תלוי בנשמה והאיכא גיד הנשה רבנן לדבריו דרבי שמעון קאמרי ליה לדידן טבל לאו בריה הוא דלא דמי למפרש אלא לדידך דמדמית חטה לנמלה לא דמי דנמלה בריית נשמה וחשיבא ואע"ג דרבנן גופייהו לא חיישי בהאי טעמא קאמרי ליה הכי וכהאי גוונא אשכחן לקמן בפירקין (דף עז·) דאברין בעלי מומין רבי אליעזר אומר יעלו וחכ"א לא יעלו ומפרש טעמא דרבי אליעזר משום דכתיב מום בם הוא דלא ירצו הא ע"י תערובות ירצו והא דקתני רואה אני את בשר בעל מום כאילו הוא עצים לדבריהם דרבנן קאמר להו אע"ג דרבי אליעזר גופיה לא חייש להאי טעמא דעצים*:

אלא למאן דאמר את שדרכו לימנות שנינו מאי איכא למימר· תימה מי גרע שור גדול מאת שדרכו למנות הא אפילו חתיכה בעלמא חשיבא את שדרכו למנות משום דחשובה להתכבד בפני האורחים [כדאמרינן] בפ' גיד הנשה (חולין ק·) וכל הנך י' דברים דחשיבי את שדרכו לאורה בכולהו לא חשיב כשור הגדול ועוד דבפ' בתרא דע"ז (דף עד·) חשיב שור הנסקל ואמרי' התם האי תנא תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסור הנאה ולא פריך יא] הניחא למאן דאמר כל שדרכו כו' כדפריך הכא ובבילה פ' קמא (דף ג:) ובפ' גיד הנשה (חולין ק·) שמע מינה דלכל הפחות חשיב את שדרכו ועוד מדפריך התם דניתני אגוזי פרך ורימוני באדן ולא פריך מחבילי תלתן משמע דחשיב כששה דברים ונראה לפרש דמשום חטאות המתות פריך הכא למאן דאמר את שדרכו דמשמע אפי' חטאת העוף כדתניא במס' קינים (פ"ב מ"ג) או שפרח מבין המתות ימותו כולן ואע"ג דקתני במתני' זבחים ועוף לאו בכלל זבח הוא מכל מקום מדקתני כל הזבחים משמע אפי' עוף בכלל וה"ה כיון דהני דע"ז כששה דברים חשיבי אם כן יין נסך דקתני התם היינו חביות סתומות והא תנא ליה גבי ששה דברים ולא הוה ליה למיתנייה כי היכי דלא חשיב ככרות של בעל הבית משום דתנא ליה גבי ששה דברים כדמפרש התם ושמא החמירו ביין נסך לאסור אפי' חביות פתוחות משום דהמירא עבודת כוכבים משאר איסורין דמטמאה ותופסת דמיה ועוד נראה דאיצטריך למיתני חביות סתומות משום יב] דיין נסך נפקא לן מדברי קבלה ולא כתיבא איסורה באורייתא ומשמע דהוי כסתם יינם דרבנן וס"ד דבטל ועוד אשכחן איסור עבודת כוכבים דקיל לרבי אליעזר דאמר יש פדיון לעבודת כוכבים מה שאין כן בשאר איסורים יג] והשתא אפרש כל הנהו דע"ז היכי חשיבי כששה דברים יין נסך משכחת לה בחביות סתומות עבודת כוכבים בטבעות וכוסות דחשיבי ועורות לבובין כשעשה ממנו כלי נאה אי נמי עבודת כוכבים משום דחשיבא לעובדיה וכן עורות לבובין ואי נמי כדמפרש בירושלמי יין נסך ועבודת כוכבים ועורות לבובים על שם לא ידבק בידך מאומה מן החרם ואיירי אפילו בחביות פתוחות ושמא לא הביא פסוק זה בירושלמי אלא למימרא דמיניה ילפינן איסורי הנאה בהני תלת וציפורי מצורע מיירי בציפור דרור גדולים וחשיבי שער נזיר בציפרתא כדאי' בסוף תמורה (דף לד·) שעשה נורא ציפור יד] *כבגד מעשה רוקם משער נזיר ויש עוד אחרים משער היתר ופטר חמור ובשר בחלב ועגלה ערופה וחולין שנשחטו בעזרה בחתיכות הראויות להתכבד דעדיפי מאת שדרכו וחשיבי כאגוזי פרך ואע"ג דאיסורי הנאה ניניהו חשיב ראוי להתכבד כיון דאי היתה בטילה היתה ראויה להתכבד הלכך לא בטלה והא דאמרי' בסוף הערל (יבמות פא:) דחתיכה של חטאת טמאה במאה של חטאת טהורה תעלה התם אפי' תתבטל לא חשיב ראוי להתכבד בפני אורחים כהנים דאין מחזיקין טובה זה לזה שכולן שוין כדכתיב (ויקרא ז) לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו אבל של חטאת בשל חולין *קאמר התם דלא תעלה דלאו דוקא טהורה בשל חולין דהוא הדין טמאה בשל חולין ובקונטרס פירש ביבמות דטמאה בטהורות תעלה משום דלהפסד מרובה חששו אבל טהורה בשל חולין הפסד מועט דחזיא לכהנים וזו תימה דכמה איסורי הנאה לא בטלי ולא חיישינן וא"ת אמאי לא חשיב במסכת ע"ז פרוסה של לחם הפנים וחתיכה של חטאת טמאה וחתיכה של קדשים שמתו וי"ל דבקדשים לא קמיירי ומיהו הוה מצי למתני אברי שעיר המשתלח למאן דאסר ביומא (דף סז·) וחתיכה של עיר הנדחת ושער של מת דאסרינן בפ"ק דערכין (דף ז:) וקצת קשה מירושלמי לפי מה שפירשתי דהנהו דע"ז עדיפי מאת שדרכו דמשמע התם דלא הוו אלא י' דברים את שדרכו והכי איתא התם בפ"ב דמסכת ערלה דר' יוחנן ור"ל איתפלגון חד אמר י' דברים מקדשין דברי רבי מאיר פי' י' דברים השנויים במשנה שכולם את שדרכו טו] *ואחרים אמרו כל הדברים מקדשין דברי רבי מאיר פי' דכל שדרכו למנות שנינו טז] (*וכר) דאותם י' דברים דקאמר רבי יוחנן היינו אותם ששה דברים דקאמרי רבנן וחבילי תלתן הרי ז' ובגד שצבעו בקליפי ערלה ונתערב באחרים ונובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד ואינו יודע איזהו דבתרווייהו תנן התם כולן ידלקו דברי ר' מאיר ובגד וסיט *תרי מילי חשיבי וסיט חשיב את שדרכו כדאמר התם בירושלמי והורג מלא הסיט מלמר הבכור בבגד דקתני התם ידלק הבגד קאמר עלה *בגמ' דאית תנא דתני במשנה דברי ר"מ ואית דלא תני דברי ר"מ מאן דתני דברי רבי מאיר אית ליה י' דברים מקדשים פי' שזו היא העשירית ומאן דלא תני דברי ר"מ מנא ליה י' דברים מקדשין פי' אותן עשרה דברים שאמר ר' יוחנן דמקדשי לר"מ דהוו את שדרכו היכן הם ומשני ר"מ כר"ע שמוסיף אף ככרות של בעל הבית והשתא מאי קא קשיא ליה הא איכא כל הנהו דע"ז דמיקדשי אפי' לרבנן וכ"ש לר"מ ועוד דאמר בפ"ג דבכורות (דף כה:) דגיזי בכור בעל מום שנתערבו בגיזי חולין אוסרין בכל שהן א"כ הוו את שדרכו לר' יוחנן ושמא לא מיירי בירושלמי אלא באותם דברים השנויים במסכת ערלה באותה משנה אבל אכתי איכא טובא וביבמות הארכתי יותר:

*נתערבו באחרות ואחרות באחרות· ר"ת ל"ג בשום מקום ואחרות באחרות בהך משנה ששנויה בסוף מסכת ערלה ובהנהו דמסכת ע"ז בסוף פרק כל הצלמים גבי אפה בו את הפת כו' וגבי בגד שצבעו בקליפי ערלה ובכמה מקומות כיוצא באלו מדפריך לקמן (דף עד·) על שמואל דאסר ספק ספיקא בעבודת כוכבים מברייתא שמתרת *דלא משכח דקאי כשמואל אלא רבי יהודה שאוסר אפילו בשאר איסורין ספק ספיקא כגון רמוני בדן ושמואל סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא ואי הוה גרסינן הכא ובמסכת ע"ז ואחרות באחרות הוה ליה לאיתויי ראייה לשמואל מהנך משניות ולא היה דוחק להביא מברייתא דרבי יהודה ועוד יש לדקדק מגופה דמתניתין דהתם במסכת ערלה (פ"ג) גבי בגד שצבעו בקליפי ערלה וגבי תבשיל שבשלו בקליפי ערלה והך דחבילי תלתן קתני נתערבו באחרים וגבי נובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד ואינו יודע איזהו וגבי הורג מלא הסיט מלמר בכור בבגד לא קתני נתערבו באחרים והיינו טעמא משום דאם נתערב בשאר בגדים יכול להסיר מכל אחד מלא הסיט ומישתרי מטעם ספק

כדמשמע בסמוך נ"ק

נ"ל אע"ג דאיסורי הנאה נ"ק

חולין ק.

בילה ג: יבמות פא: ערלה פ"ג מ"ו

וחשובין מאד שאף נ"ק

נ"א דטעמא דבריה כוי משום דהוי כאילו פירש הכתוב שלא תאכל בין גדול ובין קטן כו' שהוא חייב כו' ופריך והרי מפרש פירוש שאמר שבועה שלא אוכל כל שהוא ומשני כו' נ"ק

[וע"ע תוס' חולין לז. ד"ה מאי טעמא]

[כבגד נ"ק וכ"ה בס"י]

דקאמר כו' לאו דוקא נ"ק

לומר אמר כל הדברים כו' נ"ק

נ"ל ומסתברא נ"ק

גי' נ"ק תרי מילי חשיבי סרי ט' והורג מלא הסיט ט'

בירושלמי נ"ק

עיין לע"ב

נ"ל ולא נ"ס

רש"י כת"י

צריכא· ס"א דאי מהתם הו"א ה"מ חולין אבל קדשים אימא לעביד להו תקנתא דליבטל איסורא ברובא דהא מדאורייתא כל איסור ברובא בטיל וירעו כו' כי היכי דלא נפסדינהו לגמרי: ה"ג ואי מהכא הו"א לגבוה דמאים אבל להדיוט אימא לא· כלומר אבל מידי דהדיוט כגון חולין דקילא אימא ניבטל ברובא:

שיטה מקובצת

א] הוה אמינא ה"מ [לחולין] (תיבת להדיוט נמחק) דליכא פסידא כלומר דלא חיישינן לפסידא דחולין הואיל דליכא הפסידא דהקדש אבל לגבוה דאיכא הפסידא דהקדש אימא לא כלומר ליבטלו משום הפסידא דקדשים וא"ת אכתי [איך] הוה אמרי' ליבטלו להו דהא שמעינן ליה מההיא דתמורה דקתני אוסרין בכל שהוא שאין מועיל ליקרב וא"כ מאי קמ"ל מתני' דהכא אי לענין איסור דהדיוט מההיא דעבודה זרה שמעינן לה ואי משום איסורא דקדשים מההיא דתמורה שמעינן לה וי"ל כדפ"ה דה"ק אימא לא נפסדינהו לכולהו ולעולם לא יקרבו אלא נעשה תקנה לבטל ברוב להתקין איסור דהדיוט ומתוך כך ימתין להדיוט וימכרו כשהוממו ויביאו אחרים לקרבן בדמיהן ויהיו מותרים לימכר להדיוט וע"י כך יהיו דמיהן לגבוה ולא יפסיד ההקדש ומיהו איסור דגבי גבוה אין לו ביטול ולא יקרבו אלא ימכרו להדיוט כדפי' קמ"ל דימותו ואין להן תקנה: ב] ס"י לקדשים אימא תיבת לגבוה נמחק: ג] הוה אמינא· גירסת ס"י הני דאיסורי הנאה נינהו אבל הנך דלאו איסורי הנאה נינהו אימא לא ואי מהכא הו"א ה"מ קדשים דמאיסא אבל להדיוט אימא אפילו איסורי הנאה ליבטלו ברובא צריכא ומתיבת ה"מ עד תיבת וניבטלו נמחק: ד] וניבטלו ברובא· וא"ת והא בריה היא וקי"ל דבריה אינה בטילה מידי דהוי אגיד הנשה ועוף טמא ודג טמא דלא בטיל וי"ל דלא קרינן בריה אלא היכא שהאיסור עליו משעת ברייתו כגון גיד הנשה ועוף טמא ודג טמא דמשעת ברייתן הן נאסרין ולכך בריה הן ולא בטילי אבל הכא גבי שור הנסקל דהאיסור בא עליו אחר ברייתו לא קרינן ליה בריה ולא נהירא שהרי ערלה בטילה באחד ומאתים והוי בריה שהרי האיסור עליה משעת ברייתה לכך נראה דאע"ג דבעלי חיים נינהו מ"מ לא חשיב בריה משום דגבי בריה בעינן ששמו עליו מברייתו ואינו משתנה לעולם אף לאחר מיתה כגון חתיכת דעוף טמא אפילו לאחר מיתה אומרים תן לי חתיכת בשר וכיון דשם בשר עליו אף לאחר מיתה (היינו) [הוי] בריה וכן חתיכת דג טמא וכן גיד שמו גיד בין מחיים בין לאחר מיתה וכן שרץ נמי שמו עליו לאחר מיתה אבל הכא בבהמה שמתה אין שמה דמחיים עליה לאחר מיתה אלא נבילה שמה ולכך אמרינן דאינו בריה והטעם היינו משום דבבשר ודג טמא ושרץ איסורייהו אינו על ידי מעשה אלא כך נאסרו בלא שום מעשה כמו שאמר רחמנא ולפיכך אין איסור שמם מפקיע מעליהם כלל אף לאחר מיתה אבל הכא גבי שור הנסקל ואינך דאיסורייהו בא על ידי מעשה הלכך משתנה שמם לאחר מיתה ובמס' חולין הארכתי: ה] עיין בהשמטות בסוף המסכת: ו] לכולהו הס"ד ומה"ד ואי מהכא אשמועינן דאפילו קדשים נמי מפסדינן ולא תנא ההיא דתמורה הס"ד ומה"ד הוה אמינא הני הוא דמפסדינן משום דאיערוב באיסורי הנאה אבל הנך דתמורה דלא איערוב בהו איסורי הנאה אימא לא ליאסרינהו לכולהו אלא ניבטיל ברובא ויקרבו צריכא הס"ד ומה"ד ופרכינן וניבטלו ברובא: ז] במניינם ומונין אותה למכור במנין שנינו דלא בטלי בהך משנה דחבילי: ח] בהמות נמי: ט] המוסיפין ללוקח יתירה: י] דשבועות דאמרינן וכי: יא] פריך התם הניחא: יב] משום סתם יינם דרבנן וס"ד דבטל ועוד משום דאשכחן איסור והשאר נמחק: יג] איסורים ולאפוקי מדידיה תנא ליה התם והשתא: יד] צפור בבגד מעשה רוקם: טו] שדרכו ות"ס אמר כל תיבת ואחרים נמחק: טז] שנינו ומסתבר דאותם תיבת וכר נמחק:

תיבת

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פט"ז מהל' מ־כלות אסירות הלכה ח :

יא ב מיי' שם הלכה ג טור ש"ע י"ד סי' קי סעיף א :

יב ג שם בהג"ה :

ידלקו נתערבו באחרים א] *(ואחרים באחרים) ב] כולן ידלקו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [א]יעלו באחד ומאתים שהיה רבי מאיר אומר ג] *כל שדרכו למנות מקדש וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד רבי עקיבא אומר [ב]שבעה ואלו הן אגוזי פרך ורימוני ד] באדן וחביות סתומות וחילפי תרדין וקילחי כרוב ודלעת יונית ר' עקיבא ה] מוסיף אף ככרות של בעל הבית הראוי לערלה ערלה הראוי לכלאי הכרם כלאי הכרם ואיתמר עלה *רבי יוחנן אמר [ג]את שדרכו למנות שנינו רשב"ל אומר כל שדרכו למנות שנינו הניחא לריש לקיש אלא לרבי יוחנן מאי איכא למימר אמר רב פפא האי תנא דליטרא קציעות הוא דאמר כל

ידלקו · דכתיב פן תוקדש תוקד אש : באחד ומאתים · זו היא עליית ערלה וכלאי הכרם דתרומה עולה באחד ומאה וכיון שכפל את האיסור שאיסורו איסור הנאה כפל את העלייה הכי תניא לה בספרי *גבי מכל חלבו את מקדשו ממנו דמשתעי בתרומת מעשר שהיא אחד ממאה וקרי ליה מקדשו ומשמע שמקדשו מקדש את המתערבין בו : אינו מקדש · אלא בטל אלא ששה דברים בלבד · כן שמקדשין את כל המתערבים בהן מתוך שהן גדולים ודמיהן יקרים וחשובין במינן : פרך ובדן · מקומות הן : חילפי ו] תרדין וקלחי כרוב · לשון קלח בירק שלו : ז] כל הראוי לערלה ערלה · *מה שיש ח] באילן מין אילן וראוי לערלה מקדש את עירובו באיסור ערלה :

ספק ספיקא דמותר ומיהו איכא חדא ברייתא בריש מסכת ביצה (דף ג:) דאסרה ספק ספיקא דקתני וספיקה אסור ומוקי לה בספק טריפה וקתני התם נתערבה באלף כולן אסורות ואין לחוש בהא דלא מייתי לקמן כיון דברייתא היא דמאי אולמא מברייתא דרבי יהודה וההיא נמי מוקי רב פפא בביצה כרבי יהודה אליבא דרבי יהושע ועדיפא ליה לאתויי ברייתא דמפורש בה רבי יהודה בהדיא ועוד אומר רבינו תם דהא דקתני נתערבה באלף כולן אסורות לא קאי אספיקה אלא אודאה תדע דאפילו רבי יהודה דאסר לקמן ספק ספיקא היינו. דוקא ברימוני בדן כדקתני בברייתא רבי יהודה אומר רימוני בדןכו' משמע דוקא *רימוני ט] את שדרכו ועדיף דהוי אחד מששה דברים בהנהו אסר ר' יהודה ספק ספיקא דמאי טעמא נקט רימוני בדן והא אפילו כל שדרכו מקדש לר' יהודה כדמוכח בברייתא דליטרא קליעות וגבי חתיכה בחתיכות דאמר ר' יהודה לא תעלה פ' הערל (יבמות פא:) וחתיכה הוי כל שדרכו כדמוכח התם *דאמר רבי יוחנן והלא חתיכה עולה (למנין) משום דהוי כל שדרכו ולאן את שדרכו בעינן והש"ס דמוקי לה בנימוחה היינו דוקא לריש לקיש ומיהו מצי למימר דנקט רימוני בדן י] לרבי שמעון דפליג עליה דאפילו ברימוני בדן שרי ספק ספיקא ובענין זה צריך לפרש *חדא ברייתא לקמן (דף עד·) דבסתמא דקתני כוס של עבודת כוכבים שנפל לאוצר מלא כוסות כולן אסורות פירש אחד מהן לריבוא ומריבוא לריבוא מותרין דאמאי נקט מריבוא לריבוא הא יא] בפירש אחד מהן לריבוא שרי כ"ש מריבוא לריבוא דהוי ספיקא שלישית אלא נקטיה לאשמועינן דמאן דאסר אסר אפילו בכמה ספיקות וכן צריך לומר בעל כרחין דרימוני בדן לר' יהודה לאו דוקא *ומדתנן במסכת כלים (פי"ז מ"ה) הרימון שאמרו לא גדול ולא קטן אלא בינוני ולמה הוזכרו רימוני בדן שיהו מקדשין כל שהן דברי רבי מאיר רבי יוחנן בן נורי אומר לשער בהן את הכלים רבי עקיבא אומר לכך ולכך הוזכרו לשער בהן את הכלים יב] ושהן מקדשין בכל שהן *רבי יהודה אומר לא הוזכרו רימוני בדן ואגירי גבע אלא שיהו מתעשרין ודאי בכל מקום פירוש יג] *דסתמייהו מבין העובדי כוכבים קא פירש בערוך בערך אגר ומאותה משנה יש לדקדק דסתם רימונים אפילו כל שדרכו לא חשיבי *דלא תקשי דרבי מאיר אדרבי מאיר לריש לקיש דאמר כל שדרכו לימנות שנינו ולרבי יהודה כל הרימונים חשובים כל שדרכו דהא רבי יהודה סבר דליטרא קליעות לא בטלה וקתני לא הוזכרו רימוני בדן לענין קידוש אלמא כל הרימונים מקדשים ושוו לרימוני בדן דאי רימוני בינונים אינן מקדשין א"כ היה לו להזכירן לענין קידוש כמו רבי מאיר וצריך עיון :ירושלמי בפרק בתרא דערלה וכמדומה שיש שם טעות סופר ויש-מפרשים דאפילו גרסינן בכל הנך משניות ואחרות באחרות לא מצי לאתויי ראיה דספק ספיקא אסור דדילמא הכי קאמר וכל האחרות באחרות ואין לתמוה מה חידוש הוא לשנות ב' פעמים כיון דקאי אכל האחרות באחרות דאיצטריך ליה לאשמועינן דאע"ג דאיכא תרי רובי דגבי שאר מילי אסרינן חדא רובא ושרינן תרי רובא גבי יוחסין בסוף פ"ק דכתובות (דף טו.) דאמר הולכין אחר רוב העיר והוא דאיכא רוב סיעה בהדיה ואפילו עיר קטנה ואין הולכין אחר רוב עיר גרידתא ואפילו גדולה כאנטוכיא יד] ואחרי רוב סיעה גרידתא* :

כולן ידלקו · ואם תאמר מאי שנא הכא דקתני ידלקו כשנתערבו וכן בכל האיסורין השנויים שם במסכת ערלה (פ"ג) ולא פליג רבי אליעזר דלימא יוליך הנאה לים המלח כמו בס"פ כל הצלמים (ע"ז מט:) לענין עבודת כוכבים *וכוותיה הילכתא כדפסקינן טו] מיהו רבינו שמואל פירש שם דהוא הדין בכל האיסורין אמר רבי אליעזר יוליך הנאה לים המלח ונראה דרבי אליעזר פליג דווקא גבי עבודת כוכבים לפי שתופסת דמיה וכשמוליך הנאה לים המלח נראה כאילו מוליך האיסור ומהאי טעמא הוה אמרינן נמי הכי לענין שביעית גבי הא דתניא בפרק הגוזל עצים (ב"ק קא·) בגד שצבעו בקליפי שביעית ידלק אם היה מתערב באחרים הוה אמרינן יוליך הנאה לים המלח אבל בערלה וכלאים ושער נזיר ופטר חמור וכל שאר איסורים דלא תפסי דמיהם אמרינן לרבי אליעזר ידלק אפילו נתערב ולפי טעם זה טבעת וכוסות דלקמן דמיירי בעבודת כוכבים סגי בהולכת הנאה לים המלח עוד יש לפרש דדוקא בתנור שהסיקו בעצי עבודת כוכבים ואפה בו את הפת וגטל ממנה ככרכר וארג בה את הבגד אמרי' יוליך הנאה לים המלח כשנתערב לפי שאין ממשות האיסור בעין והשוא גברא דאיתערב ליה חביתא דחמרא כיון *דאי אפשר להטות בהולכת הנאה אלא היתר הנאה שאינה בגוף של עצמו אלא או למכור או ליתן לפועלין אבל שיהנה הוא עצמו לא טז] דאיסורא בשתיה שרי על ידי *ב' זוזי ואם תאמר מאי טעמא לא אמרי' בכל הני דמסכת ערלה ימכרו כולן לעובד כוכבים חוץ מדמי איסור הנאה שבו כדקאמר רבן שמעון בן גמליאל בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עד·) גבי יין נסך ובירושלמי פריך לה ומשני דחיישינן בכולהו אם ימכרו לעובד כוכבים שמא יחזור העובד כוכבים וימכור לישראל אבל ביין נסך ליכא למיחש וכן בפת ובגד דכל הצלמים (ע"ז מט:) דאע"ג דפת של עובד כוכבים אסור באכילה בהנאה מיהא שרי וחיישינן שמא יקנה ממנו ישראל ויתן לפועליו וחביתא דההוא גברא אם היה רוצה למכור כל יינו יחד ה"ה דהוה מצי למכור חוץ מדמי איסורא שבו וחביות סתומות נמי איכא למיחש שימכרם העובד כוכבים לישראל דמיירי בשמן זית או ביין תפוחים : ה"ג אגוזי פרך · על שם שנפרכין כדאמר בפסיקתא בפרשתא דיהודה וישראל רבים אחר פרשת כי תשא על אל גינת אגוז דדרשינן שנמשלו ישראל לאגוז שיש בו שלשה מינין של פרך שנפרך מעלמו :

אף ככרות של בעל הבית· אבל של נחתום לא שהם קטנות והא דמשמע בסוף הערל (יבמות ז·, פא:) דחתיכה של לחם הפנים בשל חולין לא בטלה שאני לחם הפנים יז] *דסמידא טפי וראוי להתכבד בחתיכה ואפה בו את הפת יח] בפ' כל הצלמים (ע"ז מט:)צריך לאוקמא בככרות של בעל הבית דהא קתני נתערבו באחרים כולן אסורין בהנאה ואפה בו את הפת דתנן במסכת ערלה (פ"ג מ"ה) לא בשל בעל הבית דהא קתני תעלה באחד ומאתים ואי לאו ההיא דמסכת ערלה לא הייתו צריכין לחלק בין לחם הפנים לשאר לחם והוה מצי לאוקומי מתניתין דמסכת ע"ז אפילו בשל נחתום וכדרבי מאיר דאמר את שדרכו לימנות מקדש או כל שדרכו לריש לקיש אבל מתניתין דמסכת ערלה מוכחא דסתם פת אפילו לרבי מאיר עולה באחד ומאתים*) : הראוי לערלה ערלה· בירושלמי מדקדק אמאי לא תנא נמי הראוי לתרומה תרומה דבתרומה נמי כיון דחשיבי לא בטלי ואין עולין באחד ומאה ומשני משום דכולם ראויים לתרומה ולא שייך למיתני האי ליתנא ונראה שיש עדיין לתרץ משום דקתני ידלקו ועולין באחד ומאתים ואין דין זה נוהג בתרומה ועוד הוה מצי לשנויי דהאי תנא תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה כדאמרינן במסכת ע"ז (דף עד.) אמתניתין דהתם פרק בתרא :

*)[ועי' היטב תוס' יבמות פא: ד"ה ככרות]

ר"מ

שיטה מקובצת

א] תיבת ואחרים נמחק ותיבת באחרים ל"ש תמחק : ב] כולן ידלקו' וא"ת אמאי לא אמרינן ימכרו לעובד כוכבים חוץ מדמי האיסור שבו כדאמר רשב"ג בפרק בתרא דעבודת כוכבים ימכרו לעובד כוכבים חוץ מדמי יין נסך שבו וי"ל(דשמא) [דחיישינן שמא] ימכרנו העובד כוכבים לישראל אחר אבל התם גבי יין נסך ליכא למיחש דאין ישראל קונה יין מן העובד כוכבים ומכאן משמע דאם נאסר פת מישראל כגון שאפאו העובד כוכבים ולא הכשיר ישראל את התנור אסור למוכרו לעובד כוכבים דשמא ימכרנו העובד כוכבים לישראל שאין ישראל אחר מכירו א] ואתי לידי תקלה אבל ישליך אותו למים ואם יש לחם נשים עובדות כוכבים רבות שמשרתות בין היהודים (שיכלו) [שיכולים] לאכלו באכילה אחת בלא שהייה יהלקו ביניהם ויאכלו מיד לעיני היהודים ויש מתירין לחותכו (בארבע) חתיכות כדפי' בפסחים *) : ג] אומר את שדרכו : ד] באדן · עיין תשובת הרשב"א סימן תשל: ה] ר"ע אומר (תיבת מוסיף נמחק) אף ככרות של בעל הבית אבל של נחתום לא אבל חתיכה של לחם הפנים לא בטלה משום דחמירא ספי : ו] חילפי בתרדין וקלחי בכרוב : ז] תיבת כל נמחק : ח] שיש באילו מין אות ן' נמחק : ט] רימוני בדן שהם את : י] בדן משום ר' שמעון : יא] הא כי פירש אחד : יב] ושיהו מקדשין תיבת ושהן נמחק : יג] דסתמא באים מבין הכותים : יד] על תיבות ואחרי רוב סיעה גרידתא נכתב עליו קו מלמעלה : טו] כדפסקינן התם : טז] לא דאסורה בשתיה שרי ע"י ארבע זוזי וא"ת : יז] הפנים דחמירא תיבת דסמידא נמחק : יח] הפת דפ' כל הצלמים באיזה

*) סגה חדושיו לפסחים לא זכינו לראותו ולפ"ד צריך לסיות לחותכו בכרכה חתיכות עיין טו"ח כלל ע"ה דין ד'

א) ר"ל במקומות שנוהגין היתר בפת עובד כוכבים וכיון שאין הישראל מכיר שהוא פת של ישראל ואפאה עובד כוכבים וסבור שהוא פת של עובד כוכבים גופיה ואתי לידי תקלה ויקח ממנו .

נ"א רימוני בדן שהם את שדרכו כו' נ"ק

נ"א את שדרכו כו' נ"ק

נ"ל דאמר ר"י והלא אני בונה חתיכה בחתיכות עולה משום דהוי כל שד־כו למנות ומשני דאכן את שדרכו שנינו אלא ודאי דבשאר מילי לא אסר ר"י ספק ספיקא והש"ס דמוקי כו' נ"ק

נ"ל הך ברייתא דבסמוך דקתני נ"ק

ובספרים שלפנינו גרסי' ור' יוסי וא"כ אין הוכחת התוספות הוכחה רש"ק

ד' זוזי נ"ק

מסורת הש"ס

[עיין מעל"ד בתוס' ד"ה נתערבו כו' שר"ת לא גרס ואחרים באחרים ע"ש]

[עי' תוס' נדה מו. ד"ה אתי וכו' ובר"ש שם ד"ה חייבת]

ביצה ג:]

נ"ל מה שהוא מין אילן כו'

מדהכן נ"ק

דמסתמא באים מבין הכותים נ"ק
נר"מ דלא כו' נ"ק

[ועי' תוס' יבמות פא. ד"ה נתערבו]

נ"ל וכוותיה פסקי' הלכתא התם ומיהו ר"ש כו'

[עי' ביבמות פא: בתוס' ד"ה כולן ידלקו]

[ובתוספות פרק הערל פא: ד"ה ככרות גרס דחמיר טפי ואפשר לומר משום קדושת לחם הפנים חמיר טפי לסיות ראוי להתכבד ע"ש ועי' בתוס' מנחות ח"א שאלה נ"ח]

כל דבר שיש בו מנין אפילו בדרבנן לא בטיל וכל שכן בדאורייתא *דתניא *ליטרא קציעות שדרסה על פי עיגול ואינו יודע באיזו עיגול דרסה על פי חבית ואינו יודע באיזו חבית דרסה על פי כוורת ואינו יודע באיזו כוורת דרסה ר"מ אומר ר"א אומר רואין את העליונות כאילו הן פרודות והתחתונות מעלות את העליונות ר' יהושע אומר [א]אם יש מאה פומין יעלו ואם לאו הפומין אסורין והשולים מותרין רבי יהודה אומר ר"א אומר אם יש שם ק' פומין יעלו ואם לאו הפומין אסורין וכו' רבי יהושע אומר אפילו יש שם ש"ש מאות פומין לא יעלו [ב]דרסה בעיגול ואינו יודע באיזה א] מקום בעיגול דרסה או לצפונה או לדרומה דברי הכל יעלו רב אשי אמר אפי' תימא רבנן [ג]בעלי חיים חשיבי ולא בטלי *ונמשוך ב] ונקרב חד מינייהו ונימא ג] *כל דפריש מרובא פריש *נמשוך הוה ד] לה קבוע וכל

רש"י

כל דבר שיש בו מנין · כל שדרכו לימנות כלל כגון ליטראות של קציעות שרוב בני אדם אין מוכרין במנין אלא דורסין אותו בעיגול ומוכר כל העיגול יחד הואיל ופעמים שמונין הליטראות לבד למוכרם במנין : ואפילו בדרבנן · במידי דאיסוריה מדרבנן כגון תרומת קציעות לא בטיל הואיל ודרכו לימנות כלל כ"ש בדאורייתא כגון פסולי קרבן דמתני' : ליטרא קציעות · משקל ליטרא של תאנים יבישות של תרומה שקילעם באיזמל בכלי ששמו מקלוע : שדרסה ע"פ עיגול · שם כלי הוא עגול ודורסין בה קציעות ונדבקין זו בזו ונעשין עיגול כעין גבינה : על פי · דוקא נקט שנראית לעינים : ואין יודע · איזה פי כלי נאסר ובכל התחתונות ה] פשיטא ליה שאין התרומה מעורבת בהן אלא הפומין ו] לבדם בספק האיסור : רבי מאיר ורבי יהודה פליגי בהא אליבא דר"א ור' יהושע : רואין אותן כאילו הן פרודות · אע"פ שאין כאן ק' פומין של ק' כלים של היתר לבד האיסור לבטל האיסור והתחתונו' אינן בכלל הספק להצטרף עם העליונות לבטלן רואין את כל ליטראות התחתונות והעליונות שבכל הכלים ז] פרודות וזו מעורבת בכולן והתחתונות מצטרפות להעלות את העליונות שבכל פום ופום : ואם לאו הפומין אסורין · שהתחתונות שאינן בכלל הספק אין מעלות ח]הפומין : אפילו יש שם ג' מאות פומין לא יעלו · דכל שדרכו לימנות לא בטיל : דרסה בעיגול ואינו יודע באיזה מקום כו' · שדרסה במקום השולים שהכלי רחב והרבה ליטראות סדורות לרחבו : דברי הכל יעלו · הואיל וליתיה לאיסוריה בעיניה שנדרס ונדבק באחרות מלמעלה ומלמטה ומן הצד אין כאן דבר שבמנין כלל : ה"ג ונמשך *חד וחד מינייהו ונקריב כו' · יטלם אחד אחד ובכל חד וחד נימא מרובא הוא : ופרכינן נמשך בתמיה · משמע יקחם אחד אחד מתוך הצדר הא הוה לו האיסור קבוע ועומד ביניהם וקיימא לן בסנהדרין (דף עט·) מוהרג לו פרש לזורק אבן לגו דכל

תוספות

ר"מ אומר רבי אליעזר אומר כו' · תימה לר"ל דאמר לעיל גבי חבילי תלתן לר"מ כל שדרכו קשיא דר"מ גופיה קסבר דליטרא קציעות בטלה ט]דאע"ג דהויא כל שדרכו מיהו בפ' הערל (יבמות פא·) משמע דלא אמר ר"ל כל שדרכו מקדש אלא תרומה דאורייתא אבל בתרומה בזמן הזה דהיא מדרבנן לא י] וא"ת אם תרומה בזמן הזה דרבנן א"כ בטלה קדושת הארץ א"כ כלאי הכרם נמי דרבנן ואמאי תני כל שדרכו וי"ל דכלאי הכרם הוא חד דרבנן דאם לא בטלה קדושת הארץ היה דאורייתא' אבל הכא תרתי דרבנן חד דבטלה קדושת הארץ ועוד דתרומת תאנים מדרבנן דלא מיחייב מדאורייתא אלא דגן תירוש ויצהר א"נ דלעיל הכי פירושו שהיה ר"מ אומר כל שדרכו לימנות מקדש מדאורייתא וכיון דבדאורייתא כל שדרכו מקדש דין הוא שיקדש בדרבנן את שדרכו כגון חבילי תלתן של כלאי הכרם א"נ כלאי הכרם כיון שיש בהן איסור הנאה אע"ג דבטלה קדושת הארץ חמור כמו מדאורייתא וא"ת ובפ"ק דמגילה (דף י·) היכי בעי למימר דקסבר ר"א קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא ועוד דרבי יהושע גופיה קאמר התם בהדיא הכי אלמא קסבר לא בטלה קדושת הארץ *והיכי יא] לרבי יהושע דליטרא קציעות בטלה לר"ל והיינו יכולין לפרש דלר' יהושע קדושת הארץ לא בטלה ומ"מ ליטרא קציעות עולה משום דתרומת תאנים דרבנן דמטעם זה הקילו בה לומר שהתחתונות מעלות את העליונות ואע"פ שלא נתערבו בכל העיגול והא דמשמע בפרק הערל (יבמות פא·) לר"ל דאי תרומה בזמן הזה דאורייתא לא היה עיגול בעיגולין עולה דקאמר ר"ל והלא אני שונה עיגול בעיגולין עולה *אלא תרומה דרבנן ואיזה הוכחה היא והלא ר' יהושע סבר מקריבין אע"פ שאין בית דקדושת הבית לא בטלה וכ"ש קדושת הארץ ואפי' הכי סובר דעיגול עולה ובטל ויש לומר דר' יהושע יסבור דלא מקדש אלא ו' דברים ור"מ דסבר כל שדרכו לא סבר כוותיה בהא א"נ י"ל בדוחק *התם פרק הערל (גז"ש) ה"ג היינו בתרומת ביכורים דהוי דאורייתא בתאנים ומצינו סתם תרומה דאיירי בביכורים דתנן במסכת פרה פ' י"א(מ"ג)דבילה של תרומה שנפלה למי חטאת נטלה ואכלה אם יש כבילה בין טמאה בין טהורה המים טמאים והאוכלה חייב מיתה פי' כשנטלה אדם מיד נטמא גופו מחמת נושא מי חטאת וא"א להיות האוכלה חייב מיתה בסתם תרומה דתרומת פירות דרבנן אם לא נאמר דבתרומת ביכורים מיירי *וה"נ מדקדק ר"ל מהא דעיגול בעיגולין עולה אפילו בביכורים דאורייתא ודוחק הוא זה אלא יש לחלק דלענין קדושה התלויה במחיצות כגון קדושת הבית קאמר ר' יהושע דלא בטלה כדדרים התם במגילה (דף ג:) אשר לו חומה אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן וכן צריך לחלק [כמו לעיל] כמו שפירשתי לעיל בפרק קדשי קדשים (דף סא·ד"ה מאי) :**והתחתונות** מעלות את העליונות ·אע"פ שאינן בספק דימוע הקילו בתרומת פירות דרבנן והא דתנן במס' תרומות בפ"ד(מ"ט)תאנה לבנה שנפלה לתוך לבנות ושחורות לבנות אסורות השחורות מותרות ואין השחורות מעלות את הלבנות לא דמוי דהתם *אינן השחורות ראויות להיות בספק דימוע שלעולם השחורות ניכרות מתוך לבנות : **רבי** יהודה אומר כו' · וא"ת לר' יהודה מאי איריא דבר שבמנין אפילו כל מילי אוסר בכל שהוא דהא שמעי' ליה לר' יהודה לקמן בפירקין דמין במינו לא בטיל וכסיפא נמי דקתני דברי הכל לרבי יהודה יעלו אמאי יעלו וכן לקמן דנקט ר"י רימוני בדן אפילו כל מילי נמי וכן בפ' הנזקין(גיטין נד:) נפלו ונתפצעו בשוגג יעלו דברי רבי יהודה אמאי והא מין במינו לא בטיל לר' יהודה ועוד תנן בפ' נוטל (שבת קמא:) רבי יהודה אומר מעלין את המדומע באחד ומאה *ואומר ר"ת דלא א"ר יהודה מין במינו בכל שהוא אלא בדבר לח דומיא דדם הפר ודם השעיר דיליף מינה לקמן דדבר המתערב הוא והא דאמרי' בסוף בילה (דף לח:) דחטין בחטין לא בטיל לר' יהודה בקמח מיירי דהוי דבר המתערב תדע דגבי חטין בטעורין קאמר התם דבטל משום דהוי מין בשאינו מינו ואמאי הא מינכרי *מהדדי אלא ודאי בקמח מיירי ולא גרסי' בגיטין נפלו לגת ונתפצעו אלא נפלו ונתפצעו דלא מיירי בלח אלא ביבש ובענין זה מפרש ר"ת הא דא"ר יוחנן בסוף ע"ז (דף עג:) ב' כוסות אחד של חולין ואחד של תרומה שמזגן ועירבן זה בזה סלק את מינו כמו שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו יב] וקשיא ליה כיון דתרומה עולה בא' ומאה א"כ מינו נמי יסייע לשאינו מינו לבטל התרומה אלא ש"מ דבמינו במשהו והא דא"ר יוחנן התם (דף עג:) דכל איסורין שבתורה במינו בנותן טעם חוץ מטבל ויין נסך ולא חשיב תרומה משום דבכלל טבל היא דכיון דבחד טעמא הוא דמפרש התם טעמא דטבל דכהיתרו כך איסורו דחיטה אחת פוטרת את הכרי והוא הדין תרומה כעלייתה כך איסורה ובכל דוכתא דתרומה עולה באחד ומאה בדבר יבש ומתני' דהקומץ רבה (מנחות כג·) שתי מנחות שלא נקמצו דלא מבטלי ליה שירים לטיבלא דמוקמינן התם כר"י יהודה במנחת סולת איירי יג] שנתערב לגמרי בדבר לח ולא במאפה תנור ומחבת ומרחשת והיא דבילה בשחוטה יד] בהקומץ רבה (שם כג·) בשמימוחה וה"ר יוסף טוב מפלגי"י הקשה לר"ת מההיא דפסחים(דף טו·) דחבית של תרומה שנשברה בגת העליונה והתחתונה חולין טמאין דאמרי' התם (דף כא·) דאם נפלה לק' חולין דברי הכל תרד ותטמא אלמא דאפי' לא עולה באחד ומאה טו] ונראה שכמו כן היה יכול להקשות מההיא דשאור של חולין ושל תרומה שנפלו בעיסה דאין לא מתערב יותר ממנו ועוד תניא במסכת תרומה בתוספתא פרק ס"ה תרומה לוג יין גלול שנפל לתוך ק' לוגין עכורין *וחזר בו ר"ת דודאי אין חילוק בין לח ליבש ותירץ דהא דתרומה עולה בא' ומאה בנפלה לתוך חולין מתוקנין דאי אפשר למבטל דהיינו חולין להיות כבטל דהיינו תרומה והיא דב' כוסות א' של תרומה וא' של חולין שאינן מתוקנין דאפשר להם ליעשות תרומה טז] *קסבר לה ר' יוחנן כמאן דאמר בהקומץ רבה(דף כג:) בתר מבטל אזלינן והוי מין במינו והיא דפסחים (דף כא·) ל"ק *למ"ד בתר בטל אזלי' דמשקין לפי סריחי אין שם משקין עליהן ולא אפשר לה לתרומה שתיעשה חולין וא"ת וטבל במינו במשהו היכי משכחת לה הא א"ה למבטל דהיינו החולין שיעשו טבל וי"ל שנפל טבל טבול לתרומה בטבל שאינו טבול לתרומה דהוי מין במינו כיון דשם *טבל עליהם על שניהם א"כ טבל שראה פני הבית בטבל שלא ראה פני הבית א"כ *נפל לתוך חולין מתוקנין ובעודה לתרומה ביד בעלים דאפשר לאיתשולי עלה והשתא דאתינן להכי איכא לאוקומי ההיא דב' כוסות בחולין מתוקנין וכגון דתרומה ביד בעלים והיא דפסחים בתרומה ביד כהן ועוד י"ל לתירוץ קמא יז] *כר"ת והיא דפסחים (דף כא·) כר' חייא דאית ליה לר' יהודה נבלה ושחוטה בטלות זו בזו ולהכי חשיב התם מין בשאינו מינו לענין משהו אע"פ שחשובין מין במינו לענין אחד ומאה דלא סגי להו בס' אבל רבי יוחנן דלא כרבי חייא דה"נ מוכח בהקומץ רבה(מנחות כג:)דלאו כ"ע אית להו דר' חייא והיא משנה דאין דם מבטל דם פירש בקונטרס בהקומץ רבה (ג"ז שם) לרב חסדא דאזיל בתר מבטל הויא דלא כרבי חייא ואפילו לרבי חנינא דאזיל בתר בטל נראה דאיכא טובא ההיא דאין רוק מבטל רוק ואין מי רגלים מבטל מי רגלים לקמן בפירקין וגבי

הגהות

חוצה על מחצה רק היכא שידוע האיסור במקום קביעתו כי ההיא דתשע חנויות דחנות של נבילה ידוע ומבורר במקום קביעות והשתא קשה א"כ מאי משני הכא הוי ליה קבוע והלא אין האיסור ידוע ומבורר וי"ל דשאני הכא שיש חשיבות דבעלי חיים ומתוך כך לא בעינן ידוע ומבורר · (אא"ה בספרים שלנו לא נמצא בפ' גיד הנשה לא הקושיא ולא התירוץ אולי היה כך גירסתם עכ"ה) : ה] התחתונות פשיטא ליה ו] הפומין לבדו : ז] הבלים כאילו הן פרודות : ח] אין מעלות את הפומין : ט] בטלה ואע"ג דהויא : י] לא וליטרא קציעות מדרבנן אבל הני דלעיל דאורייתא הי"יא ספי ועוד יש לומר דלעיל מיירי אליבא דנפשיה אליבא דרביה · תוס' מהר"ם : יא] והיכי קאמר ר"מ אליבא דר' יהושע : יב] ומבטלו דקשיא ליה : יג] איירי שנתערב לגמרי : יד] בשחוטה דהקומץ רבה : טו] ומאה · ובתוס' מהר"ם תירץ הא דידיה הא דרביה כר"י הלבן דלקמן : טז] תרומה וסבר לה : יז] דר"ת והיא דפסחים :

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פי"ד מהלכות תרומות הלכה ו :
יד ב מיי' שם הלכה ז :
טו ג מיי' פט"ו מהלכות פסה"מ ה"א וסט"ז מהל' מאכלות אסורות ה"ט טוש"ע י"ד סימן קי סעיף א :

תרומות פ"ד מי"ב בילה כג:

[יומא סה: וש"נ]

[עי' תוספות חולין לט: ד"ה ספקו]

והכא לר"י דליטרא קציעות בטלה לר"מ והיינו כנ"ל נ"ק

אלמא תרומה נ"ק

דהתם בפרק הערל מיירי נ"ק

ומשום הכי טעי ודקדק נ"ק

שיטה מקובצת

א] באיזה עיגול דרסה דברי הכל יעלו דרסה בעיגול היינו פלוגתייהו אלא אמר רב פפא דרסה בעיגול ואין ידוע היכן דרסה או וכו' : ב] ונימשוך חד חד מינייהו וניקרב : ג] כל דפריש מרובא פריש · וא"ת הא אמרינן בעלי חיים חשיבי ולא בטלי וי"ל דהיינו דוקא כי שקלינן כולם או רובם או ודאי לא יועיל המשכה אבל אם משך כל אחד מהם בפני עצמו נימא שפיר כל דפריש מרובא קא פריש : ד] הוה ליה קבוע כו' · בפרק גיד הנשה תנן גיד הנשה (שנתערב) [שנתבשל] עם הגידין בזמן שמכירו בנותן טעם ואם לאו כולן אסורין ופריך בגמ' וליבטל ברובא ומשני בריה חשיבה ולא בטילה ופריך למה לי לשנויי הכי תיפוק ליה משום דגיד הנשה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה ומשני דאין חשיב

מסורת הש"ס

פלוגתא דר"מ ור"י ליתא במשנה דתרומות אמנם בתוספתא דתרומות פ"ה איתא לכך שפיר איתא דתניא

גי' הל"ק ונמשך חד חד מינייהו ונקרב ונימא

חד חד נ"ק

גליון הש"ס

תוס' ד"ה רבי יהודה אומר וכו' ואומר ר"ת דלא אמר ר' יהודה · עיין לקמן דף עט ע"ב תוס' ד"ה הא בסה"ד :

אין נ"ק

אהדדי נ"ק

יפגה וחזר נ"ק

וסבר לה נ"ק

אפילו למ"ד נ"ק

טבל על שניהם דק

אפילו נפל נ"ק

דר"ת והכיא דפסחים נ"ק

בז א מיי׳ פ"ח מהל׳ א"א הל׳ יא טוש"ע יד סימן קי סעיף ג :

ח ב מיי׳ פ"ח מהלכות פסה"מ הלכה ה :

יח ג מיי׳ פ"ו מהלכות פסה"מ הלכה יז :

*וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי אלא ניכבשינהו א] דנידי ונימא כל דפריש מרובא פריש אמ׳ רבא ב] (השתא דאמור רבנן לא ניקרב) גזירה שמא יבאו י׳ כהנים ג] בבת אחת ויקרבו א"ל ההוא מרבנן לרבא *אלא מעתה מגיסא אסירא משום שמא יבאו י׳ כהנים בבת אחת ויקחו ד] בעשרה כהנים בבת אחת מי אפשר אלא אמר רבא ה] משום קבוע אמר רבא השתא דאמרי רבנן לא נקריב אי ו] נקריב לא מרצי איתיביה רב הונא בר יהודה לרבא *חטאת שנתערבה בעולה ועולה שנתערבה בחטאת אפי׳ אחת בריבוא ימותו יכולן *במה דברים אמורים בכהן נמלך אבל בכהן שאין נמלך עשאן למעלה מחצה כשר ומחצה פסול למטה מחצה כשר ומחצה פסול אחת למטה ואחת למעלה שניהן פסולות שאני אומר חטאת קריבה למעלה ועולה קריבה למטה ז] *אלא הא כמאן דאמר *בעלי חיים נדחין ח] הא כמאן דאמר בעלי חיים אינן נידחין הרי שחוטין דלכולי עלמא נידחין ותנן

וגבי דם כסוי (חולין דף פז:) שנתערב בדם בהמה דא"ר יהודה אין דם מבטל דם כולהו א"א לזה להיות כזה אפילו לרבי חנינא דלא דמי לדם קדשים דאפשר להיות כחולין כמו שפי׳ בקונטרס בהקומץ רבה (מנחות כג:) דכשילין לילה אחת יצא מקדושתו כחולין וסוגיה שתמא דהש"ס לרב חסדא דלא כרבי חייא דאמר בפ׳ גיד הנשה (חולין ק:) חתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות לרבי יהודה וגבי זרוע בשלה (שם דף צח:) דקאמר לא נצרכא [הלא] לר׳ יהודה דאמר מין במינו לא בטיל וגבי גיד (שם צט:) דקאמר רבי יהודה שיעורו *במאתים ופריך והא א"ר יהודה מין במינו לא בטל [ומשני שאני כו׳] וההיא דבילה דמין במינו לא בטל לר׳ יהודה ודם תבוסה דאמרינן בנדה (דף עא:) דאין דם מבטל דם לרבי יהודה ואפילו לרבי חנינא נ"ע דנראה שיש מהנך שהבאתי דלא כרבי חייא ועוד יש ליישב אירון ר"ת שמחלק בין לח ליבש ולא קשיא ההיא דפסחים (דף כט.) לר׳ יוחנן דלא אליבא דכולי עלמא קאמר טבל ויין נסך במשהו דמודה ר׳ יוחנן *דלרבנן דר׳ יהודה בנותן טעם אלא רבי יוחנן סבר כה] כדרבנן בשאר איסורים וכר׳ יהודה בטבל ויין נסך וכן ברייתא דתניא כוותיה דרבי יוחנן והשתא ההיא דפסחים (ג"ז שם) כרבנן דמין במינו בטל כו] *מק"ו ולא בא השתא ג׳ מחלוקת של תנאים בדבר דהא תניא כוותיה דרבי יוחנן והא דתניא בפרק הנודר מן הירק (נדרים נח.) כלל אמר ר"ש כז] [כל] דבר שיש לו מתירין כו׳ אמרו לו הרי שביעית שאין לה מתירין ותנן השביעית אוסרת כל שהוא במינו אמר להם לא אמרו שביעית במינו אלא לביעור אבל לאכילה לא ולא מצי למיפרך מטבל ויין נסך דהתם סבירא להו כרבנן דכל איסורין בטילין אפי׳ במינן כח] וה"ר יצחק הלבן תירץ [הא דידיה] הא דרביה דההיא דלקמן דאין דם מבטל דם רבי יהודה משום רבן גמליאל קאמר לה והכי נמי משני אביי לקמן (דף עט.) (*אם כן) קשה דרבא פליג עליה ויש עוד לפרש ההיא דשני כוסות דהא דאין החולין מסייעין למים לבטל את התרומה לאו משום דבמינו במשהו אלא משום דהאי באחד ומאה והאי בששים ולהתבטל בששים קאמר דלא מסייע ליה דכיון דדינו במאה וכגון דליכא מאה בין המים ויין של חולין אבל המים רבין על התרומה ששים דאי לאו אמרינן סלק את מיט כמי שאינו היה נאסר היין של חולין משום דליכא מאה והיה הכל נאסר שאין המים רבים על החולין ועל התרומה בששים:

ונכבשינהו דניידן ונימא דכל דפריש מרובא פריש • וכגון שלא בפנינו פירשו ממקום קבוע דאי היתה הפרישה בפנינו היו אסורין כאילו לקחן במקום קביעות וכן מוכח בפרק קמא דפסחים (דף ט:) דתשע צבורין של *מנן ואחת של *מלה ואתא עכבר ושקל דאמרי׳ כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ובפרק גיד הנשה (חולין צה.) אמרי׳ גבי תשע חנויות בנמלא הלך אחר הרוב אפילו נמלא ביד עובד כוכבים *והיינו טעמא דגבי ציבורין מיירי בדשקל עכבר קמן שנולד לנו הספק במקום קביעות ולכך קאמר ונכבשינהו דניידן דכיון שילאו ממקום קיבוען אמרינן מרובא פריש והכי נמי אמרינן בפרק בתרא דיומא (דף פה:) גבי תשעה עכו"ם וישראל אחד ביניהן דבאותה חצר מפקחין ובחצר אחרת אין מפקחין : **אלא** אמר רבא משום קבוע • מדגזור משום קבוע היה נראה דאי שקיל חד מן הקבוע אסור מדאורייתא ולא אמרי׳ מרובא פריש דכיון דדבר חשוב הוא ולא בטל היכא דה"ל קבוע כמחצה על מחצה דמי אבל א"א לומר כן מדאמר רב בסמוך טבעת של עבודת כוכבים שנתערבה במאה טבעות ונפלה אחת מהן לים הותרו כולן ומשמע נמי לדידיה דבמתני׳ [דנתערבו] אחד בריבוא ומית חד מינייהו אמרי׳ דהאיסורא מית והשאר מותרין ואמאי *)אדרבה דהיתר נפל ומית אלא הייט טעמא דהקילו משום דמדאורייתא בטלי ברובא דכל מילי מדאורייתא ברובא בטלי כיון דלא ידיע ואפילו ששה דברים מאחר שנתערב ולא ידיע וכן תרומה בטלה באחד ומאה ולא שייך כל קבוע אלא בדבר הידוע כגון תשע חנויות ותשע צבורין ותשע נפרדעים ותשע עכו"ם שההיתר והאיסור כט] שלהם ידועים במקומם : **במה** דברים אמורים בכהן נמלך כו׳ • אין משנה זו שטויה כך במסכת קינים אלא פרק אחד הוא שמתחיל כך וקאי אכל מאי דתני לעיל ל]

*) נ"ל נימא דהיתר נפיל דסיבר פיים

דכל קבוע כמחלה על מחלה דמי : נכבשינהו דניניידו • יכוף אותם שינודו דלא ליהוי קבוע : אמר רבא גזירה שמא יבאו י׳ כהנים בבת אחת ויקרבו • קא סלקא דעתך השתא דחיים לשמא אחר שיקחם אחד אחד עד ששחטו י׳ והם רוב יבואו י׳ כהנים ויזרקו דמיהן ויקטירו אימוריהן כאחד ואפשר לצמצם והשתא ט] דאשתכח דקריב רובא בבת אחת ואיכא למיחש איסורא ברובא איתיה דבשלמא כי משיך חד חד ומקריב קמא קמא איכא למימר דכל חד דקריב *בהיתר מרובא פריש י] ואיסורי הנאה בהני דפיישי הוא דהוו רובא לגביה אבל השתא דקריבי כי הדדי לא הוו הני דפיישי רובא לגבייהו: אלא מעתה מגיסא אסירא • כלומר וכי מאחר שמשכו ולקחו אחד אחד לבדו ובנידנוד *דכל חד יא] דאמר דמרובא פריש ושחטן וקבל דמן במגים בחזקה שהוא כשר חוזרים ומצטרפין השחוטין להיות רוב ולהיאסר: ומשני משום יב] שמא יבאו י׳ כהנים בבת אחת ויקחו • מתוך התערובת וכיון דרובא יג] *נכסי כי הדדי איכא למיחש דאיסורא ברובא איתיה : ובבת אחת מי משכחת לה • בשלמא זריקה והקטרה יד] איכא למימר בבת אחת אבל לקיחה כיון דכבשינהו וניידי טו] כלום אפשר לצמצם לקיחתן דלא צריך לרדוף ולהשיג כל אחד: אלא אמר רבא גזירה משום קבוע • דלמא אתי למימשך ולמיסבינהו חד וחד כי לא ניידי דה"ל קבוע וכמחלה על מחלה דמי וליכא למיסמך ולמימר טז] מדרובא פריש : אי מקריב לא מרלי • דאידחי ליה מדרבנן יז] (נ"ל מדאורייתא בשעת קביעותא לא חזו עד דניידי וגזרו ביה רבנן משום קביעותא והוו להו דחויין מן התורה ומתני׳ אפילו הוכרו לבסוף אסורין הואיל ונדחו ושוב אין חוזר) *ור׳ אמר לי דהאי קבוע איטו דין מן התורה כמחלה על מחלה אלא א"כ ניכר האיסור כל יח] שהן* (*דמגו דאחד דמיניכר ילפי׳ לה) ושוב איט חוזר ונראה ואע"פ שהכשרין שבהן ראויין להקרבה הואיל ונדחה מלהקריב לכתחלה מחמת הפסולין המעורבין בהן נדחו לגמרי יט] דהוה להו כפסולין : חטאת שנתערבה בעולה • בעופות כ] קתני דלית להו תקנתא ברעייה שאין פדיון לעוף כדאמרינן במנחות בפרק המנחות והנסכים (דף ק:) : מחלה כשר ומחלה פסול • כא] ומביא חטאת ויקריבנה למטה ותיובתא לרבא מהא דקתני מחלה כשר דהא הכא אילו אתי לאימלוכי אמרי׳ ליה לא תקריב כדקתני ימותו שאין *משנים לפסול זה בידים מפני תקנת חבירו וכי לא נמלך והקריב קתני דהעשוי כהלכתא כשר וה"נ הכשירין ירלו : הא כמ"ד • פלוגתא כב] רבי יהודה ורבנן היא בסדר יומא (דף סד:) : והרי שחוטין דלכ"ע • כל הנך דפליגי בבעלי חיים מודו בשחוטין דנידחין : ותנן • במתני׳ אם קרב הראש ט׳ אברי בעל מום ואברי עולות תמימות הרבה שנתערבו ר"א אומר אם קודם שנמלך כג] בא הקריב אחד מן הראשים יקרבו כל הראשים ואפי׳ לכתחלה דתלינן איסורא באותו שקרב ראשון והא הכא דאילו אתי ברישא לאימלוכי א"ל כד] לא תקריב דכתיב ואשה לא תתנו מהם (ויקרא כב) וכי לא אימליך מכשרינן הנך דפרישי ולא אמרי׳ ידחו : הוא דאמר

גי"ע

בהיתר קריב דמרובא פריש נ"א אמר

נ"א דכל חד דאתריש דמרובה כו׳ נ"ק

נ"ל נכסי נ"ק

ס"א לנג

סוטה כ"ט *ר"ל *נ"ל לאחד וטוב נ"ק

רש"א מקריבין

נ"ע

נ"ל בכאתים נ"ק

קינין פ"א מ"ב

שם פ"ג מ"א

רל דלרבנן בנותן טעם נ"ק

רא א"ל יכן גירסת נ"ק [יומא סד׳ וש"נ]

נ"ל כבל מקום נ"ק

רא לנג

[נ"ל מלה]

[נ"ל חמץ]

גי׳ נ"ק אלא פ"כ שיים טעמא

שיטה מקובצת

א] ניכבשינהו דניניידו וגימא כו׳ וקשה דהא בפ"ק דפסחים גבי ט׳ צבורין של מצה לא אמרינן כל דפריש כו׳ כיון דבפנינו פירשו וא"כ מאי פריך הכא הלא כיון דפירש מהקביעות בפנינו לא אמרינן כל דפריש מרובא קא פריש וי"ל דה"ק דניניידינהו שלא בפנינו שנסוג פנינו עור כדי שלא נראה מהיכן פירש וכן מצינו דנכבשינהו ר"ל שנעלים אותם מעינינו כדמתרגמינן ואם העלם יעלימו מיכבש יכבשון׳ ועוד נראה להשר מקוצי דהא דאמרינן דלא חשיב פירש מרובא היכא דפריש בפנינו הקביעות היינו דווקא היכא דהאיסור ידוע ומבורר במקום קביעתו כי ההיא דתשע צבורין דידוע הוא איזה צבור הוא חמץ ולכן היכא דשקיל עכבר בפנינו מאחד מהם ולא ראינו מאיזה צבור לקח לא חשיב פריש מרובא אבל הכא שהאיסור אינו ידוע במקום קביעתו ומשום חשיבות דבעלי חיים מחמרינן לעשותו כידוע הלכך שייך למר כל דפריש כו׳ אע"ג דפריש בפנינו וראינו דנניידי מקביעות כיון דאינו ידוע ומבורר איסורו : ג] תיבות השתא דאמור רבנן לא נקרב נמחק : ג] בבת אחת ויקריבו׳ פי׳ ויקריבו הדם והאימורין לזובח וליכא פריש מרובא כיון דרובא איכא הכא ופריך אלא מעתה מגיסא הוא דאסרה כלומר כיון שפירשו התערובת כל אחד בלבדו ונתבטל איסורן משום דאזלינן בתר הרוב היאך יחזור ויפסל מן המינס מכאן אמר הר"ם דחתיכה שאינה ראויה להתכבד שנתבטלה בשתי חתיכות של היתר שמותר לאוכלן כולן אדם ולבשלם כולם בקדירה אחת דכיון דנתבטל האיסור שוב אינו חוזר ואוסר אע"פ שידוע הוא שהאיסור שם כיון שהתירה התורה איסור ע"י ביטול ברוב הוי ממש כהיתר גמור׳ ויש שהיו אוסרים מההיא דאמר (בכורות דף כג ע"א) נבלה בשחוטה אינה מטמא במגע ומטמא במשא לפי שבודאי נושא הנבלה ואע"פ שכבר ... וא"כ איסור שנתבטל בהיתר יהיה צריך לסלק מן הכל כנגד האיסור שנפל דאם לא יסלקנו ... האיסור וכן לא יכול לבשלם כולם בקדירה אחת מאי טעמא אבל זה אינו כדפי׳ דכיון ... היתר גמור והחיא דנבילה מטמאת שאני ׳ומשני גזרה שמא יבאו ויקחו בתחלת לקיחתם מן ... רובא פרשי בבת אחת ולא הוי פרוש מרובא : ד] ויקחו בבת אחת תיבות בי׳ כהנים נמחק : ... אי שרית ליה ע"י נדנוד אתי למשרי בלא ניידי ולמימר כיון דפרשי מרובא דשרו ואנן קים ... משום חשיבות דבעלי חיים כיון דלא ניידי כדפי׳ לעיל • תימה הא דתני ובנמצא הלך אחר ... יקח מן הקבוע ט׳ הכא וי"ל דהתם שהאיסור ידוע ומבורר ועוד דהוא איסור דאורייתא

שיטה מקובצת

לא שייך למיגזר אבל הכא שגם במקום הקביעות האיסור אינו ידוע שייך למיגזר שמא שקיל מספק האיסור במקום הקביעות והתם איסור מיהא מדרבנן לפי שאינו בטל ברוב משום חשיבות דבעלי חיים: ו] עיין בחשטמות בסוף המסכת : ז] למטה א"ל הא וכו׳ : ח] הא כמ"ד בע"ח אינן נדחין • הקשה הר"ר שמואל מאן תני קינין רבי יהושע ואית ליה דחויין דקאמר תמורת פסח קריבה ואינת קריבה ומוקי לה סוף פסח שני (פסחים נו ע"ב) בנמצא קודם שחיטה דאתי שחיטה ודחיא ליה וה"ה לתמורתן אלמא אית ליה בע"ח נידחין ותירץ מורי דהתיא חלוק דקודם שחיטה ואחר שחיטה ר"ע הוא דקאמר ליה ולא ר"י והכי תנן בפרק מי שהיה טמא אמר ר"י שמעתי שתמורת פסח קריבה כו׳ אמר ר"ע אני אפרש כו׳ והשתא אע"ג דר"ע מפרש לה בבע"ח נידחין איכא למימר דלא קיבלה ר"י מר"ע מדלא השיב לו עקיבא כל הפורש מסך כפורש מחיים כדקאמר ר׳ טרפון בפ"ק (דף יג ע"א) וה"נ אשכחן בפרק הערל דקאמר שמעתי כו׳ (בדף עט ע"ב) ואח"כ מפרש ר"א ור"ע [כ"א] כראית ליה ומוכח התם דר"י לא קבלה ולהכי קאמר ואין לי לפרש דלא מתוקמא לדידיה אותו חילוק דפי׳ ר"ע בענין דבע"ח נדחין ועי"ל דאפילו קבלה מר"ע מ"מ שמעתי קאמר וליה לא סבירא ליה דה"נ איכא בפ"ק דנדה אמר ר"י שמעתי שהמעמיד בשרף העלין כו׳ ופי׳ שם ר"י דשמעתי קאמר וליה לא סבירא ליה כך נראה למורי ז"ל:ט] והשתא אשתכח דקריב: י] ואיסורא בהני דפיישי תיבת הנאה נמחק: יא] חד אמרן ביה מרובא : יב] משום דשמא יבאו : יג] דרובא נספי כי : יד] והקטרה אפשר לצמצם ואיכא למימר : טו] וניידי כולם אי אפשר לצמצם לקיחתן הלא צריך לרדוף ולהשיג את כל אחד וכו׳ : טז] מרובא פריש אות ד׳ נמחק : יז] תיבות נ"ל כו׳ עד תיבת ילפינן לת בס"א אינו : יח] א) שכן ... ל"ש : יט] לגמרי והוה להו : כ] בעופות קמיירי דלית תיבת דקתני נמחק : כא] ... ויקריבנה למטה : כב] פלוגתא. ס"א רב ורבי יוחנן : כג] שנמלך בא והקריב אחד : כד] ... לבית השריפה שלא תקריב ספק בעל מום וכי לא אמליך יתקריב אחד ויש ... מכשרינן אברין הדומין לו ומרצין : כה] סבר כרבנן : כו] בטל בכל מקום ואיכא : כז] ... כח] במינן. חסר כאן עיין בתוספות מנחות (דף כב ע"ב) : כט] והאיסור כולם ידו... נמחק : ל] לעיל והתלמוד מביא בקוצר :

א) נראה דצ"ל ניכר האיסור לכל דמקרא דילפינן קבוע איירי נאמר מינכר

ותנן *ר"א אומר אם קרב הראש של אחד מהן יקרבו כל הראשים הוא דאמר כחנן המצרי *דתניא חנן המצרי אומר אפילו דם בכוס מביא חבירו ומזווג לו אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה א] אמר רב [א]טבעת של עבודת כוכבים שנתערבה במאה טבעות ונפלה אחת מהם לים הגדול הותרו כולן דאמרינן הך דנפל ב] היינו דאיסורא איתיביה רבא לרב נחמן אפילו אחת בריבוא ימותו כולן אמאי נימא ג] דמית איסורא מית א"ל רב דאמר כר' אליעזר *דתנן רבי אליעזר אומר אם קרב ד] הראש של אחד מהן יקרבו כל הראשים כולן ה] והא אמר *ר"א לא התיר רבי אליעזר אלא [ב]שנים שנים אבל אחד אחד לא א"ל אנא *תרתי ו] קאמינא *אמר רב טבעת של עבודת כוכבים שנתערבה במאה טבעות ופרשו ארבעים למקום אחד וששים למקום אחר פרשה אחת מארבעים אינה אוסרת אחת מששים אוסרת מאי שנא אחת מארבעים דלא דאמרינן איסורא ברובא איתיה אחת מששים נמי אמרינן איסורא ברובא איתיה אלא ז] אם [ג]פרשו ארבעים כולן למקום אחד אין אוסרות ששים למקום אחד אוסרות כי אמריתה קמיה דשמואל א"ל הנח לעבודת כוכבים שספיקה וספק ספיקה אסורה ח] עד סוף העולם מיתיבי [ד]ספק עבודת כוכבים אסורה וספק ספיקה מותרת כיצד כוס של עבודת כוכבים שנפל לאוצר מלא כוסות כולן אסורין פירש אחד מהן לריבוא ט] ומריבוא לריבוא מותרין תנאי היא *דתניא ר' יהודה אומר [ה]רימוני י] באדן אוסרין בכל שהוא כיצד נפל אחד מהן לתוך ריבוא ומריבוא לריבוא אסורין ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש לריבוא אסורין [ו]ומריבוא לשלשה ומשלשה למקום אחר מותר שמואל דאמר כמאן אי כרבי יהודה אפילו בשאר איסורים יא] אסור אי כר"ש אפילו בעבודת כוכבים נמי שרי וכי תימא שאני ליה לר"ש בין עבודת כוכבים לשאר איסורים אלא הא דתניא ספק עבודת כוכבים אסורה וספק ספיקה מותרת מני לא רבי יהודה ולא ר' שמעון לעולם רבי שמעון יב] ושמואל סבר לה כר' יהודה בחדא ופליג עליה בחדא אמר מר מריבוא לשלשה ולמקום אחר מותר

מ"ש

רש"י

דאמר. ר"א כחנן המצרי ס"ל דאפילו בשחוטין לית ליה דחייה: אפילו דם. שעיר הנעשה בפנים בכוס בכפר כשהוא אם מת המשתלח מביא חבירו מן השוק ומזווג לדם ולא אמרינן הואיל ונדחה הדם במיתת חבירו ישפך ויביא שנים ויגריל עליהן ויתכפר בהן: ואמאי ימותו כולן. מכיון שמת אחד מהן ליתלי ביה ונימא דאיסורא מית והנותרים יקרבו: כר"א דאמר *אם קירב כו'. ומתניתין היא אלמא תלינן איסורא בההי דאזיל: והא אמר ר"א. לקמן בפירקין דלא התיר ר' אליעזר להקריב את הנותרים אלא שנים שנים דודאי חד מינייהו דהיתירא שהרי לא נתערב בהם אלא בעל מום אחד ובכל חד אמרינן מחבריה לאו דאיסורא איהו נמי לאו דאיסורא הוא והוא דאיסורא אזל ליה בהקרבה ראשונה שקרב אחד מהן אבל אחד ואחד לא יקריבו הראשים דבכל חד מספקינן דלמא דאיסורא הוא דליכא למימר מגו: יג] *טבעת של עבודת כוכבים. שנתקשט בה עבודת כוכבים: תרתי תרתי קאמינא. שימכור הטבעות שנים שנים: פירשה אחת מארבעים. ונתערבה באחרות יד] אינן נאסרות וכולה מפרש לה ואזיל: מאי שנא אחד מהארבעים. דלא אסרה תערובתה דאמרינן איסורא ברובא איתיה בששים: א' מששים. טו] נימא נמי הך דפרש דהיתירא הוא ואיסורא ברובא איתיה בחמשים ותשע הנותרים: אלא. ה"ק פירשו הארבעים כולם למקום אחד ונתערבו בשאר טבעות אינן אוסרים דאמרינן איסורא בששים איתיה וגבי טז] *דהנך עצמם אם לא נתערבו בשאר אסורות יעולם דאפילו ר' אליעזר לא אמר הולכין את האיסור אלא בדבר שאבד כגון שנפלה אחת מהן לים הגדול דומיא דקרב הראש של אחד מהן אבל יז] לא לתלותו בששים ולהתיר את הארבעים יח] דאין ביטול ברוב לעבודת כוכבים והוו כולהו ספק יט] עבודת כוכבים אבל כי נתערבו באחרות הוו להו ספק ספיקא של עבודת כוכבים: פירשו ששים למקום אחד אסורות. דכיון דאיסורא ברובא איתיה הוו כולהו ספק עבודת כוכבים: הנח לעבודת כוכבים. מלהקל בספק ספיקא כשאר איסורין ואפילו פירשו ארבעים למקום אחד כ] אסורות: ה"ג תנאי היא דתניא ר' יהודה אומר רמוני בדן כו'. רמוני בדן אחד משמונה דברים שאינן בטילים הן הלכך אוסרים בכל כא] שהוא אם של ערלה או של תרומה הן כולן אסורין ואפילו אחרונים: ר"ש אומר לריבוא אסורין. ריבוא הראשון שהאיסור עצמו נפל שם אסור אבל פירש אחד מאותו ריבוא לג' רמונים כב] ומן *השלישי פירש אחד למקום אחר מותר אף הג' אמצעיים דספק ספיקא כג] בטיל: ופרכינן שמואל דאמר. הנח לעבודת כוכבים דמשמע דבשאר איסורין לית ליה ספק ספיקא: כמאן. מהני תנאי סבירא ליה: וכי תימא כד] שני ליה לר"ש. ושמואל כר"ש אמר: *הך דתני. הך מתניתא דאותיבנא מינה לשמואל לעיל מיניה:

מאי

תוספות

ותנן ר"א אומר כו'. לא שייך למימר אדפריך מר' אליעזר לסייעיה מדרבנן דאמרו אפילו קרבו כולן חוץ מאחד מהן ילאו לבית השריפה וגבי כוסות ישפך לאמה דלמא דרבנן לאו משום דחייה פסלי אלא מטעם אחרינא כה]: ונפלה אחת מהן לים הגדול הותרו כולן. משום כו] דמדאורייתא ברובא בטיל כדפירשנו [מש"ה] הקילו כאן ודוקא נפלה ממילא אבל הפילה אפילו שוגג קנסינן אטו מזיד ודוקא לים הגדול שאינה בעין אבל פירשה לא כדמוכח בההיא כז] ופרשו ארבעים למקום אחד דלא מהניא פרישתה להתיר השאר כח] וכן מוכח דקאמר רב דאמר כר"א וגבי אין המדומע מדמע אלא לפי החשבון משנינן ליה לר"א *בפ"ק דתרומות דאמר היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה אבל האחרים לא נתקנו: רב דאמר כר"א. תימה הא טעמא דר"א משום דכתיב (ויקרא כב) מום בם הוא דלא ירצו הא ע"י תערובת ירצו כדמפרש ביומא פ' שני שעירים (דף סד.) אבל בעלמא לא וי"ל דהא דאיצטריך לן קרא לא לחד בתרי איצטריך דבלאו קרא ברובא בטיל אלא לחד בחד איצטריך והש"ס מייתי ליה לקרא משום דכיון דכל כך התיר הכתוב אין ראוי להחמיר מדרבנן לגבוה: פירש אחד מהן לריבוא ומריבוא לריבוא מותרין. לא איצטריך מריבוא לריבוא אלא למימר מאן דאסר אסר בכולהו כדפרישית לעיל א"נ משום דיש חילוק בין ריבוא ראשון לריבוא שני דריבוא ראשון אי מתהני מכולהו בבת אחת אסור דקמתהני בהדא ספיקא כיון דבבת אחת מתהני כט] אבל ריבוא שני אפילו נהנה מכולם בבת א' ספק ספיקא הוא ושרי וכן מריבוא לג' ומג' לג' מותר אבל אסור ליהנות מג' הראשונים בבת אחת ומן השניים שרי מהאי טעמא *דפרים ובקונטרס לא פירש כן:

ואי

עין משפט נר מצוה

יט א ב ג ד מיי' פ"ז מהל' ע"ז הלכה ט טוש"ע י"ד סימן קמ:

כ ה מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ד טוש"ע י"ד סימן קי סעיף א:

כא ו מיי' שם הלכה י עי' כמ"מ טוש"ע שם סעיף ח:

[יומא סג: לעיל ע. תמורה ו: מנחות עט:]

[נ"ל בפ"ה תרומה ב]

[לקמן עז: ב.]

ג"א אמר רב יהודה אמר רב

דפרשתי נ"ק

מסורת הש"ס

דס"ל נ"ק

לקמן פז:

*ר"א אם קירב כו' אלמא איזיל איסורא בהאי דאזיל ומתני' היא כ"ה

לקמן עז

עיין קידש ד"ה ואמאי

נ"ה תרתי נ"ק

דהנך עצמם נ"ק

*דתרומות פ"ה

[ע"ל הלכה]

נ"ה אלא הא דתניא נ"ק

נוסחאות רש"י כת"י

[א] טבעת של עבודת כוכבים. של תקרובת עבודת כוכבים:

שיטה מקובצת

א] תיבות אמר רב ל"ש עיין רשב"א סי' רע"ג: ב] דנפל דאיסורא נפל איתיבית ותיבת היינו נמחק: ג] נימא הך דמית דאיסורא מית א"ל רבה [אא"ה על תיבת רב כתב הרב"א נ"ל רבה עכ"ה]: ד] ראש אחד מהן אות ה' ותיבת של נמחק: ה] כולן איני: ו] תרתי תרתי קאמינא אמר רב יהודה אמר רב כנ"ל ואח"כ מצאתי מוגה [אא"ה על תיבת רב יהודה כתב הרב"א כנ"ל עכ"ה]: ז] אלא אימא פירשו ותיבת אם נמחק: ח] אסורה ס"א עד סוף כל הדורות: ט] ומריבוא לריבוא מותרין [ס"א כולן מותרין] תימה כיון דתני פירש אחד מהן לריבוא מיד הוי ספק ספיקא ולמה לי תו מריבוא לריבוא ואין לומר דנקט לאשמועינן דמאן דאסר בריבוא קמא אסר נמי מריבוא לריבוא ולהודיעך כח מאן דאסר כדפ"ה שהרי בהך ברייתא לא הוזכר דברי האוסר כלל וי"ל משום דבריבוא קמא אסור להנות מכולן בבת אחת כו' וכן מריבוא לג' ומג' למקום אחר ג' הראשונות אסור להנות מכולן בבת אחת ולא כפ"ה דפי' דג' הראשונים היתר גמור מכולן ועוד אמר ר"י דדוקא פירשה לריבוא שנהנה מה שם אבל אם פירשת לעצמה לבדה אסור גזירה שמא יקח מן הקבוע. ומכאן קשה לפסק של ר"ת דהתיר היכא שהזאב לקח שה מהעדר [ויש ספק] שמא דרסה והחזירה לעדר ואינו יודע איזה היא והורה ר"ת דנכבשינהו כי היכי דניידי ומותרין כולן משום כל דפריש מרובא קא פריש ולא גזרינן שמא יקח מן הקבוע רק גבי קדשים משום חומרא דקדשים וקשה דהא הכא גבי עבודת כוכבים נמי אסור היכא דפירשה לעצמה כדפי' אלמא בשאר איסורים נמי גזרינן שמא יקח מן הקבוע ואין לומר חומרא דעבודת כוכבים שאני דהא בסמוך מייתי עלה מרימוני בדן וערלה ואין לדחות נמי דדוקא באיסורי הנאה גזרינן שמא יקח מן הקבוע כגון ערלה ועבודת כוכבים אבל טריפה לא דהא עביד בסמוך צריכותא גבי דבית של תרומה דקאמר ואי אשמועינן חבית של תרומה משום דמינכרא נפילתה ולא קאמר משום דתרומה מותרת בהנאה אלמא משמע דאין לחלק בהו וא"כ אין להתיר שה שלקח זאב מן העדר והחזירו ור"ב"א היה רוצה להתיר מטעם ספק ספיקא ספק אם דרוסת רגל ספק אם דרוסת דשן ואפילו את"ל דרוסת הרגל ספק אם זו היא אם לאו אמנם פר"י שאין להתיר מטעם ספק ספיקא אלא היכא דהספקות שוות בתרי ביטולים כגון נתערבו באחרות ואחרות באחרות דבכל הספיקות ע"י עירוב אבל הנך ספיקות דזאב ספיקן אינן שוות דספק ראשון אם זו בהמה שנטל הזאב וספק שני אם הוא דרוסת השן אם לאו: תנאי היא ואת"ל אמאי לא מייתי מההיא דלעיל נתערבו באחרות ואחרות באחרות כולן ידלקו וי"ל (דל ג)[דאפילו גרסינן] לעיל ואחרות באחרות ר"ל וכולן אחרות באחרות ולפיכך ידלקו דאין כאן ספק ספיקא ואשמועינן דאפילו דנתערבו ונתבטלו אפ"ה ידלקו ולפיכך לא מייתי לה הכא מטעם דאנו יכולים לדחותה כדפי': י] רימוני בדן אוסרין בכל שהן כיצד: יא] איסורים נמי אסר אי כר"ש: יב] שמעון ובעבודת כוכבים נמי שרי ושמואל: יג] מתיבת טבעת עד תיבת תרתי נמחק: יד] אינה אוסרת וכולהו מפרש לה: טו] נמי נימא הך: טז] ונהי דהם עצמם: יז] תיבת לא ל"ש ונמחק: יח] הארבעים לא דאין: יט] ספק ראשון של: כ] אחד אסורות נ"ל שצ"ל אוסרות [לשון הרב"א]: כא] בכל שהן אם: כב] ומן השלשה פירש: כג] ספיקא מותר הס"ד ותיבת בטיל נמחק: כד] וכי תימא שאני ליה לר"ש ושמואל כר"ש סבירא ליה הס"ד ומה"ר אלא הא דתני מתניתא כו' לעיל הס"ד ותיבת מניה נמחק: כה] אחרינא. א"נ ה"מ לכתחילה אבל דיעבד אם עלו לא ירדו כמו שאפרש לקמן הילכך אית להו דאין נדחין: כו] דמדאורייתא חד בתרי בטיל ואין כאן אלא איסור מדרבנן משום דטבעת חשיבי לא בטל. כדפרשנו וכו' ותיבות ברובא בטיל נמחק: כז] בההיא דבסמוך פירשו ארבעים: כח] השאר וטעמא משום דכיון דאפשר לחזור לתערובת גזרינן לפי שישנה בעין שמא תחזור ותתערב לכאן עם התערובות אבל לים הגדול שאינו בעולם כלל שרי השאר וכן מוכח: כט] תיבת אבל ל"ש:

כב א ב מיי' פט"ו מהלכות תרומות הלכה כ:

כג ג ד מיי' שם הל' ג:

כד ה מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הל' ט סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן קמ סעיף ד:

כה ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:

כו ז מיי' פ"ו מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ד

*מ"ש שלשה דאיכא רובא שנים נמי איכא רובא מאי ג' דקתני תרתי והוא ואיבעית אימא סבר לה א] כר' אליעזר אמר ר"ל חבית של תרומה שנתערבה במאה חביות ב] ונפלה אחת מהן לים ג] המלח הותרו כולן דאמרינן הך דנפל ד] דאיסורא נפל ואיצטריך דר"נ ואיצטריך דר"ל דאי מדר"נ הוה אמינא ה"מ עבודת כוכבים ה] דאין לה מתירין אבל תרומה דיש לה מתירין לא ואי מדר"ל ה"א חבית דמינכרא נפילתה אבל טבעת דלא מינכרא נפילתה ו] לא צריכי אמר רבה לא התיר ר"ל אלא חבית דמינכרא נפילתה ז] אבל תאינה לא ורב יוסף אמר אפילו תאינה כנפילתה כך עלייתה א"ר אלעזר חבית של תרומה ח] שנפלה בק' חביות פותח ט] אחד מהן ונוטל הימנה כדי דימועה ושותה יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא א"ל ר"נ גמע וישתי קא חזינא הכא אלא אימא נפתחה אחת מהן נוטל הימנה כדי דימוע ושותה א"ר אושעיא חבית של תרומה שנתערבה במאה וחמשים חביות ונפתחו מאה מהן נוטל י] הימנה כדי דימועה ושותה ושאר יא] אסורין עד שיפתחו לא אמרינן איסורא ברובא איתיה: הרובע והנרבע כו': בשלמא כולהו לא ידיע אלא האי טריפה היכי דמי אי ידיע ליה ליתי ולישקליה אי לא ידע ליה מנא ידע דאיערב אמרי דבי רבי ינאי הכא במאי עסקינן כגון דאיערב נקובת הקוץ *בדרוסת הזאב ריש לקיש אמר [כגון] דאיערב בנפולה יב] נפולה נמי ליבדקה קסבר *עמדה צריכה מעת לעת הלכה צריכה בדיקה רבי ירמיה אמר כגון דאיעריב בולד טריפה ור' אליעזר היא דאמר *):לדטריפה לא יקרב לגבי מזבח כולהו כרבי ינאי לא אמרי בין נקובת הקוץ לדרוסת הזאב מידע ידיע האי משיך והאי עגיל כריש לקיש לא אמרי *קסברי עמדה אינה צריכה מעת לעת הלכה אינה צריכה בדיקה כר' ירמיה לא אמרי כרבי אליעזר לא מוקמי: קדשים בקדשים מין במינו כו': והא בעי סמיכה אמר רב יוסף בקרבן נשים אבל בקרבן אנשים לא איתיביה

*) בכורות ז. חולין נח. תמורה ל:

רש"י

מאי שנא שלשה. והוא רבותא דבטיל בהו: דאיכא רובא. לבטולי ואי בעית אימא סבר לה כרבי אליעזר. שמואל דאמר ספק ספיקא דעבודת כוכבים אסור יג] דאמר כר"א דתנן במסכת עבודה זרה (דף מט:) נטל הימנה עצים אסורין בהנאה הסיק בהן את התנור חדש יותץ ישן יוצן אפה בו את הפת אסורה בהנאה נתערבה באחרות ואחרות באחרות אסורות בהנאה רבי אליעזר אומר יוליך הנאה לים המלח אלמא אית ליה לר' אליעזר ספק ספיקא בעבודת כוכבים מדקתני ואחרות באחרות. ל"א סבר כר"א אר"ש קאי דאמר מריבוא לג' ותרויהו מאי שלשה דקתני תרי והוא ואי בעית אימא ג' דוקא *ודקאמרינן היסגי בתרי סבר לה כר' אלעזר דאמר לא התיר ר"א אלא שנים שנים הלכך בעינא דלהוו ד' דליסקלינהו שנים שנים וראשון ישר בעיני: שנתערבה בק' חביות. סתומות ואמרינן לעיל (דף עב:) שאין אחד מי' דברים שאינן בטלין: ואיצטריך דר"נ. דאמר לעיל גבי טבעות יד] הכי נמי: תרומה יש לה מתירין. ימכרם כולם לכהנים: חבית. גדולה מקומה ניכר כשהיא נטולה מחברותיה הלכך מינכרא נפילתה ומוכחא מילתא דבה תליא ולא אתי למימר כולהו שרו בלא נפילה טו] האחד לים: אבל טבעת אין מקומה ניכר. ולא מינכרא נפילתה ואתי למישרינהו מעיקרא בלא נפילה: תאינה. קטנה היא ואין מקום חסרונה ניכר: כנפילתה כך עלייתה. כשם שתחילת נפילתה בתוך ההיתר נחשבת בעיניך לאסור את אלו כך כשעלתה מתוכן יחשב בעיניך מקום עלייתה להתיר: בק' חביות סתומות. דלא טז] בטילות: פותח אחד מהן. וכיון דנפתחה יש לה ביטול הלכך נוטל הימנה כדי דימוע אחת ממאה יז] ואחת סבה דהא אחת נתערבה בק': גמע ושתי קא חזינן הכא. דא"כ דפותח לכתחילה הא דקי"ל חביות סתומות דלא בטלי היכי משכחת לה: נפתחה. בלא מתכוין* יח]: כדי דמועה. אחד מק'* (ג) כבהן והשאר אסורות עד שיפתחו ולא אמרינן יטול אחת מן הק' דאיסורא ברובא איתיה ויהא הכל מותר ויפתח החמשים לכתחילה: לא ידיע. אין פסולן ניכר שיוכל לברר ולהוציא הפסול מביניהם: אלא טריפה אי ידיע ליה. כגון נחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה או ניקב קרום של מוח יט] שטריפתה ניכר: מנא ידע. מעיקרא שזו המעורבת טריפה היתה: נקובת הקוץ. כ] *ואינה נקובה לחלל וכבידה ומוס נמי לא הוי דהדר בריא: דרוסת הזאב. טריפה מפני שהארס שורפה ולא כא] ידע בין נקובה לדרוסה: נפולה. מן הגג ואינה יכולה לעמוד ספק טריפה היא ואם שחטה קודם כב] ששהתה מעת לעת טריפה משום ריסוקי אברים ואפילו בדקה ולא מצא בה נקובת ריאה או מעיים ולא פסוקת חוט השדרה כג] *ושום סימן טריפות ואם שהתה מעת לעת ושחטה צריכה בדיקה מכל סימני טריפות וכיון דאיתחזק בה ספק טריפות אין מכניסין אותה לעזרה לשוחטה משום הקריבהו נא לפחתך: נפולה כד] נבדקת. אם תעמוד ותלך כשירה לגמרי דאיכא למאן דאמר באלו טריפות עמדה אינה צריכה מעת לעת הלכה אינה צריכה בדיקה: קסבר. ר"ל עמדה על רגליה אפילו הכי צריכה מעת לעת ואף אם הלכה צריכה בדיקה לאחר שחיטתה שאין זו בדיקתה: ולד טריפה לא יקרב. בפרק כל האסורים במסכת תמורה (דף ל.) מפרש כה] טעם: דרוסת הזאב משוך. הנקב ואינו עגול שהציפורן קורע ויורד: עמדה. על רגליה אינה צריכה מעת לעת אבל בדיקה בעיא ואם הלכה אף בדיקה אינה צריכה: יקרב. לכם מי שהיא: והא בעיא סמיכה. בבעליו ולא ידיע מנו כו]: אבל קרבן אנשים לא. מתכשר בתערובת בתמיה:

קרבן

תוספות

ואי בעית אימא סבר לה כר' אליעזר. פי' בקונטרס בלשון ראשון כז] שמואל דאמר לעיל ספק עבודת כוכבים וספק ספיקא אסורין ובשאר אסורין נ"ל דאמר כר"א דאית ליה ספק ספיקא בעבודת כוכבים אסורין דתנן נטל הימנה עצים אסורין בהנאה הסיק בהן את התנור חדש יותץ ישן יוצן אפה בו את הפת אסורה בהנאה נתערבה באחרות ואחרות באחרות דה"ל ספק ספיקא כולן אסורין בהנאה ר"א אומר יוליך הנאה לים המלח אלמא אית ליה לר"א ספק ספיקא בעבודת כוכבים מדבעי פדיון וקשה לר"ת חדא מאי כח] סבר לה כר"א הא רבנן נמי כט] אסרי ודוחק לפרש ל] *דברי ר"א ומחלקותו קאמר ועוד דר"א בשאר איסורין נמי אסר התם ועוד דהל"ל ותנן ולאתויי מתני' דהתם לא] דכיון שלא הוזכרה בכולה שמעתא ועוד דלעיל פירש דלא גרסינן התם ואחרות באחרות ועוד שכתוב בכל הספרים סבר לה כר"א אליבא דר"א ונראה כלשון אחרון שפירש בקונטרס דר"ש סבר לה כר"א דאמר תולין את האיסור להקל ואומר האיסור הלך לו דאמר אם קרב לב] *הראשון של אחת יקרבו כל הראשים וא"ר אלעזר לא התיר ר"א אלא שנים שנים *הכא נפל איסור לריבוא אסורין שזה ספק ראשון ורימוני באדן לא בטלי מריבוא לג' דה"ל ספק ספיקא לג] דאמר איסורא בריבוא איתיה ואילו ארבעה מותרין וארבעה בעינן כדי שימכרו שנים שנים דאי נפל לד] מג' והוא שלישי נמצא האחד באיסורו כשימכרו השנים וליהנות מהן בבת אחת פשיטא דאסור כדפרישית לעיל וכן ר' אליעזר דאמר יקרבו הראשים כולן לא להקריב בבת אחת מתיר אלא שנים שנים ונראה דאין הלכה כשמואל לה] אפילו בספק ספיקא בעבודת כוכבים דקיימא לן כרב באיסורי ואפילו ספק ראשון נראה דשרי בהולכת הנאה לים המלח דקי"ל כר"א בפ' כל הצלמים (ע"ז דף מט:) ואפילו לשאר איסורין היה אומר רבינו שמואל שיש להם פדיון כדפרישית לעיל*: **דאיערב** בולד טריפה ורבי אליעזר היא. אפילו למ"ד היא וולדה נרבעו לא אמרינן היא וולדה נטרפו דעובר יש לו חיות בפני עצמו ואינו נטרף עם האם: **האי** משוך והאי עגול. וא"ת הא דאמר בפ' אלו טריפות (חולין דף נג:) ספק בוגרת ספק קניא אימר קניא הא אפשר לברר האי משוך והאי עגול וי"ל דה"מ מן הזאב ולמעלה אבל בשוגרא לא ידיע וא"ת א"כ לישני דאיערב נקובת הקוץ בדרוסת חתול ובגדיים ובטלאים וי"ל דניחא להו לשנויי בכל בהמות והא דלא משני דאיערב דרוסת הכלב בדרוסת הזאב דלמא אפשר לברר: **והא** בעי סמיכה. לא מצי לשנויי בעוף כדמשני בפרק כל הגט (גיטין דף כח:) גבי עולת חטאתו ממדינת הים דפריך והא בעי סמיכה ומשני בחטאת העוף דהכא בזבחים איירי ועוד דעופות לאו בני רעייה ופדייה נינהו וליכא נמי למימר מין במינו כגון בכור בבכור ומעשר במעשר דמשמע דמיירי בכל קדשים וא"ת ולוקמה ביורש וכרבי יהודה (ערכין דף ג.) דאמר יורש אינו סומך ויש לומר דקתני דומיא דחטאת ואשם דאין באין לאחר מיתה וא"ת ולוקמה *בערל וטמא דמבטלין קרבנותיהן כדאמרינן בפרק תמיד נשחט (פסחים דף סב.) וכ"ת בעוף איירי הא קאמרינן התם דכל הזבחים ערל וטמא מבטלין כו' ועוף לאו זבח הוא וכ"ת בבכור ומעשר הא כל הזבחים קאמר וכן קשה בפ' כל הגט (גיטין דף כח:) גבי עולת חטאתו ממדינת הים דפריך והא בעי סמיכה מאי קושיא והא ערל וטמא מבטלין קרבנותיהן בלא סמיכה וי"ל דהתם דגיטין כיון שיש עדיין ספק בדבר שצריך להקריב בחזקת שהוא קיים לא היה לנו להתיר מאחר דה"ה נמי לקיים מצות סמיכה ומיהו הכא לא יתכן לתרץ כן

ויש

*) דסוי כערל וטמא ל"ק

גליון / מסורת הש"ס

עי' רש"י בפסחים דף קט: * נעלם מן הכת"י ... שכתב וצ"ל כו' ע"ש

ז"ל ודקאמרינן

כר"א ז"ה

מיה"ש כל אחת מהן ל"ק

והכא נפל איסור לריבוא בזה בספק ראשון ורימוני באלו לא בטלו ומר כו' [illegible]

עי' רש"י וסנים [illegible]

[ופ' תוספות חולין נא. סד"ה עמדה אינה צריכה מעת לעת כו']

[illegible]

בגבר ואינה ל"ק

וסימן שום טריפות ל"ק

נוסחאות רש"י כת"י

ואב"א כו' אסי' ובשאר איסורין כו' מדקתני ס"א מדבעי פדיון לא וכו' ל"א כו' ראשון יש בעיני ולשון אחרון יש הוא דהוי מצי' לס"ן שלשתן יחד ולמוכתן:

שיטה מקובצת

א] לא ס"א ר"ש הר"א: ב] ונפלה אחת מהן כו' דמאורייתא נתבטלה במאה אלא רבנן גזרו עליה דכיון דחבית תרומה היא חשוב ולא בטלה ולהכי כי נפלה אחת מהן לים הגדול שרינן השאר כדפי' לעיל במעבות ודוקא סתומות אבל פתוחות נתבטלו באמת דאינם חשובות דבהא לא גזרו רבנן כי אם במידי דחשיב כמו טבעת: ג] לים הגדול תיבת המלח נמחק: ד] דנפל ס"א דתרומה נפל: ה] כוכבים דלית ליה מתירין אבל תרומה דאית לה מתירין אימא לא: ו] נפילתה אימא לא צריכא: ז] אבל תאנה לא וס"ד שנתערבה בפתוחות ממאה דאי במאת נתבטלה כמאה ולא דמי לחבית של תרומה סתומה דחשיבי ולא בטלה אבל תאנה לאו דבר חשיב הוא וה"ה לעיל גבי חבית שנתערב' במאת חבית דה"ה בפתוחות נמי אמרינן דאם נפלת אחת מהן לים הגדול דמשתרי כמו דאמרינן בתאנה הכא אלא נקט לעיל מאת חביו' להשמיענו חשיבו' דסתומה דאפ"ה לא כפ' מרבנן והכי אשמעינן בתאנה הית': ח] תיבת שנתערבה תיבת שנפלה נמחק: ט] פותח אחת מהן: י] נוטל מהן כדי תיבת הימנה נמחק: יא] ושאר אסורין עד שיפתחו דבר ני כאלו חבית של תרומה מעורבת בכל החביות ולא אמרינן איסורא ברובא איתא

[illegible]

אתיביה אביי א] קרבן יחיד שנתערב בקרבן יחיד וקרבן ציבור שנתערב בקרבן ציבור וקרבן יחיד וקרבן ציבור שנתערבו זה בזה נותן ד' מתנות מכל אחד ואחד ואם נתן מתנה מכל אחד יצא ואם נתן ב] ארבע מכולן יצא במה דברים אמורים שנתערבו חיין אבל נתערבו שחוטין נותן ארבע מתנות מכולן ואם נתן מתנה אחת מכולן יצא רבי אומר רואין את המתנה אם יש בה כדי לזה וכדי לזה כשרה ואם לאו פסולה קתני יחיד דומיא דציבור מה ציבור גברי אף יחיד גברי ג] אמר רבא ותסברא הא מתרצתא היא דקתני במה דברים אמורים כשנתערבו חיין אבל נתערבו שחוטין לא מה לי חיים מה לי שחוטין אלא הכי קאמר בד"א שנתערבו שחוטין כעין חיים בכוסות אבל בבולל נותן ד' מתנות לכולן ואם נתן מתנה אחת ד] לכולן יצא רבי אומר רואין את המתנה אם יש בה כדי לזה וכדי לזה כשרה ואם לאו פסולה ומי אית ליה לרבי האי סברא והא תניא *אמר רבי לדברי ר"א הזאה

רש"י

קרבן יחיד שנתערב כו' · בלולהו גרסינן קרבן : קרבן יחיד בקרבן ציבור · כגון שעיר נשיא בשעיר הרגלים או עולה בעולה : הכי גרסינן ואם נתן מתנה מכל אחד יצא · כדאמרן בפרק בית שמאי (לעיל דף לו:) כל הניתנין על המזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר : ארבע מתנות · שתים מתנות שהן ארבע קאמר : בד"א · דבעינן ארבע מתנות מכל אחד לכתחילה : אבל נתערבו שחוטין · שנבלל דמם בכוס אחד נותן ד' מתנות מכולם יחד שהרי יש כאן משניהם קסבר יש בילה : אף יחיד בגברי · ואע"ג דבעי סמיכה ומדליבור לא מצי לאותביה שאין סמיכה בציבור אלא בחטאות הפנימיות והכא בפנימיות לא קמיירי מדקתני ה] ארבע מתנות : ותסברא הא מתרצתא היא · והאי חיין דוקא הוא ואנתערבו קודם סמיכה ו] קאי הא קתני אבל שחוטין לא בעי ד' מכל אחד לכתחילה ז] ובשחוטין נמי משכחת לה דבעיא כגון שנתערבו כוסות בכוסות ואין ידוע איזהו של זה ואיזהו של זה ולא נבללו הדמים בכוס אחד : אלא · האי חיין לאו דוקא והכי קאמר בד"א דצריך ארבע מתנות מכל אחד לכתחילה : שנתערבו שחוטין · כוסות בכוסות דהיינו כעין חיין דכל חד לחודיה קאי : אבל בבולל · שני הדמים לתוך כוס אחד נותן ארבע מתנות לכולן והשתא ליכא לאותובי סמיכה דהא לאחר שחיטה וסמיכה נתערבו אבל קודם סמיכה ח] *לא ירצו לדברי הכל : רבי אליעזר · לגבי מי חטאת קאי ומייתינן לה לקמן בפירקין (דף פ·) צלוחית של מי חטאת המוקדשין שנפל לתוכן מים אחרים כל שהוא רבי אליעזר אומר זה שתי הזאות ולקמן מפרש מילתיה וקאמר רבי לדברי רבי אליעזר הזאה אינה צריכה שיעור אגבא דגברא דאי צריכה שיעור נהי נמי דיש בילה וסמכינן עלה דודאי יש *בכלל הזאה מן המים הכשרים ומצטרפין מה שבהזאה ומה שבשניה מי יימר ט] דמליא שיעורא : הזאה

תוספות

ויש לומר דהכא נמי כיון שיש לו תקנה ברעיה אין לעשות בלא סמיכה דכי האי גוונא מפלגינן נמי לקמן (דף עו·) גבי אשם משום דאיה לי תקנה ברעיה והשתא לא צריכא בההיא דגיטין לניצולא דפריסית דהתם נמי כיון י] דאפשר לקיים מצות סמיכה שיביאנו הוא עצמו אין לו לעשות בלא סמיכה ומיהו קשה מההיא דפסחים פרק האשה (דף פח:) חמשה שנתערבו יא] [עורות] פסחיהן [ונמצא יבלת באחד מהן] דפטורין מלעשות פסח שני אע"פ שהיו יכולין להביא יב] במותר הפסח ולא יעשו סמיכה אפילו הכי פטורין משום דפסח לא בעי סמיכה ומותר הפסח בעי סמיכה ומאי קפידא איכא אם לא יעשו סמיכה הא ערל וטמא משלחין קרבנותיהן וי"ל כיון שהוא ספק דשמא פטור הוא מלעשות פסח לא עשו לו חכמים תקנה כיון דהוי אפשר לתקן אם לא יעבור מצות סמיכה מיהו תימה מ"ש מהא דתנן בכריתות בפ' דם שחיטה (דף כג·) ושניהם מביאין חטאת אחת אלמא מייתי קרבן בלא סמיכה כדי ליפטור את עצמו ובנזיר פ' שני נזירים (דף נז·) שמביאין קרבן בתנאי וי"ל דאע"פ שתיקנו חכמים שיביא קרבן מספק בלא סמיכה כדי לפטור מ"מ קרבן אחר שהוא מחוייב סמיכה ודאי כגון מותר הפסח לא התירו לו חכמים להביאו בלא סמיכה כדי לפטור את עצמו ואם תאמר והא דתנן במסכת שקלים ומייתי לה בפרק האיש מקדש (קדושין דף נה·) בהמה שנמצאת בין ירושלים למגדל עדר זכרים עולות נקבות זבחי שלמים והתם הא בעי סמיכה וכ"ת כשמצאום הבעלים ויכולין לסמוך דלא משמע הכי דתניא התם בראשונה היו ממשכנים מוצאיה להביא נסכיה כו' ויש לומר דשאני התם דאין להם תקנה אחרת לאותן קרבנות אלא שיקרבו בלא סמיכה וטוב להקריב בלא סמיכה ממה שנאמר ימותו וכן י"ל ביורש שמקריב קרבן אביו אע"פ שאינו סומך ולא אמרינן הא בעי סמיכה וא"ת הא דאמרינן לקמן (דף עו:) למחר מביא אשמו ולוגו עמו ואותו אשם טעון סמיכה והיאך סמיכה על כרחין היינו בהקפת יד ולא בסמיכה גמורה למ"ד סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא והיכי עביד בלא סמיכה הא בעי סמיכה ובגברא איירי כדמוכח בתוספתא וי"ל דתקוני גברא שאני כדקאמר נמי התם עלה דההיא והא דאמר פ"ג דמועד קטן (דף טו:) דאבל אינו משלח קרבנותיו משום דכתיב שלמים כשהוא שלם ולא כשהוא חסר אבל אי לאו קרא הוה משלח איכא לאוקמא בעוף או בקרבן נשים וכן הא דבעי התם מנודה מהו שישלח קרבנותיו והא דקאמר ת"ש כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר מנודים היו ושלחו קרבנותיהם היינו תמידין שבכל יום ואם תאמר הא דתנן בפרק בתרא דמנחות (דף קז·) פירשתי יג] *בן בקר ואיני יודע מה פירשתי מביא פר ועגל וקאמר בגמרא נמי שה לנדבה דאחד מהם לפר [ואחד] לעגל והיכי עביד הכי הא בעי סמיכה וי"ל דהתם בקין למזבח איירי שהיא כקרבת ציבור ולא בעי סמיכה ומיהו קשה מההיא דכל המנחות באות מצה (מנחות דף סב:) דאמר השולח קרבנותיו ממדינת הים כהן מניף על ידו והיכי עביד הכי והא בעי סמיכה יד] ומדקתני מניף משמע דאיירי בשלמים ובקרבן נשים ליכא לאוקמה דהא תנא ליה רישא ואשה כהן מניף על ידה ודוחק להעמידה בקרבן ערל וטמא והנך קושיות שהקשיתי אינם לפי טעם ראשון שפירשתי לפי שלא חשו על הסמיכה אלא משום שיש עדיין נטעד אחר דשמא אינו קיים וזה לא שייך אלא בחטאת דאם מתו בעליה למיתה אזלא אבל בשאר קרבנות לא אבל לפי טעם אחרון שפירשתי דכל היכא שיכול לתקן הדבר ולקיים מצות סמיכה אין לו לעשות בלא סמיכה קשה וי"ל דאיירי ביורש כרבי יהודה דאמר יורש אינו סומך והכא דלא מצי ביורש משום דדומיא דחטאת קתני כדפרישית וכן בגיטין (דף כח·) השולח חטאתו קתני ויש לתמוה ערל וטמא מ"ש משלחין קרבנותיהם הא אפשר לערל עד שימול ולטמא עד אחר שיטהר ויעשו סמיכה ונראה לומר דאותם שאין להם תקנה איירי כגון ערל שמתו אחיו מחמת מילה דא"א למולו בשום ענין וטמא כגון זב ומצורע דאין רפואתן תלויה בעצמן אי נמי בקרבן הקבוע להם זמן כגון עולת ראיה וחגיגה טו] (כגון) שהיה עובר עליהם בבל תאחר וא"ת כיון דסמיכה לא מעכבת מ"מ ערל וטמא שאין יכולין לסמוך נימא כל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו וכן בההיא דשקלים ודכריתות ודנזיר דכל הני נמי דאין יכולין לסמוך מטעם ספק חשיב שפיר אין ראוין לבילה כדאשכחן בפ' המוכר את הספינה (ב"ב פא:) גבי ביכורים וי"ל דנפקא לן מהא דאמרינן בפ"ג דמועד קטן (דף טו·) וביום בואו אל הקדש אל החצר הפנימית לשרת בקודש יקריב חטאתו זו עשירית האיפה שהכהן מביא בשעה טז] שבא תחילה לעבוד ודריש התם רבי שמעון בבואו יקריב בזמן שראוי לביאה ראוי להקרבה בזמן שאינו ראוי לביאה אינו ראוי להקרבה כגון טמא מת ומצורע משמע דוקא עשירית האיפה אבל שאר קרבנות משלח מיהו אין כל כך ראיה מזה דדלמא הא דמשלח שאר קרבנות היינו בהני דלא בעו סמיכה דומיא דעשירית האיפה ויש לדקדק מהא דדרשינן *בת"כ מזובו ולא מנגעו שמע מינה דטמא משלח קרבנותיו דבהבאת קרבן איירי ועוד יש לדקדק מהמתמעטין בפ"ק דחגיגה (דף ד·) טמא מראיה מדכתיב והבאתם שמה כל שישנו בביאה ישנו בהבאה ש"מ דשאר קרבנות משלח ולא חיישינן *לענין סמיכה בראוי לסמיכה ומיהו למ"ד בפ' כל הפסולין (לעיל דף לג·) דטמא בר סמיכה דאפשר דמעייל ידיה וסמיך לא מצי יז] למידק מהני קראי היכא דלא אפשר לסמוך שלא תהא סמיכה מעכבת מטעם דאינו ראוי לבילה וטמא י"ל דלמאן דאית ליה בילה במקצת לא שמה בילה קא סבר כל הסומך ראשו ורובו הוא מכניס אי נמי אית ליה דמרחק לפנן ומאן דס"ל דלא בעינן ראשו ורובו קא סבר בילה במקצת שמה בילה מיהו אכתי קשה אי תיכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא א"כ *יכולה לסמוך אבראי ויש לומר דבפרק כל הפסולין (שם לג·) מסקינן דתיכף לסמיכה שחיטה דאורייתא* :

ואם נתן ארבע מכולן יצא · *פירש בקונטרס מזה שנים ומזה שנים ותימה דבאחת מזה ואחת מזה סגי ואין לומר דאתיא כבית שמאי (לעיל דף לו:) דאמרי ובחטאת שתי מתנות דהא קתני סיפא ואם נתן מתנה אחת מכולן יצא ויש לומר דקאי על כל ארבע חטאות שנים של יחיד ושנים של ציבור ואיכא השתא ארבע טפות ולהכי קאמר נתן ד' מתנות יצא דהיינו מתנה אחת מכל אחת ואחת :

הג"ה

שיטה מקובצת

א] קרבן · ס"א כתיב חטאת בקונטרס קרבן חטאת יחיד שנתערב בחטאת צבור וא"ת הא חטאת יחיד נקבה וחטאת צבור זכר ותירץ בקונטרס דמשכחת לה שעיר נשיא בשעירי רגלים דשניהם זכרים : ב] ואם נתן ד' מתנות מכולן יצא · א"ת שתי מתנות לכל אחת וקשה דא"כ הוא כב"ש דאמר לעיל כל הניתנים על מזבח החיצון שנתן במתנה אחת כיפר ובחטאת שתי מתנות ועוד דע"כ אתיא כב"ה מדמסיים ואם נתן מתנה אחת מכולן יצא אלמא דבמתנה אחת כשרה אף החטאת כב"ה וי"ל דקאי ארבע מתנות דברייתא יחיד ביחיד וצבור בצבור ודוחק ולכן נראה דגרסינן אם נתן מתנה אחת מכל אחד ... אי נתן שנים מכולן יצא : ג] גברי · ות"ח דבלאו האי דיוקא מצי לאותבי דהא לא מתוקם אלא בשעיר נשיא כדפירש קונטרס לעיל : ד] אחת מכולן יצא אות ל' נמחק : ה] מדקתני ואם נתן מתנה אחת יצא ובפנימיות קי"ל מתנה אחת מהן מעכבת הס"ד ומה"ד ותסברא : ו] קאמר הא : ז] לכתחילה הלא בשחוטין נמי : ח] סמיכת ירעו לדברי ותיבות לא ירצו ל"ש ונמחק : ט] יימר דאיכא שיעורא תיבת דמליא נמחק : י] כיון דיכול לקיים תיבת דאפשר ל"ש : יא] עורות פסחיהן ונמצא יבלת באחד מהן דפטורין : יב] להביא ולהתנות במותר : יג] פירשתי מן הבקר ואיני : יד] דמדקתני מניף : טו] חגיגה או כגון : טז] בשעה שמתחנך לעבודה ותיבות שבא תחילה ל"ש ונמחק : יז] למיגמר מהני תיבת למידק ל"ש :

נוסחאות רש"י כת"י

קרבן חטאת יחיד שנתערב בחטאת יחיד · בכולהו גרסינן חטאת בתוספתא חטאת יחיד וחטאת צבור שנתערבו כגון שעיר נשיא בשעירי רגלים : ואם נתן ארבע מכולן · מזה שנים ומזה שנים יצא דכל הנ הנין על מזבח החיצון כו' :

[ועי' כ"ז בגיטין פרק ה' הגט דף כח: בתוספות ד"ה והא ובמהרש"א שם]

עין משפט
נר מצוה

כז א מיי׳ פ״י מהלכות פרה הלכה ח:

כח ב מיי׳ פ״א מהלכות בכורות הלכה ג:

כט ג מיי׳ פ״א מהלכות איסורי מזבח הל׳ יב:

ל ד מיי׳ פ״ג מהל׳ תמורה הלכה ג:

לא ה מיי׳ פ״א מהלכות איסורי מזבח הל׳ יב:

לב ו מיי׳ פ״ו מהלכות פסה״מ הלכה טו:

לג ז מיי׳ שם הל׳ כב:

מסורת הש״ס

ס״א הזאה כ״ש חדא מילתא הוא בהזאה אין צריכה שיעור

[בכורות לג.] תוספתא בכורות פ״ג

בכורות לא.

נוסחאות רש״י כת״י

שעיר · אין לו צמר אלא שיער · אבל אשם איל הוא ויש לו צמר שאין אשם בא אלא איל: כחמור שבהן כו׳ יבעל השלמים יצא ידי (ס״א) [דיבן נדרו שהרי השלמים] לשמן קרבו ולפי שאין ניכרים איכלן כחומר אשם ומתן דמים של אשם ושלמים שוה: לבית הפסול שממעט את אכילת שלמים בין באכילתן בין בזמן אכילתן ומביאן לידי נותר אלא ירעו ויתאכבו וימכרו כראשון גבי קדשים בקדשים שאין בשאינו מינו:

*הזאה כל שהוא מטהרת הזאה אינה צריכה שיעור הזאה מחצה בשר ומחצה פסול לדבריו דר״א קאמר ואיבעית אימא הזאה לחוד ונתינה לחוד: נתערבו בבכור ומעשר כו׳: אמר רמי בר חמא בכור לב״ש *אין מאכילין לנדות תמורתו מהו [ב]בכור אינו נפדה תמורתו מהו *[ג]בכור אינו נשקל בליטרא תמורתו מהו אמר רבא תניא בכור ומעשר משהוממו עושין תמורה [ד]ותמורתן כיוצא בהן בעי רמי בר חמא התפיס בכור לבדק הבית מהו שישקול בליטרא רווחא דהקדש עדיף או דלמא זילותא דבכור עדיף א״ר יוסי בר זבידא ת״ש נתערבו בבכור ובמעשר ירעו עד שיסתאבו ויאכלו כבכור וכמעשר לאו למימרא דאינו נשקל בליטרא רב הונא ורבי חזקיה תלמידי דרבי ירמיה אמרי מי דמי התם שתי קדושות ושני גופין הכא שתי קדושות וגוף אחד מתקיף לה רבי יוסי בר אבין מה אילו אמר הפדו לי בכור שהתפיסו לבדק הבית כלום שומעין לו א] הפדו רחמנא אמר לא תפדה אלא א״ר אמי ב] כלום [ה]הקנה זה אלא מה שקנו לו: הכל יכולין להתערב כו׳: מ״ש חטאת ואשם דהאי זכר והאי נקבה חטאת ועולה נמי ג] *איכא שעיר נשיא *האי שעיר והאי צמר פסח ואשם נמי לא מיערב האי בן שנה והאי בן שתי שנים ד] איכא אשם נזיר ואשם מצורע ואיבעית אימא *איכא בן שנה דמיחזי כבן שתי שנים ואיכא בן שתים דמיחזי כבן שנה: מתני׳ *אשם שנתערב בשלמים רבי שמעון אומר שניהם ישחטו בצפון ויאכלו כחמור שבהן אמרו לו *[ו]אין מביאין קדשים לבית הפסול [ז]נתערבו חתיכות בחתיכות קדשי קדשים בקדשים קלים הנאכלין ליום אחד בנאכלין לשני ימים ולילה יאכלו כחמור שבהן: גמ׳ תני תנא קמיה דרב *שביעית אין לוקחין בדמיה תרומה מפני ה] שממעטין באכילתה אמרוה רבנן קמיה *דרבא הא דלא כר״ש דאי כר״ש האמר *מביאין קדשים לבית הפסול אמר להו אפילו תימרו ר״ש הני מילי ו] *דאיעבד ז] לכתחילה לא ולכתחילה לא איתיביה אביי

וכולן

רש״י

*הזאה כל שהוא מטהרת · חדא מילתא היא שהזאה כל שהוא מטהרת ולקמן מפרש אמאי יזה שתי הזאות: והזאה מחצה כשר ומחצה פסול · כלומר ולא תימא דהזאה כל שהוא ח) [דמטהרת] (דמועטת) (ומיא) ט) אם אין עם התערובת פסול אלא אפילו יש עם התערובת פסול כשרה ומחצה לאו דוקא אלא ליכא שיעור [וקס״ד] דהוא הדין למתן דמים: ונתינת דם דמזבח לחוד · צריך שיעור שירצה הדם לשני רוחות הקרן של מזבח: אמר רמי בר חמא פשיטא לי בכור לבית שמאי · אע״פ י] כשהומם ובזמן הזה: אין מאכילין אותו יא] לנדות · דהכי תניא בבכורות בפ׳ כל יב] פסולין (דף לב:): אינו נשקל בליטרא · אם הכהן מוכר בשרו: אינו נפדה · לצאת מתורת בכורה לחולין ולחול קדושה על המעות: משהוממו · אף משהוממו: התפיס כהן בכור לבדק הבית · משהומם: רווחא דהקדש עדיף · וישקל בליטרא כדי שישלם מכירתו וירבו דמיו דהא קי״ל (בכורות דף לא.) בשאר פסולי המוקדשים בשביל שפדיונו להקדש הקילו עליהן להיות נשחטין באיטליז ונמכרין באיטליז ונשקלין בליטרא כדי שירבה הפודה אותן בדמיהן מתחילה חוץ מן הבכור מפני שהנאת ריבוי דמיו אינה אלא לכהן והאי דהתפיסו לבדק הבית הנאתו להקדש היא: או דלמא · יג] לא דמי התם הנאת ריבוי הדמים אותה קדושה עצמה שמכיאין בדמים קרבן כיוצא בו הכא הנאת ריבוי הדמים יד] דקדושה אחרת: לאו למימרא דאין אחד מהן נשקל בליטרא · ואע״ג דאיכא פסידא דהקדש גבי פדיון שאר הזבחים המעורבים שפדיון דמיהם להקדש (פסחים דף לח.) וקאמר דלא מזלזלינן בבכור טו] *משום הני אלמא משום הך נמי לא: התם ב׳ קדושות וב׳ גופין · הזבחים שהנאתן להקדש הן קדושה לבדה וגוף לבדו והבכור שדמיו לכהן קדושה לבדה וגוף לבדו הילכך לא מזלזלינן בהך קדושה דהאי *גופיה משום רווחא דקדושה דגופא אחרינא: אבל הכא שתי קדושות הן וגוף אחד · קדושת בכור וקדושת בדק הבית ואיכא למימר הואיל ורווחא דהקדש בהאי גופא הוא ואע״ג דלקדושה אחריתי אזיל מזלזלינן בקדושת בכור דהאי גופא: מתקיף לה רבי יוסי בר אבין · מאי קמיבעיא ליה וכי משום התפסתו מזלזלינן ביה: ומאי אילו אומר הפדו בכור זה · שילא לחולין מקדושתו ליגזז וליעבד כו׳: שהתפיסו לבדק הבית · וירבו דמיו: כלום שומעין לו · לעבור על דברי תורה: ופרכינן הפדו רחמנא אמר לא תפדה · ועל דבריו אין לעבור אבל נשקול בליטרא אין כאן עבירה על דברי תורה: אלא א״ר אמי · הכי איכא למיפשטא לבעיין: כלום הקנה · הכהן זה לבדק הבית אלא מה שקנו לו טו] (בגופו) בבכור זה וכיון דאילו לא הותר לישקל בליטרא אין יכול להקנות לבדק הבית עודף דמי למלוס משקל הליטרא: שעיר · אין לו צמר אלא שיער אבל אשם איל הוא ויש לו צמר: [אשם נזיר וכו׳ · באשם נזיר ובאשם מצורע כבש כתיב וכהם כבש בן שנה הוא]: מתני׳ כחמור שבהן · לזכרי כהונה ובעזרה וליום ולילה כדין אשם ובעל השלמים יצא ידי שלמים שהרי כל אחד יקרב למי שהוא: לבית הפסול · שממעט בזמן

אין

אכילת שלמים ומביא לידי נותר אלא ירעו וימכרו כדלעיל יז]: יאכלו כחמור שבהן · ובהא רבנן מודו דליכא תקנתא אחריתי יח]:
גמ׳ שביעית אין לוקחין בדמיה תרומה · מפני שממעט בזמן אכילת התרומה ומביאה לידי איסור אכילה שצריכה שתתבער מן העולם קודם שתכלה לחיה שבשדה ותרומה זו מתבואת שאר שני שבוע היתה וזמן אכילתה לעולם דאילו שביעית לאו בת תרומות ומעשרות היא:

וכון

תוספות

הג״ה הזאה כל שהוא מטהרת · דלא בעיא שיעור אגבא דגברא אבל במנא בעיא שיעור כדאמר בנ״ס (דף ט׳) וביומא (דף יד׳): בכור אינו נפדה תמורתו מהו · והא דתנן בתמורה בפ׳ ואלו קדשים (דף כא׳) יט) [כל הקדשים] יש להם פדיון ולתמורותיהן פדיון חוץ מן הבכור והמעשר נאו אתמורתן קאי וא״ת ולענין מאי קא מיבעיא ליה אי יש להמורת בכור פדיון אי לגיזה ועבודה אפי׳ יש לה פדיון אסורה כשאר פסולי המוקדשין ואי לענין דלא בעי למיתבא לכהן הא תנן בהדיא בתמורה בפ׳ ואלו קדשים (נז״ש) דנאכלת במומן לבעלים ואי לענין דנאכלת בגלוי ובחרדל כדדרשינן למשחה לגדולה הא כיון דלאו מתנות כהונה היא לא שייך בה למשחה ואי לענין לקנות מן המעות קרבן הא אין התמורה עצמה קריבה ואפי׳ כשהיא תמימה כדאמר ריש ב״ש (לעיל דף לז:) הן קריבין ואין תמורתן קריבה וי״ל דמיבעיא ליה אי חלה קדושה על המעות כשפדאה או לא:
התפיס בכור לבדק הבית מהו שישקול בליטרא · אי האי דאמרי׳ אינו נשקל בליטרא הוי דרבנן ניחא אבל בהדיא מוכחא בחלק (סנהדרין דף קיב:) ובפ״ק דתמורה (דף ח.) שהוא דאורייתא דדריש בהמתה מי שנאכל בתורת בהמתו יצא בכור ומעשר שאינו נאכל בתורת בהמתו דתנן (בכורות לא.) [כל] הקדשים נשחטים באיטליז ונשקלים בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר:
הפדו לי בכור בעל מום · פירש בקונטרס שילא לחולין ליגזז וליעבד כ] וקשה דאפילו בהך פדיון לא נפיק מידי דהוה אשאר פסולי המוקדשים וי״ל דמיירי בבכור בעל מום מעיקרו אי נמי* הוה נפיק לחולין טפי משאר פסולי המוקדשין משום דבשאר פסולי המוקדשין יש בדמיהן צורך גבוה משא״כ בדמי בכור ומעשר: דהאי נמר והאי שיער · האי דלא חשיב ליה בריש מנחות (דף נ׳) מעשיו מוכיחין עליו משום דאמרי׳ דיכרא אוכמא הוא מ״מ כי דייקן ביה אפשר לברר:
איכא בן שנה דמיחזי בן שתי שנים · הא דאמרי׳ בפ׳ שני דקדושין (דף נה׳) גבי בהמה שנמצאת בין ירושלים למגדל עדר דפריך והלמה חטאת היא כא] [ומשני] חטאת בת שנתה ואשכח בת שתי שנים לאו דוקא בת שתי שנים אלא בת שלש וארבע דמינכר שפיר:
שביעית אין לוקחין בדמיה תרומה מפני שממעט באכילתה · פירש בקונטרס שהתרומה זמן אכילתה לעולם ושביעית זמן אכילתה קודם שתכלה לחיה מן השדה ונמלא זה מביא תרומה לידי ביעור והא דתנן במס׳ שביעית (פ״ט מ״ח) כב] לאחר ביעור מחלקין שלש סעודות לעניים רבי יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים יאכלו מ״מ ממעט באכילתה לאחר שחילק שלש סעודות ואינו נוהג כג] למיחלק וא״ת תרומה קודם לפסח יהא אסור לחמלה משום דקא ממעט באכילתה וי״ל דהכי עדיפא ליה ושרי משום דכתיב (במדבר יח) למשחה ולא דמי למבשל ירק *) בשמן תרומה (לקמן עו׳) שהירק מיתקן ע״י השמן ולא השמן ע״י הירק ועוד דעיסה מתחמצת מאיליה ואפילו מערב בה שאור מ״מ בלאו הכי היתה מתחמצת קצת:
*) [נ״ל ירק של שביעית]

שיטה מקובצת

א] הפדו רחמנא אמר לא תפדה · פ״ה אבל דאין נשקלים בליטרא הויא דרבנן ולכך מבעיא לן מי שרינן איסורא דרבנן משום רווחא דהקדש וקשה דבפ׳ חלק משמע דהוי מדאורייתא [דדריש] בהמתה כו׳ והתם ע״כ בבעלי מומין איירי דאי בתמימין מישלם ולא שלל שמים נפקא והכי מדקדק תלמודא התם לכך נראה דודאי אסור לשקול בליטרא לכ״ע מדאורייתא אלא שמתחילה היה נראה לו סברא להקל כיון דאיכא רווחא דהקדש ועל זה פריך אי אמר הפדו לי בכור כו׳ אלמא לא שמעינן ליה להקל מכח סברא גבי פדיון וה״ה לישקול בליטרא דלא מזלזלינן ביה ומתמה תלמודא הפדו רחמנא אמר כו׳ כלומר האי איסורא בהדיא כתיב וא״כ לא נתירני מכח סברא כיון שכתוב בהדיא האיסור לא תפדה אבל איסור דלישקול בליטרא נהי דמדאורייתא הוא מ״מ מסברא הוא דמיתסר שלא לנהוג בו מנהג בזיון וכיון דאין האיסור כתיב בפסוק רק מסברא בעלמא א״כ שמא יש להתירו כמו כן מתוך סברא משום רווחא דהקדש עדיף כדאמר לעיל בבעיין דאתיא סברא ומפקא טסברא וה״ה דהוי מצי לתרוצי הכי מתזבח ולא גיזה דהוי איסור מתוך הפסוק ולא מתוך הסברא אלא דעדיפא מיניה קא משני דאפילו בר פדיון ליתיה כלל אלא תפדה ועוד דלא תפדה כתוב בהדיא טפי מתזבח ולא גיזה: ב] כלום הקנה כו׳ כלומר מאי טעמא בעית למימר דלישקול בליטרא משום רווחא דהקדש משום דדעת הנודר להכי ולא היא דהא ודאי דעתו לא היה להכי למאי שאינו קני לו א״כ לא חל קדושת הקדש על זה ומאי איכפת לך לקיומי תנאי כיון דלא הל מעילה על זה קדושת דמים: ג] נמי האי זכר והאי נקבה איכא שעיר נשיא חטאת יאשם נמי איכא שעיר נשיא האי: ד] שנים הא איכא: ה] מפני שממעט באכילתה: ו] דא עבד ס״א דאיערוב: ז] אבל לכתחילה: ח] שהיא דמועלת תיבת דמועטת נמחק: ט] תיבת (אם) ומיהו [ל ש]: י] אע פ שהומם: יא] איתי אפילו שחטי בזמנו במדינה הס״ד [illegible]
[illegible]
[illegible]

לד א מיי׳ פ״ז מהלכות מעשר שני הל׳ יא:
לה ב מיי׳ פ״ה מהלכות שמטה ויובל הל׳ ד:
לו ג מיי׳ פ״י מהלכות נזירות הלכה ז:
עי׳ בכ״מ פ״י מ״ה נזירות ובכ״מ ועי׳ בש״ע

*וכולן רשאין א] כהנים לשנות באכילתן לאכלן צלויין שלוקין ומבושלין ולתת לתוכן תבלי חולין ותבלי תרומה דברי ר׳ ב] *ישמעאל אמר ליה הנח לתרומת תבלין דרבנן איתיביה *א*אין לוקחין תרומה בכסף מעשר מפני שממעט באכילתה ור׳ שמעון מתיר אישתיק ליה כי אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה אמאי לא תותביה מהא *ב*אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה *שלא יביאו ג] קדשים לבית הפסול ור׳ שמעון מתיר א״ל אביי ולאו מי אותביתיה מהא דתבלין ואמר לי הנח לתרומת תבלין דרבנן ד] הכא נמי (תרומה) תרומת ירק דרבנן אי הכי איפכא מיבעיא ליה למיתני ירק של תרומה בשמן של שביעית ולאו מי אותביתיה ה] ממתני׳ דמתיר רבי שמעון ואמר לי דאיערב הכא נמי דאיערב אי דאיערב מאי טעמייהו דרבנן מידי דהוה ו] אאשם ושלמים מי דמי התם אית ליה תקנתא ברעייה הא לית ליה תקנתא ברעייה הא לא דמי אלא להתיכה שבחתיכות דכיון דלית תקנתא דאוכל כחמור שבהן מתקיף לה רבינא מי דמי חתיכה שבחתיכות לית לה תקנתא כלל האי אית ליה תקנתא בסחיטה ורב יוסף היכי נסחוט נסחוט טובא קא מפסיד בשביעית נסחוט פורתא סוף סוף איערובי מיערב איתיביה *רבי שמעון אומר ג׳למחרת מביא אשמו ולוגו עמו ואומר אם של מצורע ז] הרי זה אשמו וזה לוגו ואם

רש״י

וכולן ח] הכהנים רשאין כו׳. משנה היא בפ׳ כל התדיר (לקמן דף צ:) וגבי קדשים קאי: לשנות באכילתן כגון לאכלן צלויין כו׳. ט] *אמר קרא לך נתתים למשחה (במדבר יח) לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין: ותבלי תרומה. ואע״ג דקא ממעט בזמן אכילת תרומה: אין לוקחין תרומה. הכהנים בכסף מעשר שני בירושלים: מפני שממעט באכילתה. במקום אכילתה דמעשר לא יאכלנה אלא בירושלים: כי אתא. אביי קמיה דרב יוסף: א״ל אמאי לא תותביה. נמי מהא: לבית הפסול. י] כשצריך לאכול השמן בזמן השביעית: ה״ג. דרבנן תרומת ירק: אי הכי. דמשום דרבנן הוא: איפכא מיבעיא ליה למיתני. אין מבשלין ירק של תרומה בשמן שביעית ורבי שמעון מתיר אבל השתא שמן תרומה דאורייתא היא דכתיב (שם) כל חלב יצהר וקא שרי ר״ש: דאיערב. שמן בירק ועל כרחו יבשלם יחד כדמפרש לקמיה דאי אפשר לסוחטו יא] כולו ממנו: הא לא דמי כו׳. סיומא דקושיא הוא: חתיכה בחתיכות. מתני׳ היא וקתני תאכל כחמור שבהן ואפילו לרבנן והכא נמי אי בדאיערב עסקינן לא הוו פליגי רבנן עליה: וקמפסיד בשביעית. ורחמנא אמר לאכלה ולא להפסד: למחרת. בספק מצורע מוחלט וספק אינו מוחלט קאי למחרת ביום השמיני: *שחיטה בצפון ובזוגות. כחומר אשם: וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק. כחומר שלמים והא

תוספות

אין לוקחין תרומה בכסף מעשר שני מפני שממעט באכילתה. פי׳ בקונט׳ דמתחלה שרוא לאונן כדאמר בפ׳ הערל (יבמות דף עג.) זרות אמרתי לך ולא אנינות והשתא אסירא דמעשר אסור לאונן וגם בעי חומה ותרומה לא בעי חומה יב] ומתוך המשנה משמע שאין הקפידא משום תרומה אלא משום מעשר דמעיקרא שרי לזרים והשתא אסור וגרסי׳ בסדר המשנה יג] *באכילתן כו׳ והכי איתא במס׳ מעשר שני (פ״ג מ״ב) אין לוקחין תרומה בכסף מעשר מפני שהוא ממעט באכילתו ור״ש מתיר אמר להם ר״ש אם הקילו בזבחי שלמים שהוא מביאן לידי פיגול ונותר לא נקל בתרומה יד] מה לי היקל בזבחי שלמים שכן מותרין לזרים נקל בתרומה שהיא אסורה לזרים פירוש אמר ר״ש אם הקלנו ליקח שלמים מכסף מעשר אע״פ שמביא המעשר לידי פסול פיגול ונותר כ״ש שלוקחין תרומה הקלה מכסף מעשר אמרו לו אם לוקחין שלמים שמותרין לזרים כמו מעשר אבל אין לוקחין תרומה שגורם למעשר להיות אסור לזרים: הגה״ה:

*למחרת מביא אשמו ולוגו עמו. פי׳ בקונט׳ למחרת יום שמיני טו] ובמנחות טז] (דף קה.) פי׳ למחרת יום ששים והכל אחד דאספק נזיר טמא וספק מצורע טמא קאי כדמוכח בתוספתא דנזיר פרק בתרא והכי איתא התם ספק נזיר טמא יז] וספק נזיר טהור אבל נזיר ודאי היה ספק מצורע טמא פירוש מוחלט ספק מצורע טהור פי׳ שטהר כבר אבל מצורע ודאי היה פירוש בחד גברא איירי שיש בו כל ספיקות הללו אוכל בקדשים לאחר ששים ושותה יין ומטמא למתים לאחר מאה ועשרים יום כילד אמרו לו נזיר טמא אתה לא ומנה שבעה הזה ושנה גלח והביא קרבן מנה *שבעה ומבקש לגלח אמרו לו נזיר טהור אתה ואין טהור מגלח פחות משלשים יום לא ומנה עשרים ושלשה יום להשלים שלשים מנה שלשים ומבקש לגלח אמרו לו נזיר טהור אתה ואין נזיר מגלח אלא על הדמים פירוש *שלש בהמות חייב להביא חטאת עולה ושלמים ועל אחת מהן יכול לגלח וחטאת בהמה אינה באה על הספק ושלמי נזיר נמי טעונין תנופה וזה אין יכול להניף מפני שהוא ספק מצורע טמא אבל עולה יכול להביא על תנאי והיינו דקתני כילד הוא עושה מביא עולת בהמה ומתנה עליה ואומר אם טהור אני הרי זו חובה ואם לאו הרי זו נדבה כילד הוא עושה להחמיר עליו מביא פיילי של חרס חדשה יח] ונותנין לתוכה רביעית מים חיים ומביא [שתי] לפורי דרור כדין כל המצורעין ביום תגלחתן וחטאת העוף פירוש כדין נזיר טמא דשמא נזיר טמא הוא ותגלחת זו של טומאה ואינו מתחיל נזירות טהרה עד שיביא חטאתו של טומאה יט] (יש) שחטאתו מעכבתו מלמנות נזירות אבל אשמו אינו מעכבו ומשיגלח תגלחת *טומאה הוא אסור לגלח עד שימנה נזירות טהרה ולהכי צריך להביא חטאת נזירות טומאה למנות נזירות טהרה ולגלח בסופה לטהרת צרעתו והאשם ישהה עד *תגלחת הטומאה שיעשה אחרי טהרתו בודאי מן הצרעת שאותה תעלה לו ודאי לטומאת נזרו כמו שמפורש בסוף הברייתא דימי צרעתו אין עולין לימי נזרו ותגלחת צרעתו אינה עולה לתגלחת נזרו כדאמרי׳ בפ׳ מי שאמר הריני נזיר מגלח (נזיר דף יז:) ובפ׳ ב׳ נזירים (שם דף ס:) ומה שמביא חטאתו ביום תגלחתו היינו כר׳ עקיבא דאמר במס׳ נזיר (דף מז.) אם גילח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום והכא נמי הוי כגילח בשמיני שהרי שוהה תגלחתו ומתנה על חטאתו ואומר אם טמא אני חטאת מחובתי ועולה נדבה פירוש עולה שאמרנו למעלה ואם טהור אני עולה מחובתי וחטאת העוף ספק ומגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו כדרך שהמצורעים *מגלחים ומביא עולת בהמה ומתנה עליה כו׳ ונראה שחסר מן התוספתא וסופר שלשים יום וגרסי׳ וסופר שלשים יום ומביא עולת בהמה כו׳ שהרי ספק נזירות טהרה הוא מונה ואינו יכול לגלח תגלחת שניה לצרעתו עד שיזרוק עליו אחד מן הדמים כ] ויביא עולה וחטאת ושלמים *וישהה עד סוף נזירות טהרה שאחר טהרת צרעתו שעולה בודאי ואומר אם טמא אני פירוש אם טמא הייתי בתגלחת ראשונה העולה ראשונה נדבה היתה וזו תהא חובה וחטאת העוף שהבאתי בתגלחת ראשונה מחובתי ואם טהור אני עולה ראשונה חובה וזו נדבה שתגלחת זו של עכשיו אינה כלום וחטאת העוף כא] ספיקו *מגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו כדרך מצורעין ותגלחת זו היתה ראויה ליעשות בסוף שבעת ימי ספירו מתגלחת ראשונה אבל לא היה יכול משום דגילות ספק מצורע אינו דוחה איסור גילוח הנזיר רבי שמעון אומר כב] מחר יביא אשמו ולוג בידו כדין מצורע בשמיני שלו והוא יום ששים ואחד ומתנה עליו לפי שהוא ספק מצורע וחטאת מצורע שמעכבת טהרתו אינו יכול להביא מבהמה שאין חטאת בהמה באה על הספק לפיכך יביא חטאת העוף ואם הוא עשיר יכתוב נכסיו לאחרים ויהא עני ויביא קרבן עני דהיינו עוף ור׳ שמעון לטעמיה דאמר במס׳ ערכין (דף יז:) אפי׳ היה עשיר בשעה שהביא ציפורים או בשעת הבאת אשם והעני הכל הולך אחר חטאת ואפי׳ לתנאי דפליגי עליה איכא לאוקמא להא דהכא ולפרושי יכתוב נכסיו לאחר מעיקרו ומתנה על חטאת העוף ואומר אם טמא הוא פירוש אם מצורע הוא הרי זו חובתו ואם לאו הרי זו ספיקו ואוכל בקדשים מיד אבל לשתות יין וליטמא למתים אינו יכול שאין ימי נזרו עולין לו *מתוך ימי צרעתו כילד יעשה לדברי בן זומא כג] שאינו מצריך לבקש אחד מן השוק לידור כנגדו בנזיר כמו שמצריך ר׳ יהושע בפרק שני נזירים (נזיר דף נט:) סופר שלשים יום ומביא עולת בהמה ומגלח פירוש ספק תגלחת טומאה וספק תגלחת טהרה דשמא מצורע היה ונזיר טמא ולא עלו לו אחת מתגלחותיו לנזירותו רק לצרעתו שאין ימי נזרו עולין מתוך ימי צרעתו ולסוף שבעה אחר טהרת ימי צרעתו אינו יכול לגלח דשמא נזיר טהור הוא אבל הזאה לא בעי שכבר הזה ושנה ואפי׳ לסוף שלשים אינו יכול כד] *עד שיזרוק עליו אחד מן הדמים ומביא חטאת העוף משום ספק תגלחת טומאה שאינו יכול להתחיל מנין נזירות טהרה עד שיביא חטאת וכדפרישית ומתנה עליה כתנאי שלמעלה בתגלחת ראשונה וה״ה שיש להתנות שאם אינו נזיר עכשיו כלל שכלתה נזירתו מתגלחת שלמעלה העולה נדבה וחטאת העוף ספיקו אך התנא לא חש לפרש כל זה *סופר שלשים יום ומביא קרבנותיו שלמים ודאי *עולת בהמה ספיקו ומתנה עליה ואומר אם טמא הייתי בתגלחת שלישית העולה ראשונה נדבה

שיטה מקובצת

א] רשאין הכהנים: ב] ר׳ שמעון תיבת ישמעאל נמחק: ג] תיבת קדשים נמחק: ד] הכי נמי דרבנן (ותיבות תרומת תרומת ירק נמחק). פ״ה דמיירי בתרומת ירק דרבנן ועל זה פריך אי הכי איפכא מבעיא ליה דנהוי מוכח בברייתא דמיירי בתרום׳ דרבנן וזה דוחק דאיך היה טועה בזה לומר דמיירי בתרומת ירק דרבנן דבברייתא מזכיר בהדיא שמן של תרומה לכך נראה דה״פ ה״נ דרבנן פי׳ דשמן של תרומה דקתני בברייתא מיירי בשמן שומשמין ואגוזים דתרומה דידהו לא הוי אלא מדרבנן דמדאורייתא לא הויא תרומה אלא שמן של יצהר ועליה פריך אי הכי דמיירי בתרומה דרבנן איפכא מבעיא ליה למיתני ירק של תרומה בשמן של שביעית דלא ליתי למטעי כלל בתרומה דאורייתא אלא ש״מ דבתרומה דאורייתא מיירי ומשני דמיירי דאיערב כבר: ה] תיבות ממתני׳ דמתיר ר״ש ל״ש: ו] אאשם. פי׳ דאמרי אינהו ירעו דחיישינן להבאת לבית הפסול גליון: ז] מצ״ש הוא הרי: ח] וכולן רשאין הכהנים כו׳: ט] כו׳ דאמר: י] שצריך לאכול השמן בתוך זמן הביעור הס״ד: יא] לסוחטו כו׳ הס״ד תיבת כולו ממנו נמחק ומה״ד הא: יב] חומה ולא נהירא דאי קאי אתרומה הוי ליה למימר מעשר אין לוקחין בדמיהן תרומה כדלעיל דלעולם מה שאין ממעט באכילתו פתח ברישא ועוד מתוך המשנה כו׳ אזור לכך נראה דגרסי׳

באכילתו שהמעשר ואכל לכל ותרומה לכהנים. מהר״פ: יג] המשנה באכילתו והכי. אות ו והיבלת כו׳ נמחק: יד] בתרומה. אמרו לו מה אם היקל בזבחי: טו] שמיני. ומיירי בספק נזיר טמא ומצורע. תוס׳ אחרות. טז] ובמנחות פ׳ בתרא פירש: יז] כספק נזיר אות ו׳ נמחק: יח] חדשה ונותן לתוכו רביעית מים חיים ומביא שתי צפרי דרור: יט] טומאה שהטמאתו מעכבתו מלמנות נזירות טהרה אבל: כ] הדמים ומביא עולה והמאת ושלמים ישהה עד: כא] העוף ספק ומגלח: כב] אומר למחר יביא: כג] זומא. פי׳ שאינו: כד] איני יכול לגלח עד:

ואם לאו אשם זה של שלמי נדבה ואותו אשם טעון שחיטה בצפון ומתן בהונות וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק ונאכל ליום ולילה *התקיני גברא שאני התינח אשם לוג מאי איכא למימר דאמר לוג זה יהא נדבה ודילמא לאו מצורע הוא ובעי מקמץ דמקמיץ ודילמא מצורע הוא ובעי מתן שבע דיהיב והא חסר ליה דמייתי פורתא ומלי ליה דתנן **חסר הלוג עד שלא יצק ימלאנו והא בעי הקטרה דאקטר ליה אימת אי בתר מתנות שבע הוו להו שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה ואין מקטירין את הקומץ עליהן אי קודם א] מתנות שבע *כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו אמר רב יהודה בריה דר"ש בן פזי דמסיק להו לשם עצים דתניא* רבי אליעזר אומר לריחו ניחוח אי אתה מעלה אבל אתה מעלה לשם

כ"ב וזו חובה וחטאת העוף מחובתי ואם טהור אני העולה דחובה חובה וזו נדבה וחטאת העוף ספיקו וה"ה נמי דמתנה אם כלתה נזירות מתגלחת שניה שתיקן העולות נדבה וחטאת העוף ספק אך לא הם לפרש כל כך ושותה יין ומיטמא למתים וקינה למה לא הזכיר בקרבנות תגלחת רביעית זו *חטאת שהרי ודאי נזיר היה ועדיין לא הביא חטאת בהמה כשום פעם ואם באנו לפרש ריפא דברייתא ספק נזיר טמא וספק אינו נזיר כלל עכשיו אבל נזיר ודאי *היה ולכך לא יביא חטאת בהמה שהרי אינה באה על ספק לא משתמעא הכי דא"כ הו"ל לפרושי בהדיא ועוד א"כ בשלמים הו"ל למיתני תנאי או למיהוי שלמי נדבה או שלמי נזיר לענין מורם מהם דבהאי חזה ושוק ובהאי זרוע בשלה. כד"א בזמן שנדר שלשים יום אבל נדר י"ב חדש אוכל בקדשים לאחר שתי שנים ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ד' שנים *באותו ענין ובאותה ו] שאמרנו מגלח לסוף שנה ז] באותה של סוף שלשים באותה תנאי ובסוף שתי שנים בשניה ולסוף ג' שנים בשלישית ולסוף ארבע ברביעית טמא בספק ומוחלט בודאי אוכל בקדשים לאחר שמונה ימים דתגלחת מצורע והאי דוחה איסור גילוח דנזיר ומיד *כשיבא לפניו מגלח ראשונה ח] ובשביעית תגלחת שניה ובשמיני מכניס ידיו לבהונות ושותה ביין ומיטמא למתים לאחר שלשים ושבע כך כתיב בתוספתא ונראה דגרס ששים ושבע לפי שיטה שפירשנו. טמא בודאי ומוחלט בספק אוכל בקדשים לאחר שבעה ושלשים יום שותה ביין ומיטמא למתים לאחר שבעים וארבעה יום ט] (טמא בודאי ומוחלט בודאי אוכל בקדשים לאחר שלשים ושבעה יום שותה ביין ומיטמא למתים לאחר ארבעה ושבעים יום) טמא בודאי ומוחלט בודאי אוכל בקדשים לאחר שמנה ימים שותה ביין ומיטמא למתים לאחר ארבעים וארבעה יום:

אשם זו יהא שלמי נדבה. וא"ת והא אמרן לעיל בפ' איזהו מקומן (דף מז:) דאשם מצורע שני כהנים מקבלין את דמו אחד ביד ואחד בכלי ושלמים אמרי' לעיל (דף כה.) דצריך שיקבל בכלי את כל דמו (של פר) וי"ל י] דתקוני גברא שאני: וסמיכה. למ"ד (לעיל דף לג.) סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא הוא בהקפת יד ואע"ג דשלמים בעו סמיכה *גזור משום תקוני גברא התירו כדפרישית לעיל ולמאן דאמר דאורייתא הזכיר בהם סמיכה וכן נסכים דבין אשם *בין שלמים טעונין סמיכה ונסכים: ונאכל ליום ולילה. ובתודה דאין נאכלת אלא ליום ולילה אין יכול להתנות משום דבעינן לחם ובלחם אי אפשר לעשות תקנה כדמוכח בפ' התודה (מנחות דף פ:):

לוג מאי איכא למימר. פי' דשמא אינו מצורע והוי חולין בעזרה כיון דעביד מינה עבודה שמזה שבע כנגד פתח אהל מועד ונותן על הבהונות ועל ראש המצורע ותימה ליזיל ליקדיש ליה קדושת דמים על תנאי אם אינו מצורע *דהשתא נמי מייתי פורתא להשלים הלוג וליקדוש ליה קדושת דמים וכי בעי למיכל השיריים פריק להו כדאיתא בסמוך ויש לומר דהכי עדיף טפי לעשות קדושת הגוף בכל מה שיכול *ותימה לי היאך נותן מתן שבע ועל הבהונות מההוא פורתא שקדוש קדושת דמים דשמא אינו מצורע וזרקו לאיבוד שמן הקדש. ברו"ך: חסר הלוג עד שלא יצק ימלאנו. משנה זו במס' נגעים פ' בתרא (מ"י): אימת אי בתר מתנות שבע הוה להו שיריים שחסרו בין קמילה להקטרה כו'. וא"ת והא ר' יוחנן הוא דאמר בפ"ק דמנחות (דף ט.) דמקטירין קומץ עליהם וא"ל ר"ל דאמר אין מקטירין אליבא דר"א מודה דמקטירין כדאיתא התם וכר' אליעזר מסני הכא לבסוף דמסיק לשם עלים ויש לומר אע"ג דמקטירין מ"מ לענין אכילה לא משכחת תקנה דהא אסירי שיריים באכילה כדנפקא ליה התם נוהטרת ולא הנותרת מן הנותרת:

ואי קודם מתן שבע. דלמא נדבה היא והקטרתו הקטרה והני הוו להו שיריים וכי הדר מעייל מינייהו לפנים להזות קא עבר משום כל שממנו לאישים קיימו שיריים בבל תקטירו והנך הזאות נמי בשמן כהקטרה במזבח בדבר הראוי להקטיר דמי כך פי' בקונטרס והא דמשני דמסיק להו לשם עלים *הוה ליה למימר דמדי לשם מיא בעלמא ודוחק בקונטרס לפרש [כך] משום ליסנא דקרא דאותביה יא] מכל שממנו לאישים *ועוד אי פייך כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו אפי' בהזאות א"כ קשה הא דאמרי' לקמן (דף פ.) הניתנים במתנה אחת שנתערבו במתן ארבע ר' אליעזר אומר ינתנו במתן ארבע הא כיון יב] דניתן במתנה אחת אידך הוו להו שיריים וקא עבר משום בל תקטירו נימא יש לומר דר' אליעזר לטעמיה דאית ליה (שם עט:) רואין כאילו הוא מים ועוד כיון דשירי הדם למזבח ליסוד מש"ה כי יהיב ליה למעלה לא עבר בבל תקטירו כיון דבלאו הכי טעינין מזבח ועוד קשה לימא דיהיב מתן שבע ברישא והדר ממלא ליה וקמיץ ואע"ג דאמר ר"ל בפ"ק דמנחות (ג"ז שם) מנחה שחסרה קודם קמילה לא יביא מתוך ביתו וימלאנה הא איתותב התם ונראה לפרש דמהקטרה ממש פריך דמקטיר מלוג שמן של מצורע חייב כר' עקיבא דאמר בפ' כל המנחות באות מצה (שם דף נח.) כל שממו קרבן ור' אליעזר פליג עליה ואע"ג דהך סוגיא כר' אליעזר כדמשני דמסיק לשם עלים בהאידך לא מסתברא כר' אליעזר דמשמע הוא אלא כר' עקיבא ואף על גב דקודם נותן שבע איירי בשמו קרבן מיקרי כיון דעתיד להיות קרבן *כמה יג] דמקטיר בשר חטאת קודם זריקת דם דמסתמא חייב ומעיקרא יד] פריך אי לאחר מתן שבע כו' הוי מצי למיפרך נמי מכל שממנו לאישים ובלאו הכי *) טו] שפיר פריך ליה תימה והא קדוש קדושת הגוף דלוג

*) ונלא"ה פריך שפיר הם ד אח"כ מס"ד דפריק ליה. תימה והא כו' נ"ק

והא הכא דלמא לאו מצורע הוא והוי שלמים וקתני ונאכל ליום ולילה אלמא לכתחלה נמי שרי ר"ש: הא תינח אשם כו'. מלתיה דר"ש קא מפרש ואזיל ולאו גרבא קא מותיב: לוג זה יהא נדבה. אם אינו מצורע דאמרי' לקמן בפ' כל התדיר (דף נט.) מתנדבין שמן בפני עצמו: ובעי מיקמץ. ב] המתנדב שמן קומצו ומקטיר הקומץ ושיריו נאכלין כדיליף ליה מקרבן מנחה (קרבן) מלמד שמתנדבין שמן ג] כמנחה כו': מתן שבע. כדכתיב קרא בלוג של מצורע והזה מן השמן באצבעו [וגו'] (ויקרא יד): והא חסר ליה. ע"י קמילה ולוג חסר פסול כדכתיב (שם) ולוג שמן: עד שלא יצק. מן הלוג על כפו השמאלית כדכתיב ומן השמן יצק הכהן על כף הכהן השמאלית והזה הכהן באצבעו הימנית מן השמן אשר על כפו השמאלית (שם): והא בעי קומץ הקטרה. דדלמא נדבה הוא: דמקטיר ליה. ושיריים נאכלין ממ"נ אי דמצורע הוא הרי הוא נאכל כדאמרי' בפ' בית שמאי (לעיל דף מד:) לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע ואי נדבה הוא הרי הוא כשירי מנחה: אי בתר מתנות שבע. דלמא נדבה הוא וכי יהיב מתן שבע בתר קמילה הוו להו שיריים שחסרו בין קמילה להקטרה וקי"ל במנחות בפ"ק (דף ט:) אין מקטירין הקומץ עליהן ד] דכתיב מן המנחה פרט לשחסרה היא כו': ואי קודם מתן שבע. היכי מצי למיתב תו מיניה מתן שבע דלמא נדבה היא והקטרת הקומץ הקטרה והנך הוו להו שיריים וכי הדר מעייל *מידי מינייהו קא עבר משום בל תקטירו כדכתיב (ויקרא ב) כי כל שאור וכל דבש וגו' והאי ממש יתירא הוא ודרשינן ביה נמי לא תקטירו כל שממנו אשה לה' יש בכלל הזה קדשים ושירי מנחה ולחם הפנים שקרב מהן כבר לאישים האימורים וכן הקומץ וכן הבזיכין קיימי שירים בבל תקטירו והנך הזאות במקום הקטרת קיימי: לשם עצים. דאמר הכי ה] אם מצורע הוא דאין הקטרת הקומץ הקטרה דהא לאו נדבה הואי הרי מזה מאלו שאין שיריים ואם אינו מצורע והקטרת הקומץ הקטרה ויש ממנו לאישים ואלו שיריים הם ובבל תקטירו הרי הזאות האלו כאילו הם מים שהרי ראוי להעלות שירי מנחה על המזבח: לשם

לשם עצים ולשם עצים לאו דוקא שהרי איירינן בהזאה כדפי' אלא כלומר מזה לשם מים כמו דאמר ר"א דמסיק להו לשם עצים ועל תנאי אם אינו מצורע וצריך שיאמר הכהן כך כששמה אם מצורע הוא ... ואין הקטרתו הקטרה ואלו אינן שיריים הרי הזאות אלו יוכשרו להזאת מצורע ואם אינו מצורע והקטרתו הקטרה ואלו הן שיריים הריני מזה אותן מים בעלמא כמו שאני רשאי להעלות שירי מנחה שאין שיריים ע"ג מזבח לשם עצים כך היא שיטת הקונטרס ולישנא דמסיק לשם עצים קשה לפירושו ועוד תימה כו' לכך נראה דעל הקטרה פריך היכי מקטיר הקומץ אפי' קודם מתן שבע והלא שמא מצורע הוא וטעון מתן דמים לעשות הזאה וכיון ששמן הזאה הויא הזאה (במתן ארבע) [דמתן שבע] כממנו לאישים נמצא דכל אותו מותר דלוג מן הקומץ הוי שיריים להזאה והוי בבל תקטירו וכל שממנו לאישים לאו דוקא והיאך מקטירין הקומץ ואתיא כר"ע (כו') [דאמר כל ששמו] קרבן כנין לוג שמן של מצורע הוי בבל הקטירו אע"ג דלא הוי ממנו לאישים ואף קודם הזאות עובר משום בל תקטירו והא דפריך אי קודם מתנות שבע אינו ר"ל דלאחר מתנות שבע*) יקשה טפי וא"כ הוי שירי הזאה. אלא ה"פ אי לאחר מתנות שבע אז אית ליה פירכא אחריתי כדפי' מעיקרא דהוו ליה שיריים שחסרו וכ"ש דמצינו למיפרך האי נמי ואי קודם מתנית שבע הא תינח קושיית שיריים שחסרו אבל עדיין תקשי לך הא דאפי' קודם מתנות שבע אז ... כיון שקומץ קודם הזאה כיון שקומץ שירי הזאה מאי למה יקרא הקומץ שירי הזאה וי"ל מידי דהוה אבשר חטאת קודם הקטרת אימורין או קודם זריקת דם ולא נהירא לריב"א דלא דמי לבשר חטאת קודם הקטרת אימורין או קודם זריקה דהתם א"צ בירור להלק ומבורר ועומד הוא אבל הכא הוזאה אינה מבוררת איזה טיפה היא שתשאר יקרא שיריים עד לאחר מתנות שבע לכך נראה פ"ה עיקר. ומה דקשיא לפ"ה מנלן דהוזאות ומתנות חשיבי כהקטרה י"ל דכיון דגלי קרא דאשה לאו דוקא אלא ה"ה כל ששמו קרבן כדקאמר ר"ע בפ' כל המנחות באות מצה כדפי' ועתה נאמר דה"ה לא תקטירו לאו דוקא וה"ה הזאות ומתנות ואגב אישה נקט תקטירו. והא דקאמר דמסיק להו לשם עצים אגב דאיירי ישנו (בהקטרה בכל) [בכל שממנו לאישים הרי היא בבל] תקטירו נקטיה: ב] חיקמץ דקי"ל בפ' כל התדיר לקמן המתנדב: ג] שמן למנחה כו' הס"ד: ד] עליהן כלומר בשבילם דכתיב: ה] הכי כששמה אם: ו] ובאותו שיטה שאמרנו: ז] כאותה של סוף שלשים יבאותו תנאי: ח] ראשונה ובשביעי תגלחת: ט] מתיבת טמא בודאי כו' עד תיבת טמא בודאי מוקף בח"ל: י] רמו של פר וי"ל דאין זה אלא למצוה כדאמרי' לעיל והכא משום תקוני גברא התירו הס"ד: יא] דאותביה מבל תקטירו נקט לה ותימה מנ"ל דהוזאות ומתנות חשיבי כהקטרה לעבור בבל תקטירו כל שממנו לאישים דלמא דוקא בבל תקטירו אבל בבל תוה לא ועוד אי שייך: יב] כיון דנתן במתנה: יג] כמה מקטיר אות ד' ל"ש: יד] ומעיקרא דפריך: טו] הכי פריך ליה שפיר הס"ד ומה"ד תימה כו' ושייך לדף שאחר זה:

*) [נראה דצ"ל דלאחר מתן שבע ניחא דאדרבה ולאחר מתנת שבע יקשה טפי דהו"ל כו']

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ה מהל' מחוסרי כפרה הל"ה:

לח ב מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל"ה:

לט ג מיי' שם הל' ג:

תגלחת בהמה נ"ק

לא היה נ"ק

נ"ל כאותו ענין וכאותה שיטה שאמרנו כו' כאותה כו' וכאותה תנאי כו' שלישית ולבסוף ארבע ברביעית נ"ק

בבגא נ"ק וגי' יעב"ץ כשיבא

נ"ל במוכה

אבל מצורע בין נ"ק

מס ספוק! הס"ד ומה"ד ותימה לי כו' ... כו' ... פ' תי' א' עי' לקמן. נ"ק

כמו דמקטיר בשר חטאת קודם נ"ק

[מנחות קה:]

נגעים פרק יד משנה י [מנחות ט.]

יומא מז: יבמות כ: נזיר כב. מנחות נח. צא:

יבמות שם כותה שם [מנחות קו: יומא מג:]

ומדי מינייהו נ"ק

נוסחאות רש"י כת"י

והא הכא כו' שרי ר"ש: תקוני גברא. לאכול בקדשים: הא תינח כו': מתן שבע. מ"א כנגד בית קדשי הקדשים כדתנן בנגעים

נ"א דהשתא נמי דמייתי פורתא להשלים הלוג מקדים ליה כו' נ"ק

במתן דנקיט דאדי נ"ק

וקשה אי כו' נ"ק

שיטה מקובצת

א] אי קודם מתן שבע כו'. פי' כיון שהקומץ שנפרש מן הלוג עולה לאישים נמצא כל שירי קומץ בבל תקטירו דנפקא לן מהאי קרא דכתיב כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו כלומר כל שנעשית ממנו עבודה הרי היא בבל תקטירו וכשם שהוא בבל תקטירו כך פסול לעבודה אחרת א"כ היאך מזה מן השיריים

לשם עצים והא איכא שיריים דבעי[א] *מילינהו ואיכא הך פורתא דלא קמיץ עילויה דפריק ליה דפריק ליה היכא [ב] אי גוואי קא *מעייל חולין לעזרה אי אבראי איפסיל ליה ביוצא לעולם גוואי וחולין ממילא הויין והא *אמר רבי שמעון אין מתנדבין שמן תקוני גברא שאני יתיב רב רחומי קמיה דרבינא ויתיב וקאמר משמיה דרב הונא בר תחליפא ונימא אשם זה יהא אשם תלוי ש"מ מאן תנא דפליג עליה *דר' אליעזר [ג] רבי שמעון הוא דאמר *אין מתנדבין אשם תלוי [ד] אמר ליה תורה תורה אימרי בדיכרי מיחלפי לך: **מתני'** *איברי חטאת שנתערבו באיברי עולה ר' אליעזר אומר יתן למעלה ורואה אני את בשר החטאת מלמעלה כאילו הן עצים וחכמים אומרים [י]תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה [ה]: **גמ'** מ"ט דרבי אליעזר *אמר קרא °ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח[ו] לריח ניחוח אי אתה מעלה אבל אתה מעלה לשם עצים ורבנן מיעט רחמנא אותם הוא דאי אתה מעלה אבל אתה מעלה לשם עצים אבל מידי אחרינא לא ורבי אליעזר אותם הוא דרבאי לך כבש [י]כמזבח אבל מידי אחריני לא ורבנן [ז] תרתי שמע מינה מתניתין דלא כי האי תנא דתניא אמר רבי יהודה לא נחלקו רבי אליעזר וחכמים על איברי חטאת שנתערבו באיברי עולה שיקרבו ברובע ונרבע שלא יקרבו על מה נחלקו על איברי עולה תמימה שנתערבו באיברי בעלת מום שרבי אליעזר אומר יקרבו ורואה אני [ח] *למעלה כאילו הן עצים וחכמים אומרים [י]לא יקרבו ורבי אליעזר מאי שנא רובע ונרבע דלא חזו בעלת מום נמי לא חזי אמר

רש"י

לשם עצים. והאי דנקט [ט] לישנא דעצים ולא נקט לשם מים משום לישנא דקרא דאותביה מכל תקטירו נקט לה: לריח ניחוח אי אתה מעלה. בתריה דהאי קרא דכל שממנו לאישים כתיב קרבן ראשית תקריבו אותם ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח קרבן ראשית אשאור ודבש הכתוב ברחש המקרא הצלין, קאי וקאמר יש לך להביא מהן ביכורים מן הדבש ושתי הלחם מהשאור ואל המזבח לא יעלו אכוליה קרא קאי ואדרשה דכל תקטירו: שיריים. הך פורתא מה שהוסיף אחר קמילה ודלמא נדבה הוה ולא שרי להו מתנות המצורע אלא קמילה קא שרי להו: דפריק ליה. ואומר אם אינו מצורע [י] הלוג נדבה הרי מה שהוספתי שלא לצורך מחולל על מעות הללו דכלי שרת אין מקדשים אלא מדעת וזה לא נתנו לתוך הלוג ע"מ שיקדשנו הלוג אם אינו מצורע לפיכך יש לו פדיון: קא מעייל חולין. כשהוא פודהו ומוליאו לחולין נמצא אותו שמן של חולין בעזרה: איפסיל ליה. כל הלוג ביוצא דהא קדש קדשים הוא כמנחה ואי קשיא למה לי כולי האי דקמיץ ברישא והדר מוסיף עליה ואיכא לאקשויי כל הני ליעבד ברישא כל לרכי מצורע והדר [יא] נימלייהו וניקמוץ וניקטר ולא בעי למיפרקיה איכא לתרולי מאחר שהקדישו למזבח אין יכול לשנותו ללרכי מצורע שמא אינו מצורע והלוג של מזבח נמצא מאבד קדשי מזבח בידים הלכך קמיץ ברישא ללורך גבוה ואי נמי מצורע הוא לא מפסיד מידי דהדר ממלי ליה כדאמרן: והאמר רבי שמעון אין מתנדבין שמן. לקמן בפ' כל התדיר (דף נא.) והיכי אמרת לר"ש לוג זה יהא נדבה ונימא אם אינו מצורע אשם זה יהא אשם תלוי. לכפר על ספק עבירה שבידו כר"א דאמר בכריתות (דף כה.) מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום שאין לך אדם שאינו עומד בספק חטא והכי שפיר טפי שזמן אחד להכילת כל האשמות ולא [יב] מביא קדשים לבית הפסול: תורה תורה. כלומר היכן היא תורה של אדם גדול כמותך: אימרי בדיכרי קא מחלפין לך. כבש בן שנתו מיחלף לך באיל בן שתי שנים אשם מצורע כבש בן שנתו הוא והיאך יכול הוא להתנות עליו באשם תלוי שאינו בא אלא איל בן שתי שנים: **מתני'** יתן למעלה. על המזבח: ורואה אני את בשר חטאת. שהוא בכל תקטירו כאילו הן עצים דכיון דלא להקטרה מכוין שרי: ויצאו לבית השריפה. דלית להו רואין וקעבר בכל שממנו לאישים הוא בבל תקטירו שכבר אימוריו קרבו ונעשה הבשר שיריים [יג]: **גמ'** ואל המזבח לא יעלו. בתר לא תקטירו ממנו דדרשינן מיניה כל שממנו לאישים כתיב: אותם. ברישא דקרא כתיב קרבן ראשית תקריבו אותם ואשאור ודבש קאי כדפרישית לעיל מה יש לך להביא מהן שתי הלחם מן השאור שהיא ראשית לכל המנחות וביכורים מן הדבש ואל המזבח לא יעלו וגו' אבל אתה מעלה לשם עצים: אבל מידי אחרינא לא. אכל שממנו לאישים דנפיק מסיפיה דקרא קמא לא קאי: ורבי אליעזר. להכי כתיב אותם [יד] *למעוטי אשאור ודבש למעוטי שיריים מאזהרת אל המזבח לא יעלו דמרבינן מיניה כבש כמזבח כדתניא בתורת כהנים אין לי אלא מזבח כבש מניין תלמוד לומר אל המזבח: ורבנן תרתי שמעינן מינה. דמיעוטא דאותם אכל מאי דכתיב [טו] *בהדא קרא קאי [וכי] היכי דממעט שיריים מאיסורא דריבויא דכבש כמזבח ממעט להו נמי מהיתירא דהעלאה לשם עצים דנפקא מהאי קרא: מתני'. דקתני [טז] [דבבשר] חטאת פליגי רבנן וקתני נמי איברים בבעלי מומין לרבי

תוספות

דלוג הוי כלי שרת כדאמרי' בפ"ק דמנחות (דף ז.) ובפ' שתי מדות [יז] (שם דף נ.) וי"ל דכלי שרת אין מקדשין אלא מלאין דלא מלטרף להתקדש האי פורתא עם האחר שכבר נתקדש אי נמי האי פורתא מנח ליה בלוג לשם קדושת דמים והשתא משמע הכא דאע"ג דלא קדיש למזבח לא הוי כחולין בעזרה מאחר דקדוש קדושת דמים כדמסיק:

וחולין ממילא הואי. וכי האי גוונא מצני בפ' התכלת (שם דף מח.) גבי שחט שני כבשים על ארבע חלות דשתים מהן נאכלות ע"י פדיון וכי האי גוונא משני בפ' המוכר את הספינה (ב"ב דף פא:) גבי ביכורים דמקדיש להו ותימה דבפרק התודה (מנחות דף פ:) גבי תודה שנתערבה בתמורתה ומתה אחת מהן חבירתה אין לה תקנה ופריך ולייתי לחם ולימא אי הך *קמייתא תודה היא הא לחמה ואי לא ליפוק לחולין ומשני וכי מכניסין חולין בעזרה והשתא אמאי לא מקדש להו והדר פריק להו וכן בפ' הזרוע (חולין דף קל.) דקאמר טעמא דכתב רחמנא זה הא לאו הכי הוה אמינא חולין חייבין בחזה ושוק הא בעי תנופה היכא לינופינהו אי אבראי לפני ה' כתיב אי אגואי קמעייל חולין בעזרה אמאי ליקדשינהו והדר ליפרקינהו ומיהו התם ניחא [יח] *דמקרא קא דריש וזה לא חייבה תורה אבל עוד קשה בפרק בתרא דמנחות (דף קד:) גבי פירשתי ואיני יודע מה פירשתי יביא מנחה של ששים עשרון דברי חכמים רבי אומר כו' וקאמר* דפליגי במותר להכניס חולין לעזרה דרבי סבר דאסור להכניס חולין לעזרה ואסור לערב חובה בנדבה והשתא ליקדשינהו קדושת דמים והדר לפרקינהו וי"ל דגבי תודה לא בעי למימר דמקדישה ופריק גזירה שמא יאמרו יש פדיון ללחמי תודה וכן בההיא דפ' בתרא [יט] (גז"ש) שיש שם שיעור מנחה אתי למימר שיש לה פדיון אבל הכא דליכא שיעורא ידעי דהא דיש לה פדיון משום דאין לה שיעור לכך אין קדוש קדושת הגוף וכן בביכורים ידעי דמשום ספיקא הוא דאין ביכורים נפדין כתרומות ומעשרות דהשתא נמי לאחר פדיון אין נאכלין אלא לכהנים וליכא למיטעי מידי וכן בההיא דהתכלת (שם דף מח.) גבי שחט שני כבשים על ארבע חלות ידעי דלא קדשי אלא שתים ובלחמי תודה דלא קדשי אלא ארבעים ואין להקשות [כ] הנך שיריים דהכא דליפרקינהו לשם עצים חדא דרחמנא אמר דליכלינהו למצוה ועוד דלא שרינן לשם עצים אלא בדבר שנתערב במידי דבר הקרבה כגון איברי עולה באיברי חטאת*): **תקוני** גברא שאני. תימה אי דאורייתא קאמר ר"ש אין מתנדבין שמן היכי שרי משום תקוני גברא ועוד כיון דאין מתנדבין חולין גמורין הוו:

מאן תנא דפליג עליה דר' אליעזר ר' שמעון הוא. והאוא דקדושין (דף נה.) דבהמה שנמצאת בין ירושלים למגדל עדר דמשמע התם דאי איסתכח בן שתי שנים דאיכא לספוקי באשם לית ליה תקנתא לריך לומר דפליגא אדר' אליעזר דאי מתנדבין לייתי *בהמה וליתני באשם תלוי: **ורבי** אליעזר אותם הוא דרבאי לך כבש כמזבח אבל מידי אחריני לא. וא"ת מה סברא היא זו לר' אליעזר [כא] דאותם לא קאי אכולהו ולריח ניחוח דבתריה קאי אכולהו אפי' אשיריים ויש לומר משום דלא מסתבר ליה טעמא לר' אליעזר להחמיר בשיריים טפי משאור ודבש ודרשא דכבש כמזבח אומרא היא ולא קאי אלא אשאור ודבש דחמיר:

ורבנן תרתי שמעת מינה. כך סוגיא כרבי אליעזר דאמר בפרק כל המנחות באות מלה (מנחות דף נז:) המעלה מכולן ע"ג הכבש פטור ור' יוחנן מחייב התם והא דקאמר התם ור' יוחנן האי אותם מאי עביד ליה הוה ליה למימר דאיצטריך [כב] לכדדרשינן הכא רבנן אבל ניחא ליה לשנויי אפי' כר' אליעזר ועוד בכמה מקומות הכא כוגיא דמעטא כוותיה לעיל דמבני דמסיק לשם עצים ובפרק *(בני) דמנחות (דף כ.):

*) ועי' תוס' פסחים כו: ד"ה מבואה ותוס' ב"ב פא: ד"ה ודילמא ותוס' מנחות כא: ד"ה חוגין ועוד תוס' שם פ: ד"ה וכי ותוס' חולין קל: ד"ה אי ותוס' תמורה כג: ד"ה אוכלא

מסורת הש"ס: פ"א מילינהו | [מנחות מח. וש"נ] | [לקמן נא. מנחות קד:] | [כריתות יח.] | שמות פח. | לעיל עה. [וש"נ] | ויקרא ב | [ל"ל אין בשר בעלת מום למעלה כו' וכן בספיקו תוס' כחולין ע.ד"ה מ"ט] | [ל"ל לרבות שאור ודבש למעוטי שיריים כו' רש"ק] | בבסיפא קרא רש"ק | [ע"ע בתרא דמנחות קו:] | נ"ל דקיימא רש"ק | נ"ל דק א' קרים רש"ק | [שם קו.]

נוסחאות רש"י כת"י: תורה תורה. אתה שאומרים עליך שאתה בקי בתורה:

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הלכה א:

מא ב מיי' פ"ו מהל' פסולי המוקדשין הלכה כ:

מב ג מיי' שם פ"ג הל' יח ופ"ט מהל' איסורי מזבח הלכה ד:

מג ד מיי' פ"ו מהל' פסולי המוקדשין הלכה כא:

שיטה מקובצת

א] דבעי מילניהו ואיכא הך פורתא דלא קמיץ. וא"ת ולוקמא דעשה הזאה שבע תחלה ואח"כ מילא וקמץ [ואולי] כל הני פירכות דלעיל וי"ל כיון דשמא נדבה הוא א"כ אין לו לוג כי לכתחלה בלוג ליתן כלום קודם קמיצת הקומץ מאחר דסופו לעשות ממנו עבודת מזבח גנאי הוא אם לא עשה עבודת המזבח ראשונה: ב] אי גוואי קא מעייל חולין בעזרה. וא"ת עד דקשה ליה מפריון בפנים תקשי ליה דמתחלה הכנסת ההוא פורתא לעזרה כדי למלאות הלוג אחר קמיצה היאך מכניס בעוד שהוא חולין בעזרה וי"ל דמעיקרא מקדיש קדושת דמים ולא הוי חולין בעזרה דהכי משני בפ' המוכר [את] הספינה וא"ת אמאי לא מתנה מעיקרא אם אין מצורע דלהוי כל השמן של הלוג (מקדיש) [קדוש] קדושת דמים ודבר הקרב ממנו דהיינו מתנות שבע יהא לשם מים (דהיינו) [דהוא] מותר ודבר הנאכל פריק ואכיל ומאי דוחקיה להתנות בנדבה כל הלוג ויצטרך לדחוק ולומר דאע"ג דלר"ש אין מתנדבין שמן תקוני גברא שאני וגם צריכין לתני שינויי דלעיל. ותירץ הר"ר יצחק מנוח דא"כ (אמאי) [אימא] יש פדיון לקרבן שיאמרו מציאין קדושת הגוף לחולין ע"י פדיון. וא"ת לעיל דקאמר דפריק להו ליחוש שמא יאמרו יש פדיון לקדוש קדושת הגוף וי"ל דודאי משום האי פורתא דממלא ליה לא אתי למימר דמציאין קדושת הגוף לחולין ע"י פדיון כיון דאין שיעור קרבן וכן צריך לפרש בפ' בתרא דמנחות: ג] דר' אליעזר אסר אין תיבות ר"ש הוא ואות ד' נמחק: ד] תלוי ר"ש היא אמר: ה] השריפה איברים באיברי בעלי מומין ר"א אומר אם קרב ראש אחד יקרבו כל הראשים כרעיו של אחד מהן יקרבו כל הכרעים והכ"א אפי' קרבו כו', חוץ מאחד מהן יצא לבית השריפה: ו] לריח ניחוח אי אתה מעלה. פ"ה סמוך לקרא הוא דכי כל שאור. שאור וכל דבש לא תקטירו קרבן ראשית תקריבו ממנו אשה לה' ואל המזבח לא יעלו וגו' ומוסב על מקרא ראשון והכי משמע אותו שאמרתי לך לא תקטירו ממנו פעם שניה לא אמרתי אלא דלא יעלו לריח ניחוח אבל לשם עצים מותר ודוקא גבי איברי חטאת שנתערבו אבל גבי ראשים בעי ר"א שיקרב אחד מהן ולא אמרי' דמעלה להו לשם עצים כדקאמר תלמודא וטעמא משום דלא איירי קרא דריח ניחוח בבעלי מומין: ז] תרתי שמעינן מינה. דמאיתם נתמעטו שירי [אישים] דלא שייך בהו רק דשאור ודבש בין לענין איסור העלאה דכבש ובין לענין דאין עולין אף לשם עצים דאין סברא למעט לחצאין. וא"ת שפיר קאמרי רבנן מאי טעמא דר"א וי"ל (דלר"א) [דר"א] סבר דיותר סברא למעט לחצאין ממה שנאמר (ראתם) [דמאותם] נמעים דשאור ודבש אין עולין לכבש כמו שאין עולין לגבי מזבח אבל שירי אישים עולין לכבש והשתא לענין כבש מיקל הכתוב בשירי אישים יותר משאור ודבש וגבי מזבח הוי איפכא שנחמיר טפי בשירי אישים ונאמר דאין עולין אפי' לשם עצים ושאור ודבש עולין לשם עצים לכך סברא טפי לכל הפחות להשוותם לענין דעולין לשם עצים ומיעט אותם לענין כבש ואין לדרוש איפכא לאיסור העלאה [לשם] עצים דע"כ הוצרכו לאוקמי אותם לענין כבש דמסיק ליה: מתניתין דלא כי האי תנא. ופליג עליה דמתני' בתרתי כדמפרש ואזיל חדא דאמר בברייתא דלא נחלקו באיברי חטאת [כו'] ובמתני' קאמר דפליגי והדא באיברי מום לר"א יקרבו בכל ענין ואפי' לא קרב ראשו של אחד מהן ובמתני' קאמר ר"א אם קרב ראשו של אחד מהן דוקא אז אמרינן יקרב השאר והכא קאמר יקרבו בכל ענין וטעמיה כדמסיק ואזיל: ח] אני איברי בעלת מום למעלה: ט] דנקט גבי הזאות לישנא דמסיק להו לשם עצים ולא נקט לשם כו' נקט ליה הס"ד: י] מצורע והלוג: יא] והדר נמלייה אות ו' נמחק: יב] ולא יביא קדשים אות מ' נמחק: יג] שיריים הס"ד ומה"ד איברים. של עולות הרבה הס"ד ומה"ד באיברי עולת בעלת מום. אם קרב תלינן איסורא ביה הס"ד ומה"ד יצא לבית השריפה דלא תלינן איסורא בקריבין כבר הס"ד ומה"ד גמ' ואל: יד] תיבת למעוטי נמחק: טו] דכתיב בהאי קרא קאי וכי: טז] דקתני דבבשר חטאת פליגי כו' איברין באיברי בעלי מומין: יז] מדות. ותירץ בקונטרס דאין כלי שרת מקדש אלא מדעתו ואין דעתו שיקדש קדושת הגוף וע"ל דאין חל על פורתא קדושת הגוף לפי שאין באותו פורתא שיעור קרבן ואין כלי שרת מקדש אלא דבר הראוי לקדש כגון לוג שלם. ואע"ג דכי מילאוהו יש בו כשיעור מ"מ אינו מצטרף עם השאר לקדושת הגוף כיון דבאותו שאר לא היה בו כדי שיעור לענין נדבה בלא האי פורתא. [illegible] יח] [illegible] יט] בתרא דמנחות: כ] להקשות דליכא דרנך שיריים דהכא דמסיק להו לשם עצים הדא רחמנא אמר למצות ועוד דלא [illegible] כא] אליעזר דריבוי דכבש לא קאי תיבת דאותם נמחק: כב] דאצטריך לכדדרשי רבי:

אמר רב הונא *בדוקין שבעין ואליבא דר' עקיבא דאמר אם עלו לא ירדו אימר דאמר ר' עקיבא דאי עבד לכתחלה מי אמר אמר רב פפא הכא במאי עסקינן כגון שעלו על גבי כבש אי הכי אפי' בעינייהו אלא טעמיה דר' אליעזר מיעט רחמנא מום בם א] הוא דלא ירצו הא ע"י תערובת ירצו ב] ורבנן מום בם הוא דלא ירצו הא עבר ג] מום ירצו ור' אליעזר ד] מבם בהם ורבנן ה] בם בהם לא דרשי אי הכי ו]זאת הא רחמנא אבשריה לדבריהם קאמר להו לדידי רחמנא אבשריה לדידכו אודו לי מיהא בשר בעלת מום כעצים דמי מידי דהוה אבשר חטאת ורבנן הכא מאיסי התם לא מאיסי: מתני' *אברין באברין בעלי מומין ר"א אומר *אם קרב ראש אחד מהן יקרבו כל הראשין כרעים של אחד מהן יקרבו כל הכרעים וחכ"א *אפי' קרבו כלב חוץ מאחד מהן יצא לבית השריפה: גמ' אמר ר"א *לא הכשיר ר"א אלא שנים שנים אבל אחד אחד לא מתיב ו] ר' ירמיה וחכ"א אפי' קרבו כולן חוץ מאחד מהן יצא לבית השריפה אמר לו ר' ירמיה ברתחליפא *אסברה לך מאי אחד זוג אחד: מתני' *דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם כשר נתערב ביין ז] רואין אותו כאילו הוא מים נתערב בדם בהמה או בדם החיה רואין אותו כאילו הוא מים

רבי

הבא בדוקין שבעין ואליבא דר"ע דאמר אם עלו לא ירדו. מילתיה דר"ע בפ' המזבח מקדש (לקמן דף פד.) דתנן ר"ע מכשיר בבעלי מומין ואמר ר' יוחנן בגמ' לא הכשיר ר"ע אלא בדוקין שבעין הואיל וכשרין בעופות דלא פסל בעופות אלא מחוסר אבר כדדרשינן בת"כ ובפ"ק דקדושין (דף כד:) יכול נקטעה רגלה ונשברה גפה ות"ל אמאי לא חשיב נמי ניב שפתים יא] דאמר פ' הניזקין (גיטין דף נו.) דשדא מומא בניב שפתים אתרא דלדידן הוי מומא ולדידהו לא הוי מומא דלא פסול לבני נח אלא מחוסר אבר ושמא בעוף לא שייך ניב שפתים מיהו אכתי קשה דאיכא כמה מומין דלא פסלי ואמאי נקיט דוקין שבעין וכן בגיטין הוה מצי למיפרי יב] מומא במקום אחר*:

אי הכי אפי' בעינייהו נמי. תימה דליפני דלדבריהם קאמר להו כדמשני לבסוף: הא עבר מום ירצו. אע"ג דדרשינן בבכורות (דף לג.) בכלל ופרט דמום עובר מהלה מום עובר דמוקדשין איצטריך דה"א כיון דנדחה שוב אינו נרצה: *ורבנן בם בהם לא דרשי. משמע דלא דרשינן מיניה תרתי אפי' ר"א לא דריש אלא מדכתיב בהם ולא כתיב בם ותימה דבפ' שני שעירי (יומא דף סד.) דריש רבי יוחנן מבהם ג' דרשות הכי הוא דכי עבר מומם ירצו הא שאר דחויין הואיל ונדחו ידחו ועוד דריש בם הוא דלא ירצו הא עבר מומן ירצו ועוד בם הוא דלא ירצו הא ע"י תערובת ירצו ושמא משום דכתיב נמי בם דמייתר ובם ובהם שניהם מיותרין ודרשינן לרבי יוחנן הדא דרש מבם ותרתי מבהם ולרבי דרשינן תרתי חדא מבם וחדא מבהם אבל בם בהם לא דריש וכולה סוגיא יג] התם בין לרב בין לר' יוחנן אליבא דר"א ואין לחוש בכך דהכי נמי לעיל (דף עו:) ובפ' בתרא דמנחות (דף קו:) כר"א אי נמי אפי' כרבנן דבין ר"א ובין רבנן דמתני' אית להו דע"י תערובת ירצו והכי פירוש התם בעינייהו הוא דלא ירצו הא ע"י תערובת ירצו דתנן אברים שנתערבו כו' ומשמע מתוך המשנה דמודו רבנן דהנהו דקרבו ועלו למערכה יקרבו דלא ירדו שמעינן מינה דאית להו הך דרשא אלא לכתחלה אסרי מדרבנן דאי לית להו הוה להו יד] *למיסר אפי' אותם *שעלו ירדו כיון דלא בטלי אי לאו משום דסבירא תערובת דאורייתא דכיון דאחמור רבנן דלא ליבטלו משום דדרכו למנות *(אית לן למישרי) טו] ע"י ביטולו ברוב בדיעבד משום דעלו והא דקאמר הכא ורבנן בם בהם לא דרשי ולא בעי למימר דרבנן נמי אית להו הך דרשה אלא דלכתחלה אסרי להקריב מדרבנן כי הנאי דמתני' משום דמשמע ליה דלא יקרבו לרבנן מדאורייתא כמו דלא יקרבו דרובע ונרבע דרישא דברייתא דאפי' בדיעבד ירדו טז] השתא ה"ם דרב ור' יוחנן לא שבקו רבנן ואמרי כר"א ותדע מדמייתי התם מלתא דרבנן דאי אליבא דר' אליעזר קאמרי לא הוה ליה לאיתויי מלתייהו דרבנן ואע"ג דרבנן דברייתא לא דרשי הכי מתני' עיקר *והא דדריש התם יז] *מבם בהם טעמא דר' יוחנן ומתני בם דריש עבר מומם וע"י תערובת *והכא דריש יח] מבם תערובת ועברמומם *מבם בהם ואייתר להם בם יט] דבתרא לכדר' יוחנן כדפרישית לא קשה מידי דלא איכפת ליה להם"ם רק שיוכל לעשות ג' דרשות ולא חש להזכיר דרשא דר' יוחנן אלא הפשוטה יותר וזה אין לפרש דאיברי בעלי מומין בתמימים לא בטלי מן התורה דמאיזה טעם לא בטלו אי משום דאין עולין מבטלין זה את זה הא בעלי מומין לא עולין נינהו ועוד דאפי' עולין נראה דלרבנן מדאורייתא מבטלין זה את זה בדבר שאינו מתערב *כמו מין במינו לר' יהודה שאינו מתערב דלא הוי כדם וסולת בטל *מדאורייתא: אודו לי מיהת בשר בעל מום כעצים דמי. אע"ג דר"א גופיה לא חיים להאי טעמא מדמצריך קרא מ"מ תיקשי להו לרבנן והכי אורחיה דהש"ס כדפירשתי בריש פירקין*: בדם בהמה או בדם חיה רואין אותו כאילו הוא מים. וא"ת דם בהמה והיה היכי זריק להו למזבח כי דאמר רואין כאילו הוא מים ולא מבטל דם אחר מ"מ מים גמורין לא הוי ולא בטל ממנו שם חולין ואפי' למ"ד (נזיר דף כט.) חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא הייתו שחיטתן אבל להעלותן לגבי המזבח נראה דאסור וי"ל כיון דדם כשר מעורב בו ואין עיקר זריקתן לשם הפסול אלא לשם הכשר שרי אע"ג דבאיברים לא אמר רואין לשם עלים ומיהו בלאו הכי אתי שפיר דבנזיר *פ' ואני (שם) משמע דלמ"ד לאו דאורייתא אפי' העלאה נמי שרי גבי מדיר בנו בנזיר למ"ד לחנכו במצות *דמביא חטאת העוף דקא כבר חולין בעזרה לאו דאורייתא ושמא סבר לה כר"א דשרי לשם עלים ולשם מים ואפשר דאפי' רבנן מודו דלא אסרי לשם עלים ולשם מים אלא במידי דהקרבה כגון איברי חטאת ואיברי עולה וכן ניתנין למעלה שנתערבו בניתנין למטה ומתן אחת במתן ארבע אבל חולין גמורין שרו לכ"ע לשם עלים ולשם מים וכן נתערב בדם פסול ובדם התמצית וכן מוכיח לקמן (דף עט:) מדחיק עלה בגמ' במאי פליגי בגוזרין גזירה במוקדש ולא קאמר דפליגי ברואה הני כדפליגי בסיפא ולקמן מפרש (ד"ה במאי): רואין אותו כאילו הוא מים. הקשה ה"ר שמואל מוורדוס הא דאמרי' בהקומץ רבה (מנחות דף כב.) ולקח מדם הפר ומדם השעיר הדבר ידוע שדם הפר מרובה מדם השעיר *סברי רבנן מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה היכי דריש ליה מיניה כ] הא דלא בטיל היינו משום דאפי' הוי מים היה בו מראית דם וי"ל דפעמים שהוא כל כך רבה דאי הוי דם הפר מים משהגה מראית דם השעיר עד שנעשה דיהה ופסול דאם יש בו מראית דם דקתני היינו מראית דם גמור ולא חזותא בעלמא ועוד י"ל אי לאו משום דאין עולין (אין) מבטלין זה את זה לרבנן או מין במינו לר' יהודה כשמערה טיפה ראשונה הוי ליה בטל ונדחו ומיהו קשה דאיפכא ה"ל למידק דהא אמרי' ביומא (דף נג:) שעירה דם הפר בדם השעיר ובדם שנתערב במים אמר בגמ' לא שנו אלא שנפל מים לתוך דם אבל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל הלכך האי דם פר היה לו להתבטל ראשון ראשון בדם השעיר ואפי' מאן דלית ליה ראשון ראשון בטל בפ' בתרא דע"ז (דף עג.) הכא מודה משום דה"ל נראה ונדחה וי"ל דלא אמר ראשון ראשון בטל כשמערה בשפע הרבה יחד כמו שמחלק בע"ז (גז"ש) בין חבית דנפיש עמודיה לצרצור קטן דלא נפיש ואפי' למאן דאית ליה ראשון ראשון בטל בחבית ביותר מפי חבית היה מודה דלא בטיל ועוד מי לא עסקינן שמערה דם הפר שבכלי זה ודם השעיר שבכלי זה מעניהם יחד תוך כלי שלישי:

רבי

לר' אליעזר לא ח] קרב אלא אם כן קרב אחד מהן קודם שנמלך דלאו כי האי תנא: כגון שעלו על הכבש. וכיון דלר"ע לא ירדו מן המזבח הני מעלן לכתחלה מכבש למזבח דקי"ל לקמן (דף פו.) כשם שהמזבח מקדש כך הכבש מקדש: אפי' בעינייהו. שלא נתערבו בתמימים אם עלו בעלי מומין לכבש לר"ע יקרבו: בם. משמע כשהן בפני עצמן: מידי דהוי אבשר חטאת. דמודיתו לי דאם נתערב באיברי עולה יקרב לשם עלים כדאמרן ס]: מתני' איברים. של עולות הרבה באיברי עולה בעלת מום אם קרב [א' מהם] תלינן איסורא ביה: יצא לבית השרפה. דלא תלינן איסורא בקריבין כבר: גמ' *(לא נחלקו כו'): אלא שנים שנים. זוג זוג יקריבם דאיכא למימר מיגו דהאי להו דאיסורא הוא ין] דהאי נמי להו איסורא הוא ואיסורא אזיל ליה בההוא דקרב קודם שנמלך אבל אחד אחד דליכא מיגו לא: חוץ מאחד מהן כו'. מכלל דלרבי אליעזר קרב זוג אחד. שני ראשים: מתני' שנתערב ביין שהוא אדום ואין מראה ניכר בו: רואין אותו יין כאילו הוא מים. ואומדין אם היה דם שנתערב כאן ניכר במים הללו כשר לזריקה: בדם הבהמה. של חולין: רואין אותו. של חולין כאילו הוא מים ואומדין אותו אם היה דם הזבח ניכר כשר ואע"פ שהחולין רבין עליו: אין דם מבטל דם. דמין במינו לא בטיל ואפי' טיפה לתוך כלי גדול כשר לזריקה: נתערב בדם

רבי יהודה אומר אין דם מבטל דם *נתערב בדם פסולין °ישפך לאמה בדם התמצית ישפך לאמה רבי אליעזר מכשיר אם לא נמלך ונתן כשר: **גמ'** *א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ל"ש אלא שנפלו מים לתוך דם אבל נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל אמר רב פפא ולענין כיסוי אינו כן לפי שאין דחוי במצות: אמר ר"ל א] *הפיגול והנותר *והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור א"א שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו שמע מינה תלת ש"מ איסורין מבטלין זה את זה °וש"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא וש"מ התראת ספק לא שמה התראה מתיב רבא *עשה עיסה מן חיטין ומן ג] אורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואע"ג דרובא אורז מדרבנן איהכי אימא סיפא ג] אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח

אלא

רש"י

בדם פסולין. כגון ברובע ונרבע או בנשחט חוץ לזמנו או חוץ למקומו: ישפך לאמה. ואפילו הכשר רבה עליו וכן בדם התמצית ישפך לאמה ואע"פ שדם הנפש רבה עליו ומשום גזירה כדמפרש בגמ': ור"א מכשיר. טעמא מפרש בגמ': אם לא נמלך ונתן כשר. ד] אפילו לת"ק דאפילו לכתחלה אי לאו משום גזירה היה מכשיר: **גמ'** לא שנו. דאם יש בו מראית דם כשר ואע"ג דרובא מים אלא שנפלו מים לתוך דם: ולענין כיסוי. דתנן ביה נמי כה"ג ה] נתערב במים אם יש בו מראית דם חייב לכסות בפ' כיסוי הדם (חולין דף פז.): אינו כן. דאפילו נתן דם לתוך מים אם יש בו מראית דם חייב לכסות ולא אמרינן קמא קמא בטיל ליה: לפי שאין דחוי במצות. דאע"פ שנדחה טפה ראשונה ו] שנפל לתוך המים ולא היה מראיתה ניכר ז] אפ"ה כי הדר נפל טפה שניה חוזרת ראשונה וניעורה להצטרף עמה וכי נפל עד שהפכו מים למראה דם חוזר ונראה לכיסוי ולא אמרינן הואיל ונדחה ידחה דלא שייך דחוי אלא בדבר קדושה: שבללן זה בזה. כזית מזה וכזית מזה ח] ונתן לתוך פיו פטור ממלקות ואפילו התרו בו: אי אפשר שלא ירבה מין על חבירו כו'. כשהוא לועס אותה בפיו נבלל מין לתוך חבירו מיעוטו של זה ברובו של זה ובטל המיעוט ברוב והבטל בכל מין נוסף על המבטל ט] ונקרא בשמו ונגרע ממינו וא"א לכוין שלא יהא ממין האחד בטל בחבירו יותר ממה שבטל ממין חבירו בו ונמצא שאין באותו י] [מין] כשיעור דבציר ליה שיעוריה ולא ידעינן הי מינייהו בצר ליה וכי מתרינן ביה לא ידעינן משום מאי נתרי ביה וצריך להתרות בו משום האיסור הילכך כי מתרו ביה משום פיגול הויא התראת ספק דלמא יא] לא בדידיה תהוי חובא וכן בנותר ואע"ג דבמסקנא ודאי אחד מינייהו עבר בשעת התראה מיהא ספק הוא בכל אחד אם יעבור עליו אם לא והתראת ספק לאו התראה היא: שמע מינה איסורין מבטלין זה את זה. כי היכי דהיתר מבטל איסור ולא אמרינן איסורא לא מבטל איסורא: ושמע מינה נותן טעם ברוב לאו דאורייתא. הא דאמור רבנן בכל יב] דוכתי איסור הנו"ט בהיתר אוסרו ואע"פ שההיתר יג] ברוב לאו דאורייתא הוא ללקות עליו דאי דאורייתא נהי נמי דרבה מין על חבירו מ"מ טעמא יהיב ואיכא טעמא דשיעור שלם וקס"ד השתא דאפילו פיגול ונותר מב' מינים שטעמו של זה ניכר בזה נמי פטור לר"ל כגון האי בשר והאי שירי מנחה: ה"ג עשה עיסתו מן חטין ומן האורז כו'. ואדם יוצא בה ידי חובתו של עשה דקום אכול מצה בפסח ואי נותן טעם ברוב לאו דאורייתא היכי נפיק הא קי"ל (פסחים דף לה.) דאין יוצאין אלא במצה שהיא מחמשת המינין דכתיב לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות (דברים טז) דברים הבאים לידי חימוץ אתה יוצא בהן ידי מצה יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סרחון:

אלא

תוספות

רבי יהודה אומר אין דם מבטל דם. בהקומץ רבה (מנחות דף כב.) פי' בקונטרס דלרב חסדא דאזיל בתר מבטל הויא דלא כרבי חייא ולעיל פי' בריש פירקין דאפילו לר' חנינא דאזיל בתר בטל *דאיכא כמה משניות וברייתות דלא כר"א: **הפיגול** והנותר כזית מזה וכזית מזה שבללן ואכלן והתרו בו פטור ממלקות א"א שלא ירבה מין על חבירו כו'. כשהוא לועס אותן לתוך פיו נבלל מין לתוך חבירו מיעוטו של זה ברובו של זה ובטל המיעוט ברובו והבטל בכל מין נוסף על המבטל ונהיה כמוהו ונקרא בשמו ונגרע ממינו וא"א לכוין שלא יהא ממין האחד בטל בחבירו יותר ממה שבטל ממין חבירו בו ונמצא שאין באותו יד] [מין] כשיעור דבצר ליה שיעוריה ואנן לא ידעינן הי מינייהו דבצר ליה וכי מתרינן ביה לא ידעינן משום מאי נתרי ביה וצריך להתרות משום האיסור הילכך כי מתרו ביה משום פיגול הויא התראת ספק דלמא לאו בדידיה הוי חובא וכן בנותר ואע"ג דמסקנא אחד מינייהו עבר בשעת התראה מיהא ספק הוא בכל אחד אם יעבור עליו ואם לאו והתראת ספק לאו התראה היא ע"כ לשון הקונטרס וקשה דאם התרה בשלשתן פשיטא דלוקה אפילו למ"ד (מכות דף טז.) לאו שמה התראה היכן מצינו התראת ספק כה"ג דודאי עבר אלא דלא ידעינן אהי מהני תלת דפיגול ונותר וטמא ואי לא התרו אלא על האחד פשיטא דפטור אפילו למ"ד התראת ספק שמה התראה דאפילו לבסוף שמא אותו שהתרה בו כבר נתבטל דהיכי דמי התראת ספק כגון דלאחר גמר הדבר ודאי שעבר על מה שהתרה אלא דלא ידעינן בשעת התראה אם עובר עבירה בההיא שעתא אם לאו כגון הכה את זה וחזר והכה את זה (יבמות דף קא.) וכן גיד הנשה דלא ידעינן אי דימין אי דשמאל ועוד קשה היכי מיחייב כלל משום חד מינייהו דמיעוט הבטל ברוב לא מצטרף עם הרוב להשלימו לכשיעור דאפילו היתר לא מצטרף לאיסור כ"ש איסור לא מצטרף לאיסור וא"כ אפילו אם תימצא לומר דהתראת ספק שמה התראה הכא פטור דא"א שלא יתערב מכל אחד ואחד משהו בחבירו ובצר ליה שיעורא ועוד קשה אם כפרש פיגול ונותר וטמא שלשתן יחד למה לי למימר א"א שלא ירבה מין על חבירו הא ודאי יש כאן שנים המבטלין את השלישי ואכולהו ליפטר דכל אחד הוי בטל ומבטל ונ"ל לפרש דמיירי כגון דאיכא ב' זיתי פיגול וזית נותר יחד בחתיכה אחת ועוד יש ב' זיתי נותר וזית פיגול בחתיכה אחרת יחד ואכל אחת מן החתיכות והתרו בו אל תאכל פיגול שמא זו היא חתיכה שיש בה רוב נותר ואחרי כן לאחר כדי אכילת פרס או אפילו בתוך כדי אכילת פרס אכל חתיכה שניה והתרו בו אל תאכל פיגול כבראשונה שמא זו היא אותה שיש בה רוב נותר שאוכל באחרונה עתה הוי ממש כמו הכה זה וחזר והכה זה דלמ"ד לאו שמה התראה פטור. ברו"ך. נראה לפרש דבתרי מינייהו קאמר דשקל תרי מהני תלת ובללן זב"ז ואכלן וכגון דשקל ב' זיתים מחד איסורא וד' זיתים מב' איסורין ובללן בקערה אחת ואכלן וא"א שלא יהא רוב מן האחד ומבטל את חבירו הילכך לא ידעינן בהאי איסורא אם יש עליו שם פיגול או שם נותר דאיסורין מבטלין זה את זה טו] לפטור מטעם התראת ספק כגון דאכל בשתי פעמים בכדי אכילת פרס ובאכילה ראשונה התרו בו משום פיגול ובשניה משום נותר א"כ אפילו פחות מכדי אכילת פרס פטור כשאכל בשתי פעמים דכשהתרה בראשונה משום פיגול שמא נותר רבה ולא שפיר מתרי ביה ובשניה כשהתרה משום נותר שמא פיגול רבה ולא שפיר מתרי ביה ואי משום דכבר התרה בו משום פיגול מאכילה ראשונה ואמרינן בקדושין (דף עז.) דבעל חמש אלמנות חייב משום אלמנת ראובן ואלמנת שמעון ובחדא התראה מיירי דאי בשתי התראות אפילו באלמנה אחת נמי חייב דהתראות מחלקות אלמא כיון דעסיק בביאה ומתרה בו בתחילה הוה התראה לכל אחת ואחת וה"נ הרי עסוק כל שעה באכילה ותועיל לו התראה ראשונה לא דמי שאני הכא דנראה כחוזר בו מהתראה ראשונה כשחוזר ומתרה בו משום נותר וכאילו אמר לו לא על פיגול אתה בא אלא על נותר ואם תאמר והא תנן במעילה בפ' קדשי מזבח (דף יז:) הפיגול והנותר אינן מצטרפין זה עם זה מפני שהם ב' שמות ואמר בגמרא ל"ש אלא לטומאת ידים דמדרבנן אבל לענין אכילה מצטרפין דתניא ר"א אומר לא יאכל כי קדש הם כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו וי"ל דהתם בדלא מערב אבל הכא דמערב בטל דאיסורין מבטלין זה את זה א"כ הכא ללקות משום פיגול או נותר קאי אבל התם מיירי לעבור עליו משום כל שבקדש פסול ועוד התם נהי דאיסורא איכא מלקות ליכא משום דהוי לאו שבכללות כדאי' בפסחים (דף כד.): **מתיב** רבא עשה עיסה מן החטין. תימה דלא מקשה ליה °מכל התורה כולה דקי"ל טעם כעיקר: [גם"א מה"ד] **אלא** מין במינו בטעמא כו'. תימה דבהקומץ רבה (מנחות דף כג:*) פריך מההיא דתבלה בקלא למ"ד בתר מבטל אזלינן מאי קא מדמי *ההיא דבתר בטל או בתר מבטל אזלינן שהטעם שוה טז] *ההיא דתבלה בקלא שאין הטעם שוה יז] כיון שיש בהבלין טעם מצה ראוי לצאת בו ידי חובתו כדאמרינן הכא אם יש בו טעם דגן חייב בחלה ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח ובכל התורה כולה קי"ל דטעם כעיקר ואין להקשות אהך דשמעתין מהא דאמר בערבי פסחים (פסחים דף קטו.) לא נכרוך איניש מצה ומרור בהדי[הדדי] דלמא אתי מרור דרבנן ומבטל מצה דאורייתא °דהתם חוזק המרירות הוא דמבטל טעם מצה אבל אורז לא מבטל טעם דגן ועוד דהתם כשאוכל כזית מצה דכי מבטל ליה מרור ליכא טעם כזית מצה אבל אם אוכל הרבה שרי:

וגשער

מסורת הש"ס

פסחים סז: [מנחות כב. חולין פז: לעיל לה. לו. לקמן עט. נדה עא:]

[חולין פז:]

[מלת והטמא ליתא בתוס' דהכא ד"ה הפיגול והנותר כזית וכו' וכ"מ מפרש"י דהכא גם בתוס' יבמות קא. ד"ה הכה וכו' וכן עוד בתוס' נדה מו: ד"ה ר"י ור"ל לא העתיקו אלא הפיגול והנותר אמנם ענין והטמאה לא נזכר במה וכן בירושלמי פ"ח דחלה ליתא ועדיין בעי לאייסב בדבר הכג"ה]

עין משפט נר מצוה

מו א ב ג מיי' פ"ג מהל' פסה"מ הל' כג:

[בס"י איכא]

מז ד מיי' שם הל' כב:

מח ה מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' ו סמג עשין סד טוש"ע יו"ד סימן כח סעיף יב:

מט ו מיי' פ"ו מהל' בכורים הל' יא טוש"ע י"ד סימן שכד סעי' ט:

נ ז מיי' פ"ו מהל' מצה הל' ה טוש"ע א"ח סי' תנג סעיף ב:

[עי' תוספות יבמות קא. ד"ה הכה]

נוסחאות רש"י כת"י

לא שנו. דאם יש בו מראית דם כשר ואע"ג דרובא מים: אלא שנפלו מים לתוך דם. דקמא קמא בטל הלכך כל כמה דאיכא מראית דם לא בטל ליה לדם: אבל נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל הדם ומשרבו המים אע"פ שיש לו מראית דם בטל דם:

גליון הש"ס

מתני' ישפך לאמה. עיין מנחות דף מח ע"א תוס' ד"ה חטאת: גמ' וש"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא. ק"ל למ"ש תוספות חולין דף צח בסה"ד דהוא ר"ל דאורייתא דאף אם טעם כעיקר דאורייתא מ"מ לא לקי דהוי רק עשה וא"כ הכא דמיירי לענין מלקות שפיר אמרינן דבטל ולא נשאר רק עשה דטכ"ע: תוס' ד"ה מתיב וכו' מכה"ת כולה דקי"ל טעם כעיקר. קש' דמהיכן ה"מ להקשות ולהוכיח דטכ"ע דאורייתא דלמא בחמת הוי רק דרבנן וכן כ"ל גרש"י בחמת לזה פריך מהא דיוצא ידי חובת מצה מוכח דהוא דאורייתא: תוס' ד"ה אלא וכו' דהתם חוזק המרירות. עי' בתוס' פסחים שם ד"ה אלא [illegible]

שיטה מקובצת

א] הפיגול והנותר כו'. פ"ה כזית מזה כו' עד שירי מנחה וא"ת [למה היא פטיר] (והא)[דהא] דאמרינן בעלמא טעם כעיקר לאו דאורייתא היינו דוקא כי נבלע בתוך ההיתר שאינו בעין אבל הכא שהוא בעין דאיירינן הכא בבשר קדשים ובשירי מנחה ואמאי כיון שהוא בעין ונותן טעם ויש בו כשיעור לחייב וי"ל כיון דנעשה פירורין ונבלל יחד חשוב כנבלע המיעוט ברוב וא"ת אפילו התראת ספק שמיה התראה יפטר שהרי אין שיעור באחד מהן כיון דאיסורין מבטלין זה את זה שהרי לא היה כי אם שני זיתים זית פיגול וזית נותר וכי נבלל מיעוט של פיגול בנותר חשיב אותו המיעוט כאילו הוא נשרף ונמצא דבציר שיעור כל אחד ואחד וא"כ על איזה מינייהו הוי מחייבת ליה וי"ל דלכך פי' הקונטרס דהבטל נתוסף על המבטל להיות כמותו ולא חשיב המיעוט כנשרף אלא מיעוט הפיגול שנבלל בנותר חל עליו איסור נותר ומשלים בנותר מה שמחסר ממנו ונבלל בפיגול וכן להפך ולכך אצטריך לומר משום התראת ספק הוא דפטור וא"ת ואמאי פטיר הא נחשב כאילו כל אחד שלם וכאילו לא נבלל כלל כיון שזה אחר משלימו ואין כאן התראת ספק וי"ל דודאי אי בשוה נחסר מכל אחד ואחד ונבלל בחבירו אה"נ דחשיבו משלימי ממה נפשך אבל פי' דאי אפשר שיחסרו בשוה ושמא חסר הפיגול רביע זית ונבלל בנותר ומנותר נחסר חומש זית ונבלל בפיגול וא"כ אז הנותר נשלם שיעור ויותר מעט וכנגד אותו יתור נחסר הפיגול משיעורו שהרי רביע שלו אין חומש שבא לו נותר יכול להשלימו וכן להיפך ולכך פטור מטעם התראת ספק וא"ת אכתי מאי איריא דפטור מטעם התראת ספק תיפוק ליה דאפילו אכל כל התערובות בבת אחת והתרו בו משום פיגול או נותר מ"מ שמא ליכא שיעורא מהאי איסור דמתרה בו ושמא הוא אותו שנתערב בו יותר ואין בו כשיעור ואפילו היה יודע מה הוא היה מיפטר וי"ל דמיירי שאכל שנים בבת אחת והתרו בו משום פיגול ומשום נותר בפעם אחת וא"כ ודאי איכא שיעורא מחד מינייהו ומ"מ מיפטר משום התראת ספק דבשעה שמתרה בו משום פיגול ונותר לא ידעו אם על אותו דבר זה הוא שיטת רש"י ולא נהירא חדא דלא מצינו שהאיסור המועט הנבלל ברוב איסור שיפקע שם איסורו מעליו ויחול עליו איסור אחר ועוד קשה אמאי פטיר כיון שהזכירו שניהם נותר ופיגול בהתראתם והא לא דמי התראת ספק דהכא להתראת ספק דעלמא דבשלמא גבי ספק (מהן) אחד [איזה מהן] אביו והכה את זה וחזר והכה את זה פטור על כל התראה דשמא אין עובר בה אבל הכא דבשעה שהוא אוכל אז מתרה בו על שניהם הא ודאי עובר בשעת התראה אחד מינייהו ויתחייב ממה נפשך על נותר או על פיגול לכך נראה דמיירי שהיה לפניו ב' זיתים מכל אחד ואחד ונבלל וחילקן ואכלן בשתי אכילות זו אחר זו ובשתי אכילות התרו משום איסור אחד על נותר או על פיגול והשתא הוי התראת ספק בכל אכילה שמא באותה אכילה אין בו כשיעור מאותו איסור דשמא מאותו מיעוט [מה] שמתרה בו [נבלל בחבירו] והשתא בכל אכילה מיפטר מטעם התראת ספק לפי שאין ידוע היכן הוא המיעוט והילכך כי מתרה בו באכילה ראשונה משום פיגול שמא בההיא אכילה הנותר רבה על הפיגול ומבטלה כמאן דליתיה וכן כי מתרה בשניה משום פיגול איכא למימר הכי ואע"ג דממה נפשך אחדא מינייהו עבר משום פיגול דאי ראשונה רוב נותר א"כ שניה רוב פיגול ואי שניה רוב נותר א"כ ראשונה רוב פיגול ומשתכח דודאי עבר משום פיגול כדפי' מ"מ כל התראה והתראה בשעתה הויא התראת ספק כדפי' ודמי להא דהכה את זה וחזר והכה את זה והשתא ניחא לפי' זה שהמיעוט מתבטל לגמרי והוי כמאן דליתיה וא"ת אכתי מאי איריא דמיפטר מטעם דמיעוט בטל ברוב תיפוק ליה דאין כאן שיעור ואפילו לא נתבטל מיפטר מטעם התראת ספק כיון דמתרה בו משום איסור אחד בשתי אכילות ואין ידוע באיזה אכילה אוכל כשיעור מאותו איסור שמתרה בו דכיון שאינו אוכל באכילה אחת כי אם שני זיתים משני האיסורים אם הרוב נותר א"כ ליכא כזית מפיגול וכן בשניה וא"כ אפילו אם המיעוט [לא] בטל הויא התראת ספק כדפי' וי"ל דמיירי כגון שאכל אכילה שניה בתוך כדי אכילת פרס (בראשונה) [מראשונה] וא"כ אם לא היה בטל ברוב היה דמי עם מפיגול באכילה ראשונה מצטרף עם הפיגול שבאכילה (ראשונה) [שניה] ונמצא מפיגול בשתי אכילות היה מתחייב משום פיגול וא"כ אין כאן התראת ספק כיון שחיוב הפיגול התחיל מאכילה הראשונה הואיל ואינו בטל ברוב מפיגול היה מתרה בו אבל כי אמרינן דנתבטל המיעוט ברוב א"כ לא שייך שם צירוף ואין מתחיל שום חיוב כלל מהתראתו של פיגול באכילה ראשונה אם הנותר רוב ולהכי הוי התראת ספק כדפי' א"נ י"ל דמשכחת לה דאפילו והוקים זה מזה יותר מכדי אכילת פרס מ"מ צריך לומר דנתבטל המיעוט ברוב דאם לא נתבטל א"כ יתחייב ממה נפשך באכילה ראשונה או בשניה לפי שיש לפרש דמיירי כגון שיש ג' זיתים מכל אחד ואחד ובללן יחד וחילקן לשתי אכילות דהשתא ממה נפשך יש שיעור מאותו איסור שמתרה בו לכל אכילה דגם במיעוט יש בו כזית כיון דאיכא ג' זיתים מכל אחד ואחד (ואין) [ואם] אין המיעוט בטל א"כ יתחייב עליו אבל השתא דנתבטל מיפטר מטעם התראת ספק ואין ידוע באיזה אכילה היה רוב האיסור שהתרו בו בשם אותו האיסור דהוי המיעוט כמאן דליתיה אך לא נהירא דאפילו בג' זיתים בכל אחד ואחד נמי איכא לספוקי אם באכילה ראשונה היה ב' זיתים וחצי זית מנותר ומפיגול חצי זית ובאכילה שניה ב' זיתים וחצי זית מפיגול וחצי זית נותר או איפכא וא"כ אפילו אין איסורין מבטלין זה את זה מ"מ הויא התראת ספק ע"כ נראה כמו שפי' שאכלו שניה בתוך כדי אכילת פרס לראשונה. מהר"פ:

ג] ומן האורז אם: ג] סיפא ואדם יוצא: ד] ואפילו לת"ק: ה] כה"ג שנתערב במים: ו] ראשונה כשנפלה: ז] ניכר ונפטרה מן הכסוי אפ"ה: ח] מזה ונתנן לתוך: ט] המבטל ונהיה כמו: י] באותו מין: יא] דלמא לאו בדידיה תהוי חיובא אלא באידך יכן: יב] דוכתא דאיסור הנותן: יג] שההיתר רוב את ב' נמחק: יד] באותו מין כשיעור: טו] זה ופטור מטעם את ל' נמחק: טז] ההיא דתבלה: יז] [illegible] כיון שיש

נא א מיי' פ"ג מהל' מקוואות הל' יט :
נב ב ג מיי' שם הל' יח:

אלא מין בשאינו מינו בטמא מין במינו ברובא א] ונשער מין במינו כמין בשאינו מינו ב] דתנן נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים מאי לאו רואין אותו ליין כאילו הוא מים לא רואין אותו לדם כאילו הוא מים אי הכי בטל מיבעי ליה ג] ועוד תניא ר' יהודה אומר רואין אותו כאילו הוא יין אדום ד] אם דיהה מראהו כשר ואם לאו פסול תנאי היא דתניא *דלי שיש בו יין לבן או חלב והטבילו הולכין אחר הרוב ר' יהודה אומר רואין אותו כאילו הוא יין אדום אם דיהה מראהו כשר ואם לאו פסול ורמינהי *דלי שהוא מלא רוקין והטבילו כאילו לא טבל מי רגלים רואין אותו כאילו הן מים מלא מי חטאת עד שירבו המים על מי חטאת ה] מאן שמעת ליה דאית ליה רואין רבי יהודה וקתני דסגי ליה ברובא אמר אביי לא קשיא הא

אלא מין בשאינו מינו. שהטעם ניכר בו בטמאה מחייב ולקי מן התורה וכי אמר ר"ש לקיש בפיגול ונותר של מין ומינו דליכא למיקם אטעמא ולא תשמע מינה נותן טעם ברוב לאו דאורייתא: ונשער מין במינו כמין בשאינו מינו. כיון דהיכא דקיימינן אטעמא כל כמה דיהיב טעמא לא בטיל כי ליכא למיקם נמי אתאי מזלזלינן באיסורי למיהדר ולבטלו ברוב נימא רואין אילו היה מין ושאינו מינו *הא יש בו היכר טעמא השתא נמי לא ניבטיל עד דרבה עליו כל כך כשיעור ביטול של מין ושאינו מינו: מאי לאו רואין לאותו יין כאילו מים הוא. ואם מראה דם היה ניכר בהן כשר אלמא אע"ג דמין במינו הוא לענין ביטולה ו] דהואה לא אמרינן ליבטל ברוב אלא משערינן ליה כמין בשאינו מינו: לא רואין ז] אותו לדם כאילו הוא מים. ופסיל דבטיל ליה ברובא הואיל ובתר חזותא אזלינן והכא ליכא למיקם עליה דמילהא בטיל ברובא: *רבי יהודה אומר רואין אותו כאילו הוא יין אדום. לקמן מייתי לה לכולה משנה: דלי. טמא: שיש בו יין לבן או חלב. שאין מראיהן ניכר בתוך המים: והטבילו. וקאמר ר' יהודה הואיל ואילו יין אדום הוה כל זמן שאדמומית שלו ניכרת לא בטיל במים ואין טבילה עולה לכלי זה אלא אם כן ספק מהן עד שירבו ליכנס לתוכו ממי המקוה כדי להפקיע כל מראה היין הימנו השתא נמי כשהוא לבן רואין אותו כאילו היה אדום אם ח] ממועט כל כך שהמים הנכנסים לתוכו יש בהן שיעור להפקיע מראיו כשר כלומר עלתה לו טבילה ואם לאו פסול אלמא משערין מין במינו כמין בשאינו מינו ולהחמיר דלא ליבטל ברובא כל דהו:תנאי היא.דרבנן פליגי עליה דר' יהודה וכוותייהו קיימינן: והטבילו. ולא ספק מה שבתוכו הולכין אחר הרוב אם לא היה חציו יין כיון שהטבילו ונתמלא ממי המקוה ורבו המים על היין טהור: (כאילו הוא יין. אמים) ט]: דלי שהוא מלא רוקין גרסינן: כאילו לא טבל. שהרוק עב הוא וחוצץ בפני המים ואינו בטל במים ומלא לאו דוקא י] אלא איידי דבעי למיתני *מלא מי רגלים דדוקא הוא דאשמעינן רבותא דלא בעי לבטולינהו דכיון שעברו מי המקוה על פיו ונשקו לאותן שבתוכו נעשו חבור להם וטהר דמי רגלים מין מים הן תני נמי מלא רוקין: רואין יא] אותו כאילו הן מים. כלומר אף על פי שמראיהן חלוק מקצת ממראה שאר מים אפילו הכי כיון דמין מים הן לא בעי רובא לבטולי אלא רואין אותו כו': מלא מי חטאת. הואיל והן אב הטומאה וחשיבי משום קדושתייהו לא בטלין אלא *)ברובא: עד שירבו המים. אין טבילה עולה לכלי עד שישפוך מהם יותר מחציו של כלי כדי שירבו המים הנכנסין על מי חטאת: מאן שמעת ליה יב] [דאמר רואין אותו ר"י]. [דשמעת ליה] דאמר רואין אותו כאילו הוא שנוי ממראה שלו: יג] וקתני. היכא דשוה מראה הבטל למראה המבטל כגון מי חטאת שאין מראיהן חלוק דסגי ליה יד] למבטל ברובא ולא אמרינן רואין אותו כאילו הוא יין אדום להחמיר:

*) ברובא עד הד"א נ"ק

ונשער מין במינו כמין בשאינו מינו. פי' בקונטרס כיון דהיכא דקיימינן אטעמא כל כמה דיהיב טעמא לא בטל כי ליכא למיקם נמי אמאי מזלזלי באיסורא למיהדר לבטלן נימא רואין אילו היה מין ושאינו מינו *הא יש בו היכר טעמא השתא נמי לא בטיל ואת אמרת מין במינו בטל מן התורה טו] אע"ג דאילו היה אינו מינו היה נותן טעם טז]: הג"ה. ואע"פ *שהזכיר בקונטרס יז] זלזול איסור אינו *רולה לפרש שמקשה מדרבנן דהא מתניתין דאורייתא היא וכולה שמעתין כן: לא רואין לדם כאילו הוא מים. כלומר הדם פסול דמין במינו בטיל ברובא *כגון שהמים פסולין לזריקה: ה"ג דלי שיש בו יין לבן וחלב והטבילו הולכין אחר הרוב. לא דמי להא דתנן (שבת דף קכ:) הדיו והחלב לחין אין חוצלין דהכא כיון דההי דלי יש בו חלב עד רובו לא מחלחלי מיא ולא דמי לחלב דמנח אגבא דמנא או אגבא דגברא ונחית וטביל* הולכין אחר הרוב ואם לא היה חציו כיון שהטבילו ונתמלא ממי מקוה ורבו המים על היין טהור ואם תאמר והא אמרינן (שם דף עז.) כל חמרא דלא דרי על חד תלתא מיא לאו חמרא הוא וכ"ש הכא דאיכא חמרא טובא יח] לא בטל ממנו שם יין ולא מהני ליה השקה דחמרא מזיגא מיקרי כדאמרינן בפ"ק דמכות (דף ג.) וי"ל דהכא איירי בחמרא מזיגא אי נמי בחמרא דרפי ואין יכול לקבל רוב מים שאין כל היינות שוין כדאמרינן בפרק המוציא יין (שבת דף עז.) יין יט] השרון לחוד דרפי וכן יש לפרש בסוף הערל (יבמות דף פב:) דאמר נתן סאה ונטל סאה כשר עד רובו ופי' בקונטרס דמיירי במי פירות והשתא אי ביין מיירי אמאי כשר והלא יין גמור הוא לברך בורא פרי הגפן ולכל דבר וביין הוא טובל אלא מיירי בחמרא דרפי ומיהו איכא כ] למימר בשאר מי פירות בר מיין ובפ"ז דמס' מקואות תנינן לה וקאי אשאר משקין ומי פירות והציר והמורייס והתמד כא] א) משום דחמיץ: ב) דלי שהוא מלא רוקין גרסינן כאילו לא טבל. שהרוק עב הוא וחוצץ בפני המים ואינו בטל במים ומלא לאו דוקא אלא איידי דבעי למיתני כב] מלא מי רגלים דדוקא הוא לאשמועינן רבותא דלא בעי לבטולינהו דכיון שעברו מי המקוה על פיו ונשקו לאותן שבתוכו נעשו חבור להן וטהר דמי רגלים כג] מים הוא תנא נמי מלא רוקין רואין אותו כאילו הם מים כלומר אע"פ שמראיהן חלוק במקצת ממראה שאר מים אפ"ה כיון דמין מים הם לא בעי רובא לבטולי אלא רואין אותן כו' מלא מי חטאת הואיל והן אב הטומאה וחשיבי משום קדושתייהו לא בטלי אלא ברובא מאן שמעת ליה דאית ליה רואין ר' יהודה וקאמר דהיכא דשוה מראה הבטל למראה המבטל כגון מי חטאת שאין מראיהן חלוק דסגי למיבטל ברובא ולא אמר רואין אותן כאילו הן יין אדום להחמיר: *הא דרביה. הא דתנן לעיל רואין אותן כאילו הן יין אדום דרביה הוא דמחמיר בבטול כי היכי דמחמיר במין במינו כך פירש בקונטרס וקשה לפירושו חדא דמה ענין האי רואין דמי רגלים ליין וחלב דלעיל כד] שאינו מינו לא שייך בהו השקה אבל מי רגלים לדברי רש"י שהם מים גמורים וסלקא להו השקה אם כן מאי רואין שייך בהו וכי משום דנשתנו קצת לא יהא שם מים עליהם ולא תועיל להם השקה דלא דמו למי לבע שבטל מהם תורת מים בפרק קמא דמכות (דף ג:) ועוד בלאו סוגיא דלעיל תקשי ליה רישא לסיפא ועוד מאי קא משני הא דידיה הא דרביה אכתי הך דמי חטאת קשיא רישא לסיפא לסברת הש"ס דאמר דתנא כה] דהנך מי רגלים רואין כאילו הן מים סובר נמי ביין וחלב רואין כאילו הן יין אדום ועל זה פריך אמאי מכשרינן במי חטאת על ידי רוב מי מקוה דבמיעוט מי חטאת נמי הוה לן למימר רואין כאילו הן יין אדום ע"ז לא תירך כלום דאכתי מי רגלים למי חטאת קשו אהדדי: הג"ה. ועוד אי ההיא דיין לבן וחלב הויא דרביה כי דיהה מראיהן אמאי כשר הא מין במינו לא בטל ומין במינו חשיב ליה כיון דשוין בחזותא ועוד דבהדיא הוה ליה לאקשויי מהך ברייתא אמתניתין דקאמר רבי יהודה אין דם מבטל דם דמין במינו לא בטל והא בטלי מי חטאת במים ועוד דמי רגלים מיקרו אינו מינו לגבי מים כדאמרינן בסמוך גבי חרצן של זג: הג"ה ונראה דגרסינן מי רגלים רואין אותן כאילו הן יין וכי האי גוונא תניא בתוספתא דמסכת טהרות בפרק שמתחיל דם טמא מי רגלים שנתערבו ביין רואין אותן כאילו הן מים נתערבו במים רואין אותן כאילו הן יין ג) במים אם בטל מראיהן טהורים ואם לאו טמאים והאי ורמינהו דהכא אמתניתין קאי דקאמר רבי יהודה אין דם מבטל דם והכי פירושו דלי שהוא מלא מי רגלים רואין אותן כאילו הן יין ולא בטלי ברובא מלא מי חטאת עד שירבו המים על מי חטאת שישפוך רובו ולכשיתמלא טהור דלא מהניא להו השקה לטהרם כמו שפירש בקונטרס ואי נמי חומרא בעלמא משום דאין זריעה להקדש כדאמרי' בפרק כל שעה (פסחים דף לד:) וכ"ש למי חטאת דאפילו בגדי אוכלי תרומה מדרס לחטאת (חגיגה דף כ.) אבל היכא דרבו בטלי מהם תורת מי חטאת ונעשו מי מקוה מאן שמעת ליה דאית ליה רואין במין כו] שאינו מינו השוין בחזותא רבי יהודה דקתני בההיא דיין לבן רואין אותו כאילו הוא יין אדום והכי מי רגלים נמי הוי מין בשאינו מינו כדמוכח בסמוך גבי חרצן של זג כז] *וגבי שוין בחזותא וקתני דסגי להו ברובא במי חטאת אלמא דמין במינו בטל לרבי יהודה ומשני הא דידיה הא דרביה מתניתין דרביה דמין במינו לא בטל וברייתא דידיה ומברייתא דלעיל רואין אותן כאילו הן יין אדום אם דיהה מראהו כשר לא הוה מצי לאקשויי אמתניתין אלמא

א) נ"א משהחמיץ ב) עיין בספר פנים מאירות שהאריך בזה הדבור ג) גירסת הר"ש במס' טהרות פ"ד שמביא התוספתא נתערבו במי רגלים אחרים רואין אותן כאילו הן יין במים אם בטל כו' כצ"ל

שיטה מקובצת

...קונטרס קשה טובא חדא דלפי סברת המקשה דמדמה ההיא דלעיל יין לבן וחלב במקוה ...מינו למי חטאת דהוי מין במינו ממש א"כ מאי איריא דפריך מהאי ברייתא דלעיל דיין לבן ...דמי חטאת תקשי ליה ממתני' דקאמר ר"י בהדיא דמין במינו לא בטיל כלל אהך דמי ...ברוב או מההיא דיין לבן וחלב דאמר ר' יהודה רואין אלמא מין במינו בטל מיהא היכא ...היה אדום ובמתני' קתני אין דם מבטל דם כלל ועוד קשה מאי קאמר מאן שמעת כו' ...דמי (חטאת) [רגלים] רואין דאתיא כר"י הא ברואין כזה אפילו רבנן מודו שהרי רש"י ...מים ומין מים נינהו ממש לענין השקה והא דלית להו רואין ה"מ ביין וחלב שאינו מינו ...לעיל בברייתא וא"כ היכי מוכח דר"י היא ועוד דקאמר הא דידיה דמיקל דמין במינו בטל ...את דסגי ברביית ולא אמרינן רואין משמע דהא בהא תליא רבנן דמתני' יוכיחו דסברי מין ...מחמרו ואמרו רואין במתני' דמין במינו ולא מיבטל ברובא לכן נראה כגירסת התוספתא ...א דמים נינהו ואע"ג דאתו ממים כבר נתעכלו בבני מעיים ופקע מינייהו שם מים ולפי ...או דוקא אלא מיירי בחסר ורואין מי רגלים כאילו יין אדום ואם יש מי רגלים כל כך שאם ...מראית המים טמא דלא מהניא להו השקה דלא מינא דמים נינהו ואם לאו טהור והשתא ...ת ליה כי האי גבי מי רגלים דאית ליה רואין ר"י היא דאמר לעיל גבי יין וחלב רואין כאילו ...ני דסגי ברובא במי חטאת דהוי מין במינו ממש אלמא מין במינו בטל לר"י ובמתני' קאמר ...) נראה דחסר כאן וז"ל וא"ת אכתי הוי מין בשאינו מינו דם קדשים בדם חולין ותירץ בשיטה דם דקדשים וכו'.

מין במינו ממש אמרי רבנן רואין במתני' אלא ש"מ ר"י היא דאית ליה (דוקא) רואין [דוקא] במין בשאינו מינו וקשיא דר"י אדר"י דאילו במתניתין הוי מין במינו וקאמר רואין א"נ ה"ק מאן שמעת כו' גבי מקוה ר"י לעיל גבי יין לבן אבל רבנן שמעינן להו רואין גבי דם קדשים ולא גבי מקוה ומשני הא דרביה מתני' דקתני דמין במינו לא בטלי והשתא ניחא דהקושיות והתירוצים בפשיטות והשתא לפי המקשה והמתרץ הא דנקט לעיל מלא לאו דוקא לא גבי רוקין ולא גבי מי רגלים ולמאי דמשני רבא בדלי שתוכו טהור וגבו טמא אז נקט דוקא מלא ובשביל רוקין דאל"כ אלא שהוה חסר ונכנסין בו המים א"כ עלה לו טבילה כיון דהמים עברו על שפתו והכי קי"ל כרבא דאמר דר"י נמי אית ליה דרביה. לשון מהר"ם: ו] בימולא משום דחזותא דדם ויין הדא הוא והוי כמין במינו והיה ראוי שיהא בטל ברוב: ז] רואין לאותו דם כאילו ח] אם מועט כל כך שהמים שנכנסין לתוכו: ט] אדום גרסינן דלי: י] דוקא דכיון שהרוק עב חייץ אלא יא] רואין אותן כאילו: יב] ליה דאית ליה רואין אותו (גרסינן) ר' יהודה היא דשמעינן ליה: יג] שלו וקאמר היכא והד"א ותיבת וקתני ל"ש ונמחק: יד] ליה לבטל אות מ' נמחק: טו] התורה ברובא אף ע"ג: טז] בשאינו מינו ותיבת הגה"ה נמחק: יז] בקונטרס לשון זלזול: יח] טובא דלא בטל: יט] יין השרוני לחוד: כ] איכא לאוקמי בשאר תיבת למימר ל"ש ונמחק: כא] והתמד משהחמיץ הס"ד: כב] למיתני ולא מי אות מ' נמחק: כג] רגלים מין מים: כד] דלעיל דההיא שאינו: כה] דתנא דתני מי רגלים רואין אותו כאילו תיבת הדנך נמחק: כו] במין בשאינו מינו: כז] זב ושון תיבת וגבי נמחק:

עין משפט
נר מצוה

נג א מיי' פ"ז מהל' מקוואות הל"ט :
נד ב ג מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה א סמג לאוין קלח טוש"ע יו"ד סי' צח סעי' א :
נה ד מיי' פ"ז מהל' מקוואות הל"ב :
נו ה מיי' פ"ח מהל' פסה"מ הל"ב :
נז ו מיי' פ"ח מהל' חו"מ הלכה ח טוש"ע או"ח סי' תעה סעי' א :

הא דידיה הא דרביה דתניא רבי יהודה אומר משום רבן גמליאל *אין דם מבטל דם אין רוק מבטל רוק ואין מי רגלים מבטלין מי רגלים רבא אמר א] *בדלי שתוכו טהור וגבו טמא עסקינן דמדינא סגי להו בכל דהו ורבנן הוא דגזרו בהו דילמא חייס עלייהו ולא *מבטיל ליה וכיון דאיכא ריבויא לא צריך *אמר רבא אמור רבנן בטעמא ואמור רבנן ברובא ואמור רבנן בחזותא [ב]מין בשאינו מינו בטעמא ג] [ג]מין במינו ברובא [ד]היכא דאיכא חזותא במראה ופליגא דרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר °כשם שאין מצות מבטלות זו את זו [ה]כך אין איסורין מבטלין זו את זו מאן שמעת ליה דאמר אין מצות מבטלות זו את זו הלל היא *דתניא אמרו עליו על הלל ג] הזקן שהיה כורכן בבת אחת ואוכלן משום שנאמר °על מצות ומרורים יאכלוהו (במדבר ט)

תנו

רש"י

ואי דרביה. הא דתנן לעיל רואין אותו כאילו הוא יין אדום דרביה הוא דמחמיר בביטול כי היכי דמחמיר במין ד] ומינו ואמר לא בטיל כלל ומין בשאינו מינו נמי דאית ליה דבטל וקיימא ה] ליה כל זמן שמראה המועט ניכר ברוב לא בטיל מחמיר נמי ואמר דהיכא דמראיהן שוין כגון יין לבן במים דרואין אותו כאילו אדום ולא סגיא ליה ברובא : אין דם מבטל דם. אלא זריקה ואלא כיסוי : ואין רוק. הטהור מבטל רוק הזב : ואין מי רגלים. טהורים מבטלים מי רגלים של זב ו] *ומטמא ואע"פ שרבות הטהורות על הטמאות בכלי : רבא אמר. לעולם חד תנא היא וכרביה ס"ל ז] והא דקאמר ברובא סגי : בדלי שתוכו טהור וגבו טמא. כגון שנטמא גבו בטומאת משקין דרבנן דקי"ל (נדה דף ז:) תוכו אוגנו אזניו וידיו טהורין : דמדינא סגי ליה. בכניסת מים לתוכו כל דהו שתעלה טבילה לשפתו °דהא תוכו אין צריך טבילה : ורבנן הוא דגזור. שיטבלנו יפה דאי אמרת דסגי ליה בטבילת גבו דילמא חיים עלייהו על מי החטאת שלא יתערבו מי המקוה לתוכו ויפסלו ולא מטביל ליה לשפת הכלי לפיכך גזרו עליו להטבילו ולפוסלו וכיון דאיכא ריבויא תו לא צריך דהא טבילת תוכו חומרא בעלמא הוא : והיכא דאיכא חזותא. מילי דלא תלי בטעמא אלא בחזותא כגון לענין טבילת מקוה בחזותא : ופליגא דרבי אלעזר. הא דרים לקיש דאמר איסורין מבטלין זה את זה : כשם שמצות אין מבטלות זו את זו. כדאמרן לקמן ח] : הלל כורך פסח מצה ומרור בבת אחת. ולא אתי טעם מרור ומבטל לי' לטעם מצה :

חרסן

תוספות

דמין במינו בטל לרבי יהודה דהתם מין בשאינו מינו הוא אע"ג דחשיבי ליה קלא מין במינו לומר דבטל ברוב אי לאו טעמא דרואין כמו מין במינו מ"מ מין במינו גמור לא הוי ומיהו לגירסא זו לא יתכן ליישב הא דנקט מלא רוקין כמו לפירוש הקונטרס דהוה מצי למימר דלי שיש בו רוקין וא"ה ואמאי דוחקיה לשנויי הא דידיה הא דרביה לימא דברייתא כרבנן דמתני' דאית להו רואין ומין במינו בטל ויש לומר דאי כרבנן דמתני' א"כ היה צריך כל כך מי המקוה שאם היו מי חטאת יין אדום הוה דיהה ובברייתא קתני דסגיא ברובא וא"ת ולר' יהודה אמאי סגי ליה ברובא נימא רואין וי"ל דלא שמעינן לר' יהודה רואין אלא במין שאינו מינו כגון יין לבן וחלב אבל מין במינו גמור לא שמעינן ליה דאית ליה רואין וצריך לדקדק מ"ש גבי קדשים וטומאה ומקוה אמרינן רואין הכא ובמכות (דף ג:) וגבי איסורא לא אמרינן רואין אלא מין במינו מדאורייתא ברובא וגבי טומאה נמי איכא דוכתא דלא אמרינן רואין וגבי ציר בבכורות בפרק הלוקח בהמה (ד' כג:) ושיליא דלא מטמאה לא במגע ולא במשא ואמר רבי יוחנן* משום ביטול ברוב נגעי בה ואי אפשר לברר טעם אלא היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר ועוד צריך לדקדק דפעמים דאמר רואין מן המבטל כגון במתני' דם שנתערב בדם הבהמה נתערב ביין ופעמים מן הבטל גבי דלי ט] יין לבן וחלב פעמים דאמר רואין להחמיר כי ההיא דדלי ופעמים להקל כגון במתני' דמכשרי ליה לזריקה וי"ל י] דבשביל המיעוט שלא יתבטל רואין *המיעוט (או) הרוב בין להקל בין להחמיר :

ה"ג הא דידיה הא דרביה. בכולה הש"ס דקים לן דר' יהודה ס"ל מין במינו לא בטל היינו משום דסמכינן °אסיפיה דרבא : רבא אמר בדלי שתוכו טהור כו'. תימה אם כן מלא רוקין אמאי כאילו לא טבל ומלא מי רגלים אמאי רואין כאילו הוא יין ושמא לא קאי רבא אלא אמי חטאת : אמור רבנן בטעמא. ומדלא נקט בששים או במאה משמע דמדאורייתא איירי שהוא בטעמא וכן משמע לעיל דטעם כעיקר דאורייתא דאמר באורז שיש בו טעם דגן דחייב בחלה ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח וקשה מכאן לפי' הקונטרס דפ' גיד הנשה (חולין דף צח:) גבי לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור והכא שרי ופירש שם בקונטרס דלהא מילתא יא] *זהו למעוטי שאר קדשים אבל חולין שפיר גמירי מיניה דהא קים לן מאחרי רבים להטות דבטלי ברובא וילפינן מהכא להחמיר דלא ליבטל אלא במאה ולרבא לית ליה טעמא כעיקר בחולין כדמפרש ואזיל מדאורייתא ברובא בטל אלא מדרבנן והכי שמעינן ליה לר' יוחנן במסכת עבודה זרה (דף סז:) כל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו והא דילפינן ליה בפסחים (דף מד.) מנזיר משרת ליתן טעם כעיקר סבירא להו לאמוראי בתראי דאסמכתא בעלמא הוא ולאו מילף הוא דהוי להו נזיר וגיעולי עובדי כוכבים שני כתובים הבאים כאחד אי נמי גיעולי עובדי כוכבים חידוש הוא כדאמרינן התם ומשרת להיתר מצטרף לאיסור כך פירש בקונטרס ואי אפשר לומר כן כדמוכח בשמעתין ומפרש ר"ת דמין בשאינו מינו מדאורייתא בטעמא דנפקא לן ממשרת ומין במינו ברובא והא דאמר אביי בפרק כל הבשר (חולין דף קח.) ש"מ טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאי ס"ד דרבנן מבשר בחלב מ"ט לא גמרינן דחידוש הוא אי חידוש הוא אע"ג דליכא נותן טעם נמי אמר ליה רבא דכך בישול אסרה תורה פירוש ולעולם דרבנן התם דיחויא בעלמא הוא כלומר דמהכא לא תידוק ובפרק בתרא דע"ז (דף סז:) דא"ר יוחנן טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו היינו במינו דמדאורייתא ברובא בטלי וטעמו וממשו דקאמר התם דלוקין כגון שהאיסור בעין ומכירו וכי קאמר טעמו ולא ממשו דאין לוקין יב] ה"ה דאפי' טעמו וממשו אם אין מכירו אלא נקט טעמו ולא ממשו לרבותא דאפ"ה אסור א"כ טעמו ולא ממשו נקט משום דפסיקא ליה בכל ענין יג] אפילו שלא במינו *הוי טעמו ולא ממשו ואסורין ועוד יש לפרש כולה שלא במינו והיכא דאיכא כזית בכדי אכילת פרס קרי ליה טעמו וממשו והיכא דליכא כזית בכדי אכילת פרס קרי ליה טעמו ולא ממשו וה"ר יוסף דאורליינ"ש היה מפרש דלכך לא לקי אטעם כעיקר אפי' שלא במינו דרבי יוחנן סבר לה כר"ע דיליף יד] מגיעולי עובדי כוכבים וליכא אלא עשה דתעבירו באש (במדבר לא) דמצריך ליבון והגעלה ור"ת השיב לו דאית לן למימר טו] *אהדריה לאיסוריה כדאשכחן בפרק הלוקח עובר פרתו (בכורות דף טו:) דתנן הגוזז והעובד בהן טז] סופג את הארבעים אע"ג דלא נפקא לן אלא מדכתיב תזבח ולא גיזה אלא היינו טעמא משום דאהדריה לאיסוריה דלא תעבוד ולא תגוז ומיהו לא דמי כל כך להאי דהתם גיתא יז] *דהתם אמר קרא תזבח וזביחה התרתי לך בקדשים שהוממו ולא גיזה והא דאמרינן בירושלמי דערלה פרק שני אמר רבי אבהו א"ר יוחנן כל נותני טעמים אין לוקין עליהן חוץ מנותן טעם דנזיר יש לפרש דבהיתר מצטרף לאיסור מיירי דבפרק אלו עוברין (פסחים דף מג:) יח] ובפרק ג' מינים (נזיר דף לה:) קאמר ר' אבהו א"ר יוחנן גופיה כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר וקרי ליה בירושלמי נותן טעם כעין נזיר שפרה פתו ביין ומיהו סוגיא דירושלמי מוכחא דבנתינת טעם איירי וא"ת אי טעם כעיקר דאורייתא מאי פריך בפרק אלו עוברין (פסחים דף מד.) ובפרק ג' מינים (נזיר דף לו:) גבי שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם שתי סאין כו' יט] ואי אמרת כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר כ] כי אמרינן נמי דכזית בכדי אכילת פרס לאו דאורייתא תיקשי ליה אמאי אמרינן שאני אומר כיון דטעם כעיקר דאורייתא וי"ל דהתם במינו וכן משמע בפרק הערל (יבמות דף פב.) דקאמר ריש לקיש והוא שרבו חולין על התרומה ואי במינו ניחא אבל שלא במינו לא שייך רבייה ואם תאמר אם במינו כיון דרבו בטלו להו ברובא אף על גב דאיכא כזית בכדי אכילת פרס ויש לומר דמכל מקום כא] *בכדי אכילת פרס חמיר דלוקה עליו שלא במינו א"כ במינו יש לנו להחמיר דלית לן למימר שאני אומר כיון דלקי שלא במינו דלכל מילתא מצוין להו כי היכי דמגרשי שפים בין במינו בין שלא במינו ומיהו אכתי קשה דהא כב] התם דנזיר ופסחים אליבא דרבי יוחנן ורבי יוחנן מוקי לה בפרק הערל (ג"ז שם) אע"פ שלא רבו ואם כן כי נמי אמרת כזית בכדי אכילת פרס לאו דאורייתא תיקשי ליה אמאי אמרינן שאני אומר דכיון דלא רבו ספיקא דאורייתא הוא וי"ל דהתם ולינטעמיך וכה"ג איכא טובא *ועוד הארכתי בפרק גיד הנשה (חולין דף צט. ד"ה גלי) דגרים ר"ת התם לא נצרכה אלא להיתר מצטרף לאיסור *מין במינו ברובא היינו דלא כתנא דמתניתין דאית ליה רואין אפילו דם בדם : אמרו עליו על הלל שהיה כורכן בבת אחת. בזמן הבית היה שפלגתן דאורייתא *ואם תאמר ומנלן דקסבר אין מצות מבטלות זו את זו דילמא היה לוקח הרבה מכל אחד ואחד דכי האי גוונא לא מבטל כדפרישית לעיל :

שלישי

הגהות הב"ח / גליון
[הגהות: א] הסוגיא דע"פ עיין בס בספר המאור ובמלחמות ה' שהאריכו בזה (ועמש"כ על זה בגליון בתוס' ב"מ דף כח.)] ב] (מין במינו ברובא ...) ... ג] מין במינו ברובא. וא"ת הא בפרק גיד ...

שיטה מקובצת

א] בדלי שתוכו טהור כו'. וא"ת והיכי יכול להיות דגבו טמא ותוכו טהור וי"ל בטומאת משקין דרבנן דקי"ל תוכו ואוגנו ואזניו וידיו טהורים ומדינא סגי ליה בכניסת המים כל דהו לתוכו שתעלה טבילה על שפתו דהא תוכו אין צריך טבילה ורבנן הוא דגזור שיטבילנו יפה דאי אמרת דסגי בטבילת גבו דילמא חיים עלייהו על מי חטאת שלא יתערבו מי המקוה לתוכו ויפסלו ולא מטביל ליה לשפת הכלי לפיכך גזרו עליו להטבילו ולפוסלו וכיון דאיכא רובו תו לא צריך דהא טבילת תוכו חומרא בעלמא הוא וא"ת א"כ גבי מי רגלים אמאי רואין אותו כאילו הוא יין [הא] התם לא שייך דילמא חיים עלייהו וי"ל דמילי מילי קתני תבי מי רגלים ורוקין מיירי שגם תוכו טמא והשתא צריך לומר הא דנקט טלא אגב מי חטאת נקטיה וא"ת מאי פסקא וי"ל דע"כ גבי מי חטאת איירי בתוכו טהור מדנתנו לתוכו מי חטאת ואע"ג דמי חטאת שנטמאו מטהרין מ"מ לכתחילה אין לטמאותם וא"ת ואיך תוכו טהור והלא מי חטאת שבתוכו יטמאוהו ויש לומר דמיירי דעדיין לא נתקדש באפר פרה ומ"מ שייך בהו חומרא

ס"א המיעוט נהגה

[הגה: בריכה ...] (מ' ס ע) ... ע"ש

נח א ב מיי' פ"ט מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ח:

נט ג מיי' שם הל"ב:

ס ד ה מיי' פ"ב מהל' פסה"מ הל' כג:

סא ו מיי' שם הל"ה:

סב ז מיי' שם הל"ב:

א] תנו רבנן *אחרסן של זב וזבה פעם ראשון ושני טמא שלישי טהור במה דברים אמורים שנתן לתוכו מים אבל לא נתן לתוכו מים אפילו עשירי טמא רבי אליעזר בן יעקב אומר בשלישי אע"פ שלא נתן לתוכו מים טהור *מאן שמעת ליה דאמר מין במינו לא בטיל רבי יהודה ורמינהו *גפשתן שטוואתו נדה מסיטו טהור ואם היה לח מסיטו טמא משום משקה פיה רבי יהודה אומר אף הרוטבו במים טמא משום משקה פיה ואפילו טובא אמר רב פפא שאני רוק דקריר: נתערב בדם ה פסולין ישפך לאמה: במאי קמיפלגי אמר רב זביד ג] בגוזרין גזירה במקדש קא מיפלגי דמר סבר גוזרין ומר סבר לא גוזרין ג] רב פפא אמר דכולי עלמא גוזרין והכא בדם התמצית מצוי לרבות על דם הנפש קא מיפלגי מר סבר שכיח ומר סבר לא שכיח בשלמא לרב פפא היינו דקתני נתערב בדם הפסולין ישפך לאמה (או) בדם התמצית ישפך לאמה אלא לרב זביד ליערבינהו וליתנינהו קשיא: מתני' דדם ד] תמימים בדם בעלי מומין ישפך לאמה כוס בכוסות רבי אליעזר אומר אם קרב כוס אחד יקרבו כל הכוסות וחכמים אומרים האפילו קרבו כולן חוץ מאחד מהן ישפך לאמה הניתנין למטה שנתערבו בניתנין למעלה רבי אליעזר אומר יתן למעלה ורואה אני את התחתונים מלמעלן כאילו הם מים °ויחזור ויתן למטה וחכמים אומרים וישפך לאמה זואם לא נמלך ונתן כשר

הניתנין

חרסן של זב וזבה. עביט של מי רגלים ונשבר וחרסיו בלעו ממי רגלים ה] הזבים והן מטמאין במשא שאע"פ שנבלעו טמאים כדתנן במסכת כלים (פ"ט מ"ה) ומייתי לה בגמרא דנדה* חרסן שבלעו משקין טמאין ונפלו לאויר התנור התנור טמא שסוף משקה לצאת בהיסק התנור: פעם ראשון ושני. כבסו ב' פעמים טמא שעדיין לא פלטו ממי רגלים שבו והן אחד ממעייני הזב: ג' טהור. משנתן לתוכו מים שלשה פעמים טהור שפלטו מי הרגלים הנבלעין בו: אבל לא נתן לתוכו מים. אלא מי רגלים של אדם טהור להוציא את של זב הנבלעים בו טמא דמין במינו לא בטל: ופרכינן מאן שמעת ליה דאמר מין במינו לא בטל רבי יהודה. ושמע מינה מאן ת"ק דרבי אליעזר בן יעקב ר' יהודה היא וקאמר דמשקין הנבלעין בחרס בתלתא זימני פלטי: ורמינהו פשתן שטוותו נדה מסיטו טהור. שהרי יבש הרוק ומשיבש אינו מטמא כדאמר במסכת נדה* ו] מוכי ירוק כעין רקיקה: ואם היה לח ז] (היה) מסיטו טמא. שהרוק הלח מטמא במשא: ה"ג ר' יהודה אומר אף הרוטבו במים טמא משום משקה פיה. בתוספתא דמסכת טהרות אף המלחלחו במים לאחר שיבש חזר הרוק להיות לח מחמת המים וטמא משום משקה פיה: ואפי' טובא. אפי' כבסו פעמים הרבה קאמר טמא: שאני רוק דקריר. טריסטריט"ש בלע"ז נכנס בפשתן בחוזקה וקשה לצאת אבל מי הרגלים לא בליעי בחרס כולי האי: בגוזרין גזירה במקדש פליגי. אם עושין סייג בקדשים להרחיק מן העבירה ולא חיישינן להפסד קדשים שלא יפסיד את. אלו בשביל סייג דאחרים קמיפלגי: ת"ק סבר גוזרין. הילכך נתערב דם כשר בדם פסול או בדם התמצית ואף על פי שאין בפסול ולא בתמצית כדי לבטל את הכשר ישפך לאמה גזירה דילמא אתי לאכשורי נמי היכא דיש בדם הפסול או בדם התמצית כדי לבטל את הכשר והאי דלא גזרינן ח]הכא בנתערב בדם הבהמה או בדם החיה משום דחולין בעזרה לא שכיחי אבל פסולין שכיחי וכן תמצית שכיח דרבה על ט]הנפש ורבי אליעזר סבר אין גוזרין חשו חכמים שלא להפסיד קדשים מחמת גזירה הילכך עד שיהא מן הפסול כדי שאילו היו מים לא היה ניכר דם הכשר בו מכשרינן ליה לזריקה: ה"ג רב פפא אמר דכ"ע גוזרין והכא בדם התמצית מצוי כו': דכ"ע גוזרין. דלא חשו להפסד קדשים ובנתערב בדם הפסולין דמילתא דשכיחא הוא י] לא פליג רבי אליעזר אלא בנתערב יא] דם התמצית לחוד פליג ומשום דקא סבר דם התמצית של בהמה אינו מצוי להיות רבה על דם הנפש הילכך אמאי נגזור יב]הוה ליה כנתערב בדם חולין דלא גזרינן ביה מידי משום דלא שכיח. ות"ק סבר פעמים שהוא רבה על דם הנפש הילכך גזרינן ביה היכא דלא רבה אטו היכא דרבה ומיהו אם לא נמלך ונתן כשר דגזירה בעלמא הוא: בשלמא לרב פפא. דאמר לא פליג רבי אליעזר ברישא משום הכי לא ערביב ותני להו יג]ישפך דבסיפא פליגי ורישא דברי הכל: אלא לרב זביד ליערבינהו וליתנינהו. נתערב בדם הפסולים או בדם התמצית ישפך לאמה קשיא: מתני' דם תמימים בדם בעלי מומין. מילתא דשכיחא היא וישפוך לאמה גזירה שמא יד][לא]ירבה עליו ויכשירוהו: נתערב כוס של דם בעלי מומין בכוסות של כשרין ואינו ניכר: דמים הניתנין למטה. מן החוט שנתערבו בדם חטאת שניתן למעלה: רבי אליעזר אומר יתן למעלה. מתנות חטאת ואף על פי שהתחתונים מעורבין בו הואיל ואינו *מתכוין טו]: התחתונים למעלה. רואה אני אותן כאילו הן מים ומפני שמלוה להקדים עליונים לתחתונים כדאמר בפרק כל התדיר (לקמן דף פט.) שיהו כל החטאות קודמות לעולות: יתן למעלה. תחילה ואח"כ למטה ונתינת מטה תעלה לו לשפיכת שירים של חטאת טז] ולהתחיל מתנות עולה: ישפך לאמה. דלית להו רואין ואין משנין בתחתונים בשביל להכשיר העליונים: ואם לא נמלך ונתן כשר. העליון דהא ניתן ממנו למעלה יז]:

הניתנין

שלישי טהור. מכאן מייתי רבינו תם ראיה בפרק שני דמס' ע"ז (דף לג:) גבי כסי פעם ראשון ושני אסור שלישי מותר דמיירי בהדחה לאחר ששתה בו העובד כוכבים דומיא דהך דהכא ולא כמו שפירש רש"י דמיירי בשתה בו העובד כוכבים מתחלתו פעם ראשון ושני קודם ששתה בו ישראל כלל ודוקא כלי חרס הוא דבעי הדחה שלשה פעמים אבל כוסות של עץ או של כסף אפילו בחד זימנא סגי: רבי אליעזר בן יעקב אומר כו'. מכאן ראייה לר"ת דמין במינו בטיל יח] דקיי"ל משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי*: אף הרוטבו במים טמא. פירוש מלחלחו במים וא"ת כי לא רוטבו נמי הא תנן בפרק דם נדה (נדה דף נד:) ואם יכולין להשרות ולחזור לכמות שהיו מטמאין לחים ומטמאין יבשים ועוד מאי טעמייהו דרבנן וי"ל יט] *הא דקתני התם וכמה שרייתו בפושרין מעת לעת והכא בדלא הדר מעת לעת הילכך יבש טהור ומיהו נראה דרבי יהודה לאו איבש דרבנן קאי אלא אלא ולאשמועינן דאינו יוצא מטומאה ע"י שרייה אפי' במים טובא וכן משמע בתוספתא דקאמרי כ] רבנן אף זה משנתנו לתוך מים ורבו עליו טהור: במאי קמיפלגי אמר רב זביד בגוזרין גזירה במקדש קמיפלגי. ואם תאמר מאי קשיא ליה במאי קמיפלגי לימא דפליגי ברואה אני דר' אליעזר מכשיר לזרוק משום דאמרינן רואה אני דם הפסולים ודם התמצית כאילו הם מים ורבנן אסרי דלית להו רואה אני ואסור לזרוק דם פסולין למזבח וכי האי גוונא פליגי בסיפא גבי ניתנין למעלה שנתערבו בניתנין למטה והיינו טעמא נמי דמתן אחת במתן ארבע ויש לומר דלא משמע ליה דפליגי בהא מדלא פירש רבי אליעזר דמכשר משום דרואה אני כדמפרש בסיפא אלא ודאי הני רבנן דהכא אית להו רואה אני וטעמייהו משום גוזרין תדע מדאיצטריך למיתני הך בבא כלל והיא דדם בעלי מומין דהשתא בניתנין למעלה ולמטה ששניהם כשירים לא אמרינן רואה אני בדם פסולין מיבעיא ואי משום רבי אליעזר דאפילו בדם פסול אית ליה רואה אני הוה ליה לרבי אליעזר לפרושי בהדיא ועוד נראה כמו שפירש לעיל (דף עז: ד"ה בדם) גבי בדם הבהמה או בדם חיה דבחולין ובפסולין ובתמצית מודו כולי עלמא דשרי לשם מים ולא אסרי אלא במידי דהקרבה כגון ניתנין למעלה בניתנין למטה ומתן אחת במתן ארבע דכיון דשניהם דמים כשירין אין לנו להתיר לשנות בדם כשר לזורקו על המזבח אפילו לשם מים כדי להכשיר את העליונים אבל בחולין ופסולין לא כא] חיישי' אי שרי לזורקן לשם מים עם הכשר כיון דיש בילה אם כן על כרחין טעמייהו משום גוזרין כב] אבל בחולין ובדם חיה דלא שכיחי בעזרה לא גזרי: הכי גרסינן דמר סבר גוזרין. אם נפרש דגזרינן היכא דאין בדם הפסולין כדי לבטל הכשר אטו היכא דיש בו כדי לבטל קשה דאם כן ניפלוג רבי יהודה בהא דאמר אין דם מבטל דם וכי האי גוונא פריך לקמן (דף פא:) גבי הניתנין בפנים שנתערבו בניתנין בחוץ וניפלוג נמי רבי אליעזר בהא אלא הכא גזרינן דילמא אתי לאכשורי דם הפסולין לזריקה בעינייהו וכן דם התמצית והך גזירה שייכא אפילו לרבי יהודה כג] וכן פירש בקונטרס לעיל על משנה זו והא דלא גזרינן בדם הבהמה ובדם החיה משום דבהוא לא אתי למיטעי לאכשורי בעיניה ומיהו לרב פפא דאמר בדם התמצית מצוי לרבות על דם הנפש קמיפלגי אי אפשר לומר כן דעל כרחין גזר היכא דלא רבה אטו היכא דרבה והך גזירה ודאי לא שייכא לר' יהודה כד] משום דמינו הוא: רב פפא אמר דכולי עלמא גוזרין. כן כתוב בספרים ור"ת מצא בספר ישן דכולי עלמא אין גוזרין ומפרש אין גוזרין דילמא אתי למיזרקיה בעיניה דהא לא אתי למיטעי והא דאסרינן בפסולין גזרינן מיעוט אטו רוב ומודה בהא ר"א משום דשכיחי ופי' זה משובש וסוגיא זו משובש וגירסת הספרים עיקר: *) אמר לו ר"א הרי הוא עובר על בל תגרע. לא ס"ד דר' אליעזר שיקשה לו ר' יהושע מבל תוסיף משום כה] דרואה אני כאילו הוא מים ור' אליעזר שהשיבו לפי דבריו של רבי יהושע השיבו דלית ליה טעמא כו] רואה אני לשם מים: תנן התם במסכת פרה צלוחית שנפל לתוכו מים כל שהוא כו'. חומרא דמי חטאת הוא דמדאורייתא כז] בטל ברובא:

בשלמא

*) שייך לדף שאחר זה

[דף כב:]

תוספתא דטהרות פ"ח

מנחות כג: כד: יבמות פב. חולין לה: לו. *תוספתא דטהרות פ"ד

[דף ט.]

[וע' תוס' ... ד"ה אמר רבא]

ג"א הא קתני התם כו' נ"ק

גליון הש"ס

מתני' ויחזור ויתן למטה. עיין לעיל דף עו ע"ב תוד"ה ואי:

מתכוין התחתונים ס"י לעולות יתן הד"א נ"ק

שיטה מקובצת

א] תנן התם חרסין ותיבות תנו רבנן נמחק: ב] בגוזרין כו' לר"א ודאי איצטריך טעמא דאין גוזרין דאי הוי גזור כרבנן א"כ הוי ליה למימר ישפך לאמה אע"ג דאית ליה רואין אבל הא קשיא לרבנן למה לי טעמא דגוזרין [הא] לית להו רואין מידי דהוי אניתנים למעלה שנתערבו בניתנים למטה דהתם לא שייך גזירה ואפ"ה אסרי רבנן משום דלית להו רואין וי"ל דדוקא גבי כשרין שנתערבו בכשר לא אמרינן רואין ואין לזרוק דם הכשר שלא במקום הראוי לו כיון שהוא כשר וקבע לו מקום לזריקתו אין לשנות מקומו כדי להכשיר השני אפי' ע"י רואין אבל הכא שנתערב בפסולים אפי' רבנן מודו דאמרי' רואין אי לא משום גוזרין מיהו בדם חולין לא גזרינן כיון דלא שכיח בעזרה כמו דם פסולים ובסיפא דפסול בדיעבד גבי דם בעלי מומין היינו משום דכ"ע מודו משום דמאיסי ע"ל דדוקא בשניהם כשרים ומקומן חלוק חשיבות מצות זריקתן למטה מעכבתן מלומר רואין כאילו הן מים וכן גבי עולה באיברי חטאת חשיבות מצות אכילת דחטאת מעכבת מלומר רואין כאילו איברי חטאת הן עצים להקטירן אבל גבי דם פסולים שאין בהם מצוה לא באכילה ולא בזריקה הילכך אפי' לרבנן אמרי' רואין הילכך הוצרך טעם לומר לרבנן משום גוזרין ושמא דזהו הטעם עולה לתירוץ ראשון וגבי בעלי מומין אע"ג דלית בהו [חשיבות] מצות מ"מ כיון דמאיסי לא שייך להתיר ע"י רואין: ג] רב פפא אמר כו' וא"ת התינח לרבנן דפסלי כי איכא רוב הפסול או רוב דם התמצית משום דסברי דם מבטל דם אבל לר"י דאמר אין דם מבטל דם א"כ אפי' יש רוב דם התמצית שנתערב בדם הנפש כשר [illegible] התערובת [illegible] איכא וכי נאמר דשיטה הזאת דלא כר"י וי"ל דגם לר"י גוזרין [ש]א יתן כולו מדם התמצית וא"ת א"כ אמאי קאמר דם התמצית מצוי לרבות על דם הנפש קמיפלגי והלא טעמא משום דגוזרינן אטו כולו לר"י וי"ל דה"ק והבא בדם התמצית מצוי לרבות על דם הנפש קמיפלגי מר סבר מצוי כיון שהוא מצוי יבא להכשיר ברוב דם התמצית כיון שמצוי לרבות ואם נכשיר ע"י ריב אתי להכשיר בעיניה דרובו ככולו ומ"מ לא הוי גזירה לגזירה דכולה גזירה חדא הוא וכן צריך לפרש לעיל גבי גוזרין גזירה במקדש קמיפלגי לרבי יהודה: ד] תיבת תמימים נמחק: ה] רגלים הזב והן: ו] נדה וכי ירוק אות מ' נמחק: ז] תיבת היה נמחק: ח] גזרינן הכי בנתערב אות א' נמחק: ט] על דם הנפש ור"א סבר אין גוזרין דחשו חכמים: י] הוא ולא פליג: יא] בנתערב בדם התמצית: יב] דהוה ליה: יג] תיבת ישפך נמחק: יד] שמא ירבה: טו] מתכוין לתת התחתונים למעלה יהד"א: טז] חטאת ולתחילת מתנות תיבת להתחיל נמחק: יז] למעלה דסברי יש בילה ויחזור ויתן למטה הס"ד: יח] בטיל ברובא דאורייתא דקאמר הכא שלישי אע"פ שלא נתן לתוכו מים טהור וקיי"ל אות ד' נמחק: יט] וי"ל הא קתני התם: כ] דקאמרי ליה רבנן: כא] לא חיישי' אי: כב] גוזרין גזירה במקדש אבל: כג] יהודה דאמר אין דם מבטל דם וכן: כד] יהודה ומר סבר אין גוזרין דמכשיר והא דלא פליג בסיפא בנתערב בדם בעלי מומין בההיא מודה משום דמאיסי הס"ד ותיבות דמינו הוא ל"ש ונמחק: כה] משום דס"ל לר"א דרואה כו' מים והא דלא השיב לו ר"א כן לפי שחשיבו ותיבות ור' אליעזר השיבו נמחק: כו] טעמא דרואה אני: כז] דמדאורייתא מין במינו בטל:

תיבת

עין משפט
נר מצוה

סג א ב מיי' פ"ב מהל' פסה"מ הל"ח :

סד ג מיי' פ"ט מהל' פרה אדומה הל"ח :

סה ד מיי' פ"י מהל' פרה הלכה ח :

*הניתנין במתנה אחת שנתערבו בניתנין במתנה אחת ינתנו במתנה אחת א] (מהן) מתן ארבע במתן ארבע ינתנו במתן ארבע מתן ארבע במתנה אחת ר"א ב] אומר ינתנו במתן ארבע ר' יהושע אומר ינתנו במתנה אחת אמר לו רבי אליעזר הרי הוא עובר על בל תגרע אמר ג] ליה רבי יהושע הרי הוא עובר על בל תוסיף א"ל רבי אליעזר לא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו א"ל ר' יהושע לא נאמר בל תגרע אלא כשהוא בעצמו ועוד א"ר יהושע כשנתת עברת על בל תוסיף ועשית מעשה בידך כשלא נתת עברת על בל תגרע ולא עשית מעשה בידך:

גמ' *א"ר אלעזר לא הכשיר ר"א אלא שנים שנים אבל אחד אחד לא מתיב רב דימי וחכמים אומרים אפילו קרבו כולן חוץ מאחד מהן ישפך לאמה אמר ליה רבי יעקב לרבי ירמיה בר תחליפא *אסברא לך מאי אחד זוג אחד וצריכא דאי איתמר בהא בהא קא"ר אליעזר משום דאיתעביד ביה כפרתו אבל בהא אימא מודי להו לרבנן ואי איתמר בהא בהא קאמרי רבנן אבל בהא אימא מודו לרבי אליעזר צריכא תנן התם *צלוחית שנפלו לתוכה מים כל ד] שהו ר"א אומר יזה שתי הזאות וחכמים פוסלין בשלמא ה] רבנן סברי יש בילה *והזאה צריכה שיעור ואין מצטרפין להזאות אלא רבי אליעזר מאי קסבר אי קסבר *אין בילה כי מזה שתי הזאות מאי הוי דילמא תרוייהו מיא קא מזי אלא קא סבר יש בילה ו] אי קסבר *אין הזאה צריכה שיעור למה לי שתי הזאות אלא קסבר הזאה צריכה שיעור ואי קסבר אין מצטרפין להזאות כי מזה שתי הזאות מאי הוי ואי נמי מצטרפין להזאות מי יימר דמלא ליה שיעורא אמר ריש לקיש לעולם יש בילה והזאה צריכה שיעור והכא במאי עסקינן כגון שנתערבו אחת באחת *רבא אמר לעולם יש בילה והזאה אין צריכה שיעור וקנסא ז] דקנסו רבנן כי היכי דלא משתרש ליה רב אשי אמר אין בילה יזה שתי הזאות מיתיבי *רבי אומר לדברי ר"א הזאה כל שהוא מטהרת הזאה אין צריכה שיעור ח] הזאה מחצה כשר ומחצה פסול

רש"י

הניתנין במתנה אחת. כגון דם בכור שנתערב בדם מעשר בין בבלול בין בכוסות: ינתנו במתנה אחת. קא סלקא ט] דעתך השתא דאמרינן יש בילה וסמכינן עליה שיש במתנה זו משניהם ואם בכוסות יתן מתנה מזה ומתנה מזה: מתן ארבע במתן ארבע. כמו דם עולה בדם שלמים או בדם אשם שכולם טעונין שתי מתנות שהן ארבע ושניהם תחתונים: מתן ארבע במתן אחת. כגון דם עולה בבכור י] שהן התחתונים: ר' אליעזר אומר ינתנו במתן ארבע. ורואה יא] המתנות היתירות הניתנות מדם הבכור כאילו הן מים ואין זה בל תוסיף: במתנה אחת. משום בל תוסיף וודאי עולה יצא דכל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר: ולא עשית מעשה בידך. ואינו דומה עושה מעשה ליושב ואינו עושה ואיסור בא מאליו: גמ' וצריכא. לפלוגי בתרוייהו ר' אליעזר ורבנן בבעלי מומין איברים באיברים וכוסות בכוסות: דאי אשמעינן באיברים. בההיא קאמר ר' אליעזר יקריבו משום דאיתעביד כפרתו בהכשר: אבל גבי כוסות בכוסות יב]. דעיקר בקלקול אימא לא: צלוחית. של מי חטאת המוקדשין שנפל לתוכה מים דעלמא כל שהוא: ר' אליעזר אומר יזה שתי הזאות. הבא להזות מהן על הטמא יזה שתים וטהר: בשלמא רבנן סברי יש בילה. כדתנן במתניתין אם לא נמלך ונתן כשר אלמא סמכינן אבילה *ואמר לא המתערב בלא מתערב בכולו ואין לך טיפה מזה שלא יג] [יהא] בה מחבירו קלא והכא נמי נהי דיש בילה ויש בכל הזאה מן המים *הכשירים: קסברי הזאה צריכה שיעור. ואין כאן שיעור שהרי יש בה מן הפוסלת ואי משום דמזה שתי הזאות קא סברי אין יד] מצטרפין אותו למלאות השניה שיעור החסר בראשונה: אלא ר' אליעזר. דבחדא לא סגיא ליה ובתרתי מכשר: מאי קסבר אי קסבר אין בילה. אין סומכין על כך דזימנין דלא מיבליל בכוליה כי מזה שתי הזאות כו': אלא קסבר יש בילה. אי איפשר שלא טו] יבלול וסמכינן: מי יימר דמלא ליה שיעורא. שמא רוב שתיהן מן השאובין טז] ואין בשתיהן כדי הזאה כשירה: אמר ריש לקיש לעולם קסבר יש בילה. כדשמעינן ליה במתניתין והאי דבעי תרתי משום דהזאה צריכה שיעור יז] ומצטרף להזאות ודקשיא מי יימר דמלא שיעורא: הכא במאי עסקינן כגון שנתערבו אחת באחת. שיעור הזאה מזו ושיעור הזאה מזו ונתערבו הילכך כי מזה שתי הזאות על כרחך מלי ליה שיעורא שהרי לא היו מן הפסולין כאן אלא כדי הזאה אחת והוא הזה שתים ואחת באחת לאו דוקא נקט דאם היו מן הכשירים הרבה כל שכן דכשר כי מזה שתי הזאות דטופיינא דכשירין מהיכא תיתי למיפסל אלא משום פסולין נקט' לה ויש בילה *גרס בדריש לקיש דכיון דאמר הזאה צריכה שיעור מאי דוחקיה למימר דלר' אליעזר אין בילה לאקשויי מתני' עלה ולאוקמי מתני' בשינויי יח] דחיקא כדלקמן: רבא אמר לעולם יש בילה והזאה אינה צריכה שיעור. ושתי הזאות דקאמר לאו למלויי שיעורא אלא קנסא הוא דלא נשתרש יט] שלא ישתכר בנפילה זו להרבות מימיו במים פסולין: רב אשי אמר כו'. הגירסא כ] הזו משובשת בספרים ונראה בעיני דהכי גרסינן רב אשי אמר מים כל כא] שהוא תנן ואין בילה יזה שתי הזאות וסבירא ליה לרב אשי הזאה אין צריכה שיעור כרבא ומיהו קנסא לית ליה הילכך אי הוה ס"ל כב] יש בילה בחדא הוה סגי ליה ושתי הזאות לר' אליעזר משום דקסבר אין בילה הילכך אי כג] מדי חדא שמא אין כאן מן הכשירין כלום אבל כי מדי תרתי אי אפשר דליכא בחדא מינייהו מן הכשירין (כלום) דהא אין כאן מן הפסולין אלא כל שהוא והיינו טעמא דלא משני *בלישנא דנתערבו אחת באחת דאם כן הוי משמע יש שיעור להזאה והיכו אין הזאה צריכה שיעור סבירא ליה להכי דק לישנא דמתני' דקתני כל שהוא דאין לך בהזאות פחותה מכאן ואי אפשר ביהו כד] כל הזאות הללו מן הפסולין ואפילו הן קטנות מאד ולקמן מותיב ליה ממתני' כה]: לדברי רבי אליעזר. דמכשיר בשתי הזאות: הזאה כל שהוא *מטהרת. דשמא אין כו] אחת מהן הזאה ברורה שלא יהא בה מן הפסולין אלמא סבירא ליה דהזאה כל שהוא מטהרת והזאה אין צריכה שיעור: והזאה מחצה כשר ומחצה פסול. ולא תימא הזאה כל שהוא היא דכשירה ומיהו לא יהיה עמה תערובת פסול אלא אפילו יש בה תערובת פסול מכשר אלמא טעמא דר' אליעזר דבעי תרתי לאו משום צירוף הוא לצרפו לכשיעור דהא קתני אין צריכה וקשיא לריש לקיש:
ועוד

תוספות

בשלמא רבנן קסברי יש בילה. פי' אפי' סבירא להו יש בילה מ"מ פסולין דהזאה צריכה שיעור ואין מצטרפין להזאות וה"נ ה"מ למימר אין בילה ואין הזאה צריכה שיעור וכגון שנפלו מים בצלוחית כשיעור מי חטאת ובקונטרס פירש דרבנן סברי יש בילה כדתנן מתני' אם נמלך ונתן כשר אלמא סמכינן אבילה ואמרינן לא המתערב בלא מתערב בכולן ואין לך טיפה מזה שלא יהא [בה] מחבירו קצת וקשה אם כן מאי מספקא ליה לרבי אליעזר לדידי' נמי נידוק ממתניתין דיש בילה דהא מכשר לכתחילה אלא על כרחין ממתניתין ליכא למידק דדילמא כז] בעליונים רובא מכשר רבי אליעזר וכגון שנתן למעלה כשיעור תחתונים ועוד כדמוקי לקמן לרבנן נמי אם לא נמלך ונתן כשר היינו דמים העליונים מיהו לקמן מוכיח יש בילה מדקתני *והתחתונים עלו לו:

אמר ריש לקיש לעולם קסבר יש בילה והזאה צריכה שיעור ומצטרפין להזאות. פי' בקונט' יש בילה גרסינן כח] בריש לקיש דכיון דאמר הזאה צריכה שיעור מאי דוחקיה למימר דלרבי אליעזר אין בילה לאקשויי מתניתין ולאוקמי מתניתין בשינויי דחיקי כדלקמן ועוד יש לדקדק אי אין בילה למה ליה למימר צריכה שיעור אפי' אין צריכה שיעור נמי:

כגון שנתערב אחת באחת. הקשה ה"ר חיים דביומא (דף יד.) ובנדה [פ"א] (דף ט.) *אמר אפי' למ"ד אין הזאה צריכה שיעור ה"מ אגבא דגברא אבל במנא צריכה שיעור וא"כ כשנתן אחת באחת והזה הזאה ראשונה ליכא בשניה שיעור במנא כט] ותירץ כיון דבתחילת הזאה ראשונה שהיא תחילת טהרתו איכא שיעורא במנא אין בכך כלום שהזאה ראשונה מצטרפת להזאה שניה וכי האי גוונא אמרינן גבי נטילת ידים (חולין דף קז.) דמרביעית נוטלין שנים ובחצי רביעית אין אחד נוטל ועוד י"ל דאחת באחת לאו דוקא כדפי' בקונטרס דאם היה מן הכשירין הרבה כל שכן דכשר דכי מזה שתי הזאות דטופיינא דכשירין מהיכא תיתי למיפסל אלא משום פסולין נקט לה:

רב אשי אמר כל שהוא תנן. ואין בילה וסבר הזאה אין צריכה שיעור ואי יהיב חדא דילמא מן הפסולין הן אבל כי יהיב תרתי אי אפשר דליכא מן הכשירין וקשה דלמא כל שהוא דליכא שיעור הזאה והזאה צריכה שיעור ומצטרפת וסבר יש בילה דהשתא בין שתי הזאות על כרחך איכא שיעור הזאה מן הכשירין דלדבריו נמי היאך יוכל להיות שלא יוכלו לחלוק הכל שהו לשתים. ברו"ך:
ועוד

ואלו ואלו עלו לו הב"ד נ"ח

אמרינן נ"ק

[ר"ש יג:]

שיטה מקובצת

א] תיבת מהן נמחק: ב] ר' אליעזר עי' תוס' בכורות (דף ס'): ג] אמר לו רבי יהושע: ד] כל שהן ר"א: ה] בשלמא (לרבנן) [רבנן סברי] יש בילה והזאה צריכה שיעור ואין מצטרפין להזאות ולכן פוסלין. וא"ת ויעשה הזאה אחת גדולה כשיעור שתי הזאות ויהא כשר דהא וודאי יש כאן שיעור מי חטאת וי"ל דגזרי רבנן שמא לא יעשה הזאה גדולה כשיעור שתי הזאות אלא יעשה הזאה אחת כדרכה שיעור הזאה אחת והא דקאמר יש בילה ר"ל אפי' אי סברי יש בילה מ"מ פסלי כרמפ"ק ומכ"ש אי סברי אין בילה דמן הדין פסלי כי שמא הכל מן הפסול: ו] בילה ואי קסבר: ז] וקנסא הוא דקנסו: ח] שיעור והזאה מחצה כשר ומחצה פסול. וא"ת תסגי בחדא וי"ל לרבא מזה השניה משום קנסא ולרב אשי משום דאין בילה אבל לר"ל קשיא דאמר דצריכה שיעור והכא קאמר דאין צריכה שיעור: ט] סלקא דעתיה השתא: י] בבכור ששניהם תחתונים: יא] ורואה אני את המתנות: יב] בכוסות

ר"ה כח. עירובין ק.

לעיל עד. עז:

[לעיל עז:]

פרה פ"ט מ"א

ואמרינן נ"ק

יומא יד. לקמן צג. נדה ט.

בכשירים קסברי כד"א נ"ק

לקמן צג. יומא שם נדה שם

גירסת רבינו שמשון ריש פ"ט דפרה רבה ועיין רש"ק בדף צג ע"א

לעיל עט. תוספתא דפרה פ"ח

גרסינן נ"ק

בלישנא דלאחת באחת נ"ק

נ"ל מטהרת ולא תימא דשמא דאין אחד מהן כו' מן הפסולין אלא ס"ל כו'

שנתערבו קודם כפרה דעיקר כפרה בקלקול: יג] שלא יהיה בה מחבירו: יד] אין מצרפין אותו: טו] יבלול בבלילי ישביבנו עלה הס"ד: טז] השאובין היה ואין: יז] שיעור ומצטרפין להזאות והקשיא לך מי יימר: יח] בשינויי דחיקא כדלקמן: יט] נשתריש ליה שלא: כ] תיבת הזו נמחק: כא] כל שהן תנן: כב] ס"ל לר"א יש: כג] אי הוה מזה חדא תיבת מדי נמחק: כד] שיהו שתי הזאות תיבת כל נמחק: כה] ממתני'. ור"ל לא דייק לישנא דכל שהו לר"א דמוקי לה שנתערב שיעור הזאה ממים פסולים ונקט כל שהן משום רבנן אבל לרבא דייק שפיר כל שהו ויש בילה והזאה אין צריכה שיעור קנס קנסו רבנן: כו] אין באחת מהן: כז] עליונים ברובא מכשר: כח] גרסי' בדריש לקיש: כט] במנא כיון שנתערב אחת באחת ותירץ:

עין משפט
נר מצוה

כו א מיי' פ"ב מהל' פסה"מ הל' י"ב :

נ"ל דיוקא נ"ק

ועוד תניא א] בהדיא הניתנין למעלה שנתערבו בניתנין למטה רבי אליעזר אומר יתן *למעלה ב] והתחתונים עלו לו ואי אמרת אין בילה אמאי עלו לו דילמא קיהיב עליונים למטה והתחתונים למעלה הכא במאי עסקינן ג] כגון דאיכא רובא עליונים וקא יהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד והא תחתונים עלו לו קתני לשם שירים ת"ש נתן למטה ולא נמלך ר"א אומר יחזור ויתן למעלה והתחתונים עלו לו הכא נמי ברובא עליונים וקא יהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד והא תחתונים עלו לו קתני לשם שירים ת"ש ד] *נתנן למעלה ולא נמלך [אלו ואלו מודים *שיחזור] ויתן למטה ואלו ואלו עלו לו הכא נמי ברובא עליונים וקא יהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד ה] [והא אלו ואלו עלו לו קתני] מי קתני אלו ואלו מודים אלו ואלו עלו לו ו] קתני סיפא אתאן לרבנן דאמרי יש בילה תא שמע *הניתנין במתנה אחת שנתערבו בניתנין במתנה אחת ינתנו במתנה אחת ואי אמרת אין בילה אמאי ינתנו במתנה אחת ז] דילמא מהאי קיהיב ומהאילא קיהיב ח] כגון שנתערבו אחת באחת מתן ארבע במתן ארבע הכא נמי שנתערבו ארבע בארבע מתן ארבע במתנה ט] *אחת וכי

ועוד תניא. תיובתא לרב אשי דאמר טעמא דבעי תרתי משום דאין בילה הוא י] דשמעינן לרבי אליעזר דאית ליה בילה (אלמא שמעינן) מהנך תרתי מתנייתא דטעמא דר' אליעזר כרבא דבתרא נמי מיתכשר אלמא קנסא הוא: הניתנין למעלה כו'. קא ס"ד דם חטאת בדם עולה יתן למעלה להכשיר חטאת דמצוה להקדים עליונים לתחתונים כדאמר לקמן בפרק כל התדיר (דף פט.) ורואה אני את התחתונים למעלה כאילו הן מים ולרבנן ישפך לאמה: והתחתונים עלו לו. כשיחזור ויתן שיריים למטה לשם שיריים עלו לו ואף למתן דם עולה: ואם אין בילה חטאת אמאי עלתה לו. דלמא לא יהיב למעלה אלא תחתונים: הכא במאי עסקינן כגון דרובא עליונים. וקא יהיב למעלה כל שיעור שיש בו מן התחתונים ועוד דממה נפשך יא] הוא יהיב למעלה מן העליונים ולהכי מוקי לה ברובא עליונים משום דלא מתרץ ליה והתחתונים עלו לו אלא בהכי כדמסיק יב] לה למילתיה: והא תחתונים עלו לו קתני. קס"ד יג] אף בעולה קאמר דעלתה ואי דיהיב למעלה שיעור התחתונים ועוד היכי מיתכשרא עולה דילמא כל מה שהיה בכאן מדם העולה נתן למעלה: ומשני דמאי תחתונים עלו לו דקאמר לשם שיריים. דחטאת קאמר הצריכין ליספך ליסוד יד] וכיון דרובא עליונים כי נתן למעלה כשיעור תחתונים ועוד טו] דאיכא מדם החטאת למעלה ולמטה אפי' כל הניתן למעלה מן העליונים הוא אכתי פש ליה מיניה למטה טז] אבל אי לאו רובא עליונים כיון דיהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד כדי להכשיר החטאת תו לא מתרץ ליה התחתונים עלו לו אפילו לשיריים דדילמא כל דם העליונים למעלה ניתן ואין כאן שיריים או שמא כל דם התחתונים למעלה ניתן ואין כאן משל עולה למטה כלום: נתן למטה ולא נמלך. דאי נמלך לרבי אליעזר הוה אמרינן ליה תן למעלה דמצוה להקדים עליונים לתחתונים יז] בפרק כל התדיר (שם) ולרבנן ישפך לאמה: יחזור ויתן למעלה. ושניהם כשרין כדס"ד יח] ולרבנן ישפך לאמה והעולה כשירה יט] דאסור לשנות בתחתון מפני הכשר עליון ולא אמרינן רואין אותו למעלה כאילו הוא מים והכי תניא לה בתוספתא: הכא נמי ברובא עליונים וקא יהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד. ועליונים הוא דכשרים ולא תחתונים: ה"ג והא תחתונים עלו לו קתני. כ] ולשון קושיא הוא: ומשני ליה לשם שיריים: נתן למעלה ולא נמלך. מתחילתו דאי נמלך [א] הוה אמרי ליה רבנן ישפך לאמה שלא לשנות בתחתון כא] דכיון דניתן למעלה אפי' חכמים מודו שיחזור ויתן למטה לכתחילה אם בא לימלך דאיכו מצוה בנתינה זו בעליונים שהרי מה שיש כאן מן העליונים שירים הן דרבנן אית להו בילה וכבר ניתן מן החטאת למעלה ומעתה מצות שיריים לינתן למטה כתחילת עולה: ואלו ואלו עלו לו. ושניהם כשרים: הכא נמי כו'. ולר"א דלית ליה בילה אין כשר אלא חטאת ולרבנן דאית להו בילה שניהם כשירין שהרי יש משניהם למעלה ולמטה: ה"ג מי קתני אלו ואלו מודים אלו ואלו עלו לו קתני סיפא אתאן לרבנן דאמרי יש בילה ת"ש הניתנין כו' ואין כאן הפסק משנה הכתוב בספרים: מי קתני אלו ואלו מודים. שאלו ואלו עלו לו אלו ואלו עלו לו הוא דקתני והך סיפא דקתני ואלו ואלו עלו לו לאו אאלו ואלו מודים קאי אלא רבנן כב] דקאמרי לה דאית להו בילה אבל לרבי אליעזר אין כשר אלא עליון: ינתנו במתנה אחת. ורבי אליעזר [ב] איירי בסיפא ומתני' היא: אחת באחת. שיעור מתנה מזה ושיעור כג] מזה וקתני ינתנו במתנה אחת בשביל כל אחד קאמר דהיינו שתי מתנות דנמצאו שתיהן במזבח: ארבע בארבע. שיעור ארבע מתנות בשיעור ארבע מתנות כד] ודקתני ינתנו במתנות ארבע ארבע בשביל זה וארבע בשביל זה: מתן ד' במתן אחת. [ג] רבי אליעזר אומר ינתנו במתנת ארבע. שמצוה להקדים מהן ארבע למתן אחת כדאמרינן בכל התדיר (שם) ורואה אני את תוספת מתנות הבכור כאילו הם מים: וכ"ת

ועוד תניא הניתנין למעלה כו'. אלמא יש בילה בתוספתא דזבחים איתא והא דלא פריך ממתני' ניחא ליה לאקשויי מברייתא משום כה] *דוקא דתחתונים עלו לו: הבא במאי עסקינן ברובא עליונים וקא יהיב למעלה שיעור דתחתונים ועוד. לא מצי לאוקומא ברובא תחתונים ויהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד דאי רובא תחתונים לא היה *אומר רבי אליעזר יתן למעלה: נתן למטה ולא נמלך ר' אליעזר אומר יחזור כו] למעלה. נראה דגרסינן ויחזור ויתן למטה מדמסיק עלו לו לשם שיריים כז] דמה שנתן למטה קודם נתינתו למעלה פשיטא דאין עולה לשם שיריים: *מתן ארבע במתן אחת היינו שתים שהן ארבע כגון עולה או שלמים דלמטה דאי ארבע ממש כגון חטאת אמאי ינתן *מתן אחת לר' יהושע הא רבנן סברי במתן ישפך לאמה לפי שזה למטה וזה נ"ק למעלה: הג"ה *בל תוסיף מהיכא. תימה לי הלא במתנה אחת של בכור אי אפשר שלא יוכלו לחלק לשתים ואם כן דילמא יהיב מיניה לשתי קרנות דאע"ג דאין בילה זהו שיכול להיות מזה הדם לבדו והוא הדין במתנה אחת יכול להיות בה מדם זה ומדם זה ואי ליכא שיעור נתינה לשתי קרנות דלא היה רישומו ניכר לשתים אם כן היאך הקרבן נאכל דילמא חלקו לשתי קרנות ולא הועיל כלום וי"ל דיש שיעור לשתי קרנות וכיון דאין בילה אין כאן רק ספק בל תוסיף ומשום ספק זה לא יניח קרבנו ואפילו כי הוה נמי דמים כח] מעורבים יחד הוה ספק והכי פריך נהי דנתערב ארבע באחד לא תיקשי מאין בילה הכתי [תיקשי] נ"ק קושיא אחריתי דלא מתרץ דבל תוסיף בודאי ליכא. ברו"ך. ואם תאמר איזה בל תוסיף יש וליהוי מתנה שניה בשביל שיריים של בכור ואי עביד עוד שיריים בשביל עולה אין כט] כלום אלא יעשה [ד] שיריים בשביל עולה *) (שתי מתנות שהן ארבע ויש לומר מתנה ראשונה) של עולה נכרת משתי לדרין וזהו בל תוסיף דמתנה של בכור אינה רק מצד אחד אי נמי שיריים הוו באותו קרן של מתנה אחת ל] (ארבע) מתנה שניה שבקרן שני הוי תוספת. הג"ה:

הא קתני אלו ואלו עלו לו. וליכא למימר לשם שיריים דאלו ואלו קתני משמע יוצא ידי דמים עליונים וידי דמים תחתונים:

כגון שנתערבו אחת באחת. פירש בקונטרס שיעור מתנה מזה ושיעור מתנה מזה ודקתני [ה] ונתן במתנה אחת בשביל כל אחד קא אמר דהיינו שתי מתנות דנמצאו שתיהן במזבח ותימה מאי קשיא ליה נימא שנותן כל הדם במתנה אחת דאיכא מתרוייהו ממה נפשך וכי תימא משום דבעי מתנה לשם כל אחד נימא שנותן חצי הדם וחוזר ונותן חצי האחר ולמה ליה למימר כלל אחת באחת וכי תימא דפריך משום דצריך לשייר משני הדמים לשפיכת השיריים ופריך דדילמא מה שנתן היה מאחד מהן והשיריים מן השני דאע"ג דתחילת עולה מקום שיריים מכל מקום לא עשה כעיקר מצוותה אי נמי קסבר תחילת עולה לא מקום שיריים אם כן מאי קא משני שנתערבו לא] בו אחת באחת ועוד (לימא) [למאי] דיהיב (למעלה) שיעור האחד ועוד [ו] אמאי לא פריך מרישא נתערב בדם הפסולין או בדם התמלית דילמא מאי דיהיב מדם הפסולין ושיריים [ז] אלא כיון דשיריים לא מעכבי אין לנו לפסול תערובת משום מצות שיריים ומיהו לקמן משמע שיש לפסול משום שיריים לב] אע"ג דלא מעכבי דקאמר שיריים צריכין אילטבא ונראה לפרש דהכי פריך דילמא מהאי קא יהיב כו' דהכא ליתן לא יתן אלא שתי מתנות אחת משום זה ואחת משום זה ואם נאמר לו שיתן כל הדם לא ישמע לנו ולא דמי לנתערב בדם פסולין דשמא ישמע לנו כיון לג] דידיע דפסול מעורב בו אבל הכא דשניהם כשירין לא ומיהו קשה דאם כן לעיל דקאמר דיהיב למעלה שיעור התחתונים ועוד לא ישמע לנו כיון דשניהם כשרים ועוד יש לומר דלשון מתנה אחת משמע לד] אחת ולא יותר [ח] וכי משני שנתערבו אחת באחת לה] כפרש"י מתנה אחת מכל אחת ולא דמי להיא דלעיל לו] דיתן למעלה ומוקמינן דיהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד דסתמא קתני יתן למעלה לז] ולא מפרש כמה וכן בדם הפסולין ובדם התמלית: ה"ג

*) נ"א וי"ל מתנה ראשונה משתי מתנות שהן ארבע של עולה כו'

מסורת הש"ס

הא ממעינן נ"ק

נ"ל למעלה ורואה אני את התחתונים כאילו הן מים והתחתונים כו'

גליון הש"ס

גמ' יחזור ויתן למטה. ע"ל דף עו ע"ב תוס' ד"ה ואי. ולקמן דף פא ע"ב תוס' ד"ה נתן :

[ר"ס כת: עירובין ק.]

נ"א אחת מאי איכא למימר כו'

שיטה מקובצת

א] תיבת בהדיא נמחק : ב] למעלה ורואה אני התחתונים למעלה כאילו הם מים והתחתונים : ג] כגון דאיכא רובא עליונים . ה"ה דמצי למימר חצי מזה וחצי מזה ונתן חציין ועוד דהרי ממה נפשך הגיע העליונים למעלה אך שהיה קשה לן והא תחתונים עלו לו קתני דהשתא לא הוי מצי למימר לשיריים דהטאת כדמשני השתא משום דשמא דם החטאת היתה כולה למעלה אבל השתא דרובא עליונים משני שפיר דדם החטאת מרובה כל כך שמגיע הייתור דחטאת ליותר מיעוד כל כך דאכתי יהיה בו שיריים : ד] נתן למעלה ולא נמלך אלו ואלו מודים : ה] והא אלו ואלו עלו לו קתני . משמע אף לשם תחילת עולה הטעונה יסוד והא דלא משני לשם שיריים ואי משום דקתני עלו לו הא לעיל נמי קתני תחתונים עלו לו ואפ"ה אוקימנא לשיריים משום דאלו ואלו משמע אלו דומיא דאלו תחתונים דומיא דעליונים מה עליונים אותן שנתן למעלה עלו לתחילת מתן דמים אף תחתונים שנתן למטה עלו לתחילת מתן דמים דהיינו תחילת עולה ועי"ל דלא דמי דלעיל תחתונים עלו לו דקתני (הוא) מדברי ר"א הוא ולא קאי כלל ארבנן אבל הכא קאי נמי ארבנן כדקס"ד דקאי אאלו ואלו מודים וע"כ לרבנן דקאמרי יש בילה עלו לו תחתונים לתחילת עולה ומדרבנן נשמע לר' אליעזר דלתחילת עולה נמי עלו גם לר"א דמסתמא עלו לו לר"א הויא דומיא דרבנן דבזה אין לפלוגינהו : ו] קתני. פ"י מתני' הניתנים במתנה אחת שנתערבו כו' אתאן לרבנן דאמרי יש בילה ת"ש הניתנין כו' והיא הגירסא שלא רצה רש"י ז"ל : סיפא (אתיא) [אתאן] לרבנן. וא"ת מאן ניניהו תני רבנן ופ"ה היינו רבנן דמתני' (אומרו) [דאמרי] סמכינן אבילה וקשה דאימא דמיירי דאיכא רובא עליונים וקא יהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד וליכא למימר דמשמע ליה בכל ענין דהא מר"א נשמע לרבנן ודומיא דמתיר ר"א ליתן למעלה ע"י רואין קא מכשרי רבנן בדיעבד ודר"א אוקימנא ברובא עליונים ומרישא דנתערב בדם בהמה או חיה ליכא למיפשט דאיכא למימר שזורק כל התערובת ואמר הר"ר יונה דהיינו רבנן דלעיל [דף עה ע"א] גבי חטאת יחיד שנתערבה בחטאת צבור כו' דמסיק ואם נתן מתנה אחת מכולן יצא ומדקאמר רבי רואין את המתנה אם יש בה כדי לזה וכדי לזה מכלל דת"ק סבר אע"פ שאין בה כדי לזה וכדי לזה יצא אלמא יש בילה דאי אין בילה דילמא מהאי [יהיב] ומהאי לא יהיב ועוד אמר מהר"ם דרבנן היינו ר' יהושע מדפריך ר"י הרי הוא עובר על בל תוסיף א"כ קסבר יש בילה כאשר אפרש שם בעזרת האל יתברך : ז] דילמא מהאי קיהיב כו'. תימה דלשני ליה שישפוך כל דם התערובת בבת אחת וי"ל דדייק מדקתני ינתנו במתנה אחת דמשמע כשיעור מתנה אחת ולא כל הדם וא"ת כמו כן לעיל דקאמר דקיהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד אימא דוקא שיעור מתנה כדפי' וי"ל דלעיל קתני יתן למעלה סתם כו':

שיטה מקובצת

ח] עיין בהשמטות בסוף המסכת : ט] אחת ר"א אומר יתנו במתן ארבע : י] הוא דהוא שמעינן לרבי אליעזר : יא] נפשך הדרא ועוד הוא : יב] כדמסיק ליה : יג] קס"ד דאף עולה קאמר דעלתה לו ואי : יד] ליסוד דכיון דרובא : טו] ועוד דהיינו פלגא איכא מדם חטאת למעלה ולמטה דאפ"ה כל הניתן למעלה שיעור התחתונים מן כו' : טז] למטה מה שיש מן העליונים יותר מן החצי דהוא רובא הוה אבל : יז] להתחתונים כדאמרי' בפ' : יח] כדס"ד דר"א דריש בילה : יט] כשירה דריש בילה ולמעלה יתן דאמר : כ] קתני ולישן כו' : כא] דהתחתן וכיון דניתן : כב] רבנן הוא דקאמרי לה : כג] ושיעור מתנה מזה ועוד שיעור מתנה : כד] מתנות והא דקתני ינתנו במתן ארבע כו' ר"א אומר יתנו במתן ארבע הס"ד והשאר לש : כה] משום דיוקא דתחתונים עלו לו דמשמע ליה לתרוץ דיהיב למעלה שיעור עליונים ועוד אבל בברייתא דקתני בסיפא תחתונים עלו לו הוה משמע ליה עלו לשם תחתונים : כו] יחזור ויתן למעלה נראה דגרסי' יחזור ויתן למעלה ויחזור ויתן למטה : כז] שיריים דאין עולה לשיריים אלא היכא שנתן כבר למעלה אלא ודאי גרסינן כדפי' והיינו דתחתונים עלו לו לשם שיריים דחטאת בהמה דמה שחזור לבסוף ונתן למטה : כח] דמים רבים מעורבין : כט] אין בכך כלום : ל] תיבת ארבע נמחק : לא] שנתערבו אחת באחת דילמא דיהיב למעלה שיעור האחד : לב] שירים מן הכשר אע"ג : לג] דידוע דדם פסול : לד] משמע שיעור מתנה אחת ולא יותר וכי משני נמי : לה] באחת בעי למימר כפרש"י שיעור מתנה : לו] דלעיל דקאמר יתן למעלה : לז] למעלה סתם ולא מפרש כמה ולכך מוקי לה שפיר דקיהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד והוי פפי משיעור מתנה :

בנתערב

הגהות צ"ק [א] נ"ל אמרינן ליה לרבנן ישפך לאמה שלא לשנות בתחתונים וכיון דנתן למעלה כו' ולתחילת עולה כס"ד : [ב] היא דאיירי בסיפא דמתני' כס"ד : [ג] וקאמר ר"א ינתנו : [ד] אותם שיריים בשביל עולה ושתי מתנות שהן ארבע וי"ל דמתנה ראשונה של עולה כו' כנ"ל : [ה] ינתנו : [ו] נ"א ועוד ועוד אמאי : [ז] מן הכשירים אלא כו' : [ח] נ"ל ומשני

וכ"ת ה"נ בנתערב · מתנה אחת מן הבכור בשיעור יב] מתן ד' מתנות מן העולה ודקאמר יתנו במתן ד' יתנו חמשתן קאמר שיהו ניתנין ד' מתנות ודאי מן העולה ואתא רבי יהושע למימר יש בילה ודיו במתנה אחת על שניהן ולא יעבור על בל תוסיף דלית ליה רואין : הכא בל תוסיף מהיכא · הרי אין כאן מן הבכור אלא כדי מתנה יג] : אלא אמר יד] רבא · כל הנך שנויי דשנינן לא טו] תשנין דודאי התחתונים עלו לו דקתני בין לשם שירים בין לתחילת עולה קאמר ומתני' דמתן ד' במתנה אחת בדאיכא טובא מכל חד קאמר ואפ"ה לא תשמע מינה לר"א יש בילה טז] דתקשה לרב אשי דאיכא לשנויי *הא מתני' דלעיל דעליונים ותחתונים ומתני' דמתן ד' במתן אחת לאו בבלול פליגי אלא בתערובת כוסות וקאמר ר"א בעליונים ותחתונים דיתן שניהם למעלה ולמטה ושניהם כשרין ורואה אני את דם יז] (חטאת) למעלה כאילו הוא מים וכן בעולה ובכור נותן ד' מכל כוס וכוס ורואה אני את התוספת כאילו הוא מים יח] (וכן בעולה ובכור) ורבנן לית להו רואין וישפך לאמה ואע"ג דהך פלוגתא יט] בבלול *נמי איכא לאיפלוגי *בהכי כ] ועוד פליגי נמי ביש בילה ואין בילה מיהו הך מתניתא דקתני והתחתונים עלו לו דמשמע יש בילה ומתני' נמי דקתני הרי הוא עובר על בל תוסיף דמשמע כא] דבאיעריב טובא קאי ואפ"ה מכשר משמע דיש בילה וע"כ לאו בבלול קיימי *דלעולם לר"א אין בילה כב] דאי בבלול לא הוה מכשיר ר"א לא בבכור כג] ולא בעולה דדלמא מהאי קא יהיב ומהאי לא קיהיב אלא א"כ נתערבו ד' באחת וכן בעולה כד] *ועולה אלא א"כ נתערבו ד' בד' ולא בחטאת ועולה אלא ברובא עליונים וקיהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד וחטאת לבדה תעלה לו ולרבנן ישפך לאמה דלית להו רואין : כה] שיקריב · דרבנן נמי אית להו רואין ומתני' לאו רבי יהודה היא : שר"א אומר כו] יקריב · ואפי' לא קרב אחד מהם דדריש מום בם לא ירצו לכם בעיניה כז] הוא משמע הא ע"י תערובת ירצו בין בבלול כו' ומדר' יהודה נשמע לרבנן דפליגי עליה במתני' כח] ומוקמי פלוגתא ברואין *ואף בחטאת ועולה כט] בין בבלול בין בכוסות קיימי וקתני לר"א התחתונים עלו לו וגבי עולה ובכור נמי מכשיר במתני' אלמא יש בילה : ומשני רבי יהודה אליבא דר"א דמוקי פלוגתא בבעלת מום *דאין כשר לר"א אלא א' ל] ומתני' בין בבלול בין בכוסות ומוקי לה רב אשי לענין בלול כגון דרובא כשר וקיהיב במזבח שיעור בעלת מום ועוד אבל לרבנן דפליגי עליה דר' יהודה לא] ומוקמי' פלוגתא אף בהיכא דשניהם כשרין ומכשר להו לתרווייהו בכוסות פליגי ר"א ורבנן ומש"ה מכשיר רבי אליעזר בתרווייהו דאי בבלול לא הוה מכשר אלא לב] כדאוקימנא לעיל : לא שנו · הך פלוגתא דחטאת ועולה דמתני' דלעיל דאמרי רבנן ישפך לאמה אלא בתחלת חטאת ועולה שנתערבו לפני מתן דמם בההיא פליגי רבנן דלית להו רואין ואסור לשנות את מקומן לתת את העולה למעלה מן החוט מפני הכשר חטאת : אבל סוף חטאת · שנתערב בתחלת עולה שנתערבו לג] (בו) שירי חטאת בתחילת עולה אין כאן מחלוקת ויתנה למטה מן החוט דמקום תחילת מתן עולה כשר לשירי חטאת ויזרקם לקיר המזבח ומאליהן שותתין ליסוד ואין כאן שינוי מקום : צריכין איצטבא · שישפכם על גבי היסוד ממש העשוי כאיצטבא ולא יזרקם לקיר הזקוף כמשפט עולה ובסוף חטאת ועולה נמי לרבנן ישפך לאמה ולקמן מותיב ליה מהא דתניא לעיל נתן למעלה ולא נמלך אלו ואלו מודים שיחזור ויתן למטה : עדיין היא מחלוקת · אף בסוף חטאת ותחילת עולה דלאו חד מקום הוא ולר"א דאית ליה רואין כשר ולרבנן ישפך לאמה : קדש הם · בבכור כתיב ומשמע ליה הם בהוייתן יהו שאם נתערבו בדמים אחרים לא אבדו את שמם ויקרבו ולרבנן מיהוקמא כגון שנתערב בתחתונים כמותו ולא בחטאת לד] ומאי לאו דאיערב בסוף עולה שהוא שירים והולכין למקום שירי חטאת כדאמרן באיזהו מקומן (לעיל נא·) תן יסוד למזבח של עולה וקתני דתחילת בכור כשר בו לכתחלה שמקומו מקום תחילת עולה אלמא מקום תחילת עולה ותחלת בכור הוא מקום כשר לשפיכת שירים לכתחלה : לא תחילת עולה ובכור · דשניהם מקום אחד להם וכיון דלרבנן יש בילה שניהם כשירין : ומאי קא משמע לן · קרא הואיל ומקום אחד להן : דאין עולין מבטלין זה את זה · ואפילו אחד מרובה על חבירו לא בטל המועט : האי מולקח מדם הפר ומדם השעיר נפקא לן · במנחות בהקומץ רבה (דף כב.) שמערבין דם פר ודם השעיר לה] [של] יה"כ במתן דם קרנות המזבח הפנימי והדבר ידוע שדם הפר מרובה מדם השעיר מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה : איכא דנפקא ליה כו' · ולקמן מפרש פלוגתא בשמעתא : והקריבו וזרקו מה ת"ל דם דם · גבי עולה קאי בת"כ ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם לו] [וזרקו את הדם] והקריבו בני אהרן וזרקו אל המזבח היה לו לומר ואין צריך לכתוב דם דמה יש לו לקבל ולזרוק ע"י שחיטה אם לא דם מה ת"ל דם דם : ה"ג מנין אתה אומר נתערב דם עולה בדם עולה בדם תמורה דם עולה בדם חולין שיקרבו ת"ל

תורה אור

וכי תימא ה"נ א] בנתערב באחת אי הכי אמר לו רבי יהושע הרי הוא עובר על בל תוסיף הכא בל תוסיף מהיכא אלא אמר ב] רבא בבלול לא פליגי כי פליגי בכוסות לר"א אית ליה רואין לרבנן לית להו רואין ובבלול לא פליגי והתניא א"ר יהודה לא נחלקו ר"א וחכמים על דם חטאת שנתערב בדם עולה שיקרב ברובע ונרבע שלא יקרב על מה נחלקו על דם תמימה שנתערב בדם בעלת מום שר"א אומר יקרב בין בבלול בין בכוסות ג] וחכ"א לא יקרב רבי יהודה אליבא דר"א מתני בין בבלול בין בכוסות ד] ורבנן בכוסות פליגי אמר אביי לא שנו אלא תחלת חטאת ועולה אבל סוף חטאת ה] [ועולה] דברי הכל מקום עולה מקום שיריים ו] א"ל רב יוסף הכי אמר רב יהודה שירים צריכין איצטבא וכן אמר ז] *ר"ש לא שנו אלא תחלת חטאת ועולה אבל סוף חטאת ח] ועולה דברי הכל מקום עולה מקום שירים *א"ר יוחנן ואיתימא רבי אלעזר *עדיין היא מחלוקת ט] מתיב רב הונא בר יהודה קדש הם שאם נתערב בדם קדשים אחרים יקרבו מאי לאו סוף עולה ובבכור וש"מ מקום עולה מקום שירים לא תחילת עולה ובבכור ומאי קא משמע לן *דאין עולין מבטלים זה את זה האי ויקרא טז מולקח מדם הפר ומדם השעיר נפקא תנאי היא איכא דנפקא ליה מהכא ואיכא שם א דנפקא ליה מהכא מתיב רבא והקריבו י] בני אהרן את הדם וזרקו יא] את הדם מה ת"ל

[לא: מנחות]

ה"ג **אבל** סוף חטאת ועולה · במתנה שניה של עולה מיירי שהיא בקרן מערבית דרומית דזה מקום שירים של חטאת אבל במתנה ראשונה של עולה ישפך לאמה לרבנן דאין זה מקום שירים לז] דדם עולה בקרן מזרחית צפונית ושירים בקרן מערבית דרומית לח] מיהו י"ל כיון דיסוד דרומי אינו מן הפסוק אלא מטעמא דבעי' בסמוך לו (לעיל דף נג·) דומיא דשירים פנימיים א"כ אין קפידא אם יתנם במזרחית צפונית להכשיר דם תחלת עולה וכן מוכיח קצת בסמוך גבי נתן למעלה ולא נמלך יחזור ויתן למטה ובעי לאוכוחי דמקום עולה מקום שירים ומשמע שלא נתן עדיין כלל מתנות עולה (*בלבדן) א"כ יפנה דרך שמאל ויתן תחלה בקרן מערבית דרומית שהוא מקום שירים ויתן שירים בשתי קרנות : ה"ג **מאי** קמ"ל · תימה טובא קא משמע לן לט] דיקרבו למר כדאית ליה ב' מתנות שהן ד' ולמר מתן אחד אע"ג דעבר על בל תגרע או בל תוסיף ושמא י"ל כיון דיהיב לשם מים ליכא בל תוסיף וגם לא משום בל תגרע כיון דשב ואל תעשה ומתקן קרבנו ובלא קרא נמי מ] ברו"ך : **תנאי** היא איכא דנפקא לה מהכא ואיכא דנפקא לה מהכא · תימה למה דוחק לומר תנאי היא דבהקומץ רבה (מנחות כב:) פריך ואימא עד דאיכא מין ומינו ועולין קשיא לימא קרא מא] קדש הם אילטריך דאם אינו ענין למין ומינו ועולין תנהו לענין לעולין לחוד אפילו הוי שלא מינו ועוד קשה דהכא אליבא דר' יוחנן קיימא והתם קאמר מב] רבי יוחנן להאיא דרשה דולקח מדם הפר וע"ק נימא דאילטריך משום דס"ד שישפך לאמה כדי שלא יעבור על בל תוסיף ועל בל תגרע וע"ק דמאי שנא שנתערבו למטה בלמעלה דמודה ר' יהושע דישפך ואין משנים מג] זה להכשיר זה ומתן אחת במתן ד' משנים ועובר מד] על בל תגרע וכי תימא משום דמתן א' במתן ד' אי אמרת ישפך אין שייך לשלם תחתיהם כגון בכור ומעשר שנפסל אבל עולה וחטאת שנפסל דאפשר לשלם תחתיהם ישפך עולת נדבה מאי איכא למימר ומיהו י"ל דלא דמי דניתנים למעלה בניתנים למטה אין לו לפסול בידים דם עולה להכשיר דם חטאת אבל הכא שאינו פוסלו בידים אלא עומד במקומו מה] שב ואל תעשה שאני ומיהו לר"א קשה דמתנה דחייב ליתן ב' מתנות מו] לבד מתנה אחת ועובר משום בל תוסיף ובניתנין למעלה

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ב מהל' פסה"מ הלכה יא :

נ"א נ"ל נרוך

[נ"ל ר"ש בן לקיש וכ"ה בילקוט פרשת אחרי רמז תקעה]

[נ"ל ר' יוחנן ואיתימא ר"א אמר וכ"ה בילקוט שם]

שיטה מקובצת

א] בנתערב ארבע באחת : ב] אמר רבה אות א' נמחק: ג] בכוסות ורואה אני דם בעלת מום למעלה כאילו הוא מים וחכ"א : ד] בין בבלול בין בכוסות אבל רבנן בכוסות [פליגי] · אף על גב דמתני' לא אתיא כר"י דבמתני' פליגי בעולה ובחטאת' (ור"י) [ואליבא דר"י] לא פליגי בעולה וחטאת ועוד דבמתני' משמע דלא פליגי בבעלי מומין אלא לכ"ע ישפך לאמה אף לר"א דמאיסי מ"מ לענין דמיירי בין בבלול כו' אין סברא דמתני' פליג (עליה) [עליו] ומשני דבבלול נמי פליגי (עלית) [עליו] דמתני' לא מיירי אלא בכוסות וא"ת ומ"מ יקשה לרב אשי דאמר לר' אליעזר דאין בילה דלר' יהודה דאמר דמיירי ר"א בבלול א"כ יש בילה והדרי קושיא לדוכתיה וי"ל דמדר' יהודה לא קשיא דמצי למימר דמיירי דאיכא רובא דם תמימה וקא יהיב למזבח שיעור דם בעלת מום ועוד כדמשני לעיל באידך פירקא אבל לרבנן דפליגי עליה דר"י ומוקמי פלוגתייהו אף בהיכא דשניהן שוים ומכשיר להו לתרווייהו בכוסות פליגי ר"א ורבנן ומש"ה מכשיר ר' אליעזר בתרווייהו משום דאית ליה רואין ורואה אני דם חטאת למטה כאילו הוא מים ורבנן לית להו רואין ויישפך לאמה אבל מתני' אי איירי בבלול לא מצי לשנויי הכי כדמוכח לעיל מבל תוסיף : ה] חטאת

מסורת הש"ס: דכא דמתני' נ"ק · נ"א העולה · רש"ק מ"ז נ"א וכן בעולה ועולה נ"ק · איכא נמי לאיפלוגי בהכי ופליגי נמי ביש בילה נ"ק · ולעולם נ"ק · [מנחות כב: תמורה כו:] · נ"א ושלמים · אף נ"ק · נ"י נ"ק דאין כשר אלא אחד כו' ומוקי לה רב אשי לר"א לענין כו' · נ"ק

ה] חטאת ותחלת עולה דברי הכל : ט] עדיין היא מחלוקת · ולרבנן ישפך לאמה דאין לשנות של תחלת עולה שהוא בזקיפה בשביל הכשר שירים שטעונין איצטבא וכן איפכא אסור : י] תיבות בני אהרן את הדם נמחק : יא] וזרקו מה ת"ל תיבות את הדם נמחק : יב] תיבת מתן נמחק : יג] מתנה אחת הס"ד : יד] אמר רבה : טו] לא תשנינהו דודאי : טז] ותקשה לרב אשי דאיכא לשנויי דמתני' דעליונים ותחתונים כו' : יז] דם עולה תיבת חטאת נמחק : יח] תיבות וכן בעולה ובכור נמחק : יט] תיבת בבלול נמחק : כ] בהכי ולאפלוגי נמי ביש בילה כו' מיהו הנך מתניתא דקתני בהו : כא] בדאיעריב טובא קאי כו' דמשמע יש בילה : כב] בילה ואו אות ד' נמחק : כג] תיבת ולא נמחק : כד] ושלמים אלא תיבת ועולה נמחק : כה] שיקרב אות י' נמחק : כו] אומר יקרב אות י' נמחק : כז] תיבת הוא נמחק : כח] במתני' ומוקמי' : כט] ועולה דבין בבלול ובין בכוסות : ל] א' מוקי מתני' בין : לא] יהודה ומוקמי' פלוגתא אף : לב] אלא בחד כדאוקימנא : לג] תיבת בו נמחק : לד] בחטאת מאי לאו : לה] דשעיר ביום הכפורים למתן קרנות [תיבת של ל"ש] ותיבת דם נמחק : לו] הדם וזרקו את הדם והקריבו בני אהרן וזרקו על המזבח : לז] שיריים דמתנה ראשונה של עולה ותיבת דדם נמחק : לח] דרומית · ומירו קשה דבפ' איזהו מקומן מוכח דעולה גופיה טעונה גג דיסוד למעוטי זקיפה דיסוד כדקאמר מ"ד אזקיפה דיסוד קמ"ל אנגי דיסוד ושיריים הוי בזקיפה וי"ל דהא דמשמע התם היינו זקיפה דיסוד למטה מן היסוד כדמשמע לישנא דהתם דקאמר התם זקיפת יסוד דהיינו למטה מן היסוד אבל זקיפה של מעלה מן היסוד אין זה זקיפה דיסוד אלא זקיפה דסובב אלמא דלא מיירי לעיל אלא בזקיפה שלמטה מן היסוד אבל זקיפה שלמעלה מן היסוד מקרי שפיר גג היסוד דהיינו זקיפה דסובב ולא מצית אמרת גג יסוד ממש כיון דכתיב סביב בעולה ולא משכחת סביב בשפיכה על גג היסוד אלא בזריקה בזקיפה כנגד הודי של קרן דהדם מתפזר אילך ואילך. מהרי"ם : לט] קמ"ל דאם נתערב בבכור בעולה דיקרבו : מ] נמי ובתוס' מהרי"פ תירצו וי"ל אי האי דינא ילפינן ליה מקרא א"כ הוי ליה לאתויי האי קרא במתני' גבי מחלוקת דר"א ור"י : מא] דקדש הם : מב] קאמר לה ר' יוחנן ההיא דרשא : מג] משנים בזה להכשיר מזה : מד] ועובר משום כל : מה] במקומו דשניהם דשירים ואינו עובר על בל תגרע דשב ואל : מו] מתנות ובכור אינו אלא מתנה אחת :

דם

*ת"ל דם דם א] שיכול אין לי אלא ב] אלו שנתערבו בתמורתה שאף מחיים תקרב ג]מנין לרבות תודה ושלמים מרבה אני תודה ושלמים שבאין בנדר ונדבה כמותה מנין לרבות את האשם מרבה אני את האשם שטעון מתן ד׳ ד] כמותו בכור ומעשר ופסח מנין ת"ל דם דם מאי לאו סיפ׳ עולה ובכור וישמע מינה מקום עולה מקום שירים לא תחילת עולה ובכור ומאי קמ"ל דאין עולין מבטלין זה את זה מולקח מדם הפר ומדם השעיר נפקא תנאי היא איכא דנפקא ליה מהכא ואיכא דנפקא ליה מהכא והני תנאי מולקח מדם הפר ומדם השעיר לא ילפי קסברי *אין מערבין לקרנות מדם דם לא ה] יליף דם דם לא משמע להו אלא מקודש הם מאי טעמא לא ילפי קסברי *קודש הם הם קריבין *ואין תמורתן קריבה ואידך נפקא ליה °מאם שור אם שה לה׳ הוא הוא קרב ואין תמורתו קריבה ת"ש נתן למעלה ולא נמלך אלו ואלו מודים שיחזור ויתן למטה אלו ואלו עולין לו מאי לאו דאיערוב חטאת ועולה וכיון דיהיב ליה למעלה הוו להו שירים וקתני אלו ואלו מודים שיחזור ויתן למטה ושמע מינה מקום עולה מקום שירים כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר אמרי במערבא הכא במאי עסקינן כגון דאיערב חטאת החיצונה ו] בשירים א"ל אביי ונימא מר כגון דאיערב בשירים דלמא הא קמ"ל אפילו למ"ד שירים מעכבין חסרו אין מעכבין א"ל רבא תוספאה לרבינא ז] הא אוקימנא ההיא ברובא עליונים וקא יהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד [א"ל] ה"מ ח] למאן דאמרו *מעיקרא *אין בילה מסקנא בכוסות פליגי :

 ויקרא כז

מתני׳ [ג]הניתנין בפנים שנתערבו בניתנין בחוץ ישפכו לאמה נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים כשר בפנים וחזר ונתן בחוץ רבי עקיבא פוסל וחכמים [ד]מכשירים *שר"ע אומר כל דמים שנכנסו לכפר בהיכל פסולין וחכמים אומרים [ה]חטאת בלבד רבי אליעזר אומר אף האשם שנא׳ *כחטאת כאשם :

גמ׳ וניפלוג נמי ר"א בהא היכי ליעביד ניתיב בחוץ והדר ניתיב לפנים ט] כשם [ו]שמצוה להקדים עליונים לתחתונים כך מצוה להקדים פנים לחוץ וניתיב

רש"י

ת"ל דם דם שיכול אין לי אלא אלו · יקרבו שאף אם נתערבו מחיים יקרבו מנין אפילו נתערב באשם כו׳ : ת"ל · י] חד מינייהו דריש ומשמע ליה את הדם בכל מקום שהוא שמו עליו ולא בטל : יכול אין לי אלא נתערב באלו · יא] דקא מרבינן מיניה דיקרבו שכן תערובתן ראויה לקרב אפילו נתערבו בהמה בבהמה מחיים דהא עולה בתמורה או בעולה אחרת תנן במתני׳ קדשים בקדשים מין במינו זה יקרב לשם מי שהוא וזה יקרב לשם מי שהוא וכן יב] בנתערבו בחולין תמימין תנן לעיל (דף עז:) ימכרו החולין לצרכי אותו המין והדר הוו להו קדשים בקדשים מין במינו מנין אפי׳ נתערב בדם אשם יקרב ואף על פי שאינו מינו ואם נתערב מחיים לא היה קרב כדתנן (שם) קדשים בקדשים מין בשאינו מינו ירעו : אביא את אשר נתערב באשם · מהאי רבויא גופיה ולא בעי קרא אחרינא הואיל ושניהם קדשי קדשים ואע"ג דאם נתערבו מחיים לא קרב התם משום דאית להו תקנתא ברעייה הוא : ת"ל דם דם · להכי אצטריכו דם דם תרי זימני : והני תנאי כו׳ · לשון בעיא הוא והנך תלתא תנאי דאיפליגו במילף לעולין שאין מבטלין זה את זה מתלתא קראי בשלמא כולהו מולקח מדם הפר ומדם השעיר לא ילפי קסברי תרי תנאי דשמעתין אין מערבין דם פר ושעיר למתן דם קרנות מזבח הפנימי ומאי ולקח מדם הפר ומדם השעיר מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו ופלוגתא דר׳ יונתן ורבי יאשיה היא במסכת יומא (דף נז:) : יג] והאי מדם דם · לא משמע להו לתנא דהקומץ ולתנא דקדש הם אלא מקדש הם כו׳ : ואין תמורתן קריבה · ולא למידרש ביה בהווייתן יהו אתא : נתן למעלה ולא נמלך · מתני׳ דפליגי ביה ר"א ורבנן בניתנין למעלה שנתערבו בניתנין למטה : מאי לאו פלוגתייהו בחטאת שנתערבה בעולה הוא · כדקס"ד עד השתא וקתני דאפי׳ לרבנן יחזור ויתן למטה לכתחלה ואף על גב דנתערבו השתא כוף חטאת ועולה וש"מ חד מקום הוא : הכא במאי עסקינן · רישא דפלוגתא יד] למטה לכתחלה כגון דאיערב תחלה חטאת החיצונה בשירי חטאת הפנימית דאינהו שירים שהמא הלכך נתן למעלה ולא נמלך דאי נמלך לרבנן ישפך דהוו להו ניתנים בפנים שחזר ונתן מהם בחוץ בקרנות והוי שלא במקומו אבל מכי נתן למעלה טו] הוו להו שירים ושירים ושניהן ביסוד וכרבי ישמעאל דאמר זה וזה יסוד מערבי או כר"ש דאמר זה וזה יסוד דרומי לעיל (דף נג.) : ולימא מר כגון דאיערב חטאת החיצונה בשיריים · כלומר בשירי חיצונה כמותה דהכי שפיר טפי שמקום שיריהן שוה לדברי הכל : דלמא הא קמ"ל · האי דאוקמה אף בשירי פנימית דאפילו למאן דאמר שירים הפנימיים מעכבי ה"מ כי לא יהיב מינייהו מידי אבל חסרו מקצתן לאחר מתן דמים טז] הפנימיים אין החסרון מעכב ושופך השאר ליסוד דהא הכא חסרו שירים הפנימיים יז] בשנתן דמיהן למעלה ואפ"ה מתכשרי : והא אוקימנא כו׳ · והא דקא יהיב למטה יח] לשם שירי חטאת הוא דקא יהיב אבל עולה לא מיתכשר דהא יהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד יט] *א"כ מוקמת לה בתערובת חטאת ועולה לא ש"מ מקום עולה מקום שירים דכיון דעולה לא מיתכשרא לא זריק להו במקום עולה אלא באיצטבא ומאי דוחקיה לאוקמה בחטאת ושירים : א"ל ה"מ · הנך שינויי דשנינן לעיל למאי דהוה ס"ד מעיקרא דבבלול פליגי והוה מהדרינן אשינויי דחיקי לאוקמי לדרב אסי דאמר כר"א אין בילה דלא תיקשי ליה כ] הך מתנייתא : מסקנא · דשינויין הדרנא בן ואוקימנא לשינוי דפלוגתא דידהו בהך מתני׳ בתערובות כוסות הוא ומתרוייהו קאמר ר"א דליתיב למעלה ולמטה ושניהן כשירין והיכא דנתן למעלה ולא נמלך דברי הכל יתן למטה ואלו ואלו עלו ואי הוה מוקי לה רב כא] יהודה בחטאת ועולה הוה קשיא ליה : **מתני׳** הניתנין בפנים ישפכו לאמה · דלית לן רואין ואסור לשפוך כאלו מפני הכשירן של אלו ובגמרא פריך וניפלוג נמי ר"א בהא דהא אית ליה רואין : ר"ע פוסל · בחיצון : וחכמים מכשירין · בכל קרבנות חוץ מחטאת החיצונה דמיפסלא משום וכל חטאת אשר יובא וגו׳ : **גמ׳** כשם שמצוה להקדים עליונים לתחתונים · דם חטאת לדם עולה כדאמר בכל התדיר (לקמן דף פט.) : כך מצוה להקדים פנים לחוץ · דפנים חשוב : וניתיב

תוספות

למעלה בלמטה לא מכשיר למעלה אלא ע"י רואין לשם מים ומיהו הא נמי חד טעמא הוא דמשום דאית ליה לשם מים הוא דלא עבר משום בל תוסיף ועוד כשעובר על בל תוסיף אינו משנה בדם לפסול אבל בניתנין למעלה ולמטה וניתנין בחוץ בניתנין בפנים כולהו משנה בדם לפסול : **מנין** אפי׳ נתערב באשם כו׳ · תימה כי היכי דלהאי תנא איצטריך קרא כב] לתודה לעולה ולאשם ולמאן דנפקא ליה נמי מולקח מדם הפר ומדם השעיר דעולין אין מבטלין דלמא ה"מ פר ושעיר שוין לגמרי במתנותיהן מתן אחד במתן ד׳ מנין או עולה בנאכלין וכן למאן דנפקא ליה מקודש הם מנא ליה *נתערב בדם עולה דלמא בקדשים הנאכלין מיירי : **ואין** תמורתו קריבה · תימה כיון דתנאי היא אמאי הדר ביה בפ"ק דתמורה (דף ה:) דקאמר כג] ורבא אין ה"נ אלא הם למה לי כו׳ : **הא** אוקימנא ברובא עליונים · פי׳ בקונטרס והאי דיהיב למטה לשם שירי חטאת הוא דקיהיב אבל עולה לא מתכשרא דהא יהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד כד] א"כ מוקמת לה בתערובת חטאת ועולה לא שמעת מינה כה] (לא) מקום עולה מקום שירים דכיון דעולה לא מתכשרא לא זריק להו במקום עולה אלא באיצטבאות וקשה דלרבנן דאמרי יש בילה והויא לה עולה כשרה ויש דם עולה שנשאר למטה ואתי לזריקה : **נתן** בחוץ ואחר כך נתן בפנים כשר · וכגון דיהיב דמים הפנימיים בחוץ לשם מים דאי לאו הכי היאך חוזר ונותן בפנים והלא כבר נתכפר לשמואל לפי מה שפירשתי לעיל בפ׳ שני (כו: ד"ה אמר) דמזבח חיצון לדמים הפנימיים כמקומן דמי וכי האי גוונא מיירי סיפא בפנים ונתן בחוץ שהכניס דמים החיצונים לשם מים וק"ק *אמאי פסול כשמכניס לשם מים דלכפר כתיב עכשיו

שיטה מקובצת

א] דם דם מנין אתה אומר נתערב דם עולה בדם העולה דם עולה בדם תמורה דם עולה בדם חולין יקרבו ת"ל דם יכול אין לי אלא אלו יקרבו שאף אם נתערבו מחיים יקרבו מנין אפי׳ נתערב באשם אביא אני את שנתערב באשם שאלו ואלו קדשי קדשים מנין אפילו נתערב בתודה ושלמים אביא אני שנתערב בתודה ובשלמים שאלו ואלו מתן ד׳ מנין אפילו נתערב בבכור ובפסח ת"ל דם דם כך נירסת רש"י ז"ל ונירסת ס"י : ב] אלא עולה שנתערבה בתמורתה : ג] עיין בהשמטות בסוף המס׳ : ד] ד׳ כמותה : ה] לא ילפי דם : ו] כגון דאיערב חטאת החיצונה תחלתה בשיריים הפנימים תימה דלוקמא בסוף חטאת ותחלת עולה שנתערבו ויתנן למעלה דקאמר בזקיפה שהוא מקום תחלת עולה ויחזור ויתן למטה על גג האיצטבא קאמר שהוא מקום שיריים ואי משום דקאי אניתנין למעלה ייתפ׳ בו בניתנים למטה הא נפרש הכי תחלת עולה שהיא למעלה מן היסוד בזקיפה דסובב בסוף החטאת שהיא למטה על גג האיצטבא וי"ל דלמ"ד דניתנים למעלה למעלה ממש בקרנות משום דלמעלה למעלה מחוט הסיקרא קאמר וא"כ ע"כ היינו תחלת חטאת דאלו סוף (העולת) [הוא עולת] למטה מחוט הסיקרא הוא וכן דכוותיה נתן למעלה אלמעלה מן החוט קאמר וא"כ ע"כ היינו תחלת הטאת ומ"מ יחזור ויתן למטה דקאמר אמקום שירים קאמר דהיינו איצטבא ולא זקיפה מקום עולה אע"ג דגם זקיפה למטה מן החוט הוא מדיהיב טעמא דמודו רבנן דיחזור ויחזיר ויתן למטה משום דנתן כבר למעלה כמשפט תחלת דם החטאת ואז נעשה המותר מדם החטאת שירים דלמטה הוא ולכך יחזור ויתן למטה במקום שירים אלמא יחזור ויתן למטה אמקום שירים קאי : ז] הא אוקימנא [ההיא] ברובא עליונים׳ פ"ת והא דקא יהיב ט׳ מתכשרי בהכי דהא יהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד ושמא כל דם העולה נתן למעלה וא"כ לא זריק ליה במקום עולה היינו בזקיפה אלא באיצטבא שהוא מקום שירים ועלו לו דקתני לשם שירים דחטאת קאמר וא"כ מאי דוחקיה לאוקמי בחטאת ושירים הפנימים שנתערבו וא"ת איך קאמר אלו ואלו [מודים] שיחזור ויתן למטה לכתחלה הא קא משני מקום תחלת עולה דדינה בזקיפה ולעיל נ"י דלמ"ד עדיין היא מחלוקת דלרבנן ישפך לאמה דאין לשנות תחלת עולה שהיא בזקיפה בשביל הכשר שירים המעונים יסוד לכך נראה להשר מקוצי דה פ שירים צריכות איצטבא ועדיין היא מחלוקת וא"כ לרבנן דלית להו רואין לא ישנה מקום שירים כדי לקיים מצות עולה לזרוק בזקיפה משום דאין זה מקום שירים כלל ז׳אין סוף שירים רשאים לזחול למעלה אלא אדרבה יזרק הכל באיצטבא כמקום שירים דמותר לשנות מקום עולה בשביל מצות שירים גם לרבנן דלית להו רואים וטעמא משום דתחלת עולה עדך בזקיפה של סובב הם שופכים וזוהלים ליסוד למטה מהם וכיון שסופן להיות לבמה על תיסוד מ"מ אמר לשנות מקום תחלת עולה כדי לקיים מצות שירים ואע"ג דמ"מ

שיטה מקובצת

לא יצא ידי עולה דדינה בזריקה בזקיפה ולא בשפיכה: ביסוד ואתיא כמ"ד ניתנים בזריקה שנתנם בשפיכה לא יצא דלמ"ד יצא א"כ איצטבא שהיא מקום שירים חזיא נמי למקום הכשר תחלת עולה בדיעבד והא דקאמר לעיל עדיין היא מחלוקת משמע דלרבנן אסור לשנות מקומו של זה בשביל זה היינו שאסור לזרוק התערובת בזקיפה במקום עולה לפי שמשנה מקום שירים ואסור לשנות מקום שירים כדי לקיים מצות עולה לרבנן דלית להו רואין כדפי׳ וא"ת מאי קאמר הא אוקימנא להחוא ברובא עליונים כו׳ ועלו לו לשם שירים קאמר אבל עולה לא מיתכשרא אדרבה אסיקנא לעיל דעלו לשם תחלת עולה לרבנן דאמרי יש בילה וי"ל דסוגיא דלעיל אתיא כמ"ד מקום עולה מקום שירים וא"כ לרבנן דאמרי יש בילה אלו ואלו עלו לו דקאמר הוי בין לתחלת עולה בין לשירים דחטאת דהא מקום אחד יש לשניהם ולכך פריך שפיר לעיל והא אלו ואלו עלו לו קתני כדפי׳ אכן סוגיא דהכא בעי לדחות כדי ליישב דמקום עולה לאו מקום שירים ושירים צריכים איצטבא א"כ ויחזור ויתן למטה למקום שירים קאמר דהיינו על האיצטבא והלכך אלו ואלו עלו לו דקתני גם לרבנן דוקא לשירים קאמר ולא לתחילת עולה דהא איצטבא שהוא מקום שירים אינו מקום תחלת עולה ולכך פריך הכא והא אוקימנא כו׳ וא"כ מצינו למדחי דמקום עולה לאו מקום שירים הוא ומאי אלו ואלו עלו לו לשם שירים קאמר גם לרבנן דר"א כדפי׳ ומשני ה"מ למ"ד אין בילה כלו׳ כשהיינו רוצים להעמיד הברייתות בבלול ואף כמ"ד אין בילה אז הוצרכנו להעמיד ברובא עליונים כו׳ ועלו לו לשם שירים דוקא קאמר ולא לשם תחלת עולה אבל למסקנא בכוסות פליגי ואף כי אין בילה עלו לו גם לשם תחלת עולה ומיהו לפי׳ שפי׳ לעיל דדייקי מאלו דומיא דאלו לא מתוקם שפיר : ח] למאי דאמרי : ט] עיין בתשמשות בסוף המסכת : י] ת"ל דם דם חד : יא] באלו הוא דקא : יב] וכי נתערבו בחולין אות ב׳ נמחק : יג] מ"ה ר ואי מדם : יד] תיבות למטה לכתחלה נמחק : טו] למעלה משניהם הוו : טז] דמים על מזבח הפנימי אין : יז] הפנימים כשנתן מהן למעלה : יח] למטה מן הדם לשם : יט] ועוד וא"נ מוקמת : כ] ליה הנך מתנייתא הם ד ומה"ד ומסקנא דשינויין : כא] רב יצחק בחטאת ותיבת יהודה נמחק : כב] קרא לתמורה ועולה ואשם : כג] דקאמר רבא אות ו׳ נמחק : כד] ועוד וא"נ : כה] תיבת לא נמחק : כו] כתיב׳ גליון׳ ר"ל דכיון דאיתוב בדם הפנימים ואינהו אתו לכפר (איכא) ואשר יובא לכפר קרינא ביה׳ ריב"א :

רפ

ונתיב לפנים והדר נ֗תיב לחוץ כיון דאיכא חטאת ואשם דכי נכנס דמן [א] פסולין לא פסיקא ליה: שהיה ר"ע אומר [וכו']: אמר רב יהודה אמר שמואל משל [ב] למה הדבר דומה לתלמיד שמזג לרבו בחמין ואמר לו מזוג לי אמר לו במה אמר לו לא בחמין אנו עסוקין עכשיו בין בחמין בין בצונן הכא נמי מכדי בחטאת עסקינן ואתי חטאת דכתב רחמנא ל"ל [ג] אלא לאו חטאת קאמינא לה אלא כל קדשים מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע מכדי איתרבו כל קדשים [ד] לגבי מזבח לענין מריקה ושטיפה חטאת דכתב רחמנא ל"ל ש"מ חטאת אין מידי אחרינא לא והא לא דמיא אלא לתלמיד שמזג לרבי בין בחמין בין בצונן [ה] אמר לו אל תמזוג לי אלא חמין אלא טעמא דר"ע מחטאת וכל חטאת דתניא חטאת אין לי אלא חטאת קדשי קדשים מנין ת"ל כל חטאת קדשים קלים מנין [ו] ת"ל וכל חטאת דברי ר"ע אמר לו רבי יוסי הגלילי אפילו אתה מרבה כל היום כולו איני שומע לך אלא [ז] חטאת אין לי אלא חטאת יחיד חטאת צבור מנין ת"ל כל חטאת ואין לי אלא חטאת זכר חטאת נקבה מנין [ח] ת"ל וכל כלפי לייא אלא ה"ק אין לי אלא חטאת נקבה חטאת זכר מנין ת"ל וכל חטאת וסבר רבי יוסי הגלילי האי קרא להכי הוא דאתא *והתניא רבי יוסי הגלילי אומר [ט] (לפי שמצינו) כל הענין כולו אינו מדבר אלא בפרים הנשרפים ושעירים הנשרפים לשרוף פסוליהן אבית הבירה ולעמוד בלא תעשה על אכילתו אמרו לו חטאת שנכנס דמה לפני ולפנים מנין אמר להם הן לא הובא לדבריו דר"ע קאמר:

מתני' חטאת שקבל דמה בשני כוסות יצא אחד מהן לחוץ הפנימי כשר נכנס אחד מהם לפנים ר' יוסי הגלילי מכשיר בחיצון וחכמים פוסלין א"ר יוסי הגלילי מה אם במקום שהמחשבה פוסלת בחוץ לא עשה את המשויר כיוצא מקום שאין המחשבה פוסלת בפנים אינו דין שלא נעשה את המשויר כנכנס נכנס לכפר אע"פ שלא כפר פסול דברי ר"א ר"ש אומר עד שיכפר רבי יהודה אומר אם הכניס שוגג כשר כל הדמים [י] פסולין שנתנו ע"ג המזבח לא הרצה הציץ אלא על הטמא שהציץ מרצה על הטמא ואינו מרצה על היוצא:

גמ' תניא א"ר יוסי הגלילי ק"ו ומה במקום שמחשבה פוסלת בחוץ לא פסל דם שבחוץ את שבפנים מקום שאין מחשבה פוסלת בפנים אינו דין שלא יפסול דם שבפנים את שבחוץ א"ל הרי הוא אומר אשר יובא מדמה אפילו מקצת דמה אמר להם ק"ו ליוצא מעתה ומה במקום שאין מחשבה פוסלת בפנים פוסל דם שבפנים את שבחוץ מקום שמחשבה פוסלת בחוץ אינו דין שיפסול דם שבחוץ את שבפנים אמרו לו הרי הוא אומר אשר יובא הנכנס פוסל ואין היוצא פוסל ותהא מחשבה בפנים פוסלת מקל וחומר ומה במקום שלא פסל דם שבחוץ את שבפנים מחשבה פוסלת בחוץ מקום שפסל דם שבפנים את דם שבחוץ אינו דין שתהא מחשבה פוסלת בפנים הרי הוא אומר ביום השלישי מקום

עכשיו בין בחמין בין בצונן · דמזוג לי ליכא דיתורא הוא דבמזיגה של חמין היו עסוקין ובא לומר ולרבות אפילו צונן: **מכדי** איתרבו כל הקדשים לענין מריקה ושטיפה · תימה דלמא ר"ע סבר לה כמ"ד לקמן (דף צו:) קדשי קדשים טעונין מריקה ושטיפה ולא קדשים קלים ואתי חטאת לרבות קדשים קלים: **ת"ל** כל חטאת · ל"ע כרים אלו עוברין (פסחים מג:) דפליגי בדרשה דכל ובבכורות (דף*): **אין** לי אלא חטאת נקבה חטאת זכר מנין · תימה כיון דככר ריבה חטאת לצבור איתרבי לי' חטאת זכר דאין נקבה בצבור ואי הוה גרסי' איפכא *ניחא [כו] תימה לרבי יוסי הגלילי דנפקא ליה מהן לא הובא תיקשי ליה דאין לי אלא חטאת ציבור זכר כגון שעיר דר"ח חטאת יחיד ונקבה מנין [כז]: **ותהא** מחשבה פוסלת בפנים מק"ו · תימה מה לחוץ שכן פסל בו שאר קדשים תאמר בפנים שלא פסל בו אלא חטאת ועוד מה לחוץ שכן פסל בו בשר תאמר בפנים שלא פסל בו אלא דם ועוד מה לחוץ שכן נפסל בכל ענין דם היוצא תאמר בפנים דאין נפסל אלא לכפר:

ניתיב בפנים והדר ניתיב בחוץ · דהא לר"א שאר דמים הנכנסין להיכל כשרין חוץ מחטאת ואשם כדקתני מתני': כיון דאיכא חטאת ואשם · בהא [יא] נתערבו דמם בדמים הפנימיים לא מצי למימר יתן בפנים ואח"כ יתן בחוץ משום דמיפסלי חיצונים לא פסיקא ליה וא"ת ליפסלינהו לחיצונים להכשיר תורה אור פנימיי' [יב] נמפסלינהו בידים לא קאמר ר"ה ומוטב להמתין עד שקיעת החמה ויפסלו מאליהן ויפסם לא"ם: מכל דרבי עקיבא. דמשמע ליה שאר כל הדמים בכלל [יג] כל חטאת אשר יובא מדמה למה הדבר דומה לתלמיד שמזג לו לרבו יין בחמין וכו': לא בחמין אנו עסוקין. וכיון שאני אומר לך מזוג כתם בחמין הייתי אומר לך עכשיו ה כי אומר לך בין בחמין בין בצונן כלומר העוסק בדבר אין רגיל להזכירו כמדבר בו ואם מזכירו בדעתו להוסיף אחרים עמו ואמר אף זה שהייתי עסוק בו יהא בכלל: ה"ג מכדי בחטאת עסקינן ואתי. כולה פרשה: חטאת דכתב רחמנא ל"ל. לכתוב ואם יובא מדמה וגו': אלא ה"ק [יד] לאו חטאת להוד קאמינא. אלא אף חטאת כשאר קדשים אשר יובא וגו' דלא תימא חטאת לא תיפסול שכן מצינו חטאת נכנסת להיכל בחטאות פנימיות: מכדי איתרבו כל הקדשים. (לעיל) [לקמן] מהאי קרא לענין שיהו טעונים מריקה ושטיפה כלי מתכות שנתבשלו בהן כדילפינן בפרק דם חטאת (לקמן צו:) מקדש קדשים היא וסמיך ליה וכל חטאת אשר יובא ואי שאר קדשים נמי מיפסלי ל"ל למיכתב [טו] חטאת ליכתוב ואשר יובא מדמה ש"מ חטאת דוקא קאמר: הא לא דמיא כו' · מסקנא דקושיא היא: אלא חטאת יחיד · דהא [טז] כתיב הך פרשת חטאת אגל פרשת אשם ופרשה שלמים ותודה שהן של [יז] יחידים: כלפי לייא · סתם חטאת יחיד נקבה היא: להכי הוא דאתא · לחטאת חיצונה שנכנס דמה לפנים: ה"ג כל הענין הזה אינו מדבר כו' · ול"ג לפי שמצינו ואדרבנן פליג בת"כ דמוקמינן ליה ליפסול חטאת החיצונה שנכנס דמה לפנים ואמר להו אין המקרא מדבר אלא בפנימיות שדמם נכנס לפנים *מלוה ואמר קרא שאם אירע בהן פסול ישרפו אבית הבירה בעזרה ולא חוץ לג' מחנות כמנותן [יח] כדכתיב בהאי קרא (ויקרא ו) בקדש באש תשרף שתהא שריפתה בקדש וליתן לא תעשה על אכילתן בין כשרין בין פסולין כדכתיב (שם) לא תאכל דמוקמינן לא נאמר לאו על אכילתן וכתבו כאן: אמרו לו לדבריך [יט] חטאת החיצונית שנכנס דמה לפנים מנין · שנפסלה: אמר להו הן לא הובא את דמה · כתיב גבי שעיר החטאת ששרפו בני אהרן וקאמר להו משה הן לא הובא את דמה הא הובא בדין שרפוה: לדבריו דר"ע · דמוקי ליה בהכי ומרבה והולך שאר קדשי קדשים קאמר דאין לו לרבות בו אלא [כ] חטאת: **מתני'** יצא אחד מהם לחוץ · חוץ לעזרה: הפנימי כשר · ונותן ממנו מתנותיו והקרבן עולה לו: נכנס אחד מהן לפנים · להיכל: מכשיר בחיצון · לתת ממנו מתנותיו והקרבן כשר: וחכמים פוסלין · וטעמייהו מפרש בגמרא: ומה אם במקום שהמחשבה פוסלת בחוץ · כלומר מה בחוץ שהוא מקום שהמחשבה פוסלת בו אם חישב בשחיטה ע"מ לזרוק דמה בחוץ פסול: לא עשה · אלא מוציא מקצת הדם בחוץ: את המשויר · בפנים כיוצא כדאמריתו הפנימי כשר וטעמא ילפינן בגמרא: מקום שאין המחשבה פוסלת בפנים · כלומר היכל שהוא מקום שאין מחשבה פוסלת [כא] בפנים שאם שחט ע"מ ליתן את הניתנין בחוץ בפנים כשר כדאמרי' בפרק כל הפסולין (לעיל לו·) אינו דין כו': עד שיכפר · בהיכל: ואין הציץ מרצה על היוצא. דאמרינן בפרק בני (לעיל כג:) לא אינו נושא אלא עון טומאה ואע"ג דפסולין בעלו לא ירדו ארנויי מיהא לא מרצו: **גמ'** לא פסל דם שבחוץ את דם שבפנים. אם הוציא אחד מן הכוסות השני כשר: מדמה אפילו מקצת. מדלא כתיב את דמה ורבי יוסי הגלילי לטעמיה ד מר האי קרא בחטאות הפנימיות כתיב ופסול דחיצונה שנכנס דמה לפנים מהן לא הובא את דמה ושהוא כוליה משמע: ה"ג אמר להן ק"ו ליוצא מעתה. מדבתא דהוקימתון האי קרא להכי: הנכנס פוסל את המשויר ואין היוצא פוסל את המשויר. דמדמה מיעוטא הוא דמה של מובחא ולא דמה של יוצאת: ותהא מחשבה פוסלת כו'. *הכ"ם קבעי לה ולא גרס לה בת"כ במילתיה דרבי יוסי הגלילי דהא לדידיה נמי איכא למיבעי: הרי הוא אומר. במחשבת חוץ למקומו בליבי [כב] דמוקמינן בפרק ב' (לעיל דף כח:) תניהו לענין חוץ למ״ומו ולהכי נקיט ליה בלשון שליבי דאין מחשבת מקום פוסלת אלא אם כן מבולש בדם ובשר והימורין כגון חוץ לעזרה בשבעת סיתר הבמות מצוי שלפתן בו לאפוקי מחשבת [כג] הכנסה דלאו מקום בשר והימורין הוא: ולא תהא [כד] מחשבת חוץ למקומו פוסלת בק"ו. במחשבת הכנסה: פגול זה הוא חוץ למקומו. דהיכא דמפיק [כה] להרווייהו מקרא אריכא דפרשת צו והאי דפרשת קודשים

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פ"ח מהלכות מעה"ק הלכה יד:

עב ב ג מיי' פ"ב מהלכות פסה"מ הלכה טו:

עג ד מיי' שם הלכה טו:

[לקמן עי' תוספות נדה מא ד"ה תלמוד לומר ותוס' מנחות נו: ד"ה אמר ותוס' פסחים מג: ד"ה מאן]

הוה ניחא נ"ק

עד ה מיי' פ"ח מהלכות פסה"מ הלכה לד וס"ד מהלכות ביאת מקדש הלכה ז:

עה ו מיי' פ"א מהלכות פסה"מ הלכה לט:

שיטה מקובצת

א] דמן לפנים פסולין: ב] משל דר"ע למה: ג] ל"ל לאו חטאת קאמינא לך תיבת אלא ל"ש ואות ה' נמחק: ד] תיבות לגבי מזבח נמחק: ס] בצונן ואמר לו אל תמזוג לי אלא בחמין: ו] מנין תימר תיפוק לי דהא איתרבי כל הקדשים למריקה ושטיפה: ז] תיבת חטאת ל"ש: ח] מנין כלפי תיבות ת"ל וכל ל"ש: ט] תיבות לפי שמצינו נמחק י] הפסולין שניתנו: יא] שאם נתערב דמם: יב] נימיים דלמיפסלינהו בידים: יג] וכל חטאת: יד] ה"ק לא בחטאת לחוד קאמינא לך אלא: טו] למיכתב וכל חטאת: טז] כתיבא הך: יז] של יחיד הס"ד: יח] כמצותן בכשרות כדכתיב: יט] חטאת החיצונה שנכנס דמה לפנים: כ] אלא חטאות הס"ד: כא] פוסלת בו שאם ותיבת בפנים נמחק: כב] שלישי דאיקימנא בפ"ב: כג] מחשבת היכל דלאו תיבת הכנסה נמחק: כד] מחייבת ס"א מחשבה פוסלת בחוץ כלומר מחשבת חוץ לזמנו או חוץ למקומו לא תהא פוסלת מקל וחומר: כה] דמפיק תרווייהו מקרא אריכא דפרשת צו והוא דפרש' קדושים ותיבת והאי נמחק: כו] ניחא אין לי אלא חטאת נקבה חטאת זכר מנין ת"ל כל חטאת ואין לי אלא חטאת יחיד דביחיד נמי איכא זכר כגון שעיר נשיא חטאת צבור מנין ת"ל וכל חטאת א"נ יש ליישב גירסת רש"י וה"ק חטאת זכר ביחיד מנין דצבור שאני דלא אפשר נקבה בהן: כז] מנין וי"ל מכ"ש דלא מצינו הכשר בפנים ליחיד א):

א) ואף דסדר של כה"ג מ"מ לו הכשר בפנים וי"ל דס"ל לר"י הגלילי כמ"ד ביומא דף נ דמקרי חטאת שותפין ע"ש.

עיין לצ"ב

*מקום שהוא משולש בדם בבשר באימורים ולא תהא מחשבה פוסלת בחוץ מקל וחומר ומה מקום שפסל דם שבפנים את שבחוץ אין מחשבה פוסלת בפנים מקום שלא פסל דם שבחוץ את שבפנים אינו דין שלא יהא פוסל מחשבה בחוץ ת"ל שלישי א] חוץ לזמנו פיגול חוץ למקומו *בשר [היוצא לחוץ פסול] הנכנס לפנים כשר שיהא בדין שפסול ומה במקום שלא פסל דם שבחוץ את שבפנים בשר היוצא לחוץ פסול מקום שפסל דם שבפנים את שבחוץ בשר הנכנס בפנים אינו דין שיפסול הרי הוא אומר מדמה *דמה ולא בשר ק"ו ב] מעתה ומה במקום שפסל דם שבפנים את שבחוץ בשר הנכנס לפנים כשר מקום שלא פסל דם שבחוץ את שבפנים בשר היוצא לחוץ אינו דין שבשר הרי הוא אומר °ובשר בשדה טרפה לא תאכלו *כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר תנו רבנן פנימה אין לי אלא פנימה היכל מנין ת"ל °אל ג] הקדש פנימה ויאמר קודש ואל יאמר פנימה אמר *רבא בא זה ולימד על זה מידי דהוה אתושב ושכיר דתניא *תושב זה קנוי קנין עולם שכיר זה קנוי קנין שנים יאמר תושב ואל יאמר שכיר ואני אומר קנוי קנין עולם אינו אוכל קנוי קנין שנים לא כ"ש אילו כן הייתי אומר תושב זה קנוי קנין שנים אבל קנוי קנין עולם יהא אוכל בא שכיר ולימד על תושב שזה קנוי קנין עולם וזה קנוי קנין שנים ואינו אוכל א"ל אביי בשלמא התם תרי גופי נינהו ד] ואע"ג דה"ל לקרא למכתב נרצע לא יאכל ואידך אתי בק"ו *מילתא דאתי בק"ו טרח וכתב לה קרא אלא הכא כיון (דאיכא) דאיפסל בהיכל (הכא) לפני ולפנים מאי בעי אלא אמר אביי לא נצרכא אלא לדרך משופש א"ל רבא והא הבאה כתיב ביה אלא אמר רבא כל מידי דחשיב עליה לפני ולפנים לא מיפסל בהיכל בעי רבא פר העלם דבר של צבור ושעיר עבודת כוכבים שהכנים דמן לפני ולפנים מהו מי אמרי' אל הקודש פנימה כל היכא ה] דקרינן אל הקודש קרינן ליה פנימה כל היכא דלא ו] קרינן אל הקודש לא קרינן פנימה או דלמא שלא במקומן הוא ואם תימצי לומר שלא *במקומן הוא פר ושעיר של יום הכיפורים שהזה מדמן על הבדים והוציאן להיכל והכניסן מהו מי אמרינן מקומן הוא או דלמא הואיל ונפק נפק ואם תימצי לומר הואיל ונפק נפק הזה מדמן על הפרכת והוציאן

מקום משולש. פירכינן לעיל בסוף פ' שני (דף כט: ד"ה למקום): ולא תהא מחשבה פוסלת בחוץ מק"ו. תימה כיון דלא ידע דרשה דשלישי זה חוץ לזמנו ופיגול זה חוץ למקומו בלאו ק"ו נמי לא תהא מחשבה פוסלת וא"ת לא תהא יציאה חוץ פוסלת בלא לכפר ק"ו מבפנים שלא פסל את ט] המשויר וגם י] חטאת דוקא מק"ו וי"ל כיון דנפקא לן מקרא דבשר נפסל הוא הדי כל דמים: דמה ולא בשרה *לקמן (דף צג) דרשינן דמה של זו ולא דמה של אחרת וק"ק ל"ל למעוטי בשרה הא לכפר כתיב:

כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר. פי' בקונטרס ודם היוצא מק"ו מבשר אתי ועוד יח] נפקא לן מהן לא הובא את דמה וגו' אמר יט] שמא הכנסתם את דמה לפנים אמרו הן לא הובא את דמה אל הקדש שמא חוץ למחילתה יצתה אמרו לו פנימה היתה כ] הכי דרשינן ליה לקמן בפרק טבול יום (דף קא:) ולא דק דלקמן דריש מבקדש כא] היתה וכ"ע בפ' כיצד צולין (פסחים פב:) דדריש לענין בשר היוצא ועוד בפרק בהמה המקשה (חולין סח:) דאיכא תנא דלא דריש התם ובשר בשדה לענין יוצא:

לא נצרכא אלא לדרך משופש. פירש בקונטרס כגון כב] גגין ועליות בית קדשי הקדשים בלולין וקשה דבהקומץ רבה (מנחות דף כז:) דרשי רבנן אל הקדש בלא יבא אבל מבית לפרכת ואל פני הכפרת בלא ימות ופריך לכתוב אל הקדש ומבית לפרכת ולא בעי אל פני הכפרת ומשני למעוטי דרך משופש והשתא ל"ל קרא תיפוק ליה דרך גגין מדכתיב ואל יבא דמשמע דרך ביאה כדממעטינן בפרק ב' דשבועות (דף יז:) טמא שנכנס דרך גגין להיכל ונראה לפרש דבשבועות מיירי כשפיחת את התקרה אבל כג] הכא כשנכנס דרך לול שהיה בעליית בית קדשי קדשים שבו היו משלשלים את האומנים כד] בתיבות דדרך ביאה הוא דלכך נעשה א"נ כמו שפירש בקונטרס במנחות (שם) שחתך החומה לפני ולפנים ועשה פתח בדרום או בצפון ונכנס ולא נכנס בפתח שבמזרח שהיה פניו למערב ועוד פי' בקונטרס התם א"נ נכנס בפתח מזרח וצדד באלכסון כה] *הלכתא בצדדין לא מיחייב דאל פני בעינן שיהו פניו אל פנים מזרחיים של כפורת ועוד יש לפרש דרך משופש כגון דרך לול שהיה אחורי בית הכפורת כדאמר בסוף איזהו מקומן (לעיל דף נה:) בנים לפר בר והקשה ה"ר יעקב דאורלינ"ש ל"ל קרא למעוטי בהקומץ רבה *דרך משופש תיפוק לי מדכתיב ואל יבא כדדייקינן הכא והא הבאה כתיבא בי' ויש לחלק בין הבאת הדם לביאת גוף האדם טו]:

נשרפין

תהיו מיבעי ליה כדפרישית מקום משולש: בשר היוצא לחוץ פסול מובשר בשדה נפקא לן לקמן: דמה ולא בשרה. דתרי דמה כתיבי אשר יובא מדמה והן לא הובא את דמה חד למעוטי בשר: ק"ו. לבשר היוצא מעתה שלא יפסל: בשדה. בלא מחיצות משמע ודריש ליה לכל הבשר ז] שטעון מחיצה טריפה הוא ביוצא ולא תאכל ודם היוצא ק"ו מבשר אתי ועוד נפקא לן מהן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אמר להן שמא הכנסתם לפנים א"ל הן לא הובא את דמה אל הקדש ח] (פנימה) שמא חוץ למחילתה יצתה אמרו לו פנימה היתה הכי דרשינן ליה לקמן בפ' טבול יום (דף קא:) ט]: הן לא הובא וגו' פנימה. אין לי אלא שנכנס דמה לפני ולפנים י]: בא זה ולימד על זה. דאי כתב קדש ולא כתב פנימה הייתי אומר קדש זה לפני ולפנים*: בא פנימה. שהוא מיותר ולימד על קדש שהוא היכל: תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש קנוי קנין עולם. נרצע שמיושב אצלו עד היובל: קנין שנים. עבד עברי שעתיד לצאת בשביעית: איט אוכל בתרומה שאין גופו קנוי לכהן: בשלמא התם. איכא למימר בשני מקראות שתומים בא זה ולימד על זה: דתרי גופים נינהו. אין אזהרתו של זה כמשמעו של זה וכל אחד מלמד על עצמו ואי משום דאיכא למפרך נכתוב נרצע בהדיא ולא נבעי שכיר ה"ל שכיר כו' כלומר לאו משום דבמשמעות הוא אלא משום דאתי בק"ו ואיכא לשנויי מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב ליה קרא השתא דסתימי כ"ש דשפיר שנינן בא זה ולימד על זה: אלא הכא. דאזהרת לפני ולפנים בכלל היכל היא דהא לא יכנס לה אלא דרך היכל אין כאן אלא פסול היכל וכיון דמהיכל איפסיל ליה לפני ולפנים מאי בעי הכא למיפסל הרי פסול ועומד והיה לו לפרש היכל ולשתוק שלא ישנה מקרא של חנם שאיט מלמד כלום: לא נצרכה. האי פנימה אלא לדרך משופש שלא כדרכו כגון דרך גגין ועליות בית יא] המקדש בלולין דהשתא הולרך ללמד על עצמו ואי משום דאתי בק"ו אפ"ה טרח וכתב לה קרא *ומשופש עקום כך יב] שמו במנחות בהקומץ רבה (דף כז:): והא הבאה כתיב. יג] ומשמע דלא מיפסיל אלא דרך הבאה: אלא אמר רבא. לעולם דעייליה דרך פתחים ואשמועי' קרא דהיכא דחשיב עליה מתחילתו להכניסו יד] [לפני] ולפנים ותחילת הבאתו להיכל ע"מ פנים היה לא מיפסיל עד דמטי לפנים ואם החזירו טו] לחוץ כשר: פר העלם דבר. שמלאת כפרתו בהיכל והכניסו לפני ולפנים: מהו. מי אמרינן כל היכא דקרינן ביה פסול דאל הקדש כגון בחטאות החיצונות: קרינא ביה פסול דפנימה כו' דהא כי הדדי כתיבי: או דלמא שלא במקומו הוא והוית הכנסה ומיפסיל: והוליאן להיכל. להזות על הפרכת כמשפטן: מקומן הוא. שהרי הוזקקו לשם תחילתן: או דלמא כיון דנפק בעשיית כל מלותו נפיק ליה לגמרי והוה ליה שלא מקומו: והוליאן

תורה אור
ובשר בשדה: שמות כג
אל הקדש פנימה: ויקרא י
מילתא דאתי בק"ו: נזיר נז.

עו א מיי' פי"ח מה"ל מעה"ק הלכה
עז ב מיי' שם הלכה ו
עח ג ד מיי' פ"ו מהלכו' תרומות הלכה ה
עט ה ו מיי' פ"ג מהל' פסה"מ הלכה יד:

[לעיל סד: ד"ה]
ונפסיל בא כו' כדאי' ע"ש [לעיל יח:]
[מכות יז: חולין סח:]
[ז"ל רבה]
קדושין ד' יבמות ע'
[זבחים יט: וש"נ]
נ"ל משופש מעובם כו' במעתי במנחות כו' נ"ק
מיזמן נ"ק
י"ל לעיל יא. נ"ק
נ"ל וכילוך בצדדים ט' נ"ק
מנחות דף כז: ושם

שיטה מקובצת
א] שלישי זהו חוץ לזמנו פיגול זהו: ב] ק"ו לבשר היוצא מעתה: ג] [הקדש] ויאמר (קודש) תיבת פנימה נמחק: ד] נינהו דאי נמי כתב רחמנא יאכל הוהליה שכיר מלת'דאתי בק"ו ומילהאדאתי בק"ו טרח וכתב לה קרא אלא כיון דאיפסלא בהיכל לפני ולפנים מאי בעי: ה] היכא דכתיב ותיבת דקרינן ל"ש ונמחק: ו] דלא כתיב אל ותיבת קרינן ל"ש ונמחק: ז] הבשר הטעון מחיצה ויצא דטריפה הוא ולא תאכל: ח] תיבת פנימה נמחק: ט] מה"ד פנימה: י] ולפנים דהיינו פנימה הס"ד: יא] בית קדשי הקדשים ותיבת המקדש נמחק: יב] כך שמעתי תיבת שמו נמחק: יג] כתיב ביה ומשמע: יד] להכניסו לפנים: טו] החזירו מהיכל להוץ: טז] את החטאת המשויר: יז] תיבת חטאת נמחק: יח] ועוד דנפקא: יט] אמר להם: כ] היתה משמע דאם יצאת לחוץ שפיר עבדו דאשתרוף מפני שהיה נפסל ביוצא והתם איירי בדם מהר"פ: כא] תיבת היתה נמחק: כב] כגון דרך גגין: כג] אבל במנ־ות איירי כשנכנס: כד] תיבת בתיבות נמחק: כה] באלכסון והולך בצדדין. כון האדם דהיינו ביאה ריקנית הס"ד:

והוליאו למזבח . להאת שבע על טיהרו ומתן ד' על קרנותיו כדכתיב ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו ותנן זה מזבח הזהב בפרק הוליאו לו (יומא דף נח:) ואמרינן התם דלהכי כתיב ויצא עד דנפיק מכוליה מזבח שלא יעמוד בין המזבח ולפרכת בשעת מתנת המזבח אלא בין המזבח ח] לפתח לצד המזרח: הכא חד מקום הוא. שאין *הפסק ט] (מזבח) בינתים ולא הויא הכנסה שלא במקומה: או דילמא. רחמנא שויה שני מקומות דכתיב ביה יליאה: ה"ג בת"כ רבי אליעזר אומר נאמר כאן לכפר בקדש ונאמר להלן לכפר בקדש מה להלן בשלא כיפר אף כאן בשלא כיפר רבי שמעון אומר תורה אור

והוציאו למזבח והכניסן מהו הכא ודאי חד מקום הוא או א] [דילמא] *יציאה קרינא ביה תיקו: נכנס לכפר: תניא רבי אליעזר אומר נאמר כאן לכפר בקודש ונאמר להלן °וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש מה להלן בשלא כיפר אף כאן בשלא כיפר רבי שמעון אומר נאמר כאן לכפר ונאמר להלן °ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר מה להלן בשכיפר אף כאן בשכיפר במאי קמיפלגי מ"ס דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מבפנים ומ"ס דנין בהמה מבהמה ואין דנין בהמה מאדם: רבי יהודה אומר כו': הא מזיד· פסול ב] בשכיפר או בשלא כיפר אמר רבי ירמיה ג] ממשמע שנאמר ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם (אל אהל מועד) לכפר בקודש מה ת"ל °והשורף מה תלמוד לומר והשורף לגופיה איצטריך אלא מה ת"ל חטאת חטאת לפי שלא למדנו אלא לפר ושעיר של יום הכפורים ד] שנשרפין אבית הדשן ה] מטמאין בגדים שאר נשרפין מנין ת"ל חטאת חטאת דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר אינו צריך הרי הוא אומר ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת שאין תלמוד לומר לכפר מה תלמוד לומר לכפר ג'לימד על כל המתכפרים שהשורפן מטמא בגדים ורבי יהודה לכפר לא משמע ליה מאי טעמא לאו משום דמיבעיא ליה לגזירה שוה:

הדרן עלך כל הזבחים שנתערבו

המזבח *מקדש ו] [את] הראוי לו רבי יהושע אומר ג'כל הראוי לאישים אם עלה לא ירד שנאמר °היא העולה על מוקדה מה עולה שהיא ראויה לאישים אם עלתה לא תרד אף כל שהוא ראוי לאישים אם עלה לא ירד רבן גמליאל אומר כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד שנאמר היא העולה על מוקדה על המזבח מה עולה שהיא ראויה למזבח אם עלתה לא תרד אף כל דבר שהוא ראוי למזבח אם עלתה לא תרד אין בין דברי רבן גמליאל לדברי רבי יהושע אלא הדם והנסכים שרבן גמליאל אומר לא ירדו ורבי יהושע אומר ירדו רבי שמעון אומר הזבח כשר ז] ונסכים פסולין הנסכים כשירים והזבח פסול אפי' זה וזה פסולין ד'הזבח לא ירד והנסכים ירדו:

גמ'

נאמר כאן לכפר בקדש ונאמר להלן לכפר בקדש מה להלן בשכיפר אף כאן בשכיפר ר' אליעזר יליף לכפר דאשר יובא מדמה לכפר מוכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר ומזהיר שפורשין מן ההיכל בשעת הקטרה מה להלן בבואו לכפר משמע מתחילת ביאת המכפר אזהרו חביריו לפרוש הילכך י] כתיב לכפר ועדיין לא כיפר משמע אף יא] אשר יובא מדמה לכפר מתחילת הבאתה ע"מ לכפר משמע שנפסל הילכך אע"פ שלא כיפר: *ונאמר להלן לכפר בקדש. דר' שמעון ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא וגו' מה להלן בשכיפר הכתוב מדבר דהא שריפה בתר כפרה היא אף כאן בשכיפר: רבי אליעזר סבר דנין חוץ מחוץ. דם חטאת החיצונה שהכתוב מלמדך שתעמוד בחוץ ולא יכניסוהו לפנים מאדם זה שהכתוב מזהירו שיעמוד בחוץ: ואין דנין חוץ מבפנים. מפר יוה"כ יב] שהבאתה כמצותה לפנים: דנין בהמה מבהמה. חטאת חיצונה מחטאת פנימי: ה"ג [הכניס שוגג כשר] הא מזיד פסול בשכיפר או בשלא כיפר. בשכיפר וכרבי שמעון סבירא ליה או אפי' בשלא כיפר וכרבי אליעזר: ה"ג בתורת כהנים ואת פר החטאת וגו' והשורף אותם וגו' מה ת"ל דמשמע דמיבעי ליה מה ת"ל והשורף היינו דקפריך מה ת"ל הא לגופיה איצטריך ללמדך שהשורפן מטמא בגדים: אלא מה תלמוד לומר. יג] אחטאת חטאת תרי זימני מהדר: ונשרפין אבית הדשן. כדי נכבה דהא עיקר על שפך הדשן ישרף בפר העלם דבר כתיב אלא משום דמטמא בגדים נקט לה. דלא כתיב בהו: אינו צריך. ללמד מחטאת חטאת דממשמעותא דקרא נפקא דתלי טעמא דטומאת בגדים משום דהובא את דמה לכפר למדנו שכל הפנימים השורפם מטמא בגדים שלא היה לו לכתוב ואשר הובא וגו' אלא ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת וגו': מאי טעמא. לא נפקא ליה לר' יהודה מלכפר: לאו משום דמפיק ליה. להאי לכפר לג"ש דרבי שמעון ללמד על דמים החיצונים שנכנס דמם לפנים שאין פסול אלא א"כ כיפר כרבי שמעון ולאו משום דתלי טעמא דשריפה בהובא את יד] דמן הילכך איצטריך חטאת חטאת לרבות שאר הפנימיות:

הדרן עלך כל הזבחים

המזבח מקדש. אפילו דבר פסול שעלה למזבח קדשו המזבח ליעשות לחמו ואין מורידין אותו: את הראוי לו. משהוברר לחלקו ובגמרא מפרש למעוטי קמצים שלא קדשו בכלי לאחר קמילה שלא הוברר לחלק גבוה דאע"ג דקידשה המנחה כולה בכלי אין זה חלק גבוה ברור שאין המנחה קריבה כולה ובקמילה בלא מתן כלי אין זה מבורר למזבח: רבי יהושע אומר כו'. הני תנאי פליגי בפירושא דאת הראוי לו דסתמא דמתניתין טו] רבי סתם מתניתין את הראוי לו למעוטי שאין ראוי לו והדר מפרש ומאי ניהו ראוי לו לרבי יהושע ראוי לאישים שנפסל ולא דם פסול ונסכים פסולין שאינן לאישים ולר"ג כל הראוי למזבח שנפסל אפילו.דם ונסכים ואין לך למעט אלא מה שלא נברר לחלק מזבח מעולם ומאי ניהו קמצים שלא קידשו טז] מעולם בכלי: לאישים. לאש: היא העולה על מוקדה. דבר שהוא למוקד *ועולה יז] היא בהוייתן יהא ולא ירד היא משמע בהוייתו תהא מעשלתה על מוקדה: אף כל שראוי לאישים. לאפוקי דם ונסכים (פסולים) כדמפרש בסיפא אין בין דברי ר"ג לדברי רבי יהושע אלא הדם והנסכים: רבי שמעון סבירא ליה בנסכים של זבח כרבי יהושע (ובדם) ובנסכים הבאין בפני עצמן כרבן גמליאל ולאו ממוקדה יליף אלא יח] טעמא אחרינא אית ליה כדמפרש בגמרא: אם הזבח כשר והנסכים פסולין. כגון שלאו או נטמאו: או הזבח נפסל והנסכים כשרין. הואיל והם באים בגללו נפסלו עמו ובטלה תורת הקרבה מהן: הזבח לא ירד. דמזבח קדשו והנסכים

נשרפין אבית הדשן. פירש בקונטרס כדי נכבה דעיקר על שפך הדשן ישרף בפר העלם דבר כתיב *ולא דק דלא בפר העלם כתיב אלא בפר כהן משוח מ"מ הדין עמו דכדי נכבה ויש לפרש דהכי קאמר מאותן הנשרפין אבית הדשן לא מליט שמטמא בגדים אלא אלו בלבד מניין לרבות פר כהן משוח כו' *ול"ע אי מהך דרשא נמי נפקא לן שריפת בית הדשן בפר [יום] הכפורים:

הדרן עלך כל הזבחים

המזבח מקדש כו'. רבי יהושע ורבן גמליאל אתו לפרושי הך רישא וכי האי גוונא בחזקת הבתים (ב"ב דף כח.) דרבי ישמעאל ורבי עקיבא קמפרשי בסיפא חזקה דרישא*: **היא** העולה. פירש בקונטרס היא משמע בהוייתה תהא מעשלתה על מוקדה וקשה דבגמרא משמע דהיא מיעוטא הוא ולא יט] ריבויא אלא תנא אזאת תורת העולה סמיך:

עין משפט נר מצוה

פ א מיי' פ"ב מהל' פסה"מ הל' יד:

פא ב מיי' פ"ה מהל' פרה הלכה ד:

א ג מיי' פ"ג מהל' פסה"מ הל"ג:

ב ד מיי' שם הלי"ד:

ופ"ל דף מו ע"ב בתוס' ד"ה אלו ואלו נשרפים כו' וברש"י שם ויפה מדייק רש"י הכא; ק ע"ש

[ועיין לעיל דף מז פ"ב ד"ה אלו ואלו כו']

[ועיין תוס' פסחים פג ד"ה ר"ש עוד שם קטו: ד"ה וחותם ותוס' מו"ק כד. ד"ה עלרת ותוס' עירובין מח.ד"ה ר' יהודה]

שיטה מקובצת

א] או דילמא יציאה קרינא: ב] בשכיפר עי' לעיל דף לו ע"א: ג] ירמיהתניא ממשמע: ד] הכפורים שהשורפו תיבות שנשרפין [אבית הדשן] נמחק: ה] מטמא בגדים ונשרפין אבית הדשן שאר: ו] מקדש את הראוי: ז] כשר והנסכים פסולין: ח] המזבח ולפתח ולצד המזרח הס"ד וטה"ד והכניסן כלומר הכניס בין מזבח לפרכת מהו הס"ד: ט] הפסק מחיצה בנתים ולא הויא הכנסה שניה שלא במקומה: י] תיבת כתיב נמחק: יא] אף כאן אשר: יב] שהבאתו כמצותו לפנים: יג] דמאת המאת אות א' נמחק: יד] את דמם הילכך: טו] דמתני' דרבי סתם במתני': טז] תיבות מעולם נמחק: יז] ועולה הרי היא בהוייתו ולא תרד היא משמע בהוייתו תהא משתעלה על מוקדה: יח] אלא ר"ש טעמא: יט] ריבויא וגם בשמה מקומות הרי היא מיעוט לכך נראה דאזאת תורת העולה סמיך תורה אחת לכל העולין והא דמייתי היא משום דרוצה להוכיח כל הראוי לאישים אבל אם עלתה לא תרד נפקא לית מזאת תורת העולה ותרע

ודהא ר"נ מוסיף עליו על המזבח להוכיח דר"ל ראוי למזבח משמע דבל חד מינייהו לא נחית אלא להוכיח דבריו לר"י ראוי לאישים ולר"ג ראוי למזבח אבל אם עלה לא תרד סמכינן אזאת תורת כרפ'. מהר"פ: למעוטי

מסורת הש"ס

אלא הפסק מזבח בנתיים כו' נ"ק

ויקרא טז

שם

נ"ל ד"ה ור"ש יליף נאמר כאן לכפר בקדש ונאמר להלן ואת פר כו' מה להלן כו' נ"ק

שם

נ"ק

סנהדרין נד:

ויקרא ו

שלא בהוייתן תהא ולא ירד נ"ק

נ"ק מ"ז

נ"ק מ"ט

גמ׳ ראוי לו אין שאין ראוי לו לא למעוטי מאי אמר רב פפא א] למעוטי "קמצין שלא קידשו בכלי מתקיף לה רבינא מאי שנא מדעולא "דאמר עולא ב] "אימורי קדשים קלין שהעלן לפני זריקת ג] דמן לא ירדו נעשו לחמו של מזבח הנך לא מיחסרו מעשה בגופייהו הני מיחסרו מעשה בגופייהו: ר׳ יהושע אומר כל הראוי לאישים כו׳: ורבן גמליאל נמי הכתיב עולה על מוקדה ד] ההוא לאהדורי "פוקעין הוא דאתא ואידך לאהדורי פוקעין מנא ליה נפקא ליה מאשר תאכל האש ואידך ההוא מיבעי ליה ה] לעכולי עולה אתה מחזיר "ואי אתה מחזיר עכולי קטורת דתני "רבי חנינא בר מנזומי בר׳ אליעזר בן יעקב °אשר תאכל האש את העולה ו] על המזבח עכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עכולי קטורת ואידך לאו ממילא ש"מ דעכולי עולה מהדרינן: רבן גמליאל אומר כל הראוי כו׳: ורבי יהושע נמי הכתיב מזבח ההוא מיבעיא ליה מאי ז] (טעמא) קאמר רחמנא כל הראוי למוקדה מקדש מזבח ואידך מזבח אחרינא כתיב ח] ואידך חד להיכא ט] דהיתה לה שעת הכושר וחד להיכא דלא י] היתה לה שעת הכושר ואידך כיון דפסולין נינהו ורבינהו רחמנא לא שנא היתה לו שעת הכושר לא שנא לא היתה לו שעת הכושר: רבי שמעון אומר הזבח כשר כו׳: תניא רבי שמעון אומר עולה מה עולה הבאה בגלל עצמה אף כל הבאין בגלל עצמן יצאו נסכים הבאין בגלל זבח יא] "רבי יוסי הגלילי אומר מתוך שנאמר °כל הנוגע במזבח יקדש שומע אני בין ראוי ובין שאינו ראוי ת"ל °כבשים מה כבשים ראויין אף כל ראוי ר"ע אומר °עולה "מה עולה ראויה אף כל ראויה מאי בינייהו אמר רב אדא בר אהבה עולת העוף פסולה איכא בינייהו מר "מייתי לה מעולה ומר מייתי לה מכבשים ולמאן דמייתי לה מכבשים הכתיב עולה אי כתיב כבשים ולא כתיב עולה יב] ה"א אפילו מחיים כתב רחמנא עולה ולמאן דמייתי ליה מעולה הא כתיב כבשים אי כתיב עולה ולא כתיב כבשים הוה אמינא אפילו מנחה כתב רחמנא כבשים מאי איכא בין הני תנאי להני תנאי דמתניתין אמר רב פפא קמצים שקדשו בכלי איכא בינייהו לתנאי דידן לא ירדו לתנאי דמתניתא "ירדו *(ר"ל אמר) מנחה הבאה בפני עצמה לדברי רבי יוסי הגלילי ור"ע תרד יג] לדברי כולן לא תרד

רש"י

*והנסכים ירדו. שאין מזבח מקדש פסולין אלא בבאין בגלל עצמן אבל לא הבאין בגלל אחרים כדיליף ר"ש טעמיה בגמרא יד] (מפרש): גמ׳ למעוטי מאי. טו] שלא נראה למזבח לדברי הכל: אימורי קדשים קלים טז] לפני זריקת דמן. לא הוכרו למזבח שזריקת דמן שלהן הורה אור קובעתן לחלק גבוה לענין מעילה מה שאין כן בקדשי קדשים שהן מתחילתן לגבוה ואימוריהן יז] "עולין למזבח אבל קדשים קלים אין בהן מעילה אפי׳ באימוריהן כדתנית בתורת כהנים יח] את קדשי ה׳ המיוחדים לשם יצאו קדשים קלים אבל לאחר זריקת דמים יש מעילה באימוריהן דנפקא לן יט] מוכל חלב לה׳ לרבות אימורי קדשים קלים לאחר זריקת דמים למעילה ואפילו הכי קאמר לא ירדו: בגופייהו. כ] *דאיפסולן בדבר אחר הוא: ההוא לאהדורי פוקעין. כא] *דלאו אפסולין קאי אלא אכשרין שפוקעין מן היקידה לאשיקלטי"ר וקאמר קרא שיחזירם למוקדה דעל מוקדה משמע מוקד שהיה לה כבר כב]: אשר תאכל האש כו׳. קרא יתירא הוא דפשיטא דשן מאשר תאכל האש הוא אלא לדרשא אתא אשר כג] תאכל האש ותפקעם העולה מעל המזבח חזור והעלם על המזבח: לאו ממילא ש"מ כו׳. הילכך לא בעי קרא אחרינא: מקדש מזבח. ללמדך כד] טעמא שלא ירד משום קדושת מזבח הוא: מזבח אחרינא כתיב. כל הנוגע במזבח יקדש (שמות כט): שעת הכושר. להקטרה לפני פסולו כגון לן ויוצא וטמא: לא היתה לו שעת הכושר. נשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו: ת"ל כבשים. כה] וסמיך ליה וזה אשר תעשה על המזבח: ר׳ עקיבא אומר. עולה בהאי קרא כתיב כו]: מר מייתי לה מעולה. דלא תרד דאף עולת העוף משמע ומר מייתי לה לקידושי פסולין מכבשים בהמה ולא עוף: כתב רחמנא עולה. משראוי לעלות: ה"ג קמצים שקדשו בכלי איכא בינייהו לתנאי דידן לא ירדו לתנא דמתניתא ירדו: קמצים שקידשו בכלי. ונפסלו: לתנאי דידן. רבן גמליאל ורבי יהושע לא ירדו דגמרי לה ממוקדה וממזבח והני בני מזבח ומוקדה נינהו עד שלא נפסלו: לתנאי דמתניתא. רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא ירדו דעולה בעינן אבל מנחה תרד:

תוספות

*הנסכין כשירין והזבח פסול. אי אפשר להיות לנסכין כשירים כז] גמורין כיון דהזבח פסול אלא כלומר כשירין מפסול עצמן: למעוטי מאי. אי למעוטי קטרת קאתי הא הגא ליה סיפא וכן רובע ונרבע קתני בסיפא ולא הוה ליה כח] למיתניא ראוי לו אלא המזבח מקדש את הפסולין: למעוטי קמצים שלא קדשו בכלי. אפילו לכאורה כט] אליבא דר"ש קאי דאמר לקמן (דף פד.) בנספך דמה דלא ירד הדא דלכולהו תנאי מיבעי ליה לאשכוחי שאין ראוי לו ועוד מדפריך עלה מ"ש מדעולא דההיא דעולא אתיא כר"ש דלרבי יהודה ירדו מדאמר עלה רבי זירא לקמן אף אנן נמי תנינא בנספך דמה כו׳ וכי קאמר למעוטי קמצים שלא קדשו בכלי הכי נמי דהוה מצי למימר לרבי יהודה למעוטי אימורי קדשים קלין שהעלן לפני זריקת דמים דירדו אלא משום דאיירי לר׳ שמעון נקט הכי והקשה ה"ר חיים דהא שמעינן לר׳ שמעון בהקומץ רבה (מנחות דף ט.) דקומץ לא בעי קידוש כלי וצריך לומר על כרחין דהכא אליבא דרבנן נקט דבעו בקומץ קידוש כלי כדקיימא לן בכל דוכתי ולא כרבי שמעון ולרבי שמעון משכחת לה שאין ראוי לו כגון לבונה קודם קמיצת הסולת שהלבונה ניתרת בקמיצת הסולת ועוד נראה דההיא דעולא ככולי עלמא דבכל דוכתי מייתי לה הכא ובפ"ק דמעילה (דף ז:) ועוד מדפריך מאי שנא מדעולא ולא פריך מ"ש ממתני׳ שנספך דמה וכן במעילה דמייתי מדעולא ולא מייתי ממתני׳ דנספך אע"ג דמייתי דומה לדומה ל] *מתמה משמע דההיא דעולא ככולי עלמא דאפי׳ ר׳ יהודה מודה דנעשו לחמו של מזבח ולא דמי לנספך דמה כיון דהיכא זריקת דמה והא דאמר רבי זירא לקמן אף אנן נמי תנינא *לר"ש מוכח שפיר דנעשה לחמו של מזבח ודחי הש"ס דאפילו לרבי שמעון אין כאן ראיה וה"ה דהוה מצי למימר דלר"ש פשיטא וכי איצטריך ליה לעולא לאשמועינן אליבא דר׳ יהודה: ההוא לאהדורי פוקעין הוא דאתא. ומהא דדרשינן לקמן ועשית עולותיך הבשר והדם עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי גידים ועצמות לא נפקי פוקעין דקסבר האי תנא דלא אמרינן ממילא שמעינן מינה כי היכי לא] דנפקא לן בסמוך מאשר תאכל האש את העולה דדרשינן עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי קטרת ומאן דאית ליה ממילא שמעת מינה הכי נמי הוה מצי למידרש פוקעין מועשית ומ"מ *תרוויהו צריכי מאשר תאכל האש לב] דמועשית לא הוה ממעטין קטרת כיון דכל הקרבה הוא כמו בשר ודם *ועוד יש לומר דהיינו טעמא דלא נפקא פוקעין מדדרשינן עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי גידים ועצמות משום דהוה מוקמינא ליה משפירשו מן המערכה ועודם על גבי המזבח ולא נפלו לארץ אבל נפלו לארץ לג] אפילו עיכולי עולה אי אתה מחזיר: ואי אתה מחזיר עיכולי קטרת. עיכולי לבונה לא ממעט דמהדרינן להו כדמוכח בהקומץ רבה (מנחות דף כו:) והיינו טעמא דעל המזבח כל הראוי למזבח החיצון קאמר: מה עולה ראויה. וצריך לדקדק בכולה שמעתין דמרבינן כל הקרבנות אע"ג דכתיב עולה: הוה אמינא אפילו מחיים. ובדוקין שבעין ואליבא דרבי עקיבא כדאמר לקמן כתב רחמנא עולה שראוי לעלות: (כל עולין) אפילו מנחה. תימה דבפרק שתי מדות (מנחות דף צ:*) ממעטים מנחה מנסכים מדכתב עולה ויש לומר דהאי התם דמסתבר עולה דווקא דכולה כליל דדומיא דנסכים דכולה למזבח אי נמי שאני הכא דכתיב כל הנוגע במזבח יקדש דכל משמע לרבויי אי נמי משום דכתיב זאת תורת דריבה תורה אחת לכל העולין הלן

עין משפט נר מצוה

[עייך לעיל במשנה]
א מיי׳ פ"ג מהל׳ פסה"מ הל"ס:
ב מיי׳ שם הל"ב
ג מיי׳ פ"ז מהל׳ מעה"ק הל"ג:
ד מיי׳ פ"ג מהל׳ תמידין ומוספין הל"ג:
ה מיי׳ פ"ג מהל׳ פסה"מ הלכה ג:
ו מיי׳ שם הל׳ טו:
ז מיי׳ שם הל"ס:

[יומא מה: ע"ש מנחות כו:]

שיטה מקובצת

א] למעוטי קמצין שלא קידשו בכלי לאחר קמיצתן ...

[illegible]

הגהות

... בהן מעילה ואפ"ה קאמר לא ירדו וא"ת מאי פריך דילמא ר"ש היא אבל ר"י לית ליה הא דעולא וי"ל דעולא סתמא אמר למילתיה ומסתמא דברי הכל הוא וא"ת והיאך אתיא כר"י הא אמר ר"י בחדיא נשפך ... דמי כדאמרי׳ לקמן התם אם בא לזרוק אינו יכול לזרוק כלומר אינו זורק שהרי נשפך הדם הכא אם בא לזרוק זורק וא"ת ולר"ש מאי ממעט מלישנא דראוי לו דמשמע הא אין ראוי לו תרד י"ל למעוטי ... כי אם בקמיצת הסולת ואם עלתה קודם תרד ולא נהירא למורי דא"כ כי היכי דפריך אליבא דר"ש [מ"ש מדעולא] כמו כן צריך ליישב (מאי שנא דפריך) אליבא דר"ש וא"כ מאי משני הנך לא מיחסר מיחסר מעשה בגופיה. לכך נראה דלר"ש בא למעט בשר קדשי קדשים קלים ואע"ג דבההיא תני לה במתני׳ תני והדר מפרש וא"ת א"כ אמאי אמר רב פפא למעוטי קמצים לימא למעוטי הני דמתני׳ ...

[illegible]

רד מנחה הבאה עם הזבח לדברי ר"ג ורבי יהושע לא תרד לדברי כולן תרד נסכים הבאין בפני עצמן לדברי כולן [א]ירדו לדברי ר"ג ור"ש לא ירדו נסכין הבאין עם הזבח לדברי כולן [ב]ירדו לדברי ר"ג לחודיה לא ירדו פשיטא מנחה הבאה בפני עצמה איצטריכא ליה וכדרבא דאמר רבא *[ג]מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום ונשמעינן כדרבא נסכים הבאים עם הזבח איצטריכא ליה דקא מקרב להו למחר וליומא א] *חרא ס"ד אמינא הואיל *ואמר מר °מנחתם ונסכיהם בלילה מנחתם ונסכיהם למחר כנסכים הבאין בפני עצמן דמו ומודי ר"ש דלא ירדו קמ"ל: **מתני'** *[ד]אלו אם עלו לא ירדו הלן והיוצא והטמא ושנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו *ושקבלו פסולין וזרקו את דמו רבי יהודה אומר [ה]שנשחט בלילה ב] ונשפך דמה ויצא דמה חוץ לקלעים אם ג] עלתה תרד ר"ש אומר לא תרד *(שהיה ד] פסולו בקדש) שר"ש אומר ה] [ו]כל שפסולו בקדש הקדש מקבלו לא היה פסולו בקדש אין הקדש מקבלו [ז]ואלו שלא היו פסולן בקדש הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן והמחיר והכלאים והטרפה והיוצא דופן *ובעלי מומין ו] *ר"ע מכשיר בבעלי מומין רבי חנינא סגן הכהנים אומר דוחה היה אבא את בעלי מומין מע"ג המזבח *[ח]כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו וכולן שעלו חיים לראש המזבח ירדו °עולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד [ט]שחטה בראש המזבח יפשיטו וינתחה במקומה: **גמ'** תניא *ר' יהודה אומר °זאת היא העולה הרי ז] אלו ג' מיעוטין פרט לשנשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים שאם עלתה תרד ר"ש אומר עולה אין לי אלא עולה כשרה מנין לרבות שנשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים והלן והיוצא והטמא ושנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו ושקבלו פסולין וזרקו את דמו הניתנין למטה שנתנן למעלה ולמעלה שנתנן למטה והניתנין בחוץ שנתנן בפנים ח] בפנים שנתנן בחוץ ופסח וחטאת ששחטן שלא לשמן מנין ת"ל תורת העולה ריבה תורה אחת [י]לכל העולין שאם עלו לא ירדו יכול שאני מרבה הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד ואתנן ומחיר וכלאים וטרפה ויוצא דופן ת"ל זאת ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו אחר ט] שריבה הכתוב

הורה אור — במדבר כט — ויקרא ו

רש"י

*מנחה הבאה. י] *בלולה כולה בגלל עצמה כגון המתנדב מנחת נסכים בלא זבח דאפשר לעשות כן כדלקמן (דף נא:): לדברי כולן. ר"ג ור' יהושע דמתני' דמרבי כל הראוי לאשים ולר"ש נמי דמרבי כל הבא בגלל עצמו אם נפסלה ועלתה לא תרד וכי פליג ר"ש בבאה בגלל זבח: לדברי רבי יוסי הגלילי ור"ע תרד. דהא לא מרבו אלא עולה ודוגמתה מין בהמה ועוף ולא מנחה הבאה עם הזבח. כלומר בגלל זבח: לדברי כולן תרד. אם פסולה היא תרד לרבי יוסי הגלילי ור"ע ור"ש לדברי ר"ג ורבי יהושע לא תרד דהא יא] *(כתיב) מוקדה ומזבח הואי: נסכים הבאין בפני עצמן. כגון המתנדב יין בלא זבח דתנן במנחות (דף קד:) מתנדבין יין: לדברי כולן. רבי יוסי ור"ע ור' יהושע ירדו לדברי ר"ג ור"ש לא ירדו: ה"ג פשיטא דהכי הוא דלרבי יהושע מידי דבר מוקדה אין דלאו בר מוקדה לא לר"ג כל דבר מזבח ולר"ש בא בגלל עצמו ולתנאי דמתני' מנחה לא: מנחה הבאה בפני עצמה איצטריך ליה. ולאשמועינן דיש מנחת נסכים הבאה בפני עצמה כדרבא: מתנדב אדם מנחת נסכים. בלא זבח ואף על גב שלא אמרה תורה מנחת כליל יב] (הבאה) אלא הבאה בגלל זבח היכא דפרים פרים: ונשמעינן. ר"ל בהדיא כדרבא: נסכים הבאים בגלל זבח אצטריכא ליה. לר"ל לאשמועינן דלר"ש ירדו וכגון דקא מקריב להו למחר וליומא יג] *חרא דקי"ל לעיל (דף מד.) אדם מביא זבחו היום ונסכיו מכאן ועד י' ימים ונפקא לן מהא דאמר מר ומנחתם ונסכיהם יתירי דכתיבי בקרבנות החג להכי כתיבי: **מתני'** הלן. בין דם בין אימורים: רבי יהודה אומר כו'. בהנך תלתא פליג ומודי בשאר וטעמא יליף בגמ': שהיה פסולו בקדש. משבאת לעזרה נפסלה: כל שפסולו בקדש כו'. בגמ' יליף טעמא: מכשיר דאם עלו לא ירדו ובגמ' מוקי לה בדוקין שבעין הואיל וכשרין בעופות לכתחילה: דוחה. ומורידן: כשם שעלו לא ירדו. אבל פסולין דתנן בהו לא ירדו כך אם ירדו לאחר שעלו לא יעלו עוד: **גמ'** זאת היא העולה. זאת מיעוטא והיא מיעוטא וה"א דהעולה מיעוטא דמשמע העולה המיוחדת כשרה ולא פסולה למעוטי יד] פסולין אתו שאפילו עלו ירדו *ולא תימא כל הנוגע במזבח לכל פסולין אתא ומסתבר דהני ממעט שפסולן לפני זריקה ולקמיה מפרש שאר פסולין מנא ליה דלא ירדו טו] ולא ממעט להו מהכא כגון שחט חוץ לזמנו דפסולו לפני זריקה: תורת העולה. שהיא על מוקדה שתהא שם טז] הלילה עד הבקר ולא תרד:

תוספות

הלן והיוצא. אע"ג דתני אלו תנא ושייר הנך דחשיב בברייתא בגמ' וטמא משום דמהני דהכא שמעינן יז] דכ"ש הנהו ובברייתא נמי בגמ' דהנך דידהו לא חשיב זקן וחולה ומזוהם ונדמה וטומטום ואנדרוגינוס וטמא הוי בכלל הנהו דחשיב*: **והחוץ** למקומו. תימה דבפ' התודה (מנחות דף עט.) אמרינן חטאת ששחטה חוץ למקומו רבא אמר תרד כו' ור"ת גורס תודה דאיירי בה התם ומיהו בזה לא הועיל כלום וי"ל דהועיל דשאני תודה דהוי קדשים קלים וליכא מעילה באימורין מקמי זריקה וכי שחיט חוץ למקומו *לא מתירה הזריקה למעילה לכך תרד דהא חסירה זריקה החשובה בה אבל חוץ לזמנו לא ירד משום דמרלה לפיגולו לקובעו בכרת כדאי' במסכת מעילה (דף ב.) גבי מעילה וה"ה באם עלו לא ירדו כי האי גוונא אבל הכא בשמעתין מיירי בקדשי קדשים דליכא מעילה קודם זריקה להכי כי איפסלי בחוץ למקומו לא תרד דבזריקה החסירה אין קפידא דלא מהני מידי וכי האי גוונא מפליג בסמוך (דף פה.) גבי אימורין שהעלן לפני זריקה בין קדשים קלים בין קדשי קדשים וקשה לי פסח שלא לשמו אמאי לא ירד מאי שנא משלא במקומו בתודה דאידי ואידי קדשים קלים ומחשבה פסולה קודם זריקה וי"ל פסול דשלא במקומו חמיר טפי מפסול דשלא לשמו והוי כמו שחטן יח] בדרום בקדשי קדשים דירדו לר' יהודה פ"ק דמעילה (דף ב:) דהיינו נמי חוץ למקומו ובפרק התודה (מנחות דף עט.) נמי מוכח דחוץ למקומו נמי דירד היינו דוקא לר' יהודה אבל לר"ש לא ירדו אי נמי שלא לשמו קיל לפי שכשר בכל הזבחים לבד חטאת ופסח וצריך עיון אי מצי למימר דגבי תודה מיירי יט] דחשיב לאכול הבשר חוץ לירושלים *אין המקום ראוי לשום זבח לכך תרד אבל *חישב לאכול בשר חטאת ואשם חוץ לקלעים או להקטיר אימורי קדשים קלים חוץ לקלעים לא ירד כיון דזה המקום ראוי לקדשים קלים לאכילת שלמים:

הגה"ה ושקבלו פסולין וזרקו דמן. בגמ' (לקמן דף פז:) פליגי ר' יוחנן ור"ל אי מיירי דקבלו וזרקו דתרוייהו נעשו בפסולין וכמו כן מדקדק בריש מעילה (דף ה.):

כל שפסולו בקדש. פירש לאחר שחיטה *שנתקדש בכלי כדפרישי' לעיל בפ' חטאת העוף (ד' סח: ד"ה אמר):

זאת היא העולה. זאת תורת העולה היא העולה זאת והיא וה"א דהעולה שני היינו ג' מיעוטין אבל העולה קמא אתא לעולה ראשונה א)כדקאמר רבא בפ' תמיד נשחט (פסחי' דף נח:) ותורת הוי כ] רבוי לרבות איזה פסולין דאם עלו לא ירדו כא] ב)כרבי יהודה דלא ממעט אלא הנך ג' ואם תאמר הא ר' יהודה סבר לעיל בפ"ק (דף יז.) דלפה מקדשה כב] ג)במזבח א"כ כולן עלו והיכי משכחת לה פסול בפיגול ונותר וטמא וי"ל כגון שיש הפסק בין הבהמה לרצפת העזרה: **פרט** לנשחטה בלילה. רובע ונרבע לא צריכי מיעוטא לרבי יהודה וכל הני דמרבה ר"ש מרבה נמי רבי יהודה כדלקמן (דף פה:) ומסתבר לרבות כג] הני טפי משום דמשכח להו היכשרא ואם תאמר קדשי קדשים ששחטן בדרום דקאמר בריש מעילה (דף ב:) תרד לר"י הא לית ביה מיעוט רביעי וי"ל משום דדרשינן לעיל בפרק כל הפסולין (דף לו.) כל דבר רע ריבה חטאת ששחטה בדרום כד] (דאם עלו לא ירדו) ושנכנס דמה לפנים ואף על גב דקרא ללאו במעינן נמי דאם עלתה תרד א"נ שחט בדרום כעין כה] שחיטת חוץ היא: **הניתנין** למעלה שנתנן למטה כו'. בכל הני מודה רבי יהודה והכי אמרינן לעיל בפרק ב' (דף כז:) קתני מיהא הניתנין למטה שנתנן למעלה ולא פליג רבי יהודה ובפ' כל הפסולין (לעיל דף לו.) נמי אמרינן דלא פסל רבי יהודה במחשבה דלמטה למעלה ולמעלה למטה כי היכי דפסיל במחשבת היטח משום דרבי יהודה לטעמיה דאמר שלא במקומו כבמקומו דמי ותימה דבריש מעילה (דף ב:) משמע דפליג רבי יהודה גבי קדשי קדשים ששחטן בדרום דרבה אמר אם עלו ירדו ורב יוסף

א) דאשונה שבפ' סינהם כדקאמר כו' לרבות אידך פסולין כו' כר"י נ"ק. ב) נ"א כר"ש. ג) נ"ל כמזבח כו' פסול בכל הנהו וי"ל נ"ק

עין משפט נר מצוה

י א ב מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה יד:
יא ג מיי' פי"ד מהל' מעה"ק הלכה א:
[וע"ע תוס' יבמות נא: ד"ה אלא לאו ותוס' כתובות כט. סד"ה ועל הכותים ותוס' שבועות לג. ד"ה ואלו נאמרין]
יב ד מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה ו:
נ"ל לא מייתי הזריקה כו' נ"ק וע' בתוס' מנחות עט. ד"ה והדר
יג ה מיי' שם הלכה ו:
יד ו מיי' שם הל' ח:
טו ז מיי' שם הל' ט:
טז ח מיי' שם הל' ח
יז ט מיי' שם הלכה ד:
יח י מיי' שם הל' ב:
[זכר נפסחים יג. ומנחות עט.]
שאין נ"ק
נ"ל לאין מיירי דחשיבו נ"ק

מסורת הש"ס

[א] לעיל עלמה כג"ל נ"ק — פ"ק פ"ז וע"ש
[ב] רש"ק פ"ז וכ"ה בת [מנחות קד: קו.]
[ג] אוהרא נ"ק
[ד] לעיל ת. תמורה יד: [פסחים כ:] מנחות מד: נב.
לעיל מג.
[ה] [לקמן פז:]
[ו] [כמשנה שבמשניות ליתא]
[ז] נ"ק פ"ז
[ח] אוהרא נ"ק [לעיל לה:]
[ט] לעיל מג.
[י] מס מ. פ"ש לעיל כו: [סוריות ב: פ"ש]
תוס' נ"ק
רש"ק פ"ז

שיטה מקובצת

א] וליומא אוחרא ס"ד: ב] בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה: ג] עלתה תרד. עי' תוס' לקמן (דף קח): ד] שהיה פסולה בקודש: ה] כל שפסולו בקודש פ"ה לאחר שבא לעזרה ולא נהירא דרובע ונרבע מי לא עסקינן בעזרה נמי ונראה דהיינו שיש לו הכשר במקום אחר וא"ת התינח נשחטה בלילה דיש לה הכשר דכל הלילה כשרה לאיברים ופדרים ויצאת דמה (יוצאה) כשרה בבמה אבל נשפך דמה באיזה מקום יש לה הכשר במקום אחר וי"ל דדוקא גבי שחיטת בלילה צריך שיהא לה הכשר במקום אחר לפי שעדיין לא נעשה בה עבודה בהכשר ואם לא היתה לה הכשר במקום אחר לא היה מכשיר ר"ש אבל נשפך דמה שכבר נשחטה בהכשר כה"ג קרי לה שפיר פסולי בקודש: ו] מומין. לעיל (דף לה ע"ב): ז] הרי אלו ג' מיעוטין: הג"ה ר"י דמוקי זאת למעוטי נשפך דמה מהיכא ממעיט רובע ונרבע וי"ל דנשפך דמה ורובע ונרבע ממעט מהדא מיעוטא דשקולין הן דכי היכי דנשפך דמה אין לו הכשר במקום אחר כמו כן רובע ונרבע אין לו הכשר במקום אחר יאע"ג דפי' דנשפך דמה קרי ליה הכשר במקום אחר הואיל והיא אחר שחיטה שנעשית בהכשר היינו לר"ש אבל ר"י לית לי' ה דאי כבר ישנן שאין להן הכשר במקום אחר: ח] בפנים והניתנין: ט] שריבה. גליון. שריבה ואמר תורת העולה מיעט יאמר זאת: י] הבאה כליל כולה בגלל ותיבת בלולה נמחק: יא] בת מוקדה ותיבת כתיב נמחק: יב] תיבת הבאה נמחק: יג] וליומא אוחרא דקי"ל: יד] למעוטי הני פסולין: טו] דלא ירדו דלא ממעט: טז] שם כל הלילה: יז] שמעינן להו דכ"ש: יח] שחטן. עי' תוס' (דף סח): יט] מיירי דחשבו לאכול: כ] דיבורא לר' יהודה לאינך פסולין. תיבות לרבות איזה נמחק: כא] ירדו כר"ש תיבת כו' ל ש נמחק: כב] מקדשה כמזבח א"ת ב' נמחק: כג] לרבות אינך טפי: כד] תיבות דאם עלו לא ירדו נמחק: כה] שחיטה. עיין תוס' לעיל דף סח.

הכתוב ומיעט מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש ומוציא אני את אלו שלא היה פסולן בקודש ורבי יהודה מייתי לה מהבא *מפני מה אמרו לן בדם כשר שהרי לן כשר באימורין לן באימורין כשר שהרי לן כשר בבשר *יוצא שהיוצא כשר בבמה טמא הואיל והותר לעבודת ציבור חוץ לזמנו הואיל ומרצה לפיגולו חוץ למקומו הואיל ואיתקש לחוץ לזמנו שקבלו פסולין וזרקו את דמו בהנך פסולי א) דחזו לעבודת ציבור *וכי דנין דבר שלא בהכשירו מדבר שבהכשירו תנא אזאת תורת העולה ריבה סמיך ליה א"ר יוחנן **השוחט בהמה בלילה בפנים ב) (המעלה בחוץ פטור בחוץ) והעלה בחוץ חייב לא

רש"י

ור' יהודה מייתי לה. לאשר פסולין מהכא: לן בדם כשר. שאם עלה לא ירד: שהרי לן כשר באימורין. שאם עלו לא ירדו: שהרי לן כשר בבשר. כגון בשר שלמים הנאכלין לשני ימים: יוצא כו'. וביוצא ג) דאימורי עולה ואימורי קדשים אבל יוצא דדם (א) ד) פוסל רבי יהודה דנפקי לה תלתא פסולי מתלתא מיעוטי ומסתברא למעוטי יוצא *דדם ה) מדנשחט חוץ לזמנו דאשכחן ליה ריצוי אפילו בפנים שמעלה לפיגול ליענש כרת: דחזו לעבודת ציבור. כגון טמא: דבר שלא בהכשירו. כגון לן באימורין: מדבר שבהכשירו. לן בבשר ויוצא דמקדש מיוצא דבמה שאין שם מחיצה: סמיך ליה. לאשמעינן למילתיה: השוחט בהמה בלילה בפנים. והעלה אותה בחוץ חייב משום מעלה בחוץ ואפילו לר' יהודה דאמר אם עלתה בפנים תרד ולא מיבעיא הנך דאם עלו לא ירדו דחייב על העלאתן בחוץ כדאמרינן בפ' השוחט (לקמן דף קיא:) דהא מתקבלין בפנים אלא אפילו הך ו) לר' יהודה חייב: לא

תוספות

יוסף ז) *לא ירדו וקאמר אליבא דרבי יהודה כ"ע לא פליגי דירדו פי פליגי אליבא דר"ש רב יוסף כר"ש ורבה אמר לך ע"כ לא קאמר ר"ש אלא בניתנין למטה שנתנן למעלה כו' ולעולם בנשחטין בצפון וקבל דמן בצפון ומדנקט למטה שנתנן למעלה משמע דפליגי בה דה"ל למנקט נשחטה בלילה ונשפך דמה ויצא דמה וי"ל דהכי פי' רב יוסף כר"ש דמשמע ליה ניתנין למעלה שנתנן למטה אפילו עולת העוף שמלקה ומיצה דמה למטה דהוי כעין שינוי מקום דשחיטת קדשי קדשים וקבלת דמן מצפון לדרום ורבה אמר ע"כ לא קאמר ר"ש אלא בזבחים הניתנין למטה שנתנן למעלה ולעולם ח) בשחטה בצפון אבל בעולת העוף שעשאה למטה ובקדשי קדשים ששחטן בדרום מודה ר"ש לרבי יהודה שירדו והא דקאמר לעיל בפרק שני (דף כז:) קתני מיהא הניתנין למטה שנתנן למעלה ולא פליג רבי יהודה אע"ג דלרב יוסף יש במשמע ניתנין למעלה שנתנן למטה אפילו עולת העוף שעשאה למטה דפליג ר' יהודה כיון דמודה בדמי זבחים שייך שפיר לומר דלא פליג ר' יהודה אלא ירדו דניתנין למעלה שנתנן למטה כמו בקבלו פסולין וזרקו את דמן דקאמר בסמוך דלא פליג רבי יהודה אע"ג דלא מודה לר"ש אלא בהנך דחזו לעבודת ציבור ור"ש אפילו בהנך דלא חזו לעבודת ציבור קאמר דלא ירדו דלא גרע מנשפך הדם ונאבד לגמרי דלא ירדו לר"ש ומיהו צריך עיון כי שמא בנשפך הדם ונאבד קודם קבלה לא יאמר ר"ש לא ירדו בשביל שחיטה לבדה אלא בנשפך מן הכלי ונאבד אחר קבלה ופסולין דלא חזו לעבודת ציבור דלא אשכחן להו הכשר בשום מקום אם קבלו נמי את הדם לא יאמר ר"ש אם עלו לא ירדו דמשום שחיטה *לבדה שחיטה כשרה לא יחשבו פסולו בקדש כדמשמע בריש מעילה (דף ב: וג.) שאפילו שחט בצפון וקבל בדרום לא היה ט) חושבן רבה פסולו בקדש דקמותיב ליה רב יוסף ממתני' דחטאת העוף (לעיל דף סו:) י) וכולן אין מטמאין בגדים אבית הבליעה בעולת העוף שעשה למטה ולעיל מוקמינן לה בגמ' במילוי ולא במליקה ומייתי מינה ראיה לדרום יא) *וגבי קדשי קדשים דחשיב פסולו בקדש א"כ אע"פ שנעשית המליקה בהכשר יב) שהיה במקום שחיטה לא היה חושבו פסולו בקדש לרבה עד דאותביה רב יוסף אלמא בשחיטה לבדה בהכשר לא חשיב לרבה פסולו בקדש ומיהו יש לדמות פסול מילוי לפסול שחיטה יותר יג) מקבלה כיון שבמילוי הוא ממלא ומוציא הדם מן הגוף כמו שעושה בשחיטה: **ומוציא** אני את אלו שלא היה פסולן בקדש. בריש פרק יוצא דופן (נדה דף מח.) משמע דלא אצטריך יד) האי קרא לנפלו כשהן חולין אלא לנפלו לאחר שהוקדשו והבאת רובע ונרבע טו) דיאסרו ניחא אבל מוקצה ונעבד קשה דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ויש לאוקמי בקדשים קלים ואליבא דר' יוסי הגלילי דאמר ממון בעלים הוא וכן מפרש בפרק בתרא (לקמן דף קיד.) וא"ת אתנן ומחיר הי לאחר שהוקדשו. נתן לזונה בקדשים קלים כרבי יוסי הגלילי הא לא הוי אתנן כדדרשינן בשלהי כל האסורין (תמורה דף ל:) לכל נדר פרט לנדור וי"ל בבהמת קדשים מעוברת ונתן לה העובר וקסבר וולדות קדשים בהווייתן הן קדושים לאחר שילאו לאויר העולם ומ"מ הוי כלאחר שהוקדש כיון דקדיש אגב אימיה וכן בפ' בתרא (לקמן דף קיד.) קרי ליה ראוי לפתח אהל מועד אע"ג דהוי חולין עד שעת יציאתו וכלאים ויוצא דופן בולדות קדשים והתם בפ' יוצא דופן (נדה דף מא.) פי' בקונטרס דל"ג בהווייתן הן קדושים טז) ולפי מה שפירשתי ניחא וע"כ הא במעינן לר"ש בסוף דם שחיטה (כריתות דף כג:) דקסבר בהווייתן הן *קדושים יז) מה אמר דאם עלו ירדו וגם משום הך דאתנן ומחיר דמתנין דלא משכחת לה אלא בולדות קדשים ובהווייתן הן קדושים אבל קשה כלאים ויוצא דופן היכי משכחת לה דקדושים הוולדות דכיון דלא חזו להקרבה וגם קסבר בהווייתן קדושים לא חל על וולדות קדושה כלל כדתנן פרק כילד מערימין (תמורה דף כד:) רשב"ג אומר ילדה טומטום ואנדרוגינוס אין קדושה יח) [חלה] עליהן *וקסבר בהווייתן [הן] קדושים ולא חלה אפילו קדושת דמים יט) וי"ל דמקדישן בבטן קדושת הפה וקשה על ר"ש דסבר בהווייתן כ) הלו הנקברין קדשים שהפילו ובלאו הכי קשה מבשר בחלב דתני בהדייהו דמשמע דלא פליג עלייהו ר"ש אלא על מתני' דסוף תמורה (דף לג:) הלו הנקברין קדשים שהפילו ובלאו הכי קשה מבשר בחלב דתני בהדייהו דמשמע דלא פליג עלייהו ר"ש אלא על חולין שנשחטו בעזרה *ואלו קדשים שהפילו אין קדושה חלה עליהן כיון דסבר בהווייתן קדושים כמו טומטום ואנדרוגינוס וגם *בשר בחלב אמר ר"ש דמותר בהנאה בפ"ק דבכורות (דף י.) א"כ אמאי הוו בקבורה ול"ל דפליג עלייהו ר"ש ולא ליהוו בקבורה א"כ בקדשים שהפילו מודה דב קבורה *דקדושין מבוס דאי הוו בר קיימא הוו חזו להקרבה להכי לא דמו לטומטום ואנדרוגינוס והכי צריך לפרש שילהי בהמה המקשה (חולין דף עז.) גבי הפילה שליא במוקדשים תקבר ומפרש עטמא משום דרובא בר הקדש הוא וקשיא לר"ת אי סבר וולדות קדשים ממעי אמן קדושין אפילו כולן קדושין ואי סבר בהווייתן קדושין אין חלה קדושה על שום דבר דלא חזי להקרבה כדאמר רשב"ג גבי טומטום ואנדרוגינוס אלא י"ל דנפלים עדיפי כיון דאי הוו בר קיימא הוו חזו להקרבה וחל עלייהו קדושה והיינו כא) [דאמר] התם רובא בר מקדש *לאפוקי טומטום ואנדרוגינוס*: הגה"ה יוצא שהרי יוצא כשר בבמה. יוצא דאברי עולה ואימורין קאמר אבל יוצא דדם (ב) פסיל ר' יהודה וא"ת מהאי טעמא נמי כב) ליתכשר יוצא דדם וי"ל דהכשר דם חמור ולא ילפינן מבמה אם לא כמצא לו הכשר בפנים ועוד י"ל דבבמה הוי בהכשרו ואע"ג דבאימורין ילפינן שלא בהכשרו מבהכשרו ע"י ריבוי תורת. מיהו בדם המתיר לא ילפינן כדפירשנו לעיל בפ' איזהו מקומן (דף נא. ד"ה מפני) דדייק דבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בבנין אב מדילפינן לן דמה מלן דאימורין ולן דאימורין מלן דבשר ואמאי נילף דם שנפסל בשקיעת החמה *מאימורין דכשרין דלא מיפסלי אלא בעמוד השחר כג) וכ"ת משום דלן בדם אחר עמוד השחר לא מצי גמר מאימורין מה בכך הא לא מגיע פסול עמוד השחר בדם כלל ועוד כיון שלמדנו דאחר שנפסל לא ירד אין חילוק בין שקיעת החמה לעמוד השחר דאי לא תימא הכי לן בדם שתי *ליטעת מנין הא אין כיוצא בו כד) בבשר אלא ודאי לא גמרינן (ג) דם מהכשרו ולהכי חשיב ליה בנין אב מבנין אב דלא מצי למילף אלא מלן דעמוד השחר דאימורין ולהכי נמי לא כייל להו דילמא לן בדם ובאימורין כשר שהרי לן כשר בבשר ולכך נמי אצטריך למימר חוץ למקומו הואיל ואיתקש לחוץ לזמנו דלא מצי למימר הואיל וכשר בבמה וכן קבלו פסולין לא מכשר אלא בהנך דחזו לעבודת ציבור אבל זר לא אף על גב דכשר בבמה ומיהו אשכחן דילפינן (ד) מהכשרו בדם מדם כגון ניתנין למעלה ולמטה לפי שכל אחד כשר בחבירו וגם לא הוצרך כאן לפרש הטעם לפי שהוא פשוט כה) ושלא לשמו דפסח וחטאת שכשר בשאר קרבנות ומיהו קשה דלעיל בפרק חטאת העוף (דף סח:) גבי זר וסכין מטמאין בבית הבליעה פריך דנילף זר מבמה דתניא מנין ליוצא כו' ומאי קושיא הא האי תנא גופיה לא יליף כדפי' דמוקי בחזו לעבודת צבור ולא גמרי נמי דם מבמה ועוד הא דמכשר התם מליקת שמאל מטום דאשכחן ליה הכשירא ביוה"כ הא לא ילפינן מבהכשרו וכן *ליכה מאברים ופדרים הא רבי יהודה פסיל ליה הכא וי"ל דלעיל פירשתי דההיא סוגיא כר"ש וכולה מתני' דהתם דמפלגא לענין כו) בליעה (ה) לענין בין פסולו בקדש כר"ש דהכא דברים מעילה נדמי כז) בית הבליעה ואם עלה לא ירד להדדי וה"ק נילף מבמה לר"ש כי היכי דגמר בבייתא פסול *דאימורים לרבי יהודה ומיהו לא לגמרי אתיא כר"ש מדפסלה מליקת שמאל ור"ש מכשר לה לפי גירסת ר"ת דלעיל בפרק בני (דף כד:*) דגרים והא תנן מלק בשמאל כו' *א"כ י"ל דלרבי יהודה לא יעמיד המיעוטין בעוף מיהו לעיל (דף פג:) פבלינן בעוף טפי מבהמה גבי פלוגתא דרבי יוסי הגלילי ור"ע דמה כבשים ראוים כו' ומיהו קשה לרבי יהודה ילא דמה ליתכשר דנילף מיוצא דאימורים ואימורים מבמה כמו לן דדם מהאימורים ולן דאימורים מבשר שלמים דכשרים חוץ לקלעים ומיילא שמעת חוץ לירושלים דאין חילוק בין חד פסולא לתרי פסולי כדפירשנו והא דנקט *הכא קרא מבמה ניחא לאשמועי הכשירא ביוצא דאימורין גופייהו אבל גבי לן דגמר מבשר לא הוה מצי לאשמועי באימורין לן כח) בבמה דכשר דהא תנן בפ' בתרא (לקמן דף קיג.) הזמן הטהר והטמא שוין בזה ובזה לא

יח] אין קדושה חלה עליהן דקאמר דאף על גב דאין קדושת אמן חלה עליהן קדושת פה הלה עליהן דקסבר בהוייתן קדושים ולא חלה עליהן אפילו: יט] ור"ל דאקדיש בבטן: כ] תמורה. חרם יז] מה. ס"א ומיהו אמר: יח] אין קדושה חלה עליהן ... כג] ולן בדם אחר עמוד השחר דלא מצי ותיבות וכ"ת משום ואות ד' נמחק: כד] בו כשר בבשר: כה] פש"ט וכן שלא אלו: כא] והיינו דאמר התם רובא בר מוקדש: כב] נמי ד ני ליתכשר. עיין תוס' (מנחות דף ו): כו] לענין בית הבליעה בין פסולו: כז] מדמי טומאת בית הבליעה ואם עלה לא ירד אהדדי וה"ק: כח] לן בשר בבמה דהא: לשמו דפסח וחטאת לפי שכשר בשאר:

עין משפט נר מצוה

אמר לה נ"ז

יט א מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הלכה יז:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ימו יא וכו' לאפוקי טומטום ואנדרוגינוס. ע' לקמן דף קיד ע"א תו' ד"ה וקסבר: בא"ד אי נמי י"ל דלר"י לא יעמיד המיעוטין. ע"ל דף כח ע"א תוס' ד"ה מלק:

קדושים ... כו' נ"ק

וקסבר בהווייתן הן קדושים כו' נ"ק

והלא קדשים נ"ק

שיטה מקובצת

א] דחזו. עי' תוס' מנחות (דף ו ע"ב): ב] תיבות המעלה בחוץ פטור בחוץ נמחק: ג] וביוצא דאימורי עולה. תיבת דאימורי נמחק: ד] דדם פסיל ר' יהודה דנפקא ליה תלתא: ה] ונשרפם חוץ אית ס' ר' נמחק: ו] הך דלר' יהודה תרד חייב: ז] יוסף אמר לא: ח] ולעולם דישחטה בצפון: ט] לא היה חושבו: י] העוף דקתני יבילן: יא] לדרום גבי קדשי: יב] בהכשר שהוא במקום: יג] יותר מלקבלה כיון: יד] תיבת האי ל"ש ונמחק: טו] תיבת דיאסרו ל"ש: טז] קדושים דהא כ"ש למ"ד במעי אמן הן קדושים דאצטריך למעוטי מזאת ויש לפרש דה"ק דאפי' קסבר בהווייתן הן קדושים נראה דאצטריך קרא למעוטי כיון דהפסול לא בא תחילה אלא בבת אחת אבל לא מצי למימר קסבר במעי אמן הן קדושים דע"כ הא שמעינן וכו':

גירסת הש"ך דדם הס"ד ואח"כ מה"ד לעבודת צבור. כמו הס"ד ואח"כ מה"ד חוץ לזמנו כו' כרת הס"ד ותיבות מדנשחט ותיבות דמצי יש למחוק

[לעיל כח: סס. ממחם מת:]

[לעיל כח. סס.]

לקמן קיא: ע"ש

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה יוצא וכו' פסול לר' יהודה וכו' יוצא דדם הס"ד ואח"כ מ"ה ונשחט חוץ: (ב) תום' ד"ה ומוציא וכו' פסול לר' יהודה וכו' ועוד י"ל דפסול דם לא ילפינן מבמה משום דהוי הכשירו בכך ואע"ג דבאימורין ילפינן וכו' מיהו בדם המתיר לא ילפינן וכו' דדייק דדבר הלמד: (ג) בא"ד אלא ודאי לא גמרינן פסול דם מהכשרו וכו' ולהכי נמי לא כייל להו דלימא לן בדם. (ד) בא"ד ומיהו אשכחן דילפינן פסול מהכשרו בכך בדם מדם: (ה) בא"ד לענין בליעה בין פסולו כצ"ל ותיבת לענין נמחק:

בכשר נ"ק

גי' הש"ך דקדושים תנם שיליה מש"ס דאי הוו בר קיימא הוו כו'

[ועיין היטב תוס' חולין כח: ד"ה רובא ותוס' לקמן קיד. ד"ה וקסבר ותוס' נדה מא. ד"ה קסבר]

דאם עלו לא ירדו מאימורין נ"ק

לילות נ"ק

לא תהא פחותה משוחט בחוץ ומעלה בחוץ מתיב רב חייא בר אבין *השוחט עוף בפנים ומעלה בחוץ פטור שחט בחוץ ומעלה בחוץ חייב א] נימא לא תהא פחותה משוחט ומעלה בחוץ *תיובתא איבעית אימא שחיטת העוף בפנים מיקטל קטליה *אמר עולא אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקת דמן לא ירדו נעשו לחמו של מזבח א"ר זירא אף אנן נמי תנינא שנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים ב] ומה התם דאם בא לזרוק אין לו לזרוק אמרת אם עלו לא ירדו הכא דאם בא לזרוק זורק לא כל שכן תרגמא אקדשי קדשים ג] הרי פסח דקדשים קלים הוא תרגמא ד] בשלא לשמן תנן וכולן שעלו חיין לגבי מזבח ירדו הא שחוטין לא ירדו מאי לאו ל"ש קדשי קדשים לא שנא קדשים קלים לא הא שחוטין מהן ירדו מהן לא ירדו והא כולן קתני כולם אחיין פשיטא לעולם אחיין ובדוקין ה] שבעין *ואליבא דר"ע דאמר אם עלו לא ירדו במאי אוקימתא בפסולין אימא סיפא וכן עולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד שחטה בראש המזבח יפשיט וינתח במקומה ואי פסולה בת הפשט ונתוח היא °ונתח אותה אמר רחמנא אותה כשרה ולא פסולה סיפא אתאן לכשרה ומאי קמשמע לן דיש הפשט ונתוח בראש ו] המזבח ז] ולמאן דאמר אין הפשט ונתוח בראש המזבח מאי איכא למימר הכא במאי עסקינן כגון שהיתה לו שעת הכושר ונפסלה ורבי אלעזר ברבי שמעון היא *דאמר כיון שנזרק הדם והורצה בשר שעה אחת יפשיטנה ועורה לכהנים ואלא דקתני כיצד עושה מוריד את הקרבים למטה ומדיחן ח] למה לי היכי נעביד נקרבינהו *בפרתייהו °הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך אנן הכי קאמרינן מדיחן למה לי דאי מיתרמי כהן אחרינא ולא ידע נסקינהו ואנן

רש"י

לא תהא פחותה משוחט בחוץ ומעלה אותה בחוץ · דקי"ל ט] בהשוחט (לקמן דף קז:) דחייב על שחיטתה ועל עלייתה: השוחט עוף קדשים בפנים והעלהו בחוץ פטור · על העלייתה דאינו מתקבל בפנים אלא מלוק: שחטו בחוץ והעלהו בחוץ חייב · על שחיטתו דהשוחט עוף קדשים בחוץ חייב דאיתרבי מאו אשר ישחט בפ' השוחט (שם דף קז:) וכי העלהו בחוץ חייב דמרבינן בהשוחט (שם) לענין העלאת כל הנשחטין י] דכי היכי דחייב על שחיטתן חייב על העלאתן דכתיב ואליהם תאמר לענין פרשיות: ואמאי השוחטו בפנים והעלהו בחוץ פטור נימא לא תהא פחותה כו': מיקטל קטליה · יא] לא שייכא שחיטה בפנים כלל לא בחולין ולא בקדשים אבל שחיטת לילה שחיטה היא בחולין הלכך בקדשים שחיטה פסולה היא קרויה: שנשפך דמה · לא תרד הבשר אם עלה וקא ס"ד דבאימורי קדשים קלים נמי קאי: ומה · נשפך דמה דהוי עליית בשר לפני זריקה דהא אין כאן זריקה וגריעא מאחר עולין לפני זריקה דהתם אם בא לזרוק יש לו מה לזרוק והכא אם בא לזרוק אין לו מה לזרוק ואפ"ה לא תרד וכ"ש יב] היכא דלא נשפך: תרגמא אקדשי קדשים · פירוש המשנה הזאת בקדשי קדשים שקדושת הגוף עליהן לפני זריקה: והרי פסח · שנינו בה דקתני *סיפא והפסח והחטאת כו' וקא ס"ד דאפסולי דקתני ברישא נמי קאי כגון אם נשפך דמו או יצא: תרגמא אשלא לשמו · פסח לא תנא ליה אלא אפסולא דשלא לשמו כדקתני בה שבחטן שלא לשמן יג]: הכי גרסינן תנן וכולן שעלו חיין לגבי מזבח ירדו הא שחוטין לא ירדו מאי לאו לא שנא קדשי קדשים ל"ש קדשים קלים לא הא שחוטין מהן ירדו ומהן לא ירדו והא כולן קתני כולן אחיין פשיטא לעולם אחיין ובדוקין שבעין כו': תנן וכולן שעלו חיין · קא סלקא יד] דעתך הא כולן אכל קדשים קאמר ואכשרין קאי ולא אפסולין דתני ברישא קאי דלא שייך בהו חיין דבכל הפסולין הנזכרים באם עלו לא ירדו אין בהן פסול מחיים הלכך אכשרין קאי והאי כולן ע"כ טו] כל הקדשים קאמר לא שנא קדשי קדשים ולא שנא קדשים קלים וקאמר הא שחוטין לא ירדו ובלאחר זריקת דמים לא איצטריך טז] לאשמועינן דאמאי ירדו: ומשני לא תימא הא שחוטין כולן לא ירדו אלא אימא הא שחוטין יש מהן ירדו ויש מהן לא ירדו קדשי קדשים לא ירדו קדשים קלים ירדו: והא כולן קתני · מאי לאו יז] אדוקיא דהא שחוטין לא ירדו נמי קאי: יח] כולן משום חיין · נקט לה למימר דירדו דאין מזבח מקדש חיין: פשיטא יט] · דירדו דהא חוזרין ועולין לאחר שחיטה הואיל ובכשרין קיימי: לעולם אחיין · נקט כולן ולאשמועינן דירדו ובדוקין שבעין איצטריך לאשמועינן שפסולין מחיים · וכי מחתינן להו תו לא כ] מסקי דקי"ל (לעיל דף פד.) בפסולין כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו ואפי' הכי ירדו דאין מזבח מקדש חיים: ואליבא דר"ע · נקט לה דאמר במתניתין בעלי מומין אם עלו לא ירדו ומוקמינן לה לקמן בדוקין שבעין ואשמעינן מתניתין עלו חיים ירדו הא שחוטין לא ירדו: ונתח אותה · אמרינן בתורת כהנים כשרה ולא פסולה שאם נפסלה קודם הפשט שורפה כא] *בעזרה והא נמי בראש המזבח נהי דלא תרד דקדשה מזבח מיהו לא בעי הפשט ונתוח: סיפא דמתני' אתאן כב] לכשרים · והכי קאמר וכן עולה חיה כשרה שעלתה כו' ומאי קא משמע לן פשיטא דתרד דהא הדרא סלקא: ומשני הא קמ"ל דהיכא דשחטה בראש המזבח לא צריך לאחותה ואסוקה ואע"ג דהדר סלקא אלא מפשיטה בראש המזבח: דיש הפשט · בכשרות: אין הפשט · הואיל והדר מלי לאסוקה לאו אורח ארעא להפשיט שם: הכא במאי עסקינן · לעולם כשעלתה כשרה כג] חיה ומשחטה בראש המזבח וזרק דמה נפסלה הלכך יפשיט וינתח במקומה דאי מחית לה תו לא סלקא ודקשיא לך פסולה לאו בת הפשט היא: כגון דהיתה לו שעת כד] הכושר · להפשט קודם פסולה בת הפשט ונתוח היא ואפילו היא למטה והבשר פסול ונשרף וכרבי אלעזר בר"ש דאמר לקמן בפרק טבול יום (דף קד.) כיון שנזרק הדם והורצה בשר שעה אחת להקטיר ונפסלה יפשיטנה ועורה לכהנים ואין עורה נשרף עמה הילכך השתא נמי כי איתא בראש המזבח ונקטרת בעיא הפשט ונתוח: עורה לכהנים גרסינן · כדכתיב (ויקרא ז) עור העולה אשר הקריב לכהן: אלא הא דקתני כיצד הוא עושה כו' · בברייתא דזבחים גרסינן ליה גבי עולה שעלתה חיה למזבח ושחטה וקאמר יפשיט וינתח במקומה וקתני סיפא מוריד את הקרביים למטה ומדיחן ואי בפסולה מכי מחית לה תו לא סלקא: ומשני אלא היכי ליעבד ניקרבינהו לקרביים בפרתייהו · בפרש שלהן בתמיה: אנן הכי קאמרינן מדיחן למה לי · הואיל ולא הדרי סלקי: ומשני דאי מתרמי כהן אחרינא דלא ידע · שנפסלה ניסקינהו: ואנן

תוספות

לא תהא פחותה משוחט בחוץ ומעלה בחוץ · תימה אמאי איצטריך הכא לימא אנא דאמרי כרבי שמעון דפ' השוחט והמעלה (לקמן קיא.) דאמר זעירי שחיטת לילה איכא בינייהו דלרבי שמעון חייב וי"ל *דהכא קאמר אפי' לרבי יהודה דאי לרבי שמעון דוקא למה לי טעמא דלא תהא פחותה תיפוק לי משום כה] דראוי להתקבל בפנים וא"ת הא דתניא לקמן בפ' השוחט והמעלה (דף קט.) מנין לרבות פסולין כגון הלן והיוצא כו' ת"ל לא יביאנו לעשות כל המתקבל בפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ ל"ל קרא תיפוק לי דלא תהוי פחותה משוחט בחוץ ומעלה בחוץ וכ"ת דההיא כרבי שמעון דלית ליה האי טעמא א"כ ליתני שחיטת לילה ונשפך דמה ויצא דמה חוץ לקלעים וי"ל דבלן ויוצא וטמא לא שייך לא תהא פחותה משוחט בחוץ:

מקטל קטליה · משום דלא מלינו שחיטה בעוף בפנים הלכך ה"ל כהתיז ראשו ולא דמי לשחיטת לילה כו]: ומאי קמ"ל דיש הפשט ונתוח בראש המזבח הניחא למ"ד כו' · תימה דהך קושיא יכול להקשות בלאו הכי דהיכי דמי אי בפסולים ונתח אותו אמר רחמנא ואי בכשרין הניחא כו' כז] ומפרש ה"ר חיים דאם עלתה בראש המזבח לכ"ע יש הפשט ונתוח וכשהיא למטה פליגי מהו להעלותה ולהפשיטה והכי פירושא בשלמא אי מיירי רישא בכשרין ותיהוי סייעתא לעולא ותנא סיפא לגלויי רישא דבכשרים אף על גב דסיפא לא אשמועינן מידי דלכ"ע יש הפשט וניתוח בראש המזבח ולא תניא אלא לגלויי ארישא אלא אי אמרת רישא בפסולין סיפא במאי אי בפסולין ונתח אותה אמר רחמנא ואי בכשרין מאי קא משמע לן אי קא משמע לן דיש הפשט ונתוח בראש המזבח כלומר אפילו הורידה יעלנה להפשיטה הניחא למאן דאמר כו': והוא

שיטה מקובצת

א] חייב ואמאי נימא: ב] ומה התם דאם בא לזרוק כו' · לעיל פי' דעולא אמר לא ירדו אפי' לר"י (והכי)(והכא) משמע לכאורה דאליבא דר"ש קאמר מיפריך ליה מנשפך דמה דאי אליבא דר"י הא אמר אם נשפך דמה ירדו מיהו י"ל דפריך שפיר אליבא דר"י והו"ק סדר"ש נשמע לר"י ואליבא דר"ש פריך שפיר מכ"ש ואף לר"י נמי דעד כאן לא קאמר ר"י ירדו אלא בנשפך דמה אבל היכא דיש בידו לזרוק לא דאין לנו לומר דפליגי אלא כמאי דחזינן דפליגי ועוד דלא דמי כלל למתני' דהתם אין בידו לזרוק והכא יש בידו לזרוק ונהי דתלמודא מייתי נשפך דמה היינו משום דבעי למפרך מכ"ש אליבא דר"ש ומ"מ מיניה נשמע לר"י כדפי': ג] קדשים והרי פסח: ד] תרגמא אשלא לשמו: ה] שבעין · פי' אבל מחוסר אבר לא וכן כל מום משנה משום הקריבהו נא לפחתך: ו] המזבח הניחא למ"ד יש הפשט אלא למ"ד אין הפשט בראש המזבח מאי איכא למימר דאיתמר רב פפא ורב ש[illegible]א בר אשי חד אמר יש הפשט ונתוח בראש המזבח וחד אמר אין הפשט ונתוח בראש המזבח במאי קא מיפלגי מר סבר לשלחן דמי ומר סבר לבית המטבחים דמי הניחא למ"ד יש הפשט ונתוח בראש המזבח אלא: ז] למ"ד אין אות ו' נמחק: ח] ומדיחן והיכי מצי מסיק להו היכי נעביד ותיבות למה לי ל"ש ונמחק: ט] דקי"ל לקמן בהשוחט: י] הנשרפין בחוץ דכי: יא] קטליה דלא שייכא שחיטה בפנים לעוף כלל לא בחולין ולא בקדשים והו"ל כהתיז את ראשו אבל שחיטת כו' בקדשים נמי שחיטה פסולה: יב] וכ"ש הכא דלא: יג] לשמן דהויא בית זריקה והוכשרו אימורין למזבח ואע"ג דזריקה פסולה הואי להכי מיהא אהני דאם עלו לא ירדו הוא"ל וברוב זבחים אין פסול שלא לשמו נוהג הס"ד ומה"ד הכי: יד] דעתיה האי כולן: טו] ע"כ אכל הקדשים: טז] איצטריך ליה לאשמועינן: יז] לאו אדיוקא דהא: יח] לא כולן: יט] פשיטא פשיטא דמחיים ירדו דאין מזבח מקדש מחיים דאם כשרים הם מה הפסד יש בירידתן הוא"ל ויכול להעלותן בסוף ואם פסולים הם א"כ נפסולים אלא ממום או רובע ונרבע או חד מהנך דאין פסולן בקודש וא"כ פשיטא דירדו: כ] לא לסקי דקיי"ל דפסולין כשם: כא] שורפה בעזרה והאי נמי דבראש המזבח: כב] אתאן לכשרה: כג] כשרה היתה ותיבת חיה נמחק: כד] הכשר להפשט: כה] משום דלא ירדו וראוי להתקבל: כו] לילה שתפסול מחמת דבר אחר הוא וחזיא למחר לשחט אבל ליכא למפרש דשחיטת לילה כשרה בחולין. שחיטת עוף נמי כשרה בחולין: כז] ומפרש · לשון מהר"ם ופירש הר"ר חיים דהא דקאמר דאין הפשט ונתוח היינו היכא שירדה למטה ושוב לא יעלנה על המזבח להפשיט אבל אם שחטה בראש המזבח כ"ע לא פליגי דיפשיטנה במקומה קודם שתרד אם ירצה והשתא ניחא לנוסחא דמתני' אי לא דאוקימנא בפסולין וה"פ אא"כ בכשרים מיירי רישא וסיפא ניחא ואע"ג דבהאי דתני סיפא אם עלתה חיה תרד ליכא שום חידוש ולא בהא דקאמר יפשיטנה כיון דבכשרה מיירי דבלא ירדה מיירי מ"מ איכא למימר דתני סיפא לגלויי רישא וברישא אכא חידוש לאשמועינן בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים אלא אי אמרת רישא בפסולים סיפא א"כ בכשרים דאי בפסולים בת הפשט ונתוח היא וא"כ סיפא מאי אתא לאשמועינן והא לא לגלויי לרישא אתיא אלא ע"כ אתא לאשמועינן דאם שחטה בראש המזבח ואפי' אם ירדה יעלנה ויפשיטנה דאל"כ לא הוי בסיפא שום חידוש ושייך שפיר השתא הניחא: בעי

מסורת הש"ס

לקמן קיא. · [מנח' כ: גיטין נה.] · [מעילה ז:] · [פי' נרקמרה ופי' ...] · [ר"ש נתוכחמא] · לקמן קד. · [פי' חולין דף יח ע"א ...] · [ר"ש נערס]

ב א מיי׳ פ״ג מהלכות פסה״מ הלכה יב:

בא ב מיי׳ פ״ב מהלכות מעילה הלכה ח:

בב ג מיי׳ פ״ד מהלכות איסורי מזבח הל׳ ח:

בג ד מיי׳ פ״ג מהלכות פסה״מ הלכה ט:

בד ה מיי׳ שם הל׳ טז:

בה ו מיי׳ שם ופ״ו מהל׳ מעה״ק הל׳ ב:

ואנן ניקו *נעביד להו לכהנים מילתא דאתו בה לידי תקלה אפ״ה עדיפא *שלא יהו קדשי שמים מוטלים כנבילה אמר רבי חייא בר אבא א] בעי רבי יוחנן אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקת דמן ירדו או לא ירדו א״ל רבי אמי ותיבעי לך מעילה א״ל מעילה לא קמיבעיא לי דזריקה הוא דקבעה להו במעילה כי קמיבעיא ב] ליה ירידה ופשיט לא ירדו ואין בהן מעילה רב נחמן בר יצחק מתני הכי א״ר חייא בר אבא בעי רבי יוחנן אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקת דמן יש בהן מעילה או לא א״ל רבי אמי ותיבעי לך ירידה א״ל ירידה לא קא מיבעי׳ לי דנעשו לחמו של מזבח כי קמיבעי׳ לי מעילה ופשיט הכי ״לא ירדו ״ואין בהן מעילה: ואלו לא היה ג] פסולן [וכו׳]: א״ר יוחנן *לא הכשיר ר״ע אלא בדוקין שבעין הואיל וכשרים בעופות והוא שקדם הקדשן את מומן ומודה ר״ע בעולת נקבה דכשקדם מומה להקדשה דמיא בעי רבי ירמיה יש נרבע בעופות או אין נרבע בעופות מי אמר *מן הבהמה להוציא את הרובע ד] והנרבע כל היכא דאיתיה ברובע איתיה בנרבע כל היכא דליתיה ברובע ליתיה בנרבע או דלמא הרי נעבדה בו עבירה אמר רבה ת״ש ר״ע מכשיר בבעלי מומין ״ואם איתא נכשיר נמי בנרבע הואיל וכשר בעופות שמע מינה אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא *הנרבע והמוקצה והנעבד ואתנן ומחיר וטומטום ואנדרוגינוס כולן מטמאין בגדים אבית הבליעה ש״מ: רבי חנינא סגן הכהנים כו׳: מאי קמ״ל איבעית אימא מעשה קמ״ל ואיבעית אימא מאי דוחה כלאחר יד: כשם שאם ה] עלה כו׳: *אמר עולא ״לא שנו אלא שלא משלה בהן האור אבל משלה בהן האור יעלו רב מרי מתני ארישא רב חנינא מסורא מתני אסיפא העצמות והגידין והקרנים והטלפים בזמן שמחוברין יעלו פירשו לא יעלו אמר עולא לא שנו אלא שלא משלה בהן האור אבל משלה בהן האור יעלו מאן דמתני אסיפא ו] כ״ש ארישא ומאן דמתני ארישא אבל אסיפא לאו בני הקטרה נינהו: **מתני׳** ״ואלו אם עלו ירדו בשר קדשי קדשים ובשר קדשים קלים ומותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות ז] והקטורת ״הצמר שבראשי כבשים ושער שבזקן תישים והעצמות והגידים והקרנים והטלפים בזמן שהם מחוברים יעלו שנאמר °והקטיר הכהן את הכל *פירשו לא יעלו שנאמר °ועשית עולותיך הבשר והדם: **גמ׳** *ת״ר °והקטיר הכהן את הכל המזבחה לרבות העצמות והגידים והקרנים והטלפים יכול אפילו פרשו תלמוד לומר ועשית עולותיך הבשר והדם אי בשר ודם יכול

ויקר׳ א
דברים יב
ויקר׳ א

[נ״ל רבי תובחה כ״א כמש״ה בסמניות]

והוא שקדם הקדשן את מומן · שחלה עליהן קדושת מזבח אבל קדם מומן להקדשן לא היו קדשי מזבח מעולם ואפילו בדוקין שבעין אין המזבח מקדשן ותימה דבפ׳ ב׳ דבכורות (דף טז:) אמרינן והשוחטן בחוץ פטור רב הונא מתני חייב ומוקי לה בדוקין שבעין ואליבא דרבי עקיבא דאמר אם עלו לא ירדו ולכאורה לא קאי אמתניתין דהתם אלא אברייתא דתניא כוותיה דרב ששת שפירש כללו של דבר לאתויי לשוחט בחוץ דפטור ומיירי דקדם מומן להקדשן ועלה קאמר דרב הונא מתני חייב והשתא אמאי מתני חייב הא אמרינן הכא אפילו בדוקין שבעין ירדו כיון דקדם מומן להקדשן ובלאו הכי קשה דהא בכלל *קתני הרי הן ״כחולין והיכי מתני חייב ובקונטרס הגיה שם בסיפא דברייתא דקדם הקדשן למומן והשוחט בחוץ פטור ועלה קאי רב הונא ומתני חייב וכן נראה דמייתי בתריה בין לפני פדיון בין לאחר פדיון עושין תמורה דהיינו סיפא דברייתא:

יש נרבע בעופות או אין נרבע בעופות · הא דדרשינן בסוף פרק קמא דחולין (דף כג.) מן התורין למעוטי נרבע היינו כמסקנא דשמעתין אבל אם תמצא לומר דאין נרבע בעופות לא תוקמיה אלא למעוטי מוקצה · **ומותר** העומר אינו בכלל שירי מנחות דהלוק הוא מהן שבא להתיר מן החדש ומן השעורין יד] שתי הלחם באין חמץ ולחם הפנים אין נקטר בהם אלא בני בזיכי לבונה:

גמ׳ ניקו

[נ״ל קתני הרי הן כחולין לגבל דבריהם והיכי כו׳ נ״ק]

ואנן ניקו כו׳ · לשון קושיא הוא: לידי תקלה · להעלות פסולין שירדו: מוטלים כנבלה · הקרבים בפרש שלהן: ותיבעי לך מעילה · אי מהני להו לאיקבעינהו במעילה: לא ירדו · דנעשו לחמו של מזבח ומיהו מעילה לית בהו דלא הוכררו להנך ראוי לגבוה: תורה אור הואיל וכשרין בעופות · דכתיב (ויקרא כב) תמים זכר בבקר בכשבים תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות ומיהו מחוסר אבר לא משום הקריבהו נא לפחתך (מלאכי א) *וכן מום מגונה: דוקין · טיל״א לשון הנוטה כדוק שמים (ישעיה מ) והוא לשון דק או תבלול בעינו (ויקרא כא): והוא שקדם הקדשן את מומן · שחלה עליהן קדושת מזבח [קודם] אבל קדם מומן להקדשן לא היו קדשי מזבח מימיהן ואין המזבח מקדשן: ומודה רבי עקיבא בעולת נקבה · שעלתה למזבח תרד ואע״פ שכשרה בעופות דכמאן דקדם מומה להקדשה דמיא דאין לך מום גדול מזה: עוף · לא שייך ביה רובע דאין עוף רובע אשה: ואם איתא · דעוף שנרבע כשר ליכשר ח] לרבי עקיבא נמי בבהמה נרבעת אם עלתה לא תרד הואיל וכשר בעופות לכתחילה: ה״ג אף אנן נמי תנינא הנרבע והמוקצה ולא גרסינן הרובע דהא בעוף קאי ואין רובע בעוף וקתני דיש נרבע וטומטום ואנדרוגינוס · ואע״פ שלא נאמר תמות וזכרות בעופות קסבר בריה בפני עצמה היא ואינו ספק זכר ספק נקבה ורבי אליעזר פליג עליה בבכורות (דף מב:) דקתני סיפא רבי אליעזר אומר כל מקום שנאמר זכר ונקבה אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם ועוף הואיל ולא נאמר בו זכר ונקבה אי אתה יכול להוציא מביניהן טומטום ואנדרוגינוס: מאי קמ״ל · תנא קמא נמי ירדו קאמר: כלאחר יד · ואין מורידן דרך בזיון בפרהסיא: משלה בהן האור · כל דהו יעלו דנעשו לחמו של אש · ארישא · מסני לה להא דעולא ארישא כדאמרן אפסולין שעלו וירדו דקתני מתניתין לא יעלו: פירשו · שחלצו מן הבשר לפני העלאתן לא יעלו והוא הדין נמי דאם עלו ירדו כדאמר לקמן בברייתא (דף פו:) אליבא דרבי ומוקמינן מתניתין אליביה · כ״ש ארישא ט] *דדם עולה או אימורים בני הקטרה נינהו אם לא נפסלו והני כיון דמשלה בהן האור קדשינהו כמה שהן פסולין: אבל עצמות וגידים לאו בני הקטרה נינהו · דאמרינן לקמן (בס) מועשית עולותיך הבשר והדם הלכך לא שייכא בהו י] משלה אור לקדשינהו: **מתני׳** ואלו אם עלו ירדו · ואף על פי שכשרין דלא שייך בהו מזבח כלל יא]: והקטורת · שעלתה על מזבח החיצון דהא לאו ראוי הוא יב]: הצמר שבראשי הכבשים · רישא דנבא אחריתי היא ובהדי עצמות וגידין קתני לה וכמשפטן שבראשי כבשי כל עולה שהראש אינו בכלל הפשט וקרב עם עורו כדאמר בשחיטת חולין בפ״ב (כז.) אין לי אלא נתחים שישנן בכלל הפשט ושכן בכלל הקטרה מנין לרבות את הראש שכבר הותז בשחיטה שאע״פ שאינו בהפשטה ישנו בהקטרה ת״ל כו׳ ויש נמר בגובה יג] ערפו א.ל ראשו: וכן שער שבזקן תישים · עולה: גמ׳

[פסחים נט:]
[סוכה קיח:]
[פ״ל ונב]
[לעיל לס: ע״ש מנחות עט.]
[כ״ר מ: בכורות מא. תמורה כח. נדה ...]
יבמות פג: [בכורות מב.]
[לעיל פו.]
חולין כ.
נ״א הינהי

שיטה מקובצת

א] בעי ר׳ יוחנן מכאי יש לר״כ ח הא דפי׳ לעיל דאף ר״י [פ״ד] דאל״כ הוי ליה למימר ל״י רבי אליבא דר״ש דאמר נשפך ד״ה לא תרד נבי קדשי קדשים ואימורי קדשים כו׳: ב] קמיבעיא לי אות ה׳ נמחק: ג] פסולן וכו׳: ד] הרובע ונרבע אות ה׳ נמחק: ה) שאם עלו יאות ה׳ נמחק · ו] מאן דמתני אסיפא הא דקאמר וכולן שם־ע׳ כו׳ כ״ש ארישא כך אם ירדו לא יעלו ופ״ה והא דקאמר במתני לא יחזיר ר״ל אם לא רצה כלומר שאינו צריך והא דקאמר יעלו ר״ל אם רצה ולא נהירא דלא יחזיר משמע בשום ענין אפילו אם רצה לכך נראה לי דלא יחזיר מיירי כדאמר לקמן באירידי והכא מיירי דעדיין יש בו לחלוחית: ז] והקטורת פי׳ קטורת על מזבח החיצון הואיל ואין לו שום ראויות עליו וא״ת והרי דמים הניתנים בפנים שנתני בחוץ או איפכא דאין להם ראויה זה אל זה ואמרינן אם עלו לא ירדו וי״ל דמ״מ שם דמים ראוין על מזבח החיצון אבל אין שום קטורת ראוין על מזבח החיצון: ח] ליכשר ה׳ מחיקא: ט] ארישא דבשר עולה ותיבת דדם ל״ש ונמחק: י] בהו משלת האור לקדושינהו. יא] כלל ס״א ומותר העומר כו׳ כל אלו נאכלים ולא נקטרים: יב] הוא לד הס״ד: יג] בנטכה ראשי אצל עדשי: יד] ושתי הלחם

רבי

גמ' יכול יחלוץ · מלוה מוטלת עליו : מאן שמעת ליה כו' · ומתני' אליביה אתיא : כלפי מטה · דרך ירידה ומתרחקי מן המערכה : כלפי מעלה · לצד המערכה אין זו פרישות אלא קריבה אבל העיכול של אש : ואפי' פירשו · י) נראה בעיני שחסר מן הגירסא ולמאי דגרס ה"פ ואפי' פירשו בתמיה והא מחוברין יעלו הוא דקאמר : לא שנו · דקאמר פירשו ירדו ומיהו איתנהו בכלל קדשים אלא שפירשו לאחר זריקה דכיון דבשעת זריקה מחוברים הוו יא) קובעתן זריקה למזבח וכי פירשו הוו להו קדשים פסולין : אבל פירשו לפני זריקה · דבשעת זריקה לאו בני מזבח היו אתאי זריקה ושריתינהו להדיוט : למיעבד קתא דסכיני · כי היכי דשריא בשר לגבי מזבח דלהכי קאי קשריא נמי עצמות למאי דקיימי והיינו הנאת כהנים כרבי ישמעאל : לו יהיה בעולה · עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה ונאמר לו יהיה באשם כחטאת כאשם תורה אחת להם הכהן [וגו'] לו יהיה : מה אשם עצמותיו מותרין · שהרי אף בשרו מותר ואי משום נותר דבשריפה לא שייך נותר אלא במידי דבר אכילה כדכתיב (ויקרא ז) והנותר מבשר הזבח וגו' : לו יהיה · יתירא הוא דמצי למיכתב עור העולה אשר הקריב לכהן יב) לו יהיה למה לי : עצמות קדשים הנאכלין · כגון חטאת ואשם מועלין בהן דאין כאן שעת היתר לכהנים : ופליגא דר"א · אדרבה : פירשו לפני זריקה מועלין בהן לעולם · דכיון דפירשו איתנהו לאו בני הקטרה נינהו לא אהני להו זריקה ובאיסורייהו קיימי : פירשו לאחר זריקה לא נהנין · מדרבנן ולא מועלין כרבי ישמעאל דגמר מלו יהיה דאשם ואשם פירשו לאחר זריקה הוא דהדי בשר יג) איסתרו בזריקה לכהנים : מתני' וכולן · יד) הנך פסולין שעלו דתנן בהן לא ירדו בין עצמות וגידים שהעלן מחובר ועכלתן האש : שפקעו מעל המזבח · לארץ : לא יחזיר · א"צ להחזיר : קודם חצות יחזיר · בגמרא מפרש טעמא : ומועלין בהן · דאכתי בני מזבח נינהו : ואין מועלין בהן · דכיון דהוו להו כמעוכלין כדמפרש בגמרא הוו להו דבר שנעשית מצותו ואין מועלין בו : גמ' טו) אי דלית בהו ממש · שנשרפו כולן טז) :

מאן שמעת ליה דאמר פירשו ירדו רבי היא · ופי' רש"י ומתני' אליביה אתיא ור"י פי' כרבנן דוקא היא דמדקתני לא יעלו משמע דאם עלו לא ירדו והא דאמרי רבנן והקטיר לרבות כו' ואפי' פירשו היינו פירשו ועודם על גבי המזבח והא דלא מוקי מיעוטא דועשית עולותיך הבשר והדם בירדו למטה משום דניחא ליה למנקט רבותא דאפי' בעודם ע"ג המזבח ממעט עיכולי גידים וה"ה דממעטי בלא עיכול אם ירדו למטה ופירשו : עיכולי עולה אתה מחזיר כו' · ולעיל בריש פירקין (דף פג:) דאיצטריך לרבויי פוקעין מהעולה היינו משום דמהכא לא ידעי אלא בעודם על המזבח אבל למטה לא אי נמי כי היכי דלא נפקא ליה מאשר תאכל האש (ויקרא ו) משום דאיצטריך למעוטי עיכולי קטורת הכי נמי מקרא דהכא כיון דאיצטריך למעוטי עיכולי גידים ולית ליה הא דקאמר לעיל לאו ממילא שמעינן ליה והא דאיצטריך תרי קראי חד למעוטי קטרת וחד למעוטי גידים משום דאי מקרא דאשר תאכל האש לא הוה ממעטי' אלא עיכולי [קטורת] דליתיה על המזבח החיצון אבל עיכולי גידים לא ואי מקרא דהכא לא ממעטי' קטורת דבר הקרבה הוא דומיא דבשר ודם הלכך צריכי : לא שנו אלא שפירשו כלפי מטה · פי' לצד חוץ אבל כלפי מעלה פי' לצד המערכה כך גירס' הקונטרס והברייתא קאי ויש ספרים דגרסי פירשו לא יעלו והמתני' קאי ולא יז) נהירא דמה שייך ביה קריבה לעיכול כיון שהוא למטה בקרקע *ועוד דבתר (א) הכי שקיל וטרי בפירושא דברייתא ומ"ט אפסקיה : אתיא זריקה ושריתינהו אפילו למיעבד בהו קתא דסכיני · והא דאמר פ' ראוהו ב"ד (ר"ה דף כח·) שופר של עולה לא יתקע פירש רבינו יח) דאיירי שהפרישו לדמי עולה וכן של שלמים שהפרישו לדמי שלמים ודמי שלמים אין בהם מעילה כדאמרינן בפסחים פר' שני (דף כו:) הכא בעלי שלמים עסקינן* מיהו לא ידענא מאי טעמא אפקי' ממשמעותיה לאוקומה בדמים דהא איכא לאוקומה בפירש מחיים או פירש קודם זריקה כל זמן שלא נזרק הדם אבל פירש לאחר זריקה לא מצי לאוקמה דבשלמים אין חילוק *ואם זריקה מתרת בפירש מחיים ה"ה יט) במחובר נמי כמו שמתרת הבשר דמ"ש ואם כן לתקוע נמי שרי · נ"ל : מה אשם עצמותיו מותרין · פי' בקונטרס שהרי אף בשרו מותר כל שכן עצמותיו והוא עצמו הקשה על פירוש זה לקמן פרק דם חטאת (דף נח·) כ) דאמר מהיקשא דזאת התורה מה אשם עצמותיו מותרין אף כל עצמותיו מותרין (ולא) ונפיק מלו יהיה (*דעולה) ופירש דמק"ו דבשר לא נפקי עצמות דאיכא למימר דלא התיר הכתוב אלא בשר הראוי לאכילה וא"כ על כרחין הא דפשיטא ליה באשם היינו משום דכתיב לו יהיה והא דנקט אשם טפי מחטאת אע"ג דבההוא קרא נמי כתיב חטאת דכתיב כחטאת כאשם תורה אחת להם לכהן אשר יכפר בו לו יהיה משום דעיקרא דקרא באשם נקטיה ועוד דלו יהיה כתיב לשון יחיד ואיכא לאוקומה באשם דסלק מיניה ומהיקשא דלקמן לא נפקא עולה כיון דאיכא לאוקומה בדברים הנאכלים דומיא דאשם · ומיהו יש להסתפק למה לי ג"ש בעולה הא בגופיה נמי כתיב לו יהיה ומאי לדרוש למישרי עצמות ושמא הוה מוקמינא ליה לדרשא אחריתי : ופליגא דר' אלעזר דא"ר אלעזר פירשו לפני זריקה מועלין בהן לעולם · כך גרסת הקונט' ויש ספרים שגורסין מועלין בהם עד זריקה ולהאי גרסא סיפא דמילתא הוא דפליגא דקאמר דלאחר זריקה לא נהנין ולא מועלין וא"ת לרבנן דאית להו דאפי' פירשו יעלו אמאי אין מועלין וי"ל דהיינו פירשו קודם זריקה כא] אבל לאחר זריקה התירתם זריקה אם פירשו אי נמי לפי' ר' יצחק דלעיל אפי' פירשו לאחר זריקה וכגון שפירשו למטה דהא מילתיה דרבנן מיתוקמא בעודם על המזבח כב] וא"ת דבמסכת תרומות (פי"א מ"ה) אמרי' גרעיני תרומה בזמן שמכניסן אסורין השליכן מותרין וכן עצמות קדשים בזמן שמכניסן אסורין השליכן מותרין כג] ופירש רבינו דהתם מיירי בעצמות קדשים הנאכלין דומיא דתרומה ויש עליהם עדיין בשר וקאמר דאם מכניסן ומצניען א"כ הוא מחשבן ואכתי שם קדשים עליהן ואסורין אבל משליכן בטל שם אוכל מינייהו וכן גרעיני תרומה מיירי שיש עליהם אוכל ומיפרשא בענין זה : וכולן שפקעו מע"ג המזבח כו' · פירש בקונטרס דקאי בין אגידים ועצמות ולפירושו הא דקתני במתני' לא יחזיר ובגמ' אמרינן דמשלה בהם האור יעלו איכא למימר דפקעו דמתני' היינו לאחר שנתעכלו קצת דומיא דאברים שפקעו דמתני' דמוקמינן בגמרא בשרירי אבל משלה בהם האור היינו משלה בהם האור פורתא ולא נעשה מצותן ולכך יחזירו ומיהו לפי מה שפירש בקונטרס לא יחזיר אין צריך להחזיר לא קשה מידי דאיכא למימר דיעלו דקאמר היינו אם ירצה אבל אין חובה להעלותם ועוד י"ל דפקעו היינו דפקעו מאליהן וירדו יעלו יש במשמע שהורידן ויש לחלק בין מאליהן לע"י אחרים כעין ההיא דטרף בקלפי (יומא מו:) המוריד גחלת מע"ג המזבח וכבה חייב משום דלא אנתקיה ממלותה אלמא יכול להעלותה וכי פקעה תנן במתניתין דלא יחזיר ואין מועלין בה ואם היינו מפרשים דכולן לא קאי אפסולין לא היינו מתרצים בזה כלום דמכל מקום הוה קשה למאן דמתני לה אסיפא :

תורה אור
יכול יחלוץ גידין ועצמות ויעלה בשר לגבי מזבח ת"ל והקטיר הכהן את הכל הא כיצד מחוברין יעלו פירשו אפי' הן בראש המזבח ירדו מאן תנא דשמעת ליה דאמר פירשו ירדו ויקרא א א] רבי היא דתניא °והקטיר הכהן את הכל המזבחה לרבות העצמות והגידין והקרנים והטלפים אפילו פירשו ואלא מה אני מקיים דברים יב °ועשית עולותיך הבשר והדם לומר לך *עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי גידין ועצמות רבי אומר כתוב אחד אומר והקטיר הכהן את הכל המזבחה ריבה וכתוב אחד אומר ועשית עולותיך הבשר והדם מיעט הא כיצד מחוברין יעלו פירשו אפי' הן בראש המזבח ירדו : ב] *פירשו לא יעלו [וכו'] : אמר רבי זירא לא שנו אלא שפירשו כלפי מטה אבל כלפי מעלה קרובי הוא דאקריבו לעיכול *ואפילו פירשו אמר רבה הכי קאמר ג לא שנו אלא שפירשו לאחר זריקה אבל פירשו קודם זריקה ג] אתאי זריקה ד] ושריתינהו אפי' למעבד מינייהו קתא דסכיני סבר לה כי הא *דאמר רבי יוחנן משום רבי ויקרא ז ישמעאל נאמר °לו יהיה בעולה ונאמר °לו יהיה באשם מה אשם עצמותיו מותרין אף עולה ה] עצמות מותרין מופני דאי לא מופני איכא למיפרך מה לאשם שכן בשרו מותר לו יהיה יתירא כתיב מתיב רב אדא בר אהבה *עצמות קדשים לפני זריקה מועלין בהן *לאחר זריקה אין מועלין בהן ושל עולה מועלין בהן לעולם *אימא ו ושל עולה פירשו לפני זריקה ו] אין מועלין בהן לאחר זריקה מועלין בהן לעולם ופליגא דר"א ז] דא"ר אלעזר פירשו לפני זריקה מועלין בהם לאחר זריקה לא נהנין ולא מועלין : מתני' *ד וכולן שפקעו מעל גבי המזבח לא יחזיר ה וכן גחלת שפקעה מעל גבי המזבח לא יחזיר *איברים שפקעו מעל גבי המזבח קודם חצות יחזיר ו ומועלין בהן לאחר חצות לא יחזיר ואין מועלין בהם ז כשם שהמזבח מקדש את הראוי לו כך הכבש מקדש ח] ח כשם שהמזבח והכבש מקדשין את הראוי להן כך הכלים מקדשין : גמ' ה"ד ט אי דאית בהו ממש אפילו לאחר חצות נמי אי ט] דלית בהו ממש אפי' קודם חצות נמי לא לא צריכא בשירירי

כו א מיי' פ"ו מהלכות מעשה"ק הלכה ג :
כז ב ג מיי' פ"ב מהל' מעילה הלכה יב :
כח ד ה מיי' פ"ו מהל' מעשה"ק הלכה כ :
כט ו מיי' פ"ב מהלכות מעילה הלכה יב:
ל ז ח מיי' פ"ג מהל' פסה"מ הלכה יח :
לא ט מיי' פ"ו מהל' מעשה"ק הלכה ג ?

לקמן קג:
מעילה פ"א מ"ב
מעילה ט:
יומא כ.

ר"ל פירשו ירדו רש"ק ומי' נ"ק דגרס פירשו אפילו הן בראש המזבח ירדו ור"י ל"ס כו' מעלה אפילו פירשו קרובי כו' פירשו לא יעלו אמר רבה
תוספ' דמעילה פ"א ע"ב
ר"א עד שעת זריקה
ר"א איפוא ושל עולה פרשו לפני זריקה מועלין בהן עד שעת זריקה לאחר כו' נ"ק

רש"ק גורס אליבא דתוס' פירשו אפי' כו' והוא פיסקא
עיין רש"ק
[ועי' תוספות בכורות ס. ד"ה סתולג]
נ"א דאם זריקה מתרת בפירש מחיים ס"ה במחובר נמי כו' נ"ק
נ"ל דאשם וכו' עיין כדף נח ע"א כל נסוך ד"ה מה אשם כו'

שיטה מקובצת
א] רבי היא' פ"ה דקאי נמי אמתני' והאי דקאמר פירשו לא יעלו לאו דוקא דה"נ ר"ל דאם עלו אחר שפירשו דירדו ולא נהירא דאדרבה היה לו להשמיענו דירדו דהוי חידוש יותר וממילא הוי ידעינן דלא יעלו ועוד דבמסכת חולין מייתי לה ולא קאמר הא מני רבי היא אלא (מן) [על] הברייתא לכך נראה דלא קאי אלא על הברייתא אבל מתני' אתיא כרבנן ולא יעלו דוקא אבל אם עלו אפילו אחר שפירשו לא ירדו וא"ת סנא להו לרבנן הני דמתני' דאם פירשו לא יעלו י"ל דנפקא להו מהבשר והדם וא"ת ולמה לי למימר (הני) הכי עיכולי עולה כו' לשמעינן בהני דמתני' דלא יעלו וי"ל דהחידוש הוא יותר לומר דאינו מעלה עיכולי גידים ועצמות אע"פ והרים

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה לא שנו וכו' ועוד דבתר הכי שקיל

שנו ענו כתמיה ואינו מוכרח כלל וכן מבואר בילקוט וכן בכסף משנה · משמע דלא גרים הכי קאמר אלא ה"ג אמר רבה לא שנו כו' וק"ל :
ב) ... וא"ת מנלן הא אפיקתיה הבשר והדם לצמר שבראשי הכבשים כו' לומר דפירשו לא יעלו י"ל דתרתי ש"מ ויש לנו להשוות מעוכלין בראשו של מזבח כמו צמר שבראשי הכבשים) למטה וכולהו שעלו ומורי פ' דקאי נמי למתני' וא"ת אמאי לא קאמר ירדו וי"ל דאגב דקאמר מחוברין כו' קאמר נמי פירשו לא יעלו אבל ה"ה דאם עלו ירדו · מהר"פ : ג] ירדו אמר מר פירשו ירדו אמר ר"ז כו' : סוף המסכת : ד] ושריתינהו' עיין ברש"י במנחות (דף פג ע"א): ס] עולת עצמותיו מותרין וכו': לאחר זריקה כו' לחנם נקט אין מועלין בהן דדבר פשוט הוא שהרי הבשר מותר אף באכילה אלא אגב דנקט לאחר זריקה אין מועלין : ו] וזריקה מועלין בהן עד שעת זריקה לאחר ותיבת אין נמחק : ז] דר"א' עיין בתוס' בכורות (דף כו): ח] מקדש את הראוי לו כ"ש : ט] עיין בהשמטות בסוף המסכת : מר אמר פר במילתיה דת"ק לרבות עצמות וגידין ואפילו פירשו אמר רבה לא שנו דאמרי רבנן פירשו יעלו אלא כו' ול"ג הכי קאמר : יא] הוו קבעתן זריקה: יב] לכהן יהיה ותיבת לו נמחק ותיבות למה מישתרו : יד] בין פסולין ותיבת הנך ל"ש ונמחק : טו] מה"ד אי דאית בהו ממש שבשרן ניכר הס"ד ומה"ד אפילו לאחר חצות נמי דבשר היכי הוי עיכול הס"ד ומה"ד אי דלית : טז] כולן' ס"א אפילו יחזיר וה"ה דאין מועלין בהן אם פקע למפה דהשתא לא חזי לא לתרומת [הדשן] דלאו דשן הוא ולא (להוצאה) [להקטרה]: יז] נהירא דא"כ מאי קאמר לא שנו כו' לעולם הוא כלפי כמה ועדיין יח] דאיירי עיין בתוס' בכורות (דף כו) : יט] במחובר נמי : כ] חטאת דנמר מהיקשא אות א' נמחק : כא] אבל אם פירשו לאחר זריקה ותרתה זריקה לא יעלו אם פירשו : כב] המזבח תוסח דבמסכת כג] מותרין ובמאי עסקינן אי לפני זריקה כולהו אסירי ואפילו מעילה איכא בקדשי קדשים ואי לאחר זריקה לרבה כולהו שרי ולר"א של עולה כולם אסור ושל אשם וחטאת מותרין ומי' רבינו כו' :
ו) נראה דל"ל כמו למר שבראשי הכבשים וכו' למעט · כלומר קודם שעלו וכו'

לב א מיי' פ"ב מהל' תמידין ומוספין הלכה יא:

בשרירי מנא הני מילי *אמר רב כתוב אחד אומר °כל הלילה והקטיר וכתוב אחד אומר °כל הלילה והרים א] חלקיהו חציו להקטרה וחציו להרמה מתיב רב כהנא **בכל יום ב] תורם את המזבח מקרות הגבר או סמוך לו מלפניו ג][או] מאחריו ביום הכיפורים בחצות ברגלים באשמורת הראשונה ואי סלקא דעתך מחצות דאורייתא היכי מקדמינן (והיכי מאחרינן אלא) אמר רבי יוחנן ממשמע שנאמר כל הלילה איני יודע שעד הבקר מה תלמוד לומר עד בקר תן בקר לבקרו של לילה הלכך כל יומא מקרות הגבר סגי ביום הכיפורים משום חולשא דכהן גדול מחצות ברגלים דנפישי קרבנות דקדמי אתו ישראל מאשמורת הראשונה כדקתני סיפא לא היתה ד] קריית הגבר מגעת עד שהיתה עזרה מלאה מישראל איתמר פירשו קודם חצות והחזירן אחר חצות רבה אמר חצות

ויקרא ו

רש"י

בשרירי • קשין שנתקשו מחמת האש ה] שנשלמה בכולן ונשרפו אלא שלא נעשו פחם אלא כעצים יבישים הם מתוכם: מנהני מילי • דבחצות תליא מילתא: כתוב אחד אומר כל הלילה והקטיר • על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר דהיינו הקטרה: וכתוב אחד אומר כל הלילה• ו] וסמיך ליה והרים את הדשן ועל"כ אכל הלילה קאי דהא לא כתיב ולבש הכהן בבקר מדו בד אלא כל הלילה עד הבקר ולבש והרים כך שמעתי בסדר יומא: חציו להקטרה • דלא הוי עיכול אי לאו דשן ממש הוא: וחציו להרמה ז] • אפי' קשין שבהן ראוין להרמה וקרויין דשן ומיהו בשר ממש ליכא למימר דמיקרי דשן: מתיב רב כהנא • אדרב דאמר חציו להרמה דמשמע דקודם חצות לאו שעת הרמה היא אפילו מן הנעשין דשן: היו תורמין • תרומת הדשן מלא ח] מחתה ונותנה במזרחו של כבש: וברגלים מאשמורת הראשונה • ומשום דנפישי קרבנות ונפיש דשן וצריך ט] להעלותן לתפוח שבאמצע המזבח ולסדר את המערכה בלילה שיוכלו לשחוט ולהעלות התמיד בעלות השחר: ה"ג ואי חצות דאורייתא היכי מקדמינן ל"ג *והיכי מאחרינן: א"ר יוחנן גרס ולא גרסינן אלא: ממשמע שנאמר כו' • כלומר קראי כדרב מיתרצי ולאשמועינן דחצות עושה עיכול בשרירי דקודם חצות הן בכלל הקטר ומחצות ואילך ראוין להרמה כדשן מעליא והרמה במעוכלין לגמרי קודם חצות נפקא לן מהאי קרא: ממשמע שנאמר כל הלילה כו' • אם ללמד בא כמשמע כל המקרא שיהא מעלה אברים ומקטירן עד הבקר מכל הלילה נפקא: מת"ל עד בקר • לא נאמר אלא לענין הרמה לומר שתורמין כל הלילה והכי קאמר עד הבקר והרים לפני הבקר והרים ולא נתן שיעור לדבר: תן בקר לבקרו של לילה • בוקרו של לילה עלות השחר בקר אחר תן לו היינו השכמה וכיון דאין זמן לדבר אלא של השכמה הכל לפי אורך השעה יש בידך לעשות הלכך כל יומא בקרות הגבר או סמוך לו לפניו או לאחריו סגי: ביום הכיפורים • שכל העבודה מוטלת על כהן גדול ואיכא חולשא וצריך להקדים יותר: וברגלים מאשמורת הראשונה • כדקתני סיפא דההיא ולא היתה קרות הגבר מגעת ברגלים עד שהיתה עזרה מליאה י] ישראל: חצות

תוספות

וחציו להרמה • פירש בקונטרס ושרירי נמי ראוין להרמה מיהו נראה דלאו ראוין להרמה דלאו דשן נינהו אלא חציו להרמה דקאמר לא הרמה ממש אלא כעין הרמה שאין ראוין להקטרה וכן משמע פ' שני דמעילה (דף ט:) דדייקא התם וכן גחלת שפקעה מעל גבי המזבח לא יחזיר הא על גבי המזבח יחזיר ומקשי מינה לרב ומשני שאני גחלת דאית ביה ממשא הלכך יחזיר דלא נעשית מצותו משמע דאין ראוי לתרום מהם דאי ראוי לתרום מהם כשתרמו אמאי יחזיר הרי נעשית מצותן ומיהו היא גופה לא ידענא מנא ליה דאיירי לאחר תרומת הדשן דמהאי טעמא מקשה לרב *יא] דאמר לאחר תרומת הדשן איירי וכי היכי דמתרצינן ליה לאחר תרומת הדשן לר' יוחנן יתרצה קודם תרומת הדשן לרב דמודה רב דמועלין ונראה בעיני דדומיא דפכולין שפקעו דאיירי בכל ענין *דקתני וכן גחלת שפקעה ומינה נמי דייקא דבגחלת אין חילוק בין קודם חצות לאחר חצות דבכל ענין יב] עיכול דדומיא דפכולין *דברישא קתני דאפילו קודם חצות לא יחזיר ועוד דבסיפא גבי אברים הוא דמפליג אבל בגחלת לא מפליג דעיכול חשיבא ולא שייך לא לשון הקטרה ולא לשון מוקדה דהא יג] *(בכך מיתוקמא) ומ"מ יחזיר דלאו ראויה להרמה היא דלאו דשן היא ולא נעשית מצותה יד] *על גבי המזבח יחזיר דהכתי לא נגמרה מצותה וכי פקע לא יחזיר דעל מוקדה על המזבח משמע לדבר שצריך יקידה יהא על המזבח אפילו פקע אבל דבר שאין צריך יקידה לא וה"ה כשמאספין את האפר להעלותו לתפוח אין יכולים להזהר שלא יהו הרבה גחלים על האפר והכא משמע שאסור להוציא הגחלת מן המערכה כדדייק במעילה (ג"ז שם) דיחזיר וכל שכן שאסור להוציא ובמסכת תמיד (דף כג.) נמי משמע שהיה נוטל מן המאוכלות הפנימיות אלמא גחלים היה נוטל וצריך לומר דמאי מן המאוכלות היה נוטל הנהו דלית בהו ממשא וחשיבי אפר אבל גחלת דהכא דמינה דייק במעילה דיחזיר מיירי בגחלת חיה דאית ביה ממשא והא דקאמר במעילה ה"ה דאפילו אפר לאו דליהוי כגחלת ממש אפי' לענין חזרה דגחלת מחזירין לעולם אפילו לאחר תרומת הדשן דאין מעלין אותה לתפוח אבל אפר מעלין לתפוח אלא לענין מעילה הוא דקאמר דהויא כגחלת ואע"פ שלכאורה יש חילוק בין גחלת חיה לשאינה חיה בכלל דשן היא כדתנן נטל מן המאוכלות הפנימיות ומ"מ יש ליישב כפירוש הקונטרס דחציו להרמה היינו אפילו בשרירי ולענין זה שהרמת הדשן מתירן לאוספם לתפוח ולא לענין זה שיעשה מהם *תרומה דהא דשן טו] [כתיב והיינו] דאמר רחמנא והרים את הדשן מחצות כדי להתיר אפי' שרירי דמחצות ואילך חשיבי עיכול להקטרה ואם ירצה יאספם לתפוח כדי להוציאם מתוך למהנה אבל אם רוצה להניחם במקום המערכה כדי למרק מצותם שיהו הם *ראוין עצמם לתרומת הדשן עדיין מצוותם עליהם הלכך יחזיר דמסתבר למימר דעדיין חסר מהם מירוק מצוה כיון שעדיין אין ראוין לתרומת הדשן והשתא ניחא לישנא דחציו להרמה וניחא נמי שבשעה שמאספין את האפר לא היו נריכין להזהר מן הגחלים ואפי' היו לוחשות וקלת היה נראה כן במסכת תמיד פרק ראהו (דף כח:) דתנן נטלו את המגריפות ואת הצינורות ועלו לראש המזבח האברים והפדרים שלא נתאכלו מבערב סולקן לצדדי המזבח ובתר הכי קתני התחילו מכלך באפר על גבי התפוח *וזהו כפי' טז] רש"י שלא היו מסלקין *אותם שלא נתעכלו אבל גחלים עיכול חשיבי ואפילו חיים כדפי' לעיל דאפילו קודם חצות חשיבי עיכול *אם כן לאו בכלל שלא נתעכלו נינהו הלכך נ"ל פירוש הקונטרס עיקר: **אלא** אמר ר' יוחנן • בקונטרס מחק אלא בפירושים הראשונים ופי' דרבי יוחנן מתרץ קראי יז] כרב חציו להקטרה וחציו להרמה ומיהו היינו דוקא בשרירי והאי יח] דקאמר *(דקמדמי) קודם לחצות היינו במעוכלין יט] ומקראי אחרינא נפקא ליה דכתיב עד בקר תן בקר לבוקרו של לילה ומוקמינן ליה בהרמה ומסר המקום הדבר לחכמים להיות *מדמין כל מה שירצו לפי הצורך להם ומיהו קשה לפירוש זה דקרא דעד בקר דכתיב בהקטרה [היכי] מוקמינן ליה בהרמה ועוד דאלא גרסינן בכל הספרים ונראה כגיר' פירושים אחרונים דגרסי אלא ופליג רבי יוחנן אדרב דאמר חציו להרמה דאפילו בדשן המעוכל יפה לא מקדמינן וקאמר רבי יוחנן דכל הלילה קאי אהקטרה וקאי אהרמה דכל הלילה כשר להקטיר כשאין מעוכלין וכל הלילה כשר להרמה אם יש דשן מעוכל וגבי הקטרה כתיב בקר מיוהר ליתן בקר לבוקרו של לילה והיינו בשרירי דחצות עושה עיכול והכי מידרים קרא תן השכמה אחת לבוקרו של לילה ובוקרו של לילה הוא עמוד השחר ונתן לו הכתוב בקר אחר לומר שאין צריך להקטיר מן כ] השחר ואילך וכיון שלא נתן זמן בהותו בקר על כרחך הוא חצות לילה שמעינן דבשרירי תלוי בחצות ובדשן מעוכל דלית ביה משא כל הלילה והקטיר והרים אבל אית כא] בהון משא כל הלילה והקטיר וכך פי' בקונטרס בפ"ק דיומא (דף כ:) וכ"ע במגילה (דף כ:) דקאמר כל הלילה כשר להקטרה אמאי לא קאמר נמי להרמה: **משום** חולשא דכהן גדול • תימה דכאן משמע שעבודת לילה כמו תרומת הדשן וסידור המערכה היו מוטלות עליו והשתא אתי שפיר משום חולשא דכהן גדול שיוכל לנוח אחר תרומת הדשן ולהפסיק כדי לעשות בנחת שחיטת התמיד ועבודת היום אבל אי עבודת לילה בשאר כהנים מאי חולשא איכא וריב"א פירש ביומא (דף כ:) דלא גרס הכא כהן גדול דתרומת הדשן לא הוא בכהן גדול מדלא חשיב טבילת תרומת הדשן בהדי ה' טבילות וי' קידושין שהיה עושה ביום הכפורים ועוד דפייס דתרומת הדשן חשיב בסדר יום הכפורים ואלו היה בכהן גדול למה ליה להזכיר בסדר יום הכפורים *וכן יסד הפייט הוקמו מחצות כב] אפרה לבערה בפיים דשן הבערה ומיהו רביט היה מפרש דאין צריך למוחקו דה"פ משום חולשא דכהן גדול מקדימין תרומת הדשן וסידור המערכה ושריפת אברים שלא נתעכלו מבערב בשאר כהנים כדי שבעל ידי כן יהא מזומן כה"ג להתחיל מהבקר כשיעלה עמוד השחר עבודת היום קודם שיהא רעב וחלש*: אמרי

ופסקי נוסחאות בגליון:

ולאיירי לאחר כו' הדשן יכי סי' נ"ק

קתני דקתני נ"ק

ספקעו קתני נ"ק

צ"ל מיתוקמא וקיימא נ"ק

ס"ל פ"ג נ"ק

תרומת הדשן נ"ק

כ"מ ראוים נ"ק

עיין מהרש"א במסכת יומא שהגיה כדבריהם כתם ועיין רש"ק

אלא אברים שלא נתעכלו כו' נ"ק ולא בכלל נ"ק

דקדמינן

נ"ל מצבימים

והתוס' ביומא גרס לפ ומפרשים דפריך אכל יום דהא ק"ל [illegible] נמשמ

[וכיומא כ: ד"ה גדול וכו' כתנו ישב על [illegible]]

ועיין בזה פלפול אר בפ"ג דיומא בספר המא"ו ונגלתמת ס' [illegible]

[וע"ע תוס' יומא ד"ה משום]

שיטה מקובצת

א] והרים הא כיצד חלקהו: ב] היו תורמין את: ג] מלפניו ומאחריו ביום הכפורים מחצות ברגלים מאשמורה הראשונה: ד] היתה קריאת הגבר את י' נמחק: ה] האש שליחכה האש כל להותן ושלמה בכולן אלא שלא נעשו פחם: ו] הלילה והרים דסמיך ליה והרים את הדשן: ז] להרמה דאפי' קשין: ח] מלא המחתה: ט] וצריך להעלותו: י] מליאה מישראל הס"ד: יא] לרב דלמא קודם תרומת הדשן איירי: יב] ענין חשיבא עיכול: יג] דהא כבר מרוקדא וקיימא: יד] מצוותה הלכך על: טו] דשן כתיב והיינו דקאמר רחמנא והרים וכו' דמחצות ולהלן חשיבי עיכול: טז] כפי' [רש"י] שלא היו מסלקין אלא אותם [illegible] יז] קראי [illegible] יח] ותאי דקמקדמי להצות ותיבת דקאמר נמחק ותיבת קודם ל"ש: יט] במעוכלין ומקרא אחרינא את י' נמחק: כ] מן ההשכמה ואילך: כא] אית בהו משא: כב] מחצות. דשן אפרה לבערה [illegible]

חלות שני עוכלתן. ו] שיירי דידהו חלות שני של ליל המחרת: שאינו עושה לינה. ז] לאותו שעל הארץ שהרי כל הלילה כשר להעלותן מן הארץ ח] ולמזבח דכתיב לא ילין חלב חגי עד בקר הא כל הלילה ילין: עושה עיכול. לשירי דמערכה: אין בהן עיכול לעולם. וכל ט]שפוקעין יחזיר ומועלין בהן עד שיעשו דשן: כל היכא דמשכחת להו כו'. הלכך פרשו קודם חלות נמי הרי הן עיכול בחלות ואפילו החזירן לאחר חלות: אין מועלין בהן] ולא צריך להחזירן ויצאו מידי מעילה גרסי' ולא נהנין מדרבנן: וא"ר חייא בר אבא. נמי כרב יוסף: וכן תני בר קפרא. כרב יוסף: רבה ורב חסדא במאי פליגי. לומר דלא הוי עיכול בחלות: בשמנים. אפילו הוקטו לא היא עיכול דשומנן מעכבן וליעשות דשן: אילימא דלא ירדו. אותן שמלאן בשחר בראש המזבח שלא במערכה: אלא דירדו. מן המזבח לאחר עמוד השחר מיבעי לך מי הוי כשאר לנים ונפסלים בעמוד השחר ותנן בפסולים כך אם ירדו לא יעלו: או דילמא אין לינה מועלת. ולא נפסלו ויחזור ויעלם: לשלחן מדמינן לה. למזבח שאין לחם הפנים נפסל עליו אם לן בו לאחר זמנו: דתנן אפי' היה על השלחן ימים כו'. במנחות תנן לה סידר את הלחם ואת הבזיכין באחד בשבת והקטיר את הבזיכין יא][בשבת] פסולה לפי שמחוסרים יב] בשבת זמן בגריכין לעמוד עליו שבעת ימים כילד יעשה זה שסידרם באחד בשבת יניחנה לשבת הבאה שאפי' היה כו': או דילמא לקרקע עזרה מדמינן לה. דהא רצפה בנין היא כמותה ולא כלי שרת כשלחן: מקטיר והולך לעולם. דאפילו אמרינן לינה מועלת בראש המזבח מסקינן להו במערכה שהרי פסולין שעלו לא ירדו: רבא אמר לא יעלו. דלינה מועלת והוו להו פסולין וכיון דירדו לא יעלו: את המזבח. ומשחת את המזבח לרבות את הכבש: ה"ג כלי שרת מניין יג] כל הנוגע בהן יקדש: מהו שיקדשו פסולין. הוא יד] סבור לענין פדיון קמיבעיא ליה כגון מנחה טמאה שקדשה בכלי שרת מי קדשה קדושת הגוף ולא נפקא טו] להו לחולין דקדשה כלי אע"פ שהיא טמאה או לא קדשה ותנן* המנחות והנסכים שנטמאו יש [להם] פדיון ואם משקדש בכלי נטמאו אין להם פדיון: א"ל תניתוה. דמקדשין ואין להם פדיון: א"ל לכתחילה ליקרב קמיבעיא לי. ולא לענין פדיון: שקבלו פסולין וזרקו את דמו. אם עלה הבשר לא ירד: מאי לאו שקבלו

תורה אור

חצות שני עוכלתן רב חסדא אמר עמוד השחר עוכלתן אמרי בי רב מאי טעמא דרב חסדא ומה חצות שאין עושה לינה עושה עיכול עמוד השחר שעושה לינה אינו דין שעושה עיכול פירשו קודם חצות והחזירן לאחר עמוד השחר רבה אמר חצות שני עוכלתן רב חסדא אמר אין בהן עיכול לעולם מתקיף לה רב יוסף ומאן לימא לן דחצות בראש המזבח משויא להו עיכול דילמא כל היכא דמשכחא להו משויא להו עיכול א] שלחו מתם הלכתא כרב יוסף איתמר נמי א"ר חייא בר אבא *פירשו קודם חצות והחזירן אחר חצות לא נהנין ולא מועלין וכן תנא בר קפרא פירשו קודם חצות והחזירן ב] לאחר חצות יוצאין מידי מעילה א"ל רב פפא לאביי וכי מאחר דשלחו מתם הילכתא כרב יוסף וא"ר חייא בר אבא וכן תני בר קפרא רבה ורב חסדא במאי פליגי אמר ליה בשמנים בעא מיניה רבא מרבה *לינה מועלת בראשו של מזבח או אינה מועלת בראשו של מזבח היכי דמי אילימא דלא ירדו השתא לנו בעזרה אמרת דלא ירדו בראשו של מזבח מיבעיא ואלא דירדו לשלחן מדמינן לה דתנן* באפילו הן על השלחן ימים רבים אין בכך כלום או דילמא לקרקע מדמינן א"ל אין לינה ג]בראשו של מזבח קיבלה מיניה או לא ת"ש דאיתמר איברים שלנו בעזרה מקטר והולך כל הלילה ילן בראשו של מזבח מקטר והולך לעולם ירדו רבה אמר יעלו רבא אמר ד]לא יעלו ש"מ לא קיבלה מיניה ש"מ: כשם שהמזבח מקדש כו': תנו רבנן ד]הנוגע במזבח אין לי אלא מזבח כבש מנין ת"ל ה] את המזבח כלי שרת מניין ת"ל כל הנוגע בהם יקדש *בעא מיניה ר"ל מר"י *כלי שרת מהו שיקדשו את הפסולין א"ל תניתוה כשם שהמזבח והכבש מקדשין את הראוי להן כך כלים מקדשין ו] א"ל לכתחילה ליקרב קמיבעי לי הא נמי תנינא שקבלו

אמרי בי רב מ"ט דרב חסדא. אע"ג דאמרי בי רב *רב הונא ורב חסדא תלמידו *שמא רב הונא נמי אמרה ופי' טעמו והש"ס קבעיה בלשון זה מ"ט דרב חסדא אי נמי מלינו שרב הונא רגיל לשבח דבריו כדאמר בגיטין (דף ז.) חסדא סמך וחסדאין מילך ובמסכת שבת (פב.) מ"ט לא שכיחת גבי רב חסדא דמחדדן שמעתתיה: מה חלוה שאין עושה לינה כו'. ורבה לטעמיה דלית ליה בסמוך אין לינה מועלת בראשו של מזבח ולית ליה ק"ו דרב חסדא דאיכא למיפרך מה לחלות שכן עושה עיכול בראשו של מזבח דאם פקע לא יחזיר תאמר בעמוד השחר שאין לינה פוסלת בראשו של מזבח כך פי' ה"ר מנחם ז"ל: ורב חסדא אמר אין בהם עיכול לעולם. וליכא למימר דעמוד השחר שני יעשה עיכול מק"ו ח] דחלות שהרי אינו עושה לינה אלא לקרבנות היום שלפניו: הילכתא כרב יוסף. פירוש יפה אמר ואין זה פסק הלכה ולא שייך למיפרך הילכתא למשיחא דהא לבסוף נמי מוכח דלא פליגי עליה וא"כ הלכה למה לי: לא נהנין. רביעו היה מפרש מן התורה כיון שהם לחמו של מזבח ומ"מ יצא מידי מעילה דכיון דחלות עוכלם נעשית מצותם ולא חזרה בהם מעילה: לשלחן מדמינן לה דתנן אפילו היה על השולחן כו'. תימה מנא ליה דלא פסול לאחר שבת כשנסדר כהילכתו י] וי"ל דדייק יח] מלישנא יתירא דקאמר שאפי' הוא על השולחן כו' דמשמע שבא להוסיף אפי' בענין זה *והא ליתא דהא דוקא משום שנסדר באחד בשבת שלא כהילכתו לא מיפסל כדאיתא יט] בשילהי שתי הלחם (מנחות דף ק.) ופרק אמר להם הממונה (יומא דף כט:) *דטעמא דכלי שרת אין מקדשין שלא בזמנו ולא משני התם טעמא דשלחן אינו מקדש ליפסול בלינה כדאמר הכא דבעי למילף מיניה מזבח ולי"ע אי מצי למימר דכי נסדר כהילכתו נעשה לחמו של שלחן טפי לא יפסל בלינה זה משמיעט לישנא יתירא דאפילו על השלחן כו' והתם דפריך כיון דלילה אינו מחוסר זמן כ] כי שמשי ליפסול ומשני כיון דנסדר שלא כהלכתו נעשה כמי שסדרו הקוף משמע אם סדרו כהלכתו נפסל בלינה וי"ל דאתא למימר דאם נסדר בלילה כיון דלילה אין מחוסר זמן נפסל בלינה אבל נסדר כהלכתו ממש ביום השבת אפילו היה שם ימים רבים אינו נפסל דנעשה לחמו של *מזבח מ"מ תימה למה לה היכך מתחילה לפי סברתו כי נמי כלי שרת מקדש שלא בזמנו שאני שולחן דאינו נפסל עליו כלל בשום ענין דעל כרחין שום פסוק יש על דבר זה שאינו נפסל אפילו כי נסדר כהלכתו: הגה"ה כבש מנין. וא"ת לרבי יהודה דאמר* עזרה מקדשת כמזבח אמאי איצטריך את לרבויי כבש הא כיון דירד ע"ג רצפה יעלה כ"ש כבש וי"ל דשמא הא דעזרה מקדשת כמזבח הייטו כשירין להקטיר עליה אבל פסולין לא *להכי איצטריך קרא: כלי שרת מהו שיקדשו את הפסולין. פי' בקונטרס לענין פדיון בעי א"ל תניתוה כו' א"ל לכתחלה ליקרב קמיבעיא לי כא] ופשיט דמקדש מקבלו פסולין וזרקו את דמו מאי לאו שקבלו פסולין וזרקו פסולין דמשום וזרקו פסולין אם עלו לא ירדו הא אם זרקוהו כשרים לכתחלה יעלו איברים דזריקה מעלייתא היא אף על גב דקבלוהו פסולין דכלי שרת שקבלו בו הדם מקדשת פסולין לכתחלה ליקרב וליזרק כך פירש בקונטרס ותימה לפי' דא"כ תיקשי ליה מתני' הלן והיוצא והטמא שנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו כו' אם עלו לא ירדו משמע הא לכתחלה לא יעלו ואע"ג דנתקבל הדם בכשרות בכלי שרת דהא לא איירי מידי בנתקבל בפסול ונזרק בפסול *ועוד לן דמה ויצא דמה ונטמא דמה אמאי לא יעלו לר"ש כיון דכלי שרת מקדשין את הפסולין לכתחלה ליקרב וצריך לדחות כל הני כגון שישנן עתה בכלי חול דהוה ליה כירדו וכן נתערב בדם הפסולין דאמר ישפך לאמה ולא אמרינן דיקרב מיירי בהכי וכן הא דתנן (מנחות דף ק:) המנחות והנסכים

[סנהדרין יג: ושם]
[ועי' תוס' יבמות סג: ושם הגיהו קושיא זו בתימה ועיין עוד תוס' סנהדרין יג. ד"ה אלא]
לג א מיי' פ"ב מהלכות מעילה הלכה יג:
לד ב מיי' פ"ט מהלכות תמידין ומוספין הלכה יג:
לה ג ד מיי' פ"ג מהלכ' פסולי המוקדשין הלכה יח:
לו ה מיי' שם הל' יט

ר"י חלות אין מועלי' כו' והר"א: ובמחירן בס"ד ואח"כ בס"ד יצאו כו' כ"ה בס"י

גליון הש"ס
גמ' לינה מועלת. עיין בב"מ דף קי ע"ב פד"ה יצא: תוס' ד"ה כבש וכו' להכי איצטריך קרא. עי' מנחות דף ח ע"ב תוס' ד"ה כבש:

מנחות ל. ע. [יומא כט]
[מנחות ז.]
[עי' תוס' כריתות כו. ד"ה טבבר]
[מנחות ק:]
לקמן צח.

מבלן ומי' סס"ד שאין מן סב"ס. רש"ק ועי' בתוס' מנחות דף ל.
וסעמא דכלי שרת אין מקדשין שלא בזמנו מדלא משני התם כו' עפי ולא יפסל בלינה חס סי' והתם פריך כיון כו' ל"ק
גי' רי"ן ועוד ילא דמה אמאי הרד לר"י דכיון דר"ש כו' ונמחק הבאר. ועי' תוס' מנחות דף ז ע"ב ד"ה ואין מקדשין

שיטה מקובצת
א] עיכול ויצאו מידי מעילה ולא נהנין שלחו: ב] לאחר חצות: ג] אין לינה מועלת בראשו: ד] ת"ר כל הנוגע: ה] ת"ל. בכת"י דפוס ויניציא כתוב אל המזבח והגיה הגאון רב"א לא יעלו. ס"א את המזבח והיא הגירסא הכתובה בש"ס שלנו: ו] מקדשין. את הראוי להן: ז] עוכלתן לשיירי דידהו: ז] לינה לאותן שעל: ח] הארץ למזבח דכתיב: ט] וכל שעה שפוקעין: י] דלא היה צריך להחזירן: יא] הבזיכין בשבת פסולה: יב] תיבת בשבת נמחק: יג] מנין ת"ל כל: יד] הוא סבר לענין: טו] נפקא תו בפדיון לחולין: טז] מק"ו דלינה א"כ ז. עמוד השחר עושה לינה א"כ נפסלו בעמוד השחר ראשון. מהר"פ: יז] כהלכתו דהתם איירי שנסדר שלא בזמנו כדמוכח בסוף שתי הלחם דקאמר כלי שרת מקדשין שלא בזמנו סתיב ר' זירא כו' וי"ל דממשנה יתירא קדייק דאי לא אתא אלא להוכית דאין כלי שרת מקדשין שלא בזמנו לא הוי לית למיתני אלא יניחנה לשבת הבאה מדקאמר אפי' הן על השולחן ימים הרבה משמע דאין נפסלין ע"י השולחן אפי' סידר בזמנן וא"ת א"כ מאי פריך התם ואי ס"ד כלי שרת מקדשין שלא בזמנן ליקדש וליפסל הרי הכא אמר דשולחן מועיל לענין שלא יפסלו בלינה וי"ל דשאני הכא דסדרו בזמנו אבל התם שסדרו שלא בזמנו אין מועיל השולחן להציל מפסול לינה. מהר"פ: יח] דדייק. עי' תוס' מנחות דף צ': יט] בשילהי: כ] זמן כי מטי בי' כא] קמיבעיא לי. פי' אם כלי שרת מקדש פסולין ליקרב לכתחלה כאילו עלו על המזבח דקי"ל ד"א ירדו או לא ולא לענין פדיון סבעיא לי (א"ל תניתוה) [הא נמי תניתא] שקבלו פסולין וזרקו את דמו כו' ומדקתני שקבלו פסולים והדר זרקו פסולים (דפסולים לכתחלה) [משמע] דלכתחלה לא יעלו וכשרים בדיעבד ודוקא משום וקבלו פסולין וזרקו פסולים דנגמר בפסול איפסיל ליה בשר בזריקת פסולים דלא יעלו לכתחלה אבל אם קבלו פסולים גרידא וזרקו כשרים דזריקה מעליא הוי לפי שקדשו כלי שרת אע"פ שקבלו פסולים אפי' לכתחלה נמי יעלו כאימורים וכמו כן הדם נזרק לכתחלה לפי שקדשו כלי שרת אע"פ שקבלו פסולים וכמו כן כלי שרת מקדש פסולים לכתחלה ליקרב וקשה מדקאמר לכתחלה ליקרב קא מבעיא לי מכלל לכתחלה נמי קא מבעיא ליה ליקרב בדיעבד או לא ולפ"ה לא היה לו לומר אלא ליקרב קא מבעיא לי תו"ק דהכא משמע דר"י אית ליה דכלי שרת מקדשים לכתחלה ובפ"ק דמנחות משמע דסבר אין מקדשים דבעיא מיניה ר"ל כו' ופ"ה התם כגון שנטמאה דקי"ל אם עלתה לא תרד אבל אם נכנסה לכלי אינה בשביל כך קדושה ליקרב לכתחלה למזבח אלמא דפשיטא התם דאין מקדשין והכא פשיט דמקדשין וע"ק מנלן לדמויי פסול דם לפסול איברים דהתם אין הפסול באימורין העולין למזבח ומש"ה אין לאסרו להעלותו לכתחלה בשביל הפסול שבקבלת הדם אבל היכא שהפסול בעולין עצמו אינו דומה להכשירו להעלותו לכתחלה לכן נראה לר"ת דה"פ כלי שרת מהו שיקדשו פסולים לענין דיעבד דאם עלו לא ירדו כגון מנחה שנטמאת ונתנה בכלי שרת ועלתה ע"ג מזבח וא"ת מאי מבעיא ליה פשיטא דאם עלו לא ירדו תיפוק לי דמזבח עצמו מקדש וי"ל דה"מ באיברים דלא מפסיק מנא והכא קא מבעיא ליה היכא דעודם עוד בכלי שרת ע"ג המזבח דהכלי מפסיק בינתים ומשום מזבח לא קדשה ומבעיא ליה דאם כלי שרת מקדשה לענין דאם עלו לא ירדו א"נ מבעיא ליה לענין קמצים פסולים שאין המזבח מקדשם אם לא קדשו כבר בכלי ואם [אין] הכלי מקדשם אין המזבח מועיל להם כלום וא"ת מאי קאמר לכתחלה ליקרב קמבעיא לי פשיטא דלא קרשי לכתחלה דהא אמר לעיל בזבחים נתערב דמם בדם הפסולים ישפוך לאמה מת המשתלח ישפך לאמה נטמא הדם לא יזרוק אלמא כלי שרת אינו מקדש לכתחלה ליקרב דאי מקדש למה ישפכו וי"ל דכל הני דבמתניתין יכול למדחייה דאיירי שעירן בכלי חול דאבדו קדושתן (תנתוה) [הא נמי תניתא] שקבלו פסולים כו' ודוקא קבלו פסולים וזרקו פסולים שכבר נעשית הזריקה מש"ה אם עלו לא ירדו הא אם קבלו פסולים גרידא (ס"א לא שייך דין זה דאם עלו לא ירדו דודאי לא יבאו לידי עלייה דכיון שנתקבל הדם בפסול לא יזרק אלא ישפוך לאמה אלמא אין כלי שרת מקדש הדם שנתקבל בפסול להעלותו לכתחלה על המזבח וכיון שאין הדם נזרק על גבי המזבח לא יבאו האימורים לידי עלייה). ועוב לא נזרק פשיטא דאפי' עלו ירדו וטעמא משום דאין האימורים וקטרים אא"כ נזרק הדם והשתא לא יעשו הזריקה בפסול שהרי אין מקדשים כלי שרת לכתחלה ליקרב ומש"ה כי קבלו פסולים ולא זרקו ירדו ותפשוט מהכא דאין כלי שרת מקדש לכתחלה ליקרב לא שקבלו פסולים כו' וה"ס קבלי פסולים כלי שרת מקדש הדם ליקרב לכתחלה אבל האימורים לכתחלה לא יעלו ואם עלו לא ירדו אי נמי זרקו פסולים אם עלו אימורים לא ירדו ואין זה [קשה] דקבלו פסולים מקדש ליקרב הדם לכתחלה ובזרקו אינו מקדש המזבח אלא דאם עלו לא ירדו אבל לכתחלה לא יעלו דהא באימורים קיימינן וכאימורים קבלו וזרקו דלכתחלה לא יעלו ואם עלו לא ירדו ותו לא מידי. אלו הקושיות הקשה הר"ר אמר לר"ת והשיב לו כדפירשית. לשון מהר"פ:

*שקיבלו פסולין וזרקו את דמו מאי לאו שקיבלו פסולין וזרקו פסולין לא שקיבלו פסולין א"נ שזרקו פסולין[א] אויר מזבח כמזבח דמי או לא ת"ש כשם שהמזבח מקדש כך ב] כבש מקדש ואי אמרת אויר מזבח לאו כמזבח דמי אויר כבש נמי לאו ככבש דמי היכי מסיק ליה מכבש למזבח הוה ליה ירוד דנגד ליה והא אויר יש בין כבש למזבח רובו לכבש ככבש רובו למזבח כמזבח תיפשוט מהא הא דבעי רמי בר חמא יש חיבור ג] לעולין או לא תיפשוט דיש חיבור *הא לא קשיא תיפשט מתקיף לה רבא בר רב חנן ואי אמרת אויר מזבח כמזבח דמי ד] עולת העוף דפסלה במחשבה היכי משכחת לה הא קלטה מזבח מתקיף לה רב שימי בר אשי אלמה לא משכחת לה כגון דאמר הריני מולקה על מנת להורידה למחר ולהעלותה ולהקטירה הניחא לרבא דאמר לינה מועלת בראש המזבח אלא לרבה דאמר אין לינה מועלת בראש המזבח ליתא למחשבתו לרבה נמי משכחת לה כגון דאמר הריני מולקה על מנת להורידה קודם עמוד השחר ולהעלותה לאחר עמוד השחר להך גיסא מיהא תיפשוט *דאויר מזבח כמזבח דמי דאי ס"ד אויר מזבח לאו כמזבח דמי

חטאת

שקיבלו פסולין והדר זרקו פסולין ולמה לי זרקו מקבלה איפסלה לה אי נמי לאשמועינן רבותא דזרקו פסולין הוא דהוו איברים בתורת אם עלו לא ירדו ולכתחלה לא יעלו *דהפסל בשר בזריקת פסולין הא זרקו כשרין לכתחלה נמי יעלו האיברים דזריקה מעליא הוא ואע"ג דקיבלו פסולין משום ה] דקדשיה כלי שרת ליזרוק לכתחלה: אי נמי שזרקו פסולין. ומשום היא גופא אילטריך לאשמועינן אם עלו איברים לא ירדו ואף על פי שנפסלו בזריקה: אויר המזבח. אם תלה איברים פסולים באויר ראש המזבח כמזבח דמי ולא ירדו: או לאו. כמזבח דמי וירדו: היכי מסיק לה מכבש למזבח. הא כי מגבה ליה באויר הכבש הוה ליה ירוד ותנן כך אם ירדו לא יעלו: ומשני דנגד ליה. גוררן עד המזבח ואינו מגביהן: ופרכינן אויר יש בין כבש למזבח. כדאמרן בפרק קדשי קדשים (לעיל דף סב:) וכי מטי כנגד אותו אויר הוה ליה ירוד: ומשני רובו לכבש ככבש כו'. מה שכנגד ו] אויר שדינן ליה בתר רובא אם רוב האבר בכבש שדינן ליה בתר כבש ואי ז]רובן במזבח שדינן ליה בתר מזבח: יש חבור בעולין. דלא חשבינן להו כמאן דמיפרת ואזלינן בהו בתר רובא או אין חיבור: (א) תפשוט דיש חיבור. דאי אין חיבור קמא קמא דמטא כנגד אויר איפסיל ליה ובכריתות (דף יד:) גרסינן ליה בלישנא אחרינא תיפשוט דבעי רמי בר חמא הלכו באיברים אחר הרוב או לא הלכו: עולת העוף. שמליקתה בראש המזבח: היכי משכחת לה. דפסל בה מחשבה חוץ לזמנו הא קלטיה אויר המזבח דאי נמי אמרינן לינה מועלת בראש המזבח וקיים זה את מחשבתו ושהה עד למחר והקטירה בת הקטרה היא דהא פסולין שעלו לא ירדו וכיון דבת הקטרה מחר לכתחלה היא אמאי פסלה בה מחשבת הקטרת מחר: אלמה לא. בתמיה (ב) ולא משכחת בה פסול מחשבה והא משכחת כגון שחישב עליה להוריד למחר לאחר שנפסל ולהעלותה ולהקטירה דכיון ח] דאיקיים ליה מחשבתו תו לא סלקא דהא איפסל ליה בלינה השתא נמי אהני בה מחשבה: ופרכינן אאתקפתא דרב שימי: הניחא לרבא דאמר לינה מועלת. איכא ט] לאשכוחא בכה"ג: אלא לרבה. אפי' קיימא למחשבתו לא מיפסל וכל שכן דמחשבה לא י]הויא: ומהדרינן לרבה נמי כו' להורידה קודם עמוד השחר וכיון דעמוד השחר *משכחת לה אדלפה פסיל לה בלינה הילכך מהניא לה נמי מחשבה: להך גיסא מיהא תפשוט כו'. רב שימי מסיים ביה באתקפתיה הכי את בעי למילף מיניה אויר מזבח לאו כמזבח דמי לאידך גיסא מלית למיפשט מינה ולמימר דכמזבח דמי דאי לא כמזבח דמי:

חטאת

והנסכים שנטמאו משקדשו בכלי אין להם פדיון דמשמע מקרב לא קרבו יא] *בשורשו לכלי חול איירי וכן היה מקריב מנחת העומר ונטמאת בידו אומר לו הבא אחרת תחתיה בהכי מוקמינן לה מיהו אכתי קשה לפי' דאי מעיקרא ס"ד דלענין פדיון קבעי אם כן לא הוה ליה למימר לכתחלה ליקרב מיבעיא לי אלא ליקרב מיבעיא לי ומדקאמר לכתחלה ליקרב מיבעיא לי משמע דמעיקרא נמי הוה ידע דליקרב קמיבעיא ליה אלא דמיבעיא ליה בדיעבד ועוד הקשה ה"ר פטר לפרש"י יב] שהשיב ר"י דדוקא משום דזרקוהו פסולין אחרי שקבלו פסולין אבל קבלו פסולין וזרקוהו כשרים יעלו יג] תחילה ליקרב איברים דכלי שרת מקדשין לכתחלה ליקרב דבהדיא אמרינן בפ"ק דמנחות (דף ז.) והא בעי מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן כלי שרת מהו שיקדשו פסולין לכתחלה ליקרב וא"ל אין מקדשין ומשני אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל ש"מ דאין מקדשין ליקרב פשיטא ליה הילכך נראה פר"ת שפירש דמעיקרא ס"ד דר' יוחנן דקבעי מיניה אם העלה פסולין לגבי מזבח בכלי שרת ומפסיק הכלי שרת וקמיבעי ליה נהי דאין לומר דלא ירדו מטעם דאויר מזבח כמזבח דמי שהרי תחתית הכלי מפסיק מיהו כלי שרת שמא מתוך קדושתו לא הוי חציצה והוי כאילו הפסולים ע"ג המזבח ממש דלא ירדו או הויא חציצה וירדו אמר ליה תניתוה כשם שהמזבח כו' לענין דאם עלו לא ירדו כך הכלים מקדשין לענין זה יד] (מכאן ואילך לשון ר"ת) א"ל לכתחלה ליקרב קמבעיא לי דסבר ריש לקיש דאיכא להוקומה מתני' דקתני טו] *כך כלים מקדשים שאם עלו בכלי ע"ג המזבח לא ירד דאין כאן לא קדושת המזבח ולא קדושת אויר הואיל והם בכלי וקבעי שאם לא העלה הקמצין הפסולין בכלי אלא קדשו בכלי מהו שיעלו לכתחלה דכי היכי דמזבח מקדש מה שנגע בו ולא ירדו כך כלי מקדש מה שנגע בו ולא ירדו או לא אא"כ העלהו אמר ליה תניתוה שקבלו פסולין וזרקו את דמו מאי לאו שקבלו פסולין וזרקו פסולין כלומר שקבלו פסולין וזרקו בדיעבד הא אם לא זרקוהו לכתחלה לא יזרוק דהכי מיפרשא מתני' הלן והיוצא כו' שזרקו את הדם בדיעבד לא ירד הא אם לא זרקוהו לא יעלה והא דקאמר וזרקו פסולין פי' דמתני' [כך] הוא ואינו אלא מסיים לשון המשנה ולאו טז] מפסולא קדייק תדע שלא היה לו לומר רק לא שקבלו אי נמי זרקו אלמא דריש לקיש דדחי ליה בפסולין יז] מוקי לה והיינו דאמר בפ"ק דמנחות (ג"ז שם) והא בעי מיניה ריש לקיש (כו') מר' יוחנן כלי שרת מהו שיקדשו פסולין [כו'] ואמר ליה אין מקדשין *עד לא קבלו פסולין ואי נמי זרקו פסולין כלומר שקבלו פסולין אם עלה הבשר לא ירד והדם יעלה ויזרק דכלי שרת מקדשין לכתחלה ליקרב אי נמי אם זרקו פסולין הבשר אם עלה לא ירד והדם לא יתקנח דהא המשנה בכל ענייניס אם עלה לא ירד קתני בין חומרא בין קולא *כדמוכח לשון ר"ת וכל מה שפירשתי לפירוש הקונטרס שהעמדתי יח] *בעודן בכלי חול צריך לפרש גם לפי' ר"ת למאי דבעי למימר ר"ל דמקדשין לכתחלה ומה שפי' הדם לא יתקנח אין שייך להזכיר כאן דלאו היינו אם עלו לא ירדו דאפילו מאן דאית ליה גבי דם אם עלו ירדו מודה יט] בדם הנזרק דקלטו מזבח דאי לא הוי אלא לר"ג דוקא א"כ בסמוך דפריך חטאת העוף דפסולה היכי מזה מדמה פירוש לר"ג דאמר אם עלה לא ירד כיון דאויר מזבח לאו כמזבח דמי לעולם הוי ירוד ומאי קושיא אימא הא דקתני אם עלה לא ירד היינו אם זרק לא יקנחנו אבל אם עלה בכלי ירד אלא ודאי לא יקנחנו הוי לכולי עלמא ואם עלה לא ירד דקאמר היינו אם עלה בכלי לא ירד אלא יזרקנו בעל כרחו ובההיא דמנחות (ג"ז שם) דקדק רבינו חיים דקאמר התם אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל וכי לא היה יודע דמקדשין ליפסל הא מתני' היא בין לפי' הקונטרס בין לפי' ר"ת דתנן כך הכלים מקדשין: **אויר** יש בין כבש למזבח. אבל אי אויר מזבח כמזבח דמו לא קשיא ליה מכי מטי כנגד אויר (לא) הוה ליה ירוד דכנגד אותו אויר יש אמה סובב כ] וסובב חשיב מזבח דאפילו להקטיר עליו איכא מאן דאמר פרק קדשי קדשים (לעיל דף סב:) דמקטירין כא] מיהו אין נראה לרבינו חיים שהרי יש אויר מפסיק יותר מכדי אמה סובב כדי שיהא אויר קרקע כב] מפסיקו כדאמרינן לעיל מה דם אויר קרקע מפסיקו אף בשר אויר קרקע מפסיקו וא"כ אכתי מכי מטי כנגד אויר קרקע ה"ל ירוד: **עולת** העוף דפסלה בה מחשבה. תימה מאי קשיא ליה הא אמרינן בפרק קדשי קדשים (לעיל דף סה.) שאם עשאה למטה מרגליו אפילו אמה אחת כשרה וא"כ אין כאן אויר מזבח ולפירוש הקונטרס שפירש למעלה שהיתה שם בליטה ניחא אי נמי פריך לרבי נחמיה דאמר (לעיל דף סה.) היא עצמה אינה נעשת אלא בגופו של קרן:

חטאת

(right margin notes)
נ"ל בעינן נ"ק
א א מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה יב:
ר"ת פי'
נ"ל כך הכלים
ג"י נ"ק ומשמע לא שקיבלו כו'
נ"ל כך מוכח

(left margin notes)
נ"ל דאיפסל נ"ק
[לעיל פב]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה תיפשוט צ"ל קודם ד"ה יש חיבור: (ב) שם ד"ה אלמה לא בתמיה אלמא לא משכחת:

ועיין היטב פ"ט... ותוס' שם

[נ"י משכחת]

גליון הש"ס
גמ' הא לא קשיא תפשוט. מנחות דף ג ע"ב:

שיטה מקובצת
א] פסולין אבעיא להו אויר: ב] הכבש מקדש: ג] בעולין אות ל' נמחק: ד] עולת העוף דפסלה במחשבה. (וא"ת) [הקונטרס פי'] מליקה היתה בראשו של מזבח והא קלטה לה מזבח דאויר מזבח כמזבח ואילו היה מקטירו למחר היה כשר וי"ל דלישנא דקלטה משמע דבר הנפסל שהמזבח קלטתו והכא הרי היא כשרה ממש א"נ (ר"ת אלא נראה) ה"פ [אפי'] אמרת דלינה מועלת בראשו של מזבח מ"מ הא קלטה לה מזבח דהא פסולים שעלו לא ירדו וא"כ למחר נמי בת הקטרה היא: ה] דקדשו כלי שרה: ו] שכנגד האויר שדינן: ז] ואי רוב אות ו' נמחק: ח] דכיון דאי מקיים ליה: ט] איכא לאשכוחא: י] לא מהניא הס"ד: יא] לא קרבו בעירן לכלי חול: יב] לפרש"י שחשיב לא ירדו דוקא משום ... ותיבות שהשיב ר"י דדוקא ל"ש: יג] יעלו לכתחלה איברים ליקרב דכלי: יד] תיבות מכאן ואילך לשון ר"ת נמחק: טו] דקתני כך כלים מקדשים שמא מעלו בכלי (ס"א שמשהעלו בכלי) תיבת הך נמחק: טז] ולאו מפסולין קדייק: יז] בפסולין נמי מוקי: יח] שהעמדתי בעירן בכלי תיבת בעודן נמחק: יט] בדם. עי' תוס' מנחות דף ו': כ] סובב דהכבש היה פורח אמה יסוד ואמה סובב: כא] דמקטירין אבל השתא דלאו כמזבח דמי ע"כ הוי כאויר וכי תימא דאויר מזבח לאו כמזבח דמי כמו כן אמה סובב לאו כסובב דמי וא"כ הו"ל ירוד: כב] הקרקע. עיין לעיל בתוס' דף ס"ב:

חטאת העוף פסילה היכי מזה מדמה הוה ליה ירוד שאר פסולים היכי זריק להו מדמה דמגע להו הא הזאה היא מיצוי היא הא זריקה שפיכה היא ועוד א] דרך הזאה בכך דרך זריקה בכך אמר רב אשי אי דנקט להו בראש המזבח ה"נ כי ב] קאמר דתלנהו בקניא מאי תיקו: **מתני'** *כלי הלח מקדשין את הלח ומדות יבש מקדשות את היבש *אין כלי הלח מקדשת את היבש ולא יבש מקדש את הלח ב̇כלי הקודש שניקבו אם עושין בהן מעין מלאכתן שהיו עושין והן שלימים מקדשין ואם לאו אין מקדשין ג̇וכולן אין מקדשין אלא בקודש: **גמ'** *אמר שמואל לא שנו אלא מדות ד̇אבל מזרקות מקדשין שנאמר °שניהם מלאים סולת א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא מנחה לחה היא א"ל לא נצרכה אלא ליבש שבה איבעית אימא מנחה לגבי דם כיבש דמי אמר שמואל ה̇כלי שרת אין מקדשין אלא שלימין אין מקדשין אלא מלאין אין מקדשין אלא מתוכן ואמרי לה אין מקדשין אלא שלימין ומלאים ומבפנים מאי בינייהו איכא בינייהו ו̇בירוצי מדות במתניתא תנא אין מקדשין אלא שלימין ומלאים ומתוכן ובפנים א"ר אסי א"ר יוחנן ז̇לא שנו אלא שאין דעתו להוסיף אבל דעתו להוסיף ראשון ראשון קודש תניא נמי הכי *מלאין אין מלאין אלא שלימין אמר רבי יוסי אימתי בזמן שאין דעתו להוסיף אבל דעתו להוסיף ראשון ראשון קודש: אין כלי הלח מקדש [וכו']: אמר רב ואיתימא רב אסי אין מקדשין ליקרב ח̇אבל מקדשין ליפסל ג] איכא דמתני לה אהא *אין ט̇מביאין מנחות ונסכים ומנחת בהמה וביכורים מן המדומע ואין צ"ל מערלה וכלאי הכרם ואם הביא לא קדש אמר רב ואיתימא רב אסי י̇לא קדש ליקרב אבל קדש ליפסל ד] *ת"ר כ̇כלי קדש שניקבו אין מתיכין אותן ואין מתיכין לתוכן אבר °נפגמו אין מתקנין אותן ל̇סכין שנפגם אין משחיזין את פגימתה נשמטה אין מחזירין אותה אבא שאול אומר סכין מטרפת היתה במקדש ונמנו עליה כהנים וגנזוה ת"ר *בגדי כהונה אין עושין אותם מעשה מחט אלא מעשה אורג שנאמר °מעשה אורג נתגעלו אין מכבסין ה] לא בנתר ולא באהל הא במים מכבסין אמר אביי ה"ק °הוגעו ו] במים מכבסין אותו בנתר ואהל הוגעו

שמות כח / במדבר ז

חטאת העוף פסולה. שמלקה בראש המזבח שלא לשמה ז] ופסל דלאו גב ח] דנעשית למטן הא אמר מר לעיל (דף סו:) מלקה בכל מקום במזבח כשרה ולא פסול *מעלה דידיה אלא בהזאה והיכא דמלקה בפסול בראש המזבח וקי"ל בכל הפסולין אם עלו לא ירדו היכי שרי ליה מר להזות מדמה הרי מגביה ומתיז כשאוחז בה ומזה והוה ליה ירוד: שאר פסולים. דמים (א) ט] בבהמה לר"ג דאמר במתני' הדם פסול שעלה לא ירד: היכי זריק. מדמן הרי זריקה מרחוק הוא זורק והוה ליה אויר המזבח: ומשני דמגע להו. לכותל מזבח כשמזה בחטאת העוף וכן בזריקת דם פסול: ופרכינן הא הזאה היא. בתמיה מילוי הוא ולענין דמים פסולים נמי אי מגע להו י] שפיכה הוי ולא זריקה ועוד וכי דרך הזאה וזריקה בכך אלא לאו משום דאויר מזבח כמזבח דמי: אמר רב אשי. לעולם בעיין מהא לא תפשוט יא] *דהא גברא בראש המזבח קאי וקיט להו וכה"ג לא מיבעיא לן באויר מזבח לעיל דהנחת גופו בראש המזבח כהנחת קרבן דמי וכי קמבעיא לן כגון דקאי אארעא ותלינהו בקניא באויר המזבח: **מתני'** כלי הלח. קערות ומזרקות לדם ולין ולשמן: מדות היבש. שתי מדות של יבש היו שם עשרון וחצי עשרון עשרון למדידת כל המנחות וחצי עשרון לחלות בו מנחת חביתי כ"ג יב] מחליתה בבוקר ומחליתה בערב להכי נקט גבי יבש מדות יג] שאין כלים מיוחדים ליבש אלא אלו דכלי שנותנין בו מנחה כלי לא הוא שמזרקות וקערות ראוין לכך: ואין כלי לח מקדשות את היבש. בגמרא מתרגם לה אמדות הלח: שהיו עושין והן שלימים. כשהן שלימים: אלא בקדש. בעזרה: **גמ'** לא שנו. דאין כלי הלח מקדשין את היבש: אלא מדות. ז' מדות הלח שהיו שם הין וחצי הין ושלישית ההין וכו' דכיון דהנך לא חזו ליבש *למידי למדוד והן לא נמשחו אלא למדידה לפיכך אין מקדשין אלא ע"י מדידה: אבל מזרקות. אע"ג דכלי הלח נינהו מקדשין יבש דכי היכי דחזו ללח חזו לסלת שהוא יבש: לחה היא. דהא כתיב בלולה בשמן והיכי ילפת מהאי קרא דמקדשין יבש: ליבש שבה. שאי אפשר ליבלל כולה שלא יהו בה קרטין קרטין של יבש שלא נגע בהן השמן וקדשינהו מזרקות (ב). כ"ש: כיבש דמיא. ושפיר הפשוט מינה ליבש גמור: אלא שלימין. לאפוקי נקבו: ואין מקדשין אלא מלאין. כלומר שיהא בהן שיעור שלם הצריך לדבר אם יבש הוא שיהיה שם עשרון שלם למנחה ואם מנחת נסכים היא שניתנה בכלי יהא שם ג' עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל אבל אם חסר השיעור אין הכלי מקדשן שאינו ראוי לכלי (ג) כך שמעתי במנחות (דף ח.): אלא בפנים. בעזרה: בירוצי מדות איכא בינייהו. למאן דתני אין מקדשין אלא מתוכן קסבר בירוצי מדות לא נתקדשו אלא מה שבתוך חללו של כלי בירוצי מדות גודשי מדות ופלוגתא היא במנחות בפרק שתי מדות (דף צ.): לא שנו. הא דאמרינן דאין מקדשין אלא מלאים: אלא שאין דעתו להשלים. ולהוסיף עד כשיעור: תניא נמי הכי מלאים. שניהם מלאים סלת: אלא שלימים. *שהיו עשרונים ולוגין שלימים לאפוקי שיעור חסר דלא מקדשי: אבל מקדשין כלי הלח את היבש ליפסל. *שאם יצא חוץ לקלעים או נגע בו טבול יום נפסל דאהני ליה כלי להכשירו ליפסל יד] כדתניא מעילה (דף י.) המנחות מועלין בהן משהוקדשו קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים: מנחות ונסכים ומנחת בהמה מן המדומע. ואע"פ שמותר לכהנים דבעינן מותר לכל ישראל שנאמר (יחזקאל מה) ממשקה ישראל מן המותר לישראל: ואין צ"ל מערלה. שאסורה אף לכהנים: ליפסל. דלא נפקי *לחול וישרפו שקדשם הכלי והא דרב אסי לא מהדר אבכורים אלא אמנחות דבכורים לאו קדושת כלי טו] הוא ומאי ליפסל איכא הא לא קרבו טז]: אין מתיכין אותן. כמו שעושין יז] למדות מטקבות שמתיכין אותן סביבות הנקב ונסתם הנקב: ואין מתיכין לתוכן אבר. לסתום הנקב כולהו משום דמיחזי כעניות ולאו אורח ארעא: נפגמו. פגימה גדולה שתיקון השחזה ניכר: סכין מטרפת. שהיתה רכה ליפגם פגימות דקות תמיד ומטרפת את הקדשים: אין עושין אותן מעשה מחט. לאורגן כמין יריעה ולעשותן אחרי כן לבוש תפור במחט אלא כמין מלבוש אורגין אותן בכליהם: אהל. מין כיבוס הוא שמעביר את הגיעול וכן נתר: הא במים מכבסין. בתמיה כיון דטעמא משום דמיחזי כעניות הוא מה לי נתר מה לי מים הרי נתגעלו וכבסן כל שכן דכי לא מחוור להו שפיר גריעי טפי:

חטאת העוף פסולה היכי מזה מדמה. פירש בקונטרס וקי"ל בכל הפסולין (לעיל דף פד.) *דאם עלו יח] יזרוק הדם לכתחילה ול"ת מנא ליה הא דקודם זריקה קאמר דלא ירדו דילמא היינו לאחר זריקה ויש קלת ראיה ממליקת חטאת העוף דאין מטמאה בבית הבליעה שמתרת את האסור ואם אין יכול לזרוק לכתחילה במה מתרת את יט] האכילה דלענין אם זרק את הדם לא יקנחנו לא קאמר דהפי' למאן דאמר תרד לא יקנחנו כדפי' לעיל (דף פז: ד"ה כלי):

מדות היבש. פירש בקונטרס דלהכי קרי ליה ליבש מדה ולא כלי שאין שום *כלי מקדש ליבש אלא שתי מדות עשרון וחצי עשרון ותימה והאיכא בישא פרק הקומץ [רבה] (מנחות דף כו.) והאיכא מחתה לקטורת והאיכא כף והאיכא מכתשת בשבועות (דף יא.) והאיכא בזיכין ושולחן ופי' ר"ת דלהכי קרי לי' ליבש מדה ולא כלי לפי שיבש יכולין למדוד מחוק או גדוש בכל ענין שירצה אבל דבר לח לא שייך מדה גביה שהרי מדת לח אינה שוה דדבר לח אינו יכול להיות גדוש ופעמים שמדת לח זה יתירה מזה כמו מדת יין יתירה ממדת מים לפי שיין עב יותר וכן שמן מיין להכי לא קרי ליה מדה כ]*:

אלא בפנים. פי' בקונטרס בעזרה *ותימה למה שינה לשון המשנה הוה ליה למימר בקדש ומפ' רבינו חיים דמבפנים לכלי קאמר כא] ואתי למעוטי °חקק מושבו מבחוץ*:

מן המדומע. פירש בקונטרס מדומע דתרומה ורבינו חיים פירש מעורב בערלה וכלאי הכרם אבל ערלה וכלאי הכרם לא איצטריך למיתני ופי' הקונטרס נ"ע איך יתיישב ממשקה ישראל כיון דשרי לכהנים ומהיא דחגיגה (דף כג:) דקאמר אם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן על התרומה לא שייכא לכאן דהתם לאו מדומע הוי שהרי אין מקדים הרביעית ואין קורא שם על התרומה בעוד שהיא בחבית אלא יחדה ושמרה בטהרה ליקח ממנה רביעית נ"ק אחר שיתרום ויעשה אותה [תרומה]:

נשמטה אין מחזירין אותה. לקתה דאין עניות במקום עשירות:

במהלוקת

מסורת הש"ס:

ר"פ מעלה גרידא אלא ס'

מנחות ח: יג:

נ"ל דהיכא דגברא בראש המזבח קאי וקיט להו פס"ג ט' נ"ק

[מנחות ח.]

תוספתא דמנחות פס"ח ותוספתא דמעילה פ"א

...ם נ"ק

תוספתא דמנחות פס"ט

[יומא עב:]

נ"ל שיהיו נ"ק

[חולין נ"ק]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה שאר פסולים דמים של בהמה: (ב) ד"ה ליבש וכו' מזרקות הס"ד ותיבת כ"ש נמחק: (ג) ד"ה ואין מקדשין וכו' לכלי הס"ד ותיבות כ"ש במנחות נמחק:

עין משפט נר מצוה:

נ"ל דאם עלו לא ירדו ויזרוק הדם כו' נ"ק

לח א מיי' פ"ג מהל' פסה"מ הל"ט:
לט ב ג מיי' שם הל"כ:
מ ד מיי' שם הל"ט:
מא ה מיי' שם הל"כ:
מב ו מיי' פ"א מהל' כלי המקדש הל"ט:
מג ז ח מיי' פ"ב מהל' פסה"מ הל"כ:

נ"ל כלי במקדש נ"ק

מד ט י מיי' פ"ט מהל' איסורי מזבח הל"ט:
מה כ מיי' פ"א מהל' כלי המקדש הל"ד:
מו ל מיי' שם הלט"ז:

[מנחות יט:]

[וע' תוס' מנחות ח: ד"ה כלי]

ע' בס' פנים מאירות

[ועיין תוס' פסחים פג: ד"ה מידי הוי ותוספות יומא מט. ד"ה בעי]

גליון הש"ם
גמ' נפגמו אין מתקנין. עיין שבועות דף יא ע"א תוס' ד"ה מ"מ קשיא: שם הוגעו במים מכבסים. ע' סוטה דף טו ע"ב תוס' ד"ה נתאכמו: רש"י ד"ה אבל מקדשין וכו' שאם יצא. עיין לעיל דף כ ע"ב תוס' ד"ה יצאה: תוס' ד"ה אלא וכו' חקק מושבו מבחוץ. עי' פסחים דף סג ע"ב תוס' ד"ה מידי וסוכה דף ג ע"א תוס' ד"ה ומי:

שיטה מקובצת
א] ועוד וכי דרך ב] ס"א כי קא מבעיא לן דקאי ארעא ותלינהו: ג] ליפסל. ס"א איכא דמתני לה אסיפא דמתניתין אין מקדשין אלא בקודש אמר רב ואיתימא רב אסי אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל: ד] ליפסל: כלי קודש שנקבו כו'. ת"ר כלי קודש: ה] מכבסין אותו לא: ו] הוגעו למים מכבסין אותו בנתר ואהל הוגעו לנתר וכו': ז] לשמה ופסלה: ח] גב דלא נעשית למטן הא אמר מר לעיל מליקה בכל מקום כו' מעלה דידה אלא: ט] דמים דבהמה: י] להו לכותל שפיכה היא ולא זריקה: יא] תפשוט דהכא גברא: יב] כה"ג מחצית בבוקר ומחצית בערב: יג] מדות מדה א"נ משום דבלא יש כלים: יד] ליפסל כדתנן מעילה: טו] כלי אית בהו ומאי: טז] לא קרבי הס"ד: יז] שעושין ליורות מנוקבות: יח] עלו לא ירדו ויזרוק הדם: יט] את האיסור והיבת האכילה נמחק: כ] מדה א"נ משום דבלא יש כלים שאינו מדות כגון קערות וכיוצא בהם. מהר"ש: כא] קאמר ולמעוטי מגבו וא"ת היינו מתוכן י"ל דאתא למעוטי כו' תיבת ואתי נמחק:

מז א מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הל"ה:
מח ב מיי' שם פ"ט הלכה ג:
מט ג ד מיי' שם הל"ד:

הוגעו לנתר ואהל אף במים אין מכבסים ויש אומרים *אין מכבסין אותן כל עיקר *שאין עניות במקום עשירות: ת"ר ג)מעיל כולו של תכלת היה שנאמר °ויעש את מעיל האפוד כליל תכלת שוליו כיצד א) ג)מביא תכלת וארגמן ותולעת שני שזורין ועושה אותן כמין רימונים שלא פיתחו פיהן וכמין קונאות של ב) קנסות שבראשי תינוקות ד)ומביא שבעים ושנים זגין שבהן שבעים ושנים עינבלין ותולה ג) בהן שלשים וששה בצד זה ושלשים וששה מצד זה רבי ד) דוסא אומר משום רבי יהודה שלשים וששה היו שמונה עשרה מצד זה ושמנה עשרה מצד זה אמר רבי עיניני בר ששון כמחלוקת כאן כך מחלוקת במראות נגעים *דתנן מראות נגעים רבי דוסא בן הרכינס אומר ל"ו עקביא בן מהללאל אומר שבעים ושנים *ואמר רבי עיניני בר ששון °למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין כתונת מכפרת על שפיכות דם שנאמר °וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתנת בדם מכנסים ה) מכפרת על גילוי עריות שנאמר °ועשה להם מכנסי בד ו) [לכסות (את) בשר ערוה] מצנפת מכפרת על גסי הרוח מנין אמר רבי חנינא יבא דבר שבגובה ויכפר על גובה אבנט מכפר על הרהור הלב ז) *היכא דאיתיה חושן מכפר על הדינין שנא' °ועשית חושן משפט אפוד מכפר על עבודת כוכבים שנאמר °אין אפוד ותרפים מעיל מכפר על לשון הרע מנין א"ר חנינא יבא דבר שבקול ויכפר על קול הרע ציץ מכפר על עזות פנים בציץ כתיב °והיה על מצח אהרן ובעזות פנים כתיב °ומצח אשה זונה היה לך אני והא"ר יהושע בן לוי שני דברים לא מצינו להן כפרה בקרבנות ומצינו לו כפרה ממקום אחר ואלו הן שפיכות דמים ולשון הרע שפיכות דמים מעגלה ערופה ולשון הרע מקטרת דתני רב חנניה מנין לקטרת שמכפרת שנאמר °ויתן את הקטרת ויכפר על העם *ותני דבי רבי ישמעאל על מה קטורת מכפרת על לשון הרע יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי קשיא לשון הרע אלשון הרע קשיא שפיכות דמים אשפיכות *דמים לא קשיא הא דידיע מאן קטליה הא דלא ידיע מאן קטליה אי דידיע מאן קטליה בר קטלא הוא במזיד ולא אתרו ביה ולשון הרע אלשון הרע נמי לא קשיא הא בצינעא הא בפרהסיא:

הדרן עלך המזבח מקדש

שמות לט | ויקרא ח | שמות כח | שם | הושע ג | שמות כח | ירמיה ג | במדבר יז

רש"י

הוגעו למים. כלומר אם היה גיעולן מועט ולא ח) הוזקקו אלא לכיבוס מים מכבסים אותן אף בנתר ואהל: הוגעו לנתר ואהל. שנתגעלו גיעול רב שהגיעו ליזקק לכיבוס נתר ואהל תו לא מתקן להו כלל: אף במים. לאו לרבותא הוא אלא למימרא דנתר ואהל תורה אור דנקט לאו לענין כיבוס נקט דהיכא דאסור אסור לגמרי והיכא דשרי שרי לגמרי אלא לענין גיעול נקיט ליה וה"ק נתגעלו אין מכבסין אותן כלל אם הוזקקו לנתר ואהל: נראה בעיני דה"ג שוליו כיצד היה מביא כו' דברימונים נאמרו שלשה לבעים: שלא נפתחו פיהם. דרך רימונים כשהוסין באילן אחר גמר בישולן מתפתחין מאיליהן כדרך שעושין קליפי אגוזים החיצונות: וכמין קונאות. בוטונ"ש עשויין כמין תיק של נחשת שעושין ט) [בסוף] בית יד הרומח שקורין אריסטייל לשון (שמואל ב כא) ומשקל קינו דישבי בנוב והתינוקות תולין אותו בראשי כובעי נלרים שעושין אותו למלחמתן שקורים הילמ"ש: י) קנסות שבראשי תינוקות. לשון וקלסא דנחשא על רישיה: זגין. אינגלוט"ש: עינבלים. מה שתלוי בתוכן לקשקש ותולה בו אצל הרמון [והוא] פעמון כדכתיב (שמות לט) פעמון ורמון יא) ובתוך הרמונים דקרא לאו בתוך החלל קאמר אלא ביניהם דפעמון אחד בין שני רמונים: מצד זה. מלפניו ומלאחריו: מראות נגעים. לטמא יב) מפתוכין של לבן אדמדם ולבנים של נתקי הראש וזקן ושל נגעי בתים [ובגדים]: למה נסמכה. בצו את אהרן זאת תורת העולה זאת תורת החטאת והאשם וזבח השלמים והדר קח את אהרן ואת הבגדים: ויטבלו את הכתנת. רמז הוא לעתיד יג) שיכפר שפיכת דמים בכתנת טבילה היינו כפרה: לכסות יד) את בשר ערוה. לחפות על גילוי עריות: אהיכא דאיתיה. שהיו חוגרין כנגד אצילי ידיהן דהיינו כנגד הלב כדילפינן בפרק שני (לעיל דף יח.) מולא יחגרו ביזע: אין אפוד. נגלה עון תרפים הא יש אפוד אין תרפים כך שמעתי במסכת ערכין (דף טז.): דבר שבקול. פעמונים שבו טו) (מכפר): [ויכפר] על העם. במחלוקת קרח שהוא לשון הרע טז) [שנאמר] אתם המיתם וגו': שבחשאי. שהיה יז) לבדו שם כדתנן פורשין *בין האולם ולמזבח בשעת הקטרה וכל שכן מן ההיכל יח) שנאמר וכל אדם לא יהיה וגו' בסדר יומא (דף מד.): ידיע מאן קטליה. כתונת מכפרת על הציבור שלא יענשו: בר קטלא הוא. וכל כמה דלא קטליה מיענשי דכתיבים [ולארץ] לא יכופר וגו' (במדבר לה): ומשני במזיד ולא אתרו ביה. דלאו בר קטלא הוא הילכך ציבור מתכפרי בכתונת והוא כ) נגעים באים עליו כדאמר בערכין כא): בלינעא. דהוה דבר שבחשאי קטרת מכפרת שהוא מעשה חשאי: בפרהסיא. שהוא דבר שבקול קול כב) פעמונים מכפר עליו:

עיים פ"א משנה

יומא מד. ערכין טז:

תוספות

במחלוקת כאן כך מחלוקת במראות נגעים. פר"ת דתלי האי בהאי דמשום דמעיל בא לכפר על לשון הרע וכן נגעים באין על לשון הרע כדאמרינן פרק יש בערכין (ערכין דף טז.): **שבעים** ושנים. לא פליג כג) התנא אמתניתין דשבועות (דף ו.) דתנן שתים שהן ארבע דהתם איירי בנגעים לבנים והכא איירי בכל מיני נגעים ירקרק ואדמדם ופתוכים ויש להוסיף עוד נגעי בתים ונגעי בגדים: **מכפרים** על שפיכות דמים. מה שמפרשים כד) אהא מיום שחרב בית המקדש אף על פי שבטלו ד' מיתות דין [ארבע] מיתות לא בטלו דלהכי לא נקט מ' שנה קודם שחרב בית המקדש שגלתה סנהדרין דבההיא שעתא אפי' דין ארבע מיתות לא הוה דבגדי כהונה מכפרין ולא נהירא דגבי שמעון בן שטח פריך ליה כה) באחד דיני ממונות (סנהדרין דף לז:) אף על גב דהוו בגדי כהונה *ומיהו הייתי יכול לקיים פירוש זה ולומר דלהכי לא נקט מ' שנה *משום דאיכא דין מיתות דבטלו כגון עריות ועבודת כוכבים שמכפרין עליהם מכנסים ואפוד אבל דין שפיכות דמים לא בטל דכתונת שמכפרת על שפיכות דמים אין מכפרת על ההורג אלא על ישראל שערבין זה בזה דומיא דעגלה ערופה דכתיב (דברים כא) כפר לעמך ישראל ואליבור מכפרת ולא על ההורג וכן משמע הכא דכתנת לא מכפרת אהורג דאי מכפרת מאי פריך הכא מעגלה ערופה והא עגלה ערופה אישראל מכפרה וכן משמע פ' יש בערכין (ערכין דף טז.) דקאמר על ז' דברים נגעים באים וקחשיב שפיכות דמים ולשון הרע ופריך התם ממעיל שמכפר על לשון הרע ומכתנת שמכפר על שפיכות דמים לא פריך מידי משום דלא מכפר אהורג אלא אישראל כדפרישית אבל מלשון הרע כו) דלא מליא לשנויי הכי דמסתמא אין ציבור נענשין על לשון הרע של זה כיון דשמא לא יבא לידי תקלה וכן פירש בקונט' התם ועוד יש מפרשים בההיא דערכין (נז"ש) דלהכי לא פריך מכתנת דנהי דמגלת מעונש מיתה מנגעים ויסורין לא מגלת ואם תאמר הכא משמע דכתנת מכפרת על דידיע מאן קטליה ובשבועות (דף ח.) מצריך קרא למימר שאין שעיר *המשתלח מכפר על דידיע מאן קטליה ואמאי צריך קרא פשיטא דהא כתנת מכפרת ומיהו יש לפרש דיש חילוק בין ציבור לכל ישראל דכתנת מכפרת אציבור ושעיר *המשתלח על כל ישראל:

הדרן עלך המזבח מקדש

[ומ"ש תוס' כתובות ת: ובסנהדרין לז: ד"ה מיום] [צ"ל משום דאיכא דין כו']

גליון הש"ס

נמ' למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה. בערכין דף ו איתא למה נסמכה פרשת בגדי כהונה לפ' קרבנות וע' ברש"י כאן והתם. ועיין בדרשות הרא"נ ת פ' תלוה.

שיטה מקובצת

א] כיצד היה מביא: ב] קולסות שבראשי: ג] ותולה בו שלשים ותיבת בהן נמחק: ד] תיבת דוסא נמחק ס"א ר' דוסא אומר ששה ושלשים היו וכו' תיבות משום ר' יהודה נמחק: ה] מכנסים מכפרים אות ת' נמחק: ו] לכסות בשר ערוה מצנפת ותיבת את ל"ש: ז] אהיכא דאיתיה: ח] ולא הוזקקו אלא: ט] שעושין בסוף בית יד: י] מה"ד קולסות שבראשי: יא] ורמון והא דכתיב וישם פעמונים בתוך הרמונים לאו כו' ותיבת דקרא נמחק: יב] לטמא משנה היא במס' נגעים בפ"ק והני תנאי חשבי בפתוכין של לבן: יג] שכפרת שפיכת תיבת שיכפר ל"ש: יד] תיבת את נמחק טו] ויכפר על ותיבת מכפר נמחק: טז] דכתיב ביה אתם: יז] שהיה הכהן לבדו: יח] ההיכל דיליף מכל אדם לא יהיה: יט] דכתיב ולארץ לא: כ] והוא כו'. גליון וצ"ע רהא הכא לא קאי אלא אשפיכת דמים ובתוס' כתוב בגליון וז"ל כאן בפרהסיא מעיל ודוקא לציבור אבל אידו לא מכפר ליה אלא בנגעים ושב ורפא לו: כא] בערכין ס"א דנגעים באים על לשון הרע: כב] קול הפעמונים: כג] פליג האי תנא אמתניתין: כד] שמפרשים אהאי דאמרי' מיום: כה] ליה בפ' אחד: כו] לא מצינו:

כל התדיר ***מחבירו קודם את חבירו *התמידין קודמין למוספין *מוספי שבת קודמין למוספי ר"ח מוספי ר"ח קודמין למוספי ר"ה שנאמר °מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה:

גמ' מנא לן מנא לן כדקאמר טעמא מלבד עולת הבקר דילמא תמידין הן דקדמו למוספין משום דתדירי מוספין למוספין מנ"ל א"ר אילעא דאמר קרא °כאלה תעשו ליום שבעת ימים אלה כאלה והאי מיבעי ליה לגופיה א"כ ניכתוב אלה תעשו ליום אי כתב אלה תעשו ליום שבעת הימים ה"א אלה לשבעת הימים (אין מידי אחרינא לא) ליום כתיב ואכתי אימא אלה ליום אבל שאר יומי לא ידענא כמה אמר קרא תעשו שיהו כל העשיות שוות *אביי אמר מגופה דקרא אם כן לימא קרא מלבד עולת הבקר ותישתוק אשר לעולת התמיד ל"ל למימר דהך דתדירא א] תיקדום:

מתני' *ב]כל המקודש מחבירו קודם את חבירו ג]דם החטאת קודם לדם העולה מפני שהוא מרצה איברי עולה קודמין לאימורי חטאת מפני שהוא כליל לאישים ב] חטאת קודמת לאשם מפני שדמה ניתן ג] לד' קרנות על היסוד ד]אשם קודם לתודה ואיל נזיר מפני שהוא קדשי קדשים תודה ואיל נזיר קודמים לשלמים מפני שהן נאכלין ליום אחד וטעונין לחם *השלמים קודמין לבכור מפני שהן טעונין מתן ד' ד] [וסמיכה] ונסכים ותנופות חזה ושוק הבכור קודם למעשר מפני שקדושתו מרחם ונאכל לכהנים המעשר קודם לעופות מפני שהוא זבח ויש בו ה] קודש קדשים דמו ואימוריו ו] העופות קודמין למנחות מפני שהן מיני דמים ה]מנחת חוטא קודם למנחת נדבה מפני ז] שהוא בא על חטא ח] ו]חטאת העוף קודמת לעולת העוף וכן בהקדישה:

גמ'

רש"י

כל התדיר. שבת תדירה מר"ח וכן כולם: מלבד עולת הבקר. ט] העשויה כבר משמע אלמא תמידין קדמי למוספין: גמ' משום דתדירי. דתמיד בכל יום הילכך חשיב י] תדירתא דידיה: כאלה תעשו וגו'. בתר ההוא קרא דמלבד עולת הבקר תעשו את אלה כתיב כאלה תעשו משמע כסדר שאמרתי לך כאלה של מעלה יא] כשם שהתדיר קודם כך סדר המוספין שאם יב] יום שיש ב' מוספין כגון בשבת שבתוך הרגל יהא התדיר קודם: לגופיה. להטעין מוסף לז' הימים דמקרא קמא יום ראשון הוא דנפקא לן: אי כתב אלה כו'. לשון קושיא הוא: אלה לשבעת הימים. אותן שבעה כבשים האמורין בענין יתחלקו לשבעת הימים: אלה ליום. ליום ראשון והדר כתיב ז' ימים יג] אשה ריח ניחוח לה' ולא ידענא כמה להכי איצטריך כאלה דעל כרחך מהשתא תוקים תעשו ליום אשאר יומי: מגופיה דקרא. דמלבד עולת הבקר שמעי' דמוספין תדירין יקדמו: אשר לעולת התמיד ל"ל. פשיטא דעולת הבקר עולת התמיד היא אלא תלה לך טעם הקדמתה בתדירות כדי שתלמוד לשאר תדירין שיקדימו דמשום היא גופא ל"ל לפרושי טעמא: מתני' כל המקודש מחבירו. שיש בו צד ריבוי קדושה ממנו: דם חטאת קודם לדם העולה. אם שניהן שחוטין ועומדין ליזרק: שהוא מרצה. מכפר על חייבי כריתות הצריך ריצוי גדול: איברי עולה קודמין. בהקטרתן לאימורי חטאת אם נזרקו דמי שניהן: מפני שהוא יד] כולה כליל. וצד ריבוי קדושה הוא זה למזבח: על ד' קרנות. ואשם ב' מתנות שהן ד' ולא על הקרנות: ועל היסוד. שפיכת שירים ובאשם לא מצינו *שנאמרו: מתן ארבע. ב' מתנות שהן ד' ובכור אינו טו] אלא מתנה אחת ואינו טעון סמיכה ונסכים כדאמרינן במנחות בפ' שתי מדות (דף צ:) כל הקרבנות כו': מפני שהוא מין זבח. זביחת סכין ועוף במליקה וזבחים חשיבי מפני שמלותן מרובה שכל הקרבנות באין מהן: ויש בו קדשי קדשים. לחלק גבוה ב' דברים דמו טז] (ואיבריו) ואימוריו מה שאין כן בחטאת העוף שאין למזבח אלא דמה וכיון דקדמה לחטאת העוף כל שכן לעולת העוף דהא חטאת העוף קודמת לעולת העוף כדקתני ואזיל: שהן מיני דמים. יז] כפרתן מרובה: יח] שהוא בא על חטא. והיינו קדושתו דמכפרת: חטאת העוף קודמת לעולת העוף. מקראי נפקא לן בגמרא: וכן בהקדישה. כשהוא יט] מפרש את קינו קורא שם לחטאת תחילה:

תוספות

כל התדיר. שנאמר מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד. תימה דבפרק תמיד נשחט (פסחים דף נח:) אמרינן מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד שנאמר העולה עולה ראשונה ל"ל תיפוק לי מהכא וכי תימא דההוא לנדרים ונדבות והאי למוספין כ] *דמוספין קבוע להם זמן ונדרים ונדבות אפשר בכל יום ותדיר הא בפרק התכלת (מנחות דף מט.) מייתי בהדיא קרא דהעולה אמתני' דהתמידין אין מעכבין את המוספין דקאמר ה"ד אי דאית ליה כא] [וליקדם] והתניא מנין שלא יהא דבר כו' ועוד קשה טפי בסוף הגוזל קמא (ב"ק דף קי.) דריש מדכתיב מלבד איל הכפורים מכלל דכסף ברישא ופריך אלא מעתה מלבד עולת הבוקר מכלל דמוספין ברישא והתניא מנין שלא יהא דבר כו' הוה ליה למיפרך ממתני' דהכא דאדרבה דריש מדכתיב מלבד עולת הבוקר מכלל דתמידין קודמין וליכא למימר נמי דאיצטריך קרא דהכא לציבור שאין להם תמידים ומוספין אלא כדי אחד מהם דמתני' לאו בכי האי גוונא איירי דומיא דסיפא דקתני דם חטאת קודם לדם כב] עולה וליכא למימר דחד למצוה וחד לעכב דעיכובא ליכא כג] כדאמר בפ' התכלת (מנחות דף מט.) וי"ל דהעולה עולה ראשונה להקדמת הקטרה דבהקטרה איירי וקרא דהכא להקדמת שחיטה דתעשו את אלה כד] בעשייה דדם [איידי] והשתא ניחא *דמייתי דרבא בפרק התכלת (שם) למימר דאפי' בהקטרה דלא תנן תמיד של שחר קודם א"כ משום דלשון שלא יהא דבר קודם משמע טפי עיכובא אתיא טפי מן משנה והשתא ניחא דלא מייתי בהגוזל קמא (ב"ק דף קי.) ממתני' לאוכוחי על מלבד איל הכפורים דלא הוי כסף ברישא דלעולם כסף ברישא כיון דכתיב כסף קודם ואחר כך איל אבל הכא איירי בעשיית הדם וה"ק קרא מלבד עולת הבוקר שעשיתם כבר עבודת הדם תעשו את אלה אבל הקטרה דכתיב מקמי קרא דמלבד עולת הבוקר תהיה קודם התמיד דכולהו קראי דקמיה בהקטרה משתעי דהא כתיב בהו אשה ריח ולהכי איצטריך לאתויי מהעולה דאע"ג כה] דהקטרת דמוספין כתיבי מקמי עולת הבקר הקטרת תמיד קודמת להן ה"נ הכא אע"ג דכסף כתיב מקמי מלבד איל הכפורים יכול להיות דאיל קודם מיהו קשה דקראי דקמי מלבד עולת הבוקר בעבודת דם [נמי] איירי כדכתיב לעיל מיניה ושעיר חטאת אחד לכפר עליכם וכפרה בדם היא ועוד אמאי לא גמרינן הקטרה ודם מהדדי ומפרש ה"ר חיים דקרא דהעולה איצטריך לאתויין דמכל התדיר לא אתי דבכל יום איתנהו כתמיד וכן מוכח ביומא בפרק אמר להם הממונה (דף לד.) דקאמר איברים קודמין למנחה דתניא מנין שלא יהא דבר כו' ואמר רבא כו' ובמנחת חביתים איירי דאי במנחת נסכים תיפוק לי מדכתיב עולה ומנחה וקרא דהכא איצטריך ללמד על כל התדירין שקודמין מיהו אין מרויח כלל בזה יותר משאם נאמר דאיצטריך העולה לנדרים ונדבות ויש לתמוה אמאי לא נפקא לן דתמידים קודמין למוספין מדכתיב בתמיד בבקר ויוקדם דבר שנאמר בו בבוקר למוסף טו] שכתב בו ביום דמשמע בעילומו של יום כדדרשינן [התם] (ג"ז שם) ביום לאחר ואמרינן נמי (פסחים דף נח.) מוספין בשש ואז אינו בקר והיינו יכולין לדחוק ולומר דאי לאו קרא דהעולה הייתי מאחרין הקטרת תמיד עד אחר הקטרת כו] המוסף כדמשמע בהגוזל קמא (ב"ק ד' קי.) מדכתיב מלבד ותעשה בבוקר הוה מוקמינא לעבודת הדם אבל עדיין קשה כיון דכתיב העולה לאפוקי מההיא סברא ל"ל קרא דמלבד לאשמועי' דתמידין קודמין למוספין לעבודת הדם תיפוק ליה מדכתיב בתמיד בבוקר ובמוספין ביום: מנא לן כדקתני טעמא. הכא ניחא שהטעם מפורש במשנה אבל במשנה קמייתא דמגילה (דף ב.) קשה דקאמר מנ"ל כדבעינן למימר קמן חכמים הקילו כו' ומה בכך אטו מש"ה לית ליה למיבעי מנ"ל מאחר שאותו הטעם אינו מפורש במשנה: אשם קודם לתודה ואיל נזיר מפני שהוא קדשי קדשים. הא דלא קאמר טעמא מפני שהוא מרצה משום דאיכא אשם נזיר ואשם מצורע דאין באין לכפר אלא להכשיר כדאמר בפ"ק דמנחות (ד' ד:) ומיהו גבי חטאת קאמר טעמא דמרצה אע"ג דאיכא נמי חטאת נזיר וחטאת מצורע דאין באין לכפר אלא להכשיר כדקאמר לעיל בפ"ק (דף ט:) הני עולות נינהו כח] ויש לומר דלא סגי ליה בטעמא דמרצה משום דתודה ואיל נזיר מקודשין דטעונין לחם כדאמר בגמ': מעשר קודם לעופות מפני שהוא מין זבח. ויש בו קדשי קדשים דמו ואימוריו מה שאין כן בחטאת העוף שאין למזבח אלא דמה כט] וכיון דקדמה לחטאת העוף כל שכן לעולת העוף דהא חטאת העוף קודמת לעולת העוף כדקתני ואזיל כך פירש בקונטרס והאי טעמא ניחא בדם אבל אימורי מעשר דקדמי לעולת העוף מאי טעמא דהכולה מילתא קאמר דקודמים כדמוכח בגמרא ובמה באימורין סגי בטעמא דמין זבח:

דם

מסורת הש"ס

נמדבר כח | שם

הוריות יב: | [לקמן צ:] | [שם צא.] | [הוריות יב: ע"ש] | [הוריות שם] | [לעיל יא:] | רש"י שנאמר בו יסוד נ"ק

גליון הש"ס

במשנה דם החטאת קודם לדם עולה. ע' לעיל דף ז ע"ב ובתוס' ד"ה ריצה:

עין משפט נר מצוה

נ"ל וצריכא דמוספין פי' נ"ק

א א ב מיי' פ"ט מהל' תמידין ומוספין הל"ב:

ב ג מיי' שם הל"ה:

ג ד מיי' שם הל"ח:

ד ה מיי' שם הל"ו:

ה ו מיי' שם הל"ז:

נ"ל דמייתי בפ' התכלת האי קרא דהעולה למימר כו' א"כ משום דסיד דהמקשה שהוא מעכב הילכך פריך מברייתא דלשון שלא יהא דבר קודם משמע טפי עיכובא מלישנא דמתניתין והשתא ניחא כו' נ"ק [וכן הוא בתוס' יומא דף לד ע"א ד"ה העולה וע"ש]

שיטה מקובצת

א] דתדירא היא תיקדום: ב] חטאת קודמת לאשם כו' פ"ה ועל היסוד שפיכת שירים ובאשם לא מצינו שנאמרו וקשה דהא לעיל פרק ב"ש מוכח בהדיא דאשם טעון שפיכת שירים ליסוד וכ"ת דלא נאמרו ר"ל לא נאמרו בהדיא מה בכך מ"מ איתנהו ביה מה לי אי אתיא מדרשה או דכתיבה ביה בהדיא הא לא קפיד אלא על מאי דיש בזה טפי מבזה לכך נראה דלא יהיב טעמא למילתיה א) אלא (מדמה)[דמת דמדמה] ניתן על הקרנות אבל על היסוד איתיה נמי באשם וא"ת א"כ אמאי אמר על היסוד כיון דאיתיה באשם י"ל דה"ק חטאת מקודשת מאשם מפני שדמה ניתן על הקרנות וג"כ הוא טעון שפיכת שירים כמו אשם שלא תאמר כשם שחטאת קודם לאשם מפני שדמה ניתן על הקרנות כך נמי אשם מקודש מחטאת מפני שהוא טעון שפיכת שירים ליסוד לכך קאמר ועל היסוד שטעון שפיכת שירים על

היסוד כמו אשם אבל אין לומר מפני שהוא מרצה כדלעיל גבי עולה מפני שאשם נמי מרצה כך נראה למורי ז"ל : ג] ניתן על ד' קרנות ועל היסוד : ד] ד' וסמיכת ונסכים ותנופת חזה : ה] בו קדשי קדשים: ו] העופות. עי' תוס' מנחות דף מט ע"א:] מפני שהיא באה : ח] חמא חטאת בהמה קודם לעולת בהמה חטאת העוף: ט] הבקר עשויה כבר:י] חשיב תדירות דידיה:יא] מעלה שהתדיר ותיבת ששם ל"ש ונמחק:יב] שאם יש שם ב' מוספין:יג] ימים לחם אשם: יד] תיבת כולה נמחק : טו] אינו טעון אלא : טז] תיבת ואבריו נמחק : יז] דמים ומיני דמים : יח] מה"ד שהיא בא : יט] כשהוא מפריש : כ] למוספין וצריכי דמוספין : כא] וליקדם והתניא : כב] לדם העולה וליכא כג] ליכא כדאמרי' בפ' : כד] בעשיית הדם כתיב והשתא ותיבות דדם איירי ל"ש : כה] דאע"ג דהקטרה דמוספין כתיבי מקמי מלבד עולת : כו] למוסף שכתוב בו : כז] הקטרת דמוסף כדמשמע : כח] גינהו אלא ע"כ שם חטאת מרצה ה"נ שם אשם מרצה וי"ל : כט] דמה וא"ת תינח חטאת העוף עולת העוף מאי איכא למימר דהיא כולה כליל וא"כ למה יקדים מעשר מסנה י"ל כיון כו' :

א) נראה דנ"ל דלא יהיב טעמא למילתיה אלא מה דבחטאת דמה ניתן על הקרנות וכו'.

א ב ג מיי' פ"ט מהל' תמידין ומוספין הל' ה:
ד מיי' שם הל' יח:
ה ח מיי' פ"א מהל' פסה"מ הל' כב:
ט ו מיי' שם הל' כג:
י ז מיי' פ"ב מהל' מעילה הלכה ה:

דם חטאת קודם לדם עולה מפני שהוא מרלה. הא דלא קאמר טעמא משום שדמה ניתן על ד' קרנות כדקאמר גבי אשם משום דכיון דדם עולה אתי מכח כליל כדאמר בגמרא לא סגי בטעמא דארבע קרנות: **הכא** בחטאת הלוים עסקינן. והא דקאמר מפני שמרצה בחטאת דעלמא: **דם** עולה ואימורי חטאת איזה מהן קודם. לא דמיא לבעיין דלעיל דמיירי במכפר וכליל גופייהו והכא איירי כד] באותו שבא מכח כליל ומכח מכפר: **דם** עולה ודם אשם איזה מהן קודם. דם אשם ואיברי דעולה דם אשם קודם דאשם מכפר כחטאת א"כ פשיטא ליה דאיברי עולה כה] קודמין לדם אשם מפני שהן כליל ולא דמי לאיברי עולה ודם חטאת דחשיב דם חטאת משום דהוי אד' קרנות: **אבל** עולה לא. דעל כרחין למעוטי עולה אתא דאי עולה קודמת לאשם ליתני עולה וכל שכן חטאת דהא דם חטאת קודם לדם עולה: **לימא** מסייע ליה בשר קדשים קלים כו'. תימה דלא מייתי סייעתא מברייתא דלעיל בפ' ב' (דף כו.) דקתני גבי קדשים קלים פרכסה וילתה לחוץ וחזרה פסולה ואמרי' עלה ש"מ בשר קדשים קלים שיצא לפני זריקת דמים פסולה ומשני דילמא באליה ויותרת הכבד ושתי הכליות*:

והא דקא מיפלגי בבשר להודיעך כחו דר"ל. הוה מצי לאיפלוגי באימורין להודיעך כח דהיתירא:
ואין

תורה אור

גמ' מנא הני מילי דת"ר א] *ופר שני בן בקר תקח לחטאת ב] אם בא ללמד שהן שנים הרי כבר נאמר °ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה מה ת"ל ופר שני בן בקר תקח לחטאת שיכול ג] שיהא חטאת קודמת לכל מעשה עולה ת"ל ופר שני בן בקר תקח לחטאת אי פר שני יכול תהא עולה קודמת לחטאת לכל מעשיה ת"ל ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה הא כיצד דם חטאת קודמת לדם עולה מפני שמרצה: איברי עולה ד]כו' (א) ואמאי מתנה קמייתא דמכפרה תיקדום והנך לא ה] אמר רבינא הכא בחטאת הלוים עסקינן ואע"ג דכי עולה דמי קאמר רחמנא ו] היא תיקדים במערבא אמרי הואיל והתחיל במתנות גומר: איבעיא להו דם ^אחטאת ואיברי עולה איזה מהן קודם דם חטאת קודם מפני שמרצה או דילמא איברי עולה קודמין מפני שהן כליל לאישים ת"ש דם חטאת קודם לדם עולה לדם עולה הוא דקדים לאיברי עולה לא קדים אדרבה מסיפא איברי עולה קודמין לאימורי חטאת לאימורי חטאת הוא דקדים לדם חטאת לא קדים אלא *מהא ליכא למשמע מינה: איבעיא להו ^בדם עולה ואימורי חטאת איזה מהן קודם דם עולה קודם דקאתי מכח כליל או דילמא אימורי חטאת קודמין דקאתי מכח מכפר ת"ש דם חטאת קודם לדם עולה דם חטאת הוא דקדים לדם עולה אבל אימורי חטאת לא אדרבה מסיפא איברי עולה קודמין לאימורי חטאת איברי עולה הוא דקדמי לאימורי חטאת אבל דם עולה לא אלא מהא ליכא למשמע מינה: איבעיא להו ^גדם עולה ודם אשם איזה מהן קודם דם עולה קודם דקאתי מכח כליל או דילמא דם אשם קודם ז] (דקאתי מכח) דמכפר ת"ש דם חטאת קודם לדם עולה אבל דם אשם לא בדין הוא דאיבעי למיתני דם אשם ואיידי דבעא למיתני סיפא איברי עולה קודמין לאימורי חטאת דאי תנא לאימורי אשם ה"א לאימורי אשם הוא דקדמי לאימורי חטאת לא קדמי מש"ה תנא חטאת ת"ש חטאת קודם לאשם חטאת הוא דקדמה ליה לאשם אבל עולה לא מאי לאו דם לא אאימורים דיקא נמי דקתני ח] מפני שדמה ניתן *ש"מ: חטאת קודמת כו': אדרבה אשם קדים שכן יש לו קיצבה אפ"ה ריבוי דמזבח עדיף: אשם קודם לתודה כו': אדרבה התודה ואיל נזיר קדמי שכן טעונין לחם אפ"ה קדשי קדשים עדיפי: תודה ואיל נזיר כו': אדרבה שלמים קדמי שכן ישנן בציבור כביחיד אפילו הכי נאכלין ליום אחד עדיפי איבעיא להו תודה ואיל נזיר איזה מהן קודם תודה קדמה שכן טעונה ד' מיני לחם או דילמא איל נזיר קודם שכן יש עמו דמים אחרים ת"ש ^דזו ט] קודמת לזו שזו טעונה ד' מיני לחם וזו אינה טעונה אלא שני מיני לחם: השלמים קודמין לבכור כו': אדרבה בכור קודם שכן קדושתו מרחם ונאכל לכהנים אפ"ה מצות יתירות עדיפי: הבכור קודם כו': אדרבה מעשר קודם שכן מקדש לפניו ולאחריו אפ"ה קדושה מרחם עדיפא: מעשר קודם לעופות כו': אדרבה עופות קדמי שכן קדשי קדשים אפ"ה מין זבח עדיף אמר רבינא בר שילא אימורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת דמים פסולין ותנא תונא מפני שהוא זבח וישנו קדשי קדשים דמיו י] ואימורין בשלמא אימורין ליתנהו בעופות יא] אלא דם מיהא איתיה אלא לאו יב] קמ"ל אימורין כי דמו מה דמו לפני זריקה אף אימורין קודם זריקה וקא קרי להו קדשי קדשים ומה דמו מיפסל ביוצא אף אימורין מיפסל ביוצא נימא מסייע ליה ^הבשר קדשים קלים שיצא לפני זריקת דמים רבי יוחנן אמר ^וכשר ר"ל אמר פסול רבי יוחנן אמר כשר יג] הואיל וסופו לצאת ר"ל אמר פסול *עדיין לא הגיע זמנו לצאת ע"כ לא פליגי אלא בבשר אבל באימורין לא ^זהוא הדין דבאימורין נמי פליגי והא דקא מיפלגי בבשר יד] להודיעך כחו דר"ל דאפילו בשר דסופה לצאת טו] אמר עדיין לא הגיע זמנו לצאת לימא כתנאי *אימורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת דמים ר"א אומר ^זאין מועלין בהן ואין

דם חטאת קודם לדם עולה ואיברי עולה קודמין לאימורי חטאת: ופר שני בן בקר. בחיטך הלוים כתיב בבהעלותך: טז] כבר נאמר. באותה פרשה ועשה את האחד חטאת ריש"ה דקרא והלוים יסמכו את ידיהם וגו': יכול תקדום חטאת לעולה לכל מעשיה. כדכתיב ועשה (במדבר ח) האחד חטאת ואת האחד עולה: ופר שני. משמע שיהא שני לו: מתנה קמייתא. דחטאת מכפרה ושלמה כפרה בדידה כדאמרן בפרק ב"ש (לעיל דף לח.) וכפר אע"פ שלא יז] ניתן אלא אחת: דכי עולה דמיא. שלא הביאוה על חטא ואפ"ה יח] (חטאת) קודם לעולה *משום דדם חטאת יט] קודם לעולה וה"ה לג' מתנות שבחטאת (ב) אימורי חטאת לא מכפרי. שאין כפרה אלא בדם דם עולה נמי כליל הוא דאין כליל אלא באישים אבל מכח כליל קאתי שהאיברים יהיו כליל: ה"נ או דילמא דם אשם קדים דמכפר: לאימורי חטאת לא קדמי. דחטאת חמורה מאשם כדקתני מתני': שדמה ניתן. אלמא באימורין קאי דאי בדם קאי שהיא ניתנית מיבעי ליה: יש לו קילבה. לדמיו דכתיב כ] (ויקרא ה) בכסף שקלים אבל חטאת כל (ג) דהו: שלמים ישנן בציבור. כבשי עצרת: דמים אחרים. חטאת ועולה באין עמו חובה: זו קודמת לזו. לעיל מיניה איירי בתודה ואיל נזיר: לפניו ולאחריו. דתנן קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין וילפינן בבכורות (דף ס:) מקראי: שכן קדשי קדשים. אפילו אכילת אדם שבהן קדשי קדשים הוא: פסולין. ואע"ג דלענין מעילה לפני זריקת דמים לא קדישי לענין איפסולי ביוצא קדשי קדשים נינהו: ותנא תונא. ותנא תנא דידן סייעתא למילתא: אלא דם מיהא איתיה. ולא ה"ל למיתני אלא ואימוריו קדשי קדשים מה שאין כן בעופות אלא להכי נקט דמו בהדי אימוריו לאשמועינן דכי הדדי קדשי בשעה שזה קרוי קדשי קדשים קרוי גם זה קדשי קדשים: ומה דמו מיפסיל ביוצא אף אימוריו כא] מיפסלו ביוצא. דהא קדשי קדשים קרי להו: ה"ג בשר קדשים קלים שיצא לפני זריקת דמים חוץ לקלעים: הואיל וסופו לצאת. שהרי אכילתן בכל העיר: לא הגיע זמנו לצאת. דאכתי לא אישתרי כב] באכילה: ע"כ לא פליגי אלא בבשר. בההוא הוא דמכשר רבי יוחנן משום דסופו לצאת: הוא הדין דבאימורין. מכשר שזריקה עושה אותו קדשי קדשים והאי דפריש כג] משום דסופו לצאת הש"ס קמפרש ליה ולא מילתיה דרבי יוחנן היא: אין מועלין בהן. אפי' לאחר זריקה דלא מהניא בהו זריקה להכי למיקבעינהו במעילה:
ואין

[תוספתא פ"א דפרה]

ג"א משום דדם חטאת עולה וכו' כר' ג"ק

[כריתות כה. וש"נ ועיין נדרים עג.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' כו' מפני שהן כליל ואימא מתנה קמייתא: (ב) רש"י ד"ה דכי עולה וכו' שבחטאת כס"ד ואח"כ מ"ה דקאתי מכח כליל אימורי חטאת: (ג) ד"ה יש לו וכו' כל דהו כס"ד ואח"כ מ"ה ישנן בצבור שלמים:

ולא קתני מפני שהיא ניתנת כצ"ל

גליון הש"ס

גמ' מהא ליכא למשמע מינה. תמוה לי דילמא שניהם שוים ויכול להקדים למי שירצה ואין הדיוקים סותרים אהדדי וצ"ע:

[לקמן קד:]

מעילה ו: [מנחות מח:]

שיטה מקובצת

א] דת"ר ח) רבי אומר ופר: ב] לחטאת מה ת"ל אם ללמד: ג] שיכול שתהא חטאת: ד] עולה קודמין לאימורי חטאת מפני שהן כליל לאישים ואימא מתנה כו': ה] לא ניקדמו אמר: ו] רחמנא תיקדום תיבת היא נמחק: ז] קודם דקאתי מכח מכפר כך גירסת כל הספרים אבל רש"י גרים קדים דמכפר. ח] מפני שדמה ניתן ולא קתני מפני שהיא ניתנת פי' אלמא דבאימורים קאי כלומר דהקטרת אימורים קודם' מפני שדמה ניתן דאי אדם קאי על מתנות הדם הוי ליה למימר מפני שהיא ניתנת דהוה משמע מתנותיה קודמת מפני שהיא ניתנת: ט] זו קודמת לזו: י] דמיו ואימוריו: יא] אלא דם מיהא איתיה פ"ה ולא הו"ל למיתני אלא כו' והקשה מורי לפי' דאע"ג דאיתא בעוף חשיב ליה שלא תאמר דם של עוף קדשי קדשים מה שאין כן במעשר להכי אמר דמו וה"ק משני דברים מקודש שהוא מין זבח ואימוריו קדשי קדשים וגם דמו קדשי קדשים כמו בעוף כדפי' במתניתין גבי על היסוד ר"ל דא"כ הוה ליה למתנייה לבסוף כמו במתני' השתא דתני ליה באמצע ע"כ צריך לומר דהוא כעין אותו שלפניו או שלאחריו וזה אינו יכול להיות א"כ ע"כ בא להשמיענו כדדייק תלמודא שאם אתה ר"ל כדפי' ממתניתין גבי על היסוד לא היה לו להפסיק בין שני דברים הללו דליתנהו בעוף דאיתנייהו נמי בעוף ולא הוי ליה למתנייה [אלא] לבסוף כמו במתני' ואז הוה ניחא דלא הוי אלא גמר טעמא כדפי' במתניתין מדלא תני הכי ש"מ כדפי' ומייתי מורי ראיה דכה"ג איתא בסוף פ' איזהו בעית אימא כי התם ופ"ה דל"ג ליה ור"י פי' דיש ליישבו ואיבעית אימא כי התם כלומר מדלא קתני עד חצות לבסוף אלא תנא ליה באמצע ש"מ דהוי דאורייתא כמו לילה ומינייהו וצלי דאיירי ביה לפניו ולאחריו דליכא למימר הכי צריך לומר כדפי': יב] לאו הא קמ"ל דאימורין כי: יג] הואיל וסופו לצאת תימה דאמרינן בפ' התכלת אם משנשרפה יצא לחמה הלחם פסול ואמאי נימא כשר הואיל וסופו לצאת וי"ל דמיירי ירושלים: יד] להודיעך כחו דר"ל כחו דריש לקיש. וה"ה דמצי לאפלוגי באימורים להודיעך כחו דר"י ואע"ג דתלו טעמא בסופו לצאת תלמודא הוא דמפרש הכי מעיקרא והשתא הדר ביה אבל אינו מדברי ר"י: טו] עדיין: טז] מה"ד והלא כבר: יז] שלא נתן: יח] ואפ"ה כו' משום ותי' חטאת קודם לעולה ל"ש נמחק: יט] עלה וה"ה ותי' קודם לעולה ל"ש נמחק: כ] דכתיב ביה בכסף שקלים: כא] אימוריו כב] אישתרי בשר: כג] דפריש טעמא משום: כד] איירי באתו מכח ואות ו' ותיבת שבא נמחק: כה] עולה לא מבעיא ליה דהייט בעיא דלעיל דם חטאת ואיברי עולה:

ט) ול"ס כפו"כ כפ' ויקרא בפרשה דבר כהן מביא רבי לומר מה פ"ל

יא א ב מיי' פ"א מהל' פסה"מ הלכה לב :

יב ג מיי' שם פי"ח הל' יט כרבי עקיבא :

יג ד מיי' פ"ט מהל' תמידין ומוספין הל' יב :

יד ה מיי' שם הלכה י :

טו ו מיי' שם הל' ז :

תורה אור

ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא ר"ע אומר מועלין בהן *וחייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא א] מאי לאו בדהדר עיילינהו פליגי ובהא פליגי דמר סבר מיפסלי ביוצא ומר סבר לא מיפסלי ביוצא אמר רב פפא בדהדר עיילינהו כ"ע לא פליגי והכא בדאיתנהו אבראי פליגי ובהא פליגי דמר סבר *אין זריקה מועלת ליוצא ומר סבר זריקה מועלת ליוצא והא *רב פפא הוא דאמר בדאיתנהו אבראי כ"ע לא פליגי בדעיילינהו לגוואי פליגי ה"מ גבי שתי להם דלאו גופיה דזיבחא ב] אבל אימורין דגופיה דזיבחא הוא בדאיתנהו אבראי פליגי : עופות קודמין כו' : אדרבה מנחות קודמות שכן ישנן בצבור כביחיד אפ"ה מיני דמים עדיפי : מנחת חוטא כו' : אדרבה מנחת נדבה קודמת שכן טעונה שמן ולבונה אפ"ה ג] מנחת חוטא הבאה על חטא עדיפא דמכפרת איבעיא להו מנחת סוטה ומנחת נדבה איזו מהן קודמת מנחת נדבה קדמה שכן טעונה שמן ד] (או) ולבונה או דלמא מנחת סוטה קדמה שכן באה לברר עון ת"ש מנחת חוטא קודמת למנחת נדבה מנחת חוטא הוא דקדמה למנחת נדבה הא מנחת סוטה לא מי קתני מפני שהיא מכפרת מפני שהיא באה על חטא קתני והא נמי באה על חטא ת"ש זו קודמת לזו שזו באה מן החיטין וזו באה מן השעורין מאי לאו מנחת נדבה למנחת סוטה לא מנחת חוטא למנחת סוטה תיפוק לי דהא מכפרת והא לא מכפרת ואלא מאי מנחת נדבה תיפוק לי דזו טעונה שמן ולבונה וזו אינה טעונה שמן ולבונה אלא *חד מתרי טעמי ה] [נקיט] : חטאת העוף קודמת כו' : מנא ה"מ דת"ר *והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה ת"ל ו] שאין ת"ל ללמד שתקרב ראשונה הרי כבר נאמר ואת השני יעשה עולה אלא זה בנה אב לכל חטאות שיקדמו ז] לעולה הבאות עמהן בין חטאת העוף לעולת העוף בין חטאת בהמה לעולת בהמה ואפי' חטאת העוף לעולת בהמה הלכך חטאת העוף לעולת העוף מואת השני חטאת בהמה לעולת בהמה מדרבי ח] רחמנא חטאת העוף לעולת בהמה מזה בנה אב תא שמע ר"א אומר כל מקום שנתחלפה הטאת חטאת קודמת וכאן ט] (ביולדת) עולה קודמת י] כל מקום שבא על חטא חטאת קודמת וכאן עולה קודמת יא] וכל מקום ששנים באים *תחת חטאת חטאת קודמת *וכאן עולה קודמת *) אמר רבא למקראה הקדימה הכתוב : תא שמע פרים קודמין לאילים ואילים קודמין לכבשים כבשים לשעירים מאי

*) ערכין כח.

רש"י

ואין חייבין עליהן משום פיגול . יב] דהוי להו כמי שלא נזרק עליהן הדם ולא קרבו כל מתיריהן : ומשום נותר . דאין נותר אלא *בבשר יג] באכילה בתוך זמנו כדכתיב (ויקרא יז) ביום זבחכם יאכל וממחרת וגו' : ומשום טומאת הגוף . כדאמרי' במנחות (דף כה:) הניתר לטהורין חייבין עליו משום טומאה שאין ניתר לטהורין אין חייבין עליו משום טומאה ואימורין דאיתרבו לטומאה מאשר לה' דומיא דבשר איתרבו דלאחר זריקה הוא דמחייב עלייהו ולא לפני זריקה והני לא אהניא להו זריקה : מאי לאו יד] בהדר עיילינהו . דהוו לגואי בשעת זריקה פליגי ואפי' הכי קאמר ר"א דלא אהניא להו זריקה משום דאיפסילו ביוצא : בדאיתנהו אבראי . בשעת זריקה : והא רב פפא הוא דאמר . במנחות בפרק התכלת (דף מז:) גבי שתי הלחם שיצאו בין שחיטה לזריקה דפליגי נמי ר"א ורבי עקיבא : בדאיתנהו אבראי כ"ע לא פליגי . דלא מהניא להו זריקה : דלאו גופיה דזיבחא הוא . דבזריקת כבשים קא מישתרו דלאו גופייהו הוא הלכך כל טו] דאיתנהו אבראי מודה ר"ע דלא מהניא להו זריקה : מנחות ישנן בצבור . מנחת העומר ושתי הלחם . עוף אינו בצבור דתניא (תמורה דף יד) והקריב היחיד מביא עוף ואין צבור מביאין עוף : מנחת חוטא היא דקודמת למנחת נדבה . משום דמכפרת אבל מנחת סוטה לא : והא נמי . דסוטה באה על חטא : והקריב את אשר לחטאת וגו' . בשמיעת הקול כתיב : זה בנה אב . תלה טעם הקדמתו בשביל שם חטאת : חטאת בהמה לעולת בהמה מדרבי רחמנא . דתניא לעיל ופר שני בן בקר וגו' : חטאת העוף לעולת בהמה . כגון יולדת עשירה טז] כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת (ויקרא יב) : כל מקום שנתחלפה חטאת : והעופות באין תחתיה בדלות כגון במטמא מקדש (ויקרא ה) דעיקרו חטאת בהמה ובדלות נתחלפה שתי תורים : חטאת קודמת . דכתיב לחטאת ראשונה משום דעיקר חטאת הוא : וכאן . ביולדת שהעוף תחת עולה הוא בא והבהמה עיקר היתה עולה קודמת . כדכתיב בה אחד לעולה ואחד *לחטאת : וכל מקום ששנים באים תחת אחד חטאת קודמת . כגון במטמא מקדש שתי העופות תחת חטאת אחד הן באין שהרי בעשירות לא היה מחוייב אלא חטאת וכאן ביולדת שאין בא תחת הבהמה אלא עוף העולה דאילו בעשירות נמי הוה מתיא עוף לחטאת עם עולת בהמה : עולה קודמת . אלמא יז] עולה של בהמה יולדת קודמת לחטאת שהרי אף חליפין קודמין לחטאת ומתניתין תנן חטאת העוף קודמת לעולת בהמה : למקראה הקדימה הכתוב . שתהא נקראת בענין תחילה אבל בעבודתן חטאת קודמת וכדאמרן מזה בנה אב :

תוספות

ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא . הא דאין חייבין משום טומאה נראה דהיינו טמאה כדאמר לעיל בסוף ב"ש (דף מה:) בהוכשר ליקרב וזה אין ראוי ליקרב עד אחר זריקה ובקונטרס פי' טעם אחר : והא רב פפא הוא דאמר בדאיתנהו אבראי דכ"ע ל"פ . מילתיה דרב פפא בפרק התכלת (מנחות דף מז:) גבי שתי הלחם שיצאו בין שחיטה לזריקה וס"ד דאין חילוק בין זה לזה : מנא הני מילי דת"ר כו' . לעיל גבי דם חטאת קודם לדם עולה ניחא דבעי קרא אע"ג דמפ' טעמא במתני' משום דאיכא תרי קראי חד דמשמע דחטאת קודמת וחד דמשמע דעולה קודמת אבל הכא קשה ל"ל קרא תיפוק לי משום דחטאת העוף מרצה ושמא כיון דלית בה הקטרה לא מהני בה האי טעמא : חטאת בהמה קודמת לעולת בהמה . וא"ת הא תנא ליה רישא דם חטאת קודם לדם עולה וי"ל דאיצטריך לאשמועי' אפי' בעולה הבאה *לשם חטאת כדקתני וכן בהקדישה : חטאת העוף לעולת בהמה מזה בנה אב . והא דאמרי' בפ' תמיד נשחט (פסחים נט.) זה בנה אב לכל החטאות שיקדמו לעולות וקיימא לן דאפילו חטאת העוף לעולת בהמה קשה קצת הלשון דמאי קאמר וקיימא לן כו' הא לא יח] משמע מבנין אב טפי אלא הך מילתא לחודה ועוד קשה הא דקאמר לכל החטאות : למקראה הקדימה הכתוב . פירש בקונט' שתהא נקראת בענין תחילה ותימה מה חידוש הוא זה יט] ומפרש ה"ר חיים להקדישה תחילה שיקדים העולה קודם החטאת אבל להקריב חטאת קודמת והא דתנן וכן בהקדישה מתני' לא מיירי ביולדת אע"ג דמשמע קצת דאכל מה דתנן חטאת קודמת לעולה בהקרבה בכל הנהו וכן בהקדישה וקשה לפי' מהא דאמרינן בערכין פרק האומר משקלי עלי (דף כא.) חייבי חטאות אין ממשכנין אותן חייבי עולות ממשכנין אותן ופעמים שחייבי עולות אין ממשכנין אותן ופריך מאי ניהו אי נימא עולת יולדת פי' דה"ל למשכנה משום דאי אפשר לה להביא חטאת עד שתביא עולתה והאמר רבא למקראה הקדימה הכתוב כ] ואי כפירוש ה"ר חיים כיון דצריכה להקדים עולה קודם לחטאת א"כ א"צ למשכן כא] ועל כרחה תביא שתיקן :

מאי

שבא על חטא חטאת קודמת
באים *תחת חטאת חטאת

שיטה מקובצת

א] מאי לאו בדהדר עיילינהו . וקשה היאך ס"ד דבוזדר עיילינהו פליגי חרי כמו כן פליגי ברישא בבשר קדשי קדשים שיצא לפני זריקת דמים וצ"ל דבאימורי קדשים קלים פליגי בדהדר עיילינהו : ב] דזיבחא הוא אבל : ג] תיבות מנחת חוטא נמחק : ד] תיבת או נמחק : ה] טעמי נקיט : ו] מה ת"ל אם ללמד שתקרב רטאת. ותיבות שאין ת"ל נמחק : ז] לעולות הבאות : ח] תיבת רחמנא נמחק : ט] וכאן שנתחלפה עולת עולה קודמת תיב' ביולדת ל"ש ונמחק : י] כל.ס"א אינו זה הבבא : יא] קודמת כל : יב] פיגול. דלא קבע להו הך זריקה בפיגול דהוו ולהו : יג] בבשר הראוי לאכילה בתוך : יד] לאו בדהדר עיילינהו : טו] כל כמה דאיתנהו : טז] עשירה שיש לה להביא כבש : יז] אלמא עולת בהמה של יולדת : יח] לא אשמעינן הבנין אב ותיבת משמע ואות מ' נמחק : יט] זה דויל קרי ביה רב הוא : כ] ואי . לשון מהר"ש ואי כפי' הר"ר חיים מאי פריך הא צריך להקדישה קודם חטאת וא"כ גימא דאין צריך למשכן עולת יולדת לכך נראה להר"ר יחיאל דה"פ למקראה לשון מקרה כלומר אם לא נזדמן לה כי אם פרידה אחת והיא רוצה לעשות ממנה עולתה וכשיזדמן לה אחרת תביא חטאת חרישות בידה ולכך הקדימה הכתוב אבל כשהן באות יחד לעולם חטאת קודמת לה ואפי' כשהיא עשירה שהיא מביאה עולת בהמה וחטאת העוף חטאת קודמת לעולה : כא] למשכן דעל כרחה :

[מנחות כה:]

שם מז:

[לעיל ז: יבמות מח: וש"נ]

[פסחים נט. הוריות יג.]

ס"א בכשר לאכילה ובספ"י ס"א בכשר הראוי לאכילה כו'

עם חטאת ולשם חטאת נ"ק

ס"א לחטאת הם ד ומה"ד ב"מ בכל על חטא כגון שבועת עדות ובבועת ביטוי וטמאת טומאת מקדש וקדשיו שכולן הקרבן בא לכפר על החטא חטאת קודמת וכאן ביולדת שאינה באה על חטא אלא לטהרה העולה קודמת

ס"א תחת אחד נ"ק

ס"א וכאן שאין ב' באין תחת חטאת אחת עולה קודמת

מאי לאו דחג א] לא לנדבה פרים קודמין לאילים שכן נתרבו בנסכים ב] וכן אילים לכבשים כבשים לשעירים שכן נתרבו באליה ת"ש *[א]פר כהן משיח קודם לפר העלם דבר של צבור פר העלם דבר של צבור קודם לפר עבודת כוכבים פר עבודת כוכבים קודם לשעירי עבודת כוכבים ג] דאע"ג דפר עבודת כוכבים עולה ושעירי עבודת כוכבים חטאת ואימא מרישא פר העלם דבר של צבור קודם לפר עבודת כוכבים בחד מינא מיהא לא קאמרינן דחטאת קדמה כי קאמרינן בתרי מיני ד] אשכחן עולה דקדמה לחטאת אמרי במערבא משמיה דרבא בר מרי חטאת עבודת כוכבים חסר א' °לחטת כתיב *רבינא אמר [ב]כמשפט כתיב בהו השתא דאתית להכי אפילו תימא פרים דחג נמי כמשפטם כתיב בהו: איבעיא להו חטאת העוף ועולת בהמה ומעשר איזו מהן קודם תיקדום חטאת העוף איכא מעשר דקדים לה ליקדים מעשר איכא עולת בהמה דקדמה ליה תיקדום עולת בהמה איכא חטאת העוף דקדמה לה הכא תרגימו מין זבח עדיף במערבא אמרי [ג]עיילא בה עולת בהמה בחטאת העוף ואגבהתה ממעשר:

מתני' [ד]כל החטאות שבתורה קודמות לאשמות חוץ מאשם מצורע מפני שהוא בא ה] על הכשר °[ה]כל האשמות שבתורה באין בני שתים ובאין בכסף שקלים חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע שהן באין בני שנתן ואין באין בכסף שקלים [ו]כשם שקודמין בהקרבתן ו] קודמין באכילתן [ז]שלמים של אמש ושלמים של ז] יום של אמש קודמין ח] לשל יום שלמים של אמש חטאת ואשם של היום שלמים של אמש קודמין דברי ר"מ וחכ"א חטאת קודמת מפני שהיא קדשי קדשים *(א) ט] [ח]וכולן הכהנים רשאין לשנות באכילתן לאכלן צלוין ושלוקין ומבושלין י] לתת לתוכו תבלי חולין ותבלי תרומה דברי ר"ש ר"מ אומר °לא יתן לתוכו תבלי תרומה שלא יביא התרומה לידי פסול: גמ' *איבעיא להו *תדיר ומקודש איזה מהם קודם תדיר קודם משום דתדיר או דלמא מקודש קדים דקדיש תא שמע *תמידין קודמין למוספי' ואף

מאי לאו דמוספי החג. דשעירים הוי חטאת וכבשים עולה וקתני כבשים קודמין: לא יא] נדבה. ושניהם עולה: וטעמא מאי קדמו פרים לאילים כו' שכן נתרבו בנסכים. פר שלשה עשרונים ואיל שני עשרונים וכבש עשרון: שכן נתרבו באליה. לענין אימוריו ואע"ג דהשתא בעולה קיימינן שכולה כליל מיהו לד ריבוי למזבח אשכחן ביה גבי שלמים וחטאת: פר כהן משיח קודם לפר העלם דבר. מפורש טעם בהוריות פ"ב (דף יג.) כאשר שרף הפר הראשון ראשון יב] יהא לפר העדה לכל מעשיו: פר העלם דבר קודם לפר עבודת כוכבים. שזה חטאת וזה עולה ואמרן לעיל חטאת קודמת: פר עבודת כוכבים קודם לשעיר עבודת כוכבים. אלמא יש עולה קודמת לחטאת: ואימא מרישא. כלומר אדמותבת מסיפא סייען מרישא דקתני פר העלם דבר יג] [קודם] לפר עבודת כוכבים: ומשני יד] לה בחד מינא לא קאמרי'. דהא ודאי במדברכניחא לי דבחד מינא חטאת קדמה: טו כי אמרי' בתרי מיני. קשיא לן דקאמרת מין קטן של חטאת קודם למין גדול של עולה כדקאמרת ואפי' חטאת העוף לעולת בהמה והא הכא דפר עולה קודם לשעיר חטאת: לחטת כתיב. בפרשת שלח לך טו] והיה אם מעיני העדה נעשתה בשגגה וגו' [וכתיב התם ושעיר אחד לחטת חסר א' לומר שאינו כשאר חטאות שכל חטאת שבתורה הבאה עם עולה חטאת קודמת וזו עולה קודמת]: כמשפט כתיב. בההוא קרא ומנחתו ונסכו כמשפט משמע כמשפט סדר מקראו כך סדר עבודתו ופר ברישא כתיב: אפילו תימא פרים וכבשים דמוספי החג. הך טז] מתניתין דתניא לעיל כבשים קודמין לשעירים לא יז] תקשה דכמשפט כתיב בהו ומשמע כסדר האמור בענין ושעירי' כתובים אחרונים: חטאת העוף ועולת בהמה ומעשר בהמה. שלשתן עומדין הכא תרגימו. בבבל: מין זבח עדיף. ויקדים מעשר ואח"כ חטאת ועולה דאילו עולת בהמה לא מני קדמה לחטאת העוף מגזירת הכתוב: עיילא בה חשיבות דעולת בהמה. שבאה עמה והיא חשובה ממעשר שהיא יח] קדש קדשים וכליל ומגזירת הכתוב החטאת קודמת ואף על פי שזו מין זבח: ואגבהתה ממעשר. לבטל חשיבות שם מין זבח שבו דהא בעולה נמי איתיה לאותה חשיבות ובטיל ליה מגזירת הכתוב הלכך יקדים חטאת העוף לעולה ועולה למעשר:

מתני' קודמות לאשמות. אם היה יט] מקריב חטאת ואשם והביאן* חטאת קודמת כדתנן שדמה ניתן על ד' קרנות ועל היסוד: מפני שהוא בא להכשיר את המצורע. לקדשים ולביאת מקדש הלכך חשיבות הוא לגביה שטהרה תלויה בו: ובאין בכסף שקלים. דכתיב (ויקרא ה) בערכך כסף שקלים באשם מעילות ואתי אשם תלוי ואשם גזילות בג"ש בערכך בערכך ואשם שפחה חרופה גמר באיל באיל כדאמר באיזהו מקומן (לעיל דף מח.) חוץ מאשם נזיר דכתיב כ] כבש בן שנתו ומדאיל בן ב' שנים בשתי סלעים כבש בן שנה לאו בבתי סלעים הוא: כך קודמין באכילתן. אכולהו דבני אכילה קאי כגון חטאת לאשם כא] אשם לתודה ותודה לשלמים ושלמים לבכור: שלמים כב] שבאו אמש. לעזרה ושהו עד היום ושחטן: וחטאת ואשם של כג] יום. עומדין להקריב: שלמים של אמש קודמין. דזלזול כד] להשהותן כל כך והואיל ובאו ראשון יקרבו ראשון וכן מפרש בתוספתא דזבחים: וכולן. בכל האכלין רשאין הכהנים לשנות באכילתן כגון לאוכלן לצין שלוקין ומבושלין: לידי פסול. שטעם קדשים הנעשה נותר אוסרה: גמ' תדיר ומקודש. כגון דם עולת תמיד ודם חטאת כה] עומדין זה תדיר וזה מקודש ממש כדאמרן דם חטאת קודם לדם עולה מפני שהוא מרצה אי נמי עולות מוספי ראש חדש ופר העדה עומדים זה תדיר וזה מקודש: ואף

מאי לאו דחג. תימה מאי קשיא דלמא לא מיירי בדם אלא באברי עולה דקודמין לאימורי חטאת כדתנן:

חטאת העוף ועולת בהמה ומעשר איזה מהן קודם. ‏בעין בעיא זו איכא למיבעי אבדתו ואבדת חבירו וכיבוד אב ואם למ"ד משל בן בפ"ק דקדושין (דף לב.) איזה מהן קודם תקדום אבדתו איכא כיבוד אב ואם [דקודם] למ"ד דמשל בן תקדום כו] אב ואם איכא אבדת חבירו כז] *דאמר באלו מציאות (ב"מ דף לב.) כח] אפילו אמר ליה אביו אל תחזיר כט] לא ישמע לו כו' תקדום אבידת חבירו איכא אבידתו דקודמת לאבידת חבירו*:

תקדום חטאת העוף א כא מעשר דקדים ליה. תימה תקדום חטאת העוף מק"ו ומה עולת בהמה שהיא חמורה וכולה כליל ל] ומין זבח קודמת למעשר חטאת העוף קודם לה מעשר לא] שאינו כליל ועולת בהמה קודמת לו אינו דין שחטאת העוף קודם לה וכי האי ק"ו אמרי' סנהדרין (דף לה:) דרציחה דוחה לב] שבת מק"ו ומה עבודה שדוחה שבת רציחה דוחה אותה שבת שנדחת מפני עבודה אינו דין שתהא רציחה דוחה אותה וי"ל דחידוש הוא הא דחטאת העוף קודם לעולה ולא גמרי' מיניה לג]:

חוץ מאשם מצורע מפני שהוא בא להכשיר. ואם תאמר אדרבה חטאת מצורע עדיף דאכשורי ומכפר וי"ל כיון דמתן בהונות מדם האשם הוה חשיב ליה מכשיר טפי א"כ האי כל חטאות שבתורה דקתני לאו בחטאת הבאה עם האשם קאמר אלא בשאר חטאות:

שלמים של אמש וחטאת ואשם של יום שלמים של אמש קודמין. *פי' בקונטרס דזלזול הוא להשהותם כל כך שצורת הבשר מתקלקלת ועל חנם דחק אלא הייתו טעמא דשלמים של אמש אין להם היתר לד] *(אכילות) אלא עד הלילה וחטאת ואשם של יום עד הבקר דנאכלין ליום ולילה:

וחכמים אומרים חטאת קודמת. והוא הדין אשם דקדש קדשים:

צלויין שלוקין ומבושלין. אף על גב דקתני שלוקין והדר תני מבושלין מ"מ לה] שלוקה הוי טפי מבישול כדמוכח בפרק כל הבשר (חולין דף קיא.) גבי כבד דקאמר שלוקה אוסרת ונאסרת*:

תדיר ומקודש איזה מהן קודם. פירש בקונטרס כגון דם עולת תמיד ודם חטאת וקשה דבריש פירקין פרשינן דמלבד עולת הבוקר בעבודת הדם איירי ונראה כלשון אחר שפי' בקונטרס עולת מוספי ר"ח לו] ופר העדה וא"ת תפשוט ממתניתין דתנא מוספי שבת קודמין למוספי ר"ח לז] דמשמע אפילו עולת מוסף של שבת לחטאת מוסף של שבת ר"ח וי"ל כיון דעולת מוסף דשבת קודמת לעולת מוסף דר"ח משום דתדירה קודמת נמי לחטאת לח] שהשוה הכתוב עולה דמוסף עם החטאת: תא

מז א ב מיי' פ"ט מהל' תמידין ומוספין הלכה ז:

יז ג ד מיי' שם הל' ח:

יח ה מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הל' כג:

נ"ל דקודמת כדאמרינן באלו מציאות כו' נ"ק

יט ו מיי' פ"ט מהל' תמידין ומוספין הלכה יב:

[בקידושין לב. ד"ה רב יהודה אומר פשטוהו ע"ש וכן בתוס' ב"מ לב. ד"ה אבידתו ע"ש]

כ ז מיי' שם הלכה יג:

כא ח ט מיי' פ"י מהל' מעה"ק הלכה י:

כב י מיי' פ"ט מהל' תמידין ומוספין הל' ג:

[עיין רש"ק ותוי"ט]

ס"א אכילה

[לעיל ש.]

[ועיין תוס' פסחים לט: ד"ה ולא שלוקין]

[הוריות יג. ע"ש]

הגהות הב"ח
(א) במשנה וכולן הכהנים וכו' צלוין שלוקין כצ"ל ואות ו' נמחק:

[בהוריות שם איתא רבא]

גליון הש"ס
מתני' כל האשמות. עיין לעיל דף נג ע"א תוס' ד"ה סמיכות: גמ' איבעיא להו תדיר ומקודש. עיין ירושלמי מיר פ"ז סוף הלכה א:

[כעין זה במנחות מט.]

[לעיל כט.]

כאחד השאלה כו' נ"ק

שיטה מקובצת
א] לא דנדבה פרים: ב] בנסכים אילים לכבשים שכן נתרבו בנסכים כבשים וחיבת וכן ל"ש: ג] ואע"ג דפר: ד] מיני דבתרי מיני מיהא אשכחן: ה] שהוא בא להכשר תיבת על נמחק. אע"ג דהטאת מצורע כמו כן בא להכשיר וגם לכפר מ"מ אינו כל כך עיקר הכשר כמו אשם שהרי

עיין בספר פנים מאירות

כג א מיי' פכ"ט מהל' שבת הל' ז סמ"ג ט"ע א"ח סימן רעא סעיף י

כד ב מיי' פ"ג מהל' תפלה הל' י"א טוש"ע א"ח סימן רפו סעיף ד:

כה ג מיי' פ"ט מהל' תמידין ומוספין הלכה ג:

כו ד ה מיי' פ"א מהל' קרבן פסח הלכה ד:

כז ו מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הלכה יד:

כח ז מיי' פ"ד מהל' מחוסרי כפרה הלכה ג:

כט ח מיי' פי"ט מהל' מעה"ק הלכה ט:

ל ט מיי' שם הט"ז הלכה יד:

תורה אור

ואף ע"ג דמוספין קדישי אטו שבת למוספין א] אהנאי לתמידין לא אהנאי ת"ש *מוספי שבת קודמין למוספי ראש חודש אטו ראש חודש למוספין דידיה אהני למוספי שבת לא אהני תא שמע מוספי ראש חודש קודמין למוספי ראש השנה אע"ג דראש השנה קדשה אטו ראש השנה למוספי דידיה אהני למוספי ראש חודש לא אהני ת"ש ד"א *ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם אע"ג דברכת היום קדישה אטו שבת לברכת היום ב] אהנאי לברכת היין לא אהנאי תא שמע *דאמר רבי יוחנן הלכה מתפלל אדם של מנחה ואח"כ של מוספין ג] אטו שבת לתפלת מוספין ד] אהנאי לתפלת מנחה לא אהנאי ת"ש שלמים של אמש חטאת ואשם של ה] יום שלמים של אמש קודמין הא אידי ואידי דיום חטאת ואשם קדמי ואע"ג דשלמים תדירי אמר רבא מצוי קאמרת תדיר קמיבעיא לן מצוי לא קמיבעיא לן אמר ליה רב הונא בר יהודה לרבא אטו ו] מצוי לאו תדיר והתניא אוציא את הפסח שאינו תדיר ולא אוציא את המילה שהיא תדירה מאי תדירה תדירה במצות ואיבעית אימא מילה לגבי פסח כי תדיר דמיא איבעיא להו תדיר ושאינו תדיר וקדים ושחט לשאינו תדיר מאי מי אמרינן כיון דשחטיה מקריב ליה או דלמא יהיב לאחר דממרס בדמו עד דמקריב ליה לתדיר והדר מקריב לשאינו תדיר אמר רב ז] הונא מסורא ת"ש שלמים של אמש חטאת ואשם של ח] יום של אמש קודם לשל יום הא דיום דומיא דאמש וה"ד דקדים שחטיה לשלמים חטאת ואשם קדמי דלמא שלמים דאמש וחטאת ואשם דיום היכי משכחת לה דשחטינהו לתרווייהו ט] אבל לא שחטינהו לתרווייהו תיבעי לך ת"ש ד"א ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם ה"נ דכיון י] דאתיין כמאן דשחיטי תרווייהו דמי ת"ש דא"ר יוחנן הלכה מתפלל אדם של מנחה ואח"כ של מוספין ה"נ כיון דמטי זמן תפלת מנחה כמאן דשחיטי תרווייהו דמי אמר ליה רב אחא בריה דרב אשי לרבינא יא] *שחטו קודם חצות פסול מפני שנאמר בו שמות יב °בין הערבים קודם לתמיד כשר ויהא ממרס בדמו עד שיזרוק יב] הדם הבא במאי עסקינן כגון דקדים שחטיה לתמיד ברישא אמר ליה רב אחא סבא לרב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני עד שיזרק יג] הדם (תמיד) ולא קתני עד שישחוט ויזרק דם ש"מ: ובכולן כהנים רשאין כו': מאי טעמא אמר קרא במדבר יח °למשחה *לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין: **מתני'** אמר רבי שמעון אם ראית שמן שהוא מתחלק בעזרה אין יד] צריך לשאול מהו אלא מותר רקיקי מנחות ישראל ולוג שמן של מצורע אם ראית שמן שהוא ניתן על גבי האישים אין טו] צריך לשאול מהו אלא מותר רקיקי מנחת כהנים ומנחת כהן משיח *שאין מתנדבין שמן רבי טרפון אומר מתנדבין שמן: גמ'

תא שמע מוספי שבת קודמין כו'. בכל הני תא שמע צריך טעם מאי קס"ד מאחר דכבר שני אטו שבת למוספין אהני לתמידין לא] לא אהנאי *וצריך לדקדק בפרק התכלת (מנחות דף מט.) גבי התמידין אין מעכבין את המוספין דאיכא כי הך בעיא דתדיר ומקודש ולא פשיט מיניה מידי דלא מייתי הכא ראיות דהתם והנהו דהכא לא מייתי התם:

דשחטינן לתרווייהו. פי' מה אם כן ליתני שלמים ושחט קודם לחטאת ואשם והכל ביום אחד שלמים קדימי לזרוק ואמאי נקט של אמש וי"ל דשל אמש נמי שמא הוי כעין של אמש והכל ביום אחד כדאמר בפ' התערובות (לעיל עה.) מאי מין כעין מין. כרו"ך: אמור

ואף על גב דמוספין קדישי. טז] מוספין שם שבת עליהן שהם באים חובה לה והתמידין באין אף בחול: לתמידין לא יז] אהנאי. כיון דאידנא יח] קריבין *אם כן שם שבת עליהם: מוספי ר"ח. מקודשין משל שבת דאיקרי מועד יט]: ד"א כו'. בפסחים תנינן לה דקאמרי ב"ה מברך על היין ואח"כ מברך על היום שהיין גורם לקידוש שתאמר דבר אחר כו': הכי גרסינן כ] דאע"ג דברכת היום קדישה. שמם שבת עליה שחובה לשבת היא באה דאילו ברכת היין אף בחול היא: הלכה מתפלל של מנחה. במסכת ברכות כא] היו לפניו שתי תפלות של מוספין ושל מנחה ופליגי רבי יהודה ורבנן וקא"ר יוחנן הלכה כדברי האומר מתפלל של מנחה ואחר כך מתפלל כו': שלמים של אמש. הא פרישית לה לעיל כב] (גבי) במתני': תדירי. שהן מצויין מתוך שבאין בנדר ובנדבה: מצוי קאמרת. שאין תדירותו חובה אלא שהוא מצוי תמיד יותר מחבירו: הכי גרס *מצוי לאו תדיר הוא בתמיה: אוציא את הפסח שאינו תדיר. בת"כ בשויה גבי חטאת דקתני והרי פסח ומילה כג] ענושין כרת יכול יביא על שגגתן חטאת ת"ל אשר לא תעשנה יצאו פסח ומילה שהן מצות עשה: אוציא את הפסח שאינו תדיר ולא אוציא את המילה שהיא תדירה. ת"ל אשר לא תעשנה אלמא מצוי תדיר הוא: תדירה במצות. סדורה במצות שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות וצווין: כי תדיר דמיא. שמצויה היא כד] הרבה מפסח אבל מצוי דשלמים לגבי מצוי דחטאת לאו כתדירה דמי: הא דיום דומיא דאמש והיכי דמי כגון כה] דשחטו שלמים ברישא כו'. וקא קא"ד ה"ק שלמים שהביאן מאמש ושחטן היום וחטאת ואשם של יום עומדין לישחט שלמים של אמש קודמין ליזרק דהי בשניהם עומדין לישחט לא אמר כו] דקדמו שלמים וטעמא דבאו מאמש הא אידי ואידי כז] דהיום וקדים שחטינהו לשלמים ברישא אמרי' שחיטת חטאת ואשם קדמה לזריקת שלמים אלמא מקודש ושאינו מקודש וקדים שחטיה לשאינו מקודש יהא אחד ממרס בדמו ויזרוק את המקודש וה"ה לתדיר ושאינו תדיר:

דלמא שלמים של אמש וחטאת של יום. דאשמעינן של אמש קדמו: היכי דמי דשחטינהו לתרווייהו. אע"ג דשחטיה לחטאת אחר השלמים ושניהן עומדין ליזרק אשמעינן דשלמים של אמש קדמו ודכותיה כח] דייקא מיניה הא אידי ואידי דיום ושחט שלמים ואחר כך חטאת ובא לימלך על הזריקה אמרי' ליה חטאת קדמה: אבל לא שחטיה. לחטאת בתר שלמים ובא לימלך על השחיטה תיבעי לך אי מזלזלינן בשלמים למרס בדמן ולהקדים שחיטת חטאת וזריקתה וכי מיבעיא לן בתדיר ושאינו תדיר כט] *הך מיבעיא לן ששחט את שאינו תדיר והתדיר קיים: ברכת היין תדירה כו' תדיר קודם. ואע"ג דשאינו תדיר קדם ובא שכבר קדש היום ועדיין יין לא בא ל] ודומיא קדים שחטיה לשאינו תדיר ברישא: ומשני ה"נ כיון דאתא השתא יין קמן ומזומן לברכה כמאן דשחיטי תרווייהו לגבי קדשים לא] [דמי] ולא תפשוט מינה לבעיין: ואח"כ מתפלל של מוספין. ואף על גב דזמן מוספין אתא ברישא: שחטו קודם חצות. בפסח קאי: קודם לתמיד. של בין הערבים כשר ואע"פ שלכתחילה מצוה לאחרו כדתניא לעיל (דף יב.) יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר ש"א נאמר בו אלא בין הערבים בלבד: ויהא אחד ממרס בדמו. אלמא לב] דקדים ושחטיה למאוחר אמרי' ליה לשהות את הזריקה ולשחוט את הראוי ליקדם ולזרקו: כגון דקדים שחטיה לתמיד. קודם שבא לימלך ולא נמלך אלא על הזריקה: למשחה. לך נתתים למשחה מתרגמינן לרבו והייט לגדולה: **מתני'** שהוא מתחלק. לאכילת כהנים: מותר רקיקי מנחת ישראל. מנחת מאפה שבא חלות לג] ורקיקין חלות בוללן רקיקין מושחן ואמר רבי שמעון במנחות (דף עה.) מושחן כמין כ"י ושאר השמן נאכל לכהנים: מנחת כהנים. כולה כליל ומותר מנחת כהן משיח לפי ששמנה מרובה שלשה לוגין לעשרון ומתוך שהיא אפויה תחילה אין שמנה נבלע בפתיתיה וצריך להקטיר המותר לד] בעצמו: שאין מתנדבין שמן. לפיכך לא יעלה על דעתך שיהא שמן המתחלק *מן הנקטר נדבה: גמ'

מסורת הש"ס: ע"ל פ"ד אף הם שם שבת כו' נ"ק | [לעיל פט.] | ברכות כח: פסחים קיד. | לעיל יב. ברכות כח. | ע"ל גבי תדיר רבו' נ"ק | פסחים נח. | [לעיל פת. סוטה טו. חולין קלב:] | מנחות עה: [לעיל עז.] | ע"ל הכי מיבעיא לן נ"ק | פי' לו | רש"ק ב"ו

שיטה מקובצת

א] אהני לתמידין לא אהני: ב] היום אהני לברכת יין לא אהני: ג] מוספין ואף על גב דתפילת מוספין קדישא אטו: ד] מוספין אהני לתפלת מנחה לא אהני: ה] של היום שלמים: ו] אטו תדיר לאו מצוי הוא והתניא:ז]רב חנינא תיבת הונא נמחק: ח] של היום שלמים של אמש קודם ותיבות לשל יום נמחק: ט] לתרוייהו ודיום דומיא דאמש נמי דשחטינהו לתרוייהו אבל: י] דכיון דאתא: יא] לרבינא ת"ש שחטו: יב] שיזרק דם התמיד הבא במאי עסקינן דקדים שחיט לתמיד ברישא: יג] שיזרק דם התמיד: יד] אין אתה צריך: טו] אין אתה צריך: טז] קדישי. שהמוספין שם: יז] לא אהני: יח] קרבי אף הם שם שבת: יט] מועד ויש בהו שעיר חטאת שמכפר על טומאת מקדש וקדשיו הס"ד: כ] גרסי' אע"ג דברכת: כא] ברכות אמרינן היו: כב] לעיל גבי מתני' הס"ד: כג] ומילה ענושין כרת: כד] היא תמיד: כה] דשחטי לשלמים ברישא כו'. ס"א שלמים של אמש קודמים באכילה הס"ד ומה"ד הא דיום הפ"צ דאמש והיכי דמי כגון דקדים ושחטינהו לשלמים ברישא חטאת ואשם דיום קדמי. קדמה זריקתם לזריקת שלמים ויאכלו תחילה כמו כן. אלמא מקודש ושאינו מקודש וקדים שהפ"ה לשאינו מקודש יהא אחר ממרס בדמו וישחוט ויזרוק את המקודש וה"ה לתדיר הס"ד ומה"ד דלמא לא. גרסינן ה"צ שלמים של אמש וחטאת ואשם דיום ה"ד דשחטי' לתרווייהו אבל לא שחטינהו לתרווייהו תיבעי לך. ושלמים דאמש וחטאת ואשם דיום דקתני ע"כ היכי משכחת לה דשחטינהו לתרווייהו דהא לענין אכילה איירי וכי תידוק מינה לענין הקרבה נמי הא דיום דומיא דאמש וה"ד כגון דשחטינהו לשלמים ברישא חטאת ואשם קדמי כדשחטינהו לתרווייהו תידוק לה שחור ושחט את החטאת קודם שבא לימלך על הזריקה דהתם אמרינן לית דחטאת קדמה דכיון דסוף סוף צריך למרס אחד מן הדמים ק"ש קדשים קדמי אבל לא שחטיה לחטאת בתר שלמים ובא לימלך על השחיטה תיבעי אי מזלזלינן בשלמים למרס בדמן כו' (כתוב לקמן ברש"י ד"ה אבל לא כו'): כו] אמר דניקדמו: כז] ואידי דיום יקדים: כח] דוק מינה: כט] תיבת הך נמי: ל] בא ודמיא לקדים ושחטיה לשאינו: לא] קדשים דמי ולא תפשוט בעיין מינה הס"ד: לב] אלמא היכא דקדים ושחטיה למאוחר בישא ובא לימלך אמרי' ליה: לג] חלות או רקיקין: לד] המותר לעצמו הס"ד: לה] לא אהני:

תורה אור

גמ׳ *אמר שמואל א] לדברי ר"ט °המתנדב שמן קומצו ב] ושיריו נאכלין מאי טעמא ג] אמר קרא קרבן מנחה *מלמד שמתנדבין שמן ד] וכי מנחה מה מנחה *קומצה ושיריה נאכלין אף שמן קומצו ושיריו נאכלין א"ר זירא אף אנן נמי תנינא א"ר שמעון אם ראית שמן שמתחלק בעזרה אי אתה צריך לשאול מהו אלא מותר רקיקי מנחות ישראל ולוג שמן של מצורע שאין מתנדבין ה] מכלל דמ"ד מתנדבין מתחלק אמר ליה אביי אימא סיפא אם ראית שמן שניתן על גבי אישים אי אתה צריך לשאול מהו אלא מותר רקיקי מנחת כהנים ומנחת כהן משיח שאין מתנדבין שמן מכלל דלמ"ד ו] מתנדב כולן לאישים לאביי קשיא רישא לרבי זירא קשיא סיפא בשלמא לרבי זירא רישא בשירים סיפא בקומץ אלא לאביי קשיא רישא תנא רישא אטו סיפא בשלמא סיפא תני משום רישא אלא רישא משום סיפא מי תני אין אמרי במערבא *תנא רישא משום סיפא : *ת"ש °יין כדברי ר"ע ‎²לספלים שמן כדברי רבי טרפון לאישים מאי לאו מדיין כולו לספלים שמן ז] כולו לאישים מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא ח] אמר רב פפא כתנאי *'שמן לא יפחות מלוג רבי אומר שלשת לוגין במאי קמיפלגי אמרוה רבנן קמיה דרב פפא *דון מינה ומינה ט] דון מינה ואוקי באתרה איכא בינייהו *דרבנן סברי י] מה מנחה מתנדבין אף שמן מתנדבין יא] [ומינה מה מנחה לוג שמן אף כאן לוג שמן ומה מנחה קומצה ושיריה נאכלין אף שמן קומצו ושיריו נאכלין ואידך ממנחה מה מנחה מתנדבין אף שמן מתנדבין ואוקי באתרה] כנסכים מה נסכים שלשת לוגין יב] [אף שמן שלש לוגין ומה נסכים כולן לספלין] אף שמן כולן לאישים אמר ליה רב פפא *לאביי אי ממנחה מייתי לה [רבי] דכ"ע דון מינה ומינה אלא רבי מאזרח גמר לה א"ל רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא מי מצית אמרת הכי והתניא קרבן מנחה מלמד שמתנדבין שמן וכמה שלשה לוגין ומאן שמעת ליה דאמר שלשה לוגין רבי היא וקא מייתי יג] לה מקרבן א"ל *אי תניא תניא *אמר שמואל המתנדב יין מביא ומזלפו על גבי האישים יד] מ"ט אמר קרא °ויין תקריב לנסך חצי ההין אשה ריח ניחוח לה' והא קא מכבי כיבוי במקצת לא שמיה כיבוי איני *והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ‎¹המוריד גחלת מעל גבי המזבח וכיבה חייב דליכא אלא האי איבעית אימא כיבוי דמצוה שאני ת"ש דתנא ר"א בן יעקב כלפי שנתנה טו] תורה לתרום יכול יכבה ויתרום *אמרת לא יכבה שאני התם אפשר דיתיב ונטר ת"ש יין כדברי ר"ע לספלים שמן כדברי רבי טרפון לאישים ועוד תניא יין נסך לספלים או אינו אלא לאישים אמרת לא יכבה *לא קשיא הא *רבי יהודה הא ר"ש למימרא דשמואל כר"ש סבירא ליה *והאמר שמואל מכבין ‎¹גחלת של מתכת ברה"ר בשביל שלא יוזקו בה רבים אבל

°במדבר טו

אמר ליה אי תניא תניא. הא דפליגי רבי ורבנן בסוף כל המנחות באות מצה (מנחות סג.) גבי תנופת זבחי שלמי צבור דילפינן מזבחי שלמי יחיד וקאמר רב פפא דכולי עלמא דון מינה ומינה והיא מקמי דשמעה לברייתא דהכא נג] דמפקינן גבי מתנדב שמן דפליגי בדון מינה ומינה ויש לתמוה דבפרק המנחות והנסכים (שם קד:) תנן אמר רבי טרפון מה מליט ביין שהוא בא חובה לד] בא בנדבה אף שמן שהוא בא חובה בא נדבה למה לי מה מצינו כיון דיליף הכא מקרא מדכתיב קרבן :

המוריד גחלת מעל המזבח וכיבה חייב. וא"ת אמאי חייב הא איתעבידא לה מצוותה דהא תנן לה לה] בפרק המזבח מקדש (לעיל פו.) וכן גחלת שפקעה מעל גבי המזבח לא יחזיר ומאי יש חילוק בין הורידה לפקעה לו] והיא דתנן במסכת תמיד (דף לג.) נתפזר ממנה כקב גחלים מכבדן לאמה ניחא בלאו הכי משום דאיתיק למצוותה כדאמר בשלהי טרף בקלפי (יומא מו:) :

הא רבי יהודה הא רבי שמעון. וא"ת הא שמעינן ליה לר"ע דסבר ליה כר' שמעון בהגוזל בתרא (ב"ק קיג.) דקאמר רבי שמעון משום ר' עקיבא לובש אדם י' כלאים זה על גב זה כדי להעביר כו' ויש לומר דתרי תנאי ואליבא דר"ע :

אבל

גמ׳ אמר שמואל המתנדב שמן מז] לדברי רבי טרפון קומצו ומקטיר ס]ומץ ושיריו נאכלים : קרבן מנחה. יז] דמלי למכתב כי תקריב וכתב קרבן יתירא לדרשא : אף אנן נמי תנינא. דנהכל ולא מקטיר ליה יח] כולו : אין אתה צריך לשאול. אם של אלו הוא או של נדבה הוא ויהיב טעמא למילתיה שאין מתנדבין שמן : מכלל דמאן דאמר מתנדבין. איכא לספוקי בנדבה אלמא שמן נדבה מתחלק : בשלמא לר׳ זירא. דמתרץ למתני׳ כשמואל רישא דמשמע מתחלק [בשירים] וסיפ׳ דמשמע נדבה לאישים דאיכא לאוקמא בקומץ : תנא רישא משום סיפא. רישא דתני גבי שמן המתחלק אי אתה צריך לישאל מהו כדי נסבה דאי נמי מתנדבין שמן אינו מתחלק אלא משום דבעי למיתני סיפא אם ראית שמן ניתן על גבי האישים אי אתה צריך יט] לספקה בנדבה שאין מתנדבין שמן דדוקא אשמעינן דאילו למאן דאמר מתנדבין כ] *טתן תנא רישא נמי אם ראית שמן מתחלק : יין כדברי רבי עקיבא. דאמר במסכת מנחות (דף קד:) מתנדבין יין ואין מתנדבין שמן אותו יין לספלים הוא טתן לנסך ולא לזלף על האישים כא] והוא הדין לרבי טרפון כב] ביין אלא משום דאיצטריך כג] שמן למיתני [כדברי] רבי טרפון דלא כד] ליתני לה סתמא דהא לר׳ עקיבא אין מתנדבין שמן תנא נמי יין כדברי רבי עקיבא : שמן של נדבה כדברי רבי טרפון. דאמר אף מתנדבין שמן לאישים הוא כה] טהן : הא כדאיתא והא כדאיתא. יין כולו לספלים ודקתני בשמן לאישים אקומץ קאי : ה"ג כתנאי שמן לא יפחות מן הלוג: רבי אומר שלשת לוגין : בדון מינה כו׳. כל דבר שאתה למד מחבירו בג"ש או בהיקש הוי כו] למוד ממנו בכל דבריו : דון מינה ואוקי באתרה. מה שהדבר צריך ללמוד מחבירו שאין יכול ללמוד מגופו ילמד מחבירו ולשאר דברים כז] שיכול ללמוד מגופו העמידהו על מקומו : מה מנחה מתנדבין כו׳. דעיקר נדבת שמן מקרבן מנחה נפקא לן וסתם מנחה צריכה לוג שמן דכתיב (ויקרא יד) למנחה ולוג שמן : ומה מנחה קומצה כו׳. ׳לומר וכיון דאית ליה לתנא קמא דון מינה ומינה לענין הקטרה נמי דיינינן ומינה מה מנחה קומצה כו׳ : כנסכים. *דהא שמן של נדבה לא קרב אלא בפני עצמו כיין הבא בפני עצמו הלכך לנסכים דמי וביין פשיטא לן דשלשת לוגין ניניהו כדנפקא לן במנחות (דף עג:) אזרח מלמד שמתנדבין יין : ומה נסכים כולן לספלים. כלומר כח] כיון דרבי אוקי באתרה אית ליה להא נמי אוקי באתרה ומה יין כולו לספלים אף שמן דלאו בר ספלים כולו לאישים וביין פשיטא לן דכולו לספלים ואינו מתחלק לכהנים דהא מאזרח איתרבי דכתיב בנסכים כל האזרח יעשה ככה (במדבר טו) ומנחת נסכים כולה כליל : *רבי מאזרח גמר לה. לנדבת שמן וכי נמי דיינת מינה ומינה שלשת לוגין הן שהוא פחות שבנסכים דנסכים של כבש רביעית ההין יין כתיב בהו (שם כח) : ומי מצית אמרת הכי. דרבי מאזרח גמר לה : אשה ריח ניחוח. אלמא יש יין שהוא לאישים ואיזה זה יין הבא בפני עצמו דאילו הבא בגלל זבח כתיב הסך נסך שכר (שם כח) לשון בביעה לשון שכרות שיהא נראה על גבי המזבח כשפוקקין את השיתין כדאמרינן במסכת סוכה (דף מט:) : לא שמיה כיבוי. דלא קפיד קרא אלא אאש תמיד תוקד על המזבח (ויקרא ו) : כלפי. כלומר הואיל : לתרום. את הדשן : יכול יכבה. אם מלאן כולן לוחשות שאינן מאוכלות : אמרת לא יכבה. אלמא כיבוי דמצוה לט] אסיר : ונטר. וממתין : או אינו אלא לאישים. דהא כתיב אשה ביין : הא רבי יהודה. דאמר (שבת דף קכ:*) דבר שאין מתכוין אסור הוי לא תכבה אפילו בלא מתכוין הלכך עקר ליה למשמעותיה דאשה למדרשיה נחת רוח הוא לפני כאישים והכי נסיק לה לברייתא בספרי : הא רבי שמעון. שמואל כרבי שמעון דכיון דאין מתכוין לכבות אין לא תכבה ראייה לא] עליו לאסור למיעקר משמעותא דאשה משום קושיא דלא תכבה ואם האמר פסיק רישא ולא ימות הוא אפשר דמזליף ליה בטיפין דקות מאד הלכך אי נמי מכבה בטיפים גבות דבר שאין מתכוין הוא : גחלת של מתכת. לאו בת כיבוי לב] הוא ואיסורא דרבנן הוא דאיכא ובמקום היזק רבים לא גזור רבנן :

אבל

א א ב מיי׳ פט"ז מהלכות שבת"ק הלכה יד :

נ"ל דמפקינן

ג מיי׳ פי"ח מהל׳ שגגות הלכה ד׳ :

ד מיי׳ פ"ב מהל׳ תמידין הלכה ו׳ :

ד ה מיי׳ פי"ב מהל׳ שבת הל׳ ב טוש"ע א"ח סימן שלד סעיף כז :

גליון הש"ס
גמ׳ יין כדברי ר"ע. ע׳ מנחות דף נא ע"ב תוס׳ ד"ה דמייתי :

נ"א דדיינן סברי דון מינה ומינה מה מנחה כו׳ ושיריו נאכלין ורבי סבר דון מינה ואוקי באתרה מה מנחה כו׳ אי ממנחה מייתי לה רבי דכ"ע כו׳ צ"ק

[שבת קטו: וש"נ]

עיין רש"ק
[שבת מה: וש"נ]
שם מב.

[עיין תוי"ט סוף פי"ג דמנחות]

[מנחות קד.]

[שם עד:]

נ"ל ניתן ע"ג האישים תנא כו׳ צ"ק

[שבת ל. וש"נ]

תוספתא דמנחות פי"ג

מנחות קד. [ושם של הסוגיא בכמה שינויים] [יבמות עה: וש"נ]

[במנחות ליתא]

מנחות עה:

[יומא מה:]

כ"א אמרת לא תכבה אש כו׳ וכן לקמן צ"ק

. דהא שמן של נדבה הבא בפ"ע כיין הבא כו׳ צ"ק

עיין תוס׳ גרבא

[וד׳ כג. כט: מא: ובשאר דוכתי אמנם עיקר מילתא דר׳ יהודה גופיה בבילה כג: במשנה וגמרא]

שיטה מקובצת
א] אמר שמואל (מנחות צב ע"ב) תיבת לדברי נמחק ותיבות ר"ט ל"ש : ב] קומצו ומקטיר ושיריו : ג] טעמא. ס"א דתניא ונפש כי תקריב ותיבות אמר קרא נמחק : ד] וכמנחה מה מנחה : ה] מתנדבין שמן מכלל : ו] דלמ"ד מתנדבין שמן אדל"א שים ותיבת מוק נמחק : ז] שמן נמי כולו : ח] תיבות אמר רב פפא נמחק : ט] ודון מינה : י] סברי דון מינה ומינה דון מינה מה מנחה מתנדבין ומינה מה מנחה לוג אף שמן לוג ומה מנחה קומצה ושיריה נאכלין אף שמן קומצו ושיריו נאכלין ורבי סבר דון מינה ואוקי באתרה דון מינה מה : יא] מתנדבין ואוקי באתרה ומתיבת ומינה כו׳ עד תיבת כנסכים ל"ש ונמחק : יב] אף שמן שלשה לוגין ומה נסכים כולן לספלים אף שמן כולו לאישים אמר להו רב פפא אי ממנחה ילפי לה דכ"ע ל"ש דדון מינה ותיבות לאביי מייתי דון נמחק : יג] מייתי ליה מקרבן : יד] האישים ודוקא נסכים הבאין בפני עצמן אבל נסכים הבאין בגלל הזבח אינו מולפן דכתיב בהו הסך נסך שכר דמשמע לשון שב עה ושכרות למזבח וזהו כשנתנו לספלים ומאן דלית ליה מולפו על גבי האישים מפרש להאי קרא נחת רוח לשם כאישים : טו] התורה רשות לתרום : טז] שמן כדברי רבי טרפון : יז] מנחה מדמצי למכתב כי תקריב מנחה וכתב : יח] כולה חסל"ד : יט] צריך לספקו בנדבה : כ] מתנדבין ניתן תנא : כא] האישים וטעמא דר׳ עקיבא מפרש בגמרא והוא : כב] תיבת ביין ל"ש : כג] דאיצטריך למיתני שמן כדברי ר"ט : כד] ולא מיתני ליה : כה] הוא ניתן חסל"ד : כו] הוי למד ממנו בכל : כז] שאתה יכול ללמד : כח] כלומר וכיון דרבי : כט] בהו והין י"ב לוגין : ל] דמצוה נמי אסיר : לא] ראייה לאסור עליו למיעקר : לב] כיבוי

אבל לא גהלת של עץ ואי ס"ד כר"ש ס"ל אפילו גחלת של עץ נמי *בדבר שאין מתכוין סברלה כר"ש במלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה כרבי יהודה אמר רב הונא [א]נסכים שנטמאו עושה להן מערכה בפני עצמן ושורפן משום שנאמר א] °בקודש באש תשרף תניא נמי הכי *הדם והשמן והמנחות והנסכים שנטמאו עושה להן מערכה בפני עצמן ושורפן א"ל שמואל לרב חנא בגדתאה *אייתי לי בי עשרה ואימא לך קמייהו נסכים. שנטמאו עושה להן מערכה בפני עצמן ושורפן:

הדרן עלך כל התדיר

דם [ב]חטאת שנתז על הבגד הרי זה טעון כיבוס אע"פ שאין הכתוב מדבר אלא בנאכלות שנאמר °במקום קדוש תאכל [ג]אחד הנאכלות ואחד הפנימיות טעונות כיבוס שנאמר תורת החטאת תורה אחת לכל [ד]החטאות *חטאת פסולה אין דמה טעון כיבוס בין שהיתה לה שעת הכושר ובין שלא היתה לה שעת הכושר איזו היא שהיתה לה שעת הכושר שלנה ושנטמאה ושיצאת ואיזו היא שלא היתה לה שעת הכושר שנשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה ב] ושקיבלו פסולין (וזרקו) את דמה: **גמ'** דם חטאת ג] (*שמתה) כו' ואי תורה אחת לכל חטאות אפילו חטאת העוף נמי אלמה תניא [ה]יכול תהא דם חטאת העוף טעון כיבוס ת"ל °זאת אמר ר"ל משום בר קפרא [ו]אמר קרא °תשחט בנשחטות הכתוב מדבר ואימא בנאכלות הכתוב מדבר כדכתיב במקום קדוש תאכל אבל פנימיות לא רבי רחמנא תורת אי הכי אפילו חטאת העוף נמי מיעט רחמנא זאת ומה ראית מסתברא דחטאת ד] [בהמה] פנימיות ה"ל לרבויי שכן בהמה (א) שחיטת צפון וקבלת כלי וקרן

רש"י

אבל לא של עץ · דבת כיבוי הוא ואיסורא דאורייתא הוא ואי כר"ש לא מסכחת כיבוי· ה] אלא במתכוין לעשות פחמין בכיבויו וצריך להם דאר"ש מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה וכיבוי ו] לאו לורך גופו הוא *שיהא צריך לו דהלואי שלא בא עליו ודמי למוציא את המת לסלקו מעל פניו דפטר עליה ר"ש במסכת שבת בפרק המצניע (דף צד·): מערכה · על הרצפה בעזרה ולא יוציאה לחוץ משום שנאמר ז] בקדש באש תשרף בפ' שני דפסחים (דף כד·) דרשינן האי קרא וכל חטאת אשר יובא וגו' ח] ומרבינן מיניה כל פסולי קדשים ט] שמחילתו בעזרה שיהו נשרפים בעזרה כדכתיב בקדש לא תאכל באש תשרף י] ותמיה אני למה שורפן לעצמן ואינו שורפן בבית הדשן שהיה בעזרה שבו שורפין פסולי קדשי קדשים ונראה בעיני יא] שהוא דבר לא שורפן לעצמן שתהא שריפתן ניכרת לעצמן שאם היה שורפן עם בשר אין ניכרין שהרי אין בהן ממש: הדם והשמן גרסי':

הדרן עלך כל התדיר

דם חטאת טעון כיבוס · כדכתיב ואשר יזה מדמה וגו': במקום קדוש תאכל · בההוא עניינא כתיב: תורת החטאת · רישא דעניינא הוא: פסולה אין יב] טעון דמה כיבוס·דכתיב אשר יזה כראוי להזאה הכתוב מדבר: שעת הכושר · לזריקה: שלנה · לן דמה: ושקבלו פסולין את דמה יג] · גרסי' ולא גרסי' וזרקו דהא אפילו כשרה שנתז יד] (את) מדמה לאחר זריקה על הבגד אין טעון כיבוס כדאמרינן לקמן *פרט לזה שכבר הוזה: **גמ'** תשחט החטאת · בההוא ענינא כתיב בנשחטות ולא בנמלקות: אפילו חטאת העוף נמי · אע"ג דכתיב זאת למעוטא הא פנימיות נמי אימעיטו דבנאכלות הכתוב מדבר וקמרבינן להו מתורת: ומה ראית · לרבות פנימיות מתורת ולמעט עוף מזאת: דחטאת בהמה פנימיות ה"ל לרבויי · כדין החיצונים שכן בהמה כמותה שחיטה כמותה טעונה צפון כמותה וקבלת כלי כמותה וקרנות המזבח כמותה וכנגד חודה של קרן ובאצבע ואישים אימוריהן לאישים אבל עוף אינו בהמה ואינו שחוט ואינו טעון צפון וקבלה ולא קרן שהרי חטאת העוף למטה נעשית ואינו טו] נותנה באצבע בחודה של קרן ואין ממנה לאישים:

תוספות

אבל לא גחלת של עץ · תימה היכי ס"ד דדבר שאין מתכוין טז] בזה לאינה צריכה לגופה דמה ענין זה לזה ובפ' כירה (שבת מב·) ניחא טפי גבי הא דפריך שמואל אפילו שיעור לצרף דפריך התם כה"ג ומאי למימר דס"ד דלא הוה שרי ר"ש דבר שאין מתכוין לכתחילה אי לאו משום דאית ביה תרתי דהוה נמי מלאכה שאינה צריכה לגופה הלכך רבי יהודה דמחייב באינה צריכה לגופה אוסר בשאין מתכוין דהא בהא תליא אבל הכא אי אפשר לפרש כן דמייתי לה אההיא דהמתנדב יין מביאו ומזלפו על גבי האישים דלא שייך טעמא דאין צריכה לגופה אלא גבי מלאכות דשבת ובסוף פרק ראשון דחגיגה (דף י·) מייתי לה גבי הלכות שבת כהררים התלוים בשערה וצריך לפרש דמשמע יז] להש"ס דהשתא דכי היכי דמחייב שמואל באינה צריכה יח] לגופה ה"נ יש לו לחייב אין מתכוין כמתכוין: **במלאכה** שאינה צריכה לגופה סבר לה כרבי יהודה · הקשה בהלכות גדולות דבשמעתא קמייתא דשבת (דף ג·) קאמר שמואל כל פטורי דשבת פטור אבל אסור לבר מהני תלת דפטור ומותר הצד צבי והצד נחש ומפיס מורסא פי' דשרו רבנן משום צער יט] דגופא דצד נחש ומפיס מורסא לא מיפטר אלא לר"ש דפטר מלאכה שאינה צריכה לגופה כדאיתא בפ' שמנה שרצים (שבת קז·) ודוחק הוא לתרץ בהלכות גדולות ור"ת תירץ דהא דחשיב לה שמואל כ] [בהדי] פטור ומותר (קאמר) לאו משום דס"ל הכי אלא כלומר מאן דס"ל שהוא פטור קסבר דפטור ומותר כמו שמדקדק שמואל בסוף האורג (שם קו·) דודאי פטור ומותר קאמר מיהו אנן לא קיימא לן כשמואל במלאכה שאינה צריכה לגופה כדאשכחן רבא דהוא בתראה דסבר כר"ש בריש נוטל (שם קמא·) ואמוראי דפרק כל כתבי הקדש (שם קכא·) דאמרי כל המזיקין נהרגין בשבת ואפילו מאן דאסר לא פליג אמתני' דעל עקרב שלא תשוך הלכך מותר להפיס מורסא בשבת להוציא ממנה ליחה:

הדרן עלך כל התדיר

שלנה ושנטמאה · פירוש לן דמה ונטמא דמה ואם תאמר ונטמאת מ"מ לא בעי כיבוס הא מדאורייתא זורקו לכתחילה *) דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה וי"ל דמיירי כגון שנשבר הציץ או אינו על מצחו למאן דאית ליה [שאינו מרצה] (יומא דף ז:): **ושקבלו** פסולין וזרקו את דמה · *פירש בקונטרס או זרקו ואע"ג דאפילו כשרה אם ניתז דמה לאחר זריקה אין טעון כיבוס כדאמר לקמן פרט לזה שכבר הוזה איצטריך לאשמועינן בפסולין למימר דדם דחוי הוא ואין הנותר במזרק כשר לזריקה ולא תימא יחזור הכשר ויזרוק °דפסול עושה שירים וצ"ע בפ"ק דמעילה (דף ה·): **יכול** תהא דם חטאת העוף טעון כיבוס ת"ל זאת · והוא הדין קדשים קלים מימעטי מזאת ותימה דבסוף פירקין (דף צז·) מרבי מזאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת מה חטאת מתקדשת בבלוע אף כל מתקדש בבלוע והשתא מנ"ל דהתיא היקישא לרבות כל הקדשים כחטאת לענין בלוע ומיעוטא דהכא לענין כיבוס אימא איפכא וי"ל כיון דאשכחן דכל קדשים טעונין מריקה ושטיפה מדאיצטריך אותה למעוטי תרומה סברא הוא לאוקומה היקישא לענין להתקדש בבלוע מאחר דאשכחן דטעונין מריקה ושטיפה מטעם בליעת כלי ומיתרצא נמי בהכי קושיא אחריתי דרבי יהודה מפיק לקמן כל קדשים לענין מריקה ושטיפה מקדש קדשים והשתא ל"ל קרא תיפוק לי מהיקישא דחטאת דכל קדשים טעונין מריקה ושטיפה כחטאת אבל למאי דפרישית ניחא דאי לאו דאשכחן מריקה [ושטיפה] בהדיא הוה מוקמי היקישא לענין כיבוס ומיעוטא דזאת למעוטי מריקה ושטיפה ובלוע:

*) שייך לע"ב

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה...

א ב מיי' פ"ח מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א:

ב ג מיי' שם הלכה ג:

ג ד מיי' שם הלכה ג:

ד ה ו מיי' שם הלכה ב:

מסורת הש"ס

נ"ל שאינו צריך לו דהלואי שלא כנה ודמי כו' נ"ק

[שבת מב.]

מסכתא דתמורה [פ"ד ע"ב]

[יבמות סו. ופ"ג]

מעילה ט·

נ"ל אשר יזה פרט כו' נ"ק

[נ"ל שניתז]

לעיל מה.

לעיל מה.

הגהות הב"ח

(א) גמ' שכן בהמה כמותה ושחיטה כמותה שחיטת צפון וקבלת צפון כלי וקרן:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ושקבלו כו' דפסול עושה שירים· עי' לעיל דף ע"ב תוס' ד"ה פסול:

ביהלכם גי' את"ת ברש"י רש"ק וגירסת הנ"ק הכי פירש בקונטרס דלא גרסינן וזרקו ול"נ דגרסינן או זרקו כו'

שיטה מקובצת

א] שנאמר וכל בקודש: ב] ושקבלו פסולים כו' פ"ה או קתני שקבלו פסולים וזרקו כשרים או זרקו פסולים אבל קבלו כשרים ולא נהירא דא"כ היאך חשיב לא היתה לו שעת הכושר כיון דקבלו כשרים ועוד דבמס' מעילה משמע דחדא קאמר לכך נראה לי דחדא קאמר וה"פ קבלו פסולים וזרקו פסולים משמע דאם קבלו כשרים וזרקו דמה טעון כיבוס דא"כ למה לי זרקו פסולים וקשה דהא כתיב אשר יזה פרט לשכבר הוזה וי"ל דה"ה אם קבלו כשרים וזרקו כשרים דאין דמה טעון כיבוס דהא כתיב אשר יזה והאי דנקט זרקו פס לים לאשמועינן דפסול עושה שיריים דאי לאו הוי תני אלא קבלו פסולים מ"מ הוה מצי למהוי דדמה טעון כיבוס כגון אם היה דם עוד בצוארה דנימא יחזור הכשר ויקבל ואיתו הדם הוי בר הזאה להכי תני זרקו פסולים דהשתא אפילו היה דם בצוארה ויחזור הכשר ויקבל לא הוי טעון כיבוס דפסיל עושה שיריים · תוס' מהר"פ: ג] חטאת שניתז כו': ד] דחטאת בהמה: ה] כיבוי מן התורה אלא: ו] וכיבוי זה לא: ז] שנאמר וכל בקודש: ח] וגו' בקדש לא תאכל באש תשרף ומרבינן: ט] קדשים שמחיצתן בעזרה: י] תשרף תמהני למה שורפן לעצמן: יא] בעיני מפני: יב] אין דמה טעון כיבוס: יג] דמה פ"א או זרקו את דמה ואיצטריך לאשמועינן פסולים ואע"ג דהא אפילו כשרים שניתז דמן לאחר זריקה על הבגד אין טעון כיבוס כדאמרינן לקמן פרט לזה שכבר הוזה איצטריך לאשמועינן פסולין ולמימר דדם דחוי הוא ואין הנותר במזרק כשר לזריקה ולא תימא יחזור הכשר ויזרוק: יד] תיבת את נמחק: טו] ואינו מתנה באצבע: טז] מתכוין הוי כדבר שאינה צריכה: יז] דמשמע ליה לתלמודא השתא דכי: יח] לגופיה במתכוין ה"נ יש לו: יט] דגופא והשתא כיון דס"ל לשמואל כרבי יהודה דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה מדאורייתא היכי שרו רבנן משום צערא דגופה דצד: כ] שמואל בהדי פטור ומותר ותיבת קאמר נמחק:

תורה אור

בקודש באש תשרף (ויקרא ו)

במקום קדוש תאכל (שם)

זאת (שם)

תשחט (שם)

וקרן ואצבע ותודה ואישים אדרבה חטאת העוף הוה ליה לרבויי שכן חוץ כמותה ואכילה כמותה הנך נפישין רב יוסף אמר אמר קרא °יאכלנה א] לזו ולא לאחרת ויקרא ו׳ בנאכלות מיעט הכתוב ואלא זאת ל״ל אי לאו זאת הוי אמינא יאכלנה אורחיה דקרא ב] קמ״ל רבה אמר אמר קרא °אשר יזה שם ג] בהזאות הכתוב מדבר ד] (א) *והתניא אע״פ שאין הכתוב מדבר אלא בנאכלות ה] לענין מריקה ושטיפה אבל לענין כיבוס אשר יזה כתיב אי הכי אחד הנאכלות ואחד הפנימיות אחד הפנימיות ואחד הנאכלות מיבעי ליה תני אחד הפנימיות ואחד הנאכלות אי הכי חטאת העוף נמי מיעט רחמנא זאת אי הכי חיצונה נמי לא ריבה רחמנא תורת ומה ראית מסתברא חטאת בהמה הוה ליה לרבויי שכן בהמה שחיטת צפון וקבלת כלי וקרן ואצבע ותודה ואישים אדרבה חטאת העוף הו״ל לרבויי שכן הזאה כמותה הנך נפישין *בעי רבי אבין חטאת העוף שהכניס דמה בצוארה בפנים מהו צוארה ככלי שרת דמי ומיפסיל או דלמא *כצואר בהמה ו] מדמה אמר רחמנא ולא בשרה ז] ת״ש פירכסה ונכנסה לפנים וחזרה כשירה הא הכניסה ח] פסולה וליטעמיך גבי קדשי קדשים דקתני *פירכסה ויצאה לדרום וחזרה כשרה הא הוציאה ט] פסולה אלא האי יצתה לחוץ איצטריכא ליה ה״נ יצתה לחוץ איצטריכא ליה בעי רבי אבין י] נשפך על הרצפה ואספה מהו אצרוכיה הוא דלא אצרכיה רחמנא כלי שרת והלכך אוספו וכשר או דלמא מיפסל פסל ביה רחמנא כלי שרת והלכך אוספו ופסול אמר רבא ת״ש יכול יהא דם חטאת העוף טעון כיבוס תלמוד לומר זאת ואי ס״ד מיפסל פסיל ביה רחמנא יא] תיפוק לי דהא אפסיל לה באויר כלי אמר רב הונא בריה דרב יהושע במדביק כלי בצוארה בעא מיניה לוי יב] *ניתז מבגד לבגד מהו מבגד קמא אידחי ליה לכיבוס או דלמא לא יג] א״ל *זו שאלה [לעיל לה: ב״ק קטו.] טעון כיבוס ממה נפשך אי אוספו וכשר הא כשר ואי אוספו ופסיל אנא יד] כרבי עקיבא ס״ל דאמר היתה לו שעת הכושר ונפסלה דמה טעון כיבוס

בעא

יאכלנה לזו ולא לאחרת · יאכלנה קרא משמע לומר באחת מן הנאכלות כתבתי לך הענין הזה ולא בכל הנאכלות פו] נתמעטה חטאת העוף שהוא נאכלת מדברים האמורים בענין פז] ומה אמור בענין כיבוס מריקה ושטיפה: אורחיה דקרא · שכל הענין בלשון זה נאמר תשחט החטאת בבשרה מדמה: רבה אמר · האי פירכא דפרכת דלמא פנימיות נתמעטו ממיעוטא דזאת עיקר כיבוס בפנימיות כתיב דאשר יזה בניזאות הכתוב מדבר והיינו בפנימיות יז] כתיב בהן הזאה על הפרכת אבל בחיצונות אין יח] כתיב הזאה וחיצונות הוא דאיתרבו מתורת: והא תנא דמתני׳ אע״פ שאין הכתוב מדבר אלא בנאכלות קאמר · אלמא עיקר קרא בחיצונות הוא דכתיב ופנימיות מתורת איתרבו: ה״ק אף על פי שיש דברים בענין שאינו מדבר אלא בנאכלות ומאי ניהו מריקה ושטיפה דההיא דוקא בנאכלות דסמיך ליה כל זכר בכהנים יאכל אותה מיהו לענין כיבוס אחד הנאכלות ואחד הפנימיות והפנימיות עיקר דאשר יזה כתיב בהו וחיצונות מזאת תורת החטאת: אי הכי · דעיקר בפנימיות כתיב אמאי תנא אחד הנאכלות ואחד הפנימיות דמשמע יט] האמורה בנאכלות נוהגת אף בפנימיות דהכי משמע האמור בנאכלות הוא הדין האמור בפנימיות אלמא נאכלות במשמעותא אתו ופנימיות מריבויא: אי הכי חטאת העוף נמי · איתי ממשמעותא שהרי אף היא מן הניזאות דכתיב והזה *(מן) החטאת וגו׳ (ויקרא ה) כ]: חטאת העוף שהכניס דמה בצוארה בפנים · בין מליקה להזייה מהו שתיפסל משום וכל חטאת אשר יובא: ככלי שרת דמי · שהרי לא הוזקקה כא] בקבלת כלי והוו כלייה ומיפסל בהכנסת הדם שהכניסה בכלי להיכל: או דלמא כו׳ · ובהמה שהכניסה לפנים משנשחטה והוליאה וקיבל דמה לא מיפסלא דמדמה אמר רחמנא ולא שהכניסו עם בשרה: פרכסה ונכנסה לפנים · בחטאת העוף קתני לה כב] כשרה וקס״ד משום דמאליה נכנסה ולא הכניסה הוא ע״מ לכפר וקרא כתיב לכפר בקדש: ויצאה לדרום וחזרה · לאו דוקא נקט וחזרה אלא משום דקתני בה (ב) בההיא פרכסה ויצאה לחוץ וחזרה פסולה דדוקא נקט לאשמועינן רבותא דאע״ג דחזרה פסולה נקט נמי גבי כשרה וחזרה: הא הוליאה הוא פסולה · בתמיה וכי יש מחילה בלפון ובדרום ליפסל ביוצא אלא הא דתני פרכסה יצאת לחוץ איצטריכא ליה דקתני בה בההיא פרכסה ויצאת לחוץ חוץ לעזרה וחזרה פסולה כג] ואפילו פרכסה ויצאת מאליה דנפסלה ביוצא ובפ׳ שני (לעיל כו׳) מייתי לה בגמרא: ה״נ · דקתני כד] פרכסה גבי עוף משום ההיא נקט לה בלשון כה] פרכסה דקתני בה נמי פרכסה ויצאה לחוץ וחזרה פסולה: נשפך על הרצפה · מצואר העוף: אצרוכי הוא דלא אצרכיה רחמנא כלי שרת · ולואר כו] דידיה הוא במקום כלי שרת *והלכך לאוספו כשר ולהזותו למזבח דה״ל כנשפך מן הכלי על הרצפה ואספו דכשר: או דלמא מיפסיל פסיל ביה רחמנא כלי שרת · דדוקא כז] *שייר ולא כתב ביה קבלה משום דבעי להזותו מן העוף עצמו למזבח וכ״ש דרצפה פוסלתו: תיפוק לי · דלא בעי כיבוס בלאו מיעוטא דזאת דהא איפסיל ליה דם מכי מטא לאויר הבגד ואכן ראוי להזאה בעינן ואויר כלי ככלי דמי: במדביק כלי בצוארה · דלא היה על אוירו עד שנגע בו להאי איצטריך זאת למעוטי: ניתז מבגד לבגד · בדם בהמה קמיירי: אידחי ליה לכיבוס · וגרע ליה מנשפך מן כח] כלי על הרצפה ואספו ואחר כך ניתז על הבגד דהתם כיון דכשר לזריקה ראוי להזאה קרינא ביה אבל על הבגד דאיזקוקי איזקיק לכיבוס אדחי כט] *מתורת הזאה ולא קרינא ביה ראוי להזאה ולא בעי כיבוס האי אחרון: זו שאלה · בניחותא יפה שאלת ואשיבך עליה: ל] *אוספו וכשר · ואע״ג דאיזדקיק לכיבוס לא בטל מתורת דם כל זמן שלא כיבסו וה״ל כנשפך מן הכלי על הרצפה: הא כשר · וטעון האחרון כיבוס: ואם תימצי לומר שאם אוספו מן הראשון פסול לא] · כדקא ס״ד משום דהוזקק לכיבוס בטיל ליה מתורת דם: אנא לב] כר״ע ס״ל · דאמר לקמן (דף צג׳) היתה לה שעת הכושר לזריקה ונפסלה דמה טעון כיבוס והאי הרי מתחילתו בכלי נתקבל והיתה לו שעת הכושר ואח״כ נפסל בנפילתו על בגד ראשון:

ניתז

וקרן ואצבע ותודה · תימה אי תימרי קחשיב הא לא הוו אליבא דחד תנא דמאן דאית ליה תודה לית ליה קרן כדמוכח לעיל בפרק איזהו מקומן (דף נג׳) דפליגי רבי ור״א בר״ש ויש לומר דהכי לג] אמר קרן למאן דאית ליה ותודה למאן דאית ליה °וכן צריך לפרש לעיל בפ״ק לד] (דף י:) והאיכא תודה: אי הכי אחד הנאכלות ואחד הפנימיות אחד הפנימיות ואחד הנאכלות מיבעי ליה · שהפשוט יותר יש לו להזכיר תחלה ובפ״ק דסוכה (דף כ׳) גרים רש״י במשנה אחת קטנה ואחת גדולה ופריך בגמרא אחת גדולה ואחת קטנה מיבעי ליה דהר משמע אחת היא הגדולה ואחת היא הקטנה כלומר כמוה היא ואינה חלוקה לדין שני וכן דרך תנאים בכל מקום דההיא דפשיטא ליה תני ברישא והוא השני כשבא להשמיענו שסוה לו לה] שונה אחריו כדאמר בר״ה (דף כט:) אחד יבנה ואחד כל מקום שיש שם ב״ד ובב״ק (דף כ:) אחד החופר בור ואחד החופר שיח ומערה ובמסכת סוטה (דף מג׳) אחד הבונה ואחד הלוקח ואחד היורש וטובא תנן התם גבי מערכי המלחמה הכי וקשה מההיא דפ׳ ב׳ דכתובות (דף כ:) דאחד חדשות ואחד ישנות וישנות פשוט לטומאה יותר מחדשות ובפ׳ החולץ (יבמות מא׳) אחד בתולות ואחד בעולות אלמא דנקט שאינו פשוט תחילה ויש לחלק דהיכא לו] דקאי אקרא *או לז] בפלוגתא דלעיל התם הוא דרגיל למתני לח] הפשוט תחילה והא דתנן (סנהדרין דף לב׳) אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה אע״ג דקאי אקרא איידי דאיירי *בפרקא דלעיל בדיני ממונות נקט נמי דיני ממונות ברישא וה״ר שמעון הקשה מההיא דמנחות פרק רבי ישמעאל (מנחות סג:) דקתני ותכ״א אחד חול ואחד שבת משלש היה בא וה״ל למיתני שבת ברישא לט] *וכיפא ותכ״א אחד שבת וא׳ חול בשלש קופות ובשלש מגלות וה״ל למינקט חול ברישא*

מי

ה א מיי׳ פ״ב מהלכות פסה״מ הלכה יט :
ו ב מיי׳ שם הלכה יח :
ז ג מיי׳ פ״א מהלכות פסה״מ הלכה יא :
ח ד מיי׳ פ״ב שם הלכה כ :
ט ה מיי׳ פ״ח מהלכות מעה״ק הלכה ט ודלא כר״ע :

נ״ל כצואר בהמה דמי ומדמה אמר רחמנא כו׳ נ״ק

נ״ל בפירקא דלעיל ברישא דיני ממונות כו׳ נ״ק

וה״ע שם לפי הגירסא שלפנינו

[וע״ע תוספות מנחות סג: ד״ה רבי ותוס׳ פסחים פה. קה: ותוס׳ כתובות כ: ד״ה אחד ותוס׳ סוכה כ: ד״ה אחת ותוס׳ שבת כ: ד״ה אחד מבושל ועיין תוס׳ קדושין יג׳ ד״ה כשם]

שיטה מקובצת

א] יאכלנה יאכלנה לזו: ב] דקרא הוא קמ״ל: ג] יזה בניזאות הכתוב: ד] והא תנא אע״פ: ה] בנאכלות קאמר ה״ק אע״פ שאין הכתוב מדבר אלא בנאכלות הני מילי לענין: ו] בהמה דמי ומדמה אמר: ז] בשרה אמר רבה ת״ש: ח] הכניסה הוא פסולה: ט] הוציאה הוא פסולה: י] אבין חטאת העוף שנשפך דמה על הרצפה ואספו מהו: יא] רחמנא כלי שרת תיפוק לי דהא איפסל ליה באויר: יב] לוי מרבי ניתז:

[לעיל יא׳]

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ והא תנא אע״פ: (ב) רש״י ד״ה ויצאת לדרום וכו׳ בההיא · נ״ב בקדשי קדשים:

נ״ל מדם

לעיל ט.

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה וקרן וכו׳ וכן צריך לפרש · וכן לקמן דף לד ע״ב :

[חסר כאן מי היה מבואר והמשיב ואפשר דצ״ל מרבי ועיין לעיל ל:]

נ״ל והלכך אוספו וכשר להזותו למזבח כו׳ נ״ק נ״א עצמו

נ״ל מתורת דם כו׳ נ״ק

נ״ל אי אוספו נ״ק

יג] דילמא לא שנא: יד] אנא כר׳ יעקב ס״ל: פו] הנאכלות ונתמעטה חטאת: פז] תיבות ומה אמור בענין נמחק: יז] בפנימיות שכתוב בהן הזאה תיבת כתיב נמחק: יח] אין כתוב בהן הזאה: יט] דמשמע הזאה האמורה: כ] וגו׳ הס״ד ומה״ד חטאת בהמה הוי ליה לרבויי חיצונות כפנימיות הס״ד ומה״ד חטאת העוף: כא] הוזקקה לקבלת כלי והוו כלי ומיפסל בהכנסת כדם: כב] לה בתוספתא זבחים הס״ד ומה״ד כשרה: כג] פסולה דאפילו פירכסה ויצאת מאליה נפסלה ביוצא: כד] דקתני נכנסה גבי תיבת פירכסה נמחק: כה] לישן נכנסה דקתני תיבת פירכסה נמחק: כו] וצואר דידיה הוא במקום כלי שרת והלכך אוספו כשר להזותו למזבח: כז] דדוקא צואר ולא תיבת שייר נמחק: כח] מן הכלי על: כט] אדחי ליה מתורת דם ותיבת הזאה ל״ש: ל] מה״ד אי אוספו: לא] פסול לזריקה כדקא ס״ד דשום דהוזקק: לב] אנא כר׳ יעקב ס״ל: לג] דהכי קאמר קרן: לד] בפ״ק דפריך והאיכא: לה] לו הוא שונה: לו] דקאי עיין בתוס׳ פסחים (דף פ״ט ע״א): לז] אבל גבתא דלעיל: לח] למיתני מה דפשוט: לט] ברישא ובגמרא וחכ״א ותיבת א) ובסיפא ל״ש

א) לגירסת הגירסא גם בסיפא החדי וגם האכ״ל אחד חול בשלש קופות וכו׳ ואולי דנסי רבינו היה גירסא אחת במשנה גם וע״ש.

ניתז על בגד טמא · ונטמא בנגיעתו בו מי הוי דם פסול כאילו נטמא קודם לכן ולא בעי כיבוס או דלמא כיון דבעידנא דנפל עליה הכתי כשר הוה והוי פסול דם וטעינת כיבוס לבגד באין כאחד כדמפרש ואזיל לה רב הונא בריה דרב יהושע : *מדקא מיבעי ליה הכי · מכלל דפשיטא ליה ט] נטמא קודם לכן דלא בעי כיבוס ואע"ג דהיתה לו שעת הכושר ש"מ קסבר כו'·ומיהו היכא דפסול דם וטבילת בגד באין כאחד מיבעי ליה הכי מי אמרינן ה"מ דפסולה אין דמה טעון כיבוס: בזה אחר זה · שנפסל ואח"כ ניתז : וכדקא מתרץ אביי · למילתיה דרבה דפריש פלוגתייהו דר' אלעזר ורבנן : מטהרין · את האדם מטומאת מת כאילו לא נטמא : שהרי נדה · שנטמאה במת מזין עליה לפני טבילת נדתה וטובלת לשתי הטומאות בטבילה אחת שלא מליט בתורה שהוזקקה לטבול לנדתה תחלה ולקבל הזאה י] וטהרה כשתטבול ויש מיכן ראיה למי חטאת שנטמאו קודם הזאתן כדמפרש רבה ואזיל : (א) ואמר רבה ר' אלעזר שמביא ראיה מהזאת נדה שאינו דומה לזו דאילו נדה הזאה וטומאת המים באין כאחד ואין זו ראיה לנטמאו קודם הזייה : אלא שאמרה בשיטת רבי עקיבא רבו · דאמר כל הטומאות מטמאין מי חטאת העוברין על אוירו הלכך נטמאו המים משעברו · על אויר הנדה והזאה לא הואי עד שנגעו המים בבשרה : יא] חוץ לתנור · שהיה התנור סמוך לכותל וחלון בכותל ובו לגין והאדם עומד חוץ לתנור כלומר להלן מן התנור שהתנור מפסיק בינו לבין הכותל יב] : העברת כלי · של מי חטאת : והעבירו ע"פ התנור · על אויר פיו שכל תנוריהם פיהם למעלה : יג] ונטל את הלגין · של מי חטאת ובמסכת פרה תניא לה ומעלה היא למי חטאת : ואיתיביה אביי גרסינן : מודה ר' עקיבא · אע"פ שנחלק בלגין של מי חטאת מודה הוא בהזאה שהעבירה כו' שהיה מזה על האדם ותנור טמא מפסיקו ועברה ההזאה על פי התנור : יד] [למעלה כלמטה · באוהל כבנגיעה] : ה"ג ושאר כל המאהילים לאיתויי אבן המנוגעת · אלמא בהזאת נדה ליכא למימר לרבי עקיבא משבאה למעלה באויר על הנדה נטמאת : אלא אמר אביי דכ"ע אפילו במי חטאת לאו כמונח דמי · אלא לענין לגין הוא דגזר רבי עקיבא גזירה שמא יניחנה בתוך האויר דרך העברתו אבל בהזאה שאינו מעביר אלא זורקה מודה הוא דטהור דכיון דנפק מידו נפק לגמרי ואין בידו להכניסה לתנור : ורבי אלעזר · דמייתי ראייה למילתיה מהזאת נדה ורבנן דאמרי אינה ראייה : בדנין טומאה קדומה · כגון מי חטאת שנטמאו לפני הזאתן מטומאה שבאותה שעה כגון הזאת נדה שטומאת המים והזאה באין כאחד קמיפלגי : רבי אלעזר סבר דנין ורבנן סברי אין דנין · ולגבי ניתז דם חטאת על בגד טמא דאיבעיא לן לעיל נמי פלוגתא דרבי אלעזר ורבנן הוא דלרבי אלעזר אין טעון כיבוס דטומאה שבשעת נפילה כטומאה שלפני נפילה ולרבנן לא דמו אהדדי והאי דקאמרינן אליבא דרבה טו] וכדמפרק אביי ולא אמרינן אליבא דאביי (ואע"ג) דהא דרבה טז] ליתיה משום דאביי תלמידו הוה ולא נחלק עליו אלא דן לפניו ותירגם הדבר לפניו והודה לו : דכולי עלמא אין דנין · ורבי אלעזר טומאה קדומה *מטומאה קדומה יליף דרבי אלעזר סבר הזאה צריכה שיעור ומצטרפין להזאות וכי נפלה הזאה קמייתא עלה אכתי לאו הזאה היא לטהרה ואע"ג שנטמאת ההזאה הראשונה כשנגעה בה חוזרת ומצטרפת עם השניה להשלים השיעור אלמא מי חטאת שנטמאו לפני הזאה מטהרין : ורבנן סברי אין הזאה צריך שיעור · ומהזאה קמייתא אסתלקא לה הזאה וליכא למילף מינה טומאה קדומה דהך דגבי נדה טומאה שבאותה שעה היא : *מדמה · מיעוטא היא דמה של זו ולא דמה של אחרת: יז] *) רבי עקיבא ורבי שמעון פליגי בהאי פסולה דמיעט קרא ולפרושי קאתו : כתיב אותה · בתריה דקרא דכיבוס ומריקה ושטיפה כתיב כל זכר בכהנים יאכל אותה (ויקרא ו) : אותה פרט לתרומה · ואמריקה ושטיפה קאי כדאמרינן לקמן בפירקין (דף צו:) : ורבי שמעון לטעמיה · לקמן במתניתין (דף צה:) : **מתני'** ניתז מן הצואר על הבגד כו' · כדמפרש טעמא בגמרא : מן הקרן · של מזבח ומן היסוד של שירים יח] ובפרק בית שמאי (לעיל נט:) תרגימנא דמן הקרן מן הקרן ממש ומן היסוד מן הראוי ליסוד דמשניתן מתן דמה אין שירים טעונין כיבוס וטעמא מפרש בגמרא: הכי גרסינן במתניתין נשפך על הרצפה · ואספו אין טעון כיבוס אלא הדם שנתקבל בכלי כו' יט] ובגמרא פריך הא תו למה לי : נשפך על הרצפה · מגואר בהמה : **גמ'** בראוי להזאה · שנתקבל בכלי :

*) [נ"ל ר' יעקב ור"ש כמו דאיתא בתוספתא וכ"ה בס"י]

בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא ניתז על בגד טמא *מהו אמר רב הונא בריה דרב יהושע מדקמיבעיא ליה הכי ש"מ א] היתה לה שעת הכושר ונפסלה אין דמה טעון כיבוס ה"מ בזה אחר זה אבל בבת אחת לא או דלמא לא שנא א"ל פלוגתא דר"א ורבנן אליבא דרבה וכדקא מתריץ אביי דתניא ר' אלעזר אומר מי חטאת שנטמאו מטהרין שהרי *נדה מזין עליה ב] ואמר רבה ר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה דאמר העברת כלי על גבי מקום טמא כמונח דמי *דתנן היה עומד חוץ לתנור ושרץ בתנור והושיט ידו לחלון ונטל את הלגין והעבירו ע"פ תנור ר"ע מטמא וחכמים *מטהרין ובהא פליגי דר' עקיבא סבר כמונח דמי ורבנן סברי לאו כמונח דמי ואיתיביה אביי *מודה רבי עקיבא בהזאה שהעבירה על ג] כלי חרס טמא על גבי משכב ומושב טמא· שהיא *טהורה שאין לך דבר שמטמא למעלה כלמטה אלא כזית מן המת ושאר כל המאהילין לאיתויי אבן המנוגעת אלא אמר אביי דכ"ע לאו כמונח דמי והכא בהא קמיפלגי דרבי עקיבא סבר גזרינן שמא ד] ינוח ורבנן סברי לא גזרינן ומודה רבי עקיבא בהזאה ה] כיון דנפק נפק ורבי אלעזר ורבנן במאי קמיפלגי אמר אביי בדנין טומאה קדומה מטומאה שבאותה שעה קמיפלגי מ"ס דנין ומ"ס אין דנין *רבא אמר דכ"ע אין דנין והכא בהא קמיפלגי *דר"א סבר *הזאה צריכה שיעור ו] ומצטרפין להזאות ורבנן סברי הזאה אין צריכה שיעור : חטאת פסולה כו' : ת"ר מדמה מדם כשירה ולא מדם פסולה ז] *ר"ע אומר היתה לה שעת הכושר ונפסלה דמה טעון כיבוס לא היתה לה שעת הכושר ונפסלה אין דמה טעון כיבוס ור"ש אומר *אחד זה ואחד זה אין דמה טעון כיבוס מאי טעמא דרבי שמעון כתיב אותה וכתיב מדמה חד להיכא דהיתה לו שעת הכושר *ח] ורבי עקיבא אותה פרט לתרומה ור"ש לטעמיה דאמר *קדשים קלים אין טעונין מריקה ושטיפה וכ"ש תרומה : **מתני'** *ניתז מן הצואר על הבגד אינו טעון כיבוס מן הקרן ומן היסוד אינו טעון כיבוס נשפך על הרצפה ואספו אין טעון כיבוס *אין טעון כיבוס אלא דם שנתקבל בכלי וראוי להזאה : **גמ'** ת"ר יכול ניתז מן הצואר על הבגד יהא טעון כיבוס ת"ל אשר יזה לא אמרתי לך אלא בראוי להזאה תניא אידך יכול ניתז מן הקרן ומן היסוד יהא טעון כיבוס ת"ל אשר יזה *פרט לזה שכבר הוזה : נשפך על הרצפה כו' :

הא

מי חטאת שנטמאו מטהרין · וא"ת א"כ למה גזרו שלא יעביר אדם מי חטאת ואפר חטאת בנהר ובספינה כמעשה שהיה כדאיתא ביבמות פרק האשה שלום (דף קטז: ובחגיגה כג·) וי"ל דהתם קודם קידוש והכא לאחר קידוש *) : **ניתז** מן הצואר על הבגד אין טעון כיבוס · מרישא לא שמעינן דהוה אמינא הכא שאני משום דבבת אחת :

*) עיין רש"ק

מה

יא] הכותל הס"ד ומה"ד ונטל את הלגין של מי חטאת במס' פרה תנינן לה ומעלה היא בטי חטאת הס"ד ודבור המתחיל העברת כלי של מי חטאת נמחק : יג] כל הדבור ונטל כו' עד ד"ה ואיתיביה נמחק מכאן וכתיב למעלה : יד] למעלה כלמטה באהל כבנגיעה : טו] וכדמתרץ אביי תיבת וכדמפרק ל"ש : טז] דרבה ליתא : יז] ר' יעקב ור"ש : יח] שירים ובפרקי קמאי תרגימנא תיבות ב"ש ל"ש : יט] מתיבת ובגמרא עד תיבת בכלי בסוף השיטה כולה נמחק :

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ואמר רבה כד"א עם ד"ה אלא וכו' כשעוברין וכו' בבשרה הס"ד ואח"כ מ"ה העברת כלי של מי חטאת הס"ד ואח"כ מ"ה חוץ וכו' לבין הכותל הס"ד ואח"כ מ"ה ונטל את הלגין וכו' חטאת הס"ד ואח"כ מ"ה והעבירו על פי וכו' למעלה הס"ד ואח"כ מ"ה ואתיביה :

י א מיי' פ"ח מהלכות מעה הקרבנות הלכה ט :
יא ב מיי' פי"א מהלכות פרה אדומה הלכה ג :
יב ג ד מיי' פי"ד מהלכות פרה אדומה הלכה ה
יג ה מיי' פ"ח מהלכות מעה"ק הלכה ג :
יד ו מיי' שם הלכה ו :
טו ז מיי שם הלכה ד :

[ובתוס' חגיגה כג: ד"ה את כו' כתבו דהייט דוקא בשאר טומאות אך בטומאת מת נפסלו]

עיין רש"ק
[לעיל פ' יומא יד. מדה ע']
[נ"ל ר' יעקב וכ"א בתוספתא פ' כל הקדיר]
נ"א וחד דלא היתה לו שעת הכושר [לקמן צה: צו: צו:]
[לעיל נט.]

שיטה מקובצת
א] ש"מ קסבר היתה : ב] עלי' וטהורה ואמר : ג] על גבי כלי חרס טמא או על גבי: ד] שמא יניח ורבנן : ה] בהזאה דכיון דנפק : ו] שיעור ומצרפין להזאות : ז] פסולה ר' יעקב אומר: ח] הכושר וחד להיכא דלא היתה לה שעת הכושר(ור"ע)[ור' יעקב]: ט] ליה בנטמא קודם : י] הזאה וטהורה כשתטבול : יא] בבשרה הס ד ומה"ד העברת כלי של מי חטאת

גיטין דף נ"ה: נזה אחר זה כר"א נ"ק
פרה פ"ה [ת"ס פ"ס דמשנה ליתא ושרץ בתנור]
תוספתא דפרה פ"ט ע"ש
[כא דמסיק רבא לעיל לר"א הזאה אינה צריכה שיעור ר"א דהתם הוא ר' אליעזר בן הורקנוס ור"א דהכא הוא רבי אלעזר בן שמוע כדאיתא ביבמות סב: דהיה תלמידו של רבי עקיבא לכך קאמר רבה ר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה ושמחתי שמצאתי אח"כ בפי' הראב"ד מ"ה פ"ז דעדיות דהכא גרס ר' אלעזר בלא יו"ד ולעיל ר' אליעזר ביו"ד ע"ש]
[לעיל נמי מעילה ס.]
כא מטומאה שבאותה שעה יליף אלא דר"א כו'
מדמה כו' ור' עקיבא כו' סד"א הנ"ל נ"ק

הא תו ל"ל מה טעם קאמר מה טעם נשפך על הרצפה ואספו אין טעון כיבוס לפי שאין טעון כיבוס אלא דם שנתקבל בכלי וראוי להזייה: ראוי להזאה: למעוטי מאי למעוטי קיבל פחות מכדי הזייה בכלי זה ופחות מכדי הזייה בכלי זה דתניא *רבי חלפתא בר שאול [א] אומר "קידש פחות מכדי הזייה בכלי זה ופחות מכדי הזייה בכלי זה לא קידש *איבעיא להו בדם מהו הלכתא היא ומהלכתא לא גמרינן או דלמא התם מ"ט דכתיב °וטבל במים ה"נ כתיב °וטבל בדם תא שמע דא"ר זריקא א"ר אלעזר אף בדם לא קידש אמר רבא *תניא וטבל "ולא *מספג בדם עד שיהא בדם שיעור טבילה [ג] מעיקרו מן הדם מן הדם שבענין ואיצטריך למיכתב [ג] בדם דאי כתב רחמנא וטבל ה"א אע"פ דליכא שיעור טבילה [ד] מעיקרו כתב [רחמנא] בדם ואי כתב רחמנא בדם ה"א אפילו מספג כתב רחמנא וטבל מן הדם שבענין למעוטי מאי אמר רבא "למעוטי שיריים שבאצבע מסייע לרבי אלעזר דאר"א "שיריים שבאצבע פסולין א"ל רבין בר רב אדא *לרב (א) אמר תלמידך אמר רב עמרם תנינא היה מזה וניתזה הזאה מידו עד שלא הזה טעון כיבוס משהזה אין טעון כיבוס מאי לאו ה"ק עד שלא גמר מלהזות טעון כיבוס משגמר להזות אין טעון כיבוס לא ה"ק עד שלא יצתה הזאה מידו טעון כיבוס "משיצתה הזאה מידו אין טעון כיבוס איתיביה אביי *גמר מלהזות מקנח ידו בגופה של פרה גמר אין לא גמר לא א"ל גמר מקנח ידו בגופה של פרה לא גמר מקנח אצבעו בשלמא גמר מקנח ידו "בגופה של פרה שנאמר °ושרף את הפרה לעיניו אלא אצבעו במאי מקנח *אמר אביי "בשפת מזרק כדכתיב °כפורי זהב: **מתני'** "ניתז על העור עד שלא הופשט אינו טעון כיבוס משהופשט טעון כיבוס דברי רבי יהודה רבי אלעזר אומר אף משהופשט *"אינו טעון כיבוס (ב) [ה] אלא מקום הדם ודבר שהוא ראוי לקבל טומאה "וראוי לכיבוס "אחד הבגד ואחד השק ואחד העור טעונין כיבוס "והכיבוס במקום קדוש ושבירת כלי חרס במקום קדוש ומריקה ושטיפה בכלי נחושת במקום קדוש "זה חומר בחטאת מקדשי קדשים: **גמ'** מנהני מילי דת"ר °בגד אין לי אלא בגד מנין לרבות עור משהופשט ת"ל °אשר יזה עליה תכבס יכול שאני מרבה עור עד שלא הופשט תלמוד לומר בגד מה בגד הראוי לקבל טומאה אף כל הראוי לקבל טומאה דברי ר' יהודה רבי אלעזר אומר בגד אין לי אלא בגד מנין לרבות שק ובכל

במדבר יט · ויקרא ד · במדבר יט · עזרא א · ויקרא ו · שם

רש"י

הא תו למה לי · למיתני אין טעון כיבוס אלא שנתקבל בכלי הא תנא ליה נשפך על הרצפה: קיבל פחות מכדי הזייה בכלי זה · וחזר ועירב: דתני ר' חלפתא · לגבי מי חטאת: קידש · מי חטאת באפר פרה: לא קידש · ו] כדבעי טעמא ואזיל: בדם מאי · גבי חטאת הפנימית קיבל פחות מכדי הזייה כו' וחזר ועירב מי הואי קבלה או לא: הלכתא · ז] גבי מי חטאת: ומהלכתא לא גמרינן מילתא אחריתי דקי"ל שבת (דף קלב·) אין דנין מהלכה: וטבל במים · מדקרינן ח] במים ולא קרינן במים משמע במים הנזכרים למעלה דענין קידוש שיהא ט] בשעת קידוש שיעור טבילה: ה"נ · הא כתיב וטבל הכהן את אצבעו י] בדם שיהא בדם הראשון שיעור טבילה מתחילתו: מספג · מקנח בשולי הכלי או בדופנותיו: שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרא · גרסינן כדפרי' בדם הראשון משמע: מן הדם · והזה מן הדם: שבענין · מדם האמור בענין יא] טבילה שהזה ממנה ראשונה יזה את כולן שצריך לחזור ולטבול בו אצבעו על כל הזייה (ג) *טבילה ולמעוטי שירים שבאצבע דהאי מן הדם קרא יתירא הוא דלא צריך למיכתב אלא והזה ז' פעמים: אע"ג דליכא שיעור טבילה מעיקרא · הואיל ואיכא שיעור בשעת טבילה: להכי איצטריך למיכתב בדם · דמשמע בדם שהזכיר לענין קבלה: אמר רב עמרם תנינא · תיובתא לר' אלעזר: היה מזה · בחטאות הפנימיות וניתזה הזאה מידו על הבגד: עד שלא גמר כל ההזאות · טעון כיבוס ואפי' ניתז בין יב] ההזאה להזאה משירים שבאצבע אלמא שירים שבאצבע כשרין דאי פסולין אמאי טעון כיבוס: עד שלא יצתה מידו · משטבל טעון כיבוס משיצתה הזאה מיהו לאחר טבילה דהוו להו שירים יג] באצבע אין טעון כיבוס: גמר מלהזות · במס' פרה (פ"ג מ"ט) תנן לה גמר מלהזות ז' הזאות שמזה בהר המשחה כנגד פתחו של היכל כדכתיב (במדבר יט) אל נכח פני אהל מועד: מקנח ידו בגופה של פרה · שאף דמה טעון שריפה כדכתיב את עורה ואת בשרה ואת דמה על פרשה ישרוף: אלא אצבעו · בין הזאה להזאה: במה יקנח · בגופה של פרה לא מצית אמרת שילכלך אצבעו בגוף הפרה וידבקו בו נימין: כפורי זהב · גבי כלי שרת כתיב בספר עזרא והן מזרקין ועל שם שמקנח בו אצבעו קרי להן כפורי לשון ושפי ידיה דנירון קיסר (גיטין דף נו·): **מתני'** עד שלא הופשט אין טעון כיבוס · טעמא מפרש בגמרא דבעינן ראוי לקבל טומאה בלא חסרון מלאכה: אף משהופשט · כל זמן שלא נתקן להיות כלי אין טעון כיבוס דבעינן דבר המקבל טומאה שאין מחוסר אפילו מחשבה: אלא מקום הדם · ולא כל הבגד: ודבר הראוי לקבל טומאה · ואע"פ שמחוסר מחשבה ובלבד שלא יהא מחוסר מלאכה וסתמא כרבי יהודה: וראוי לכיבוס · בגמרא מפרש למעוטי מאי: במקום קדוש. בעזרה: ושבירת כלי חרס בהיכל כה הטאת במקום קדוש ובגמרא יליף לה: זה חומר. [ו]בכל כיבוס קאי: **גמ'** מה בגד הראוי לקבל טומאה. דאין לך בגד קטן כשמו בגד שאינו ראוי לקבל טומאה אם חשב עליו לכלי כמות שהוא אף כל כו' ועור משהופשט ראוי לקבל טומאה אם חשב עליו יד] לעבדה כמו שהיא אבל כל זמן שלא הופשט אינו ראוי לכלי: אין לי אלא בגד. סתם בגדים שבתורה צמר ופשתים: שק. מנוצה של עזים. וכל

תוספות

מה טעם קאמר · מתוך התירוץ משמע דהא דקשיא ליה הא תו ל"ל קאי אלפי שאין טעון כיבוס כו' ותימה ונשפך על הרצפה למה לי הא שמעינן לה מניתז מן הצואר: **אלא** אצבעו במאי מקנח · בפ"ק דמנחות (דף ז:) פי' בקונטרס לפי שהיה מזה מדמה בהר המשחה אל נכח פני אהל מועד ופרה לפניו נשרפת לאחר שיורד מן ההר והיאך היה יורד בין כל הזאה והזאה מהר המשחה לקנח בגוף הפרה *וקשה מהא דאמר לקמן בריש פרק בתרא (דף קיג·) שחטה שלא כנגד הפתח פסולה שנאמר ושחט והזה מה הזאה כנגד הפתח אף שחיטה כנגד הפתח דמשמע שהיה הכל במקום אחד טו] ונראה כמו שפירש כאן בקונטרס שלא היה יכול לקנח אצבעו בגוף הפרה שלא יתלכלך אצבעו מן הנימין והכי נמי אשכחן דחיישינן לנימין טז] פרק כל כתבי הקדש (שבת קטז:) גבי מפשיטין את הפסח עד החזה*: **מנין** לרבות שק וכל מיני בגדים כו' · מדאוקי ריבויא לשק וכל מיני בגדים משמע דעור אף משהופשט לא בעי כיבוס לרבי אלעזר וגרסי' במילתיה יכול שאני מרבה את העור משהופשט כדפי' בקונטרס ול"ג עד שלא הופשט דא"כ הוה משמע יז] משהופשט בעי כיבוס וזה הינו דר"א לא יח] מביא אלא שק ומיני בגדים ושמעינן ליה נמי במתני' דאף משהופשט אין טעון כבוס *זה אינו דיוק דאדרבה דעור משהופשט ואינו מחוסר שום דבר לא תיקון ולא מחשבה לקבל טומאה טעון כבוס אפילו לר"א דהא (משהופשט נמי) לא ממעט אלא מטעם דבעינן דבר המקבל טומאה כדאיתא בברייתא אלמא אי מקבל טומאה השתא טעון כיבוס ובסמוך נמי קאמר עולבא שחישב לקלעה היכא בינייהו דלרבי אלעזר לא בעי כיבוס משום יט] דאינו מקבל טומאה עד שיקלענה אבל אם קלעה או לא חישב לקלעה *דהשתא אי מקבל העור טומאה טעון כיבוס והא דמרבי שק ושאר מיני בגדים משום דאפילו הני כ] דאינן בכלל בגד כי אם צמר ופשתים כדפרש"י וצריך יתור כא] *לרבות' וה"ה דמההוא יתור נמי אתי עור ואי גרסי' בר"א משהופשט איירי שעדיין צריך מחשבה קודם שיקבל טומאה כב] *אי נמי צריך שיבטל מחשבתו שחישב העולבא לקלעה וכן פרש"י דהשתא אינו מקבל טומאה כג] לא בעי כיבוס ולרבי יהודה בעי כיבוס כיון דראוי לקבל בלא מעשה ע"י ייחוד כד] *מודי אבל ר"א לא איירי בעור שצריך תיקון ומעשה קודם שיקבל טומאה דהוא אפי' רבי יהודה מודה דלא בעי כיבוס דהא אינו ראוי לקבל דהא מחוסר מעשה אבל קשה אי גרים משהופשט מאי בעי מאי בינייהו ליבעי פירוש דר"א עור משהופשט דאינו מקבל טומאה השתא אבל ראוי לקבל ע"י מחשבה היכי משכחת לה דאי מחוסר מעשה אפי' רבי יהודה מודה דהא אינו ראוי מיהו היינו נמי מאי בינייהו דקאמר שצריך לעשות הבעיא מכח דברי שניהם ואי גרסינן אף במילתיה דר"א עד שלא הופשט א"ש דבעי מאי בינייהו אבל קשה ממתניתין אי גרים אף משהופשט: הג"ה השתא אפילו גרס משהופשט ע"כ לא פליגי ר"י ור"א אלא דר"י דריש מה בגד ראוי לקבל טומאה ור"א דריש מה בגד מקבל טומאה ומשום הכי ר"י דדריש ראוי מרבה עור משהופשט דראוי לקבל טומאה במחשבה ואין מחוסר מעשה ור"א דדריש מקבל ממעט עור שהופשט אע"ג דראוי משום דבעי דבר המקבל טומאה שאין מחוסר אפילו מחשבה אבל לאחר מחשבה מקבל טומאה בלא שום מעשה דאי מחוסר מעשה אפילו ר"י מודה דלא בעי כיבוס

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ט מהלכות פרה הלכה ג:

יז ב מיי' פ"ה מהלכות מעה"ק הלכה ט:

יח ג מיי' שם הלכה ח ופ"ג מהלכות פרה הלכה ג:

[ועי' במנחות שם בתוס' דמתרצי קושיא זו]

יט ד מיי' פ"ח מהלכות מעה"ק הלכה ח:

כ ה מיי' פ"ג מהלכות פרה הלכה ג:

כא ו מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הלכה ח:

כב ז מיי' שם פ"ח הלכה ס:

[ועי' היטב תוס' מנחות ז: ד"ה אלא:]

נ"א תניא נמי הכי וטבל כו'

כג ח ט מיי' שם הלכה ד:

כד י מיי' שם הלכה כ:

כה כ מיי' שם הלכה יא:

כו ל מיי' שם הלכה א:

נ"א אבל זה כו' נ"ק

נ"ל דהשתא מקבל העור ט' נ"ק

נרבוייי נ"ק

נ"א או

נ"ל מודי נ"ק

מסורת הש"ס

מנחות ז: [כל הסוגיא בלישנא שינויים]

[ואיבעיא להו כו' וכ"ה שם במנחות]

[שם לעיל מב:]

טבילה הס"ד ואח"כ ד"ה אע"ג דליכא כו' טבילה הס"ד ואח"כ ד"ה למעוטי שיריים שבאצבע פי' כנ"ל נ"ק

[נ"ל לרבא]

מנחות ז: פרה פ"ג מ"ט

[לעיל כט:] מנחות שם

[לקמן נג:]

עיין תוי"ט ותוס"ק

הגהות הב"ח

(א) גמ' לרב עמרם תלמידך אמר רב עמרם: (ב) במשנה כיבוס אינו טעון כיבוס אלא מקום: (ג) רש"י ד"ה שבענין וכו' הזייה טבילה הס"ד ואח"כ מ"ה אף על גב דליכא וכו' לענין קבלה הס"ד ואח"כ מ"ה למעוטי שיריים וכו' פעמים הס"ד ואח"כ מ"ה אמר רב עמרם:

שיטה מקובצת

א] תיבת אומר ל"ש: ב] טבילה מעיקרא מן: ג] למכתב וטבל ואיצטריך למכתב בדם: ד] טבילה מעיקרא כתב רחמנא: ה] כיבוס אינו טעון כיבוס אלא: ו] קידש כדמפרש טעמא: ז] הלכתא היא גבי: ח] במים ולא קרינן במים: ט] שיהא בהם בשעת: י] בדם: יא] בענין שהזה ממנו טבילה ראשונה יזה את: יב] בין הזאה להזאה: יג] שבאצבע אין: יד] עליו לעוצבא ותיבת לעבדה נמחק: טו] אחד וה"ת לשריפה שהיה שם כמו שפי' כאן בקונטרס נראה שלא היה: טז] לנימין בא' כל: יז] משמע דמשהופשט: יח] לא מרבה אלא שק: יט] משום דלא מקבל טומאה: כ] הני אינן בכלל: כא] יתור לרבות וה"ת: כב] טומאה או צריך: כג] טומאה ומ"ה לא: כד] ייחוד מיד ותיבת מודי נמחק:

ובכל מיני בגדים תלמוד לומר °אשר עליה תכבס יכול שאני מרבה עור משהופשט ת"ל בגד מה בגד דבר המקבל טומאה אף כל דבר המקבל טומאה מאי בינייהו אמר אביי מטלית פחותה משלש איכא בינייהו מאן דאמר ראוי הא נמי ראוי °ראי א] בעי *חשיב עליה מ"ד דבר המקבל טומאה הא מיהא לאו בת קבולי טומאה היא רבא אמר בגד שחישב עליה ג] לצורה איכא בינייהו מ"ד ראוי הא נמי ראוי דאי ג] בעי מבטיל ליה למחשבתיה מ"ד דבר המקבל טומאה השתא מיהא לאו בת קבולי טומאה היא *רבא אמר עוצבא דחשיב עלה לקצעה איכא בינייהו מ"ד ראוי הא נמי ראויה מאן דאמר דבר המקבל טומאה הא לאו מקבלה טומאה עד דמקצע לה *והתניא רבי שמעון בן מנסיא אומר ˈעוצבא שחשב עליה לקצעה טהורה עד שיקציענה: ד] אין טעון כיבוס כו': מנה"מ דת"ר יכול נתז על מקצת בגד יהא כל הבגד טעון כיבוס ת"ל °אשר יזה ˈלא אמרתי לך אלא מקום דם בלבד: דבר שהוא ראוי לקבל טומאה [וכו']: סתמא כרבי יהודה ה] ראוי לכיבוס ˈלמעוטי כלי דבר גרידה הוא: אחד הבגד ואחד השק כו': למימרא דעור בר כיבוס הוא ורמינהו *ˈהיתה עליו לשלשת מקנחה בסמרטוט היתה *(על) של עור נותן עליה מים עד שתכלה אמר אביי לא קשיא הא רבנן הא אחרים דתניא הבגד והשק ו] מכבסו הכלי והעור מגררו אחרים אומרים הבגד והשק והעור ז] מכבסו והכלי מגררו במאן אזלא הא דאמר רב חייא בר אשי זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב ושבשיכי ליה מסאניה במיא כמאן כרבנן אמר רבא ומי איכא למאן דאמר עור לאו בר כיבוס הוא והכתיב °והבגד או השתי או הערב או כל כלי העור אשר תכבס אלא אמר רבא קרא ומתניתין ברכין ח] כי פליגי בקשין והאמר רב חייא זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב ושבשיכי ליה מסאניה במיא בקשין וכרבנן *הדר אמר רבא לאו מילתא היא דאמרי ניקו נימא ליה לקרא דכי ט] כתיבן ברכין כתיבן מי לא עסקינן *)בכלי י] *אבסלגיא הבאים ממדינת הים יא] וקאמר רחמנא ניבעי כיבוס אלא אמר רבא יב] ˈצרעת כיון דמגופיה קא פרחה מחלחלא ליה ומשוי לה רך אמר רבא אי קשיא לי הא קשיא לי יג]

*) [...] כו: [וע"ש בתוס' ותוס' מנחות לז. ד"ה כלי]

כרים

רש"י

וכל מיני בגדים. השירים והכלך וסריקין: יכול שאני מרבה עור משהופשט. גרסינן כרבי אלעזר משהופשט מיד בלא שום תיקון: מה בגד המקבל טומאה. דרבי אלעזר גמר בגד דהכא מבגד האמור בשרצים (ויקרא יא) שהוא מקבל טומאה יד] ואינה מחוסר מחשבה: מאי בינייהו. במאי פליגי היכן מצינו בגד הראוי לקבל טומאה ואינה מקבלה (א) טו] ויליף ר' יהודה מיניה: דאי טז] [בעי] חשיב עלה. לתקן אלוקו: רבא אמר. בגד גדול כמי משבחת לה דראוי לקבל ואינו מקבל כגון בחישב עליו יז] לציירו במעשה רוקם דכל כמה דלא ציירי' יח] או מבטל למחשבתו לאו כלי הוא: דאי יט] בעי מבטל ליה למחשבתו. כ] הא דקיימא לן מחשבה אינה מוציאה מידי מחשבה לענין כא] הוציאו מתורת טומאה תנן לה (כלים פרק כה משנה ט) דמשירדו לטומאתן במחשבה אין מחשבה חוזרת ומוציאתן אבל להורידן לטומאה קיי"ל (שם) כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה: עוצבא. עשוי לאכול עליו או לשכב עליו ורובו מן העור ויש שעושין מן הבגד וקיי"ל שאם חישב עליו לעוצבא אין צריך קיצוע דדוויי"ר בלע"ז כב] ליפותו דבלאו קיצוע חזי לעוצבא בב"ק מייתי לה בפ' מרובה (דף סו:) אבל היכא דחשיב עליה לקיצעה אינה מקבלת טומאה עד שיקצענה כדאמרינן לקמן או יבטל מחשבתו הילכך בגד שעומד לעוצבא וחישב כג] עליה לקוצעה הרי ראוי לקבל טומאה דאי בעי מבטל למחשבתיה ואינו מקבל עדיין. ובהא פליגי לרבי יהודה כל בגד במשמע ויש בגד שאינו מקבל טומאה אלא ראוי לטומאה ור' אלעזר כבגד האמור בשרצים בעינן: והתניא. בגיחותא: עד שיקצענה. או יבטל מחשבתו דקיי"ל (שם) כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה: דבר גרידה הוא. דאין מכבסים *[אותו] אלא כד] גורדו: היתה עליו לשלשת. במס' שבת תנן לה היתה על הכר של בגד גיעול של רוק או של צואה מקנחו בסמרטוט בשבת ואינו נותן עליה מים לכלותה כה] להעבירה מפני שהוא מכבס וכיבוס אב מלאכה הוא כו] היינו מלבן ואם היתה לשלשת זו על כר של עור נותן עליה מים עד שתכלה בטיפת מים ומיהו שפשופי בידים לא ומדקתני נותן עליה מים ש"מ אין כיבוס בעור: כז] מכבסו. גבי דם חטאת קאי: מסאניה. בשבת: קרא. כח] גבי נגעים דכתיב (ויקרא יג) כיבוס בעור: ומתני' דהכא דקתני העור טעון כיבוס: ברכין. ודברי הכל וכי פליגי אחרים ורבנן בקשין: לאו מילתא היא דאמרי. לאוקומי קרא ברכין דהא קרא סתמא כתיב לא שנא רך ולא שנא קשה דמי לא עסקינן דקרא אפילו כט] אכסלגיא קאמר דקשין הן אכסלגיא עור שלוק וקשה: ומשויא ליה רך. הילכך קרא דנרעת אפילו בקשין ומתניתין ברכין ופלוגתא בקשין:

כרים

תוספות

כיבוס דהא אינו ראוי וכל שכן אי גרסינן עד שלא הופשט שיש הוכחה שלאחר הפשט מקבל טומאה בלא שום מעשה עד כאן הגה"ה ותימה ג] בפ' במה טומנין (שבת דף מט:) משמע דאין עור מקבל טומאה עד לאחר עיבוד דתניא עורות בין עבודים בין שאינן עבודים מותר לטלטלן בשבת ולא אמרו עבודים אלא לענין טומאה בלבד ופי' שם בקונטרס דאין עור מקבל טומאה עד לאחר עיבוד ושמא יש לפרש דאחר עיבוד אפילו מחשבה לא בעי אבל קודם עיבוד בעי מחשבה וה"ר חיים מפרש בשם ריב"א דהתם מיירי באותם שעורותיהם כבשרם דתנן בפ' העור והרוטב (חולין דף קכב.) וכולן שעיבדן או שהלך בהן כדי עבודה טהורין וה"ק לא אמרו שיש חילוק בין עבודין לשאין עבודין אלא לענין טומאה ובאותם שעורותיהן כבשרם דקודם עיבוד טמאין בכזית כדין בשר לא] המת ונבלה ושרץ בכעדשה ולאחר עיבוד טהורין עד שיהא בו חמשה על חמשה כדין עור וא"ת דמשמע הכא דעור משהופשט אפילו לא מקבל טומאה במחשבה דהא דומיא דעור שלא הופשט קמרבי דהוי לא ומחשיב מגא במחשבה לענין טומאה אם כן מותר לטלטלו בשבת כדאשכחן בפרק כל הכלים (שבת דף קכג.) במחט שאינה נקובה בגלמי דכיון דזימנין דמימלך עלה ומשוי לה מגא שרי לטלטלו וקשה מכאן לר"ת דמפרש בבמה טומנין (שם דף מט.) גבי טומנין בשלחין ומטלטלין אותן דמיירי ביבשין אבל לחין לא משום דקשיא ליה ההיא דכל כתבי הקדש (שם דף קטז:) גבי מפשיטין את הפסח עד החזה דקאמר לא נטלטל עור אגב בשר אבל בלא בשר לא וכן בפ"ק דבילה (דף יא:) גבי עור לפני הדורסן דהתירו סופן משום תחלתן קאמר מהו דתימא טעמא דב"ה משום דחזי למזגא עליה ואפילו בעי"ט קמ"ל כו' וי"ל דאע"ג דמקבל טומאה במחשבה נב] *כאן (דלא שכרה) שייחדה לישיבה בעוד שהוא לח אסור לטלטל וכן נ"ל גבי מחט שניטל חררה או עוקצה דאסרינן לטלטלה אע"ג דאם איתקנא נמות טמאה כדתנן במס' כלים (פרק יג מ"ה) ובקונטרס פי' בפ' כל כתבי הקודש (שבת דף קכ.) דההיא דבמה טומנין דעור בהמה גסה ולפירושו צריך לאוקמה כמי ההיא דבילה בבהמה דקה כי ההיא דכל כתבי דגבי פסח וטעמא דעור בהמה דקה לא חזיא למזגא כולי האי והא דתנן בפרק כל כתבי (שם) פורסין עור של גדי כו' נג] צריך להעמידה (כ"ש) כשייחדו לישיבה אי נמי בדליקה התירו טפי כדאמר התם ולפר"ת אתי שפיר דמיירי ביבשין כי ההיא דבמה טומנין

מאי בינייהו. פירוש לרבי יהודה על כרחין איירי קרא בבגד דאינו מקבל טומאה אלא דראוי לקבל ולרבי אלעזר איירי קרא בבגד דמקבל טומאה אבל בבגד הראוי ואינו מקבל לא בעי כיבוס והשתא איזה בגד הוא זה נד] הראוי ואינו מקבל ואיכא בינייהו לרבי יהודה בעי כיבוס ולרבי אלעזר לא בעי כיבוס: **לשלשת**. פירש בערוך צואת תרנגולין: **מקנחה** בסמרטוט. אבל ליתן מים אסור משום דשרייתו זהו כיבוסו והא דאמר נה] בפ"ק דבילה (דף יח.) נדה מערמת וטובלת בבגדיה אומר ר"ת דלא חשיב כיבוס משום דהוי דרך לכלוך ויותר מתלכלכים בגדים כשנכנסה בנהר לבושה מ..ה שמתכבסין וכן תירץ אגילתא דברים במה אשה (שבת דף מ.) לא אסרינן אלא שמא תטלם ותעבירם ארבע אמות בשבת

ברשות

שיטה מקובצת
א] דאי מחשיב עליה מ"ד דבר המקבל טומאה השתא מיהא: ב] עלית לציירו איכא: ג] דאי מבטל ליה: ד] אינו טעון: ה] וראוי לכיבוס: ו] מכבסן הכלי והעור מגררן: ז] והעור מכבסן והכלי מגררן: ח] ברכין וכי פליגי בקשין דאמר רבא: ט] דכי כתיבא ברכין כתיבא: י] בכלי אכסלגום. ס"א אבליסמים: יא] הים דקשין נינהו וקאמר: יב] רבא כיון דצרעת מגופיה קאפרחה: יג] לי דהא כרים: יד] טומאה ואינו מחוסר: טו] מקבלה דקא יליף: טז] דאי מחשב עליה. לתקן: יז] עליו מתחלתו לציירו: יח] על תיבות או מבטל למחשבתו כתוב מן הצד ודי"י כגון כ"י עץ הס"ד תיבות הפת ונבילה נמחק:

ג"ל א"ד
שבת"א דכלים כ"ד כ"ב ע"ש

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה מאי בינייהו וכו' ואינה מקבלה כס"ד ואח"כ מ"ה נמחק

שבת קיב:
[בשבת ליתא]
צ"ל יעבץ

גליון הש"ס
גמ' דאי בעי חשיב עלה. עיין סוכה דף טז ע"א תוס' ד"ה דלא חזי. ובנדה דף ס ע"ב תוס' ד"ה במטלניות:

[שבת סג: וב"ג]

[ג"י סמוך בערך אבליסמים לא עסקינן בכלי אבליסמים פי' כלים של עור קשין ועיין וז"ל ערך המוסף בנוסחאות דידן גרסי' אכסלגם ולא יתכן כי אכסלגם כלי יוני מין עץ ופי' אמבוליסמים בלשון יוני כלים עשויים מתחת תשוות או בגדים ע"כ ובדברים אין מיושב היטב קושיית תוס' בחגיגה כו: ד"ה בכלי וכו' ותוס' מנחות לז. ד"ס כלי כו' גם בהלכות סי' פ"ח איתא בכלי אבלוסמוס]

רש"ק ע"ש
רש"ק
מ"ז

עין משפט נר מצוה

כרים וכסתות דרבנן נינהו ותנן היתה א] של עור נותן עליה מים עד שתכלה אלא אמר רבא כל כיבוס דלית ליה כיסכוס לא שמיה כיבוס והא דאמר רב חייא בר אשי זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב ושבשיכי ליה מסאניה במיא *שבשוך אין אבל *כבוס לא אי ב] ברכין וכדברי הכל אי בקשין וכאחרים אי הכי בגד נמי בגד שרייתו זהו כיבוסו ג] [רבא לטעמיה דאמר רבא זרק סודר למים חייב [ב"ב] זרק ד] *פשתן למים חייב בשלמא סודר ה] עביד כיבוס] אלא *זרע פשתן מ"ט וכ"ת משום דמקרח אי הכי חיטי ושערי נמי הנך אית להו רירי א"ה שלחים נמי התם קעביד לישה דרש רבא מותר לכבס מנעל בשבת א"ל רב פפא לרבא והא"ר חייא בר אשי זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב ושבשיכי ליה מסאני במיא שבשוך אין אבל כיבוס לא הדר אוקי רבא אמורא עליה ודרש *דברים שאמרתי לפניכם טעות הם בידי ברם כך אמרו שבשוך מותר *כיבוס אסור: הכיבוס במקום קדוש כו': מנא הני מילי דת"ר °תכבס במקום קדוש ו] שבירת כלי חרס מניין ת"ל °וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר מריקה ושטיפה בכלי נחשת מנין ת"ל °ואם בכלי נחשת בושלה ומורק ושוטף במים: זה חומר בחטאת כו': ותו ליכא והאיכא ז] שנכנס דמה (לפני ו) לפנים בחטאות החיצונות ח] שאם נכנס דמה (לפני ו) לפנים פסולה כר"ע דאמר כל דמים שנכנסו להיכל לכפר ט] פסולה שכן מכפרין על חייבי כריתות בחטאת דשמיעת הקול י] שכן טעונה ארבע מתנות כר' ישמעאל דאמר *כל דמים טעונין ד' מתנות יא] על ד' קרנות וליטעמיך האיכא קרן (בדם) האיכא אצבע °האיכא חודה אלא *חד מתרי *תלתא חומרי נקט: **מתני'** בגד שיצא חוץ לקלעים נכנס ומכבסו במקום קדוש נטמא חוץ לקלעים קורעו יב] נכנס ומכבסו במקום קדוש כלי חרס שיצא חוץ לקלעים נכנס ושוברו במקום קדוש נטמא חוץ לקלעים נוקבו ונכנס ושוברו במקום קדוש כלי נחשת שיצא חוץ לקלעים נכנס ומורקו ושוטפו במקום קדוש נטמא חוץ לקלעים פוחתו ונכנס ומורקו ושוטפו במקום קדוש: **גמ'** מתקיף לה רבינא קורעו בגד אמר רחמנא יג] ולאו בגד הוא דמשייר ביה כדי מעפורת איני והאמר *רב הונא ל"ש אלא שלא שייר בהכדי מעפורת אבל שייר בהכדי מעפורת חבור הוי מדרבנן

תורה אור: ויקרא ו

כרים וכסתות דרבנן נינהו. דאין עושין אותן אלא מעור רך שיהא נוח לישכב עליו: כסכוס. משפשף לזו זה על גבי זה יד] זה כדרך המכבס בגדים אוחז הבגד בשתי ידיו ומשפשף: לא שמיה כיבוס. הילכך נותן עליו מים עד שתכלה שרי בעור ואפילו רך ולקמן פריך אי הכי בגד נמי כיבוס לא [הוי אלא] על ידי כסכוס: בגד נמי. יתן עליו מים טו] ואמאי תנא מקנחה בסמרטוט: טז] זרע פשתן במים חייב. כדמפרש ואזיל: דמיקרח. טומא במים והויא לה זריעה: הכי גרסינן אי הכי חיטי ושערי נמי הנך אית להו רירא אי הכי שלחים נמי התם קעביד לישה: הנך אית להו רירא. זרע פשתן במים נפקא רירא מיניה ומדבקי אהדדי: אי הכי שלחים נמי. אי משום דמדבקי ברירייהו יז] מחייבין להו בשלחים נמי עורות שאינן עבודין ונתקן במים רירא קנפקא מינייהו: ומשני התם. גבי זרע פשתני מדבקת ברירא דנפקי מינייהו הוי תולדות לישה אבל שלחים לא שייכא בדיבוקא דידהו ענין לישה: אמר ליה רב פפא. לאחר שישב לו המתורגמן: הדר אוקי. באותה שעה חזר ואמר למתורגמן עמוד והשמע לרבים שאני חוזר בי ממה שדרשתי: וכלי חרס. בתר כיבוס כתיב: והאיכא. אכתי חומר בחטאת שהרי יש בהן יח] דמן נכנס לפנים מה שאין בשאר קדשים: ומשני בחטאות החיצונות קאמרינן ופרכינן בחטאות החיצונות נמי איכא שאם נכנס דמה לפנים פסולה. כדכתיב (ויקרא ו) וכל חטאת אשר יובא: ומשני כרבי עקיבא. סבירא ליה לתנא דידן: דאמר כל דמים כו'. בכל הזבחים שנתערבו (לעיל דף פא:): והאיכא שכן טעונה ארבע מתנות. מפוסקות ושאר קדשים *שתי מתנות שהן ארבע ואין בהן אלא פיסוק שתי מתנות: כר' ישמעאל. דאמר באיזהו מקומן (לעיל דף נג:) כל הדמים טעונין פיסוק ארבע מתנות לד' קרנות: ופרכינן לר' ישמעאל איכא יט] חומר בחטאת שהוא טעון ארבע קרנות: וליטעמיך טובא איכא. שהרי חטאת טעונה קרן ושאר דמים ניתנין למטה מן החוט כ] ואיכא שטעונה אצבע ושאר דמים נזרקין מן הכלי מרחוק למזבח וטעונה חודה של קרן מה שאין כן בשאר דמים: **מתני'** בגד. שניתז עליו דם חטאת ויצא חוץ לקלעים: נכנס. לעזרה ומכבסו במקום קדוש: נטמא חוץ לקלעים. לאחר שילא ואי אפשר להכניס טומאה לעזרה: קורעו. וטהור כא] *מטומאה ומותר להכניסו ונכנס ומכבסו במקום קדוש: נוקבו. לטהרו מטומאתו: פוחתו. דכלי מתכות אינו טהור בנקב כל דהו אלא בנקב גדול: **גמ'** כב] בגד אמר רחמנא. שיהא שם בגד עליו בשעת כיבוסו: דמשייר ביה. שלא יבדיל את הקרע על פני כולו לחלוק את הבגד לשנים אלא משייר בו כדי רוחב סודר דמטומאתו טהור הואיל ונקרע רובו וכיון דשייר בו כדי מעפורת ראוי לחברו ושמו עליו ובגד קרינן ביה: והאמר רב הונא. בפרק העור והרוטב (חולין דף קכג:) לא שנו דטלית טמאה שהתחיל בה לקורעה כיון שנקרע רובה טהורה אלא שלא שייר בה מעפורת מיעוט כדי מעפורת: אבל שייר בה כדי מעפורת חיבור הוי. ועדיין הוא בטומאתו: מדרבנן

ברשות הרבים ולא משום שרייתן זהו כיבוסן דדרך טינוף הוא ומ"מ טעמא נמי שרי לקנח ידיו במפה בשבת: **אי** הכי שלחים נמי. ה"ר חיים גורס *בחל"ס כד]: **אלא** מתרי תלת חומרי נקט. תימה מ"מ קשה זה חומר דמשמע זה חומר ותו לא כדדייקינן בפ' הזהב (ב"מ דף נד:) [גבי] אלו דברים שאין להם אונאה בשלמא הדיוט זה חומר ותו לא אלא הקדש זה חומר ותו לא ומיהו בלאו הכי קשה התם מאי קאמר בשלמא הדיוט זה חומר ותו לא אכתי איכא כה] (בעי) תשלומי כפל דאיתיה בהדיוט וליתיה בהקדש ושומר חנם שנשבע להדיוט ואין נשבע להקדש ואית דלא כו] גרס התם ותו לא והכי פירושא בשלמא בהדיוט שייך למיתני זה חומר לפי שמועטות חומרות של הדיוט משל הקדש וכשמולא כז] [חומרא] שייך למיתני זה חומר עליה אבל חומרי דהקדש משל הדיוט נפישן ואינו שום חידוש דליתני עלה זה חומר ולפירוש זה ניחא הכא וכן במסכת ערכין בפרק האומר משקלי עלי (דף יט:) דקתני זה חומר בנדרים מבערכין ובגמ' חביב טפי מברייתא ואי גרסינן ותו לא יש לפרש משום דחומרא כח] באונאה שכיחא אבל חומרא דחיוב ד' וה' וכפל ושבועת שומר חנם ותשלומי שומר שכר לא שכיח כט] האי חומרא בהדיוט אלא הקדש זה חומר ותו לא אכתי איכא טובא דשכיחי ולפירוש זה לא מיתרצא הך דשמעתין והיא דערכין*: **לא** שנו אלא שלא שייר בה כדי מעפורת אבל שייר בה כדי מעפורת חיבור. מילתיה דר"ה איתמר בהעור והרוטב (חולין דף קכג:) אההיא דטלית שהתחיל בה לקורעה כיון שנקרע בה רובה שוב אינו חיבור וטהורה ומשמע דטהורה לגמרי ותימה אמאי אינה טמאה מגע מדרס כדאמר בפ' בהמה המקשה (שם דף עב:) שלשה על שלשה שנחלק טהורה מן המדרס אבל טמא מגע מדרס דברי רבי מאיר ומסיק התם בשלש על שלש הבאות מבגד גדול לכולי עלמא בשעת פרישתן מאביהן מקבלות טומאה מאביהן ואפי' מיירי הך דטלית בשלא נטמאה מדרס אלא מגע טומאה בעלמא מ"מ כל כמה דאשתייר בה שלש על שלש שהוא שיעור טומאת מגע לא פקעה מינה טומאת מגע ואי לאו הך דשמעתין הוה מצינן למימר דטהורה דקתני מן המדרס קאמר והא דלא קתני ל] אבל טמא מגע מדרס כדקתני בבהמה המקשה משום דלא נחת להשמיענו חידוש של לא] *טהרה אלא קמ"ל אע"ג לב] דטלית גדולה (הרבה יותר) עדיין יותר מג' על ג' אפ"ה טהורה מן המדרס הואיל ולא חזיא למלאכתו הראשונה *)[להתעטף] אבל קשה מהך שמעתא דאי לא פקעה מינה טומאת מגע היאך מכניסו הא אכתי טמא הוא

*) כ"ס נס"י

מסורת הש"ס

[נ"ל כבסוהו וכן הוא בשאלתות פרשת תצוה]

[נ"ל זרע פשתן. וכן בשאלתות שם]

[שבת קמא: וש"נ]

[בשאלתות איתא כבוסי]

נ"ל שני בשתי מתנות ל"ק

[לעיל נג:]

נ"ל וליתא ל"ק

נ"ל מטומאתו ל"ק

[חולין קכג: ע"ש]

גליון הש"ס

גמ' האיכא חודה. עיין לעיל דף נג ע"ב תוס' ד"ה וקרן:

ד"ל א ב מיי' פכ"ב מהל' גנבה הל' יח ...

לג א ב מיי' פכ"ב מהל' שבת הל' יח סמ"ג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שב סעיף ט: [בב] [מיי' פ"ח מהלכות שבת הל' טו סמ"ג שם טוש"ע א"ח סי' שמ סעיף יב וסי' שלו סעיף יא]:

לד ג מיי' פ"ח מהל' מעשה הקרבנות הלכה יט:

ס"א זרק

לה ד מיי' שם הל' כא:

לו ו מיי' שם הל' יט:

ד"ע מ"א

[ועיל יבמות מח: ופ"נ]

נ"ל של טומאה אלא קמ"ל דאע"ג דעדיין הטלית גדולה הרבה יותר מג'. עיין בר"ש בפ"ח דכלים מ"ח

שיטה מקובצת

א] היתה על של עור: ב] אי בעית אימא ברכין וכדברי הכל אי בעית אימא בקשין: ג] ואודא רבא: ד] זרק זרע פשתן: ה] סודר שריתו זהו כיבוסו אלא תיבת

[illegible] ו] קדוש לכיבוס במקום קדוש שבירת: ז] האיכא דנכנס: ח] החיצונות כאחרונות חיצונות נמי שאם: ט] פסולים שכן: י] הקול ודשבועת ביטוי שכן: יא] מתנות ראיכא על וכו' קרן האיכא תיבת [illegible]

מדרבנן א] הוא: כלי חרס שיצא כו': ב] כלי אמר רחמנא ולא כלי הוא שניקב בשורש קטן: כלי נחשת ג] [כו'] פותחו [וכו']: *והא לאו כלי הוא דרציף* ד] מרציף (הוא) אמר ריש לקיש מעיל שניטמא מכניסו בפחות (א) משלש על שלש ומכבסו משום שנא' °לא יקרע (שמות כח) מותיב רב אדא בר אהבה ה] *העבין והרכים אין בהן משום שלש על שלש אגב ו] אביהן חשיבי והא בעי שבעת סממנין דא"ר נחמן אמר רבה בר אבוה דם חטאת ומראות נגעים צריכין שבעת סממנין ותניא *אלא שאין מכניסין מי רגלים למקדש וכי

מדרבנן. גזירה דילמא לא אתיא למיקרע רובה אבל מדאורייתא טהורה ומותר להכניסה משום מצות כיבוס: נראה ז] בעיני כחסר מן הספרים דגבי כלי חרס לא שייך לבעויי דמרצף ליה מרצף והאי ביטיה גבי כלי נחשת הוא והכי פריך פותחו כלי אמר רחמנא והאי לאו כלי הוא בשעת מריקה ושטיפה: ומשני דרצף ליה מרצף. אחר ח] שפותחו מכין עליו בקורנס ומחברו וחוזר שם כלי עליו וגבי כלי חרס איכא למימר דניקבו דמתניתין *במוציא משקה ליטהר ועדיין כלי הוא לקבל זיתים כדתנן במס' שבת בפרק המצניע (דף צה:): מעיל. של בגדי כהונה דניתז עליו דם חטאת ויצא חוץ לקלעים ונטמא מכניס מקום הדם לפנים: בפחות משלש על שלש. שאינו מכניס שיעור בגד טמא לעזרה לפי שאי אפשר לקורעו ולהכניסו משום שנאמר לא יקרע: העבים. בגד עב: והרכין. פלטר"א שאינו ארוג: אין בהן משום שלש על שלש. דלאו ללבישה חזו ולאו לתקן בהן חלוק אלא לישב עליו וצריך שלשה על שלשה ונטיל עב הוא כדקי"ל בסדר יומא (דף עה:) חוטן כפול ששה עשר ואפי' שלש על שלש יכניס: אגב אבוהון. כשהוא מחובר בבגד חשוב ג' על ג' דידיה: והא בעי. דם חטאת שבעה סממנים השנויין במס' נדה (דף סא:) לענין כתמים רוק תפל ט] ומי רגלים ונתר ובורית ואהל וקמוניא ואשלג והיכי מעיילין מי רגלים לעזרה ואמתני' קפריך: ומראות נגעים. שהזקיק הכתוב נגעי בגדים לכיבוס דכתיב וכבסו את אשר בו הנגע: ותניא. בפיטום הקטרת [כריתות ו:] שאין מכניסין מי רגלים למקדש: הכי

מ"מ י"ל דטלית ובגד דשמעתין מיירי שהם כלי ושם כלי עליהן ובשנקרעו כיון דאזיל שם כלי מינייהו טהרו לגמרי אבל בבהמה המקשה (חולין דף עב:) מיירי בחתיכת בגד דעלמא ואין שם כלי עליו ולא טהר מנגע מדרס אע"פ שטהור מן המדרס ובפ' העור והרוטב (שם דף קכט:) פי' בקונטרס דהיא דאבל טמא מגע מדרס כשהיה בו ב' טומאות מדרס התורה ומגע זב ואהני החלוקה לבטל המדרס דתו לא חזו ליה ופקא ליה טומאת מגע דחזיא לכלא אגבעות אבל בהעור והרוטב (שם) מיירי דליכא אלא חדא טומאה או מגע זב בלא הבבדה או נגע שרץ ונבלה וחד שמה הוי וכולה טומאה דשלשה על שלשה היא וקריעה מהניא לבטולי שמה מינה ותו לא פש עליה מידי ואין זו שום סברא לחלק בין טומאה אחת לשתי טומאות דכיון שנבטל בטלית שלש על שלש שזהו שיעור טומאתה מגע היאך יהיה טהור ובתחילת הסוגיא פי' שם בקונטרס טלית שהתחיל בה לקורעה ולבטלה מתורת טלית מאחר שאין ראוי למלאכה ראשונה ואין שמה עליה מיטהרת אע"פ שיש בבדים שלש על שלש ועדיין ראוין לקבל טומאה י] טהרו מטומאתן ראשונה דומיא דכלי חרס דשבירתו מטהרתו ושבריו מקבלין טומאה כדאמר באלו טריפות (שם דף נה:) הן וקדקרותיהן ואין יא] (זו) מגעם ראיה דהתם מיירי כשייחד השברים אח"כ אבל בלא ייחוד לא כדפרישית שם *ונראה לפרש דקריעה דבגד וטלית מיירי תרוייהו כשקורע קרעים הרבה ואין בכל אחד רוחב שלשה והכי קאמר טהורה לגמרי אע"ג שעדיין כל הקריעות מחוברין בסופן לאו חיבור הוא כיון שכל קרע

וקרע יב] שקרע עד רובה של טלית (בפחות משלשה על שלשה) הוי כאילו גמר כל אחד ואחד עד סופן וכגון שלא שייר בטלית באותו מיעוט שלא נקרע כדי מעפורת דאם שייר הוי טמא מדרבנן כדמסקינן הכא וזהו תימה מ"ש דלענין טומאה לא מיקרי בגד מן התורה אע"ג דשייר בה כדי מעפורת ולגבי חטאת מקרי בגד וכמו כן קשה בסמוך גבי כלי חרס שניטמא יג] [ט' נוקבו כו'] [דפריך] כלי אמר רחמנא והאי לאו כלי הוא ומשני דנקיב ליה בכדי שורש קטן והשתא א"כ לאו כלי הוא שהרי מיטהר יד] מטומאתו ונראה לפרש כיון שמועיל לו ייחוד לאותו בגד ששייר בו כדי מעפורת שלא הבדיל הקרעים על פני כולו ולאותו כלי שניקב בשורש קטן שאם היה מיחדו לזיתים או לרימון היה מקבל טומאה מכאן ולהבא חשיב הוא כלי ובגד לענין דם חטאת כיון דאין מחוסר מעשה אלא ייחוד בעלמא והא דקאמר בסמוך גבי כלי נחשת פותחו כלי אמר רחמנא והאי לאו כלי הוא ומשני דרציף ליה מרציף אין לפרש כמו דלפניהו מרציף דפ"ק דשבת (דף טז:) *פי' טו] שיתקן הפחיתה שמכה עליו בקורנס ומחברו וחזר שם כלי עליו דא"כ בגד נמי ליבעי הכי שחזר ותפרו לאחר שקרעו אלא ע"כ הוא חשיב בגד חדש וכלי חדש וכאילו אינו הראשון ורציף ליה היינו שהופך צד פנים לצד חוץ וצד חוץ לצד פנים ונעשה תוכו גבו וגבו תוכו ומיטהר בכך מטומאתו וקצת תימה מה שייך טז] באותו שיעור דשורש קטן לענין טהרת כלי שאותו שיעור הוא לענין הכשר זרעים בסוף המצניע (שבת דף צה:) ואם הכלי מיוחד לאוכלין שיעורו בזיתים אבל בשורש קטן לא ואם הוא מיוחד למשקין שיעורו כונס משקין ובקונטרס פירש דשורש קטן איכא למ"ד שזהו שיעור נקיבתו ליטהר ואי אפשר לומר כן דהא פלוגתא דאמוראי הוא בסוף המצניע (שם דף צה:) דכדי שורש קטן וכדי מוציא רימון ופי' שם בקונטרס דפליגי לענין הכשר זרעים דלענין טומאה משנה היא במסכת כלים (פ"ג) דעשוי לאוכלין שיעורו כזיתים ומשקין כונס משקה ומיהו גם לאותו פי' קשה דמתני' היא במס' עוקצין (פ"ב מ"י) דלהכשיר זרעים בשורש קטן ומפרש ר"ת דלענין צמיד פתיל פליגי ליתבב פתח בכסס כלים אבל לענין טומאה לא פליגי ויש לפרש בדוחק דהאי כלי חרס עשוי לאוכלין ולמשקין שהרי מבשלין בו חטאת ויש בו מרק ולכך שיעורו בשורש קטן ואין עליו לא תורת כלי העשוי למשקין ולא תורת כלי העשוי לאוכלין ולא דמי להא דגרסי' במס' כלים (פ"ג מ"א) העשוי לכך ולכך מטילין אותו להומרא יז] כזיתים היינו בשעה שמניחים בו משקין יח] אין מניחין בו אוכלין ובשמניחין בו אוכלין אין מניחין בו משקין אלא שמניחין בו אוכלין בפני עצמן ומשקין בפני עצמן אבל הכא בקדירה שמבשלין בה בשר שעשוי להשתמש אוכלין ומשקין על ידי תערובת והא דאין שיעורה כונס משקה משום דאכתי ראוי לבשל בה שיכול להניח בשר כנגד הנקב יט] וגם המרק* שהאור מעמיד המרק שלא יצא לכך שיעורה בשורש קטן והאי דלא קאמר בסוף המצניע (שבת דף צה:) שש מדות בכלי חרס משום דמדה זו של שורש קטן קחשיב כ] *(זה) לענין הכשר זרעים ומיהו קשה דבהדיא תנן במס' כלים (בפ"ג מ"ב) האילפס והקדירה שיעורן כזיתים ואי הוה אמינא דשיעור זיתים כא] דבעינן מדרבנן הוה ניחא כדקאמר גבי בגד אבל מדאורייתא אם ניקב בשורש קטן טהור:

מעיל שנטמא מכניסו בפחות משלש על שלש ומכבסו. בסוף כירה (שבת דף מז.) גבי בגד עניים לעניים משמע מתוך פירוש הקונטרס בשלש על שלש ביד עשיר דלא מקבל טומאה כלל והא דתנן (כלים פרק כז מ"ב) שלש על שלש לטמא מת היינו דוקא בעניים אבל בעשירים בעי שלשה על שלשה וקשה לר"ת מהך דמעיל דפריך עלה רב אדא מההיא דעבין והרכין והשתא למה לי לאקשויי מההיא והא בגדי כהונה בגדי עשירים הם דאין עניות במקום עשירות ושיעורן בשלשה על שלשה ועוד תניא בפ' במה מדליקין (שבת דף כו:) שלש על שלש מניין ת"ל והבגד והתם לא מפליג בין עניים לעשירים לא בקרא ולא במתניתא ואומר ר"ת דלענין טומאת מת ושרץ אין חילוק בין עניים לעשירים אלא לענין מדרס איירי התם דבעי שלשה על שלשה לעשירים והיינו טעמא דמדרס בייחוד תליא מילתא ואין דרך עשיר לייחד למדרס פחות משלשה על שלשה ואפילו ייחד בטלה דעתו ועוד הביא ר"ת ראיה דבטומאת מדרס הוא דמפלגי בין עניים לעשירים דבמס' כלים (פרק כז מ"ב) תנן דבגד מטמא משום שלשה על שלשה למדרס משום שלש על שלש לטמא מת ובעל כרחין בעשירים איירי דאי בעניים הא תנן בפ' (כח מ"ח) בגדי עניים אע"פ שאין בהם שלשה על שלשה טמאין מדרס ויש משניות שכ' בהן אע"פ שאין בהן שלש על שלש ודומה שהוא טעות סופר*: **מכניסו** פחות משלש. אפילו למאן דאמר בריש כל הפסולין (לעיל דף לב:) ביאה במקצת שמה ביאה שאני בגד הואיל ויכול לחותכו לא חשיב כאילו נכנס כולו: **והא** בעי שבעה סממנין. פי' בקונטרס דאמתניתין פריך וקשה דלעיל הוה ליה לאקשויי ונראה דלר"ש לקיש דוקא פריך דאיירי בבגדי כהונה בהדיא אבל מתני' איכא לאוקומה בבגדי הדיוט שיכול להעביר ולכבס ע"י לצפון אבל מעיל דכהן גדול אינו יכול לכבסו ע"י לצפון משום דאמרינן במסכת נדה (דף סב.) כב] דאפילו לצבעא נמי מעבר מיהו אמילתא דרבה בר אבוה גופא דקאמר דם חטאת ומראות נגעים צריכין ז' סממנין [נמי] הוה מצי לאקשויי הא אין מכניסין מי רגלים למקדש:

עזרה

עין משפט נר מצוה

לז א ב מיי' פ"ח מהל' מעשה הקרבנות הלכה כא:
לח ג מיי' שם הלכה כ:
לט ד מיי' פכ"ב מהל' כלים הלכה ב:
מ ה מיי' פ"ח מהל' מעשה הקרבנות הל"י:
[ת"ל כלי אמר רחמנא והא לאו כלי הוא כו' כך גירסת הערוך בערך רצף וכן איתא ברש"י ותוס' דהכא]
מא ו מיי' פ"ח מהל' טומאת צרעת הל' ה:
מב ז מיי' פ"ח מהל' מעשה הקרבנות הלכה י:

מסורת הש"ס

[צ"ל כונס משקה צ"ק] [צ"ל דרציף ליה מרציף]
כלים פכ"ח משנה ח
[כריתות ו.]
[צ"ל וקרע נקרע עד רובה של טלית בפחות משלש על שלש הוי כו' צ"ק וכ"ה בתוס' חולין דף עג]
[צ"ל ועוד כ"ל נפרש צ"ק]
[צ"ל דם חטאת]
ולא כמו שפירש"י דפי' שיתקן כו' צ"ק
קת"ס ג' שם לענין כו' צ"ק
וגם המרק עב והאור כו' נ"ק
[לשמאל ר"ש מקיים קרא ע"ג]

הגהות הב"ח

(א) גמ' בפחות משלשה על שלשה כצ"ל וכן בסמוך וכן ברש"י:

שיטה מקובצת

א] תיבת הוא נמחק: ב] כו'. נוקבו כלי אמר רחמנא ולאו כלי הוא. ס"א דרצף ליה מרצף: שניקב. ס"א במוציא משקה: ג] כלי נחשת שיצא פותחו כלי אמר רחמנא והא. תיבות כו' פותחו כו' ל"ש ונמחק. ד] דרציף ליה מרציף אמר תיבת הוא נמחק: ה] העבים והרכין: ו] אגב אבוהון: ז] נראה. (ס"א ה"ג נוקבו כלי אמר רחמנא והאי לאו כלי הוא הס"ד ומה"ד דנקיב ליה בשורש קטן ואיכא למ"ד במס' שבת שזהו שיעור נקיבתו לטהר ומיהו עדיין כלי הוי לקבל זיתים הס"ד ומה"ד פותחו כלי אמר רחמנא כו' ומשני דרציף ליה מרצף הס"ד ומה"ד מעיל כו'): ח] שפיחתו מקיש עליו תיבת מכין נמחק: ט] תפל ומי גריסין ומי רגלים כו' יבורית וקמוניא כו' תיבת ואהל נמחק: י] טומאה טהורה תיבת טהרו נמחק: יא] ואין מזו שום ראיה: יב] וקרע נקרע עד רובה ת בת שקרע ל"ש ונמחק: יג] שנטמא דפריך נוקבו כלי אמר: יד] מיטהר בגד מטומאתו: טו] שתיק: טז] איתו שיעור: יז] לחומרא בזיתים דהאיך בשעה תיבת היינו ל"ש: יח] אין. (ס"א א"נ שמניחין): יט] וגם המרק עב והאור מעמיד: כ] קא חשיב ליה לעניו תיבת זה נמחק: כא] תיבת דבעינן נמחק: כב] נדה דצפון אפי' צבעא את ד' נמחק:

כג א ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' לו:

כד ג מיי' פ"ח מהל' מעשה הקרבנות הלכה יא:

[וע"ב תוס' ד"ה אבל שתן]

כה ד מיי' שם הל' ס:

כו ה מיי' שם:

כז ו מיי' פ"ב מהל' מעשה הקרבנות הלכה כג:

כח ז מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' כב טוש"ע יו"ד סי' לג סעיף א:

כט ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

ל ט טוש"ע א"ח סי' פנא סעיף א:

נ"ל מוק

עירה לתוכו רותח מנין ת"ל אשר כו תבושל בו ישבר. מכאן מדקדק ר"ת דעירוי ככלי ראשון מדחשיב כמבושל ונראה דאדרבה קשה מכאן דהא קרי ליה בסמוך בלוע בלא בישול מיהו י"ל דחשיב ליה בלוע בלא בישול לפי שאינו מתבשל מחמת הכלי דבכלי אחר נתבשל ורביע שמואל היה מדקדק דעירוי ככלי שני מהא דתנן בפרק כירה (שבת דף מב:) האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין דמשמע הא לערות מהם על התבלין שרי ועוד היה מדקדק מהא דקי"ל כשמואל דאמר תתאה גבר דתניא כוותיה בפ' כיצד צולין (פסחים דף עו.) והיה מתיר מתוך כך לערות רותחין מכלי ראשון על התרנגולת כדי למולגה ור"ח אומר דאדרבה דוקא מכיפה אבל נותן לתוך הקערה הא לערות מאילפס על התבלין אסור ועוד לדבריו קשה ההיא משנה למ"ד עילאה גבר אלא איידי דתנא רישא המיחם שפינהו לא יתן לתוכו *מים אבל נותן לתוך הכוס תנא סיפא נמי האילפס והקדירה לא יתן לתוכן (מים) [תבלין] אבל נותן לתוך הקערה ובירושלמי משמע דעירוי ככלי ראשון דאמרינן עלה בגמ' מהו ליתן תבלין מלמטה ולערות עליהן מלמעלה רבי יונה אומר עירוי ככלי ראשון חייליה דר' יונה מן הדא וכל כלי חרס אשר תבושל בו ישבר אין לי אלא שבישל בו עירה לתוכו רותח מניין ת"ל ואשר תבושל בו ישבר מ"מ *(וכה אמר הכין) א"ר יוסי כא) תמן כלי חרס בולע תבלין אינו מבשל כב) פירוש כלי חרס בולע טפי משאר כלים איתיב רבי יוסי בר' בון והתני אף *בכלי נחשת כן אית לך למימר כלי נחשת בולע פי' וכי בולע יותר משאר כלים בתמיה השתא מדמי התם כמו שבולע על ידי עירוי כמו כן מבשל ע"י עירוי ש"מ כג) מיתניא כוותיה דרבי יונה הלמא הילכתא כוותיה ואע"ג דקי"ל כוותיה דשמואל דאמר תתאה גבר מודה שמואל דמבשל כדי קליפה דהא ברייתא דמסייע ליה קתני חם לתוך צונן מדיח ופריך הש"ס אמיקר ליה בלע פירוש קודם שיצטנן חום שלמעלה נבלע מעט מקלט בתחתון ומשני אימא חם לתוך צונן קולף ועוד מייתי ר"ת ראיה מהא דקאמר בפרק כל שעה (פסחים דף מ:) המעיסה ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין החליטה ב"ש מחייבין ובית הלל פוטרין איזו היא המעיסה ואיזו היא החליטה המעיסה קמח על גבי מוגלשין פירוש מוגלשין מים רותחין ופריך מ"ש המעיסה ומאי שנא החליטה ומשני תברא מי ששנה זו לא שנה זו אלמא מאן דפטר מחלה בקמח על גבי מוגלשין משום דלאו להם הוא כיון שנילוש ברותחין פטר נמי במוגלשין שהפכן על גבי קמח אע"פ שנשפכו לכלי שני אלמא עירוי ככלי ראשון מיהו קצת היכי פטר הא אינו מבשל אלא כדי קליפה לשמואל דאמר תתאה גבר דקי"ל כוותיה וי"ל דמיירי כגון דליכא אלא כדי חיוב חלה מצומצם או מעט יותר דבתר קליפה אין נשאר כשיעור חלה ועוד מביא ר"ת ראיה מהא דאמר בשילהי ע"ז (דף עה:) גבוה אגתתו אלמא עירוי ככלי ראשון דאין יכול להכשירו אלא בעירוי ועוד יש לדקדק דמיירי בעירוי מדתניא התם רבי יוסי אומר הגדולה לטהרן מיד מגעילן ברותחין או חולטן במי זיתים והחלוטה כד) אינו אלא עירוי כדמפרש בפסחים (דף לו:) מוגלשין ע"ג קמח מיהו אין ראיה משם נשאר דברים דבכמה דברים מיקל ביין נסך שאין מיקל בשאר איסורין דחולטן במי זיתים משמע אפילו צונן כמו חלטי לה בחלא דכל הבשר (חולין דף קיא.) גבי כבדא וכן עירוי שלשה ימים מעת לעת וניגוב והגחה מגת לגת שכל אלו העניינים לא מהני בשאר איסורים ומעמא משום דביין נסך אין איסור רוחה כלל אלא שהחמירו בו להרחיקו ואף ר"ת התיר לשפוך רותחין לתוך החבית שהיה בה יין נסך ולהפכם מצד זה לצד זה בתוך החבית אע"פ שכבר היו בכלי שני מיד כה) כששופכן בחבית ולא נפלו על כל צידי החבית אלא מכלי שני שהופכן מצד זה לצד זה ואפילו עירוי מכלי ראשון ליכא ומ"מ עירוי הוא ככלי ראשון לענין שאר איסורין כו) כמה שהוכחתי ומה שכתב בסדר של פסח *המתחיל אדיר דר מתוקים הכנת קערות ומליחם בכלי שני שיעשיהם כשופכין מסיר בהן קך שופכין רותחין עליהן אומר ר"ת דליתיה דכל כלים שבעולם מהניא בפיכת רותחין

הכי גרסי' וכי תימא דמיבלע להו בהדי שבעה סממנין ס) ומעבר להו לכולהו כחד: בלא כסדרן. כסדר שהן שנויין במשנה זה אחר זה י) כסדר העברתן: צריך לכסכס. צריך לשפשף הכתם שלשה פעמים בכל אחד וכבי אמרינן בנדה: מתני' ר"ש אומר קדשים קלים כו'. ובגמ' מפרש טעמא ואם תאמר
הורה א ר
הרי הבלוע נעשה טהר ופולטו בהיתר לאחר זמן מודי רבי שמעון דבעי הגעלה ברותחין ומתורת מריקה ושטיפה הוא דממעיט ליה כדמפרשינן בגמ' גבי תרומה לא נצרכה לדתאמר מר במים ולא ביין במים ולא במזוג הא אפי' ביין ואפי' במזוג: גמ' ת"ר בתורת כהנים עירה לתוכו רותח מניין ת"ל (ג) אשר בו ישבר. מדכתיב ישבר אשר בו ולא כתב את כלי חרס תבושל ישבר למידרש אם נבלע בו מ"מ ישבר: תלאו. לתפוד של הנחת צלותו באויר תנור יא) ונתבשל בו אבל לא נבלע בו כלום יב): מהו. מי הוי יג) צריך תנור שבירה או לא: ואחד שעירה לתוכו. אלמא אהדא קפיד דהא עירה לתוכו בלוע איכא בישול ליכא: בלוע בלא בישול לא מיבעיא לן. דכיון דהוי נותר והתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי יד) דופיו לעולם ובעי שבירה: של מתכת היה. קס"ד מפני שבולין בו טו) שפודי חטאת שלא יטעון שבירה: בישול ובלוע. טז) שמן המנחה: שמו ביה מחייה. מין טיגון הוא שעושין מלחם וטשין התנור באליה ואופין את הלחם אחר שטחוהו וכגמ' שבת (דף קיט.) כמי אמרינן תלתא סלוי טחיי: לעולם. ואפילו הסיקוהו ואפו בו דקסבר אינו יוצא מידי יז) דופיו: מפני הרגל עבירה. שלא יאכל הפת עם הבשר: אמאי אמר רב כו'. הא אית להו תקנתא בהסקן: מוקים להיא. דקתני עד שיסיק התנור בשל מתכת: יח) טוביא. רפסים חלולין כמין שפיתת קדירה ופעמים שטחין יט) אותו שמן ואופין בו לאם הקרוי טיחת:

וכי תימא דמבלע להו בהדי שבעה סממנין ומעבר להו לכולהו כחד והתנן *אהעבירן שלא כסדרן או שהעביר שבעתן בבת אחד לא עשה ולא כלום וכי תימא דמבלע להו בהדי חד מסממניןוהא בצריך לכסכס שלש פעמים בכל אחד ואחד הנן אלא דמבלע להו ברוק תפל דאמר ריש לקיש רוק תפל צריך שיהא עם כל אחד ואחד: מתני' גאחד שבישל בו ואחד שעירה לתוכה רותח דאחד קדשי א) הקדשים ואחד קדשים קלים טעונין מריקה ושטיפה *ר"ש אומר קדשים קלים אין טעונין מריקה ושטיפה: גמ' ב) ת"ר °אשר תבושל בו אין לי אלא שבישל בו עירה לתוכו רותח מנין ת"ל ג) ואשר תבושל בו ישבר בעי רמי בר חמא התלאו באויר תנור מהו אבישול ובילוע הוא דקפיד רחמנא או דילמא אבישול בלא בילוע אמר רבא ת"ש אחד שבישל בו ואחד שעירה לתוכו רותח בלוע בלא בישול לא קמיבעיא לן כי קמיבעיא לן בישול בלא בילוע מאי ת"ש *דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ותנור של מקדש של מתכת היה ואי ס"ד בישול(א) בלא בלוע ד) לא קפיד ניעביד של חרס כיון דאיכא שירי מנחות דאפייתן בתנור ואיכא בישול ה) ובילוע עבדינן של מתכת *ההוא תנורא דאטחו ו) בה טחייא אסרה רבה בר אהילייא למיכלה לריפתא לעולם ואפי' במילחא דילמא אתי למיכלה בכותחא מיתיבי *זאין לשין את העיסה בחלב ואם לש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה כיוצא בו חאין *טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה עד שיסיק את התנור תיובתא דרבה בר אהיליי תיובתא אמר ליה רבינא לרב אשי וכי מאחר דאיתותב רבה בר אהיליי אמאי *אמר רב קדירות בפסח ישברו אמר ליה רב מוקי לה ז) ההיא בשל מתכת ואי בעית אימא בתנור של חרס זה הסיקו מבפנים וזה הסיקו מבחוץ ונעביד ח) הסקה מבפנים טחיים עלייהו דמתברי הילכך האי *טוביא הסיקו מבחוץ הוא ואסיר אלא

נ"ל ודחי ר' יוסי תמן כלי חרס כו' ל"ש

[פי' ה"ג פ' ט ס"ז]

נדה סב. סנהדרין סג.

[לג לג. לקמן צו. צג.]

[ויקרא ו]

[לקמן צו.]

[פסחים ל.]

שם וש"נ

[עי' תוס' ב"ב קי. ד"ה נכוס]

פסחים ל.

[ג"י הערוך טוביא ובפסחים איתא בוכיא ועי' פרש"י ביו"ד סי' לג ס"ק י]

[וע"י תוס' ע"ז עה: ד"ה היה]

שיטה מקובצת

א) קדשי קדשים אות ה' נמחק: ב) ת"ר. [עי' תשובת] רשב"א סי' אלפים ע"ו יקע"ז: ג) ת"ל אשר בו אות ו' ותיבת תבושל נמחק: ד) בלא בלוע מותר ניעביד נמי של חרס תיבות לא קפיד ל"ש ונמחק: ה) בישול ובליע עבדינן: ו) דאטחו ביה טחייה: ז) לה לההיא: ח) ונעביד להו הסקה מבפנים חיים עלייהו דלא מיתברן הלכך האי בוכיא הסיקו: ט) סממנין. ול"נ א"נ מעביר. מהר"פ: י) כך סדר העברתן: יא) ונתבשל בו אות ד' נמחק: יב) כלום. פי' מה שנפל מן הבשר בגחלים שיש בתנור הוא נופל ואינו נבלע כלל בתנור: יג) הוי התנור טעון שבירה תיבת צריך ל"ש: יד) מידי דופנו לעולם בעי שבירה: טו) שפודי חטאות: טז) ובליע משמן: יז) מידי דופנו הס"ד: יח) מה"ד בוכיא דפסים: יט) אותם ואופין בו תיבת שמן נמחק: כ) תיבת תבושל נמחק: כא) תוך כלי תיבת תמן נמחק: כב) מתיבת פי' כו' עד תיבת איתיב ר' יוסי נמחק: כג) ש"מ מתניא כוותיה: כד) והחלוטה דהיינו עירוי תיבת אינו נמחק ותיבת אלא ל"ש: כה) מיד כששפכן בחבית: כו) איסורין כמו שהוכחתי ומה שכתוב בסדר

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואי ס"ד בישול בלא בלוע נעביד של חרס: (ב) רש"י ד"ה ת"ר וכו' ת"ל בו כצ"ל ותיבת אשר נמחק:

אלא קדירות של מקדש אמאי (*אמר רחמנא) ישברו נהדרינהו לכבשונות א"ר זירא לפי *שאין עושין *כבשונות בירושלים אמר א) אביי וכי עושין אשפתות בעזרה אישתמיטתיה הא דתני ב) *שמעיה בקלנבו *שברי כלי חרס נבלעין במקומן אלא הא *דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה תנור של מקדש של מתכת הוה נעביד דחרס דהסיקו מבפנים הוא דכיון דאיכא שתי הלחם ולחם הפנים דאפייתן בתנור וקדושתן בתנור הוה ליה כלי שרת ³וכלי שרת דחרס לא עבדינן ואפילו

אלא קדירות של מקדש אמאי ישברו הואיל ואית להו תקנתא בניתון הא אוקימנא דטעמא משום בלוע היא ולא אבישול קפיד קרא דנימא גזירת הכתוב היא ונהי דבמשכן כתיב ישבר לפי שלא היו ג) (לו) קבועין להיות להם כבשונות לצרף כלי חרס אבל במקדש נהדרינהו לכבשונות שהיוצר צורפן בהם ויתלבנו: אין עושים כבשונות בירושלים · משום קוטרא כדאמרינן בבבא קמא (דף פב:): אשפתות · משברי כלי חרס: בקלנבו · שם מקום שנקרא על שם עבודת כוכבים כדכתיב (ישעיה מו) קרס נבו: וקדושתן בתנור · שאין נעשין בכלי שרת לפי שאין טעונין שמן כדאמרינן בפרק שתי הלחם (מנחות נה:) לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים דתנור מקדש להו: ואפילו

רותחין דעירוי ככלי ראשון וקשה לרבינו שמואל נהי דמהני עירוי רותחין מכלי ראשון לתוך קערות ושאר כלים שדרך לערות בהן היאך יועיל לאותן קערות וכלים שהוכנסו כולן לתוך כלי ראשון ד] ומלואן איסורין מכל צד בכל עובי הכלי לענין שיוכל לחזור ולהכניסן בתוך אילפס וקדירה מרותחין של היתר כיון דקיימא לן כשמואל דאמר תתאה גבר ואינו מבשל אלא כדי קליפה ואם היינו מפרשים דעירוי ככלי ראשון לגמרי ומבשל יותר מכדי קליפה ומאי דאמר שמואל דאינו מבשל אלא בכדי קליפה זה דוקא בשני דברים יבשים שנוגעין זה בזה ואפילו בדבר לח כגון נטף ה]מרוטבו על הסולת שאותו רוטב אינו כמו עירוי שהרי נפסקה אבל עירוי שאין כח הכלי ראשון נפסק מבשל לגמרי לפי זה יתיישב מה שאומר ר"ת דשופכין רותחין עליהן הוא הכשר גמור אפילו לקערות ו] שנותנן בתוך הסיר והאילפס ולא תקשי נמי מה שפירשתי לעיל דמוגלשין על גבי קמח היכי פטור מחלה והלא אינו מבשל אלא כדי קליפה דאיכא למימר דמבשל לגמרי כדפירשתי מיהו ר"ת לא היה סובר כן מדאיצטריך ליה למימר דעירוי אינו מבשל אלא כדי קליפה משום קושיא דתתאה גבר וא"ת הא דתנן בפ' חבית (שבת דף קמה:) כל שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת וכל שלא בא בחמין מלפני השבת מדיחין אותו בחמין [בשבת] חוץ ממליח הישן וקולייס האיספנין ואי עירוי ככלי ראשון אמאי מדיחין וי"ל התם בכלי שני איירי ואפי' הכי מדיחין אין שורין לה משום דמיחזי כמבשל ולא דמי לתבלין דשרי בפרק כירה (שם מב:) ליתן לתוך הקערה או לתוך התמחוי דעבויין למתק את הקדירה ולא מיחזי כמבשל אי נמי לרבותא נקט מדיחין דאפי' הדחה אסור במליח ישן וקולייס האיספנין: *ואם עם כל הפת כולה אסורה · וא"ת מאי שנא מהא דאמרינן בפ' כל הבשר (חולין קיא:) דגים שעלו בקערה מותר לאוכלם בכותח דנותן טעם בר נותן טעם מותר ובשם רש"י פירש ה"ר יהודה חתנו דדוקא עלו שרו ז) הא נתבשלו אסור ובא מעשה לפניו בבילים שנתבשלו בקדירה שבשלו בה חלב ואסר לעשות ח) מולייתא על גבי בשר ואין להביא ראיה לדבריו מקדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל בנותן טעם (לקמן ע"ב) דהתם לאו נותן טעם בר נותן טעם הוא שהטעם שני באיסור אבל כאן הטעם שני בהיתר וקודם שיבא לידי איסור נתבטל הטעם בדגים לפי שהוא שני אבל יש לדקדק מצנון שחתכו בסכין של בשר דאסור לאוכלו בכותח (חולין דף קיא:) דאגב חורפיה בלע טפי וחשיב כחד טעמא ולא גרע נתבשל מצנון מיהו לפי לשון אחר שפירש שם בקונטרס ט) היינו טעמא שיש חילוק בין קערה לסכין דסתם קערה מקנחין אותה מבומן הקרום עליה משום מיאוס אבל סכין י) טעמא שהשומן קרום עליו ואינו ניכר יא) *כשחותך הוי כלונן טעם הבא מן הממש ולפי זה אין ראיה מצנון שחתכו בסכין והך דתנור שטשו באליה נמי מפרש ר"ת דלאי אפשר לו לתנור להתקנח יפה ונדבק בו השמנונית והוי בעין עד שיוסק ומיהו יש לדקדק דאפי' נתבשלו שרי מהא דאמר לקמן (דף צז:) דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו ומותר לבשל אחידנא שלמים בקדירה שבישל בה שלמים אתמול ולא אמרינן דקממעט באכילת שלמים דאחידנא דטעם שני הוא ונתבטל קודם שיבוא לידי איסור *ואפי' יב] למ"ד דשאני התם שהוא טעם שלישי שיש מים בקדירה שמבשלים בה שלמים מטעם זה נמי יהו מותרין הבילים שנתבשלו בקדירה החולבת לעשות מהם מולייתא בבשר שבתוך המים נתבשלו ועוד דגבי שפוד ואסכלא מייתי בסוף ע"ז (דף עו·) שהיא דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו ומיהו על כרחין אין זו ראיה דלענין חטאת אין שייך לומר כן דבסוף ע"ז (שם) קשרי לבשל חטאת והדר שלמים והרי ממעט באכילתן דמיתסרי לזרים לנשים ולעבדים *ואין נאכלין אלא ליום ולילה גם מיפסלי ביוצא כחטאת ואין שייך כאן להתיר מכח נותן טעם בר נותן טעם כי אם היכא שיש שני נותני טעם של היתר אבל האחד של איסור לא דהוי כמו קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב תרומה לא יבשל בה חולין ועל כרחין יש לומר שם משום דמין במינו דאורייתא ברובה בטל ובכלי המקדש ברגל אוקמיה אדאורייתא ואע"ג דאסרי לקמן (דף צז:) רקיק שנגע ברקיק ותיכה בחתיכה גבי כלים אקילו רבנן טפי ותימה אי נתבשלו נמי מותר אמאי אמרו רבנן מזמן אכילה של ראשון טעון מריקה ושטיפה לגבי שלמים דאתמול ושלמים דאחידנא דשניהם היתר דאין סברא לומר גזירת הכתוב היא בדבר שמותר גמור בחולין אפי' מדרבנן · ברו"ך:

אלא קדירות של מקדש אמאי ישברו · תימה מאי קשיא ליה הא טעמא דשבירה לאו משום בליעה הויא אלא גזירת הכתוב אי סבירא ליה דתלאו באויר תנור טעון שבירה אע"ג דליכא אלא בישול בלא בלוע ור"ת היה אומר דכשהוסקו נעשו ככלים חדשים תדע דאמרינן בכולה הש"ס (פסחים ל: ע"ז לג:) התורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם ואמאי הרי יוצא מידי דופיו ע"י החזרת כבשן אלא ודאי כשהוסקו נעשו ככלים חדשים וחשיבי כלים אחרים דפנים חדשות באו לכאן יג) ואע"ג [דלגבי] טומאה כלי חרס טעון שבירה ואמרינן (כלים פ"ה מ"ז) תנור חולקו לשלשה כדכתיב תנור וכירים יותץ ולא אמרינן אמאי יותץ והלא כשמסיקו לאפות בו זו היא טהרתו דחשיב ככלי אחר וכן תנור שהסיקו בקליפי ערלה דאמרינן (פסחים דף כו:) חדש יותץ אמאי לא דמי לכלי חרס לתנור דכיון דתנור תשמישו ע"י היסק לא חשיב פנים חדשות ושמא אף בתנור אם היה מסיקו בפנים ובתוך כעין תחילת עשייתו כשהיוצר עושהו נותנו בכבשן אפשר שזה היה מועיל מיהו קשה מהא דאמרי' בסוטה פרק היה מביא (דף טו:) גבי פיילי של חרס חדשה (וגבי כלי חרס של מצורע) אמר רבא לא שנו אלא שלא נתאכמו אבל נתאכמו פסולין מ"ט דומיא דמים מה מים שלא נשתנו אף כלי שלא נשתנה בעי רבא נתאכמו והחזירן לכבשן ונתלבנו מהו מי אמרינן כיון דאידחו אידחו או דלמא כיון דהדור הדור ולא פשיט מינה מידי ומאי תיבעי ליה הא אמרינן פנים חדשות באו לכאן וכלי יד) חרס [חדש] דמי ושפיר הוי האי כלי דומיא דמים שלא נשתנו ועוד קשה הא אפי' בחולין קי"ל פסחים (דף ל:) התורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם מנא לן דמהתם ליכא למילף דהתם גזירת הכתוב כדפירש אם תמצא לומר דבישול בלא בלוע טו) טעון שבירה ונראה לפרש דמאחר שהתיר הכתוב כלי נחשת במריקה ושטיפה ובכלי חרס לא התיר ש"מ דטעם משום בליעה הוא דזה יוצא מידי דופיו וזה אינו יוצא מידי דופיו ובישול בלא בלוע טעון שבירה בזה סברא לומר לפי שהחמיר בו הכתוב לחושבו כבלוע ודוקא בהגעלה אינו יוצא מידי דופיו אבל בהחזרת כבשונות יוצא וא"ת למה הצריך הכתוב שבירה דלא שייך למימר על הכתוב דלמא חיים ולא שאין עושין כבשונות בירושלים ויש לומר חידוש הוא שהתירו הכתוב בשבירה דהוה אמינא דלא מהניא שבירה כיון דעדיין טעם חטאת בחרס דצריך שיהא הטעם בטל מן העולם כמו בכלי נחשת שעשו בו מריקה ושטיפה אבל הא פשיטא דכ"ש החזרת כבשונות דמהניא טפי טז) *ולא כספרים דגרסי הכא קדירות של מקדש אמאי אמר רחמנא ישברו ליהדרו לכבשונות דמשמע דפריך אקרא מדקאמר אמאי אמר רחמנא:

הכי גרסינן כיון דאיכא שתי הלחם ולחם הפנים דאפייתן בתנור וקדושתן בתנור · תימה דשבק מנחת מאפה דכתיב בה תנור בהדיא (ויקרא ב) וכי תימא משום דר"ש לא בעי הקדש בתנור כדדרים בסוף כל המנחות באות מצה (מנחות סג·) מדכתיב תנור תנור ב' פעמים אלא שיהא הקדישן לשם תנור א"כ שתי הלחם ולחם הפנים נמי ר"ש לא מפליג כדמוכח התם ודייק לה מדתנן בפרק שתי הלחם (שם נה:) ר"ש אומר לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעזרה וכשרות אבי פאגי ויש לומר דלא נקט מנחת מאפה משום דהיא גופה לא ידעינן לרבנן דר"ש אלא משתי הלחם *ולחם יז] הפנימית שהן גמרא כדאמר בד"ש שתי הלחם (שם עו·) דרבי יהודה ור"ש בגמרא פליגי:

ביסל

[לפרש"י ותוס' ליתא להנך שתי תיבות ועיין שאלתות פ' מטות סימן קלז]
*[חגיגה ט. ב"ק פב:]
נ"א רב שמעיה
יומא כא.
[לעיל נה:]
שייך לעיל
נ"א וכשחותך הוי בצנון טעם כו' צ"ק
נ"א ואין נאכלין אלא לזכרי כהונה גם מיפסלי' כו'
[נ"ל ולחם הפנים]

נא א מיי' פ"ז מהל' בית הבחירה הלכה יד:
נב ב מיי' פ"א מהל' בית הבחירה הלכה יפ:

שיטה מקובצת
א] אמר ליה אביי: ב] דתני רב שמעיה: ג] תיבת לו נמחק: ד] ומ"אין איסורין מכל: ה] נטף (פסחים דף עה): ו] לקערות שניתנו בתוך: ז] שרו אבל נתבשלו ותיבת הא ל"ש: ח] לעשות מהם מולייתא של בשר ותיבות על גבי נמחק: ט] בקונט' דהיינו: י] סכין פעמים שהשומן תיבת טעמא נמחק: יא] ניכר וכשחותך הוי בצנון טעם: יב] ואפילו נאמר דשאני תיבות · למ"ד ל"ש ונמחק: יג] לכאן ולענין טומאה תיבות ואע"ג נמחק: יד] וככלי אחר דמי תיבת חרס נמחק ותיבת חדש ל"ש: טו] בלוע דטעון שבירה: טז] טפי דלספרים דגרסי הכא תיבות ולא כספרים ל"ש: יז] ולחם הפנים שהן:

נ"א ואין לומר דשאני התם כו' צ"ק
נ"א ... ספרים דגרסי הכי כו' צ"ק

נג א מיי' פ"ח מהל' מעשה"ק הלכה יג:

נד ב מיי' פ"ט מהלכות מאכלות אסורות הל' לא טוש"ע י"ד סימן צג:

נה ג ד ה מיי' פט"ו מהלכות תרומות הלכה יט:

נו ו מיי' פ"ח מהלכות מעשה ק הלכה יב:

נז ז מיי' שם הלכה יד:

נח ח מיי' שם הל' יב:

בישל במקצת כלי טעון מריקה ושטיפה כל הכלי או אינו טעון · תימה מאי קמבעיא ליה ומאי ס"ד דרב יצחק אי כמקצת כלי על האש שמבשל בו [הם] ובאר הכלי צונן קמבעיא ליה אם כן מאי קאמר בישול מפעפע הא לא מפעפע בכוליה כלי ואי בשבל הכלי חם פשיטא דמפעפע בכוליה ובעי מריקה ושטיפה ואי קמבעיא ליה אי מפעפע בכוליה כלי או לא אם כן בשאר איסורים נמי תיבעי ליה:

חומר במריקה ושטיפה כו' · תימה אמאי לא קאמר שהמריקה ושטיפה היא לאחר זריקה מה שאין כן בהזאה וי"ל דלא חשיב אלא מה שלפני זריקה קודם כפרה שתלוי בעבודת הדם:

מדאיצטריך אותה למעוטי תרומה כו' · דמקדש קדשים הוה ממעטינא קדשים קלים וכל שכן תרומה *הלכך דרשינן אותה למעוטי תרומה דוקא מ] ודאי דאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות:

לא צריכא מא] מדאמר מר מריקה ושטיפה בצונן · אחר הגעלה הא אפי' בחמין פירוש תרומה סגי בהגעלה ולא בעיא מריקה ושטיפה בצונן ופריך הניחא למאן דאמר מריקה ושטיפה בצונן פירוש אחר הגעלה אלא למ"ד מריקה בחמין ושטיפה בצונן דמריקה הייט הגעלה מאי איכא למימר ומשני שטיפה יתירתא דצריך לעשות בקדשים שטיפה יתירתא אחר הגעלה משא"כ בתרומה מב] ויש ללמוד מכאן דכלים *האסורין כשמגעילן אין צריך לשוטפן בצונן אחרי כן אף על פי שנוהגין עתה לעשות כן*:

השפוד

נ"ל הלכך כדדרשינן אותה למעוטי תרומה ע"כ דוקא תרומה ולא קדשים קלים דאין מיעוט כו' נ"ק

ר"א הבלועין

[וע"ע בתוס' פ"ז טו. ד"ה מכאן]

ואפי' *ר' יוסי ברבי יהודה לא קאמר אלא דעץ אבל דחרס לא רב יצחק א] בר יהודה הוה רגיל קמיה דרמי בר חמא שבקיה ואזיל ב] לרב ששת יומא חד פגע ביה אמר ליה אלקפטא נקטן ג] ריחא אתי לה ליד משום דאזלת לך ד] לקמיה דרב ששת הוית לך כי רב ששת א"ל לאו מש"ה מר כי בעינא מילתא ה] פשיט לי מסברא כי משכחנא מתניתא פרכא ו] לה רב ששת כי בעינא מילתא מיניה פשיט לי ממתניתא דכי נמי משכחת מתניתא ופרכא מתניתא ומתניתא היא אמר ליה בעי ז] מיני מילתא דאיפשיט לך כי מתניתא בעא מיניה בישל במקצת ח] כלי טעון מריקה ושטיפה ט] או אין טעון א"ל אינו טעון מידי דהוה אהזאה והא לא י] תנא הכי א"ל מסתברא כבגד מה בגד *אינו טעון כיבוס אלא יא] מקום הדם אף כלי אינו טעון מריקה ושטיפה אלא במקום בישול א"ל מי דמי דם לא מפעפע בישול מפעפע ועוד תניא חומר בהזאה ממריקה ושטיפה וחומר במריקה ושטיפה מבהזאה חומר בהזאה שהזאה ישנה בחטאות החיצונות ובחטאות הפנימיות וישנה לפני זריקה מה שאין כן במריקה ושטיפה חומר במריקה ושטיפה שהמריקה ושטיפה נוהגת בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים בישל במקצת הכלי טעון מריקה ושטיפה כל הכלי מה שאין כן בהזאה א"ל *אי תניא תניא וטעמא מאי אמר קרא °ואם בכלי נחשת בושלה ואפילו במקצת כלי: אחד קדשי קדשים וכו': ת"ר חטאת אין לי אלא חטאת כל יב] קדשים מנין ת"ל °קדש קדשים היא יכול שאני מרבה את התרומה ת"ל אותה פרט לתרומה דברי ר' יהודה ר"ש אומר קדשי קדשים טעונין מריקה ושטיפה קדשים קלים אינן טעונין מריקה ושטיפה יג] דכתיב קדש קדשים קדשי קדשים אין קדשים קלים לא יד] מ"ט דרבי יהודה מדאיצטריך אותה למעוטי תרומה מכלל דקדשים קלים טעונין מריקה ושטיפה ור"ש אמר לך אותה טו] כדאמרינן ותרומה לא בעיא טז] שטיפה ומריקה והתניא *קדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל בנותן טעם יז] תרומה לא יבשל בה חולין ואם בישל בנותן טעם אמר אביי לא צריכא אלא יח] לדאמר מר בישל במקצת כלי טעון מריקה ושטיפה כל הכלי הא תרומה לא צריך אלא מקום בישול רבא אמר לא צריכא אלא לדאמר מר במים ולא ביין במים ולא יט] במזוג הא אפי' ביין ואפי' במזוג רבה בר עולא אמר לא צריכא אלא כ] לדאמר מר מריקה ושטיפה בצונן הא אפי' בחמין הניחא למ"ד מריקה ושטיפה בצונן אלא למ"ד מריקה בחמין ושטיפה בצונן מאי איכא למימר שטיפה יתירתא: **מתני'** רבי טרפון אומר כא] *בישל מתחילת הרגל יבשל בו כל הרגל וחכ"א *עד זמן אכילה מריקה ושטיפה מריקה כמריקת הכוס ושטיפה כשטיפת הכוס מריקה* ושטיפה בצונן

השפוד

ר"א כל

ר"א בחמין

ואפי' לרבי יוסי כו' · במסכת סוכה בפרק החליל (דף נ:): אבל דחרס לא · כדאמרינן התם מאי מיעט מיעט חרס: פגע בה · רמי בר חמא ברב יצחק: אמר ליה · רמי לרב יצחק: כב] אלקפטין נקטן ריח אתי לה ליד מבוס דאזלת לך קמיה דרב ששת הוית לך כי רב ששת · משל הוא על גסי הרוח כג] משתדלין לעמוד במקום גדולים [ואמר] הדוכום אחזני בידי וריח המלוכה נקלט לתוך כד] ידי אלקפטא דוכום במסכת שבועות (דף ו:): א"ל לאו · לא לגאוה נתכוונתי: כה] משכחנא מתניתא · דלא אמרה הכי פרכא כו] לה למילתיה דמר דשמעתא דאמורא במקום מתניתא ליתא: פשיט כז] ממתניתא · *שמשניות סדורות בפיו כח] כדאמרינן בעירובין (דף נד.) רב חסדא *מרחשן סיפוותיה ממתנית' דרב ששת *וכי נמי משכחנא כו': דאיפשיט לך כי מתניתא · משכחנא איפשוט לך וכי הדוק במתניתא תשכח כוותא: מידי דהוה אהזאה · דם חטאת שניתז על הבגד דתנן במתניתין אין טעון כיבוס אלא מקום הדם: והא לא תניא הכי · כט] הא לא אשכחן מתניתא דקאי כוותך ולא אמרת דתפשוט כי מתני': ל] [א"ל] מסתברא כי בגד · דמתניתין היא: מפעפע · מתפשט בכל הכלי: חומר בהזאה(א) מבמריקה כו' · בדם חטאת שניתז על הבגד: מריקה ושטיפה אינה בפנימיות ואינה לפני זריקה · שאין הכתוב מדבר אלא לא] בנאכלות דסמיך ליה (ויקרא ו) כל זכר בכהנים יאכל אותה: הכי גרסי' בת"כ כל הקדשים מנין ת"ל קדש קדשים היא לב] וסמיך ליה כל זכר בכהנים יאכל אותה: קדש קדשים היא · ולקמן מפרש דקדש קדשים לאו דוקא מדאיצטריך אותה למעוטי תרומה דאי קדש קדשים דוקא אותה למעוטי מאי אתא לג] לאו לקדשים קלים איצטריך וכ"ש (ב) לתרומה: אותה · יאכל אותה בתר מריקה ושטיפה כתיב: אותה כדאמרן · אותה כשרה ולא פסולה לד] דאפקיה ר' שמעון לעיל (דף צג.) חטאת שהיתה לה שעת הכושר ונפסלה: ואם בישל בנ"ט · נאסרין החולין לזרים אלמא בעי הגעלה לפלוט איסור הנבלע בכלי שלא יאסר: אמר אביי · מודינא דהגעלה בעי ולא נצרכא האי דאימעוט מתורת מריקה ושטיפה: לה] אלא מקום בישול · הא דאמרינן בקדשים צריך מריקה כל הכלי גזירת הכתוב היא בדת מריקה ושטיפה: אלא לכדאמר מר · בתורת כהנים ומורק ושוטף במים ולא ביין כו': במזוג · מים ויין כאחד שני חלקי מים ואחד יין: הא · תרומה אפי' ביין ומזוג דלא קפדינן אלא אהגעלת איסור הנבלע בו לו]: הכי גרסינן לא נצרכא אלא לכדאמר מר מריקה ושטיפה בצונן הא אפילו בחמין הניחא למאן דאמר מריקה ושטיפה בצונן אלא למאן דאמר מריקה בחמין ושטיפה בצונן מאי איכא למימר שטיפה יתירתא: לא נצרכא אלא לכדאמר מר · לקמן (דף צז:): מריקה ושטיפה בצונן · בר מהגעלת חמין הא דתרומה דאימעוט מתורת מריקה ושטיפה סגי לה בהגעלת חמין לחודייהו: אלא למ"ד מריקה בחמין · והיא הגעלה שלהן מהשתא ממאי אימעיט תרומה: ומשני שטיפה יתירתא · בצונן איכא בקדשים בתר מריקה לז] דהוא הגעלת חמין ותרומה לא בעי שטיפת צונן: **מתני'** יבשל בו כל הרגל · בלא מריקה ושטיפה ולבסוף הרגל ימרוק וישטוף וטעמא מפרש בגמרא: זמן אכילה כו' · לח] מפרש בגמרא מאי קאמר: מריקה כמריקת הכוס · מבפנים ככוס של ברכה כדאמרינן בברכות (דף נא.) שטעון הדחה לט] בפנים ושטיפה מבחוץ:

האכלה

[סוכה כ:]

[ת"ל שבקייהו]

נ"ל מרחשן

נ"ל ואמר לי דתניא כי הא מלתא וכו' נ"ק

[לעיל צג:]

[זבחים קטו: וש"נ]

תוספתא דתרומות פ"ט חולין צז. קיב:

[נ"ל אם בישל ודו] במזבח שבמקומות]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חומר בהזאה כו' כדם חטאת שניתז על הבגד מבהזאה כו': (ב) ד"ה קדש קדשים וכו' וכ"ש לתרומה נ"ב א"כ נ"ל אותה וק"ל:

שיטה מקובצת

א] רב יצחק בריה דרב יהודה הוה: ב] ואזיל קמיה דרב ששת: ג] נקטן ביד ריחא: ד] קמיה דרב: ה] מילתא מיניה פשיט: ו] פרכא ליה רב: ז] בעי מינאי: ח] כלי־גליון פי' שמקצת ד.אחר הוא חוץ לאש: ט] ושטיפה כל הכלי או: י] לא תניא הכי: יא] אלא במקום הדם: יב] כל הקדשים מנין: יג] ושטיפה מ"מ דרבי יהודה כתיב קדש: יד] תיבות מ"מ דרבי יהודה נמחק: טו] אותה כדאמרן: טז] מריקה ושטיפה והתניא: יז] טעם בישל בה תרומה: יח] אלא לכדאמר מר מתיבת בישל עד תיבות במים אין כאן מקומו: יט] במזוג רבא אמר לא צריכא אלא לכדאמר מר בישל במקצת כלי טעון מריקה ושטיפה כל הכלי הא לא צריך רבה: כ] אלא לכדאמר: כא] אומר אם בישל בו מתחלת: כב] מה"ד אלקפתא נקטן ביד ריהא: כג] הרוח המשתדלין (ס"א להיות אצל גדולים). כד] ידו האלקפתא דוכום: כה] מה"ד כי משכחנא: כו] פרכה ליה למילתיה: כז] פשיט לי ממתניתא: כח] בפיו ואמר לי ת"ש דתנא כי הא מילתא: כט] תיבת הא נמחק: ל] א"ל מסתברא: לא] אלא בנאכלים דסמיך: לב] היא דסמיך ליה: לג] הא לא לקדשים: לד] פסולה ואפקיה רבי: לה] כל הדבור המתחיל אלא מקום כו' עד ושטיפה נמחק וא"כ: לו] בו הא לא צריך אלא מקום בישול והא דאמרינן בקדשים צריך מריקה ושטיפה כל הכלי גזרת הכתוב היא בדת מריקה ושטיפה: לז] מריקה דהיא הגעלה: לח] בגמרא נפרש מאי: לט] הדחה מבפנים ושטיפה: מ] דוקא ודמי לאין מיעוט: מא] צריכא כדאמר: מב] ויש ללמוד (עיין תוספות פ"ז דף טו):

השפוד *והאסכלא מגעילן בחמין: **גמ'** מאי טעמא דר"ט דאמר קרא ופנית בבקר והלכת לאהלך הכתוב עשאו לכולן בקר אחד מתקיף לה רב אחדבוי בר אמי וכי אין פיגול ברגל ואין נותר ברגל וכי תימא ה"נ והתניא ר' נתן אומר לא אמר ר"ט אלא זו בלבד אלא כדר"נ אמר רבה בר אבוה *דאמר ר"נ אמר רבה בר אבוה כל יום ויום נעשה גיעול לחבירו: והכ"א עד זמן אכילה כו': מאי קאמר אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה ממתין לה עד זמן אכילה והדר עביד לה מריקה ושטיפה מנהני מילי א"ר יוחנן משום אבא יוסי בן אבא כתיב ומורק ושוטף וכתיב כל זכר בכהנים יאכל הא כיצד ממתין לה עד זמן אכילה והדר עביד לה מריקה ושטיפה: מריקה כמריקת הכוס שטיפה כשטיפת הכוס: ת"ר מריקה ושטיפה בצונן דברי רבי וחכמים אומרים מריקה בחמין ושטיפה בצונן מ"ט דרבנן מידי דהוה אגיעולי עובדי כוכבים ורבי אמר לך הגעלה לא קאמינא כי קאמינא למריקה ושטיפה דבתר הגעלה ורבנן א"כ לכתוב קרא או מורק מורק או שוטף שוטף מאי ומורק ושוטף ש"מ מריקה בחמין ושטיפה בצונן ורבי אי כתיב ומורק מורק ה"א תרי זימני מורק או תרי זימני שוטף לכך כתיב ומורק ושוטף לומר לך מריקה כמריקת הכוס שטיפה כשטיפת הכוס: **מתני'** *בישל בו קדשים וחולין או קדשי קדשים וקדשים קלים אם יש בהן בנותן טעם הרי הקלים נאכלין כחמורין שבהן ואינן טעונין מריקה ושטיפה ואינן פוסלים במגע רקיק שנגע ברקיק והתיכה בחתיכה לא כל הרקיקין ולא כל ההתיכות אסורין אינו אסור אלא במקום שבלע: **גמ'** *מאי קאמר (א) אם יש בהן בנותן טעם הרי הקלין נאכלין כחמורין וטעונין מריקה ושטיפה ופוסלין במגע אין בהן בנותן טעם אין הקלין נאכלין כחמורים ואין טעונין מריקה ושטיפה ואין פוסלין במגע נהי דקדשי קדשים לא בעו קדשים קלים ניבעי אמר אביי מאי אין טעונין דקאמר קדשי קדשים אבל קדשים קלים טעונין רבא אמר הא מני ר"ש היא *דאמר קדשים קלים אין טעונין מריקה ושטיפה בשלמא לרבא היינו דקתני או קדשי קדשים וקדשים קלים אלא לאביי תרתי למה לי צריכי דאי תנא קדשים וחולין ה"א חולין הוא דמבטלי קדשים דלאו מינייהו אבל קדשי קדשים וקדשים קלים אימא לא ואי תנא קדשי קדשים וקדשים קלים ה"א קדשים הוא דאלימי לבטולי קדשים אבל חולין אימא לא צריכא: רקיק *שהגיע ברקיק כו': ת"ר כל אשר יגע יכול אפי' שלא בלע ת"ל בבשרה עד

האסכלא · גרדיל"י ונותנין עליו צלי ובגמ' דמסכת ע"ז פריך הא ליתן בעי: **גמ'** ופנית בבקר · על כרחך בקר של חול קאמר וקרי ליה בקר ראשון: אין פיגול ברגל · אם שחט ע"מ לאכול למחר אינו פיגול: ואין נותר ברגל · אם הותיר בשר חטאת למחר אינו נותר דחד יומא הוא לר"ט: אלא זו בלבד · לענין מריקה ושטיפה יב] לתודה ולא לענין פיגול ונותר ואי טעמיה מהאי קרא הוא אפילו לענין פיגול ונותר נמי: נעשה גיעול לחבירו · מתוך שהשלמים נאכלין ברגל אין בלוע שלה נעשה נותר שהרי זמן שלמים לב' ימים וכי מבשל ביה שלמים האידנא הדר מבשל ביה שלמים למחר יג] ובולע משלמים שנשחטו ביום המחרת ופולט מה שבלע אתמול ובולע מן האחרונים כנולא שאינו בא לידי נותר *ואם בא לבשל חטאת יד] זהיר לבשל אחריו שלמים בו ביום ופולט את החטאת ובולע את השלמים: הא כיצד · כלומר למה שמכן הכתוב לומר טו] שממתין [עד] זמן אכילה כו': מידי דהוה אגיעולי עובדי כוכבים · דחמין בעינן דכתיב (במדבר לא) כל דבר אשר יבא באש טז]: א"כ · דתרוייהו חדא היא ומריקה לאו היינו הגעלה לכתוב קרא לשון שוה בשניהם: ה"ג ומאי מורק ושוטף ש"מ מריקה בחמין שטיפה בצונן: ורבי · אמר לך מריקה כמריקת הכוס ושטיפה כשטיפת הכוס לכך שינה בלשון שזה מבחוץ וזה מבפנים: **מתני'** הרי הקלים נאכלין כחמורין · לפנים מן הקלעים יז] ליום ולילה: ואין טעונין מריקה ושטיפה · לסוף זמן אכילת חמורים אלא לסוף זמן אכילת קלים ובגמ' פריך מאי קאמר הרי יש בהן בנותן טעם ואמר הרי הקלין נאכלין כחמורין (ב): ואין פוסלין במגע · אם נפסלו הקלין ונגע בהן בשר ובלע מהן אין נפסלין ובגמ' מפרש לה: רקיק · פסול יח] שהגיע ברקיק כשר ובלע ממנו: **גמ'** וטעונים מריקה ושטיפה · כדין החמורין: ופוסלין במגע · אם היו החמורין פסולין והקלים כשרין נעשו הקלים כחמורין לפסול את הנוגעין בהן כדכתיב (ויקרא ו) כל אשר יגע בבשרה יקדש יט] ואומר לקמן להיות כמוהו שאם פסולה (ג) תפסל: כ] (ואם לא הקלין כו') ואין טעונין מריקה לקמיה פריך ליטעון מיהא כדין קלין לסוף זמן אכילתן: ואין פוסלין במגע · אם היה החמור שנתבשל עם הקלין פסול הואיל ומועט ואין בו בנותן טעם בקלין לא נעשו הקלים כמוהו לפסול את הנוגעין בהן שהרי אף הם לא נפסלו ואיידי דתנא רישא פוסלין נקט סיפא אין פוסלין: נהי דקדשי קדשים לא בעו · כלומר נהי דלא בעו מריקה לסוף זמן אכילת חמורין דהא מועטין ובטלי ניבעי מיהא משום קלים לסוף זמן אכילתן: היינו דתנא או קדשי קדשים וקדשים קלים · לאשמועינן דכתם לן כרבי שמעון דאמר קדשים קלים אין טעונין מריקה ושטיפה: אלא לאביי דקאמר כדין חמורין כא] תרתי למה לי למיתנייה כיון דתנא קדשים וחולין ואשמועינן דבטל במיעוטו מה לי הני מה לי הני:

והאסכלא מגעילן בחמין · אית דלא גרסי בחמין משום דבעי רבה למימר בסוף ע"ז (דף עו.) מאי הגעלה דקתני מריקה ושטיפה א"ל אביי מי דמי מריקה ושטיפה בצונן הגעלה בחמין ואי גרסינן במשנה גופה בחמין היכי טעי רבה וגירסא דשפיר גרסינן ליה וקסבר רבה מריקה בחמין והא דנקט רבה שטיפה אגב מריקה נקט ושטיפה לאו דוקא והכי קאמר מאי הגעלה בחמין דקאמר היינו מריקה דאיירי בה לעיל דהיכא למ"ד בגמ' דמריקה בחמין:

ופנית בבקר · פי' בקונטרס על כרחין בקר של חול קאמר וקרי ליה בקר ראשון וקשה דלמא בי"ט וכגון שאכלו בתוך התחום ואפי' כב] תימא לומר דבעי ראייה פנים כג] ביום ראשון שמביא קרבנו מ"מ י"ל למחרתו שהוא חה"מ כל ז' מגא ליה ונראה לפרש דמשמע ליה סלקא בקר אחד משום דכולהו ז' תשלומין דראשון דחגיגה יש לה תשלומים כל ז' ומכאן קשה ללשון אחר שפירש בקונטרס בפסחים בפרק מי שהיה טמא (דף צה:) גבי פסח ראשון טעון לינה פסח שני אין טעון לינה דראשון טעון יום אחד והכא מוכח דבעי לינה ז' וכן בסוכה בפרק לולב וערבה (דף מז.) דקתני כשם שבשבעת ימי החג טעונין קרבן שיר וברכה ולינה כך שמיני טעון קרבן שיר וברכה ולינה *מאי לאו זמן לא ברכת המזון ותפלה ה"נ מסתברא דאי ס"ד זמן זמן כל ז' מי איכא משמע דקרבן ולינה ניחא ליה דהוה כל ז' ושמא י"ל דה"ה דהוה מצי למיפרך מלינה וליטעמיך ולטעות דהתם אתי הכל שפיר דנקטי דזמן כל ז' משכחת לה אי לא בריך ביומא קמא בריך בהידך יומי וכן נמי מצי למימר מלינה דעולת ראייה יש לה תשלומין כל ז' ויום הבאת קרבנו טעון לינה ולא יותר כד] (הג"ה) והך דמתניתין נמי מעיקרא ס"ד דהוי כל ז' מטעמא דפריכית אבל לא קאי הכי ובספרי מוכח דלא הוי אלא יום אחד דקתני אין לי אלא אלו מנין לרבות המנחות והעופות כו' ת"ל ופנית בבקר כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא כאלו משמע דלא הויא לינה אלא יום אחד דומיא דשלמים של כל השנה וקשיא לי אי לינה ברגל אינו רק יום א' אמאי פסח שני אין טעון לינה מי גרע ממביא עוף או מנחה בחול דטעון לינה יום אחד אבל אי רגל טעון לינה ז' אתי שפיר דקמ"ל דפסח שני אין טעון לינה רק יום אחד · ברוך:

ממתין להם כל זמן אכילה והדר עביד מריקה ושטיפה · אין לפרש דמריקה ושטיפה קודם שיעשה נותר כדי שלא יבואו קדשים לבית הפסול דהא משמע הכא דלאחר זמן אכילה עביד מריקה ושטיפה ומיהו יש ספרים דגרסי ממתין להו עד זמן אכילה ועוד יש לרבי טרפון כל יום ויום נעשה גיעול לחבירו ואם קודם כה] שעשה נותר עביד מריקה ושטיפה ה"נ ליעביד דכי בשיל ביה שלמים אתמול כשבא היום והוזקק למריקה ושטיפה אי כו] בשיל ביה שלמים דהאידנא קודם מריקה ושטיפה ניתסרו אלא ודאי לא חייב הכתוב עד אחד בנעשה נותר:

דאמר מאי אין טעונין קלא לדקדק מדקאמר לעיל

ניתי

נט א ב מיי' פ"ח מהל' מעה"ק הלכה יג:
ס ג מיי' שם הל' יח:
סא ד מיי' שם הלכה טו:
סב ה מיי' שם הלכה יז:
סג ו מיי' שם הלכה יח:

תורה אור: ופנית בבקר (דברים טז) · ומורק ושוטף (ויקרא ו) · כל זכר בכהנים (שם)

ע"ז עו. · פסחים צ"ה: · [לעיל צה: ע"ש]

שיטה מקובצת

א] דר"ט אמר ר' יצחק דאמר קרא עיין תוס' סוכה (דף מז): ב] לא כל זמן תיבת עד נמחק: ג] ושוטף לומר לך מריקה בחמין תיבת ש"מ ל"ש: ד] אי כתב רחמנא ומורק ומורק הו"א תרתי זימנא במריקה כתב רחמנא ומורק ושוטף לומר כו' והשאר ל"ש: ה] תיבת שבהן נמחק: ו] כל הרקיק ולא כל החתיכה אסורין: ז] קאמר ה"ק אם: ח] קלין מיהא ניבעי: ט] דקתני קדשים וחולין או: י] הוא דאלימא לבטולי: יא] רקיק שנגע ברקיק: יב] ושטיפה לדודיה ולא: יג] תיבת ובולע ל"ש ונמחק: יד] חטאת יהא זהיר: טו] לומר לך שממתין זמן ותיבת עד נמחק: טז] באש תעבירו הס"ד: יז] הקלעים וליום ולילה: יח] פסול שנגע ברקיק: יט] יקדש ואמר לקמן יקדש להיות: כ] מה"ד אין הקלין כו': כא] תיבת תרתי ל"ש: כב] ואפילו אם תמצא לומר דבעי: כג] בליל יום ראשון ותיבת ביום נמחק: כד] תיבת הג"ה נמחק: כה] קודם שיעשה נותר: כו] אי דבשיל ביה:

הגהות הב"ח (א) גמרא מאי קאמר הכי קאמר אם יש בהן: (ב) רש"י ד"ה ואין טעונין וכו' נאכלין כחמורין ולמה לא יטענו מריקה כדין חמורין הס"ד: (ג) ד"ה ופוסלין וכו' תפסל הס"ד ואח"כ מ"ה ואם אין בהן נותן טעם אין הקלין כו':

עד שיבלע בבשרה יכול נגע במקצת חתיכה יהא כולו פסול ת"ל יגע הנוגע פסול הא כיצד *חותך את מקום שבלע בבשרה ולא בגידין ולא בעצמות ולא בקרנים ולא בטלפים *[ב]יקדש להיות כמוה הא כיצד אם פסולה היא תפסל [ואם] כשרה היא תאכל כחמור שבה אמאי וניתי עשה ולידחי את לא תעשה אמר רבא אין עושה דוחה את לא תעשה שבמקדש [ה] שנאמר *°ועצם לא תשברו בו ר"ש בן מנסיא אומר אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח אמאי ניתי עשה ולידחי את לא תעשה אלא [ב] אין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש רב אשי אמר יקדש עשה הוא [ג] ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה אשכחן חטאת [ד] דמתקדש בבלוע שאר קדשים מנלן *אמר שמואל משום ר"א °[ג]זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים [ה] [לעולה] כי עולה מה עולה טעונה כלי אף כל טעונה כלי מאי כלי אילימא מזרק בשלמי ציבור נמי כתיב בהו °ויקח משה חצי הדם וישם באגנות אלא *[ד]דסכין ועולה גופה מנלן דכתיב °וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת והתם עולה הוא דכתיב °ויעלהו לעולה תחת בנו מנחה מה מנחה אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה אף כל אינם נאכלין אלא לזכרי כהונה מאי היא אי חטאת ואשם בהדיא כתיב בהו °כל זכר בכהנים יאכלנו ואי [ו] שלמי ציבור מריבוייא דקרא אתי °בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו [ה]לימד על שלמי ציבור שאינן נאכלין אלא לזכרי כהונה תנאי היא איכא

*ניתי עשה ולידחי את לא תעשה · לאו אתאכל כחמור שבה פריך שתיאכל בלילה ולמחר כשלמים דהאידנא דה"ל טהר ואין עשה דוחה את ל"ת שיש בו כרת (יבמות ח.) אלא אם פסולה היא תיפסל קאי דניתי עשה דאכילת קדשים ולידחי לאו דכל שבקדשים פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו [דקאי] (אי) נמי אשאר פסולין דליכא כרת כגון דנשחטה בלילה ולן דמה והוץ למקומו (והוץ לזמנו) וא"ת ומאי קושיא דלמא גזירת הכתוב הוא דאמר קרא יקדש להיות כמוה ויש לומר דקרא איכא לאוקומי בכשרה שתיאכל [טו] כחומר *שבה עד הלילה ומיהו קשה דכי הוי לילה *ניתי עשה ונדחה ונראה דקרא איכא לאוקומי בביטול קדשים וחולין כי מהני' *ועוד דאם איתא דהכא לא דחי מאי הזית דילפת מכלאים בציצית דעשה דוחה את לא תעשה אדרבה ניליף מהכא דלא דחי: **ואחד** עצם שאין בו מוח ואמאי ניתי עשה כו' *בסוף כילד צולין (פסחים פה.) דרים מדכתיב ועצם לא [טז] ישברו בו בפסח שני שאין ת"ל שהרי כבר נאמר ככל חוקת הפסח *יעשו אותו הכל אי לאו קרא דפסח שני ה"א ואכלו את הבשר בלילה הזה בבשר שבתוך העצם ומה אני מקיים ועצם לא תשברו בו בעצם שאין בו מוח אבל עצם שיש בו מוח שובר ואוכל דיבא עשה וידחה לא תעשה *והא דפריך הכא ואמאי ניתי עשה כו' הכי פריך כלומר מהכא נגמר דאין עשה דוחה לא תעשה בעלמא כי הכא אלא ודאי במקדש שאני* וכ"ל דהכי פריך ניתי עשה כו' כמו בחולין ונוקי קרא דיקדש אם כשרה תיאכל כחומר שבה

עד שיבלע · כגון [ז] המהתך שומן חטאת וסך ממנו כלי של שלמים ונבלע בו ומכאן אנו למידים (פסחים מה.) היתר מצטרף לאיסור בקדשים [ח] *ואין ללמוד מכאן טעם כעיקר שאין זה טעם אלא ממש: תאכל כחמור שבה שהרי יש בה עכשיו שני מינין [ט] וכחומר שבשניהם תיאכל: תורה אור אמאי · תיפסל משום האי פורתא: ניתי עשה · דואכלו אותם דכשירה: ולידחי לא תעשה · דלא תאכל דפסולה ואע"ג דאיכא לא תעשה באכילת פסולין כדאמרינן בפסחים [י] בכל שעה (דף כד.) כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו: ניתי עשה ולידחי · ניתי עשה דאכילת מוח דכתיב ואכלו את הבשר בלילה הזה: זאת התורה · הוקשו כולן זה לזה ללמוד זה על זה [יא] לכך הוקשו כולן לעולה דמה עולה טעונה כו': [יב] אי נימא מזרק · לקבלת דם וליף מעולת סיני דכתיב וישלח את נערי בני ישראל וכתיב [יג] עולה התם: וישם באגנות · [יד] וכיון דהדור איתקוש כולהו לשלמים דכתיב ביה בהאי קרא וילפינן מינה לקמן במתניתין (דף נח:) מה

דשייך בה כרת אם היא טהר וקמ"ל דהיתר מצטרף לאיסור כדאיתא פרק אלו עוברין (שם מה.) ובפרק ג' מינין (נזיר לז:) ולא נוקים קרא לאם פסולה תיפסל דליכא אלא לאו ומשני גלי קרא גבי קדשים בעצם שיש בו מוח דלא דחי ולכך ניליף קדשים מקדשים ולא ניליף קדשים מחולין בכו"ך · וא"ת בהני הכא משום דאפשר לקיים שניהם דמנח גומרתא עילוייה וסקיל ליה מוח וי"ל *דרבא הכא לטעמיה דמפרש בסוף כילד צולין (פסחים פד:) גבי אין נימנין על מוח שבקולית דלא אפשר בגומרתא משום פסידא דקדשים א"כ לא מקיים עשה דואכלו את הבשר בלילה הזה דא"ת בלא ישרוף הגומרתא מעט מן המוח שבפנים ואפי' אביי שמפרש התם משום פקע לאו משום דס"ל דגומרתא אפשר בלא שריפת מוח אלא קסבר דמשום הפסד קדשים מועט כזה לא חיישינן [יז] מיהא אכתי קשה *היכי אתי האי עשה ודחי לא תעשה הא בעידנא דמתעקר לאו דשבירת עצם לא מקיים עשה דאכילה*: **והתם** עולה הוא כדכתיב ויעלהו לעולה תחת בנו · תימה דהאי קרא דרשי' ליה לענין חולין בפ"ק דחולין (דף טז.) דאמרינן מנין לשחיטה שהיא בתלוש שנאמר ויקח את המאכלת ואומר ר"ת דגמרי' נמי חולין מדכתיב לשחוט את בנו ולא כתיב לשחוט את העולה אבל כלי לא שייך למילף בחולין אלא בקדשים כשאר עבודות דבעו כלי שרת ומדכתיב ויקח דמשמע דבר תלוש ולא כתיב [יח] *סכין דרבינן תלוש בחולין וכלי בקדשים מדהזכיר מאכלת דהוה מצי למכתב ויקח המחתך ואע"ג דהתם בחולין (ג"ז שם) דחי רבי חייא זריזותיה דאברהם קמ"ל הכא לא שייך לדחויי הכי דלענין מה שהביא דבר תלוש ולא כמך על מה שימלא גור וקנה מחובר שייך למימר [יט] דכתב קרא לאשמועינן זריזותיה אבל לענין מאכלת שהזכיר למה לי למכתב אי לאו לאשמועינן דעולה טעונה כלי: **מה** מנחה אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה · ופריך בחטאת ואשם נמי *כתיב כל זכר אלא לשלמי ציבור פירש בקונטרס הא דלא ילפינן זכרי כהונה מחטאת ואשם כדילפינן ממנחה משום דכתיב בתרוייהו גבי אכילת זכרים הוא קדש קדשים הוא דמשמע מיעוט הוא ולא אחר וקשה [כ] דבפרק איזהו מקומן (לעיל דף נה:) היכא תנא דיליף מהיקישא דחטאת מקרא דכתיב ועביתם שעיר עזים [אחד] לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים מה חטאת לזכרי כהונה אף שלמי ציבור לזכרי כהונה [כא] *הא לא קשיא מידי דההיא היקישא לא איצטריך למילתא אחריתי [כב] ועוד נראה לפרש דהיינו טעמא הכא דהיקישא דחטאת ואשם איכא לאוקומי למילתא אחריתי כדמפרש הכא לא מוקמינן לה לאכילת זכרים [כג] דכיון דאיתו שוה בכל הנהו דכתיבי בקרא אבל מנחה על כרחין להכי אתיא דלא משכחת למילתא אחריתי: **אף** [כד] שלמי ציבור אין נאכלין אלא לזכרי כהונה · ושלמים דהאי קרא בכבשי עצרת קאי דקדש קדשים ניהו כל הכהונים במקרא זה [כה] ונראה דעל כרחין איירי נמי בשלמי נדבה דהא בפ"ק (לעיל דף ה:) נפקא לן מהאי קרא שלא [כו] לשמו ועוד בכולהו קרבנות דטעונין כלי מהכא נפקא לן:

בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו וגו' לימד על זבחי שלמי ציבור כו' · האי קרא בפרשת קרח כתיב ואף על גב דזבחי שלמי ציבור לא כתיב התם כיון דכתיב בהאי קרא קדש יהיה לך וגבי כבשי עצרת כתיב בפרשת אמור אל הכהנים קודש יהיו לה' לכהן מסתברא דבדידהו איירי וכן פירש בקונטרס ועוד [כז] ילפינן משום דאיקרו קדש קדשים כדילפינן לעיל בפרק איזהו מקומן (דף נה.) ובפרק שני דערכין (דף יא:) מדכתיב על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם מה עולה קדשי קדשים אף זבחי שלמי ציבור קדשי קדשים: איכא

אפי' בספר קרבן אהרן פרשה לו דף יד ע"א בהשגת הדיבור הזה

סד א מיי' פ"ח מהלכות מעה"ק הל' ח:

סה ב מיי' שם הל' טו:

סו ג מיי' שם הל' טז: רס"ק מ"ו

סז ד מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הלכה ז:

נ"א שכהן כגי' ר"ח בפסחים ובחולין וקאי אחטאת של אשם

נ"ל ועוד נ"ל דהכי פריך דאם איתא דהכא כו' נ"ק

סח ה מיי' פי' מהל' מעה"ק הלכה ג:

נ"ל תימה בסוף כיצד כו' נ"ק

נ"ל יעשו אותו דמשמע אבל אי לאו כו' נ"ק

[עי' פרש"י לקמן נח. ד"ה אלא סכין]

נ"ל ופשיטא הא דפריך כו' נ"ק

תוספת בפ"ק במקדש בהני לפ"ז ועצם לא ישברו בו בפסח שני למה לי וכו' וכ"ל וכ"ה בס"י נ"א מן וכ"ל עד קדשים מחולין מקומו נעיל בד"ה ניתי עשה

פסחים פה. ע"ש

מנחות פב

ויקרא ז

שמות כד

בראשית כב

שם

ויקרא ו

במדבר יח

שיטה מקובצת

א] דתניא ועצם ותיבת שנאמר נמחק: ב] אלא ש"מ אין: ג] הוא הו"ל עשה ולא תעשה ואין: ד] דטאת דמקדשת בבלוע: ה] השלמים לעולה מה עולה: ו] ואי זבחי שלמי: ז] כגון דמחה שומן ותיבת המהתך נמחק: ח] ואין עיין ברש"י בחולין (דף לט): ט] מינין וכחמור שבשניהם: י] בפרק כל שעה: יא] זה הס"ד ומה"ד לעולה · לכך הוקשו: יב] מה"ד אילימא מזרק: יג] תיבת עולה ל"ש (א): יד] באגנות בשלמי צבור וכיון כו': טו] שתאכל כחמור שבה עיין בתוס' חולין (דף לט): טז] לא תשברו בו: יז] חיישי' ומיהו אכתי: יח] סכין ש"א ויכין: יט] למימר דכתבי' קרא: כ] וקשה דלעיל בפרק איזהו מקומן: כא] מתיבת הא כו' עד תיבות ועוד נראה מוקף בח"ל: כב] ונראה לפרש היינו טעמא הכא כיון דהיקשא: כג] זכרים כיון דאיתו ותיבות שלמי צבור נמחק: כה] זה כך פירש בקונטרס ונראה: כו] שלא לשמן ועוד דבכולהו קרבנות: כז] ועוד יש לפרש משום ותיבת ילפינן נמחק:

א) נראה דלפי הגהתו נ"ל וכתיב התם וישם באגנות וכד"א ומתה"ד דבסמוך אות יד לא משמע כן וצ"ע ·

*איכא דנפקא ליה מהכא ואיכא דנפקא ליה מהכא חטאת מה חטאת (א) מתקדשת בבלוע אף כל מתקדשת בבלוע אשם מה אשם אין שפיר ושליא קדוש בו אף כל אין שפיר ושליא קדוש בו קסבר *וולדות קדשים בהווייתן הן קדושים ודנין *אפשר משאי אפשר מלואים מה מלואים מותריהן בשריפה ואין בעלי חיים במותריהן אף כל מותריהן בשריפה ואין בעלי חיים במותריהן שלמים *מה שלמים מפגלין ומתפגלין אף כל מפגלין ומתפגלין במתניתא תנא משמיה דר"ע *מנחה מה מנחה ב] מתקדשת בבלוע אף כל מתקדשת בבלוע ואיצטריך למכתב מנחה ואיצטריך למכתב חטאת דאי אשמעינן מנחה דאיידי דרכיכא מיבלעא אבל חטאת אימא לא ואי אשמעינן חטאת *משום °דקריר אבל מנחה אימא לא צריכא חטאת *מה חטאת אינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית אף כל אינה באה *אלא מן החולין ג]וביום ד]ובידו הימנית *וחטאת מנלן אמר ויקרא טז רב חסדא אמר קרא °והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו משלו ולא משל ציבור שם ז ולא משל מעשר ביום °מביום צוותו נפקא *כדי נסבה בידו הימנית מדרבה בר בר חנה נפקא *דאמר רבה בר בר חנה אמר ר"ל כל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין כדי נסבה ואיבעית אימא סבר לה כר"ש *דאמר אצבע לא בעיא כהונה כהונה בעיא אצבע אשם *מה אשם ה]עצמותיו מותרין אף כל עצמותיו מותרין אמר רבא פשיטא לי

דם

רש"י

מה שלמים מפגלין ומתפגלין הא נמי תילף משלמים דהתם (ב) נמי שלמים בכיני הוו: *אלא סכין. לשחיטה לאפוקי צור וקנה דכלי שרת בעינן ג]: מאי היא. הי מינייהו יליף ד] לאכול לזכרי כהונה ממנחה: בקדש הקדשים תאכלנו. בויקרא קרא כתיב ה] וקדש יהיה לך דכתיב בסיפיה דקרא יתירא הוא למילף שלמי ציבור ו] וכבשי עצרת דכתיב בהו קדש יהיו לה' לכהן*: מה חטאת מקדש בבלוע כו'. ואף על גב דבמנחה נמי כתיב (ויקרא ו) כל אשר יגע בה יקדש דמקדשת בבלוע איצטריך לאקושינהו לחטאת דממנחה לא מצי ילפי דאיכא למימר לא איתקיש למנחה אלא לענין זכרי כהונה אבל לענין בלוע דמנחה דוקא דרכיכא (ג) למיבלע אבל שאר קדשים לא: מה אשם אין שפיר ושליא קדוש. ז] דהא זכר הוא ואין לך לומר בחלב ושתי כליות שלו שאף של שליא שבמעיו משמע אף הבאים נקבות כגון חטאת ושלמים אין שפיר ושליא קדוש בהן ואין חלב ושתי הכליות של שליל שבמעיהן קריבין ומעולה לא ה"ל למילף דכליל היא (ד) והאף כל ח] שאין שפיר ושליא קדוש בו לא מצי למימר דלאו לעולה מדמית להו שהרי אף שאר הבשר אינו קרב ואכילת זכרי כהונה לא יליף מחטאת ואשם כדיליף ממנחה דתקשה לך אמאי אקשינהו למנחה לילפו זבחי שלמי ציבור מאשם וחטאת משום דכתיב בתרוייהו גבי אכילת זכרים הוא ט] קדשי קדשים הוא הלכך מהתם לא מצי ילפי הי לא מהיקשא דמנחה: וולדות בהמות קדשים בהווייתן הן קדושים. כשנולדים הן קדושים ולא במעי אמן *וגמרי מאשם: ודנין אפשר משאי אפשר. נקבות מזכרים ולגמרי לא מצי *למעוטינהו י] מקדשים להקריבם דכתיב רק קדשיך אשר יהיו לך ואמר מר בכורות (דף יד:) רק קדשיך אלו התמורות אשר יהיו לך אלו הוולדות ומאשם גמרינן דבמעי אמן מיהא לא קדשי אלא בהווייתן כדכתיב אשר יהיו: מה מלואים מותריהן בשריפה. ולא היו בעלי חיים במותריהן דמלואים שהרי קרבן צבור היו ולא הופרשו שנים לאחריות וגם לא אבד האחד מהם והפרים אחר תחתיו ונמצא הראשון: אף כל הקדשים יא] מותריהן בשריפה ואין בעלי חיים במותריהן. שאם היו בעלי חיים במותריהן כגון יחיד שהפריש שני קרבנות לאחריות חובתו שאם יאבד האחד יתכפר בשני או אם הפריש קרבן ואבד והפריש אחר תחתיו ונמצא הראשון והקריב את יב] האחד מהן ואת השני נותר אין נותר זה בשריפה כדין נותר של מלואים: יג] מפגלים. את הנסכים שאם חישב בזבח אף הנסכים מפוגלין ומש"ה יליף משלמים דעיקר פיגול יד] כתיב בהו: דקריר. טריסטמרי"ט בלע"ז מתוך שהבשר עב נכנס בתוכו השומן בטומקו: חטאת. באה ביום דכתיב טו] (ביום) בספר יוה"כ (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם: ובידו הימנית. דכתיב טז] אצבע וכהונה ואמר מר לעיל (דף כד:) כ"מ שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין: מדרבה בר בר חנה נפקא כו'. וקס"ד או אצבע או כהונה ואין לך בכל אלו שלא נאמר כהן בהקרבתן: כר"ש. בפ"ב (שם) כהונה בעי אצבע ובחטאת תרוייהו כתיבו לקח הכהן מדם החטאת באצבעו: מה אשם עצמותיו מותרין. לעשות מהן כלים אני שמעתי שהרי נאכל לכהנים ונותר בעצמות לא שייך אלא בדבר הנאכל: אף כל. ואפי' עולה ומיבעי (ה) לי הא נמי מחטאת הוה מצי יז] יליף ונראה בעיני דמלו יהיה יתירה נפקא ליה באשם דכתיב ביה (שם ז) לכהן יח] לו יהיה:

דם

תורה אור: ויקרא טז; שם ז

תוספות

איכא דנפקא ליה מהכא כו'. עוד יש תנא שלישי בפרק איזהו מקומן (לעיל דף נה.) דאמר אלא היקישא למאי אתא מה חטאת לזכרי כהונה אף זבחי שלמי ציבור לזכרי כהונה והא דלא נקט לה הכא משום דסוגיא דשמעתא היא ולא משכח לה ברייתא בהדיא: מה חטאת מקדשת בבלוע כו'. הא דאמרינן בפרק גיד הנשה (חולין דף צח:) לא צריכא [אלא] לטעם כעיקר דבקדשים אסור והכא שרי [ופריך] וליגמר מינה גלי רחמנא גבי חטאת כל אשר יגע בבשרה יקדש משמע דפשיטא ליה דשאר קדשים ילפינן מחטאת היינו מהיקשא דהכא: אף כל אין שפיר ושליא קדוש בו. פירש בקונטרס ואין חלב ושתי כליות של שליל שבמעיה קריבין וקשה דהוה ליה לתנא לפרושי חלב וכליות של שפיר ושליא כמו שילהי בהמה המקשה (חולין דף עה.): הג"ה ועוד דמשמע מתוך פירושו דדוקא חלב ושתי כליות הוא דאין קדושין ליקרב אבל הוולדות גופן קדושין הן וא"א לומר כן דתניא תמורה (דף יט.) השוחט את החטאת ומצא בה בן ד' נאכל לכל אדם ובכל מקום ולעולם ומוקי לה יט] למאן דאית ליה בהווייתן הן קדושין ברים כילד מערימין (שם דף כה:) דהן עצמן חולין במעי אמן ונראה לפרש דלענין חולין גמורין קא יליף דשפיר ושליא הנמצא בבטן חטאת לאחר שחיטה אינן קדושין כלל ומהכא אית ליה ולדות קדשים בהווייתן הן קדושין והא דתניא כ] ברייתא בהמה המקשה (חולין דף עה.) מה חלב ושתי כליות האמורין באשם מולא מכלל שליל אף כל מולא מכלל שליל ההוא תנא סבר במעי אמן קדושין ולכך איצטריך קרא למעוטי חלב ושתי כליות מהקרבה ולפי מה שפירשתי לא אתי שפיר הא דלא יליף מעולה כמו לפי' הקונטרס: מה שלמים מפגלין כו'. לעיל בסוף פרק ב' (דף כח:) איכא תנא דדריש לה מדכתיב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו מה שלמים מפגלים ומתפגלין כו' וכן בפרק ב"ש (לעיל דף מד.) דדריש לה נמי מההוא קרא מה שלמים מיוחדין שיש להם מתירין בין לאדם בין למזבח מפגלין ומתפגלין פי' בקונטרס מפגלין את הנסכים אם חישב בזבח ובחנם דחק דהוה מצי למימר שהדם מפגל את הבשר והבשר עצמו מתפגל: מה חטאת אינה באה אלא מן החולין כו'. תרתי דריש מחטאת לבר דרש נמי מה חטאת מקדשת בבלוע: כדי נסבה ואי בעית אימא סבר לה כר"ש כו'. הכא מסיק להני תרי שינויי אבל בסוף התודה (מנחות דף פג.) משני כדי נסבה להודיה ובפ"ק דחולין (דף כב.) משני כהונה בעיא אצבע כו' והוא לא *ונראה דלמאן דאמר לעיל (דף נ.) דבר הלמד בג"ש אינו חוזר ומלמד בהיקש נ"ל הכא *(ובפ"ק דחולין) כדי נסבה דאצבע דחטאת גופיה ילפינן בג"ש דמצורע דהיינו ימין לעיל בפ' ב' (דף כד:) ובפ"ק דמנחות (דף י.) ואם כן כא] לא מצינו למילף בהיקש שאר קרבנות מחטאת: מה אשם עצמותיו מותרין כו'. פי' בקונטרס לעשות מהם כלים אני שמעתי באשם פשוט לו שעצמותיו מותרין שהרי נאכל לכהנים ונותר בעצמות לא שייך אלא בדבר הנאכל אף כל ואפילו עולה ומיבעי לי הא נמי מחטאת הוה מצי יליף ונראה בעיני דמלו יהיה יתירא נפקא ליה באשם דכתיב ביה לכהן אשר יכפר בו לו יהיה כך פי' בקונטרס והשתא לפירוש רבותי דמסברא ידע דעצמות מותרין בכל קדשים הנאכלין ולא איצטריך היקישא אלא להתיר עצמות עולה קשה משלמים או משאר קדשים הנאכלין נילף ולמה ליכתוב אשם ועוד דבפרק המזבח מקדש (לעיל דף פו.) דריש מג"ש נאמר באשם לו יהיה ונאמר בעולה לו יהיה וקאמר דמופני מה אשם עצמותיו מותרין אף עולה כו' והשתא תיפוק ליה מהיקישא דהכא ול"ל ג"ש כיון דלא איצטריכא היקישא דהכא אלא לאגמורי בעולה ויש לומר כיון דבשאר קרבנות צריכי כל חד למלתיה כדמפרש הכא לא נילף מינייהו דבר אחר שאינו נ"ל בכל הקדשים רק בעולה וכי האי גוונא פירשנו לעיל (דף נז:) גבי מנחה דילפינן מיניה זכרי כהונה ולא ילפינן מחטאת ואשם ולפי' זה האי תנא לית ליה דרשא דשפיר ושליא

מסורת הש"ס

זיי"ך לג:
מנחות פ:
עי' כ יד לעיל
[לקמן קיד. ושם]
[סוכה נ: יבמות מ. כה: הוריות ו: מנחות יט. פב. תמורה טז: יח: נדה לו:]
[מנחות פג.] לעיל כה:
מנחות פג. כל כבו...
[פ"ב במנחות]
[עי' תוספות לעיל כ. ד"ה אם]
יומא ג: חולין כב. מנחות פב.
[ש"ס. ופ"ב]
אמרינן מאשם ודנין כר"א ג"ק
נ"א למעוטינהו מקדושתן מלהקריב דכתיב כו' ג"ק

הגהות הב"ח

(א) גמ' מה חטאת מקדשת בבלוע אף כל מקדשת: (ב) רש"י ד"ה (בעמוד הקודם) וש"ב נאכלות וכו' לקמן במשנתין, מה שלמים וכו' תילף משלמים דהתם הסיני שלמים נמי הוו הס"ד ואח"כ מ"ה אלא סכין: (ג) ד"ה מה חטאת וכו' מיבלע כצ"ל ותיבת לי נמחק: (ד) ד"ה מה אשם וכו' לא ה"ל למילף דכליל היא ולא מצינן למימר אף כל שאין שפיר ושליא קדוש בו דלאו לעולה וכו' גבי אכילת זכרים קדשי קדשים הוא אבל שלמים קדשים קלים היא הילכך מהתם: (ה) ד"ה אף כל ואפילו עו"ה ומיבעי לן הא מחטאת נמי הוה מצי נ"ב על פשט דשמעתין הנ"ל:

גליון הש"ס

גמ' דקריר. לשון זה נ"ב לעיל דף עט ע"ב:

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פס"ז מהל' מעה"ק הלכה טו
ע ב מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הלכה א'
עא ג מיי' פ"ט מהלכות ביאת מקדש הל' יא.
עב ד מיי' פ"י מהל' מעה"ק הלכה י:

חולין כב. לעיל כד: מנחות י. פג
ג"ז שם [לעיל כו.]
[ועי' תוס' כתובות יג: ד"ה ...] נ"ל ובסוף התודה

שיטה מקובצת

א] דמאת מקדשת בבלוע אף כל מקדשת בבלוע: ב] מנחה מקדשת בבלוע אף כל מקדשת בבלוע: ג] בע נן הס"ד ומה"ד אף כל אין נאכלים אלא לזכרי כהונה ושלמים. דהאי קרא בכבשי עצרת קאי דקדשי קדשים נינהו בכל הכתובים במקרא זה הס"ד: ד] יליף לאכול לזכרי: ה] כתיב ואע"ג דזבחי שלמי צבור לא כתיב התם אפ"ה וקדש: ו] צבור דהיינו כבשי

עצ"ה: ז] קדוש בו. דהא: ח] כל אין שפיר: ט] הוא קדש קדשים הוא: י] למעטינהו מקדושה והקריבה דכתיב רק קדשיך: יא] הקדשים מותר בשרפן בשריפה: יב] את אחר מהן: יג] מפגלין ס"א מפגלין את הלחם דהא בכבשי עצרת כתיב שאם חישב בזבח אף הלחם מפוגל אף כל שבא דבר אחר עמו הזבח מפגלו כגון איל נזיר שהוא טעון לחם וכן תודה ומשום הכי יליף משלמים משום דעיקר פיגול בהו כתיב: יד] פגול בהו כתיב: טו] תיבת ביום נמחק: טז] דכתיב ב'ד אצבע: יז] מצי למילף ונראה: יח] לו כמאן דאית: יט] ... כ] דתניא בברייתא בפ' בהמה המקשה: כא] וא"כ הכי מצינו ותיבת לא ל"ש:

עין משפט
נר מצוה

עג א מיי' פ"ח מהל' מעה"ק הלכה ט:
עד ב ג מיי' פ"ג מהל' מקוואות הלכה ו ו:
א ד מיי' פ"י מהלכות מעה"ק הלכה יט:
ב ה מיי' פ"ג מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה טו ופ"ב מהלכות ביאת מקדש הלכה ח:
נ"ל דהכא נקט"ה ז"ק
ג ו מיי' פ"ב מהלכות ביאת מקדש הל' ו:
ד ז מיי' פ"י מהלכות מעה"ק הלכה יט:
ה ח מיי' שם הל' יח ופ"ו מהלכות ביאת מקדש הל' יב ועי' רש"ק:
ו ט מיי' פ"ו מהלכות ביאת מקדש הלכה ה:
ז י מיי' פ"י מהלכות מעה"ק הלכה יד:
ח כ מיי' שם הל' כא:

גי' ש"ק לו יהיה ולא דריש אלא מיתורא כו' ועיין רש"ק

דם חטאת למטה ודם עולה למעלה טעון כיבוס בעי רבא דם עולה למטה ודם חטאת למעלה מהו משום נוגע הוא והא נוגע או דלמא משום בלוע הוא והא לא בלע [א] (הוא) הדר פשטה דאין טעונין כיבוס אמר רבא פשיטא לי דם על בגדו חוצץ ואם טבח הוא אינו חוצץ רבב על בגדו חוצץ ואם מוכר רבב הוא אינו חוצץ בעי רבא דם ורבב על בגדו מהו אם טבח הוא תיפוק לי משום רבב ואי מוכר רבב הוא תיפוק לי משום דם לא צריכא דעביד הא והא אחדא לא קפיד אתרתי קפיד או דלמא אתרתי נמי לא קפיד תיקו:

הדרן עלך דם חטאת

טבול יום ומחוסר כיפורים אינן חולקין בקדשים לאכול לערב אונן [ב] (אינו) נוגע ואינו מקריב ואינו חולק לאכול לערב בעלי מומין בין בעלי מומין [ג] עוברין בין בעלי מומין קבועין חולקין ואוכלין אבל לא מקריבין כל שאינו ראוי לעבודה אינו חולק בבשר וכל שאין לו בבשר אין לו בעורות אפילו טמא בשעת זריקת דמים וטהור בשעת הקטר חלבים אינו חולק בבשר שנא' [ד] המקריב את דם השלמים [ה] [ואת החלב מבני אהרן] לו (יהיה) [תהיה שוק הימין למנה]: ויקרא ז

גמ'

תורה אור

דם חטאת למטה ודם עולה למעלה. נפל דם חטאת תחילה על הבגד וחזר וניתז דם עולה על אותו כתם: טעון כיבוס. דהא דם חטאת נגע בבגד ונבלע בו: והא נוגע. שדם עולה נבלע בבגד וכשנפל דם חטאת עליו נוגע הוא בבגד אבל אינו נבלע דהא שבע ליה בבלוע דם עולה: חוצץ. לענין טבילה בבגד שנטמא: ואם טבח הוא. שאינו מקפיד בדם שעל בגדו. אינו חוצץ. דחציצה בקפידא תליא [ו]: רבב. כל דבר הנתוך כגון שומן והלב ושעוה: ותיפוק ליה משום רבב. שאינו רגיל בו ומקפיד עליו והוי חציצה: אתרתי קפיד. [ואף על גב] דרגיל בתרווייהו גנאי הוא לו שירחו שניהם על בגדו: או דלמא לא קפיד. הואיל ובשניהם רגיל:

הדרן עלך דם חטאת

טבול יום ומחוסר כיפורים. הואיל ואין ראוין לאכילה [ז]: אין חולקין לאכול לערב. לכשיטהרו ובגמרא מפרש טעמא: אונן אינו מקריב. כדאמר בפרק שני (לעיל דף טז.): בעלי מומין חולקין. טעמא מפרש בגמרא: כל שאינו ראוי לעבודה כו'. בגמרא פריך והרי [ח] בעל מום: וטהור בשעת הקטר חלבים. שהוא כל הלילה כגון שטבל והעריב בערב שמש: **גמ'** מחנא. זורק את הדם וכללא הוא. ריש לקיש נופיה ויקרא ילפיה ואזיל למילתיה ופריך לקרא עד דממילא מיתוקמא בחלוקה:
נעמרה

[צ"ל דף צו.]

ושליא דלעיל ומאן דדריש עצמות מותרין מלו יהיה פרק המזבח מקדש (לעיל דף פו.) אית ליה היקישא דאשם לגבי שפיר ושליא ולפרש"י דאמר דבכל הקדשים מן הדין אסורין העצמות דלא התיר הכתוב אלא בשר הראוי לאכילה וגילה לנו באשם לו יהיה דנשמע קריותא נילף כמו כן היתר בכל הקדשים ע"פ זה: הגה"ה. קשה דבההוא קרא כתיבי חטאת ואשם בפרשת צו את אהרן כחטאת כאשם תורה אחת להם הכהן אשר יכפר בו לו יהיה ולמה נקט אשם וי"ל דעיקר פרשה באשם ועוד דלו יהיה נכתב לי יחיד שמא לא קאי רק על האשם דסליק מיניה ולא תקשי [ט] (הכי גרסינן) הא דדרשינן לעיל בפרק המזבח מקדש (שם) נאמר לו יהיה בעולה עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה ונאמר לו יהיה באשם מה אשם עצמותיו מותרין אף עולה עצמותיה מותרין וקאמר התם מופני והשתא למה לי בעולה לו יהיה תיפוק לי מהיקשא דאשם דמתניתין וי"ל דלא גמרינן מהיקשא אלא קרבנות הנאכלין ומ"מ קשה אי ממשמעותא דלו יהיה דאשם דרשינן עצמותיו מותרין וילפינן מיניה שאר קרבנות שלמים חטאת ותודה הלא בעולה נמי כתיב לו יהיה ול"ל גזירה שוה פרק המזבח מקדש (שם) למיגמר מאשם וי"ל דלו יהיה דעולה קאי על העור ולא להתיר עצמות דהכי כתיב קרא עור העולה לו יהיה: הגה"ה. לו יהיה [י] לא דריש אלא מייתורא ושם פירש בקונטרס דפשיטא ליה באשם יותר מעולה משום דאף בשרו מותר ולאו משום טהר דבשריפה לא שייך נותר אלא במידי דבר אכילה כדכתיב והנותר מבשר הזבח וא"כ לא לריכנא למגמר אלא עולה דכליל וזהו כמו שפירש במתניתין בשם רבותיו: הגה"ה. ובפרק כיצד צולין (פסחים דף פג.) מוכח בהדיא כדבריו דאין נותר בעצמות ובמנחות בסוף התודה (דף פג.) פירש בקונטרס דהא דפשיטא ליה באשם יותר מאשר קרבנות הנאכלין משום דכתיב באשם הוא לאחר הקטרת אימורין דמשמע הוא אשם ואין עצמותיו אשם ולריך לדקדק ל"ל תרי קראי לעצמות היקישא דהכא [יא] דאתי מהוא וגזירה שוה דלו יהיה בפרק המזבח מקדש (לעיל דף פו.) ותו קשה לי דהוא דאשם דרשינן פ"ק (לעיל דף ה:) לאשם שניתק לרעייה מיהו תרי הוא כתיבי באשם בפרשת ויקרא. ברו"ך:

הדרן עלך דם חטאת

טבול יום ומחוסר כיפורים אינם חולקים בקדשים לאכול לערב. משמע הכא דמחוסרי כיפורים שהביאו כפרתן בעו עדיין טבילה והערב שמש וכן משמע פרק בכל מערבין (עירובין דף לב.) דמייתי [יב] הא מתניתא האשה שיש עליה לידה או זיבה מביאה מטות ונותנת בשופר וטובלת ואוכלת בקדשים לערב וכרים תמיד נשחט (פסחים דף נט.) נמי אמרינן אף מחוסר כפרה בשאר ימות השנה שטובל ואוכל [יג] לערב ותימה דתנא פרק חומר בקודש (חגיגה דף כא.) ובמתניתין מייתי לה האונן והמחוסר כיפורים לריכין טבילה לקדש ובמתניתין נמי בגמ' משמע דטבילה דוקא בעי דנוייתי הכא דמחוסר כפרה דחגיגה ופריך בתר הכי טמא שרץ טמא מעליא הוא והערב שמש בעי משמע דעד השתא לא איירי כלל בהערב שמש ועוד אמרינן בפסחים בפ' האשה (דף נ:) שוחטין וזורקין על טבול יום ועל מחוסר כיפורים ואין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ופריך מאי שנא טבול יום דחזי טמא שרץ נמי חזי לאורתא ומשני מחוסר טבילה וחיישינן דלמא פשע אבל במחוסר כיפורים לא חיישינן כדאמר קינו לב"ד וכדרב שמעיה דאין ב"ד של כהנים מתעצלין והשתא מחוסר כיפורים [יד] הא בעי טבילה ניחוש דלמא פשע אלא ודאי בעומד שרץ דבעי הערב שמש היכא למיחש דלמא פשע ולא טבל עד לאורתא אבל הא דלא בעי הערב שמש למאי ניחוש ליה אפילו בלילה יכול לטבול ויאכל ועוד אמרינן בפרק שני דבילה (דף יח.) כלי שנטמא באב הטומאה אין מטבילין אותו ביום טוב בולד הטומאה מטבילין אותו בי"ט ואי בטבילה דהכא בעי הערב שמש אם כן לא יוכל להשתמש בו [טו] ביום עד הלילה ולצורך חול הוא מטביל ליה ועוד תנן במס' פרה (פי"א מ"ה) כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים מטמא את הקדש ופוסל את התרומה ומותר בחולין ובמעשר לאחר ביאתו הותר בכולן ובהדיא אמרינן בירושלמי במס' תרומות פ' בני כפל דלי לתוך הבור נפלו כליו לתוך הבור מטריס עליהן ומטבילין תרין אמוראין חד אמר באב הטומאה וחד אמר בולד הטומאה מתיב מ"ד בולד הטומאה למ"ד באב הטומאה אף בחול [טז] והא לריך הערב שמש ומשני בראויה להשתמש בהן חולין בטהרה משמע בהדיא דלמ"ד בולד הטומאה ניחא דלא בעי הערב שמש ובירושלמי פ' שני דבילה היכא איפרא מתיב מ"ד באב הטומאה למ"ד בולד הטומאה ואותה גירסא משובשת והיא דמס' תרומות עיקר ונראה לפרש דהא דקתני הכא במתניתין לערב לאו משום מחוסר כיפורים אלא משום טבול יום ובפ' בכל מערבין (עירובין דף לב.) דנקט לערב לאו משום הערב שמש ודאי ידעה שאוקרב קינה ודאי [יז] טובלת ואוכלת לאלתר אלא התם הוא מטעם חוקה שאין ב"ד של כהנים מתעצלין עד שיכלו כל מעות שבשופר ומטעם זה לא תוכל לאכול כל היום וכי תימא מטעה שמתחילין להקריב את התמיד של בין הערבים תהא טובלת ואוכלת הא אפשר להקריב את הקינים לאחר תמיד כיון שאין למזבח אלא דמה כדאמר ברים תמיד נשחט (פסחים דף נט.) ובההיא נמי אמרינן התם מעלה ומלינה והיא דתמיד נשחט (שם) דמחוסר כיפורים בשאר ימות השנה שטובל ואוכל בקדשים לערב איידי דנקט התם גבי פסח שטובל ואוכל פסחו לערב דפסח אינו נאכל אלא בלילה נקט נמי בההיא לערב והא דאמרינן בפסחים

[תוס' עומדין מכח של שיכלו כו' וכו"כ שם]

שיטה מקובצת
[א] תיבת הוא נמחק:
[ב] תיבת אינו נמחק:
[ג] בין בעלי מומין קבועין בין בעלי מומין עוברין: [ד] שנאמר לכהן הזורק את דם השלמים לו יהיה כצ"ל וכן משמע בגמרא (דף קג ע"ב) ואח"כ מצאתי כך בתוס' (דף קג) [בדפים שלנו כדף לט ע"א] [כפי הנראה דברים אלו מהגאון רב"א זצ"ל]:
[ה] השלמים ואת החלב מבני אהרן לו יהיה שוק הימין למנה:
[ו] תליא מילתא הס"ד:
[ז] הואיל ואין ראוין לאכילה אינן חולקין והר"א: [ח] והרי בעלי מומין: [ט] תיבות הכי גרסינן נמחק: [י] יהיה ולהגי ממשמעות לו לא: [יא] תיבות דאתי מהוא נמחק: [יב] דמייתי התם מתניתין דהאשה שיש עליה: [יג] ואוכל בקדשים לערב ותימה דתנן בפ' חומר בקודש האונן [יד] תיבות דתנא ובמשנתין מייתי לה נמחק לקדש אבל לא לתרומה ומשמע טבילה אין הערב שמש לא דכה"ג דייק התם גבי דלים הנגררים בם הרה צריכן טבילה לקדש ובמשנתין מייתי לה כו': [טו] כיפורים נמי הא: [טז] בו היום אות ב' נמחק: [יז] כתול יהא צריך אות ו' נמחק: [יח] ודאי תהא טובלת:

[יט] נראה דצ"ל האונן והמחוסר כיפורים צריכים טבילה לקודש אבל לא לתרומה ומשמע וכו' טבילה לקודש ובמשנתין נמי בגמ' משמע וכו' והיינו ובמשנתין מייתי לה נמי:

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"י מהל' ביאת מקדש הלכה יד:
י ב ג מיי' פ"י מהל' ביאת מקדש הלכה כ:
יא ד מיי' שם הל' יז:
יב ה מיי' שם הל' כג:
יג ו מיי' פ"ב מהלכות אבות הטומאה הל' טו:
יד ז מיי' שם

מתני' ... **גמ'** מנא הני מילי אמר ר"ל דאמר קרא ויקרא ו הכהן המחטא אותה יאכלנה כהן המחטא א) יאכל שאינו מחטא אינו אוכל וכללא הוא והרי משמרה כולה דאין מחטאין ואוכלין ראוי לחיטוי קאמרינן הרי קטן דאינו ראוי לחיטוי ואוכל אלא מאי יאכלנה יחלקנה ראוי לחיטוי חולק שאינו ראוי לחיטוי אינו חולק הרי בעל מום דאינו ראוי לחיטוי וחולק בעל מום רחמנא רבייה שם כל זכר בכהנים לרבות בעל מום ואימא כל זכר לרבות טבול יום מסתברא בעל מום ה"ל לרבויי שכן אוכל אדרבה טבול יום הוה ליה לרבויי דלאורתא ב) מיחזא חזי השתא מיהא הא לא חזי רב יוסף אמר מכדי מאי יאכלנה יחלקנה לכתוב רחמנא יחלקנה מאי יאכלנה ש"מ ראוי לאכילה חולק שאינו ראוי לאכילה אינו חולק בעי ר"ל בעל מום והוא טמא מהו שיחלקו לו כיון דלא חזי ורחמנא רבייה לא שנא (א) מה לי טמא מה לי בעל מום או דלמא ראוי לאכילה חולק שאינו ראוי לאכילה אינו חולק אמר רבה ת"ש *כהן גדול מקריב אונן ואינו אוכל ואינו חולק לאכול לערב ש"מ ראוי לאכילה בעינן ש"מ בעי רב אושעיא טמא בקרבנות ציבור מהו שיחלקו לו מי אמרינן ג) המחטא אמר רחמנא והאי נמי מחטא הוא או דלמא ראוי לאכילה חולק שאין ראוי לאכילה אינו חולק אמר רבינא ת"ש כהן גדול מקריב אונן ואינו אוכל ואינו חולק לאכול לערב ש"מ ראוי לאכילה בעינן ש"מ: אונן נוגע ואינו מקריב כו': אונן נוגע ורמינהי *אונן ומחוסר כיפורים צריכין טבילה לקודש א"ר אמי א"ר יוחנן לא קשיא כאן בשטבל כאן בשלא טבל וכי טבל מאי הוי הא הדרא עליה אנינות דאמר רבה בר רב הונא אונן שטבל אנינותו חוזרת עליו ד) *ל"ק הא דאסח דעתיה הא דלא אסח דעתיה היסח הדעת ה) שלישי ושביעי בעי *דא"ר יוסטאי ברבי מתון א"ר יוחנן היסח הדעת צריך הזאה שלישי ושביעי לא קשיא הא דאסח דעתיה מטמא מת הא דאסח דעתיה מטמא שרץ טמא שרץ מעלייא הוא הערב שמש ו) בעי ועוד אפילו תרומה נמי *א"ר ירמיה באומר נשמרתי מדבר המטמאני ולא נשמרתי מדבר הפוסלני ומי איכא נטירותא לפלגא אין והתניא *עודהו הסל על ראשו ומגריפה

רש"י

משמרה כולה. לא זרקו את הדם אלא אחד זרק ע"י כולן וכולן חולקין ואוכלין: קטן. פסול לעבודה דנפקא לן מאיש מזרעך לדורותם בהכל שוחטין (חולין דף כד:) (ב) בסיפא ובקדשים אוכל דאמרינן במנחות (דף עג.) איש כאחיו איש חולק ואין קטן חולק ומדמעיט ליה מחלוקה מכלל דאכיל ועוד כל זכר כתיב: יחלקנה. ומהכא נפקא לן מתני' דקתני טבול יום אינו חולק: כל זכר בכהנים יאכל לרבות בעל מום. ולקמן מוקמינן לה בפרקין (ד' קב.) דלחלוקה רבייה דאי לאכילה לא איצטריך דהא בהדיא כתיב ביה (ויקרא כא) ומן הקדשים יאכל: שכן אוכל. כדכתיב ומן הקדשים יאכל: דלאורתא חזי. לעבודה כגון הקטר חלבים: רב יוסף אמר. לרבות טבול יום לחלוקה לא מצית אמרת ז) הא אוקימנא מאי יאכלנה יחלקנה כו': ראוי לאכילה. בעל מום: כיון דלא חזי. לעבודה ח) לחיטוי ואפילו מקמי טומאה ורחמנא רבייה לחלוקה הלכך מה לי כשהוא בעל מום לחודיה מה לי כשהוא טמא ובעל מום דהא לא קרינא ביה המחטא מעיקרא ופליג השתא נמי ייפלוג: מקריב אונן. דכתיב ביה (שם כא) לאביו ולאמו לא יטמא ומן המקדש לא יצא אינו צריך לצאת מן המקדש ביום מיתת אביו ואמו ט) שעבודתו אינה מחוללת הא אחר הדיוט שלא יצא חילל: ואינו חולק לאכול י) בערב. לכשיפטר מאנינותו אלמא אע"ג דקרינן המחטא אותה לא פליג דעיקר חלוקה באכילה תלי מדאפקה רחמנא בלשון אכילה הלכך מאן דמייתי ראיה מבעל מום קודם טומאה דפליג אע"ג דאין ראוי לחיטוי ומהיא טעמא בעית לרבויי אף לאחר טומאה לאו ראיה היא דבראוי לאכילה תלוי ולא בראוי לחיטוי ובעל מום בלא טומאה ראוי לאכילה הוא: מהו שיחלקו לו. מקרבן ציבור לאכול לערב ובקרבן ציבור שהקריבוהו טהורים קא מיבעיא ליה אי פלגי מיניה להאי טמא הואיל וראוי לחיטוי דקרבן צבור דוחה טומאה: או דלמא ראוי לאכילה בעינן. אבל בהקריבוהו טמאין לא מיבעי לן שהרי אינו נאכל דקי"ל בכילד צולין (פסחים דף עו:) קרבנות ציבור באין בטומאה אבל יא) אין (ג) נאכלין: מתני' דקתני אונן נוגע בשטבל לאנינותו בו ביום. והך טבילה לא בעיא הערב שמש דמעלה דרבנן בעלמא היא: אונן שטבל. בו ביום דאנינות בליר מחד יומא ליתיה כדכתיב ואחריתה כיום מר במ"ק (דף כא.): ה"ג אלא לא קשיא הא דאסח דעתיה כו'. ההיא דחומר בקדש דמצריך ליה טבילה: בדאסח דעתיה. משמרת גופו מפני שהיא אסור בקדשים לבו ביום: מטמא מת. מטומאת מת: מטמא שרץ. מטומאת שרץ: ועוד לתרומה נמי. ליבעי טבילה אלמה תנן התם צריכין טבילה לקדש אבל לא לתרומה: ה"ג באומר נשמרתי מדבר המטמאני ולא מדבר הפוסלני ומדבר המטמאני טומאה דאורייתא דבעיא הערב שמש: הפוסלני. לאכילת קדשים מדרבנן דלא בעי הערב שמש יב) וכן לגבי תרומה באומר [לא] נשמרתי מדבר הפוסלני בתרומה ושינויא דחיקא הוא ולא מיתוקם במסקנא הכי: מגריפה

תוספות

בפסחים בפ' אלו דברים (דף ע.) סכין שנמצא בי"ד שוחט בה מיד בי"ג שונה ומטביל פי' בנמצא חוץ לירושלים דלא גזרו על ספק כלים הנמצאים בירושלים כדאמר בפ"ק דפסחים (דף יט:) ובי"ד שוחט בה מיד דמסתמא הטבילוהו מאתמול כדי שיהא לו הערב שמש ולא חיישינן שמא נטמא בטומאה דרבנן דלא בעי הערב שמש ולא חש להטביל עד י"ד ועדיין לא הטביל היינו משום דכיון דהוזקק להטביל בי"ג משום טומאה דאורייתא לא חיישינן שמא נטמא אחר כך בשום טומאה ועוד כשגזרו על ספק כלים הנמצאים משום חשש טומאה דאורייתא גזרו ולא משום טומאה דרבנן ומיהו יש טומאה דרבנן דבעיא הערב שמש כדאשכחן בפסחים בסוף האשה (דף צב.) כל הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר דבעי הזאה שלישי ושביעי וכ"ש הערב שמש והיא דרבי ישמעאל בן קמחית בפרק הוציאו לו (יומא דף מז.) שנתזה צינורא דהגמון על בגדו יג) (נצורא דערבי) ונכנסו אחיו ושימשו תחתיו אע"ג דטומאת עכו"ם דרבנן בעית הערב שמש וכי ההיא דחומר בקודש (חגיגה דף כג.) דשפופרת שחתכה לחטאת ר' יהושע אומר יטמא ויטביל ופריך דחתכה מאן אי דחתכה חבר ל"ל טבילה ואי דחתכה עם הארץ בהא נימא רבי יהושע יטמא ויטביל משמע בהדיא דטומאת עם הארץ בעית הערב שמש והיא דכהן יד) השורף את הפרה שהיו אחיו הכהנים סומכין ידיהן עליו כדי לטמאותו לעשות טו) *להכעיס לצדוקים שהיו אומרים במעורבי שמש היתה נעשית ובגדי אוכלי קודש מדרס לחטאת ומשמע דבעי הערב שמש: ***אינו** חולק בבשר שנאמר המקריב את דם השלמים ואת החלב. ר"ת ל"ג ליה משום דבגמ' (לקמן דף קב:) בדינא דר"א בר"ש דריש ליה מקרא אחרינא מדכתיב הזורק את דם השלמים והאי קרא טז) דמקריב אתא לכהן שאינו מודה בעבודה כדדרשינן בחולין בפ' הזרוע (דף קלג:) כדפירש בקונטרס בגמ' לת"ק דאבא שאול ומיהו י"ל דכולה מילתא דרשינן מקרא דהמקריב דמואת החלב דרשינן כהן שאינו מודה בעבודה יז) *והמקריב דרשינן שיהא טהור בשעת זריקה ובמא הנך תרי קראי צריכי חד לזריקה וחד לקבלה דהמקריב משמע קבלה כדדרשינן בפ"ק (לעיל יג.) והקריבו זו קבלת הדם ומיהו מדקאמר התם בחולין ובהקומץ רבה (מנחות דף יח:) יח) לרבות הקבלות וההזאות משמע דאכתי לא ידעינן קבלה: **והרי** קטן דאין ראוי לחיטוי ואוכל. וא"ת אמאי לא מסני קטן רחמנא רבייה כדמשני בתר הכי גבי בעל מום לבתר דמסיק מאי יאכלנה יחלקנה וי"ל כיון דקטן ובעל מום יט) אוכל מאי אתא קרא לאשמועינן א) אי נדרוש שאינו מחטא אינו אוכל אי למעוטי טבול יום ומחוסר כיפורים הא נפקא לן בפ' הערל (יבמות דף עד:) מקרא אחרינא דהביא כפרתו אוכל בקדשים ב) הלכך נדרוש אינו חולק א"כ אי הוה משני רבייה קרא ג) תיקשי ליה אכתי מבעל מום ד) כדפריך בסמוך: כ) **ה"ג** ראוי לחיטוי חולק. ותימה הרי כה"ג אונן וטמא בקרבנות ציבור דראויין לחיטוי ואינם חולקין כדבסמוך וי"ל דעיקר קרא אצטריך לדיוק שאינו ראוי לחיטוי אינו חולק: כא) **ה"ג** הא דאסח דעתיה כו'. היסח הדעת פוסל בקדשים והא דנקט אונן משום דרגיל לאסוחי דעתיה לפי שאינו יכול לאכול: **מדבר** המטמאני. טומאה דאורייתא דבעיא הערב שמש ולא מדבר הפוסלני לאכילת קדשים מדרבנן דלא *בעיא הערב שמש [ה"ג רש"י ונראה דה"ג באומר לא נשמרתי מדבר הפוסלני לקודש אבל נשמרתי מדבר הפוסלני מתרומה] דאונן אסור לאכול קודש ולכך לא שמר עצמו מדבר הפוסלו לקודש ולא נתן לבו שיהא מותר לערב אבל לתרומה מותר אפילו [בו] ביום כדאמרינן זרות אמרתי לך ולא אנינות ולכך שמר עצמו מדבר הפוסלו לתרומה כב) וא"ת מאי ניהו אותה טומאה דקאמר כג) דטמא בה °לקודש אבל לא לתרומה דקתני מתני' דחגיגה (דף כ:) צריכין טבילה לקודש אבל לא לתרומה ומפרש ה"ר חיים כגון דאכל ככר שלישי של תרומה כד) שגופו שני לקדש אבל לא לתרומה כדאמר בפרק שני דחולין (דף לג:) ובסמוך ליכא לפרושי הכי גבי כה) (כלי) [לבי] על הסל ולא על המגריפה טמאה לפסול קודש ואינה פוסלת פירות תרומה שבסל דככר אינו פוסל כלי

א) אי אתא למעוטי שאינו מחטא אינו כו' כצ"ל נ"ק ב) נ"ל הלכך מבני אינו חולק ואכתי תיקשי ליה מבעל מום כדפריך בסמוך ומשני רבייה קרא נ"ק ג) נ"א תיפוק ד) נ"א כדפרישי'

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא שנא מה לי בעל מום והוא טמא או דלמא: (ב) רש"י ד"ה קטן וכו' בסיפא וכו' פי' אר כתיב כל זכר בכהנים יאכל הס"ד ואח"כ מ"ה יחלקנה וכו' חולק הס"ד ואח"כ מ"ה לרבות: (ג) ד"ה או דלמא וכו' אין נאכלין הס"ד ואח"כ מ"ה כאן בשטבל מתני' דקתני:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מדבר וכו' לקודש אבל לא לתרומה. עי' יקשה למ"ד התם כין לקודש בין לתרומה:

שיטה מקובצת

א] אוכל שאינו אות י' נמחק: ב] דלאורית' מיחת חזי תיבת מיחזא נמחק: ג] אמרינן כהן המרטא: ד] עליו אלא ל"ק: ה] הדעת הזאה שלישי: ו] שמש נמי בעי: ז] אמרת דמכדי הא: ח] תיבת לחיטוי נמרק: ט] ואמו ולא יחלל שהעבודה ש עבוד אינה מחללת הא הדיוט אחר שלא: י] לאכול לערב: יא] אינן נאכלין: יב] שמש אבל לגבי תרומה ליכא למימר דאמר לא נשמרתי מדבר הפוסלני בתרומה דהא אינן סותר הוא בתרומה כדאי' ביבמות הלכך לא אסח דעתיה ושינויא דחיקא: יג] בגדו וצנורא דערבי: יד] דכהן. עי' בפי' המשניות של ר"ש במס' פרה: טו] לעשות היכא לצדוקים: טז] קרא דהמקריב אתא: יז] והמקריב דרשינן: יח] רבה מנין לרבות: יט] בעל מום אוכלים מאי: כ] הג"ה תיבת ה"ג נמחק: כא] הג"ה תיבת ה"ג נמחק: כב] לתרומה עכ"ה וא"ת: כג] דקאמר מיטמא בה: כד] תרומה שנעשה גופו שני: כה] גבי לבי על תיבת כלי נמחק:

תוספתא זבחים פי"א ; שמא יג; טורות יב; ב"ק ק. [פ"ק יד:]
ויקרא ו
שם
סוטה נ"ק
[עי' לדף לא ע"ב במתני' נ"מ]
חגיגה כא.
נ"א הלא נ"ק
[יומא לו: ע"ש]
נ"ל והמקריב נ"ק
מגיגה כ. ע"ש
חגיגה כ. ע"ש תוספתא דטהרות פ"ח
גי' רש"ק ותו"ק ל"ג תיבת לא
נ"א בעי הערב שמש והא דנקט אונן דאונן וכו' נ"ק

עין משפט
נר מצוה

בו א ב מיי' פי"ג מהל' מטמא משכב ומושב הלכה ו:

טז ג מיי' פי"א מהלכות אבות הטומאה הלכה יא:

[צ"ל דכי פ"א]

יז ד מיי' פ"ו מהלכות קרבן פסח הלכה ט:

יח ה מיי' שם הל' ד:

יט ו ז מיי' שם הל' ט:

כ ח מיי' פ"ב מהלכות ביאת מקדש הל' ט:

כא ט י מיי' שם הל' יא:

נ"א פוסל חולין ופוסל וגירסת הש"ק עושה עכשיו פלוס ועושה אחרי כן לקדש

ומגריפה בתוכו ואמר לבי על הסל ואין לבי על המגריפה [א]הסל טהור והמגריפה טמאה ותטמא מגריפה לסל אין כלי מטמא כלי ותטמא מה שבתוכו אמר רבא [ב]*באומר שמרתיה מדבר המטמאה ולא שמרתיה מדבר הפוסלה אינגלגל מילתא ומטאי לקמיה דרבי אבא בר ממל א"ל לא שמיע להו *הא דאמר רבי *יוחנן א"ר [ג]האוכל שלישי של תרומה א] אסור לאכול ומותר ליגע אלמא באכילה עבוד רבנן מעלה בנגיעה לא עבוד רבנן מעלה ב]: ואינו חולק לאכול כו': מיפלג הוא דלא פליג וכי מזמני ליה אכיל ורמינהי *[ד]אונן ([ה]ומחוסר כיפורים) טובל ואוכל את פסחו לערב אבל לא בקדשים אמר רב ירמיה מדיפתי לא קשיא כאן בפסח כאן בשאר ימות השנה בפסח °אידי דאכיל פסח [ו]אכיל נמי ג] קדשים בשאר ימות השנה *דלא חזי לא חזי ומאי אבל לא בקדשים אבל לא בקדשים של כל השנה ד] רב אסי אמר ל"ק [ז]כאן שמת לו מת בארבעה עשר וקברו בארבעה עשר כאן שמת לו מת בשלשה עשר וקברו בארבעה עשר ה] יום קבורה לא *תפים לילו מדרבנן מאן תנא ו] *[ח]אנינות לילה מדרבנן ר"ש היא דתניא אנינות לילה מדברי תורה דברי רבי יהודה ר"ש אומר אונן אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים תדע שהרי אמרו *אונן טובל ואוכל את פסחו לערב אבל לא בקדשים וסבר ר"ש אנינות לילה מדרבנן והתניא ר"ש אומר °אונן אינו משלח קרבנותיו מאי לאו ז] ואפילו בפסח לא לבר מפסח *והתניא ר"ש אומר שלמים כשהוא שלם מביא ואינו מביא כשהוא אונן מנין לרבות את התודה מרבה אני את התודה שבן נאכלת בשמחה כשלמים מנין לרבות את העולה מרבה אני את העולה שכן באה בנדר ובנדבה כשלמים מנין לרבות ח] [בכור ומעשר ופסח מרבה אני] בכור ומעשר ופסח שכן אינן באין *על חטא מנין לרבות חטאת ואשם ת"ל זבח מנין לרבות העופות והמנחות [ט]והיין והעצים והלבונה ת"ל שלמים קרבנו כל קרבנות שהוא מביא כשהוא שלם ט] מביא ואינו מביא כשהוא אונן קתני מיהא פסח *אמר רב חסדא פסח כדי נסביה רב ששת אמר *מאי פסח שלמי פסח אי הכי היינו שלמים תנא שלמים הבאין מחמת י] פסח ותנא שלמים הבאין מחמת יא] עצמן דאי לא תנא שלמים הבאין מחמת פסח סלקא דעתך אמינא *הואיל ומחמת פסח אתי כגופיה דפסח דמי קמ"ל רב מרי אמר

לא

מגריפה. כלי ברזל הוא ורחבו רחב ומבדילים בו גרוגרות הנדבקות זו בזו: לבי על הסל. לשומרו יב] מדבר המטמא אב הטומאה שמטמאת כלי וכן מטומאות דרבנן המטמאות אותה לטמא חולין ותרומה יג] מדרבנן ולא מדבר הפוסלה לחולין ולתרומה ומיהו טמאה היא להשתמש בה קדשים: אינגלגל מילתא. הא דרמינא לעיל מתני' דאונן יד] דאיבעי לך לשנויי עלה הנך שינויי דחיקי: של תרומה. עצמה וכ"ש שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה: מותר ליגע. בתרומה דאינו נעשה גופו אלא שלישי טו] כמו המאכל שאכל ואסור לאכול תרומה אבל מותר ליגע אלמא מעלות עבוד רבנן באכילה דליתנהו בנגיעה וגבי אונן נמי הא דתנן אונן צריך טבילה באכילה תנן אבל נוגע אין צריך לטבול: כי מזמני ליה. אם זימנו חבירו כהן לאכול עמו לערב בחלקו בקדשים אוכל: ורמינהו אונן טובל ואוכל פסחו טז]. משנה היא בפסחים (דף צא:) ולא גרסינן בה מחוסר כיפורים דאינו צריך להמתין לערב אלא מביא כפרתו וטובל ואוכל בקדשים: טובל. כדתנן אונן צריך טבילה לקדש: ואוכל פסחו לערב. אבל לא בקדשים מפרש לה בפסחים (דף צב.) קסבר אנינות לילה דרבנן ואנינות דאורייתא חד יומא הוא כדכתיב ואחריתה כיום מר (עמוס ח) וגבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת גבי קדשים העמידו דבריהם במקום עשה דאכילת *קדשים יז] כדאמרינן: כאן בפסח. מתני' דקתני אינו חולק ואי מזמנו ליה יח] לאכילת קדשים אוכל בלילי פסחים קאי דמגו דשרו יט] רבנן אכילת פסחים שרו ליה נמי שאר קדשים: והא דקתני אבל לא בקדשים אשאר ימות השנה קאי. כ] והאי אבל לא בקדשים לאו אלילי פסחים קמהדר ואע"ג דעליה קאי אלא אבל לא בקדשים של כל השנה וה"ק טובל ואוכל פסחו בערב וה"ה לכל הקדשים באותו לילה אבל לא בקדשים של שאר ימות השנה: רב אסי אמר. אידי ואידי בלילי פסחים ולא קשיא ההיא דפסחים שמת בי"ד וקברו בי"ד הלכך בפסח אוכל אבל לא בקדשים דאנינות לילה דיום מיתה דרבנן: ומתני' כשמת בי"ג וקברו בי"ד. דיום קבורה גופיה דרבנן ולילו לא תפים אפילו מדרבנן: מאן תנא. דתנא להך דפסחים דאית ליה אנינות ליל כא] יום מיתה דרבנן: מדברי תורה. לקמן יליף לה רבי יהודה במתניתין מאנינות דאהרן ובניו: תדע שהרי אונן כו'. ואי דאורייתא פסח נמי לא ליכול: נאכלת בשמחה. יולא בה ידי חובת שמחה כב] דכתיב בה שמחה וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת (דברים כז) ותודה שלמים כג] איקראי: שאינן באין על חטא. הלכך כשלמים דמי: ת"ל זבח. אם זבח שלמים קרבנו: והעצים. המתנדב עצים מביא קרבן עמהן: קתני מיהא פסח. דבשלמא כולהו איכא למימר מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא אלא פסח קשיא אדלעיל דתנא טובל ואוכל פסחו: שלמי פסח. חגיגת י"ד כשהחבורה מרובה:

לא

ואי משקין דמטמו כלי גזירה משום משקה זב וזבה א"כ אפילו לתרומה נמי ואי משקין שנגעו לטבול יום דאינו תחלה אלא לקדש כדתנן (פרה פ"ח מ"ז) כל הפוסל התרומה מטמא משקין להיות תחלה חוץ מטבול יום א"כ אפילו קדש נמי לא מטמא רק לפסול כדאיתא במעילה ריש פ' חטאת העוף (דף ח.) וא"כ לא יטמאו המגריפה לפסול קדש דטמאה משמע לעשות פסול אחרי כן מדלא קאמר מגריפה פסולה *דכי כד] אמרינן פ"ק דפסחים (דף כ.) גבי הבשר טמא למאי אי למנות ראשון ושני בחיבת הקדש תפשוט דבעי ר"ל לריד של מנחות כו' לכך נראה לפרש דמשכחת לה במעת לעת בבגדה דאמרינן פ"ק דנדה (דף ו.) לקודש אבל לא לתרומה א"נ בבגדי כה] תרומה דמדרס לקודש והא דאמר ולא שמרתיה מדבר הפוסלה אע"פ כו] שמטמאה לקדש כל דבר שאינו כז] *(עושה שלישי ועושה) אחרי כן לקדש כח] קרי פוסלה כמו שלישי של חולין: ה"נ ה"ג באכילה עבוד רבנן מעלה. פירש בקונטרס והא דתנן אונן צריך טבילה אאכילה תנן אבל נוגע א"צ לטבול והשתא לא קאי שינויא דרבי יוחנן ונראה דאפשר לקיימו דלעולם מתני' בשטבל והיא דחגיגה בדלא טבל אבל הא דאמר אונן שטבל כט] דאנינותו חוזרת עליו היינו באכילה ופ"ה עיקר:

אונן טובל ואוכל פסחו לערב אבל לא בקדשים. משנה היא בפסחים בפרק האשה (דף צא:) ול"ג מחוסר כיפורים דאונן דוקא הוא דלא אכיל בקדשים לערב משום אנינות לילה אבל מחוסר כיפורים כיון שהביא כפרתו וטבל למה לא יאכל:

אמר רב חסדא פסח כדי נסביה. במסקנא משני ל] כאן קודם ששחטו וזרקו עליו כאן לאחר ששחטו וזרקו עליו דהיא לא] לא יביא פסחו כשמת קודם ששחטו וזרקו עליו והיא דטובל ואוכל לערב כשמת לאחר ששחטו וזרקו עליו אבל הנך אמוראי לא בעו לשנויי הכי משום דקסברי אכילה לא מעכבא וכיון דלא מעכבא אמאי דחיא אכילתה אנינות לילה דרבנן טפי משאר קדשים אבל היכא דמת קודם ששחטו אף על גב דאכילה לא לב] מעכבת אי לא שרית לאוכלו לא מייתי ויש לתמוה דמשמע דשרי ר"ש לשחוט ולזרוק אחר שמת לו מת משום דאנינות לילה דרבנן והלא אנינות יום דאורייתא ולד אכילה מהכא מ"מ הקרבה ביום אסור לג] בחטאת עולה ואם דאסור להביא כשהוא אונן מדכתיב קרבנו כל שמו קרבן וכי תימא משום דאתי עשה דפסח לד] ודחי עשה דאנינות דכשהוא שלם מביא א) א"כ היכי דייק מינה אנינות לילה מדרבנן אפילו היא דאורייתא דחיא ומתוך פי' הקונטרס משמע דסבר השתא דכולה אסמכתא בעלמא ונראה לפרש כיון דעיקר פסח לא בא אלא לאכילה כדתנן (פסחים דף עו:) פסח הבא בטומאה נאכל בטומאה שעיקרו לא בא אלא לאכילה הלכך לא חיישינן ביה לאנינות לה] בזמן הקרבה אלא בזמן אכילה ואף על גב דאכילה ב) לא מעכבת:

א) עיין רש"ק ב) נ"א לא מעכב' מ"מ אם לא היה ראוי לאכילה גרע

שיטה מקובצת

א] תרומה עצמה אסור: ב] מעלה ה"נ באכילה עבוד רבנן מעלה בנגע לא עבוד רבנן מעלה: ג] נמי בקדשים בשאר: ד] השנה כולה רב אסי: ה] עשר מת לו מת בארבעה עשר וקברו בי"ד יום מיתה תפים לילו מדרבנן מת לו מת בי"ג וקברו בי"ד יום קבורה: ו] תנא דאמר אנינות: ז] לאו אפילו בפסח אות ו' נמחק: ח] לרבות בכור ומעשר ופסח מרבה אני בכור: ט] שלם הוא מביא: י] מחמת עצמן ותיבת פסח נמחק: יא] מחמת פסח ומתיבות עצמן כו' עד תיבת סלקא נמחק: יב] לשומרו הם ד ומה"ד מדבר כו': יג] תיבת מדרבנן נמחק: יד] דאינן אהדדי דאיבעי לן לשנויי: טו] שלישי כמות המאכל: טז] פסחו לערב. משנה: יז] תיבת כדאמרינן נמחק: יח] ליה אכיל באכילת קדשים:

יט] דשרו ליה רבנן: כ] מתיבת והאי כו' עד תיבות וה"ק טובל בס"א הכל אינו: כא] ליל דיום מיתה: כב] שמחה. ס"א ושלמים כתיב ביה וזבחת כו': כג] איקרי חט"ד: כד] פס' דהאי גוונא אמרינן: כה] בבגדי אוכלי תרומה: כו] אע"פ שמטמאה לק"ש ות"ב שמטמאה ל"ש: כז] שאינו מטמא כלים ועושה אחרי ת"ב שלישי ל"ש ונמחק: כח] לקדש נקרא פוסלה: כט] שטובל אנינות: ל] משני רבא כאן: לא] דתניא דלא יביא: לב] לא מעכבא: לג] אסור כהפסאת עולה: לד] דפסח דהמיר ודחי: לה] לאנינות לזמן הקרבה אלא לזמן אכילה ואע"ג דאכילה לא מעכבא שכל מקום הוי לאכילה בעי חשיד

ד יומא כ. [ע"ש]
חולין לג.
[נ"א יותן]
כבס"ק
נ"א דלא חזי לא אכיל
נ"א תפים לילו אפילו מדרבנן
[כריתות טו: וע"ש]
גי' הש"ק קדשים אפילו כדאמרינן ולכאו' אותו אשר טוסר בפסח וכו' כצ"ל

גליון הש"ס

גמ' אידי דאכיל פסח. ע' תוספות דף כט ע"ב ובטורי אבן מגילה דף ... ד"ה מיחמץ ... פסח

נ"ל על חטא כשלא מנין כו'
[ר"ס ס. וש"נ]
[שם]
[שם]
[פסחים נח:]
מ"ק עי'

לא קשיא כאן שמת לו מת בי"ד וקברו בי"ד כאן שמת לו מת בי"ג וקברו בי"ד מת לו מת בי"ד וקברו בי"ד יום מיתה א] תופס לילו מדאורייתא מת לו מת בי"ג וקברו בי"ד יום קבורה מדרבנן אינו ב] תופס לילו אלא מדרבנן א"ל רב אשי לרב מרי ואלא הא דקתני אמר לו ר"ש תדע שהרי אמרו אונן טובל ואוכל את פסחו ג] אבל לא בקדשים נימא ליה ד] קאמינא לך אנא יום מיתה דאורייתא ואמרת לי את יום קבורה דרבנן קשיא אביי אמר לא קשיא *כאן שמת קודם חצות כאן שמת לאחר חצות קודם חצות דלא איחזי לפסח חיילא עליה אנינות אחר חצות דאיחזי לפסח לא חיילא עליה אנינות ומנא תימרא דשני ה] ליה בין קודם חצות בין לאחר חצות *דתניא °לה יטמא מצוה ולא רצה מטמאין אותו על כרחו ומעשה ביוסף הכהן שמתה אשתו בערב הפסח ולא רצה ליטמא ו] ונמנו אחיו הכהנים וטימאוהו בעל כרחו ורמינהי °*ולאחותו מה ת"ל הרי שהלך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת יכול יטמא אמרת °לא יטמא יכול כשם ז] שלא יטמא לאחותו כך אין מטמא למת מצוה ת"ל ולאחותו לאחותו הוא דאינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה ח] לאו ש"מ כאן קודם חצות כאן לאחר חצות ממאי דילמא לעולם אימא לך אידי ואידי ט] אחר חצות והא רבי ישמעאל והא ר"ע דתניא *לה יטמא רשות דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר חובה לא ס"ד דרישא דהיא ר"ע קתני לה דתניא *ר"ע אומר °נפש אלו הקרובים מת אלו הרחוקים לאביו אינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה לאמו י] היה כהן והוא נזיר לאמו הוא דאינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה לאחיו שאם היה כ"ג והוא נזיר לאחיו הוא דאינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה ולאחותו מה ת"ל הרי שהלך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת יכול יטמא אמרת לא יטמא יכול כשם שאין מטמא לאחותו כך אינו מטמא למת מצוה תלמוד לומר ולאחותו יא] לא יטמא לאחותו אבל יטמא הוא למת מצוה רבא

לא קשיא. דר"ש אדר"ש הא דקתני הכא אונן לא מייתי פסח כשמת יב] וקברו בי"ד דיום מיתה דאורייתא ותפיס לילו מדאורייתא כדיליף ליה רבי יהודה לקמן והא דקתני לעיל אוכל פסחו יג] כשמת בי"ג וקברו בי"ד דיום קבורה גופיה דרבנן ולא תפיס לילו אלא מדרבנן ורומיא דתרתי מתני' קמייתא משני תורה אור לה רב מרי אידי ואידי יד] יום קבורה וכאן בפסח וכאן בשאר ימות השנה כדשנינן לה מעיקרא ומאי אבל לא בקדשים אבל לא בקדשים של כל השנה כולה: הכי גרס לא תפיס לילו עמו אלא מדרבנן: אמינא לך אנינות יום מיתה דאורייתא. דהא מאנינות דאהרן מייתי לה לקמן והתם יום מיתה הואי: ואת מהדרת יום קבורה. דהוא גופיה מדרבנן והתם מודינא: אביי אמר. אידי ואידי ביום מיתה ולעולם אנינות לילה לר"ש דרבנן ודקתני בברייתא פסח אינו בא באנינות כשמת קודם חצות דרחמנא דחייה מהאי קרא דדרשינן כשהוא שלם הוא מביא ולא כשהוא אונן ודקתני בפסחים טובל ואוכל פסחו אלמא מייתי ליה אונן כשמת אחר חצות דקדמה חובת שחיטת פסח לאנינות והו לא דחיא ליה אנינות מלשלח טו] קרבנו ומיהו על כרחך ש"מ אנינות לילה דרבנן דאי מדאורייתא היא טז] האי לא הוה אכיל נהי דקדמה חובת שחיטה לאנינות אבל חובת אכילה לא קדמה ליה ואכילת פסחים לא מעכבא לאביי יז] אלא משום דאנינות לילה דרבנן והם לא העמידו דבריהם במקום כרת דדילמא ממנע ולא שחיט א"נ כיון דעל יח] כרחך שחטיה לאו אורח ארעא דנימרו ישחטנו ע"מ ליפסל הילכך אוכל פסחו אבל לא שאר קדשים אפי' ליל פסח דהעמידו דבריהם במקום עשה ומתני' דדייקינן אי יט] מזמנו ליה אכיל ביום קבורה כדאמר רב אסי לעיל [דמת בי"ג וקברו בי"ד] אפילו מדרבנן לא תפיס לילו: דשני לן. (א) מדאורייתא: ורמינהי כו'. מסקנא דמילתיה הוא דבעי לאתויי מגו רומיא ושינויי: לאחותו מה ת"ל. בנזיר קאי וכיון דכתיב לאביו ולאמו כ] כ"ש לאחותו: אמרת לא יטמא. ריבא דברייתא בנזיר קא מיירי כדתני לה לקמן בשמעתין וה"ק סיפא הרי שהיה נזיר והוא כ"ג והולך לשחוט את פסחו או למול את בנו ושמע שמת לו מת יכול יטמא אמרת לא יטמא אי משום נזיר אי משום כ"ג אי משום פסח וכ"ש הכא דאיתנהו לכולהו: ולמול את בנו. דמילת זכריו מעכבתו מלאכול כא] פסחו: לאחותו אין מטמא. אלמא אתיא חובה דפסח ואסרה ליה לאיטמויי ומביא פסח *אונן וקס"ד *דתרוייהו קתני אליבא דר' עקיבא דאמר לה יטמא מצוה והילכך לא מיתוקמא הך בתרייתא אלא בשמת לאחר חצות דאתיא חובת פסח ודחיא למצות טומאה וקמייתא במת קודם חצות דאפקעתיה אנינות מפסח: וממאי. דטעמא דקמייתא משום דקדמה אנינות הוא דתוקמא לר"ש דאמר לעיל (ב) אין מביא פסח אונן במת קודם חצות וכר"ע: דילמא. כב] טעם דר"ע לאו משום קודם חצות הוא והיכא דלא איטמי במת ואפילו כג] קודם חצות בעי למעבד פסח והכא משום דאיטמי הוא ואפילו מת לאחר חצות נמי קאמר ר' עקיבא יטמא משום דקסבר לה יטמא מצוה ואין לה תשלומין הילכך מטמאינן ליה וממילא אזל ליה כרת דה"ל טמא ופסח יש לו תשלומין בשני והך דקתני לא יטמא רבי ישמעאל היא דאמר רשות הילכך כד] לא תדחייה מצות פסח בשביל רשות דטומאה ולעולם בין לרבי ישמעאל בין לר"ע אונן שלא נטמא מביא פסחו ואפילו מת קודם חצות דטעם דהכא לאו משום אנינות הוא כה]: דרישא. דההיא דנזיר ר"ע קתני לה דאומר מצוה הילכך לא מיתרלי אלא משום טעמא דקודם חצות ואחר חצות כו] היכא דמת קודם חצות קדמה לה חובת טומאה לפסח וטמא והוא הדין לאנינות דהא קדמה והיכא דמת לאחר חצות קדמה חובת פסח ומפקע לחובת טומאה והוא הדין לאנינות: נפש. בנזיר כתיב כל ימי הזירו לה' על נפש מת לא יבא וסמיך ליה לאביו ולאמו וגו' וכוליה קרא יתירא הוא דהא כתיב כז] ליה קרובים ורחוקים: נפש אלו הקרובים. לאו ממשמעותא היא דתיקשה לך אם כן למה נאמרו רחוקים דהי לא כתיב תרתי קראי הוה מוקמינן ליה ברחוקים אבל השתא כח] דאיכתיבא תרי קראי נפש קרובים משמע שהן כנפשו: לאביו. מה ת"ל אם ללמד שלא יטמא לו הרי פירש קרובים ורחוקים אלא בא לפרט כט] את מי אסר את הקרובים אבל לא מת מצוה: לאמו. מה תלמוד לומר אם לאסור הרי למדנו אם להתיר מת מצוה הרי למדנו אלא לא הוצרך לנזיר לבדו אלא ללמדך שאם יש בו עוד קדושה אחרת כגון שהיה כהן ונזיר התרתי לך בו מת מצוה ל] ממיעוט דלאמו דרשינן לאמו לא יטמא אבל מיטמא הוא למ"מ וכן כולם: הרי שהלך לשחוט את פסחו. לא] זה שהיה כ"ג ונזיר ונתוסף בו עוד דבר אחר המעכבו מליטמא שהיה צריך לשחוט את פסחו אף זה לאחותו פטרתי לך בו אבל מיטמא הוא למת מצוה דהא איתו ענין לנזיר לבדו תנהו ענין למי שיש בו כל אלו: רבא

הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו כו'. תימה היכי דייק מהכא דשחיטת פסח דוחה טומאת מתו שאני הכא שהוא כ"ג ונזיר וכי תימא אי לאו דבאפי נפשיה דחיא מתו לא היה צריך קרא למת מצוה דדחיא שלפתן דכיון דכ"ג ונזיר נדחים משום מת מצוה בשביל שהולך עדיין לשחוט את פסחו לא ממנע א"ת לומר כן *דהא לכהן הדיוט ונזיר איצטריך קרא אף על גב דכהן הדיוט לחודיה מיטמא למתו ויש פירושים שמוגה בהם משום הך קושיא דלא מיירי *הכא בנזיר אלא בהולך לשחוט פסחו לחודיה ולא יתכן כלל דהיינו ברייתא דמייתי בסמוך דמיירי בכהן לב] ונזיר ונראה דדייק משום דקתני הכא אמרת לא יטמא ובכולהו לא קתני הכי לג] משמע לא יטמא משום שחיטת פסחו ולא גרסינן ת"ל לא יטמא. ועוד נראה לדקדק אי שחיטת הפסח לחודה לא דחיא טומאת קרובים ה"ל למתנייה ברישא דהולך לשחוט כו' הרי שהיה כ"ג ונזיר והולך לשחוט כו' כמו כהן הדיוט דתני ברישא דמעיקרא תני הקל יותר כי היכי דתני כהן הדיוט לד] קודם לנזיר ואח"כ כ"ג ונזיר: הא רבי ישמעאל הא ר"ע. פי' בקונטרס ואפילו מת לאחר חצות נמי קאמר ר"ע יטמא משום דקסבר לה יטמא מצוה ואין לה תשלומין הילכך מטמאינן ליה וממילא אזל ליה כרת דה"ל טמא דפסח יש לו תשלומין בשני ולא דמי לעשה דהשבתה דאתי עשה דפסח ידחי ליה כדאמר בריש המזיד נשחט (כריתות דף ט. ושם*) אע"פ שיש לה] לו תשלומין בשני: נפש אלו הקרובים מת אלו הרחוקים. בנזיר בפ' כ"ג (דף מח:) גרס איפכא ועיקר ועושה שם [חדא] דרשא מלאביו ולאמו: אכילת

כב א מיי' פ"ו מהל' קרבן פסח הל' ט: כג ב מיי' פ"ב מהל' אבל הל' ו: כד ג מיי' שם פ"ג הל' ח:

[ובתוס' דכריתות דתי"ה בשם הר"ש משנ"ץ ש"ס]

גי' הר"ק הכא בכהן ונזיר כו'

[קונו כאן הגרייה שם כתוב בפסחים ועי' רש"י]

ויקרא כא | במדבר ו | שם | שם

[סוטה ג.] | נזירות יט: עירובין לו. נזיר מח: | [סוטה ג.] | [נזיר מח:]

גירסת ר' ק"ל ק"ש וקס"ד דהכך ברייתות תרוייהו קתני אליבא דר"ע כו' וכ"ה בש"י

כ"ה דברייתא דקתני לא רצה מטמאין אותו אליבא כו'

שיטה מקובצת
א] מיתה תפיס לילו: ב] אינו תפיס לילו: ג] פסחו לערב אבל: ד] אנא קאמינא לך יום: ה] דשני לן בין: ו] ליטמא לה ונמני: ז] כשם שאינו מטמא לאחיו כך אינו מטמא למת מצוה: ח] מצוה אילא לאו: ט] ואידי לאחר הצות: י] לאמו שאם היה: יא] לאחותו הוא דאינו מטמא אבל מטמא הוא: יב] כשמת ב"ד וקברו בי"ד: יג] פסחו כשמת

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה דשני לן מדאורייתא: (ב) ד"ה וממאי וכו' לעיל דאונן אין מביא פסח כנ"ל:

יד] ואידי ביום קבורה: טו] מלשלח פסחו ומ"תי ת"בת קרבנו נמחק: טז] היא לא הות אכיל דנהי דקדמה ת"בת האי נמחק: יז] לאביי. ס"א אבל אי סבירא ליה אכילת פסחים מעכבא אז מצי ר"ש למ"סבר אנינות לילה דאורייתא ואפ"ה כיון דחל עליו חובת פסח קודם אנינות אכיל פסחו לערב דאי לא אכיל לא מצי להקריב ומיהו אע"ג דלא מעכב אכיל דלא העמידו כו': יח] דעל כרחי' שחיט לאו אורח ארעא דנימרו רבנן ישחטנו: יט] אי מזמני ליה: כ] ולאמו כ"ש ולאחותו ס"א ואמו ואחיו איתנהו לדרשא אדריתי ברישא דברייתא לם דרש לאחיו לא יטמא אבל מטמא הוא למת מצוה ולקמן בשמעתין מייתי לה וה"ק סיפא ולאחותו מה ת"ל הרי שהיה הולך כו' כלומר אם אינו ענין לנזיר לא לאיסור אחותו ולא להתיר מת מצוה דהא נפקא לן מרישא דקרא הנ"הו ענין להולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו דמילת זכריו מעכבתו מלאכול פסחי חס"ד. ומה"ד אמות לא יטמא. כי היכא דנזיר אין לו לדחות נזירות מפני טומאת קרוביו כך שודם פסחו אין לו לדחות פסחו מפני טומאת קרוביו ואינו יכול לפרש אותה בנזיר עצמו ולומר הרי שהיה הולך נזיר זה לשחוט את פסחו דא"כ מאי רומיא דסיפא נן לה אייוסף הכהן דילמא הא דקתני אמית לא יטמא משום נזירות הוא דנזיר אין מטמא לקרובים: הס"ד ומה"ד לאחותו אינו מטמא אלמא אתיא חובה כו' כא] מלאכול פסח הס"ד ומה"ד ולאחותו אין כו' אתיא חובת פסח ואסרה כו' ומביא פסחו אונן: כב] דילמא טעמא דר"ע: כג] ואם לא מת קודם חצות בעי למעבד פסחו דאנינות לא דחיא ורבא: כד] הילכך בין דלאחר חצות היא וחיילא עליה חיבת פסח לא: כה] הוא וכקודם חצות לא מצינן מוק..' ליה דא"כ אפי' יטמא רשות אמאי לא יטמא אם ירצה הא לא חיילא עליה חובת פסח וכ"ת משום חומרא דפסח א"כ מאי איריא ערב פסח אפילו ששה ימים קודם פסח נמי דהא חזאה שלישי ושביעי כיי הס"ד: כו] חצות והיכא דמת קודם חצות קדמה ליה חובת טומאה לפסח ומטמא והוא הדין: כז] תיבת ליה נמחק: כח] השתא דא כתבי תרי: כט] לפרש דאת מי אסר: ל] מצוה ממיעוטא דלאמו דדרשינן לאמו: לא] פסחו. א"נ ולמול את בנו אם אינו ענין לנזיר הנ"הו ענין לכל מי שהולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו זה כו':לב] בכהן גדול ונזיר:לג] הכי אלמא משמע:לד] כהן הדיוט ונזיר ואח"כ כ"ג ונזיר:לה] שיש לפסח תשלומין בשני תיבת לו נמחק:
ע"ל

אבילות פסחים מעכבא. פלוגתא היא בפרק כיצד צולין (פסחים דף עח:) דרבי נתן *ורבנן ומשמע מתוך פירוש הקונטרס דסבר לה כמ"ד מעכבא לג] לגבי הא [דאפילו למ"ד לא מעכבא] דבעינן גברא ראוי לאכילה כדמוכח התם אם כן אכילה לג] היא מצוה וסברא הוא שדוחה אנינות דרבנן א"נ כיון דכתיב איש לפי אכלו למצוה דמצוה בדידיה מצאחריני סברא הוא דדחיא אנינות דרבנן ומעכבא דקאמר לאו דוקא:

סמוך לשקיעת החמה. לד] במנחה נקט סמוך נקט נמי הכא סמוך דהוה מצי למימר כאן קודם שקיעה כאן לאחר שקיעה:

ואחריתה כיום מר. פסוק הוא בתרי עשר [עמוס ח']. וסמתיה לאבל יחיד ואחריתה כיום מר ולא כמו שפירש בקונטרס:

רבא אמר אידי ואידי אחר חצות ול"ק *כאן קודם ששחטו וזרקו עליו כאן לאחר ששחטו וזרקו עליו א"ל רב אדא בר מתנה לרבא אחר ששחטו וזרקו את דמו מה דהוה הוה א"ל רבינא *אבילות פסחים מעכבא מדרבה בר רב הונא א"ל א] ציית מאי דקאמר לך רבך מאי דרבה בר רב הונא *דתניא ב'יום שמועה כיום קבורה למצות שבעה ושלשים ג'ולאכילת פסחים כיום ליקוט עצמות אחד זה ואחד זה טובל ואוכל בקדשים לערב הא גופא קשיא אמרת יום שמועה כיום קבורה למצות שבעה ושלשים ולאכילת פסחים כיום ליקוט עצמות מכלל דיום קבורה אפילו לערב נמי לא אכיל והדר תני אחד זה ואחד זה טובל ואוכל בקדשים לערב אמר רב חסדא תנאי היא רבה בר רב הונא אמר ל"ק כאן ששמע שמועה על מתו סמוך לשקיעת החמה וכן שליקטו לו עצמות סמוך לשקיעת החמה וכן שמת לו מת וקברו סמוך לשקיעת החמה וכאן לאחר שקיעת החמה לאחר שקה"ח מאי דהוה הוה אלא ש"מ אבילות פסחים מעכבא רב אשי אמר מאי אחד זה ואחד זה ה"ק אחד יום שמועה ואחד יום ליקוט ב] טובל ואוכל בקדשים לערב והא דרב אשי *בדותא היא מכדי עלה קאי זה וזה מיבעי ליה אלא ש"מ בדותא היא ומאי תנאי דתניא *עד מתי מתאונן עליו כל היום רבי אומר כל זמן ד'שלא נקבר במאי עסקינן אילימא ביום מיתה מי איכא דלית ליה ג] דיום מיתה דתפיס לילו מדרבנן ותו רבי אומר כל זמן שלא נקבר ד] הא קברו אישתרי ליה ומי איכא דלית ליה *°ואחריתה כיום מר אמר רב ששת איום קבורה קאי מתקיף (א) רב יוסף אלא הא דקתני ה'השומע על מתו ה] *כמלקט עצמות טובל ואוכל בקדשים לערב מכלל דיום קבורה אפילו לערב נמי לא אכיל הא מני אלא תריץ ו] עד מתי מתאוננין עליו כל אותו היום ולילו רבי אומר כל זמן שלא נקבר [אבל נקבר] בלא לילו אמרוה(ב) קמיה דר' ירמיה אמר *גברא רבה כרב יוסף לימא הכי ז] לימא דרבי לקולא והתניא עד מתי מתאונן עליו כל זמן ח] שאינו נקבר אפילו מכאן ועד עשרה ימים דברי רבי וחכ"א אין מתאונן עליו אלא אותו היום בלבד אלא תריץ הכי עד מתי הוא מתאונן עליו כל אותו היום בלא לילו רבי אומר כל זמן שלא נקבר (ג) ט] ואם נקבר תופס לילו אמרוה קמיה דרבא מדקאמר רבי יום קבורה י] תופס לילו מדרבנן מכלל דיום מיתה תופס לילו מדאורייתא וסבר רבי אנינות לילה דאורייתא והתניא °הן היום אני היום אסור (ד) ולילה מותר ולדורות בין ביום ובין בלילה אסור דברי רבי יהודה רבי אומר *אנינות לילה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים לעולם דרבנן היא וחכמים

רבא אמר כו'. אמילתיה דר"ש קאי לשנויי דר"ש אדר"ש: אידי ואידי לאחר חצות. ואפילו מת לאחר חצות קודם ששחטו עליו אית ליה לר"ש לא יביא את פסחו דרחמנא דחייה כנדרים ואיל שלמים קרבנו כל קרבנותיו לא יביא אלא כשהוא שלם ודקתני אונן טובל ואוכל יא] פסחו לערב כשמת לאחר ששחטו וזרקו עליו: מאי דהוה הוה. הרי נפטר ואמאי דחיא אכילתו אנינות לילה דרבנן טפי משאר קדשים בשלמא לאביי דמוקי לה בקודם ששחטו וזרקו עליו ובלאחר חצות חובת פסח חלה עליו להביא ואי לא שרית ליה לאוכלו לא מייתי הילכך לא העמידו דבריהם אלא לרבא אמאי לא העמידו הא יב] כבר שחט וזרק: ה"ג א"ל רבינא אכילת פסחים מעכבא מדרבה בר רב הונא. ולקמן מייתינן לה: א"ל רבא לרב אדא ציית מאי דאמר לך רבך. רבינא שמע ט' סיפא השיבך על שאלתך ובמסכת שבועות יג] כי האי סוגיא *דרבה ורבינא ורב אדא בפ' ידיעות הטומאה (דף יח.): יום שמועה. ששמע שמת לו מת ובשמועה קרובה בתוך ל' עסקינן: כיום קבורה למנות שבעה ושלשים. מיום שמועה מתחיל למנות ז' לרחיצה ונעילת הסנדל ול' לגיהוץ: ולאכילת פסחים. הוי יום שמועה כיום ליקוט עצמות דקיימא לן בפסחים בפרק האשה (דף צב.) השומע על מתו והמלקט עצמות טובל ואוכל בקדשים לערב והוינן בה מלקט עצמות הזאה שלישי וז' בעי ומשנינן אימא שליקטו יד] [לו] אחרים עצמות דאמרינן במו"ק (דף ח.) המלקט עצמות אביו ואמו הרי זה מתאבל עליהם כל היום ואשמועינן בפסחים דלערב מותר בקדשים והכא אשמועינן טו] יום שמועה לענין אכילת פסחים לא כיום קבורה הוא דאילו יום קבורה לא אכיל פסחו לערב ואפילו מת טז] באתמול בי"ג אלא כיום ליקוט עצמות הוי ומותר בכל הקדשים והא דנקט פסחים משום יז] דיום קבורה נקט ליה למימר דביום קבורה אפילו פסח נמי לא: אחד זה ואחד זה. (ה) על כרחך איום קבורה ויום ליקוט קאי וקשיא רישא לסיפא כדלקמן דאי איום שמועה ויום ליקוט לא שייך למיתני אחד זה ואחד זה דכיון דמינייהו סליק זה וזה מיבעי ליה: טובל ואוכל. בקדשים לערב וכ"ש פסחו: (ו) כיום ליקוט עצמות. משמע ולא כיום קבורה דאילו יום קבורה לא אכיל פסחו לערב: תנאי היא. דפליגי בליל יום קבורה שאינה יום מיתה דאיכא למ"ד תפיס לילו מדרבנן וסבר אכילת פסחים לא מעכבא הילכך אפילו פסח לא אכיל ולקמן מייתי להו: רבה בר רב הונא אמר כאן ששמע שמועה או שלקטו לו עצמות או שקבר מתו בי"ד סמוך לשקיעת החמה וכאן לאחר שקיעת החמה. סיפא דקתני בכולהו אוכל קדשים וכ"ש פסחו כשבא עליו אחד מאלו לפני שקיעת החמה דה"ל לערב ליל יום קבורה וליל יום שמועה וליל יח] (פסחים) *ביום ליקוט עצמות וסבר יום קבורה לא תפיס לילו אפילו מדרבנן וכ"ש יום שמועה וליקוט עצמות והא דתני רישא ולאכילת פסחים כיום ליקוט עצמות דאילו יום קבורה לא יט] אבל כשאירע לו אחד מאלו לאחר שקיעת החמה דה"ל לילה זה יום קבורה עצמו ולא ליל יום קבורה אע"ג דלאו הוא מדרבנן החמירו ביום קבורה עצמו יותר מיום שמועה וליקוט לאוסרו בפסח אבל ביום ליקוט לא אסרוהו בפסח אלא בשאר קדשים הצריכוהו להמתין כ] עד ערב וה"ק לאכילת פסחים הוי יום שמועה כיום ליקוט ואוכל פסחו ואפי' שמע או ליקט אחר שקיעה דה"ל יום שמועה עצמו ויום ליקוט כא] עצמות ואפילו הכי שרי מה שאין כן ביום קבורה עצמו דאילו מת לו מת בי"ג וקברו אותו עממים לאחר שקיעה די"ד אסור לאכול בפסח ואע"ג דחלה עליו שמחת הרגל ואינו נוהג אבילות ברגל ה"מ אבילות דמדרבנן היא וכתיב ושמחת בחגך אבל אנינות ליאסר בקדשים חלה עליו (ז) ואחד זה ואחד זה היכא דבאו עליו מבעוד יום אוכל בקדשים לערב כב] דלילו לא תפיס ומיהו ביום אסור בשאר קדשים אפי' כג] יום שמועה וליקוט עצמות בר מפסח כדמפרש טעמא ואזיל: מאי דהוה הוה. ומה לי פסח ומה לי שאר קדשים הא אמרת קדשים אסור ביום ליקוט לבו ביום כדקתני לערב ובפסח אמאי שרית ליה: אכילת פסחים מעכבת. כד] לא העמידו דבריהם במקום כרת ומיהו ביום קבורה העמידו דבריהם משום דרובא קברי ביום מיתה ואתי למישרי יום מיתה עצמו ויש מקומות שהעמידו דבריהם במקום כרת כדאמרינן בפסחים באשה (דף צב.): ומאי תנאי. דפליגי ביום קבורה למיתפס לילו מדרבנן דקאמר רב חסדא לעיל תנאי היא: עד מתי מתאונן. ליאסר בקדשים: כל היום. קס"ד בלא לילו: כל זמן שלא נקבר. קא ס"ד לקולא פליג ואמר כה] דכל היום לא מיתסר דמשקברו (ח) הותר מיד: אי נימא ביום מיתה. שקברו ביום שמת: מי איכא דלית ליה כו'. הא בין לר"ש בין לרבי דפליגי עליה דר' יהודה באנינות לילה דיום מיתה מודו כו] מדברי סופרים מיהא אסור: אחריתה כיום מר. *אחריתה של זונה כיום מר שמתאבל ומיצר על מתו לפי שסופו למות עליה ויתאבלו כז] עליהן אלמא מרירות יום שלם הוא: איום קבורה. שמת אתמול וקברו היום ואכתי לא אסיקנא מילתיה לתנאי דרב חסדא עד סיפא דתליא ר' ירמיה: הא מני. *) בין לרבי בין לרבנן כח] מותר: כל אותו היום. של קבורה ולילו: רבי אומר כל זמן שלא נקבר. אבל קברו אישתרי ליה בלילה ומיהו ביום ליכא למימר דשרי ליה רבי דאפילו יום כט] דליקוט עצמות אסור כל היום כדאמרת טובל ואוכל לערב: והתניא כו'. אלמא רבי לחומרא אמרה וכיון דליכא לפרושי פלוגתא ל] דרבנן (ט) לאכול בעודו מוטל לפניו וע"כ בליל יום קבורה פליגי דקאמר רבי אפי' קברו לסוף י' ימים מתאונן עליו ליל יום קבורה וחכ"א אינו מתאונן עליו ביום קבורה אלא יום עצמו אבל לא לילו והיינו תנאי דרב חסדא: מדקא"ר יום קבורה. דאיהו גופיה דרבנן תפיס לילו מדרבנן מכלל דיום מיתה דאורייתא: תפיס לילו לא] דאורייתא. דקא סלקא דעתך לא עשו חכמים חיזוק לדבריהם שעיקרו מדבריהם יותר משעשאה תורה לדבריה: הן היום. הן משמע דאלו הקרבנות הלוקין מאשר קרבנות שעליהן שמעת לאוכלן באנינות לילה מפני שכולם אוכלין ואין כהן לאוכלן אבל לדורות שיש כהנים לאוכלן בין ביום ובין בלילה אסור: לעולם דרבנן היא. אפילו אנינות לילה דיום מיתה ואפילו הכי יום קבורה דאיהו גופיה מדרבנן לילו נמי לרבי אסור מדרבנן: וחכמים

*) נ"ל בין לרבי בין לרבנן לילה מותר נ"ק

(א) ד"ה רבה וכו ואחד זה נ"ב בן ליקוט בן שמועה: (ב) ד"ה כל זמ וכו' דמשקברו מותר מיד: (ס) ד"ד והתניא וכו' פלוגתא דרבנן בשוח כצ"ל ותיבת לאכול נמחק.

עין משפט נר מצוה

צי' הנ"ק ורבנן ומדלא קתני דס"ל כמ"ד מעכבא משמע לגבי האי אפי' למ"ד לא מעכבא דהא מדר דבעינן גברא כו'

כה א מיי' פ"ו מהל' קרבן פסח הל' ט:

כו ב מיי' פ"ו מהל' אבל הל' א טוש"ע י"ד סי' תב סעי' א:

כז ג מיי' פ"ו מהל' קרבן פסח הל"ט:

כח ד מיי' פ"ב מהל' ביאת המקדש הלכה ט י ופ"ד מהל' אבל הל"ו טוש"ע י"ד סי' שמא סעיף א:

כט ה מיי' פ"ב מהל' ביאת המקדש הל"י:

ל ו מיי' שם הל"ט [וברב אלפס ברכות פ"ג דף יא: יב. וע"ש]:

שיטה מקובצת

א] א"ל רבא ציית: ב] ליקוט עצמות טובל: ג] ליה יום מיתה תפיס לילו: ד] הא קבריה אישתרי אות ו' נמחק: ה] מתו והמלקט עצמות: ו] תריץ הכי עד מתי מתאונן: ז] הכי למימרא דרבי: ח] כל זמן שלא נקבר: ט] תיבות ואם נקבר ל"ש ונמחק: י] קבורה תפיס לילו כו' דיום מיתה תפיס: יא] ואוכל את פסחו: יב] תיבת כבר ל"ש: יג] שבועות גרסינן כי האי סוגיא דרבא ורב נא כו': יד] שליקטו לו: טו] אשמועינן דיום שמועה: טז] מת מאתמול בי"ג: יז] יום קבורה: יח] וליל יום ליקוט תיבת פסחים ואות ב' נמחק: יט] לא אכיל כשאירע: כ] להמתין לערב וה"ק תיבות עד ערב ל"ש: כא] עצמות אפילו הכי אות ו' נמחק: כב] לערב דליל לא תפיס ומיהו בו ביום אסור: כג] אפי' ביום שמועה: כד] מעכבת. דלא העמידו: כה] ואמר רבי דאפילו כל היום: כו] מודו דמדברי סופרים: כז] ויתאבלו עליו אלמא: כח] לרבנן לילה מותר: כט] יום ליקוט עצמות: ל] פלוגתא דת שרו רבנן לאכול בעודו מוטל לפניו ע"כ בליל: לא] לילו מדאורייתא. דקא ס"ד לא עשו חכמים חיזוק לדבר שעיקרו (מדבריהם): לב] מעכבא ודוחק הוא לומר דפליגי אמוראי דשמעתין בהכי ונראה לפרש דאפי' לר' נתן דאמר לא מעכב כיון דמעכבא לגבי הא דבעינן: לג] אכילה חשובה היא וסברא כו' תיבת מצוה ל"ש ונמחק: לד] בחינם נקט סמוך ותיבת במנחה נמחק:

א) נ"ל בתנם נקט סמוך דהוה כו'. היבות במנחה נקט נמי הכא נמחק

הגהות הב"ח

(א) גמ' מתקיף לה רב יוסף: (ב) שם אמרוה [רבנן] קמיה דר' ירמיה: (ג) שם תריץ הכי וכו' רבי אומר כל זמן שלא נקבר תופס לילו עמו אמרוה רבנן קמיה דרבא אמר מדקאמר וכו' תופס לילו עמו מדרבנן מכלל דיום מיתה תופס: (ד) שם אני היום אסור ובלילה: (ה) רש"י ד"ה אחד זה וכו' ועל כרחך וכו' רישא לסיפא דאי איום וכו' מיבעי ליה כדלקמן בסיד: (ו) ד"ה כיום ליקוט נ"ל קודם ד"ה אחד זה:

*וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה *תנו רבנן °כי כן צויתי כאשר צויתי כאשר צוה ה' כי כן צויתי באנינות יאכלוה כאשר צויתי בשעת מעשה [א] אמר להן כאשר צוה ה' לא מאליי אני אומר ורמינהי מפני אנינות (א) נשרפה לכך נאמר כאלה אמר שמואל לא קשיא הא [ב] ר"י הא ר"נ דתניא *מפני אנינות שרפוה לכך נאמר כאלה דברי רבי נחמיה רבי יהודה ור"ש אומרים *מפני טומאה נשרפה שאם אתה אומר מפני אנינות נשרפה היו [ג] לשלשתן שישרפוה ד"א היו ראוי לאוכלן לערב ד"א והלא פינחס היה עמהן רבא אמר אידי ואידי רבי נחמיה ולא קשיא כאן בקדשי שעה כאן בקדשי דורות רבי נחמיה היכי מתריץ [ד] להני קראי ורבנן היכי מתרצי להו להני קראי רבי נחמיה מתריץ להו הכי מדוע לא אכלתם [ה] *אמר לו משה לאהרן שמא נכנס דמה [ו] לפני ולפנים אמר לו °הן לא הובא את דמה שמא חוץ למחיצתה יצאת אמר לו בקדש היתה ודלמא באנינות אקריבתוה ופסלתוה אמר לו משה וכי הם הקריבו אני הקרבתי וא"ל הן לא הובא את דמה ובקדש היתה אכול תאכלו אותה כאשר צויתי באנינות יאכלוה אמר לו °ותקראנה אותי כאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה' שמא לא שמעת אלא בקדשי שעה דאי בקדשי דורות *ק"ו ממעשר הקל ומה מעשר הקל אמרה תורה °לא אכלתי באוני ממנו [ז] בקדשי דורות לא כל שכן מיד °וישמע משה וייטב בעיניו הודה ולא בוש [ח] משה לומר לא שמעתי אלא אמר שמעתי ושכחתי ור"י ור"ש היכי מתרצי להו [ט] הכי מתרצי להו °מדוע לא אכלתם את החטאת [י] (ב) במקום [הקודש] שמא נכנס דמה [יא] לפני ולפנים אמר לו °הן לא הובא את דמה (אל הקדש פנימה) שמא חוץ [יב] למחיצתה יצאת אמר לו [יג] הן בקודש היתה ודילמא באנינות אקריבתוה ופסלתוה אמר לו משה הן הקריבוה דפסלה בהו אנינות אני הקרבתיה ודילמא אגב מרריכו פשעתו בה ואיטמאי אמר לו משה כך אני בעיניך שאני מבזה קדשי שמים ותקראנה אותי כאלה ואפילו אלה וכאלה אין אני מבזה קדשי שמים אמר לו ואי הן לא הובא את דמה ובקודש היתה אכול תאכלו אותה בקודש כאשר צויתי באנינות יאכלוה אמר לו שמא לא שמעת אלא בלילה דאי ביום *ק"ו ממעשר הקל ומה מעשר הקל אמרה תורה °לא אכלתי באוני ממנו קודש [יד] חמור לא כל שכן מיד וישמע משה וייטב

רש"י

וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר. ממה שעשתה תורה לדבריה: כי כן צויתי. [טו] במנחות שמיני כתיב קחו את המנחה וגו' [טז] באנינות. דנדב ואביהוא: כאשר צויתי. בחטאת דראש חדש שנשרפה כתיב הן לא הובא את דמה וגו': בשעת מעשה. כשאירע להם אנינותם אמר להם שלא ימנעו מאכילת תורה אור קדשים היום ששמע מפי הגבורה שהותר אנינות היום בקדשים משאר ימים וכשראה שנשרפה אמר להם אכול תאכלו אותה היה *להם לאוכלה כאשר צויתי אתכם בשעת מעשה: כאשר צוה ה'. באכילת חזה ושוק של [יז] צבור שקרבו בו ביום נאמר: ולא מאליי אני אומר. לאוכלם באנינות: מפני אנינות נשרפה. לכך נאמר ותקראנה אותי כאלה ומצינו שהודה לו משה כדכתיב וייטב בעיניו ואם מפי הגבורה שמע היתר אנינות לבו ביום למה הודה: מפני אנינות נשרפה. שלא הותרה להם אנינות לבו ביום ולית ליה לרבי נחמיה הך דרשא דבאנינות יאכלוה אלא הכי קאמר [יח] לו כי כן צויתי שאף מנחת צבור זו שלא מצינו מנחה קריבה לצבור כיוצא בה נאכלת ועל האנינות לא הוזכר למשה לדרוש ק"ו ממעשר וכשהזכירו אהרן הודה לו: מפני טומאה נשרפה. [יט] שנגעה בה טומאה בחטאת של שעיר ראש חדש שקרבה (להם) בו ביום שהוקם המשכן בראש חדש ניסן והוא היה שמיני למלואים ושלשה שעירים קרבו בו ביום שעיר נחשון ושעיר ראש חדש ושעיר שבא לשעה כדכתיב (ויקרא ט) קחו שעיר עזים לחטאת ושל ראש חדש נשרפה כדאמרינן לקמן: היה להם לשלשתן. דשלשה שעירים קרבו להם כדלקמן: היה להם לאוכלם לערב. לר' יהודה אע"ג דאמר אנינות לילה דאורייתא מודה הוא דאותו היום הותרה להן אנינות לילה וכל שכן לר"ש דאף לדורות אינו אלא מדברי סופרים ולקמן מפרש טעם דרבי נחמיה: והלא פינחס היה עמהן. שלא היה אונן ולקמן פריך שפיר קאמרי ליה: אידי ואידי רבי נחמיה. ואית ליה לרבי נחמיה דהותרה אנינות במנחה דכתיב כי כן צויתי ואפי' הכי בשעיר של ראש חודש הודה לדברי אהרן ולא קשיא מנחה קדשי שעה [כ] היא והוראת שעה היתה בה שתאכל לאוננין אבל שעיר של ראש חדש קדשי דורות הן ומשה כשקלף טעה כסבור כיון ששמעתי היתר אנינות במנחה הוא הדין לחטאת ואמר לו אהרן שמא דוקא קדשי שעה שמעת והודה לו: רבי נחמיה. דאמר מפני אנינות נשרפה היכי מתרץ להני קראי דאותה פרשה מאי אמר משה ומאי אהדריה לענין אנינות ומה היה הקלפון ומה היא הודאה: ורבנן. [כא] רבי יהודה ורבי שמעון היכי מתרצי להו לענין טומאה: שמא נכנס [כב] דמו לפנים. מחשובתו אתה למד שכך אמר להם מתחילה מדקאמר הן לא הובא וגו' פנימה: אמר לו. אהרן למשה: משה הן הקריבו. בתמיה וכי בניי שהם הדיוטים עשו היום והלא עלי הטלת כל העבודה כדכתיב (שם) קרב אל המזבח ועשה וגו' ואני כהן גדול אני ומקריב אונן: כאשר צויתי. במנחה: קדשי שעה. כגון מנחה שחובת שעה היתה ואינה נוהגת לדורות: מרריכו. לצריכם: שאני מבזה קדשי שמים. להסיח דעתי מהם אפי' אלה וכאלה אבלות אירעוני אין אני מבזה ס' והייט דכתיב כאלה ולא כתיב אלה: טומאה

תוספות

וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה. אין פירושו [כג] יותר משל תורה דעלמא אלא כלומר חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר ממה שעשתה תורה לדבריה:

ורמינהי מפני אנינות נשרפה. לכך נאמר כאלה פי' בקונטרס שהודה לו משה כדכתיב וייטב בעיניו ואם מפי הגבורה שמע היתר אנינות לבו ביום למה הודה ומשני שמואל דהיא כרבי נחמיה דאמר מפני אנינות נשרפה ולית ליה לרבי נחמיה דרשא דבאנינות יאכלוה אלא הכי אמר להן משה כי כן צויתי שאף מנחת צבור זו שלא מצינו מנחה קרבה לצבור כיוצא בה נאכלת ועל האנינות לא הוזכר לו למשה לדרוש קל וחומר ממעשר וכשהזכירו אהרן הודה לו כך פירש בקונטרס ולא מיסתבר ליה לשמואל לשנויי כדרבא אידי ואידי רבי נחמיה כאן בקדשי שעה כאן בקדשי דורות ששמע משה היתר אנינות במנחה שהיא קדשי שעה והיה סבור כמו כן בחטאת דראש חדש שהיא קדשי דורות דאין סברא שיהא משה טועה בין קדשי שעה לקדשי דורות וקשה לשמואל מאי [כד] הוה משני רבי נחמיה *מקושיא דר' יהודה אם אתה אומר מפני אנינות נשרפה היה לשלשתן שישרפו ועוד משמע לקמן דיש חילוק לרבי נחמיה בין קדשי שעה לקדשי דורות דקאמר אלא לר' נחמיה מאי היום חובת היום היינו דורות ונראה לפרש דסלקא דעתך כאשר צויתי דכתיב בשעיר דראש חדש לא בעי למימר כאשר צויתי במנחה תעשו את החטאת אלא כאשר אני מצוה עכשיו תאכלו באנינות והיה סבור משה דכמו שהותר [כה] קדשי דורות אנינות לילה הוא הדין ביום ובין יום ללילה היה טועה לכך פריך ורמינהי מפני אנינות נשרפה ואם היתה אנינות לילה מותרת אמאי נשרפה היה להם לאכול בלילה ומשני הא רבי נחמיה *הא ר' יהודה [כו]: (הג"ה) ההיא דלעיל דהותר אנינות לילה בכל הקדשים לר' יהודה והא דנשרפה שעיר החדש מפני טומאה אבל רבי נחמיה סבר אף לילה נאסר בקדשי דורות בשעיר החדש ולא הותרה אנינות אלא בקדשי שעה אבל משה אמר כאשר צויתי חטאת החדש לאכול באנינות דהיה סבור שהתיר לו בכל הקדשים* [כז] (הג"ה) והא דלא משני כולה רבי נחמיה היא כאן בקדשי שעה כאן בקדשי דורות היינו משום דכאשר צויתי בחטאת כתיב דהוי בקדשי דורות ורבא סבירא ליה כאשר צויתי אמנחה קאי ולא אחטאת וה"ק כאשר צויתי במנחה מפי הגבורה כך אני מצוה מעצמי בחטאת והשתא ניחא דלשמואל לא קשיא ליה היה לשלשתן שישרפו דיש חילוק לרבי נחמיה בין קדשי שעה לקדשי דורות:

ומה מעשר הקל כו'. (ג) תימה מה למעשר שכן טעון כסף צורה דכה"ג פריך בפרק אלו הן הלוקין (מכות דף יז:) א):

דאי ביום קל וחומר ממעשר. *תימה בלילה נמי נימא קל וחומר דהא רבי יהודה אית ליה אנינות לילה דאורייתא לדורות:

[ועי' ביבמות פג: ד"ה דפסח גופיה וכו' כתבו ישוב נכון על זה] :

הגהות הב"ח

(א) גמ' ורמינהו מפני אנינות שרפוה לכך: (ב) שם מדוע לא אכלתם את החטאת שמא כו' נ"ב במקום [הקודש] נמחק: (ג) תוס' ד"ה ומה מעשר וכו' תימה. נ"ב והתוס' בר"פ הערל שם הקשו זו ע"ש בד"ה ופסח גופיה:

שיטה מקובצת

א] תיבות אשר להן נמחק: ב] הא ר' נחמיה הא ר"י ור"ש דתניא: ג] היו להם לשלשתן שישרפוה ד"א היו להם לאוכלן לערב: ד] מתריץ להו להני: ה] אכלתם את החטאת אשר: ו] דמה לפנים אשר תיבת לפני ואות ו' נמחק: ז] ממנו קודש החמור לא כ"ש: ח] הודה ולא בוש לומר לא שמעתי אלא שמעתי ושכחתי: ט] להו להני קראי הכי: י] תיבות במקום הקודש נמחק: יא] דמה לפנים אשר לו: יב] חוץ. עיין בתוס' לעיל דף פב: יג] תיבת הן נמחק: יד] קודש החמור: טו] צ"ע. במנחת שמיני: טז] וגו': באנינות. דנדב ואביהוא כתיב כאשר וגו' א: יז] של שלמי צבור: יח] קאמר להו כי תיבת לו נמחק: יט] נשרפה שנגע בה: כ] שעה הוא והוראת: כא] ורבנן היינו ר"י: כב] נכנס דמה לפנים: כג] ביותר משל: כד] מאי הוי משני: כה] שהותר לדורות אנינות ותיבת קדשי נמחק: כו] יהודה הג"ה ההיא: כז] הקדשים ע"כ הג"ה:

תורה אור

וייטב בעיניו לא בוש משה לומר לא שמעתי אלא שמעתי ושכחתי איבעי להו לשהוייה ו[א]למיכלא [א] באורתא טומאה באונס באתה בשלמא לרבנן היינו דכתיב היום אלא לרבי נחמיה מאי היום חובת היום בשלמא לרבי נחמיה היינו דכתיב הן היום אלא לרבנן מאי הן היום ה"ק הן הקריבו אני הקרבתי אמר מר ג] היו לשלשתן שישרפו מאי שלשתן דתניא °ואת שעיר החטאת דרש דרש משה שעיר (א) זו שעיר נחשון חטאת זו חטאת שמיני דרש ג] שעיר של ראש חודש יכול שלשתן נשרפו ת"ל והנה שורף אחד נשרף ולא שלשתן נשרפו דרש דרש שתי דרישות למה אמר להו מפני מה חטאת זו נשרפה ואלו מונחות ואיני יודע איזהו כשהוא אומר °ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה ד] הוי אומר זה שעיר של ראש חודש שפיר קאמרי ליה רבי נחמיה לטעמיה דאמר קדשי שעה לא פסלה בהו אנינות אמר מר היה ה] לו לאכלה לערב שפיר קאמרי ליה *קסבר אנינות לילה דאורייתא דבר אחר והלא פינחס היה עמהן שפיר קאמרי ליה סבר לה ו] כרבי אלעזר דאר"א א"ר חנינא לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי דכתיב °והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם רב אשי אמר עד ששם שלום בין השבטים שנאמר °וישמע פינחס הכהן ונשיאי העדה וראשי אלפי ישראל וגו' ואידך נמי והכתיב והיתה לו ולזרעו אחריו מי כתיב ההוא בברכה היא דכתיב ואידך נמי הא כתיב וישמע פינחס הכהן ההוא ליחס זרעו אחריו ז] אמר רב °משה רבינו כהן גדול ח] והולק בקדשי שמים היה שנאמר °מאיל המלואים למשה היה למנה מיתיבי והלא פינחס היה עמהן ואם איתא לימא והלא משה רבינו היה עמהן דילמא שאני משה דטריד בשכינה *דאמר מר משה בהשכמה עלה ובהשכמה ירד מיתיבי °לחם אלהיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל אם נאמרו קדשי קדשים למה ט] נאמר קדשים קלים ואם נאמרו קדשים קלים למה י] נאמר קדשי קדשים אילו לא נאמר קדשים קלים הייתי אומר קדשי קדשים הוא דאוכל שהרי הותרו לזר ולהן קדשים קלים לא יאכל ואלו לא נאמרו קדשי קדשים הייתי אומר בקדשים קלים יהא אוכל שהן קלים בקדשי קדשים לא יהא אוכל לכך נאמרו קדשי קדשים ולכך נאמר קדשים קלים קתני מיהא שהרי הותרו לזר ולהן יא] לאו משה אמר רב ששת לא בבמה יב] לזר וכדברי *האומר יש מנחה בבמה מיתיבי מרים מי הסגירה א"ת משה הסגירה משה זר הוא ואין

בשלמא לרבי נחמיה היינו דכתיב הן היום הקריבו. כלומר קרבן זה לחובת היום קרב וקדשי דורות הוא ואכלתי חטאת היום בתמיה *לא שמעת אלא בשל שעה אלא לרבנן דאמרי ת"א לא שמעת אלא בלילה קאמר ליה מאי (ה) היא דקאמר ליה הן היום הקריבו הכי קאמר ליה אמרת לי דילמא באנינות הקריבתיה וכי הן בניי הדיוטות היום הקריבו שום קרבן אני הקרבתי אותם זו היא גירסת הקונט' ופירושו והשתא לפי זה למ"ד מפני אנינות נשרפה הוי הן היום בניחותא ולמ"ד מפני טומאה הוי בתמיה וקשה דלעיל ברים פ"ב (דף טז.) משמע איפכא ונראה דגרסינן נמי בהך פירכא בתרייתא בשלמא לרבנן היינו דכתיב הן היום כמו בקמייתא ובתרוייהו פריך. לר' נחמיה מדכתיב היום כדמפרש בקונט' בקמייתא ומשני הכי קאמר וכי הן כז] הקריבו אני הקרבתי כל הקרבנות שקרבו היום: ההוא בברכה הוא דכתיב. שברכו הקב"ה שיהיה כהן ומיד היה יכול להיות כהן אלא שתחילה צריך להלבישו ולמושחו ולחנכו בחביתין כדין הדיוטות המתחנכים בחביתין כדאמרינן בסוף התכלת (מנחות דף נא:) אבל שמא לא נתרצו לו כל ישראל באותה שעה מפני שהרג נשיא שבט עד ששם שלום בין השבטים בימי יהושע ואז נתרצו לו והלבישוהו *[ומשחוהו] וחנכוהו בחביתין: *ואידך נמי הכתיב וישמע פנחס הכהן ההוא לייחס זרעו אחריו. פי' מימי משה נתכהן וכששם שלום נתייחס ליקרא כהן ולייחס זרעו במעלות כהונה להיותם כהנים גדולים שכן מצינו בדברי הימים (א' ה') שלא היו כהנים גדולים אלא מפנחס ובספרי מפיק ליה מאת בריתי שלום שעמדו ממנו שמונים כהנים בבית ראשון ושלש מאות בבית שני וכולם נמנו בספרי*: אהרן

טומאה באונס. שרצו להשהותה עד הלילה ולאוכלן שלן יחד ונטמאת באונס: בשלמא לרבנן. דאמרי אחד קדשי שעה ואחד קדשי דורות לילה הותר לאונן ולא יום יג] עד הלילה הוו רוצין לשהותה היינו דכתיב ואכלתי הטאת היום אני אונן ואוכל היום חטאת במה לא שמעת אלא בלילה. אלא לרבי נחמיה. דאמר מה שהותר להם היתר אפי' ביום כגון קדשי שעה ומה שנאסר נאסר אף בלילה: מאי ואכלתי חטאת היום. בלילה נמי קדשי דורות הוו אסירי דהאמר מפני אנינות נשרפה ולא המתינו עד הערב ויאכלוה אלמא קסבר אנינות לילה דאורייתא והכי אמר לקמן: מאי היום חובת היום. כלומר קדשי דורות שהן חובת היום של ר"ח אתה אומר לי לאכול אונן והיינו חטאת היום חטאת הקבוע ליום: בשלמא לרבי נחמיה היינו דכתיב הן היום הקריבו. כלומר קרבן זה לחובת היום קרב וקדשי דורות היא יד] ואני אוכלן אונן בתמיה במה לא שמעת אלא בשל שעה: אלא לרבנן. דאמרי במה לא שמעת אלא בלילה קאמר ליה מאי (ב) טו] °היא דקאמר ליה הן היום הקריבו: הכי קאמר ליה. אמרת טז] דילמא באנינות אקריבתיה וכי הן בניי יז] הדיוטות היום הקריבו שום קרבן אני הקרבתי את הכל: שעיר נחשון. שאותו היום היה ראשון להקרבת נשיאים דתניא בסדר עולם בכ"ג באדר התחילו המלואים וכל שבעת הימים היה משה מעמיד המשכן ומקריב את קרבנותיו בכל בקר ובקר יח] ופרקו ובשמיני העמידו ולא פירקו והוא ראש חדש ניסן ואותו היום נטל עשר עטרות וכו': חטאת שמיני. שאף חובה לשעה דכתיב קחו שעיר עזים לחטאת: שתי דרישות. דרישה יט] לנשרפות דרישה למונחות למה מונחות להמתין לערב ולא נאכלו ביום: ואיני יודע איזו היא. תנא דמתניתא הוא דקמהדר למילתיה: הוי אומר זה שעיר ר"ח. שמכשר על טומאת מקדש וקדשיו כדאמ' בשבועו' (דף ב.): שפיר קא"ל. לעיל קאי דאמרן לר' נחמיה היה להן לשלשתן שישרפו: קסבר (ג) לילה דאורייתא. ומהכא נ"ל דמתקרבנה אותי כאלה יליף מפני אנינות נשרפה ומדלא אכלוה לערב נפקא ליה אנינות לילה דאורייתא ור' יהודה לדורות א"ת נמי אנינות לילה דאורייתא אבל לאותו היום הותרה דדריש היום אמי היום אסור ולילה מותר כו': ברית כהונת עולם. מחת אשר קנא אלמא מכאן ואילך הוא: שם שלום בין השבטים. בימי יהושע כששבט בני גד ובני ראובן שבנו את המזבח בעבר הירדן וביקשו שאר שבטים לעלות עליהם לצבא ושלחו את פנחס לדבר עמהם: וישמע פינחס הכהן. בכל מקום אתה מוצא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן אין כהונה כתובה אלא באלעזר וכאן כתובה *בפנחס: ההוא. קרא התם בברכה כתיב בשרו שלא תפסוק כהונה מזרעו אבל עדיין לא נתכהן: לייחס זרעו אחריו כ]: [מימי משה נתכהן וכששם שלום נתייחס ליקרא כהן ולייחס זרעו במעלות כהונה להיותם כהנים גדולים שלא היו כהנים גדולים אלא מפנחס]: למשה היה למנה. לשון חלוקה כא] בכהנים: טריד בשכינה. ולא היה עסוק באכילת קדשים שהדבור טורדו להיות תמיד בשר מבקר ועד ערב: בהשכמה עלה. להר בימי מתן תורה כשהיה עולה ויורד לקדש את העם ולהשיב את דברי העם אל ה' בפרק רבי עקיבא במסכת שבת (דף פו.) אלמא טרוד היה: לחם אלהיו וגו' בבעל מום כתיב להתירו בקדשים: שהרי הותרו לזר ולהן. קא ס"ד כב] הותר לזר במשה קאמר שאכל חזה ושוק של איל המלואים וקדשי קדשים היה כדכתיב ביה בשלו את הבשר פתח אהל מועד ושם תאכלו אותו ולא נאכל אלא ליום ולילה דכתיב (ד) ואם יותר וגו': בקדשים קלים. בחזה ושוק של שלמי יחיד לא יחלוק עם אחיו שלא מצינו זר ופסול חולק בהן: לאו משה. דהא כג] לאו זר אוכל בקדשים אלא במלואים: לא בבמה קאמר. דהותרו לזר וכדברי האומר בפרק אחרון (דף קיז.) יש מנחה בבמה קטנה ומנחה קדשי קדשים היא ואוכלין בירה כד] זרים שהיו עובדים בבמה קטנה שהזר עובד בה כדאמר בפרק בתרא אבל קדשים קלים לא יאכל בחזה ושוק כל כהנים שהרי לא הותרו לזר דלא אשכחן זר הולך במורם משלמי יחיד דאילו במקדש נאכל לכהנים ובבמה קטנה לא היה חזה ושוק כה] כדתניא בפרק בתרא חזה ושוק בבמה גדולה ואין חזה ושוק בבמה קטנה והאי דבעי למימקט כדברי האומר יש מנחה בבמה דהא אין מנחה בבמה כו] אין לך עוד קדשי קדשים נאכלין בבמה אלא חטאת ואשם בבמה לא קרבי דקמן מגילה (דף ט:) כל שאין נידר ונידב אין קרב בבמה ואין לך נדר ונדבה בקדשי קדשים אלא עולה ומנחה: ואין

כא] חלוקה בכהנים הס"ד: כב] ס"ד הותרו לזר בטעה: כג] דהא לא אשכחן זר: כד] שירת הזרים שהיו: כה] ושוק נוהג כדתניא: כו] בבמה ואין לך: כז] הן היום הקריבו

א) נראה דצ"ל והיינו ואני אוכלו אונן והיינו שחל נמחק:

נ"ל במה לא

ג"ל הן דקאמר ל"ש

לעיל קו.

שבת פו.

לקמן קיג.

[פנחס והכהן קרא שאם כתיב' בס"ד ואח"כ בשם בברכה כתיב נרצו כו' כצ"ל נ"ק]

כ"ס נפ"י

[עי' זה באורך במס' יומא דף ט ע"א בתוס' ד"ה ולא שמעון]

[עי' תוס' יומא ע. ד"ה ולא וכו' שהעתיקו בשם ספרי נוסחא אחרת]

ויקרא י
שם
במדבר כה
יהושע כב
ויקרא ח
שם

הגהות הב"ח

(א) גמ' שעיר זה שעיר של נחשון כחטאת זו חטאת יום שמיני דרש זה שעיר של ר"ח: (ב) רש"י ד"ה אלא וכו' מ"ט הכי קאמר: (ג) ד"ה קסבר אנינות לילה: (ד) ד"ה שהרי וכו' דכתיב ושנותר וגו': (ה) תוס' ד"ה בשלמא וכו' מאי הכי דקאמר:

גליון הש"ס

גמ' מאי שלשתן כו'. עי' ע"ז דף ... תוד"ה ...

שיטה מקובצת

א] ולמיכלא לאורתא טומאה: ב] היה להם לשלשתן: ג] דרש זה שעיר: ד] העדה איזה היא שנשא עון העדה הוי: ה] היה להם לאכלה: ו] סבר לה כהא דא"ר אילעי א"ר אילעי אמר רבי חנינא: ז] אחריו הוא דאתא אמר: ח] גדול היה וחולק בקדשי שמים שנאמר: ט] למה נאמרו קדשים: י] למה נאמרו קדשי כו' לא נאמרו: יא] ולהן נאי זר לאו: יב] תיבת לזר נמחק: יג] יום עד הלילה: יד] הוא ואכלתי חטאת היום בתמיה כלומר לא שמעת וכו' א) ותיבת שמא נמחק: טו] מאי דאי דקאמר: טז] אמרת לי דלמא: יז] בני הדיוטות ונקרב: יח] ופרקו ובשמיני כו': יט] דרישה לנשרפות דרישה למה נשרפה: כ] מפיבת מימי כו' עד היבת לשמה נמחק כי כל זה כתוב בתוס'

ואין זר רואה את הנגעים וא"ת אהרן הסגירה אהרן *קרוב הוא ואין קרוב רואה את הנגעים אלא כבוד גדול חלק לה הקב"ה למרים א] אותה שעה אני כהן ואני מסגירה אני חולטה ואני פוטרה קתני מיתת משה זר ואין זר רואה את הנגעים אמר רב נחמן בר יצחק שאני מראות נגעים דאהרן ובניו כתובין בפרשה מיתיבי *חמש שמחות היתה אלישבע יתירה על בנות ישראל ב] יבמה מלך אישה כהן גדול בנה סגן בן בנה משוח מלחמה ואחיה נשיא שבט ואבילה על שני בניה קתני מיתת יבמה מלך מלך אין כ"ג לא אימא אף מלך כתנאי °ויחר אף ה' במשה רבי יהושע בן קרחה אומר *כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם וזה לא נאמר בו רושם ר"ש בן יוחי אומר אף זה נאמר בו רושם שנאמר °הלא אהרן אחיך הלוי והלא כהן הוא ג] הכי קאמר אני אמרתי אתה כהן והוא לוי עכשיו הוא כהן ואתה לוי וחכמים אומרים לא נתכהן משה אלא שבעת ימי המלואים בלבד ויש אומרים לא פסקה כהונה אלא מזרעו של משה שנאמר °ומשה איש האלהים בניו יקראו על שבט הלוי ואומר °משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו מאי ואומר וכי תימא ד] לדורות הוא דכתיב ואומר משה ואהרן בכהניו וכל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם והכתיב °ויצא (משה) מעם פרעה בחרי אף ולא א"ל ולא מידי אמר ר"ל סטרו ויצא ומי אמר ר"ל הכי והכתיב °ונצבת לקראתו על שפת היאור ואמר ר"ל ה] מלך הוא והסביר לו פנים ורבי יוחנן אמר רשע הוא והעיז פניך בו איפוך *א"ר ינאי לעולם תהא אימת מלכות עליך דכתיב °וירדו כל עבדיך אלה אלי ואילו לדידיה לא קאמר ליה רבי יוחנן אמר מהכא °ויד ה' היתה אל אליהו וישנס מתניו וירץ לפני אחאב אמר עולא בקש משה מלכות ולא נתנו לו דכתיב °אל תקרב הלום ואין הלום אלא מלכות שנאמר °מי אנכי ה' אלהים ו] [וגו'] כי הביאתני עד הלום מתיב רבא רבי ישמעאל אומר יבמה מלך אמר ז] רבא לו ולזרעו קאמר וכל היכא דכתיב הלום ח] לדורות הוא והא גבי שאול דכתיב °הבא עוד הלום איש ט] הוא אין זרעו לא איבעית אימא הא הוה איש בשת ואיבעית אימא שאני שאול דאפי' בגויה לא קאים *כדר' אלעזר אמר רבי חנינא י] בשעה שפוסקים גדולה לאדם פוסקים לו ולזרעו עד סוף כל הדורות שנאמר °לא יגרע מצדיק עיניו ואת מלכים לכסא וגו' ואם הגיס דעתו הקב"ה משפילו שנאמר °ואם אסורים בזקים ילכדון בחבלי עוני: בעלי מומין בין בעלי מומין כו': מנא ה"מ דת"ר °כל זכר לרבות בעלי מומין למאי אי לאכילה הרי כבר נאמר °לחם אלהיו מקדשי הקדשים יאכל אלא לחלוקה תניא אידך כל זכר לרבות בעלי מומין למאי אי לאכילה הרי כבר אמור אי לחלוקה הרי כבר *אמור שיכול אין לי אלא תם ונעשה בעל מום בעל מום מעיקרו מנין ת"ל כל זכר תניא אידך כל זכר לרבות בעל מום למאי אי לאכילה הרי כבר אמור ואי לחלוקה הרי כבר אמור ואי לבעל מום מעיקרו הרי כבר אמור שיכול אין לי אלא בעל מום קבוע בעל מום עובר מנין ת"ל כל זכר כלפי לייא אמר רב ששת איפוך רב אשי אמר לעולם לא תיפוך ואיצטריך סלקא דעתך אמינא כי

תורה אור

(שמות ד) (שם) (ד"ה א כג) (תהלים צט) (שמות יא) (שם ז) (שם יא) (מ"א יח) (שמות ג) (שם"ב ז) (ש"א י) (איוב לו) (שם) (ויקרא ו) (ויקרא כא)

רש"י

ואין זר רואה את הנגעים · דכתיב (ויקרא יג) והובא אל אהרן וגו': ואין קרוב רואה את הנגעים · כדתניא בסנהדרין (דף לד:) כל ריב וכל נגע מה ריבים שלא בקרובים אף נגעים שלא בקרובים: היתה אלישבע יתירה · ביום שהוקם המשכן קאי בסדר עולם: בנה סגן · אלעזר: בן בנה · פנחס משוח מלחמה כדאשכחן במדין אותם ואת פנחס בן אלעזר הכהן לצבא והוא המדבר אל העם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם: אחיה · נחשון: כתנאי · אם משה כהן היה: נאמר בו רושם · סימן מה של חרון היה שם פעמים הכאה פעמים נזיפה פעמים קללה וגידוף כגון (שמואל א כ) ויחר אף שאול כתיב בתריה בן נעות המרדות ויחר אף אליהוא (איוב לב) לא רבים יחכמו (שם) ויחר אף יעקב ברחל התחת אלהים (בראשית ל) לשון נזיפה הוא: הלא אהרן אחיך · שהיה ראוי להיות לוי ידעתי כי דבר ידבר הוא ומשם זכה לכהונה: לא נתכהן משה · ולא פסקו לו כהונה מעולם: ויש אומרים · לא פסקה כהונה אלא מזרעו אבל הוא כל ימיו כהן היה ורב דאמר כיש אומרים: בניו יקראו על שבט הלוי · אבל הוא כהן: וכי תימא יא] לדורות הוא דכתיב · לאחר זמן נכתב כשהיו מייחסים את הכהונה ואת הלויה ולהכי נקט בניו יקראו דלא הוה ליה למימר משה יקרא על שבט הלוי שהרי *לא יב] קיים ואין לו לומר אלא על המתייחסים: סטרו · הכהו על לחיו: הסביר לו פנים · והיינו ונצבת לקראתו לפי גדולתו הכון לקראתו: העיז בו פניך · היינו ונצבת לקראתו למלחמה ולדבר עזות: ואילו לדידיה לא קאמר ליה · וירדת אלי והשתחוית לאמר וגו' ואע"ג דמסקנא הכי הוה דכתיב (שמות יב) ויקרא למשה ולאהרן לילה ויאמר קומו וגו': וירץ לפני אחאב · אחאב רוכב והוא רץ לפניו שהיה אחאב יחידי ולאו אורח ארעא: מי אנכי · דוד אמרה: שאני שאול דאפי' בגויה *לא קמא · ומיהו הלום מלכות עולמית הוא וכשפסקו לו לשאול מלכות עולמית פסקו לו אבל הוא גרם לעצמו שנטל הימנו: כדר' אלעזר · דאמר אם הגיס כו' ויגבהו ואם אסורים בזקים גבהות לבם גורם להם להיות אסורים בזקים יג] ילכדו בחבלי עוני: כל זכר · קמא במנחה כתיב בנו את אהרן: אם לאכילה · להתירו לאכול מחלק חביריו אם יזמנוהו עמהם אבל הוא לא יחלוק: לחלוקה · ליטול חלק כאחד הכשרים: כל זכר · תנייתא בחטאת כתיב והשלישי באשם וברייתות הללו בת"כ במדרש המקראות: כלפי לייא · בעל מום עובר משמע להתירו טפי מבעל מום קבוע: לא תיפוך · ואיצטריך קרא למידרשיה הכי מהו דתימא קרא קמא קבוע הוא דאכשר דרחמנא יד] חס עליה משום דלית ליה היתירא למחר וליומא אחרינא אבל עובר דאית ליה היתירא למחר תימא

תוספות

אהרן קרוב הוא ואין קרוב רואה את הנגעים · פלוגתא היא במסכת נגעים פ"ב (מ"ה) דתנן כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ר"מ אומר אף לא נגעי קרוביו טו] והנך ברייתא דהכא כרבי מאיר וטעמא דרבי מאיר כדמפרש באחד דיני ממונות* מקיש ריבים לנגעים* מה נגעים ביום אף ריבים ביום ומה ריבים שלא בקרובים אף נגעים שלא בקרובים ורבנן לא מקשי דסברי דיני ממונות בלילה: אני מסגירה אני חולטה אני פוטרה · בספרי תניא אמר אהרן גמלאת מפסיד לאחותנו טז] שאינו יכול להסגירה ולא לטמאה ולא לטהרה יז] לפי *דברינו למדנו שהיה אהרן דורש אין אדם רואה בנגעי קרובו ותימה במה היה מפסידה הא יח] דאין אדם רואה את הנגעים כל שכן שהיתה טהורה:

בעל

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ט מהל' טומאת צרעת הל' ב:
לב ב מיי' שם הלכה א ופסק דקרוב רואה:

מסורת הש"ס

[סנהדרין לד:]
נגעים פ"ב מ"ה [ע"ש כר"ש]
סדר עולם פ"ד
[ר"ל לא היה קיים]
מנחות נג.
[מגילה יג: ע"ב]
[נ"א לא קיימא]

הגהות

נ"ל ונגעים לריבים נ"ק
נ"ל לפי דרכנו נ"ק
עיין רש"ק מה שהקשה על רש"י בחומש מסוגיא דהכא
לאיזור אלא לבעל מום מעיקרא שיכול אין לי כו' כצ"ל נ"ק

שיטה מקובצת

א] למרים באותה שעה אמר אני : ב] ישראל ואבל אחד · יבמה : ג] הוא אלא ה"ק ליה אני אמרתי : ד] וכ"ת ההוא לדורות : ה] ר"פ [?] אמר לו הקב"ה למשה מל, ו] אלהים ומי ביתי כי : ז] אמר רבה בר עולא ותיבת רבא נמחק : ח] הלום עד עולם הוא ותיבת לדורות נמחק : ט] איש והיא : י] חנינא דאמר ר' אלעזר אמר ר' חנינא בשעה : יא] וכ"ת ההוא לדורות הוא : יב] לא היה קיים : יג] בוקים וילכדו : יד] רחמנא דחס עליה : טו] קרוביו ואתא תנא ברייתא דהכא : טז] לאחותנו שאיני יכול : יז] ולפי דרכינו למדנו : יח] הא כיון דאין :

עין משפט
נר מצוה

לו א מיי' פ"י מהלכות מעה"ק הלכה כה:

לז ב מיי' שם הל' כב:

ועי' רש"ק מה שתירץ על קושיא א ועי' בספר פנים מאירות

לח ג מיי' פ"ג מהלכות ק"פ הל' ד טוש"ע א"ח סימן פה סעיף ב:

כי טמא מה טמא כמה דלא טהור לא אכיל אף האי נמי כמה דלא א] מתקן לא אכיל קא משמע לן: כל שאינו ראוי וכו': ולא והרי בעל מום דלא ראוי לעבודה וחולק ותו הא ראוי לעבודה חולק הרי טמא בקרבנות ציבור דראוי לעבודה ואינו חולק ראוי לאכילה קאמר ב] והרי קטן דראוי לאכילה ואינו חולק הא לא קתני השתא דאתית להכי לעולם ג] כדקאמר מעיקרא אי משום טמא טמא לא קתני ואי משום בעל מום רחמנא רבייה: אפי' טמא בשעת זריקת דמים וטהור בשעת הקטר חלבים אינו חולק: הא טהור בשעת זריקת דמים וטמא בשעת הקטר חלבים חולק מתניתין דלא כאבא שאול *דתניא אבא שאול אומר *לעולם אינו אוכל עד שיהא טהור משעת זריקה עד שעת הקטר חלבים דאמר קרא °המקריב את דם השלמים ואת החלב דאפי' הקטר חלבים נמי בעי: בעי רב אשי נטמא בינתיים מהו בשעת זריקה ובשעת הקטרה בעינן והאיכא או דלמא עד שיהא טהור משעת זריקה ועד שעת הקטר חלבים תיקו אמר ד] *רבא האי דינא מרבי אלעזר ברבי שמעון גמירנא ה] דאמר בבית הכסא דנתה בא ו] טבול יום ואמר תן לי ז] ממנחה ואוכל אמר לו ומה אם במקום שיפה כחך בחטאתך דחיתיך מחטאת ישראל מקום שהורע כחך במנחתך אינו דין שאדיחך ממנחת ישראל ח] ומה אם דחיתני מחטאת ישראל שבשם שיפה כחי כך יפה כחך תדחיני ט] ממנחה שבשם שהורע כחי כך הורע כחך הרי הוא אומר °לכהן המקריב אותה לו תהיה בא הקרב ואבול י] תן לי מחטאת ישראל ואוכל א"ל ומה במקום שהורע כחי במנחתי דחיתיך ממנחת ישראל מקום שיפה כחי בחטאתי אינו דין שאדיחך מחטאת ישראל א"ל ומה אם שדחיתני ממנחת ישראל שבשם שהורע כחך כך הורע כחי תדחיני מחטאת ישראל שבשם שיפה כחך כך יפה כחי יא] הרי הוא אומר °הכהן המחטא אותה יאכלנה בא יב] חטא ואבול אמר ליה תן לי מחזה ושוק ואוכל אמר ליה ומה במקום שיפה כחך בחטאתך דחיתיך יג] [מחטאת ישראל] (מחזה ושוק) מקום שהורע כחך בשלמים שאין לך בהן אלא חזה ושוק אינו דין שאדיחך יד] מה אם דחיתני מחטאת טו] שכן הורע כחי אצל נשיי ועבדיי תדחיני מחזה וש"ק שבן יפה כחי אצל נשיי ועבדיי טז] הרי הוא אומר °לכהן הזורק את דם השלמים לו יהיה בא זרוק ואבול יצא טבול יום קוליו וחמוריו על ראשו אונן מימינו מחוסר כפרה משמאלו *פריך רב אחאי לימא ליה תן לי מבכור ואוכל משום דא"ל ומה במקום שהורע כחי בחטאת אצל נשיי ועבדיי דחיתיך מחטאת ישראל מקום שיפה כחי בבכור דכוליה דילי יז] היא אינו דין שאדחך ממנו ומה אם דחיתני מחטאת שבשם שהורע כחך כך הורע כחי תדיחני מבכור שבשם שיפה כחך כך יפה כחי הרי הוא אומר °את דמם תזרוק על המזבח ואת חלבם תקטיר ובשרם יהיה לך בא זרוק ואבול ואידך פריך מי כתיב ובשרם לכהן הזורק ובשרם יהיה לך כתיב אפי' לכהן אחר והיכי עביד הכי והאמר *רבה בר בר חנה א"ר יוחנן *בכל מקום מותר להרהר חוץ ממרחץ ומבית הכסא לאונסו שאני:

מתני'

בעל מום צוכר מנין ת"ל כל זכר · תימה דלמא אילטריך לבעל מום מעיקרו חד לאכילה וחד לחלוקה דאי מחד ה"א דוקא אכילה ולא חלוקה כמו קטן דאוכל ואינו חולק וי"ל כיון דאשכחן תם ונעשה בעל מום דאין חילוק בין אכילה לחלוקה דבהמה ה"ה לבעל מום מעיקרו *וה"ת דהכא מייתרי ליה הנך תלתא כל זכר דכתיבי במנחה וחטאת ואשם משמע דילפי מהדדי וגבי טבול יום בדינא דר"א בר' שמעון מצריך תלת קראי למנחת ישראל וחטאת וחזה ושוק: הרי טמא בקרבנות ציבור דראוי לעבודה ואינו חולק · תימה דפריך מטמא בקרבנות ציבור שהיא בעיא לעיל והוה מצי למיפרך מכהן גדול אונן כח] וראוי לעבודה ואינו חולק דפשיטא לן לעיל בריש פירקין כדתניא בהדיא: מה אם דחיתני מחטאת שכן הורע כחי אצל נשיי ועבדיי · תימה אמאי לא קאמר כדקאמר לעיל ומה אם דחיתני מחטאת שבשם שיפה כחי כך יפה כחך תדיחני מחזה ושוק שבשם שהורע כחי כך הורע כחך: פריך רב אחאי · בכל מקום לבו מסוגה כדאשכחן בריש כתובות (דף ב:) פשיט רב אחאי ומתוך כך היה אומר רבינו שמואל דהוה רב אחאי שעשה השאלתות שהיה מרבנן סבוראי דבתר רבינא ורב אשי כט] *דהוסיף הוראה וכתבו אחרי כן דבריו ל] בסוף הש"ס ומיהו בההיא דכתובות אשכחן רב אשי דמיירי בתריה*:

הגהה

יח] (אימא כי טמא כו') : [הרי] טמא בקרבנות ציבור · אמרן לעיל בריש פירקין (דף צט:) דאין חולק : קטן אינו חולק · דכתיב איש כאחיו ודרשינן יט] ליה במנחות (דף עג·) ובקדושין (דף נג·) איש חולק אפילו בעל מום ואין קטן חולק אפילו תם : הא לא קתני · כ] הא ראוי לאכילה חולק דדייקת לא קתני כא] דתיקשי לך קטן לא תדוק מיניה הכי דהיא גופה אילטריך לאשמועינן דכל שאינו ראוי אינו חולק ולאו כב] דיוקא תני : כדאמרינן מעיקרא · ראוי לעבודה : הא לא קתני · הא ראוי לעבודה חולק דקא דייקת וקשיא לך עלה טמא בקרבנות ציבור לא קתני לה מתניתין ואת לא תיתי מדיוקא דלאשמועינן היא גופה אתאי מתני' ולאו לדיוקא דילה : דאפילו הקטר חלבים נמי בעי · שיהא ראוי להקטיר ות"ק סבר לו תהיה שוק הימין למנה המקריב דם השלמים קאי כדאשכחן קרא אחרינא לכהן הזורק את דם השלמים לו יהיה (ויקרא ז) ולא כתיב כג] מקטיר חלבים והא דכתיב את החלב לא נראוי אתא אלא למודה בעבודות כדדרים ליה בשחיטת חולין (דף קלג:) רבי שמעון אומר כל כהן שאינו מודה בעבודה אינו חולק בכהונה שנאמר המקריב את דם השלמים אין לי אלא זריקה מנין לרבות הקטר חלבים ת"ל ואת החלב מנין לרבות שאר כל עבודות ת"ל מבני אהרן עבודה המסורה לבני אהרן כל כהן שאינו מודה בה אינו חולק בכהונה : בעי רב אשי · אליבא דאבא שאול : דנתה · יכול אתה לדון : בא טבול יום ואמר · לחבירו טהור של בית אב שלו : תן לי · כד] בחלק מן המנחה של ישראל ואוכל לערב : א"ל · טהור לטבול יום כלומר כן יש לו להשיבו : ומה אם במקום שיפה כחך בחטאתך · דכהן המחוייב חטאת מביאו ומקריב אפילו במשמר שאינו שלו ועבודתה ועורה שלו כה] בפרק הגוזל בב"ק (דף קט:) מנין לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה ת"ל ובא בכל אות נפשו ושרת ומנין שעבודתה ועורה שלו ת"ל ואיש את קדשיו לו יהיו : דחיתיך מחטאת ישראל · דטבול יום אינו חולק בה דכתיב (ויקרא ו) הכהן המחטא אותה יאכלנה ואוקימנא לעיל (דף צט·) יחלקנה: מקום שהורע כחך במנחתך · שאם התנדבת מנחה והקרבת אפילו אתה טהור אי אתה אוכלה כדכתיב כל מנחת כהן כליל וגו' (ויקרא ו) : אינו דין שאדיחך · כל זמן שאתה טבול יום ואינך ראוי להקריב ממנחת ישראל : כך יפה כחך · בחטאתך : לכהן המקריב אותה לו תהיה במנחה כתיב : ומה במקום כו' · טהור קמהדר ליה לטבול יום הכי שלא יחלוק עמו : *שבשם שהורע כחי במנחתי כך הורע כחך במנחתך : תן לי מחזה ושוק · חלק כמוך ואוכל לערב : שכן הורע כחי אצל נשיי ועבדיי · אף כשאני טהור שאיני רשאי להאכילה להם : יצא טבול יום · בפחי נפש : קוליו וחומריו · שהיה דורש להנאתו ואומר כו] למה דחיתני כו' : אונן מימינו כו' · שאף הם נדחים מן המקראות הללו שאינן ראויין לעבודה: פריך רב אחאי ולימא · וליתני כז] ר' אלעזר בר' שמעון בהאי דינא : תן לי מבכור ואוכל · לערב אמר לו טהור מה אם במקום כו' : את דמם תזרוק · בבכור כתיב בא זרוק ואכול ואע"ג דאין בכור נאכל במחלוקת שאינו ניתן לאנשי משמר אלא לכל כהן שירצה כתרומה וכפדיון הבכור מיהו תיפוק לן מינה דלא יתנו בכור אלא למי שראוי לעבודה באותה שעה : והיכי עביד הכי · רבי אלעזר ברבי שמעון דאמר האי דינא בבית הכסא : לאונסו · שהיתה משנתו סגורה בפיו ומהרהר בה על כרחו ודוגמתו שמעתי בקדושין (דף לג·) :

מתני'

ג"ש פ"ו · תוספתא דמנחות פ"א [ע"ב] · תמורה נ"ח · [ג"ל דנסוף] · [ג"ל : תוספות כתובות ב: ד"ה פשיט] · [גי' רש"ק ומ"ו] · [קדושין יג. וב"ג] · ברכות כד. שבת מ: ק. ע"ז מד: קדושין לג. · נ"ל שבשם שהורע כחך במנחתי כך הורע כחי במנחתך

שיטה מקובצת
א] דלא מתקן לא : ב] קאמר והא קטן ותיבת והרי ל"ש : ג] כדקאמר' מעיקרא אי משום טמא הא לא קתני ואי משום בעל מום בעל מום רחמנא רבייה : ד] אמר (רבי) [רבא] : ה] גמירנא ליה דאמר : ו] בא כהן טבול יום : ז] ממנחת ישראל ואוכל : ח] ישראל א"ל ומה : ט] תדחיני ממנחת ישראל שבשם שהורע כו' כחך א"ל הרי הוא אומר לכהן המקריב : י] ואכול א"ל תן · ס"א א"ל אם לאו תן : יא] כחי א"ל הרי : יב] בא חטא : יג] דחיתך מחטאת ישראל ותיבות מחזה ושוק נמחק : יד] שאדיחך מהן א"ל מה אם : טו] מחטאת ישראל שכן : טז] ועבדיי א"ל הרי : יז] דילי הוא אינו : יח] אימא כי טמא כו' טמא ותיבת הרי ל"ש : יט] תיבת ליה נמחק : כ] לא קתני האי הא : כא] לא קתני ליה בהדיא דתיקשי לך קטן ולא תדוק : כב] ולאו לדיוקא : כג] כתיב המקטיר החלבים והכא : כד] לי חלק מן אות ב' נמחק : כה] שלו כדאיתא בפ' : כו] ואומר מה אם דחיתני ותיבת למה נמחק : כז] וליתני נמי ר"א : כח] אונן דראוי לעבודה ואינו : כט] אשי דהוו סוף הוראה : ל] בתוך הש"ס :

מתני' *כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו כהנים בעורה שנאמר °עולת איש עולה *שעלתה לאיש ב) עולה שנשחטה שלא לשמה אע"פ שלא עלתה לבעלים עורה לכהנים ג) אחד עולת האיש ואחד עולת האשה עורותיהן לכהנים ד) עורות קדשים קלים לבעלים ה) עורות קדשי קדשים לכהנים קל וחומר ומה אם עולה שלא זכו בבשרה זכו בעורה קדשי קדשים שזכו בבשרה אינו דין שיזכו א] בעורה אין מזבח יוכיח שאין לו עור בכל מקום: גמ' ת"ר עולת איש ו) פרט לעולת הקדש דברי ר' יהודה רבי יוסי בר' יהודה אומר פרט לעולת גרים מאי פרט לעולת הקדש אמר רבי חייא בר יוסף פרט לעולה הבאה מן המותרות הניחא למ"ד מותרות לנדבת ציבור אזלי אלא למ"ד מותרות לנדבת יחיד אזלי מאי איכא למימר כדאמר רבא *העולה עולה ראשונה ה"נ העולה עולה ראשונה ב] רבי אייבו א"ר ינאי פרט למתפים עולה לבדק הבית ג] לא מיבעיא למ"ד קדשי בדק הבית תפסי מדאורייתא אלא אפילו למ"ד לא תפסי ד] הני מילי בשר אבל עור תפים וכן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה פרט לעולה הבאה מן המותרות א"ל רב המנונא לרב נחמן כמאן כרבי יהודה הא הדר ביה דתניא ששה לנדבה לעולה הבאה מן המותרות שלא יהו ה] כהנים זכאין בעורה דברי רבי יהודה אמר לו רבי נחמיה ואמרי לה ר"ש אם כן ביטלת מדרשו של יהוידע הכהן *דתניא *זה מדרש דרש יהוידע הכהן °אשם הוא אשם אשם לה' ז) כל שבא משום חטאת ומשום אשם ילקח ו] בו עולות הבשר לשם ח) עורה לכהנים א"ל אלא מר במאי מוקים לה א"ל מוקמינא ליה במקדיש נכסיו וכדרבי יהושע *דתנן המקדיש נכסיו והיו בהן בהמות הראויות לגבי מזבח זכרים ונקבות ר"א אומר ט) זכרים ימכרו לצורכי עולות ז] נקבות ימכרו לצורכי זבחי שלמים ודמיהן ח] יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית רבי יהושע אומר זכרים עצמם יקרבו עולות ונקבות ימכרו לצורכי שלמים ויביא בדמיהן עולות ושאר נכסים יפלו לבדק הבית ואפי' לרבי יהושע דאמר אדם חולק הקדישו הני מילי בשר אבל עור תפים רבי יוסי ברבי יהודה אומר פרט לעולת גרים אמר ליה רב סימאי בר חילקאי לרבינא אטו גר לאו איש הוא אמר ליה פרט לגר שמת ואין לו יורשים תנו רבנן עולת איש אין לי אלא עולת איש י) עולת ט] *גרים נשים ועבדים מנין ת"ל עור העולה ריבה אם כן מה תלמוד לומר עולת איש עולה שעלתה לאיש פרט לשנשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה שלא יהו הכהנים זכאין בעורה יכול שאני *מרבה שנשחטה שלא לשמה הואיל ולא עלתה לבעלים לא

רש"י

מתני' כל שלא זכה המזבח בבשרה · כגון שאירע בה פסול קודם זריקה דלא היתה לה שעת היתר למזבח: עורה לכהנים · מקראי איתרבאי בברייתא בגמרא: ואחד עולת האשה · דאיתרבאי נמי מקרא: עורות קדשי קדשים · חטאות ואשמות לכהנים כדמפרש טעמא ואזיל: אין המזבח מוכיח · כלומר ואין לך לומר מזבח יוכיח שזכה בבשר העולה ולא זכה בעורה ואף אתה אל תתמה בקדשי קדשים שאע"פ שזכו כהנים בבשרן לא יזכו בעורן אין זו הוכחה שאין למזבח עור בכל מקום אבל לכהנים מצינו י] שזכו בעור העולה וקל וחומר שיזכו בעורות קדשי קדשים: גמ' פרט לעולת הקדש · לקמיה מפרש לה: פרט לעולת גרים · לקמיה פריך אטו גר לאו איש הוא: מן המותרות · יא] דכל אשמות של רעייה כגון תמורת אשם ואשם שמתו בעליו ושכיפרו בעליו באחר דקיימא לן יב] ירעו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה והוא עולת קיץ המזבח דלאו עולת איש הוא אלא נדבת צבור היא ונסכיה משל צבור ואין בעליו סומך עליה ואינו שוחטה כדתנן בתמורה (דף כ:): הניחא כו' · פלוגתא דרבי יג] *אליעזר ורבנן היא בתמורה (שם): לנדבת צבור · לקיץ המזבח: לנדבת יחיד · בעליו של אשם שניתותר הוא עצמו מביא עולה בדמיו והוא סומך עליה ושוחטה ונסכיה קריבין משלו: כדאמר רבא · (יומא דף לד·) גבי וערך עליה העולה דילפינן מינה מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל וערך עליה העולה וגו' ואמרינן מאי תלמודא ואמר רבא העולה משמע העולה ראשונה האמורה בסדר קרבנות היום הכא נמי עור העולה כתיב העולה ראשונה שהופרשה מתחילה לשם עולה ולא הבאה ממותר אשם וממותר חטאת ולקמיה פריך והא קי"ל יד] עורה לכהנים ממדרש יהוידע הכהן: פרט למתפים עולתו לבדק הבית · שאין עורה לכהנים: ולא מיבעיא וכו' בפ' בתרא דתמורה (דף לג:) דקאמר עולה המתפים עולה לבדק הבית אין בה אלא עיכוב גיזברים בלבד ומותבינן לעולה המתפים עולה לבדק הבית אסור לשוחטה עד שתפדה ומשני עולה האי דמצריך ליה פדיה מדרבנן נ:לל טו] מאן דמותיב בעי למימר דאורייתא ולענין עורה לא מיבעיא למ"ד מדאורייתא תפסה בה קדושת בדק הבית דאין עורה לכהנים אם שחטה עד שלא נפדית דלאו עולת איש הוא אלא עולת הקדש: אלא אפי' למ"ד · מדרבנן בעלמא אבל מדאורייתא לא הני מילי דמדאורייתא לא בשר דשל מזבח הוא ואין קדושה *חלה טז] עליו שאינו שלו על פיו אבל עור דלאו ממון מזבח הוא וכהנים אכתי לא זכו ביה תפום: כמאן כרבי יהודה · לקמן מייתי לה דאמר אין עורה לכהנים: הא הדר ביה · דקאמרי ליה אם כן בטלת מדרשו של יהוידע הכהן ולא אהדר להו מידי: ששה לנדבה · בי"ג שופרות שהיו במקדש קמיירי דכתוב עליהן תקלין חדתין יז] [ותקלין עתיקין] קינין וגוזלי עולה עצים ולבונה וזהב לכפרת וששה לנדבה ומפרש מאי ניהו ששה לנדבה: ה"ג ששה לנדבה לעולה הבאה מן המותרות שאין הכהנים זכאין בעורה יח]: אשם לה' · אי אפשר יט] אשם לה' שכבר נאמר אשם לכהן כחטאת כאשם תורה אחת להם וגו' הא כיצד כל דבר הבא ממותר חטאת כגון מפרים מעות לחטאתו וניתותר מהן וממותר אשמות כגון הנך דאזלי לרעייה דקיימא לן (תמורה דף יח.) כל שבחטאת מתה באשם רועה: ילקח בהן כו' · נמצאו שני כתובים כ] מקויימין אשם לה' בשר לעולה ואשם לכהן העור והיינו דכתיב כסף אשם וכסף חטאות לא יובא וגו': אלא מר במאי כא] מוקי לה · להא דתני לעיל פרט לעולת הקדש: וכרבי יהושע · דאמר זכרים עצמן יקרבו עולות והך עולת הקדש היא וכדמסיים ואזיל · דכי א"ר יהושע דחייל שם מזבח עלייהו מעיקרא אמאי דחזי למזבח קאמר אבל בעור מודה דחייל כב] עלה קדושת בדק הבית: המקדיש נכסיו · לבדק הבית: הראויות למזבח · תמימים: זכרים ימכרו לצרכי עולות כו' · דקי"ל בתמורה (דף לג:) המתפים תמימים לבדק הבית כשהן נפדין אינן נפדין אלא למזבח שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם: זכרים עצמן יקרבו עולות · לשם אותו האיש דקסבר אדם חולק הקדישו ואע"ג כג] דמקדיש סתמא דעתיה הוה להקריב למזבח הראוי לו: ונקבות ימכרו כו' · אבל הן עצמן לא יקרבו שלמים עד שימכרו דכיון כד] דמקדיש סתמא הכל הקדיש הראוי למזבח דומיא דבדק הבית שכולו קדוש הלכך לדמי עולה אקדשינהו ובהך עולה דרבי יהושע כה] זכרים הקריבים עולות קא"ר יהודה לעיל פרט לעולת הקדש: ואפי' לרבי יהושע · כלומר ואע"ג דאמר ר' יהושע אדם חולק הקדישו הראוי למזבח למזבח ושאינו ראוי למזבח יהא לבדק הבית לא שיהו כשאר קדשי מזבח שעורותיהן לכהנים דמודה הוא שהעור נתפס לבדק הבית כשאר נכסים שלו: ואין לו יורשין · דאין לה בעלים: ה"ג עולת איש אין לי אלא עולת איש עולת נשים ועבדים מנין כו] ת"ל כו': העולה · קרא יתירא הוא דלא איצטריך למכתב אלא העור לכהן אלא לרבות בא: הוא"ל ולא עלתה לבעלים · ואף על פי שהיא כשרה לא

תוספות

הניחא למ"ד מותרות לנדבת ציבור אזלי · תימה לדידיה מ"ש דממעט מותרות טפי מעולת תמיד וי"ל דסברא הוא למעוטי טפי מותרות משום דהיו מעיקרא לאיש: אלא למ"ד לנדבת יחיד מאי איכא למימר · תימה מאי קשיא ליה הא רבי יהודה דממעט הכא עולת הקדש הוא דקאמר בסמוך לנדבת ציבור אזלי דקתני ששה לנדבה ואי לנדבת יחיד לא היה מסימה בשופר דקרבן יחיד בעי סמיכה וי"ל דלא שמיע ליה ההיא ברייתא הדע דאי שמיע ליה הא הדר ביה רבי יהודה ממדרשו של יהוידע: לא מיבעיא למ"ד קדשי בדק הבית תפסי מדאורייתא · תימה לדידיה אמאי איצטריך קרא הכא דאם שחט קודם פדייה אין עורה לכהנים פשיטא דקדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה: אין לי אלא עולת איש גרים נשים ועבדים מנין · משמע מחד קרא הוה ממעטינן נשים ועבדים ודין הוא דהא ילפינן מהדדי בג"ש דלה לה מאשה והקשה הר"ר חיים דבפרק החובל (ב"ק דף פח.) מצריך תרי קראי גבי עדות חד למעוטי נשים וחד למעוטי עבדים וי"ל דגבי מצות הוא דילפינן מהדדי בג"ש דלה לה אבל גבי עדות לא שייך למילף דאין תלוי בנאמנות שהרי משה ואהרן לא מעידין לא משום דלא מהימני הלכך היכא דגלי גלי*:

ומודה

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ה מהלכות מעה"ק הל' כ:
לז ב מיי' פ"ט מהל' פסה"מ הל' ט:
לח ג מיי' פ"ה מהלכות מעה"ק הלכה כא:
לט ד ה מיי' שם הל' יט:
מ ו מיי' שם הל' כא:
מא ז מיי' פ"ה מהל' פסה"מ הל' ט ופ"ד מהל' שקלים הלכה ט:
מב ח מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הלכה כא:
מג ט מיי' פ"ה מהל' ערכין הלכה ז:
מד י מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הלכה כא:

[ובב"ק פח. ד"ה יהא עבד הירצו בתופן אחר]

שטה מקובצת

א] שיזכו בעורה אין המזבח מוכיח שאין: ב] ראשונה ר' אילא א"ר ותיבת אייבו ל"ש ונמחק: ג] הבית ולא: ד] תפסי דאורייתא הני: ה] יהו הכהנים וכאין: ו] ילקח בהן עולות הבשר לה' והעורות לכהנים: ז] עולות ונקבות: ח] ודמיהן עם שאר נכסים יפלו לבדק הבית: ט] תיבת גרים נמחק: י] א) מצינו עולה שזכו: יא] המותרות דמי אשמות ותיבת דכל נמחק: יב] דקי"ל בכולן ירעו: יג] אליעזר ורבנן: יד] קי"ל דעורה לכהנים: טו] מכלל דמאן דמותיב: טז] חלה על שאינו: יז] חדתין ועתיקין קינין: יח] בעורה · פי' אלא תורין ומוכרין העור ולוקחין בדמיו בהמה לעולה לקיץ המזבח דברי רבי יהודה הס"ד: יט] אפשר לומר אשם: כ] כתובין קיימין אשם לה' כשר עולה ואשם לכהן: כא] במאי מוקים לה: כב] דחייל עליה קדושת: כג] ואע"ג דאקדיש: כד] דכיון דאקדיש סתמא: כה] יהושע של זכרים: כו] תיבות ת"ל נמחק:

א) נראה דצ"ל מצינו עולה שזכו בעורה וק"ו יתומר וכו'

מסורת הש"ס

נ"א שזכה
[ר נח: וש"נ] נ"א אליעזר
נ"א דתנן
שקלים פ"ד מ"ז ב"ב קנא. תמורה כ. ודף לא:
נ"א עובדי כוכבים וצ"ל בכ"מ ועי' רש"ק וש"ק ובעל פ"מ
גירסת בב"ק ממעט
נ"א חלה על דבר שאינו כו' ב"ק
שקלים פ"ו מ"ו [תמורה כג: ע"ש]
ויקרא ז
ויקרא ה

מה א מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הלכה יח:
מו ב מיי' שם הל' כ:
יז ג מיי' פ"ג מהלכות בכורות הל' י ופי"ט מהלכות פסה"מ הל' ט:
יח ד מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הל' יח:

לא יזהו כהנים זכאין בעורה ת"ל עור העולה מ"מ עור העולה אין לי אלא עור העולה עורות קדשי קדשים מנין ת"ל [א] עור העולה אשר הקריב יכול שאני מרבה אף קדשים קלים ת"ל עולה מה עולה קדשי קדשים אף כל קדשי קדשים רבי ישמעאל אומר עור העולה אין לי אלא [ב] העולה עורות קדשי קדשים מנין ודין הוא ומה עולה שלא זכו בבשרה זכו בעורה קדשי קדשים שזכו בבשרן אינו דין [ג] שזכו בעורן מזבח יוכיח שזכה בבשר ולא זכה בעור מה למזבח שכן לא זכה במקצת תאמר בכהנים שזכו במקצת ואיל וזכו במקצת [ד] זכו בכוליה רבי אומר כל [ה] עצמו לא הוצרכנו אלא לעור העולה בלבד שבכל מקום [ו] העור מהלך אחר הבשר *פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין [ז] ועורותיהן [נשרפין] עמהן חטאת ואשם וזבחי שלמי ציבור מתנה לכהן רצו מפשיטין אותן לא רצו אוכלין אותן ע"ג עורן קדשים קלים לבעלים רצו מפשיטין אותן רצו אוכלין אותן על גב עורן אבל עולה נאמר בה °והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה יכול לא יזהו הכהנים זכאין בעורה ת"ל °עור העולה אשר הקריב לו יהיה פרט לטבול יום (ומחוסר כיפורים) ואונן שיכול לא יזכו בבשר שהוא לאכילה [ח] יזכו בעור שאינו לאכילה ת"ל לו יהיה פרט למחוסר כיפורים וטבול יום ואונן ות"ק נמי תיפוק לי מדינא *מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא ורבי ישמעאל האי אשר הקריב מאי עביד ליה פרט לטבול יום ומחוסר כיפורים ואונן ותיפוק ליה מלו יהיה רבי ישמעאל לטעמיה *דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל נאמר בעולה לו יהיה ונאמר באשם לו יהיה מה להלן עצמותיו מותרין אף כאן עצמותיו מותרין מופני דאי לא מופני איכא למיפרך מה לאשם שכן בשרו מותר לו יהיה קרא יתירא הוא: **מתני'** [ב]כל הקדשים שאירע בהן פסול קודם להפשיטן אין עורותיהן לכהנים לאחר הפשיטן עורותיהן לכהנים *אמר רבי חנינא סגן הכהנים מימי לא ראיתי עור שיוצא לבית השריפה *אמר רבי עקיבא מדבריו למדנו שהמפשיט את הבכור ונמצא טריפה שיאותו הכהנים בעורו [ט] וחכמים אומרים אין *לא [י] ראינו ראיה אלא יוצא לבית השריפה: **גמ'** כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו הכהנים בעורה ואע"ג דאפשטיה לעור קודם זריקה מני רבי אלעזר ברבי שמעון היא דאמר אין הדם מרצה על העור בפני עצמו אימא סיפא כל הקדשים שאירע בהן פסול קודם הפשיטן אין עורותיהן לכהנים לאחר הפשיטן עורותיהן לכהנים אתאן לרבי דאמר הדם מרצה על העור בפני עצמו רישא רבי אלעזר ברבי שמעון סיפא רבי אמר אביי מדסיפא רבי היא רישא נמי רבי היא ומודה רבי [ד]שאין הפשט קודם זריקה רבא אמר מדרישא ר"א ברבי שמעון סיפא נמי ר"א בר"ש מאי קודם הפשט ומאי

ומודה רבי שאין הפשט קודם זריקה · משמע הכא דלר"ע היכא דעלד פסול קודם הפשט וקודם זריקה אין הדם מרצה על העור ותימה דבסוף הגוזל קמא (ב"ק דף קי·) כז] אמר גבי נתן אשם ליהויריב וכסף לידעיה דאם קדמו בני יהויריב והקריבו את האשם זכו במה שבידם ופריך למאי חזי אשם פסול הוא אמר רבא לעורו והשתא עורו גופיה הא לא חזי דהיינו קודם הפשט וזריקה דתחלת הבאתו בפסול וי"ל דהתם לאחר שחיטת האשם יכול להביא כסף קודם זריקה קרינא ביה מלבד איל הכפורים אשר יכפר בו כיון דעדיין כח] לא נכפר הלכך לא חשיב פסול דקודם זריקה ומיהו קשה כיון דאיכא הפסול כט] בידם מה לי קודם זריקה ומה לי לאחר זריקה *וי"ל ל] דהוי כמו שנמצא טריפה בבני מעיים לרבי חנינא סגן הכהנים הואיל ולא הוכר פסולו קודם הפשט לרבי וקודם זריקה לרבי אלעזר מרצה על העור *(הג"ה) וקשה דתניא בתוספתא דפסחים הביא את אשמו קודם גזילו לא יהא אחר ממרס בדמו עד שיביא גזילו אלא תעובר צורתו ותצא לבית השריפה אלמא אין תקנה להביא הגזל לא] קודם *שנשחט ואין לומר היינו מדרבנן לב] הא תניא בסיפא גבי מצורע (*לעיל) (*דף ה) הקדים חטאתו לאשמו לא יהא אחר ממרס בדמו אלא תעובר צורתו ותצא לבית השריפה ומהכא מוכח פ' קמא דמנחות (דף ה·) יש מחוסר זמן לבו ביום ואע"ג דמן התורה פסול צריך עבור צורה כדתניא פרק כיצד צולין (פסחים דף *פ) כל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובבעלים תעובר צורתו ופסולו בגופו הוי כמו פיגול וטריפה ונבלה אבל הקדמה לא · ברוך:
מאן

לא יזכו בעורה: אשר הקריב · כל הקרבנות במשמע: שזכה בבשר · באימורים: שכן לא זכה במקצת · עורות שלא מליע עור למזבח תאמר בכהנים שזכו במקצת בעור העולה: כל יא] עצמו כו' · אין לנו להביא ראיה לשאר עורות מעולה שפרט בה הכתוב לבדה מפני שלא הוצרכנו ללמוד על שאר עורות מה תהא עליהן אלא על של עולה בלבד: ועורותיהן עמהן · כדכתיב ואת הפר ואת עורו וגו': רצו מפשיטין יב] · שהרי לא הצריכו להפשיט ונתנו לכהן כמות שהן כדכתיב כחטאת כאשם תורה אחת וגו': נאמר בה והפשיט · והבשר למזבח ועל העור שהזקיקו להפשיט לא אמור מה תהא עליו ולמזבח אינך יכול להביאו יג] *(זה) דבהדיא פרט לך הקטר באברים מופשטין ולא פרט לך העור עמהן: לו יהיה · רישיה דקרא המקריב את עולת איש ועליה קאי לו יהיה: פרט לאונן כו' · דלא חזי להקרבה: שיכול לא יזכו בבשר · כלומר אע"פ שנתמעטו מלחלוק בבשר יד] מלאכול לערב הוצרכו למעטן מן העורות: שיכול לא יזכו בבשר · מפני שהוא טו] ראוי לאכילה והן אינן ראוים טז] לאכילת היום: מדינא · כי היכי דנפקא ליה לרבי ישמעאל ולמה לי קרא לעורות קדשי קדשים: אשר הקריב · דיליף ת"ק מיניה עורות קדשי קדשים מאי עביד ליה: תיפוק ליה מלו יהיה · כדנפקא ליה לרבי: רבי ישמעאל לטעמיה · דדריש לו יהיה לדרשא אחריתי: קרא יתירא הוא · דמאי למכתב עור העולה אשר הקריב לכהן ולשתוק: **מתני'** אין עורותיהן לכהנים · אלא נשרפים עם עורן: לא ראיתי עור יוצא יז] לשריפה · משהופשט הכי מפרש לה בגמרא: ונמצא טריפה · ואפילו שפסול זה היה בו קודם הפשט הואיל ולא ניכר עד לאחר הפשט יאותו הכהנים בעורו: אין לא *ראיתי ראיה · שמא לא אירע בימיו שימצא טריפה אחר הפשט ואם אירע ושרפוה הוא לא ראה: אלא יצא לבית השריפה · הואיל וקודם הפשט הוה ביה יח]: **גמ'** ה"ג בגמ' כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו הכהנים בעורה ואע"ג דאפשטיה לעור קודם זריקה ול"ג כל שאין לו בבשר דההיא מאי בעיא לענין דם מרצה על העור לא הויא בכהן טמא קאמר אלא יט] רישיה דהך דלעיל מהך נקט ואותיב (א) הכי קתני רישא כל שלא זכה המזבח בבשרה כגון שאירע בו פסול קודם זריקה דלא היה כ] לה לבשר שעת היתר למזבח לא זכו הכהנים בעורה ולא פליג בין שהופשט קודם הפסול בין לא הופשט אלמא אע"ג דאפשטיה לעור קודם זריקה ונפסל הבשר ואח"כ זרק קאמר דלא זכו בעורה: מני ר' אלעזר בר' שמעון היא · דאמר לקמן (דף קד·) אין הדם מרצה על עור הלוך בפני עצמו בלא בשר כגון אם נפסל הבשר ואין הדם מרצה עליו אף העור לא יצא מידי מעילה להיות ניתר לכהנים אחר הפשטן: עורותיהן לכהנים · ואפילו אירע פסול זה קודם זריקה: אתאן לרבי · דפליג עליה דרבי אלעזר לקמן (שם) ואמר הדם מרצה על עור הלוך בפני עצמו בלא הרצאת בשר: ומודה רבי שאין הפשט קודם זריקה · אע"ג דאמר הדם מרצה על העור בפני עצמו היכא דאיתרמי דאיפשט קודם זריקה מודה הוא שאין כא] כהנים רגילין בכך שאסור לשהות הדם כל כך הלכך כב] נמי דקתני כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו הכהנים בעורה טעמא משום דפסול דקודם זריקה קודם הפשט הוא כג] ומיהו היכא דאיתרמי דהפשיט קודם זריקה ונפסל אחר הפשט אע"פ שלא זכה מזבח בבשר יזכו הכהנים בעורה ומשנתינו דברה בהוה: קודם שנראו כד] להפשט · קודם זריקה אין עורותיהן לכהנים ואפי' הופשט ואח"כ נפסל וכל שכן כשהוא עם הבשר דאין דם מרצה על העור בלא בשר: לאחר שנראו להפשט · דהיינו לאחר זריקה עורותיהן לכהנים ואפי' עורו עם הבשר כשנפסל כדקאמר רבי אלעזר דכיון שנזרק הדם והורצה בשר שעה אחת יפשיטנו ועורו לכהנים: על העור בפני עצמו · אם הופשט ונפסל הבשר קודם זריקה וזרק הדם הותר העור דקסבר רבי אין עור פסול אלא הנפסל עם הבשר אבל הופשט קודם פסולו אפי' כה] קודם זריקה אתיא זריקה ושריא ליה וכל שכן כו] אחר הפשט ואחר זריקה אבל אם קודם הפשט נפסל ואפילו אחר זריקה הרי הוא כבשר:
רבי

נ"א שלא ונ"א עורות קדשים קדשים נ"ק
כ"א דלא נפרט
רש"ק מ"ג
[פסחים יח: וש"נ]
ראינו נ"ק
עדיות פ"ב משנה ב
[כתובות פג.]

ר"א וי"ל מידי דהוי כמו נ"ק
נ"א ה"ג ור"ל כיון דיכול להביא הכסף קודם זריקה הוי לא הוכר פסולו
פ"א במרק
[ליתא בס"י]
[נ"ל פב: וכן איתא שם לה:]
לעיל פו.
[פי' תוס' לקמן קד· ד"ה א"ר עקיבא]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה ה"ג וכו' ואותיב הכא קתני:

שיטה מקובצת
א] תיבות עור העולה נמחק : ב] אלא עור העולה : ג] דין שיזכו בעורן : ד] במקצת יזכו בכולן : ה] כל עצמנו לא : ו] עור הולך אחר : ז] הן נשרפין ועורותיהן עמהן : ח] לאכילה אבל יזכו : ט] בעורו · עיין שו"ת מהר"ם בנייר סי' ת"ח ובקלף סי' הע"ב : י] לא ראיתי ראיה : יא] כל עצמנו כו' : יב] מפשיטין כו' · שהרי לא הזקיקו להפשיט ונתנן לכהן : יג] להביא· דהא בהדיא פרט לך הקטרה באברים המופשטין ולא פרט לך הכתוב העור עמה : יד] בבשר לאכול : טו] תיבת ראוי נמחק : טז] לאכילה היום : יז] לבית השריפה· משהופשט : יח] ביה פסול הס"ד: יט] אלא רישא דהך : כ] דלא תהא לו לבשר : כא] שאין הכהנים רגילין : כב] הילכך מתניתין : כג] הוא דסתם זריקה קודם הפשט הוא ומיהו : כד] להפשט דהיינו קודם : כה] אפילו פסולו קודם : כו] וכל שכן אם אירע הפסול בבשר אחר הפשט לאחר זריקה דהוי עור לכהנים אבל אם קודם: כז] קמא אמרינן : כח] לא כיפר הילכך : כט] הפסול בדם מה לי : ל] וי"ל כגון שנמצא ותיבת דהוי כמו נמחק : לא] הגזל אחר שנשחט ותיבת קודם נמחק : לב] הא תניא :
קדב

ומאי אחר הפשט קודם [א] שנראו להפשט אחר שנראו להפשט מאי רבי ומאי רבי אלעזר בר' שמעון דתניא רבי אומר הדם מרצה על העור בפני עצמו וכשהוא עם הבשר נולד בו פסול בין קודם זריקה בין לאחר זריקה הרי הוא כיוצא בו *רבי אלעזר בר"ש אומר אין הדם מרצה על העור בפני עצמו וכשהוא עם הבשר נולד בו פסול קודם זריקה הרי הוא כיוצא בו אחר זריקה הורצה בשר שעה אחת יפשיטנו ועורו לכהנים לימא בדרבי אליעזר ורבי יהושע קמיפלגי [ב] °ועשית [ג] עולותיך הבשר והדם *רבי יהושע אומר *אם אין דם אין בשר אם אין בשר אין דם רבי אליעזר אומר דם אע"פ שאין בשר שנאמר °ודם זבחיך ישפך א"כ מה ת"ל ועשית עולותיך הבשר והדם לומר לך *מה דם בזריקה אף בשר בזריקה הא למדת שריוח יש בין כבש למזבח לימא מ"ד הורצה כר"א ומ"ד לא הורצה כר' יהושע אליבא דר"א כ"ע לא פליגי כי פליגי אליבא דרבי יהושע מ"ד לא הורצה כרבי יהושע מ"ד הורצה אמר לך עד כאן לא קאמר רבי יהושע התם אלא בבשר דליכא פסידא לכהנים אבל עור דאיכא פסידא לכהנים אפילו רבי יהושע מודה מידי דהוה [ד] אדיעבד *דתנן *נטמא [ה] בשר או נפסל או שיצא חוץ לקלעים ר"א אומר יזרוק רבי יהושע אומר לא יזרוק ומודה רבי יהושע שאם זרק הורצה: א"ר חנינא סגן הכהנים כו': ולא הרי פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים למצותן לא קאמרינן [ו] הרי קודם הפשט וקודם זריקה חלוץ קאמרינן והאיכא אחר הפשט וקודם זריקה [ז] לרבי אלעזר ברבי שמעון דאמר אין הדם מרצה על העור בפני עצמו [ח] רבי חנינא כרבי סבירא ליה ואיבעית אימא אפילו [ט] תוקמא כרבי אלעזר ברבי שמעון מודה רבי שאין הפשט קודם זריקה והאיכא נמצאת טריפה בבני מעיים קסבר נמצאת טריפה בבני מעיים מרצה דיקא נמי דקתני א"ר עקיבא מדבריו למדנו שהמפשיט את הבכור ונמצא טריפה שיאותו הכהנים בעורו ש"מ ואלא מאי קמ"ל ר"ע הא קמ"ל [י] אפילו בגבולין א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן *הלכה כר"ע ואף [יא] ר"ע לא אמר אלא כשהתירו מומחה אבל לא התירו מומחה לא *והלכתא כדברי חכמים (*בשר בקבורה והעור בשריפה): **מתני'** פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים בזמן שהן נשרפין כמצותן *נשרפים בבית הדשן *ומטמאין בגדים ואם אינן נשרפין כמצותן נשרפין בבית *הבירה ואינן מטמאין בגדים

היו

רש"י

רבי אלעזר ברבי שמעון כו' · קסבר בזריקה כשרה תליא היתר העור אבל נפסל בשר קודם זריקה אין העור מותר ואפילו הופשט קודם פסולו: מ"ד · הדם מרצה על העור לאחר שנפסל בשר: כרבי אליעזר · דאמר דם אע"פ שאין בשר: אליבא דר' אליעזר כ"ע לא פליגי · כלומר מילתיה דרבי אלעזר ברבי שמעון דאמר לא הורצה ודאי פלוגתא היא דעל כרחך מודה הוא דהיא רבי אליעזר לא קאי כוותיה דהא קאמר יזרוק לכתחילה אף ע"פ שאין בשר כגון אבד או נשרף אלמא זריקה מעלייתא היא: כי פליגי אליבא דרבי יהושע · כלומר הא דאמר דמ"ד הורצה כר' אליעזר ולא כרבי יהושע ליתא דאפילו אליבא דרבי יהושע אמרה רבי למילתיה: ה"ג עד כאן לא א"ר יהושע אלא בבשר דליכא פסידא לכהנים · ע"כ לא קאמר רבי יהושע אם אין בשר אין דם אלא לענין לעלות קרבן לבעלים לחובה דליכא פסידא לכהנים והתורה אמרה (דברים יב) הבשר והדם: אבל לענין עור דאיכא פסידא דכהנים אפילו רבי יהושע מודה · דלא מפסידנא להו שלא כדין ואם נשרף בשר או אבד קודם זריקה לכתחילה לא יזרוק וליכא פסידא דכהנים שהרי לא קרב הקרבן ואם עבר וזרק הדם הויא זריקה להתיר העור אע"פ שלא עלה לו הקרבן הקרבה הוי וקרינא ביה עור העולה אשר הקריב: מידי דהוה [יב] אדיעבד · דקתני אם זרק הורצה הניחא גבי נטמא איכא למימר הציץ מרצה אבל גבי יוצא לא מרצה הציץ וקאמר אם זרק הורצה אלמא [יג] *ק"ל היה לו לרבי יהושע בדרשה זו דאם אין בשר אין דם דאם זרק הורצה הלכך גבי אבוד ושרוף נמי אע"ג דבדיעבד נמי פסול כדאמרינן בכיצד צולין (פסחים עח:) לענין עור מיהא מודה: למצותן לא קאמר · דהני הבשר מצותן בכך וכי קאמר ר' חנינא בנשרפין מחמת פסולן: והאיכא קודם הפשט וקודם זריקה · דבין לרבי בין לרבי אלעזר ברבי שמעון נשרף לרבי משום דקודם הפשט ולרבי אלעזר משום דקודם זריקה: חלוץ קאמרי' · מימי לא ראיתי עור מופשט יוצא לבית השריפה והנפסל קודם הפשט עורו נשרף בבשרו ואין מפשיטים אותו: והאיכא אחר הפשט קודם זריקה · דלרבי אלעזר ברבי שמעון [יד] חלוץ ונשרף הוא: ומשני רבי חנינא כרבי ס"ל · דאמר הדם מרצה על העור · ה"ג ואב"א אפילו תימא כר' אלעזר בר"ש ומודה רבי שאין הפשט קודם זריקה. אפילו תימא רבי חנינא כרבי אלעזר ס"ל ודקא קשיא לך הא איכא אירע בו [טו] אחר הפשט קודם זריקה לא איתרמי בימיו דאפילו לרבי דאמר הדם מרצה על העור בפני עצמו מודה הוא דאין הפשט קודם זריקה [טז] (ולא הורגלו בכך) וכל שכן לרבי אלעזר ברבי שמעון לא הורגלו בכך: והאיכא נמצאת טריפה בבני מעיים · [יז] לא נמצא פסולו עד שהופשט ופסול זה קודם זריקה וקודם הפשט היה בו דקס"ד דבין לרבי ובין לרבי אלעזר נשרף כדאמרן לרבי משום דקודם הפשט ולרבי אלעזר משום קודם זריקה: מרצה · הואיל ולא הוכר פסולו קודם הפשט לרבי וקודם זריקה לרבי אלעזר מרצה על העור והבשר ישרף כשאר פסולי קדשים: אלא מאי קמ"ל רבי עקיבא · כיון דשמעיה לרבי חנינא דאמר בשאר קדשים מרצה למה לי להשמיענו [יח] בכור: דאפילו בגבולין · בכור בעל מום הנשחט [יט] בו במדינה על מומו ולא התירו הכתוב אלא באכילה כדכתיב (דברים טו) בשעריך תאכלנו אבל אם מת עורו אסור וטעון קבורה ואשמועינן רבי עקיבא דהיכא דלא ניכר [כ] טריפתו עד לאחר הפשט *שהיה שחיטתו *) והפשיט עורו כאילו נזרק דמו במקדש ונמצא טריפה לאחר הפשט: בשר בקבורה · [כא] דאין מאכילין קדשים לכלבים ושריפה ליכא דאין שריפה בקדשים אלא [כב] כשהובאה לעזרה ונפסל לאחר שחיטה: והעור בשריפה · לא ידענא טעמא ונראה בעיני דל"ג [כג] האי פירושא *אלא ה"ג והלכה כדברי חכמים ותו לא מידי [כד] ותוספתא זו גירסא דתלמידי [כה] **) תרביצאי היא וטעו במה ששנינו במשנתינו במילתייהו דרבנן [כו] לבית השריפה (א) יצא ואני אומר דרבנן לאו אדר"ע קיימי דאיירי בבכור בגבולין אלא אדרבי חנינא קיימי דאיירי בקדשי המקדש: **מתני'** נשרפין בבית הדשן · חוץ לג' מחנות כדיליף לקמן בפירקין: ומטמאין בגדים · [כז] לעסוקין בהן כדכתיב (ויקרא טז) והשורף אותם וגו': שלא כמצותן · שנפסלו טעונין שריפה כשאר פסולי קדשים: בבית הבירה · פעמים בעזרה פעמים בהר הבית כדאמרינן בגמרא:

*) נ"ל והפשטת עורו נ"ק **) פי' בית המדרש [ועיין רש"י במנחות סב:]

תוספות

מאן דאמר לא הורצה כרבי יהושע · תימה היכי מצי סבר כוותיה הא קתני ומודה רבי יהושע דאם זרק הורצה כדבסמוך ונראה לפרש [כח] ומ"ד לא הורצה כר' יהושע דגזר נטמא בשר או נפסל דלא יזרוק אטו אבוד ושרוף דליכא בשר כלל דהתם אפילו בדיעבד לא הורצה והכא נמי אין הדם מרצה על העור בפני עצמו אפילו בדיעבד בנטמא גזירה אטו אבוד ושרוף ולא מיירי הכא באבוד ושרוף אלא בנטמא או נפסל ומ"ד הורצה ע"כ לא קאמר רבי יהושע [כט] דגזר אטו אבוד ושרוף ולא יזרוק אלא גבי בעלים דליכא פסידא דכהנים שעדיין לא זכו בעורו אבל עור דאיכא פסידא [דכהנים] דכבר זכו כהנים משנזרק הדם התם לא גזרינן אטו אבוד ושרוף מידי דהוה אדיעבד פי' בפסול יוצא וטומאה דדיעבד אם זרק הורצה ולא גזרינן הכא נמי מרצה הדם על העור בפני עצמו ופירוש הקונטרס דחוק: **א"ר** עקיבא מדבריו למדנו כו' · משמע דוקא בעורו יאותו הכהנים אבל בבשרו לא דאפילו לעובדי כוכבים אסור והקשה ה"ר אפרים דבפרק כל פסולי המוקדשים (בכורות דף לג:) מתיר רבי עקיבא אפילו לעובדי כוכבים ולעיל פי' בריש פ' התערובת (דף עא:) אבל לא התירו מומחה לא משמע דוקא משום טריפות הא לאו הכי לא והיינו דלא כר"מ דקנים בפ' (*כל פסולי המוקדשין (דף לג)) [ל] בבכור שנשחט שלא על פי מומחה מכאן דקדק בהלכות גדולות דהא דקיימא לן *כרבי מאיר בגזירותיו דוקא בגזירותיו ולא בקנסיו*:

לא

עין משפט נר מצוה

מט א ב ג מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה א:

נ ד ה מיי' פ"ג מהלכות בכורות הלכה י ועיין בכ"מ:

נא ו מיי' פ"ז מהלכות מעה"ק הלכה ד:

נב ז מיי' פ"ה מהלכות פרה אדומה הלכה ד:

נג ח מיי' פ"ז מהלכות מעה"ק הלכה ד ופ"ה מהלכות פרה הלכה ד:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והעור כו' לבית השריפה יצא: נ"ב פי' ותיבת יצא נמחק:

שיטה מקובצת

א] קודם שיראו להפשט: ב] קמיפלגי דתניא ועשית: ג] עולותיך עיין לעיל דף ס"ב ע"ב: ד] דהוה איוצא ותיבת אדיעבד נמחק: ה] נטמא הבשר או שנפסל או: ו] קאמרינן והאיכא קודם ותיבת הרי נמחק: ז] זריקה כר"א בר"ש: ח] עצמו כרבי דאמר הדם מרצה על העור בפני עצמו ותיבות רבי חנינא כרבי ס"ל ל"ש: ט] אפילו תימא כר"א ותיבת תוקמא נמחק: י] קמ"ל דאפי' בגבולין: יא] ואף רבי עקיבא עיין בתוס' בכורות (דף ל"ג ע"ב): יב] דהוה איוצא דקתני גבי יוצא אם ותיבת אדיעבד נמחק: יג] ק"ל היה: יד] שמעון נשרף וחלוץ הוא הס"ד: טו] בו פסול אחר: טז] תיבת ולא הורגלו בכך ל"ש ונמחק: יז] מעים דלא נמצא פסולו כו' בו וקס"ד

דבין: יח] לאשמועינן בבכור הס"ד: יט] תיבת בו נמחק: כ] ניכר טריפתו עד לאחר הפשט טריפה שריפתו והפשיט לעורו כאילו: כא] בקבורה כדין קדשים בחוץ דאין: כב] אלא כשהובאו: כג] דל"ג להאי פירושא: כד] מידי ותוספתא זו אות א' נמחק: כה] דתלמידי דתרביצאי: כו] דרבנן יצא לבית השריפה ואני: כז] בגדים לעוסקים בהן: כח] לפרש מ"ד לא: כט] יהושע גזירה אטו אבוד: ל] המוקדשין בכור אות ב' נמחק:

היו *סובלין א] אותו במוטות (א) יצאו הראשונים חוץ לחומת העזרה והאחרונים לא יצאו הראשונים מטמאין בגדים והאחרונים אינן מטמאין בגדים עד שיצאו יצאו אלו ב] ואלו מטמאין בגדים *רבי שמעון אומר ג] אינן מטמאין עד שיוצת האור ברובן ניתך הבשר אין השורף מטמא בגדים: **גמ'** *מאי בירה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מקום יש בהר הבית ובירה שמו ור"ל אמר כל הבית כולו קרוי בירה שנאמר °(ואל) הבירה אשר הכינותי אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ד] שלשה בית הדשנין הן בית הדשן גדול היה בעזרה ששם שורפין פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים ופרים הנשרפין ושעירים הנשרפין שאירע בהן פסול קודם זריקה ובית הדשן אחר היה בהר הבית ששם שורפין פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שאירע בהן פסול אחר זריקה ה]וכמצותן חוץ לשלש מחנות תני לוי שלשה בית הדשנין הן בית הדשן גדול היה בעזרה ששם שורפין פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים ופרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שאירע בהן פסול בין קודם זריקה בין לאחר זריקה ובית הדשן אחר היה בהר הבית ששם שורפין פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין שאירע בהן פסול ביציאתן וכמצותן חוץ לשלש מחנות בעי רבי ו] ירמיה לינה מהו שתועיל בפרים הנשרפים ובשעירים הנשרפים מי אמרינן כי מהניא לינה בבשר דבר אכילה אבל הני דלאו בני אכילה נינהו לא או דלמא לא שנא אמר רבא הא מילתא איבעיא ליה לאביי ופשטנא ליה מהא *ושוין *שאם חישב באכילת פרים ובשריפתן שלא עשה כלום מאי לאו מדמחשבה לא פסלה לינה נמי לא פסלה ח] ודלמא מחשבה הוא דלא פסלה אבל לינה פסלה תא שמע *פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים מועלין בהן משהוקדשו נשחטו הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כיפורים ובלינה מאי לאו לינת בשר לא לינת אימורין והא מדקתני סיפא כולן מועלין בהן בבית הדשן עד שיותך הבשר מדסיפא בשר רישא נמי בשר מידי איריא סיפא בשר רישא אימורין תא שמע דתני לוי שאירע בהן פסול ביציאתן מאי לאו ט] לינה *לא פסול טומאה ופסול יציאה בעי ר"א *יציאה *מהו שתועיל בפרים הנשרפים ושעירים הנשרפים מאי קמיבעיא ליה א"ר ירמיה בר אבא (ג) י] אליבא דמ"ד *עדיין לא הגיע זמנו לצאת מי אמרינן ה"מ בבשר דאין סופו לצאת יא] חובה אבל הני דסופן לצאת חובה לא או דלמא ה"נ לא הגיע זמנו לצאת ת"ש דתני לוי שאירע יב] בו פסול ביציאתו מאי לאו פסול יציאה לא פסול טומאה ופסול לינה בעי רבי אלעזר פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים *יג] שיצא רובו במיעוט אבר מהו הך מיעוטא דאבר בתר רובא שדינן ליה והא לא נפקא ליה או דלמא בתר רובא דבהמה שדינן פשיטא דלא שבקינן רובא דבהמה ואזלינן בתר רובא יד] דאברים אלא *שיצא חציו ברוב אבר האי מיעוטא דאבר בתר

רש"י

היו סובלין טו] אותו · הנשרפין כמצותן במוטות לקמן יליף לה טז]: הראשונים · בני אדם הטוענין במוט אותן שבראש האחד יוצאים ראשונים: עד שיצאו · האחרונים בגמרא יליף לה: ניתך הבשר · יז] דגמרה שריפתן אין המסייע שוב בהן מטמא בגדים אבל מקמי הכי כל המסייעין בשעת שריפה מטמאין בגדים וכולה יליף יח] בגמרא: **גמ'** ששם שורפים פסולי בשר קדשי קדשים · שמחילת אכילתן בעזרה ופסולי אימורים אפילו של קדשים קלים דהואיל והקטרה הכשירן בעזרה אף שריפת פסוליהן בעזרה כדילפינן בפסחים בפרק כל שעה (דף כד·) מבקדש באש תשרף: קודם זריקה · שלא הגיע יט] זמנו לצאת לפיכך נשרפין בעזרה: אחר זריקה · שהגיע כ] זמנו לצאת לפיכך נשרפין חוץ לעזרה: כא] וכמצותן · וכשהן נשרפין כמצותן שלא אירע בהן שום פסול: נשרפין חוץ לג' מחנות · כדילפינן בפירקין: בין לאחר זריקה · הואיל ועדיין לא יצאו: ביציאתן · לאחר שיצאו: מהו שתועיל · לפוסלן אם לנו: בבשר דבר אכילה · כב] עולה או אימורין שהן *לאכילת מזבח (ג) כג] אבל הני דלשריפה קיימי דלא אשכחן לה אלא או באכילת מזבח כדכתיב (שמות כג) לא ילין חלב חגי וגו' או באכילת אדם כדכתיב (שם יב) לא תותירו וגו': ושוין שאם חישב כו' ושוין ר"ש וחכמי' שנחלקו בפ' ב"ש כד] (לעיל מג·) אם פיגול נוהג בחטאות הפנימיות (ד) שאם חישב לאכול מבשר הפרים למחר או אם חישב בשחיטה על מנת לשורפן חוץ לג' מחנות למחר לא עשה כלום דמחשבת אכילה בדבר שדרכו לאכול בעינן והני לאו דרכן לאכול וגבי שריפה נמי אע"ג דכי אורחיה חשיב אכילת מזבח או אכילת אדם בעינן לפגל ומ"ד פיגול נוהג בפנימיים כגון אם חישב על הקטרת אימורים כה] להקריבו למחר: לינה נמי לא פסלה · כו] בבשרו (ה) קס"ד דאי לינה פסלה מחשבת לינה נמי פסלה: לינת אימורין · דבמידי דהקטרה ודאי פסלה לינה: עד שיותך הבשר · דכל זמן שלא נעשית מצותן מועלין בהן: מדסיפא · לענין מעילה בבשר איירי: רישא נמי · לענין לינה כז] לענין בשר קאמר: דתני לוי · במתניתא דלעיל: ופסול יציאה · כגון שיצאו לפני זריקת דמים שעדיין לא הגיע זמנן לצאת כח]: יציאה מהו שתועיל · לפוסלן אם יצאו מן העזרה לפני זריקת דמים: מאי קמיבעיא ליה · אמאי תיפסול הרי סופן לצאת: א"ר ירמיה בר אבא · כי קא מיבעיא ליה אליבא דמאן דפסיל בשר קדשים קלים שיצא לפני זריקת דמים משום דעדיין לא הגיע זמנו לצאת בפרק כל התדיר (לעיל פט:) הכא מאי מי אמרינן הני מילי בבשר קדשים קלים דאין סופן חובה לצאת אבל הני שסופן כט] לצאת חובה לא מיפסלי ביציאתן: לא פסול טומאה ולינה דקאי הכא ומדחי ליה קאי הכא ומדחי ליה: ל] שיצא רובו · ומיעוט אחד מן האברים משלים לרובא של בהמה ליציאתה: מהו · מי הוי יציאה לא] לטמא את המתעסקין בהוצאת רובן או לב] לא הוי יציאה מי אמרינן שדי מיעוטא דאבר בתר

תוספות

לא מחשבה הוא דלא פסלה אבל לינה פסלה · תימה דבריש הוציאו לו (יומא דף מח:) בעי רב פפא חישב בחפינת קטרת מהו ת"ש הוסיף רבי עקיבא הקומץ והקטרת כו' מדפסיל *טבול יום פסולה נמי מלינה ומדפסלה לינה פסלה נמי מחשבה ולא דחי כדהכא וי"ל דהתם דבאכילת מזבח מה לי מחשבה מה לי לינה אבל הכא בבשר *פרים הנשרפין וא"ת היכי פסלה מחשבה בקטרת הא תנן לעיל בפרק ב"ש (דף מב:) דקטרת ולבונה אין בהן משום פיגול וי"ל דנהי דכרת ליכא מחשבה מיהא פסלה מידי דהוה אחטאות הפנימיות לרבי שמעון דאמר בפ"ק (לעיל יד·) מודה היה רבי שמעון לפסול מק"ו משלא לשמו ובקטרת נמי אהני ג"ש דמלא מלא ממנחה והתם הקשה בקונטרס אמאי הוצרך לדקדק מטבול יום הוה ליה לאתויי ממתני' דמעילה (דף י·) דקתני בהדיא הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כיפורים ובלינה ותירץ רבינו יב"א משום דההיא מיירי בקטרת דכל השנה כדקתני קדשו בכלי והוא דמיקדש בכלי פסלה ביה לינה אבל התם בקטרת דיום הכיפורים דעיקרה אינה בכלי אלא משום דלא אפשר כדאמר התם לעיל נג] *והא אמרי' דלא מיפסלה בלינה אבל ההיא דרבי עקיבא משמע דמיירי בכל קטרת ועוד י"ל דההיא דמעילה איכא לדחויי מדרבנן *וכן מחייבין עליה משום פיגול וטמא הוה אמינא מכת מרדות כמו *אכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין ושתה רביעית יין ונכנס למקדש ושהה כדי אכילת פרס חייב דהיינו מדרבנן דפסול נד] גויה [הוי דרבנן] כדאמרינן בפרק בתרא דיומא (דף פ:) אבל ההיא דר' עקיבא פשיטא דאורייתא מדפסל טבול יום ע"י צירוף דאי מדרבנן *לא הוה מחמירין נמי האי פסול על ידי צירוף וא"ת והיכי דייק מדפסיל טבול יום פסלה נמי לינה והא מנחה במכתשת נפסלת בטבול יום ולינה לא פסלה עד שתנתן במחתה כדאמר פר"ק קמא דשבועות (דף יא·) וי"ל דהא דנפסלת בטבול יום *היינו מדרבנן:

נה] **שיצא** רובו במיעוט אבר · פי' בקונטרס דמיבעיא ליה לענין טמא המתעסק בהן וקשה דבסוף כיצד צולין (פסחים פה:) אמרינן המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אינו חייב עד שיוציא כולו וכתיב ביה כשבת ופריך ממתני' דהכא דהיו סובלין אותו במוטות דקתני ראשונים מטמאין בגדים אחרונים אין מטמאין בגדים עד שיצאו ואף על גב דלא נח ומשני בנגררים ואם כן רובו במיעוט אבר דהכא לא מחייב לענין שבת כיון דאגודו בפנים לא יטמא בגדים ונראה לפרש דמבעיא ליה לענין לשורפו בפנים:

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פ"ה מהלכות פרה אדומה הלכה ה:

נ"א טבול יום פסלה נמי לינה כו'

נה ב מיי' פ"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ג:

נ"א פרים הנשרפים נמי דלינה פסלה בהו דלמא מחשבה לא פסלה בהו וא"ת כו' נ"ק

נו ג מיי' שם הלכה ד:

נז ד מיי' פי"ט מהלכות פסה"מ הלכה ג ולחומרא:

נח ה מיי' שם פי"ד הלכה ח:

נט ו ז מיי' פ"ב מהלכות מעילה הלכה ד:

ס ח ט מיי' פי"ט מהלכות פסה"מ הלכה ג:

נ"א לאכילת מזבח או בשר קדשי קדשים שהן לאכילת אדם אבל הני כו' דלא אשכחן לינה אלא כו' נ"ק

הגהות הב"ח

(א) במשנה במוטות הראשוני' יצאו חוץ לחומת: (ב) גמ' אמר רבי ירמיה בר אבא כי קמיבעיא ליה אליבא דמ"ד: (ג) רש"י ד"ה בבשר דבר וכו' לאכילת מזבח או בשר קדשי קדשים שהן אכילת אדם הס"ד ואח"כ מ"ה אבל הני דלשריפה קיימא לא דלא אשכחן להו לפסול בלינה אלא או: (ד) ד"ה ושוין וכו' הפנימיות שאם חישב וכו' על הקטרת אימורין נ"ב דהוי אכילת מזבח: (ה) ד"ה לינה וכו' דקס"ד:

גליון הש"ס

גמ' לא פסול טומאה ופסול יציאה · לא דנקיט פסול יציאה דלמ"ד טומאה הותרה בציבור ל"ש טומאה · וקי"ל דאיך נפרש מה דאמר לוי נ"בל אחר זריקה שריפתו בעזרה מה פסול משכחת לה אם אין בו פסול לינה ולא נשאר רק פסול יוצא וממילא הוי נפסל ביציאתו דשריפתו בבירה: שם יציאה מהו שתועיל בפרים. עיין בירושלמי פרק ו דיומא הלכה ו:

שיטה מקובצת

א] סובלין אותן: ב] אלו · אלו ואלו: ג] אומר אלו ואלו אינן מטמאין עד שיצת: ד] אבוה אמר רב שלשה בית הדשנין היו בית הדשן: ה] ובמצותן חוץ: ו] ביציאתן ובמצותן: ז] רבי אלעזר לינה ותיבת ירמיה נמחק: ח] פסלה · לא מחשבה ותיבת דלמא נמחק: ט] לאו פסול: י] אבא כי קא מיבעיא ליה אליבא: יא] תיבות חובה חובה ל"ש: יב] שאירע בהן פסול ביציאתן: יג] הנשרפין שיצאו רובן במיעוט: יד] רובא דאבר אלא: טו] סובלין אותן את הנשרפין: טז] לה להוציא; לבית השריפה: יז] דנגמרת שריפתן: יח] יליף לה בגמרא: יט] שלא הגיע זמנן: כ] שהגיע זמנן: כא] מה"ד ובמצותן: כב] אכילה כגון בשר עולה: כג] מזבח או בשר קדשי קדשים שהן לאכילת אדם אבל הני דלשריפה קיימי לא אשכחן להו כד] כ"ש בפיגול אם נוהג בראשית הפנימיות: כה] אימורים להקטירו ותיבת להקריבו נמחק: כו] פסלה בבשר דקס"ד דאי לינה: כז] לינה בבשר קאמר ותיבה לענין נמחק: כח] לצאת ופסיל קודם זריקה דתני בה דשריפתה בעזרה: כט] שסופן חובה לצאת לא: ל] מה"ד שיצאו רובן במיעוט אבר מיעוט אחד: לא] לטמא ס"א אם נטמא שורפו בהר הבית כדתני לוי: לב] או לאו יציאה היא דאמרינן שד' בשאר פסולים מיירי ולא בפסול יוצא: לג] לעיל והוי אמרינן תיבת והא נמחק: לד] גזירה מדרבנן כדאמרינן: לה] שיצאו רובו במיעוט: מיעוטא דאבר:

מסורת הש"ס

פסחים פב. · יומא סח: תוספתא פ"ג · יומא ל · דה"א כט · מעילה ט. לעיל לה: · חולין ע:

בתר רוב אבר שדינן ליה והא נפק ליה או דלמא בתר בהמה שדינן ליה תיקו רבה בר הונא מתני לה בגברי במתעסקין בו חמשה בני אדם ונפקו תלתא ופשו להו תרי מאי בתר רוב מתעסקין אזלינן או א] בתר בהמה אזלינן ^תיקו בעי רבי אלעזר פרים ב] ושעירים הנשרפים שיצאו וחזרו מהו מי אמרינן כיון דנפקי ג] להו איטמו להו או דלמא כיון דהדור הדור אמר ר' אבא בר ממל ת"ש היו סובלין אותן במוטות ד] הראשונים יצאו חוץ לחומת העזרה והאחרונים לא יצאו הראשונים שיצאו חוץ לחומת העזרה מטמאין בגדים והאחרונים ה] אין מטמאין בגדים עד שיצאו ואי ס"ד כיון דנפקי להו איטמו הנך דאיכא גואי (א) ליטמא אמר רבינא ותסברא הא בעינא °ואחר יבא אל המחנה וליכא אלא רבי אלעזר היכי בעי לה כגון דנקיטי לה בבקולסי *ת"ר ו] *פרים ופרה *ושעיר המשתלח השורפן והמוציאן מטמא בגדים והן עצמן ז] אין מטמאין בגדים אבל מטמאין אוכלין ומשקין דברי ר"מ וחכ"א פרה ופרים מטמאין אוכלין ומשקין שעיר המשתלח אינו מטמא ח] שהוא חי והחי אינו מטמא אוכלין ומשקין בשלמא לרבי מאיר כדתנא ט] דבי ר' ישמעאל *דתנא דבי רבי ישמעאל °על כל זרע זרוע מה זרעים שאין סופן ליטמא טומאה חמורה י] וצריכין הכשר אף כל שאין סופן ליטמא טומאה חמורה צריכין הכשר יצתה נבלת עוף טהור שסופה ליטמא טומאה חמורה *ואין צריכה הכשר אלא לרבנן אי אית להו דתנא דבי רבי ישמעאל אפילו שעיר המשתלח (ב) יא] אי לית ליה אפי' פרה ופרים מנלן כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא *צריכין הכשר טומאה ממקום אחר בעי רבי אלעזר פרים יב] ושעירים הנשרפים מהו שיטמאו אוכלין ומשקין בפנים כבחוץ מחוסר יציאה כמחוסר מעשה דמי או לא בתר דבעיא הדר פשטה מחוסר יציאה כמחוסר מעשה דמי בעא מיניה רבי אבא בר יג] שמואל מרבי חייא בר אבא נבלת עוף טהור לר' מאיר מהו יד] שיטמא בכוית דמחתא לארעא לא תיבעי לך דנקיט בפומיה לא תיבעי לך כי תיבעי לך דנקיט ליה בידיה מחוסר קריבה כמחוסר מעשה דמי או לא טו] (בתר דבעיא הדר פשטה) מחוסר

רש"י

בתר רוב האבר והוה ליה כמאן דלא נפק ואין כאן רוב הבהמה לחוץ ולענין טומאת בגדים מחוץ למחנה בעי טז] (*האי מיעוטא דאבר שילא לחוץ): אלא שילא חציו של פר ברוב אבר* בחצי הפר יז] (הג"ה) ילא רוב אחד מן האברים ומיעוטו בחצי הפר שבפנים האי מיעוטא דאבר שנשאר בפנים בתר רובא דאבר שילא שדינן ליה והוה ליה כמאן דנפק והשתא רוב בהמה מבחוץ: או דלמא בתר בהמה · דמיחבר בה והיכא דאיתא שדינן לה (ג) ואע"ג דלאו רובא דבהמה יח] היא אלא פלגא וליכא למימר כדאמרן לעיל יט] *שבקינן רובא דבהמה (ד) אפילו הכי כיון דאין האבר נתוק לא אזלינן ביה בתר רובא ולא הויא יליאה ואם נטמא הפר שורפו בפנים: מתני לה · להך בעיא ברובא דמניינא דגברי: שילאו וחזרו מהו קס"ד לענין טומאת בגדים של אלו שהוליאום קמיבעיא ליה: איטמו להו · בגדיהם: כיון דהדור הדור · והוו להו כמי שלא ילאו: הנך דאיכא גוואי נמי נטמאו · דהא יליאה לענין טומאת בגדים בפרים כתיבא יוליא אל מחוץ למחנה ושרפו וגו' ומיניה ילפינן לקמן בפירקין (דף קה:) לומר לך כיון שילא הפר חוץ למחנה אחת מטמא בגדים אע"פ דלא נפוק גברי נטמאו אלא לאו משום דאמר דאי הדר הדור וכל שכן אלו שמוחזרים ועומדין שהרי לא ילאו: אמר רבא ותסברא · דהך כ] דקמייתי ראיה מילתא היא: הא בעינן ואחר יבא אל המחנה · אלמא קרא בדנפיק גברי קאי דכל כמה דלא נפק לא קרינא ביה ואחר יבא וכיון דלא קרינא ביה ואחר יבא לא קרינא ביה יכבס בגדיו: ופרכינן אלא ר' אלעזר היכי בעי לה · דכיון דבהכי תליא מילתא מכי נפק קרינא ביה יכבס בגדיו ואי אהדרינהו ואתו אחריני לאפוקינהו אפי' אשבת להו מוליאין לא מטמאו הנך בתרא עד דנפקי דהא לא קרינא בהו ואחר יבא: דנקיטי לה בבקולסי · שאחזום במקלות ועומדין מבחוץ להוליאם לאחר שחזרו וקמיבעיא ליה מי אמרינן כיון שילאו חוץ לעזרה כל העסוקים בהן מכאן ואילך חוץ לעזרה מטמאין בגדים או דלמא כיון דהדור הדור ועד דנפקי לא מטמאו: בקולסי בלשון הש"ס ירושלמי מקל וראיתי דוגמתו (ה) כא] *בילמי תרח נטל בקולסא ותבריטון: השורף פרה אדומה ופרים הנשרפים מטמאין בגדים · פרה בהדיא כתיב בה (במדבר יט) פרים פר כהן משיח ופר העדה (ו) כב] ופר יום הכיפורים גמרי מקרא יתירא דחטאת חטאת בשילהי כל הזבחים שנתערבו (לעיל פג·) ופר יוה"כ בהדיא כתיב (ויקרא טז): והן אינן מטמאין בגדים · פרה ופרים עלמן אין מטמאין בגדים הנוגעין בהן בלא מהעסקין אבל מטמאין אוכלין ומשקין הנוגעין בהן ולקמן מפרש טעמא: כדתנא דבי ר' ישמעאל מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה · כגון אדם ובגדים: כג] וצריכין הכשר · דבר המכשירן לקבל טומאה כגון נתינת מים ומגע שרץ: אף כל שאין סופו לטמא כו' · כגון שאר אוכלין אבל הני פרה ופרים ושעיר הואיל וסופן לטמא אדם ובגדים כגון המתעסקין בהן אין צריכין הכשר טומאה הלכך מטמאו מחיים ואע"ג *דלא כד] איטמויי שאר בעלי חיים דעלמא: אלא לרבנן אי דאית להו דתנא דבי רבי ישמעאל אפי' שעיר המשתלח ואי לית להו דתנא דבי רבי ישמעאל פרה ופרים מנא להו · הרי טהורין הן ולא נאמרה בהן טומאה אלא למתעסקים בהן: אמרי במערבא צריכין הכשר טומאה ממקום אחר · הא דתנא דבי רבי ישמעאל ה"ק כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר טומאה ממקום אחר שיגע בשרץ או בנבילה ולא שיטמאו מאיליו אבל מי שסופו לטמא טומאה חמורה אין צריך ליגע בטומאה ומטמא טומאת אוכלין מאיליו כגון פרה ופרים אבל חזי לטומאה מיהא בעלמא בעינן ולא בעלי חיים דלא אשכחן בבהמות בעלי חיים מטמאין: מהו שיטמאו בפנים אוכלין ומשקין · הואיל ועדיין לא הגיעו להיות מטמאין טומאה חמורה לא מטמאו טומאה קלה או דלמא הואיל וסופן לטמא לכשילאו מטמאו: נבלת כה] עוף טהור · מטמאה טומאה חמורה בבית הבליעה בכזית: מהו שיטמא · לרבי מאיר אוכלין ומשקין בכזית לרבנן לא תיבעי לך דאמרי מידי דחזי לטומאה בעינן ובכזית אין *לגו טומאה אלא בבית הבליעה אבל לענין מגע ליכא שיעורא בכזית אלא לרבי מאיר דאמר כל שסופו לטמא טומאה חמורה אין צריך ראויה לטומאה נהו שתטמא בכזית מאליה: דמחתא · על ארעא לא תיבעי לך דלא מיטמאה דהא אכתי לא הוגעה לסוף טומאה חמורה שמא לא תיכנס לבית הבליטה לעולם: דנקט בפומיה לא תיבעי לך · דאם היו אוכלים אחרים לתוך פיו כו] מטמאתן דהא הגיעה לטומאה חמורה בהאי שיעורא כי תיבעי לך כו': הכי

תוספות

או דלמא בתר בהמה אזלינן · תימה אם הבהמה בפנים פשיטא דגברי טהורים כדמוכח סוגיא שמעתין ויש לומר דה"ק בתר בהמה דוקא אזלינן בתר רובא אבל בגברי לא: **או** דלמא כיון דהדור הדור · פי' בקונטרס דמבעיא ליה לענין טומאת בגדים של אלו שהוליאו וקשה אטו מחיצות עזרה *מקום טהרה דכיון שנטמאו מי יטהרם ונראה לפרש דמבעיא ליה לענין הנוגע בפנים דדלמא כיון דילאו בחוץ אע"ג דחזרו הנוגע בפנים טמא ומסיק דמיבעיא ליה כז] *כיון דנקטי בבקולסי ומיירי בעומד בחוץ ואוחז במקלות להוליאם לאחר *שיחזרו כדפירש בקונטרס · הג"ה:

פרים הנשרפים · שילאו הפרים והאנשים וחזרו הפרים וגברי מהו פשיטא האנשים וגם בגדים שהיו עליהם טמאים ובחזרתן לא נטהרו אלא אם אנשים אחרים נכנסו בעזרה ויתעסקו בהולאתן או הראשונים לבשו בגדים אחרים מי הוו טמאים בעסק זה קודם שילאו חוץ לעזרה כיון שילאו הפרים כבר חשוב כאילו מוליאים אותם מפתח עזרה ולחוץ וקאמר כח] *מי תלי מילתא בהולאת הפר לבדו אע"פ שלא ילאו האנשים א"כ גבי סובלין אותן במוטות כיון שילא הפר ולכך נטמאו הראשונים אם כן גם דגואי נטמאו ותסברא שיהא תלוי ביליאת הפר לבדו והא בעינן ואחר יבא אל המחנה אלא פשיטא *דבעיא גם שילאו האנשים עם הפרים ולכך דגואי לא מטמאי וגם בבעיא דילך אנשים אחרים שמעולם לא ילאו פשיטא דטהורין או גברי קדמאי אם לבשו בגדים אחרים אלא רבי אלעזר הכי בעי דנקטי בבקולסי שהפרים ילאו *וחזרו כט] אנשים אחרים ועמדו חוץ לעזרה ומוליאין הפרים שבתוך העזרה במקלות מי אמרינן כיון שהפרים כבר ילאו והאנשים עומדים בחוץ חשוב כאילו מוליאין אותן מפתח עזרה ולחוץ וטמאין או חשוב כאילו לא ילאו הפרים מעולם לחוץ וטהורים אבל אם נכנסו בפנים גברי חדשים או הראשונים בבגדים חדשים כיון שמעולם אלו לא ילאו פשיטא דטהורים אע"פ שילאו כבר הפרים · *מה שבפנים אינו מבואר וזה עיקר · ברוך ד"ך:

מחוסר יליאה כמחוסר מעשה דמי או לא · וא"ת אי מטמאו בפנים אם כן יטמאו את האימורים ויש לומר דמחוסר חתיכה פשיטא דהוי כמחוסר מעשה ולא תטמאו בשעת פרישתן דמיירי בניתזין *בעל כרתו ובירושלמי

שיטה מקובצת

א] או דלמא בתר: ב] פרים הנשרפין ושעירים: ג] תיבת להו נמחק: ד] במוטות יצאו הראשונים חוץ: ה] והאחרונים אינן מטמאין: ו] ת"ר) השורף פרה ופרים הנשרפין והמשלח את השעיר והמוציאן מטמאין בגדים כו' והשאר נמחק: ז] עצמן אינן מטמאין: ח] מטמא מפני שהוא חי וכל דבר שהוא חי אינו מטמא: ט] כדתנא עיין תוס' ב"ק דף ע"ז: י] חמורה צריכין הכשר את ו' נמחק:

הגהות הב"ח

(א) גמ' הנך דאיכא גואי נמי ליטמא אמר רבא הא בעינא: (ב) שם שעיר המשתלח נמי אי לית להו פרה ופרים מנלן כצ"ל ותיבת אפי' נמחק: (ג) רש"י ד"ה או דלמא וכו' שדינן לה ולאו רובא כצ"ל ותיבת ואע"ג נמחק: (ד) בא"ד אפילו הכי · נ"ב זהו פסק הלכה של רב"י: (ה) ד"ה בקולסי וכו' דוגמתו בירושלמי פרה: (ו) ד"ה השורף וכו' ופר העדה גמרי כצ"ל ותיבות ופר יוה"כ נמחק:

[גב"ר ס"פ נח]

גליון הש"ס

גמ' צריכין הכשר טומאה · עיין בב"ק דף עו ע"א תוס' ד"ה פרה:

שלון קמאי כריתות · ב"ק פ"ח נא'

יא] ואי לית להו דתנא דבי ר' ישמעאל אפי' פרה ופרים מנא להו כי אתא: יב] פרים הנשרפין ושעירים: יג] בר ממל תיבת שמואל נמחק: יד] מהו שתטמא בכזית: טו] תיבות בתר כו' פשטה נמחק: טז] ... ד"ד האי: יז] תיבת הג"ה נמחק: יח] הוא אלא: יט] לעיל לא שבקינן: כ] דהך (דקמיית') [ראיה] מילתא היא: כא] דוגמתו באגדה בצלמי: כב] תיבות ופר יום הכיפורים נמחק: כג] צריכין הכשר ... נמחק: כד] דלא חזו לאיטמויי: כה] נבלת דעוף טהור: כו] פיו מטמאין דהא: כז] כגון דנקטי בבקולסי: כח] וקאמר אי אית ליה מילתא ותיבות אי תלי ל"ש: כט] יצאו וחזרו ובאו אנשים:

ה) וכ"ה בתוספתא דפרה פ"ו השורף פרה ופרים והמשלח את השעיר מטמא בגדים ע"ש

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ג מהלכות אבות הטומאות הלכה ...

סח ב מיי' שם הלכה יב ...

סט ג מיי' פי"א מהלכות אבות הטומאה ...

ע ד שם בהשגות

עא ה מיי' פ"ב מהלכות פרה הלכה ...

עב ו מיי' פ"ג מהלכות פרה הלכה ג

א) *מחוסר קריבה *לאו כמחוסר מעשה דמי איתיביה *שלשה עשר דברים נאמרו בנבלת עוף טהור וזה אחד מהן צריכה מחשבה ואין צריכה הכשר *ומטמא טומאת אוכלין בכביצה מאי לאו ר"מ היא לא רבנן היא ב] והא קתני רישא צריכה מחשבה ואין צריכה הכשר *ומאן שמעת ליה האי סברא ר"מ ומדרישא ר"מ סיפא נמי ר"מ מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא והא מדקתני סיפא שחיטתה ומליקתה מטהרת טריפתה מטומאתה *מאן שמעת ליה האי סברא ר"מ רישא וסיפא רבי מאיר ומציעתא רבנן אין רישא וסיפא רבי מאיר ומציעתא רבנן אמר ליה רב המנונא לרבי זירא *לא תיתיב *אכרעך עד דאמרת לי הא מילתא נבלת עוף טהור לר"מ מונין ג] לה ראשון ושני או אין מונין ד] ראשון ושני א"ל כל היכא דמטמא אדם במגע מונין בו ראשון ושני כל היכא ה] דאין מטמא אדם במגע אין מונין בו ראשון ושני בעא מיניה רבי זירא ו] מרבי אמי בר חייא ואמרי לה מר' אבין בר כהנא הא *דתנן *חיבורי אוכלין ע"י משקין חיבור לטומאה קלה ואין חיבור לטומאה חמורה מונין ז] בו ראשון ושני או אין מונין בו ראשון ושני א"ל כל היכא דמטמא אדם מונין בו ראשון ושני ח] אין מטמא אדם אין מונין בו ראשון ושני: יצאו אלו ואלו: מה"מ דת"ר *להלן ט] הוא אומר חוץ לג' מחנות כאן למחנה אחת לומר לך כיון שיצא חוץ למחנה אחת מטמא בגדים י] והיא גופה מנלן דת"ר והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה חוץ לג' מחנות אתה אומר חוץ לג' מחנות או אינו אלא יא] מחנה אחת כשהוא אומר בפר העדה מחוץ למחנה שאין יב] צריך לומר שהרי כבר נאמר כאשר שרף את הפר הראשון יג] ליתן לו מחנה שניה כשהוא אומר מחוץ למחנה בדשן יד] שאצ"ל שהרי כבר נאמר על שפך הדשן ישרף טו] ליתן לו מחנה שלישית ור"ש האי מחוץ למחנה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא רבי אליעזר אומר נאמר כאן טז] חוץ למחנה ונאמר להלן חוץ למחנה *מה להלן חוץ לג' מחנות אף כאן חוץ לג' מחנות ומה להלן למזרחה של ירושלים אף

תורה אור

ויקרא ד · שם · שם · שם · במדבר יט

רש"י

הכי גרסינן אמר ליה מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי: צריכה מחשבה · להצטרף פחות מכזית ממנה לשלים פחות מכביצה אוכלין לקבל טומאת אוכלין במגע: ואינה צריכה הכשר · לטעון לא למים ולא למגע שרץ שמאליה מטמאה הואיל וסופה לטמא טומאה חמורה: ומטמאה טומאת אוכלין בכביצה · מדקתני צריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר אלמא בדנקיט ליה בידיה עסקינן דאי מחתא אארעא אמאי אינה צריכה הכשר ואי דנקט לה בפומיה אמאי צריכה מחשבה אין לך מחשבה גדולה מזו וקתני כביצה אין כזית לא: ה"ג שחיטתה ומליקתה מטהרת טריפתה מטומאתה: האי סברת ר' מאיר · בפרק חטאת העוף (לעיל סט:): נבלת עוף טהור לר' מאיר דמטמא טומאת אוכלין מאליה בכזית מונין בו ראשון ושני או לא: כל היכא דלא מטמא אדם במגע אין מונין בו ראשון ושני · דגמר משרץ דכתיב ביה מנין ראשון ושני דכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא דהוה ליה הכלי ראשון והאוכל שני ונבלת עוף טהור לא מטמא אדם במגע: חיבורי אוכלין על ידי משקין · חצי זית נבלה מכאן וחצי זית נבלה מכאן ומשקה טופח באמצע ונוגע בשניהם מחברן לטמא אוכלין ומשקין הנוגעים באחד מן החצאין האלו: ואין חיבור לטומאה חמורה · לטמא אדם וכלים וטעמא לא ידענא: ה"ג להלן אתה נותן להם שלש מחנות וכאן מחנה אחת א"כ למה נאמר אל מחוץ למחנה לומר לך כיון שיצא חוץ למחנה אחת מטמאים בגדים והא מתניא בת"כ גבי פר יוה"כ דכתיב (ויקרא טז) ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא וגו' וקמתמה תנא יח] ואמר להלן בפר העדה וכהן משיח אתה נותן להם מקום שריפתן חוץ לשלש מחנות כדיליף לקמיה וכאן אתה אומר אל מחוץ למחנה ושרפו דמשמע ששורפן חוץ לעזרה מיד בהר הבית והלא אף אלו פנימיים ואייתי לשלהו כי הדדי בריבויא דחטאת החטאת בשילהי כל הזבחים ואמר כמי בפ' בית שמאי (לעיל נט:) לפר זה פר יום הכיפורים: אם כן למה נאמר אל מחוץ למחנה · לענין טומאת בגדים דכתיבי בקרא דבתריה קאמר (ויקרא טז) אל מחוץ למחנה והשורף אותם יכבס בגדיו: לומר לך כיון שיצאו חוץ לעזרה המתעסקין בהן מטמאין בגדים: מחוץ למחנה בדשן · בהוצאת דשן המזבח והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה (שם ו): שאין ת"ל · אין מלמד כלום דהא ידעינן דאל מחוץ למחנה מוציאין אותו דכתיב בפרים הנשרפים (שם ד) אל שפך הדשן וכתיב בהו אל (א) מחוץ יט]: ור' שמעון · דאמר במתני' אין מטמאין בגדים עד שיצא האור ברובו האי מחוץ למחנה דכתיב בפר ושעיר של יום הכיפורים מאי עביד ליה: נאמר כאן · בפר יום הכיפורים: ונאמר להלן · בפרה אדומה (במדבר יט) והוציא אותה אל מחוץ: מה כאן · בפרים הנשרפים חוץ לג' מחנות אף *שחיטת פרה אדומה חוץ לג' מחנות: מה להלן · בפרה אדומה במזרחו של ירושלים דכתיב בה והזה אל נכח פני אהל מועד אלמא עומד במזרח ופניו למערב כנגד פתחו של היכל שהוא בכותל מזרחי ופתחו למזרח אף

תוספות

ובירושלמי גרסינן בסוף פרק שני שעירים רבי אליעזר שאל פרים הנשרפין ושעירים הנשרפים מהו שיטמאו בגדים בלא הכשר ובלא טומאה מפני שסופן לטמאות טומאה חמורה השיב רבי שמואל קפודקיא מעתה יטמאו אימורים אלא כשפרשו ואפילו תימא דלא פירשו כהדא אין מי חטאת מטמאין דבר לחזור ולטמאות ממנו:

ומטמא טומאת אוכלין בכביצה · פי' בקונטרס מדקתני צריכה מחשבה ואין צריכה הכשר אלמא בדנקיט ליה בידיה עסקינן דאי מחתא אארעא אמאי אינה צריכה הכשר ואי דנקיט ליה בפומיה אמאי צריכה מחשבה אין לך מחשבה גדולה מזו וקתני כביצה אין כזית לא וקשה כיון דיש בו כביצה אע"ג דמחית אארעא מטמא בלא הכשר משום דסופו לטמא טומאה חמורה ולא דמי למחוסר יציאה דבפנים אין ראוי כלל לטמא ומשום הכי לא מבעיא ליה לרבנן בכביצה דנקיט בידיה ונראה לפרש דהייט טעמא דמשמע ליה דמיירי בנקיט בידיה משום דאז איכא חידוש לאשמועינן דבעי כביצה ולא חשיב כנקיט בפומיה אבל במחית אארעא פשיטא דבעי כביצה (*ופי' הקונטרס יש ליישב כמו שפירשתי לעיל בהגה"ה וכן עיקר):

ומדסיפא ר"מ רישא נמי ר"מ · הוה מצי למימר וליטעמיך הא קתני מציעתא האוכל אבר מן החי ממנה סופג את הארבעים והייט דלא כרבי מאיר דקסבר אינו נוהג אלא *בטהורה בפרק גיד הנשה (חולין דף קב:) (כדפרישית לעיל):

חיבורי אוכלין ע"י משקין · בקונט' חצי זית נבלה מכאן וחצי זית נבלה מכאן ומשקה טופח באמצע ונוגע בשניהן מחברן לטמא אוכלין ומשקין הנוגעין באחד מן החצאין האלו ואין חיבור לטומאה חמורה לטמא אדם וכלים וטעמא לא ידענא ובענין זה פירש בהקומץ רבה (מנחות דף כד:) גבי צירוף כלי וחיבור מים מהו דפירש התם בקונטרס כלומר חצי עשרון שנטמא בצירוף כלי מהו שמטמא אחר בחיבור מים כגון אם יש שתי חצאי עשרון בכלי ואין נוגעין וחצי עשרון יש *חוץ לכלי השני וחיבור מים כגון ניצוק או ניצור מחבר את של חוץ לכלי ואת שבתוך הכלי ונגע טומאה לזה שבכלי שאין נוגע במים ונטמא חבירו משום צירוף כלי מהו שיטמא זה את של חוץ בחיבור מים ודבר תימה הוא לומר במשקין מחברין אוכלין לקבל טומאה ולטמא אחרים דאפילו עור אין מצרפו כדאיתא בהעור והרוטב (חולין דף קיז:) ועוד שפירש שמחברין ע"י ניצוק והלא אפי' למים עצמן קי"ל *דאין ניצוק חיבור לטומאה וקלת היה נראה לפרש דמיירי בכינוסו ע"י המים ונדבקו יחד ומיהו כעין פירוש הקונטרס יש משנה אחת במסכת טהרות (פ"ח מ"ח) עריבה שהיא קטפרס *וניצוק מלמעלן ומשקה טופח מלמטן וג' חתיכות כביצה אינן מצטרפות וב' מצטרפות ור' יוסי אומר אף שתים אינן מצטרפות אלא א"כ רוצצות משקה ואם היה משקה עומד אפי' כעין החרדל מצטרף ובתוספתא *תניא אתרוג שנפרך ותחבו בכוש או בקיסם אינו חיבור שאין חיבורי אדם חיבור עיסה שנילושה במי פירות טהורה שאין לך דבר שהוא מחבר את האוכלין אלא שבעה משקין *ודבר תימה הוא אם אין לישת *) פירות מועלת לחבר את הקמח ושמא לשה לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט [דבר שאדם] לש במי פירות פעמים שמי פירות מחברים שני חצאי זיתים של עיסה במשקים הבאים מזה לזה:

מה כאן חוץ לשלש מחנות ביום הכיפורים כ] אף להלן בפרה אדומה כן · תימה הא בפר יוה"כ לא ידעי' שלש מחנות אלא מהיקשא דלפר זה פר יום הכיפורים כדפירש בקונט' ומספקינן אי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בג"ש או לא ואפי' תימצי לומר דאתא מריבוי דחטאת דבסוף התערובת (לעיל פג:) ההוא נמי היקשא הוא ושמא ג"ש הוא *ויש לפרש דפרה קדשי בדק הבית היא והשתא נמי אתי שפיר דיליף בג"ש מזרחה של ירושלים אע"ג דשריפת פרה ילפא מהוצאתה לקמן בפרק בתרא (דף קיג:):

*) מי פירות · יעב"ץ

הדרן עלך טבול יום

גליון הש"ס

גמ' ומאן שמעת ליה וכו' ר"מ · ...

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שאין וכו' מחוץ למחנה כצ"ל:

שיטה מקובצת

א] א"ל מחוסר: ב] היא והא מדקתני סיפא שחיטתה ומליקתה מטהרת טריפתה מטומאתה מאן שמעת ליה האי סברא ר' מאיר מדרישא ר"מ רישא נמי ר"מ מידי איריא סיפא ר"מ רישא רבנן א"ל רב כו' כן נירסת ס"י וכן משמע ברש"י ז"ל והגירסא בעמוד קשה לעמוד עליה: ג] מונין בו ראשון תיבת לה נמחק: ד] מונין בו ראשו': ה] דלא כבמא תיבת דאין נמחק: ו] מר' אבין בר חייא תיבת אמי נמחק: ז] מונין בהן ראשון ושני או אין מונין בהן ראשון ושני: ח] ושני כל היכא דלא מטמא אדם תיבת אין נמחק: ט] להלן אתה נותן להם ג' מחנות וכאן מחנה אחת א"כ למה נאמר מחוץ למחנה לומר לך כיון: י] בגדים אמר מר להלן אתה נותן כו' מנ"ל תיבות והיא גופה נמחק: יא] אלא חוץ למחנה: יב] שאין ת"ל שהרי תיבות צ"ל נמחק: יג] הראשון תן לו: יד] בדשן שאין ת"ל ותיבות שאצ"ל נמחק: טו] ישרף תן לו: טז] כאן מחוץ למחנה ונאמר להלן מחוץ למחנה מה כאן חוץ לג' מחנות אף להלן חוץ לג' מחנות: יז] צריכה · עיין במס' נדה דף נ ברש"י ובתוס': יח] תנא ואומר להלן: יט] מחוץ למחנה הס"ד: כ] הכיפורים · עיין בתוס' יומא (דף ס"ח):

אף כאן למזרחה של ירושלים א] אלא לרבנן היכא שריף להו כדתניא היכן נשרפין לצפון ירושלים חוץ לשלש מחנות רבי יוסי הגלילי אומר *אבית הדשן ב] נשרפין אמר רבא מאן תנא דפליג עליה דר' יוסי הגלילי ר' אליעזר בן יעקב ג] היא דתניא °על שפך הדשן ישרף שיהא שם דשן (שיקדים לשם דשן) ר' אליעזר בן יעקב אומר שיהא מקומו משופך אמר ליה אביי ד] דילמא במקומו משופך פליגי תנו רבנן השורף ה] מטמא בגדים ולא המצית את האור ו] מטמא בגדים ולא המסדר את המערכה מטמא בגדים ואיזהו השורף ז] המסייע בשעת שריפה יכול אף משנעשו אפר מטמא בגדים תלמוד לומר אותם אותם מטמאין בגדים ומשנעשו אפר אין מטמאין בגדים *רבי שמעון אומר אותם מטמאין בגדים ניתך הבשר אין מטמאין בגדים מאי בינייהו אמר רבא איכא בינייהו דשוייה חרוכא :

הדרן עלך טבול יום

השוחט והמעלה בחוץ חייב על השחיטה וחייב על העלאה רבי יוסי הגלילי אומר שחט בפנים והעלה בחוץ* שחט בחוץ והעלה בחוץ פטור שלא העלה אלא דבר פסול אמרו לו אף השוחט בפנים ומעלה בחוץ כיון שהוציאו פסלו *הטמא שאכל בין קדש טמא בין קדש טהור חייב רבי יוסי הגלילי אומר טמא שאכל טהור חייב וטמא שאכל טמא פטור שלא אכל אלא דבר טמא אמרו לו אף טמא שאכל את הטהור כיון שנגע בו טמאוהו וטהור שאכל טמא פטור שאינו חייב אלא על טומאת הגוף : **גמ'** בשלמא ח] העלה כתיב עונש וכתיב אזהרה עונש דכתיב °ואל פתח אהל מועד לא *הביאו אזהרה דכתיב °השמר לך פן תעלה עולותיך וכי הא *דא"ר אבין א"ר *אלעזר כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה אלא שחיטה בשלמא עונש דכתיב °ואל פתח אהל מועד לא הביאו אלא אזהרה מנלן אמר קרא °ולא יזבחו עוד י] האי מיבעי ליה לכדר"א *דאמר יא] *מנין לזובח בהמה למרקולים שהוא חייב דכתיב ולא יזבחו עוד את זבחיהם אם אינו ענין לכדרכה יב] דכתיב °איכה יעבדו תנהו ענין לשלא כדרכה אמר רבה קרי ביה ולא יזבחו וקרי ביה ולא עוד אכתי מיבעי ליה לכדתניא עד כאן הוא מדבר בקדשים שהקדישן בשעת איסור הבמות והקריבן בשעת איסור הבמות שהרי

תורה אור: ויקרא ו; ויקרא יז; שם יז; דברים יב

רש"י

אף כאן סי': יג] ורבנן. דמפקי ליה לקרא לטומאת בגדים וליה להו ג"ש : היכא שריף להו. לאיזו רוח של ירושלים : לצפונה של ירושלים. שכל מעשה חטאת בצפון : אבית הדשן. צריך שיקדים לשם דשן יד] מזבח שיהא נקרא קודם לכן מקום שפך הדשן מכלל דלת"ק לא צריך: רבי אליעזר בן יעקב היא. דהאמר לא אשמועינן על שפך אלא שיהא מקומו מדרון שיהא דשנו משתפך : ודילמא במקומו משופך הוא דפליגי. ומודה רבי אליעזר בן יעקב שיקדים שם דשן אלא דבעי נמי מקומו משופך (א) : השורף. המתעסק בצרכי שריפתן טו] כגון המסייע בשעת שריפה והאי תנא אית ליה כרבי שמעון דאין מטמאין בגדים עד שיוצת בהן האור: דשוייה חרוכא. דהוי ניתך הבשר ואפר מיהא לא טז] הוה לתנא קמא מטמאין עד שיעשו אפר דאותם קרינא בהו אבל אפר לא מיקרי ולרבי (ב) יז] אלעזר ברבי שמעון אין מטמאין בגדים :

הדרן עלך טבול יום

השוחט. קדשים בחוץ יח] והעלה בחוץ. בהעלם אחד : חייב על השחיטה וחייב על העלייה. שהן שני גופי עבירה דתרוייהו כתיבי אשר ישחט ואשר יעלה (ויקרא יז): שלא העלה אלא דבר פסול. ואין מתקבל בפנים בעינן דכתיב ואל פתח אהל מועד לא יביאנו (שם) : כיון שהוציאו פסלו. ואפ"ה חייב וה"ה לשוחט בחוץ ומעלה בחוץ: הטמא שאכל כו'. משום דפליגי ר' יוסי הגלילי ורבנן בתרוייהו ודמו הנך פלוגתא להדדי תנינהו גבי הדדי : כיון שנגע בו טמאהו. ואפ"ה יט] [כי] הדר אכיל ליה מחייב ומה לי נטמא בשר על ידו מה לי נטמא ע"י אחרים : שאינו חייב אלא על טומאת הגוף. כדכתיב וטומאתו עליו ונכרתה ודרשינן בפ' בית שמאי (לעיל דף מג.) בטומאת הגוף הכתוב מדבר מי שטומאה פורחת ממנו : **גמ'** שחיטה והעלאה ב' פרשיות סמוכות זו לזו באחרי מות : אלא אזהרה מנלן. דקא מחייבינן ליה כ] עליה חטאת שאין חטאת באה אלא על לאו וכרת כדתנן (ג) הפסח והמילה מצות עשה ואין חייבין עליהן חטאת במסכת כריתות (דף ב.) : למרקולים. אע"פ שעבודתו דרך בזיון לסקלו באבנים וזה עובדו דרך כבוד ולא קרינא ביה איכה יעבדו (ד) ואעשה כן ואפ"ה מניין שהוא חייב : קרי ביה ולא יזבחו וקרי ביה ולא עוד. דאי לכדרבי אלעזר לכתוב ולא עוד את זבחיהם לשעירים והאי דכתיב ולא יזבחו לאזהרת שחוטי חוץ אתא דסמיך להיא פרשתא : ע"כ. עד המקרא הזה דלא יזבחו כל הענין העליון כא] *שנענש כרת על שחיטת חוץ ועל העלאת חוץ : מדבר בקדשים שהקדישן בשעת איסור הבמות. משהוקם המשכן דאילו הנך דהוקדשו מעיקרא אי לא מרבי להו קרא בהדיא מסתמא לא שמעינן להו : שהרי

תוספות

השוחט והמעלה: **כיון** שנגע בו טימאהו. אע"ג דמשכחת לה כשתחב לו חבירו בבית הבליעה סתמא דמילתא מיירי קרא אפילו בנותן לתוך פיו*: **אזהרה** מנלן. פי' בקונטרס דקא מחייבי ליה עלה *[חטאת] שאין חטאת באה אלא על לאו וכרת כדתנן הפסח והמילה מצות עשה ואין חייבין עליהן חטאת במסכת כריתות (דף ב.) וקשה לפי' דבריש אלו הן הלוקין (מכות דף יג:) משמע *דקרבן לא בעי אזהרה דפריך התם ודילמא אזהרה לקרבן הוא דהא פסח ומילה דלית בהו אזהרה לא מייתי קרבן ומשני התם היינו טעמא משום דאיתקוש כל התורה כולה לעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים שב ואל תעשה לאפוקי הני דקום עשה נינהו ונראה לפרש דהאי דבעי הכא אזהרה מנא לן היינו משום דחשיב ליה בפרק אלו הן הלוקין (שם.) השוחט והמעלה בחוץ ולאו אמתני'* קאי והאי דקתני בכריתות (דף ג.) הפסח והמילה מצות עשה היינו כלומר דקום עשה נינהו ולהכי לית בהו חטאת ומיהו לקמן בשמעתין משמע דלאפוקי לאו קאתיא דפריך רבא הא דתנן פסח ומילה מצות עשה תיתי בק"ו ממותיר ומה מותיר שלא ענש הזהיר כו' וכן פ' המוצא תפילין (עירובין דף צו.) יצא פסח [ומילה] שהן מצות עשה [ופריך] הא כתיב ושמרת את החוקה וא"ר אילעאי כל מקום שנאמר השמר פן ואל הוי לא תעשה אלמא הוי פירושא יצא פסח [ומילה] שיש בעשה היינו שאין בהן לאו ואזהרה ואין לומר דסוגיא דידן כרבינא דמשני שינויא אחרינא בפרק אלו הן הלוקין (מכות דף יג:) ומצי למימר אליביה דקרבן קבעי אזהרה דמ"מ קשיא דרבא אדרבא דהיינו רבא בשמעתין והיא מסקנא דמכות דקרבן לא בעי אזהרה אליבא דרבא ולפירוש הקונטרס נמי קשה קצת דאמאי תלי טעמא דפסח ומילה משום דלית בהו לאו תיפוק ליה משום דלית בהו מעשה דאפילו לר"ע דאמר לא בעי מעשה הא אמר ריש לקיש בריש כריתות (דף ג:) כהי דלא בעי ר"ע מעשה רבה מעשה זוטא בעי מיהו איכא לאוקמה שמעתין כרבי יוחנן דאמר ר"ע לא בעי מעשה כלל ונראה לפרש דלישנא דמתני' קא דייק דקתני פסח ומילה מצות עשה היינו שהם בקום עשה ומשמע נמי הלשון דלית בהו אזהרה כלל :

מניין לזובח בהמה למרקולים שהוא חייב. פי' בקונטרס אע"פ שעבודתו דרך בזיון לסקלו באבנים וזה עובדו דרך כבוד ולא קרינא ביה איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן אפ"ה מניין שחייב ונראה דכל הנהו דלאו אורחייהו בזביחה אע"ג דמכובדים נינהו לא נפקא מאיכה יעבדו כדמוכח בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף ס.) דאמר אביי שלש השתחואות בעבודת כוכבים [למה] אחת לכדרכה ואחת לשלא כדרכה ואחת לחלק ופריך כדרכה מאיכה

עין משפט נר מצוה

[ועי' תוס' חולין קא. ד"ה ספ"ר ותוס' סנהדרין סג: ד"ה ערש]

עג א מיי' פי"ח מהל' מעשה הקרבנות הלכה ד :

עד ב ג מיי' פי"ב מהל' פרה אדומה הל"ד :

א ד ה מיי' פי"ח מהל' מעשה הקרבנות הל"ם:

ב ו מיי' פי"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יג :

ג ז מיי' שם הל' יב

ד ח מיי' פ"ג מהלכות ע"ז הל' ג :

נ"ל אמתני' דהכא קאי נ"ש

[נ"ל והעלה בחוץ חייב וכ"א בגמרא שבמשניות]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ודלמא וכו' משופך הס"ד ואח"כ מה"ד המסייע כגון המתעסק : (ב) שם ד"ה דשויה וכו' לא מיקרי אר"ש כצ"ל ותיבת אליעזר ברבי נמחק : (ג) שם ד"ה אלא וכו' כדתנן במס' כריתות הפסח וכו' חטאת הס"ד : (ד) שם ד"ה למרקולים וכו' איכה יעבדו ואפ"ה כצ"ל ותיבות ואעשה כן נמחק :

[נ"ל יביאנו]

עירובין צו: סוטה ה. ע"ש יח: שבועות ד. לה: מכות יג: מנחות נו: נט:

[סנהדרין סא: ע"ש נח.]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אזהרה וכו' דקרבן לא בעי אזהרה. עיין בב"ק דף קה ע"ב תוס' ד"ה מאי לאו ובשבועות דף יח ע"ב תוס' ד"ה לא :

שיטה מקובצת

א] ירושלים ולרבנן תיבת אלא נמחק: ב] הדשן הן נשרפין . עי' בכפתור ופרח דף כ"א ע"ב:ג] תי' היא נמחק : ד] אביי ודלמא : ה] השורף והמתעסק בצרכי שריפה מטמא בגדים : ו] תיבות מטמא בגדים נמחק : ז] השורף זה המסייע : ח] בשלמא העלאה כתיב: ט] יביאנו אזהרה תיבת הביאו נמחק: י] עוד את זבחיהם לשעירים האי : יא] דאמר ר"א מנין : יב] לכדרכה דנפקא לן מאיכה יעבדו: יג] מה"ד אלימנן דפסקי : יד] המזבח שיהא : טו] שריפתן בגוף דכתיב אותם כגון : טז] לא הוי לתנא : יז] תיבות אליעזר ברבי נמחק : יח] בחוץ והמעלה בחוץ : יט] ואפ"ה פי' הדר : כ] ליה עלה : כא] שענש כרת :

תורה אור

שהרי עונשין אמור °ואל פתח אהל מועד ויקרא יז אזהרה א] דכתיב °השמר לך פן תעלה דברים יב עולותיך מכאן ואילך ב] בזבחים שהקדישן בשעת היתר הבמות והקריבן בשעת איסור הבמות ג] שנא' °למען אשר יביאו בני ישראל ויקרא יז את זבחיהם אשר הם זובחים זבחים שהתרתי לך כבר על פני השדה לומר לך הזובח בשעת איסור הבמות מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב על פני השדה °והביאום לה' שם זו מצות עשה ד] לא תעשה מניין ת"ל °ולא שם יזבחו עוד יכול יהא ענוש כרת ת"ל °חוקת שם עולם תהיה זאת להם לדורותם זאת להם ולא אחרת להם אלא אמר (א) ה] (ר' אבין) ק"ו ומה במקום שלא ענש הזהיר מקום שענש אינו דין שהזהיר א"ל רבינא ו] לרב אשי א"כ לא יאמר לאו בחלב ותיתי ק"ו מנבילה מה נבילה שלא ענש הזהיר חלב שענש אינו דין שהזהיר אתא לקמיה דרבא א"ל מנבלה ז] נמי לא אתיא דאיכא למיפרך מה לנבלה שכן מטמא משרצים טמאין מה לשרצים טמאין שמטמאין *במשהו משרצים טהורים מה לשרצים טהורים שאיסורן במשהו מערלה וכלאי הכרם מה לערלה וכלאי הכרם שכן אסורין בהנאה משביעית מה לשביעית שכן תופסת דמיה מתרומה ח] שכן לא הותר מכללה מבולהו נמי שכן לא הותרו מכללן אמר רבא אי קשיא לי הא קשיא לי הא דתנן *פסח ומילה מצות עשה תיתי בק"ו ממותיר מה מותיר שלא ענש הזהיר פסח ומילה שענש אינו דין שהזהיר אמר רב אשי אמריתה לשמעתא קמיה דרב כהנא ואמר לי ממותיר לא אתיא דאיכא למיפרך מה למותיר שכן אין לו תקנה תאמר ט] פסח יש לו תקנה וכי מזהירין מן הדין אפילו למ"ד *עונשין מן הדין אין מזהירין מן הדין אלא *כדרבי יוחנן דאמר י] אתיא הבאה הבאה מה להלן לא ענש אא"כ הזהיר אף כאן לא ענש אא"כ הזהיר

רבא

שהרי עונשין אמור. כלומר דמסתמא בהו משתעי קרא לאסור והרי עונשין אמור כאן: מכאן ואילך ט'. שנאמר למען אשר יביאו וגו' דמדכתיב אשר הם זובחים משמע שהיו עומדים ליבחן בבמה ומכאן ואילך והביאום לה' (ג): כזובח בשדה. שלא לשם שמים: (מלות) לא תעשה. בהנך דאוקדשו בשעת היתר מניין: ת"ל ולא יזבחו עוד. משמע מעכשיו אסורין ועד עכשיו יא] מותרין: זאת להם. עונש עשה ולא תעשה: ולא אחרת להם. כרת: מקום שלא ענש. כגון בקדשים שהקדישן בשעת היתר: הזהיר. כדאמרן יב] כאן: יג] שענש. כשאוקדשו בשעת איסור: אינו דין שהזהיר. ולקמן פריך וכי מזהירין מן הדין: משרצים. וא"ת תיתי אזהרה בחלב בק"ו משרצים טמאין כגון שמונה שרצים: במשהו. טומאתן בכעדשה אבל חלב בכזית: משרצים טהורים. שאין מטמאין כגון צפרדע ונמלה: שכן אסורין במשהו. לאכילה בכעדשה כדתניא במעילה בגמרא בפרק קדשי מזבח (דף טז:) ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף וגו' פתח הכתוב באכילה וסיים בטומאה לומר לך כשיעור טומאתן של שרצים טמאים שיעור אכילתן של כל השרצים דהא כולהו כייל להו בהאי קרא ובכל אשר תרמוש האדמה וגו' ושיעור טומאתן נפקא לן בהכל חייבים (חגיגה דף יא:) שכן חומט תחילת ברייתו בכעדשה: שכן תופסת את דמיה. באיסורא כדתניא במסכת סוכה (דף מ:) קדש תהיה לכם מה קדש תופס את דמיו אף שביעית תופסת את דמיה: מכללו. חלב הותר מכללו בחיה ובכולהו נמי איכא למיפרך הא פירכא ומש"ה איצטריך אזהרה בחלב: אי קשיא. יד] בהאי דאייתינא אזהרה לשחוטי חוץ בהא ק"ו הא קשיא לי הא דתנן בפרק קמא דכריתות (דף ב.) דקחשיב ל"ו כריתות להתחייב עליהם חטאת וקתני והפסח והמילה כרת שלהם על מצות עשה היא באה ואין חייבין חטאת על שגגתה דחטאת אינה באה אלא על לאו וכרת כדכתיב אשר לא תעשינה (ויקרא ד): תיתי. בו אזהרה טו] מק"ו ממותיר ממנו עד בוקר: שיש לו תקנה. בתשלומי פסח שני: וכי מזהירין מן הדין. לעיל קאי דמייתי אזהרה לשחוטי חוץ מק"ו: אפילו למ"ד. במסכת מכות עונשין מדין ק"ו מודה דאין מזהירין מן הדין דתניא בפ"ק דמכות (דף ה:) איש כי יקח את אחותו וגו' אין לי אלא בת אביו שלא בת אמו בת אמו שלא בת אביו בת אביו ובת אמו מנין תלמוד לומר ערות אחותו גילה והלא קל וחומר הוא למדתה שאין עונשין מן הדין יכן לענין אזהרת ערות אחותך בת אביך וגו' אין לי כו' עד שאין מזהירין מן הדין ופליגי תנאי בפ' בתרא ואיכא דדרים להאי אחותו גילה דגבי עונש לדרשא (ג) טז] ועונש דבת אביו ובת אמו קסבר עונשין מן הדין ואילו אחותך היא דגבי אזהרה דילפינן מיניה אין מזהירין מן הדין דלא אפנייה לדרשא אחריתי: אתיא הבאה הבאה. שחיטה מהעלאה כתיב בשחיטה (ויקרא יז) לא הביאו וכתיב בהעלאה (שם) לא יביאנו וגזירה שוה הואיל ומופנה היא לכך הרי היא יז] כמי שמפרש בה ואין זה מן הדין כק"ו שאדם דן מעצמו:

ה"ג מבולהו שכן לא הותר מכללן:

אליה יעבדו נפקא אלא אחת לשלא כדרכה ואפילו לשלא כדרכה כלל שעובדין אותה בבזיון כגון פעור ומרקולים ואחת כדרכה ושלא כדרכה פי' כדרכה בעבודת כבוד אלא שאין דרכה בהשתחואה ואם תאמר מנלן הכא זובח בהמה למרקולים אימא כי אתא קרא למכובדים שאין דרכן בזביחה אבל למבוזין כגון פעור ומרקולים לא וי"ל דגלי ליה בהשתחואה דמכובדים ומבוזין שוין הוא הדין בזביחה ור"ת מפרש דתרי קראי בזביחה כתיבי האי קרא דהכא ולא יזבחו ועוד כתיב זבח לאלהים יחרם דדרשינן בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף ס.) דילתה זביחה ללמד על הכלל לחייב בכל עבודת פנים אפילו בשלא כדרכה וקשה לפי' דמהאי קרא לא שמעינן אלא אזהרה אבל עונש במבוזין מנא לן ועוד תרוייהו למכובדין צריכי חד לעונש וחד לאזהרה ועוד דלא ה"ל לאיתויי איכה יעבדו אלא הוה ליה למימר אם אינו ענין לכדרכה של מכובדין דכתיב זובח לאלהים יחרם תנהו ענין לשלא כדרכה כלומר מבוזין אלא כמו שפירשנו נראה דרבי אלעזר אבל שלא כדרכה אתא לאשמועי' דחייב אלא דנקט מרקולים לרבותא ומהשתחואה נפקא לן דאין חילוק בין מכובדין למבוזין כדפרי' תדע דהא אמר בפרק ד' מיתות (שם דף סד:) ג' כריתות בעבודת כוכבים למה אחת לכדרכה ואחת לשלא כדרכה ואחת למולך ולא מיבעיא לן קרא אחרינא חד למכובדין וחד למבוזין וק"ק הא דפריך בפ' ד' מיתות אימא ילתה השתחואה ללמד על הכלל כולו ודקאמרת זובח למה לי לגופיה דמחשבין מעבודה לעבודה ומתמה עליה הש"ס אלא הא דקאמר רבי אלעזר מניין לזובח בהמה למרקולים כו' מהשתחואה נפקא מאי קושיא דילמא איצטריך לאזהרה במחשב מעבודה לעבודה דהא לעולם הוה כך דלא יזבחו אזהרה לעונש דזובח לאלהים יחרם וי"ל דאם איתא דהשתחואה ללמד על הכלל א"כ לא תעבדם דאוקמינן (סנהדרין דף ס:) למגפף ומנשק הוה מייתר לן לאזהרה. *אזביחה דמהשתחואה הוה ילפינן אפילו חיוב מיתה במגפף ומנשק:

אזהרה מניין ת"ל השמר לך פן תעלה עולותיך. הא דמייתי אזביחה אזהרה דהעלאה אמסקנא סמיך דילפי הבאה הבאה או שם שם אבל לאביי דבסמוך קשה דק"ו הו"ל לאתויי: מקום שענש אינו דין שהזהיר. ולא שייך למימר פסח ומילה יוכיחו דאיכא למיפרך שכן קום עשה:

מה לשרצים טהורים שכן אסורין במשהו. פי' בקונטרס דתניא במסכת מעילה בפרק קדשי מזבח (דף טז:) ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף וגו' פתח הכתוב באכילה וסיים בטומאה לומר כשיעור טומאתן של שרצים טמאים שיעור אכילתן של כל השרצים דהא כולהו כייל להו בהאי קרא ובכל אשר הרמוש וגו' ושיעור טומאתן נפקא לן בהכל חייבין (חגיגה דף יא:) שכן חומט תחילת ברייתו בכעדשה עד כאן לשון הקונטרס ואגב חורפיה לא עיין בה ובהדיא מסיק התם דוקא בשרצים טמאים ולא בטהורים דאמרינן במובדלין דיבר הכתוב דכתיב בסיפיה דקרא אשר הבדלתי לכם לטמא וצ"ל דכל שהוא דהכא בבריה קמיירי דבכל שהוא מיחייב משום בריה כדאמרינן בפ"ק דחגיגה (דף י.) ובפ' כהן גדול ונזיר (נזיר דף נב.) ובמכות (דף יז.) ובפ' גיד הנשה (חולין דף צו.*):

מבולהו שכן לא הותר מכללן. תימה נילף בכולהו כרת בק"ו מחלב שהותר מכללו: תיתי בק"ו ממותיר. הא דנקט מותיר טפי מגזל וגניבה וכמה לאוין שבתורה משום דמותיר לא עביד מעשה דומיא דפסח ומילה ומש"ה לא נקט נמי הנך דלעיל דאיכא למיפרך שכן יש בהן מעשה:

ה"ג

ג' רש"ק אביי

[פי' תוס' חולין קב. ד"ה שכן וכו' דמה דאיתא הכא (מה לשרצים טמאים שמטמאין) בכל שהוא לא גרסי' לה וסופרים כתבו משום דבתר הכי קאמר מה לשרצים טהורים שאיסורן במשהו ע"ש ומעתה בהכר דמה דאיתא בפירש"י ד"ה משרצים וכו' וכן בד"ה במשהו וכו' לאו רש"י כתבו אלא תלמיד אחד פי' כן ע"פ הגי' שכתבו הסופרים ותדע דכך היא דאם מפי רש"י יצאו הדברים תמוה טובא במ"ש ד"ה במשהו כו' אבל חלב בכזית הלא ידענא דחלב אינו מטמא כלל וטהור לגמרי כמבואר הכא דקאמר מה לנבלה שכן מטמא כלומר אבל חלב אינו מטמא וכן נהבאר להדיא בפסחים כג.]

נ"ל המחשב מעבודה לעבודה דמהשתחואה ס' נ"ר

שיטה מקובצת
א] אזהרה מנין דכתיב: ב] ואילך הוא מדבר בזבחים: ג] הבמות שהרי נאמר למען ותיבת שנאמר נמחק: ד] עשה מצות ל"ת: ה] אמר אביי ק"ו ותיבות ר' אבין נמחק: ו] רבינא לאביי א"כ ותיבות לרב אשי נמחק: ז] תיבת נמי נמחק: ח] מתרומה מה לתרומה שכן לא הותר מכולהו מה לכולהו שכן תיבת נמי נמחק: ט] תאמר בפסח שיש לו: י] דאמר ר' יוחנן אתיא: יא] עכשיו היו מותרין: יב] תיבת כאן נמחק: יג] מה"ד מקום שענש: יד] קשיא לי בהא דאייתינן אזהרה: טו] אזהרה בק"ו ואות פ' נמחק: טז] לדרשה אחריתי ועונש: יז] כמו שמפורש בה:

עירובין מ. ברכות ב.

סנהדרין נד. וש"נ מכות יז.

[ילקוט אחרי רמז תקמ"א: סני' אלא אמר ר"י אתיא]

הגהות הב"ח
(א) גמ' אלא אמר אביי ק"ו. נ"ב כצ"ל וכן איתא בילקוט רמז תקמ"א*) וכן מבואר בתוס' ד"ה אזהרה וכן משמע להדיא מגמ': (ב) רש"י ד"ה מכאן וכו' וכו' לה' הס"ד ואח"כ מה"ד כאילו הקריב על פני השדה: (ג) שם ד"ה אפי' למ"ד כו' לדרשא אחריתא ועונש וכו' דילפינן מינים בת אביו ובת אמו אין מזהירין: *) [לפנינו בילקוט שם איתא ר' אבין]

[וע"ע תוס' יבמות קב: ד"ה משום ותוס' חולין קכ. ד"ה שכן]

רבא אמר כדרבי יונה דאמר רבי יונה אתיא שם שם מה להלן לא ענש אלא א"כ הזהיר אף כאן לא ענש אלא אם כן הזהיר אשכחן מוקטרי פנים שהעלן א] לחוץ מוקטרי חוץ שהעלן לחוץ מנין אמר רב כהנא אמר קרא ואליהם תאמר *על ב] הסמוכין תאמר מתקיף לה ג] רבא מי כתיב ועליהם ואליהם כתיב אלא כדתנא דבי ר' ישמעאל ואליהם תאמר לערב פרשיות *ר' יוחנן אמר אתיא הבאה הבאה מה להלן מוקטרי חוץ אף כאן מוקטרי חוץ מתקיף לה רב ביבי ד] הא דתנן *שלשים ושש כריתות בתורה תלתין ושב הוין דאיכא המעלה והמעלה קשיא והדתנן* הזורק מקצת דמים בחוץ חייב מנלן נפקא ליה מדתניא *דם יחשב לרבות הזורק דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר או זבח לרבות את הזורק ורבי ישמעאל האי או זבח מאי עביד ליה ה] להלק ור' עקיבא לחלק מנא ליה נפקא ליה מלא יביאנו ורבי ישמעאל ההוא מיבעי ליה *על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר ורבי עקיבא נפקא ליה מלעשות אותו ור' ישמעאל חד למוקטרי פנים שחסרו ו] והעלו בחוץ וחד למוקטרי חוץ שחסרו והעלו בחוץ והא תניא רבי ישמעאל אומר יכול מוקטרי פנים שחסרו ז] והעלו בחוץ חייב ת"ל לעשות אותו על השלם חייב ואינו חייב על החסר ורבי עקיבא ח] מוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ חייב ורבי עקיבא האי דם יחשב מאי עביד ליה לרבות שחיטת העוף ורבי ישמעאל נפקא ליה מאו אשר ישחט ורבי עקיבא אמר לך ההוא מיבעי ליה על השוחט הוא חייב ט] ולא על המולק ור' ישמעאל נפקא ליה מזה הדבר דתניא אשר ישחט אין לי אלא שוחט בהמה שחט עוף מנ"ל ת"ל או אשר ישחט יכול י] אף המולק ודין הוא מה שחיטה דאין דרך הכשירה בפנים חייב מליקה שדרך הכשירה בפנים אינו דין שהוא חייב ת"ל זה הדבר ורבי עקיבא אמר לך ההוא מיבעי ליה *לגזירה שוה והא דתנן הקומץ והמקבל דמים בחוץ פטור מנלן ומהיכא תיתי דחייב תיתי משחיטה *מה לשחיטה שכן יא] נפסלת שלא לאוכלין בפסח תיתי מזריקה מה לזריקה שכן זר חייב עליה מיתה תיתי

רש"י

ה"ג דאמר רבי יונה אמר קרא שם תעלה עולותיך ושם תעשה. איתקש שאר עשיות להעלאה מה העלאה לא ענש אלא אם כן הזהיר אף שחיטה לא ענש אלא א"כ הזהיר: אשכחן מוקטרי יב] בפנים שהעלן בחוץ. שחוטי פנים שהיו עומדים להקטירן בפנים יג] והעלו בחוץ חייב כדכתיב בהעלאה (ויקרא יז) ואל תורה אור פתח אהל מועד לא יביאנו בראוין להביאן לפנים ולהעלותן הכתוב מדבר: מוקטרי חוץ. שחוטי חוץ שעומדין ליקטר בחוץ ולא בפנים: ואליהם תאמר. זהו תחילת פרשת העלאה וסמוכה לפרשת שחוטי חוץ על הראשונים דמשתעי בשחוטי חוץ יד] שאמר שאם העלו בחוץ חייב ועליהם קרינן: ואליהם כתיב טו]. לשון קושיא הוא: ה"ג אלא כדתנא דבי ר' ישמעאל ואליהם תאמר לערב פרשיות. וי"ו מוסיף על ענין ראשון ומערב הפרשיות לומר שאף שחוטי חוץ שהעלן בחוץ חייב: ל"ו כריתות בתורה. וקחשיב התם המעלה בחוץ והוינן בה מניינא למה לי ואמר רבי יוחנן שאם עשאן כולן בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת הא תרתי ניניהו לחיובא המעלה איברי פנים והמעלה איברי חוץ דכיון דגמרת להו בהיקשא או בגזירה שוה הוה ליה כל חד וחד גוף עבירה וחייב על כל אחת ואחת אפילו בהעלם אחד וניתני שלשים ושבע והא ליכא לשנויי שם העלאה קתני כי היכי דקא חשיב המחלל את השבת טז] והעובד עבודת כוכבים בחדא ואע"ג דטובא חיובי איכא דהכי שנינו בכריתות ולא קשינן עלה (א) שבת יז] ועבודת כוכבים [ומשני] תנא חילוקין שלהן במקומן דתנן במסכת שבת (דף עג.) אבות מלאכות ארבעים חסר אחת ועבודת כוכבים תנינא בסנהדרין (דף ס:) אחד העובד ואחד הזובח ואחד המקטר ואחד המנסך אבל יח] הכא לא תנא בהדיא המעלה איברי פנים והמעלה איברי חוץ ואף על גב דאיכא למשמע מפלוגתא דרבי יוסי הגלילי ורבנן בהדיא מיהא לא תנינהי בתרתי: והא דתנן. לקמן במתניתין (דף קי.) הזורק יט] [מקצת] דמים בחוץ שלא נתן ארבע מתנות אלא מתנה אחת חייב דהויא זריקה בפנים דכוותיה דתנן (לעיל דף לו:) כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר: מנלן. דאיחייב אזריקת דם בחוץ הא שחיטה והעלאה הוא דכתיבן: דם יחשב דם שפך. לרבות את הזורק והאי כ] קראי בשחוטי חוץ כתיבי: או זבח. כתיב גבי העלאה או לרבות את הזורק: לחלק. דלא תימא עד דמסיק עולה ושלמים: לא יביאנו. משמע חד: ואינו חייב על החסר. לקמן פליגי בה איכא למאן דאמר על אבר חסר ואיכא למאן דאמר על בהמה חסירה עד שיעלה כא] כל הבהמה ואיכא למאן דאמר על הקטרה חסירה כגון פחות מכזית: אותו. שלם משמע: חד למוקטרי פנים כו'. דאי כתב חד הוה אמינא הני מילי מוקטרי חוץ אבל מוקטרי פנים מיחייב דהא מהדרינן פוקעין (ב) דחסרו אלמא הקטרה היא: והא תניא. בניחותא: ור"ע סבר מוקטרי פנים. שחוטי פנים שחסרו כגון פקעו מעל האור והעלן בחוץ חייב דהא מהדרינן פוקעין: ור' ישמעאל נפקא ליה מאו אשר ישחט. אע"ג דאיצטריך מחוץ למחנה כדלקמן אפילו הכי אשר ישחט יתירא הוא דמצי למיכתב כב] אל מחוץ למחנה אייתר ליה אשר ישחט לרבות שחיטת העוף: ההוא מיבעיא ליה כג] השוחט העוף חייב ואינו חייב על המולק. והילכך איצטריכו תרווייהו דאי כתיב אשר ישחט לרבות שחיטת העוף הוה אמינא כל שכן מליקה שהיא דרך הכשירו בפנים להכי כתיב *דם שפך לרבות את העוף והדר כתיב אשר ישחט למעוטי מולק: אין לי אלא שוחט בהמה. כדכתיב אשר ישחט שור או כשב: ומה שחיטה. שאין זה דרך הכשירו של עוף בפנים חייב עליה בחוץ מליקה לא כ"ש: ת"ל זה הדבר. אשר צוה וגו' וסמיך ליה אשר ישחט שחיטה ולא מליקה: לגזירה שוה. מפורשת בית טחלין (נ"כ דף קכ:) ובנדרים בפרק *בתרא (דף עח.): הקומץ מנחה בחוץ. ולא הקטיר פטור: מנא ליה. דפטור: ופרכינן מהי תיתי לחובא. דאיצטריך קרא למיפטריה: מה לשחיטה שכן פוסלת בפסח ששחטו שלא לאוכלין. כגון לחולה וזקן שאין יכול לאכול כזית כדכתיב (שמות יב) איש לפי אכלו תכוסו תאמר בקומץ מנחה דלא שייך כד] פסול שלא לאוכליו ובקבלה נמי אפילו בפסח לא מיפסלא כדאמרינן בפרק תמיד נשחט (פסחים דף סא.) רבי אומר לשון סורסי הוא זה כאדם שאומר כה] כוס לי טלה זה דבשחיטה לחודה הוא דפסלה מחשבת אוכלין: תיתי מזריקה. דלא פסלה שלא לשם אוכלין בפסח ומחייב עלה בחוץ וה"ה לקמיצה וקבלה: שכן זר חייב עליה מיתה. מה שאין כן בקמיצה וקבלה דבעינן עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה כדאמרינן פרק בראשונה בסדר יומא (דף כד.) והני תרווייהו יש אחריהן עבודה:

תיתי

תוספות

ה"ג דאמר רבי יונה. בפ"ק דכריתות (דף ג:) מהיקשא ילוף: הני תלתין ושב הוין דאיכא המעלה והמעלה. דכיון דגמרת להו בהיקשא או בגזירה שוה הוה ליה כל חד וחד גוף עבירה וחייב על כל אחת ואחת אפי' כו] בהעלאה אחת והשוחט ומעלה נמי דקתני התם בתרתי לא ידעינן כהו תרתי לאוי אלא בגזירה שוה פי' בקונטרס והא ליכא לשנויי שם העלאה קתני כי היכי דקא חשיב המחלל את השבת בחדא ואע"ג דטובא חיובי איכא דהכי שנינן לה בכריתות (דף ג:) דלא קשינן עליה שבת ועבודת כוכבים תנא חלוקים שלהן במקומן דתנן במס' שבת (דף עג:) אבות מלאכות מ' חסר אחת ועבודת כוכבים תנינן בסנהדרין (דף ס:) אחד העובד ואחד הזובח ואחד המקטר ואחד המנסך אבל הני לא תנא הכא בהדיא המעלה איברי פנים והמעלה איברי חוץ ואע"ג דאיכא למשמע מפלוגתא דרבי יוסי הגלילי ורבנן בהדיא מיהא לא תנינהי בתרתי עכ"ל וקצת תימה גבי עבודת כוכבים היכי קאמר התם בפ' קמא דכריתות (דף ג:) דקתני יתהון אבינכיהון פירוש במקומן הא ליכא למשמע ממתני' דד' מיתות אלא חיוב חטאת אהנך עבודות אבל חילוק חטאות לא שמעינן מינה: דאיכא המעלה והמעלה קשיא. כז] קשה מהא דלא משני ההיא דכריתות (ג"ז שם) כרבי יוסי הגלילי דפטר מוקטרי חוץ: מאי עביד ליה לחלק. *תימה דהך סוגיא דלא כרבא אלא כאביי דפ' השואל (ב"מ דף צה:) דסבר לה כרבי יאשיה דפ' ד' מיתות (סנהדרין דף סו:) דבעי קרא לחלק גבי אביו ואמו: חד למוקטרי פנים שחסרו וחד למוקטרי חוץ שחסרו. הכא לא שייך למילף מואליהם תאמר או הבאה הבאה משום דבפנים טעמא דמהדרינן פוקעין וחשיבא הקטרה ולא שייך למילף למוקטרי חוץ: להכי

ה א מיי' פי"ח מהלכות מעשה הקרבנות הל' ד:

ו ב מיי' פי"ט שם הל' ג: [בס"י אי' בהעלם אחת]

ז ג מיי' שם הלכה יא:

ח ד מיי' שם הל' ט:

ט ה ו מיי' פי"ח שם הלכה יח:

י ז מיי' פי"ט שם הל"ו:

יא ח מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הל' ג:

ילקוט רמז תקפ"ב פרשת אחרי מות השמ"ע [מתני' ר"י עד מה להלן ושם הגי' מה להלן בשחוטי חוץ אף כאן בשחוטי חוץ] וטי' רש"ק וצ"ק

ציין צ"ק

שיטה מקובצת

א] שהעלן בחוץ מוקטרי חוץ שהעלן בחוץ מנלן אמר כו': ב] על הראשונים תאמר תיבת הסמוכין נמחק: ג] לה רבה מי כתיב ועליהם תאמר ואליהם כתיב ואליהם קרינא אלא כדתנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי ר' ישמעאל ואליהם תאמר: ד] ביבי בר אביי הא: ה] ליה מבעי ליה לחלק: ו] והעלן בחוץ וחד כו' שחסרו והעלן בחוץ: ז] שחסרו והעלן בחוץ יהא חייב: ח] עקיבא סבר מוקטרי פנים שחסרו והעלן בחוץ: ט] חייב ואינו חייב על כו' תיבת ולא נמחק: י] יכול שאני מרבה אף: יא] שכן פוסלת שלא לשום אוכלין בפסח: יב] מוקטרי פנים: יג] בפנים והעלן בחוץ: יד] חוץ תאמר שאם: טו] כתיב ואליהם קרינן: טז] השבת בחדא והעובד: יז] תיבות ועבודת כוכבים נמחק ותיבת ומשני ל"ש: יח] אבל הני לא תנא הכא בהדיא: יט] הזורק מקצת דמים: כ] והאי קרא בשחוטי: כא] שיעלה את כל: כב למיכתב או מחוץ תיבת אל נמחק: כג] ליה על השוחט חייב תיבת העוף נמחק: כד] שייך בה פסול שלא לאוכלין ובקבלה: כה] שאומר לדבריו כוס: כו] אפי' בהעלם אחד: כז] תימה מהא תיבת קשה נמחק:

[לקמן קיט:] צ"ל תאמר

כריתות ג.

לקמן קי.

סנהדרין לה: פ"ש

[לקמן קח: קט:]

צ"ק

נדרים עח. ב"ב קכ:]

[לעיל ד']

ב"ב צ"ק

נדה]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ל"ו כריתות וכו' ושבת וע"ז תנא. נ"ב זהו תירוץ של רש"י: (ב) שם ד"ה חד למוקטרי וכו' פוקעין שפקעו מעל מזבח דחסרו:

עין משפט
נר מצוה

עיין נ"ק

יב א מיי' פי"ט מהל' מעשה הקרבנות הלכה יא ועי' רש"ק:

יג ב ג ד מיי' פי"ח שם הלכה טו:

יד ה מיי' שם פרק י"ט הל' טו:

טו ו מיי' פ"א מהל' בית הבחירה הל"ה:

בז: מיי' פ"ו שם הלט"ו:

יז ח מיי' פי"ט מהל' מעשה הקרבנות הל' טו ופ"ו מהלכות בית הבחירה הל' טו:

יח ט י מיי' פי"ט מהל' מעשה הקרבנות הלכה י:

תורה אור

תיתי מבינייא א"כ לא יאמר בזריקה [א] ותיתי מביני א ותיתי משחיטה מה לשחיטה שכן נפסלת שלא לשם אוכלין בפסח תיתי מהעלאה מה להעלאה שכן ישנה במנחה (א) ותיתי מבינייא [ב] להכי כתיב קרא למימר דלא אתא מבינייא *אמר ר' אבהו שחט וזרק [ג] לדברי ר' ישמעאל חייב אחת לדברי ר"ע חייב שתים *אביי אמר אפי' [לדברי] ר"ע אינו חייב אלא אחת דאמר קרא שם [ד] תעשה הכתוב עשאן לכולן עבודה אחת זרק והעלה לדברי ר' ישמעאל חייב שתים לדברי ר"ע אינו חייב אלא אחת אביי אמר אפי' [ה] [לדברי] ר"ע חייב שתים להכי פלגינהו קרא שם תעלה ושם תעשה שחט וזרק והעלה לדברי הכל חייב שתים ת"ר *(במחנה יכול השוחט עולה בדרום יהא חייב ת"ל [ו] אל) מחוץ למחנה יכול חוץ לשליש מחנות [ז] [ת"ל או עז במחנה] (מנין אף במחנה לויה ת"ל במחנה) אי במחנה יכול השוחט עולה בדרום יהא חייב ת"ל או [ח] אל מחוץ למחנה מה חוץ למחנה מיוחד שאין ראוי לשחיטת קדשים ולשחיטת כל זבח יצא דרום שאע"פ שאין ראוי לשחיטת קדשי קדשים ראוי לשחיטת קדשים קלים אמר עולא השוחט על גגו של היכל חייב הואיל ואין ראוי לשחיטת כל זבח מתקיף לה רבא א"כ ניכתוב קרא [ט] (אל) מחוץ למחנה ולא בעי אל פתח אהל מועד אל פתח אהל מועד ל"ל לאו למעוטי גגו ולרבא א"כ נכתוב אל פתח אהל מועד [י] במחנה (ואל) מחוץ למחנה ל"ל לאו לאתויי גגו אמר רב מרי [יא] לאיתויי כולה בפנים וצוארה בחוץ [צוארה] בחוץ [יב] פשיטא אמאי קפיד רחמנא אשחיטה ושחיטה בחוץ היא אלא לאיתויי כולה בחוץ וצוארה בפנים איתמר המעלה בזמן הזה ר' יוחנן אמר חייב ריש לקיש אמר פטור ר' יוחנן אמר חייב *קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא ריש לקיש אמר פטור קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא [יג] נימא דבפלוגתא דר"א ור' יהושע קמיפלגי *דתנן א"ר אליעזר [יד] כשהיו בונין בהיכל היו עושים קלעים בהיכל קלעים בעזרות אלא שבהיכל בונין מבחוץ [טו] ובעזרה בונין מבפנים א"ר יהושע שמעתי שהיו *מקריבין אע"פ שאין בית ואוכלים קדשי קדשים אע"פ שאין קלעים קדשים קלים ומעשר שני אע"פ שאין חומה מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא לאו מכלל דר"א סבר לא קידשה [טז] א"ל רבינא לרב אשי ממאי דלמא דכולי עלמא קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא ומר מאי דשמיע ליה קאמר ומר מאי דשמיע ליה קאמר וכי תימא קלעים לר' אליעזר למה לי לצניעותא בעלמא איתמר *המעלה [יז] ואין בו כזית ועצם משלימו לכזית רבי יוחנן אמר חייב ריש לקיש אמר פטור ר' יוחנן אמר חייב חיבורי עולין כעולין דמו ריש לקיש אמר פטור חיבורי עולין לאו כעולין דמו בעי רבא המעלה

ראש

תוספות

להכי כתביה קרא דלא תיתי מבינייא. *תימה על סוגיא זו דבפ' בתרא (דף קטו:) דרשינן אשר יעלה עולה מה העלאה שהיא גמר עבודה אף כל שהיא גמר עבודה למעוטי קומץ ומקבל והיוצק והבולל והפותת והמולח כו': יכול חוץ לשלש מחנות. וניליף גז"ש מפרים הנשרפים כדילפי' בהרוגי ב"ד בפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מב:) ואפי' אינה מופנה ילפינן בגילוי מלתא כיון דלא אשכחן מחוץ למחנה אלא חוץ לשלש מחנות: ולא בעי אל פתח אהל מועד. אע"ג דאיצטריך לקמן (דף קיג:) למעוטי רובע ונרבע ופרת חטאת וקדשי בדק הבית טובא פתח אהל מועד כתיבי: ה"נ ולרבא נכתוב רחמנא ואל פתח אהל מועד מחוץ למחנה ובמחנה למה לי. וקא קשיא ליה לרבא ל"ל דכתב רחמנא כלל מחוץ למחנה ובמחנה וכן פי' הקונט': המעלה בזמן הזה. לעיל פירשתי בריש קדשי קדשים (דף ס.) גבי מזבח שנפגם ופירשתי מ"ט [נקט] הכא המעלה ולא נקט השוחט: ריש לקיש אמר פטור קדושה ראשונה כו'. תימה דלא פריך עליה מהנך משניות דפריך בפ"ק דמגילה (דף י.) אר' יצחק דאמר שמעתי שמקריבין בבית חוניו: רבי יוחנן אמר חייב חיבורי עולין כעולין דמי. וא"ת למה לי חיבורי הא שמעינן ליה לר' יוחנן דאמר בפ' הקומץ רבה (מנחות דף כו:) יש הקטרה בפחות מכזית וכיון דחשיב הקטרה בפנים מחייב בחוץ כדאמר לקמן (דף קח:) גבי מוקטרי פנים שחסרו דחייבין עליהם בחוץ כיון דבפנים הוית הקטרה דמהדרינן פוקעין וי"ל הא דחשיב ליה לר' יוחנן הקטרה היינו לענין מקטיר לחצאין שמשלים אח"כ ואע"ג דבפרק כל המנחות באות מצה (מנחות דף נה.) חשיב ליה הקטרה גבי שאור ודבש דאמרי' יש קומץ פחות משני זיתים ויש הקטרה פחות מכזית שאני התם דכתיב קרא ועוד דבשחוטי חוץ מיפטר טפי כדדרשינן הכא על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר ועוד דהא איתקש מחשבות זו לזו אכילת מזבח לאכילת אדם ומחשב על מנת להקטיר חוץ למקומו לא מיפסלא בפחות מכזית ש"מ דמקטיר בחוץ לא מחייב בפחות מכזית:

שחיטת

רש"י

תיתי מבינייא. משחיטה וזריקה דכי פרכת מה לשחיטה שכן פוסלת שלא לשם אוכלין בפסח זריקה תוכיח מה לזריקה שכן זר חייב עליה מיתה שחיטה תוכיח וחזר הדין הצד השוה שבהן שהן עבודה וחייבין עליהן בחוץ אף אני אביא קמיצה וקבלה שהן עבודה ויתחייב עליהן בחוץ: אם כן. [יח] דמייתי מבינייא לחייב בחוץ על עבודות שאינם מפורשות בפרשה ויש להביאן במה הצד לא יאמר בזריקה ותיתי מבינייא משחיטה והעלאה: ה"נ להכי כתבה קרא דלא אתיא מבינייא. למימר דאע"ג דאתיא מבינייא לא תיתי מבינייא: שחט וזרק בהעלם אחד לר' ישמעאל. דנפקא ליה זריקה מדם ישפך [יט] בעונש של שחיטה: אינו חייב אלא אחת. דחד כרת וחד לאו הוא: לר"ע. [יט] נפקא ליה מאו זבח דכתיב (ויקרא יז) גבי העלאה: חייב שתים. משום דשמות מוחלקין: שם תעלה ושם תעשה. הזכיר העלאה לבדה והשאר כללן בעשיה אחת למימרא דלא מחייב אכולהו אלא חדא: (ג) פלגינהו קרא. הוציא העלאה מכלל שאר עשיות למימרא דמחייב עלה באפי נפשה ואשארא באפי נפשייהו: שחט וזרק והעלה לד"ה. בין לר' ישמעאל בין לר"ע חייב שתים לר' ישמעאל כיון [כ] דכולה בהעלם [אחד] מחייב בהעלאה חדא דאית לה קרא בהדיא ואשחיטה וזריקה חדא דמחד קרא נפקי ולר"ע אשחיטה מיחייב חדא [כא] והעלאה וזריקה חדא וכהא לא פליג אביי אדר' אבהו דלאביי נמי לדברי הכל חייב שתים חדא אהעלאה וחדא אשאר עשיות: [כב] ת"ר או אשר ישחט מחוץ למחנה יכול עד שישחט חוץ לשלש מחנות. וניליף גז"ש מפרים הנשרפים כדילפינן בהרוגי ב"ד בסנהדרין (דף מב:): ת"ל. ברישיה דקרא או עז במחנה: אי במחנה יכול אף במחנה שכינה. אלא שאינה מקום שחיטתו כגון שחט עולה בדרום יהא חייב: ת"ל מחוץ למחנה. דמשמע חוץ לשלש מחנות: מה להלן. מיוחד שאינו ראוי לשחיטת שום זבח אף במחנה כגון במחנה לויה שאינו ראוי לשחיטה [כג] לשום זבח: נכתוב קרא במחנה ואל מחוץ למחנה. חוץ למעוטי עולה בדרום ובמחנה לפרושי דלא בעינן חוץ לשלש מחנות ואל פתח אהל מועד לא הביאו למה לי: לאו למעוטי גגו של היכל. דהכי משמע [כד] שלא הביאו לפתח אהל מועד יצא זה שהביאו לעזרה: ופרכינן ולרבא. דפטר אגגו דמשמע [כה] כל חללה של עזרה קרי אל פתח: ניכתוב אל פתח. למעוטי גגו ולמעוטי עולה בדרום שהרי בהו אל פתח וממילא משתמע חובא במחנה לויה שלא הביאו אל פתח: מחוץ למחנה ובמחנה ל"ל לאו לאיתויי גגו. אתא במחנה והדר אתא מחוץ דלא תימא מבמחנה איתרבי נמי שוחט עולה בדרום ת"ל מחוץ למידרש דבעינן מקום שאינו ראוי לשחיטת שום זבח ואל פתח איצטריך לדרשא אחריתי הראוי לפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ יצאו פרת חטאת וקדשי בדק הבית: [כו] (לאו) לאיתויי [כולה] בפנים כו'. לעולם גג היכל לא מיחייב דלא קרינא ביה ואל פתח אהל מועד לא הביאו שהרי הביאו אלא לאיתויי היא בפנים וצוארה בחוץ דלא תימא פתח אהל מועד היא לכך נאמר במחנה לאיתויי לחובא והדר אתא מחוץ דלא תרבי מבמחנה שוחט עולה בדרום [כז] ומהו אל פתח אהל מועד לא הביאו שלא הביאו כדרך [כח] הבאת קדשי קדשים בצפון תלמוד לומר מחוץ דלא חייב אלא משום חוץ דאינו ראוי לשום זבח יצא זה ואתא אל פתח למעוטי גגו דלא תרבייה כדקאמרת שהוא מקום שאינו ראוי לשחיטת כל זבח דכיון דאמעטינן מחוץ דעולה בדרום פטור שמע מינה אל פתח אהל מועד לא אדרך הבאתו קפיד אלא אהבאה כל דהו ובלבד שיהא טנו לתוך חלל העזרה: שחיטה בחוץ היא. והרי לא הביאו לבית השחיטה אל פתח ומאל פתח נפקא: המעלה בזמן הזה. בחוץ: וקידשה לעתיד לבא. והויא לה ירושלים בית הבחירה ושעת איסור הבמות היא: כשהיו בונין בהיכל. בימי עזרא: לאו מכלל דר' אליעזר סבר לא קידשה. הלכך עושין קלעים במקום חומה וחזרו וקדשו בקידוש המפורש במסכת שבועות (דף יד.): עצם. אין מצוה להעלותו אם פירש כדאמרן בפרק המזבח מקדש (לעיל דף פה:):

ראש

מסורת הש"ס

סנהדרין מג.

שם פ"ח

נ"ל ת"ר או אשר ישחט מחוץ למחנה יכול חוץ יו' נ"ק

[לעיל ס: מגילה י: תמורה כב: מכות יט. שבועות טז. חולין ז. תמורה כב: ערכין לב:]

מגילה י: שבועות טז: עדיות פ"ח מ"ו

[לעיל סב.]

מנחות כב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' שכן ישנה במנחה. תיבות תיתי מבינייא: (ב) רש"י ד"ה פלגינהו נ"ל קודם ד"ה שם תעלה:

גליון הש"ס

גמ' דלא אתא מבינייא. עי' יומא דף סא ע"ב תוס' ד"ה זריקה:

שיטה מקובצת

א] מתיבת ותיתי כו' עד תיבת אלא להכי רש"י לא גרים זה וכן בס"י ליתא: ב] אלא להכי כתיב קרא ולא אתיא מבינייא למימר דאע"ג דאתיא מבינייא לא תיתי מבינייא אמר: ג] לר' ישמעאל אינו חייב אלא אחת לר"ע חייב שתים אביי אמר אפי' לר"ע אינו חייב: ד] שם תעלה ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך הכתיב עשאן עשיה אחת זרק והעלה לר' ישמעאל חייב שתים לר"ע אינו חייב כו': ה] אפי' לר"ע חייב: ו] ת"ל מחוץ למחנה אי מחוץ למחנה תיבת אל נמחק: ז] תיבות ת"ל או עז במחנה ל"ש ונמחק: ח] או אשר ישחט מחוץ למחנה מה חוץ למחנה מיוחד שאין ראוי לשחיטת כל זבח אף המחנה שאין ראוי לשחיטת כל זבח יצא דרום: ט] קרא במחנה ואל מחוץ: י] מועד ומחוץ למחנה ובמחנה למה לי: יא] מרי לא לאתויי: יב] צווארה בחוץ אמאי קא קפיד תיבת פשיטא ל"ש: יג] לימא דבפלוגתא: יד] אליעזר שמעתי כשהיו: טו] מבחוץ ובעזרות: טז] קידשה לעתיד לבא א"ל: יז] המעלה אבר שאין בו כזית: יח] כן דמייתינן: יט] שפך הכתוב בעונש: יט] דנפקא ליה: כ] כיון דעשה כולם בהעלם אחד מחייב: כא] חדא ואהעלאה וזריקה: כב] מה"ד או אשר ישחט תיבות ת"ר או נמחק: כג] שום זבח אית ל' נמחק: כד] משמע מי ש"א: כה] דמשמע אל פתח כל חללה של עזרה הס"ד ותיבות קרי אל פתח נמחק: כו] מה"ד לא לאתוי היא בפנים: כז] בדרום ומאי אל: כח] כדרך הבאתו:

נ"ק מ"א

תורה אור

ראש בן יונה שאין בו כזית ומלח משלימו לכזית מהו א"ל רבא מפרזקיא לרב אשי לאו היינו פלוגתיהו דר' יוחנן ור"ל תיבעי לרבי יוחנן ותיבעי לר"ל תיבעי לר' יוחנן ע"כ לא קאמר ר' יוחנן התם אלא עצם דמינא דבשר הוא אבל מלח דלאו מינא דבר יונה הוא לא א] תיבעי לר"ל ע"כ לא קאמר ר"ל התם אלא דאי פריש ב] מינה לאו מצוה לאסוקי אבל הכא דאי פריש ג] מצוה לאסוקי לא או דלמא ל"ש תיקו : ר' יוסי הגלילי אומר כו' : השיב רבי תחת רבי יוסי הגלילי מה לשוחט בפנים ומעלה בחוץ ד] שהיתה לו שעת הכושר תאמר בשוחט ה] חוץ ומעלה בחוץ שלא היתה לו שעת הכושר השיב ר"א בר' שמעון תחת ר"י הגלילי מה לשוחט בפנים ומעלה בחוץ שכן קודש מקבלו תאמר בשוחט בחוץ ו] שאין קודש מקבלו מאי בינייהו *אמר זעירי שחיטת לילה איכא בינייהו *רבה אמר קבלה בכלי חול איכא בינייהו : טמא שאכל בין קודש כו' : שפיר קאמרי ליה רבנן לרבי יוסי הגלילי *אמר רבא כל היכא דנטמא ז] טומאת הגוף ואחר כך נטמא בשר דכולי עלמא לא פליגי דחייב שכן טומאת הגוף בכרת כי פליגי בשנטמא בשר ואח"כ נטמא הגוף דרבנן סברי אמרינן מיגו ור' יוסי הגלילי סבר לא אמרינן מיגו ורבי יוסי ח] נהי דמיגו לא אמרינן תיתי טומאת הגוף דחמירא ותחול על טומאת בשר אמר רב אשי ממאי דטומאת הגוף חמורה דלמא טומאת בשר חמורה שכן אין לה טהרה במקוה : **מתני'** חומר בשחיטה מבעלייה ובעלייה מבשחיטה חומר בשחיטה שהשוחט להדיוט חייב והמעלה להדיוט פטור חומר בעלייה שנים *שאחזו בסכין ושחטו פטורים אחזו באבר ט] והעלו חייבין העלה חזר והעלה וחזר והעלה חייב על כל עלייה י] דברי ר"ש ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אחת ואינו חייב עד שיעלה לראש המזבח *ר"ש אומר אפילו העלה על הסלע או על האבן חייב : **גמ'** מאי שנא המעלה להדיוט דפטור דכתיב °לה' בשחיטה נמי הכתיב לה' שאני התם דאמר קרא °איש איש גבי העלאה נמי כתיב איש איש יא] °מיבעי ליה *לשנים יב] שהעלו באבר חייבין אי הכי ה"נ מיבעי ליה לשנים שאחזו בסכין ושחטו שחייבין שאני התם דאמר קרא ההוא אחד ולא שנים אי הכי גבי העלאה נמי הא כתיב ההוא יג] מיבעי ליה למעוטי

ויקרא יז שם

רש"י

ראש יונה. של עולת העוף והעלו בחוץ : מלח אי פריש מצוה לחזור ולמולחו כדכתיב (ויקרא ב) ולא תשבית מלח ברית : שעת הכושר. ליקרב בפנים : שכן קדש מקבלו. אע"פ שהוציאו אם חזר והכניסו והעלהו *לא ירד כדאמרן בהמזבח מקדש (לעיל דף פד.) הלן והיוצא כו' : שחיטת לילה איכא בינייהו. לרבי שחט בהמה בלילה בפנים והעלה בחוץ פטור שלא היתה לה שעת הכושר דבשחיטתה נפסלה לר"א חייב שהרי הקדש מקבלו שאם עלה לא ירד : רבה אמר קבלה בכלי חול איכא בינייהו. שעת הכושר ליכא קדש מקבלו איכא דכל שפסולו בקדש הקדש מקבלו : כל היכא דנטמא גופו של זה ואח"כ נטמא הבשר. ואפילו ע"י אחרים מודה ר' יוסי הגלילי דחייב כדאמרן מה לי על ידו מה לי ע"י אחרים דטעמא דר' יוסי משום דאין איסור חל על איסור הוא וכאן איסור טומאת הגוף קודם : כי פליגי בשנטמא בשר תחילה. ונאסר על זה משום טומאת בשר שאין חייבין עליו חטאת וכי הדר נטמא הגוף אית ליה לר' יוסי אין איסור טומאת הגוף חל על איסור זה ואע"ג דאיסור כולל הוא דאיכא למימר דמיגו דמיתסר בשאר חתיכות טהורות משום טומאת הגוף נאסר נמי בהך לא אמרינן האי מיגו הלכך אין ראיה מטמא שאכל את הטהור לכאן דהתם טומאת הגוף קדים : ורבנן סברי אמרינן מגו. ואיסור כולל חל על איסור אחר דהא דאמרינן אין איסור חל על איסור באיסורי דעלמא קאמרינן : נהי דלא אמרינן מגו. לחול איסור על איסור ואפילו הוא כולל מיהו הני מילי היכא דשניהן שוין *אבל הכא אתי טומאת הגוף דחמירא ותיחול בכולל על טומאת בשר דקילא דהכי אמרינן בשחיטת חולין בפרק גיד הנשה (דף קא.) דרבי יוסי הגלילי לית ליה איסור חל על איסור אפילו ע"י כולל ובאיסור חמור אית ליה איסור חל על איסור כשהוא איסור כולל גבי אוכל גיד הנשה של עולה דאוקימנא כרבי יוסי הגלילי דקתני חייב שתים : **מתני'** השוחט קדשים בחוץ. לאכילת הדיוט חייב : והמעלה להדיוט פטור. משום העלאת חוץ וחייב משום עובד עבודת כוכבים ואם הזיד בעבודת כוכבים ושגג בהעלאת חוץ אינו מביא יד] על שגגתו חטאת וטעמא מפרש בגמ' : שנים שאחזו. בגמרא מפרש לה : העלה ונודע לו וחזר והעלה. מאותה בהמה עצמה ובגמרא מפרש פלוגתייהו : שיעלה לראש המזבח. שיבנה מזבח לשם כך ויעלה וטעמא מפרש בגמ' : **גמ'** דכתיב לה'. ואל פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אותו לה' (ויקרא יז) מכלל דבעושה לשם הכתוב מדבר : בשחיטת חוץ נמי כתיב. (שם) ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' : איש איש. להביא איש ששחט לאיש : שאני התם. בשחיטה לא מצית למידרש איש איש לחייב שנים שאחזו בסכין ושחטו : דהא כתיב ההוא. וקא סלקא דעתך ונכרת האיש ההוא (שם) :

למעוטי

תוספות

שחיטת לילה איכא בינייהו. לכאורה רבי ורבי אלעזר בר"ש סברי כר"ש דאמר בפרק המזבח מקדש (לעיל דף פד.) נשחטה בלילה אם עלתה לא תרד דהשתא קדש מקבלו ולא היתה לו שעת הכושר אבל לרבי יהודה דאמר אם עלתה תרד בין לרבי בין לרבי אלעזר בר"ש שחט בלילה בפנים והעלה בחוץ לא מבעיא (ליה) לרבי יוסי הגלילי דפטור אלא אפילו לרבנן נמי פטור כדמוכח בסוף פירקין (לקמן קיא:) גבי הא דתנן ר"ש אומר כל שחייבין עליו בחוץ חייבין על כיוצא בו בפנים שהעלה בחוץ ומפרש זעירי גופיה שחיטת בהמה בלילה איכא בינייהו וה"ק השוחט בהמה בלילה בפנים והעלה בחוץ פטור פירוש דאין מתקבל בפנים כר' יהודה דאמר אם עלה (לא) ירד שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב אלמא דאפילו לרבנן דמחייבי שוחט בחוץ ומעלה בחוץ מודו בשוחט בלילה בפנים ומעלה בחוץ דפטור לר' יהודה וקצת תימה זעירי ורבה אמאי נקטי הכא שחיטת לילה וקבלה בכלי חול דהיינו כמו נשפך דמה דלא הוי אלא לר"ש דלרבי יהודה תרוייהו ירדו הוי להו למימר איכא בינייהו נשחטה חוץ לזמנו וחוץ למקומו דלכולי עלמא לא ירד דהרי קדש מקבלו ולא היתה לו שעת הכושר ושמא אגב דנקטי רבה וזעירי בסוף פירקין (שם) גבי פלוגתא דר"ש ורבנן שחיטת לילה וקבלה בכלי חול נקטי נמי הכא וצריך לדקדק לר' יהודה דאמר (לעיל דף פד.) בילא דמה אם עלה ירד הרי זורק מקצת דמים בחוץ דחייב אע"ג דאין קדש מקבלו ושמא לרבי יהודה לא היה חייב והא דדרשינן מקרא לרבות הזורק דלמא בשחוטי חוץ ולא בשחוטי פנים מידי דהוה אשחיטת לילה בסוף פירקין אבל לרבי יוסי הגלילי אליבא דרבי יהודה ודאי לא משכחת לה זורק בחוץ דחייב ועוד נראה דהא דמיפטר לר' יהודה משום דאין קדש מקבלו היינו כשאין קדש מקבלו מחמת פסול אחר מלבד פסול זה שיצא לחוץ והעלהו וניחא נמי דמתני' מחייב הקומץ והלבונה והקטרת ומנחת כהנים שהעלן בחוץ אף על גב דאמרינן בריש המזבח (לעיל דף פג:) דמנחות לר"י הגלילי ירדו וכן נסכים הבאים עם הזבח דאמרינן לדברי כולן ירדו וברייתא דבסמוך (דף קט.) דמרבי פסולין לא חשיב נשחטה בלילה ונשפך דמה שמע מינה דרבי יהודה היא ולא מחייבי אהני משום דירדו ואפילו הכי מחייב אקומץ ומנחת נסכים וניסוך היין והמים והיינו טעמא כדפרישית וקצת קשה דלרבי יהודה אין מתיישב מה שהשיב ר' אלעזר בר"ש תחת ר"י הגלילי דאכתי תיקשי ליה אף הקומץ בפנים והעלה בחוץ כיון שהוציאו פסלו : **רבנן** סברי מיגו. באיסור כולל פליגי כדמפרש בסוף גיד הנשה (חולין דף קא.) :

שוגג

עין משפט נר מצוה

יט א ב מיי' פי"ח מהל' מעה"ק הלכה יז וי"ג ברמב"ד וכב"מ

כ ג מיי' פי"ח מהל' מעה"ק הלכה טז :

כא ד מיי' פי"ט שם הלכה א :

כב ה מיי' שם הלכה יב ופי"ח הלכה טז :

כג ו מיי' פי"ט שם הלכה יג :

כד ז מיי' שם הל' יא וע' כ"מ :

כה ח מיי' שם הל' א :

[גי' תוי"ט לשנים שאחזו באבר והעלוהו שחייבין אי הכי ה"נ ט']

מסורת הש"ס

לא ירד כדאמרינן פ' צ"ק

[לקמן קיא:]

[שם ע"ש]

חולין קא. ע"ש

עי' סל"ק אבל הכא כאין שוים שוין היינו ט'

קדושין עז.

[לקמן קי.]

גליון הש"ס

גמ' מיבעי ליה לשנים שהעלו. עי' תוספות שבת פרק בתרא שחיטה סוף ג ס"ק כב :

שיטה מקובצת

א] לא או דלמא לא שנא תיבעי : ב] פריש מינה לאו : ג] פריש מינה מצוה : ד] בחוץ שכן היתה לו : ה] תיבת חוץ ל"ש : ו] בחוץ ומעלה בחוץ שאין : ז] דנטמא הגוף ואח"כ נטמא הבשר : ח] יוסי הגלילי נהי : ט] והעלוהו חייבין העלה וחזר : י] עלייה ועלייה חטאת דברי : יא] הרוא מיבעי : יב] לשנים שאחזו באבר והעלוהו שחייבין ה"נ מיבעי ליה לשנים שאחזו בסכין תיבות שהעלו אי הכי ל"ש ונמחק : יג] תהוא ההוא מיבעי : יד] אינו מביא חטאת על שגגתו :

בו א מיי' פי"ח מהלכות מעשה הקרבנות הל' יא ופי"ט הלכה ז:

בז ב מיי' שם פי"ט הלכה יא:

עיין מעל"ד

בח ג מיי' פי"ט שם הלכה י

*למעוטי שוגג אנוס ומוטעה אי הכי הכא נמי מיבעי למעוטי אנוס שוגג ומוטעה תרי ההוא כתיבי ואלא לה' למה לי *להוציא שעיר המשתלח: תימר בהעלאה כו': ת"ר °איש א] איש מה ת"ל לרבות שנים שאחזו באבר והעלו שחייבין שיכול והלא דין הוא ומה השוחט להדיוט שחייב שנים שאחזו בסכין ושחטו פטורין המעלה להדיוט שפטור אינו דין ששנים שאחזו ב] פטורין ת"ל איש איש דברי ר"ש רבי יוסי אומר ההוא אחד ולא שנים א"כ מה ת"ל איש איש *דברה תורה כלשון בני אדם ור"ש האי ההוא ג] מיבעי ליה למעוטי שוגג אנוס מוטעה ורבי יוסי מהוא ההוא ור"ש הוא ההוא לא דריש ורבי יוסי מדהאי איש איש דברה תורה כלשון בני אדם ד] ההוא איש איש נמי דברה תורה כלשון בני אדם ואלא השוחט להדיוט ה] מנא ליה דחייב נפקא ליה °מדם יחשב לאיש ההוא דם שפך ואפילו השוחט לאיש: העלה וחזר והעלה כו': אמר ר"ל מחלוקת בד' וה' אברים דמר סבר כי כתיב לעשות אותו *על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר אבל בהמה כתיב ומר סבר אבל אבר ואבר כתיב אבל ו] אבר אחד דברי הכל אינו חייב אלא אחת ור' יוחנן אמר מחלוקת באבר אחד דמר סבר מוקטרי פנים שחסרו ז] והעלה בחוץ חייב ומר סבר °פטור אבל בד' וה' איברין דברי הכל חייב על כל אבר ואבר ופליגא דעולא דאמר עולא הכל מודים במוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ שחייב לא נחלקו אלא במוקטרי ח] בחוץ שחסרו והעלו בחוץ דמר סבר פטור ומ"ס חייב איכא דאמרי אמר עולא הכל מודים במוקטרי חוץ שחסרו והעלו בחוץ שהוא פטור לא נחלקו אלא במוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ דמ"ס פטור ומ"ס חייב ופליגי דאבוה דשמואל אלישנא קמא דעולא דאמר אבוה דשמואל כמאן מהדרינן פוקעין לגבי מזבח כמאן דלא כר' יוסי: ואינו חייב עד שיעלה כו': אמר רב הונא מאי טעמא דרבי יוסי °דכתיב °ויבן נח מזבח לה' א"ר יוחנן ט"ט דר"ש דכתיב °ויקח מנוח את גדי העזים ואת המנחה ויעל על הצור לה' ואידך נמי והכתיב ויבן מזבח לה' ההוא גובהה בעלמא ואידך נמי הא כתיב ויקח מנוח הוראת שעה היתה ואיבעית אימא ה"ט דר"ש כדתניא ר"ש אומר °מזבח פתח אהל מועד ואין מזבח בבמה לפיכך העלה על הסלע או על האבן חייב (א) יצא מיבעי ליה ה"ק לפיכך בשעת איסור הבמות העלה על הסלע אי על האבן חייב בעי רבי יוסי בר' חנינא קרן וכבש ויסוד וריבוע מהו שיעכבו בבמה א"ל רבי ירמיה תניא *קרן וכבש וריבוע ויסוד מעכבין בבמה גדולה ואין מעכבין בבמה קטנה:

מתני'

תורה אור: ויקרא יז; שם; בראשית ח; שופטים יג; ויקרא יז

למעוטי שוגג אנוס ומוטעה. דהכי דריש בת"כ כל ההוא דגבי ונכרת כשישנו בהווייתו ובדעתו ולא אנוס ולא שוגג מאליו או מוטעה ע"י אחרים: תרי ההוא כתיבי. דם יחשב לאיש ההוא בשחיטה כתיב (ויקרא יז): אלא לה'. דכתיב גבי שחיטה: ל"ל להוציא שעיר המשתלח. דמשמע הראוי ליקרב לשם חייבין עליו בחוץ ושאינו עומד לשם אין חייבין עליו בחוץ ולקמן בפ' בתרא (דף קיג:) דריש לה תנא דברייתא הכי וגלי בשחיטה והוא הדין להעלאה דהא מיגמר גמירי מהדדי כדאמרן לערב פרשיות בר מהנך תרי חומרי דמתני' דמפרשי קראי בכולהו בין לחיובא בין לפטורא: מה ת"ל איש איש. גבי העלאה: ושחטו פטורין. כדילפינן לעיל דכתיב ההוא: אבל בהמה כתיב. על כל הבהמה הוא חייב ואינו חייב על אבר אחד הלכך כולה חדא העלאה היא: אבל באבר אחד. והקריבו לחצאין לאחר שהקריב באחר האיברים דאינו עליו לבדו אפילו הקריב שלם פטר ליה ר' יוסי או מיירי שפקע מעל האש וחזר והחזירו: דברי הכל העלאה אחת היא. דהא אותו כתיב שלם ולא חסר: ור' יוחנן אמר מחלוקת באבר אחד. ודכולי עלמא אותו אבל אבר ואבר כתיב ומאן דמחייב סבר מוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ חייב דהא מהדרינן פוקעין למזבח דהוו להו חסר וכי כתיב אותו אמוקטרי חוץ כתיב: ומ"ס פטור. דנפקא ליה מלא יביאנו כר' ישמעאל: לא נחלקו אלא במוקטרי חוץ כו'. מר סבר חייב דכי כתיב אותו למעוטי פחות מכזית אתא שאין הקטרה שלימה וכדדרים ליה לקמן: פוקעין שפוקעין מעל האש: דלא כר' יוסי. ט] דכיון דבפנים בני הקטרה נינהו ואע"ג דחסרו בחוץ נמי י] מיחייב במוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ אלמא קסבר הבוה דשמואל דרבי יוסי אמוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ פליג: ויבן נח מזבח. אלמא יא] אפילו במת יחיד שהיא בחוץ אינה העלאה בלא מזבח: על הצור. בלא בנין מזבח לשם כך וקרי ליה העלאה: גובהה בעלמא. כדרך כל הארץ שיהא נוח להשתמש ולא לחובת מזבח: מזבח פתח אהל מועד כו'. האי קרא דריש ליה ר"ש בת"כ הכי וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' פתח אהל מועד ולא מזבח בבמת יחיד בשעת היתר הבמות ובפ' המעלה בחוץ כתיב: ה"ג חייב יצא מיבעי ליה ה"ק לפיכך בשעת איסור הבמות העלה ע"ג הסלע או על גבי האבן חייב: יצא מיבעי ליה. כיון דאמר אין מזבח בבמה בשעת היתר הבמות קאי הילכך יצא מיבעי ליה: ה"ק לפיכך. הואיל ובבמה בשעת היתר הבמות הויא הקטרה בשעת יב] איסורו אם העלו על הסלע חייב: קרן וכבש ויסוד וריבוע. דקי"ל דמעכבי במזבח המשכן בפרק קדשי קדשים (לעיל דף סב.) מהו שיעכבו בבמת יחיד: בבמה גדולה. אף נוב וגבעון שהיו במות ציבור וכל שכן שילה ובית עולמים:

מתני'

שוגג אנוס ומוטעה. קשה קשה אנוס ל"ל קרא פשיטא דאונס רחמנא פטריה ושמא האי אנוס פרט לאומר מותר ותימה ל"ל קרא למיפטריה מכרת כשהוא שוגג פשיטא בר קרבן הוא וי"ל ס"ד אמינא אי לא מייתי קרבן ליהוי בכרת דהא לאחר הבאת קרבן דוקא כתיב ונסלח לו:

*והמעלה להדיוט פטור. פי' בקונטרס פטור משום העלאת חוץ וחייב משום עובד עבודת כוכבים ואם הזיד בעבודת כוכבים ושגג בהעלאת חוץ אינו מביא על שגגתו חטאת ותימה אמאי יתחייב מעלה לחבירו משום מעלה בחוץ כיון דמזיד בעבודת כוכבים לאו שב מידיעתו הוא דמומר לעבודת כוכבים מומר לכל התורה כולה ובהגה דחק עצמו בקונטרס דמעלה לחבירו אין שייך לחייבו משום עבודת כוכבים כיון דאין מתכוין לשם עבודת כוכבים: להוציא שעיר המשתלח. היינו לאחר הגרלה דקודם הגרלה מיחייב אתרווייהו כדמוכח פרק שני שעירי (יומא דף סג:):

דברה תורה כלשון בני אדם בפרק אלו מציאות (ב"מ דף לא:) פירשתי: אבל בהמה כתיב. לפיכך העלה כמה אברים זה אחר זה אינו חייב אלא אחת אקמא *מיחייב דאיתיה לכולה בהמה ואאחריני פטור דכבר חסרה דמה שהעלה הרי הוא כנאבד ומ"ס אבל אבר ואבר אבל אבר אחד שהעלה לחצאין לכ"ע לא מיחייב אלא אחת ומיחייב אזית קמא ורבי יוחנן אמר מחלוקת באבר אחד דמר סבר מוקטרי פנים שחסרו והעלן בחוץ חייב וכי כתיב לעשות אותו אשחוטי חוץ אבל לא אשחוטי פנים דהא מהדרינן פוקעין ומר סבר פטור כר' ישמעאל דלעיל וקסבר דלא מהדרינן פוקעין [אבל בד' וה' אברים חייב על כל אבר] לכ"ע וא"ת מאי טעמא לא מיחייב אכזית שני נהי דלא מהדרינן פוקעין מ"מ אם מהפך אבר אחד לכמה זיתים חייב להעלות את כולן א"כ הקטרה הוא ואמאי לא ניחייב עלה בחוץ וי"ל דהא *מיחייב להקטיר הכל לאו משום דהיהוי חשובה הקטרה בחצי אבר אלא משום דכולה חדא הקטרה היא וכיון שהתחיל בה גומר *אבל אי מהדרי פוקעין שחסרה וכקטרה שלא מזה יש ללמוד דחשיבא הקטרה בחצי אבר וכ"כ שיטה זו בקונטרס פי' בע"א: לא נחלקו אלא במוקטרי חוץ שחסרו והעלן בחוץ מר סבר חייב. פי' בקונטרס וכי כתיב אותו למעוטי פחות מכזית אתא שאין הקטרה שלימה וכדדרים לקמן וא"ת ומאי טעמא בעי קרא למעוטי פחות מכזית היכן מצינו שחייבה תורה בחצי שיעור וחצי זית חצי שיעור הוא דלא מצינו הקטרה להתחייב בפחות מכזית לא לענין מחשבה ושום דבר אלא דוקא גבי שאור ודבש דחייב בפחות מכזית למאן דאית ליה מכח קראי ויש לומר דסמא כיון דמהדרי' פוקעין פחות מכזית הוה אמינא דמחייב בחוץ אי לאו דכתיב אותו: כמאן מהדרינן פוקעין כו'. הא דמיחייבינן בריש פירקין (דף קז.) לר"ע מוקטרי פנים שחסרו והקריבן בחוץ היינו דוקא כגון אימורי או איברי עולה שחסרו דלא מפסלי בהכי אבל מנחה שחסרה וקטרת ולבונה שחסרו דמיפסלי מחמת חסרון פטור כדתנן לקמן (דף קט:) וכולן שחסרו כל שהוא והקריבן בחוץ פטור *וגבי עולה קתני המעלה *(עולה כזית) חייב ומצטרפין לכזית להעלותן בחוץ וליחייב עליהן משום פיגול נותר וטמא (והאימורים ומן האימורין בחוץ חייב) ומשמע בגמרא דבניתותנו מיירי דקתני בברייתא עולה ואימורין אין שלמים ואימוריהן לא

הגהות הב"ח
(א) גמ' על הסלע חייב יצא מיבעי ליה

צ"ל עיין יב דמבין איתא

צ"ל המעלה כו' נ"ק

צ"ל ומחייב נ"ק

צ"ל אבל אי מהדרין פוקעין בחסרה וקטרה עם הבשר מזה כו' נ"ק

צ"ל וגבי עולה קתני שולה ואימורין מצטרפין לכזית להעלותן בחוץ ולחייב עליהן משום פיגול נותר וטמא ומשמע בגמרא דבניתותנו מיירי דקתני וכו'

שיטה מקובצת
א] ת"ר איש מה ת"ל איש איש לרבות: ב] שאחזו באבר והעלוהו שפטורין ת"ל: ג] ההוא מאי עביד ליה מיבעי: ד] הך איש איש דשחיטה נמי ותיבת ההוא נמחק: ה] להדיוט דחייב מנא ליה נפקא ליה: ו] אבל באבר אחד: ז] שחסרו והעלו בחוץ: ח] במוקטרי חוץ: ט] יוסי. דאי כר' יוסי כיון דבפנים: י] נמי ניחייב במוקטרי: יא] תיבת אפילו נמחק: יב] איסורן אם העלו:

מתני׳ *אחד קדשים כשרין ואחד קדשים פסולין שהיה פסולן בקודש והקריבן בחוץ חייב המעלה כזית מן העולה א] ומן האימורין בחוץ חייב: גמ׳ ת"ר °אשר יעלה עולה ב] או זבח אין לי אלא עולה מנין לרבות אימורי אשם ואימורי חטאת ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים ת"ל זבח ג] מנין לרבות הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח והמנסך שלשת לוגין יין ושלשת לוגין מים ת"ל °ואל פתח אהל מועד לא יביאנו כל הבא לפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ ואין לי אלא קדשים כשרים מנין לרבות פסולין כגון הלן והיוצא והטמא ושנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו ושקבלו פסולין וזרקו את דמו והניתנין למטה שנתנן למעלה והניתנין למעלה שנתנן למטה והניתנין בחוץ שנתנן בפנים והניתנין בפנים שנתנן בחוץ ופסח וחטאת ד] *שנתנן שלא לשמן מנין ת"ל לא יביאנו לעשות כל המתקבל בפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ: המעלה כזית מן העולה כו׳: עולה ואימוריה אין שלמים ואימוריהן לא תנינא להא דת"ר *עולה ואימוריה מצטרפין לכזית להעלותן בחוץ ולחייב עליהן משום פיגול נותר וטמא בשלמא *העלאת עולה דכליל אין שלמים לא אלא פיגול ונותר וטמא מ"ט ה] והא *תנן כל הפגולין מצטרפין וכל הנותרין מצטרפין קשיא פיגול אפיגול קשיא נותר אנותר פיגול אפיגול לא קשיא כאן בפיגול כאן במחשבת פיגול נותר אנותר לא קשיא כאן בנותר כאן בשניתותרו עד שלא נזרק הדם ומני רבי יהושע היא *דתניא ר׳ יהושע אומר כל הזבחים שבתורה שנשתייר ו] בהן כזית בשר וכזית

רש"י

מתני׳ ואחד קדשים פסולין שהיה פסולן בקדש. הואיל ובפנים אם עלו לא ירדו מתקבל בפנים קרינא ביה וחייבין עליהן בחוץ כדילף בגמ׳: המעלה כזית מן העולה ומאימוריה. חצי זית מזה וחצי זית מזה חייב דכולה כליל: גמ׳ ואימורי קדשי קדשים. כבשי עצרת: הלבונה. של מנחת נדבה: ומנחת כהנים. שהיא כליל וראויה להעלאה כקומץ מנחת ישראל אבל שירי מנחת ישראל אינו חייב על העלאתם: מנחת כהן משיח. עשירית האיפה שהוא מביא בכל יום: ושלשת לוגין יין. שהוא פחות שבנסכים: ושלשת לוגין מים. בחג קאמר ובמוקדשין לחג שאין העלאת חוץ נוהגת בחולין: מנין לרבות פסולין. הנך דאם עלו לא ירדו דלא מתרבו מלא יביאנו דהא אינם ראויין להביא לכתחלה: ת"ל לעשות. משמע הראויין ז] לעשות אפילו אינו ראוי לבא מחוץ לפנים והני נמי כיון דאם עלו לא ירדו וכהן נזקק להפך בהם בצינורא או להעלותן מראש המזבח למערכה ראויין ליעשות קרינא ביה: שלמים לא. אין בשרן מצטרף עם אימוריהן לכזית העלאת חוץ משום דבשר שלמים לאו בר הקטרה הוא ולא קרינא ביה אל פתח אהל מועד לא יביאנו: ולחייב עליהן משום פיגול ונותר וטמא. קא ס"ד באוכל כזית בשר ואימורין מעולת פיגול או נותר או בטומאת הגוף אכלו: מאי טעמא. לא מצטרף נמי בשר שלמים עם אימוריו לפיגול ונותר וטמא הא בין בבשר בין באימורין שייך פיגול נותר וטמא כדאמר בפ׳ בית שמאי (לעיל דף מג.) דכל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח חייבין עליו משום פיגול והרי הדם מתיר את הבשר לאדם ואת האימורין למזבח ותנן נמי התם דברים שאין חייבין עליהם משום פיגול כגון הקומץ והלבונה והקטרת שאין להם מתירין אלא הם עצמן מתירין חייבין עליהן משום נותר ומשום טמא וכל שכן אימורין שהפיגול נוהג בהן ומקראי ילפינן להו: כל הפיגולין מצטרפין. משנה היא במעילה: כאן בפיגול כאן במחשבת פיגול. הא דקתני מצטרפין באוכל פיגול קאמר ולהתחייב חטאת והא דקתני עולה אין שלמים לא במחשבת פיגול שאם שחט או זרק על מנת להקטיר חצי זית בשר עולה וחצי זית מהאימורין חוץ לזמנו פיגל אבל בשלמים ח] חישב לאכול או להקטיר חצי זית בשר וחצי זית אימורין לא פיגל שאין מחשבת אכילה בנקטרין ואין מחשבת הקטרה בנאכלין: כאן בנותר כאן בשניתותרו עד שלא נזרק הדם. הא דקתני מצטרפין באוכל נותר קאמר והא דקתני עולה אין שלמים לא בשניתותרו: ואיבוד ושריפה כגון אבדו הבשר והאימורין קודם זריקה ונשתייר חצי זית מזה וחצי זית מזה בעולה דכולה כליל הויא זריקת דם זריקה דהא איכא אכילת מזבח וכר׳ יהושע דאמר בפרק טבול יום (לעיל דף קד.) אם אין בשר אין דם וכיון דזריקה היא (א) חייבין עליו משום נותר אם ניתותרו ואכל ממנו כדאמרן (לעיל דף מה:) דברים שאין חייבין עליהם משום פיגול חייבין ט] משום נותר כגון קומץ שהוא אכילת מזבח כעולה וכל שכן דברים שחייבין עליהן משום פיגול כגון בשר עולה אבל שלמים אין חצי זית מבשרן וחצי זית מאימוריהן מצטרפין להיות שיור לזרוק עליהם את הדם דלא אכילת אדם איכא ולא אכילת מזבח איכא וכיון דלא הויא זריקה אם זרק אין חייבין עליהן משום נותר וטמא דקי"ל (מנחות דף כה:) י] כל הניתר לטהורין חייבין עליו משום טומאה ובפ׳ ב"ש (לעיל דף מה:) אתי נותר חילול חילול מטומאה ובמס׳ מעילה (דף ו:) לענין יוצא אמרינן יא] לר"א דאמר אין זריקה מועלת ליוצא אין חייבין עליו משום נותר וטמא: כל הזבחים. בר מעולה: יב] *אין זורק את הדם. דאית ליה לר׳ יהושע* אם אין בשר אין דם מועשית עולותיך הבשר והדם ובזבחים כתיב (דברים יב) ודם זבחיך ישפך והבשר תאכל הוקיקן הכתוב זה לזה:

תוספות

לא ומוקי לה בניתותרו וכר׳ יהושע וקצת תימה קומץ ולבונה אמאי לא נוחייב עלייהו בחוץ כשחסרו נהי דמיפסלי לכתחלה מ"מ מתקבלין הם בפנים דאם עלו לא ירדו דהוה ליה פסולו בקדש כשחסר בין קמיצה להקטרה ולנותן דהשיב במנחות פ׳ קמא (דף ט:) חסרון כבעל מום ניחא וי"ל דאפילו תמצא לומר דאם עלה לא ירד מ"מ כברא הוא למעוטיה מדכתיב אותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר כיון דלכתחלה לא יעלה *וצריך לדקדק אי מהדרינן פוקעין דידהו *ובפרק המזבח מקדש (לעיל דף פג:) איכא כמה קראי לרבן גמליאל מהיות העולה על מוקדה ולאידך מהבשר תאכל האש ועוד דדרשינן לעיל (דף פו.) ועשית עולותיך הבשר והדם עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי גידין ועצמות *משמע הא בשר דומיא דגידים ועצמות מהדרינן אפילו במקצת ותימה אי פליג עליה רבי יוסי: ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח. הא דפלגינהו משום דמנחת כהנים באה עשרון ומנחת כהן משיח חצי עשרון ותימה דלא תני מנחת נסכים: עולה ואימורין מצטרפין לכזית להעלותן בחוץ ולחייב עליהם משום פיגול נותר וטמא במסכת מעילה פרק קדשי מזבח (דף טו:) תנן חמשה דברים בעולה מצטרפין זה עם זה הבשר והחלב והסלת והיין והשמן וששה בתודה דאיכא לחם ותימה לענין מאי קאמר אי לענין מעילה הא תנא ליה רישא (שם.) קדשי מזבח מצטרפין זה עם זה למעילה כו׳ ועוד דתודה אין בה מעילה כי אם לאחר זריקה באימורין אבל בלחם לא ואי *(לא יתחייב) בחוץ הא לא תני במתניתין אלא עולה ואימורין אבל חמשה דברים לא דאף על גב דמיחייבי בחוץ כדדריש לעיל מקרא הני מילי בפני עצמן אבל איצטרופי לא ועוד דלא מיחייב בחוץ אלחם שבתודה ועוד חלב ויין היאך מצטרפין והא אין שיעורן שוה שזה בכזית וזה בשלשה לוגין ואי לענין לזרוק עליהן הדם הא אמר ובמנחה אפילו כולה קיימת לא יזרוק ואי לענין מחשבת פיגול אין אכילה והקטרה מצטרפין ונראה דמיירי לענין אכילה דמחייב האוכל משום פיגול נותר וטמא ואי מרישא דקתני קדשי מזבח מצטרפין הוה אמינא במין אחד קמ"ל אפילו בכמה מינין ועוד הגיהו למעוטי דאין דם חייבין עליו משום פיגול ועוד אשמעינן דחל פיגול אהנך דברים חמשה וששה וצריך לומר דאתיא כר"מ דהנך לעיל בפרק ב"ש (דף מג:) [ואלו] דברים שאין חייבין עליהן משום פיגול מנחת נסכים והנסכים הבאין בפני עצמן דברי ר"מ וחכ"א אף הבאים עם הבהמה והקומץ זוטא (מנחות דף טו:) תנן נמי הזבח מפגל את הנסכים *משקדש בכלי דברי ר"מ והא דחלב ויין מצטרפין אע"ג דחלב בכזית ומשקין ברביעית ה"מ בשתיה אבל דרך אכילה ששרה פתו ביין שיעורו בכזית וקצת תימה מאי איריא דנקט חמשה דברים בעולה הא בשלמים נמי מצטרפין לחייב משום פיגול ויש לומר דנקט עולה משום דאיירי נמי במעילה אף על גב דבתודה לא איירי במעילה: כל הפיגולין מצטרפין. תימה דלא מייתי מרישא דקתני (מעילה דף טו.) קדשי מזבח מצטרפין לפיגול ויש לומר דהוה מוקמינן לה בעולה דהא תני נמי מעילה אבל הך משמע טפי: וכל הנותרות מצטרפין. תימה דלא תני כל הטומאות מצטרפין ויש לומר דהוה משמע אפילו שרץ ונבלה ובשר המת והנהו לא מצטרפין כדתנן התם (דף יז:):

כהן

עין משפט נר מצוה

כט א מיי׳ פי"ט מהל׳ מעה"ק הלכה ב:
ל ב מיי׳ שם הל׳ י:
לא ג ד מיי׳ שם הל׳ ג:
לב ה מיי׳ שם הל׳ ו:
לג ו מיי׳ שם הלכה ג:
ע׳ רש"י וג"ק
ג"ל דבפרק ג"ק
לד ז מיי׳ פי"ח מהל׳ פסה"מ הלכה יח:
גירסת נ"ק מבמע הא׳ דומיא דבשר ודם אפילו במקצת מהדרינן והשתא היכא פליג ר"י

שיטה מקובצת

א] העולה ומאימוריה תיבות ומן האימורין נמחק: ב] תיבות או זבח נמחק: ג] זבח מנין לרבות את הדם ת"ל או זבח מנין: ד] וחטאת ששחטן שלא: ה] מ"ט לא והא: ו] שנשתייר מהן כזית: ז] הראוין ליעשות אפילו: ח] בשלמים אם חישב ט] חייבין עליהן: י] תיבת כל נמחק: יא] אמרינן נמי לר"א: יב] מהד"א אינו זורק:

גירסת נ"ק לא יתחייב

מסורת הש"ס

ויקרא יז
שם
ר"ל ומתן נ"ק
שבסכת ומעילה כ"ה
ר"א להעלותן נ"ק
פט לט טו׳
מעילה טו מנחות פ. ע. תוספתא דפסחים פ"ו [פסחים עג. בכורות לט:] לעיל כב: תוספתא דזבחים פרק ד]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כאן וכו׳ דזריקה היא הוא עולה חייבין:

ע"ל נ"ב ד"ק [לעיל קד.]

*וכזית חלב *זורק את הדם חצי זית בשר וחצי זית חלב אינו זורק את הדם *ובעולה חצי זית בשר וחצי זית חלב זורק את הדם מפני שבולה כליל ומנחה אפילו כולה קיימת לא יזרוק מנחה מאי עבידתה אמר רב פפא מנחת נסכים הבאה עם הזבח: **מתני'** *הקומץ והלבונה והקטרת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים א] שהקריב מאחת מהן ב]כזית בחוץ חייב ר"א פוטר עד שיקריב את כולן *וכולן ג] שהקריב בפנים ושייר מהן כזית והקריבו בחוץ חייב *וכולן שחסרו כל שהו והקריבו בחוץ פטור (א) המקריב קדשים ואימורים בחוץ חייב:

גמ' ת"ר *המקטיר כזית ג] בחוץ חייב חצי פרס בפנים פטור קס"ד מאי פטור פטור זר אמאי ד] הקטרה היא א"ר זירא אמר רב חסדא אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב מאי פטור פטור ציבור א"ר זירא אי קשיא לי הא קשיא לי הא דאמר רב עלה בהא אפילו ר' ה] אליעזר מודה דהא ר' אליעזר לאו הקטרה היא קאמר אמר רבה בהקטרה דהיכל דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי בהקטרה דפנים דמר סבר °מלא חפניו דוקא ומ"ס מלא חפניו לאו דוקא ויקרא טז א"ל אביי והא כי קא כתיבא חוקה בהקטרה דפנים הוא דכתיב אלא אמר אביי בהקטרה ו] *בפנים כ"ע לא פליגי כי פליגי בהקטרה דחוץ מ"ס ילפינן פנים מחוץ ומ"ס לא ילפינן אמר רבא השתא חוץ מחוץ לא ילפי רבנן פנים מחוץ מיבעי מה היא דתניא יכול המעלה פחות מכזית קומץ ופחות מכזית אימורין והמנסך פחות משלשת לוגין יין ז] [פחות]מג' לוגין מים יהא חייב תלמוד לומר לעשות ח] *על השלם חייב ואינו חייב על החסר והא פחות משלשת לוגין דאית בהו כמה זיתים ולא ילפי רבנן חוץ מחוץ אלא אמר רבא כגון דקבעינהו ט] שני חצאי פרס במנא

או כזית חלב. דכתיב וזרק הכהן את הדם וגו' והקטיר החלב אע"פ שאין בשר זורק עליו את הדם והני שבח"ש במנחות בהקומץ רבה (דף ט.): *י] ובמנחה מאי עבידתה. מאי זריקת דם איכא במנחה: מנחת נסכים שבאה עם הזבח. ואגב בשר הזבח והמנחה קיימת לא יזרוק את הדם בשבילה דלאו גופא דזביחה הוא: **מתני'** הלבונה. של מנחה: והקטרת. שבכל יום פרס [של] שחרית ופרס של בין הערבים שהקטיר יא] כזית מהן בחוץ חייב קסבר כי כתיב אותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר אשיעור הקטרה כתיב והיינו *כזית ורבי יב] אליעזר נמי מדלא פליג ארישא גבי עולה הכי נמי דריש ליה אותו אשיעור הקטרה כרבנן מיהו עולה דלא מיפסלא בחסרון דכל עלמה בדם תלויה כפרתה חייב בכזית אבל בהני פליג דקא סבר קומץ כוליה הוא שיעור הקטרתו אף בפנים דהא מיפסל בחסרון וכן כולם שכולם מתירין הם כל זמן שלא קרבו. כולם לא הויא הקטרה ללאת בעלים ידי חובתן ולרבנן בהני נמי הויא הקטרתן בכזית היכא דכוליה קיים ולא חסרו קודם הקטרה ותנן מנחות (דף ט.) הקטיר קומצה פעמים כשירה הילכך הקטרה היא: וכולן שהקריבן בפנים ושייר מהן כו'. חייב שהרי בזה נגמרה הקטרתן ולר' אליעזר נמי כי דריש אותו אשיעור הקטרה דריש ליה ושיעור הקטרה בכזית היכא דבפנים הויא הקטרה גמורה: וכולן שחסרו כל שהוא. קודם הקטרה ע"י איבוד או שריפה נפסלו בחסרונן כדאמר במנחות (דף ט:) מן המנחה פרט לשחסרה היא ושחסר קומצה והאי וכולן לאו אלבונה קאי דהא מיפליג פליגי בה במנחות בפרק קמא (דף יא:) בלבונה שחסרה דלר"ש כשירה אפילו עמדה על קורט אחד ולר' יהודה בשני קרטין ואי אלבונה נמי קאי מיירי שחסרה משיעור הכשרה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: והקריבו בחוץ פטור. הואיל ואין יג] מתקבלין בפנים: *המעלה קדשים ואימוריהן. שהקריב הבשר והאימורין מחוברין בו חייב משום אימורין: **גמ'** חצי פרס בפנים. לאו דוקא חצי פרס נקט דה"ה לכזית אלא פחות מכשיעור הכשר מלותה נקט: קס"ד מאי פטור פטור זר. דאי לאו בזרות קאמר מאי פטור שייך למימר בפנים ואמאי פטור הא הקטרה היא דהא האי תנא דקמחייב עלה בחוץ: מאי פטור פטור ליבור. דיצאו ידי חובתן דכזית הויא הקטרה: בהא אפילו רבי יד] אליעזר מודה. ואע"ג דפליג במתני' אבחוץ מודה הוא להאי תנא בהאי סיפא דפטור ליבור וקשיא לי עלה אמאי מודה והא רבי אליעזר לאו הקטרה היא קאמר מדפטר עלה בחוץ: אמר רבה בהקטרה דהיכל. שבכל יום שלא נאמר בו שיעור והאי פרס שיעור דרבנן הוא מודה רבי טו] אליעזר דבכזית הויא הקטרה לחייב עליה בחוץ ולהוציא ליבור ידי חובתן בפנים *ומתני' כולה רישא וסיפא דברי הכל היא ובהקטרה דהיכל מיירי: כי פליגי. במתני' בהקטרה דיום הכפורים דלפני ולפנים שנאמר בה שיעור (ויקרא טז): מלא חפניו דוקא. ובבת אחת הילכך בחוץ נמי לא מיחייב אלא אשלימה: והא כי כתיבא חוקה בפנים כתיבא כדכתיב (שם) והיתה (זאת) לכם לחוקת עולם לכפר וגו' דברים שאין נעשין אלא *אחת בשנה וחוקה עיכובא הוא: ה"ג אלא אמר אביי בהקטרה דפנים דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי בהקטרה דחוץ. אביי נמי כרבה מתרץ לה דברייתא דמודה בה רבי אליעזר בהקטרה דהיכל ומתניתין בהקטרה דפנים ומיהו לא כטעמא דרבה דאמר לרבנן מלא חפניו לאו דוקא דכולי עלמא מלא חפניו דוקא ובפנים דכ"ע לא פליגי דשלימה בעינן כי פליגי כגון שהקטיר כזית מן הקטרת של חפינת פנים בחוץ מר סבר ילפינן קטרת של פנים מקטרת של היכל מה הקטרה של היכל טז] בבמה בחוץ בכזית אף הקטרה של פנים חייבין עליה בבמה בכזית ואע"ג דבדוכתה לא הויא הקטרה הואיל ובהיכל הויא הקטרה: ור' אליעזר סבר לא ילפינן פנים מחוץ. הקטרה דהיכל הוא דמיחייב עלה בחוץ בכזית דהא בדוכתה בהכי חשיבא אבל יז] הקטרת פנים לא מיחייב עלה בחוץ בכזית הואיל ובדוכתה לאו הקטרה היא: השתא חוץ מחוץ. כגון ניסוך היין שהוא על המזבח החיצון לא ילפי רבנן מהקטר חלבים שהוא על המזבח החיצון לחייב על פחות משלשה לוגין בחוץ אע"פ שיש שם כמה זיתים וגבי כל הקטרות של מזבח החיצון הקטרה היא הואיל וגבי ניסוך שיעורא אחרינא הוא לא מיחייב עליה אלא בכשיעור: פנים מחוץ. לחייב על קטרת שלפני ולפנים בבמה בחוץ ילפינן מהקטרה דהיכל: פחות מכזית קומץ. על כרחך רבנן היא דאי רבי יח] אליעזר אפילו אכזית לא מיחייב דהא אמר עד שיקריב את כולן: אלא אמר רבא כגון דקבעינהו במנא. לעולם מתניתין וברייתא בהקטרה דהיכל הויא הקטרה בדוכתה בכזית ומשום הכי קתני לה בברייתא חייב יט] ור' אליעזר מודה בה כדרב ופלוגתא דמתניתין כגון *דקבעינה(וכולה)שני חצאי פרס במנא וקסבר

כאן בשניותרו [עד] שלא נזרק הדם ומני רבי יהושע. ה"ג לה במעילה בפ' קדשי מזבח (דף טו:) אלא אימא עולה ואימורים מלטרפין זה עם זה לכזית לזרוק עליהם את הדם ומאן קתני לה רבי יהושע וגירסא דשמעתין נמי יש לייסב דהכי נמי קאמר *וקשה לישנא דברייתא דקתני ולחייב עליהם משום פיגול נותר וטמא ויש לפרש דכשניותרו כזית מעולה ואימורין אשמעינן דזריקה מעלייתא היא לאיחויבי משום פיגול נותר וטמא דקרבו מתיריו קרינא ביה והשתא לא צריכי להא דקאמר הכא פיגול. אפיגול לא קשיא כאן בפיגול כאן במחשבת פיגול דבשעיית דניתותרו מתרלי תרוייהו פיגול ונותר ובמסכת מעילה לא גרסינן ליה *ויש מוחקין טמא מן הברייתא משום דמטמא לא מצי מידי אבל לפי מה שפירשתי ניחא דכולהו מיתרלי וע"כ גרסינן ליה דאי לא גרסינן ליה הא דקאמר התם במעילה תנינא להא דתנו רבנן מנא ליה הא דקתני בברייתא דמלטרפין לענין אכילה *ואימא פיגול אפיגול לא קשיא כאן בפיגול כאן במחשבת פיגול ונותר אנותר לא קשיא כאן בנותר כאן בשניותרו דלמה איירי להלטרף לענין להכשיר הקרבן ולזרוק עליהם את הדם אבל לאכילה לא מלטרפין אבל מכיון דתני טמא על כרחין לענין אכילה קאמר דמלטרפין דהיינו תנינא להא דתנו רבנן: **ומר** סבר מלא חפניו לאו דוקא. תימה למה לי למימר לאו דוקא אפילו יהא דוקא הוו מחייבי רבנן אכזית ממנו בחוץ מידי דהוה אקומץ וכמו כן קשה בסמוך למה לי למימר דסברי רבנן קביעות דמנא לאו כלום היא ויש לומר דעד כאן לא מחייבי רבנן בקומץ אלא משום דחשיב להתפגל על מנת להקטיר כזית מקומצה בחוץ הלכך חשיבא נמי הקטרה לחייב אכזית ממנו בחוץ ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח אע"ג דלא שייך בהם פיגול כיון דמנחה נינהו ומלינו במנחה דכזית נמי חשיבא הקטרה שם מנחה אחד הוא אבל קטרת לא אשכחן דחשיב הקטרה בכזית דלא שייך ביה פיגול ועוד דהא א"ר יוסי דאין פיגול אלא בדבר שהוא על מזבח החיצון הלכך הא דמחייבי רבנן בקטרת בכזית על כרחין משום דמלא חפניו לאו דוקא וקביעות מנא לאו כלום היא: *דקבעינהו במנא. למאי דאסיקנא (למאי) דקבעינהו במנא הוי לבונה דמתניתין שיעור שלם ופטור בחוץ לרבי אליעזר הואיל וקבעינהו במנא: אבל

עיין לעיל מפלי"ד

לה א ב מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הלכה ל:

נ"ל וקשה לישנא דברייתא דלא קתני לזרוק עליהם את הדם ולחייב עליהם כו' נ"ק

לו ג ד ה מיי' פי"ט מהל' מעה"ק הל' ח:

לז ו מיי' שם

לח ז מיי' פ"ט מהלכות ביאת מקדש הל' ד:

[לעיל מב. מנחות יב:]

[וע' תוספות מנחות נה: ד"ה ולא כל דאמרי]

קאמר ואימא ס' נ"ק

שיטה מקובצת

א] נסכים שהקטיר תיבת שהקריב נמחק: ב] וכולן שהקריבן בפנים: ג] כזית קטורת בחוץ: ד] אמאי הא הקטרה היא: ה] ר' אלעזר מודה והא ר' אלעזר לאו: ו] דפנים כ"ע: ז] ופחות מג': ח] לעשות אותו על: ט] תיבות שני חצאי פרס נמחק: י] מה"ד מנחה מאי: יא] שהקטיר מהן כזית בחוץ: יב] ורבי אלעזר: יג] ואין מתקבל בפנים: יד] ר' אלעזר מודה כו' והא ר' אלעזר לאו: טו] רבי אלעזר דבכזית כו' דהיכל קא מיירי הס"ד: טז] היכל חייבין עליהן בבמה: יז] אבל קטרת פנים: יח] רבי אלעזר אפילו: יט] ורבי אלעזר מודה כו' כגון דקבעית לכולה חצי פרס תיבת שני נמחק:

עיין רש"ק ונ"ק

ב"א וברייתא

כאן צ"ך ד"ה אין ומין ט' שמעל"ד נ"ק

נ"ל או כזית

כזית כשיד ואח"כ מלים ור"א שוסר ומדלא פליג אריפא גבי עולה מלא דריש וכו' כצ"ל נ"ק

הגהות הב"ח

(א) במשנה כמין שמאי המעלה קדשים:

[לעיל ק. קח:]

נ"ל המקריב קדשים ואימוריהן ס' נ"ק

נ"ל פסח אחת בשנה כצ"ל נ"ק

נ"י דק כגון יקבעינהו לשני פרס במנא

במנא מר סבר קביעות מנא מילתא היא ומר סבר לאו מילתא היא אמר רבא השתא א] למאן דאמר קביעותא דמנא ולא כלום הוא קבע ששה לפר ומשך מהן ארבעה והקריבן בחוץ חייב ב] שראויין לאיל קבע ארבעה לאיל ומשך מהן שלשה והקריבן בחוץ חייב ג] שראויין לכבש חסרו כל שהוא והקריבן בחוץ פטור רב אשי אמר ניסוך מהקטרה לא ילפי רבנן אף על גב דחוץ מחוץ ד] לא ילפי הקטרה מהקטרה ילפי *אף על גב ה] דחוץ מפנים: וכולן ו] שחסרו: איבעיא להו *חסרון דחוץ שמיה חסרון או לא שמיה חסרון מי אמרינן כיון דנפק ז] איפסלו להו מה לי חסר מה לי *יתר או דילמא יוצא דאיתיה בעיניה אין דליתיה בעיניה לא אמר אביי ת"ש ר' אליעזר פוטר עד שיקריב את כולן אמר ליה רבה בר רב חנן לאביי מדר' אליעזר פשיטא מר אמר ליה בפירוש שמיע לי מיניה ח] דרב עד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' ט] אליעזר אלא דאיתיה בעיניה אבל בחסרון מודו ליה לאו דחסר בחוץ לא דחסר בפנים ת"ש וכולן שחסרו י] והקריבן בחוץ פטור לאו דחסר בחוץ לא דחסר בפנים: המקריב קדשים: אמאי והאיכא חציצה אמר שמואל כשהפכן ור' יוחנן אמר אפילו תימא שלא הפכן והא מני רבי שמעון היא דאמר *אפילו העלו על הסלע יא] חייב רב אמר *מין במינו אינו חוצץ: מתני' [ב]מנחה שלא נקמצה והקריבה בחוץ פטור [ג]קמצה וחזר קומצה לתוכה יב] והקריבו בחוץ חייב: גמ' יג] ואמאי ליבטלי שירים לקומץ *אמר רבי זירא נאמרה הקטרה בקומץ ונאמרה הקטרה בשירים מה יד] הקטרת קומץ אין קומץ מבטל חבירו אף הקטרת שירים אין שירים מבטלין קומץ: מתני' *[ד]הקומץ והלבונה שהקריב את אחד מהן בחוץ חייב ר' אליעזר פוטר עד שיקריב את השני [ה]אחד בפנים ואחד בחוץ חייב [ו]שני בזיכי לבונה שהקריב את אחד מהם בחוץ חייב ר' אליעזר פוטר עד שיקריב את השני [ז]אחד בפנים ואחד בחוץ חייב: גמ' בעי ר' יצחק נפחא קומץ מהו שיתיר כנגדו בשירים מישרא שרי או טו] קלושי מיקלש אליבא דמאן אי אליבא *דרבי מאיר דאמר מפגלין בחצי מתיר מישרא שרי אי אליבא דרבנן דאמרי אין מפגלין בחצי מתיר לא מישרא שרי ולא טז] מקלש קליש אלא אליבא דרבי אליעזר ר"א כרבנן סבירא ליה דאמר אין מפגלין בחצי מתיר (א) אלא אליבא דרבנן דהכא מאי מישרא שרי או יז] קליש מקלש תיקו: מתני' [ח]*הזורק מקצת יח] דם בחוץ חייב

ומודה

וקסבר ר"א יט] [קביעותא] דמנא מילתא הוא הואיל ונתן שני חצאי פרס בכלי כ] הקטרת היכל קבעיה מנא ואי חסיר כל שהוא מיפסל הילכך בחוץ לא מיחייב עד שיקריב את כולו: ורבנן סברי. קביעותא דמנא לאו כלום היא: קבע ששה לוגין. דהוא חצי ההין לנסכי פר ונתן בכלי ומשך ארבעה מהן והקריבן בחוץ חייב שהרי ראויין בפנים לאיל: פטור. דבציר משלשת לוגין לא חזו בפנים: רב אשי אמר. לעולם כדתנא אביי דבהקטרה של פנים בחוץ פליגי וכמילף פנים מחוץ ודקא קשיא לך השתא חוץ מחוץ לא ילפי רבנן כו' לא דמי ניסוך להקטרה דניסוך מהקטרה לא ילפי רבנן ואע"ג דחוץ מחוץ אבל קטרת של פנים מקטרת של היכל ילפי ואע"ג דפנים מחוץ: חסרון דחוץ. הוציאן שלימים לחוץ וחסרו לאיבוד: שמיה חסרון. ואם העלה את המשוייר בחוץ פטור: או לא שמיה חסרון. וחייב לרבנן כאילו כולו קיים: איפסיל כא] ליה. ואפי' הכי מיחייב עליה בחוץ ומה לי יוצא ומה לי חסרון: עד שיקריב כב] כולו. אלמא כוליה בעינן: מדרבי כג] אליעזר פשיט מר. בשמים רבי אליעזר אפי' בכולו קיים נמי פטר ואנן לרבנן מיבעי לן דמחייבי בכולו קיים ומודו בשחסר בפנים: והאיכא חציצה שהפסיק כד] אינו ראוי להקטרה חוצץ בין האימורין למערכה ודכוותיה בפנים לאו העלאה היא דרחמנא אמר (ויקרא א) על העצים אשר על האש וקס"ד דמתני' רבי יוסי היא דאמר אינו חייב עד שיעלה לראש המזבח כהקטרת פנים: כשהפכן. החלבים למטה: מתני' מנחה שלא נקמצה. לא חזי לפנים הילכך המקריבה בחוץ פטור: קמצה וחזר קומצה לתוכה והקריבה בחוץ חייב. שכיוצא בה בפנים כשירה כדתנן בהקומץ (מנחות דף כג.) נתערב קומצה בשיריה לא יקטיר ואם הקטיר עלתה לבעלים: גמ' וניבטלי שירים לקומץ. ברובא והוי כמאן דליתיה ולא ניחייב עליה ובמנחות (דף כג:) נמי פרכינן לה גבי הקטרת פנים: נאמר הקטרה בקומץ. וקמץ והקטיר (ויקרא ב): ונאמר הקטרה בשירים. לא תקטירו ממנו אשה לה' (שם) כל שממנו לאשים הרי הוא בבל תקטירו דהיינו שירים: אין קומץ מבטל קומץ. ואפי' רבה עליו כדאמרינן בהקומץ רבה (מנחות דף כב.) ולקח מדם הפר ומדם השעיר הדבר ידוע שדם הפר מרובה מדם השעיר מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה: מתני' הקומץ והלבונה. של מנחת נדבה שניהם מתירין את שיריה לאכילה הילכך רבי אליעזר פוטר דבעי הקטרת כל המתיר: אחד בפנים. תחילה ואחר כך השני בחוץ: חייב. שזה גמר ובו הכל תלוי: שני בזיכי לבונה. מתירין לחם הפנים דכתיב (ויקרא כד) והיתה ללחם לאזכרה ואמרינן נאמר כאן אזכרה ונאמר להלן אזכרה מה להלן קומץ מתיר את השירים אף הלבונה מתרת את הלחם ובשירי מנחה כתיב (ויקרא ו) יאכלו אהרן ובניו קדש קדשים מאשי ה' אין כה] לנו אלא לאחר מתנות האשים: גמ' מהו שיתיר כנגדו בשירים. הקטיר קומץ לבדו על מנת להתיר חצי השירים כו] ובורר לחלקו: מהו. לאוכלן: מישרא שרי. פלגא לגמרי: או אקלושי מקליש. לאיסורא דכולהו שירים כז] וקומץ ולבונה תרוייהו אכולהו שיריים *דמו וכי מקטיר לחד מקליש ליה איסורייהו ומיהו לא איסתרי מידי מינייהו לגמרי: פלוגתא דרבי מאיר ורבנן במנחות בהקומץ זוטא (דף טז.): מפגלין בחצי מתיר. פיגל בקומץ כח] או בלבונה שהקטיר קומץ ע"מ לאכול זית מן השירים חוץ לזמנו פיגול: מישרא שרי. דאי כי מקטיר ליה בשתיקה לא שרי כזית מינייהו לגמרי היכי הויא מחשבה בההוא זית הא דומיא דזריקה בעינן דשרי לגמרי: לא מישרא שרי כו'. כלומר דילמא לא הא ולא הא והיכי פשיטא ליה לר' יצחק נפחא דאו הא או הא עביד: אלא אליבא דר"א. קמיבעיא דאמר לא מחייב עלה לחודיה בחוץ ומשום הכי מספקא ליה לרבי יצחק דילמא שרי: ר"א כרבנן ס"ל. ולא שריא ולא מיקלש לכון קושיא הוא אמאי פשיטא ליה אליביה דאו הא או הא ור"א מדקאמר לאו הקטרה הוא כרבנן דפליגי עליה דר"מ סבירא ליה: אלא אליבא דרבנן דהכא. דמחייבי אחד מינייהו אלמא הקטרה היא בפנים וקא מיבעי ליה למאי הילכתא הויא הקטרה למישרי פלגא או לאקלושי והכא ליכא למיפשט מדמחייבי עלה בחוץ ש"מ מישרא שרי דאי נמי לאקלושי אתיא הויא הקטרה לחיובי בחוץ עלה: מתני' הזורק מקצת דמים. כגון מתנה אחת ואפילו מתעלות הפנימיות שכל מתנותיהן מעכבות:

חייב

אבל בחסרון מודו ליה. ומסיק בחסרו מבפנים ותימה מאי קא משמע לן תנינא לעיל (דף קט:) וכולן שחסרו כל שהוא ט' וכל הפחות היינו חסרו מבפנים: אמר שמואל כשהפכן. וכי תימא מאי קמ"ל סד"א דאין דרך הקטרה בכך: מין במינו אינו חוצץ. והא דאמרינן לעיל (דף טו:) גבי רגל חבירו פסול *אין דרך שירות בכך: קומץ מהו שיתיר כנגדו בשירים. פירש בקונטרס דהקטיר קומץ לבדו על מנת להתיר חצי השירים ובורר לחלקו מהו לאוכלן מישרא שרי פלגא לגמרי או אקלושי מקלש לאיסורא דכולהו שירים וקומץ ולבונה תרוייהו אכולהו שירים *דמו וכי מקטיר חד איקליש ליה איסורייהו ומיהו לא איסתרי מידי מינייהו לגמרי עכ"ל והא דתנן בהקומץ רבה (מנחות דף כז.) הקומץ והלבונה מעכבין זה את זה היינו דבעי שיהו שניהם דלא לייתי מנחה בלא לבונה ובעי קמילה ומכל מקום תימה דאפילו למאן דאמר כט] *מישרא שרי לה היאך מתברר חלקו של קומץ ונראה לפרש דלאו לאשתרויי באכילה קאמר אלא דאי מישרא שרי פלגא אידך פלגא באיסורי' קיימא ואי אכיל לה לקי כמו אוכל בשר חטאת ואשם קודם זריקה ואי איקלושי מקליש לכולה מנחה לא לקי כלל אי נמי לענין מעילה וכי האי גוונא בנדרים בפרק נערה (דף סח.) בעל מיגז גייז או אקלושי מיקליש כגון דנדרה מן תרין זיתין ושמע ארוס והפר לה ואכלתינון אי אמר מיגז גייז לקיא אי אמר מקלש קליש איסורא בעלמא הוא: ואי אליבא דר"מ דאמר מפגלין בחצי מתיר. הך סוגיא דלא כריש לקיש דאמר לעיל בפרק בית שמאי (דף מא:) טעמא דרבי מאיר משום דכל העושה על דעתו דאכילה הוא עושה ול"ע אי שחט סימן אחד *וקבל אחד דמו וזרקו כיון דחשיב חצי מתיר אי אמרינן מישרא שרי ומיהו הא פשיטא אי לא גמר אחר כך שחיטתו לא שרי:

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פי"ט מהל' מעה"ק הל"ט והלכה ספק:
מ ב ג מיי' שם הל"ח:
מא ד ה ו ז מיי' שם הלי"ד:
מב (ו מיי' פט"ז מהל' פסה"מ הל ח):
מג ח מיי' פי"ט מהל' מעה"ק הלי"ג:

נ"ל דמו נ"ק

נ"א ייצא

נ"א יב נראים סוף מתברר כו' נ"ק וע"ש

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר"א כרבנן וכו' בחצי מתיר ולא שרי ולא מקלש אלא אליבא דרבנן:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מין וכו' אין דרך שירות בכך. עיין יומא דף נח ע"א:

נ"ל וקבל את דמו נ"ק

שיטה מקובצת

א] השתא דאמרי' למאן: ב] חייב שהרי ראויין לאיל: ג] חייב שהרי ראויין לכבש: ד] תיבות לא ילפי נמחק: ה] אע"ג דפנים מחוץ: ו] שהקריבן כו' ותיבת שחסרו ל"ש: ז] דנפק איפסל להו מה לי פסול יוצא מה לי פסול חסרון או דלמא: ח] מיניה דמר עד כאן ותיבת דרב נמחק: ט] דר' אלעזר וכצ"ל לקמן: י] שחסרו כל שהוא והקריבן: יא] הסלע או על האבן חייב: יב] לתוכה והקריבה בחוץ: יג] וניבטלו שיריים תיבת ואמאי ואות ל' נמחק: יד] מה הקטרה האמורה בקומץ אין קומץ כו' אף הקטרה האמורה בשיריים אין שיריים מבטלין את הקומץ: טו] או אקלושי מיקליש: טז] ולא אקלושי מיקליש: יז] או אקלושי מיקליש: יח] מקצת דמים בחוץ: יט] ר"א קביעותא דמנא: כ] בכלי הקטרת היכל קבעי מנא: כא] איפסל להו ואפי' תיבת ליה נמחק: כב] שיקריב את כולן: כג] מדר' אליעזר וכצ"ל לקמן: כד] שאינו ראוי: כה] ואין להם אלא ותיבת לנו נמחק: כו] ובירר לחלקו: כז] שיריים דקומץ ולבונה כו' שיריים דמו וכי: כח] בקומץ ולא בלבונה ותיבת או ל"ש: כט] דאמר יש ברירה היאך תיבות משרא שרי לה ל"ש:

מסורת הש"ס

[מרש"י נראה שגרסתו היתה בגמרא ואע"ג דפנים מחוץ ועיין מנחה למלך פי"ט מהל' מעה"ק ד"ט ומ"ש. נראה שגרסתו היתה כמו שהוא לפנינו וע"ש]

[לעיל קח.]

[סוכה לז: ע"ש בכורות ע:]

[מנחות כג:]

מנחות יב: לעיל קז.

[פסחים כג. וש"נ]

[לעיל קז.]

נ"ל דמו נ"ק

כד א מיי' פי"ט מהל' מעה"ק הל"ג :
מה ב מיי' שם ולא פסק כמותו :
מו ג מיי' פ"ג מהל' שמיטה ויובל הל"ב :
מז ד מיי' פ"ז מהל' לולב הל"כ :
מח ה מיי' פ"י מהל' תמידין ומוספין הל"ו :
מט ו מיי' פי"ט מהל' מעה"ק הל"ג :

חייב ר"א אומר "אף *המנסך מי החג בחג בחוץ חייב רבי *נחמיה אומר שירי הדם שהקריבו בחוץ חייב : גמ' ב אמר רבא ומודה רבי אלעזר בדמים *דתניא *רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים ממקום שפסק הוא מתחיל : רבי אלעזר אומר אף המנסך מי החג [בחג בחוץ א] : א"ר יוחנן משום רבי *מנחם יודפאה רבי אלעזר בשטת רבי עקיבא רבו אמרה דאמר ניסוך המים דאורייתא דתניא *רבי עקיבא אומר °ונסכיה בשני ניסוכים הכתוב מדבר אחד ניסוך המים ואחד ניסוך היין אמר ליה ריש לקיש לר' יוחנן אי מה להלן שלשת לוגין אף כאן שלשת לוגין והא ר"א מי החג קאמר אי מה להלן בשאר ימות השנה אף כאן בשאר ימות השנה [ור"א] בחג קאמר אישתמיטתיה הא דאמר רבי אסי ב] *דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן משום רבי נחוניא איש בקעת בית חורתן ו עשר נטיעות ה ערבה ו וניסוך המים הלכה למשה מסיני תנו רבנן ז המנסך שלשת לוגין מים בחג בחוץ חייב ר"א (בר"ש) אומר ג] אם מלאן לשם חג חייב (א) מאי בינייהו אמר רב נחמן בר יצחק ביש שיעור במים קמיפלגי רב פפא אמר

במדבר כט לא

בקרבו

חייב. לרבנן דלא בעו טולו מתיר ורבי אלעזר נמי מודה בה כדאמרינן בגמרא: מי החג. שנתמלאו לשם ניסוך המים בחג הסוכות: שירי הדם. של חטאות הפנימיות שפיכה ליסוד ד] שהקריב בחוץ חייב דקסבר שירים מעכבין הילכך מתקבלים בפנים וזריקה גמורה הן: גמ' מודה ר' אלעזר בדמים. ואפי' בחטאות הפנימיות דהא בפנים אם נשפך הדם אחר שנתן מתנה אחת מביא הך דיהבה ומביא פר אחר ומתחיל ממקום שפסק: דתנן כו'. במסכת יומא בהוציאו לו (דף ס.): יודפאה. דמן יודפת*: ניסוך המים דאורייתא. הילכך בחוץ נמי מיחייב עלה: אמר ליה ריש לקיש. אי רבי אלעזר מההוא קרא יליף ה] ובההוא קרא מים ויין איתקוש אלמא שלשת לוגין בעינן כנסכי יין של עולת התמיד: והא ר' אלעזר מי החג קאמר. ואפילו פחות משלשת לוגין דאיכא למאן דאמר סוכה (דף מח.) בלוג *היה מנסך: בחג קאמר. בלשון קושיא גרסינן ליה: אישתמיטתיה. למנחם יודפאה: הא דא"ר יוחנן כו'. אלמא לכולי עלמא דאורייתא הוא הילכך איכא למ"ד בלוג גמירי לה או אין להם שיעור: [מאי בינייהו]. במאי קמיפלגי ומאי קא אתי רבי אלעזר למימר: ביש שיעור למים. דקאמר תנא קמא המנסך שלשת לוגין חייב והוא הדין ו] יותר משלשת לוגין דיש בכלל מאתים מנה ואף על גב דמלינהו בכלי גדול קדשינהו כלי דאין שיעור למי החג למעלה ואתא רבי אלעזר למימר והוא שמילאן לשם חג כדרך מילואן דהיינו שלשת לוגין ותו לא כדתנן (שם) ללוחית של זהב מחזקת שלשת לוגין ממלא מן השילוח אבל אי הוי טפי לא קדשינהו כלי דלא חזו ליה דיש שיעור למים ואין כלי שרת מקדשין אלא הראוי להם:

בקרבו

ומודה רבי אלעזר בדמים. תימה מאי קמ"ל רבא מתניתין היא דהא תנן רבי אלעזר אומר אף המנסך כו' שמע מינה דמודה ברישא וי"ל דסלקא דעתך דרבי אלעזר קאי אהגהו דלעיל ולא אמקלת דמים ועוד י"ל דמתניתין איכא לאוקומי בדמים החיצונים דבמתנה אחת כיפר ואתא רבא לאשמועינן דאפילו בפנימיים דכל מתנות מעכבות אפ"ה מודה ר"א דחייב על מקלת בחוץ *דתניא ר"א אומר ממקום שפסק הוא מתחיל ולעיל נמי בפרק בית שמאי (דף מב.) דאמר והאמר רבא מודה ר"א בדמים גבי חטאות פנימיות מייתי לה: אי מה להלן בשאר ימות השנה אף כאן בשאר ימות השנה. תימה דהא רבי עקיבא מודה דאין ניסוך המים אלא בחג ויש ספרים דגרסי הכך נכך בשני ניסוכים וההוא קרא בתמיד כתיב וליתא דר' נתן גרים הכי ברים מסכת תענית (דף ג.) ואפילו לרבי נתן נמי לא מישתמיט תנא דלימא ניסוך המים כל השנה כולה ואמר רבינו תם דמלא בספרים ישנים אי מה להלן בשאר ימות החג לא דלרבי עקיבא לא רמוזה אלא בששי ואמרינן במסכת תענית (שם) אלא הך דתנן ניסוך המים כל שבעה מני אי רבי עקיבא האמר בששי מזכיר תרי יומי הוו ורבי אלעזר בחג קאמר משמע כל ימות החג ונראה שפיר ליישב גרסת הספרים דאף על גב דאין ניסוך המים אלא בחג מכל מקום חייבין עליו בחוץ כל השנה כדאשכחן במעתין למאן דאמר קרבו נסכים במדבר דמחייב בלא כלי שרת אע"ג דאין מתקבל בפנים הואיל ובשעת היתר הבמות קריבים בלא קדושת כלי וכדאמרינן לעיל (דף קח:) במעלה על גבי הסלע דמשום דהוית הקטרה בבמת יחיד מחייב עליו בחוץ בשעת איסור הבמות ומיהו לא דמי דאין לך מחוסר זמן גדול מזה וכיון דהשתא לא חזו בפנים היכי מיחייב ואמרינן ביומא ברים פרק שני שעירי (דף סג:) שלמים ששחטן בחוץ קודם שיפתחו דלתות ההיכל פטור מ"ט מחוסר פתיחה כמחוסר *מעשה דמי וא"ת ומאי שנא נסכים בכלי חול מקבלת דם בכלי חול דאמר רבא לעיל דקבלה בכלי חול לרבי פטור ויש לומר דלא דמי לקבלה בכלי חול בפנים וזרק בחוץ אין לנו לחייב מחמת דכשר בבמה הואיל וכבר נפסל בפנים ולא דמי לנסכים שמקריבין בחוץ בכלי חול דלא נפסלו בפנים: אישתמיטתיה כו'. פי' בקונטרס למנחם יודפאה ותימה דהא רבי יוחנן אמרן לתרווייהו ושמא לבתר הכי שמעה רבי יוחנן *וי"ל דאישתמיטתיה לריש לקיש דאי הוה שמעה לא היה מקשה כלום דהוי מצי לפרושי בשיטת רבי עקיבא רבו אמרה דאמר ניסוך המים דאורייתא ולאו מטעמיה *ולפי זה משמע דאיכא למאן דאמר ניסוך המים דרבנן וזהו תימה דאפילו למאן דאמר (מנחות דף קו.) חולין בעזרה לאו דאורייתא שתקנו חכמים לנסך חולין בעזרה *שמא לפי שהוא אז זמן גשמים כדי שיזכרו לפני המקום להתברך במי גשמים *וקצת משמע ברים לולב וערבה (סוכה דף מד.) דריש לקיש הוה ידע להא דר' יוחנן דעשר נטיעות ערבה וניסוך המים גבי הא דאמר ריש לקיש התם כהנים בעלי מומין היו נכנסים בין האולם ולמזבח כדי לצאת בערבה ושמא נהי דשמיע ליה ערבה ניסוך המים לא שמיע ליה ומיהו לא יתכן פי' זה לפי' הקונטרס במעילה פרק ולד חטאת (דף יג:) דתנן התם נתנן ללוחית מועלין בהן אמר ריש לקיש אין מועלין אלא בשלשת לוגין ורבי יוחנן אמר מועלין בכולן ופריך למימרא דקסבר ריש לקיש יש שיעור למים והא תנן רבי אלעזר אומר אף המנסך מי החג בחוץ חייב ואמר רבי יוחנן משום ר' מנחם יודפאה רבי אלעזר בשיטת רבי עקיבא אמרה דדריש ונסכיה אחד נסכי יין ואחד נסכי מים ואמר ליה ריש לקיש אי מה יין שלשת לוגין אף מים נמי שלשת לוגין מכלל דקסבר ריש לקיש אין שיעור למים ומשני לטעמיה דמנחם יודפאה קאמר *ופי' בקונטרס דריש לקיש דאמר יש שיעור למים היינו לטעמיה דמנחם דאמר רבי אלעזר בשיטת רבי עקיבא אבל איהו סבירא ליה כרבי יוחנן רביה דאין שיעור למים ומיהו לא יתכן אותו פי' דמעילה דלמה ליה למימר לטעמא דמנחם יודפאה הוה ליה למימר לטעמיה דרבי עקיבא ורבי אלעזר ור' נתן ונראה לפרש לטעמיה דמנחם יודפאה היינו מה שהקשה אי מה להלן שלשת לוגין דלרבי עקיבא יש שיעור ורבי אלעזר מי החג קאמר אלמא סבירא ליה אין שיעור ולא משום דסבירא ליה כרבי אלעזר דר"ל קסבר יש שיעור אלא לאפוקי ממנחם יודפאה קאתי דאמר רבי אלעזר בשיטת רבי עקיבא:

ביש שיעור במים קא מיפלגי. פירש בקונטרס דקאמר תנא קמא המנסך שלשת לוגין חייב והוא הדין יותר מג' לוגין דיש בכלל מאתים מנה ואע"ג דמלינהו בכלי גדול קדשינהו כלי דאין שיעור למי החג למעלה ואתא רבי אלעזר למימר והוא שמלאן לשם חג כדרך מילואן דהיינו שלשת לוגין ותו לא כדתנן ללוחית של זהב מחזקת שלשת לוגין ממלא מן השילוח אבל אי הוו טפי לא קדשינהו כלי דלא חזו ליה דיש שיעור למי החג ואין כלי שרת מקדשין אלא הראויין להן עד כאן לשונו וקשה דהא רבי אלעזר מי החג קאמר לעיל דאין שיעור למים כלל לא למעלה ולא למטה כדמוכחא נמי ההיא דמעילה (שם) ומפרש הר' חיים איפכא דתנא קמא סבר יש שיעור דנקט שלשת לוגין לא פחות ולא יותר ואתא רבי אלעזר למימר והוא שמלאן לשם חג דקבעינהו מנא דרבי אלעזר לטעמיה דאמר לעיל קביעותא דמנא מילתא הוא אבל לא קבעינהו מנא חייב בפחות משלשת לוגין דאין שיעור למים ור' אלעזר לטעמיה דאמר במתני' מי החג:

בקרבו

נ"ל דתקן
נ"ל דתנן

שיטה מקובצת
א] בחוץ חייב. אמר ר"י משום מנחם ותיבת רבי נמחק : ב] אסי אמר ר' יוחנן דאמר : ג] אומר והוא שמלאן לשם חג ותיבת חייב נמחק : ד] ליסוד שהקריבן : ה] יליף לה ובההוא : ו] ליותר משלשת לוגין :

רב"ח מ"ז

נ"י סל"ק ויש מפרשים

נ"ל וקלת קשה דמשמע כו' נ"ק

מעילה יג
[לעיל לח: לט. לקמן קיב.]
יומא ס: לעיל פב.
[שם עיר ערכין לג.]
מעילה יג :
תענית ג: שבת קג:
נ"ל היה מנסך כו' במוסף נ"ק
תענית ג. ע"ש תו"ה א: סוכה לד. ע"ש מא.

הגהות הב"ח
(א) גמ' לשם חג חייב במאי קמיפלגי אמר רב נחמן בר יצחק :

מעבה דמי כב"ד וספי וא"ת עד סה"ד באיך לקמן דף קיא ע"א בד"ה ביקרט נסכים במדבר. נ"ק
ולפי' זה נ"ק
נ"ל ושמא נ"ק
ובספרים שלנו איתא שם כפי' רב"י כפי' התוס' ופי' התוס' שכתבו כאן בשם רש"י כתב שם התוס' בשם י"מ וע"ש ועי' רב"ק

בקרבו נסכים במדבר א] פליגי רבינא אמר בלמדין ניסוך המים מניסוך היין ב] פליגי ת"ר "המנסך שלשה לוגין יין בחוץ חייב ר' אלעזר בר"ש אומר והוא שקדשן בכלי מאי ביניהו אמר רב אדא ג] בר רב יצחק בירוצי מידות איכא בינייהו ד] רבא בריה דרבה אמר קרבו נסכים בבמה איכא בינייהו ובפלוגתא דהני תנאי דתניא במת יחיד אינה צריכה נסכים דברי רבי וחכ"א טעונה נסכים והני תנאי כהני תנאי דתניא °כי תבאו להטעינה נסכים בבמה גדולה הכתוב מדבר אתה אומר בבמה גדולה או אינו אפי' בבמה קטנה כשהוא אומר ה] °אל ארץ מושבותיכם וגו' אשר אני נותן לכם ו] הרי בבמה הנוהגת לכולכם הכתוב מדבר דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר כי תבאו להטעינה נסכים בבמה קטנה הכתוב מדבר אתה אומר לבמה קטנה או אינו אלא לבמה גדולה כשהוא אומר אל ארץ מושבותיכם הרי בבמה הנוהגת בכל מושבות הכתוב מדבר כשתמצא לומר לדברי רבי ישמעאל לא *קרבו נסכים במדבר ולדברי ר"ע קרבו נסכים במדבר: רבי נחמיה אומר שירי הדם שהקריבן בחוץ חייב: א"ר יוחנן ז] [תנא] רבי נחמיה *כדברי האומר (א) שיריים מעכבין מיתיבי רבי נחמיה אומר שירי הדם שהקריבן בחוץ חייב אמר לו ר"ע והלא שירי הדם שירי מצוה הם אמר לו איברין ופדרין יוכיחו שהן שירי מצוה והמקריבן בחוץ חייב אמר לו לא אם אמרת באיברים ופדרים שהן תחלת עבודה תאמר בשירי הדם ח] שאינן תחלת עבודה ואם איתא לימא ליה הני נמי ט] מעכבי תיובתא והשתא דאמר רב אדא בר אהבה מחלוקת בשיריים הפנימיים אבל בשיריים החיצונים "דברי הכל לא מעכבי כי קאמר רבי נחמיה בשיריים הפנימים כי תניא ההיא בשיריים החיצונים י] *(ורבי עקיבא לא ידע מאי קאמר רבי נחמיה הוא סבר רבי נחמיה שיריים חיצונים אמר וקא מהדר ליה שיריים החיצונים ורבי נחמיה) לדבריו דר' עקיבא קאמר:

מתני' "המולק את העוף בפנים והעלה בחוץ חייב "מלק בחוץ והעלה בחוץ פטור *"השוחט את העוף בפנים והעלה בחוץ פטור

שחט

רש"י

בקרבו נסכים במדבר קמיפלגי. ותרוייהו אית להו יש שיעור למים יא] וכי מלי טפי לא קדשינהו כלי ותנא קמא דמחייב לא בעי בנסכים קדושת כלי לחייב עליהן בחוץ דקסבר קרבו נסכים באהל מועד שבמדבר כל ארבעים שנה הילכך ביאת הארץ האמורה בפרשת נסכים בשלא לך לגמרו בא שבשבע של כיבוש הארץ ובשבע של חילוק הארץ כשהיו בגלגל והותרו הבמות כדתנן בפרק בתרא (לקמן דף קיב:) תהא במה קטנה של כל יחיד טעונה נסכים דמשום במת ציבור לא איצטריך למימר ביאת הארץ דהא מן המדבר נתחייבו בכך וכיון דבמות יחיד טעונין נסכים והתם כלי שרת ליכא כדאמר בפרק בתרא (לקמן דף קיג.) בחוץ נמי מיחייב עלייהו בשעת איסור הבמות בלא קידוש כלי הואיל ובשעת היתר הבמות קריבין בלא קדושת כלי כדאמרן לעיל במעלן על גבי סלע משום דהוית הקרבה בבמת יחיד בשעת היתר הבמות מיחייב עלה בשעת איסור דהא בפנים אם עלה לא ירד כדאמרן לעיל (דף פד:) מנין ליוצא אם עלה לא ירד שהרי יוצא כשר בבמה ור' אלעזר סבר לא קרבו נסכים במדבר וביאת הארץ האמור בנסכים לאחר ירושה וישיבה לאחר שקבעו משכן בשילה יב] הוא דנתחייבו לפיכך הוצרכה ביאת הארץ יג] לכתוב משום שכל ארבעים שנה שבמדבר לא קרבו במשכן ובא הכתוב לחייבו בשילה ובית עולמים יד] ולא בשנות הכיבוש והחילוק בבמות הקטנות הילכך לא קרבו נסכים בבמה קטנה שהיא טו] שלא בכלי שרת ואי אסקינהו בשאין מוקדשין בחוץ לא מיחייב עלייהו והכי נמי אמרינן לקמן דמאן דבעי קדושת כלי בנסכים סבר לא קרבו נסכים במדבר: רבינא אמר בלמדין ניסוך המים כו'. ודכ"ע קרבו נסכים במדבר וביאת הארץ האמור בנסכים לבמה קטנה אתא וקרבו בבמה בלא קידוש כלי ומיהו בניסוך היין אשכחן בניסוך המים לא אשכחן דהא חובת ציבור הן ולא קרבו אלא בבמת ציבור בכלי שרת ובהא פליגי תנא קמא סבר למידין ניסוך המים מניסוך היין לחייב בחוץ ואפי' לא קדשו בכלי ורבי אלעזר סבר אין למידין וניסוך היין הוא דמתחייב בחוץ בלא כלי אבל ניסוך המים קדשו אין לא קדשו לא: מאי בינייהו. במאי פליגי: בירוצי המדות. מה שלף על שפת הכלי ותרוייהו קדושת כלי בעו מיהו רבנן סברי בירוצי מדות של לח נתקדשו ורבי אלעזר סבר לא נתקדשו ותוך כלי בעינן ופלוגתא דתנאי היא במנחות (דף פח.): רבה בריה דרבא אמר. תנא קמא לא בעי קדושת כלי ובקרבו נסכים במדבר קמיפלגי לתנא קמא קרבו לרבי אלעזר בר"ש לא קרבו כדפרישית: ובפלוגתא דהני תנאי. ר"א בר"ש טז] [כרבי] דאמר אין נסכים בבמה קטנה הילכך לא אשכחן ניסוך בלא קידוש כלי ות"ק כרבנן ס"ל דאמרי יש נסכים בבמת יחיד ואשכחן ליה בלא כלי שרת: כי תבאו. בפרשת נסכים כתיב בשלח לך: להטעינה נסכים בבמה גדולה. בא הכתוב ללמדך שלא קרבו נסכים במדבר ומשבאו לארץ נתחייבו בהן ובבמת ציבור ולא בבמת יחיד: או אינו אלא בבמה קטנה. דאילו בבמה גדולה במדבר נמי קרבי ומיהו עד השתא במה קטנה לא הואי דכל מ' שנה נאסרו הבמות משהוקם המשכן וכשנכנסו לארץ הותרו בשנים שכיבשו וחילקו ובא הכתוב להטעינם נסכים לקדשי במת יחיד: כשהוא אומר (ב) אשר אני נותן לכם כו': ורבי עקיבא יז] אומר להטעינה נסכים לבמה קטנה. דאגדולה לא איצטריך דהא במדבר נמי קרבי: או אינו אלא לבמה גדולה. ואמועינן קרא דלא קרבו נסכים במדבר: בכל מושבות. דהיינו במת יחיד דאילו במת ציבור יח] אינה אלא במקום אחד ור' ישמעאל משמע ליה מושבות לאחר ירושה וישיבה: תנא ר' נחמיה. במתני' כדברי האומר באיזהו מקומן (לעיל דף נב.) שירי הדם מעכבין בחטאת הילכך עבודה היא להתחייב עליה בחוץ כשאר זורק מקבלת דמים: שירי מצוה הן. שאין מעכבין את הכפרה כדאמר באיזהו מקומן (שם) יכול יעכבו תלמוד לומר ואת כל הדם נתקו הכתוב ועשאו שירי מצוה: הקטר איברים ופדרים. אין מעכבין את הכפרה דאין כפרה אלא בדם: ואם איתא. דלרבי נחמיה מעכבין נימא ליה הני נמי (ג) יט] כתחילת עבודה הן כשאר מתנות: מחלוקת. (ד) באיזהו מקומן דעיכוב שירים: בחטאות הפנימיות. כל מתנותיהן מעכבות: וכי תניא ההיא. דאודי ליה רבי נחמיה דשירי מצוה הן בשירים החיצונים ומודה רבי נחמיה בהו דהמקריבן בחוץ פטור: אי הכי. אמאי אהדר ליה הקטר איברים יוכיח נימא ליה כי אמרי כ] בפנימים ולא בחיצונים ואת אמרת לי חיצונים: ה"ג אלא לדבריו דרבי עקיבא קא"ל. לדידי שירים מעכבין לדידך נמי דאמרת שירי מצוה הן הקטר איברים יוכיח:

מתני' מלק בחוץ. נבלה היא שאין מליקה אלא בפנים לפיכך פטור על העלאתו ועל מליקתו נמי פטור כדאמרן ברים פירקין (דף קז.) השוחט ולא המולק: השוחט את העוף בפנים. פסול ושוב אינו ראוי בפנים לפיכך פטור על העלאתו בחוץ ואם תאמר והלא כל העולין בחוץ נפסלין ביציאתן כא] וכל השוחט בחוץ פסול הוא וחייבין על העלאתו התם רחמנא רבייה אבל לענין שאר פסולין מתקבל בפנים בעינן:

תוספות

בקרבו נסכים במדבר קא מיפלגי. פי' בקונטרס ותרוייהו אית להו יש שיעור למים ואי אפשר לומר כן דר"א על כרחך סבר אין שיעור, אלא תרוייהו סברי אין שיעור ושלשת לוגין דתנא קמא לאו דוקא*: **במה** גדולה ובמה קטנה. יש מפרשים דבמה גדולה קרי שעת איסור הבמות ובמה קטנה שעת היתר ופירוש הקונטרס עיקר דתרוייהו היתר הבמות אלא דבמה גדולה היא במת ציבור ובמה קטנה היא במת יחיד ואע"ג דרבי ישמעאל אמר להטעינה נסכים לבמה גדולה ודריש מושבות לאחר ירושה וישיבה כדפירש בקונטרס וכדתניא בספרי ובפרק קמא דקדושין (דף לז.) ואז נאסרו הבמות שבאו לשילה *ומ"מ אף כשהותרו אחרי כן בנוב וגבעון מודה רבי ישמעאל דבמת ציבור טעונה נסכים: **לדברי** רבי ישמעאל לא קרבו נסכים במדבר. בקדושין (נ"ז שם) פירש בקונטרס דלכולי עלמא קרבו בקרבן ציבור ואיני יודע מי הזקיקו לכך ושמא משום דקתני בסיפרי אמר אחד מתלמידי רבי ישמעאל בא הכתוב ללמדך על הנסכים שלא נתחייב יחיד על הנסכים אלא מביאתן לארץ וזה לשון הקונטרס דפירש בקדושין (נ"ז שם) ר' ישמעאל סבר לא קרבו נסכים במדבר ואף על גב דכתיב במילואים וזה אשר תעשה על המזבח וכתיב בה נסכים בעולת תמיד בקרבן ציבור הוא דהאי אבל היחידים לא נתחייבו בנסכים אלא מביאת הארץ לאחר ירושה וישיבה ורבי עקיבא סבר קרבו נסכים ליחיד במדבר: **כי** קאמר רבי נחמיה בשיריים הפנימיים. לעיל בפרק ב"ש (דף לט.) משמע דרבי נחמיה איירי בשיריים החיצונים ושם פירשתי: **וכי** תניא ההיא בשיריים החיצונים. ומה שהשיב לו איברים יוכיחו אע"ג דאיהו גופיה לא קיים בהאי טעמא אורחיה דתנא הכי כדפרישית בפרק התערובת (לעיל דף עז:*):

השוחט

עין משפט נר מצוה

נ א ב מיי' פי"ט מהל' מעשה הק' הל' ג ד:

נא ג ד ה מיי' שם פי"ח הל' יח:

עיין ל"ק נשם פי'

ג"ל מ"מ אף כו' ג"ש

הגהות הב"ח

(א) גמ' כדברי האומר שירי הדם מעכבי: (ב) רש"י ד"ה כשהוא אומר אל ארץ מושבותיכם אשר אני: (ג) ד"ה ואם איתא וכו' הני נמי עבודה כצ"ל ותיבת כתחילת נמחק: (ד) ד"ה מחלוקת דעיכוב שירים באיזהו מקומן בשיריים הפנימיים בחטאות הפנימיות:

[ד"ס ה"ח]

שיטה מקובצת

א] במדבר קא מיפלגי רבינא אמר: ב] היין קא מיפלגי: ג] אדא בריה דרב יצחק: ד] בינייהו רבה בריה דרבא אמר בקרבו נסכים: ה] תיבות אל ארץ מושבותיכם וגו' נמחק: ו] תיבת הרי נמחק: ז] יוחנן תנא רבי: ח] הדם שהן סוף העבודה ותיבות שאינן תחילת עבודה ל"ש: ט] נמי תחילת עבודה הן ותיבת מעכבי ל"ש: י] החיצונים. אי הכי נימא ליה כי אמרי אנא בפנימים אלא לדבריו ומתיבות ורבי כו' עד תיבת לדבריו בס"א אינו: יא] למים ואין כלי שרת מקדשין אלא הראוי להן: יב] בשילה ובית עולמים הוא דנתחייבו ולא בשעת כיבוש: יג] הא"ץ לכתב אות ו' ל"ש: יד] ולא בשעת ותיבת בשנות נמחק: טו] שהיא בלא כלי שרת וכי אסקינהו בשאינו מקודשין בחוץ: טז] בר"ש כרבי דאמר: יז] ור"ע אמר: יח] ציבור לא היתה אלא ותיבת אינה ל"ש: יט] נמי תחילת: כ] אמרי אנא בפנימים: כא] ביציאתן וכן השורפם בחוץ פ"ז אל הוא וחייבין על העלאתו ותם:

מסורת הש"ס

לקמן קיב: קדושין לז:

[לעיל מב: נב: מנחות טז:]

גירסת הש"י אי הכי נימא ליה כי אמרי אנא פנימים אלא לדבריו כו'

לעיל פד.

במדבר טו

שם

עין משפט
נר מצוה

יב א מיי' פי"ח מהל' מעה"ק הל' יח :
נג ב ג ד מיי' שם פי"ח הלכה יז :
נד ה ו מיי' שם הל"ח :
נה ז מיי' פי"ט מהל' מעה"ק הל"ג :
[עיין לעיל דף כט פ"א תוס' ד"ה לאהויי ט']

*שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב נמצא דרך הכשירו בפנים פטורו בחוץ דרך הכשירו מבחוץ פטורו בפנים ר"ש אומר כל שחייבין עליו בחוץ חייבין על כיוצא בו בפנים שהעלה בחוץ חוץ מן השוחט בפנים ומעלה בחוץ :

גמ' האי הכשירו חיובו הוא תני חיובו : ר"ש אומר א] [וכו'] : אהיכא קאי אילימא ארישא קאי המולק עוף בפנים והעלה בחוץ חייב מלק בחוץ והעלה בחוץ פטור וא"ל ר"ש כי היכי ב] דפנים מיחייב בחוץ נמי מיחייב ג] האי כל שחייבין עליו בחוץ כל שחייבין עליו בפנים מיבעי ליה ד] אלא כי היכי דבחוץ לא מיחייב בפנים נמי לא ה] ליחייב האי כל שאין חייבין עליו בחוץ ו] מיבעי ליה אלא אסיפא קאי השוחט עוף בפנים והעלה בחוץ פטור שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב ואמר ליה ר"ש כי היכי דבפנים לא מיחייב בחוץ נמי לא מיחייב ז] האי כל שאין חייבין מיבעי ליה אלא כי היכי דבחוץ מיחייב בפנים נמי מיחייב הא קתני חוץ מן השוחט בפנים והמעלה בחוץ *אמר זעירי שחיטת (א) בהמה בלילה איכא בינייהו והכי קאמר [וכן] ח] השוחט ח] *בהמה בפנים בלילה והעלה בחוץ פטור שחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ חייב ר"ש אומר כל שחייבין עליו בחוץ חייבין על כיוצא בו בפנים והעלה בחוץ חוץ מן השוחט עוף בפנים והעלה בחוץ *רבא אמר קבלה בכלי חול איכא בינייהו וה"ק [וכן] המקבל בכלי חול בפנים והעלה בחוץ פטור המקבל בכלי חול בחוץ והעלה בחוץ חייב ר"ש אומר כל שחייבין עליו בחוץ חייבין על כיוצא בו בפנים והעלו בחוץ ה"ז מן השוחט עוף בפנים ט] והעלו בחוץ השתא דתני אבוה דשמואל בר רב יצחק המולק עוף בפנים והעלו בחוץ חייב מלק בחוץ והעלה בחוץ פטור ור"ש מחייב י] ר"ש התם קאי ותני כל שחייבין עליו בפנים והעלה בחוץ חייבין עליו בחוץ : מתני' חטאת שקבל דמה בכוס אחד נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים בפנים וחזר ונתן בחוץ חייב שכולו-ראוי יא] בפנים קבל דמה בשתי כוסות נתן שניהם בפנים פטור שניהם בחוץ חייב אחד בפנים ואחד בחוץ פטור אחד בחוץ ואחד בפנים חייב על החיצון והפנימי מכפר למה הדבר דומה *למפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות שחט שתיהן בפנים פטור שתיהן בחוץ חייב אחת בפנים ואחת בחוץ פטור אחת בחוץ ואחת בפנים חייב על החיצונה והפנימית מכפרת *כשם שדמה פוטר את בשרה כך היא פוטרת את בשר חבירתה :

השוחט בלילה בבמה ט'. ואם תאמר שחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ אמאי חייב ומאי שנא משלמים ששחטן בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל דפטור כדאיתא בפרק שני שעירי (יומא דף סג:) ויש לומר דלילה אין מחוסר זמן אבל התם מחוסר מעשה ואם תאמר לר"ש מאי שנא שוחט בהמה בלילה בפנים משוחט עוף בפנים *ויש לומר דשוחט עוף בפנים מקלקל קטליה ואם עלה ירד אפי' לר"ש אע"ג דלא מטמא בגדים אבית הבליעה שאין שום שחיטה מטמא בגדים אבית הבליעה אפילו טרפה או נרבע :
אלא

שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב. אף על העלאה שחיטה בחוץ בשוף יב] רבייה רחמנא (ויקרא יז) מאו אשר ישחט* והעלאתו נמי אמרינן לקמן (דף קיט:) ואליהם תאמר לערב פרשיות דכל שמתחייב על שחיטתו בחוץ אם חזר והעלן או הוא או אחר חייב : נמצא דרך הכשירו בפנים ט'. בגמרא פריך אסיפא דרך הכשירו בחוץ חיובו הוא דעוף קדשים אין לו הכשר בחוץ בשחיטה והכי איבעי למיתני דרך חיובו בחוץ יג] *פטורו בפנים דרך חיובו בפנים פטורו בחוץ כגון שחט בפנים והעלה בחוץ פטור יד] שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב מלק בפנים והעלה בחוץ חייב מלק בחוץ והעלה בחוץ פטור נמצא במקום שמתחייב על העלאתו *אם נעשית עבודה הראשונה בפנים כגון במליקה פנים פטור על העלאתו אם נעשית עבודה ראשונה בחוץ והדך שמתחייב על העלאה אם נעשית העבודה ראשונה בחוץ כגון בשחיטה פטורו בפנים אם נשחט בפנים והעלה בחוץ : ר"ש אומר כל שחייבין עליו בחוץ חייבין על כיוצא [בו] בפנים והעלה בחוץ ט'. בגמרא מפרש לה ומיהו הכי משמע כל שחייבין על העלאתו טו] כו' אם נעשית עבודתו כולו בחוץ חייבין עליו בנעשית עבודתו ראשונה בפנים והה"נ טז] העלאו בחוץ חוץ מן השוחט עוף בפנים והעלה בחוץ דפטור והיינו דשתיה בחוץ הוה מתחייב אף בהעלאה : גמ' הכשרו חיובו הוא. דבחוץ מאי הכשר שייך למימר חיובו שייך למימר כדפרישית לעיל : ר"ש אהייא. פליג : בחוץ נמי מיחייב. אם מלקו בחוץ נמי מחייב אהעלאתו בחוץ : שחיטת לילה בבהמה יז] והעלה בחוץ איכא בינייהו . ותנויי מתכרא מתניתין במילתיה דהכא קנאת והכי קאמר וכן השוחט בהמה בלילה בפנים והעלה בחוץ פטור דאינה מתקבלת בפנים דכתיב (ויקרא יט) ביום זבחכם ואפי' עלתה תרד ורבי יהודה היא דאמר בפרק המזבח יח] (לעיל דף כד.) פרט לנשחטה בלילה :

שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב. דבשחיטה חוץ לא שנא לילה מיום דהא ראוי הוא לבא אל פתח אהל מועד למחר ובהעלאתו נמי חייב דהא כתיב (ויקרא יז) ואליהם תאמר : חייבין על כיוצא יט] בפנים והעלה בחוץ. והשוחט בהמה בלילה בפנים והעלה בחוץ חייב כאילו כ] שחטה בחוץ דהא בפנים אם עלתה לא תרד אית ליה בפרק המזבח מקדש (שם) דקתני ר"ש אומר עולה אין לי אלא עולה כשרה מנין לרבות שנשחטה בלילה כו' : חוץ מן השוחט כא] העוף בפנים והעלה בחוץ. דפנים נמי אם עלה ירד דהא מיקטל קטליה כדאמרי' בהמזבח מקדש (לעיל דף פה.) : [וכן] המקבל בכלי חול בפנים והעלה בחוץ פטור. דהא בפנים אם עלה ירד דה"ל כנשפך דמה ורבי יהודה היא דניה ליה אם עלו לא ירדו אלא בלן ויוצא ונשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו ושקיבלו פסולין את דמו בהנך פסולין דחזו לעבודת צבור כדמפרש בהמזבח מקדש (שם דף פד:) : רבי שמעון אומר כו'. דהא בפנים נמי אית ליה אם עלתה לא תרד ואפי' נשפך דמה כדקתני התם : והשתא דתני אבוה דשמואל. דרבי שמעון מחייב אמלק בחוץ והעלה בחוץ תני במילתיה דר"ש במתני' כל שחייבין עליו בפנים כגון המולק בפנים והמעלה בחוץ חייבין עליו בחוץ ודקתני סיפא חוץ מן השוחט בפנים ומעלה בחוץ אדיוקא קאי דאיכא למידק ממילתא דר"ש הא כל שאין חייבין עליו בפנים והעלה בחוץ כגון קדשים פסולין שלא היה פסולן בקדש כגון הרובע והנרבע ט' אין חייבין עליהן אם שחטן בחוץ והעלן בחוץ אשחיטתן לא מיחייב דלא קרינא ביה ואל פתח אהל מועד לא הביאו והעלאתן מהיכא תיתי כב] דהא לא קרינא ביה נמי אל פתח אהל מועד לא יביאנו חוץ מן השוחט עוף בפנים והעלו בחוץ שאף על פי שפטור על העלאתו בחוץ חייבין על כיוצא בו בשוחט בחוץ והעלה בחוץ דהא איתרבאי לעיל (דף קז.) שחיטתו מאו אשר ישחט והעלאתו מואליהם תאמר : מתני' נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים חייב. כדי נסבה אלא משום סיפא דבעי מיתני בפנים וחזר ונתן בחוץ ואשמעינן דאע"ג דשיריים נינהו מיחייב עלייהו וכתמא כרבי נחמיה : שניהם בחוץ חייב. אחת ואם היתה לו ידיעה בינתיים חייב שתים : אחד בפנים ואח"כ השני בחוץ פטור. ואפילו לרבי נחמיה כדמפרש בגמרא דקסבר כוס אחד עושה את חבירו דחוי הילכך אפילו שיריים לא הוי : והפנימי מכפר. להכשיר הזבח כדאמרן בכל הזבחים שנתערבו (שם דף פב.) דלא עשה את המבוייר כיוצא בו : למה הדבר דומה. בגמרא מפרש למה לי לדמוייניהו ומאי גמרי מהדדי : שתיהן בחוץ חייב. על כל אחת ואחת דבשעת שחיטה כל אחת היתה ראויה לפנים : אחת בפנים והשניה כג] בחוץ פטור. דהויא לה חטאת שכיפרו בעליה ולמיתה אזלא ואינה מתקבלת בפנים : חייב על החיצונה. דהא חזיא לפנים דאיזו מהן שירצה יקריב : והפנימית מכפרת. על הבעלים : כשם שדמה פוטר כד] בשרה. מן המעילה דזריקת דם מוציאה בשר קדשי קדשים *מן המעילה דיהא בה שעת היתר לכהנים כך היא פוטרת את בשר חברתה ואע"פ שפסולה ואשמעינן שתיהם בפנים קאי ואשמעינן דהיכא דמונח בכוסות וקדם וזרק את דם האחת פוטרת את חברתה מן המעילה משום חטאת שכיפרו בעליה דקיימא לן *חטאות המתות לא נהנין ולא מועלין אבל משום שחוטי חוץ לא איצטריכא ליה דכמאן כה] דקטליניהו דמי וליה בהו מעילה כדאמרינן ט] במעילת קמייתא קדשים שמתו יצאו מידי מעילה ואגב גררא נסבה הכא איידי כו] דנקטא משום שחיטת חוץ ובפרק קמא דמעילה (דף ו:) נמי קתני לה לכולה :
גמ'

שיטה מקובצת
א] יוסף אחייא אילימא תיבת כו' ל"ש ותיבות אהיכא קאי נמחק : ב] היכי דבפנים : ג] מחייב כל שחייבין עליו בפנים חייבין עליו בחוץ מיבעי : ד] ליה ואלא כי : ה] לא מחייב כל ואות ל' ותיבת האי נמחק : ו] בחוץ אין חייבין עליו בפנים מיבעי ליה ואלא : ז] מיחייב. כל שאין חייבין עליו בפנים אין חייבין עליו בחוץ מיבעי ליה ואלא כי : ח] השוחט בלילה בפנים והעלה בחוץ פטור שחט בלילה בחוץ והעלה: ט] והעלה בחוץ והשתא דתני אבוה דרב שמואל המולק אות ו' ותיבות בר רב יצחק נמחק : י] תיבות ר' שמעון התם קאי נמחק : יא] ראוי לבא בפנים קבל דמו בשני כוסות : יב] רחמנא רבייה מאו : יג] (בחוץ פטורו בפנים אות ו' נמחק):יד] תיבות שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב ל"ש : טו] תיבת כו' נמחק : טז] העלה בחוץ אות ו' נמחק : יז] בבהמה בפנים והעלה : יח] המזבח מקדש : יט] כיוצא בו בפנים : כ] כאילו שחטה בחוץ : כא] השוחט עוף בפנים אות ה' נמחק: כב] דלא קרינא ותיבת דהא ל"ש : כג] והשניה אחריה בחוץ : כד] פוטר את בשרה : כה] דכמאן דקבירינהו דמי תיבת דקטליניהו ל"ש : כו] כדאמרי' במעילה בשמעתא : כז] איידי דנקט שחיטת אות א' ותיבת משום נמחק :

מסורת הש"ס
[לעיל קז.]
צ"ל פטורו בפנים דרך חיובו בפנים פטורו בחוץ מליקה כגון שחט ט'
גי' הל"ק אם נעשית עבודה הראשונה בפנים כגון במליקה בשר על העלאתו אם נעשית במל קה בחוץ ודרך שמתחייב ט'
[לעיל קח.]
[לעיל ל סד: פ ב]
[לעיל קז.]
מעילה ח:
[לעיל]

הגהות הב"ח
(א) גמ' אמר זעירי שחיטת לילה בבהמה איכא בינייהו

מן המעילה דיהא בה שעת בשר ט' כ' ל
[מעילה ו:]

גמ' בשלמא בחוץ וחזר ונתן בפנים שכולו ראוי א] להיות בפנים אבל בפנים והעלן בחוץ שיריים נינהו *הא מני רבי נחמיה היא דאמר שירי הדם שהקריבן בחוץ חייב אי רבי נחמיה אימא סיפא קבל דמה בשני כוסות נתן שניהם בפנים פטור שניהם בחוץ חייב אחד בפנים ואחד בחוץ פטור והאמר רבי נחמיה שירי הדם שהקריבן בחוץ חייב ב] סיפא אתאן לתנא קמא דרבי אלעזר ברבי שמעון* דאמר *כוס עושה דחוי לחבירו: למה הדבר דומה למפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה: ג] למה הדבר דומה למה לי הא מני רבי *היא דאמר אבודה בשעת הפרשה מתה והכי קאמר טעמא דאבדה הא הפריש שתי חטאות לאחריות חדא מינייהו מעיקרא עולה היא וכדרב הונא אמר רב *דאמר רב הונא אמר רב אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם כשר לעולה מי דמי התם אשם זכר ועולה זכר אבל ד] חטאת נקבה היא א"ר חייא מוסתיניא בשעיר נשיא:

הדרן עלך השוחט והמעלה

פרת חטאת ה] ששרפה חוץ מגתה וכן שעיר המשתלח ו] שהקריב בחוץ פטור שנאמר ואל פתח אהל מועד לא הביאו (ויקרא יז) כל שאין ראוי לבא אל פתח אהל מועד אין חייבין עליו ז] הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והמחיר ח] [והאתנן] והכלאים והטריפה ויוצא דופן שהקריבן בחוץ פטור שנאמר לפני משכן ה' (שם) כל שאין ראוי לבא לפני משכן ה' אין חייבין עליו בין בעלי מומין קבועין בין בעלי

רש"י

גמ' מאן תנא דפליג עליה דר' אלעזר בר' שמעון · בפרק כל הפסולין (לעיל דף לד:) דאומר כוס עושה חבירו דחוי דקתני חטאת שקבל דמה בארבע כוסות ונתן ארבע מתנות מאחד מהם הוא לבדו נשפך ליסוד והן נשפכין לאמה ורבי אלעזר ב"ר שמעון אמר התם כולן נשפכין ליסוד דקבבר כוס אחד עושה את חבירו שירים: רבי נחמיה הוא · דפליג עליה דאמר הכא קבל דמה בכוס אחד נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ חייב דשירים נינהו ושירי הדם ט] שהקריבו בחוץ חייב והיכא דקיבלו בשני כוסות אמר פטור אלמא כוס שני לאו שירים חשיב ליה אלא דחוי י] היה לשפוך לאמה הלכך לא מיחייב עליה בחוץ: (א) מאי למה הדבר דומה · למאי הלכתא דמינהו ומאי גמר מינה: הא מני רבי היא דאמר · במסכת תמורה (דף כב:) אבודה בשעת הפרשה מתה כחטאת שכיפרו בעליה דקיימא לן (שם דף כא:) דאזלא למיתה אפילו לא היתה הראשונה אבודה בשעה שמתכפר בשניה אלא בשעת הפרשה ומשהפרים זו תחתיה נמצאת קיימא לן בה דאם נתכפר באחת מהן שניה מתה והכי קאמר תנא דמתני' טעמא דאבדה כלומר זו שהופרשה על ידי איבוד חבירתה הוא דכי שוחט אחת מהן בחוץ אחר שקרבה חבירתה יא] פטור דדמיא לכוס דחוי משום דכרבי סבירא ליה דאמר למיתה אזלא אבל המפריש שתי חטאות לאחריות מעיקרא שאם תאבד האחת יתכפר בחבירתה דאפי' רבי מודה יב] בו דמתכפר באחת מהן והשניה תרעה ודמיה לעולת קיץ המזבח וכן לרבנן באבודה בשעת הפרשה דאית להו תרעה בההוא לא אמרינן דאם שחטה בחוץ לשניה דנפטר ואף על גב דלכתחילה לא קרבה היא גופה עולה אלא יג] דמיהן חייב עליה בחוץ דאי אקרבה לדידה גופה עולה בפנים מתקבלת היא: כדרב הונא [א"ר] אשם שניתק לרעייה · כגון תמורת אשם ואשם שמתו בעליו או נתכפרו באחר וקיימא לן (שם דף יח·) כל שבחטאת מתה באשם רועה ונמלך בב"ד ואמרו לו ירעה ושחטו סתם כשר לעולה ודוקא ניתק אבל לא ניתק לא כדאמר בפ"ק (לעיל ד' ה:) הוא בהוייתו יהא: מי דמי · מתני' לדרב הונא לחיובי אחטאת שניה בחוץ מהאי טעמא הא לא חזיא היא גופה לעולה כלל דהא נקבה היא: מיוסתיניא · מקום: בשעיר נשיא · שהפריש שנים לאחריות דהתם זכר הוא:

הדרן עלך השוחט והמעלה

פרת חטאת · חוץ מגתה · בגמרא מפרש היכא: גתה · לשון גת כלומר יד] מקום עמוק: ששחטה חוץ מגתה גרסי': פטור · ולא אמרינן שוחט קדשים בחוץ טו] שלא במקום מצוה דרחמנא פטריה מואל פתח אהל מועד וגו' הראוי לפתח אהל מועד שחובה עליו להביאו שם דמדקפיד קרא לענשו על שלא הביאו ש"מ בעומד להביאו שם משתעי קרא: כל שאינו ראוי · כל שאינו עתיד [לבא] ובגמרא פריך הא שעיר המשתלח עתיד לבא להגריל ולהתוודות: שנאמר לפני משכן · להקריב קרבן לפני משכן אע"פ שכשר לבא הואיל ואינו כשר ליקרב ובגמרא פריך הני נמי תיפוק לי מואל פתח אהל מועד: עובר בל"ת · הואיל וראוי לבא לאחר זמן כדקתני בסיפא שה"ה

פרת חטאת ששחטה חוץ מגתה · ברוב ספרים *גרסינן ששרפה וכן במסכת פרה פרק ד' (מ"ג) תנן שרפה חוץ לגתה פסולה והוא הדין בשחיטה דאין חיוב חוץ לא בשחיטה ולא בהעלאה כדמוכח בגמרא ועיקר גת ניתקן לשריפה שהוא כעין גומא כדפירש בערוך ושורפין אותה שם ואוספין אפרה:

תוספות

אלא בפנים וחזר ונתן בחוץ שיריים נינהו · אע"ג דהיא לאוקומא בג' מתנות שבחטאת דאמרינן בפ' ב"ש (לעיל דף לח:) דלעכבן חוץ הוי כתחילתן לא משמע ליה אלא בשיריים דומיא דסיפא דשני כוסות אחד בפנים ואחד בחוץ שלא היה עושה חבירו דחוי אא"כ נתן לכולם: *כשם שדמה פוטר את בשרה מן המעילה דזריקת דם מוציאה בשר קדשי קדשים מן המעילה כך הוא פוטר את בשר חבירתה מן המעילה ופי' בקונטרס משום חטאת שכיפרו בעליה דקי"ל חטאות המתות לא נהנין ולא מועלין וקשה לפירושו דבסוף פרק קמא דמעילה (דף ו:) תנן אמר רבי עקיבא והרי מפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה הרי שניהם עומדים לא כשם שדמה פוטר את בשרה כך פוטר את בשר חבירתה ואמרינן בגמרא *אמר רבי אלעזר לא אמר רבי עקיבא אלא ששחט שניהם בבת אחת דלה מזה זורק דלה מזה זורק אבל בזה אחר זה לא ואי חשיב כחטאות המתות אפילו בזה אחר זה נמי אלא ודאי כיון דנשחטה קודם זריקת דמה של חבירתה שראוי להתכפר לא הויא חטאת המתה והיינו טעמא דיש חילוק בין בת אחת לזה אחר זה דבבת אחת חשיבי תרוייהו כחד גופא ולכך פוטר את בשר חבירתה וכן מוכחת הסוגיא: **הא** מני רבי היא דאמר אבודה בשעת הפרשה מתה · למאן דאמר בפרק ולד חטאת (תמורה דף כג·) דהכל מודים במתכפר בשאינה אבודה דאבודה מתה מיירי הכא בכל ענין דהשניה מתה לרבי ואיכא למאן דאמר התם דבבא לימלך פליגי והיכא דמשך מדעתו אחת מהן והקריב השניה מתה לכולי עלמא דנתכוין לדוחה והיכא דנמלך מודה רבי *דנתכפר באבודה דשאינה אבודה רועה והכא מיירי בשחט שאינה אבודה בפנים ואבודה בחוץ וקשה קצת מאי רבי היא רבנן נמי לא פליגי בהכי: **והכי** קאמר טעמא דאבדה אבל הפריש שתי חטאות לאחריות כו' · משמע היכא דקתני אבדה הוי אבדה דוקא ותימה דבסוף פ"ק דמעילה (דף ז·) תניא אמר רבי שמעון כשהלכתי לכפר (בגא) [פאגי] כו' עד אמר לי בני אתה אומר כן והרי מפריש חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתיה כו' ולר"ש על כרחין לא מחלק דרועה לר' שמעון לית ליה כלל כדאיתא בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צז:) ובתמורה פרק *ולד חטאת (תמורה דף י) וי"ל דבמעילה אינו יורד לחידוש זה אלא לאשמועינן דזריקה מועלת ליוצא וחד מינייהו נקט אבל מתני' דהכא לחידוש תנייה דאין זה דמיון כ"כ ולא נקטה אלא לאשמועינן *דרבי היא חדא מינייהו מעיקרא עולה היא ואפילו למ"ד בעי עקירה חסרון עקירה לא שמיה חסרון בהאי דעומד ליעקר ולא דמי להא דאמרינן בפ' בתרא (לקמן דף קיד:) אי הכי לשמו ליחייב הואיל וראוי שלא לשמו ומשני מחוסר עקירה דהתם אינו עומד ליעקר: **בשעיר** נשיא · וא"ת לר"ש חטאת זכר אמאי מתה הא אמרי' בפרק קמא דהוריות (דף ו:) ובפרק שני דתמורה (דף טו:) דחמש חטאות בחד מקום גמירי להו ולא משכחת ולד חטאת בחטאת זכר וי"ל דמתני' דלא כר"ש והא דאמרינן בפ' ולד חטאת (שם דף כג·) גבי שעירי יום הכיפורים והשני ירעה לרבי שמעון ודייקא הא ביחיד מתה לאו בזכר כיוצא בהן אלא בנקבה:

הדרן עלך השוחט והמעלה

חוץ

עין משפט נר מצוה

צייך למתני' דלעיל

נו א מיי' פ"ד מהלכות פסה"מ הלכה נג:

נז ב מיי' שם הל' מז:

א ג ד מיי' פי"ט מהל' מעה"ק הלכה ז:

ב ה ו מיי' שם ופי"א הלכה ו:

[יומא מ: לעיל לד: תמורה כב:]

[מעילה ז.]

לעיל ה: [וש"נ]

נ"ל דאם נתכפר באבודה ל"ק

[נ"ל יש בקרבנות מו.]

דרבי היא הס"ד ואח"כ מה"ד חדא ל"ק

שיטה מקובצת

א] ראוי לבא בפנים אלא בפנים וחזר ונתן בחוץ שירים נינהו אמרי הא מני : ב] חייב אמרי מאן תנא דפליג עליה דר"א בר"ש כוס עושה חבירו דיחוי ר' נחמיה היא : ג] מאי למה הדבר דומה הא מני ותיבות למה לי נמחק : ד] אבל הבא חטאת :

מסורת הש"ס

[לעיל נה: לט. קי.]

נ"א ומאן תנא דפליג עליה דר"ש גרסינן וכו' וכ"ה בסוי ל"ק

[תמורה כב:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה למה הדבר דומה למה לי למאי כצ"ל:

[וכן גי' הערוך ערך גת ה']

ה] דבאר שחיטה חוץ ותיבת ששרפה נמחק : ו] המשתלח שהקריבו : ז] הרובע · עי' תוס' תמורה (דף כד) : ח] והמחיר והאתנן והכלאים : ט] שהקריבן בחוץ : י] הוה לישפוך : יא] דבירתה בפנים פטור דדמי לכוס משום ותיבת דחוי נמחק : יב] בה דמתכפר : יג] אלא דמיה חייב : יד] כלומר א) מקומה ששחטה תיבות מקום עמוק ל"ש : טו] בחוץ הוא שלא :

א) נראה דצ"ל חוץ ממקומה בשחטה ה, וכו' תיבות מקום עמוק ל"ש :

ג א מיי' פי"ח מהלכות מעה"ק הלכה ח:
ד ב מיי' שם הלכה ז:
ה ג מיי' שם הלכה ט:
ו ד מיי' שם פרק יט הלכה ד:
ז ה מיי' שם הלכה ו:
ח ו מיי' פ"ט מהלכות ביאת מקדש הלכה ה:
ט ז מיי' שם הלכה ו:
י ח מיי' פ"א מהלכות בית הבחירה הלכה ג:
יא ט מיי' פ"ז מהלכות בית הבחירה הל' יא ופ"י מהלכות מעה"ק הל' ג ופי"א שם הל' ה:
יומא סג.
יב י מיי' פ"ו מהלכות בית הבחירה הל' טו ופ"ז שם הלכה יד ופ"ז מהלכות מעה"ק הל' ה:
יג כ מיי' פי"ח מהלכות מעה"ק הלכה ב:

בעלי מומין עוברין שהקריבן בחוץ פטור ר"ש אומר בעלי מומין קבועין פטור בעלי מומין עוברין (א) א] חייב בלא תעשה *תורים שלא הגיע זמנן ובני יונה שעבר זמנן שהקריבן בחוץ פטור ר"ש אומר בני יונה שעבר זמנן פטור ותורים שלא הגיע זמנן בלא תעשה *אותו ואת בנו ומחוסר זמן פטור ר"ש אומר הרי זה בלאתעשה ב] *שר"ש אומר כל שהוא ראוי לבא לאחר זמן ה"ז בלא תעשה ואין בו כרת וחכ"א כל שאין בו כרת אין בו לא תעשה *ג מחוסר זמן בין בגופו בין בבעליו ג] *איזהו מחוסר זמן בבעליו הזב והזבה והיולדת והמצורע שהקריבו חטאתם ואשמם בחוץ פטורין עולותיהן ושלמיהן בחוץ חייבין *המעלה מבשר חטאת מבשר אשם מבשר קדשי קדשים מבשר קדשים קלים ומותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות *ד והיוצק ד] והפותת והבולל והמולח והמניף והמגיש והמסדר את השולחן והמטיב את הנרות והקומץ והמקבל דמים בחוץ פטור (ב) ואין חייבין עליו לא משום זרות ולא משום טומאה ולא משום מחוסר בגדים ולא משום [שלא] רחוץ ידים ורגלים עד *שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורות ומשהוקם המשכן נאסרו הבמות ועבודה בכהנים קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים וקדשים קלים בכל מחנה ישראל באו לגלגל הותרו הבמות קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים וקדשים קלים בכל מקום *באו לשילה נאסרו הבמות *ולא היה שם תקרה אלא בית אבנים ה] בלבד מלמטן (ג) והיריעות מלמעלן והיא היתה מנוחה קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים וקדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה *באו לנוב וגבעון הותרו הבמות קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים קדשים קלים ו] *בכל ערי ישראל *ח באו לירושלים נאסרו הבמות ולא היה להן ז] *היתר והיא היתה נחלה *ט קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים קדשים קלים ומעשר שני לפנים מן החומה כל הקדשים שהקדישן בשעת איסור הבמות והקריבן בשעת איסור הבמות ח] מבחוץ *י הרי אלו בעשה ולא תעשה וחייבין ט] עליו כרת הקדישן בשעת היתר הבמות והקריבן בשעת איסור הבמות בחוץ הרי אלו בעשה ולא תעשה ואין חייבין עליהן כרת הקדישן בשעת איסור הבמות והקריבן בשעת היתר הבמות הרי אלו בעשה ואין בהן לא תעשה ואלו קדשים קרבין במשכן קדשים שהוקדשו למשכן קרבנות ציבור קרבין במשכן וקרבנות היחיד בבמה קרבנות היחיד שהוקדשו למשכן יקריבו במשכן ואם הקריבן בבמה פטור ומה בין במת יחיד לבמת ציבור סמיכה ושחיטת צפון ומתן

(ד) שהיה ר"ש אומר כו' · בגמרא מפרש לא העשה דידהו : תורין שלא הגיע זמנן · כדתנן י] בחולין (דף כב:) משיזהיבו כשירין ומקמי הכי פסולין דתורין משמע גדולים ולא קטנים בני יונה קטנים משמע ולא גדולים ופסולין מתחילת הציהוב ואילך : בלא תעשה · הואיל וראוין לאחר זמן יש יא] בו לא תעשה לשוחטן בחוץ: מחוסר זמן · שאמרנו פטור בין שהוא מחוסר זמן בגופו בין שהוא מחוסר זמן בבעלים שלא הגיע זמן יב] בעלים להקריב קרבנותיהם : והמצורע לא גרסי' במתני': שהקריבו · בתוך ימי ספרן: ויולדת · בתוך מלאת: ואשמם · בגמרא פריך מאי אשם איכא בהני : פטור · שאין מתקבלין בפנים לא לחובה ולא לנדבה : עולותיהן · דזב וזבה (ה) דעוף ודיולדת בהמה : חייבין · שהרי מתקבלות בפנים נדבה לזמן : ושלמיהן · בגמ' פריך מאי שלמים איכא בהני : קדשי קדשים · כבשי עצרת : ומותר העומר · לאחר קמילה: היוצק · שמן על המנחה כדכתיב (ויקרא ב) ויצקת וגו': והפותת · מנחת מחבת כדכתיב (שם) פתות אותה פתים : והמגיש · מנחה בחוץ והיא טעונה הגשה בפנים בקרן מערבית דרומית כמשפטה: המטיב את הנרות · מדשן את המנורה בבקר : פטור טעמא יליף בברייתא בגמ' : אין בהן משום זרות חיוב מיתה כל הנך הקטרות בדבר שדרכן לאכול לאו הקטרה נינהו וכל הנך עבודות הואיל ויש אחריהן עבודה אין זר חייב עליה מיתה כדאמרינן בפרק בראשונה (יומא דף כד·) עבודת מתנה ולא עבודת סילוק עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה : ולא משום טומאה · כהן טמא ששימש דאזהרת זרות ושימוש בטומאה מחד קרא נפקי ויזהרו ולא יחללו בכל הזבחים תניא (לעיל יז.) מאי דמחייב אזרות מחייב אשימוש טומאה : ולא משום מחוסר בגדים · דאינהו נמי כזר בזמן שאין בגדיהן עליהם אין כהונתם עליהם והוו להו זרים הכי נפקא לן בפרק שני (שם יז:) : ולא משום שלא רחוץ ידים ורגלים · גמר חוקה חוקה ממחוסר בגדים התם לענין אחולי עבודה ולענין מיתה נמי אכן גמרינן לה מהתם : ועבודה בבכורות · כדכתיב וישלח את נערי בני ישראל וגו' (שמות כד) : נאסרו הבמות · כדכתיב בשחוטי חוץ : ועבודה בכהנים · כדכתיב קרב אל המזבח : לפנים מן הקלעים · דכתיב בחטאת ואשם ומנחה (ויקרא ו) בחצר אהל מועד : קדשים קלים בכל מחנה ישראל · כמות שהן שרויין בדגליהם והא ילפינן יג] באיזהו מקומן (לעיל נה·) מקראי : באו לגלגל · כשעברו את הירדן והוקבע אהל מועד שם שבע שנים שכבשו ושבע שחלקו : הותרו הבמות · כדילפינן לקמן מאיש כל הישר בעיניו ~: קדשי קדשים יד] הנאכלין לא קרב בבמת יחיד טו] *כל שאין נידר ונידב אין קרב בבמה קטנה ואין מנחה בבמה הלכך עולה הוא דהואי ואין נאכלת וחטאת·

קלים בכל מקום · דכיון שבטלו הדגלים והן היו הולכים בכל הארץ לכבשה ולא היתה חנייתן סביבות המשכן בטלה קדושת מחנה ישראל מעשר שני לא הוזכר כאן לפי שלא נהגו מעשרות עד לאחר ירושה וישיבה : באו לשילה · לאחר *חילוקו מיד קבעוהו בשילה : נאסרו הבמות · כדקתני והיא היתה מנוחה וכתיב כי לא באתם עד עתה וגו' כלומר כשתעברו את הירדן לא טו] תקריבו בבמות ככל אשר אנחנו עושים פה היום שאנו מקריבין במשכן חטאות ואשמות אלא איש כל הישר בעיניו תעשו דהיינו נדרים ונדבות שאינן עליכם חובה אלא לפי מה שישר בעיניכם כי בעוד שתכבשו ותחלקו לא באתם עד עתה אל המנוחה יז]ועברתם את הירדן וישבתם בארץ הייט לאחר ירושה וישיבה והיה המקום וגו' השמר לך וגו' הייט איסור הבמות : תקרה · יח] (של) גג של נסרים : ויריעות מלמעלן · בגמרא יליף לה : בכל הרואה · במקום שרואין משם את שילה ובגמרא יליף לה : באו לנוב וגבעון · כשחרבה שילה ונלקח הארון בימי עלי באו לנוב יט] וגבעון כמו שנאמר אין לחם חול [וגו'] כי אם לחם קדש כ] אשר מלפני ה' (שמואל א כא) אלמא שולחן ומזבח התם הוה חרבה נוב בימי שאול באו לגבעון כדכתיב במלכים (א ג) כי (ו) שם הבמה גדולה : הותרו הבמות · יליף בגמרא : קדשים קלים בכל ערי ישראל · דהא בכל מקום שהוא שם עושה במה (ז) ומקריבו : ומעשר שני · פריך בגמרא נסקיה להתם : והיא היתה נחלה · היא דכתיב בקרא דמשבאו אל המנוחה ואל הנחלה יאסרו הבמות : לפנים מן החומה · של ירושלים שהיא במקום מחנה ישראל שבמדבר כדכתיב ואכלת שם לפני ה' (דברים יב) : בעשה · והביאום לה' וגו' (ויקרא יז) : ולא תעשה · כדילפי' משם תעלה כא] לשחיטה ואזהרה דהעלאה השמר לך פן תעלה עולותיך וגו' (דברים יב) : וחייבין עליהן כרת · כדכתיב (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו : ואין חייבין עליהן כרת · כדאמרן בהשוחט (לעיל קז:) עד כאן הוא מדבר בקדשים שהקדישן כו' וקתני סיפא יכול יהו חייבין עליהן כרת תלמוד לומר זאת להם ואין אחרת להם : הקדישן בשעת איסור הבמות·נהי דלא שעת הקרבה בהו והביאום לה' וכיון שהמתין עד שלא כב] יבא לקיימו נתבטל העשה על ידו אבל לאו וכרת ליכא דאזהרה ועונש בשעת הקרבה כתיבי והרי הותרו הבמות: ואלו קדשים קרבין במשכן · קדשים שהוקדשו למשכן בזמן שהיה המשכן בגלגל והותר במה אלו קדשים צריכין להקריבן במשכן ולא יקרבו בבמה אותם שהוקדשו לשם משכן כג] מפרש ואזיל : קרבנות ציבור · סתמן כד] למקדש : קרבנות יחיד · סתמן בבמה : קרבנות יחיד שהוקדשו למשכן · שפירש בשעת הקדישן על מנת להקריבן למשכן : פטור ·מאזהרה ומעונש שהרי הותרו הבמות ומיהו אסור לשנות משום כאשר נדרת תשמור ועשית (דברים כג): ומה בין במת יחיד כו'·

והכא בבמת ציבור הוא דקרבי ונאכלין לפנים מן הקלעים : קדשים קלים עולה: יליף בגמרא דלא נהיגי בבמת יחיד: במת ציבור־גלגל נוב וגבעון(ח): מתן

[נ"ל תליהם]
חולין כב·
[מעילה יב. חולין סא. ושכר ג"כ תמורה יט:]
סנהדרין סב: [וע"ש בתוספות בקצו סרכם]
[בכורות דף]
מגילה ט·
סדר עולם פי"א
מגילה י.
[נ"ל עוד היתר כך איתא במגילה י. וכן במשנה שבמשניות]
[עי' תוס' לקמן קיח. ד"ה באו ותוס' לעיל ס: ד"ה מאי קסבר]
ב"א ומעשר שני
נ"ל קדשי קדשים

הגהות הב"ח
(א) במשנה ר"ש אומ... וכו' מומין עוברין ע"... בלא תעשה : (ב) שם ול... בהם משום זרות בל... והיינו חייבין עליו ל... נמחק : (ג) שם ויריע... מלמעלן: (ד) רש"י ד"... (בע"א) שוגר וכו' בשיפ... שר"ש אומר כנ"ל ותיב... שהיה נמחק : (ה) ד"... עולותיהן דזב וזבה שוף... (ו) ד"ה באו לנוב וכ... במלכים כי היא הבמ... גדולה : (ז) ד"ה קד"... קלים וגו' ומקר... ובגמרא פריך מעשר ש... נסקיה להתם כנ"ל וה"... (ח) ד"ה במת ציבור וכ... וגבעון הס"ד ואח"כ מ"... מתן סביב ותיבות ש... סובב נמחק :

שיטה מקובצת
א] עוברין עיבר בלא תעשה תיבת חייב נמחק: ב] בלא תעשה שהיה ר"ש אומר : ג] בבעליו ואיזהו מחוסר : ד] והיוצק והבולל והפותת והמולח: ה] תיבת בלבד נמחק : ו] בכלי עיין לעיל בתוס' (דף ס ע"ב) : ז] להן עוד היתר : ח] הבמות בחוץ : ט] וחייבין עליהן כרת: י] כדתנן בשחיטת חולין משיזהיבו : יא] יש בה : יב] זמן הבעלים להקריב : יג] ילפינן לה באיזהו : יד] קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים · שאין לך קדשי קדשים א) אות ה' נמחק : טו] יחיד דכל שאין : טז] לא תעשן בבמות תיבת תקריבו נמחק : יז] המנוחה אבל ועברתם : יח] תקרה גג של נסרים : יט] תיבת וגבעון נמחק : כ] קדש המוסרים מלפני ה' אשר נמחק : כא] העלה ושם תעשה לשחיטה : כב] שלא יכול לקיימו : כג] משכן ומפרש ואזיל : כד] סתמן למשכן הס"ד ותיבת למקדש נמחק :

א) אולי צ"ל שאין לך קדשי קדשים נאכלין שקרבין בבמת יחיד :

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

ומתן סביב ותנופה והגשה ר"י אומר *אין מנחה בבמה וכיהון ובגדי שרת וכלי שרת וריח ניחוח ומחיצה לדמים וריחוץ ידים ורגלים אבל הזמן הנותר והטמא שוין בזה ובזה : **גמ'** מאי חוץ מנחה אמר ר"ל חוץ ממקום הבדוק לה אמר לו רבי יוחנן והלא כל א"י בדוקה היא אלא א"ר יוחנן כגון ששחטה לפנים מן א) חומת ירושלים ולוקמה כגון ששחטה חוץ לחומה שלא כנגד הפתח דאמר רב אדא בר אהבה שחטה שלא כנגד הפתח פסולה שנאמר °ושחט והזה מה הזאתה כנגד הפתח אף *שחיטתה כנגד הפתח וכי תימא דלא מקיש והא אתמר ב) (שחטה שלא כנגד הפתח רבי יוחנן אמר *פסולה ושחט והזה ר"ל אמר כשרה °אל מחוץ למחנה ושחט ואיתמר נמי) שרפה שלא כנגד הפתח רבי יוחנן אמר *פסולה ור' אושעיא אמר כשרה ר' יוחנן אמר פסולה ושרף והזה ורבי אושעיא אמר כשרה ג) °על פרשה ישרף מקום שפורשת למיתה שם תהא שריפתה אמרי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא חוץ לחומה דרחוקי רחקה אלא אפי' לפנים מן החומה דקרובי קרבה ואימא תתכשר קמ"ל אמר מר אמר לו רבי יוחנן והלא כל א"י בדוקה היא במאי קמיפלגי מר סבר ירד מבול לא"י ומר סבר לא ירד אר"נ בר יצחק ושניהם מקרא אחד דרשו °בן אדם אמר לה את ארץ לא מטוהרה היא לא גושמה ביום זעם רבי יוחנן סבר אתמוהי מתמה קרא ד) א"י מי לא ה) מטוהרה את כלום ירדו עליך גשמים ביום זעם ור"ל סבר כפשטיה ארץ לא ו) מטוהרה את מי לא ירדו עליך גשמים ביום זעם איתיביה ר"ל לר' יוחנן *חצירות היו בירושלים בנויות על ז) הסלע ותחתיהן חלול מפני קבר התהום ומביאין נשים מעוברות ויולדות ומגדלות שם בניהם לפרה ומביאין שוורים ועל גביהן דלתות ותינוקות יושבין עליהן וכוסות של אבן ח) בידן ומלאו וישבו במקומן אמר רב הונא בריה דרב יהושע °מעלה עשו בפרה איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש ט) *פעם אחד מצאו עצמות בלשכת דיר העצים ובקשו לגזור טומאה על ירושלים עמד רבי יהושע על רגליו ואמר לא בושה וכלימה היא לנו שנגזור טומאה על עיר אבותינו איה מתי מבול איה מתי נבוכדנצר י) מדקאמר הכי לאו למימרא דלא הוו ולטעמיך הרוגי נבוכדנצר הכי נמי דלא הוו אלא הוו (א) ופנינהו הכא נמי הוו ופנינהו יא) ואי אפנו

ה"ג

רש"י

יב] ומתן סובב מתן סביב שהוא כראית המתנה לשתי רוחות המזבח דהיינו ב' מתנות שהן ארבע : תנופה והגשה • דמנחות : אין מנחה בבמה • מפרש בגמ' מנא ליה : וכיהון • כהונה דאפי' זר בבמת יחיד כשר : בגדי שרת • בגדי כהונה : ריח ניחוח • כדאמרינן בפרק בית שמאי (לעיל דף מו:) לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם ריח לאפוקי אברים שנאכלו והעלן שאין בהם משום ריח ניחוח : ומחיצה לדמים • חוט הסיקרא להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים : הזמן • שנפסלין במחשבת חוץ לזמנו וחייבין על קדשים משום נותר וטמא שוין בשתיהם : **גמ'** ממקום הבדוק לה • לשוחטה שם שאין תחתיה קבר התהום : בדוקה היא • לקמן מפרש פלוגתייהו : לפנים מן החומה של ירושלים דכתיב בה (במדבר יט) והוציא אותה וגו' : שלא כנגד הפתח • של היכל : הזאה • יג] מפרש בה אל נוכח וגו' : ושרף והזה • בתר והזה כמך ושרף : מקום שפורשת למיתה • מקום שנפשה יוצאה בנגזר פירכוסה ויציאת נפשה שלא קבע לה הכתוב מקום : לא מיבעיא יד] לחוץ לחומה • שלא כנגד הפתח : דרחוקי רחקה • מכנגד (ב) הקדושה : ר"ל סבר ירד מבול לא"י • ונשקעו בה עצמות המתים : ותחתיהן חלול • באם יש קבר מפסיק החלל ושוב אין טומאה בוקעת למעלה מן החלל אבל טומאה רצוצה בוקעת ועולה עד לרקיע : ומגדלות שם בניהם • לפרה דמשום דמטמאין את הכהן השורף את הפרה מפני הצדוקים עשו בה שאר מעלות הרבה שאין אחיו הכהנים נוגעין בו כל שבעת ימי טו] פרישתו *והאו אלו תינוקות נוגעין בו ומזין עליו : ועל גביהן דלתות • להפסיק בין התינוקות לקרקע שלא יאהילו על קבר התהום. בלכתם למלאות מים חיים לקידוש מן השילוח אלמא לאו כולה בדוקה היא : וכוסות של אבן • שכל מעשה פרה בכלי גללים בכלי אבנים שאין מקבלים טומאה כדאמר טעמא במשנה קמייתא דסדר יומא (דף ב:) : מעלה עשו בפרה. משום קולא דאקילו בה משום צדוקין שהיו אומרים במעורבי שמש היתה נעשית והיו מטמאין את הכהן ומטבילין אותו ושרפה טבול יום עשו בה מעלות אחרות דלא גלוו בה ומיהו אם שחטה במקום שאין בדוק לה לא מיפסלא בהכי דכל א"י בדוקה היא : איה מתי מבול • שנמצאים בשאר מקומות וכאן אינן נמצאין: איה הרוגי נבוכדנצר • שהרג בה *והופנו כולם ואין אחד מצוי בה על כרחינו בדוקה היא

נהי

תוספות

חוץ ממקום הבדוק לה • קסבר דבעי בדיקה משום דירד מבול לא"י תימה *וכי מדאורייתא בעי בדיקה וי"ל דאיצטריך קרא (שלא) לשרפה במקום' טומאה דאסור מדאורייתא דבעי' שחיטה ושריפה במקום טהור כשריפת פרים דאיתקוש אהדדי כדמשמע לעיל בסוף טבול יום (דף קה:) ואם תאמר אמאי לא מיחייב משום חוץ כששחטה חוץ למקומה כיון דתמימה היא וראויה לשאר קרבנות כדאמרינן בפרק שני שעירי (יומא דף סג:) גבי שעירי יום הכפורים ששחטן בחוץ דחייב על שניהם הואיל וראויין לשעיר הנעשה בחוץ ויש לומר דלא דמי דיכול לשוחטם דאין עליהם קריאת שם עד שעת הגורל ועוד דאין קרבן שתהא פרה זו ראויה דאי לשלמים אין שלמים בציבור ועוד דפרה קדשי בדק הבית היא ואין יכול לשוחטה בקדשי מזבח :

שנאמר ושחט והזה מה הזאה כנגד הפתח וכו' • יש ספרים דגרסי ושרף והזה וכן משמע מדמייתי עלה מפלוגתא דרבי יוחנן ור' אושעיא ומיהו אפי' גרסינן הכא ושחט והזה ניחא דמשמע ליה דאי מקשינן שריפה להזאה ה"ה שחיטה :

אבל לפנים מן החומה דקרובי קרבה אימא תתכשר קא משמע לן • דפסולה משום דבעיא חוץ לשלש מחנות :

לא ירד מבול לא"י • תימה והכתיב (בראשית ז) ויכסו כל ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים ובבראשית *רבה אמרינן דר' ישמעאל ב"ר יוסי וכהמי אחד היו הולכין בדרך פירוש כהמי שומר בהמות אמר להון הוא כותאה איתו נצלי על טורא גריזים דלא נחית עליה טופנא אמר אותו כהמי לפני ר' ישמעאל בר' יוסי רבי תן לי רשות להשיב לו תשובה א"ל השב א"ל הר גריזים תחת כל השמים הוא א"ל הן ולא כתיב ויכסו כל ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים קרא עליו ולא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך אפי' הבהמי שבך לא יתעקר מן התשובה ושמא י"ל דויכסו כל ההרים היינו שכלט הכל המבול בכל מקום כדאמרינן לקמן דמתו בהבלא ואותו כותי היה ר"ל שלא היה שם לא הבל ולא שום דבר אי נמי לאותו כותי נתפטט לדחות בקש וקרא (להכא) ל"ק דבמקום שירד מבול התם קאמר שנתכסו ההרים :

ומביאין נשים עוברות ויולדות שם • אף על פי שהתינוקות שמאין בנדה ויולדות לא היו חוששין אלא לשמרם מטומאת מת דבעי הזאה ומטומאה היוצאה מגופן כגון בעל קרי :

ועל גביהן דלתות • אע"ג דאמר בפ' קמא דגיטין (דף ח:) ובכוי' פרק כ"ג (דף נה:) ובפ' בכל מערבין (עירובין דף ל:) ובפ' בתרא דחגיגה (דף כה:) אהל זרוק לא שמיה אהל סבר כר' יהודה דאמר ברים הימן (סוטה דף כח.) לא היו מביאין דלתות אלא שוורים שכריסן רחבה והתם טעמא משום דכתיב קרא (איוב י) ובעצמות וגידים תסוככני אע"ג דבעלמא אהל שאינו עשוי בידי אדם לא שמיה אהל ומיהו רבי יהודה ודאי סבר שמיה אהל דהא קא אמר טעמא מפני שדעתו של תינוק גסה עליו :

ומלאו ועלו וישבו במקומן • קצת תימה מה מועיל בתינוקות דסוף סוף בעינן איש בשעת קידוש שטוענין האפר בכוס או בשעת הזאה לרבי יהודה או לרבנן כדמוכח *בפרק טרף בקלפי (יומא דף מג:) :

מעלה עשו בפרה • ר"ל נמי ידע דמעלה עשו אלא דאי לא ירד מבול לא"י אין ראוי לעשות מעלה זו ומיהו קצת קשה דהא מודה רבי יוחנן דמתו בהבלא כדלקמן :

מדקאמר איה מתי מבול מכלל דלא הוו. תימה דלרבי יוחנן גופיה תקשי ליה הכא דמתו בהבלא:

[עי' תוס' לקמן קיט: ד"ה אין מנחה]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא הוו והופנו וכו' הכא נמי הוו והופנו וא"י : (ב) רש"י ד"ה דרחוקי וכו' הקדושה בס"ד ואח"כ מ"ה מ"ס ירד מבול ר"ל סבר :

גליון הש"ס

גמ' שחיטתה כנגד הפתח. עיין לעיל דף לג ע"ב תוס' ד"ה אלא :

פ"א והיו אלו תינוקות ממלאין פי' תעלת ומזין עליו

סוכה כא. תוספתא דפרה פ"ג [משנה דפרה פ"ג מ"ב]

בס"ד ואח"כ מה"ד פא איפסו כולם ואין כו' כצ"ל נ"ק

גי' נ"ק בפ' טרף בקלפי וי"ל דמה שהיה יכול לתקן מתקני' משום מעלה דכולה מילתא מעלה בעלמא כדמשני מעלה עשו בפרה וה"ק לר"י נמי ידע כו' וכדר"ט

גי' נ"ק וכי מדאורייתא בעי בדיקה דאיצטריך קרא לשורפה וי"ל דכיון דמדאורייתא אסור לשורפה במקום טומאה דבעינן שחיטה כו'

יד א ב מיי' פ"ד מהל' פרה אדומה הל' פ:

טו ג ד מיי' פ"ב מהל' פרה הלכה ב:

שיטה מקובצת

א] מן החומה ולוקמא תיבות חומת ירושלים נמחק : ב] מן תיבת שחטה עד תיבת שרפה רשים עליו קו שהוא נמחק : ג] כשרה אמר קרא על : ד] קרא ארץ אמאי והיבות א"י מי נמחק : ה] לא טהורה את : ו] לא טהורה תיבת מטוהרה ל"ש : ז] על גבי סלע : ח] אבן בידם הגיעו לשילוח ירדו ומלאו עלו וישבו : ט] לק"ש מעשה ומצאו : י] מדקאמר איה מתי מבול לאו ותיבת הכי נמחק : יא] תיבות ואי אפנו נמחק : יב] תיבות ומתן סובב נמחק : יג] הזאה מפורש בה אל נוכח פני וגו' : יד] מיבעי' חוץ לחומה אות ל' נמחק : טו] ימי פרישותו :

[סדר זה פרשה לג וע"ש כמה וכמה שינויים ועיין עוד בדברים רבה סדר עקב פ"ג בנסחא אחרת]

תוספתא דעדיות פ"ג

[וע"ע בתוס' סוכה כא.]

[וע"ע בתוס' פ"כ כהנ שב לט]

א] הא איפני נהי דאיפני מירושלים מבולה א"י לא איפני איכא דאמרי איתיביה ר"ל לרבי יוחנן איה מתי מבול איה מתינבוכדנאצר מאי לאו מדהני הוו הני נמי הוו מידי אירי' הא כדאיתיה והא כדאיתיה איתיביה ג] °מכל אשר בחרבה מתו בשלמא לדידי דאמינא ירד מבול לא"י משום הכי מתו אלא לדידך אמאי מתו ג] משום הבלא כדרב חסדא דאמר רב חסדא *ברותחין קלקלו וברותחין נידונו ד] דכתיב הכא °וישוכו המים וכתיב התם °וחמת המלך שככה איכא דאמרי איתיביה רבי יוחנן לר"ל מכל אשר בחרבה מתו בשלמא לדידי דאמינא לא ירד מבול לא"י ה] משום הכי הוי חרבה אלא לדידך מאי חרבה חרבה שהיתה מעיקרא ואמאי קרי ליה חרבה כדרב חסדא דאמר רב חסדא בדור המבול *לא נגזרה גזרה על דגים שבים שנאמר מכל אשר בחרבה מתו ולא דגים שבים בשלמא למ"ד לא ירד מבול לא"י היינו דקם רימא התם אלא למ"ד ירד רימא היכא קם א"ר ינאי גוריות הכניסו בתיבה *והאמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי אורזילא דרימא בת יומא והוי כהר תבור והר תבור כמה הויא ארבעין פרסי משכא דצואריה תלתא פרסי ו] מרבעתא דרישא פרסא ופלגא רמא ז] *כבא וסכר ירדנא א"ר יוחנן ראשו הכניסו לתיבה והאמר מר מרבעתא דרישא פרסא ופלגא אלא ח] ראש חוטמו הכניסו לתיבה והא א"ר יוחנן לא ירד מבול לא"י לדברי ר"ל קאמר והא קסגיא תיבה אמר ר"ל קרניו קשרו בתיבה *והאמר רב חסדא אנשי דור המבול ברותחין קלקלו וברותחין נידונו ולטעמיך תיבה היכי סגיא ועוד עוג מלך הבשן היכא קאי אלא נס נעשה להם שנצטננו בצידי התיבה ולר"ש ט] [בן לקיש] נהי נמי דירד מבול לא"י והא לא פש י] דאמר ר"ל *למה נקרא שמה מצולה שכל מתי מבול נצתללו יא] שם ורבי יוחנן אמר למה נקרא שמה שנער שכל מתי מבול ננערו שם אי אפשר דלא אידבקו א"ר אבהו למה נקרא שמה שנער שמנערת עשיריה והא קחזינן יב] דהוו תלתא דרי לא משכי א"ר אמי *כל האוכל מעפרה של בבל כאילו אוכל בשר אבותיו תנ"ה כל האוכל מעפרה של בבל כאילו אוכל בשר אבותיו וי"א כאילו אוכל שקצים ורמשים: יג] שעיר המשתלח: *ורמינהי *°או קרבן שומע אני אפילו קדשי בדק הבית שנקראו קרבן שנאמר °ונקרב את קרבן ה' ת"ל ואל פתח אהל מועד לא הביאו מי שראוי לבא יד] באהל מועד יצאו קדשי בדק הבית שאינן ראוין טו] אוציא את אלו שאינן ראוין ולא אוציא את שעיר המשתלח שהוא ראוי לבא אל פתח אהל מועד ת"ל לה' *להוציא שעיר המשתלח שאינו מיוחד לה' לא קשיא כאן קודם הגרלה כאן לאחר הגרלה אחר הגרלה נמי האיכא וידוי אלא אמר רב מני לא קשיא כאן *קודם וידוי כאן לאחר וידוי: הרובע והנרבע: והא נמי תיפוק לי מפתח אהל מועד בשלמא

נהי דאיפני מירושלים · כולה ר"ל קאמר לה: מהבלא מתו · וקברום הבאים אחריהם בבתי קברות ואין נהוג לכל הארץ אלא לשאר ארצות שהיה בהם מבול ונסקעו בטיט: חרבה דמעיקרא · קודם מבול טז]: מכל אשר בחרבה · לאפוקי דגים שבים: יז] דהיינו דקם רימא התם · הראם זכר ונקבה שהוא גדול ואינו יכול ליכנס לתיבה עמדו שם: גוריות · הכניסם לתיבה: אורזילא · הוא ראם דימא שהוא על שפת הים: בר יומא · ביום שנולד: משכא דצוארי' · משך צוארו: בי מרבעתא דרישיה · בי מרבץ של ראשו: רמא יח] כבא וסכר לירדנא · הטיל גלל בירדן וסכר הירדן וסתם הילוך מימיו יט] כבא כמו (עירובין דף כט:) כיבוי דרעותא דניסן: חוטמו · שיוכל להנשים: לא ירד מבול לא"י · ולמה ליה לשנויי הכי לימא דהתם קם כ"ל דל"ג: והא קא סגיא תיבה · והא התיבה מהלכת על פני המים מגבוה לנמוך נמלא חוטמו נשמטת מן התיבה ומת: ומשני קרניו קשרו לתיבה: ברותחין נידונו ונמלא נמלג ברותחין: וליטעמיך תיבה היכי סגיא · והלא זפותה היא מבית ומבחוץ כדכתיב וכפרת אותה וגו' (בראשית ו) וכיון דרותחין הן היאך כ] מהלכת שאין זפתה נפסר: עוג מלך הבשן · דכתיב ביה ויבא הפליט וא"ר יוחנן (נדה דף סא:) זה עוג שפלט מאנשי דור המבול: נס נעשה ונצטננו המים · שבצידי התיבה ושם עמד עוג והראם וגם הזפת לא נפסר והראם לא הוצרך לתיבה ומפני גובהן לא טבעו: הא לא פש · מן המתים שם כלום דאיידי דגבוה היא השפילום המים לבבל שהיא מצולה: למה נקרא שמה מצולה · דכתיב (ישעיה מד) האומר לצולה חרבי: אי אפשר דלא אדביקו · בטיט: שמנערת עשיריה · כא] מפני שאינן מרחמים על הבריות כדאמרינן במסכת ביצה (דף לב:) עשירי בבל יורדי גיהנם הן: כאילו אוכל שקצים ורמשים · של מבול: או קרבן שומע אני כו' · קרבן דכתיב בשחוטי חוץ (ויקרא יז) להקריב קרבן וגו' דריש ליה בת"כ על הקרבן כב] חייב ואינו חייב על השוחט חולין בפנים או קרבן לאו להכי אתא אלא לחייב על קדשי בדק הבית ששחטן בחוץ שאף הן נקראו קרבן כענין שנאמר (במדבר לא) ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד ואין זה אלא לבדק הבית: שאין ראוין לפתח אהל מועד · אני שמעתי בסדר יומא לפי שמתמן בעלי מומין דקי"ל המתפיס תמימים לבדק הבית עובר בעשה במס' תמורה (דף ז:) אבל לענין הסוגיא אני למד כאן דאפילו תמים נמי קרי היינו ראוי דלא הועתד לבא אל אהל מועד דהא פרת חטאת תמימה היא וקרי לה אינו ראוי: אוציא את אלו שאין עתידין כד] לאהל מועד · ולא אוציא שעיר המשתלח דראוי הוא שהוא תמים דבעינן שיהא ראוי לשם דלא ידעינן הי מתרמי כה] זה שמעתי ולפי סוגיא של שמועה זו משמע דקרי ליה ראוי ועתיד ליכנס משום הגרלה ווידוי: ת"ל לה' · להקריב קרבן לה' המיוחד לה' להוציא שעיר המשתלח שאינו מיוחד לשם: קודם הגרלה · הוי ראוי ועתיד ליכנס משום הגרלה ואי לאו דמעטינן מלה' ה"א לחייב: כו] אחר הגרלה · לא ראוי לבא רש"ק] הוא ומימעיט מאהל פתח: הא איכא וידוי · דבעי ליכנס להתוודות עליו: תיפוק לי מאהל פתח אהל מועד · דהא לאו ראוין הן לבא לעזרה · בשלמא

היינו דקם רימא התם · ואע"ג דכל השאר מתו בהבלא מחמת שהיה גדול וגבור לא הזיק לו ההבל: אורזילא דרימא · גר' ר"ת פי' עופר של ראם דעופר האילים מתרגמי' אורזילא דאיילא (שיר ב) ורימא הוא ראם ולא כרבי שמואל דג רם בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עג:) אורזילא דימא ומפרש דג של ים ואגב ריהטיה לא דק דהא אמר הכא לא נגזרה גזרה על דגים שבים ואותם בופל"ש שאנו קורין ראם ניאה וחלבם אסור דראם. ודאי מין חיה הוא וחלבו מותר כדכתיב איל וצבי ויחמור ואקו ודישון ומתרגמינן ויעלא ורימא ובופל"ש שבמקומינו קטנים דאין לומר שהוא מין ראם ויש במינו גדול דא"כ מאי קשיא ליה היכא קם הא לא קשיא ליה *אריה דבי עילאי בפרק אלו טרפות (חולין דף נט:) היכא קם *שהיו אריות אחרים קטנים שיכול להכניס ועוד הא קא חזינן דאותן בופל"ש בני מלאכה נינהו ומושכין בקרון וחורשין בהן וראם לאו בר מלאכה הוא דכתיב התקשר ראם בתלם עבותו אם ישדד עמקים אחריך (איוב לט): יצאו קדשי בדק הבית · בלשון אחר פי' בקונטרס דממעט אפי' התמימים דהא פרת חטאת תמימה וממעטא מבוס דאינה ראויה לפתח אהל מועד ונראה דאין זו ראיה דפרת חטאת לא קיימא למזבח *ולאו מתפיס תמימים לבדק הבית *הא אמר בסוף תמורה (דף לג:) דכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם ונמכרו לצורכי עולות ושלמים וא"ת מאי שנא קדשי בדק הבית תמימים משעירי יוה"כ דאמר בפ' שני שעירי (יומא דף סג:) דחייב על שניהם בהון הואיל וראויים לשעיר הנעשה בחוץ וכ"ש הנך דאין יוצאין מידי מזבח וי"ל כיון דעדיין לאו קדשי מזבח נינהו לא חשיבי ראוין לפתח אהל מועד*: כאן קודם הגרלה כו' · בפ' שני שעירי (יומא דף סג:) אמרי' דחייב על שניהם והיינו למסקנא דשמעתין דמשני כאן קודם וידוי וכו' אבל קודם הגרלה חייב דראוי לשעיר הנעשה בחוץ: כאן קודם וידוי כאן לאחר וידוי · ומדפטר קרא קודם וידוי כ"ש לאחר וידוי וכי אילטריך פתח אהל מועד משום פרה ומשום קדשי בדק הבית ומיהו היא גופה תימה אמאי לא ממעטינן מלה' ובפ"ק דתמורה (דף יג·) גרס בכל הספרים ולא אוציא פרת חטאת ושעיר המשתלח שהם ראויין לפתח אהל מועד ת"ל לה' שמיוחדים לה' יצאו אלו שאין מיוחדין לה' ומיהו קדשי בדק הבית שפיר מיקרו מיוחדין לה' דכולם לשמים וע"כ נמי לא גרס פרת חטאת בברייתא' דלא תיקשי מתני' ועוד אצטריך אל פתח אהל מועד למעוטי גגו כדאמרינן לעיל בפ' השוחט והמעלה (דף קז:) : ההנן

כז א מיי' פ"ח מהלכות מעה"ק הלכה יא:

[ר"ה יב. סנהדרין קח:]

סנהדרין קח. קדושין ע.

ב"ב עג: ע"ש

[בב"ר איתא כיפתא וע"ש]

ר"ה יב. סנהדרין קח.

[שבת קיג:]

[ועי' תוס' יומא סו: ד"ה וכל באין]

[שבת קנג: ע"ש דברי ר"ל ור"י נחלקו]

[יומא סג: תמורה ו: יג: וגם איתא אי קרבן וע"ש ברש"י]

שיטה מקובצת

א] תיבות הא איפני נמחק: ב] איתיביה ר"ל לר"י מכל: ג] מתו מהבלא כדרב חסדא ותיבת משום נמחק: ד] נידונו ברותחין קלקלו בשכבת זרע וברותחין נידונו כתיב הכא: ה] לא"י אפילו כתיב חרבה דהוי דרבה בעולם אלא לדידך מאי חרבה חרבה דמעיקרא דאמר רב חסדא והשאר נמחק: ו] פרסי בי מרבעתא דרישא: ז] רמא ככא וסכר תיבת כבא וי"ג כופתא נמחק: ח] תיבת ראש נמחק: ט] שמעון בן לקיש: י] פש תמן מיתא דאמר ר"ל: יא] נצתללו לשם: יב] קחזינן דאיכא עד תלתא ותיבת דהוו נמחק: יג] וכן שע... המשתלה שעיר המשתלח לאו ראוי לפתח אהל מועד הוא יהתניא ותיבת ורמינהי נמחק: יד] לבא לפתח אהל מועד: טו] ראוין לפתח אהל מועד יכול שאני אוציא את אלו ולא אוציא את שעיר המשתלח ת"ל והשו... ר"ש: טז] מבול כלומר כל אשר ביבשה לאפוקי והד"א ותיבות מכל אשר בחרבה ל"ש: יז] מה"ד היינו דקם: יח] רמא ככא וסכריה: יט] ככא כמו כיכוי דרעיתא: כ] היאך היא. כא] עשירה אין עשיר... מתקיימין מוגי ו כב] הקרבן הוא חייב: כג] ראוי ראין עתידין לבא: כד] שאין עתידין לבא אל פתח אהל מועד: כה] מתרמי לשם חטאת זה: כו] מה"ד לאחר הגרלה

בשלמא רובע ונרבע משכחת ליה דאקדשינהו מעיקרא והדר א] רבעו אלא מוקצה ונעבד *אין אדם אוסר דבר שאינו שלו בקדשים קלים *ואליבא דר' יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים ב] הוא *דתניא °ומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שהן ממונו דברי רבי יוסי הגלילי הלכך רובע ונרבע דבר ערוה ג] מוקצה ונעבד עבודת כוכבים בקדשים קלים אתנן ומחיר כלאים יוצא דופן בולדות קדשים קסבר *ולדי קדשים בהוייתן הן קדושים: בעלי מומין וכו' אותו ואת בנו וכו': וצריכי דאי תנא בעלי מומין משום דמאיסי אבל תורין דלא מאיסי אימא ד] (לא) דמודו ליה לר"ש ואי תנא תורין משום דלא חזי ואידחו אבל בעלי מומין דאיחזו ואידחו אימא ה] (לא) דמודה להו ר"ש לרבנן ואי תנא הני תרתי משום דפסולא דגופייהו אבל אותו ואת בנו דפסולא מעלמא קאתי ו] לה אימא מודו ליה רבנן לר"ש צריכא: שהיה רבי שמעון אומר: מאי טעמא דר"ש אמר רבי אילעא אמר ריש לקיש דאמר קרא °לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום אמר להו משה לישראל כי עייליתו לארץ ישרות תקריבו חובות לא תקריבו וגלגל לגבי שילה מחוסר זמן הוא וקאמר להו משה לא תעשון אמר רבי ירמיה לרבי זירא אי הכי מילקי

רש"י

בשלמא רובע ונרבע משכחת לה · דאיצטריך למעוטינהו מלהקריב דאקדשינהו והדר נרבעו וכיון דחזו כבר ואידחו ראויים קרינא בהו שנראו כבר ולא מימעטי מאל פתח דאיכא למימר הכי אמר קרא ואל פתח אהל מועד לא הביאו בשנראה לבא ואחר כך שחטו בחוץ חייב אבל שעיר המשתלח לאחר וידוי הוא דמימעיט מאל פתח שהרי זה הביאו כשנראה לבא ומשילא לאחר וידוי לא נראה לבא: אלא מוקצה ונעבד · על כרחך מקמי דאקדשינהו הוו להו מוקצה ונעבד דאי לבתר דאקדשינהו תו לא מיתסרי בהקצאה ועבודה דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו: בה' · וכחש בעמיתו דברים שיש בהם לשם ולעמיתו: לרבות קדשים קלים · שהשופר בהן ונשבע והודה חייב עליהם אשם גזילות שהן ממון בעלים דקרינא ביה וכחש בעמיתו: דבר ערוה · וחייל אף על המוקדשים כבר הלכך ממעטי בחוץ מלהקריב קרבן דלאו בני הקרבה נינהו דכתיב (ויקרא כב) כי משחתם בהם וכל מקום שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה ועבודת כוכבים: נראה לי דה"ג אתנן ומחיר וכלאים ויוצא דופן בולדות קדשים · כלומר הנך דאצרכו למעוטינהו מלהקריב קרבן ולא נפקי מאל פתח על כרחך בשנראו כבר מיירי לא משכחת ז] אלא בולדות קדשים ואיצטריך להו פסול במעי אמן דנראו לבא אל פתח אהל מועד קודם שנעשו אתנן ומחיר אם בא להקריב את האם ואי הוו קודם אל פתח דהוי בהאקדשינהו לא משכחת לה דאין אתנן ומחיר חל על המוקדשין לפי שאינן שלו ומוקצה נפקא לן בתמורה (דף ל:) ואי בההוא אתנן והדר אקדשינהו מאל פתח נפקי וכן כלאים ויוצא דופן דאי אקדשינהו משנולדו מאל פתח נפקי אלא בולדות קדשים דמעיקרא עם אמן נראו לבא: וקסבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין · בלידתן מתקדשות הלכך חל אתנן ומחיר עליהן אם נתן לה עובר של ח] מוקדשין באתנן דלא קדיש עד שנולד: בהוייתן ט] (הן) · לשון הוייה נקט ביה משום דמאשר יהיה לך נפקי לן ולדות קדשים ליקרב י] רק קדשיך אשר יהיו לך אלו התמורות אשר יהיו לך אלו הולדות במסכת תמורה (דף יז:): וצריכי · הנך תלת פלוגתא דר' שמעון ורבנן במתני': משום דמאיסי · בעודן במומן פטרי רבנן בחוץ דלא מתקבלין בפנים: מודו ליה · יא] דהואיל וחזו לאחר זמן קאי בלא תעשה: ובני יונה לא גרסינן: דאיחזו ואידחו · אימא אע"ג דכי עבר מומן ירצו השתא מיהא דחוין נינהו ונפטר בחוץ: לא תעשון כן · בספרי דריש ליה בתחילת ביאת הארץ היום אנו מטלטלין את המשכן ואנו אסורין בבמה ואין אנו מקריבין אלא במשכן לפיכך כל הקרבנות כשרים להקריב משנבוא לארץ י"ד שנים של כיבוש וחילוק אנו מותרין בבמה ושם לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה יב] להקריב חובות ומה אנו מותרין בה איש כל הישר בעיניו נדרים ונדבות שאינן חובה עליו אלא שישרו בעיניו להתנדב כי לא באתם עד עתה וגו' עד שתבאו אל המנוחה לשילה שאע"פ שנכנסתם לארץ בעברכם את הירדן עדיין לא באתם אל המנוחה: כי עייליתו לארץ · י"ד שנים שתכבשו ותחלקו: ישרות תקריבו · נדרים ונדבות יג] הקרב בבמת ציבור: חובות לא תקריבו · היום איש שבכם לא יקריב שום חובה ואפילו בבמת ציבור עד שתבאו אל המנוחה ותקריבום אלמא חובות דגלגל מחוסרי זמן הם עד כי יבא שילה ויקריבום שם וקאמר רחמנא לא תעשון אותם בגלגל ומשמע בין בבמת ציבור בין בבמת יחיד אלמא מחוסר זמן בבמה בלא תעשה: אי הכי · דהנך דגלגל מחוסרי זמן קרית להו: מילקי

תוספות

אתנן ומחיר יוצא דופן וכלאים בוולדות קדשים · אתנן ומחיר לא מיתוקם בקדשים קלים אפילו לרבי יוסי הגלילי דאף על גב דממונו הוי אינו חל עליו כדדרשינן פ' כל האסורין (תמורה ל:) לכל נדר פרט לנדור: וקסבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים · וא"ת למה לי קרא למעוטי הא חולין גמורים נינהו ודינם כשאר חולין לישחט בחוץ דאפילו פדיון לא בעו דאין קדושה חלה עליהן כלל כדמוכח בתמורה בפרק כיצד מערימין (דף כד:) דתנן אם זכר עולה ואם נקבה זבחי שלמים ופריך בגמ' נ"ל למימר אם נקבה זבחי שלמים נקבה מי קדשה בבכורה ומשני סיפא אתאן לבהמה דהקדש וקתני סיפא ילדה טומטום או אנדרוגינוס רשב"ג אומר אין קדושה חלה עליהן ומפרש בגמ' *משום דסבר בהוייתן הן קדושים ואין קדושה חלה בדבר שאין ראוי ליקרב א"כ הכא נמי לא חיילא אאתנן ומחיר וכלאים ויוצא דופן וי"ל דהא דאמר רשב"ג אין קדושה חלה עליהן היינו קדושת הגוף (לפדות) וליאסר בגיזה ועבודה אבל קדושת דמים איכא ליפדות שלא במום ולכך בעי האי קרא דלא ממעטי מפתח אהל מועד *בקדשי בדק הבית *ולמאן דאמר במעי אמן הן קדושים אפילו קדושת הגוף נחתא עלייהו דתפסתינהו קדושה דאימיה וא"ת למאן דאמר בהוייתן נמי נימא מיגו דנחתא להן קדושת דמים נחתא להן קדושת הגוף כדאמר בתמורה בפרק אלו קדשים (דף יט: ושם) גבי מפריש נקבה לאשם ודוחק לומר דרשב"ג סבר לה כרבי שמעון דלית ליה מיגו דהאמר תמכר שלא במום ועוד דאי כרבי שמעון אפילו סבר במעי אמן קדושים לא חיילא עליה קדושת הגוף כדמפרש התם רבי שמעון לטעמיה דאמר כל מידי דלא חזי לגופיה לא נחתא ליה קדושת הגוף וגם אין לפרש דהאי מפריש נקבה דחזי לשאר קרבנות ושייך מגו טפי דהא אפילו בטרפה אשכחן דאמרינן מגו בסוף יש בקרבנות (שם דף יז:) ונראה לר"ת דהכא מיירי כגון דלאחר שנעשו אתנן ומחיר הקדישן או בעודן במעי אמן או אחר שנולדו דכיון שהקדישן בפירוש חיילא עלייהו קדושה וא"ת ולוקמה נמי הכא כמ"ד במעי אמן הן קדושים וכגון שהקדיש בהמה מעוברת ושייר העובר כר' יוחנן דאמר בפ' כיצד מערימין (תמורה כה:) אם שייר משוייר ועשה העובר אתנן ומחיר ואחר כך הקדישן ואע"ג דרבי יוחנן איתותב התם הא לבסוף *מסיק כתנאי ועוד מצי לאוקמה בבהמה של חולין מעוברת ועשה העובר אתנן ומחיר ואחר כך הקדישה וי"ל דניחא ליה לאוקמה בפשיטות כמאן דאמר בהוייתן הן קדושים והקדישן ואח"כ נתעברה ואם תאמר בההיא דכיצד מערימין (נ"ז שם) דדייק אליבא דרשב"ג דסבר בהוייתן הן קדושין מרישא נמי הוה מצי למידק הכי דאם נקבה זבחי שלמים דאוקימנא בבהמה דהקדש ואי במעי אמן הן קדושות לא היה יכול להפקיע קדושת הולד ויש לומר דנקט עד סיפא ומפרש לה וה"ה לרישא ואם תאמר בסוף בהמה המקשה (חולין עז.) דתנן המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים ובמוקדשין תקבר ומפרש בגמ' (שם:) משום דרובא בר מיקדש היא על כרחך מדקאמר תקבר קסבר במעי אמן הן קדושין דאי בהוייתן אמאי תקבר הא לא חיילא קדושה אלא בחזי להקרבה כדפרישית ואם כן כולה בר מיקדש היא ואמאי נקט רובא דאפי' אכלאים ונדמה תפסה קדושת אימיה אי במעי אמן הן קדושים כדאשכחן בתמורה בסוף יש בקרבנות (דף יז:) דאמרינן גבי כלאים טומטום ואנדרוגינוס דאי אתה מוצא אלא בוולדות קדשים ולכל הפחות אתיא כמאן דאמר במעי אמן הן קדושים °ויש לומר דנקט רובא ולא כולה משום דאיכא דמות יונה או קלוט לר' שמעון דכיון דלא מיקדשי באפילה לא מיסתבר דתפסינהו קדושת אמן אף על גב דבמעי אמן הן קדושין: משום דפסולא דגופייהו · בכל דוכתי משמע דפסול הגוף חמיר מפסולא דאתי מעלמא כדאמרינן בפרק קמא (לעיל דף ד:) מה לשינוי קודש שכן פסולו בגופו ובפסחים בסוף אלו דברים (דף עג:) נמי אמרינן כל שפסולו בגופו ישרף מיד *דהא דמשמע הכא איפכא לאו משום דפסול הגוף קיל אלא הכי קאמר דמום עובר ותורין שלא הגיע זמנן הפסול תלוי בגופו ואם היה מום עובר מיד והתורים גדילין לאלתר היו ראויין אבל אותו ואת בנו אין הפסול תלוי בגופו שיועיל לו שום תיקון דלכולי יומא לא חזי אלמא

עין משפט נר מצוה

שיטה מקובצת

א] והדר רבען אלא: ב] בעלים הן דתניא: ג] תיבות מוקצה ונעבד עבודת כוכבים נמחק ותיבת בקדשים קלים ל"ש: ד] תיבת לא נמחק: ה] תיבת לא נמחק: ו] קאתי להו: ז] משכחת לה אלא: ח] מוקדשים באתננה דלא: ט] תיבת הן נמחק: י] ליקרב דכתיב רק: יא] ליה לר"ש דהואיל: יב] פה היום: יג] ונדבות הקריבו בבמת צבור:

[עי' תוס' ב"ק סז. ד"ה מ"ט ותוס' סנהדרין ס. ד"ה עונר]

גליון הש"ס

עין משפט נר מצוה

יח א ב מיי' פ"א מהל' קרבן פסח הל' ג :

נ"ה ומחזיר גרושתו ולגרשה דלא יוכל כו' נ"ק

יט ג ד מיי' פי"ח מהל' מעה"ק הלכה ט :

ב ה מיי' שם הלכה י :

מילקי נמי לילקי אלמא *אמר רבי זירא הכתוב נתקו לעשה א] הני מילי לרבנן לרבי שמעון הכי נמי רב נחמן בר יצחק אמר פנים דגלגל לגבי שילה כח"ץ דמי רבה אמר טעמיה דרבי שמעון *כדתניא רבי שמעון אומר מנין לזובח *פסח בבמת יחיד בשעת איסור הבמות שהוא בלא תעשה ת"ל °לא תוכל לזבוח את הפסח יכול אף בשעת היתר הבמות כן ת"ל באחד שעריך לא אמרתי לך אלא בשעה שכל ישראל נכנסין בשער אחד אימת אי נימא אחר חצות כרת נמי ב] מחייב אלא לאו קודם חצות ג] לעולם לאחר חצות ^ובשעת היתר הבמות קאי והא בשעת איסור הבמות קאמר איסור במה לו היתר במה להבירו: מחוסר זמן כו': והני בני אשמות נינהו אמר זעירי ^תני מצורע בהדייהו: עולותיהן ושלמיהן: והני בני שלמים נינהו אמר רב ששת תני ^נזיר דזעירי קבועה תנאי דרב ששת לא קבועה תנאי א"ר ד] *חלקיה (דבי) רב טובי לא שנו אלא לשמו ^אבל שלא לשמו חייב הואיל וראוי לשלא לשמו בפנים אי הכי לשמו נמי ניחייב הואיל וראוי לשלא לשמו בפנים (א) ה] בעי עקירה מתקיף לה רב הונא וכי יש לך *דבר שאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו ו"א והרי

דברים טז

פסח

תורה אור

רש"י

מילקי נמי לילקי · השוחט מחוסר זמן ו]דהא משכן דגלגל דהיא במת ציבור פנים הוא שאהל מועד של מדבר היה שם וקאמר רחמנא ביה נמי לא תעשון : אלמא אמר רבי זירא · בפ' אותו ואת בנו (חולין פ:) דקתני קדשים בפנים ז]סופג את הארבעים משום לאו דאותו ואת בנו והוינן בה ונילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן דתניא מנין שכל הפסולים שבשור ושבשה שהן בלא ירצה ת"ל ושור ושה שרוע וקלוט ומחוסר זמן פסול הוא ומשני ר' זירא ח]הך לאו דמחוסר זמן שהכתוב נתקו לעשה דכתיב ביה עשה יתירא כדמפרש התם למימרא שהוציאו ונתקו מכלל לאו דלא קאי עליה (ב) בלאו דשאר פסולין והשתא דאמרת הכא לאו בהדיא כתיב ביה נילקי עליה : (דלמא) ה"מ דמשני נמי התם דלא לקי לרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון דלא דרשי להאי לא תעשה למחוסר זמן דההוא דאותו ואת בנו דשני ר' זירא עלה מיתוקמא התם דלא כר"ש אבל לר' שמעון ה"נ דלקי אלאו דמחוסר זמן בפנים : רב נחמן בר יצחק אמר · לר' שמעון נמי לא לקי אמחוסר (ג) זמן בפנים דגלגל לגבי שילה חוץ הוא לגבי חובות הואיל ט] דאינו כשר להקרבתו הלכך בחוץ הוא דאשכחן ביה לא תעשה משום איסור במה ולא בפנים : בשעת איסור הבמות · קס"ד במדבר ושילה ובית עולמים : אחר חצות · די"ד דמטי זמניה : כרת נמי ניחייב · דהא מתקבל בפנים : קודם חצות · דהוי מחוסר זמן לשמו : בשעת היתר הבמות קאמר · כמו בגלגל נוב וגבעון דהותרו במות יחיד לעולה ושלמים ואשמעינן ק"ו דלגבי חובות איכא לא תעשה ולאו משום מחוסר זמן דהא חזו השתא בבמה גדולה: איסור במה לו · לקרבן זה: היתר במה לחבירו · לעולה ושלמים דנדר ונדבה וסיפא ה"ק יכול אף בשעה שהוא מותר בבמה כגון קודם חצות שהוא י] לשלמים *ת"ל כו' בשער אחד בבמה גדולה לשחוט פסחיהם : דזעירי קבועה תנאי · למיתני במתניתין מצורע בהדיא : דרב ששת לא קבועה תנאי · ומיהו אנן משנינן לה בגמרא וקבעינן לה בגמ' הכי ככל חסורי מחסרא דהש"ס : רב חלקיה · אאשם קאי ולא אחטאת דאילו חטאת פסולה שלא לשמו בפנים : לא שנו · דפטור בחוץ : אלא לשמו · ואפילו כשמא דבהאי שמא אינו מתקבל עכשיו בפנים : אבל שלא לשמו · כגון לשם עולה ובשם זה הוא ראוי לבא לפנים דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין חוץ מן הפסח והחטאת: אי הכי כי שחיט ליה לשמו בחוץ נמי ניחייב · דהא ראוי היה לעקור שם זה ממנו ולבא לפנים : מחוסר עקירה · וכל כמה דלא איעקר שם אשם מיניה סתמיה לאו למיעקר קאי ולאו ראוי הוא : וכי יש לך דבר שאינו כשר לשמו · לפנים : וכשר שלא לשמו · *אפי' דקי"ל לט"ו (דף ב:) כל הזבחים כשרין שלא לשמן ה"מ היכא דכשרין לשמן ח מחוסר זמן בבעלים. זה שאינו כשר לשמו היאך יוכשר שלא לשמו

פסח

תוספות

אלמא אמר רבי זירא הכתוב נתקו לעשה · אין זה כשאר לאו הניתק לעשה דבפ' בתרא דחולין (דף קמא·) ובפ' ב' דמכות (דף יד· טו· טז·) כגון לאו דגזילה ולקט שכחה ופיאה ונותר *ולא יוכל לשלחה כל ימיו דא"כ מאי פריך דללקי משום לאו דלא תעשון והא ניתק לעשה הוא אלא הוי כמו נתקו הכתוב מטומאה חמורה לטומאה קלה דבאותו ואת בנו (חולין פ:) דרשינן ולהלאה ירצה לימד על כל הפסולים שבשור ושה שהם בלא ירצה וכתב רחמנא במחוסר זמן מיום השמיני והלאה ירצה להוציאו מכלל שאר פסולים שהם בלא ירצה ולומר דבהאי ליכא אלא עשה כעין דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש בסוף פ"ק דתמורה (דף יג:) וכענין זה הוי בדד ישב דמצורע בפ' אלו דברים (פסחים סו·) דאמרי' שהכתוב נתקו לעשה והוציאו מכלל שאר טמאים שהם בלאו דלא יטמאו את מחניהם ולהכי פריך דלילקי משום דמפורש בגופיה לאו בהדיא כדדרשינן מלא תעשון וכן פי' בקונטרס אבל בפרק אותו ואת בנו (חולין פא·) פירש בקונטרס דהוי כשאר לאו הניתק לעשה דעלמא דמיום השמיני והלאה ירצה משמע קודם זמנו לא ירצה והניחא עד שיעבור זמנו *וקשה מהך דשמעתא וכי תימא דהכי פריך משום דאיכא נמי לאו דלא תעשון לא אמרינן דאתי חד עשה ועקר תרי לאוי כדאמרי' בפ"ק דתמורה (דף ד:) לא דמי דהני מילי התם דכמיל' גבי הדדי הלאוין אצל העשה תדע והא בפרק ב' דמכות (ד' טו· ושם ד"ה תנא לא) חשיב לא יטמאו את מחניהם ניתק לעשה אי לאו משום דקדמו עשה אף על גב דאיכא לאו נמי דואל המקדש לא הבא ומיהו התם איכא למימר משום דאיכא תרי עשה דכתיב מחוץ למחנה תשלחום אבל אשכחן גזלה דאיכא תרי לאוי דלא תעשוק ולא תגזול דבפרק המקבל (ב"מ קיא·) אמר רבא זהו עושק זהו גזל והשבי ליה ניתק לעשה במכות (דף יד:) ובחולין (דף כ:) הלכך צריך לחלק בההיא דתמורה כדפרישית דלכך סמך שני הלאוין אצל העשה לומר שאין העשה מנתקם: רב נחמן בר יצחק אמר פנים דגלגל כו' · שינויא הוא דקמשני (ההם) דאפילו לר"ש לא לקי במחוסר זמן בפנים כי אם בחוץ כדפי' בקונטרס ויש גירסא אחרת בספרים לרבי שמעון ה"נ והא גלגל פנים הוא אמר רב נחמן בר יצחק פנים דגלגל כו' *וריש לקיש פריך דנפקא ליה מלא תעשון לאו במחוסר זמן דהאי ק"ו בגלגל קאי ופנים הוא וכי תימא קל וחומר בחוץ הא אין מזהירין מן הדין ומשני פנים דגלגל לגבי שילה כחוץ דמי : אלא לאו קודם חצות · ואע"ג דחזי בפנים שלא לשמו לא מיחייב כרת כיון דמחוסר עקירה ואין עומד האי ליעקר קודם זמנו : היתר במה לחבירו · ושעת היתר הבמות דקתני היינו קודם חצות דכשר בבמה שלא לשמו וא"ת דמשמע הכא דתורין שלא הגיע זמנן לרבי שמעון חיילא קדושה עלייהו והשוחטן בחוץ בלאו ובמעילה בפרק ולד חטאת (דף יב·) נמי אמר רבי שמעון דמועלין משום דראוין לאחר זמן ובתמורה בפרק אלו קדשים (דף יט:) גבי אשם בן שתים והביאו בן שנה אמר ר' שמעון דכל עצמן אינן קדושים משום דכל מידי דלא חזי ליה לגופיה לא נחתא ליה קדושת הגוף ופריך התם מאי שנא ממחוסר זמן דלא חזי ליה *לגופיה (לא נחתא ליה קדושת הגוף) ואמר ר"ש דקדוש פירוש במתני' דהכא דתנן מחוסר זמן רבי שמעון אומר בלא תעשה ומשני דאיתקש לבכור דקדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמן והשתא תיקשי מחוסר זמן תורין שלא הגיע זמנן מאי טעמא וי"ל דדבר שאינו ראוי לשם קרבן ילפינן ממחוסר זמן שאין ראוי לשום קרבן אבל דבר שראוי לקרבן אחר ולקרבן זה שהוא מקדישו אינו ראוי לא נחתא ליה קדושת הגוף ופסח קודם חצות דקדוש לר' שמעון וכן חטאת ואשם דזב וזבה ויולדת ומצורע דקדושים קודם זמנן כדתנן בפירקין (לעיל קיב·) ולא פליג ר' שמעון ובתורת כהנים בפ' אחרי מות קאמר נמי רבי שמעון והשוחטן בחוץ בלאו הני אין מחוסר זמן בגופן ולא דמי לאשם בן שנה והביאו בן שתים בן שתים והביאו בן שנה דמחוסרי זמן בגופן וא"ת דמחוסר זמן היאך קדוש הא אמרינן לעיל בפ"ק (דף יב·) לילה לקדושה יום להרצאה אבל ביום שביעי לא ובבכורות פרק הלוקח בהמה (דף כא·) קאמר ר"ש מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר יליף מבכור דקדוש לפני זמנו ופריך ולדיליף מבכור לילף מקדשים אלמא משמע דקדשים קודם זמנן לא קדשי וי"ל דאסור להקדיש אבל אם הקדיש קדושין אלא דעבד איסור דרחמנא אמר *מיום השמיני אין הא קודם לכן לא אבל מעשר לרבי שמעון שרי להכניסו תוך זמנו לדיר להתעשר כדיליף התם מעשר העברה העברה מבכור והא דלא ניחא ליה למילף תחת תחת מקדשים דניחא ליה למילף העברה טפי משום דהעברה דתרוייהו מקתני שמעבירה להקדישה ויש ליתן טעם לרבא דריש תמורה (דף ד:) היאך מחוסר זמן קדוש קדושת הגוף דכל היכא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ושמא לענין זה יליף תחת תחת ממעשר או שמא יש טעם אחר : דזעירי קבועה תנאי · משום דמצורע יש בו טומאה כעין זב וזבה ויולדה אבל נזיר דלא דמי להו שייריה וכן בכריתות בפרק ארבעה מחוסרי כפרה (דף ח:) נמי אשכחן דתני זב וזבה ויולדת ומצורע והתם מפרש מאי טעמא לא תני מצורע ומצורעת כדקתני זב וזבה וניחא השתא לזעירי דבנזיר בלא מצורע סגי דאיכא תרתי בנזיר דנזיר טמא מביא אשם*:

פסח

שיטה מקובצת

א] לעשה דלמא הני מילי לרבנן אבל לרבי: ב] נמי ניחייב אלא : ג] חצות לא לעולם : ד] חלקיה בר טובי איבעית דבי רב נחמן : ה] בפנים שחוסר עקירה תיבת בעי נמחק: ו] זמן בפנים הוא : ז] בפנים דשני סופג: ח] ר' זירא הך לאו דמחוסר זמן הכתוב נתקו לעשה : ט] הואיל ואינו כשר להקרבתן הלכך : י] ע"וא כשר לשלמים:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וראוי לשלא לשמו בפנים (נמי) תא"מ ונ"ב גירסת רש"י מחוברת: (ב) רש"י ד"ה אלמא וכו' דלא קאי עליה לאו כל ל ואות ב' נמחק: (ג) ד"ה רב נחמן וכו' זמן בפ"ד ואח"כ מ"ה פנים:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה היתר וכו' מיום השמיני אין הא קודם לכן לא · עיין יומא דף סב ע"ב :

[חולין פ.]

פסחים נה: תוספתא פ"ג

[יומא סב.]

כא א מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הלכה יא :
כב ב מיי' שם הל' כ :

תורה אור

פסח בשאר ימות השנה דאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו פסח בשאר ימות השנה שלמים נינהו לימא מסייע ליה יכול שאני מוציא אף א] עולת מחוסר זמן בבעלים ואשם נזיר ואשם מצורע ת"ל שור מ"מ כשב מ"מ עז מ"מ ואילו חטאת שיירא במאי עסקינן אילימא בזמנו מאי איריא אשם אפילו חטאת נמי אלא שלא ב] לזמנו ובמאי אילימא לשמו אשם אמאי חייב אלא לאו שלא לשמו לעולם בזמנו ושלא לשמו *ורבי ג] אליעזר היא דאמר מקשינן אשם לחטאת ותנא טפל וה"ה עיקר ת"ש *יכול שאני מרבה ד] עולת מחוסר זמן בגופה וחטאת בין בגופה בין בבעלים ת"ל ואל פתח אהל מועד כל שאינו ראוי לבא בפתח אהל מועד אין חייבין עליהן ואילו אשם שיירא במאי עסקינן אילימא לשמו אשם נמי ליפטריה אלא לאו שלא לשמו ה] לעולם שלא לשמו ור"א היא דמקיש אשם לחטאת תנא עיקר וכ"ש לטפל ת"ש דכי אתא רב דימי אמר תנא דבי ו] ר' ליואי יכול שאני מוציא אף עולת מחוסר זמן בבעלים ז] אשם נזיר ואשם מצורע (מנין ונסיב להו תלמודא לחיובא ולא ידענא מאי היא) מאי תלמודא אמר רבינא שור מכל מקום כשב מכל מקום *עז מכל מקום ח] הא מאי רומיא כדאמרת אמר ר"נ (א) משום [דרמי] דתנא דבי ר' ליואי *) אדתני לוי ט] אשם נזיר ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן כשירין ולא עלו לבעלים לשום חובה שחטן מחוסר זמן בבעלים או שהיו בני שתי שנים ושחטן פסולין י] ומשני רב דימי לא קשיא כאן לשמו כאן שלא לשמו רב אשי רמי מתני' אברייתא ומשני כאן לשמו וכאן שלא לשמו לימא תיהוי תיובתיה דרב הונא אמר לך רב הונא הכא במאי עסקינן כגון שהפריש שתי אשמות לאחריות דחד מינייהו יא] מעיקרא עולה היא

כדרב

*) מנחות מה:

רש"י

פסח בשאר ימות השנה · אינו כשר לשמו דתנן *שחטו קודם חצות פסול משום שנאמר בין הערבים : שלמים הוא · ואין זה אלא לשמו : לימא מסייע ליה · לרב חלקיה : יכול שאני מוציא · מאל פסח שלא יתחייב בחוץ על עולת מחוסר זמן בבעלים כגון של יולדת ומצורע הואיל ואינה ראויה לבא לפנים למטתה : ואשם נזיר ואשם מצורע · שיש בה פסול ולקמיה מפרש והויל מאי פסולה : שור מ"מ כו' · דמצי למימר אשר ישחט במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח וגו' והנא ידענא דשור או כשב או עז הוא : ואילו חטאת שייריה · ולא רבייה לחובא : אי נימא בזמנו · ולשמו : מאי איריא · אשם דרבייה חטאת נמי מחייב יב] דלא בעי רבויא ואפילו אשם דהא חזי בפנים : אלא שלא בזמנו · רבייה לחובא באשם : אי לשמו אשם אמאי חייב · והא אינו כשר ליקרב יג] ומתני' הנא פטור ואי משום דראוי לשלא לשמו בפני' הא מחוסר עקיר' וכולהו מודו בו אלא לאו שלא לשמו רבי' לחובא בחוץ כרב חלקיה אלמא דבר שאינו כשר לשמו בפנים כשר לשלא לשמו ומחייב עליה שלא לשמו בחוץ : ה"ג לעולם בזמנו ושלא לשמו א"נ ה"ג לעולם בזמנו ותו לא וממילא אשלא לשמו דאוקימנא קאי יד] ושכתבו בספרים ולשמו (ב) מפרש טועה כתבו ולפום ריהטא משום דפרכינן לעיל אי נימא בזמנו מאי איריא כו' וקא בעי לשנויי לעולם בזמנו ולשמו ודקא קשיא לך אי הכי חטאת נמי אין ה"נ והנא אשם והוא הדין לחטאת ולאו מילתא היא דא"כ ר"א מאי בעי הכא מכדי ר"א לענין שלא לשמו אקשיה בפ"ק (לעיל י:) בפסול אשם שלא לשמו כחטאת אבל לענין לשמו מאי עיקר ומאי טפל היכא תרוייהו כתיבי להכשיר בפנים וחיוב בחוץ ותו נ"ל לרבויי להאי מאור וכשב ועז הרי כשר ליקרב וכמצותו בפנים הוא שוחטו בחוץ אלא קא משני לעולם בזמנו ושלא לשמו ואיצטריך לרבוייה משום דשלא לשמו פסול הוא : ור"א היא · דמקיש אשם לחטאת דמיפסיל בשלא לשמו בפנים טו] *באשמות דאפ"ה מחייב עלה בחוץ אע"ג דעקר מיניה שם אשם אכתי אי הוה מעייל ליה לפנים הוה כשר למישחטיה סתמא וכשר לשם אשם ועולה (ג) לשם חובה דמשום דיבוריה לא מיעקר שמיה מיניה וכל כמה דלא שחטיה ליה טז] *בעיקרה קאי סתמא לשמו הלכך כי שחיט ליה ראוי לפנים לשמו היה וה"ה דלחטאת שלא לשמו נמי חייב אלא תנא טפל ואשמעינן אע"ג דכה"ג פסול בפנים מיחייב עליה בחוץ וה"ה לעיקר דמ"ש סוף סוף תרווייהו פסולי שלא לשמן ובת"כ קתני בה בהדיא שלא לשמו וע"כ מוקי לה כר"א דאילו לרבנן לא איצטריך ליה לרבויי דהא כי האי גוונא מתקבלת בפנים היא : ת"ש · סייעתא לרב חלקיה ותיובתא דרב הונא : בגופה · כגון תוך שמונה ללידתה : יכול שאני מרבה יז] גרס הכא דריבא דלעיל היא ובתורת כהנים הכי תניא לה הוציא את אלו שאינן מיוחדין לשם ולא הוציא עולה מחוסרת זמן בגופה וחטאת בין בגופה כו' והגרסינן שיטו את הלשון יח] וגרסינן הכא יכול שאני מרבה את כו' *לפי שהביאוה יט] בלימודא אחרינא וסברי דסיפא דההיא דלעיל היא : יכול שאני מרבה כ] *) משום מכ"מ אף עולה מחוסר זמן וכו' : וחטאת בין בגופה בין בבעלים · כגון של נזיר ומצורע שלא מלאו ימיהם ואילו אשם נזיר ומצורע מחוסרי זמן בבעלים שייריה ולא רבייה לפטורא שמע מינה ס"ל דחייב : ובמאי אי נימא בלשמו אשם נמי ניפטריה · דהא לא חזי : אלא שלא לשמו · הלכך חטאת פטור דלא חזי לפנים ואשם חייב דחזי לפנים ואף על גב דאין כא] ראוי לשמו והיינו כרב חלקיה ודלא כרב הונא : ה"ג הא מני ר"א היא כו' ולא גרסינן לעולם בלשמו : הא מני ר"א היא · כלומר ודאי בשלא לשמו היא כדקאמרת הלכך חטאת פטור דלא חזי בפנים לא בלשמו ולא בשלא לשמו דמחוסר זמן הוא ואשם נמי פטור דלא חזי לפנים לשמו במחוסר זמן ולא לשלא לשמו דר"א קאמר דפסול באשם שלא לשמו והאי דשייריה לאשם לאו דס"ל דחייב אלא כיון דחד טעמא הוא משום דתרווייהו פסולין שלא לשמו בפנים הוא תנא עיקר חטאת דפטור וכ"ש טפל אשם והאי כ"ש גמגום ודוחקיה דרב הונא לאוקמיה כר"א משום סיפא דעל כרחיך כרבי אליעזר מיתוקמא כדפרישנא לעיל ועוד משום דלרבנן כב] לא ילפינן אשם מחטאת ליכא למימר תנא האי והוא הדין להאי ואף על גב דלרבנן נמי קאמר דפטור דאין לך דבר שאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו לא מצי לאוקמא כרבנן דא"כ כג] נשמעינן אשם דפטור דנשמעינן בה תרתי ופ"ש חטאת : ת"ש דכי אתא רב דימי כו' ואילו חטאת שיירה ובמאי כו' · כד] כדאותיבנא (ד) בקמייתא : ומאי קושיא · לסיעה לרב חלקיה דלמא ה"נ כדאמרינן דבזמנו קאי כדאוקמנא בקמייתא לעיל ור"א היא : אמר ר"נ בר יצחק · לא מצי לאוקומי להא בזמנו משום דרב דימי קשיא ליה דתני כה] (ליה) בר ליואי אדתני לוי שחטן מחוסר זמן בבעלים פסולין ובחוץ נמי נפטר : ומשני כו] ליה רב דימי · הא דתני חייב שלא לשמו והא דתני פסולין ודכוותיה בחוץ פטור בששחטן לשמו ומדקשיא ליה דתני לוי אבר ליואי ש"מ שמיע ליה לרב דימי דמתני' דבר ליואי נמי במחוסר זמן וקאמר חייב ואע"ג דאינו ראוי לשמו בפנים ראוי לשלא לשמו וסייעתא לרב חלקיה : רב אשי רמי מתני' · דקתני לשמו פטור אברייתא קמייתא דתניא לעיל חייב : ומשני מתני' לשמו וברייתא שלא לשמו · כרב חלקיה : נימא תהוי תיובתיה דרב הונא · כז] מדכי אתא רב דימי כדאמרן דליכא לאוקומא בזמנו מדקשיא ליה תני לוי אדתני בר ליואי : הכא במאי עסקינן · דמחוסר זמן חייב בשלא לשמו : כגון שהפריש שני אשמות לאחריות · שאם יאבד האחד יתכפר בשני ושחט האחד מהם בחוץ קודם זמנו לשם עולה דהאי כיון דסופו לרעייה קאי דהאשם שכיפרו בעליו רועה ודמיו לקיץ המזבח שהיא עולה הוי לדוכתיה בפנים אי שחיט לגופיה לעולה :

*) ס"א מאור

כדרב

תוספות

פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא · פי' בקונטרס ואין זה אלא לשמו משמע שרוצה לומר דכיון דשלמים הוא כששוחטו לשם שלמים הייני לשמו וא"ת והלא כששחטו לשם עולה או לשם זבח אחר הוי נמי שלמים כדאמרי' בפ"ק (לעיל ח:) לכל דשחיט ליה שלמים ליהוי וי"ל דמ"מ כיון דשלמים הוא הרי הוא כשר לשמו ושלא לשמו כגון לשם שלמים ולשם זבח אחר :

מחוסר זמן בבעלים · אעולה דוקא קאי ולא אאידך :

או שהיו בני שתי שנים ושחטן פסולין · קך ברייתא איתא בפ' התכלת (מנחות מח:) והכא והתם קתני פסולין ועוד תניא התם באידך ברייתא פסולין ותעובר צורתן ויצאו לבית השריפה ותימה דבתמורה בפ' אלו קדשים (דף יט:) תניא אשם בן שנה והביאו בן שתים בן שתים והביאו בן שנה כשרים ולא עלו *לשם בעלים לשם חובה ר"ש אומר כל עצמן אינן קדושים וי"ל דכאן לשמו כאן שלא לשמו כדמשני הכא ומיהו קשה דא"כ קשיא לרב הונא הא איכא האי דפסול לשמו וכשר שלא לשמו ועוד דהי בשלא לשמו מיירי בתמורה ל"ל למיתני ולא עלו לשם חובה הא אפי' במצותו נמי דכיון דשלא לשמו הוא אין עולה לשם חובה :

מה

[צ"ל לבעלים]

שיטה מקובצת

א] אף עולה מחוסר : ב] שלא בזמנו ובמאי : ג] ור' אליעזר אות ו' נמחק : ד] מרבה עולת מחוסר זמן : ה] שלא לשמו הא מני ר' אליעזר היא ותיבות לעולם שלא לשמו ואות ו' נמחק : ו] דבי בר לואי תיבת ר' נמחק : ז] בבעלים ואשם נזיר ואשם מצורע ונסיב לה תלמודא לחיובא ולא ידענא מאי תלמודא אמר רבינא מאי טעמא לא ידעת שור מ"מ והשאר נמחק : ח] ט"מ ומאי קשיא דלמא כדאמרת אמר רב נחמן בר יצחק משום דקשיא ליה דתני דבי בר לואי ותיבות רומיא דרמי ל"ש ותם מה שיש גורסים הא אמאי תרמיה דבעי למרמי ר' נמחק : ט] לוי דתני לוי אשם : י] תיבות ומשני רב דימי ל"ש : יא] תיבת מעיקרא נמחק : יב] נמי מחייב ואפילו אשם לא בעי רבייא דהא : יג] ליקרב והמתני' : יד] קאי ושכתוב : טו] בפנים ואשמועינן דאפ"ה : טז] לית בעקירה קאי : יז] מרבה לא גרס הכא דרישא דההיא דלעיל היא : יח] הלשון וגרסי הכא : יט] שהביאות בתלמודא אחרונה וסברי תיבת בלימודא ל"ש ותיבת אחרינא נמחק : כ] מרבה משור תיבת משום ל"ש : כא] ראויה לשמו והיינו : כב] דלרבנן דלא ילפי אשם : כג] דא"כ נשמעינה אשם : כד] כדאוקמא ברייתא לעיל ותיבת בקמייתא נמחק : כה] תיבת לית נמחק : כו] ומשני לה רב דימי : כז] הונא הא דכי אות מ' נמחק :

ס"א אינו

ס"א עז מ"מ ואילו חטאת כו' הא אמאי תרמייה · דלמא ה"נ וכדאמרת בקמייתא אמר ר"נ כו'

ס"א ואשמועינן

ר"א בעקירה במו עדיין קאי סתמא

נ"ל לפי שהביאו התלמוד אחרונה וסברי דסיפא כו'

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ר נחמן ב"י משום : (ב) רש"י ד"ה ס"ג לעולם וכו' ולשמו מספר טעות כתבו : (ג) ד"ה ור"א היא וכו' ועולה לבעלים לשם חובה : (ד) ד"ה ת"ש וכו' בקמייתא הס"ד והח"כ מ"ה הא אמאי כו' ומאי קושיא וכו' כדאוקמא בקושייתא לעיל :

פסחים סה.
לעיל י: מנחות כח.
(יומא סג.)

כדרב הונא אמר רב דאמר *רב הונא אמר רב אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה: המע"ה מבשר חטאת [וכו'] : ת"ר מנין למעלה מבשר חטאת ומבשר אשם ומבשר קדשי קדשים ומבשר קדשים קלים וממותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות שפטור ת"ל עולה מה עולה שהיא ראויה להעלאה אף כל שראויה להעלאה מנין שאף היוצק והבולל והפותת והמולח והמניף והמגיש והמסדר השלחן והמטיב את הנרות והקומץ והמקבל א] בחוץ שפטור ת"ל °אשר יעלה עולה או זבח מה העלאה שהיא גמר עבודה אף כל שהוא גמר עבודה: עד שלא הוקם המשכן [וכו']: יתיב רב (א) ב] הונא בר רב קטינא קמיה *דרב חסדא וקא קרי °וישלח את נערי בני ישראל א"ל הכי אמר ר' אסי ג] (קרבו) ופסקו סבר לאותוביה ממתניתין שמעיה דקאמר משמיה דרב אדא בר אהבה *עולה שהקריבו ישראל במדבר אינה טעונה הפשט וניתוח ד] אותביה ברייתא דשויא בכולהו דתני' עד שלא הוקם המשכן ה] הבמות מותרות ועבודה בבכורות והכל כשירין ו] להקריב בהמה חיה ועוף זכרים ונקבות תמימין ובעלי מומין טהורין אבל לא טמאין והכל קרבו עולות ועולה שהקריבו ישראל במדבר טעונה הפשט וניתוח ונכרים בזמן הזה רשאין לעשות כן תנאי היא דתניא °וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו ר' יהושע בן קרחה אומר זו פרישת בכורות רבי אומר זו פרישות נדב ואביהוא בשלמא למ"ד זו פרישות נדב ואביהוא היינו דכתיב °הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש אלא למ"ד זו פרישות בכורות היכא רמיזא דכתיב °ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי אל תקרי בכבודי אלא ז] במכובדיי דבר זה אמר הקב"ה למשה ולא ידעו עד שמתו בני אהרן כיון שמתו בני אהרן אמר לו אהרן אחי לא מתו בניך אלא להקדיש ח] שמו של הקב"ה כיון שידע אהרן שבניו ידועי מקום הן שתק וקבל שכר ט] שנאמר °וידום אהרן וכן בדוד הוא אומר °דום לה' והתחולל לו *אע"פ שמפיל לך חללים חללים את י] שתוק וכן יא] *בשלמה הוא אומר °עת לחשות ועת לדבר פעמים יב] ששותק ומקבל שכר על השתיקה יג] פעמים מדבר ומקבל שכר על הדבור והיינו דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מאי דכתיב °נורא אלהים ממקדשיך אל תיקרי ממקדשיך אלא ממקודשיך בשעה יד] *שעושה הקב"ה דין בקדושיו מתיירא ומתעלה ומתהלל אלא קשיא עולה תרי תנאי היא *דתניא ר' ישמעאל אומר כללות נאמרו בסיני ופרטות טו] באהל מועד ר"ע אומר כללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באהל מועד ונשתלשו בערבות מואב אמר מר הכל כשירין להקריב מנא הני מילי אמר רב הונא דאמר קרא °ויבן נח מזבח לה' ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל עוף הטהור *בהמה טז] כמשמעו *חיה בכלל בהמה זכרים

תורה אור: ויקרא יז · שמות כד · שמות יט · ויקרא י · שמות כט · תהלים לז · קהלת ג · תהלים סח · בראשית ח

מה העלאה שהיא גמר עבודה כו' · סוגיא זו קשה אהיא דלעיל בריש השוחט (דף קז: ושם) דדרשינן להכי כתב רחמנא או לרבות את הזורק דלא תיתי מבינייא ומשום הכי פטור מקבל בחוץ : ויתיב וקאמר וישלח וגו' · פירש בקונטרס ויתיב רב חסדא וקאמר *ונראה לפרש דיתיב וקאמר ארב הונא קאי : א"ל הכי אמר רב אסי ופסקוהו · פי' כמו שאמרת אמר רב אסי דוישלח היינו עבודה בבכורות אבל חכמים הפסיקוהו ומנעוהו מלומר כן ופי' לשונית בקונטרס עיקר : רמז הקב"ה למשה ולא ידעו · פי' ולא ידע במי אבל היה יודע שעתיד הקב"ה לקדש את המשכן באדם גדול דאמרי' במדרש* שאמר לו משה לאהרן הייתי סבור בי או בך : וקיבל שכר על שתיקתו · תניא בתורת כהנים שבשכר זה נתייחד אליו הדיבור דכתיב בפרשת יין ושכר אל תשת וידבר ה' אל אהרן ולא כתיב אל משה והיינו דבסיפרי דריש בפרשת ק"ח דכתיב וידבר אל אהרן שומע אני שהדיבור אל אהרן ת"ל כאשר דבר ה' ביד משה לו בפרשת מחתות השרופים הא למדנו שהדיבור למשה שיאמר לאהרן ושמא זה קורא נתייחד הא דכתיב אל אהרן ולא שיאמר לבני ישראל : כללות נאמרו בסיני כו' · הוה מצי לאיתויי מדר' יוסי הגלילי דאמר בפ"ק דחגיגה (דף ו: ולקמן קכ:) דאין טעונה הפשט וניתוח : ודלמא

כדרב הונא אמר רב כו' שניתק לרעייה · שניתק מדין הקרבה ומסרוהו לרועה עד שיסתאב דקי"ל (תמורה דף יח.) כל שבחטאת מתה באשם רועה : עולה · אשר יעלה עולה : גמר עבודה · שאין אחריה עבודה ואיתרבו לאו באף כל כגון המנסך ומקטיר קטרת ומקטיר קמצים יז] ומקטיר מנחת כהנים : ויתיב רב חסדא וקאמר וישלח את נערי בני ישראל · נראה בעיני שהספרים חסרים כאן ולא ידעתי מה ואם אין חסרין זהו פירושו יתיב רב חסדא וקאמר להאי קרא וישלח את נערי וגו' ומפרש דאלו הבכורות : א"ל רב הונא הכי אמר רב אסי ופסקו · אותו היום פסקה עבודה מן הבכורות שמשיני נלטוו על הכהונה כדיליף לקמן ושמשו נדב ואביהוא כל אותה שנה הכהונה עד שהוקם המשכן ומתו : ליכא אחרינא הכי אמר רב אסי ופסקיה · צריך להפסיק כאן יח] נגינת טעם המקרא באתנחתא ולא יקרא בטעם פשטא כמו שאנו קורין אותו דכשהוא נקרא בטעם פשטא משמע שקריאת נערי בני ישראל דבק על ויעלו עולות משמע שהם העלום אבל כשאתה קורהו באתנחתא עומדת התיבה לבדה ואינה דבק על ויעלו וי"ל שלא שלחם אלא להביא הקרבנות ולעמוד עליהם ויעלו עולות אותם שכשרים להעלותם דהיינו נדב ואביהוא שמשבאו לסיני הופרשו הכהנים כדיליף לקמן : סבר רב חסדא יט] לאותביה מתני' · דקתני שנהגו עבודה בבכורות עד יום הקמת המשכן : שמעיה · רב חסדא נרב *אחא דיתיב וקאמר הו משמיה דרב אדא כו' : כ] איתיביה מברייתא דשויא בכולהו · שהאמר בזה להשיב על כל דבריו : עולה שהקריבו ישראל במדבר סיני · קודם מתן תורה וישלח את נערי וגו' : והכל כשרין ליקרב · כדמפרש ואזיל בהמה וחיה ועוף כו' : והכל קרבו עולות · הבמה משמע שלא היו מקריבין אלא עולות ולקמיה פריך עליה : רשאין לעשות כן · דלא נאסרו להן הבמות : יתקדשו · מלעלות ואע"פ שרגילין לגשת אלי ולהעלות העד כאן שלא יעלו בהר : זו פרישת בכורות · הוזהר את הבכורות כא] להפרוש מן ההר : זו פרישת נדב ואביהוא · כלומר לא נקראו בכורות כהנים אלא מי הן הכהנים הנגשים ש וזהרו כאן לפרוש מן ההר זה נדב ואביהוא שנעשו כב] בסיני כהנים והן הכהנים הנגשים אל ה' להקריב קרבנות: היינו דכתיב · כשמתו נדב ואביהוא אשר דבר וגו' כדקאמר בסיני (שמות יט) פן יפרוץ (ג) בהם ה' וכיון שלא נזהרו לפרוש מן ההיכל בהקמת המשכן פרץ בהם: אלא למ"ד זו פרישת בכורות היכא רמיזא ה"ג ולא גרסי' פרישת נדב ואביהוא היכא רמיזא מיתת נדב ואביהוא היכא רמוזה למשה קודם לכן דקאמר הוא אשר דבר : ונקדש בכבודי · נאמרה לו למשה ביום שנצטווה על מלאכת המשכן ורמז לו שביום שישרה שכינה על הבית יתקדש בכב ודיו ולא נרמז להבין מה הוא עד שמתו: אלא כדי להתקדש כבודו של מקום עליהם · להודיע שהוא נורא על יראיו ומיודעיו וזהו הוא אשר דבר אלי ביום שנצטויתי על המשכן ונקדש בכבודי באותם הנכבדים וקרובים לי אקדש : שנאמר וידום אהרן · הרי ששתק וקבל השכר מפרש בב"ר שמתוך כך זכה ונתייחד אליו הדיבור שנאמר אחרי אותו ענין פרשת שתויי יין ולא הוזכר באותו דיבור משה אלא אהרן : נורא אלהים ממקדשך · אלהים זו מדת הדין אימתי הוא נורא ע"י שהוא עושה דין במקודשיו : אלא עולה קשיא · דקתני הכא כג] [דטעונה הפשט] וניתוח: כללות נאמרו בסיני · כגון מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו וגו' ולא נתפרשו הלכות עולה ושלמים שם : ופרטות באהל מועד · לאחר שהוקם המשכן נאמרה ת"כ למשה ושם נתפרשו והפשיט ונתח (ג) לרבי ישמעאל שמעי' דעולה שהקריבו בסיני לא הוטענה הפשט וניתוח: כד] נשתלשו בערבות מואבי · משנה תורה שחזר משה ואמרה להם על הסדר כדכתיב (דברים א) בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה וגו' : חיה בכלל בהמה · דכתיב זאת הבהמה אשר תאכלו וגו' וסמיך ליה איל וצבי ויחמור וגו' (שם יד) :

ה"ג

* ולי נראה לפרש כו' נ"ק

[רבה שמיני פרשה יב]

שיטה מקובצת

א] והמקבל דמים בחוץ: ב] רב חנא בר רב קטינא קמיה דרב חסדא יתיב וקאמר וישלח את : ג] תיבת קרבו נמחק : ד] וניתוח או זביחה מברייתא דשויא: ה] המשכן היו הבמות: ו] כשרין ליקרב אות ה' נמחק : ז] אלא בכבודי דבר זה רמז הקב"ה ואות ס' ל"ש ותיבת אמר נמחק: ח] להקדיש כבודו של מקום עליהם כיון שידע תיבות שמו של הקב"ה הוא טעות הדפוס: ט] שכר על שתיקתו שנאמר : י] את דום תיבת שתוק נמחק: יא] וכן שלמה הוא אומר: יב] פעמים שאדם שותק ומקבל אות ש' נמחק: יג] השתיקה ופעמים שמדבר ומקבל: יד] בשעה שהקב"ה עושה דין בקדושיו : טו] ופרטות נאמרו באהל מועד: טז] בהמה ועוף כמשמעו חיה הרי היא בכלל: יז] קמצים של נצחות: יח] כאן טעם נגינת המקרא: יט] לאותביה' ממתני': כ] כו' הס"ד ומה"ד עולה ואח"כ מה"ד איתיבי': כא] הבכורות לפרוש מן: כב] כהנים בסיני והן: כג] הכא דטעונה הפשט וניתוח: כד] מה"ד ונשתלשו בערבות:

[שהקב"ה עושה דין במקודשיו כן גירסת סילקוט]

נ"א בהמה ועוף כמשמעו נ"ק

לעיל ס: קיב. נזיר כט. ע"ש מנחות ד. פסחים ענ. תמורה יח.

[לפי גי' רש"י ז"ל דר"ח יתיב רב חאראוקא קרי]

חגיגה ו: ע"ש תוספתא דפרק ג [לקמן קכ. ע"ש]

[ג"ל הונא]

[גרסת סילקוס ע"י דוד]

גיטין ז. ע"ש *[ג"י הילקוט ע"י שלמה]

חגיגה ו. סוטה לז:

[נדרים סא: וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' יתיב רב הונא בר רב קטינא: (ב) רש"י ד"ה פסיקו וכו' פן יפרוץ בם ה': (ג) ד"ה ופרטות וכו' ונ"ה שמעינן לרבי ישמעאל דס כ"ב

זכרים ונקבות התמימין ובעלי מומין א] (*דאמר מר **תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות ואיתקש בהמה לעוף תמימין ובעלי מומין) לאפוקי מחוסר אבר דלא ג] א"ר אלעזר *מנין למחוסר אבר שנאסר לבני נח ת"ל °ומכל החי מכל בשר ג] אמרה תורה הבא בהמה שחיין ראשי איברין שלה ודילמא ד] למעוטי טריפה ההוא מלהיות זרע נפקא הניחא *למ"ד טריפה אינה יולדת אלא למ"ד טריפה יולדת מאי איכא למימר האמר קרא אתך בדומין לך ודילמא נח גופיה טריפה הוה תמים כתיב ביה ודילמא תמים בדרכיו צדיק כתיב ביה ודילמא תמים בדרכיו צדיק במעשיו אי סלקא דעתך דנח גופיה טריפה הוה מי קאמר ליה ה] לנח דכוותך עייל שלמים לא תעייל ומאחר דנפקא לן מאתך לחיות זרע למה לי מהו דתימא אתך לצותא בעלמא אפי' זקן אפילו סרים קמשמע לן: ו] טהורין אבל לא טמאין: ומי הוו טמאין וטהורין בההיא שעתא א"ר *שמואל בר נחמני א"ר יונתן *מאותן שלא נעבדה בהן עבירה ז] מנאהוו ידעי כדרב חסדא דאמר רב חסדא העבירן לפני התיבה כל שהתיבה קולטתן בידוע שהוא טהור אין התיבה קולטתן בידוע שהן טמאין רבי אבהו אמר אמר קרא °והבאים זכר ונקבה הבאין מאיליהן אמר מר והכל קרבו עולות אין שלמים לא והא כתיב °ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים אלא אימא ח] הכל קרבו עולות [ושלמים והתניא אבל שלמים לא כ"א עולות] עולות אין שלמים לא כמ"ד לא קרבו שלמים ט] בני נח דאיתמר ר"א ור' יוסי בר חנינא חד אמר קרבו [שלמים י] בני נח] וחד אמר לא קרבו מ"ט דמ"ד קרבו שלמים בני נח דכתיב °והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן איזהו דבר שחלבו קרב לגבי מזבח ואין כולו קרב לגבי מזבח הוי אומר זה שלמים מ"ט דמ"ד לא קרבו יא] דכתיב °עורי צפון ובואי תימן יב] תתנער אומה שמעשיה בצפון ותבוא אומה שמעשיה בצפון ובדרום ומר נמי הכתיב ומחלביהן יג] משמניהן [דידהו] ומר נמי הכתיב עורי צפון [ההוא] בקיבוץ גליות הוא דכתיב והא כתיב °ויאמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות ועשינו לה' אלהינו זבחים לאכילה ועולות להקרבה והא כתיב °ויקח יתרו יד] [חותן משה] עולה וזבחים ההוא לאחר מתן תורה הוא דכתיב הניחא *למ"ד [יתרו] אחר מתן תורה היה אלא למ"ד [יתרו] קודם מתן תורה היה מאי איכא למימר דאיתמר *בני ר' חייא ור' יהושע בן לוי חד אמר יתרו קודם מתן תורה היה וחד אמר יתרו אחר מתן תורה היה למ"ד יתרו קודם מתן תורה היה קסבר שלמים הקריבו בני נח כתנאי °וישמע יתרו כהן מדין מה שמועה שמע ובא ונתגייר ר' יהושע אומר מלחמת עמלק שמע (א) שהרי טו] כתיב בצדו °ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב ר"א המודעי אומר מתן תורה שמע [ובא] שבשניתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכל [מלכי] עובדי כוכבים אחזתן רעדה בהיכליהן ואמרו שירה שנאמר °ובהיכלו כולו אומר כבוד נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו שמא מבול בא לעולם טז] (אמר להם) °ה' למבול ישב [אמר להם] וישב ה' מלך לעולם *כבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם יז] אמרו לו מבול של מים אינו מביא אבל מבול של אש מביא שנא' °כי (הנה) באש ה' נשפט אמר להן כבר נשבע שאינו יח] משחית כל בשר ומה קול ההמון הזה ששמענו אמר להם חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו *תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם וביקש ליתנה לבניו שנאמר °ה' עוז לעמו יתן יט] [מיד] פתחו כולם ואמרו °ה' יברך את עמו בשלום *)ר"א אומר קריעת ים סוף שמע ובא שנא' °ויהי כשמוע כל מלכי האמורי ואף רחב הזונה אמרה לשלוחי יהושע °כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מאי שנא התם כ] **)דאמר(ליה) °ולא היה בם עוד רוח ומ"ש הכא***)דקאמר °ולא קמה עוד רוח באיש דאפילו

*) נ"א ר"א בן יעקב **)נ"א דכתיב ***)נ"א דכתיב

ה"ג זכרים ונקבות תמימים ובעלי מומין לאפוקי מחוסר אבר דלא. *ולא (ב) גרסי' תמות וזכרות בבהמות כו' דמאי איריא קודם מתן תורה לאחר הקמת המשכן נמי איתא להא ועוד מדקאמר אבל מחוסר אבר לא מכלל דבעלי מומין לא נפסלו לא בבהמה ולא בעוף: שנאסר לבני נח. להקריב תורה אור לגבוה: שחיין ראשי איברים. ולמה לי לאזהורי עלייהו אי לאו משום הקרבה שהקריב מהן בצאתו מן התיבה: מלהיות זרע נפקא. דטריפה אינה יולדת: בדומין לך. למעוטי טריפה: תמים בדרכיו. עניו ושפלן: מהו דתימא אתך. לאו למידרש בדומין לך אלא כא] שהודיע שאינו עושה א"א לכבודו להיות לו לצוותא: קמ"ל להיות זרע. לאו לצוותא בעי להו ומהשתא על כרחך אתך יתירא הוא למידרש ביה בדומין לך: מי הוו. הרי לא נתנה תורה: הבאין מאיליהן. וכל אותן שבאו אל התיבה מאיליהן באו ובהן הכיר אותם שבאו שבעה שבעה ידע שהן טהורין ושבאו שנים שנים שהן טמאין: ויזבחו זבחים שלמים. ושיני קודם הקמת המשכן הוה ולא אמרת דעד [שלא] הוקם המשכן לא קרבו שלמים כלל: *לכל. בין לישראל בין לבני נח קרבו עולות אבל שלמים לא קרבו לבני נח ומשעת מתן תורה שנבחרו ישראל קרבו להם שלמים: כב] תתנער. לשון (שמות יד) וינער ה' את מצרים: שמעשיה בצפון. היינו עולה שטעונה צפון: כג] ותבא אל מלך המשיח: אומה שמעשיה צפון ודרום. דהיינו ישראל שמקריבין עולות ושלמים: משמניהן דידהו. מן השמנין שבהן ומיהו עולות הוו: בקיבוץ גליות. [וה"ק] עורי רוח צפונית ובואי רוח דרומית לקבץ גליות המפוזרות בכם: זבחים ועולות. זבחים היינו שלמים וקודם מתן תורה כולהו. בני נח. ומשני זבחים אינן שלמים אלא לשון שחיטה בעלמא ולאכילה: הניחא למ"ד כו'. פלוגתא לקמן: כתנאי. אי קודם מתן תורה הוה [יתרו] אי לאחר: ובהיכלו כולו אומר כבוד כו'. רישא דקרא קול ה' יחולל אילות ובמתן תורה משתעי ובהיכלו של כל מלך ומלך כולו אומר כבוד להקב"ה: אמר להם וישב ה' מלך לעולם. כבר נשבע שיהא מלך לעולם על בריותיו ולא ישחיתם: תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם. וכ"ו מאדם ועד משה רבינו הרי דבר צוה לאלף דור (תהלים קה): עוז. התורה שהיא מעוזן של ישראל: דאפי'

ודילמא למעוטי טריפה. תימה דבפ' שילוח הקן (חולין דף קמ. ושם) גבי שתי צפרים חיות דרשי' מינה תרתי שחיין ראשי איברים שלה ולמעוטי טריפה וי"ל דהתם גבי ציפורי מצורע שהוא כעין קרבן והיינו שוין לענין פסול אבל גבי נח דשאר מומין כשרין הו"ל לאוקמיה למעוטי טריפה דוקא: אבל למ"ד טריפה יולדת מאי איכא למימר. פי' דלדידיה לא מייתר ליה מכל החי למחוסר אבר ואיצטריך למעוטי טריפה וא"ת כיון דטריפה חיה ויולדת היכי מימעטא מכל החי הא בפ' שילוח הקן (ג"ז שם) לא ממעט מחיות טריפות למ"ד טריפה חיה וים לומר דשאני הכא דמכל החי מיותר ושפיר משתמע למעוטי טריפה אע"ג דהיה דמשתמע היות גמורה ומסתברא למעוטי טריפה אע"ג דחיה ויולדה טפי ממחוסרת אבר דמ"מ אין טריפה בריאה נשארת ולא חזיא לקיום העולם כולי האי: אתך בדומין לך. וא"ת א"כ האי מכל החי למה לי דתרוייהו מאתך נפקא וכי תימא דלמא נח גופיה מחוסר אבר הוה מי קאמר רחמנא דכוותך עייל שלמים. לא תעייל *וי"ל דמוקמא קרא בדדמי לטריפה ולא דמי למחוסרת אבר דלענין קיום העולם לא חיישינן: דילמא נח גופיה טריפה הוה. וא"ת והלא חי אחרי כן ג' מאות שנה וי"ל דשמא לא היה בכח ובריאות כראוי לו וסוגיין כמ"ד טריפה חיה *ור"ת היה רגיל לחלק בין טריפות דאדם לטריפות דבהמה משום דאדם אית ליה מזלא וקשה דברים אלו טריפות (חולין דף מג.) מייתי ראיה מאיוב לטריפות דבהמה*: אבור

כג א מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל' א:

עי' בתוס' מס' ע"ז ו. דמתרצו קושיא א משין אחר

עי' בכ"מ בפי"ג מהל' גירושין מה שהקשה על הרמב"ם ועי' בכס"מ ובפ"מ

וע"ע תוס' חולין מב: ד"ה והאמר רב יהודה ותוס' עירובין ז. ד"ה כגון בדרה ומיהו וכו' ותוס' גיטין נז: ד"ה וניקר ותוס' ב"ק נח. ד"ה נעבד ותוס' בכורות לז: ד"ה כרי

[סוטה יא. ע"ש]

שיטה מקובצת

א] מתיבת דאמר כו' עד תיבת לאפוקי נמחק: ב] דלא דאר"א: ג] בשר אמר הקב"ה לנח הבא. תיבות אמרה תורה נמחק: ד] ודילמא ההיא

עין גנסים אגירות

קידושין כה: מנחות ו. כה. בכורות יז. [חולין כג.]

ע"ז כג: ודף נא. על כעניין

[חולין נז:]

ס"א שכל

[סנהדרין קח: ע"ש]

נ"א מאותן העתידין ליסגר כו' ועי' מהרש"א במ"א שכך הוא גירסא נכונה]

הגהות הב"ח

(א) גמ' שמע ובא שהרי: (ב) רש"י ד"ה ה"ג זכרים וכו' ולא (אמרי') [גרסי' דאמר מר] תמות וזכ ות בבהמות (לאפוקי לא בעופות) כו' דמאי איריא:

[ע"ז כד.]

פסג רש"י בע"ז מו. ד"ה בני ר"ח. יהודה ותוקים במן

תהלים כט

שם

ישעיה סו

[חגיגה יד. שבת פח:]

תהלים כט

שם

יהושע ה

שם ב

שם ה

שם ב

לסעותיה: ה] לית רחמנא לנח: ו] לן. אמר מר טהורין: ז] עבירה. ל"א מאותן שעתידין ליטהר: ח] אימא לכל קרבו עולות ולבני נח עולות אין שלמים לא והשאר נמחק: ט] שלמים לבני נח: י] קרבו שלמים לבני נח וח"א לא קרבו שלמים לבני נח מ"ט דמ"ד קרבו שלמים לבני נח: יא] קרבו שלמים לבני נח דכתיב: יב] תימן התנערי: יג] מחלביהן משמני דידהו: יד] יתרו חותן משה עולה וזבחים יתרו לאחר מתן תורה הוה הניחא למ"ד יתרו לאחר מתן תורה הוה אלא למ"ד יתרו קודם מתן תורה הוה מאי כו' קודם מתן תורה הוה וח"א יתרו לאחר מתן הוה תורה ומ"ד יתרו קודם מתן תורה הוה קסבר קרבו שלמים: טו] שהרי כתוב בצידו: טז] לעולם שנאמר ה' למבול ישב אמר להם וישב ה' מלך לעולם: יז] לעולם שנאמר כי מי נח זאת לי אשר נשבעת אמרו לו שמא מבול של מים כו' שנאמר ח' באש יבא ותיבות כי הנה באש ה' נשפט נמחק: יח] שאינו מביא מבול כל עיקר שנאמר ולא יהיה עוד מבול לשחת כל בשר ואלא מה קול ההמון הזה: יט] יתן מיד פתחו: כ] התם דכתיב ולא היה בהם עוד רוח ומ"ש הכא דכתיב ולא קמה. סוטה דף ל"ד: כא] אלא להודיעו: כב] מה"ד התנערי לשון וינער: כג] ותבוא אל:

תורה אור

דאפילו אקשויי נמי לא אקשו ומנא ידעה דאמר מר אין לך כל שר ונגיד שלא בא על רחב הזונה אמרו בת י' שנים היתה כשיצאו ישראל ממצרים וזנתה [א] [כל] מ' שנה שהיו ישראל במדבר אחר נ' שנה נתגיירה אמרה [ב] יהא מחול לי בשכר חבל חלון ופשתים: אמר מר ועובדי כוכבים בזמן הזה רשאין לעשות כן מנא ה"מ דת"ר °דבר אל בני ישראל בני ישראל מצווין על שחוטי חוץ *ואין העובדי כוכבים מצווין על שחוטי חוץ לפיכך כל אחד ואחד בונה לו במה לעצמו ומקריב עליה כל מה שירצה א"ר יעקב בר אחא אמר רב אסי *אסור לסייען ולעשות שליחותן אמר [ג] רבה *ולאורינהו [להו] שרי כי הא *דאיפרא הורמיז *אימיה דשבור מלכא שדרה [ד] קורבנא לרבא שלחה ליה אסקוה ניהליה לשם שמים *אמר להו לרב ספרא ולרב אחא בר הונא זילו ודברו תרי עולמי גולאי וחזו היכא דמסקא ימא שירטון ושקלו ציבי חדתי ואפיקו נורא [ה] ממרא חדתא ואסקוה ניהליה לשם שמים א"ל אביי כמאן כר"א [ו] בן שמוע *דתניא ר' אלעזר בן שמוע אומר מה מזבח שלא ישתמש בו הדיוט *אף עצים שלא ישתמש בהן הדיוט והא מודה ר"א בן שמוע בבמה דתניא כתוב אחד אומר °ויתן דוד [ז] לארנן במקום שקלי זהב משקל שש מאות וגו' וכתיב °ויקן דוד את הגרן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים הא כיצד [ח] גובה מכל שבט ושבט חמשים שהן שש מאות רבי אומר משום אבא יוסי בן דוסתאי בקר [*ועצים] ומקום מזבח בנ' וכל הבית [ט] כולו בשש מאות ר"א בן שמוע אומר בקר ועצים ומקום מזבח בנ' וכל הבית כולו בשש מאות דכתיב °ויאמר ארונה אל דוד יקח ויעל אדוני המלך [הטוב בעיניו] ראה הבקר לעולה והמוריגים [וכלי הבקר] לעצים ורבא אמר לך התם נמי בחדתי מאי *מוריגים אמר עולא מטה של טורבל מאי מטה של טורבל אמר *אביי עיזא דקרקסא דדיישן [י] דישאי אמר אביי מאי קרא °הנה שמתיך למורג חרוץ חדש בעל פיפיות מקרי ליה [יא] רבא לבריה ורמי ליה קראי אהדדי כתיב ויתן דוד [יב] לארנן וגו' וכתיב ויקן דוד וגו' הא כיצד גובה מכל שבט ושבט חמשים שהן שש מאות ואכתי קשיין [יג] אהדדי התם כסף הכא זהב אלא [יד] ה"ק גובה כסף במשקל שש מאות זהב: קדשים קלים [טו] נאכלים [בכל מחנה ישראל]: אמר רב הונא בכל מקומות ישראל [טז] אבל מחנה לא הוי איתיביה [יז] ר"נ לרב הונא ומחנות במדבר לא הואי והא תניא *כשם [יח] שמחנה במדבר כך מחנה בירושלים מירושלים להר הבית מחנה ישראל מהר הבית לשער נקנור מחנה לויה מכאן ואילך מחנה שכינה והן הן קלעים שבמדבר [יט] אלא אימא בכל מקום מחנה ישראל פשיטא מהו דתימא איפסלו ביוצא קמ"ל ואיבא ה"נ אמר קרא °ונסע אהל מועד *אע"פ שנסע אהל מועד הוא תניא רשב"י אומר עוד אחרת היתה [כ] והיל עזרת נשים היא ולא היו עונשין עליה ובשילה לא היו אלא שני מחנות בלבד הי מינייהו לא הוה אמר [כא] רבה מסתברא דמחנה לויה (א) [כב] הואי דאי סלקא דעתך מחנה לויה לא [כג] הואי נמצאו

אסור לסייען ולאסור לעשות שליחותן. תימה לר' יוסי דאמר לעיל בפרק ב"ש (דף מה.) דקדשי עובדי כוכבים השוחטן בחוץ חייב לא ה"ל למיתני הכא לשון אסור כדמוכח בריש פ' בתרא דיומא (דף עג:) [לד] דחיוב כרת לית ליה למיתני אסור וי"ל דקתני אסור לפי שיש כמה עבודות דלא מיחייב עלייהו בחוץ דאסור לסייען דגזרינן אטו עבודה דבת חיובא: **כמאן** כרבי אלעזר בן שמוע כו'. עיקר מילתיה במנחות בהקומץ רבה (דף כב.): **גבה** חמשים מכל שבט ושבט שהן שש מאות. הא דכתיב הכא כסף והכא זהב מפרש לקמיה דה"ק גבה כסף שוה נ' שקלים של זהב לכל שבט דהיינו שוה שש מאות זהב לכל השבטים ור"ת אומר שיש במדרש דנתן לו חמשים שקלי זהב דהיינו שש מאות שקלי כסף וקשה דבפ' שור שנגח (ב"ק דף לו.) משמע דדינר של זהב שוה כ"ה של כסף ואומר ר"ת דדינר של זהב עב כפלים משל כסף ותדע מדאמרי' בפ' אלו טריפות (חולין דף נה:) גבי טחול ואי אישתייר ביה כעובי דינר זהב כשירה משמע דמשונה בעוביו משל כסף: **אימא** בכל מקומות מחנה ישראל. שאפילו בשעה

דאפי' אקשויי. אבר לתשמיש לא אקשו והיא שהיתה יודעת בדבר אמרה לשלוחי יהושע בלשון זה: דאמר מר. במכילתא בפ' יתרו: אמרה [כד] ימחל לי בשביל חבל ופשתים וחלון. במכילתא תניא הכי אמרה רבש"ע בג' דברים חטאתי בג' ימחל [כה] בחבל ופשתים וחלון שהיו מגלפים עולין אליה בחבלים דרך החלון ויורדים וגם טמנתם בפשתי העץ ובאותן שלשה דברים עצמן זכתה להציל השלוחים: אסור לסייען. בשעת איסור הבמות כגון בזמן הזה דקדושת ירושלים אין אחריה היתר: לאורויי להן. היאך יעשו: זילו [כו] דברו תרין עולמי גילאי. לשו [כז] וקחו שני עובדי כוכבים בחורים בני גיל אחד שהן טי לדבר: דמסקא ימא שירטון. לימון בלע"ז ומתייבש ונעשה קרקע דבעינן שלא נשתמש הדיוט במזבח: ואייתו ציבי חדתי. שלא נשתמש בהן אדם שלא יהא שברי כלים: ואפקו נורא [כח] ממרא חדתא. נ"ל שהוא פויישי"ר של אסתמא אציי"ר בלע"ז שמוציאין בו אש מן האבנים: ה"ג כמאן כר"א בן שמוע דתניא ר"א בן שמוע אומר מה מזבח כו'. ובת"כ היא שניה בפרשה ראשונה: כתוב אחד אומר. ברייתא זו משובשת בספרים ושנויה היא בספרי בברכת כהנים וכן היא שנויה הא כיצד מקום מזבח בחמשים וכל הבית בשש מאות רבי אומר בשם אבא יוסי בן דוסתאי גבה מכל שבט חמשים שהן שש מאות ר"א בן שמוע אומר ויקן דוד את הגורן כדמפרש בענין [כט] ויתן דוד לארונה במקום [שקלי] זהב משקל שש מאות אבל הבקר לעולה והמוריגים וכלי הבקר לעצים בכסף שקלים חמשים [ל] ויאמר ארונה וגו' (ע"כ הגי') והכי פירושא דקרא ויקן דוד את הגורן ולא פירש במה קנאו שהרי פירשו במקום אחר כבר (דה"א כא) ויתן דוד לארונה במקום וגו' ואת הבקר קנה בכסף שקלים חמשים [לא] (זהב): (ב) הא מודה ר' אלעזר בבמה. דקתני המוריגים לקח דוד לעצים כדבר ארונה: משקל שש מאות. לקמיה מפרש כסף שוה משקל שש מאות זהב: מטה של טורבל. כך נקרא במסכת פרה (פי"ב מ"ט): עיזא דקורקסא. כמין עז של עץ ויש בו יתידות חדים [לב] [וגם עשוי] חריצים חריצים קרני"ש ומוליכו ומביאו על הקשים של דישה לאחר שנידושה ומתחתכין ונעשין תבן: מאי קרא. דהוא עשוי חריצים ומוכן לדוך ולדוק: כסף שש מאות שקלי זהב. וה"ק כסף שוה שקלים חמשים של זהב גבה מכל שבט ושבט: בכל מקומות ישראל.. קא סלקא דעתך השתא דאפי' יצא אחד מהן חוץ למחנה ישראל אוכל קדשים קלים שם: שער נקנור. של עזרה [לג] היה שער המזרח: והן הן קלעים שבמדבר. לפנים משער נקנור הוה כמקום לפנים מן הקלעים במשכן: אימא בכל מקומות מחנה ישראל. שאפי' בשעת סילוק מסעות אין נפסלים אלא מוליכן עמו ובמקום חנייתן אוכלין במחנה: עוד אחרת היתה. מחנה רביעית חלוקה מהר הבית ומעזרה ולא היו עונשין עליה על הנכנס לה בטומאה במסכת כלים (פ"א מ"ח) מפרש מה היא חלוקתו מהר הבית: דמחנה לויה מיהא הואי. ומחנה ישראל הוא דחסר דאם לא כן נמצא מחנה ישראל הואי ולא מחנה לויה: נמצאו

כד א ב ג מיי' פי"ט מהל' מעשה הקרבנות הלכה טז:

כה ד מיי' פ"ז מהל' איסורי מזבח הל"ג:

כו ה מיי' פ"ז מהל' בית הבחירה הל' יא:

עי' מ"ש רש"י נדה כ: וע"ע תוס' ב"ב ח. ד"ה איפרא ותוס' סנהדרין לט. ד"ה דהורמיז

[וע"ע תוס' כתובות לט: ד"ה ניתן ובב"מ מד: ד"ה אחד מכ"ה ובשבועות מה: ד"ה התקבלת]

ג"ב

ג"א אמר ליה רבא

מנחות כב.

עי' ת"א בח"ה

ג"ז שם ופ"ז כ"ה

[במנחות שם איתא רב יהודה ובע"ז הוא שהמא ע"ש]

תוספתא דכלים פ"א

לעיל כה: [מנחות נה.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' דמחנה לויה מיהא הואי: (ב) רש"י ד"ה הא מודה נ"ל קודם ד"ה כתוב אחד כו' [וגם נ"ל ויתן דוד לארנן] במקום שקלי זהב משקל וכו' בכסף שקלים חמשים שנאמ' (ויקן) [ויאמר] דוד וגו' והכי פירושו דקרא וכו' ולא פי' במה וכו' חמשים נס"ד:

שיטה מקובצת

א] ונתה כל מ': ב] אמרה ימחול לי בשביל חבל ופשתים וחלון: ג] אמר רבא אות ה' נמחק: ד] שירה עגלא תילתא לקמיה דרבא שלחה: ה] נורא ממגנא חדתא תיבת ממרא ל"ש: ו] אלעזר בר שמוע. וכצ"ל לקמן: ז] דוד לארונה תיבת לארנן נמחק: ח] הא כיצד מקים מזבח בחמשים ומה שבנתים נמחק: ט] דבית בשש מאות רבי אומר משום אבא יוסי בן דוסתאי גובה מכל שבט ושבט חמשים שהן שש מאות ר"א בר שמוע אומר ויקן דוד את הגורן כדמפרש בענין ומה מפורש ויתן דוד לארונה במקום זהב משקל שש מאות אבל את הבקר לעולה והמורגים וכלי הבקר לעצים בכסף שקלים חמשים שנאמר ויאמר ארונה וגו' ורבא אמר לך: י] דדיישן דישתאי: יא] ליה דרבה לבריה תיבת רבא נמחק: יב] דוד לארונא תיבת לארנן נמחק: יג] קשיין קראי אהדדי: יד] אלא אימא גובה תיבות ה"ק נמחק: טו] קדשים קלים נאכלים בכל מרנה ישראל: טז] מתיבת אבל עד תיבת ר"נ נמחק: יז] א"ל ר"נ לרב הונא: יח] כשם שהיה מחנות במדבר כך היה מחנה בירושלים: יט] שבמדבר אימא בכל מקומות מחנה ישראל ותיבת אלא נמחק: כ] היתה שם עזרת נשים ולא היו עונשין עליה: כא] אמר אביי תיבת רבה נמחק: כב] לויה מיהא הואי: כג] לא הוה דא"כ נמצא. תיבת הואי נמחק: כד] אמרה ימחול לי: כה] ימחול לי בחבל: כו] דלו ודברו תרין: כז] לטו ודברו שני תיבת קחו ל"ש: כח] נורא ממגנא תיבת ממרא ל"ש: כט] בענין ומה מפורש ויתן: ל] חמשים שנאמר ויאמר: לא] חמשים הוא סה"ד ואח"כ מה"ד זהב משקל שש מאות לקמיה מפרש כסף שוה משקל שש מאות זהב ואח"כ מה"ד הא: לב] חדים וגם עשוי חריצים: לג] עזרה הוא תיבת היה נמחק: לד] דיומא דבחיוב כרת:

תורה אור

נמצאו זבין וטמאי מתים משתלחין חוץ למחנה אחת והתורה אמרה °ולא יטמאו את מחניהם *תן מחנה לזה ומחנה לזה א"ל רבא אלא מאי מחנה ישראל לא הואי א] נמצאו זבין ומצורעין משתלחין ב] למקום אחד והתורה אמרה °בדד ישב *שלא ישב טמא אחר עמו אלא לעולם כולהו תלתא הוו ומאי לא היו אלא שתי מחנות לקליטה מכלל דבמדבר הואי קלטה מחנה לויה אין *והא תניא °ושמתי לך ג] מקום בחייך *מקום ממקומך °אשר ינוס שמה מלמד שמגלין במדבר להיכן גולין למחנה לויה מכאן אמרו בן לוי *שהרג גולה מפלך לפלך ואם גלה ד] לפלכו פלכו קולטו מאי קרא אמר רב אחא בריה דרב איקא °כי בעיר מקלטו ישב עיר שקלטתו כבר: באו לגלגל: ת"ר *כל נידר ונידב ה] היה קרב בבמה שאין נידר ונידב אין קרב בבמה ו] *מנחה ונזירות קריבין בבמה דברי ר"מ וחכ"א לא קרבו ז] יחיד אלא עולות ושלמים בלבד ר' יהודה אומר כל שהצבור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל מה בין אהל מועד שבמדבר לבין אהל מועד שבגלגל אהל מועד שבמדבר לא היו במות מותרות אהל מועד שבגלגל היו הבמות מותרות ובמתו שבראש גגו לא היה מקריב עליה אלא עולה ושלמים ח] וחכ"א כל שהצבור מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל וכאן וכאן *לא קרבו [מגילה ט:] יחיד אלא עולה ושלמים בלבד *ר' שמעון אומר אף צבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות

(במדבר ה; ויקרא יג; שמות כא; במדבר לה)

רש"י

נמצאו זבין וטמאי מתים משתלחין חוץ למחנה. שכינה לבדה דהא שניהם מותרין במחנה ישראל כדאמרי' בפסחים בפ' אלו דברים (דף סז.): מחניהם. שני מחנות משמע אחת י] לכל זב ואחת לכל טמא נפש אלא ודאי הואי מחנה לויה ומשתלחין טמאי מתים ממחנה שכינה ומותרין במחנה לויה וזבין ובעלי קריין משתלחין חוץ למחנה לויה: אלא מאי מחנה ישראל לא הואי ומשילא חוץ למחנה לויה שוב אין שם יא] קבע מחנה והרי הוא כשדה בעלמא ומותרין מצורעין ליכנס שם הצריכין להשתלח ממחנה ישראל וישבו עכשיו עם הזבין: א"כ נמצאו זבין ומצורעים. חוץ למחנה לויה בלבד: אלא כולהו הוו. ודקתני לא היו אלא שתי מחנות לענין קליטה הוא דנסתלקה תורת מחנה לויה מלקלוט את ההורגים שוגג: ושמתי לך יב] מקום בחייך. רמז לו הקב"ה למשה במתן תורה שיזכה למצוה זו כדכתיב (דברים ד) אז יבדיל משה שלש ערים בסוף ארבעים שנה: לך מקום. המקום שלך דהיינו מחנה לויה אף הוא נקלט: מכאן אמרו בן לוי. *שהיה דר בערי מקלט שכל ארבעים ושמנה עיירות של לוים ערי מקלט היו כדאמרי' במס' מכות (דף יג.) ואם הרג בשוגג גולה לאחד מערי חביריו דדרים ביה נמי הכי ושמתי לך מקום אף הלוים גולים: ואם גלה בפלכו. עצמו כגון משכונה לשכונה: פלכו קולטו. דומיא דמדבר יג] שהיה מחנה לויה קולטת: כל הנידר והנידב קרב בבמה. קטנה דאילו בבמה גדולה ע"כ קרבו חובת צבור דכתיב ויעשו את הפסח בגלגל אלא בקטנה *ואמר דקרבי נדרים ונדבות ולא חובות ובתורת כהנים תני לה בהדיא לר' מאיר: מנחות ונזירות. נידר ונידב יד] הוא וקרבי: כל שאין נידר ונידב אין קרב בבמה קטנה. כדיליף טעמיה לקמיה שאין יחיד מקריב חובה בשעת היתר הבמות ואפילו בגדולה וצבור בקטנה לא מקרבי טו] כו' אשתכח דאין חובות קריבין בקטנה ואי קשיא לר' מאיר א"כ יחיד לא עשה פסחו בגלגל וקרא כתיב *ויעשו את הפסח (במדבר ט) פסח קרבן צבור קרי ליה דאתי בכנופיא במס' יומא (דף נא.) והכי נמי בדר"ש קתני אף צבור לא הקריבו אלא טז] פסחיהם אלמא קרבן צבור קרי ליה לקמן יז] יליף טעמא דכולהו: לא יח] קרבי כו'. לאפוקי מנחות ונזירות דלא יט] קרבי בבמה קטנה: כל שהצבור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדבר. דהיינו כל הקרבנות כולן נדרים ונדבות וחובות (שקבוע להם זמן) מקריבין באהל מועד שבגלגל דהיא במה גדולה והשתא פליג אדר"מ ואדרבנן דמדקתני כל שהצבור כו' לאשמועינן דאין חילוק כ] באהל מועד שבמדבר לאהל מועד שבגלגל מכלל דשמעינהו לר"מ ורבנן דאמרי יש חילוק כא] *ומה חילוקו שאין יחיד מקריב בו חובות וטעמייהו נמי שמעינן לקמן דאפי' בבמה גדולה לא קרבי ליחיד אלא נדרים ונדבות ולר' מאיר מנחות ונזירות בכלל (א): במות מותרות. במות יחיד: ובמתו שבראש הגג. היא במת יחיד: אלא עולה ושלמים. ולא מנחות ונזירות: וכאן וכאן. במה לצבור ובמת יחיד לא קרבו בהן ליחיד אלא עולות ושלמים ולקמן פריך היינו תנא קמא דהא חכמים דלעיל נמי הכי אמרי: ר' שמעון פליג אכולהו דכולהו סבירא להו דאין חילוק לצבור בין מדבר לגלגל בבמה גדולה ורבי שמעון אומר אף לצבור עצמם לא הקריבו בגדולה יותר מיחיד בקטנה: אלא פסחים כו'. אבל לא פר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים לא קרבו להם בגלגל:

תוספות

בשעת סילוק המסעות אין נפסלין אלא מוליכן עמו ובמקום חנייתן אוכלין במחנה כך פירש בקונטרס ונראה דאף שעת הליכתם נמי כיון דאמרי' לעיל (דף סא.) אע"פ שנסע אהל מועד הוא ודוקא לקדשים קלים אע"פ שנסע אהל מועד הוא אבל קדשי קדשים דבעי מחיצה כיון דנסתלקו מסעות אין מחנה שכינה קיים ולחם הפנים ושאר קדשי קדשים מיפסלי ביוצא כדמוכח במנחות בפ' שתי הלחם (דף צה.) ולעיל בפ' קדשי קדשים (דף ס:) *דאמר בשני מקומות קדשים נאכלין ומוקי לה בקדשי קדשים ולאחר שיפרקו לוים את המשכן היינו כל זמן שלא נסע מכל וכל דעדיין המזבח וקלעי החצר במקומן וא"ת בריש שתי הלחם (מנחות דף צה.) דפליגי בלחם הפנים אם נפסל במסעות ומפרש דבמסודר כ"ע לא פליגי דלא מיפסיל כי פליגי במסולק מאן דאמר איתו נפסל כדדרשינן דאע"פ שנסע אהל מועד הוא ואידך ההוא לדגלים הוא דאתא פי' להודיע איזה דגל יסע תחלה והשתא אמאי לא משני דאתא לקדשים קלים ולקדשי קדשים קודם סילוק הקלעים*: **והתורה** אמרה בדד ישב. שלא יהו טמאים אחרים יושבים עמו אע"ג דהך סוגיא לר"ש והך דרשא לר' יהודה דלר"ש דריש ליה מקרא אחרינא בפסחים בריש אלו דברים (דף סז.) ניחא ליה להש"ס לאתויי דרשא הפשוטה והקצרה*: **פלכו** קולטו. כף דגושה בנחמיה (ג) כמו נסך נסכו: **עיר** שקלטתו כבר. עיקר קרא ברוצח שהרג בעיר מקלטו ותרוייהו תניהו במכות פ"ב (דף יב:) הרג באותה העיר גולה משכונה לשכונה ולוי גולה מעיר לעיר ושמא היינו לכתחלה דבן לוי גולה מעיר לעיר אבל דיעבד הא אמרי' דאם גולה לתוך פלכו פלכו קולטו ומפלך לפלך היינו מעיר לעיר ואם גולה לתוך פלכו כגון משכונה לשכונה וכן משמע פי' הקונטרס אי נמי גם לכתחלה אין זקוק לצאת מן העיר והא דגולה לעיר אחרת כדי להלך כולה ובתחומה דאי בעירו משכונה לשכונה אם חזר לשכונתו יצא חוץ לתחום: **כל** הנידר ונידב קרב בבמה. אפי' מנחות ונזירות קרב בבמה קטנה כדמפרש ושאין נידר ונידב אין קרב בבמה קטנה דאילו לצבור אין מקריבין בקטנה וחובות דיחיד אפי' בגדולה לא קרבי בשעת היתר הבמות לר' מאיר כדמוכח מלתא דר' יהודה כדפי' בקונטרס דמדקאמר ר' יהודה כל שהצבור ויחיד מקריבין כו' מכלל דשמעינהו לר' מאיר ורבנן שיש חילוק וזהו חלוקו שאין יחיד מקריב חובות בגלגל אפי' בבמה גדולה דר' מאיר ורבנן דרשי לא תעשו בגלגל ככל אשר אנחנו עושים פה היום חובות ואפי' בבמה גדולה אלא איש הישר בעיניו יעשה ישרות דהיינו נדבות ור' יהודה סבר דכי כתיב הישר בעיניו קאי דהיא במת יחיד: **רבי** שמעון אומר אף לצבור לא הקריבו כו'. פי' בקונטרס ר"ש פליג אכולהו דכולהו סבירא להו דאין חילוק לצבור בין מדבר לגלגל בבמה גדולה ור"ש אומר אף לצבור עצמן לא הקריבו בגדולה יותר מיחיד בקטנה אלא פסחים כו' וחובות

לא

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ז מהלכות רוצח הלכה ה:

דאמרינן נ"ב

[ועיין מה שתירצו תוס' בזבחים סא: ד"ה אע"פ וכו' ובמנחות צה. ד"ה מר וכו' ועי' מ"ש לעיל מח. בתוס' ד"ה ואמאי]

[וכ"כ תוס' שבת קכח: ועי' מה שרשמתי שם על לוח]

שיטה מקובצת

א] הואי א"כ נמצאו: ב] משתלחין חוץ למחנה אחת והתורה אמרה בדד ישב לבדו ישב שלא יהא טמאים אחרים יושבים עמו אלא כולהו הוו ומחנה לויה לא הוה קלטה ומאי לא היו: ג] לך בחייך לך מקום במקומך אשר ינוס שמה מלמד שהיו ישראל גולין במדבר להיכן: ד] גלה לתוך פלכו: ה] תיבת היה נמחק: ו] כבמה מנחות ונזירות מנחות ונזירות קריבין בבמה בס"א אינו אלא רש"י ז"ל מביאו מת"כ וק"ל: ז] קרבו ליחיד אלא: ח] ושלמים בלבד וחכ"א: ט] ליחיד אלא: י] אחת זב ואחת טמא נפש: יא] שם עוד מחנה תיבת קבע נמחק: יב] לך בחייך. תיבת מקום נמחק: יג] דמדבר שהיתה מחנה: יד] הן וקרבי תיבת הוא נמחק: טו] מקרבי כלל אשתכח תיבת כו' נמחק: טז] אלא פסחים אות ה' נמחק: יז] ילפי טעמייהו דכולהו: יח] לא קרבו: יט] קרבו בבמה: כ] בין אהל מועד: כא] חילוק ומהו חילוקן שאין

מסורת הש"ס

[פסחים סז.]

שם

מכות יג: ע"ש

ד"א לך מקום המקום שלך

מגילה ט:

אע"פ שהיה נ"ק

[תמורה יד:]

ואמר דקרבו נ"ק

[בתוספתא פי"ג תני' אין היחיד מקריב עליה אלא כו']

[צ"ל ויחנו בני ישראל בגלגל ויעשו את הפסח (יהושע ה)]

הגהות הב"ח

(א) (רש"י ד"ה וכל שהצבור וכו' בכלל מותרות במות יחיד כצ"ל ונר"א):

ומה חילוקו נ"ק

מסורת הש"ס

תורה אור

וחובות א] שקבוע להן זמן מאי טעמא דר"מ דאמר קרא °לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום אמר להן משה לישראל כי עייליתו לארץ ישרות תקריבו חובות לא תקריבו מנחות ונזירות ישרות נינהו ורבנן ב] אין מנחה בבמה נזירות חובות נינהו אמר שמואל מחלוקת בחטאת ואשם אבל בעולות ושלמים דברי הכל ישרות נינהו וקרבי מותיב רבה *חזה ושוק ותרומת לחמי תודה נוהגין בבמה גדולה ואין נוהגין בבמה קטנה ואילו הזרוע בשלה שיירה אי אמרת בשלמא בעולה ושלמים פליגי הא מני רבנן היא אלא אי אמרת בחטאת ואשם פליגי הא מני אלא אי איתמר הכי איתמר אמר שמואל מחלוקת בעולה ושלמים אבל בחטאת ואשם דברי הכל חובות נינהו ולא קרבי אמר מר וחכמים אומרים כל שהצבור מקריבין באהל וכו' מאי טעמייהו דרבנן אמר קרא *°איש הישר בעיניו יעשה איש ישרות הוא דליקרוב חיבות לא ליקרוב וצבור אפי' חובות ג]ליקרוב

ורבי

דברים יב

לא תעשון וגו'. לאחר ביאת הארץ משתעי וקאמר לא תעשון כשתבאו בגלגל: ככל אשר אנחנו עושים פה היום. שאנו בין לצבור בין יחיד מקריבין חטאות ואשמות ובכור ומעשר שהן חובות שאין קבוע להם זמן וכ"ש חובות הקבוע להם זמן אבל מה אנו עושים שם איש כל הישר בעיניו היחיד לא יקריב שם אלא נדרים ונדבות שישרו בעיניו לנדור ולנדוב עד מתי כי לא באתם וגו' עד שתבאו לשילה: ישרות תקריבו. נדרים ונדבות: חובות לא תקריבו. היחידים דאיש כתיב ולא פליג קרא בין גדולה בין קטנה דליחיד לא קרב אלא נידר ונידב הלכך שאין נידר ונידב אין קרב בבמת יחיד דהא אין קדשי צבור קריבין ד] כדתנן במתני' (דף קיב:) קרבנות צבור קריבין במשכן קרבנות יחיד קריבין בבמה: מנחות ונזירות ישרות נינהו. דאע"ג דבמילאת נזרו הויין קרבנותיו ה] חובה עליו מיהא ע"י נדר באו עליו: אין מנחה בבמה. כדאמרי' לקמן זבחים ולא מנחות [דכתיב] למען אשר יביאו בני ישראל וגו' על פני השדה היינו ו]במות שעת היתר שלהם והביאום לה' אותם שהוקדשו בשעת היתר ולא הספיק להביאם עד שנאסרו כדאמרן בהשוחט לעיל (דף קו:) דפסוק זה בקדשי קדשים שהוקדשו בשעת היתר והקריבום בשעת איסור קאי וזבחו זבחי שלמים ומפרש בת"כ אין לי שקרבו בבמה אלא שלמים דהא אוקימנא בקדשי במה מניין אף עולה ת"ל זבחים יכול אף חטאת ואשם ת"ל אותם ומה ראית אחרי שריבה ומיעט אמרת מה שלמים הבאים בנדר ונדבה אף כל הבא בנדר ונדבה ולר"מ איתרבו נמי מנחות ונזירות ורבנן דייקי זבחים ולא מנחות אלא דבר הזבוח: נזירות חובה היא. דהוא לא התנדב ז]*[אלו] הקרבנות אלא אסר עצמו ביין ובתגלחת ומאליו נתחייב בקרבנות: מחלוקת. דר"מ ורבנן בנזירות בחטאת ואשם שבה אבל עולות ושלמים דנזיר דברי הכל קרבי: חזה ושוק. המורם משלמים ותודה (א) וארבע חלות המורמות לכהן מארבע מיני חלות שבתודה כדכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן וגו' (ויקרא ז): ואין נוהגין בבמה קטנה. גרסינן בסוף פירקין (דף קיט:) דכתיב בהו להניף תנופה לה' ולא בבמה ואילו מורם מאיל נזיר דהיינו זרוע בשלה שיירה ולא תנייה שמע מינה לא קרבי שלמי נזיר בבמה דאי הוו קרבי הוה תני דלא נהיג ביה נמי תרומה דידיה (ב): אלא אי אמרת בחטאת ואשם הוא דפליג. אבל שלמי נזיר דברי הכל קרבי הא מני: איש הוא דחובות לא הקריבו. ואפי' בגדולה אבל צבור מקריבים חובות:

ורבי

וחובות הקבוע להם זמן אבל פר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים לא קרבו להם בגלגל עכ"ל ובחנם הזכיר פר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים שהן חטאות שאין קבוע להם זמן דאפי' חטאות הקבוע להם זמן כגון שעירי הרגלים לא קרבו לר"ש כדמסיק לקמן מתרגם מתני' בעולה. (הג"ה וא"כ ביוה"כ לא קרבו לצבור באהל מועד* בנוב וגבעון לא פרים ולא שעירים כי אם *תמידים והא דאמרי' בתוספתא ר' יהודה אומר אבשלום נזיר היה שנאמר ויאמר אבשלום אלכה נא ואשלם נדרי אשר נדרתי בחברון כי נדר נדר עבדך בשבתי בגשור והאי קרא בהיותם בגבעון כתיב ומפרש פ"ב דתמורה (דף יד:) שהקריבם בחברון בבמת יחיד דאי הלך בחברון להביא כבשים טובים ולהקריבם בבמה גדולה א"כ מחברון מיבעי ליה והשתא לר' יהודה אי נזירות נידר ונידב הוא אתי שפיר שהקריבן בבמת יחיד בחברון ואי נזירות חובה הוי א"כ הקריבן בגבעון באהל מועד שהיה שם *דלר' יהודה יחיד נמי מצי מקריב חובות בבמה גדולה אף בשעת היתר הבמות ולא דייק בין מחברון ובחברון אבל רבנן דאמרי נזירות חובה הוא ולא קרב יחיד חובות אף בבמת צבור בנוב וגבעון א"כ אבשלום לא נזיר היה והא קרא דאלכה ואשובה ואשלם נדרי מיירי בנדרים ונדבות. הג"ה): *רבי שמעון אומר אף לצבור לא הקריבו כו'. לכאורה ר"ש אדרבנן דלעיל מיניה קאי ואיכהו סברי כרבנן קמאי דמנחות ונזירות לא קרבו בבמה דליכא בינייהו אלא נסכים כדמפרש לקמיה ש"מ דלר"ש נמי לא קרבו דהא אפי' בצבור ממעט יותר מבאר תנאים ותימה דבפ"ק דמגילה (דף ט:) [במתני' דקתני] אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסחים זה הכלל כל הנידר ונידב קרב כו' ומפרש בגמ' כעין פסחים דהיינו חובות הקבוע להם זמן אבל שאין קבוע להם זמן הכא והכא לא קרב ומוקי לה כר"ש אלמא ר"ש תני האי כללא א"כ מנחות ונזירות קרבי לר"ש וכדאמרינן הכא לר"מ דתני האי כללא ואי הוה גרסי' במגילה זה הכלל כל נידר ונידב בלא כל הוה ניחא ליה דכל דר"מ אתי לרבויי מנחות ונזירות ועוד יש לומר דהא דפשיטא ליה לר"מ דמנחות ונזירות ישרות משום דתניא בת"כ בפרשת אחרי מות מה שלמים מיוחדין שהן נידר ונידב קריבין בבמה אף כל נידר ונידב קרב בבמה אף המנחות והנזירות דברי ר"מ וקשת תימה אי אההיא סמיך דלא מייתי לה ועוד לר"ש דמגילה מי נפקא מנחה מכלל נידר ונידב ונראה ליישב מתניתין דהכי קאמר דאין חילוק בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסחים כל הנידר ונידב הקרב בבמה גדולה קרב בקטנה וכל שאין נידר ונידב* שאין קרב בגדולה אין קרב בקטנה ולא נחת אלא לפרש מה ששוותה הגדולה והקטנה אבל *יש נידר ונידב שאין קרב לא בזו ולא בזו כגון מנחות ונזירות אבל לנידר ונידב דר"מ אין לפרש דלא איירי במנחות ונזירות דשפיר משתמע מלישנא דנידב ועוד דקתני לה בהדיא בת"כ וכן נראה ודאי לפרש דאההיא דתורת כהנים סמיך אע"ג דלא מייתי לה דבתמורה מייתי לה בפ"ב (דף יד:) דאמרי' התם אמר ליה אביי ולימא מר שלמי פסח דאי שלמי נזיר נידר ונידב הוא דהא תניא זה הכלל כל הנידר ונידב קרב בבמת יחיד וכל שאינו נידר ונידב אינו קרב בבמת יחיד ותניא המנחות והנזירות קריבות בבמת יחיד דברי ר"מ משמע דמההיא דייק ולא מלישנא ומאן דלא חשיב התם נזירות נידר ונידב קמשני סמי מכאן נזירות: **ורבנן** מנחות אין מנחה בבמה ליחיד. בין בבמה גדולה בין בבמה קטנה קאמר כדתניא איפך רבנן כאן וכאן לא קרבו (נסכים) ליחיד אלא עולה ושלמים בלבד ואמרי' דנסכים איכא בינייהו ותו לא וה"ה דעופות נמי לא קרבו לרבנן כדאמרי' בסוף פירקין (דף קיט.) לדברי האומר אין מנחה בבמה אין עופות בבמה מ"ט זבחים ולא עופות זבחים ולא מנחות דאוקימנא ההוא קרא לעיל ברים השוחט (דף קו:) בקדשים שהקדישן בשעת היתר הבמות ותימה *דבסוף פירקין (קיג.) תנן ר' יהודה אומר אין מנחה בבמה והכא קא"ר יהודה כל שהצבור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל והרי מנחות ועופות דבגלגל כאן וכאן לא קרבו ולא מיסתבר למימר דהיי דלרבנן כאן וכאן לא קרבו לר' יהודה קרבו *בבמה לצבור דמהיכי תיתי הך דרשא למר ולמר ועוד א"כ לקמן דפריך חכמים היינו תנא קמא ומשני קרבו נסכים במדבר איכא בינייהו לימא דמנחה קריבה בבמת צבור איכא בינייהו דלרבנן קדמאי קרבה ולבתראי לא קרבה: **מחלוקת** בחטאת ואשם. בחטאת ואשם של נזירות איירי:

ואין נוהגין בבמה קטנה. פי' בקונטרס דכתיב בהו להניף תנופה לה' וא"ת הרי מנחה לת"ק דר' יהודה דמתני' דאיתא בבמה קטנה ואין תנופה והגשה בה וא"כ הנך נמי ליהוי בבמה ולא ליבעי תנופה ויש לומר דהני חזה ושוק ותרומת לחמי תודה עיקר מצותן בתנופה הלכך בטלה תנופה בטלי איכהו אבל מנחה עיקר מצותה קמיצה והקטרה:

מחלוקת בעולה (ואשם) [ושלמים]. של נזירות קאמר *ותימה דמאן דאמר לא קרבו ואפי' בבמה גדולה היכי מצי קרא דאבשלום דכתיב (שמואל ב טו) ואשלם נדרי דליכא למימר בשאר נדרים דבפרק שני דתמורה (דף יד:) משמע דאיירי בקרבן נזיר:

יהתגנס

מועד שבגלגל פירש נ"ק

דוב: ד תמידים נ"ק

נ"ק

°איש כל הישר בעיניו (דברים יב) כ"ל

ביין לא א

לא"פ שקרב בבמה גדולה נ"ק

רש"ק מ"ז

ז"ל דמתני' תנן ז"ק

ז"ל בבמה לצבור

וכש"ה דלעיל לא כתבו כן ועי' בתוס' דתמורה דף יד ע"ב ד"ה שמי למתרגמו תמיה ע"ש

[לה ; זיט: ע"ש]

ז"ק

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חזה וכו' ותודה הס"ד ואח"כ מה"ד ותרומת לחמי תודה ארבע: (ב) ד"ה ואין נוהגין וכו' תרומה דידיה בבמת יחיד הס"ד:

שיטה מקובצת

א] והחובות הקבוע להן: ב] ורבנן מנחות אין מנחה: ג] חובות נמי ליקריב: ד] קריבין ביה כדתנן: ה] קרבנותיו עליו חובה מיהו: ו] היינו במה בשעת היתר: ז] התנדב את הקרבנות:

ורבי יהודה אמר לך כי כתיב הישר (*בעיניו) הוא דכתיב אבל בבמה גדולה אפילו חובות נמי ליקרוב אלא הא כתיב איש לאו למימרא דאיש ישרות הוא דליקרוב הא חובות לא ליקרוב כי כתיב איש להכשיר את הזר זר °מוזרק הכהן את הדם על מזבח ה' נפקא מהו דתימא ליבעי קדוש בכורות כמעיקרא קא משמע לן חכמים היינו תנא קמא אמר רב פפא *קרבו נסכים במדבר איכא בינייהו: אמר מר רבי שמעון אומר וכו': מ"ט דרבי שמעון דכתיב °*ויעשו בני ישראל את הפסח בגלגל פשיטא אלא [א] הא קמ"ל דחובות כעין פסח הוא דקרב הא לאו כעין פסח לא קרב ואידך מיבעי ליה לכדרבי יוחנן *דא"ר יוחנן משום רבי בנאה *ערל מקבל הזאה תני תנא קמיה דרב אדא בר אהבה *אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא [ב] פסח וחובות הקבוע להן *זמן (א"ל יחיד חובות שקבוע להן זמן מנא ליה א"ל אסמייה) א"ל תתרגם מתניתך בעולת חובה דאיכא עולת נדבה [ג] *דאי חטאת יחיד היא חובות דקביע ליה זמן מי איכא ולוקמה במנחת חביתין קא סבר *אין מנחה בבמה: באו לשילה וכו': מנא הני מילי א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כתוב אחד אומר °ותביאהו בית ה' שילה [ד] וכתוב אחד אומר °ויטש (את) משכן שילה [ה] אהל שכן באדם וכתיב °וימאס באהל יוסף ובשבט אפרים לא בחר הא כיצד *לא היתה שם תקרה אלא אבנים מלמטן ויריעות [ו] מלמעלן והיא היתה מנוחה: קדשי קדשים: מנא הני מילי [ז] א"ר אושעיא דאמר קרא °השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר (אתה) תראה בכל מקום [ח] אשר תראה אי אתה מעלה אבל אתה אוכל בכל מקום שאתה רואה אימא בכל מקום שאתה רואה אי אתה מעלה אבל אתה זובח בכל מקום [ט] שתראה א"ר ינאי אמר קרא °שם תעלה ושם תעשה רבי אבדימי בר [י] חמא אמר קרא ילו

ורבי יהודה. דאמר יחיד נמי מקריב חובות בגדולה אמר לך כי כתיב הישר דממעט יחיד מהקרבת חובות אבעיניו כתיב [יא]: אלא לרבי יהודה הא כתיב איש. ואי לאו למעוטי אף מבמה גדולה אתא למה לי דכתיב איש נכתוב כל הישר בעיניו וכיון דבעיניו היינו [יב] קטנה פשיטא דאיש הוא דממעיט דהא צבור לא מקרבי בה: להכשיר את הזר. לעבודת במה: זר מוזרק הכהן נפקא לן. לקמן בפירקין דכתיב (ויקרא יז) וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' פתח אהל מועד כהן פתח אהל מועד ואין כהן בבמה אלא אפי' זר ואפי' עבד הכי דריש ליה בתורת כהנים: חכמים היינו תנא קמא. רבנן בתראי היינו רבנן קמאי דהא איכהו נמי הכי אמרי דיחיד לא קרבו אלא עולות ושלמים ולצבור קרבי [נמי חובות] דהא מאיש נפקא להו מיעוטא: קרבו נסכים במדבר איכא בינייהו. לרבנן קמאי לא קרבו נסכים במדבר ועולה ושלמים גרידא בלא נסכים קא גמרי דקרבי בבמה דבמדבר לא קרבי דכי תבאו דפרשת נסכים (במדבר טו) להטעינה נסכים במשכן שילה אתא לאחר ירושה וישיבה כדאמרן בהשוחט (לעיל קיא.) ורבנן בתראי לטפויי אתו מדתנן מבמה יתירא כל שהצבור מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין בגלגל למה להו למיתני הא רבי יהודה נמי בצבור שוייהו קאמר והכי איבעי להו למימר כאן וכאן לא קרבו ליחיד אלא עולה ושלמים אלא לטפויי אדרבנן קמאי אתו ואמרי כל שהציבור צריכין להקריב (א) מקריבין באהל מועד שבמדבר [יג] מקריבין באהל מועד שבגלגל ולטפויי נסכים אתו ולמימר דקרבו במדבר לצבור וליחיד וכן בגלגל (ב) לשתי הבמות ולמאן דאית ליה קרבו במדבר איכא ליה דקרבו בבמת יחיד בגלגל דכי תבאו לא אתא אלא להטעינה נסכים לבמה קטנה דהא בגדולה כבר היו קריבין: פשיטא. דבעו למיעבד פסח: ערל. שנטמא במת מקבל הזאה וטהור מטומאת מת ליגע בקדשים ויליף מהכא דכתיב (יהושע ה) ויעשו את הפסח בגלגל דמשמע שעשאוהו כהלכתו במילה בטהרה ורובן ערלים היו במדבר דכתיב (שם) לא מלו ואמרינן ביבמות בעשרה בניסן שעברו את הירדן לא מהול משום חולשא דאורחא אלא בחד סרי הוא דמהול ואשכחן דטמאי מתים היו בהם שהרי רובן טמאי מתים היו שמתו אבותיהם כל ארבעים שנה במדבר ונטמאו בהם ואם לא קבלו הזאה ונטהרו בערלותן אין להם שהות להזות משמלו דהא צריך להפרים שלשה ימים בין הזאה להזאה רביעי חמישי וששי וכאן אי לא הזו עד יום אחד עשר בניסן הזאה ראשונה לאחר שמלו תו לא מטי זמן הזאה שניה עד יום חמשה עשר וביבמות איתיה להא דרבי יוחנן בפרק הערל (דף עא:): [יד] ותתרגם מתניתך. דקתני חובות הקבוע להם זמן קרבו בגדולה: בעולה. כגון עולות של תמידין ומוספין לצבור קרבו בה [טו] [אבל] חטאות הקבוע להם זמן כגון שעירי הרגלים של צבור לא קרבו בה: דאי בחטאת. דאי חובות הקבוע להם זמן בחטאת נמי קאמר: חטאת נדבה מי איכא. ליקרב כולא בה בקטנה ועל כרחך [טז] מתניתין קמ"ל דלא קרבו לר"ש בגדולה לבד מפסחים אלא חובות שיש כיוצא בהן נדבה מדקתני אלא פסחים וחובות הקבוע להם זמן ואי ס"ד כל חובות הקבוע להם זמן קאמר פסחים דקתני למה לי הכי הוה ליה למימר אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא חובות הקבוע להם זמן והוו להו פסחים בכלל אלא ה"ק אלא פסחים שקרבו בגדולה ולא קרבו בקטנה כלל ושאר דברים שקרבו כאן וכאן אין חילוק בהן אלא שבזו לא קרבו אלא נדבות ובזו קרבו אף חובות הקבוע להם זמן: ונוקמה נמי במנחה. דמשכחת לה כאן [יז] מנחת נדבה בקטנה ובגדולה עודפת מנחת חביתין שהיא [יח] חובות הקבוע להן זמן בכל יום: קא סבר רב אדא בר אהבה אין מנחה בבמה. דזבחים כתיב ובשלמי לצבור דעצרת יכא לאוקמה משום דשלמי במה קטנה לא דמי להו שאלו קדשי קדשים ואלו קדשים קלים: מנ"מ. דבית אבנים נמיין ויריעות לגג: ויטש משכן שילה אהל שכן באדם: השמר לך. משכחו אל המטתה קאי קרא:

ותתרגם מתניתך בעולה. פירוש כגון עולות תמידין ומוספין שיש כיוצא בהם נדבות אבל חטאות הצבור כגון שעירי הרגלים אע"ג דקבוע להם זמן לא קרבו והא מילתא דייק לה מדקתני פסחים דליתני קבוע להם זמן ותו לא והוו להו פסחים בכלל אלא על כרחך מתניתין קמ"ל דלא קרבו לרבי שמעון בגדולה לבד מפסחים אלא שיש כיוצא בהם בבמה והכי קאמר אלא פסחים שקרבו בגדולה לא קרבו בקטנה כלל ושאר דברים שקרבו כאן וכאן אין חילוק בהם אלא בזה לא הקריבו אלא נדבות ובזה קרבו חובות הקבועו להם זמן כדפירש בקונטרס והכי נמי הוה מצי למידק מברייתא דלעיל דקאמר ר"ש אף צבור לא הקריבו כו' ואי משום דלא איירי התם רבי שמעון בחילוק שבין במה גדולה לבמה קטנה כדאיירי הכא מ"מ על חנם הזכיר פסחים דהא הוו בכלל חובות הקבוע להם זמן ותימה מנא ליה לר' שמעון הא מילתא דחטאת דקבוע להם זמן לא קרב דהא לעיל מפרשינן טעמא דרבי שמעון דיליף מפסח גלגל והא ליכא למילף מפסח דפסח נמי אין כיוצא בו נדבה ואי הוה מפרשינן כן דפסח חשיב כיוצא בו נדבה משום דהוי קדשים קלים כעין שלמים הוה ניחא אבל בקונטרס לא פירש כן וע"ק היכי דייק מדקתני פסחים דלמא הא דקתני פסחים משום דעיקר טעמא מפסח יליף וכן בפ"ק דמגילה (דף ט:) תני פסחים להיד ופריך בגמרא פסחים ותו לא אלא כעין פסחים ע"כ מה שהזכיר פסחים טפי מאידך משום דכולהו מפסח ילפינן לכן נראה לפרש דקא אמר תתרגם מתניתך בעולה היינו משום דכיון דמפסח יליף אית לן למימר מה פסח שקבוע לו זמן ויש בו בצבור כביחיד בשעת היתר הבמות לצבור בפסח ראשון ויחיד בפסח שני כדאמרי' פסחים (דף סו.) איש נדחה ואין צבור נדחין אף כל שקבוע להם זמן ויש בו בצבור כביחיד בשעת היתר הבמות דהיינו עולות שישנן בצבור בתמידין ומוספין וביחיד בנדבה אבל חטאת לא משכחת ביחיד בשעת היתר הבמות דאפילו בבמה גדולה לא קרבו חובות דיחיד לרבי שמעון כמו לר"מ ורבנן והכי פירושו דשמעתא ותתרגם מתניתך בעולה דאיכא עולת נדבה ונדבות דיחיד קרבו והוי דומיא דפסח דאי בחטאת חטאת נדבה מי איכא דמשכחת ביה חטאת ביחיד דאילו חובות דיחיד לא קרבו לא עולות ולא חטאות ופריך ונוקמה במנחה דאיכא חביתים ומשני אין מנחה בבמה וא"ת ונוקמה בשלמים כגון כבשי עצרת דהא איכא ביה שלמי נדבה וי"ל כדפרש"י דכבשי עצרת קק"ד ניהו ושלמי יחיד קדשים קלים ולא משכחת כיוצא בהן ביחיד: כלו

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"א מהל' פרה אדומה הל' ג':

כט ב מיי' פ"א מהלכ' בית הבחירה הל' ב

ר"ח והטיב לא אייתי כו' ל"ק [בקרא כתיב ויחנו בני ישראל בגלגל ויעשו את הפסח]

ס"א זמן א"ל דאמר לך מני רבי שמעון היא דאמר אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסח וחובות הקבוע להן זמן ותתרגם מתני' כו' ועיין ל"ק ועיין נספר פנים מאירות

שיטה מקובצת

[א] אלא לאו הא: [ב] אלא פסחים וחובות הקבוע להן זמן א"ל דאמר לך מני ר' שמעון היא דאמר אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסחים וחובות הקבוע להן זמן ותתרגם מתניתך [א] בעולת נדבה: [ג] דאי בחטאת נדבה מי איכא ולוקמה נמי במנחה דהא איכא חביתין והשאר נמחק: [ד] שילה אלמא בית הוא: [ה] שילה אלמא אהל הוא הא כיצד מלמד שלא היתה שם תקרה והשאר נמחק: [ו] מלמעלן: קדשים קלים בכל הרואה ותיבות והיא היתה מנוחה קדשי קדשים נמחק: [ז] א"ר אלעזר א"ר אושעיא: [ח] מקום שאתה רואה תיבות אשר תראה נמחק ותיבת אתה ל"ש: [ט] שאתה רואה תיבת שתראה נמחק: [י] בר חמא תיבת חמא נמחק: [יא] כתיב אבמה קטנה שהיא לפניו בכל אשר יבחר אבל בגדולה אף היחיד מקריב חובות חס"ד: [יב] היינו במה קטנה: [יג] שבמדבר ומקריבין באהל: [יד] מה"ד התרגם: [טו] בה אבל רשאות: [טז] תיבת מתניתין נמחק: [יז] כאן וכאן מנחה: [יח] שהיא חובה הקבוע: [א] נראה דל"ל נעשה פסח

מסורת הש"ס

[ל"ל ובעיניו]

[עמ"ל פ"ק קדושין לו:]

יבמות עא:

מגילה ט: פ"ש

[ל"ל ותתרגם] נדבה מי איכא

[לעיל קי.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קרבו נסכים וכו' כל שהצבור צריכין להקריב באהל מועד כו' והיינו מקריבין וכו': (ב) בא"ד וכן בגלגל בשעת שבמות:

ולו תאנת שילה. חפשתיו ולא מצאתיו במקרא אבל מצאתיו *(ועבר) מזרחה תאנת שילה (יהושע טז): תאנת. לשון תאניה ואניה (איכה ב) ג) שהיו מתאנחין ורואין במקום היו זוכרין אכילת קדשים שהיתה במקום מראיתו: (א) כא] שאינו שלו. אשת אדוניו: בן פרת יוסף. לשון פריה ורביה מקום אכילת קדשים נתרבה לו על ידי העין ושילה בחלקו של יוסף היתה כדכתיב (תהלים עח) וימאס באהל יוסף וגו' כב] אחר ויטש משכן שילה כתיב: ורצון. ע"י רצון שלא רצה ליזון ממה שאינו שלו: בין השנואים. שילה קדשיו נאכלין אף בגבולי שאר בבמים שבנאוהו: אסברא (ב) לי. הראני דוגמא לדבר: בי כנישתא דמעון. משם היו רואין את שילה ולא היה דבר מפסיק: לא רואה את כולה. לראות משם את כולה שילה אלא מקצת: חד ברא הוה ליה לכייליל ולא מיתקן. נראה בעיני כי אביו של אביי כייליל שמו: מי מקרבן. שילה וגבול נחלת בנימין: תאנת שילה. על כג] שהיה בנימין מתאונן עליה: העולם הזה. כל מקום ששרתה שכינה ואף שילה ונוב וגבעון: נשתיירו לשילה. מארבע מאות ושמונים מיציאת מצרים לבנין הבית שס"ט: שניה הוקם המשכן. דכתיב ויהי בשנה השנית בחדש הראשון וגו' (שמות מ): וקאמר כלב. בשעת חילוק כשבא לתבוע חברון בן מ' שנה וגו' והיא היתה השנה השניה נתעכבו במדבר שוב שלשים ושמונה שנה נמצא כלב בן ע"ח שנים כשעברו הירדן וקאמר בשעת חילוקה בן חמש ושמונים שנה הרי שבע נשתהו לכיבוש: מדשבע כיבשו שבע חילקו. סברא בעלמא היא: ואיבעית אימא מדלא כד] אשכח י"ד שנה אחר (ג) שהוכתה העיר. דלא מיתוקם קרא דכתיב ביחזקאל (מ) בארבע עשרה שנה אחר אשר הוכתה העיר בראש השנה כה] שנאמר בעשור לחדש היה דבר ה' אלי וגו' ודרשינן במסכת ערכין כו] (דף יב.) איזה היא שנה שראש השנה בעשור לחדש הוי אומר זה יובל ולא מנו שמיטין ויובלות אלא לאחר ירושה וישיבה וכי אמרת דשנות כיבוש וחילוק י"ד הוו ודלית להו ממנין היובלות משכחת לה דחרב הבית בשנת ל"ו ליובל והוה ליה שנת היובל שנת י"ד שנה אחר כז] שנה שהוכתה העיר ואי לא לא משכחת לה כילד ויהי בשמונים שנה ול' מאות שנה וגו' ויבן הבית לה' לא מהן מ' שהיו במדבר נמצא משבאו לארץ עד שנבנה הבית ארבע מאות וארבעים ושבית עמד ד' מאות ועשר הרי ח' מאות וחמשים הרי י"ז יובלות שלימים לא מהן י"ד שכבשו ושחלקו שלא מט יובלות נמצא בית חרב קודם השלמת היובל י"ד שנה והכי תניא בהדיא בערכין (שם:) י"ז יובלות מנו ישראל משנכנסו לארץ עד שיצאו ואי אתה יכול לומר משנכנסו מנו שאם אתה אומר כן נמצא בית נחרב בתחילת היובל ואי אתה מוצא י"ד שנה אחרי אשר הוכתה העיר אלא לא מהן שבע שכבשו ושבע שחלקו ואתה מוצא ארבע עשרה שנה אחר שהוכתה העיר: חרבה שילה. ע"י שאול: בקרית יערים. שם נתנוהו לסוף ד' חדשים שעמד בשדה פלשתים שנאמר (שמואל א ה) ותכבד יד ה' אל האשדודים והחזירוהו בעגלה חדשה ונתנוהו שם ועשה שם עשרים שנה עד שהביאו דוד משם בשנה ראשונה שנעשה מלך על כל ישראל שהיא שנה שמינית למלכו על יהודה: הכי גרסינן עשרה דשמואל עצמו. שהיה שופט לבדו משמת עלי עד שמלך שאול ובמסכת תמורה (דף יד: וטו.) ה"ג לה עשר שנים שמלך שמואל לעצמו דאותה שנה שאלו להם מלך היא שנה עשירית לשמואל הרמתי ושנה אחת מלכו שמואל ושאול יחד שהיה שאול הולך אחר עצת שמואל עד שסרח במעשה אגג וסר שמואל מעליו כדכתיב (שמואל א טו) ולא יסף שמואל לראות את שאול וגו' ומלך שוב שאול שתי שנים והן שכתב במקרא (שם יג) ושתי שנים מלך על ישראל דלא חשיב כח] אותם דמלך שמואל בהדיה והיינו דאמרינן במסכת תענית (דף ה:) מי גרם לשאול שישב בגבעה שתי שנים ומחלה תפלתו של שמואל ברמה דבחלי שנה ראשונה סרח ונגזרה עליו מיתה אלא שעמדה לו תפלת שמואל ושבע שמלך דוד בחברון על יהודה ולכשהמליכוהו כל ישראל עליהם הביא את הארון מקרית יערים כט] עיר דוד הרי עשרים:

דכתיב

תורה אור

ולו א] תאנת שילה מקום שכל הרואה אותו מתאנח עליו על אכילת קדשים שלו רבי אבהו אמר אמר קרא °בן פרת יוסף בן פרת עלי עין עין שלא רצתה לזון וליהנות מדבר שאינו ב] שלו תזכה ותאכל כמלא עיניה רבי יוסי ברבי חנינא אמר °ורצון שוכני סנה עין שלא רצתה ליהנות מדבר שאינו ג] שלו תזכה ותאכל בין השנואין ד] תנא *רואה שאמרו ה] רואה כולו ולא המפסיק בינו לבינו אמר ליה רבי שמעון בן אליקום לר' אלעזר *אסברא ו] לך כגון בי כנישתא דמעון אמר רב פפא רואה שאמרו לא ז] רואה כולו אלא רואה מקצתו בעי רב פפא עומד ורואה יושב ואינו רואה מאי בעי ר' ירמיה עומד על ח] גבי הנחל ורואה (יושב) בתוך הנחל ואינו רואה מאי תיקו כי אתא רב דימי אמר ט] רבי *בשלשה מקומות שרתה שכינה על ישראל בשילה ונוב וגבעון ובית עולמים ובכולן לא שרתה אלא בחלק בנימין שנאמר °חופף עליו כל היום כל חפיפות לא יהו אלא בחלקו של בנימין י] כי אזיל אביי אמרה קמיה דרב יוסף אמר חד ברא הוה ליה לכייליל ולא מיתקן והכתיב °ויטש (את) משכן שילה יא] וכתיב °וימאס באהל יוסף ובשבט אפרים לא בחר אמר רב אדא יב] מאי קא קשיא ליה דלמא שכינה בחלק בנימין יג] וסנהדרי גדולה בחלק יוסף יד] מדמצינו בבית עולמים דשכינה בחלקו של בנימין וסנהדרין בחלק יהודה אמר ליה הכי השתא התם מיקרבן נחלות גבי הדדי הכא מי מקרבן טו] הכא נמי מקרבן *כדאמר רבי חמא ברבי חנינא רצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין ובה היה מזבח בנוי והיה בנימין הצדיק מצטער עליה לבלעה ה"נ רצועה היתה יוצאת מחלקו של יוסף לחלקו של בנימין והיינו דכתיב °תאנת שילה כתנאי חופף עליו זה מקדש ראשון כל היום זה מקדש שני ובין כתיפיו שכן אלו ימות המשיח רבי אומר חופף עליו זה העולם הזה כל היום אלו ימות המשיח ובין כתיפיו שכן זה העולם הבא *ת"ר ימי אהל מועד שבמדבר ארבעים שנה חסר אחת א)ימי אהל מועד שבגלגל ארבע עשרה ז' שכבשו וז' שחלקו ימי אהל מועד שבנוב וגבעון חמשים ושבע נשתיירו לשילה ג' מאות ושבעים חסר אחת ימי אהל מועד שבמדבר ארבעים חסר אחת מנלן דאמר מר *שנה ראשונה עשה משה את המשכן שניה הוקם המשכן ושלח משה מרגלים שבגלגל ארבע עשרה שבע שכבשו ושבע שחלקו מנלן דקאמר כלב °בן ארבעים שנה אנכי בשלוח משה עבד ה' אותי מקדש ברנע לרגל את הארץ ואשיב אותו דבר כאשר עם לבבי וכתיב ועתה הנה אנכי היום בן חמש ושמונים שנה כי עבריה לירדן בר כמה הוי בר שבעין ותמני וקאמר בן חמש ושמונים שנה הרי שבע שכבשו ושבע שחלקו מנלן איבעית אימא מדשבע טז] שכבשו שבע נמי שחלקו ואיבעית אימא מדלא משכחת לה °בארבע עשרה שנה אחר אשר הוכתה העיר: אהל מועד שבנוב וגבעון חמשים ושבע מנ"ל דכתיב °ויהי כהזכירו את ארון האלהים יז] *)ותנא כשמת עלי הכהן חרבה שילה ובאו יח] לנוב כשמת שמואל הרמתי חרבה נוב ובאו לגבעון וכתיב °ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וירבו הימים ויהיו עשרים שנה וינהו כל בית ישראל אחרי ה' הני עשרים שנה יט] עשר שנה *שמלך שמואל בעצמו ושנה שמלך שמואל ושאול ושתים שמלך שאול ושבע כ] דדוד

דכתיב

*) סדר עולם פרק יא

ל א מיי' פ"א מהלכות בית הבחירה

[בארבע כו' הוא בעי' וע' רש"י לקמן קיט. ד"ה נוב וגבעון תרא תשיב להו]

[לעיל ע. מגילה ט יומא יב.]

בראשית מט | דברים לג | שם לג | תהלים עח | שם עח | הושע טז | סדר עולם פרק יא | [תענית כא. ערכין יג.] | יהושע יד | יחזקאל מ | שמואל א ד | שם ז | [תמורה יד: טו.]

נ"ל רואה שאמרו פי' שהוא רואה ואין דבר מפסיק בינו לבינו וכו' הוא נ"ס

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שאינו שלו נ"ל אחר ד"ה בן פרת: (ב) ד"ה אסברא לך כרסינן: (ג) ד"ה ואיבעית אימא וכו' אחר אשר הוכתה העיר:

גליון הש"ס

גמ' אסברא לך. ברש"י הגי' אסברא לי. ובסדר הדורות בהקדמה אות ד' כתב שכן עיקר:

שיטה מקובצת

א] ולו. ס"א ועלה הגבול מזרחה תאנת שילה: ב] שאינו שלה אוכלה ותאכל בקדשים במלא עיניה שלה: ג] שאינו שלה: ד] השנואין שלה: ה] שאמרו כל שרואה ואין דבר מפסיק א"ל והשאר נמחק: ו] אסברא לי אמר ליה כגון כו': ז] לא שרואה כולו אלא אפילו מקצתו: ח] על שפת הנחל ורואה בתוך הנחל: ט] אמר בשלשה תיבת רבי נמחק: י] תיבת כי נמחק: יא] משכן שילה וגו' וכתיב: יב] אדא בר מתנה מאי: יג] בנימין וסנהדרין בחלק תיבת גדולה נמחק: יד] יוסף כגון שמצינו בבית עולמים שכינה בחלק בנימין וסנהדרין בחלק יהודה אמרי הכי השתא: טו] מקרבן אמרי הכא: טז] מדשבע כיבשו שבע חילקו: יז] האלהים וגו' ותנא: יח] ובאו להם לנוב: יט] עשרים שנה אחת עשרה שנה שמלך שמואל בעצמו ותיבות ושנה שמלך שאול ושמואל ל"ש (רק רש"י ז"ל הוא דגרים הכי עכ"ח): כ] ושבע שמלך דוד בחברון דכתיב: כא] מה"ד שאינה שלה: כב] תר' בתר ויטוש כו' ותיבת אחר ל"ש: כג] על שם שהיה: כד] מדלא משכחת י"ד אחר שהוכתה העיר מדלא מיתוקם ותיבת שנה נמחק: כה] תיבת שנאמר נמחק: כו] ערכין בפרק שני איזה היא שראש השנה שלה בעשור לתשרי: כז] תיבת שנה נמחק: כח] אותו דמלך שמואל: כט] יערים לעיר דוד

דכתיב °והימים אשר מלך דוד על ישראל מ' שנה בחברון מלך ז' שנים א] [וגו'] ובשלמה כתיב °ויחל לבנותו בשנת ארבע למלכותו *נשתיירו לשילה שלש מאות ושבעים חסר אחת: באו לנוב וגבעון ב] [וכו']: מנא ה"מ דת"ר °כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה *אל המנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים למה חלקן ג] כדי ליתן היתר בין זה לזה א"ל ריש לקיש לר' יוחנן (א) ד] מעשר שני נמי ליתני א"ל מעשר שם שם מארון קא ילפי כיון דארון לא הוה מעשר נמי לא הואי אי הכי פסח וקדשים נמי דשם שם מארון ילפי דכיון דארון לא הוה אינהו נמי לא הוו א"ל ה] [דאמר לך] הא מני ר"ש היא דאמר אף צבור לא הקריבו אלא פסח ותובות הקבוע להן זמן אבל תובות שאין קבוע להם זמן הבא והכא לא קרב ו] מעשר בהמה חובות שאין קבוע להן זמן הוא ואיתקש מעשר דגן למעשר בהמה מכלל דלרבי יהודה קרב אין דהאמר רב אדא בר מתנה מעשר שני ומעשר בהמה נאכלין בנוב וגבעון לדברי רבי יהודה והא בעי בירה ולאו תני רב יוסף שלש בירות הן שילה ונוב וגבעון ובית עולמים הוא תני לה והוא אמר לה לאכילת מעשר שני ואליב' דרבי יהודה: באו לירושלים ז] [וכו']: ת"ר כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים ח] ואומר °היתה לי נחלתי כאריה ביער ואומר °העיט צבוע נחלתי לי העיט סביב עליה דברי רבי יהודה ר"ש אומר מנוחה זו ירושלים נחלה זו שילה ואומר °זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אויתיה ואומר °כי בחר ה' בציון אוה למושב לו בשלמא למ"ד מנוחה זו שילה היינו דכתיב אל המנוחה ואל הנחלה אלא למ"ד מנוחה *זו ירושלים נחלה זו שילה אל הנחלה ואל המנוחה מיבעי ליה הכי קאמר לא מיבעיא מנוחה דלא מטיתו אלא אפילו לנחלה נמי לא מטיתו תנא דבי רבי ישמעאל זו וזו שילה רבי שמעון בן יוחי אומר זו וזו ירושלים בשלמא למאן דאמר מנוחה זו שילה

תורה אור: מ"א ב | ד"ה ג | דברים יב | ירמיה יב | שם | תהלים קלב | שם

רש"י

דכתיב והימים אשר מלך וגו'. *ל"ג שנה הרי ל"ג ולארבע שמלך שלמה לפני בנין הבית ואותה שנה שלמו ארבע מאות ושמונים ליציאת מצרים נשתיירו לשילה שס"ט: מנהגי מילי. שהיה היתר לבמות אחר קדושת שילה משחרבה: כי לא באתם. בימי גלגל אל המנוחה וגו': ולמה חלקן. הכתוב לכתוב את שניהם: ליתן היתר במה בין זה לזה. דהא קרא בהיתר במות דגלגל משתעי וקאמר עד מתי אני אומר לכם איש כל הישר בעיניו כי לא באתם עד עתה וגו' אבל לא משבאתם ואי אין היתר בין זו לזו לא ה"ל למיכתב אלא מנוחה ומדכתיב נחלה ש"מ דה"ק להו אחר קדושת המנוחה תחזרו להיתר הראשון עד בואכם אל הנחלה: אי הכי. דשעת היתר הואי לייתי נמי מעשר שני לנוב וגבעון שהרי ט] נסתלקו כל קדושת שילה ומאי טעם לא תנן במתני' לאוכלו שם: שם שם. ואכלתם שם (דברים יב) אי נמי *(כי אם) לפני ה' אלהיך (תאכלנו) במקום אשר יבחר לשכן שמו שם (שם יד) ובארון כתיב (שמות מ) י] [ונתת] שם את הארון וגו': וכיון דארון לא הוה. דכל ימי נוב וגבעון היה הארון בקרית יערים כ' שנה ובעיר דוד עד שנבנה הבית: פסח וקדשים נמי. דהא ואכלתם שם בהו נמי כתיב (דברים יב): מני. הך מתני' דקתני מעשר שני בכל ערי ישראל ולא היה צריך להביאן שם: ר"ש היא. דאמר חובות שאין קבוע להם זמן לא קרבו בנוב וגבעון והייגו בכורות ומעשר בהמה ויליף טעמא כדאמרן לעיל בגלגל וכיון דמעשר בהמה לא הוה התם מעשר דגן נמי לא בעי לאיתויי התם דאיתקוש להדדי דכתיב (שם יד) עשר תעשר ואמרינן בשתי מעשרות הכתוב מדבר במסכת בכורות (דף נג:): ה"ג אבל לר' יהודה ה"נ דאמר רב אדא *בר אהבה מעשר שני נאכל בנוב וגבעון לדברי ר' יהודה: והא בעינן בירה. יא] דכתיב (דברים יב) לפני ה' אלהיכם: נוב וגבעון. הדא חשיב לה: זו וזו שילה. ואפי' הכי יב] *יש היתר בתרה דקסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא וקדושת ירושלים גופה סבירא ליה דיש אחריה היתר כדאמרינן במגילה (דף י.) שמעתי שמקריבין בבית חוניו בזמן הזה ואוקימנא כר' ישמעאל: זו וזו ירושלים. ועד שיבנה הבית לא נאסרו הבמות: ויהי

תוספות

באו לנוב וגבעון [כו'] קדשים קלים ומעשר שני בכל ערי ישראל. בריש פירקין במתניתין (דף קיב:) פירש בקונטרס דלעיל גבאו לגלגל לא הוזכר מעשר שני לפי שלא נהגו מעשרות עד לאחר ירושה וישיבה ותימה דהא פריך הכא בגמרא דמעשר שני נמי נסקיה להתם בנוב וגבעון ומסיק דמתני' ר' שמעון היא דאמר חובות שאין קבוע להם זמן לא קרבו דהייגו בבכור ומעשר בהמה וכיון דמעשר בהמה לא הוה התם מעשר דגן לא בעי לאתויי התם דאיתקוש להדדי והשתא מהאי טעמא דאיתקש למעשר לא יהא נאכל כלל כמו מעשר בהמה *בנוב וגבעון למ"ד לא קרבו חובות והיו צריכין להמתין בבכור ומעשר עד שיומם ונאכלין במומן לבעלים ומעשר שני לא יהא לו תקנה אלא בפדיון ויש ספרים דלא גרסי במתניתין מעשר שני כלל גבי נוב וגבעון ונראה לפרש דלענין הבאה הוא שייך להקיש דאי האי טעון הבאת מקום גם זה יהא טעון הבאת מקום כדקאמר לר' יהודה דאמר חובות קרבו דבנוב וגבעון נאכל גם מעשר שני נאכל שם אבל מה שאין מעשר בהמה קרב לרבי שמעון משום דחובות לא קרבו לענין זה אין שייך להקיש מעשר שני שלא יהא נאכל בכל מקום דהא דאין מעשר בהמה נאכל משום דבעי מתן דמים ואימורים ולא אפשר אבל מעשר שני שרי ומיהו קשה דלעיל בפרק קדשי קדשים (דף ס:) ילפינן מעשר מבכור דאין נאכל בזמן הזה ויש גירסות בספרים ושם פירשתי *ועוד קשה אי משכחת מעשר דנאכל בכל ערי ישראל א"כ הא דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף לו:) מרבה אני מעשר שיש לו היתר בכל מושבות דאמר ר' אלעזר מנין למעשר שנטמא כו' למה לי דרבי אלעזר הא כיון דבנוב (נאכל) וגבעון נאכל בכל ערי ישראל א"כ יש היתר בכל מושבות כדאמר התם (דף לח:) לקמיה בההוא פירקא גבי חלות תודה ורקיקי נזיר נאכלין בנוב וגבעון וי"ל דאיצטריך התם דרבי אלעזר משום רבי יהודה דאמר בשמעתין שלש בירות הן של שילה ושל נוב וגבעון ושל בית עולמים לאכילת מעשר שני ואליבא דרבי יהודה וא"ת והיכי קאמר התם ומוציא אני בכורים שאין להם היתר בכל מושבות והלא נאכלין בנוב וגבעון בכל ערי ישראל כמעשר שני ויש לומר דבכורים לא אפשר משום דבעו הנחה אצל המזבח *ובנוב וגבעון ממטו להו התם כדאמרינן לעיל בפרק קדשי קדשים (דף ס:) ובפרק בתרא דמכות (דף יט:) ובתמורה בפרק אלו קדשים (דף כא.) דבכורים אינם שלא בפני הבית משום דבעי הנחה ועוד מידי דהוה אחזה ושוק ותרומת לחמי תודה דאמרי' לעיל (דף קיז:) טוהגין בבמה גדולה ואין טוהגין בבמה קטנה משום דבעו תנופה ובכורים נמי בעו תנופה דלא דמי למנחה דקרבה בבמה בלא תנופה לרבנן דפליגי עליה דר' יהודה במתניתין בפירקין כדפרישית לעיל דמנחה עיקר מצותה *(סמיכה) והקטרה הלכך משום תנופה לא בטלה אבל הני דעיקר מצותן תנופה בטלה תנופה בטלי אינהו: הא מני רבי שמעון היא. הכי נמי מצי למימר רבנן היא דאמרי חובות ליחיד לא קרבו בשעת היתר הבמות אף בבמת צבור וכן רבי מאיר אלא נקט ר' שמעון משום דעביד הך דרשא עשר תעשר בשני מעשרות הכתוב מדבר: הג"ה ואיתקש [מעשר] דגן למעשר בהמה. לעיל בפרק קדשי קדשים (דף ס:) נקט היקשא דמעשר לבכור והכא והתם סגי בחדא: זו וזו שילה. פירש בקונטרס ואפילו הכי הוי היתר בתרה דקסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא וקדושת ירושלים גופה סבירא ליה דיש אחריה היתר כדאמרינן במגילה (דף י.) שמעתי שמקריבין בבית חוניו בזמן הזה ואוקימנא כרבי ישמעאל עכ"ל ולא *דק דהתם רבי ישמעאל ב"ר יוסי דהוא בתראה בימי רבי והכא רבי ישמעאל בן אלישע בר פלוגתיה דר' עקיבא רבו של ר' שמעון בן יוחי והשתא אסיקנא לעיל לפום חד גירסא דכולי עלמא קידשה ומיהו אי אפשר לומר לדידיה שלא יהא היתר אחר שילה דהא

מסורת הש"ס

א) ס"א ל"ג שנה שמלך על כל ישראל וז' שנים מלך בחברון הרי מ"ג וכו'
סדר עולם פי"א
[מגילה י.]
צ"ל ואכלת
[פסחים איתא בר מתנה]
[מגילה י.]
צ"ל כוס היתר כו' נ"ק
[צ"ל קמיצה]
[ועי' תוס' פסחים נג: ד"ה דאמר ר"א]
צ"ל בנוב וגבעון לא קרבו והיו כו' נ"ק
עיין נ"ק

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל ר"ל לר' יוחנן אי הכי מעשר שני:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ז' וכו' ולא דק. עיין לעיל דף ס ע"ב תוס' ד"ה קסבר:

שיטה מקובצת

א] שנים ובירושלים מלך ל"ג שנים וארבע דשלמה דכתיב: ב] ונבעון וכו' מנא ה"מ: ג] חלקן הכתוב כדי: ד] יוחנן אי הכי מעשר: ה] א"ל דאמר לך הא מני: ו] קרב ומעשר בהמה: ז] לירושלים כו': ח] ירושלים וכן הוא אומר היתה: ט] נסתלקה כל: י] כתיב ונתת שם: יא] בירה מקדש דכתיב: יב] אבי הכי היתר:

שילה נחלה זו ירושלים אי נמי איפכא היינו דכתיב °אל המנוחה ואל הנחלה אלא למאן דאמר זו וזו שילה או זו וזו ירושלים מנוחה *נחלה מיבעי ליה קשיא בשלמא למ"ד זו וזו שילה מנוחה דנחו מכיבוש נחלה א) (ז') דפלגו התם נחלות דכתיב °*ויחלק להם יהושע ויפל להם גורל בשילה על פי ה' אלא למ"ד זו וזו ירושלים בשלמא נחלה נחלת עולמים אלא מנוחה ב) מאי מנוחה מנוחת ארון דכתיב ויהי כנוח הארון בשלמא למ"ד זו וזו ירושלים אבל שילה הוה שריא במות היינו דכתיב °ויקח מנוח את גדי העזים ואת המנחה ויעל על הצור לה' אלא למ"ד זו וזו שילה ובמות הוה אסירן מאי ויקח מנוח הוראת שעה היתה תנא דבי רבי ישמעאל כרבי שמעון בן יוחי דאמר זו וזו ירושלים *וסימניך ג) משכי גברא לגברי: כל הקדשים ד) [וכו']: אמר רב כהנא לא שנו אלא בשחיטה אבל בהעלאה כרת נמי מיחייב מאי טעמא דאמר קרא °ואליהם תאמר על ה) *הסמוכין תאמר מתקיף לה רבה מי כתיב ועליהם תאמר ו) אליהם כתיב (ואליהם קרינן) ועוד תניא ארבעה כללות היה רבי שמעון אומר בקדשים הקדישן בשעת איסור הבמות ושחט והעלה בשעת איסור הבמות בחוץ הרי הן בעשה ולא תעשה ויש בהן כרת הקדישן בשעת היתר הבמות ושחט והעלה בשעת איסור הבמות ז) הרי הן בעשה ולא תעשה ואין בהן כרת הקדישן בשעת איסור הבמות ושחט והעלה בחוץ בשעת היתר הבמות הרי הן בעשה ואין בהן בלא תעשה הקדישן בשעת היתר הבמות ושחט והעלה בשעת היתר הבמות פטור מכלום תיובתא דרב כהנא תיובתא: ואלו קדשים ח) [וכו']: סמיכה דכתיב °לפני ה' וסמך שחיטת צפון דכתיב צפונה לפני ה' מתנות סביב דכתיב °וזרק ט) על המזבח סביב (סביב) תנופה דכתיב °והניף הכהן לפני ה' הגשה דכתיב °והגישה אל המזבח: רבי יהודה אומר אין מנחה בבמה: *אמר רב ששת לדברי האומר י) יש מנחה בבמה יש עופות בבמה לדברי האומר אין מנחה בבמה אין עופות בבמה °זבחים ולא מנחות זבחים ולא עופות וכהן דכתיב °וזרק הכהן בגדי שרת °לשרת בקדש וכלי שרת °אשר ישרתו בם בקודש: לריח ניחוח דכתיב °לריח ניחוח לה': מחיצה יא) *בדמים דכתיב °והיתה הרשת עד חצי המזבח: ריחוץ ידים יב) דכתיב °ובקרבתם אל המזבח ירחצו אמר רמי בר חמא *לא שנו אלא בקדשי במה יג) קטנה והקריבום בבמה קטנה אבל בקדשי במה קטנה דקרבינהו בבמה גדולה יד) יש חיצוי מותיב רבה *חזה ושוק טו) תרומת לחמי תודה נוהגין בקדשי במה גדולה ואין נוהגין בקדשי במה קטנה אימא נוהגין בבמה גדולה ואין נוהגין בבמה קטנה איכא דאמרי אמר רמי בר חמא לא שנו אלא טז) בקדשי במה גדולה והקריבן בבמה גדולה אבל בקדשי במה קטנה אף על גב דקרבינהו בבמה גדולה אין חיצוי יז) לימא מסייע ליה חזה ושוק ותרומת לחמי תודה נוהגין יח) בקדשי במה גדולה ואין נוהגין בקדשי במה קטנה אימא נוהגין בבמה גדולה ואין נוהגין בבמה קטנה ופליגא דרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר *עולת במת יחיד שהכניסה בפנים יט) קלטוה מחיצות לכל דבר בעי רבי זירא עולת במת יחיד שהכניסה

תורה אור

ויהי כנוח הארון. חיפשתיו ולא מצאתיו ואם איתו בכתובים יש לי מקרא אחר בדברי הימים (ב ו) בשלמה *קומה ה' אלהים לנוחך אתה וארון עוזך: מנוח. בימי שילה היה שהרי לא חרבה עד שמת עלי: הכי גרסינן תנא דבי ר' ישמעאל כר' שמעון בן יוחי. ברייתא נמצאת בבית מדרשו של ר' כ) שמעון שהיו תלמידי ר' ישמעאל שונים כמוהו: משכינהו גברא לגברי. ר' שמעון שהוא יחידי משך את תלמידי ר' ישמעאל להגיה דברי רבם שאמר זו וזו שילה: לא שנו. הא דקתני דהקדישן בשעת היתר והקריבם בשעת איסור אין בהם כרת: כא) אלא בשחיטה. כדתניא בהשוחט (לעיל דף קז:) יכול יהא חייבין כב) עליו כרת תלמוד לומר זאת להם ואין אחרת להם: ואליהם תאמר. גבי העלאה כתיב ובתר כג) קרא דאיירי בשוחט קדשים שהקדישן בשעת היתר כד) ושחטן בשעת איסור ולא יזבחו עוד וגו' דאוקימנא בהכי: ושחט והעלה. כה) *אחד שחט והעלה אחד שחט וחבירו העלה אלמא בהעלאה נמי קתני דאין בה כרת: לפני ה' וסמך. נרצעו לפני ה' וסמיך ליה (ויקרא א) וסמך את ידו: לפונה לפני ה'. ולא לפונה בבמה והכי דריש ליה נמי בתורת כהנים: על המזבח סביב. ומהכא נפקא לן מתן סובב באיזהו מקומן (לעיל דף נג:) וסיפיה דקרא אשר פתח אהל מועד: נראה בעיני דהכי גרסינן הגשה דכתיב (ויקרא ו) הקרב אותה לפני ה' וגו' ומהאי קרא נפקא לן הגשה בקרן מערבית דרומית במסכת סוטה (דף יד:) ובמנחות כו) (דף יט:): זבחים. כז) (ויזבחו זבחים) שלמים לה' אותם ואוקימנן לעיל (דף קו:) להאי קרא בקדשים שהקדישן בשעת היתר במות וכתיב אותם מיעוטא אלמא זבחים הוא דהוו נהגי בהו ולא עופות ומנחות: וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' פתח וגו' (ויקרא יז) ודרשינן ליה בת"כ בפרשת שחוטי חוץ זריקת כהן פתח אהל מועד יוצאין זריקת כהן בבמה אלא אף הזרים והטבדים: ישרתו בם בקדש. היינו משכן: ריח ניחוח. בההוא קרא כח) נמי והקריב החלב לריח ניחוח לה': עד חצי המזבח. מהכא נפקא לן מחיצה לדמים בפרק איזהו מקומן (לעיל דף נג.) וכתיב המזבח היינו מיעוטא בההוא מזבח נחושת לחודיה דאיירי בה קרא והיינו מזבח של משכן: לא שנו. דיש מחיצה לדמים בבמה גדולה: אלא קדשים. שהוקדשו כט) לשמו והקריבו בה: אבל קדשים ל) ששחטן לבמה קטנה והכניסן והקריבן בגדולה אין חיצוי ואם בא ליתן עולה למעלה מן החוט יתן: ואין נוהגין בקטנה. דכתיב בהו תנופה לה' מכל מקום בבמה גדולה איתנהו ואפילו בקדשי במה קטנה וה"ה לכולהו: *לא שנו. דיש חילוי בבמה גדולה אלא בזמן במה גדולה כלומר בשעת איסור הבמות אבל בזמן היתר הבמות אין חילוק בין זו לזו בדבר הקרב בשתיהן הלכך *אפילו לא) גדולה הקריבן בגדולה אין חיצוי:

מליט אבשלום שהקריב בחברון כדכתיב (שמואל ב טו) אלכה נא ואשלמה את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון וכתיב (שם) כי נדר נדר עבדך בשבתי בגשור דאין לומר דהוה מפרש דלא הלך אבשלום אלא להביא כבשים מחברון שהיו שם טובים ולהקריבם בגבעון בבמה גדולה באהל מועד כדבעי למימר בריש פרק שני דתמורה (דף יד.) דהא מסקינן התם יצא כרחין דלאקרובי בחברון בבמת יחיד אזל דאי להביא מחברון מיבעי ליה ועוד כתיב בשמואל (א ט) כי הוא יברך הזבח ובשאול כתיב (שם יג) הגישו אלי העולה והשלמים ויעל העולה ובסמוך מייתי לה קראי שהקריב בלילה בבמה: **ויהי** כנוח הארון. פירש רש"י פסוק בדברי הימים (ב ו) קומה ה' אלהים לנוחך אתה וארון עוזך והוה מצי להביא פסוק דכתיב ביהושע (ג) והיה כנוח כפות רגלי הכהנים נושאי הארון א"נ (במדבר י) ויהי בנסוע הארון וגו' ובנוחה יאמר וגו':

ה"ג **משכינהו** גברא לגברי. פירשתי לעיל בפ' איזהו מקומן (דף נג:) גבי זה וזה יסוד דרומי: לג) **ואליהם** כתיב. והא דאמרן לעיל ואליהם לערב פרשיות היינו שחיטה והעלאה אבל כולי האי לא אמרן לערב היתר הבמות על איסור הבמות:

ה"ג **הקדישן** בשעת היתר הבמות ושחט והעלה בשעת היתר הבמות פטור מכלום. וקשה היאך שייך א) למיתני בדבר שמצותו בכך וכי תימא דאיצטריך משום חובות דאין קריבין בבמה או משום קרבנות נגור ואם שחט והעלה בחוץ פטור מכלום הא איכא לאו הבא מכלל עשה ונראה לפרש דמיירי בעולת במת יחיד דאפילו הקדישה על מנת להקריבה ב) בבמה גדולה ואפי' הכניסה בפנים דקלטוה מחיצות כדבסמוך אפי' הכי אם חזר והוציאה ושחט והעלה בחוץ פטור מכלום: *__אין__ מנחה בבמה וכיהון ובגדי שרת כו'. מנחה לא הויא דומיא דאינך דמאן *דלית ליה מנחה בבמה היינו דלא קרבה כלל אפילו בבמה גדולה כגון מזבח הנחושת שבנוב וגבעון וכולהו נהגו דכולי עלמא מודו דבקדשי במה גדולה יש חילוי: **בעי** רב *אדא עולת במת יחיד שהכניסה בפנים וחזר והוציאה לחוץ מהו מי אמרינן כיון דעיילא לה קלטה להו מחיצות או דלמא כיון דהדור הדור לאו היינו דרבה ורב יוסף דתנן קדשי קדשים ששחטן בדרום מועלין בהן ואיבעיא להו *מהו שירדו רבה אמר ירדו רב יוסף אמר לא ירדו איבעי לרבה איבעי לרב יוסף כך גירסת רש"י ז"ל

א) גירסת הצ"ק למיתני פטור מכלום בדבר כו'
ב) נ"ל בבמה גדולה והכניסה בפנים כו' נ"ק

א) תיבת זו נמחק: ב) שנוחה אמאי מנוחת ארון דכתיב: ג) וסימניך משכינהו: ד) הקדשים וכו': ה) על הראשונים ותיבת הסמוכין נמחק ו) ואלהם כתיב ואליהם קרינן: ז) הבמות בחוץ הרי: ח) קדשים וכו' סמיכה: ט) וזרק את הדם על המזבח סביב תנופה: י) האומר אין מנחה בבמה אין עופות בבמה לדברי האומר יש מנחה בבמה יש עופות בבמה מאי טעמא זבחים: יא) מחיצה לדמים: יב) ידים ורגלים דכתיב: יג) במה גדולה והקריבו בבמה גדולה: יד) גדולה אין חיצוי: טו) ושוק ותרומת לחמי תודה נוהגין בבמה גדולה ואין נוהגין בבמה קטנה אימא נוהגין בקדשי במה גדולה ואין נוהגין בקדשי במה קטנה איכא דאמרי: טז) אלא בזמן במה והקריבן: יז) חיצוי מתיב רבה תיבות לימא מסייע נמחק: יח) נוהגין בבמה גדולה ואין נוהגין בבמה קטנה אימא נוהגין בזמן במה גדולה ואין נוהגין בזמן במה קטנה: יט) קלטה לה מחיצות: כ) ר' ישמעאל תיבת שמעון נמחק: כא) כרת כדתניא והד"א תיבות אלא בשחיטה נמחק: כב) חייבין עליה כרת: כג) ובתר האי קרא: כד) היתר במות שהסן: כה) והעלה אחד שחט והעלה אחד שחט: כו) ובמנחות ובהא' מכילתא בפרק קדשי קדשים (דף סג): כז) זבחים ויזבחו זבחי שלמים: כח) קרא כתיב ותיבת נמי נמחק: כט) שהוקדשו לשמה והקריבו: ל) קדשים שהוקדשו לבמה ותיבת ששחטן נמחק: לא) אפי' קדשי גדולה והקריבו בגדולה אין חיצוי: לב) מה"ד מי כתיב ועליהם והא תיבת ואליהם ל"ש ותיבת כתיב נמחק:

שייך לעיל במשנה קי"ג.

פי' דמאן דלית ליה אין מנחה כו'

[גמ' ר' זירא]

נ"ל עלו מהו כו' נ"ק

נ"ל לא שנו אלא בקדשי במה גדולה והקריבו בבמה גדולה אבל בקדשי במה קטנה וקרבינהו בבמה גדולה אין חיצוי מתיב רבה חזה ושוק ותרומת לחמי תודה נוהגים בבמה גדולה ואין נוהגין בבמה קטנה אימא נוהגין בקדשי במה גדולה ואין נוהגין בקדשי במה קטנה איכא דאמרי אמר רמב"ח לא שנו אלא בזמן במה גדולה אבל בזמן במה קטנה אע"ג דקרבינהו בבמה גדולה אין חיצוי מתיב רבה חזה ושוק ותרומת לחמי תודה נוהגין בבמה גדולה ואין נוהגין בבמה קטנה אימא נוהגין בזמן גדולה ואין נוהגין בזמן קטנה ופליגא דר"א

[מקרא זה הוא במד' בכתובים בתהלים סימן קלב ע"ש ויש להביא ראיה מן פסוק אחר בד"ה א סי' כח גבי דוד כתיב אני עם לבבי גו' בית מנוחה לארון ברית ה' ע"ש]

[נ"ל ונחלה וכ"ה בספרי]

[ביהושע יח פ"י כתיב וישלך להם יהושע גורל בשילה לפני ה' אבל קרא ויחלק וגו' לא מצאתי]

נ"ל אחד שחט והעלה הוא ואחד שחט כו' נ"ק

[יומא נט.] לעיל נג.:

[לעיל קו ע"ש]

[וזבחו זבחי]

[לעיל נג.]

נ"ל מחיצה לדמים דכתיב כו' נ"ק

[לעיל קז: ע"ש]

עיין נ"ק

נ"ל אפילו קדשי גדולה הקריבן בגדולה נ"ק

מעילה ג.

עין משפט
נר מצוה

לא א מיי' פ"ג מהלכות מעילה הלכה א.
לב ב מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה ז:

שהכניסה לפנים והוציאה לחוץ מהו מי אמרי' כיון דעיילא קלטה לה מחיצתא או דלמא כיון דהדר הדר א] לאו היינו פלוגתא דרבה ורב יוסף דתנן *א קדשי קדשים ששחטן בדרום מועלין בהן ב] ג (*ואם עלו לא ירדו) *ואיבעיא להו ג] (א) *ירדו מהו שיעלו רבה אמר לא יעלו ורב יוסף אמר יעלו תיבעי לרבה תיבעי לרב יוסף תיבעי לרבה עד כאן לא קאמר רבה אלא במזבח ד] דחזי ליה מקדש דלא חזי לא מקדש אבל מחיצה אע"ג דלא חזי ליה קלטה או דלמא ה] אפי' לרב יוסף עד כאן לא קאמר רב יוסף התם אלא דחד מקום הוא אבל הכא דתרי מקומות נינהו לא או דלמא לא שנא תיקו ו] מילתא דפשיטא ליה לרבה בחד גיסא ולרב יוסף בחד גיסא מיבעי ליה לרבי ינאי דבעי רבי ינאי אברי עולת במת יחיד שעלו למזבח וירדו מהו ז] היכא דלא משלה בהן האור לא תיבעי לך כי תיבעי לך היכא דמשלה בהן האור מאי תיקו איתמר שחיטת לילה בבמת יחיד רב ושמואל *חד אמר כשרה וחד אמר פסולה וקא מיפלגי בדרבי אלעזר דרבי אלעזר רמי קראי אהדדי כתיב °ויאמר בגדתם גלו אלי היום אבן גדולה וכתיב °ויאמר שאול פוצו בעם ואמרתם להם הגישו אלי איש שורו ואיש ח] שיהו ושחטתם בזה ואכלתם ולא תחטאו לה' לאכול על הדם ויגישו כל העם איש שורו בידו הלילה וישחטו שם מר משני כאן בחולין כאן בקדשים ומר משני כאן בקדשי במה גדולה כאן בקדשי במה קטנה איתמר עולת במת יחיד רב אמר אין טעונה הפשט וניתוח ורבי יוחנן אמר טעונה הפשט וניתוח וקא מיפלגי בדר"י הגלילי *דתניא ר"י הגלילי אומר *עולה שהקריבו ישראל במדבר אין טעונה הפשט וניתוח שאין הפשט וניתוח אלא מאהל מועד ואילך מר סבר מאהל מועד ואילך לא שנא במה גדולה ולא שנא במה קטנה ומר סבר בבמה גדולה אין בבמה קטנה לא תניא כותיה דרבי יוחנן דברים שבין במה גדולה לבמה קטנה *קרן וכבש ויסוד וריבוע בבמה גדולה ואין קרן ויסוד וכבש וריבוע בבמה קטנה כיור ט] וכנו בבמה גדולה ואין כיור וכנו בבמה קטנה חזה ושוק בבמה גדולה ואין חזה ושוק בבמה קטנה דברים ששוותה במה גדולה לבמה קטנה שחיטה בבמה גדולה וקטנה הפשט וניתוח בגדולה וקטנה דם מתיר ומפגל בגדולה וקטנה מומין וזמן בגדולה וקטנה: אבל י] (ג) נותר והזמן והטמא שוין בזה ובזה: ת"ר מנין לעשות זמן בבמה קטנה כבמה גדולה יא] (אמרה תורה לן ישרף ופיגול ישרף מה פיגול פסול בבמה אף לן פסול בבמה או כלך לדרך זו) דהא אמרה תורה לן ישרף ויוצא ישרף מה יוצא כשר בבמה אף לן כשר בבמה ולאו ק"ו הוא מעופות

מה

תורה אור
ש"א יד
שם

רש"י

שהכניסה · גרס בדרבי אלעזר שהכניסה לאחר ששחטה בחוץ קלוטה מחיצות לכל דבר גרס במסכת מעילה (דף ג.) אלמא אף קדשים שנשחטו בבמה קטנה שהקריבן בגדולה כל דין במה גדולה נוהג בהן ושמעינן מינה נמי דבשעת היתר במה נמי לא נשתנה דין גדולה מהלכתא יג] ושתיהן הלשונות דרבי כר' אמא פליגי אדרבי אלעזר: שהכניסה לפנים · אחר ששחטה בחוץ וחזר והוציאה: מהו · מי נהוג בה דין קדשי במה גדולה ליטען בתרומת חזה ושוק וצריך להחזירה לפנים או לא: ה"ג דתנן קדשי קדשים כו' · ולא גרסינן דאיתמר ולא גרס אם עלו לא ירדו ומשנה היא במסכת מעילה: מועלין בהן · ולא אמרינן כמאן דחנקינון דמי והוי להו כקדשים שמתו דילאו מידי מעילה כדתניא במסכת מעילה: ה"ג *במסכת מעילה והכי נמי גרסינן לה יג] לאו היינו דרבה ורב יוסף דתנן קדשי קדשים ששחטן בדרום מועלין בהם ואיבעיא להו עלו מהו שירדו רבה אמר ירדו ורב יוסף אמר יד] אם עלו לא ירדו רבה אמר ירדו דלא דמו לשאר פסולין שפסולן בקדש אלא כמאן דחנקינון דמי אלמא לרבה לא אמרינן קלוט לרב יוסף אמרינן קלוט: דלא חזי לא מקדש · דתניא בפ' המזבח [מקדש] (לעיל פג:) מתוך שנאמר כל הנוגע במזבח יקדש שומע אני בין ראוי בין שאינו ראוי ת"ל עולה *והני לאו ראוי נינהו. טו] דלרבה כמאן דחנקינון דמי: דחד מקום הוא · שהרי בעזרה נשחטו: דבעי רבי ינאי אברי עולת במת יחיד שעלו למזבח מהו שירדו · ה"ג ובמעילה (דף ג:) נמי הכי גרס לה אבל לא ברבי ינאי טז] גרס לה *התם: אברי עולה שנשחטה בבמת יחיד · שלא במקומה הוא לגבי במה גדולה כקדשי קדשים ששחטן בדרום: ה"ג איתמר עולת במת יחיד ששחטה בלילה רב אמר כשר ושמואל אמר פסול וקמיפלגי בהא דרבי אלעזר רמי כתיב גולו אלי היום אבן גדולה בעוד שהוא יום אלמא דלילה פסולה בבמה קטנה והתם במה קטנה הואי שהרי במלחמה היו רודפים אחרי פלשתים וכתיב סיפא דקרא ויגישו כל העם איש שורו בידו הלילה: רב משני כאן בקדשי במה גדולה · שהוקדשו ליקרב בבמה גדולה ואע"ג דאקרבינהו בבמה קטנה בעינן יום: כאן בקדשי במה קטנה · קרבו בלילה: ושמואל משני הא דכתיב יום אקדשים קאי ואפילו בקדשי במה קטנה בעינן יום הא דכתיב לילה בחולין: במדבר · יז] *סיני: מאהל מועד ואילך · ששם נאמר בויקרא: קרן וכבש ויסוד וריבוע · ילפינן להו בפרק קדשי *קדשים (לעיל סב.) ובמזבח של משכן כתיב כיור וכן בין אהל מועד ובין המזבח כתיב ביה (שמות ל): חזה ושוק · תנופה לפני ה' כתיב בהו (ויקרא ז): שחיטה הפשט וניתוח כו' · דלא אשכחן בהו מיעוטא: דם · לזריקה מתיר את הבשר בזריקה ומקמי זריקה אסירא: ומפגל · פיגול נוהג בהן כדיליף לקמן: ומומין · דלא אשכחן דשריכהו בקטנה: וזמן · לאכילה: אבל הזמן והנותר והטמא כו' · סיפא דמתני' היא ולא בברייתא הוא: מנין לעשות זמן · להיות נפסל בנותר: הלן · היינו נותר: והיוצא ישרף · נפקא לן בפסחים (דף פב.) מהן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה היתה לפיכך אכל תאכלו אותה הא (ג) אם לא היתה פנימה ראויה היא לישרף: מה יוצא כשר בבמה · קטנה שהרי כשירה בלא מחיצות אף לן כשר ומעתה לא יהא הזמן פוסל דהא אתיא מהאי דינא כדאמרן: ודין הוא · מדרך אחרת שיהא הזמן פוסל בה: ומה

תוספות

אבל בספרים ישנים גרסינן קדשי קדשים ששחטן בדרום מועלין בהן אם עלו לא ירדו ואיבעיא להו ירדו מהו שיעלו רבה אמר לא יעלו רב יוסף אמר יעלו תיבעי לרבה כו' ומיירי במשלה בהן האור להכי לכ"ע אם עלו לא ירדו וכריש מעילה (דף ג:) דאמר רבה אם עלו ירדו מיירי בלא משלה בהן האור ותדע בלא ההיא דמעילה לריך לאוקמא הכא במשלה בהן האור דאי בלא משלה אמאי אמר רב יוסף אם ירדו יעלו הא אמרינן פרק ב"ש (לעיל מג.) כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו וכל שכן בשחיטת דרום דגרוע משאר פסולין והכא מיירי בהכניסה חיה וקנטוה כדין במה גדולה להצריך כיהון וריחוץ ידים ורגלים מן הכיור ואם היא שלמים בעי תנופת חזה ושוק ולפי גירסא זו גרסינן בסמוך אברי עולת במת יחיד שעלו למזבח של במה גדולה וירדו מהו שיעלו פירוש דכיון דשחטן בחוץ שמא הוי כמו שחטן בדרום *וגם שמא כיון ששחטה בהיתר בחוץ בבמת יחיד שלכך הקדישה תחילה לכולי עלמא היכא דמשלה האור יעלה *אבל ללשון ראשון דמבעיא ליה בלא משלה ומדמי ליה לשחיטת דרום הלא פשיטא אפי' שאר פסולין דלא גריעי כמו שחיטת דרום אם עלו וירדו לא יעלו כדאמר עולא פרק ב"ש (שם) אם לא משלה בהן האור כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו *וצריך לומר הא דקאמר מילתא דפשיטא לרבה ורב יוסף מיבעיא ליה לרבי ינאי היינו להיכא דאמרי:

מעילה ג:
[עי' תוספות לעיל יד. ד"ה ה"ס תוך עזרה]
נ"א או שמא כו' נ"ק
נ"ל וללשון ראשון ... ליה כו' ול"נ אבל לל' ראשון נ"ק
לפי גי' רש"י נ"ל רב אמר כשרה ושמואל אמר פסולה
עי' רש"ק
חגיגה ו:
[לעיל קטו:]
[לעיל סב. קה.]
רש"ק מ"ז
נ"ל קדשים דף ס"ב ולא"פ ד"ה כיור וכנו במזבח של משכן כתיב כיור וכן בין אהל מועד ובין המזבח כתיב ביה בדף ס"ב וכו' נ"ק

הדרן עלך פרת חטאת
וסליקא לה מסכת זבחים

מעילה ג.
[גי' הספרים ה"א גירסת הרמב"ם ועי' ברש"י גירסא אחרת]
נ"ל במסכת מעילה וה"נ במס' מעילה וה"נ גרסי' הכי לאו היינו כו' מועלין בה ולא אמרי' כמאן דחנקינון דמי והוה ליה קדשים שמתו דילאו מידי מעילה כדתניא במסכת מעילה ואיבעיא להו עלו כו' נ"ק
נ"ל והנהו לאו כו' נ"ק
נ"א התם הלא רבי אלעזר
נ"ל בסיני נ"ק

הגהות הב"ח
(א) גמ' ואיבעיא להו עלו מהו שירדו רבה אמר: (ב) שם אבל הזמן ונותר וטמא: (ג) רש"י ד"ה והיוצא ישרף וכו' הא אם היתה הובא פנימה כתוב:

שיטה מקובצת
א] לאו היינו פלוגתא דרבה ורב יוסף וכו' ואיבעיא להו עלו מהו שירדו וכו' פי' אע"ג דפלוגתא דרבה ורב יוסף לאו בהוציאה לחוץ וא"כ היכי בעי למפשט מהתם מ"מ שפיר מצי למיפשט דדוקא התם דלא חזר והוציאה ס"ל לרב יוסף אם עלו לא ירדו אבל הכא דחזר והוציא אפילו רב יוסף מודה דלא קלטוהו מחיצות ולרבה פשיטא מכ"ש ומה התם דלא חזר והוציאה ס"ל ירדו כ"ש הכא דאמרינן כיון דהדר הדר א"נ דלרב יוסף פשיטא אם בקדשים פסולין דהיינו ששחטן בדרום דהוו כמאן דחנקינהו ס"ל דאם עלו לא ירדו כ"ש הכא דקדשים כשרין הן דאמרינן קלטוהו מחיצות ולא מיפסל להו מה שחזר והוציאה לחוץ וכה"ג אפשר דגם רבה מודה דקלטוהו מחיצות ודו"ק: ב] תיבות ואם עלו לא ירדו נמחק. ג] להו עלו מהו שירדו רבה אמר ירדו ורב יוסף אמר לא ירדו: ד] במזבח מאי דחזי ליה מקדש מאי דלא חזי ליה לא מקדש: ה] דלמא לא שנא תיבעי לרב יוסף: ו] מילתא דפשיטא ליה לרבה וכו' מיבעי לר' ינאי הקשה דכמי ישיבה יצ"ו דהיכא קאמר פשיטא לרב יוסף דלא ירדו הא לעיל אמר דבתרי מקומות אפילו לרב יוסף מיבעי והכי תרי מקומות. ונראה דאברי עולת במת יחיד שעלו למזבח בבמה גדולה ונראה לפע"ד דמתרצא במאי דכתיבנא אם בקדשים פסולים אמרינן למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה כ"ש הכא דקדשים כשרין הן דאפילו רבה מודה דלא ירדו א"נ לעיל ששחטו בחוץ והכניסו לפנים לעזרה דהיינו מחוץ לעזרה שהוא מקום קדוש תרי מקומות נינהו אבל הכא מבמה קטנה לבמה גדולה כיון דמשם אחד הן וגם בהרבה דברים ששוו זו לזו כדבסמוך דברים ששותה במה גדולה וכו' כחד מקום דמי ודו"ק: ז] מהו שירדו היכא דמשלה בהן האור לא תיבעי לך כי תיבעי לך היכא דלא משלה בהן האור איכא דאמרי היכא: ח] ואיש שיהו: ט] כיור וכנו ואת נ' ר' נמחק: י] אבל זמן ונותר וטמא: יא] מתיבת אמרה עד תיבת אמרה בס"י כל זאת אינו אלא כתוב מיד אמרה תורה לן ישרף כו' עד כשר בבמה יכול לא יהא זמן פוסל בה ודין הוא ומה עופות. יב] ושתי הלשונות: יג] לר' הכא לאו: יד] תיבות אם עלו נמחק: טו] נינהו לרבה דכמאן: טז] ינאי כו' פי' דהתם לא מבעיא הבעיא משם ר' ינאי כדהכא וכו' וק"ל: יז] במדבר במדבר סיני:

לג א מיי׳ פ״ג מהל׳ איסורי מזבח הלכה ח:
לד ב מיי׳ פי״ח מהל׳ פסה״מ הל׳ ז:
לה ג מיי׳ פ״ו מהלכות פסה״מ הלכה ח:

שיטה מקובצת
א] כשר בה הואיל והזר כשר בה לא: ב] זמן בבמה קטנה:

מה עופות אשאין המום פוסל בהן בזמן פוסל בהן קדשי במה קטנה שהמום פוסל בהן אינו דין שזמן פוסל בהן מה לעופות שכן גאין הזר כשר בהן תאמר בבמה קטנה שהזר כשר א]בה לא יהא זמן פסול בה ת״ל °וזאת תורת זבח השלמים לעשות זמן במה קטנה כזמן במה גדולה:

ויקרא ז

הדרן עלך פרת חטאת וסליקא לה מסכת זבחים

ומה עופות שאין המום פוסל בהן · דאמר מר (תמורה דף יז.) אין תמות וזכרות בעופות: זמן פוסל בהן · דהא רבינהו להו גבי פיגול בפ׳ בית שמאי (לעיל מג.) אלמא פסול בהו זמן: תורת זבח השלמים · תורה אחת לכל השלמים ואפילו לשלמי במה קטנה למה שאמור בענין ומה אמור באותו ענין זמן לתודה וזמן לשלמים ומחשבת פיגול והא דאיצטריך לרבוייהו משום דאתי מבנין אב דהלך ישרף והיוצא ישרף דלא יפסול בה זמן לפיכך הוצרך לרבותו: לעשות זמן ב] במה קטנה כזמן במה גדולה · לתודה יום ולילה ולשלמים שני ימים ולילה אחד ונותר נמי מפיגול יליף(שם)מג״ש דעון עון וטמאה נמי בההיא פרשתא כתיב (ויקרא ז) והנפש אשר תאכל וגו׳.

הדרן עלך פרת חטאת וסליקא לה מסכת זבחים

אחר השלמת המסכת יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך:

הדרן עלך א) מסכת זבחים והדרך עלן דעתן עלך מסכת זבחים ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת זבחים ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי: יאמר כן שלש פעמים ואחר כך יאמר

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא ב) חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני: ברוך אתה יי למדני חקיך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך יי אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת זבחים כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ויתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד: ה׳ עוז לעמו יתן ה׳ יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמיה רבא בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולאחיא מתיא ולאסקא לחיי עלמא ולמבני קרתא דירושלם ולשכלל היכליה בגוה ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא: יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא. ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמיה דקודשא. בריך הוא לעילא מן כל ברכתא ושירתא תושבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן: על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון ועל כל מאן דעסקין באורייתא. די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר. יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני רויחי ופורקנא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא ואמרו אמן: יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן: עושה שלום במרומיו הוא יעשה ברחמיו שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

א) פי׳ הגון על זה תמצא בספר החיים שחיבר אחי הגאון מהר״ל מפראג בספר זכיות ח״א פ״ג. ב) בסיומא וסוף תשובת הרמ״א ז״ל וכן בסוף יש״ש בב״ק כתוב רמזים על הזכרת שמות הללו.

בשם הרב הגאון הגדול המפורסם מהור״ר נפתלי הירש נר״ו לקא״ב אב״ד במדינת פפאלץ כפי שנדפס בשמו בקול יהודה ד׳ הומבורג בשנת תקב״ל

דף יד ע״א **מודה** היה ר״ש לפסול מק״ו יומה שלא לשמן וכו׳ · ובתוס׳ תימה מה שלא לשמן שכן נוהג בד׳ עבודות כו׳ · וכה״ג פריך לעיל [מ״ה לחוץ לזמנו׳ו שכ״ן כר״ת] חמשה תיבות אלו המצויינים בהלכ׳ מחקו כל הגאונים· ה״ה בעל תורת חיים ובה״ז ופנים מאירות ובעקבם דרכו מדפיסי ש״ס חדש עם הגהות הגאון מוהר״ש מקראקא אב״ד דק״ק פרנקפורט דמיין · וציין לעיין לעיל דף ד׳ ע״א דעביד הגמרא פירכא שכן נוהג בד׳ עבודות ולפע״ד נראה שהתוס׳ כוונו לחזק קושייתם מהא דפריך רבה בר אהילאי לעיל דף י׳ ע״א מה לחוץ לזמנו שכן כרת· דהנה התוס׳ כתבו בקידושין דף ה׳ ע״א בד״ה שאין פודין· ובחולין דף פה ע״א ד״ה מה למילה והעיקר בב״ק דף כה ע״א ד״ה אני לא אדון · שהקשו כיון שאין הפירכא מעין הק״ו נשים הפירכא בתוך הק״ו ותירצו דאין מסימין הפירכא בתוך הק״ו רק היכא דהוי רק סברא בעלמא אבל חומרא וקולא דכתיבי כגון הכא פרכינן אע״ג דלא הוי מעין הק״ו· ומביאין שם ראיה מפירכתו דרבה בר אהילאי הנ״ל· וכיון דעל קושיית התוס׳ הכא מה לחוץ לזמנו שכן נוהג בד״ע ג״כ יש לתרץ כיון דאין הפירכא מעין הק״ו נשים הפירכא בתוך הק״ו · **לכך** מסיימי התוס׳ וכה״ג פריך לעיל מה לחוץ לזמנו שכן כרת דמוכח מזה דכיון דהחומרא וקולא כתיבי פרכינן אע״ג דלא הוי מעין ק״ו א״כ תימה מה שלא לשמן שכן נוהג בד׳ עבודות ודו״ק ותמצא שאמת כדברי:

השמטות משיטה מקובצת [כ"י] ממסכת זבחים

שנשמטו מהדף יען כי לא הכילם הגליון.

דף ג ע"ב ז] הכי נמי ליתיה תוכו וליפקו מק"ו. השתא מהדר לאקשויי ולמיפרך לר"א דאמר מחיצת כוורת מצלת דלאו מינה הוא מכח ק"ו אמאי ליתיה תוכו וליפקי מק"ו מחיצה וכוורת ויהיה הכל (בכל) [בכלל] תוכו וא"ת ונימא דשאני הכא כיון דאיכא מחיצה או בכוורת לא מיקרי תוכו ותירץ בקונטרס דהשתא מהדרינן לאוקמי (בדרב) [לדרב] אליבא דר' אליעזר ורב סבר דלאו מינה לאו מחריב בה דקאמר לשם חולין כשרה והילכך גבי מחיצה וכוורת נמי לאו מינה (וכלי) [דכלי] חרס הוא ותוכו קרינן ביה ואע"ג דטעמא דרב משום דגלי קרא לא יחללו מ"מ נילף מינה בעלמא גבי כלי חרס כי היכא דהוה בעינא למילף חולין אצל קדשים מכלי שטף מעיקרא דלא הוי ידע טעמא דרבי אלעי וא"ת אכתי מאי פריך אלמא גבי חולין אצל קדשים אתיא קרא ואפקי מק"ח (מלא) [דולא] יחללו מפיק מק"ח וה"נ גבי כוורת לייתי תוכו כו' מי דמי התם גבי חולין גלי קרא ומפיק בהדיא מק"ח ובהדיא גלי קרא דאין חולין מחללין קדשים אבל הכא גבי כלי חרס דנהי דמחיצה וכוורת מקרי תוכו אליבא דאמר לאו מינה (ו)לא מחריב בה מ"מ מצינו למימר דלא טימא הכתוב כלי חרס כל היכא דמקרי תוכו אלא אמרינן מק"ו דר"א דדוקא תוכו דליכא הפסק כלל טימא הכתוב אבל תוכו דאיכא הפסקה כגון מחיצה וכוורת לא טימא הכתוב אע"ג דמקרי תוכו דהא לא כתיב בקרא דבכל ענין תוכו יטמא והתירוץ י"ל מתוך פ"ה דפי' דע"כ כל עניני תוכו טימא הכתוב ואפילו בהפסקה מדאצטריך תוכו ולא תוך תוכו ולמעוטי כלי אחר אע"ג דהוי נמי הפסקה ש"מ דתוכו טמא אפי' בהפסקה כגון מחיצה וכוורת דאי הפסקה מהניא לאצולי היכא דמקרי תוכו למה לי קרא למעוטי תוך תוכו השתא תוכו מציל בהפסקה תוך תוכו מבעיא דהיינו תוך כלי אחר דהיינו נמי בהפסקה מפני הכלי אלא ע"מ מדאצטריך למעט ולטהר תוך תוכו ש"מ תוכו טמא בכל ענין אפילו בהפסקה כגון מחיצה וכוורת הילכך אתא קרא דתוכו ומטמא בהדיא מחיצה וכוורת וליפוק מק"ו דר"א ומשני אין כדבריך כן הוא דתוכו אפילו בהפסקה משמע כדפי' מדאצטריך תוך תוכו ומיהו לאו היינו הפסקה אלא בטיט ושפיר אצטריך להכי רסר"א כיון דבנגיעה לא מטמא כו' וכיון דאיכא לאוקמי קרא דתוכו בהפסקה במידי אחרינא ולא במחיצה וכוורת דיינינן ק"ו לטהר מחיצה וכוורת כיון דליכא קרא בהדיא לסתור הק"ו כדפי' וא"ת ולר"א דדיינינן ק"ו ממת א"כ למה לי תוכו ולא תוך תוכו תיפוק ליה מק"ו ממת דלא גרע כלי שלם מכוורת פחותה ופקוקה בקש דמהניא במת מטעם מוקף צמיד פתיל וי"מ דאי לאו דגלי קרא הצלה בתוך תוכו דשרץ לא הוי דיינינן שום הצלה דשרץ מק"ו דמת כיון דמת ושרץ חלוקים בדיניהם בכמה דברים אבל השתא דגלי קרא בהדיא הצלה דתוך תוכו בשרץ לכך דרשינן נמי הצלה במחיצה וכוורת מק"ו דמת אבל ליכא לפרושי דאיצטריך תוך תוכו לכלי שיש בכותל נקב פותח טפח דכי האי גוונא לא מהניא במחיצה זה אינו דמ"מ מהניא בכלי המוקף צמיד פתיל כדאמר בפרק המצניע [דף צ"ה ע"ב] ועוד מדאמר קרא (ולא) תוכו כו' כדפי' בקונטרס ש"מ דמחיצה דומיא דכלי. תוס' סוף: ט] ארבע תוכו כתיב. כיצד תוכו כתיב תרי זימני ודרשינן תוכו דהוי מצי למכתב אל תוך וכתב תוכו למעוטי וכן בחבירו חד לגופיה שיטמא מאוירו וחד לגזירה שוה שיטמא שרץ את הכלי אף על פי שלא נגע בו כדיליף לה בהכל שוחטין נאמר תוכו ליטמא ונאמר תוכו לטמא כו' ולא תוכו של אחר למעוטי כלי שטף מטומאת אויר אלא אם כן נגע וחד תוכו כדפי' לעיל ולא תוך תוכו ולמעוטי אפילו כלי שטף אתא על כרחך דאי למעוטי כלי חרס שבתוך התנור ופיו למעלה מפי התנור שמציל על האוכלין שבתוכו למה לי למעוטי לכתוב כל אשר בתוך יטמא ומהיכא תיתי לטמויי אוכלין שבפנימי הא לאו תוכו נינהו דפשיטא דמינה דמחריב בה אלא ללמד על כלי שטף שאף הוא יציל דלא [תימא] דלאו מינה לא מחריב בה. תוס' סוף:

דף ד ע"א נ] מה לשחיטה שכן פוסלת שלא לשם אוכליו בפסח. כגון ששחט לזקן או לחולה שאינן יכולין לאכול כזית פסול שנאמר א"ש לפי (אכליו) [אכלו] תכוסו על השה ותכוסו לשון שחיטה כאדם האומר לחבירו כוס לי טלה זה כדאיתא בתמיד נשחט [דף ס"א ע"א] מה שאין כן בשאר עבודות דלא מיפסל בהו שלא לשם אוכליו דבשחיטה לחוד גלי קרא וא"ת מ"מ נילף קבלה הולכה וזריקה דפסול בהו שלא לאוכליו מק"ו דשחיטה ומה שחיטה דכשירות בזר אפ"ה פסול בהו שלא לאוכליו כ"ש הני עבודות דפסולות בזר וי"ל דקבלה והולכה לא ילפי משחיטה משום דאיכא למיפרך מה לשחיטה שכן טעונה צפון וישנה בחטאת הפנימית א"נ איכא מיעוט בשאר עבודות שאינן נפסלות שלא לשם אוכליו ואין לי לפרש הכי וא"ת ויפסול שלא לאוכליו בקבלה והולכה וזריקה מטעם שינוי בעלים ויש לומר דשחט שלא לאוכליו כגון לחולה כו' ואפי' הם בעליו וליכא שינוי בעלים ועוד יש לומר דשחטו להאכילו לשלא לאוכליו לזקן ולחולה ושפיר מיירי שאין הזקן והחולה נמנו עליו ומ"מ לא הוי שינוי בעלים דשינוי בעלים ה"ד כגון ששחטו לזרוק דמו שלא לאוכליו. תוס' סוף: כ] והקריבו זו קבלת הדם. דאע"ג דלשון הולכה [הוא] כדאשכחן בהולכת [אברים] לכבש מ"מ ליכא לאוקמא בהולכה [כיון] דכתיב תיכף לשחיטה ע"כ היינו קבלה שהיא אחר שחיטה מיד כדפ"ה וקשה דהא קתני בסיפא דהך ברייתא בסוף פרקין [דף י"ג ע"א] או אינו אלא [זריקה] כשהוא אומר וזרקו הרי זריקה אמור כו' למה לי אותו טעם תיפוק ליה דבזריקה ליכא לאוקמא משום דאינו תיכף לשחיטה כדפ"ה לכן נראה דליכא לאוקמא בהולכה משום דאפשר לבטלה עוד יש לקיים פי' הקונטרס דטעמא משום דקבלה תיכף לשחיטה טפי מהולכה מ"מ לא הוה מפקינן והקריבו מזריקה אע"ג דזריקה אינה תיכף לשחיטה כיון דזריקה הוא עיקר הקרבת הקרבן [הוה מוקמינן טפי אזריקה] אע"ג דקבלה תיכף לשחיטה הוא אבל השתא דכתיב וזרקו ואפקינן להאי והקריבו מזריקה אוקמינן [אקבלה] משום דהקבלה הוא תיכף לשחיטה כיון דאידי ואידי אינו עיקר הקרבן: משי"ח. מיהו הקונטרס פי' לקמן בפירקין גבי הא דאו אינו אלא בזריקה משום דהולכה אפשר לבטלה. ת' הר"פ: ז] קבלה אשכחן (אות ו' נמחק) שינוי בעלים מנלן. תימה שינוי בעלים מאן דכר שמיה ואי משום מתני' דקתני שנזבחו שלא לשמן דמשמע נמי שינוי בעלים כ"משמע במנחות דמוקי ברייתא דקתני גבי מנחות שלא לשמן בשינוי בעלים מה בכך כמו כן איכא שם ברייתא אחריתא דקתני שלא לשמן ומוקי לה בשינוי קודש דוקא וא"כ מתניתין נמי איכא לאוקמי בשינוי קודש דוקא ועוד דמתניתין נמי מוכח דלא מיירי רק בשינוי קודש גבי שלא לשמו דפסח דקתני כיצד לשמו ושלא לשמו לשם פסח ולשם שלמים. ופי' בקונטרס דקאי אההיא דפרק ב"ש דקתני לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זובח היינו שינוי בעלים וא"ת א"כ דקאי אההיא דששה דברים אמאי לא בעי נמי אאינך דברים אחריני לשם אישים כו' מנלן כי היכי דבעי לשם זובח מנלן וי"ל דלא נחית לפרושי רק שינוי דברים שלא עלו לבעלים לשם חובה דומיא דשלא לשמן דמתניתין דקתני אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה והנך ד' דברים אפילו עלו נמי לבעלים לשם חובה דלמצוה בעלמא הוא וא"ת בד' דברים נמי תוי ליה למימר דלא עלו כי שינה בהו מקרא דמוצא שפתיך כמו בשינוי קודש דקרא דמוצא שפתיך בכל שינוי איירי וי"ל דהנך ד' דברים איירי בהקטרה וכל עצמן שלא הוקטרו אימוריהן כשר וא"ת הא תינח לשם אברים לשם ריח ניחוח כדמפרש לקמן בפ' ב"ש [דף מ"ו ע"א] לאפוקי לשם אברים שצלאן והעלן אבל לשם השם שייך נמי בעבודת הדם וי"ל (לא) [דלא] מיירי רק בהקטרה והכי דריש לקמן בפ' ב"ש לשם השם לשם הנחת [רוח לה'] לשם מי שאמר והיה העולם (אלא) [אלמא] בהקטרה מיירי דהא כוליה קרא דדריש מיניה התם הנך ד' דברים בהקטרה הוא דכתיב וא"ת והא קתני הזבח נזבח כו' אלמא משעת זביחה מיירי כולהו ד' דברים וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה דהוי ליה למימר גם מאותם ד' דברים דלא עלו וי"ל דמ"מ דגבי ד' דברים הואיל ולא שייכי רק בהקטרה כדפי' זבח דקתני היינו שישחוט הזבח ע"מ לעשות הקטרה לשם אותן ד' דברים וכיון דהמחשבה (היה) [הוא] על הקטרה גם אם שינה עלה לבעלים כדפי' וא"ת והא בפ' ב"ש נפקא לשם זבח מעולה אשה כו' ודריש התם עולה לשם עולה ולא לשם שלמים ולמה לי הא כולהו קרבנות נפקא לן בשמעתין מהיקשא דשלמים ותרי קראי למה לי בשינוי קודש וי"ל דשמעתין איירי בעבודת הדם וההיא דב"ש בהקטרה כדפי' וא"ת א"כ כמו דלשם זבח בעינן בין בעבודת הדם בין בהקטרה כמו כן לשם זובח בעינן בין בעבודת הדם בין בהקטרה ואיך יתכן לפרש דבעינן בשעת הקטרה לשם זובח אפי' למצוה בעלמא והלא שם הבעלים אינה על הקרבן אלא לענין כפרת הקרבן התלויה בזריקה כדפי' בקונטרס בשמעתין וכיון שנעשית הזריקה בהכשר אין עליו עוד שם בעלים כלל גבי הקטרה ונראה לומר דהא כדאיתא והא כדאיתא הנך ד' דברים לא הוי אלא בשעת הקטרה כדכתיב קרא עולה לריח ניחוח וגו' (כפ' ב"ש) וגבי הקטרה הוא דכתיב ולשם זובח דוקא בעבודת הדם כדפי' והזבח נזבח לאו דוקא אלא כלומר נעשה שהזבח נעשה לשם אותן דברים וכל אחד בשעתו בעבודה הראויה לו לאותה מחשבה. תוס' סוף:

דף ה ע"א ג] ואימא דבר הבא בנדר ונדבה לייתי כו'. וא"ת והלא לא שינה בו הכתוב לעכב ואין לומר דלא לייתי כלל דמסברא ליפסלו כדפי' לעיל דהא כיון דכתיב מוצא שפתיך להכשיר בכל הקדשים תו ליכא למימר ליפסלו מסברא ונראה לומר דהא דפריך אשם לא לייתי כלל היינו משום דיש לנו ללמוד אשם מחטאת דלמסקנא בבמה מצינו יליף ואע"ג דאיכא למיפרך כדפרכינן לר"א לקמן לא דמי דהתם הוה דרשינן מיעוטא דאותה להכשיר (דאשם) [אשם] ואתא ר"א לדחות חדרשא אבל השתא דאכתי לא קאמר מיעוטא דאותה ומכשירים שאר קדשים ממוצא שפתיך ואם לאו יהיה נדבה הלכך כי גלי בחטאת לפסול מכח דשינה הכתוב ואפקיה רחמנא לחטאת מכלל שאר קדשים דבאין בנדבה אמרינן (נמי) דה"ה [נמי] באשם כיון דלא שייך ביה לומר ואם לאו יהא נדבה כמו חטאת ולא הוה שייך למיפרך כלל ומשני רשב"ל אותה וכו' הא שאר כל הקדשים כשרים וא"ת למה הוצרך לדרוש שאר קדשים מאותה הא שאר קדשים ידעינן ממוצא שפתיך תשמור ולא הוי קשיא לן רק מאשם וא"כ אשם לחוד הוי ליה למדרשיה מאותה וי"ל דבעי ליישב מילתיה דרשב"ל שהי' קשה לו משאר קדשים [וקא שני] שינויי מהא דר"א הילכך הוצרך לומר פתח דרשב"ל להכשיר כל הקדשים מאותה וקרא דמוצא שפתיך היינו לאשמועינן דאין מרצין [וא"ת הא רשב"ל] קאמר לעיל ומודינא לך א"כ שאר קדשים ידעינן דכשרים משום דבאים לאחר מיתה וא"כ (הייט) [היה] לנו לומר דאם אינו ענין [למוצא שפתיך] אשאר קדשים תנהו ענין כו' י"ל דלא קבלה רשב"ל דשינוי דחיקא ולדבריו דר"א קאמר ילעולם ס"ל לרשב"ל דאין [ללמוד ממוצא שפתיך] אשינוי קודש ואשינוי בעלים: ג] יכול ירצו ת"ל מוצא שפתיך. אין להקשות דהכא משמע דאי לאו מוצא שפתיך הייתי [אומר דמרצה ולעיל אמר דאי] לאו מוצא שפתיך הוה אמינא דמעכב די"ל דהא דסבר הכא דמרצה אי לאו] מוצא שפתיך דהא ידעינן כשרות מאותה אבל לעיל דלא אסיק אדעתין אותה להכי קאמר ליפסלו אי לאו מוצא שפתיך [וא"ת לעיל למה] לא הביא דרשא דאותה להכשירן תירץ הר"ד חיים חבר דאה"נ דלעולם סמיך אאותה וה"ק לעיל יכול ליפסלו ת"ל [אא"ה בכאן נמחק ונקרע כמה וכמה תיבות ועיקר חסר מן הספר] ועוד אמר מורי דלעיל נקט תלמודא אליבא דר"א דהוא לית ליה דרשא דאותה כדמוכח לקמן מדקאמר אף האשם אבל הכא בא ליישב אליבא דרבנן ורבנן אית להו דרשא דאותה תדע דקאמר רשב"ל אמינא אנא משנה שלימה כלומר לרבנן [אלמא דקושיית] רשב"ל [הוא] קושיא שהקשה תלמודא מיד וליפסלו אלא ודאי לעיל נקט אליבא דר"א ורשב"ל נקט אליבא דרבנן אשם:

דף ו ע"ב ה] סכין מושכתן כו'. פ"ה למה שהן ראוין ועומדין ואפי' לא ידע השוחט מה הן והקשה השר מקוצי ה"ד אי קסבר שהן חולין הא אמרינן לשם חולין פסולין ואי קסבר שהן קדשים אחרים תיפוק ליה דאף בקרבנות יחיד כשרים דהא אמרינן לשם קדשים כשרים לכן נראה לו כפי' האחר שפי' כגון תמידין שלא הוצרכו לצבור כו' אע"ג דהא מעולת חובה והאי עולות נדבה דהסכין מושכתן למה שהן ראוין להיות דלב ב"ד מתנה עליהן וע"ז פריך מי אית ליה לר"ש לב ב"ד מתנה הא לדברי ר"ש אין נפדין תמימין דלית ליה לר"ש לב ב"ד מתנה עליהן כו' כפרש"י וקשה דבשבועות מוכח דר"ש אית ליה [לב ב"ד מתנה] דשמואל אית ליה כר"ש דאין נפדין תמידין ואפ"ה איצטריך ללב ב"ד מתנה עלייהו כדפי' משום דמתחלה הוו עולת חובה והמותר עולת נדבה וא"כ מאי פריך ומי אית ליה לר"ש אה"נ דאית ליה לב ב"ד כו' לענין שמתחלה חובה והשתא נדבה לכך נראה דלא גרסי' כדרב יהודה אמר שמואל אלא גרסינן שאני קרבנות צבור דלב ב"ד מתנה עליהן ומי אית ליה לר"ש לב ב"ד מתנה עליהן אבל לפי מה שפי' הערוך ניחא הגירסא דהכא שפי' שמואל אית ליה כרבנן דאמר נפדין תמימין ולא כר"ש והא דאמר סכין מושכתן ר"ל דעד שעת שחיטה אינו נגמר מה יהו דיכול לפדותו ולהביאו לדמי נסכים אם לא הוצרכו לכפר דלב ב"ד מתנה עליהן והרשב"א אומר שיש ליישב גירסא דהכא אף לפ"ה דהתם דאה"נ דשמואל סבר לה כר"ש דאמר אין נפדין תמימין אלא מקייצין בהן המזבח והוא מייתי לראי' כדרב יהודה אמר שמואל דצריכין ללב ב"ד מתנה עליהן כדי לעשות לאחר שהופרשו כאילו [לא] הופרשו עד סמוך לשחיטה ופריך מי אית ליה ר"ש לב ב"ד מתנה עליהן כל כך לבטל ההפרשה ולהוציאן לחולין והא אמר ר"י לדברי ר"ש אין נפדין תמימין ונהי נמי דאיצטריך ללב ב"ד מתנה עליהן לשנות מחובה לנדבה כל כך לפדות תמימין ולהוציאן לחולין לית ליה לב ב"ד מתנה עליהן. תוס' סוף:

דף ז ע"ב כה] כתיב. לשון תוס' סוף אע"ג דלא בא לעכב אלא [למצוה הוא] משמע בהוייתו שציוותי לך במקום [אחר] וכבר הוכחנו למצוה [בכולת] עבודות אשכחן זביחה [בין] למצוה בין לעכב בשינוי בעלים שאר עבודות מנלן (דמהוה) [דהוי בין למצוה] בין לעכב וקשה דת"ה [לית לפרש אשכחן זביחה] בשינוי בעלים בין [למצוה] בין לעכב לכן נ"ל דלא קאי אלא לעכב בזביחה דכתיב זבח פסח הוא ובין שינוי קודש ובין שינוי בעלים ולהכי בעי בשאר עבודות מנלן אף בשינוי קודש לעכב ולמצוה בשינוי בעלים ומשני כאן דגלי גלי כלומר הואיל דמשוה הכתוב שאר עבודות לזביחה בשינוי קודש למצוה כמו כן הן שוין לעכב וכן בשינוי בעלים בין למצוה בין לעכב [ויליף הכל] בין שינוי קודש בין שינוי בעלים. ע"כ:

דף ח ע"א ת] ההיא מבעיא ליה. כי היכי דדרשינן לכל מנחתם כו' עד זבחו. כך פי' בקונטרס. וצ"ע דאמ־ינן כל שדרכו ליקרב ביום כגון הקומץ [כו'] (ומנחתם) [ומנחת נסכים] התם בנסכים הבאים [עם מנחת] נדבה אבל הכא מיירי בנסכים הבאים עם הזבח וקרבין אפי' למחר ובדאמרי' מביא אדם זבחו (ביום) [היום] ונסכיו מכאן ועד עשרה ימים ומפרי החג דריש ממנחתם ונסכיהם דביום השני שהוא בקרבנות דיום השני וכסדר הוא דלא כתיב שם ולפרים ולאילים [אא"ה עיין תוס' מנחות דף מד ע"ב ד"ה מנחתם ונסכיהם ושם הקשה ר"ת על פי' הקונטרס עכ"ה] ואע"ג דמיניה דרשינן ניסוך מים בחג דרשינן מייתורא ומים הלכה למשה מסיני הוא והא דדרשינן הכא אפי' בלילה משום דכתיב התם והקטיר דמשמע דומיא דהקטרה דהיא בלילה:

דף ח ע"ב ז] [אלא לזבח ריבויא] הוא. הגיה רש"י אינו לשון כלל כו' עד כל הזבחים. ויש לגמגם על לשונו דאטו כל היכא דדרשינן כלל ופרט [ליכא ריבויא] בלשון אלא [לכאורה נראה לומר דכוונת] רש"י דכבר אמר קרבנו דכלל הוא וסמיך ליה דכללא אחרינא הוא והוו כשתי כללות הסמוכים זה לזה ואתרבי כל מילי אף דבר שאינו בא [בנדר ונדבה אבל קשה] דא"כ מאי פריך אימא לכל דשחיט ליה להוי כוותיה א"כ מיעוט שלמים למאי אתא ועוד מהיכא ממעטינן השתא לשמו דמעיקרא ממעטינן ליה מכעין הפרט [דהא לא] בא לתרץ רק קושיא דנדר ונדבה [ואיך בא] למעוטי מהאי קרא לשמו לכך נראה לפרש כפ"ה לזבח שלמים ריבוא הוא כלומר דדרשינן ליה [בריבה ומיעט וריבה] ובא להחליף השיטה דלא דרשינן ליה בכלל ופרט כמו מעיקרא דא"כ נוכל להקשות אי מה הפרט מפורש דבר הבא בנדר כו' דבכל דבר דדרשינן כלל ופרט וכלל בעינן כעין הפרט אלא דרשינן ליה בריבה ומיעט וריבה דמרבינן כל מילי ולא ממעטינן אלא דבר אחד דהיינו לשמו דבריבה ומיעט וריבה לא בעינן כעין הפרט וניחא הא דפריך אימא לכל דשחיט כו' דליכא למיפרך א"כ שלמים למאי אתא דאיצטריך למעט לשמו אך קשה דמשמע דמהכא ממעטינן ליה ולקמן נפקא לן מבין הערבים ותרי מיעוטי למה לי וי"ל דתרוייהו צריכי דאי מבין הערבים לא הייתי ממעט אלא שלא יהא כשר משום פסח קודם זמנו כששחטו לשמו אבל כשר הוא לשלמים ותורת שלמים עליו אף כששחטו לשלמים כמו לאחר זמנו דלא בעי עקירה לכך צריך מיעוט דהכא דשלמים ללמד דבזמנו בעי עקירה מפסח ואי מהכא הוי אמינא אם שחט שלא לשמו משלמים הוא דפסיל אבל משום פסח יהא כשר אם שחט קודם זמנו קמ"ל בין הערבים דפסול הוא משום פסח וא"ת למה לי בין הערבים תיפוק ליה קודם זמנו לא חזי לפסח דאינו נאכל כי אם ליום ט"ו [בלילה] ומכאן ואילך נפסל בלינה וי"ל דאיצטריך לשחטו קודם חצות ליום י"ד דליכא פסול לינה וסד"א דכשר הוא לשם פסח קמ"ל בין הערבים לפסלו משום פסח. תוס' הר"פ:

דף י ע"ב יא] (אף אני אביא) אשם כו'. וא"ת אדרבה נילף באשם דדמו למעלה בענין אחר במה הצד מחטאת בהמה ועולת העוף מה עולת העוף שכשירה שלא לשמה דמה למעלה אשם שפסול שלא לשמו לרבי אליעזר אינו דין שיהא דמו למעלה דכי פרכת מה לעולת העוף שכן כליל חטאת בהמה תוכיח מה לחטאת בהמה שכן מכפרת עולת העוף תוכיח וחזר הדין תצר שוה שבהן כו' וי"ל דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן באים בצבור דנהי דעולת העוף ליתא בצבור מ"מ שם עולה איתא בצבור ואחרא מתרתי פרכינן פירכא כל דהו: לס] היקשא הוה מעט. ונראה לר"י דבלאו הכי לא מצי למימר כן דחטאת דשמיעת קול [יליף] במה הצד כדאמרי' לעיל ובעיא היא לקמן בפ' איזהו מקומן אי דבר הלמד בבנין אב חוזר ולומד בגזירה שוה ולא איפשטא ושמא אף ר' אליעזר מספקא ליה או מיפשט פשיטא ליה דלא ומש"ה תלמודא לא מצי פשיט מר"א מידי כיון דאיכא למיתלי בטעמא אחרינא מיהו קשה לרבי היכא קאמר תלמודא התם (במס' מנחות ברישיה) [בריש מס' מנחות] אלא מעתה יהא אשם פסול שלא לשמו דנגמר עונו עונו משמיעת קול אלא כי גמירי גו"ש למותר נדבה וכ"ת אין גו"ש למחצה גלי רחמנא גבי חטאת כו' והיכא קאמר דנגמר עונו עונו משמיעת קול הא דבר הלמד בבנין אב אינו חוזר ומלמד בגז"ש (ונ"ל דבעי למימר ותפשים דאינו מלמד בגז"ש) ונראה לרבי דפריך מזריקה דבעינן דיהא אשם פסול כי זריק שלא לשמו דהא כתיב ביה בהדיא בחטאת דשמיעת קול. תוס' מהר"פ ז"ל:

דף יא ע"א ד] הורעתה כו'. פ"ה אם כן אם אתה פוסל אחרים כו' עד שלא לשמו וקשה דמשמע לפירוש דהא דפריך הורעתה משום הפסק שהוא פוסק לפסול אחרים (שלא) בזמנו א"כ אפי' כי חזר בו ודן ממותר פסח [מה] הרויח בזה השתא נמי נימא א"כ הורעתה כו' דמאי נפקא מינה אם פוסל אחרים לשמו בזמנו מטעם דמותר או מטעם דפסול לעולם איכא למיפרך א"כ הורעתה כו' ויש מתרצים דאין אנו חוששין מאותה פירכא דהורעתה הואיל ונפקא לן הפסול ממותר אבל מעיקרא הביא מסברא דפסיל גורם פסול היה פריך שפיר לסתור הסברא עוד נראה דהא דפריך א"כ הורעתה לא קאי אפסק דפסיל אחרים [לשמו] בזמנו אלא י"ל דמתחילה לא בא ר"א [אלא] משום חומ־א שיהא הפסול שפסל פסח לשם אחרים גורם שיהו אחרים פסולים לשמו וה"ק דמסברא יש לסתור הק"ו דר"י דמה (להוכשרו לאחרים) [לי הוכשרו אחרים] בשאר ימות השנה לשמו שכן הוכשר לשם אחרים וכיון שהוכשר שייכי כח שלמים כל כך שאם נשחט פסח לשמו כל השנה מכשירין הפסח וכשר לשם שלמים אלמא שם שלמים חמור והילכך דין שיפה כחם. [שאם שרפו] שלמים לשם פסח הוכשרו לשלמים (אלא) [ולא] יאבדו שמם כל השנה כולה ומכשירי אחרים (לזמנו) [לשמו בזמנו] שכן פסול לשם אחרים וכיון דבזמן הקרבה פסול לשם אחרים אלמא גרע כח דפסח (בקל) [וקל] ונאבד שמו בקל והילכך יפסלו אחרים נמי לשמו ונסתר הק"ו דר"י והשתא ניחא דפריך הורעת כח כו' כלומר א"כ לפי מה שנסתרת הק"ו כך א"כ משמע מה שהפסח פסול בזמנו לשם אחרים זהו מחמת הורעת כח פסח וע"כ פסל אחרים לשמו ונתת כח בשלמים דבזמן שלמים פסח כשר לשמו וזה אינו דאדרבה (מיפסלי) [פסל] הכתוב פסח (שלא) לשמו והכשיר שלמים שלא לשמו ומאי דכתבו גבי פסח גבי שלמים היה לו להוהיר כשימנע דין (הקירבה) [הקרבת] שלמים לא תעשו פסח לשמו והלכך ניחא שבא ר"א לדון דין [אחר] דהשתא לא שייך למיפרך א"כ הורעתה כח של פסח: ע"ב כג] יוחנן. וא"ת ולר"י קשיא סיפא דמילתא דר"א דמשמע דמודה בחטאת כדפי' וי"ל דלדבריו דר' יהושע קאמר אבל ר"א פליג גם בחטאת וא"ת ולרבה קשיא רישא כדפי' וי"ל דאינו חושש מלשון ראשון דהא קאי בקושיא והוצרך לדון דין אחר כשיטת הקונטרס וקשה והא שפיר קאמר (רבא) [רבה] ועוד רבה בא לחלוק (לר"י) [אר"י] היה לו לתלמוד לומר ורבה אמר לכך נראה דרבה בא לפרש דברי ר' יוחנן דלא אמרו דבר אחד אלא באחרים לשם פסח אבל באחרים לשם חטאת כשר לתרוייהו והשתא דייק מסיפא (דקרא) [דקאמר חזר ר"א ודנו דין] אחר משמע דמסקנא דמודה באחרים לשם חטאת כדפי' מ"מ קשה דדנו דין אחר משמע שאינו משנה כי אם הדין שבא ללמוד ממנו אבל לענין הפסק הוו בענין אחד דומיא דדנו דין אחר (בפ"ק) [בפ' שני] דפסחים [דף כז ע"ב] גבי (מותר) [נותר] טעון שריפה ועוד למה לי טעמא דר"א לפסול אחרים [לשמו והוא] לשם אחרים מכח ק"ו מהוא דכתיב בפסח נפקא לן כדדריש ליה בפרק תמיד נשחט הוא לשמו כשר ולא אחרים לשמו ולא הוא לשם אחרים לכן נ"ל דאה"נ דבין ללשון ראשון ובין ללשון שני לא פסול רק אחרים לשם פסח אבל לא באחרים לשם חטאת ועיקר טעמא דר"א אינו מכח סברת ק"ו (דמותר) [או ממותר] אלא משום הוא דכתיב בפסח כדפי' וא"ת כיון דטעמא דר"א משום הוא א"כ למה הוצרך לאותה סברא דקאמר בשמעתין וי"ל משום דר"י היה רוצה להוכיח מכח ק"ו דכשר אחרים לשם פסח ולדחות בכך דרשא דהוא לכך הוצרך ר"א למימר סברת ולסתור ק"ו דר"י ולומר כמו שאתה מוצא סברא להכשיר מכח ק"ו כך י"ל לפסול ואיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי הילכך דרשינן הוא לגלויי שנדון אותו ק"ו לפסול ודוקא בפסח דגלי גלי אבל בחטאת דלא גלי לא גלי ולעולם יוכשרו אחרים לשם חטאת אפי' ללשון ראשון ועתה ניחא (דנו) [דדנו] דין אחר אינו משנה הפסק [ונראה] דהיה יכול להקשות בדין ראשון חטאת תוכיח כמו דפריך לדין אחרון אלא דעדיפא מינה פריך א"כ הורעתה כו' דמחמת כן חזר לדון דין אחר אבל קושיא דחטאת תוכיח אית ליה שנויא כמו לבסוף וא"ת ר' יהושע (במה תדרוש) [מה ידרוש] הוא דפסח וי"ל כדמהדר ליה לר"א לקמן שהיה דורש אשם הוא לשמו כשר ושלא לשמו פסול ומהדר ליה ר' יהושע פסח נאמר בו הוא בשחיטה לפיכך כו' ואע"ג דאיצטריך הוא לומר הוא קרב ואין תמורתו קרב י"ל דתרי הוא כתיבי וא"ת אכתי נפקא לן עיכובא דשלא לשמו בין בפסח בין בחטאת מהוא ולעיל נפקא לן מקרא אחרינא וי"ל דודאי עיקר עיכובא בפסח וחטאת אתיא (אהני) [מהני] קרא דלעיל והוא דכתיב גבי חטאת איצטריך לגלויי על מנחת חוטא דכתיב בה הוא דפסול שלא לשמה כדאמרי' לעיל טעמא מאי משום דכתיב וכו' והוא דפסח לר"י איצטריך כדמהדר לר' אליעזר כדפי' ולר"א מיותר הוא לגלויי בפסח דהא אית ליה לר"א אף האשם

דף יב ע"א נ] הלכה מתפלל של מנחה. התם קאמר מי שהיו לפניו ב' תפלות מתפלל תפילת המנחה קודם. י"מ לפי שהגיע זמן המנחה והוי שעה עוברת ומיהו (בתפילת) [בפרק תפילת] השחר משמע אפילו בשעה שביעית דאיכא שהות ועוד אי דליכא שהות מה ענין זה לתמיד דלעיל אלא טעמא כיון דבא שעת מנחה תדיר קודם אע"פ שאין שעת מנחה עוברת דמנחה תדיר ממוסף וכן לעיל תמיד תדיר טפי מפסח וכן אמרינן בירושלמי הוון בעין מימר כשאין שהות ביום להתפלל שתיהן אמר ר' נתן בר טובי' בעכ״

ר

ר׳ יותן אף כשיש שהות ביום להתפלל ופריך והתניא .·. הקדים תפלת מנחה למוסף יצא לשעבר אבל בתחילה לא פתר לה כשלא רגיע זמן התפלה כגון (קודם) [אחר] שש כדאמר ריב״ל לתלמידיו אי הוו לכון אריסטון פי׳ סעודה גדולה (וממטא) [וממ״א] יומא לשית שעי [עד דלא תסקון] לאריסטון תיהוין מצלין תפלת המנחה ברישא והדר תיסקון לאריסטון והא דאמרינן דתפלת המנחה קודמת כשהגיע זמן תפלת המנחה כגון לאחר תשע שעות [ומחצה] וא״כ צריך עתה ליזהר ביוה״כ להתפלל תפלת מוסף קודם הצות דאי יאחרו אחר הצות צריך להתפלל מנחה קודם ולא נהגו העם כן [ואמר הר״ר] אילאב כהן דלא קשה מידי דהכא מיירי דע״כ צריך להתפלל שניהן יחד בלא איחור לפי שרוצה לעלות לאריסטון וכיוצא בה שלא יתפלל כלל אם לא יתפלל עתה וכן משמע לשון מי שהיו לפניו שהם לפניו בע״כ להתפלל שתיהן והילכך יקדים תפלת המנחה הואיל והוא צריך להתפלל אותם תיכף אבל ביוה״כ אם היה רוצה לא היה מתפלל מנחה עתה דהרי הוא יום שאסור באכילה ובשתיה ואם רוצה לעשות ד״א של רשות קודם לכן (ה) אם רצה להתפלל תפלת מוסף דרשאי: ד] ואם איתא. דבן בתירא כו׳ והיכא קאמר מקצתו כולו ראוי הוי ליה למימר וא״ל דלדבריו דר׳ יהושע קאמר דאדרבה דאם איתא דכולו ראוי הוא [וכוליה יומא. זמניה] הוא מכולו ראוי הוי ליה לדבי למיפרך דע״כ טעם דמקצתו אינו תופסו בן בתירא לטעם טוב דאי היה תופסו לטעם ט״ב מנ״ל דמכשיר היה בן בתירא בפסח ששחטו בשחרית אי משום דפוסל בפסח ששחטו בי״ד שלא לשמו דילמא היינו טעמא משום [דמקצתו ראוי הוא] מועיל להמיר אבל לא להקל אבל ודאי אי לאו משום דכולו ראוי הוא לא היה פוסל משום מקצתו ראוי (וא״כ מכולו ראוי) ואי איתא דכוליה יומא זמניה הוא כולו ראוי הוי ליה למיפרך. לשון תוס׳ טוך:

דף טו ע״א ה] ונהי נמי. כלומר אי ס״ד אי אפשר לתקנה הא איפסלא בהולכה שעשה כבר אלא ש״מ דאפשר לתקנה ולחזור ולעשותה ותימה הלא [השתא איירינן למאן] דאית ליה לא שמיה הולכה ולעיל הוצרכנו לשנויי למאן דאית ליה לא שמיה הולכה דיחזיר לכשר ראשון שנתנת לו וא״כ איך קאמר ונהי נמי דיחזיר הכשר ויקבלנו אי [ס״ד לא] אפשר לתקנה הא איפסלא בהולכה שעשה כבר אדרבה אי אמרת יחזור הכשר ויקבלנו ההולכה שעשה כבר כשירה ואומר ריב״א דה״פ דאי לא שמיה הולכה היינו כשנגמרה כולה שלא ברגל עד המזבח אבל היכא שלא גמר יכול להיות שתהא כשירה כיון שגומר אותה ברגל והשתא ניחא דהק׳ [דקתני יחזיר] לכשר א״כ מוכח בפשיטות דיש לו תקנה בחזרה דאפשר לתקנת (ונהי נמי) דיחזיר הכשר אצל המזבח ויקבלנו ויגמור דאי ס״ד אי אפשר כו׳ נהי דאיירינן למ״ד לא שמיה הולכה היינו דוקא כשנגמר כולה עד המזבח שלא ברגל אז ודאי אי אמרינן דיחזור הכשר לא (שכיח) [שמעינן] דאפשר לתקנה אבל (הק׳ ונהי נמי שעשה) [אם עשה] שלא ברגל כי אם מקצת ויחזור הכשר מכאן ואילך ויגמור ההולכה ברגל אי ס״ד עשה שלא ברגל רק מקצת הא איפסלא באותו מקצת ולא יהיה לו תקנה והא דאמרינן לעיל דיחזיר לכשר שנתנו לו דמשמע דכיון דלא שמית הולכה דצריך להחזיר לכשר הראשון היינו משום שנגמר כל ההולכה שלא ברגל עד צד המזבח: שם דקאי זר בראי. וכשר שהושיטת לו וכו׳. מהר״פ: ג] אלמא לא אפשר לתקונה. לאו משום דקתני פסול קא דייק דא״כ בשמעתין דפליג (ר׳ ינאי ור׳ חייא אי הילכה) [בני ר׳ חייא ור׳ ינאי בהולכה] שלא ברגל חד אמר כשר וחד אמר פסול תפשוט דר׳ ינאי אמר פסול דבהקומץ זוטא [דף י״ג ע״ב] אמר ר׳ ינאי זר שליקט לבונה [אא״ת גירס׳ הספרים שלפנינו ליקט לבונת בזר עכ״ה] פסולה משום דהולכה שלא ברגל הוי ומדקאמר פסולה ש״מ אי אפשר לתקנת אלא ודאי דמפסולה ליכא למידק הא דפסולה משמע אם לא יחזיר הכשר ויתקן אלא דייק מהא דלמה איצטריך לומר הכא הולכה שלא ברגל פסולה הא אמרת הדא זימנא לעיל דלא שמיה הולכה אלא ודאי בא להוסיף שפסולה לגמרי דאי אפשר לתקנה הולכה שלא ברגל: שם [איתמר הולכה שלא ברגל מחלוקת ר״ש ורבנן. הך] פלוגתא דהולכה שלא ברגל חלוקה מהא דלעיל בשתי ענינים דלעיל רצה לומר כגון שהיה יכול לעשות ברגל כגון ששחטה רחוק מהמזבח ודרכה לעשות ברגל והך דהכא מיירי בדרכה שלא ברגל כגון בהושטה בעלמא ששוחט בצד המזבח ועוד דלעיל אמרי׳ לא שמיה הולכה ומיפסל וצריך לחזור ולעשותה אבל הכא כי אמרי׳ לא שמיה הולכה אינו לענין דמיפסלא ושיהיה צריך לחזור ולעשותה אלא לענין דלא מיפסלא בה מחשבה. מהר״פ: ג] בהולכה רבתי. ששוחט רחוק מן המזבח כ״ע לא פליגי דפסל בה מחשבה כיון שהוא עושה ברגל. ואי משום דאפשר דשוחט בצד מזבח וזורק השתא מיהא כיון (ששוחט) [ששחט] ברחוק למזבח אי אפשר לבטלה וכ״ת כי שחט רחוק מן המזבח נמי אפשר לבטלה ע״י הושטה מחבירו לחבירו וחבירו לחבירו כדאמרינן לעיל הא ליתא דאי עביד הכי מיפסלא כיון שדרכה ברגל: שם כי פליגי בהולכה זוטרתי. פי׳ בהושטה כן הוא שיטת הקונטרס ולא נהירא חדא דהולכה (זאת זוטרתי) [זוטרתי זאת] אינו כהולכה דלמעלה דלעיל ר״ל ברגל והכא ר״ל בהושטה ועוד קשה דהא במתניתין קתני בהדיא במילתיה דר״ש אפשר שלא בהילוך אלמא איירי ר״ש בהילוך והיאך מוקמינן פלוגתיה בהולכה זוטרתי ואע״ג דבסמוך פריך לה מ״מ יש להתמ׳ מאי ס״ד לכך נראה דהולכה זוטרתי נמי מיירי ברגל כגון ששחט סמוך למזבח והיה אפשר לעשות בהושטה ועשה ברגל ובזו פליגי ר״ש ורבנן רבנן סברי הולכה שלא ברגל כגון זאת שמה הולכה למיפסל בה מחשבה הילכך כי הוליך ברגל נמי (מעט) [המעט] פסלה בה מחשבה דמאי אמרת הא אפשר לבטלה ולעשות בהושטה גם כי יעשה בהושטה פסלה בה מחשבה ור״ש מכשיר מחשבה בהילוך דאפשר לבטלה ולעשות בהושטה דאילו היה עושה הושטה שפיר קיים מצות הולכה שאינו צריך לחזור ולעשותה וגם לא הוי מיפסל ביה מחשבה דלאו עבודה חשובה היא למיפסל בה מחשבה וקס״ד השתא דבמתני׳ ה״ק אפשר שלא ברגל כיצד כלומר כיצד אמרינן אפשר שלא בהילוך היה שוחט בצד המזבח והלך מעט דהא אפשר לבטלה ע״י הושטה. מהר״פ:

דף טז ע״ב כח] כך. והייתם סוברים דכמו שיש אזהרה להקריבה באנינות יש לשורפה בכך ואינו כן דלא היה לכם לשורפה בשביל זה דאין בו אלא אזהרה דאל״כ תיקשי מה ענין זה אצל זה כיון דאינו מיירי רק באזהרה וקרא משמע בשריפה נמי איירי וא״ת א״כ כי פריך מאי טעמא לא יליף מהן הקריבו ומשני קסבר מפני טומאה נשרפה (הן) [והלא הן] הקריבו לא אתיא לחילול אלא לאזהרה כמפורש הכא וי״ל דעדיפי מיניה משני דמשמע טפי לענין [חלול] דעל ידי אנינות בא שריפה מיירי דהיינו מחמת טומאה ומ״מ קשה (ג) דבפ׳ כיצד צולין כו׳ עד דילמא ה״ק שמא עברתם על אזהרה [להביא] פנימה וטעיתם לשורפה על כך כדדרשינן גבי אנינות וי״ל דאנינות לא אמר עד [שפיר] אשתרוף וכו׳. וא״ת היא גופיה קשיא מה לי היכא שאמר משה בפירוש [ומה לי] שלא אמר בפירוש כיון דמ״מ אמת שמשה אמרה שכך אתה למד מתשובתו של אהרן וי״ל דטעם בהא איכא [למימר] דלעולם אין לנו לומר שיתלה משה הדברים בטעות אא״כ היתה הוכחה קצת מתוך תשובתו שהיו טועים הילכך גבי אנינות שלא דיבר לו משה מתחילה רק מביאת דם לפנים ויצא חוץ ומתוך תשובתו של אהרן אנו למדין מה אמר לו משה דכיון דאמר לו משה מפני מה שרפתה אותה ומדוע לא אכלתם והשיב אהרן מפני אנינות נשרפה הילכך אמר לו משה שמא טעיתם לומר דאנינות מחלל העבודה מפני שיש בו אזהרה ותלה הדבר בטעות לפי שיצא מפי אהרן מפני אנינות נשרפה והשיב לו אהרן וכי הן הקריבו בתמיה כלומר וכי הן שהיו הדיוטות שהן מוזהרין להקריב אוננים והיו טועים אני הקריבתי שאיני מוזהר ובזה לא היינו טועים אלא מפני שאין לה אוכלים שרפוה אלא בהבאת דם לפנים שאמר להם משה בתחילה הן לא הובא דמה למה נאמר שהיה משה תולה הדבר בטעות אם לא היה פסול גמור ומה שמע מהם שהיה סובר משה שהיו טועים והר״ר מרדכי חלוי אמר דכתיב אכל תאכלו אותה בקודש אלמא משמע הא אם הובאה דמה לפנים אסורה באכילה ולאו מחמת טעות אמר זה. מהר״פ ז״ל:

דף כא ע״א ס] ורבי יוחנן כו׳ מקדש ממנו לעבודת הלילה. אלמא חזי לאברים ואין לומר דההוא לראב״ש ור״י דהכא איירי אליבא דרבי דקס״ד השתא דלמחר אינו מקדש הפי׳ הוא דאיפסל בלינה ואסור לקדש [וא״ת] ואכתי מאי תיקן דמ״מ אימא דההיא (כרשב״א) [כראב״ש] לפי שיטת הקו׳ דפי׳ לעיל דהיינו לראב״ש ומודה במי כיור וצריך לומר דנהי נמי דכראב״ש אתיא מ״מ מדראב״ש נשמע לרבי דכי היכא לראב״ש מקדש הימנו לעבודת הלילה דאע״ג דאסור לקדש הימנו לעבודת היום כמו כן לרבי נמי דבהא לא פליגי דהא לא פליגי אלא בקידוש אבל במים לא פליגי כך הוא לפי שיטת הקונטרס ומ״מ קשה [דמאי פריך] מההוא דאילפא כיון שאינו יכול להקשות רק ללישנא דאיפסל להו בלינה דילמא כאידך לישנא דלא צריך לקדושי ואליבא דראב״ש היא וכמחלוקת כו׳ ולא תיקשי מידי לר׳ יוחנן ולכן נראה [כפי׳] ריב״א דפי׳ לעיל דמדקאמר לעבודת לילה משמע הא עבודת היום לא פריך שפיר ממה נפשך דאי מפרשינן דמיפסל בלינה וכרבי קשיא דרבי אדרבי ואי נמי מפרש דלא צריך לקדושי וכראב״ש קשיא ממנו לרבי דבהא לא פליגי כיון דמודה רבי [אליעזר בר״ש] במים כדפי׳ מדקאמר לעבודת לילה הא לעבודת היום אסיר ואפ״ה מודה דמקדש לעבודת הלילה כמו כן נשמע לרבי. מהר״פ: ע״ב ג] בשלמא כו׳. לא חש למיתני ולהצריך לחזור ולשקעו אחר תרומת הדשן דאם היה מצריך שיקוע הי׳ לו להזכירו ומדלא הזכירו במילתיה שיקוע ש״מ דלא מבעיא כלל שיקוע בעמוד השחר [ופי׳ מעליהו] לתרומת הדשן ולא חיישינן לגזירת שיקוע דתרומת הדשן כדפי׳ משום דסמוך הוא לפסולו ומצאוהו משוקע לא אתי למפשע וקשה וכי תנא כרוכלא ליזיל ולתני ולפרש דינא [דמי כיור] ועוד הקשה הר״ר ידידיה יתום היכי ס״ד דלא עביד שיקוע בעמוד השחר אף לרבי א״כ מתני׳ דתמיד דבן קטין עשה מוכני לכיור כו׳ אמאן תרמי׳ ונראה להר״ם לפרש [כמו שפרשנו] לעיל דלעולם ידע דמשקע ליה בעמוד השחר משום פסול לינה אבל פריך הכי מאי שנא התם דמשקע ליה לאחר תרומת הדשן מיד משום גזירת שיקוע דאם לא היה מיד חיישינן דילמא אתי למיפשע כיון דזמן ארוך הוא בלא שיקוע ומאי שנא הכא דלא משקע ליה מיד לאחר תרומת הדשן דאי משקע א״כ היה לו לפרש מה שעושה לאחר תרומת הדשן דכל זה מדין תרומת הדשן היא אבל אי לא משקע ליה מיד ניחא דלכך לא הוזכר דאין זה זמן תרומת הדשן (אלא) [ולא] נחית לאוריי כל דינא דכיור: ג] אלא לאביי כו׳. פ״ה והכא ליכא למימר כו׳ וקשה א״כ מאי קבעיא לעיל אי ראב״ש פליג במים פשיטא דלא פליג כיון דהן מדאורייתא לרבי ה״נ לראב״ש דאין סברא לאפלוגינהו בהכי אלא [אי מדרבנן פסול הוא] [יכול] להיות דאף לרבי לא פסלה לינה במים דאורייתא והא דמייתי לעיל בגשתם אסמכתא בעלמא הוא דהא גבי פיסול קידוש ידים מייתי לה וי״ל מטעם אחר דאי פסלא בהו לינה במים מקוית הגבר כו׳ לשמעינן לעיל הא דמקרות הגבר כו׳ בהדיא גבי מים וכ״ש גבי קידוש אלא ש״מ דגבי מים לא שייך האי סברא: ד] דמסלק ליה כו׳. ואפילו הכי לא חש לאשמועינן דין שיקוע אף כי ישנה מיד לאחר תרומת הדשן וקשה דאין המתרץ חושש לסברת המקשן ואין זה שיטת התלמוד לכך נראה כפי׳ אחרון שפי׳ לעיל ניחא [דפי׳] לעיל דר״י אית ליה למתירין כמתירין כר׳ חייא ולכך אינו מעליהו דילמא נפיק מיניה חורבא ופריך והא אמר ר״י קידש ידיו כו׳ אלמא דמעליהו לצורך תרומת הדשן דהא תני בהדיא קידש ידיו לתרומת הדשן וליכא למימר דמכלי שרת קאמר דהתם קידוש מכיור הוא ועוד מדהזכיר תרומת הדשן משמע דקאי אקידוש דתרומת הדשן דמסכת תמיד דמייתי לה לקמן דהוי מן הכיור ומאי שנא התם דמשקע לה כל הלילה ומאי שנא הכא דלא משקע ליה כל הלילה בשלמא לרבא כו׳ ומשני דמסלק כו׳ ולא חש לפרושי הכל ושוב אינו מעליהו דקאמר ר׳ יוחנן עד תרומת הדשן לחוד [קאמר] והשתא נאמר דחוזר ממה שאמר למעלה דאינו מעליהו משום גזירת שיקוע ואינו חושש לומר [אלא] כיון שלא הזכיר שום אמורא בינתים ונאמר (דלית) [דאית] ליה לר״י כרב חסדא דלמתירין כאברים ולהכי פריך בסמוך היינו דרב חסדא וכ״ת היא גופה מנ״ל לבעל התלמוד דסבר ר״י כרב חסדא וי״ל דכיון דאין לנו הוכחה דסבר כר׳ חייא טפי מסתבר למימר דסבר כרב חסדא שדיבר מיד. מהר״פ: כ] אי הכי למחר אינו מקדש. ה״נ וכך נמצא מכתיבת ידו של רש״י וקאי להא דקאמר ר״י משמיה דאילפא וה״ק א״ה דלמתירין כאברים לר״י היכא קאמר למחר אינו מקדש דמשמע משום דמיפסלא בלינה אפילו שוקעו בעמוד השחר ומשני אינו צריך לקדש כלומר האי למחר אינו מקדש דקאמר לאו דאיפסלא בהו לינה כדקאמרת אלא אינו צריך לקדש קאמר דדי למחר בקידוש לילה כו׳ והקשה מורי א״כ [הא] איבעיא לן לעיל אינו [צריך] לקדש קאמר או דאיפ׳ לה בלינה תפשוט מהכא דאין צריך לקדש קאמר ומודה ראב״ש במי כיור כדפי׳ ריב״א מדקאמר לעבודת לילה כו׳ וי״ל דהא לא קשיא דשיטה זאת לאביי דמוקי להחיל דקידש ידיו כו׳ כרבי הילכך הוצרכנו לומר דאין צריך לקדש קאמר כי היכי דלא תיקשי דרבי אדרבי אבל לרבא דמוקי ההיא דקידש כראב״ש נאמר למחר אינו מקדש דאמר ר״י משמיה דאילפא דמיפסלא להו בלינה קאמר ונראה דמאותה דקידש ידיו לא קשה מידי כדקאמר חספי׳ תניחא לרבא הילכך מבעיא לן לעיל שפיר או אינו צריך לקדש קאמר [כדאמר] אביי למסקנא או דילמא דאיפסלא להו בלינה וכרבא. מהר״פ:

דף כב ע״ב ג] מתוך שמרצה בצבור כו׳. וכ״ת בטמא שרץ נמי נימא מתוך י״ל דסברי זקני דרום דכי אשתראי טומאה בצבור מבמועדו ואפילו בטומאה דוקא טומאת מת אבל שרץ לא אשתרי כלל אף בצבור וטעמייהו [קס״ד] השתא דכיון דגלי בטומאת בעלים דכי אשתראי בצבור בטומאת מת דוקא אשתראי כו׳ וילפינן סתום מן המפורש אך אכתי לא אסיק אדעתין דהוי היקש גמור כדמסיק מכפרים [כמתכפרים] וא״כ זקני דרום פליגי בתרתי חדא בהא דסברי דלא אשתראי טומאה בצבור כי אם טומאת מת ועוד מהא דאמרי מתוך שהורצה כו׳ וכ״ת כיון דאמרי מתוך מה ייפה כח צבור מביחיד כיון דיחיד נמי אשתראי אדרבה מסתבר טפי כיון דגלי ק״א בצבור דיש חילוק בין צבור ליחיד ויש לומר דנפקא מינה דבצבור הורצה אף לכתחילה אבל דיחיד אינו מרצה כי אם בדיעבד ול״נ אי הכי דבלאו הכי הוי מצי למיפרך בלא מתוך לזקני דרום דסברי דטומאת שרץ לא אשתראי בצבור אף בכהנים דהוי מצי למיפרך טומאת שרץ [לירצי] בכהנים לכל הפחות אלא ה״נ טמא שרץ לירצי בצבור מק״ו דנהי דבמועדו לא איירי בטומאת שרץ משום דהוי דומיא דשריותא דצבור כיון דליכא מיעוט נילף מק״ו [ומשני] דודאי איכא מיעוטא דהוי היקש גמור דבמועדו דדרשינן אפילו בטומאה מיירי בין בטומאת בעלים בין בטומאת כהנים והילכך היקשא הוא לאקשינהו ולומר דמה מתכפרים טמא מת אין [כו׳] כדכתיב איש כי יהיה טמא לנפש אף מכפרים טמא מת אין כו׳ כך הוא שיטת הקונטרס ולא נהירא חדא דדוחק למחוק כל הספרים דגרסי אי הכי ועוד מנ״ל דפליגי זקני דרום (במין) [במה] שלא הוזכרה בתלמוד כגון לענין ריצוי דטומאת שרץ בצבור כל זה מבחין ועוד דמה הוא הסברא לומר דמתוך שמרצה בצבור מרצה נמי ביחיד בלא טעם וסברא ואדרבה י״ל מדגלי קרא בצבור ש״מ דליחיד [אינו] מרצה כלל אף דיעבד לכך נראה לר״ת לומר דכי אשתראי צבור מבמועדו ואפי׳ בטומאה לא שנא טומאת מת לא שנא טומאת שרץ והא דקאמר לא שנו כו׳ לא קאי מטומאת [מתכפרים] אלא ה״ק מתוך שמרצה בצבור כ״כ ריצוי גדול שהקרבן נאכל בטומאה כגון בפסח מרצה ביחיד לענין כהן ששימש בטומאת מת הילכך לענין טומאת מת שייך זה מתוך כדפי׳ דגבי פסח כתיב איש כי יהיה כו׳ אבל בטומאת שרץ לא שייך בהו דנהי שיש לו ריצוי בצבור לענין כהנים או לענין בעלים דנתכפרו מ״מ טומאה שהותרת כ״כ ריצוי גדול כמו במת [לא] אשכחן דאילו נטמאו בעלים בשרץ אינו נאכל בטומאה הילכך גרסי׳ שפיר אי הכי כלומר כיון דאמרת דטומאת [מת] מרצה ביחיד מטעם מתוך טומאת שרץ נמי לייתי בק״ו מטמא מת בקרבן יחיד ומשני כו׳ ומעיקרא נמי הוי ידע הכי אלא דאכתי לא פי׳ לן בהדיא הפי׳ דמכפרין כמתכפרין ויהו הפי׳ שאמרנו דמתוך שמרצה בצבור כו׳ והכי מתרץ כיון דבטומאת מת שייך לומר מכפרין כמתכפרין ובטמא שרץ לא שייך מסברא אין להשיב עליו שום ק״ו וא״ת מעיקרא דפריך טמא שרץ נמי ביחיד כו׳ איך תיסוק אדעתין לומר הכי א״כ היכא תמצא טמא שחילל העבודה וי״ל דמתוקמא בזב וזבה ומצורע דלא שייך (ביה) [בהו] לומר ק״ו מטמא מת דאיכא למיפרך מה לטמא מת שכן אין טומאה יוצא מגופו תאמר בזב כו׳ וא״ת מנ״ל לפר״ת דבמועדו איירי בטומאת שרץ אי משום דבמועדו משמע כל טומאות א״כ אפילו זב וזבה נמי ואי לא משמע כל טומאות אפילו שרץ נמי לא דילמוד סתום מן המפורש וי״ל דלעולם לא משמע במועדו אפי׳ בטומאה אלא בטמא טומאת מת דילמוד סתום מן המפורש אבל מ״מ מרבינן טמא שרץ מק״ו מטמא מת אבל זב וזבה לא ילפינן מק״ו דאיכא למיפרך כדפי׳ וא״ת טמא שרץ נמי איכא למיפרך מה לטמא מת שכן אשתראי באכילה בטומאת בעלים אבל בטומאת בעלים בשרץ לא אכלי וי״ל דהא דלא אכלי בטמא שרץ לאו משום דחומרא דשרץ הוא אלא משום דנפטר מפסח דשוחטין וזורקין עליו הילכך גם באכילה אשתראי הואיל ויש לו תקנה ע״י שטיהרו הבעלים וכה״ג במת בשביעי שיכולים ליטהר לא הוי אכלי בטומאה וא״ת אכתי היכי קאמר טמא שרץ ביחיד לייתי מק״ו מטמא מת דיחיד הרי טמא מת ביחיד גופיה לא ידעינן רק במתוך והיינו בנין אב ואמרינן כו׳ וי״ל דבעיא היא ואת״ל דילפינן קאמר וקצת קשה לפר״ת למסקנא דקאמר מכפרים כמתכפרין כו׳ הכי נמי כו׳ עד ומפיק ליה מהיקשא א״ר לענין מכפרים דיחיד נמי נימא דאתי (בק״ו) [ק״ו] ומפיק ליה מהיקשא דאדרבה אית לן לאקושי טפי גב פסחים דצבור למכפרים דצבור מלאקישי מכפרים דפסחים למתכפרים דצבור ואמ׳ מורי דהא לא קשיא דודאי איכא לדמויי מכפרים דצבור למתכפרים דמתכפרין דצבור דין הוא דמרצה בטמא במת ולא בשרץ משום דשרץ יכולים ליטהר בערב ולאכול בלילה דהא שוחטין וזורקין על טמא שרץ ובמת אינו יכול לאכול בלילה בטהרה כיון דלא [הגיע] בשביעי אבל לגבי מכפרין דמרצה בטמא מת מבמועדו [למה] לי קרא כיון דכי לא אפשר לעשות בענין אחר דיקרב אפילו בטומאה הילכך איכא למילף מק״ו טמא שרץ ולא נמעטיה מהיקשא דמכפרים כמתכפרים דשאני מכפרים דכ״כ שייך ריצוי לטמא שרץ כמו לטמא מת דגבי כהן ליכא תקנה ע״י הערב שמש שהרי הוא צריך להקריב ביום קרבנותיו הואיל ואי אפשר בענין אחר [לכן רוצה] לומר דידחה בשרץ כמו במת אבל מכפרים דיחיד דלא נפקא מבמועדו אלא ע״י מתוך ליכא למילף טמא שרץ דכיון שאתה בא לדון מכח מכפרים דצבור א״כ ליכא למילף אלא אותה טומאה שהותרה בצבור שיש לו להו צות ביחיד בדיעבד אבל מעיקרא דפריך טמא שרץ לייתי בק״ו לא ס״ד האי סברא אלא הוי סבירא לן דכיון דטמא מת הוי מרצה ביחיד מאיזה סברא שיהיה לייתי טמא שרץ נמי מק״ו ומשני ליה דאין להרבות כח מכפרים מתכפרים כיון שיפוי כח למכפרין לא ידעינן אלא ממתכפרין הוא הכל דאמרת מתוך כו׳ (א״כ לייתי נמי טמא שרץ מק״ו שמרצה בצבור מרצה נמי ביחיד מטעם דמתוך ואמאי אמרינן טמא פסול). והר״ר יוסף פי׳ דה״ק אי הכי כלומר אי אמרת בשלמא דלא אמרינן מתוך ניחא דבמועדו לא משמע אלא טמא מת בלבד למיעוטי טמא שרץ דטומאת יחיד והילכך ניחא דאין להוציא ממשמעותם הפסוקים לא ע״י ק״ו אבל השתא דאמרת כחו מרצה ביחיד ע״י מתוך אע״ג דבמועדו לא איירי אלא בטומאת צבור א״כ שרץ נמי לייתי בק״ו ואע״ג דבמועדו לא איירי אלא בטמא מת בלבד כיון דליכא מיעוטא ומשני מכפרים כמתכפרים ואיכא מיעוטי. הר״פ:

דף כג ע״א יה] פסול. לשון הר״פ ולא מקשינן להן אלא מגזירת הכתוב הוא [ואין למדין] מדבר דהלכה למשה מסיני כמו טומאת התהום דלקמן וא״ת אף למאן דלא מקיש אוכלין למנויין מ״מ אם שחטו לשלא למנויין אית להו דפסול ואמאי פסול אי משום שינוי בעלים הא לא שייך אלא בזריקה אלא ודאי משום דשחט [לאכילת] שלא למנויו אלמא אכילה מעכבת וי״ל דאין זה משום עיכובא לאכילה אלא משום שהקפידה הורה על כן ותדע דהא אם שחטו לשם חולה וזקן למאן דלית ליה (שלא) [דמקשינן לשלא] למנויין לא פסול ואפילו אם היו נמנין עליו כיון שאינן בני אכילה וה״ה נמי אם שחטו לשם ערל וטמא דלא פסיל כיון דליתנהו בני אכילה דחיסור אכילה לא מעכבא:

דף ל ע״א ג] תמורת עולה ושלמים מהו. פי׳ בקונטרס מי אמרינן דוקא בתמורת עולה ותמורת שלמים תרי זימני אמר ר׳ מאיר תפוס לשון ראשון כו׳ מיהו קשיא מה שהזכיר גבי תמורת עולה ותמורת שלמים טעמא דתפוס לשון ראשון דהא מוכח לקמן דאי הוי טעמא דר״מ גבי תמורת עולה ותמורת שלמים תפוס לשון ראשון כמו כן הוי אמרינן גבי תמורת עולה ושלמים תפוס לשון ראשון לכך נראה לומר דלא נקט בקונטרס לשון ראשון אלא כלומר התם פליג ר״מ דהיא תמורת עולה שהוא דבורו ראשון משום דמהדר אימלוכי הוא והוי כאילו אמר תחול זו ואח״כ תחול זו דלא חיילי קדושה שניה ואין זה מטעם תפוס לשון ראשון אבל בתמורת עולה ושלמים דלא מהדר אימלוכי הוא אימא דתפסי תרווייהו או דילמא אימא דטעמיה דר״מ הוי גבי תמורת עולה ותמורת שלמים משום דתפוס לשון ראשון וא״כ בתמורת עולה ושלמים נימא כמי כן הכי: ו] והרי שחיטה דכי לחצות דמי. תימה דהא שחיטה לא דמי להא דלחצות דאדרבא נראה טפי דדמי לתמורת עולה ותמורת שלמים דהא מ״מ [אמר] כזית בחוץ וכזית למחר וי״ל דלא דמי דהכא בוודאי הוי דבור אחד ואין זה נמלך דכמה זיתים יש באותו קרבן וא״כ כשאמר כזית כזית תרי זימני אין הלשון האחד סותר את חבירו כמו תמורת עולה ותמורת שלמים דהתם נראה שפיר שהוא נמלך דעולה ושלמים לא שייכי בבהמה אחת כפ״ה ולפי׳ ר״ח ה״פ והרי שחיטה כו׳ דס״ד דאינה לשחיטה אלא לבסוף וא״כ אפשר דאותן שני מחשבות לא היו רק מעט קודם המשהו דסוף שחיטה וכשנגמר אותו משהו כבר אותן שני המחשבות נגמרו מקידם וא״כ דמי ממש להא דאמר לחצות לפי מה שפי׳ דהא ר״ל לחצית היום ומסיק דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף וכגון דאמר סימן ראשון דהוי דבר מסויים ומפגלין כו׳ עד המסויים הואיל ומחשב בסימן ראשון ובעיני א״כ יש לו הרבה שהות לחשוב השני מחשבות בשעת שחיטה וא״כ חלה הראשונה קודם שחשב השנית ודמיא ממש לתמורת עולה ושלמים. מהר״פ ז״ל: ע״ב ד] ורבי יוסי כו׳. פירש״י כו׳ עד דבריו קיימים אלמא משמע [דלא ס״ל] תפוס לשון ראשון אבל קשה [במה] דבעי תמורת עולה ושלמים תפשוט מפלוגתא דאמוראי בהכי דפליגי אי טעמא משום תפוס לשון ראשון הוא או לא [ואפשר] דקבעי (כמ״ד) הוא ר״ת [כאיזה מ״ד] הלכה או דעיקר בעיין דלעיל מלחצות דשקלי וטרי אביי כך פי׳ מהר״פ אבל קשה לרבינו חיים מאי פריך ליה רבא לאביי מר׳ יהודה דמתני׳ (ור״מ) [לר״מ] והא אית ליה לאביי הכא דלא פליגי ר״מ ור״י אלא במאי דפליגי ור״מ לא אמר [כלל] כשיטת ר׳ יהודה דאמר תפוס לשון ראשון (כלל) ותירץ ריב״א דקים ליה לרבא [דאביי דאמר] בהא ודאי מודה ר״מ לכ״ע איירי אפי׳ למאן דאית ליה טעמיה דר״מ משום דתפוס לשון ראשון הוא הילכך פריך שפיר למאן דאית ליה דתפוס לשון ראשון לר״מ בלחצות נמי פליג כמו ר׳ יהודה דפליג בשחיטה משום טעמא דתפוס לשון ראשון לעיל [מ״מ אינו נכון] דקשיא [מה פריך רבא מר׳ יהודה דמתני׳] לר׳ יוחנן דאמר לעיל בעבודה אחת מחלוקת ור״ל עבודה אחת ממש שאינו כשתי עבודות וס״ל דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף א״כ אית ליה דטעמא דר״י לאו משום דתפוס לשון ראשון אלא משום דמפגלין בחצי מתיר וי״ל דאין זה קושיא דנהי דקסבר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף יכול הוא לסבור דעדיין הוא מחלוקת [אפילו בסימן אחד ושייך ביה הקדמה בתחילת סימן ובסופו ולאילפא] בין סימן ראשון לסימן שני א״צ בקבלה וזריקה אבל מאן דאית ליה אינה לשחיטה כו׳ צ״ל דטעמא דר״י משום דתפוס לשון ראשון הוא ולכך פריך רבא לאביי. מהר״פ ז״ל: [אא״ה עיין תוס׳ לעיל דף כ״ט ע״ב ד״ה מחלוקת ובתוס׳ ד״ה סימן ראשון בדף ל׳ ע״א עכ״ה]:

דף לז ע״א לג] בזריקה. גליון וס״ל כר״ע משמע דלגמרי ס״ל כוותי׳ ע״כ. ונראה לפרש דודאי דמאן דאית ליה פסח בשפיכה סבר שפיר בניתנים (בשפיכה) בזריקה שנתנם בשפיכה יצא ופסח (משפיכה) [בשפיכה] לאו מודם זבחיך מפיק ליה אלא מקודש הם מפיק ליה כדדריש ליה בספרי אך בכור שור מנין למעשר ופסח שיטענו שפיכה ת״ל קודש הם דאיתר להכי ואית לן לאוקמי בשפיכה לפי שהוא מתן מועט שבדמים וכיון דלא מפרש קרא איזה מתן יעשה ש״מ מתן מועט יעשה דהפסח מועט הפסח והשתא ניחא דברייתא דלעיל אית ליה לר״ע דלאו זריקה בכלל שפיכה ומיהו פסח בשפיכה מקודש הם ומיהו כי קא משני כר״י הגלילי הס״ל כאותו דרשא דספרי ומפיק פסח בשפיכה מקרא דקודש הם ותבי פריך ור״י האי קרא מפיק ליה להכי כו׳ פי׳ לפסח בשפיכה דמוקי להאי ודם זבחיך ישפך לבכור ומעשר ופסח דלעיל מוקי לודם זבחיך ישפך לניתנים בזריקה שנתנים בשפיכה יצא ומשני תרי תנאי אליבא דר״י דתנא בתרא דיליף פסח בשפיכה מודם זבחיך לית ליה זריקה בכלל שפיכה ולית ליה נמי פסח פסח הובח ור״י לא פליג כלל [על] ר״ע והא תנא דלעיל דאית ליה הפסח פטר [את של זבח] אית ליה דפסח בשפיכה מקודש הם וזריקה בכלל שפיכה

מודם

(ה) תולי נ״ע יכול לפצות קודם המנחה ולפיכך אם רצה להתפלל תפלת מוסף מקודם רשאי. (ג) כוונתו על קושיית התוס׳ בכוד״כ והיכן מוזכר וכו׳ וכ״ר חיים פירך דהגינות לא אמר לו משה וכו׳ עד בסיר איבהרון ע״ש.

דם ובהיך הילכך של פסח פטר [את הזבח] כך נראה לריב"א ודוחק הוא לומר דפסח בשפיכה ממקרא אחר ומדרשא שלא הביא התלמוד לכך נראה לפרש כדפי' ר"י דפסח בשפיכה וניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא תרתי נפקא לן מק"א דודם זבחיך ישפך דאי לפסח בשפיכה להוד אתא א"כ לימא קרא ודם זבחך ולא נכתוב זבחיך לשון רבים כדדריש דמו לא נאמר אלא דמם וכוליה למידרש לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא לא אתיא דא"כ לא אשכחן בשום מקום שפיכה ולא הוו סברא לדרוש שניתנין [בזריקה שנתנן] בשפיכה יצא אי לא אשכחן בשום מקום שפיכה הילכך אתי לתרוייהו ותנא דברייתא דלעיל אית ליה כר"ע דאמר אין זריקה בכלל שפיכה הילכך למידרש לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה לא איצטריך וכי איצטריך למידרש כל הניתנין שנתנן במתנה אחת כיפר עם דרשא ופסח בשפיכה דאי לפסח בשפיכה לכתוב זיבחך ואי כולן לניתנין במתנה אחת שכיפר לכתוב קרא ודם זיבחך יזרוק ומדאפקיה בלשון שפיכה ש"מ פסח בשפיכה מהכא נפקא ליה וכן לר"ע דריש לית הכי והשתא ניחא דתנא דברייתא דלעיל סבר לה כר"ע ממש וה"ק ור"י מפיק לית להכי ולהכי כלומר כיון דדרשי מיניה מעשר ופסח א"כ אין לו למידרש הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא מדלא כתיב זיבחך וכתיב זובחיך לשון רבים דהא איצטריך לכתוב שפיר לשון רבים משום מעשר ופסח ומשני תרי תנאי כו' דתנא דלעיל [דפסח פטר] את הזבח דריש למעשר כר"י הגלילי ומפסח פליג עליה ואית ליה פסח בשפיכה וניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא תרוייהו מדם זבחיך כדפי' והאי תנא דדריש זבחיך למעשר ופסח אית ליה דאין שפיכה בכלל זריקה ולא פליג ר"י (לר"ע) [על ר"ע] מהתוא זבחיך בעינן בפסח. מהר"פ: ועוד. במאי ס"ל כר"ע כיון דתרוייהו בזריקה פסח וזבח כ"ש דשניהם פוטרים זה את זה. מת' מהר"פ:

דף מ ע"ב ו] (א"כ) [אלא] מה ת"ל לפר כו'. ומשום יותרת וב' כליות איצטריך לקמן דלפר י"ה לא איצטריך לאת בדם וטבילה דמקו"ח קאתו וא"ת והלא אליבא דת"ק דהיינו רבי דדרשינן מלפר זה פר י"ה לענין לכל האמור בענין ולענין ב' דרשות לאת בדם וטבילה וליותרת וב' הכליות א"כ לרבי ישמעאל נמי דדריש את בדם וטבילה מקו"ח אימא דלפר זה פר י"ה ולענין יותרת וב' הכליות דלא מתרבי מקו"ח כדפי' לעיל ומנ"ל לאוקמי לפר זה פר העלם דבר כיון דאיכא לאוקמי לפר זה פר י"ה לענין שום דרשא לענין יותרת וב' כליות וי"ל דלענין יותרת וב' הכליות לחוד ליכא לאוקמי כיון דבהאי קרא כתיב וכיפר משמע לענין כפרה מקיש ליה ויתרת ושתי הכליות אין בו כפרת דהקטרה אינה מעכבת וא"ת והלא לת"ק דהיינו רבי מוקמינן ליה לפר י"ה לכל האמור בענין גם לענין יותרת וב' הכליות כדפי' וי"ל דודאי לת"ק דאיצטריך היקשא לענין את בדם וטבילה דהוי מידי דכפרה מוקמינן ליה נמי לענין יותרת ושתי הכליות אע"ג דלא הוי מידי דכפרה ואין היקש למחצה אבל לר"י דנפקא ליה את בדם וטבילה מקו"ח תו ליכא לאוקמיה לפר בפר י"ה משום יותרת וב' הכליות לחוד כיון דלא הוי מידי דכפרה ובהאי שינויי נמי מתרצינן קושיא ראשונה דע"כ לת"ק לכל האמור כענין מידי דכפרה קאמר לענין את בדם וטבילה קאמר אע"ג דאתי נמי ליותרת וב' הכליות כדפי' וא"ת א"כ מאי תיקן ר' ישמעאל במאי דמוקי לה ביותרת וב' הכליות למהוי כמאי דכתיב בגופיה לאגמורי לשעירי ע"ז כדאמר לקמן והיכי מוקי לה לענין יותרת וב' הכליות לחוד כיון דלא מידי דכפרה הוא הא לכפר כתיב ביה בהאי ק"א דמהאי טעמא לא מוקי לה לפר י"ה כדפי' וי"ל ולא דמי דודאי פר העלם לא חיישינן אע"ג דלא מתוקם רק ליותרת וב' הכליות אע"ג דלא מכפר משום דיש לקיים וכיפר דמשמע מידי דכפרת בפר העלם גופיה לענין דרשא ראשונה דועשה כאשר עשה דדרשינן מיניה לכפול בהזאות אבל גבי פר י"ה ודאי אי הוי מוקמינן ליה להאי לפר בפר י"ה ע"כ הוי צריך לאוקמי גם במידי דכפרה משום דכתיב וכיפר דקאי אכל הפרים הנדרשים בפסוק דהא אין לנו שום דרשא לענין י"ה רק אותה דרשא לבדה כך דקדק מורי ז"ל. ת' מהר"פ: כה] הכפורים. את בדם וטבילה ומיהו יש ליישב (והשאר נמחק) פ"ה דדוקא גבי פר י"ה שייך למימר דאיתקש לפר כהן משיח דהכי משמע פשטא דקרא כאשר כו' אבל שעירי ע"ז דמייתורא דחטאת איתרבי אין זה נחשב היקש כלל ומיהו מ"מ קשה א"כ את בדם וטבילה בשעירי ע"ז מנלן דהא לפר כהן משיח לא איתקש כדפי' ואי מפר העלם הוי היקש מן ההיקש דהא לא כתיב ביה בדם כדפי' ונראה לר"ת כו' עד מה ענין זה לוטב' מיהו קשה לר"ת מאת דדרשינן מיניה להכשיר אמין שבאצבע דגבי פר י"ה לא כתיב את וכן במסורת כו' וגם רבינו סעדיה כתב דדם הסמוך למן אין בו את וליכא למימר כיון דאת קולא והכשירה הוא דנפקא לן מיניה להכשיר אמין שבאצבע אתי שפיר היקש מן ההיקש כי היכי דפריך לקמן פ' איזהו מקומן גבי הא דאשם תלוי אינו בא אלא על דבר שזדונו כרת ויליף ליה בג"ש מחטאת חלב אע"ג דחטאת חלב נמי אתיא מהיקשא משום דלמעט הוא דילפינן אין קפידא בלמד מן הלמד מיהו לא יתכן דהא לקמן פ' איזהו מקומן גבי תודה באה מן המעשר משום דאיתקש לשלמים ושלמים ילפינן בג"ש דשם שם ממעשר וחשיב ליה למד מן הלמד [וע"כ צריך לחלק] היינו [טעמא] משום דקרא משמע דעל כל דבר בא אשם תלוי וחטאת חלב והיקש וג"ש באים למעט אין זה חשיב למוד אבל קולא והכשירה לימוד גמור הוא ואין ללמדו למד מן הלמד ומ"מ קשה לר"ת כדפי' לכך נראה לקיים פ"ה דמ"מ יליף שפיר את בדם וטבילה בשעירי ע"ז מהיקש דפר העלם אע"ג דפר העלם גופיה אתי מהיקש דפר כהן משיח דכיון דניתן ההיקש לדרוש לגבי ההזאות דכתיבה בגופיה דפר העלם יליף נמי לענין את בדם וטבילה שפר העלם גופיה אתי מהיקש מפר כהן משיח דהוי הימנו ודבר אחר דלא הוי היקש מיהו קשה דע"כ (היא) האי סוגיא סבר הימנו ודבר אחר הוי היקש מדאיצטריך לקמן לפר זה פר העלם למהוי כמאי דכתיב בגופיה יותרת וב' הכליות לאגמורי מפר העלם לשעירי ע"ז דלא להוי היקש מן ההיקש ואמאי הימנו ודבר אחר הוא דהא איצטריך היקשא דשעירי ע"ז לענין ההזאות דכתיב בגופיה בפר העלם וניליף נמי לענין יותרת וב' הכליות אי לאו הוי היקשא אלא ודאי דסבר דהוי היקשא והדרי קושיא לדוכתיה ואמר הר"ם דגבי את בדם וטבילה כיון שאינו דבר חדש כי אם דין ההזאות ופירושם היאך יעשה גילוי מילתא בעלמא ויליף שפיר שעירי ע"ז מפר העלם עם עיקר ההזאות אפילו למ"ד הימנו ודבר אחר הוי היקש דהא ודאי (אין) [יש] ללמוד ההיקש מפר העלם לענין ההזאות (ולא לענין) [ולענין] פירושו ולא דמי יותרת וב' הכליות שהוא דין לעצמו ולא שייך כלל להזאות הילכך לא אתי יותרת ושתי הכליות למ"ד הימנו ודבר אחר הוי היקש מיהו אכתי צריכנא לפרש לפ"ה שפי' דפר י"ה איתקש לפר כהן משיח גופיה בהאי משום את בדם וטבילה דמפר העלם לא הוי אתי דהוי היקש מן ההיקש ואין לומר גילויי מילתא בעלמא הוא דכיון דכל עיקר של י"ת אינו למד מהך היקשא [כי אם] דוקא לענין את בדם וטבילה ודאי לא הוי אתי היקש מהיקש דוקא לגבי שעירי ע"ז הלמידים מהך היקשא לענין הזאות גופייהו שייך לומר גילויי מילתי' בעלמא הוא דאין סברא ללמוד ההזאות עצמן בלא פירושן ודין עשייתן ותדע דאין גילוי מילתא לגמרי מדפריך לקמן גבי קו"ח דמה במקום שלא השוה ק"ב לק"ב השוה מעשים למעשים כו' מה להנך שכן מכפרים על מצוה ידועה ואי גילויי מילתא הוא אפילו הוא במקום שעיקר הלימוד לגמרי בשביל את בדם וטבילה לא הוי פרכינן מידי אלא ש"מ כדפי'. מהר"פ ז"ל:

דף מא ע"א כ] ואתי ליה שעיר י"ה משעירי ע"ז. ה"נ ברוב הספרים ותו לא ולא גרסי' ק"ו בספרים מיהו צריכנא לקו"ח מקום שלא השוה כו' כדלעיל דמשעירי ע"ז לחוד לא אתי שעיר י"ה מיני' דאיכא למיפרך שכן מכפרים על מצות ידועה והספר לא חש להאריך ופ"ה כאן שנדון קו"ח זה מפר העלם ושעיר י"ה שלא השוה כו' והשוה מעשים למעשים לאו לענין את בדם וטבילה דהא אכתי לא קמא ליה שעיר י"ה דהא היא גופיה אנו באים ללמוד מקו"ח זה אלא למאי דכתיב בהו קאמר דהיינו לפרכת ומתן ארבע על פנימי ואצבע דומיא דלעיל דליכא למימר דיו כדפי' לעיל בקו"ח ראשון וה"ה שהיינו יכולים ללמוד כאן מפר י"ה ושעירי ע"ז דמטעם השוואות פרכת ומתן ארבע ואצבע אך לא רצה הקונטרס להזכיר מפר יוה"כ דא"כ היה משמע שבא כאן מכח השוואות גמורה לאת בדם וטבילה במלמדים דתחילת דינא משום דבכך למדנו בפר י"ה את בדם וטבילה מכח קו"ח ראשון והא ליתא חדא דא"כ לפשוט מיאן דדבר הלמד בקו"ח חוזר ומלמד בקו"ח ועוד דהא בלא השוואה גמורה במלמדים דתחילת דינא ניתן הקו"ח לדרוש כדפי' בקו"ח ראשון מיהו קשה מנלן את בדם וטבילה בבין הבדים ושבע על טהרו של המזבח בין בפר בין בשעיר לימא דיו (מפר) [כפר] העלם ושעירי ע"ז מה התם דפרכת וד' דקרנות פנימי אף כאן בפר ושעיר י"ה כן ולא מיפרך קו"ח דמ"מ ילפינן מקו"ח דפרכת וד' דקרנות לאת בדם וטבילה וי"ל מה התם בפר העלם ושעירי ע"ז לא חלקת בכל הזיותיו לאת בדם וטבילה אף בי"ה [לא תחלק בכל הזיותיו] וא"ת לת"ק דברייתא דלית ליה קו"ח דר' ישמעאל ויליף את בדם וטבילה בפר י"ה מלפר זה פר י"ה לכל האמור בענין התינח פר י"ה אבל שעיר י"ה לאת בדם וטבילה מנליה כיון דלא דייק קו"ח כמו ר' ישמעאל וי"ל מאחר דלמד מריבויא דלפר [זה פר] י"ה לכל האמור בענין לענין את בדם וטבילה הדר יליף שעיר י"ה מפר י"ה לכל האמור בענין לאת בדם וטבילה מקו"ח אחרון דר"י וה"ק ומה במקום שלא השוה ק"ב השוה מעשים למעשים לגמרי גם לאת בדם וטבילה כדדרשינן מלפר זה פר י"ה לכל האמור בענין מקום שהשוה ק"ב לק"ב דהאי שעיר והאי שעיר אינו דין (שמשוו) [שהושוו] מעשים למעשים לענין את בדם וטבילה כיון ראותה השוואה גופיה איתי' במלמדין בתחילת דינא כדפי' ודוקא קו"ח אחרון גבי שעיר י"ה הוא ראית ליה לת"ק לאחר שלמד פר י"ה מתוך פסוק (דאם) [דאז] הויא השוואה מעשים למעשים במלמדים בתחילת דינא השוואה גמורה גם לענין את בדם וטבילה כדפי' אבל אי לאו דרשה דלפר דמרבה בהדיא לפר י"ה לאת בדם וטבילה לא היה דורש ת"ק משום קו"ח דמה במקום שלא השוה כו' לפי דאז השוואה דמעשים למעשים במלמדים דתחילת דינא לא היתה השוואה גמורה גם לענין את בדם וטבילה כי אם לענין פרכת ומתן ד' ואצבע והנך סברות שפי' לר"י לית ליה לת"ק ולכך הוצרך לפרש לפר זה פר י"ה לכל האמור בענין. הר"ם: כח] דנפיק. השתא שעיר מפר דאמרי' ילמוד סתום מן המפורש כ"ש פר מפר פר י"ה מפר העלם דבר ועוד למאי הוצרך להזכיר כלל ילפותא דשעיר י"ה והלא לא הוזכר כלל שעיר י"ה בברייתא לעיל שיהא צריך להזכירו לכך נראה לרשב"ם דהאי פשיטא ליה מקו"ח דהכא השוואת את בדם וטבילה בשעיר י"ה ולאו משום דילמוד סתום מן המפורש אלא סמוך על הא דבתר הכי דיליף את בדם וטבילה בשעיר י"ה בקו"ח ואע"ג דשעיר י"ה גופיה בקו"ח אתי חוזר ומלמד בקו"ח לפר י"ה כדמסיק באיזהו מקומן (ודבר המלמד) [דבר הלמד] בקו"ח חוזר ומלמד בקו"ח והשתא ניחא הא דקאמר בתר הכי ואתי ליה שעיר י"ה בקו"ח ראשון שאמרנו. מהר"פ ז"ל: ש] שעיר. דהיינו מטעם ילמד סתום מן המפורש כדפי' דגלי בפר העלם את בדם וטבילה מההיא טעמא גופיה ליפוק: ע"ב ה] ממאי מדקתני אם נתן כולן. השתא ס"ד כדתקנן להכשיר קאמר ושלא כתקנה היינו חוץ לזמנו אלימא רבנן כו' פי' וא"כ אפי' איפכא נמי דאקדמה מחשבת הפיגול לשתיקה לא הוי פיגול [ואין] לדחות ולומר דלרבנן הוי פיגול אי [הוי] איפכא משום דכל העושה ע"ד דעת הראשונה עושה כדקאמר רב פפא [לעיל דף ב' ע"ב] (ובהקומץ) [ורב בהקומץ] זוטא דאיכא למימר דרשב"ל כר"י ס"ל דאמר התם עדיין היא מחלוקת דלרבנן לית להו על דעת הראשונה הוא עושה וכדמוכח התם מתוך ברייתא: שם לעולם כרבנן ומאי כתקנו לפיגול. ושלא כתקנה לפיגול וכדבעי [למימר] דרשב"ל [ופריך] דאי כתקנו לפיגול ושלא כתקנה בשתיקה היכא קרי שתיקה שלא כתקנה לגבי פיגול ואע"ג דאוקמינא כרבנן ומשני רבא לעולם כתיקנו לפיגול ושלא כתקנה היינו שחשב חוץ למקומו שהוא דבר הסותר לפיגול משום עירוב מחשבות ורב אשי אמר שלא לשמו נמי קרי שלא כתקנה כיון דפסול בחטאת וגרים בקונטרס מכלל דכי לא עביד חוץ למקומו ושלא לשמו איתה מתנה אחרונה אלא בשתיקה הוי פיגול וא"כ לאו כרבנן מתוקמא דאינהו כי שתיק באחרונה לא הוי פיגול משום דאין מפגלין בחצי מתיר כדפי' לעיל ומשני איידי דתנא רישא כו' ולא גרסי' אלא [illegible] ג"א לשיטת הקונטרס ודוחק דכל זה מבחוץ

ועוד קשה מה שפי' לעיל גבי הא דפריך והא מדקתני לפיכך כו' לפ"ה מה לו להביא כלל הא מדקתני לפיכך כו' כיון דאין הקושיא כי אם משלא כתקנה כרפ"ה לכך נראה כמו שנמצא בפירושים אחרים דמהא דקתני פסול ואין בו כרת קאי ומפסול קא פריך דמשמע פסול ולא כרת ומזה קא מהדר למיפרך והא מדקתני לפיכך אם נתן כולן כל ההזאות כתקנן ואחת שלא כתקנה [אע"ג שלא נתן] שלא כתקנה אלא אחת אפ"ה פסול דלא כיפר דכולן מעכבות אפי' אחת מהן משמע הא אם נתן גם אותה אחת כתקנה כמו הראשונה הוי כשר וכיפר מכלל דכולן כתקנן להכשיר אתא ואחת שלא כתקנה לפיגול כדבעי למימר רשב"ל והשתא ניחא דאם נתן גם אותה אחת כתקנה דהיינו להכשירה הוי כשר דאי כולו לפיגול כדקאמרת דבעי לאוקמי כרבנן כ"ש אם נתן גם אותה אחת כתקנה לפיגול דהוי פסול ולא כיפר ע"כ הצעת הפירוש וקשה מאי מקשה מדקתני לפיכך כו' ממאי דהאי לפיכך אפסול קאי וקשיא לך דילמא האי לפיכך לאו משום פסול נקטיה אלא אאין בו כרת קאי וניחא שפיר לפיכך שכולן מעכבות אפי' אחת אם נתן כולן כתקונן לפיגול ואחת שלא כתקנה בשתיקה אין בו כרת משום דאתיא כרבנן דאין מפגלין בחצי מתיר כי אם (אם נתקן) [היה נותן] גם אותה אחת כתקנה לפיגול כמו הראשונות חייבין עליה כרת וליכא למימר משום דא"כ אין חידוש [במאי דדייקינן] הא אם נתן גם אותה אחת כו' מה קמ"ל גם כי קאי לענין פסול ליכא חידוש בהא אלא היא גופיה בא ליתן טעם אהא דתנן דכולן מעכבות וי"ל (משום) דע"כ משום פסול נקטיה דאי משום דאין בו כרת להוריה נקטיה א"כ על חנם כתוב כלל פסול לימא הכי ואחת שלא כתקנה אין בו כרת דשמעינן מינה דאין מפגלין בחצי מתיר כרבנן וליכא למימר דנקט פסול לאשמועינן דאע"ג דאין מפגלין בחצי מתיר מ"מ הוא פסול כדמוכח בפ' הקומץ זוטא בלאו פסול נמי שמעינן ליה דמדקתני אין בו כרת משמע כרת הוא דאין בו הא פסול הוי ותדע דהא בעיקר מילתייהו דרבנן דפליגי אר"מ בההיא דמנחות דפיגל בקומץ ולא בלבונה ר"מ אומר פיגול דקא מהדרי רבנן לפלוגי עליה דר"מ קתני וחכמים אומרים אין בו כרת עד שיפגל כל המתיר ולא הזכיר פסול כלל וכן בברייתא דבסמוך (דמ"ג) דשל י"ה כו' ולא הזכיר פסול במילתיה דרבנן וא"כ הכי נמי נימא אין בו כרת ולא יזכיר פסול כלל אלא ודאי מדהזכיר פסול ש"מ דהאי לפיכך אפסול נמי קאי כך נראה למורי ז"ל ומשני אמר רבא ודאי שלא כתקנה חוץ למקומו פי' (ובפירוש ודאי) [ודאי בפירוש] כתקנן להכשירו הוא כדקאמרת ומיהו מ"מ לא תפשוט מיניה סייעתא לרשב"ל אליבא דר"מ משום דכל העושה כו' דאחת שלא כתקנה דקאמר לאו במחשבת פיגול קאמר דתידוק מיניה סייעתא לרשב"ל אלא ר"ל שלא כתקנה שחשב חוץ למקומו או שלא לשמו לרב אשי ולא לאשמועינן מידי בפיגול אלא בא להשמיענו דלפיכך הואיל וכולן מעכבות אפי' אחת מהן א"כ אם נתן כולן כתקנן להכשירה ואחת שלא כתקנה במחשבת חוץ למקומו או שלא לשמו פסול ולא כיפר אע"ג דגבי חיצוניות כיפר כדקתני ברישא משום דאין מעכבות כי אם הראשונה [אבל] הכא גבי פנימי פסול ולא כיפר ופריך מכלל כו' פי' כולהו מתנות גם הראשונות חוץ למקומו ושלא לשמו הוי פיגול וחייבין עליו כרת הא לא איירי כלל במחשבת חוץ לזמנו וא"כ לימא פסול לחוד ולישתוק ואין בו כרת ומשני איידי דתנא ברישא דסליק מיניה גבי חיצוניות פיגול וחייבין עליו כרת גבי ראשונה חוץ לזמנו ושניה חוץ למקומו דסמיך להאי בבא דפנימיות תנא נמי גבי פנימיות פסול ואין בו כרת אע"ג דבפסול הוי סגי. ת' מהר"פ:

דף מח ע"א ט] מאן דלית ליה כו'. וה"ה דלרבנן מצי למבעיא מנא להו כל האשמות בכסף שקלים וא"ת והא לקמן בפרק דם חטאת אמרינן שאם הזה מדם החטאת על הבגד טעון כיבוס ואע"ג דלא כתיב אלא גבי חטאת הנאכלת מ"מ ילפינן שאר חטאת מזאת תורת חטאת ולא קאמר (סתם) כמו דקאמרינן הכא תינח מאן דאית ליה כו' משמע דליכא מאן דפליג וי"ל דודאי לענין דבר שכתוב באותה פרשה בהדיא דכתיב (והבגד אשר הזה עליו מדם החטאת וכבס בגדיו) [אשר יזה מדמה על הבגד אשר יזה עליה תכבס] ליכא מאן דפליג דילפינן שאר החטאות מתורת אבל הכא לענין כסף שקלים דלא כתיב בהדיא איכא מאן דלית ליה תורת לסתור הסברא שלא תהא ספיקו כו' כדפי' שהיא סברא עדיפא כל כך: י] חטאת מנלן. פי' הפנימיות וא"ת מאי מייתי קרא דכתיב בחטאת החיצוניות דבעינן למילף חטאת הפנימיות וי"ל דנפקא לן משום דהוי ליה למכתב ושחט אותה וכתב את החטאת א"כ בנין אב הוא לכל ששמו חטאת שטעון צפון אע"ג דגבי כשבת יחיד כתיב. כפ"ה מהר"פ: יא] קבלה מנלן. דבצפון דכתיב ולקח ואמקום עולה קאי לומר דקבלה נמי בצפון ולקיחה היינו קבלה כדילפינן לקיחה לקיחה מסיני כדכתיב ויקח משה וגו' והא ליכא למימר מהיקשא דאיתקש קבלה (לחטאת) [דחטאת] לשחיטה דחטאת דא"כ הוי היקש מהיקש דשחיטה גופיה דחטאת לא ידעינן כי אם מהיקשא: ע"ב ח] אלא אותו למה לי. כלומר כיון דלא אתא למעוטי שאר שעירים לא למצוה ולא לעכב כדפי' א"כ אותו מאי ימעט וא"ת איצטריך עדיפא מינה הוי ליה למיפרך דלמה לי צפון בשעיר נשיא כיון דבכת אחת ילפינן כל החטאות בין למצוה ובין לעכב א"כ שעיר נשיא נמי הוי בכלל וי"ל דאי לאו דכתיב בגופיה הו"א דעיכובא דייתור דכשבה דוקא הוא לשעיר נשיא דבא על מצוה ידועה דומיא דכשבה ושעי"ה אבל שעירי הרגלים והרבה אחרים דבאים על מצוה שאינה ידועה לא קמ"ל עיכובא בגופיה לומר דניליף עיכובא בשאר שעירים מיתורא דכשבה אע"פ שבאים על מצוה שאינה ידועה דאם אינו ענין לעכב על מצות ידועות דנפקא לן משעיר נשיא (ואם אינו ענין למצוה ידועה) תנהו לענין מצוה שאינה ידועה: ג] לרבות שעירי עבודת כוכבים כו'. וא"ת למה לי קרא לרבות שעירי עבודת כוכבים בשלמא לר' יהודה איצטריך לשעיר נחשון משום דאינו בא לכפר אלא שעירי עבודת כוכבים אמאי איצטריך ק"א לריבויינהו ותירץ בקונטרס משום דמיעט ר"י כו': שם ס"ד אמינא. וא"ת מידי צפון בסמיכה תליא מילתא והרי קדשים קלים טעון סמיכה ולא צפון וי"ל דאינו ר"ל דהא בהא תליא אלא ה"ק הואיל ושעירי נחשון איתרבי לסמיכה מקרא דאיירי בצפון דבתר הכי כתיב ושחט אותו במקום אשר ישחט את העולה דהיינו צפון איתרבי נמי מאותו ק"א צפון קמ"ל אותו למעט: ד] לרבי שמעון מאי איכא למימר. וא"ת אמאי לא קאמר נמי לר"ש דאיתו בצפון ואין שעירי עבודת כוכבים בצפון דס"ד הואיל ואיתרבי לסמיכה כי היכי דקאמר לר' יהודה וי"ל דהא ודאי לא [נימא] דכיון דאיתרבאי מיתורא דכשבה שעירי רגלים אע"פ שאינו באה על מצוה ידועה כ"ש דאיתרבאי שעירי עבודת כוכבים דבאים על מצוה ידועה וא"ת א"כ נימא איפכא דיתורא דכשבה אתא לרבויי שעירי עבודת כוכבים דמסתבר טפי ושעירי רגלים נמעט מאותו דשעירי עבודת כוכבים מכפרים אמצוה ידועה דומיא דכשבה אבל שעירי רגלים דאינ' מכפרים על מצוה ידועה נמעיט מאותו וי"ל דע"כ יתורא דכשבה אתא לשעירי רגלים ולשעירי עבודת כוכבים לא איצטריך דכיון דגלי קרא בשעיר נשיא ה"ה בכל שעירים המכפרים אמצוה ידועה ולא הוו ממעטינן להו מאותו אפי' בלא יתור דכשבה אלא הוי ממש בכלל צפון האמור בשעיר נשיא והילכך יתורא דכשבה לשעירי (עבודת כוכבים) [רגלים] אתא דאם אינו ענין לשעירי עבודת כוכבים תנהו ענין לשעירי רגלים כדפי' לעיל ותו ליכא למעטינהו מאותו: ס"א וי"ל כו' עד אמצוה ידועה ולא אתא יתורא דכשבת כי אם לרבות שעירי הרגלים א"כ אותו למה לי לר"ש. כ"נ למורי:

דף מט ע"א ח] והרי מעשר (פי') דהוא נפדה. פי' אפילו בירושלים אם נטמא לכ"ע ואילו לקוח כו' פי' לר' יהודה ופריך מר"י דאית ליה יקבר ומשני לא אלימא כו' וי"ג נטמא אין לא נטמא לא ופריך מרבנן דדוקא נטמא אמרי רבנן דנפדה לא נטמא אין נפדה אפי' בריחוק מקום ואילו מעשר שני גופיה טהור נפדה בריחוק מקום ומשני דלא אלים קדושתו למיתפס פדיונו וקשה שהרי מזה לא משני כלום דהא ע"כ לרבנן טעמא לאו משום אלימא קדושה שהרי (בנטמא) [בלא נטמא] שאינו נפדה לרבנן וכי אלימא קדושתו טפי מבטהור לכך נראה כדפי' דמייתי ראיה מר' יהודה כדפי' וא"ת מ"מ יוכיח מרבנן נמי שפסל חמור מן העיקר היכא דלא נטמא כדפי' דמזה לא יוכל לתרץ כלום כדפי' וליכא למימר דה"ה דנקט נטמא ה"ה לא נטמא אלא לרבותא דר"י נקט נטמא דאע"ג דפודין המעשר שני שנטמא בירושלים מ"מ הלקוח במעשר שני אין פודין זה אינו דתנן במס' מעשר שני אמרו לו לר"י מה אם מעשר שני כו' עד בריחוק מקום אלמא משמע דלרבנן נמי בלקוח בכסף מעשר שני שלא נטמא אינו נפדה וא"כ לרבנן נמי מצינו פסל חמור מן העיקר וי"ל דלקוח בכסף מעשר שלא נטמא ליכא ראיה דהתם טעמא איכא משום דאמר רחמנא במעשר טהור שפודין אותו חוץ לירושלים היינו בשביל טורח הדרך שחס רחמנא על טרחו כדכתיב כי ירחק ממך (הדרך) [המקום] וזה שלקח מן הכסף פירות בריחוק מקום כדי לאכלו בירושלים א"כ גלה דעתו דאינו חס על טרחו לפיכך אינו נפדה כשהוא טהור אבל בלקוח בכסף מעשר שנטמא אח"כ דלא חזי לאכילה שייך ביה פדיון דלא תוכל שאתו דה"פ דק"א כי ירחק ממך המקום דהיינו חוץ לירושלים או אפילו בירושלים כגון לא תוכל שאתו דהיינו שנטמא דאין שאת אלא אכילה כדכתיב וישא משאת ונתת בכסף פי' דנפדה אבל לר"י דאמר אינו נפדה אפי' [בטמא] בלקוח בכסף מעשר ומעשר עצמו שנטמא נפדה אפילו בירושלים דמוקי האי דרשה דלא תוכל שאתו במעשר עצמו דמזה מייתי ק"א אלמא פסל חמור מן העיקר. מהר"פ: ע"ב ג] כי אהדריה ק"א לגבי מתן דמים כו'. פ"ה שאינו כשיה בו' כו' וכי תימא מה שייך חילוק זה לגבי חזרה לכללו ותירץ בקונטרס משום דבחזרה כתיב כחטאת האשם הוא לכם דמשמע לענין עבודת הכהן ומ"מ קשה למורי דאמאי לא קאמר כי אהדריה קרא לענין מתן דמים ואימורים דכתיב בגופיה דחטאת אבל לשחיטת צפון אי לאו רישא דקרא דושחט את הכבש במקום העולה מהיקשא דחטאת לא הוי גמרינן דצפון בחטאת גופיה לא ידעינן כי אם מהיקשא דעולה והוי היקש מן ההיקש ותירץ דהא דקאמר דאהדריה מכחטאת האשם אינו היקש גמור אלא גילוי מילתא בעלמא להחזירו לכללו דשאר אשמות לשחיטה שכתובה בשאר אשמות ושפיר ילפינן בכה"ג דאין זה היקש מן ההיקש כיון דאינו בא ללמד דבר חדש כי אם להחזירו לכללו ותדע דאינו היקש גמור שהרי גמר מיניה [מתן] דמים וכי תעלה על דעתך שיהא דמים דאשם טעון מתן ארבע קרנות כחטאת אלא ודאי לא אקשי לחטאת אלא להחזירו לכללו דשאר אשמות כדפי': ה] חטאת מהיכן למדה כו'. וא"ת איכבה לא הוי היקש דמאי צריך לן עיכובא ועיכובא בגופיה דחטאת כתיבא וי"ל למה איצטריך קרא דמקום אשר ישחט העולה ישחט האשם דנפקא לן לעכב תיפוק ליה עיכובא מק"א דושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת מה חטאת לעיכובא אף אשם נמי לעכב ואמר מורי דודאי אי הוי ההיקש בלשון זה כחטאת האשם או האשם כחטאת אז משמע שפיר דאיתקש אשם לחטאת לגמרי גם מלעכב אבל השתא דכתיב ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת אינו מקיש אשם לחטאת לגמרי אלא לענין מה שכתוב בפסוק בהדיא דהיינו ושחט למצוה אבל לא לעכב והשתא ניחא מה שמקשים למה לי עיכובא באשמות מאחר דאיתקשו אשמות לעולה מק"א דבמקום אשר ישחטו העולה כו' תיפוק ליה עיכובא מעולה גופיה דעיקר עיכובא בעולה ידעינן מגופיה ללישנא דהעולה במקומה תהא דבשלמא [ללישנא] קמא דלא יהא פסל חמור מן העיקר הוי קצת למד מן הלמד אבל ללישנא דעולה במקומה תהא למה לי הא דשנה הכתוב לעכב בחטאת תיפוק ליה מדאיתקש חטאת לעולה ובעולה כתיב עיכובא בהדיא מהעולה כו' ולפי מה שפי' ניחא דודאי אי הוי כתיב החטאת כעולה וכן גבי אשם האשם כעולה אז הוי משתמע דאיתקש לגמרי לעולה גם לעכב אבל השתא דכתיב במקום אשר ישחט כו' וכן גבי חטאת במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת למצוה קאמר: שם חטאת מהיכן למדה כו'. וא"ת והלא פי' לעיל דכיון שבא להחזירו לכללו לא חשיב היקש מן ההיקש וי"ל דשאני הכא דרוצה להוכיח עיכובא מדשנה הכתוב לעכב באשם מצורע וזהו דבר חדש דעיכובא לא שמעינן בשאר אשמות והיינו רישא דק"א דכתיב ושחט את הכבש במקום החטאת ולאו חזרה לכללו הוא דהא מייתי למילף עיכובא באשם מצורע כשאר אשמות וא"כ אין מטעם חזרה לכללו דהא מכללו לא שמעינן צפון כי אם למצוה ולהכי קאמר דאי מהיקש דחטאת הו"א דלגבי צפון נמי אהדריה מכחטאת האשם לעכב ולאשמועינן דבר חדש שא"נ בשאר אשמות: ו] לחטאת.

א"ל אי אקשי לעולה ולא אקשי' לחטאת הוה כו' וא"ת אי מ"ד דילפינן היקש מן ההיקש א"כ לישתוק לגמרי מרישא דקרא דאקשי' לעולה דנפקא לן מיניה לעכב וילפינן עיכובא מסיפא דקרא מכחטאת האשם מה חטאת לעיכובא אף אשם לעיכובא כיון דילפינן היקש מן ההיקש ולפי מה שפי' לעיל דסיפא דקרא אינו היקש גמור ולא מהני אלא לאהדורי לכללו לשאר אשמות דהיינו דוקא למצוה דמפורש בשאר אשמות כהדיא אבל לענין דבר חדש כגון עיכובא דאינו בשאר אשמות לא מהני ניחא' וה"ע דאינו היקש גמור כו' עד שאר אשמות וה"ה לצפון אבל רישא דקרא דכתיב ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה דלחזרה לכללו לא איצטריך דמסיפא דכחטאת האשם נפקא ליה חזרה לכללו הילכך ילפינן מיניה עיקר שחיטת צפון למהוי שנה עליו הכתוב לעכב וי"מ דאי לאו דמקשינן גבי שחיטת צפון לחטאת הוה אמינא דלגבי שחיטת צפון (דלבעי) [דלא בעי] כהן (צפון) לא אהדריה כדאמרי' לעיל ואע"ג דכתיב האשם לא הוי דרשינן בשאר אשמות ידא כיון דלא כתיב ביה צפון. מהר"פ:

דף נא ע"א ו] מאי טעמא. דכתיב אל (תיבות אמר קרא נמחק) יסוד מזבח העולה. פ"ת כו' וקשה דלמה לי האי קרא לשיריים דכל הדמים שישפכו ליסוד תיפוק ליה מקרא דודם זבחיך כדאמר לעיל בפ' ב"ש וכ"ת דהך ברייתא פליגא א"כ הו"ל לאתויי לעיל כמו שדביא ההיא דהנשאר בדם ימצה ולימא נפקא ליה מהכא ועוד קשה דאין זה שיטה דמתחלה בעי לאוקמי מזבח העולה לשיריים דכל הזבחים ולבסוף קאמר אי אינו אלא להתחלת דם העולה לחוד ואין לומר דאה"נ דאף כי מוקמינן בתחלת דמים מיירי בכל הדמים של מזבח העולה דהא איכא חטאת דתחלתו לקינות לכך נראה לר' חיים כהן וגם מתחלה אמר לשיריים דעולה לחוד אבל שאר שיריים נפקא לן מדם זבחיך או מהנשאר בדם ימצה וכ"ת עולה נמי תיתי מהתם י"ל דהתם איירי בקרבנות הנאכלים ועולה לא הוי בכלל וא"ת והלא ילפינן לעיל לכל הניתנים על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כפר מדם זבחיך ואפי' עולה במשמע אע"ג דאין נאכלת יש לחלק דדוקא לכל הניתנים כו' דכולהו קרבנות בעי שתי מתנות מסביב בין בעולה בין בשאר קרבנות א"כ כי גלי קרא בנאכלים דמתנה אחת כיפר אלמא דשתי מתנות למצוה הוא דהוו א"כ גבי עולה נמי נ"מא דדוקא למצוה בעי שתי מתנות דאין זה אלא גילוי מילתא בעלמא דסביב דכתיב בהו ר"ל מתנה אחת אבל גבי שיריים שהוא דבר חדש לא ילפינן עולה מנאכלין ולא נאכלין מעולה מנאכלין לא יליף שכן יש בהן ב' אכילות ונאכלים מעולה לא יליף שכן כליל וכה"ג פ"ק בפ' כיצד צולין על מילתא אחריתי' לשון תו' מהר"פ ז"ל:

דף נב ע"א ח] הא. יסוד מי כתיב אל יסוד העולה כו' פ"ה לפי שיטתו ולפי' הר"ר חיים קשה דמאי קאמר דהא כי מוקמינן ליה בשיריים מ"מ לא מיירי רק בעולה דוקא ופי' מורי דלפי' רבינו חיים נמי כי קאי אשירים ניחא דכתיב מזבח העולה לפי שלא נאמר כלל במקום אחר ולמידרש ביה תן יסוד לשירי דמם אבל אי הוי קאי אתחילת דמם שנאמר כבר במקום אחר אלא שלא פי' קביעות המקום ובא עתה לקבוע לו מקום הוי ליה למכתב אל יסוד העולה דבלאו יתורא ידעינן דאתחילת עולה קאי דביה משתעי קרא ועל זה קאמר דכי נמי קאי אתחילת דמה כתב מזבח לאשמועינן גג יסוד דאי לאו הכי הו"א אזקיפא דיסוד כו' וע"ז קאמר ר"י גג יסוד למה לי קרא ק"ו הוא דתחילת עולה טעונה גג יסוד משירי החטאת שטעונין גג יסוד דכתיב בהו אל יסוד המזבח דמשמע גג יסוד וא"כ האי קרא דאל יסוד מזבח העולה לא איצטריך כלל לתחילת מתן דם דעולה אלא אתא לשירים דכל החיצונים לפ"ה או לשירי מתן דם דעולה לפי' רבינו חיים והא דנקט ר' ישמעאל גג יסוד היינו לפי שהזכיר למעלה מגגו דיסוד אבל ודאי כוליה מילתא דקביעות מקום דתחילת עולה יליף משירי חטאת וכן משמע מתוך פ"ה וקשה דהיכי מצי יליף משירי חטאת [הא] איכא למימר דתחילת חטאת עצמו הוכיח שנעשית ד' מתנות על ד' קרנות ושירית טעונה יסוד ועוד דבשילהי פירקין אמר דבכור ומעשר טעונין מתן דמים על גבי יסוד ויליף להו זריקה מעולה ואמאי לא יליף להו משירי החטאת בקו"ח כדקאמר הכא גבי תחילת עולה ואמר רבינו חיים דמקו"ח דהכא לא ידעינן עיקר יסוד דהא איכא למימר תחילת חטאת עצמה תוכיח אלא בתר דידעינן עיקר יסוד מקרא נילף מקו"ח מיהא בגג יסוד ולא אזקיפא דיסוד וקאי למאי דעיני לעיל אי הוי כתיב אל יסוד הו"א אזקיפא דיסוד ועל זה ניחא דקאמר ר' ישמעאל גג יסוד למה לי קרא [הא] אתי מקו"ח ואי הוי אתא קרא לתחילת עולה לכתוב אל יסוד העולה בלא מזבח דבהכי שמעינן עיקר יסוד וכיון דהשתא דידעינן עיקר יסוד מתחילת עולה מהאי קרא תו לא איצטריך מזבח בשביל גג יסוד דגג יסוד אתי בקו"ח דדבר המכון יסוד הוי בגג יסוד מקו"ח דשירי חטאת שאינן מכפרין ומ"מ כשהן טעונין יסוד הוי בגג יסוד תחילת עולה שמכפרת אינו דין שהטעונה יסוד הוי בגג יסוד. והשתא ניחא דליכא למימר [תחילת] חטאת תוכיח דמה לחטאת שאינה טעונה יסוד כלל תאמר בעולה שטעונה יסוד מקרא בלא קו"ח דקו"ח לא הוי כי אם לגלות דיסוד דקרא היינו גג יסוד וגם ניחא ההיא דלקמן דבכור ומעשר דלא מצי יליף להו משירי חטאת לעיקר יסוד ולכך יליף להו זריקה זריקה מעולה וה"ה לכל הקרבנות דלא כתיב בהו לא יסוד ולא קינות דילפינן להו בגז"ש דזריקה זריקה מעולה וא"ת תחילת עולת עצמה מנלן עיקר יסוד לפי המסקנא דמוקמינן אל יסוד מזבח העולה לשירים וי"ל דנפקא לן בקו"ה משירים אבל קשה דא"כ מה הועיל רבינו חיים בפירושו מ"מ בתחילת עולה לפי המסקנא דילפינן לעיקר יסוד שלה משיריה איכא למימר חטאת תוכיח ואמר מורי דסובר רבינו חיים דכמו שאין לדון קו"ח מחטאת כדפי' כמו כן אין לעשות שום תוכיח מחטאת לגבי עיקר יסוד ודאי דידעינן עיקר יסוד בעולה ילפינן שפיר בגג יסוד דאין זה רק גילוי מילתא אבל אין לדמות על שום קרבן כחטאת ואין להשיב מחטאת על שום קרבן לפי שחלוק חטאת משאר קרבנות שדמה למעלה כדילפינן מאותה למעט משאר קרבנות דדרשינן אותה דמה למעלה ואין אחר דמה למעלה ואי מיירי הכא בחטאת העוף דדמה למטה כדקאמר רב פפא בסמוך מ"מ חלוק חטאת העוף משאר קרבנות ומתן דמו בהזאה ולא בשפיכה בכלי כשאר קרבנות וא"ת אכתי נילף תחילת בכור ומעשר משירי עולה בקו"ח וי"ל דלא גמרינן שום מתן תחילת משירים של קרבן אחר רק משירי קרבן עצמן כמו שפי' רבינו חיים דילפינן תחילת עולה משיריה כך פי' מורי לפי שיטת רבינו חיים ומ"מ קשה דלקמן קאמר גבי ההיא דבכור ומעשר דיליף להו מעולה וקאמר עולה גופיה מנלן דכתיב אל יסוד מזבח העולה ומאי קאמר והא מוקמינן ליה להאי קרא בשירים ותחילת עולה נפקא לן בקו"ח כדפי' ובקונטרס פי' לקמן דהדרא מינייהו נקט כלומר דכתיב אל יסוד מזבח העולה דמיניה נפקא לן שירים ותחילת עולה מקו"ח נפקא אלא קיצר הלשון ודוחק לכך נראה לריב"א דלעולם ידעינן גם תחילת עולה ליסוד מהאי קרא גופיה דאל יסוד מזבח העולה דהא דמוקמינן ליה בשירים דעולה בשמעתין היינו גם לשירים דלעולם אין להוציא ההיקש ממשמעותו דאיירי בעיקר מתן דם העולה כנגד היסוד אלא שע"י יתורא דם בת מוקמינן ליה גם בשירים כדמשמע לישנא דתלמודא והשתא ניחא דלקמן מייתי תחילת עולה ליסוד מקרא דאל יסוד מזבח העולה כדפי' דאין מקרא יוצא מידי פשוטו וה"פ (דלעיל) [לעיל] או אינו אלא למזבח של עולה כלומר לומר תחילת מתן דם של עולה דוקא ולא לשירים משום דלעולם עיקר קרא מיירי אף בתחילת עולה ולא נפקא לן מקו"ח משום דאיכא למימר חטאת תוכיח קמ"ל אל יסוד מזבח העולה לומר אף סוף השירים דעולה דכ"ש מתחילת מתן דם דעולה. לשון ת' מהר"פ ז"ל:

דף נד ע"א ז] אי הכי גבי איל נזיר נמי כו'. תימה אמאי לא קאמר לענין קדשי קדשים וי"ל דהיא היא דלזכרי כהונה הוי ממעט קדשי קדשים והדע מדמעטי' בסמוך לזכרי כהונה מקודש איקרי כו' וא"ת א"כ למה לי גבי זבחי שלמי ציבור היקשא דחטאת לענין אכילה תיפוק ליה משום דהוי קדשי קדשים מהיקשא דעולותיכם ומסילא הוי לזכרי כהונה דהא בהא תליא וי"ל כיון דעולה לאו בת אכילה היא הילכך ליכא למילף ענין אכילה בשלמי ציבור מהיקש דעולה ומידו עיקר היקש דעולותיכם הוי לצפון [אבל לענין] דקדש קדשים מהיקש דחטאת נפקא כך נראה למורי. ת' מהר"פ:

דף נו ע"א מה] ויקרא. ולכך חשיב חטאת ועולה ב' כתובים אע"ג דאינם שוין דסביב דעולה היינו ב' מתנות שהן ד' ובחטאת ד' קרנות ועוד דעולה למטה וחטאת למעלה ומורי אמר דאם היה רשאי להגיה הספרים במקום חטאת שלמים אתי שפיר ותרוייהו שוין. תו' מהר"פ: ע"ב מה] ניכר. כל כך עמוד השחר הס"ד ומה"ד איבעית אימא. ולכך לא גרים ליה דמה טעם הוא לומר כי התם (דנאמר בלילה מיטייו) [דומיא דלילה ולמטייו] בלא שאר (כח) [הכרח] דילמא הא כדאיתא והא כדאיתא וה"פ מאי אלא לומר כי התם מדלא קתני ונאכל עד חצות כדקתני בכולהו וקתני אלא ש"מ כי התם דומיא דלילה ולמנויי וצ"ל דהוי דאורייתא ויש לייטבו דדייק כו'. הר"פ:

דף סב ע"ב ח] שתין וארבע. רישא דברייתא המזבח ל"ב והכבש ל"ב סך הכל ביחד ס"ב ופריך ס"ד הוי וקשה דמאי פריך שתין וארבע הוו והלא הכבש היתה משפע וא"כ הל"ב של הכבש הן באלכסון וא"כ (א) בקרקע מלמטה ברגלי הכבש עד המזבח יש יותר מל"ב אמות ואפי' לא יהיה כקרקע מרגלי הכבש עד המזבח רק כ"ג אמות יהיה באלכסונה דהיינו שיפוע הכבש ל"ב אמות ומפי טעם לפי החשבון [דכל אמה אמה ותרי] חומשי באלכסונא דעשרים אמות אלכסונם ח' אמות היינו כ"ח אמות וג' אמות הנשארים היינו ל"א והאלכסון של ג' אמות הוא אמה ומפי יותר דב' אמות וחצי יש באלכסונם אמה והיינו ל"ב אמות וי"ל דאה"נ אם היה גבוה ל"ב דהיה באלכסונה כדפי' דמה דאמרינן תרי חומשי באלכסונן היינו כשהוא דבר מרובע אבל הכא היה ל"ב אורך על ט' אמות גובה דהכבש היה שוה למזבח והמזבח לא היה גבוה רק ט' אמות לבד הקרנות וא"כ האלכסון אינו עולה אלא מעט וצ"ע אויר שבין הכבש למזבח היה בו כל כך אויר שהיה משלים לאותו חסרון ורבינו אליהו פי' דודאי בכבש היה יותר מל"ב בשיפוע ומה דמונה הספר ל"ב על כבש ר"ל בקרקע מלמטה מרגלי הכבש עד המזבח וא"כ צריך לומר דהא דקאמר בסמוך ג' אמות לאמה היינו למטה בקרקעתו ולא בשיפוע והוו דוחק מעט דמשמע דבשיפוע קאמר לכך נראה כדפי'. תו' מהר"פ:

דף סג ע"א נ] חוץ מכבשו של מזבח כו'. רש"י מכוון את החשבון ולפי גירסת רבותיו הקשה שיהיה ראש הכבש נמוך מראש המזבח רביע [אמה] דכיון דיש לו יתרון אבל אמה חצי טפח ובשמשפילין דגבה מוסיפין הארך ואלו ט' חצאי טפח שמאריכים שיפוע הכבש נגדו משפילין ראשו חומש אמה חסר משהו שהרי ט' חצאי טפח שמוסיפין כגירסת רבותיו הוי ד' טפחים וחצי ולפי חשבון גירסת רש"י עולה שיפוע כ"ב טפחים פחות שני שלישי אצבע [וד' טפחים] וחצי על יתרון משום דבותיו עולין קרוב לחומש מאיתם כ"ב טפחים פחות שני שלישי אצבע ונמצא שראש הכבש נמוך מן המזבח חומש אמה חסר משהו לפי גירסת רבותיו ומה שהזכיר רש"י רביע אמה שמא משום דלא מינה כל החשבון ולקח עניינו לפי חשבון ג' אמות לאמה ותו לא וג' אמות הן י"ח טפחים נמצא שהן ל"ז חצאי טפחים לאמת ודגירסא שמוספת חצי טפח בשיפוע הרי תוספת השיפוע אחד מל"ז וכנגד תוספת השיפוע יהיה נמוך ראש הכבש מראש המזבח אחד מל"ז בגובהו וגובה המזבח בלי קרנות ט' אמות והן ל"ז רביע אמה נמצא רביע אמה אחד מל"ז בגובה ולכך נקט בקונטרס נמוך רביע אמה אבל עוד יש חצי אמה ואצבע ושליש אצבע וחצי אמה היינו שלשה חצאי טפחים ואצבע ושליש אצבע הרי חצי טפח פחות חסר שני שלישי אצבע דבאצבע גודל מיירי דארבע ממני טפח נמצא חצי אמה ואצבע ושליש אצבע עולה ל' חצאי טפחים חסר שני שלישי אצבע (צירף) [צרף] אותם עם ל"ז חצאי טפחים שיש לנו מג' אמות הרי לך בין הכל ס"ג חצאי טפחים חסר שני שלישי אצבע על כן הגירסא שמוספת חצי טפח לכל אמה גורם שיהא ראש הכבש נמוך מראש המזבח קרוב לחומש אמה שהרי חומש הוא אחד מס"ה למ' אמות של גובה המזבח ותוספת השיפוע של גירסת הקדמונים עולה חצי טפח לכל אמה ואם היה השיפוע לגירסת הקדמונים ס"ה חצאי טפחים לכל אמת או היתה התוספת של חצי טפח עולה אחד מס"ה ועכשיו שאינו כי אם ס"ג חצאי טפח (ס"א חסר ב' שליש אצבע קרוב כו') (ואצבע ושליש אצבע) נמצא שקרוב לחומש הוא ומיהו מה שפי' ר"י חומש חסר משהו צ"ע שהרי אינו תוספת של חצי טפח השיפוע עולה יותר מאחד מס"ה כיון דליכא שיפוע לגירסת הקונטרס כי אם ס"ג חצאי טפחים א"כ כנגד זה יהיה נמוך יותר מחומש שכמו שמשך תוספת השיפוע עולה יותר מאחד מס"ה ונמצא הנמוכות חומש אמה ומשהו כי חומש אמה הוא אחד מס"ה ושמא דהיינו משום שנתמעט גובה המזבח מט' אמות אותן חומש וצ"ע דשמא (כ"ש) [ס"ס] הוא ואם יתבאר שהוא יותר מחומש אמה או יתיישב פ"ה שפי' רביע אמה לפי דהוי יותר מחומש אע"ג דלא הוי כי אם משהו יותר מחומש. תו' מהר"פ: יג] אמה. ובספר מורי מצאתי מגה שליש ומחצה וחצי טפח ואצבע ושליש אצבע בזכרותו ופי' זכרות ראש הגודל בעביו ובחשבון הזה לא היה ראש הכבש שוה לראש המזבח אלא נמוך ממנו רביע אמה והעולה לראש המזבח צריך להרחיב פסיעה של מעלה רביע אמה גובה וקשה לי שהרי אמרה [תורה] לא תעלה במעלות על מזבחי ובספרים הראשונים לא נמצא בזכרותו ולפי שאין החשבון מצומצם למדת ארבע אצבעות לטפח קאמר בזכרותו כדי ליישב החשבון: ע"ב נ] א"ר אלעזר (תיבת יהושע נמחק) ה"ג הראב"ד בריש מס' קינין לא יישים עליה כו' חטאת היא מנחה היא וק"ית רחמנא חטאת כלומר חטאת העוף כמנחה מה מנחה [בקרן] מערבית דרומית והגשה אף חטאת העוף בקרן מערבית דרומית והגשה בחטאת העוף [ליכא וכי] איתקש להוצאת איתקש: [ישם] ומנחה ניסיה כו' יכול בדרום. פי' שהכבש [היה בדרום] ומקום עליתו הוא הפנים שלו שבל פנותיו דרך שם ת"ל כו' [אבל מליקתה] בכל מקום במזבח כשרה שהרי לא קבע מקום למליקתה מיהו צריכא שתהא במזבח כדי שתהא קרובה למקום הזאתה ומיצוי דמה שלא יתפזר דם הנפש שהרי שנינו בברייתא גבי חטאת העוף הזה ולא מיצה כשרה ובלבד שיתן למטה מן חוט הסיקרא וטעמא דמילתא דכתיב בחטאת העוף והזה מדם החטאת מעצמה של חטאת דהיינו דם הנפש אבל בעולת העוף כתיב ונמצה דמו דמו כולו ושנינו מיצה דם הנפש ולא מיצה דם הגוף פסולה והכי דריש לה בספרא והזאת של חטאת העוף הנעשים אין בה קבלת כלי ואינה באצבע כחטאת בהמה אלא בגוף העוף אוחז הראש בגוף ומזה בו למטה מן חוט הסיקרא בקרן מערבית דרומית מדם הנפש מדלא כתיב ביה ולקח ונתן באצבעו כדכתיב בחטאת בהמה דילפינן בה לקיחה לקיחה מליקת משה חצי הדם וישם באגנות מה להלן בכלי אף כאן בכלי אבל הכא דלא כתיב לקיחה ונתינת אצבע לא בעינן לה והשירים מתמצין על היסוד ואם הזה ולא מיצה כשרה שנאמר והנשאר עשאו כשירים מיהו ההזאה והמיצוי במקום אחד הוא והוא מתמצה ליסוד מאליו וכיון שהמיצוי אינו מעכב שאם לא מיצה ממנו כלל כשרה אם מיצה דמה בכל מקום במזבח כשרה והכי איתא בזבחים עכ"ל הראב"ד כתב הרז"ה ז"ל מה שאמר הראב"ד ומיהו צריכא מליקתה במזבח כו' וקשה לן עלה הא דאמרינן בכל מקום היתה כשרה אלא שזה היתה מקומה להוצאתה ואם איתא [לימא] בכל מקום היתה כשרה למליקתה דיעבד אלא לכתחילה זה היה מקומה [כדי] שלא יתפזר דם הנפש אלא ש"מ דמליקתה אין קביעות מקום כלל [ואפילו] לכתחילה ולפיזור דם הנפש לא חיישינן ואין קביעות מקום אלא להזאתה והיא הוקשה להגשת מנחה ששתיהן טעונות מזבח אבל למליקת חטאת לא הצריך הכתוב מזבח לפיכך אין לו קביעות מקום והא דאמרינן מליקה בכל מקום במזבח כשרה לאו למימרא שהיא טעונת מזבח אלא רבותא קמ"ל שאע"פ שעשה למעלה כמעשה עולת העוף כשרה מה שא"כ בעולת העוף שאם מלקו למטה כמעשה חטאת העוף פסולה משום שנאמר ומלק והקטיר ועוד פי' מעצמה של חטאת כו' וקא פריש לה לדם הנפש שהוא דם הגוף והוא צריך בין בחטאת ובין בעולה ואנן לא חזינן ליה האי דרשה דדם הנפש בחטאת העוף בספרא מעולם ודם הנפש לאו למעוטי דם הראש איתמר בדוכתיה אלא למעוטי דם העור ודם התמצית ומעצמה של חטאת לאו הכין מסתבר לן פירושא כדפריש הוא אלא לומר שאינה טעונה מזרק לקבלה ולא אצבע להזאה ודמיא להא דהתנו רבנן בפ' קדשי קדשים והזה מדם החטאת מגופה של חטאת הא כיצד אוחז בראש ובגוף ומזה דע"כ צריכינן לפרושי הא דגרסינן בפ"ק דחולין אוחז בראש כו' והא בזבחים הכי מתוקמי כו' (לשון הרב"א) השאר כתבתי דף סד ע"ב עכ"ל רבינו זרחיה הלוי ז"ל במס' קינין: ו] כשאתה אומר לפני כו' (תיבת אל נמחק) לא משמע ליה כת"ק דחודה הוי לפני ה' ופני המזבח אלא בעי לפני מזבח ולפני ה' ממש והיכא משכחת לה לקיים שניהם לפני ה' ממש ופני המזבח ממש אלא באמה שלגוף הדרום שיש בה יסוד ומסיק רב אשי דכוליה מזבח בצפון קאי ולכך סגי באמה דרומית שאצל המערב שהית פני המזבח ממש ואין צריך כנגד חודה של קרן אבל ת"ק סבר דמזבח ממוצע היה וקרי חודה של קרן לפני ה' לפי שהוא לצד הפתח שבמערב וא"ת ולר"א למה לי לפני ה' תיפוק ליה מהיקשא דלעיל דבעי יסוד ובכל הדרום לא היה בו יסוד רק באמה שלצד מערב כדפי' לעיל הו"אל דלא בעי [למימר] חודה וי"ל דמ"מ הו"א דמגישה בכל אותה אמה קמ"ל לפני ה' דמגישה לסוף אותה אמה: כז] צפון. ריב"א מקיים גירסת הספרים שכן מצא בספר רבינו גרשון מאור הגולה ולעולם אחטאת בהמה שלפני פניו אקשיה ולא דמקיש קמיצה דמנחה לשחיטה דחטאת שיהא בצפון דודאי קמיצה כשירה בכל העזרה כדמתרץ לעיל (כל מקום) [ממקים] שרגלי זר כו' וכדמוכח במתני' המנחות נקמצות בכל מקום בעזרה אלא אקידוש כלי קאי דמקיש ליה לחטאת דמה חטאת קבלת דם בעי צפון אף קידוש הקמיצה בכלי בעי צפון דראוי להקיש קידוש קמיצה בכלי לקבלה דחטאת אבל אין להקיש קמיצה עצמה לשחיטה בצפון משום דלא דמי דשחיטה כשירה בזר וקמיצה פסולה בזר אבל קידוש כלי דקומץ דמיא לקבלת דם דחטאת דאע"ג דהוי היקש מן ההיקש כדפי' מ"מ גלי קרא מייתורא דכחטאת היא דמנחה נמי הוי כחטאת בהמה לענין צפון ואין זה השיב היקש אבל מחטאת העוף לא יליף משום דליכא קבלה בחטאת העוף וכ"ת לילף קמיצה ממליקה דאינה טעונה צפון להכי לא איצטריך היקשא דמהיכא תיתי להטעינה צפון בקמיצה. מהר"פ:

דף כד ע"א ד] מפני שקרובה לבית הדשן. פי' מקום שנותנין שם תרומת הדשן ודישון מזבח הפנימי והמנורה והוא היה במזרחו של כבש כדתנן במס' תמיד הגיע לרצפה כו' עד המנורה דכתיב ומלק והקטיר ונמצה את דמו והסיר את מוראתו והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן מקום הקבוע לדשן והיינו תרומת הדשן כדכתיב ושמו אותו אצל המזבח ומדכתיב הכא קדמה אל מקום הדשן ש"מ שמקום אותה הדשן האמור להלן במזרח ולא מזרח המזבח אלא מזרחו של כבש מדכתיב ושמו אצל משמע מיד סמוך לירידתו ומדכתיב והסיר והשליך משמע ממקום שמולק ומוצה משם היה משליך המוראה לבית הדשן ואיזה מקום הראוי להשליך ממנו לבית הדשן הוי אומר זה קרן דרומית מזרחית שהיה קרוב משם ואין דבר מפסיק וא"ת כיון דושמו אצל משמע בירידתו מיד למה מהלך במזרחו של כבש כעשר אמות אימבך שאם היה מניח בתחילת הכבש לאלתר לא היה מקום ראוי להשלכת המוראה לשם שכך שיערו חכמים שמתוך קלות המוראה והנוצה אין כח הכהן מספיק להשליך יותר מל"א אמה וכאן היה רחוק יותר מל"ב אמה שהרי הכבש היה ל"ב אמה אפי' יעמוד על הסובב הרי הן ל"א אמה והאלכסון ששה אמות שהיה מזרח הכבש רחוק מקרן דרומית מזרחית יותר מל"ב אמות לכך היה מתקרב אצל הקרן י' אמות וכשנבחת עולת העוף במזרח שהיו שם כהנים הרבה שמולקים ואין זה יכול לעמוד לשם היה מולק אותה על קרן מערבית דרומית שאף אותו קרן ראוי להשלכת מוראה למקום הדשן על ידי הרחק שאינו רחוק ל"א אמות שלימות ונראה בעיני שאותן ג' טפחים שהיה מרחיק (הכהן) [הדשן] מן הכבש כדי [הוא] שיעור [שיעמוד] הכהן על הסובב בקרן מערבית דרומית ויראה מקום הדשן ויכוין [להשליך] לשם המוראה שאם היו נותנין הדשן סמוך לכבש ממש גובה הכבש ורוחק (הרן) [הקרן] מעכבין אותו מלראות בו ולא יוכל לכוין המוראה לשם ואע"פ שהיה שם בית הדשן אחר במזרחו של כבש כדאיתא בזבחים ובספרא שהיו שורפין שם פסולי קדשי קדשים ופסולי קדשים קלים אפ"ה אין לנו לומר שיזרוק לשם המוראה והנוצה לפי שאותו בית הדשן לא היה אצל המזבח וא"ת שהיה אצל המזבח אפ"ה לא בעי להשליך לשם דהא כתיב והשליך אותה אצל המזבח אל מקום הדשן משמע דשן הכתוב בו אצל המזבח דהיינו תרומת הדשן אבל פסולי הקדשים לא מצינו להם מקום קבוע בעזרה לשריפתן אלא מדכתיב וכל חטאת אשר יובא מדמה כו' בקדש לא תאכל באש תשרף לימד על חטאת פסולת ששריפתה בקודש וה"ה לשאר פסולי קדשים אבל מקום קבוע לא למדנו להם א"א מדלא כתיב בהם אל מקום הדשן ש"מ מקום אחר הוא שאין מערבין דשן הנעשין שאין נעשין כמצוותן עם דשן כמצוותן עכ"ל הראב"ד בפי' למס' קינין ומה שכתב אע"פ שהיה שם בית הדשן אחר כו' עד דשן הקבוע כתב עליו הרז"ה הלוי לא היה צריך החכם לזה הפסוק שהרי אף במוראה ונוצה קבע הכתוב מקום בפירוש ואצל המזבח מפורש בהן כמו שמפורש בתרומת הדשן ואף הוא היה קשה אלמלא שגורל כהן של כהנים ואם בא להוליכן לאחר מג' בתי דשנין שהיו רחוקים משם לא היה יכול אלא במעשה נסים ואם היה יכול לא קיים אצל המזבח ופסולי הקדשים שאינו שורף בבית הדשן שאצל מזבח אין אנו צריכים לומר מפני שלא נתפרש אצל המזבח שהרי אף דישון מזבח הפנימי והמנורה אין פירושן מדברי תורה אלא מדברי סופרים שהיו מתמיהים ליתנם אצל מוראה ונוצה אלא י"ל כמה דמרחיקן פסולים ממזבח בפני עדיף גזירה דילמא מסיק להו על המזבח ונשאר לנו לפרש הא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ג' בתי דשן הוו ולמה לא מנה ארבעה ונחשוב ההיא דתרומת הדשן בהדייהו וי"ל דלא חשיב אלא בתי דשנין של שריפה והם לא היו אלא שלשה עכ"ל הרז"ה ז"ל: יח] דדמי להגשה שמגיע למזבח דאלו במליקה לאו ותיבת והגשתה דומיא דיליף דומיא דהגשה במנחה: כב] צפון. כי בירידתו מן הכבש פניו לדרום וכשהוא ברצפה מחזיר פניו לצפון כלפי המזבח והולך במזרחו של כבש: לח] הכבש. אמה של קרן כו' אמה לצפון מקום מעמדו נמצא בית הדשן עומד כנגדו באלכסון: לח] היא. וכן פי' הרז"ה במס' קינין דהך ברייתא אתיא כמאן דתני הזה דמה. גליון: מג] כאן מה"ד מדקאמר רבה במזרח. הוי מצי לאתויי מסיפא דקתני בהדיא נעשי' על קרן: מג] במערב. דיהספלים הוו למעלה בקרן גבוהין מן הסובב (פי' לבד גובה הקרן) ג' אמות ולא הוי יכול לנסך על גביו מן הסובב ואם לא היה כבש לסובב במערב אם: ע"ב ס] אוחז בראש ובגוף ומזה. בפ"ק דחולין אמר ראב"ש כך מה להלן אוחז בראש כו' וקאמר שם מאי קאמר ופירש"י דהא אוחז כו' וזה הפי' לא הניח דעתי חדא מדלא מתמה נן הכי ביה ים ועוד דאורחא דמילתא הכי הוא וללמד שאין שם קבלה ולא אצבע הוא דאתא ואתי לא ידעינן מאי אתמהא דקא מתמה ורמינן אנפשין תראה לי דהוא אתמהא בשלמא בחטאת שהיא בהזאה צריך שיהא אוחז בראש ובגוף שאם היה אוחז באחד מהם שמא מכח ההזאה היה הראש נשמט מן הגוף ולא הוי דרך כבוד ועוד שנראה כעובר על לא יבדיל אבל בעולת העוף שהיא במיצוי כיון דקי"ל דלית ליה לראב"ש הבדלה בעולת העוף לגמרי כדקא הוינן בה בגמרא (חולין דף כא ע"א) בפלוגתא דר"ל ור' מני דאמר לית ליה לראב"ש הבדלה לגמרי בעולת העוף וכיון שאין בה הבדלה לגמרי ואין בה הזאה אלא מיצוי שהדם מתמצה מאליו למה ליה למימר אוחז בראש ובגוף והלא דיו באחיזת אחד מהם שהרי חבירו מעורה עמו והיינו דקא מתמהינן מאי קאמר ותירוצא ה"ק כשהוא אוחז הראש בגוף מזה למימרא דצריך שיהיו שניהם מחוברים ודומה במליקת לחיבור חטאת העוף ולעולם אין האחיזה בעולה אלא באחד מהם אליבא דראב"ש דהמיצוי מהן אחד הוא לזה ולזה שהרי שאחד הוא מעורה בשני ובגמרא ילפינן למאי דתנינן נמי בספרא ראב"ש אומר במשפט משפט חטאת העוף מה חטאת העוף מזה מזה ומזה אף עולת העוף ממצה מזה ומזה ה"נ איכא לן לפירושי מזו ומזו פי' דר"א אין שם הבדלה לגמרי ושניהם כחיבורם כאחד מהם אלא לומר לך שיהא זה מעורה בזה דהיינו כשהוא אוחז הראש בגוף והא דתנן במתני' מיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף פסולה ההיא אליבא דרבנן היא דאית להו הבדלה לגמרי בעולת העוף והא דקא נסיב לה תלמודא בברייתא קראי דהבדלה זהנא עולה שמיצה דם הגוף ולא מיצה דם הראש כשירה יכול מיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף ת"ל הוא [אליבא דרבנן היא] עכ"ל הר"ז הלוי בפי' בפ"ק דמס' קינין ועוד הקשה עליו [אאה"ה קאי על הראב"ד ועיין לעיל דף סג ע"ב עכ"ה] שאמר לשם בריש קינין דמה"ד טעמא נפקי כו' שאחר דכאן וכאן כתיב והקטיר כו' וקשיא שאמר שאין זה מקומה כו' והרי הקטרה זו לא היתה הקטרה זו כי בשתי הקטרות הכתוב מדבר ראשונה בהקטרת הראש ושניה בהקטרת הגוף והסרת המוראה ונוצה ושיסוע מפסיק בין שתיהן כמו שמפורש בפסוק ובמשנה בפ"ק דקדשי קדשים בענין עולת העוף דאמרינן בהקטרה ראשונה וכי תעלה על דעתך מאחר שמקטיר מיצה לאו למימרא דבהקטרת הגוף הכתוב מדבר ומפני שאי אפשר לו לדם הגוף להמצות כבר התקטר אלא לעולם בהקטרת הראש הכתוב מדבר וה"ק וכי תעלה על דעתך אחר שמקטיר הראש ממצה דם הגוף וכי מי התירו לא בהקטרה והא קי"ל אם אין דם אין בשר ותנן נמי עולת העוף דמה בגוף כיצד לסובב אלא לעולם לאחר דביצוי התנה הקטרת הראש ואח"כ

בשר

(א) גרסא דל"ל וס"ב כיון דבקרקע מלמטה קמונה כו' ל"ב קאמר ס"ב מרגלי הכבש ועד המזבח יש יותר צ"ב למטה וכו'.

מסיר מוראה ונוצה ומשמע ואח"כ מקטיר את הגוף וזה ששינה הכתוב מקומה של הקטרת הראש והמילה בין מליקה ומיצוי להקיש שתיהן אלה שיהיו בראשו של מזבח עכ"ל:

דף סה ע"ב נ] שמבדילין בחטאת העוף כו'. לשיטת הקונטרס קשה טובא חרא דלראב"ש היכי מיירי קרא דקאמר לא יבדיל אי לאחר שחתך רוב בשר הלא שרי להבדיל מן התורה ואי לא חתך רוב בשר בהדי סימן ראשון הלא חטאת פסול הוא כיון דרוב בשר מעכב לחתוך אחר סימן ראשון ועוד קשה דאם כן לכולהו אמוראי אמר ר' אלעזר בן שמעון [דמותר] להבדיל בחטאת העוף השני סימנין ובפרק קמא דחולין אמר ר' אלעזר בן שמעון כמשפט כו' אף עולת העוף כו' כלומר שלא יבדיל מכל וכל הראש מן הגוף ואי מותר אליבא להבדיל בחטאת העוף היכי יליף לה דאסור להבדיל בעולת העוף וכי תימא דמכל מקום לכתחילה אין לו להבדיל ושמעתי שמבדילין אי הבדיל קאמר דאי הבדיל דיעבד לא מיפסלא אם כן הא דקאמר התם על הא דמייתי בסמוך גבי עולה שנים או רוב שנים ואיצטריך לומר התם שנים לרבנן ורוב שנים לר' אלעזר בן שמעון לימא כולם כראב"ש והוב שנים לכתחילה ושנים בדיעבד וכ"ת דרוצה ליישב הכל לכתחילה הילכך צריך לאוקמי שנים ע"כ כרבנן אבל לעולם בדיעבד כשר שנים לראב"ש בין בעולה בין בחטאת א"כ מאי פריך בפ' העור והרוטב לראב"ש כו' וע"ק מה שפי' בקונטרס דלא יבדיל דחטאת ר"ל דלא יעשה הבדלה דעולה שימצה אחר כן הא פשיטא דקרא לא משמע שתולה החטאת בעולה לכך נראה לר"י דודאי בהבדלה דקודם הזאה כו"ע לא פליגי דפסולה כיון דהזאה מעבודות המעכבות בחטאת ונמצא שמבדיל בעודו עסוק בעבודת חטאת ובהכי מיירי קרא דלא יבדיל כלומר לא יבדיל בעודו עסוק בעבודות החטאת וכן ההיא דפ"ק דחולין מיירי בהבדלה קודם הזאה והשתא לא פליגי הכא אלא בהבדלה דלאחר הזאה וקודם מיצוי [וא"ת] א"כ למה קאמר מתניתין דלא כראב"ש לישני ליה מתני' איירי בהבדלה דקודם הזאה וי"ל דמשמע ליה דמתניתין איירי בכל ענין ועוד משמע ליה דהבדיל חטאת איירי דומיא דהבדיל בעולה דאיירי בהבדלה (דסמוך דמיצוי) [שסמוך למיצוי] דהזאה ליכא בעולה כמו כן איירי בחטאת בהבדלה שסמוך למיצוי כגון שכבר עשה ההזאה: [שם] מיצוי חטאת העוף איכא בינייהו. ת"ק סבר מיצוי מעכב והוי קודם מיצוי כקודם הזאה דאמר קרא לא יבדיל דהא כיון דמיצוי מעכב לא סגי ליה דלא עביד מיצוי וא"כ ע"כ עדיין עסוק הוא בעבודות המעכבות בחטאת ובהכי מיירי קרא דלא יבדיל כדפי' והוי כמבדיל קודם הזאה דאסור להבדיל לכו"ע לפי שהוא [מן] עבודות המעכבות והא דקאמר קא עביד מעשה עולה בחטאת לאו משום דבעינן לרב חסדא הבדל דעולה והכשר דעולה בהבדלת סימן שני אלא ר"ל עסוק בעבודה הוי דמיצוי חטאת העוף מעכב כמו מיצוי דעולה ונמצא שהוא עוסק בעבודות החטאת וה"פ קא עביד מעשה עולה והיינו הבדלה בעודו עסוק בעבודת החטאת וראב"ש סבר דמיצוי לא מעכב הילכך לאחר הזאה שרי להבדיל כיון דמיצוי לא מעכב א"כ אינו עסוק בעבודות החטאת דלא יבדיל דקאמר רחמנא היינו בעודו עסוק בעבודות החטאת וכיון דאינו עסוק בעבודות החטאת מחתך בשר בעלמא הוא: [שם] (רבה) [רבא] אמר כו'. כלומר ודאי פליגי בהבדיל אחר הזאה כדפי' ובין (רבה ואביי) [ת"ק והאב"ש] ס"ל דמיצוי חטאת העוף מעכב והוי עסוק בעבודות החטאת מיהו אע"ג דעדיין עסוק הוא בעבודות החטאת הא דאמר רחמנא לא יבדיל היינו דוקא בעודו עסוק בשם מליקה דהא כך כתיב קרא ומלק ראשו ולא יבדיל כלומר לא יעשה מליקה של הבדלה הילכך ת"ק סבר דשהייה בסימן שני בעולת העוף לא פסלה א"כ כי נמי מבדיל לאחר הזאה דאיכא שהייה דכוותיה בעולת העוף חשיב מליקה וא"כ מבדיל הוא בחטאת בשם מליקה ובהכי איירי קרא דלא יבדיל כדפי' והא דקאמר קא עביד מעשה עולה בחטאת ה"ק קא עביד מעשה כשרות דמליקת עולת העוף בחטאת ושם מליקה עליה ואוא מזהיר רחמנא לא יבדיל דע"כ לא יבדיל דחטאת דקאי אומלק אשם כשרות מליקה דאזה קפיד קרא דליכא למימר דאכשרות דמליקה דחטאת גופיה קאי דהא לעולם לא תמצא הבדלה בהכשר מליקה בחטאת העוף דהא הכשר מליקה דחטאת העוף הוא דוקא בסימן ראשון ולא יבדיל אסימן שני קאי אלא ע"כ לא יבדיל דקאמר רחמנא בחטאת דקאי אומלק אכשרות מליקה דעולת העוף קפיד רחמנא והילכך כי עביד הבדלה בסימן שני בחטאת העוף באותו ענין דכשר בעולת העוף קרינא ביה לא יבדיל בשם מליקה וראב"ש סבר כו' והא דשרי להבדיל לא משום דמיצוי לא מעכב לכו"ע אלא אע"ג דעסיק הוא בעבודות החטאת מ"מ לא קאמר רחמנא לא יבדיל אלא א"ב עסוק הוא במליקה דהא אומלק קאי דלא יעשה מליקה של הבדלה והלכך שהייה בסימן שני בעולת העוף מעכב א"כ כשמבדיל לאחר הזאה כדפי' יש כשיעור שהייה בינתיים כיון דעשה ההזאה בינתיים וכיון דכוותיה בעולה הצריכה הבדלה הוה מיפסל משום שהייה א"כ אין כאן שם מליקה בהבדלה זאת והוי כמחתך בשר בעלמא דאין זה הבדלה דאמרה תורה לא יבדיל דהא בהבדלה דשם מליקה קא קפיד קרא וכיון ששהה תו ליכא שם מליקה עליה וכי מחתך בזמן שני מחתך בשר בעלמא הוא אבל קודם הזאה דליכא שהייה איכא שפיר עליה שם כשרות מליקת העוף לכו"ע ובהכי מיירי קרא דלא יבדיל ואפי' שהה כיון דקודם הזאה הוא מיפסלא בהבדלה בכל ענין דגזרינן שהה אטו לא שהה: [ש"ם] אביי אמר כו'. כלומר דכו"ע שהייה לא מעכבי וגם לכו"ע מיצוי חטאת העוף לא מעכב אלא פליגי ברוב בשר מעכב ואי ליכא אלא משום שהייה דהזאה מש"ה לא מיפסלא אלא פליגי ברוב בשר מעכב ת"ק כו' ואפילו יעשה רוב בשר הואיל ואי לא עביד רוב או הוי ליה הבדלה דקא עביד לאחר הזאה קודם שחתך רוב בשר עם סימן ראשון ושם מליקה עליה [דהא] בעולה שם מליקה עליה דעדיין היא חייה בשעת הבדלה כיון דאכתי רוב בשר קיים הילכך גזרינן כי נמי חתך רוב בשר עם סימן ראשון דכה"ג אין שם מליקה עליה שכבר מתה אפ"ה גזרינן אטו דילמא לא עביד רוב בשר דאז אינו יכול להבדיל כדפי' וראב"ש סבר רוב בשר מעכב והכא לאחר הזאה איירינן וקודם [מיצוי] כדפי' לעיל וא"כ פשיטא דחתך רוב בשר קודם הזאה כיון דמעכב הילכך מבדיל שפיר לאחר ההזאה בחטאת דהא כיון דאית ליה רוב בשר מעכב א"כ חתך רוב בשר וא"כ מתה היא וכה"ג ליכא שם מליקה עליה בעולה משום דאין מתה עומד ומבדיל ודוקא לאחר הזאה פליג (ר"ש) [ראב"ש] ואמר מבדילין משום דאינו מעכב אבל קודם הזאה מודה משום דהזאה מעכבא לכו"ע והיינו לטעמיה דמפ"ש רב חסדא וכן לרבא נמי לאחר הזאה פליגי דליכא למימר דפליגי קודם הזאה נמי בשהייה אחריתי וכגון ששהה בין סימן לסימן דלראב"ש כיון דשהייה מעכבא בעולת העוף אין כאן מעשה עולת העוף משום כיון דאפשר בלא שהייה בין סימן לסימן קודם הזאה גם אם היה שוהה בינתיים מעשה עולה קרינא ביה הואיל ואפשר בלא שהייה גזרינן היכא דשהה אטו לא שהה אבל בשהייה דלא סגי דלא עביד לה קאמר ראב"ש דמבדילין דאין כאן מעשה עולה דלא שייך למיגזר לאחר הזאה אטו קודם הזאה דבהא ליכא למיגזר דלא אתי למיטעי בכך וכן לאביי נמי דאמר רוב בשר מעכב לראב"ש דוקא דמבדיל לאחר הזאה דאז עושה רוב בשר קודם הזאה וכיון דרוב בשר מעכב פשיטא דצריך לחתוך רוב בשר קודם ההזאה אבל קודם הזאה זימנין דלא עביד רוב בשר אחר סימן ראשון דאין לחוש רק שיעשה רוב בשר קודם הזאה הילכך הוי שפיר כמעשה עולה כי מבדיל קודם הזאה קודם שיעשה רוב בשר ואף כי עביד הבדלה קודם הזאה אחר רוב בשר דאין זה כמעשה עולה מ"מ פסלינן ליה גזירא אטו היכא דלא עשה רוב בשר כיון דאפשר להבדלה דקודם הזאה בלא רוב בשר אבל לאחר הזאה אי אפשר בלא רוב בשר כדפי' וא"כ מתה היא ואין שם מליקה עליה דאביי לטעמיה דא"ל בפ"ק דחולין בעולת העוף דאין מתה עומד ומבדיל ולית ליה טעמיה דהתם דקאמר כדי לקיים מצות הבדלה והילכך מבדילין דמחתך בשר בעלמא הוא אבל רבא דלא אמר טעמא דאביי משום דסבר (ממה) [דמה] דצריך סימן ראשון היינו ממש מצות מליקה אבל סימן שני אינו אלא לקיים מצות הבדלה וא"כ אפילו מתה יבדיל סימן שני אבל קשה דאדרבה מוכח התם דאביי א"ל מתה עומד ומבדיל ואפילו עומד ומולק נמי א"ל דפריך התם רבא גבי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה וכי מתה עומד ומולק פי' גבי חטאת העוף שחותך שדרה ומפרקת ואח"כ מולק ובשעה שחותך השדרה ומפרקת חותך רוב בשר עמהם וא"כ נבלה היא ואיך מולק מתה א"ל אביי ותיקשי לך עולת העוף דבעי שני סימנין וכי מתה עומד ומולק כלומר לפי סברתך בלא רוב בשר מצי לאקשויי גבי עולת העוף דבשעת הבדלה שחותך סימן שני כבר מתה היא בחתיכת סימן ראשון דחיותא דעוף תלוי בסימן ראשון אלא ודאי כיון שהוא עסוק במליקה וכשהתחיל מליקתו לא חיישינן אם היא מתה באמצע מליקתו וא"ל (רבה) [רבא] כדי לקיים מצות הבדלה כלומר מעולת העוף לא שייך לאקשויי משום דסימן שני דהתם כל עיקר שחותך סימן שני (ד) אין זה כי אם לקיים מצות הבדלה משמע בהדיא דלאביי אינו חושש כלל אם היא מתה לא בשעת מליקה ולא בשעת הבדלה ונראה לריב"א דה"ק בחולין א"ל אביי ותיקשי לך עולת העוף כלומר כמו שקשיא לך מחטאת משום דצריך רוב בשר (והוצרכתי) [והוצרך] לתרץ דחותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר כמו כן תיקשי לך עולת העוף נמי דהתם נמי שייך רוב בשר אלא כמו שהוצרכת לתרץ מעולה כך תתרץ מחטאת שיעשה בלא רוב בשר עד לבסוף וחותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר ואח"כ חותך סימן אחד בחטאת ושנים בעולה ורוב בשר עמהם לאחר חתיכת הסימנין ועל זה מהדר ליה (רבה) [רבא] מעולה לא קשי טפי מחטאת דאע"ג דנחתך רוב בשר קודם סימן שני מ"מ ליכא למיחש בהכי דעיקר מליקה הוי בסימן ראשון ותתיכת סימן שני כדי לקיים בו מצות הבדלה ועוד הוסיף מורי ופי' דהא דפריך אביי ותיקשי לך עולת העוף דבעי שני סימנין לאו מסימן שני פריך רא"כ לאביי גופיה תקשה הואיל ולית ליה כדי לקיים מצות הבדלה אלא מטעם רוב בשר פריך כדפי' ומה שהזכיר שני סימנין היינו כדי לאלומי קושייתו אלמא משמע דאביי א"ל אין מתה עומד ומבדיל (ורבה) [ורבא] שהשיב לו כדי לקיים מצות הבדלה הוי סבר דאין לחוש במתה עומד ומבדיל וא"ת והיא גופיה תיקשי לך לאביי מסימן שני דמתה היא כבר ע"י חתיכת סימן ראשון דבעוף סגי בסימן ראשון בשחיטה וי"ל דכיון דלכתחילה בעינן רוב שנים בעוף לא חשיב ליה מתה אבל אין לומר דכיון שהוא עסוק במליקה ולעולם עומד וחותך אין להקפיד אם מתה באמצע דא"כ מרוב בשר מאי קשיא ליה הלא חתיכת רוב בשר מן המליקה למ"ד רוב בשר מעכב כך נראה למורי ליישב פי' ריב"א והקשה תשב"ם (וא"ה על אלו שתי תיבות היה רשום עליהם קו עכ"ה) לאביי דאמר אין מתה עומד ומבדיל ורוב בשר בעולת העוף לא תתיך ליה עד לאחר חתיכת ב' סימנין א"כ היכי מחתך רוב בשר וכי מתה עומד ומולק לר"א [ב"ש] דסבר רוב בשר מעכב ובעולת העוף חותך רוב בשר לאחר שני סימנין דאי בין סימן לסימן אין מתה עומד ומבדיל סימן שני ותירץ דכל זמן שלא עשה רוב בשר עדיין חשובה היא כחיה ואף לאחר שבירת מפרקת ושני סימנין ותימה גדולה היא היכא חשיבה חיה טפי אחר [שבירת] מפרקת וב' סימנין מאחר [שבירת] מפרקת ורוב בשר ואמר מורי דטעמא רבה איכא משום דגבי רוב בשר מוכח בפ"ק דחולין נשבירת מפרקת ורוב בשר עמה מטמאה אפילו היא מפרכסת הילכך חשיבה כמתה גמורה אבל גבי שני סימנין אמרינן בהעור והרוטב השוחט בהמה טמאה לעובדי כוכבים מטמא טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבלה ובשני סימנין איירי דהיינו ההיא דאייתי בכל מקום (ה) שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין הרי היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה ואע"ג דלגבי בהמה טהורה חשבינן ליה כאילו אין בה חיות כלל כי שחיט בה שנים או רוב שנים היינו משום דשריא בשחיטת רוב שנים לאכילה [אבל גבי [בהמה טמאה וכן] בעולת העוף דלאו בר אכילה היא חשיבה חיה אפילו לאחר [חתיכת] שני סימנים וכן בחטאת העוף אע"פ שהיא נאכלת מ"מ למ"ד רוב בשר מעכב אין חתיכת סימן אחד מתירתה ולכך חשיב היה כיון שהיא מפרכסת:

דף סו ע"ב נ] חטאת ועולה סתומה ומפורשת. פי' חטאת ועולה של קן סתומה וכן של מפורשת ונתערבו סתומה במפורשת אינו כשר אלא סתומה פי' שיעור סתומה בין שהסתומה מרובה בין שהיא מועטת שאם יש לזו קן אחד סתומה ולזו שתים מפורשת ועשה הציין למעלה וחציין למטה איזה ספק פסולות הגדול שבהן בזמן שנאמר שהמפורשת עשה חציין למעלה וחציין למטה והחליף חטאת למעלה ועולת למטה ואם עשה כן ע"כ מהסתומה כמו כן עשה חציה למעלה וחציה למטה והרי היא כשרה ואם נאמר שלש פרידין מן המפורשת עשה למעלה והן שתי החטאות ועולה אחת הרי ששתי החטאות פסולות ועולות שבמפורשת אחד כשרה ואחד פסולה שלמעלה כשרה ושלמטה פסולה והסתומה שנעשית עולה למטה אחת כשר ואחת פסול הרי למטה אחת כשרה ושתים פסולות ולמעלה אחת כשרת ושתים פסולות וזהו שיעור הסתומות חטאת ועולה ומן הדין כשיהיה הסתומה מרובה מן המפורשת או אם יהיו שוות לפי רוב הפסולות אינו בא אלא מן המפורשת שיש לומר חטאת קרבת למעלה ועולה למטה שאילו היו כולן סתומות והן שתיהן שוות ועשאן מחצה למעלה ומחצה למטה היה מחצה כשר ומחצה פסול ואם זו יתירה על זו היה [לפי] שיעור לעולם ועכשיו אינו כשר אלא שיעור סתומה. והיא מתחלקת ביניהן פי' שתעלה לשתיהן לפי שכמו שיש ספק לזו כך יש ספק לזו ואע"פ שאין ספק פסולות הסתומה גדול כספק פסולות של מפורשת שזו להציה וזו לכולה כיון שאינו יודעת אותו חצי פסולות שלה מהו אם הוא חטאת או עולה הרי הספק שלה פושט בכולה וצריכה להביא כתחלת והמפורשת כמו כן יש לה ספק כשרות כמו הסתומות כי שמא הכל נעשה כתקנו הילכך יביאו בשיתוף ויתנו זה לפי מה שהיא חסירה בעלת הסתומה תביא פרידה אחת שאחת עלתה לה ובעלת השתים המפורשת תביא ג' פרידין שהרי פרידה אחת עלתה לה הרי ד' פרידין בין שתיהן ויעשו אותן שתים חטאות ושתים עולות ותאמר בעלת ג' לבעלת א' אם החטאות שלי ואחד מעולתי נעשו למעלה והשאר למטה הריני צריכה שתי חטאות ועולה אחת ואת צריכה עולה אחת יהיו שתי החטאות אלו ואחד מן העולות שלי ועולה זו האחרת שלך ואם העולות שלי ואחד מחטאתי נעשו למטה והשאר למעלה הריני צריכה שנים עולות וחטאת אחד ואת צריכה חטאת אחת יהיו עולות אלו ואחד מן החטאות שלי וחטאת זו האחרת שלך ואם נעשו שתי החטאות המפורשת שלי למעלה והעולות למטה והסתומה שלך אחת למעלה ואחת למטה הרי אין אתה צריכה כלום ואני צריכה הכל יהיו כל אלו שלי ועל זה הדרך למאה ולאלף ובזמן ששתיהן שוות יביאו בשוה ויתנו בדרך זה התנאי וכן בזמן שהסתומות מרובות על המפורשת יביאו כשיעור המפורשת שהוא בשוה והנני מפרש לך קצת שאם היו הסתומות שלש והמפורשת שתים ועשה חמשה פרידין למעלה וחמשה למטה ד' פרידין שהן שיעור המפורשת כולן פסולות שאני אומר עשאן חציין למעלה וחציין למטה אלא שנהפך והספק על שתיהן ונאמר שמא כל המפורשת עשה למעלה ואחד מן הסתומות ושאר סתומות למטה הרי במפורשת שתים כשרות ושתים פסולות וקן אחד מן הסתומות שעשה חציה למעלה וחציה למטה כשרה נשארו ד' פרידין למטה מן הסתומות והן מחצה כשר ומחצה פסול הרי שתי פסולות לסתומה ושתי פסולות למפורשת הילכך יביאו בשוה ויתנו אע"פ שהסתומה מביאה כל ספק פסולות שאינו אלא שתי פרידין והמפורשת אינה מביאה כל ספק פסולתה שהרי הכל בספק פסולות ואעפ"כ כיון שהסתומה אינה יכולה לפטור א"ע בשני פרידין בלבד שהרי אותן שתי פסולות אינה יודעת אם חטאות הן או עולות וגם תביא בפני עצמה צריכה להביא ארבעה כמו המפורשת והספק נוכל להשוותו כמו כן לשתיהן משום הכי יביאו שוה בשוה בלא ספק. עכ"ל הראב"ד ז"ל במס' קינין בפ"ק ג' בפירושו: ג] אינה כשרה אלא סתומה כו' ואפילו המפורשת מאה קנין והסתומה אינו אלא קן אחד אינו כשר אלא סתומה שאני תולה הספק לחומרא ואני אומר המפורשת קרבה חציה למעלה וחציה למטה בשינוי ונפסלה כולה ואין כשר אלא סתומה שגם היא קרבה חציה למעלה וחציה למטה ואם באנו לומר שהסתומה קרבה כולה במקום אחד הרי חציה פסולה אבל כנגד פסולתה יש כשר במפורשת שאם קרבה סתומה למעלה נמצא שהקריבה המפורשת תשע וארבעה פרידין למעלה וכמו כן למטה ואת"ל ששינתה במקומות מ"מ נשאר לה פרידה אחת חטאת קרבה למטה והיא כשירה כנגד פרידה של חטאת של בעלת הסתומה שקרבה למטה נמצא לעולם מנין הסתומה כשר, והיא מתחלקת ביניהם אם משל שתי נשים הם כשרות הסתומה מתחלקת לפי חשבון בין שניהם כי המחצה של בעלת הסתומה ודאי כשרה וממנו אין לגרוע ומחצה אחר ספק הפסולות מוטל בין שתיהם לפיכך בעלת הסתומה נוטלת מן הכשרות ג' חלקים ובעלת המפורשת רביעית ונפקא מינה לענין תשלומי הכשרות שמשתתפות ביניהם במה שהספק מוטל בין שתיהם וכאן בפי' הזכיר בעל המשנה השיתוף כששנים הם והיא מתחלקת ביניהם וכן אותה ששנינו במס' כריתות בזמן ששתיהן עומדות כאחת מביאות קרבן ונאכל כבר הזכירה השיתוף ביניהן בפירוש אבל ללמדו ממקום סתום אין לנו ובפ"ק שני איידי דפתח בקן סתומה תנא קן סתומה וקן מפורשת וכאן איידי דתנא חטאת לזו ועולה לזו תנא נמי חטאת ועולה סתומה ומפורשת. כך פי' הרב רבינו זרחיה הלוי המשנה במקומה והוא אינו גורס חטאת ועולה וסתומה ומפורשת בוי"ו כמו רש"י ז"ל אלא סתומה ומפורשת וכן גרים הראב"ד ז"ל: ד] אינו כשר אלא סתומה פ"ה כגון שכל קן וקן הוא בפני עצמו והשתא ודאי מכל אחד עשה חציו למעלה וחציו למטה הילכך סתומה כשירה דכיון דלא פירשה בעשיית כהן תלויה ומתחלק ביניהם שלא פירש הכהן לאיזה אשה תהיה עולה ולאיזה אשה תהיה חטאת והן לקחו בעירוב וצריכות להביא עוד קן אחת בשותפות. ויקריבום בתנאי כו' עד חילוף ונמצא שכל אחת ואחת יש לה חטאת ועולה והמחוייבת ב' חטאות תביא עוד חטאת והמחוייבת ב' עולות תביא עוד עולה ודוקא שכל קן וקן בפני עצמה ועשה הכהן חציו למעלה וחציו למטה מכל קן וקן אבל אם היו כולן מעורבין גם הסתומה פסולה דשמא שניהם היו למעלה או למטה: והשר משאנץ פי' דאפשר ליישב אפילו כולן מעורבין ומ"מ יש כאן חטאת ועולה כשרים ממה נפשך ואפי' היו שתיהן של סתומה למעלה מ"מ משתי קינין לא עשה למעלה כי אם (עוף) [קן] אחד ואפי' היה החטאת של קן מפורשת מ"מ עשה חטאת של (מפורשת) [סתומה] למטה וכן אי נמי עשה כל קן סתומה למטה יש עוד עולה אחת קריבה למעלה הילכך ממה נפשך יש כאן אחד כשר כחשבון הסתומה והא דנקט אינה כשרה אלא סתומה היינו לפי שבא הכשרות מחמת סתומה וכשיביאו קן אחר בשותפות יתנה ויאמר אם היתה קן ראשון כולו של רחל זה כולו ללאה ואם ראשון היה כולו ללאה זה כולו לרחל ואם ראשון היה חצי לרחל וחצי ללאה גם זה חצי לרחל וחצי ללאה ועל כל עוף ועוף יתנה ויתברר כדפי': ו] משני מינין. אם הביאה חובתה ונדרה מב' מינים ולא פירשה איזה מהם לנדרה ואיזה מהן לחובתה והכהן עשה מין אחד למעלה ומין אחד למטה ולא נמ"ך לא באשה ולא בחכם שהיה סבור שמקריבין תורין כנגד בני יונה לחובתה ואינו יודע איזה מין עשה למעלה ואיזה למטה צריכה ב' פרידין לעולת חובת תור ובן יונה שמא התורים היו למטה וכבר נקבעה חובתה בתורים שהכל הולך אחר החטאת וצריכה להביא תור לעולת חובתה כנגד החטאת או שמא בני יונה עשה למטה ונקבעה חובתה בבני יונה וצריך להביא בן יונה לעולה כנגד חטאת שקריבה למטה אבל לנדרה אינה צריכה להביא כלום כיון דאין מביאין תורין כנגד בני יונה אותו מין שעשה למעלה ודאי לנדרה עלתה לה: פרשה נדרה בשעת הפרשה איזה קן לנדרה וממילא נתפרש איזה קן לחובתה תביא ג' פרידין מאותו מין שהביאה תחלה ותעשה מהן ב' למעלה ואחד למטה כי שמא הנדר נעשה למטה והרי הפסידה ב' עולות והחובה היתה למעלה והרי הפסידה חטאתה הילכך ב' עולות וחטאת אחת וזהו בשהביאה נדרה וחובתה ממין אחד אבל אם הביאה מב' מינין והיא פירשה תורים לנדרה ולא תורים דוקא אלא תפס מין אחד להקל על השומע ועשה הכהן מין אחד למעלה ומין אחד למטה ואינו יודע איזה למעלה ואיזה למטה תביא ארבעה שתי תורים לעולת נדרה ושני בני יונה אחת לעולה ואחת לחטאת כי שמא התורים שפירשה לנדרה נעשו למטה והרי הפסידה והבני יונה שהיו לחובתה נעשו למעלה והרי היא חייבת חטאת של בן יונה או שמא התורים נעשו למעלה כהלכתן והבני יונה שהיו לחובתה נעשו למטה והרי היא חייבת עולה בן יונה והתורים יהיו לנדרה ואע"פ שהיא יכולה לשנות את נדרה לבני יונה שהרי היא לא קבעתו בתורים בשעת הנדר והרי היא יכולה לפטור את עצמה בג' בני יונה שנים לנדרה ואחד לחובתה אפ"ה לא תשנה אותו לכתחילה הואיל ופירשתו תחלה לתורים א"נ ה"ק אם תרצה אשה זו להביא את נדרה ממין שפירשה אותו תחילה צריכה להביא ד' פרידין ומכאן ואילך מדבר באשה אחת שקבעה נדרה בשעת הנדר במין אחד שאינה יכולה לשנותו במין אחר ואם יקשה לך כיון שאנו אומרים שאע"פ שלא קבעתו בשעת הנדר כיון שפירשתו בשעת הבאת קרבנותיה אינה רשאי לשנותו למין אחר לכתחילה א"כ שרוצה להעמיד את נדרה כבתחילה כך היא צריכה מעתה למה הוצריכה המשנה לשנות את דבריה למי שקבעה נדרה הלא בפירשה נדרה היינו יכולים למצוא חשבונות גדולים כמו בקבעה הריני משיב על דבריך כי מה שאמרה משנתינו בקבעה את נדרה צריכה להביא חמש ושש באשה ששכחה במה קבעה היא מדברת כמו שנאמר בקבעה שאם יהיה כן בפירשה את נדיה שתשכח במה פירשה תינח כשהביאה נדרה וחובתה מב' מינין שצריכה להביא שש כמו שנפ"ש בקבעה נדרה ושכחה במה קבעה אבל באשה שהביאה נדרה וחובתה ממין אחד ופירשה אחד מהם לנדרה ועכשיו שכחה מה פירשה אעפ"כ אינה צריכה להביא חמש כי לעולם יכולה להפטר מנדרה באותו מין שהביאה תחילה שהרי האשה [אינה] יודעת מאיזה מין הביאה ועוד אפי' כשהביאה ב' מינין לא נחייב אותה להעמיד במה שפירשה אותו תחילה אע"פ שחייבנו אותה למעלה כי למעלה יודעת במה פירשה וכיון שיודעת אם תבוא לשנות נדרה למין אחר כדי להפטר במיעוט קינין נאמר לה שלא תשנה אבל האשה שהיא [אינה] זכורה עכשיו במה פירשה שכך אנו צריכים לפרש כדי להעמיד את משנתינו שתביא שש כיון שאינה זכורה במה פירשה לא נחייב אותה להביא שני מינין לנדרה בשביל זה הספק הואיל ויכולה לשנות למין אחר שאם החמירו בוראה לשנות לא החמירו בספקא והעיקר במין אחר לא יתכנו ה' פרידין אלא בקבעה ושכחה במה קבעה וכשנפ"ש זדרך בקבעה נדרה שתביא חמש ושש אז יתברר לך כל מה שאמרתי שאין נכון לדבר בפירשה בלבד בלא קבעה: קבעה נדרה שקבעתו בשעת הנדר ואמרה הרי עלי קן ממין פלוני כשאלד זכר ועכשיו אינה יכולה לשנותו למין אחר כלל ובשעת הבאה כמו כן פירשה נדרה ואמרה קן זה לנדרי כדי לברר אותו מחובתה וכשילדה הביאה חובתה ונדרה ממין אחד מתורים ולא מתורים אלא להקל על השומע ועשה הכהן שתים למעלה ושתים למטה והיא אינה יודעת באיזה מין קבעה את נדרה אם בתורים או בבני יונה ואינה יודעת אם הביאה כהוגן בתחלה אם לאו ואלו עשה הכהן אחד למעלה ואחד למטה מ"מ יצאת ידי חובת עולתה וממין אחד לנדרה וחייבת להביא לנדרה ממין אחד בלבד ותור אחד לחטאת ועכשיו שעשה שתי תורים למעלה ושתים למטה שמא נדרה עשה למטה וחובתה למעלה והרי היא חייבת שתי תורים לנדרה ותור לחטאת או שמא נדרה לא היו תורים אלא בני יונה ולא הביאה נדרה כלל והיא צריכה להביא שני בני יונה לעולת נדרה הרי חמש שתי תורים ושני בני יונה לנדרה ותור לחטאת ממין שהביאה תחילה לחובתה וא"ת למה לא תביא כמו כן תור לעולת חובתה שמא חובתה היתה למטה והפסידה העולה זו אינה צריכה לפנינו שהרי היא מביאה שתי תורים לעולת נדרה ואם שמא הוא שהיתה חובתה למטה נדרה היא למעלה ואינה צריכה תורים לעולות נדרה ויכולה להתנות עליהן ולומר שתהא אחד מהן לעולת חובתה זהו כשהביאה נדרה וחובתה ממין אחד אבל אם הביאה משני מינין ואמרת הרי אלו לנדרי ולחובתי וכאן כיון שקבעה נדרה תחילה במין אחד ואמרה עכשיו הרי אלו שני מינין לנדרי ולחובתי הרי היא כמו שפירשה בשעת הבאה שהנדר חל מאליו במין שקבעה לנדרה מתחילה וממילא המין האחר לחובתה ועשה הכהן שתים למעלה ממין אחד ושתים למטה ממין אחר ואינו יודע איזה המין למטה והיא שכחה איזה מין. קבעה לנדרה הילכך תביא שש דשמא התורים היו נדרה ונעשו למטה והרי חייבת שתי תורים לעולת נדרה ובן יונה לחטאתה או שמא בני יונה היו נדרה ונעשו למטה והתורים היו חובתה ונעשו למעלה והרי היא חייבת שני בני יונה לעולת נדרה ותור לחטאתה הרי שש פרידין ד' לנדרה וב' לחובתה משני מינין וא"ת שמא הנדר נעשה כתקנו למעלה וחובה למטה וחייבת תור ובן יונה לעולת חובתה שאין אנו יודעים איזה מין היה לחובת זה אינה צריכה לפנים שאם הנדר נעשה כתקנו א"כ התורים והבני יונה שהיא מביא עכשיו לנדרה אינה צריכה להם ותאמר עליהן שיעלו לה עולת חובתה וראיה לפירושנו דפרשה נדרה וקבעה נדרה הן כמו שפירשנו דאמרינן בפרק המנחות והנסכים להביא במרבת והביא במרחשת פסולה ואמרינן בגמ"א לא שנו אלא שקבען בשעת הנדר אבל בשעת הפרשה לא דכתיב כאשר נדרת ולא כאשר הפרשת אלמא בשעת נדר הוי קביעות: [שם בדף סח ע"א] נהגן לכהן כו'. עכשיו מדבר באשה שיודעת מקצת מה שהביאה ולא הכל וכן הכהן ידע מקצת מה שעשה ולא הכל שהאשה יודעת שהביאה קן אחת של תורים ולא תורים דוקא אלא להקל [על השומע] והכהן יודע שאותן תורים נעשו למטה והאשה אינה יודעת אם הביאה מין אחר עם התורים אם לאו והכהן אינו יודע אם

עשה

(ה) וכ"כ התוס' בחולין דף ל' ד"ה ותנן דבך דשחט בה שנים וכו' דייקינן לה מכך מתני' דהכותי בבהמה טמאה צ"ה.

עשה מין אחר למטה או למעלה ואשה זו אינה יודעת במה קבעה נדרה והקן של תורים שהביאה אינה יודעת אם הביאתו סתם או אם פירשה לחובתה או לנדרה מעתה חייבת להביא ד' פרידין לעולת נדרה וב' פרידין לעולת חובתה וחטאת אחד לפי שנאמר שמא תורים היו נדרה ואותו קן של תורים שהביאה נעשה למטה הביאתו לחובתה או שהביאתו סתם ולא הביאה מין אחר עמו וממ"א הוא לחובתה הואיל ונעשה למטה הרי שחייבת שתי תורים לנדרה ותור לעולת חובתה ממין שהביאה תחילה ועוד נאמר שמא בני יונה היא נדרה ואם הביאה תורים ובני יונה ושכחה מתחילה באיזה מין קבעה נדרה ושמא החליפה נדרה ופירשתו לתורים וקבעה חובתה לבני יונה (וקבעה) [וקריבה] חובתה למטה הרי שחייבת שני בני יונה לנדרה ובן יונה לעולת חובתה הרי כאן שש עולות ג' תורים וג' בני יונה ועוד נאמר שמא הביאה בני יונה עם התורים והתורים היו נדרה ובני יונה היו חובתה ונעשו בני יונה למעלה הרי שחייבת בן יונה לחטאת אבל תור לחטאת אינה צריכה כלל שהתורים למטה נעשו למעלה לא נעשו כמו שאמרנו למעלה ואם היו תורים חובתה הרי נעשית החטאת שלהן למטה ואם לא היו חובתה הרי אין בהן חטאת כלל: [שם] בן עזאי אומר שתי חטאות. בן עזאי לא בא לחלוק על מה שאמרנו אלא בא לומר שיש ענין אחר שנמצא בו ח' פרידין השבעה כמו. שאמרנו ועוד חטאת אחרת ות"ק לא דבר באשה וכהן שיהיו שכוחים לגמרי אלא למעלה דבר באשה שיודעת בהבאת ב' מינין וכאן דבר באשה שיודעת מין אחד מן השנים והאחר הוא לה בספק והכהן למעלה היה יודע שעשה מין אחד למעלה ומין אחד למטה וכאן הוא יודע המין שעשה למטה והשני לו בספק ובא בן עזאי ודבר באשה שיודעת שהביאה קן של מין אחד והשני לה בספק ואותו מין עצמו שהביאה אינה יודעת איזה מין היה והכהן יודע שהקריב מין אחד ונוכל לומר אפי' כשיודע שעשאו למטה ואינו יודע איזה מין הוא והשני לו בספק שאינו יודע אם עשאו כלל או אם עשאו למעלה או למטה ואיזה מין היה ועל זה הדרך תמצא בו שתי חטאות ונאמר שמא תורים היא (נדבה) [נדרה] ותורים בלבד הביאה ועשאן למטה והיו לחובתה הרי שחייבת שתי תורים לנדרה ותור לעולת חובתה או שמא בני יונה היו נדרה ובני יונה לבד הביאה ועשאן למטה מחובתה הרי שחייבת שני בני יונה לנדרה ובן יונה לעולת חובתה ועוד נאמר אם תורים היה נדרה שמא בני יונה הביאה עם התורים ועשה התורים למטה לנדרה והפסידן ועשה הבני יונה למעלה לחובתה והפסיד החטאת והרי היא חייבת בן יונה לחטאת או שמא בני יונה היו נדרה והביאה תורים עמהן ועשה בני יונה למטה והפסידן ועשה תורים למעלה והפסיד החטאת וחייבת תור לחטאת הרי שמונה פרידין ארבעה לנדרה משני מינין וב' לעולת חובתה משני מינין ושני חטאות משני מינין וה"ה לת"ק שהיה יכול לסדר את דבריו בארבע פרידין לנדרה ואחד לחובתה ושני חטאות ויבוא בן עזאי והוסיף עולה אחד לחובתה והכל על הדרך שפירשתי עד שנחליף המין הידוע שהביאותיו ואמרנו שעשה אותו למטה ונאמר שעשת אותו למעלה והספק יהיה למטה הרי שהביאת עולת חובה אחד ובשתי חטאות אבל לפי שהוא דבר תימה על ריבוי העולות שמביאה לפיכך סידר את דבריו בענין זה שפירשנו: [שם] כשהוא חי קולו אחד כו' הביא משל על ריבוי הקרבנות שמביאה שאילו בתחלה קודם שהקריבה כלום אע"פ שיש לה ספק באיזה מין קבעה נדרה היתה מספקת בשש פרידין ארבעה משני מינין לנדרה וקן אחד לחובתה ממין אחד ועכשיו שהקריבה ואנו סוברים שכבר כפרה הרי היא חייבת [שמונה] זה דומה לאיל כשהוא חי ויש לו כח לצעוק אינו אלא קול אחד שכל הקולות שלו בענין אחד הן וכשהוא מת מוציא שבעה מיני קולות שתי חצוצרות שכן דרך אותן חצוצרות הארוכות העשויות להשמיע קול במדנת המלכים ליתן קרנות של איל בסופן כדי שיהא קולן צלול וחזק: מעיו. הוא הכנתא: בני מעיו. הן הדקין: צמרו לתכלת. פי' לרמוני תכלת וארגמן להיות על שולי המעיל ופעמוני זהב בתוכן עשויין להשמיע קול כדכתיב ונשמע קולו בבאו אל הקדש כו' הרי שבעה קולות מהאיל המת וזה אף מחיים יכול לעשותו אבל כשתבוא לחבר עם השבעה שיהיו שמונה אינו אלא לאחר מיתת האיל עכ"ל הראב"ד וכתב עליו הרב רבינו זרחיה הלוי מהא שכתב הראב"ד אע"פ שהיא יכולה לשנות את נדרה לבני יונה שהרי לא קבעתו כו' זו קשה שא"כ הרי פי' הנדר כקביעות הנדר למה הוכרח התנא לשנות דבריו לומר קבעה נדרה ומה שאמר שאם החמירו כו' לא זו דרך משנתינו אבל היא הולכת להומרא בכל מה שהוא יכול לרבות ספיקא וספק ספיקא דקדשים חמורים בכל מקום ואין להקל ומה שנתן החכם טעם בסוף הדבר ואמר העיקר כי במין אחד לא יתכנו ה' פרידין כלל כו' ואם כדבריו למה הוצרך התנא לשנות את דבריו מפירשת לקבעה ובאשה שהיא יודעת מה הביאה הלא בפירשה נדרה היינו יכולים למצוא חשבונות גדולים כמו בקבעה ובאשה שאינה יודעת מה נתנה לכהן אבל הכהן יודע מה עשה שעשה חציין למעלה וחציין למטה וכשאין הכהן יודע מה עשת יגדיל וירבה בחשבון הקרבנות כמו ששנינו בסוף משנתינו עוד פי' משני מינין תביא שש עולות וחטאת אחד ממין זה ושתי עולות וחטאת ממין זה ואין [החשבון] כן אלא חמש עולות משני מינין ג' ממין זה וב' ממין זה וחטאת אחד ממין המרובה ומתוך פי' שעתידין אנו לפרש יתבאר. גם זה שפי' החכם לא יתכן כלל אלא אליבא דבן עזאי דאמר הולכין אחר הראשון אבל אליבא דרבנן דאמרי הולכין אחר החטאת לא יתכן כלל ומדסיפא בן עזאי הוי רישא רבנן ועוד פי' נתנן לכהן כו' עכשיו מדבר באשה שיודעת מקצת והכהן שיודע מקצת מריה דאברהם תנא תני אינה יודעת ואינו יודע מה לנו לפירוש הזה לומר יודעת ויודע ועוד פי' כי המשל הוא בא על ריבוי הקרבנות מקול אחד ושבעת קולות כו' ואין המשל הזה דומה יפה לדבר כי ריבוי זה הוא גדול מאד מזה עכ"ל הרז"ה בהשגותיו והוא פי' המשנה בע"א וכתבתי את פי' בפי' קינין: משתי מינין. שהביא קן אחד תור ואחד בני יונה ואין ידוע איזה מהן קרב ראשון ולעולם אותו קן שקרב ראשון לחובתה הוא שהרי הקריבו כדין חובה אחת למעלה ואחת למטה; לפי שהכהן היה סבור אלו שני הקינין לחובתה הוא שהיתה יולדת בזוב ולכך השני אינו יכול לעלות לה כי אם לשם נדרה שהרי כבר נפטרה בחובתה בקן הראשון ומספקא ליה מאיזה מין היה והיא חייבת עולה אחת לנדרה בשביל אותו שעשה הכהן למטה ואם תביא תור שמא אותו שקרב באחרונה בן יונה היה וכן אם תביא בן יונה שמא תור היה ותנן אין מביאין תורים כו' לפיכך צריכה להביא שתים שיהא הכל ממין אחד:

דף סח ע"א יח] קבעה. אלא אפירשה לחוד שהרי התנא אין מפרש שתביא יחד ואי משום דמביאת ו' פרידין והוי דומיא דו' פרידין דלעיל בפירשה וקבעה לא דמיא דלעיל יצאת כבר ידי חובתה שידוע שעשה קן אחד חציו למעלה וחצית למטה וא"כ למה מביאה ו' פרידין אלא כדי להביאם יחד אבל הכא כיון שאינו ידוע מה עשה ניחא שפיר בלא קבעה דכיון דפירשת מביאה מספק ד' לנדרה ותביאת אותם לברם וב' לחובתה צריכה להביא בלא טעם דנדרה לפי שלא יצאת ידי חובתה בראשונים ותדע דלעיל אינה מביאה חטאת וכאן אף חטאת מביאה דשמא עשה כל הראשונים למעלה: [ד"ה כשהוא] קולו שבעה. מפ"ש התם אך קשה מה שאמר התם וי"א אף צמרו לתכלת. מה קול שייך לתכלת וי"ל דמן התכלת היו עושין רמונים ומשימין אותן בין הפעמונים להשמיע קול כדכתיב פעמון זהב ורמון וגו'. ומה שפ"ה בגולה שמעתין דכשמביאה מב' מינין אז צריכין להשלים מאותו מין כדתנן במס' קינין אין מביאין תורין כו' קשה מה מביא ראיה דילמא התם לענין קן לידה דוקא קאמר קרא מן התורים או מבני היונה אבל לענין נדרה לא וכ"ת דילמד סתום מן המפורש דבכל קינין בעינן ממין אחד הא לא דמי להדדי שהרי אם נדרה בפירוש תור ובן יונה היא מביאתן ופטורה וגבי קן לידתה אם מביאתו אינה פטורה וצריכה להביא ממין אחד וגם מה שפי' ר"י דקאי אפירשת נדרת לחוד דוחק הוא דלא קאי אקבעה דסליק מיניה לכך נראה למורי דהא דמביאה מאותו המין להשלים לא שלא יהא כשר משני מינין היכא דנדרה סתם וקיימא בתחילת הבאתה [דודאי הוא כשר] אבל הכא שכל אחד הבאת זו שניה (הביאה) [שהביאת] כבר נדרה הבאת הנדר מאותו המין הוי ליה פירוש נדרה ואין לך פירוש נדר גדול מזה ולכך צריכה להביא להשלים נדרת מאותו המין והשתא נמי ניחא דנתנתן לכהן ואינה יודעת מה נתנה כו' מילתא באפיה נפשיה היא אתם נדרה בלא פירשה בלא קבעה ואפ"ה צריכה להביא ד' לנדרה דשמא הביאה שני מינין לנדרת לכהן ונתינתה לכהן זו היא פירושה כאילו מפורשת להביא מאותו המין דודאי משנתנה לכהן תור או בן יונה מעתה [דעתה] להיות מפורשת כך ואין ידוע איזה מין נתנה לכהן לכך מביאה מספק ד' לנדרה והשתא נמי אתי שפיר דר"י מפי הא דאמר כשהוא חי קולו אחד כו' דגבי נתינתה לכהן אם דקדקה בשעת הקרבה הא סגי בשנים לחובתה ושנים לנדרה שהרי לא פירשה כלום והשתא שהביאה כבר מביאה שבעה לת"ק ולבן עזאי שמונה אבל לפירש"י אפי' דקדקה ונמלכה להביא בשעת הקרבה [היתה צריכה] להביא ששה פרידין כיון דקבעת או פירשה וא"כ אינה מפסדת במה שלא נמלכה רק עולה אחת וחטאת אחת שמביאה עתה שמונה לבן עזאי:

דף עא ע"ב ז] חוץ מן החטאת והאשם. בזה אין ספק בתערובתן שהרי הם ניכרים שהחטאת אינה איל והאשם אינו אלא איל ואם הוא אשם נזיר או אשם מצורע הרי הם ניכרים שבאים כבשים והחטאת אינה באה זכר ממין כבשים אלא כשבה נקבה אבל חטאת ועולה לא פסיקא ליה משום דאיכא שעיר נשיא בשעיר עולת נדבה וכ"ש חטאת ושלמים שהכל קרב שלמים בין זכרים בין נקבות וכן איל עולת נדבה באשם כולהו מפרש בגמרא וצ"ע אמאי לא נקט כמו כן חטאת וזבחי שלמי צבור דשלמי צבור כבש בן שנה וחטאת אינו בא זכר ממין הכבשים: י] ואצריכן דאי מתם הוה אמינא ה"מ לגבוה. דרובע ונרבע מיירי ע"פ ע"א או ע"פ הבעלים דאסורים לגבוה ומותרים להדיוט דומיא דמוקצה ונעבד דקתני התם אבל הכא דקתני ימותו דמיתסרי בהנאה אימא נעביד להו תקנתא דלא ימותו אלא ליבטלו ברובא ויקריבום אחד אחד חוץ מאחד מהם כפ"ה ומה שפי' אחד אחד לאו דוקא דכיון דמיבטל ברוב אינו צריך להקריבם אחד אחד ומה שפי' חוץ מאחד מהם היינו משום דסבר דאיסור הבטל ברוב צריך להשליך אחד כנגד האיסור ואינו נראה דהא לא אמרינן הכא רק בתרומה טהורה מפני גזל השבט והיה יכול לפרש אימא דלא ימותו אלא ירעו שאין להחמיר כל כך לאסרו להדיוט וא"ת אכתי להדיוט נמי הנינא במסכת קינין דתנן פרח אחד מהן לחטאות המתות ימותו כולם אלמא דאפילו עופות לא בטלי ואמרינן ימותו וי"ל דאי מהתם ה"א דוקא עופות דהפסד מועט אבל זבחים דהפסד מרובה אימא לא נפסידינהו אבל קשה לאשמעינן הך וכ"ש ההיא דקינין ועוד דלקמן מפרשינן דהכא תני כל לאתויי עופות ואמאי ת"פ ליה מעופות דהתם לכך נראה דהתם תני לה אגב גררא ששונה תערובת אחרים וכן [י"ל] הכא תני כל לאתויי עופות אגב זבחים:

דף עג ע"ב ו] אי נקריב לא מרצה. משמע דצריך להביא קרבן אחר ותימה להר"ר שמואל וכי יש כח ביד חכמים לעקור דבר מדאורייתא בקום (עבור) [עשה] דהא קמייתי חולין בעזרה באידך קרבן שיביא כיון דמדאורייתא נתכפר בקרבן של תערובת שהקריב כבר דהכי פריך בפ' האשה רבה גבי דם שנטמא וזרקו במזיד לא הורצה ופריך וכי יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה ומשני מאי לא הורצה באכילת הבשר דאינה נאכלת אבל בעלים נתכפרו והכא ליכא למימר הכי דע"כ דלא מרצה דקאמר היינו לענין כפרה וצריך להביא קרבן אחר כדפריך בסמוך מההיא דקינין דקתני מחצה כשר וע"כ האי כשר לאו לענין אכילת בשר קאמר דהא לא ידע איזה עולה ואיזה חטאת ועולה אינה נאכלת אלא לענין כפרה קאמר והדרא קושיא לדוכתיה ותירץ הר"י אחיו דכשיביא קרבן אחר מתנה אם היה מחוייב עולה [כשיביא עולה] אחרת מתנה [אם אינו מחוייב תהיה] נדבה ואפילו היה מחוייב חטאת שאינה באה בנדבה יביא חטאת העוף הבאה על הספק וקשה דהא תינח חטאת דזב וזבה ויולדת הבאה עוף אבל חטאת דבאה מחמת ספק אכילת חלב ודם התם לא שייך עוף לכך נראה להר"י מנוח דכיון שבא הפסול קודם שחיטה הפקר ב"ד היה הפקר ואפקעוה רבנן לממוניה מיניה וא"כ אינו מתכפר בו כיון שאינו שלו ואינו עוקר כלל דבר מן התורה וכה"ג אמרינן ביבמות גבי חטאת גזולה למ"ד יאוש [לא] קנה דאפקעוה רבנן לממוניה מיניה ויביא אחרת ולא הויא חולין בעזרה משום דהפקר ב"ד היה הפקר אבל גבי ההיא דבמזיד לא הורצה לא שייך הפקר בית דין הוה הפקר לאחר שנעשית בהכשר (ח) והפקעתם בשעת שחיטה:

דף עח ע"ב ה] ונשער מין במינו כו'. פ"ה אמאי מזלזלינן ביה באיסור כו' משמע שהזכיר לשון זלזול דהכי פריך לכל הפחות היה לנו להחמיר מדרבנן ולא נהירא מדמייתי ליה ממתני' ש"מ דר"ל דדין הוא מדאורייתא דיש להחמיר דאי מין במינו בטל מן התורה א"כ היאך זורקין הדם דנתבטל אלא ש"מ דמן התורה טעמא משום רואין ואינו בטל ברוב לכך נראה דה"פ ונשער מין במינו כו' דלא יהיה בטל וילקה ובכולה שמעתין אית ליה האי סברא במקום דשייך ביטול בטל בין לקולא בין לחומרא וא"ת מאי שנא דפריך הכא טפי ונשער מין במינו כו' יותר מבכל התורה כולה דאמרינן בכל דוכתא מין במינו בטל ברוב ואמאי נשערינו כמו בשאינו מינו ועוד דקשה דר"י אדר"י לפר"ת דאמר (בעט"ז) [במס' ע"ז] טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו ופי' ר"ת דמיירי במין במינו ואמאי נשער מין במינו [כמו] בשאינו מינו וילקה על מין במינו כמו בשאינו מינו דהא שמעינן לר"י דאמר הלכה כסתם משנה ובמתני' אמר רואין וא"כ התם [נמי] נימא הכי ואמאי אין לוקין עליו לר"י ותירץ הר"ר שמואל דלא פריך אלא לר"ל דווקא הכא גבי איסור דפגול ונותר דשייך להחמיר טפי כדאמרי' גבי דם קדשים דאמר נן רואין משום חומרא ואפי' מן התורה דהא קרבן למזבח וה"נ היה לומר כן משום חומרא דאיסור כמו דעולין אין מבטלין זה את זה כל כך במה"ת במתני' והיה לנו לומר רואין ולא נהירא למורי דהא בסמוך מייתי עלה ממקוה דהיינו משאר איסורין ועוד דלא דמי מתני' להא דאמר עולין אין מבטלין זה את זה דהתם היינו עולין למזבח (כמו) [כגון] שני מיני קרבנות שנתערבו אבל במתני' מיירי בקדשים שנתערבו בחולין לכך נראה למורי דשאני הכא דפריך טפי ונשער מין במינו כו' מבעלמא משום דודאי אמרי' בעלמא מין במינו בטל ברוב דגלי קרא אחרי רבים להטות ומיהו במילי דמתני' לא אמרי (הכא טעמא דמתני') הכי (קים ליה מדאורייתא) הרי גלי קרא דבהא לא אזלינן בתר רובא כיון שהחשיבות שלו תלוי במראה אבל ודאי בשאר איסורין אזלינן בתר רובא והשתא נמי ניחא הא דמייתי עלה ממקוה דכמו כך תלוי במראה המקוה ובהא נמי גלי קרא דאם נשתנה מראית המקוה פסול לטבילה ולא אזלינן בתר רובא אלא בתר חזותא במקוה וקשה דהא גבי איסורין נמי במין בשאינו מינו גלי קרא דלא שייך בהו ביטול ברוב אלא אזלינן בתר טעמא [וטעם] כעיקר דאורייתא דאחרי רבים להטות לא נאמר גבי מין בשאינו מינו וכי היכי דהוציא דין קדשים ודין מקוה מכלל אחרי רבים להטות ללכת בהן אחרי מראה משום דחשיבות שלהם תלוי [במראה] כמו כן תוציא הכתוב דין מין בשאינו מינו (דאסורין) [דאיסורין] מכלל אחרי רבים (מוקמיה) [ואוקמי] בטעמא לפי שטעם האיסור באכילתו וא"כ הדרי קושיא לדוכתא מאי שנא דפריך הכא טפי משאר איסורין דעלמא וליכא למימר דבעלמא סמוך אסוגיא דהכא דמסקינן תנאי היא וסבירא לן בכולי תלמודא כתנא קמא דברייתא דאמר גבי יין לבן וחלב הולכין אחר הרוב ולא אמרינן רואין דמ"מ קשה דר"י אדר"י דר"י אמר הלכה כסתם משנה ותנן במתניתין רואין מין במינו דם בדם כמין (שאינו) [בשאינו] מינו ור"י אמר בע"ז [דף סז] טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו ופי' ר"ת דמיירי במין במינו כדפי' לעיל ודוחק לתרץ דכי מסקינן תנאי היא אז נפרש רואין דמתני' אדם קדשים קאי שרואין אותו כאילו הוא מים ובטל דא"כ בטל מבעיא ליה ומיהו איכא בעלמא דלא חייש תלמודא אקושיא ראשונה כי פריך בתר הכי כי הכא ועוד יש לומר דשאני דם קדשים לפי שאינו מתבטל בשום ענין להפקיע ממנו [שמה] בדבר שאינו מתערב כגון אם נתערב כוס דם קדשים בשני כוסות של דם חולין סברא הוא בלא ראיה (ונתן) [דאם נתן] מכל אחד ואחד למזבח יצא ידי חובתו מן הקרבן אלמא אינו מתבטל וכן גבי מקוה יין ושאר מי פירות אינן משלימין המקוה חסר אפי' אם מי המקוה רוב והיא דנתן סאה ונטל סאה דאמרינן דכשר עד רובו היינו לפי שהיה במקוה מ' סאה מים קודם שנפל לתוכו מי פירות אבל איסור חתיכת איסור מין במינו יבש שנתערב בשתי חתיכות היתר מותר לאכול הכל אלמא האיסור נעשה היתר ע"י ביטול גבי יבש הילכך גבי דבר המתערב מין במינו לא אמרינן רואין לסתור הביטול וסברא הוא הכא והכא וא"ת להאי תירוצא דאמרינן משום דתלוי במראה א"כ קשה מאי מקשת ממתני' לר"ל והא מילתא דר"ל קאי לשאר איסורין דאינו תלוי במראה ולכך אמרינן לר"ל דמין במינו בטל ברוב כמו בכל דוכתא וי"ל דר"ל נמי לא דמי לשאר איסורין דר"ל מיירי באיסור ואיסור ובשאר איסורים [איירי באיסור בהיתר ולכן] אמרינן דהיתר מבטל האיסור דהכי משמע קרא דאחרי רבים להטות ולכך פריך עליה שפיר ממתני' וא"ת א"כ מאי פריך מעיסת חיטין ואורז והא ההיא דמי לשאר איסורין כמו היתר דמבטל האיסור וי"ל דמ"מ פריך שפיר לר"ל משאר איסורין מכ"ש דאפי' בשאר איסורין דשייך בהן טפי ביטול אזלינן [בתר טעמא] במין בשאינו מינו ולא בטל ברוב ואע"ג דכתיב אחרי רבים להטות כ"ש גבי איסור ואיסור אם יש בו טעם כגון מין בשאינו מינו דלא יהא בטל וילקה ואין שייך לומר אין עונשין מן הדין (ההיא) [דהכי] סברא דשמעתין כך נראה למורי:

דף פ ע"ב ח] שנתערבו אחת באחת. פ"ה שיעור מתנה אחת וינתנו מתנה אחת בשביל כל אחד קאמר ולא שיתנם בזה אחר זה מתנה אחר מתנה דלישנא דמתני' לא משמע כן אלא משמע שנותן בפעם אחת במתנה אחת וכדי ליישב לישנא דמתני' דקתני ינתנו במתנה אחת צריך לומר שיעור מתנה אחת בשביל כל אחד קאמר דהיינו שתי מתנות שנתערבו ויתן שתיהן למזבח במתנת אחת אבל מעיקרא דס"ד שנתערבו כל הדם משתיהן יחד א"כ כי נמי מפרשינן דינתנו במתנה אחת דקאמר כשיעור מתנה אחת בשביל כל אחד קאמר דהיינו שיעור שתי מתנות מ"מ איכא לספוקי דילמא מהאי יהיב ומהאי לא יהיב דאיכא לספוקי דשמא כל אותו שיעור שתי מתנות שנותן מהאי יהיב ומהאי לא יהיב הואיל ונתערב כל הדם משתיהן יחד איכא לספוקי דשמא אותם ארבע מתנות בשביל כל אחד דהיינו שמנה מתנות הם מהאי לחודיה מן האחד לבדו ולא מן השני כלל וכן כי יהיב שיעור מתן אחת בשביל כל אחד דהיינו שיעור שתי מתנות הם מאחד לבדו ולא מן השני כלל ומיהו גבי שנתערב אחת בארבע דקאמר ינתן במתן ארבע פ"ה דשיעור חמישתן קאמר דהיינו ארבע בשביל זה ואחת בשביל זה [קשה] היכי משתמע לישנא הכי דקתני ינתנו במתן ארבע (וכן לר"י דאמר במתן אחת) היכי משתמע שיעור חמשתן קאמר בשלמא ברישא דקתני מתן אחת וכן מתן ארבע איכא לפרושי בשביל כל אחד קאמר והיינו שיעור שתי מתנות או שמנה מתנות אבל גבי ארבע באחת היכי משתמע לכך נראה למורי דינתנו לחודית משמע כשיעור הנתונה שהיה לו ליתן אם לא נתערבו ולא יותר דינתנו לא משמע לכל היותר כי אם שיעור מתנה אחת מכל אחד שהוא שיעור שתי מתנות בין הכל שכך הוא שיעור חיוב נתינתם קודם התערובת ומזה קאמר לאחר התערובת דינתנו במתנה אחת או במתן ארבע בפעם אחת ולישן ינתנו דהוא לשון רבים (ומשמע) [משמע] נמי דקאי אשני דמים שנתערבו הילכך משמע לישנא דינתנו שני הדמים קאמר כדרך נתינתם קודם התערובת דהיינו שיעור נתינתם דהכי משמע לישנא דינתנו מה שיש לו ליתן מכל חד וחד אבל לעיל גבי הניתנים למעלה שנתערבו כו' דקאמר יתן למעלה דמשמע יתן הכל אפי' יותר מכדי מתנה לכל חד ופריך אי הכי [כו'] בל תוסיף מהיכא פי' אי הכי דאין בילה א"כ אינו עובר בבל תוסיף וכיון דאין בילה שמא כל הדם של הבכור זורק בקרן אחת ואינו עובר בבל תוסיף אלא א"כ הוסיף בודאי אא"ב יש בילה א"כ בכל הד' מתנות מעורב ודאי מדם הבכור ויש כאן בל תוסיף בודאי. אבל פ"ה אינו כן כדפי' דנתערבו אחת ר"ל (בשיעור) [כשיעור] אחת באחת וכן ארבע באחת נתן חמישתן קאמר ופריך אי הכי בל תוסיף מהיכא הרי אין כאן מן הבכור כי אם כדי מתנה אחת וקשה לפירושו דלישני שיש הרבה מן הבכור מעורב כשיעור שתי מתנות בשיעור ד' מתנות ולמה דפי' מורי ניחא דינתנו שיעור חיוב מתנות שני הדמים קודם התערובת קאמר דהיינו כי נתערבו דם העולה ובכור שיעור שתי מתנות כדפי' והילכך אם הרבה מדם הבכור א"כ איכא לספוקי דהנך שיעור חמש מתנות כולהו מבכור ולא יצא ידי עולה. והא אין להקשות לוקמא כגון שנתערב שיעור ארבע בצמצום בשיעור שתי מתנות מדם בכור דהשתא כי יהיב שיעור חמש מן התערובת ע"כ יש כאן משניהם ומ"מ איכא בל תוסיף שיש לספוקי שמא יש השתים מן הבכור מאותם המתנות שהוא נותן משום דא"ל לחצאין או תאמר שכל דם הבכור מעורב או שיעור חיוב מתנתו בצמצום דהיינו שיעור מתנת אחת בצמצום דומיא דשיעור מתן ארבע דעולה דבצמצום קאמר דליכא לפרושי בעולה שיש יותר משיעור ארבע דא"כ איך יצא ידי בכור דילמא שיעור החמשה דקא יהיב הוא מדם עולה והרי ינתנו לא משמע כל התערובת כי אם שיעור מתנות דשני הדמים כדפי' ומה שפ"ה גבי שנתערבו ארבע באחת ינתנו חמישתן קאמר אינו ר"ל בחמש מתנות ארבע בשביל הך דמתן ארבע ואחת בשביל (אחת) [הך] דמתן אחת דא"כ הכי הוי ליה למימר ינתנו במתן ארבע ובמתן אחת אלא הקונטרס ר"ל דאותן מתנות שנתערבו יחד ארבע מזה ואחת מזה יתן כולם במתן ארבע דודאי יש כאן מכולן אף אם אין בילה וחמשה שהזכיר הקונטרס שיעור חמישתן קאמר וכן יש לפרש גבי אחת באחת וארבע בארבע:

דף פא ע"ב ג] מנין לרבות כו'. וא"ת למאן דיליף (מבכור) [אבכור] אמאי לא קאמר נמי שאר קדשים מנין והיכי יליף כולו קדשים מחד קרא וי"ל דהתם לא צריך שהרי בכור לאיזה קרבן שיתערב אין מתן דמו שוה שהרי אין שום קרבן שוה למתן דם הבכור וא"כ שמעינן מינה דה"ה כולהו אפי' אין שוין אין מבטלין זה את זה וא"ת אמאי אין מעמיד קרא דקודש הם בבכור שנתערב במעשר דמתן דמן שוה ואכתי נימא שאר קדשים מנין וי"ל דהאי קרא משתעי נמי במעשר כדדרשינן לעיל דמו לא נאמר אלא דמם מכאן לבכור ומעשר כו' א"כ הוי פירושא דקודש הם שאם נתערב אחד מאלו בקרבן אחר היינו בשאר קדשים שאינם שוין לאלו במתן דמו יקרבו לכן לא צריך קרא אחרינא וא"ת למאן דיליף מדם הפר ומדם השעיר מנין שאר קרבנות דילמא שאני אלו דמהן דמן שוה אבל שאר קרבנות שאין מתן דמן שוה אימא שיבטלו זה את זה וי"ל דכיון דגזירת הכתוב הוא דמערבין לקרנות א"כ מה לי מבטלין מה לי אין מבטלין כיון דהכי דינא דתערובות א"כ ע"כ מאי קמ"ל קרא דקרייה דם שעיר [אלא ע"כ] לומר דאין מבטלין (ע"ב) לשאר קרבנות אתא וא"ת למ"ד מערבין לקרנות היכא יוצא ידי דם שעיר דילמא מהאי יהיב ומהאי לא יהיב כדאמר לעיל וי"ל דשמא לא בעי שיעורא דאפי' את"ל דבעלמא בעי שיעורא הכא (דמ"ן) [במ"ן] קרנות דפנימי לא בעי שיעורא דלהזאות דלפני ולפנים ולפרוכת מסתמא לא בעי שיעורא דוהזה כל דהו משמע ועי"ל דאפי' את"ל דבהזאות דפרוכת בעי שיעורא מ"מ גבי מתן קרנות דכתיב דם הפר ודם השעיר גזירת הכתוב הוא גבי קרנות דתערובת דאפי' אין במתנה רק חצי שיעור מזה וחצי שיעור מזה אפ"ה קאמר רחמנא דמצותו בכך ולא [דמי] לכל הנך דשמעתין דעיקר מצותן לבדן בלא תערובת גבי מי חטאת וגבי הניתנין למעלה שנתערבו בניתנין למטה וכיון דעיקר מצותן לבדן מצריך בהן שיעורא א"כ כשנתערבו בעינן שיעורא מ"ל חד אבל דם הפר ודם השעיר עיקר מצותו בתערובת למ"ד מערבין לקרנות לכך בחד שיעור משתיהן סגי וכ"ת א"כ היכי פשטינן מינה דעולין אין מבטלין זה את זה כיון דגזירת הכתוב היא כדפי' לעיל וי"ל דמ"מ מדקרייה דם השעיר גם לאחר שנתערב ברוב דם הפר ש"מ דעולין אין מבטלין זה את זה: [ט] כשם שמצוה להקדים כו' וא"ת ויתן בפנים ומה בכך אם יפסול החיצון כיון דסופו ליפסל דאמרי רבנן ישפוך לאמה ותירץ ר"ש היינו לאחר שיפסל בשקיעת החמה ומוטב שיפסלו שניהם מאליהם בשקיעת החמה וישפכו לאמה ולא נפסלינן להיצון בידים:

דף פו ע"א ג] אתיא זריקה כו'. והא דאמר בפ"ק דאורו ב"ד שופר של עולה לא יתקע ואם תקע יצא של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא היכי מיירי אי קודם זריקה למה לא יתקע בשל עולה הא אמר הכא פירש קודם זריקה דמותר למעבד מינייהו קתא דסכינא ואי לאחר זריקה מ"מ בשל שלמים לא יצא י"ל דהכא מיירי לאחר זריקה והתם קודם זריקה (א"נ התם) מיירי דפירשו מחיים וי"ל דהתם ר"ל שופר שהקדישו להיות דמיו עולה והשתא ניחא. מהר"פ: ע] אי דלית בהו ממש כו' פ"ה וה"ה דאין בהם מעילה כיון דאפילו קודם חצות לא יחזיר וא"ת והיאך מצי למימר דאין מועלין הרי אפי' בע"נ ההפיח קודם תרומת הדשן דאין דבר שאין בו ממש גדול מזה ואפ"ה מועלין בו וי"ל דהתם ראוי היא לעשות ממנו תרומת הדשן אבל הכא שפקע למטה שאינו עומד לתרומת הדשן. ואין להקשות מהא דאמר לעיל עיכולי עולה אזה מחויר דהתם איירי דאית בהו ממש ואע"ג דקרי להו מעוכלים לאו מעוכלים לגמרי קאמר: סליק

(ח) לולי נ"ל והיו יכולין להפקיע ההקדש אי לא קודם שחיטה.

כל הזבחים

א עצמה תחת בעלה אם (לא) ירצה הבעל לא ירבעה אלא [לא] תשמשנו: ד"ה שתם: דף ב ע"ב:
ב נשים ריבוי (א) משמעות הוא שני דברים שתם אמר שקולים הם ויבאו שניהם: ד"ה שקולים: דף ד ע"ב:
ג תומר לעבודת כוכבים בפעם א' לא הוי מומר לאסר בשחיטה:
ד הגיע זמן מנחה כמו שעה שביעית יתפלל מנחה ואח"כ מוסף אבל לא הגיע והקדים מנחה למוסף יצא אבל לכתחילה לא וביום הכיפורים צריך ליזהר שלא יאחר מוספים עד חצות שאז היה צריך להקדים מנחה מיהו לא נהגו העולם כן אלא האוכל לסעודה גדולה וצריך להתפלל שניהם קודם ביאכל יקדים של מנחה אבל ביום הכיפורים יקדים מוסף למנחה:

כל הזבחים שקבלו

ה אין ישיבה בעזרה היינו שלא לצורך עבודה אבל אכילת קדשי קדשים מיושב: ד"ה אתיא: דף טו ע"ב:
ו צריך ליזהר שלא לדון על פי עדות דמיושב ובנגע אשה צריך ליזהר יותר ובירושלמי משמע דבדיעבד כשר: ד"ה מה ליושב: דף טז:
ז דיני נפשות אפילו מלך ואפילו ת"ח בעל דין במעמידה · בחלילה תלמיד חכם יכולין להשיבו: ד"ה מיושב:
ח כהן גדול מתמנה בפה ומסתלק בפה ותלוי במלך ואחיו הכהנים: ד"ה הנ"ה כהן גדול: דף יח:
ט דקדק רבינו אפרים דקנבוס שאנו קורין הנ"ף הוא פשתן ואין נראה לרבינו תם: ד"ה ואימא: ע"ב
י מגבעת מכסה כל הראש ומצנפת מכסה מקצתו שכלפי עורף:
יא צריך ליזהר כשקורא בתורה שלא לסמוך עצמו אלא יעמוד: ד"ה עמידה: דף יט ע"ב:
יב (כיים)כן[של כיור]יש לו תוך כמין תיבה הפרוצה למעלה והכיור יושב עליו ורש"י פירש כעין יורה כפויה על פיהו נפחתו שוליה: ד"ה ק"ו: דף כב:
יג אין להטביל מחטין וצינורות ברביעית דהא בעלה רביעית: ד"ה לרביעית:
יד טיט הנרוק משלים למקוה ואין מטבילין בו: ד"ה למעטי:
טו מים שרוחים מתחית בהמה בקרקע במקוה כשרים אבל המעורבין בטיט לא: ד"ה אפילו:
טז נתן שאה ונטל שאה כשר עד רובו בתי פירות אבל שאובין כשר לעולם: ד"ה נתן:
יז ערל בכל מקום פירש רש"י שמתו אחיו מחמת מילה ור"ת פירש מומר לערלות אין מומר: ד"ה ערל · ע"ב
יח אין מקדשין הרצפה אלא בשירי מנחה ולא בשירי תודות: ד"ה הואיל: דף כד:
יט כרך סודר סביב הלולב ונטלו כעין לבת יצא כרך ידו בסודר ונטלו לא יצא: ד"ה הואיל:
כ דם האיברים בלאו ושלא פירש מותר · ד"ה ש"מ: דף ט:

כל הפסולים

כא נשים שוחטות · שחט ולא בירך וערוס ששחט כשר: ד"ה שהשתיקה: דף לא ע"ב:
כב החיל אין עובדי כוכבים וטמאי מתים נכנסים שם עזרת נשים (ג) אורכה מאה ושלשים וחמש · נטמא בפנים לא גזרו נלאת · גגין ועליות לא נתקדשו ושאר מקומות שאין דרך שם כניסה ויציאה לעזרה לא גזרו על טומאה: ד"ה ובטמאים:

בית שמאי

כג בקרא לא כתיב לטוטפות אלא ולטטפת: ד"ה לטוטפות: דף לז ע"ב:
כד אין גורפין ומוסיפין באמצע התיבה: בא"ד:
כה דבר הלמד בהיקש או בקל וחומר חוזר ומלמד בקל וחומר: ד"ה ולא לא: דף מא:
כו אין דרך לפסוק הילכתא למשיחא (ג) (וגם) במקום שעשה איסור · ד"ה הלכתא: דף מה:
כז דבר הניתר לטהורים אין בו מעילה ובאימוריהם ובעולה יש מעילה ובקדשי בדק הבית: ד"ה רוחה:

איזהו מקומן

כח סכין הוי כלי שרת · שחט בצפון (ד) מקבלה הדם בכלי שבדרום: ד"ה איזהו: ד' מז:
כט חטאת מצוה להביא בסלע אך בפרוטה יצא: ד"ה וחטאת: ד' מט:
ל דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בהיקש ולא בגזירה שוה (וזהו מפורש בגמרא): ע"ב
לא דבר הלמד בגזירה שוה (ה) חוזר ומלמד בג"ש בקל וחומר והיקש מלמד בקל וחומר: (גם זה מפורש בגמרא):
לב אין מעבירין על המצות כגון שתי מצות לפניו עבורי דרעא (ו): ד"ה אשר: ד' נא:
לג אכילת מלה אחר מצות לא יצא: ד"ה להרחיק: דף נז ע"ב:

קדשי קדשים

לד קדושת הארץ בטלה קדושת הבית לא בטלה: ד"ה מאי קסבר: דף ס ע"ב:
לה חטאת העוף קודם הזאה אסור לחתוך הסימנים לבנים לכ"ע וגם אחר הזאה לתנא קמא: ד"ה ורא"ב"ש: דף סה ע"ב:

חטאת העוף

לו שתי הסגרות שלשה עשרה ימים ויום שביעי עולה לכאן ולכאן: ד"ה ק"ו: דף סט ע"ב:

התערובות

לז אין אדם נהרג על פי עצמו אפילו אמר נגמר דיני בבית דין פלוני ובקנס כי האי גוונא חייב: ד"ה על פי: דף ע"א:
לח בריה לא הוי אלא כעין גיד הנשה דכי אמר לא תאכל אפי' כל שהות משמע וכן עוף טמא ולא נבילה: ד"ה וליבטלו: דף עב:
לט ערלה שנתערב ידלק ולא ימכר לעובד כוכבים חוץ מן האיסור כמו ביין נסך: ד"ה כולן: ע"ב
מ דבר התופס דמיו (ז) כפיו כעבודת כוכבים אמרינן ביה יוליך הנאה לים המלח מה שאין כן בערלה · בא"ד:
מא קטע שפירש אחד בפניו אסור אבל פי' כבר אפילו נמלא ביד עובד כוכבים אמרינן מדוכא פריש: ד"ה וככבשינהו: דף עג ע"ב:
מב טבעת עבודת כוכבים שנתערבה ונפלה אחד מהן לים הגדול בוחרו כולן ודוקא נפלה לים הגדול אבל הפילה אפילו שוגג לא ודוקא לים הגדול אבל פירשה לא מיקרי קבוע אלא במקום שאיסור ידוע במקומו כעין עשרה חנויות אבל דבר המתערב לא אלא מדרבנן · ד"ה אלא:
מג נתערבו באחרות ואחרות באחרות לא מיקרו בהכי ספק ספיקא: ד"ה פירש: דף עד:
מד עבודת כוכבים שנתערבה יוליך הנאה לים המלח: ד"ה ואב"א: ע"ב:
מה תמורת בכור אין ניתנה לכהן אלא נאכלת במום לבעלים · דבר שאינו מתנות כהונה אין צריך לאטול בגדולה בחרדל ובלי · ד"ה בכור: דף עה ע"ב:
מו מום שובר מרלה: ד"ה הא: דף עו ע"ב:
מז לא אמרינן ראשון בטל כשנתערב בשפע הרבה · ד"ה רואין:
מח לא שייך התלאת ספק אלא בשני דברים(ח)ואיזה ספק אסור: ד"ה הפיגול: דף עח:
מט טעם כעיקר דאורייתא (ט) ה"ג פי' ר"ת: ד"ה איסור: דף עט:
נ עובד כוכבים ששתה מכוס יין מדיחו שלשה פעמים בשל חרס ובעץ ובכסף סגי בחד זימנא: ד"ה שלישי · ע"ב:
נא מין במינו בטל: ד"ה רא"ב"י:

המזבח מקדש

נב עצמות קדשים כמו ראשי כנפים והסחוסין כנסן לאטול הבשר אסור הצליכן מותר וכן גרעיני תמרה שאר עצמותיהן קו.ם זריקה אסור ואחר זריקה מו.תר: ד"ה ופגיגא: דף פו:
נג תרומת הדשן ביום הכיפורים לא היתה בכהן גדול ומקדימין העבודות משום חולשא דכה"ג: ד"ה משום: ע"ב:
נד בגדי כהונה לא מכפרי אגופי עבירה עצמה אלא אמרלה מצות מידו לידה להסתכל בה והמסתכל בעקיבה ובני פלי שהוו קיכהן ועל העוסק ומלוף בריבית דדמי לשפיכת דמים דנוטל נשמתו והמנאפים ביד: ד"ה מכפרים: דף פ"ח ע"ב:

כל התדיר

נה מתנות כהונה נאכלין לגי החפץ בכך אבל אי בעי מבושל הכי נמי דיכול לשנות:
נו היו שותין מבע"י וקדש עליהם היום אין אומרים בפה"ג:
נז מותר להפים מורסא בשבת להוציא לחה: ד"ה במלאכה: דף צב:

דם חטאת

נח לא יעביר מי חטאת בירדן קודם קידוש אבל לאחר קידוש[שנעמאו]מטהרין: ד"ה מי: דף נג:
נט נדה מערכת ועובלת בבגדיה בשבת דהוי דרך ליכלוך אבל כשאין על הבגד כי אם נוצה לא יתן עליו מים להעבירו · מותר לנקח ידיו במפה בשבת: ד"ה מקנחה: דף לד:
ס ביין נסך מותר יותר משאר איסורין כלי שנשתמש בו הולכן כמו זיתים בגתנו וכן פירה מעט לעת (י) וסכיה מגת לגת שופכין מתחין לתוך חבית ומגלגלין מלד לגד אע"פ שכבר נתו מרותחן ולענין שאר איסורין ראוי לתשמש בכלי שני ועירוי מבשל כדי קליפה ואין למרות מכלי ראשון על התרנגולת גם כלי ראשון אין להגעיל על ידי עירוי · ד"ה עירה: דף נה ע"ב:
סא טתן טעם בר נותן טעם מותר דגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח אבל נתבשלו לא בילים שנתבשלו בקדירה של חלב אסור לעשות מהן מוליית בשר: ד"ה ואם: דף ט:
סב כלי חרס אין יוצא מדופיו וע"י (כ) כבשות הוי חדשים: ד"ה אלא:
סג טיפת חלב שנפלה על קדירה מבחוץ אוסר שיעור עובי מקום שנפל שם וצריך לבטל כל אותו עובי אבן בשעת הדחק כגון שבת והורחים ולפני בדבר חשוב (ל) יש לבטל השרלים בששים כל מקום שהאוסר אין יכול לצאת אין הנאסר אוסר יותר ובלי הנאסר כדי קליפה אין אותו כדי קליפה אוסר עוד:
סד יעיפת חלב שנפלה על תתיכה שמקצתה ברוטב מועיל גם הרוטב לבטל:
סה קדירות בשר וחלב הנוגעות זו בזו מותרות:
סו בחנם נהגו לעשות שטיפה אחר הגעלה: ד"ה לא נריכא: ע"ב:
סז לינה הוא יום אחד: ד"ה ופנית: דף נז:
סח מריקה ושטיפה אחר שנעשה טהר שטיפה מים ולא יין · ד"ה ממתין:
סט אם אי אפשר לקיים עשה בע"א לא בעינן בעידנא [דמעקר]לאו לקיים עשה · ד"ה ואחד: ע"ב:

טבול יום

ע מחוסר כיפורים צריך טבילה לקודש ולא הערב שמש · ד"ה טבול יום: דף לח ע"ב:
עא כהן גדול צריך להלבישו ולמושחו ולחנכו (כאביהם)[בחביתים]:ד"ה ההוא: דף קא ע"ב:
עב י"ח כהנים גדולים בבית ראשון ושלש מאות בבית שני: ד"ה ואידך:
עג המפשיט בכור טריפה יזכו הכהנים בעורו ולא בבשרו בבכורות משמע דמותר להאכילו לגר:
עד בכור שנשחט שלא על פי מומחה מותר: ד"ה אמר ר"ע: דף קד:
עה הלכה כרבי מאיר בגזירותיו ולא בקנסותיו · בא"ד:

השוחט והמעלה

עו מומר לעבודת כוכבים הוי מומר לכל התורה כולה · ד"ה והמעלה: דף קח ע"ב:
עז במה גדולה היא במת ציבור במה קטנה היא במת יחיד: ד"ה במה: דף קיא:

פרת חטאת

עח בופל"י שקורין בא"ס חלבו אסור: ד"ה אורזילא · דף קיג ע"ב:
עט טריפות אדם אי יותר מבהמה: ד"ה ודילמא נמי: דף קטז:

נוסחאות כ"י א) ומשמעות משמע שני דברים שתם שקולים כן ובאו שניהן: (ב) עזרת נשים אין טבול יום נכנס שם עזרת נשים אורכה: (ג) אף במקום: (ד) ומקבלה הדם בכלי שרת פסול: (ה) חוזר ומלמד בגז"ש וק"ו מלמד בק"ו והוקש והשאר ליתא: (ו) עבורי דרעא אטוטפתא אסור: (ז) תי' בפי'. ליתא בכ"י: (ח) אלא בשנידברים וספק איזהו אסור: (ט) תי' ה"ג פי' ר"ת ליתא בכ"י: (י) והנחה מגת לגת: (כ) חזרת כבשות: ל) בטל בס' כל מקום שאין האסור יכול לצאת:

סליק פסקי תוספות ממסכת זבחים

הגהות הגאון המפורסם מוהר"ר בצלאל רנשבורג זלה"ה

דף כו ע"א גמרא והאר"ז נורס אוזן בבכור · נ"ב נ"ל בכור ·

דף ל ע"א תוס' ד"ה סימן וכו' אלא לבסוף תקשי ליה מתניתא (דפסחים דף סב ע"ב) דהקדים וכו' כצ"ל:

דף לג ע"א תוס' ד"ה וליעבד וכו' דליכא למיחש · ומיהו י"ל כיון דשמא וכו' בעלמא היא א"כ קרי שפיר כאן הכל בכתב · כצ"ל · ונ"ב פירוש כיון דמדאורייתא מותר לסמוך להדיא א"כ ליכא קרא בהדיא דניעבד שפיר · עכ"ל הנ"ק:

דף מ ע"ב גמרא אלא פר העלם וכו' · מצוה ידועה · כ"ז נמחק: רש"י ד"ה מקום שהשוה וכו' ופר העלם נ"ל וזר משיח:

דף מג ע"ב גמרא (וא' לא נאמר וכו' כנדון) · נ"ב נ"ל לקיים גי' זו והיינו כדפריך לעיל · ובמעות נכתב בין ב' עיגולים · ויותר נ"ל למחוק (לכך נאמרו תמורות דבלאו הא במיתה היא) דזהו מיותר שנכלל בכלל הקושיא אודי ואידי וכו':

דף ס ע"א רש"י ד"ה אמה וכו' וקס"ד בגובהה · נ"ב נ"ל וקסבר בגובהה:

דף סט ע"א גמרא אין מטמא בגדים בבית הבליעה הביא עי' גי' הנ"ק · ול"נ להעמיד במקום מלת הביא · מלת יצא · שוב ראיתי בת"כ פירש אחרי גרס ובא המולק וכו' ופי' הק"א דר"ל דנרבה נמי בשווי זה מליקת קדשים בחוץ וכו' · ואם כן יש לקיים גרסתינו הביא עד"ז כדאמרינן בעלמא להביא ופירש לרבות:

דף עז ע"ב גמרא מיעט רחמנא מום בם · ציין בנדו ויקרא כב:

דף עט ע"א גמרא דלמא חיים ולא מבטיל עלייהו נ"ל ולא מטביל:

ע"ב תוס' ד"ה רבי · וכו' מכאן ראיה לר"ת · נ"ב עיין בכורות דף ז' ע"ב תוס' ד"ה זה וכו' דיש לחלק בין איסור לטומאה · וא"כ אין מזה ראיה לדינו של ר"ת ונ"ל דהתוס' קאי הכא להיש מי שלמד וכו' דמייתי תוס' כתם דמדמי איסור לטומאה:

דף צז ע"ב גמרא אמר רבא אין עשה · נ"ב עיין לעיל ל"ג ע"ב תוס' ד"ה ולענין מלקות ודוק היטב:

דף קי ע"ב גמרא אף כאן שלשת לוגין · וכ"ת אין הכי נמי · והא וכו' כצ"ל:

שם והא ר"א מי סתם קאמר ועוד אי מה וכו' · כצ"ל וכן הוא המכוון לבעל נ"ק יעו"ש:

סליק הגהות ממסכת זבחים

חלופי גרסאות על מסכת זבחים

נוסחאות והגהות מספרים מדויקים וקצת פירושים

דף ב ע"א תוס' ד"ה כל הזבחים כו' ילפי נמי לא זה ן בפרקין דהכא ד' דברים כצ"ל. ופי' הנך ד' אחרינא דפ' ב"ש. ורש"ק הגי' נמי פריך וכו' דהא מיירי בהם כו' ור"ל דקאי אד' עבודות והראשון נכון יותר: ד"ה קרי ליה כו' ואפילו לר"מ. פירוש דאמר סתם ואף ר"י לא אמר אלא הרי זו משמע דר"מ פליג אפילו בהרי זו דהיינו נדבה ויש מגיהים בתוספות וא"צ: **ע"ב** גמ' ואשם לשם חטאת. צ"ל והאשם לשם חטאת:

דף ג ע"ב רש"י ד"ה ה"נ ליתי תוכו קרא יתירא דדרשינן לקמן תוכו תוך תוכו אדרבי קרא למידרש תוכו. ס"א:

דף ה ע"ב רש"י ד"ה קשיא ליה לר"ל אשם מ"ב דלא. ס"א:

דף ו ע"א רש"י ד"ה המקדיש מוסיף כו' סה"ד בשדה המקדיש אותו כצ"ל:

דף ז ע"א רש"י ד"ה חטאת ששחטה כו'. דם כשרה ועולה לו הד"א ופירש רש"ק עלה לשם דם ולא לשם הלב:

דף ח ע"א תוס' ד"ה זריקה מנלן וכו' ולא בשמיעת קול מיירי בחטאת קרבנו. רש"ק מוחק כל זה ויש לקיים הגי' ור"ל דבשמיעת קול של תורים ובני יונה כתיב נמי וכפר עליו הכהן מחטאתו אשר חטא וכן בשמיעת קול דעשירית האיפה כתיב נמי וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא והתם נמי לא איירי בחטאת קרבנו דאשר חטא משמע על חטאיו. אבל בשמיעת קול ר"ל דכשבא או שעירה לא כתוב זה ולא זו ר"ל לא אשר חטא ולא וכולה לו אלא מחטאתו לחוד והיינו מקרבנו. והנכון למחוק ב' תיבות בשמיעת קול וכצ"ל ולא מיירי בחטאת: **ע"ב** תוס' ד"ה שמיעת קול דלא כתיב לחטאתו. נ"ב ר"ל לגבי עבודות אחרות חוץ מזריקה ועיין מע"ל בתוספות ד"ה זריקה מנלן:

דף י ע"א תוס' ד"ה (בדף הקודם) מתשבין מעבודה כו' אבל ליכא לפרושי כו' ע"מ לקבל דמו חוץ לזמנו והוא פירוש רש"י שפירש באמת כן וגרים דאמר הריני שוחט ע"מ לקבל דם למחר ומפרש התוס' דזה אינו דלפ' ז בלא לשמן נמי לא פסלה אם אמר הריני שוחט ע"מ לקבל דם שלא לשמו דמעבודה לעבודה ילפינן מפיגול אלא כדפרשי' כן צ"ל לגרוס ותיבות (ואי במקבל ע"מ לזרוק חוץ לזמנו הוי פיגול) צ"ל למחוק ואי גרסינן לה צ"ל קודם הבל ליכא לפרושי וכוונת' לפרש דהא דתני בברייתא מנין לרבות שחיטה וקבלה היינו במקבל על מנת לזרוק למחר דהוי פיגול: **ע"ב** תוס' ד"ה כל דמים וכו' לאו דאמר במנחות שלמים ששחטן בהיכל כשרים לא יהא כו' אהל מועד שתלה הכתוב באהל מועד כצ"ל. ור"ל דאע"ג דכתיב ושחט אותו פתח אהל מועד דהיינו עזרה מ"מ כשר דמדכתיב פתח אהל מועד ותלה הכשר עזרה לשלמים בפתח אהל מועד ש"מ אהל מועד דהיינו היכל עיקר ועזרה טפל וכיון דטפל חזי להו כ"ש עיקר. והגי' להא דאמר מנחות שנקמצו בהיכל והוא טעות דזה לא כ"ל מן טפל חמור ועיין במנחות דף ח':

דף יא ע"א תוס' ד"ה בא לעובדה וכו' וא"ת הלא איבעי לן פרק איזהו מקומן אי ילפינן היקש מג"ש וקשה למ"ד דבעי למד קודם ומלמד קודם פרק איזהו מקומן ואי מנורע חולין הוא אתי שפיר כצ"ל. ור"ל דבפרק איזהו מקומן (דף נ) איתא דבעי דבר הלמד בג"ש אי חוזר ומלמד בהיקש ופשיט ממה דיליף בהיקישא לתודה בכאה מן המעשר משלמים ושלמים גופיה נ"ל שם שם ממעשר וא"כ משמע דדבר הלמד בג"ש חוזר ולמד בהיקש ומקשה מר זוטרא מעשר דגן חולין בעלמא הוא ור"ל ואנן בקדשים קמבעי' לן ומתרץ אמר אמרה למד ומלמד קודש ופירש"י וכי בעינן צריכין שיהיו בקדשים הוא"ל ולמד קודש כגון שלמים שפיר מיפשטא בעיין דבתר למד אזלינן ומר זוטרא ס"ל דאף בתר מלמד אזלינן וא"כ למר זוטרא שניהם צריכין שיהא בקדשים למד ומלמד וא"כ לא מיפשט כאיבעי' דאינו ראיה ממעשר דהמלמד הוא חולין וא"כ מקשי התוס' דלפשוט מהכא דשניהם קודש למד ומלמד ובחטאת דבעי ימין נלמד בג"ש ממצורע והוזר ולומד בהיקש במנחה דבעי ימין וא"כ ש"מ דדבר הנלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש וקשה מהכא למ"ד דבעי למד ומלמד והיינו מר זוטרא ומתרצי התוס' ואי מצורע חולין הוא אתי שפיר ר"ל דהיכא דהמלמד חולין כ"ע מודי דדבר הנלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש:

דף יג ע"א רש"י ד"ה אתה אומר כו' לא צריך כלי מאהל מועד ואילך כצ"ל. ור"ל דאף שמגיע בעולת סיני דכתיב ויקח משה את חצי הדם וישם באגנות מ"מ מאהל מועד ואילך א"צ כלי וגי' זו נכונה למאי דגרס בני אהרן הכהנים שתהא בכהן כשר כו' אבל לגי' הת"כ פ"ד זו קבלת דם שלא תהא אלא בכהן כשר כו' א"כ הגי' נכונה לא צריך כהונה אלא מזריקה ואילך ועיין בספר קרבן אהרן דגרס אלא מהולכה ואילך ולא דבר נכונה שהרי כל עצמה של הולכה נלמד מפי' של והקריבו זו קבלה ומדאפקה לקבלה בלשון הולכה אבל אם פי' והקריבו קאי על זריקה א"כ ליכא שום לימוד על הולכה:

דף יד ע"א תוס' ד"ה הג"ה תוך עזרה וכו' וצ"ע דלקמן מבעי' להו כו'. נ"ב בפרק המזבח מקדש דף פ ע"א מיבעי' לנו בראשו של מזבח וא"כ ידו מה שיעלו לשלחן מדמי' לה דלא נפסל בלינה או לקרקע מדמי' לה ש"מ דפשיטא ליה דבקרקע היינו ירדו ופסול בלינה ולא חשוב כמו על המזבח ואפילו בראשו של מזבח רוצה לחשוב כמו לינה ואי ס"ד דעזרה מקדש כמו מזבח למה פשיט ליה בלן בקרקע יותר מבלן בראשו של מזבח: **ע"ב** תוס' ד"ה שיכור כו' בפ' מומין אלו פסולין כצ"ל:

דף יט ע"א רש"י ד"ה צלצול אזור קטן נאה כמו היא הגרה בצלצול קטן דסוטה וכלעז בנדי"ל ס"א:

דף כ ע"א תוס' ד"ה מיתיבי כו' שהיו ישנים שם בבית המוקד. נ"ב ור"ל וא"כ ה"ל היסח הדעת וע"כ פסלי בהם והוצרכו לקידוש ידיה ורגלים. יש הג"ה וי"ל וכו' והוא תי' על קושיא זו דקס"ד דאף שהיו ישנים וה"ל היסח הדעת מ"מ למאן דלא פסל בלינה לא הוצרכו לקידוש מטום דקס"ד דה"א שלא יהא בהם אחד שכבר עסק באיברים שלא נתעכלו כל הלילה וא"כ אף אם יבן לא פסל ביה היסח דעת ולקמן ע"ב הג"ה זו מיותר:

דף כא ע"א תוס' ד"ה מאי אינו מעליהו כו' דכיון דלא פסול בקידוש לא פסול במים דהכל אחד כצ"ל:

דף כב ע"ב תוס' ד"ה מטום דאין כו' סה"ד לבו לשמים. נ"ב ונ"ל דלא קשה מהא דאין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה ד"ש להלק בין מכפרין למתכפרין ולהכי בעינן בש"ן שיהא פרקו נאה מנעוריו אבל המכפר בעד עצמו בתר מעשיו של אותה שעה אזלי והכי אמרינן בסמוך כח מתכפרין מרובה שמשלחין קרבנן בטומאה לעזרה:

דף כה ע"ב רש"י ד"ה נתן ידיו כו' למעלה מראש כיור לעשות כעין מרזב כדי שיעברו כו' של קידוש וכן עלי כו' פסולין המים כדיליף כצ"ל והד"א:

דף כח ע"ב תוס' ד"ה מסתברא נותר כו' כדאמרינן בפ' ב"ש (דף מה) שכן נותר אין טמור בזמן קרב כצ"ל: בא"ד דמאי דחיך למקומו הותר בבמה כצ"ל:

דף לא ע"א רש"י ד"ה והא אנן תנן דאפילו אם גבוה במידי דלא חזי לה כצ"ל: תוס' ד"ה והא איזבל כו' פשיטא ליה דשיכא (מעלה) [אכילה] גבי בהמה כצ"ל:

דף מג ע"א רש"י ד"ה וכן מנחת כהן וכו' גדול שהיא קריבה כצ"ל: ד"ה ועורה לכהנים דכתיב עור העולה כצ"ל:

דף מה ע"ב גמ' מדבר ת"ל ולא יחללו את קדשי כו'. מ"כ שצ"ל ולא יחללו את של קדשי וטיינו קרא דוינזרו מקדשי בני ישראל הכתוב קודם בהאי פרשה כ"כ מהתוס' בסוף הנשרפין דף פג ד"ה חילול דברים וכו' וכ"כ ממה דקאמר וא' פסול טומאה דמוקי להאי קרא התם בטמא ששימש ואילו קרא דולא יחללו קדשי בני ישראל אשר ירימו וגו' דהיינו קרא דמוקי התם להוכל את הטבל וכו' ופ"ש:

דף מו ע"א תוס' ד"ה ולא והרי וכו' ובפרק שני דיומא בירושלמי נ"א דתמורה: ד"ה תרי מיעוטי כתיבי קשי' דבהד סגי. נ"ב כלו' לשהוק גם מאידך דהא איכא למ"ד ב' כתובים הבאים כא' מלמדין קיימי': **ע"ב** גמ' משום ריח ניחוח לשם ניחות הנחת רוח כצ"ל:

דף נא ע"א רש"י ד"ה זאת תורת העולה כו' סה"ד והסמכתא בעלמא. נ"ב ר"ל הך שלמד מכל א' הוא רק הסמכתא:

דף נד ע"ב רש"י ד"ה כתיב ועלה ותאר כו'. נ"ב ה"ג בש"י וכ"פ בכל תחומי יהודה הנזכרים בלשון שכן משכלתם נחלת בנימין ולהלן לצד מערב וסמוכים לגבול דרומית של שאר השבטים כתיב בהו וירד הגבול ותאר ולא כתב ועלה וכל כמה לגבול צפוני של יהודה כמוך לנחלת בנימין מן המזרח עד קרית יערים כתיב ועלה ותאר ולא כתיב ו רד ותאר כו':

דף נה ע"א רש"י ד"ה ועשיתם כו' ושני כבשים לזבח שלמים כצ"ל והס"ד:

דף נז ע"ב רש"י ד"ה ותבא חוץ כו' וגבי היקש דלעיל נמי אם כתוב כתודה. נ"ב כצ"ל בכ"ף ור"ל דאי הוה כתיב ובשרם יהיה לך כתודה דאז הוקש בכור לתודה עצמה ולא להזה ושוק ואז הייתי למד לבכור תנופת חזה ושוק מהודה אף שלימדתה בתודה בהיקש משלמים דהוא"ל דלומד מתודה אכילת יום ולילה דמפורש בה נלמד ג"כ תנופת חזה ושוק לבכור מתודה אף דנלמד בהיקש אבל השתא לתודה עצמה לא הוקשה דלא כתיב כתודה אלא כחזה התנופה דאיתקש לחזה ושוק שבתודה לא למדתם וכו': ד"ה א"כ מאי אלא כו' כדתנא בכולהו. נ"ב פי' שאמרו חכמים בריש מסכת ברכות להרחיק מעבירה:

דף ס ע"ב רש"י ד"ה מאי קסבר כו' מעשר מבכור כצ"ל:

דף סא ע"ב תוס' ד"ה ארבע אמות כו' סי' שמזבח אמה בדרומה בחלקו של יהודה נ"א:

דף סג ע"א רש"י ד"ה ה"ג אמר רמי בר חמי כו' האריכוה ל"ב. נ"ב קשה א"כ היכי חשיב במתני' אורך המזבח הכבש ומזבח ס"ב אם היה ל"ב בשיפוע ע"כ שלא הוא פחות ואם למטה ל"ב למעלה ל"ג ורביע בקור'. מ"כ: **ע"ב** גמ' אל פני ה' במערב קמייתה כצ"ל:

דף עב ע"א תוס' ד"ה אלא למ"ד כו' ויש עוד אחרים מעשיר המשתלת ופטר חמור:

דף עח ע"ב רש"י הדבורים מהופכים ד"ה ר"י אומר כו' סה"ד לכולה משנה את"כ ד"ה הנאי היא את"כ ד"ה דלי טמא כו' או הלב כו' בתוך ה"יס את"כ ד"ה והטבילו ולא שפך כו' עסור את"כ ד"ה כאילו הוא יין אדום את"כ כא"ד מן וקאמר רבי יהודה הוא"ל עד כל דמו ותיבת והטבילו הוא ט"ס:

דף פא ע"ב ריש העמוד ז"ל הת"כ פ"ד מה ת"ל דם דם מנין אתה אומר אם נתערב דם עולה בדם עולה בדם תמורה דם עולה בדם חולין שיקרבו ת"ל דם דם יכול נתערבו באלו יקרבו שכן אפילו נתערבו הייס יקרבו מנין אפי' נתערבו באשם שאלו ואלו קדשי קדשים מנין אפי' נתערב בשלמים ותודה הב"א את שנתערב בשלמים ותודה שאלו ואלו מתן ד' מנ ן אפילו נתערב בבכור ומעשר ובפסח ת"ל דם דם. וכן גי' רש"י:

דף פב ע"א רש"י ד"ה ותהא מחשבה פוסלת הס"ם כו' דסא לדידיה נמי כו'. נ"ב ר"ל אם עדיין לא קים ליה מק"א דמחשבת פנים לא פסל א"כ ק"ו דאמר לחכמים מנא לן ואם כן איפכא אית לן למימר. ודוק ועיין בבה"ז:

דף צ ע"ב רש"י ד"ה לחטאת כתיב כו' וגו' וכתיב כו' חטאת קודמת וזו עולה קודמת כצ"ל והד"א:

דף צא ע"א רש"י ד"ה שאין מתנדבין כו' שמן המתחלק או הנקטר כצ"ל ונ"ב או סקטר דהיינו הניתן על גבי האשים ונקט רש"י המתחלק לדברי ר"ז או הנקטר לדברי אביי וקי"ל: **ע"ב** רש"י ד"ה ר' מיגרת גמר כו'. נ"ב נ"ל דס"ג וה"נ דיינת מינה ג' לוגין שהוא פחות וכו' ההין שמן כתוב בה. דאי מאזרח גמר דמתנדבין שמן א"כ א"ל ללמוד מיין דבהדיא כתיב ביה בשמן רביעית ההין דהיינו ג' לוגין ולפ"ז ג"כ כולו לאישים דמנחת נסכים כולו כליל וא"כ הוי אף לדברי רב פפא כתנאי:

דף צג ע"א רש"י ד"ה וב"ה דמייתי ראיה למלתיה מהזאת נדה ורבנן דאמרי אינה ראיה בדנין כו' קמיפלגי ר"א סבר כו' כצ"ל והד"א:

דף צד ע"ב תוס' ד"ה לא שנו וכו' לאחר שקרעו ועל ידי כן היה חשוב בגד כצ"ל:

דף צה ע"ב תוס' ד"ה עירה לתוכו כו' והקדירה לא יתן לתוכן תבלין אבל נותן כצ"ל:

דף צו ע"א גמ' שמעי' בן אבטליון בקלנבו נ"א: **ע"ב** רש"י ד"ה אותה יאכל אותה כו'. נ"ב ור"ש סבר דאין זה מקום ביאור האוכלים אחר זריקה ושטיפה. אלא דבא ללמד דאינו טעון מריקה ושטיפה. אלא מה שהכהנים רשאים לאכול והיינו כשרה ולא פסולה ור"י ס"ל דאם אינו ענין לאכילה תנהו לזריקה ושטיפה מדכתיב בתר מריקה ושטיפה. ועיין בת"כ:

דף צז ע"א גמ' רב אחדבוי כצ"ל:

דף צח ע"ב תוס' ד"ה (בע"א) מה אשם ולא תקשי ס"ג צ"ל הג"ה ולא תקשי הא דדרשינן:

דף ק ע"ב רש"י ד"ה רבה בר רב הונא כו' ש"מ אכילות דמדרבנן צ"ל דרבנן: ד"ה רבי אומר כל זמן ושי' ומיהו ביום ליכא למימר דסרי ליה רבי דהא אפי' ביום כצ"ל:

דף קא ע"ב תוס' ד"ה ואידך וכו'. נ"ב עיין זה באורך ביומא דף ע' ע"א בתוס':

דף קה ע"ב גמ' מה"מ דת"ר להלן אתה נותן להם ג' מחנות וכאן מחנה א' א"כ למה נאמר אל מחוץ למחנה לומר לך כו' מה כאן חוץ לג' מחנות אף להלן חוץ כצ"ל:

דף קט ע"א גמ' ומנחת כהנים ומנחת נסכים ומנחת כהן משיח כצ"ל:

דף קיד ע"ב גמ' תנאי דבי דרב ששת לא קנעי תנאי אמר רב חלקיה בר טובי ל"ש כצ"ל:

דף קטז ע"ב רש"י ד"ה כתוב א' וכו' המשים דכתיב ויאמר ארונה וגו' ע"כ הגי' כצ"ל:

דף קיח ע"ב רש"י (סוף העמוד) הרי עשרים וכתיב והימים הד"א: סליק

ספר שדה צופים

מפתח כולל כל מאמרי הש"ס ממסכת זבחים המפוזרים בלשון רבינו הרא"ש ז"ל שלא במקומן

מאת הרב הגאון וכו' מו"ה בצלאל רנשבורג זצ"ל

פרק ראשון

דף ג ע"א אלא מהא דכיתב טופסי גיטין צריך שינית. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' כ"ה:

דף יב ע"א מתפלל של מנחה ואח"כ מתפלל של מוספין. הרא"ש בברכות פ"ד סי' ח':

דף טז ע"א מה ליושב שכן פסול לעדות מיושב תלמידי חכמים. הרא"ש בשבועות פ"ד סי' ה':

דף יח ע"ב כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי כסות סימא אמור. הרא"ש בברכות פ"ג סי' ט' ובהלכות ציצית סי' א':

דף יט ע"א תנא בערו סיה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניחין תפילין. הרא"ש בהלכות תפילין סי' י"ח:

דף כא ע"א אבעיא להו מהו לקדש ידיו ורגליו בכיור. הרא"ש בחולין פ"ח סי' י"ג: שם ר"ח אומר אף למתירין אין נפסלין אלא בעמוד השחר כאיכרין. הרא"ש בע"ז פ"ה סי' ל"ו:

דף כב ע"א כל המשלים למי מקוה משלים למי כיור. הרא"ש בחולין פ"ח סי' ט': **ע"ב** אמר קרא אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור הוויתן ע"י טהרה תהא. הרא"ש בהל' מקואות סי' י"א:

פרק שני

דף ל ע"א א"ל מי סברת אינה לשחיטה אלא לכסוף. הרא"ש ב"ק פ"ה סי' א':

דף לא ע"א תאי זית חוץ לזמנו וחצי זית חוץ למקומו וכו'. הרא"ש בחולין פ"ז סי' ל"ז: **ע"ב** בהשחיטה כשירה בזרים ובנשים ובעבדים ובטמאים. הרא"ש בחולין פ"א סי' א':

דף לב ע"ב אע"פ שאין טבול יום אחר נכנס זה נכנס. הרא"ש בברכות פ"ב סי' ע"ו: שם ואמרו טבול יום אל נכנס למחנה לויה. הרא"ש במו"ק פ"ג סי' ג':

פרק חמישי

דף נו ע"ב הפסח אינו נאכל אלא בלילה. הרא"ש בברכות פ"א סי' ט' ובפסחים פ"י סי' ב' וסי' ל"ח:

פרק שביעי

דף עב ע"א אלא למ"ד את שדרכו למנות שנינו מא"ל. הרא"ש בחולין פ"ז סי' ל"ו (ועיין תוס' בזבחים):

פרק שמיני

דף עג ע"א ונימסוך ונקריב חד מינייהו ונימא כל דפרים מרובא פרים. הרא"ש בחולין פ"ז סי' כ': **ע"ב** אלא נכבשינסו דניידי ונימא כל דפרים מרובא פרים. הרא"ש בחולין פ"ז סי' ל"ז:

דף עד ע"א כיצד כוס של עבודה כוכבים שנפל לאוצר מלא כוסות כולן אסורין. הרא"ש בחולין פ"ז סי' כ': שם ר"י אומר רמוני באדן אוסרין בכל שהוא. הרא"ש בחולין פ"ז סי' ל"ז: **ע"ב** חבית של תרומה שנפלה במאה חביות פותח א' מהן ונוטל כדי דימועה ושותה. הרא"ש בחולין פ"ז סי' ל"ס: שם קסבר עמדה צריכה מעל"ט הלכה צריכה בדיקה. הרא"ש בחולין פ"ג סי' ל"ו:

דף עז ע"א וחכמים אומרים תעובר צורתו ויוצא לבית השריפה. הרא"ש בע"ז פ"ה סי' ל"ו: **ע"ב** לדבריהם קאמר להו. הרא"ש בחולין פ"ז סי' ל"ג:

דף עח ע"א אר"ל הפיגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור. הרא"ש בהל' חלה סי' י"ד ובחולין פ"ז סי' ל"א: שם אי הכי אימא סיפא אדם יוצא בה י"ח בפסח. הרא"ש בהל' חלה סי' ח':

דף עט ע"א אמר רבא אמור רבנן בטעמא. הרא"ש בחולין פ"ז סי' ל"א: **ע"ב** הרסן של זב וזבה פעם ראשון ובני טמא שליש טהור. הרא"ש בע"ז פ"ב סי' כ"ג: שם ראב"י אומר שלישי אע"פ שלא נתן לתוכה מים טהור וכו' מב"מ ל"ב וכו'. הרא"ש בע"ז פ"ה סי' כ"ט:

פרק תשיעי

דף פז ע"ב כגון דאמר הריני חולק ע"מ להורידה קודם עמוד השחר וכו'. הרא"ש בע"ז פ"ה סי' ל"ו:

דף צא ע"א מתפלל אדם של מנחה ואח"כ של מוספין. הרא"ש בברכות פ"ד סי' ח': שם מ"ט אמר קרא למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין. הרא"ש בחולין פ"י סי' ו': **ע"ב** המתנדב יין מביא ומזלפו ע"ג האשים. הרא"ש בשבת פ"ב סי' א' ופרק י"ד סי' ט':

פרק אחד עשר

דף צג ע"א ר"א אומר מי חטאת שנטמאו מטהרין שהרי נדה מזין עליה. הרא"ש בע"ז פ"ה סי' ל"ס:

דף צד ע"ב כרים וכסתות דרכין ניגהו ותנן וכו'. הרא"ש בנדה פ"ט סי' ס"ו: שם א"כ נגד נמי נגד שרייתו זהו כבוסו. הרא"ש ביומא פ"ח סי' ד': שם דרש רבא מותר לכבס מנעל בשבת. הרא"ש בשבת פ"כ סי' י"ד:

דף צה ע"ב אשר תבשל בו אין לו אלא שבישל בו עירה לתוכו רותח מנין. הרא"ש בשבת פ"ג סי' ט"ז: שם אין עשין את התנור באלים. הרא"ש בחולין פ"ח סי' כ"ט:

דף צו ע"א אלא קדירות של מקדש מאי אמר רחמנא ישברו אהדרינהו לכבשונות. הרא"ש בפסחים פ"ב סי' ז': **ע"ב** אלא למ"ד מריקה בחמין ושטיפה בצונן מאי שטיפה יתירתא. הרא"ש בע"ז פ"ה סי' ל"ו:

דף צז ע"א כל יום ויום נעשה געול לחבירו. הרא"ש בחולין פ"ז סי' ל"א ופ"ח סי' כ"ט: שם ת"ר מריקה ושטיפה בצונן דברי רבי. הרא"ש בע"ז פ"ה סי' ל"ו:

דף צח ע"ב רכב על בגדו חוצן. הרא"ש בחולין פ"ח סי' מ"ו:

פרק שנים עשר

דף ק ע"א לא יטמא מצוה לא רצה מטמאין אותו בע"כ. הרא"ש בהל' טומאה סי' ו': שם ומעשה ביוסף הכהן שמתה אשתו בערב הפסח וכו'. הרא"ש במו"ק פ"ג סי' מ"ח: **ע"ב** יום שמיעה כיום קבורה למצות שבעה ושלשים ולאכילת פסחים. הרא"ש במו"ק פ"ג סי' ג': שם הן היום אני היום אסור ולילה מותר ולדורות בין ביום ובין בלילה אסור. הרא"ש בברכות פ"ב סי' ט"ז:

דף קג ע"ב אר"ח סגן הכהנים מימי לא ראיתי עור יוצא לבית השריפה. הרא"ש בבכורות פ"ג סי' ז' (ועיין לקמן דף קי"ז): שם אר"ע מדבריו למדנו שהמפשיט את הבכור וכו'. הרא"ש בבכורות פ"ב סי' א':

דף קד ע"א והאיכא אחר הפשט וקודם זריקה. הרא"ש בחולין פ"ז סי' ל"ז: סליק

הקדמה למעתיק פירוש רבינו משה בר מיימון ז"ל על סדר קדשים

[הוגה ונתקן ע"פ הנדפס בפעם הראשונה בנאפולי בשנת רנ"ב]

אשרי אנוש יחקר זאת ובן אדם יהגה בדרכי צורו ישכיל וידע מעשיו מה נפלאים בעולם לשבח יוצרו מתוכם יכיר מלכותו ותהלתו ויקר תפארת גדולתו ובסוף המעשה יראה מה שעלה לפניו בתחילת המחשבה ודגלו עלי אהבה ביום ברוא ה' אלהים את האדם על הארץ ולעבדה ולשמרה ולהעמידה על עמדה על התורה ועל העבודה ונכללו בו ענייני מעשה עליונים ותחתונים מלאכים גלגלים ואופנים בראו עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמה הכין אותה וסעדה לקבל כל מדה קטנה בניקודה ותוים נמשכים ממנה לארך ושלשה קני מנורה מצדה שנים מהם לקיום הגוף והמין זה את זה עובר ואחריתם עדי אובד. הם הם הנראים מפעלים ראשונה והגבוה עולה באחרונה משית אלמים ומפענח צפנת טוחי גר ותושב וחי ילד מסכן וחכם בתחלתו נולד רש וממגוריו גורש גם עניו הנה גדרש שהוא עומד בכח להסתכל בסולם מוצב ארצה ומעלותיו ועניניו וכל טוב אדוניו חכמת המחקר יזמו לדמותו לאחד מן המורגשים לקבוע אותו בלב האנשים ולא מצאו לו כן זולתי בתחלת בריאת האדם כלות לבן ועומד לקבל כל מכתב ורושם צבע ועין כל מחמדי עין הוא מה שאמרו רז"ל (אבות פ"ד) הלומד תורה לילד למה הוא דומה לדיו כתובה על נייר חדש והלומד תורה לזקן למה הוא דומה לדיו כתובה על נייר מחוק. ואפשר שלזו רמזו כשאמרו (שקלים דף יד) איש שחורה ע"ג אש לבנה לפי שבכה זה שיש באדם יכולת להשיג מאליו עקרי התורה כמו שנאמר (דברים ד) אתה הראת לדעת וראיה על זה שאדם למד מה שלמדין ואין הלמוד אלא הוצאת הכח ש"ש בלמוד אל הפועל ולפיכך למדין בני אדם שיש בהן כח זה ואין למדין שאר בעלי חיים שאין בהם כח זה וכשיצא כח זה אל הפועל יהיה שכל משכיל מושכל אשר לא ידל ו"א ימל אין חקר לתבונתו. הוא הנשאר מן האדם אחרי מותו מובדל מכחות הגוף מופרש ממדות *הטנוף. וראיה על זה גם כן שאפילו בהיותו עצור בגוף יהיו מבחר מפעלותיו בלתי כלים ואין מכלים. כי הנביאים ע"ה אינם מתנבאים אלא אחר שיפרשו מדרכי הגוף ומזככים מחשבותם. כמו שאמרו רז"ל (שבת דף ל:) אין הנבואה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות וכו' וכל אלו דרכי הגוף הם בלי ספק כי בשעת הנבואה יבטלו כל הרגשותיהם ואז משיגים בשכלם בלבד ומבינים מה שיאמר להם הוא מה שנאמר (בראשית טו) ותרדמה נפלה על אברם אחר כן כתיב ויאמר לאברם ויחזקאל אמר (יחזקאל לז) היתה עליו יד ה' ודניאל אמר (דניאל ז) אתכרית רוחי אנא דניאל וגו' וזו היא נשמתן של צדיקים שתחלתה וסופה עם קדישי עליון מרורה ולפיכך דימו את הצורה ליוצרה וקראו ליציאת הנשמה הזאת מגוף האדם לידה שניה כשהיא סלת נקיה והוא שאמר דוד ע"ה (תהלים קלא) כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי והנפש הזאת תשוב לקדמותה דרך הנחתה אל האלהים אשר נתנה והוציאה ממעונה ונהנית מזיו השכינה ולעולם יושבת עדינה בורכת ומתברכת באהבה רבה וזהו חיי העולם הבא. ועליו אמרו ז"ל העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ואין למעלה לא עמידה ולא ישיבה ולא עורף ולא עפוי אלא נפשותיהן של צדיקים יושבות ועטרותיהן בראשיהן ונהנין מזיו השכינה: **וכשתעיין** בכל מלה ומלה מן המאמר הזה תמצא שיש לה ענין בפני עצמו ויעלה בידך שהנשמות האלו קיימים לעולם במעלה הנזכרת ושאין בעולם הבא שנוי אלא במעלה בלבד כי לפי זכות כל אחד ואחד מהנשמות תשתנה מעלתה וקורבתה לבורא יתברך זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם שתורתם אומנתם כוללת כל חכמה משיבת נפש נאמנה תמימה כמו שארז"ל (אבות פ"ה) הפך בה והפך בה דכולא בה: **ומאהבת** השם את ישראל מכל עובדי כוכבים ומשמרו את השבועה שנשבע לאבותינו הנחילנו התורה שבזכותה אנו נוחלים חיי העולם הבא ועולים אל המעלה הנזכרת כמ"ש חלק (דף נ.) כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וזה היה חסד מאת הש"י שרצה לעשות עמנו להמציאנו לתועלתנו ולזכותנו כמו שנאמר (דברים ו) לטוב לנו כל הימים לחיותנו ואין חיים אלא חיי העולם הבא והואיל ואין אדם זוכה למעלת הטובה והגדולה הזאת אלא על ידי תורה הרי כל אדם חייב לשקוד כל ימיו על תלמוד תורה ולהמית עצמו עליה ולא יפסיק אלא לדברים הכרחיים שאי אפשר לקיום הגוף זולתם ולטהר ולקדש עצמו מתאוות העולם השפל ואפל הזה ולהעלות ממעמקים ומחשכים. זולת לעבוד לפני ה' ולשרתו ולברך בשמו. והשם יברך בשלום את עמו. ולפי שידעו הטעם הזה חכמינו ז"ל שהם חכמים על האמת חסו על כבוד הרב יותר מכבוד האב ואמרו ב"מ (דף לג.) זה מביאו לחיי העולם הזה וזה מביאו לחיי העולם הבא ואינו זוכה לחיי העולם הבא אלא הזוכה לתלמוד תורה כמו שאמרו (אבות פ"ב) קנה לו דברי תורה קנה לו חיי העולם הבא ומפני שזו היתה הכוונה ביצירת האדם אמרו (שם) אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת להודיעך שזה הוא תכלית האדם וגדולה מעלת המלמד ממעלת הלומד כמו שאמרו ב"ב (דף ט.) גדול המעשה יותר מן העושה. ואין זוכה ללמד אלא זכאי כמו שאמרו (שם דף קיט:) מגלגלין זכות על ידי זכאי: **כהיום הזה** שזכו וזיכו הקהלה הקדושה. אבן הראשה. קהלות הקדש רומי יצ"ו. ויהיה בעזרה ויתיר מאסרינו ומאסרם מערת כבוד מעלתם הציצו. ורבים מישני אדמת עפר הקיצו. אשר שלחו שלוחם וכתבו בנועם אמריהם וגדולי הדור באו אחריהם למלאות דבריהם לדרוש מעל ספרי פירושו **הרב הגדול מאורנו ומורינו הרב רבי משה בר מיימון** ז"ל שפירש המשניות בלשון ערב. לפי שאין בקיאין בלשון הזה היום אלא מעט מהרבה ואפי' בספרד כ"ש בארצות ההם. ולא נמצאו כל העתקות בלשון הקדש מפני שתוך הזמן שעבר לא היו חוששים להעתיקם כי רגילים היו ברוב המקומות בלשון ערב והיא הנותנת לרב הנזכר לחברם בלשון ערב כי יכול היה הרב לפרש בלשון הקדש וכן עשו רבנים וגאונים אחרים שהיו לפניו שפירשו תורה כתובים נביאים והרבה מן גמרא ועשו שאלות ותשובות הכל בלשון ערב מן הטעם שאמרתי וע"פ שלוחם וכתבם אמרו שבאו לידם קצת מן הפירושים הנזכרים בלשון הקודש וראו אותו חדש. קדוש ומקודש. כי לא נמצא בידם קודם לכן מאומה מכל הפירושין הללו. וישאלו באלהים מכל קהל וקהל למסור הפירושים הנזכרים ביד שלוחם אם כבר העתיקו ואם לאו להעיר את רוח היודעים להעתיק וסוד הרב להמתיק: **ובהגיע** שלוחם במדינת סרקוסט"ה זו דעל נהר אבר"ה מותבה בשנת נ"ז לפרט בחדש כסלו עמדו לפני ראשי הקהל יצ"ו לעשות שליחותם בחזקתם ונשמע פתגם הקהל הקדוש שברומי לפניהם והסכימו ביניהם שלא לשנות אחר דבריהם והבאים אחריהם ולקיים היוצא מפיהם ככל אשר שאלו עיניהם ועמדו האנשים מביניהם התנדבו מאליהם לעשות מעשיהם: **ואני** נתנאל הרופא בן ר' יוסי בן אלמלי הדל באלפי פציתי פי להעתיק סדר אחד מאלו הפירושים. ועלה בגורלי סדר קדשים שמחתי עליו כמוצא שלל רב אע"פ שנתקשה לי העתקת דברי הרב אמרתי זכות אבותי סייעתני וצדקתם העלתני אל מלאכת העתקת סדר זה לפי שמצאתי רז"ל אמרו מנחות (דף קי.) כל העוסקים בהלכות עבודה מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה בית המקדש בימיהם: **וכל** יודע עד ודיין שהמעתיק מלשון אל לשון לא ימלט משגיאות מכמה טעמים. הא' שצריך להקדים המאוחר ולאחר המוקדם כדי שיובן הענין בלשון המועתק. שאם נעתיק מלה במלה בלי איחור והקדמה ישתבש הענין לפי שאין כל הלשונות שוות להקדים ולאחר מלות ידועות. עוד שלשון הקודש בעונותינו היום קצר כפינו ואין אנו רגילין לספר בו ספורים כ"ש להעתיק אליו ספרים: **עוד** שיש בלשון ערב מלות ושמות שאם יעתיק אותו המעתיק לבדם לא יובן מהם הענין שנתכוין לו המחבר. ולפיכך צריך המעתיק להוסיף ביאור ויש בלשון ערב שמות שלא נמצאו להם העתקה עד עתה: **עוד** יש בלשון ערב מלה אחת מורה פעם על ענין אחד ופעם על ענין שני הכל לפי מקומו ועניינים אחרים יאריך ספורם עכשיו שמביאין לידי שבוש. כ"ש שהנמצא בידינו מספרי הפירושים האלו אינן מוגהין ויש בהן תוספת וגרעון ושבוש בעניינים. ומי יוכל לתרץ קושיא או לתקן ענין בסדר זה שאין בקיאין בו אלא גדולי ישראל: **ואני** לא למדתי בעונותי גמרא אלא מעט מהרבה. רק גדלתי במלאכת הרפואה ועמדתי על מקצת ספרי חכמות. וראוי הייתי לימנוע עצמי ולהרחיק (מרחקים)*[מדברים]אלו ולמשוך ידי ממלאכה שאינה ראויה לי אבל נשענתי אמריע"י סייעתא דשמיא לשני דברים: **האחד** שהיא מלאכה לשם שמים וצור יצוק עמדי וחבירי יקיימוה בידי: **והב'** על מה שנאמר עת לעשות לה'. מפני שלשון הערב הולך ומתמעט ואפשר שיאבדו הפירושים האלו באבדן הלשון מתוך הקהל כמו שאבדו עד היום הזה מתוך חכמים שלא ידעו לשון ערב. כי כל דבר שאין אדם נהנה ממנו הרי הוא בחזקת אבוד אצלו: **לפיכך** אפ"ל אני תחנתי לפני כל הקורא בהעתקתי זו לדון אותי לכף זכות במה שנכנסתי לפני ולפנים עם הנגשים אלה. וכשימצא בו טעות יתלה בשינוי הלשון או בשבוש הספרים שבידינו או שום דבר מכל מה שזכרתי למעלה. אולי יוכל הועיל אולי יציל. ואם לא ימצא דרך להצילני. ומים הטעות להעלני. יתקן הטעות אחר שיתבאר אצלו שהוא מתקן והאלהים ישלם לו גמול טוב במעשה ידיו. כרוב רחמיו וחסדיו: **והנני** מתחיל להסדיר העתקתי. ולעבוד את עבודתי. בעזרת צור אמונתי. אשר בידו רוחי ונשמתי. והשם יתברך יצילני מפחד שגיאות פחדתי. וידריכני בנתיב מצותיו כי בו חפצתי:

הקדמה להרמב"ם לסדר קדשים

ראיתי לדבר דבר בחלקי הקרבנות. ואכלול מיניהם קודם שאתחיל לפרש הסדר הזה. ואשר הביאני לכך עם היות חלוקיהן דבר מבואר וכולן מפסוקי התורה ואי אפשר לחדש בהן ולא לדקדק היות הענין זה ר"ל ענין הקרבנות כבר אבד בעונותינו הרבים ואין משגיחין בו אלא מעט מבני אדם ואין זכרו מורגל אצל שום אדם ואפילו נשא ונתן בו לפי שאין שם מעשה לקיים ההרגל ואין שואל ואין דורש ואין מבקש על שום דבר מהן כל עיקר עד שנשתוו בו החכם הגדול עם הסכל מן ההמון. ורוב התלמידים אינן יודעים מן הקרבנות אפילו מה שנאמר בהם פסוקים רבים: **והקרבנות** שמביאין מבעלי חיים מקריבין אותן מה' מיני בעלי חיים בלבד. והן הצאן והבקר והעזים וקטני בני יונה וגדולי התורים: **ומיני** הקרבנות הן ארבע. החטאת והאשם והעולה והשלמים או הדומה לשלמים ואין בתורתנו קרבן בשום פנים לא קרבן יחיד ולא קרבן צבור זולתי אחד מאלה הד' מינין או כולן: **והעולה** היא נשרפת כולה בין שהיא קרבן יחיד או קרבן צבור ואינה באה אלא מזכרי הצאן או הבקר או העזים ותהיה מן בני היונה והתורים ואין בשניהן הפרש בין זכר לנקבה: **והחטאת** שני חלקים הא' שמקריבים ממנו האימורים ויאכלו זכרי כהונה הנותר בעזרה. והשני שורפין הנותר ממנו כמו שיתבאר ותהיה מן הזכרים ומן הנקבות ומה' המינים של בעלי חיים ג"כ: **והאשם** מקריבים ממנו האימורים ויאכלו זכרי כהונה הנותר בעזרה ולא יהיה כ"א מזכרי הכבשים בלבד פעמים מן הגדולים ופעמים מן הקטנים. ועוד נבאר זה ואין בקרבנות צבור אשם ואינו אלא קרבן יחיד לעולם: **והשלמים** מקריבין מהן האימורין בלבד. ואם הן קרבן יחיד נוטלים מהן הכהנים חזה ושוק ויאכלו בעליהן הנותר בכל ירושלים ר"ל בעליהן שהן מותרים לאכול לכל ישראל אנשים ונשים: **ואם** הם קרבן צבור יאכלו הכהנים הנותר בעזרה. וזכרי כהונה בלבד. ואינן באין מן העוף כל עיקר. ר"ל מן התורים ומן בני יונה. אבל מקריבין שלמים מכל ג' מיני הבהמה. בין מן הגדולים בין מן הקטנים בין מן הזכרים ומן הנקבות. וכן כל קרבנות צבור אינם באין אלא משלשה המינים לא מן התורים ולא מן בני היונה: **והאימורים** אשר זכרנו תחלה הוא שם נופל על הדברים ששורפין ע"ג המזבח מן החטאת והאשם והשלמים: **ואלו** הדברים הם מה שאני אומר. אם יהיה המין שמקריבין ממנו השלמים מן הבקר. שורפין מן הקרבן כל החלב אשר על הקרב מכפנים ואת שתי הכליות עם חלביהן ויותרת הכבד והוא הקצה התחתון היוצא ממנו. כמו הבהן מן היד. ואלו הדברים בעצמן הן ששורפין מהשלמים אם יהיו מן העזים אבל אם יהיו מן הצאן שורפין יותר על אלו הדברים האליה כולה עם החליות הסמוכות לה. והן החליות אשר בין הירכים שקורין אותם הטבחים שורתא: **והדברים** ששורפים מן השלמים כפי המין שהם ממנו כמו שביארנו. הן בעצמם ששורפין מן החטאת והאשם לא פחות ולא יותר. וכל אלו נקראים אימורים ר"ל הדברים שצוה לשרוף אותן: **והנני** אומר הקדמה ואחר כך אתחיל לדבר בחילוק הקרבנות כשב או כבש או כבשים או כשבים הוא בן שנה מן הצאן. ושם שה נופל על מין הצאן ומין העזים. וכשהוא אומר שה בן שנה משמעותו קטני הצאן וקטני העזים. ובב"מ שהוא אומר איל או אילים הוא בן שתי שנים מזכרי הצאן ובכל מקום שהוא אומר פר או פרים הוא בן ג' שנים מן הבקר וכשהוא אומר עגל הוא בן שנה. ושעיר עזים נקרא אחר שנה ועוד יתברר כל זה במסכת פרה (פ"א) מסדר טהרות: **ועוד** אני אומר אחר זה שהקרבנות מתחלקין מצד אחד אל ד' מינים קרבן צבור או קרבן יחיד. וקרבן צבור דומה לקרבן יחיד. וקרבן יחיד דומה לקרבן צבור: **אמנם** המין הראשון והוא קרבן צבור הן הקרבנות שמקריבין בכל יום ובכל שבת ובכל ר"ח ובחגים עליהם אין להוסיף ומהן אין לגרוע לדורי דורים: **ומה** שמקריבין בכל יום לעולה שני כבשים. והן עולות אחד בבקר ואחד בין הערבים והן הנקראים עולות התמיד בשם מוחלט. ומוסיפין עוד ע"ז בכל יום שבת שני כבשים. והן עולות אחר תמיד של שחר וקודם תמיד של בין הערבים ומה שמקריבין כל יום שבת הם ד' עולות לא פחות מזה. והשנים המוספים הן הנקראים מוסף שבת: **ומקריבין** בכל ר"ח מוסף על השני תמידים. פרים שנים איל אחד וכבשים בני שנה ז' כולן עולות ושעיר עזים לחטאת. וכל אלו נקראים מוסף ר"ח לפי שהוא מוסף על התמידים. ומה שמקריבין כל ר"ח הן י"ב עולות ושעיר חטאת לא פחות מזה. ואם חל ר"ה להיות בשבת יהיה מנין העולות י"ד. שני תמידין ושני כבשים למוסף שבת ועשר למוסף ר"ח ושעיר חטאת מכ"ל מוסף ר"ח נמצא הכל ט"ו: **וקרבנות** הרגלים הן כמו שאמרה תורה בימי חג המצות כל ז' הימים מקריבין בכל יום מוסף על השני תמידין ועל מוסף שבת בשבת כמו מוסף ר"ח והן פרים שנים ואיל אחד כבשים ז' הרי כולן י' עולות ושעיר חטאת ג"כ מקריבין בכל יום מז' הימים ומוסיפין עליהן ביום השני של חג המצות והוא יום הנפת העומר כבש לעולה: **וביום** עצרת מקריבין מוסף על התמידים ב' מינין מן הקרבנות האחד מהן והוא מוסף היום כמו מוסף ר"ח שהוא פרים שנים איל אחד ושבעה כבשים כולן עולות ושעיר לחטאת והמין השני מקריבין עם שתי הלחם כמו שנאמר בתורה (ויקרא כג) פר אחד אילים שנים שבעה כבשים כולן עולות ושעיר לחטאת ושני כבשים שלמים. נמצא כל מה שמקריבין ביום עצרת י"ד כבשים עולות ושני כבשים שלמים וג' פרים עולות וג' אילים עולות ג"כ ושני שעירי עזים חטאת נמצא הכל כ"ד: **וביום** ר"ה מקריבין מוסף על התמידים. ומוסף ראש השנה הנזכר פר ואיל ושבעה כבשים כולן עולות ושעיר עזים לחטאת: **וביום** הכפורים מקריבין הצבור פר ואיל ושבעת כבשים כולן עולות ושעיר חטאת כמו מוסף ראש השנה בשוה. ומקריבין עוד שעיר חטאת אחר שחברו שעיר המשתלח. וזה השעיר ישרף כמו שמבואר בתורה. ואיל אחד לעולה האמור באחרי מות: **וביום** ראשון של חג הסוכות מקריבין מוסף על התמידים פרים י"ג אילים שנים. כבשים י"ד כולם עולות. ושעיר לחטאת. נמצא מנין הכל שלשים. וכן הוא קרבן כל יום מז' ימי החג. ר"ל שני אלים וי"ד כבשים ושעיר חטאת. אבל הפרים הולכים ופוחתים מהן אחד בכל יום. עד שנמצאו ביום השביעי פרים שבעה אילים שנים כבשים בני שנה י"ד כולן עולות ושעיר חטאת. נמצא הכל כ"ד: **וביום** השמיני מקריבין מוסף על התמידים פר ואיל ושבעה כבשים כולן עולות ושעיר לחטאת. ואלו הקרבנות שזכרנו שהם נקראים באלו הימים מוסף לפי שהם קרבן באותו היום מוסף על שני תמידין של יום אם חל אחת מהן להיות בשבת מקריבין מוסף שבת ואח"כ מוסף היום. עד שאם חל ר"ה בשבת הן מקריבין תחלה תמיד של שחר ואחריו מוסף שבת ואחריו מוסף ר"ח ואחריו מוסף היום ואח"כ תמיד של בין הערבים. ושמור העיקר הזה. ועוד יתבאר כל זה בעשירי ממסכת זבחים. **ואלו** הן קרבנות צבור מוחלטין והן הנקרבים תמיד. עליהן אין להוסיף ומהן אין לגרוע וכולן דוחין את השבת ואת הטומאה. כמו שבארנו בפסחים: **וכבר** נתבאר לך שאין בקרבן צבור שלמים אלא שני כבשי עצרת בלבד. ואין בהן אשם כלל: **ויש** בקרבנות הצבור שני מיני החטאת. ר"ל שאוכלין מותרה ושורפין מותרה. ותוא שעיר של יוהכפורים לברו: **והמין** השני והוא קרבן יחיד נחלק לה' חלקים: **החלק** האחד שיהא היחיד חייב קרבן על מעשה שעשה או (דבר הדבר) *[דבור שדבר]: **החלק** הב' שיתחייב קרבן על ענין מן הענינין שיש בו בגופו: **והחלק** הג' שיתחייב בזה על שום ענין מהענינים שיהיה בנכסיו: **והחלק** הד' שיתחייב בזה בהגיע זמן ידוע: **והחלק** החמישי שיתחייב בזה דרך נדבה: **החלק** הראשון הוא כמו שאבאר. והוא שהכריתות הנזכרים בתורה הן ל"ו כפי מה שנמנו בתחלת כריתות. יש מהן ג' שלא יתחייב העובר עליהן בשוגג קרבן יחיד. והם מי שביטל מעשות הפסח בזמנו או ביטל מילה או מגדף. כמו שבארנו הטעם בזה בשני ממסכת הוריות ועוד נבאר אותו גם כן בתחלת כריתות: ושאר השלשה ושלשים כל העובר על אחד מהן בשוגג חייב קרבן חטאת. ואם נסתפק לו אם עשה אם לא עשה חייב אשם תלוי. זולתי מטמא מקדש וקדשיו שאינו חייב על לא הודע אשם תלוי. כמו שיתבאר בתחלת כריתות: **ומכל** אלו הל"ג כריתות שחייב על כל אחד מהן קרבן כמו שזכרנו ע"ז ומטמא מקדש וקדשיו. והקרבן שמקריבין על השגגה אשר תפול באחת מכל אלו המצות כמו שאבאר: **והוא** שאם היה יחיד ששגג בע"ז מקריב השוגג עז בת שנתה לחטאת. בין שהיה היחיד הזה מלך או הדיוט או כהן משיח. ואם שגג בטומאת מקדש וקדשיו מקריב כשבה או שעירת עזים. ואם אין ידו משגת לפי שהוא עני מקריב שני בני יונה או שני תורים אחד עולה ואחד חטאת. ואם אין ידו משגת לכך מקריב עשירית האיפה כמו שביאר הכתוב. וכן בזאת השגגת אין הפרש אם היה השוגג מלך או הדיוט או כהן משיח: **ואם** היתה השגגה באחת מאלה השלשים עבירות הנשארות. אז יהיה חלוק בין השוגגים: **אם** השוגג באחד מהם היה יחיד משאר העם והוא שקראו הכתוב מעם הארץ. חייב שעירת עזים או נקבה מן הצאן לחטאת: **ואם** היה נשיא והוא המלך שאין למעלה ממנו במעלה מקריב שעיר עזים: **ואם** היה השוגג כהן משוח. ועל פי התנאים אשר בארנו בשני מהוריות. מקריב פר בן בקר לחטאת. וזה הפר נשרף כמו שנתבאר בכתוב (ויקרא ד) והוא נקרא פר הבא על כל המצות מקרבנות אדם היחיד ג"כ שחייב בהם העובר: **אם** בא על שפחה חרופה איזה שיהיה מבני אדם בין שוגג בין מזיד. חייב איל אשם והוא הנקרא אשם ודאי. ונקרא ג"כ אשם שפחה חרופה וכן מי שנהנה בשוה פרוטה מן הקדש מעל וחייב איל אשם. והוא הנקרא אשם מעילות על מנת שיהיה שוגג. אבל אם היה מזיד אינו חייב קרבן מעילה. לפי שההקדש אינו מתחלל במזיד אלא עומד בקדושתו כמו שבארנו בשני (מקדשים) [מקרושין]: **וכן** שבועת העדות ושבועת הפקדון חייב קרבן. אם שקר בין שיהיה שוגג או מזיד. כמו שנתבאר בב' מכריתות. והקרבן שחייב בו מי שמשקר בשבועת העדות הוא כמו מטמא מקדש וקדשיו בשוה. והקרבן שחייב בשבועת הפקדון והוא מי שכופר בפקרון ונשבע עליו ומשקר הוא איל אשם. וכן מי שגזל ונשבע ומשקר הוא איל אשם. או יש לו נכסים משום אדם בין משותפות. או אבדה שמצא לו או גזל שגזל או אונאה שהונה אותו במשא ומתן וכפר באותן נכסים שחייב לפרעם מאחד מאלה העניינין ונשבע על זה חייב איל אשם וזהו נקרא אשם גזילות. ואין הפרש שיהיה בכל זה שוגג או מזיד חייב איל אשם הואיל ונשבע וכמו שזכרנו בתשיעי מקמא. וכשעובר אדם על שבועת בטוי בשגגה חייב קרבן כמו הקרבן שחייב מטמא מקדש וקדשיו: **אלו** הן כל הקרבנות שחייב בהן יחיד כשעובר עבירה בפועל או במבטא כמו שחלקנו בזה החלק: **והחלק** השני שיתחייב קרבן על ענין מהעניינין שהם בו בעצמו והוא שיהיה זב או מצורע או נטמא במת אם הוא נזיר. ואין הפרש בין שנטמא בשוגג או במזיד. ומן החלק הזה ג"כ נדה ויולדת. והקרבן שחייב הזב והזבה כשנטהרה הוא שתי תורים או שני בני יונה

אחר

הקדמה להרמב"ם לסדר קדשים

אחד עולה ואחד חטאת. וקרבן יולדת הוא כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת. ואם היא ענייה מקרבת ב' תורים או ב' בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת. וקרבן נזיר כשנטמא הוא שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת וכבש בן שנתו לאשם: וקרבן מצורע הוא שני כבשים אחד לאשם והוא הנקרא אשם מצורע ואחד לעולה וכבשה אחת לחטאת. ואם היה עני מקריב ב' תורים או שני בני יונה אחד לחטאת ואחד לעולה וכבש לאשם: והגר אינו נכנס לגמרי ברת להיות בכלל כישראל אלא בג' דברים. מילה וטבילה והרצאת קרבן. כמו שעשו ישראל ג"כ כשנכנסו ברת הזאת. שמל אותם הנביא במצרים כשקבע להן תורת קרבן פסח. וצוה שלא יאכל ממנו ערל באמרו (שמות יב) וכל ערל לא יאכל בו וטבלו במדבר קודם מתן תורה והקריבו עולות ושלמים שנאמר (שם כד) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות וגו'. ואז ניתנה להן התורה והקרבן שמקריב הגר הוא ב' תורים או ב' בני יונה שניהן עולות ורמז לזה מה שאמר רחמנא בפרשת שלח לקוביגור אתכם גר או אשר בתוככם לדורותיכם ועשה וגו' (במדבר טו) כתב בספרי*) מה ישראל לא באו לברית אלא בג' דברים מילה וטבילה והרצאת קרבן. אף הגרים כיוצא בהן. אי מה ישראל בדם עולה וזבחים שלמים אף הגרים כן ת"ל ועשה אשה. אמרת צא ולמד איזהו מן הדמים שכולה עולה לאשים ואין לך ממנו היתר אי אתה מוצא אלא עולת העוף. ר"ל שאינך מוצא נכסים שיקחו כהן קרבן ואין נהנין בשום דבר מדמיהן אלא שורפין הכל ע"ג המזבח זולתי עולת העוף בלבד. לפי שעולת הבהמה עורה לכהנים. וסוף המאמר להביא פרידה אחת א"א שלא מצינו פרידה קרבה בכל התורה. מכאן אמרו כל הקינין שבתורה חציה עולות חוץ משל גר שכלה כליל לאשים. ובתוספתא דכריתות נאמר הביא עולת בהמה לכפורים יצא מנחות ונסכים לא יצא. לא אמר כן אלא להקל עליו: והחלק השלישי שיתחייב קרבן על איזה ענין שיהיה בנכסיו. וזהו הבכור ומעשר בהמה ושניהן דומין לשלמים. אלא שמעשר בהמה אוכלין אותו בעלים בירושלים כמו מעשר שני. והבכור אם היה תמים מקריבין אותו ואוכלים אותו הכהנים כמו שיתבאר במסכת בכורות: וכן אם יביא בכורים יקריבם שלמים. כמו שיתבאר בפרק השני מבכורים: והחלק הרביעי שיתחייב בקרבן בהגיע זמן ידוע ואותו הזמן הוא ש"ש רגלים. שכל אחד ואחד מישראל חייב ברגל קרבן עולה והוא הנקרא עולת ראייה וקרבן שלמים והיא הנקראת חגיגה ועליו אמר הכתוב (דברים טז) תחוג לה' אלהיך. וקרבן שלמים שנים מלבד החגיגה והוא הנקרא שלמי שמחה. ועליו הוא אומר (שם) ושמחת בחגך. וכבר זכרנו דיני אלו השלשה קרבנות בריבוי ומיעוט ומי התחייב בהם ואיך יתחייב בהן. וזמן הקרבתן. בראשון ובב' מחגיגה והן כלן חובה. ר"ל הראייה והחגיגה והשמחה: אמנם חגיגת י"ד והן השלמים שמקריב אותן היחיד ג"כ יום י"ד בניסן עם הפסח. שנאמר עליהן (שם) וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר הם רשות כמו שביארנו בששי מפסחים. ואם הגמרא קרא לחגיגה קרבן צבור לפי שהמון כולן מקריבין אותו. אבל אני שמתי אותו בחלקי קרבן יחיד לפי שמקריב אותו כל אחד בפני עצמו. ואינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה: והחלק החמישי שיחייב עצמו בזה דרך נדבה. וזהו שיחייב עצמו בנדבת נזירות לזמן ידוע או ידור נדר או יתנדב נדבה. ואם יתחייב עצמו בנזירות לזמן ידוע כשיכלה הזמן מקריב קרבן טהרה. והוא כבש בן שנתו לעולה וכבשה בת שנתה לחטאת ואיל לשלמים. והנדר הוא שיאמר הרי עלי עולה או הרי עלי שלמים. והנדבה הוא שיכוין בעל הנדר לנדבת בעלי החיים ויניח ידו בו ויאמר הרי זו עולה או הרי זו שלמים וההפרש שבין הנדר לנדבה כבר זכרנו אותו פעמים רבות. שהנדרים חייב באחריותן והנדבות אינו חייב באחריותן. והתודה שהוא אומר הרי עלי תודה הוא קרבן שלמים. ועמו מנחה וכמו שיתבאר במנחות: ובמה שאמרתי לך יתבאר שאין אדם רשאי לדור ולא להתנדב חטאת ולא אשם. אבל מביא בנדר ונדבה עולה ושלמים בלבד מן העוף ומן הבהמה. וכבר הודעתיך שאין שלמים באין מן העוף אלו הן כל הקרבנות היחיד. והענין הכולל את כלן שאינן דוחין לא את השבת ולא את הטומאה: המין השלישי הוא קרבן צבור דומה לקרבן יחיד. והוא שאם שגו ב"ד הגדול והתירו דבר שחייב על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת קבוע ושגגו העם על פיהם ועברו כמו שביארנו בהוריות חייבין חטאת. אם היתה שגגת עבודת כוכבים נתחייבו פר בן בקר לעולה ושעיר עזים לחטאת וזה הפר והשעיר חייבים בו כל שבט ושבט כמו שביארנו בהוריות. ואלו השעירים נשרפין לפי שהן חטאת צבור. ורחמנא אמר על פר העלם שצוה לשורפו בפירוש (ויקרא ד) חטאת הקהל הוא. ואמר בסיפרא בנין אב לכל חטאת הקהל שישרפו. ואלו שעירי חטאת נקראים שעירי עבודת כוכבים. לפי שב"ד מביאין אותן על שגגת עבודת כוכבים: ואם ב"ד שגגו בשאר מצות כמו שביארנו בהוריות יהיה הקרבן שחייבין בו פר בן בקר לחטאת. וזהו הנקרא פר העלם דבר של צבור. לפי שבתחלת הפרשה אמר ונעלם דבר. וקורין אותו במקצת מקומות פר הבא על כל המצות. והתורה אמר עליו שישרף וחייב בו ג"כ כל שבט ושבט כמו שביארנו בתחלת הוריות ועל כן שמנו המין הזה בקרבנות צבור לפי שנאמר בו (שם) והקריבו הקהל. ונאמר (במדבר טו) ועשו כל העדה וכפר הכהן על כל עדת בני ישראל ונאמר (שם) ונסלח לכל עדת בני ישראל. והוא דומה לקרבן יחיד לפי שאינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה כמו קרבן יחיד: והמין הרביעי קרבן יחיד דומה לקרבן צבור והוא קרבן פסח ששוחט כל אחד ביום י"ד בניסן כמו שביארנו בתחלת פסחים: וכן פר חטאת ואיל העולה שמקריב כה"ג ביוה"כ. והוא שנאמר בו (ויקרא טז) בזאת יבא אהרן אל הקדש. וכבר נתבאר סדר כל זה ביומא. וכמה שכתוב בתורה בשרפת הפר הזה דומה זה המין לקרבן צבור. לפי שהוא דוחה את השבת ואת הטומאה. מפני שעיקר הוא בידינו (תמורה דף יד) שכל קרבן שקבוע לו זמן דוחה את השבת ואת הטומאה. וכל שאין לו זמן קבוע אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה: ואל יטעה אותך ענין החגיגה שיש רשות להקריבה כל שבעת הימים. וכן עצרת יש לה תשלומים כל ז' כמו שנתבאר בחגיגה ע"כ אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה: וכשאתה מונה כל הקרבנות הנזכרים. המצא שאין בכל הקרבנות הצבור נקבה בשום פנים אפי' במה שדומה מהן לקרבן יחיד ואין מכל חטאת הצבור נשרפת אלא שעיר יוה"כ שחבירו שעיר המשתלח. ושעירי עבודת כוכבים ופר העלם ושאר החטאות נאכלין לזכרי כהונה: וכן תמצא שכל חטאת יחיד נקבה. זולתי ש"ש חטאות שהן זכרים אע"פ שהן חטאת יחיד. והן השעיר שמקריב המלך אם שגג בדבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת קבועה. ופר הבא על כל המצות שמקריב אותו כהן משיח על שגגתו. ופר יוה"כ: וכן יתבאר לך שאין שורפין מכל חטאות היחיד אלא פר הבא על כל המצות ופר יוה"כ. ושאר כולם יאכלו: וכן יתבאר לך שאין בכל קרבנות צבור חטאת ממין הצאן ולא עולה ממין העזים: וכן אין בכל קרבנות היחיד חטאת ממין הבקר. זולתי פר הבא על כל המצות ופר יוה"כ. ושניהן נשרפין כליל כמו שביארנו: נמצא הדין העולה בידינו מאשר מנינו. שכל חטאת יחיד תאכל והיא נקבה ולא תהיה ממין הבקר זולתי שעיר נשיא שהוא זכר ופר הבא על כל המצות ופר יום הכפורים שהם זכרים וממין הבקר. ושניהם נשרפים. ולכן קראו אותו פר הבא על כל המצות. לפי שאמר בו הכתוב (שם ד) נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות ה' וגו'. זהו כלל כל הקרבנות המקריבים בעלי חיים שנוהגים בו לדורות כאשר צונו ה'. והם נקראים בשם אחד כולל אותן והוא זבחים: והדברים הכוללים אותם על פי שינוי מיניהם הוא שאין מקריבין אותן מבעלי מום: ועוד נזכיר בסדר הזה המומין ושאין מקריב מהן שום דבר ע"ג המזבח אלא כהן כשר שלם מכל המומין בתכלית השלימות: ועוד יתבאר לך ג"כ זה בסדר הזה. ושאין מקריבין שום קרבן מהן אלא ביום שנאמר (שם ז) ביום צותו את בני ישראל ואמר (זבחים דף נח.) ביום ולא בלילה. ואין מקריבין שום קרבן מהם אלא במקדש באיזה מקום שיהיה המקדש והואיל והודיענו רחמנא בתורה (דה"ב ג) שהמקום הרמוז אליו הוא הר המוריה אין רשות להקריב בכל הארץ זולתי בירושלים. ובמקום הרמוז בהר המוריה בלבד מכל ירושלים כמו שנבאר במסכת מדות: ולפי שיש הפרש בין קצתן לקצתן בדברים רבים המשתנים בעבודתם. ובפסוליהן הנולדים בכל מין ומין חוקרין במסכת הזאת שהוא מסכת זבחים על רובם, ובמקומות אחרים ממסכתות אחרות מזה הסדר:

*) [וע"ש בכריתות ת: ס.]

סדר קדשים אחד עשר מסכתות ופרקיו תשעים ואחד

זבחים י"ד פרקים. מנחות י"ג פרקים. חולין י"ב פרקים. בכורות ט' פרקים. ערכין ט' פרקים. תמורה ז' פרקים. כריתות ו' פרקים. מעילה ו' פרקים. תמיד ז' פרקים. מדות ה' פרקים. קנים ג' פרקים.

[בדפוס הראשון שנדפס בנאפולי שנת רנ"ב נדפס כדברים האלה]:

כשראיתי העתקת סדר קדשים שהעתיק החכם הרופא ר' נתנאל נר"ו בן כבוד החכם הגדול ר' יוסי ז"ל המכונה בן נמלי כתבתי עליו אלה הבתים:

בקום חכמי לבב להחלץ חושים.
להוציא ממסגר אלו הפירושים.
אשר חבר הרב בחיר האל משה.
בנו הרב מיימון חסידים וקדושים.
לכלם ניב קדש וברור מללו.
ולנתנאל ניב צח וקדש קדשים.

נאום שלמה בר' יוסי נ"ע המכונה בן יעקב.

כאשר העתיק החכם המפולפל ר' נתנאל נר"ו ב"כ החכם הרופא המובהק ר' יוסי ז"ל אלמני סדר קדשים אמרתי עליו אני אברהם בר' שמואל ז"ל בן אלדלמע אלו הבתים:

יסוד חבור להר קדוש בדת אל.
אשר אמר להעתיק חול לקדש.
קהל רומי ביד האיש נתנאל.
לטוב טעמו ראה כזה וקדש.

תם

אמר ר' יצחק בר' אברהם זלה"ה בן יוכאף בעמדו על הספר הזה:

ראו ספר לשון משנה מבאר ורב משה גדול הדור יסדו.
כתבהו לשון קדר וניבו להבין בו לדורו העמידו.
והעתיקו לשון דת אל נתנאל חכם לבב אשר עמד בסודו.
לראשי עם חסידים גם קדשים נדיבי עם הדר הדור בהודו.

תם

פירוש המשניות להרמב"ם ז"ל ממסכת זבחים

כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה כו': דף ב

מה שאמר כשרים ר"ל כשנגמרה העבודה לשם הזבח אע"פ ששחט שלא לשמן כגון ששחט עולה לשם חטאת ואח"כ נודע שהוא קרבן עולה או הוא מקבל הדם לשם עולה וישלים העבודה לשם עולה אע"פ שהעולה הזאת לא עלתה לבעלים: וממה שאמר לבעלים תבין שאינו מדבר אלא על הקרבנות שיש להן בעלים ידועים אמנם קרבנות הצבור אין פוסלת אותן שהיתה שלא לשמן שכך אמרו רז"ל קרבנות הצבור שכין מוסכתן לכמות שהן וסמך הדין הזה לקרבנות יחיד ממה שנאמר מוצא שפתיך תשמור וגו' כאשר נדרת נדבה וכבר באר לי שהנדר אינו נדבה ולכן אמר אם כמה שנדרת עשית יהיה נדר ואם לאו נדבה ר"ל אם שחט לשם זבח ולשם בעלים אז הוא עולה לבעלים משום חובה ואלא ידי נדרו ואם אירע בשחיטה שינוי כוונה ושחט שלא לשמן או שלא לשם בעלים הרי הוא כשר אלא שהוא נדבה ונשאר עליו הנדר שנדר. וממה שאמר שלא לשמן ראיה שאם שחט סתם שהוא כשר ועלה לבעלים ובא הכתוב בפסח ואמר ועשית פסח ואמר בפירושו שיהיו כל עשיותיו לשם פסח ועוד בא כתוב אחר ואמר ואמרתם זבח פסח הוא לה' שיהא זביחה לשם פסח ושני הכתובים האלה האחד לבאו לשמן שהוא פסול והכתוב האחר לבאו לשם בעלים ונאמר בחטאת ושחט אותה לחטאת שתהא שחיטה לשם חטאת וכן אמר ולקח הכהן מדם החטאת וכפר עליו הכהן מחטאתו אשר חטא ראיה שהוא צריך קבלה לשמה וזריקה לשמה ולכן אם נשחטה שלא לשמה או שלא לשם בעלים פסולה שנאמר וכפר עליו הכהן עליו ולא על חברו וצריך שתדע מה שאמר ושחט אותה לחטאת לשם אותו החטאת ודע שאם שחט החטאת לשם חולין כשרה ולא עלתה לבעלים אבל תפסל אם נשחטה לשם קדשים אחרים וזהו מה שאמר ולא יחללו את קדשי בני ישראל קדשים מחללים קדשים ואין חולין מחללין קדשים. וזמנו של פסח הוא יום י"ד בניסן אבל אם יעשה ביום אחר שאינו יום י"ד ושחטו לשמו פסול ושלא לשמו כשר וזה מבואר וכבר נזכר בפסחים ורבי אליעזר מביא ראיה ממה שנאמר בחטאת כאשם ואינו כן בענין זה לפי שלא מצינו באשם מיעוט כמו שמצינו בחטאת ושחט אותה לחטאת ואע"פ שנאמר באשם אשם הוא לא נאמר בשעת שחיטה כמו שנאמר בחטאת אבל נאמר בו אחר גמר הקטרת אימורים ואין הלכה כר"א:

יוסי בן חוני אומר הנשחטים לשם פסח ולשם חטאת פסולין כו': שם

יוסי בן חוני חולק על ת"ק ואומר שזה שאמר בשאר זבחים שלא לשמן כשרים על מנת שלא ישחוט אותם לשם חטאת או לשם פסח אבל אם שחט עולה או שלמים לשם חטאת או לשם פסח אותו הקרבן פסול וחולק ר"ש אחי עזריה על יוסי בן חוני ועל ת"ק ואמר שאר זבחים אם שחטן לשם זבח שהוא גדול מהם בקדושה ה"ז כשר ואם שחטן לשם זבח שהוא פחות מהם בקדושה ה"ז פסול ומביא ראיה ממה שנאמר ולא יחללו את קדשי בני ישראל אין מורידין אותן מקדושתן ובאר איך יהיה זה ועוד יתבאר לך בפרק ה' מהמסכת הזאת מה הם קדשים קלים ומה הם קדשי קדשים והם ג"כ יתבאר שהבכורות והמעשר והשלמים כלן קדשים קלים ויש יתרון מעלה לשלמים לפי שהן טעונין מתן ארבע וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק ואין בבכור ובמעשר שום דבר מזה כמו שיתבאר בזה הסדר כל ענין מהם במקומו והלכה כתנא קמא:

הפסח ששחטו בשחרית בארבעה עשר שלא לשמו כו': דף יא ע"ב

כבר ידעת מה שאמרה תורה בפסח בין הערבים והודעתיך שפסח ששחטו בלא זמנו שלא לשמו כשר ואומר רבי יהושע שזמנו לענין שלא לשמו הוא זמן שחיטת בין הערבים אבל קודם לכן אם שחטו בתחלת היום לא. בן בתירא אומר יום י"ד מקלתו ראוי ולפיכך כל זמן ששחטו שלא לשמו יום י"ד פסול אפילו בתחלת היום וכבר ידעת שהעולה כליל לאשים כמו שבארנו בתחלת דברינו ואין הלכה כבן עזאי והלכה כבן בתירא:

הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן קבל והלך וזרק שלא לשמן כו': דף יג

זה מבואר לפי שאנו הולכים אחר המחשבה באלו הארבע עבודות וכשחשב באחת מהן שלא לשמו פסול הזבח אם היה חטאת ופסח ואם היה שאר זבחים לא עלו לבעלים כמו שזכרנו וכבר באר ר"ש טעם מה שאמר וחכ"א עבודה שאפשר לבטלה שמה עבודה. וראוי שתדע מה שאמרו הולכה בזר פסולה ונאמר בסיפרא מקבלה והילך מצות כהונה. ומה שאמר ר"א מקום שהוא צריך להלוך הוא שיוליך הדם ממקום הזבח למבית לעזרה ר"ל אצל המזבח ומקום שאינו צריך הוא שיוליך אותו חוץ לעזרה. ואין הלכה כר' אלעזר ולא כר"ש:

פרק שני

כל הזבחים שקבל דמן זר אונן טבול יום מחוסר בגדים כו': דף טו

נשפך הדם על הרצפה ואספו פסול כו': דף כה

נתנו על גבי הכבש שלא כנגד היסוד כו': דף ט

כל מי שאינו כהן נקרא זר שנאמר וזר לא יקרב אליכם. והזר הקרב יומת. אונן נקרא האדם שימות לו מת שחייב עליו אבלות ויום המיתה בלבד הוא אונן מדאורייתא ואסור לו לאכול בקדשים כל זמן שהוא באנינות שכן כתוב בתורה ותקראנה אותי כאלה ואכלתי חטאת היום וכן אינו עובד אלא אם היה כ"ג שהוא מקריב אונן כמו שנתבאר בסוף הוריות. וטבול יום לא נגמרה טהרתו עד הערב שנאמר ובא השמש וטהר ולפיכך אינו עובד. ומחוסר בגדים הוא כהן הדיוט שלא יהא בפחות מד' בגדים והם כתונת ומכנסים מצנפת ואבנט וכ"ג בפחות מח' בגדים והם ארבעה הנזכרים מוסף עליהן ציץ והחשן ואפוד ומעיל ואלו הן הנקראים בגדי זהב כמו שנתבאר בכפורים ונאמר ותגרת אותם

אותם תלבש אהרן ובניו ואומר והיתה להם כהונה לחקת עולם ואמרו בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם ודע כי כמו שמחוסר בגדים פסול כן מיותר בגדים פסול ואפילו מוסף כל שהוא בבגדיו וראוי עלי לזכור בכאן שכהן אסור לעבוד בתפילין של יד לפי שהן חוצצין בין הבגד לגופו ורחמנא אמר יהיו על בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינם לבין בשרו אבל של ראש הן על השער בין הציץ והמצנפת ואינן מתכסין במצנפת. ומחוסר כפורים הוא הזב והזבה והמצורע והיולדת כשנגמרה טהרת כל אחד מהן קודם הבאת קרבנו המיוחד לו כמו שאמרנו הוא הנקרא מחוסר כפורים ואסור לו לאכול קדשים עד שיביא כפרתו כמו שבארנו בסדרים שלפנינו ומצאנו הכתוב אומר במחוסר כפרה שהוא מחוסר טהרה ולפיכך הוא פסול לעבודה שכך אמר רחמנא ביולדת שהיא מחוסרת כפרה וכפר עליה הכהן וטהרה מכלל שהיא טמאה קודם לכן. ושלא רחוץ ידים ורגלים ג"כ פסול שנאמר ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם בבואם אל אהל מועד חקת עולם לו ולזרעו לדורותם ואמר עוד בבגדים חקת עולם כמו שזכרנו ולפיכך כמו שמחוסר בגדים פסול כמו שזכרנו כן מי שלא רחוץ ידים ורגלים. והואיל וזכרתי קדוש ידים ורגלים אזכיר סדר עשייתן וענין הכרחי מדיניו. סדר עשייתו שישים ידו הימנית על רגלו הימנית וידו השמאלית על רגלו השמאלית ומשלח המים מן הכיור עליהם וחוכך רגלו בידו בשעת רחיצה והוא כפוף לא ישב על הקרקע שאין ישיבה במקדש שנאמר לעמוד לשרת בשם ה' לעמוד לפני ה' לשרתו ואסור לרחוץ בכיור עצמו שנאמר ממנו ולא בתוכו ולא יהיה בכיור מים פחות ממה שיספיק לד' כהנים שנאמר ורחצו אהרן ובניו ממנו והיו בני אהרן אלעזר ואיתמר ופינחס ואין צריך שיהיו מימי הכיור מן המעיין רק כל המים כשרים ואם קידש ידיו ורגליו וחשך עליו היום חייב ממחרת לקדש שנית לפי שידיו נפסלו בלינה ואם הוציא ידיו חוץ לחומת העזרה אינו חייב לקדש שנית ואם יצא כל גופו מקדש שנית ואם נטמאו ידיו מטבילים והם טהורים כמו שנבאר במקומות מסדר טהרות ואינו חייב לקדש שנית. וכבר זכרנו לך ביומא שכל המשתין אפילו נטמא גופו יטבול ואינו מקדש שנית וכבר נתבאר מי שמקדש שנית. ואחזור להשלים הפירוש אמר ערל ונאמר ביחזקאל כל בן נכר ערל לב וערל בשר נתן הערל כמו בן נכר שהוא פסול בלי ספק ומה שאמר טמא כגון שנטמא באיזה דבר מן הטומאות כמו שיתבארו חלקיהן בסדר טהרות. יושב שנאמר לעמוד לשרת שלא תהיה עבודה אלא מעומד וכשם שאין בין ידיו ובין הכלי חציצה כך לא תהא בין רגליו ובין הארץ חציצה. אמרו רצפה מקדשת וכלי שרת מקדשין ר"ל העזרה תקדש הנכנס בתוכה כמו שמקדשין כלי שרת הדבר הנכנס בהן מה כלי שרת אין דבר חוצץ בינו לבין הכלי אף קרקע לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה בין שיהא החוצץ כלי או אדם או בהמה והעבודה לא תהא אלא בימין ר"ל קבלת הדם וזריקתו והוא מה שאמר כ"מ שנא' בו יד אינה אלא ימין [הגבע אינו אלא ימין] וזה בעניני העבודה בלבד הוא מה שאומרים כ"מ שהוא אומר יד סתם הוא ימין ור"ש אומר הואיל ואינו אומר בקבלת יד אלא ולקח מדם הפר ולקחת מדם אם קבל בשמאל כשר וחכמים אינן למדין אלא מן האצבע לפי שנאמר בקבלה אצבע וזה ענין מה שאמר ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן שלא תהא קבלה אלא בימין. נשפך על הרצפה ואספו פסול ר"ל אם שחט מצואר הזבח על הארץ מפני שצוה השם שתהא קבלת הדם מצואר הזבח שנאמר ולקח מדם הפר וכפר ואין ר"ל מקצת הדם לפי שכבר צוה לקבל כל הדם שנאמר ואת כל דם הפר אלא ר"ל מה שזכרנו דם מהפר יקבלנו מדם הפר ולא מדם העור ולא מדם התמצית. וסדר שחיטת קדשים הואיל וזכרנו אותו זהו שיאחוז הצואר ומושך הסימנים והורידין לחוץ עד שיהיו כנגד אויר המזרק ושוחט כדי שיכנס הדם כולו בכלי והוא מה שאמר צריך שיתן שורידין לתוך הכלי והשלייר המזבח בסדר הזה במסכת מדות יתבאר לך צורת הכבש והיסוד והותן מכלי המקדש ומקומותם ועוד נזכיר מזה קצת במסכתא זו: ומה שאמר בכאן פסול ר"ל הבשר אבל הבעלים מתכפרים וזה הבשר אינו נאכל לפי שמאחר שהגיע הדם למזבח נתכפרו הבעלים ואם אירע פסול ושינוי בבשר אחר כן אינו מחוסר כפרה וסמך זה למה שנאמר ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר כיון שהגיע הדם למזבח נתכפרו הבעלים אמרו לכפרה נתתיו ולא לאכילה ר"ל אסור לאכול הבשר כשאירע בו שינוי וכבר נתבאר בתוספתא דזבחים(פ"ב)שערל ויושב ואונן ובעל מום שעבדו באזהרה ולא במיתה. ודע שהמזבח י' אמות גבהו כפי מה שיתבאר אחר זה והוא רשום באמצעיתו בחוט הסיקרא וכל מה שזורקין מדמי הקרבנות בה' אמות העליונות שהם למעלה מהרשום הזה נקראים הנתנין למעלה וכל מה שזורקין למטה מן החוט הם הנתנין למטן ובפ' שלישי ממדות(מ"א) אמרו במזבח והוטשל סיקרא חוגרו באמצע להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים ועוד יתבאר במסכתא זו איזה מן הקרבנות דמן ניתן למעלה ואיזה דמן ניתן למטה. והנתנין בחוץ הם הקרבנות שזורקים דמן על מזבח החיצון והנתנין בפנים הוא שזורקין דמן על מזבח הפנימי או אל בית קודש הקדשים כמו שיתבאר בחמישי מן המסכתא הזאת ומה שאמר אין בו כרת ר"ל מי שאכל מן הבשר הזה שאירע בזריקת דמו השנוי הזה אינו חייב כרת ואין הלכה כרבי שמעון:

השוחט את הזבח לזרוק דמו בחוץ או מקצת דמו כו': דף כח ע"ב

כבר ידעת שהאליה מכלל האמורים והיא נשרפת ומתנאי אלו הדינים שתהא המחשבה לאכול כמו דבר שדרכו לאכול כמו שיתבאר אח"כ ולפיכך אמר מעור האליה לפי שדעתו על עור האליה שאינו כאליה לזה הענין וכשחשב לאכלו כאילו חשב לאכול דבר שדרכו לאכול. ובכל מקום שהוא אומר פסול ואין בו כרת ר"ל שהבשר ההוא פסול ואסור לאכלו ומי שאכלו אינו חייב כרת ולא נתכפרו הבעלים שלא עלה לכן הזבח. והמקום שהוא אומר פגול וחייבים עליו כרת ר"ל שהאוכל מזה הקרבן חייב כרת ולא נתכפרו הבעלים באותו קרבן ג"כ לפי שהוא פגול הוא שנאמר עליו פגול הוא לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו והאוכליו עונו ישא והוא אמר עיקר זה וזהו שאמר:

זה הכלל כל השוחט והמקבל והמהלך והזורק כו': דף כט ע"ב

אמר הכתוב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פגול יהיה ואמרו כוף אזנך לשמוע במחשב לאכול מזבחו ביום הג' הכתוב מדבר או אינו מדבר אלא באוכל מזבחו ביום השלישי אמרת אחר שהוכשר יחזור ויפסל והביא ראיה גם כן ממה שאמר הכתוב במקריב אותו בהקרבה נפסל ואמר עוד לא יחשב במחשבה נפסל וכבר נתבאר אצלך שאם המחשבה הפסיד באחד מאלו הענינים שבהן הזבח נפסל ר"ל בשעת שחיטה או בשעת קבלת הדם במזרק או בשעת הולכה למזבח או בשעת זריקת הדם על המזבח וחשב על זה הקרבן שיאכל ממנו חוץ לזמנו או יקריב ממנו חוץ לזמנו כמו שנזכר אותו הקרבן יקרא פגול וחייב על אכילתו כרת ואינו נרצה אותו הקרבן ולא עלה לבעלים כמו שנאמר לא ירצה ופסקנו דינו בשוה בין שחשב עליו לאכול ממנו חוץ לזמנו בין שחשב עליו להקטיר אמוריו חוץ לזמנו ואמר שהוא פגול על שתי פנים אע"פ שהכתוב זכר אכילת חוץ לזמן שנאמר ואם האכל יאכל אבל אמרו בשתי אכילות הכתוב מדבר אחת אכילת אדם ואחת אכילת מזבח לפיכך כמו שהבשר הראוי לאכול אם חשב לאכלו חוץ לזמן אכילה פגול כן האימורין הראוין להשרף או הדם הראוי להזרק שאלו הן אכילת מזבח מן הקרבן ר"ל דמו ואימוריו אם חשב עליהן להאכילן למזבח חוץ לזמנו פגול אבל אם לא אירע פסול בשעת הקרבה והשאיר מן הבשר יום דבר אחר זמן הראוי לאכילה ועוד יתבארו זמני האכילה בפרק החמישי הרי זה נקרא נותר לא פגול והאוכל ג"כ הנותר חייב כרת כמו שיתבאר מפשט הכתוב שאמר ואוכליו עונו ישא את קדש ה' חלל ונכרתה. ודע שהקרבן כבר נתקבל ונרצה ועלה לבעלים. ושמור אלה העיקרים בכל המשנה כי פעמים רבות יפסל זכרון פגול והנותר במשנה ולא נצרך לשנות הפי' בכל מקום. ואמרו נגמרה דין הפגול לא ירצה כהרצאת כשר כך הרצאת פגול מה הרצאת כשר עד שיקרבו כל מתיריו אף הרצאת פגול עד שיקרבו כל מתיריו וזה ענין מה שאמר ובלבד שיקרב המתיר כמצותו רוצה לומר כי מה שאמרנו חוץ לזמנו פגול וחייב עליו כרת ע"מ שלא קדמה למחשבה זו את מחשבה אחרת פוסלת בשום צד מעניני הפסול ולא תבא אחריה עוד מחשבה מן המחשבות הפוסלות שיהא הפגול שחייבים עליו כרת אלא ולא נולד בו פסול כל עיקר זולתי מצד מחשבת הזמן לבדו ואולי אם זה המחשבה היה הקרבן כשר אבל במקום שקדמה או איחרה למחשבת הזמן שום דבר שפוסל הקרבן נולד אחר מלבד מחשבת הזמן אותו הזבח פסול ואין חייבים עליו כרת לפי שלא קרב המתיר כמצותו וסדר מה שאמר ובלבד שיקרב המתיר פירושו כך הוא ובלבד שיקרבו הדברים המתירים זבח כשר וזבח זה הפסול כמצותו רוצה לומר שיגמר עבודותיו כולן במחשבת שינוי זמן או בשתיקה ועלה מזה מה שאמרנו כהרצאת כשר כך הרצאת פגול והתחיל לבאר זה בשני דוגמות ואמר:

כיצד קרב המתיר כמצותו שחט בשתיקה קבל והלך וזרק כו': שם

כבר ידעת שהמחשבה אינה אלא באחת מאלה הארבעה ענינים או בכולן ר"ל שחיטה וקבלה והלוך וזריקה. שאם חשב בכולן חוץ לזמנו או במקצתן חוץ לזמנו ובמקצתם היה שתוי מן המחשבה ושבר שתק כמו שאמר בשתיקה כ"ש אם שיתה מחשבתו במקצת ההוא כמצוה ר"ל מחשבת כשרים זה הזבח מוגדל בפסול חוץ לזמנו בלבד ולפיכך הוא פגול כמו שבארנו למעלה וכבר נאמר בפרק ראשון שפסח וחטאת בלבד נפסלין אם חשב בהן שלא לשמן והענין כולו מבואר מתוך מה שפסק:

לאכול כזית בחוץ וכזית למחר כזית למחר וכזית כו':

זה הענין כולו מבואר אם תבין מה שזכרנו לעיל מהפי' והלכה כחכמים. וראוי לידע בכאן שאם חשב על חצי זית חוץ למקומו ועל (חצי) זית חוץ לזמנו בין שקדמה מחשבת הזמן או לא קדמה הזבח פגול וחייבים עליו כרת לפי שעיקר בידינו שחצי זית אינו מועיל במקום כזית וכן אם חשב על חצי זית בין לאכילה בין להקטרה ואחר כך חשב על חצי זית אחר כמו המחשבה הראשונה עד שיהיו שתי המחשבות לכוונה אחת בין חוץ למקומו בין חוץ לזמנו שהוא מצטרף. וכאילו חשב על כזית ובדין בדיני אותה המחשבה ואם חשב לאכול כחצי זית ושתאכל הבהמה או היה חצי זית הוא מצטרף כי שם אכילה אחד הוא:

פרק שלישי

כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה כו': דף לא ע"ב

אמר רחמנא ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן לא התנה בשחיטה בני אהרן אלא שוחט כל מי שירצה ומקבלת הדם ואילך צריך [ ] כמו שזכרנו כאמרם מקבלה ואילך מצות כהונה ולפי שאלו הפסולים כשרים לשחיטה פוסלים במחשבה ר"ל אם שחטו שלא לשמן או חוץ למקומו או חוץ לזמנו כמו שזכרנו: ודע שמותר לכתחלה לזר ולאשה ולעבד שישחטו קדשים ומה שאמר בכאן שטמא שמורה שלכתחילה לא ישחוט זהו מפני הטמא שלכתחלה לא ישחוט גזירה שמא יגע בבשר ואל יקשה בעיניך היות הטמא שוחט קדשים מפני ששחיטת קדשים בעזרה הכרח כמו שהקדמנו והטמא אסור לו ליכנס לעזרה כמו שזכרנו בשבועות לפי שזה אפשר בהיות הסכין ארוך ושוחט והוא חוץ לעזרה או אם שגג ונכנס לעזרה (או כנ"ל וכ"כ התי"ט) שעבר ג"כ וכבר אמרנו בפ"ב מהמסכת הזאת שכל הזבחים שקבל דמן אונן וזר יפסלו כל זה אם קבל דם הזבח כולו וכן מה שאמר למעלה שאם קבל המקבל והוא מכוין חוץ למקומו פסול וחוץ לזמנו פגול על מנת שיהא המקבל שפסל המחשבה ראוי לקבלה אבל אלו הפסולים שאינן ראויין לקבלה אם פסלו המחשבה בשעת הקבלה לא נפסל הקרבן לפי שאם נותר כל שהוא מדם הנפש יחזור הכשר ויקבל במחשבה כשרה שאין פוסל ש[ ]רבן במחשבה בעבודה מן העבודות אלא הראוי לאותה עבודה שמחשבתו מועלת עד שלא יהא פסול בקבלה אלא מצד מחשבתו כמו שהתנינו על הפגול שיקרב המתיר כמצותו וזכור העיקר הזה גם כן:

קבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר קבל בימינו כו': דף לב

הודיענו שמאחר שהקבלה כשרה אינו בא לידי פסול מן הפסולים ואחר כך עוד שב לענין אחר ואמר שזה הדם שקבל אותו הכשר ונתנו לפסול אם זרק אותו הפסול ושנה מקומו שהקרבן אינו נפסל הואיל וזה ששנה השינוי הזה אינו ראוי לזריקה וכמו שאין מחשבתו פוסל כמו שאמרנו הואיל ואינו ראוי לאותו עבודה ג"כ אין פוסלין מעשיו אלא שאם נשאר מדם הנפש שיחזור הכשר ויקבל ויזרוק הדם במקומו וזכור זה העיקר והוא מה שאמר אין מחשבה מועלת אלא במי שראוי לעבודה ובדבר הראוי ובמקום הראוי לעבוד:

השוחט את הזבח לאכול דבר שאין דרכו כו': דף לה

כל זה מבואר ואין הלכה כרבי אליעזר:

השוחט את הזבח לאכול כזית מן העור ומן הרוטב כו': שם

רוטב הוא המרק וקיפה הוא התבלין שמבשלים בתבשיל הראוי להן: ואלל שיורי הבשר המתדבקים בעור בשעת הפשט. וגידים שם נופל על הגידים ממש ועל העורקים הדופקים ושאינן דופקין ועל המיתרים ועל הגידים הקושרים הפרקים. וכשהוא אומר בזה הענין קרנים וטלפים ר"ל קצוות הדקות מהקרנים וטלפים הסמוכות לגוף שכשחותכין אותם מבצבץ מהם דם אמר אם חשב על כזית על שום דבר מכל זה לאכלו חוץ למקומו לא פסל הזבח אבל הוא זבח כשר לפי שאלה הדברים אע"פ שנאכלין אין חושבין להן ואין סומכין עליהם לאוכלן וכן אם היה הקרבן עצמו פגול או נותר ואכל כזית מאותו הפגול או הנותר או אכל מזבח כשר והיה האוכל טמא ולא אכל משום אחד מהן הבשר עצמו רק מן הקרנים [מן הטלפים] ומן העור וכל מה שסיפר אינו חייב כרת כמו שחייב האוכל בשר נותר או פגול או האוכל בשר קדשים והוא טמא וכבר ביארנו בפ' הב' מה הוא הפגול ומה הוא הנותר:

השוחט את המוקדשין לאכול שליל או שליא בחוץ כו'. שם

כבר ידעת שהזבח לא יהיה פגול אלא אם חשב עליו חוץ לזמנו כמו שנזכר ולפיכך יהיה סדר המשנה כך השוחט את המוקדשים לאכול שליל או שליא בחוץ לא פסל וכן אם חשב לאכול מהם חוץ לזמנן לא פיגל לפי שהן מאוסים על האדם כמו העור והאלל. והשליל הוא העובר הנמצא בגוף הבהמה קודם גמר ברייתו והשליא הוא המכסה אשר על השליל בגוף ושאר ההלכה מבוארת ממה שרמזנו בכאן וזכרנו בפירוש ההלכה שלפני זאת:

שחטו ע"מ להניח את דמו או אמוריו למחר או להוציאן כו': שם ע"ב

אם חשב שיזרוק הדם למחר או שיקטיר האימורים למחר בלי ספק שזהו חוץ לזמנו ושהזבח פגול אבל אם היתה המחשבה שיניח הדם או האימורים ואין דעתו לא לזריקה ולא להקטרה רק שישאר הכל עד מחרת וכן אם חשב שיוציא חוץ לעזרה בלבד ואין דעתו לא לזריקה בחוץ ולא להקטרה בחוץ אומרים חכמים הואיל ולא חשב לא לאכול ולא להקטיר ולא לזרוק לא פסל ורבי יהודה אומר הואיל ואם הוציא כמו שחשב או אם הניח פסל בלי ספק ג"כ אם חשב על אותו דבר פסול ואין רבי יהודה חולק על המחשבה בשנוי מקומות נתינת הדם אבל מודה שלא פסל אע"פ שאם נתן *במחשבתו פסל לפי שדעת ר' יהודה בדם שחוץ למקומו כמקומו הוא ר"ל שאם חשב על הזריקה במזבח עצמו לא חוץ לעזרה כאילו חשב לזורקו במקומו ואינו חולק ג"כ אם חשב שיאכלוהו טמאים וכו' שלא פסל לפי שהן דברים חוץ מן הזבח וכבר הודעתיך שענין בחוץ ובפנים מזבח הפנימי ומזבח החיצון ושהדם ישהנזרקים על הפרכת ובקדש הקדשים הן ג"כ נקראים שנתנים בפנים והלכה כחכמים:

פרק רביעי

בית שמאי אומרים כל הנתנים על מזבח החיצון כו': דף לו ע"ב

עוד יתבאר לך בפרק האחר זה שהקרבנות שזורקים דמן על מזבח החיצון יש מהן טעון מתנה אחת ויש מהן טעון שתי מתנות ויש מהן טעון ארבע מתנות כמו שיתבאר וכל זה למצוה אבל אם נתן מתנה אחת בכל קרבן וקרבן מהן כפר לפי שנאמר ודם זבחיך ישפך על מזבח באיזה צד שיהיה. וחלקו ב"ש וב"ה בחטאות שנכפל בהן ג"פ על קרנות מזבח העולה ומיעוט רבים שנים ויהיו כולן שש מתנות ואמרו ב"ש ד' למצוה וב' לעכב לפי שכל זמן שמזה מדם החטאת פחות משתי מתנות לא כפר וב"ה אומרים שבפסוק האחד בלבד מן השלשה שנאמר בחטאת הוא שכתוב בהן קרנות מזבח העולה אני אומר מיעוט קרנות שנים *) (יראה היות סוגיית שנית פנים מכוונת אל כביאור כאמיתי בלעדי נטיה אל המזבח תוספת נתוסף בתוך) ושני פסוקי האחרים כתוב בהן קרנות מזבח העולה ולפיכך יהיה המובן משלשה פסוקים ד' מתנות ג' למצוה ואחת לעכב ויעלה בידינו מהמחלוקת זו שב"ה שאומרים מתנה אחת הוא העיקר ועליו ראוי לסמוך והשאר למצוה לפיכך אם זרק ראשונה כתקנה לא הפסיד הקרבן ואפי' הפסיד המחשבה בהזאה שניה ומה שאחריה ואם נתן הראשונה חוץ לזמנה יהיה הקרבן פגול ואפי' נתן השניה ומה שאחריה חוץ למקומה לפי שהשניה ומה שאחריה אינן אלא תשלום המצוה ואינן מתנאי הכפרה סכרת עד שנלך אחר המחשבה בהן ולדעת בית שמאי שאומרים שתי מתנות הן עיקר בחטאת אם נתן את הראשונה חוץ לזמנה והשניה חוץ למקומה אינו פגול לפי שכבר ערב מחשבת הזמן עם מחשבת המקום בשתי ההזאות שניהן יחד עיקר ולפיכך יהיה כשוחט חוץ לזמנו וקבל חוץ למקומו שאינו פגול כפי העיקרים שביארנו בפרק השני ואין אנו צריכים לשנות בשוחט חוץ לזמנו או חוץ למקומו שענינו מחשבת הזמן ומחשבת המקום כמו שנתבאר בפרק השני וזכור זה תמיד בכל המקומות שלא זכרנו אלא על המחשבה:

כל הנתנין על מזבח הפנימי שאם השמיט אחת כו': שם

אמר רחמנא בפר החטאת הקרב ביום הכפורים ולפני הכפרת יזה ז' פעמים ואמר בשעיר החטאת

*) [כל זה גליון מתלמיד לאחר שהוסיף בחוץ כלומר נגד הספר והמ"כ נדפס רבים בטעות המדפיס] שתגיבו.

שאנינו שפיר המשתלח ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר ר"ל שיזה שבע פעמים ומורה שהזיות שבפנים מעכבות זו את זו לפי שהכתוב מבאר מספרם ולפי שכולן צריכות לכן אין הקרבן פגול עד שיפסיד את המחשבה ר"ל מחשבת הזמן בכולן כפי העיקר שבארנו בפרק השני[הלכה ג]כהרצאת כשר כך הרצאת פסול ולכך צריכין שתהא המחשבה פוסלת ההזיות ההכרחיות כלן אם היה ההפסד בזאת ומזה יהיה פגול וכבר אמרנו שמתנות שבפנים כלן ההכרחיות בכפרה ולפיכך אם הפסיד המחשבה בקצת המתנות והוא מה שאמר אחת שלא כתקנן בין שאיחר אותה או הקדימה הקרבן ההוא פסול והאוכל ממנו אינו חייב כרת :

אלו דברים שאין חייבים עליהם משום פגול כו' : דף מב ע"ב

כבר ידעת שהפיגול למדנו אותו מן השלמים שנאמר ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו וגו' ואמר מה שלמים מיוחדים שיש להן מתירין בין לאדם בין למזבח חייבין עליו משום פגול אף כל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח חייבין עליו משום פגול וענין זה המאמר כי כל דבר שאינו ראוי ליאכל כפי הדת ולא ליקרב אלא אם קדם לו מעשה אחר ואחר גמר אותו מעשה כתקנו יהיה ראוי אותו דבר ליאכל או ליקרב כגון האימורים שאסור להקריבן עד שיזרק הדם וכגון הדבר הנאכל מן השלמים שאסור לאוכלן אלא אחר הקטרת האימורים למזבח וזריקת הדם מתיר האימורים למזבח והאימורים מתירין בשר לאדם וכשהוא מפסיד המחשבה בחוץ לזמנו כמו שזכרנו יהיה אותו דבר שיהיה דבר ראוי ליאכל או ליסרף פגול וחייב האוכל ממנו כרת אך הדבר שאין לו מתיר אלא הוא עצמו מתיר לזולתו אין חייב האוכל ממנו כרת אע"פ שהפסיד המחשבה ופיגל וזהו ענין שאין חייבין עליו משום פגול. ומכלל זה הקומץ והוא הדבר שלוקח הכהן מן המנחה ונותנו על גבי המזבח כמו שנאמר וקמץ משם. מלא קמצו לפיכך האוכל אותו הקומץ או הלבונה אע"פ שהמנחה נתפגלה אינו חייב כרת לפי שאין שם קדימת מעשה להתיר הקומץ והלבונה ליקרב רק הן בעצמן הן המתירים וכן קטרת ומנחת כהנים שורפין אותן כולן ואין לוקחין מהן קומץ לומר הקומץ מכשיר השירים. וכן מנחת כהן משיח והוא קרבן כהן גדול בכל יום ונאמר בתורה וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל. ומנחת נסכים הוא הסלת שמביאים עם הקרבנות כמו שנבאר בתחלת מנחות. והדם רוצה בו דם הקרבנות כלן לפי שהוא מכשיר זולתו ואין*[לו]מכשיר כמו שנזכר. והנסכים הבאים בפני עצמן הם היינות שמביאין בנדר ונדבה כמו שיתבאר במנחות והבאים עם הבהמה והם שמביאים עם הקרבנות שחייבים בנסכים כמו שיתבאר במנחות וכבר זכרנו ביאור זה בשקלים ואומר ר"מ שדם הקרבן מכשיר הנסכים הבאים עמו למזבח ולפיכך חייבין עליהן משום פגול וחכ"א שהנסכים מכל הזבחים אין להן מתיר אלא דינם כדין הדם ומכלל זה לוג שמן של מצורע נמצא העיקר הזה העולה בידינו שהקרבן או המנחה כשהוא מתפגל כפי תנאי הפגול שזכרנו בפרק השני וכמו שיתבאר בתחלת מנחות כיצד יהיה פגול המנחה שהאוכל מן המתירים עצמן שלא הדם להן מתיר אינו חייב כרת והאוכל מדבר שיש לו מתירין בין שיהיה אותו דבר מותר לאדם כמו שירי מנחות ושירי החטאות והאשמים או השלמים בין שיהיה ראוי ליסרף כמו האימורים ובשר העולה חייב כרת משום פגול וכבר הארכנו בביאור זו ההלכה כדי שלא נצטרך לשנות אלו העיקרים בכל מקום והלכה כרבי שמעון

העולה דמה מתיר את בשרה למזבח ועורה כו' : דף מג

פרים הנשרפים הן פר יום הכיפורים ופר הבא על כל המצות ופר העלם ושעירין הנשרפין הן שעיר יוה"כ ושעירי עובדי כוכבים ודין התורה לשרוף אותן ר"ל שעירי עבודת כוכבים כמו שבארנו בתחילת דברינו במסכת הזאת שמריפתן למדו חכמים ממה שנאמר בפר העלם חטאת הקהל הוא בנין אב לכל חטאות הקהל שישרפו ודינן כדין פר כהן משיח ופר העלם בשוה בשריפתן וזריקת דמן לפנים ובהקטר אימורים והוא מה שאמר בספרא נאמר בפרשת העלם דבר של צבור חטאת הקהל הוא לרבות שעירי עבודת כוכבים לכל האמור בענין ר"ל הזאות וזריקה ולפנים והקטר אימורים על מזבח החיצון ולשרוף הנותר מן הגוף בחוץ ר"ל חוץ למחנה ולפי שכל אלו זורקין את הדם לפנים ומקריבין מהם אימורים על גבי מזבח החיצון שורפין הנותר מגופן חוץ למחנה נמצא על דעת האומר דמן מתיר את אימוריהן ליקרב שהאימורים דבר שיש לו מתירין ואם פיגל במחשבה כמו שנזכר יהיו האימורים פיגול והאוכל ממנו כזית חייב כרת ורבי שמעון אומר הואיל ולמדנו הפיגול מן השלמים והשלמים כל מעשיהן במזבח החיצון כמו כן לא יהיה דין הפגול אלא במה שיהיו כל מעשיו במזבח החיצון ואין הלכה כרבי שמעון :

קדשי עובדי כוכבים אין חייבין עליהן משום פגול נותר כו' : דף מה
דברים שאין חייבין עליהם משום פגול כו' : שם ע"ב

דבר תורה שעובדי כוכבים מקריבין קרבנות ומקבלין אותן מהם וכבר בארנו בתחלת שקלים שמקבלין מהם דבר הנדר והנדבה ר"ל העולות והשלמים וכבר נתבאר בפרק זה הדברים שאין חייבין עליהן משום פגול ומכללן הדם ואמר רחמנא בדם ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר ואמר שלכם יהא ואמר עוד לכפרה נתתיו ולא למעילה וכן אם אכל מדם הקדשים והיה זה האוכל טמא הגוף אינו חייב כרת משום אוכל קדשים בטומאה נמצא שאין חייבין עליו לא משום טומאה ולא משום נותר ולא משום פגול אבל חייב האוכל ממנו משום אוכל דם בלבד כשאר הדמים והלכה כר' יוסי : ור"ש שהעצים והלבונה והקטרת אין בהם משום טומאה ולא טומאת עצמן ולא טומאת הגוף ר"ל שהטמא אם אכל קטרת ולבונה או הקריב עצים טהורין שהוא פטור וכן אם היה טהור והן טמאין ואין הלכה כר"ש ואין לך עצים שמתטמאין אלא עצים של קרבן בלבד שהם נפסלים ואסור לשרפן על גבי המזבח :

לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם הזבח כו' : דף מו ע"ב

מכלל דברינו נתבאר לך שלא הוצרך שיהיו השלמים נשחטים לשם תמים ולא עולה לשם עולה וכבר הודעתיך בתחלת המסכתא שאם שחט סתם כשר והתנא הזה הצריך שתהא כוונת בעל הקרבן לאלה הו' דברים מוסף על השוחט : וא"ר יוסי שהוא התנאי בית דין שאין הולכים אלא אחר מחשבת העובד בלבד ר"ל השוחט או המקבל או הזורק אבל בעל הזבח לא והלכה כרבי יוסי ולפיכך דברי האומר בעלים מפגלים נדחין ואין ענין המחשבה תלוי אלא בעושה אחד מד' העבודות בלבד כמו שנזכר :

פרק חמישי

איזהו מקומן של זבחים קדשי קדשים שחיטתן וכו' : דף מז

קדשי קדשים נקראין העולה והחטאת והאשם ודבר תורה בחטאת ואשם קדשי קדשים הוא ולמדנו בעולה לפי ששוה עם החטאת והאשם בשחיטתה ובקבול דמה כמו שיתבאר ומקום שחיטת העולה נאמר בה ושחט אותו על ירך המזבח צפונה ונאמר בחטאת במקום אשר ישחט העולה תשחט החטאת ונאמר באשם במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם ואמרו בנין אב לכל החטאות שלא ישחטו אלא בצפון וכן המקבל דם לא יהיה אלא בצפון שנאמר סמוך לשחיטה ולקח מדם הפר שיהיה הקבול בצפון ג"כ ורבוע המקום היה מכותל המזבח הצפוני עד כותל העזרה והוא שמים אמה[וחצי]וכל שכנגד הרוחב הזה מכותל האולם עד כותל המזרחי והוא ע"ו אמה וזה הרבוע נקרא צפון לשחיטת קדשי קדשים וזה יתבאר לך מצורת המקדש שאצייר במדות וכן יתבאר בתוספתא זבחים [רפ"ו] שהמקום הזה מקום השחיטה ופר ושעיר של יוה"כ אינו אלא חטאת כמו שבארנו בתחלת חלוק הקרבנות *(ולפיכך) נכנס לפנים כמו שנא' בתורה הקדים אותן על כל החטאות ולא הקדים העולה אע"פ שהיא עיקר ועליה סמך הכתוב כמו שנאמר במקום אשר ישחטו את העולה ולמה לא אמר ג"כ בק"ק וקבול דמן בכלי שרת בצפון לפי שאשמות ומכלל קדשי קדשים מכלל האשמות אשם מצורע שכל דמו אינו נכנס לכלי שרת אלא מקצתו ביד הכהן ומקצתו בכלי שרת כמו שיתבאר בפרק האחרון מנגעים וכבר נתבאר לך בפרק שלפני זה שמתנות שבפנים מעכבות זו את זו : ושירי הדם ר"ל הנותר מדם פר ושעיר של יום הכיפורים לפי שלמד מדינו משירי דם הפר של כהן משיח שדמו ג"כ נכנס לפנים שנאמר בו ואת כל דם הפר ישפוך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד והצד הסמוך לפתח אוהל מועד מן המזבח הוא צד מערבי לפי שההיכל במערב כמו שיתבאר מצורת המקדש במדות והמזבח לפניו ולפי שהוא שירי מצוה נאמר בה אם לא נתן לא עכב שהעיקר בידינו שירי מצוה אין מעכבים והמצוה שהיא עיקר הם ההזאות

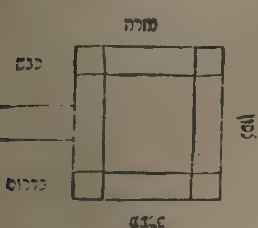
*נ"א ולפי שדמו

פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שחיטתן כו' : שם

כבר בארנו בפרק שלפני זה שפרים הנשרפין ושעירים הנשרפין הם כלם חטאות וקרבן צבור ולמדנו דינם במתן דמים וזולתו מפר כהן משיח ר"ל פר שנגתו שנאמר בו והזה מן הדם שבע פעמים לפני ה' את פני פרכת הקדש ונתן הכהן מן הדם על קרנות מזבח קטרת הסמים לפני ה' אשר באוהל מועד ואת כל דם הפר ישפוך אל יסוד מזבח העולה וכמו כן אמר בפר העלם · ולמדנו שעיר עבודת כוכבים מפר כהן משיח כמו שנזכר ולפיכך מה שאמר בכאן ודמן טעון הזייה על הפרכת תהיה הזייה מקור ולא תהא הכוונה הזאה אחת רק ההזאה ממנין ידוע שהוא ז' הזאות כמו שנתבאר :

חטאות הצבור והיחיד אלו הן חטאות הצבור כו' : דף נב ע"ב

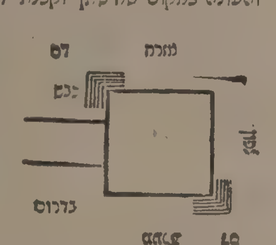
כבר זכרנו בתחלת דברינו במסכת זו כל החטאות של יחיד וצבור ונתבאר ג"כ בפ' הזה שהחטאות שחיטתן בצפון וכן קבול דמן ודבר תורה בחטאת ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות מזבח העולה וכבר בארנו בפ' שלפני זה שהוא על ארבע קרנות וסוף הפסוק ואת דמו ישפוך אל יסוד מזבח העולה ואמר בספרי זה יסוד דרומי שהוא הקרוב אליו ברדתו מן המזבח לפי שהכבש שעולין בו למזבח הוא בדרומו של מזבח כמו שנבאר כשנצייר אותו במדות כמו שדם החטאת הנעשית בפנים שופכין שירי הדם על יסוד מערבי שהוא סמוך לו בצאתו מן ההיכל כמו שבארנו ג"כ דם הנעשה בחוץ שופכין שירי הדם על היסוד הקרוב אליו ברדתו מראש המזבח ולפי שקרן דרומית מזרחית הוא על ימינו בעלותו מן הכבש למזבח ראוי להתחיל בו · והעיקר בידינו כל פנות שאתה פונה יהיו דרך ימין למזבח · ואני מצייר עתה צורת ריבוע המזבח כדי שיתבארו לך אלו הפנות והקרנות בלבד עד שנצייר צורת המזבח כלו במקומו ממדות וזו היא צורת ריבועו ומקום הכנתו תוך הד' פנות

ונאמר בתורה על החטאת במקום קדש תאכל בחצר אהל מועד והוא ענין לפנים מן הקלעים והעזרה במקדש כנגד לפנים מן הקלעים במשכן ונאמר עוד כל זכר בכהנים יאכל אותה ולמה תאכל ליום ולילה לפי שמצאנו התודה שהיא קדשים קלים נאמר בה שלא תאכל אלא ליום ולילה כמו שנזכר בפרק הזה לפיכך. אינו ראוי לפסול זאת שהיא קדשי קדשים ג"כ*[יותר]מיום ולילה·ולמה היא עד חצות הלילה כדי להרחיק את האדם מן העבירה כמו שנתבאר בתחילת ברכות:

העולה קדשי קדשים שחיטתן בצפון וקבול כו' : דף נג ע"ב

לא נאמר בעולה קדשי קדשים אלא מפני שלא נאמר עליה כן בתורה אבל השוה בין החטאת והאשם והעולה במקום שחיטתן וקבלת דמן כמו שבארנו בתחלת פרק הזה ולפיכך היתה גם כן קדשי קדשים כמו החטאת והאשם ודבר תורה בעולה והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה והקטיר את הכל ולא נאמר בעולה על קרנות המזבח כדי שנאמר עליה שהיא צריכה ארבע מתנות אבל נאמר בזריקת דמה וזרקו את הדם על המזבח סביב ולפי שנאמר סביב הוצרכנו שיהיו המתנות כוללים ארבע רוחות המזבח וזה יהא כשיזה שתי מתנות בשני קרנות שהן באלכסון וזהו שהן ד' ר"ל שמניהם כוללים הד' כותלים והנני מצייר עכשיו ריבוע המזבח ויהיה הדם הנזרק כמו הקוים שכתוב עליהם דם וזו היא צורת המזבח והדם על סדר הנזכר ·

זבחי שלמי צבור ואשמות אלו הן אשמות כו' : דף נד ע"ב

כבר ידעת שאין לצבור שלמים אלא שני כבשי עצרת והן שמניפין אותן על שתי הלחם כמו שיתבאר אחר כך וסמך אותן הכתוב אל החטאת שנאמר ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח השלמים לכן היה מספקן כחטאת זולתי מתן ד' שאין חייבין במתן ד' בקרבן בשוה שניה אלא בחטאת בלבד וכבר בארנו אלו האשמות כולן בתחלת דברינו :

התודה ואיל נזיר קדשים קלים שחיטתן בכל כו' : דף נה

התודה היא קרבן שלמים עם מנחה ועוד נבאר אותה במנחות שנאמר וזאת תורת זבח השלמים אם על תודה יקריבנו · ונאמר בזריקת דם השלמים סביב כמו שנאמר בעולה לפיכך כל שלמים דמן טעון שתי מתנות שהן ד' כמו העולה ואמר רחמנא בחטאת ואכלתם אותה במקום קדוש ואמרו אותם במקום קדוש ולא אחרת במקום קדוש ר"ל שהחטאת וכל הראוי לה והאשם שמשפטו כמשפטה שנא' בתורה כחטאת כאשם היא שאינה נאכלת אלא בעזרה אבל זולתה מן הקרבנות נאכלין בכל ירושלים : והמורם הוא הדבר שהכהן נוטל מתודה ואיל נזיר והוא שנוטל מקרבן תודה חזה ושוק ונוטל מן הלחם שמקריבין עמו אחד מכל קרבן שהן ד' חלות כמו שנבאר בשביעי ממנחות ונוטל מאיל נזיר הזרוע בשלה וחזה ושוק ג"כ וחלת מצה ורקיק מצה מן הלחם שמקריבין עם איל השלמים וכל אלו אוכלין אותן הכהנים זכרים ונקבות לפי שכן בא הכתוב עליהן חקך וחק בניך וגו' ונאמר בתודה בפי' ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר ואיל נזיר הוקש לתודה שהוא ג"כ קרבן שלמים עם מנחה · וכבר ידעת שכ"מ שנא' בו עד בוקר מצותו עד שיעלה עמוד השחר אבל מדרבנן אמרו עד חצות להרחיק האדם מן העבירה כמו שנזכר למעלה :

שלמים קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה כו' : שם

אמר רחמנא על השלמים ושחטו אותו פתח אהל מועד ואמרו להכשיר כל הרוחות לפי שלא ייחד בו צפונה ואמר כל מיני שלמים מלבד תודה ואיל נזיר שדומה לו אמר בו והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף ואינן נאכלין אלא ביום השחיטה והלילה וממחרת עד ליל ג' · ומה שנוטל הכהן מן השלמים והוא הנקרא מורם מהם הוא חזה ושוק שנאמר בו כי את חזה התנופה ואת שוק התרומה וגו' :

הבכור והמעשר והפסח קדשים קלים שחיטתן כו' : דף נו ע"ב

אמר רחמנא בבכור את דמם תזרוק על המזבח ולא אמר את דמו שזה נאמר על הבכור שאינו צריך אלא זריקה אחת ומעשר בהמה שמקריבין ממנה האימורים ואוכלין הבעלים הנותר כמו שביארנו פעמים ואין לכהנים בו שום דבר אפי' חזה ושוק והוא מה שאמר לכל אדם והבכור אוכלים אותו הכהנים וכן כתוב בו ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וגו' וכבר ידעת שהחזה ושוק דומה לשלמים כמו שאמרנו המורם מהם כיוצא בהם והשלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד וג"כ הבכור אוכלין אותו הכהנים לשני ימים ולילה אחד בכל העיר בכל מאכל כמו שאוכלין חזה ושוק וכל מה שנאמר בפסח הוא דבר תורה וכבר ביארנו אותו בפסחים · ואשר הצריכנו שתהא מתנה כנגד היסוד לפי שנא' בעולה וזרקו את הדם ואמר באלו את דמם תזרוק על המזבח לפיכך כמו שהעולה אי אפשר בלא יסוד שנאמר אל יסוד מזבח העולה כך אלו · ובמדות יתבאר לך שפנות המזבח יש מהן שיש לו יסוד ויש מהם שאין להם יסוד ושמה נצייר זה : ודע כי מה שאמרנו בתחלת דברינו במסכת הזאת שלמים או הדומים להם לא היתה כוונתינו אלא על אלה השלשה קרבנות ר"ל הבכור והמעשר והפסח לפי שהן דומין לשלמים במקומות השחיטה ובהקטרת אימורים ובמקומות האכילה והיות האוכלים זכרים ונקבות ועבדים ובהיות קדשים קלים בזמן אכילתן זולתי הפסח שנאמר. בו פסוק ואם יקשה מקשה ויאמר איך לא אמרת במיני הקרבנות ותמנה אלו השלשה מוסף על העולה והחטאת והאשם והשלמים זה אינו ראוי מצד החלוק לפי שאותן הד' מינים פעמים רבות יתחייב היחיד בכל אחד מהם כפי שנוי הענינים והצבור חייבין בהם בזמנים מסוגים ואלו אינם כן ועוד שהכתוב לא בא אלא על אלו המינים בלבד והם שנתן להם תורות שנאמר זאת תורת העולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ואמר אח"כ אשר צוה ה' וגו' הרי אין שם קרבן זולתי אלו אמנם המילואים לא זכרנו אותו לפי שאינו אכר אלא קרבן השעה לדורות והמנחה עוד יתפרשו דיניה במסכת שאחרי זאת :

פרק ששי

קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח כו' : דף נח.
המנחות היו נקמצות בכל מקום בעזרה כו' · דף ס.

כשנצייר המקדש במדות יתבארו לך מקום המזבח מן העזרה ונחלקו שניהן במה שנאמר וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וכבר ידעת כפי מה שנאמר בפרק שלפני זה שהעולה קדשי קדשים ושחיטתן

שחיטתן בצפון ושלמים קדשים קלים ושחיטתן בכל מקום רבי יוסי אומר המזבח כלו כשר לשחיטת עולה ולשחיטת שלמים ורבי יוסי בר' יהודה אומר חציו לעולה וחציו לשלמים והמנהג לא (שיים) [סיים] לא מקום לקמיצה ונאמר במנחה והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו וגו' ונאמר בה עוד קדש קדשים כחטאת וכאשם ולפיכך היה דינה ודין החטאת והאשם אחד ר"ל שאינה נאכלת אלא מבית לעזרה ואין אוכלין אותה אלא הזכרים בלבד וביום הקרבתה ועד חצות הלילה הסמוך לו כמו שביארנו בפרק אשר לפני זה ועליה אמר הכתוב כל זכר בבני אהרן יאכלנה וראוי להזכיר בכאן שהמזבח אם נפגם ממנו שום דבר כל הקדשים הנשחטים בעזרה כל זמן שהוא פגום פסולין לפי שנאמר וזבחת עליו ואין השחיטה על גוף המזבח אבל היא בעזרה לפיכך ר"ל עליו כל זמן היותו מצוי שלם וזהו מה שאמרו מזבח שנפגם כל קדשים שנשחטו שם פסולין וכן הקדשים שיהיו באותה שעה בעזרה אע"פ שלא נשחטו פסולים שכך עיקר בידינו קדשים בעלי חיים נדחין וכן שיורי מנחות אינם נאכלין בעוד המזבח פגום שנאמר ואכלוה מצות אצל המזבח ר"ל כשהמזבח מצוי שלם כמו שזכרנו וכן קדשים קלים אינן נאכלין בירושלים אלא כשהמזבח מצוי שלם ודע שבחיטת קדשים קלים בהיכל בשעת הדחק מותר לפי שאמרנו בכל מקום וכן אכילת קדשי קדשים בהיכל והלכה כרבי יוסי :

חטאת העוף היתה עשייתה על קרן דרומית מערבית כו' : שם

ההגשות ר"ל* [הגשת] המנחה לפי שנאמר בה הקרב אותה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח ואין נכון להיות פני המזבח ופני ה' אלא בקרן מערבית דרומית כמו שיתבאר לך כשתעיין ריבועו שציירנו בפ' שלפני זה ונקראת המנחה חטאת לפי שנאמר במנחת חוטא לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא ולפיכך סימנו (מצות) [מקום] וחטאת העוף באותו קרן וכבר ביארנו לך בפרק ה' ששירי הדם היה שופך אל יסוד דרומי . ועכין מלמעלן ומלמטן למעלה מן החוט המפסיק גובה המזבח ושיפולו כמו שזכרנו בפרק שני : וניסוך המים הוא בחג הסוכות כמו שביארנו בסוף סוכה אבל ניסוך היין הוא תמיד כמו שנבאר בתחלת מנחות וסיימנו מקום עולת העוף שהוא במזרח המזבח לפי שהוא קרוב אל מקום שפך הדשן ושם משליך מוראתו בנוצתה :

כל העולין למזבח עולין דרך ימין ומקיפין כו' : שם

כבר ביארתי לך בפ' חמישי כי בשעה שעולה הכהן למזבח ופונה על ימין הוא מוצא קרן דרומית מזרחית וסובב על המזבח כלו ואז יגיע לקרן דרומית מערבית כמו שיתבאר לך מצורת הצורה אבל העולה לניסוך המים או היין או עולת העוף כשנצטרך לכך אף על פי שאמרנו שאלו הג' צריך שיהיו בקרן דרומית מערבית אין מטריחין אותו לפנות על ימין ולסבב המזבח כלו אלא מוליך אותו לאותו הקרן ומקריב שם וחוזר לאחוריו וטעם זה כי בשעה שהוא סובב המזבח והמים והיין בידו אפשר שיתעשנו בעשן המזבח בשעת סובבו ויפסיד ריחו והנו צריכין תמימים יהיו לכם ונסכיהם כמו שיתבאר במנחות וג"כ עולת העוף נחוש שתמות מן העשן :

חטאת העוף כיצד היתה נעשית היה מולק כו' : דף סד ע"ב

אמר רחמנא בחטאת העוף והזה מדם החטאת על קיר המזבח והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח ואמר קיר שהשירים שלו מתמצין ליסוד ואיזה זה קיר התחתון ר"ל החצי התחתון מגבהו של מזבח מתחת החוט עד שימצה הנותר בדם אל יסוד המזבח ומפני זה היתה חטאת העוף למטה : וסדר מליקת חטאת העוף הוא שיאחוז שתי רגליו בשתי אצבעותיו מידו השמאלית והכנפים בין שתי האצבעות האחרות והעוף על גב ידו לא שיהיה בפנים על הכף ומושך צוארו על הבהן כשיעור רוחב שתי אצבעות ומולק ממול העורף וזו היא מן העבודות הקשות שבמקדש :

עולת העוף כיצד היתה נעשית היה עולה לכבש כו' : שם

עולת העוף לא ביאר בה הכתוב ממול עורף אבל למדנו מליקת העולה ממליקת החטאת ולא נאמר בעולת העוף ימצה אל יסוד אבל נאמר ונמצה דמו על קיר המזבח ולא זכר יסוד על כן יהיה הדם עולת העוף למעלה ודע שעולת בהמה דמה למטה וחטאת בהמה למעלה לפי שנאמר בה על קרנות המזבח כמו שבארנו וזה על ארבע קרנות כמו שזכרנו וכל זמן שתהיה חטאת בהמה למעלה תהיה עולת בהמה למטה בהפך מקום ולמדנו זה מעולת העוף וחטאת העוף לפי שהעולה מיוחסת ליסוד ר"ל מה שנאמר יסוד מזבח העולה כמו שזכרנו והיסוד בתחתית המזבח כמו שיתבאר ומה שאמר הכתוב בחטאת העוף לא יבדיל ידענו שעולת העוף יבדיל רוצה לומר שחותך הראש ומבדילו בשעת מליקה : ופירוש ספגו במלח שיפרוש עליו המלח בידו כמו שמיבש שום דבר בידו כספוג שמנגבין בו : ומוראה הוא הזפק שבו המאכל והוא בעוף כנגד האצטומכא באדם ונוצתה היא הטלה שעליה והוא חותך אותה עם העור ונוצה שעליה והוא דבר תורה :

לא הסיר לא את המוראה ולא את הנוצה כו' : שם

כבר נודע שרוב הדם הוא בכל הגוף לא בראש בעיקר הדם הכבד והלב והגידים היוצאין משניהן והוא מה שאמר הדמים בגוף שכיחי לפיכך סמך על דם הגוף וראוי שתדע כי חטאת העוף צריך לחתוך רוב סימן אחד לא פחות מזה ובעולה רוב שנים לא פחות ודבר תורה שהחיתוך ממול העורף כמו שנבאר בתחלת מסכת חולין :

חטאת העוף שמלקה שלא לשמה מיצה דמה כו' : שם

המליקה בעוף היא כמו השחיטה בבהמה והמיצוי כמו הזריקה ואין בעוף לא קבלה ולא הילוך ובאלו שתי העבודות בלבד תפסול בו המחשבה ר"ל מליקה ומיצוי כמו שיפסל הזבח בד' דברים וזה הענין כלו מבואר כפי העיקרים שבארנו בפרק ראשון ושני וכשתבין מה שפירשנו בסוף הפ' השני יתבאר לך הכל לפי שכן אותן המשניות בעצמן וכפל אותן בכאן פעם שנית בקרבן העוף להשוות אותו לקרבן בהמה בדיני המחשבה ואין הלכה כר' יהודה :

פרק שביעי

חטאת העוף שעשאה למטן כמעשה חטאת כו' : דף סו

כבר נתבאר לך בפרק שלפני זה שחטאת העוף למטה ועולת העוף למעלה ונתבאר לך ג"כ הפרש שיש בין מליקת חטאת ומליקת עולה ומעשה חטאת היאך הוא ומעשה עולה היאך הוא : ומה שאמר בתחלה כמעשה חטאת לשם חטאת כשרה ר"ל אפילו שינה בסדר מליקתה ושאר ההלכה מבואר :

עולת העוף שעשאה למעלן כמעשה עולה כו' : שם

מה שאמר ג"כ כמעשה עולה לשם עולה כשרה ואפי' שינה בסדר מליקתה וכבר זכרנו לך שכל הזבחים שנשחטו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשום חובה חוץ מן הפסח ומן החטאת ולפיכך (מפני) שעשה העולה לשם חטאת כשרה אבל אם עשה אותה כמעשה חטאת או במקום חטאת ר"ל למטן אינה עולה אבל תהיה אז חטאת פסולה ר"ל שהיא כמו חטאת שאירע בה פסול במעשה או במחשבה שהיא פסולה בלי ספק כמו שזכרנו לפי שאינם פסול העולה הזאת במחשבה עד שנא' כשרה ולא עלתה לבעלים אבל פסלה במעשה :

וכולן אינן מטמאות בבית הבליעה ומועלין בהן כו' : שם ע"ב

מן העיקרים שבידינו שנבלת העוף טהור אינה מטמאה לא במגע ולא במשא לא אדם ולא בגדים אבל היא מטמאה בבית הבליעה בלבד ר"ל מי שאכל ממנה כזית כשהגיע לבית הבליעה יטמא ויהיה טמא ואם נגע בבגדים מטמאין וזהו ענין מטמא בגדים כמו נושא הנבלה ואלו בכלל אבות הטומאות המקובלות כמו שנבאר בתחלת כלים ועוד יתבאר עיקר כל זה והרמז שנאמר על זה בתורה בתחלת מסכת טהרות ושמור העיקר הזה : וידוע שאם יפסד זבח החולין בשום ענין מהענינים המפסידין שזבח יהיה הזבח נבלה וכן אם הפסיד המליקה כגון שמלק בסכין והדומה לו כפי מה שיתבאר בתחלת חולין שזה נבלה אבל אם מלק מליקה כשרה אז תהיה כמו הזבח הכשר בחולין שהתיר רחמנא אכילתו לכהן ר"ל חטאת העוף לפיכך אמר בכאן שאלו השינויין כלן שזכרנו לך בחטאת העוף אם מלקה שלא למטה או שינה מקומה אע"פ שהוא פוסל אותה לא הוציאה מכלל הטהרה שתהא כמו נבלת העוף ותטמא כזית בבית הבליעה ויהיה האוכל ממנה מטמא בגדים רק היא טהורה ואין מותר לאכלה מפני ההפסד שאירע בה והאוכל ממנה שוה פרוטה חייב מעילה כמו שחייב כל הנהנה מן ההקדש לפי שהיא קדש ואין ראוי לאכילה זולתי חטאת העוף שעשאה למטן כמעשה החטאת לשם חטאת שהיא כשרה ומותר באכילה אע"פ ששינה במליקתה ולא מלקה כמו שאמרנו בסדר מליקת חטאת העוף בפרק שלפני זה לפי שאותו הסדר למצוה ואם שינה לא הפסיד כלום :

עולת העוף שעשאה למטן כמעשה חטאת כו' : שם

דבריהן ומחלוקת שלהן אינו אלא בשינוי מקום ושינוי שם אין צריך בהבנת ענין זה זולתי שתזכור הדברים שהזהרתיך לשמרם והם שחטאת העוף כשהיא כשרה היא נאכלת כולה כמו שנתבאר בתורה וכמו שנזכר אין למזבח אלא דמה וכולה לכהנים לפיכך אין בה מעילה וכבר נתבאר בפ' הזה שאם עשאה לשם עולה אסור לאוכלה ומועלין בה וידוע שהעולה כליל לאשים ואפי' היא כשרה האוכל ממנה שום דבר חייב מעילה וכבר זכרנו בפרק ה' שקדשי קדשים שחיטתן בצפון וקדשים קלים שחיטתן בכל מקום וידוע שקדשים קלים יאכל לבעלים או לכהנים כמו שנתבאר בחמישי לפיכך אין בהם מעילה אבל יש בה איסור והיתר לפי שהאימורין מהן אסורים אין ראוי לאכלן לשום אדם והנותר הוא שמותר לכהנים או לישראל או לשניהן ועוד יתבאר בפרק ראשון ממעילה בסדר הזה מתי מועלין באימורי קדשים קלים ומתי אין מועלין בהם ושם יתבאר שקדשי קדשים שהיפתן בדרום אפילו הפסיד בהן המחשבה מועלין בהן ואין בזה מחלוקת והלכה כרבי יהושע :

מלק בשמאל או מלק בלילה שחט חולין בפנים כו' : דף סח

כל הפסולין הן המנויין בתחלת פרק שני זר אונן טבול יום מחוסר כפורים וכו' ודברה תורה בעולת בהמה זכר תמים ואמרו בסיפרא בעולת העוף תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעוף יכול שיבש גפה ושנסמית עינה ושנקטעה רגלה ת"ל מן העוף ולא כל העוף וכבר ביארנו בשני מקודשין חולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה אבל אינם מטמאין לפי שעיקר תורתנו שאין כל דבר אסור באכילה או בהנאה מטמא ואין כל טמא אסור באכילה ובמליקה אינה כשרה אלא בקדשים בפנים אבל כ"ז שמלק בחוץ או מלק חולין אפילו בפנים היא נבלה בלי ספק לפי שאין הפרש בין המליקה ובין הנוחר והמעקר שאין נופל עליהם שם זבח כלל אלא שהוא מעשה יהדו השם על השחיטה בקדשים בפנים בלבד ודבר התורה גדול בני היונה וקטן התורים אינן ראויין לקרבן לפי שנא' תדיר שני תורים או שני בני יונה ולא סיים כל זה אלא [בקדשים ולא] בחולין וענין מה שאמר לא היה פסולו בקדש שאינה ראויה לקרבן לא מצד הפסד המחשבה ולא מצד המתעסק ולא מצד אכילת שינוי מקום שבאלו הדברים נפסדים הזבחים מצד מעלת הקדש וגדולתו אלא מחמת שהן בעצמן נפסדים קודם שיגיע לפסלות ההקדש ואז נמלקה היא נבלה או אם מלק בסכין שהיא נבלה או אם מלק בחוץ כמו שזכרנו טעם כל זה :

מלק ונמצא טרפה ר"מ אומר אינה מטמאה בבית הבליעה כו' : דף סט

טריפת העוף עוד יתבאר ענינה בשלישי מחולין וידוע שהקדשים אם נמצא מהן שום דבר טריפה אסור בהקרבה שאנו אומרים עליו הקריבהו נא לפחתך וידוע שהטריפה אינה מטמאה ודבר תורה בנבלת בהמה שהיא מטמאה במגע ומשא ונבלת עוף הטהור כבר זכרנו שאינה מטמאה לא במגע ובמשא ועוד יתבארו עקרי כל זה בטהרות במקומותיו · ור"מ משוה בין השחיטה והמליקה ואומר כמו שמותר לישראל לאכול שחוטה כן מותר לכהן לאכול מליקה ולמד העוף מן הבהמה בקל וחומר כמו שאתה רואה מן הדבר שלמדנו ר"ל נבלת העוף שהבהמה אין מוציאה מידי טומאה אלא שחיטה והעוף מוציאתו שחיטה ומליקה ואמר ר' יוסי דיו לבא מן הדין להיות כנדון הואיל ולמדנו אותו מן הבהמה יהיה כמותה כמו שנתבאר : והכל מסכימים שכל דבר שאנו למדין דינו בק"ו נאמר בו דיו לבא מן הדין להיות כנדון וזה א' מעקרי היקישות הגמ' ויש לו רמז בתורה כמו שבארנו בשני מן קמא כשחלק רבי יוסי על ר' מאיר בדיו לבא מן הדין להיות כנדון שאין עליו חולק בא ר' מאיר ולמד זה בהיקש ממה שנאמר זאת תורת הבהמה והעוף ואמר מה בהמה דבר המתירה באכילה מטהר טריפתו מטומאתו אף עוף דבר המתירו באכילה מטהר טריפתו מטומאתו ואז אין חולקין עליו בדיו לבא מן הדין לפי שלמד אותו בהיקש לא בק"ו ורבי יוסי מוציא ההיקש הזה לדין אחר ולא יאות כפי כונתנו לזכור כל הטענות כפי מה שאמרנו בתחלת החבור והלכה כרבי יוסי :

פרק שמיני

כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות כו' : דף ע ע"ב

עוד יתבאר לך בפרק שני מתמורה מיני החטאות המתות ר"ל שמניחין אותן עד שימותו : וידוע שהשור הנסקל ג"כ לסקילה עומד ואם נפל עירוב ביניהן ובין שאר הזבחים ואפילו נתערב בעלי חיים אחד מאלו העומדים למות באלף קרבן מניחין אותן עד שימותו כמו שיתבאר בתמורה ואין אנו אומרים יבטל ברוב לפי שהעיקר בעלי חיים חשיבי ולא בטילי : ומוקצה הוא מה שהופרש לקרב לעבודת כוכבים ועוד יתבאר בשני מתמורה שכל אלו אסורים לגבי המזבח ושם נביא ראיית איסור כל אחד מהן לקרבן : ועד שיסתאבו שיארע בהן מום ולא יהיו ראוין לקרבן : ומן הראוי לדעת כי מה שנאמר בכאן רובע ונרבע לא יהיה אלא בעד א' או על פי הבעלים או קודם גמר דינו או אם יהיה הרובע והנרבע עובד כוכבים אבל אם יהיה מישראל בעדים ונגמר דינו אותו השור הוא נסקל וצריך אותו המין כגון שיהיו מעורבים שלמים בחולין שאז מוכרים הכל למי שיקריב אותו שלמים זולתי דמי הקרבן שנתערב שאינו נמכר ולפיכך ימכרו החולין :

קדשים בקדשים מין במינו זה יקרב לשם מה שהוא כו' : דף עא ע"א

מין במינו מקריבין את כלן ובשביל הבעלים אע"פ שאין אנו מיחדים אותן לומר זה קרבנו של זה ואין דין זה נוהג אלא בקרבנות נשים שאינם צריכין סמיכה אבל קרבן האנשים שצריך סמיכה בבעלים שנאמר וסמך ידו על ראש קרבנו מן הנמנע להקריב אותו לשם בעלים הואיל ולא נדע מי הן והואיל ונתערב מין בשאינו מינו כגון שנתערב לו עולה בשלמים מניח אותן עד שיפול בהן מום ואז מוכרים שניהם כל אחד בפני עצמו כאילו מכר אחד בדינר והשני בשני דינרים ואז יתחייב להביא מדמן עולה בשני דינרים ושלמים בשני דינרים לפי שאין אנו יודעים אי זה מהן היה עולה ואי זה שלמים ומפסיד דינר וזהו מה שאמר ויפסיד המותר מביתו : ומה שאמר ויאכלו כבכור וכמעשר ר"ל שלא ימכרו בשווקים ואין שוקלים אותן בליטרים כמו שאין עושין כן בבכור ובמעשר כשאירע בהן מום כמו שיתבאר בחמישי מבכורות וענין החטאת שאי אפשר להתערב עם האשם בשום פנים מבואר היטב והוא שהאשם לא יהיה אלא מזכרי הצאן כמו שבארנו בתחלת דבריו במסכת הזאת ולא תהיה חטאת ממין הצאן אלא ממין הנקבות בלבד וכשתעיין כל הקרבנות כפי חלוקיהן תמצא זה :

אשם שנתערב בשלמים ירעו עד שיסתאבו כו' : דף עה ע"ב

כבר נתבאר בחמישי מזו המסכתא כי האשם קדשי קדשים ונשחט בצפון ונאכל לזכרי כהונה ליום ולילה עד חצות והשלמים קדשים קלים ונשחטים בכל מקום בעזרה ונאכלים בכל העיר לכל אדם לשני ימים ולילה אחד ואמר ר"ש נדון בשניהן דין האשם להחמיר וחכמים אומרים אם נדון בשניהם דין האשם להחמיר אנו מביאים השלמים לידי פסול שלא כדין שאם יותר משניהם שום דבר ממחרת היום ישרף כמו האשם ואפשר שהנותר הוא שלמים ודינם שיאכלו לשני ימים ולילה אחת והעיקר בידינו אין מביאים קדשים לבית הפסול ר"ל שאין עושים בהן שום דבר שמביאים לפסול ולפיכך אמרו חכמים שלא ישחטם אלא מניחין אותן עד שיסתאבו ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה ובדמי היפה שבהן זה ויפסיד המותר מביתו אבל אם היה העירוב בחתיכות הבשר שאין להן תקנה אז נדון הכל כחמור שבהן : מה שאמר הנאכלין ליום אחד בנאכלים לשני ימים לפי שהקדשים קלים עצמן יש מהן שנאכלין ליום אחד ר"ל תודה כמו שנתבאר בה' ממסכת זו ואין הלכה כר"ש :

אברי חטאת שנתערבו באברי עולה כו' : דף עז ע"א

כבר ידעת שהחטאת תאכל והעולה תשרף : וענין מה שאמר יתן למעלה שיתן הבשר שנתערב למעלה מן העצים במזבח ונחשוב בשר החטאת שכל מה שניתן ממנו למעלה מן המזבח שהיא עצים והנשאר בשר עולה : וענין תעובר צורתו שיניח אותו עד שיפסול וישרף במקום שישרפו פסולי המוקדשים ר"ל מבית לעזרה כמו שיתבאר בי"ב ממסכתא זו ואין הלכה כרבי אליעזר :

אברין באברי בעלי מומין רא"א אם קרב ראש א' מהן כו' : דף עז ע"ב

דעת ר"א במה שאמר ראש א' זוג ר"ל אם הקריב שני ראשים מן הראשים המעורבים אומר שחל הספק בשניהן יחד לפי שנא' ראש בעל מום האחד משניהם ולא נדע איזה משניהן וכבר נקרבו שניהן והנשארים כשרים : וחכ"א אפילו נקרבו כולן ולא נשאר אלא א' אפשר שזה הנשאר הוא של בעל מום לפיכך יצא לבית השריפה והלכה כחכמים :

דם שנתערב במים אם יש בו מראה דם כשר כו' . שם

רואין אותו כאילו הוא מים פירושו כמו שאבאר · והוא שאם נפל מן היין או מדם החולין על דם הקדשים

הקדשים והוא דבר מוטט על שאילו היה מים עומד האדם בעינו אדום הז הוא כשר ואם היה הרבה עד שאילו היה מים בטל מראית הדם בטל במיעוטו ואסור לעשות ממנו הזיה : ור' יהודה אומר אין דם מבטל דם אלא אפי' נפל כמו י' ליטרין דם חולין על מִשקל דרכמון א' מדם קדשים מותר להזות ממנו ולא נאמר בטל במיעוטו שפשוט אלו בכל דבר מין במינו לא בטיל וכבר נתבאר מדבריו שזה העירוב הוא שיפלו המים או הדומה להן על דם הקרבן ולא שיפול דם הקרבן במים או ביין או בדם אחר וכן נאמר בגמ' לא שנו אלא שנפל מים לתוך דם אבל דם למים ראשון ראשון בטל וזה כבר מבואר וראוי ואין הלכה כר' יהודה :

נתערב בדם פסולין ישפך לאמה בדם תמצית כו' : דף עח

האמה המעבר ששותים וגורין עליו הדמים אחר זריקתן על המזבח ויוצאין לנחל קדרון נקראת אמה כמו שיתבאר אחרי כן וא"ר אליעזר שהתמצית יש בו מדם הנפש ולפיכך כשר לכתחלה : וענין אם לא נמלך שלא ישאל אותנו אם יזרוק ממנו אם לא אבל אם שאל פי בית דין מורין שישפך אל מקום שפך הדמים כמו שזכרנו ואין הלכה כרבי אליעזר :

דם תמימים בדם בעלי מומין ישפך לאמה כוס בכוסות כו' : דף עט ע"ב

מה שאמר ר' אליעזר גם כן קרב כוס אחד רואה בו זוג אחד כמו שאמר באברים והלכה כחכמים :

הניתנין למטה שנתערבו בניתנין למעלה כו' : שם

כבר זכרנו בפ' ה' ממסכתא זו שחטאת בהמה דמה למעלה : ודמים הניתנים למטה הן דם עולת בהמה ואשמות ושלמים ובכור ופסח ומעשר וכבר בארנו שלמעלה הוא למעלה מן החוט ולמטה למטה מן החוט ר"ל הקו שמהלך המזבח ואין הלכה כרבי אליעזר :

הניתנין מתנה אחת שנתערבו בניתנין מתנה אחת כו' : דף פ

כבר נתבאר שהחטאת לבדה היא צריכה מתן ארבע והבכור ומעשר ופסח מתנה אחת ובזה הוא המחלוקת בין שניהם ג"כ בעירוב מתן ארבע במתן שתים או שתים במתן אחת : ומה שאמר לא עשית בידך ר"ל שלא השלים מתן ארבע שהמניעה מלעשות שום דבר אינו מעשה :

הניתנין בפנים שנתערבו עם הניתנין בחוץ כו' : דף פא ע"ב

אומר שאם נמלך אומרים לו ישפך לאמה ואם לא שאל ונתן מן הדם המתערב בפנים מה שיהיה ראוי לתת מדם של חוץ כשר : ואמר ר"ע שהדמים כל זמן שנכנסו להיכל לכפר נפסלו ולא יתן מהן אחר כן בחוץ כל עיקר : וחכ"א החטאת בלבד לפי שנאמר וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש וגו' אי זה מין שתהיה ואפילו חטאת יחיד הניתנת על מזבח הנחשת אם נכנס דמה לפנים נפסל להזות ממנו על מזבח החיצון והלכה כחכמים בכלן :

חטאת שקבל דמה בשתי כוסות יצא אחד מהן כו' : דף פב

דע שאם יצא מבשר קדשי קדשים חוץ לעזרה נפסל ואסור באכילה וסמך זה למה שנאמר ובשר בשדה טרפה ר"ל שהבשר שיצא חוץ למחיצתו שהוא שדהו הרי הוא כבשר טרפה ואסור באכילה וכן*[בשר]קדשים קלים שיצאו חוץ לחומה דינו אחד ואם הובא בשר קדשי קדשים אל ההיכל לא יפסל והוא מותר באכילה כמו שזכרנו בפ' ו' כמו שנא' וכל חטאת אשר יובא מדמה ואמרו מדמה ולא מבשרה הנה נתבאר שאם יצא בשר לחוץ נפסל ואם נכנס לפנים לא נפסל וג"כ המחשבה אם חשב עליו לאוכלו בחוץ פסול ואם חשב לאכלו בפנים לא פסול כמו שבארנו בשני מזו המסכתא וחכמים מביאים ראיה אשר הובא מדמה אפילו מקצת דמה ולפיכך אם נכנס מקצת דמה נפסלה ורבי יוסי סמך על ק"ו כמו שאזה רואה אותו דמים הי' לאים הם מה שחשב עליהם לזרקו בחוץ והם נקראים דמים פסולים · דבר תורה על ציץ שהוא מכפר טומאת קדשים שנאמר והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל וגו' ואח"כ פירש בפרשת אמר אל הכהנים שעון הקדשים שהוא מכפר הוא הטומאה לפי שנאמר אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים וגו' כבר בארנו בסוף עדיות כי סוף הדבר שעל פיו עושים שאין דם הקדשים מטמא כל עיקר והלכה כחכמים ורבי יהודה :

פרק תשיעי

המזבח מקדש את הראוי לו רי"א כל הראוי לאשים כו' : דף פג

הראוי לו הראוי ליקרב אבל קומץ המנחה אם לא נתקדש בכלי שרת שאינו ראוי ליקרב אינו מתקדש ואפי' עלה על גבי המזבח ומחלוקת רבן גמליאל ורבי יהושע מבואר ויש לכל אחד משניהן דחיה בטענות חבירו ולא יאות כפי כוונתינו לספר טענותיהם ור"ש הולך אחרי דעת רבי יהושע וכלן סומכים על מה שנאמר כל הנוגע במזבח יקדש על מנת שיהא ראוי כמו ששנה בתחלת המשנה ויש מחלוקת ביניהן על זה כמו ששמעת והלכה כרבי יהושע :

ואלו אם עלו לא ירדו הלן והטמא והיוצא כו' : דף פד

רבי יהודה מביא ראיה ממה שנאמר היא העולה פרט לנשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים שאם עלתה תרד · רבי שמעון מביא ראיה ממה שנאמר זאת תורת העולה תורה אחת לכל העולין שאם עלו לא ירדו · ומה שאמר הלן ר"ל דם הלן ובשר הלן והלכה כר' יהודה :

אלו לא היה פסולן בקדש הרובע והנרבע והמוקצה כו' : שם

אין רבי עקיבא מכשיר מבעלי מומים אלא המומים שיהיו בעין כגון הלובן והשחור ונקודה אדומה על לובן העין והקרום הקשה העולה בעין נגד האף והדומה לה לפי שכגון אלו המומין כשר בעופות כמו שבארנו בפרק ה' שאמרו אין תמות וזכרות בעופות והלכה כרבי חנינא סגן הכהנים :

כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו כו' : שם

וכולם שעלו חיים ר"ל בעלי מומין והוא דברי ר"ע שהוא מכשיר מבעלי מומין אותן שזכרנו אמר שזהו אחר שחיטה ואם הבהמה חיה תרד : ומה שאמר עולה שעלתה חיה היא עולה כשרה לדברי הכל ולא בא ללמדנו אלא שהמזבח ראוי להפשט ולניתוח אם עבר ושחט בראש המזבח :

ואלו אם עלו ירדו בשר קדשי קדשים ובשר קדשים כו' : דף פה

כל אלו שנאמר מורידין אותו מן המזבח ואפילו העלו אותן אינן ראוין למזבח אבל כלן ראוין לאכילה זולתי הקטרתן אבל היא ג"כ אינה ראויה למזבח וכן כל מה שמנה אחר הקטרה אינו ראוי למזבח אלא אם היה מחובר ר"ל שיהא מקרבן עולה ששורפין אותה כלם ויהיו דבוקים בבשר הדיבוק הטבעי :

וכולם שפקעו מע"ג המזבח לא יחזיר וכן גחלת כו' : דף פו

וכולן שפקעו פי' כל אברים שזכרנו שאם עלו לא ירדו אם פקעו מעל גבי המזבח לא יחזיר וכן גחלת שפקעה ג"כ לא יחזיר ופי' פקעו עפו כמו שאנו רואים במוקדי האש שכל דבר שיש בתוכו לחות הוא עף מן האש כשמתחיל אותו לחות להתנועע ולצאת ומה שאמר קודם חצות ולא אמר כל הלילה לפי שאמר הכתוב היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואילו אמר כל הלילה לבד היה משמעו עד הבקר ולפי שאמר אח"כ עד הבקר אמרו שהוא רמז להרחקה מן הבקר הוא מה שאמרו עד הבקר תן בוקר לבקרו של לילה ועל כן אמרו עד חצות להרחיק אדם מן העבירה כמו שבארנו בתחלת ברכות :

כשם שהמזבח מקדש את הראוי לו כך הכבש כו' : שם

כלי הלח מקדשין את הלח ומדות היבש מקדש כו' : דף פח

כמו שאמר הכתוב במזבח כל הנוגע במזבח יקדש כך אמר בכל הכלים וקדשת אותם והיו קדש קדשים כל הנוגע בהם יקדש וע"מ שיהא אותו דבר ראוי לאותו כלי או לאותו מקום וכלי הלח הכלים שמקבלים בהם הדם והיין או המים והשמן ומדות היבש מן המדות שמודדין בהן הסלת למנחות וראוי לך לדעת שכלי שרת אם נקבו או נשברו אין מרפאין שבריהן אלא עושין אותן פעם שניה וכן הסכין אם נפגם או נכנס אין מתקנין אותו ואין משחיזין אותו עד שיסיר הפגם וכן בגדי כהנים אם נתלכלכו אין מכבסים אותן אלא עושין בגדים חדשים ומניחים אלו לצורך פתילות כמו שנתבאר בסוכה ומעם כל זה אין עניות במקום עשירות :

פרק עשירי

כל התדיר מחבירו קודם את חבירו התמידים כו' : דף פט

פירוש תדיר תרגום תמיד תדירא וכל הענין מבואר וכבר נזכר פירושו בתחלת סדר זה :

וכל המקודש מחבירו קודם את חבירו דם חטאת כו' : שם

מרצה מכפר ואימורי חטאת אע"פ שנשרפים כלן כמו אברי עולה אבל העולה נשרפת כלה והחטאת אין שורפין ממנה זולתי האימורין וזהו ענין מה שאמר מפני שהן כליל לאשים ר"ל שכל העולה כליל לאשים : ומה שאמר בשלמים מתן ארבע ר"ל שתים שהן ארבע וכבר נתבאר הדינים כלן הנזכרים בהלכה זו בחמישי ממסכת זו ועוד נבאר במנחות שהבכור והמעשר אינם טעונים נסכים ותנופה :

הבכור קודם למעשר מפני שקדושתו מרחם כו' : שם

אע"פ שקרבן העוף כולן קדשי קדשים לפי שהוא חטאת או עולה כמו שנתבאר אבל מין הבהמה שיש בה קצת מקדשי קדשים מעלתה גדולה אלא ממין העוף שכולו קדשי קדשים ולפי שקרא הדם והאימורים קדשי קדשים ידענו שמי שהוציא אימורי קדשים קלים חוץ לעזרה נפסלו אבל בשר קדשים קלים אם עבר והוציאו חוץ לעזרה קודם זריקת הדם לא נפסל הואיל וסופו לצאת :

העופות קודמין למנחות מפני שהן דמים מנחת חוטא כו' : שם

מנחת חוטא הוא עשירית האיפה שמקריבה העני על טומאת מקדש וקדשיו או שבועת העדות כמו שזכרנו בתחלת דברינו בזו המסכתא ואמר רחמנא והקריב את אשר לחטאת ראשונה ואמרו בנין אב לכל החטאות שיהיו קודמות לעולות הבאות עמהן בין בעוף בין בבהמה ומה שאמר וכן בהקדשן ר"ל כי בשעה שיפריש קרבנותיו אומר הרי זו חטאת ואחר כך אומר הרי זו עולה :

כל החטאות שבתורה קודמות לאשמות חוץ כו' : דף צ ע"ב

כל אלו פסוקי התורה : וענין להכשיר שהוא מתקן האדם ומשלים שהרתו והוא מה שנאמר ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנוך וגו' :

כשם שהן קודמין בהקרבתם כך הן קודמין באבילתן כו' שם

הרי זה מבואר והלכה כחכמים :

ובכולם הכהנים רשאין לשנות באבילתן לאבלן כו' : שם

אמר רחמנא בדברים שהכהן אוכל למשחה אמר למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין ר"ל מטעמים ומאכלים בתבלין וכיוצא בהן והלכה כרבי מאיר :

א"ר שמעון אם ראית שמן שהוא מתחלק בעזרה כו' : דף צא

דבר תורה שמנחת ישראל מקריבין ממנה הקומץ ואוכלים הכהנים הנותר והוא השירים ומנחת כהן שורפים אותה כלה שנאמר וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל על כן שורפים הנותר מן השמן שנאף על מנחת כהן ואוכלין שאר השמן ממנחת ישראל ועל דעת האומר שאין מתנדב שום אדם שמן לבדו אין שם מה שישרף ולא יתחלק אלא מה שנזכר למעלה והלכה כר"ע שאומר מתנדבים שמן ולא פחות מלוג ומקריבין ממנה קומץ לאשים והנותר יאכל כשאר המנחות אם היתה מנחת ישראל כמו שזכרנו וכן יכול אדם להתנדב יין בלבד ולא פחות מג' [לוגין] כמו שיתבאר בסוף מנחות וזורקין אותו כולו על גבי האשים ואע"פ שהוא מכבה האש במזבח שהוא מצות לא תעשה לפי שנאמר לא תכבה ואמרו הנוטל גחלת מע"ג המזבח וכבה חייב אבל הוא דבר שאין מתכוין מותר ושמא תאמר בהכרח יתפעל כי בשעה שזורק היין על המזבח יכבה אותו בהכרח והעיקר בידינו מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות דע שאינו מתכבה בהכרח לפי שמעט מן היין או המים והדומה להם מן הדברים הנגרים כשזורקין אותן על האש הגדולה אין מכבין אותם רק כח האש מלהט אותן ומלחכן ועוד שאפשר שיזרק על קרקע המזבח או על קצות העצים שלא נשרפו עדיין ומן הראוי להוסיף על הענין הזה מה שאמרו נסכים שנטמאו עושה להם מערכה בפני עצמה ושורפן · ודע שהתודה קודמת לאיל הנזיר לפי שיש בה מיני מנחה יותר כמו שבארנו במנחות וכן חטאת העוף קודמת לעולת בהמה :

פרק אחד עשר

דם חטאת שנתן על הבגד הרי זה טעון כבוס כו' : דף צב

אמר רחמנא בחטאת הנאכלת ואשר יזה מדמה על הבגד וגו' ואמר עוד בה תשחט החטאת ואמרו בנשחטה הכתוב מדבר להוציא חטאת העוף שאין בה דין הכבוס :

חטאת פסולה אין דמה טעון כבוס בין שהיתה כו' : שם

נאמר בפירוש מדמה מדם כשרה ולא מדם פסולה והלכה מבוארת :

נתן מן הצואר על הבגד אינו טעון כבוס מן הקרן כו' : דף צג

[למד העיקר היה ממה שנאמר ואשר יזה (לא) מדמה ואמר לא אמרתי אלא בדם הראוי להזאה] :

נתן על העור עד שלא הופשט אינו טעון כבוס כו' : שם ע"ב

הכל מסכימים שהעור עם למרו בשעה שמפשיטין אותו קודם שיעבד ויתקן אותו אינו מטמא כשאר הטומאות אבל הוא ראוי לטומאה ר"ל אם עבדו ותקנו ואמר בחטאת ואשר יזה מדמה על הבגד רבי יהודה אומר מה בגד הראוי לקבל טומאה אף כל הראוי לקבל טומאה והעור שהופשט ראוי ואע"פ שעכשיו אינו מתטמא וכן הדומה לו מן הדברים שאינם מתטמאים כמו שהם אלא אם שינם בהם מחשבה מכמות שהוא עכשיו : ומה שאמר מקום הדם לא כל הבגד שנאמר אשר יזה עליה תכבס : ומה שאמר וראוי לכבוס להוציא כלי העץ והדומה להן ואע"פ שהן מקבלין טומאה אין חייבין כבוס מדם החטאת אם נפל עליהן לפי שאין ראויין לכבוס רק לגרר והלכה כרבי יהודה לפי שסתם לן תנא כותיה במה שאמר ודבר שהוא ראוי לקבל טומאה :

אחד הבגד ואחד השק ואחד העור טעונין כבוס כו' : שם

שבירת כלי חרס שבישל בו חטאת דבר תורה ולא נאמר פסוק על השבירה שתהא במקדש אבל עשאוה ככבוס שנאמר בו פסוק ר"ל שיהא במקדש והדין הזה (שדין המקדש) [שדין המקרא]בקרבן דבר בקדשי דמה מן הבגדים במקום קדוש ושבירת כלי חרס שמבשלין אותן בהן אין דין זה בשום חטאת לכבם קדשים אלא בחטאת לבדה ולכך נאמר זה חומר בחטאת מקדשי קדשים :

בגד שיצא חוץ לקלעים נכנס ומכבסו במקום כו' : דף צד ע"ב

אם נטמא אחר שיצא מפני שאי אפשר להכניס בגד טמא למקדש קורע המקום שעליו הדם ומכניסו למקדש ומכבסו וזה מדרבנן אבל מדאורייתא אינו חייב לכבס אחר קריעה לפי שנאמר על הבגד ונוקבו שיקוב אותו נקבים קטנים כשיעור שורש קטן כדי שיטהר מטומאתו כמו שנבאר במסכת כלים אבל אם ניקבו נקבים גדולים אינו כלי ואינו חייב לשבר אותו במקדש שנאמר וכלי חרס והוא כבר שברו חוץ למקדש מפני שהנקב הגדול הוא שבירה :

כלי נחשת שיצא חוץ לקלעים נכנס ומורקו כו' : שם

דבר תורה ואם בכלי נחשת בושלה ומורק ושוטף במים ומה שאמר פוחתו הוא שישבר אותו אבל אינו חייב במריקה מן התורה שנא' כלי נחשת ואין הפרש בין כלי נחשת ושאר מתכות :

אחד שבישל בו ואחד שעירה לתוכו רותח כו' : דף צה ע"ב

ר' טרפון אומר אם בשל בו מתחלת הרגל יבשל בו כו' : דף צו ע"ב

הכלים שמשתמשים בהם לבשול ובמאכל הם טעונים מריקה ושטיפה בין שהיו המבושלים בהם קדשי קדשים או קדשים קלים ואין הפרש בזה בין כלי חרס לזולתם ואין כלי חרס טעונים שבירה אלא בחטאת בלבד כמו שבארנו · ומה שאמר רבי טרפון יבשל בו כל הרגל רוצה לומר יבשל בו כל היום כל ימות הרגל וענין כל זה שאם יבשל בו אלו הקדשים יצטרך למרוק הכלי ואז יבשל בו קדשים פעם שניה ורבי טרפון אומר שבמועד אין מחייבין למרוק הכלי כשתכלה האכילה אבל ראוי לו למרוק אותו בסוף היום מפני שהוא עסוק בשמחת הרגל ועכ"פ צריכה מריקה לדברי הכל ואז מבשלים בו ממחרת שאילו לא נמרקו אותו משמנונית המדובק בכלים יהיה נותר ואסור ממחרת לבשל בו וחכמים אומרים שלא יאחר למרקו אלא כפי זמן האכילה בלבד וכשתכלה האכילה ממרק אותו ושוטפין

וכוסכין זה למה שנאמר כל זכר בכהנים יאכל אותה ותכף נאמר ומורק ושוטף במים עד זמן אכילה מריקה ושטיפה הכוס המופלג עד שמסיר מה שנדבק בכלים יקרא מריקה ותוספת הנקיות יקרא שטיפה והוא שיתן מים לתוך הכלי ואינו ממרק בידו הכלי אלא משפשף ואמרו מריקה בחמין ושטיפה בצונן ומה שאמר כמריקת הכוס ושטיפת הכוס רוצה לומר שאינו חייב להפליג עד שיסיר כל הרושם: ושפוד ידוע · ואיסכלא שבכה של ברזל שצולין עליה בשר · ופירוש מגעילן שיסיר השמנונית שנבלעה נשפוד שהנפש מואסת אותה מגזרת געלה נפשי מענין הזה נשתמשו בכל דבריהם גיעול גיעולי עובד כוכבים ומגעילן וזולתן ר"ל להסיר הנבלע וסדר המעשה הזה לתת אותן הכלים לתוך מים רותחים כשהן על גבי האש ושופכין עליהם מאותן המים ושוטפן במים קרים והלכה כחכמים:

בישל בו קדשים וחולין או קדשי קדשים וקדשים כו': דף צז

כבר ביאר הגמרא ענין המשנה הזאת ואמר שאם יש בהם בנותן טעם הרי הקלים נאכלים כחמורים ואינם טעונין מריקה ושטיפה ופוסלין במגע אין בהם בנותן טעם אין הקלים נאכלין כחמורין ואינם טעונין מריקה ושטיפה ואין פוסלין במגע וענין פוסלים במגע שיהיו כמו קדשי קדשים שכל הנוגע בהם מהמאכלים יפסל אם יהיו אותן הקדשים פסולים או יהיה כמותן ויאכל בקדושה אם היתה כשרה לפי שנאמר בחטאת כל אשר יגע בבשרה יקדש ואמר יקדש להיות כמוה כיצד אם פסולה תפסל ואם כשרה תאכל כחמור שבה ועל מנת שתהא שם בליעה והוא מה שאמרו כל אשר יגע בבשרה יכול אע"פ שלא בלע ת"ל בבשרה עד שיבלע ואמרו אשכחן הטאת שאר קדשים מנין ת"ל זאת התורה לעולה וכו' יהלכה הזאת היא לר"ש שאמר קדשים קלים אין טעונים מריקה ושטיפה וכבר אמרנו שאין הלכה כר"ש

פרק שנים עשר

טבול יום ומחוסר כפורים אינן חולקים בקדשים כו': דף צח ע"ב

כבר בארנו פעמים רבות שטבול יום ומחוסר כפורים אינן ראוין לאכול קדשים ולעבוד עבודה לפי שלא נגמרה טהרתן וכבר בארנו בפרק שני מזו המסכתא ועיקר בידינו שכל הראוי לאכילה חולק לאכול והואיל ואלו אינן ראוין עכשיו לאכילה אין נותנין להם חלק שילגעהו עד לערב ויאכלהו בשעת ימר טהרתן לפי שהכוונה אינה אלא בשעת הקרבה שכן נאמר במנחה זאת תורת המנחה וגו' והנותרת ממנה יאכלו וגו' ונאמר בחטאת הכהן המחטא אותה יאכלנה ונאמר בשלמים לכהן הזורק את דם השלמים לו יהיה ר"ל בכל זה הראוי לאותו מעשה ואין הכוונה לומר שלא יאכל אותן אלא המתעסקים בעבודה: והאונן כבר נתבארו דיניו בתחלת פרק ב' ואסור לו ליגע בקדש אלא אחר טבילה על מנת שלא יסיח דעתו רק שישמר עצמו מן הטומאה ויתן מחשבתו לבו בענין הזה ואם לא עשה כן פוסל את הקדשים וכן מחוסר כפורים צריך טבילה לקודש כמו שבארנו בחגיגה ומה שאמר כל שאינו ראוי לעבודה אינו חולק אל תקשה עליך מבעל מום לפי שבעל מום אין מניחים בו מכלל זה לפי שנאמר בתורה עליו לחם אלהיו מקדשי קדשים וגו' ואמר עוד כל זכר בבני אהרן וגו' לרבות בעלי מומים לחלוקה לפי שהוא קרא כמו שזכרנו והעיקר בידינו אין חולק עד שיהא טהור משעת זריקת דמים עד שעת הקטר חלבים ואם נטמא (בין החולין) *[בינתים] אין חולק:

כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו הכהנים בעורה כו': דף קג

דבר תורה והכהן המקריב את עולת איש וגו' ואמרו חז"ל אין הפרש בין האיש והאשה בזה הענין ומה שאמר איש פרט לעולת הקדש רוצה לומר שאם התפיס עולתו לבדק הבית שהעור קדש ואתה יודע ממה שזכרנו שעולה שנשחטה שלא לשמה כשרה אע"פ שלא עלתה לבעלים משום חובה הואיל וזכה המזבח בבשרה וכן הכהנים בעורה: ומה שאמר עולה שעלתה לאיש אינו רוצה לומר עלתה משום חובה אבל רוצה לומר עלתה לגבי המזבח:

עורות קדשים קלים לבעלים ועורות קדשי כו': שם

מקשה כי הקשה עליו בזה ההיקש שהקיש בק"ו ואמר (רחמנא) מזבח יוכיח שזכה בבשרה ולא זכה בעורה אף אתה אל תתמהעל קדשי קדשים שאע"פ שזכו בבשרן לא יזכו בעורן השיב על הקושיא הזאת שהמזבח יוכיח שאין לו עור בכל מקום נתבארה התשובה הזאת שאינו קרב במזבח עור כל עיקר לא בעולה ולא בזולתו ואילו היו שום קרבן נקרב בעורו הייתו אומר בקדשי קדשים *(על) המזבח יוכיח שזכה בבשר רוצה לומר האימורים ולא זכה בעור כמו שזכה בעור בקרבן פלוני אבל הואיל והמזבח אינו זוכה בעור בשום פנים ואפילו מן העולה אינו ראוי ללמד ממנו מה שלא זכה בעור קדשי קדשים ונתקיים ההיקש בכהנים שזכו בעור העולה וגם כן יזכו בעור החטאת והאשם:

כל הקדשים שאירע בהם פסול קודם להפשיטן כו': שם ע"ב

מה שאמר ר"ע אינו אלא בבכור בעל מום כשהתירו מומחה ונשחט על פיו ואפילו בכל ארץ ישראל כמו שיתבאר בבכורות ואח"כ נמצא טריפה שדין אותו העור ליהנות בו והלכה כר' עקיבא: ומה שאמרו חכמים הוא בבכור תמים אם נשחט בעזרה ליקרב כמו שבארנו ונמצא טריפה דינו אצל החכמים שיקבר הבשר וישרף העור והלכה כחכמים:

פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים בזמן שהם כו': דף קד

כבר בארנו פעמים רבות שפרים הנשרפין הן פר של יום הכפורים ופר הבא על כל המצות ופר העלם · ושעירים הנשרפים שעירי יום הכפורים ושעיר עבודת כוכבים· מקומות השריפה ג' אחד אבן בעזרה ושם שורפין פסולי המוקדשין ואמורי קדשים קלים כשנפסלו ג"כ ופרים ושעירים הנשרפים שאירע בהן פסול בין קודם זריקה בין לאחר זריקה והמקום הב' הר הבית ושם שורפין פרים ושעירים הנשרפים שאירע בהן פסול אחר יציאתן מן העזרה ושם אותו מקום בירה והמקום השלישי הוא שקורין בית הדשן והוא מחוץ לכל העיר ודוגמתו אל הקדש כדוגמת המקום הוא חוץ למחנה ישראל אל אהל מועד ששם שורפין פרים ושעירים הנשרפים לפי שנאמר בהן אל מחוץ למחנה ואמר חוץ לשלשה מחנות רוצה לומר מחנה שכינה מחנה לויה מחנה ישראל ונאמר בתורה על פר ושעיר של יום הכפורים שהן מטמאין בגדים שמתטמא בהן בשריפתן או במשאן והוא שנאמר והשורף אותם יכבס בגדיו כי בכל מקום שנאמר בתורה יכבס בגדיו טמא ומטמא כמו שנזכר לפי שהכוונה במאמר הזה שהטמא הזה אם נגע בבגדים בשעת טומאתן והוא מחובר במטמא טימא אותן ואין הכוונה שאינו מטמא זולתי הבגדים שעליו באותה שעה בלבד: ודע העיקר הזה ושמור אותו ועוד נבארהו בתחלת טהרות ואמרו בנין אב לכל הנשרפין שיהיו מטמאין בגדים ועוד יתבארו דיני הטומאה הזאת במקומות ממסכת פרה:

היו סובלין אותן במוטות יצאו הראשונים חוץ כו': שם ע"ב

דע שפרים ושעירים הנשרפין עצמן אינן מטמאין במגע ואין הבגדים הנוגעין בעצמן מטמאין אבל הן מטמאין אוכלין ומשקין בלבד לא אדם וכלי אבל השורף אותם הוא המטמא בגדים כמו שזכרנו והוא מדאורייתא והטעם שמתחלתו יהיה הנושא אותן ג"כ למקום השריפה מטמא בגדים הוא קבלה וסמכוה למה שנאמר בפר העלם והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה אמר כיון שיצאו חוץ למחנה אחת המתעסק בהם מטמא בגדים ור"ל במחנה אחת מחנה שכינה שהיא העזרה והר הבית כנגד מחנה לויה וירושלים כנגד מחנה ישראל · ופירוש ניתך נימס וניגר כאשר יהיה בתחלת בשריפה כשנתך הלהות והחכמים החולקים על ר"ש אומרים והשורף אותם בשעת שריפה יכול אף משנעשו אפר (אינן) מטמאין בגדים ת"ל אותם אותם מטמא בגדים נעשה אפר אין מטמא בגדים רוצה לומר המגענע אותו האפר או המוסיף בשריפתן או הנושא אותן אינן מטמאים בגדים מפני הסבה שזכר והלכה כחכמים:

פרק שלשה עשר

השוחט והמעלה בחוץ חייב על השחיטה כו': דף קו

דבר תורה שהמקריב קרבנות חוץ למקדש שהוא חייב כרת אמר אשר יעלה עולה או זבח אל פתח אוהל מועד וגו' וטענת רבי יוסי הגלילי על החכמים שהוא אומר שוחט בפנים והעלה בחוץ אע"פ שהעלה דבר פסול שעת הכשר היתה לו אבל שוחט בחוץ לא היתה לו שעת הכשר: ומה שאמר רבי יוסי פטור ר"ל פטור על העליה אבל על השחיטה הכל מודים שהוא חייב לפי שאמרה תורה ואל פתח אהל מועד לא יביאנו ולפיכך דעת תנא קמא אם שחט בחוץ והעלה בחוץ שחייב שתים ור' יוסי אומר אחת ואין הלכה כר' יוסי:

טמא שאכל בין קדש טמא ובין קדש טהור כו':

הכל מודים שאם נטמא הגוף ואח"כ נטמא הבשר חייב כרת אם אכל מאותו הבשר ולפיכך אין ראוי להקשות על ר' יוסי במה שאמרו לו כיון שנגע בו טמא הוא ואין מחלוקת אלא אם נטמא הבשר ואח"כ נטמא האיש שעבר ואכלו חכמים אומרים חייב כרת לפי שדעתם שהוא איסור כולל ואומרים מגו דנאסר בבשר טהור וחייב עליו יתחייב על זה בכלל כל הקדשים ור' יוסי אין דעתו איסור כולל ואינו אומר מגו דנאסר ועוד יתבאר איסור כולל והדומה לו בכריתות במקומו ושם נבאר איסור כולל מן העיקרים שאנו סומכין עליהן בכל הדברים אבל מצד הגוף אינו חייב כרת אלא אם היה הוא בעצמו טמא ואין משגיחין על טומאת הבשר וזהו מה שנאמר נפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם: ומה שאמר פטור ר"ל פטור מן הכרת אבל הוא חייב מלקות וכתוב בתוספתא דזבחים טהור שאכל טמא והאוכל מן הקדשים לפני זריקת דמים ומן האימורים לפני זריקת דמים הרי זה לוקה את הארבעים ואין הלכה כרבי יוסי:

חומר בשחיטה מבהעליה ובהעליה מבשחיטה כו': דף קח

כל אלו הדינים קבלה וסמכוה לפסוקים אמרו שוחט להדיוט חייב דכתיב דם יחשב לאיש ההוא אפי' השוחט לאיש ועל העליה נאמר לעשות אותו לה' עד שיכוין בו לה' ואז יהיה בחוץ חייב כרת ובפנים כשר ונאמר בשוחט בחוץ אשר ישחט שור או כשב או עז א' ולא שנים ואמר במעלה לחוץ איש איש מבית ישראל ואפי' היו שנים ונאמר עוד במעלה בחוץ לעשות אותו לה' על כן אמר ר"ש שזה הענין נופל על כל אבר ואבר ולפיכך אם העלה בחוץ חייב על כל אבר ואבר ור' יוסי אומר שהוא נופל על הקרבן כולו ועל כן אומר על השלם חייב ולא על החסר ורבי יוסי אומר ג"כ שלא יקרא לו שם המעלה אפילו בחוץ אלא במזבח ומביא ראיה ממנוח שנאמר בו ויעל על הצור לה' והלכה כרבי יוסי בכולן:

אחד קדשים כשרין ואחד קדשים פסולין שהיה כו': דף קט

הקומץ והלבונה והקטרת ומנחת כהנים ומנחת כו': שם ע"ב

היו פסולין בקדש כגון הלן ויוצא ונשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו וחטאת ופסח ששחטן שלא לשמן והביא ראיה על כל זה ממה שנאמר לעשות אותו לה' כל הנעשה לה' חייבין עליו בחוץ וכל אלו שמנאן בכאן דינן שנשרפו כליל כמו שבארנו בפרק ארבע ואין הלכה כר' יהושע:

המקריב קדשים ואימוריהם בחוץ חייב מנחה כו': שם

מנחה שלא נקמצה כו': דף קי

ענין מה שאמר קדשים ואימוריהם שיקריב אותן כלן ולא יבדיל בין האימורים שאין לנו לומר גוף הזבח חוצץ בין האימורים ובין האש לפי שעיקר בידינו מין במינו אינו חוצץ אבל המנחה אם לא נתקמצה *[אינו] הרי הוא פטור לפי שהקומץ ידוע הוא כמו האימורים הלא תראה כי לפי שנקמץ וחזר לתוכה הרי הוא דומה לאימורים וחייב:

הקומץ והלבונה שהקריב את אחד מהן בחוץ כו': דף קי

הזורק מקצת דמים בחוץ חייב רא"א אף המנסך כו': שם

כבר ידעת מדברי תורה שהקומץ עם כל הלבונה ישרף · ושני בזיכי לבונה הם שהיו על מערכת הלחם ר"ל לחם הפנים ושורפין ג"כ אותן השני בזיכין כל יום שבת ושבת שנאמר ונתת על המערכת לבונה זכה · וכבר נתבאר לך במסכת סוכה שבסוכות מנסכים מים על גבי המזבח ור"א סבר שזה חייב מן התורה ולפיכך אמר שהמנסך בחג בחוץ חייב ואין הדבר כן לפי שאינו אלא הל"מ [ע' תמיהת תוי"ט]: ודברי ר' נחמיה אינו אלא בשירי דמים הפנימים אבל שירי דמים החיצונים הכל מודים ששם שירי מצוה ולא מעכבין ולפיכך זורק בחוץ פטור ואין הלכה כרבי אליעזר בדבריו ולא כרבי נחמיה:

המולק את העוף בפנים והעלה בחוץ חייב מלקות כו': שם

כבר ידעת ממה שהקדמנו שמליקה בפנים ושחיטה בחוץ ואם נתחלף הענין הרי זה פסול והוא נבלה ולפי העיקר הזה יתבאר המאמר הזה כלו מחלוקת ר"ש והכמים אינו אלא בשוחט בלילה שחכמים אומרים אם שחט קדשים בפנים בלילה והעלה בחוץ פטור שאין במקדש שחיטה בלילה ויהיה הזבח פסול כמו שבארנו בתחילת דברינו ולפיכך אינו חייב על ההעלאה ההיא שום דבר אבל אם שחט בלילה בחוץ והעלה בחוץ חייב מפני שהשחיטה בחוץ בלילה כשירה היא ולפיכך חייב על השחיטה בחוץ ועל ההעלאה בחוץ וחולק ר"ש על זה ואומר כשם ששוחט בחוץ בלילה והעלה חייב כך אם שחט בפנים בלילה והעלה בחוץ חייב על ההעלאה והוא ענין מה שאמר כל שחייבין עליו בחוץ חייבין על כיוצא בו בפנים שהעלהו בחוץ חוץ מהשוחט עוף בפנים והעלהו בחוץ שהוא פטור אף על פי שאם שחט והעלה בחוץ חייב כמו שזכרנו ואין הלכה כר' שמעון:

החטאת שקבל דמה בכוס אחד נתן בחוץ כו': שם ע"ב

אם נתן בחוץ בראשונה וחזר ונתן בפנים חייב על שזרק בחוץ לפי שכולו ראוי לבא בפנים אבל אם נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ הרי הוא כשר ופטור לפי שהוא שירים · ומה שאמר בכאן חייב הוא דעת ר' נחמיה שאמר שירי הדם שהקריבו בחוץ חייב ודבריו נראה ומה שאמר כשם שדמה פוטר את בשרה רוצה לומר אם שחט שתיהם בפנים וזרק דם אחד מהן הותר בשר שתיהן לאכילה מפני שכשם שמתיר הדם הזה לאחת מתיר גם חבירתה ויהיו שתיהן כדבר אחד והענין כלו מבואר:

פרק ארבעה עשר

פרת חטאת ששרפה חוץ מגיתה וכן כו': דף קיב

פרת חטאת נקראת פרה אדומה לפי שנאמר בה חטאת היא ועוד יתבארו משפטיה במסכת מיוחדת לה ודינה שתשרף על עצים מסודרים כמין גת במקום ששוחטים אותה בהר המשחה ואם שרפה חוץ למקום ההוא פסולה ודוגמת המקום הזה לשרפתה כדוגמת העזרה לקרבנות ולפי שאם יעלה על הדעת שאם שרפה במקום אחר שהוא חייב כמו שהקריב בחוץ הודיע אותנו שאין הדבר כן שנאמר ואל פתח אהל מועד:

הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן כו': שם

אותו ואת בנו הוא שישחט אחד מהניהן וישאר השני ויהיה זה הנשאר קרבן שאין מותר להקריבו עד למחרת היום לפי שנאמר אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד · ומחוסר זמן הוא שלא שלמו לו אחר שנולד ז' ימים שנאמר שבעת ימים יהיה עם אמו וביום השמיני תתנו לו והוצרך בה להשמיענו אלו השלש שאילו אמר בעלי מומין הייני אומרים לפי שהן כעורים למראה והכ"א עליהם שהוא פטור הואיל ואינן ראוין אבל תורים שלא הגיע זמנם שאין בהם מום אין חולקים בהם חכמים ואילו אמר ג"כ תורים שלא הגיע זמנם הייני אומרים לפי שאינן נפסלין אחר הכשרות ולפיכך יחייב ר"ש אבל בעלי מומין שהוקדשו להקרבה ונדחו לפיכך אמרו פטור כשהקריבן בחוץ ואילו השמיענו שתי המנות הללו הייני אומרים לפי שהפסלות בגוף הזבחים אבל מחוסר זמן ואותו ואת בנו שהן נפסלין בטנו חוץ לגופם אין חולק עליהם ר"ש לכן הודיענו שהוא חולק בכל והלאו הזה הוא מה שנאמר לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום ומה שאמרו חכמים כל שאין בו כרת אין בו בלא תעשה אין הענין שחייב כרת ומלקות שזה לא יבא לעולם כמו שבארתי בכתובות ובבבא קמא ובמכות אבל הכוונה שהלאו הזה הוא אזהרה לכרת שאין לוקין עליו ואין הלכה כר"ש בכולם:

מחוסר זמן בין בגופו בין בבעליו איזהו הוא מחוסר כו': שם ע"ב

לפי שהקדים בהלכה שלפני זאת שאם הקריב בחוץ מחוסר זמן אינו חייב כרת ביאר ואמר שאין הפרש בין שהוא מחוסר זמן בגופו כמו שבארנו והוא שלא שלמו לו ז' ימים או שיהיה מחוסר זמן בבעלים והוא שאינו ראוי לבעליו · ואח"כ ביאר איך הוא מחוסר זמן בבעלים ואמר הזב והזבה והיולדת ואמרו בגמ' אתי נזיר בהדייהו וזה הכרח כמו שיתבאר עכשיו ומאשר בארנו בתחלת מכות זו תדע שכל אלו האנשים יש בקרבנותיהם חטאת ועולה והמצורע לבדו יש בקרבנותיו אשם והנזיר לבדו יש בקרבנותיו שלמים: ומה שאמר אשמו ר"ל מחויב אשם ומי הוא המצורע ולא היו פטורים אלא לפי שהן עומדים בטומאה או בהרחקה ואינן ראוין לקרבן עד שמקריבין החטאת והאשם

פירוש המשניות להרמב"ם ז"ל ממסכת זבחים

ושלמי שהן חייבין בפנים ואח"כ יהיו ראויין לקרבן עולה או שלמים אם היה נזיר ולפיכך אם קדם הקרבן שמכשיר אותן והוא החטאת או האשם ויצאו מכלל מחוסר זמן ואח"כ הקריב כל מה שמקריב אח"כ עולותיהן או שלמיהן בחוץ חייב לפי שבעלי הקרבן הזה אינן מחוסרי זמן ולפיכך היה הקרבן ראוי ואינו מחוסר זמן בעליו וידוע שבשר חטאת ואשם ובשר קדשי קדשים ר"ל זבחי שלמי צבור ובשר קדשים קלים ומותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות שלן נאכלים ואין נקרבין על גבי המזבח · ורחמנא אמר על מעלה בחוץ אשר יעלה עולה או זבח ואמר ומה עולה שראויה להעלאה אף כל שראוי להעלאה : ויוצק הוא שיוצק השמן על המנחות והוא מה שנאמר ויצקת עליה שמן · ובולל ר"ל שבולל הסולת בשמן שנאמר בלולה בשמן למנחה · ופותת הוא הפותת לחם המנחות כמו שנאמר פתות אותה פתים · ומולח הוא נותן המלח למנחה שנאמר על כל קרבנך תקריב מלח · ומניף הוא שנאמר והניף אותם תנופה ומגיש הוא שנאמר והגישה · ועוד יתבארו הדברים שצריכים תנופה והגשה בה' ממנחות · ומסדר את השולחן הוא המסדר לחם הפנים על השולחן והביאו ראיה על שהעושה שום מעשה מכל המעשיות האלו בחוץ שאינו חייב כרת ממה שנאמר במעלה בחוץ אשר יעלה עולה או זבח אמרו מה העלאה שהוא גמר עבודה [אף כל שהוא גמר עבודה] וכשאתה מעיין בהן יתבאר לך כל זה · וממעט זה אמר אין חייבין עליהן לא משום זרות וכו' ר"ל שאם עשה שום עבודה מעבודות אלו זר או טמא או מחוסר בגדים או שאינו רחוץ ידים ורגלים אינו חייב מיתה אע"פ שהוא פוסל אותו דבר וכבר בארנו בפ"ט מסנהדרין שזר וטמא ומחוסר בגדים ואינו רחוץ ידים ורגלים אם שמשו במקדש שחייבין מיתה בידי שמים וזכרנו ראיית כל אחד מהן ונתבאר בכאן שאינו כן באיזה שמוש שיהיה אלא שיעבוד עבודה גמורה ואז יתחייב מיתה בידי שמים אבל אלו הנזכרים אין בהם מיתה וכבר נתבאר בגמ' יומא הדברים שחייב עליהם מיתה ואמרו ארבע עבודות חייב עליהם הזר מיתה ואלו הם זריקה והקטרה וניסוך המים וניסוך היין ובכלל מה שאמר זריקה נכלל כל ההזאות בין בפנים בין בחוץ וכן זר שסידר שני בזיכי לבונה חייב והוא שמקריבים עם תמידים של כל יום כמו שבארנו בשני מיומא לפי שהן חשובים להם כהקטר :

עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות וכו' : שם

אמרו כי מה שנאמר וישלח את נערי בני ישראל שהם הבכורות שהעבודה לעולם אינה אלא בבכורות מאדם ועד מרע"ה מותר לעובד כוכבים עכשיו להקריב עולות לשם בכל מקום שירצו על מנת שיהא במה שיבנו אותה אבל הם אמרו אסור לסייען ולעשות שליחותן לפי שאנו מצווין שלא להקריב בכל מקום ומותר לנו להורותם וללמדם איך יעשו והוא מה שאמר ולהוריכהו שרי ואיסור ההקרבה בבמה משהוקם המשכן הוא ממה שנאמר ואל פתח אהל מועד לא הביאו וכן עבודה בבכורים היא (מאז) [מבואר] מפסוקי תורה :

באו לגלגל והותרו הבמות קדשי קדשים נאכלים כו' : שם

הגלגל לא היה בו בית שמו אלא המשכן בעצמו שהיה במדבר אלא לפי שתלה הכתוב איסור הבמות במחנה והוא שנאמר אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה ונתן טעם בזה למען אשר יביאו בנ"י את זבחיהם וגו' וזהו איסור הבמות לפי שמיום שפסקו המחנות ונכנסו לארץ ר"ל ארץ כנען והוא הזמן שבאו לגלגל נסתלקה מצות לא תעשה זו ונשאר מותר שכל מי שרוצה להקריב בבמה מקריב כמו שהיה קודם המשכן שלא נאסר זה אלא במדבר במקום שהיו המחנות וראה גם ראה מה שאמר וקדשים קלים בכ"מ לפי שלא היה שם מחנה ידוע ופשטו בנ"א בארץ :

באו לשילה נאסרו הבמות לא היה שם תקרה כו' : שם

נקרא שילה בית וכן כתוב והביאהו בית ה' שילה ונקרא משכן והוא מה שנאמר ויטש משכן שילה לפי שהיה כמו שאמרנו ואחר שהיה שם בנין אז הוא מנוחה לפי שנתיישבו ולא היתה שם נסיעה וה' צוה שלא להקריב בבמות לכשתהיה שם מנוחה והוא מה שנאמר כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ומכאן ראיה שבשעה שיגיעו אליה שיהא אסור עליהן להקריב בבמות · וכבר ידעת שמעשר שני טעון הבאת מקום אבל לא הזכירו כשזכר הגלגל לפי שלא נתחייבו אז במעשר עד שכבשו את הארץ וחלקוה אחר י"ד שנה משנכנסו לארץ ז' שכבשו ושבע שחלקו והזמן הזה הוא שעמד אהל מועד בגלגל אח"כ בנו הבית בשילה ועמד על מכונו והשכינה שרויה בתוכו ג' מאות וס' ותשע שנים · וענין בכל הרואה שהוא שכל זמן שעומד אפי' ברחוק ורואה שום דבר מן הבית מותר לו שיאכל באותו מקום קדשים קלים ומעשר שני וזו קבלה ואין ספק שהנביאים שראו אותו הבית עשו

זה ולמדוהו וסמכו זה למה שנאמר פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה [בכל מקום אשר תראה] אי אתה מעלה אבל אתה אוכל בכל מקום שאתה רואה :

באו לנוב ולגבעון הותרו הבמות קדשי קדשים כו' : שם

אחר שחרב מקדש שילה העיקות אנשים הקימו אהל מועד שנעשה במדבר בנוב ואח"כ חרב נוב הקימו אותו בגבעון ועמד בגבעון ובנוב נ"ז שנה ובתוך זמן זה היתה ההקרבה מותרת בבמות לפי ששילה היא המנוחה שרמז עליה הכתוב וירושלים היא הנחלה כמו שנבאר ונאמר באיסור הבמות כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה ואילו היתה כוונת הכתוב לומר שמאחר שיגיעו אל המנוחה אסרו הבמות לעולם לא היה אומר ואל הנחלה אבל הכוונה כי מאחר שהגיעו למנוחה נאסרו כל הבמות וכיון שהגיעו אל הנחלה נאסרו ג"כ והראיה שהן מותרות בין המנוחה והנחלה והוא מה שאמר למה חלקן הכתוב ליתן היתר בין זה לזה ובתוך הזמן שהיה המקדש בשלה ושהיה בירושלים היתה השכינה בנוב ובגבעון : ולא זכר מעשר שני לפי שהוא נאכל במקום שנאכלים קדשים קלים לעולם ולפי שהיה מותר להן להקריב בכ"מ באותו זמן הותר להן ג"כ לאכול בכ"מ והוא מה שאמר קדשים קלים בכל ערי ישראל ואי אפשר זה בקדשי קדשים לפי שנאמר בהן במקום קדוש תאכל בחצר אהל מועד ובזמן שאין מותר לאכול קדשים קלים בכל מקום יהיה המעשר טעון הבאת מקום והוא מה שאמר לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' ולא נאמר בזמן הגלגל בכל ערי ישראל לפי שלא היו לישראל עדיין ערים ברשותן אבל היו עסוקים בכיבושן :

באו לירושלים נאסרו הבמות ולא היה להם עוד היתר כו' : שם

נקרא ירושלים נחלה להבאת קדושתה ועמידתה לעולם ועליה אמר הנביא ונחלתו לא יעזוב לפי שאמר בתחלת דבריו שהשם בחר בירושלים לשכינתו ובחר בישראל לסגולתו [יתברך] אח"כ אמר שהקב"ה ישמור העם הזה אשר בחר בו במקום ההוא אשר בחר בו ג"כ שנאמר כי בחר ה' בציון וגו' כי יעקב בחר לו יה וגו' כי לא יטוש ה' את עמו וגו' וביאר גודל מעלתה ואמר זאת מנוחתי עדי עד וגו' · וענין לפנים מן הקלעים לפנים מכותלי העזרה כמו שבארתי פעמים רבות :

כל הקדשים שהקדישן בשעת איסור במות והקריבן כו' : שם

בעשה ולא תעשה שעבר על מצות עשה ועל מצות לא תעשה שנאמר השמר לך פן תעלה עולותיך וכבר בארנו בסוף מכות שהעיקר בידינו כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא מצות לא תעשה והעברה על עשה הוא מה שנאמר שמה תביאו עולותיכם וגו' ראיה שלא יקריב אלא במקום שיבחר ומעקרי למודינו לאו הבא מכלל עשה עשה וכבר בארנו זה ביבמות ומכות · וחייבים עליהן כרת לפי שהקדישן בשעת היתר במות אפי' הקריב אותו או בחוץ אינו חייב כלום ואינו חייב כרת אם הקריבן בחוץ אלא על קרבן שאם הקריבו בשעת הקדישו בחוץ חייב כרת כמו שהיה במדבר בזמן שהיה אסור להקריב בחוץ והפרק השלישי שאמר בו הרי אלו בעשה לפי שהקדים בשעת איסור הבמות ולא הקריב או במקדש והואיל והקריב חוץ למקדש כבר עבר על מה שנאמר שמה תביאו כמו שבארנו :

אלו קדשים קרבין במשכן קדשים שהוקדשו כו' : שם

כבר זכרנו שהיה זמן שיש בו משכן ומקריבין בבמות והודיענו שאין מקריבין אפילו באותו זמן בבמה אלא קרבנות יחיד וע"מ שלא התנה עליהן להקריבם במשכן ואלו הדברים שאמרנו לא היה אלא בבמת צבור ונאמר בכל אחד מהן זכרון מזבח או זכרון ה' או זכרון קדש או זכרון אהל מועד נאמר בסמיכה לרצון לפני ה' ונאמר וסמך ידו ונאמר בשחיטת צפון צפונה לפני ה' ונאמר במתנות סביב וזרקו את הדם על המזבח סביב ונאמר בתנופה תנופה לפני ה' ונאמר במנחה והגישה אל המזבח ונאמר בכהן [וזרק הכהן] (בכלי) [בגדי] שרת לשרת בקדש ונאמר בכלי שרת אשר ישרתו בם בקדש ונאמר ריח ניחוח אשה לה' ונאמר מחיצה לדמים הוא שרושם בחוט נבאו של מזבח עד שיתן למעלה ולמטה כמו שנתבאר שנאמר והיתה הרשת עד חצי המזבח · ונאמר בקדוש ידים ורגלים בבואם אל אהל מועד ירחצו מים וענין מה שאמר הזמן הוא שיפסיד המחשבה בזמן ויהיה פיגול כמו שזכרנו פירושו בפ' עשירי מזו המסכתא · ומה שאמר הטמא שאינו מקריב טמא אע"פ שהוא זר לפי שזר הוא כשר בבמה קטנה כמו שזכר באמרו כיהון ובגדי שרת וכו' וכן פירש הגמרא : סליק ממסכת זבחים

המתרגם

באור מלות הלועזיות שברש"י ותוספות ממסכת זבחים

דף ב ע"ב רש"י לשם אישים להקטירם ולא לעשותם צלי על המזבח, קרביניי"ש בלע"ז (אויף דען קאָהלען געבראַטען), וכמו שפי' לקמן מ"ו ב' ד"ה להפוקי כבבא :

דף ג ע"א הכותב טופסי גיטין וכו', טופס לשון ספוס מולל בלע"ז (פֿאָרם, מאָדעלל) :

דף ד ע"ב השתא דכתיב ישחט זבח שלמים וכו' כלל שאינו מלא ולא נתמלא דבריו להשלים מלא פרדאשביי"ן (פֿעלליג, גאַנץ, פֿאָללקאָממען) :

דף יד ע"ב דשייף בישף, שמגרר עצמו לצד המזבח וכו' שייף מגרר כמו שייף ליה משחא (שבת י' ב' בנוסחאות דידן כתוב שאיף) שף אחת בועט שתים (מנחות ע"ו א') פדיי"ר ע"כ. ובנדה מ"ח ב' ד"ה שניסוף כתוב פריי"ר בלע"ז וכן עיקר וזהו מה שנקרא בנ"א (אַבריבען) ועי' המתרגם ב"ק ל"ח א' ד"ה השף:

דף יח ע"א רטיה איפלשטר"א (פֿלאַס-טער) : **ע"ב** כאן שסילקן ע"י אגנס מקורלייי"ר בלע"ז כדרך שהכנסים עושין. נ"ל אורליי"ר (קירצער מאַבען, פֿערקירצער דורכ'ם הינויף בינדען) : **תוס'** ואיבא אמרה הר"ר אפרים היה מדקדק דקגום דתנן שלהי כלאים שמותר עם למר אין זה מה שאנו קורין קנב"א בלע"ז וכו', עיין המתרגם כלאים פ"ה מ"ט ח' ד"ה והקגבוס : **רש"י** למטה ממתגיהם מקום שנכפל וגופל סומן הבמן על הקלינוסת שקורין אנקא (דיא היפֿטע), עיין המתרגם שבת קנ"ב א' ד"ה זו קליבוסת : ולא למעלה מאציליהן, למעלה כנגד מרפקן שקורין קד"א, עי' המתרגם שבת נ"ב א' ד"ה במרפיקן ועי' תוס' נדה ל' ב' ד"ה שני אציליו :

דף כח ע"ב הצורם אזרני"ר דהוי מום וכו' אבפֿלייטען, דאז פֿלייש אָבשאַבען) וכן לועז פסחים ע"ה א' ד"ה התכו, ועיין רש"י בב"ק ל' א' ד"ה לרס ובהמתרגם שם נ"ח א' ד"ה הצורם :

דף לה ע"ב דוקין פייל"א בלע"ז לשון או דק (ויקרא כ"א כ') וכו' עי' המתרגם פסחים ע"ג א' ד"ה בדוקין שבעין ובחגיגה שם י"ג ב' ד"ה כדוק, ובחולין מ"ט ב' בד"ה חלב שעל הדקין :

דף לט ע"ב להבשיר אמין תמן תנינן (חולין נ"ה ב') היא האם היא טרפחת היא שלפוחית וכל שלפוחית היא ושיא"ה כעין אותה של דג וכו' (בלאַזע), ועי' המתרגם חולין מ"ח א' ד"ה שלפוחית ובברכות שם מ"ד ב' ד"ה והרת :

דף מו ע"ב לאפוקי כבבא פ"מ לעשותן חתיכות לצלות בגחלים קרבוניא"ש בלע"ז. תרגמתי ברשם המס' ד"ה לשם אישים :

דף נג ע"א המיומנת שבימין אצבע וכו' הייט שאצל הגידל מיומנת אמגש"ר בלע"ז (צו ציינען, דער ציינעפֿינגער) : הוכר לשון נתמרו בני מעיה (חולין נ"ז א') דמורייי"ר בלע"ז ע"כ. ושם בחולין ד"ה נתמרו פי' כוונו מהמת חור והפכה מראיתן לשון מעי המרמרו (כן צ"ל שם וזהו באיכה א' כ' ושם בפירושו הביא לשון המשנה שבחולין) ובאיכה ב' י"א לועז חמרמרו מעי רגרולי"ם בלע"ז ובתהלים מ"ז ד' בפסוק יחמרו מימיו כתב רש"י ומנחם חברו כמו מעי חמרמרו רגרזירונס בלע"ז. ומעתיק אחד ושמו פלאי הוא תרגם ותיקן באיכה ואומר : והוא רעגרילטרג"ש, בנ"א (איינגעשרומפפֿט, גערעכטיכט) ע"כ. והעיקר שהבלע"ז דהכא צ"ל רפרייי"ר (איינשרומפֿען) וכמו שפי' ולועז נרבת ויקרא י"ג כ"ג ע"ש, ועיין המתרגם שבת ק"כ א' ד"ה מפני שהוא מחריך, והבלע"ז באיכה ובתהלים צ"ל כמו שהוא במנחות נ"ה א' ד"ה בתפירתן שפי' ישמור את ריבוען שלא ימשוך חוט התפירה יותר מדאי שלא יכווצון ויקמר רחבו שקורין רנחלי"ר (איינשרומפֿען, איינגעהען):

דף נד ע"א חופף כמו מיר חופף ומפספס (שבת נ' ב') ברופי"ר דגרנפי"ר בלע"ז כאדם המחכך ודוחק, ע"כ. ובנזיר מ"ב א' ד"ה נזיר חופף ומפספס, פי' חופף כמו חופף עליו כל היום (דברים ל"ג י"ב) לשון מגרד ובלע"ז פריי"ר. עיין המתרגם ברכות ו' א' ד"ה חופיא וכעין זה לועז כאן (דאַז גראַבבעטע וועג-נעהמען) או (אַבנעהמען, וועגנעהמען, ענטבלאַסען) וזה טעם כאדם המחכך ומגלי דעת ובלי כונה טפל חלקי דבר זה אחר זה : מלבן דפום הוא מרובע וכו' כעין אבסטר"א שעושין לכירים וכו' עי' המתרגם סוכה מ"ה א' ד"ה עלה אמה : קוניא ניתוך אבר כעין שעושין לצפוי כלי חרס שקורין פלמיי"ר, עיין המתרגם פסחים ל' ב' ד"ה קוניא : ומבחה איספידיי"ר בלע"ז, פי' המתרגם פסחים ל"ה א' ד"ה המהה :

דף נח ע"א כיפין אילמים ארקמלו"ם נ"ל כמו בסוכה ל"ד א' ד"ה כיפין שפי' אולמות ארקול"ד, וכן לועז בישעיה פ' י"ג כפה ואגמון ארקול"ד ובירמיה כ' ב' פי' המהפכת שם מקום בית האסורים וי"ת כופתא ארוול"ד בלע"ז ושם נ"ל כמו במקומות שהבאתי וזהו או לשון איט' ושתי מלות הן ארקא, וואלטא, ותרגום א' לשתיהן (שוויבבאָגען, ווע֗לבבאָגען, וועלבונג, געוועלבע) או ל"ע וג"כ שתי מלות והוא בנ"א (געוועלבטער באָגען, געוועלבע, באָגענפֿערמיג געמויערטע דעקקע) :

דף עב ע"א תילתן, מין תבלין ותבילין חשוב מאד שאף טעם העץ שוה לפרי ובלע"ז פינגר"י (גריכיש הייא, באָקס-האָרן). עיין המתרגם כלאים פ"ב משנה ה' ד"ה הלתן, והמתרגם ביצה ג' ב' ד"ה תלתן :

דף עט ע"ב שאני רוק דקריר טריספריס"ם נכנס בפשתן בחוקה וקשה לצאת (זעהר איינדרינגען), עיין המתרגם נדה נ"ז ב' ד"ה מקדיר :

דף פג ע"ב ההוא להדורי פוקין וכו' שפוקפין מן היקידה איטיקלפי"ר (בריהען). פי' המתרגם פסחים ל"ז ב' ד"ה הלוס :

דף פה ע"ב דוקין פיל"א לשון שטוח כדוק שמים (ישעיה מ' כ"ב), עיין לעיל ל"ה ב' ד"ה דוקין :

דף פח ע"ב וכמין קולאות בומול"ש עשוין כמין תיק של נחשת שעשוין(בסוף) בית יד הרומח שקורין ארישפיי"ל לשון ומשקל קיט (ש"ב כ"א ט"ז) (קנַיפֿפע) וזהו מקום תפישת כלי זיין בתבנית כפתור ומעט ארישפיי"ל (שנידע-שוּץ, שנידע-שירם) וזהו שם בית יד לכל כלי קרב השמונים—והלע"ז הילמ"ם הוא בנ"א (העלם) וגין אינליש"ם (גלעקבען, שעללע). עיין המתרגם שבת נ"ג א' ד"ה זגת :

דף צד ע"א עוצבא שטיח לאכול עליו וכו' אין צריך קיטוע רדוויי"ר בלע"ז. ובויקרא י"ד מ"א ואת הבית יקציע לועז ג"כ רדוני"ר ונ"ל רדוני"ר (אַבשאַבען, אַבקראַטצען), וידוע כי אותיות נ' וו' הן דומות בכתב :

דף צה ע"א והרכין פלמר"א שאינו ארוג (פֿילץ), עיין המתרגם ב"ק ס"ז א' ד"ה נמטא :

דף צז ע"א האסכלא גרדיל"י ומולין עליו צלי, עי' המתרגם פסחים ע"ד א' ד"ה אסכלה :

דף צח ע"א דקריר טריספרי"ם בלע"ז מתוך שהבשר עב נכנס בתוכו השומן בשומנו, פי' לעיל ע"ט ב' ד"ה שאני רוק דקריר :

דף קטז ע"ב דמסקא ימא שירטון לימו"ן בלע"ז ומתייבש ונעשה קרקע. עיין המתרגם ברכות ס' א' ד"ה דמסקא ארעא שירטון : ואפקון טרא ממרא חדתא נ"ל שהוא פוישו"ל (עיין המתרגם ברכות נ"ז ב' ד"ה חוץ ממר) של איסתמא אלייי"ר, עיין המתרגם שם ס"ב ב' ד"ה כהססמא ומתרגם כלים פי"ג משנה ד' ד"ה ומקדח : עיזא דקורקסא כמין עז של עץ ויש בו יתידות חדים וגם עשוי חרלים הרלים קרני"ש (קערבען, צאַהנאַרטיגע איינשניטטע) כלומר פיות וחדודים

בית שמאי פרק רביעי

ח"א דף מא ע"א משל למלך בשר ודם שכעס על אוהבו כו'. פירש רש"י על אוהבו לצור ומיפש בפרקינו קילר בדברים עכ"ל בכך משל ה"ל לגור למשליותא לגבי כהן משיח ולא כן נאמר משל למלך ב"ו שכעס וגו' דהוי ליה ברישותא גלגורא דבכיכול אין כאן קדושה כפי' רש"י והוא דחוק ונראה לפרש דהכי נמי הכא נהאי משל למשליותא דהכן המשיח קאמר דהוא יורש של מלך בשיא משחת ה' ונו נאמר ואת הקדוש והקריב אליו וקאמר דמיפש בברכתינו ומפני שחביב קבלת קרבנו לה' אביר בקרבנו משדר בד' כליות והיותרת למשל סרחונו ובאידך משל נמי נאמר בו פרשת הקדש כי מתוך שבנו נאמר בקדושתו משא"כ בלגור בשעה אינם רק פעליא וחיל שלו בשמשאו נגדו הללו קודשין אליו וק"ל:

איזהו מקומן פרק חמישי

ח"א דף נג ע"ב בחלקו של טורף כו'. סוגיא זו אתיא כמ"ד בפ"ק דיומא ירושלים נתחלקה לשבטים דתניא מה היה בחלקו של יהודה הר הבית והלשכות והעזרות ומה היה בחלקו של בנימן אולם והיכל וקדשי קדשים ורצועה יוצאה וכו' כדמסיק נמי הכא וכן משמע קצת בספר שופטים בקרא דיד שניהם היו בירושלים דכתיב וילחמו בני יהודה בירושלים וילכדו אותה וגו' וכתיב ואת היבוסי יושב ירושלים לא הורישו בני בנימן וגו' וכן משמע בספר יהושע גבי חלוקי גבולי יהודה ובנימן ובברכות דמש"ה נמי נכתבו בברכותיהם אלא שלוי מפסיק ביניהם מפני שבשבט לוי היה לו שם ויד בין שניהם כדכתיב בהויה שכינה יורו משפטיך ליעקב וגו' דהיינו בלשכת הגזית שהיה בחלקו של יהודה וישימו קטורה באפך וכליל וגו' היה בחלקו של בנימן דהיינו בהיכל שהיה שם הקטורת וכליל על מזבח כדמסיק באחסנתיה יתבני מדבחא ולפי הטעם דכתר כהונה לחוד וכתר מלכות לחוד ולכך המקדש שהוא כתר כהונה לא היה בחלק יהודה אשר לו המלוכה אבל לשכת הגזית שם המשפט היה בחלקו כמ"ש מלך במשפט יעמיד ארץ וח"ש שלא היה אותה אמה שאין לה יסוד בחלקו של טורף שהוא בנימן שנאמר ביה זאב יטרף כיון דלא נמשכה מלכותו של שאול דימה אותו לזאב שהוא טורף כדאמרינן סוף פ"ק דבבא קמא אבל יהודה שמלכות בית דוד נמשכת דימה אותו לארי שהוא דורס והוא מלך בחיות וכיון שהמזבח שהוא כתר כהונה אינו ראוי להיות במקום מלכות ע"כ אותה אמה שלא היה בחלקו של טורף אלא בחלקו של דורס לא היה לה יסוד ודו"ק: והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לבולעה וכו'. ובפ"ק דיומא גרסי' בכל יום לבולעה וכו' דהיינו שהיה מצטער להיות אותה אמה מובלעת בחלקו ותפול בגורלו ויהיה גם לאותה אמה יסוד כשאר כל המזבח. ואמר לפיכך זכה וכו' ונעשה אושפיזכן וכו'. קצת מגומגם דמתה שאמר והיה מצטער וכו' משמע דידע בנבואה שיהיה כל המקדש בחלקו חוץ מאותה אמה והיאך קאמר אח"כ שזכה מחמת צער זה ליעשות אושפיזכן להקב"ה ובסוטה פרק א"נ ניחא טפי דקאמר דמשום שירד שבטו של בנימן תחלה לים לפיכך זכה בנימן הצדיק ונעשה אושפיזכן וכו' ונראה לפרש דסוגיא דהכא אתיא כמאן דאמר התם דשבטו של יהודה ירד תחלה לים ודו"ק:

ח"א דף נד ע"ב מ"ד וילך דוד וגו'. הכי כתיב בספר שמואל וילך הוא ושמואל וישבו בנויות ויגד לשאול לאמר הנה דוד בנויות ברמה והתלמוד קיצר הכתובים לפי המכוון מענינו והכי קאמר דכ"ת שנזכר עיר שמואל לא קראה בשם אלא רמה וכאן קראה בנויות ברמה ללמוד וכו'. ומ"ש א"י גבוה מכל הארצות וכו'. ע' פירש"י והכי איתא בהדיא בר"פ עשרה יוחסין ע"ש. מיהו נראה דמשמע לן הכא דמשום הכי נקרא נויו של כל העולם לפי שהוא ראש כל ההרים של העולם: בגבולהו כתיב וירד וגו' מבואר בחומש בפרש"י ואקצר דבריו כי ארץ יהודה היה גבולו ים המלח שהוא מזרחו של א"י עד הים הגדול שהוא גבול מערב א"י ומצד דרום היה ארץ אדום גבולו ומצד צפון היה גבולו לנגב בנימן ונגב שאר השבטים כי אורך נחלת בנימן לא היה ממזרח למערב עד הים אלא עד ירושלים וז"ש שבגבולי יהודה בכולהו לגבי שאר שבטים דהיינו מירושלים עד סוף מערב כתיב וירד ותאר וגבי גבולי יהודה אצל שבט בנימן כתיב מתחלת מזרח עד כתף היבוסי שהיא ירושלים כתיב ממזרח למערב ועלה חוץ מעליה אחת שהזכיר אחריה שהוא על ראש ההר דהיינו עין עיטם דלכך היה סבור למבני שם עוד פרש"י עין עיטם נראה שהיא מעין מי נפתוח האמור וכו' ע"ש וכ"כ בזה בגבולי בנימן דכתיב שם שילא הגבול (מתחלת) מערב במעין מי נפתוח ואח"כ כתיב וירד הגבול אל קצה ההר אשר על פני גי בן הנום וגו' וירד עין רוגל וגו' וכל הגבולים דכתיב ביהודה ועלה כתיב בבנימין וירד לפי שגבי יהודה התחיל ממזרח למערב עד ראש ההר מעין מי נפתוח אבל בבנימין התחיל ומונה ממערב גבולו שהוא ראש ההר ומעין מי נפתוח עד המזרח ע"כ נכתב לשון ירידה ואי הוה גרסי' בכולהו כתיב ועלה ובבנימן כתיב וירד וכו' הוה ניחא טפי ודו"ק: נותתי ביה קליל וכו'. ואע"ג דהשתא עין עיטם הוא יותר גבוה מבית המקדש מ"מ קאמר שפיר וקמת ועלית וגו' לבה"מ מכל שעריך דלא נחשב עין עיטם להיות עיר ושער דלא היה מופלג מבית המקדש כי אם כ"ג אמות כפרש"י בחומש ע"ש: שנתקנא בו דואג דכתיב קנאת ביתך וגו'. משמע ליה על דואג דכתיב בקרא דלעיל מיניה מוזר הייתי לאחי ונכרי וגו' דהיינו בעיני דואג היה נחשב דוד לזר ונכרי מצד בני אמו שהוא ממואב כדאמרי' בפרק הערל ואמר ליה דואג לשאול על דוד שאל נא אם ראוי לבא בקהל כו'. שאמר זה שמצד הקנאה שראה בדוד בענין מקום הבית המקדש שכיון מקומו וק"ל: באפרתה זה יהושע וכו'. דבא משבט אפרים נקרא אפרתי כמו האפרתי אתה וגו' וק"ל: יער זה בנימן שנאמר זאב וגו'. כל המקרא נאמר על שם קדשי המקדש כפירוש המתרגם וכדאיתא במדרשות ולכן לא נאמר כי יער הוא רמז ליהודה שנמשל לאריה ואולי עוד כי שדה יער הוא משל לזאב שהוא דר ביער ולפעמים הוא בא בשדה למצוא שם לטרוף טרף מהבהמות שדה מה שאין כן ארי הוא הדורס גם תוך יער ולא יצא בשדה וכמ"ש הכם אריה מיער זאב ערבות וגו' וק"ל:

קדשי קדשים פרק ששי

ח"א דף סב ע"א בשלמא בית מיכלא. טרתו אלא מזבח וכו'. ר"ל דמזבח אע"ג שהיה לו ג"כ יסוד לא מינכרא ביה כמו ביסוד התאומות שהיו ודאי עמוקים עד התהום כדמשמע בפרק אלו הן הגולין אבל אין לפרש כיון דהוסיפו על המזבח עד ששים אמות פריך מזבח מנא ידעי מקומו דמ"מ לפי היסוד הראשון היו יכולין לשער ולהוסיף מכל צד ודו"ק: אמר רבי אלעזר ראו מזבח בנוי כו'. נראה כמ"ש מזבח של מעלה מכוון כנגד מזבח של מטה והיינו שהראה להם המזבח של מעלה ומיכאל כו' בנוי לבנות כנגדו מזבח של מטה ור"י נפחא אמר שהראה להם הקב"ה במקום המזבח אפרו של יצחק שהיה צבור ומונח לדורות שם כמ"ש ה' יראה כפרש"י בחומש ורמב"ן אמר מכל הבית כולו בריחו וכו' שהראה להם הקב"ה כאילו הכל בנוי וריח הקטרת ודאי מגיע בכל המקדש כדאמרינן בשלמא שהגיע הריח עד יריחו חוץ ממקום מזבח ששם ריח שריפת האיברים ביטל את ריח הקטרת: ע"ב בני אחותיה דרבי טרפון וכו' קרי עליהם בני קטורה וכו'. פי' פרש"י ולכאורה טפי הל"ל קרי עלייהו בני עשו דאף שבני אברהם ויצחק אתם אבל לא כבני יעקב וי"ל כשטת הרמב"ם דבני קטורה חייבים במצות מילה וז"ש להם דגבי קטורה גם שאתם נמולים גם בני קטורה כמותכם במילה ועי"ל שלא קראם בני עשו שהיה חס על כבוד גיסו גם אם יאמר בני בשמת ואהליבמה היה מזלזל בכבוד גיסו שהם היו בני עשו אבל בני קטורה לא היה מזלזל בכבוד גיסו ובכבוד אחותו דקטורה כשרה היתה ע"ש מעשיה נאים כקטורת וק"ל:

המזבח מקדש פרק תשיעי

ח"א דף פח ע"ב למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה לומר וכו'. עיין פרש"י קצת קשה דבהפך הל"ל למה נסמכה פרשת בגדי כהונה לפרשת קרבנות ופירושו בפרק יש בערכין ניחא טפי שפירש שם למה נסמכה בפרשת תצוה נסמך ענין המלואים לבגדי כהונה עכ"ל. ומיהו ק"ק לפירושו שם דמאי קושיא למה נסמכה דהא ודאי שפיר נסמכה דבתחלת עבודת אהרן במלואים הוצרך מקודם ללבוש בגדים של כהונה אבל בפרשת צו לגבי מעשה שסמך של תורת הקרבנות לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם וכו' לבגדי כהונה שפיר קאמר למה נסמכה לכל הקרבנות אלו ובפרשת תצוה גבי שור לא נסמכה אלא למילואים וקאמר נמי דכמו שכל אלו הקרבנות בעין לכפרה כך הבגדים מתכפרין: כתונת מכפרת על שפיכות דמים דכתיב וישבו את הכתונת וגו'. עי' פירוש רש"י ועוד י"ל בהכתונת שהבגד הוא הקרוב לגוף יותר והוא מגואל בדם יותר מכל הבגד וע"כ כתונת זה מכפר על כך. ואמר מכנסים מכפר על גלוי עריות דכתיב ועשה להם מכנסי וגו' תניפא דקרא מייתי לה דמשמע דמכ"פ הם משום גידול פרוע ולהכי שינה כאן דבכולהו כתיב ועשית ובכאן כתיב ועשה להם מכנסי בד וגו' דמשמע שיהיה עשוי להם בגידול פרוע. ואמר מצנפת ופי' יבא דבר גבוה וכו'. כי כיסוי הראש מביא לידי אימה דשמיא כדאמרינן בסוף פרק מי שהחשיך ברב נחמן בר יצחק דלא שבקיה אימיה גלי רישיה. ואמר אבנט מכפר על הרהור הלב אהיכא דאיתא כפרש"י הכא ובפרק יש בערכין מייתי לה מקרא דכתיב והיה על לב אהרן ובעית הוא דהוי קרא בחושן כתיב ולא באבנט. ואמר חושן מכפר על הדינין שנאמר ועשית חשן משפט. פירוש מכפר על עוות הדין כפרש"י בחומש וז"ש ונשא אהרן את משפט וגו' דהיינו כשאת עון המשפט. ואמר אפוד מכפר על ע"ז דכתיב אין אפוד וגו'. ומצינו בע"ז שהיו ג"כ עושין האפוד כמ"ש בפסל מיכה ויעש אפוד ותרפים וגו' אלא דמייתי האי קרא דהושע דהל"ל לפי פשוטו אין אפוד ואין תרפים כדכתיב לפיג מיניה אין זבח ואין מצבה כפרש"י שם וע"כ דפשוטו הכא באין האפוד של כהן גדול יש עון תרפים. ואמר מעיל מכפר על לשה"ר כו' ויכפר על מעשה קול. מסידוש כי קול ידכיר רע כובה מעשה ופעולם נבראו לו מקטרג אחד וזה כמעיל הוא נהפך זה דכתיב ביה ונשמע קולו בבואו אל הקדש וגו' בקול זה מבריח את המקטרגים בו כדלך בולאי. ואמר ציץ מכפר על מעשי עזי פנים וגו' ומצח אשה זונה וגו'. פונה על שמצח דכתיב בציצא דקרא מאחרי כנכס אף על גב דבהאי קרא מפרש ונשא אהרן את עון הקדשים דהיינו נמכפר בנקרב בטומאה

(זבחים קכד)

מכל מקום מדקדקנו לו לציץ מקום המצח דרשו לכפר על עזות מצח וק"ל: ודע דבפרק יש בערכין פריך והא אהך דעל שבעה דברים נגעים באים וחשיב לשון הרע ושפיכת דמים וגילוי עריות וכו' ומשני שם לא קשיא הא וכו' הי לא אהני מעשיו מעיל מכפר מזה משמע דלא הוה קא מקשה אלא אמעיל וכתב רש"י שם והאי קשיא אמאי לא מותיב משפיכת דמים וג"ע וכו' תירץ מהא דתניא בגדי כהונה מכפרין וכו' אלא על האחרים וכו' ע"ש והתוס' דחו פירושו וכתבו תירוצים אחרים על זה ע"ש ולי נראה ליישב דודאי הא דקאמר דבגדי כהונה מכפרין על ש"ד וג"ע וע"ז היינו אשוגג דוקא אבל אמזיד ודאי דאין בגדי כהונה מכפרין אלא הנגעים באין עליו בש"ד ובג"ע במזיד כדמייתי בש"ד דיואב שהיה מזיד אבל מלה"ר דלא שייך אלא במזיד פריך שפיר ובהא יתיישב נמי מה שדקדקו התוספות אדהכא מהיא דמיום שחרב בהמ"ק אע"פ שבטלו ד' מיתות דין ד' מיתות לא בטלו דההיא במזיד איירי ומיהו מהא דפריך הכא מעגלה ערופה משמע קצת דהך דבגדי כהונה מכפר במזיד איירי ויש ליישב ודו"ק: ב' דברים לא מצינו להם כפרה בקרבנות וכו'. נראה ע"פ מ"ש שם בערכין דבג' עבירות שהם ע"ז ג"ע ש"ד כתיב גדולה בלשון הרע כתיב גדולות ואהא קאמר מכלל אלו עבירות הגדולות יש בהן דהקרבן מכפר עליהם בשוגג כגון שעירי ע"ז וכגון כל חייבי כריתות בעריות בשוגג מביאין קרבן חטאת אבל ב' עבירות גדולות שהם לה"ר וש"ד לא מצינו להם כפרה כלל בקרבנות אבל מצינו להם עגלה ערופה בש"ד דומה לקרבן וכן קטורת לה"ר שהוא בא למקדש כקרבן ומייתי ויתן את הקטורת ויכפר וגו' על מה קטורת מכפר על לה"ר וכו' פרש"י פ' ערף בקלפי בההיא דקרא לה"ר דכתיב אתם המיתם את עם ה' וקתם לה"ר בחשאי עכ"ל ודבר שבחשאי דקאמר אע"ג דבההיא שעתא בפרהסיא היה ויעמוד בין המתים ובין החיים וגו' מכל מקום דבר שבחשאי מקרי דכל השנה מקטירין בהיכל בחשאי כפרש"י וק"ל: רש"י למה נסמכה בסדר צו את אהרן זאת תורת העולה. נראה דהוקשה הלא בר"ח ניסן נצטוה על הקרבנות והבגדים היו קודם לכן בימי המלואים א"כ ראוי לכתוב פ' הבגדים ואח"כ פ' הקרבנות וזה שדקדק רש"י והדר קח את אהרן וגו':

טבול יום פרק שנים עשר

ח"א דף קא ע"ב לא נתכהן פנחס וכו'. פרש"י בחומש אע"פ שכבר ניתנה כהונה לזרעו של אהרן לא ניתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתן אבל פנחס שנולד קודם ולא נמשח לא בא לכלל כהונה ע"כ. וכן שנינו בזבחים לא נתכהן פנחס וכו' עכ"ל ע"ש: ולר"א נמי הכתיב וכו'. יש לדקדק אמאי לא פריך מהאי קרא לרבי שמעון דפנחס כבר כהן היה בימי מלואים כדקאמר והלא פנחס היה עמהן ומאי קאמר במעשה זמרי והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם וי"ל שהבטיחו הקב"ה על הכהונה גדולה שתהיה לעולם מזרעו של פנחס וכן היה משהעביר הכהונה מאביתר שהיתה מאיתמר לצדוק נשארה הכהונה לעולם מזרעו של פנחס וק"ל: ההוא לברכה וכו'. פרש"י בשרו שלא תפסוק כו' ע"ש. ק"ק דמ"מ כיון דלא זכה לכהונה אלא משום שלום וכאן בשרו על כך מאי האי דקאמר קרא הכא תחת אשר קנא וגו' דמשמע דבשביל מעשה שעשה בזמרי זכה לכך ויש ליישב ודו"ק: ההוא ליחס זרעו הוא דאתא וכו'. בפי' רש"י בגמרות שלנו לא פירש כלום בזה ובע"י מצאתי הפי' כעין שכתבנו לעיל לר"ש דכששם שלום נתייחס ליקרא כהן להיותם זרעו כה"ג שלא היה כה"ג אלא מפנחס עכ"ל:

ח"א דף קב ע"א ואין זר רואה הנגעים וא"ת אהרן וכו' קרוב הוא וכו'. במשה נמי הכ"ל קרוב הוא ואין קרוב רואה וכו' אלא דהאמת קאמר דזר הוא ולמ"ד נמי משה כהן היה הא מסיק דלגבי נגעים מיהת זר מקרי דאהרן ובניו כתובין וכו' וכן אלעזר ואיתמר קרובים מקרי לה אבל למ"ד פנחס כהן היה באותה שעה ק"ק אמאי לא רואה הוא ואם הוא מקרי קרוב יש גבורת מהכא דראשון בשלישי פסול לעדות וק"ל: חלק לה הקב"ה כבוד אני כהן ואני מסגירה ואני חולטה וכו'. הסגר הוא בשבוע ראשון והחלט בשבוע שני ויש לדקדק דהא קאמר קרא תסגר שבעת ימים ואמרי' בפרק כילד הרגל ואביה ירק ירק וגו' הלא תכלם שבעת ימים ק"ו לשכינה י"ד יום אלא דיו וכו' וי"ל דקאמר אני מסגירה ואני חולטה דהיינו י"ד כפי הסברא מתוך הק"ו וקרוב לזה כתבו התוספות בפ' כילד הרגל דנקט י"ד יום כנגד ב' הסגרות דהיינו י"ד יום דאין הסגר פחות משבעה עכ"ל ע"ש: חמשה שמחות היתה אלישבע וכו'. ואבלה על ב' בניה וכו' במדרש ילקוט מביאו אקרא לשחוק אמרתי מהולל מעורבב הוא השחוק שמחק מדת הדין על אלישבע שראתה ד' שמחות ביום אחד וכו' ולא חשיב שם בן בנה דהיינו פנחס וי"ל דס"ל להוא מדרש כמ"ד לעיל דלא נתכהן פנחס עד מעשה זמרי או עד עשה שלום וכו' גם קאמר שם ב' בניה סגני כהונה ואפשר דר"ל נדב ואביהוא שמתו אבל בתלמוד קאמר בנה סגן והיינו אלעזר שנעשה סגן אחר שמתו ויש לדקדק אמאי נקט אלישבע ולמה לא נקט אהרן גופיה שראה ה' שמחות או ד' כפי המדרש שהוא כ"ג ואחיו מלך ובנו סגן ובן בנו משוח מלחמה וגיסו נשיא השבט וכו' וע' מה שכתבתי במסכת הוריות בזה: כל חרון אף שבתורה יש בו רושם וכו' בעל לבוש המור מפרש ליה דוקא בחרון אף שנכתב לגבי השם וכתב שם טעם לפי דעתו ואינו כן דהא פריך לקמן מהאי אף דגבי משה ושמא קאמר כל חרון אף שבתורה וכו' והנראה לפרש דכמה חרון כתיבי בתורה ובקצתם הוסיף בהם לומר אף שהוא רמז על הרושם שבא אחריו בקרא הן שיהיה הרושם במעשה שאחריו כגון וחרה אפי בהם וגו' הן שיהיה הרושם אחריו בדבור של כעס כמו ויחר אף יעקב ברחל וגו' התחת אלהים אנכי וגו' וכמוהו ויחר אף בלק וגו' ויחר אף אליהוא וגו' וכן משמע מפרש"י וכן משמע לקמן דדבור של כעס הבא אחריו מקרי שפיר רושם דקאמר והכתיב ויצא משה בחרי אף ולא א"ל מידי אבל כאן קאמר ר"י בן קרחה דלא הוזכר כלל רושם אחריו בין בדבור בין במעשה ומזה למדו לומר בפרק הזורק מהא דכתיב ויחר אף ה' בם שגם אהרן נצטרע ולמ"ד דלא נצטרע מוקי לה התם בנזיפה ונזכר זה הרושם במעשה שאחריו דכתיב ויחר אף ה' בם וילך דהיינו שנסתלקה שכינה מהם שהיו בנזיפה: והלא כהן הוא ה"ק אני וכו' פסיקא ליה דכהן היה מדעבד עבודה בשבעת ימי מלואים ולהכי כתיב משה ואהרן בכהניו ונפסקה לו כהונה אלא בשעה ממנו בחרון אף ויחד אמר דלא נפסקה לו כלל הכהונה אלא בז' ימי מלואים וי"א סברי דמעולם לא ניטלה ממשה אלא מזרעו ומייתי מדכתיב משה ואהרן בכהניו וגו' משמע ליה בכהניו קאי נמי אמשה וכינוי דכהניו קאי אהקב"ה כמו שלא פסקה הכהונה מאהרן כל ימיו כך לא פסקה ממשה כל ימיו אלא מזרעו ויש לדקדק מדקאמר כתנאי משמע דרב דאמר לעיל משה רבינו כ"ג היה לא אתי כתנאים דסברי הכא לא נתכהן משה אלא בז' ימי המלואים הא רב נמי דסבר דמשה כהן גדול היה מייתי מקרא דאיל המלואים וגו' ויש לומר דרב דאמר כהן גדול אי בז' ימי המלואים הוא מאי אשמועינן האי קרא שנכד בז' ימי המלואים אלא ע"כ דאשמועינן דנפסקה לו הכהונה וק"ל: אמר ר"ל סטרו ויצא וכו'. יש לדקדק דמשמע אף זה נאמר בו רושם היינו שנאמר מפורש בקרא כמ"ש לעיל והיכן מפורש זה הרושם בתורה ואפשר משום כבודו של מלך לא פרסמו הכתוב בסטרו ודו"ק: מלך הוא והקבר וכו'. מפרש"י נראה דמכוייתו דריש מלשון לקראתו ע"ש. ועוד נראה לפרש למ"ד העיז פניו בו דריש ליה מנצבת דמשמע נצב לריב כמ"ש כל מקום שנאמר נצים ונצבים היינו דתן ואבירם כדאמרי' בנדרים כפרש"י סוף פ' שמות וק"ל: ואילו לדידיה לא קאמר וכו'. פי' פרש"י ולכאורה לא הל"ל והשתחוית דמסקנא נמי לא הוזכר השתחואה וי"ל דע"כ בכלל ויקרא נמי הוה השתחואה דהא גבי עבדיו לא הוזכר השתחואה במסקנא אע"ג דא"ל והשתחוו אלי אלא שקיצר הכתוב במסקנא ודו"ק: וישנס מתניו וירץ וגו' (פרש"י האחאב כו') משמע ליה דאחאב הוה יחידי מדכתיב ברישא דעניינא אחאב הלך בדרך אחד לבדו וגו' אבל מפירוש הרד"ק נראה דהשכינה והרוח נופה לפניו היא בעצמה חלוקת הכבוד והענין ברמוי לחלוק כבוד אפי' למלכים הקדמונים הרשעים כאלו שזכר וכדאמרינן בפ' הרואה דמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא והמזלזל בכבודם כאילו פוגע בכבוד המקום וק"ל: ואין הלום אלא מלכות וכו' מדפיקה למכתב הלום במקום פה ובכולהו דקרא יש לדרוש על שם המלכות כמ"ש גבי דוד לשון הלום רמז למלכות כמ"ש בפ"ג דמס' ע"ש ואת העדות עדות הוא לבית דוד שכל הראוי למלכות הולמתו וכו' ע"ש וגם הלום ראיתי וגו' דהגר שאמרה וכי סבורה הייתי להיות גדולה ומלכות בזרעי כמו שאמר לה המלאך הרבה ארבה וגו' ידו בכל וגו' אחרי רואי עניי בבית גברתי וכן מי הביאך עד הלום דשופטים דרשוהו פרק חלק לאו ממשה קאתית דכתיב ביה אל תקרב הלום וגו' ע"ש והבו לכם דבר ועצה הלום דשופטים ר"ל הבו לכם דבר ועצת מלכות וכן גושי הלום ואכלת וגו' דרות רמז לה בהגעתה אליו יבא בית דוד מהם וכל היכך הלום בשמואל וד"כ נאמר בשאול ודוד וק"ל: בשעה שפוסקין וכו'. דרש ליה מסיפא דקרא דכתיב ויושיבם לנצח כפרש"י בפ"ק דמגילה גם מפורש דריפא דהאי קרא לא יגרע מצדיק עינו וגו' נדרש על שאול ושם יבואר (מגילה פ"ק וע"ש):

פרת חטאת פרק ארבעה עשר

ח"א דף קיג ע"א רבי יוחנן סבר אתמוהי וכו'. ור"ל סבר כפשטיה וכו' היינו ברישא דקרא ארץ לא מטוהרה אבל בסיפא דקרא לא גושמה ביום זעם הוא בהפך לר"י כפשטיה ולר"ל אתמוהי מתמה וק"ל ויש לומר לרבי יוחנן דלא ירד מבול לא"י אמאי הטריח הקב"ה את נח בבנין התיבה להצילו דהוה ליה להצילו בא"י דהא אכתי לא אסיק אדעתיה דבהבלא מתו ויש לומר דהתם עשתה ההריגה היכא כדכתיב רש"י בחומש כדי שיראוהו דור המבול שעוסק ק"ך שנה וכו' ע"ש: ע"ב ברותחין קלקלו וברותחין נידונו כו'. בפרק חלק יבואר: בשלמא לדידי דאמינא לא ירד מבול לא"י משום הכי הוי מחרבה וכו'. יהיה פירוש הכתוב דאפילו בחרבה דהיינו בא"י מתו על ידי הבלא וק"ל: מכל אשר בחרבה ולא דגים בים וכו'. שהם היו במקום שלא היה חרבה מעיקרא ולכך לומר דלא היו נמי כמים רותחין אלא במקום שהיה חרבה מעיקרא דאם לא כן למה לא נמלטו הדגים ברותחין כדפריך לקמן גבי ראם וק"ל: לדידי נמי ניס איגזילא דימא וכו'. כתבו התוס' ר"ת גרס סורזילא דימא פירוש עופר של ראם וכו' ע"ש. ודברי המאמר בכוונתו מבואר באגדות במדובינו בלק הכפינה: והא קא בניא תיבה וכו' פרש"י ולא היתה כי'. נראה דר"ל מגביה לנמיך דקאמר היינו על ידי בלוי כיון אבל שא שפיפא דמתו מיא בכל מקום כדאמרינן ביומא פ"ב וכי מיא שורי שורי הוו קיימי ועוד תיבה היכא שניא וכו' כ"ש אבל דוחק לאוקמא סוגיא דהכא כר"י דס"ל בס"כ ע"ז אמה היו נסר ובמ"ו בנקבה ובוני וכו' ע"ש וק"ל:

פוג

עוג מ"ך הבשן היכא קאי וכו'. פירש"י ויבא הפלים כו' ומזה משמע דבלדי תיבה קם עוג וניצול אבל רש"י במסכת נדה פ"ב פי' בברכה לא"י עכ"ל והיינו למ"ד לא ירד המבול לא"י והא דלא מת בהבלא נ"ל דמחמת שהיה איש גדול כ"כ לא הויא ליה הבלא דא"י כמ"ש התוספות לגבי ראם אבל מסוגיא דהכא לא משמע כן אלא דאפילו לר"י ע"כ נצטננו לו לדי התיבה גם לא נמצא כן בפרק חלק שברח עוג לא"י. וכתבו התוס' למ"ד לא ירד מבול לא"י הכתיב ויכסו כל ההרים הגבוהים תחת כל השמים כו' ע"ש באורך ע"פ ב"ר ודו"ק: למה נקרא שמה מצולה וכו'. קרא דכתיב האומר לבבל מצולה נצולה חרבי וגו' וכתיב ההדסים אשר במצולה וגו' ע"ש שהיא עמוקה כמצולה ונצטללו וכו' ומ"ד שנער שמנערת עשיריה עיין פרש"י ועי"ל לפי שלא עלו בימי עזרא וכדאמרינן ביומא פ"ק אם חומה היא וגו' אם עשיתם עצמיכם כחומה ועליתם וכו' נמשלתם ככסף וכו' ע"ש וק"ל: כל האוכל מעפרה של בבל כו'. מבואר בפ"ק והנזקין קברים:

ח"א דף קטו ע"ב זו פרישות בכורות וכו'. בקרא מתניתין דעבודה היה בבכורות קודם שהוקם המשכן ומ"ד זו פרישות נדב ואביהוא ס"ל דבסיני נעשו הם כהנים ומדכתיב הוא אשר דבר ה' בקרובי וגו' יליף לה כדלקמן בפרש"י כדקאמר בסיני פן יפרוץ בהם ה' וכיון שלא הוזהרו לפרוש מן ההיכל בהקמת המשכן פרץ בהם עכ"ל ולפי זה לא סבירא ליה כדי כראב"י דאמר בפ' הדר דמתו בני אהרן בשביל שהורו הלכה בפני רבן אלא דאית ליה כמ"ד בת"כ דעל הקריבה שנכנסו לפני ולפנים מתו ומיהו נראה לפרש דהכי פירושו הוא אשר דבר ה' בקרובי אקדש כדקאמר בסיני וגם הכהנים הנגשים יתקדשו וגו' דהיינו שיתקדש במי בהם לעתיד במשכן שהם נדב ואביהוא יוזהרו שמה פן יפרוץ בהם עכשיו ה'. ומלת יתקדשו יתפרש יותר נכון מפרש"י בחומש לפי פשוטו שפירש יתקדשו להתיצב על עמדן עכ"ל דלמה ליה למכתב כן בכהנים שהרי כלה הוזהרו על כך כמ"ש והכהנים והעם אל יהרסו לעלות וגו' ולפי זה שפיר מאי ר' סבר כראב"י דפרק הדר וק"ל: אמר הקב"ה למשה ולא ידע וכו'. עיין פירש"י ותוס' ומדבריהם נראה דכינוי ונקדש קאי על המשכן ומדכתיב ונקדש ולא ונקדשתי משמע כן אבל מת"ם לבסוף אלא להקדים שמו של הקב"ה משמע ונקדש קאי אהקב"ה ויש לדקדק לכאורה דמשמע דלא מתו בני אהרן אלא כדי להתקדש שמו של מקום על ידם ולא מתו מפני החטא ולעיל פירש"י מפני החטא שלא הוזהרו לפרוש וכו' וכן בפרק הדר קאמרינן מפני החטא שהורו הלכה וכו' והרא"ם תירץ בזה דה"ק לא מתו בניך ביום שמחה שכינה אלא כדי וכו' ע"ש באורך והוא דחוק דלדבריו הל"ל לא מתו בניך ביום הזה אלא כדי וכו' אבל הנראה דלא שייך קידוש המקום וכבודו אילו מתו בלא חטא דחלילה דעביד דינא בלא דינא אבל כבודו של מקום ליפרע מצדיקים בעוה"ז על מיעוט עבירות שבידן וכו יתעלה ויתקדש ומתיירא שמו של הקב"ה דאם בצדיקים כך ברשעים עאכ"ו וה"ק לא מתו בחטא זה אלא דעם סביביו נשערה מאד ובהם מתקדש ומתיירא שמו אם בצדיקים כך ברשעים עאכ"ו והוא שא"ל משה הייתי סבור או בי או בך שאני ואתה יותר מקורבים אבל כנראה מיתתן אמר שהם נכבדים יותר ועליהם רמז לו ונקדש בכבודי במכובדי ליפרע מהם על עבירות קלות ומר כדאית ליה בשתויי יין שלא הוזהרו עדיין על כך וכמה תנאי איכא בת"כ באיזו חטא מתו ומפסר דלא פליגי אהדדי דאיכא למימר הא והא גרמא דאיכא מאן דאמר התם נמי דבשביל ארבעה דברים מתו בני אהרן וכו' ע"ש ודו"ק: וקבל שכר על שתיקתו. מפרש"י ותוס' ע"פ ת"כ דהיינו שכר שנתייחד הדבור לאהרן בפרשה שאחריה שתויי יין והקשו בתוס' ותימה דבספרי וכו' למדנו שהדבור למשה שיאמר לאהרן ושמא זה קורא ונתייחד הא דכתיב אל אהרן וכו' עכ"ל. ומזה יש ליישב פירש"י בחומש מה שכר קבל על שתיקתו שנתייחד עמו הדבור שנאמר לו מפי משה לבדו ולא שיאמר לבני ישראל אבל הרא"ם דחק בעצמו בפירש"י דתרתי קאמר ואין צורך דיש לכוין דבריו עם כדברי התוס' וק"ל: שנאמר דום לה' והתחולל וגו' דריש דום מלשון שתיקה כמו וידום אהרן ובפ"ק דגיטין דריש ליה מלשון דמדומי אמה ע"ש: וכן שלמה אמר עת לחשות כי הא דאהרן ועת לדבר משבחין שם כמו אז ישיר משה ותשר דבורה קחו עמכם דברים ע"ש: אל תקרי ממקדשיך אלא וכו'. מדכתיב ממקדשיך ביו"ד המורה על הרבים דריש ליה דלפי פשוטו הל"ל ממקדשך בלא יו"ד לשון יחיד דאין לנו אלא מקדש אחד והרד"ק דחק לפי פשוטו שרמז על שני מקדשים שמקדש של משה מכוון נגד מקדש של מעלה וק"ל:

ח"א דף קטז ע"א תמים בדרכיו צדיק במעשיו וכו'. פירש"י בדרכיו ענוו וכו' במעשיו בלא חמס עכ"ל הדרכים הם המדות אף בזולת מעשה ונופל בו לשון תמים האל תמים דרכו וגו' והרבה כמוהו ובמעשים נופל לשון צדקה דכתיב עושה משפט וצדקה וגו' והיה מעשה הצדקה וגו' וק"ל: אמר רשב"ג מאותן שלא נעבדה בהן עבירה. נ"ב ליה דלא שייך הכא אלא בפרק חלק גרסינן ליה הכא איש ואשה אישות לבהמה מי אית לה אמר רשב"ג מאותן שלא וכו' אלא דה"ג הכא מאותן שעתידין ליטהר מנלן וקאמר כדרב חסדא וכו' משום דעיקר מלתיה דרב חסדא ורבי אבהו בפרק חלק נאמרה אהא דשלא נעבדה בהן עבירה מש"ה קאמר הכא כדרב חסדא ורבי אבהו שאמרו בענין שלא נעבדה בהן עבירה ה"נ נימא לענין טהורה וטמאה ודע כי רש"י בחומש פי' הטהורה העתידה להיות טהורה לישראל מלמד שלמד נח תורה עכ"ל. וכתב הרא"ם דאל"כ מנא הוה ידע טהורים וטמאים בהיא שעתא מי הוו אבל בזבחים תירצו בזה אמר רב חסדא העבירום כו' ור"א אמר הבאים וכו' ולא ידעתי למה הניח דרך הגמ' ותפס דרך אחר עכ"ל. ובחזקוני כתב בזה ב' תירוצים ואין מחוורין דמ"מ בתירוץ קמא שבסוגיא דזבחים לא איירי בטמאים וטהורים ממש אלא בטהורים וטמאים דפרוס לא משמע מתוך הסוגיא ובתירוץ שני שכתב לחלק בין עופות טהורים לבהמות טהורות הן דברי נביאות ואיך שיהיה קשה כיון דרש"י ז"ל בחומש פי' דלענין נעבדה בהם עבירה ידע בקליטת התיבה ובביאתם מאליהן למה לא נאמר כן לענין טמאה וטהורה דכל שקלטו שבעה שבעה הן טהורין וכל שקלטו ב' הם טמאים וכן לענין ביאה מאליהן וע"כ הנראה מה שפרש"י מלמד שלמד נח תורה לאו משום דאל"ה הקשי מנא הוה ידע כמו שהבינו הרא"ם והחזקוני דהא ודאי ידע בקליטת התיבה כדרב חסדא או בביאה מאליהן כר' אבהו ולא הולך רש"י בחומש לאזכיר זה פה דכיון דכבר פי' כן לענין נעבדה בה עבירה ממילא נימא הכי לענין טמאה וטהורה ומה שהולך לומר דלמד נח תורה משום דלגבי בני נח לא שייך טהורה וטמאה אלא לגבי ישראל לעתיד ואי לא הוה למד נח תורה לא הוה ידע מאי קאמר ליה הטהורה תקח לך ז' ז' ובטמאה ב' ב' דלגבי נח כולם שוים הם אלא ידע זה שלמד תורה שתהיה טמאה וטהורה לישראל לעתיד ודוק כי הדברים ברורים הם למבין ומה שיש עוד לדקדק בדברי המאמר מבואר בפרק חלק ע"ש: התנערי אומה שמעשיה בצפון וכו'. פי' פרש"י אבל בב"ר מפורש באופן אחר עורי דבר ישן ומתעורר דהיינו העולה שהיה ישן כבר לבני נח ובואי דבר חדש בתימן דהיינו שלמים בדרום ע"כ: ומר נמי הא כתיב ומחלביהן משמניהון וכו'. ואשמעינן קרא דקרבנו מן המעולה ולא כאחיו קין שהביא מן הגרוע כפרש"י בחומש מפרי האדמה מן הגרוע כו' ע"ש: והא כתיב ויקח יתרו עולה וזבחים וכו'. הכא לא בעי לאוקמא נמי עולה לאלהים וזבחים לאכילה כדלעיל דהתם ועולות כתיב ועשינו לה' אלהינו משא"כ הכא דזבחים סמוך לאלהים דעלה נמי קאי ודפריך בפרק אין מעמידין מהאי קרא דגם אתה תתן בידינו זבחים ועולות וגו' לר"א דפוסל בהמה של עובדי כוכבים בכל הקרבנות מעולות לחוד קפריך דסמיך לה' אלהינו וגו' אבל זבחים אאכילה קאי והענין מבואר דבני נח עולה קרבין ולא שלמים לפי שעולה כולה כליל ובאה על חטא אבל השלמים באים לשום שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ושהם אוכלין משלחן גבוה ואין הקב"ה חפץ בשלומם של בני נח ולא שיאכלו משלחנו וק"ל: וישמע יתרו וגו' מה שמועה שמע כו'. יראה דלהני תנאי משמע דוישמע יתרו דבק לכל אשר עשה וגו' שמשמע יתרו את כל אשר וגו' וכי הוציא ה' וגו' הוא ענין אחר וכפרש"י בחומש דאל"כ לא נכתוב אלא וישמע יתרו כהן מדין חתן משה כי הוציא ה' וגו' כל אשר עשה וגו' נ"ל ועוד דגבי כל אשר עשה כתיב למשה ולישראל וגבי כי הוציא כתיב ישראל בלחוד דמשמע' מזה דכל מאמר אשר עשה וגו' הוא דבר שנעשה גם למשה משא"כ במאמר כי הוציא וגו' שאינו אלא לישראל לחוד דמשה לא הוצרך להוציא שכבר היה במדין ובשביל שסתם הכתוב מה ענין מעשה זה את כל אשר עשה אלהים וגו' שעי"ז שמע יתרו ובא פליגי בזה הני תנאי דר' יהושע סבר שהוא דבק למלחמת עמלק שהזכיר בסמוך וע"כ סתם כאן מה ענין את כל אשר עשה וגו' ר"א המודעי סבר כיון דסתם מהו המעשה נשמע ליתרו יש לנו לפרש בדבר הנזכר שהוא דבר הנשמע והיינו מתן תורה שהיה נשמע בכל העולם שהיה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכו' ור"א אומר כיון דסתם מה הוא המעשה הנשמע לו יש לנו לפרשו בדבר שמצינו בקרא לשון שמיעה בהדיא והוא קריעת ים סוף שנאמר ויהי כשמוע וגו' ומתוך סוגין נראה דהנהו תנאי פליגי מדקאמר כתנאי וכו' ושלא כדברי הרא"ם שכתב לפרש לדברי רש"י שבחומש דמר אמר הדא ומר אמר הדא ולא פליגי ועוד האריך הרא"ם בזה לפרש פרש"י שבחומש בשינוי הלשונות שדקדק בפרש"י ע"ש ולפעמנו יתבארו לך כל דברי רש"י דמה שהוסיף לומר גבי כל אשר עשה וגו' דהיינו ירידת המן והבאר כו' דלא כחד מהני תנאי דשמעתין י"ל דמרבויא דכל פי' כן דודאי עיקר השמיעה היה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה משום דלא ה"ל למכתב אלא אשר עשה וגו' וכתב כל אשר עשה וגו' פי' דאתא לרבות דכל המעשים שעשה להם הש"י הם בכלל דכל אשר עשה וגו' ומזה גבי וישמע יתרו לא פרש"י אלא שמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק שהם היו עיקר השמיעה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה והביא דברי שניהם כאילו אינם חולקים דהא א"נ עיקר השמיעה הוא קריעת ים סוף מ"מ בכלל רבויא דכל אשר עשה וגו' איכא נמי מלחמת עמלק ולהכי לא הביא גביה דעת שלישית באומר מתן תורה שמע דהא איכא תנאי דפליגי וסברי קודם מ"ת [בא] אפי' בכלל רבויא דכל אשר עשה איכא ומה שפירש עוד בבית גבי כל אשר עשה וגו' בעמלק ולא הזכיר שם קריעת ים סוף היינו משום דפשטיה דקרא משמע ליה כפי כמ"ד עיקר השמיעה היתה קריעת ים סוף דמפורש ביה בהדיא ל' שמיעה שנאמר ויהי כשמוע וגו' ולכן הזכיר בריבא דמלתא דברי האומר קריעת ים סוף קודם שהזכיר דברי האומר מלחמת עמלק הפך שהזכירן בשמעתין משום דפשטיה דקרא משמע שפי כדעת האומר קריעת ים סוף שמע והוא עיקר השמיעה וגבי כל אשר עשה וגו' דבא לפרש רבויא דכל היינו הבאר והמן חזר והזכיר שוב מלחמת עמלק דא"נ עיקר השמיעה לפי פשטיה דקרא הוא כדעת האומר קריעת ים סוף שמע מ"מ נשמע נמי מלחמת עמלק מכלל רבויא דכל אשר עשה וגו' וגבי ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה וגו' שכתב רש"י דהיינו טובת המן והתורה עכ"ל י"ל דהא למ"ד יתרו קודם מתן תורה בא פירש כן ומשום דפשטיה דקרא כל הטובה כולל גם התורה ואע"ג דלא ניתנה התורה בכלל קבלת מתנה ניתנה קודם שבא יתרו כדאמרינן שבת

ודינין וכבוד אב ואם ופרה אדומה במרה נצטוו וגבי וישמע יתרו אי אפשר לפרש שמשמע ובא על השבת שנצטוו במרה דלא יפול עלה שמיעה בהם אלא בנתינת התורה בכלל בסיני כדקאמר שהיה שם קולו הולך מסוף העולם ועד סופו כו' ובזה יובנו כל דברי רש"י שבפי' החומש באופן בלי שום גמגום לפי סוגיא דשמעתין ואין צורך לכל האריכות שהאריכו בזה שנתפלפלו לפירש"י בדברים הרחוקים מסוגיא דשמעתין ואין להאריך: שניתנה תורה היה קולו וכו'. כדאמרינן במדרשות יכול ניתנה תורה בשתיקה ת"ל ויהי קולות וברקים יכול לא היו שומעים את הקול ת"ל קול ה' בכח קול ה' יחולל אילות וכו' והיינו כן עובדי כוכבים כפרש"י בספר תהלים: אבל מבול של אש מביא וכו' אמר להם כבר נשבע שאינו משחית כל בשר. יש להקשות דהכא משמע דבכלל שבועת מי נח דגם באש ובשאר דברים אין הקב"ה מביא מבול לעולם ובפ"ק דסוטה אמרינן הבה נתחכמה לו נתחכם למושיען של ישראל בדונם נחש כי באש ה' נשפט וכו' באו ונדונם במים שכבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם וכו' משמע מזה דשבועת מי נח לא היה על מבול של אש וי"ל דהכא ה"פ דקאמר בלעם שאינו מביא אף מבול של אש היינו לכל העולם שבזה נשבע הקב"ה במי נח שלא יביא השחתה לכל העולם אבל על אומה אחת בודאי מביא כדכתיב כי הנה באש ה' נשפט וה"ה מבול של מים מביא על אומה אחת אלא שהמצרים טעו בזה וסברו דמבול של מים אינו מביא הקב"ה אפי' על אומה אחת וכדמסיק שם והם אינם יודעים שעל כל העולם אינו מביא אבל על אומה אחת מביא וכפירוש הנה ה' נשפט: שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות וכו'. הזכיר להם כל זה כי ראוי שיבא הקב"ה בנתינת קולי קולות כל כך שישמעו כל העולם להודיע לכל העולם כי חמדה טובה גנוזה היא אצלו והעביר מלפניו תתקע"ד דורות שלא היו ראוים לקיים מצותיה אשר קיומן הוא קיום העולם וזולתה ראוי העולם לחזור לתהו ובהו כדאמרינן התנה הקב"ה עם מעשיו אם יקבלו ישראל וכו': ה' עוז לעמו יתן וגו'. פרש"י עוז תורה שהוא כו'. ועי"ל שהשיב להם שאין שיטי רצון לפניו שנתן לה עתה לישראל ולא נתנה מקודם לאחד משאר עובדי כוכבים אבל אומה שישראלים ראויה לקבל כי הם עזים בעובדי כוכבים וע"כ ניתן להם התורה שהיא נקראת עוז להתיש כחן של ישראל אבל שאר עובדי כוכבים לא יוכלו לקיימה כדאמרינן בפרק אין נדין מפני מה ניתנה התורה לישראל מפני שהן עזין וע"ז אמר הפינו עובד כוכבים ה' יברך את עמו בשלום ע"פ הכונה זו כי לולא ניתנה התורה להם לא היה אומה ולשון יכולה לעמוד מפניהם כדאמרי' נמי שם כמצא התורה היא נתינת שלום לעובדי כוכבים עם ישראל וע"כ אמרו ה' יברך את עמו בשלום: קריעת ים סוף שמע ובא שנאמר ויהי כשמוע כל מלכי וגו'. בהאי קרא לא הוזכר שמיעת קריעת ים סוף רק אשר הוביש ה' את מי הירדן וגו' אלא דבכלל ק"ו הוא אם שמעו שהובישו מי הירדן ועברו בו ישראל כ"ש ששמעו קריעת ים סוף שעברו בו ישראל ונגלגו המצרים נטבעו בו וקלא מגומגם דעפי ה"ל לאתויי מקמיה האי קרא דרחב הזונה דבקרא הוא מוקדם ומפורש בו שמיעת קריעת ים סוף ומפסר דלא מייתי ליה האי קרא כלל הכא אלא משום רותיא דקרא דקאמר מ"מ התם דאמר ולא היה בם עוד רוח ומ"ש הכא דקאמרה ולא קמה עוד רוח באיש מתלת איש משינה בהאי קרא דרמז שידעה שלא היה להם גבורת איש א"כ מלת קמה במשמע קשוי:

ע"ב אמרה יהא מחול לי בשכר חבל חלון ופשתן. במדרש ילקוט ל"ג פשתן אלא בחומה גם מה שפירש"י על פי המכילתא בג' דברים תשאתי וכו' היינו נמי אלו ג' חבל חלון ופשתן שהיו המגאפים עולים אליה וכו' ע"ש במדרש ילקוט מפורש בענין אחר בג' תשאתי בנדה ובחלה ובהדלקה בג' מחול לי בחבל בחלון ובחומה וכו' ע"ש: תרי עולמי גולאי כו'. בגרסת ע"י גילאי וכן נראה מפרש"י שהם גיל אחד והטעם פירוש שכן הוא נוי לדבר עכ"ל ונראה שדקדק ביעול ב' נערים ולא קאמר שתם עובדי כוכבים מהאי טעמא דקאמר שלא היו בנערותם עדיין משמשין במלאכת הדיוט דמהאי טעמא אסור להשתמש בכהן: והא מודה ר"א בר שמוע בבמה דתניא וכו' הסתא דלא מסיק אדעתיה דהאי קרא המוריגים וכלי הבקר לעצים איירי בחדתי מגופיה דהאי קרא ה"מ לאקשויי וכן היא הסוגיא בפרק הקומץ רבה דאהך דר"א שאמר אף עצים שלא ישתמש בהן הדיוט פריך מגופיה דקרא מדכתיב המוריגים וכלי וגו' ויש ליישב דסוגיא דהכא לא בעי לאקשויי מגופיה דקרא דאיתא דארונה אמר כן אבל דוד לא קנה בהם לעצים משום שימוש הדיוט וזה שדקדק רש"י לפרש הא מודה ר"א בבמה דקתני המוריגים לקח דוד לעצים כדבר ארונה אבל בקרא אינו מפורש שלקחם דוד ודו"ק: הא כיצד גבה מכל שבט חמשים וכו'. ואפילו למאן דאמר דירושלים נתחלקה לשבטים דהיינו ליהודה ובנימין ולא היה לשאר שבטים חלק בו מ"מ מקום המקדש לא נתחלק ולכך נתן כל שבט מי"ב שבטים כל אחד חלקו בשוה ועוד כיון דלא קנה דוד ליטלו מן ארונה בחנם אלא בקנין כמפורש בקרא הוצרך כל שבט לתת חלקו בשוה: אבא יוסי וכו'. בקר ועצים ומקום וכו' ר"א בר שמוע אומר כו'. לפי הגירסא שלפנינו לא פליגי הני תנאי ובעל עין יעקב גרס גירסא אחרת לפי פירש"י ונראה דבהא פליג לאותה גירסא דלאבא יוסי מקום מזבח בכלל חמשים כסף הוה ולר"א בן שמוע מקום המזבח בכלל שש מאות של זהב הוה ולדידהו לא תקשי התם כסף הכא זהב אלא למ"ד דהיינו ו' מאות מכל השבטים היינו חמשים מכל שבט ושבט פריך התם כסף הכא זהב ומשני דה"ק גבה כסף במשקל שש מאות ומפורש בתוס' דה"ק גבה כסף שוה חמשים שקלים של זהב לכל שבט דהיינו שש מאות זהב לכל השבטים כו' עכ"ל ע"ש עוד ע"פ המדרש ופירש"י בסוף ספר שמואל מגומגם בזה ע"ש:

ח"א דף קיח ע"א הא כיצד לא היה שם תקרה אלא אבנים וכו'. דאהל לא שייך אלא בגג כמו שפירש"י בפ' כל הכלים בענין איסור אהל בשבת ולזה בהני קראי דמשמעי בקיומו קראו בית ה' ע"ש המחילות שהיו אבנים והיכא דמשמעי בחרבנו קראו אהל שהוא בנין עראי ביריעות וגג וק"ל: ע"ב אמר קרא ונסב הגבול מזרחה תאנת שילה וגו'. הכי כתיב קרא בגורל בני יוסף ולפי שלא נמצא בשום מקום שיהיה שילה קרוי תאנת שילה דרשוהו הכי לרמוז בגורל בני יוסף שהיה בו גבול מזרחה עד מקום שאדם מתאנה על אכילת קדשים דשילה ומאן דדריש ליה מקרא בן פורת וגו' אסיפא דקרא בנות צעדה עלי שור סמוך דדריש עלי עין מל' סלוק דהכ"ג דרשינן ליה בברכות ובפ' הפועלים וה"ק עלי עין בשביל שסילק עיניו מאשת פוטיפר זכה שבגבולו בנות שהם שאר השבטים צעדו באכילת קדשים עלי שור עד מקום ראיה כמו אשורנו ולא קרוב ומאן דדריש מקרא ורצון שוכני סנה ה"פ דקרא ורצון לפי שעשה רצון המקום ולא רצתה עינו ליהנות כו' תזכה באכילת שוכני דהיינו באכילת קדשים משכן שילה עד בין השמאים דהיינו שאר השבטים שהיה ראיית הרואה מגיע משם עד לכאן וק"ל: בג' מקומות שרתה שכינה כו'. לכאורה ודאי דשרתה שכינה גם באהל מועד במדבר ובגלגל כדלקמן אלא דהנהו דחשיב הכא כלם בחלק בנימין היו אבל הא דקאמר כל חפיפות לא יהו אלא בחלקו של בנימין לא משמע כן ואפשר דאהל מועד לא חשיב כיון שהיה בח"ל ובגלגל נמי לא מקרי שורה שכינה במשכן כיון שהיה זמן כיבוש א"י וחלוקה לא חשיב הכא אלא מיום שבאו אל המנוחה ואל הנחלה דהיינו שילה וירושלים ויותר שבין זה לזה דהיינו נוב וגבעון כדלקמן משמע הכא דנוב פשיטא להו דבחלק בנימין הוה והמקרא לא מוכח כן דחשיב י"ד ערים בנחלת בנימין וחשיב גבעון וירושלים ולא חשיב נוב ביניהו ודו"ק: הכי השתא התם מיקרבן נחלות אהדדי הכא מי מיקרבן כו'. יש לדקדק היאך לא ידע דקרא כתיב ויעל משם גורל בני בנימין וגו' בין בני יהודה ובין בני יוסף ויש ליישב דודאי דנחלתן של יוסף לבנימין מיקרבן אהדדי כמו ליהודה אלא דה"ק מי אשכחן דמיקרבן כ"כ בעיר אחת כמו שמצינו ביהודה שמפורש בקרא בהדיא דירושלים נפלה בנחלת שניהם ומשני כדאמר כו' רצועה יוצאה מחלקו של יהודה כו' והיה בנימין מצטער כו' דזה ודאי אינו מפורש אלא ממדרש דקרא מלשון חופף כל היום כדאמרי' פ' איזהו מקומן ה"נ היכא נמימר הכי ממדרש הכתוב דרצועה יוצאה מחלק של יוסף כו' והיה בנימין מצטער דכתיב תאנת שילה כפרש"י ודו"ק: כתנאי חופף זה מקדש כו' ובין כתפיו שכן אלו ימות כו'. במקדש בעוה"ז לא היה לשכינה דבוק גמור אלא דרך חפיפה משא"כ בימות המשיח דהוי דיבוק גמור לשכינה עם ישראל דהיינו ובין כתיפיו שכן ומקדש שני שהוא חסר בכמה דברים לא דריש ליה אלא מריבוי דכל היום וכן לדרשה דבין כתפיו שכן בעה"ב יהיה לשכינה דיבוק גמור כמ"ש שיהיו צדיקים יושבים ועטרותיהן בראשיהן ונהנין מזיו השכינה ולא כן לימות המשיח כדאמרינן אין בין עוה"ז לימות המשיח אלא שיעבוד גליות ולכן לא דריש אלא מרבויא דכל היום וק"ל: ימי אהל מועד ת' שנה חסר כו' נשתיירו לשילה שס"ט כו'. כל הסוגיא מבואר באורך בפרש"י והנני מקצר דבריו דחשיב הכא כל אותן שנים שהיו מיציאת מצרים עד בנין הבית היכן היה המשכן ומפורש בקרא שהיו ת"פ שנים מיציאת מצרים עד בנין הבית והיה בשנה הרביעית למלך שלמה ועתה חשוב שנה אחת מיציאת מצרים עד שהוקם המשכן בשנה שניה ועוד ל"ט שנה שעמד המשכן במדבר עד בואם לא"י ועוד י"ד שנים שבגלגל דהיינו ז' שכבשו וז' שחלקו ז' שכבשו מוכח מדברי כלב שהיה בן מ' שנה בשליחות מרגלים שהיה בשנה שניה לצאתם ממצרים נמצא שהיה בן ע"ח שנה כשנכנסו לארץ ישראל וכשנכבשה הארץ שהיא תחלת החלוקה שהיה לשבט יהודה אמר כלב שהיה בן פ"ה שנים נמצא ע"כ שכבשו ז' שנים ועוד ז' שחלקו מסברא מדז' כו' א"נ מדכתיב י"ד שנים אחרי אשר הוכתה העיר בר"ה דהיינו יובל לא מתוקם אלא ע"י ז' שכבשו וז' שחלקו שהרי משנכנסו לארץ עד שגלו תת"ן שנים שהם י"ז יובלות ואילו לא היו י"ד שנים שכן ז' שכבשו וז' שחלקו נמצא היה חרב בהשלמת היובל ולא י"ד שנים אחר החורבן כמו שאמר בקרא שבנוב וגבעון נ"ז שנים כמפורש הרי בין הכל קי"ח שנים נשתיירו מת"פ בין שנים דמדבר ודגלגל ובין שנים דנוב וגבעון שס"ט שנים לשילה ושנים דנוב וגבעון מוכח לה דהיו נ"ז שנים דהא משבא הארון משדה פלשתים היה עשרים שנה עד שהביאו דוד משם דהיינו י"א דשמואל ושתים דשאול וז' שמלך דוד בחברון ועוד ל"ג שנה שמלך על כל ישראל ועוד ד' שנים שמלך שלמה קודם שנבנה הבית הרי נ"ז שנים לנוב וגבעון ויש לדקדק כיון דשנים של נוב יש להם קצבה כדקאמר דמחרב שילה באו לנוב חרבה נוב באו לגבעון א"כ לא היו ימי נוב יותר מי"א שנים שהן שמלך שמואל א"כ אמאי חשיב להו כחדא הל"ל ימי נוב י"א שנים וימי גבעון מ"ו שנים וי"ל כיון דדינם חד הוא שבהם הותרו הבמות חשיב להו כחדא וכן משמע לקמן:

ח"א דף קיט ע"א מנוחה זו שילה וכו'. כדאמרינן לקמן מנוחה מכיבוש נחלה זו ירושלים וכה"א היתה לי נחלתי כאריה וגו' העיט צבוע נחלתי לי כו' לכאורה אין זה ראיה דעל ישראל קאמר הכי שהם קרוים נחלה שנאמר יעקב חבל נחלתו אבל ממאי דכתיב בתר הכי כה אמר ה' על כל שכני הרעים הנוגעים בנחלה אשר הנחלתי את עמי ישראל וגו' משמע דנחלה היינו ירושלים ורש"א מנוחה זו ירושלים ע"ש מנוחת ארון כדלקמן פי' פרש"י ותוספות ונחלה זו שילה דהתם פליג נחלתם דכתיב ויפל להם גורל בשילה וגו' ולקמן קאמר שמתא דירושלים מקרי נחלה נחלת עולמים היינו למ"ד רמז זו ירושלים דהיא במנוחה אמיתית ונחלת עולמים ובכן יבנה במהרה בימינו אמן סלה:

סליק חדושי אגדות ממסכת זבחים

דף ב ע"א במשנה כל הזבחים וכו' (פסחים סג א') רש"י ד"ה ובאחר (יומא סה ב') רש"י ד"ה אבל (ב"ק עו א') רש"י ד"ה שלא (מנחות מז ב') רש"י ד"ה מאי: אלא שלא עלו לבעלים וכו' (גיטין נב א') תוס' ד"ה אמר [א"ה עי' במשנה למלך פ"ז מהל' חובל ומזיק הל' ד' ובפי"א ממעשה הקרבנות הל' ד' ומדברי התוספות (ב"ק דף עו ע"א) ד"ה שלא שכתבו דלא מתוקמא בפסח והנ"א דמפסלו שלא לשמן ולא כתבו דלא מתוקמא בכל קרבנות נדר דעלו לבעלים וחוזר הקרן לבעלים מוכח דאף בנדר לא עלו לבעלים וחייבים בהבאת אחר ונפשט ספיקו של המשנה למלך שם ודו"ק]: חוץ מן הפסח והחטאת (מנחות ג' ב') רש"י ד"ה קודש (נ' ב') רש"י ד"ה והרלה (מח ב') תוס' ד"ה כשבי: ר"א אף האשם (שבועות יב א') רש"י ד"ה ור"א: בגמ' תאי נדבה וכו' (חולין יג) (נ"ל ב' ב') תוס' ד"ה אבל: **ע"ב** נדבה מי שרי לשנויי (פסחים סא א') תוס' ד"ה ושנו: בשתם לשמן עומדים (עירובין לז א') תוס' ד"ה להיות (יומא סג א') תוס' ד"ה טעמא (נזיר כח ב') תוס' ד"ה כשבי: בסתמא לאו לגירושין (גיטין כג ב') תוס' ד"ה והא (כג א') תוס' ד"ה נכרי (סוטה ב' א') תוס' ד"ה אבל (מנחות מב א') תוס' ד"ה ואל: [א"ה עי' בתוס' כאן ד"ה סתם במ"ש ואפילו זינתה וכו' אם לא ירצה בעל לא יגרשנה אלא שלא תשמשו. וכוונתם אשה תשמיש הבל יכולה לשמשו כשפחה. ובזה יבוארו דבריהם למה שהבין בדבריהם בפסקי תוס' כאן דרצאי לשמשו כשפחה. וכן הבין המהר"ם בשו"ת הרשב"א סימן תת"ס הובא בב"י באה"ע סימן קי"ז. דלא כמו שנדחק והגיה בשבות יעקב ח"ד סימן קי"ט ובגוף דבריהם עיין בשו"ת רדב"ז ס' תשמ"ו ובשו"ת פני משה הספרדי סימן פ"ט ח"ב. ועי' מה שהערנו בגיטין דף כג שם בהגהותינו ובתשובה האריכו בביאור דברי התוס' הללו המוקשים]: אתני ב"ד דלא לימא לשמו (זבחים ט) (נ"ל עא ב') תוס' ד"ה לשם: דלמא כדר"פ (גיטין כד ב') תוס' ד"ה יתר:

דף ג ע"א אלא מהא הכותב וכו' (גיטין כ' א') תוס' ד"ה אי: [א"ה עי' בשו"ת זקנינו הח"צ ז"ל סימן ס"א שתמה ממה דמסקי' כאן דשתה אשה לאו לגירושין ואפי' הכי קתני ש"א לשם אשה על הרשב"א בתשובה ובאמת הוא סובב והולך לפי פירושו הרשב"א אמנם לפי מה שמצאנו שהבין בשו"ת עה"ג סי' כ"ה דברי הרשב"א לא קשה ופירושו מחוור ודו"ק]: **ע"ב** קדשים מחללין קדשים (יומא עז א') תוס' ד"ה דתנן (נדה לב א') תוס' ד"ה ובשמן: לאוכלין שניבלן בשמים (שבת נו א') תוס' ד"ה לענין: רמי שינוי קודש וכו' (זבחים ז' א') תוס' ד"ה אמר: ארבעה תוכו כתיבי (חולין כה א') תוס' ד"ה ואפי':

דף ד ע"א שכן נפסלת שלא לשם אוכלין (פסחים סא א') תוס' ד"ה שחטו (פסחים עח ב') תוספות ד"ה לימא: זו הולכת אברים לכבש (זבחים יג א') רש"י ד"ה בשניה: זו קבלת הדם (מנחות יג ב') רש"י ד"ה משום: דהולכה לא תפקה וכו' (יומא מח ב') תוס' ד"ה הולכה: שינוי בעלים מנ"ל (זבחים ב' א') תוס' ד"ה כל: תנהו ענין לשינוי בעלים (זבחים מו ב') רש"י ד"ה לשם: שכן פסולו בגופו (מנחות מח ב') תוס' ד"ה תעובר: וישנו בד' עבודות (זבחים י' א') רש"י ד"ה שחט (יד א') תוס' ד"ה ומה: וישנו בציבור כביחיד (זבחים ח' ב') תוס' ד"ה הנך: **ע"ב** שתא עשייתו לשם שלמים (מנחות מז א') תוס' ד"ה ומה: הו"ל כלל שאינו סלא (יומא כד א') תוס' ד"ה אין: שכן טעונין סמיכה (זבחים לג א') תוס' ד"ה סמיכות: הקישן הכתוב לשלמים (יבמות ע' ב') תוס' ד"ה דפסח (מנחות ב' א') תוס' ד"ה כל (זבחים נז): [א"ה בלי ספק כוונתו לדברי התוס' שם א' ד"ה וכי מה שלימו לכאן ואם שהש"ק כתב שגליון הזה אין לו דורש ומתקו מ"מ המעיין יראה שיש לקיים הגהה זו מדברי הש"ס כאן ודו"ק]:

דף ה ע"א על מעוהי (גיטין מז א') תוס' ד"ה כרסי: אמר לו ר"א מצינו וכו' (יומא ט' ב') תוס' ד"ה ור"א: **ע"ב** מיעט רחמנא הוא (זבחים י' ב') תוס' ד"ה חטאת: ניתק אין לא ניתק לא (שבועות יב א') תוספות ד"ה אשם (מנחות ד' ב') תוס' ד"ה אשם: הניח מנחה לשני בניו (סוטה כג א') תוס' ד"ה כל: הניח בהמה לשני בניו (יומא נ' ב') תוס' ד"ה אחיו:

דף ו ע"א ושותפין לא מצי ממירין (קידושין ז' א') תוס' ד"ה והזר: ומתכפר עושה תמורה (סוטה כג א') תוס' ד"ה הקומץ: אעשה דלאחר הפרשה מכפר (שבת עב א') תוס' ד"ה כי (שבועות י' א') תוס' ד"ה מהו: **ע"ב** מ"ל תנן והניתר בשמו וכו' (מנחות לג ב') תוס' ד"ה כאלו: ומעלין עליו כאילו לא כיפר (נזיר מו א') תד"ה שיורי: לא כיפר מתנית הראש (יומא כא א') תוס' ד"ה דירי: שעירי עצרת למה הן באין (יומא ג' ב') תוס' ד"ה אלא: כדר"י אמר שמואל (שבועות יב ב') תוס' ד"ה ואף:

דף ז ע"א תודה קרי' שלמים וכו' (מנחות סז ב') תוס' ד"ה מנחה: חטאת ששחטו לשם חטאת (זבחים ע' ב') תוספות ד"ה לשם: **ע"ב** כל ששייתן לשם פסח (זבחים ח' ב') רש"י ד"ה שלא: דואיל וגלי גלי (פסחים סא א') תוס' ד"ה ואיתקוש: זה בכור ומעשר ופסח (מנחות ב' א') תוס' ד"ה כל (נג ב') תוס' ד"ה היכא (חולין כא ב') תוס' ד"ה מה: ושחט אותה לחטאת וכו' (זבחים נב). נ"ל ה' ב' תוס' ד"ה מיעט:

דף ח ע"א מנחתם ונסכיהם בלילה (מנחות מד ב') תוס' ד"ה ומנחתם (נא ב') תוס' ד"ה אי: דחטאת נזיר מחטאת חלב לא גמרי (חולין כא א') תוס' ד"ה כשפט: הלך מצוה משלמים (מנחות ב' ב') תוס' ד"ה מנחת: **ע"ב** יהא לזבח שלמים (זבחים יא א') רש"י ד"ה הפסח: לכל דשחיט ליה שלמים ליהוי (זבחים ב' א') תוס' ד"ה הפסח: לזבח ריבויא הוא (זבחים ט' א') תוס' ד"ה דלמא:

דף ט ע"א לרבות פסח שעברה שנתו (ר"ה ה' א') תוס' ד"ה שלמי (זבחים כח) (נ"ל מט א') תוס' ד"ה פסח: שלמים הבאים מחמת פסח (מנחות פג ב') תוספות ד"ה ושלמים: [א"ה גם הרמב"ן בפירושו על התורה פרשת בא תמה על דברי רש"י כקושית התוס' וכן רבינו הלל ורבינו שעיה הראשון בפירושיהם על הת"כ תמהו בזה על רש"י והח"כ שם תמה על הרמב"ן ולא נ"כ מדברי התוס' הנ"ל וכאן ד"ה ושלמים ובפסחים דף עא ע"ב ד"ה לימד שהביאו דברי רש"י ס' כל הפסולין ובהדא היקא אפי' להו ודחו פירוש זה ע"ש ובר"ה דף ה' ד"ה שלמי]: לייתר דפסח שקרב שלמים (חולין ע' א') רש"י ד"ה הא: **ע"ב** הנהו עולות נינהו (זבחים עו א') תוס' ד"ה לדבר (פט א') תוס' ד"ה אשם: לשם חטאת דם (נזיר כז ב') תוס' ד"ה שהרי (זבחים ז' א') תוס' ד"ה אמר:

דף י ע"א חוץ לזמנו שהוא כשר (פסחים סא ב') תוס' ד"ה רבה (חולין לט א') תוס' ד"ה פנים: מה לחוץ לזמנו שכן כרת (ב"ק כה א') תוס' ד"ה אני (חולין פה א') תוס' ד"ה מה: אף אשם שלא לשמו פסול (זבחים קטו א') רש"י ד"ה בזמנו: **ע"ב** דחטאת נאמר בו הוא (מנחות ד' א') תוס' ד"ה חטאת: הרי הוא אומר כחטאת כאשם (תמורה יח ב') רש"י ד"ה ימותו: שכן נכנס דמו לפני ולפנים (פסחים עג א') רש"י ד"ה לפנים: שכן טעונה על ד' קרנות (קינין א') במפרש ובתוס' ד"ה חטאת: אותה דמה למעלה וכו' (זבחים נה א') תוס' ד"ה מה (סד ב') רש"י ד"ה בבמה (נז) (נ"ל נג ב') תוס' ד"ה מה:

דף יא ע"א עולה שהיא כליל נכנס דמה (בכורות לג ב') תוס' ד"ה כ"ה: ומה פסח שמותרו בא שלמים (פסחים סג ב') תוס' ד"ה שאני:

דף יב ע"א לילה לקדושה ויום להרצאה (שבת קלו א') רש"י ד"ה הוה: **ע"ב** יש דיחוי בדמים (פסחים נט א') רש"י ד"ה וש"מ: אכל חלב והפריש קרבן (תמורה כו ב') תוס' ד"ה ש"מ:

דף יג ע"א במשנה אפשר שלא בהילוך (מעילה ו' א') תוס' ד"ה ה"ב: **בגמ'** או אינו אלא זריקה (חגיגה א') (נ"ל יא א') תד"ה והקריבו: יצאו שפיכת שיריים (מעילה ז' א') תוס' ד"ה השב:

דף יד ע"א בהולכת חטאות הפנימיות (זבחים סג א') תוס' ד"ה שכן: מודה היה לפסול מק"ו (גיטין נד ב') תוס' ד"ה וכי (זבחים כג ב') תוס' ד"ה הא (קד ב') תוס' ד"ה לא: קדושת היכל ואולם חדא הוא (זבחים נח ב') תוס' ד"ה קדושת: הולכה שלא ברגל (פסחים סד ב') תוס' ד"ה שמעתי: **ע"ב** שכור וכו' (בכורות מה ב') תוס' ד"ה ובזה:

דף טו ע"א נשפך על הרצפה (פסחים סה א') רש"י ד"ה שמא: **ע"ב במשנה** עומד ע"ג כלי (עירובין קד א') רש"י ד"ה הא: **בגמ'** אלא למעוטי עובד כוכבים (תמורה ג' א') תוס' ד"ה ויליף: אלא ה"ק וינזרו וכו' (יומא מט א') רש"י ד"ה זר (זבחים קיב ב') רש"י ד"ה אין:

דף טז ע"א שכן לא הותרו בבמה (זבחים מג) (נ"ל סט א') תוס' ד"ה ולטעמיך (סח ב') תוס' ד"ה אמר: מפני טומאה נשרפה (זבחים קא ב') תוס' ד"ה בעלמא:

דף יז ע"א כל חדא וחדא תיקו ברוכתיה (חולין כג ב') תוס' ד"ה ותנא: טבול יום לא אתי מיני' (סנהדרין פג ב') תוס' ד"ה טבול: מחוסר כפורים דזב כזב דמי (יבמות ז' ב') תוס' ד"ה ור': תנאי היא וכו' (יבמות עד א') תוס' ד"ה ה"ג: טומאה דכל התורה כולה (יבמות עג א') תוספות ד"ה לימד: אין בגדיהם עליהם וכו' (קדושין לו ב') תוס' ד"ה חוץ:

דף יח ע"א חוקה חוקה לג"ש (חולין כד א') תוס' ד"ה אמר: [א"ה מ"ש ר"ת שם דחוקה אינו עיכוב משמעות מדברי הר"ן בחידושיו לחולין שם דף כג בשם הרמב"ן וכן מדברי הריטב"א ז"ל (בקידושין דף יד) בשם הרב רבינו יהודה בר יקיר נראה דמעכב אף ממשמעותא וגם מ"ש ר"ת ז"ל כאן ד"ה ת"ל דתורה מעכב ממשמעותא הוא תמוה דלא מסקי' כן בש"ס מנחות שם ועי' מה שהערנו בזה בהגהותינו במס' יומא]: לבש שני מכנסים (עירובין קג ב') רש"י ד"ה שש: **ע"ב** ממושמשין או מקורעין (סוטה טו ב') תוספות ד"ה נתאכלו:

דף יט ע"א כנגד אצילי ידיהם (ערכין יט א') תוס' ד"ה מרפיקו: ויהיו מלכים אומניך (גיטין נט א') תוס' ד"ה והא: **ע"ב** מכלל שהיא טמאה (יבמות עד ב') תוס' ד"ה מכלל: מניח ידו הימנית וכו' (תמיד כח ב') במפרש ד"ה וכן: עמידה מן הצד א"ב (סוטה מ' ב') תוס' ד"ה והאמר:

דף כ ע"א אף בין האולם (זבחים יד א') רש"י ד"ה אמר: מקום דריסת רגלי ישראל (זבחים סג א') תוס' ד"ה שכן: דאמר פסלה לינה (ב"מ קי ב') תוס' ד"ה יצא: **ע"ב** יציאה מהו שתועיל (סוכה נ' א') תוס' ד"ה אי (מנחות ט' א') תוס' ד"ה ריש לקיש:

דף כא ע"א ממנו אמר רחמנא וכו' (חולין קז א') תוס' ד"ה דלא:

דף כב ע"א אי דפרה שוחה ושותה (חולין קו א') תוס' ד"ה מים:

דף כג ע"א איש לפי אכלו למצוה (פסחים נג א') תוס' ד"ה דאי: והתניא במסכת נפשות (פסחים כא) (נ"ל סא א') תוס' ד"ה לאוכליו: וקני דרום לא מקשו (פסחים עח ב') תוס' ד"ה ור"נ: **ע"ב** אלא עון טומאה (זבחים פב א') רש"י ד"ה ואין: אמר קרא לעמוד לשרת (סוטה לח א') תוס' ד"ה הרי: [א"ה דברי התוס' הללו במ"ש דנשיאת כפים בעמידה מעכב אף בדיעבד דאיתקש לעבודה היא בהעלם עין מהרב בעל שבות יעקב ח"ב ס' א' דרוצה לומר דאינו מעכב ע"ש]: לעמוד לשרת מצוה (זבחים טו א') תוס' ד"ה מיושב: מכדי יושב כזר דמי (סנהדרין פד א') רש"י ד"ה ולא:

דף כד ע"א לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה (שבת יט ב') רש"י ד"ה בית (תמיד א' ב') במפרש ד"ה בית: עד לארעא דתהומא קדוש (פסחים פז ב') תוס' ד"ה מחילות: **ע"ב** במקרא נדרש לפניו ולאחריו (פסחים כא ב') תוס' ד"ה לכתוב (חולין קטו א') תוס' ד"ה או: אצבע וכהונה אינו אלא ימין (בכורות מה ב') רש"י ד"ה הטר:

דף כה ע"א דם מהפר יקבלנו (סנהדרין ד' ב') תוס' ד"ה לטוטפות: **ע"ב** הצורם אוזן הפר (בכורות לט ב') תוס' ד"ה והאמר: [א"ה דברי התוס' הללו תמוהים דהרי גם כאן גרסי' אמר ר' זירא ואי אפשר לומר דהיה להם גירסא כאן דהגיה דברי תחלת עניינא הוא יתפשט ומצאתי בש"ק שם שכתב דט"ס הוא בתוס' שם. והאפשר דכוונת התוס' הוא לדף כו כאן ע"א ושם שפיר יכול להיות הגירסא והתניא הגורס. דשם מקשה מיניה על ר"א כנ"ל לפי חומר הנושא ולצ"ג]: שעות פסולות בקדשים (ערכין יא) (נ"ל יח ב') תוס' ד"ה שנתו: [א"ה עי' במ"ל פ"ב מהל' ביאות הל' כא]: היא בפנים ורגליה בחוץ (מעילה ח' ב') תוס' ד"ה אמר:

דף כו ע"א קיבל ואח"כ חתך פסולה (מעילה ח' ב') תוס' ד"ה אמר: והושיט ידו לצפון (זבחים יד ב') תוס' ד"ה הגה"ה: קדשים קלים שחיטתן בפנים (זבחים מז א') תוס' ד"ה איזהו: פירכסה ויצאתה לחוץ (זבחים לב ב') רש"י ד"ה הא: דלמא באליה ויותרת הכבד (זבחים סט) (נ"ל פט ב') תוס' ד"ה לימא: בעינן שחיטה על ירך (זבחים לב א') תוס' ד"ה ובטמאים: [א"ה עי' במשנה למלך פ"ג מביאת מקדש הלכה יט בה"ד]: ולא שוחט על ירך (מנחות י') (נ"ל ה' א') תוס' ד"ה שחיטה: **ע"ב** נתכפרו בעלים (זבחים כו א') תוס' ד"ה למעלה (פא ב') תוס' ד"ה נתן: לכפרה נתתיו וכו' (זבחים לח א') תוס' ד"ה וכיפר:

דף כז ע"א אמחשבת הינוח (זבחים לו א') רש"י ד"ה ר"י: **ע"ב** קתני מיתת הניתנין (זבחים פד א') תוס' ד"ה בניתנין:

דף כח ע"א חוץ למקומו פסול (חולין לט א') תוס' ד"ה לפנים: חוץ לזמנו פיגול (חולין נה ב') רש"י ד"ה חוץ: תני זבח (חולין ט א') תוס' ד"ה להביא: **ע"ב** תניהו ענין חוץ למקומו (פסחים טו) (נ"ל טז ב') רש"י ד"ה איזהו (כריתות ה' א') רש"י ד"ה הפיגול: אתיא קודש קודש (פסחים כד ב') תד"ה אמרת: דגמר עון עון מנותר (פסחים פב ב') תוס' ד"ה ונגמר: כן הרצאת פסול (מעילה ג' ב') תוס' ד"ה אמר ליה (י' א') רש"י ד"ה אין:

דף כט ע"א ואין המאחר נדרו (בכורות כז ב') תוס' ד"ה שנה: [א"ה עי' בשו"ת זקנינו הח"צ ז"ל סימן יב שתמה על התוספות שם במה שכתבו דצריך לאוקמא הך שמעתא בשנה בלא רגלים וכו' דא"כ יקשה למאן דאית ליה רגלים בלא שנה וגם הא ברגל א' עובר בעשה. גם על הרמב"ם תמה הא לא משכחת ליה האי דינא כלל ע"ש שיצא לידון בדבר חדש עיי"ש ולדעתנו נראה דבאמת לפי מאי דמסקינן בבכור מאימתי מונין לו שנה וכו' ונתעברה השנה נתעברה לו א"כ אין זה בכלל שאר קרבנות ומעשרות דתלו ברגלים ורק בשנה תליא מילתא דכתיב שנה בשנה ואחר השנה דוקא עבר עליה. וזהו שכתבו התוס' דצריך לאוקמא בשנה בלא רגלים היינו דהך שמעתא לא סבר דתלו ברגלים כדאמרי' בר"ה רק דבכור בשנה לבד תלו וכן דעת הרמב"ם ז"ל וראיה דלא הביא הרמב"ם דין הבכור בהדי שאר קרבנות בפי"ד ממעה"ק לענין בבל תאחר ברגלים וז"ב. שוב ראינו ברבינו בפ"א מבכורות הלכה יג שכתב דלאחר שנתו עובר בל"ת הרי דדוקא אחר כלות שנתו וע"כ מטעם שכתבנו. שוב מצאנו בבה"ז שפי' דברי רבינו בבכורות שם כמ"ש. ושמחנו כי זכינו לכוון דעת הגדול ומעתה דברי התוס' והרמב"ם נכונים ויש להאריך בזה הרבה אמנם כבר יצאנו מכוונתינו]: **ע"ב** מחלוקת בשתי עבודות (מעילה ד' א') רש"י ותוס' ד"ה והא:

דף ל ע"א עדיין הוא מחלוקת (פסחים נט ב') תוס' ד"ה דאי (סג א') תוס' ד"ה לימא: מי סברת אינה לשחיטה וכו' (בכורות יד א') תוס' ד"ה ור"א (חולין כט ב') תוס' ד"ה אמר: **ע"ב** כזית וכזית וכו' (תמורה כו א') תוס' ד"ה שלום: א"כ מרתח רתח (חולין נב א') תוס' ד"ה סברו:

דף לא ע"א חשב שיאכלוהו כלבים למחר (בכורות לג ב') תוס' ד"ה ראה: חישב שתאכלהו אש למחר (זבחים לה א') תוספות ד"ה ואכילת: **ע"ב במשנה** כל הפסולין וכו' (נדה מ' ב') רש"י ד"ה בשקבלו: ובנשים (קידושין לו א') תוס' ד"ה הקבלות (נג ב') תוס' ד"ה וכי: (יב יז) [א"ה למעלה מזה כתוב (זבחים לה) ושם בזבחים אין בשני הליונים האלו זכר לכאן. ואולי חסר פה המס' (ול"ל מנחות יב יז) ויי"ב הוא בתוספות שם ב' ד"ה אלא ושייך כאן ע"ב מאי קמ"ל אי דבר שדרכו לאכול וכו'. וי"ז הוא בתוס' שם ע"ב ד"ה דלא ושייך כאן ע"א על הא דחישב שתאכלהו אש למחר]:

דף לב ע"א יחזיר הכשר ויקבל (מעילה ה' ב') תוס' ד"ה אמר: על הרצפה יאספנו כשר (מעילה ז' א') תוס' ד"ה השב: **בגמ'** ובנשים (חגיגה טז ב') תוס' ד"ה דבר: שמאים דלכתחילה לא (חולין ב' א') תוס' ד"ה הכל (טו ב') תוס' ד"ה אלא: ביאה במקצת שמה ביאה (יבמות ז' ב') רש"י ד"ה והאמר: **ע"ב** טמא שהכניס ידו וכו' (חולין לג ב') תוס' ד"ה דכ"ע: ומשונך שאני מצורע (פסחים סז א') תוס' ד"ה הכתיב (לב א') רש"י ד"ה יבא (יבמות ה' א') תוס' ד"ה מי:

דף לג ע"א כל הסמיכות וכו' (סוטה לט א') תוס' ד"ה כל: [א"ה עי' בשו"ת זקנינו הגאון הח"צ ז"ל סי' קכ"ח שתמה על דברי התוס' שם וכבר קדמו המ"א סי' קס"ו והחות יאיר בתשובותיו סי' קס"ה ובשו"ת בית יעקב סי' טז ועי' בבאר שבע בחידושיו לסוטה שם ובתשובותיו בסוף הספר בבאר מים חיים שתמה ג"כ על התוס' מטעם אחר ועיין בהגהותינו על טור וש"ע א"ח סי' תי' ישבנו הכל על נכון]: כל הסומך ראשו ורובו ומכניס (גיטין כח ב') תוס' ד"ה והא: כל כחו בעינן (פסחים סב א') תוס' ד"ה ערל: לאו דאורייתא (זבחים ה' א') תוס' ד"ה מה: **ע"ב** לענין מלקות איתמר (זבחים יד) (נ"ל יז ב') תוספות ד"ה קסבר: אזהרה לאוכל בשר קודש (יבמות עה א') תוס' ד"ה והכתיב:

דף לד ע"א טמא שאכל בשר קדש (חגיגה כג ב') תוס' ד"ה והא (זבחים עה) (נ"ל מו ב') תוס' ד"ה מחלוקת: כל שיש לו מתירין (זבחים מג א') תוס' ד"ה הקומץ: **ע"ב** פסול מהו שיעשה שיריים (מעילה ה' ב') רש"י ד"ה והיכא: אמר ליה פלוגתא דראב"ש ורבנן (זבחים קיב א') רש"י ד"ה מאן:

דף לה ע"א במשנה מן האלו וכו' (מעילה ז' א') תוס' ד"ה אמר: **בגמ'** בשליל לא נתפגל הזבח (זבחים כח א') תוס' ד"ה להביא (חולין נו א') תוס' ד"ה להביא: במוראה לא נתפגלה אלל (חולין קכא א') תוס' ד"ה מרטקא: [א"ה עיין בהגהת מוהר"א מווילנא ז"ל כאן ובתוס' הנ"ל ודו"ק]:

דף לו ע"א ושלמי פסח ת"ל שלמיו (פסחים עא ב') תוס' ד"ה לימד (נו ב') תוס' ד"ה שלמים:

דף לז ע"א ת"ל ודם זבחיך ישפך (פסחים פט א') רש"י ד"ה פסח (קכא א') ברשב"ם ותוס' ד"ה לכשת"ל (בכורות כח א') תוס' ד"ה ואידך: א' תם וא' בעל מום (בכורות לג א') תוס' ד"ה וכ"ה:

דף לט ע"א מן הקרן ממש (זבחים נג א') רש"י ד"ה מן: ועשה כאשר עשה (מנחות כז א') תוס' ד"ה יעשה: זה פר יוה"כ (זבחים מז ב') תוס' ד"ה אלו (קה ב') תוס' ד"ה מה:

דף מ ע"א אשר לא דריש (זבחים יח ב') תוס' ד"ה ואידך (מנחות מג ב') תוס' ד"ה ור"ש: **ע"ב** על עבירת מצוה ידועה (זבחים מח) (נ"ל נב א') תוס' ד"ה ומה:

דף מא ע"א דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בק"ו (זבחים נ' א') רש"י ד"ה מדתנא: ביותרת וכו' לשעירי ע"ז (חולין קיז א') תוס' ד"ה אמר: ולא להוי דבר הלמד בהיקש (יומא נז א') תוס' ד"ה חוץ: חטאתם אלו שעירי ע"ז (מנחות נו א') תוס' ד"ה לרבות: לפר זה פר העלם דבר (זבחים מט ב') תוס' ד"ה כהבר:

דף מב ע"א ר"מ אומר פיגול (זבחים כט א') תוס' ד"ה למקום: ומודה ר"א בדמים (זבחים קי ב') תוס' ד"ה ומודי: **ע"ב** כהרצאת כשר וכו' (מעילה ו' ב') תוס' ד"ה בשר: והא תניא ארבעים ושבע (יומא נז ב') תוס' ד"ה תניא: נתן את הקומץ במחשבת (מנחות טז א') תוס' ד"ה תנא: **במשנה** והקטרת (יומא מה ב') תוס' ד"ה השב:

דף מג ע"א מנחת כהנים (פסחים טו ב') תוס' ד"ה הא: והנסכים (זבחים קט א') תוס' ד"ה עולה: וכל שיש לו מתירין (זבחים כג ב') תד"ה הא: פרים הנשרפין (זבחים לה א') רש"י ד"ה ובזין (קד ב') רש"י ד"ה ובזין: כל שאינו על מזבח החיצון (זבחים יד א') רש"י ד"ה כל: **בגמ'** קומץ פיגול שהעלו וכו' (מעילה ג' ב') רש"י ד"ה אמר: אם אינו מתקבל היאך וכו' (מעילה ד' א') תוספות ד"ה קומץ: כך אם ירדו לא יעלו (זבחים קכ א') תוס' ד"ה בעל: **ע"ב** דפלגא מחית על ארעא (כריתות יד א') תוס' ד"ה דפקע: מי שטומאה פורחת (זבחים כח ב') תוס' ד"ה מסתבר: בטומאת הגוף הכתוב מדבר (פסחים כד ב') רש"י ד"ה ולישני (מנחות פג): [א"ה לא נמצא שורש דבר לזה שם ואולי צ"ל או י"ד א' תוס' ד"ה הקומץ ושייך כאן ע"ב דפלגא מחית על ארעא. או כה א' תוס' ד"ה הא ושייך כאן במשנה ע"א כל שיש לו מתירין וכו']:

דף מד ע"א חילול חילול מטומאה (מעילה ו' ב') תוס' ד"ה בשר: מה שלמים מיוחדין שיל"מ (זבחים לח א') תוס' ד"ה מה (מנחות טז) (נ"ל כג) תוס' ד"ה מה: ונסכים מכאן ועד י' ימים (זבחים פד א') רש"י ד"ה ונסכים: אלא בבאין עם הזבח (מנחות נח א') תוס' ד"ה לוג: **ע"ב** לרבות לוג שמן של מצורע (יומא מ' א') תוס' ד"ה מי: לרבות חטאת העוף (זבחים סט א') רש"י ד"ה הא: בדבר הנעשה בפנים לא פיגל (גיטין נד ב') תוס' ד"ה וכי:

דף מה ע"א הלכתא למשיחא (יומא יג א') תוס' ד"ה הלכה: [א"ה עיין בשו"ת חות יאיר סי' קכד מה שהקשה על תירוצו של ר"ת שם ולפי מה שפירשו בתוס' יבמות ביומא שם דברי ר"ת לק"מ ועי' בבאר שבע בחידושיו להוריות דף יג ובכמה מקומות בענין זה ודו"ק]: ולא מועלין (קידושין מא ב') תוס' ד"ה הנכרי: קדשי בדק הבית מועלין (תמורה ב') רש"י ד"ה אבל: חטא חטא מתרומה (גיטין כג ב') תוס' ד"ה תרומתו: דבתרומה כתיב בני ישראל (ערכין ו' א') תוס' ד"ה אם: חילול חילול מטומאה (קידושין ג' ב') תוס' ד"ה ואשה (חולין קיז ב') תוס' ד"ה חטא: [א"ה דברי התוס' בקידושין וחולין הנ"ל סתרו אהדדי וכבר העיר בזה הגאון מוהרי"פ ז"ל שם. אמנם באמת גוף תרוצם של התוספות בקידושין תמוה דהרי ממקום שהביאו משם סתירתם דשם הוא לקולא למעט קדשי עובדי כוכבים ועי' בתוס' (ביומא דף ס') ובתוס' שם ד"ה אחד (ובזבחים דף מו) ד"ה אחד שבכל מקום תפסו בפשיטות מכאן דאף לקולא גמרי' ג"ש דחילול חילול. שוב מצאנו בספר עצמות יוסף שהרגיש בזה בדברי התוס' קידושין שם דהם היפך דברי הש"ס וכמ"ש שם ליישב יתיישב קצת דברי התוס' בלא יסתרו זה לזה ע"ש ודו"ק]: דאתקוש תמורה למעשר בהמה (ערכין ה' ב') תוס' ד"ה יכול: אתקיש למעשר דגן (בכורות נג א') תוס' ד"ה אתקיש: משיקרבו המתירין (מעילה י' ב') תוס' ד"ה הא: ת"ל ולא יחללו (תמורה ג' א') תוס' ד"ה ויליף:

דף מו ע"א בשני חלולין (זבחים טו ב') תוס' ד"ה אלא: ג' כריתות בשלמים (זבחים מג ב') רש"י ד"ה הואיל (תמורה לא א') תוס' ד"ה יש: **ע"ב** מחלוקת בטומאת בשר (זבחים לד א') תוס' ד"ה אפי': לפוסלו בעלמא (חגיגה כג א') תוס' ד"ה והא (מנחות כה א') תוס' ד"ה יצאו: **במשנה** לשם ששה דברים (מנחות ב' א') תוס' ד"ה שלא: לשם ריח לשם ניחוח (זבחים קיג א') רש"י ד"ה ריח: **בגמ'** לשם חולין כשרה (זבחים ג' א') רש"י ד"ה דרב (חולין יג ב') תוס' ד"ה קטן: משום חולין פסולה (חולין יג א') תוס' ד"ה מנין (זבחים כט): [א"ה חפשתי ולא מצאנו דבר משם עד הנה ואולי צ"ל או כו והוא ב' בתוס' ד"ה לכפרה ושייך כאן ע"א לכפרה נתתיו ולא למעילה. או נו והוא א' בתוס' ד"ה מנין ושייך כאן ע"ב לפוסלו בעלמא]:

דף מז ע"א דאמר קרא והקריב המקריב (חולין לח ב') רש"י ד"ה שהנעלים:

דף מח ע"א מי סבר היקש עדיף (ברכות נ' א') תוס' ד"ה אלא: דכ"ע היקש עדיף (גיטין מא ב') תוס' ד"ה דכ"ע: חטאת בת דנקא (חגיגה ו' א') תוס' ד"ה הראיה (ב"ב קסו ב') תוס' ד"ה רבעתים (מנחות קז ב') תוס' ד"ה הרי (כריתות י' ב') תוס' ד"ה מכלל: ור"ע הא סברא מנא ליה (כריתות כב ב') רש"י ד"ה ור"ע: מאן דלית ליה תורת (זבחים ט' ב') תוס' ד"ה איתיביה: גמר איל באיל (זבחים ל' ב') רש"י ד"ה וכאן: ולקח לו יקח (יומא מב א') תוס' ד"ה שחיטה: **ע"ב** זה בנה אב לכל החטאות (יומא מה ב') תוס' ד"ה הוש: שכן קבע לו כלי (קידושין לו ב') תוס' ד"ה ומה: טפל חמור מן העיקר (ב"ק קא א') תוס' ד"ה ולא:

דף מט ע"א והרי מעשר דהוא נפדה (פסחים לח א') תוס' ד"ה ור"י: לפי שיצא אשם מצורע (זבחים לג ב') תוס' ד"ה איפוך: **ע"ב** אבל כללא גמור מיניה (יבמות ז' א') תוס' ד"ה לפי: [א"ה עי' בירושלמי פ"ה דפסחים הלכה ב' וכי חטאתו של מצורע לא לחידושה יצאה שהיא טעונה נסכים ע"ש וזה נראה סותר לדברי התוס' הללו וכבר נתקשה בזה בספר כריתות להר"ש מקינון בבתי מדות בית י"א בשם הקדוש רבינו נתנאל ועי' במדות אהרן מבעל קרבן אהרן דף יט. ובזה יתיישב ג"כ קושיית הבה"ז כאן על דברי התוס' הללו ועי' במפרש בעל קרבן עדה ודו"ק]: שאין דנין למד מן הלמד (מכות יט א') רש"י ד"ה וכי (מנחות כח א') רש"י ד"ה וכי (תמורה כא ב') רש"י ד"ה והא:

דף נ ע"א דבר הלמד בהקש מהו שילמד בג"ש (מעילה כ' א') תוס' ד"ה דלמא (זבחים ח' ב') תוס' ד"ה הנך (נז א') תוס' ד"ה וכי: דבר הלמד בג"ש מהו שילמד בהיקש (יומא סא ב') תוס' ד"ה מה (זבחים יא א') תוס' ד"ה בא: אר"פ וזאת תורת וכו' (יומא מד ב') תוס' ד"ה אתיא (נא א') תוס' ד"ה זות: למד קודש ומלמד קודש (סנהדרין מב ב') תוס' ד"ה ונאמר: דבר הלמד בג"ש מהו שילמד בג"ש (זבחים מד א') תוס' ד"ה והא: כשם שפרשו בקרבו (יומא סא א') תוס' ד"ה כשם: **ע"ב** דבר הלמד בג"ש מהו שילמד בב"א (מנחות עו א') רש"י ד"ה ולכפי: דבר הלמד בק"ו מהו שילמד בהיקש (יומא לג א') תוס' ד"ה מה: ומה ג"ש שאינה למדה מהיקשא כדר"י זבחים

(זבחים לח ה') תוס' ד"ה כדי (מנחות סג ה') תוס' ד"ה כדי: דבר הלמד בק"ו מהו שילמד בג"ש (יומא ס ה') תוס' ד"ה חד: [א"ה עיין במהרש"א שם וגידוסיי לייטב קושיית התוס' והאמת בתוס' יבמים שם תי' כן בשם ר"י קושיא הלז וכן תירצו בתוס' (בזבחים דף מו) ד"ה חד]: דבר הלמד בק"ו מהו שילמד בק"ו (זבחים מח ה') תוס' ד"ה הכוו (שבועות טו): [א"ה תפסנו ולא מצאנו ואולי במקום טו (צ"ל ט' י') וט' הוא בתוס' שם ה' ד"ה סוא"ל ושייך כאן ע"א גבי דבר הלמד בהיקש מהו שילמד בג"א וי' הוא בתוס' שם ע"א ד"ה והתקים ושייך כאן ע"א בדבר הלמד בג"ש מהו שילמוד בהיקש:

דף נא ע"א דבר הלמד בב"א מהו שילמד בהיקש (זבחים מח) (צ"ל מז ב') תוס' ד"ה ומה: לן בדם כשר (זבחים כג ה') תוס' ד"ה ולי (סח ב') תוס' ד"ה אמר (פד ב') תוס' ד"ה יוצא: תן יסוד למזבח של עולה (זבחים נג ב') רש"י ד"ה עולה (פא ה') רש"י ד"ה קדש:

דף נב ע"א ק"ו הוא (זבחים מ ה') רש"י ד"ה ועולה: מר סבר מעכבי (זבחים לח ב') רש"י ד"ה דאהכא (לט ב') תוס' ד"ה ופר (מ ה') תוס' ד"ה אכיי: הפר לימד על פר יוה"כ (זבחים נא ה') רש"י ד"ה מ"ט: ועשאו שירי מצוה (יומא כ' ה') תוס' ד"ה סמיכה (זבחים יג ה') רש"י ד"ה כאין: ע"ב הרי תנאי ואליבא דר"י (זבחים סג) (צ"ל סד ה') סד"ה שהם: האי תנא סבר וכו' (זבחים מד) (צ"ל מב ב') תוס' ד"ה כא: כדברי האומר שירים מעכבין (זבחים קיא ה') רש"י ד"ה תנא:

דף נג ע"א במשנה ופנה לסובב (זבחים סג) (צ"ל סד ה') תוס' ד"ה יותר: ובא לו לקרן דרומית מזרחית (יומא נח ב') רש"י ד"ה מקום: [א"ה עי' ברשב"א בתשובה ח"ג סי' שפ"ח]: **בגמ'** דתורה בהנה מחיצה (זבחים סב ה') רש"י ד"ה חד: ע"ב נאמר כאן סביב (זבחים י' ב') רש"י ד"ה כר"י: קרן מזרחית כאן דרומית לא היה לו יסוד (זבחים כו ה') רש"י ד"ה על (נא ה') תוס' ד"ה תן (סא ב') תד"ה ארבע:

דף נד ע"א לא היה לו יסוד (תמיד כח ב') במפרש ד"ה וכולך: לוי אמר בדמים (זבחים כב ב') תוס' ד"ה שיתין: איכא בדרום אמה אחת (זבחים סב ה') רש"י ד"ה אלא: כיצד בונין את המזבח (מדות לה ב') ברמב"ם ד"ה לא: סיד וקוניא (כתובות קז ב') תוס' ד"ה הני: וממחה ושופך וזה קרן (סוכה מה ה') תוס' ד"ה עלה: ע"ב אבנים שלימות (סוכה מט ה') תוס' ד"ה שכל (חולין יח ה') תוס' ד"ה וכמה: בעין איטם דמדלי (יומא לא ה') רש"י ד"ה עין (סנהדרין פז ה') תוס' ד"ה שבית (נדה יב. ה') תד"ה ויעמוד: גמרי דסנהדרין בחלקו דיהודה (סנהדרין יד ב') תד"ה מלמד: עד אמצא מקום (מכות יא ה') רש"י ד"ה גבא: **במשנה** זבחי שלמי צבור ואשמות (מנחות כ' ה') רש"י ד"ה קדשי (חולין קלג ב') תד"ה זבחי:

דף נה ע"א בגמ' א"ל רבא וכי דפאת (יומא נו ה') תוס' ד"ה חון (זבחים כ"ו ב') תד"ה ואהל"מ: מה עולה ק"ק (זבחים נג) (צ"ל נ' ה') ח"ס ד"ה לא (מנחות פג ה') תוס' ד"ה בקודש: מה חטאת אינה נאכלת (זבחים לו ב') תוס' ד"ה מה (לא ה') תוס' ד"ה היכא: **במשנה** שחיטתן בכל מקום בעזרה (מעילה ב ה') רש"י ד"ה קדשים: **בגמ'** להכשיר כל הרוחות (יומא מה ב') תוס' ד"ה הוא: ק"ו לצפון (זבחים נח ה') רש"י ד"ה ה"ג: ע"ב שלמים ששחטן קודם שיפתחו וכו' (נזיר מה ה') תד"ה מכדי (זבחים נט ב') תד"ה עד: ובמשכן קודם שיעמידו וכו' (זבחים נה ה') רש"י ד"ה ושוי (מנחות לה ה') תוס' ד"ה מר: שני פשפשין היה (גיטין יד ב') רש"י ד"ה ה"ג: ענים לפר בר (זבחים סב ב') ח"ס' ד"ה לא (מנחות כז ב') תוס' ד"ה למעיינו:

דף נו ע"א ואוכלין שם ק"ק (יומא ח' ב') תוס' ד"ה דאי: וחייבין עליה בטומאה (יומא כה ה') תוס' ד"ה אין: פמי מכאן אכילה (שבועות יז ב') תוס' ד"ה ולין: מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה (פסחים לג ב') רש"י ד"ה העושה (זבחים כא ה') רש"י ד"ה מי (מנחות כ' ב') תוס' ד"ה נפסל: [א"ה עיין בספר מנחת כהן למהר"א אפינעזל הספרדי במבוא השמש מה שפלפל בזה ועי' בתוס' כאן ד"ה מנין. ועי' בירושלמי לכר"א ממין ז"ל מלוה ק"ב בסופו בביאור תוס' שבת]: ביום שאתה זובח וכו' (פסחים סב ה') רש"י ד"ה לן: ע"ב ביום אתה שורפו (מנחות ג ב') תד"ה אפילו: **במשנה** הבכור נאכל לכהנים (תמורה ח' ה') רש"י ד"ה הלא: אינו נאכל אלא בלילה (פסחים לט ב') תוס' ד"ה עד: ואינו נאכל אלא עד חצות (פסחים פט ה') תוספות ד"ה דאלו (מגילה כא ה') תוס' ד"ה לאתויי: **בגמרא** כנגד היסוד מנא לן (זבחים נא ב') תוס' ד"ה תן:

דף נז ע"א סביב בעולה וסביב בחטאת (פסחים קכא ה') רשב"ם ד"ה לדברי: הוה ליה שני כתובין וכו' (פסחים סד ב') תוס' ד"ה אתיא. להוה ישוק של תודה (תמורה כא ב') רש"י ד"ה כתוב: חד תם וחד בעל מום (בכורות לג ה') תוס' ד"ה ב"ס: מבשרם דהנך בכורות (זבחים לו ב') תוס' ד"ה תרי (בכורות כח ה') תוס' ד"ה ואידך: הימנו ודבר אחר (יומא נא ה') תוס' ד"ה דוהה (נ"ז לה ה') רש"י ד"ה כניחא (מנחות פח ה') תוס' ד"ה הימנו (בכורות כז ב') תוס' ד"ה כוס: ע"ב א"ב מאי א"א (פסחים קכ ב') תוס' ד"ה אמר:

דף נח ע"א שהיא מחובר מאדמה (חגיגה כז ה') תד"ה מזבח: משוך מן הקרן (זבחים נג ה') תוס' ד"ה כולי: ומאי סימנא ר"י הוא (יומא מה ה') תוספות ד"ה ר"י: ע"ב שירים בהדיא כתיב (יומא לג ה') תוס' ד"ה אין (זבחים נא ה') תוס' ד"ה אמר (מנחות נט) (צ"ל סד ב') תוס' ד"ה אמ"א: טוליה מזבח בדרום קאי (זבחים סב ה') תד"ה כל: [א"ה עיין בירושלמי בעירובין פרק חלון הלכה ב' תנא כל כבבי כבבים וכק"ע שם ד"ה כל]: הא מני ר"י הוא (יומא יז ה') תוס' ד"ה ריבוייא: שמעינא ליה מסוצע בהדיא (יומא טז ב') תוס' ד"ה הא:

דף נט ע"א טוליה מזבח בצפון קאי (סוטה יד ב') רש"י ד"ה קבער: מזבח שנפגם (זבחים קז ב') תוס' ד"ה במעלה: כי סליק רב כהנא (גיטין פד ב') תוס' ד"ה ורש"י (מנחות כ' ה') תוס' ד"ה כי: כשהוא שלם (מנחות כ' ב') רש"י ד"ה פגימה: עד שלא נבנה וכו' פסולה (ב"מ נג ב') תוס' ד"ה לא: עד שלא נפגם וכו' (סוכה יג) (צ"ל לג ה') תוספות ד"ה נקטם (זבחים יב ב') תוס' ד"ה ב"מ (מנחות סא) (צ"ל נט ב') תוס' ד"ה כל: מזבח שנעקר (יומא סג ה') תוס' ד"ה שלמים: מודה רב בדמים (זבחים נח) (צ"ל בי' ע"ב) תוס' ד"ה מאי: קידש המלך תוך החצר (זבחים יד ה') רש"י ד"ה הס"ל (מנחות עד ה') תד"ה ויס: ע"ב פי שנים כארכו (עירובין ב' ב') תוס' ד"ה אכ"א (זבחים סב ה') רש"י ד"ה חד (סג ה') תד"ה כל:

דף ס ע"א א"ב נשקלוה ונשפך (זבחים סד ה') תוס' ד"ה מפני: אין אוכלין בנינו שירי מנחה (סנהדרין מט ה') תוס' ד"ה מנין (מנחות יט ב') תוס' ד"ה שמואל: קדשים קלים מנין (מכות יט ה') תוספות ד"ה ולי (תמורה כא ה') תוס' ד"ה ס"ג: ר"י אומר ג' דברים (יבמות פב ב') תוס' ד"ה ירושה: ע"ב אף מעשר (זבחים קיט ה') תוספות ד"ה באו:

דף סא ע"א קודם שיעמדו הלוים (יומא סג ה') תוס' ד"ה שלמים: ע"ב אע"פ שנסע אוהל מועד הוא (זבחים ס ב') רש"י ד"ה קדשים (קיז ה') תוס' ד"ה איתא (מנחות כה) (צ"ל ל"ס ה') תוס' ד"ה מה: של נוב ושל גבעון (זבחים נט ב') תד"ה והלא: ד' אמות מן הדרום (חולין פא ב') תד"ה קא:

דף סב ע"א ויסוד ורבוע מעכבין (זבחים נא ב') תד"ה תן (קח ב') רש"י ד"ס קרן: המזבח לעכב (סוכה מט ה') רש"י ד"ה שכל: ולא מפני שכשר לעבודה (יומא סג ה') תד"ה שלמים: מקום המערכה קאמר (זבחים נט ב') רש"י ד"ה אלא: ע"ב ופניו בדרום (מנחות ס') (צ"ל יט ב') תוס' ד"ה אמר: כל פנות שאתה פונה (זבחים סג ה') רש"י ד"ה יבא: ים שעשה שלמה (סוכה מה ב') רש"י ד"ה ומקיפין: פונים פונים למה לי (יומא כה) (צ"ל יז ב') תוספות ד"ה וכא: אויר יש בין כבש למזבח (מעילה יא ה') תד"ה לול: [א"ה עיין בשו"ת זקינינו הגאון סת"ב ז"ל סי' קנג ומ"ש בהגהותינו במסכת סוכה ויש לייבב באופן אחר ואכ"מ]: ב' כבשים קטנים (זבחים סג) (צ"ל סד ה') תוספות ד"ה יותר: הני שיתין וד' הוה (זבחים נד ה') רש"י ד"ה נמצא: נמצא פורח אמה וכו' (עירובין עז ב') תוס' ד"ה אס:

דף סג ע"א שלש אמות ומחצה (מנחות לז ב') תוס' ד"ה אל: [א"ה עי' בכה"ז מה שהביא קושיא ששמע מפי רבו זקינינו הגאון רשכבה"ג מו"ה העשיל זצ"ל וכל"ק. ועי' בשו"ת חות השני סימן ל"ז בסיפו ובשו"ת חות יאיר סי' קע"ט. ובירושלמי פ' חלון הל' ב' ובמפרש בעל ק"ע שם. ובזית רענן להגאון בעל מג"א פ' פקודי ובמנחת הבית להרב בעל תוי"ט הנדפס בס"פ דמיין]: בוכרותו (מנחות מא ב') תוס' ד"ה ארבעה: שמקיפו גברים (זבחים כט ה') תוספות ד"ה למקום: **במשנה** וג' דברים וכו' (זבחים סא ב') תד"ה ארבע: ע"ב **בגמ'** מה חטאת טעונה צפון (מנחות סא ה') תוס' ד"ה ס"מ: יכול בדרום (זבחים נח ה') תוס' ד"ה משך: או לדרומה של קרן (מנחות יט ב') תד"ה למערכה: כשרה למליקתה (זבחים סו ב') רש"י ד"ה כאמר (פח ה') רש"י ד"ה הטאת (מנחות כ' ב') רש"י ד"ה מליקה (קינין ה' ה') במפרש ד"ה ואם:

דף סד ע"א שמא יתעשנו (סוכה מה ב') רש"י ד"ה הון: [א"ה עי' במשנה למלך פ"ו מתמידין ומוספין הלכה ו' ודו"ק]: ע"ב **במשנה** בא לו לקרן דרומית (זבחים נד ה') תד"ס ולי: **בגמ'** על קיר המזבח ולא על קיר הכבש (זבחים כו ב') תוס' ד"ה אמר (מנחות כז) (צ"ל ח ב') תוס' ד"ה אין: וזה עבודה קשה (מנחות יא ה') רש"י ד"ה מליקה: **במשנה** עלה לכבש וכו' (זבחים י' ה') רש"י ד"ה בכן:

דף סה ע"א בגמ' אפי' פרידה אחת (חולין כא ה') תוס' ד"ה כאהוא: בעצמו של כהן (חולין כ' ה') רש"י ד"ה כן: מה הקטרה בראש המזבח (זבחים י' ב') רש"י ד"ה שייר (זבחים מח ב') תוס' ד"ה מה (קינין ה' ה') תוס' ד"ה חטאת: כיצד היה עולה לכבש (זבחים נג ה') רש"י ד"ה בעולת (סד ב') רש"י ד"ה בעוף: למטה מרגליו וכו' (זבחים פז ב') תד"ה עולת: ע"ב מיצוי הטאת העוף מעכב (חולין כב ה') תד"ס והיו: ובעולה שנים (זבחים נד ה') רש"י ד"ה ומבדיל:

דף סו ע"א במשנה כמעשה עולה לשם חטאת (זבחים פה ב') רש"י ד"ה ת"ק: עשאה למעלה (זבחים נב ב') רש"י ד"ה מה: עשאה למטן (חולין כט ה') רש"י ד"ה עולת: ע"ב וכולן אין מטמאין (מעילה ג' ה') רש"י ד"ה או תביא (נדה לב) (צ"ל מא ה') תוס' ד"ה והכהנין:

דף סז ע"ב בגמ' סתומין ומפורשת (קינין פג) (צ"ל פרק ג' ה') במפרש ד"ה חטאת:

דף סח ע"א במשנה מלק בסכין וכו' (חולין כ ה') תוס' ד"ה לא: ע"ב **בגמ'** זר וסכין מטמאין (נדה מא ב') תד"ה שסיה: מ"ש שמאל (נדה מ' ב') תוס' ד"ה פרט: דקדשי בדק הבית הוא (ע"ז כג ב') תד"ה אלא (מנחות נה): [א"ה לא נמצא שורש דבר שם ואולי במקום הני צ"ל יו"ד וכס נפרדים י' ה' ויו"ד הוא בתוס' ב' ד"ה והרי ושייך כאן א' במנחה מלק במאל וכו' וה' הוא בתוס' ע"א ד"ה שחיטה ושייך כאן ע"ב שחיטת פרו גזר פסולה]:

דף סט ע"א אין מנחה בבמה (זבחים פח ב') תוס' ד"ה ונימא: **במשנה** מלק ונמצאת טרפה (יבמות פג ב') תד"ה מטמא (חולין כ' ה') תוס' ד"ה אלימא (כח ה') תד"ה תהני: ע"ב **בגמ'** זאת תורת הבהמה והעוף (זבחים כ' ב') תוס' ד"ה מה (זבחים כא ה') רש"י ד"ה כ"ג: דבר שמכשירו לאכילה (חולין כו ב') תוס' ד"ה כאיזה: שחלבה טהור (חולין נו ה') תד"ה נבילת: לטעוסי עוף טמא (חולין לב ה') תד"ס ורמינהו: ת"ל נבילה וטריפה לא יאכל (ב"ק סג ה') תוס' ד"ה ילא:

דף ע ע"א התורה אמרה יבוא איסור (חולין קג ה') רש"י ד"ה לאמר: משום דאסורה מחיים (חולין לו ה') תד"ה הבהא (קיג ב') תוס' ד"ה ובלאו: ע"ב עגלה ערופה טהורה היא (יומא סד ה') תד"ה דחייתו (מנחות קא ב') תד"ה ועגלה (חולין פב ה') תוס' ד"ה עגלה: **במשנה** כל הזבחים וכו' (גיטין כח ב') תוס' ד"ה והא: או בשור הנסקל (תמורה ל' ה') תוס' ד"ה ואידך:

דף עא ע"א ע"פ עד א' או ע"פ בעלים (ב"ק מא ב') תוס' ד"ה ע"פ: ע"ב בכלאים (פסחים כט ה') תוס' ד"ה והין: ובטריפה (זבחים קד ה') תד"ס אמר: מאותו המין (זבחים פא ב') רש"י ד"ה יכול:

דף עב ע"ב בגמ' חביות סתומות (זבחים עד ה') רש"י ד"ה בנתערבו:

דף עג ע"א הוה ליה קבוע (חולין לה ה') תד"ה ספיקו: ע"ב נכבשינהו דנידדו (פסחים ט' ב') תוס' ד"ה הייתו: שמא יבואו עשרה כהנים בב"א (יבמות פא ב') תד"ס כולן (זבחים ע' ב') תוס' ד"ה אפילו: משום קבוע (יומא כב ב') תד"ה מבוס: בד"א בכהן נשלך (קינין ב' ב') במפרש ד"ה בד"א:

דף עד ע"א אפילו בשאר איסורין (סנהדרין פ ה') תד"ס ולהרים: אלא הא דתניא פר' (יבמות פא ה') תוס' ד"ה נתערבו: סבר לה כר"י בהדיא (זבחים עז) (צ"ל עב ה') תד"ה נתערבו: ע"ב נקובת הקוץ וכו' (תמורה כח ה') רש"י ד"ה כל: עמדה צריכה מעת לעת (חולין נא ב') תוס' ד"ה עמדה: מידע ידיע האי משוך (חולין נג ב') תוס' ד"ה ספק: והא בעי סמיכה (גיטין כח ב') תד"ה והא (בכורות סא ה') תד"ה והא: בקרבן נשים (מנחות סב ב') תד"ה וכן (זבחים עד): [א"ה סתום הלא כאן נמלא וכאן הוא דף כלו ואולי הוא טעות סופר (וצ"ל עא) והוא בתוס' ע"א ד"ה אפ"ו ושייך כאן ע"א בקרבן אתה מהם וכו']:

דף עה ע"א כעין חיין (זבחים נא ה') תד"ה דבתאיגהו: ע"ב ר"ש אומר שניהם ישחטו בצפון (בכורות כה ה') רש"י ד"ה אין:

דף עו ע"א התם אית ליה תקנתא ברעי' (זבחים עה ה') תד"ה והא: מביא אשמו וליגו עמו (נזיר נס ב') תד"ה מתיב (מנחות סב ב') תוס' ד"ה וכן: אם של מצורע וכו' (יומא עד ה') תוס' ד"ה אלטריך: ע"ב ושל שלמי נזירה (נזיר ס' ה') תוס' ד"ה והא: וסמיכה (זבחים לה) (צ"ל לג ה') תוס' ד"ה סמיכה: תקוני גברא שאני (מנחות קה ב') תד"ה אלא: כל שממנו לאשים (מנחות נח ה') תוס' ד"ה לוג:

דף עז ע"א אי אבראי וכו' (מנחות מח ה') תד"ה כיון: **במשנה** רא"א יתן למעלה (יומא מז ב') רש"י ד"ה כריא (סוטה כב ה') תד"ה דמסיק: **בגמ'** אותם הוא דאי אתה מעלה (מנחות יט) (צ"ל נח ה') תוס' ד"ה ור"י: ע"ב ור"א יבם בהם (יומא סד ה') תד"ה ואידך: אודי לי מיהו (יומא ט ב') תד"ה ר"י (זבחים קיא ב') תוס' ד"ה וכי: **במשנה** רא"א יקרבו (חולין נו ה') תד"ה מ"ט: רואין אותו כאילו הוא מים (זבחים לג) (צ"ל לה ה') תוס' ד"ה אין (חולין פז ה') תד"ה רואין: בדם בהמה וכו' (זבחים עט ב') תד"ה במאי:

דף עח ע"א אין דם מבטל דם (מנחות נט ב') תד"ה כוס: **בגמ'** ראשון ראשון בטל (ב"ק ק' ב') תוס' ד"ה אומר (זבחים יב ה') תד"ה וס"מ (מנחות כב ה') תד"ה קדבר (בכורות כב ב') תד"ה יהיב (תמורה כו ב') תד"ה כ"מ: שבללן זה בזה (שבת פט ב') תד"ה איסורין: לא שמה התראה (יבמות קא ה') תד"ה הכה (נדה מו ב') תד"ה ור"י: [א"ה עיין במשנה למלך פט"ז מסנהדרין הלכה ד' מה שרמז לדברי התוס' ביבמות דף פ' ע"א ד"ה נעשה שסתרו דבריהם בנדה שם ועיין בהבורינו מפרשי הים על מס' ב"ק סוף פ"ג מה שכתבנו בזה ותמלא נחת]: יוצא הה ידי חובתו בפסח (מנחות כג ב') תד"ה אלא:

דף עט ע"א הא דידיה וכו' (חולין לט ב') תד"ה והאמר: אין מצות מבטלות זא"ז (מנחות כב ב') תוס' ד"ה מכאן: [א"ה עיין בשו"ת זקינינו הגאון בעל שער אפרים סי' גג נד ודו"ק]: ע"ב ראב"י אומר וכו' (חולין לג ה') תד"ה אמר: בגוזרין גזירה במקדש (זבחים עז ב') תוס' ד"ה בדם:

דף פ ע"א במשנה ינתנו במתן ארבע (זבחים עו ב') תד"ה ולי (בכורות סא ה') תד"ה והא: **בגמ'** יזה שתי הזאות (סוטה יח ה') תד"ה תור (זבחים פה ה') רש"י ד"ה ר"א: הזאה צריכה שיעור (יומא יד ה') רש"י ד"ה בניתא (נדה ט' ה') רש"י ד"ה בניתא:

דף פא ע"ב במשנה כל דמים שנתנו וכו' (זבחים נב ה') תד"ה דבלאו (לד ב') רש"י ד"ה ומבני:

דף פב ע"א בגמ' מחטאת וכל חטאת (פסחים מג ב') תד"ה מאן (מס ה') תד"ה משום (מנחות ט ב') תד"ה אמר: אמר להן הן לא הובא (פסחים פג ה') רש"י ד"ה כל (זבחים עז ב') תד"ה והיכן: ע"ב אלא לדרך משופש (זבחים נה ב') תד"ה בניס: והא הבאה כתיב ביה (מנחות כז ב') תד"ה למעוטי: [א"ה עיין במשנה למלך פי"ב מפסולי מוקדשים הל' ב']:

דף פג ע"א ה"ל חטאת הטאת (יומא סה ה') תד"ה תן (זבחים מז ב') תד"ה אלו (קה ה') רש"י ד"ה בזורק: [א"ה עיין בתורת כהנים פ' אמור פרשה ה' מורה היטב כפירוש התוס' כאן ד"ה כברייתין ועי' בקרבן אהרן שם ועיין היטב בתוס' זבחים מז הנ"ל ועי' בכ"מ ודו"ק]: **במשנה** אלא הדם (זבחים ט ה') תד"ה מנין: ע"ב **בגמ'** קטצן שלא קידשו בכלי (זבחים כו ב') רש"י ד"ה ברלוי: לאהדורי פוקעין וכו' (זבחים קט ה') תד"ה כמאן: מה כבשים ראויין (זבחים כה ה') תד"ס והרי: עולת העוף פסולה א"ב (זבחים פד ב') תד"ה מולא: לדברי ריה"ג ור"ע תרד (זבחים קח ה') תד"ס שחיטת:

דף פד ע"א במשנה אלו אם עלו לא ירדו (מנחות עט ה') תד"ה וכדר: ויצאו דמן חוץ לקלעים (מנחות ו ב') תד"ה שבוי: כל שפסולו בקודש וכו' (זבחים סח ה') תד"ה מלק: ואילו שלא היה וכו' (יבמות פד ב') תד"ה אלא (כתובות כט ה') תד"ה ואלו: ור"ע מכשיר (בכורות טו ה') רש"י ד"ה ואליבא: כך אם ירדו לא יעלו (זבחים פה ה') רש"י ד"ה לעולם: **בגמ'** ישיצא דמו וכו' (זבחים קח ה') תד"ה שחיטת: ושנשפך דמה (זבחים סג ב') תוס' ד"ה למעוטי: ולמעלה שנתנן למטה (מעילה ג ב') תד"ה ורבה: ולהוציא את אלו (זבחים נא ה') רש"י ד"ה מפני: ע"ב ור"י מייתי לה מהכא (זבחים כז ב') רש"י ד"ה פרט: הוא"ל ואיתקיש לחוץ לזמנו (נדה מ' ב') תד"ה תון:

דף פה ע"ב ור"ע מכשיר בבעל מום (חולין כג ה') תוס' ד"ה כי: אבל משלה בהן האור (כריתות יד ה') תד"ה אמר: **במשנה** הצמר שבראשי כבשים (זבחים לה ב') רש"י ד"ה נמר (חולין כז ה') רש"י ד"ה מנין: שער שבזקן תיישים (שבת קח ה') תד"ה ולי:

דף פו ע"א בגמ' פירשו ירדו רבי היא (זבחים פה ב') רש"י ד"ה פירשו: ואי אתה מחזיר עיכולי (זבחים קט ה') תד"ה כמאן: מה אשם עצמותיו מותרין (ר"ה כח ה') תוס' ד"ה של (זבחים לה ב') תד"ה מה: דאי לא מופנה וכו' (מנחות סג ה') תד"ה מה: **במשנה** וכן נחלת שפקעה (זבחים לה ב') תד"ה המוריד: כשם שהמזבח מקדש (זבחים עז ב') רש"י ד"ה כגון: כשם שהמזבח וכבש וכו' (מנחות ז') (צ"ל ח' ב') תוס' ד"ה אבל (מעילה יט ב') רש"י ד"ה ור"ג: ע"ב **בגמ'** ואי ס"ד מחצות דאורייתא (פסחים קכ ב') תד"ה אמר: אלא אמר ר"י וכו' (יומא כ ב') תוס' ד"ה אלא:

דף פז ע"א עמוד השחר שעושה לינה (זבחים יט ב') תד"ה צריך: לינה מועלת וכו' (יומא ז' ב') תד"ה הא (כט ה') תד"ה אלא (זבחים כב ב') תד"ה הא: אין לינה מועלת וכו' (ר"ה ל' ה') תד"ה והקלקלו (מנחות כב ה') תד"ה הא: בראשו של מזבח מיבעי (פסחים נט ה') רש"י ד"ה מעלה: [א"ה עי' במשנה למלך פ"ו מתמידין ומוספין הל"ג גולד שהבית דברי רש"י בג"ע ו"ל]: אמר לי לכתחלה ליקרב וכו' (כריתות כד ב') תד"ה קסבר: ע"ב אויר כבש נמי וכו' (זבחים כה ב') תד"ה זאת: ריבוי לכבש ככבש. (כריתות יד ה') תד"ה תיפשוט:

דף פח ע"א ובפנים (יומא מח ה') תד"ה בפי (סוטה כ' ה') תד"ס הי: אין מקדשים לקרב (זבחים כ' ב') תד"ה יצילא (מנחות ס' ה') תד"ה ריש לקיש: אין מתיכין לתוכה אבר וכו' (שבועות יא ה'). תד"ה מ"מ: [א"ה עיין בהגהת משנה למלך פ"א מכלי המקדש הלכה יד מה שרמז לדברי הירושלמי פרק ד' דשקלים הלכה ה' דמכתשת עשו אותה ככלי שרת מקדש. ועי' בירושלמי ביומא פ' הוציאו לו הלכה א' וכק"ע שם בביאורו אבל אין משם הכרע דיש לומר דאינו כלי שרת ממש אבל עשאוהו ככלי שרת לענין לקדש וכן דייק ליסניה ודו"ק]: ע"ב ומביא שבעים ושנים (שבת ג ב'). תד"ה מראות (שבועות ו ה') תוס' ד"ה מראות:

דף פט ע"א במשנה מלבד עולת הבוקר וכו' (פסחים נח ב') תד"ה פעולה (יומא לד ה') תד"ה פעולה (כתובות קו ב') תד"ה כדאמר (ב"ק קיא ה') תד"ה ת"ל (מנחות מט ה') תד"ה ת"ל: דם החטאת קודם וכו' (זבחים ז' ב') רש"י ד"ה למה: (פא ב') רש"י ד"ה ככם: שלמים קודמין לבכור (זבחים ג ה') רש"י ד"ה בכור (יא ב') רש"י ד"ה כא: המעשר קודם לעופות (זבחים נג ב') רש"י ד"ס ומבני:

דף צ ע"א בגמ' לא ספקא ביודא (זבחים כו ה') תד"ה דלמא: בדאיתנהו בבראי (מנחות מז ב') תד"ה ונסדר: זה בנה אב לכל חטאת (פסחים נט ה') תד"ה זה (יומא ג ב') תד"ה זה (נזיר מה ה') תד"ה ר"א (מנחות מט ב') תד"ה ת"ל: ע"ב **במשנה** כל אימות שבתורה (זבחים לג ה') תד"ה סמיכה: רשאין לשנות באכילתן (זבחים עו ה') רש"י ד"ס וכולן: תבלי חולין (מנחות נא ב') תד"ה חולין (חולין קג) (צ"ל קל ב') תד"ה הי:

דף צא ע"א בגמ' אמו שבת לתוספין אתני וכו' (מנחות מט ה') תד"ה הדיר: [א"ה עיין בשו"ת זקינו הגאון הח"צ ז"ל סי' קיו שמיישב קושית התוס' בכ"ל וכאן ד"ה הי"ם ועיין בהגהת משנה למלך פ"א ממגילה הלכה יא ועיין בשו"ת זקינו הנ"ל סימן קנג מה שתמה מסוגיא דכאן על התוס' בפסחים דף כו ד"ה מה והנית בכ"ע וכבר קדמו בזה בשו"ת תה"ד סימן רטו והוכיח מזה דעיקר כליבנא קמא דמאי תדיר תדיר במצות ע"ש שהאריך בזה ורמזו עוד לכמה דיבורי תוס' בזה ודו"ק]: למשחה לגדולה (חולין קלג ב') תד"ה אין: ע"ב דון מינה ואוקי באתרא (פסחים לג ה') תד"ה מינה: [א"ה עי' בכס"מ (במנחות דף קו) מה שהביא בשם תתו הגאון מו"ה יעקב כלל אחד לייסב במו דברי הרמב"ם בענין זה והנה אם כי מדברי הב"ש בפסחים הנ"ל דקאמר עמא דרבי דסבירא ליה דון מינה ומינה אף דבש ג"ש היא אין סתירה לדבריו דאי אפשר לומר שם אוקי באתרא כמ"ש התוספות הנ"ל שם וגם ממה שהקשה הנ"ק עליו ממ"ש נדה דף מג גם כן היא מקום לומר דרמ"ש דס"ל אוקי באתרא בחולין קכ"א ס"ל אף בריבויא כן ורק אליבא דר"א מחלקין כן בין ג"ש לריבויא אמנם מהא דאמרינן בב"ק דף כס ע"ב סבירא למ"ד דון מינה ואוקי באתרא וכו' והאי קושיא דחזין דאף בג"ש ס"ל דון מינה ומינה לר"א והרי מוכח דפלוגתתם הוא בין בג"ש ובין בריבויא שבנו והאינו דכוונת הכס"מ סיא דרבינו מחלק כן ביניהם דאל"כ הרי יסים תלוקו של הכס"מ הנ"ל נסתר ממקומו ביבמות ובשבועות ובכ"מ מנחות שם דבכל המקומות מוכח דפלוגתתם הוא בין בג"ש ובין בהיקשא ובריבויא ולא מצינו פלוגתא בזה רק ר"א ור"י וע"כ דכוונתו דהרמב"ם מחלק בין בג"ש לריבויא ול"ק קושית הנ"ק הכ"ל ודוק ובסוגיית כללי הכ"ם האריכנו בזה ואכ"מ]: ומזולפו ע"ג האשים (מנחות עד ב') תוס' ד"ה לאפוקי: לספלים (חולין כג ב') תוס' ד"ה דאמר: ע"ב הא ר"י הא ר"ש (שבת קג ה') תד"ה לא (כתובות ו' ה') תוס' ד"ה הכי: מכבין גחלת של מתכת (שבת מב ה') תוס' ד"ה אפי':

דף צב ע"א סבר לה כר"י (כתובות ו' ה') תוס' ד"ה ואם: **במשנה** תורה אחת לכל הטאות (זבחים ה' ב') תוס' ד"ה כלבך (ע' ב') תוס' ד"ה איתיבי: ע"ב **בגמ'** בעי ר"א הטאת העוף וכו' (זבחים יא ה') רש"י ד"ה הע"ת:

דף צג ע"א מי הטאת שנטמאו (חגיגה כג ה') תוס' ד"ה מת (יבמות עה ב') תוס' ד"ה ערל (חולין ס ב') תוס' ד"ה הו: היתה לו שעת הכושר (זבחים לב ב') רש"י ד"ה הנא: ע"ב מן הדם שבענין (זבחים מג) (צ"ל מ' עב) תוס' ד"ה לא: בשעת מזרק (זבחים כה ב') תוס' ד"ה בשעת: מה בגד ראוית לקבל טומאה (שבת מט ב') תוס' ד"ה לא:

דף צד ע"א דאי בעי השיב עליה (סוכה נז ה') תוס' ד"ה דלא (נדה ס' ב') תוס' ד"ה כמטלניות: בירה עד שיקציענה (ב"ק כו ב') תוס' ד"ה ועוגלא: בכלי אכסלגיא (חגיגה כ' ב) תד"ה בכלי (מנחות נז ה') תוס' ד"ה כלי: ע"ב שריותו דהי כיבוסו (שבת קיא ב') תוס' ד"ה הלי (קכ ה') תד"ה ניתן:

דף צה ע"א מדרבנן היא (חולין עג ה') תד"ה כבעת (קכג ב') תוס' ד"ה אבל: ע"ב **במשנה** קדשים קלים אין טעונין מריקה ושטיפה (זבחים כא) (צ"ל פב ה') תד"ה מכדי (צ"ל ה') רש"י ד"ה ר"ש: **בגמ'** ושל מתכת הוא (פסחים לז ה') רש"י ד"ה תנור (ביצה כב ב') רש"י ד"ה מתכת:

דף צו ע"א לפי שאין עושין בבישונות (פסחים לו ב') תד"ה הורה: ע"ב **במשנה** יבשל בו כל הרגל (פסחים לה ב') תוס' ד"ה סעון:

דף צז ע"א בגמ' לכולן בוקר אחד (חגיגה יז ב') תד"ה דכתיב: ע"ב אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש (פסחים פה ה') תד"ה כשהיא: [א"ה עיין במהרי"ק שורש קלט מה שהביא בשם התוס' בעירובין דף ק' ובנראה שסיים כתוב לפניו כן בתוספות ועיין בריטב"א בחדושיו שם]: ויקח את המאכלת (פסחים סו ה') תד"ה תוהב (חולין ג' ה') תד"ה כגון (סז ה') תד"ה מנין:

דף צח ע"א אף כל אינו בא אלא מן החולין (חגיגה ח' ה') תוס' ד"ה מלמד: כדי נבבה (חולין כב ה') תוס' ד"ה ואידך: [א"ה עיין ברשב"א בתשובה חלק ג' סי' רטו שהביא גירסא אחרת בכ"ס כס והאה]: ע"ב דם על בגדו חוצץ (עירובין ד' ב') תוס' ד"ה דבר:

דף צט ע"א מאי יאכלנו יחלקנו (זבחים קיב ב') רש"י ד"ה דתהכם (מנחות עג ה') תוס' ד"ה אים: ראוי לאכילה דולק (יומא עג ה') רש"י ד"ה דאינו: ש"מ ראוי לאכילה בעינן (ב"ק קט ב') רש"י ד"ס הי: הא דאמר דעתיה מטמא שרץ (חגיגה כ:

הגהות על מסכת זבחים מהגאון בעל הלבוש זצ"ל

צא א') הד"ה כהונ: ע"ב אנינות לילה מד"ת (יומא יג ב') תד"ה שאינו: אלא מדברי סופרים (יבמות ע ב') תד"ה א': כשהוא שלם (פסחים נא א') תד"ה הא:

דף ק ע"א כאן שמת קודם חצות (פסחים נג ב') תוס' ד"ה ככא: ומשאוהו בע"כ (סוטה ג א') תד"ה לא: ולאחותו מה ת"ל (ברכות יט ב') תד"ה אמרת: היה כהן וכו' (נזיר מט א') תד"ה ומשני:

דף קא ע"א ודלמא באנינות הקריבתו (פסחים פב ב') רש"י ד"ה ה"ג: שעיר של ר"ח וכו' (פסחים פג א') תד"ה אמר:

דף קב ע"א אלא לחלוקו (זבחים לט א') רש"י ד"ה כל:

דף קג ע"א במשנה כל שלא זכה וכו' (מעילה ח א') תד"ה והכהנים: עורות ק"ק לכהנים (פסחים נז א') רש"י ד"ה עורות: בגמ' ה"מ בשר וכו' (תמורה לג ב') תד"ה מיתיבים: כל שבא משום חטאת (נזיר כו ב') תד"ה אמר: ע"ב במשנה שאותו הכהנים בעורו (זבחים עא ב') תד"ה ונעשה (בכורות לג ב') תד"ה פסק (חולין סט ב') תד"ה יצא: [א"ה עיין בגה"ו בתוס' זבחים שם ובמשנה למלך פי"ד מהל' הלכה כ"א כתב רוב ראיותיו מדעתיה דפסחים ולא זכר את דבריו ומה שהביאו מדברי הירושלמי פרק י' דשבת הלכה ה' עי' בריב"ש ור"ן פ' המצניע שם ומפרש בעל ק"ע ועיין בג"ק שם וכשו"ת שבות יעקב ביו"ד ח"א סי' סט ועיין מה שהערנו בהגהותינו על ע"ז דף כט:

דף קד ע"א בגמ' דם אע"פ שאין בשר (פסחים עז ב') רש"י ד"ה כמדת: מדבריו למדנו וכו' (בכורות לג ב') תד"ה פסק: ע"ב מקום יש בהר הבית (פסחים מט א') תד"ה לפני: שלש בית הדשנים הן (סוטה כ' א') רש"י ד"ה עץ (מעילה ט' א') תוס' ד"ה הכשרו:

דף קה ע"א מטמאין אוכלין ומשקין (חולין עג ב') תד"ה סד"א: שאין סופן לטמא טומאה חמורה (פסחים יח א') תד"ה הא: ע"ב מדרישא ר"מ סיפא נמי ר"מ (חולין קב א') תד"ה ור"מ: אין רישא וסיפא ר"מ (ב"ק ע"ו א') תד"ה פרה: ליתן לו מחנה שלישית (זבחים מז ב') תד"ה אלו:

דף קו ע"א מנא לן אמר קרא ולא יזבחו (מכות יג א') רש"י ד"ה השוחט: ע"ב שהקדישן בשעת היתר הבמות (זבחים קיז ב') תד"ה ורבנן: שמטמאן במשהו (חולין קכ א') תד"ה שכן:

דף קז ע"א תלתין ושב הוי' (כריתות ג ב') רש"י ד"ה ר"א: לרבות שחיטת העוף (כ"ג קכ ב') רשב"ם ד"ה על: ולא על המולק (סנהדרין פב ב') תד"ה סיולק: ע"ב תיתי מבינייהו (יומא סג ב') תד"ה זריקת: [א"ה עיין במשנה למלך פי"ב ממירות הל' יז ועי' במשנה למלך פי"ד ממלוה ולוה הל' א' בסופו ועי' בספרי הכללים על זה וגם אנחנו כתבנו בזה בסוגיית כללי הש"ם ולכ"מ]: שם תעלה ושם תעשה (סנהדרין לד ב') רש"י ד"ה אף: [א"ה עי' בירושלמי פ' כלל גדול הל' ב' ובמפרש בעל קרבן עדה שם גבי הא דקאמר לפום כן צריך למימר חייב על כל אחת ואחת]: העלה בזמן הזה וכו' (יומא סג א') תוס' ד"ה שלמים: וקדושה לעתיד לבא (יבמות פב ב') תד"ה ירוש: (תמורה כא א') תד"ה אי:

דף קח ע"ב איש איש דברה תורה וכו' (סוטה כד א') תד"ה ר"י (מנחות יג ב') תד"ה מאי: מיקטרו פנים שחסרו (זבחים קז ב') תד"ה ר"י:

דף קט ע"א מנין לרבות פסולין (זבחים פד א') תד"ה לא (חולין מ א') תד"ה חייב: ע"ב במשנה וכולן שחסרו כל שהוא (זבחים קח ב') תד"ה כמאן (קי א') תד"ה הכל:

דף קי ע"א והא ר"א מי התם קאמר (מעילה יג ב') תד"ה ר"א: [א"ה עיין בירושלמי פרק ד' דסוכה הלכה ו' ובמפרש קרבן עדה שם ודו"ק]:

דף קיא ע"א כי תבואו להטעינו נסכים (קדושין לז א') רש"י ד"ה ללמדך (זבחים קיח א') רש"י ד"ה קרבנו: שאין תחלת עבודה (זבחים מ' א') תד"ה לסמיכה: בשיריים הפנימיים (יומא ס ב') תד"ה הא (זבחים לט ב') תד"ה הא: במשנה השוחט את העוף בפנים (זבחים סט א') תד"ה לאתויי: ע"ב שחט בחוץ וכו' (חולין מ ב') רש"י ד"ה הכא: בגמ' שחיטת בהמה בלילה א"ב (זבחים פה א') תד"ה לא (מעילה טו ב') תד"ה בשלמא:

דף קיב ע"א במשנה אין חייבין עליו (גיטין נה ב') רש"י ד"ה כרת: בין בעלי מומין קבועין וכו' (בכורות טז א') רש"י ד"ה והשוחטן: ע"ב אותו ואת בנו וכו' (זבחים נט א') תד"ה עד: הרי זה בלא תעשה (חולין פ' ב') תד"ה שחיטה (מעילה יב ב') תד"ה בשלמא: מחוסר זמן (זבחים יב א') תד"ה יום: ולא משום זרות וכו' (זבחים יג א') רש"י ד"ה אין (יח א') רש"י ד"ה או: בכל הרואה (שבועות טו ב') תד"ה דקדשים: באו לנוב וגבעון (פסחים לו ב') תד"ה דאמר (לח ב') רש"י ד"ה זאת (מכות יט א') תד"ה ואי (זבחים ס ב') תד"ה מה (סט) נ"ל (סא א') תוס' ד"ה מאי: ולא היה להם היתר (יומא סג א') תוס' ד"ה שלמים (שבועות טז א') תד"ה תנא: קרבנות ציבור קרבין במשכן (זבחים קיז ב') רש"י ד"ה חובת:

דף קיג ע"א ר"י אומר אין מנחה בבמה (זבחים סט א') רש"י ד"ה לדברי: וכירון (זבחים סח ב') רש"י ד"ה וגילוף: וכלי שרת וריח ניחוח (זבחים קיח א') רש"י ד"ה בקרבנו: ושווין זה בזה (זבחים טז א') רש"י ד"ה ה"ג (כח ב') תד"ה מסתבר: בגמ' אף שחיטתה כנגד הפתח (זבחים כה ב') תד"ה בפנת (קיח א') תד"ה אלא: ע"ב והא נמי תיפוק ליה מפתח אהל מועד (ב"ק עו ב') תד"ה וכלא (זבחים קו ב') תד"ה דלא: [א"ה דברי התוס' אלו קיים לאולמן דהפסו לשון המקשה כאן דרובע ונרבע ממעיט מקרא דאל פתח אהל מועד ובאמת לפי המסקנא לא נתמעטו רק מקרא דלפני משכן ה' כמבואר במשנה וכש"ס כאן והיינו כדאקשינהו מעיקרא והדר נערנו וכן הוא ברמב"ם ז"ל פ"ח ממעשה הקרבנות הלכה ו' ואף דהש"ס מסיק כאן דאתיא כריה"ג דקדשים קלים ממון בעלים הוא ולא כרוב דקי"ל כוותיה מ"מ הלח"מ פ"ח מנזקי ממון ופ"ו מבכורות והמשנה למלך פרק ד' ממעילה הלכה א' החזיקו במצוה דהרמב"ם פסק כריה"ג עכ"פ רובע, ונרבע ממעיט מלפני משכן ה' ודברי התוס' צ"ע ולא מצינו כעת מי שיתעורר בזה]:

דף קיד ע"א בגמ' אין אדם אוסר דבר שאינו שלו (חולין מא א') תד"ה כיון: ואליבא דריה"ג (זבחים פד ב') תד"ה הגולה: בהוויתן הם קדושים (תמורה כד ב') תד"ה קסבר (נדה מא א') תד"ה קסבר: ע"ב אלמה אמר ר"ז וכו' (חולין פא א') תד"ה הכה: לר"ש הכא נמי (חולין פ ב') תד"ה דכמה (פא א') תד"ה הנח: אלא לאו קודם חצות (פסחים נא א') רש"י ד"ה שהוא: לא שנו אלא לשמו (תמורה יט ב') תד"ה אבש: יכול לשמו נמי חייב (זבחים קיב א') תד"ה תדא:

דף קטו ע"א שלמים נינהו (מנחות מז ב') תד"ה והרי: ע"ב מה העלאה שהוא גמר עבודה (סנהדרין פב ב') תד"ה סיולק: אינה טעונת הפשט (כריתות ט א') תד"ה ושלה: [א"ה עי' בגה"ש שם שכתב דלזה כוונו התוס' שם]: אע"פ שמפיל את חללים (גיטין ז א') תד"ה והיא: דאמר קרא ויבן נח מזבח (חולין כב ב') תד"ה והביא: [א"ה עיין במשנה למלך פרק יד ממעשה הקרבנות הלכה ה' תמה על דברי התוס' שם במ"ש כיון שהבית ליד כהן יצא ידי נדרו ע"ש והסבר דכוונתם דכיון דספק נדר הוא ממילא יצא ואינו חייב להביא אחר מספיקא דמספק אין מוציאין ממנו ועדיף מספק וכן מורה לשון הרמב"ם בפ' ט"ז שם הלכה ב' שכתב הרי זה ספק נדר ודו"ק]:

דף קטז ע"א למחוסר אבר שנאמר לב"נ (קדושין כב ב') תד"ה ותנא: הבא בהמה שחיין וכו' (זבחים כח ב') תד"ה מכנסמית: הניחא למ"ד אחר מ"ת היה (ע"ז כד א') רש"י ד"ה הניחא: ע"ב כתוב אחד אומר ויתן דוד (כתובות נט א') תד"ה נתן (שבועות מד ב') תד"ה התקבלתי (בכורות ג א') תד"ה דמזדבנה: מהר הבית לשער נקנור (יומא ו' א') תד"ה מכיתו (זבחים לב א') תד"ה בטמאים:

דף קיז ע"א שאינו נידר ונידב אינו קרב (זבחים יד א') רש"י ד"ה ומשני: כל שהציבור והיחיד וכו' (סוטה טו א') תד"ה לרבות: [א"ה עיין במשנה למלך פ"א מקרבן פסח הלכה ג' שתמה על דברי התוס' ודו"ק]: ר"ש אומר אף ציבור לא הקריבו (מגילה ט ב') תד"ה מני (יבמות עא ב') תד"ה ודלמא: ע"ב מנחות ונזירות ישרות נינהו (תמורה יד ב') הד"ה ותנן:

דף קיח ע"א כדי ליתן היתר (מגילה י א') רש"י ד"ה יש: ע"ב משבינהו גברא לגברא (יומא כז) נ"ל (נט א') תוס' ד"ה מבכוהו: שהכניסה בפנים (מעילה מ) נ"ל (נ א') תד"ה שהכניסה:

דף קב ע"א ירדו מה שיעלו (זבחים יד א') תד"ה הגה"ה: חד אמר כשרה (זבחים יב א') תד"ה יום (חולין פא א') תד"ה יום: הפשט וניתוח בגדולה וקטנה (חולין כב ב') תד"ה והביא: [א"ה עיין בירושלמי מגילה פא הלכה יא ובמפרש בעל קרבן עדה שם]: (ע"ז נה) [א"ה סתום ולא נודע מה הציון הלז כי לא נמצא בע"ז דף נה כלל ואולי נ"ל כה והוא א' ברש"י ד"ה דמתית וצריך כאן ע"א בהא דתנו ושוק בבמה גדולה ואין תנו ושוק בבמה קטנה]: סליק:

גליון מהרש"א למסכת זבחים

מאת הרב הגאון כו' מהור"ר שלמה איגר זצ"ל

דף ב ע"ב גמ' על דעת ראשונה הוא עושה. עי' לקמן מ"א ב': שם אתנו ב"ד דלא. ע' לקמן ע"א ב' תד"ה לשם מי שהוא:

דף ד ע"א גמ' מנלן דבעינן זביחה לשמה. עי' תוס' בריש פרקין:

דף ה ע"א גמ' ואם אין מרצין למה באין. עי' תוס' לקמן דף ו' ע"א ד"ה אלא. וד"ה דאי ס"ד:

ע"ב רש"י ד"ה שהניחן לרעייה. שאמרו לו ב"ד. ובמנחות דף ד' ע"א פירש"י שמכרוהו לרועה. וכ"פ בתמורה י"ח א':

דף ו ע"א תוס' ד"ה אחד נוימר. הלכה כרבי יהודה. עי' מג"א סי' רי"ט ס"ק ג': גמ' אעשה דלאחר הפרשה. ע' לקמן ז' א' תד"ה הטאת אי נמי כו':

דף ז ע"א גמ' חטאת ששחטה לשם חטאת כשירה. עי' לקמן ט' ב' רש"י ד"ה טעמא: שם לשם עולה פסולה. עי' לקמן שם ד"ה חטאת כו' כשירה כו':

דף ט ע"א תוס' ד"ה למאי. דלאחר שחיטה מדרבנן. עי' מל"מ פ"ו ה"ו מהל' בכורות:

דף י ע"ב גמ' יש בהן לד כרת. עי' לקמן ריש דף י"ג:

דף יב ע"א גמ' אי דאפרשיה אידנא. עי' לקמן כ"ט א' תד"ה עד שלא נגנה: שם הא כיצד לילה לקודשה. עי' בתוס' בפ"ג דתמורה סוף דף י"ט: תוס' ד"ה הגה"ה קודשה. כיון דבידו לקדשה. עי' בסמוך ע"ב בגמ' אבל הכא דיש בידו לחזור: ע"ב גמ' דיש בידו לחזור. עי' לעיל בסמוך ע"א תד"ה הג"ה קדושה:

דף יג ע"א מתני' או לאמן. עי' לעיל ב' ב'. ועי' תמורה כ"ה א':

דף טז ע"א גמ' מה להלן הטוה שכהן. עי' בתוס' לקמן ריש דף ס"ט: ע"ב תוס' ד"ה שכן לא הותרו. אין זה הותר מכללן. עי' מנחות ס"ח ב'. „קמ"ל כב"כ הכא דלא אתסר כלל" ושם דף כ"ה א' אימא עון יוצא שהותר מכללו בבמה:

דף כב ע"א גמ' אי דפרה שוחה ושותה. עי' פי' הר"ש מס' מקואות פ"ב מ"י:

דף כג ע"ב רש"י ד"ה אימא מה זר. ונגמר במה מלינו. והיינו דבמ"מ עונשין מה"ד או משום דמידי דקרבן עונשין מה"ד כמ"ש ריטב"א ספ"ב דמכות. ועי' שעה"מ ריש הל' שחיטה ד"ה ודרך אגב:

דף כה ע"א מתני' פסול. עי' לעיל ט"ו א': ע"ב גמ' אויר כלי ככלי דמי עי' ע"ז דף ע"א ע"ב: שם שעות פוסלות בקדשים. עי' במל"מ בשני לעשירי מהל' רוצח ושמירת נפש. עי' תשו' גינת ורדים ח"א חלק א"ה כלל א' סי' כ"א דלבן שמונת ימים אינו כן ולא בעינן מעל"ע: רש"י ד"ה הווייתן. להיות מקוה. ולרמב"ם נאמר זה רק לזב וקידוש דבעי מים חיים ב"י יו"ד סי' ר"א (עלה קפ"ט ע"ג ד"ה והרמב"ם) וצ"ל מ"ש דבעי מים חיים לאו דווקא דה"ה לטהרת טמאים בתורת מעיין (ר"ל גם בזוחלים ובכל שהוא) דהא פסק בפ"ט הי"ד ממקואות כר' יוסי [כפי שהוא ז"ל מפרש דאין מזחילים ר"ל לעשות להן דין מעין] דאין מזחילין בדבר המקבל טומאה וכ"מ בתשו' הרא"ש כלל ל"א סי' ז' דרק במקוה ס"ל לרמב"ם א"ל הויה ע"י טהרה. ובזה נ"ל שנפלה הוכחת הב"י ממאי דלא נשנית האי דכתן ידו במס' מקואות דנימא ולטעמיך אכתי ה"ל למתני לומר דאינו כמעין ואינו מטהר אלא באשבורן:

דף כו ע"א גמ' עד שתהא כולה לפנים. וכפ"ב דשבועות י"ז ב' בנכנס לבית המנוגע אף דביאה במקצת לא שמה ביאה מ"מ רובו ככולו ועי' מל"מ סוף הל' טומאת צרעת ה"ג:

דף כח ע"ב גמ' אף הרצאה פסול עד שיקריבו. עי' תוס' לקמן מ"ב ריש ע"ב:

דף כט ע"ב תד"ה אלא מיירי במחשבת אחר כן. עי' בכ"מ ריש הל' מילה ה"ב:

דף לא ע"א גמ' הלוכו שנטמא. עי' שעה"מ פ"ו מהל' ברכות: תוס' ד"ה תישב. אמאי גרע מאכילת כלבים. ובתוס' דף ל"ו ריש ע"ב מפורש: ע"ב מתני' ובעבדים. עי' ת' בשמים ראש סי' שכ"ד:

דף לב ע"ב רש"י ד"ה אידי ואידי לגבי עזרה. עי' מנחות כ"ז ב' מחוסרי כפרה כו' וא"צ"ל כו'. ועי' רש"י פסחים נ"ב א' ד"ה יבוא עשה. ובסוף דברי התוס' כאן ד"ה א"ל מטונך. ועי' רמב"ם הל' ק"פ פ"ו הלכה ה' ובהלכות ביאת מקדש פ"ג ה"ט והלכה י"ח: רש"י ד"ה טומאה איסתרא. דקמייתא לא הוי אסירה ליה. עי' מנחות סוף פ' ר' ישמעאל ריש פ"ב ברש"י:

דף לה ע"א גמ' והא דם הוי הגילה. ל"ע בש"ע יו"ד סי' קנ"ה סי"ז בהגה"ה. ועי' ת' שבו"י ח"ג סי' ס"ט: תוס' ד"ה פיגל. דהיכא אינגי דהכלי. עי' ש"ך יו"ד ספ"א סי' ק"א ובפ"ת ובפ"מ שם:

דף לו ע"א גמ' שלא למקומו נמי מקומו. עי' זבחים תוס' דף כ"ו ריש ע"ב:

דף מא ע"א גמ' ומיעט בסרחונו מפני חיבתו. עי' לקמן מ"ט ב' תד"ה וניכתב בגופיה: שם כל העושה על דעת. עי' בריש מסכתין ב' ב':

דף מב ע"ב גמ' ואחר כך קבלה. עיין מנחות דף ט"ז ע"א:

דף מד ע"ב רש"י ד"ה להתיר אחיה. חדש במדינ'. מנחות ס"ה ב':

דף מה ע"א מתני' רבי יוסי מחייב. עי' תוס' לקמן קט"ז ריש ע"ב: גמ' חילול מטומאה. עי' בתוספות לקמן ריש דף מ"ו: שם הלמד בהיקש חוזר. עי' לקמן מ"ט ב' רש"י ד"ה למימרא. ובדף נ"ז א' רש"י ד"ה מקומות הוא דגמירי: ע"ב תוס' ד"ה אבל. ביבמות פרק ד' אחין דף ל"ג א':

דף מו ע"ב מתני' שאין המחשבה הולכת. עי' בס' עיקרים שלי עיקר הין שליה לד"ע. ענף א' וכו': גמ' משום הולין פסולה. ע' לעיל ג' ב' תד"ה הכא נמי:

דף מט ע"א גמ' התם לא אלימא קדושתיה. עיין בהר"ן קרוב לסוף פרק כל הצלמים ע"ה שג"ב סוף ע"ג: ע"ב גמ' ולא נהוי דבר הלמד. עי' לקמן נ"ד בתוס' ריש ע"ב:

דף נז ע"א רש"י ד"ה אין מלמדין. אפילו בג"ש. עי' תוספית קידושין ל"ד ב' ד"ה ה"א נילף מראיה. ובתוספות עירובין י"ד ב' ד"ה איבעיא להו. ובשעה"מ פי"ב מעבודת כוכבי' עלה ט' ד"ה ע"א ד"ה ודע:

דף נט ע"ב תוס' ד"ה עד שלא. הייגו מדרבנן. עי' גליון לקמן בתוס' קי"ג ב':

דף ס ע"ב גמ' וקידשה לעתיד לבוא. פי' לקמן ס"ב א' אמר רבה ב"ב תנה אר"י כו': שם הניחא למאן דאמר. לעיל כ' ע"א רש"י ד"ה אמר אמרה:

דף סב ע"ב גמ' ואחד שמעיד להם שמקריבין. פי' רמב"ם פ"ט מיסה"ת ה"ד וע"ש בספר סדר המשנה סוף הלכה ז:

דף סו ע"א גמ' אין צריך להבדיל. כעין פלוגתא זו קדושין דף כ"א ע"א ובסוטה דף ג' ע"א ושם ציינתי עוד:

דף סט ע"א גמ' אמר רבא אם הועילה לו. עי' תמורה ד' סוף ע"ב: ע"ב תוס' ד"ה רבי יהודה. שאין במינו משום כל תאכל נבילה. עי' פסחים ריש דף ל"ו:

דף ע ע"א תוס' ד"ה יביא איסור נבילה. תימה למאן דאית ליה. פ' ת' אבנא מאיר זצ"ל ח"א פ' ק"ט:

דף עא ע"א תוס' ד"ה אפילו. לא נעביד דבר שהוא שקר. עי' ת' יד אליהו סי' ס"ט ד"ה וסברא כזו:

דף עב ע"א גמ' הכיתא למ"ד. נ"ע בש"ך יו"ד סימן ק"א סק"ו ובמה שעמד עליו בכ"פ שם:

דף עג ע"א גמ' וניכמא כל דפרים. עי' בהר"ן פ' א"נ דדין ליקח ביצים מן הגוי כיו"ע דתוכך כיון דדשיל"מ לא בטיל גם רוב לא מהני. ועי' שעה"מ פ"ד מהל' יו"ט הל' כ"ד [עלה מ"ד ע"ג ועמוד ד'] אי דיש חילוק בין דשיל"מ לבין שאר אסורים דלא בטלו או דחילוק בין רובא דאיתא קמן ועי' בגליון ש"ע שלי ביו"ד סוף סט"ו: ע"ב גמ' השתא דאמרי רבנן. עי' בב"ק דע"ג ריש ע"ב וברש"י פסחים דל"ה ריש ע"ב ובמל"מ פ"ו מתרומות ה"א:

דף עד ע"א גמ' ומריבואה לשלשה. עי' ביצה ג' ב' תד"ה ואחרים באחרים: ע"ב גמ' הני מילי ע"ז דאין לו מתירין. עי' בתוס' לעיל דף עב ע"ב ד"ה כולן ידלקו ובשעה"מ הל' עבודה כוכבים ה"ג עלה ו' דף ה' ע"ב: שם נפולה נמי לבדקה. וא"ת הא כ' מהרא"י בפסקיו דבש"ס אף דאיכא לברורי ע"י בדיקה אינו צריך למבדק. י"ל נפולה אינו כספק דכל דלא נבדק הוי כודאי מחמת רוב. ת' עבה"ג ססי' ק"ו:

דף עה ע"ב גמ' כלום הקנה זה. מכאן למד בת' זרע אברהם ביו"ד סי' ז' דדרך מכירה שאסור בס"ת משום זלותא. אסור גם בגדולה שיהנו בו עניים: רש"י ד"ה שעיר. אבל אמם איל הוא. דהטאת אינו בא איל. וזכר כבש לעולם ואמם רק בא איל ע"כ א"א להתערב. ועי' תוי"ט סוף מתני' דריש פרקין:

דף עז ע"א גמ' אי גואי קא מעייל. עי' מל"מ פ"ב משחיטה ה"ג ד"ה וא"ת כפי סברת רש"י:

דף עח ע"א גמ' ראשון ראשון בטל. עי' בתוס' ב"ק ק' ע"ב בכורות כ"ב ב': שם אמר ריש לקיש. גרסת הטור ובית יוסף „ר' יוחנן" וככ"מ פרק הי"ו מפסולי מוקדשין „ר' פפא" ובת' הרא"ש כלל כ' ס"י ב' גרים „ריב"ל": תוס' ד"ה הפיגול. דאפי' היתר לא מצטרף. עי' בפ"מ בפתיחתו להל' תערובות ח"ד פ"ה ד"ה והנה בהיות הדברים: בא"ד כ"ש איסור לא מצטרף. עי' פסחים מ"ה א' הבתא לר"ע איסור והיתר מצטרפי איסור ואיסור מבעי':

דף עט ע"א גמ' ופליגא דרבי אלעזר. ע' ס' בית הלל סי' נ"ת סק"ד וס' חק יעקב על הל' פסח סי' תע"ה סק"י. ועי' ת' שער אפרים סנ"ג ד"ה והן וסי' כ"ד ריש עלה כ"ד ד"ה ועל העיקר ות' בית יעקב סי' ס"א ד"ה והוא. ות' עבודת הגרשוני ססי' ל':

דף פה ע"ב גמ' וטומטום ואנדרוגינוס. עי' בלח"מ פ"ג ה"ג מהל' איסורי מזבח:

דף פט ע"א מתני' קודם את חבירו. עי' ב"י א"ח סי' קפ"ח עלה פ"ט סוף ע"ג ד"ה וכתב הכלבו: רש"י ד"ה דם הטאת. אם בניהן בחוטין. אבל אם בא לימלך בעוד לא נשחטו מורין לשחוט ולהקריב אותה לגמרי ואח"כ העולה וזהו דתנן לקמן במתני' החטאת קודמת. תוי"ט: תוס' ד"ה כל התדיר תיפוק לי' מהכא. עי' ת' שאגת אריה ססי' כ':

דף צ ע"א גמ' אמר רב פפא בדהדר עיילינהו. עיין לעיל כ"ו א' תד"ה דילמא: ע"ב גמ' תבלי חולין. עי' רש"י תמורה כ"ג קרוב סוף ע"א ד"ה יאכלו ובמל"מ פ"ב משחיטה ה"ג ד"ה וא"ת כפי ס' רש"י: שם תדיר ומקודש. עי' מ"ש בסוגיא זו בשו"ת שאגת אריה מסי' י"ט עד סי' כ"ט:

דף צא ע"ב גמ' הא ר"ש. נ"ע בהר"ן שבת פ' שמונה שרצים בגמרא על מתני' אין אוכלין אזוכין בשבת. ד"ה אלא וודאי. ועי' באשר"י פ' הכונה ובפ"ת ברגים סי' ע' ובהר"ן שם: רש"י ד"ה הא ר' שמעון. אפשר דמזליף ליה. ובכתב"ע תורה כתב דאפשר שתהיה האש גדולה והזקה ותגלה את היין ולא הכוונה:

דף צה ע"ב תוס' ד"ה עירה. דבתר קליפה אין נשאר. עי' תוס' פסחים ל"א ריש ע"ב כתב „א"א שלא יתבשל מעט" ועי' מג"א סי' תמ"ז ס"ק ל"ג סד"ה גם מ"ש ובס' תוות דעת יו"ד סי' צ"א ס"ד:

דף צו ע"א גמ' נהדריגהו לכבשונות. עי' ת' כנסת יחזקאל סוף סימן ל"ו עלה מ"ה ד"ה והואיל:

דף צז ע"א גמ' כל יום ויום נעשה גיעול. בב"י יו"ד סי' נ"ג בשם רשב"א ביאר. ומ"ש קרוב לס"ס שם שהתוס' פ' כל הבשר פליגי על רשב"א צ"ע: ע"ב גמ' וניתי עשה ונדחה. מכאן הוכיח בס' ט"א ריש חגיגה עלה ב' עמוד ד' דגם אם אין העשה באותו דבר שבו הל"ת מ"מ דוחה. ועמ"ש בגליון יבמות ג' סוף ע"ב ועי' בתוס' ר"ע על משניות לאאמ"ו זצוק"ל פ"ג מ"ו דפסחים אות י"ג: תד"ה ואתי עשה. הא בעידנא דמהעקר. עי' בפסקי התוס' מה שתירצו והוא מוכרח מגילה א' ב' שדין בנ"ית דבעידנא כו' והא נשים כלאים חייב מצעת לבישה ובאמת אחר העיטוף כמ"ש בתוס' יבמות ל' ריש ע"ב ועי' טורי אבן ריש חגיגה ד"ה לישא שפחה:

דף צח ע"ב גמ' דם רבב על בגדו. ול"ע ביו"ד סי' קנ"ת סי"ז בהגה"ה דכ' בידו ועי' ת' שבו"י ח"ג סי' ס"ט:

דף ק ע"ב גמ' רבא אמר. עי' סוכה דף כ"ה ע"ב תד"ה משום:

דף קו ע"ב גמ' וכי מזהירין מן הדין. עי' ס' מעין החכמה סדר א"ת ב"ש אות ב' בד"ה וההקפה ראשונה:

דף קח ע"ב תוס' ד"ה שוגג. פשיטא. הרשב"א בחי' לקדושין תירץ בשם הראב"ד דה"א מדכתיב בב"ת דם יחשב לאיש ההוא דם שפך דאיתקש ש"ת לש"ד. וה"א דאיתקש נמי לדבר זה מה ש"ד יהרג ואל יעבור כו':

דף קט ע"ב גמ' חייב תני פרס. עי' מל"מ פ"ג ה"ג מהל' תמידין ומוספין:

דף קיב ע"ב גמ' קדשים קלים בכל ערי ישראל. עי' לעיל ס"א ב' תד"ה מאי קסבר:

דף קיג ע"ב רש"י ד"ה שאין ראויין לפתח אני למד כאן דאפילו. עי' מל"מ ריש פרק י"ח מהל' מעשה הקרבנות: תוס' ד"ה יצאו קדשי. דכל הראוי למזבח. ק' דהא זה אינו אלא מדרבנן ומאי קושיא על רש"י מל"מ פי"ח ה"ט מערכין ותרמין ועי' בתוס' לעיל נ"ט ב':

דף קיד ע"א גמ' אין אדם אוסר דבר. עי' בתוס' חולין ריש דף מ"א דזה לר"ה אבל לר"נ ורב עמרם ור"י שם מבכתת אף בהטאת משום דס"ל כיון דקניא לכפרה כדידיה דמי: שם ולדי קדשים בהוייתן. הרמב"ם דפסק במעי אמן הן קדושים אמאי הביא פי' י"ט ממעשה הקרבנות קרא דלפני משכן ה'. מל"מ פ"ד מתמורה סוף ה"ג: ע"ב תוס' ד"ה אלמא. אבל אשכחן גולה. עי' חולין ד"ס סוף ע"א תוספות ד"ה הנח כו' והר"ר שמואל מוהרדין כל ועוד דאמרינן כו' ועי' בשעה"מ פ"א מחמץ ומצה כ"ג עלה כ"ב ד"א ע"ב:

דף קטז ע"א גמ' בנה בהמה. עי' ס"א ריש ע"ב: ע"ב אף עלים. עי' ש"ע א"ח סי' כ"א ועי' ת' תוות יאיר סי' קס"א (עלה קי"ג ב') די"ל מהאפר נגנוב ש"מ דלהדיוט שרי כדאיי' ברובע ונרבע:

סליק מסכת זבחים

מרבינו הגאון הגדול החסיד רשכבה"ג מו"ה אליהו מווילנא זללה"ה.

דף יח ע"ב גמ' בלא (לבשן) [ילבשן] של חול. נ"ב ושל קודש: דף יט ע"ב גמ' אפי' אבילה ריקנית. נ"ב פי' במזכת: דף כא ע"א ברש"י ד"ה להיבדים כאיברים כו' לעבודת לילה. נעשה כהן כו' נקודות להפסק ונרשם עליו אות כ' כוונתו ואם בקשו קודם הוא ד"ה בפ"ע וצ"ל קודם ד"ה ורי"י אמר כיור: ע"ב גמרא אמאי נמחק וכן ברש"י נמחק תיבת אמאי:

דף כו ע"א רש"י ד"ה וקבול דמן בכלי שרת בפנים קבלה ולעמוד לפני ה' לשרתו נמחק ונ"ב וברכתו בשם ה' וגו' העומדים שם לפני ה': גמ' ככאם אל אהל מועד נמחק. נ"ב ובא וגו' אל המקום אשר יבחר ה' וברכת וגו':

דף כח ע"א גמ' בהמה דקה נמחק: דף לה ע"א גמ' והפגיל מורלה במורלה לא נתפגל אלא נמחק ונ"ב ומורלה לא נתפגל הזבה פגל בזבח נתפגל אלל ומורלה: דף כב ע"א גמ' רב ועירי נמחק תיבת רב:

דף כד ע"א גמ' אבר הם מקדישים לי נמחק ונ"ב אל הקדשים: דף כה ע"א רש"י ד"ה דבתרומה נמחק ומקיים נ"א: שם וינזרו מקדשי נמחק ונ"ב אשר יקדישו: דף נד ע"א גמ' וזפת נמחק ונ"ב וגפסים: שם זפה נמחק: דף עד ע"א גמ' כיצד כוס עד הגאי נמחק ונ"ב בת ס ג"נ וכן ברמב"ם ובשאר פוסקים: שם ומריב א נמחק ונ"ב בת"ב ל"ג לה ובזה א"ל מה שדחק תוס' ד"ה פירש ורש"י: דף צא ע"א גמ' בנין דקדשים כו' ברישא נמחק תיבת ברישא: דף ק ע"ב אחר ח.וח נ"ב גי' הרמב"ם קודש ופי' לאחר שקידש וכהם עליו: דף קב ע"א הזה ושוק בבהמה גדולה ואין תזה ושוק מכהם כך ונ"ב *) ות"ל"ת: סליק

*) נ"ס פרומות נתוי פודס

מהרב הגאון המובהק כו' מוהר"ר יחיאל בה"ר שלמה היילפרין זצ"ל.

דף יא ע"א גמ' וא"ר יהודה בריש דרבי חייא וכן הוא לקמן דף יג ע"ב. [תיבות] רבי מיותר: ע"ב גמ' וכו אחא בריה דרבא הכ מבמי' דר' ינאי. הוא"ל בריה דרב:

דף כה ע"ב גמ' דאמר ר' יוחנן משום ר' יוסי בר אבא. ובדף לז ע"א אמר ר' יוחנן משום אבא יוסי בר אבא:

דף לו ע"ב גמ' רבינא בר סילא. צ"ל שילא:

דף נב ע"א גמ' הניא דמים ליסוד דברי ר' עקיבא אמר ר' ישמעאל כצ"ל:

דף נה ע"ב אמר ר' יעקב בר אחא אמר רב אשי. צ"ל רב אבי:

דף סא ע"ב מתיב רב אחא בר אמי יומא סד ע"א ברב אמי:

דף סב ע"ב גמ' אמר אביי בר בונא. צ"ל בר אבין:

דף פג ע"ב גמ' דתני רבי חנינא בר מיומי בר"א בר יעקב. נ"ל שאל בדבי ר"א ב"י וכ"ה ביומא דף מה ע"ב ובמנחות דף כו ע"ב והגאי: סליק

הגהות וחדושים על מסכת זבחים מהגאון וכו' מוהר"ר יחזקאל לנדא זצ"ל אב"ד ור"מ דק"ק בראדי.

דף ה ע"א גמרא מה לשלמים שכן טעונין נסכים ותנופת חזה ושוק עולה תוכיח. נ"ב ועולה תוכיח היינו עולת העוף אלא דקשה היכי מה ק שכנו בנזור ואולי בקין המזבח אבל בהמת אין עוף קין מזבח עיין ברמב"ם פ"ד מהל' שקלים הלכה ט' ואפשר דמשם עולה קפריך דשם עולה יבנו בנזור וצ"ע:

דף יט ע"ב רש"י ד"ה משה ואהרן הרין וכו' ואע"ג דלא כהנו בב"א מיהו קרא להכי מדרש. נ"ב עיין בפירש"י בחומש בפר' פקודי מ' כ"ט בניוס ח' למלואים שימש משה ואהרן ובניו בב"א משה הקריב קרבנות צבור ואהרן הקריב קרבנות חובות ע"ש. ואפשר י"ל דס"ל לרש"י ז"ל כיון שחלוקין בהקרבתן קרבן שקרב זה לא קרב זה לא חשיב כהנו בבת אחת ולא היה צריך שיעור קידוש ד' כהנים כיון דלא שמשו בשעה אחת היה אפשר ליתן מים בתוך הכיור בין קרבן שהקריב משה לקרבנות שהקריב אהרן ובניו. ועדיין צ"ע ועיין לקמן דף ק"א ע"ב ובדף ק"ב ע"א אם משה כהן היה. ודו"ק:

דף סג ע"א גמרא ושלים אצבע בזכרותו. נ"ב היינו קשר האגודל: סליק

הגהות וחדושים על מסכת זבחים מאת הגאון כו' מוהר"ר זאב וואלף בהג"מ שמואל הלוי זצ"ל מבאסקוויץ.

דף י ע"א גמרא לסיועיה לר' יוחנן ומה במקום כו'. נ"ב עי' תוס' ב"ק דף כה. ד"ה אני לא אדון קרן כו' ותוס' חולין דף פה. ד"ה מה למעילה: ע"ב גמ' ק"ו מעולה. נ"ב עי' תוספות ב"מ דף קיד. ד"ה ואידך הכיא לנדון וכו':

דף טו ע"ב במשנה ע"ג רגלי חבירו. נ"ב עי' לקמן דף קי. תוס' ד"ה מין במינו וכו':

דף כא ע"א גמרא ממנו אמר רחמנא ולא בתוכו. נ"ב עיין תוס' חולין דף קי. ד"ה דלא אהו מנח כו' ועיין מ"ש הסמ"ג בהלכות נט"י דף קיז ע"ב:

דף כב ע"א תוס' ד"ה והא. דקתני דכהן גדול. נ"ב כוונת קושייתם הוא ור' יהודה התם ביומא דקאמר כל הכנה היה כה"ג מקדש בקיתון של זהב ודלא כשיורי קרבן העדה שלא הבין דבריהם. ודוק:

דף לו ע"א תוס' ד"ה שלמי פסח. דף ד. נ"ב צ"ל דף ט. ד"ה ושלמים הבאים מחמת פסחים וכו':

דף מד ע"ב גמרא שאמר משום ר' יוסי אמר רבא. נ"ב לפי הנראה מהתוס' ד"ה הלכתא למשיחא וכו' שבריש דף של אח"ז היתה גרסתם רב יוסף לא רבא וכן נראה מהתוס' סנהדרין דף נא. ד"ה הילכתא למשיחא וכו' וכן כ' מהרש"א שם. ועיין תוס' יומא דף יג. ד"ה הלכה כר"י וכו' שגם שם נראה שהיתה גירסתם כאן רב יוסף ולא רבה:

דף נח ע"א תוס' ד"ה דכ"ע. היינו לענין דעיב לנו כו'. נ"ב עיין תוס' ברכות ריש דף ג ד"ה אלא ב"מ נברך וכו' ותוס' גיטין דף מח: בד"ה דכ"ע גז"ש עדיפא. וכו': ע"ב גמרא מלינו ספל תגור מן העיקר. עיין תוס' ב"ק דף קא. קרוב לסוף ד"ה ולא ילבש וכו':

דף נו ע"א גמרא ושבע על ריחב מאה ושלשים והמש. נ"ב עיין בירושלמי דדמאי פרק שלישי על משנה אילן שהוא עומד בפנים ונוטה להוץ וכו':

דף נז ע"א ברש"י ד"ה אין מלמדין. אין מלמדין אפילו בג"ש. נ"ב עיין תוס' פסחים דף כד: ד"ה אתיא זריקה וכו'. ותוס' ערכין דף יד: ד"ה איבעיא להו וכו'. ותוס' קדושין דף לה: ד"ה ה"א נילף ראיה וכו':

דף סג ע"א תוס' ד"ה כל. ובעירובין דף כח ע"ב. נ"ב דף יט: בעי מיניה אביי מרבה תל וכו':

דף סח ע"א תוס' ד"ה כשרה. אבל קשה ממסכת תמיד דתנן. נ"ב פרק זיין משנה ג: ד"ה מלק בשמאל. ורבי יהודה מכשיר. נ"ב ורבי שמעון מכשיר וכו' כצ"ל וע"ל דף כד: בתוס' ד"ה והרי זריקה וכו':

דף עג ע"א תוס' ד"ה רבי יהודה. מההיא דפסחים דף עו. נ"ב דף כח: שם ל"ק למ"ד בתר כו'. נ"ב לא קשיא אפילו למ"ד בתר וכו' כצ"ל: שם ועוד י"ל להירוץ קמא כר"ה. נ"ב דר"ת דההיא דפסחים (דף כח.) כר' חייא וכו' כצ"ל:

דף עח ע"א גמ' אמר ר"ל הפיגול כו'. נ"ב עיין בכסף משנה בהלכות פסולי המוקדשין פ' י"ח הלכה כ' הביא שגירסא אמר רב פפא ובברכת הזבח השיגו ע"ש. ונעלם ממנו שבשו"ת הרב"א סי' תש"ל גירסת מהר"ם ג"כ ז"ל היא ג"כ רב פפא ע"ש אבל התוס' יבמות דף קא. ד"ה הכא זה וכו' ובנדה דף מו. בד"ה ר"י ור"ל כו' גרסו ריש לקיש יע"ש. וכן הוא בירושלמי דחלה פ"א הלכה א' הגירסא אמר ריש לקיש ועיין בתשובת הרא"ש ז"ל כלל כ' סי' ד' ובב"י י"ד סי' ג"ת קרוב לסוף ד"ה כל שיש ס' כנגד האיסור וכו' הגירסא ר' יוחנן ועי' ברש"י לקמן דף עט. ד"ה ופליגי דר' אליעזר וכו' דגרס ריש לקיש: תוס' ד"ה רבי יהודה. דאפילו לרבי חנינא. נ"ב דף עג. בד"ה ר' יהודה אומר וכו': שם ד"ה הפיגול. והזר והכה את זה (יבמות קד:). נ"ב לא נמצא מזה כ"א בחולין דף פד: ולא. וביבמות דף קא ריש ע"א ובמכות ד' טז. ועיין תוס' סנהדרין דף עט. ד"ה אי נמי וכו': בא"ד וצ"ל לפרש כגון דמיירי כו' וזית נותר יחד בתתיכה אחת. נ"ב צ"ל בתתיכה אחת ועיין בס' פנים מאירות להגאון מהר"ם א"ש ז"ל: בא"ד שמה זו היא התיכה. נ"ב פטור שמא זו היא וכו' כצ"ל: בא"ד שמא זו היא חוכה שיש כו'. נ"ב פטור שמא זו היא וכו' כצ"ל: ע"ב תוס' ד"ה לא רואין. כגון שהמים. נ"ב כמו שהמים כו' כצ"ל:

דף עט ע"א בתוס' ד"ה אמור רבנן. דגרים ר"ת כו' ל"כ אלא להיתר מצטרף לאיסור מין במינו. נ"ב תיבות מין במינו הוא דיבור המתחיל בפני עצמו: תוס' ד"ה אמרו עליו. כדפריבית לעיל. נ"ב דף ע"ח סוף ד"ה אלא מין בשאינו מינו. וכו':

דף פ ע"א גמ' רבא אמר לעולם יש בילה והזאה אין צריכה שיעורא. נ"ב עיין בס' צרה"ז לקמן דף צג. בד"ה רבא אמר דכ"ע וכו'. ובפירוש הראב"ד למס' עדיות פרק שביעי משנה ה':

דף פב ע"א גמרא תניא ארי"ש הגלילי ק"ו ומה במקום כו'. נ"ב עיין בירושלמי דפסחים פ' כיצד צולין סוף הלכה טו:

דף פד ע"א תוס' ד"ה הלן. תנא ושייר. נ"ב ועיין תוס' יבמות דף פד סוף ע"ב בד"ה אלא לאו ב"מ וכו':

דף פז ע"ב בתוס' ד"ה כלי שרת. אומר לו הבא אחרת. נ"ב דבר זה שנו ביומא דף ו' ע"א ובמנחות דף ע"ב: בא"ד דאין כאן לא קדושת כו'. נ"ב אע"ג דאין כאן וכו' כצ"ל: בא"ד לא הוה אלא לר"ג דוקא. נ"ב בריש פרק זה:

דף פח ע"א גמ' ת"ר כלי קדש שנקבו. נ"ב עיין תוס' שבועות דף יא. ד"ה מכל מקום קשיא וכו' מ"ש בזה:

דף צ ע"ב גמרא איבעיא להו תדיר ומקודש. נ"ב עיין בירושלמי דנזיר פרק שביעי קרוב לסוף הלכה א':

דף צא ע"א תוס' ד"ה ת"ש בכל הני ת"ש צריך טעם. נ"ב עיין תוס' שבת דף מג. ד"ה כופה עליו כלי ובגמ' זב"ק דף מב: א"ה לר"א נמי כמקדש ובהשו ה"נ וכבר דלמא א"ל טעמא אחרינא וכו' יע"ש בתוס' ד"ה ונימא רע"ק וכו' ודו"ק: ע"ב גמרא דון מינה ומינה. נ"ב עיין בב"ק דף כה: וכל המקומות שרשמתי עליהם שם:

דף צב ע"ב גמרא הנא כר"ע סל. נ"ב עיין לקמן עמוד שלאחר זה מה שכתבתי על הגליון:

דף צג ע"א גמרא דהניא ר"א אומר מי חטאת. נ"ב עיין במסכת עדיות פ"ז מ"ב בפירוש הראב"ד ז"ל שם ועיין מ"ש על הגליון: שם היתה לו שעת הכושר. נ"ב עיין בספר תק נתן שהביא גירסאות ישנות הרבה שגרסו רבי יעקב לא ר"ע. וכן הוא מוכח מן התוס' לעיל דף פב. ד"ה מכדי אהרנו וכו'. וע"ש בספר ק"ק שהתפלא על התוס' והודה לה פליאתו. וע' באור הת"ב הל"ג בס' קרבן אהרן פר' ט דף י"ד סוף ע"ג (דפוס ווינציי') שגם ביאר ביאור יפה להך ברייתא. ודו"ק: שם תוס' ד"ה מי חטאת. והכא לאחר קידוש. נ"ב עיין תוס' חגיגה כג. ד"ה מת התהום וכו' שתרצו באופן אחר. ודו"ק:

דף צד ע"א גמ' מטלית פחותה משלש אצ"ב. נ"ב עיין תוס' סוכה עז. ד"ה דלא חזי וכו' ועיין בפירוש הר"ש במסכת כלים פ' כ"ח מ"ח:

דף ק ע"ב גמרא רבא אמר אידי ואידי. נ"ב עיין תוס' סוכה כה: ד"ה שבועת העדות מנה"מ וכו':

דף קד ע"א גמרא והילכתא כדברי חכמים. נ"ב עיין בבה"ז שהקשה הילכתא למשיחא יע"ש ועיין תוס' לעיל דף מ"ב ריש ע"א ד"ה הילכתא למשיחא וכו' והתוס' יומא יג. ד"ה הלכה כרבי יוסי וכו': שם בעין משפט אות ד' ה' וע"ש בכ"מ. נ"ב ועיין בטור וב"י י"ד סימן ש"ז ובבדק הבית שם:

דף קה ע"ב גמרא דתנן חיבורי אוכלין. נ"ב טהרות פ"ח מ"ה וע"ש בפירוש הר"ש:

דף קז ע"א גמרא דם יחשב לרבות הזורק. נ"ב לאיש ההוא דם שפך לרבות כצ"ל וכ"ה הגירסא בסנהדרין לה: ומבואר ברש"י שם ד"ה לרבות את הזורק וכו' דמדם שפך נפיק וכן משמע ברש"י פה וכן מבואר ברש"י על התורה: שם תוס' ד"ה מאי עביד ליה לחלק. תימה דהך סוגיא כו'. נ"ב עיין תוס' ב"ק נה. ד"ה או מיבעיא וכו' ועיין בתמורה ה: ועיין תוס' יומא נה. ד"ה ר' יונתן וכו' קרוב לסוף הדיבור שכתבו ז"ל מ"מ מה שהקשיתי וכו' פירש דס"ל כוותיה דמצרכין וכו' ודו"ק:

דף קח ע"ב גמרא דברה תורה כלשון ב"א. נ"ב עיין תוס' סוטה כד. ד"ה ור' יונתן וכו' ובמנחות יז ד"ה מאי האוכל יאכל וכו' מ"ש דר"י הדר': שם תוס' ד"ה שוגג. ק"ק אטו לר"ל קרא. נ"ב עיין בחידושי הרשב"א והריטב"א למס' קידושין מג. שהקשו קושיא זו בשם הראב"ד ז"ל וע"ש מה שתירצו מטעם ומתוך דבריהם שם יתבאר לך ג"כ כוונת קושיית התוס' הכא:

דף קט ע"א גמ' מנין לרבות הקומץ. נ"ב מניין לרבות את הדם ת"ל או זבח מנין לרבות וכו' כן הוא הגירסא בילקוט רמז הקפ"ט דף קסח:

דף קיד ע"ב תוס' ד"ה היתר במה. דכל היכא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני. נ"ב ואיסורי של הקדש מחוסר זמן אמרינן ביומא סג: ירלה לקרבן וכו' מנין שלא יקדישנו מחוסר זמן וכו' יע"ש ועיין לעיל דף יב. דרבי אפוטריקי דמי וכו' לילה לקדושה יום להרצאה וכו' יע"ש ודלא כס' צאן קדשים שנעלם ממנו כסוגיי' הללו והאריך לחנם:

דף קטז ע"א אמר ר"א מנין למתוכר אבר. נ"ב דאמר רבי אלעזר וכו' כצ"ל:

דף קיז ע"א גמרא מנחה ונזירות קריבין בבמה. נ"ב מן תיבות מנחה עד תיבת דברי יש למחוק וכצ"ל אין קרב בבמה דברי ר"מ וכו' וע' ברש"י ד"ה כל הנידר וכו' וכן מוכח מדברי התוס' דף ע"ב ד"ה ר' שמעון אומר וכו' ע"ש ודו"ק: שם רש"י ד"ה מנחות ונזירות. נ"ב נ"ל שהוא דיבור אחד עם סוף הדיבור שלפניו וכצ"ל לרבי מאיר מנחות ונזירות נידר ונידב הוא וקרבו: שם בד"ה כל שאין נידר ונידב. וצבור בקטנה לא מקרבו. נ"ב מקרבי כלל אבתכת וכו' כצ"ל: שם ע"ב תוס' ד"ה ר"ש אומר ולא שעירים כ"א תמידים. נ"ב כ"א דומיא דתמידים וכו' כצ"ל והיינו אילו ואיל פעם כל בהמר בחומש הפקודים הכל היו קריבין שהיו כולם עולות אבל השעירים והשעיר חטאת ושר כבר"ג הם לא היו קריבין. וק"ל: סליק

הגהות וחדושים על מסכת זבחים מאת הגאון וכו' מוהר"ר ברוך פרענקיל תאומים זצ"ל (בעהמ"ס ברוך טעם).

דף ב ע"ב גמ' כשמא לאו לגירושין. נ"ב יעוין בתוס' מסכת עירובין דף י"ג ע"א ד"ה אבל: תוס' ד"ה סתם. אלא שלא תשמשו. נ"ב יעוין בפסקי תוס' ובשו"ת הרשב"א סימן תת"מ שכתב בזה"ל דברים ונחש כו' כתב ר"י כו' אפילו זינתה יכולה להיות תחתיו ותשמשנו כשפחה ויעוין בא"ע סי' קי"ז סעיף א':

דף ד ע"ב תוס' ד"ה מחשבה. ולפי' יהא צריך דיבור. נ"ב יעוין תוס' לעיל דף ב' ע"א ד"ה כל הזבחים ויעוין תוס' פסחים דף ס"ג ע"א ד"ה ר"מ ותוס' ב"מ דף מ"ג ע"ב ד"ה בתובב ותוס' חולין דף ל"ט ע"א ד"ה אלא וביתה וברש"י לקמן דף מא ע"ב ד"ה כגון שנתן ובמנחות דף ב' ע"ב ד"ה אבל מחשבה: ד"ה בקולים כו' פרק שור שנגח כו'. נ"ב יעוין שם בתוס' ד"ה ויש:

דף יב ע"א תוס' ד"ה הנ"ה אי דאפרשה. דלא דמי. נ"ב יעוין תוס' לקמן דף נ"ט ד"ה עד שלא נבנה: תוס' ד"ה לילה לקדושה. הקשה. נ"ב יעוין תמורה דף כ"ה ע"א ובבה"ז כאן ובתוס' תמורה דף י"ט ע"ב ד"ה והא:

דף יד ע"ב גמ' א"ל שהיטה. נ"ב יעוין מנחות דף ה ע"א: תוס' ד"ה הנ"ה. וה"ר יעקב. נ"ב יעוין תוס' יומא דף ל"ב ע"ב ד"ה א"כ:

דף יז ע"ב גמרא לא דכ"ע כוז. נ"ב יעוין תוספות יבמות דף ז' ע"ב ד"ה רבי יוחנן אמר:

דף כב ע"ב גמ' כל שביהיד. נ"ב פסחים דף סב ע"ב: תוס' ד"ה אי הכי. או השבינים. נ"ב יעוין פסחים דף ע"ט ע"א

דף כח ע"ב גמרא האוכל יאכל. נ"ב יעוין לקמן דף מ"ד ע"א תוס' ד"ה אלא כו'. ובמנחות דף י"ז ע"א:

דף ל ע"א תוס' ד"ה דכריה. נ"ב יעוין תוס' בכורות דף ט' ע"א ד"ה אמר רב אשי. ותוספות תמורה דף ד' ע"א ד"ה מעברותיהם:

דף לא ע"א תוס' ד"ה דכתיב תאכלהו. נ"ב יעוין מנחות דף י ע"ב תוס' ד"ה דל"ש:

דף לג ע"ב תוס' ד"ה לענין. דעשה שיש בו כרת. נ"ב יעוין מס' שבת דף קל"ג ע"ב ד"ה האי עשה ול"ת כו': בא"ד נהדי עשה כדקאמר. נ"ב יעוין ב"מ דף למ"ד תוספות ד"ה הא אין ל"ת ובנזיר דף כ"ח ע"ב בתוס' ד"ה כר"ף:

דף לד ע"א גמ' טמא שאכל בשר קודש. נ"ב יעוין תוס' לקמן דף מ"ו ע"ב ד"ה מהלוקת:

דף מה ע"א גמ' דבתרומה כתב. נ"ב יעוין קידושין דף מ"א ע"ב תוס' ד"ה הנכרי ובירושלמי ספ"ג דתרומות: תוס' ד"ה דומיא. ולא"ת אזהרה. נ"ב יעוין תוס' סנהדרין דף פ"ד ע"א ד"ה גמר:

דף כו ע"ב גמ' כיון דלא קריגא. נ"ב יעוין פסחים דף ע"ט ע"א ורבא אמר מ"ט:

דף כו ע"א גמ' כולן פסולין. נ"ב יעוין תוס' לעיל דף כ"ב ע"ב ד"ה תאמר בניתנין למעלה:

דף כט ע"ב תד"ה אי טרפה חיה כו' דבשר הפורש ממנה כפורש מן המתה כו'. נ"ב יעוין חולין דף קכח:

דף עא ע"א גמ' בהמית. נ"ב יעוין במס' נדה דף מ"ב ע"א: תוס' ד"ה אפי' (המדה"ק). ומיהו מה שאומר ר"ת. נ"ב יעוין תוס' חולין דף ל"ה ע"א ד"ה הכא: בא"ד דהו"ל קבוע. נ"ב יעוין תוס' נזיר דף י"ב ע"א ד"ה אסור: ד"ה על פי ע"א כו' פי' בקונטרס כו'. נ"ב יעוין מ"ש בתוס' ב"ק דף מא ע"ב: שם אי ס"ד להדיוט אסור למה לי למעיינהו. נ"ב יעוין שם בתמורה דף כ"ח ע"א תד"ה טול אתה: ד"ה ברובע. דבשני עדים כו'. נ"ב יעוין תוספות חולין דף קט"ו ע"א ד"ה תורה: בא"ד אמר רבא. נ"ב יעו"ש תד"ה דאמרו לו: ע"ב תוס' ד"ה ובטריפה כו' אבל למ"ד בוולד טרפה שמא כו'. נ"ב יקשה ושמא: שם ומשום שור לאדי' איצטריך שור. נ"ב יעוין תוס' ב"ק דף יו"ד ע"א ד"ה שהשור: בא"ד דברי הנאה. נ"ב יעוין תוס' סנהדרין דף מ"ח ע"א ד"ה משמשין ובתוס' חולין דף קכ"ב ע"א ד"ה עורות ותוס' נדה דף נ"ט ע"א ד"ה שמא:

דף עג ע"א תוס' ד"ה רבי יהודה אומר. אלא כדבר לח. נ"ב יעוין לקמן דף ע"ז ע"ב תוס' ד"ה הא עבר וש"נ: ע"ב תוס' ד"ה וניכבשינהו. אסורין כאילו. נ"ב בתוס' פסחים לא כתבו כן ויעו"ש:

דף עד ע"א גמרא ונפל א' מהם ליס. נ"ב יעוין במל"מ פ"ט מהלכות אבות הטומאה ה"א שבילין קרוב לסוף הדבר: ע"ב גמרא תרומה דים לו מתירין. נ"ב יעוין יבמות דף פ"ב ע"א:

דף עז ע"ב תוס' ד"ה הא. וסילת כטל. נ"ב יעוין לעיל דף ע"ג ע"א תוס' ד"ה ר"י ובמנחות דף כ"ב ע"ב תד"ה מכאן וביבמות דף פ"ב ע"א תד"ה ר"י:

דף עח ע"א גמרא אי אפשר שלא. נ"ב יעוין תוס' בכורות דף כ"ג ד"ה גבילה: תוס' ד"ה הפיגול. מלינו הכרעת ספק. נ"ב יעוין בירושלמי יבמות סוף פ' נושאין הכה בניהם בב"א כו' ובתוס' יבמות דף ק"א ע"א ד"ה הכה. ובתוס' מו"ק ד' ע"ב ד"ה משום מאי: ע"ב גמ' מין במינו. נ"ב יעוין תוס' חולין דף נג ע"ב ד"ה רבא:

דף פא ע"ב גמרא בשיכל פסולין. נ"ב יעוין תוס' זבחים דף כ"ב ע"א ד"ה דברתי לגואי:

דף פו ע"א תוס' ד"ה אתיא זריקה כו'. נ"ב יעוין תוס' בכורות דף כו ע"א ד"ה התולש:

דף פח ע"א תוס' ד"ה מן. ומההיא דחגיגה. נ"ב יעוין תוס' חולין דף ל"ה ע"ב ד"ה ואם תמר ובתוס' מס' חגיגה דף כ"ה ע"ב ד"ה במטהר:

דף צג ע"א תוס' ד"ה מי חטאת כו' וי"ל כו'. נ"ב ובחגיגה דף כג ע"א תוס' ד"ה מת מתרלים פי' אחר:

דף צה ע"ב תוס' ד"ה עירה. ובירושלמי תשמש. נ"ב פרק א' דמעשרות. ובשבת פרק כירה:

דף צו ע"ב תוס' ד"ה בישל. נשאר אסורי. נ"ב יעוין בסמ"ג ובמרדכי המובא בשו"ת הב"ד סי' קל"ב ובפסקיו סימן קנ"א:

דף צז ע"ב תוס' ד"ה ניתי. ל"ת שיש בו כרת. נ"ב יעוין בספר סבריות ש"ג סי' קס"ג. ובמהרש"ל יבמות דף ד' ע"א ד"ה רש"י בד"ה לא תלבש כו'. ובחי' מהרש"א שם: תוס' ד"ה והא. אכתי קשה. נ"ב יעוין בפסקי תוס' דין ס"ש. ובמל"מ פרק י' מהלכות ק"פ דין א'. ויש לכוין כוונת הפסקי תוס' עפ"י מה שכתב בתה"ד בסי' ק"ב ובסי' רס"ד. ובפסקיו סי' רל"ד:

דף קב ע"א גמ' בשעה שפושקין. נ"ב יעוין מגילה דף י: ע"ב:

דף קו ע"ב גמרא אין מזהירין מן הדין. נ"ב יעוין מה שציינתי במכות דף ה' ע"ב:

דף קט ע"א תוס' ד"ה עולה. דחלב בכוית. נ"ב יעוין מס' יומא דף פ"א ע"א. ותוס' דף ס' ע"ב ד"ה קמ"ל. ורש"י מס' חולין דף ק"ב ע"א ד"ה מצטרפין:

דף קיד ע"א גמ' אין אדם. נ"ב חולין מ ע"ב פסחים נ ע"א יבמות פג ע"ב ע"ז נג ע"ב: שם ואליבא דריש"ג. נ"ב יעוין תוס' חולין דף מב ע"ב ד"ה אי הכי:

דף קטו ע"ב גמרא ויקח מכל הבהמה. נ"ב יעוין תוס' חולין דף כ"ב ע"ב ד"ה והביא פתילת האיסור כו':

דף קטז ע"א תתקפ"ד דורות. נ"ב יעוין חגיגה דף יג ע"ב: תוס' ד"ה ודלמא כו' דאדם אית ליה מזלא ס'. נ"ב יעוין תוס' גיטין דף ט ע"ב ד"ה ונקר במתו:

דף קיח ע"א גמרא לבכביר את הזר. נ"ב יעוין תוס' מנחות דף ו' ע"ב ד"ה וכי טימא: סליק

חדושי הלכות מהר"ם שיף על מסכת זבחים עם הגהות

ממסכת זו לא בא לידנו מכתבי הגאון המחבר ז"ל כי אם קונטרס אחד מארבע עלים

פרק שני

דף יז ע"א בתוס' בד"ה טבול יום מנ"ל כו' ואין לתרץ נמי כו'. יש לדקדק בדבריהם מה תיקנו בזה דהא כמו דגלי בטבול יום לא נילף מיניה מחוסר כפורים משום דטבול יום חמיר דפסיל בתרומה ואפ"ה כיון דגלי בטבול יום דטמא אף דקליש טומאתיה תו דרשינן מטהרה מכלל שהיא טמאה א"כ ה"נ נהי דמוקמינן חד ריבויא למחוסר כיפורים ולא נילף מיניה טבול יום משום דמחוסר כיפורים מחוסר מעשה הוא מ"מ כיון דגלי במחוסר כיפורים דטמא אע"ג דקליש טומאתיה תו דרשינן וטהר מכלל שהוא טמא לרבות טבול יום. ונראה דלהתוספות דהכא (א) ליכא לאקשויי דכבר הולכו לומר תירוץ אחר גבי טבול יום דהא כתיב טמא בהדיא בכלי טבול יום כמ"ש לעיל ותירצו דצריך קרא גבי עבודה כו' וגבי אכילת תרומה וקדשים קרא אחרינא כו' וא"כ כ"ש דמוטהר מכלל כו' ליכא למילף. ותירוצם דאי לאו קרא דרבי סימאי מהני לן לגבי מחוסר כיפורים (ב): **בא"ד** ועוד י"ל דצריך קרא לרבות טבול יום כו'. בראשונה תירצו קושיא אחרונה דאיצטריך ריבויא במחוסר כיפורים בביאת מקדש ולא הוי ילפינן מוטהרה משום דבמת לא שייך מחוסר כיפורים. ועוד י"ל לתרץ קושיא שניה דאיצטריך ריבויא לטבול יום ולא ילפינן מורחץ במים וטמא עד הערב משום דמשמע אבל נתחטא שהזה ושנה וטבל כו': **בא"ד** ומהני טעמי אתי שפיר דליכא למימר כו'. למה לי אידך קרא נילף מביאת מקדש דהא איתקש קודש למקדש. אבל לא נתחוור לי מאי דקאמרי דהא קרא דביאת מקדש מפתעי לפטורא ועי'. וז"ל התוס' פרק הערל וא"ת ולשתוק מוטהר דהכא ומלא יחללו דזבחים ונילף קודש ועבודות מדאיקרי טמאים לענין ביאת מקדש ואומר ר"י דאי לאו קרא דהכא לא הוה דרשינן התם טמא יהיה לרבות טבול יום כו' אלא הוי מוקמינן ליה לדרשא אחריתא ע"כ ועיין. ויש לכוין דבריהם דהכא ג"כ עפי"ז כיון דמשמעות אבל נתחטא שהזה כו' פטור מכרת לא הוי מרבינן מטמא יהיה כו' טבול יום ומחוסר כיפורים [ג"כ לא הוי מרבינן כיון דלא משכחת לה בטומאת מת] ועי': **בסה"ד** וקרא ובא השמש וטהר איצטריך כו'. ר"ל דילפינן מיניה אכילת קודש בטבול יום כפ' הערל איצטריך משום דכתיב בפרשת אמור בשרץ דקיל טפי מנדה ושכבת זרע. וזה תירוץ לקושית הראשונה [התימה דגבי זב וזבה כו' כתיב כמה פעמים ורחץ במים וטמא עד הערב כו']. ולא יחללו איצטריך לפרושי דלא הוי דרשינן וטהר מכלל כו' אי לאו קרא דר' סימאי כמ"ש לעיל וא"כ לפי קושיות התוס' לא איצטריך ולא יחללו נ"כ רק נקטו בלשונם ובא השמש וטהר דכתיב בשרץ. ולא יחללו לפרושי אתא (ג): **בהגה"ה** הא לא אתיא לן מחוסר כיפורים אי לאו כו' ולא לכתוב טמא וי"ל כו' לא חש לדקדק הסוף דיבור. ומתחיל הדיבור רמז לטבול יום שאם עבד חילל מנין כו': **בתוס'** בד"ה דגמר חילול חילול כו' דממעטי התם רבנן בעל מום כו' דלא חשיב לה התם משום דטמא וטבול יום כו' חילול מתרומה נימא דפסול בתרומה במיתה ולא פסול כו' וי"ל כיון דמחיל עבודה כטמא כדנפקא לן מוינזרו כו' בגזירה שוה דחילול חילול גמרי מתרומה כו'. ובשמעתין הכא שפיר קאמר כיון דהאי חילול דלחם אלהיו ניתן לידרש מתרומה מסתברא לאוקמי במאי דפסיל בתרומה (ד): **ע"ב** ברש"י בד"ה כזב דמי כו' טהור הסוף דיבור. ומתחיל הדיבור לא כזב דמי כו' דקי"ל דכשר בפרה. ומתחיל הדיבור לא דכ"ע כזב דמו כו' בהו הוו מחוסר כיפורים ס' כפרה הסוף דיבור: **ברש"י** בד"ה טומאה דאיתה פרשה כו' מק"ו ומה טבול יום כו' לא כ"ש אבל מחוסר כיפורים כו' כל"ל: **בתוס'** בד"ה קסבר כו' שנכנס למקדש חייב כרת דתנן כו' מקודשת ממנה שאין כו' ועוד דבהאי סוגיא כו' יהיה לרבות טבול יום קאמר דכ"ע מחוסר כיפורים כו'. ע"ש בפירש"י: **בא"ד** במחוסר כיפורים ומיהו פלוגתא דאמוראי כו במקצת שמיה ביאה כו'. ועוד מה שפי' בקונטרס לענין למנות כו' תימה הלא טבול יום אין מונין כו' לא מחוור זה דבמחוסר כיפורים קיימינן ועיין: **בא"ד** א"כ יעשה רביעי חמישי בקודש מק"ו כו'. ר"ל ומה מחוסר כיפורים שמותר בתרומה עושה ראשון ושני בקודש שלישי דפסול בתרומה אינו דין שיעשה רביעי וחמישי בקודש: **בא"ד** הו"ל דיו כתרומה אי לאו משום דמיפרך ק"ו כו'. כדאיתא שם בפירש"י: **בא"ד** על דם טוהר שיהא מערה כו' הרי היא כמגע טמא מת כו' פסח הבא בטומאה כו' לענין טומאה דחויה בציבור כו'. לקמן ריש דף י"ג: **בתוס'** בד"ה שרפה אונן כו' כגון שלא נשמה כו' כדאמרינן בהקומץ רבה כו' בפסח הבא בטומאה כו'. לפי"ז לא יתכן למה שהגהתי לעיל דף ע"ז ע"ב בתוספות בד"ה ומה טומאה כו' ותימה למ"ד אנינות לילה כו' (ה): **בא"ד** בק"ו מטבול יום שאסור בנגיעת תרומה כו' משום אונן נקטו נגיעה וק"ל (ו). מיהו בלא"ה קשה דהא ק"ו הוא לנגיעה והיאך פרכינן מאכילה כמ"ש בסמוך [בד"ה אונן] מפ' הערל וצ"ל בהכרח דהפירכא הוא דמשא"כ במחוסר כיפורים דאסור אף בנגיעה אבל אונן אף שאסור באכילה מ"מ מותר בנגיעה (ז) והשתא א"ש. אבל לא ידעתי אם טבול יום מותר בנגיעה ואף דשרי באכילה הא ע"כ צ"ל הרי פסח אינו נאכל אלא בלילה וא"כ העריב שמשו והוחק לומר הא הערב שמש הוא בצאת הכוכבים וטהר יומא או כגון שנטמא בלילה וטבל בלילה. אלא פירוש דשוחטין וזורקין עליו ובלילה אוכל (ח) ועי': **שם** מה לטבול יום דמת שכן מותר לאכול בפסח הבא בטומאה [עה"ג]. ובמסקנא דשמעתין דקאמר שכן טומאה יוצאה מגופו ולא קאמר שכן אסור לאכול בפסח כו'. אפשר דהיא היא: **בא"ד** בהגה"ה המתחלת והיא דטבול יום כשר מן התורה כו' קודם מדרס לחטאת כו' והא דבמעורבי שמש כו' אלא שאחיו הכהנים היו מניחין כו' קודם מדרס לחטאת כו'. ע' בתוספות ריש יומא: **בתוס'** בד"ה והזה כו' שריפה מהזאה הסוף דיבור. ומ"ה אונן כו' אטו אנן לאכילה קאמרינן לנגיעה קאמרינן כו' מכללן תאמר באונן שהותר כו' שאסור ליגע בקדשים כו'. בתוס' בהערל מפורש יותר. מבעל מום קשה ועוד מה לטבול יום כו' הכל דיבור אחד: **בתוס'** בד"ה אין בגדיהן עליהן כו' כתיבא התם ממש כו' דמכנסים לא כתיבא התם כו'. וחילול במכנסים אפשר דילפינן בגזירה שוה מחוקה חוקה דבמכנסים כתיב חקת עולם ועי':

דף יח ע"א ברש"י בד"ה אי מהתם כו' חיוב מיתה לפסולין כו' שיש אחריה עבודה כו': **בד"ה** והא תני כו' אחרינא. הס"ד: ומ"ה ה"מ כו' שתויי יין ממחוסר בגדים. הס"ד: **בד"ה** ה"ק מנין כו' בגדים משתויי יין כו' שתויי יין ממחוסר בגדים וה"ק כו': **בד"ה** לא מיקים כו'. וד"ה מיומא טבא כו' להבדיל ולהורות כו'. משום דרב אורי הוי מורי בדרשותיו כדאיתא פ"ק דביצה: **בד"ה** אי מהתם כו'. אימא לא תיבעי בגדים קמ"ל כו' מאי היא. הס"ד: ומ"ה הכהנים כו' כהונתן בה הס"ד: **בד"ה** שחקים ישנים. הס"ד: ומ"ה כשירים כו' שתהא כמדתו מלוה כו' כצ"ל: **בד"ה** חיסר אחת מכל הבגדים. הס"ד: ומתחיל הדיבור יותר כו' בעולם. הס"ד: ומ"ה רטייה כו' על בשרו. הס"ד: [שייך לע"ב] ומ"ה מטושטשין בטיט. הס"ד: ומ"ה מקורעין כו' הוא הראוי לעבודה דבעינן כו': **בתוס'** בד"ה תלמוד לומר כו' דהא אמרי' במנחות כו': **בתוס'** בד"ה אתיא חוקה חוקה כו' אינו כתיב בפירוש וילפינן חוקה חוקה ממחוסר בגדים כו' ובתורס מן כו'. ר"ל בתורס מן כו' שם תירץ הרר"י והכא צ"ע לחלק: **בא"ד** תרי קראי במחוסר בגדים למה לי דבתרווייהו כתיב חוקה כו'. ר"ל דקושיית הרר"י דלעיל סוף ע"ב בד"ה אין בגדיהן עליהן קיימת וליכא שום תירוץ דמה דמתרץ לעיל דצריך משום מכנסים מ"מ הא בתרווייהו כתיב חוקה והוי ילפינן מהדדי דע"כ לענין חילול יליף מכנסים מוחגרת. בגזירה שוה דחוקה חוקה. אבל מ"ש ומיהו וחגרת כו' לא ידענא מאי איהון בו וצ"ע: **בתוס'** בד"ה כהן גדול שלבש כו' אמר למלך פר ושעיר כו' היום משל מי כו' וידע שהוסר מן הכהונה. הס"ד **ע"ב** גמרא רב אמר אחד זה ואחד זה כו' כצ"ל: **ברש"י** בד"ה אלא לרב קשיא מרושלין. הס"ד: ומ"ה וכ"ת כו' דקסבר אבנט כו' שע"י אבנט הו"ל כחותך כו' ומכשירו הס"ד: ומ"ה אלא מסולקין כו' כקצרים מעיקרא. הס"ד: **בד"ה** ומר סבר כו' ומאן דמחייב כו' יתור בגדים. הס"ד: **בד"ה** כד שיהו מנך כו' ממשמעותא. הס"ד: ומ"ה חדשים כו' פשתן. הס"ד: ומ"ה שיהו שזורין כו' כמו לבהו הס"ד: **בד"ה** דברים (נ"ל שצ"ל בגדים) כו' ואזיל דבר העולה כו' ליה לעיכובא. הס"ד: **בד"ה** ואימא עמרא כו' נימא לבדה. הס"ד: **בד"ה** כיתנא כו'. מיפלל לפני עוזייתו כו': **בד"ה** אגב כו' ונחלק. הס"ד: ומ"ה מכנסי כו' היינו פשתן. הס"ד כצ"ל **ברש"י** בד"ה וערל בשר כו' לא יבא כו' בהדיא. הס"ד: **בתוס'** בד"ה מסולקין כו' תמיד נכתש מדו כמדתו כו' ולא לעכב. הס"ד: ומ"ה ואידך כו' התם ר"ש כסות סומה כו' דהאי סוגיא כמאן דמרבי כו'. ע"ש בתוס' מנחות מפורש יותר: **בא"ד** ומיהו קשה להאוא דמנחות דלקמן בפ' ב"ש כו' כצ"ל: **בתוס'** בד"ה והתניא משוחקין כשירים כו' תימה דביומא דף יב ע"א כו' ואמאי צריך ריבוי. הס"ד. ור"ל כיון דמשני הכא מה שאינו נשמע ממשמעותא דקרא אינו אלא למצוה. ומיהו למה שפירש"י חדשים כשעה שהיו בבדי פשתן איצטריך ילבש לאורויי דאינו מעכב ועיין: **בתוס'** בד"ה ואימא כו'. מחיטה אחת. הס"ד:

דף יט ע"א גמרא מדלי ליה המיינאי כו' כצ"ל: **ברש"י** בד"ה והוי מדלי לי המיינאי כו' אבנטו היה כו' אצילי ידיו והשפילו כו': **ברש"י** בד"ה ותיפוק ליה כו' שרי ר"י. הס"ד. אבל אכורך עליה נמי דגופה דמתניתין אפשר דכיון דצריך לרפואה אינן חוצצין. אבל בעירובין מפרש רש"י בהדיא דאף אמתני' פריך ע"ש. ומ"ה בשמאל כו' לעבודה. הס"ד: **בד"ה** ודאי פליגי כו' במשמע. הס"ד: **בד"ה** לישנא אחרינא אמרי לה כו' היא דפליגי לישנא. הס"ד. ומ"ה לימא כו' דאילו ר"י פשיט לן כו'. ר"ל ר"י ודאי פליג אדרבי יהודה ולית לן למימר דלא פליגי דהא עלה כו'. אלא דלבא דאיתמר בעלמא כו': **בד"ה** ולר"י דקאמר כו': **בד"ה** רבותא הוא כו' כבשרו. הס"ד: **בד"ה** בית השחי כו' כבשר. [הס"ד: ומ"ה גופו כו'] גופו. הס"ד: ומ"ה נימא כו' מגורר ותחובה בו כו' מעיקרא. הס"ד: ומ"ה יצא שערו כו' שערו מאי. הס"ד: ומ"ה תפילין מהו שיחוצו למהוי יתור בגדים. הס"ד: ומ"ה אליבא כו' ובהקומץ רבה. הס"ד: ומ"ה לא תיבעי לך דודאי חייצי כו' לא מ"וה היא דניהוי כגופו כו': **בד"ה** דיום נמי חייצי דאל"כ מליתו כו' כצ"ל: **בד"ה** ומן התפילין כו' מן המצוה. הס"ד. ומ"ה דלא מתני ליה אסור שאין כו' לשנות בהן איסור. הס"ד: ומ"ה דיר חוצצין כו' לבשר. הס"ד: **בתוס'** בד"ה כורך כו' משום דמסיק פרק כל כתבי כו' כפי"ג יבם וקשר עליו כו' וקאמר התם דלמדתו דספוג אינו כו' משמר נמי כו' ובסמוך כו' דאבל לא במדינה. הס"ד: ומ"ה מאי אריא כו' משום לשון חכמים מרפא דכיון שם ושיא היה לפירושם דהו"ל גלגל דהוי חידוש גדול יותר אינו דומה שיתרץ נמי חידוש יותר דשרי במקדש וכפירש"י לכך מפרשו משום לשון חכמים מרפא שנם לישנא דגמרא אגב אורחא אינו משמע כפירש"י: **בתוס'** בד"ה תפילין כו' דבשל ראש הא אמרינן בשמעתין דאין חוצצין כו' ומיהו הא דתניא אינן כו' חידוש שאין חוצצין כו' פתילי הציץ. הס"ד: **ע"ב** גמרא א"ל רב שמא בריה דרב אחא לרבינא כו': **ברש"י** בד"ה ששם מניח כו' דלאו בגד הוא. הס"ד: ומ"ה מכלל כו' יחללו. הס"ד: **בד"ה** כהן גדול כו' התקריא אם לא טבל כו' עבודה כשרה. הס"ד: ומ"ה שחרית כו' ממחוסר בגדים. הס"ד: ומ"ה דאורייתא כו' לכולה מלתא. הס"ד: **בד"ה** אמר קרא כו' אלא אחר דברים כו': **בד"ה** והיתה להם כו' בקידוש כתיב. הס"ד: **ד"ה** מניח ידיו כו' ירחצו כדכתיב קרא. עי' במפרשי רש"י פרשת כי תשא: **בד"ה** מאי בינייהו כו' פליגי. הס"ד: **בד"ה** אין צריך לקדש כו' יצא ולא הסיח דעתו. הס"ד: **בד"ה** דפסיק ליה כו' פי הכא. הס"ד. ומ"ה דכתיב בגשתם כו' חדשה הס"ד: ומ"ה דכתיב בבואם והרי לא יצא. הס"ד. ומ"ה אבל גישה כו': **ד"ה** אביאה ריקנית כו': **ד"ה** דרב אחי כו': **ד"ה** הכל מודים כו'. ידיו ורגליו מודין הם כו' אלא גישה הס"ד: ומ"ה להקטיר כו' דבעיא קידוש דהא גישת כו' כצ"ל: **בתוס'** בד"ה וחוקה כתב בהו כו' דלא כתיבא חוקה אלא בבגדי לבן כו': **בתוס'** בד"ה אי הכי דלפרא נמי כו' כיון דהוי במיתה אתיא בק"ו כו'. ר"ל מייתי דולבשם ממעט אינך טבילות וקידושים דחילוף בגדים דאינו במיתה ולא תילף דמעכבי אלא מגזירה שוה דחוקה אתי ולבשם וגלי דחוקה לא קאי אהך קרא אבל טבילת שחרית דבמיתה נילף מק"ו ועיין

באור

(א) הנה מהרש"א ז"ל בסנהדרין דף פ"ג ע"ב בתוס' בד"ה טבול יום הקשה ג"כ קושיא זו בלשון זה ממש. ומדקדוק לשון הגאון שכתב וכהא דלהתוס' דהכא ליכא לאקשויי כו' משמע שכוונתו דמהרש"א ז"ל שפיר הקשה אדברי התוס' דסנהדרין דשם לא נתנו התוס' לקושייתם הא כתיב בטבול יום בהדיא וטמא גבי כלי. ולא הוצרכו שם למה שתירצו התוס' בכאן דצריך קרא לחילול עבודה דהא כבר כתיב באכילת קדשים וטמא. דלא ילפינן אכילת קדשים [illegible] אבל למה שתירצו התוספות כאן [illegible] מאכילת קדשים [illegible] קושית מהרש"א וכמו במגדל ואולך. אך אחר העיון בדברי התוס' סנהדרין יראה דגם שם נמי [illegible] דאף שהתוס' לא כתבו שם קושיה זו [illegible] דגבי טבול יום דכלי מ"מ הא כבר תירצו שם [illegible] דכתיב גבי חילול עבודה וגם באכילת קדשים מ"מ איצטריך קרא לביאת מקדש דלא ילפי' ביאת מקדש מחילול עבודה ואכילת קדשים. הלא בהתחלה הקשו דלבתר דכתיב גבי טבול יום טמא יהיה לביאת מקדש תו לא איצטריך גבי מחוסר כפורים דאיכא למילף מוטהרה מכלל שהיא טמאה דכתיב סתמא דמשמע לכל מילי. וא"כ שפיר כתבו שם בתר הכי ואין להקשות דאי לאו הלא חד ריבויא הוי מוקמינן למחוסר כיפורים ולא הוי ידעי' טבול יום דהוי מחוסר מעשה וה"ל דמ"מ הוי ידעי' טבול יום מוטהר דגבי טבול יום דהיינו דכבר כתיב במחוסר כיפורים תו דרשי' מוטהר מכלל שהוא טמא דז"ה דשאני כך וטהר דטבול יום דהכא איירי לענין אכילת תרומה וקדשים וזה כבר תירצו שם בתירוצם לעיל מיניה דהא מקדש אין למילף מאכילת תרומה וקדשים וה"ז מצאתי בספר טהרות הקודש בהבי"ג על בעל המחבר ספר צאן קדשים שתי' על קושית מהרש"א בסנהדרין וכתב דגם בסנהדרין שפיר הקשה מהרש"א והניח ראיה מדקדוק לשון הגאון ז"ל דדוקא להתוס' דהכא לא קשה [illegible] שם יראה שדברי בעל צאן קדשים כנים: (ב) ומהרש"א הוצרכו להקשות כיון דדרשי' טבול יום מטמא יהיה למה איצטריך [illegible] טומאתו בו [illegible] כיפורים כו' תיפוק ליה מוטהרה. [illegible] דוקא לבתר דדרשי' לרבות טבול יום איכא למידרש מוטהרה וכן מ"ש ואין לתרץ דאי לאו כתי' אלא חד ריבויא הוי מוקמינן למחוסר כיפורים. והקשו [illegible] מחוסר כיפורים תיפוק ליה מוטהרה. אע"כ [illegible] תירוצם דלעיל דאי לאו דהכתי' בטבול יום לא הוי דרשי' מוטהרה מכלל [illegible] טמאה מפני דקליש טומאתו: (ג) אינו מובן כלל לכאורה שהרי קושית התוס' הוא [illegible] מהא דכתיב בבעל קרי וזב וזבה ושכבת זרע טמא וכתיב טמא דאיכא למילף מינה אכילת קדשים וחילול עבודה וע"ז תירצו דקרא דובא השמש וטהר דגבי אכילת קדשים איצטריך לטומאת שרץ דקיל. וא"כ מה זה שכתב ולא יחללו לפרושי אתי אם כוונתו למידרש וטהר דגבי אכילת קדשים. [illegible] שאין לו [illegible] כלל שהרי לא בהדיא כתיב טמא גבי זב וזבה דאיכא למישמע מינה בין לעבודה בין לאכילת קדשים. וי"ס כוונתו לפרושי וטהרה דגבי מחוסר כיפורים קשיא לא כיון דכבר כתיב טמא גבי טבול יום תו דרשי' מוטהרה לגבי מחוסר כיפורים. [illegible] ולא יחללו [illegible] דטמא דכתיב בזב וזבה. וכבר [illegible] דל יחללו נמי איכא למימר דילפי' מינה לטומאת שרץ [illegible] עבודה ואכילה קדשים לא ילפי' כמ"ש לעיל: (ד) [illegible] דכוונתו למ"ש בספר צאן קדשים דכיון דמחוסר כיפורים מחלל עבודה מטעם דאיקרי טמא לפי"ז הוי בכלל וינזרו ולא יחללו וכאילו כתיב ולא יחללו במחוסר כיפורים גופיה ושפיר יליף חילול חילול מתרומה שהיא במיתה: (ה) כוונתו דבספרים הישנים היה כתוב שם בתוספות ותימה הי אנינות לאו דאורייתא והגיה בעל ברכת הזבח במהדורא קמא ומחק תיבת לאו [illegible] אי אנינות דאורייתא [illegible] לענין אחר והגאון הגיה שם בדברי התוס' במקום תיבת לאו לילה וכצ"ל למ"ד אנינות לילה דאורייתא והפירכא הוא לענין פסח הבא בטומאה וכן הגיה שם הגאון בעל ברכת הזבח ממהדורא בתרא ולזה כתב הגאון כאן דלמה שהגיה שם תיקשי גם כאן קושית התוס' דלעיל דגם באונן איכא לאיפרך הך פירכא גופיה דפרכינן למחוסר כיפורים לענין פסח הבא בטומאה: (ו) לכאורה נראה מדברי הגאון דכוונתו דלהכי לא נקטו התוס' הקולא והומר' מאכילת [illegible] דאונן ליכא למילף בק"ו מאכילת תרומה דהאונן אסור באכילת תרומה רק בנגיעה שרי ולהכי נקטו נגיעה אבל היא תמוה דבודאי אונן מותר אף באכילת תרומה כדאיתא להדיא בכמה דוכתי מזר וכל זר זרות אמרתי לך ולא אנינות: (ז) [illegible] מיהו בלא"ה קשה כו' אין לו כ"כ שייכות וחיבור לדלעיל ויותר נכון דצריך להיות בדיבור שלמעלה מזה במה שהקשה הגאון לפי"ז לא יתכן כו' דבאנינות נמי איכא למיפרך מה לטבול יום שכן מותר לאכול בפסח הבא בטומאה. וע"ז מסיק הגאון וכתב מיהו בלא"ה קשה וכו' וצ"ל בהכרח דהפירכא הוא דמשא"כ במחוסר כיפורים דאסור אף בנגיעה אבל אונן ליכא למיפרך דאף אי אנינות לילה דאורייתא ואסור באכילה מ"מ מותר בנגיעה וזה שכתב והשתא אתי שפיר: (ח) אינו מובן כלל דהא התוס' נקטו בדבריהם בפסח הבא בטומאה דהיינו [illegible] ברוב הציבור טמאין וע"ז פשיטא דמותר טבול יום בנגיעה שהרי אפי' טהורים עבדי בטומאה ברוב הציבור טמאין. גם קשה דמאי מיירי מטבול יום שיהיה טהור גמור בלילה בשעת אכילה רק בעדיין לא העריב שמשו בשעת שחיטה וזריקה. הא דומיא דהאי גם במחוסר כיפורים שוחטין וזורקין עליו ומניח כפרתו ואוכל כמבואר להדיא בפסחים דף צ' ולפי' למ"ד מחוסר כיפורים דזב כזב דמי. וכמ"ש בספר צאן קדשים בד"ה קסבר וכו' ואף דאיקי תלמודא שם מטעם דלמא פשע ולא מייתי וזה אינו אלא מדרבנן כדאיתא להדיא בתלמודא שם. ואף אם נדחוק דלמאי דמסיק שם דמ"ד אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ מדאורייתא קאמר [illegible] שוחטין וזורקין על מחוסר כיפורים כדאיתא שם להדיא דאינו אלא בהקיטו בידו

אבל

היטב : חשיב ליה ו' אלופתא . הס"ד . ומ"ה וחבירו כו' דאותו שזכה לתרום היה הולך יחידי (צ"ע להגיה) : בתוס' בד"ה עמידה כו' לרבנן מן הצד לא שמיה עמידה ונראה כו' : בתוס' בד"ה וליתיב מיתיב כו' דאין ישיבה בעזרה אלא במיכה · הס"ד . למ"ש לעיל [דף טז ע"א בתוס' בד"ה מיושב] להד בינויא דהוא מדרבנן או לצורך עבודה שרי (ט) אינו קשה כנ"ל :

דף כ ע"א גמרא הכי אמר רב אסי אמר ר"י כיור שלא שקעו כו' רבי אדר' יוסי בר יהודה מוסיף כו' כנ"ל : ברש"י בד"ה מהו שיפסלו כו' . אם לא שקעה בבור הגולה (עיין סוף עירובין) דאמרי' כו' : ברש"י בד"ה ה"ג כו' אמר לפניו כו' רבין אמר לה. הס"ד : ומ"ה שלא שקעו בבור לעבודה כו' חלבים · הס"ד : ומ"ה והוינן בה כו' אסי ולא פשיט לן . הס"ד : ומ"ה דלא צריך לקדושי וכרבי אליעזר בר"ש כו' לינה בקידוש הס"ד : ומ"ה או דלמא כו' : בד"ה ולא פשיט כו' כך מחלוקת בזו ומר פשיט מיפשט כו'. ר"ל דהיינו ס"ל כמחלוקת בזו כך כו' (י) ע"כ פירושו אין צריך לקדש וכראב"ש דאי איפסלו להו בלינה וכרבי מאי הוית כיור שלא שקעו אפילו בקידוש נמי פסול אע"כ ר"א בר' שמעון מודה במי כיור והבתא שפיר מספקא להו . אך להך ניהא דלא צריך לקדושי היאך תלוי בכיור שלא שקעו מבערב אם [לא] לרבותא דהפ"ה מקדש ממנו לעבודת לינה דלינה אינה פוסלת אלא בעמוד השחר כ"ז המלא לקמן בתוס' דף כא ע"א : ברש"י בד"ה שניה עשר דד כו' בבת אחת . הס"ד : ומ"ה מוכני כו' שמטלין אותו בגלגלים מן הבור שחרית . הס"ד : דלירידה היה הפסר שלא גלגל כן היתה לקמן בהדיא דף כ"א : ומ"ה שלא יהא כו' קרובתן . הס"ד . ומ"ה מאי לאו כו' מודה במים . הס"ד : ומ"ה בא לו כהן הגל פרו להתודות כו' בעדו וגו'. הס"ד : ומ"ה ראבו כו' ומבינין לה. הס"ד : ומ"ה והכהן כו' כלפי ההיכל הס"ד : ומ"ה מאן כו' חטאת הוא . הס"ד : ומ"ה כנגד המזבח כו' המזבח וליכא. הס"ד : ומ"ה ור"א כו' דהוא מקום דריסת כו' . כ"ז העמוד על ליורו במסכת מדות במשניות תוי"ט : ברש"י בד"ה ה"נ אבל כו' ומהו בית החליפות כו' : ברש"י בד"ה הבתא רבי כו' קדושה המורה לא כ"ש הס"ד : ומ"ה אגן כו' כיון דרבי מכשיר נמי לפון כו' : ברש"י בד"ה תרומת הדשן כו' לכל עבודות . הס"ד : ומ"ה מתחלת עבודה כו' יום הוא . הס"ד : ומ"ה הא אמרת פסלה לינה ולינה בעמוד כו' עד בוקר . הס"ד : ומ"ה הא אמר מכאן כו' עבודת יום זה. הס"ד : ומ"ה ולינה דרבנן לינה זו כו' הזלזל בלינה. הס"ד ומ"ה ומודה רבי כו' מן הבור מקרות הגבר כו' דדמי כמו שקידש ביום. הס"ד : אבל אם לא שקעו כלל לא הוי דמי דס"ס לן כל הלילה וע' : ברש"י בד"ה מיהרו וקידשו כו' בכהנים שעבהו כו' זו להיום ויפסול כו' כנ"ל : **ע"ב** ברש"י בד"ה בכהני כו' רגלים . הס"ד : ומ"ה יליאה כו' הקדשים שקידשו בכלי כו' : ד"ה דלא פריש כו' מעבידה . הס"ד : ומ"ה ונטמאו כו' את הידים הס"ד : ומ"ה מטבילין כו' לכדן. הס"ד : ד"ה מקדש כו' לקידוש. הס"ד : ומ"ה בפנים כו' הכיור וגו' והתם כו' ממנו . הס"ד : ומ"ה בכלי כו' היתיבי. הס"ד : ומ"ה או שטבל במי כו' מכונסין . הס"ד : ומ"ה עבודתן כו' קידש. הס"ד : ד"ה אבל יצא כו' תידוק מינה. הס"ד : ד"ה שילא להסך כו' ידיו ורגליו . הס"ד : ד"ה פרה כו' המזבח. הס"ד : ומ"ה ויוצא אלמא כו' ורגלים. הס"ד : ד"ה אה"ל כו' הדעת . הס"ד . כ"ל : בתוס' בד"ה יליאה כו' דעתיה מינה דמשום קידוש כו' לא פסול אלא משום עבידה בחוץ אבל כו' (משום דס"ד דמאן כו' עד בבית המוקד שייך לעיל ע"א סוף ד"ה מיתיבי רהאו כו' תירוץ לקושיתם פס והו"ק) : בא"ד במקום זריזין איתא אורחא דמלתא כו'. קצת קשה מאי קושית התם משום לינה הוא דפסול כמו בלאה (זר) [חוץ לחומה] דלעיל וכן התם בגמרא מייתי עלה ברייתא דבללה זר [כבילה חוץ לחומה] פסלה ע"ש [וכן הקשה מהרש"א בסוכה דף ג] והו"ק : בא"ד גבי שולחן אבל מקדש כו' פירוש הקונטרס דהכא . הס"ד : ועוד דיבור זה במנחות דף ע ובסוכה דף ג. ומ"ה קידש בכלי כו' טפי מבמים . הס"ד : ומ"ה כל המטיל כו' כנ"ל :

דף כא ע"א גמרא לעבודת לילה הוי א"ה הייט כו' כנ"ל : ברש"י בד"ה והא פרש כו' ושורפה אלמא כו' לה טומאה· הס"ד : בד"ה א"ה כו' קידוש כבאר קידוש כו' : ד"ה ה"ג כו' השחר כאיברים. הס"ד . ומ"ה מי כיור כו' לפסול עם עבודת כו' החמה כו' מי כיור כו' הכל דיבור אחד : בד"ה לאיברים כאיברים כו' כמו באיברים כו' לעבודת לילה. הס"ד : ומ"ה אף למהירין כו' ואם שיקעו כו' לעבודת היום הכל דיבור אחד : ד"ה שוב אין כו' העלאהו ואתרוייהו פליג . הס"ד : ומ"ה לעבודת כו' הלבים . הס"ד : ד"ה מאי אינו כו' קאמר לה שלא יפסלו כו' הכל דיבור אחד . ור"ל אינו מעלהו אף לעבודת לילה שלא יפסלו לעבודת היום ועיין כנ"ל : בתוס' בד"ה מי כיור כו' באיזהו מקומן . הס"ד : ומ"ה כיור כו' משים אינם שינה כו' משמע להו שהיו יושנים בלפרא ולא עמדו משנתם בלפרא וע"ש : בא"ד א"נ י"ל שהיה להם מים בכלי שרת אחר כו'. לא הבינותי זה דודאי קושיא לא היא מאין טבלו לתרומת הדשן דגים רבים בעולם רק מיד שמעלן פסולין לדעת המקשה א"כ מ"ש בכלי שרת אחר מכלי שרת דכיור דאין תלוי במי כיור נפסלין למתירין כו' רק העלאת לילה מן השחר עושה לינה. ונראה דהא"נ אין כאן מקומו ושייך למטה בד"ה מאי אין מעלהו כו' או"ת ויפסול מימיו ומה בכך כו' ועיין . ואם נדחוק דקושיתם לא היה אמקדם לתרומת הדשן דכיון דלא אפשר בעינן אחר שרי רק למה אינו מעלהו הא בלא"ה צריך להעלותו לתרומת הדשן ונפסלין המים של כיור לכל דבר ואהא אתי שפיר תירוצם של הא"נ . אבל אידך תירוצם ועי"ל כו' אין מקום לזה והו"ק : בבה"ד הא בלילה מחזי חזי . גם זה לא ידעתי היאך ניחא דא"ל הא בלילה חזי מקרות הגבר דא"כ אמאי צריך לקדש ביום והו"ק : בתוס' בד"ה כיור כיון ששקעו כו' דאין זריעה להקדש . הס"ד . ומ"ה כיור שלא כו' שקעו מיגלאו לעבודת כו': בתוס' בד"ה מאי אין מעלהו דקאמר לעבודת היום פי' כו' דר"י אית ליה גזירת שיקוע וכו' וי"ל דלא רצו כו' בתחלת הלילה או בהמצעה זמן פסול מהירין של דם וקומץ כו'. ר"ל כיון שעתה היא זמן פסול של עבודת דם וקמילה גופא קבעו נ"כ זמן שיקוע השתא אע"ג לרבי יוחנן אינו פוסל למתירין אלא כאברים (ב) : בא"ד שע"כ יש לכן להעלותו כו' ולגזירת שיקוע ליכא למיחש. דכיון וכו' משקע ליה ולא דמי כו' וא"ת ויפסול מימיו ס'. נ"ה בר יוסף דאית ליה נמי מצות שיקוע מאי מהני השיקוע הא מ"מ צריך להעלוהו לתרומת הדשן ונפסל למהירין מאי אמרת דע"י כן יזכור וישקע א"כ קודם עלות עמוד השחר מאי מרויחין בזה רק לאיברים ומי הוא שוטה וכו' : בא"ד לשומרן כשאר קדשים שלא יפסלו וכו' לא זריעה וצ"ל דהאי דפסלא להו לינה כו' דהא דאמר אביי כו' וזה לשונו ומאי אינו כו' הכל דיבור אחד כנ"ל : בא"ד (שייך לע"ב) רק בשקיעת החמה ובעמוד השחר וכו' . עיקר המכוון להך קושית ויפסול מימיו ומה בכך לזה פי' דטעם שיקוע הוא שלא יטעה העולם (ל) ויאמרו כיון דמעלהו לאחר שקיעה א"כ למה שיקעו קודם שקיעת החמה ודאי שקיעת החמה הוא מכשירו לעבודת מחר עם עמוד השחר . ובשיטוא גזירת שיקוע איכא בינייהו דהשתא אם מעלהו בלילה אינו פוסל לר"י (מ) מפרשי שיסברו העולם שיקעו בשקיעת החמה לבדו מתירו ועיין : בא"ד כי אם להיות זכורין ע"י כן שיקוע דסוף הלילה שכשמעלהו כו' כי אם יעלהו לאחר שקיעת החמה כו'. ר"ל אע"ג דמשום שמא ישכחו ולא יחזרו וישקעו ליכא למיחש דכיון שמעלהו משיקוע יחזרו לשקעו קודם עמוד השחר מ"מ יש לגזור שמא יאמרו שלהכשירו כו': בא"ד שמא יאמרו שלהכשיר לעבודת מהירין למחר שיקעוהו בשקיעת החמה וכו' ופריך א"ה הייט דר"ח כו' שלנו צריכין אז לשקעו כדי כו'. ר"ל דצריך להשהותו בשיקוע שלא יאמרו שיקוע דשקיעת החמה הוא המתיר כדלעיל ושיקוע דשקיעת החמה גופא צריכא שיזכור שיקוע דסוף הלילה וק"ל : בא"ד בשלמא לרבא דמוקי כו' הא כרבי דס"ל וכו' ולא כהאי דלא פשיט כו' כרבי קשיא דרבי אדרבי כו' ומצריך לשיקוע כדי לזכור כו' ומ"ש בהא דקאמר דכבר קידש מתחלת כו' ומ"ש ההם דלא משקע ליה . הס"ד ומ"ה אי משקע ליה : **ע"ב** גמ' ורש"י אין מקדשין בו בנאמר כו' כנ"ל : ברש"י בד"ה איכא בינייהו וכו' כלומר הא דאוקי אין מעלה דר"י וכו' לעבודת מחר כו' . וה"ק מאי אינו מעלהו נמי דקאמר דאינו מעלהו בלילה כדי שלא ישתכח מלחזור ולשקעו קודם עמוד השחר ויפסלו אחר עלות עמוד השחר לעבודת יום ולעולם אבל לעבודת אותה לילה שמעלהו חזי ולא כדקס"ד וק"ל . ואין נ"ל אבל לעבודת לילה חזי הוא מדברי המקשה כיון דאין חילוק בעבודת לילה בין ר"י לר' חייא כדקס"ד א"ה הייט דר"ח כו' [רק דהכל הוא מדברי ההרלן] : ברש"י בא"ד ור' חייא לא אסר לה להעלותו משום כו' . ושרי להעלותו לעבודת הלילה לר' חייא אם ירלה רק דפסולין א"כ למתירין וכמו שכתבו התוס' לעיל בד"ה מאי אין מעלהו וז"ל ורבי חייא לא גזר ושרי ליה להעלותו כל שעה שירלה וכו'. ולא רלה רש"י לפרש דס"ל לר"י כרבי חייא ובינייהו גזירת שיקוע דלרבי חייא שרי להעלותו אף דפסילין לעבודת מתיר ולר"י אסור להעלותו דא"כ קשה דר"י דבסמוך קידש ידיו לתרומת הדשן למחר אין צריך לקדש כו' הא מים נפסלו בהעלותן בלילה לתרומת הדשן ואיך יועילו לעבודת היום למחר [דלא עדיף מאילו קידש ידיו ביום מאותן המים שכבר העלוהו בלילה אפי' חזר ושיקען קודם עמוד השחר שכבר נפסלו בהעלותן בלילה מיד] ולפי' רבינו ברוך בתוס' בהגה"ה איכא בינייהו כו' דס"ד השתא דלר"י פסול למתירין מקשה בהמת בסמוך הכי וגירסתו א"ה למחר אין צריך לקדש למימרא דלמתירין מיחזי חזי כו' [דהל"כ אמאי א"ל לקדש הא כבר נפסלו המים בהעלותן בלילה א"כ] הייטו דרב חסדא ומקשי מהך מימרא דרבי יוחנן ולא מקשה היכף בשטתו גזירת שיקוע איכא בינייהו דאינו מוכרח עדיין היאך יסבור ר"י אי כרבי חייא אי כרב חסדא [השפיר איכא לפריכי השתא דסיבר ר"י כרבי חייא וכדמפרש לה רבינו ברוך בהמת . אבל מאידך דר"י מוכרח בפיר דס"ל כר"ח ולכך מקשה מינה הייטו דרב חסדא] . מיהו אמאי צריך לרבינו ברוך לומר דלר"י פסיל מדרבנן ולא פסול מן התורה וצ"ע היטב . גם לפירש"י אמאי מקשה לעיל א"ה הייטו דרבי חייא ולא מקשה מהך דקידש ידיו לתרומת הדשן כו' דהרי המים פסולין בהעלותן למתירין . ואי ניחא ליה למיפרך מיניה וביה הייטו דרבי חייא. אמאי לא מקשה השתא נמי מיד [דמשני גזירת שיקוע דמפרש לה רש"י דסובר כרב חסדא תיקשי מיד] הייטו דרב חסדא וזיא קושית התוס' באמת והו"ק : ברש"י בד"ה והא אמר ר"י וכו' הא קשיא לן דלא כו' לא פסלה לינה . הס"ד . וא"כ הא דאמרינן קידש ידיו לתרומת הדשן כו' ורלה בקלת דברי ר"ח ובקלת דברי רבי בקידוש . ובמי כיור לא ס"ל כלל כרבי דפסלים מדאורייתא רק מדרבנן פסולין קודם תרומת הדשן (נ) ומ"ה הא כרבי כו' הא דאמר ר"י כו' : ברש"י בד"ה אלא לאביי כו' הניא דרבי אדרבי כו' במודה רבי דמקרות הגבר כו' הוא הנרים ליה. הס"ד : ומ"ה מאי בלא כו' ומ"ש כו' . הס"ד : ומ"ה דמסלק ליה כו' הדשן ור"י הוא וכו'. הכל דיבור אחד : ברש"י בד"ה ה"ה כו' בהמ"ה אמאי אמר כו' כי קידוש מחר. הס"ד : ומ"ה ומשני א"ל לקדש הוא דאמר דכיון כו' וכרבי אליעזר. הס"ד : ומ"ה הייט דרב חסדא כו' הייט דרב חסדא . הס"ד : ברש"י בד"ה לא היו רואין אותו כו' : (בד"ה) לא דמשקע השתא . הס"ד : (בד"ה) בי תרי כו' עבדי בתי היכירות כו' כנ"ל : בתוס' בד"ה אי משקע ליה כו' וא"ת כו' הייטו בהעלותו כו'. קושיתם לא מיהוורא . וצ"ל שחזר והעלוהו ושיקעוהו גם זה [כדי להעלותו בבבל] שישמעו הכהנים ועיין : בא"ד וי"ל דהייטו דקאמר דמשקע ליה בגלגלא והקול שנשמע כו' הבור ומעלהו ואיבעית אימא דמשקע בתימרתא אף השיקוע היה בגלגלא כדי להשמיע כו' בהורידו ובהעלותו . גם זה ובהעלותו הוא דוחק ועיין כי כמדומה שכל זה משובש : בהגה"ה המתחלת איכא בינייהו כו' ועוד מקשים דלפרוך וכו' ועוד הדפריך בסמוך כו' כנ"ל (ס) :

דף כב ע"א ברש"י בד"ה ירחצו כו' אל המזבח לא לכתוב ירחצו דהא אורחיה הסמוך קאי הס"ד. ומביא פסוק מאותר מפקודי דכתיב אלא האי קרא דורהצו ממש משה ואהרן ובניו ומ"ה שנמצא עמו כו' : בד"ה לנתוצה כו' . דימיתיו לכיור ולא לדבר אחר לא הקשיתי כו' מתי בהקיפא אלא ש"מ כו' . הכל דיבור אחד : ד"ה כל המשלים כו' מפרש לאו הס"ד : ומ"ה משלים כו' כהנים הס"ד : ד"ה אפילו לרביעית כו' לא נפסלו כשרין . הס"ד : ד"ה יבהוסין כו' מן המים הס"ד : ומ"ה אפילו בעינייהו כו' כבר ור"ל כו'. הכל דיבור אחד : ד"ה למעוטי כו' מכוונת נתן כאה כו' נמצא שמקום הזה כו' לבטולינהו. הס"ד : ד"ה מטבילין

באור

הכל אין קינו בידו אף מדאורייתא אין שוחטין עליו . מ"מ תקשה אי איירי התוס' הכא ממחוסר כיפורים שקטי בידו אף למ"ד מחוסר כיפורים דזב כזב מוהר לשחוט עליו כדלעיל ואי בשאין קינו בידו הפי' אי לאו כזב דמי היכא למיפרך משפה הכא בטהרה דמה לטבול יום שכן שוחטין וזורקין עליו מבא"כ במחוסר כיפורים דאין שוחטין עליו בשאין קינו בידו והו"ק : (ט) נראה מדברי הגאון שהיה כתוב בתוס' לעיל עוד שיטיא דלצורך עבודה שרו . והייט כמו שתירלו התוס' ביומא דף כה . וכן נראה להדיא לעיל בפסקי תוס' שהיה כתוב בתוס' בפנים כך תירולא וכמו שרמז לזה בספר ברכת הזבח ע ב : (י) נראה מדברי הגאון שהבין בדברי התוס' דגם לפירושם מיד כי מסיק גזירת שיקוע איכא בינייהו כבר הדר תמאי דקס"ד דסבר כרהב"י . וכמו בהוא לפירש"י דלשיטא גזירת שיקוע סבר ר"י כרב חסדא ולזה נראה נמי שהוצרך הגאון לדחוק בדבריו הסמוכין דקושית התוס' וא"ת ויפסול מימיו דקאי לרהב"י ראית ליה נמי מצות שיקוע . ובאמת דלא הוזכר בדברי רהב"י דסובר נמי מצות שיקוע ופשטות דברי התוס' ולשונם מורה דלהתוס' הפירוש כשיטיא גזירת שיקוע הייט דר' יוהנן סובר שהא כרהב"י דלמתירין נפסל מיד בהעלותו בלילה רק דבהא פליגי דלר"י אסור להעלותו אף לעבודת לילה משום דלמא פשע ולא הדר משקע ליה ורהב"י לא גזר ומותר להעלותו לעבודת לילה . וכן לפירוש רבינו דבסמוך . וכן לפי' רבינו ברוך בהגה"ה כמתחלת איכא בינייהו כולהו מפרשי להדיא דבשיטיא גזירת שיקוע אכתי סבר תלמודא דר"י כרהב"י בהא דלמתירין נפסלין מיד . ולפ"ז שפיר הקשו התוס' בפשיטות בסמוך וא"ת ויפסול מימיו . וקאי קושיתם לר"י דסבר בהדיא גזירת שיקוע (כ) אינו מובן כלל דהיאך מתיישב קושית ויפסול מימיו לפי' רבינו דהא עיקר החשש לפי' רבינו דאם יעלהו לאחר שקיעה יטעו העולם לומר דשיקוע דשקיעת החמה מתירו לעבודת היום ולעבודת מחר והכתי תיקשי שיקוע דשקיעת החמה גופא למה לי כיון דלעבודת יום בלא"ה נפסל שהרי צריך להעלותו בלילה לתרומת הדשן ואי משום שלא יזכור לחזור ולשקע קודם עמוד השחר ויפסול לעבודת לילה למחר תיקשי ויפסלו דמי הוא שוטה כו' : (ל) גם בכאן אינו מובן דמשמע דלשיטא גזירת שיקוע אף לפי' רבי סבר ר"י כרב חסדא ובאמת לשון התוס' משמע להדיא דאיכא בינייהו גזירת שיקוע הייט בין ר"י לרהב"י דלר"י גזרינן שלא יעלהו לאחר שקיעת החמה כדי שלא יבאו להתיר למחר לעבודת היום ורהב"י לא גזר . והא דקאמר תלמודא מקודם מאי אינו מעלהו דקאמר משום עבודת היום הייט גזירת שיקוע דקאמר בסמוך כמ"ש התוס' להדיא . אם לא דע"ס הוא וצ"ל ובשיטיא דמלות שיקוע דהא קאי למאי דמסקינן דסבר ר"י כרב חסדא ולפירוש רבינו : פטם דגזירת שיקוע הוא למה אינו מעלהו אחר שיקוע דשקיעת החמה והיינו ע"כ דגוף השיקוע דשקיעת החמה ודאי צריך כדי שיזכור לשקעו לבסוף דקלבהר שמשקעו בשקיעת החמה אי לן להתיר להעלותו דהו ליכא למיחש לשמא ישכח דיזכור ע"י השיקוע דשקיעת החמה וכמו שכתב הגאון בסמוך הה"ז לזה קאמר הטעם דצריך להשהותו בשקיעה הייט שלא יאמרו להתיר לעבודת היום למחר ולמאי דמסיק דסובר כר"ה ליתא להך גזירה וא"כ אף דצריך לר"י מצות שיקוע מבערב כדי שיזכור לשקעו קודם עמוד השחר אכתי אמאי אינו מעלהו כלל . לזה כתב דבשיטיא דמצות שיקוע צ"ל דכיון דאיכא מצות שיקוע בשקיעת החמה כדי שיזכור או איכא למיחש שיסברו העולם שבשיקוע דשקיעת החמה לבדו מתירו והיינו שיסבור דשני כהך שקיעה לבדו אף שאינו משוקע בעמוד השחר. והוא דוחק גם לשונו לא משמע כן (מ) נראה מדברי הגאון דמשמע ליה דאף לרבה הך טעמא דמשום שהיא תחלת עבודה רהא ר"י דבריו של ראב"ש אינו אלא משום דלינה דקידוש לר"ש מדרבנן הוא ולזה הוקשה לו כיון דרהב ר"י בקלת דברי רבי א"כ כיון דמי כיור פסול מדאורייתא אמאי שמך ר"י אראב"ש בתחלת עבודה לענין דא ; לשקעו הו לזה כתב דבהא לא ס"ל כרבי כלל רק דמי כיור מדאורייתא שוה לקידוש וא"ש פסול אלא מדרבנן ולכך בתחלת עבודה הכי נמי למי כיור דאינו פסול מדרבנן רק עד זמן תרומת הדשן . אך הא קשיא לכאורה דא"כ למה הוצרך תלמודא אליבא דרבא לאוקי כהך מימרא דר"י דהאי מימרא דר"י דקאמר שוב אינו מעלהו כרבי והך מימרא דא"ל לקדש כראב"ש הא כיון דהעלאה לא קשיא לן כמ"ש רש"י דבהעלאה דתרומת הדשן לא שני בלא"ה וליכא למיגזר וכן הוא למסקנא אליבא דאביי דמשני דמשקע ע"כ דהעלאה לא קשיא וא"כ הא דקאמר ר"י שוב אינו מעלהו הייט עד זמן תרומת הדשן וא"כ לרבא ניחא הך תרתי מימרא אליבא דראב"ש דהא בהך מימרא דאין צריך לקדש אינו סומך עלמו אראב"ש רק משום שזהו תחלת עבודה והא דקאמר אינו מעלהו הייט עד זמן תרומת הדשן : (נ) בא לשלול גירסת הברכה הזבח דמחק כן ועוד ומשוי לה לאחא קושיא והיינו משום דהך קושיא להודא דלפרוך מיד הייט דרב חסדא לא קשה דאלימא ליה למפרך מקודש דר"י אדר"י דקושיא אלימתא הוא טפי . אבל הגאון מקיים הגירסא ישנה והיינו כמ"ש הגאון לעיל ברש"י בא"ד ור"ח לא אסר לה כו' דקושית התוס' הוא ממה נפשך דאי אלימא ליה למיפרך דר"י אדר"י קשה אמאי פריך לעיל דהייט דרהב"י הו"ל להקשות טפי דר"י אדר"י מהך דקידש ידיו לתרומת הדשן כו' דהרי המים פסולין בהעלותן למתירין כו' ואי אלימא ליה נמי למיפרך מניה וביה אמאי לא מקשה השתא נמי מיד הייט דרב חסדא וזה בפיים הגאון לעיל ברש"י והוא קושית התוס' בסמוך : (ס) אבל אדיעבד ליכא למיפרך מה לגיבור שכן מעלה בשומאה בעלים התאמר בימיה של

דבא

ט מחטין כו' ולטריות: ד"ה כשרין להשיב הכיור מתוכו כו': ד"ה והתניא כו' והכרעים ידחץ כו' ואחד יין. הס"ד: ד"ה מאי ק"ו כו' וה"ק ק"ו לנים כו' קרבי קדשים. הס"ד: ד"ה והא תנא דבי כו' כצ"ל: בתום' בד"ה בין שאין כו' בדהוה ביה רביעית מעיקרא הס"ד: ור"ל דהוי ביה רביעית עכ"פ מעיקרא רק שעתה אין בו כמו גבי נטילת ידים וק"ל. ועיין בתוספות סוכה. ואח"כ שייך ד"ה בקודא מתוכו כו' לא פי' כן. הס"ד: ואח"כ שייך ד"ה והא מנו כו' מתניתין דיומא דקתני כו' שיהא בו כשיעור. אבל אגופא דמתניתין [לא קשה. דאפשר] לא בעי בכיור גופא שיעור רביעית: ד"ה ק"ו מכנו כו' ונפחתה שולי'. הס"ד: ומ"ה לרביעית כו' לרביעית של נטילת ידים וקלא היה נראה כו' ר"ל כבר בטלו רביעית כו' בפרק שלשה מינין הס"ד. ואף דר"פ בתרא יותר הוי יש ליישב וק"ל: ומ"ה למעוטי טיט כו' מקוה אין מטבילין כו' מקואות פ"ד אלו כו' מ' סאה מים וטיט ר"א כו' יורד מאליו דברי ר"מ כו' הבא אליעזר בן דילאי אומר מקום שהמשקולת כו' ר"ש אמר הנכנס בספופרת כו': בתום' בד"ה הפי' לרביעית כו' שוחה ושותה ממנו כו'. עיין התם בפ' כל הבשר: בתום' בד"ה נתן שהה כו' והכא כתיב במים כו': בתום' בד"ה והא תנא דבי שמואל פי' הקונטרס לא ידענא כו' כצ"ל: **ע"ב** ברש"י בד"ה ת"ל ערל כו' בכהן קאמר. הס"ד: ומ"ה שנתנכרו כו' למקום. הס"ד: בד"ה טמא פסול כו' קרב בטומאה. הס"ד. דזקני דרום דאמרו אמתניתין לא שט כו' אבל טמא מת מתוך כו' ע"כ למדו מתני' איחיד ואי איירי בציבור פשיטא דלא איירי במת רק האמר טמא שהמא בכל טמא איירי ואיירי ביחיד לזה אמרו דאפ"ה לא איירי במת דמתוך כו': ומ"ה מתוך כו' ביחיד דיעבד כו'. דהשתא ליכא למיפרך מה לגי: ור שכן כאה בטומאת בעלים לכן מרלה בטומאה כהן האמר ביחיד דבטומאת בעלים נדחה לפסח שני אינו מרלה בכהן טמא דמ"מ נילף כיון דמרלה בציבור לכתחלה מרלה ביחיד דיעבד שהציבור שמאין ומדגלי כו'. הכל דיבור אחד. אסתראי. הס"ד: ברש"י בד"ה טמא שרץ כו' מטמא מת. הס"ד: ומ"ה קסברי כו' מכפרין כשהותרה כו' כהן כציבור מה כו': ד"ה מאי קסברי כו' בק"ו. הס"ד: ומ"ה אי קסברי כו' מאים אים כי יהיה כו' אפי' חל שביעי שלו כו' ליה כטמא שרץ: ומ"ה אמאי לא עבדי ציבור בטומאה הא כל כו'. הכל דיבור אחד: בד"ה אלא ס"ל כמ"ד כו': בד"ה איזה כח כו' ואזיל שהיחיד טמא כו' טמא שרץ והכהן המרלה כו'. הכל דיבור אחד: בד"ה מקום שאם כו' אלא שרץ ואמאי אמרי זקני דרום מרלה כו': בד"ה טמא מת כו' מתוך שמרלה בעבודת ציבור לכתחלה כו' כצ"ל: בתום' בד"ה ילאו מי כו' דכך שמו מי כיור בשעת מתן תורה הס"ד. ור"ל לאו דוקא כל שנעשה שמו קודם מתן תורה רק כיון שבשעת מתן תורה היה נקרא מי כיור ונעשה השם לווי הא דכתב רחמנא במים ילאו מי כיור וע"ש: ומ"ה ערל כו' לערלות וקרי ליה כו': ד"ה משום דאין כו' אפילו שב בשעת עבודה כו' לא היה לבו לשמים. הס"ד: ומ"ה אבל טמא כו' דאינו מרלה ביחיד לפי כו': ד"ה אי הכי כו' אבל אי לאו מתוך לא וכו' טמא מיירי בין וכו': בא"ד ועי"ל כי נמי כו'. ההבדל שבין ב' התירוצים לתירוץ ראשון היה הבל"ז לעולם לא אמרינן מתוך ובציבור בין טמא מת ובין טמא שרץ מרלה וטמא פסול דמתני' מיירי בין טמא מת בין טמא שרץ ביחיד פסול דלא אמרינן מתוך ומקשה לדידכו דאמריתו מתוך א"כ בהכרע ס"ל דבטמא שרץ אף בציבור אינו מרלה דאי לא תימא הכי אמאי טמא פסול לימא מתוך ואמאי נילף ק"ו דטמא שרץ מרלה בציבור ונימא מתוך אלא לעולם לא אמרינן מתוך ואין זה דמיון לפירוש ר"ת דבסמוך דאפילו לפי האמת דזקני דרום ס"ל מרלה בטמא שרץ בציבור והקושיא הוא א"ה נילף יחיד מיחיד כדבסמוך. ולעוד י"ל הבל"ז לעולם אמרינן מתוך וטמא דמתניתין איירי בזב וכו': בא"ד ושרץ לא דמרלה ביחיד וכו' בדיעבד ושרץ מק"ו וכו' בטמא שרץ ור"ת גרים וכו' דבמועדו אפילו בטומאה הייט בין במת בין בשרץ וכו'. ר"ל בטומאת כהן דבסמוך: שם והא דקאמרו זקני דרום וכו' דבמועדו אמר רחמנא ואפי' בטומאה מ"מ אין לו רילוי וכו' ואילו נטמאו ציבור בשרץ אין לו לאכול בטומאה וכו' מק"ו מטמא מת יחיד ומשני וכו' מק"ו דמה אתיא שטעון וכו' וי"ל דהא דלא אכלי וכו' כמתכפרין ה"נ נימא וכו' א"כ יאכל יחיד כבציבור. הס"ד כצ"ל: לפי' ר"ת (ע) נ"ל פירכא דר"ל [דפריך אזקני דרום] ומה בטמא שרץ שהטומאה קליל שם ומשלחין קרבנות. דאף שהיא משום דיכולין לאכול בלילה סוף סוף בטומאת שרץ לסיבת קלותו משלח קרבנותיו וא"ה כהן שנטמא וכו' וק"ל:

דף כג ע"א ברש"י בד"ה לפי אוכלו כו' דהיינו שחיטה. וס"מ דאין שוחטין וזורקין אלא על האוכלין ומפרש תכוסו מלשון שחיטה כדלעיל דף ד' ברש"י כאדם האומר כוס לי טלה זה כו' אבל ברייתא דבסמוך מפרש תכוסו מלשון מנין וכן מפרש רש"י בחומש: ברש"י בד"ה וכי לא מקשי כו' השוחטין עליו לכתחלה. הס"ד: ד"ה מיתיבי לזקני דרום. הס"ד: ומ"ה מפני כו' לולין. הס"ד: ומ"ה שהנזיר כו' כדכתיב וכי ימות כו' נזירות טומאתו עתי כו': ד"ה ה"נ דמרלה ליך. הס"ד: ומ"ה כגון כו' בכילד לולין הס"ד: ומ"ה טומאת התהום כו' לולין. הס"ד: ומ"ה לא אמרו דהותרה טומאה כו': ד"ה מאי לאו כו' ק"ו מהלכה. הס"ד. וא"ל כאן ולטעמיך (פ) דמוקמית לה בטומאת בעלים במת והיאך ממעט שרץ הא שוחטין וזורקין עליו אף בוודאי אלא נ"ל דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ וקשה לזקני דרום דזה אינו קושיא וק"ל: ברש"י בד"ה טומאת התהום כו' דהייה אחת ספק חליה כו'. הכל דיבור אחד. עליו מגופו. הס"ד: בד"ה כהן המרלה כו' ה"ז מרלה. הס"ד: ומ"ה דרמי בר חמא כו' וס"ל דאין יחיד טמא מת משלח כו'. אבל א"ל דס"ל משלח קרבנותיו ואתיא ברייתא דבסמוך [ונשא אהרן כו'] דמקשה לרמי בר חמא כפשטה בטמא מת הליץ מרלה ומתניתין דלעיל בטמא שרץ וס"ל אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ וברייתא דרבי חייא למעוטי טומאת התהום דזיבה. ואף דמשמעות ברייתא דרבי חייא הוא יותר למעט הכל מ"מ נרווחנא קושית האמת שמע דבסמוך. דליכא בארעא וגיורא בשמי שמיא שטמא שרץ שיכול לאכול לאורתא אין שוחטין וזורקין ואין הליץ מרלה וטמא מת משלח קרבנות בדיעבד ולמ"ד אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ הוא מקרא דאיש איש וכו' ואפי' חל שביעי שלו בע"פ כפירש"י לעיל וטמא מת גופיה משלח קרבנותיו בדיעבד וקרא אינו אלא למצוה [כל זה אין סברא דכלפי לייא] וזה פשוט: ברש"י בד"ה ת"ש וכו' חכמים. הס"ד. כצ"ל: בתום' בד"ה זקני דרום כו' הוי ופליגי אמתניתין דתמיד כו' ס"ל כרבי נתן כו' לא חזי. הס"ד: ומ"ה מפני כו' דרום הגאי הוא כו' דלכ"ע מרלה כו' אית להו טומאת כו' התם לר"י הס"ד: ומ"ה אלא בטומאת מת וקתני כו' איש איש למצוה. הס"ד: ומ"ה לא למעוטי כו' הא טומאה ידועה לא מרלה והירץ הרב רבינו חיים כהן דמיירי כו' והוי כטומאת שרץ כו' טעמא דבשביעי יכול כו' ומיירי ברייתא דר"ח בכהן כו'. ר"ל ברייתא דר"ח איירי בכהן לא בבעלים: בא"ד בטומאה והאי של שרץ וכו'. ר"ל הדיוק של טומאת התהום לאפוקי ודאי של שרץ או מה בז' שלו: בא"ד בטומאה אלא שולחין קרבנותיהן וכו' ברייתא דר"ח דכיון דשוחטין כו' למיעבד ע"י טהורין כו' ולא מהדרינן אטהורים אפי' כו' לכתחלה אלא מהדרינן כו' (ואפשר בלא מרלה נמשך ג"כ אולא מהדרינן) (צ): בא"ד דטומאה דחויה בציבור כו'. ר"ל לא שהותרה בציבור רק דחויה ופלוגתא היא בעלמא: בא"ד אפי' בטומאה אלא אם יכול לזרוק כו' ואפי' איכא טהורין הס"ד. ור"ל דהכא פשיטא ליה אם קבל הדם בטומאה שמרלה לכתחילה לזרוק: בתום' בד"ה טומאת התהום דזיבה פי' הקונטרס כגון כו' של י"ג ספק שלו כו'. ר"ל בין השמשות של אור לי"ג לא אור לי"ד דהא הוי טבול יום היאך ירלה [מאחר דבשמעתין איירי בטומאת כהן] מיהו בסמוך כתבו בהדיא בין השמשות סוף יום י"ג ול"ע. ובפסה"ד כתבו בהדיא שראה א' בי"ג וטבל והעריב שמשו כו' ואפשר מ"ש סוף יום י"ג כתבו אהא דר"י [דבפסחים דאיירי בטומאת בעלים דשוחטין וזורקין עליו וכמו דבעי לאשכוחי לרבנן דאיירי בז' שלו דהיינו ע"כ בטומאת בעלים אבל בפירש"י בשמעתין דאיירי בטומאת כהן ודאי דאיירי באור לי"ג]: בא"ד לא מצי משכח לר' יוסי כו'. דס"ל מכאן ולהבא סותר ע"ש דף פ"א: [בא"ד] וצ"ל ברוך דבעי' כו' אמרו לו לאחר שחיטה ראית בין כו' שהר מידי ורבינו מקשה לימא שראה לפני כו' ורבינו מתרץ בזה דכיון כו' וקשה על פירושו משמעתין דמיירי בכהן המרלה וי"ל כו' למימר אולי ירלה כו' כצ"ל. והנה הלשון מגומגם והמכוון בדבריהם נראה דמקשו אפירש"י אם זה איקרי טומאת התהום אמאי לא מצי משכח התם לר' יוסי לימא בכי האי גוונא אלא בכי ה"ג לא מיקרי כלל טומאת התהום לכ"ע לכן מקשה התם שפיר בשלמא לרבנן משכחת דשחטו על זב בשביעי שלו ואח"כ ראה דסותר כו' ובזה מיושב ג"כ קושית רבינו אבל הוא מתרץ בענין אחר וקשה משמעתין דקאמר למעוטי טומאת התהום דזיבה היכא משכחת לה ולא מצי לומר דראה בז' שלו כו' דהא הכא בכהן שהוא זב קיימינן דא"ל לדידיה כו' י"ל כגון שראה א' בי"ג וטבל כו' דהא אף ברואה לפני שחיטה וחזר וראה שניה דסתר פי' [רבינו] כיון דראייה ראשונה אינו מטמא במשא לא פקע שמו כו' כ"ש בטבל וטהור גמור אבל רבינו ברוך מפרש שמעתין בראה בי"ג וטבל והעריב שמשו כו': **ע"ב** גמ' ובמאי אי בנזיר כו'. ודאי אף בנזיר קשה לרמי בר חמא דמוקמי מתני' דלעיל מפני שאמרו הנזיר ועושה פסח כו' אין הליץ מרלה על טומאת הגוף בטומאת בעלים במת רק לריך ליישב הברייתא אף בלא רמי בר חמא: גמ' אינן במיתה אלא כו' כצ"ל: ברש"י בד"ה אם עון פיגול וכו' ירלה ואם עון כו' בכל מקום וה"ק כו' אם אינו ענין לחוץ לזמנו תנהו ענין לחוץ למקומו הרי כבר נאמר לא ירלה: בד"ה הרי כבר נאמר המקריב כו' ואי אפשר לומר כן שאין הקרבן כו'. נקיט ההוכחה עלמה שבקרא דאם האכל יאכל ביום הג' איירי במחשב לאוכלו חוץ לזמנו ולא באוכלו ביום הג' וכפירש"י בפרשת צו. אם סותיר ממנו. הס"ד: ומ"ה הא אינו נושא כו' הא כלומר הנה כו': ברש"י בד"ה אלימא טומאת שרץ ומיתוקמא בכהן או בבעלים כו'. ובסמוך ד"ה אי נימא טומאת שרץ פי' ותוקמא זקני דרום בכהן כו' הוכרח לפרש כן דכיון דס"ל לזקני דרום בלא"ה שוחטין וזורקין כדלעיל לא משמע ליה דמכח רילוי ליך הוא והכא לרמב"ח מפרש או אפי' בבעלים וע"י רילוי הליך הוא דשוחטין וזורקין וניחא: בד"ה לעולם וכו' אסתראי בהן. הס"ד. ומ"ה שום טמא כו' על טומאת שרץ. הס"ד: ומ"ה ואיכא כו' בר חמא הס"ד. ומ"ה עון מקדישין לא כו' לא מרלה הס"ד: ומ"ה במאי טומאה כו' אכיל ליה. הס"ד: ומ"ה היכא וכו' ויחיד אינו נדחה ציבור לא עבדי בטומאה הס"ד. ומ"ה אלא וכו' קרבן יחיד. הס"ד: ומ"ה לעולם כו' אסתראי בהו. הס"ד: ומ"ה לעמוד כו' שבטיך לעמוד לשרת וגו'. הס"ד: ומ"ה ולא ליסיבה וכו': ד"ה אימא עבודה במיתה. הס"ד: בתום' בד"ה אם עון כו' ומה שנזכר פיגול קודם לנותר כו'. גם לפירש"י מקשו זה. ועיין בתום' יומא דף ז' ובפסחים דף ט"ז ובמנחות תמלא כל אלו התום'. גם עיין בספר קרבן אהרן באריכות סוגיא זו עם פירש"י ותוספות בלי חידוש כ"כ: בא"ד אע"ג דבקרא נזכר ברישא חוץ לזמנו כו' כתיב בקרא בהדיא. הס"ד: ומ"ה אם עון נותר כו' לא נותר ממש כו' חוץ לזמנו. הס"ד: ומ"ה הא אינו נושא כו' דמשמע דבר שהוא לרצון כו' הותר מכללו בכל הני דפריך מנייהו. בהקומץ רבה יוצא וטמא ובעל מום וא"ת א"כ נותר ופיגול כו' דלפני ה' אין עון דיוצא כו' חשיב שפיר לפני ה' שהמחשבה בפנים וא"ל דבבמה כו' של מזבח דאיכא למ"ד כו' וקשה למ"ד ליכה מועלת כו' מתירין אין חייבין כו' על המזבח החיצון כשלמים אין כו' בשלמים אינו דין שיפסול כו' דאפי' פסולא ליכא א"כ במנחת כהנים כו' דהותר מכללו לגמרי. הס"ד: ומ"ה לאו כגון שנטמאו בעלים במת כו' אלא בכי האי גוונא כו' ולא עון מקדישין. הס"ד: ומ"ה אי נימא כו' א"כ אין הליץ מרלה על היחיד דהא כו'. אין להקשות דלמא לכתחלה אין שוחטין ובדיעבד ליך מרלה דהשתא כיון דלכתחלה יחיד נדחה ציבור עבדי בטומאה וכמו טמא מת לזקני דרום. דכיון דס"ל אין שוחטין וזורקין מאיש איש יליף אפי' חל בז' שלו כפרש"י לעיל א"כ הוי לעכב אפי' בדיעבד כטמא מת לרמי בר חמא [דס"ל דאפי' בדיעבד מעכב מקרא דאיש איש וה"ה בטומאת שרץ דמ"ם דיהני רילוי ליך בטמא שרץ טפי מטמא מת כיון דתרווייהו נכללו בקרא דאיש איש]: בא"ד וקשה מאי פריך וכו' דמרלה בציבור מק"ו דלעיל. ומה מת שטעון הזאה שלישי ושביעי כו': בא"ד דלית ליה כמו זקני דרום כצ"ל: בא"ד וסבר רמי בר חמא טומאת מת מרלה בכהן ביחיד כו'. וטמא פסול דמתניתן בזב ומלורע שטומאתו לא מגופו כמ"ש התוס' לעיל: בתום' בד"ה אימא מה זר כו' דמחוסר בגדים לא מייתרא אלא משום כו' דלא ילפינן מיתה מהא דקרייה רחמנא זר ולפ"ה כו' (עהח"ג) עיין התוס' דהכא הן הן הדברים דלעיל [דף יח ע"א בתום' בד"ה אתיא חוקה חוקה] וזהו לעיל שקושית הר"ר יעקב קיימא וה"כ אחרי נשאר פירש"י לעיקר הקשו ועוד קשה לפ"ה דליהוי זר ומכנסים כו'. והוא כי התוס' מפרשים קושית הגמרא אף יושב במיתה מכח דרחמנא קרייה זר ליהוי כזר וע"ז אמר דהוי ב' כתובים הבאין כאחד דרחמנא כתב מיתה במכנסים דהיינו מחוסר בגדים ובלא רחוץ ידים ורגלים ותרווייהו מייתרא דכיון דכתיב בבגדים והיתה להם כהונה עולם אין בגדיהן עליהן אין כהונתן כו' [והוי כזר] ובזר כתיב מיתה [ולא סברי התוס' עתה תירוץ הר"ר יעקב דבעי קרא למכנסים דוהיתה להם כהונה עולם בשאר בגדים הוא דכתיב] ונילף חוקה חוקה שלא רחוץ ממחוסר בגדים אלא ע"כ כיון התורה שלא נילף מיתה מהא דקרייה רחמנא זר ולכן אילטריך מיתה בהדיא במחוסר בגדים והדר כתביה בלא רחוץ ידים למיהוי ב' כתובין הבאין כאחד להורות דהיכא דלא כתיבא מיתה בהדיא אף דקרייה רחמנא זר לא הוי במיתה. ולפי' הקונטרס דיליף מחדא דיושב אינו במיתה דמפרש ליהוי יושב במיתה במה מלינו ומשני דאם נילף במה מלינו א"כ ל"ל קרא בלא רחוץ כו' אלא מש"ה כתבה רחמנא בה מיתה בפירוש דליהוי ב' כתובין הבאין כאחד שלא רחוץ ומחוסר בגדים דהיינו זר [והוי פירושא בהא דקאמר תלמודא דהוי מחוסר בגדים ושלא רחוץ כו' ב' כתובים. דהיינו דלא לכתוב רק חדא מנייהו ואידך נ"ל. ולזה כתב רש"י וה"ה דהוצ"ל דחד מהנך עם זר הוי ב' כתובים]. וע"ז הקשו הא הו"ל ג' כתובים במחוסר בגדים וזר ושלא רחוץ ואף דליכא ייתורא אלא ב' לפירש"י מיקרי ג' כתובים. וכתבו ובקונטרס פי' וה"ה כו' וא"א לומר כן כו'. וזהו מ"ש לעיל דף י"ח והשתא אתי שפיר גם קושית הרר"י כו' דהיינו כפי' התוס' דהכא וכתבו עוד שם אבל יושב אע"ג דקרי זר אינו במיתה [דהוי ג' כתובים] אבל על שאר פסולין כגון ערל כו' לא אילטריך קרא כו' כיון דלא איקרי זרים עכ"ל וכפי' התוס' דהכא ואח"כ הקשו שם חוזרני לומר כו' דהא עיקר הדבר אינו מן המדה וא"ל ייתור [להיות ג' כתובים] רק ב' ייתורים ואחד לגופיה וא"כ הפשט לקמן [בשמעתין דהכא] אינו כפי' התוס' שיהיה הקושיא מכח זר [דיושב איקרי זר] ושני משום דהוי מחוסר בגדים ושלא רחוץ מיותרים והוי ב' כתובים הבאין כאחד ולמ"ד ב' כתובין מלמדין הוי שתויי יין קרא שלישי [הכל זה אינו מן המדה דלא לריך

באור

דהא גם ביחיד מרלה בדיעבד כדלקמן דאיש איש אינו אלא למצוה: (ע) דמפרש דרילוי דטומאת מת גדולה משום דמאי אכלי בטומאה משא"כ בטומאת שרץ אף אם נטמאו הציבור בשרץ לא מצי אכלי בטומאה משום דשוחטין וזורקין וא"כ היאך משוי ליה הלמודא לרילוי דטומאת שרץ דקיל יותר מרילוי דטומאת מת במה דשוחטין וזורקין הא רילוי דאכילה כבר ליתיה בטומאת שרץ ואפי' בציבור והא דשוחטין וזורקין משום דמצי אכיל בלילה בטהרה וע"ז תירץ כגאון דמ"מ קיל טומאת שרץ דלסיבת קלותו שוחטין וזורקין עליו: (פ) ר"ל כמקשה דמקשה על המתרץ דשני ליה דאיירי בטומאת כהן כשרץ אי הכי כו' הא דתני רבי חייא כו' קשה ולטעמיך הקשי לנפשיה דקאמר אי בטומאת שרץ האמרת שוחטין וזורקין כו' אלא בטומאת מת כו' משמע דבטומאת מת שפיר מיתוקמי אף אי אמרת שוחטין וזורקין כדס"ל בהא זקני דרום ולא קשה רק אהא דקאמרי מתוך שמרלה כו' הא כיון דידע מהא דר"ח אף אי מוקמית בטומאת מת מ"מ קשה אזקני דרום דאמרי שוחטין וזורקין דהא ממעט ר"ח אפילו טומאת התהום דשרץ. וע"ז כיים הגאון דאין זו קושיא דאף דאיירי מתני' בטומאת בעלים דמת כיון דאיירי אף בבעלים אבל הא דממעט טומאת התהום דשרץ דאינו מרלה היינו היכא דלריך רילוי כגון בטומאת כהן: (צ) אינו מובן לכאורה:
דלפיסה

רק ייתור אחד או ב' ייתורים למ"ד דבעי' ג' כתובים] וא"כ ע"כ פירוש דמחוסר בגדים הוא
והיתה להם כהונה ומטעם זרות ש"מ דהוא במיתה ואשמעינן ב' כתובים דהיכא דליכא זרות
כמו יושב (ק) אינו במיתה מכה מה מליט. וכפי' הקונטרס. וא"כ הדרא קושיא ל"ל מיתה
במכנסים [אף להירוץ הרר"י דלעיל דאין כהונתן עליהן לא קאי אמכנסים מ"מ] נילף בגזירה
שוה דחוקה חוקה משאר בגדים דכתיב בהן והיתה להם כהונה. אבל לפי' התוס' ודאי דלא
היה קושיא דאי לאו מיתה במכנסים לא הוי ידעינן מיתה במחוסר בגדים דהא הוי ב' כתובים
(ר) לאורויי דלא הוי במיתה מהא דאיקרי זר וכמו יושב דאף דהוי זר אינו במיתה רק פי'
התוספות איט דא"כ ל"ל משום דהוי מחוסר בגדים ושלא רחוץ ידים ורגלים ר"ל מיתה דכתיב
בהדיא דהיינו במכנסים וא"כ הוי ב' ייתורים ולעיל חוזרני לומר דקושית הרר"י קיימא דב'
כתובים אין צריך ייתור רק אחד מהם ע"ש ודו"ק היטב כי הנראה לפענ"ד כתבתי (וצ"ע)
(עה"ג) דברים הנ"ל דחוקים המה ואינם במשמעות התוס' ויש מפרשים [גם לפי' התוס' דהכא]
שאין צריך רק פסוק אחד ייתור לב' כתובים רק לפי מ"ש התוספות שהקושיא הוא מכח זר
איצטריך ב' כתובים בשלא רחוץ. לאורויי דלא הילף ממחוסר בגדים בגזירה שוה דחוקה חוקה
דליהוי כזר. ומחוסר בגדים איצטריך מיתה גביה דאל"כ לא הוי ידעינן מיתה גביה. ואי לאו
מיתה בהדיא במחוסר בגדים אף דקרייה רחמנא זר לא הוי ידעינן דלענין מיתה קרייה זר
רק נענין חילול וקושית הגמרא [דפריך לחייב מיתה ביושב] מכדי יושב כו' אחרי דהורה לנו
התורה במחוסר בגדים דקרייה זר וכתיב ביה מיתה נילף מניה יושב [דחייב במיתה משום
דהוי כזר] ומשני משום דהוי שלא רחוץ דנמי כתיב ביה מיתה מיותרת כו' [דאיכא למילף
חוקה חוקה ממחוסר בגדים דליהוי כזר] וקושית חוזרני לומר דלעיל הוא אף לפירוש התוס'
נ"ל ב' קרא במחוסר בגדים אף אי לא כתיב מיתה במחוסר בגדים [נהי דלא ידעינן מיתה
משום דקרי זר כדלעיל מ"מ] נילף גזירה שוה חוקה חוקה משתויי יין ועי': בתוס' בד"ה
אהיל ורצפה מקדשה כו'. גירסת רש"י מקדשת וק"ל: בא"ד וכלי שרת פי' כו' וי"ל דהתם
לא מיירי כגון דכריך כו' כנ"ל:

דף כד ע"א גמרא ואי לית ליה לר"ש גז"ש כי נאמר יד בקבלה כו'. ה"ה דמצי למיפרך
נתינה נמי לא תהא בימין. וקושית רבא דבסמוך א"ה אפי' נתינה נמי אינו
בולד מתירוצא דרב יהודה ועיין: גמ' ועוד לימא לית ליה לר"ש גז"ש והתניא כו' יד אינו

אלא ימין אצבע אינו אלא ימין. למסקנא [דמסיק אביי במקרא נדרש לפניו ולאחריו פליגי]
לאו דוקא וכי נאמר יד כו' רק ה"ה אצבע ומשום דאורחא דקבלה ביד נקיט לה: ברש"י בד"ה
שני כתובין כו' בגמרות חדשים ישנו כאן שמועה אחריתא ברש"י ולא נתחורו עיין עליו. ועי'
עוד מה שהגהתי בדף זה בסמוך בסיפך הדף: ע"ב גמ' ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות
המזבח באצבעך כו' אמר רבה בר חנה אמר ר"ל כ"מ כו' כדכתיב ולקח הכהן מדם כו'
כנ"ל: גמ' והרי קמיצה דלא כתיב בה כו' ולא משני דכתיב ביה וימלא כפו ממנה כרבא
דבסמוך [דאמר יד יד לקמיצה ופירש"י היכא כתיב יד בקמיצה וימלא כפו ממנה] ורבא נמי
משני או אצבע או כהונה. משום דמ"מ תקשי זריקה [דלא כתיב ביה אלא כהונה כדלקמן
בסמוך]. או קושטא ידע דחד לקומץ וחד לקידוש ועי': ברש"י בד"ה במקרא נדרש ר"ש כו'
לקמיה ורבנן כו' ולאחריו הס"ד: ומ"ה מפקא כו' דברי אביו ומכלל כו': ד"ה כל מקום
שנאמר אצבע בקבלה כו' קרא דלעיל שינה בקבלה שקיבל בשמאל פסול דר"א דריש אצבע כו'
ולא אונתן וקאמר לך במקום כו': ד"ה ולקחת כו' כתיב הס"ד: ומ"ה ולא לפני פניו דלא כו':
ד"ה לכהונה כו' הכהנים. הס"ד: ומ"ה תרתי כו' גבי זריקת חטאת כו': ד"ה המעכב כו'
מצורע כגון קמיצה כו' בעינן ימין הס"ד: ד"ה בכהונה בבגדי כהונה עיין לעיל בתוס' דף
יג בד"ה בכהן כשר כו': בד"ה זרק כו' כל הזבחים דלא כו': ד"ה ואלא הא כו' כפו ממנה.
הס"ד: ומ"ה לחלילה שתהא בימין הס"ד: ד"ה מדרבה כו' כהונה כתיב. הס"ד כנ"ל:
בתוס' בד"ה במקרא כו' על ענין ראשון למילף קבלה כו' דכ"ע דרשי מקרא לפניו בלא וא"ו
מוסיף על ענין ראשון וקשה לילף קבלה מנתינה דפריך כו' ולאחריו פליגי ובסמוך כו' המקרא
לפני פניו. הס"ד: ומ"ה והרי זריקה כו' והגן זרק כו' ר"ש. הס"ד: ומ"ה אמר אביי פליג
בברייתא ופירש"י זרק כו' בברייתא לעיל הקשה הרב כו' אף כל כו' ופריך ידו הימנית מדרבה
בר בר חנה נפקא כו' ומשני כדי נסבא אי נמי סבר לה כר"ש כו' דאפי' גרסינן זרק מליט
למימר כו' לא ס"ל כותיה דלא יליף ימין בזריקה כו' משום דזריקה לא ילפינן מהזאה וק'
כו' דעדיפא משני פליג כו' גרסינן מלק ע"כ אמת כו' כדמוכח בסמוך ובפ"ק דאמר מ"ט
כו' לר"ש כו' וצריך כו' ס"ל כותיה בחדא ר"ל דכהונה בעי אצבע אבל לענין היקישא לא דר"ש
ל"ל היקישא [והאי תנא אית ליה היקישא]: בא"ד בפ"ק דחולין דף כב ע"א ימין אפי' כו'
מדרבה בב"ח נפקא כו' ימין בחטאת בהמה אלא בהזאה כו' במליקה אלא בהזאה דוקא וא"ה כו':

ע"כ ממה שזכינו להעלות על מזבח הדפוס מקדשי חידושי הגאון המחבר ז"ל ממסכת זאת:

באור

(ק) דלשיטת רש"י לפי הנוסחא שהביאו התוס' ע"כ צריך לחלק דדוקא מקרא דכהונת עולם דהדיוק הוא
דאין בגדיהן עליהן אין כהונתן עליהן דמשמעות הדיוק הוא להדיא דהוי זר אבל יושב דיליף מלעמוד שרת
לא הוי מחייבי במיתה משום זרות רק ממה מליט דזר ואשמועי' ב' כתובים דהיכא דליכא זרות כמו יושב
אינו במיתה מכה מה מליט: (ר) ר"ל דבמה דכתבה התורה מיתה במכנסים וגם ברחוץ יד"ם דהוי שני כתובים
גלי התורה דאי לאו דהוי כתיב במכנסים מיתה בהדיא לא הוי מחייבי במיתה משום דאקרי זר ולהכי איש
חייב מיתה ביושב: כליק

הגהות מספר הקן נתן על מסכת זבחים

דף ב ע"א תוס' ד"ה כל הזבחים וכו' אבל שינוי בעלים לא שייך אלא בזריקה וכו'. עיין בס' משנה למלך ריש
פט"ו מהל' פסולי המוקדשים שכתב שם שנראה מדבריהם דשינוי בעלים שהיה בזריקה עלו לבעלים
לשם חובה עכ"ל ולא ידעתי מהיכן נראה לו כן מכאן אם מפני שלא כתבו או זורק לשם אחרים אין צריך דכ"ש הוא
כמ"ש לקמן דף ד' ע"ב ד"ה רב אשי וכן כתבו בהדיא בס' התמיד נשחט דף ס"א ד"ה ואיתקש אוכליו ע"ש:
בא"ד וכולה מתניתין לא משתמעא כלל שינוי בעלים ולישנא דלשמן משמע לאפוקי שינוי קודש וכולה מתניתין לא
נקיט וכו' כצ"ל נ"ל ור"ל דמשלשה כתות באים להכרית דמתניתין לא איירי אלא בשינוי קודש חדא דכולה מתניתין
לא משמע ממנה כלל שינוי בעלים דקתני הנשחטין לשם פסח וכו' שהטן לשם גבוה מהן וכו' הכל איירי בשינוי
קודש אבל שינוי בעלים לא נזכר כלל ועוד מלישנא דלשמן לא משמע ממנה אלא שינוי קודש דלשמן קאי אזבחים
ועוד מדקתני סיפא כיצד לשמן ושלא לשמן לשם פסח לשם שלמים דבכולה סיפא דמתניתין לא נקיט אלא שינוי קודש
וק"ל: בא"ד ולהכי נמי בפרקין לא בעי בהנך ד' דבריה מנא לן דלא מיירי בהן במתני' וכו' כצ"ל נ"ל והגהת
הב"ח אינה מבוררת לי: בא"ד וי"ל דקרא דהתם בהקטרת אימורים וכו' הזבח נזבח ה"ה הזבח נקטר וכו'. עיין
בס' לחם משנה בסוף פ"ד מהל' מעשה הקרבנות: בא"ד ומיהו הא לא מצי' למילף מהיקשא דנינהו ולא עלו לשם
חובה וכו'. עיין בספר לחם משנה בפ"ד מהל' מעשה הקרבנות וע"ש בס' משנה למלך: בא"ד ובפרק המפקיד פירש"
הא דמחשבה כפוסלת בקדשים או בדיבור הזבח נעשה שלא לשם או אפי' במחשבה עכ"ל. עיין בס' משנה למלך פי"ג
מהל' פסולי המוקדשין הלכה א': ע"ב תוס' ד"ה קיימי ב"ד ומתני וכו' יש תימה למה לו להאריך וכו'. ונראה
לפרש שלא היה בלבו היינו שלא אמר בהדיא וכו' אבל חישב בלבו וכו' עכ"ל תימה איך אפשר לומר שחישב בלבו הא
קאמר אף מי שלא היה בלבו דמשמע אפי' בלבו לא חישב שוב ראיתי כתיבת יד בשם תוספות טו"ך בכתוב הא
דקאמר שלא היה בלבו ר"ל שלא היה ניכר ונודע מה שהיה בלבו כיון שלא הוציא בשפתיו אבל לעולם אימא לך
דחישב בלבו ודו"ק ועיין בס' ל"ק ובס' פנים מאירות:

דף ג ע"א תד"ה הכותב טופסי גיטין וכו' ותימה דלא קתני בהך יתר על כן וכו'. וי"ל משום דאמר ללבלר
וכו'. עיין בס' ב"ז: בא"ד וקשה להר"ר יצחק וכו' וי"ל אע"ג דקתני הוסיף אי לא הוה תני ליה
לא הוה קשיא ליה מידי עכ"ל כצ"ל. ר"ל אי הוה מהניא בתרייתא שמעינן חידושא דשמעינן מקמייתא וג"כ שמעינן
חידושא אחרינא דלא שמעינן מקמייתא מוכיח למתני יתר על כן והוסיף ואי לא תני הוה ק"ל אמאי לא תני אבל
אי לא שמעינן מהניה בתרייתא חידושא דאיכא בקמייתא אע"ג דשמעינן הידושא אחרינא דלא שמעינן מקמייתא
אינו מוכרח למתני יתר על כן או הוסיף ואי תני ליה ל"ק לן אמאי תני ליה כיון דאיכא חידושא דלא שמעינן
מקמייתא ואי לא תני נ"כ לא הוה ק"ל אמאי לא תני ליה. כיון דליכא למשמע מינה חידושא דאיכא בקמייתא זהו
מ"ש אע"ג דקתני הוסיף אי לא הוה תני ליה נ"ל אי לא הוה תני לה בעלמא בכה"ג דליכא למשמע מינה חידושא
דאיכא בקמייתא כגון ההיא דהכותב טופסי גיטין לא הוה ק"ל אמאי לא תני ליה כמ"ש ודו"ק ועיין בס' בה"ז
יבי' נ"ק: ע"ב רש"י ד"ה ורבנן הני אוכלין לא צריכי וכו' ואיהדרו הנך דלאו מיניה נינהו לבטולי שם אוכל ולא
איצטריך קרא לרבויינהו להני לטומאה דהני מתוך נפקי כו' כצ"ל נ"ל:

דף ד ע"א רש"י ד"ה תודה קרויה שלמים וכו' כמו חטאת הקהל וכו'. ביאור דבריו דק"ל אמאי לא אמרינן נמי
מהאי קרא דשלמים נמי קרוי תודה ע"ז משני דתודת שלמים כמו חטאת הקהל תורת משה ר"ל כמו
דהתם א"א לפרש אלא חטאת של הקהל ולא הקהל של החטאת וכן תורת משה ר"ל תורה של משה ולא משה של
התורה ה"נ תודת שלמיו א"א לפרש אלא תודה של שלמים ולא שלמים של תודה וק"ל: ע"ב תוס' ד"ה אימא
היכא דשחיט וכו' ואי פריך לפסלי דנגמר מחטאת ופסח במה מצינו איכא למיפרך שכן לד כרת כדפריך בסמוך
דף י' ע"ב ואי וכו' כצ"ל. ר"ל דפסח יש בו כרת וג"כ חטאת יש מהן שיש בהן לד כרת כגון חטאת חלב וחטאת
דם משא"כ שאר קדשים וק"ל:

דף ה ע"א בא"ד ואי בהיקשא דזאת התורה א"כ ליכתוב חדא או לחטאת או לפסח גרידא ואידך ליתי
מהיקשא כצ"ל ר"ל דבהאי הקישא דזאת התורה נזכר בה פסח נמי כדאיתא לקמן דף ז' ע"ב דקאמר
אלא מנלן דכתיב זאת התורה לעולה למנחה וגו' וכתיב ביום צוותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם זה בכור
ומעשר ופסח הוקש הכתוב וכו' ע"ש וא"כ אי סברת המקשה היה דפריך וליפסלו יהוא משום דנגמר מחטאת ופסח
בהיקשא דזאת התורה א"כ א"אי איצטריך קרא למיכתב בחטאת ופסח דליפסלו לכתוב בהדא מינייהו ותיתי אידך
מהיקשא דזאת התורה אלא מדאיצטריך למיכתב בתרווייהו ש"מ דליכא למילף מהאי היקשא לפיסולא וק"ל:

דף ז ע"א תוס' ד"ה אמר רבא חטאת וכו' פירש ר"ת וכו' וטעמא דתודה משום שלמיו ואיירי וכו' כצ"ל
ור"ל דר"ת מפרש ליה הא דקאמר רבא חטאת ששחטה לשם חטאת כשירה היינו לשם חטאת חבירו
דומיא דתודה ששחטה לשם תודת חבירו וק"ל לפ"ת א"כ רבא לא אתי כרב חסדא אלא כרבה ורבה אידמי לכך
מפרש דרב חסדא ל"פ ארבה אלא אתודה משום דכתיב שלמיו אבל בחטאת מודה דלא בעינן חטאת דידיה וע"ז
כתבו התוס' דלאו בהכי איירי רבא אלא איירי בחטאת חלב לשם חטאת דם ותרווייהו של אדם א' ובהא ל"פ
רבה ורב חסדא וק"ל:

דף ח ע"ב רש"י ד"ה אלא לזבח ריבוי הוא וכו' אבל לזבח שלמים וכו' כאילו כתוב לזבח השלמים וכו'. כצ"ל
וכן הגיה בס' צאן קדשים אבל מס' פנים מאירות נראה דהוה בנוסחתו כאילו כתוב לזבוח שלמים
וכו' ר"ל לשחוט שלמים ונוסחא נכונה היא: תוס' ד"ה אלא לזבח ריבויא הוא וכו' שהוא ריבויא כדאמר בב"ק דף
ס"ג בכל כללא כל ריבויא דמשמע ליה לחלק בין כל לבכל ה"נ משמע ליה לחלק בין זבח ובין לזבח ה לכך וכו'.
כצ"ל ולא באו לחלוק על רש"י אלא בדבר זה דלרש"י לא אמרינן ריבויא אלא א"כ יתורא הוא דבל התוס' ס"ל
דאפילו אינו יתורא אלא ממשמעות ידעינן דהוא ריבויא כמו שחלקו בב"ק בין כל לבכל דכל משמע ריבויא ובכל
משמע כללא ה"נ יש לחלק בין זבח לבין לזבח דזבח שם לכך הוא כללא אבל לז"ה פעל הוא דהיינו לזבוח ולכך הוי
ריבויא כפירש"י שכן שתי תיבות דבוקות דבזה (לפי) [ל"פ] רש"י דהלא"ה ה"נ קשה מאי פריך ואימא לכל דשחיט
ביה וכו' הא הו"ל למימר אי הוה כתוב לזבח כדקאמרת דשלמים לא צריך כלל אלא כמ"ש ודו"ק:

דף ט ע"א תוס' ד"ה דילמא במותר אשם וכו' תימה וכו' וי"ל כו' כדדרשינן לעיל בכלל ופרט ולעולם קרב
עולה וכו' ר"ל דלעיל דרשינן מה הפרט מפורש שהוא שלא לשמו וכשר אף כל וכו' דהייט
לפנין עקירה לכל הזבחים ולא שיהיה הוא עצמו כן דהא אינו קרב אלא בתורת שלמים כדאמרינן דותין קדשים
בנאכלים וכו' וה"ה הכא דאמרינן דילמא במותר אשם כתוב הא דכתיב לא שיהיה לזבח השלמים
דהא קי"ל מותר אשם קרב עולה אלא שיעשר בו אשם ממנו וה"ה דילפינן בריבוי ומשום דאי לאו הכי ב[...]

איכא למפרך אי מה הפרט מפורש דבר הבא בנדר ונדבה אף כל וכו' אבל ליכא למיפרך איגא לכל דבהיש ליה
ליהוי כוותיה דהא קי"ל מותר אשם קרב עולה ועוד דוחין קדשי קדשים אבל קדשי קדשים ואין דוחין קדשי קדשים
אבל קדשים קלים והו"ק נ"ל: ע"ב רש"י בד"ה טעמא וכו' אלמא אפילו וכו' ולרבא דאמר לעיל וכו'. כתב בס'
צ"ק וצ"ל ודברים אלו אינם מובנים לי דהא ליכא בלא"ה לק"מ דרבא מפרש טעמא דר"ש התם מזאת תורת וכו'
עכ"ל ולי נראה דצ"ק אע"ג דלרבא גופיה לא תקשי ליה מר"ש מ"מ קשיא ליה מרבנן דלא דרשי זאת תורת וק"ל:
תוס' ד"ה מחשבין מעבודה וכו' וקבלה דלא עשה בה וכו' כגון בשוחט ע"מ לקבל וכו'. ר"ל ומתניתין דפסלה בקבלה
איירי שחשב בקבלה עצמה דשינוי קודש ישנו בכל האר עבודות וק"ל:

דף י ע"ב תוס' ד"ה כל דמים וכו' לא דמי להא דאמר שלמים שנשחטו בהיכל כשרים כו' כצ"ל. והוא לקמן
דף כו ע"א ומ"ש בספרים שלפנינו לא דמי להא דאמר מנחות שנקמצו בהיכל וכו'. ט"ס הוא דהתם
דכשירות לאו מטעמא דלא מצינו טפל חמור מן העיקר אלא מטעמא אתיגנא שכן מצינו סילוק בזיכין בהיכל ודו"ק ע"ש:

דף יא ע"ב גמ' א"כ ליכתוב קרא אשר הורמו מאי אשר ירימו ש"מ תרתי. הא דלא אמרינן דילמא כוליה קרא
להכי דהתא ר"ל לטבל להוד עיין בס' תוי"ט: תוס' ד"ה אמר ר' אליעזר לא אם אמרת וכו' וי"ל
דעיקר טעמו סמיך כדאיתא בפסחים. ר"ל דשם דף סב ע"ב קאמר רב פפא דטעמא דר"א דאמר קרא הוא הוא בהווייתו
לא הוא לשם אחרים ולא אחרים לשמו וע"ש בתוס' והא דלא דריש הכי בהוא דכתיב גבי חטאת משום דאיצטריך
לגופיה לעכב אבל הוא דגבי פסח יתורה כדאיתא לעיל דף ז' סוף ע"ב וע"ש בתוס' ודו"ק: תוס' ד"ה הג"ה א'
בבקר וכו' בעלמא דרשינן וכו'. ר"ל דק"ל לרבנן דס"ל דבין הערבים ממש הוא א"כ אמאי איצטריך א' בבקר וכו'.
לכך כתבו דבעלמא דרשינן וכו' וק"ל:

דף יב ע"ב תוס' ד"ה הכא קרבן אידחי וגרע מדאידחי גברא. נראה דלא הוו גרסי הכא קרבן נמי אידחי
דאי הוו גרסי הכי אמאי הוצרכו וגרע מדאידחי גברא דהא פשיטא דמיגרע גרע דהא אידחי
גברא ואידחי קרבן כנראה מפירש"י אלא נראה ודאי דל"ג נמי ולכך קשיא להו בפיר מהוריות ודו"ק: ד"ה בן טזאי
בק"ו וכו' אע"ג דפסיל שלא לשמן מוציאו מידי פיגול דבעינן וכו'. ר"ל הוי תחלתו להחמיר דאם שחט שלא לשמה
פסולה וסופו להקל דאם אירע שפיגל בשחיטה שלא לשמה לא הוי פיגו. דבעינן שיהו בו מתירין בכשרות וכל ק"ו
כי האי דהוי תחלתו להחמיר וסופו להקל לא עבדינן והיינו לא דמי להא דאמרינן בפ"ב דפסחים דף כ"ו ע"ב כל
דין שתחילתו להחמיר וכו' כנ"ל:

דף יג ע"א רש"י ד"ה אתה אומר וכו' או אינו אלא לזריקה דהא לגון וכו' אבל קבלה לא צריך כלי מאהל
מועד ואילך כנ"ל. ור"ל אע"ג דאשכחן בשינוי קבלה בכלי דכתיב ויקם בשגגות מ"מ מאהל מועד
ואילך אין צריך כלי וק"ל עיין בס' קרבן אהרן פ' ויקרא פרשתא ד' דף נ"ד שהאריך הרבה בפי' האי שניא:
תוס' ד"ה דיקא נמי וכו' דאיירי בשלא לשמן דהוי בכל ד' עבודות. פי' דשלא לשמן שייך בכל ד' עבודות עצמן
דהיינו שחט שלא לשמו או קיבל שלא לשמו וכו' אבל פיגול לא שייך בכל ד' עבודות עצמן אלא דוקא בזריקה הכל
שאר עבודות צריך לחשב על הזריקה אבל אם חשב ע"מ לגמור השחיטה חוץ לזמנו לא הוי פיגול וכן בהו כה
וקבלה דבעינן שיחשב על דבר שהוא אכילת אדם כגון לאכול למחר או אכילת מזבח כגון לזרוק או לשפוך שיריים
או להקטיר חוץ לזמנו ודו"ק: ע"ב גמרא אלא ל"ק הא דאמר הריני שוחט על מנת לקבל דמה למחר. לפי מ"ש
התוס' לעיל דף ט ע"ב ד"ה מחשבין מעבודה שכתבו וצ"ל דלקמן מיירי שחישב בעבודה עצמה אם קבל לגמור
הקבלה שלא לשמן וכו' נ"ל דע"כ גרסי הכא ל"ק הא דאמר הריני מקבל ע"מ לגמור הקבלה למחר הא דאמר וכו'
ודו"ק: שם הא רבנן הא ר"ש אע"ג דאמרן לקמן מודה ר"ש בהולכת הטאות הפנימיות שמחשבה פוסלת בהן
הו"ל ועבודה שאין יכול לבטלה היינו דוקא לפסול אבל אינו מתפגל להתחייב כרת והיינו דהגיה לא מפגלת ודו"ק:
תוס' ד"ה הג"ה תהי בה וכו' תימה הא ריש לקיש גופיה קאמר לקמן מודה ר"ש בהולכת חטאות הפנימיות עכ"ל
כנ"ל: ד"ה אי מה שלמים וכו' זה אין שייך לומר דמחשבת וכו' דבכל חד אזלינן בתר חוץ לזמנו דידיה עכ"ל.
קשה איך כתבו זה אין שייך לומר דמחשבת יום שני לא יפסול בחטאת וכו' דהא בת"כ פ' צו פרשה ח' דף ל'
הקשו קושיא זו ומכח קושיא זו הוצרכו למילף מריבוייא ע"ש. ובני ידידי טוב עלם אליהו תי' יצ"ו השיב לי
דהתוס' הכי קאמרי כיון דאיצפא היא משיב לפי סברת רב פפא דלא הוה ידע ריבוייא וקס"ד דיליף משלמים
כמ"מ א"כ לפי סברתו אמאי לא השיב לו דמחשבת יום שני לא יפסול בחטאת כמו בשלמים וכתבו משום דסברה
ג"כ פדא היתה דזה אין שייך לומר דפשיטא וכו' אבל האמת דאין זה פשיטות כדמוכח בת"כ והא דבת"כ לא השיב
כדהשיב הכא איצפא משום דהא עדיפא ליה להשיב בענין זמן הפיגול גופיה ודו"ק ונכון הוא:

דף יד ע"א תוס' ד"ה ומה שלא לשמן וכו' ומיהו קשה מה לשינוי בעלים שכן פוסל בזביחה בפסח או בזריקה
לתודיה. ר"ל דשינוי בעלים שייך בזריקה לתודיה כגון אם זרק בשינוי בעלים פסול אבל גבי פיגול אם
כשזרק חישב חוץ לזמנו כשר עד שיחשב על דבר אחר או בתחלת זריקה מחשב על גמר זריקה והו"ק: ע"ב תוס'
ד"ה שיכור וכו' ולא משמע כן בפ' אלו מומין אלו פוסלים באדם אלא שיכור בשאר דברים המשכרין וכר' יהודה
דאמר מחלי עבודה מיהו שיכור וכו' כנ"ל ור"ל דהתם משמע דסתם שכור פירושו בשאר דברים המשכרין ע"כ
ה"נ דקתני סתם שיכור ולא תני שתויי יין ע"כ דמיירי נמי בשאר דברים המשכרין והא דקתני פוסל דמשמע דמחלי
עבודה היינו כר' יהודה דס"ל הכי אבל לרבנן לא מחלי עבודה אלא בשתויי יין ואח"כ כתבו מיהו שיכור דתנן התם
וכו' פירוש דנראה להו דוחק להעמיד האי ברייתא כר' יהודה ודלא כרבנן לכך כתבו אע"ג דשיכור דמתניתין התם
הוי בשאר דברים המשכרין שיכור דהאי ברייתא הוי שתויי יין והא כדאיתא והא כדאיתא וכס' כב"ח הגיה אלא
שיכור בשאר דבריב המשכרין ודלא כר' יהודה וכו' נראה דמפרש דבריהם דקאי אמתניתין דהתם ונך הוא שישור
דבריהם ולא משמע כן בפ' מומין אלו פוסלים באדם אלא שיכור דתנן התם בשאר דברים המשכרין ודלא כר'
יהודה דאמר מחלי עבודה דהא מתניתין דהתם קתני שיכור בהדי דברים דלא מחלי עבודה וכתבו מיהו שיכור
וכו' ר"ל דאין מוכרח לפרש שיכור דהכא כשיכור דהתם אלא הא כדאיתא והא כדאיתא וכולהו אליבא דרבנן וק"ל:
ד"ה הג"ה שהיטה לאו עבודה היא פי' בק"ו מדאתכשר בה כל הפסולים וא"א לומר כן דאכשר זר גופיה מייתי
לה הכא וכו' כנ"ל עיין לדבריהם בפ' טרף בקלפי דף מ"ב ע"א שבם דבריהם מבוארים כל הצורך: ד"ה איבעיא
להו וכו' פרש"י לפסול וכו' או פיגול פוסלת בה אם זר מוליך אפי' בהושטת יד פסולה דהא נו יכול להקנה יכהן
להחזירה ולהוליכה כהן ואי לא במה הולכה איכא קרויה עבודה וכו' אין בכך כלום ויכול להקנה בכהן בהולכה
רגל דכהן וקאמר ת"ש וכן יושב וכו' אבל מיושב פסל לא מצי מוכח דהוא הולכה ש"א בנגל עבודה בלאו חוקה
משום דדילמא וכו' כנ"ל:

דף טו ע"א רש"י ד"ה בהולכה רבתי כו' דכי פליגי ר"ש ורבנן בהולכה זוטרתי פליגי ששחט בצד המזבח וזרק דהיינו שלא ברגל אבל בהולכה רבתי דהיינו ברגל לא פליגי ולקמן מותיב לה ממתניתין דשמעינן מינה דכשהוא נמי רחוק מן המזבח מכשיר ר"ש מדקתני שאם רלה שוחט בצד המזבח וזורק הס"ד ואח"כ ד"ה מתכו טבה דהא שמעתא דמוקי טעמא דר"ש בהולכה זוטרתי ולמימר דלאו הולכה היא וכו'. כצ"ל כן כתב בס' הב"ח שכן מצא בס"א ועיין בס' משנה למלך בפי"ג מהל' פסולי המוקדשים הלכה כ"ג שפלפל הרבה בהאי שמעתא ע"ש: **ע"ב** רש"י ד"ה אי תניא וכו' ואין מחלוקת בין ר"א לת"ק וכו'. אבל הרמב"ם ז"ל סוף פי"ג מהל' פסולי המוקדשין והראב"ד שם דפליגי בהוציאו לחוץ דלרבנן מחשבה פוסלת. ועיין בס' קרבן אהרן פרשה נו פי"ב סי' ה' וע"ש: תוס' ד"ה אתיא בק"ו וכו' מיושב שאוכל וכו'. ר"ל דבק"ו לבד לא מצי למילף אבל במה הצד אין ה"נ דהוה מצי נמינף דכיון דלא מצי למילף מיושב בק"ו לבד אלא במה הצד לכך לא קפיד למילף מיושב ויליף מבעל מום וק"ל:

דף טז ע"א גמ' מה לבעל מום שכן עשה בו קרב וכו'. קשה אמאי לא אפיק ק"ו מהנוסחים למקומות ויעביד הכי ומה אכילה שמותרת בבעל מום אסורה בזר עבודה שפסולה בבעל מום אינו דין שפסולה בזר דהשתא ליכא למיפרך מה לבעל מום שכן עשה בו קרב וכו' דהא לא ילפינן מבעל מום לעבודה מאכילה ילפא וכן קשה לקמן אהדר מברייתא דעביד ק"ו זר מיושב דפריך ליה מה ליושב שכן פסול לעדות אמאי לא עביד ק"ו ממקומות הכי ומה אכילה שמותרת ביושב אסורה בזר עבודה שפסולה ביושב אינו דין שפסולה בזר דהשתא ליכא למיפרך מה ליושב וכו' וי"ל משום דהיכא למיפרך נמי מה לאכילה שכן אסורה בכה"ג אונן תאמר בעבודה שכשירה בכה"ג אונן ודו"ק: שם דבי ר' ישמעאל תנא אתיא בק"ו מבעל מום וכו' זר יוכיח וכו'. תימה היכי בעי ר' ישמעאל למילף אונן מזר והא איהו גופיה יליף לעיל זר מאונן וליכא למימר דלפי המסקנא דקאמר עמא יוכיח תו אין אנו צריכין למילף מזר הא ליתא דעל כרחיך אף לפי המסקנא צריכין נמי למילף מזר דאלת"ה איכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן לא הותרו בבמה כדפריך לעיל וי"ל הא דבעי ר' ישמעאל למילף אונן מזר הוא אליבא דמאן דמפיק זר מקרא וכן הא דבעי למילף לעיל זר מאונן הוא ג"כ אליבא דמאן דמפיק אונן מקרא והכי קאמר ר' ישמעאל דלא בעי קרא לתרווייהו לזר ולאונן אלא אי איכא קרא לאונן תו לא צריך קרא לזר דאתי מאונן וכן אי איכא קרא לזר תו לא צריך קרא לאונן דאתי מזר ודו"ק כ"ל: תוס' ד"ה ומה יושב שאוכל כגון במורם מקדשים ובכור עכ"ל. פי' דקשיא להו היכי משכחת יושב ואוכל בקדשי קדשים והא אין ישיבה בעזרה והיכי קאמר ומה יושב שאוכל ומיתרצי כגון במורם מקדשים קלים ובכור דנאכלין בכל העיר ומיהו לפי מ"ש לקמן בד"ה מיושב ת"ח בהג"ה דהא דאין ישיבה בעזרה הוא מן התורה יכול לפרש אפי' בקדשי קדשים וק"ל ועיין בפיסקי תוס' מ"ש כאן ועיין להבריהם שם בפ"ב דיומא דף כה בד"ה אין ישיבה בעזרה ושם בפ' אלו נאמרין דף מ ע"ב בד"ה והאמר מר: ד"ה מה ליושב וכו' ולאו קושיא היא כיון דגזלן אינו מוזהר וכו'. ר"ל דליכא למיפרך מה להנך שכן מוזהרין שלא לעבוד תאמר בגזלן שאינו (נזהר) [מוזהר] שלא לעבוד:

דף יז ע"א תוס' ד"ה טבול יום מנ"ל וכו' ואע"ג דבפ' הערל דרשינן ימי טהרה לט"י וכו' לא אתי מיניה טבול יום גרידא ומיהו קשה וכו' כצ"ל: בא"ד ומיהו קשה דגבי נגיעת כלי כתיב במים יובא וטמא עד הערב וטהר מכלל שהוא טמא וצ"ל וכו'. כצ"ל ועיין בס' חידושי הלכות שם בפרק הערל דף עד ע"ב בד"ה מכלל שהיא טמאה: ד"ה דגמר חילול חילול מתרומה וכו' וכן ט"י ששימש וכו' שפי מבעל מום ומיהו לא יתכן כלל דלענין תרומה ממעטי טבול יום ממיהה מדכתיב בו ולענין טבול יום ששימש דהיא גופה מתרומה ילפא לא ממעטינן ליה לכן נראה דה"ה לתרומה וכו' כצ"ל. כ"ל וכ"ה כדבריהם שם בשילהי פ' הנשרפין ע"ש: **ע"ב** תוס' ד"ה שריפה אונן וכו' מכאן"כ מחוסר כפורים הס ד ואח"כ ד"ה לימוד על טבול יום שכשר בפרה אי טבול יום דכשר מן התורה וכו' כצ"ל: בא"ד כ"ש טבול יום והא דאמרינן במס' פרה פ"ג מטמאין היו כהן השורף את הפרה להוציא מלבן של לדוקין שאמרו במעורבי שמש וכו' היכירא לגדוקין ועוד וכו' כצ"ל. כן מצאתי בד"ח: ד"ה והזה הטהור וכו' מ"מ יליף שריפה מהזאה עכ"ל. עיין לתוס' בפ' הערל דף עג ע"א ד"ה לימד על טבול יום: ד"ה אונן וטבול יום וכו' דמנגיעה ילפינן וכו' אגן לאכילה קאמרינן לנגיעה ומה טבול יום שמותר בנגיעה וכו' כצ"ל. תימה מה בכך דמנגיעה ילפינן מ"מ איכא למיפרך מה לטבול יום שכן מותר באכילת מעשר דהא כל פירכי אק"ו דאיתא בש"ס כן הוא דאי אשכחן קולא במלמד או חומרא באינו בלמד פרכינן להו אע"ג דאינם מאותו ענין. שוב ראיתי שם בפ' הערל בס' חדושי הלכות וז"ל דלא יליף ערל מטבול יום דא"כ הכתי איכא למיפרך מה לט"י שכן מותר במעשר אלא דיליף פרה מנגיעה ומה נגיעה שאסורה בט"י מותרת בערל פרה שמותרת בט"י אינו דין שמותרת בערל וכיוצא בזה וכו' ע"ש וק"ל לפ"ז א"כ מאי מקשו בסוף הדיבור ועוד מה לט"י שכן אינו מחוסר מעשה תאמר בערל ומאי קושיא הא לא ילפינן ערל מט"י אלא ילפינן פרה מנגיעה וצ"ע: בא"ד וצ"ל דמה למחוסר כפורים וכו' אבל מבעל מום קשה וכו'. תימה הא איכא למיפרך מה לבעל מום שכן עשה בו קריבין כמקריבין כדפריך לעיל גרים פרקין וצ"ע:

דף יח ע"א רש"י ד"ה אי מהתם וכו' וכל חיוב מיתות בפסולי עבודה מזרות גמרינן וכו'. ר"ל דק"ל אמאי נקט ה"מ עבודה דזר חייב עליה מיתה וכו' הו"ל עבודה דפסולים חייבים עליה מיתה לכך מתרץ משום דכל חיוב מיתות בפסול לעבודה מזרות גמרינן לכך נקט זר וק"ל: תוס' בד"ה ת"ל חוקה וכו' ותורה ממשמעות עכ"ל. אין ר"ל דתורה לבד משמע ממשמעות לעכב דהדרבא מסקינן שם בזבחים תורה בעיא חוקה וחוקה לא בעיא תורה אלא ר"ל ותורה בהדי חוקה משמעות והוא לפי מאי דבעי מעיקרא למימר דבעי תורה וחוקה לפי אותה סברא חוקה משמעותיה לעכב כיון דכתיב בהדה תורה ודו"ק וכן הוא מבואר שם בדבריהם ע"ב: שם ד"ה אתיא חקה חקה וכו' וקשה וכו' וצריך לחלק אמאי וכו'. ע"ש בתוס' בסוף פרק הנשרפין: בא"ד הבתא א"ש גם קושית הר"י וכו'. ר"ל קושיות הר"י שבד"ה אין בגדיהם עליהם וק"ל: בא"ד אבל על שאר פסולים כגון ערל וכו'. ר"ל דק"ל מנ"ל דהני ג' כתובים אתו למעוטי יושב ממיתה דילמא יושב כיון דאיקרי זר כאילו כתוב בו מיתה בהדיא ולא באו למעט אלא שאר פסולים כגון ערל ואונן לכך כתבו דהני לא איצטריך קרא למעטינהו כיון דלא איקרו זרים מהיכא תיתי דחייבי מיתה ולא איצטריך קרא למעט אלא יושב דהא כיון דאיקרי זר חייב מיתה וק"ל: בא"ד תוזרני למימר דקושית הר"י קיימת וכו'. ר"ל קושית הר"י שבד"ה אין בגדיהן עליהן דתרי קראי במחוסר בגדים דמיתה למה וק"ל: בא"ד וכתרווייהו כתיב חוקה. ר"ל דגם קושיא ראשונה הדרא להוכחא דכיון דכתיב בתרווייהו חוקה ע"כ לג"ש אתא לכל היכא דכתיב חוקה ג"כ במיתה וחילול וא"כ מלבד קושית מהר"י ג"כ הדרא קושיא א' לדוכתא נ"ל למיכתב מיתה בשתויי יין ובשלא רחוץ ידים ניליף חוקה חוקה ממחוסר בגדים ודו"ק וזהו כוונת הב"ז ודלא כמו שכ' בס' פנים מאירות ע"ש: בא"ד ומיהו ותגרת דדרשינן מיניה אין בגדיהם עליהם איצטריך משום חילול דאע"ג דממילא שמעינן במיתה מדאיקרי זר מ"מ מכנסיים לא כתב וכו' כצ"ל. ור"ל דלעולם כמתרלי מעיקרא דאיצטריך ג' כתובים ואין מלמדין והא דכתיב תרי קראי במחוסר בגדים חד למיתה וחד לחילול עבודה והיינו תירוץ ועי"ל שכתבו לעיל והדר כתבו אע"ג דמקרא דחילול ממילא שמעינן דבמיתה מדאיקרי זר וא"כ אמאי איצטריך קרא דכתב מיתה בהדיא מ"מ איצטריך משום מכנסיים דלא כתיבי בקרא דחילול ועיין מ"ש לעיל ודו"ק: **ע"ב** גמ' מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר וכו' ומר סבר כמאן דליתיה דמי. קשה לפ"ז דמאן דמחייב בעלת המום הוא משום דסבר כמאן דליתיה דמי א"כ אמאי איצטריך קרא דאבר הכסה נה לרבויא ועוד כד בעי ומה ראית לרבות בעלת המום וכו' הו"ל להשיבו משום דכמאן דליתיה דמי וצ"ע ועיין בס' נ"ק בנדחק בזה:

דף כ ע"א רש"י ד"ה דלא צריך לקדושי וכו' ואפי' לרבי אלעזר דאי לרבי אין צריך וכו' כצ"ל. וכ"ה בס"י ור"ל דליכא למימר דלדדי הבעיא הכי הוא דמאי אינו מקדש דלא צריך לקידוש ואליבא דרמב"ם אמרה דס"ל לא פסל לינה בקידוש או דילמא אין ראויות לקדש דאיפסלו להו בלינה ואליבא דר' אבל לרמב"ם דלא פסל לינה בקידוש אה"נ דלא פוסל מי כיור בלינה לכך קאמר דהא ליכא לאפוקי דאי אליבא דרבי אמרה אמאי איצטריך לאשמועינן השתא מי קדוש שכבר ניגבו פסל להו בלינה מי כיור שעדיין הם בעינא לר"ש וא"כ אין צריך לאשמועינן אלא מוכרח דהני תרי לדדי כולהו אליבא דרמב"ם ודו"ק: תוס' ד"ה נייתיבי וכו' וי"ל דפשיטא דההוא דתרומת הדשן הוי בכהני חדתא. נ"ל הא דפשיטא להו דהוי חדתא משום דהוי בפייס ופשיטא דאין מפייסין אלא מבית אב אחר חדש משא"כ באותן שמוציאין את הדשן שלא היו בפייס הס"ד דלא הוו חדתי ודו"ק: בא"ד וק"ק דהמאי ה ד וכו' והם היו באין ממקום שהיו ישנים בבית המוקד. ר"ל וכיון דהוו ישנים הוה להו היסח הדעת וא"כ הוו כמו חדתי וא"כ מאי מתיב וק"ל כאן שייך הג"ה מ"ש בע"ב ד"ה יליאה וכצ"ל וי"ל הס"ד דמאן דלא פסל בלינה לא פוסל בהיסח הדעת ומאן דפסיל בהאי פסיל בהאי והני כהני ה"ל היסח הדעת שהיו ישנים בבית המוקד ע"כ הג"ה וכ"מ בד"ת ור"ל דהמתקן ס"ד דרמב"ם דלא פוסל בלינה ה"ה נמי דלא פוסל בהיסח הדעת וא"כ אותן כהנים שרצו ובאו כיון דכבר קידשו ביום אמאי צריכין לקדש פעם אחרת הא מאן דלא פוסל בלינה לא פוסל בהיסח הדעת וא"כ לא הוו חדתי ומשני ליה הב"ע בכהני חדתי ר"ל דהני כהני כיון דהוו ישנים מקרי חדתי דאפי' למאן דלא פסל בלינה פסיל בהיסח הדעת ודו"ק: **ע"ב** גמ' נטמאו ידיו לא מיבעיא לן כי מיבעיא לן נטמא כל גופו. וא"ת הא נמי תיפשוט דקתני נטמאו ידיו אין צריך לקדש הא נטמא כל גופו צריך לקדש וי"ל דאיכא למימר דה"ה נטמא כל גופו אין צריך לקדש והא דנקט ידיו לאשמועינן דאין צריך להטביל אלא ידיו דלא תימא כל גופו צריך להטביל ודו"ק וראיתי להרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות כאן לשון מגומגם ומעורבב כמו שיראה המעיין ובודאי שט"ס נפל בו וכן נ"ל להגיה ואם הוציא ידיו חוץ לחומת העזרה אינו חייב לקדש שנית ואם יצא כל גופו מקדש שנית ואם נטמאו ידיו מטבילן והם טהורים וכו' ואינו חייב לקדש שנית ואם נטמא גופו יטבול ומקדש שנית וכבר זכרנו לך ביומא שכל המשתין טעון קדוש ידים ורגלים וכל המיסך רגליו טעון טבילה וכבר נתבאר מי שמקדש שנית וכו' כצ"ל נ"ל *):

דף כא ע"א תוס' ד"ה כיור כיון שקעו וכו' ומיהו וכו' וכמאן דפשיט לעיל כמחלוקת בזו וכו'. דליכא למימר דלעולם רמב"ם מודה דלינה פוסלת במי כיור אלא דס"ל דאינה פוסלת אלא בעמוד השחר ולא בשקיעת החמה כרבי לפי מאי דס"ד השתא דהא לא אשכחן דפליגי בהכי וק"ל: בא"ד אי נמי י"ל שהיה להם מים בכ"ם אחר כדי קידוש וכו'. ר"ל כיון דלא היה בכיור וגם לא היה בו שיעור קידוש ד' כהנים אלא כדי קידוש אחר אין פוסל בו לינה וק"ל: בא"ד ועי"ל דמקידוש תרומת הדשן וכו' דפסל עבודת לילה דרבנן. ר"ל הא דפסיל שקיעת החמה לעבודת לילה אינו אלא מדרבנן ולכך לא העמידו דבריהם בשביל תרומת הדשן: ד"ה כיור שלא שקעו השתא ס"ד וכו' אבל לבסוף וכו' ניחא דנקט שלא שקעו. קשה לפי המסקנא דמוקי ולמחר אינו מקדש דאין צריך לקדש וכרמב"ם דס"ל אפי' במי כיור לא פסלא לינה לפי פירש"י א"כ אמאי נקט כיור שלא שקעו דמשמע דמן הדין היה לו לשקעו והא לרמב"ם לית ליה לינה אפי' במי כיור וי"ל אע"ג דס"ל דאין לינה פוסלת במי כיור מ"מ ס"ל דמצוה לשקעו עד זמן תרומת הדשן ודו"ק: ד"ה מאי אין מעלהו וכו' דרבי חייא וכו' לא גזר וס"ל דמעלהו כל שעה וכו'. ואע"ג דאליביה נפסל למתירין לא איכפת לן דהא בלאו הכי נפסל למתירין כשמעלהו לתרומת הדשן וק"ל: בא"ד ומשני איכא בינייהו גזרת שיקוע דר"י גזר להשהותו וכו' שלא יאמרו שאינו להזכיר אלא להכשיר למתירין וכו'. משמע דגם לפי האי שינויא אכתי סבר דר' יוחנן דשקי"ה פוסל למתירין ולכך אית ליה גזירת שיקוע וא"כ הא דפריך לקמן היינו דר' חסדא היינו לבתר דמשני למחר אינו צריך לקדש וכמו שפי' בהג"ה לקמן ודלא כפירש"י אבל ק"ל לפ"ז א"כ מאי פריך א"ה למחר אינו מקדש אמאי הא שפיר קאמר דאינו מקדש משום דבשקי"ה נפסלו למתירין וצ"ל דהתוספות לא גרסי כרש"י והכי גרסי א"ה למחר אינו צריך לקדש ונימרא דלמתירין מיהא תוי היינו דרב חסדא וכו' כמו שהיה הגי' בס"י ופריך מההיא מימרא דר"י דקידש ידיו לת"ה למחר אין צריך לקדש ולא מההיא מימרא דמשמיה דאילפא דכיור שלא שקעו וכו' ולמחר אינו מקדש כפירש"י דההיא אינו מקדש ניחא הס"ד דנפסלו לקידוש משום לינה כרבי וכן משמע מהג"ה דלקמן דכן הוו גרסי ודו"ק: **ע"ב** גמ' מבקע ליה בגילגלא ל"א דמבקע ליה בתומרתיה. עיין למרן הכ"מ בסוף פ"ג מהל' בית הבחירה שכתב דהספר שרבינו מפרש השני פירושים וכו'. וצ"ל דשני הפירושים שמפרש רבינו הן

*) וכבר הערנו במקומו שכצ"ל כן ובס"ה בכ"י

תלוים בהני תרי לישני ודו"ק: רש"י ד"ה ה"ג אי הכי למחר אינו מקדש אמאי אין צריך לקדש וכו' כצ"ל: תד"ה אי מבקע ליה וכו' וי"ל היינו דקא משני דמבקע ליה בגלגלא והקול נשמע וכו' כצ"ל. ור"ל היינו דקא משני דמבקע ליה בגלגלא כלומר מבקע ליה וא"כ מעלהו בגלגלא וק"ל: בא"ד ואיבעית אימא דמבקע בתומרתא שהיה בגלגלא אף השיקוע וכו' כצ"ל:

דף כב ע"ב רש"י ד"ה טמא פסול אמתניתין קאי וכו'. לא ידענא מאי בא לאשמועינן ועוד דהו"ל למימר מתניתין היא מאי אמתניתין קאי ועוד הא דכתב וע"כ בקרבן יחיד קאמר וכו' מה הצריכו לומר כן ועוד מאי קאמר דאילו בקרבן צבור ק"ב בטומאה דילמא בקרבן ליבור אבל איירי בטומאת שרץ וצ"ל דט"ס נפל בקביעות ונ"ל ל"ש אמתני' קאי ור"ל דוקני דרוס באו לפרושי מתניתין דסתמא קתני טמא פסול דמשמע בין טמא מת בין טמא שרץ וכיון דסתמא קתני ע"כ בקרבן יחיד קאמר דאילו בקרבן צבור קרב בטומאת מת ובאו זקני דרוס וחילקו אף ביחיד בין טומאת מת לטומאת שרץ אע"ג דמתניתין סתמא קתני ודו"ק:

דף כג ע"א תוס' ד"ה טומאת התהום דזיבה וכו'. וצ"ל כרוך דבעינן וכו' ואם אמר לן לאחר שתים ראיתי בין השמשות וכו' כצ"ל: בא"ד וקשה על פירושו משמעתין דמיירי בכהן המרצה וי"ל וכו' כצ"ל. ור"ל בשלמא לפירש"י דמפרש כגון שראה בין השמשות של י"ג וכו' משכחת שפיר טומאת התהום דזיבה בכהן המרצה כגון שראה בין השמשות של י"ג ותיכף ומיד טבל וא"כ שפיר הוי ספיקא ספק הוי מקצתה ביום ומקצתה בלילה והוי זב ואע"פ שטבל טמא הוא עד שיספור ז' נקיים ואת"ל דהוי כולה בלילה ולא הוי זב מ"מ טמא הוא אע"פ שטבל כיון שעדיין לא העריב שמשו ספק דילמא הויא כולה ביום וגם הטבילה היתה ביום והוי טהור וא"כ משכחת שפיר גבי כהן טומאת התהום דזיבה אבל לפירושם דמפרשי דהיינו כגון שבאתו על זב בשביעי שלו ואח"כ ראה בשלמא בבעלים משכחת לה דשוחטין וזורקין על טמא שרץ אבל בכהן המרצה היכי משכחת לה טומאת התהום הא אינו יכול לעבוד בשביעי שלו אע"פ שטבל עד שיעריב שמשו דטבול יום שעבד חילל וא"כ אפי' לא יראה אח"כ עבודתו פסולה ודו"ק ודברי הב"ז גם בזה אינן מבוררין לי ע"ש: **ע"ב** רש"י ד"ה הא אינו נושא וכו' הא כלומר הנה מלינו וכו'. עיין בפירש"י בחומש בפסוק לא לכם זרע: תד"ה אימא מה זר במיתה וכו' אלא נחשבין כמו ישראל זרים לכך מחלל עבודה כזר ומשו"ה פריך גם במיתה ליהוי כזר ומשני וכו' כצ"ל: בא"ד ומשני משום דהוי מחוסר בגדים ובלא רחוץ ידים ורגלים ב' כתובים הבאים כא' דגבי מחוסר בגדים כתיב ביה מיתה ולא ישאו עון ומתו ובשלא רחוץ ידים ורגלים נמי כתיב ביה מיתה וכו' כצ"ל וכ"ה בד"ח:

דף כד ע"א תוס' ד"ה הואיל ורלפה מקדשה וכו' וא"ת מדחשיב ליה הכא תגילה וכו' וכן צ"ל וכו' ושמא חדא מינייהו רבה. צריך למחוק האי תירולא דאין לו ישוב כלל דכ"ש הוא דתיקשי דרבה אדרבה וע"ש בסוגיא ודו"ק: **ע"ב** רש"י ד"ה ואלא כאן נ"ל בקבלה הא כתיב בני אהרן אי לאו וכו' כצ"ל: תוס' ד"ה והרי זריקה וכו' וצ"ע אי מצי לפרש הכי ותנן זרק בשמאל פסל דפרק כל הפסולים תנן קבל בימין וכו'. כצ"ל והאי צ"ע קאי אהלקמיה ולא אדלעיל ודו"ק ובס' בה"ז פי' דאדלעיל קאי. והמעיין יבחר:

דף כה ע"ב גמ' אמר רבא תניא שם המים וכו' ת"ל יהיה כל הוייתו כשעת שחיטה איתיביה וכו' כצ"ל. נ"ל דאי גרסינן לא יהיו אלא תם וכן שנה כמ"ש בספרים שלפנינו א"כ היכי קאמר ליה תרגומא אבן שנה ודו"ק:

דף כו ע"א תוס' ד"ה אתך ואח"כ שחט וכו' היינו לכתחילה. עיין בס' לחם משנה בפרק א' מהלכות פסולי המוקדשין: **ע"ב** תוס' ד"ה אמר שמואל וכו' תדע דאי לאו הכי לפי מאי דפריסית שלא במקומו לאו כמקומו דמי וכו' כצ"ל. נ"ל ר"ל לפי מאי דמפרשי דשמואל לא קאי אלא אניתנין למעלה שנתנן למטה ולמטה שנתנן למעלה אבל אשאר לאו כמקומו דמי ומביאין ראיה משילהי פרק כל הפסולים מדפריך וליפלוג ר"י בניתנין בפנים בחוץ ובחוץ בפנים א"כ כי משני קסבר ר"י בעי' מקום מבולע מאי משני מבפנים אחוץ אלא מוכרח לומר דבעינן נמי שיהא המתנה במקום מבולע וכתבו עוד מיהו ר"י אית ליה כמקומו דמי ור' יוחנן וכו' ר"ל מיהו לפירש"י דמפרש דלא פריך אלא מהניתנים בחוץ שחישב ליתנן בפנים אבל מהניתנין בפנים שחישב ליתנן בחוץ לא פריך משום דס"ל דר"י אית ליה כמקומו דמי אף בניתנין בפנים שחישב ליתנן בחוץ ודו"ק כ"ל:

דף כז ע"א גמ' אמר רנב"י מידי דהוה אמחשבת היגות ואליבא דר' יהודה כצ"ל. כנראה מפירש"י אבל מדברי הכ"מ בפט"ז מהל' פסולי המוקדשין דין ו' נראה דלא הוה גרים בגמרא ואליבא דר' יהודה ואינו אלא מפרש"י ע"ש ועיין בס' ברה"ז: תוס' ד"ה יצא זה וכו' וי"ל דהא דמיתכשר באכילה לאו מחמת גריעות ההקטרה וכו'. כצ"ל והשאר נמחק: בא"ד לאיתר כשר במסקנא אתיא וכו'. כצ"ל והוא שייך לעיל בברייתא: **ע"ב** גמ' הכל מודים וכו' שר"י אומר לא יאספני ור"ש אומר יאספנו. עיין בס' ברה"ז: רש"י ד"ה הנינא וכו' ולא פליג ר"י ואי לאו דקלטיה וכו'. כ"ל ועיין בספר פנים מאירות וס' נ"ק:

דף כח ע"ב תוס' ד"ה מסתברא וכו' ושניהם טהורים ושניהם בקרב ולא במקריב מאח"כ וכו' כצ"ל נ"ל:

דף כט ע"א תוס' ד"ה למקום שיהא משולש וכו' ועוד קשני ס"א שלישי פרט הא האי שלישי בחוץ לזמנו למקום משולש כתיב כצ"ל. וכ"ה בס"י ור"ל הא האי שלישי בחוץ לזמנו לגופיה לא צריך לכתוב בלשון שלישי אלא דכתב לשון שלישי למקום מבולע לחוץ למקומו דמרבי בהאי קרא כתיבת פיגול וילפינן בהא"ע לחוץ לזמנו תנהו לחוץ למקומו וא"כ כיון דלא ידעינן פירוש האי פרט אלא מכלל הו"ל כמו כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט ודו"ק ושוב ראיתי בס' פנים מאירות שפי' כן ע"ש: בא"ד וי"מ דשלישי בחוץ לזמנו איירי וכו' דאם חישב לזרוק דם שלמים ליום השלישי פיגול וכו'. כצ"ל ותיבת בחוץ נמחק כ"ל:

דף ל ע"א תוס' ד"ה לתלות וכו' תהוי לתלי היום ואמר אביי וכו' אלא לבסוף וכי הוציא וכו' סוף שחיטה הוי וכו' כזית חוץ לזמנו כזית חוץ למקומו. כצ"ל והד"ה והס"ד ואח"כ ד"ה סימן א' חוץ לזמנו ודו"ק:
כו' א"ד ויש לתמוה רבא דפריך ליה וכו' תיקשי ליה ממתניתא דהקדים מולים לערלים כשר וכו' כצ"ל ובברייתא היא בפ' תמיד נשחט דף סב ע"ב ע"ש:

דף לא ע"א תוס' ד"ה דכתיב אכילה אש וכו' וי"ל דהא דגבוה פשיטא ליה ומ"מ אין אכילה והקטרה מצטרפין וכו' כצ"ל. וטעמא הוא משום דלא הוי אכילה בעלמא ודו"ק: **ע"ב** גמ' אלא אימא וכו' מאי קמ"ל אי לאכול ולאכול דבר שדרכו וכו' כתני זית למחר פסול אלא אי לאכול ולהקטיר וכו' כצ"ל: תוס' ד"ה הא לאכול וכו' וי"ל וכו' הא אי תיבת הקטרה באכילה הוה מצטרף אע"ג וכו'. כצ"ל והשאר נמחק: שם בד"ה שהשחיטה וכו' בגמרא מוכח דנשים וכו'. עיין להט"ז י"ד ריש הל' שחיטה ס"ק ב':

דף לב ע"א תוס' ד"ה ובטמאים וכו' ולפי' ר"ת נמי וכו' למ"ד מרחק לפון ושוחט בסכין ארוכה כ"ב אמה ואין לחוש בכך הא דקאמר דשחיטה וכו'. עיין מה שפי' בס' בה"ז והוא הנכון ודו"ק: ד"ה מאי שנא סמיכה דבטהורים וכו'. עיין בס' קרבן אהרן דף נג ריש פ' ד':

דף לג ע"א רש"י ד"ה דתרווייהו אביי ורבא וכו' וכ"ע למיהוי למ"ד וכו'. ר"ל דק"ל למאי כ"ע קאמר גמרא מכלל דתרווייהו ס"ל וכו' ותירץ דכ"ע דליהוי מ"ד טומאה הותרה בציבור יחיד במקום רבים דהא אביי ורבא ס"ל דהויה היא וק"ל: **ע"ב** תוס' ד"ה לענין מלקות איתמר וכו' דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה לאו דביאה מקדש וטמא יהיה לרבות ט"י. כצ"ל ור"ל לאו דביאה מקדש דילפינן מהיקשא דבכל קודש לא תגע ועשה דכתיב וטמא יהיה לרבות ט"י וכיון דט"י איקרי טמא הוי בכלל עשה וישלחו מן המחנה וגו' וא"כ היכי מעייל ידיה בבהונות הא לא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה וק"ל: ד"ה אזהרה לאוכל בשר קודש וכו' וקאמר רחמנא ההוא דאמרי לך התם בשעריך וכו' כצ"ל: בא"ד ויש מפרש דלא מני וכו' אלא טומאה שנוהגת במעשר דכתיב בקרא וכו'. כצ"ל ולהאי תירולא לא מיתרצא אלא קושיא ראשונה אבל קושיא ב' במקומה עומדת אבל לפי מאי דמיתרצי ושמא קרא דלא תאכל וכו' מיתרצא נמי קושיא ב' ודו"ק:

דף לד ע"א גמ' באיברי בהמה טמאה דכ"ע ל"פ וכו'. עיין להרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות איסורי מזבח דין ו'. ועיין להכ"מ ול"מ: תוס' ד"ה שקדש בכלי וכו' ונראה דקידוש כלי דעלים היינו דמשוי להו בגזירין כדאמר בפי"ב דמנחות וכו'. כצ"ל והשאר נמחק וע"ש לתוס' בריש פי"ב דמנחות דף קו ד"ה אע"ג דנטמאו: ד"ה אלא כמעביר על דבריו. צ"ע במעילה ובפ' אלמנה מוכית גבי זבן לי ליטרא ואזל וזבן לי' כורא עכ"ל. נ"ל הא דכתבו במעילה ט"ס הוא דשם במעילה ליכא אלא בעיא דזבן לי כורא ואזל וזבן לי' ליטרא ע"ש וביאור דבריהם נ"ל דס"פ דקשיא להו דהכא משמע אי אמרינן מוסיף על דבריו אף מה שהוסיף קיים וכשר ואי אמרינן מעביר על דבריו אינו פסול אלא מה שהוסיף ושם משמע אי אמרינן מוסיף על דבריו ליטרא מיהא קני אבל מה שהוסיף לא קני ואי אמרינן מעביר על דבריו אפי' ליטרא לא קני והוי איפכא מהכא ודו"ק: **ע"ב** תוס' ד"ה פסול מהו שיעשה שיריים וכו' וה"ר אפרים מפרש וכו' או לא ואסור לשופכם לכתחלה וכו'. כצ"ל. ולפי"ז הפי' מיתרצי מאי דקשיא להו ודו"ק: בא"ד הא קמ"ל אע"ג דקבל פסול וזרק וקבל כשר וזרק לאו כלום מ"ע שיריים וכו' כצ"ל:

דף לה ע"א תוס' ד"ה פיגל באליל וכו' דפלטתו סכין היינו אלל בהמה מיירי הכא ובעולת העוף איירי שקודר להסיר המוראה בנולתה וכו'. ר"ל דק"ל היכי משכחת לה פלטתו סכין בקרבן העוף הא אינו אלא מליקה ביד לכך כתבו דבעולת העוף איירי שקודר בסכין להסיר המוראה בנולתה כמ"ש רש"י בחומש: **ע"ב** תוס' ד"ה וש"מ מיגו דפסלה וכו'. תימה וכו' וי"ל משום דלא בעי למיפשט וכו'. ר"ל דא"כ דש"מ למדחי ליה דילמא מחשבה לא פסלה לינה פסלה אלא אי הוה דחי ליה הכי הוה פשיט בעיא דר"א דלינה מועלת בפרים הנשרפין ולכך דחי ליה לא לינת אימורים וק"ל: ד"ה הא שליל וכו' וא"ת אכתי נותר וטמא קשיא וכו' וי"ל דלעולם אין חייבין אשליל ושיליא משום נותר וטמא והאי דשייר' משום פיגול עכ"ל. ר"ל דלעולם אין חייבין אשליל ושיליא משום נותר וטמא כדקתני ברייתא דלעיל והא דלא תני במתניתין שליל ושיליא בהדי חלב המוקדשין וביני תורין דאין חייבין עליהן משום נותר וטמא משום דקתני נמי דאין חייבין עליה משום פיגול לכך שיריה לשליל ושיליא משום דמפגלין מחמת הזבח ולעולם דאין חייבין נמי על השליל והשיליא משום נותר וטמא אבל קשה דככר הוכיחו התוס' לעיל מפ' כילד מערימין דשייך נותר בשליל וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפי"ח מהל' פסולי המוקדשין דין כ"ג דאם אכל מן השליל או מן השיליה חייב משום נותר וטמא ע"ש לכך נ"ל דט"ס נפל בדברי התוס' הכא וצ"ל וי"ל דלעולם חייבין אשליל ושיליא משום נותר וטמא והאי דשרביה משום פיגול כצ"ל נ"ל ור"ל דלעולם חייבין אשליל ושיליא משום נותר וטמא כדמשמע ממתניתין והא דערביה בברייתא עם הנך אחריני דאין חייבין עליהם נמי משום נותר וטמא משום פיגול הוא דערביה לגד משום דדמי להו דאין מתפגל מחמת עצמו ולא משום נותר וטמא והשתא הא דקתני אין חייבין עליהם משום פיגול קאי אכולהו אפי' אשליל ושיליא אבל הא דקתני ואין חייבין עליהם משום נותר וטמא לא קאי אלא אאחרה ודו"ק כ"ל:

דף לו ע"א תוס' ד"ה בלמי פסח פירש"י בפ"ק מותר פסח כצ"ל. כ"ל והוא דף ט' ע"א ד"ה ושלמים הבאין מחמת פסח ע"ב:

דף לז ע"ב גמ' וב"ה קרנת קרנות קרנות הרי כאן ד' וכו'. עיין בס' אור תורה ובס' מנחת שי פרשת ויקרא: שם אלא מעתה לטטפת לטטפת לטוטפות הרי כאן ד' וכו'. ועיין בספרים המוכר בפרשה עקב וקשה אמאי לא פריך לב"ש דדריש אם למקרא א"כ ליבעי ששה בתים וליכא למימר דתד לטוטפות איצטריך לגופיה והרי לטוטפות לד' בתים דא"כ גבי קרנות אימא חד לגופיה אלא מאי אית לך למימר דקרנות משמע מנינא ולכך דרשינן התילוה כמ"ש התוס' ה"נ לטוטפות משמע מנינא ודרשינן נמי התילות וי"ל דאה"נ דהמ"ל אליבא דב"ש אלא פריך אליבא דב"ה דהוי הלכתא ומאי דמשני אליבא דב"ה ה"נ משנינן אליבא דר"ש ודו"ק:

דף לח ע"ב תוס' ד"ה וי"מ הא מני ר' נחמיה וכו' וגרסינן אלא בספרים מדוייקים וכו'. לא ידענא אמאי הוצרכו לזה דהא לשיטה זו ולשיטת התוס' דלעיל נראה לפי סלוק הסוגיא דמתיישבת שפיר אי לא גרסינן אלא אבל לשיטת רש"י צריך לגירסת אלא ודו"ק היטב:

דף לט ע"א תוס' ד"ה הא מני ר' נחמיה וכו' כל זה מדברי רב אדא לדבריו דר"ע הש"ס קאמר וכו'. נ"ל דגא הוה גריס לקמן אלא כך והשתא דאמר רב אדא וכו' כי קאמר ר' נחמיה בשיריים הפנימיים כי הניא ההיא בשיריים החיצונים לדבריו דר"ע קאמר וכך הוא דהוה גריס ול"ג הא דאיתא בספרים ור"ע לא ידע מאי קאמר ר' נחמיה וכו' וכן ל"ג כגירסת רש"י ע"ש וח"ק: **ע"ב** תוס' ד"ה לפר זה פר יוה"כ כו' וי"ל דאיצטריך וכולה לשבע הזאות שעל טהרו של מזבח וכו'. לא תירצו בזה כי אם קושיא בנית אבל קושיא ראשונה אכתי במקומה עומדת ודו"ק: בא"ד ולפי' זה ניחא דלהכי לא ילפינן וכו' דילפינן ביה דיינן של העלם ולפרש"י נמי דילפינן פר יוה"כ שפיר מפר כהן משיח הא דלא שבע וכו' כצ"ל:

דף מ ע"א תוס' ד"ה מתן ד' וכו' תימה כיון וכו' אמאי קאי ר' שמעון דברייתא במה שמעכבות בכ"מ. ר"ל דהו"ל למימר הכי אין לי אלא מתן שבע דכתיבן וכפילן מתן ד' מנין וק"ל: בא"ד נ"ל דאחת דמעכבת בעלמא מינה לא נילף וכו'. כצ"ל ור"ל משום דאיכא למיפרך מה לאותה א' דמעכבא בעלמא תאמר בהנך שתים דלא מעכבי בעלמא וק"ל: ד"ה לסמיכה ושירי הדם בפרק איזהו מקומן וכו' לרבות פר יוה"כ לסמיכה כו"ד ואח"כ ד"ה אבל עבודה דלא מיעכבא כפרה אימא לא ולפי' נפקא ליה לההוא תנא מהיקישא וכו' כצ"ל נ"ל: תוס' ד"ה לא נצרכה אלא לאת בדם וטבילה וכו' הא כתיבי בגופיה כמו פר יוה"כ את בדם וטבילה ומיהו יש ליישב לפי' הקונטרס וכו' כצ"ל ומה שכתוב כן פירוש רבינו יצחק בר אברהם זצ"ל נ"ל שאין כאן מקומו וצ"ל אחר ומיהו יש ליישב לפי' הקו' וכו' ודו"ק:

דף מא ע"א תוס' ד"ה הובאו מעשים למעשים וכו' וקשיא היכי אתי שעיר יוה"כ מבעירי ע"ז ופר העלם וכו' דאין לפרש דאתי מפר העלם ושעיר של יוה"כ כפרש"י דהא להאי פירוש א"א לומר כן כיון דהוי ק"ו גמור ודו"ק היטב: בא"ד וכן הוי ק"ו דשעיר יוה"כ. זה הלשון אינו מדוקדק דהא מכל דבריהם בזה הדיבור מבואר דדוקא ק"ו ראשון דפר יוה"כ הוא דאינו פשוט לכל ק"ו שני דשעיר יוה"כ הוי ק"ו גמור ונראה דט"ס הוא וצ"ל אבל ק"ו דשעיר יוה"כ הוי ק"ו גמור ודו"ק: ד"ה ואתא ליה שעיר יוה"כ כו' ממה שנאמר דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בק"ו סס"ד ואח"כ ד"ה שעיר של יוה"כ וכו' כצ"ל. והנה מ"ש דשם בפ' איזהו מקומן משמע דקודם יש לנו לומר דדבר הלמד בק"ו חוזר ומלמד בהיקש ממה שנאמר וכו' לא ידענא מהיכא משמע ואפשר משום דהתם פשיט ליה לרב פפא בחדא ק"ו דדבר הלמד בק"ו חוזר ומלמד בהיקש משא"כ דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בק"ו אין לנו סברא על זה אלא כך קים לן מהתנא דבי ר' ישמעאל ולכך מקשו שפיר מנ"ל דסבר ר' ישמעאל דדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בק"ו אימא איפכא וכו' אבל מ"מ הא ליתא דשם מוכח דלא מצי למילף בק"ו דדבר הלמד בק"ו חוזר ומלמד בהיקש אלא מכוח הא דדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בק"ו אבל אי לאו הכי ליכא ק"ו וצ"ע: **ע"ב** גמ' אבל יותרת ושתי כליות דלא כתיבן בגופיה וכו'. וה"ה דהמ"ל ה"מ עבודה דמעכבא כפרה אבל עבודה דלא מעכבא כפרה אימא לא קמ"ל כדאמר גמרא לעיל אליבא דר' יהודה אבל לעיל לא הומ"ל כדאמר הכא דהא סמיכה ושירי הדם כתיבי בגופיה ודו"ק: תוס' ד"ה והא תנא וכו' יש לתמוה וכו' ופר העלם בלבון יחיד וכו'. עיין בפ' הוציאו לו דף נ' מ"ש ליישב בזה:

דף מב ע"א רש"י ד"ה ר"א היא דאפי' וכו' פוטר בחצי מתיר וכו' כיון שאין העבודה נגמרה בפר זה לבדו וכו'. כצ"ל נ"ל: **ע"ב** תוס' ד"ה הקומץ וכו' ונראה לפרש דהיינו טעמא דקומץ וכולהו דאי כזו כני היוצא וכו'. כצ"ל ועיין לדבריהם שם בבכורות ועיין בס' משנה למלך בפי"א מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ז':

דף מד ע"א תוס' ד"ה כיוצא בשלמים וכו' ובעלמא אינו כן וכו'. עיין בס' קרבן אהרן פ' ט דף לג מ"ש ליישב בזה: **ע"ב** רש"י ד"ה אשר ישיבו זה גזל הגר וכו' גזל הגר בהדיא כתב ביה. ל"ג דהא כו' ולהאי גירסא קשיא הוא שהיה כתוב בספרים כך איצטריך לאשמועינן לך הוא שלך יהיה אפי' לקדש בו וכו' ודו"ק:

דף מה ע"א תוס' ד"ה הילכתא וכו' ונראה דרב יוסף דוקא דאית ליה וכו'. ע"ב להוס' בפ' ד' מיתות דף נג ע"ב וע"ש בספר חידושי הלכות: ד"ה דומיא דתרומה וכו' אבל מאי דאמריתו אין נהנין בו"מ בקדשי מזבח דגמרינן מתרומה ואהני לה' דלא גמרינן וכו'. כצ"ל ויש נ"א ה"מ בקדשי מזבח גמרינן מתרומה ואודי ליה דלא גמרינן מתרומה וכו' ור"ל דלר' יוסי אפי' בקדשי מזבח ס"ל דמועלין משום דכתיב לה' ולא דריש גז"ש דהטאה הטאה מתרומה להאי מילתא כיון דכתיב לה' אלא לדבריהם דרבנן קאמר דדרשי הטא הטא מתרומה להאי מילתא נמי וקאמר להו הודו לי מיהא דבקדשי בדק הבית מיהא מועלין ולא ילפינן מתרומה אלא דומיא דתרומה דקדושת הגוף אבל קדושת דמים לא ילפינן משום דכתיב לה' לריבויי ודו"ק:

דף מו ע"א רש"י ד"ה הוא כי הדם הוא הנפש יכפר הוא בהווייתו יהא. כצ"ל וכ"ה בפירושו בפ' הוציאו לו ומ"ש בספרים כאן דמו בנפשו הוא ליתא דהאי קרא לא איירי בקדשים אלא גבי חיה ועוף ודו"ק: תוס' ד"ה הוא לפני כפרה וכו'. עיין לדבריהם ביומא פרק הוציאו לו דף נט ע"ב ועיין במנחות שילהי פרק התכלת ובחולין פרק כל הבשר דף קיז: שם ד"ה אין לך דבר וכו' וי"ל וכו' תרומת הדשן וכו'. עיין לדבריהם שם ביומא שהוכיחו שבדשן איכא מעילה אפי' קודם תרומת הדשן: שם ד"ה ולא והרי תרומת הדשן והא דתנן במעילה פרק ולד חטאת וכו'. ע"ש בדבריהם ובפ' הוציאו לו מה שהאריכו שם: שם ד"ה תרי מיעוטי כתיבי חדא בחד סגי. עיין לדבריהם שם פ' הוציאו לו ופ' כל שעה דף כ"ו ופ' ולד חטאת מה שכתבו ליישב בזה: **ע"ב** תוס' ד"ה אחת לכלל וכו' וי"ל דצריכי וכו' ולא הוה ממעטינן אלא נטמא לפני זריקה ולן ויוצא וכו'. כצ"ל ועיין שם בברייתא: שם ד"ה אבל בטומאת הגוף וכו' ועוד תנן במעילה גבי מעילה והייבין עליה משום נותר וטמא. כצ"ל נ"ל והתם ליכא לאוקמי בטומאת בשר כדאוקימנא למתניתין דהכא דשם במעילה איירי שפי לענין חיוב קרבן דליכא בטומאת בשר ודו"ק: שם ד"ה מחלוקת בטומאת בשר וכו' לפני זריקה בפ' כל הפסולים וכו'. עיין מ"ש שם:

דף מז ע"ב תוס' ד"ה אלו ואלו וכו' לא כתב ביה אל בית הדשן וכו'. ולפירש"י וכו' א"כ ניחא דמצינו וכו' וי"ל דאיכא תרי היקשי בפר העלם כאשר עשה לפר וכו' בין לעכב בהזאות בפר משיח בפר העלם בין לאגמורי וכו' בפר העלם כאשר שרף הו"ל וכו' תלת אל מחוץ למחנה ליתן לו מחנה שלישית כאילו כתב בכולהו ואין זה אלא בגלוי מלתא וכו' כצ"ל: בא"ד מכהוא רבותא גופיה בית הדשן בפר ובשעיר של יוה"כ. כצ"ל והס"ד:

דף מח ע"א תוספות ד"ה מה להלן וכו' וי"ל דכה"ג וכו'. עיין בס' קרבן אהרן פ' ויקרא דף קל"ג: **ע"ב** רש"י ד"ה דכתיב בכשבה וכו' והיליף מיניה כבשה למלוא וכי הדר וכו'. כצ"ל וכ"מ בד"ח: שם תוס' ד"ה מה לבן צאן כו' וי"ל דהתם דכל בזבחים דינן בכהן לא שייך למיפרך מכלי. כצ"ל נ"ל ור"ל דפירכא דטעון כלי היא פירכא כל דהו דאיכא למימר דהזאה מהניא טפי בעצומו של כהן יותר מבכלי ולכך התם דבעי למילף כהונה בהזאת בן עוף דהכי דינו בכל הזבחים לא פרכינן מכלי דהוי פירכא כל דהו אבל הכא דבעי למילף צפון במליקת בן עוף דאינו שוה בכל הזבחים יש סברא למעוטי צפון בפירכא כל דהו ודו"ק כן הם דבריהם מבוארים שם בקידושין בתירוץ הא': בא"ד ול"נ כיון דהדין הוי מהזאה לא שייך למיפרך מכלי דשחיטה. לא ידענא אמאי לא שייך למיפרך מכלי דשחיטה דהא איכא למימר כיון דאית ליה חומרא זו בשחיטה היא גורמת דליבעי תמור כהונה ועוד הא דטעון כלי אינו בשחיטה לבד דגם בקבלה נמי בעי מזרק כפירש"י לכן נ"ל דתיבת שחיטה ט"ס וה"פ דעיקר ק"ו דעביד התם הוא מיניה וביה כיון דמצינו תמור בתחילתו דבעי כהן ק"ו שיהא תמור בסופו שהרי בכל מקום טעון כהן בסוף יותר מבהתחלה דעיקר עבודה דקרבן הוא בסוף וזה שכתבו כיון דהדין הוי מהזאה ר"ל שהיא סוף עבודת הקרבן לא שייך למיפרך מכלי דהא לא יליף אלא מיניה וביה אלא דמייתי בן צאן לשבית דסוף עבודה תמור מתחילת עבודה ודו"ק שכן הם דבריהם שם בקידושין בתירוץ ב' ע"ש ועוד נ"ל להגיה בכי כיון דהדין הוי מכהונה לא שייך למיפרך מכלי ור"ל דחומרת כלי אינה גורמת דליבעי כהונה דהא שמעינן שצריך הכתוב כהונה בבן עוף בשחיטה יותר מבן צאן ודו"ק והוא כמ"ש בתחילת הדיבור ושוב ראיתי להוס' שם במנחות דף מ ע"א שתירצו כן ות"ל שנתכוונתי לדעת גדולים:

דף מט ע"ב גמרא וניקשיה לעולה ולא ניקשיה לחטאת אי אקשיה לעולה ולא אקשיה להפסח ה"א וכו'. כצ"ל כנראה מפרש"י ותוס': תוס' ד"ה אי אקשיה לעולה וכו' וכן יש להקשות אי דבר הלמד בהיקש וכו' לא נכתוב צפון בכלל ותיתי מחטאת כאשם כי היכי וכו' ועוד נילף שאר אשמות לעיכובא מאשם מצורע וי"ל דלא הוה וכו' ולא הוה דרשינן האשם כשאר אשם כיון דלא כתב צפון בהדיא וכו'. כצ"ל נ"ל והשתא לא הוו דבריהם כפולים וה"פ שבתחילה הקשו אי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש אמאי אקשה אשם מצורע לעולה כלל תיפוק ליה מכחטאת כאשם דמה חטאת צפון מעכב אף אשם כן דלאהדרי למצוה מהאשם נפקא כשאר אשמות יהא ותירצו דאי לא אקשיה לעולה לצפון לא ה"א דלהדריה קרא לשחיטת צפון כיון דלא נפי כוונה ואשם לא הוה דרשי' ליה דלא כתיב כאשם וכו' אבל השתא דכתיב צפון משמעינן דפי' האשם היינו כשאר אשמות יהא ושוב הקשה אי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש א"כ אמאי איצטריך למיכתב צפון בכלל ר"ל בכלל דאת תורת האשם תיתי מכחטאת כאשם דכתיב שם בכלל כי היכי דילפינן מיניה סמיכה נילף נמי מיניה צפון ולעיכובא נילף מאשם מצורע דכתיב ביה ושחט את הכבש במקום וגו' דלדידיה להחזירו למצוה לא איצטריך דהא אהדריה קרא בחטאת האשם ותירצו דאי לא הוה כתוב צפון בהדיא בשאר אשמות לא ה"א דאהדריה קרא לשחיטת צפון ולא הוה דרשינן האשם כשאר אשמות יהא כיון דלא כתב בהו בהדיא ודו"ק נ"ל:

דף נ ע"א רש"י ד"ה והאמר להלן ראש וכרעים בעולה כתב וכו'. כצ"ל ותיבת בן צאן נמחק דמאי איריא דגמר מבן צאן ולא גמר מבן בקר דכתיב בפ' תחילה וכ"ה בפירש"י בשילהי פרק שני בעירובין פ"ח: תוס' ד"ה לא נכתוב וכו' וי"ל דאיכא למיפרך שכן תדירי כדפריך בריש פרק אלו דברים. כצ"ל והוא נדה בו ע"א ע"ש: תוס' ד"ה מה לכלן ע"י ניתוח וכו' כיון דהוי הימנו ודבר אחר וכו'. עיין לקמן שילהי פרקין דף מ ועיין במנחות דף ע"א ועיין ביומא דף מ ונראה דהכא ניתוח ושלא בהפשט הביא ענין א' כיון דהכא לענין כריפה ודו"ק: בא"ד כדפירש בקונטרס ופ"ק דדבר הלמד בהיקש וכו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' הלא ק"ו ומה סיקא וכו' מדתנא דבי ר' ישמעאל ק"ו הלמד מהיקש מדתנא דבי ר' ישמעאל א"ד שילמד בק"ו וכו' כצ"ל: תוס' ד"ה בן בט של ק"ו הוא דמיבעיא ליה אי דבר הלמד בק"ו חוזר ומלמד בק"ו כיאך נא להוכיח מדה זו בק"ו וכו' כצ"ל: ד"ה מה מליט כו' ודחי לא היא תרווייהו משחיטת חולין גמרי פי' וכו'. נראה דהתוס' לא ניחא להו פי' רש"י דגרים ולא היא התם תיובי וכו' דמשמע דאינו כן דלא יליף בבנין אב אלא אף את"ל דיליף מ"מ משחיטת חולין קאתינן משום דס"ל כיון דנקיט אסמכתא דידיה דיליף מבנין אב מק"ו משמע דקושטא דהכי הוא כמ"ש לעיל בגמרא ולכך לא גרסי אלא תרווייהו משחיטת חולין קאתינן ולא דחי אלא למ"ד בתר מלמד אזלינן ודו"ק:

דף נא ע"ב תוס' ד"ה תן לו יסוד וכו' נילף בק"ו כה"ג וכו'. תחילה פולין שמעכבת וכו'. כצ"ל וכ"ה בס"א: בא"ד וא"ת אכתי למאן דדריש מתן דמים ליסוד מזבח למעשר ופסח מודה וצריך יסוד סח ל"ג כתב בהו זריקה וכו' כצ"ל: בא"ד או אם נעקרה הרצפה סמוך למזבח דלא קדים וכו'. כצ"ל נ"ל: ד"ה כ"ג מאשר בהמה אוכל מועד נפקא ואע"ג דהדרשינן ליה וכו' תרתי ש"מ. עיין להל"מ בס"פ מהלכות מעה"ק ד"ה בהוא פוגע בו תחילה:

דף נה ע"ב רש"י ד"ה ותד להכשיר צפון וכו' דאיכא למימר להאי קבע צפון וכו' דמאי קדושתיה דצפון מדרום אלא דקביעה וכו'. כצ"ל ר"ל בעלמא אי קדושת צפון חמורה מקדושת דרום שפיר דעדיף קי אבל קדושתן שוה וליכא אלא קביעות מקום בעלמא להאי קבע צפון ולהאי קבע שאר רוחות וכ.. קי וח"ק: ד"ה וליתי נדרין לפסול לא איצטריך קרא אחרינא דלפני דכתב נקרא קמא מיעטינן מיניה. כצ"ל נ"ל ואח"כ ד"ה בזמן שהוא פתוח לשון פתח וכו' כצ"ל: תוס' ד"ה הוא עצמו אין נעשה אלא בפתח פתוח שהוילון עשוי לצניעות וכו'. לא ניחא להו לפרש כפירש"י דמפרש אין נעשה ר"ל אינו חשוב וגרים אלא כפתח בכ"ף דמנין לו זה הלא על זה הוא שואל לכך פירש אינו נעשה אלא בפתח פתוח כלומר עיקר הוילון לצורך פתיחת הפתח נתקן להיות שם בשעת שחיטה לצניעות משום שהפתח צריך שיהיה פתוח אז דאילו לא בשעת שחיטה איננה צריכה וילון דיכולין להגיף הדלתות וק"ל וכ"מ בגליון גש"ק כתוב משם הר"ס:

דף נו ע"א תוס' ד"ה קדשי שעה שאני דהלא הכתוב באהל מועד וכו'. לא ניחא להו כפירש"י דמפרש קדשי שעה שאני פירוש גזירת הכתוב היא במלואים דא"כ היכי ילפינן לעיל לאכילה ממילואים דכתיב תאכלנו במקום טהור לכך פי' קדשי שעה שאני שבשעתו אפי' הכהנים שהוצרכו שלא לצאת מן החצר וכו' כ"ש כתוב בגליון גש"ק: **ע"ב** תוס' ד"ה ת"ל עד יום פי' בקונטרס וכו' וקשה דהעתר הפסוק סמנין. מצאתי בגליון גש"ק משם הר"ף וה"ל וי"ל דה"א לא נותר נפסל קאמר אלא נותר שלא אכלו ביום א' כמצותו דעיקר מצותו לאוכלו ביום א' אע"פ שנאכלים לב' ימים ולילה וכן נמי אשכחן דמיקרי נותר אע"ג שעדיין כשר לאכילה דכתיב והנותר ממנו יאכל ע"כ: ד"ה ונאכלים בכל העיר וכו' וי"ל להמיה המאי וכו' כיון דכתיב בהו לפני ה' כמו שחיטה. מ"כ בגליון גש"ק ת"ל ויהיך כר"פ דשאני שחיטה דכתיב בה אהל מועד וא"כ ע"כ לפני ה' דקאמר היינו בעזרה ע"כ:

דף נז ע"א רש"י ד"ה מקומות וכו' אבל גבי תודה ובכור בכור הוקש לחזה ושוק של תודה והיא עצמה וכו' כצ"ל נ"ל: **ע"ב** רש"י ד"ה להרחיק את האדם כדתנן בכולהו עד חצות. כצ"ל ר"ל כדתנן בכל הני דלעיל גבי חטאות ואשמות ותודה ואיל נזיר דבכולהו תנן ונאכל עד חצות ולא קתני בלשון שנאמר משום דמדרבנן הוא כדי להרחיק את האדם מן העבירה וק"ל. ואין צורך למה שפי' הגי"ז ע"ש: תוס' ד"ה היינו דכתיב ממושבותיכם וכו' ואע"ג דמנין של הלות לאו בגופיה וכו' חשיב כתיב בגופיה כדפי' בק"ו משום דקי"ל דדבר הלמד בגז"ש וכו'. כצ"ל ור"ל כיון דגז"ש יש להוכיח ללמד בהיקש חשיבה ככתובה בהדי' ולכך חשיבה מזו וכתבו עוד א"כ משום דתרומת מעשר חולין היא ר"ל אפי' למ"ד לעיל בתר מלמד אזלינן ולא איפשיטא אי דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש מ"מ כיון דס"ל בתר מלמד אזלינן א"כ פ"נ המלמד דהוא תרומת מעשר חולין הוא ושפיר דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש ולכך חשיב כדכתיב בגופיה וק"ל:

דף נח ע"א תוס' ד"ה מבוך מן הקרן וכו' וא"ת מסיכא תיתי וכו' אין זה בדברים הנעשים בבגדי לבן בפנים ולר' יהודה ליכא עיכובא וי"ל וכו'. כצ"ל כי תחיית גחלים הוא בבגדי לבן ולר' נחמיה חוקה קאי אכל דברים הנעשים בבגדי לבן ולכך ל"ק נהו אלא לר' יהודה וכן הם דבריהם בשילהי פרק טרף בקלפי דף מו ע"ש: בא"ד ולא כלום אע"ג דחוקה לא כתב בה וכו'. כצ"ל: בא"ד ומיהו קשה וכו' אע"ג דכתיב לפני ה'. עיין להתוס' שם בפ' כל המנחות באות מצה (דף סא) והניחו קושיא זו בלא תירוץ והנה מ"ש כאן לתרץ וכ"ל ברוך וכו' שנראה שבא לתרץ קושיא זו לא יכולתי להבין והנה ראיתי בד"מ שכתבו שכל הג"א מן וכ"ל ברוך עד סה"ד שייך לסוף דף סג ע"ב ונראה שר"ל שר' ברוך בא לתרץ מה שהקשו בד"ה בדרום קיימת כולה שכתבו ותימה א"כ לפני ה' ל"ל ובא ר' ברוך לתרץ דהאי לא כתב לפני ה' וכו' אלא אמצע לצד דרום קימה של יסוד רחוק מקרן מערבי ותירוץ זה לא יתכן דשם הקשו התוס' אליבא דר"א ור"ת בהמת ס"ל דהכבש היה נאותו אמה יסוד ואפ"ה היה רחוק מקרן מערבי ואפ"ה קיימת לפני ה' כיון דס"ל דכוליה מזבח בצפון קאי וכל צד דרומי נקרא לפני ה' והיקש אתי דלא תימא אביי קרן מזרחית דרומית משום הכי הניחו בתימה דלר"א לפני ה' ל"ל ואיני מתיישב בתירוץ ר' ברוך וכן ראיתי בס' צ"ק שכתב כן ופירושו אינו מבורר ע"ש וצ"ל דשייך גם בדף ס"ג ע"ב בד"ה מה חטאת טעונה צפון אף שכתבו ורבי ר' חייב גרים וכו' מ"מ איצטריך לפני ה' וכו' אע"ג דלית ליה יסוד שם שייך וכ"ל ברוך וכו' שבא לתרץ קושיא זו מ"מ איצטריך לפני ה' דהיא קושיא לת"ק ודו"ק ועוד נ"ל לקיים מ"ש בנ"א שר' ברוך בא לתרץ מה שהקשו בד"ה בדרום קיימת כולה ואע"ג דר"א לא בעי בהודה של קרן כמו ת"ק מ"מ בעי סמוך לקרן שאין סמוך ממנו ואינו יכול להתרחק מהקרן דלא קרינא ביה לפני ה' כיון דיש קרוב ממנו וכן ראיתי שכתבו כן התוס' פ' הקומץ רבה דף יט ד"ה למערבה של קרן ע"ש ולפי מ"ש דהאי וכ"ל ברוך וכו' שייך לקמן צריך למחוק מ"ש בסוף הדיבור וכן איתא לקמן בפירקין ודו"ק נ"ל:

דף נט ע"א גמ' ביום ההוא קידש וכו' כי מזבח הנחשת אשר לפני ה' קטן מהכיל וכו'. כצ"ל: **ע"ב** הד"ס ואומר קלעים ט"ו אמה וכו' דקחשיב מעיקרא החצר לפאת קדמה חמשים אמה וכו'. כצ"ל:

דף ס ע"א תוס' ד"ה אתיא מדרשא דר' יוסי תימה ל"ל גז"ש דקדש קדשים נילף ממעשר וכו'. כצ"ל וי"ל דנילף ממעשר בק"ו ומה מעשר דאין בו צורך מזבח צריך מזבח קדשי קדשים שהן צורך מזבח לא כ"ש אבל ליכא למימר דנילף במה מצינו דדבר הלמד בהיקש אי יליף בבנין אב במה מצינו ולא איפשיטא היא בפ' איזהו מקומן קשה למ"ד בתר למד אזלינן ובס' בכ"ז הגיה ועוד קדשים קלים גופיה נילף ממעשר וכו' ור"ל דמקשה ל"ל למילף קדשים קלים מבכור נילף ממעשר ולפי שגה"ס זו לא ידענא מאי מקשו דהא איכא למיפרך מה למעשר שכן טעון וידוי וכו' וצ"ל בכור יוכיח ולכך יליף מעיקרא מבכור ועוד הא דליף ק"ק מבכור ע"י במה הצד יליף מבכור ומעשר משום דאיכא למיפרך מה לבכור שכן קדוש מרחם ודו"ק וקשיא לי אמאי לא הקשו אמאי איצטריך למילף קדשים קלים במה מצינו מבכור נילף מהיקשא דבהאי קרא דמייתי דמקיש מעשר לבכור נמי כתב קדשים קלים דכתיב ונדבותיכם כמו שהקשו גבי קדשי קדשים וי"ל דאכ"ג הא דקאמר אביי אתיא מדרשא דר' יוסי היינו מהיקשא ודו"ק: **ע"ב** רש"י ד"ה קדשים נפסלים וקס"ד מפני סילוק המזבח וכו'. כצ"ל ומ"ש בשר קדשי קדשים נמחק נ"ל כדמוכח בפ' שתי הלחם דשבעת מסעות אין קרוי מחנה שכינה קיים כמ"ש התוס' וכן כשהעתיקו התוס' פירש"י לא הזכירו את דכתב בשר קדשי קדשים ולא דהו הא דכתב וקס"ד מפני סילוק המזבח אלא משום דמוקי לה בהא ר' ירמיה בקדשי קדשים ודו"ק ונראה דרש"י לא כתב האי וקס"ד אלא לפי הא דאוקיה אידי ואידי בקדשים קלים ודו"ק: תוס' ד"ה מאי קסבר וכו' א"נ אפי' קסבר לא קדשה כ"מ קדושת הבית וכו'. כן הוא מבואר בפירש"י שלפנינו אבל פירש"י שכתבו התוספות אינו כן ודו"ק: בא"ד ור"מ בפ"ק דחולין קסבר לא קדשה גבי בית שאן ור' ישמעאל דהכא ור' יוסי דסדר עולם בפ' העגל סברי קדשה וא"ת וכו' כצ"ל נ"ל:

דף סב ע"א תוס' ד"ה מדת ארכו ומדת רחבו ומדת קומתו אין מעכבין והא דכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל ומיירי אף גבי מזבח כדאיתא פרק כסוי הדם היינו שלא להוסיף יותר אבל לפחות אין מעכבין דמה בית שנים וכו'. כצ"ל נ"ל ר"ל הא דכתיב הכל בכתב וגו' דאינו יכול לבנות היינו שלא להוסיף יותר מהשיעור דהיינו באורך ורוחב אינו יכול להוסיף יותר מששים ובגובה אינו יכול להוסיף יותר מעשרה ולכך פריך בפ' כסוי הדם אגובה קמוסיף אבנין מפני שסבר גבוה עשרה והא דאמר הכא דאין מעכבין היינו אם רצה לפחות בגובה פחות מעשרה ובאורך ורוחב פחות מששים דמה בית שנים וכו' היינו אם ירצו ולא שהוא חובה לעשות כן וכן כתב הרמב"ם ז"ל בסוף פ"ב מהלכות בית הבחירה וז"ל אבל מדת ארכו ומדת רחבו ומדת קומתו אין מעכבין ובלבד שלא יפחות אמה על אמה בגובה שלש אמות וכו' ודו"ק נ"ל:

דף סג ע"א גמ' מיתיבי ר"י בן בתירה אומר מנין שאם הקיפו וכו'. כצ"ל: תוס' ד"ה תוך מכנסו של מזבח וכו' ותירץ ר"ל וכו' אמרינן דאמה של גובה יסוד בהמה בת חמשה. כצ"ל וכשאין הכבש נמוך מהמזבח אלא תומש טפח ודו"ק: **ע"ב** תוס' ד"ה אף חטאת וכו' ושמא לא ילפינן אלא מידי דאשכחן דבעי מזבח במנחה וכו'. כצ"ל ור"ל כגון הגשתה למזבח להזאה הוא דיליף מהגשת מנחה דבעי מערבית דרומית אבל מליקה אע"ג דבמזבח היא כדקתני ברייתא מליקה בכ"מ במזבח כשירה מ"מ לא בעי קרן מערבית דרומית כיון דקמ"ל במנחה שהיא כנגד מליקה לא בעיא קרן מערבית דרומית כדתנן במנחות כיו נקמצות בכ"מ בעזרה לכך מליקה נמי לא בעיא קרן מערבית דרומית ודו"ק מוכח דאיכא חילוק בין מליקה להזאה והכי מוכח מהגמ' דקאמר ס"ק בכל מקום היתה כשירה למליקתה אלא זה היה מקומה להזאתה:

דף סד ע"א רש"י ד"ה מחזיר פניו וכו'. מעל ראש המזבח כ"ב אמה. כצ"ל ור"ל שלשים אמה שעדיין יש מן הכבש למזבח ושתי אמות של יסוד וסובב ודו"ק: ד"ה נגד וכו' שהרי מדרום לצפון אמרנו דאיכא כ"ב וכו' אין פחות מכ"ב שבה מן הקרן לכבש והרחב הכבש ט"ז ואפי' וכו' כל אמה רוחב וכו' שהוא מרחוק מן דרום ומבית הדשן וכו' אין לו כבש לפנות וכו' ועומד במזרחה של קרן וכו' ואע"ש בזה נמצא לצד כבש כל אמה של רוחב הקרן הרי נתרחק כנגד"ה אמה מדרום נמצא וכו' ומצינן מקום גבוה לא קרב [illegible] ולא הוי לכו יותר מבלבים אלא טפח כצ"ל: תוס' ד"ה מפני שקרובה וכו' ואין לומר וכו'. עיין בס' ברכ"ז וס' צ"ק וס' פנים מאירות ולי נראה כוונתם ר"ל דלעיל מכרית דר' יוסי מודה בדמים מכח האי קושיא דניסקלי וכו' ודחי ליה הש"ס ואי כל דמים טעונין קרן א"כ דר' יוסי מודה בדמים ואמאי צריך להכריח מהאי דקשיא ליה דניסקלי וכו' ודו"ק: ד"ה יותר מבלבים ואחד אמות וכו' ולעמוד במזרחו של קרן וכו'. כצ"ל: ד"ה דיבין וכו' בית לא היו נבלעין מידי. ר"ל דקרא לא סמיך אניסא ואי לא הוה ניסא שיהא נבלע במקומו טעון גניזה כדי שלא ימעלו בו וכ"ה בדבריהם ביומא דף כא ע"ש ועוד יש להקשות שמא לא היו נבלעין מיד ר"ל ועל הוהם שטה כיח דמבכתת בהו מעילה ודו"ק: **ע"ב** גמ' מי כתיב ימצה ימצה כתיב ר"ל מי כתיב ימלה היו"ד בשו"א והמ"ם בפת"ח דהוי משמע שמוציל את הכבש ביתור וימלה ההר הכהן ימלה כתיב היו"ד בחיר"ק והמ"ם בקמ"ץ דמשמע ממילא משמע ודו"ק: רש"י ד"ה תוחב מולאו הגרון על רוחב של שתי אלכשותיו וכו' כצ"ל:

דף סה ע"א רש"י ד"ה ת"ל כהן ומלק אמר ר"ע וכו' הד"א: **ע"ב** תוס' ד"ה ור"א וכו' אם ירצה קאמר והא דקאמר התם אי מה להלן וכו' דילמא לא אתי לאיעבד רוב שנים והשתא בבלמא אי הכור לחתוך כל השנים פריך שפיר דלא שני גרוב מעומלם עד שיפסיק רוב הנראה לעינים פן יהום למלאם לפי שיהא סן יתחוך כל השניב אלא אי שרי לחתוך כל השנים ל"ל למיגזר וכו' כצ"ל: בא"ד ולכך דמינן וכו' עם סימן בראשון קודם הזאה ובשמבדיל אתי כזאה יש כאן מעשה עולה בחטאת ואפי' חתך רוב בשר עם סימן אי נזרי וכו' כצ"ל: בא"ד וי"ל כיון דמוקמינן וכו' כמעשה עולה קודם הזאה ב"מ דאיירי וכו' ור"ש בן אליקים ור' ירמיה פליג שפיר דלדידהו מכשר ר"א וכו' כצ"ל: בא"ד ור"ת וכו' בין בשעת מיצוי אינו צריך להבדיל בשעת מיצוי והם כבדיל וכו' כצ"ל: בא"ד שמלקה שלא לשמה מיהא שלא לשמה פסל אלמא וכו' לא מני לשנויי דשם תמי ושהיוה וכו' כצ"ל:

דף סו ע"ב תוס' ד"ה והלא במיצוי וכו' וא"ת אי לא שני א"ה במיצוי אמאי מועלין בכן וכו'. מדבריהם נראה דקשיא להו העולה אמאי מועלין בה כיון דאוקימנא דלא שני אלא במיצוי והימה הוא מאי מקשי דעולה לעולם מועלין בה אפילו נעשית כדינה כדמוכח במתני' דלקמן דעולה כולה כליל ואין בה כיתר. ואי לא מסתפינא אמינא דט"ס נפל וקושייתם היא החטאת אליבא דרהב"ש דמוקי דשני בהזאה אבל מליקה לא שייך כל ביטוי לדידיה וכצ"ל וא"ת אליבא דרהב"ש דלא שני אלא בהזאה אמאי מועלין וכו' ותא"כ הקשו מחטאת שעשאה למעלה אליבא דר"ע ודו"ק:

דף סז ע"א תוס' ד"ה אמר ר"א אשם ששחטו בצפון וכו'. וא"ת א"כ לימא ר' יהושע הנא ס"ל כרבנן דכשר ואין בו מעילה וי"ל משום דהמ"ל חטאת שעשאה בצפון לשם שלמים הכיכה בפינה את שמה ומועלין בה דבחטאת כ"ע דמודו דפסולה ודו"ק: ד"ה ועולת העוף וכו' א"כ גבי עולה יהא באי בשני סימנין בלאו הכי כיתה נמבכת וכו'. כצ"ל: בא"ד וי"ל שהמליקה מוכבתו ובסימן ראשון ליכא פיבול אחר של עולה וכו'. כצ"ל ור"ל דבעינן שיהיו שני פסולים במליקה עצמה ודו"ק:

דף סח ע"א תוס' ד"ה מלק בשמאל וכו' ובעיטו בשחיטה דרוס וכו' כצ"ל ור"ל דבשי סכין הוי בשחיטה [illegible]

דרוש וק"ל: בא"ד א"כ מודה ר"י בעוף דכל שפיסולו בקדש אם עלה לא ירד וכו'. הנה הרמב"ם ז"ל בריש פ"ג מהל' פסולי המוקדשין כתב וכן אם מלק בלילה וכו' אינה כנבילה וא"כ צ"ל דס"ל אם עלה לא ירד ושם בפ"ג דין ז' פסק גבי בהמת קדשים שנשחטו בלילה אם עלתה תרד כר"י וצ"ל דס"ל כהאי תירוץ שני של התוס' דמודה ר"י בעוף דכל שפיסולו בקדש אם עלה לא ירד וכן הא דאמרינן לקמן דף ס"ט ע"א מלקה זר וכו' אין מטמאין בית הבליעה ס"ל דאתיא נמי כר"י שהרי פסק כן בריש פ"ג כל הפסולים לעבודה שמלקו וכו' אינו בנבלת העוף וכו' ודלא כהתוספות שכתבו דהיינו לר"ש אבל לר"י תרד כמו לילה וכו' דעבודת דם לא יליף ר"י מבמה דרבינו ס"ל דדוקא בבהמה הוא דלא יליף ר"י מבמה משום דאיכא מיעוטי אבל בעוף יליף שפיר ודו"ק: בא"ד מלק בשמאל פסול ור' שמעון מכשיר כצ"ל: ע"ב גמ' ולאו כל שכן הוא קדשי בדק הבית הויא עבודה קדשי מזבח מיבעיא. כצ"ל ועיין מ"ש בחדושי למנחות פ"ק דף ו' ע"ב: תוס' ד"ה ובניסמית וכו' וי"ל וכו' א"נ הו"א דכיון וכו' איסתרי אפי' מחוסר אבר. ק"ל להאי תירוצא דא"כ מכל החי למאי אתא דליכא למימר דאתא לבני נח דוקא דמי איכא מידי דלבני נח אסיר ולישראל שרי וליכא למימר דמוקמינן ליה דוקא בבהמה דא"כ היינו אי נמי דמיתרצי א"כ לכך נראה דכוליה חד תירוצא הוא והא דכתבו א"כ א"כ יש למחוק וכצ"ל איסתרי אפי' מחוסר אבר והוה מוקמינן מכל החי וכ"ש דבריהם בפ"ק דקדושין דף כ"ד ע"ב ע"ש וכן ראיתי בספר צ"ק שהגיה כן: ד"ה אמר רב בשמאל וכו' דכיון דאירע פיסול במליקה כמו דהנקימון דמי וכו' כצ"ל: בא"ד ומלקה פסול דקאמר בסמוך אין מטמאה אין צ"ל לפרש בעל מום דלא אשכחן כהן בעל מום שכשר לעבודה ואפי' בבמה כדמוכח לעיל וכו'. כצ"ל כ"ל:

דף סט ע"ב תוס' ד"ה ר' יהודה אומר וכו' וכן צ"ל וכו' לא במעיין דחלב טריפה טהור. עיין בספר פנים מאירות: בד"ה אי טריפה היא וכו' לכך פירש בקונטרס משנטרפה ירדה לה טומאה ומהיכן הלך ממנה. בפירש"י שלפנינו לא פי' כן אלא באם טריפה היא אבל מ"כ בגליון גש"ק בשם רש"י וכו' שפירש נמי כן באם טריפה אינה היא ור"ל כיון דאינה היא הרי היא חשובה משעה שנטרפה כאילו היא כבר מתה ונתנבלה וירדה לה טומאה וא"כ בשחיטה איך הלך ממנה הטומאה הרי זה כאילו שוחט נבלה דלא הוי שחיטה אלא מחתך בשר בעלמא ודו"ק ובזה נ"ק מ"ש בס' פנים מאירות ע"ש:

דף ע ע"ב רש"י בד"ה כל הזבחים וכו' חמש חטאות מתות ולד חטאת תמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ושכיפרו בעלים שאבדה ונמצאת ושעברה שנתה כצ"ל: תוס' ד"ה אבל עז וכו'. בגליון גמרא של קלף מ"כ וז"ל לאו משום דשני מינין הן דלעולם לא יהיו ב' מינין רק היכא דבלשון המקרא ב' מינין הר"ף עכ"מ: בא"ד וקשה מש"ה אותו ואת בנו טכ"ל. עיינתי שם בפ' אותו ואת בנו דף פ"ב ע"א ולא מצאתי ריח קושיא להאי סוגיא ע"ש לכך נ"ל שצריך למוחקו וכן ראיתי בדפוס חדש שעשו לו סוגר: בד"ה כל הזבחים וכו' וא"ת הניחא וכו' ומשני צריכה. ר"ל והשתא צריכה לא אתיא להאי קושיא וק"ל: בד"ה אפי' אחת בריבוא וכו' וא"ת אמאי הכן ימותו וכו' ובסיפא אמרינן ברובע ונרבע ירעו ולכשיסתאבו יפדם וישחטם ויאכלם מטעמא דפרים מרובה פריש. הא דקאמר ולכשיסתאבו וכו' קאי ארישא אבל אסיפא לא צריכין לטעם דפרים וכו' דהא כולן מותרין להדיוט וק"ל:

דף עא ע"א תוס' ד"ה על פי עד א' וכו' ואע"ג דהתם לא מזכיר ע"פ הבעלים. עיין בס' ברכ"ז:

דף עב ע"א גמ' צריכי דאי מהתם ה"א ה"מ חולין אבל קדשים אימא וכו'. כצ"ל כן נראה מפירש"י וז"ל רש"י כ"י צריכי דאי מהתם ה"א ה"מ חולין אבל קדשים אימא ליעביד להו תקנתא דליבטיל איסורא ברובא דהא מדאורייתא כל איסור ברובא בטיל וירעו כי היכי דלא ליפסדינהו לגמרי. ה"ג ואי נוכחא ה"א ה"מ לגבוה דמאיס אבל להדיוט אימא לא כלומר אבל מידי דהדיוט כגון חולין דקילי אימא ניבטיל ברובא עכ"ל. יש מקשים איך אפשר לומר דה"א דחולין אף דאיסורי הנאה בטלי א"כ למה תני הכא ימותו ירעו עד שיסתאבו ואיסורי הנאה של חולין בטלי י"ל כיון דמתלתן קדשים אי אמרינן להו דירעו עד שיסתאבו וא"כ בטלי אתי ליבטלינהו מעיקרא לכך גזרו דימותו ודו"ק: תוס' ד"ה אלא למ"ד וכו' ועוד נראה דאיצטריך למיתני וכו' ולא כתיבה איסורא באורייתא ועוד משום סתם יינן דרבנן וס"ד דבטל ועוד משום דאשכחן איסור ע"ז דקיל נר"א דאמר יש פדיון לע"ז מש"כ בשאר איסורין להפוקי מר"א תנא ליה התם והשתא מפרש וכו'. כצ"ל כ"ל: בא"ד את שדרכו והאריגא אמר וכו' לימנות שנינו ונראה דאותם וכו' כצ"ל: ע"ב תוס' (הנמעל"ד) ד"ה נתערבו באחרות וכו' ור' יהודה כל הרימונים חשובים כל שדרכו וכו' ואע"ג דר"מ לא חשיב ליה כל שדרכו לריש לקיש צ"ל דפליגי בהכי דר"מ לא חשיב שאר רימונים כל שדרכו ור' יהודה חשיב להו כל שדרכו ודו"ק וכ"מ להר"ש בפי"ז דכלים שכתב כן:

דף עג ע"א תוס' ד"ה ר"מ אומר וכו' לא בטלה קדושת הארץ והיכי קאמר ר"מ אליבא דר' יהושע וכו' כצ"ל: ע"ב תוס' ד"ה וניכבשינהו וכו' וכן מוכח בפ"ק דפסחים דתשע צבורין של מצה ואחת של חמץ ואתא עכבר וכו'. כצ"ל: בא"ד ולכך קאמר וניכבשינהו דניידן וכו'. לא ידענא מאי קאמרי דאי בעי למימר מלבד דבעי שפירשו שלא בפנינו ג"כ בעי דניידי שיצאו ממקום קיבוען הא גבי תשע חנויות לא בעי דניידי אלא כשפירש שלא בפנינו סגי ועוד מאי קא מייתי ראיה מפ"ב דיומא לכן נ"ל דהא דכתבו ולכך קאמר וכו' הוא תירוץ אחר ויש להגיה בדבריהם אי נמי לכך קאמר וניכבשינהו וכו' ור"ל דבאו לתרץ בע"א דאפי' בפנינו פירשו אפ"ה מותרין דלכך קאמר ניכבשינהו דניידי כי היכי שיצאו ממקום קיבוען וכיון שיצאו ממקום קיבוען אמרינן כל דפריש מרובא פריש ואע"ג דפריש בפנינו והביאו ראיה מפ"ב דיומא דקאמר בחצר האחרת אין מפקחין כיון דניידי ממקום קיבוען אמרינן כל דפריש מרובא פריש ויש ראיה לזה מהש"ך תי"ד סי' ק"י ס"ק נ"ה וס"ק נ"ז ע"ש ודו"ק ועיין לתוס' בפ"ק דפסחים דף ט ע"ב שתירצו בע"א:

דף עד ע"ב רש"י ד"ה ואי בעית אימא וכו' אלמא אית ליה לר"א ס"ס בע"ז מדקתני והאחרות באחרות ברש"י כ"י כתיב מדבעי פדיון וכן כתוב בתוס': בא"ד לא סבר כר"א וכו' והאחרון ישר בעיני. ברש"י כ"י כתיב ללשון האחרון שבוש דהא מצי ליטלן שלשתן יחד ולמכרן פי' דרש"י אזיל לשיטתיה דס"ל דכשנתערבו תערובת ג' אף תערובת ב' מותר בבת אחת כמ"ש לעיל אבל התוס' אזלי לשטתייהו דס"ל אף אחר תערובת ג' תערובת ב' אסור בבת אחת ולכך ניחא להו כלשון אחרון ודו"ק: תוס' ד"ה והא בעי סמיכה וכו' וא"ת והא ערל וטמא דמשלחין וכו'. כצ"ל ר"ל ולא חיישינן לסמיכה דאינה מעכבת וא"כ מאי פריך הכא והא בעי סמיכה אבל הא ל"ק להו דלוקמא הכא בערל וטמא דדוחק הוא כמ"ש לקמן דסתמא קתני ודו"ק:

דף עה ע"ב גמרא חטאת ועולה נמי איכא שעיר נשיא חטאת ואשם נמי האיכא שעיר נשיא הא שעיר וכו' כצ"ל: שם איכא נזיר ואשם מצורע. ברש"י כ"י כתוב אשם נזיר ומצורע כתיב כבש וסתם כבש בן שנה: שם קדשי קדשים בקדשים קלים. ברש"י כ"י שזמן אכילתן שוה כגון תודה בהטאת ואשם דשניהן ליום ולילה: רש"י ד"ה התם גבי מתניתין שתי קדושות וכו' כצ"ל: תוס' ד"ה איכא בן שנה וכו' לאו דוקא בת שתי שנים וכו'. מצאתי בגליון גש"ק וז"ל א"כ י"ל דהא דאמרינן הכא איכא בן שנה דמיתזי כבן שתים היינו כבן שתים בינוני ובקידושין איירי בבן שתים גדול דא"א להיות בן שנה א"כ בן שנה דמחזי כבן שתים היינו כבן שתים קטן דבן שנה גדול מיתזי כבן שתים קטן והיינו נמי דקאמר דאיכא בן שתים דמיתזי כבן שנה אבל בקידושין מיירי דאישתכח בן שתים בינוני דאפי' בן שנה גדול לא הוי כבן שתים בינוני תוספת ריב"א ע"כ: ד"ה שביעית וכו' והא דתנן במסכת שביעית וכו'. עיין בזה להרמב"ם ז"ל ריש פ"ז מהל' שמיטה ולהראב"ד ז"ל ולהכ"מ שם:

דף עו ע"א רש"י ד"ה דאיערב וכו' וע"כ יבשלם יחד כדמפרש לקמיה דא"א לסוחטו כולו ממנו. לא ידענא אמאי איצטריך להכי דהא אליבא דר"ש קיימי וס"ל כיון דאיערב אע"ג דאית להו תקנתא לא עבדינן כדקאמר גבי אשם ושלמים ונ"ל להגיה אי דאיערב וכו' וקאי לפרש אליבא דרבנן כיון דלית להו תקנתא מודו כדמסיק ודו"ק: תוס' ד"ה אין לוקחין תרומה וכו' ומתוך המשנה משמע שאין הקפידה משום תרומה וכו'. ונ"ל דגי' רש"י היתה מפני שממעט באכילתה ובאכילתו דהקפידה היא משום תרווייהו וקא מפרש חדא מינייהו ומתניתין שקיל וטרי בחד מינייהו וכן נראה שכן היא גירסת הרמב"ם ז"ל בפי"ז מהל' מעשר דין י"א ע"ש ודו"ק: ע"ב גמ' תקוני גברא שאני. פירש"י כ"י לתקוני גברא לטהרו לאכול בקדשים ע"כ: תוס' ד"ה ואי קודם מתן בהן וכו' ודוחק בקו' לפרש משום לישנא דקרא דאותביה מבל תקטירו נקט ליה ותימה מנ"ל דהזאות ומתנות חשיבי כהקטרה לעבור עליהם משום בל תקטירו כל שממנו לאישים ועוד אי שייך וכו' כצ"ל כ"מ הגה"ס זו בגליון גש"ק:

דף עז ע"א תוס' ד"ה וחולין ממילא הויין וכו' ומיהו התם ניחא דקרא קא דריש לזה לא חייבה תורה. עיין בס' ברכ"ז: בא"ד ואין להקשות דילמא הנך שירים דהכא מסיק להו לשם עולים חדא דרחמנא וכו'. כצ"ל וכ"מ הגה"ה זו בגש"ק: ד"ה מאן תנא וכו' דמשמע התם דאי אישתכח בין שתי שנים דאיכא לספוקי באשם לית ליה תקנתא. ר"ל מדשני בדוחק דאישתכח בן שנה ואמאי לא משני דמייתי נמי האשם ומתנה כדמשני נמי אבל הכהנו שירכי אלא ש"מ דלית ליה תקנתא דאין אשם בא נדבה כפירש"י שם ואי אית ליה כר"א דאמר מתנדבין אשם תלוי לייתי בהמה וליתני באשם תלוי ויאמר אם זו אשם תהא אשם זו תתתיה ואם אינה אשם תהא זו אשם תלוי אלא ש"מ דפליגא אר"א וק"ל מ"כ כ"י בגליון גש"ק וז"ל וצ"ל דא"ל לומר כן דהיא גופא קשיא ליה דמאי קפריך ליתני באשם תלוי דא"כ מאי קבעי להו נסכים הא אי אפשר להתנות בנדבה דנסכים דאשם מצורע לכפלים ומנדבה הוו לאישים לר"ש כדאיתא בשילהי כל התדיר לכך נראה בעיני דה"ג ה"מ לשינויי הכא דמשום נסכים אי אפשר להו שפיר טפי דהא טעי והשתא מיתרצא הך דקידושין. ריב"א עכ"מ. הא דכתב דנסכים דאשם מצורע לכפלים הוא מדתנן פ' אלו מנחות נקמצות דף עד ע"ב דתנן מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים למזבח בזה יפה כח המזבח וכו' ופריך בגמרא והו ליכא והאיכא נסכים ומשני לשתין אזלי הרי מבואר דנסכי מנחות כולן לשתין אזלי ומ"ש ודנדבה הוו לאישים לר"ש כדאיתא בשילהי כל התדיר ר"ל התם בשלהי כל התדיר איתא אמר שמואל המתנדב יין מביא ומזלפו ע"ג האישים מ"ט אמר קרא ויין לנסך וגו' אשה ריח ניחוח לה' ופרש"י אשה ריח ניחוח אלמא יש יין שהוא לאישים ואיזה זה יין הבא בפני עצמו דאילו הבא בגלל זבח כתיב הסך נסך שכר לשון שביעה לשון שיכרות שיהא נראה ע"ג המזבח וכו' ופריך גמרא והא קא מכבה וכו' ועוד תניא יין לנסך לספלים או אינו אלא לאישים אמרת לא יכבה ל"ק הא ר"י הא ר"ש ר"ל הא דאמר שמואל מזלפו ע"ג האישים כר"ש ס"ל כיון דאין מתכוין לכבות אין לא הכבה ראיה עליו לאסור לאיעקר משמעותא דאשה משום קושיא דלא תכבה כך פירש"י שם ע"ש אלמא לר"ש דס"ל אין מתכוין מותר ס"ל דיין הבא בפני עצמו לאישים כמשמעותיה דאשה וכן ראיתי לתוס' בקדושין דף נה ע"ב ד"ה ודילמא אשם הוא שחילקו בין נסכי תודה לנדבה כמו שחילק ריב"א ע"ש אבל הרמב"ם ז"ל בספ"ו מהל' מעה"ק דין י"ד כתב אפי' יין הבא בפני עצמו מנסכו ע"ג הסיתין ע"ש בכ"מ ומ"ש והשתא מיתרצא הך דקידושין לא ידענא איך מיתרצא דהא דפריך ודילמא אשם הוא לאו האשם מצורע קאי מדמשני דאישתכח בן שנה ואי אשם מצורע לא משני מידי דהוה נמי בן שנה ועוד דהתם בתר הכי פריך ודילמא אשם מצורע הוא אשם נזיר הוא ומשני לא בעיתי אלמא פירכא קמייתא דפריך ודילמא אשם אשאר אשמות קאי ובשאר אשמות לית בהו נסכים וא"כ אי אית ליה כר"א היכי יכול להתנות באשם תלוי ומיהו לפי מ"ש התוס' שם ד"ה ודילמא אשם נזיר הוא אשם מצורע הוא שכתבו בשם הר"ש מקולי דאין לומר שיתנה אשם בשלמים דמאי היום או למחר ידע בעל האשם שנאבד האשם ויביא אחר תחתיו ולא ידע שנמצא ויסים אותו חולין בעזרה וכו' ע"ש מיתרצא נמי הך קושיא דלא מצי להתנות באשם תלוי משום הך חששא ודו"ק: ד"ה ור"א היא וכו' וא"ת מה סברה היא זו וכו'. מ"כ כ"י בגליון גש"ק ולי נראה טעם אחר דהוקשה לא קאי אלא אמאי דאתי מפשטיה דהיינו ריבוי כבש דהע"ג דמיתורא קא אתי מ"מ לא אצטריכן אלא כבשים אבל למאי דאתי מדיוקא דהיינו כיתר העולה לא קאי ריב"א עכ"מ: **ע"ב** גמ'

ור"א מכש בהם. מ"כ כ"י בגש"ק דכתיב ה"א משתהם בהם מום בם כלומר והוו להו תרי מיעוטי בם ע"כ: שם אם קרב ראש של אחד מהן. מ"כ כ"י בגש"ק ברש"י כ"י כתוב אם קרב ראש של אחד מהן לאחר שנתערב כהן בעל מום בא כהן שאינו יודע שנתערב' והקריב אחד מן הראשים יקרבו כל הראשים לכתחלה דתלינן איסורא בהך דקרב והנך כולהו כשרים ניהו עכ"מ:

דף עח ע"א תוס' ד"ה הפיגול והנותר וכו' וע"ק אם נפרס פיגול ונותר וטמא שלשתן יחד וכו' האי ודאי יש כאן שנים המבטלין את השלישי וכו'. מ"כ כ"י בגש"ק וז"ל ולאו קושיא היא דאפי' הכא כל השלשה בפיו יחד אין המיעוט בטל ע"י הבלילה כמו שפי' הקונט' עצמו אלא ע"י הלעיסה הם נבללין ואין אדם לועס יותר משני זתים יחד כדאיתא בכריתות ובלעיסתו מסתלק זית השלישי לצדדין ומן השנים בטל הא' ואין יודע איזה מהם ואע"פ שלא מצינו התראת ספק בענין זה אפשר שגם זה היא התראת ספק ריב"א עכ"מ: ע"ב גמ' תנאי היא וכו' פרש"י דרבנן פליגי עליה דר"י וכו'. היינו דוקא רבנן דברייתא אבל רבנן דמתני' אית להו רואין כר"י דהא דקתני רואין אותו הוא לאיין דלא ניחא ליה להש"ס לפרש דקאי לדם כדפריך א"ה בטל מיבעי ליה וכן הא דקתני נתערב בדם בהמה או בדם חיה רואין אותו וכו' קאי נמי לדם בהמה וחיה ולא קאי לדם קדשים ור"י דפליג לאמר אין דם מבטל דם לא קאי אלא אסיפא דקתני נתערב בדם בהמה וכו' רואין אותו וכו' דר"י סבר כיון דהוי מין במינו ממש לא בטיל ואע"ג שאילו היה הדם מים לא היה דם הכשר ניכר בהם אפ"ה כשר לזריקה דמין במינו לא בטל ודו"ק: תוס' ד"ה ונשער וכו' היה נותן טעם הגה"ה ואע"פ שהזכיר בק"ו זלזול איסור אינו רוצה לפרש וכו' כצ"ל. וכן הוא בד"ח וכ"מ הגה"ה זו בגליון גש"ק ועיקר: ד"ה לא רואין לדם וכו' כלומר הדם פסול כמו שהמים פסולין לזריקה דמין במינו בטל ברובא. כצ"ל כ"ל וכס"ד:

דף עט ע"א תוס' ד"ה אמור רבנן בטעמא וכו' אבל חולין שפיר גמירי מיניה למאה ושנים דהא קים לן וכו' וילפינן מהכא להתמיר דלא ליבטל אלא במאה ושנים ולרבא לית ליה וכו'. כצ"ל ולפ"ז הא דקאמר טעם כעיקר לאו טעם גמור הוא דהא בטל במאה ושנים אלא טעם כל דהו קאמר וכן כתבו התוס' שם פרק גיד הנשה דף צח ע"ב ע"ש באורך: בא"ד דתנן הגוזז והעובד בהן. פי' בפסולי המוקדשין סופג וכו' כצ"ל וכ"ה בתוס' פרק גיד הנשה: ע"ב תוס' ד"ה במאי קמיפלגי וכו' לא שכיחי בעזרה לא גזרי הס"ד. ואח"כ ד"ה ה"ג דמר סבר גוזרין וכו' ומיהו לרב פפא וכו' והך גזירה והאי לא שייכא לר"י וכו'. מ"כ כ"י בגש"ק וז"ל ונ"ל דלר"י נמי איכא לפרש הכי דכיון דדם התמצית מצוי לרבות על דם הנפש איכא למיגזר אטו דם התמצית בעיניה דמיחלף ביה כיון שהוא מרובה אבל אם לא היה מצוי ליכא למיגזר כלל דהא לא מיחלף ביה ומהאי טעמא אפילו במיעוט איכא למיגזר דגזרינן במיעוט אטו רוב ורוב אטו בעיניה וכולה חדא גזירה היא למאן דלית ליה דרבי יהודה אין צריך לגזור אטו רוב. ריב"א עכ"מ והנה בסוף דבריו נפל טעות וצ"ל ומאן דלית ליה דר"י צריך לגזור אטו רוב ודו"ק:

דף פ ע"א תד"ה אמר לו ר"א וכו' ור"א שהשיבו לפי דבריו של ר"י השיבו וכו' וא"ת וכי לא ס"ד דר"א שר"י ישיבהו כך. עיין בס' תוי"ט. שכתב בזה דבר נכון ומ"כ בגש"ק וז"ל ולי נראה לפי דברי עצמו השיבו ומה השיב לו ולא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו ר"ל דכיון דאינו בעצמו אין ניכר שיהא לשם זריקת דם של מתן א' להיות כמוסיף על ד"ת אלא אגב זריקת דם של מתן ד' אי זריק והוי לשם מים דהי לא תימא הכי מאי קשיא ליה מבל תגרע יותר מבל תוסיף וכמו שיאמר ולא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו כמו כן יאמר על בל תגרע אלא ודאי כן הוא כדפי' ריב"א עכ"מ: ד"ה תנן התם וכו' חומרא דמי חטאת הוא וכו'. מ"כ בגש"ק וז"ל ולי נראה דהע"ג דאין יכול לאסור מ"מ הוא עצמו אין נעשה כמבטל ולעולם עומד בפיסולו כל מקום שהוא ופיגול ונותר שמצטרף להשלים לשיעורו והיה כמבטל לפי' הקו' נתתי טעם משום דאשכחן דמצטרפין לענין לא יאכל והא לא שייך הכא א"כ מדאורייתא נמי הוי. תוס' ריב"א עכ"מ: גמ' אמר לו ר"א לא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו. מ"כ בגש"ק וז"ל פי' הכל עכשיו דאגב זריקת דם של מתן ד' הוא נזרק הוי לשם מים וליכא משום בל תוסיף עכ"מ: רש"י ד"ה רב אשי אמר וכו' להכי דייק לישנא דמתניתין וכו'. מ"כ בגש"ק וז"ל וריש לקיש לא דייק כל שהוא לר"א ומוקי לה שנתערבה שיעור הזאה ממים פסולין ונקט כל שהוא משום רבנן אבל רבא דייק שפיר כל שהוא דאע"ג דלא נתערב אלא כל שהוא ויש בילה והזאה אין צריכה שיעור קנס קנסי רבנן עכ"מ: ד"ה הזאה כל שהוא מטהרת ולא תימא דטעמא דאין אחד וכו' כצ"ל: תוס' ד"ה רב אשי אמר וכו' ועוד דלדבריו נמי היאך יוכל וכו'. כצ"ל ור"ל דמקשו אליבא דרב אשי אע"ג דדייק לישנא דכל שהוא מ"מ כל שהוא יוכל ליחלק לב' דאין סברא לומר שלא יוכלו לחלוק הכל שהוא לשתים וא"כ אף דהיזה ב' הזאות אמאי טהור כיון דאין בילה איכא למימר דאותן שתי הזאות היו מאותו כל שהוא שנחלק לשתים וק"ל ונ"ל דרש"י תירץ קושיא זו שכתב להכי דק לישנא דמתניתין דקתני כל שהוא דאין לך בהזאות פחותה מכאן ואי אפשר שיהא שתי הזאות קלנו מן הפסולין ואפילו הן קטנות מאד ור"ל אע"ג דכל שהוא יוכל לחלק מ"מ לא שייך לעשות מאותו חצי כל שהוא הזאה הנדבק באיזוב ואינו נתן ממנו להזות ודו"ק: ע"ב רש"י ד"ה הניתנין למעלה וכו' קס"ד דם חטאת בדם עולה הס"ד. האי קס"ד נפל באוקימתא דרבא דאוקי פלוגתייהו בכוסות ודו"ק: תוס' ד"ה נתן למטה ולא נמלך וכו' נראה דגרסינן ויחזור ויתן למטה מדמסיק וכו'. ר"ל דגרסינן הכי נתן למטה ולא נמלך ר"א אומר יחזור ויתן למעלה ויחזור ויתן למטה והתחתונים וכו'. והשתא דגרסינן הכי הוא מדמסיק עלו לו לשם שירים דמה שנתן למטה קודם נתינתו למעלה פשיטא דאין עולה לשם שירים דאין שירים אלא לאחר הזאה ודו"ק: ד"ה כגון שנתערבו וכו' ועוד לימא דיהיב למעלה שיעור האחד ועוד אמאי לא פריך וכו'. כצ"ל ר"ל דאי משום האי חששא דלמא מה שנתן היה אחד מהן לימא דיהיב למעלה שיעור האחד ועוד דהשתא נותן בודאי משניהן כיון דנתן שיעור האחד ועוד וק"ל:

דף פא ע"א רש"י ד"ה אלא אמר רבא כל הנך שינויי וכו' ורואה אני את דם עולה למעלה וכו' וכן בעולה ובכור מתן ד' וכו' כאילו הוא מים ורבנן וכו'. כצ"ל ונמחק וכן בעולה ובכור דכפל הוא ויש מגיהין וכן בעולה ועולה וליתא כיון דאיירי בתערובות כוסות אמאי איצטריך לומר רואין ואמאי פליגי רבנן כיון דמקום א' להן ומתנותיהן שוות וכל אחד הוא בכוס שלו עומד בפני עצמו מאי קפידא איכא אבל אי איירי בבלול ניחא דלר"א אע"ג דאית ליה רואין ליה ליה בילה ואיכא למימר מהאי קא יהיב ומהא לא קא יהיב ודו"ק: תוס' ד"ה הנ"ה בל תוסיף וכו' וא"ת איזה בל תוסיף יש וכו' ויש לומר דמתנה ראשונה וכו' אינה רק מצד אחד ואי נמי שיריים וכו' של מתנה אחת מתנה שניה וכו' כצ"ל: ד"ה אבל סוף הטאת ועולה במתנה שניה וכו' ושירים בקרן מערבית דרומית. מ"כ בגש"ק וז"ל ונראה בעיני דאפילו במתנה ראשונה של עולה איירי דאע"ג דמתנה ראשונה בקרן מזרחית צפונית ושירים בקרן מערבית דרומית מ"מ לכאורה מצות שירים קיים ולא הזכיר הכתוב אלא משום דפגע בה ברישא ואע"ג דמזה הטעם לא הייתי קובע מקום כדפי' באיזהו מקומן מ"מ טעמא דקרא הכי הוי שלא יעבור על המצות אלא דלא הוינא קובע לו מקום אי לאו דגלי קרא וכ"ל מהאי טעמא למימר שאם ירצה ליתן מתנה ראשונה של עולה בקרן מערבית דרומית שהוא מקום שירים נותן דכל מה שנותן בקרן מזרחית צפונית תחלה אינו אלא משום שאין מעבירין על המצות ומצות מתנה מיהא קיים אפילו העביר הלכך לא יספך לאמה ריב"א עכ"מ וכ"ל דהן הן שני התירוצים של התוס' אלא שיש קצת הפרש ביניהן ודו"ק: ד"ה תנאי היא וכו' לימא קרא דקדש הם וכו'. מ"כ בגש"ק וז"ל ותירץ לי רבינו דפשיטא ליה בחד קרא סגי מדלא מייתי אלא חד קרא בברייתא ובמילתא דר' יוחנן אדר' יוחנן ל"ק (דהתם כצ"ל כ"ל) לא קאמר אלא אליבא דהך ברייתא ואיהו ס"ל דאין מערבין לקרנות ולי נראה להוסיף על טעם זה דע"כ מחד קרא הוא דאי הוה צריך תרתי קראי הכתי איכא לאקשויי ממאי דקרא תנינא למר משום מין במינו ולמר משום עולין אימא איפכא וכן פריך בהקומץ ואימא עד דאיכא מין במינו ועולין ה"ס דה"מ למיפרך הכי אלא ע"כ טעמא איכא והוא טעמא דמשני כי איכא תרי קראי משני בחד קרא ריב"א ז"ל עכ"מ: בא"ד וע"ק לימא דאיצטריך וכו' כדי שלא יעבור על בל תוסיף וכו'. יש מקשים דקושיא זו כבר הקשו אותה לעיל ד"ה ה"ג מאי קמ"ל ותירצו איתה ואמאי חזרו כאן להקשות עוד ולאו קושיא היא דדבריהם לעיל הם דברי ר' ברוך וכאן הם דברי התוס' עצמן ותירצו נמי כתירוץ ר' ברוך ודו"ק: ע"ב גמרא שיכול אין לי אלא אלו וכו'. צ"ל הת"כ פרשה ד' מה ת"ל דם דם מנין אתה אומר אם נתערב דם עולה בדם תמורה דם עולה בדם חולין שיקרבו ת"ל דם דם יכול נתערבו באלו יקרבו שכן אפילו נתערבו חיים יקרבו מנין אפילו נתערבו באשם אביא את שנתערב באשם שאלו ואלו קדשי קדשים מנין אפילו נתערב בשלמים ותודה אביא את שנתערב בשלמים ותודה שאלו ואלו מתן ד' מנין אפי' נתערב בבכור ומעשר ופסח ת"ל דם דם ע"כ לשון הת"כ וכן היא גירסת רש"י ז"ל כנראה מפירושו ודו"ק: תוס' ד"ה נתן בחוץ וכו' וכגון דיהיב דמים הפנימיים בחוץ לשם מים וכו'. עיין בס' תוי"ט ז"ל: בא"ד וק"ק אמאי פסל כשמכוין לשם מים וכו'. מ"כ בגש"ק וז"ל וי"ל כיון דאיערוב בדמים הפנימיים ואינהו אתו לכפר דבאם לכפר איכא ואפשר יובא לכפר קרינא ביה ריב"א עכ"מ:

דף פב ע"א רש"י בד"ה ה"ג כל הענין וכו' ולא חוץ לשלשה מתנות כמצותן בכשרותן כדכתב וכו'. כצ"ל: בד"ה יצא א' מהן לחוץ חוץ לעזרה כצ"ל. וקאי אחטאת חיצונה ודלא כבעל קרבן אהרן ע"ש: תוס' בד"ה מכדי איתרבו וכו' תימה דלמא ר"ע כמ"ד קדשי קדשים וכו' ולא קדשים קלים וכו'. כתב בס' צ"ק וז"ל ותמיה נשגבה בעיני דאישתמיטתיה מתוס' סוגיא דלקמן דף צג ע"א פלוגתא דר"ש ור"ע דר"ע ס"ל דאותם פרט לתרומה דאין טעון מריקה ושטיפה ור"ש לטעמיה דאמר קדשים קלים אין טעונין מריקה ושטיפה וכ"ש תרומה לפ"ז ע"כ ר"ע ס"ל דקדשים קלים טעונין מריקה ושטיפה דאי ס"ל דמקדשי קדשים ממעטינן קדשים קלים מכ"ש דממעטינן תרומה א"כ אותם ל"ל וכו' ע"ש ולי נראה דהתוס' לא הוו גרסי לקמן בברייתא ר"ע אומר היתה לו שעת הכושר וכו' אלא הוו גרסי ר' יעקב אומר היתה לו שעת הכושר וכו' וכ"מ הגה"ה זו בגליון גש"ק וכן מוכח מהגמרא דקאמר ור' יעקב אותם פרט לתרומה וכן כתוב בפירש"י ז"ל ור' יעקב ור"ש פליגי בהאי פסילא וכו' כ"ה כתוב בכל נוסחאות של דפוסים ישנים ונראה דזו היא גירסת התוס' ולכך מקשו שפיר אבל בדפוסים חדשים הגיהו במקום ר' יעקב ר"ע וכ"מ כן בת"כ ולפי גירסא זו ל"ק קושיית התוס' ודו"ק: בד"ה אין לי אלא חטאת נקיבה וכו' ואי הוה גרסינן איפכא ניחא. עיין בס' קרבן אהרן פרשה ג' פ"ח דף יז:

דף פג ע"ב תוס' ד"ה הנסכין כשרים וכו' אלא כלומר כשרים מפסול עצמן. מ"כ בגש"ק וז"ל מ"מ כשרין קרו להו כיון דאפשר להיות זבח פסול והנסכים כשרין כגון שיש זבח זבוח בטמא שעה דאם יש זבח אחר יקרבו עמו כדאיתא בתודה משום דלב ב"ד מתנה ריב"א עכ"מ: בד"ה ההוא להדורי פוקעין וכו' ומ"מ לתרווייהו צריכא אשר תאכל האש דמועטית לא הוה ממעטין וכו'. כצ"ל ור"ל לר"ע צריכא אשר תאכל האש למעט קטרת דמועטית לא הוה מימעוט קטרת כיון דבר הקרבה הוא וק"ל. ועיין לתוס' לקמן דף פו שכתבו צריכותא בשני לדדים:

דף פד ע"א גמרא נסכים הבאים עם הזבח וכו' ומודה ר"ש דלא ירדו. מ"כ בגש"ק וז"ל פי' וכי קתני מתני' דירדו דוקא כשיקדשו בכלי עם הזבח דלא אפשר לשהוינהו דהוו מיפסלי בלינה קמ"ל דהכי נמי באין עם הזבח נינהו. בס"י עכ"מ: תוס' בד"ה ותוך למקומו תימה וכו' רבא אמר וכו'. עיין לדבריהם פ' יוצא דופן דף מ ע"ב מה שיישבו: בד"ה זאת היא העולה וכו' אבל העולה קמא אתא לעולה ראשונה בבפנחס כדקאמר רבא וכו'. בס' ברכ"ז כתב מ"ש שבפנחס ע"ס ולהדיא פירש"י בפסחים דהעולה ראשונה הוא מ"ש בפ' צו את אהרן ע"ש עכ"ל וכ"ל דהאמת אתו הע"ג דהתוס' בס"פ הגוזל עצים דף קיא וכן בפ' אמר להם הממונה דף לד פירשו דהעולה עולה ראשונה שכתובה ראשונה לכל הקרבנות בפ' פנחס מ"מ נראה דהכא אזלי לשיטת רש"י ז"ל שפירש בפסחים העולה ראשונה האמורה תחלה לכל העולות והיינו עולת תמיד דפ' קרבנות דצו את אהרן דקרבן תמיד כתיב ברישא דהאי אזלי לשיטתייהו מאי קאמרי אבל העולה קמא אתא לעולה א' שבפנחס שכן דברים שאין להם שחר דהא העולה שפירשו שהיא לעולה א' שבפנחס היינו העולה דכתיב בקרא דוערך עליה העולה דרש"י ז"ל מפרש וערך עליה העולה היינו עולה א' הכתובה בפ' צו דהיינו זאת תורת העולה והאסי'

מפרשי

מפרש"י היינו עולה א' הכתובה בפנחס א"כ לביתייהו מאי קאמרי העולה קמא דזאת תורת העולה אתא לעולה א' שבפנחס אלא ודאי שבפנחס דמאי שייטיה דהעולה דזאת תורת העולה לעולה א' שבפנחס ע"ש כמ"ש הבה"ז ודו"ק : בד"ה פרט לנשחטה בלילה וכו' וי"ל משום וכו' ריבה הטאת וכו'. ק"ק לפ"ז א"כ אמאי לא מימעט ר"י שנכנס דמה לפנים שאם עלתה תרד מהאי קרא כמו שממעט שחטה בדרום והפשר לומר לפי מה שפירשו שם רש"י והתוס' ז"ל שנכנס דמה לפנים היינו במחשבה שהישב בשחיטה להכניס דמה לפנים ע"ש לפ"ז איכא למימר דלא תרד משום דאהיא בק"ו מחוץ למקומו ודו"ק ושוב ראיתי בגש"ק שכתוב שם על הא דכתבו התוס' א"נ שחט בדרום כעין שחיטת חוץ היא כתוב שם וז"ל וכן נ"ל שיש טעם דאי לאו הכי מנין ליה לרבותו מכל דבר רע יותר מכהר פסולים ומה"ט איכא למימר דהיינו טעמא דמאן דבעי למימר ליה אפי' לר"ש. ריב"א עכ"מ : ע"ב בד"ה ומוציא אני וכו' פי' בקונטרס דל"ג בהוייתן הם קדושים דהא ב"ש למ"ד במעי אמן הם קדושים אינטריך למעוטי מזאת ונראה דגרסינן ליה ולרבותא נקטיה דאע"ג דבהוייתן הם קדושים ולא קדם הקדישן לפסולן איצטריך קרא למעוטי כיון דהפסול לא בא תחלה אלא בבת אחת אבל לא מצי למימר דבכר במעי אמן הן קדושים דהא שמעינן לר"ש וכו'. כצ"ל וכ"ה דבריהם שם בפ' יוצא דופן ע"ש : בא"ד דקסבר בהוייתן הן קדושים וגם משום וכו'. כצ"ל והשאר נמחק : בא"ד וי"ל דמקדישן בבטן קדושת הפה דאע"ג דאין קדושת אמן חלה עליהן קדושת פה חלה עליהן כצ"ל וכ"ה דבריהם בפ' יוצא דופן : בד"ה הנה"ה יוצא שהרי יוצא וכו' ומיהו קשה לר"י יוצא דמה ליתכשר וכו'. מ"כ בגש"ק וז"ל וכ"ל דהיינו טעמא דר"י דכיון דפסולין מחמת חוץ חשיב ליה אין פיסולו בקדש למיעוטי ודמי לאין פיסולו בקדש אע"ג דאי ליכא מיעוטא לא היה חשיב ליה אין פיסולו בקדש ברובע ונרבע כיון שכבר נתקדש בשחיטה. ריב"א עכ"מ :

דף פה ע"א תוס' ד"ה מיקטל קטליה וכו' משום דלא מצינו וכו' ולא דמי לשחיטת לילה עכ"ל. מ"כ בגש"ק וז"ל שהפיסול מחמת דבר אחר הוא וחזי למחר לישחט ולפירש"י ז"ל קשה דכמו (דנמ"י כצ"ל נ"ל) שחיטת העוף חזיא להולין. ריב"א ע"כ : ע"ב רש"י בד"ה הא' שבראשי כבשים וכו' ויש לומר בגובה ראשו אבל ערפו. כצ"ל וכ"ה בהרע"ב ז"ל : תוס' ד"ה יש נרבע בעופות וכו' אלא למעוטי מוקצה עכ"ל. מ"כ בגש"ק וז"ל אבל ק"ל קצת דאיכא תרי קראי מן התורים או מן בני היונה והרווייהו למה לי. ריב"א ע"כ :

דף פו ע"א תוס' ד"ה לא שנו וכו'. כך גירסת הקונטרס ואברייתא קאי. מ"כ בגש"ק וז"ל בספר ישן מצאתי הגירסא כך אמר מר פירשו ירדו א"ר זירא לא שנו וכו' והיא גירסתו של רש"י ז"ל ע"כ ולפ"ז אדברי רבי קאי ודו"ק : בא"ד ועוד דכתב הכי שקיל וטרי בפירושא דברייתא ומ"ט אפסקים עכ"ל. דבריהם אינם מובנים לפי גירסת רש"י ז"ל שלפנינו ועיין בס' ברה"ז שכתב דלא הוו גרסי כגירסת רש"י והוו גרסי פירושו אפילו והיא פיסקא לברייתא דלעיל בדברי רבי דקאמר פירשו אפילו וכו' ירדו וגרסינן אמר רבה לא שנו ול"ג ה"ק ואינו חולק על ר' זירא אלא היא מימרא בפני עצמה או קאי אדברי ת"ק בברייתא דקאמ' ואפילו פירשו דצריך הקרבה ואסור בהנאה לא שנו אלא שפירשו לאחר זריקה וכ"מ כתוב בגש"ק דרבה קאי אמילתיה דת"ק וגי' זו היא היותר נכונה בעיני דכיון דת"ק קאמר אפילו פירשו צריך הקרבה ש"מ דאסור בהנאה אבל אי ארבי קאי כיון דאמר ירדו מכילא משמע דאסור בהנאה ודו"ק ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב דמעילה דין י"ב שכתב להאי מימרא דרבה ולא כתב למימרא דר' זירא ש"מ דהוה גרים כגירסת רש"י ז"ל ומפרש כפירושו ודו"ק הנה יש מקשים כיון דרבה סבר לה כר' ישמעאל דילפא עולה מאשם בג"ש א"כ היה ראוי דיהיה דין העולה והאשם שוה ומאן פליג לן לחלק בין עולה לשאר ק"ק דבעולה אם פירשו לאחר זריקה אסורים ובשאר ק"ק מותרין ונ"ל דקושיא זו מיתרצא כמ"ש רש"י ז"ל ד"ה לא שנו שכתב כיון דבשעת זריקה מחוברים הוו קובעתן זריקת המזבח וכו' ר"ל שכמו שהזריקה קובעת הבשר למזבח כן ג"כ קובעת העצמות למזבח כיון שבשעת זריקה הוו מחוברים בהדי בשר משא"כ באשם דהוי איפכא דכיון שהיו מחוברים עם הבשר בשעת זריקה כמו שהזריקה מתרת בשר לכהנים כן העצמות מיתהרו בהדי בשר ולא ילפא עולה מאשם בג"ש למישרי עצמות אלא כשפירשו לפני זריקה ודו"ק והנה הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' שופר דין ג' כתב וכן שופר של עולה לא יתקע בו ואם תקע בו יצא שאין בקול דין מעילה וכתב עליו מרן הכ"מ ז"ל היינו כשהלשו קודם זריקה דאילו לאחר זריקה אין מעילה לא בעורה ולא בקרנים וכו' ובמחילה מכבודו לא דק שפיר בפ"ב דמעילה דין י"ב שפסק שם רבינו ז"ל כרבא דבעולה אם פירשו לאחר זריקה מועלין בהן לעולם ודו"ק : בד"ה אהיא זריקה וכו' אבל פירשו לאחר זריקה לא מצי לאוקמה דבשלמים אין חילוק וכו' ה"ה במחובר נמי וכו'. כצ"ל ר"ל דבשלמים אין חילוק בין פירש מחיים בין במחובר כמו שאם פירש מחיים זריקה מתרת ה"נ במחובר נמי זריקה מתרת כמו שמתרת הבשר דמאי שנא ואפ"ה להקוע נמי שרי ואין חילוק אלא בעולה לכך ליכא לאוקמה אלא בפירשו קודם זריקה כל זמן שלא נזרק הדם ודו"ק וז"ל תוספות חילוניות ואומר מהר"ת דהאי דאמרינן בר"ה למתקע בשופר של עולה מיירי לתקוע קודם זריקה דאילו לאחר זריקה מיתר וליכא לאוקמא בהפרישו לאחר זריקה דדכוותה גבי שלמים אמאי קאמר לא יתקע הא ממון בעלים נינהו ע"כ והוא מבואר כמו שפירשתי ודברי ברה"ז בזה אינם מבוררים לי ע"ש : ד"ה ופליגא דר"א וכו' וא"ת דמסכת תרומות וכו' וכן עצמות קדשים וכו'. ז"ל הר"ש ז"ל שם תימה במאי עסיק כן אי לפני זריקה כולהו אסירי ואפילו מעילה איכא בקדשי קדשים דאין כאן שעת היתר לכהנים אי לאחר זריקה לרבה (לר"א כצ"ל נ"ל) כולהו שרי ולר"א (לרבה כצ"ל נ"ל) של עולה אסורין ושל אשם וחטאת כולן מותרין וכו' ע"ש : בד"ה וכולן שפקעו וכו' דיעלו דקאמר היינו אם ירדה. מ"כ בגש"ק וז"ל ולא נהירא דכיון דמשלה בהן האור וקלטינהו מזבח צריך לעלות כשאר כל קדשים כשרים דלמה יניחם ליפסל מאחר שיכול להכשירם ולהעלותם ע"כ מס' יבן : ע"ב גמרא מתיב רב כהנא וכו' ואי ס"ד מהלות דאורייתא וכו'. ז"ל תוספות חילוניות וא"ה דלמא הא דאמרינן מהלות דאורייתא היינו בשירי והכא בדלית בהו ממש שנתעכלו לגמרי וי"ל כיון דדייק אליו לגרמה מתוך קרא דוהרים משמע דאפילו דבן נמי מועלין בו עד אלות ע"כ : תוס' בד"ה ואליו לגרמה וכו' ומיהו היא גופא וכו' דמהאי טעמא מקשה דלמא קודם תרומת הדשן איירי וכו'. כצ"ל ורש"י ז"ל שם סרגים לתרץ זה. בד"ה וכן גחלת שכתב ומשמע נמי אפילו בגחלת שבתפוח מיירי וכו' ע"ש והתוס' ג"כ שם כתבו לתרץ בענין אחר בשם השר מקוצי ע"ש :

דף פז ע"א גמרא רב חסדא אמר עמוד השחר עוכלתן. מ"כ בגש"ק וז"ל פי' רבה ורב חסדא סברי דאין חלות מעכלת שירי אלא ע"ג המזבח כדדרשינן מדכתיב כל הלילה עד הבקר תן בקר לבקר ודוקא על המזבח אבל היה למטה קודם חלות כיון שהיו בכלל חזרה ולא מצאתן בוקרה של לילה על המזבח לא נתעכלו ועדיין ישנן בחזרה ומעילה. מס' יבן : שם והלא דירדו לשלחן מדמיכן לה. ז"ל תוס' חילוניות וא"ת מאי הזיה לדמוייה לשלחן נדמיה לשאר כלי שרת דהלינה מועלת בהן אפילו למה שלן בתוך כלי שרת וי"ל משום דמזבח קבוע ושלחן קבוע ע"כ : תוס' בד"ה כלי שרת וכו' ועוד יצא דמה אמאי תרד לר"י כיון דכ"ש וכו'. כצ"ל ועיין בס' צ"ק : בא"ד דסבר ריש לקיש וכו' כך כלים מקדשים שמא מעלו בכלי ע"ג המזבח לא ירד אע"ג דאין כאן וכו' כצ"ל : בא"ד דהא משנה בכל עניינים אם עלה לא ירד קתני בין קולי עד כאן לשון ר"ת וכו'. כצ"ל ר"ל בין לגבי הבשר דאמרינן אם עלה לא ירד דלא הוי קולא כיון דמיתאכל באש ואין פיסול נשאר ואדרבה חומרא היא הא דאמרינן לא ירד דלא מזלזלינן ביה בין קולי ר"ל לענין הדם דאמרינן לא יתקנת דהוי קולא דנשאר הפיסול במזבח ודו"ק וכה"ג כתבו התוספות בפ"ק דמנחות דף ו' ע"ב בד"ה שהרי יוצא ע"ש :

דף פט ע"א גמ' מפני שדמה ניתן לד' קרנות. מ"כ בגש"ק וז"ל תימה אמאי לא קאמר חטאת קודם לאשם שכן מרצה כדאמרינן לגבי עולה י"ל דאשם נמי מרצה אחייבי לאוין אבל עולה היכא מרצה אלא על עשה בלבד. הר"ף ע"כ : שם מנחת חוטא וכו' מפני שהוא בא על חטא. מ"כ בגש"ק וז"ל בכאן היה להם לתוס' להוקה אחרת חטאת בהמה קודמת לעולת בהמה כמ"ש בדף פט ע"ב : רש"י בד"ה ועל היסוד שפיכת שיריים והאשם לא מצינו שנאמרו בו עכ"ל. מ"כ בגש"ק וז"ל ואין נראה למש"ה דלעיל בפ' איזהו מקומן מרבה כל דמים לשפיכת שירים כמו בחטאת ואע"ג דלא כתיבא בהו בהדיא מה בכך לכ"נ למש"ה דס"פ שבחטאת יש שניתן על ד' קרנות היסוד משא"כ באשם דליכא אלא יסוד ולכך הזכיר יסוד שלא תאמר אשם נמי תמור מחטאת לענין יסוד. הר"ף ע"כ : תוס' בד"ה כל התדיר וכו' משמע טפי עיכובא וכו'. ע"ש בפ' תמיד נשחט דף נח ע"ב תוס' בד"ה העולה בספר חכמת שלמה ובס' חדושי הלכות ועיין לתוספות דיומא דף לד : בד"ה מעשר קודם לעופות וכו' ושמא באימורין סגי בטעמא דמין זבח עכ"ל. מ"כ בגש"ק וז"ל ואין להקשות א"כ לימא האי טעמא דמין זבח ותו לא דלא סגי בהאי טעמא לגבי חטאת מפני שמכפרת הר"ף ז"ל ע"כ : ע"ב גמרא כילד וכו'. מ"כ בגש"ק וז"ל הא דכתיב ועשה את האחד עשה דם משמע והאי דנקט טעמא מפני שמרצה משום דבעי לגלויי אהנך מוקדשים דמתניתין כמו שדם החטאת קודם מטעם שהוא מקודש ומרצה. הר"ף ע"כ : שם בשלמא אימורין וכו' אלא דם מיקא איתיה. מ"כ בגש"ק וז"ל למה שפי' מש"ה לעיל גבי על היסוד דאורחיה דתנא למיתני תרתי אע"ג דלא הוי חידוש אלא חדא מינייהו קשה קצת מאי פריך הכא דלמא ה"ק במעשר ישנו דם לאימורין משא"כ בעוף דליכא אלא דם והירך מש"ה דמדקתני ליה באמצע בין מין זבח ובין ואימוריו משמע ליה דהוי עיקר חידוש כעין מה שפירש התוס' בסוף איזהו מקומן גבי אלא עד חצות לאותה גירסא דגרסי ואיבעית אימא מה הנך דאורייתא וכו' דדייק מדתני באמצע כצ"ל. הר"ף ע"כ : תד"ה דם עולה וכו' דם אשם ואיברי דעולה לא מיבעיא ליה דהיינו בעיא דלעיל דם חטאת ואיברי עולה דאשם מכפר וכו'. כצ"ל וכ"מ מוגה בגש"ק :

דף צ ע"א תוס' בד"ה חטאת בהמה קודמת וכו' וי"ל דאיצטריך לאשמועינן אפי' בעולה הבאה עם החטאת וכו'. כצ"ל כ"מ מוגה בגש"ק ועיין בתוי"ט ד"ה דם חטאת קודם מ"ש בשם הר"י קורקוס : ד"ה למקראה וכו' ואי כפי' ה"ר חיים וכו' מ"כ בגש"ק וז"ל ור' יחיאל מפרש למקראה לשון אקראי כלומר אם אין בידה ליקח אלא אחת אם תרצה עולה ולכשיהיו לה מעות תביא הטאת אבל אם באה ליקח שתיהן ביחד צריכה להקדים החטאת תחילה. הר"ף ע"כ : ע"ב רש"י בד"ה קודמת לאשמות אם היה מחויב חטאת ואשם והביא חטאת וכו'. כצ"ל : שם בד"ה שלמים שבאו אמש לעזרה ושהו עד היום ושחטו. מ"כ בגש"ק וז"ל פירש"י כלשון כן שלמים שקרבו אמש וחטאת ואשם של יום עומדים ליאכל שלמים של אמש קודמין דאזלול הוא להשהותן כ"כ שמורת הבשר מתקלקלת ואע"פ שזמן אכילתן כל היום יקדמו וזאת הנוסחא נמצאת בכל ספרי כתיבת יד על כן כתבוהו התוס' ע"כ : תוס' ד"ה חטאת העוף וכו' וכעין בעיא זו איכא למיבעי אבידתו וכו'. מ"כ בגש"ק וז"ל ופי' ר"י דאבידתו קודמת שאם יודעת אבידתו מפני כבוד אביו לא יוכל לקיים בכך כבוד אביו כי לא יתחייב ליטפל באבידת חבירו לפיכך אבידתו קודמת הר"ף. ועיין תוס' קדושין דף לב ע"א ותוס' דמציעא דף לג ע"א וע"ב : בד"ה תקדוש חטאת העוף וכו' תימה תקדוש חטאת העוף מק"ו וכו' שהיא חמורה וכולה כליל וקודמת למעשר וכו'. כצ"ל ונמחק ומין זבח מ"כ בגש"ק וז"ל ומש"ה שכמו כן יש להקשות לבון אחר שתקדים חטאת למעשר ואי משום דמעשר מין זבח עולה תוכיח ומיהו גם בזה נאמר דעולת בהמה חידוש הוא ועוד תירץ דמעשר אין במינו מליקה ואל תוכיח עולה שיש במינה מליקה דעולת העוף שחטאתה קדמתה. הר"ף ז"ל ע"כ :

דף צא ע"א גמרא ת"ש שלמים של אמש וכו' הא דיום דומיא דאמש וכו'. מ"כ בגש"ק וז"ל נ"א בס"א שלמים של אמש קודמין באכילה הא דיום דומיא דאמש היכי דמי כגון דקדים שחטינהו לשלמים בריבא חטאת ואשם דיום קדמי קדמה זריקתם לזריקת שלמים ויאכלו תחלה כמו כן אלמא מקודש ושאינו מקודש וקדים שחטיה לשאינו מקודש והא אחר ממרס בדמו ויבחוש ויזרוק את המקודש וה"ה לתדיר ושאינו תדיר דלמה ל"צ וכ"ג שלמים של אמש וחטאת ואשם דיום ה"ד דשחטינהו לתרווייהו דהא לענין אכילה איירי וכי תידוק מינה לענין הקרבה נמי הא דיום דומיא דאמש וה"ד כגון דשחטה לשלמים בריבא חטאת ואשם קדמי מדשחטינהו לתרווייהו ותידוק לה שחזר ושחט את החטאת קודם שבא לימלך על הזריקה דהתם אמרינן ליה חטאת קדמה דכיון דסוף סוף צריך למרס אחד מן הדם קדשי קדשים קדמי אבל לא שחטו לחטאת וכשחטו שלמים בא

להמלך על השחיטה תיבעי לך אם מזלזלים בשלמים ע"כ : רש"י בד"ה מותר רקיקי וכו' נאכל לכהנים הס"ד וא"ח ד"ה מותר רקיקי מנחת כהנים. מנחת כהנים כולה כליל השמן שצף על גבה ומותר שאינו נבלע בה שורפין אותו בפני עצמו. כצ"ל והס"ד וא"כ ד"ה ומותר מנחת כהן משיח וכו' וכ"ה בהרע"ב ז"ל : ע"ב רש"י בד"ה רבי שאירת גמר לה לנדבת שמן וכי נמי דיינת מינה שלשת לוגין וכו' רביעית ההין שמן כתב בהו. כצ"ל וכ"ה בנוסחא ישנה ועיקר ולא כנוסחא הדפוס שהגיהו רביעית ההין יין דליתא ודו"ק ועיין מ"ש בחדושי למנחות בפ"ק דף ח ע"ב בפירש"י ז"ל : תוס' בד"ה א"ל אי הכיא וכו' ויש לתמוה וכו'. עיין בס' קרבן אהרן פ' ויקרא דף סט שכתב ישוב נכון לזה :

דף צב ע"א גמרא תניא נמי הכי הדם והשמן והמנחות וכו'. מ"כ בגש"ק ז"ל כתב הר"ף ז"ל א"ל פירש"י ז"ל דל"ג מנחות והטעם משום דדם ושמן לחים הן ואינם ניכרים על האש לכך שובה להם מערכה בפני עצמן אבל מנחות למה ישרפם בפני עצמן ויש ספרים שגורסין השלחן והמנורות וכל הסיפין שעל השלחן שנטמאו דישון המנורה ול"ג שהרי דישון מזבח הפנימי והמנורה היה מניחן בבית הדשן סמוך לכבש לכך נ"ל כגירסת הספר עיקר ע"כ : שם יאי תורה אחת וכו' אפילו הטאת העוף נמי וכו' ת"ל זאת. מ"כ בגש"ק ח"ל תימה להשר מקוצי מאי פריך הא אימעיט מזאת וכ"ת דפריך מה ראית א"כ מאי מהדר ליה ריש לקיש מהבהמ' סוף סוף איכא למיפרך מה ראית כדפריך התלמוד וי"ל דס"ד דכיון דכתוב ושחט סמוך לתורת משמע דרבויי לבהמה הוא דאתא כך תירץ מש"ת א"כ לא תיים לקושיית דהאכל דלאו הא זאת כתוב. הר"ף ע"כ עיין פירש"י ז"ל שהרגיש בזה ותירץ ודו"ק : שם אמר קרא השחט בנשחטת הכתוב וכו' כצ"ל : שם מסתברא דחטאת פנימית הו"ל לרבויי שכן בהמה שחיטת צפון וקבלת כלי וכו' כצ"ל : רש"י בד"ה וקיבלו פסולים את דמה גרסינן ול"ג וזרקו דהא אפילו כשירה וכו'. דבריו מתמיהין כתב דל"ג וזרקו דהא גמרא ערוכה היא בפ"ק דמעילה דף ה' דאייתו התם להאי מתני' וקא פריך טעמא שקיבלו פסולים וזרקו את דמה הוא דאין דמה טעון כיבוס הא קיבלו וזרקו כשרים דמה טעון כיבוס קרי כאן אשר יזה מדמה והיא קושיית רש"י ז"ל ומשני דלאו דוקא הוא ורב אשי משני הא קמ"ל דפסול עושה שירים והוא כמ"ש התוספות הכא וצ"ע. מ"כ בגש"ק וז"ל וקבלת ספרי היה נ"א וקיבלו פסולים את דמה או וזרקו את דמה והאיצטריך לאשמועינן פסולים אע"ג דהא אפילו כשרים שניתן על דמה שבגד לאחר זריקה אין טעון כיבוס כדאמרינן לקמן פרט לזה שכבר הוזה איצטריך לאשמעינן פסולים ולמימר דדם דחוי הוא ואין הנותר במזרק כשר לזריקה ולא תימא ויחזור הבשר ויזרוק ע"כ זו היא נוסחת התוספות והיא עיקר : תוס' בד"ה אבל לא גחלת וכו' ומצי למימר דס"ד וכו' אי לאו משום דאית ליה נמי מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור הלכך וכו'. כצ"ל נ"ל ועיין לדבריהם פ' כירה דף מג ד"ה אפילו של עץ : בד"ה וקיבלו פסולים וכו' וצ"ע בפ"ק דמעילה. הא דכתבו וצ"ע וכו' אינו ר"ל משום קושיא אלא ר"ל דצ"ע שם להבין הענין. מ"כ בגש"ק וז"ל ומיהו דוקא טמא דחזי לקרבן לצור אבל שאר פסולים לא כדמוכח בפ"ק דמעילה ומיהו מה שפי' בקונטרס דלאו או קתני לא נהירא שאם קבלו כשרים וזרקו פסולים לא הוה קרי ליה לא היתה לו שעת הכושר אלא דנראה דקבלו וגם זרקו הפסולים קאמר אע"ג דבקבלה לחוד מיפסיל מ"מ מה שבצוואר הבהמה עדיין ראוי הוא שאם קבלו כשר והוזה ממנו טעון כיבוס אבל בזרקו אפילו אותו שבצואר אינו ראוי שכבר נעשה שירים וכדפירש רש"י הר"ף ע"כ. עיין מ"ש בחדושי למעילה בפ"ק דף ה' בפירש"י ז"ל : ע"ב גמרא רבה אמר קרא אשר יזה בהזאות הכתוב מדבר והא תנא אע"פ וכו' אלא בנאכלות קאמר ה"ק אע"פ שאין הכתוב מדבר אלא בנאכלות ה"מ לענין וכו' כצ"ל וכ"מ בגש"ק :

דף צג ע"א גמרא ונטל את הלגין וכו'. מ"כ בגש"ק וז"ל בשלמי חטא"ת קיירי דבשאר טהרות ליכא מאן דמהמיר לאתשוביה כמונח ותימה מאי נפקא מינה אם מטמא הלא ר"א ס"ל דמי חטאת שנטמאו מטהרין וכשיטת ר"ע ריו אמרה ולפי תירוץ התוס' שתירצו על קושית דבזית מת בספינה דהתם קודם קידוש והכא לאחר קידוש אין קשה כלום דר"ע נמי דמטמאת קודם קידוש. הר"ף ע"כ : רש"י בד"ה ר"א סבר דנין וכו' והא דקאמרי וכו' ולא אמרינן אליבא דאביי וכו'. מ"כ בגש"ק וז"ל ושמא משום דרבא מוקי ליה בבתי הזאות וכמ"ד הזאה צריכה שיעור ולדידיה והאי הוית טומאה קדומה ומשום הכי קאמר כרבה דמוקי לה בהדא הזאה ולא ממש כרבה דס"ל כמונח דמי והויא לה טומאה קדומה אלא כדמתרץ אביי דכ"ע לאו כמונח דמי. הר"ף ע"כ : תוס' בד"ה מי חטאת וכו' א"כ למה נזיו וכו'. מ"כ בגש"ק וז"ל והר"פ תירץ דטומאת מת שאני דהואיל ובא ליטהר מטומאת מת צריך להיות טהור ממנה והכא מיירי בשאר טומאות ע"כ וכן תירצו בתוס' במסכת חגיגה ע"ש ועל מה שתירצו הכא וי"ל דהתם קודם קידוש והכא לאחר קידוש עכ"ל תימה דהא תנן איפכא בפ"ט ממסכת פרה מ"ה מי חטאת ואפר חטאת לא יעבירם בנהר ובספינה וכו' עובר הוא הטהור לחטאת וכו' ובמים שאינם מקודשין וכן תנן נמי שם בפ"י מ"ה היה עומד חוץ לתנור וכו' אבל עומד הוא הטהור לחטאת ע"ג תנור וכו' ובמים שאין מקודשין ע"ש וי"ל דכל הני מתניתין אליבא דרבנן דפליגי אר"א אבל ר"א איפכא ס"ל דאין מי חטאת ואפר חטאת צריכין מקום טהור אלא קודם קידוש אבל לאחר קידוש לא בעי מקום טהור ולכן מי חטאת שנטמאו מטהרין ודו"ק : ע"ב גמרא דתניא ר' חלפתא בר שאול קידש פחות וכו' ואיבעיא להו וכו' ה"נ כתיב וטבל בדם ואיתמר א"ר זריקא וכו' אמר רבא תניא נמי הכי וטבל וכו'. כצ"ל : שם מן הדם שבגנין ואיצטריך למיכתב וטבל ואיצטריך למיכתב וטבל ואיצטריך וכו' כצ"ל : שם ואי כתב רחמנא בדם ה"א אפילו מספג. מ"כ בגש"ק וז"ל פי' הא דדרשינן בדם דמציקרא אין הוכחה מזה שיהא בו שיעור טבילה אלא א"כ קאי אוטבל להכי כתב רחמנא וטבל ע"כ. ועיין פירש"י ז"ל לעיל דף מ ע"ב : שם מאי לאו ה"ק עד שלא גמר מלהזות כו'. מ"כ בגש"ק וז"ל פי' אע"פ שיצתה כבר הזאה מתחת ידו אלמא שירים ראויים עדיין להזות מכן שאל"כ אמאי טעון כיבוס ותימה והיכי ס"ד למימר הכי והא קתני רישא דהכיא על כל הזאה טבילה משמע משום דשירים פסולין הן וכן בפי' שם הר"ר שמואל משאנ"ץ וי"ל דהבתא ס"ד לאו משום דשירים פסולין אלא גזירת הכתוב הוא דכתיב ולקח מדמה והזה ז' פעמים וקאי ז' פעמים אולקח ע"כ. עיין להתוי"ט ז"ל במסכת פרה פ"ג משנה ט' : תוס' בד"ה אלא אלבשו וכו' דמשמע שהיה הכל במקום אחד וה"ה לשריפה שהיה שם ונראה וכו'. כצ"ל כ"מ בגש"ק : ד"ה מנין לרבות שק וכו' ולא גרסינן עד שלא הופשט וכו' משמע דמשהופשט וכו' דר"א לא מרבה אלא שק וכו' אין טעון כיבוס וזה אינו דויק וכו' כצ"ל : בא"ד משום דאינו מקבל וכו' לקנבס דהשתא מקבל וכו' וצריך יתור לרבותם והוא הדין וכו' וכן פירש"י דהשתא אינו מקבל טומאה משום הכי לא בעי וכו' כיון דלאוי וכו' ע"י יתור מודי אבל ר"א וכו' וכצ"ל : בא"ד אבל קשה אי גרסינן משהופשט מאי בעי מאי ביניהו וכו' כבר רש"י ז"ל תירץ קושיא זו במתק לשונו הטהור ד"ה מאי ביניהו וכן התוספות לקמן ד"ה מאי ביניהו תירצו זה ולא ידעתי מאי מקשי וצ"ע : בא"ד אבל קשה ממתניתין דגרים אף משהופשט וכו' כצ"ל : בא"ד דקאמר לא נטלטל עור אגב בשר וכו' כצ"ל : בא"ד וי"ל דאע"ג דמקבל טומאה במחשבה כיון דלא שכיח ביחד לישיבה וכו'. כצ"ל וכ"מ בגש"ק :

דף צד ע"א גמרא רבא אמר בגד שחישב עליה לגורה וכו'. מ"כ בגש"ק וז"ל ותימה וכי משום שחשב עליה הוציאו מידי טומאתו והא קי"ל יורדין לידי טומאתן במחשבה ואין עולין אלא בשינוי מעשה י"ל דמיירי שחשב עליו לגורה מתחלתו. הר"ף ע"כ : שם רבינא אמר עוגנא וכו'. כצ"ל וכ"מ בגש"ק : ע"ב גמרא והא אמר רב הונא לא שנו אלא שלא שייר בה כדי מעופרת וכו'. עיין בס' משנה למלך בפ' כ"ג מהל' כלים הלכה י"א : תוס' ד"ה א"ה שלחים נמי ה"ר חיים גרים שחלים. מ"כ בגש"ק וז"ל והם מין זרעים דאית בהוא כירה ולפירש"י קשה ודקארי לה מאי קארי לה מה ענין שלחין אצל זרעים הר"פ ע"כ : בד"ה לא שנו וכו' משום דלא וכו'. חידוש של טומאה אלא וכו'. כצ"ל : בא"ד ופשא ליה טומאת מגע דהזיה לשלש אצבעות וכו' וכולה טומאה דשלש על שלש היא וכו'. כצ"ל נ"ל : בא"ד כיון שכל קרע וכו' בפחות משלש על שלש הוי כאילו וכו'. וכצ"ל : בא"ד ורציף ליה היינו שהופך לד פנים וכו'. מ"כ בגש"ק ז"ל ולפ"ז אינו ר"ל שניקבו כלל. הר"פ ע"כ : בא"ד ואי ה"א דשיעור זתים מדרבנן וכו'. מ"כ בגש"ק וז"ל עוד פי' מורי דשמא שורש קטן מועיל לטומאה דלמפרע ושיעור זתים שלא יהא טמא מכאן ולהבא הר"פ ז"ל עכ"מ :

דף צה ע"א רש"י בד"ה ומשני דרציף וכו' וגבי כלי חרס איכא למימר דנקבו דמתניתין כמוציא משקה ליטהר וכו'. מ"כ בגש"ק וז"ל לפירש"י הלשון כך ה"ג ניקב כלי אמר רחמנא והאי לאו כלי הוא דנקיב ליה בשורש קטן ואיכא למ"ד במסכת שבת שזהו שיעור נקיבתו לטהר ומיהו עדיין כלי הוא לקבל זיתים פיתתו כלי אמר רחמנא וכו' ומשני דרציף ליה מרצף מעיל וכו' ע"כ לשון רש"י ז"ל והגירסא שהיתה כתובה בספרים הוא כך נוקבו כלי אמר רחמנא והאי לאו כלי הוא דרצוף ליה מרצף אמר ר"ל מעיל וכו' וכן מצאתי בקצת ספרי כ"י ומצאתי גירסא אחרת בקצת ספרי כ"י נוקבו כלי אמר רחמנא כמוציא משקה פותחו וכלי אמר רחמנא וכו' דרציף ליה מרצף ע"כ קשה לפי גירסא זו דמשני כמוציא משקה וכן בפירש"י שלפנינו הא התם בסוף המגניע לא אמרו כמוציא משקה אלא לענין שאינו מטמא גיסטרא אבל לטהר הכלי לפחות בעינן במכניס משקה ואפשר לומר לגירסא זו דכל הני שיעורים מדרבנן הן אבל מדאורייתא במוציא משקה טהור כמו שתירצו התוס' לגירסא שנקב בשרש קטן ודו"ק : שם בד"ה והא בעי וכו' רוק תפל וגריסין של פול ומי רגלים ונתר ובורית וקמוניא ואשלג. כצ"ל וכ"ה מתני' התם בנדה ונמחק תיבת ואהל כי אהל היינו בורית כדאיתא התם בגמרא : ע"ב גמרא תיובתא דרבה בר אהילי תיובתא. מ"כ בגש"ק וז"ל וא"ת אמאי היהוב לוקמא בשל מתכת וי"ל שמא הוא אסר אפילו בשל מתכת וא"ת א"כ לותביה ממתניתין השפוד והאסכלא מגעילן וי"ל דשאני הנך דאפשר למכשירם בכל ענין משא"כ בתנור שאין הכשירו אלא בהיסק מבפנים. הר"ף ע"כ : רש"י בד"ה תלאו לשפוד וכו' אבל לא נבלע בו כלום. מ"כ בגש"ק כי מה שנופל מן הבשר בגחלים שיש בתנור נופל והיינו נבלע כלל בתנור מס' יבן ע"כ :

דף צו ע"א גמרא אלא קדירות של מקדש אמאי אמר רחמנא ישברו. מפירש"י ז"ל משמע דל"ג אמאי אמר רחמנא דהקרא לא קשיא דבמשכן כתיב וכן כתבו התוספות בהדיא דל"ג אמאי אמר רחמנא ודו"ק ושוב מ"כ בגש"ק וז"ל והר"פ כתב וז"ל ה"ג אלא קדירות שבמקדש אמאי ישברו ול"ג אמאי אמר רחמנא דלמא לא דבר הכתוב אלא במשכן שהיה מטלטל ולא היה מקום לכבשונות ע"כ : תוס' בד"ה ואם עם כל הפת וכו' דמיתסרי לזרים לנשים ועבדים דאין נאכלין אלא לזכרי כהונה וגם מיפסלי וכו'. כצ"ל : שם בד"ה אלא קדירות של מקדש וכו' ושמא אף בתנור אם היה מסיקו בפנים ובחוץ וכו'. מ"כ בגש"ק וז"ל ועוד הוסיף מש"ה דאפילו החזירו לכבשן והסיקו בפנים ובחוץ לא מהני בה שאין החזרה מועלת אלא לשוויה בתחילת עשייתה הואיל והפסקה בעושה כלי בתחלה לא מהניא בה לשוויה בפנים חדשות מפני שדרך הבמיטו בכך שהחזרה לכבשונות נמי לא מהני בה ועוד דיותן תנן שלא כדברי התוספות שפי' שאם הוסק מבפנים ומבחוץ טהור וא"ת א"כ מאי פריך בסמוך למה לי של מתכת והלא אסור משום בישול ולא בלוע ופניה חדשות אין בו וי"ל דהא גופא פריך הפשוט מהכא דבישול בלא בלוע אסור שאל"כ נעביד של חרס ויסיקנו בקש דמאן דרמי לעיל דלעולם בעי בלוע ומשום שירי מנחות א"כ י"ל דבישול בלא בלוע לא עדיף טפי מבלוע ובמקום שיש תקנה לבלוע לא מיתסר משום בישול תדע שהרי כלי מתכת די לו במריקה ובטיפה ושוב אין נאסרין מפני הבישול ומש"ה ניחא דפריך לעיל קדירות אמאי ישברו וכן בכאן גבי תנור הואיל דהפסקה הוציאהן מידי בליעה שוב אין נאסרין מפני הבישול. הר"ף ע"כ : ע"ב תוס' בד"ה בישל במקצת כלי וכו' תימה מאי קמיבעיא ליה וכו' אי כשמקצת כלי על האש שמבשל בו ושאר הכלי צונן קמיבעיא ליה א"כ מאי קאמר בישול מפעפע הא לא מפעפע בכוליה כלי. מ"כ בגש"ק וז"ל גי' מס' יבן בגמרא בעיא מיניה בישל במקצת הכלי ומקצת האחר הוא הון נאה ע"כ הרי הגי' הוא בפי' זה שדחו התוס' ונראה הא דקאמר בישול מפעפע אינו ר"ל דהבעיא היא איירי במפעפע בכולו אלא ר"ל דלא דמי דם לבישול דדם אין דרכו לפעפע ובישול דרכו לפעפע ולכך הפשר דהתורה החמירה בו גבי קדשים אפי' בהאי גוונא דבעיין דאיירי בענין דאין מפעפע אפ"ה בעי מריקה בכולו ובזה ניחא הא דבעייא גמרא וטעמא מאי דהאי כבעיא בגוונא דמפעפע בכולו מאי קמבעייא וכן לקמן דקאמר לא צריכא אלא לדאמר מר בישל במקצת כלי וכו'.

וכו' של תרומה לא צריך אלא מקום בישול ואמאי והא מפסע בכו"ז אבל לפי גי' זו דהכא איירי במקלת בחהר הוא חוץ לא"ש ניחא דגבי תרומה אין צריך אלא מקום בישול ולכך בעי גבי קדשים טעמא מאי וקאמר אמר קרא וכו' ר"ל גזירת הכתוב היא ודו"ק :

דף צז ע"ב תוס' בד"ה ניתי עשה וכו' וא"ת ומאי קושיא וכו' וי"ל דקרא איכא לאוקומיה בכשירה שהיאכל כתומר שבהן עד הלילה כצ"ל וגרסי כדגרים ר"ת שם בחולין דף לט ומשמע דאיכא יומרא בשלמים דליכא בהטאת כגון דביצל שלמים דאהמול בקדירה דהטאה היום דרמינן עלייהו יומרא דהטאה לאסור לזרים לנשים ולעבדים והומרא דשלמים שאין נאכלין אלא עד הלילה ומטאת בל היום זמן אכילתה עד למחר כן פי' שם התוס' וק"ל :

דף צט ע"א תוס' בד"ה והרי קטן וכו' וא"ת אמאי לא מבני וכו' א"כ אי הוה משני רבייה קרא וכו' ובדפוס הדב הגיה אי נמי אי הוה מבני וכו' ולבניהם אין שחר וז"ל דטעות הוא וצריך למוחקו : ע"ב בד"ה אמר רב חסדא פסח כדי נסביה וכו' ואע"ג דאכילה לא מעכבא מ"מ בעינן רחוי לאכילה עכ"ל. כצ"ל ג"ל והו"ק וכן איתא בפ' כיצד צולין דף עח ע"ב דלר' נתן דס"ל אכילה לא מעכבא מוקי לקרא דה"ם לפי אכלו דבעי' גברא דחזי לאכילה ע"ש :

דף ק ע"א רש"י בד"ה אביי אמר וכו' אבל תוכת אכילה לא קדמה ליה ואכילת פסחים לא מעכבא לאביי וכו'. מ"כ בגש"ק וז"ל אבל אי ס"ל אכילת פסחים מעכבא או מאי ר"ש למיסבר אנינות לילה דאורייתא ואפ"ה כיון דהל עליה חיוב פסח אנינות יאכל פסחו לערב דאי לא אבל לא מצי מקריב מיהו אע"ג דלא מעכבא אכיל דלא העמידו דבריהם במקום כרת דדלמא מימנע ולא בהיש א"כ ביון דמ"כ וכו'. ע"כ מס' ישן : תוס' בד"ה הרי בשיה הולך וכו' ועוד נראה לדקדק וכו' הו"ל למיהנייה בר"בא קודם כהן גדול דמעיקרא תני הקל יותר כי היכי דתני קודם כהן הדיוט מיר ואח"כ כ"ג מיר עכ"ל. כצ"ל ג"ל והו"ק אבל בפ"ג דברכות כתבו וז"ל וי"ל מדלא כייל גבי עושה פסחו כמו גבי אחרים מי שהיה נזיר וכהן הדיוט דמעיקרא נקט נזיר לחוד ואחר כך מיר וכהן הדיוט וכו' עכ"ל והגה הב"ז הגיה דבריהם הכא ע"פ דבריהם דהרים כמו שנדפס בדפוס חדש ולא יתיישב מ"ב הכא דמעיקרא הני הקל יותר וכו' ודו"ק :

דף קא ע"א תוס' ד"ה ומה מעשר הקל וכו' תימה מה למעשר שכן טעון כסף נוהג וכו'. עיין לתוס' דפ"ב דשבת דף כה ע"א סוף ד"ה הא ביתול שפיר דמי מ"ש לייבב בזה : ע"ב בד"ה ואידך נמי הכתיב ויבמע פנחס הכהן וגו' ובספרי מפיק לה וכו' שעמדו ממנו שמונה עשר כהנים בבית ראשון ושמונים בבית שני וכו'. כצ"ל ועיין לתוס' בפ"ק דיומא דף ט' ע"א ד"ה ולא שימשו בו אלא י"ח כהנים :

דף קג ע"א רש"י בד"ה מן המותרות וכו' ואין בעליו סומך על הם ואינו עובדה כדתנן וכו' כצ"ל וכצ"ל לקמן ד"ה לנדבת יחיד וכו' והוא סומך עליו ועובדם ונסכים וכו' כצ"ל כ"ל וע"ש במתניתין בתמורה : ע"ב תד"ה ומודה רבי וכו' וי"ל מידי דהוי שנמצאת טריפה וכו' מרצה על העור ה"נ וקשה דתניא וכו' אלמא אין תקנה להביא הגזל קודם שנזרק ואין לומר וכו' בדם ובבעלים תשובר נורתו וכו'. כצ"ל ודבריהם בשילהי פרק הגוזל עלים דף קי"א נפל בהם ט"ס וצריך להגיהם כן ד"ה אמר רבא לעורו ותימה וכו' ונעשה בו פיסול קודם זריקה שהביא קודם הכסף וכו' הדם מרצה על העור וכו' וכשהוא עם הבשר וכו' אחר זריקה הורצה בשר שעה אחת וכו' וכלא אירע בו פיסול קודם זריקה שהובא קודם הכסף וכו' כצ"ל ובזה נחה שקטה מה שהקשה שם מוהרש"א ז"ל ע"ש ודו"ק :

דף קד ע"ב רש"י בד"ה כבשר דבר אכילה כגון בשר עולה או אימורין שהן לאכילת מזבח או בשר קדשי קדשים שהן אכ"ל את אדם אבל הני דלשריפה קיימי לא דלא אשכחן לינה אלא או וכו' כצ"ל : שם בד"ה מהו מי הוי יציאה לטמא וכו' ולענין טומאת בגדים מחוץ למחנה בעי הס"ד ואח"כ ד"ה אלא שיצא חציו של הבר וכו' והשאר נמחק :

דף קה ע"א גמרא ת"ר השורף פרה ופרים והמשלח את השעיר מטמאים בגדים והן עצמן וכו' כצ"ל וכ"ה בתוספתא וכן הביאו התוס' פרק מרובה דף עז ע"א וכן נראה מפירש"י ז"ל : שם דתנא דבי ר' ישמעאל וכי יותן מים על זרע מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר אף כל שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר אלא לרבנן וכו' כצ"ל ונמחק ינהה נבלת עוף טהור וכו' כ"ה הגי' בפ' העור והרוטב דף קכא ע"א אבל הא דנבלת עוף טהור שם הגיא אמר ר' יוסי מפני מה אמרו נבילת עוף טהור וכו' ע"ש : רש"י בד"ה או דלמא בתר בהמה וכו' ואם נטמא הפר שורפו בפנים עכ"ל. נראה דמ"ש ואם נטמא הפר וכו' הגה"ה היא ואינו מפי רש"י ז"ל שהרי רש"י ז"ל מפרש לה לענין טומאת בגדים ודו"ק : בד"ה השורף פרה וכו' פרים פר כהן משיח ופר העדה גמרי מקרא יתירא וכו' כצ"ל ונמחק ופר יוה"כ : בד"ה מהו שמטמא לר"מ וכו' אבל לענין מגע ליכא שעורא בכזית אלא בכביצה לענין טומאת אוכלים דעלמא אלא לר"מ וכו' כצ"ל מס"י : תוס' בד"ה תאוסר יצאה וכו' וי"ל וכו' ולא מטמאו בשעת פרישתן דמיירי בניתזין בכל כחו ובירושלמי וכו' כצ"ל : ע"ב גמ' והא קתני רישא צריכה מחשבה ואין צריכה הכשר ומאן שמעת ליה האי סברא ר"מ וכו'. תימה היכא אשכחן דהאי סברא לר"מ היא ולא לרבנן דנראה דהאי סברא מוסכמת היא לכ"ע ולא אשכחן מאן דפליג עלה ובודאי אי האי סברא דוקא היא לר"מ צריכה היא לפנים ואמאי רש"י והתוס' ז"ל לא פירשו היכא אשכחן לה להאי סברא שהיא דוקא לר"מ כדרכם בכולי הש"ס לפרש זהו נ"ל שטעות נפל וצריך למחוק ולהגיה וה"נ לא רבנן היא והא מדקתני סיפא שה טהה ומליקתה מטהרת טריפתה מטומאתה מאן שמעת ליה האי סברא ר"מ רישא רבנן וסיפא ר"מ אין רישא רבנן וסיפא ר"מ אמר ליה רב המנונא וכו' כצ"ל והשאר נמחק וליכא סברא בהאי מתניתין דאתיא כר"מ ולא כרבנן אלא הא דקתני שחיטתה ומליקתה מטהרת טריפתה וכן נראה שם מדברי הר"ש ז"ל ריש טהרות בהאי מתניתין דלא הוה גריס אלא הכי וכן נראה מהתוספות דגרסי הכי שכתבו ומדסיפא ר"מ רישא נמי ר"מ משמע דרישא כולה אתיא כרבנן וכן רא"י הגה"ה זו כ"י בגש"ק ומהתימה מס' ברה"ז שלא הרגיש בזה ולא הגיה כלום : רש"י בד"ה ומטמאה טומאת אוכלים בכביצה פי' דכביצה ממנה אם יגע באוכלים טהורים (נמצאו) [נטמאו] א"נ מצטרף לפחות מכביצה אוכלים לקבל האוכלים טומאה מאי לאו ר"מ מדקתני צריכה וכו' כצ"ל מס"י :

דף קו ע"א רש"י ד"ה ע"כ עד המקרא הזה וכו' על שחיטת חוץ הס"ד והשאר נמחק נ"ל :

דף קז ע"א גמרא אמר קרא ואליהם האמר על הראשונים האמר כצ"ל כנראה מפירש"י ז"ל : רש"י בד"ה ה"ג דאמר ר' יונה אמר קרא וכו'. עיין בס' משנה למלך ריש פי"ח מהל' מעה"ק : תוס' בד"ה ה"ג דאמר ר' יונה אמר קרא שם תעלה ושם תעשה איתקש שאר עשיות להעלאה כך גריס בקו' וי"ס שכתוב בהם אתיא שם שם וליתא דבהדיא מוכח כפי' הקו' דפ"ק דכריתות דמהיקשא יליף עכ"ל כצ"ל וכ"מ מוגה בגש"ק : ע"ב ת"ר או אשר ישחט מחוץ למחנה יכול עד שישחוט חוץ לג' מחנות מניין אף במחנה לויה ת"ל או עז במחנה אי במחנה יכול השוחט עולה בדרום יצא חייב ת"ל מחוץ למחנה וכו' כצ"ל והשאר נמחק : שם מהקיף לה רבא א"כ ניכתוב קרא במחנה ומחוץ למחנה וכו' כצ"ל :

דף קט ע"א גמרא ת"ל זבח מנין לרבות את הדם ת"ל או זבח מנין לרבות הקומץ וכו' כצ"ל כ"מ הגה"ה בגש"ק : רש"י בד"ה ולחייב עליהן וכו' מעולת פיגול או נותר או שאכל כזית מכולן בטומאת הגוף מצטרף כצ"ל :

דף קי ע"א גמרא רב אשי אמר ניסוך מהקטרה לא ילפי רבנן אע"ג דחוץ מחוץ הקטרה מהקטרה ילפי אע"ג דפנים מחוץ כצ"ל :

דף קיא ע"א רש"י בד"ה בירוצי המדות וכו' ותוך כלי בעינן. מ"כ בגש"ק וז"ל ומה שהוא בפנים בתוך הכלי אינו מתחייב עליו לפי שאין בו שיעור מס' ישן ע"כ : ע"ב גמרא ותני כל שחייבין עליו בפנים חייבין עליו בחוץ כצ"ל : רש"י בד"ה ר"ש אומר וכו' ומיהו הכי משמע כל שחייבין על העלאתו אם נעשית עבודתו כולו בחוץ חייבין עליו בנעשית וכו' ואילו דכוותיה אם נעשית כולה בחוץ הוה מיתחייב וכו' כצ"ל וכ"מ בגש"ק : תוס' בד"ה השוחט בלילה וכו' אע"ג דלא מטמא בגדים אבית הבליעה שכך גזירת הכתוב שאין שום שחיטה וכו' כצ"ל וכ"מ בגש"ק :

דף קיב ע"ב רש"י בד"ה קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים שאין לך קדשי קדשים נאכלין קרבי בבמת יחיד שכל שאין נידר וכו' כצ"ל : שם בד"ה כאו לנוב כמו שנאמר אין לחם וכו' קדש המוסרים מלפני ה' וכו' כצ"ל : שם בד"ה לא העשה כדילפינן משם תעלה ושם תעשה לשחיטה וכו' כצ"ל :

דף קיג ע"א גמ' מעוברות ויולדות ושם ומגדלות שם וכו' של אבן בידה הגיעו לשילוח ירדו ומלאום ועלו וישבו וכו' כצ"ל : שם ה"כ הוו ושניהו מהי דאיפני וכו' כצ"ל והשאר נמחק : רש"י בד"ה היה שרוני נבוכדנצר שהרג בם והופכו כולם וכו' והד"א : ע"ב גמרא מאי תרבה תרבה דמעיקרא כדרב חסדא וכו'. כצ"ל והשאר נמחק כנראה מפירש"י ז"ל וכ"מ בגש"ק : שם אמר ר' אמי כל האוכל מעפרה של בבל כאילו אוכל שקצים ורמשים כצ"ל והשאר נמחק כ"מ מוגה בגש"ק ונראה טעמו הוא משום דדור המבול אינם אבותינו הם כי אנחנו בניו של נח וכן נראה מפירש"י ז"ל דל"ג וכתב כאילו אוכל שקצים ורמשים של מבול ואילו לעיל גבי כאילו אוכל בשר אבותיו לא פי' כלום משמע דל"ג ליה ודו"ק : רש"י בד"ה תרבה דמעיקרא קודם מבול כלומר כל אשר ביבשה וכו'. כצ"ל כ"מ בגש"ק : תוס' בד"ה יצאו קדשי בדק הבית וכו' ונראה דאין זו ראיה דפרת חטאת לא קיימא למזבח ואילו מתפיס וכו' כצ"ל :

דף קיד ע"א תוס' אהנן ומחיר וכו' לכל נדר פרט לנדור כצ"ל : בד"ה קסבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים משום אתנן ומחיר נקט לה דאי במעי אמן הן קדושים לא תיל עלייהו ומחייב בחוץ אבל משום יוצא דופן וכלאים לא איצטריך דבכל ענין ניחא וא"ת אי קסבר בהוייתן הן קדושים למה לי קרא וכו' כצ"ל כ"מ בגש"ק : בא"ד ומפרש בגמרא משום דסבר בהוייתן הן קדושים דאי ס"ד במעי אמן הן קדושים הא תפסיתינהו קדושה דאימיה אלמא דלמ"ד בהוייתן הן קדושים אין קדושה וכו'. כצ"ל כ"מ בגש"ק : בא"ד וי"ל וכו' היינו קדושת הגוף לפדות ע"י מום וליאסר בגיזה וכו' כצ"ל כ"ל : בא"ד דלא ממעטי מפתח אהל מועד בקדשי בדק הבית כצ"ל : בא"ד וקשה למ"ד בהוייתן נמי נימא מינו וכו' כצ"ל :

דף קטו ע"א גמ"א יכול לא אוציא עולת מחוסר זמן בגופה וכו'. כצ"ל והיא הגי' הכתובה בכל הספרים הישנים והיא הגי' הנכונה לרש"י ז"ל ומ"ש בספרים יכול שאני מרבה וכו' היא גי' הגרסינן שטעו וסברי דזו היא סיפא דלעיל כמו שעתיד לבאר בע"ה כפירש"י ז"ל והלא כהב"ז : רש"י בד"ה יכול שאני מרבה לא גרסינן הכי דרישא דלעיל היא וכו' כצ"ל כ"ל ובוונת דבריו הוא שהגרסינן טעו וסברי דהאי היא סיפא דלעיל היא ולכך שינו את הלשון וגרסי יכול שאני מרבה וכו' משום כיון דסברי דהיא סיפא דלעיל דמרבה עולת מחוסר זמן בבעלים וכו' משור מ"מ וכו' וכיון דהתנא עסיק וקאי בריבויא לא ילדק בסיפא של דבריו לומר זה הלשון יכול לא אוציא וכו' כי לא ילדק זה הלשון אלא אי הוה עסיק במיעוטא אז ילדק זה הלשון כלומר אוציא את אלו ולא אוציא וכו' ולכך הוו גרסי יכול שאני מרבה וכו' ור"ל כמו שרבינן ברישא עולת מחוסר זמן בבעלים וכו' משור מ"מ ה"נ יכול שאני מרבה עולת מחוסר זמן בגופה וכו' משור מ"מ ובא רש"י ז"ל לומר דל"ג הכי דהגרסינן משום שטעו וסברי שהיא סיפא דלעיל לכך גרסי הכי אבל האמת דהא היא רישא דלעיל והכי תניא לה בת"כ אוציא את אלו שאינן מיוחדים לשם ולא אוציא עולת מחוסרת זמן בגופה והטאת בין בגופה וכו' דקא עסיק וקאי במיעוטא ולכך לא ילדק אלא זה הלשון של ולא אוציא וכו' דהכתי לא אסיק אדעתיה האי ריבויא דשור מ"מ ולכך קאמר בסיפא דהאי ברייתא יכול שאני מוציא אף עולת מחוסר זמן בבעלים וכו' מהאי מיעוטא דקא עסקי ביה ת"ל שור מ"מ וכו' ודו"ק והוא ברור : בא"ד והגרסינן שינו את הלשון וגרסי הכי יכול שאני מרבה וכו' לפי שהביאה התלמוד אחרונה וסברי דסיפא דהיא דלעיל היא יכול שאני מרבה משור מ"מ וכו'. כצ"ל והד"א ומ"ש יכול שאני מרבה משור מ"מ וכו' היא גי' הגרסינן ופירושם בה ודו"ק : ע"ב גמרא יתיב רב הונא וכו' קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר ויצלא וכו' כצ"ל : שם א"ל הכי אמר רב אסי פסקו וכו'. כצ"ל ונמחק קרבו : שם והכל כשרין ליקרב בהמה וכו' כצ"ל : רש"י בד"ה ונקדש בכבודי נאמרה וכו' ולא נרמז לו להבין מי הן עד שמתו. כצ"ל והס"ד וכ"מ בגש"ק :

דף קטז ע"א גמרא לאפוקי מחוסר אבר דלא דאמר ר"א מנין וכו' כצ"ל : שם אמר רשב"ג א"ר יונתן מאוהן שעתידין ליטהר מנא הוו ידעי בדרב חסדא וכו'. כצ"ל ועיין למהרש"א ז"ל בס' חדושי אגדות ולפ"ז הא דקאמר כל שהתיבה קולטתן בידוע שהוא טהור ר"ל כל שהתיבה קולטת בשעה בידוע שהוא טהור וכל שהתיבה אינה קולטת בשעה אלא שנים בידוע שהן טמאין וק"ל : שם רהב"י אומר קריעת ים סוף וכו' מ"ש התם דקאמר ולא היה עוד רוח וכו'. כצ"ל עיין בספר חדושי אגדות : ע"ב גמרא אמר רבא ולאהוריי להון שרי כי הא דאיפרא הורמיז אימיה וכו' שדרה עגלא תלתא לרבא אמרה ליה אסקוה וכו' אמר להו לרב ספרא וכו' עולמי גילאי וחזו וכו' ואפיקו נורא ממערא חדתא וכו' כצ"ל : שם כמאן כר"א בן שמוע דתניא ר"א בן שמוע אומר מה מזבח שלא נשתמש וכו' אף עלים שלא נשתמש וכו' והא מודה ר"א בן שמוע בבמה וכו' הא כיצד מקום מזבח בהמשים וכל הבית בשש מאות רבי אומר משום אבא יוסי בן דוסתאי גבה מכל שבט ושבט המשים שהן שש מאות ר"א בן שמוע אומר כתיב ויקן דוד את הגורן כדמפורש בענין ומה מפורש בענין ויתן דוד לארנן במקום זהב משקל שש מאות אבל הבקר לעולה והמוריגים וכלי הבקר לעצים בכסף שקלים חמשים דכתיב ויאמר ארונה אל דוד וכו' כצ"ל ע"כ גירסת רש"י ז"ל :

דף קיז ע"א גמרא ת"ר כל נידר ונידב וכו' אין קרב בבמה דברי ר"מ וכו'. כצ"ל ונמחק מנחה ונזירות קריבין בבמה כנראה מפירש"י והתוס' ז"ל וכן מוכח בהדיא מדבריהם לקמן ע"ב ד"ה ר"ש אומר : רש"י בד"ה כל הנידר וכו' ובת"כ תני לה בהדיא לר"מ מנחות ונזירות וכו' הד"א : בד"ה כל שאין נידר וכו' ונזבר בקטנה לא מקרבי כלל איסתכת וכו' כצ"ל : בד"ה ר"ש פליג וכו' יותר מיחיד בקטנה אלא פסחים וכו' אבל פר העלם וכו' כצ"ל והד"א : ע"ב תוס' בד"ה ורבנן מנחות וכו' ולא מיסתבר וכו' לר' יהודה קרבו בבמת צבור דמהיכא וכו' כצ"ל : בד"ה מחלוקת בעולה ושלמים של נזירות קאמר וכו' כצ"ל :

דף קיח ע"א רש"י בד"ה ור' יהודה וכו' כי כתיב איש הישר וכו' אבעיניו כתיב דהיא במה קטנה שהיא לפניו בכל אשר יבחר אבל בגדולה אף יחיד מקריב חובות כצ"ל כ"מ בגש"ק : בד"ה חכמים היינו ת"ק וכו' דהא אינהו נמי הכי אמרי דיחיד וכו' ושלמים וצבור קרבי נמי חובות דהא וכו' כצ"ל : בד"ה קרבו נסכים וכו' צריכים להקריב באהל מועד שבמדבר וכו' וכן בגלגל לשתי הבמות וכו' כצ"ל : בד"ה ערל וכו' במילה וטהרה ורובן ערלים היו במדבר וכו' וכאן אי לא הוו עד יום וכו' כצ"ל : בד"ה בעולה כגון וכו' קרבו בה אבל חטאות הקבוע וכו' כצ"ל : תוס' בד"ה ותתרגם מתניתך וכו' וה"נ ה"מ למידק וכו' אף צבור לא הקריבו וכו' ואי משום דלא איירי וכו' כדאיירי הכא מ"מ לא הנס וכו' כצ"ל : בא"ד ותימה מנ"ל לר"ש וכו' והא ליכא למילף מפסח דפסח נמי וכו' כצ"ל : בא"ד וא"ת ומוקמא בשלמים וכו' דהא איכא כיוצא בו שלמי נדבה וכו' כצ"ל : ע"ב גמרא תנא רואה שאמרו כל שהוא רואה ואין דבר מפסיק וכו' א"ל רבב"א אסברא לי א"ל כגון וכו' כצ"ל : שם בעי ר' ירמיה עומד על גבי הנחל ורואה בתוך הנחל ואינו רואה וכו'. כצ"ל ור"ל הא"ל בבעיא קמייתא כיון שהוא עומד רואה אוכל מ"מ מיבעיא ליה עומד על גבי הנחל ורואה ובתוך הנחל והוא רואה איכא למימר כיון שבתוך הנחל אינו רואה אפילו כשהוא עומד אינו אוכל ודו"ק : שם כל בית ישראל אחרי ה' הני ניהו עשרים שנה עשרה שנה שמלך שמואל בעצמו ושנה שמלך שמואל ושאול ושתים שמלך שאול וכו' בחברון מלך שבע שנים ובירושלים מלך ל"ג שנים ובשלמה כתיב וכו' כצ"ל : רש"י בד"ה ולו תאנת שילה וכו' אבל מגלאתי ונסב הגבול מזרחה תאנת שילה כצ"ל (יהושע ט"ז) : בד"ה לא רואה את כולה אין צריך לראות וכו' כצ"ל :

דף קיט ע"ב תוס' בד"ה ה"ג משכינהו גברי לגברא פירש לעיל וכו' כצ"ל : בד"ה אין מנחה בבמה וכו' דמאן דאית ליה אין מנחה בבמה היינו דלא קרבה כלל וכו' מזבח הנחשת שבנוב וגבעון אבל כולהו נהגו דכ"ע מודו וכו' כצ"ל :

דף קכ ע"א גמרא מילתא דפשיטא ליה לרבה וכו' מיבעי ליה לר' ינאי דבעי ר' ינאי איברי עולת במת יחיד וכו' היכא דמשלה בהן האור לא תיבעי לך כי תיבעי לך היכא דלא משלה בהן האור איכא דאמרי היכא דלא משלה נסן האור לא תיבעי לך כי תיבעי לך היכא דמשלה בהן האור מאי תיקו כצ"ל. וכן מוכח מהתוס' דהוו גרסי הכי ואין צורך למה שנדחק בס' ברה"ז בביאור הגמרא ובביאור דברי התוס' ע"ש כי לפי גירסא זו יבוא הכל על נכון ודו"ק היטב : שם ת"ר מניין לעשות זמן בבמה קטנה כבבמה גדולה דהא אמרה תורה לן ישרף ויוצא ישרף וכו'. כצ"ל ומ"ש בספרים לן ישרף ופיגול ישרף וכו' נמחק וכן מחק אותו בס' ברה"ז וטעמו ונימוקו עמו דה"כי קאמר מה פיגול פסול אף לן פסול דפיגול עצמו מהיכא פשיטא ליה דפסול בבמה קטנה יותר מלן דהא תרווייהו ילפי להו במסקנא מזאת תורת זבח השלמים ודו"ק : תוס' בד"ה (מדה"ק) בעי רב אדא וכו' אבל בספרים ישנים גרסי' איתמר קדשי קדשים וכו' כצ"ל : בא"ד ולפי גי' זו וכו' וירדו מהו שיעלו פי' דכיון דשחטן בחוץ שמא הוי כמו שחטן בדרום או שמא כיון ששחטן בהיתר וכו' כצ"ל : בא"ד לכ"ע היכא דמשלה האור יעלו ללשון ראשון דמיבעיא וכו'. כצ"ל וכ"ה בס"י : בא"ד וצ"ל הא דקאמר מילתא דפשיטא וכו' היינו להיכא דאמרי עכ"ל ולגירסת רש"י ז"ל הא דקאמר מילתא דפשיטא לרבה ורב יוסף מיבעי ליה לר' ינאי היינו ללשון ראשון דמיבעיא ליה בלא משלה ודו"ק : סליק

הגהות בן אריה על מסכת זבחים מאת הגאון וכו' מהור"ר זאב בן אריה זצ"ל אבד"ק גאלדינגען וטעלז.

דף טז ע"א רש"י ד"ה מן סקריבו כו' שהיו לוגנין על נדב ואביהוא כו'. עי' היטב פירש"י פסחים דף פב ב' סוף ד"ה ה"ג והא אנינות. וע"ע בפי' הטור על התורה מ"ש בשם הרא"ש ז"ל והוא כעין פירש"י שם : תר"ה מיושב ת"ח כו' דעובדא דינאי דיני נפשות הוה ובד"כ אפי' ת"ח עומד כו'. עי' בס' אור הישר בתשובת הגאון בעל שאגת ארי' ז"ל (דף מ"ז ע"ב) מה שהעיר על דברי תוס' אלו והניח בצ"ע. וע"ע שם בתשובת הגאון ר' שאול מאמסטרדם (דף נד) ישוב ע"ז :

דף כב ע"א תד"ה והא תנא דבי שמואל כו' מים כו' והקרב כו' הגיה הרש"ק ז"ל ונדפס ע"ז שהגה מן הגד בתו"כ שלפנינו לא נמצא עדיין והאמת יורה דרכו שבגגה יצא מלפני השליט בהגה זו כי כוונת התוס' הוא על התו"כ בפ' שמיני פרשתא ח' [משנה א'] גבי הכשר. דאיתא שם יכול שאני מרבה אף מי תותים כ' ת"ל מים מה מים מיוחדים שאין להם שם לווי אף אני כו' ומוציא מי תותים כו' שיש להם שם לווי וע"ש : גם מ"ש בהגה במן הגד ועי' בהר"ש (כצ"ל) ריש פי"ד דנגעים כו' לא נמצא עדיין בתו"כ שלפנינו עכ"ל זה תמוה דהוא לפנינו בתו"כ בפ' מצורע פרשתא א' פרק א' אות ד' בזה הלשון ממש שהביא הר"ש שם : בעין משפט אות א' שם בהגה. נ"ב בהגה מהרהב"ד שם וע"ש בכסף משנה :

דף כד ע"ב ברש"י ד"ה לקידוש קומץ כו' שיהא הכלי כו'. עי' רש"י מנחות דף י"ד ע"ב [ד"ה לקידוש]. וקצ"ע לשון רש"י שבכאן :

דף כו ע"א הד"ה שמע מינה כו' ואי אפשר לומר כן כו'. עי' שבת דף נ"ג ע"ב ש"מ אכל שני זיתי חלב כו' חייב שתים [ושם נמי מתני' בכריתות י"א ע"ב אכל חלב וחלב כו' אינו חייב אלא אחת. וא"כ אמר לשון ש"מ בלשון קושי'] וע"ע תו' ב"ק דף י"ד ע"ב ד"ה שמע מינה ומה שכתבתי שם על הגליון :

דף כט ע"א הד"ה ואין כו' נ"ל קרא כו'. עי' בטורי אבן ר"ה דף ה' ע"ב ד"ה והיה בך שתירץ קושי' זו ע"ש :

דף כו ע"ב רש"י ד"ה הא לשם חולין כשר ואינו מרצה. וכי אמר רב כו' כצ"ל :

דף סו ע"א תד"ה למעלה כמעשה כולן כו' אבל בעלים נתכפרו כשמואל כו'. ולכאורה לפי זה צ"ע כמה משניות דמסכת קנים. ועי' בספר בית לוי שבעל מס' קנים שהעיר בזה והאריך שם.

דף צא ע"א הד"ה ת"ש כו' וצריך לדקדק בפ' התכלת כו' דלא מייתי הכא ראיות דהתם. ולפי מ"ש הרב בעל העיטור בלוה ה' חלוקת קרקעות דסוגי' דתלמודא הוא דמייתי מידי דדמי לי' וז"ל שם כדאשכחן גבי ספק וודאי דמייתי מידי דדמי ליה היכא דמעיקרא ספקי והדר ודאי מייתי ליה נמי הכי והיכי דמעיקרא ודאי והדר ספק מייתי ליה נמי הכי כו' עכ"ל ע"ש. וכוון בזה לתרץ קושית התו' בחולין דף יו"ד ע"א ד"ה טבל כו' ע"ש וכן יש לתרץ כאן דהכא קא מיבעי' לן בהדיר ומקודש לענין קדימה מייתי כל הני דאיירי מקדימה ובמנחות דמיירי בהם אין לו אלא אחד מהן איזה עדיף מייתי ליה נמי הכי. וע"ע תוס' ב"ק דף ס"ז ב' ד"ה דתני' אמר ר"ע כו' :

דף צג ע"א תוד"ה מי חטאת כו' דהתם קודם קידוש כו'. נ"ע דבמתני' פרה פי"ט מ"ו איתא להדיא דבמים שאינם מקודשים לא גזרו ע"ש. ואולי ס"ל לתוס' דמתני' דפרה שם אתיא כרבנן דפליגי על ר"א וס"ל דמי חטאת שנטמאו אינם מטהרין וכ"ל דמעשה היה במים מקודשים אבל במים שאינם מקודשים לא גזרו. אבל לר"א הוא איפכא דמעשה היה במים ובאפר שאינם מקודשים. אבל במים מקודשים לא גזרו דהא ס"ל מי חטאת שנטמאו לאחר קידוש מטהרין ואין להמוה דהמירי מים שאינם מקודשים ממים המקודשים דהא אשכחן כה"ג במלאכה דאינה פוסלת במים אלא קודם קידוש וכדתנן בפ"ז דפרה ע"ש. (ועי' תוס' פסחים דף י"ח ע"א ד"ה בטלו במעיה) : ובילקוט פ' חוקת איתא בשם ספרי זועה בזה"ל והזה הטהור על הטמא כל המטמאין אין מקבלין הזאה זבין וזבות נדות ויולדות ע"כ ופירש הזית רענן וז"ל דריש הטמא ה' מיעוטא היא עכ"ל ונראה דתיבת אין הוא ט"ס וצ"ל כל המטמאין מקבלין בהזאה וכ"כ הרמב"ם בפ' י"א מה' פרה ה"ב וכתב הכ"מ שם שהיא מלשון הספרי זוטא והוכיח גם כן מסוגי' דכאן דבהא כו"ע מודי דנדה מזין עליה כו' ע"ש :

דף צד ע"א גמ' אמר אביי מטלית פחותה משלש איכא בינייהו. גי' הרמב"ם פחותה משלשה ע"ש [שהרי כתב בפכ"ב מהל' כלים הלכה כ"א דבשלשה על שלשה מהני מהבבה ובשלש על שלש לא מהני הכבה כלל ע"ש] ועי' תוס' נדה דף ס' ע"ב ד"ה במטילות כו' שגירסתם כאן כמו שהוא לפנינו פחותה משלש. ועי' ר"ש פי' כ"ח דכלים מ"ח. [ועי' תוס' סוכה טז ע"א ד"ה דלא חזי] ועי' רי"ף פ' במה מדליקין בסוגי' דפתילת הבגד שקיפלה שהוא כדעת הרמב"ם הנ"ל. וקושית התוס' בנדה שם ד"ה במטלניות הנ"ל מתורץ במה שכתב הרא"ש בנדה שם ע"ש. [דלהרמב"ם לא מהני מהבבה בשלש על שלש בטל תי' התוס' על קושיתם בנדה שם. וניחא להרא"ש שם דאשמעינן אע"ג שבא מבגד גדול שקיבל טומאה מקודם וכמ"ש במעדני יו"ט שם ברא"ש שם פ"ט סי' ב' אות נ' ע"ב].

[מ"ש כאן שלש פירושו אצבעות. ומ"ש שלשה פירוש טפחים] : סליק

מאת הגאון המובהק נודע ביהודה כו' מרנא **יעקב עמדין** זצ"ל בהרב הגאון רשכבה"ג **צבי אשכנזי** זצ"ל.

דף ב ע"א תד"ה התטאת כאה וכו' דאין כאין על הטאה. נ"ב על חטאת מפורש בכתוב לא אתו: **ע"ב** תד"ה זבחים וכו' לגבי חולין כשרה כצ"ל: ר"ה אתני וכו' השוחט קרבן פעמים בטעות. נ"ב מבוטל כזה מסום דסו"ל הקדש טעות:

דף ה ע"א תד"ה עולה וכו' שכל חטאת קודמות לעולת אפי' וכו' כצ"ל ותי' העוף נמחק:

דף ו ע"ב רש"י ד"ה אלא שתיסך הכתוב כו' מפני החיסכון וכו' מפני החיסכון כצ"ל:

דף ז ע"א רש"י ד"ה לדברי ר"ש וכו' בלא מום ויצאו לחולין ויפלו כצ"ל: ד"ה ע"כ לא מיבעיא וכו' לרבי ירמיה לא מיבעיא אלא כצ"ל:

דף ח ע"א גמ' ואשכחן שמי קודם שמי בעלים מנלן כצ"ל: **ע"ב** תד"ה (הסמצל"ד) הלכך וכו' הפ"ג דלעיל לא קאי אעיקר פירכא שמיך אמי גמירי וכו' כצ"ל: ד"ה שמיעת קול דלא כתיב על חטאתו וכו' אבל כתיב על חטאתו כצ"ל:

דף ט ע"א רש"י ד"ה זו תמורה ממש שהעמידה וכו' כצ"ל:

דף יא ע"א רש"י ד"ה בא לעובדה בהולכה וקטרה וכו' כצ"ל:

דף יב ע"א גמ' ואי דאפרשיה מאתמול וכו' כצ"ל: תד"ה ושמע מינה וכו' וה"ר חיים מפרש וכו' שדוחה תמורתו שלא לקרבו ולא אמרינן כיון דאין קדושה כצ"ל: **ע"ב** בא"ד ורש"י נמי פירש כן כצ"ל:

דף יג ע"א רש"י ד"ה לא עשה וכו' אין מחשבה פוסלת בקבלה אם וכו' כצ"ל:

דף יד ע"א גמ' כמאן דכתב וטבל דמי להכי וכו' כצ"ל ותי' קמ"ל נמחק: שם סבר לה כר"י דאמר תוך עזרה מקודש כצ"ל: שם א"ל אביי לאמורי'. נמחק תיבת אביי ונ"ב נ"א עקר: שם א"ל כשרה וכו' ויטחטו (את) הפסח ויזרקו הכהנים (את הדם) מידם וגו' כצ"ל:

דף טו ע"א רש"י ד"ה בהולכה רבתי וכו' ורבנן בהולכה זוטרתא פליגי ששחט וכו' כצ"ל ותי' רש"ק שנ"כ נמחק: תד"ה חטאת וכו' בסה"ד דרחמנא אחשבה למחשבה זו וכו' כצ"ל:

דף טז ע"ב רש"י ד"ה וקסבר מפני וכו' שמא באינות הקרבתיה וכו' כצ"ל:

דף יח ע"א רש"י ד"ה אי מהתם וכו' דאף בעבודה שאינה מעכבת כפרה וכו' כצ"ל:

ע"ב גמ' רב הונא. נ"ב אחרון: תד"ה והתניא וכו' לרבות את המתקין. נ"ב י"ל משום דשאני בגדי כ"ג דתמידי שהרי של י"כ ישנים פסולים לי"כ אחר. בטעונים גניזה ואע"ג דהוא בהרמה כתיב מרבי מניה כ"ג ההורס א"כ כי הרים ביו"כ ולמ"ד שגם תסי"ד אינה כשרה אלא בו:

דף כ ע"א רש"י ד"ה ר"א מוסיף וכו' מקום דריסת רגלי הכהנים כצ"ל: **ע"ב** תד"ה יצאה וכו' ואילו בבאין בפני עצמן כצ"ל:

דף כא ע"ב רש"י ד"ה והן אומרים וכו' וקשיא (ליה) לרב חסדא. נמחק תי' ליה:

דף כב ע"א גמ' אילימא למעוטי טיט הנרוק כצ"ל: רש"י ד"ה נרוק דק שראוי להריקו וכו' כצ"ל: תד"ה למעוטי טיט הנרוק כצ"ל וכן בכל הדיבור: **ע"ב** תד"ה משום וכו' דאין קרבנו ריח ניחוח וכו'. נ"ב וגדולה מזו מצאנו בכתוב שאף לאחר שיקומו בת"ה ישארו פסולין לעבודה. בבית שליפי שינה ב"ב:

דף כג ע"א גמ' ומה במקום שנטמאו בעלים וכו' מקום שנטמאו בעלים כצ"ל:

דף כו ע"א גמ' בעא מיניה אבוהי דשמואל. נ"ב עיין הוריות דף יא ע"ב: רש"י ד"ה ס"ג שחט ואח"כ מתך פסולה התך ואח"כ שחט כשרה בעלת מום וכו' כצ"ל: **ע"ב** תד"ה אמר וכו' וליפלוג רבי יהודה בניתנין בפנים וכו' אלמא דבכי שלא במקומן מודי כצ"ל: בא"ד וכן מוכח וכו' ודרשינן שיהא לותו חוץ למקומו מבולס בדם ובשר ואימורין דהיינו חוץ לעזרה ממש כצ"ל. והשאר נמחק: ד"ה ואי שלא במקומו וכו' הרי כבר נתכפר. נ"ב אע"ג דנעשית שלמטה שלא כמצותה. מ"מ קשיא לתוס'. כיון שעכ"פ כפר. מ"ט יחזור ויתן למטה. ומשנה בשל מעלה. ויצא שכרו דקיום מצוה כמאמרה בשלמטה. בהפסדו דשל מעלה שעושה עכשיו שלא כמצותה. אחר שכבר כפר. וניחא להו אליבא דר"א דאית ליה רואין. נמצא שעדיין לא כפר בשלמטה. לכן על כרחו צריך לחזור וליתן למטה. ורואין את העליונים למטה כאילו הן מים. בכן עליה כפרה בשני מיני הדמים. ולא שנה באחד מהן: בא"ד דלרבנן יחזור ויתן למטה דקתני. נ"ב בברייתא דבסוגיא מסיק בה יחזור ויתן למטה כו' ולא ידענא מאי קשיא. אמאי לא יתן שיריים למטן במלותן והתחתונים כמלותן:

דף כז ע"ב רש"י ד"ה הניחא וכו' מדמה הוה ליה. נדפס בצידו ס"א לא הוה. נמחק בס"א לא הוה: תד"ה לאו משום וכו' ורבי חיים בסה"ר מרדכי מפרש דמוכח מכתנין בחוץ שנתנן בפנים כצ"ל:

דף כח ע"א גמ' עור בית הפרסות של בהמה וכו' כצ"ל: שם כי אתא רב יצחק בר אבדימי אמר כמיך וכו' כצ"ל:

דף כט ע"ב רש"י ד"ה דלאו בר וכו' שבשמים אימא הואיל ואיתכן פסולין בעבודה הן וכו' כצ"ל: תד"ה מחלוקת וכו' אלא לבסוף כך לי מחשב וכו' כצ"ל:

דף ל ע"א רש"י ד"ה דכי לתאות וכו' אימלוכי הוא שהרי כצ"ל:

דף לא ע"א תד"ה ויקן כישן וכו' וניעור. נ"ב לפיכך נשתמש בלשון זה הוא וק"ל: ד"ה ואת וכו' הא פשיטא ליה דשייכא ליה. נ"ב נ"ל שנ"ל אכילה: בא"ד אלא מאכילת בשר. נ"ב נ"ל דמשו"ה נקיט נמי כלבים בדווקא. אבל חשב לאכילת שאר בהמות איטו פיגול דלא שייכא גבייהו אכילת בשר. כדאי' במדרש עה"פ ונכסמת הבדה דגלית. שאמר דוד נטרפה דעתו של זה. אית בעיר אכיל בשר. ש"מ דאינו דבר הראוי לה. והוא הדין דאם חישב לאכילת חיה. דשמה אכילה. דדרכה בכך וכדאשכחן נמי בקרא בהדיא וילמד לטרף טרף אדם אכל. לא אכל את הנבלה מיהו כלבים אצטריך ליה אליבא דמ"ד כלב מין בהמה. אפ"ה הוי פגול. כיון דמפרש קרא גבייהו נמי:

דף לב ע"א תד"ה (בעמוד הקודם) ובטמאים וכו' משום דקתני הוציאוהו הוציאוהו תרי וכו' כצ"ל: **ע"ב** תד"ה ורבי יוחנן וכו' ולאו מלשון ובא דרים וכו' כצ"ל:

דף לג ע"א רש"י ד"ה שהיתה וכו' ותלל שער זה לא נתקדש וכו' כצ"ל: ד"ה ליעייל וכו' וכהנים כדאמר לעיל. נ"ב דף כ ע"א: תד"ה א"ל (בעמוד הקודם) וכו' שנכנס טבול יום של בעל קרי וכו' דתי עשה וכו' דטבול יום אתר אתי וכו' כצ"ל: ד"ה וליעביד וכו' כי ססית דסוכס. נ"ב ע"ל דף סג ע"א. וכתוס' בס דף סא ע"ב ד"ה ארבע אמות: **ע"ב** תד"ה הכוא וכו' כמו על תרומה דבהטאה בבגבס וכו' כצ"ל:

דף לד ע"א תד"ה בקדש וכו' היינו דמשפי להו וכו' כמה דלא משפי להו כו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' לא הוי דהוי דתנן רבי יהודה וכו' כצ"ל:

דף לה ע"ב רש"י ד"ה תנן וכו' נסמית עינה ויצאת. נמחק תיבת ויצאת:

דף לו ע"ב גמ' ולא היא התם הדא מחשבה היא כצ"ל: שם א"ר רבינא בר שילא כצ"ל בשי"ן: שם במשנה כל הניתנין על המזבח הפנימי שאם חסר. נ"ב לפרש"י נ"ל שחסר ונכון:

דף לט ע"א תוד"ה הא וכו' בסה"ד בדברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ וכו' בגדי לבן בחוץ וכו' בגדי זהב בחוץ וכו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' אמרת פוסל אני בהאות כצ"ל: רש"י ד"ה אלו וכו' לפי שבמקומן לא נתפרשו הלכותיהן וכו' כצ"ל:

דף מ ע"א גמ' לא מעכבן מתן ארבע נמי לא תעכב כצ"ל:

דף מא ע"א רש"י ד"ה אמר רב פפא וכו' דניהוי כאי היקש שני כמו דכתיב בגופו וכו' כצ"ל: **ע"ב** ד"ה ותנא דבי וכו' לכל האמור בענין מתניתא וכו' כצ"ל:

דף מב ע"א גמ' כגון ארבעים ושלש הזאות של יום וכו' כצ"ל: שם ואחד עשר של וכו' ואחד עשר של פר העלם וכו'. נ"ב אדמים קאי:

דף מג ע"א תד"ה (בעמוד הקודם) הקומץ וכו' ואם מאותו שנזק על המזבח הוא פקע וכו' כצ"ל: ד"ה והלבונה וכו' בסה"ד דמכשירי קרבן הם ולא קרבן כצ"ל: **ע"ב** רש"י ד"ה מתניתא וכו' איזה משנה לא. נמחק תיבת לא:

דף מה ע"א תד"ה רואה אני וכו' וקשה דלא פריך וכו' כצ"ל:

דף מו ע"ב גמ' חד מהאי זוזא וחד מהאי זוזא. נ"ב הוא כמו זוגא. כך מלינו בכתוב לבג לגוים וקרי לבז. גימ"ל מתחלפת בזיי"ן:

דף מז ע"א גמ' דתניא א"ר אליעזר בר' יוסי ביו"ד כצ"ל וכן בסמוך: **ע"ב** במשנה אלו ואלו נשרפין בבית הדשן כצ"ל:

דף נב ע"ב גמ' הסתיים דריב"ל הוא דאמר שיריים מעכבי כצ"ל: רש"י ד"ה תאמר בניתנין וכו' הלכך לא חמירי ויוכשרו למטה כצ"ל:

דף נג ע"ב גמ' תנא דבי רבי ישמעאל דבדי ר' שמעון בן יוחי זה וזה וכו' וסימנך כצ"ל ותיבת אומרים נמחק: רש"י ד"ה תנא וכו' היו שונין בדבי ר' שמעון כצ"ל: ד"ה רלועה היתה וכו' עזרת נשים כולה ועזרת ישראל כצ"ל: תד"ה וסימניך משכוהו וכו'. נ"ב כצ"ל לפרש"י וגם לפי' תוס' א"ת ליתב גרסת משכיהו. א"ל בדוחק עצום:

דף נד ע"ב גמ' לא הוו ידעי דוכתיה וכו' וירד לא כתיב אמרי כו' אמרי ניתתי כו' כדכתיב ובין. נ"ב ואפ"ה לא ידעי ביה לגמרי עד סוף ימי דוד. אחר מעשה המנין והדבר שאמר גד חוזה דוד אליו להקים לה' מזבח בגורן ארנן. ומפורש בד"ה בעת ההיא כראות דויד כי ענהו ה' בגורן ארנן וגו' ויאמר דויד זה הוא בית ה' וגו' מזבח לעולה לישראל: תד"ה ומלאו כמזרק וכו' שהדמים הנתונים על יסוד דרומי וכו'. הודה מכחון כצ"ל ונ"ב לא ידענא מסיכא פשיטא להו. הא אמרינן לעיל דף נג ע"א אליבא דר"א בר"ש כ"ע ל"פ דלא בעינן הודה. והא ס"ל בהטאת בהמה כל עצמה אינה נעשית אלא על גופה של קרן. ואפילו אליבא דרבי מיהו אי עבד לית לן בה. הא ודאי כל הארבע קרנות הגולות היו לדמים עליונים לד"ה. וכפשטה דליסנא דר"כ אבנים של קרנות כו' סתמו כפירושו כולן שוות לארבעתן. כדברי רש"י דדייק טפי. ודחוק תמיהתם בעיני. דמשמע דס"ל דאותן שני נקבים היינו דר"כ. וערבו שני ענינים נפרדים. והיו בידם לאחדים. ואין הדבר כן. גם הרי פשיטא ליה דכל הקרנות של מזבח הגולות היו:

דף נה ע"ב גמ' אמר רב יעקב בר אחא אמר רב אסי. נ"ב שמא נ"ל רבי אסי או היה גם רב אסי קדמון כמש"ל. וצריך לומר רבי יעקב רבי אסי כי מלינו במ"ק דר' יעקב ב"א חברו של רבי היה א"נ ר"י בר אחא אחרינא הוה נמי: שם פשיטא מוגף כנעול דמי וילון מאי. נ"ב שבת קלא ע"א ועירובין קב ע"א:

דף נח ע"א גמ' לא צריכא דבריה בצורי. נ"ב נ"ל ספחת מדת ארכו ורחבו ועשאו מרובע קטן. לפי שמדת ארכו ורחבו אין מעכבין אבל רבוע מעכב כדלקמן דף סב ע"א:

דף נט ע"ב רש"י ד"ה אף כאן כו' בסה"ד ואלף כ"ב אלף. נ"ב נ"ל מאה ועשרים אלף ואע"פ שכתוב שזהו זבח השלמים. גם העולות נכללו בחשבון זה. שכן כתיב בלדו כי עשה שם את העולה וגו' קטון מהכיל את העולה וגם המנחה: תד"ה הא כו' שהקריבן לגבוה. נ"ב א"ל לומר כן. שהרי הזקן אינו בעל מום לשחוט עליו הבכור במדינה. כמו ששנינו פ"ו דבכורות. וכן בכל הקדשים מפני שהכבוד בלבד הוא שאין מביאין זקנים. כדתנן פ"ק דפרה. ופסול זקנים ה"ט משום דכהישי כדמפרש בבכורות בתם כחן. והיינו דוקא בדרך הטבע. שהזקנה גורמת כחש בשר ותשות כח. משא"כ בפרים הללו שהאריכו ימים כ"כ בדרך נס ודאי לא שלטה בהם כחישות ותשות. וה"נ אמרינן התם בהדיא. תני ר"מ לא הזקינו כו'. הרי מבואר שלא הי"ל דין זקנים. ואין נאה לגבוה וכבוד יותר מאלו. זה ברור בס"ד. וכן אילו של יצחק בכבוה משתת ימי בראשית:

דף סב ע"א גמ' אפרו של יצחק ראו. נ"ב ר"ל של עקידה. יצחק שנעשה שם אפר ממערכת העצים והאש והאיל: תד"ה ולא וכו' לא היה חשוב מחילה. נ"ב גם לא היה המזבח בנוי על השיתין אלא השיתין נקובים ויורדין בלדו של מזבח לא תחתיו: **ע"ב** גמ' כל פינות. נ"ל פניות. וכן בסמוך:

דף סג ע"ב גמ' מנא ה"מ א"ר יהושע בן לוי כצ"ל:

דף סד ע"א גמ' פעמים שהכהן זורקן יותר מבשלשים. נ"ל בשלשים: רש"י ד"ה בכל מקום וכו' דסבירא ליה דלא וכו' כצ"ל:

דף סו ע"ב גמרא כולן אין מטמאין בבית הבליעה כצ"ל: במשנה רבי אליעזר אומר מועלים בה ר' יהושע אומר אין מועלים בה כצ"ל: רש"י ד"ה דשני במאי · מאי וכו' כצ"ל: ד"ה אלא במיצוי וכו' לא מוכבת · נ"ל לא נמשכת:

דף סח ע"ב גמ' זר אין מטמא בבית וכו' כצ"ל וכן בסמוך: ד"ה **סט ע"א** גמ' אין מטמאין בבית וכו' כצ"ל וכן בכל העמוד:

דף ע ע"ב גמ' אבל עז לאו מינא דשנא הוא או כצ"ל: תד"ה אפי' וכו' היה אומר ר"י נ"ל ר"ת:

דף עא ע"א תד"ה (בעמוד הקודם) אפילו וכו' כגון ס' תאנות אתת מוכרת. נ"ל כולן מוכרות: בא"ד לא פליגי וכולן מודו דאסירא וכ' כצ"ל:

דף עה ע"ב גמ' חטאת ועולה נמי איכא שעיר נשיא. נ"ב נ"ל שחסר כאן וכ"ל א"ה חטאת ואשם גמי מיעכרי באי שעיר ודו"ק: רש"י ד"ה והזאה וכו' כל שהוא דמועטת ומיהו אין עם התערובת וכו' כצ"ל:

דף עט ע"ב גמ' הניחנין למטה שהתערבו. נ"ב עיין לעיל דף כו ע"ב תד"ה ואי: רש"י ד"ה ת"ק סבר וכו' וכן תמצית שהיא דרכה על דם הנפש כצ"ל:

דף פ ע"ב גמ' ת"ש נתנן למעלה ולא נמלך יחזור ויתן וכו' כצ"ל והיבות ואלו ואלו מודים נמחק:

דף פא ע"ב גמ' שיכול אין לי אלא הלו. נ"ב נ"ל עולה נ"ל לע"פ שמפרש"י אח"כ לכאורה:

רש"י ד"ה מתני' הניתנין בפנים כו' ישפכו לאמה כו' כצ"ל:

דף פג ע"א תד"ה היא העולה וכו' תורת העולה סמיך. נ"ב ע"ל דף פד ע"א תד"ה זאת היא: **ע"ב** רש"י ד"ה לאימורין וכו' שזריקת דם שלהן כצ"ל: תד"ה הנשכין וכו' אי אפשר לנשכין להיות כשרין כצ"ל: ד"ה ומוליא אני וכו' דקסבר בהוויתן הן קדושים מ"ה אמר וכו' כצ"ל: בא"ד וקשה על ר"ש דסבר בהוויתן קדושים ממתניתין דסוף וכו' כצ"ל:

דף פה ע"ב גמ' בעיא ר' ירמיה יש נרבע בעופות. נ"ב עמ"ש בס"ד בחולין כג ע"א: תד"ה ומותר העומר וכו' שבא להתיר החדש כצ"ל ותיבת מן נמחק:

דף פו ע"א גמ' כבש מנין ת"ל את המזבח. נ"ב לא מלאתי פסוק זה כמ"ש כאן אך בכי תשא בפרשת שמן המשחה כתוב ומשחת בו את אהל מועד וגו' ואת מזבח העולה. וכ"ל בכאן ואת מזבח וכן צ"ל בפרש"י: **ע"ב** תד"ה אויר יש וכו' שהרי יש אויר מפסיק יותר. נ"ב א"ל לומר כן עיין קונט' בנין ב"ה שלי:

דף פח ע"ב גמ' ר' דוסא אומר משום רבי יהודה. נ"ב ל"ע שמא תרי ר"ד או תרי ר"י הוו:

דף פט ע"ב גמ' ותנא תונא וכו' ויהנו. נ"ל ויש בו:

דף צ ע"א רש"י ד"ה ומשום נותר וכו' דאין נותר אלא בכשר באכילה כצ"ל: **ע"ב** גמ' אמרי במערבא משמיה דרבה. נ"ל דרבא וכו': רש"י ד"ה מתני' קודמת וכו' חטאת ואשם חטאת קודמת כצ"ל: תד"ה בלמים של כו' פירש בקונטרס וכו' שלורת הכבר מתקלקלת. נ"ב לשון זה הוסיפו תוס' לבאר לשון רש"י. ולא ידעתי מה הזקיקם לכך. כי אין לזה הוכחה בפרש"י כלל. אדרבה בלשון מוכיח בבירור דלא באכילה קמיירי כהבנת התוס' אלא אהקרבה. כדמסיים הואיל כו' יקרבו ראשון. וקמ"ל דהקודם בזמן הכהתו קודם בהקרבה בדשוין בקדושה ובאינן שוין מפלג פליגי הי מנייהו קדים: ד"ה לווין וכו' הוי עפי מכיסול. עי' לח"ם פ"י דתרומות:

דף צב ע"א גמ' א"ל שמואל לרב חנא בגדתאה. נ"ב כי האי ליסנא איתא פ"ק דכתובות דף ח ע"ב: **ע"ב** גמ' בעא מיניה לוי. נ"ב נ"ל חסר תיבת מרבי:

דף צג ע"ב רש"י ד"ה וטבל במים. מדקרינן במים. נ"ב בפסח: תד"ה מנין וכו' לריך שיבטל מחשבתו שחישב על העולאה וכו' כצ"ל:

דף צד ע"א גמ' רבא אמר עולאה. נ"ב נ"ל רבה. או חסר כאן איכא דאמרי. שוב ראיתי שהוגה כך בגליון: שם לאיעוטי כלי דבר גרידא הוא כצ"ל: רש"י ד"ה דבר גרידא הוא דאין מכבסין אותו אלא גורדו כצ"ל: **ע"ב** גמ' זרק סודר למים חייב. נ"ב עי' מו"ק א"ת: תד"ה א"ה וכו' ה"ר חיים גרים שתלים. נ"ב הכי מוכח בפני משה דשתלים ושוס שייך בהו ליסה:

דף צז ע"ב גמ' אי חטאת ואשם בהדיא כתיב בהו כל זכר בכהנים יאכל אותה כל זכר בכהנים יאכלנו ואי כצ"ל:

דף קא ע"א גמ' אמר לו „למשה" וכי הם הקריבו אני הקריבתי כצ"ל ונ"ב מפרש"י נראה שא"ל מ"מ אין הפסד להגיה כן: שם אמר לו (אהרן) משה הן הקריבו דפסלה וכו' כצ"ל:

דף קב ע"א רש"י ד"ה ויש אומרים וכו' ורב דאמר כיש אומרים. נ"ב אבל כחכמים לא אתי. מדמקשי תלמודא מברייתא דמי ראה נגעי מרים וזה היה מעשה בשנה שניה. וכן מחמש במחות שהיו ביום השמיני למלואים. ש"מ ע"כ דהוה ס"ל בדרב דלא אשבעה ימי המלואים בלבד קאמר. אלא אכל ימי חייו. והא דלא משני הכי דלמא רב כ"ק אלא או' ימי מלואים. משום דלשון בכ"ג לא משמע רק ז' ימים בלבד. ועוד דקאמר וחולק בקדשי שמים דדייק לה מדכתיב למשה היה למנה דמשמע לשון חלוקה בשוה. דכ"ג נוטל מחלה חלק בראש. ואם איתא הכתי לא הוו כהנים הדיוטים. ומאי חלוקה שייך הכא השתא בז' ימי המלואים. אלא רמז לו הכתוב הזה. שהוא יטול לעולם חלקו בראש ככ"ג. ואפשר לומר דלעולם קאי רב אוי"מ ואודא ליה רב בשיטת רבי רבו האומר (לקמן בפ"ח דף קטו ע"ב) זו פרישת נדב ואביהוא. והבכורות פסקו מלעבוד בסיני כדאמר ר"ח התם. דלפום הכין שייך לומר שבמשמש משה רבינו ע"ה כ"ג. שכבר היו כהנים מסיני. מיהו לריב"ק התם דאמר זו פרישת בכורות שלא שייך לומר שהיה משה כ"ג בז"מ. כיון שלא התחילה כהונה עד שמיני בו. דל"פ אברייתא דעשר עטרות. וצ"ל ודאי דכי קאמר שמשמש בכ"ג. כל ארבעים שנה קאמר. וכנ"ל. מיהא רבי והאי פליג אהכיא בברייתא דעשר עטרות: תד"ה אני וכו' שהיתה טהורה. נ"ב עי' ש"ע (ח"א ס"ק לח): **ע"ב** גמ' (בסוף הדף) לאכנו שאני. נ"ב מיהת ש"מ דא"ל למחות בידו אם אתר שומעו. דאל"ס קשיא ארב. דשמע ליה כל הכי ושתיק ולא אדכיר ליה ורב ודאי לא הוה לאכנס הכיא שעתא. דהא לא היתה השמועה הכיא בפיו ולא מהרהר בה. אלא בדרך מקרה פגע ושמע מבחוץ. שאי אפשר לומר שר"א למדה לו אותה שעה שנכנסו שניהם לבה"כ לאכנס. שמזכרים להוסיף זרות על זרות. שלא שמו על לבם גם שניהם. לא למוד התורה האסור בבה"כ ולא זכרו מנהג לניעות דבה"כ. שלא ילכו שנים ביחד. ותרי מדכרי אהדדי. אלא ודאי כדאמרן:

דף קד ע"א רש"י ד"ה דאפילו בגבולין וכו' שרייה שהיטתו להפשיט עורו כצ"ל: ד"ה והעור בשריפה וכו' דתלמידי תרבינאי. נ"ב מטיילים בגנות דוק והבכת:

דף קה ע"ב תד"ה חיבור וכו' ודבר תימה הוא אם אין ליבת מי פירות וכו' כצ"ל. נ"ב נפלאת היא בעיני. וכי עדיין לא ידענו שמי פירות אינן מקבלים טומאה ולא מכשירין כמ"ש שלהי מכשירין. ואמרו בירושלמי המתיר שאין מתברין לחלה אלא שנעשה מסקין. ולהר"מ דמפרש אף דז"מ אין מתחברים אלא ע"י מים. אבל אותן מי פירות שאינן משטעם מסקין ליכא דאמר. ועי' מו"ק א"ת (ס"ק ס"ת):

דף קו ע"א תד"ה אזהרה וכו' וכן פרק המוצא תפלין יצאו פסח ומילה שכן וכו' אלמא כרי סירופה יצאו פסח ומילה שיש בהם עשה היינו וכו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' מנבלה נמי לא אתיא דאיכא למיפרך מה לנבלה שכן מטמא במשא כצ"ל:

דף קז ע"א תד"ה הני וכו'. בפרק קמא דכריתות דקתני יתתן ב"ל פירוש וכו' כצ"ל:

דף קח ע"א מתני' אומר בשחיטה מבשעלה ובהעלאה וכו' הומר בהעלאה וכו' על כל העלאה כצ"ל: **ע"ב** גמ' לפיכך העלה על הסלע וכו' חייב הייב יצא מבעי ליה כצ"ל: תד"ה בתג וכו' י"ל סד"א אי לא מייתי קרבן. נ"ב דומיא דמ"ד בפסח חייב כרת על הבני:

דף קי ע"א גמ' הקטרה מהקטרה ילפי אע"ג דפנים מחוץ: **ע"ב** גמ' ת"ר המנסך שלשת לוגין מים בחג. נ"ב עי' אם לבינה במוהל:

דף קיא ע"א בקרבו נסכים במדבר פליגי. נ"ב עי' קדושין לו ע"ב:

דף קיב ע"ב גמ' וסקריבן בשעת איסור הבמות בחוץ כצ"ל: רש"י ד"ה כאו לטב וכו' אשר מלפני. נ"ל לפני: ד"ה קדשים קלים וכו' דהא בכל מקום שהיו שם עשו במה והקריבו כצ"ל:

דף קיג ע"א גמ' מר סבר ירד מבול לא"י. נ"ב תימה. וכי נמי ירד הא ודאי מתי מבול לא מטמו באהל אליבא דכו"ע. ואפי' באבות נתקשו התוס' בפ' חוקת [נ"ב דף נח ע"א] בעובדא דר"ב למה הולרך לציין מערתא: שם עמד ר' יהושע על רגליו. נ"ב משמע דר"י היה בעל הוראה בפני הבית וזה דבר תימה שהרי תלמידו של ריב"ז היה והוא לא לימד לאחרים אלא בארבעים שנותיו האחרונו' שנמשכו עד אחר החורבן כדאמרינן בבתרא דר"ה [דף לא ע"ב] א"כ היאך היה יכול לעמוד להורות בפני ריב"ז. ושמא אין זה סתם ר"י דמתני' אלא ר' יהושע אחד קדמון. כמו ר"י בן בתירא בגמרא דריש תענית. או זולתו מדורות ראשונים בזמן הבית: רש"י ד"ה מתן סביב שתהא וכו' כצ"ל והשאר נמחק: תד"ה תוך וכו' דאי לשלמים אין שלמים בצבור. נ"ב דזבחי שלמי צבור כבשים ניניהו: **ע"ב** גמ' דאמר ר"ל למה נקרא וכו' נצטללו. בטית כצ"ל: רש"י ד"ה כי מרבעתא דריסיה בין מרכן. נ"ל בין קרניו:

דף קיד ע"ב תד"ה אלמה וכו' (בסה"ד) דבפרק המקבל. נ"ב עי' חי"ג שם:

דף קטו ע"ב גמ' אמר ליה הכי אמר ר' אסי קרבנו ופסקו. נמחק התלאי עיגולין תיבת קרבנו ונ"ב זו הגירסא עיקר דומיא דאר"ע התם בחגיגה על עולת תמיד קרבה ושוב לא פסקה. קאמר הכא לענין עבודת בכורות איפכא: שם כשאין לעשות כן תנאי היא. נ"ב והכך תנאי כהנך תנאי דלעיל פט"ו (דף קב ע"א) דלמ"ד פסקו בכורות מסיני. וס"ל זו פרישת נדב ואביהוא. אתיא כמ"ד משה כ"ג היה כמש"ל שם בס"ד ול"ל דפליג אברייתא דעשר עטרות. ולמ"ד לא נתכהן משה אלא בז' ימי מלואים בלבד. כדי לחנך אהרן ובניו וכלי הקודש. א"כ לא היה כ"ג ולא אפי' כהן הדיוט. ולא התחילה כהונה כלל עד שמיני למלואים. כמ"ש בברייתא דעשר עטרות. א"כ ע"כ לא פסקו עבודות בכורות עד בו ביום שנתחנכו אהרן ובניו וצ"ל זו פרישת בכורות: שם בשעה שעושה דין הקב"ה בקדושיו מתיירא. נ"ב מאהרים כמו למען תירא: רש"י ד"ה ליבנה אחריה וכו' לריך להפסיק וכו'. נ"ב יש לו כעין סמך בחגיגה (דף ו ע"ב) דקאמר התם נמי ר"ח נ"מ לפסוק טעמים. אבל הוא בענין אחר אבל העיקר כפירוש ראשון וכמ"ש בגליון האחר:

דף קטז ע"א גמ' דאתמר רבי אלעזר כצ"ל. ונ"ב אמורה הוא ראב"ם:

דף קיח ע"ב גמ' תנא רואה שאמרו כל שרואה כולו ואין דבר מפסיק בינו וכו' כצ"ל: שם א"ל ר"ש בן אליקים לר"א אסברה לך. נ"ב רש"י גרס לי וחסר א"ל כגון כו': שם ת"ר ימי וכו' ארבעים שנה. נ"ב ל"ע הלא אפי' כל ימי עמידת ישראל במדבר לא היו מגיעים לשלשים ותשע שנה כי בשנה שניה נשתלחו מרגלים. ומשילוחן עד סוף ימי המדבר שמונה ושלשים שנה מפורש בתורה. וכן מוכיחים דברי כלב דבסמוך. הרי לא שלמו ל"ט שנה ליציאת מצרים עד פסח שעשו ישראל בגלגל. נמצאו ימי אהל במדבר שלשים ושמונה שנה. כלו באחד בניסן שלאחר מיתת משה. וי"ל בדוחק שבעל שמועה זו נמשך אחר לשון הכתוב שעמדו ישראל במדבר ארבעים שנה. עם שאינן אלא ל"ט שנים בדיוק (ובע"כ נפרשהו כאילו היה כתוב עד ומשמעי ולא עד בכלל. או בדרך במספר ארבעים. שהוא סמוך לארבעים) קרי להו ארבעים עלה קאי תנא דברייתא דלא דק נמי וסמיך אארבעים דקרא (בר"ל ל"ט) דגרע מנייהו חדא. ודכוותיה אשכחן בקרא גבי מרגלים. דמני ארבעים שנה ואינן אלא ל"ח שנה: רש"י ד"ה מדשבע כבשי וכו' בעלמא היא. נ"ב עי' אם לבינה:

דף קיט ע"ב גמ' דכתיב (ויהי כמות) וכו' תיבות כמוקפות נמחק. ונ"ב נ"ל שמגות כצ"ל בלי ספק בעולם. ולהגם נדחקו רש"י והו' והביאו מקראות שאינן ענין לכאן וק"ל. אבל פסוק הוא בד"ה א' ו' ע"ב: שם תנא דבי ר' ישמעאל כדר' שמעון וכו' כצ"ל: שם פיסקא לריח ניחוח. נ"ל וריח ניחוח: רש"י ד"ה ה"ג תנא וכו' כדברי שמעון וכו' כצ"ל:

דף קכ ע"ב גמ' לא יהא זמן פסול. נ"ל פוסל: רש"י ד"ה זמן פוסל וכו' אלמא פסל בהו זמן כצ"ל:

בהקדמת פירוש המשניות להרמב"ם

ד"ה ומה שמקריבין וכו' לא פחות מזה. נ"ב אבל שעמים שנוספו עליהם כשחל ר"ח ומועד בשבת כמש"ל: ד"ה וביום וכו' ומוסף. נ"ב זה מלבד מוסף ר"ח הכי מובא בגמ' בפ"ק דשבועות וכן ביאר הרב עצמו בחיבורו פ"ט מהל' תמ"ו וכן פירש למטה: ד"ה ומאה שאמרתי וכו' בלבד עולה מן העוף כצ"ל. ד"ה וכבאתה וכו' ופר העלם. נ"ב הלא הפני נשרפת: ד"ה נמלא וכו' שמקריבין מנעלי חיים כצ"ל:

בפיה"מ פ"ב מ"א ד"ה כל מי וכו' שכל המבתין אפי' לא נטמא כצ"ל: מ"ה ד"ה זה הענין וכו' על תאי זית חוץ למקומו וכו' חוץ לזמנו. נ"ב נראה שחסר כאן וכצ"ל חוץ לזמנו ועל תאי זית. אך מ"ש אח"ז בין שקדמה כו' הוא קלת קשה להבין לפ"ז אך מ"מ אמת הוא בין במחשבת שני תאי זיתים היו בפסק מחשבת פסיל דתאי זית בשניהן. או לא הפסיקה מחשבה דתאי זית פסול הכל אחד וכ"ב נגמ': סליק

הגהות וחדושים על מסכת זבחים

מאת הרב הגאון הגדול כו' מוהר"ר שמואל שטראשון זצ"ל מווילנא.

דף ב ע"א במשנה הבכור והמעשר כו'. ק"ל מדוע לא קאמר נמי מעשר ששחטו לשם בכור כשר ואיפכא פסול דהא לקמן פ"ו מבואר דבכור קדוש עפי ממעשר שקדושתו מרחם ונאכל לכהנים: גמרא נ"ל למיתני אלא כו' ליתני ולא עלו כו'. לפי עומק חכמת הלשון נ"ל דלא אלי למיתני ולא עלו כו' חוץ כו' דהיה משמע דהחוץ כו' שב על ולא עלו ולומר דהפסח והחטאת עלו לשם חובה. אבל השתא דתני אלא משמעותו דעיקרו אתי לאשמעינן דכשרים. ותוכן ספיר דחוץ בא לאפקועי מכלל כשרות. ועמש"כ רפ"ז דפסחים: רש"י במשנה ד"ה אלא. ויפחטו לשמו כצ"ל: תד"ה לשם גבוה. כגון נגבוה. נדפס בגליון נ"א בנמוך ר"ל דבזה לא נצטרך להגהת משמע כו': בא"ד וי"ל משום דדרשינן מטעמא דשמעון כו' כצ"ל (נ"ק): בא"ד ועוד יש לדקדק כו'. מה שנדפס בגליון וצ"ע כו' והוא מה"ג. אינו כלום. דהתוס' דייקי שפיר דא"א דלשם נמוך כשרים א"כ מאי איריא מפני ששחטן לשם גבוה מכן כיון דאפילו לשם נמוך כשרים: ע"ב גמרא אלא זאת כמה שנדרת עשית כו'. עי' פרש"י ובפי' הרמב"ם ולשון הרע"ב אם כו' שכתב לשם נדר. משמע דאם שחטו לשם עולת נדבה או חובה אינו עולה ג"כ לשם נדרו. ואולי מדמה לה לחטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם דמסקינן לקמן (ע ב) דפסולה. אבל יותר נראה לדמותו לתודה ששחטה לשם תודה אחרת. דכשרה לקמן (ז) ע"ב בפרש"י ד"ה לא דידיה. וכ"מ לקמן בספ"ד במשנה דתנן והחטאת והאשם לשם חטא. דמשמע דבאר קרבנות לא בעינן לשם אותו דבר דוקא. וכ"מ במנחות (ב ב) רש"א כו' שהקומץ מנחת מרחשת לשם מחבת מעשיה מוכיחין כו'. ואם איתא משכחת לה בכה"ג ועש"ש בכל הסוגיא. ואגב עיוני המהתי על מה שהשמיט הרמב"ם דין השוחט תודה לשם תודת חבירו דפליגי בה רבה ור"ח לקמן (ז). שם לא הוית גבן באורתא כו'. ב"ק (כ) וש"נ. ונ"ל דנ"ל בי הרמך בה' עמש"כ בגיטין (ס ב): שם ואי ס"ד סתמא פסול כו' קיימי ב"ד כו'. התוס' נדחקו לפרש דאף מי שלא היה בלבו היינו שלא הוציא בשפתיו אבל מ"מ בלבו חשב וכלפי לייא. ועוד קשה ביבמים דמי שלא היה כשר דמשמע בדיעבד (עי' רים חולין) הלא תנאי ב"ד הוא דוקא דלא לימא. אשר ע"כ נלע"ד דהאי ואי ס"ד כו' הוא פירוש לדברי ר' יוסי וכוונת ר"י הוא לומר דאף שלא היה בלבו דהיינו שלא חשב ג"כ כשר בדיעבד. וראייתו דהא תנאי ב"ד הוא דלא לימא (ר"ל בהוצאת פה) לשמו דילמא ט' אבל מ"מ בלבו צריך לחשוב לשמו (ובזה אין חשש דלמא יחשוב שלא לשמו דבזה לא יפסול הזבח כמש"כ התוס' בס"פ המפקיד דכל מחשבה הפוסלת בקדשים אינה אלא בדבור דוקא ועי' לקמן ד ב' תד"ה מחשבה וכ"כ רש"י במנחות ב ב) ואי ס"ד דאם לא חשב אף בדיעבד פסול קיימי ב"ד כו' וכפי' התוס' ונכון בעז"ה. ובמש"כ א"ש כפשטיה הא דתנן לקמן ברפ"ח זה יקרב לשם מי שהוא. דנדחקו התוס' לפרש דר"ל סתמא מפני הא דר' יוסי דאמר דתנאי ב"ד הוא דלא לימא לשמו ולפמש"כ דמודה ר"י דמחשבה בעי לכתחלה לשמו י"ל דיחשב בלבו לשם מי שהוא. אך עומד לנגדי הא, ק"ק רבה לקמן בס"פ ב"ש מהא דר' יוסי טעמא שלא היה בלבו כלל הא היה בלבו לשם חולין פסול ולפי מה שפירשתי דהיינו בלבו ממש. הא אינו פוסל אלא בדבור פה וצ"ע: תד"ה הא לשם. הנ"א שנדפסה בגליון היא משובשת וכבר העיר בזה הנ"ק: ד"ה אתנו. פעמים שטועה וסבור שהוא קרבן אחר. ק"ל דהא פלוגתא דאמוראי היא במנחות (מט) בעקירה בטעות אי הויא עקירה או לא. ומיקשי תדר"י למ"ד דלא הוי עקירה. ואכן קי"ל כוותיה. עי' רמב"ם פט"ו מהל' פסה"מ ובכ"מ ועמש"כ בעירובין (לז):

דף ג ע"א גמרא אלא מהא הכותב טופסי גיטין כו' ועי' פרש"י. ק"ל הא אפי' כוון הסופר לשם האיש והאשה כגון שראה תגר ביניהם כפרש"י בגיטין שם. או שזנתה ונאסרה עליו. והקדים הסופר וכתב לשמן אפ"ה פסול משום דלא צוהו הבעל וכדתנן שם (עא ב) אמרו לו כתוב גט לאשתך כו' אמרו לסופר וכתב (ואם כן כתב ודאי לשמן) כו' הגט בטל עד שיאמר כו'. ושם (כדף עב) תניא כתב סופר לשמה כו' הרי הגט בטל עד כו' שיאמר לסופר כתוב כו'. ועי' ב"מ (כב). ואולי יש לומר דאם תאמר סתמא כשר והייט משום דסתמא הוי כאומר בפירוש לשמה ה"נ הכ"ל דסתמא הוי כמו שאמר לו הבעל בפירוש לכתוב: שם ואפי' כ"ש מגיל (ופירש"י אלמא דלאו מיני' חייץ כו') ושני עבו כו' (ופרש"י וכ"ש אגל כ"ש מיניה הוא כו'). וק"ל דזה היפך ממאי דקי"ל בעלמא מב"מ אינו חוצץ ושאינו מינו חוצץ: תד"ה הכותב. וקשה להר"י כו' הוסיף כו'. ולעד"נ דלשון יתר משמע דבו נכלל מה שמבואר בהקודם ועוד יותר. כמו אם תאמר דלראובן יש יותר תבואה מלשמעון ע"כ ר"ל דמה שיש לשמעון יש לראובן ועוד יותר. אבל לשון הוספה אינה אלא הוספה על העיקר. והעיקר אולי יש בו יותר על התוספת. כגון אם תתן לאחד מאה כור ותוסיף לו אח"כ עוד א' הא' נקרא הוספה אף דבעיקר יש יותר מאה פעמים ככה. וכמ"ר דברים פ"א אדם לוקח מחברו ליטרא כו' הוסיף לי כמה הוסיף לו אונקיא אבל הקב"ה תוספתו יתירה מן העיקר וכוון בעז"ה: ע"ב גמרא ולא יחללו כו' קדשים מחללין כו'. פרש"י דחוק. ונ"ל לפרש דהאי ולא יחללו כו' הוא אזהרה. ומפרש במאי את אשר ירימו. ר"ל במורם לקדשים. והאי את פירושו עם. או דפי' ולא יתגלו היינו דאין כאן חילול (והוא ע"ד פרש"י) את אשר ירימו. והיינו חולין דאפשר להרימם ולהקדישם וזהו כעין דרשא דשמואל לקמן (יא ב):

דף ד ע"א גמ' נאמרה זביחה בשינוי קודש וכו' בס"ב מה כו' איכא למיפרך כו'. ק"ל דכמו דאמרי' לעיל דכיון דאפיק רחמנא קבלה בלשון הולכה לומר דהולכה לא תפקה מכלל קבלה. ה"נ נימא דלהכי אפיק רחמנא שינוי בעלים בלשון ש"ק למימרא דדינייהו שוים ויש לחלק קצת: שם מה לשינוי קדש כו' וישנו בציבור כביחיד. וכן איתא בפסחים (ר"ד סא. סב ב). ומזה אנכי תמה על מה שפי' הרע"ב וז"ל אבל קרבנות צבור ששחטן שלא לשמן עלו לצבור לשם חובה ששחיטה מושכתן כו' והוא מפי' הרמב"ם. אח"ז מצאתי לקצת מפרשים אחרונים שהרגישו בזה. ונ"ל שהם מפרשים דהא דאמר וישנו בצבור כביחיד היינו בשאר עבודות חוץ משחיטה. והם לא אמרו אלא בשחיטה דוקא. או דמפרשי כוונת הגמ' דש"ב לא שייך בק"צ אפי' לכתחלה כיון דאין בעליו מיוחדים. ובש"ק שייך בכ"פ לכתחילה. או דמפרשי דהא דסכין מושכתן למה שהן. היינו משום דלב ב"ד מתנה עליהם עי' לקמן (ו ב) ובפרש"י וכ"כ התוי"ט אבל מדין תורה פסיל להו שלא לשמן אף בשחיטה ועמש"כ בביצה (כ ב). אמנם הרמב"ם בחבורו פט"ו מהל' פסהמ"ק חבריה לגזיזיה ומשוה לגמרי ק"צ לקרבן יחיד אף בשחיטה שלא לשמו: רש"י ד"ה והקריבו זו קבלת הדם. דהא בתר שחיטה כתיב. עי' לקמן (יג) תד"ה אתה: תד"ה וישנן. הכ"ל הכא למ"ד שעבודא לאו דאורייתא כו' תרתי מיהא דוקא. מה שנדפס בגליון גי' נ"ק חדא. טעותא היא כמבואר: בא"ד אבל ליכא איסורא בש"ב כיון דליכא בעלים כצ"ל: ע"ב גמרא מה לאיל נזיר שכן יש עמו דמים אחרים כצ"ל: רש"י ד"ה ולרב פנחס. לקמן כו' כצ"ל בלא ו': תד"ה מחשבה. מה בין לשמן ושלא לשמן כו' כצ"ל:

דף ה ע"א גמרא יתיב ר"ז כו' אשם דלא אתי לאחר מיתה כצ"ל: שם מה לשלמים שכן טעונין נסכים כו'. לכאורה תמוה דא"כ מ"ק עולה תוכיח הלא עולה ג"כ טעונה נסכים (עי' רמב"ם פ"ב מהל' מעה"ק). וכן קשה דהל"ל מה להנה"ש שטעונין נסכים ואז לא היה יכול לומר תודה תוכיח (וכמו כן קשה לגי' הר"ח בתוס' דגרים ג"כ סמיכה והלא עולה טעונה ג"כ סמיכה) ובכור הייתי לתרץ. דעולת העוף אינה טעונה נסכים (וסמיכה). והא דאמר עולה תוכיח הכוונה על עולת העוף. אבל גם ז"א דא"כ מ"ק בתר הכי מה להנה"ש שכהן ישנן בציבור הלא עוף אינו בציבור (ע"ש פ"א הל' ד' ובפ"ד מהל' שקלים ה"ע) אח"ז מצאתי שעמדו קצת בזה הגרע"א והגריה"ל בהגהותיהם והניחו בצ"ע. ונלע"ד לתרץ. והוא דהרי אשם מגורע מעון נסכים (ע"ש בפ"ב מהל' מעה"ק) ולכן מתחלה קאמר מה לשלמים שכן כל המין טעון נסכים משא"כ באשם דא"מ כל המין נסכים. עולה תוכיח דיש בה ג"כ שא"ע נסכים והוא עולת העוף. ואח"כ אמר מה להנה"ש שישנן בצבור וכ"ל דיש מהן עכ"פ שבאין בצבור משא"כ אשם דאין אחד מהן בצבור וכוון בעז"ה: רש"י ד"ה שאין מרצין. שאין כפרה למתים. לקמן (ע ב): תד"ה הנה"ש וי"ל דדוקא ש"ק וב"ב מדתי דהוי כבאין לאחר מיתה ט' כצ"ל: ד"ה עולתה שכל חטאות. קודמות לעולות אפילו כו' כצ"ל: ד"ה אשם דלא. תימה כו' נילף כו' בהיקשא בזה"ת. ואנכי תמה מאי חזית דאקשית לשלמים אקיש לחטאת כדאמר הש"ס לקמן (נע"ב). והשתא עדיין לא אסיק אדעתיה מיעוט דהותה ד"ה הא. וא"ת כו' ובהיקשא דזה"ת כו'. עכ"ק שמירך ע"ז דבהך היקשא דזה"ת לא כתיב פסח כו'. ואשתמיטתיה הגמרא לקמן (ז ב) דגם פסח ילפינן מהך היקשא משום דגם הוא מרומז בקרא דכתביה ע"ש: ע"ב רש"י ד"ה ק"ל לר"ל. דלא אתי כו' ר' אלעזר כצ"ל וכן בתוס': תד"ה חטאת. ול"כ דנרם וחטאת כצ"ל (נ"ק): בא"ד שלא תכשירנה מדלא אתיא לאח"מ כו' כצ"ל (נ"ק): ד"ה מיעט בסה"ד ויש שום צריכותא כצ"ל (נ"ק):

דף ו ע"א גמרא אמר רבא עשה דסמיכה קאמרת כו'. ק"ל הא רבא גופיה אמר בשבועות (יג) דמודה רבי בכרת דיומא. ה"נ נימא דעשה דסמיכה דבקרבן גופיה לא מכפר: רש"י ד"ה אם גאל יגאל כו' כצ"ל: תד"ה אחד. ותימה כו'. עכ"ק. ואנכי מוסיף ע"ד דבריש ערכין במנחות נקט הש"ס דעת ר"מ בלשון רבנן וכן בברייתא שם ושם הגי' יורש סומך יורש ממיר כהם ולא נזכר ר"מ: ד"ה מקופיא. לגבי אחיו כו' כצ"ל (נ"ק): ד"ה א"ד. שעיר שלא קרב ברגל זה כו' אע"פ שמרגל שעבר נתכפרו כו' דקאתי האי שעיר ומכפר כו' כצ"ל: ע"ב גמרא התם נמי כפר מתן בהונות נ"כ מתנות הרבה. פי' פרש"י ותוס'. ולעד"נ לפרש דאף ר"ש מודה דאם נשפך הדם מתנות הרבה אינן מעכבות כדמשמע ליפנא דקרא והטהר דהייט אם יש טוהר וכדדייק הש"ס ביומא שם וסוגיא דהתם אתיא ככ"ע. וכי פליגי ר"ש וריב"כ היכא דלא נשפך וישנו בעין דלר"ש עדיין מיקרי מחוסר כפרה ואסור לאכול בקדשים (וכה"ג אמרי' בפסחים (נט ב) דהקטר אימורין מעכבין אכילת בשר בדאיתנייהו. אבל אם נטמאו או שאבדו לא) ולריב"ל כפר מתן בהונות ומותר לאכול בקדשים אלא שעדיין מצוה מוטלת עליו לתת מתנות הרבה: תד"ה לא. והדר מסיק מתן בהונות כו' כצ"ל:

דף ז ע"א גמרא דתניא ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו וגו' כצ"ל: רש"י ד"ה חטאת ששחטה. כשרה ועלתה לו. מה שהקשה הנ"ק על הגהת רש"ק דהא חטאת אינה באה בנדבה. אינו כלום דהא אשם ג"כ אינו בא בנדבה ואפ"ה כשר ולא עלה משום דילפינן מהיקשא דזה"ת כדמסקינן לעיל (ה ב) וה"ה לחטאת בכה"ג: תד"ה סכין. ובברייתא איצטריך דלפי ממתניתין הא דקתני כו' כצ"ל: ד"ה אמר רבא. אע"ג דרבא לא פי' הפסוקים בדבריו כצ"ל: ד"ה חטאת. וכגון כו' ה"ל כעל (כצ"ל) כו' דמשתמא כו' א"נ כו'. ביאור דבריהם. דמתחלה פי' מחויב עולה היינו ביודע שעבר על עשה. ולהכי כשרה דמשתמא כו' ויכפר על הכל. וא"כ ה"ל כאינו מחוייב כלל בודאי. דלא שייך הכא שאין לך כו' דמה בכך כיון דמשתמא יביא ויכופר מכל עשה שעליו. אבל אם כבר הפרים חיישינן דלמא עבר אעשה לאחר הפרשה (שאין לך אדם כו') והוא לא יביא אחרת כיון דלא ידע. וזו שהפרישה לא תכפר את"ל דלא מיכפרא אעשה דלאחר הפרשה. וה"ל כמי שאינו מחוייב כלום דפסולה. (והא דבמחוייב חטאת נ"א דמשתמא יביא אף דמוטל עליו חיוב חה"ת. ובעולה אע"ג דלא הטילה התורה עליו חיוב אמרי' דמשתמא יביא. ע"כ צ"ל משום דעל חיוב חטאת מכפרת מקיבעה אמיר עפי). ושוב כתבו א"נ כו' וכ"ל דאפי' לא תרצה לומר סברא דמשתמא יביא כיון דאין עליו חיוב חה"ת. מיירי דאמר הרי עלי עולה דאז ודאי יביא לקיים נדרו:

ע"ב רש"י ד"ה ואשכחן זביחתם. מה שהוסיפו בד"ה שינוי קדש הוא שבוש עי' תד"ה הוא:

דף ח ע"א תד"ה וזריקה. תימה כו'. עכ"ק: ד"ה ועשה. ואית ספרים כו' אר"ה בריה דרב יהושע כצ"ל: ע"ב סד"ה הלכך. עיקר פירכא סמיך אותו כו'. ר"ל על ומו מי גמירי כו'. ובחנם הגיהו: ד"ה הנך. וע"ק חטאות פנימיות לר"ש כו'. הוא לקמן (מג): בא"ד מה להנך שכן פיגול פוסל בהן תאמר בחה"פ. ואע"ג דלקמן (יד) אמרינן מודה היה לפסול. היינו בתר דקי"ל פסול שלא לשמן ילפינן פיגול מק"ו כדאיתא שם: ד"ה ואם. דלא הוה צריך למכתב לזבח שלמים כו' ואם עז כו' מדכתיב לעיל אם מן הבקר מכלל כו' כצ"ל:

דף ט ע"א גמרא ואימא שחטיה לשם תמורה כו' א"נ למיקם עליה בלי"ת ולי"ג. נ"ל למחוק מן א"נ עד ולי"ג: רש"י ד"ה ה"נ. ומיעוטא דמנן לבן ב' שנים ולנקבות אתא כצ"ל: תד"ה למאי נ"מ. תימה כו'. עכ"ק. ונ"ל עוד ליישב דהכא קאי למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף: ד"ה א"נ. המ"ל נמי דל"ב סמיכה כו'. תימה מדוע חלקו דבריהם דלעיל בד"ה דלא ה"ל למיכלל גם זו. ומהרש"ק נראה שמוחק תיבת ומעשר מדבריהם. אבל מפורש במנחות (לב) במשנה ובברייתא דגם מעשר אינו טעון סמיכה. ואולי משום דלבכורה סמיכה אינה אלא מחיים וא"כ אפי' אם הוא כשלמים לא שייך ביה שוב סמיכה להכי קמנו דבריהם דהכא אחר דבור למאי נ"מ. ולבכורה הנ"ל נמי נ"מ בבכור ומעשר שאינן אלא במתנה אחת. ועי' במנחות שם בסוף הדף ובתד"ה שכן: ד"ה ושלמים האי שלמי פסח הוי נ"ע שנתו ולא זמנו או עברה זמנו ולא שנתו. מה שנדפס בגליון גי' רש"ק נראה שהוא שבוש עי' לקמן: ע"ב רש"י ד"ה בעיא דרבא. כיון כו' כצ"ל: תד"ה איתיביה. היינו בתמידי כו' בחטאת גופיה כו' אבל ש"ק נ"כ בחטאת. עי' לעיל (ח ב) בתד"ה הלכך כי שם באו דבריהם יותר נכון: ד"ה ושחט. לעיל בפרקין כו'. והרע"ב מביא פ"ז קרא דמחטאתו אשר חטא שתהא לשם אותו החטא. ותימה על התוי"ט שלא העיר עליו בזה: ד"ה על מי מיתו גרס כו'. עיין מש"כ לעיל (ז) בתד"ה חטאת ותעמוד על כוונתם כאן. ודברי הנ"ק מגומגמין בזה:

דף י ע"א גמרא נפיסקא כר"א אף האשם כצ"ל כבמתניתין: ע"ב רש"י ד"ה כר' ישמעאל. דהא ד' קרנות כתיבי בה כצ"ל: תד"ה מה וה"נ כו'. פי' לקמן (ר"ד יג) בגמ':

דף יא ע"א רש"י ד"ה בא לעובדה. בהולכה והקטרה כצ"ל: ד"ה א"כ. שכל השנה ט' פסח הנשחט לשמן כשר כצ"ל. ועי' הגהת הב"ח: ע"ב ד"ה הא כדאיתא. וכשרים נמי כו' גבי קדשים קלים כצ"ל: במשנה מפי שבעים ושנים זקן. עמש"כ בס"ד בסנהדרין (טז ב) בתד"ה אחד: גמ' התם מדכתיב את הכבש אחד כו'. הגרי"פ הגיה האחד. במחכ"ת העתקה המליין. אבל באמת כוונת הש"ס לקרא דפ' פנחס (כי שם הציווי לדורות. ובפ' תצוה הוא רק לימי המילואים כדפרש"י שם) ושם נאמר אחד: רש"י ד"ה ואימא חד בבקר. לא ישהא יותר מחצות. הוא דלא כהלכתא דקי"ל כר"י דאינו אלא עד ד' שעות:

דף יב ע"ב ד"ה הוכו. דאילו עבר כו' יחיד כו' פטור. הא דלא פי' כפשוטו דהשתא אידחי ליה האי קרבן ולא מצו להקריבו כיון שהוכו ב"ד שהחלב שאכל מותר הוא. משום דדחוי בטעות הוא (עי' תד"ה הכא) ולאחר שחזרו בהן איגלי מילתא למפרע דלאו דחוי הוא: תד"ה וש"מ יש (בסופו) וק"ל ע"ז כו' הלא בידו להשהותו כו'. ר"ל והוה דומיא דנפגם המזבח והמיל דתו ואשחור מעיו"ע שהביאו לקמן בדבור הסמוך. דלכ"ע דיחוי מעיקרא לא הוה דחוי ועי' לקמן (נט) בתד"ה עד. וז"פ ולא כתבתי רק לאפוקי מהגאון בעל פ"מ שלא הבין כן במחכ"ת ומסיק דאין ספק שאין זה אלא הגהה מאיזה תלמיד ע"ש: ד"ה וש"מ דחוי בסופו. הא ממום עובר לא ילפי דלא הוי דחוי כו' כצ"ל ות"ל להגהת תיבת דלדחי: ד"ה הכא. וכ"ת כו' דגבי הוכו ב"ד לא הוה דחוי כו' כצ"ל והגהת הנ"ק נ"ל: ד"ה מה להנה"ש בסופו. כדמוכח לעיל. הוא (י ב) וע"ש בתד"ה מה:

דף יג ע"א גמרא יצאו שפיכת שירים כו'. לקמן (נט): שם ע"ב בסה"ע הא ר"ש עי' פרש"י וק"ל דהא טעמא דר"ש הוא משום דאפשר לבטלה וטבילת אצבע א"א לבטלה וא"כ אפי' ר"ש יודה בה כהא דאמר רשב"ל לקמן מודה ר"ש בהולכת חטאות הפנימיות כו'. ויש לחלק קצת דכיון דאין סברא שטבילת אצבע תפגל אלא משום דהוה מעין הולכה לא עדיפא מהולכה גופה שנה. אך כיון דהשתא ס"ד דמיירי בחטאות הפנימיות מדפריך מאי איריא כו' ובהם גם הולכה גופה מפגלת: שם מאי איריא כו' האמר כל שאין כו'. ק"ק הא מסקינן לקמן דמודה ר"ש ליפסול וא"כ י"ל דקתני דבזה גם פסול אין בו עי' תד"ה מודה: רש"י ד"ה מודה. מה לחוץ למקומו כו'. שהרי פסולו חמור כו' כצ"ל: תד"ה דיקא. דאיירי בשלא לשמן כצ"ל:

דף יד ע"א רש"י ד"ה חוץ למקומו מנ"ל. מנ"ל דפסלה בפנימיות כצ"ל: ד"ה ואת"ל. כל לכפת העזרה מבין האולם כו' כצ"ל: ע"ב תד"ה שיכור. אלא שיכור בשא"ד המשכרים ודלא כרש"י דאמר מחלי עבודה. כ"ז הוא העתקת לשון הגמרא דפ' מומין אלו. ובחנם הגיהו הנ"ק והפ"מ: ד"ה סגהה בסופו. אבל ק"ל לפירושי דא"כ כו' כצ"ל: ד"ה והרי בסופו. דאפי' לרבנן דא"ל במפותא וזריקה פריך כו' כצ"ל:

דף טו ע"א גמרא נהי נמי דיחזור הכשר כו'. נ"ל לפרש דהא ודאי אף אם תאמר דהולכה שלא ברגל לא"ה מ"מ אם הוליך הכהן ברגל אף אם מקצת הולכתו היתה בהושטת ידו לא מיפסלא. דאל"כ היך אפשר להשמר שלא יושיט ידו קצת בעת הולכתו. וכ"מ ממתניתין דפסחים שהושיט לחבירו כו' אף לפי שנויא דכיידי פורתא. ולא פסול אלא אם כהן אחד לא הוליך כלל ברגל רק בהושטת יד לבד. ולפ"ז אף למאי דמשני לעיל אימא יחזור הכשר (ואי גרסינן שם כשר בלא ה' כמו שהעתיק שם רש"י א"ש עפי ודו"ק) מ"מ לא נפשוט מזה דהולכה שלא ברגל שמה הולכה דא"ל דר"ל דאותו הכהן עצמו דוקא חוזר ומקבל. וזה כשר אף אם תאמר דלא הוי הולכה כמש"כ. אך מ"מ נפשוט מזה דאפשר לתקוני דהא כבר עשה קודם הולכה שלא ברגל לבד והניח מידו ואיפסל לה ואפ"ה מהני מאי דבא אח"כ לעשות ג"כ הולכה ברגל. והפוך ביה כי הוא נכון לע"ד: שם הולכה שלא ברגל מחלוקת ר"ש ורבנן. ואפיקו עלה בהולכה. ונ"ל לפרש קצת ההולכה (כה"ג תמצא במפרשים לרוב) והוא דלר"ש דאמר אפשר שלא בהולכה בוחש בצד המזבח. ואפי' בזה ע"כ הולכה שלא ברגל היא שמה הולכה (עי' רש"י דף כו ד"ה אא"ב וז"ל ולריו"ח כו' ליכא למפרך כו' אבל השוחט בצד המזבח כו') ע"כ ס"ל דאין זה הולכה. ורבנן סברי דגם הולכה כזו שמה הולכה וא"כ א"א לבטלה: שם לדברי המכשיר פסול כו' רבא אמר כו'. כה"ג בעירובין (ח ב) חולין (עה): רש"י ד"ה הא איתעבידא ד"ה אא"ב נ"ל הד"א: ע"ב גמרא נ"ל אלא כשהכניסו וחזר והוציאו כו'. המל"מ פי"ג מהל' פהמ"ק ה"ע הגיה בכאן ע"ש וכן הוגה בד"ח עה"ג. אבל מרש"י ד"ה הא צריך נראה שהיה גורס כגי' שלפנינו: רש"י ד"ה אי תניא. ואין מחלוקת בין ר"א לת"ק. אך הרמב"ם בפי' (והרע"ב אחריו) כ' ואה"ל כר"א מוכח דס"ל דפליגי ולת"ק אף בהולכה לחוץ פסלה מחשבה וכ"פ בחיבורו שם בסה"פ. ונראה לה"ר לפרש"י דסתמא דגמרא לעיל משני לא דקאי זר כראי שפרש"י שם. וע"ש במל"מ. אולם מה דקיים רש"י אלא אר"ש אבוה כו'. תמוה דהתם ר"א הוא בן הורקנוס. וכן אי גרסינן ר' אלעזר בנ"י וכן הגיה הגרי"פ (וזה יותר נראה שהוא חבירו של ר"ש הנזכר לפניו אבל ר' אליעזר היה בדור שלפני פניו. ודלא כסה"ד שחשבו כר' אליעזר. ועמש"כ בס"ד בפסחים (עז.) היינו בן שמוע. אח"ז ראיתי בהגהת הב"ח שגורס במשנה ר"א בר"ש וזה היה בבירור גי' רש"י:

פרק ב במשנה ומחוסר כפורים ומחוסר בגדים. גי' זו נראה ישרה בעיני התוי"ט (ונסתייע מפרש"י) ומקמיך ט' פ"ש. ול"נ עוד דנאות להסמיך מחוי"כ לטבו"י דתרווייהו בני בקתא ניניהו דלא נגמרו טהרתן. אכן בגמרא נוכח דהגי' הוא בהפך כאשר העיר הגרי"פ. ונ"ל דכרש"י נ"ע.

בגד'א

הכל"א ובא לחלוק לש בין כבו"י למתו"כ דבטומאות חלוקות הן : תד"ה זר. הא דלא תנא כו'. הכל"ק מחק מדבריהם פרועי ראש ע"ש. ואינו מוכרח לפי המבואר בדבריהם בסה"ע ע"ש : ד"ה אלא בכיפו. ותימה לי דהא איצטריך היקש ל"ר כו'. ולי תימה על תמיהתם דהא דתני לוי תפיק מדלא כתיב ולא יחנו דהוה נמי ל"ר ממש"כ שם : ד"ה אתיא בסופו. וגם זר דאיתו במיתה בקבלה כו' כש"כ פרועי ראש דבמיתה כו'. לכאורה משמע מדבריהם דמיתת פרועי ראש היא אפי' בעבודה שאינה תמה. ותימה דלקמן (כ"ד יח) מוכח דמיתת שתויי יין אינה אלא בעבודה תמה. ומיתת פר"ר ל"י אלא משתויי יין ופשיטא דלא עדיפא מינה. ואולי כוונתם דנילף עכ"פ דמחלי עבודה בעבודות שח"ע מיתה מק"ו מזר דמיחל אפי' בעבודה שאח"ת עליה מיתה :

דף טז ע"א ד"ה מיושב. ועי"ל כו' ובד"כ אפי' ת"ח עומד. ק"ל א"כ יכול לפרוך מה ליושב ת"ח שכן פסול לעבודת ד"כ : **גמרא** ר' אליעזר אמר מהכא הן כו' כצ"ל בל"י : **ע"ב תד"ה** אמיא. פירש כו' שלא הותר מכללו. לאומר התמיה כ"ל דמה שת"ת מפיד מיושב זה נקרא הותר מכללו : **ד"ה** ומה טומאה. תימה אי אנינות לילה דאורייתא כו'. תימה לי דאפי' למ"ד דלילה מדרבנן היינו היכא שמת ביום אבל אם מת בלילה נ"פ דלכ"ע הלילה והיום שלאחריה מה"ת. וא"כ תקשה לכ"ע דאונן שמת לו מת בלילה אינו אוכל. וי"ל דבכה"ג אף בטומאה אינו נאכל אם נטמאו הצבור בלילה כדאיתא בפסחים (ס"ד פח) : **בא"ד** תאמר באנינות שלא הותר. ק"ל מנ"ל דאם היו רוב צבור אוננים ח"ו שלא תותר להם אכילה מק"ו מטומאה. וי"ל משום דאפי' לכה"ג לא הותרה אכילה באנינות וא"כ ליכא ק"ו על אכילה דניתא דיני :

דף יז ע"א גמרא סוף סוף קליפא לה טומאתו. כ"מ שהיה גי' רש"י וקאי אמח"כ. וק"ל א"כ מדידיה לחודיה מאי ליזף טבו"י ומאי אהני לן טמא : **תד"ה** טבו"י. ואע"ג דכפ' הערל (דף עד ב' כצ"ל) דרשינן טהרה כו' כצ"ל בל"ו ע"ש בגמרא ותוס' : **ע"ב ד"ה** קסבר. ובריש מס' כלים כו' וחייב חטאת. לפנינו הגי' שם וחייבין. וא"כ אין ראיה דחייבין קאי על טמאים דעלמא (על אותן שהן ראויין להתחייב על ביאת מקדש) וכלפי שאמר בע"כ שאין טבו"י נכנס לשם וא"ח עליה חטאת דל"ל אפילו טמאים גמורים תני הכא דחייבין. ולא קאי על מח"כ כלל. וכ"כ שם המפרשים כולם :

דף יח ע"א רש"י ד"ה אי מהתם (הב'). בעבודה המעכבת כפרה אבל נתינת אש כו' שהרי יש שם אש כו'. לכאורה ה"ל לפרש כפשוטו משום דאין כפרה אלא בדם והוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר עי' לקמן (כד ב) בפירושו ד"ה המעכב כפרה. ואולי משום הקטרת קומץ דמעכבא נקט טעם זה : **בא"ד** להכי כתב הכא כו' דאף בעבודה שאינה מעכבא כפרה כצ"ל : **ד"ה** אי מהתם (הג'). מוכיחה להם כהונה. לכאורה ה"ל לפרש מוכחנו ב"א הכהן אם : **תד"ה** הגהה בסופו. אדוני המלך פר ואיל שקריבין כו' כצ"ל. ועמש"כ ביומא (יב ב) בס"ד : **ע"ב רש"י** ד"ה אלא משולקין. דהא ע"כ לרב כו' מיגז אגיז שפתא כו' כצ"ל בל"ו :

דף יט ע"א גמרא בית השחי מהו שיחוץ. עפרש"י. ונראה דהרמב"ם בחיבורו כללו בהא דנכנס רוח בבגדו שהבית. ורבא מיבעי ליה הא בדרך את"ל. ולא נצטרך למש"כ הכ"מ שלא היה זה בגיר' הרמב"ם : **שם** יצא שפרו בבגדו מהו. מה שציינו המסה"ש לברכות (כ"ד כצ"ל) ע"ש דהוא לכוונה אחרת : **שם** מ"ש דיד דכתיב ילבש על בשרו כו'. ממש"כ בזה ביומא (כג ב) בס"ד : **רש"י** ד"ה ל"א אמרי לה וד"ה לימא פליג. הגי' שלפנינו יפה ומשובחת. ולא נצרך להגהת הל"ק והכ"א שבגליון : **ע"ב גמרא** א"ה דלפרא נמי. עמש"כ ביומא (יב) בס"ד : **שם** שפיר קאמרי ליה כצ"ל :

דף כ ע"א רש"י ד"ה ואמרינן התם מאן שמעת ליה דאמר כו' כצ"ל : **ד"ה** אנן ה"ק. דרבי נמי מכשיר לצפון שבמזרח כו' כצ"ל : **ד"ה** אלא מאי. ומשום כו' ישראל וכהנים לשחיטת חטאת כו' כצ"ל : **ע"ב תד"ה** קידש. כדמשמע בההיא דבוכה כו' כצ"ל :

דף כא ע"א ד"ה כיור (הא'). ויש עוד טעם כו' שפי מנבולתו לילה כו' כצ"ל : **ע"ב גמ'** בי תרי היכי הוו עבדי כו'. כה"ג בסוכה (נה) :

דף כב ע"א גמרא אר"פ אם קדח בו רביעית מטבילין בו כו'. לע"ד דקאי אהא דקאמר ר"ל כל המשלים למי מקוה כו' לרביעית אינו משלים. וקמ"ל ר"פ אם לאחר שנתבטלו במקום שלימה קדח כו' מטבילין כו' אף דאם לא היה בתחלה אלא רביעית לא היו מתבטלין בה : **תד"ה** למעוטי. אלו מעלין ול"פ השלג כו' כצ"ל. ומלת מי מיותרת : **בא"ד** מקום שיש בו מ' סאה מים וטיט כו' כצ"ל : **בא"ד** ר"י אומר במים ובטיט כצ"ל :

דף כג ע"א רש"י ד"ה וכי לא מקשי. דהא מודו מיהא כו' כצ"ל : **ע"ב תד"ה** הא בסופו. דלא מיפסל בהו שלא לשמן כצ"ל : **ד"ה** אימא. ובתנס נכתבה דהא ילפינן חוקה לגז"ש כו'. נ"ל ביאור דבריהם דבלא לימוד לא הוה ס"ד לחייב מיתה ביושב מדקרא זר דה"א דלא אתא אלא לומר דמיחל עבודה. רק כיון דגלי לן קרא במח"ב דמיקרי ג"כ זר וחייב עליו מיתה מפורש הוה ילפינן מיניה לכל מי דמיקרי זר לחיוב מיתה. אבל כיון דכתיב ג"כ מיתה מפורש בלא כהון יד"כ דמיותר דהא הוה ילפינן חוקה ממח"ב ע"כ להורות דלא נילף בעלמא ממח"ב דכל דמיקרי זר חייב מיתה. ומיושב הל"ע דהל"ק ועי' לעיל (יח) תד"ה אתיא : **בא"ד** (כ"ד) וקרא דוהגרת כו' בר"פ ובסנהדרין כו' כצ"ל :

דף כד ע"א גמרא באצבע ולקח מלמד שבל"ת קבלה אלא בימין. ותימה על התוי"ט בשם הרמב"ם שכ' וחכמים למדין יד מאצבע. דהרי מבואר בסוגיין דמאצבע גופיה דכתיב בקבלה (דסברי דבאצבעו אולקח דכתיב לפניו נמי קאי כדאיתא לקמן) ילפי. ועוד דלא מצינו כתוב יד בקבלה. ועוד דיד מיד גופיה דכתיב גבי מצורע שמיר גבי שמן ילפינן כדלקמן ובמנחות (י). ועי' בלשון הרמב"ם עצמו דלא כתב כן : **רש"י** ד"ה הואיל ורצפה וד"ה וכלי שרת נראה דגירסתו היה מקודשת מקודשין. אבל גי' התוס' מקודשת. מקדשין וכ"ה גי' הרמב"ם בפי' והרע"ב אחריהם. והתוי"ט ל"ד נסעתיקו פרש"י על פי' הרע"ב. ובדוחק יש לכוון גם פרש"י לפירושם : **ד"ה** אלא א"כ. הוא דאיכא למידרש נמי כו' כצ"ל : **ע"ב גמרא** ארבב"ח אריו"ח כ"מ שנאמר כו'. בכה"מ המצויינים במסה"ש איתא בשם ר"ל. וכן בפרש"י כאן ד"ה תרתי בעינן איתא בש"י וקאמר ר"ל. ובד"ת התקינו המגיהים ריו"ח וטעות הוא בידם : **שם** אמר אביי פליג בברייתא. כה"ג בריש עירובין : **רש"י** בסה"ע. שיאחז בכלי כו'. ובמנחות פי' יתנהו בימין בתוך הכלי. ובאמת תרוייהו בעינן בימין כדמוכח שם (ז) א"כ צריכת ג' כהנים ע"ש : **תד"ה** במקרא. בפ' השואל (דף לה כצ"ל) כו' למ"ל דההיא ר"ש כו'. פי' דבריהם במנחות (יט) שבאו ביתר ביאור : **ד"ה** והכי. ועוד אור"ת כו' דההוא תנא דזאת התורה כו' כצ"ל : **בכה"ד** (בד' הסמוך) ילכן הולך לשנויי כדי נסבה לרבנן כצ"ל :

דף כה ע"ב רש"י ד"ה מים שבתוכה. ופסק לה חומתייהו כו'. ועי' בר"ש פ"ט דפרה מ"ג שהשיב עליו מכ"מ דמוכח דבשאי לערות מכלי שמלא בו לכלי אחר ולקדש בו. אבל הכא אפשר לומר כיון דהמילוי כראשון אינו כשר לקדש בו שלא נתמלא לשם קידוש הוה כמו המפנה את המעיין לתוך הגת כו' דשם פ"ו ואף דשם איירי שהפסיקן כדפי' הרע"ב וכדמשמע בר"פ דמקואות (והכא משמע שעדיין מזנק והולך) י"ל דכלי גרע טפי וכמו מעיין שהעבירו ע"ג השוקת (שם) : **ד"ה** נתן ידו. ונתן ידו למעלה כראשו לעשות כו' כ"ה לשון הר"ש :

דף כו ע"א גמרא אלא אימא חתך וא"כ קבל כשרה כו'. ק"ל מדוע כשרה הלא קודם שחתך ונפסל השמנונית שבגלגל. היא נפקא מעט מעט לתוך שאר הגוף (ומאי מהני כשחתך אח"כ הואיל דכבר פרוש מתנו) וכשמקבל יוצאה עם הדם לתוך המזרק [ועמש"כ במעילה (ח ע"ב) בס"ד] : **שם** ה"נ בבוא"ם כו' עד שיבא כולו לא"ת. כה"ג דרשינן בכתובות (כה) : **רש"י** במשנה ד"ה ע"ג הכבש. שיהא יסוד המזבח למטה כו' כצ"ל : **ע"ב** ד"ה לא דהא בעוטה במחשבה קיימינא כצ"ל : **תד"ה** ומי. ומיהו קשה לרבנן דל"ל רואין כו'. פי' תוי"ט שם מי"א :

דף כז ע"א גמ' תנן חישב ליתן כו'. תיבת כו' דאיתא לקמן אחר ואליבא דר"י צריך למחקה משם ולהעמידה כאן אחר תיבת תנן : **רש"י** ד"ה לא נחלקו. דבעינן למימר הס"ד. וא"כ מה"ד שר' יוסי : **ע"ב גמרא** ל"נ אלא בניתנין כו' בחוץ שנתנן לפנים כו'. על"ק ופ"מ. ובקל י"ל דלא מיירי כאן מחטאת וכחכמים דלקמן (פא ב) במשנה : **במשנה** או מקצת אימוריו. ק"ל מדוע לא תני כזית מאימוריו כדתני באכילת בשר או כזית מבשרו. דהא גם בהקטרה בעינן כזית דוקא פי' ס"פ ובפ' דלקמן (לא) במשנה וכדיליף לה בר"פ הקומץ רבה בגמרא. ולקמן (כט ב) במשנה איתא ג"כ כל השוחט כו' דבר שדרכו להקטיר כזית כו'. ובגי' שבמשניות ליתא גם שם תיבת כזית. אולם בגמרא ס"פ מוכח דגרסי' שם כזית ע"ש היטב : **שם** לזרוק דמו למחר. כלומר חוץ לזמנו. דאפי' חשב לזרוק בלילה ג"כ פיגול כדאיתא בגמרא לקמן (כו ב) ועי' בפ"ב דמנחות מ"ב בהרע"ב ותוי"ט שם ד"ה לאכול : **שם** לאכול בשרו למחר. עפרש"י. ולעד"נ דמצי איירי אף בשלמים ור"ל דחשיב לאכלו כל יום המחרת דהיינו אף בלילה שאחריו דגם היא נכללת בשם מחר (ובפרט בקדשים שהלילה הולכת אחר היום) וראיה לזה מלקמן (כו ב) יכול יהו נאכלין לאור שלישי כו'. ואע"ג דלא כתיב רק ביום זבחכם יאכל וממחרת וע"ש בפרש"י :

דף כח ע"א גמ' הש"א עור האליה לאו כאליה דמי. פרש"י לענין הקטרה (ור"ל בשלמים ודכוותייהו אבל בעולה דכולה כליל אף עור האליה קריבה דדינו כבשר כדלקמן) אבל מ"מ היא חשובה כבשר דראויה לאכילת אדם ולכן תני במתניתין דאם חשב עליו לאכול הוה פיגול. ודברי הכל"ק בזה בהגה גדולה ע"ש : **שם** עור בית הפרסות (בהמה דקה) ב"ת אלו אשר שבשתים ליתא בחולין : **שם** כי אתא ריב"א אמר רב כו'. עי' הגרי"פ. ול"נ פשוט לגרוס רבה. ור"ל דרבה דלעיל סמיך כו'. ויותר ה"ל להגיה שמואל סמיך כו' : **שם** שהרי כבר נאמר כו' מבשר זבח שלמיו כו' כצ"ל. וכן בפרש"י : **רש"י** ד"ה חוץ למקומו. אם שחט ע"מ להקטיר מאחת כו' כצ"ל : **ד"ה** ממנו. משמע דלא קאי פונה חמא כו' כצ"ל : **ע"ב תד"ה** מסתברא. וכן מתא שבשם כו' כדאמר לעיל הוא (בדף מז) : **בא"ד** שכן הוטר לין מעור בקרב. הגהה שבגליון טעותא היא כמובן וק"ל מדוע לא הקשו כן

מהא דאמר בתחלה מסתברא נותר כו' דדמי ליה בז"ב ולא קאמר נ"כ שכן הותר כו'. יחי משום דאינו הוי נמי בחוץ למקומו. א"כ גם מהכא לא מקשו מידי דהוו נמי בנותר : **בא"ד** ושניהם לא עשה מקריב כקרב כ"נ דל"ל : **בא"ד** ופריך אדרבה חוץ למקומו כו'. על"ק ודבריו תמוהים דכל הני דחשיב שם בפ' ב"ש לא שייכי כאן דכולהו איתנייהו בנותר :

דף כט ע"א רש"י ד"ה דדמי ליה בז"ב. כי פרכינן אדרבה חוץ למקומו כו' כצ"ל : **בא"ד** דנימא דנשיאת עון דגבי מחשבות כו' כצ"ל : **תד"ה** למקום. ולעיל בפ"ק (דף יד) גבי הולכת חטאות הפנימיות כצ"ל : **בא"ד** דשילהי כה"פ קאמר מחשב לניתנין בחוץ ליתנן בפנים כצ"ל : **ע"ב במשנה** חוץ למקומו פסול ואכ"כ. בתוי"ט מביא פ"ז קרא דקדושים פ"ש. ותמיהני דהלא רבא מסיק בסוגיא דלעיל (כח ב) דכולהו מקרא אריבא (דף לי) אתיין ועי' לעיל (כג ב) תד"ה עון פיגול : **שם** ובלבד שיקרב המתיר כמצותו. בתוי"ט העתיק לשון רש"י דמעילה כדכתיב גבי כפר ירצה לכפר עליו. ולא הבנתי כי מקרא זה אינו צריך להגיהו ונראה לו לכפר הכתוב בריש ויקרא. ומה שהביא הוא קרא דלרצונכם כו' דכתיב גבי קרא דלא ירצה. תמוה דקרא זה דפ' קדושים איקמיה אחוץ למקומו לעיל בד"ה חוץ למקומו. ואולי לשיטתא בעלמא נקטיה. ובפסחים (סא ב) מביא רש"י קרא דמיום השמיני והלאה ירצה : **רש"י** ד"ה או להקטיר. ובלבד דליחשיב עלייהו להאכילן כו' כצ"ל :

דף ל ע"א גמרא ואם משאמר ה"ז תמורת עולה נמלך ואמר כו' כצ"ל : **רש"י** ד"ה ה"ג. משום דאמר תמורת תמורת כו' כצ"ל : **ד"ה** יבנה. דא' רבא עדיין היא מחלוקת ממתניתין בתמורת עולה ושלמים בלחלות כו' כצ"ל : **ע"ב** ד"ה דבעא מיניה. דאההוא גופיה כו' בחוץ ובחדא אכילה כצ"ל : **ד"ה** אלא כזית כזית. דלא ה"ל כו' ההיא דכזית וכזית כו' כצ"ל :

דף לא ע"א ד"ה התם איכא שיעורא. וד"ה אבל הכא. לכאורה זה היפך ממה דקי"ל בעלמא דנראה ונדחה גרעא מדחוי מעיקרא ויש לחלק : **ד"ה** לטמא בקל. דאינו נעשה עוד ראשון כצ"ל : **בא"ד** כל אשר בתוכו יטמא כצ"ל : **תד"ה** ואת איזבל. כדכתיב תהיה כל תבואתה לאכול כצ"ל. והוא בויקרא (כה) : **גמרא** בעי רב אסי כו'. נדפס בגליון נ"ל רב אסי. ונראה טעם הגהה זו משום דאביי דקדים לרב אסי אתי לשיפשט בעייתו. ואי משום הא לא איריא. חדא דהיה גם רב אסי קדמון עי' סה"ד. שנית עי' ריש חולין (ע"ב) תד"ה אבא. וה"נ א"ל דגם בימי אביי איבעיא לכו הא : **ע"ב** סד"א כו' אבל הכא דבהאי כי אורחיה כו' קמ"ל. ק"ל דאכתי מה יענה להא דתנן לקמן בספ"ו גבי חטאת העוף ועולתו כה"ג והתם לאו כי אורחיה. דחטאת כולה לכהנים ואין למזבח אלא דמה. ובעולה אין לכהנים בה כלום אלא כולה למזבח. ואולי התם שיגרא דלישנא דהכא תני. וכה"ג תני התם או שמלק ומיצה הדם חוץ למקומו. וכן בחטאת העוף שם או שמילק ומיצה הדם שלא לשמה עיין שם ובמאי פיגל עיין מעילה (ריש דף ט) ובתד"ה לגדדין ובמש"כ שם בס"ד :

פרק ג במשנה ובטמאים. בתוי"ט ולא כי"ל דל"ג דהא כו'. אנכי שמעתי בשם גדול אחד ליישב קושיית התוס' על הלכות א"י שכ' דנשים לא ישחטו מדוע לא קאמר הש"ס משום דבעי למיתני נשים. ואמר דפי' כל הפסולים היינו הנך דחשבינהו בפרק דלעיל. והתם הוזכר טמא. אבל לא נשים. ותמילא לפ"ז מאן דל"ג כאן ובטמאים לא משתבש. אמנם לשון הגמרא משום דקבעי למיתני טמאים לא"ס :

דף לב ע"א שם נתנו ע"ג הכבש. בתוי"ט כיון דהבעלים נתכפרו כדתנן בכפ"ב. ל"ד דבמשנה איתא סתם פסול. אלא דשמואל הוא דאמרה שם בגמרא והביאו הרע"ב שם : **רש"י** ד"ה אם יש דה"נ. דכתיב המקריב כו' בראוי להקרבה כו'. (לעיל כח ב. וכט) מפקינן ליה לדרשה אחרינא. ודרשה זו ל"מ כעת : **תד"ה** ובטמאים. והיו זקוקין להוציאה אף חוץ לחיל והר הבית כצ"ל : **בא"ד** וא"ת וכיון דטבו"י מותר בשאר מקומות כצ"ל : **ע"ב גמ'** אר"י קסבר עולה כולן זבים ונעשו ע"מ כו' א"ל אביי מי דמי כו' דלמא ה"ק מר כו'. לכאורה אכתי קשה מי דמי. התם חזינן דמחו"כ אסור בעזרה רק משום מצות מתן בהונות שרי ליה רחמנא. שפיר אמרינן דגם אם ניתוסף עליו איסורא דטבו"י נמי שרי משום מתן בהונות. דהא לא מצינו דטבו"י לבד יאסר משום מצוה זו אבל זבים דבהדיא אסר רחמנא עלייהו למיעבד פיסחא. וכי משום דאיתוסף עלייהו עוד איסור טומאה יהיו מותרים. וי"ל משום דע"כ מוכח דלא מטע"ז שרי דא"כ אפי' ראה קרי בלילה נמי. אלא ע"כ משום הואיל הוא : **רש"י** ד"ה שחל שמיני. שער נקנור שלא נתקדש כצ"ל :

דף לג ע"א ד"ה הכל בכתב כל פתחי העזרה כו' כצ"ל : **ד"ה** שמא ירבה. לאחר שסמך כו'. משמע דס"ל דקודם שסמך כיון דאיצטלא ליה ליכנס התיר לא אצלו עד שיסמוך. אבל מש"כ נלד פנים. ל"י מאי דוחקיה דאף דנאמר דזה הוי כמו שנטמא בפנים משום דבהתירא נכנס. מ"מ הא קי"ל בפ"ב דשבועות דיצא בארוכה חייב ע"ש : **ע"ב תד"ה** לענין. והקשה כו' וטמא יהיה לרבות טבו"י. תמוה דהרי טמא יהיה כתיב גבי כרת וא"כ אפי' כרת נמי לימייב אלא ע"כ דהתם בביאת כולו. וא"כ גם עשה מנ"ל :

דף לד ע"א גמרא ורבא אמר מחלוקת כו' כיון דלא קרינן ביה וטומאתו כו'. ק"ל הא טומאת הגוף גופיה לא ידעינן אלא מדסמיך לכל טהור יאכל בשר. והלא גם טומאת בשר סמיכא ליה יותר מלטומאתו כו'. א"כ למאי צריך ללמוד למד מלמד ומריחוק מקום טפי ה"ל ללמוד מן כל טהור כו' גופיה ובקירוב מקום : **ע"ב רש"י** ד"ה למעוטי שיריים. שהן נעשין דחויים ע"י כו' כ"נ דל"ל :

דף לה ע"א במשנה לאכול כז"ו ולהקטיר כז"ו כשר כו'. ובתוי"ט ול"ע דהא תנינא לה חדא זימנא בס"פ דלעיל. הנה כבר הקשה רש"י בכיוצא בזה ברפ"ג דמנחות ותירץ דלר"א איצטריך כו' והביאו התוי"ט שם. וה"נ דכוותיה. ואף דמלשון רש"י שם משמע דלא בא לתרוצי רק בבא דלאכול ולהקטיר פחות מכזית. מ"מ בתירוצו מיושבת גם בבא זו וכ"מ שם מלשון התוי"ט. אמנם ק"ל דבתירוצו עדיין לא יתיישב לר' ירמיה שם בספ"ק דמוקי מתניתין דהתם כר"א א"כ כבר ידעינן מהם דאף ר"א לא גזר בכזה. וכן הכא יקשה לר' ירמיה דמוקי מתניתין דס"פ דלעיל כר"א ע"ש בגמרא : **גמרא** אר"א פיגל בזבח נתפגל השליל כו' פיגל באימורין נתפגלו פרים. תמיה אנכי על הרמב"ם שבפי"ח מהל' פסה"ק הל' כ"ג פסק כוותיה לענין שליל ושליא. ושם בהל' ז' בסופה פסק דבשר חטאות הנשרפות אין מתפגלין לעולם (הביאו התוי"ט לקמן פ"ד מ"ד ע"ש) ודלא כר"א ולשיטתו יתפרש יפה מתניתין דלקמן (מג) וכל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח חייבין עליו משום פיגול. וע"כ אין הכוונה שיחשב ע"ד שיש לו מתירין. דהא אם חשב לזרוק הדם או להקטיר הקומץ (שהן עצמן המתירין) ה"ז פיגול. אלא ע"כ הכוונה על המתפגל. והזר מפרש פרים הנשרפין כו' דמן מתיר את אימוריהן ליקרב. ור"ל שיש בהן דברים הניתרין למזבח ולכן ח"ע משום פיגול אבל הבשר שאינו למזבח משמע שאח"ע משום פיגול. (ורש"י נדחק שם לפרש אליבא דר"א). אך לכאורה לפי מה שפירשתי יהיה משמע מלשון המשנה שאמרה העולה כו' ועורה לכהנים. דחייבין על העור ג"כ משום פיגול. והרמב"ם שם לא כתב אלא בשר העולה. ואולי לא כוונה המשנה אלא על עור האליה ועי' לעיל (כח) ובמש"כ שם בס"ד. ובשיטת הרמב"ם הלזו יצלל הרע"ב מגמגום התוי"ט עליו בפ"ב דמעילה מ"ט ולהתוי"ט שם נראה דאישתמיט דברי הרמב"ם הללו. ולדברי ר"א א"ש הא דאמרי' בסנהדרין (מב ב) שכן אדם כו' פיגול ממש בבשר הפרים דמיירי בהו קרא דמחוץ למחנה. ודלא כפרש"י ותוס' שם. ודע דהרע"ב שם פי' דהטעם דמחשבת שליל ושליא אינה מפגלת הוא משום דלאו גופה דזיבחא הם. העתיקם מפרש"י במשנה. אבל ל"ד במחכ"ת. דלר"א ע"כ הטעם משום שאין דרכם ליאכל הוא וכמו שפרש"י כאן והסכימו גם התוס' ע"ש. ומה שלא פי' כן במשנה הוא מפני דהגמרא לפניו ולכן מפרש כפי הס"ד וכמה שכתב התוי"ט בכ"מ : **תד"ה** פיגל בזבח. ושם דחק בתגם כו' דמורה אבה"ד ואין בה לא אכילת אדם כו'. אולי לשיטתם בדבור הסמוך לקמן דזה מיירי בעולת העוף. אבל רש"י שפי' דאלל היינו גיד הנשה מיירי אפילו בחטאת. ובחטאת נאכלת לכהנים כדאיתא בתו"כ ויקרא כפ"ט והשליך אותה אותה ולא חטאת העוף ופי' הק"א דאם ירצה הכהן יאכלנה. ולקמן (סד ב) במשנה וכולה לכהנים. ובדף (סז) במשנה שכן שינה א"ש לדבר שכולו היתר. לכן הוכרח רש"י לפרש הטעם דל"ח לאכילה. ודברי הרמב"ם בפ"ב מהל' מעילה הל"ו שכתב דאסור ליהנות במורצתה דחטאת העוף אחר הזייה לע"ג. ודברי הכ"מ שהביא מגוף תמורה תמוהים מאד דמאי ראיה מעולה לחטאת : **בא"ד** אבל ע"כ ר' אלעזר כו' כצ"ל בל"י : **ע"ב** ד"ה וש"מ. פימה כו' ול"נ משום דסמיך אסיפא הוזה דמה ח"ע משום פיגול וס"ד דאבשר נמי קאי כמו הכיפא דקאי עליה כדקאמר מ"ל ליגה בשר. עי' בר"פ אלו נערות תד"ה נערה :

דף לו ע"א גמרא וליפלוג בניתנין בפנים כו'. עפרש"י ור"ל דממחשב ליתן בחוץ את הניתנין בפנים לא מקשי משום דמתורץ במה שאמר כבר דסבר שלא במקומו כמקומו דמי ועי' תוס' לעיל (כו ב) ד"ה אמר שמואל. ולפלא בעיני דברי התוי"ט שכ' ול"ע כו' שנעלמו מכ"ס פרש"י והתוס' שהזכרתי :

פרק ד דף לז ע"א תד"ה תרי גבי ה' שנתערבו עולות פסחיהם והא כו' ומשני מנ"ת כו'. עמש"כ בשלמי פסחים בדבריהם : **ע"ב גמרא** אלא לרי"ש דמוקי לי' כולי' בבכור מעשר ופסח דל"ק תמורתן מנ"ל כצ"ל :

דף לח ע"א התם חד (קרא ט') לגופיה. מפרש"י נראה דל"ג ב"ת בשבתים ונכון : **שם** וכפר כו' מפני הדין פיטול והלא דין הוא. בסנהדרין (ד ב) כ' רש"י דל"ג תיבת פיטול ע"ש : **שם** א"כ בעלת תורת ארבע קרנות. מפרש"י משמע דל"ג תיבת ארבע ונכון : **רש"י** ד"ה נאמרו דמים למטה. ומיהו חטאת כו' דל"ש בה לשון שפיכה שהיא במתנת אצבע כ"נ דל"ל ומה שבינתיים למחוק :

דף לט ע"א גמרא והשתא יהא שיריים כו'. לעיל (יג) והשתא כמלויים : **רש"י** ד"ה ועשה כאשר

כאמר פסח. כל מתנות דמו שנה כו' כצ"ל: ע"ב ד"ה שמכפרים על עבירת מצוה ידועה. כמותו שמניחין כו' כצ"ל:

דף מ ע"א ד"ה ל"ל אלא לר"ש. דבהאי קרא איתקש פר כהן משיח כו' כצ"ל: ד"ה קרן קרנות. וחוזרים ומלמדים זה מזה בהיקש. ק"ל מהא שכתבו בעל המאור והרא"ה בר"ה (לד) (ורמזתי עליהם שם בד"ה ה"ק אי לאו גז"ש) דמהיקשא א"א למיתי את האמור של זה בזה וש"נ בזה ע"ש ויל"ע: ע"ב גמרא. אלא פר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודת כוכבים כו'. לכאורה ה"נ איכא למיפרך מה להנך שכן אין דמן נכנס לפני ולפנים. ואולי דלא רצה למיפרך מפוויות דשלילה במקום דאית ליה פירכא מחיובא:

דף מא ע"ב תד"ה והא בסופו יש לתמוה כו'. עי' ביומא (ג) בתד"ה פר ישוב לזה. ועי' במש"כ שם:

דף מב ע"א גמ' מאן חכמים ר' אלעזר כצ"ל בל"י וכן כולם ובפרש"י. ובמש"כ לקמן (קט ב): ע"ב והא בין בין קתני קשיא. מכאן תמיה אנכי על פי' הר"ש והא"ר בפ"י דאהלות מ"ד על הא דאיתא שם בין מלמעלן בין מלמטן. דהיינו שתיהן יחד. והבאתי דבריהם במו"ק (כ ב) בד"ה ואחותו. וכן מפרש המרדכי בשם ר' יואל הא דאיתא שם בין מאביו בין מאמו ואני הבאתי שם כיוצא בזה מגמרא דקדושין וכן בב"ב (נה ב) הקבוע בין בימה"ח ובין בימה"ג (מאם יש לדחות דש"ה דקתני ובין. ובגי' המשנה ליתא כלל בין ובין): שם והא כיון דתש"ב ביה בפנים פסולה כו הדר כו' כצ"ל ומה שהגיהו מיותר וכן ליתא במנחות: תד"ה כי. הקשה בקונט' בהקומץ ובוחש ומקבל נמי כו' דכי חשיב בחישה או בקבלה כו' כצ"ל:

דף מג ע"א במשנה לוג שמן של מצורע רש"א אח"ע משום פיגול. התוי"ט כתב דלחכמים דלעיל דס"ל דאין פיגול בנסכים כלל מ"מ בלוג שמן של מצורע מודו דנתפגל במחשבת מתן שבע ובמתן בהונות (מש"כ במתן בהונות לא נראה כלל כדמוכח לקמן (מד סע"א) בגמרא ובפרש"י. אבל בשעת מתן שבע לכאורה יש מקום לומר כן וכרב יוסף שם אליבא דרבי). ויש להוסיף עוד דר"ש דס"ל דאין בו פיגול כלל אזיל לשיטתו לקמן דכל שאינו על מזבח החיצון אח"ע משום פיגול. וביותר לפמש"כ התוס' במנחות (עד ב) ד"ה איכא מתנות שהיו על הפרוכת. רק דלפ"ז יקשה על הרמב"ם שפסק כר"ש. אולם איפתמיתני' דהא דרב יוסף איפכא שם ואסקינן דלכ"ע אין מתנותיו מפגלין: רש"י ד"ה לוג שמן. שיריו נאכלין עתוי"ע. ול"נ פשוט דכוונתו משום דאין פיגול נוהג אלא בדבר שיל"מ בין לאדם ובין למזבח. ותה"ע פסק הרמב"ם דפרים ושעירים הנשרפים אין פיגול בבשרם כאשר הבאתי לעיל (לה) ע"ש. ולכן אנכי תמה על הא דאיתא לקמן (מד ב) בברייתא לוג שמן כו' ח"ע משום פיגול מפני שדם (האשם) מתירו לבהונות והכי הל"ל שדם מתירו לשיריו לאכילת כהנים: ע"ב גמרא בשה"ע ואי ל"נ כו' דיו לבמה"ד כו'. הנה רש"י ל"ג לה משום דהא קלות נמי במיתה. ולע"ד י"ל דהש"ס פריך לפום מאי דתני בברייתא הייתי אומר על הקלות בלאו. א"כ היאך קס"ד למימר דעל החמורות במיתה הלא יש לנו למימר דיו: רש"י ד"ה אבר דמחבר. איכא למימר כיון כו' כצ"ל: ד"ה בבשר שלמים. ואין מפריש טומאתו כצ"ל: תד"ה נאמר. היינו דלהוי שלמים ל"ר. ולע"ד נ"פ משום דכתיב זבח השלמים ושייך שפיר ל"י על הזבח:

דף מד ע"א גמרא על הקלות במיתה לכך כו'. עצ"ק ודבריו תמוהים. דתירוצו דאי לא כתיב מת גבי תרומה ה"א דתרומה במת בכרת. מה"ת דיו לבמה"ד להיות כנידון וקושייתו אינה כלום. דהא לא כתיב מת גבי תרומה בפרש. ואיכא למימר דמשום מעשר נכתב כדמסיק דל"ת חמורות עה"ק נמי במיתה: ע"ב גמ' לוג שמן כו' מפני שדם מתירו לבהונות. עמש"כ בזה לעיל (מג): רש"י ד"ה כ"ד כו'. האי דאצטריך קרא כל לרבויי ול"נ ליה מקרבנם כצ"ל: ד"ה להזות דמה לאחר של פנים הס"ד ואחר כך מס"ד הריני מזה:

דף מה ע"א במשנה דברי ר"ש ר"י מחייב. בתוי"ע ומכאן שתיהם כו'. פי' בבה"ז שייטב בטוב דבכי הכ"מ: תד"ה דומיא (בע"ב) פגם וגהנה במעילה וממעטינן במחובר כו' כצ"ל: ע"ב במשנה אבל העצים כו'. בתוי"ע בשם פי' הרמב"ם או הקריב עצים כו'. נראה משום דמשמע ליה דבאכילת עצים אפי' לת"ק פטור דלא שייך בהו אכילה כלל וכמש"כ התוי"ע לעיל במ"ג בד"ה והלבונה. אבל קשה דמ"מ ה"ל לפרושי בלבונה וקטורת ג"כ לענין הקרבה נמי. ועוד קשה דבגמרא מוכח דלא מיירי אלא באכילה: רש"י במשנה ד"ה ה"ג נותא כו'. ול"נ שכך פי' רמב"ק כו'. אולי הוא ר"ת ולי נאמר: ד"ה אבל. כדמרבינן להו מוהבשר יתירה כו' כצ"ל:

דף מו ע"א ד"ה בשלי מלוגים. מדלא כתיב כו' ולא יחלו כצ"ל (רש"ק). וכן היה הגירסא לפני המהרש"א בסנהדרין (נא) וכ"כ המהרש"ל שם (פג) בתד"ה חילול דרבים: ד"ה והרי תה"ד. ותורם אה"ד מלא המחתה. עמש"כ בפסחים (כו) ע"ד: תד"ה ה"ג. והכא מ"ל מדתני לוי ולעיל כו' כצ"ל: ד"ה חד. וי"ל דמוקמינן מיעוטא בנותר כו' אע"ג דאין בהם פיגול יש בהן איסור טומאה דמרבינן כו' כצ"ל. וכוונתם נ"פ דיותר מסתברא למימר דמיעוטא קאי אנותר דלא כתיב בהדיא בקרא דאשר הם מקדישים רק מרבויי דלא יחלל: ע"ב ד"ה אבל. וא"ת והאמר ריו"ח לעיל ס' כצ"ל: במשנה א"ר כו' שהוא תנאי ב"ד. כה"ג אמר ר' יוסי עצמו בסוף טבול יום ובפ"ז דדמאי מ"ג:

פרק ה דף מז ע"ב גמרא ב' כהנים מקבלין את דמו אחד ביד ואחד בכלי כו'. במשנה מ' בפי"ד דנגעים איתא אחד בכלי וא' ביד וכ"ה בתוי"כ. ובתוספתא שם פ"ט הובאה שם בר"ש ובא"כ איתא להדיא זה שקבל בכלי מקבל תחלה וזה שקבל ביד מקבל אחריו ואם שינה כשר. והרע"ב ל"ד שכ' שלאחר שקבל כהן אחד למקצת דם בידו היה כהן אחר מקבל הדם בכלי. והרמב"ם בפ"ד מהל' מחו"כ ה"ב לא ביאר נ"כ דלכתחלה צריך לקבל בכלי תחלה. רק בזריקה על המזבח כתב שתהיה תחלה ואח"כ על התנוך ובהונות ע"ש ול"ע:

דף מח ע"א גמ' איידי דנכנס דמן לפני ולפנים חביבא ליה. לכאורה הת"ל דאיידי דאתיין מדרשה רחוקה עפי. דבחיצונות מ"מ כתיבא בהו מפורש במקום אשר תשחט העולה כו' דהכתוב מדבר בנאכלות כדלקמן ר"פ דם העולת. וכן ושחט את החטאת במקום העולה כתיב מפורש בחטאת חיצונה. אבל פנימית לא ילפינן אלא מיתורא כדלקמן: רש"י ד"ה גמר באיל באיל. כתיב ביה (ר"ל באשם בפחה חרופה דביה קיימינן) באיל האשם ובאשם מעילות נמי כו' כצ"ל דל"ל. ור"ל דלא יליף מזה אלא אשם שפחה חרופה (וכדמשמע פשטי' דגמרא) דכתיב ביה באיל האשם כדכתיב באשם מעילות. משא"כ בא"ת ואשם גזילות דלא כתיב בהו אלא איל לא מני למילפינהו בזה להכי איצטריך בהו גז"ש דבערכך. והרע"ב שכתב בפ"ו דכריתות מ"ו „ואשם ש"ח הואיל והוא איל כו'" ע"ש דמשמע דמפרש דיליף בבמה מצינו במה שהוא איל כמותם לפיכך אף הוא בכסף שקלים. ל"ד כלל. דא"כ א"ת וא"ג נמי • וגז"ש דבערכך ל"ל. והוא עצמו הביא שם גם הגז"ש דבערכך: ע"ב ד"ה דכתיב בכשבה. תנהו לענין לפנימיות כו' לעיכובא. הן גם לחיצוניות-גופייהו נצרך עיכובא וכדפריך הגמרא בתר חטאות נמי אשכחן למצוה כו':

דף מט ע"א גמרא לפי שיצא כו' לידון כו' בבוהן כו' ואוזן כו'. בקרא כתיב אוזן ברישא והדר בוהן. וכה"ג דקדקו התוס' במנחות (מ ב): ע"ב רש"י ד"ה והתם. ואילו קרחת וגבחת כתיב גבי נתקין כו' וזה בשער לבן. תמוה שמערבב קרוה"ג בנתקים. והתם שני ענינים נפרדים דקרו"ג מיטמאין בד' מראות כדכתיב כמראה צרעת עור בשר. ושער לבן או צהוב אינן סימן טומאה בהם (עי' בספ"י דנגעים ובתפארים). ונתקים מטמאין בכל המראות. ושער צהוב בהם סימן טומאה (ע"ש ברה"פ). ועוד פרוח בנתקים דטהור-ילפינן בת"כ מן ואיש כי ימרט ראשו כו' טהור הוא הביאוהו המפרשים בת"ע שם. והכא יליף מן מראשו ועד רגליו. וכן תימה על הרמב"ם שבנגעי בגדים בפי"ב מהל' ט"צ הל"ח פסק דפרח בכולו טהור כר"כ שלפנינו וגבי קרו"ג שם פ"ה לא הביא ד"ז דפרח בכולו טהור. אם לא שגם הוא הולך בשיטת רש"י וגבי נתקים הביא ד"ז דפרח בכולו בספ"ח שם. ועי' במל"מ שם בפי"ב. ובדבריו ובשיטת הרמב"ם והרמב"ן שהביא התוי"ע בספ"י ויו"ע פרש"י והרמב"ם. אבל העיקר נראה דהכא הכוונה על בהרת שנעשה בקרו"ג ואינו ענין להא דפריחה בנתקים שהביא המל"מ שם:

דף נ ע"א ד"ה שם שם. ובמעשר כתיב ואכלת כו'. עמש"כ ע"ד במגילה (ח): תד"ה אמר. ור"ת גורס אמי אמרה ואמי שם חכם וביבמות כו'. ואנכי תמה דמה לו לשבש הספרים הלא אשכחנא ג"כ אמר שם אדם (ירמיה כ'. עזרא ב' י'. נחמיה יא). ובכ"ד משמרות כהונה בד"ה א' כ"ד נמנה הי"ו אמר. ובגמרא ערכין (יג ב) נזכר ג"כ. ומדברי התוס' הללו שאתרו למלוא אמי שם חכם ושבשו הספרים ולא רצו לפרש אמר שם חכם יען לא מצאו שם זה בש"ס נדחה מה ששמעתי בשם חכם אחד לפרש בנדרים (י ב) מהו אמר שמואל כו' דמהו שם חכם. אולם בנדה (נט ב) כתבו דקלא שם חכם אף שלא נמצא במקום אחר שם זה. ובההיא דנדרים נ"ל דמהו הוא כמו מאן דהוא בחולין (נ) בילה (כז) ע"ש פרש"י וליטנא דנדרים משונה כמש"כ המפרשים: גמ' ונאמר להלן ראשו וכרעיו כו'. עמש"כ בזה ביומא (סח): תד"ה מה להלן. וא"ת כו' כיון דהוה סימנו וד"א כו' אין זה היקש אלא גילוי כו'. לכאורה י"ל דלעולם זהו היקש גמור וקי"ל דדבר הלמד בהיקש א"ח ומלמד בגז"ש. ולכן דייק שפיר מזה דדבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בגז"ש ואגבו נלמד ג"כ עמו את הבא בהיקש עמש"כ התוס' בס"פ בד"ה היינו: ע"ב רש"י ד"ה מלמד בק"ו ומה היקש שאינו מלמד בהיקש כו' גז"ש המלמדת בג"ש כו' כצ"ל:

דף נא ע"א רש"י ד"ה שקבלו פסולין. או זכקו כו' כ"כ דל"ל עיין לקמן פז ע"ב

דף נב ע"א גמרא ק"ו לפר כה"מ שמפיר נשיא כו' יכול יעכבנו. שפרש"י. וקשה דהא נלמד לאתויי יסוד מעשרי כדלעיל (נא): רש"י ברס"ע או אינו כו'. ג"ת הללו שייכים לדבור דלעיל המתחיל ה"ג והנקודות דלפניהם למוחקם: ע"ב גמרא לא אם אמרת בתחתונים שכתנו למטה כו' כצ"ל: תד"ה תאמר. מעולת העוף שגופו למטה. פי' לקמן (נד) ברש"י ד"ה ומתלה תדמה ובתד"ה ואי ותנין:

דף נג ע"א גמרא אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו. נסתפקתי (לפי מה שכתבתי במדרש איכה בפתיחה דוזכור את בוראך. דכשיורד מן המזבח צריך לילך דרך אחוריו ופניו למזבח ע"ש) אם צריך להקיף לימין דהיינו מן הדרום למזרח ולצפון ולמערב עד הקרן. או פונה לשמאל שהוא סמוך לקרן. וראיתי לרש"י לקמן (סג ב) במתניתין בשופה שכתב ולג"ד שנעשים בה למטן אינו עולה ואינו מקיף אלא עומד על הרצפה בקרקע. לא הבינותיו דאם כוונתו דכיון דאינו עולה רק שעובדם בעומדו על הקרקע אינו בדין דהקפת ימין. ז"א כדמוכח ביומא (נו ב) גבי זריקת דם התמיד ע"ש ובפירושו. וגם (נח ב) ובמ"מ סוגיא. ואם ר"ל דא"ל ליקרב לשם אלא עומד באשר הוא עומד ועושה עבודתם. גם ז"א דהלא הגבה צריך ליגע הכלי בקרן. וחטאת העוף ג"כ ילפינן מינה. ובשפיכה נמי צריך לילך עד היסוד דשפיכה היא בקריב כדפירש' לעיל (לז). ולענין ספיקתנו תמצא מבואר ברש"י לקמן (סב ב) ד"ה שני כבשים. וע"ש דמוכח מדבריו ג"כ דיורד מן הכבש דרך אחוריו ופניו למזבח: רש"י ד"ה וחומר. מוסך כו'. נראה כוונתו לפרש וחומר דהוא מלשון מרוח בכיפך אתוון ור"ל שהוא ממרח את הדם שלא ישאר ממנו מודבק באצבעו. ונראה שלא היה בגירסתו תיבות מלמעלה מלמטה שלפנינו בגמרא וכמו שהעתיק. ולהרמב"ם בחבורו פי' אחר בזה ע"ש ולפירושו א"ש תיבות מלמעלה מלמטה והכוונה שסומך את הדם באצבעו מלמעלה שלא יפול לארץ ומלמטה לצד הגוף שלא יתפשט להלאה: ע"ב תד"ה העולה. ולא נהירא דכולה כו' דמלוה במתן שיריים. פי' לעיל (נא) ברש"י ד"ה אל יסוד הג' שכתב אם נשאר כו' וכ"כ (בר"ד לז) משמע דדעתו ג"כ כהר"ת: ד"ה ק"ק. אבל יוצא כו' ניתא כו'. והתוי"ע כ"ע ואני אומר אף יוצא כו'. ואני אומר דפשוט דכוונתם על יוצא דחוץ לקלעים ועי' לקמן (ס"ד פא) בגמרא:

דף נד ע"א גמרא ת"ש נמצא פורח כו'. תימה דזה הלשון לא נמצא במשנה ולא בתוספתא רק סתמא דגמרא מתלה לה לקמן כן. ושם אזלא אליבא דלוי ע"ש בתוס' ובמש"כ שם. וא"כ מאי מקשה מזה על רב: תד"ה רב. וק"ק ליפנא דמתניתא לרב דתניא כו' כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה ועלית. קרי עלייה משם כו' כצ"ל:

דף נה ע"א ד"ה קק"ד. נפסלים בטבו"י וביוצא. עי' לעיל (נג ב) בתד"ה קק"ד ובמש"כ שם: במשנה שחיטתן בכ"מ בעזרה. בתוי"ט כ' וילע"ד אמאי שינה כו'. לי יש דקדוק יותר בזה דלקמן רפ"ו (סג) דתני נקמצות בכ"מ בעזרה ונאכלין לפנים מן הקלעים. אבל נ"ל משום דלאכילה לא בעינן לפני אה"מ ובשר אפי' לידי לדדין כדמסקינן לקמן (נו) להכי תני לפנים מן הקלעים לכלול גם אותם. משא"כ בשחיטה שפסול נ"ל כמבואר שם ופרש"י כגון לשכות להכי נקיט עזרה דמשמעה מקום הגלוי ולמעוטי הלשכות. אך ק"ק דהא אפי' לשכות הבנויות בחול דהמה חוץ לקלעים רק דפתוחות לקדש אוכלין שם קק"ד כדאיתא שם. וי"ל כיון דפתוחות לפנים ואין יכולין להכנס בתוכן אלא דרך פנים שפיר גם הם נכללין בשם לפנים מן הקלעים. ודע דבתוי"ע ד"ה בכל העיר בסופו שכ' וה"נ קשה דה"ל למיקטע חוץ ממחנה ישראל. ע"ש ונ"ל בכל מחנה ישראל כלשון המשנה בפרק בתרא: רש"י שם ד"ה ליום ולילה. ותניא תודת שלמיו כו'. הוא לעיל (לו): ד"ה המורס בסופו. ונאכלין בכל העיר. השמיע בכל מאכל: ד"ה עזיר. במדבר כל דגל בתוך אסיפת דגלו. הוא תחום גדול ול"י מאין לקח זה דלכאורה כל דגליהם ביחד משמע שהוא מחנה ישראל: גמרא רא"ה כו' שיכול והלא דין הוא ומה קק"ל שהוכשרו בכל הרוחות כו'. רבים מתקשים בפתרון ק"ו זה • ול"ל דהכוונה היא כך. מה קדק"ל שיש להם מקום מרווח לשחיטתם לא הוכשר מקומם לקק"ד בכדי שלא ידחקו עליהם את מקומם. קק"ד שאין להם אלא מקום קטן א"ד שלא יוכשר אותו מקום לקק"ל בכדי שלא ידחקו עליהם את מקומם. וסברא זו תמצא בגמרא בר"פ דלקמן: ע"ב גמרא לול קטן היה אחורי בהכ"פ כדי להכשיר כו' כ"כ דל"ל ותיבות גבוה שמונה אמות יש למחוק וכ"כ להדיא מתד"ה שנים. והטעות נפל מהא דלעיל גבי פספסין: רש"י ד"ה וחד להכשיר לצפון. דמאי קדושתיה דלפון מדרום כו' לפ"ז ק"ל קצת ליפנא דקרא בויקרא (יד יג) במקום אשר ישחט אה"ח כו' במקום הקדש. דהכי הכוונה היא דישחט בצפון דוקא (עי' לעיל מט) וא"כ מאי זה שמשמעו במלות במקום הקדש הלא כל הרוחות קדושתן שוות. ולפרש"י בחומש שם והוא מתו"כ שבא לבלול מקום עמידתו שהוא שער נקנור שלא נתקדש בקדושת עזרה א"ש: ד"ה לאכילת קק"ד. קס"ד כו' בעי' פתח כצ"ל:

דף נו ע"א גמרא תני תנא קמי' דר"נ כל העזרה כו'. תימה דזו משנה מפורשת רפ"ס דמדות בלשון זה ממש: שם מנין לדם שנפסל בשקה"ח כו'. עי' בתוס' ובש"א סי' ו"ז. ולע"ד נ"פ דר"ת לענין מחשבת פיגול דאם חשב לזרוק הדם בלילה הוה כמחשב למחר כדאיתא לקמן (בע"ב) דהי מכיום לוותו ה"א דהוה כמו שחשב שיקריבוהו פסולים דכשר כדלעיל ספ"ג: תד"ה מנין. ואי לר' יהושע האמר כו' אלא בהקטרה וא"כ קרא דהכא ל"ל. עמש"כ בס"ד בב"ק (עו ב): ע"ב במשנה שינה באכילתן כו' ונאכלין בכל העיר כו'. יל"ד שהרי הפסח נאכל ג"כ בכל העיר. ואולי כמש התנא בזה דהפסח אינו נאכל בשתי מקומות עי' פסחים ס"פ כ"ל. והא דלא חשיב לה הכא בפסח כמו שחשב שאר הדברים משום דלא חש להאריך כיון שכבר באר זה במקומו במס' המיוחדת לו ודי לו כאן ברמז מעט ונכון בס"ד:

דף נז ע"א גמרא הוסיף לך הכתוב הויה אחרת. ופרש"י כמו זו הבאה לו בהיקש. וקשה א"כ היה לנו להוסיף יום ולילה ויהיה נאכל לב' ימים וב' לילות ועי' בכורות ר"פ עד כמה בגמרא: רש"י ד"ה למו"ש של שלמים. ולקמיה פריך ולמא לגבי תודה אקשינן:

פ ו דף נח ע"א תד"ה קדשי. ושמא הא דנקט דיעבד כו'. לי משנה ארוכה (לקמן פד) עולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד. ומוקמינן לה שם בגמרא (פה) בכשרה: גמ' השחת כולו לעולה כשר כולו לשלמים מיבעיא ואידך אילטריך כו'. נראה דפליגי כעין פלוגתת ר"א ות"ק לעיל (נה) לענין לפון בשחיטת קק"ל. ור' יוסי כר"א וריב"י כת"ק ולפ"ז לא א"ש מה שפרש"י בר' יוסי שהשלמים כשרים אף בלפון מק"ו: רש"י ד"ה מאי כנגדן. ואפי' סמוך לכותל העזרה לפוני כו' מכנגד זוית כו' כצ"ל: ד"ה באומד ה' שאין. כך ביאורו כו' שהוא חלק. ר"ל שאינו היו הגחלים מונחים לבורים בגומא שיה בנקל לחתות מתחת של שהה אף בפחות מה' שאין. והגהת הל"ק נל"ל: ע"ב ד"ה א"כ אדא. וי"א אמות מזוית פתח היכל כו' כצ"ל: תד"ה הא. ובתוספתא כו' נכנסים כו' שלא לחוץ ידו"כ דר"ת וחכמים כו' כצ"ל. מה שהקשה בגס"ש תמוה. דאדרבה כיון דא"ג לר' יוסי כולי' מזבח בלפון לא היה יכול להיות הכיור נגד המזבח:

דף נט ע"א גמרא א"ק לפונה פיהא לפון פני מכלים. ק"ל א"כ דס"ל כוליה מזבח בלפון קאי וס"ל ג"כ דרשה דלפונה. ע"כ א"א שיהא הכיור נגד המזבח ול"ע טעמא מקרא דואת המזבח שם פתח כו' מזבח בפתח א"מ כו' ול"ע: רש"י ברה"ע מזבח העולה שם פתח משכן א"מ כו' כצ"ל: ד"ה ומוקמיה בין המזבח ולהיכל בלפון. בסתימת כותל ההיכל ממזוזת כו' כצ"ל: ע"ב ד"ה כי גמיר ג"ש דרבוע כו' כצ"ל בלי י' וכן כולם:

דף ס ע"א גמרא קק"ד מנלן ת"ל קדש קדשים. נ"ל לפרש משום שנותן טעם כי קק"ד היא מוכח דעושי הסבה הגורמת. א"כ כל קק"ד נמי. ובזה מתורץ תמיהת התוס' משום דדרשה דגופי' דקרא עדיפא ליה. ותמיהתם איננה רק לפי מה שפירשו דיליף מג"ש וכפרש"י:

דף סא ע"ב גמרא מעיקרא סגור כו' אמות כאדמה כצ"ל בכף וכן העתיק הרע"ב בפ"ג דמדות מ"א:

דף סב ע"א גמ' ת"ל איזהו כרכוב כו' תרי הוי כו'. עמש"כ בזה דבר נכון בס"ד בחדושי לס' נת"ע (בדף קג): רש"י ד"ה והכתיב. ומגיע למעלה עד מתחת לכרכוב. ראיתי להעתיק פה מאשר כתבתי בחדושי על פירוש רש"י בחומש בכדי שיתבאר לך מעשה הכרכוב והרשת אשר רבים נבוכו בו. וז"ל שם בפ' תרומה (כ"ז ה) בפרש"י והיה רחבו (של הכרכוב) אמה כו' נמצא שהמכבר רחב אמה. ונראה פירושו דכיון שהגיע (ר"ל הרשת) עד חצי המזבח והיינו מלמעלה למטה. ע"כ לא היה רחבו יותר מאמה. חשוב ג' אמות משפת כרכוב ולמעלה כמו שפי' ברה"פ אליבא דר' יוסי (ועכ"כ ר"ל עם גובה הקרנות ולא הוי דומה למזבח עולמים שהיה ג"א לבד הקרנות. או דר"ל ג"א משפתו התחתון. אבל בפי' לזבחים (ס) ד"ה משפת סובב. נראה שסובר דהיה ג"א לבד הקרנות כבב"ע וכרכוב היה כל שהוא וכ"כ בפי' שם (סב) ד"ה חד לנוי). ואמה רוחב הכרכוב (באמת זה ל"י מנין לו אולי מלא כן בברייתא דמלאכת המשכן) ואמה רוחב הרשת ס"ה א"א חצי גובה המזבח. וה"א התחתונות לא היה מוקף כלל. וכ"כ בפי' שם (סב) בד"ה חד לנוי. ורחבו מגיע למטה עד חציו. וע"כ נ"ל כן דהכי הטבעות היו קבועות ברשת. ובשבת (לב) קאמר עליו וגמירי דכל טונא דמידלי במוטות תילתא מלעיל ותרי תילתא מלתחת (ונראה משם דלא חשיב גובה הקרנות הואיל דלא היה אלא אמה על אמה ומפרש"י שם א"כ כן. ונ"ל לפירושו דשם דג"א דמשפת סובב היינו עם הקרנות והכרכוב היה רחב כ"ש ומתחתיו היה הרשת רוחב ב"א ודו"ק) כתבתי כ"ז לאפוק מביאור נתה"ש דנראה מדבריו דהמכבר היה קבוע מקרקעית המזבח ולמעלה עד חציו (וכת"ק מפרש"י לעיל (נג) ד"ה הרשת) וכ"כ מהל"ק מהגהתו בפרש"י כאן למטה במקום למעלה ע"ש. ואישתמיטתיה הגמרא דשבת שהבאתי דלדבריהם היה ע"כ חציו מלעיל וחציו מלתחת. אם לא שיאמרו דהטבעות היו להבות הרבה או שהיו כפופין למעלה עד תרי תילתי גובה מתחתית המזבח. ולכאורה ע"כ נ"ל כן דאל"ה אין צורך למאי דקאמר שם וגמירי כו'. דע"כ מוכח בלא"ה דינא דהמוציא למעלה מעשרה חייב ודו"ק: ודע דהסוגיא דשבת שהבאתי אזלא אליבא דר' יוסי לעיל דמזבח של משה היה גבהו שרבב אמות. ודאיה למש"כ הרמב"ם בפ"ג בית הבחירה ה"ם כותים. והכ"מ כתב שם דיתמא דגמרא בצי'

בפ' שתי הלה"ס כוותיה וכוונתו (לדף נט ב) גובה המזבח כמה הוי עשר אמות ופרש"י כדאמרי' בזבחים כו' וזהו לר' יוסי. ובעניותי אתמה על פירושם דר"פ בעיני דפ"כ ל"פ אלא במזבח דמשה אבל דב"ע דביה איירי הסוגיא לכ"ע היה גובהו עשר. וראיה לזה מיומא (כז ב) דלא מוכיח ר"א ב"א דפליג ר' יהודה אמתא דמדות מהא דדפ"ג שם דסתמה דגובהו היה עשר אמות: ע"ב גמרא עומד על בנים עשר בקך כו' כצ"ל כדכתיב בקרא ותלת עמודים למחוק: רש"י ד"ה ומעלותיהו פנות קדים כצ"ל. וכן לקמן בד"ה ופרכינן נ"ל נהי דפנות קדים כו': בבה"ע נ"ל מובלעים בשתי אמות של מזבח: תד"ה שיתין. והוה ליה לבנוי כו' כצ"ל. ומש"כ בגליון דהפ"מ הגיה דבריהם בל"ע. וכן הצ"ק נמגס בדבריהם ע"ש. לי כוונתם פשוטה. דר"ל דלרב שלא היה המזבח במקום הכבש רק ל"א אמה מצפון לדרום לא ה"ל להקשות אלא ק"ג הוי. וכן הגרלן לא ה"ל להזכיר היסוד כלל ועי' רש"ק:

דף סג ע"א גמרא חוץ מכבשו של מזבח כו' פי' רש"ק. ועמש"כ עליו בעירובין (נח ב): במשנה המנחות כו'. קשה מ"ט מפרשן קודם לקרבנות העוף הלא הם קודמין להן כדלקמן פ"י. ועי' לקמן (סד ב) תד"ה חטאת. ואולי משום דזוטרן מילייהו הכא דכל פרטי דינייהו מפורשין במקומן במס' מנחות והכא לא תני להו רק אגב דתני בפרק דלעיל מקומן של עבודה הזבחים ומקום אכילתן דהנאכלין וזמנן ולמי. פסיק ושדי להו. וק"ל דלא תני בחטאת העוף דיני אכילתה: רש"י ד"ה לפנים מן הקלעים. דכתיב כו' וסמיך ליה כו'. הן בפרשת וזאת תורת המנחה גופה כתיב תאכל במקום קדוש בחצר א"מ כו' כל זכר כו'. וכה"ג דקדק התוי"ט אחריו בפרק דלעיל גבי אשם. ואולי י"ל (גם דקדוק התוי"ט) משום דהכא כתיב ולכל גבייהו: במשנה הב' ושירי הדם. ופרש"י של חטאות החיצונות וכ"כ התוי' לקמן (סד). ולכאורה ה"נ כיון דתני סתמא משמע אף מחטאות הפנימיות. וכמ"ק בגמרא דמייתי ע"ז קרא דכתיב בפהע"ד לבד. וס"ל לסתמא תנא דכוליה מזבח בצפון העזרה קיימא ולכן נותן על יסוד מערבי שבקרן דרומית עי' לעיל (נג סע"א): שם עולין דרך ימין ומקיפין. נראה פי' הגם שא"צ אלא לקרן דרומית מזרחית כגון בעולת העוף לאחר שיגמור עבודתו במה שאינו חוזר על העקב אלא מקיף כל המזבח לימינו אף לחנם משום כל פינות כו' וכ"כ מפרש"י בסוכה. וכמ"ק מהא דלג"ד אלו אי לאו טעמא דיתעשנו הי' מקיף דרך ימין חנם כל הרוחות שלשה. ופרש"י בכאן בשביל צרכי עבודה כו' תמוה בעיני. וכן אינו מדויק לשונו ביומא (מג ב) במשנה ד"ה בכל יום כהנים של' ומקיף את המזבח לעבוד: ע"ב שם חוץ כו' שהיו עולין ויורדין על העקב. הלשון תמוה דהעיקר חסר דלא תני איך היו עולין אם דרך ימין או דרך שמאל (ועי' לקמן סד ב) לשון הברייתא. וי"ל דחסר ב' תיבות וכצ"ל עולין דרך שמאל ויורדין עה"ע וכלשון הברייתא שהובאה בסוכה (מח ב). ועוד אני אומר דשם בסוכה נ"ל תנן התם במקום ת"ר והכוונה על המשנה שלפנינו. וכ"ש בתד"ה ועולת העוף (שבע"א): רש"י ד"ה ומקיפין ויורדין דרך שמאל כצ"ל: ד"ה לג' דברים בסופו. ואינו מקיף אלא עומד על הרצפה בקרקע. אינו מדויק דבשפיכת שיריים משמע שלא היה עומד על הרצפה אלא על היסוד עי' לעיל (סב ב) בפירושו ד"ה שני כבשים קטנים. ועמש"כ לעיל (נג) ע"ד: תוי"ט ד"ה ומוזרין. ותוס' כ' דטעמא כו'. כן כפי שהעתקתו לשון רש"י אין ביניהם כלום. אבל בתוס' סוכה שם העתיקו לשונו שלא יכנס בהילוך בחנם ע"ש:

דף סד ע"א גמרא במה יתעשנו כו'. ק"ק הלא היה יכול לילך דרך הסובב ויפילם למטה מגג המזבח אשר שם המערכה ושנה פי' ספ"ק דיומא: רש"י ברה"ע מה שנדפס בגליון נ"א ולא הוא שבוש: ד"ה לנר. ואפי' הוא מתקרב לכבש כל אמת רוחב הקרן כצ"ל: בא"ד ועומד בדרומה ש"ק. ועה"ג ס"א בצפונה. אבל גי' הצ"ק במזרחה. וכ"ל להגיה בתוס': בא"ד וה"פ שזה נמשך לצד הכבש אמה של קרן כו' עומד כנגדו כו' כצ"ל: תד"ה שירי. דבעי קרן מערבית דרומית כ"ה גי' הצ"ק: ע"ב רש"י במשנה ד"ה היה מתמלא. שמקיף ומקלב כו' כצ"ל ולשון הרע"ב במקרב כו'. ובריש מנחות (סד ב) פי' מילוי סוחט בין אצבעותיו ומילוק הדם הולך למרחוק. יצ"ל ראיה לפירושו דכאן מלקמן בגמרא (ר"ד פה) דמגע להו (פי' לכותל מזבח כשמזה) ופריך הזאה כיא מילוי היא. וכן במשנה דלקמן נטל את הראש והקיף בית מליקתו למזבח. וזה יש לדחות די"ל דדוקא הראש שהוא קלר וקשה לריך לדחקו לכותל (ובזה נדחו דברי התוס' לקמן (סה) בד"ה דמו ועמש"כ שם). ואדרבה משם ראיה להפך. מדל"ק כן ברישא במילוי הגוף. אבל לכאורה יש להכריע כפי' דמנחות מהא דלעיל (עו) אלא חטאת העוף דפסולה בה מחשבה נר"ש המ"ל כו' ואי בתר דנפיק דם איתעביד מצותה מאי קושיא דלמא מדפרים ועד דמטא למזבח. ואי כפי' דהכא יקשה מעולת העוף דלית בה אלא מילוי: גמרא קיר שהפירין שלו מתמלין ליסוד. ופי' והנשאר הוא מה שנשאר מהדם שקלפ ונדבק בקיר המזבח. או דדרשינן והנשאר כמו והנשר והא' יתירה כא' דוהאזניחו (ישעיה יט) והוא לשון נשירה שבדברי חז"ל: שם מי כתיב יִמָּצֵה. כ"ה נקוד בגמרות שלפנינו (ול"י ממי ימצאו) והוא בנין הפעיל. ובתוי"ע כתב כלומר בשו"א ופת"ח והוא מבנין פִּעֵל. ולכאורה הנקוד שלפנינו יותר נכון דומיא דוהזה רישא דקרא. אבל ל"נ לנקדו יִמְצֶה בקל כי לא נמצא שורש זה בתנ"ך רק בנפעל ובקל ביונא לשני ההכא. אח"ז מצאתי בבה"ז ג"כ נקוד כמש"כ: במשנה חטאת העוף כו' מילה דמה שלא למטה כו' אחד חטאת כו' ומיצה א"ד כו'. עי' מעילה (ר"ד ט) ובתוס' שם ובמש"כ שם בס"ד: שם כילד קרב המתיר כמלותו כו' כילד ל"ק המתיר כו' או שמלק ומיצה הדם חוץ למקומו כו' ובסוף המשנה לאכול כח"ז ולהקטיר כח"ז כשר כו'. עי' בכ"ז מש"כ לעיל (לא ב) בס"ד. ומש"כ התוי"ח כאן דאם חשב שתם חוץ לזמנו מ"מ הוי פסול ע"ש. לא מחוור בעיני דהרי בגמרא שם אמר רבא בר ר"ח וא"ח אויר מזבח כמזבח דמי עולת העוף דפסלה במחשבה המ"ל. מדלא קאמר דמפגלה וקאמר דפסלה משמע דאפי' פסול לית בה:

דף סה ע"א גמרא א"ל הכהן לקבוע לו כהן כצ"ל: רש"י ד"ה והקטיר אותו. בכנפיו לא יבדיל כצ"ל: תד"ה דמו. מדלא קתני בה הקיף בית מליקה למזבח. לכאורה הא גם בעולה גופה במילוי הגוף לא תני הקיף כו'. וצ"ל דקברי דדם הגוף יוכל לצאת כולו בלא הקפה. והוכחתם ממאי דל"ת בחטאת הקפה משום דם הראש. ועי' מה שכתבתי לעיל (סד ב) ברש"י: ע"ב גמרא רבא אמר שהייה כו'. בתד"ה ורא"ש איתא כ"פ רבה וכ"נ מדאקדמיה לאביי. ויש לדחות: רש"י ד"ה מאי ביניהו. ולקמן תנן כו'. מה שנדפס בגליון נ"ל תנא הוא שבוש. ראה נר"פ דלקמן:

דף סו ע"א ד"ה מכדי. דאי אזהרה היא כו' אינו מוזהר כו' ולא שמעינן הבדלה האי נ"ל כמו כו' כצ"ל. ותיבות ד"א למחוק: בא"ד מדאתא והקריבו לחלק ללמדנו הבדלה כו' כצ"ל וכן הגיה הצ"ק: תד"ה אלא. מכל לאוין כו'. כל הני דחשבי י"ל דמשום דכתיבי בלשון נוכח לכן לכ"ע הוו אזהרה:

פרק ז רש"י ד"ה עשאה למעלה. כלומר כמעשה אחד מכולן. מזה ג"כ ראיה למש"כ בשבועות (טז) בתד"ה תני בס"ד: ע"ב גמרא פיקה עולת העוף דשני במאי אילימא דשני במליקה כו'. בתוי"ע ד"ה כמעשה עולה בסופו. ואי איתא דמתני' כראב"ש היא בלא"ה כו'. לכאורה לראב"ש מאי משני הא דשינה במליקה לר' יהושע להוליאה מעולת העוף. אם במאי דלא הבדיל הא אמרי דלא פסל בה. ואם במאי דמלקה למטה הא כתב לקמן דלשיטתם לכ"ע לא פסל בה:

דף סז ע"א רש"י ברה"ע ד"ה שמחטן בדרום. שפינה שמן ומעפיהן. לכאורה הצ"ל שמן ומקומן עי' לקמן בגמרא: ע"ב ד"ה חזיין למעלה. כגון דפשיטא ליה כו'. לכאורה גם אם היו כולן ממורבין היה הדין כן. דעולה אחת וחטאת אחת ודאי כשרין. דהשלישית שעשה למעלה ע"כ היתה או עולה מפורשת או מן הסתומה. וכן מהג' דלמטה ע"כ א' היתה או חטאת המפורשת או מן הסתומה. ואולי לשון דאינה כשרה אלא סתומה דוקא: בא"ד האחת יולאה בה ידי חטאת כו' ויקריבו בתנאי כו'. ל"י למה לנו התנאי. אם בראשונה הקריב סתם על שתיהן כמש"כ לעיל גם עתה יקריב סתם ועי' עירובין (לז) ובתד"ה לאיזו: ד"ה ואמאי. בשלמא כו' דה"ל תרי גברי. לכאורה תמוה דהא הבעלת עולה מחוייבת חטאת נ"כ וא"כ יהיה עולה לה לשם חטאתה. והחטאת מהסתומה העלה לחברתה וכנגד זה העולה מהסתומה תעלה לה. וי"ל משום דקיימא לן בכריתות (פ"ו מ"ז) דלא יביא מחטא על חטא ואפי' מחלב שאכל אמש על חלב שאכל היום (וכבר כתבתי בפ"ב דקנים דה"ה במחוכ"פ נמי וה"ה לדבר ע"ש). ואפי' לדעת הרמב"ם שהביא התוי"ע שם דבשניהם מין אחד אינו אלא מדרבנן ובדיעבד כפר. י"ל דהכא מיירי בשני שמות לידה וזיבה: ד"ה שלש למעלן. דנדרה שתיהן עולות כצ"ל:

דף סח ע"א ברה"ע ברש"י. ובהשלמת קן שני ממין אחר כצ"ל וכ"ה בתוי"ע בקנים (ור"ל שהביאה עתה קן שלם ממין אחר לספק פירושה) שהרי קובעתו כו' (ר"ל וא"כ ע"כ לריכה עוד פרידה א' מאותו מין שהביאה כבר לחובתה) וע"ז קאמר תו וא"ת תביא קן ממין אחר כצ"ל (וכ"ה שם) וכו' (ר"ל ותסגי לה בג' פרידות) אין חבירו עולה כו' (ר"ל אותו שקרב ראשונה לנדרה) ופי' הצ"ק בו תמוה: ד"ה וחטאת אחת. וה"ל זוג ממינו לעולה מב' במביאה חובתה כו' כצ"ל: במשנה כה"פ שמלקו כו' וא"ת בבה"ב. במשניות איתא לכך בבא בקיום המשנה. אבל מהא דקאמר בגמרא לקמן (בע"ב) לרב האי כל לאתויי שמאל ולילה ותני והדר מפרש. משמע כגי' שלפנינו:

דף סט ע"א רש"י ד"ה זבחים. ויזבחו כו' ע"כ פ"ם הוא עי' לקמן (קיז ב) בפי' ד"ה אין מנחה: ד"ה הא נמי. נסי כו' עולה שלא הותרה כו'. קשה הא בעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל. וצ"ל דבעולה נמי גזה"כ כמו בחטאת. או כמו חלב שמקטירין ע"ג המזבח. ואולי זה מיקרי ה"ל שעת הכושר בשחיטה קודם שהוקדש. וכה"ג לא מיפסל מטעם משקה ישראל עי' חולין (קמ) תד"ה למעוטי: ד"ה בשלמא חולין לא שוותה שחיטתן כו' כצ"ל: ד"ה מדבר שבהכשירו. מליקת קדשים עושה נבלים. קשה דנילף מקדשים עושה נבלים. ורש"י כתב לעיל בד"ה בשלמא דהא מתניתא כר"מ והוא מסבר מליקת טרפה: ע"ב במשנה. ק"ו אם נבלת בהמה כו' נה"ע

שא"מ כו'. פי' לעיל (נ ב) תד"ה מה נבילת בהמה הא א"ל מה לנבלת בהמה שא"מ בבית הבליעה: כדלקמן בגמרא: גמרא אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון כצ"ל: תד"ה ר"י. עמש"כ בפסחים (לה ב) בס"ד:

דף ע ע"ב רש"י ד"ה ת"ל כל חלב. דסמיך ליה כי כל אוכל חלב. מזה דרשינן בפסחים (מג ב) חלב חולין. ול"י מה דחקו להוציא מפשיטו דהכוונה על כל חלב שור כו' דכתיב שלפניו. דהא דדרשינן ביומא (עד) מזה לרבות כוי וח"ש הא מסקינן התם לר"ל דאינו אלא אסמכתא. ואף ריו"ח נ"ל דהדר מזה. ולכן יהיב טעמא דחזי לאיצטרופי וע"ש בתוס. ובזה מתורץ מה שהקשו בתוס' שם לריו"ח מהוע לא נקי על ח"ש כיון דמרבי ליה מכל. וכן מש"כ עוד שם דמשמע יש להעמידו (ר"ל רבוייא דכל) לדרשה אחרת. ועתה נגלתה לנו הדרשה האחרת:

פרק ח דף עא ע"א במשנה נרובע ונרבע. עי' בפי' הרע"ב. ומה שהוסיפו בד"א בדבריו מלת של. נראה שבוש וכן בפי' הרמב"ם אשר ממנו לקח הרע"ב ליתא. וכוונתם פשוטה דר"ל שהיה הרובע או הנרבע והנהרג עובד כוכבים. דהא אין הבהמה נהרגת עפ"י רמב"ם פ"ט מהל' מלכים ה"ו. ודע דמה שחדשו לנו הרמב"ם והרע"ב דקודם שנגמר דינו אסור לגבוה. יש לו מקור נאמן מהגמרא ר"פ כל האסורים לפי' הראשון של התוס' שם בד"ה עול. אך ע"י עובד כוכבים לא ראיתי עדיין מקורו. ואולי דמילייהו מהא דקרא סתמא כתיב מן הבהמה להוציא את הרובע והנרבע ומן הצאן להוציא את הנוגח. ממעטינן כל הני דליכא בהו סקילה ועי' תד"ה ע"פ עד אחד. שוב נזכרתי בגם זה גמ' בר"פ אין מעמידין לוקחין מהם בהמה לקרבן וא"ח לא משום רובע ולא משום נרבע. דמשמע דאם ידעינן שכן הוא נאסרים לגבוה. וממילא מוכח גם הא דלא נגמר דינו. [וכמו כן מהא דנפסל ע"י ע"א] ועמש"כ לקמן (פד) דברים הסותרים לכאורה לזה. אבל דעת לנבון נקל לחלק בניהם: ברש"י מוקצה שהקצוהו לצורך הקרבת עבודת כוכבים. מה שנמחקה מלת הקרבת משם הרש"ק. הוא לחנם וללא צורך: ע"ב במשנה זה יקרב לשם מי שהוא כו'. עי' בתוס'. ועמש"כ בזה בריש מכלתין: רש"י ד"ה מין בשא"ת עולה בשלמים שאין מתן דמן כו' שוה. תמוה דהרי שתיהן ב' מתנות שהן ארבע כמבואר בפ' איזהו: תד"ה ובפרשה הרי המתה שלו כדתנן דיאותו הכהנים בעורו. תמוה דהתם טעמא דבריה השחיטה והפשט. אבל אם מת עורו נמי אסור וכ"ה רש"י להדיא שם (קד) ד"ה דאפי' בגבולין: וז"ל אם מת עורו אסור ושעון קבורה כו' שרייה שחיטתו והפשט עורו כו' ע"ש וצ"ע. ומהא דאיתא בשבועות (יא ב) גבי פרה אם מתה תפדה ומקיבין משום עורה הוא קשה טפי על הא דב"ק. אבל גם משם ל"ק למש"כ התוס' שם ד"ה משום:

דף עב ע"א גמרא אבל לגביה אימא לא נפקדינהו לכולהו. ועפרש"י. והתוס' הקשו בר"פ הא נמי תנינא בקינין ואם פרח מבין המתות לכולן כו'. ולפע"ד י"ל דאי מהתם ה"א דוקא עופות דאין להן תקנה בפדיון כדאיתא בפ"ב דמנחות וכמש"כ רש"י לקמן (פג ב) ד"ה חטאת והתוס' (עד ב) ד"ה והא. אבל בהמה דאית לה תקנתא בפדייה אימא לא נפקדינהו ויהיו מותרים להדיוט: שם ואי מהכא ה"א ה"מ קדשים דמאיסי. התוי"ע העתיק כאן לישנא דגמרא בתמורה דלגבוה דמאיס אבל להדיוט אימא ה"נ דליבטלו כו'. ונראה דל"ד במחכ"ת דהא מהכא שמעינן דאפי' להדיוט לא בטילי מדקתני ימותו ולא תני תקנתא דירעו וימכרו כמו בבבא הסמוכה וכמו שפרש"י בד"ה אימא ניבטלי אבל לגי' דהכא א"ש דר"ל דכיון שנתערבו בקדשים להכי מאיסי אפי' להשהותן עד שיומתו ויפדו. וע"ד שאמרו בתמורה חדא בחולין וחדא בקדשים ולריכי דאי אשמעינן גבי קדשים משום דמאיכא ע"ש. וגם בתמורה קאי ארובע ונרבע ותכריו דתנן הכא דאינן אסורין אלא להקדש ע"ש:

דף עג ע"א גמ' רא"א רואין את העליונות כו'. מפרש"י כאן מזבח דגרים רואין אותן וכמו שהוא בליגו וכ"ה במשנה שם: ע"ב רש"י ד"ה אי מקריב. ומתניתין אפי' הוכרו כו'. זהו הוספה מדעת עצמו. אבל עיקר כוונת רבא הוא דאפי' הוקרבו כולם דודאי נקרבו הכשרים אפ"ה לא מרצו וכגוונא דמתניתין דקינין דמייתי רהש"י: ד"ה ותנן בסה"ע נראה דצ"ל מכבדינן הנך דפייסי:

דף עד ע"א גמרא אר"ג ט' שבעת כו' ונפלה אחת מהן ליה"ג הותרו כולן. פי' בפו"ע יו"ד סי' ק"י ס"ו בהגהה שפסק דבכה"ג אסור לאדם אחד לאכול את כולם אפי' בזא"ז. והגר"א שם הביא סתירה לזה מדאמרי' רב דאמר כר"א. והרי אכילת מזבח כאדם אחד דמי וכ"כ שם הפ"ח. ולע"ד אין מזה סתירה כלל. דאטו מזבח גברא הוא והוזהר על אכילת איסורים. האיסור הוא על הכהן המקטיר עליו דבר האסור לו. וי"ל דגם שם יקריבום שני כהנים דוקא. ולפ"ז יהיה ראיה לדין הב' של הרמ"א שם דאפי' ב' בנ"א אין לאכלם בב"א. מהא דקאמר לעיל שמא יבואו י' כהנים בב"א כו' ע"ש: ע"ב והא בעי סמיכה אר"י בקרבן נשים. והרמב"ם בפ"ו מהל' פה"מ ה"ד כ' אבל קרבנות אנשים כו' הרי אלו לא יקרבו עד שיתן האחד מלקו לחברו הביאו התוי"ע. וק"ל הא בפסחים (פט ב וצ) איתא דאינו יכול למכור וליתן עולתו ושלמיו שהספרים לעצמו ופסקה הוא ז"ל בפ"ד מהל' מעילה ה"ח. ומש"כ התוי"ע שלמד כן מדר"ש כו' אינו כלום דהתם בתחילת הקדש ודאי מצי לאתנויי. ומש"כ עוד ואע"ג דהתם הלכה כר"ע כו'. תמוה דהתם ה"ט משום דבעינן או הודע אליו חטאתו. ולפי שיטתו היה יכול להביא מהתם מתניתין דרפ"ח דנזיר שהביא לעיל מהתוס':

דף עה ע"א גמ' ואם נתן ארבע מכולן יצא. נלפע"ד לפרש דאם ערב ובלל א"כ הדמים זה בזה וה"ה אם לא נתן אלא מתנה אחת מכולן יצא אליבא דת"ק דבסמוך ומגילא משמע. ופי' התוס' תמוה דהא כבר תנא ואם נתן מתנה מכ"א יצא. גם מה שהוכיחו דלא אתי כר"ש מסיפא תמוה דהלא גם מריבא שהזכרתי מוכח כן. ולבי אומר לי דלא היה בגירסתם ברישא בבא זו דואם נתן מתנה מכ"א יצא: ע"ב במשנה חתיכות בחתיכות קדשי קדשים כו' יאכלו כחמור שבהן. לכאורה עולה נמי קק"ד והל"ל קדשי קדשים הנאכלין. אבל עי' בפ"ז דשקלים מ"ג שעולה נתתכת לאברים. והנאכלים לחתיכות. ולכן כיון שאמר חתיכות ממילא מובן דמיירי בנאכלין. ובמשנה הסמוכה דקדק ג"כ התנא למינקט אברי כו' וכוון בעז"ה:

דף עו ע"א תד"ה אין. וגרסי' בסה"מ באכילתו. עי' בירושלמי שם שמקשה וכשם שהוא ממעט באכילתו כך הוא ממעט באכילתה כו' אשכח תני מפני שהוא ממעט באכילתו ובאכילתה ולפלא על התוס' שלא הביאוהו: ע"ב ברש"י בסה"ע הנקודות מיותרות כי נמשך הדבור עם הא שבדף הסמוך: תד"ה אם זה וד"ה וסמיכה. עיין מה שכתבתי ע"ד בפסחים (לח) בס"ד:

דף עז ע"א [רש"י ד"ה וכ"א. כדתניא בת"כ אין לי אלא מזבח כבש מנין כו'. וכ"ה במנחות (כז ב)]: ברש"י בסה"ע הנקודות למחוק כי הד"א עם מה שבעמוד הב':

דף עח ע"א ברה"ע בדם פסולין. כגון ברובע ונרבע. ק"ל דהא לרב זביד לקמן בגמרא (עט ב) ע"כ נ"ל דנותנן לשם מים בעלמא וכסברת ר"א לעיל באברי חטאת (עי' תד"ה בדם בהמה ושם ד"ה במאי קמיפלגי). וכן לר"פ שם אינו אלא משום גזירה. והא ר"א גופיה מודה לכ"ע ברובע ונרבע ולמתניתין נ"כ בבע"מ. ועכ"כ מטעמא משום דמאיסי כדלעיל וא"כ בדם נמי וכדלקמן (פא) בברייתא בדברי ר"י. ואולי לזה כיון הרע"ב שהשמיט רובע ונרבע שבפרש"י ודלא כהתוי"ע שכ"ע וה"ה כו': גמרא אר"ל הפיגול כו'. בהגרי"פ מלת והטמא ליתא בתוס' כו'. ותמוה שהרי כתבו בא"ד וקשה דאם התרה בשלשתן כו' וכן וע"ק אם נפרש פיגול ונותר וטמא שלשתן יחד כו'. הרי לפניך דהיה הגי' לפניהם והטמא ג"כ: ע"ב תד"ה ונשער. הגה"ה ואף על פי שהזכיר בקונטרס כו' כצ"ל:

דף עט ע"א גמרא רבא אמר כו' דמדינא סגי להו בכ"ד כו'. ק"ל בתרתי. חדא דודאי דמי חטאת כבר נפסלו כשהם בכלי כזה שנטמא גבו לחכמים דר"י בפ"י דפרה מ"ג וא"כ מאי שייך דלמא חיים עלייהו. שנית דכיון דהכלי כבר נפסלה לחטאת כצ"ל שוב המי חטאת שמאין אותו ע"ש פי"א מ"ג בהרע"ב בסופו: שם דלמא חיים עלייהו ולא מטביל ליה כצ"ל: ע"ב תד"ה אף בסופו. דקאמרי רבנן אף זה כו' ורצו עליו טהור. לפ"ז משמע לכאורה דפלוגתייהו תלי בפלוגתא בשלמא במב"מ אי בטיל אי לא. וא"כ מאי ורמינהו הא גבי הרבן אמר נמי דבמי רגלים דהוה מינו אפי' פטירי שתא: ד"ה ה"ג. ומיהו לר"פ כו' א"א לומר כן כו'. ולע"ד י"ל דזה ודאי אין סברא לגזור היכא דהפסול הוי מיעוט אטו בעיניה כיון דבעלמא מיעוטא כמאן דליתיה דמי. תדע דהא קי"ל בכל האיסורין דחד בתרי בטיל ביבש מב"מ (פי' יו"ד ר"ס ק"ט) ול"ג מידי. אלא הכא גזרינן אטו היכא דהפסול מרובה ואם היה מים היה דם הכשר ניכר בו דמדינא גם זה מותר לזרוק כמו בנתערב בדם בהמה וחיה. ושם ודאי יש לגזור אטו בעיניה הואיל דהכשר הוא מיעוטא וכולה חדא גזירה היא. ולכן ק"ל לר"א בדם התמצית שאינו מצוי לרבות על דהכ"פ לא שייך למיגזר מאטו. וגם אם אירע שנתערב רוב דם התמצית ואם היו מים היה דם הכשר ניכר בו ג"כ כשר. ול"נ ביה (אטו בעיניה) כיון דלא שכיחא. ובזה יעלו ג"כ דברי הרע"ב כהוגן ומולל מה שנמגם עליו התוי"ע ע"ש ונכון בעז"ה: רש"י במשנה ד"ה דם תמימים. גזירה כו'. לפ"ז ה"ל להגמרא לאקשויי לרב זביד לעיל ניפלוג נמי ר"א בהא. אבל לפד"כ הטעם משום דמאיסי כמו דל"פ באברי בע"מ לעיל (עז ב) והגמרא אמרה סברא זו שם לעיל מינה: ד"ה המתחונים למעלה. ומפני שמצוה כו'. לכאורה לא היה לריך לזה דבלא"ה הכי שפיר טפי. דעתה כשיחזור ויתן למטה לא נלטרך לומר שמה כאילו הן מים אלא דמעלה לו לשפיכת שיריים וכמו דמסיק. משא"כ אם יקדים למטה נלטרך לומר גם שמה רואין כו'. אבל הא דתעלה לו לשפיכת שיריים של' אינו אליבא דהלכתא וכמו שפסק הרמב"ם בפ"ב מהל' פסה"ק הל' י"א כרב יוסף לקמן (פא) דשפיכת שיריים לריכה אילטבא ע"ש. ולהכי לקמיה טון יפה במה שפי' באם לא נמלך ונתן כשר. העליון. והשמיט סיומא דברייתא (שם בע"ב) דיחזור ויתן למטה שהביא התוי"ע. דלר"י לרבנן ישפך לאמה. והברייתא מיירי דאיערב חטאת בשיריים כמבואר שם בגמרא. ודברי הרמב"ם בזה צ"ע וע"ש בלח"מ והתוי"ע לא הלה ולא הרגיש בזה. וכן שפיר דק רש"י לפרש לקמן

בדברי

בדברי ר"ל שאמר ינתנו במתן ארבע. ורואה אני כאלו הן מים. ולא פי' דמולה לשפיכת שיריים. אבל ק"ל לאביי ולרבא"ל דס"ל מקום עולה מקום שיריים. וע"כ צ"ל כמש"כ התוס' בס ד"ה אבל. וא"כ אמאי פליג ר' יהושע שם: בתוי"ט ד"ה ואם לא נמלך נכופו. אבל לר"א נ"ק כו' דס"ל דא"כ. תמוה דהא אוקמינן ליה בכוס בכוסות וכמ"ש בפלמו לקמן בדבור הסמוך. וא"כ ודאי נתן גם מן הניתנין למטה למעלה וכבר נתכפר. הכי הל"ל דלדידיה נ"ק מטעם דנתקן נעשה מים וכדאיתא בתוס' שם:

דף פ ע"א גמרא כגון שנתערבו אחת באחת פי' פרש"י. ולכאורה כאן י"ל דר"ל שוה בשוה ואפילו הרבה:

דף פא ע"ב רש"י ד"ה הכ"ע. ליכא דפלוגתא ולמטה דלכתחלה כו' כ"כ דצ"ל:

דף פב ע"א ד"ה משל לתלמיד שמזג לו לרבו כו' כצ"ל: ד"ה לא בחמין. וכיון כו' מזוג שתם בחמין הייתי אומר כו' כצ"ל: ד"ה ה"ג כל הענין. ואדרבנן פליג בת"כ כצ"ל: תד"ה מכדי. עד"ק. וגי' קשה עוד ע"ד דהא ת"מ מקשה ר"ס שפיר כיון דמעיקרא איירי קרא בכל קק"ד שפיר איצטרך חטאת למעוטינהו: במשנה שהכניס מדמה על המחה כו'. ופי' הרע"ב (והוא מהרמב"ם) דילפינן מן איש אשר יקרב כו' אל הקדשים כו' וטומאתו עליו כו'. ק"ל דהרי האי קרא איירי בטומאת הגוף וקי"ל לעיל (כג ב) עין מקדיבים לא וי"ל: גמרא הה"א אשר יובא הנכנס פוסל כו' כצ"ל: ע"ב בשר כו' הנכנס לפנים כבר שהיה בדין שפסול כו' הה"א מדמה כו'. ק"ל נ"ל האי הא דרשינן לעיל (פג) מנין שאם הקיפו כו' שהכהנים נכנסין לפנים ואוכלין שם קק"ד ת"ל בקדש הקדשים תאכלנו והאי קרא כתיב בשר ולכל חטאתם: רש"י ד"ה דתרי גופים. אין אזהרתו של זה נשמעת מ"ז כו' כצ"ל בב"ת: ד"ה הלא א"כ. ע"מ פנים היה לא מיפסל עד כו' כצ"ל:

דף פג ע"א גמרא ואת פר החטאת כו' את דמם לכפר כו' כצ"ל. והיבות אל א"מ למחוק:

פרק ט רש"י ד"ה ר"ש ס"ל בנסכים ש"ז כר"י וכ"כ הרע"ב אחריו. ות"מ א"ב מנחת נסכים ש"ז דלר"י נ"י ולר"ש יקדו כמו שנתבאר בגמרא: ע"ב ד"ה הימורי. כדתניא בת"כ מקדשי ה' המיוחדין כו' כצ"ל: באה"ד דכ"ג מכל חלב לה' כצ"ל: ד"ה אשר תאכל האש. ותפקיעם העולה על המזבח תזור כו'. כ"ל דצ"ל ונקיט לישנא דקרא ומפרשו:

דף פד ע"א גמרא נסכים הבאים בפ"ע לד"כ ירדו. ע"כ ס"ל לר"ל דהמתנדב יין מנסכו לספלים ודלא כמבואר לקמן (נא ב) דמזלפו ע"ג האשים דלדידיה לר' יהושע נ"י. ולפ"ז קשה לקמן דפריך פשיטא אמאי לא משני דאתי לאפוקי משמואל. וע"כ צ"ל דס"ל לתלמודא דזה לא איצטרך לאשמעינן כיון דסתם מתניתין במנחות (עד ב) דלא כוותיה. ומזה נסתייע פסק הרמב"ם פט"ז מהל' מעה"ק הל' י"ד דלא כשמואל והכ"מ נדחק שם בזה: שם נסכים הבאים עם הזבח אצ"ל כו'. ק"ל מדוע י"ק מנחה הבאה עם הזבח דקדים: במשנה הרובע כו'. התוי"ט דקדק מדוע לא תני הנוגח כמו יר"פ דלעיל. ולולי דמסתפינא הייתי אומר דלר' יהודה דפוטר שור הנקדם מן המיתה בב"ק (מד ב) ה"ה דמותר להקרבה. ול"ד למפ"י עד אחד או עפ"י הבעלים דהתם שור בר מיתה הוא אלא במיתוש פדים. והכא כולהו איירי כשאירעו פסולייהו לאחר שהוקדשו כמש"כ התוס' לקמן (ע"ב) בד"ה ומוליא. ומש"כ בר"פ דלעיל בס"ד: תד"ה זאת. אבל העולה קמא אתא לעולה ראשונה כו' וכ"כ בנדה (מ). וי"ע דהתם מהעולה דוערך דבסוף הפרשה קדריש. ואם ר"ל דכמו דדריש התם עולה ראשונה ה"נ נדרוש הכא נ"י לאיזה ענין הוא. ולפי גי' הב"ח כאן ברש"י דפסחים ע"ש יש ליישב קצת דבריהם. ואולי כוון לזה הב"ח ולהגס הפיג עליו הצ"ק. אח"ז מצאתי להצ"ק במנחות (כו ב) שעמד בזה ע"ד: באה"ד ואת הא ר"י סבר כו' רצפה מקדשה כו'. עי' לקמן (פז) תד"ה כבש ולע"ק:

דף פה ע"א גמרא אר"ז אף אנ"ת שנשפך דמה כו'. נראה דכוונתו על הברייתא דלעיל (פד) שמפורשים בה בהדיא בדברי ר"ש שלא ירדו (ומש"כ במתניתין דתני סתם רש"א לא תרד) ולכן אתיא לנכון הגי' ברש"י ד"ה והרי דקתני סיפא:

דף פו ע"א רש"י במשנה ד"ה ואין מועלין. דכיון דה"ל כמעוכלין כו'. זה אינו מספיק דהא אף בהפר מועלין עד שתלא לבה"ד כדתנן בפ"ב דמעילה אלא הכא משום דפקעו ואין מלוה להחזירן: ע"ב ד"ה היו תורמין. מלא המחתה. עמש"כ בפסחים (כו) בדבריו:

דף פז ע"א תד"ה לשולחן. עי' בה"ד. ועמש"כ בזה דבר נכון בס"ד במנחות (ק):

דף פח ע"א במשנה כלי הלח כו' ומדות יבש כו'. עי' רש"י ותוס' שנדחקו. ולעד"נ לפרש כלי מלבן וכל בשלים (ישעיה מ) וזהו דאשמעינן שמואל ל"ש אלא מדות אבל מזרקות כו'. (והתמיהני על פרש"י וביותר על הרע"ב אחריו שפי' כלי הלח קערות ומזרקות נגד דברי שמואל. שוב התבוננתי בפרש"י וראיתי דמפרש דשמואל לא קאי אלא אסיפא אהא דאין כלי הלח מקדשות את היבש). ואולי שהונא מתחלה שרשי כולל על מדידת הלח. ומדוד על מדידת היבש · ואין סתירה מן מי מדד בשעלו מים. (ועי' תוס' מנחות ח ב ד"ה כלי הלח). וכל בשלים עפר הארץ. דגדולה מזו מלינו דאותיות שהן ממוצא אחד או הדומות בכתיבה וכיוצא באים לפעמים זו תחת זו כמו שנתבאר בספרי המדקדקים ומפרשי התנ"ך. ועוד י"ל דהתנא רוצה להשמיענו דכלי שאין לו תוך אינו מקדש (דכ"מ במנחות (עח ב) מג' ליפני דר"פ ע"ש. ועי' עוד שם (בדף יא) בעי ר"פ דבקיה כו' מאי תוך כלי בעינן כו' (ובדף פז ב) בבעי' אחרונה דרמי ב"ח מב"ח) וכלי הלח ודאי יש לו תוך אבל כלי יבש אפשר להיות בלתי תוך. לכן קאמר מדת היבש וכלי מדה א"א בלא תוך. ואולי לזה כוון התוי"ט: תד"ה אלא בפנים. עמש"כ בסוכה ספ"ד בס"ד: ע"ב רש"י ד"ה קנסות. לבון וקולקא דנתבא כו'. ר"ל בחילוף דעלג"ת: ד"ה מראות נגעים. ולבנים של נתקי הראש כו'. פי' בר"ש שם:

פרק י דף פט ע"א גמרא א"ק תתנו ביהו כל הטעיות שוות. פי' משום דתתנו ע"כ הוה קאי גם על שבעת הימים: רש"י ד"ה ועל היסוד. ובאמת לא מלינו שנאמרו. ר"ל שנאמרו בו בפירוש. אבל מ"מ גם הוא טעון שפיכת שיריים ליסוד כדפרש"י לעיל (נא) ד"ה אל יסוד מזבח העולה. ועי' (נג ב) בתד"ה העולה. וזה ג"כ נקרא חומר מה שנאמר בפירוש כדפרש"י בברכות (כא) וע"ש בגה"ש:

דף צ ע"א גמרא ומ"ס לא מיפסלי ביוצא. עמש"כ במעילה פ"א מ"ב בס"ד. מש"כ התוי"ט דנ"ל דמתניתין אליבא דר"א כו' וכ"מ בסוגיא. ל"ד דז"א אלא לפי דקס"ד דפלוגתייהו בדהדר עיילינהו. אבל לר"פ דמוקי בדאיתנהו אברייהו ורע"ם דזריקה מועלת ליוצא לענין מעילה כו'. ולהפקוני ודאי מיפסלי עי' בסה"ד פ"א מהל' פסה"ק הל' ל"ג ובתוס' במעילה שם בסה"פ. א"כ ר"א ור"ע שוין בזה. ולהרמב"ם שם יש קצת מקום לדבריו: ע"ב גמ' פריס דחג נמי כמשפטם כתיב בהו. מנחות (מד ב). לכאורה נראה דבשאר רגלים דלא כתיב בהו כמשפטם. החטאות קודמין. וכן ברמב"ם פ"ט מהל' תומ"ם ה"ז לא כתב רק בקרבנות החג אינו כן. וכ"כ להדיא מהתוי"ט פ"ד דמנחות מ"ד ד"ה ולא המוספין. ודלא כתורע"ק אות ע"ז שכ' שתם וברגל כבשים קודמין. ואולי סברתו מדרשה דבמועדיכם הוקשו כל המועדים זל"ז. אבל ז"א דהא מכמשפט ילפינן נמי דקרבנות החג מעכבין זה את זה ובשאר רגלים אין מעכבין כמבואר במנחות (סוף ד' מד ור"ד מה). ואפשר דדבר זה מהמ"כ לא למדנו מדברי יחזקאל למדנו כמו שדרשו שם מקרא דוביום החדש כו'. ורש"י ביחזקאל פי' נמי ג"כ בשארי רגלים ע"ש (מ"ה כ"ג. ומ"ו ד'): תד"ה היך. א"ל כו' לאו בחטאת הבאה עם האשם כו'. כ' הצ"ק פי' כו' אבל חטאת מצורע קודמת לאשמו. והשמטיתיה גמרא דמנחות (ה) הקדים חטאתו לאשמו כו' תעובר צורתה ואלא לבה"ם והתוס' הביאוה נעיי (ה) ד"ה עולתה. וכוונת התוס' נראה דהתנא לא איירי בכאן לאשמעינן דאשם מצורע קודם לחטאתו דזיל קרי בי רב הוא כמש"כ התוס' שם. וכמו דלא תני כל החטאות קודמות לעולות חוץ מחטאות העוף ושעירי ע"ז שהן מאוחרות לעולות הבאות עמהן כדלעיל בגמרא. אלא דאשמעינן דאף לאחר חטאות אשם מצורע קדים מפני שהוא בא להכשיר. ועוד י"ל כוונה אחרת בדבריהם והוא דמש"כ בקושייתם אדרבה חטאת מצורע עדיף כו' ומכפר. אילייהו הוא מדקתני מתניתין כל החטאות כו' קודמות דמשמע אפי' חטאת מצורע וא"כ ע"כ לא גרע משאר חטאות דמכפרין וע"ז תירצו דלא איירי בחטאת מצורע וא"כ איכא למימר דבאמת לא מכפר. ועי' ערכין (יז ב) רש"ם דבר המכפרו ורי"ם דבר המכשירו וע"ש בפרש"י ותוס'. ולמדנו משם דחטאתו נקראת מכפר ולא מכשיר: ואגב עיוני ראיתי ברש"י פסחים (נט ב) אהא דיליף שם דעולת מצורע אם הקדים לחטאתו יצא בדיעבד מדכתיב והעלה הכהן את העולה שהעלה כבר. וכ' מדה"ל למיכתב ואת העולה יעלה וכתיב והעלה משמע אפי' הביא העולה קודם לחטאת יכפר. משמע דר"ל משום דוהעלה הוא עבר מבנין הפעיל רק דהו' בואו מהפכו לעתיד. אבל מ"מ מדה"ל למכתב יעלה דהוא עתיד מבורר וכתיב והעלה דרשינן ליה נמי לעבר ממש והו' הוא ו' הכינוף. אבל ק"ל דא"כ נידרוש נמי מדכתיב ועשה הכהן את החטאת ולא כתיב יעשה. שעשה כבר וליתכשר בדיעבד אם הקדים חטאתו לאשמו וכבר הבאתי ממנחות דאפי' בדיעבד פסולה. ואפשר לומר דס"ה דכבר התחיל המקרא לדבר בעשיית העולה בלשון עתיד מבורר ואחר ישחט את העולה ובתר הכי אמר והעלה. ולולי פרש"י הנ"ל לומר דהדרש הוא מתיבות את העולה דמיותרות דהא כבר פסיק בה וה"ל והעלה במפיק ה' או והעלה אותה. לכן דרשינן את העולה העשויה כבר פ"ד דדרשינן העולה עולה ראשונה שם (נט ב) וצ"ת: במשנה רשאין לשנות באכילתן כו'. פתוי"ט שנדחק בפי' ליבנא דלשנות. ונ"ל דהכוונה דיכולין לשנות אכילתן מאכילת המזבח דהיא דרך צלי על האש אבל הם רשאין לאוכלן צלויין ושלוקין כו'. והתוספתא שמובאת במנחות הוא לרבותא יותר דהא מחבת ומרחשת ומאפה תנור כבר הן מתוקנות לאכילה ואפ"ה רשאין לשנותן לאיזה אופן שירצו: רש"י ד"ה ואין בכלף שפלים. ואתי אשם תלוי כו' בגז"ש בערכך כו' וכ"כ הרע"ב אחריו כאן ובכריתות פ"ו מ"ו. וג"ל דל"ד דלפי המתבאר לעיל (מח) וע"ש בתד"ה גמר. ובכריתות (כב ב) לרבנן דר"ע שם דהל' טותייהו לא ילפינן א"ת אלא מואם נפש ו' מוסיף על ענין ראשון. ועי' מש"כ לעיל (מח): ד"ה שלמים שבאו אתם. ושהו עד היום לשחטן. כן העתיקו התוי"ט וע"ש: גמרא איבעיא להו תדיר ומקודש איזה מהם קודם כו'. ולא איפשטא. וכתב הרע"ב ונראה דתדיר קודם. וכ' התוי"ט טעמו משום דתדיר מקרא כ"ל אבל למקודש ל"ל קרא כו'. לכאורה איפשיטתיה גמרא דהוריות (ק"ד יב) וכל המקודש מחבירו קודם א"ת מנלן דתניא וקדשתו כו' והביאה ג"כ הרע"ב שם עי' תפוגת פ"א סי' כ"ח. אבל נ"ל דכוונת הגמרא שם איננה אלא להביא ראיה מתדברי"י דהקדמה הוא מענין קדושה ולכן ממילא מוכח דדבר המקודש יותר ראוי להקדימו לדבר שקדושתו פחותה ממנו: תד"ה תדיר. ונראה כצ"ל שפי' בקונטרס עולת מוספי ר"ח כו'. נראה דה"ה עולת תמיד ופר העדה לענין עבודת הדם. ולא נקטי עולת ר"ח אלא כי היכי דטבל לפרש אף לענין הקטרה ודלא כהצ"ק:

דף צא ע"א רש"י ד"ה ויסיק אחר ממרק. את הראוי ליקדש ולזרקו כצ"ל:

פרק יא דף צב ע"א תד"ה ושקבלו פסולין. או זרקו כו' ואין הנותר במזרק כשר כו'. ק"ל כיון דפי' וזרקו היינו או זרקו והמכוון שקבלו כשרין א"כ היתה לה שעת הכושר. ונראה דמשום זה קאמר במעילה (ה ב) דמעילה דוקא דמשמע אבל לדם חטאת לאו דוקא ודלא כתוס' שם ע"ש בסוגיא ותבין:

דף צג ע"א גמרא ת"ר מדמה כו' ולא מדם פסולה כו' רע"א כו' ורש"א כו' ור"ש לטעמיה דאמר קדק"ל אין טעונין מו"ש. עי' לח"מ פ"ח מהל' מעה"ק ה"ג שהקשה על הרמב"ם דמזכה טערה לבי תרי דהכא פסק כר"ש והתם פסק כר"י וכן הקשו התוי"ט והצה"ז. ולעד"נ דחיליה דהרמב"ם מהא דלקמן אחר משנה הסמוכה ת"ר יכול ניתז מן הצואר על הבגד יהא טעון כבוס ת"ל אשר יזה לא אמרתי לך אלא בראוי להזאה. ומזה נילף מק"ו להיכא שלא היתה לה שעת הכושר כגון שנשחטה חוץ לזמנה כו' דהא בניתז מן הצואר רגע קודם נפילתה על הבגד ראויה היתה להתקבל בכלי ולהזות (עי' תד"ה ניתז) ממעטינן מחמת שאינה ראויה להזאה כמות שהיא בלתי מעשה הקבלה בכלי כש"כ נשחטה חוץ לזמנה שאינה ראויה כלל להזאה וכן רש"י במשנה ר"פ פי' הטעם דפסולה א"ט כבוס מדכתיב אשר יזה כו' וא"כ ע"כ מדמה אתי למעוטי שהיתה לה שעת הכושר ואירע פרע לתרומה וכן הרמב"ם בפי' לא הביא אלא מיעוט אחד דמדמה וכוון בצה"ז: ע"ב מאי לאו ה"ק כו' משנתר להזות א"ט כבוס. לכאורה הא עדיין איכא נתינה על הקרנות דמזבח הקטורת. וי"ל דגם הניתן שם נכלל בשם הזאה בדרך השאלה. וכן מלינו במשנה דמגילה ספ"ב דכוללה בהזאות ג"כ זריקות ומתנות ע"ש בפרש"י ד"ה הזיה. וכן בקדושין (לו) ע"ש בתד"ה הקבלות. או י"ל דכאן מיירי בפר ושעיר דיוה"כ דאית בהו ז' הזיות ע"ג המזבח אחר מתן הקרנות: רש"י במשנה ד"ה זה חומר. אכיבוס קאי. אבל הרמב"ם מפרש דקאי נמי אשבירת כ"ח. ולומר דבשאר קדשים אף כ"ח סגי במריקה ושטיפה. וכ"כ בחבורו בפ"ח מהל' מעה"ק הי"ד. ולכאורה קשה מהא דאמרי' בפסחים (למ"ד ב ושם) התורה העידה על כ"ח שא"י מידי דופיו לעולם. והרי מהכי בהו מו"ש בשאר קדשים. וי"ל דקדשים שאני מפני דהתירא בלעו כדמשני ר"א בשלהי מס' ע"ז לענין שפוד ואסכלא. ומ"מ ילפינן לענין איסורא מהא דאף בחטאת בכלי נחושת התירה התורה ע"י מו"ש ובכ"ח הצריכה שבירה עי' תוס' פסחים שם ד"ה התורה. והא דאמרינן שם לענין חמץ התורה העידה כו' אע"ג דהתירא הוא דבלע. וכ"מ שם ג"כ לענין בשר בחלב דלא מהני להו אלא הגעלה. איכא למימר כמש"כ הר"ן שם בשם הרמב"ן דחמץ כיון דשמו עליו לא מיקרי התירא ע"ש. וכן בנו"ח א"ל האי טעמא. וזה דלא כהה"ת בפ"ס מל' חמץ הכ"ג בדעת הרמב"ם דחמץ מיקרי התירא בלע ע"ש: גמרא בשה"ע ר' אלעזר אומר בגד כו' כצ"ל בל"י כבמתניתין וכצ"ל בפרש"י: תד"ה מנין. אבל אם קלטה או לא חשב כו' כצ"ל: באה"ד (בדף השני) וי"ל דאע"ג דמקבל טומאה במחשבה כיון דלא מיחדו לישיבה כו'. כן העתיקם המ"א בסי' ש"ח ס"ק כ"ד:

דף צד ע"א גמרא מעלית פחותה משלש א"ב. מהרמב"ם וכ"מ בפכ"ב מהל' כלים הכ"א נראה להדיא דהיה הגי' לפניהם פחותה משלשה. אבל מדברי התוס' בסוכה (עז) ד"ה דלא ובנדה (ס ב) ד"ה במטלניות ובר"ש פכ"ח דכלים מ"ח מוכח להדיא דגרסי כגי' שלפנינו:

דף צה ע"א רש"י ד"ה והא בעי. ובורית ואהל. בשבת (נ) ובנדה (סב) מסיק דבורית ואהל חדא הם והז' חשיב שם במשנה מי גריסין ע"ש:

דף צו ע"א ד"ה בקלגנו. שיקרא ע"ש ע"ז. כ"ה בסנהדרין (סג ב) ע"ש: ע"ב במשנה מריקה ושטיפה כו'. בתוי"ט ולפ"ז גרסי' מריקה ושטיפה בצונן כו' וכ"א דגרסי מריקה בחמין כו' היא גי' הרמב"ם. ול"נ דאינו מוכרח דהרמב"ם גורס בהדיא חמין. ומש"כ ואמרו מריקה בחמין לא קאי אמתניתין אלא על חכמים דברייתא. ותדע דקאמר ע"ז ואמרו ל"ר ועל כמריקת הכוס כתב ומה שאמר בל"י. ואפ"ה מפרש כוונת המשנה לדעת החכמים כמו שמפרש רבה בשלהי ע"ז כמש"כ התוס' כאן ד"ה השפוד. ואביי דמקשה ליה הוא משטיפה דלכ"ע בצונן. ורש"י ע"כ יאמר דגם רבה ל"ג וכפי מש"כ לאסוקה ואביי פליג עליה בפירושא:

דף צז ע"א רש"י במשנה ד"ה הרי קלים. ליום ולילה. הן בקק"ל יש ג"כ שאינו אלא ליום ולילה כגון תודה ואיל נזיר. יותר ה"ל לפרש לזכרי כהונה ועמש"כ עליו לקמן (קא ב): ע"ב ד"ה עד שיבלע. כגון המהתך שומן כו' כצ"ל:

פרק יב דף צח ע"ב במשנה לאכול בערב. וכ' התוי"ט משום שבו"י נקט לה. והוא מדברי תוס' דסכא ודרפ"ג דחגיגה. וגם תירוץ התו"ח איתא בדבריהם כאן. ושם ונראה שלא ראם. גם נשתבש בדברי התוי"ט שהבין בו שהטבילה לחוד מעכבתו מחלוקה. די"ל דכוונתו שלא הביא עדיין כפרתו. אבל לדינא נוכל לומר דאפי' הביא כפרתו אלא שלא טבל ג"כ אינו חולק וכ"כ הצ"ק בשם בה"ז וקלסי'. ומאי דפשיטא ליה להתו"ח כיון דמה"ת ראוי הוא. אין איסור דמז"ם מעכבתו מחלוקה. אונן ביום קבורה יוכיח לאוקימתא דרב אשי לקמן (לט ב) דג"כ אינו אלא מדרבנן ואינו חולק: שם וכל שאין לו בבשר כו'. מש"כ התוי"ט בשם כך מצאתי. היא גמרא ערוכה בפרקין (קג ב) ע"ש ופלא הוא:

דף צט ע"א רש"י בסה"ע. וכן לגבי תרומה באומר נשמרתי כו' כצ"ל: ע"ב גמרא מנין הנא אנינות לילה דרבנן. ולקמן חדא כו'. ק"ל דהא כ' התוס' לעיל (לג ב) בד"ה לענין. דעשה דפסח שיש בו כרת דוחה לעשה ול"ת ולא בעינן גם כן בעידנא. ואיסור אכילת אונן בקדשים ילפינן לקמן (קא) מק"ו ממעשר הקל ושם אינו אלא ל"ת. וכן הרמב"ם בפי"ט מהל' סנהדרין חשבו בין הל"ת שאין בהם כרת ולא מיתת ב"ד (ודרך אגב כ"ל דע"ש ברמב"ם וצ"ל ולא מיתה ביד"ש ע"ש ותבין) באות ס"ח (ותוך לענינו ק"ל במה שחייב מלקות לאונן באכילת קדשים והא לא ילפינן לה אלא בק"ו ממעשר ואין עונשין מה"ד). בשלמא לרבא לקמן (ק ב) דמיירי שמת לו מת לאחר ששחטו וזרקו עליו דאז האכילה איננה אלא למצוה בעלמא כמש"כ התוס' שם שפיר. אבל לאינך אמוראי דמיירי דמת קודם ששחטו וזרקו עליו הא בשעת שחיטה לכ"ע בעינן גברא דחזי לאכילה כדמוכח בפסחים (עח ב) ולידחי. וזהו כוונת התוס' לקמן בד"ה אר"ח במש"כ א"כ היכי דייק כו'. והצה"ז והצ"ק ל"ד במחכ"ת וגם פרש"י לקמן (ק) בד"ה אביי תמוה לפ"ז במש"כ ואכילת פסחים ל"ת לאביי וצ"ע: רש"י ד"ה והעלים. המתנדב עלים מביא קרבן עמהם. ק"ל דאמאי לא פי' כפשוטו דעלים גופייהו איקרי קרבן עי' מנחות (כ ב): תד"ה אר"ח הקרבה ביום אסור כחטאת כו' כצ"ל בכ"ף:

דף קא ע"ב גמרא בסה"ע וכדברי האומר יש מנחה בבמה. ולכאורה למ"ד אין מנחה בבמה יקשה ומן הקדשים ל"ל. וע"כ צ"ל אליביה טעם אחר או מילתא דאתי מק"ו טרח וכתב לה קרא. וא"כ גם רב גופיה מצי סבר דאין מנחה בבמה. אלא דברייתא זו קוברת דיש מנחה בבמה. והוצרכתי לכתוב זה מפני שראיתי למחבר זמנינו שהקשה מכאן על התוס' לעיל (סח ב) ד"ה ונילף שכ' דהוי מצי לשנויי דרב סבר כמ"ד אין מנחה בבמה. אך הא ק"ל דסתם סיפרא מני ר"י והוא סובר לקמן (קיג) דאין מנחה בבמה. עי' שבת (ר"ד קלז) וש"ד: רש"י ד"ה לייחס. שלא היה כה"ג אלא מפנחס. וכ"כ התוס'. וק"ל דהא עד אביתר שנסתלק בימי דוד היו כה"ג מזרע איתמר. עי' סוטה (מח ב) ובפרש"י שם. ובפירושו לשמואל (א' ב ל) · ד"ה שהרי הותרו לזר. וקדק"ד היה כו' ולא נאכל אלא ליום ולילה. תמוה דתודה ואיל נזיר ג"כ א"נ אלא ליום ולילה והן קדק"ל. ועמש"כ עליו לעיל (לז): ד"ה בקדשים קלים. לא יחלוק כו' חולק בהן. וכן לקמן בד"ה לא בבמה. הזכיר חלוקה. האי קרא מוקמינן לקמן (קב) לענין אכילה ולחלוקה ילפינן מקרא אחר מן כל זכר. ול"י מאי דחקו לפרש כן דהא המורם מהם (ר"ל מקק"ל) תנן בפ' איזהו דאינו נאכל אלא לכהנים כו'. ובבמה דהותר לזר הוא משום דשם אין קדושה עליהן יותר משאר הבשר כיון דאין נוהגין בם:

דף קב ע"ב גמרא דתניא אבא שאול אומר לעולם אינו אוכל כו'. נראה דצ"ל אינו חולק וכ"ה בתוספתא פי"ב דמנחות ע"ש בשינוי לשון קצת ושם איתא ר' נהוראי: שם בעי ר"א נטמא בינתיים מהו. ר"ל וגם נטהר בינתיים: שם תן לי מחזה ושוק ואוכל א"ל ומה במקום שיפה כחך במנחתך כו'. נראה דצ"ל בחטאת בלא כינוי ור"ל שפוסלה לכהנים. ומחטאת ישראל שהביא הכה"ק הוא לחנס: רש"י ד"ה בכפס שהורע כחך במנחתך כך הורע כחי במנחתי כצ"ל: ד"ה א"ז דמס. ואע"ג דאין בכור נאכל במחלוקת כו'. לפע"ד נראה דכ"ת היכא דנתנו ישראל לאותו בית אב בכלל:

דף קג ע"א במשנה עולה שנתחשה שלא לשמה כו' עורה לכהנים. בפי' הרמב"ם ומה שאמר שעלתה לאיש כו' ר"ל עלתה לגבי המזבח. ודוחק דהא קרא קאמר עולת איש. וכן במשנה אומרת שעלתה לאיש. ונ"ל לפרש דעלתה לאיש לשם נדבה כדאיתא בריש מכלתין. ועפ"ד

דאמרי'

דאתיי בערכין פ"ו מ"ז כמה אדם רוצה ליתן כו' לספלותי עולה שאינו רשאי : שם ואחד עולת האשה כו'. בפי' הרמב"ם ומה שאמר איש פרט לעולת הקדש כו'. תימה וכי סני ליה דרשה דמתניתין עולה בעלתה לאיש וכ"ה בברייתא לקמן בסה"ע . ואולי דהרמב"ם דינא הוא דאתי לאשמעינן ותרתי שמעת מיניה : תד"ה אלא . וי"ל דל"ש ליה כו' . ק"ל דהא מתניתין נמי היא בפ"ו דשקלים מ"ה ושאר נדבה כו' דברי ר"י . ואפי' את"ל דלא קאי רק על פירושא דקינין כו' . מ"מ משמע דל"פ על הא דשאר נדבה . ולעד"נ דדברי ר"י בברייתא שלפנינו (ר"ל הראשונה) הוא ע"פ דכ"מ מהא דקאמר רב המנונא לקמן כמאן כר"י . ופרש"י לקמן מייתי לה דאמר כו' . משמע דכאן ל"ג ליה : ע"ב גמ' רי"ש אומר כו' ודין הוא ומה עולה כו' . וכ' התוי"ע דלדידיה ל"ל מיעוט לקק"ל דליכא למילפינהו מק"ו מעולה דאיכה קדק"ד כמוה . ואני אומר דלקק"ל ליכא ק"ו דמה לעולה דלא זכו בה הבעלים כלום משא"כ בקק"ל דזכו בם בבשרם : שם לו יהיה פרט לעכו"ם ומחו"כ ואונן ביכול כו'. מה שנדפס בגליון בשם רש"ק למחוק ומחו"כ ל"י על מה . וכן בסמוך גרסינן ת"ל לו יהיה פרט למחו"כ ומשם לא מחק : שם אמר אביי מדטיפה כו' . יבמות (קג) וש"נ : רש"י ד"ה תיפוק ליה . כדנפקא ליה לרבי . תמוה דנראה דדרשה דלו יהיה שבברייתא איננה מדברי רבי אלא סתמא היא ואתאן לת"ק . דלרבי האי אשר הקריב מיותר ג"כ כמו לרי"ש וע"כ לדידיה נמי למעוטי טבול יום וכו' וע"כ לו יהיה לדרשה דרי"ש לעצמות :

דף קד ע"א גמרא והלכתא כחכמים . פשוט דזהו מסקנא דגמרא ודלא כרבב"ח אר"י דפסק כר"ע וכ"נ מפרש"י כאן ומתוס' בכורות (לג ב). ומדברי הרמב"ם והרע"ב אחריו נראה שמפרשים דגם זה הוא מדברי רבב"ח אר"י ותמוה : **ע"ב שם** שנאמר הבינה אשר הבינותי כצ"ל :

דף קה ע"א גמ' מי אמרינן כיון דנפקי להו איטמו להו. עי' בהראב"ד בפ"ה מהל' פרה ה"ה שכ' דלפי' הרמב"ם שהוא כפי' התוס' צ"ל מיטמו להו : **שם** צריכין הכשר טומאה ממקום אחר . שפרש"י דר"ל דחזי לטומאה מיהא בעי . ודעת הראב"ד פ"ג מהל' אה"ט ה"ג דגם הכשר מים בעי לרבנן . ועי' חולין (קיח) פירות שלא הוכשרו כתנור שלא נגמרה מלאכתו דמי (ובכ"מ שם בדעת הראב"ד פ"ב) וכ"נ דעת רש"י מדלא הזכיר כאן הכשר מים כדלעיל בתנא דבר"י . רק דחלוקין בפי' הכשר טומאה דלרש"י היינו נגיעת שרץ וקאי על זרעים דקרא (והתוס' בנ"ק (עז) גרסי אין צריכין כו' וע"ש) ולהראב"ד היינו הכשר מים וקאי על אותן שמטמאין טומאה חמורה. ולפ"ז מתפרש יפה הא דאמר לקמן (ע"ב) והא קתני ריבה צריכה מחשבה וא"צ הכשר ומאן שמעת ליה האי סברא ר"מ (ובגליון ציין ע"ז וצ"ע רב) דלרבנן הא בעי הכשר מים . והתם הכשר בכ"מ הוא הכשר מים עי' עוקצין פ"ג מ"ג בתוי"ט ד"ה והחלב בשם הר"ש. וכפרש"י בבכורות (י) ובכריתות (כא) . ובנדה (נא) דקאמר על משנה זו (דהא דאיתא התם והתנן ג' דברים כו' ושלא כסדרן במשנה נ"ל דט"ס הוא וצ"ל י"ג וכסדרן במשנה) נסי דהכשר שרץ נ"ב הכשר מים בעיא ה"מ לאקשויי הא כתם הכשר הוא הכשר מים כדפריך הכא וכדפי' אלא דעדיפא מקשה. אולם קשה מדוע לא משני גם דרבנן דאמרו לו ס"ל כחכמים דהכא דבעי' הכשר מים . וצ"ל דזהו כוונת הראב"ד גם בסיפו מש"כ וסוגיין נמי בכולי גמרא כרי"ש דל"ב לא הכשר מים ולא הכשר שרץ . וכן בחולין (קכא) אזלא הסוגיא כתנא דבר"י . ועי' תוס' ב"ק שם דמשמע דס"ל גי' אחרת כאן : רש"י ד"ה השורף פ"א . פר כה"מ ופסע"ד גמרי מקרא יתירא כו' כצ"ל ולמחוק תיבות ופר יוה"כ : תד"ה מחוסר (בע"ב) ובירושלמי כו' מהו שימא בגדים כו' . נ"ל דט"ס הוא וצ"ל בפנים ודלא כק"ע שם : **ע"ב** רש"י ד"ה ומטמאה ט"א בבליעה. ואי דנקיט לה בפומיה כו' אין לך מחשבה גדולה מזו . צ"ע מהא דאיתא בנדה (נ ב) אריב"ל ק"ו אם מטמאה טומאה חמורה שלא במחשבה ופרש"י כגון האוכלה כו' ואפי' לא חשב עליה כגון שלא ידע שזה הוא . ועוד תימה מדוע לא פי' כאן בפשיטות דאי נקיט לה בפומיה ודאי לא בעי בליעה כדאמר דנקיט בפומיה לא תיבעי לך : גמרא דמ"כ להלן כו' כאן למחנה אחת לומר לך כו' . ועפרש"י דמאל מחוץ למחנה הכתוב גבי פר ושעיר דיוה"כ יליף לה. והתוי"ע העתיק מפי' הרמב"ם ושמכוהו למה שנאמר בפסע"ד והוציא את כל הפר כו' אמרו כיון כו' (וע"כ ט"ס הוא וצ"ל למה שנאמר בפר כהן משיח . או למחוק מלת כל והתוי"ע לא הרגיש בזה והעתיק בשבוש כאשר הוא בפי' הרמב"ם) וצ"ל דגי' אחרת היה לפניו בגמרא והו"כ . והתוי"ע לא העיר בזה . ולא עוד אלא שביומא פ"ו מ"ז הביא הגמרא ופרש"י כמו שהוא לפנינו :

דף קו ע"א גמ' יכול אף משנעשה אפר כו' . וכן העתיק הרע"ב . ותמה עליו התוי"ע דהל"ל לאחר שניתך כלישנא דמתניתין . ופשוט דהרע"ב כתב כן אליבא דהלכתא שפוסק כת"ק דברייתא וכ"פ הרמב"ם בחבורו . ונראה שהם מפרשים דניתך הבשר דמתניתין הוא סיום דברי ר"ש (ולא מסתם מתניתין) וכמו דמשמעינן ליה בברייתא לגי' שלפנינו : רש"י ד"ה דבוית תרוכה . דאותם קרינן בהו אבל פר לא מיקרי כ"כ דצ"ל . והיה הגי' לפניו בדברי ר"ש הפר מטמא כו' כביומא ספ"ו ע"ש ובפירושו :

פרק יג במשנה א"ל אף השוחט בפנים כו' . בתוי"ע תמה מה זו שאלה הלא לקמן (ר"ד קט) תנן אחד כו' שהיה פסולן בקדש כו' חייב . וכן קשה לרבי ע"ש . ונ"ל דע"כ כלל זה ל"ד דהתנן שם (ע"ב) וכלם שחסרו כ"ש כו' פטור . והרי היה להם שעת הכושר ואם עלו ל"י . וזולא הוה דומיא דפסול חסרון כדאמרי' לקמן (קי) מה לי חסר מה לי יצא : רש"י ד"ה עד כאן . עד המקרא הזה דלא יזבחו כו' . לכאורה ה"ל לפרש עד מקרא דלמטן וכדמסיק וכ"מ להדיא בתו"כ ע"ש : בסה"ד ועל העלאת חוץ . נראה למחוק דזה כתיב אחריו . והתוי"ע העתיקו בפרק דלקמן מ"ע כמו שהוא לפנינו ולא הרגיש : **ע"ב** ד"ה זאת להם . עונש שחוטה ול"ת כו' . והרע"ב שם מפרש זאת להם ר"ל דוקא דומיא דמדבר היינו שהקדישן בשעת איסור הבמות חייב כרת ולא אחרת היינו שהקדישן בשעת היתר הבמות . והתוי"ע נ"ד בהעתיקו עליו הגמרא בפרש"י : גמ' משביעית . ע"כ אין הכוונה מאיסור עבודת קרקע שבה . דא"כ מוטב לאוי איכא בכגון זה לביעור שעתה . כלאי בהמה בהנהגה ובהרבעה . כלאי זרעים . לא תחסום וכדומה. אלא ע"כ יכוון כאן על אכילת פירותיה שלא כדין . אמנם בעניותי לא מצאתי בהם לאו מפורש . וביומא (פג) איתא טבל ושביעית שביעית ופירש"י אחר זמן הביעור דהוי בעשה . משמע שגם הוא ז"ל ל"מ בה איסור לאו . דהל"כ הוה רבותא טפי דאע"פ שיש בה לאו מ"מ קילא מטבל וכמו טבל ונבלה . ובאמת ק"ל שם מדוע ל"ק הברייתא רבותא טפי דנבלה ושביעית שביעית ומתילא הוה ידעינן הא דטבל ושביעית דהא אפי' נבלה קודמת לטבל. וברמב"ם פי"ד מהל' מ"א כתוב בנא זו דנבלה ושביעית ומשמע שכן היה לפניו הגי' בגמרא . והמ"א בסי' תרי"ח ס"ק מ' העתיק מהגמרא נבלה ושביעית תחת טבל ושביעית שבנוסחתינו ואולי מצא כן בגמרות שלפניו והיא גי' נכונה מאד . אולם יש לפלפל בזה לפי חלוקי הדעות אם עשה דוחה עשה או לא עי' בב"א סוס' ל"ג : רש"י ד"ה אפי' למ"ד . ואילו אחותך היא כו' לא אפנייה כו' כצ"ל :

דף קז ע"א גמרא דם יחשב לרבות הזורק . נ"ל דעיקר דרשה הוא מדם שפך דבתריה וכ"נ מפרש"י כאן וכ"מ להדיא מדבריו לקמן בד"ה ההוא מבע"ל השוחט כו' . וכ"פ בסנהדרין (לד ב) ובפי' התורה ודלא כהגה"ק שהגיה לקמן (ע"ב) בדבריו בד"ה שחט וזרק : רש"י ד"ה והא דתנן . דתנן כה"ג על מזבח החיצון כו'. משמע דחטאות הפנימיות דמעכבין זה"ז א"א על מקצת דמים . ולקמן (קי ב) א"ר דאפי' בהן חייב ע"ש בפרש"י ותוס' : ד"ה אותו . שלם משמע . וכה"ג דרשינן בחולין (סט) אותה שלמה ולא חסירה. והתם לכ"ע בהמה שלמה משמע משום דהתם קאי אבהמה דכתיב לעיל מינה . אבל הכא דכתיב קודש אשר יעלה עולה או זבח פליגי בה : ד"ה ורי"ש כ"ל. דמאי למיכתב או מחוץ למחנה כצ"ל :

דף קח ע"ב גמרא אר"ל מחלוקת כו' . עי' היטב כל הסוגיא . ועי' תוי"ע מה שהביא בשם פי' הרמב"ם בנה"י . וקיים עליו וכן דברי ריו"ח בגמרא . ותמוה . (וכבר כ"ע המל"מ שלא יוכל ליישבם) . ובעיקר דברי הרמב"ם נל"פ כוונתו דר"ל דר"ש דריש אותו לחייב על כל אבר ואבר ולא למעוטי חסר . ור' יוסי דריש אותו למעוטי חסר ולא לחייב על כל אבר ואבר . ור"ל דמפלוגתייהו דמתניתין דמיירי בד' וה' אברים שמעינן נמי דפליגי ג"כ במקטיר אבר אחד חסר דלר"ש חייב ולר"י פטור . ואף שאינו כחד מאמוראי בסוגיין נ"ל שהיה לפניו גי' אחרת בגמרא :

דף קט ע"א תד"ה העולה . ואע"ג כו' ומשקין ברביעית ס' אבל דרך אכילה כו' . עי' מש"כ ע"ד דהכא ביבמות (קיד ב) : **ע"ב במשנה** ר"א פוטר כו' . הוא ר' אלעזר בלא י' בן שמוע כדמוכח לקמן (קי ב) בתד"ה ומודה . וכן צריך להגיה בגמרא ופרש"י ובמשנה דהקומץ והלבונה הכל בל"י . מה שכ' הרע"ב דקסבר כל המתירין נפסלין בחסרון כו'. הוא שלא בדיוק דבזה ל"פ רבנן . ולשון רש"י בזה מדוייק שפיר : גמרא א' רבה בהקטרה דהיכל כ"ע ל"פ . ועפרש"י . ולפ"ז נ"ל דהטועה כדי להכריח בה אפי' בכזית חייב עי' כריתות (ו ב) . ומהמל"מ בפ"ב מהל' כלי המקדש ה"ח נראה דהבחמים סוגיא זו שלפנינו ע"ש . ומהת"י בכריתות שם משמע דס"ל"מ היה דלכתחלה פרס ובדיעבד יוצא בכזית ודלא כפרש"י ולכן אפשר דהטועה א"א עד שיעשה ביעור פרס : רש"י ד"ה והקטרת . קסבר כו' אשיעור הקטרה כו' כזית . והעתיקו התוי"ע . ועי' בתוי"ע. ומש"כ שהתוי"ע כ' במשנה הקודמת דלר' יוסי קאי על קרבן כולו וזהו כאוקימתא דר"ל . נ"ד במתכ"ת שזהו כפי גי' שלפנינו בפירמ"ת אבל התוי"ע העתיק הנה"י דאפי' לר"י קאי אותו על אבר שלם וקיים ע"ז שכן דברי ריו"ח בגמרא ועמש"כ שם . ונלע"ד בשטת רש"י דאותו פי שנים במשמעו . אבר שלם והקטרה שלמה . ובקומץ ולבונה כו' דלא שייך אבר לא בעינן אלא שיעור הקטרה . וכ"נ מסכ"מ שהביאו התוי"ע בד"ה המעלה כזית :

דף קי ע"א גמרא מה לי חסר מ"ל יצא . כה"ג בעיא דר"ע לעיל (נט) מה לי שמא מ"ל נע"ב . ודר"פ במנחות (כז) חימנה ויצאת כו' :

דף קיא ע"א בסה"ע כש"י. וא"ת והלא כה"ע בחוץ נפסלו ביציאתן . ולכאורה מזה אין קושיא שהיה לו שעת הכושר ופסולן בקדש שמש"כ בר"פ : **ע"ב** ד"ה והשתא . אדיוקא קאי דאיכא למידק כו' . ק"ק דלעיל (קב ב) אמרי' בכה"ג הא לא קתני ע"ש : **במשנה** נגע שהיה בפנים פטור . בתוי"ע יש לדחוק דכולי גווני קתני . כה"ג כתבו התוס' לעיל ר"פ חטאת העוף הביאה בעצמו שם :

פי"ד דף קיב ע"א במשנה ושן שעיר המשתלח . שפרש"י . ולשון התוי"ע דאי קודם וידוי בפי' לכנס כו' וה"ה ראוי לבא. משמע דבאמת חייבין עליו קודם וידוי וז"א דגם זה ממעטינן בברייתא לקמן (ס"ד קיג) מלה'. אלא דמתניתין לא איירי מזה . שוב ראיתי שגם הרמב"ם בפי"ח מהל' מעה"ק הי"א פסק דחייבין עליו קודם וידוי וע"ש בהראב"ד ובכ"מ ובל"מ . ודע דלשון הרע"ב שכ' כל שאינו ראוי לבא שאין עתיד להקריב . דמשמע דממעטינן מזה שעיר המשתלח אפי' קודם וידוי הוא שלא בדיוק כדאמרן : **ע"ב** פרש"י כל שהוא ראוי לבא לאו"ז ה"ז בל"ת . ומשמע מלא תעשון ככל אשר כו' . והעתיקו הרמב"ם בפי' בקוצר : וכ' עוד בדברי חכמים אין הענין כו' אבל הכוונה שהלאו הזה הוא אזהרה לכרת שאין לוקין עליו . והעתיקו התוי"ע . וק"ל הא סתם מתניתין בר"פ"ג דמכות דלוקין על לאו שניתן לאזהרת כרת וכו"ע שם בגמרא וכ"פ בחבורו ר"פ י"ח מהל' סנהדרין ובפ"א מהל' א"ב ה"ז . ועוד ק"ל דהא כבר נ"ל אזהרה לשוחט ומעלה בגמרא בר"פ דלעיל : שם ותכ"א כל שאין בו כרת א"ב בל"ת . לכאורה חכמים היינו ת"ק . ונראה דר"ש וחכמים פליגי בפירושא דפטור שבדברי הת"ק וכה"ג בפסחים (קטז ב) במשנה ע"ש ברשב"ם ותוס' : שם עולותיהן ושלמיהן בחוץ חייבין . עתוי"ע בלשון הרמב"ם נכ"א אבל העולה היא דורון אפי' הקריבה בתוך ימה"ס כו' . משמע דאם הביא עולתו בתוך הזמן יצא ואפי' למצוה א"צ להביא אחרת וסוא חדוש גדול ולא כן משמע בפסחים (נט סע"א) . ובתוספתא פ"א דזבחים איתא להדיא עולת נזיר ועולת יולדת ועולת מצורע כו' שמתנן מה"ז בבעלים כשרים כו' אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה : שם ומשהוקם המשכן נאסרו הבמות. וכ' הרע"ב אבל עובדי כוכבי' מותרין להקריב שלמים כו'. ל"י אמאי נקיט שלמים עי' לקמן בגמרא (קיז) ובמנחות (עג ב) דיש פלוגתא בזה אם מביאין שלמים . ועולות לכ"ע מביאין . ולשון הרמב"ם בפי' ומותר לעובד כוכבים עכשיו להקריב עולות כו' : שם באו לגלגל נאסרו הבמות . לשון הרע"ב ומנוחה זו שילה שלא היה נוסעים כו' כמו במדבר . ובגמרא לקמן (קיח ב) איתא בשלמא למ"ד זו"ז שילה מנוחה דנחו מכיבוש כו' ע"ש : רש"י ד"ה בשעה והביאום לה' . לכאורה קשה הא מוקמינן ליה לעיל (קו ב) באותן שהקדישן בשעת היתר הבמות כו'. וי"ל דילפינן מינה בק"ו להקדישן בשעת איסור הבמות כדאיתא שם בגמרא ועל עשה אין שייך למפרך וכי מזהירין מן הדין : ד"ה הקדישן בשעת איסור . משהיא שעתא כו' וכיון שהמתין עד שלא יוכל לקיימו כו' . ול"י למה לא יוכל לקיים עשה להקריבם בבמת ציבור . ועוד ק"ל דאם תיכף כשהקדים חרבה שילה מאי ה"ל למיעבד. ועוד כיון דהעשה כבר עבר א"כ לכתחלה יקריב בבמה קטנה ומלשון המשנה משמע דבשעת ההקרבה עובר בעשה . ולעד"נ דהעשה הוא כיון דהקדים בשעת איסור הוי כמו שפירש להדיא ע"מ שיקריבם במשכן הואיל דא"א בבמה והוי בעשה דמוצא שפתיך כו' כאשר נדרת ועשית כמש"כ רש"י לקמן בסמוך ועי' מש"כ בסמוך : **במשנה** קדשים שהוקדשו למשכן . פרש"י בזה דחוק . וה"ל לפרש דר"ל שהקדישן בשעת איסור הבמות דאז הוי כאילו הוקדשו בפירוש למשכן וכמש"כ לעיל : שם קה"י שהוקדשו למשכן כו' ואם הקריבן בבמה פטור . נראה דמ"מ ידי נדרו דהיינו אם אמר עלי לא יצא ועי' בפי"ג דמנחות מ"י :

דף קיג ע"א שם ומתן סביב . פי' הרע"ב דכתיב כו' על המזבח סביב ולא בבמה . וכ"פ לענין הגשה וכיהון . ולכאורה קשה לר' יוסי בפרק דלעיל (קח) במשנה (וע"ש בגמרא) דהל' כוותיה מה"ל . ועי' לקמן (קיט ב) בגמרא ופרש"י שהביא בכל הני קראי דכתיבי בהו פתח א"מ או לפני ה'. רק לענין מתילה בדמים פרש"י ג"כ מדכתיב המזבח פי' בה"א . ובהכי י"ל ג"כ פי' הרע"ב בכל הני . אך הקרא דהביא לענין כיהון הוא שלא ככתוב ואולי ט"ס הוא : **גמרא** לא מיבעיא חוץ לחומה כו' ואימא תתכשר קמ"ל . נ"ל מזה דעיקר פלוגתתם על המשנה דפרה פ"ד מ"ב שרפה חוץ מגיתה כו' פסולה . אלא דהש"ס קבעה הכא על מתניתין דממילא גם הכא פליגי דאלת"ה אדרבה הוה רבותא טפי דאפילו חול"ת דרמקה אפ"ה פטור : רש"י ד"ה מקום שפורשת . ולגלות נפשה לא קבע כו' כצ"ל :

דף קיד ע"א גמרא אלא מוקפה ונעבד כו' בקק"ל ואליבא דריה"ג כו'. ק"ל מדוע לא אמר כר"ש דאמר קדשים שחייב באחריותן חייבין עליהם כפל וד' וה' בפ' מרובה וכן פליג בשבועה בפ' שבועת הדיינין . ולענין אונאה בפ' הזהב . וכזה קשה בבכורות (נג ב) לענין מע"ב דמוקי ג"כ כריה"ג ולא כר"ש . ועי' בפסחים (ד"ו) סד"א הואיל וכי איתא הדר בעיניה כו' ובפרש"י ובמש"כ שם בס"ד : שם בסה"ע וגלגל לגבי שילה מה"ז הוא . ק"ל הא חטאת יחיד דהיא כשנה או בעירה אם עברה שנתן פסולה עי' יומא (סה ב) ובפרש"י שם וא"כ איכן ראויין לאה"ז דימי גלגל היו י"ד שנה : רש"י ד"ה כ"ע דה"ג . דנראו לבא כו' קודם שנעשו אתנן ומחיר כו' . לכאורה אף לאחר שנעשו אונ"מ ראוין הן אגב אמן דומיא דכלאים : תד"ה אתנן . לא מתוקם כו' כדדרשי' כו' לכ"ע פרט לנדור . ע"ש דמוקי לה בפסח ובכורי . ומדלא מוקי כריה"ג ש"מ דלדידי' נמ"ל משום דמודה דאסיר למכרם . ואולי דילפינן מתעשר . ולכן אין אתנן ומחיר חל עליהן בלא קרא דלכ"ג . ועי' פסחים (נ) דאביי באמת הוה ס"ד לאוקמה כריה"ג . אבל משמע דהדר ביה מהא דר' אושעיא : ד"ה משום . מש"כ בגליון (והוא מהרש"ק והג"ק) דגי' הרע"ב מודה ר"ש לרבנן . לפנינו הגי' בהרע"ב כבפנים :

דף קטו ע"ב רש"י ד"ה שנאמר וידום אהרן . הכי משתק וקבל השכר כו' כצ"ל

דף קטז ע"א גמ' והתניא [אבל שלמים לא כ"א עולות] עולות אין שלמים לא כמ"ד כו'. כ"ה גי' הרש"ק . ולפי' גי' זו נראה דהשתא חזר בו ממה שפירך מעיקרא אלא אימא כו' עולות ושלמים . וזהו שאמר עולות אין כו' ור"ל לעולם כדדייקת עולות אין שלמים לא . ול"ק דאתיא כמ"ד כו' . אבל זה תמוה דלא מתרץ הקושיא מקרא דויזבחו כו' . והנה הרש"ק נסתייע לגי' זו מהע"י . ועיינתי בו והנה ליתא שם הא דעולות אין כו' . וא"כ אין בין הגירסאות אלא שינוי לשון קצת והענין אחד . ולפ"ז נ"ל דלעולם לא חזר מתירוצא דאלא אימא כו' . וכמ"ד כו' לא קאי רק על הברייתא הב' דמייתא והוא דבמדרש ב"ר פכ"ב (ובש"מ שציינתי בהגהותי לש"ר פי"ד אות ז' במ"ת) ובירושלמי פ"ק דמגילה מתרצו להאי קרא דויזבחו כו' למ"ד דלא קרבו שלמים . דפי' שלמים בלא הפשט וניתוח. אולם בזה א"א לתרץ הברייתא הראשונה דהא מקיימא ועולה שהקריבו כו' טעונה הפשט וניתוח ונכון בז"ה . וזה קצת דלא כמש"כ בהגהותי שם שנמשכתי אחרי הע"א בחגיגה שהזכרתיו שמה : **שם** ר"א וריב"א ח"א קרבו שלמים ב"נ כו' . לכאורה פלוגתתם כעין פלוגתת ריה"ג ור"ע במנחות (עג ב) ע"ש : **שם** תנעב כו' ותבא אומה כו' כ"ה בע"י ובר"ש : רש"י ד"ה ויזבחו וד"ה לכל עד בין לעובדי כוכבים נ"ל הד"א . וקרבו עולות הוא דבור חדש וכן היתה גירסתו בגמרא : **ע"ב גמ'** אסור לסייען ולעשות שליחותן . בתוי"ע העלה מזה בצ"ע דברי התוס' במנחות (קט ב) בד"ה והעלה וע"ש בצ"ק בפי' כוונת התוס' דחוניו לא הקריב בעצמו רק דאורינהו . וצ"ל דבאמת טעה בזה דהיה סבור דקדשי עובד כוכבים מותר לישראל אפי' לעשות ולהיות שלוחם . ולפיכך פסלה המשנה גם הכהנים לשמש בבהמ"ק . רק לפי הס"ד דהתוס' דהקריבו קרבנות ישראל תמהו איך טעה בזה דזיל קרי ב"ר הוא . וזה ג"כ שלא כדברי הרש"א שם בהבנת דברי התוס' :

דף קיז ע"ב רש"י ד"ה אין מנחה בבמה . דפסוק זה בקדשים שהוקדשו כו' כצ"ל : בא"ד מנין אף עולה ת"ל זבחי יכול כו' כצ"ל :

דף קיח ע"ב ד"ה אשגרא לי . הרגלתי כו' . והנה לפנינו הגי' אשגרא לך . ועי' בסה"ד בהקדמה דגי' רש"י עיקר כי מצינו בש"ס (ע"ש המקומות שהביא) דר"ש בן אליקום היה תלמידו דר' אלעזר : ד"ה וקאמר כלב . כתעכבו כו' שלשים ושמונה שנה כצ"ל :

דף קיט ע"א גמרא נחלה זו ירושלים ואומר כו' עי' בפי' הרמב"ם הביאו התוי"ע בקוצר . יראתי וחלתי לומר על אדונינו עטרת ראשנו הרמב"ם זלה"ה דלפי שגגור היה בפיו סדור הג' כתובים בנוסח יהי כבוד זאח"ז כי בחר ה' בציון וגו'. כי יעקב בחר לו וגו'. כי לא יטוש וגו' . סבר שכן המה סדורים בכתוב . ובאמת לא קרב זאח"ז כי הראשון הוא בתהלים קל"ב . הב' בקל"ה . והג' בצ"ד : **שם** רש"א מנוחה זו ירושלים כו'. סע"א במגילה (ע ב) כ' דע"כ ט"ס הוא כאן דא"כ קשה דר"ש אדרשב"י לקמן בסמוך : **ע"ב** מתנות סביב דכתיב וזרקו שה"מ סביב כצ"ל . והוא קרא דויקרא (א ה) ועפרש"י והמציין טעה : **שם** וכלי שרת אשר ישרתו בם בקדש . והרע"ב נ"ד בהביאו ע"ז קרא דלשרת בקדש . דההוא בבגדי שרת כתיב וכמו שהביאו הגמרא על בגדי שרת ועתו"ח . גם מש"כ עוד הרע"ב על וריח ניחוח קרא דריח ניחוח לה' ג"כ נ"ד דכי בבמה אינו מקריב לה' ודוקא מלפני ה' הוא דממעטינן במה . והגמרא הביאה קרא דלריח ניחוח לה' הכתוב בפ' שחוטי חוץ וכמו שפרש"י דכתיב באותו קרא פתח א"מ. ובפרש"י יש ט"ס וצ"ל והקטיר החלב :

דף קכ ע"א גמ' ומר מתני כאן בקדשי במה גדולה. ועי' בפרש"י. וק"ל דאיך עברו על מ"ע דמוצא שפתיך כו' כדפרש"י לעיל במתניתין (קיב ב) בשו"ה בד"ה פטור : **בסה"ע** אמרה תורה לך ישרף ופיגול ישרף כו' . הרש"ק כ' דגי' זו טעיתא היא . והצ"ק כ' שלא ידע למה . ואי גרס כן לא כ"ל דל"ל מה לך פסול אף פיגול פסול וכסברת רבה לעיל (קד ב) וע"ש בתד"ה לא (וברש"י ד"ה מנין צ"ל כנותר בכ"ף) ומשיב או כלך כו' ר"ל מנא לך דלן גופיה פסול : רש"י ד"ה מומין . דלא אשכחן שהרינהו בקטנה. לכאורה יפלא דאדרבה בתמורה (ז) ילפינן מלא תקריבו דמעוך לבמת יחיד. ובבכורות (יד ב) אר"א מנין לזובח בע"מ בבמת יחיד בשעת היתר הבמות שהוא בל"ת שנא' לא תזבח כו'.(וצ"ל דהיא דתמורה איצטריך שעובר בע"מ תמשחת הקדש ע"ש בסוגיא דלעיל וצ"ע). ואולי משום דמומין דהכא נכלל גם האיש המקריב שלא יהיה בע"מ כדמוכח לעיל (טז) ע"ש ברש"י ד"ה ה"נ מה להלן כו' וע"ז יכוון במש"כ דלא אשכחן כו': **ע"ב** ד"ה שורף ונותר נמי מפיגול יליף כו'. נ"י לא נמצא נלכן לזה דהא גם נותר כתיב באותה פרשה וכדכתב בסמוך :

סליק מסכת זבחים בס"ד

הגהות וחדושים על מסכת זבחים

מהגאון החסיד כו' מרנא יעקב צבי יאליש זצ"ל בעהמ"ס מלא הרועים.

דף טו ע"ב ברש"י ד"ה אי תנא אלא אר"ש אבוה. נ"ב תמוה דאי גרסי' במשנה ר' אליעזר ב"ר הוא ר"א בן הורקנוס ואי ר"א בלא יו"ד הוא ר"א בן שמוע כמ"ש רש"י בשבת י"ט ב' דר"א בן שמוע הוא סתם ר"א שבמשנה ועי' במשניות בתוס' חדשים:

דף טז ע"א בתוס' ד"ה ומה יושב כגון במורה. נ"ב עי' בא"ת סי' טו"ב ס"ק ב' מ"ש בזה:

דף יט ע"ב תוס' ד"ה ול תבי לאו ישיבה ממש. נ"ב עי' בספרי מלא הרועים ערך ישיבה בעזרה אות ח':

דף כג ע"א ברש"י ד"ה כגון שנטמא כהן בשרץ. והא דנקט הני. נ"ב עי' בתוספתא פ"ד דנזיר דאיתא כל קרבנות צבור ויחיד הציץ מרצה על טומאת הדם ועל טומאת הגוף נזיר ועושה פסח מרצה על טומאת הדם ואינו מרצה על טומאת הגוף וא"כ שפיר נקט הני דכל קרבנות יחיד הציץ מרצה על טומאת הגוף אך הרמב"ם בפ"ד מהל' ביאת מקדש פסק דבכל קרבנות יחיד אין הציץ מרצה על טומאת הגוף:

דף לג ע"א בתוס' ד"ה סמיכת אשם. משום ספקא דשלמים. נ"ב משמע מדבריהם דמטעם ענו דטעון סמיכה גמורה בכל כחו שמא שלמים הוא ולקמן דע"ו ב' כ' דלמ"ד סמיכת אשם מצורע ל"ד צ"ל דהתם לא בעי סמיכה גמורה רק בהקפת יד וכן מוכח מדבריהם ביומא ע"ד א' ד"ה איצטריך וביחולין כ"ב ב' ד"ה איצטריך יע"ש והנה באמת הסברא כן הוא דדילמא לאו שלמים הוא וקעביד עבודה בקדשים ונראה דדבריהם דהכא אזלי אליבא דמ"ד ספה"ת לחומרא וא"כ כמו דספק שמא שלמים א"כ מה"ת אזלינן לחומרא וחייב מן התורה בסמיכה לכך בעי סמיכה גמורה ודבריהם דלקמן וד יומא ודחולין אזלי לדעת הרמב"ם דספקא דאורייתא מן התורה לקולא וא"כ מן התורה פטור מסמיכה מטעם ספק רק מדרבנן צריך סמיכה וא"כ אסור בסמיכה רק בהקפת יד ולפ"ז שפיר גרסינן הכא בתוס' וקאתי לאשמועינן דטעון סמיכה דאורייתא משום ספיקא דשלמים דווקא ר"ל דמה"ת ספק להחמיר לכך טעון סמיכה דאורייתא סמיכה גמורה דסמיכה בהקפת יד וברנם מחק צ"ק תיבת דאורייתא:

דף לז ע"ב תוס' ד"ה לטוטפות. ואומר ר"ת. נ"ב עי' תוס' מנחות ל"ד ב' שסותרים למ"ש כאן:

דף נא ע"א תוס' ד"ה אשר. אי לאו דגלי קרא בהדיא. נ"ב ועי' תוס' מגילה י' ב' ד"ה מסתבר:

דף ס ע"א בתוס' השייך לע"ל ועוד לר"י כו' פתח אולם. נ"ב עי' בגליון ש"ס עירובין שם שישבתי קושייתם על נכון: ע"ב תוס' ד"ה מאי קסבר. זו ה"א ג' הקונטרס. נ"ב ק' למה הוצרך לומר קדושה ראשונה לימא קדושה ב' ויתיישב בזה קו' התוס' ביבמות פ"ב ב' ד"ה ירושה דלא תקשה לר' יוחנן דס"ל לר' יוסי קדושה ראשונה לא קדשה וכאן דקדשה לפי' ג' התוס' כאן ולפמ"ש א"ש דראשונה לא קדשה ושני קדשה כדס"ל לר' יוסי שלישית יש להם שם ראשונה ושני' יש להם ולפמ"ש בפרשת דרכים דרך הקדש דלענין קדושת מחיצות אין לחלק בין ראשונה לשני' א"ש ודו"ק:

דף סא ע"א בתוס' הנ"ל ר' ישמעאל בן אלישע. נ"ב מאד תמיהין דבר הן שכ' דר' ישמעאל בן אלישע בר פלוגתא דר"ע ור' ישמעאל בן אלישע הה זמן הרבה קודם ר"ע והארכתי בזה בתוספות יבמות דף י' ב' ד"ה או אינו ובשבת פ"ק: **תוס'** ד"ה קודם. לא היה שוחט. נ"ב עי' בחידושי הריטב"א ריש עירובין דכ' דווקא לכתחילה לא היה שוחט בתמים אבל בדיעבד כשר רק בשלמים פסול אף דיעבד ועמ"ש בגליון תו"ם פ"ג דתמיד יע"ש: **בא"ד** דהא בהיקשא דזאת התורה. נ"ב עמ"ש בגליון תוס' יומא דכ"ט א' ליישב קושייתם:

דף סד ע"א תוס' ד"ה דישון דתרומת הדשן לא היה נבלע מדלא חשיב. נ"ב ועי' תוס' יומא דכ"ט א' שם ועי' בתמיד דכ"ח ב' שפי' המפרש ג"כ דלא היה נבלע:

דף סו ע"א ברש"י ד"ה מכדי כתב. שלא יבדיל היכי נפקא. נ"ב ק' מנ"ל הך גופא דילמא בעולה חלוק מחטאת לענין שאינו מוזהר להבדיל ומנ"ל לאפוקי לא יבדיל ממשמעותי' כלומר בעולה דצריך להבדיל: **בתוס'** השייך לע"ל. דמיהקרבו הוה נפיק. נ"ב עי' בזה במהר"ם בחולין ק"ב בר"מ המתחיל בדף ק"א ב' ד"ה ואינו מבדיל ועי' ברש"א שם ועמ"ש בגליון בחולין שם:

דף עד ע"ב בגמ' אלא האי טריפה ה"ד. נ"ב י"ל כגון בן פקועה הבא על בהמה דעלמא ותוליד דאותו הולד אין לו תקנה דהוי סימן א' כשרות כמ"ש בחולין דס"ט והוא נקרא טריפה דלכך חלבו אסור כמ"ש הט"ז והש"ך סי' י"ד ס"ק י"א שכ' דהוי ממש כאילו נשחט סימן אחד שוב הראו לי שעמד בזה: **בגמ'** בין נקיבת הקוץ לדרוסת הזאב. נ"ב דלא מוקי ברא נוהו לנדרסה ואין מקום הדריסה ניכר עי' מהר"ם ר"ן נ"ז ס"ג ב': **שם** הלכה אינה צריכה בדיקה. נ"ב קשה דאכתי לוקמא כגון דאיתרע בנפולה שאינה הולכת יפה בשאר בהמות שאין הולכין יפה ג"כ ושאר בהמות כשרים כדאמרינן בחולין שגרינא נ"ט ע' וכ"פ בש"ע סי' ל"ב וכשנודע שנפלה חוששין ולא מהני הך הלכה כיון שאין הולכת הילוך יפה כמ"ש הרשב"א והר"ן ופסק כוותם בש"ע סי' ל"ב וא"ל דדחיקא ליה לאוקמי בכה"ג שכולם אין הולכין הלוך יפה דהא טפי דחיקא לאוקמא דאעריב נקובת הקוץ בדרוסת הזאב והנה הגאון מו"ה יחזקאל בספר דגול מרבבה ביו"ד סי' ל"ב הקשה על דעת הר"ן דהיכא דהכה בהמה על השדרה ושלים רוטרא אפלגא דגבה דחוששין לפסוקת החוט דבכה"ג לא מהני הלכה והקשה דא"כ לוקמא מתניתין בכה"ג דאיתרע בהמה שהכו אותה על השדרה דבכה"ג לא מהני הלכה וכן הקשה הכו"פ בס' נ"ח ס"ק ח'. והנה באמת צריך להבין דעת הר"ן דבהכה על השדרה לא מהני הליכה. וי"ל הטעם דהנה באמת הליכה מצד עצמו אין ראיה שלא נפסק החוט דהרי ראינו בהמות שאנו מוצאין אח"כ שנפסק החוט והיו הולכים הלוך יפה בחייהן ועוד הבאתי ראי' מחולין ד"א דיליף רנב"י דאזלינן בתר רובא מאל"ה דלמא איפסיק חוט השדרה ומאי ראי' דילמא מיירי שראינו שהלכת יפה בחיי' אלא ע"כ דאף בהולכת יש חשש פסוקת החוט והא דמהני הלכה בנפילה ה"ט דאם נפסק החוט ע"י חבט של הנפילה לא היה אפשר לה לילך כיון דהחבט גדול היתה מתנודדת כ"כ עד שאינה יכולה לילך וכעין זה כתב הר"ן גופו דלכך מהני בדיקה בכל החלל בנפילה אף דאין אנו בקיאין בבדיקה לענין נקב דאם איתרע ע"י נפילה הה ניקבת נקב גדול שהיה ניכר וה"ה הכא דאם איתא דנפסק ע"י נפילה היה הריעותא גדולה כ"כ עד שלא היתה יכולה לילך ולכן צדקו דבריהם דבהכאה גרידא דהוא דבר קל יכולה לילך אף שנפסק החוט ומ"מ נ"ל דה"ט דווקא לכתחילה צריך לבדוק החוט אבל בדיעבד כשר בלא בדיקה דממ"נ אם תחשוב הך הכאה כמו נפילה ליהני הליך מה תאמר דאינו כ"כ ריעותא כנפילה מנא לך להוסיף על הסיפור לאסור הכאה הלא קבלנו הלמ"מ נפולה דווקא ולא הכאה רק דלכתחילה כיון שיש ריעותא דהכאה שיכול להפסק החוט על ידו צריך בדיקה אבל בדיעבד אין לאוסרו מטעם חששא בעלמא רק אם תחשבנו כנפילה והרי בנפילה מהני הליכה וא"כ א"ש הכא דא"א בבדיקה וודאי דמהני הלכה בדיעבד בהכאה כנלע"ד נכון והו"ק: עוד נ"ל ליישב דהנה הא דכ' הר"ן דאינו מועיל הליכה הטעם כמש"ל דבהליכה עדיין אינה יוצאת מחשש פסיקה לגמרי. אמנם נ"ל הבדל בין הלכה ללא הלכה דבלא הלכה שכיח יותר לאסור שיפסק החוט ע"י ההכאה אמנם בהלכת יש סברא ג"כ להתיר דאם איתא דנפסק החוט לא היתה הולכת בטוב נמצא הוא ספק השקול דמצד ההכאה מסתבר שנפסק החוט ומצד ההילוך מסתבר שלא נפסק. אמנם טעם הת"ק דאוסר בספק השקול הוא מטעם דנולד ריעותא מחיים דבכה"ג אסרינן בספק השקול כמ"ש הרמ"א ביו"ד ס' נ"ג ועי' בש"ך שם שכתב דזהו דווקא לאביי ורבא שם ביבמות אבל לרבה שם ביבמות אף בנולד ריעותא מחיים מותר דמוקמינן לה בחזקת היתר דא"כ לק"מ דהנך אמוראי מצי סברי כרבה דאף בנולד ריעותא מחיים מקילין בספק השקול וא"כ הלכה א"צ בדיקה והר"ן פסק כאביי ורבא דבתראי נינהו וס"ל דבנולד ריעותא מחיים מחמרינן בספק השקול ולכך ס"ל דאינו מועיל הליך דעדיין הוא ספק השקול ועי' בספרי מלא הרועים ענין כל העומד לזרוק אות י' שכתבתי [נמחק איזה תיבות]:

דף עו ע"ב תוס' ד"ה וסמיכה למ"ד. לאו דאורייתא הוא בהקפת יד. נ"ב ר"ל דאמרינן ליה אקפו ידך דלא ליעבד עבודה בקדשים דדילמא אשם הוא וא"צ סמיכה מה"ת ועמש"ל דף לג א' ד"ה סמיכת:

דף עט ע"א תוס' ד"ה אמור. דפסיקא לי' בכל ענין אפי' שלא במינו. נ"ב עי' תוס' ע"ז שם דס"ח ב' שפירשו בענין אחר:

דף צו ע"ב בגמ' והתניא קדירה. נ"ב הקשה בפלתי סי' צ"ח דלמ"ד טבע"ק דרבנן מאי מקשה דהא דתני בנ"ט הוא מדרבנן ולא הבנתי נהי דלמ"ד טבע"ק דאורייתא מ"מ כאן כיון דכתיב מטעם אותה למעט תרומה ע"כ מדאורייתא שרי והתניא במתניתא בנ"ט י"ל מדרבנן וא"כ אף למ"ד טבע"ק דאורייתא מאי מקשה ועוד בלא"ז הוכחתי בספרי מ"ה ערך טבע"ק אות י"א דרש"י ס"ל טבע"ק דרבנן דא"כ מאי מקשה. ונלענ"ד עפמ"ש הט"ז ביו"ד סי' ק"ו דכל דמפורש ההיתר בתורה אז אין כח ביד חכמים לאסור ואם כן שפיר מקשה כיון דמפורש ההיתר אותה למעט תרומה אמאי תני בנ"ט דאף מדרבנן אין לאסור כיון דמפורש ההיתר:

דף צז ע"ב בגמ' וניתי עשה. נ"ב עי' שעה"מ פ"ג דנדרים ה"ו

דף ק ע"א בתוד"ה הרי. ועוד נראה לדקדק אי שחיטת. נ"ב נוסחא זו מוטעת ח"א ובב"ז מקומה ובמה"כ טעה בזה והנוסחא אמיתית דאי שחיטת הפסח לחורה לא דחי' טומאת קרובים הו"ל למיתני ברישא קודם כ"ג כמו כהן הדיוט דתני ברישא דמעיקרא תני הקל יותר כמו דתני כהן הדיוט קודם לכ"ג. שוב מצאתי בס' מח"ק שמביא שה"ה כן נוסחא ישנה בספרים וזהו נוסחא אמיתית ועי' תוספות ברכות דף כ' א' בסוף הדיבור א"נ י"ל בקוצר הברייתא כו' ושם כוונו ג"כ לזה הפי':

דף קו ע"ב בגמ' וכי מזהירין מן הדין. נ"ב מהא משמע דאף דכתוב עונש בהדיא אעפ"כ לא ילפינן אזהרה מן הדין דלא כהר"מ בשורש י"ד עי' בה"ח פ"ב מהמ"א ועי' בג"ו כלל מ"ב:

דף קז ע"ב בגמ' ר"י אומר חייב קדושה ראשונה. נ"ב קשה למה הוצרך לומר דקדושה ראשונה קדשה לע"ל דבזה סותר מ"ש בהערל פ"ב קדושה ראשונה ושניה יש להם דמשמע דס"ל לא קדשה ועיי"ש בתוס' שהוצרכו לחלק בין מקדש לשאר א"י פשיטות הו"ל דס"ל קדושה שני' קדשה לע"ל וכדס"ל ליה בהדיא כר' יוסי בסדר עולם דקדושה שני' לא בטלה עי' ביבמות שם וצ"ל דקים להו דר' יוחנן ס"ל בכל אלו תנן עי' בשבועות י"ז וא"כ לא קדיש עזרא במקדש שוב מצאתי בפרשת דרכים דרך הקדש שכ' ג"כ קצת כדברי ועיי"ש מה שתי' עוד:

דף קיז ע"א בגמ' שאין נידר ונידב אין קרב בבמה. נ"ב עי' בתמורה די"ד ב' דמשמע דלא גרים בברייתא זו מנחה ונזירות קרובין בבמה רק היא ברייתא בת"כ פ' אחרי מות וכן הוא לקמן ע"ב בתוס' ד"ה ר"ש עי"ש:

דף קיט ע"א תוס' ד"ה זו. בר פלוגתי' דר"ע. נ"ב זה תימה והארכתי בזה בגליון תוס' יבמות דף ב' ד"ה או אינו. יעויי"ש:

פסקי תוס' אות נ' אין ישיבה בעזרה היינו שלא לצורך עבודה אבל אכילת קדשי קדשים. נ"ב אין זה בתוס' שם רק בתוס' יומא דכ"ה ע"א ד"ה אין ישיבה כ' כן בשם ר"י בר אברהם: **סליק**

הגהות וחדושים למסכת זבחים

מאת הגאון המובהק וכו' מו"ה דוד לוריא זצ"ל מביחאוו.

דף פג ע"א גמ' רבי יהודה אומר כו' הא מזיד פסול בכיפר או בשלא כיפר כו' ורבי יהודה לכפר לא משמע ליה מאי טעמא לאו משום דמבעיא ליה לג"ש עיין פרש"י כו' נמצא דפשט הש"ס דר"י כר"ש סבירא ליה מאף במזיד דווקא בכיפר פסול ואי לא כיפר לא ולענ"ד אין הכרע מזה דרבי יהודה יסבור אף במזיד משום דמבעיא ליה לכפר לג"ש דר"ש ומזה הינו מוכח רק דבכיפר פסול ואולי אף בשוגג פי' ר"י אם כיפר ור"י לפרש דברי ר"ש קאתי ומה שמסביר רק בשוגג איירי בלא כיפר ורצוני בזה ליישב פסק הרמב"ם דפסק בהלכות פסולי המוקדשין פ"ב הלכה ט"ז דבמזיד אפילו לא כיפר פסול אחר הכ"מ מקשה עליו דמגמרא דילן מוכח דבמזיד דווקא אם כיפר פסול ואי לא כיפר לא כו'. אבל לפי סברתי דאין הכרע מהג"ש דבעי ר' יהודה דיסבור אף במזיד וכיפר אלא אם כיפר אף בשוגג אסור ור"י לפרש דר"ש קאתי דמה שמסביר ר"ש בשוגג איירי ובלא כיפר ובמזיד אף לא כיפר אסור וכפסק הרמב"ם דבמזיד אף בלא כיפר פסול ובשוגג אם כיפר פסול:

דף פה ע"א גמ' אמר עולא אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקת דמן לא ירדו נעשו כו' אר"י אף אנן נמי תנינא שנשפך דמה כו' ומה התם דהא בא לזרוק כו' אמרת אם עלו לא ירדו הכא דהא בא לזרוק זורק לא כ"ש וא"כ למה לעולא לאשמועינן מילתא דאתיא בפשיטות ומשני הגמרא תרגמא אק"ק כו' ומקשה הגמרא עוד והרי פסח דקדשים קלים כו' וא"כ מה הוסיף עולא על הברייתא ומשני הש"ס עוד תרגמא בשלא לשמן נמצא דהש"ס קשה ליה בהי' כיון עולא דין חדש אשר לא ידענו מהברייתא ומקשה עוד הגמרא מהמתניתין וכולן שעלו חיים כו' ירדו ואי לאו ל"ש ק"ק ול"ש ק"ק וה"כ הקושיא ואי הוסיף עולא ומשני הש"ס דממתניתין מוכח מהן ירדו ומהן לא ירדו ופירש רש"י דק"ק לא ירדו דקדושת הגוף כו' וק"ק ירדו והשתא אתי שפיר דעולא מוסיף דין הדם ופריך הש"ס עוד דלכון כאם לא אתי שפיר ומשני עיין שם ולפענ"ד קשה דלפי התירוץ מהן ירדו ומהן לא ירדו א"כ מוכח המתניתין דק"ק ירדו והאיך נפליג עולא על המתניתין:

דף קיב ע"ב במתני' באו לגלגל כו' וקדשים קלים בכ"מ. ועיין פיה"מ להרמב"ם דלא נקט ערי ישראל שלא כבשום ונראה דבאמת היתר הבמות היה אז אף בחו"ל אבל בנוב וגבעון לא הותר כ"א בערי ישראל. וטעמא דמילתא דאז הוו ערי ישראל כמקום מחנה ישראל במדבר לענין אכילת קדשים וה"ה בענין הקרבם. משא"כ בגלגל כיון שעדיין לא נכבשה הארץ הויא כל א"י אז שוה לשאר ארצות כנלענ"ד כנ"ד:

דף קיז ע"א בתוספתא פ' בתרא דזבחים תני דבגלגל ונוב וגבעון פליגי ר"י ור"מ ואמרי בכל הרואה. ועיין בפי' הרב ר' נחום ז"ל מ"ש בזה. ולדעתי הנה לר"ש (קיט.) בשילה נמי הותרו הבמות וכי ס"ד דכ"ש ל"ל הא דבשילה מכל הרואה דדרשינן לה מכמה דרשי. ושוב מצאתי בטורי אבן מגילה (ט.) ד"ה שילה. דפשיטא ליה דר"ש אית ליה לדינא כל הרואה בשילה. ומצאתי ההכרח לענ"ד לומר דהיינו לענין קרבנות שהוקשו במשכן דתנן במהני' דקרבין במשכן דווקא ופרש"י בגלגל וה"ה לנוב וגבעון לתנאי דתוספתא ושילה לר"ש דהן קרבין במשכן. ובהכי הוא דנאכלין בכל הרואה. אלא שמ"מ בנוב וגבעון דתוספתא קשה מהיכא נדרש הא דבכל הרואה אם לא דנימא דמסכתא סוף דרואה דומה לעיר עצמה וכמו לענין שופר ברפ"ד דר"ה. ולענין מגלה בפ"ק דמגילה. שוב ראיתי לענין דברי הט"א לר"ש הנ"ל דאדרבה י"ל איפכא. דקדשים קלים בשילה לר"ש נאכלין בכל מקום כיון דבמות מותרות וכמש"ל. אבל מע"ש לר"ש צריך להביא לשילה דווקא. ואע"ג דהתם נמי לר"ש מ"כ לא קרב מעשר בהמה וא"כ ליהני הקישא מכל מקום לומר דכיון דהוי ארון. מהני גז"ש דשם שם להביא מ"ש בשילה. ובשתא י"ל להכי מהני כל הרואה לענין וע"ש: רש"י ד"ה בכל וכו' ובכור ומעשר כו' ולא נו"ג כו' ובד"ה חובות כו' ולא פליג קרא בין גדולה לקטנה כו'. מכמעות לשון רש"י דבכור ומעשר בהמה אין קרבין כלל לר"מ. ולקמן (קיט.) משמע דווקא לר"ש אין קרבין אבל לר"י קרבין. ואפשר דמ"מ לר"מ אין קרבין כיון דנדר ונדב לא חביבין להו ואין קרבין בבמה קטנה וממילא ה"ה בבמה גדולה: תוס' ד"ה ואין כו' ואין תנופה והגשה בה. תיבת תנופה צ"ע דאין תנופה במנחה ולא במנחת עומר וקנאות דסוטה כדתנן במנחות (ס. ס"א.) וכאן רציתי לתקן אבל לקמן (קי"ט) סד"ה באו כו'. ומנחת סוטה לת"ק ודאי אין קרבה כלל בבמה דלאו נדר ונדב הוא ועפרש"י ותוס':

דף קיח ע"א גמ' אין מנחה בבמה והכריחו התוס' דאפילו בבמת צבור ממילא נמי אפי' מנחת צבור מדמשני קסבר אין מנחה בבמה. ואע"ג דיש לדחות דאיחיד דווקא קאי דאין מנחה ביחיד אבל צבור לא. מ"מ אין לחלק בזה. דמנא לן כקושי' התוס' (ותימה שלא הביאו תוס' ראיה זו לנדון דידהו דיחיד בבמת צבור נמי אין מנחה. ולעיקר קושיתם מהא דאר"י כו' שהצבור והיחיד מקריבין כו'. י"ל דר"י אקרבנות לחוד קאי ולא אמנחות. והיינו דאדרבנן דר"מ דלעיל מיניה קאי דאיכהו נמי ל"ל מנחה ונזירות בבמה וכדמפרש הש"ס). ומעתה תמוה לענ"ד הא דמבואר פ"ק דר"ה (יג.) דהקריבו עומר והדר אכיל. וזה בגלגל. והרי אין מנחה בבמה. וכ"ש מנחת עומר דבעי נמי תנופה (מי' בבמת צבור איכא תנופה) ונהי דלמ"ד בזמן שבהמ"ק קיים היתר המזרח מתיר י"ל דלא אקרוב כלל. (וה"נ י"ל לכאורה אפי' למ"ד בזמן שבהמ"ק קיים אין היתר המזרח מתיר הפ"ה כיון דאין מנחה בבמה אע"ג דהוי משכן בגלגל אולי אפשר הסבינן לי' כמו אין בהמ"ק קיים ומתיר היתר המזבח ועדיין צ"ע). אך מ"מ קשה לר' יהודה דהכא דס"ל אין מנחה בבמה. ואיהו סבר בשלהי ר"ה ובמנחות דמה"ת יום הנף כלו אסור וה"נ בזמן שבהמ"ק קיים כל כמה דלא אקרוב עומר היה ראוי להיות כל היום אסור. ומדאכלו ביום הנף ש"מ אקרבו עומר בגלגל (ומגליל שעורים דגדעון שאולי מצות העומר כדרז"ל. אין קושיא דהא התם כבר הוי משכן שילה). ועתוס' ורש"י סוטה (יז.) לענין מנחת סוטה בנוב וגבעון:

דף קיט ע"א רש"י ה"א זו וזו ירושלים. וצ"ל דברייתא אחרת היא ופליגא אדר"ש דלעיל דאמר מנוחה זו ירושלים ולא הב הש"ס לפרש דתרי תנאי אליבא דר"ש דבהדיא חזינן דפליגי. ובט"א במגלה מבכם לה לקמייתא ע"ש: תוס' ד"ה באו כו'. ובירושלמי ס"ק דמגלה משמע דס"ד לומר מהאי ג"ש דשם שם דמע"ש לא יהא נוהג לגמרי בנוב וגבעון וכמו בגלגל. וכ"מ לשון הש"ס לא הואי. אך זה ודאי א"א שלא היו נצרך להפריש שהרי כבר נתחייבו לאחר ירושה וישיבה. אלא שלא יהיה נאכל כלל וצ"ע עדיין: **סליק**

הגהות וחדושים על מסכת זבחים מאת הגאון מוהר"ר צבי הירש זצ"ל אבד"ק בערלין נכד החכם צבי זצ"ל.

דף ב ע"א במתני' כל הזבחים. נ"ב עיין בתוי"ט זביחה לא נאמר בכתוב אלא בשלמים ועולות עיי"ש ולענ"ד האמת דכל זה הינו ותירץ מלשון חכמים לחוד אינו מספיק דהא דרשו חז"ל חטאת ואשם שנאכלים ליום אחד מן זבח שלמיו וכן תוך לזמנו הנאמר בשלמים לחוד ושאר קרבנות דרבינן להו מזבח אבל האמת דמצינו זביחה וזבחים אפי' להדיוט כמו מבית מלא זבחי ריב לפי פשוטו של מקרא ונאמר כל חית השדה וכו' זבחי אשר אני זובח לכם [יחזקאל ל"ט] ויהושע בעולותינו וזבחינו ושלמינו ולכן הקושיא שהביא הרב אבן עזרא פ' יתרו לא היתה כ"א על העולה דבאמת כמעט בכל המקרא נמצא עולה וזבח ולא נכלל העולה בזבח וע"ז השיב הראב"ע מפסוק וזבחת ובאמת הטעם לחלק בין עולה כיון שכולו קרב ואית ליה עלוי אחרינא מן הזביחה ולא יתכן לכאורה לקרות בשבר זבח. משא"כ באשר זבחים שאין חלק בגוף הבשר לשם כ"א הזביחה ולכן כשאין צריכין לפרט קורין אותו זבח סתם וכשאוחזין הסוג כולו גם העולה בכלל שבשר צריך זביחה בכוונה. וכ"ש הכא דבזביחה קאי ומ"מ צ"ע המאי לקמן במשנה יוד ס"ב דחולין נקט זבחים לחודי' והתוי"ט רמז כאן וגם שם לכאן אבל לא פי' כלום והפשר דאתא לאשמעינן דאם אמר סתם זבחים פסול דמ"מ סתמא אשלמים קאי ומצאתי בכמה נוסחאות במשנה שם דגרסי שלמים וכן נראה שהי' גרסת רש"י והרע"ב עיי"ש וכן העתיק הב"י ביו"ד סי' ס' וכן הוא בהרא"ש ז"ל:

דף כג ע"א ברש"י ד"ה לוג וכו' שירי' נאכלין. נ"ב עיין בתוי"ט שכתב ולא ידענא למאי נ"מ פירשו כך בכאן ועיין בתו"ת ודבריו לכרב דברי רש"י והרע"ב נתנו להאמר אבל במה שתירץ על התוי"ט ומה שכתב ברמב"ם ז"ל כולו משנה ותמה אני אם ראה הסוגיא כי הוא סיימוה במנחות והוא לפנינו במשנתין דף מ"ה והוא בנוי על דעת ר' יוסי גופו דלרבי דמועלין עד שיתן מתנותיו ה"ס דמתנותיו מפגלין ולא קשה לי' כדמקשי לי' רבי ירמי' וכ"ש לרבנן דפסק הרמב"ם כוותייהו בפ"ב מהל' מעילה דאפי' לרב יוסף ודאי דאין מתנותיו מפגלין אותו עיי"ש וגוף דברי הרמב"ם שפסק דלוקין צ"ע מניין לו ומאי דמדמי לי' לאוכל בשר לפני זריקת דמים שאני התם דלא יצא מידי מעילה משא"כ הכא שדם האשם מפקיעו מידי מעילה והכי משמע דאי לא דאית לי' היתר לכהנים היו מועלין בו ויש עוד לדקדק בזה בדברי ש"ס ורש"י ואין להאריך כאן:

דף פו ע"א בתוס' ד"ה ופליגא וכו' וא"ת דבמסכת. נ"ב עמ"ש בתרומות פי"א מ"ה:

דף צא ע"א מילה לגבי פסח. נ"ב עיין בשו"ת תרומת הדשן סי' רס"ו ודו"ק:

דף קי ע"א במתני' ר' אליעזר. נ"ב ר' אלעזר גרסינן בכל הכי תלתא דבמתניתין והוא חברו של ר"ש מתלמידי ר"ע הכי מוכח בגמרא להדיא נמי ר"א דלעיל דף קט ע"ב במשנה עיין מנחות דף יב ע"ב:

דף קיב ע"ב מתני' קדשים קלים בכל מחנה ישראל. נ"ב מכאן צריך לי עיון רב על הרמב"ן שכתב בפ' ראה בפ' לא תעשון וז"ל וכן אחר זריקת דמים והקטר החלב בשלמים יאכל אותה במדבר בכל מקום שירצה כי לא נתן הכתוב מחיצה בשלמים אבל אוכלין אותן במחנה וחוץ למחנה עכ"ל. וצריך לדעתו לחלק בין ההוא דאמרינן בתלמודין דף כה. גבי הזה התנופה ושוק הימין לשלמים משום דשם נאמר במקום טהור אבל שם אמרינן בגמרא ועוד לא הוכל לאכול בערך כתיב מוכח בהדיא דלא שני בלאו הזה בין מדבר לדורות וצ"ע ועוד אני תמה עליו ז"ל שבפ' משפטים בפסוק (ויראו) [ויחזו] את האלקים ויאכלו וישתו כתב שהשלמים צריכין מחיצה עיי"ש ועם היות שלא הזכיר שם מחיצתן במדבר מ"מ משמע מדבריו בכלל שעכ"פ לא סגי בלא מחיצה ויש ליישב בדוחק דכל המדבר מחיצתן פרט לחוץ למדבר ויאת דחוק ורחוק: **סליק**

הגהות וחדושים על מסכת זבחים

מלאכת יום טוב מאת הרב הגאון הגדול כו' מוהר"ר יום טוב ליפמאן אבד"ק קאפולע.

דף ב ע"א רש"י ד"ה הפסח וכו' דהיינו מתלות היום וכו' עכ"ל. ואע"ג דזמן פסח הוא לאחר תמיד של בין הערבים דהתמיד גופיה זמנו בבב ומחצה והפסח אחריו וכדאיתא בפ' תמיד נשחט מ"מ בדיעבד אם שחטו קודם לתמיד כשר וכדתנן התם הוי שפיר זמנו מתלות והוא פשוט. וכדין זה כתבו התוספות בפסחים בפ"ק דף ה' ע"א ע"ש: שם תד"ה כל הזבחים וכו' וא"ת והא בפ' כ"ב וכו ובפירקין וכו' עכ"ל. ואין לומר דאיצטריך תרוייהו דאי מחד הוי אמינא דכשרים ומרצים ובנה הכתוב לעכב למימר דאין מרצין ובזה הוי ניחא דפריך דף ד' ע"ב אימא היכא דשחיט שלא לשמן ליפסלו היינו משום דשינה הכתוב לעכב וע"ב בתוס' דמ"מ לבתר דכתיב מוצא שפתיך דדרשינן מני' דאין מרצין תו לא איצטריך אלא חד ועיין לקמן בסוגיין שם ודו"ק: בא"ד ה"ה שאר חמשה דברים והוא בזביחה וכו' עכ"ל. חמשה דברים לאו דוקא חדא דלשם זובח כתיב בעבודת הדם ולא איצטריך למילף בהיקשא ועוד דלשם זובח לא כתיב כלל בהאי קרא וגם ליתא בהקשא' כלל וכמ"ש בסמוך וק"ל: תוס' ד"ה קרי ליה נדר וכו' ואפילו לר"מ וכו' א"נ וכו' לא שנא נדר ולא שנא נדבה וכו' עכ"ל. עיין כל זה בחולין שם בתוס' באריכות קצת מפורש: ע"ב רש"י ד"ה מגלן ממתניתין היכי שמע ליה וכו' עכ"ל. כוונתו דלא נפרש אגוף הדין מנ"ל דסתמא כשר בזבחים דהא סברא קאמר משום דסתמן לשמן קאי אלא ארומיא דרבא קאי דרמי מתניתין אהדדי מנ"ל לרבא ממתני' כן דתקשי ליה והוא פשוט:

דף ג ע"א גמ' דילמא שאני התם דאין ברירה. עיין פרש"י כאן ועיין בתוס' גיטין שם ד"ה ואיזה שארנה וכו'. ונראה דבסוגיא דכאן דדחינן למימר דסתמא כשר ע"כ אין לפרש כן ברירה כמ"ש התוס' שם דמה"ט יש לפסול נמי סתם אלא ודאי פירושו כמ"ש רש"י כאן ואה"נ דאתיא כמ"ד אין ברירה ודו"ק: תד"ה הכותב טופסי גיטין וכו' וקשה לר"ר יצחק וכו' ולא שמעינן ליה ממילתא דר"ע וכו' עכ"ל. ע"ש בתד"ה התם פסול וטמא וכו' שהביא קושיא בשם הירושלמי ותירוצו ע"ש. דלפ"ז לא קשה אהך סברא דהכא מידי ואדרבה מדברי הירושלמי דשם מוכח כסברת התוס' דלא שייך למתני יתר על כאן היכא דאיכא נמי מילתא דשמעינן מריבא ולא שמעינן מהך ואע"ג דבהך איכא נמי מילתא חדתי ודו"ק: ע"ב תוס' ד"ה לא יחללו וכו' דילמא קדשי מיותר קדרים וכו' עכ"ל. נראה דגם בסוגיא דלקמן בהך דשא"ע גופיה נמי צ"ל כן דלקמן לא מצינו למימר להך דשא"ע לחוד הוא דאתי אבל אהא לא מסני דילמא לטבל לחוד הוא דאתי וצ"ל נמי דקדשי מיותר קדרים ומיהו אהך דרב לא צריך לשנויי דהתם דלא אפשר לומר דלהך דרב לחוד אתי דאת אשר ירימו לא איצטריך כלל להך דרב וע"כ לטבל אתי והוא פשוט:

דף ד ע"א גמ' מה לזריקה שכן חייב עליה זר מיתה. נראה דהוה מצי למימר מה לזריקה שכן שינוי בעלים פוסל בה בהדיה עבודה משא"כ בהנך דאין שינוי בעלים פוסל בהם אלא בע"מ לזרוק אלא משום דאכתי לא קמה הך דשינוי בעלים כלל מהיכא נפ"ל משו"ה לא פריך לה וק"ל: רש"י ד"ה ויבן בחטאות הפנימיות וכו' מזבח החיצון לית בהו עכ"ל. זה פשוט דהחטאות הפנימיות לית בהו זריקה כלל על המזבח החיצון כ"א שירי הדם של הזיה על מזבח החיצון והל"ק פי' דבר זר בזה ולא דק דכל החטאות טעונין מתנה באצבע והוא ברור בכמה מקומות. ועיין לקמן דף יו"ד ע"ב וליטעמיך היכא אצבע וכו'. ובדף י"ד ע"א כאן בחטאות הפנימיות וכו' כפירש"י ועוד בכמה מקומות ולא ידענא מה היה לו: תוס' ד"ה בא ללמוד וכו' תימה דבסוף כל הפסולין וכו' וי"ל דהתם דריש וכו' עכ"ל. והך דהכא מפשטיה דליבנא דקרא איכא למידרש בלא בוס יהודא והוא פשוט: ע"ב גמ' אמר ליה רב אחא בר אבא לרבא נ"ל לגרוס לרב אשי דלגי' הספרים דגרסי לרבא קשיא הא ביום שמת רבא נולד רב אשי והאיך הקשה לרבא. אמנם שתי' רב אשי וזה דוחק לומר דגם רבא תי' בימיו כן והקשה לו רב אחא כן ובש"ס נסדר אתירוץ רב אשי מדפליג רבינא וקאמר לעולם דנין וכו' משמע דרב אשי הוא דקאמר ליה אין דנין ורבינא שהיה חבירו של רב אשי פליג עליו וקאמר לעולם דנין. וע"כ נ"ל שצ"ל לרב אשי ואפשר שהי' בגי' ר"ת רב א' וטעו ועשו תיבה א' רבא כן נלע"ד: תוס' ד"ה שקולים הם וכו' אע"ג דהכא תרתי וכו' עכ"ל. אפ"ל דלהכי חשיב להו שקולין משום דהרתי דטעון לשון ויש בהטאות הפנימיות שניהם איכא לדדים תשובים דהאי קרא גבי שלמים כתיב וכן אמרינן לקמן דף יו"ד דאיכא מאן דלא פריך להך פירכא משום דהשתא מיהא בשלמים קיימינן ע"ש והשתא י"ל דאפילו מאן דפריך לא חשיב להני תרתי אלא כחד גד החשוב דהיינו חיוב בחוץ שנוהג בשלמים גופייהו:

דף ה ע"א גמ' עולה תוכיח. נ"ע הא פריך מנסכים ותנופת חזה ושוק ונהי דעולה ליתא בתנופת חזה ושוק מ"מ אית בנסכים והיכא לניפרך מה להנה"ש שכן טעונין נסכים ומאי תוכיח שייך בזה. ונראה לומר דעיקר פירכיה משום חזה ושוק הוי דמנסכים אינה פירכא דאיכא נמי אשם מצורע טעון נסכים וכיון דאשם מצורע איכא למילף בק"ו דלא מרצה ילפינן כולהו אשמות מיניה בהיקשא דזאת תורת האשם דדרשינן לקמן דף מ"ת תורה אחת לכל האשמות ואיכא תנא דדריש לזאת תורת גם לענין שלא לשמה בריש מנחות להכי ניחא ליה למיפרך אמה הך פירכא אחריתי שכן ישנן בצבור: תוס' ד"ה אשם לא ליתי כלל וכו' וי"ל דהשתא הדר ביה וכו' עכ"ל. לכאורה אין דבריהם מובנים דמנ"ל לר' זירא ור' יצחק דר"ל הדר ביה דקשיא להו הך קושיא אשם לא ליתי דילמא לא הדר ביה ומייתי הך קרא למילף מיניה אאשם משום דלשאר קדשים לא איצטריך ואפ"ל דליבנא דאפתח אנה פיתחא לנפשאי משמע להו דפתח לו פתח אחר מכל וכל דלא כדאהדר ליה ר"א וניחא השתא ליבנא דהש"ס דנקט אלא אמר ר"ל משום דהדר ביה השתא ממאי דקאמר בתחלה מודינא לך וכו' וזה פשוט: ד"ה תודה תוכיח ואע"ג דאשכחן וכו' דהא ממעטינן להו בת"כ וכו' עכ"ל. בא ליישב בזה משום דלכאורה היה נראה הא דפשוט ליה דתודה ליתא בצבור משום דאין תודה באה חובה אלא בנדר ונדבה לבד ובצבור לא משכחת לה אלא קרבנות חובה אבל עולה ושלמים באין חובה ובאין נדבה ומשכחת לה בצבור שבאין חובה. וע"ז כתבו ואע"ג דאשכחן נמי נדבה בצבור דהיינו נדבה דקייץ המזבח וכיון דאיכא נדבה דצבור מנ"ל כל כך בפשיטות דתודה ליתא בצבור וע"ז דאין בנדבת צבור אלא עולה בלבד ממעטינן בת"כ דאין שלמים באין בנדבת צבור וה"ה לתודה וזה פשוט:

דף ו ע"א גמ' אלא מה ת"ל וסמך ונרצה לכפר שאם עשה לסמיכה שירי מצוה וכו'. אע"ג דלעיל דף ד' ע"ב דרשינן להאי ונרצה לו אזריקה ודריש מיניה דזריקה לשם בעלים בעינן. י"ל דודאי עיקר קרא לזריקה קאי דבזריקה הוא דמתכפר והכא דרשינן מדסמך האי ונרצה אצל סמיכה דה"ק אם סמך אז הזריקה מכפרת כפרה גמורה אבל לא סמך אין הזריקה מכפרת כפרה גמורה והוא ברור ודו"ק: רש"י ד"ה כיון דאיכא כמה עשה וכו' אלא דורון בעלמא וכו' עכ"ל. לכאורה יש לדקדק מ"ט לא דייק רבא לקמן דף ז' ע"ב דעולה דורון הוא מהך מילתא דעדיפא דמוכח מקרא מדלא חייב הכתוב להביא על כל עשה ועשה. אמנם בהאמת ליכא למידק מהכא מידי די"ל דלא חייב הכתוב בקרבן תעשה ומ"מ אם ירצה להביא ומביא אז הוי עיקרו לכפרה גמורה ורבא רוצה לדייק לקמן דאפילו כשבא אין בו צורך לכפרה גמורה ומשו"ה הוצרך לדקדק מברייתא דלא זז משם עד שמוחלין לו. וכוונת רש"י בכאן דדורון הוא היינו שתחלת הבאתו אינה חובה אלא תלוי ברצונו ואם כוונתו לדורון ממש י"ל דסמך נמי אהך דלקמן דמהכא בלבד ליכא למידק כן וכמ"ש ודו"ק: תוס' ד"ה והלא אין כפרה בדם וכו' נלמד שהבשר כהנים אוכלין והבעלים מתכפרין אבל מ"מ עיקר כפרה וכו' עכ"ל. והתם גופיה מוכח דלא מעכב אלא כי איתיה לבשר אבל כי ליתא לבשר לא מעכב כפרה כלל ואפי' למ"ד אם אין בשר אין דם ה"מ קודם זריקה אבל לאחר זריקה ודאי אין עיכוב ואפי' קודם זריקה מודה כשהלב בלבד קיים זורק את הדם אע"ג דליכא בשר לאכילת כהנים ואין כוונתם בכאן אלא לדקדק על לשון הש"ס דקאמרינן אין כפרה אלא בדם דמשמע דאין שום דבר בקרבן שיהא לכפרה אלא הדם בלבד והא אכילת בשר של כהנים נמי הוי בזה כפרת בעלים וכי איתא מכפרת. וע"ז כתבו דמ"מ דעיקר כפרה דבעלים בדם הוא דהוי ושייך לומר אין עיקר הכפרה אלא בדם וע"כ לא קאי ונראה לו לכפר אסמיכה כיון דעדיין לא הי' בו זריקה שהיא עיקר הכפרה ודו"ק: ע"ב רש"י ד"ה אלא שתיסך הכתוב וכו' וטומאת מקדש וקדשיו עשה נמי הוא וכו' עכ"ל. בא ליישב לשון הש"ס דאמרינן והא הכא דעשה דלאחר הפרשה הוא ומיהו איכא נמי כרת בטומאת מקדש וקדשיו ומ"מ לא דמי לחטאת דהכא באין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף מיירי דלא בעינן לאהויי על כל פעם ופעם ועל כמה פעמים מכפר קרבן אחד מכפר נמי אהנך דלאחר הפרשה. וכדמחלקינן לעיל מה"ט בין חטאת לעולה ובלאו העשה נמי ניחא דמדמי לה לעולה אלא דהאמת הוא דאיכא נמי עשה והוא פשוט: תוס' ד"ה לא כיפר וכו' וקתני סיפא גמר מתנות שבבהונות וכו' דא"ל להביא אחר דבעינן אחר א"א לפרש כלל עכ"ל. כלומר דאין לפרש דלא מעכבו שא"ל להתחיל מלוג שני במתנות שבבהונות דהא בכה"ג דכבר גמר עבודה של פנים אפי' במתן בהונות נמי אם נשפך קודם מתן בהונות נמי א"ל להתחיל בעבודה של פנים דהיינו מתנות שבהיכל וכדתנן שם דלא פליגי אלא בנשפך באמצע עבודה ודוחק לומר דאיצטריך דלא נימא דמתן בהונות ומתנות הראש כיון שהם בגופו של מצורע כעבודה א' דמי' וסד"א דהוי כנשפך באמצע עבודה ועוד דא"כ לא הוי פריך התם מידי מהא דגבי מנחה דכתיב ביה נמי והנותרת שאינו ענין להך מילתא כלל אי נפרש דא"ל להתחיל בבהונות קאמר וע"ש בסוגיא ובפירש"י ודו"ק: ד"ה שכן מושכתן וכו' וטעמא משום דאין לכפר וכו' עכ"ל. (הוא בתחלת דף ז' ע"א) כלומר דלא כפירש"י דלפי' בברייתא עיקר הטעם משום דשניהן באין לכפר על מזבח החיצון ואע"ג דבטומאת מקדש וקדשיו אין שוין לגמרי (וכמש"ל בס"ד) אבל לפי' הערוך עיקר הטעם משום דכולן באין על טומאת מקדש וקדשיו והא דקתני בברייתא שמתחלתו לא בא וכו' אין זה נתינת טעם לאלו שיקריבו של זה בזה אלא אתי לאפוקי דשעיר הפנימי ודו"ק: בא"ד ור"ת מפרש וכו' וקאי אמילתא (דרב שמואל ב"י) דר"י וכו' עכ"ל. עיין בזה בדבריהם בשבועות ושם מפורש היטב פי' ר"ת בגי' זו:

דף ז ע"א רש"י ד"ה כשירה ועולה ליה עכ"ל כן הוא הגי' הנכונה ולפירש"י ס"ל כרבה דאמר לעיל גבי תודה דכשירה מיהו ניחא גם א' ס"ל כרב חסדא דהכא בדידיה מיירי ששניהם שלו ובכה"ג לכ"ע כשר. ומה שפירש"י לעיל כהך דלשם הורת תב רו דהוי כחטאת חלב וכו' לדמיון בעלמא נקטיה ודו"ק: ע"ב גמ' למה באה לפני עולה וכו' והא דלא סגי ליה בטעמא דחטאת מקודם עפי דמורצה וכדאמרינן האי טעמא במתניתין לקמן בר"פ כל התדיר. אפ"ל דהוצרך להאי טעמא משום חטאת העוף שקודמת לעולת בהמה דלא סגי בהאי טעמא משום דלית בה הקטרה ומה ט בעינן קרא להכי וכמ"ש התוס' לקמן דף ל' ע"א ד"ה מנה"מ וכו' ע"ש. ור"ש דריש טעמיה דקרא וטעמא דמתניתין דלקמן י"ל דאיצטריך נהיכא שהם של שני בני אדם דלא שייך האי טעמא דר"ש ודו"ק: רש"י ד"ה דוקא קאמר וכו'. מכפרה אם לא שינה בה וכו' עכ"ל. היינו כמסקנא דלעיל דף ו' ע"א דאמר ר"ש מסתברא דלא כיפרו ודו"ק: ד"ה לדבר הבא מן הצאן וכו' בין זכרים בין נקבות וכו' עכ"ל. הוסיף רש"י לפרש בין זכרים בין נקבות משום עולה דעולה נמי בא מן הצאן ומן הבקר אלא דאינה באה אלא מן הזכרים אבל משום חטאת ואשם סגי בהך דמן הצאן ומן הבקר לחוד דהאשם ליכא אלא מן הצאן דאינו בא אלא או כבש או איל וכן החטאת כל הטאות היחיד אינן אלא מן הצאן וכן חטאות הצבור הנהלכות לבד מפר כהן משיח ופר יוה"כ שקבע להם מן הבקר דוקא והוי כמו שפירש"י לענין זכרים ונקבות דיש לו קביעות או בזה או בזה ודו"ק: תד"ה ריבה פרקלים וכו' אע"ג דאיכא עולת יולדת וכו' לאיסתרויי בקדשים כדאמרינן בפ"ב דכריתות וכו' עכ"ל. כלומר אע"ג דר"ש ס"ל יולדת תועלת היא אפ"ה מודה דעיקר קרבן כי קא מייתה לאיסתרויי בקדשים והכי אמרינן בהדיא שם בכריתות לר"ש וע"ש וקל להבין: ד"ה ומאי ניהו שלמים וכו' ועוד דדוחין קדשים קלים וכו' עכ"ל. ומה"ט אית לן לאפוקי כולהו זבחים וכדבעינן לקמן אכולהו. ומיהו מ"מ איצטריך נהן ובקר דבלא"ה לא הוי דרשינן מהאי קרא מידי להכי וזה פשוט: תוס' ד"ה כל מקום וכו' אין למחוק הספרים בשביל כך עכ"ל. ופי' גירסא זו עיין לעיל דף ה' ע"ב בתוס' ד"ה מיעט רחמנא וכו':

דף ח ע"א גמ' חטאת חלב מחטאת מצורע וכו'. ונראה דהוה מצי למימר מה להטאת ומצורע שכן טעונה נסכים אלא משום דבסמוך בחדא מתרתי הוצרך להך פירכא דיש עמהם דמים אחרים פריך לה נמי הכא ודו"ק: רש"י ד"ה וכפר על המטהר סיפא דועשה וכו' אכולהו עשיות קאי עכ"ל. ואע"ג דכתיב וכפר דהיינו זריקה י"ל משום דשינוי בעלים לא הוי בכל העבודות אלא בע"מ לזרוק דמו לשם חבירו ויש לפרש קרא ועשה וגו' וכפר על המטהר שיהיו כל עשיותיו ע"מ לכפר על המטהר ולא ע"מ לכפר על חבירו וק"ל: תד"ה מנחתם ונסכיהם וכו' לאו מהאי קרא עכ"ל. כוונו בזה למ"ש התוס' במנחות דף מד ע"ב ד"ה מנחתם ונסכיהם בדבור ראשון שכתבו דהא דלמחר ילפינן מקרא אחרינא מדכתב

יום ביומו וכך דרשא לא איצטריך אלא לבלילה ע"ש. וכן הוא להדיא בתמורה שם וקמ"ל דביק לא ע"ש. וזה ברור בכוונתם ודלא כהל"ק שפי' בזה מה שפי' ודו"ק: ע"ב גמ' הסימן בל"א קבא"ץ וכו'. הוא סימן לשמות האמוראים שהוזכרו בכל הסוגיא זו עד אמר רב משמי' דמבוגי אבל יש כאן איזה טעות סופר דו"ק ותשכח: רש"י ד"ה בשאר ימות השנה וכו' שחטו קודם חצות פסול וכו' וכמה פעמים שנה הכתוב וכו' עכ"ל. ואע"ג דמקודם חצות אין ראוי לשאר ימות השנה די"ל דוקא קודם חצות פסול בין שלא לשמו בין לשמו וכבן בהדיא דס"ל הכי לקמן דף יב כדמפרש ר' יוחנן מ"מ מדתנן טעב במתניתין דהתם משום שנאמר בין הערבים והאי טעמא שייך גם בשאר ימוה"ש ודו"ק: גמ' אימא לזבח כלל וכו' שלמים אין מידי אחרינא לא עכ"ל. והשתא אין לתרץ א"כ לזבח למה לי דכיון דבכלל ופרט דרשינן לא שייך לומר כן דאל"כ בכל כלל ופרט דדרשינן אין בכלל אלא מה שבפרט תקשי א"כ כללא למה לי וכבר דקדקו התוס' בזה במקום אחר ודו"ק:

דף ט ע"א תוס' ד"ה דלא ליבעי נסכים הוס"ל דלא ליבעי תנופת חזה ושוק עכ"ל הא דלא נקטי סמיכה דמעשר א"נ סמיכה הי' נראה משום דסמיכה הוי מחייב והכא לאחר שחיטה מיירי ואתלקות דלא ימכר דנקט נמי תמי' להו להתוס' בסמוך דליכא אחר שחיטה אלא דבסמוך גבי בכור כתבו דהימ"ל נמי דלא בעי סמיכה: תוס' ד"ה דילמא במותר אשם וכו' תימה וכו' ואילו מותר אשם קרב עולה עכ"ל. בס' מרא"ה כהן כתב דזה קאי לפי' ר"ת דלעיל דף ה' יע"ש. ואין בו צורך דפשוט דגם לפרש"י מותר אשם קרב עולה מהלכה למשה מסיני אלא דלפרש"י לאחר רעייה דוקא ועיין בזה לעיל והוא פשוט: ע"ב גמ' ואי כתב רחמנא הני תרתי וכו' אבל היכא דלא עבר לא זמנו ולא שנתו וכו' עכ"ל. לפי מ"ש התוס' לעיל דמהאי קרא דותם מן הצאן נפ"ל דבעי עקירה ומוקמינן ליה בלא עברה לא שנתו ולא זמנו ה"מ למימר דאיצטריך קרא דבעי עקירה דבהנך תרתי לא בעי עקירה אלא דלפי האמת נפ"ל פסול דלשמו מהאי קרא דבין הערבים יהיה לעיכובא וכמ"ש התוס' לעיל ומהתם נמי מוכח ע"כ דבעי עקירה דאל"כ אמאי פסול הא שלמים לשם פסח קשה וכמ"ש התוס' לעיל דף ח' ע"ב ד"ה בשאר ימות השנה. ועוד איצטריך הך צריכותא למאן דס"ל בכולהו דבעי עקירה ודו"ק: רש"י ד"ה לשם הטאת עבודת כוכבים רבותא נקט אע"ג דלא דמיא וכו' עכ"ל. כוונתו למ"ש רש"י לעיל לחלק בין הט"ח לשם חט"ד בין מנחת מחבת לשם מרחשת דלא דמיא אהדדי אלמא דכל מאי דלא דמי אהדדי גרע טפי וה"נ הוי רבותא דאע"ג דתלוקין קצת מ"מ כיון דבעיקר מילתא שוים בשניהם הטאת סתם שמם ובאין על כרת לא מיפכלא אהדדי. ועיין בס' מרא"ה כהן בזה ואין בו צורך גם לפי דבריו לא הוי רבותא אלא בשהטאת חלב הוי כשנה אבל אם היה שעירה אין בו רבותא וא"כ הו"ל לפרש ודו"ק:

דף י ע"א גמ' מה לפסח שכן זמנו קבוע הא דלא פריך מה לפסח שכן נפסל בשלא לאוכליו ושלא למנויו בשחיטה די"ל אה"נ דהך גופי' ניליף מפסח דליכא שום מיעוט בפסח למעוטי שאר קרבנות ועיין בתוס' בפסחים דף סא ע"א ד"ה והי קאי וכו' אי לאו משום הך פירכא גופיה וזה פשוט: תוס' ד"ה לא תאמר בזריקה וכו' תימה וכו' בחטאות הפנימיות משום דבשלמים קיימינן א"כ וכו'. כצ"ל. ועל חנם הגי' כאן וכי תימא. דאין מקום לוכי תימא כאן דהא בהדיא אמרינן דמשו"ה לא פריך משום דבשלמים קיימינן: ע"ב גמ' חטאת נאמר בה היא וכו'. נראה לי דל"ג בדר"א נאמר בה היא בשחיטה וכן בפסח נמי לא גרסי' בדר"א בזביחה אלא סתמא גרסינן בדר"א. ובדר' יהושע הוא דגרסי' כן משום דהיינו פירכא דר' יהושע דהכא כתיב בעבודה שאינה מעכבת ולא דמי להנך. כן נראה לענ"ד: שם אמר לו ר"י זכו' ולימא ליה וכו'. יש לעיין דלא נקט כסדר הברייתא דמתחלה הקשה אהא דמוזכרי הלילה והה"נ אהך שהוא קודם ואפ"ל קצת משום דמשני הכא דפריך שכן יש לו כרת ואע"ג דאיכא נמי חטאות שאינן באין על כרת כמו חטאת נזיר ומצורע ויולדות וחטאת דשמיעת קול וע"ב משום הטאת פריך ואהכי קשי' לי' דנימא שכן נכנס דמה וכו' בשם חטאת ומשני דמחטאות חיצוניות יליף והדא מתדא לא פרכינן שם הטאת כמ"ש התוספות והוחק:

דף יא ע"א רש"י ד"ה עולה וכו' והיקשא נמי ליכא הכא עכ"ל. ואע"ג דאיכא היקשא דזאת"ת וגו' דהוקשו כל הקדשים לחטאת כדלקמן דף נז ע"ב. י"ל כמ"ש התוס' לקמן שם דהיכא דאיצטריך למילתא אחריתא לא דרשינן מיניה מילתא דליתא בכל הני דכתיבי בהאי קרא והך דנכנס דמה לפנים ליתן במנחה וע"ש בד"ה מה מנחה ובד"ה מה אשם ודו"ק: ד"ה מנחת הוטא וכו' דשמיעת הקול עכ"ל. כלומר דפרשה דשמיעת הקול ואיכא נמי התם דטומאת מקדש וקדשיו דאי משמיעת הקול לחוד איכא למיפרך מה להנך שכן אין בהן לא כרת האמר באשם שיש בו לא כרת וכמ"ש התוס' לקמן דף יב ע"ב ד"ה מה להלן וכו' דהאשם נמי מיקרי לא כרה. לגבי אחריני וע"ש ודו"ק: ד"ה בא לעובדה בכלי וכו' וט"ל הכהן באלבעו הימנית וגו' עכ"ל כן הוא בכל הספרים. אבל הוא ט"ס וצ"ל או וטבל הכהן את אצבעו הימנית הנאמר בפ' מצורע עשיר או והזה הכהן באצבעו הימנית הנאמר בפרשה מצורע עני: ע"ב גמ' ש"מ תרתי. עיין פירש"י והך דהכא מקדשי דרשינן. עיין לעיל בתוס' דף ג' ע"ב ד"ה ולא יחללו שכתבו שם כן אלא שכתבו שם בלשון דילמא ולא ידענא ספיקא דבסוגיא דכאן נמי צ"ל כן ודו"ק: תד"ה אחד בבקר וכו' בעלמא דרשינן אחד המיוחד שבעדר עכ"ל. אפשר דכוונתם ליישב לר' יהושע דס"ל בין הערבים תלות משמע לא איצטריך למעוטי שנים בבקר ולזה הביא הך דדרשינן בעלמא א' מיוחד שבעדרו דודאי קושיא ליכא מכאן להתם דמאן דדריש התם כן לא ס"ל כבן בתירא ולא איצטריך למעוטי שנים וע"כ נראה דכוונתם כמ"ש ודו"ק:

דף יב ע"א תוס' ד"ה יום להרצאה וכו' וי"ל דמודה אף ר' יהודה דבכמה שחיטת לילה לא תרד עכ"ל. נ"ע מנ"ל להתוס' דבמה מקדש פסולין כלל דהא דמזבח מקדש פסולין ילפינן לקמן ר"פ המזבח מקדש דכתיב והי' המזבח קדש קדשים כל הנוגע במזבח יקדש. ולקמן דף קט ע"ב משמע להדיא דכל היכא דכתיב המזבח ממעטינן במה מהאי דינא והכי דרשינן שם לענין כמה דברים וה"נ הא כתיב המזבח ונמעט במה מהאי דינא דקדוש פסולין כלל: ע"ב תד"ה הכא קרבן אידחי וכו' ור"ת פי' ה פכא וכו' עכ"ל. נראה דלפי' ר"ת קאי האי מ"ט לפרש הך דר' ירמיה דקא מיבעי ליה ומ"ט לא פשט מהך דאכל חלב והמיר דת או נשתטה מפרש מגם דבהך דהורו ב"ד קרבן לא אידחי כיון דבטעות הוי והוי כמו גלוי מילתא דאיגלאי מילתא דלמפרע לא דחוי הי' זה הקרבן דבטעות אידחי ודו"ק. ונראה דלפר"ת אין צורך כ"כ לחלק בין הך דהורו ב"ד להך דנשתטה דפשיטות ניחא דאמרינן התם דהך דמומר לעבודת כוכבים גרע טפי דהוה כמו כאן אלא לפום מאי דפשיט לי' דהוא שגגה דגם בהורו ב"ד הוי דיחוי אכתי צריך לח"ק כן והא דלא מייתי התם הך דהורו ב"ד משום דלא איתמר בהדיא משמי' דר' יוחנן במימרא מפורשת ודו"ק: תד"ה מה הלד השוה וכו' תימא ולר"א וכו' ותיתי מחטאת והאשם וכסח עכ"ל. עי' בס' מרא"ה כהן מ"ש בזה. ובמקום אחר האלכתי בזה. אמנם כאן נראה שאין צורך לזה כלל דעולה מצי אתיא בק"ו מכולהו תלתא כחד ענין דכולן אינן כליל ועולה כליל ובפשיטות הוי דבר הלמד בהיקש דתוזר ומלמד בק"ו והדו"ק היטב:

דף יג ע"א במשנה ר"ש מכשיר בהילוך וכו'. ועיין בס' מרא"ה כהן מ"ש בזה ותי' דחוק ובפשיטות דלמסקנא דלקמן דף יד ע"ב דמודה ר"ש לענין זר דפסול בהולכה והאי לא קשה מידי דמוקי להא דאפקי' בלשון הולכה לענין כהונה בלבד דאיירי ביה קרא ולא קשיא אלא לרבה ורב יוסף ודו"ק: רש"י ד"ה ובכלי שרת שיהו מלובשים וכו' וכל היכא דקתני וכו' עכ"ל. יש לפרש כוונתו בזה משום דכאן איכא למיטעי לפרש דכלי שרת אקבלה קאי משו"ה כתב דכל היכא דקתני ובכלי שרת בבגדי כהונה קאמר דבשאר דוכתי ליכא למיטעי והכא נמי בהך דר"ע דמייתי ראיה מבני אהרן הכהנים המשוחים נמי ע"כ אבגדי כהונה קאי וזה פשוט: ד"ה קבלו בחוץ וכו' וזריקה נפקא מדם יחשב לקמן וכו' עכ"ל. צריך עיון ויישוב דהא הך דהכא ר"ע קאמר לה ומ"ט נקט רש"י הך דרשה דדם יחשב דהוי אליבא דר' ישמעאל דפליג התם אדר"ע ודרשה דר"ע הו"ל למינקט דנפקא ליה התם מאו זבח וצ"ע והו"ק:

דף יד ע"א רש"י ד"ה חוץ לזמנו הפוסל בשלמים וכו' ומיהו כרת וכו' ודיו להבמה"ד וכו'. עיין תד"ה תהי בה ר"ל וכו' לעיל: תד"ה מודה היה לפסול וכו' ועוד יש לפרש וכו' לא נהירא עכ"ל. עיין בזה לקמן דף מ"ד בדבריהם שם: ע"ב תוס' ד"ה שיכור פירש"י שתוי יין וכו' עכ"ל. עיין בדבריהם ביומא דף מ ע ושם תמצא מבואר טפי וגם מה שיש להגיה קצת בדבריהם דכאן ודו"ק: ד"ה איבעי להו וכו' דדילמא לאו עבודה היא ויושב פסול הייט כי לא תיקנה וכו' עכ"ל. עיין תוס' לעיל ד"ה שיכור וכו' דכתבו להדיא דמיירי בשתוי יין משום דכל הני דחשיב מחללי עבודה הויין וכמבואר להדיא בדבריהם ביומא דף מ"ט ע"ש וצריך ישוב ודו"ק:

דף טו ע"א גמ' אי דחשיב עלה מקמי דליפוק דם לאו כלום הוא עכ"ל. מדברי רש"י נראה דגרסי' הא אמרת לאו כלום הוא ונכון הוא לפירושו אבל לפי' התוס' בדבור קמא ד"ה חטאת העוף ע"כ לא גרסי' הא אמרת ולא סתמא גרסינן לאו כלום הוא והו"ק: רש"י ד"ה הוליכה זר וכו' והחזירו כהן שהעבודה עליו מוטלת וכו' עכ"ל. נראה דכוונתו ליישב דלמה נקט והחזירו כהן דה"נ החזירו זר מאי נ"מ בהחזרה זו דעיקר ההכשר במה שחזר והוליכו כהן למאן דס"ל הפסד לתיקוני' ורש"י מיישב זה דנקט בחזירתו דסתמא דמילתא כהן שעליו העבודה מוטלת הוא שמחזיר לאחוריה כדי להחזיר ולהוליכו בהכשר ודו"ק: ע"ב תד"ה אלא למעוטי וכו' ועוד קשה לי מנא לן וכו' מוקי לקרא בשני חילולין אחריני חילול טומאה וחילול זרות עכ"ל. אבל הא לא קשי' להו דקאי אחילול דשימוש ואחילול דאכילה די"ל דכיון שבשניהם משם טומאה הוי ואחד גברא קאי אשימוש ואאכילה סגי בחד חילול וזה פשוט:

דף טז ע"א תד"ה מה ליושב וכו' צריך ליזהר וכו' עכ"ל. כוונתם דמהכא מוכח דהא דבעינן עמידה בעדים הוי מן התורה ולא אסמכתא בעלמא לזה סמכו הדבר בכאן דצריך ליזהר בדבר כיון דמן התורה הוי: בא"ד הקשה ה"ר אפרים כהן גזלן יהא פסול לעבודה וכו' עכ"ל. נראה דסמכו קושיא זו לכאן משום דבלא"ה לא הוי קשה מידי דאיכא למימר דלא עבדינן ק"ו כה"ג מהול לקדש דהומרו זו דפסול לעדות מילי דחול הוי ואינו גורם שום מעליותא לענין קדש אבל השתא דפרכינן כאן מה ליושב שכן פסול לעדות ועבדינן פירכא מעדות לעבודה השתא קשיא להו שפיר דה"נ נישבד ק"ו מפסול עדות לעבודה וזה פשוט:

דף יז ע"א תוס' ד"ה טבול יום וכו' ומיהו קשה דגבי נגיעת כלי וכו' וטהר מכלל שהוא טמא עכ"ל. עי' במהרש"א ביבמות מ"ש בזה בדבור תוס' ד"ה מכלל ודו"ק: ע"ב תוס' ד"ה קסבר רבה וכו' תימה הלא ט"י אין מונין בו ראשון ושני לתרומה ועוד הא תנן וכו' עכ"ל. כצ"ל והיא הנוסחא הישרה וכוונתם דט"י דזב לענין תרומה הוי ספק דזב לענין קודש ואי מה"כ לענין קדש אוי כזב משום דלא הותר אלו הוי כאילו לא טבל ומונין בו ראשון ושני כ"ב ט"י דזב לענין תרומה נמי הו"ל למימר כן כיון דלא הותר אלו להוי כזב וניתמו בו ראשון ושני ובאמת הנך בכמה דוכתי דט"י אינו אלא פוסל את התרומה ובכל ט"י מיירי כן נ"ל פשוט וברור וא"ל למה שהגיהו בכאן ודו"ק: בא"ד ור"ת היה אומר וכו' אלא אגב ט"י עכ"ל. כלומר ומיירי בטבול יום דמת ושרץ דקיל טפי ומה שהקשו לקמן מרבנן דאבא שאול הייתו משום דהתם ביושבת על דם טוהר מיירי דהוי נמי מה"כ וזה פשוט: ד"ה אין בגדיהם עליהם וכו' ועוד י"ל דקרא דותגרת צריך לחילול עבודה וכו' עכ"ל. ומ"מ בקרא דכתיב ביה מיתה בהדי' הכי צריך לומר דמשום מכנסים איצטריך דלא כתיב בקרא דותגרת ודו"ק:

דף יח ע"א תוס' ד"ה אתיא חוקה חוקה וכו' ומיהו ותגרת דדרשינן מינה תוקת עולם איצטריך וכו' אע"ג דממילא שמעינן מדאיקרי זר מ"מ זר וכו' עכ"ל וכצ"ל ותי' זה כבר כתוב בתוס' לעיל ולפ"ז מנ"ל חילול עבודה במכנסים ודו"ק: ע"ב רש"י ד"ה העול' מן הקרקע וכו' ואין ב' קנים שולים מגוע א' עכ"ל. עיין ביומא דף עא ע"ב דשם פרש"י בענין אחר ולפרש"י דכאן אפשר דלא קשה מקנבוס מידי דאין דרך קנבוס כן והפשר דיונאין בו קנים מגוע אחד. וכן הוא בתוס' שם בסה"ד. ודברי התוס' כאן בריב דבריהם הוא לפי פירש"י דיומא ובסה"ד שכתבו ועוד דכל וכו' הוא לפרש"י דכאן ודו"ק:

דף כא ע"א רש"י ד"ה ולמחר אינו מקדש קס"ד דאסור לקדש הימנו וכו' עכ"ל. דאי א"ל לקדש קאמר ע"כ כר"א בר"ש אתי וס"ל דאין לינה פוסלת במים כלל וכמאלותיו בזו וכו' ולא הוי קשה מידי אהך דהכא דאליבא דרבי קאמר הכא וזה פשוט ועיין לעיל והו"ק: ע"ב תוס' ד"ה הגה"ה א"ב וכו' וקשה א"כ א"ב טיבלא וכו' ועוד דליפריך מיד וכו' עכ"ל. מ"ש ועוד דבסמוך פרך וכו' משמע דבלאו הכי לא מצי למיפרך. זהו לפי גירסתם בגמ' אבל לפי גירסת רש"י אין זה ענין כלל להך דהיינו דרב חסדא. וגם נראה להדיא מדברי רש"י דלא גרס כלל למימרא דלמתירין הוי דאין לזה ענין כלל לפי פירושו ודו"ק היטב:

דף כב ע"א תוס' ד"ה בין שאין בהם רביעית וכו' והכא בדאוו ביה רביעית מעיקרא עכ"ל. נראה דהתוס' מפרשים הא דקתני מקדשין היינו שמקדש מהם יוה"כ ודלא כפירש"י דפי' שמקדשין את המים דאי כן מאי רבותא דאין בהם רביעית כיון דהוי בהו רביעית מעיקרא הרי כבר נתקדשו תחלה כד הוי בהו רביעית. ועוד נראה להוכיח מכאן דהתוס' מפרשים כפרש"י לעיל י"ט ע"ב דשיעור ד' כהנים אכלי קאי דאי אמים קאי א"כ מאי קושיא מכאן כיון דע"כ מיירי הכא כדהוי בהו יותר מעיקרא שפי ה"נ איכא למימר דהוי בהו מעיקרא שיעור ד' כהנים. ומיהו יש לומר דקושיתו מדקתני כל הכלים וכו' ודו"ק: ע"ב תוס' ד"ה א"ה טמא שרץ נמי וכו' וא"ת ומנ"ל דכמועד יכו' אי מק"ו וכו' שכן איסתראי להכול בטומאת בעלים וכו' עכ"ל. והא דלא מקשה שכן מרצה בדיעבד אפי' בקרבן יחיד תאמר בט"ש וכו' וכדר"ל לז"ד וע"ש אין להרץ מה שתי' התוס' על פירכא זו די"ל משום דהך גופא הוי מייתינן בק"ו גבי ט"ש וכדמקשינן בגמ' אי לאו משום זו דשכן איסתראי להכול בטומאת בעלים ולהכי ליכא לאקשויי אלא מהך פירכא לחוד ולפי מה שתי' דהך פירכא ליכא למיפרך כאן לא פרכינן נמי מהך דמרצה בק"ו משום דהכא תלי' ודו"ק:

דף כג ע"ב תוס' ד"ה אי נימא טו"ש וכו' וסבר רמב"ה טומאת מת מרצה בכהן ביחיד עכ"ל. הא דקא מיבעי ליה אי כותרה טומאת התהום לכהן כמרצה בקרבנותיהם היינו לענין לזרוק את הדם לכתחלה כנודע לו לפני זריקה וכמ"ש התוס' לעיל וזה פשוט:

דף כד ע"ב הד"ה במקרא נדרש וכו' ובפ"ק דר"ה וכו' עכ"ל. המעיין שם בדברי התוס' יראה דלא קשה מהם מידי ואין להאריך וע"ש ודו"ק. ועיין בס' טורי אבן מהגאון בעל שאגת ארי' ז"ל מ"ש בזה גם שהביא מהך דסוגיין ודו"ק:

דף כה ע"א הד"ה (מדף הקודם) והרי זריקה וכו' ל"ע אי מצי לפרש וכו' אהא דתנן בפ' כל הפסולין וכו' כצ"ל כלומר אי מצינו לפרש ההא דקאמר ותנן זרק בשמאל פסול דקאי אהא דתנן בפ' כל הפסולין וזה ברור: שם בא"ד א"נ מיירי בחטאת וכו' עכ"ל. ולא דמי להך דדייק רבינו שמואל. דהכא קתני כל הזבחים שקבלו וכו' והתם לא קתני כל הזבחים ודו"ק: ע"ב גמ' תרגומא אין בנה. עיין פירש"י והכי סלקא מסקנא דהמום פוסל בשעת שחיטה ובשעת קבלה אבל לא בשעת זריקה ונל"ע לעיל דף [illegible] ע"א דאמרינן ואידך מה לשחיטה וקבלה וכו' ואידך בשחא מיהת בבעלי מומין קיימינן וע"ש ואמאי לא פריך מה לשחיטה וקבלה שכן המום פוסל בהם תאמר בזריקה וכו' וצריך ישוב:

דף כו ע"א תד"ה ס"מ דם וכו' ואין לפרש וכו' משום דם קודם שיפרוש מן האבר וכו' עכ"ל. והיינו דהכא ע"כ כשהדם עדיין מובלע באבר הוא דמיפסל משום דם שילא קודם זריקה וע"ז שם דם עליו אפי' הוא מובלע עדיין דאי לא הוי עלי' שם דם עד שיפרוש מ"ט מיפסיל הא כשפירש ה"ה בפנים ודו"ק: ע"ב תד"ה אמר שמואל וכו' ומיהו לקמן וכו' דהתם ודאי אי הוי יהיב חטאת חיצונה בפנים מיפסלא עכ"ל. וא"ש דקשיא ליה אמתני' דלקמן דקתני התם שאין המחשבה פוסלת וכו' והפסח והחטאת שלא לשמן והו"ל לר"י לאיפלוגי אחטאת שחשב ליתן מדמה בפנים דלדידיה דס"ל מחשבה כמעשה מיפסלא ודו"ק:

דף כז ע"ב ברש"י ד"ה מ"ט וכו' ומדר"ש היינו טעמא דלא מייתי ליה וכו' עכ"ל. בפשיטות סו"מ לפרש דהו"ל לאקשויי דר"ש אדר"ש דהא ר' יוחנן קאמר לעיל במהני' למעלה שנתן למטה ס"ל לר"ש יתכפנו ואמאי קאמר הכא דלא תרד ע"כ משום דר"ש אפי' בנספך סבירא ליה דלא תרד:

דף כח ע"א גמ' כולהו כשמואל לא אמרי וכו'. נראה דהר"ה הו"מ למימר בפשיטות דלא אמר כשמואל משום דס"ל דרשא דקרא דעור האלי' איתו כאלי' להקטרה ומה"ט נמי לא אמר ר"ה כר"ח אלא בעי לפרושי טעמא דלהוי ניחא לכולהו. ועוד אפשר דר"ה לא מסברא דנפשי' דריש לקרא הכי אלא משום דוחקא דמתניתין דלא מתפרש ליה בענין אחר ולהכי הוצרך לטעמא אמאי לא מתפרש ליה או כשמואל או כר"ח ודו"ק: רש"י ד"ה כהלי' דמי וכו' ולא סבר לה כר' ירמי' וכו' עכ"ל. הוא ענין בפ"ע וכוונתם דצ"ל נמי דשמואל לא סבר לה כר' ירמי' וזה ברור:

דף כט ע"א תד"ה למקום שיהא מבולע וכו' אבל היכל יש דם שלא נפסל שם כגון דם פנימי וכו' עכ"ל. ה"ה כל הדמים חוץ מדם חטאת שנפסל בהבאה להיכל אלא משום דר"ע ס"ל כל הדמים שנכנסו להיכל פסולין להכי נקטי כגון דם פנימי דלכ"ע נכנסין להיכל ולאו דוקא שאינן נפסלין דאפי' מגותן להכנים להיכל ודו"ק: ע"ב תוס' ד"ה מחלוקת וכו' דהא ר"י סבר ישנה לשחיטה מתוע"ס כפ' השוחט א"כ סובר הכא בסי' א' נמי מחלוקת עכ"ל. לשונם מגומגם קצת דמאי א"כ שייך בזה הא בהדי' אמר הכא כן לפי' דב' עבודות דאילפא היינו ב' סימנים. וכוונתם נראה דקאי אהא דכתבו דמאי סבר כאביי דבלאות מודה ר"מ וא"ע דס"ל בסי' א' נמי פליגי דהא סבר בהדי' דישנה לשחיטה מתוע"ס ושייך שפיר הקדמה אפי' בסי' א'. וכ"ל דל"ל א"כ שפיר סובר הכי בסי' א' מחלוקת אף על גב דבלאות סבירא ליה דמודה ר' מאיר כן נראה לענות דעתי:

דף לא ע"א תוס' ד"ה דכתיב תאכלנו וכו' וי"ל דאש דגבוה פשיטא ליה וכו' וכ"מ אין אכילה והקטרה מצטרפים אבל השתא דאמרת דכל אכילת אש וכו' עכ"ל. נראה לפי כוונתם דמאש גבוה לחוד לא הוי קשיא ליה דאע"ג דשמה אכילה מ"מ אין שני ענייני האכילות הללו שוין והכתוב תלקן לשני ענייני אכילה ועל שם אכילת מזבח מיקרי אכילה גם בקרא דאשר תאכל האש וגו' ולהכי אין מצטרפין אבל כיון דגם אש דהדיוט שמה אכילה ודמי' לאכילת כלבים דכיון דשמה אכילה הוי בכלל אכילת אדם דקרא קשיא ליה שפיר אמאי אין מצטרפין ודו"ק: ע"ב רש"י ד"ה ובטמאים בטמא שרץ קאמר וכו' או בטמא מת וכגון שבדק קרומית של קנה וכו' עכ"ל. עיין לעיל דף כו ע"ב תוס' ד"ה הב"ע דיהביה פסול וכו' לפי מ"ש שם ע"כ צ"ל בבדק קרומית של קנה דאי בטמא שרץ דוקא הרי לא מרצה בקרבן צבור כלל דאינו מרצה אלא טמא מת בלבד ומיהו אפ"ל דכל הטמאין עושין שיריים כוהל ושם טומאה מרצה בקר"ל וכדאמרינן לעיל דף כ"ג ע"ב לענין ריצוי ציץ ודו"ק: תוס' ד"ה ובטמאים וכו' והא דפריך בסוטה וכו' משום דקתני כולהו תרי זמני וכו' עכ"ל. אילולי דבריהם היה נראה דפריך מהא דקתני שלא תטמא העזרה משמע דאיכא איסור דאורייתא ושייך ביה טומאת העזרה דכתיב ולא יטמא את מחניהם אבל משום איסור דרבנן לא שייך לומר הטמא את העזרה דלא מצינו לשון טומאה המחנות באיסור דרבנן ודוק היטב:

דף לב ע"ב תוס' ד"ה ור' יוחנן אמר וכו' ונראה לפרש דלרבותא נקט וכו' עכ"ל. עיין בפסחים בדבריהם שם ושם מבואר יותר ודו"ק: ד"ה א"ל מטונף וכו' מי לא מודה עולא שאם ראה קרי בליל שמיני וכו' עכ"ל וכצ"ל:

דף לג ע"ב תד"ה לענין מלקות איתמר וכו' ועוד קשיא ליה אפי' לאו גרידא היכי דחי ליה הא בעידנא דמיעקר לאו וכו' עכ"ל. עיין בפסחים דף נ"ט ד"ה אתי עשה דפסח וכו' במ"ש שם לייסב קושיא כעין זו בענין עשה דהשלמה וה"נ יתיישב גם קושיא דהכא ה"נ יש לומר דשחטו עליה הפסח קודם דשוחטין וזורקין על ט"י ומהו"כ והא"נ יבוא להכנים ידיו בפנים ע"ש היטב:

דף לד ע"ב רש"י ד"ה שבידו וכו' אבל הבוא דמשתלא אין בידו מי יימר דיהבי ליה אחריני עכ"ל. עי' בב"י בא"ח סי' תרמ"ו מ"ש שם לייסב דעת הרמב"ם שפסק בהא דענפיו מרובין מעליו דאם עבר ולקטן כשר ולא חלק בין דיהוי מעיקרו לנראה ונדחה משום דאי משכח הושענא אחריתא רשאי ללקטן מיקרי בידו ללקטן ע"ש. מכאן תראה שיש סתירה לסברא זו דהתם נמי מי יימר דמשכח הושענא אחריתא. ואין להאריך בזה ודו"ק:

דף לה ע"א תוס' ד"ה פיגל בחלב וכו' דה"א שלא יקח מן השומן עם המורמה עכ"ל. ונ"ל דלא צריך להסירו להקטירו על המזבח ומשו"ה שייך ביה מחשבה דלהקטיר ודו"ק:

דף לו ע"א גמ' לערב דמן בדם הפסולין ר"י לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם עכ"ל. נ"ל דר"י ס"ל כר"א לקמן דף ע"ח ע"א. ול"ע בדברי התוס' דף ע"ט ע"ב ד"ה דמ"ס גוזרין דהך גזירה שייכא אפילו לר"י. א"כ אמאי אמרינן הכא ר"י לטעמיה מיהא י"ל כיון דמ"מ בדיעבד אם נתן כשר מש"ה לא פסיל ביה מחשבה ולפרש"י שם נלה"ה ה"ם. ועיין לעיל דף ל"ה ע"א תד"ה אין דם וכו' ודו"ק. והא דלא פריך בגמ' מעל גבי הכבש עיין בתוס' לעיל דף כו ע"ב: ע"ב תוס' ד"ה מנין לניתנין וכו' דהא לב"ה מאי בעי מנין הא לא שנה לעכב וכו' עכ"ל. ונ"ע לפ"ז לקמן דקאמרינן לכל הנך תנאי וכו' מנא להו ומשני ס"ל כב"ה וכו' ויליף להו מחטאות ע"ש ל"ל למימר דיליף מחטאת כיון דס"ל כב"ה או לא מיצטרך קרא כלל דהא לא שנה לעכב ומה"ה לעכב וכמ"ש הכא. ואפ"ל דלרווחא דמילתא קאמרינן דס"ל כחטאת כתיב בהדי' כתנא דברייתא לקמן ויליפינן כולהו מחטאות ונ"ע: בא"ד ומהאי טעמא לא מצי למיבעי וכו' כצ"ל. ר"ל להאי טעמא שכתבו דבשאר זבחים לא איצטריך משום דלא שנה לא מצי למיבעי אליבא דב"ה והא כשרה בדיעבד וכו' דלפי' קמא א"ב דהא שנה הכתוב בשאר זבחים ואי לאו קרא דודם זבחיך ה"א דתרוייהו מעכבי והשתא דכתב דם זבחיך ילפינן דאין מעכב אלא אחת וא"ב ודו"ק: ד"ה מתן דמים ליסוד וכו' אע"ג וכו' מצינו שירים וכו' עכ"ל. אע"ג דשפיכת שיריים גופי' לא הוי ילפינן להו מחטאת אי לאו האי קרא וכדאמרי' משום דטעון ארבע מתנות מ"מ השתא מיהא דכתיב בקרא לשיריים הא דנשפכין ליסוד דווקא הוי ליה גילוי מילתא בעלמא וילפינן שפיר מחטאת וכמ"ש בדיבור הקודם לענין לעכב אליבא דבית שמאי ודו"ק: שם ד"ה תרי תנאי ואליבא וכו' ועוד מנ"ל לר"י וכו' דילמא אתא לכל הניתנין וכו' עכ"ל. אפ"ל דהרשב"ם ס"ל הא דהוצרך ברייתא דלעיל למיפק מהגה אחת שכיפר מקרא דודם זבחיך היינו אליבא דב"ש דוקא ולב"ה לא איצטריך וכמ"ש התוס' לעיל ד"ה מנין וכו' ע"ש ור"י ודאי כב"ש ס"ל ולא כב"ה ויליף לה לכל הזבחים מחטאת וא"ש לפירוש רשב"ם דשם דמפרש לר"י דפסח בזריקה ס"ל ודו"ק:

דף מא ע"א תוס' ד"ה קשיא היכי אתי וכו' וצריך לדקדק אי שייך למימר דיו בהאי ק"ו וכו' אבל הזאה שמינית לא עכ"ל. נראה דה"ה דאיכא למימר הכא לענין הזאות שבין הבדים וחדא מינייהו נקטי וק"ל:

דף מד ע"א תוס' ד"ה אלא מאם האכל וכו' כדתניא בתוספתא וכו' עכ"ל. ל"ע דבהדיא אמרינן כן לעיל דף י"ג ע"ב הא דאמר הריני זורק ע"מ לבסוף שירים למחר וכו' ולמה להו להביא מתוספתא וצריך עיון: ע"ב תוס' ד"ה ואפי' לקדש וכו' ויש תימא לן לס' בגזל הגר ל"ל וכו' עכ"ל. עיין במנחות דף ע"ג ע"ב שתירצו דמועלין בו עד שיבא ליד כהן ע"ש: שם ד"ה וכי מה למדנו וכו' דאיצטריך ליותרת וצה"כ לפר העלם ומקרא אחרינא נפקא ליה וכו' עכ"ל. ר"ל דלקמן ילפינן מנין יותרת וצה"כ לפר העלם דבר למיהוי כמאן דכתיב בגופי' לאגמוריה אשעירי ע"ז ע"ש. והא דכתבו מקרא אחרינא נ"ל היינו דנפקא ליה מקרא אחרינא ליותרת וצה"כ בשעירי ע"ז עיין בת"כ דאיכא ברייתא דילפינן מהחטאת דכתיב בפר כהן לרבות שעירי ע"ז ליותרת וצה"כ ודו"ק:

דף מה ע"א תוס' ד"ה והשוחט בחוץ וכו' וא"ת אי ר"ש ס"ל כר"ע וכו' וי"ל דסבר לה כריה"ג וכו' עכ"ל. עיין במנחות ושם הגי' איפכא דר"ע סברי ליה אפילו שלמים וריה"ג ס"ל דדוקא עולות וכן הוא בספרי פ' אמור ע"ש: בא"ד ועוד י"ל וכו' דאין איסור חל על איסור וכו' עכ"ל. אין להקשות לפ"ז לר' יוסי דס"ל נמי אין איסור חל על איסור אלא באיסור מוסיף וס"ל הכא דמועלין מדאורייתא א"כ כ"ד דחייבין עליהן משום פגו"ע אי ס"ל דאין מביאין אלא עולות די"ל דלר"י איכא למימר דבקדשים מודה דאיסור חל על איסור ומשו"ה לא קשה להו הכא אלא לר"ש דס"ל בהדיא בקדשים דאין פיגול בעולין ודו"ק:

דף מו ע"ב תוס' ד"ה אבל בטומאת הגוף וכו' לכך הסמות הפסוק דר' יוחנן דאמר וכו' ועוד תנן במעילה גבי לבונה וחייבין עליה משום נותר וטמא וכו' עכ"ל כצ"ל והיא משנה במעילה. וחיבת פיגול הוא ט"ס דאין חייבין על לבונה משום פיגול דאין לו מתירין כדאיתא לעיל במשנה וכן הוא שם באותה משנה בהדי' ע"ש. ועיין בשבועות דף י"א דשם מוכח דלא קאי כך דחייבין עליהן משום נותר וטמא אקטורת וה"ה דאיכא למימר דלא קאי נמי אלבונה ודו"ק. ועיין שם בתוס' ד"ה הואיל ונראה וכו':

דף מז ע"ב תוס' ד"ה אלו והלא נשרפין וכו' ועוד י"ל וכו' מדכתיב הלת הל מחוץ למחנה דהוי כמו שלישית אי כתב בכולהו וכו' הילכך א"ש פר יוה"כ וכו' כצ"ל. ר"ל דהא דילפינן פר העלם מפר כהן למקום שריפה לא הוי אלא גלוי מילתא ולא היקש גמור ולהכי שפיר פר יוה"כ מפר העלם בהיקשא דלפר לכל דין המתנות כיון דכמאן דכתיב בגופיה שלש מתנות הוי ואייתר מחוץ למחנה דכתיב בפר יוה"כ דלא איצטריך לגג דהוי ילפינן שפיר מהיקשא דלפר וכן פירש"י שם ודו"ק · · · א"נ כולהו ילפינן ביוה"כ בג"ש דמחוץ למחנה מכאן מבות סכ"ל. ומ"מ מחוץ למחנה דכתיב בפר יוה"כ מיותר דהוי ילפינן ליה שפיר מפר העלם דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש כדלקמן בדף נ' ע"ב מהר"פ ע"ש:

דף מט ע"ב תד"ה ונכתוב בגופיה וכו' וי"ל דבשביל איכתן לא היה לו לנגנג חנו דרשות וכו' עכ"ל. נ"ל דה"פ דבשביל איכתן הולרך כשתא למיכתב כאשר יורם וגם למיכתב חטאתם על שגגתן להכי אבל אי הוי כתוב בגופיה לא הוי צריך להיקשא דחטאתם על שגגתן נמי ודו"ק:

דף נא ע"ב תד"ה תן לה יסוד וכו' השתא אתי הכל שפיר עכ"ל. לכאורה אכתי לא תירץ כלום מ"ט באמת לא ילפינן תחלת מתנות בק"ו משיריים דידיה וכמו שהקשו לעיל דק"ו גמור הוא ומיהו איכא למימר נמי חטאת הוכיח כמ"ש לעיל לפי' הר"ח וכן כתבו התוס' לקמן: בא"ד א"נ דומיא דעולה דשתי מתנות וכו' עכ"ל. לפ"ז צ"ל הא דאמרינן לקמן אי מה עולה שתי מתנות וכו' היינו דילמא להא לחוד הוא דאתי ודו"ק: בא"ד ואפי' ילפינן שיריים דידהו וכו' מ"מ התלת דמים וכו' עכ"ל האי טעמא צ"ל נמי גבי עולה גופיה צ"ל קרא להתלת מתנות דלב"ו ע"כ גם עולה ילפינן שיריים דידה מודם זבחיך או מדרבי ודו"ק: בא"ד ולקמן דקאמר מעולה מה עולה טעונה יסוד משום דעיקר קרא בעולה כתיב כצ"ל. והוא ישוב לקושיין לעיל שהקשו ועוד דקאמר אתי' זריקה מעולה אמאי וכו' ולפי הגירסא שלפנינו לא ידענא דההם ודאי בלא"ה א"ש דבעולה קאי ומשני אעולה וכן לעיל לא קשיא להו מזה כלל ע"כ נ"ל להגיה כמ"ש וק"ל:

דף נה ע"ב תוס' ד"ה שני פשפשין וכו' ותימה גדול פי' וכו' עכ"ל. ובאמת מפרש"י דשם נראה דלא כמו שפי' כאן דשם משמע דס"ל דאולם אינו נקרא אהל מועד וע"כ אותן שני פשפשין היו פתוחים להיכל עצמו כיון שהם אלים להכשיר את האויר הזה לבה"ע קדשים וכן פרש"י שם בהדיא להיכל עצמו היו פתוחים ע"ש. וגם סב"א רש"י שהיא דלול באחורי הכפורת משום הזאות דלפני ולפנים והיינו כדרך שפי' הר"י מהורלייגש אלא שרש"י פי' פישפש כמשמעו משום הזאה דהיכל יעו"ש ודו"ק:

דף נז ע"ב תוס' ד"ה וחב"א וכו' וצריך ליזהר אמלה וכו' לרהב"ע לא יצא ידי חובתו עכ"ל. מהאי ליבא משמע איפכא מדקאמר לרהב"ע ס"מ דאכן לא ס"ל הכי וכה"ג מדקדקים הפוסקים והתוס' בכמה מקומות ועיין שם בתוס':

דף נט ע"א תוס' ד"ה עד שלא נבנה וכו' ותימה דא"כ משמע וכו' ואפי' לר"י וכו' עכ"ל. כלומר מדקאמר ולאו תרולי קא מתרלת כלומר בע"כ בלא"כ אתה צריך לשבש הברייתא משמע להדיא דגם לר"י צריך לשבש הברייתא והיינו ע"כ משום קושי' דהא דיתוי מעיקרא הוא דאי לר"י לא צריך לשבש א"כ ומאי קאמר ולאו תרולי קא מתרלת הא לר"י לא צריך לתרץ כלום: ע"ב בא"ד ועוד יש לתרץ וכו' כיון דקדשה לע"ל עכ"ל. כלומר כיון דקידשה לע"ל מקריבין אע"פ שאין בית ולא קשה אלא ממזבח דבעינן כשהוא שלם ואיכא למימר דאיירי כשבנה מזבח והוי שפיר דהוי לפתח אהל מועד ודו"ק. ועיין ברמב"ם בפי"ט מהל' מעה"ק ובפ"ו מהל' בית הבחירה ובכ"מ ובלח"מ שם: בא"ד והביא דפ"ק דע"ז וכו' בקדשי בדק הבית אמאי וכו' עכ"ל. עיין בדברי הגאון בה"ז שדקדק בדבריהם דהא כבר הוכיחו דבקדשי מזבח מיירי ע"ש ועי' צ"ק שמהפך דבריהם בכאן. ולענ"ד אין צורך להגי' כאן כלום וקושיתם כאן דקתני ואם הקדיש והחרים כו' בהמה תעקר ואי נימא נמי דהקדיש בקדשי מזבח מיירי מ"מ קשה מהחרים דודאי לב"ה הוי ומסתמא גם אהחרים קאי הא דבהמה תעקר דהא"כ הו"ל לחלק ולפרש וע"ז קשי' להו אמאי שתקו' כנלע"ד ברור בדבריהם:

דף ס ע"א תוס' ד"ה התיא מדרשא דר"י תימה ל"ל ג"ש וכו' עכ"ל. גירסת הב"ח בכאן נכונה דצ"ל ועוד ה"א גופיה ניליף ממעשר ואמנחה קאי ולבתר הגי' אין לשון גופה עולה יפה וקושיתם דכל הקדק"ד וגם מנחה נילף בק"ו ממעשר ומה מעשר דאין טעון מזבח במקום דבר אינו נאכל אלא כשהמזבח שלם הכך שטעונין מזבח אינו דין שהמזבח מעכב באכילתן ובזה א"ש אע"ג דמעשר גופיה הו"ל דבר הלמד בהיקש דחוזר ומלמד בק"ו כדאית' לעיל וא"ש אפילו למ"ד בתר למד אזלינן ודו"ק היטב:

דף סא ע"א תוס' (הנמדה"ק) ד"ה מאי קסבר וכו' אית ספרים דגרסי וכו' וה"פ אפי' מעשר וכו' דאי לאחר חורבן וכו' עכ"ל. רצונם דלספרים דגרסי הכא אי לא קדשה אפי' מעשר נמי פשיטא יש לפרשו היטב לשני הגירסות דלקמן וכמו שפי' לעיל אבל לספרים דגרסי הכא בהדיא לא דלפ"ז לא יתפרש האי ל' שנא לגי' דלקמן דגרסי' נאכל בכל ערי ישראל גם מעשר שני לזה כתבו דלאית ספרים צריך לפרש הכי לפי אותה גירסא דלקמן:

דף סג ע"א תוס' ד"ה חוץ מכבשו של מזבח וכו' ולפי' הקונטרס וכו' של מזבח עכ"ל. כלומר דהותן ט' אמות גובה היה אחת מהן בת חמש טפחים וכן אותן ל"ב דסיפוע שהוא לפי חשבון הגובה וכחשבון דרב"ח הי' ג"כ כפי אותן של גובה דהיינו כל אמה בת ששה טפחים פחות חלק תשיעית מטפח אבל אותן אמות של משך עזרה למטה ובעת הכבש הי' אמות שלימות בנות ששה טפחים כמו האמות של מזבח במשך העזרה שהי' ג"כ כולם שלימות וזהו פשוט. אלא שראיתי בהג"ק שהבין בדרך אחר והקשה ממתניתין דמדות ע"ש ולפי מ"ש אין מקום לקושיתו:

דף סד ע"א תוס' ד"ה שירי הדם וכו' דבעי קרן מערבית דרומית וכו' כצ"ל. והע"ג דאיכא תנא לעיל דס"ל זה וזה יסוד דרומי והיינו רשב"י ולגי' התוס' לעיל גם תנאי דבי ר"י הוו לומר כדבריו. מ"מ לא נראה להתוספות דמתני' דהכא אתיא כוותיה משום דלא מיסתבר למימר דסתמא דמתניתין פליגי אהדדי וכסתמא דאיזהו מקומן קתני בפנימים יסוד מערבי ובחיצונים יסוד דרומי כנ"ל ודו"ק:

דף סה ע"א תוס' ד"ה תלמוד לומר וכו' וא"ת ונילף מדאיתקש וכו' עכ"ל. והע"ג דכבר כתבו התוס' דמיסתבר ליה לדמות מליקה לשחיטה הייט שלא תהא עבודה יותר משחיטה ולהקל י"ל כן דיש לנו לדמות מליקה לשחיטה להקל ולא לקמיצה שהיא עבודה גמורה אבל לענין להחמיר דניבעי כלי כיון דקמיצה שהיא עבודה חשובה לא בעי כלי מ"מ לא נקט מליקה שאינה עבודה חשובה כ"כ להקל עליו כמו כן וכ"ש הוא ודו"ק היטב: בא"ד וי"ל חטאת איתקש וכו' עכ"ל. והע"ג דילפינן הכא בברייתא עולה מחטאת בגז"ש מ"מ דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בגז"ש וכן כתבו התוס' לקמן בסמוך וק"ל: בא"ד ועוד כיון דאיכא וכו' עכ"ל. לפי מ"ש התוס' לעיל דהאי ק"ו פריכא הוא ועיקרא אהיקשא סמיך זה התירוץ אינו והתוס' כתבו כן לרווחא דמילתא דודאי אי עיקרי' אהיקשא סמיך יש לתרץ בפשיטות כו' עוד השני שכתבו ואפי' נימא דהק"ו סמיך עיקרא ולא ההיקשא מ"מ לא קשה מידי. כנ"ל בכוונת דבריהם ודו"ק: בא"ד ועוד דאדרבה נקיט וכו' עכ"ל. רצונם דהאי היקש עדיף דלחומרא הוי דבעי כלי והע"ג דבהאי גוונא נמי איכא חומרא דעצמו של כהן בעינן ולא כלי מ"מ ע"כ הא דקביעת כלי הוי חומרא טפי ומעליותא מעצמו של כהן דעבדינן הכא בגוונא דלחומרא הוי קביעת כלי ודו"ק: ד"ה אף מליקה וכו' וי"ל דגלוי וכו' כהן ולא כהנת וכו' עכ"ל. רצונם דהיקשא דמקשינן מליקה להקטרה לא הוי אלא גילוי מילתא והוי כמאן דכתיב בגופיה וילפינן שפיר מגז"ש דאין לפרש דהגז"ש לא הוי אלא גילוי מילתא דבחטאת לא כתיב כהן במליקה כלל ודו"ק:

דף סו ע"ב תוס' ד"ה והלא במילוי וכו' וה"פ הקונטרס לעיל וכו' עכ"ל. קצת אינו דומה להך דלעיל דהתם אם מילה לחוד הוי ליה שפיר כמעשה עולה דבעולה ליכא אלא מילוי אבל הכא בהזאה לחוד לא שייך למימר כמעשה חטאת דאיכא נמי גבה מילוי ומיהו כיון דמילוי לא מעכב כמ"ש הו"ל בהזאה לחוד כמעשה חטאת וק"ל:

דף סז ע"א תוס' ד"ה אמר ר"א וכו' וכי פריך וכו' דילמא לא אמרי ליה משום דהוי אמר ליה הא דפריך במתני' עכ"ל וכצ"ל. כלומר משו"ה לא אמר ליה ר"א הא דשינוי בעלים משום דהכתי הוי אמר ליה ר"א האי פירכא דמתניתין כנלע"ד להגיה בדברי' ולפי גי' הנ"ק הוא תמוה ואין לו שחר דרבא אדר"א קאמר דלימא ליה שינוי בעלים וקושיתם דליפרוך אר"י דנימא ליה הא דמתניתין. ואין להגהתו ביאור כלל ודו"ק המשכיל יבין ויבחר הטוב:

דף סח ע"ב תוס' ד"ה אמר רב וכו' וא"ת דהכא משמע וכו' וי"ל וכו' בכל הפסולין כולן עכ"ל. כלומר ואיכא פסולין דלית להו הכשר כלל כגון בע"מ וכמ"ש התוס' לקמן דלא הכהן בעל מום שכשר לעבודה. ועיין בסוגיא דמנחות שם ובהדיא משמע דלא מדמי רב כלל זר לשמאל לענין הכשירה ואדרבה מחלק כמו הכא אלא דהפ"ה מכשיר מטעמא אחרינא ע"ש דאיתא התם כל הסוגיא כמו הכא וקושיתם מעיקרא לא הבנתי ודו"ק:

דף סט ע"ב תד"ה אי טריפה היא וכו' ובת"כ גרס וכו' והלשון מגומגם קצת עכ"ל. עיין במ"ש הרב בעל קרבן אהרן בפ' אחרי ליישב הלשון והאריך שם קצת ע"ש:

דף עא ע"ב תד"ה ובטריפה וכו' דאפי' ודאי דרוסה יש לה בדיקה וכו' עכ"ל. והא דלא מכשרינן להו למזבח ע"י בדיקה עי' פירש"י לקמן דף עד ע"ב ד"ה נפולה וכו': בא"ד אבל למ"ד בולד טריפה קשה וכו' עכ"ל. לפי מה שפירש"י בתמורה בפ' כל האסורין דף ל"ח דר"א ור"י לא פליגי אלא לגבוה אבל להדיוט לכ"ע שרי לא קשה הכא מידי ומיהו התוס' שם הוכיחו מסוגי' דחולין דף נח דאפי' להדיוט פליגי ע"ש והיינו דקשיא להו הכא ודו"ק: בא"ד אבל הני אסורין מחמת טריפות חולין וכו' עכ"ל. הוצרכו לפרש הכא דהטריפה היא חולין דאי בטריפה קדשים הי' אסור להאכיל לכלבים משום אותה טריפה דאיכא בינייהו דמדאורייתא אסור להאכיל פסולי המוקדשין לכלבים למ"ד אין פודין והוי אוסר נמי בתערובות אבל השתא בטריפה היא חולין מותר להאכיל ממ"נ ודו"ק: בא"ד דפסקינן כרבנן דבשר בקבורה ועור בשריפה עכ"ל. עיין לקמן שם בפרש"י ועיין בכסף משנה פ"ג מהל' בכורות ולפי מ"ש שם אין פירושם עולה יפה ומיהו בלא"ה לא קשה וכמ"ש. ועיין בה"ז שם ודו"ק. ואין כאן מקומו:

דף עג ע"א תוס' ד"ה ר"י אומר וכו'. א"נ טבל שראה פני הבית וכו' עכ"ל. ומ"מ לענין אכילת ערלי דבלא"ס מותר לאכול ערלי עד שיראה פני הבית וק"ל: בא"ד והשתא דאתינן להכי וכו' וכגון דהתרומה ביד כהן וכו' עכ"ל. עי' בס' פנים מאירות מ"ש בזה ודו"ק: בא"ד ד"ה מוכת וכו' וההיא משנה וכו' עכ"ל. רצונם אע"ג דר' יוחנן לא תנא הוא ולא מצי פליג אברייתא דר"ח וברייתא דפסחים מ"מ בלא"ה הוי בזה פלוגתא דתנאי דאיכא משנה דלא ס"ל כר"ח וק"ל:

דף עד ע"ב תד"ה וחב"א וכו' ואפי' ספק ראשון וכו' ליס המלח וכו' עכ"ל. עיין במ"ש התוס' לעיל דף עג ע"ב ד"ה כולן ידלקו וכו' דלחד שיטה דשם לא מהני בתערובות דטבעות וכוסות אולכות הנאה ליס המלח:

דף עה ע"א תוס' (הנמדה"ק) ד"ה והא בעי סמיכה וכו' כגון ערל שמתו אחיו מחמת מילה וכו' עכ"ל. עיין בפסחים שם בתוס' ד"ה ערל וכו' ועיין בחגיגה דף ד' ע"ב בתד"ה דמרבי לערל וכו'. ועיין לעיל בתוס' דף כב ע"ב ד"ה ערל וכו' ועיין היטב ודו"ק: ד"ה ואם נתן וכו' פי' בקונטרס מהו שניה וכו' עכ"ל. עיין ברה"ז מ"ש דבפירש"י שלפנינו ליתא: ע"ב תוס' ד"ה בכור אינו נפדה וכו' לאו אתמורתן קאי עכ"ל. כלומר דהאי חוץ לא קאי אתמורתן והא דקתני לתמורתן כלל משום כל הקדשים גופייהו איצטריך וה"פ כל הקדשים יש פדיון בין להם בין לתמורתן חוץ מן הבכור והמעשר אע"ג דלתמורתן יש פדיון להם עצמם אין פדיון ודו"ק:

דף עו ע"א גמ' ורב יוסף היכי ניעביד וכו' סוף סוף איערובי מיערב. ק"ק בזה לפרש"י ותוס' דהכא משום דהתרומה מובא לידי פסול קשיא ליה וא"כ מאי קאמר סוף סוף איערובי ניערב אטו משום דממעט מן התרומה ע"כ מובא לידי פסול משו"ה יהיה מותר להביא יותר מזו התרומה לידי פסול ואדרבה נראה מה שיכול לתקן יתקן ומ"ט ניסרי ליה לבטל בכל השמן וא"ש טעמייהו דרבנן ונ"ע:

דף עז ע"א רש"י ד"ה איפסיל ליה וכו' נמצא מאכל קדשי מזבח בידים עכ"ל. נ"ל דעדיפא ס"ל למימר דאיכא נמי איסור מעילה במתנות הכהונות והראב"ם אי לאו מצורע הוא דהכי נהנה מקדשי מזבח דודאי לא גרע מכך בשמן של קדש דאיכא מעילה אלא משום דבמתן שבע שכנגד אהל מועד ליכא מעילה והכך סוגיא לא הוזכרה בהדיא כ"א מתן שבע משו"ה כתב רש"י מאכל קדשי מזבח לחוד ודו"ק: ע"ב תוס' ד"ה הא עבר מום וכו' אי משום דאין עולין וכו' עכ"ל. לסברא זו בלא הועיד סי' אפ"ל בברייתא דר' יהוד' קתני לה איכא טעמא שפיר דמדאורייתא לא בטיל משום דמין במינו מדאורייתא לא בטל ולא דבמתני' א"א לפרש כן דמוכח מכמה מקומות לקמן דר"א ורבנן ס"ל דמין במינו בטל ובהדיא מוכח ביומא שם דגם ר"א דמתניתין טעמי' מדרבנן הוא ודו"ק: בא"ד כמו מין במינו לר"י וכו' עכ"ל. הייט לפי מ"ש לעיל דף עג ע"א בד"ה ר"י אומר וכו' נגם ר"ש

אך אליבא דר"י בין לא לינא ע"ש: שם ד"ה רואין ליהו וכו' ומיהו קשה וכו' עכ"ל. נראה דקושיא זו קשה גם לתי' קמא דהכי נבדיא אמרינן הכא בדם לתוך מים כן וכן גאמת הקשו התוס' במנחות דף כב ע"א ושם לא כתבו כ"א תי' ראשון דכאן ע"ש והוא פשוט והמבין דבריהם כאן נ"ל דקאי אתי' שני וס"פ דברי קשה קושיא זו דאיפכא הוא"ל למימר וע"ר צריך לחלק היכא דטהן נשפע לא אמרינן כן או כמ"ש דיכול ליתן שניהם ביחד בכלי א' ונדחה השתא תי' זה דאין לתרץ כן כלל ודו"ק:

דף עח ע"א תוס' ד"ה בפיגול וכו' דאפי' היתר וכו' כ"ש איסור וכו' עכ"ל. הא דפשיט להו כן במכ"ש נ"ל משום דהיתר ודאי לכ"ע בטל באיסור דנאסר כמוהו וכן איסור בהיתר ואפ"ה לא מיצטרף היתר לאיסור למלקות וכ"ש איסור ואיסור דהא כא למ"ד דאין מבטלין זא"ז כ"ש דלא מצטרפי אהדדי למלקות אפי' למ"ד דמבטלין זא"ז ודו"ק:

דף פ ע"א תד"ה בלמא רבנן וכו' וקשה א"כ מאי מספקא ליה וכו' לרבנן נמי אם לא נמלך וכו' עכ"ל. ולי היה נראה דדוקא לר"י דאמר יתן לכתחלה י"ל שפיר דקאמר יתן למעלה כביעור התרומים ועוד כיון דאיהו בקיגתן קאמר האיך יעשה לכתחלה אבל לרבנן דקתני אם לא נמלך ונתן מבהמה מיירי כשהיה נתינה כיון דא הו לא נמלך מסהמא ככל שמתנות כולן הוא דעביד ומדרבנן מוכח שפיר דס"ל יש בילה. ומיהו לקמן ע"ב מוקמינן נמי ברייתא דקתני בה ואם לא נמלך בבה"ע ודו"ק:

דף פא ע"ב רש"י ד"ה כתן למעלה וכו' אמתניתין דפליגי וכו' בניתנין למטה קאי עכ"ל וכצ"ל ודו"ק היטב:

דף פב ע"ב תוס' ד"ה ולא הוא וכו' וי"ל כיון דנפ"ל וכו' ה"ה כל דמים עכ"ל. וכן קושיא דבלא לכפר נמי מיתרצא בהכי דילפינן מבשר שפוסל בלא לכפר דבבשר לא שייך לכפר וכמ"ש בדבריהם לקמן בסמוך ע"ש:

דף פג ע"א רש"י ד"ה את הראוי לו וכו' ובגמ' מפרש למעוטי קמיצים וכו' עכ"ל. כלומר דקמיצים שלא קדשו בכלי לד"ה לאו ראוי ליבוי אבל ודאי דלר' יהושע דמפרש האי ראוי לו ראוי לאשים ממעט נמי דם ונסכים פסולין וכמו שפי' לקמן וכן נראה מדברי רש"י בגמ' וק"ל:

דף פד ע"א תד"ה וחוץ למקומו. תימה דבפ' התודה וכו' ומיהו בזה לא הוצ"ל כלום עכ"ל. עיין במנחות שם בתוס' שכתבו די"ל שאני תודה הואיל ולענין קדושת בלחם לא ילפינן חוץ למקומו מחוץ לזמנו ה"נ לענין בלא תרד ע"ש: ע"ב תד"ה (מעל"ד) בניתנין למעלה וכו' ומיהו יש לדחות פסול מיעוי וכו' עכ"ל. עי' בס' פנים מאירות מה שפי' בזה והוא פשוט ומפורש כן במס' נדה יע"ש ועיין לעיל דף סו ע"ב בתד"ה וילא במיצוי וכו' מ"ש בסוף דבריהם ודו"ק: ד"ה ומוציא אני וכו' וקשה על ר"ש וכו' ובלא"ה קשה מב"ת וכו' עכ"ל. לשון התוס' בכאן מגומגם ועיין בנדה ושם דבריהם מבוארים ומסודרים יותר וא"ל להעתיק ויעו"ש: בא"ד וקשיא לר"ת וכו' אפי' כולן קדושים וכו' עכ"ל. דאפי' הוי טומטום ואנדרוגינוס או בע"מ מ"מ כיון דממעי אמן הם קדושים תיקדשיה בקדושה דאימי' וכדאמרי' בהדיא בפ' כיצד מערימין שם ע"ש:

דף פה ע"א תוס' ד"ה לא תהא פחותה וכו' א"כ ליתני שחיטת לילה וכו' עכ"ל. אלא ודאי ר' יהודה היא ומשום הכי לא תני להכך אע"ג דשחיטה לילה לר"י הייב וכדאמר ר' יוחנן הכא מ"מ הכא דמקרא ילפינן כל המתקבל בפנים וכו' ניחא דלא קחשיב לה משום דאינה מתקבלת בפנים ודו"ק:

דף פו ע"ב תוס' ד"ה אלא א"ר יוחנן וכו' וצ"ע במגילה וכו' עכ"ל. עיין ביומא שם ע"ב ד"ה אלא אמר ר' יוחנן וכו' מה שתירצו בזה:

דף פז ע"א תוס' ד"ה אמרי בי רב וכו' אע"ג וכו' שמא רב הונא נמי אמרה וכו' עכ"ל. עיין בסנהדרין דף יז בתוס' ד"ה אלא רב המנונא וכו' ותרלה דלא הוצרכו לזה אלא לשיטת ר"ת אבל לפירש"י דשם ניחא דהכא הוי רב המנונא שהוא תלמיד רב הסדא וכמ"ש התוס' שם יעו"ש והכא נמי הוי מוכח ודו"ק היטב: ע"ב תד"ה (מעל"ד) כלי שרת וכו' מיהו כ"ש שמא וכו' לא הוה תלייה וכו' עכ"ל. נראה דיש לפרש דהעמיד הכלי ע"ג מזבח דאויר מזבח גופי' מיבעי' לן לקמן אי כמזבח ואף דלמסקנא מפשטא דלא איבעי' ליה אלא בהלינהו בקנין מ"מ אתי דס"ד נ"ל דיש לפרש כן וכן נראה לשונם שכתבו והוי כאילו הפסולין ע"ג מזבח ממש ודו"ק: בא"ד כדמוכח לשון ר"ת עכ"ל. לא ידענא לפרש אמאי קאי האי כדמוכח. ונ"ל שהוא טעות סופר וצ"ל כלל זה מלשון ר"ת וקאי אכל הך דלעיל: בא"ד אבל אם עלה בכלי ירד עכ"ל. פי' משום דאויר מזבח לא כמזבח דמי והוא פשוט דלא כהג"ק יע"ש:

דף פט ע"א תוס' ד"ה שנאמר מלבד וכו' ועוד קשה טפי בסוף הגוזל קמא וכו'. עיין במנחות שם בתד"ה תלמוד לומר וכו' ותרלה טעם בזה מ"ש דהך קושיא קשה טפי ודו"ק: בא"ד והשתא ניחא וכו' דאפי' בהקטרה דלא תנן וכו' עכ"ל. כלומר דאפי' נפרש למתניתין דהתמידין ומוספין אין מעכבין זא"ז דבהקטרה קאמר הא אמר רבא וכו' דאפי' בהקטרה המידין קדמו ודו"ק: בא"ד ואמאי לא גמרינן הקטרה לדם מהדדי עכ"ל. אע"ג דקרא דסעולה י"ל דאילטריך דלא נדרוש מלבד לאחר הקטרת התמיד וכמ"ש התוס' בסמוך מ"מ קרא דמלבד נ"ל דבעשיית הדם קדים התמיד כילף מהקטרה דילפינן מקרא דהעולה דתמיד קדים וה"ה לעשיית הדם. ומיהו לפי מ"ש בסמוך דקרא דהכא איצטריך לבתר הדירין לא קשה האי קושיא כלל:

דף צ ע"ב תוס' ד"ה חטאת העוף וכו' דאמר באלו מציאות אפי' אמר לו אביו אל תחזיר וכו' עכ"ל. והיינו אפי' אמר לו עבוק בכבודי באוהה שעה דאי בהכי פשיטא שלא ישמע לו כן הוא בתוס' בקדושין שם ודו"ק. ועיין מ"ש שם לפסוק בשם ר"י דאבידתו קודמת לכיבוד אב לעולם אף בלא אבידת חבירו ודבריו ברורים ונכונים והנ"ק הטעין לדוחק והם מרווחים כפתחו של אולם ודבריו כסדק של מחט תידקית:

דף צה ע"א תד"ה (הגמדה"ק) לא שנו וכו' וכולה טומאה דשלש על שלש היא עכ"ל וכצ"ל: בא"ד וקרע שקרע עד רובו של הטלית בפחות משלש על שלש הוי כאילו גמר כל אחד עד סופו וכגון וכו' עכ"ל וכצ"ל. ומה"ש מפני שהוי כאילו גמר עד סופו לא הוי טומאת מגע באותו כדי מעפורת שנאמר אע"ג דוודאי יש בכדי מעפורת שיעור טומאת מגע מיהת ודו"ק. ועי' בתוס' דחולין דף קכג ע"ב מ"ש שם בשיעור כדי מעפורת ודו"ק: בא"ד ורליף ליה היינו שהופך לד פנים וכו' ומיטהר בכך מטומאתו וכו' עכ"ל. לפ"ז נריך לפרש פותחו דמתניתין דה"נ פירושו שהופך לד פנים לצד חוץ דהל"כ דפותחו ממש קאמר למה לא פתיחן ועוד דבפתיחתו לא נקרא כלי אבל לא ידענא לשון פתיחתו שהופכו לד פנים לחוץ:

דף צז ע"ב רש"י ד"ה תאכל כתמור וכו' וכתמור שבבניהם תיאכל עכ"ל. נראה כוונת רש"י למ"ש התוס' בחולין דף לט ד"ה תאכל דבשלמים נמי איכא תומרה וכגון בשלמים של אתמול דאין נאכלין אלא עד הלילה וק"ל: תוס' ד"ה וה"ם עולה הוא וכו' תימה דהאי קרא דרשינן ליה לענין חולין וכו' עכ"ל. כוונתם כיון דמוקמינן האי קרא לענין קדשים מדכתיב ויעלהו לעולה א"כ מנ"ל למילף חולין דבעינן הלוש מהכא דילמא משום דהכא הוי קדשים דעולה הוי סולכך ליקח דבר הלוש דאפי' בלי דוקא בעינן אבל בחולין לא בעינן אפי' הלוש וק"ל:

דף צט ע"א תד"ה (הגמדה"ק) טבול יום וכו' וכי הכיא דתומר נקודה דספוקרת שתהא להטאת וכו' משמע בהדיא דטומאת ע"ש בעי' הערב שמש והכיא דכהן הבורף וכו' עכ"ל. ועיין בתוס' בחגיגה דף כא ד"ה האונן וכו' ושם תמלא דבריהם מפורשים יותר וגם כתבו ליישב מ"ט בכל הני צריך הערב שמש וע"ש במ"ש ועוד הביא ראי' מהא דאמרינן אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ושוחטין וזורקין על מחו"כ. ויש שם השגון בדבריהם. וצריך להיות שם כמ"ש כאן לעיל בדבריהם וצריך להיות ויש להחות דהואיל וטהור מעלית הוי מדאורייתא לא העמידו דבריהם וכו' יע"ש ודו"ק כי אין כאן מקום להאריך: רש"י ד"ה מהו שיחלקו וכו'. או דילמא וכו' אבל בהקריבו טמאין לא מיבעי לן שהרי אינו נאכל וכו' עכ"ל. ובפסח שנאכל בטומאה שם לא שייך חלוקת כהנים כלל דפסח כל בשרו לבעלים והכא בחלוקת כהנים בקדשי המקדש מיירי ודו"ק היטב:

דף ק ע"א רש"י ד"ה לא קשיא וכו' ורומיא דתרתי מתני' קמייתא מפני לה רב מרי וכו' עכ"ל. ונראה די"ל דרב מרי מוקים למתני' באונן דיום שמועה דלקמן ע"ב משמע להדיא דאפי' למ"ד יום קבורה תופס לילו מדרבנן ביום שמועה מודה דלא תפיס לילו מדרבנן ומאי לשנוי' רומיא דמתניתין כרב אסי דהאבל לא בקדשים אפי' בלילי' פסחים לא אכיל וכאן ביום קבורה וכאן ביום שמועה וצ"ע קצת ודו"ק: תוס' ד"ה נפש וכו' איפכא ועיקר ועובה שם דרשא מלאביו ולאמו עכ"ל. כוונתם דשם דרשינן נפש אלו הרחוקים וכו' וניחא טפי משום דקרא קמא אית לן לאוקמי ברחוקין דוקא דמסתבר טפי ומת דמייתר דרשינן מני' לקרובין לרש"י כאן ישוב דרשא דכאן עיין עליו וגם שם דרשינן מתרווייהו מלאביו ולאמו הדא דרשא דהיינו שמטמאה למת מצוה והא דכהן הדיוט לית' שם כלל ועבדינן צריכותא בהא דלאביו ולאמו יע"ש ודלא כהך דכאן דדרשינן מינייהו תרי דרשות וע"ש בתוס' ד"ה ומבני וכו' שכתבו בשם מהר"ן ליישב דלא פליגי אהדדי הך דהכא והתם בדרשא דלאביו ולאמו יע"ש ודו"ק:

דף קד ע"ב גמ' והא מדקתני סיפא וכו' מדסיפא בשר וכו'. קצת ל"ע מ"ט לא דייק מרישא גופיה דקתני הוכשרו לפסול בטבול יום וכו' וע"כ אבשר נמי קאי דבפסול טומאה פשיטא ליה דהוי בבשר ומדטבול יום אבשר נמי קאי ה"ה לינה: תוס' ד"ה לא מחשבה וכו' וי"ל דהתם דבאכילת מזבח וכו' אבל הכא בבשר פס"נ עכ"ל. כוונתם דהכא שייך לחלק שפיר בין מחשבה ללינה משום דמחשבה במידי דאכילה בעינן דפסול מחשבה נפ"ל לעיל דף כח מקרא דואם האכל יאכל בשתי אכילות הכתוב מדבר אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח ובשר פה"נ לא מידי דאכילה הוין לא לאדם ולא למזבח מה"ט אם חישב בבשר פרים לאו כלום הוא. אבל פסול לינה דנפ"ל מקרא אחרינא דהתם לא כתיבה טולה בהדי' י"ל דפסלה שפיר ולענין קטרת שפיר קאמר מדפסלה בה לינה פסל בה מחשבה כיון דבר אכילת מזבח הויא לית לן למעוטי ממחשבה אי פסל בה לינה. ועיין בתוס' לעיל דף לה ד"ה באכילת פרים וכו' ודו"ק:

דף קה ע"ב תד"ה ומדסיפא ר"מ רישא נמי ר"מ וכו'. זה הלשון אינו בגמ' כלל לפי הגירסא שלפנינו אבל בתוס' כי' לפניהם גירסא אחרת בכאן ועיין בתוס' ב"ק דף עז ע"א ד"ה פרה מטמאה וכו' וע"פ דברי התוס' שם גרסו כן: ד"ה היבור אוכלין וכו' מהו שיטמא זה את של חוץ בחיבור מים עכ"ל. הא דלא אמרינן שיטמא המים עצמם מחמת נגיעה אפי' גלי מינ"ב ויחזרו המים ויטמאו את של בתוך, לכלי נמי בנגיעה אף אי לא הוי חבור דמבקש להלה לעולם י"ל דהתם בטבול יום מיירי ואי לאו משום חבור אין המים עצמן טמאין מחמת נגיעה בזה בתוך הכלי דאין הטגע בטבול יום חוזר ומטמא בנגיעה אפי' בקדש וכן נראה לעיל בסוגין דבטבול יום מיירי וע"ש ודו"ק:

דף קו ע"א תוס' ד"ה אזהרה מנלן וכו' ונראה לפרש וכו' ומשמע נמי הלשון דלית בה אזהרה כלל עכ"ל. ואם קאי ליישב דבריהם דלעיל דהך דמקשינן כאן אזהרה לשוחט מנלן או דקאי הכא אמתניתין דאלו כן הלוקין או דאיה כרב נא דס"ל קרבן בעי אזהרה ולא קשיא הא דפריך רבא אהא דפסח ומילה מ"ע תיתי אזהרה בק"ו הא איבעי' טעמא דפסח ומילה משום דלאו שב ואו"ה ניחא דאליבא דמתני' דכריתות פריך דנסי דלענין קרבן ליכא לאיפלוגינהו מ"מ ליבנא דמתני' משמע דלית בהו אזהרה כלל ואהא פריך רבא ניתי אזהרה בהו מק"ו: ע"ב תוס' ד"ה אזהרה מניין וכו' אבל לאתויי דבסמוך קשה וכו' עכ"ל. ואין לומר דהוצרך לאתויי אזהרה דהעלאה דאל"כ לא הוה מצי למילף גבי שחיטה ק"ו דהוי אמרינן העלאה תוכיח וכה"ג דקדקו התוס' בסמוך מפסח ומילה דז"א דאיכא למיפרך מה להעלאה שכן אם העלה להדיוט פטור כדלקמן במתני' דף ק"ח וכ"ש לפי מ"ש לעיל דבקדשים בבמת היתר ליכא בהו לא"ת בהעלאה דליכא למימר העלאה תוכיח דמה להעלאה שכן אינו מוזהר עליה בסכך האמר בשחיטה שכן מוזהר על.בשת טה הסכך ודו"ק: ד"ה מה לשרפים וכו' וצ"ל דכ"ש דהכא בבריה קא מיירי עכ"ל. וכזה מיושב מ"ט לא מקבין וילף מגיד כנשה בק"ו ובפסחים איכא מאן דיליף גיד מחלב בק"ו לענין היתר הנאה וה"נ הו"ל לאקשויי נ"ל אזהרה מחלב נילף מגיד כנשה בק"ו ולפי מ"ש התוס' ניחא דגיד נמי חשיב בריי' ולוקין אפי' בפחות מכזית כדתנן בפ' ג"ה דף צ"ו ואפי' לר"י דפליג התם וס"ל דכזית דוקא בעינן מ"מ נדידיה בלא"ה לא קשה א מגיד דאיהו ס"ל שם דף ק' ע"ב דג"ה נאסר לב"נ ואיכא למיפרך כן מה לגיד שכן נאסר לבני נח ודו"ק:

דף קט ע"א תוס' ד"ה עולה ואמורין וכו' שברה פתו ביין עכ"ל. נקטי האי ליבנא דגבי נזיר אמרינן כהאי ליבנא לענין היתר מצטרף לאיסור וק"ל:

דף קי ע"א תוס' ד"ה אבל נתחסרו וכו' ותימה מאי קמ"ל וכו' וכל הפחות היינו חסרו מבפנים עכ"ל. ואפ"ל דרבא אהאך מתניתין דלקמן קאי דפליגי בקומץ ולבונה שהקריב א' מהם בחוץ דלר"א פטור עד שיקריב את השני ואתי לאשמועינן דאם חסר מא' מהם בפנים פטור לרבנן גם על השני דכיון דחסר מא' מהם שניהם נפסלו מהקרבה בפנים ועוד אתי לאשמועינן בשני בזיכי לבונה דאם חסר כל שהוא פטור ואע"ג דבלבונה שבל המנחה אם נתייר קורט א' או שני קורטין כשר אבל בבזיכין לכ"ע כולו קיים בעינן וה"נ אמר ר' יוחנן בהדי' במנחות דף י"א ע"ב יע"ש ודו"ק: ד"ה קומץ וכו' א"כ לענין מעילה עכ"ל. וע"כ נמי לא משכחת לה אלא בדהבלם לכולא שירים. ומיהו א"נ ש אבל את כולם בתוך אכילה דאפילו בכמה אכילות נמי משכחת לה כיון דוודאי אכלי את הא כזר מיחייב שפיר קרבן מעילה ודו"ק: ע"ב ד"ה ומודה ר"א וכו' ולעיל נמי וכו' דאמר והאמר רבא וכו' עכ"ל. כוונתם דהא דהוצרך נמי לעיל לאתויי הך דרבא ולא מייתי מתני' דמשמע להדי' דמודה ר"א בזורק מקצת דמים מדקאמר אף היינו נמי משום דהתם בחטאות הפנימיות מיירי להכי הוצרך לאתויי הך דרבא דמתניתין איכא לאוקמי בחיצונות: ד"ה אי מה להלן וכו' ואמר ר"ת וכו' אי מה להלן בשאר ימות החג לא וכו' עכ"ל. לפ"ז צריך לפרש האי ליבנא דאי מה להלן דלא דמי לאי מה להלן קמא דמתפרש אהיקשא דניסוך המים לניסוך היין אלא דקאי אחיוב חוץ דנילוף מניסוך המים דבפנים מה בפנים לא הוי בכל ימות החג דלר"ע לא הוי אלא משבי והילך אף בחוץ לא יתחייב אלא משבי והילך דהיינו תרי יומי ור"א בתי סתמא קאמר ודו"ק:

דף קיג ע"א תד"ה חוץ ממקום הבדוק לה וכו' וא"ת אמאי לא מיחייב וכו' כדאמרי' בפ' בני שעירי וכו' הואיל וראוין לשעיר הנעשה בחוץ. עיין ביומא שם דאילטריך לה"ס משום דעדיין מחוסרין הגרלה דהוי כמחוסר מעשה: בא"ד ועוד דאין קרבן וכו' אין שלמים בנבור עכ"ל. אע"ג דזמנין דאיכא שלמים בצבור כגון כבשי עצרת אותן שלמים דאין מן הכבשים דוקא דהיינו כבשי עצרת והוא פשוט: בא"ד ועוד דפרה קדשי בד"ה היא ואין יכול לשוחטה וכו' עכ"ל. עיין בתוס' בע"ב בד"ה קדשי ב"ה לפי מ"ש שם בסה"ד לא הוי צריכי כאן להא דאין יכול לשוחטה דכ"ש הוא מכך דלקמן דעומדין הם למזבח וה"ה פטור וכ"ש פרה דאינו עומד למזבח כלל ומיהו משום דהך גופה אינו מוכרח דיש לפרש בבע"מ וכמו שפרש"י לקמן בלשון ראשון ודו"ק:

דף קיד ע"א רש"י ד"ה נראה לי דס"ג אתנן ומחיר וכו' דאין אתנן ומחיר חל על המוקדשין לפי שאינו שלו ומקרא נפ"ל וכו' עכ"ל. כוונתו בזה דמסבר' נמי אין אתנן ומחיר חל על המוקדשין לפי שאינו שלו ואיכא נמי קרא להכי וע"כ קרא לא איצטריך אלא לק"ק ואליבא דריה"ג דס"ל קדשים קלים ממון בעלים הוא ומסברא ה"א דחל עלייה אתנן אלמא דאפי' לריה"ג אין אתנן חל על ק"ק ואע"ג דר' אושעי' מוקי לה שם להך דרבא דכל נדר בפסח ואליבא דר' דס"ל דממונו הוי מ"מ ממילא מישתמע דאפי' בדבר שהוא ממונו אין אתנן חל על המוקדשין ה"ה לריה"ג בקדשים קלים. ועיין בפסחים דף נ' ע"א שם בסוגיא: תוס' ד"ה וקשבר ולדות קדשים וכו' וי"ל דהא דאמר רשב"ג וכו' אבל קדושת דמים איכא לפדות שלא במום עכ"ל. כלומר דנהי דלא בעי מום מ"מ פדיון מיהא בעי והוא פשוט: בא"ד וגם אין לפרש דאתי מפריש נקבה וכו' דהא אפי' בטריפה אשכחן דאמרי' מני וכו' עכ"ל. נעלם בכאן כוונת דבריהם ממני דשם באותו סוגיא מוכח דטריפה ל"ד לטומטום ואנדרוגינוס משום דטריפה יש במינה דחזי להקרבה משא"כ בהני דהם משונים והוי כאילו אין במינן קרבן וכן כתבו שם רש"י ותוס' בהדיא וה"נ יש במינה דחזי להקרבה משא"כ בהלי דהם משונים ... בהא דאמר שמואל התם דהמקדיש טריפה צריכה מום קבוע וכו' מטעם האי מיגו ה"נ נימא דמה"ט משום דבטריפה יש במינה דחזי להקרבה ולא דמי להכך וצ"ע ויישוב והו"ק: בא"ד וי"ל דנקט רובא ולא כולה וכו' דכיון דלא מישתרי באכילה לא מסתבר דתפסינהו קדושת אמן וכו' עכ"ל. לפ"ז המ"ל נמי משום דאיכא נולדה טריפה מבטן כגון בעלת ה' רגלים במקום שעושה טריפה דמה"ט נמי לא תפסה קדושת אמה אפילו למ"ד במעי אמן קדוש ואי משום דזמנין דמישתרי באכילה היכא דניתר בשחיטת אמו ולהכי י"ל דתפיס קדושת אמו א"כ בקלוט נמי הא זמנין דמישתרי באכילה כמקשה דאפי' לר"ם דאמרי' קלוט בן פרה אסור ה"מ שיצא לאויר העולם אבל במעי אמו שרי יע"ש בר"פ בהמה המקשה ועוד המ"ל נמי דאיכא שסועה למ"ד בנדה דבמעי אמו אגמרה רחמנא למבה האסורה באכילה ודו"ק:

דף קטו ע"א רש"י ד"ה הא מני ר"א היא וכו' דהשמעינן בה תרתי וכ"ש חטאת עכ"ל. כוונתו דמאם הוי שמעינן דכל שאינו מתקבל בפתח אה"מ מהמת תסרון דמן אין חייבין עליהן בחוץ והוי שמעינן נמי דאשם מחו"ז בבעלים פסול בשלא לשמו ואע"ג דבאשר אשמות כשרין האי כיון דאינו כשר לשמו אינו כשר שלא לשמו וכ"ש חטאת דכל הטאת פסול שלא לשמו והוא פשוט:

דף קטז ע"ב תוס' ד"ה גבה המסים וכו' ואור"ת דדינר של זהב עד כפלים משל כסף וכו' עכ"ל. כוונתם דהא דאמרינן שאינו שוה אלא י"ב של כסף היינו כשהם שוים במשקל וקראי בהכי מיירי דשקלי כתיב אבל הדינר דאמרינן בכ"ס היה עד כפלים משל כסף והיו במשקל כפלים אבל יש לעיין דלא הוי צריך להיות עד כפלים דאפי' אינו עד כפלים יש במשקלו כפלים דזהב כבד במשקל משל כסף כידוע במנתן. אח"ז ראיתי בתוס' בב"מ דף מד ע"ב שכתבו כן ונ"ל ואור"ת דדינר זהב הוי שקול כפלים כשל כסף לפי שהזהב כבד מכסף וגם דינר זהב עד משל כסף ע"ש ולפ"ז נ"ל דבלא בדקדוק כתבו כאן עד כפלים אלא שבין שוויו ומשקלו הוא כפלים בשל כסף שהוא עד קצת משל כסף וגם המשקל הוא כבד משל כסף והוא ברור:

דף קיז ע"א תד"ס (הגמדה"ק) אימא בכל מקומות וכו' דעדיין המזבח וקלעי החצר במקומן וכו' עכ"ל. רש"י לעיל לא פי' כן אלא דבמזי"ת לחוד בעינן שהא עדיין במקומו של קלעים לא בעינן יע"ש ודו"ק: בא"ד ולא"ת כרים שתי הלחם וכו' אמאי לא מפני וכו' עכ"ל. קושיא זו כבר ישבו התוס' לעיל שם ובמנחות באופן אחר יע"ש: תוס' ד"ה כל הנידר וכו' ואפי' בבמה גדולה אלא א"ם וכו' עכ"ל. פי' דאפי' בבמה גדולה לא תעבו אלא חיים היסר דהיינו יתרות דדומיא דבכל אשר אנחנו עושים פה דהיינו בבמה גדולה לא תעבו בגלגל: ד"ה ר"ם אומר ובע"ב שם בא"ד ובתוס הזכיר וכו' כדמסיק לקמן וכו' עכ"ל. גם פרש"י גופיה ע"כ לא מתפרש אלא כמסקנא דלקמן מה שהזכיר רש"י פר העלם וכו' ע"ש: ע"ב ד"ה ר"ם אומר וכו' ועוד י"ל דהא דפשיטא ליה וכו' אף המנחות והנזירות דברי ר"מ עכ"ל. אבל מליבנא דזה הכלל כל הנידר ונידב לית לן לרבוי נזירות וקצת צ"ע בחולין בס"פ הבוחט דקתני התם זה הכלל כל הנידר ונידב וכו' ואמרינן שם בגמ' לאתויי מאי לאתויי עולת נזיר אלמא דמהאי ליבנא מרבינן נזירות וצ"ל דהתם לאו מהאי ליבנא הוא דמרבינן עולת נזיר אלא משום יתורא דלא איצטריך הך מילתא כלל דקחשיב בריבא כל הקרבנות אבל במגילה דאינו מיותר מליבנא לחוד לא מישתמע נזירות וכן הכא בדר"מ נמי ע"כ אתורת כהנים סמיך ודו"ק: בא"ד וכן נראה ודאי לפרש דהההיא דת"כ סמיך וכו' עכ"ל. ר"ל בהא דנזירות אבל המנחות מישתמע וודאי שפיר מליבנא דנידר ונידב ובהכי מתיישב לשון התוס' קצת ודו"ק: ד"ה מחלוקת וכו' של מירות איירי עכ"ל. לא ידענא מאי בעי בזה הא הנזירות קאי דבנזירות פליגי וע"ז מפרש באי זו מן קרבנות מירות פליגי ואפשר ליישב בדוחק משום דאשם ליכא בשאר נזירות כ"א בנזיר טמא פירש דבשל מירות מיירי בין דטהור בין דטמא דאפילו דטמאה ס"ד לומר דנידר ונידב הוא ודו"ק: ד"ה מחלוקת בעולה ובשלמים וכו' ותימה וכו' היכי מפני קרא דאשבלוט וכו' עכ"ל. עיין לעיל בע"א בתוס' ד"ה ר"ם ומ"ש בהג"ה שם ודו"ק:

דף קיט ע"א תד"ה באו לנוב וכו' כמו מעשר בהמה בנוב וגבעון וכו' והיו צריכין להמתין וכו' עד שימנו וכו' עכ"ל. משמע מדבריהם דהיה מעשר בהמה נוהג בזמן נוב וגבעון וצריך ישוב מ"ט לא הבשו לתקלה כמו דחיישינן בזמה"ז וכדאמרינן בבכורות בר"פ מעשר בהמה. ומיהו שם בתוס' משמע דגם לאחר חורבן היה נוהג זמן מה עד שגזרו ואפשר משום שראו שבאין לידי תקלה הוא שהבשו ובזמן נוב וגבעון לא אירע שיבואו לידי תקלה ולא הבשו והו"ק: בא"ד ויש גירסות בספרים וכו' עכ"ל. כוונתו דיש גי' שם דגרסינן אי לא קידשה אפילו מעשר נמי לא ולפי אותה גי' לא מיירי התם אלא ממעשר שנתחייב בהבאה בפני הבית שאותו אינו נאכל לאחר שחרב הבית אבל ממעשר שגדל לאחר חורבן לא מיירי התם וא"כ שנאכל לאחר חורבן בכל ערי ישראל כמו כאן וע"ש בתוס' דף כ"א ודו"ק: סליק

הגהות קרני ראם על מסכת זבחים מהגאון כו' מהור"ר אהרן משה טויבש זצ"ל אבד"ק יאסי (בעה"מ שו"ת תועפות ראם).

דף ז ע"א בתוס' ד"ה חטאת כו' שלא כפרים. נ"ב עיין רש"י ד"ה מקופיא דלא כתב כן והתוס' סנהדרין לחלק בין נודע לו אשמה בין לא נודע דאז הטאת מכפרת מקופיא: בא"ד דמסתמא כו'. נ"ב ויש לומר דמסתמא כצ"ל:

דף טז ע"א בתוס' ד"ה מיושב כו' היכא גמר מיושב. נ"ב נ"ע אמאי לא הקשו מיושב בד"ע דפסול:

דף יו ע"א בתוס' ד"ה טבול כו' חילול עבודה. נ"ב נ"ע דפשיטא לאו עבודה הוא:

דף כא ע"ב בתוס' ד"ה כגהה כו' ולרבי חייא. נ"ב ומ"מ לא קאמר א"נ כיון דמ"מ פסול אע"ג דלר"י מדרבנן ולר"ת מה"ת:

דף כז ע"א בתוס' ד"ה אלא וכו' וי"ל. נ"ב ולזה כתי' לק"מ קושיא הקודמת בתוס' ד"ה יצא:

דף כט ע"ב בתוס' ד"ה מחלוקת כו' למנקט בסימן. נ"ב ובתוס' ד"ה סימן ראשון לא כתבו כן אלא דסי' אחד דלא הוי דבר מסוים ל"מ:

דף לג ע"ב בתוס' ד"ה לענין כו' דעשה שיש בו. נ"ב וזהו דוקא במקום דבטל מצותו אבל בלא בטל מצותו לא דחי אפילו עשה שיש בו כרת דהכי מילה לא דחי ליו"ט קאמר ר"א משום דיו"ט הוי עשה ול"ת כדאמרינן בשבת קל"ג אע"ג דמילה הוי עשה שיש בו כרת ישוי"ש:

דף עז ע"ב בתוס' ד"ה רואין כו' דלית ליה ראשון. נ"ב לא נמצא שם מי שסובר דאין ראשון ראשון בטל ועיי"ש ועיין בחולין פ"ו ובתוס' ד"ה רואין:

דף קיד ע"א בתוס' ד"ה משום כו' בגופו. נ"ב אין לדבריהם ביאור דאדרבה כיון דפסולו בגופו תמיר ס"ד דלא עבר אל"ת מקא"כ בפסולה מעלמא חייב נ"ל ונ"ע: סליק

הגהות מהג"מ יוסף חנינא ליפא מייזליש זצ"ל.

דף נו ע"ב בגמ' אי"ב מאי אלא. נ"ב עיין רש"י ברכות ריש הפרק במתני' משמע בהדי' דבלא אכל קודם חצות שוב אינו רשאי לאכול אף שיבוא לידי עבר וא"כ שפיר נקט אלא דאסור לו לאכול אח"כ וכ"כ נמי בה"א פי' ד': סליק

הגהות יהודישים נ״נ אין הגדול וכו׳ מו״ה **אברהם** זצ״ל (בעה״מ ספר מעכיל לאיתן וכו׳) עם **תוספת מרובה** מב״ק על הנדפס בש״ס זיטאמיר.

דף ב ע״א תוס׳ ד״ה לשם ט׳ והייט פסולין ולא עלו ולא פסולין לגמרי. וכן במנחות (דף כ״ח.): ע״ב רש״י ד״ה ונדבה כו׳ אסור לחשב בקדשים ויליף מקרא דלא יחשב ט׳. משמע דהיכא במחשב שלא לשמו לאו והעיקר דעיקר קרא דלא יחשב גבי פגול כתיב ואיסור מחשבה דשלא לשמו ילפי׳ לקמן (דף ד) מדכתיב ואם זבח שלמים קרבנו שתהא זביחה לשם שלמים. ורש״י גופי׳ פי׳ כן בריש מנחות ומזה לא משמע לאו רק איסורא דעשה בעלמא מ״מ לא הוי רק גלוי מילתא דהיכא איסורא במחשב שלא לשמן וממילא הוא בכלל האזהרה דלא יחשב. וכ״מ מדברי הרמב״ם וכ׳ הטעם דכל המחשבה האסורה בקדשים הוא באזהרה דלא יחשב והוא מטעם שכתבתי. וכה״ג כתבו התוס׳ לקמן (ריש דף לד) גבי אכילת עלים ולבונה בטומאה דאיתרבו מוהבשר ממילא לקי מולא תוכל לאכול דשעריך. וא״כ אין סתירה בפרש״י דתרווייהו צריכי. ולפ״ז למ״ד המחשב בקדשים לוקה לקמן בפ״ב אין חילוק בין מחשבה בפגול או שלא לשמן והלא כמ״ש הפ״י ריש ב״ק: תוס׳ ד״ה אתו ב״ד כו׳ השוחט קרבן פעמים בטועה וסבר שהוא קרבן אחר. וק״ל סתירה למ״ד במנחות דעקירה בטעות הוי עקירה אבל למ״ד לא הוי עקירה אין תשם. ואין לומר דת״ק פליג על ר״י וס״ל דלמאה לה לשמו משום דסבר דלא הוי עקירה דא״כ מאי פריך במנחות למ״ד לא הוי עקירה מגיטין דהיינו דהתיא כר״י והיינו ככר כת״ק. מיהו י״ל דטעמא דת״ק דס״ל לשמו משום דס״ל שתמה פסול:

דף ד ע״א גמ׳ תודה קרויה שלמים ואין שלמים קרויה תודה. מנחות (דף מו): ע״ב תוס׳ ד״ה לימא כו׳ ופריך דהשתא אימר תרווייהו בשינוי קדש ולעכב. לא משמע כן בסוגיא דלקמן (דף ז׳ ע״ב) גבי פסח דמוקי התלה למצוה בש״ב בלא ה״ע והא״כ מוקי לעכב. וכ״כ תוס׳ גופייהו לקמן (דף ה׳ ע״א) בד״ה ועבה כו׳ ע״ש. אלא י״ל תמיהת התוס׳ ע״פ הסוגיא דלקמן (דף נג) דאיתא שם דאיתקוש שלמי נזיר להעלהו. וא״כ מש״ה פריך כאן דלפסול שלא לשמה מכך היקשא. ואפילו שאר שלמים הא נתרבו כשלמי נזיר מדכתיב שלמים ורבוי לא הוי היקש ומלמד אף דבר שבא מן היקש כמ״ש תוס׳ (דף מ):

דף ה ע״א גמ׳ אותה לשמה כשירה שלא לשמה פסולה הא שאר קדשים שלא לשמן כשירין. לקמן (דף י׳ ע״ב) מנחות (דף ד׳): שם מה לשלמים שכן טעונין נסכים. עיין בס׳ דור נערב: תוס׳ ד״ה לשם לא ליתי כ״ל. תימה הא לא איצטריך מוצא שפתיך כלל אלא לחשב דלב״ר קדשים לאו מסברא ולא צריכי קרא דאתו לאהר מיתה. ונדחקו בתירוצם דהשתא הדר בי׳ מסהות טעמא. המגם אפר לוי להוה דהפי׳ להוא טעמא תיתי שפיר פירכא זו דהלא לשיטתו דאביי דיתיב גבייהו והליבי׳ אין לומר דמשום דשאר קדשים אתו מסברא וא״כ קרא טקי לקרא דמוצא שפתיך בלשם ולא כפשטי׳ דאיירי בבאין בנדר ובנדבה. דהרי בשבת (דף קלג) מבואר מדברי התוס׳ ומהרש״א דס״ל לאביי גבי מילתא דאתיא בק״ו דאמרי׳ טרח וכתב לי׳ קרא ואפי׳ איכא למדרש לא דרשינן. וכן יש לדקדק מסוגיא דקידושין (דף ד׳) ופסחים (דף עה) ובכורות (דף מח). וא״כ פריך במשמעתין לשיטתו דאביי בעלמא דה״נ אימא דקרא דמוצא שפתיך קאי דוקא בבאין בנדר ונדבה ואע״ג דאתו מסברא אמרי׳ דטרח וכתב לה קרא ולא דרשי׳ לי׳ לאשם דלא מכתבר. ומש״ה אמר להו אביי ר״ל מהכא פתח מקרא דושחט אותה להטאת אותה שלא לשמה פסולה הא שאר קדשים כשירין דאילו מקרא דמוצא שפתיך לא מוכח לאשם לפי שיטתו של אביי גופי׳: ד״ה הא כו׳ ואת ל״ל אותה הא מדאיצטריכי קרא לעכב בפסח והטאת מכלל דש״ק כשרים וכ״ת ניליף מינייהו מה להנך שכן נד כרת. וי״ל דאיצטרך אותה משום אשם דלא ניליף מחטאת בגז״ש דעון. וכדאיתא במנחות (דף ד׳) והובא בתוס׳ לקמן (דף י׳ ע״ב) ד״ה הרי. וכן משום זבחים ש״ל וכמ״ש תוס׳ לקמן (דף נה) ד״ה מה הטאת אינה כו׳:

דף ז ע״ב גמ׳ השתא למצוה לעכב מנלן. ק״ל הא בקרא דואמרתם דמייתי כתיב בי׳ לתק לן ולבניך ובמנחות (דף יט) אי׳ דחוקה מעכב. וע׳ בס׳ עומר מן במנחות שם: תד״ה רילה פרקליט. והע״ג דאיכא עולת יולדת ומצורע ונזיר דלא מייתו קרבן רלה לאיתכשרי בקדשים ואפי׳ הס חטאת׳ קודם לעולת׳ דלא חלקה תורה. משמע מדבריהם דלר״ש דקיימינן הכא נמי הכי הוא. וכ״כ הר״ן בהדיא בנדרים (דף ד׳) והכי מוכח בסוטה (דף טו) ובירושלמי ומבואר שם דכיון שנתייבר בנגע נתכפר. ולכאורה קשה מהא דאמרי׳ בכריתות (דף ט׳ ע״ב) דס״ל לר״ש גבי מצורע עני שהעשיר דהכל הולך אחר החטאת דעשרו משום דכתיב אשר לא תשג ידו בטהרתו וסבר דהיינו דבר המכפרו ופרש״י דעל ז׳ דברים נגעין באין. וא״כ משמע דר״ש ס״ל דהחטאת של מצורע בא לכפר על חטא. וי״ל דודאי ר״ש נמי מודה דלאו בא לכפר כשאר חטאות ולא שייך למימר בו רילה פרקליט. והא דקרי לי׳ מכפר הוא משום דמ״מ שייך בו כפרה טפי מעולה שאין כל עיקרו בא רק להכשיר וכמ״ש תוס׳ בערכין (דף יז ע״ב) וכ״מ ממ״ש לקמן (דף נ׳ ע״ב). וכנ״ל בהא דקאמר במנחות (דף נא ע״ב) גבי מצורע דאשם להכשיר ועולה לכפר היינו דשייך בו כפרה טפי מאשם והאשם הוא מכשיר טפי מחטאת:

דף י ע״ב גמ׳ סכוה אותה לאו דוקא. והא דכתבי׳ קרא י״ל לדרשא דרב אחא ברי׳ דרבא לעיל (דף ט׳ ע״ב): תוס׳ ד״ה הכי הוא אומר כו׳ אי לאו היקשא הוה ממעיט אשם מאותה. והוא דחוק דבסמוך אמר לר״א דאותה לאו דוקא דהא שיור פסח כו׳. אלא י״ל דהסיא גז״ש דעון א״מ מב׳ לדדים ור״א לשיטתו דמשיבין ואמר מה להטאת שכן דמה למעלה אבל בהיקש סבר דא״מ במנחות פ״ב:

דף יא ע״א גמ׳ השוחט אחרים לשם פסח בזמנו ר״א פוסל ור״י מכשר כו׳. לכאורה קשה דלפסול משום שנשחט האחרים אחר התמיד. ועיין תוס׳ יומא (דף כט) ומנחות (מט ע״ב): תוס׳ ד״ה בא לעבודה כו׳ ומ״מ קשה למ״ד דלא בעי למד קדש ומלמד קדש. כ״ה גירסת הנ״ק והבה״ז ופירשו דלא בעי שיהיו הלמד והמלמד קדש ולא אף דהמלמד חולין לא ילפי׳ כיון דלמד קדש קשה. ולפ״ד בהגס הגיהו בקושיא שהרי תירצוה לקמן (דף כה ע״א) שכתבו שם וז״ל ומיהו הפבר דהכא מודו כ״ע דהתור ומלמד בה קשה כיון דמצורע הול דהוא מלמד ראשון. ור״ל דהפי׳ מאן דלא בעי למד ומלמד קדש היינו דא״ל שיהיה גם הלמד קדש אבל המלמד קדש לכ״ע בעי׳ גבי דבר המלמד בגז״ש ותור ומלמד בהיקש אם מלמד הראשון חול. והנה אע״פ דשם כתובה בלשון אפשר מיהו ברפ״ח דיבמות (דף ע׳) כתבו כן בפשיטות והוכיחו כן מסוגיא דפרק א״מ דהשכהן התם בהדיא שלמדנו לתודה שבאה מן המעשר מדאיתקש לשלמים ושלמים גמרי שם ממעשר עכ״ד. ומיהו לפי הגירסא שמביא בתה״ג כאן א״ש וע״ש. אך אכתי תקשי ע״ד תוס׳ לקמן (דף נה) בד״ה כדי נסבה ושם יתבאר. בפ״ד דבאמת אין ראיה מהאית דתודה רק למאן דלא אמר כולה נהדא זימנא גמר דאילו למאן דסבר בחד זימנא גמר י״ל דשאני גבי תודה דלמדה משלמים גם דבר המפורש בה כדאי׳ (דף נז ע״ב):

דף יב ע״א גמ׳ ומי איכא מידי דאילו בתט לי׳ מגפרה אמרת זימני׳ הוא וכי מטי בין הערבים אמרת יאותר דבר. מכאן ק״ל אמ״ש תוס׳ בפסחים (דף קח) דמאן דמכשר בבחרית ל״מ אלא דיעבד דא״כ מאי פריך מי איכא מידי כו׳ הא נפרה נמי לאו זמני הוא לכתחילה אלא דיעבד ומש״ה כי מטי בין הערבים אמרי׳ נמי דיאותר לכתה לא משום תמיד דהתם נמי דיעבד כשר כדאי׳ לקמן (דף נא): שם פסח כשר לב״ע היכא משכחת לה כו׳ לילה אין מחוסר זמן. משמע הא קודם ליל י״ד א״א להפרים. וק״ל דא״כ מאי צריך קרא בפסחים (דף צו) למעט פסח דורות שאין מקחו מכעשור. וי״ל דה״א דמרבינן מועבדת והוא גזה״כ: תוס׳ ד״ה לילה לקדושה כו׳ והא לילה לקדושה דוקא אבל קודם לכן לא. עיין תוס׳ לקמן (דף קיד ע״ב): ד״ה יום להרצאה כו׳ הא מוכח התם דקרו מתקבל לפתח אהל מועד כו׳. עיין (דף קט): בא״ד ולר״י כו׳ י״ל למ״ד אין לילה בבמה כו׳. ול״נ דשפיר היכא נפקותא ולילה דכ״ע גם בשעת היסור הבמות והוא לענין היסור דבל תאחר דקי״ל בפ״ק דר״ה דכי עברו עליו ג׳ רגלים מסנדר עובר בב״ת ומשעבר עליו רגל אחד עובר בעשה ומוכח התם דאינו עובר עד שיעבור עליו הרגל כולו כגון שנדר בתחלת הרגל קודם הלילה ואע״ג דלילה אינה ראויה להקרבה מ״מ אינו מחוסר זמן אבל אם היה הקרבן מחוסר זמן ולא היה ראוי להקרבה מגד עצמו ברגל אינו עובר עליו בהותו רגל. ולפ״ז היינו דאיצט׳ קרא דמיום השמיני והלאה ירצה לקרבן לומר דבלילה דלפניו לא ירצה לקרבן וא״ע דהוי עדיין מחוסר זמן וא״כ אם הקדישו אז לקרבן והיה ליל תחלת הרגל אין עובר בהותו הרגל כשלא הקריבו ואינו מצטרף לבל תאחר כיון שהיה מחו״ז בתחילתו. משא״כ אי לא הוי כתיב קרא דמיום השמיני לא הוי מחו״ז והיה עובר בבל תאחר בהצטרפות הלילה אע״פ שלא הי׳ ראוי להקרבה אז משום קרא דכתיב ביום צותו דז״א מג״ע של קרבן אלא משום דלילה א״ר לבוא קרבן ואין החסרון בגוף הקרבן. וג״ע דהכל״ל הכי בשבת (דף קלא): ע״ב גמ׳ אשם נמי תרי הוא כתיבי. ולכאורה תמוה דמאי ס״ד דהמתרץ תרי הוא כתיבי גבי עולה וכי לא ידע דגבי אשם נמי תרי הוא כתיבי. וי״ל ע״פ דאיתא בת״כ דדרש מאשם הוא דפרשה ויקרא גבי אשם תלוי למעט אשם נזיר ואשם מצורע שלא יהיו איל בן ב׳ שנים ובכסף שקלים. והביאו רש״י בפ׳ החומש שם והתוס׳ פ״ק דמנחות (ד׳ ע״א). וא״כ לא דמי הני תרי הוא דגבי אשם לתרי הוא דגבי עולה דאינהו יתירא רק למדרש לפסול שלא לשמה משא״כ הני דגבי אשם דאיצטריך לדרשה דת״כ ולכך לא דרשי׳ לי׳ באשם א״ע למפסל שלא לשמה. וזו היתה כוונת המתרץ אלא דמ״מ פריך עלי׳ דהאשם נמי כיון דכתיב בי׳ תרי הוא מוטב למדרשי׳ למפסל שלא לשמו דהוי לגופי׳ מדנדרשי׳ למעט שאר אשמות דלאו לגופי׳ הוא וכל לגופי׳ עדיף לאוקמא קרא מלבר הכא כדמוכח בפסחים (דף כד) דקאמר ואימא ליתודי׳ לי׳ לאו לגופי׳ הוא דהתא. וכ״כ תוס׳ בהדיא במכות (דף יח ע״א): תוס׳ ד״ה בן עזאי כו׳ לא דמי להא דאמר בפסחים כל דין שתחלתו להחמיר כו׳. דבריהם סתומין דמאי לא דמי להא דפסחים. וכוונתם דהתם הוי סופו להקל בהותה ההומרה מכח שאם דנין עליה דהיינו להצריך טריפה לחמץ ואם לא מצא עלים יפה יושב ובטל מביעורו לגמרי ומצא שהקולא דלבסוף מתנגדת להחומרה ש״ט דנין עליה ולכך אינו דין משא״כ כאן שהקולא שבמסכת בסוף לענין פגול מהחומרה דפסול שלא לשמה הינה מתנגדת לחומרא שדנין עליה ולכך הינה מבטלת הדין:

דף יד ע״א רש״י ד״ה שאי אפשר לבטלה דלאו אורח ארעא לשהות בהיכל כו׳. עיין תוס׳ לקמן (דף סג) ד״ה שכן: שם ד״ה חוץ לזמנו כו׳ ומיהו כרת לא נפקא לן בי׳ מינה דהא ק״ו מכה שלא לשמו אתי ודיו לבא מה״ד להיות כנדון. ונראה דאף לפמ״ש תוס׳ בחולין (דף קטו ע״ב) דכרת לא ילפי׳ מק״ו דא״ע מה״ד וכ״כ רשב״ם בב״ב (דף פח ע״ב) אפ״ה הוצרך כאן לומר משום דיו דהא אליבא דר״ש קיימינן הכא ואיהו ס״ל עונשין מה״ד כדאי׳ בסנהדרין (דף עד): שם ד״ה שכן נוהג בבמה כו׳ וכל הנקטה מקומו. עיין בס׳ מ״כ. ועיין מ״ש ע״ז לקמן (דף טו): תוס׳ ד״ה מודה כו׳ ועוד יש לפרש היינו שלא לשמה ולא גזירה. כוונתם למ״ש לקמן (דף מד) דשלא לשמה לא קרי פגול והביאו ראי׳ לזה עיי״ש:

דף טו ע״ב רש״י ד״ה אם עבד חילל. דכתיב מום בו ולא יחלל את מקדשי. מיהו האי קרא במזיד איירי אבל בשוגג לאו מהאי קרא נפקא כדפרש״י בקידושין (דף סו ע״ב). ואפשר דמשמע לי׳ דכאן במזיד איירי מדלא קאמר הלל יוכיח ואי איירי במזיד א״ש דגבי הלל אינו כשר רק בשוגג כדפרש״י בפסחים (ע״ב):

דף טז ע״א רש״י ד״ה יושב אם עבד חילל לקמן ילפינן לה בפרקין (דף כג). וקשה דשם אמרינן לעמידה בחרתיו ולא לישיבה ופרש״י כיון דלא נבחרו כ״ל זרים וזר מחלל עבודה וכה״ג פי׳ תוס׳ שם. וא״כ כל כמה דלא ידעינן זר דמחלל מהי תיתי לן יושב דמחלל. ותוס׳ גופייהו כ״כ לעיל (סוף דף טו) דמה״ט לא ילפי׳ זר מטמאי יין. וי״ל דה״ה דמסקינן שם העומדין שנה עליו הכתוב לעכב וא״כ שמעי׳ דיושב מחלל עבודה בלאו הא דלעמידה בחרתיו ולא לישיבה. וא״כ לא איצטריך רק משום האזהרה וכ״מ בסנהדרין דמזה יליף אזהרה אבל הגזול מבשינה עליו הכתוב שמעינן:

דף יז ע״א תוס׳ ד״ה טבול יום כו׳ קשה בפ׳ ג׳ מינין אמרי׳ טמא לרבות ט״י עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים והשתא נ״ל קרא כו׳ ועוד תימה כיון דדרשי׳ ט״י מטמא יהיה למה איצט׳ תו עוד טומאתו למח״כ תיפוק לי׳ מוכפר עליו הכהן וטהרה דדרשי׳ מכלל שהיא טמאה לעבודה כו׳. וי״ל ע״פ הא דאי׳ בריש ערכין (דף ג׳) הכל מטמאין בטמא מת להוויי קטן כדי״א איש אשר יטמא ולא יתחטא איש אין קטן לא קמ״ל ועל הנפשות אשר כיו שם הלא איש למעוטי קטן מכרת. ופרש״י ותוס׳ אבל טמא הוא לטמא אוכלין ומשקין כגדול: ולפ״ז י״ל דמש״ה איצט׳ לרבות ט״י ומח״כ בההיא פרשה לומר דאפי׳ קטן ט״י ומח״כ מטמא אוכלין ומשקין דיקודש כגדול וזה לא הוי שמעי׳ מאינך קראי דורחץ ומוכפר דליכא התם רבויא לקטן: ע״ב תד״ה קסבר ט׳ ולית דאמר לענין מלקות דוקא איתמר. עיין בכ״מ: בא״ד ועוד דנ״מ לענין טומאה דהויא בגזר. עיין בכ״מ:

דף יט ע״א גמ׳ סכנים יהו לתוך היין מהו ניסו מי חייץ או לא. עיין שבת (דף קד ע״ב) ומג״א סי׳ ע״ד:

דף כ ע״ב רש״י ד״ה ונטמאו הידים בדבר שאין טומאתו מה״ת שיטמא גופו אלא בפיגול או בנותר בשביל נפסתים שמטמאין את הידים מטבילין את הידים לבדן. וק״ל הא קידוש יו״ר במקדש הוא והכ׳ ק״ל דאין טומאת ידים במקדש וכדאי׳ בפסחים (דף יט). ואין לתרץ ולומר דהכא איירי שהוציא ידיו חוץ למקדש ונגע בדבר המטמא את הידים דהא כתב הרמב״ם פ״ה מהל׳ שאר אה״ט דבין שנגע במקדש ובין שנגע חוץ למקדש ונגע בקדשים במקדש לא טמאו. וא״כ קשה דמאי צריכין כאן הידים טבילה לעבודה במקדש כשנטמאו הא אין נגיעתן מטמא במקדש. וכה״ג הק׳ כמ״ל בפ״ד מהל׳ ב״מ אהא דאי׳ בירושלמי דיומא אין מהו טבילה על טומאת ידים וכתב ע״ז שהי׳ מהו דהא קי״ל שאין ט״י במקדש. ואמנם י״ל דהא דאין ט״י במקדש הייט שאינן מטמאין קדשים להוסבן באכילה אבל מ״מ יש ט״י במקדש לענין עבודה שאסור לעבוד בידים טמאות עד שיטבלם. וא״כ הא דכאן דקתני מטבילן כשרוצה לעבוד. וגם בירושלמי דבעי אם מהני טבילה על ט״י הייט נמי אי עבד בט״י דשייכא גם במקדש:

דף כא ע״א גמ׳ והא פרה דטומיי מטמ כן לי׳ כו׳ ש״מ לא פסלה בה טומאה אחר קידוש. וקשה דמאי ראיה היא מפרה לטומאה דאורייתא דהתם לא היו מטמאין לי׳ רק בטומאה דרבנן כמ״ש תוס׳ ריש יומא. שוב מצאתי שהקשה כן בס׳ נ״ק. ומיהו י״ל דקושטא דבעי למפשט מינה לנטמא בטומאה דרבנן שא״צ הערב שמש. וכ״מ ברמב״ם:

דף כב ע״א גמ׳ דתניא ר׳ יהודה אומר יכול יהא כט מקדש. ת״כ וילקוט ויקרא סי׳ ת״נ: ע״ב תוס׳ ד״ה ערל מפרש ר״ש בכ״מ שמתו אחיו מחמת מילה ור״ת מפרש דמומר לערלות כו׳. ור״ל דאילו מתו אחיו מחמת מילה כשר הוא משום דאנוס. וכ״כ התוס׳ בהדיא בשם ר״ת בחגיגה (דף ד׳ ע״ב) לענין אכילת תרומה וקדשים. ומיהו מדברי התוס׳ ר״פ הערל ופסחים (דף כח) משמע שהסכימו לפרש״י. ועיין בחידושי לפסחים (דף ס׳):

דף כג ע״ב גמ׳ הא אינו טעון אלא עון טומאה כו׳. ק״ל דנימא עון נקבה לשלה דכשר בבמה: שם יושב אמר רבה הר״נ אמר קרא לעמוד לשרת כו׳. תימה ל״ל קרא הא אין ישיבה בעזרה:

דף כד ע״א גמ׳ ואי השמועי׳ בהמה דלאו מינה דאדם הוא אבל הבירו דמינה דאדם הוא. עיין בנ״ק ופי״ל דלא הוי תנא רק רגל חבירו ה״א משום דאין דרך שרות בכך כמ״ש תוס׳ לקמן (דף קי): ע״ב גמ׳ וכ״מ שנאמר אצבע בנתינה שינה בנתינה פסול כו׳ והיכן נאמר אצבע בנתינה דכתיב (בפר המלואים) ולקחת מדם הפר וכו׳. מכאן ק׳ למ״ד ברפ״ק דיומא דמלואים לא מעכב כל הכתוב בהן אלא דבר המעכב לדורות והרי נתינת אצבע דא״מ לדורות לרהב״ש ומעכב במלואים:

דף כה ע״א גמ׳ לא נצרכה אלא לקומץ מנחת חוטא כו׳. וק״ל דמ״מ מנחת חוטא נמי נפקא מר״י בריה דר״ח דנפקא ליה קמיצה בימין מדאיתקוש מנחה לחטאת כשבא לעובדה ביד בהרי קרא דולקח הכהן באצבעו דמיניה נפקא ימין בחטאת כתיב גבי חטאת חלב ובי׳ בייך ג״כ סברא זו שלא יהא קרבנו מהודר כדאמר אליבא דר״ש גופיה במנחות (דף ו׳) ואפ״ה בעא ימין וא״כ ה״ה למנחת חוטא דמאי שנא מחטאת חלב ואכתי גז״ש דרבא למה לי. וי״ל דנהי דגבי חטאת חלב איכא ג״כ סברא זו שלא יהא קרבנו מהודר כמו במנחת חוטא אפ״ה ס״ד דגבי מנחת חוטא הקיל רחמנא טפי ולא קפיד אהידור הקרבתה בימין כמו גבי חטאת חלב משום דגבי מנחת חוטא איכא נמי טעמא אחרינא להכשיר בה שמאל משום דתם רחמנא עלה לאתויי בדלות דכה״ג אמר בשבת (דף קלב) גבי מהו״כ דאי לאו דכתיב בהו ביום ה״א הואיל וחס רחמנא עליה לאתויי בדלות בלילה נמי ליתי קמ״ל קרא וא״כ ה״נ הוה ס״ד לאכשורה בשמאל גבי מנחת חוטא מה״ט. ותרע שפיר אפי׳ זר והוכן דגריעי משמאל כדמוכח לקמן (דף ס״ח) ס״ד התם להכשורה וא״כ כ״ש בשמאל. ומיהו ה״ט לחוד לא סגי למימר דמש״ה איצטריך קרא לפסול שמאל דהא כיון דגלי רחמנא לפסול לילה אמרי׳ דאהדריה קרא נמי לשאר פסולין כדמסיק בסוגיא דשבת שם. אך כיון דאיכא נמי טעמא במנחת חוטא שלא יהא קרבנו מהודר ס״א דהתם גבי נמי טעמא דחס רחמנא בדלות: תד״ה (הנמדה״ק) והרי זריקה כו׳ דהכא מודו כ״ע דתור ומלמד בהיקשא כיון דמצורע חול דהוא מלמד ראשון. פי׳ לקמן (דף נ״ח) תד״ה כדי נסבה. ותוס׳ יבמות (דף ע׳ ע״ב): ע״ב רש״י ד״ה הבית שמונח תחת הזינוק לגור המקלח מים מסר זקוף והקילוח מקלח למרחוק ונופל לתבית וחבית זו אינה מונחת שם לשם קידוש מי חטאת מים שבתוכה ושתוכה לה פסולין. לא יתן כלי לתוך אוירה ויאחזנו בידו לקבל בו הקילוח לקידוש כו׳ דכיון שהגיעו מים כנגד אוירה הרי הן כמונחים בתוכה ופסק לה תיותייהו ואכן מים חיים אל כלי בעינן לקדוש אלמא אויר כמונח דמי ע״כ. וק״ל דמשמע מפירש״י דאי הוה נזינה בה כדי לקדש בה מים המופלין בתוכה היו כשרין גם לקדש מהן בכלי אחרת. ואילו בפסחים (דף ל״ד ע״ב) פי׳ אהא דקאמר התם מים חיים אל כלי שתהא הויתן בכלי וז״ל בהותו כלי עצמו בסוה מקדש בו מי חטאת בהפר צריך למלאותו מן המעיין ולא יגלהם בכלי אחר ויערם לתוך זה ע״כ. וא״כ קשה הכא דפי׳ כאן דהפסול של המים שמקבלן בכלי הוא מחמת שהחבית שבין כנגד אוירה לא הונחה שם לשם קידוש מי חטאת. ושוב ראיתי שהרגיש בזה הר״ש פ״ט דפרה. ואני אומר לייטב מה שבינה רש״י פי׳ דרש״י ז״ל נימוקו עמו. וכוונה דהזיל לשיטתו שפי׳ שם בפסחים (ריש דף ל״ה) אהא דקאמר דתיותן בכלי הוא מעלה. וז״ל מעלה בעלמא מדרבנן והסמכוה אקרא. וא״כ קשיה לי׳ לפ״ז סוגיא דשמעתין דאיך מייתי לפשוט בעיא דרי אשי דהויר כלי הא כמונח לענין קבלת דם קדשים וכשר לזריקה מהא דהוי כמונח לענין לפסול מי הטאת דהתם אינו אלא מעלה לפסול מדרבנן גבי פרה. ואין ראיה מפסול לפסול גבי קדשים. ובשלמא לפי׳ הר״ש דהך מעלה דגבי מי הטאת הוי מה״ת י״ל דפשיט שפיר אע״ג דהוי מחומרא לקולא דקי״ל דכל בדאורייתא לא תילקה תורה בין להקל ובין להחמיר וכיון דמצינו דחשבה תורה אויר כלי כמונח לחומרא ילפינן מיניה ג״כ לקולא. אך לפרש״י שם דהינו אלא מדרבנן תקשי הסוגיא דהכא וע״כ הוכרח לפרש דאיירי שהחבית לא הונחה שם לשם קידוש מי חטאת. ובכה״ג רש״י ז״ל מודה דנפסלו המים מה״ת לקידוש כי שלא באו לכלי מתחלה מן המעיין לשם קדוש. אלא שלא בחו מתחלה מן המעיין לכלי לשם קידוש סבר דרשאי מה״ת לערות לכלי אחר ולקדש בה אבל אם לא באו מן המעיין לכלי לשם קידוש פסול מה״ת וא״כ פשיט כאן שפיר: שם ד״ה שהיה כבר. צריך שיהא שלם בשעת קבלה כבשעת שחיטה. וקשה דבעלמא דרשינן שהיה כבר ואע״פ שעכשיו אינו. וכדאמרינן בכתובות (דף מ״ה ע״ב) גבי סקילה ולבסוף בגרה תידון בסקילה ואע״ג דנערה א״ר ולא בוגרת דרשי׳ הנערה שהיתה כבר ואע״ג דעכשיו אינה נערה. ועיין ביבמות (דף ק״ג) ונתן את הבית אף בשעת נתילה קרוי בית. ובזבחים (דף ס״ה ע״ב) גבי ונסע אהל מועד. ובמנחות (דף ע׳) המנחה שהיתה כבר. ובמגילה (דף כ״ח) והשמותי את מקדשיכם. וי״ל ע״פ מ״ש תוס׳ בכתובות (דף ל״ח ע״ב) דהתם ע״כ אתא קרא להייבה בסקילה כמו שהיא עכשיו נערה דאולינן בתר מעיקרא דאי לפוטרה ולמימרא שתהא גם עכשיו נערה ליכתוב קרא מיניה והנא ידענא דהיכא בסקילה דלאו נערה היא. וא״כ הכא אדרבה אי למימרא שיהא שלם רק בשעת שחיטה לא איצטריך קרא וממילא ידענא. א״ו דאתא קרא שיהא גם עכשיו כקידום שחיטה. וכה״ג דריש התם לאבי הנערה ולא לאבי מתה וכו׳ מקנס כבמת אביה את״כ והמגי׳ דצריך שיהא קיים גם עכשיו בשעת העמדה בדין: תוס׳ ד״ה קדשים קלים מנין. ותימה דלעיל גבי מדם הפר ולא מדם העור לא קאמר קדשים קלים מנין. ואין לבוגם מדוקדק אלא דהתם גבי מיעוט דדם העור ניחא דל״ק קק״ל מנין דהא אית לן דרשא ערוכה ומייתי לה הגמ׳ לקמן (דף ל״ס) מקרא דכתיב כי הדם הוא בנפש יכפר דם שהנפש יוצאה בו קרוי דם וכו׳ ומיניה במעינן בכל הקדשים דבעי׳ דם הנפש דוקא לכפרה. אלא עיקר קושיא הוא דאמאי ל״ק לעיל קק״ל מנין אהאי דרבות דדרשינן מדם הפר כגון דם מהפר יקבלנו ולמעוטי נשפך הדם וכן מדם הפר ולא מדם הפר ודבר אחר דמנין בקק״ל כן. והנה תי׳ התוס׳ בזה דחוק טובא. והנראה אצלי לייטב דה״ט דלא קאמר לעיל הכי משום דאיכא לשנויי דילפי׳ בהיקשא דזאת התורה קק״ל מקדשי קדשים וכדאשכחן לקמן (דף נ״ז) דילפי׳ כל הקדשים מחטאת לענין כ״ד. וה״נ ילפינן מה חטאת נשפך פסול והינך דילפינן מדם הפר דכתיב גבי חטאת. ומיהו לענין פסול זה דמום לאחר שחיטה קודם קבלה לא ניחא נמילף בהך היקשא דהא כתבו התוס׳ (דף כ׳) דלא ילפי׳ ביה רק דבר שיכול לנהוג בכל הני דכתיבי בקרא דזאת התורה והך מילתא דפסול מום וחסרון אינו בוה בכל הני דכתיבי דהא עופות נמי כתיבי שם וכמ״ש התוס׳ לקמן (דף ס״ה ע״א) וגבי עופות לא שייך כלל דין זה לפסול בהם חסרון אחר מליקה וקודם קבלה כיון שא״צ בהם קבלת הדם בכלי כלל וכיון דדבר זה אינו יכול לנהוג בעופות לא ילפי׳ ליה כלל:

דף כו ע״א גמ׳ בכוהם אל אהל מועד עד שיבואו כולו לאהל מועד. כתובות (דף כ״ה ע״א) נדה (דף מ״ו): ע״ב גמ׳ והאמר רבה אין מחשבה מועלת. נ״ע דאיתא בת״כ לו *):

דף כז ע״א תוס׳ ד״ה אלא כו׳ כדאמר בנ״ק (דף כ״ה) ובפסחים (דף כ״ג ע״א): שם ד״ה ור״ל כו׳ מ״מ באינך (כמי שאינו ראוי לעבודה) סבר ליה כוותיה (דאין מחשבה מועלת). ויש להביא ראיה דע״כ כ״ס מברייתא דתניא במנחות (דף כ״ו):

דף כח ע״א גמ׳ ר״ה אמר שור אליה לאו כאליה דמי. פי׳ בנ״ק דס״ל דלענין פיגול לאו כאליה דמי אע״ג דלענין טומאה כבשר ש״ס דכתיב למשחה עי״ש ולא משמע הכי מפירש״י. ועוד קשה ע״ד הנ״ק דהכתי חלק הבעלים כ״ל לפגל דבזה ליכא למשחה כו׳:

דף כט ע״א תוס׳ ד״ה ואין מאחר נדרו בלא ירצה. יש תימה דלמה לן קרא דמהיכי תיתי לן דהוי בלא ירצה כו׳. ונראה דאיצטריך קרא משום דה״א דאין אדם מתכפר בדבר עבירה כדאמר רבה בתמורה (דף כ׳ ע״ב). ומה״ט אמרינן בסמוך קדשים דבני הרצאה ניניהו אימא דלא לירצו וע״ש בפרש״י:

דף לב ע״א גמ׳ יכול אף בשחיטה כו׳. עיין בנ״ק וכבר הרגישו בזה בתוי״י ביומא:

דף לג ע״א גמ׳ הא מני ר״י בר׳ יהודה היא דאמר מרחק לפון כו׳. משמע דלהאי ליבנא לא אמר דבעי׳ סמיכה בכל כחו כדאמר באידך ליבנא. ונראה דהיינו משום דמוקי לה כר״י בר״י ולשיטתו לא בעי סמיכה בכל כחו כדמוכח מהא דאמר ר״י בר״י בגילה דף ל״ז ב״ש וב״ה בתיכף לסמיכה שחיטה משום דס״ל דלא בעי בכל כחו וא״כ ליכא שבות כלל ואמאי אמרי׳ דאין סמיכה אלא מציו״ט וע״כ לא ה״ט משום דל״ב תיכף אלא דלא בעינן סמיכה כלל: תוס׳ ד״ה איפוך כו׳ לעיל בפ״ק ילפינן שאר אשמות מדכתיב כחטאת כאשם מה חטאת טעון סמיכה אף אשם טעון סמיכה וא״כ קשה אפי׳ אשם מצורע נמי כו׳. ויש לי לייטב ע״פ דברי התוס׳ עצמן שכתבו לקמן (דף מ״ט ע״ב) דאי לא הוה כתיב צפון בהדיא בשאר אשמות אלא הוי ילפינן מדכתיב כחטאת כאשם לא הוי דרשי׳ גבי אשם מצורע כחטאת האשם לענין כשאר האשמות ולא הוי מקשינן לי׳ לחטאת כיון שאינו עבודה דכהן וע״ש היטב בסוגיא. והה״נ גבי סמיכה הא לאו עבודה דכהן היא וגם לא כתיבא בהדיא בשאר אשמות רק מהיקשא דכחטאת כאשם ומש״ה לא אמרי׳ דאהדריה קרא בהיקשא דכחטאת האשם הוא לכהן:

דף לה ע״ב גמ׳ מנו דפסלה בלינה פסל בה מחשבה לינה. וכה״ג אמר ביומא (דף מ״ח). וק״ל הא בסמוך (דף ל״ו) מסקינן הך סברא אליבא דר׳ יהודה דפוסל אם חשב לסניח דמו או אימוריו למחר משום דאם הניחו למחר פסול אף חישב להניחו למחר פסול אבל לרבנן דמכשרי התם ע״כ לית להו הך סברא דלפסול מחשבת לינה כמו לינה. וי״ל דהתם במחשבת לינה להניח קאמר והכא במחשבת לינה להקריב למחר איירי:

דף לו ע״א רש״י ד״ה תרי כו׳ חד בפסח וחד בתודה. וכן פי׳ התוס׳ ותמהו ע״ז. ולולי דבריהם י״ל דתרווייהו קראי בתודה כתיבי לא תותירו בפ׳ אמור ולא יניח בפ׳ צו. ואילו קרא דפסח כתיב ולא תותירו כוי״ו. והע״ג דקרא דלא יניח מוקדם בתורה לקרא דלא תותירו אפ״ה דריש המוקדם באם א״ע דכה״ג מצינו בכמה דוכתי: ע״ב גמ׳ שנתנן במתנה אחת כיפר. לקמן (דף ל״ב ע״ב):

דף לז ע״א גמ׳ לימד על כל הדמים שטעונין מתן דמים ליסוד. לכאורה לא אתיא למ״ד דמצוי חטאת העוף מעכב ושאר דמים אין מעכב: רש״י ד״ה אלא לריה״ג כו׳ ומעשר ופסח פשיטא לן שאינה מתנה לכהן אלא בעלים אכלי ליה. עיין שערי נקה: תוס׳ ד״ה תרי תנאי כו׳ ומה ת״ל קדם כם לסניא המעשר שיטען בקטר

*) עי׳ אה ומער כלן.

הקטר חלבים. כן גרס הרש"ק ודחה גי' הילקוט דגרס נ"כ פסח דהא פסח מבואר להדיא בקרא דטעון הקטר חלבים כדכתיב לא ילין חלב חגי. ואין בזה כדאי לדחות גי' הילקוט דבהמת אין ראיה מקרא דהלב חגי לפסח דתגי משמע חגיגה כדאי' בפ"ק דחגיגה (דף י'). ועיין מ"ש בזה במל"מ בפ"א דק"פ :

דף לט ע"ב תוס' ד"ה ושעירי ר"ח וא"ת והאיך יכול לרבותו והלא חטאת דר"ח נאכל היה כדכתיב דרש דרש משה והנה שורף. תירוצם דחוק ולי נראה די"ל ע"פ מ"ש הרא"מ בפ' צו ושמיני ובפ' נשא בענין ז' ימי המלואים אימת התחילו דאיפלגו תנאי בזה דאיכא דס"ל דהתחילו בכ"ג באדר ולדידי' היה יום ח' למלואים בר"ח ניסן. ואיכא דס"ל דהתחלתן היה בר"ח ולדידיה היה יום ח' למלואים בשמיני להדש. וכ"כ הרדב"ז בתשובה וא"כ להך מ"ד ע"כ הך ביעור שדרש דרש משה עליו ביום ח' דמלואים לא היה שעיר דר"ח כלל כיון שהיה בשמיני לניסן אלא שעיר של נחשון או של העם שקרבו באותו היום היה. וי"ל דה"נ הא דקתני בהך ברייתא יכול לרבות שעירי ר"ח שנשרפו אתיא כמ"ד דיום ח' למלואים לא היה כלל בר"ח. ולא היה השעיר שדרש משה הטאת דר"ח דנשרפו מיניה דהוא נאכל. ועד"ז יישבתי קושיית תוס' על רש"י ז"ל בפסחים (ד' פ"ג) כמ"ש בספרי באר אברהם בעז"ה :

דף מג ע"ב גמ' הלא אמר ר"ש נבשר שלמים עסקינן דלא הוי להקרבה. עיין פסחים (דף כ"ד) :

דף מד ע"א גמ' והקטורת ומנחת כהנים. עיין תוס' יומא (דף מ"ח ע"ב) ולעיל (דף כ"ג ע"ב) : תוס' ד"ה נאכל כו' לקמן (דף נ"ח) דרשינן מהיקשא דזאת התורה כו' ונראה דהאי תנא לית ליה האי היקשא דאי אית ליה לא הוי צריך להני יתירים. י"ל דאיצטריך לכדאמר לעיל (דף י"ג ע"ב): שם ד"ה כיוצא בשלמים מאי מיהו בכור משמע דבכור דמי לשלמים טפי משאר קדשים ובעלמא אינו כן דאמר במנחות (דף נ"א) מה שלמים כו'. ור"ל דשם לענין נסכים מרבה תודה טפי מבכור. וי"ל דהכא הי"ט דפגול תליא בזמן ולכך מאי דדמי טפי בזמן מרבי' : **ע"ב** גמ' ס"ד אמינא לרבויי קאתי · עיין נזיר (דף י"ט) : שם מה למדנו משור זבח השלמים כו' וק"ל דהא למדנו לשאר לשמו כדאי' בת"כ פ' ויקרא · וי"ל דההו"כ ע"כ לא ס"ל היקשא דזאת התורה וכמ"ש התוס' לתנא דלעיל ברא"ש הדף. ויש ני להוכיח כן מהא דאיתא בה"כ פ' צו גבי מנחה ואשם דכתיב בהו כחטאת ודרש מה חטאת אינו בא אלא מן החולין. ומאן דאית ליה זאת תורת דריש מיני' הכי. אבל למאן דס"ל היקשא ילפינן מיני' לשאר קדשים לשמיה ולעכב איצא ד"א בחטאת לעיל (דף ח') :

דף מה ע"א גמ' כל שחיטת קדשים לא ליתני הילכתא למשיחא. לכאורה למ"ד לקמן דמקריבין אע"פ שאין בית לא הוי כל שחיטת קדשים הילכתא למשיחא דגם עתה נ"מ בס"ק למקריב. ולמ"ש התוס' לקמן (דף נ"ט) דרק קטרת מקריבין ולא שאר קרבנות א"ש אבל לדעת הרמב"ם משמע דכל קרבנות מקריבין בזה"ז קשה : שם אלא דרוש וקבל שכר. וק"ל דא"כ מאי קאמר בפ"ק דיומא (דף ה' ע"ב) גבי כיצד הלבישן סדר בגדים דאהרן ובניו מאי דהוה הוה אלא כיצד מלבישן לעתיד לבוא לכשיבואו אהרן ובניו ומשה עמהן. ואמאי לא קאמר התם דרוש וקבל שכר כדאמר הכא גבי שחיטת קדשים. ויש לומר דשאני הלכות קרבנות דאמרי' בשלמי מנחות שכל העוסק בתורת עולה וחטאת כאילו הקריבן משא"כ בסדר לבישת הבגדים שאינו כעבודה וכהקרבת קרבן לא אמר בי' דרוש וקבל שכר וא"כ למסבר קראי אבל בהני עבודה כיון דהוה כאילו עבד עבודה לא בעי' נ"מ ולא מקשינן מאי דהוה הוה או לכשיבואו אהרן ומשה. ועפ"ז יש לומר ג"כ מאי דהוקשה לבעל ב"ש אהא דאי' בהוריות דבעי רבי מר"ת מה אני בשעיר דמאי נ"מ עכשיו בזה. וכה"ג הקשה אהא דאי' בריש תמיד אהא דתנן שהיו עליות בבית אבטינס כו' אי היו עליות ממש כו' דמאי נ"מ במאי דהוה והוית בג"ע. ולק"מ דגבי הלכות קרבן לא בעינן נ"מ כיון דהוה כהקרבה וה"ה גבי עסק בענין בנין בהמ"ק דהוה כאילו עסק בבנינו ממש. וכדאיתא בילקוט יחזקאל מ"ג : שם ה"נ דרוש וקבל שכר · עיין סוף מנחות וע"י מגילה (דף ל"א ע"ב) · תוס' ד"ה ומעשר בהמה למעשר דגן. בבכורות אמרי' לא איתקש אלא לענין שנה. עיין תוס' בכורות (דף נ"ט סע"א) : **ע"ב** גמ' ומה פיגול שהוא בקביעה. עיין תוס' יומא (דף ס' ע"א) :

דף מז ע"א גמ' ובתש את בן הבקר עד שהא בשחיטה לשם בן בקר. וקשה הא איצטריך לכדאיתא לעיל (דף ל"ב ע"ב) : תוס' ד"ה איזהו כו' דעולה טעונה כלי וילפי' מיניה כולהו. וכ"ה לקמן (דף ס"ז) : בא"ד והיינו דא"ד אומר כל אחד הקדים שכינו בערב שבת. ק"ל הא מסתמא התלת עשייתו להדיוט עשו ואיך הקדישו לכלי שרת וכמ"ש לעיל (דף ל"ד). ומיהו י"ל דאין עושין אותן לגבוה דוקא בקביעות אבל בשביל זמן ערא"י ש"ד להקדישו אע"פ שלא נעשה מתחלה לגבוה : **ע"ב** בא"ד שבקמיצה טעונה כלי והשחיטה אינה טעונה כלי. פי' מכלי וכדאיתא בסוטה (דף י"ד ע"ב) ומנחות (דף כ"ו) : תוס' ד"ה מה חטאת טעונה כלי. פירש בקונטרס דילפינן לקיחה לקיחה כו' ותימה הו"ל דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקשא דכחטאת האשם ובעיא היא לקמן ולא איפשטא למ"ד בתר מלמד אזלינן · ור"ל דתפשוט מדהכא דחוזר ומלמד. וכ"כ ביומא. וי"ל דמהכא נמי ליכא למפשט די"ל דס"ה דאיכא למימר בחד זמנא גמר דהג"ב דיליף בהך היקשא דברים המפורשין בחטאת לענין שטעון מתן דם ואימורים לקמן (דף מ"ט) ילפינן נמי מה שלמד חטאת בגז"ש מסיני. וס"ל להת"כ כמ"ד לקמן (דף נ"ד) דכה"ג לא הוי היקש. והא דקאמר לקמן דמשום דהמלמד חולין יליף שם גבי תודה משלמים היינו אף למ"ד דכה"ג נמי הוי היקש אבל למ"ד דלא הוי היקש י"ל ע"כ התם ה"ט דהתם נמי הוי הימנו וד"א : בא"ד ומיהו בתנ"פ פי' בקונטרס דילפינן לקיחה לקיחה דלקמן משמע דאתיא בהיקשא דזאת התורה כו'. ולפי מ"ש לעיל (דף מ"ד) מעיקרא לק"מ דהוכחתי שם דהת"כ קובעא דלא סבר הך היקשא דזאת התורה ולא ילפא פיגול מהך היקשא כלל. וא"כ אזל תנא דת"כ כאן לטעמי' דאיצטריך ליה למילף כלי בחטאת בגז"ש מעולת סיני. ועוד י"ל דאיצטריך הגז"ש דלקיחה גבי חטאת משיני לומר דלקיחה היינו קבלת כלי כי היכי דמשמע דקבלה צריכה בצפון כמו שחיטה בסמוך ליי' וכדאיתא לקמן (דף מ"ח). ואי לאו גז"ש הלא תיקשא דהטאת לשלמים דילפא משלמי סיני לא שמעינן דבעינן צפון דלא הואי שם צפון דעדיין לא הוקם המשכן. ומש"ה הוצרך למילף הגז"ש דהאי לקיחה דחטאת היינו בכלי וסמך ליי' צפון :

דף מח ע"א תוס' ד"ה דכולי עלמא כו' דטוב לנו לעשות הגז"ש למחלה ממה שנבטל ההיקש לגמרי. עיין תוס' יומא (דף ס') :

דף מט ע"א גמ' פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא. משמע דנאכל נ"כ כשלמים לב' ימים ולא כפסח. מכאן ראיה למ"ש תוס' ביומא (דף כ"ט) והרמב"ם פ"ד דק"פ ודלא כהתוס' בפסחים (ע"א) : שם לכדתניא דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש. תמורה (דף יג ע"ב) : **ע"ב** גמ' אבל כלנו גמר מיניה שפיר. עיין מוע"ק (דף ז' ע"ב) : שם דבר הלמד מהיקש חוזר ומלמד בק"ו מדתניא דבי ר"י. וכן י"ל מהתו"כ פ' אחרי דיליף לפרו שמביא דמו לפני ולפנים משעיר בהיקש ואפ"ה בעי שם ללמוד לפר כהן משיח מפרו שיכנס לפני ולפנים אי לאו דגלי דממעט מבזאת : רש"י ד"ה ק"ק יתירי כתיבי בהו וה"ל גז"ש מופנה מב' לצדדין ואין משיבין עליה גבי חטאת כתיב בשחט החטאת קדש קדשים הוא ובאשם כתיב זאת תורת האשם קדש קדשים הוא ובהרווייהו כתיב בויקרא קרא לכל חטאתם ולכל אשמם אשר ישיבו לי קדש קדשים לך הוא ולבניך עכ"ל. ולכאורה בלאו הא דויקרא קרא כתיב עוד קדש קדשים הוא גבי חטאת וכן גבי אשם כתיב עוד קדש קדשים הוא. וי"ל דההוא קדש קדשים דכתיב גבי מריקה ושטיפה דחטאת לאו יתירא הוא דאיצטריך כדאי' לקמן (דף נ"ו) דלר' יהודה אתא לרבות קדשים קלים למריקה ושטיפה כי היכא דלא נמעט להו מאותה והשתא הו"ל מיעוט אחר מיעוט לרבות קק"ל כמבואר מדברי התוס' שם. ור"ש דריש קדש קדשים למעט קדשים קלים שא"צ מריקה ושטיפה. וההוא קדש קדשים דכתיב גבי אשם בפסוק כל זכר בכהנים יאכלנו במקום קדוש יאכל קדש קדשים הוא. כבר פרש"י בחומש בת"כ הוא נדרש. והכי תניא התם קדש קדשים לרבות זבחי שלמי צבור שלא יהו נאכלין אלא לזכרי כהונה. ולא ס"ל דרשא דלקמן (דף נ"ה) מקרא דפ' אמור. אבל קשה דגם קדש קדשים דויקרא קרא דריש בספרי זוטא לרבות זבחי ש"צ לגבי מתנות כהונה לומר דגם עליהן כרת ברית מלח עולם עם אהרן. ומש"ה החזיר שם כל המתנות אף מה שנאמרו מקודם. ועוד דכיון דאיצטריכו לברית מלח א"כ אפי' נימא כפשטי' דקאי קדש קדשים אהטאת ואשם לא הוה יתירא לגז"ש. לכך נראה בכוונת רש"י דלא הוו יתירי לגז"ש רק הנך קדש קדשים שהביא בתחלה דכתיבי גבי שחיטת חטאת ואשם. דלגופייהו שני דק"ק דכתיב בויקרא קרא דלפי פשטי' קאי אחטאת ואשם. ואע"ג דאיצטריך גופיה לברית מלח מ"מ ממילא מההמע מיניה דהוו חטאת ואשם קדשי קדשים. וא"כ אייתיר קדש קדשים דגבי שחיטת העולת ואשם לגז"ש. ולא דמי להא דאמרינן דהני קדש קדשים דכתיבי בהטאת גבי מריקה ושטיפה וכאשם גבי אכילה לזכרי כהונה דכיון דאיצטריכו לדרשא לא קתיב להו דע"כ לא מצינו למישמע הנך דרבות אא"כ מיהורא דקראי דמפשטות דקראי לא משתמע. משא"כ גבי ברית מלח דפשטי' דקרא הוא לא בעינן יתירא וגבי כחד קרא לברית מלח ולגופי'. ואף לרבות זבחי ש"צ א"ל יתירא דאינו אלא גלוי מילתא בעלמא כיון דככבר בעינן דאקרו קדש קדשים מיהורא דקרא דהאשם. וא"ת דאכתי גם הני קדש קדשים דגבי שחיטת חטאת ואשם לא מייתרו לגז"ש דהא דריש להו בת"כ וכדתניא התם בפסוק במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת ר' אליעזר אומר מכאן לעולת חובה שלא תהא שחיטתה אלא בצפון. קדש קדשים לרבות שלמי צבור שלא תהא שחיטתן אלא בצפון. ועוד תניא התם גבי אשם דכתיב ק"ק הוא במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם ר"א אומר מכאן לעולת צבור שלא תהא שחיטתן אלא בצפון קדש קדשים לרבות זבחי ש"צ שלא תהא שחיטתן אלא בצפון ע"כ. הרי דדריש מינייהו דין צפון לזבחי ש"צ וא"כ לא אייתרו לגז"ש. והא דאיצטריכו הרתי קראי דגבי חטאת ודגבי אשם י"ל דאיצטריך לשנות עליו הכתוב ולעכב דהי מחד רבוי ה"א דלא רבי רק להצריכן צפון לכתחילה דקי"ל דבעי' שנוי לעכב גבי קדשים. וכ"מ בזית רענן. וא"כ קשה דהיך אמר כאן במעתין לר' יוחנן דקדש קדשים יתירא. וי"ל דר"י לא איצטריך ליה למילף צפון בשלמי צבור מרבויא דקדש קדשים כתנא דת"כ אלא ס"ל כההוא תנא דמייתי לקמן (דף נ"ה) דיליף צפון לזש"צ מקרא אחרינא דכתיב על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם וכו' מה עולה טעונה צפון אף זש"צ טעונין צפון. וכיון דהיקשא הוא לעולה לא בעיא' נמי עיכובא דומיא דעולה ולא בעי' שינה הכתוב לעכב כמו ברבויא בעלמא דאין היקש למחצה וכיון דמעכב גבי עולה מעכב נמי גבי זבחי ש"צ שהוקשה לה. ולכך מבואר מדברי התוס' שם דגם לעכב שמעי' מעולה וע"ש. ומש"ה אייתיר לר"י קדש קדשים דגבי הטאת ודגבי אשם לגז"ש. ולפ"ז י"ל דלהנא דת"כ דיליף דין צפון בזבחי ש"צ מקדש קדשים וכן דין אכילתן לזכרי כהונה לית ליה הא דר' יוחנן דשמעתין ולא גמר כלל גז"ש דקדש קדשים אשם מחטאת כיון שאינה מופנית לדידיה. והיכא למיפרך כדקאמר מה להטאת שכן מכפרת. וא"כ ע"כ איצטריך למכהב צפון באשם וא"כ ליתא לדידיה הוכחת ר' יוחנן דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בגז"ש מדאיצטריך למכתב צפונה באשם ולא גמר גז"ש מהטאת דלדידיה ליכא גז"ש יתירא : ועפ"ז יש ליישב דברי התוס' לקמן (סוף דף ק"ט) בנאין לכאורה תמוהין. שכתבו שם דמספקינן בדבר הלמד בהיקש אי חוזר ומלמד בגז"ש הו לא. ואילו בסוגיא דשמעתין מבואר דבזה לא מספקינן כלל דודאי אינו מלמד ולא מספקינן אלא בדבר הלמד בגז"ש אי חוזר ומלמד בהיקש. אמנם עפמ"ש ניחא דלא פשיטא רק משום דאיכא למילף צפונה באשם בגז"ש דקדש קדשים מחטאת וקדש קדשים יתירא כתיבי. וז"א רק למ"ד דיליף צפון מזבחי ש"צ בהיקשא דעל עולותיכם ועל זבחי שלמיכם אבל להנא דת"כ דיליף לי' מקדש קדשים לאו יתירא הוו לגז"ש. ושם בת"כ איתא כן לר' אליעזר. וא"כ א"ש דברי התוס' דלקמן דהא קיימי שם אליבא דר"א ולשיטתו דר"א ע"כ לית ליה גז"ש דקדש קדשים וליכא לדידיה הוכחה דלא ילמד בגז"ש דבר שהוא עצמו למד בהיקש ועל כן מספקא ליה. וכן י"ל דברי התוס' (דף ס"א ע"ב) שכתבו שם ג"כ כנבונים (דף ק"ה) והייט משום דהתם נמי קיימו ג"כ אליבא דר"א וכמ"ש שם בסיף הדף ע"ב :

דף נ ע"א תוס' ד"ה אם על תודה כו' וצ"ע ממנחה נדבה דאינה באה אלא מן החולין מנ"ל. לכאורה לק"מ לפי דבריהם דשלמים ותודה הוו נ"כ שבאין כאחד ואין מלמדין לשאר נדבה. וצ"ל דמנחה שאינה ממין בהמה לא ממעטינן משלמים ותודה. אך י"ל דנלמד מדתניא בתו"כ פ' צו אקרא דכתיב גבי מנחה קדש קדשים היא כחטאת וכאשם מה חטאת מן החולין וביום ובידו הימנית אף א מן החולין וביום ובידו הימנית. ולמנחת חובה כא לא איצטריך דתיפוק ליה דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין אלא למנחה נדבה קמ"ל דאינה באה רק מן החולין : **ע"ב** גמ' דבר הלמד בק"ו מהו שילמד בק"ו. פי' בס' פאר הלכה (דף מ"ט) :

דף נב ע"א גמ' שיריים מעכבין איכא בינייהו. עיין (דף ק"ח) : רש"י ד"ה מי שאין נכנס דמו כו' כגון פר כהן משיח שלא היה מגוה להטות כו' פר יוה"כ שהוא חובה קבוע אינו דין שטעון יסוד. לכאורה

איכא פירכא כדפריך ר"ש במנחות (דף ס' ע"ב) מה להלן הבוא דמנחת חוטא ויבושה שכן מעיין פרש"י אפילו מאה פעמים בשנה אם אירע הדבר האמר בעומר דפעם אחת ותו לא. הרי דעדיפא לי' דבר שבא על חטא מדבר בהוכה שאינו אלא פ"א בשנה וא"כ עדיף פר כהן משיח מפר יוה"כ מה"ט. וי"ל דזה לא חשיב רק פירכא כ"ד ול"ס לה ר"ש רק על מה הלד : **ע"ב** גמ' ודם זבחיך ישפך על מזבח. לעיל (דף ל"ו ע"ב) : תוס' ד"ה האמר כו' ומיהו היא גופה (עולת העוף) לא ידעינן מנא לן. עי' לקמן (דף ס"ה ע"א) :

דף נג ע"ב גמ' א"ר אלעזר לפי שלא היתה בחלקו של טורף. עי' תוס' יומא (דף י"ב) ותוס' מגילה (דף כ"ו) ותוס' לעיל (דף כ"א סע"ב) ועיין תוי"ט פי"ב דנגעים : רש"י ד"ה ונאמר להלן סביב בחטאת המלואים כלו את אהרן. דע דבברייתא דתו"כ מוכח דלא יליף לה מסביב דגבי חטאת המלואים כפרש"י אלא יליף לה מסביב דכתיב גבי חטאות דפר ושעיר של יוה"כ בפ' אחרי מות דהכי תניא התם בפסוק ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות המזבח סביב ר' ישמעאל אומר נאמר כאן סביב ונאמר להלן סביב מה סביב האמור כאן הפסק ארבע מתנות אף סביב האמור להלן הפסק ארבע מתנות ע"כ. הרי ר' ישמעאל מסביב דחטאת יוה"כ יליף. ובזה י"ל לייבא המיהה התוס' כאן בד"ה מה להלן פיסוק מתנות כו' דכי היכי דדרשינן בפ"ק (דף י') אותה דמה לחטאת ולא אחרת דמה לעולה. ה"נ נימא אותה בפיסוק מתנות ולא אחרת בפיסוק מתנות והניחו בתימה. אמנם הא לא קשיא רק לפי פרש"י דיליף לה מהטאת המלואים דהוו הטאת חיצונה ובה כתיב מיעוטא דאותה ואיכא למימר דממעט קרא לאחרת מכל מילי דכתיב בהטאת חיצונה דבוותה. אבל לפי מ"ש דמחטאת דיוה"כ יליף לה וק"מ דהאינהו היו פנימיים. ומיעוטא דאותה גבי חיצונה כתיב ואין לנו למעט מזה דלא נגמור לאחרת מחטאות פנימיים דמיעוטא לא קאי גבייהו :

דף נד ע"ב רש"י ד"ה ואיכא דאמרי כו' סנהדרין בחלקו של יהודה כדכתיב ומחוקק מבין רגליו. עפ"ז י"ל מ"ש התוס' ביומא (דף כ"ו) דאמאי לא מייתי מקרא דומחוקק מבין רגליו לזורבא מרבנן דאורי דאתא מיהודה. ולפי פרש"י בכאן ניחא דמקרא זה י"ל דלא קאי אזרע דיהודה רק על חלקו בארצו. ומיהו מצינו עוד ראיה דסנהדרין בחלקו של יהודה מדאיתא בילקוט פ' חוקת בפ' ויבמות הגיא אשר בשדה מואב דדרש על סנהדרין שיושבים בלשכת הגזית בתחום רוח המואבים :

דף נה ע"א גמ' א"ל רבא וכי הטאת מהיכן למדה מעולה דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש. אתיא כמ"ד דלא סבר כחד זימנא גמר ועיין בתוס' (דף נ"ז) ובלח"מ פ"ה דמעה"ק. אבל למ"ד בחד זימנא גמר לק"מ. ובהכי א"ש הא דאיתא בת"כ דיליף ר"א צפון בזבחי ש"צ מדכתיב קדש קדשים גבי חטאת אע"פ שהיא עצמה למידה בהיקש והיינו משום דהיקש נמי להכילה. אך אכתי לא א"ש לפמ"ש בס' עומר מן ריש מנחות דהוכיח דר"א סבר דלא אמר בחד זימנא גמר. אלא י"ל ע"פ מ"ש תוס' בס"פ (דף נ"ז) דרבוי לא חשיב היקש וא"כ ה"נ זבחי ש"צ דמרבה מקדש קדשים לצפון כחטאת לא חשיב היקש ומצינו למידין ברבויא אף דבר שאין מפורש במלמד אלא גמר בהיקש : שם אי הכי כו' ה"נ נימא דהקיש הכתוב לחטאת מה חטאת אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה אף איל נזיר נמי א"כ אלא לזכרי כהונה. ק"ל דמאי פריך הא איכא למימר דלא דמי האי קרא דאיל נזיר לקרא דגבי זבחי ש"צ דהתם הוא דמקשינן להו לחטאת דמיותר הוא שהרי במוספין דפ' פינחס לא כתיב חטאת בעצרת. והטעם כתב בבעה"ט וז"ל בכולם נאמר שעיר לחטאת חוץ מעצרת בשביל שניתנה בו תורה שמכפרת על לומדיה ע"כ. וכבר מבואר כן בירושלמי פ"ד דר"ה ר' משרשיא בשם ר' אידי בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא אמר להן הקב"ה מכיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימיכם ע"כ. ולפ"ז גם בפ' אמור לא ה"ל למיכתב חטאת גבי שעיר דעצרת וע"כ צ"ל לדרשא דהיקש כתבי' לומר דשני כבשים דשלמים כחטאת דאינו נאכל אלא לזכרי כהונה. משא"כ גבי איל נזיר דליכא יתורא בקרא אין לנו לאוקי' משאר שלמים ולאקשויי לחטאת. וי"ל דהתם נמי איכא הוכחה דאקשה רחמנא איל נזיר לחטאתו. והוא מדאקדים בהאי קרא דועשה איל זבח שלמים. ויעשה קרא איל נזיר לחטאתו כדמוכח מדכתיב דועקריב עולה ואח"כ הטאת והרי קי"ל דבכ"מ הטאת קודם לעולה. וכדאיתא לקמן (דף נ') ובפסחים (דף נ"ט) וגבי נזיר גופיה כתיב אח"כ ועשה את חטאתו ואת עולתו הרי דהקדים הטאת לעולה כדינו. וא"כ קשה דאמאי איחרו לחטאת בקרא דהקריב אלא דהיינו כדי לאסמוכי לאיל השלמים ולאקשויי לי'. וספיר פריך אביי דא"כ התם נמי דהקישו הכתוב לחטאת דאינו נאכל אלא לזכרי כהונה וכו' : שם ת"ר את חזה התנופה וגו' תאכלו במקום טהור כו' טהור מכלל שהוא טמא טהור מטומאת מצורע וטמא מטומאת זב ואיזה זה זה מחנה ישראל. וק"ל הא פסוק זה כתיב גבי חזה ושוק של שלמי צבור שהקריבו העם באותו יום של שמיני למלואים וכ"כ רש"י בפ' החומש. וא"כ איך יליף מזה לחזה ושוק של שלמי דורות הא דורות משעה לא ילפי' ור' נחמיה גופי' דקאי הכא מצינו דמחלק בין קדשי שעה לדורות לענין אכילה באנינות לקמן (דף ק"א) דקדשי שעה קילי מדורות וא"כ איך יליף כאן דורות משעה לענין דנאכלין במחנה ישראל. וי"ל דע"כ קרא לא איירי מחזה ושוק דשלמי צבור בלחוד אלא איירי ג"כ בחזה ושוק דשלמי נחשון שהקריבו באותו היום. ושלמיו של נחשון ודאי לא מקרו קדשי שעה שהרי גם לדורות היחיד מביא שלמים נדבה ודוקא השלמים שהקריבו הצבור אז היו קדשי שעה דאין הצבור מביאין שלמים נדבה. וכן מנחת נחשון לא היה כיוצא בה לדורות שתהא מנחת נסכים נאכלת. אבל שלמי נחשון שיש כיוצא בה לדורות הוו שפיר קדשי דורות. וכ"כ בס' שאלות הכהנים תורה. וא"כ א"שיטה דשמעתין דיליף חזה ושוק של קדשי דורות מחזה ושוק דשלמי נחשון דגם בהו איירי קרא דזאת חזה התנופה וגו' : תוס' ד"ה מה חטאת אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה. וא"ת כיון דאיתקיש לחטאת א"כ יפסלו שלא לשמה כחטאת · יש להרך עפמ"ש התוס' גופייהו בפ"ק (דף ח' ע"ב) דבחטאת הצבור כגון שעירי ר"ח ושל מועדות לא כתיב בהו בפירוש לפסול שלא לשמו רק גבי פר העלם דבר של צבור ומיני' ילפינן לשאר הטאות של צבור. ולפ"ז א"ש דלא ילפי' בהיקש זבחי ש"צ מחטאת לפסול שלא לשמו דהא החטאת גופי' דגבי עצרת יליף מחטאת דפר העלם ואינו מלמד על זבחי שלמי צבור :

דף נו ע"א גמ' מניין לדם שנפסל בשקיעת החמה. עיין בשאלת אריה סי' י"ז : תוס' ד"ה קדשי שעה שאני. דתלאו הכתוב באהל מועד דכתיב ומפתח א"מ לא תצאו ז' ימים. ונראה דהוצרכו לזה דקשיא להו לפרש"י דקדשי שעה שאני משום גזה"כ שהיתה במלואים כו' דא"כ משמע דבקדשי שעה מיהא לא חילקה תורה רק בין קדשי שעה לקדשי דורות ואילו בת"כ פ' שמיני תניא גבי מנחות שהקריבו באותו יום מנחת נחשון ומנחת העם דכתיב ואכלתם אותה במקום קדוש מה ת"ל לפי שנאמר אצל המזבח אין לי אלא סמוך למזבח מנין לרבות הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש ת"ל במקום קדוש ע"כ. הרי דבקדשי שעה גופי' נמי חילק הכתוב בין שבעת המלואים לשמיני וזה מילתא ודאי טעמא בעי. וע"כ פי' התוס' דטעמא דשבעת המלואים הוא משום שתלאו הכתוב באהל מועד משום שלא היו רשאין לצאת משם. וא"כ א"ש בשמיני תורה אכילה בלשכות בקדשי דיום השמיני אע"פ שהיו ג"כ קדשי שעה דהתם לא תלאו הכתוב באהל מועד כלל דלא נאמר מפתח אה"מ תצאו רק שבעת ימים : **ע"ב** רש"י ד"ה לשני ימים ולילה א'. בבכור יליף לה בגמ' מעשר לא ידענא מהיכא. ועיין בתוס'. והנה מצאתי כדבר מפורש בברייתא דת"כ והובא בילקוט פ' צו רמז ת"ו דמרבה בכור ומעשר דנאכלין לשני ימים מקרא דכתיב גבי שלמים זבח קרבנו ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת. אלא דבכור לאו דוקא נקט דאיהו ילפי' ליה בגמ' מקרא אחרינא. וא"כ אייתר לן רבויא דקרא דזבח קרבנו למעשר : ומ"ש התוס' דמעשר יליף בבנין אב משלמים דלא הוו מתנה לכהן כמו שלמים. קשה דאכתי התינח דלא ילפינן מעשר מחטאת ואשם דהוו מתנה לכהן וקד"ד אבל אכתי ה"ל למילף מעשר מתודה דה"כ אלא ליום ולילה. ומה שתמהו על פרש"י דיליף מעשר העברה מבכור דא"כ תפשוט מדהכא דדבר הלמד בהיקש מלמד בגז"ש ולעיל אמרי' דאינו חוזר ומלמד מדר' יוחנן. וכבר כתבתי דהסיא דר' יוחנן אינו מוכרח. ועוד א"ש אי אמרי' בחד זימנא גמר דהכי גמרי' מעשר מבכור בהעברה העברה בכ"ד המפורשים בבכור :

דף נח ע"א תוס' ד"ה קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח. מדאורייתא שוחט לכתחלה כדדרשי' מוזבחת עליו וגו'. ולפ"ד קשה דאמר לקמן (דף נ"ט) וכי עליו אתה זובח וע"ש בתוס'. אך במכילתא איכא דפוסל ויליף לה מועשית עולותיך הבשר והדם על מזבח ולא שחיטה ועליו היינו ובדיעבד מודה דכשר כנגדו דהא לא שנה לעכב :

דף נט ע"א תוס' ד"ה פנוי מכלים. אע"פ שמזבח שעשה משה כלי היה כו'. י"ל דמזבח דין רצפה היה לו שהרי לא נמשח כדאי' (דף כו:) והכא פנוי מכלים נמשחים קאמר. ועיין מ"ש בסמוך (דף ס.) : **ע"ב** רש"י ד"ה ונאמר להלן רבוע בשל יחזקאל. כ"ל דהוצרכו לה גלוי מילתא דהא קי"ל דד"ת מדברי קבלה לא ילפינן. וכדאיתא ריש ב"ק : תוס' ד"ה הא אזקין להו. וגבי מומין תנן בבכורות הזקן והא דאמר ברבה היה כלכם סיום ק"ו מפרים שהתנדבו הנשיאים שחיו עד שלמה שהקריבן לגבוה הוראת שעה היתה. הוצרכו לזה לשיטתם ביומא שכתבו דפסול זקן מדאורייתא הוא בבנים ומש"ה הוצרכו לומר מה שהקריבם שלמה הוראת שעה היתה. אבל לדעת הרמב"ם א"ש מדינא דס"ל דליכא פסיל בבנים מן התורה רק כשהוא רותת מחמת זקנה וכמ"ש המ"ל הל' איסורי מזבח ולדידיה ניחא מה שהקריבן שלמה דאי' במדרש רבא וילקוט מלכים שלא נטרפו ולא הזקינו. פי' שלא נעשו רותתין כלל וא"כ לא נפסלו משום זקנה :

דף ס ע"א גמ' והלוה מלות אל המזבח. עיין תוס' סנהדרין (דף מ"ה ע"א) : רש"י ד"ה כלי מכלי. מזבח הנחושת והזהב כלים הם. לפ"ז הא דאמר לעיל (דף כ"ז ע"ב) דמזבח החיצון הוי רצפה והפנימי כלי שרת היינו מזבח שעשה שלמה אבל במזבח דמשה שניהם חשיבו כלים וגם נמשחו ודברי רש"י לעיל א"מ : תוס' ד"ה מודה ר"ש בדמים. תימה מאי קס"ד מעיקרא והא קרן ורבוע ויסוד מעכבין. וא"י מאי ק"ל דנהי דסני לר"י ברצפה מ"מ בעי שיהא המזבח שלם בלי פגימה וכדמוכח לעיל דלא עדיף מבחים דלא בעי מזבח וצריך שיהא שלם וכ"כ תוס' עצמם לעיל וא"כ ה"ה הא דבעי קרן ורבוע ויסוד היינו אפי' אם זורק ברצפה : שם ד"ה אתיא כו' תימה ל"ל גז"ש דקדש קדשים כו'. י"ל לפמ"ש תוס' בשבת (דף קל"א ע"ב) דמילתא דאתיא במה הצד חדא מתרתי אמרי' טרח וכתב לה קרא כמו מילתא דאתיא בק"ו : **ע"ב** גמ' דם ובשר חדא מילתא היא. פסחים (דף פ'.) :

דף סא ע"א רש"י ד"ה ר' ישמעאל. דיליף בשר מדם. וצריך טעם במאי פליגי ר' ישמעאל ורבנן דלא ילפי בשר מדם. וי"ל דר' ישמעאל לטעמי' בס"פ דלעיל דמפרש ובשרם דגבי בכור רק בתם ולדידי' הוא דאיכא למימר דאיתקיש בשר לדם. אבל למ"ד דובשרם בין תם ובין בע"מ לדידיה לא שייך שפיר דאיתקוש בשר לדם כיון דבשר איירי נמי בבע"מ. ורבנן היינו ר"ע דסבר לעיל דובשרם בין תם ובין בע"מ. ואיהו פליג עליה דר' ישמעאל בתמורה. אבל מ"ש תוס' דמשום דדרש קרא בע"מ א"ת דהכי דדרש היקשא דמעשר לבכור בע"מ אבל אין טעם דאמאי לא דריש גבי בכור גופי' היקשא דבשר לדם : תוס' ד"ה קודם כו' דהא בהיקשא דזאת התורה נילף לפסולה משלמים. ויש לי לייבא ע"פ מ"ש התוס' גופייהו לעיל (דף כ' ע"א) דלא ילפינן בהיקשא דזאת התורה אלא דבר שיכול לנהוג בכל הנזכרים בפסוק ומה"ט לא ילפי' מיניה עולת חובה שטעונה סמיכה משום דסמיכה לא בעי בכלהו ע"כ. וכיוצא בזה כתבו ג"כ לקמן (דף צ"ז ע"ב) ובפ"ק דחולין (דף כ"א) ולפ"ז א"ש מה שפירש רש"י דלא ילפינן לי' לענין לפסול שחיטת שאר קרבנות קודם פתיחת ההיכל. דזה אינו נוהג בכל הנזכרים בפסוק כגון מנחה דהע"ג דקמיצה היא נגד שחיטה אפ"ה לא בעי פתיחת דלתות ההיכל וכמ"ש התוס' ביומא (דף כ"ט) דלא מפסל אלא בשחיטה כדכתיב ושחטו פתח אהל מועד אבל במליקה וקמיצה לא ע"כ. ועיין תוי"ט סוף זבחים (דף ...) בכל הנזכרים בפסוק דזאת התורה לא ילפי' לי' כלל :

דף סב ע"א גמ' אחד שהעיד לכם על המזבח · ק"ל הא אין נביא רשאי לחדש דבר ולהוסיף על מדת המזבח כוי הלכה. ובתנורי אבנת איתן כהרכתי. ואפשר עוד עפמ"ש תוס' דא"ל לעדותן רק לפרש הפסוק וא"כ אינו הדוש אלא ג"מ בעלמא וכה"ג פי' בריטב"א ר"פ בערל. אך כא דהעידו עפ"א שתכתב אשורית קשה הא אין נביא רשאי לחדש. ואפשר דאתיא כמ"ד דכה"ת בכל לשון נאמרה ועוד דתנן בפ"ק דמגילה שספרים נכתבים בכל לשון ואפשר דאף רבנ"ג מודה דמה"ת ש"ד כמ"ש הט"א. וכי היכי דנכתבים בכל לשון ס"ס בכל כתב. ועיין בזה בהגו' הרדב"ז : **ע"ב** גמ' ואי כתב רתהנא רבוע ס"א דהריך וקמין כ"ר סביב.

דהיה יספיק אילטריך לכדלעיל (דף כ"ז). וצ"ל דהכא סבירי גבי שלמים קאמר: תוס' ד"ה דאריך כו' והא דכתיב אפי' אמית אוהד וגו' למטה והאי קרא לעכב. ומיהו קשה דלעכב מהמזבח נפקא. וי"ל למ"ד לעיל דילפינן רבוע מרבוע מיחזקאל דמאמציעתו היה מודד והיה רותצו וארכו י' אמות וא"כ לא במצעי' מהמזבח לעכב רק על בכך כ' אמות דכתיבי בקרא בהדיא מאותן יהיו מרובעים דוקא אבל איך כה' היתרים אפי' אריך וקטין:

דף סג ע"א גמ' והאמי נימא כחצר אהל מועד יאכלוה ולא יהא טפל חמור מן העיקר. וק"ל הא שפיר אצטריך קרא להכשירה לסיכל ולאכילת קק"ד במקום אוכם דהא"כ הוה פסלינן לי' משום הא דתניא בת"כ במיני בפסוק והאכלוה מצות אצל המזבח ולא בהיכל אין לי א"א מנחה מנין לרבות קדשי קדשים פי' שאין נאכלין בהיכל ת"ל קדש קדשים. וא"כ כיון דמיעט רחמנא היכל בהדיא וגלי קרא דלא אמר בי' סברא זו שלא יהא טפל חמור מן העיקר ע"כ אילטריך קרא להכשירים מיהא במקום אוכם. וי"ל דמ"מ לא אילטריך קרא להכי דהא מיעוטא דממעטין היכל מדכתיב והכלוה מצות אצל המזבח. לא משמע רק היכא דאפשר לאכול אצל המזבח הוא דדייקינן ולא בהיכל אבל היכא דלא אפשר לאכול אצל המזבח לא שמעינן למעט היכל וא"כ ממילא הדרינן לסברא שלא יהא טפל חמור דיהא רשאי לאכול בהיכל וכה"ג בה"א: תד"ה שכן כו' דמשמע דאי לאו הכי היה יכול לשהות בהיכל. עי' בס' עומר מן בפ"א דמנחות שהוכיח דדוקא אם היו דלתות ההיכל פתוחין וכן נראה דהא הטעם שלא יהא טפל חמור מעיקר וא"כ משמע דה"נ אינו קל מהעיקר וכי היכי דטפל בעי פתיחה להיות כ"ש לא עדיף עיקר מיני': ע"ב תד"ה מה כו' דבפי' איזהו מקומן (דף מט). צ"ל (דף כ"ס): באה"ד ור"ת גרס מה חטאת טעונה ימין אף מנחה כן כו' אפי' כר"ש וכגון שבא לעובדה ביד דאמר עובדה בימין כחטאת. וראיתי לבעל גה"ם שהקשה על ר"ת דא"כ תקשי קושיית הגמ' לעיל (דף כ"ס) לר"ש למה ליה גז"ש יד יד לקמיצה שתהא בימין הא אית ליה היקשא דכתיב קדש קדשים היא כחטאת והתם מסני דאילטריך לי' יד יד לקומץ דמנחת חוטא סד"א הואיל והאמר ר"ש שלא יהא קרבנו מהודר כי קמץ לה בשמאל נמי תתכשר קמ"ל. ולפ"ד ר"ת כאן אכתי תקשי יד יד למה לי דהאי למנחת חוטא כא נפקא ליה מהיקשא דכתיב בה גופה כי חטאת היא והאמרי' מה הטאת טעונה ימין אף מנחה כן. וי"ל דמחטאת ס"א דאף בכלי בעי' ימין ואילטריך גז"ש דרבא דדוקא ביד בעי' ימין. וגז"ש לחוד לא סגי דהוי דנין דורות משעה כמ"ש תוס' במנחות (דף י"ט ע"ב) אבל השתא א"א גלוי מילתא בעלמא. אך הוא דחוק. ויש לייסב ברייתא ע"פ הא דאי' במנחות (דף ע"ב וע"ג) דלר"ש מנחת חוטא של כהנים נקמצת וקומץ קרב לעצמו והשיריים קריבין לעצמן. ולפ"ז איכא למימר דר"ש לשיטתו אילטריך ליה תרי קראי לקמיצה דמנחת חוטא שתהא בימין חד לשל ישראל וחד לשל כהנים ובחד קרא לא סגי לתרוייהו כיון שאין דנין כדין השיריים דשל ישראל נאכלין לכהנים ושל כהנים אין נאכלין אלא קריבין לעצמן:

דף סה ע"א גמ' למטה מרגליו אפי' אמה כשירה. מנחות (דף לז ע"ב). ומה שהשמיטו הרמב"ם י"ל דפסק כר' נחמיה. והטעם ע"פ מ"ש התוס' לקמן (סוף דף פ"ז): תוס' ד"ה אף מליקה ברא"ש מזבח כו' אבל להאריך לחטאת מליקה בראש המזבח כעולה לא ילפי' כו'. לכאורה תמוה הא גבי חטאת כתיב קרא שיהא למטה כדלעיל. וי"ל דהיינו הואה אבל המליקה אפשר שתהא למעלה:

דף סו ע"א תוס' ד"ה למטה כו' מנא לי' עיכובא בעולה. וי"ל דלעיל (דף ס"ס) ילפי' דעולה למעלה מדכתיב ונמצה דמו על קיר המזבח זה קיר העליון וכו'. וקי"ל דנ"ל מקום שנאמר המזבח אינו אלא לעכב וכדאי' (דף ס"ב). ובזה מיושב ג"כ מה שהקשו התוס' לעיל (דף סס ע"ב) דכיון דהא דבעינן עולה למעלה ילפי' מהיקשא דמאי להקטרה דון מינה ומינה וכי היכי דלא הקטיר למעלה כשר ה"נ כאן. ולפמ"ש א"ש דנהי דמהקטרה ילפי' פירושא דקרא דקיר המזבח דהיינו למעלה והקטרה אינו מעכב מ"מ כאן מעכב מדכתיב המזבח:

דף סז ע"א תוס' ד"ה והרי קדשי קדשים כו' וי"ל דלרבנן מעילה דר"א דהכא נמי מדרבנן וק"ו דקאמר ר"א היינו ש"ס להם לב"ד לתקן מעילה. וקשה הא ר"א ס"ל בנדה (דף ז') דרבנן מדאורייתא לא עבדינן ק"ו וכהנ"ל ס"ל להכמים בפ"ג דידים דאין דנין ד"ת מדברי סופרים ולא ד"ס מד"ת. וצ"ל דהכא נר"י קאמר דס"ל התם דדנין. ועיין חולין ל"ד:

דף סט ע"א גמ' יכול תהא מליקה. שהיא לפנים מטמא בגדים בבית הבליעה כו'. ע"כ לא אתיא כר"מ דבסמוך דסבר דאפי' מלק ונמצאת טריפה אינו מטמא ויליף לה מק"ו דבהמה ומסיקנא וא"כ לא איצט' לדידי' קרא דמליקה דכשירה אינו מטמא. אלא אתיא כר' יהודה ור' יוסי דמטמאין בטריפה: רש"י ד"ה זבחים. ויזבחו זבחים שלמים בסיני. וצריך טעם דהאמאי שינה רש"י כאן פירושו מדלקמן (דף קיט ע"ב) דשם פירש אהא דר"ש דנפיק לי' מקרא דכתיב ויזבחו זבחי שלמים לה' אותם בויקרא (י"ז). וכן פי' שם (דף קיז ע"ב) וכ"כ תוס' שם. וא"כ אמאי הוצרך לפרש כאן מקרא דגבי סיני. וי"ל דה"ט דכאן לא סגי לי' בקרא דויקרא דאיירי בשעת היתר במות והיינו דדוקא בבמת יחיד מיעט קרא מנחות ועופות אבל בבמת צבור לא שמעינן למעט מההוא קרא ומהסוגיא משמע דאין מנחה ועופות בבמה כלל קאמר דאל"כ מאי קאמר וכ"ת אין מנחה בבמה כו' דהכתי נימא דלא תרד כיון שישנו בבמת צבור בזר אלא והאי דבעי למימר דגם בבמת צבור אין מנחה ועופות ומש"ה הוצרך לפרש דנפקא לי' מקרא דגבי סיני קודם הקמת המשכן דהוה לי' להוה מזבח דבנה משה בשעת מ"ת דין במת צבור שהרי בשביל כל ישראל נבאו להכניסם בברית בהרצאת דם הקרבנות וכדאיתא בכריתות (דף ט) וכ"כ הרמב"ם כל' א"ב ר"פ י"ג בזה שנאמר וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות וגו' ע"י כל ישראל הקריבום וא"כ כי מיעט התם קרא מנחות ועופות איכא למישמע נמי לבמת צבור. וזה דלא כמו שנראה מדברי הטורי אבן בפ"ק דחגיגה באבני מלואים דההוא מזבח דסיני לא היה במת צבור ע"ש. [והכי משמע לקמן (דף לז ע"ב) דילפי' מסיני לצבור לענין קבלת דם דטעון כלי דכתיב וישם באגנות ואי איתא דמזבח דסיני לא ה"ל רק דין במת יחיד הרי לא היה טעון כלל מה"ד כלי שרת כדתנן בפ"ב וא"כ ע"כ כלי דטעון בסיני לא היה רק הוראת שעה ואיך יליף מיני' חיובא לדורות אלא ש"מ דהיה לאיזבח דסיני דין במת צבור. ומיהו אפשר דאינו ראי' דהתם אזלי' לר"א והיינו סבר עולת ראיה בואי וא"כ הוי במת יחיד. אגא נ"ל דיליף דורות משעה]. וא"ת מדתניא לקמן (דף קטו ע"ב) עד שלא הוקם המשכן הבמות מותרות ועבודה בבכורות והכל כשרין להקריב בהמה חיה ועוף וכו'. משמע דבמה דסיני שהיה קודם הקמת המשכן היו רשאין להקריב עופות וי"ל דההיא ברייתא אתיא כמ"ד יש מנחה בבמה וה"ה לעופות: ע"ב תוס' ד"ה ר"י כו' תימה דאפי' נבילה גמורה כו'. עיין בס' שעה"מ כל' איסורי ביאה:

דף ע ע"א תוס' ד"ה וחד למעוט עוף טמא. הא דלא נפקא לי' לר"מ מהיכא דנפקא לי' לר' יהודה (מנבילה כל שיש במינו נבילה יצא עוף טמא שאין במינו נבילה) משום דר"מ לטעמי' דאית לי' איסור חל על איסור. ולכאורה דבריהם תמוהין דא"כ איך ממעט ר"מ עוף טמא מטריפה ודריש מי שיש במינו טריפה הא לדידי' דאי' תע"א שפיר איכא איסור טריפה נמי בטמא כי היכי דאיכא איסור נבילה בטמא. ונראה דכונת התוס' כאן הוא ע"פ מ"ש בפ"ב דחולין (דף ל"ב) דשם פירשו דהא דאמר יצא עוף טמא שאין במינו טריפה. היינו שאין במינו טריפה לחודא (אלא גם נבילה) דאף כשנשחט לקי אף משום נבילה ע"כ. ולפ"ז שפיר איכא למעוטי מיני' עוף טמא אפי' למ"ד איסור חל על איסור. כיון שאין הכונה לומר שאין בטמא איסור טריפה כלל אלא אדרבה בא לומר שיש בטמא טריפה וגם נבילה אף שנשחטה ולא מתה: ודע דלולי פרש"י ותוס' י"ל בפשיטות דר"מ דסבר אי' תע"א דריש הכי טריפה מי שאינו אלא משום טריפה בלחוד פרט לעוף טמא דאסור נמי משום בל תאכל טמא. וכיוצא בזה כתב הר"ש בפ"ח דטהרות וז"ל ומאן דאית לי' אתע"א ידרוש הכי מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה לחודא יצא זה שאיסורו משום בל תאכל נבלה וטמא ע"כ. רק שבספר נר תמיד הקשה על דברי הר"ש הללו מסוגיא דפסחים (דף ל"ו) גבי הא דתניא לא תאכל עליו חמץ. בשבעת ימים תאכל עליו מצות מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ וממעט מזה שאין יוצא י"ח מצה בטבל ופריך והיכא דתמן לטיבלא אזלי' ואמר רב ששת הא מני ר"ש היא דאמר אין אתע"א ורבינא אמר אפי' תימא רבנן ודרשי הכי מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ בלבד ופריך מידי בלבד כתיב. וא"כ ס"נ היכא לאקשויי לפי' הר"ש מידי נבילה בלבד כתיב. וכן תמה ע"ד הר"ש בגליון הש"ס שם בפסחים והניח בצע"ג. ולכאורה תקשי קושיא זו גם לפי' התוס' גבי טריפה לר"מ דדריש נמי הכי מי שיש במינו טריפה לחוד וכו' דמידי בלבד כתיב. אמנם י"ל דדוקא גבי חמץ הוא דמקשה הכי דשם לא הוי קרא יתירא להך דרשא למעט טבל הכא דרשינן התם מיני' ד"א (דף ל"ה ע"א ודף כ"ח ע"ב) וכן הכא נבילה לאו קרא יתירא הוא דלגופי' אילטריך לדין טומאת בית הבליעה. אבל טריפה דקרא הוי יתירא לר"מ וכדמסיק בשמעתין וא"כ שפיר מצי למדרש מי שאיסורו משום טריפה לחוד ולמעט עוף טמא ולא קשיא מידי טריפה בלבד כתיב כיון דקרא יתירא הוא. וכה"ג מחלקים התוס' לעיל (דף כ"ז ע"א) גבי מידי ואין דבר אחר כתיב דלא פריך הכי היכא דהוי קרא יתירא עי"ש. ועפ"ז מ"ש אפשר להגיה בדברי הר"ש דנ"ל טריפה במקום נבילה ובזה יעלו דבריו כהוגן:

דף עא ע"א משנה שהמית את האדם ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים. עיין בתוס' שהתרו וקשו מנ"ל דאין נהרג ע"פ הבעלים. וכבר מבואר הדבר בספרי פ' ראה והובא בילקוט שם בפסוק שור שה כשבים ושה עזים תאכלו דיליף מרבויא דקרא להתיר באכילה רובע ונרבע ע"פ הבעלים:

דף עג ע"ב גמ' אמר רבא השתא דאמרי רבנן לא יקריב אם יקריב לא מרצה. ונראה דלא מרצה היינו להתיר בשר באכילה דה"ל כפסולין אע"פ שהוכרו את"כ כמ"ש רש"י אבל בעלים נתכפרו וא"צ להביא קרבן אחר דה"ל חולין בעזרה כיון דמה"ת הוא כשר. וכה"ג אמרי' ביבמות (דף ל) גבי דם שנטמא: רש"י ד"ה אמר רבא כו' ואפשר לגמגם. כך פי' במעילה (דף ז') ומכאן ראיה דאף בידי אדם אמרי' הכי ועי' תוס' עירובין וחולין (כ"ט): שם ד"ה ובבת אחת כו' כלום אפשר לצמצם. עיין סוכה (דף נו):

דף עד ע"א גמ' רב דאמר כר"א. ומיהו לאו לגמרי סבר כוותי' דאיהו סבר אף בשחוטין אין דחוי ולרב דוקא בע"ח: ע"ב רש"י ד"ה נפולה כו' וכיון דאיתחזק בה ספק טריפות אין מכניסין אותה לעזרה לשוחטה משום סקריבהו לא לפתחך. וכה"ג פי' לעיל (דף סח ע"ב) ושם הקשו עליו התוס' דמקרא ילפי'. וכס"ג יש להקשות הכא דמקרא ממעטינן טריפה. וי"ל דהכא גבי ס' איירי אין למעט מקרא:

דף עה ע"א רש"י ד"ה קרבן יחיד בקרבן צבור כגון שעיר נשיא בשעיר הרגלים. וצ"ל דבתוה"מ איירי. או דהך ברייתא אתיא כמ"ד נוכ"ד קרבין ביו"ט וה"ה לחטאת יחיד. דאל"כ איך שחט שעיר נשיא דהא איירי ברגל ואין קרבן יחיד דוחה יו"ט. אך אכתי דברי התוס' לא א"ש בפי' דאיירי בב' הטאות של צבור וזה לא משכחת לכאורה רק בר"ה שמקריבין ב' לר"ה ולר"ח. ומיהו משכחת בע"ש למ"ד דכל שבט מביא ומ"ש של יחיד תמוה אגלי דהא שעיר של יחיד לא משכחת רק בנשיא וכמ"ש רש"י ונשיא ליכא רק א'. ואפשר דמשכחת ב' במלך יהודה ומלך ישראל דלא בייפי לסדרי וכדאי' בהוריות (דף יא ע"ב): ע"ב גמ' רב הונא ורב חזקיה תלמידי דר' ירמיה. עיין תוס' גיטין (דף יא ע"ב):

דף עו ע"א תוס' ד"ה אין לוקחין כו' שהוא מביאן לידי פגול ונותר לא נקל בתרומה כו'. ונראה שלא היה גרסתם במשנה דמע"ש כמו שהוא לפנינו דאם הקילו בזבחי שלמים שהוא מביאן לידי פגול ונותר וטמא לא ניקול בתרומה. שהרי לא העתיקו רק שהוא מביאן לידי פגול ונותר. ויש ליתן טעם לגירסא זו עפ"י גירסת היש ספרים שכתבו התוס' ביבמות ר"פ הערל (דף ע' סע"א) ע"ש: ע"ב תוס' ד"ה וסמיכה כו' ואע"ג דשלמים בעי סמיכה גמורה משום הקוני גברא התירו. קשה כמאן ס"ל אי כמ"ד נשים סומכות רשות הוא אפי' סמיכה גמורה וכמ"ש בשעה"מ בל' מעה"ק לדעת תוס' בפסחים (דף פט ע"א) וה"ה הא דממעטינן שפת מסמיכה היינו אלא מחובר אבל הרשות לסמוך וכתב שם שכ"ד תוס' בעירובין ופרק כתרא דר"ה ור"ן רפ"ב דסוכה ורש"י פ' כסוי הדם וא"כ לא הוצרכו כאן לומר דמשום הקוני גברא התירו. ואי ס"ל כאן כמ"ש תוס' בפי' כ"ה דסמיכה יבל כחו לכ"ע אסור א"כ קשה דאיך התירו משום תקוני גברא איסור דאורייתא דעביד עבודה בקדשים. וכה"ג הקשו בסמוך (דף עו) אהא דאין מהגדבין שמן:

דף עח ע"א גמ' אמר ר"ל הפגול והנותר והטמא. בגליון הביא בכמה מקומות דליתא שם מלת והטמא. אך בתוס' שבת (דף סט ע"ב) איתא: שם וש"מ התראת ספק לא שמי' התראה. וא"כ אזיל ר"ל [illegible] דס"ל כר"י שבועות ומכות ה"פ ל"ש התראה ובשמע דלמ"ד שמה התראה חייב ועיין בש"ס יבמות ליון סי' ס"ב

דף פב ע"א תד"ה מכדי כו' תימה דילמא ר"ע סבר לה כמ"ד קק"ד טעונין מריקה ושטיפה ולא קדשים קלים ואתי תמאה לרבות קדשים קלים. וראיתי לבעל צ"ק שכתב דתמיה כשגגה בעיניו דאישתמיט להתוס' סוגיא דלקמן (דף צג) דפליגי ר"ע ור"ש ואמר התם דר"ע דריש אותה דכתיב גבי מריקה ושטיפה פרט לתרומה ור"ש לטעמיה דאמר קק"ל אין טעונין מריקה ושטיפה וכ"ש תרומה. ולפ"ז ע"כ ר"ע ס"ל דקדשים קלים טעונין מרו"ש דאי ס"ל דנוקדשי קדשים ממעטינן קק"ל כ"ש דממעטינן תרומה וא"כ אותה ל"ל למעט תרומה אלא ע"כ דס"ל דקדשים קלים טעונין מריקה ושטיפה וע"ש שכתב ליישב בדוחק. ול"נ ד"ל דברי התוס' בטוב טעם דנפי' דקאמרינן אליבא דר"ע דדריש אותה למעט תרומה שה"ל מו"ש אפ"ה אין בזה הכרח לומר דס"ל דקק"ל טעונין מריקה ושטיפה דמ"מ איכא למימר דקדשי קדשים אתא למעט קק"ל שא"ל מו"ש. וכ"ה דא"כ למאי אילטריך לי' אותה למעט תרומה הא הוו כ"ש מק"ל דאמירי. וא"ל מו"ש י"ל דהא מצינו חומר בתרומה שאינו בקק"ל דהא כיתר לזרים משא"כ תרומה שאסורה לזרים וכדאמרי' בפ"ה דיבמות (דף עד ע"ב) הדבה תרומה חמורה כו'. ומש"ה ר"ע, דכ"ר מיעוטא למעט קק"ל ממריקה ושטיפה אילטריך נמי אותה למעט תרומה דלא נילף תרומה לקולא מחמה דהיכא פירכא. וכה"ג כתבו ג"כ תוס' בפסחים (דף פב ע"ב) דאין ומינף קדשים מתרומה לחומרא מהאי פירכא. והע"ג דאמר התם ביבמות דמסתברא דקודש חמור משום דנפיש בחומרי' א' משום דאית בי' כרת היינו היכא דכתב קרא חומרא או קולא בבהמה איכא לן למימר דמסתמא שתמיר הכתוב בקודש טפי מבתרומה דהאמר שלא גריע אבל היכא דכתיב בפירוש חומרא בתרומה אין ללמוד קק"ל ממנו מטעם דאיכא מיהא חומר במלמד בלמד וכר"ת בפסחים הנ"ל וכן אי כ"ר קולא בקק"ל אין ללמוד תרומה ממנו דכיון דאיכא חומר בלמד שאין במלמד איכא למיפרך מינה אע"פ שהיא באמת חומרא קטנה. וכה"ג מ"ש כתבו התוס' בב"ק (דף מ ע ב) לכן לענין לריבותא להצריך תרי קראי עבדינן בממש כל דהו דאיכא גהד שאין באידך וכמ"ש התוס' ביבמות (דף כג ע"א) וא"כ שפיר א"ל דמהש"ס מצריך ר"ע תרי מיעוטי למעט קק"ל ותרומה ממו"ש דאין למילף חד מחברי' כנ"ל וכה"ג מניס דעבד לריבותא ומצריך תרי קראי בת"כ אמור בתרומה וקק"ל. וא"ת דא"כ היכי קאמר לקמן אליבא דר"ש דס"ל דקק"ל אין טעונין מריקה ושטיפה כ"ש תרומה וא"ל קרא למעט' והשתא הא איכא למיפרך דאיכא חומר בתחמה כמ"ש. וי"ל דר"ש לטעמיה דלא חשיב לי' חומר כלל בתרומה לגבי קדשים קלים אף לגבי פירכא ויליף שפיר בק"ו תרומה מקק"ל לענין קולא וכדמוכח במתניתין דפ"ג דמעשר שני שהביאו תוס' לעיל (דף עו) גבי הא דמתיר ר"ש ליקח תרומה בכסף מעשר דיליף בק"ו אם הקילו בזבחי שלמים שהוא מביאן לידי פיגול ונותר לא ניקל בתרומה. ולא פריך דהיקל בזבחי שלמים שמותרין לזרים משא"כ בתרומה וכמו שכבינו גו תכמים התם. ש"מ דר"ש ל"ח זה חומר כלל אפי' לגבי פירכא ומש"ה יליף ג"כ תרומה מכ"ש דקדשים קלים לענין קולא דא לבהן מריקה ושטיפה אבל לרבנן דפרכי התם גבי מע"ש ה"נ דפרכי כאן ואילטריך קרא למעטן ממו"ש. ובפ"ז א"ש מה שהקשה בעל פני משה בירושלמי ר"פ הערל וכמ"ש בתי' שם: ע"ב גמ' בגד הנכנס לפנים כבר כו' דמה ולא בבר. וקשה דת"ל מדאי' לעיל (דף מ"ג) דאף נאכל בפנים בעת שא"א לאכול בעזרה וע"כ שאין נפסל בהכנסתו בהיכל. וי"ל דהתם איירי שנכנס מחמת אונס ולא גרע מנכנס בשוגג דמכשר ר' יהודה אף בדם והיכ"פריך הכא דמה למעט דבשר אף במזיד לא נפסל: תוס' ד"ה דמה ולא בברה כו' וק"ק ל"ל למעוטי בשרה הא לכפר כתיב. וי"ל דלאו דוקא בשרה אלא כלומר שהכנים הדם כשהוא עדיין בבשרה דהיינו בצואר בהמה וקמ"ל דלא נפסל בדם בכה"ג וכ"מ לקמן (דף נב ע"ב). ועוד י"ל עפ"י הא דאי' (דף כו) דלפעמים איכא פסול בדם משום שמנונית וקמ"ל דאינו פוסל הדם משום שמעורב בו שמנונית שנכנס לפנים ע"י רגליה ובכה"ג אפשר דקרינן לכפר כיון שהשמנונית עם הדם:

דף פד ע"א תוס' ד"ה זאת כו' וא"ת והא ר' יהודה סבר לעיל רצפה מקדשה כמזבח א"כ כלן עלו והיכי משכחת לה פסול בפיגול ונותר וטמא. ולקמן (דף פז) אהא דאמרי' כבש מנין דמקדש פסולין הקשו התוס' לר"י דאמר עזרה מקדשת כמזבח אמאי אילטריך את לרבויי כבש הא כיון דירד ע"ג רצפה יעלה כ"ש כבש ותירצו דשאני הא דעזרה מקדשת כמזבח היינו כשרין להקטיר עלי' אבל פסולין לא להכי אילטריך קרא. וכ"כ התוס' במנחות (סוף דף נז) בתירוץ ב' ע"ש. וזה דלא כמ"ש כאן דלא משכחת פסול שלא יעלה אא"כ שיש הפסק בין הבהמה לרצפה ומשמע דבלא הפסק הרצפה מקדשת נמי פסולין. אך לפ"ז הקשה קושייתם דלקמן דאמאי אילטריך לר' יהודה את לרבות כבש דאין לומר דאיירי שהיה הפסק בין הפסול לכבש דנראה דאם יש הפסק בכ"מ אין מקדש פסולין. אלא י"ל קושיי' התוס' דלקמן עפמ"ש התוס' במנחות (דף יא ע"ב) דר"י לא דריש את ע"ש. וא"כ א"ב דאזיל לשיטתו ולא דריש את המזבח. ועיין לעיל מ"ש תוס' (דף יד ע"א).

דף פה ע"א גמ' עולה שעלתה חי' לראש המזבח תרד פשיטא. וק' דדילמא הא קמ"ל דאסור לשחוט שם וכמ"ש תוס' (ריש דף נח) דאסור מדרבנן שמא ירבץ ובמכילתא פ' יתרו איכא דסבר דמה"ת פסול. וי"ל דפריך פשיטא משום דככר אשמועינן שם דין לשחוט: ע"ב גמ' ואתן ניקום ונעביד להו לכהנים מילתא דאתו לידי תקלה. פי' דאיכא דלא ידע שהן פסולין ויעלן למזבח. וק"ל דהאמאי לא מסני הכא כדמשני בר"פ המיד נשחט (דף נ"ט) דפריך נמי כה"ג ומשני כהנים זריזין הן ופרש"י והמעלן שם יודיע לאחיו הכהנים ויזהרו בהן. וי"ל דשאני התם דאיירי באיסור הקטרה דאחר התמיד דאינו רק איסור עשה שמכוס הודאה משא"כ להקטיר פסולין דהוה לאו לא סמכינן אהודאה. אך קשה ממנחות (דף מ') דסמכינן באיסור כרת. והא דמשני הכא אפ"ה עדיפא כו' אפשר דעדיפותא היא משום הא דפסחים. ועוד י"ל משום דהוי סעה בדבר מצוה דקי"ל דפטור ולכך לא חשיב לתקלה כל כך:

דף פז ע"א תוס' ד"ה אמרי כו' שמא רב הונא נמי אמרה. עיין תוס' ע"ז (דף כ"ד) ד"ה אמר: ד"ה הילכתא כו' הלכה למה לי. עיין בס' פאר הלכה (דף ס"ו): ע"ב תוס' ד"ה עולת כו' שפירש למעלה שהיתה שם בגליטה. לעיל (דף כד ע"א):

דף פח ע"א גמ' נפגמו אין מתקנין אותן. עיין ערכין (דף י' ע"ב) ותוס' שבועות (דף י"ו): תוס' ד"ה מדות היבש כו' מדת יין יתירה ממדת מים לפי שיין עב יותר וכן שמן מיין. עיין בפ"ב דסוכה ובפי' המשנה להרמב"ם ורש"י בשבת (דף פ'): שם ד"ה מן המדומע פי' בקונט' מדומע דתרומה ור"ת פי' מעורב בערלה וכלאי הכרם כו' ופי' הקונטרס ל"ע היך יתייבב ממשקה ישראל כיון דשרי לכהנים. וי"ל דה"ר לה מדאי' בפסחים (דף מ"ח ע"ב) דממעט מקרא דכתיב ביחזקאל שה אחת מן המאתים ממשקה ישראל שה ולא הבכור דפסול לתמיד ממשקה ישראל מן המותר לישראל. ואי היתה כפרש"י דאע"פ שמותר לכהנים לא קרינן בי' ממשקה ישראל קשה דא"כ ל"ל למעט בכור משה דת"פ לי' דהיינו מותר לכל ישראל רק לכהנים ולא הוה ממשקה ישראל אלא ש"מ דכיון דשרי לכהנים קרינן בי' ממשקה ישראל ומש"ה אילטריך לי' שה למעט בכור. וא"כ גבי תרומה דליכא מיעוטא שרי. ומה שהקשה בטורי אבן בחגיגה על פי' התוס' דכאן דלא מצינו מדומע בכל הגמרא אלא על תערובות תרומה בחולין ולא על שאר איסורין. אין זה הכרח דכבר מצינו בעירובין (דף לו) דנקט מדומע כדמעו ופי' שם התוס' והריטב"א דהיינו בתערובת טבל או בתרומה טמאה וכן אי' בירושלמי ר"פ מפנין וא"כ הרי דשייך לשון דימוע גם בדבר האסור גם לכהנים. וה"נ יש לפרש מן המדומע דנקט כאן איירי בתערובת טבל ותרומה טמאה ומש"ה לא קרינן בי' ממשקה ישראל משא"כ בתרומה טהורה שמותרת לכהנים דקרינן בה שפיר:

דף פט ע"א משנה דם חטאת קודם לדם עולה מפני שהוא מרצה. וקשה דהל"ל מפני שדמה ניתן על ד' קרנות כדקתני גבי חטאת קודם לאשם מה"ט. וי"ל דההוא טעמא גרוע ולא מהני רק להקדים הטאת לאשם שאינו כליל ולא לגבי עולה שכולה כליל. ועיין תוס' בסמוך. ועוד דגבי אשם איכא עוד מעלה בחטאת שכן איתא בצבור כביחיד משא"כ אשם ליתא בצבור כדאמר רפ"ב דתמורה אבל לגבי עולה ליכא הך מעלה בחטאת לכך הוצרך הטעם דמכפר: רש"י ד"ה ועל היסוד כו' ובאשם לא מצינו שנא'. עי' תוס' יו"ם:

דף צ ע"א גמ' כבשים קודמין לשעירים כו' שכן נתרבו בחלביהם. לכאורה אתיא כתנאי דאיכא תנא דס"ל דשעירין קודמין לכבשים שכן נתרבו בעת"ס ול דמה"ט עדיפי בהמת שעירים מכבשים להקדימן לענין הקרבה. והכי איתא בהלכי הוריות (דף יג:) וי"ל דהתם דוקא בשעה"ב נקבה: ע"ב תד"ה חוץ כו' וא"ת אדרבה חטאת מצורע עדיף דאכשורי ומכפר. כתב הצ"ק אע"ג דלעיל (דף מ"ע) אמרי' דאינו בא לכפר אלא להכשיר וכ"כ תוס' בר"פ סייע שאינו מכפר כשאר חטאות אבל מכפר יותר מאשם וגם כתיב בחטאת מצורע וכפר. ואין זה מוכרח דהא מצינו דכתיב בחטאת יולדת וכפר ואינו לכפרה אלא היינו שמכפרת ומטהרת לאכול בקדשים כמ"ש תוס' בשבועות (דף ח' ע"א) וגם משמע שם בגמ' דקרבן מצורע אינו מכפר כלל דאף לרשב"ג דאמר דמצורע בא על ז' דברים מנגעו הכפר לי' וקרבן לאיסתרויי בקדשים. ועי"ל דלר"מ משמע דחטאת מצורע מכפר ואליבי' הוא דקשה להו להתוס'. ועיין תוס' ערכין (דף י"ז ע"ב): ד"ה לצוין כו'. אע"ג דקתני שלוקין והדר תני מבושלין כו'. עי' תוי"ט בפ"ב דעוקצין:

דף צא ע"א תד"ה ת"ש כו' בכל כוי ת"ש צריך טעם מאי קס"ד כו'. עיין מ"ש תוס' שבת (דף מ"ב סע"א):

דף צג ע"א גמ' בעא מיני' רמי ב"ח מרב חסדא ניתז על בגד טמא מהו כו' א"ל פלוגתא דר"א ורבנן. ונראה דרב"ח ור"ח לא ס"ל הא דרבה בס"פ דפשיט דטעונת כבוס לאו משום נגיעה לחוד אלא משום בלוע שנבלע הדם בבגד דלפ"ז ל"ש בעי' דרמב"ח דהא פסול דם קדים ואתא מכי נגע בבגד ובכבוס ל"מ עד שנבלע בבגד וא"כ ודאי שא"פ כבוס. ובזה י"ל דברי הרמב"ם ואין מקום לתמיהת הכס"מ: שם מדמה מדם כשרה ולא מדם פסולה כו'. קשה דת"ל מדכתיב אשר יזה ודרשי' בראוי להזאה וכן פירש"י במתני'. ומיהו י"ל דמזה לא שמעינן רק פסול מצד הדם גופי':

דף צד ע"א גמ' אמר אביי מטלית פחותה משלש כו' נמי ראוי לקבל טומאה דאי בעי חיסב עלי'. עיין מ"ש תוס' בסוכה (דף כ"ז):

דף צו ע"ב גמ' כל קדשים מנין ת"ל קדש קדשים היא. אפשר דהיינו מגז"ש דקדש קדשים גז"ש היא. וכן פרש"י לעיל (דף ס' סע"א) וכ"ה בגמ' (דף מ"ט ע"ב):

דף צז ע"א גמ' מריקה בתמין כו' מידי דהוי אג"נ. משמע דלא ס"ל כמ"ד ג"נ תידוש הוא בפסחים (דף מ"ד ע"ב).

דף צח ע"א גמ' מה חטאת בידו סימנית אף כל וכו'. וקשה דאליבא דר"א קיימינן ואיהו ס"ל דאשם ומנחה א"צ ימין כר"ש בפ"ה (דף י"א). ומיהו מדברי התוס' לעיל (דף מ"ד) מוכח דגרסי' כאן ר' אלעזר: תוס' ד"ה כדי כו' לא מצינו למילף בהיקש שאר קרבנות מחטאת. עיין מ"ש תוס' לעיל (דף כ"ה ע"א) וביבמות (דף ע' ע"ב). ועוד י"ל דאף למ"ד אינו מלמד ה"ה דבתר זימנא גמר:

דף צט ע"ב רש"י ד"ה ומתניתין כשמת בי"ג וקברו בי"ד דיום קבורה גופיה דרבנן הי'. ולפ"ז המצ"ל רומיא דלעיל גבי נגיעה דמתיר במתני' איירי ביום קבורה דרבנן ומתני' דחגיגה דמצריך טבילה לנגיעה איירי ביום מיתה דהוי דאורייתא:

דף קא ע"א תוס' ד"ה ומה כו' דכה"ג פריך בפ' אלו הן הלוקין. עיין מ"ש תוס' ביבמות (דף פ' ע"ב) ועיין מ"ש בשבת (דף כ"ה) בשם ר"י: ע"ב רש"י ד"ה שהרי כו' שאכל חזה ושוק. ג"ע בפרש"י בחומש:

דף קב ע"א גמ' לא פסקה כהונה אלא מזרעו של משה. עי' מ"ר תצוה פרשה ל"ו: שם ואם הגים דעתו הק"ה מכפילו שנא' ואם הבורים וגו'. עי' עירובין (דף כ"ד) ובסוטה (דף ה') דדרים ליה מקראי דאורייתא:

דף קג ע"א גמ' עולת איש כו' פרט לעולת גרים כו'. קשה מערכין (דף ה') וע"ש בתוס' דמשמע דהליא בפלוגתא בב' ליסני בתמורה (דף י') דלחד ליסנא הוא דאיש ממעט כותי: שם פרט לשנכנס: חוץ לזמנו חוץ למקומה שאין הכהנים זכאין בעורה. וקשה הא בת"כ ויקרא ממעט פסולה מהפשט וכ"ה לעיל (דף פ"ה) וא"כ בשור הולך אחר הבשר ונשרף עמו ופשיטא שאינו לכהנים. וצ"ל דאשמועינן אע"פ שעבר והפשיט. ול"ע ברמב"ם שנראה שלא זכר דין זה דפסולה א"צ הפשט: תוס' ד"ה לא מיבעיא למ"ד כו' תימה לדידיה אמאי אילטריך קרא הכא דאם שחט קודם פדייה אין עורה לכהנים פשיטא דקדשי בד"ה היו בכלל העמדה והערכה. ולכאורה י"ל ע"פ מ"ש תוס' במעילה (דף ט"ו ע"א) דשוכח שם דכשהעמיד והעריך ממיים ולא הספיק לפדותו עד שמת שה"ה [illegible]

אחר

אה"כ. ונהי דמסוגיא דר"ס רפ"ג (דף קי"א) ל"מ כן וכמ"ש תוס' שם [ד"ה והא] מ"מ י"ל דכאן סבר כדמשמע במעילה. ועפ"ז י"ל דברי הרמב"ם פ"י דבכורים שהוא נגד הסוגיא דפ' רה"ג ונדחק בזה הכ"מ וי"ל דל"ש כהך סוגיא אלא כסוגיא דמעילה ודכאן. ואע"ג דבהל' ערכין משמע דבעי שתפדה מחיים היינו גבי בהמה עצמה אבל גבי גיזה וולדה לא בעי שתפדה מחיים ובלא"ה משמע שם בסיפא ממ"ש המ"ל. וגם קושיית תוס' בבכורות (דף כ"ה ע"א) י"ל כן דהכא סוגיא לא סברה כסוגיא דחולין. אלא דקשה דשם בסוגיא משמע דר' ינאי סבר כן ואילו בסוגיא דהכא ודבכורות איירי נמי ר' ינאי ואיך אפשר דפליגי אהדדי. ובס' שעה"מ הל' בכורים הק' ע"ד תוס' דמעילה מבכורות (דף ל"ד) וקושיית תוס' כאן מיישב דס"ל כהרמב"ם דבדיעבד פדוי אף בלי העמדה והערכה. ולדידי מבכורות לק"מ דהתם בבכור קאי אבל בשור וגיזה מהני: ע"ב גמ' חטאת ואשם כו' רא מפשיטין אותן לא אוכלין אותן על גב עורן כו'. הרמב"ם לא הזכיר זה אלא שהם וכתב דין הפשט בכל הקרבנות. ואפשר דס"ל דז"א רק דברי רבי אבל רבנן פליגי עלי':

דף קה ע"ב תוס' ד"ה מה כאן כו' ומספקינן אי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בגז"ש או לא. ולכאורה לשונם תמוה דהיכן מספקינן בזה שהרי בפשיטות אמרינן לעיל (דף מ"ט ע"ב) דאינו מלמד וגם התוס' עצמן כתבו כן (דף ס"ב ע"א) ועיין מ"ש בזה בחידושי לעיל ביישוב דבריהם דאליבא דר"א איירי הכא ולשיטתו איכא לאוכוחי הכי דלא פשיטי לדידיה דאינו מלמד אלא דמידי ספיקא לא נפיק: בא"ד הוא הוה נמי היקשא הוא. עי' תוס' לעיל (דף מ"ז ע"ב): בא"ד דפרה קדשי בדק הבית היא. בס' מים קדושים הקשה דלמ"ד בתר מלמד אזלינן מאי ה"ל. ולא זכר מ"ש תוס' ביומא ובסנהדרין די"ל דאזר בתר זימנא גמר:

דף קו ע"א גמ' אלא אזהרה מנלן א"ק ולא יזבחו עוד הא מבע"ל לכדר"א כו'. וק"ל הא ה"ל לאו שניתן לאזהרת מיתה ב"ד. וכה"ג הקשו תוס' בסנהדרין (דף ס"ג וס"ה). ומכאן ראיה למ"ש הלח"מ לדעת הרמב"ם בהלכות סנהדרין דכיון דהעונש מפורש וגו"ל האזהרה בכל דהו: תוס' ד"ה כיון דנגע בו טמאהו. אע"ג דמשכחת לה כשתחב לו חבירו בבית הבליעה סתמא דמילתא מיירי קרא אפי' בנותן לתוך פיו. והוא דחוק. ועוד דתקשי לדבריהם דכאן מדברי התוס' בפ' ג"ה (דף ק"א) דשם הקשו לרבנן דפרכי מכי נגע בו טמאהו היכי משכחת טמא שאכל תרומה שיהא במיתה הא מכי נגעה בה טמאה (ור"ל דגבי תרומה טמאה לכ"ע פטור בטוה"ג) ותירצו דאיירי בשתחב לו חבירו. וא"כ היכי כתבו כאן דסתמא דמילתא דמיירי קרא דמחייב טמא שאכל קדש אפי' בנותן לתוך פיו דמהיכא משמע כן דאדרבה אית לן לומר דלא איירי רק בשתחב לו חבירו דומיא דקרא דמחייב באכילת תרומה בטוה"ג דמודו דלא איירי רק בשתחב. וגם מ"ש תוס' עוד בפ' ג"ה דלא פרכי ליה רבנן לריס"ג אלא דידעו דלא איירי בשתחב לו חבירו. הדוחק נראה בעליל. אמנם הנראה דלרבנן פשיטא להו דקרא דאיסור אכילת קדש בטומאה לא איירי בשתחב לו חבירו רק בנגיעה שנגע בו והוא מדאי' לעיל (דף ל"ג) בכל קדש לא תגע אזהרה לאוכל קדש בטוה"ג ולפ"ז דמפיק לאוכל בלשון נגיעה ש"מ דלא התב לו חבירו. וכן גבי עונש דאכילת קדש בטוה"ג ג"כ כתיב אשר יקרב אל הקדשים וטומאתו עליו ונכרתה ופרש"י אין קריבה זו אלא אכילה וכן מצינו שנאמרה אזהרת אכילת קדשים בטומאה בלשון נגיעה בכל קדש לא תגע ע"כ. וא"כ מצינו דגם בעונש נאמרה אכילה בלשון קריבה דהיינו נגיעה ומש"ה פרכי ליה רבנן מכי נגע בו טמאהו משא"כ קרא דאכילת תרומה בטוה"ג לא נאמר לשון נגיעה וקריבה דלאו מהאי קרא דלא תגע נפקא אלא מקרא אחרינא כדאיתא במכות (דף י"ד) מש"ה שפיר מוקי ליה בשתחב לו חבירו: ע"ב גמ' וכי מזהירין מן הדין. וקשה הא לשיטתו דאביי דפריך ליה לר"ק מידי דאמר בסנהדרין (דף ע"ו) גבי בת מב"ג דלא הוי מה"ד דה"א ג"מ בעלמא. וכן בתמורה (דף פ') משום דמי גרע וה"ל מי גרע הקדים בשעת איסור מהקדיש בשעת היתר. וצ"ל דש"ה דהאזהרה לא הוי אזהרה גמורה דהא הוי לאו שניתן לאזהרת מב"ד. וכן י"ל עפ"ז קוש' השעה"מ מסוגיא זו ע"ד הכ"מ פ"ב דמ"א דהא יש כאן ג"כ עשה דוהבאתם שמה לק"ו ולפמ"ש א"ש דהק"ו אינו גמור דעיקרו לא הוי אזהרה גמורה:

דף קז ע"א גמ' ור"ע אמר לך ההוא מבע"ל לגז"ש. משמע דר' ישמעאל לית ליה הגז"ש והיינו משום דלדידיה איתא מופנית הסיא דשחוטי חוץ. ומיהו הוא מצ"ל דר"י ס"ל כדאמר לקמן (דף קי"ח) אליבא דר"ש דמחייב מולק:

דף קט ע"א גמ' מנין לרבות אימורי אשם כו' ת"ל זבח. בילקוט העתיק מנין לרבות את הדם ת"ל או זבח: שם מנין לרבות פסולין כגון הלן וכו'. וקשה דמשמע דאפילו פסולין שאם עלו לא ירדו לא שמעי' מפתח א"מ רק כשרים ואילו לקמן (דף קי"ד) משמע דאפי' רובע ונרבע שירדו הוא שמעי' לחייב משום שהיו ראויי כבר וא"כ נפסלו נמי קרינן בהו ואל פתח א"מ לא הביאו כל שהיה נראה לבוא וא"כ כ"ש הלן וכו' דקרינן בהו כבי. וי"ל דהכא איירי דקתני ואין לי אלא אחר שמיעט קרא ג"כ רובע ונרבע מקרא דקרבן לפני משכן ה' וכדתנן במתניתין כר"ש דלקמן אע"פ שה"ל שעת הכושר והא קתני מנין לרבות פסולין הלן וכו' דמחייב מיהא כיון שאם עלה לא ירד: ע"ב במשנה ר' אליעזר פוט'. צ"ל אלעזר:

דף קי ע"א גמ' ת"ש ר' אליעזר פוטר. צ"ל אלעזר: שם אמאי והאיכא חגיגה אמר שמואל כשהפכן ור"י אמר כו'. בס' מראה כהן הק' לשמואל ור"י ממתני' דבסמוך גבי חזר קומצה לתוכה. והשתא הא הוי חגיגה א"ו דמב"מ א"ת. וי"ל דאין זה הוכחה לאימורין דש"ה דגלי קרא דגז"ש דהקטרה. ועוד נראה דגבי מנחה לא איכפת לן בחגיגה דדוקא גבי אימורין כתב קרא על העליה כפרש"י אבל גבי מנחה לא כתב קרא דלפסול ואדרבה גלי קרא דאין שיריים מבטלין לקומץ וה"ה דאין הולכין:

דף קיג ע"א גמ' מר סבר ירד מבול לא"י. פי' ומש"ה חיים לקבר התהום. וק"ל הא דין זה הוא מתורת אהל במטמא המת אע"פ שאינו נוגע וא"כ אמאי איכא למיחש לזה גבי עצמות מתי המבול הא ה"ל קבר שלפני הדבור וקי"ל שאינו מטמא באהל ואפי' במגע ובמשא לא היה מטמא אי לא רבוי' קרא וכדאמר ר"ל בנזיר (דף נ"ד) או בקבר לרבות קבר שלפני הדבור. ופי' התוס' שם ובס"פ חוקת (דף נ"ח) דלא רבויי קרא רק לטומאת מגע ולא לאהל והיינו משום קבר שלפני הדבור באהל דהיינו אותן שמתו קודם. וא"כ אין דין טומאה אהל כלל במתי מבול: שם א"ר ס בריה דרב יהושע מעלה עשו בפרה. וק"ל דהכתי תקשי הא דתנן התם דכל הבית והעזרות היו חלולים מפני קבר התהום. וי"ל דהתם נמי י"ל שהיה מפני מעלת הפרה: ע"ב רש"י ד"ה שמגעת עבירה מפני שאינן מרחמין על הבריות כו'. משמע דאם היו מרחמין על הבריות היו מושבין ג' דרי והוא עפמ"ש במדרש שו"ט בתהלים ק"ג א"ר יוחנן החסד מעולם ועד עולם והצדקה עד ג' דורות שנא' וחסד ה' וגו' וצדקתו לבני בנים. והא דזוכין כלל לעבירות בני דגל איתא בשבת (דף ק"ט) מפני שמכבדין את התורה וזה אינו מספיק לג' דורות רק זכות הצדקה. וז"ש בגלוהי שבת דהי' לא גא בנו בא ג"כ אא"כ מרחם על הבריות מהני לג"כ אבל לא זכות תורה אף גבי ר' חייא: תוס' ד"ה שאין ראוין כו' דאפי' תמים נמי קרי אינו ראוי כו' דהא פרת חטאת תמימה היא וקרי לה אינה ראוי. ונראה שאין זו ראיה דפרת חטאת לא קיימא למזבח אבל מתפיס תמימים לבדק הבית קיימא למזבח וכדאמרי' בסוף תמורה דכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח ונמכרים לצרכי עולות ושלמים: ד"ה יצאו קדשי בד"ה. בל"א פי' בקונט' דממעט אפי' התמימים כו' וא"ת מ"ש קדשי בד"ה תמימים כו' דאין יוצאין מידי מזבח. הרב מל"מ בפ"ה מהל' ערכין כתב שאינו יודע מה הקשו לרש"י דלחייב משום שאינן יוצאין מידי מזבח הא ז"א אלא מדרבנן כמ"ש בעצמן לעיל (דף כ"ט). ויש לי לפרש ולכוון דבריהם לנכון דאזלי בשיטתן בגיטין (דף נ"ה ע"ב) הא דאמר התם גבי גנב והקדיש וא"כ טבח בחוץ שענוש כרת מדבריהם ומפרש בעל ידי דבריהם בא לו הכרת דאוקמוה רבנן ברשותיה דגנב שיוכל להקדישה ויתחייב עלה כשישחטנה בחוץ. וכתבו שם התוס' בד"ה כי היכי דליתחייב עלה פי' בקונט' דקנסוהו רבנן וקשה דמי לא עסקינן דאפי' שחטה אחר כחון חייב אלא כיון דאוקמוה רבנן ברשותיה דגנב לענין כפרה כבלא נודעה לרבים משום שלא יהיו כהנים עצבים כדאיתא התם ממילא חייב השוחטן בחוץ ע"כ. ולפ"ז שפיר כתבו כאן דיש לחייב השוחט קדשי בד"ה התמימים בחוץ משום שא"י מידי מזבח אע"ג דז"א אלא תקנת חכמים דכה"ג יוכל לבוא מחמת תקנת חכמים דכיון שתקנו שא"י מידי מזבח ממילא יש לחייב השוחטן בחוץ. והיינו שהקשו לפרש"י כאן כמו שהקשו בגיטין. ומיהו גם פרש"י כאן י"ל לשיטתו בגיטין דס"ל שאין לחייב כרת לשוחט קדשים בחוץ מחמת תקנת חכמים ורק לגנב עצמו חייבוהו מטעם קנס. ולכך סבר ג"כ כאן דאין לחייב לשוחט בחוץ קדשי בד"ה אפי' תמימים שא"י מידי מזבח רק מתקנת חכמים:

דף קיד ע"ב רש"י ד"ה היתר במה לחבירו כו' ה"ק יכול אף בשעת שהוא מותר בבמה כגון קודם חצות וכך פי' הה"ס. ולכאורה אתיא למ"ד לעיל בפ"ק דכשר ביו"ד שלא לשמו בשחרית דלמ"ד דפסול פשיטא דפטור וכ"נ דעת הרמב"ם שהשמיט הא דקודם חצות פטור והלח"מ נדחק בזה ולפמ"ש א"ש. אך אין זה מוכרח דאפשר אף מ"ד דפסול אינו אלא במזבח שראוי לפסח אחר חצות וה"ל כזמנו בפסול שלא לשמו אבל בבמה שאינו ראוי לפסח אחר חצות כשר שלא לשמו קודם חצות כמו שאינו זמנו כיון שאין זה מקומו לפסח ה"ל כמו שאינו זמנו: תוס' ד"ה היתר כו' או במה יש טעם אחר. עיין בסוגיא שם במעילה (דף י"ב ע"א) דיליף מבע"מ:

דף קטז ע"א גמ' זכרים ונקבות תמימין. עי' ע"ז (דף כ"ד ע"ב) ובירושלמי פ"א דמגילה: ע"ב תוס' ד"ה אסור כו' תימה לר' יוסי דקדשי עובדי כוכבים השוחטן בחוץ חייב לא ה"ל למיתני לשון אסור דחייב כרת. ועיין מה שתירצו. ולי נראה דשפיר נקט לשון אסור אליבא דכ"ע והוא דאי' בספרי פ' ראה בפסוק השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום עולותיך ולא עולת עובדי כוכבים דברי ר"ש ר"י אומר ולא עולת עובדי כוכבים שהקדישו בחוצה לארץ. וא"כ לר' יוסי נמי דמחייב בקדשי עובדי כוכבים ע"כ דרים מיעוטא דעולותיך ולא של עובדי כוכבים לחו"ל. ולפ"ז י"ל דהכא דנקט לשון אסור ולא לשון חיוב הוא משום קדשי עובדי כוכבים של חו"ל דליכא בהו שום חיוב בשום עבודה מדאורייתא דהא מיעטינהו קרא והפ"ה אסור לסייען מדרבנן דגזור אטו קדשי עובדי כוכבים דבא"י דאיכא חיובא דאורייתא:

דף קיז ע"א תוס' ד"ה והתורה כו' אע"ג דהך סוגיא כר"ש והך דשבת לר' יהודה כו'. ולפמ"ש בצל"ח בפסחים א"ש הך דשבת גם לר"ש דאיהו נמי דריש כן לאסור מצורע בעיר מוקפת חומה והא דאמר דאתי לנתקו לעשה הוא מחוץ למחנה מושבו והתם פליג על ר"י. והא דפסק הרמב"ם כר"י אע"ג דר"ת ס"ל כר"ש דר"ל ס"ל כר"י: תוס' ד"ה ר"ש כו' אפי' העולות הקבוע להם זמן כגון שעירי הרגלים לא קרבו לר"ש כדמסיק לקמן. והיינו אברייתא דתני תנא קמיה דרב אדא ב"א אין בין במה גדולה לקטנה כו'. וק"ל דהא דר"ש נ"ל הכי דאיהו אמר במנחות (דף מ"ה ע"ב) שכל האמור בתו"כ אינו קרב במדבר וכל האמור בחומש הפקודים קרב במדבר ומשבאו לארץ קרבו אלו ואלו וא"כ שעירי הרגלים שאמור בחומש הפקודים קרבו במדבר וכ"ש בגלגל שבאו לארץ וכן בשלמי עצרת שנאמר בת"כ משמע שקרבו מיהא בגלגל משבאו לארץ. ועוד ק"ל מהסיא דמנחות הא דלקמן (דף קי"ח) דטעמא דר"ש דיליף מדכתיב ויעשו את הפסח בגלגל פשיטא כו' וע"כ היינו כמ"ד דדריש מושב דגבי פסח בכ"מ שאתם יושבים משמע דאילו למ"ד דמשמע לאחר ירושה וישיבה ע"כ אצטריך לגופיה שעשו פסח בגלגל שלא מה"ד וכ"כ המ"ל ריש הל' ק"פ בהדיא ואילו במנחות שם כתבו התוס' דר"ש ס"ל כמ"ד לאחר ירושה וצ"ע: ע"ב תוס' ד"ה ר"ש כו' בהג"ה לא קרבו צבור באהל מועד בנוב וגבעון. עיין יומא (דף כ"ז ע"ב):

דף קכ ע"א גמ' איתמר שחיטת לילה בבמת יחיד. עיין תוס' לעיל (דף י"ב) חולין (דף פ"א): שם מומין וזמן בגדולה וקטנה. עיין בכורות (דף י"ד ע"ב): סליק

הגהות והדושים על מסכת זבחים מאת הגאון והגו' מוהר"ר יצחק אייזיק חבר זצ"ל.

דף ה ע"א תוס' ד"ה יוכיח. אע"ג כו'. נ"ב פי' לכך לא קאמר הש"ס מה להצד השוה שכן ישנם בנדבת צבור:

דף ו ע"א תוס' ד"ה דאי כו' ונראה כו'. נ"ב הוא תירוץ על קושיא ראשונה:

דף י ע"א תוס' סד"ה לא האמר כו' דלא דמי. נ"ב היינו משום דעיקר שינוי בעלים בזריקה:

דף יא ע"א תוס' ד"ה בא לעובדה כו' ומ"מ קשה למ"ד דלא בעי למד ומלמד קודש כצ"ל:

דף יב ע"א תוס' ד"ה יום להרצאה כו' דאם עלו לא ירדו מוכח התם. נ"ב ר"ל דאי אמרינן דמהוסר זמן אם עלו לא ירדו א"כ הא מוכח התם כו':

דף יד ע"ב תוס' ד"ה איבעיא כו' או פיגול פוסלת בה. נ"ב כאן צ"ל מ"ש א"כ או אם זר מוליך כו' עד ולהוליכה כהן וא"כ צ"ל ואי לא שמה הולכה כו' עד רגל דכהן וא"כ וקאמר ת"ש כו':

דף טז ע"א תוס' ד"ה ומה יושב כו' במורם מקדשים ובכור. נ"ב ר"ל קדשים קלים דהא אין ישיבה בעזרה:

דף יז ע"א תוס' ד"ה טבול יום כו' קרא אחרינא בפ' הערל. נ"ב ר"ל דקרא דפ' הערל מיירי בהדיא באכילת קדשים לכך לא ילפינן חילול עבודה משם אבל קרא דוטהרה מכלל כו' סתמא כתיב ומשמע דהכל נלמד שהיא טמאה בין בחילול עבודה בין באכילת קדשים. עי' צ"ק: בא"ד ועוד יש לומר דצריך קרא כו'. נ"ב צ"ל ועוד צריך לרבות טבול יום דמשמע אבל נתמא כו':

דף יח ע"א תוס' ד"ה אתיא כו' דדרשינן מינה חוקת עולם כו'. נ"ב צ"ל דדרשינן מינה אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם איצטריך משום חילול דאע"ג דממילא שמעינן נמי מיתה מדאיקרי זר מיהו לא כתיב ולעולם נפרשה כו':

דף כג ע"ב תוס' ד"ה אי נימא כו' מרצה בכהן ביחיד. נ"ב ר"ל בדיעבד ובעי' שלו הוא לכתחילה:

דף כד ע"ב תוס' ד"ה והרי זריקה כו' בשמאל פסולה והא דאמרינן. צ"ל ומהא דאמרינן: בא"ד חוזר ומלמד בהקישא אבל ר"ש. נ"ב מן תי' אבל ר"ש עד מהזאה לא ילפינן שייך לקמן: בא"ד מגז"ש דמצורע ילפינן לה. נ"ב כאן צ"ל והא דר"ש מכשיר בברייתא כו' עד לא ילפינן. וא"כ. וא"ת כו': בא"ד ולרבנן דכתיב בהו בזריקה. צ"ל דכתיב כהן בזריקה:

דף כו ע"ב תוס' ד"ה אמר כו' דבעינן נמי שיהא המחשבה במקום כו'. צ"ל שיהא במקום מבולם:

דף כז ע"א תוס' ד"ה יצא כו' וי"ל דמי בפיגולו כו'. נ"ב הוא תי' על קושיא ראשונה: שם סד"ה אלא דבר כו' לא דמיא להכא. נ"ב ר"ל דלא קשה מידי דבהו כתיב דשם משום דתי' בגמ' מיותר:

דף כח ע"א תוס' ד"ה להביא כו' ולא קאמר להביא אלא דבר כו'. צ"ל להביא הדבר שאינו מהג לגמרי אפי' בשלמים ומשום דמיירי כו':

דף לב ע"א תוס' ד"ה ובטמאים כו' ארוכה כ"כ אמה ואין לחוש כו'. נ"ב צ"ל אין לחוש בכך דהיטה כשירה בדיעבד קאמר ושמא יגעו כו'. ר"ל דבק"ק לא שייך כן גזירה שמא יגע כיון דסכין ארוך כ"כ אמה: ע"ב גמ' והוסרו לטומאתן הוהרו לזיבתן. נ"ב עי' בסוף פרק מי שמתו בהא דזב שראה קרי כו' והמשמשת שראתה נדה בפלוגתא דרש"י ורבנן וצ"ע: תוס' ד"ה ור' יוחנן כו' ולאו מלשון דרים כו'. נ"ב ר"ל דאביי לא דייק לה מקרא דזב ובא לפני ה' אל פתח כו' דמשמע דכ"ז שלא הביא כפרתו לא עייל דא"כ גם גבי נזיר נדרוש הכי אע"ג דלא הוי מחוסר כפורים אלא טעמא דאביי כיון דאיכא תרתי טב"י ומח"כ:

דף לג ע"א תד"ה סמיכת כו' דטעין סמיכ' דאורייתא משום ספיק'. נ"ב מכאן משמע קצת דשיטת התוס' כרשב"א דספיק' דאורייתא מה"ת לחומרא וא"כ בחנם מחק בס' צ"ק פי' דאורייתא ודו"ק:

דף לו ע"א תוס' ד"ה תרי קראי כו' בשם אינו דמפסח. צ"ל בשם אינו ענין דמפסח כו'. פירוש דמפסח לא ילפינן די"ל מה לפסח שכן פוסל שלא לשמה:

דף לז ע"א תוס' ד"ה תרי כו' שפיכה דר' יצחק קאמר. נ"ב ר"ל וא"כ היאך פירש"י מאן דאית ליה פלוגתא לית ליה פסח בשפיכה דילמא ס"ל כן ויליף לה מקודש הם עי' צ"ק: בא"ד בהדיא קדרים וכי פריך כו'. נ"ב צ"ל בהדיא קדרים ודוחק לומר דכי פריך הכא מנין לניתנין בזריקה כו' דאתא למעוטי הטאת דבאצבע כו' כצ"ל וקאי על מ"ש תוס' לעיל ועוד מדקתני בברייתא כו' ור"ל שדוחק לתרץ שניתנין בזריקה ר"ל הטאת ע"ש: ע"ב תד"ה שמעתי כו' משום פסח עצמו כו'. צ"ל משום דפסח עצמו לא קרב לא קרבה תמורתו ולישנא קמא דרבא דפ' מי שהיה טמא אפי' המיר בו לאחר שחיטה ולישנא בתרא היכא דהמיר קודם שחיטה דוקא וההוא לישנא לא קאי דאיתותב התם וקא קשה הא דדרשינן קודש הם אבכור ומעשר ופסח הם קרבים ואין תמורתן קריבה דלא הוי מענין אחד דגבי פסחים אם המיר בפסח עצמו שקרב לשם פסח תמורתו נמי קריבה דאם איתא דלא קרב אמאי איתותב התם לשון שני של רבא מדדרשינן הוא קרב ואין תמורתו קריבה לימא דברייתא בהכי מיירי הוא קרב כלומר פסח קרב ואין תמורתו קריבה כשהוא מימר בפסח דחזי ועוד דרשינן התם אם כשב כו'. כצ"ל:

דף לט ע"א תוס' ד"ה הא מני כו' וכזה לא היה מוקשה כו'. צ"ל לא היה מקשה שלא מצינו שום תנא דסובר כו': ד"ה ועשה לפר כו' מנא לי' לכפול בהזאות לכך נראה כו'. צ"ל לכפול בהזאות וי"ל דמסתברא דועשה לכפול בהזאות אתי ומלי נמי קאי אמתן ד' לכפול בהזאות דועשה לכפול כל מה דאמור בענין אתי אבל לא לומר דועשה למתן ד' אתיא דועשה לא משמע להוסיף בפר העלם על שתי המתנות כו'. כצ"ל: ע"ב בד"ה לפר זה כו' וי"ל דאיצטריך וכלה ס'. נ"ב והוא תי' גם על קושיא א' דכיון דאיתא בפר יוה"כ מה דליתא בפר העלם ע"כ פר יוה"כ אהקש לפר העלם ולא פר העלם ליוה"כ:

דף מ ע"א תוס' ד"ה מתן ד' כו' מראה לי דאתת דכתיבה. צ"ל דאתת כתיבה בעלמא ומינה לא נילף למתן בשתים כשתים. ור"ל דקרנות כתיב חסר ולא משמע רק א' ורק ר"ש ס"ל יש אם למקרא ולכן לא יליף ב' נתינות מא' דכתיבה: ע"ב תוס' (בנמלע"ד) ד"ה לא נצרכה כו' בשעירי ע"ז מנין דמפר העלם כו'. צ"ל מנין למילף מפר העלם ולמאי כמאן דכתב כו':

דף מב ע"א תוס' ד"ה מאן חכמים ר' אליעזר היא ואמרי' כו'. צ"ל ר"א היא ומקילין טפי לענין פיגול דהא אפילו למ"ד דמחייב אכזית קומץ בחוץ ואילו פיגול אפילו בקומץ שלם כו'. כצ"ל:

דף מח ע"ב תוס' ד"ה מה לבן כו' וי"ל דהתם דכל דינו כו'. צ"ל דהתם שכל הזבחים דינם בכבן כו'. ר"ל לכך ליכא למעוטי בפרכא כל דהו:

בא"ד ול"נ כיון כו'. צ"ל ועוד נ"ל כיון כו':

דף מט ע"א תוס' ד"ה פסח כו' כדמשמע בבכורות מדמצריך קרא כו'. צ"ל והא דמצריך קרא כו' ר"ל א"כ משמע דהוי ספק. עי' צ"ק:

דף נ ע"א תוס' ד"ה מה להלן כו' ודבר הלמד בהוקש כו'. צ"ל ולא הוי דבר הלמד בהיקש כו' דמשמע אין זה היקש כו'. כצ"ל:

דף נא ע"ב תוס' ד"ה תן לה כו' הך דרשה דלעיל כו'. צ"ל הך דרשה לעיל על ר' ישמעאל דפליגי שהרי אית ליה הך דרשה וקרא דלעיל לייתי על ר' עקיבא דהכא. כצ"ל:

דף נז ע"ב תוס' סד"ה היינו כו' דלהוו כחלות של תרומה. צ"ל דלהוו כל הד כחלות של תרומה:

דף נח ע"א תד"ה מבוך כו' ואע"ג דכתיב לפני ה' וא"כ לפני ה' למה לי ונראה כו'. כצ"ל:

דף נט ע"א תוס' ד"ה עד כו'. והסיא דפ"ק דע"ז יש לייסב כפרש"י דפריך אקדשי בד"ה ובחטי מחטו וליסווייה גיסטרא ומשני נראה כמטיל מום דאסור גזירה אטו קדשי מזבח וכן פירש רבינו הקדוש דמדרבנן אסור להטיל בהם מום גזירה אטו קדשי מזבח כדאמרי' בראשית הגז דקדשי בד"ה אסורים בגיזה ועבודה גזירה אטו קדשי מזבח וא"ת מ"ט כו'. כצ"ל: ע"ב תוס' ד"ה ואומר כו' ומיהו בסמוך כו'. צ"ל ומיהו הא לא קשיא דכיון דאליבא דרב קיימא דאיהו תני במתניתין צריך למעט אע"ג דאין לו צורת הפתח כדאמר התם ומאי טעמא כי פריך בסמוך ור' יהודה מפתחו של אולם גמר והכן כו' ולא משני שאני פתחו של אולם דהו"ל צורת הפתח כיון דאליבא דרב קיימא לא משני הכי ועוד דשער כו' כצ"ל:

דף סד ע"א תוס' ד"ה שירי כו' דבעי קרן מזרחית דרומית. צ"ל מערבית דרומית: שם ד"ה מפני כו' ואין לומר משום כו'. צ"ל ויש לומר משום דכל דמים טעונים קרן כדאמרינן לעיל גבי מודה ר"י בדמים דפריך נשקלי' ונישפוך אדובתא ואי אין כל דמים טעונים קרן מאי קשיא לי'. כצ"ל:

דף סט ע"א תוס' ד"ה ואין דנין כו' ושחיטת חולין בפנים מהשחיטת חולין טריפה בחוץ ילפינן וא"ת אם כן כו'. כצ"ל:

דף עג ע"א תוס' ד"ה ר"מ אומר כו' לא בטלה קדושת הארץ והכא לר' יהושע דליתרא קלישות בטלה לר"מ והיינו כו'. כצ"ל:

דף עד ע"ב תוס' ד"ה והא בעי כו' וא"ת ולוקמה דהוי כערל וטמא. כצ"ל. ופי' כיון דא"ה בענין אחר כמו ערל וטמא דמשום הך טעמא הוי ע"ש:

דף עו ע"א תוס' ד"ה למחרת וכו' ומיטמא למתים לאחר ע"ד יום. נ"ב פי' ז' לטומאה ל' לטהרה וא"כ מספקינן שמא מוחלט היה ואלו ב' הם לתגלחת מצורע וא"כ ז' לטומאה ול' לנזירות טהרה:

דף פ ע"א תוס' סד"ה בתערובת כו' מדקתני והתחתונים עלו לו. צ"ל מדקתני אלו ואלו עלו לו: ע"ב תד"ה כגון שנתערבו כו' בשיעור האחד ועוד אמאי. נ"ב צ"ל האחד ועוד. ועוד אמאי כו': בא"ד מדם הפסולין ושיריים אלא כו'. נ"ב צ"ל ושיריים מן הכשירים אלא כו'. ור"ל שנותן כל הדם בשביל תחילת הזריקה ושיריים לא מעכבי ודו"ק:

דף פד ע"ב תוס' ד"ה ומיהא כו' והביאה רובע ונרבע דיאכתי. נ"ב ר"ל משום דפי' משכה אדם אוסר דבר שאינו שלו: בא"ד בהוויתן הן קדושים מה אמר כו'. צ"ל קדושים וגם משום הך אמר כו':

בא"ד י"ל דמקדישין בבטן. נ"ב ר"ל דיוצא דופן וכלאים דידע ואפ"ה אקדשי' לכך חלה קדושת פה בבטן אמו משא"כ בע"מ דלא ידע ואין דעתו עליו:

דף פו ע"א גמ' אמר ר"ז לא שנו כו'. נ"ב בצ"ק גורס פי' אפי' הכ בראש המזבח ירדו א"כ זירא ל"ש אלא כו' פירשו לא יעלו אמר רבה כו' ור"ז קאי אברייתא ורבה קאי אמתני'. ע"ש עוד גירסא אחרת: ע"ב תוס' ד"ה והאיו כו' כפי' רש"י שלא היו מסלקין אותם. צ"ל מסלקין אלא אותם כו':

דף צ ע"א תוס' ד"ה חטאת בהמה כו' הבאה לשם חטאת. צ"ל הבאה עם חטאת ולשם חטאת. פי' שיקרא שם חטאת בתחילה:

דף צד ע"א תוס' ד"ה מנין לרבות כו' וי"ל דאע"ג דמקבל טומאה במחשבה כאן דלא מחשבת שיהיה ליישבה כו'. כצ"ל:

דף צז ע"ב תוס' ד"ה ניתי עשה כו' ומיהו קשה דכי הוי לילה כו'. נ"ב ר"ל דבלילה מיד אף דהוי נותר מ"מ כיון דלאו זמן שריפתו הוא לית בי' כרת וא"כ ליתי עשה ולדחי ל"ת:

דף צט ע"א תוס' ד"ה והרי כו' אוכל בקדשים הילכך מפני אינו חולק ואכתי תיקשי לי' מבעל מום כדפריך בסמוך ומפני רבייה קרא. כצ"ל: ע"ב תוס' (בנמלע"ד) סד"ה מדבר המטמאתי כו' כל דבר בא גו עושה עכשיו כלום ועושה אחרי כן לקודש כו'. כצ"ל: ד"ה אמר ר"ח כו' א"כ היכי דייק מיניה כו'. נ"ב ר"ל היכא דייק ר"ש וקאמר לר"י דהוא דרבנן תדע שהרי אונן טובל ואוכל פסחו לערב כו':

דף קו ע"א תוס' סד"ה מניין לזובח כו' הוה מייתר לן לאזהרה אמחשב מעבודה לעבודה דמהשתחואה כו'. כצ"ל: ע"ב גמ' אתא לקמי' דרבא. נ"ב נ"ע דהרי ביום שמת רבה נולד רב אשי וא"כ איך יתכן שאחר שהקשה לרב אשי אתא לקמיה דרבה:

דף קי ע"ב תד"ה איסתייעתי' כו' מכלל דקסבר ר"ל אין שיעור למים כו'. נ"ב ר"ל ומכאן משמע דלמסקנא גם מנחם ס"ל דלא בעי ג' לוגין לפי פי' הי"מ הנ"ל ולכן פי' התוס' דמה דאמר שם לטעמי' כו' קאי על קושיות ר"ל ולמסקנא גם ר' מנחם ור"ל ס"ל דלא בעי ג' לוגין כו' ע"ש בתוס' ודו"ק:

דף קיב ע"א תוס' ד"ה הא מני כו' ואבודה בחוץ וקשה כו'. נ"ב ע"ש דלאותו מ"ד לא פליגי אלא בבא לימלך היאך אומרים לו דלר' אומרים לו לך שתכפר באחרת אבודה כו' וא"כ לא שייך כאן פלוגתא:

דף קיז ע"ב תוס' ד"ה ורבנן כו' לימא דמנחה קריבה כו'. נ"ב ר"ל ועוד נ"ל דאין לחלק בדרשא דזבחים ולא מנחות בין במת צבור לבמת יחיד וא"כ גם לר' יהודה אין לחלק ודו"ק:

דף קכ ע"א גמ' מילתא דפשיטא ליה לרבה כו'. נ"ב צ"ל דר' ינאי ס"ל דלא כר"א דאם הכניסה לפנים דקלטום מחיצות ורק מבעי' ליה אם עולה למזבח מהו ולא מיירי שאח"כ הוציא לחוץ ומיירי ג"כ שתחילת שחטה בבמת יחיד והשתא דומה ממש להא דרבה ורש"י ולא שייך כאן הדיחוי דדחי בתחילה ע"כ לא קאמר כו'. ועיין צ"ק בביאור דברי התוס' ד"ה בעי רב אדא ודו"ק היטב:

בפסקי תוספות ס"פ דם חטאת בסי' ס"ט. אם אי אפשר כו'. נ"ב עי' בתוס' דף ל"ז ע"ב בד"ה והחד. ונראה מכ"ן דחסר שם בתוס' אבל צ"ע דהא אפשר לקיים העשה בלא עקירת הלאו א"כ אפילו הוי בעידנא כו' לא עקרינן כדאיתא במס' נזיר וצ"ע: סליק

חשק שלמה למסכת זבחים

מאת הג״מ שלמה הכהן שליט״א מו״ץ בווילנא

דף ב ע״א במשנה כפסח בזמנו. נ״ב נראה דמתני׳ ר׳ יהושע היא דס״ל לקמן דף י״א ע״ב דאם שחטו שלא לשמו קודם חצות כשר דאילו לבן בתירא גם הא איכא קודם חצות דלא הוה זמנו לענין לשמו [דהא מסקינן שם דף י״ב דפליגי היה בן בתירא בפסח ששחטו שחרית בין לשמו ובין שלא לשמו] ואעפ״כ אם שחטו שלא לשמו פסול אלא ע״כ ר״י היא וזהו דפירש רש״י והרע״ב ז״ל הכא דזמנו ר״ל אחר חצות ואף דהרע״ב בעצמו פסק במשנה ב׳ כבן בתירא וע״כ משום דהך משנה ע״כ דלא כבן בתירא וזה דלא כדברי התוס׳ יו״ט כאן בד״ה הפסח ע״ש ודו״ק: **שם** והחטאת בכל זמן. נ״ב לכאורה קשה פשיטא דבכל זמן פסול הא חטאת כולי שתא זמניה הוא ונראה דמיירי בחטאות הציבור כגון שעירי הרגלים ור״ח ושעיר החיצון של מוסף יוה״כ דעבר הרגל ולא הקריבו דהא לאו זמנו הוא וקמ״ל דמ״מ פסול הוא אם שחטו שלא לשמו דהא עדיין עומד לחטאת דיכול להקריבו לרגל אחר ואפילו בשעיר החיצון של מוסף יוה״כ יכול להקריבו ברגל משום דחד כפרה היא דכולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו וכדתנן בריש שבועות ואף לפי מש״כ הרמב״ם והרע״ב ז״ל בפי׳ המשניות כאן דבקרבנות ציבור לא מיפסל במחשבה כלל משום דהשחיטה מוסכתן למה שהן נראה דהם לא מיירי רק בעולות ציבור כיון דאף בקרבן יחיד הקרבן כשר רק דלא עלו לשם חובה וגזה אמרי׳ דבציבור עלו לשם חובה וכן משמע להדיא מלשונם ז״ל ובזה נסתלק מה שתמה עליהם הגרע״א ז״ל בגליון המשניות כאן מהש״ס דלקמן ד״ד די״ל דהגמ׳ מיירי שם בחטאות ודו״ק. ועוד נ״ל דהכא בחטאות יחיד משכחת לה שלא בזמנו כגון דהוי מחוסר זמן בבעלים כמו בחטאת נזיר ומצורע ששחטו קודם זמנן מ״מ פסול אם שחטו שלא לשמו והטעם דלא דמי לפסח דשלא בזמנו לא מקרי פסח כלל רק שלמים משא״כ חטאת גם קודם זמנו הוי חטאת רק דהוי מחוסר זמן ודו״ק: **שם** במשנה ר״א אומר אף האשם הפסח בזמנו והחטאת והאשם בכל זמן. נ״ב לכאורה תמוה דמאי הוצרך לסיים בד׳ ר״א דהפסח בזמנו וכו׳ דפשיטא דבזה לא פליג את״ק כלל ונראה דהנה לקמן בברייתא דף י׳ איתא דבתחילה היה למד ר״א דאשם פסול שלא לשמו במה הצד מפסח וחטאת ע״ש וא״כ י״ל קצת דזהו דמסיים כאן הפסח בזמנו וכו׳ כלומר דמינייהו יליף ר״א לאשם ולהמסקנא שם דיליף מהקישא דכתיב את האשם י״ל איפכא דקמ״ל דלא נימא דלמד במה הצד וא״כ א״א לתת עליו אלא חומר שבנוהג בבניהם וכמו שכ׳ התוס׳ בב״ק דף ד׳ ע״ב וכיון בפסח אינו פסול רק בזמנו גם אשם אינו פסול רק בזמנו אבל במחוסר זמן בבעלים כגון אשם נזיר ואשם מצורע ששחטן קודם זמנן הו״א דכשר קמ״ל דאף דהפסח בזמנו והחטאת בכל זמן מ״מ גם האשם פסול בכל זמן משום דאיתקש לחטאת ובזה י״ל קצת מה שהקשו התוס׳ לקמן דף נ״ה ד״ה מה דלר״א יהא שלמי ציבור פסולין שלא לשמן דהא איתקשו לחטאת ע״ש ולהנ״ל י״ל דהתנא לא לייתר כאן דמשו״ה לא פסל ר״א רק האשם משום די״ל לדמותו לחטאת לגמרי לענין שלא לשמו אבל בכבשי עצרת דלאחר חג שבועות תו אינן דהויין לשלמי ציבור דהא לעצרת דשנה הבאה יפסל משום עברה שנתו ולא מפסלי בכל זמן משום שלא לשמו ולפיכך לא מקשינן להו לחטאת כלל לענין שלא לשמו ודו״ק: **שם** ק״ק ששחטן לשם קדשים קלים פסולין. נ״ב קצת קשה דבק״ק גופייהו משכחת לה גבוה ונמוך דהא לקמן בריש פרק כל התדיר תנן דכל המקודש מחבירו קודם את חבירו ומפרש דם חטאת קודם לדם עולה וכו׳ אברי עולה קודם לאימורי חטאת וכו׳ ואיבעיא לן התם בגמ׳ דף פ״ט בדם עולה אי קדים לדם אשם משום דקאתי מכח כליל ע״ש וא״כ דם עולה שזרק לשם אשם יהא פסול משום דהוה נמוך ואולי דקרא דלא יחללו את קדשי בנ״י דנפק״ל מיניה דבנמוך מהן מתחללין לא איירי רק בעבודה ראשונה דהיינו בשחיטה ובחיים כל ק״ק קדושתן שוה ובזה ניחא נמי הא דצריך קרא בחטאת דפסולה שלא לשמה לשמעון אחי עזריה ולא נפקא מקרא דלא יחללו דהא חטאת מקודש יותר מעולה והבן לפי מש״כ ניחא שפיר ובחידושי הארכתי בזה בעז״ה ובלא״ה ניחא הא דצריך קרא בחטאת דכ״מ לענין שינוי בעלים דפסול דלא נפקא מלא יחללו וק״ל:

דף ה ע״ב אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם וכו׳ בעין משפט מיימון בפ״ד מהל׳ פסולי המוקדשין הלכה ט״ו. נ״ב וע״ש ברמב״ם דאדרבה שפסק דלא כרב הונא דהכא דדוקא בשחט בהדיא לשם עולה כשר אבל בסתמא לא והוא כמסקנת הגמ׳ בפסחים דף ע״ג ע״ב וכמש״כ הכ״מ שם ע״ש וע״ע בלח״מ שם:

דף ח ע״ב בתוס׳ ד״ה הנח״ה ומיהו איכא למ״ד בסו״פ אלו דברים דבעי עקירה. נ״ב וכ״כ התוס׳ עוד בפסחים ס״ד ע״א ד״ה טעמא דלמ״ד דלא בעי עקירה גם בשחטו לשמו כשר אם שחטו לאחר זמנו [ודלא כגי׳ רש״י ז״ל שם דמוכח להיפך] וכן מוכח לפע״ד מהש״ס דסו״פ אלו דברים דף ע״ג ע״א מהא דמקשה שם הלא אי אמרת לא בעי עקירה ע״ש ודו״ק ומדברי הרמב״ם בפט״ו מהל׳ פסולי המוקדשין הלכה י״ב משמע קצת דאינו פסול לשמו רק בי״ד קודם חצות משום דאז הוא זמן פסח ולפיכך פסול משום שלא נשחט בין הערבים וקצ״ע דהא למ״ד דבעי עקירה גם לאחר זמנו פסול אם נשחט לשמו ומדבריו ז״ל בפ״ד מה׳ ק״פ ה״ג משמע דס״ל כמ״ד דבעי עקירה [ומה שכתב שם בפט״ו מה׳ פסולי המוקדשין דהפסח שעברה שנתו ושחט בזמנו לשם פסח כשר זה אתי לד״ה אפילו למ״ד דבעי עקירה וכמש״כ התוס׳ בפסחים ס״ג ע״ב ד״ה ור״י דעברה שנתו היינו עקירתו ע״ש] ובחידושי הארכתי בזה בעז״ה:

דף יג ע״א בגמ׳ מבשר זבח שלמים. צ״ל שלמיו ביום השלישי לא ירצה: **ברש״י** ד״ה מה להלן דכתיב אשר מלא את ידם. נ״ב תיבת את ט״ס הוא וצ״ל אשר מלא ידם והוא קרא במדבר ג׳ פסוק ג׳: **ע״ב** בגמ׳ שמעתי שטבילת אצבע מפגלת בחטאות הפנימיות ונרשם בעין משפט דכ״ה ברמב״ם בפי״ז מהל׳ פסולי המוקדשין הלכה ג׳. נ״ב לכאורה נראה דהרמב״ם מפרש דמיירי שטבל אצבעו בחוץ ע״מ להקטיר אימורים למחר או לשפוך שירים למחר אבל בטבל בפנים בוודאי לא פיגל דהא הוא ז״ל בעצמו פסק [שם בהלכה ו׳] כר״א משום ר׳ יוסי דס״ל לקמן דף מ״ד דאם היה עומד בפנים ואמר הריני מזה וכו׳ לא פיגל ואכן א״כ קשה לקמן בסמוך דמייתי תרי ברייתות דפליגי אי טבילת אצבע מפגלת ודחיק לאוקמא דפליגי בפלוגתא דר״ש ורבנן ולפי הנ״ל ה״מ לתרץ דהך ברייתא דס״ל דלא פיגל מיירי בטבל בפנים כדרכו ולא פליגי כלל או דתרוייהו מיירי בטבל בפנים ופליגי בפלוגתא דר״א משום ר״י הנ״ל ורבנן ועוד דאם איתא לא הוי להרמב״ם לסתומי כ״כ ולכן נ״ל דהא דאמרינן דפיגל בעבודה שבפנים לא פיגל היינו בהזאה דמעכב בפנים אבל טבילת אצבע כיון דכשר גם בחוץ שפיר מהני ביה מחשבת פיגול דמקרי עבודת חוץ ובחידושי הארכתי בזה:

דף טו ע״ב בתוס׳ ד״ה טבול יום אא״כ תני טמא וזו וא״ל קתני וכו׳. נ״ב ולולא דבריהם ז״ל הייתי אומר דטובא קמ״ל דבריפא י״ל דמיירי בקרבן ציבור דדוחה טומאה ומ״מ בטומאה היוצא עליו מגופו לא וקמ״ל דאפילו טבול יום או במחוסר כיפורים דזב כזב דמי ופסול אפילו בקרבן ציבור אבל טומאת מת דהותרה בקרבן ציבור הו״א דאפילו ביחיד נמי מרצה בדיעבד וכמו דס״ל לזקני דרום בטמא מת לקמן דף כ״ג קמ״ל דאפילו טמא מת בקרבן יחיד נמי מחלל עבודה ודלא כזקני דרום וק״ל:

דף יט ע״ב בגמ׳ היה עומד ומקריב וכו׳ ואפילו מכאן ועד עשרה ימים א״צ לקדש. נ״ב לכאורה תמוה דהא א״א לג׳ ימים בלא שינה ושינה נמי מועלת בקידוש ידים ורגלים וכדאיתא בירושלמי דיומא פ״ג הלכה ב׳ ע״ש ואולי דעד עשרה ימים לאו דווקא ולישנא בעלמא קא נקיט דהא בלא״ה א״א ג׳ ימים בלא הטלת מים וכל המטיל מים צריך קידוש ידים ורגלים אלא וודאי דלאו דווקא ושוב ראיתי בתוספתא דמנחות פ״א הגי׳ אפילו מכאן ועד ג׳ ימים וגי׳ זו נראה עיקר די״ל דר״ל עד ולא עד בכלל ודו״ק:

דף כה ע״ב בגמ׳ איתביה אביי ר״י אומר כל הזבחים שבתורה וכו׳ או כזית חלב זורק את הדם. נ״ב לכאורה תמוה הא ע״כ ר״י אשאר זבחים קאי ולא אפסח דבפסח וודאי בעינן דישתייר בשר דווקא ויהא כזית לכל אחד ואחד מהמנויים ואי לאו אינו זורק את הדם דמתחילתו לא בא אלא לאכילה וא״כ אפשר דתמיד נמי בעינן בשעת זריקה משום דכתיב יהיה ומאי מקשה משאר זבחים אפסח דילמא פסח שאני דכתיב ביה יהי׳ ונראה דט״ס נפל בגמ׳ ועיקר הקושיא מסיפא דתוספתא דזבחים שם דמסיים גם ר׳ יהושע ובפסח אם יש כזית לכל אחד ואחד יזרוק ואם לאו לא יזרוק ע״כ והרי דס״ל לר״י בפסח גופא אם נשתייר כזית בשר ומקשה הש״ס מפסח אפסח וא״ש:

דף כו ע״א בתוס׳ ד״ה ש״מ ואין לפרש דמיירי הכא להתחייב עליו משום דם קודש שפירש מן האבר דפשיטא דשרי באכילה וכו׳. נ״ב ומיהו מד׳ הרשב״א ז״ל בתוה״ב הארוך בית ג׳ ריש שער ג׳ משמע בהדיא דמפרש לענין להתחייב מלקות משום דם קודש שפירש מן האבר ומביא מזה ראיה דדם האברים שלא פירש מותר דהא מסקינן דלמא משום שמנונית ע״ש: **ע״ב** בגמ׳ אמר שמואל פסול בשר אבל בעלים נתכפרו. נ״ב יש להסתפק בפסח שנתן את הדם שלא כנגד היסוד אי ג״כ הבשר פסול כמו בשאר זבחים או דלמא דפסח שאני כיון דעיקרו לא בא אלא לאכילה ואם נטמא הבשר קודם זריקה וזרק לא הורצה וכמבואר בפסחים דף ע״ח אליבא דרבנן דקיי״ל כוותייהו ע״ש ואם נימא דפסול בשר גם בעלים לא נתכפרו ממילא גם הבשר כשר דהא בהדיא ילפינן מקרא דכיון שהגיע דם למזבח מכפר או די״ל לאידך גיסא דבפסח גם הבעלים לא נתכפרו וצריך להביא פסח אחר וקרא דואני נתתיו לכם על המזבח לכפר מתוקם בשאר זבחים לבר מפסח וקרא נמי דייק הכי מדכתיב לכפר אלמא דאיירי בזבחים דבאין לכפר ובמק״א יבואר מזה באריכות אי״ה:

דף כז ע״ב ברש״י הא רצפה בבנין אבנים שלא נמשח וכו׳. נ״ב ואף דמזבח העולה שעשה משה נמשח בשמן המשחה כמו בשאר כלים כמבואר בכתוב בפ׳ פקודי מ״מ הש״ס בוודאי מיירי במזבח אבנים שעשה שלמה או במזבח שעשו בבית שני והן לא נמשחו אבל מזבח הקטורת לא עשו אחר בימי שלמה רק הקריבו על של משה והוא היה נמשח ומיהו בימי בית שני אני מסתפק אם היו מקריבין ג״כ על של משה או דעשו מזבח הזהב אחר אך לפי זה היכי פסק ואמר והפנימי בין ראוי לו בין שאין ראוי לו והא בימי בית שני כבר נגנז שמן המשחה ולא נמשח אבל באמת יש לתמוה על רש״י ז״ל דלמאי הוצרך לטעמא דמשיחה הא ברייתא ערוכה בש״ס בשבועות דף טו וביומא י״ב דכל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן מכאן ואילך עבודתן מחנכתן הרי דלדורות נתקדשו כל הכלים שלא במשיחה ועוד דאם העיקר תלוי במשיחה א״כ היכי ילפינן מקרא לקמן בר״פ המזבח מקדש דאין המזבח מקדש רק הראוי לו והרי מזבח העולה של משה נמשח כשאר הכלים ודוחק לומר דקרא לא אתי למעוטי רק למזבח של בית עולמים ולכן דברי רש״י ז״ל צ״ע ובחידושי הארכתי בזה:

דף כח ע״א בתוס׳ ד״ה בשלמא דרב הונא הוי מוקי לה כר״א דאמר דמחשבין מאכילת מזבח לאדם ע״כ. נ״ב לכאורה נ״ל דמחשבין מאכילת אדם למזבח דהא לרב הונא עור האליה לאכילה קאי גבי זבח ובמחשב להקטיר הוי מאכילת אדם למזבח ומיהו צ״ע דבתוספתא דמכילתין פ״ב מיירי שם במחשב לאכול כזית מעור האליה כמו דתנן במתני׳ וא״כ מאי קושיא ארב הונא הא אדרבה לרב הונא הא שפיר הוי מחשבה דהא מחשב מאכילת אדם לאדם ואולי דלפני התוס׳ הי׳ הגי׳ בתוספתא להקטיר כזית מעור האליה וצ״ע:

דף כט ע״ב בגמ׳ א״ל רב אשי לרב מרי לאו שאין בו מעשה הוא וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. נ״ב לכאורה קשה לפי דעת התוס׳ בסוף פ׳ המפקיד דכל מחשבה דקדשים מוציא בפה הוא למה חשיב ליה ללאו שאין בו מעשה דהא קיי״ל דעקימת שפתיו הוי מעשה במקום דעושה מעשה בדיבורו וכמו דאמר ר״י לתנא בתמורה דף ג׳ לא תתני מימר דבדיבורו עושה מעשה והכא נמי עושה מעשה דהזבח נפסל ע״י דיבורו ובחידושי הארכתי בזה:

דף לב ע״א במשנה וכולן שקיבלו את הדם חוץ לזמנו וכו׳ אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל. נ״ב לכאורה תימה דמאי וכולן הא עלה קאי ואם קבלו מבעיא ליה וכה״ג מקשה בריש חולין עלה קאי ואם שחטו מבעיא ליה וי״ל דאתי לדיוקא דדוקא לענין קבלה מהני דיחזור הכשר ויקבל לכל הני פסולין דחשיב במשנה ואפי׳ לטמא דהא דאמרינן במעילה דף ה׳ ע״ב דהטמא עושה את הדם שבעזרה שירים היינו אם כבר זרק וכמו שכ׳ הרע״ב והתוי״ט בפ״ק דמעילה במשנה ה׳ אבל בקבלה אינו עושה שירים [וע״ש במה התוס׳ יו״ט כאן במש״כ ועי׳ מש״כ שם] אבל אם זרקו אינו נוהג הדין בוכולן דבטמא זרק לא מהני שיחזור הכשר ויקבל משום דעושה את הדם שירים וכ״ל דהיינו טעמא דנקטו על הכנה דסיפא דמיירי נמי בפסולין וכמו שפירש״י לא שני וכולן בנקט משום דבזרק לא מהני בכל הפסולין שיחזור הכשר ויקבל דהא טמא עשה שירים ואף דנתנו שלא במקומו מ״מ כיון דקיי״ל דשלא במקומו כמקומו דמי [illegible] מהסוגיא דלעיל דף כו ע״ב דאם נימא דזריקה עושה דיחוי אף שלא במקומו עושה דיחוי ע״ש [וד׳ התוס׳ שם בד״ה הכא שכ׳ שלא כדברינו בזה המורים נאמת ומצוה לייבב] ומשו״ה לא תני וכולן והא דמקשה שם על הברייתא הא זרקו לא ומתרץ לא תימא זרקו לא אלא אימא שחטו לא היינו משום דהי׳ משמע ליה דהא למשמע דבכל הפסולין דחשיב במשנה בזרקו לא והיכא מצינו לפרש סיפא דמיירי בפסולין ולכן הוצרך לתרץ דלא תימא וכו׳ אבל טמא בוודאי עושה דיחוי אפי׳ בנתנו שלא במקומו ודו״ק היטב:

דף לג ע״א בגמ׳ לימא מסייע ליה כל הסמיכות וכו׳ ואי אמרת דביאה במקצת לא שמה ביאה לעייל ידיה ולסמוך וכו׳. נ״ב פירש״י דקס״ד רבי היא דאמר דכל צפון העזרה כשר לשחיטת קדשי קדשים ותימה דבתוספתא דנגעים ס״ח הכי איתא דכל הסמיכות היו בצפון המזבח וכו׳ ומשמע דס״ל כר״י בר״י דבעי לשחיטה צפון המזבח דווקא [ואף דצפון לא כתיב רק בשחיטה מ״מ נ״ל דס״ל להתוספתא דאפי׳ דיותר מפסיעה אחת או לא יקרי תיכף וע״כ צריך דגם הסמיכה יהי׳ בצפון המזבח ומזה סתירה לדברי הכרתי ופלתי בסימן י״ט ושאר אחרונים ; ועיין ד׳ התוס׳ דסוטה דף לט מהסוגיא דהכא דהכא דמשמע מסוגיא דהכא דאף בפסיעה אחת לא הוי תיכף היינו ברשות אחר אם סומך חוץ לעזרה אבל ברשות אחד שיעור תיכף הוי כ״ב אמה וכמו שכ׳ התוס׳ בסוטה ע״ש ולכן נפי מה דאיתא בתוספתא דנגעים מוכח דאין חילוק וצ״ע ולענין לייבב ד׳ התוס׳ דסוטה יבואר בסמוך בעז״ה] וי״ל דהך ברייתא דמביא בגמ׳ ברייתא אחריתא היא דתני בה סתמא דבכל הסמיכות היה תיכף לסמיכה שחיטה ושפיר י״ל דאתיא גם כרבי וק״ל: **שם** בגמ׳ הא מני ר״י בר״י הא דאמר מחק צפון. נ״ב מכאן הוכיחו התוס׳ בסוטה דף ל״ח ע״א ד״ה כל כהן דשיעור תכיפה הוא כ״ב אמה והנה כבר נודע מה שתמהו עליהם הח״צ בתשובותיו בסי׳ קכ״ח ובהגהותיו על הט״ז בחו״מ סי׳ ח״א והמג״א בסי׳ קכ״ח דהא לפי הס״ד דאתיא כרבי וכלפי הא״ד דכל הסומך ראשו ורובו הוא מכניס אדרבה מוכח להיפך דאפי׳ בכדי שיעור פסיעה אחת לא מקרי תכיפה והתקן האחרונים ז״ל לייבב ולענ״ד דהתוס׳ היה להם הכרח גדול דע״כ דגם יותר מפסיעה אחת מקרי תיכף מד׳ התו״כ ריש ויקרא דלמד שם מקרא דלרצונו לפני ה׳ וסמך את ידו דבעינן סמיכה לפני ה׳ והובא בתוס׳ לעיל דף ל״ב ד״ה מ״ש ולכאורה אי תיכף לסמיכה שחיטה דאורייתא למ״ל קרא לזה דבעי לפני ה׳ דתישוק ליה דאל״ה לא יהיה תיכף דנהי דיכול לשחוט בסכין ארוכה ואינו צריך הסומך ליכנס בפנים ובשחוט מ״מ צריך לשחוט כפי שיעור זמן הכנסת הקרבן לפנים וא״כ הך לפני ה׳ דכתיב גבי סמיכה מיותר וע״כ צ״ל דאף יותר משדי פסיעה מיקרי תיכף ומיהו כשיעור כ״ב אמה מוכרח גם לפי המסקנא דלא מקרי תיכף וע״ז לא מצינו סתירה בתו״כ ולפיכך הסכימו התוס׳ דהשיעור הוא כ״ב אמה וכפי המסקנא ואכן הש״ס דר״ל בס״ד וכן לפי הא״ד דגם בשיעור פסיעה אחת לא מיקרי תיכף היינו לפי ד׳ התוספתא לשיטתה דלא הזכירה כלל די״ש עוד חילוק בין אשם מצורע לשאר הסמיכות דבכל הסמיכות בעינן לפני ה׳ וכאן לא היה לפני ה׳ רק בשער ניקנור וע״כ דלא ס״ל דתו״כ דבעינן בסמיכה לפני ה׳ או דע״כ צריך סמיכה לפני ה׳ משום דכשיעור פסיעה נמי לא מיקרי תיכף ואם הסמיכה יהיה חוץ לעזרה תו לא הוי תיכף ולכן נקט דין דהכיפה דהוא יותר כולל דאפי׳ אם סומך בתוך חלל העזרה מ״מ צריך נמי שיהא תיכף לשחיטה וא״כ שפיר י״ל דאתיא כרבי ומ״מ לא הוי תיכף לדעת התוספתא ומ״מ אנן קיי״ל כהתו״כ דאתי כהמסקנא. כנ״ל לייבב ד׳ התוס׳ ובחידושי הארכתי בזה בעז״ה:

דף לה ע״א בגמ׳ פיגל בחלל נתפגלה מוראה. נ״ב לכאורה תימה דהא במתני׳ כאן שנינו להדיא דהשוחט את הזבח לאכול מן החלב כשר ואולי דמתני׳ דמיירי בחלב של זבח [והיינו גידי צואר לדעת ר״י בחולין קכ״א וכמו שכתב בפירש״י שם] משו״ה לא הוי פיגול דגידי צואר דבהמה קשין ואין ראויין לאכילה אבל בעוף הן רכין וראויין לאכילה וכן כתבו בתוס׳ בחולין שם להדיא דגידי צואר דעוף ראויין לאכילה ומיהו מה שהקשו שם על דברי רש״י שפי׳ דחלל הוי גידי צואר מוכך דר״א איני יודע מאי ק״ל דהא מהא דהוצרך לאשמעינן דפיגל בחלל נתפגלה מוראה זה ודאי לא קשיא די״ל דהא גופא קמ״ל דחלל דעוף ראוי לאכילה וגם מהא דאמר דפיגל במוראה לא נתפגל חלל פשוט דהטעם דהמוראה הוי פירשא בעלמא ולא חיילא בה מחשבה כלל והא דאמר די״א נתפגל חלל לאו דוקא דה״ה דכל הזבח לא נתפגל אלא דאיידי דאמר ברישא פיגל בחלל נתפגלה מוראה אמר נמי בסיפא לא נתפגל חלל ואדרבה לפי׳ התוס׳ שם דמרתקא היינו בשר מת תקשה דא״כ מאי נ״מ בין עוף לבהמה בזה וצ״ע ובחדושי הארכתי בזה: **ברש״י** ד״ה אין חייבין. אם פיגל בזבח ואכל מחלבה לא מחייב כרת דלאו זיבחא הוא ע״כ. נ״ב וכן פירש הרע״ב דמשו״ה אינו חייב אם אכל מחלב שבדדיה משום דלאו גופא דזבחא הוא וצ״ע דא״כ אמאי לא תני נמי בנותנת דאם חשב לאכול מחלבה למחר לא הוה פיגול כמו דפיגל בשליל ואולי דאין כוונת רש״י דהחלב אינו גופא דזבחא רק דלאו זבחא הוא והיינו משום דכתיב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ודרשינן מבשר ולא החלב וכעין זה מצינו להרמב״ם ז״ל בפ״ג מהל׳ מאכלות אסורות הלכה ו׳ שכתב דאע״פ שחלב בהמה טמאה וביצי עוף טמא אסורין מן התורה מ״מ אין לוקין עליהם שנאמר מבשרם לא תאכלו על הבשר הוא לוקה ואינו לוקה על החלב ע״כ ונראה דלפניו היה הגי׳ כן בתו״כ [ועי׳ בב״י יו״ד בסי׳ פ״ז ובב״ח בקונטרס אחרון שם לענין חלב נבלה לדעת הרמב״ם אי לוקה או דאינו אסור אלא מדרבנן ע״ש ולדעתי נראה דאף אם נאמר דאסור מה״ת כמו בחלב טרפה מ״מ לא היה לוקה דילפינן מבהמה טמאה דכתיב שם מבשרם וע״ע בפמ״ג בר״ס פ״א] וא״כ ה״נ יש לומר כן וזהו דלא כתב רש״י דלאו גופא דזיבחא כמו שכ׳ גבי שליל רק דלאו זיבחא הוא ולכן דברי הרע״ב דכתב בהדיא דלאו גופא דזיבחא הוא צ״ע. ומ״מ אף לפי מש״כ לדעת רש״י עדיין ישאר הקושיא לדוכתיה דאמאי לא תני נמי דהמחשב לאכול מחלב המוקדשין לא הוי פיגול דהא קרא דאם האכל יאכל מיירי במחשב לאכול חוץ לזמנו וע״ז כתוב מבשר זבח וא״כ מוכח דמחשב לאכול מחלב אינו פיגול ובחדושי הארכתי בזה בעז״ה:

דף לו ע״א בגמ׳ ומנין לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח ת״ל זבח. וכתב ע״ז בעין משפט מיימוני בפ״י מהל׳ ק״פ ודלא כהאי ברייתא אלא כמתני׳ דפסחים דף ס״ט דחגיגת י״ד נאכלת לב׳ ימים ולילה אחד ע״כ ובמח״כ לא דק די״ל דהרמב״ם אינו מפרש כפירש״י דמיירי בחגיגת י״ד אלא מפרש כפי׳ התוס׳ לעיל דף ט׳ דשלמי פסח דהכא היינו מותר הפסח כגון פסח שעברה שנתו או שאבדה ונתכפרו הבעלים באחר ובזה י״ל דמודה הרמב״ם דנאכלין ליום ולילה כתודה ורא״י קצת מדבריו ז״ל בפ״ד מהל׳ ק״פ הלכה ז׳ דכתב שם דפסח שעברה שנתו ושלמים הבאין מחמת הפסח הרי הן כשלמים לכל דבר לסמיכה ולנסכים וכו׳ ואילו דיהא נאכל לבני ימים כשלמים לא הזכיר ומיהו ממש״כ שם אחר זה בהלכה ח׳ דפסח שנתערב בשלמים יקריבו כולן שלמים וכו׳ מוכח דס״ל דנאכל לב׳ ימים כשלמים דאל״כ היכי מותר להקריב כולן שלמים הא ממעט באכילה דשלמים ובתוספתא דזבחים פ״ד איתא בהדיא דירעו וכבר התעורר ע״ז הפעה״מ שם ונשאר בצ״ע אכן לענ״ד נראה דהרמב״ם דחאה לברייתא זו דהו״כ מהלכה מכח הך ברייתא דהובאה בש״ס בג׳ מקומות בפסחים צ״ו ולעיל ט׳ ובמנחות דף פ״ג דאם כשב בא לרבות הפסח שעברה שנתו ושלמים הבאין מחמת הפסח לכל מצות שלמים וכו׳ ומשמע דה״ה דנאכל לבני ימים ולילה אחד כשלמים מדאמר לכל מצות שלמים וזהו דדייק הרמב״ם וכתבו דהרי הם כשלמים לכל דבר ודו״ק: **בתוס׳** ד״ה שלמי פסח פירשתי סמוך לתחלתו דף ה׳. נ״ב שם ליתא רק צריך לציין דף ט׳ והא שם בד״ה ושלמים:

דף לז ע״א מעשר ופסח מניין ת״ל ודם זבחיך ישפך. נ״ב לכאורה תימה דהתינח דידעינן מזה דבעינן מתן דם אבל מנ״ל דבעי הקרבת אימורין על המזבח ואכן בתו״כ בס׳ ויקרא בפ׳ ואם עז קרבנו על הפסוק דכל חלב לה׳ דריש שם כר׳ ישמעאל דנפק״ל למעשר ופסח מודם זבחיך ישפך [והיינו הך ברייתא דמייתי הכא בשם ר״י] ומסיים שם אין לי אלא דמם חלבם מניין ת״ל כל חלב לה׳ ע״כ וצ״ל דחסר כאן בגמ׳ הך סיומא דתו״כ אין לי אלא דמם וכו׳ או משום דכולי הך סוגיא לא מיירי רק מענין מתן דם לא הוצרך להביא סיפא דתו״כ: **ע״ב** בגמ׳ ואימא כולהו למצוה כפרה בכדי לא אשכחן. נ״ב לכאורה משמע דאפי׳ אם נתן על היסוד כדין בשפיכת שירים רק דלא נתן על קרנות המזבח לא כיפר ולכאורה לפי מה דקיי״ל כשמואל לעיל דף כ״ו דכיון שהגיע דם למזבח נתכפרו בעלים דשלא במקומו כמקומו דמי א״כ למה אינו יוצא בשפיכה שתוכף על היסוד לשם שיריים הא לא הוי כפרה בכדי וכן כתבו התוס׳ בסנהדרין דף ד׳ ד״ה אליבא דב״ש להך דיוצא דכיון דאיכא שפיכת שירים ליסוד לאו כפרה בכדי הוא ע״ש. ולכאורה היה נ״ל לומר דדוקא בשאר קדשים דמתנתן בזריקה או בשפיכה או יוצא בהם שפך על היסוד דהניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא אבל בחטאת דמצותו בנתינה באצבע אינו יוצא אם נתנן בשפיכה אבל הא ליתא כלל דהדר דאכתי לא הוי כפרה בכדי אם נתן באצבע על היסוד כדרך נתינה ועוד דכיון דמפיק שמואל מקרא דכיון שהגיע דם למזבח נתכפר בוודאי אין נ״מ אם נתנן בנתינה או נתנן בשפיכה דמ״מ הגיע דם למזבח והא דהוצרך בברייתא לעיל ללמוד דהניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא היינו דיהיה זבח כשר לגמרי להכשיר גם הבשר אבל לענין כפרת הבעלים בוודאי לא צריך קרא ולכן מהוורתא דהא דמקשה ואימא כולהו למצוה ר״ל דהיות דאף אם לא נתן כלל וכלל על המזבח ג״כ כשר וע״ז מקשי שפיר דכפרה בכדי לא אשכחן ותמצא לפי זה הך מתנות של ב״ש לא יהיה במכוון רק עם מתנה אחת של ב״ה הב״ש ע״כ ר״ל ב׳ מתנות לבד בשפיכת שירים ליסוד דהא מייתרי ליה תרי קראי לשבע וע״כ צ״ל לבד בשפיכת שירים וכמו שבארתי לעיל מד׳ התוס׳ דסנהדרין בתי׳ השני שם ולב״ש במתנה אחת יצא אפי׳ לא נתן כלל על הקרן רק שפך כל הדם על היסוד ג״כ כיפר ואולי דהכא ר״ל דכיפר לגמרי להכשיר את הבשר וצריך נתינה ממש על הקרן ומיהו אם נתן מתנה אחת על הקרן לב״ה או שני מתנות לב״ש בוודאי אין השירים מעכבין ודו״ק:

דף מ ע״ב בתוס׳ ד״ה לא נצרכה לא מוטבל בדם דרים וכו׳ צ״ל מוטבל מן הדם דרים: **שם** אלא מן וכו׳ מן הדם שבאצבעו. תיבת שבאצבעו ט״ס הוא:

דף מג ע״ב בגמ׳ אמר ר״ז משכחת לה בכהן האוכל. נ״ב וכן מוכח מהתוספתא דמכילתין פ״ט דתניא שם בהדיא דהפיגול והנותר והטמא שאכלן ע״ג האישים חייבין עליהם משום פיגול ונותר וטמא וע״כ דהתוספתא מיירי דעדיין לא משלה בהן האור ור׳ יוחנן מיירי במשלה בהן האור אבל יותר נ״ל דט״ס נפל בתוספתא וצ״ל אין חייבין וכו׳ דלפי הגי׳ שלפנינו אין הלשון מדוקדק דהו״ל לומר דחייבין עליהן אפי׳ אם נתנן ע״ג האישים וי״ל מהוורתא דט״ס הוא: **בתוס׳** ד״ה נאמר ויש לפרש דפשיטא ליה דאיירי בטומאת הגוף דאי בטומאת בשר הו״ל למיכתב וטומאתו עליו. נ״ב וברש״י בחומש שם כתב דע״כ מיירי בטומאת הגוף מדכתיב וטומאתו עליו מי שהטומאה פורחת ממנו וכו׳ [והיינו כדרשת התו״כ דהכא על קרא דפ׳ צו] ובקרא דפ׳ צו לא הביא שום ראיה דמיירי בטומאת הגוף ואולי משום דשם יש הכרח מענין הכתוב גופה דמיירי בטומאת הגוף דהא כבר הפסיק מלדבר מענין טומאת בשר והתחיל בטומאת הגוף דכתוב מתחלה והבשר כל טהור יאכל בשר וכמו שכתב רש״י הכא בד״ה כולה ופתח ולכן לא הוצרך לפרש. והא דבפ׳ אמור הביא דרשת אחרים ולא למד בג״ש מקרא דפ׳ צו היינו משום דניחא ליה להביא רק מפשטות הכתוב וכן דרכו בכ״מ וק״ל:

דף מה ע״א בתוס׳ ד״ה בחוץ וקדשי עובד כוכבים שרי מדאורייתא. נ״ב צ״ע דנהי דאיסור מעילה ליכא דיהיה חייב אשם מעילות בשוגג ומיתה בידי שמים אם אכל במזיד מ״מ לאו מיהו איכא דהא האוכל אימורין לאחר זריקה או מבשר עולה לאחר זריקה איכא לאו בפני עצמו לבד לאו דמעילה וכדאיתא במכות דף י״ח ונפק״ל מקרא דלא תוכל לאכול בשעריך ועוד מהא דר״א שם דף י״ח דכל שבכליל תהיה ליתן ל״ת על אכילתו ולאו זה פשוט דנוהג גם בקדשי עובד כוכבים וא״כ אינו חל פיגול על זה והדר א הקושיא לדוכתיה [illegible] עובד כוכבים אפי׳ [illegible] ועכ״ל כן דהעיקר דאינו חל פיגול בשולין הוא משום [illegible] סבר במעילה דף ט״ו דאין מעילה כלל בקדשי מזבח ע״ב והדבר צ״ע ובמק״א יבואר מזה אי״ה:

דף מו ע״ב בגמ׳ לאפוקי מגבבא דלא. נ״ב עי׳ בדברי הרמב״ן ז״ל בפירוש התורה בפ׳ ויקרא שכ׳ ויש גורסין לאפוקי גבבא דלא ופי׳ שצריך שיתכוין להעלותו על גבי אש של עצים כדכתיב על העצים אשר על האש ולא יחשב להעלותו על גבי אש של קש ושל גבבא כענין שאינו כירה שהסיקוהו בקש ובגבבא עכ״ל הרמב״ן ז״ל ע״ש וע״ש שהאריך בזה:

דף נ ע"א בגמ' ותניא רבי אומר נאמר כאן. נ"ב וכ"ה בתו"כ פ' אחרי אך דשם הגי' ליה סתמא ולא בשם רבי : **שם** ברש"י ד"ה שם שם ת"ר בן ויאהבך ובכורות וכו'. נ"ב תיבות ובכורות י"ד עם"ה וצריך למוחקו : **שם** ברש"י ד"ה ונאמר להלן וכתיב וקרבו וכרעיו ירחץ. נ"ב נ"ל בעולת בן נאן כתיב ואת כהנו ואת פדרו וכתיב והקרב והכרעים וכו' : **ע"ב** ברש"י ד"ה ונאמר להלן. נ"ב נ"ל דדברי רש"י ז"ל מסורסין בכאן וצ"ל נאמר כאן וכו' עד ואת פרשם ונאמר להלן בפר כהן משיח הס"ד ואח"כ מה"ד מה להלן :

דף נא ע"א בגמ' הכא מואת תורת העולה וכו'. נ"ב לקמן דף פ"ט ע"א ודף פ"ד ע"ב הגי' הכא אואת תורת וכו' וכ"ה בכ"ק כאן יק"ל : **ע"ב** ד"ה הכי גרסינן אין לו יסוד לפנימי עצמו ונרשם ב' נקודות כזה : נ"ב בנקודות אלו מס"ה כי ד"ה או אינו המתחיל ברש"י בד' כ"כ ע"א הוא שייך לדבור הקודם והכל דבור אחד :

דף נד ע"א ברש"י ד"ה אוכל. תופס. נ"ב וכן מצינו בלשון המקרא ביחזקאל מ"ב כי יוכלו אתיקים מסנה ופירש"י שם יוכלו אוכלים וממעטים באויר הלשכות וכן הביא רש"י בב"ב דף י"ד למקרא הזה :

דף נה ע"א ברש"י ד"ה ושל זבחי שלמיהם על כרחך בשלמי צבור כתיב שאין קרבן יחיד טעון כלי שיר. נ"ב עי' ערכין דף י"א ע"ב דעיקר שלימוד דקרבן שאין קבוע לו זמן אינו טעון שירה ילפינן מהך הקישא דרב מרי מדאיתקש שלמים לעולה אמרינן דמה עולה קדשי קדשים אף שלמים קדשי קדשים והיינו בשלמי צבור והדר ילפינן דמה שלמים קבוע לו זמן אף עולה קבוע לו זמן וא"כ מה שפירש"י דע"כ בשלמי צבור תמוה דהא זה לא ידעינן רק מהקישא ובאמת נראה דמש"כ כאן בברייתא דרב מרי דמה עולה קדשי קדשים אף זבחי שלמי צבור קדשי קדשים תיבות זבחי שלמי צבור מס"ה וצ"ל אף שלמים קדשי קדשים וכ"ה בערכין שם ועיקר הראיה הוא מדאיתקש לעולה ע"כ דמיירי בשלמים דהן קדשי קדשים וע"כ בשלמי ציבור מיירי דהא שלמי יחיד בוודאי קדשים קלים נינהו וא"כ תרוייהו שמעינן מהקישא דמיירי בשלמי צבור וגם דשלמי צבור הן קדשי קדשים אבל דברי רש"י תמוה וצ"ע : **שם** בעין משפט באות ג ד נרשם ברמב"ם בפ"ב מהל' מעשה הקרבנות ומשמע מדבריו דהרמב"ם פסק שם כקושית הגמ' כאן דתרוע בשלה לא מהאכיל אלא לזכרי כהונה וזה טעות דמוכח דהא משנה ערוכה שנינו כאן דנאכלין לנשיהם ולעבדיהם וכן פסק הרמב"ם ז"ל שם בהדיא בפ"י הלכה ד' ורק דכוונתו דשם בפ"ב כתב דניתן לכהן וא"כ אינו שייך לציין כאן על קושיית הגמ' ובאמת שלפי היגיעיה אימא דקדשים איקרו וכו' נדחה הקושיא ולכן הציון בעין משפט כאן הוא שלא במשפט וצ"ע :

דף נו ע"ב ברש"י ד"ה ונאכלין בכל העיר וכתיב בבהמה קרא ובכורות בקרבם ואכלם. נ"ב ועל פסח לא הביא רש"י ז"ל שום ראיה דמנ"ל דאינו נאכל אלא בירושלים ואמנם בהמת בפסח מצינו מקרא מלא בתורה בסוף פרשת ראה ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר ה' אלהיך וגו' והיינו בירושלים ומיירי שם בהדיא בקרבן פסח :

דף נז ע"א ברש"י בסוף העמוד אבל גבי תודה ובכור תנן ובוק וכו' ונרשם שם הגהת הכ"ק וגם היא נדפס בטעות וצ"ל בכור הוקם להזה ובוק של תודה והיא עצמה וכו' כצ"ל :

דף נט ע"א בתוס' ד"ה שיהא צריך לדקדק במתני' דמדות וכו'. נ"ב ורש"י ז"ל ביומא דף י"ז ע"ב ד"ה אלא לאו ייסב שפיר דאתיא כר"א בן יעקב ע"ש :

דף סב ע"א בהגהת הכ"ק שנדפס בצדו ומהאי קרא דרשיק במתני' דמדות. נ"ב וכ"ה ג"כ לעיל דף כ"ט ע"ב :

דף סד ע"א בתוס' ד"ה דיבון דס"ג בתו"כ דתניא ב' בתי דשנים וכו'. נ"ב והוא בתו"כ בפ' ויקרא בפסוק והשליך אותו אצל המזבח קדמה וז"ל התו"כ שם ר"א בן אנטיגנוס אומר שני בתי דשנים היו שם אחד במזרח הכבש ואחד במזרח המזבח וכו' ומש"כ בתוס' כאן אחד בדרום ל"ע דלא ה וכר שם דהיה בדרום ואולי ר"ל דכך בית הדשן דהיה במזרח הכבש הוא בדרום המזבח דהכבש הוא בדרום ופשוט הוא : **ע"ב** ברש"י בסוף הדף שלא לשמן אינו מוציא מידי פיגול בעולה וכו'. נ"ב הדבר פשוט דדברי רש"י שייך לדף שלאחר זה על הא דתנן חטאת העוף שמלקה שלא לשמה וצ"ל ברש"י חטאת העוף וכו' שמלקו שלא לשמה. אבל בעולה אינו מוציא מידי פיגו. וכו' כצ"ל ודברי הכ"ק שמגיה כאן ברש"י תמוה וצ"ע :

דף סה ע"ב ברש"י ד"ה ת"ק סבר וכו' אבל עוף בסימן אחד פסקה חיותא וכו'. נ"ב עי' תוס' חולין פ"ד פ"א ד"ה בעינן שיהכו שם דהא דקיי"ל דשחט בו שנים או רוב שנים הרי הוא כחיה לכל דבריה משמע דאף בעוף הוא כן דדוחק לחלק בין עוף לבהמה לענין זה ע"ש ולכן נראה דמש"כ רש"י דבעוף בסימן אחד פסקה חיותה היינו במליקה דכבר חתך שדרה ומפרקת ורוב בשר עמו אז בודאי הוי כמתה וכמש"כ המהרש"א ז"ל בחולין דף כ' ע"ב על דברי רש"י בד"ה וכי מתה עומד ומולק ע"ש היטב ואמנם מש"כ רש"י ז"ל הכא דטעמא דבהמה בעי ב' סימנים משום דלא נפקא חיותה בסימן אחד עדיין לא יתכן לפי זה דהא באמת אף בב' סימנים עדיין לא נפקא חיותה דהא היא כחיה לכל דבריה רק דהלמ"מ דבבהמה בעי רוב שנים וגם אינו מדוקדק מש"כ דבעוף בסימן אחד פסקה חיותה דהא לפי מה דקיי"ל דנשברה מפרקת ורוב בשר עמו הוי נבלה מהיים בלא"ה פסקה חיותה גבי מליקה ואפי' אם לא היה חותך הסימנין כלל. ואולי דכוונתו משום דקודם שמולק הסימן עדיין לא התך רוב בשר ועיין בחולין דף כ"א ודו"ק :

דף סו ע"א בעין משפט נרשם אות א' על הא דתנן חטאת העוף שעשאה למטה וכו' וטס"ה וצריך לציין על הכיפה כמעשה חטאת לשם עולה וכו' :

דף סט ע"א במשנה מלק ונמצא טריפה וכו'. נ"ב עי' בשו"ת רדב"ז ח"א סי' רכ"ד שהאריך בנידון אם נוהג שהייה והגרמה ועיקור במליקה והביא מד' רש"י בחולין דף כ' ע"ב דמשמע שם מלשונו ז"ל דגם במליקה נוהג פסול שהייה וכן כתב הר"ן ז"ל להדיא ואכן ברשב"א ז"ל כתב דאינו נוהג שהייה במליקה ע"ש בתשובה והתנא דהא בהדיא מפורש לעיל בגמ' דף ס"ה ע"ב דנוהג שהייה במליקה דאמרינן שם דרשב"ש ורבנן פליגי אם שהייה בסימן שני בעולת העוף מעכב הו לא ומשמע להדיא דבסימן ראשון פוסל שהייה לד"ה וצע"ג : **ע"ב** ברש"י ד"ה אלא להביא וכו' אם תלש ממנה בשר אפי' אינו אבר של גידין ועצמות. נ"ב משמע להדיא מד' רש"י ז"ל אלו דאבר מן החי בעוף בלא"ה טמא כמו בבהמה ומשו"ה הוצרך לפרש בתלש בשר והדבר תמוה דבתו"כ בפ' שמיני איתא בהדיא דאבר מן החי של עוף אינו מטמא כ"ל והובא להלכה ברמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' שאר אבות הטומאה בהלכה כ ובסמ"ג עשין רמ"ד וז"ל התו"כ שם על הפסוק ואלה הטמאים יכול יכל האמור בענין וכו' אוציא את העוף הטמא ולא אוציא את העוף הטהור ודין הוא אם בהמה שאינה מטמאה בבית הבליעה אבר מן החי ממנה מטמאה עוף שמטמא בגדים אבית הבליעה אינו דין שיהא אבר מן החי ממנו מטמא ת"ל השרץ וכו' ע"ש היטב ולכן דברי רש"י ז"ל אלו צע"ג :

דף ע ע"א בגמ' כשיטהר מכלל הלב. נ"ב נראה דהך סוגיא אתיא כר"ע דפסחים דף כ"ג דאילו לריה"ג שם לא אתא הך קרא לטומאה ולטהרה כלל רק לענין איסור והיתר ע"ש :

דף עא ע"ב ברש"י ד"ה מין בשאינו מינו עולה כשלמים שאין מתן דמים ואימוריהן שוה. נ"ב הדבר צ"ע דמאי שינוי יש במתן דמים בין עולה ושלמים שלא בשניהם הוא שתים שהן ארבע ואולי דצ"ל חטאת בעולה דהא אינו שוה גם במתן דמים דבחטאת הוא ד' מתנות גמורים ובעולה אינו אלא שתים שהן ד' :

(ויתר ההגהות יבוא בהשמטות במסכתות הבאות אי"ה) :

הגהות דברי נחמיה מאת הג"מ נחמיה בירך זצ"ל.

דף ב ע"א בתד"ה לשם. כגון בגבוה נ"ע כ"א בנמוך נמחק:
דף ג ע"ב גמ' והא אמר רבי. לקמן ז' ע"א שם הגי' הכל רבה :
דף ז ע"א תד"ה חטאת. מן תיבות דאי עד דלאחר הפרשה מוקף : שם דאי הפרשה הוה לי כבעל מי וכו'. נ"ב ועי' בכ"ק מה שפי' על תוס' זה. וא"י מ"ק. ולפע"ד לכאורה הפי' בתוס' דאת"ל כו' או ע"כ מייתי שלא הפריש עדיין דמתמה' יביא אח"כ ויכפר הכל. דאי הפריש הי"ל לענין אחר הפרשה רק כבעל מי שאינו מחוייב כו' דאמרי' אין לך אדם כו'. ומש"כ אא"ל דמכפרה כו' בפשיטו' מיירי בשהפריש כו'. כן הי' נראה פשוט. אלא דלפ"ז ל"ע על התוס' מנלן דגם בשעה מועטת דלאחר הפרשה נימ' אין לך אדם כו' שלא עבר משולם כו' וצ"ע :
דף טו ע"ב רש"י ד"ה אי תניא. דמודה. נ"ב לכאורה ל"ע ועי' כ"מ ספי"ג :
דף יט ע"א רש"י ד"ה לימא כו'. דאילו כו'. גליון ד"ה נ"א מוקף :
דף כ ע"א גמ' אלא הכי. צ"ל אלא הא : רש"י ד"ה והכהן. המזבח. צ"ל כלפי המזבח :
דף כה ע"ב גמ' או לא כמונח דמי וכו' אויר שאין סופו וכו' זאת אומרת אויר כלי ככלי דמי. נ"ב עי' לקמן צג ע"א וצריך לחלק בין הענינים ועי' ל"ק ומל פי"א מה' שגגות ה"ד : רש"י ד"ה נתן ידו. ונתן ידיו בראש כצ"ל ותי' למעלה מוקף : ד"ה תרגומה כו' בשעת שחיט'. צ"ל בשעת שחיטה :
דף כו ע"א רש"י ד"ה הכניס וכו' כ"א אבל גבי הכשר. תי' (הכשר) נמחק וצ"ל הכנסה :
דף כז ע"ב גמ' אלא מזבח סתון. כראוי. צ"ל כראוי : שם מקצת דמו. צ"ל או מקצת דמו : רש"י ד"ה זאת. (היא) מיעוט. תיבה היא נמחק : ד"ה מאי ראית וד"ה אמרת צ"ל כד"א. והיבות (אמרת ומעלמך) נמחק וכצ"ל אחר שריבה הכתוב ומיעט ולא פירש לך הכתוב מה ריבה ומה מיעט מרבה אני את אלו שהי' פסולן בקודש משבאו לעזרה נפסלו :
דף כח ע"ב רש"י ד"ה לא ירצה. תי' (המקריב) נמחק:
דף ל ע"א רש"י ד"ה ישנה לבחוץ (ממהני' דתמור' עולה ובשלמי' כלהות) תיבות אלו מוקף :
דף לא ע"א רש"י ד"ה כגל. שכשנפסל. צ"ל שכשנפסל :
דף לה ע"ב רש"י ד"ה לא לינת. דפסלה האימורים. צ"ל דפסלה בלינה האימורי' כו' : ד"ה ולטעמך. מנא תיתי. צ"ל ומאי תיתי : ד"ה אהני קרא. צ"ל אהני מקרא:
דף לז ע"ב רש"י ד"ה שירים המה. מכל אחד. גליון כ"א מאחד. נ"ב ל"י"ג :
דף לט ע"א רש"י כד"ה הכי גרסי'. לענין תוך. צ"ל וכן לענין תוך :
דף מ ע"א רש"י ד"ה פשיטא וכו' יוה"כ כ"ז מוקף :
דף מא ע"ב גמ' דבי ר' ישמעאל (לא) מרבי. תיבות לא נמחק :
דף מג ע"א רש"י ד"ה האוך. קמץ ע"מ. נ"ב נראה להוסיף פי' שקמץ או תיבת פיגול. ועי' מעילה שם ד' י' ע"א:
דף מד ע"ב רש"י ד"ה ס"ד. כל קרא לרבוי. תיבות קרא נמחק :
דף מה ע"ב רש"י ד"ה אבל. מכל הכשר. ל"ע מוהכשר:
דף מו ע"ב רש"י ד"ה הא וכם. (אמר רב נמי). צ"ל ורב נמי :
דף מז ע"א תוס' ד"ה איתו. אע"פ שאין סדם בפנים תי' בפנים נמחק:
דף מח ע"ב רש"י ד"ה לכדתניא. צ"ל ותניא :
דף נא ע"א רש"י ד"ה וכי דנין. מנלן בבשר. צ"ל מגלן בבשר : ד"ה מאי טעמ'. הו : דכתיב. תיבות הוא נמחק :
דף נב ע"א גמ' כל הדם. צ"ל כל דם. וכן לקמן. וכן לקמן ברש"י שם כל הדם. צ"ל כל דם. שם ברש"י סד"ה קל וחומר. וכילה. צ"ל וכו' : **ע"ב** גמ' ולא אותה שניתן. תיבת אותה מוקף ואולי דצריך למוחקה : שם למדנו לניתנין. לעיל נו ע"ב :
דף נג ע"א רש"י ד"ה לפנים מן הקלעים. (שלמה או בית) תיבו' אלו מוקף. ונראה דיש למוחקו : ד"ה הרסת. בהתחתיו כו' וגבוה כו'. נ"ב ע"ל סב ע"א ברש"י דמשמע שהי' מתחיו ולמעלה עד הכרכוב. והג"ק מגי' שם בד"ה וכתיב ובד"ה תד לנו. אבל תמוה דפשוטי הכתובים ובפרט ביחזקאל משמע כפרש"י דשם וכן פרש"י בחומש לכן נראה דכאן צריך להגי' וד' הג"ק שם לע"ג : **ע"ב** רש"י ד"ה תלמוד לומר. וכתוב. צ"ל וכתוב :
דף נד ע"א תוס' ד"ה ואי אמרת וכו' (אלא לקדשי) צ"ל עולה לקדושת : **ע"ב** גמ' אמרי ניתתי. צ"ל ניתתי כ"ה בילקוט וכן לקמן :
דף נז ע"א תד"ה וכי. יליף לה(לעיל) תי' לעיל נמחק :
דף נח ע"א תד"ה קדשי. ושמא הא. נ"ב עי' לקמן פד ע"א דהכן עולה בעלתה תי' תרד וצ"ע ואולי שם יש לומר רשות קאמר וע"ז בסוגי' פו ע"א : **ע"ב** גמ' למיתי אלא. צ"ל וא"כ : רש"י ד"ה א' רב אדא. מזוית פתח היכל. צ"ל מזוית פתח היכל :
דף נט ע"א רש"י ד"ה עקמיה. כבין האולם. צ"ל כבין היכל:
דף סב ע"א רש"י ד"ה וכתיב. ולמעלה. ולמטה. נ"ב גי' ל"ק ולמטה. וצ"ע ועי' מ"ש לעיל נג ע"א : **ע"ב** גמ' כל פינות כו'. לכאורי למה לא ילפי' מקרא דנחמי' יב פסוק לא ותהלוכו לימין כו' ע' פרש"י שם (ובשבועו' טו) :
דף סג ע"א גמ' שהכהנים נכנסים לשם. צ"ל להיכל. כ"ה במגתו' : רש"י ד"ה ומקיפין דרך. צ"ל ומקיפין ויורדין דרך : באו"ד או למתן. ת בת (או) נמחק : ד"ה הס"ג. ולדרומה של. צ"ל או לדרומה :
דף סד ע"א רש"י ד"ה לבור. אמות. צ"ל אמה :
דף סה ע"א גמ' (ואין נוטל). צ"ל וכ על :
דף סו ע"א רש"י ד"ה בעולת העוף וכו' הבדלה. נמחק : שם האי צ"ל. נ"ב גי' ל"ק להאי : תד"ה אלא. למאי כתבי'. נ"ב גי' ל"ק דלמא :
דף סח ע"א רש"י ד"ה הנמעל"ד ד"ה קבעה וכו' הרי הכיאה תורין. צ"ל ב' תורין : תוס' סד"ה אימר. להביא. צ"ל דמחייב להביא ע' ל"ק :
דף סט ע"ב רש"י ד"ה אלא האי טריפה וכו'. ולא טריפה. צ"ל להביא טריפה :
דף ע ע"ב רש"י ד"ה נתערבו וכו' אחד באחד. נ"ב ל"ע ועי' לקמן עח ע"ב ד"ה ירעו ובתוס' שם ד"ה ויביא ובגמ' שם :
דף עא ע"ב רש"י ד"ה אימא. גליון ד"ה בס"י מוקף :
דף עב ע"ב רש"י ד"ה כל. באין. צ"ל באלו. וגליון ד"ה צ"ל. מוקף :
דף עה ע"ב רש"י ד"ה והזאה אלא ליכא. צ"ל דהא ליכא:
דף עט ע"א תוס' ד"ה אסור. אפי' צ"ל אבל : **ע"ב** רש"י ד"ה ת"ק. הכא צ"ל הכי : ד"ה ההתהונים וד"ה יתן למעלה צ"ל ד"א :
דף פ ע"א תוס' ד"ה רב אסי. דלדבריו נמי כו'. נ"ב הכ"ק פי' דאי אפשר שלא יתלקו הכ"ש לשתים. לפ"ז אפי' אין בילה. והזאה אין צריכה שיעור. בהדא הכי כו' דע"כ הכ"ש נחלקו לשתים ע"ש. תימה לומר דע"כ נחלק רק דע"כ יוכל לחלוק. ועוד אף את"ל שודאי נחלק שמא הזה (כ"ש) מהחצי כ"ש בלחוד כו' וקושיות התוס' הי' נראה פשוט להיפוך דאף ב' הזאות לא מהני דשמא שתיהן מאותו כ"ש (שאירע) שנחלק לשתים. ולפ"ז א"ש הפי' על הרמב"ם (המגיד הקוס' דתוס' הכ"ל פי' דיזה ב' לתוך קאמר. ואפשר דכן הי' גרסתו בדרך אפי שגי' שלנו משובשת כמ"ש רש"י) ואף לתוך בעי' ב' הזאות דאז לטעמי' דר"א דתלינן האיסור בי' ודאי נשאר רק הכשרי' משא"כ בהזא' א' אף אי תלינן כו' מ"מ עדיין ספק שמא נחלק הכ"ש כו' (ולומר שנתלה ג"כ שלא נחלק. ה"ז כעין ב' תליות וכה"ג לא שמענו מדר"א אלא שעיקר הסברה לומר שכ"ש יוכלו לחלוק לב' דוקא ל"ע דלכאור' לעולם יוכל להתחלק עוד (ומ"ש התוס' לב' לאו דוקא וא"כ אפי' ב' לתוך ל"ע וצ"ע). ודברי הכ"ק בלא"ה א"י כוונתו דתחי' משמע דר"ל דע"כ נחלק כו' והה"כ כ' דהרמב"ם ס"ל יוכל לחלק כו' ושוב בסתירתו כ' דע"כ ס"ל (להרמב"ם) דיוכל להיות שלא יתלקו הכ"ש. משמע שבתחי' ר"ל דס"ל שע"כ נחלק (וסיום דבריו שכ' יזה א' לתוך וכימא דתלינן כו' הוא לשון מסופק אם ר"ל כעין ב' תליות כו' כנ"ל. או דס"ל שמהרמב"ם מוכח דכ"ש ודאי אינו נחלק כלל. ואיך שיהי' הכרתו מהרמב"ם דמקואו' א"י כלל. דהדין שהביא הוא ודאי לא שייך כלל לענין כ"ש. אלא נראה שר"ל דהתוי"ט שם הקשה אדין חסר אפילו קרטוב שהסביר ר' יהושע שם ותי' ע"פ סברת התוס' הנ"ל. וסובר הכ"ק דהרמב"ם דל"פ כר' יהושע הוא משום דלא ס"ל סברת התוס' ותמוה הכי ר"י ור' יהושע פליגי בסברת התוס' בתמיה. וכ"ש שתמוה לומר שהרמב"ם מכריע דלא כר' יהושע מגד דלא ס"ל סברת התוס'. גם א"כ גבי מקוה שנחלק למה לא פסק כוותי' ומ"ע דר' יוסי בהא. א"ו הכרעת הרמב"ם היא משום דחכמי' ס"ל כר' יוסי וכמ"ש הכ"מ וטעמ' דר' יוסי הוא כדאית' שם בהדי' מפני שנק' עליו שם פסול. וכ' הרמב"ם שם דכולו חשיב שאובי' וא"כ לא שייך כלל לענין סברת התוס' הנ"ל. כללו ש"ד כל דבריו בכאן אינם מובנים לי :
דף פב ע"א רש"י ד"ה לא עשה. בפנים. צ"ל בו :
דף פד ע"א תוס' ד"ה זאת וכו' העזרה. ועי' עוד שם יד ע"ב ובתוס' לקמן פו ע"א ד"ה כיון :
דף פו ע"א תוס' ד"ה איתא הגליון ע"ז ד"ה כ"א מוקף. וכ"ב לכאו' א"י מ"ק. והגי' שלפנינו דבשלמי' פי' נראה נכונה דבמעילה אין הזריקה מתרת במחובר והוי א"ש אלא משום דבשלמים אין חילוק כו' :
דף פט ע"א גמ' על היסוד. צ"ל ועל : **ע"ב** גמ' אמרה עדיין. צ"ל אמר :
דף צ ע"א רש"י ד"ה חטאת. גליון ד"ה נ"א. מוקף :
דף צג ע"א גמ' כמונח דמי. נ"ב ועי"ל דף כה ע"ב. וצ"ל דלאו דוקא : **ע"ב** גמ' איצטרך דם. צ"ל ואיצטרך למכתב ועבל : רש"י ד"ה שיהא כדם וד"ה כדפרי' כדם. צ"ל כד"א :
דף צד ע"א גמ' אשר עליה. צ"ל אשר יזה עליה :
דף צז ע"א גמ' גיעול לחבירו. צ"ע אי פליגי רבנן ע"ז ובמאי פליגי ועי' לעיל לו ע"א בתוס' ד"ה ואם ותולין קיב ע"א וכס' ראש יוסף שם ובדברי הרשב"א שבטור י"ד סס' לג ואחרוני' שם (ופ"כ פי"א כו"פ ת"ד וש"פ) ומרכבת המשנה פ"ח מ"ס מה"ק : שם זמן הכילה. ע' תוי"ט ולח"מ שים ב' פי' בהכילה זו :
דף צח ע"א רש"י ד"ה דקריר. עד נכנס בתוכו. נ"ב עד ושוין נכנס כצ"ל וכס' ד. והי' (בתוכו) נמחק:
דף ק ע"א רש"י ד"ה דרוש'. וטמא. צ"ל מטמא : ד"ה הרי שלך. פטתי. צ"ל פרטתי : **ע"ב** רש"י ד"ה רבינא. דרבה צ"ל ברבא : ד"ה תפיס. לדבריהם. צ"ל לדבר :
דף קא ע"א גמ' הן הוכא. צ"ל הן לא הוכא : רש"י ד"ה בשעת מעשה. ובשראו. צ"ל ובשראה : ד"ה בשלמים וד"ה שמא צ"ל בד"א :
דף קה ע"א רש"י ד"ה הנך. ישרפו. צ"ל ושרפו : תוס' ד"ה או. מקוס. צ"ל מקום :
דף קו ע"א רש"י ד"ה דשוא. מיקרי. סגי' להוסיף מיקרי אותם : **ע"ב** רש"י ד"ה אפי' למ"ד. דילפי'. צ"ל ילפי' : שם גליון סד"ה ע' תוס'. נ"ב אינו כדאי כ"כ ומ"ש אלב בכוית ר"ל בהכילה כו' (ואולי האי אכל הלב כו' צ"ל בסד"ה לכן) ובפרט מש"ל אפרש"י ד"ה משרגים. התוס' דגם התוס' לא מהקו אלא תיבת במשהו ע"ש :
דף קט ע"א רש"י ד"ה ולחייב עליהן. מעילת פיגול. גי' ל"ק מועלת פיגול. צ"ע ואולי ט"ס וצ"ל כגי' שלנו : תד"ה עולה וכו' אבל אילטרפי כו' אלחם כו' נ"ב צ"ע שבתוס' דספ"ה דמעילה שבגמ' כאן דתני עולה ואמוריה כו' תני נמי עולה ונסכיה כו' תודה ולחמה כו' ע"ש : **ע"ב** גמ' ר"א פוטר. נ"ב במנחות שם הגי' אלעזר וכצ"ל להגי' בכל הסוגי' דכאן ולעיל דף מב ע"ב וכן במשנתו' ספ"ב דיומא עי"ש לקמן דקי' רע"ב :
דף קי ע"ב תוס' ד"ה ומודי. תנן ר"א. פשיט' לכו דהכל תד ר"א וא"כ ע"כ צ"ל בכל הסוגי' אלעזר בלא יו"ד דהכך סיפ' אמרי' בשיטת ר"ע רבו כו' וכל כה"ג אלעזר גרסי' ע' כתובו' דף פ' ע"א ובפרש"י שם ועי' כה"ג לעיל דף לג ע"א והגה"ה שלי על הגליון :
דף קיב ע"א גמ' הא מני ר"ג כו'. גי' ל"ק בפנים אלא בפנים כו' שיריים נינהו מ"ה דפליג עלי' דרשב"ש הני מני ר"ג. ל"ע דכאן לא שייך זה. לכן נראה להגי' כאן כמ"ש על הגליון בשם כ"א :
דף קיג ע"ב גמ' להוציא שעיר. גליון ס"א לרבות. נ"ב ע' גי' זו בכ"מ אך ע"ש בלח"מ ומרכבת המשנה :
דף קיד ע"א תד"ה מסוס. דהא דמשמע. גי' ל"ק שגורסי' בפנים אימא מודה לי' ר"ש לרבנן לריה' וכגי' הרע"ב. וא"ה בגמ' שלפנינו שם אך בהפ"מ להרמב"ם ס"ג : **ע"ב** רש"י זמן דהא. צ"ל זמן בפנים דהא :
דף קטו ע"א רש"י ד"ה נימ' תיובת' כו' מכדי אתי ר"ד כו'. לכאור' קשה שיקשה מר"ד אר"ם גבר' אגבר' כו'. גם א"כ למה אפיסק' בדרב אסי. גם קוש' הכ"ק שהכית בצ"ע. לכן אילולא ד' רש"י ז"ל הי' נרא' דהדרב אסי דסמוך קאי. דמשמע דאיהו פשיטא לי' דבריית' בשלא לזמנו איירי (ולא מכח הדיוק לחוד דאי בזמנו אפי' חטאת כו'. אלא מכמע דס"ל דמחוסר זמן דנקט אכולהו קאי ע' תוס' ד"ה מחוסר). וא"כ לר"א נימ' הוי תיובתא דר"ם. ומשני דר"ה מוקי לברייתי' בשהפרים כו' (ולדידי' באמת גם מתני' מיירי (אף) בלא לשמו. אלא דר"א לא ס"ל כוותי' אלא כרב חלקי'. לכן תירך כאן לשמו כו'):
דף קיז ע"א רש"י ד"ה לא קרבי. וטעמייהו. צ"ל ומטעמייהו : **ע"ב** גמ' היום. לעיל כד ע"א :
דף קיט ע"א תוס' ד"ה נאו. (דכולי עלמי'). צ"ל דס"ל : **ע"ב** גמ' לריח. צ"ל ריח : רש"י ד"ה משכינהו. רבה. צ"ל רבא :
דף קכ ע"א גמ' ואמרת. צ"ל ואמרתם : **סליק**

*) מפתחות להמפרשים וההגהות שנלוו לסוף המסכת

*) ההגהות והפירושים לא נדפסו על סדר הראוי לפי ערך כבוד המחברים רק לפי מקרי הדפוס.

יפה עינים על מסכת זבחים

הגהות וחדושים מאת הג"מ אריה ליב יעלין אבד"ק בילסק (בעהמ"ס מצפה אריה וקול אריה וכו')

דף ב ע"א כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן. מכילתא בא פי"א ועי' תוס' מנחות ל"א א' ד"ה וכל הזבחים: תוס' ד"ה כל. שינוי בעלים לא שייך אלא בזריקה. עמל"מ פט"ו מה' פסוהמ"ק ה"א: שם ובפי' המפקיד פירשתי. עי' גיטין נד ב' והלאה במעני' דמפגל וברש"י קדושין מ"א ב' ד"ה שכן ישנן במחשבה ובמל"מ פי"ג מה' פסוהמ"ק ה"א ובנ"ב תנינא יו"ד סי' קמה: והרשאת. עי' ירו' נזיר פ"ד סוף ה"ה: **ע"ב** אשה בסתמא לאו לגירושין. עי' תשובת שיבת ציון סי' פ"ו ול"ה: תוס' ד"ה שהם. וגם אם לא ירצה הבעל. ברמב"ם פכ"ד מהל' אישות הי"ח מבואר דאליבא עדים בזינתה ברצון כופין אותו להוציא ועי' תשו' בנרע"א סי' ק"ל ובתשו' בסוף ספרו דרוש וחדוש במבאר פלוגתתם דתליא אם היכי שאסורה מה"ת שני נתפרשה ול"כ גם כמו במעוברת חברו ע"ש דפליגי בזה התוס' והרא"ש ביבמות ע"ש: תוס' ד"ה אתנו. פעמים בשוגג ובמזיד שבזה קרבן אחר. קשה הא פלוגתא היא במנחות מ"ט א' אי עקירה בטעות הוי' עקירה והרמב"ם פט"ז מהל' פסוהמ"ק ה"א פסק דעקירה בטעות לא הוי' עקירה וכ"כ התוס' לק' ג' ע"ב ד"ה ה"נ בשוחט חטאת כו' ובזור שהוא עולה כשר וכן יש לדקדק במ"ש הרמב"ם בפי' המשנה בשוחט בטעות לא עלתה לבעלים ובחבורי מנחה הריב ס"פ רהובו כ"ד האריכתי בזה בישובו בס"ד והכמ"ל: בסופרים העשויין להתלמד. ירו' גיטין פ"ג ה"א:

דף ג ע"א דמינה מתריב בה. ערש"י ר"ה פ"ד גבי משך בבני' כשתים: בורת שהיא פתוחה. ת"כ שמיני פרק ח: **ע"ב** תוכו ולא תוך תוכו. ת"כ שם:

דף ד ע"א ותניא והקריבו זו קבלת הדם. ת"כ ויקרא נדבה פרשה ד: תודה ששחטה לשם שלמים. בת"כ צו פרשה ה תורת זבח השלמים אם על תודה מלמד שהתודה נשחטה לשם תודה ולשם שלמים יכול כו' ע"ש: וישנו בגבור כביחיד. עי' מהרש"א פ"ב דבילה כ' ע"ב ברש"י ד"ה לפני זמנן שכ' דבקרבן צבור עולה לשם חובה אף ששחטו שלא לשמו וקשיא בעג"ד מהגמ' דהכא גם מהגמ' דשם ומנחות מ"ח א' ואם היתה שבת לא יזרוק מוכח דלא עלו לשם חובה מדלא דתי שבת וערש"י מנחות שם ד"ה ואם היתה שבת גם ממ"ש רש"י בפסחים י"ג ב' ד"ה ואינו קדוש דמשום דלא עלו לשם חובה כו' ע"ש מוכח דק"ל דינו כדיחיד. והנה בפי' ברמב"ם כאן משנה ה' כי המנים קרבנות הצבור אין פוסלת אותן שחיטה שלא לשמן שכך אמרו ז"ל שכין מזבחן למה שכן ועי' ברמב"ם פט"ו מה' פסוהמ"ק דמפורש שם דלא עלו לחובה בשחט שלא לשמן בקרבנות צבור וכוונת הרמב"ם כאן הוא דאינן נפסלים כבחטאת משום דשכין מזבחן וניתק שם חטאת מהם אבל איך יעלו לשם חובה כיון דנתקן לזבח אחר הו לא הו"ל הזבח הראוי להקריבו לשם קרבן צבור ודברי הרש"א שכתב דעלו ג"כ לשם חובה צ"ע: **ע"ב** רש"א את שעליו. ת"כ ויקרא נדבה פרשה ג פ"ד:

דף ה ע"א האשה שהביאה חטאתה. ירו' חגיגה פ"א ה"א ועמ"ש קדושין י"ג ע"ב: תוס' ד"ה עולתה. בת"כ פ' תזריע פרק ד' ע"ב ובמפרש ספ"ב דקנים:

דף ו ע"א לרבות את היורש. ת"כ סוף בחקותי: ומתכפר עושה תמורה. ירו' נדרים פ"ד ס"ג: ללמד שאם עשאה לסמיכה בירי מנוה. ת"כ ויקרא פ"ד: **ע"ב** אם נתן כפר. ת"כ מצורע פרק ג' סי' י"ב פלוגת' דר"ע וריב"ג: שני לשה קרב. ירו' קדושין פ"ב ה"ו וע"ש בדין שני חטאות שהופרשו לשם חטאת א' וקרב הראשון לשמו איך דינו של השני ויבואר במכ' מעילה ז' ע"ב: שכין מזבחן. עי' ירו' יומא פ"ד ה"ה שקלים פ"ד ה"ג ומ"ש בשבועות ו' ע"ב וי"ב ע"א: לב ב"ד. ירו' שם וביומא פ"ה ה"א ובשקלים פ"ז ה"ג ושם ליתא חילוק בין ר"ש לרבנן: א"ר יותנן תמידין. בירו' יומא פ"ה ה"א בשקלים פ"ד ה"ג נתחלף שיטת ר' יותנן דהתם ס"ל אין נפדין תמידין כ"א כשהותמו כפסוהמ"ק ע"ש:

דף ז ע"א תודה ששחטה לשם שלמים. עי' ת"כ צו פרשה ה' פרק י: **ע"ב** עולה דורון הוא. עי' תנחומא צו סי' י"ג ועי' תנחומא תצוה ט"ו דאיתא שם דעולה מכפר על הרהור הלב וא"כ אפשר דל"ב תשובה דלא נקרא רשע במחשבת און: עבר על מ"ע ושב. ירו' יומא פ"ח ה"ו שבועות פ"א ה"ו סנהדרין הלק ה"א ועמ"ש יומא פ"ו בשם ב"א שהקשה על רבא דהוכיח דדורון הוא הא ר' ישמעאל הוא המ"ד עבר על עשה ושב כו' ביומא שם ובמכילתא דר' ישמעאל איתא על עולה מתודה כו' אלמא דס"ל דאתי לכפר וכ"כ בשם ספר"ח בספרו מים חיים שהקשה כן הרמב"ם [ועי' נזיר י"ח ע"ב משמע דס"ל לר' ישמעאל דעולה דנזיר לאו דורון הוא ועי' תו' נזיר כ"ד ע"א ד"ה והעולה] ויתכן דאין תשובה מכפרת רק מקופי' אבל עולה מקבעת מכפרת ועי' תו' כאן ד"ה עולה ומ"מ נקרא דורון כיון שכבר נתכפר מקופי' עוד י"ל דדוקא שעבר על עשה בידים אבל אי עביד טלדקי למפטר נפשי' ל"ב תשובה ומ"מ בעידן רתחא ענשי עלה גם בכה"ג כמ"ש מנחות מ"א א' וע"ז מהני העולה לרצות להשיב האף והחמה ולא יענש על חטאו עלה להפטר מהעשה וקרא לכפר וגם לדורון יתשב ובחבורי קול אריה האריכתי בזה בדרך פלפול והכמ"ל: א"ר שמעון חטאת. ת"כ מצורע סוף פ"ג: ועשית פסח. ספרי ראה קכה ועי' ירו' פסחים פ"ה ה"ג: וזבחת פסח. ספרי ראה קכט ושם מיעבית כל העשיות ומוזבחת להקים ולהוציא הקטר חלביו ובירו' פסחים פ"ה ה"ב מייתי קרא ואמרתם זבח פסח לזביחה לשם פסח והאי ועשית פסח בשאר עשיות לשם פסח יכול אף בהקטר אימורים ת"ל זבח מה זביחה מיוחדת שהיא מעכבת את הכפרה כו' וקרא לשינוי בעלים ליתא שם כ"א מחטאת ילפינן מק"ו ומשמע שם דגם בחטאת עיקר לפות' לשינוי בעלים הוא מהעאת מצורע דכ' שם וכפר על המטהר ועי' מ"ש לק' ח: למותר הפסח שקרב שלמים. בירו' פסחים פ"ה ה"ב שקלים פ"ב ה"ד יליף לה מקרא ואם מן הצאן ועי' ירו' תרומות פ"א שו' ה"א יבמות פי"ג ה"ב דשם נזכר דבאחר ימות השנה מבגה הפסח לשם שלמים: דכתיב ושחט אותה. ה"נ בירו' פסחים פ"ה ה"ב ועי' ת"כ ויקרא חובה פרשה ז' פי"א ופרשה ו' סוף פרק ח':

דף ח ע"א ועשה את חטאתו. בירו' פסחים פ"ה ה"ב יליף מזה לכל חטאת שכל עשיות בחטאת יהיו לשמו: ונסכיהם בלילה. עי' ירו' סוכה פ"ד ה"ו דאפי' בלילה שקודם הקרבת הקרבן יכול להקריב עמ"ש תענית ב' ע"ב: ועשה הכהן את החטאת. ת"כ מצורע פרק ג' ועי' ירו' פסחים שם דיליף שינוי בעלים מחטאת מצורע ומקשה שם הלא לאתויי יצא לטעון נסכים ומשני מאין ילפי' שלא לשמו בחטאת מצורע מחטאת חלב מקרא וזאת תורת החטאת תורה אחת לכל החטאות ה"נ ילפי' מחטאת מצורע בהקש זה: על המטהר. ה"נ בירו' שם: תוס' ד"ה הלכך. בירו' פסחים פ"ה ה"ב בלאמת מפני תורה אחת לכל החטאות ולא דרים כ"א ושחט דגבי חטאת חלב לשחיטה לשם חטאת ועשה את חטאתו דגבי נזיר לכל עשיות לשמו ודגבי חטאת מצורע לשינוי בעלים ותורה אחת מפנה להדדי אותם וס"ל להירו' דגם למלתא דלא כתב בהדיא דריש תורה אחת ועמ"ש לק' נח: **ע"ב** דבר הבא מן הצאן. ירו' פסחים פ"ה ה"ב שקלים פ"ב ה"ד: א"ר אילא א"ר יוחנן לזבח. ה"נ בירו' שם ע"ש ר' לא והיא היא: כל דלה' אפילו עופות. מכאן מוכח דזבחים אינו כולל עופות ועי' לק' ק"ט ע"ב זבחים ולא עופות ומנחות נ' ע"ב ועוף אינו זבח. ועתו' חגיגה ה' ע"ב ד"ה מי. מ"ש בשם הירו' והוא בחגיגה פ"א סוף ה"ד ועי' כ"מ ומל"מ ובעה"מ ברמב"ם פ"א מה' חגיגה בדין ברמב"ם שכתב דעולת ראיה יונה בעיף: אלא לזבח רבוי' הוא. עי' רש"י ותוס' שמחולקים בפי' וק"ק להתוס' מאי מקשה הגמ' אימא לכל דשהיע ליהוי כותיה לפי' התוס' ד"ה אי דא"כ לא לכתוב שלמים כלל. ועי' ירו' פסחים פ"ה ה"ב שקלים פ"ב ה"ד דשם איתא להקושיא מקרא ואם מן הצאן כו' לעולה. דמותר הפסח קרב עולה וע"ז משני ר' אבין כהכא דותין כו' ואפשר להתוס' ג"כ לומר בכוונת הקושיא כאן מקרא הנ"ל אף שלא פירש:

דף ט ע"א דוחין קדשים הנאכלים. ירו' שם ג"כ ע"ש ר' אבין: ר' יוסי בר' אבין אמר דוחין קדשים קלים. ה"נ בירו' ושם נקרא ר"י בר' בון: דלמא במותר אשם כתיב. ה"נ מקשה בירו' פסחים פ"ה ה"ב ובשקלים פ"ב ה"ד: אמר רבא. בירו' שם ר' אבין בר כהנא: בכל אתר את אמר. ה"נ מקשה בירו' שם ומשני ר' מנא שם כדמשני כאן: כבש לרבות הפסח לאליה. ת"כ ויקרא נדבה פרשה י"ד פי"ח: כשהוא עז הפסיק. ת"כ שם פרק יט: מנין למותר הפסח. מכילתא בא פ"ד ע"ש רבי ועי' מנחות פ"ב א' דדריש לי' לקרא זה במנחה שם לדבר שבחובה אינו בא מן המעשר וכ"ה בספרי ראה קכט ודרש' דהכא אתי' כר"ע כמ"ש במנחות פ"ג ב' ובפסחים ע"א דרים ליה קרא זה להגיגת י"ד דבאה מן הצאן ומן הבקר ובחבורי הדרת קדש האריכתי בזה: תוס' ד"ה ושלמים. ובת"כ. צו פי"ב ועמ"ש פסחים ע"א ע"ב ומ"ש לק' בס"ד נ"ו ע"ב: **ע"ב** מחשבין מעבודה לעבודה. פלוגתא דר"י ור"ל הוא ג"כ בירו' פסחים פ"ה ה"ב: תוס' ד"ה מחשבין. עמל"מ פט"ו מה' פסוהמ"ק ה"י. ועי' ירו' פסחים פ"ה ה"ב דלפי' הפ"מ מבואר שם דאין מחשבין משחיטה לקבלה ובפי' הק"ע וגירסתו נראה שגיאה שכתב דמשחיטה לקבלה למאר הוי' פגול וליתא דאין פגול כ"א לזריקה או להקטר אמורין דהוו אכילת מזבח כמ"ש לק' י"ג ע"ב אבל גם פי' הפ"מ אינו מרוות דשם הלא מחפש ר' יוסי חילוק בין פגול לשלא לשמו וקאמר דתרתין מלין אית ביניהון ודבר השני שם הוא השוחט ע"מ להקטיר אמוריו למחר פגול ובשלא לשמו כבר בשחט ע"מ להקטיר אמוריו שלא לשמו. ובדבר הראשון לפי' הפ"מ אינו ענין כלל לחילוק בין פגול לשלא לשמו וני' בעג"ד דה"ש כמו דאיתא לק' י"ג ע"א בשוחט חוץ לזמנו דאינו פגול וטרח רש"י בפירושו דלכאורה מה שייך בשוחט חוץ לזמנו כיון דעושה מעשה בשחיטה בזמנו. והירו' מפרש דבר זה דהשב בשחיטה חוץ לזמנו היינו שלא לקבל דמו מיד כ"א למחר דהוא פגול ועיקר הכוונה היא דבשחיטה שלא נמחשבת זריקה והקטרה חוץ לזמנו אינו פגול ובשלא לשמו בשחט שלא לשמו פסול אף שמחשב לקבל לשמו פסול דמחשבה בשחיטה עצמה פוסלת מש"כ בפגול. וצ"ל שחט בזמנו לקבל דמו למחר שמא אינו כשר ובשחט שלא לשמו כו' פסול:

דף י ע"א ר' יוחנן אמר אסורה. ה"נ בירו' גיטין פ"ו ה"ו פלוגתא דר' יוחנן ור"ל: תניא אר"א חטאת בא על העון. ת"כ צו פ"א כל הברייתא: **ע"ב** היא לשמה כשרה שלא לשמה פסולה. ת"כ ויקרא חובה פ"ו פ"ז: אשם נכנס דמו לפנים פסול לא מצית אמרת. פי' ב' בהר יעקב ח' ח"מ סי' ל"ז שמוכיח מזה דלרבנן ק"ו הלים מקשא והביא מהירו' דסוף ערלה דמוכח דסיקשא אלים מק"ו אף שאינו מיותר ויש בזה להאריך והכ"מ: תוס' ד"ה הרי. קשה מאי אולמי' דהקש מג"ש. וכבר דהמיעוט אותה מוציא מידי ג"ש ה"נ מוציא מן ההקש. גם יש להבין סמיכות דבריהם דאשם מצורע כתיב לדבריהם שאח"ז ונראה כונתם בזה דההקש של כחטאת כאשם אינו זה ההיקש דלקמן לר"א לענין דמים שנכנסו לכפר בהיכל דהוא אינו מיותר גם לר"א ואין בו כח לעמוד בפני המיעוט ע"כ אמרו דהקרא שנפה הוא של אשם מצורע דשם ג"כ כתב כהטאת האשם וכן צריך לגרוס הכא [והוא דלא כהגהגר"ב למחוק היבת מצורע] שזה יתכן שיהיה מופנה לר"א ומיותר לכך דרשא ובזה א"ש סמיכות דבריהם שכ' אח"כ והוא מאי למילף בג"ש דעון עון כו' אלא דהג"ש אינו מיותר דהא ליותרות נדבה גמירי וההיקש מיותר ושפיר עומד בפני המיעוט והשתא אותה לא קאי כ"א למעט שאר קרבנות. ולפי"ז צ"ל מ"ש לק' יא ע"א ורבנן האי היקשא מאי עבדי ליה דקאי אפלוגתא דר"א ורבנן גבי דמים שנכנסו לכפר בהיכל שכובא בגמ' מקודם שם ועליו' שפיר אמר בגמ' לאשם טעון סמיכה דאינו אהאי הקשא דגבי אשם מצורע הלא ליכא למימר לסמיכה דהלא מסקינן לק' ל"ג פ"א דסמיכת אשם מצורע להו דאורייתא. וכך דרשא דגבי אשם מצורע דרבי לי' רבנן להא דביבמות ז' ע"א ולק' מ"ט ע"א לענין אחר וכן לק' מ"ז פ"ב לענין טמונה בלי ור"א לשיטתו א"ל לזה כמו שהארכתי בחבורי קול אריה אשר אחי נכתובים והכמ"ל:

דף יא ע"א דתני' רש"א קדש קדשים כו' מנחה חוטא. ת"כ צו פ"ב: שלא בכלי שרת פסולה. ירו' פסחים פ"ז ה"ה ושם תהת ר"ש איתא ר' ישמעאל מכשיר וכ' דט"ס הוא וצ"ל ר"ש וכ"ה בירו' יומא פ"ב ה"א ע"ש: וא"ר יהודה בריה דר' חייא. ה"נ בירו' יומא שם ר' יהודה בר' וכיה היא ומשמע שם ג"כ או כחטאת או כאשם ואח"כ דאמר שם לר"ש דל"ב כלי שרת ל"ב ימין מששע דגם אי עובד ביד ל"ב ימין ואפשר דמיירי בקבלה דגם בחטאת מכשיר ר"ש בשמאל ועי' לק' כד: הפסח בעזרה שנתו. ירו' פסחים פ"ה ה"ד

פלוגתא דר"א ורבנן כהכא: תוס' ד"ה בא לשוכדה כו' ולא קשה למ"ד דבעי למד קדש ומלמד קדש. נרשם בגליון גי' הצ"ק ומ"מ קשה. והיינו דאכתי קשה למ"ד דבעי למד קדש [ונמחק לפ"ז תיבות ומלמד קדש] דכאן הלמד קדש ואין ג"ש חוזר ומלמד בקדשים. ותמוה מאד גי' זו דהלא בגמ' לק' נ' ע"א אהא דבעי הגמ' ג"ש אי חוזר ומלמד בהיקש א"ל. פשיט מהא דילפי' תודה משלמים בהיקש ושלמים ממעשר בג"ש והתי לה מעשר דגן חולין בעלמא הוא א"ל אמר אמרה למד קדש ומלמד קדש ע"ש וא"כ למ"ד בתר למד אזלי' ופשטה האבעי' דג"ש מלמד בהיקש כמו תודה משלמים רק דלמ"ד בתר מלמד אזלינן לא נפשטה האבעי' וא"כ איך יתכן גי' הצ"ק ומ"מ קשה למ"ד דבעי למד קדש. הלא לדידיה אין כאן קושיא כלל דלדידיה נפשט' האבעי' דג"ש מלמד בהיקש ע"כ כ' הגי' שבפנים עיקר וה"פ ולא מצורע חולין הוא א"ש לכ"ע דלמ"ד בתר למד אזלינן הלא ילפי' הקש מג"ש וכל הקושיא היא למ"ד בתר מלמד אזלינן וכיון דהמלמד כאן חולין שפיר מלמד ג"ש אהקש וה"ש ולא קשה למ"ד דבעי למד קדש. דלדידיה לא היה התחלת קושיא וכן למ"ד דבעי מלמד קדש א"ש כיון דמצורע חולין והוי המלמד חול. וקאי תיבת למ"ד שבתוס' גם אמלמד קדש וא"ש בפשוט ועי' לק' כ"ה ע"א בתוס' ד"ה והרי הנמשך מד' כ"ד שם מבואר כדברי: **ע"ב** השבל שהוא במיתה. הוזכר בירו' דמאי פ"ג ה"א וס"ד ה"ג קדושין פ"ב ה"ח: ביום שהושיבו את רהב"ע. מ"ש פי"א ה"ו ירו' ברכות פ"ד ה"א תענית פ"ד ה"א: בין שני ערביים. בירו' פסחים פ"ה ה"א איתא דתני' בן יהודה מוליא מדרש זה משום דכי בפסח בערב ע"ש ובמכלת' בא פ"ה. והכא לק' יב א' מקשה לבן בתירה מהך בערב ומשני ההוא ליאוחר כו': תן לה מדתה. ת"כ אמר פי"ז פרשה יג ספרי בהעלתך כ"ט:

דף יב ע"א יאוחר דבר שנא' בו בערב. ירו' פסחים פ"ה ה"א: הלכה מתפלל של מנחה. דב"ר פ"ח ירו' ברכות פ"ד ה"א ועמ"ש ברכות כ"ז ע"א ממ"ש המ"א סי' רפ"ו דאין שהוא מתפלל מוסקין תחלה דהוא דלא כמשמעות הירו' שם: ליל ח' נכנס לדיר להתעשר. ירו' שבת פי"ט ה"ס ויבמות פ"ח ה"א: דר' אפטוריקי רמי כ' והיה שבעת ימים. עי' ת"ס יו"ד סי' י"ן ובסי' שמ"ג דמקשה אמאי לא קשה לי' קרא דמשפטים גבי בכור שבעת ימים יהיה כו' דשם אין שייך התי' לילה לקודשים דבכור מרחם קדוש ותי' משום דבקדשים הלילה הולך אחר היום ונמשך ליל ח' אחר יום השביעי ע"ש ובעג"ד נראה דמשים דבמשפטים כ' ביום השמיני תתנו לי דהיינו ההקרבה ידוע שאינה כ"א ביום אבל בקרא דאמר איתא בת"כ פ"ח מנין אף להקדש ת"ל לקרבן אשה. א"כ משמע דגם להקדישו צרך להוחיל על יום השמיני והוי' סתירה מרישי' דקרא והיי' שבעת ימים דמשמע דבלילה הותר להקדיש ע"כ הוצרך לתרץ' דמשום הקרבה שבכלל בהפסוק נאמר ומיום השמיני [ומדויק ג"כ בהפסוק מ"ש גבי בכור עם אמו משום דהולד בכר קדוש והאם היא חולין דבקדשים אין נוהג בכורה ע"כ מעלת קדושתו מעלה אותו להשתוות למעלת האם נגדו. ובאמר נאמר תחת אמו משום דאין הולד יכול להתקדש הוך ז' וא"כ מוכח דאחר ז' יכול להקדישו וקשיא ליה מרישיה וקרא לסיפיה] ועי' ההוה"ת במכלתא משפטים פי"ט שבאר באופן אחר בקראו' הנ"ל: בע"ח נדחים. ה"נ מיכח דעת ר' יוחנן בירו' פסחים פ"ח ה"ב ועי' ק"ע שם. ועמ"ש יומא כד. דבירו' יש לכאורה סתירה דבפסחים שם ס"ל לר' יוחנן בע"ח נדחים וביומא פ"ו ה"א ס"ל שם לר' יוחנן שני שבזוג ראשון יקרב והוא כמ"ד בע"ח אינן נדחים כאמור בבבלי שם והוא דלא כבבלי יומא סד. דלר' יוחנן שני שבזוג שני יקרב. ובגיטין פ"ז ה"א והוריות פ"א ה"ב ס"ל לר' יוחנן נדחית חטאתו ור"י בר' בון מחליף שם שמועתא ועפ"ק יומא שם שכ' דבשעירים שאני. שהוא גזה"כ דלא ידחה ע"ש ומ"ש בזה ד' הרמב"ם והמה"פ כ' דתפס הרמב"ם כר"י בר' בון דמחליף שמועתא ודר' יוחנן ס"ל בע"ת אינן נדחים וכן בירו' יומא פ"ו ה"א אתי' כר"י בר' בון. והכתי ק' בעג"ד מהא דפסחים דסתים דבע"ח נדחים לר' יוחנן ולא פליג שם ר"י בר' בון. ונראה דהירו' ס"ל לחלק בין דחוי מעיקרו ובשינוי מהבבלי. דהבבלי ס"ל דדחוי מעיקרו אין רהוי להיות נדחה כמו נראה ונדחה והירו' ס"ל דנראה ונדחה אינו נדחה כ"כ כמו נדחוי מעיקרו. ולזאת בפסחים שהפרים עד שלא נתגייר או עד שלא נשתחרר קאמר דנדחה משא"כ בהגרלת שעירים שבשעה שהופרש ראוי הוא ומ"ש בגיטין ובהוריות דס"ל לר"י נדחית חטאתו אף דהתם הפרים בשעה שהיה פקח התם קאי להקריב בעת חרשותו ושטותו כדמוכח בגיטין שם דמקשה דר"ל אדר"ל דבעי לכשיתפקח והתם ס"ל לא נדחית חטאתו אף בחרשותו ובטותו ש"מ דלא מיירי שעבר שטותו וכן ר"י בר' בון דמחליף שמועתא מחמת הך דגופה מוכח דמיירי בעת גססותו וה"ל בחרש ובוטה בעת הרשותו ובטותו וכשעבר החרשות והשטות יתכן להירו' אליבא דר' יוחנן דס"ל אין בע"ח נדחים נשהיה ראוי בעת ההפרשה וגם אח"כ בעת ההקרבה ובענין דעת הרמב"ם עי' לח"מ ובבעה"מ פ"ד מה' ק"פ ה"ה ומ"ש לק' ע"ב: תוס' ד"ה ש"מ בע"ת. דמפגע נקבה דחוי' בידים. עי' לח"מ ובעה"מ שם **ע"ב** הואיל ונדחה ידחה. ירו' גיטין פ"ז ה"א הוריות פ"א ה"ב פלוגתא דר"י ור"ל דר"י ס"ל נדחית חטאתו ור"ל ס"ל דלא נדחית חטאתו ושם כולל נשתטה והמ"ר דתו והורו ב"ד דבכולהו פליגי ועי' מש"ל ע"א דבעג"ד מיירי התם בעודו בשטוהו ובהמראתו דליתא שם וחזר ונשתפה או שחזר לדתו או ב"ד הזרו מהוראתם וכן מוכח למעיין שם אבל בשחזר השוטה להתפקח והמומר לדתו וב"ד מהוראתם יתכן להירו' דלכ"ע אין הקרבן נדחה ובזה יש ליישב מה דפסק הרמב"ם דלא כר' יוחנן כאן דתפס שיטת הירו': גברא אדחי קרבן לא אדחי. עתו' ד"ה הכא שפי' דקאי אהורו ב"ד אבל מומר ושוטה קרבן נמי אדחי. וקשה לכאורה הל' נמי דמשמע דגברא ג"כ אדחי וכמשמעות הגמ' דגברא בודאי אדחי ובכריתות ז' ע"א אמרי' אמומר קרבן אדחי גברא בר כפרה הוא. והפשוט היא דלענין הקרבן שהפרים קודם שהמיר נדחה הגברא והקרבן עמו משא"כ יוה"כ דהו"ל לאחר כן לא שייך בי' דחוי ובר כפרה הוא. ועתו' חולין ה' ע"ב ובמל"מ פ"ג מה' שגגות דלר"ש דס"ל טעם מומר משום דלא שב מידיעתו מוכרח דגם תשובה ל"מ דלייתי קרבן גם אח"כ על חטאו בעת המראתו משא"כ לרבנן וא"כ י"ל דהכא המ"ד הוא ר' יוחנן וס"ל בשבת ס"ט ע"א כר"ש לזאת ל"מ תשובה ואדחי גברא ובכריתות קאי לרבא דס"ל כר"ל מדמפרש טעמיה בשבת שם וגם מסתמא ס"ל כרבנן דר"ש ומהני תשובה ולא אדחי גברא ובחבורי ק"א בשבתות האריכתי והכ"מ:

דף יג ע"א ר"ש מכשיר בהלוך. ת"כ צו פ"ח פי"ב: והקריבו זו קבלת הדם. ת"כ ויקרא נדבה פ"ד כל הברייתא: אר"ש אקשה. ירו' שבת פט"ז ה"א לענין כשרי מינים יומא פ"א ה"א מגילה פ"א ה"י הוריות פ"ג ה"ב לענין תקיעת הכהנים בע"מ וכ"ה בספרי בהעלתך ע"ה: את והטית. בת"כ ויקרא שם שלא הטית וכ"ה בירו' יומא מגילה הוריות שם. ובגמ' יבנה ראיתי כתוב אם הטית: המפורש ממך. ספרי שם ת"כ שם ירו' יומא מגילה שם ועוד תרומות פ"א ה"א נזיר פ"ג ה"ה: יכול לא תהא מחשבה מועלת אלא בזריקה. ת"כ צו פ"ח פי"ב: **ע"ב** יכול לא תהא מחשבה מועלת אלא באכילת בשר. ת"כ שם: ולא מתפגלת. עי' מל"מ פי"ז מה' פסוהמ"ק ה"ג דלא מתפגלת כדי נסבה דבלא"ה טבילת אצבע לייה לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח ולכ"ע אינה מתפגלת דלא עדיפא מקבלה כמש"ל ט' ע"ב:

דף יד ע"א מודה היה לפסול מק"ו. עתו' לק' כ"ג ע"ב ד"ה הא ובמל"מ פי"ח מה' פסוהמ"ק ה"ו: הולכה בזר מהו. בירו' יומא פ"ה ה"א פלוגתא דחזקי' ור' ינאי חזקי' אמר כשר ור' ינאי אמר פסול ועמ"ש ביומא מ"ז ע"ב להקשות איך לא נתעורר בירו' להקשות לחזקי' דמכשיר מהך ברייתא דמייתי הכא דמפורש בה לפסול. ונ' דבירו' הוי הפלוגתא אליבא דר"ש דהלוך לא מעכבא לא פסל בה מחשבה וה"נ הולכה בזר ועי' לק' ע"ב ע"כ לא שייך להקשות מהברייתא דס"ל כרבנן ומש"ש מהניתא פליגא על ר' ינאי הוא מכח כ"ש דהשתא לרבנן כשר כ"ש לר"ש ועמ"ש לק' ט"ו ע"א ישוב אחר: **ע"ב** וכן יושב וכן שמאל. ירו' פסחים פ"ז ה"ז ע"ש: אמר רב שחיטת פרה בזר פסול. עי' ירו' יומא פ"ג ה"ז דלפי' הפ"מ ס"ל לרב שם שחיטת פרה בזר כשירה וכבר כתבתי ביומא מ"ב שפירושו תמוה ודחוק ע"ש אלא כ' כהק"ע דמתקן הגירסא דתיתי דרב אמר פסולה ור' יוחנן אמר כשירה ומתוה להבבלי: אבע"ל הולכה שלא ברגל. בירו' יומא פ"ה ה"א איתא א"ר זעירא פשיטות יד לא הוי' הולכה כ"ה לגי' הפ"מ והוא תי' לקושיתו שם למ"ד הולכה בזר פסולה. מהא דיחזיר לימינו או מכשף על הרצפה דלי"ה כ"א פשיטות יד ושלא ברגל לי"ה הולכה:

דף טו ע"א אפשר לתקונה. בירו' יומא פ"ה ה"א משמע דר' ינאי דאמר הולכה בזר פסולה היינו דא"א לתקונה מדפריך מהך דנשפך על הרצפה דע"כ הקושיא היא דהלא מהני תקנה משמע דלר' ינאי ל"ל תקנה וא"כ אפשר דחזקי' דמכשיר היינו ע"י תקנה ובזה א"ש מה שהקשיתי לעיל יד. אמאי לא מקשה הירו' לחזקי' מהברייתא דפוסל זר בהלוך דהברייתא מיירי בלא תקנה וחזקי' מיירי ע"י תקנה: נשפך מן הכלי על הרצפה. ירו' יומא שם. ושם איתא התי' דהיה מתגלגל כלפי פנים והוא בהפך ממ"ש כאן והק"ע הגי' שם כבכאן והפ"מ נדחק לפרש כפי הגירסא הכתובה ובעג"ד נראה דקושית הירו' יומא הוא דמשמע ליה והכא לא קאי רכהן מדלא אמר ואספו כהן משמע ליה דאפי' אספו זר כשר מאחר דהקבלה בכלי היה בכהן לא נפסל הדם ואם נאסף גם ע"י זר שנית לכלי יכול הכהן לזרקו ובזה א"ש דמקשה לר' ינאי דהכתי לפסול משום דהזר מוליך כשאספו הדם מהרצפה וע"ז שפיר משני שהיה מתגלגל כלפי פנים והזר לוקחו מבפנים לצד החוץ והו"ל שלא כדין הולכה לקרבו למזבח ע"כ כשר גם בזר האוסף ובזה א"ש ג"כ מ"ש ר' בא ע"ז ואפי' תימר בשלא לחוץ כו' ומשום דפשיטות יד לי"ה הלוך ולזאת לא מפסל בזר ולפירושם דהקושיא היא ממה שנשפך ולא היה כן הולכה אין שייך כלל התי' פשיטות יד ל"ה הולכה ולמ"ש ניחא ולפ"ז אין הקושיא שם מזה דאפשר לתקונה דלא מיירי בזה ר' ינאי רק דקאמר פסול ואפשר דמהני תקנה. אלא דהקושיא היא מעלם דין הולכה בזר כנ"ל והשתא נסתר יסוד דלעיל לקושיתי אמאי לא מקשה לחזקי' מהברייתא וצ"ל כמש"ל יד: אתמר הולכה שלא ברגל מחליף ר"ש ורבנן. עמל"מ פ"א מה' פסוהמ"ק הכ"ג שהאריך בסוגיא זו: **ע"ב** אי קניא תניא. עי' רש"י שפי' ואין מחלוקת בין ר"א לת"ק. אבל הרמב"ם בפי"ג מה' פסוהמ"ק מוכח דפי' דת"ק [דהוא ר"מ בת"כ צו פ"ח] ס"ל דגם בקבלו בפנים והוציאו לצד חוץ פוסל בו מחשבה וג' מחלוקות בדבר דלר"ש אין פוסל כלל מחשבה בהלוך ור"א מכריע ופסק הרמב"ם כהלכה כת"ק ועי' קרבן אהרן בת"כ שם סי' ה': שקבלו דמן זר ואינן. ירו' פסחים פ"ז ה"ז: יושב. ספרי שופטים קסט: אתי' בק"ו מבע"מ. עי' בעה"מ פ"ו מה' ביאת מקדש ה"י ובבה"מ מה' עבודת יוה"כ ה"ב: תוס' ר"ס אלא דלא משמע הכי בת"כ. אמר פ"ד פ"ג:

דף טז ע"א ק"ו מיושב. קשה הא יושב גופה לא ידעינן כ"א מזר כמ"ש התו' כ"ג ע"ב ד"ה אימא וכן לפי גירסתנו ברש"י שם וכל עוד דלא ידעי' אז מנלן דיושב מחיל עבודה והפשתי ומצאתי קושיא זו בתשו' זכרון יוסף להגאון ר"י שטיינהארט חא"ח סי' י"ג שהביא כן בשם הפמ"א [והיינו אתי] ומתרץ דהברייתא דשם דילפ' מהשמדים שם לעבד א"ל למילף מזר ורבא אר"ג לא ס"ל כהברייתא מהכרת הני תנאי דלא ילפי כאן בק"ו מיושב ורב מברבי! ס"ל כהברייתא דשם ע"ש. ובעג"ד נראה להטעים יותר הפלוגתא ולעבית לא יכוד נאמן דהנה בירו' ספ"ה דפסחים ופ"ג דיומא ה"ב ופ"ז דסוטה כ"ש איכא פלוגתא בהא דאין ישיבה בעזרה ותד מ"ד ס"ל דגם למלכי בית דוד לא היה ישיבה וכ"ה בשו"ת סי' א' וטעם הפלוגתא נראה דס"ל להאי מ"ד דמה"ת אין ישיבה בעזרה כפי' הק"ע ספ"ה דפסחים שכ' מקרא לעמוד לשרת העומדים שם וכונתו דלעמוד לשרת הוא על איסור ישיבה בעת עבודה והשמדים שם אתי להאסור ישיבה אף שלא בשעת עבודה וא"כ לית לן קרא לעכובא בישיבה בעת עבודה ובברייתא דס"ל מהעומדים לעכובא יושב בעבודה ס"ל ע"כ דהא דאין ישיבה בעזרה הוא דרבנן וכמ"ד דלמלכי ב"ד הותרה ישיבה ורבא אר"נ ס"ל כהידך מ"ד דאתי לאסור ישיבה גם שלא בעבודה ועמ"ש לק' בסמוך: מפני טומאה נשרפה. ירו' פסחים פ"ז ה"ט ע"ש: תוס' ד"ה מיושב הגה"ה ומיהו איצטריך קרא לעובד בהשתחוייה. הכה"ז הקשה דלמה אתי ליושב ומכ"ל לאסור בהשתחויה והשיגו הבעה"מ פ"ו מה' בית הבחירה ס"ו דהלא כונת התוס' דלעולם הא דאין ישיבה בעזרה הוא מה"ת ולא איצטריך ליושב בעבודה כ"א להשתחוי' ע"ש ובעג"ד יתכן לקיים קו' הכה"ז עפמ"ש התו' ביומא כ"ה ע"א ד"ה אין דהך דאין ישיבה

פי״ב בעזרה הוא דוקא בלא בפידן עזידה ע״כ הכילה דהיא עבודה אבל א״כ הו״א דגם בעבודה בזרה יבינה קמ״ל קרא דלעבודה ממש נ סהר ג״כ ואין ראיה להסור הבתייש ולמש״ל דהא דאין יבינה בעזרה הוא מקרא כעומדים בם ח״כ אן זה כ״א הבהא דכ׳ לעמוד לברת איתר ליה ליבינה גם ש״ה בעבודה אבל אי לא הוה נהיה לעמוד לש״ת הוה מיקמינן העומדים בם לבבמת עבודה ובפיר, אילטריך קרא ליבינה ואין לנו להסור גם בבתחיה: ע״ב מפני אמינות גרפה. ירו׳ פסחים פ״ז ה״ט: אמר רבא ליב כו׳ בוהרה אלא הדיוט בק״פ הפי בוהרה לאו דוקא דהא רבא ס״ל טומאה דהויה היא בלבור כמ״ש כתים׳ יומא ו׳ ע״ב ד״ה אמר ועי׳ ג״כ הגינה א״מ סי׳ פ״ו בסופו:

דף יז ע״א רבא לטב״י כו׳ ולא יחלל. הי׳ מייתי ליה הרמב״ם בפ״ד מהל׳ ביאת מקדש קרא זה לטב״י בבירה במיתה וכתב הראב״ד ע״ז טב״י בבימה במיתה לא ידעתי איך מבכחת לה מיתה אבימה הלא טב״י שנכנס למקדש חייב כרת ואיני מוצא אותה אלא בבמה או בספק בגמרא מרחוק עכ״ל ותמה הכ״מ דמה בייך זה התמיה להרמב״ם הלא קבה קושיא זו בגמ׳ והכיח בל״ע ועי׳ מל״מ שהאריך שם בבאורו והוא דחוק מאד כנראה למעיין שם וגי׳ בעמ״ד דהנה במחוסר כפורים ס״ל להרמב״ם שם אח״כ דאינו חייב בשימה כלל רק במחלל העבודה ופסק דמח״כ דוב לאו כזב דמי וקשה לפי איך מייתי קרא לטב״י הא בגמ׳ כאן מקשה לא לכתוב רחמנא בטב״י ותיתי מהכך כו׳ ומשני קסבר מח״כ דזב כזב דמי ולהרמב״ם תאמר הקושיא לא לכתוב רחמנא בטב״י. ונראה דאדרבה משום דס״ל להרמב״ם דמח״כ אינו חייב כלל בשימה רק דמחיל עבודה א״כ אי הוה ילפי׳ טב״י מני׳ נ״כ לא היה חייב אבל כדב׳ קרא הוא חייב מיתה דגמרי׳ חלול חלול מתרומה. והגמ׳ דלא כונה לו בזה הוא משום דבכור המקשן דמח״כ חייב מיתה אף אי לאו כזב דמי ע״כ מקשה שפיר וגם התרלן השיב שפיר ולהרמב״ם ל״ק כלל. אולם היה קשה להראב״ד לשיטת הרמב״ם דס״ל מחו״כ שנכנס למקדש א״ה כלל מה״ת כמ״ש בפ״ג מה׳ ביאת מקדש ה״ט דאינו לוקה כ״א מכת מרדות היה לנו יותר לאוקמי קרא דולא יחללו אמח״כ דהביאה למקדש לא מחייב כ״א אעבודתו מבא״כ טב״י דחייב בלא״ה אכניסה וקשיא איך מבכחת לה כקו׳ הראב״ד. בבלמא אגמ׳ ל״ק כן דב״ל גם במח״כ חייב הכניסתו כמ״ש הראב״ד בפ״ג שם וא״כ גם אי נוקמי המח״כ תקשה כן ונצטרך לאוקמי בבמה א״כ מאין לנו לאוקמי במח״כ דלמא רק בטב״י דהמזיר מיירי מבח״כ להרמב״ם דבמח״כ הוכה הדרש יותר קשה כנ״ל ובספרי ק״ה שבכתובים האריכתי בבאור הסוגיא ובפסקי הרמב״ם עוד בענין זה והכמ״ל: **ע״ב** דתניא מנין לשתויי יין. ת״כ שמיני פ״א:

דף יח ע״א בההוא לימד על כה״ג. ת״כ ויקרא נדבה פ״ה: וערכו כו׳ הכהנים בכהונן. ת״כ ויקרא נדבה פ״ה: לכהן הדיוט שלבש. ת״כ שם פרק ס׳: משוחקים ירו׳ יומא פ״ג ה״ו מקרא ולבשם ועמ״ש יומא י״ב ע״ב דיש לגרוס ילבש לרבות בחקים כבגלי דהך קרא ילבשם דריש ליה ביבלו שם והות״ל דבפ״ג שם מיירי להאי תנא דס״ל דכפרים ליוה״כ אחר: **ע״ב** ארבע ולא חמש. ספרי שלח קטו ומובא בהרא״ש בה״ק סי׳ ציצית סי׳ ג׳ ומפרש לכך דספרי דכתים למעט חמש דהמיעוט הוא שלא יעשה ציצית בכל הכנפות וקשה דהא״ב הו״ל להגמ׳ לשנויי הכי כאן התני׳ אידך דלא פליג׳ ובם בספרי מאבר הכסה בה ממעט כרים וכסתות וכסות סומא מרבה מוכיח לכס לציצית ובתנחומא ש״ת ע״ו מרבה מוזכרתם כסות סומא שאין לו כ״א זכירה בלא ראי׳ ועמ״ש לק׳: פרט לכסות לילה. במד״ר פי״ז תנחומא שם ופלוגתא היא בין ר״ש ורבנן במנחות מ״ג ובירו׳ ברכות פ״ג ה״ג קדושין פ״א ה״ז ותפס הגמ׳ כאן כר״ש והברייתות הרווייהו ס״ל כר״ש בזה דכסות לילה פטור רק בבעלת חמש פליגי מר דרש אשר ואידך לא דרש וא״כ דהפלוגתא היא אליבא דר״ש יש לייבב קוש׳ התוס׳ ד״ה ואידך בפשיעות דבמנחות מוקי לה כהאי הנא אליבא דר״ש דדריש אשר ולק׳ מ׳ ע״א היא כתנא דאליבא דר״ש דלא דריש אשר ופוטר בבעלת חמש. כיון דפלוגתא דהנאי היא אליבא דר״ש. אפס דזאת הקשה בין לפי הנ״ל ובין לפי׳ התו׳ הא ר׳ יהודה הוא בכלל רבנן דמחייבי בלילה וא״ל לרבות כסות סומא ואשר תכסה בה ע״כ לרבות בעלת חמש ואשר לא דריש ולק׳ מ׳ ע״א דריש אשר ולפי׳ התו׳ קשה יותר דהו״ל פלוגתא בסברות הפוכות דבקרא אשר תכסה בה ר״י לא דריש אשר ור״ש דריש ונקרא דאשר פתח אהל מועד ר׳ יהודה דריש ור״ש לא דריש. ועי׳ ירו׳ ברכות וקדושין שם דמשמע דגם רבנן ס״ל כסות לילה פטור והא דס״ל דציצית הו״ל מ״ע שלא הז״ג הוא משום דכסית יום חייב גם בלילה וא״כ יתכן דכ״ה ג״כ דעת ר׳ יהודה ולאילטריך ליה אשר הכסה לרבות כסות סומא ואשר לרבות בעלת חמש. וע״פ הספרי הנ״ל יש לייבב בין לר׳ יהודה בין לר״ש דלר״י י״ל דדרים אשר תכסה בה למעט כרים וכסתות ואשר לרבות בעלת חמש. וכן לר״ש י״ל דאשר לא דריש וכסות סומא ידע מוסיף לכם או מוזכרתם כבתנחומא. וכן אפשר דס״ל להסוגיא דלק׳ מ׳ ע״א ובמק״א האריכתי והכמ״ל: בד שיהיו של בוץ. ת״כ צו פ״א פ״ב והה״מ פ״א. שיהיו חדשים. ה״נ בירו׳ יומא פ״ג ה״ו ובם מקשה ג״כ מהא דמשוחקין כשרים כדמקשה הכא רק דהתי׳ שם הוא כאופן אחר דשם מבני מאי חדשים שלא לבשם הדיוט תחלה. וראיתי במל״מ פ״ע מה׳ תמידין ומוספין ה״י שהבין בדברי הירו׳ הנ״ל דהכי׳ הוא דפליגי הברייתות אי בעינן חדשים ולא ישנים מר פוסל ישנים ומר מכשירם. ובאמת מוכח דאין הפי׳ כן דהלא מסיק שם טעם פלוגתייהו בזה אי בעינן עבוד למה דזה אין שייך בבגדי כהונה ישנים שעבדו בהם עבודה כמה בנים ונתיבנו כ״א בבנעשו מתחלה לשם הדיוט ולבשם ההדיוט דתבריים למה דבעינן שיהיו נעשים לשם כ״ג ולא ילבשם ההדיוט תחלה ואינו ענין לישנים דהכא: הדישים אין מעותקים לה. עי׳ רש״י יומא י״ב ע״ב ובתו׳ שם ד״ה ילבש וברש״י שם פי׳ אחר מפי השמועה דוקא בחקים להה״ד ובמל״מ שם הכריע כפי׳ האחר ומירו׳ יומא שם ל״מ כן ע״ב: דבר העולה מן הקרקע כד. ירו׳ כלאים פ״ט ה״א וגם שם מקשה ואימא למר ע״ש: רש״י ד״ה יש מכן. עמל״מ פ״ה מה׳ כלי המקדש ה״ג מ״ש בדברי רש״י:

דף יט ע״א ותיפוק ליה משום תפילה. פירש״י אדר׳ יוחנן מקשי ובעירובין פירש״י שם דאמתני׳ מקשה ומשום דלתפילה סגי בכ״ש ועי׳ צ״ק דגם כאן כוונת רש״י דאף אדר״י קשיא וכל הפלוגתא מפרש רש״י דהוא רק לענין יתור בגדים אבל לתוך אפי׳ נימא אחת הוצצת. אולם הראב״ד בהשגותיו פ״י מה׳ כלי המקדש מפרש לענין תפילה ולדידיה הא ותיפוק ליה משום תפילה רק אדר״י קאי וקשיא ליה בג׳ על ג׳ הא הוי תפילה ועי׳ בעה״מ שם ובירו׳ עירובין פ״י ה״ג מבואר דלענין יתור בגדים קאי: לילה לאו זמן תפלין. ירו׳ ברכות פ״ב ה״ג עירובין פ״י ה״א שם מבואר פלוגתייהו דהלי אם נאמר ושמרת את החוקה קאי אתפלין נמעט בם לילה מימים ימימה ולמ״ד בחקת הפסח הכ״מ צ״ל קרא למעט לילה מהפלין ובבבלי עירובין צ״ו מנחות ל״ו ע״ב פטורין מן התפלין. עש״א סי׳ ל״ז מה שמקשה מערכין: תוס׳ ד״ה תפלין דלא חציצי תחת פתילי הציץ. משמע דהתפלין עצמן קאי ועל הפתיל שמלמעלה קאי כמ״ש רש״י בחומש והפשר דקאי ארצועה ועי׳ ת׳ יד אלי׳ סי׳ ג: **ע״ב** לבישה מעכבת ואין ד״א מעכב. ה״נ בירו׳ יומא פ״ג ה״ו ע״ש ר׳ יוחנן; א״ה דלפרא נמי. עי׳ פ״מ שם שפי׳ בהא מש״ש בירו׳ ודכותה לגיבה כו׳ דהיינו דהינו ממעט רק דכותה שבין עבודה לעבודה ולא דלפרא והק״ע לא גרים ליה כלל ע״ש: קדש ידיו כו׳ דברי ר׳ ראב״ש. ה״נ בירו׳ יומא פ״ב ה״א פלוגתא דר׳ וראב״ש: ואפי׳ עד עשרה ימים. בירו׳ שם עד ג׳ ימים: דפסיק מעבודה לעבודה. בירו׳ שם מוקי להד מ״ד דפלוגתייהו הוא בשירי עבודות אבל בהתחלת עבודה לכ״ע בעי קדוש תחלה:

דף כ ע״א בעי אילפא. בירו׳ יומא פ״ב ה״א איתא דאילפא [הוא אילפא דהכא] אמר דכשם שאין הלינה מועלת בידים כך אין לינה מועלת בכיור ור׳ יוחנן אמר כשם אילפא דבכיור מועלת. ויתכן דהיינו מימרא דר׳ אסי א״ר יוחנן דהכא ומפרש הירו׳ אינו מקדש דאפסיל בלינה: שנים עשר דד לכיור. בירו׳ יומא פ״ג ה״ח טעם המספר י״ב משום יום מרובה של תמיד א״כ הו״ל לגד של בוחט ושל זורק כו׳ ובבבלי יומא כ״ה ס״ל דהו״ל בין הכל י״ב ובוחט וזורק בכלל ע״ש: איזהו לפין. ת״כ ויקרא נדבה פ״ז כל הברייתא ירו׳ יומא פ״ג ה״ז: דברי ר״י בר״י. בירו׳ יומא שם דברי רבי והוא ע״ס דהלא אח״כ רבי מוסיף כו׳ ובפ״מ כתוב דברי ר״מ וג׳ דנ״ל כבכאן ובכ״ה ג״כ בת״כ שם: קדש ידיו ורגליו לתרומת הדשן. בירו׳ יומא פ״ב ה״א ובפ״א כ״א איתא שם ע״ש ר׳ יוחנן דלתרומת הדשן שהיא התלת עבודה הוא צריך קדוש ידים ורגלים מן הכיור שבקעו מבערב ואין מבואר בם אם צריך לקדש שנית למחר ומ״מ מייתי עלה הא דר׳ וראב״ש וג׳ דקאי על הא דר׳ יוחנן אמר שם עוד דצריך לבקע הכיור אחר הקדוש ידים ורגלים להרמת הדשן ור״ת בר׳ יוסף ס״ל דא״צ להשקיעו עוד דלר׳ יוחנן מוכח ע״כ דס״ל דגם מקרות הגבר עד צפרא פסלה לינה ולר״ת בר יוסף דלא פסל בכיור כיון שהיה משוקע בתחלת הלילה כ״ש בידים דלא פסלה ע״כ קשיא לר״ת מר׳ דלראב״ש לא פסלה כלל לינה. וס״ל הירו׳ בשתא דכיור דמי לידים וכסתמא דירו׳ מבמי׳ דאילפא כו׳ לזאת ר״ת אליבא דר׳ קאמר וקשה הא לר׳ פסל לינה גם מקרות הגבר בידים וכן לכיור ומשני דר״ת בר יוסף מוקי לפלוגתייהו בשירי עבודות אבל לתחלת עבודה פסלה לינה וס״ל כראב״ש ומ״ש ר״ת בכיור דא״צ להשקיעו ג״כ היינו לשירי עבודות ור׳ יוחנן ס״ל דפלוגתייהו הוא גם בתחלת עבודות וס״ל כר׳ וא״צ להפך הגירסא בירו׳ כמו שהפך הפ״מ ולהירו׳ צ״ל דהא דא״ר יוחנן כאן א״צ לקדש היינו לראב״ש וכרבא כאן: **ע״ב** יציאה מהו שתועיל. ה״נ מבעי׳ לי׳ בירו׳ יומא פ״ב ה״א ופ״ע מהברייתא דמייתי הכא ובם לא דחי כבכאן יצאו ידיו שאני. אלא מוקי לה כראב״ש דלא פסלה לינה בידים ה״נ לא פסלה יציאה בהו כי קמבעי׳ ליה אליבא דר׳ ע״ש: אם לשהות טעון טבילה. ירו׳ כלאים פ״ט ה״א יומא פ״ג ה״ב:

דף כא ע״א אר״ח בר יוסף מי כיור. בירו׳ יומא פ״ב ה״א ר״ח בר יוסף אמר כיון שמסרו יום ללילה דיו ור׳ יוחנן אמר מבוא מגביהו הוא מבקיעו. ופליגי בזה דלרהב״י לא אכפת לן בתם שעולה משקיעו באמצע הלילה רק מכיון שהיה משוקע מבערב במסרו יום ללילה לא נפסל וכן קודש ע״פ לתחלת עבודות דמודה רהב״י דפסלי בהו לינה כנ״ל מועיל בזה מה שמשקיעו קודם אור היום ור״י ס״ל דגם באמצע הלילה נפסל בהעלאתו משקעו והכא מסיק דל״פ כ״א בגזרת שקוע: **ע״ב** והא״ר יוחנן קדש ידיו. עמש״ל כ׳ ע״א: כל הכלים מקדשין. ירו׳ יומא פ״ד ה״ה ושם איתא דהוין מקדוש הראשון של כה״ג ביוה״כ דבעי כיור דוקא:

דף כב ע״א דתניא ר״א יכול יהא כנו מקדש. ת״כ ויקרא נדבה פרשה י׳: מים הנרוק. ירו׳ ברכות פ״ז ה״א סוכה פ״א ה״א דמשלים למקוה ואין מטבילין בו כבבבלי סוכה יט ע״ב: נתן כלה ונטל שאה. ירו׳ תרומות פ״ה ה״ב: א״ר יוחנן עד רובו. ה״נ שם בירו׳: במים ולא ביין. ת״כ ויקרא נדבה פרשה ד׳ פ״ו ופרק ז׳ ת״כ פ״ג פ״ומים שאין להם שם לוי. ת״כ שמיני פ״ח: תוס׳ ד״ה והא בת״כ תניא והקרב. כן הוגה ע״פ הרש״ק והגר״ב חמה ע״ז שלא נמצא עדיין גם שם. ובאמת כדברי התוס׳ בלי הגהת רש״ק נמצא כתוב הדר בת״כ שמיני ריש פ״ה והגהת רש״ק אינה תקון וללא צורך: **ע״ב** מי כיור ר׳ ישמעאל אומר. ה״נ בירו׳ סוטה פ״ב ה״ב: אמרו זקני דרום. ה״נ בירו׳ פסחים פ״ז ה״ז ומה שהביא ר״ל לכם ושם באיזה מינים: אי קסבר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ. הרמב״ם פ״ז מה׳ ק״פ פסק דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ומ״מ פסק בפ״ד מה׳ ביאת מקדש דאין לזור עושים בטומאה כ״א בטומאת מת ולא בטמא שרץ ובמק״א האריכתי והכמ״ל ועי׳ בעה״מ פ״ו מה׳ ק״פ ה״ב:

דף כג ע״א ת״ל הכוסו. בירו׳ פסחים פ״ה ה״ג מפרש לשון שהיעה כמאן דאמר כוס לי טלה זה: הכתוב שנה עליו לעכב. מכלתא בא פ״ג: הא תני ר״ה ל״א טומאה התהום אלא למת בלבד. בירו׳ פסחים פ״ז ה״ו לפי׳ הק״ע מוכיח דלא אתי למעוטי דשרץ כ״א טומאת זיבה ובדמשני כאן ועי׳ ירו׳ נזיר פ״ט ה״ב: כהן שמגלה בקרבנותיהם. ה״נ מבעי׳ ליה בירו׳ פסחים ונזיר שם ופ״ע שם דבין לו ובין לעובד מקרא דלכם. ומבמע שם דלא מגלחה טוי סיתר טומאת התהום כ״א מקרא דהא דן נזיר מפסח וכן נבעי׳ דן ק״ו בכן מגלעים ואין דנין ק״ו מהלכה ופש״ק שם: ותשא אהרן את עון הקדשים. ת״כ ויקרא נדבה פ״ד ועמ״ש פסחים ס׳ פ״ז ע״ב: **ע״ב** ולא עון המקדישים. בירו׳ פסחים פ״ז ה״ס והיא שבועות פ״א ה״ד ולא עון המקריבים ומפרש הק״ע בפסחים הכהנים ובפ״מ מפרש בין בכהנים בין בבעלים כפרש״י כאן: לעמידה בתחתיו. עי׳ ספרי שופטים קס״ט: שני כתובים כבאים כא׳ וא״ם. פי׳ תוס׳ יומא ס׳ ע״ב ד״ה לכות בשם ריצב״א וכתו׳ סנהדרין

פ״ב א׳ ד״ס ולא שכ׳ דגם הביאה רקנית חייב ועי׳ בעה״מ פ״י מה׳ כלי המקדש בהקשה לפ״ז נימא דהוי כתובים דאין מלמדין לא אתי למעוטי כ״א ביאה רקנית אבל בעבודה גם יושב וערל ואונן שם במיתה ותי׳ עצמם״ל י״ח א׳ בהו׳ כד״ס אתי׳ דלא אילטריך למעוטי כ״א יושב ויושב לא שייך ביאה רקנית ע״ש ועי׳ בענין חיוב אביאה רקנית ברמב״ן לס׳ המצות מל״ת ע״ג ועי׳ תבו׳ זכרון יוסף סי׳ י״ג: תוס׳ ד״ה כא. עי׳ מל״מ פ״ת מפסוהמ״ק ה״ז:

דף כד ע״א דעד אצעית תהומא קדים. עתו׳ פסחים פ״ז ע״ב ד״ה מחילות ובכאר שבע פ״ק דתמיד ובשעה״מ פ״ו מה׳ בית הבחירה ה״ט: באצבעו ולקח. ת״כ ויקרא חובה פ״א רפ״ט ועי׳ קרבן אהרן שם: **ע״ב** ור״ש מכשיר. עי׳ ירו׳ יומא פ״ב ה״א: אזן אזן לרציעה. ירו׳ קדושין פ״א ה״ב:

דף כה ע״א נשפך הדם על הרצפה. עי׳ ת״כ ויקרא נדבה פ״ד ובקר״א שם. ובירו׳ יומא פ״ה ה״א מוכח מן הכלי על הרצפה: מדם הפר מדם הנפש. ת״כ ויקרא חובה פ״ג ובם תחת ולא מדם העור איתא שם ולא מדם הבשר: גוררין ומוסיפין ודורבין. עי׳ ירו׳ סוטה פ״ה ה״א הוריות פ״א ה״ג: **ע״ב** אויר כלי ככלי דמי. עי׳ תבו׳ זכרון יוסף חיו״ד סי׳ י״ג: אמר רבא ז״א שעות פוסלות. עתו׳ ערכין י״ח ב׳ ד״ס בנתו ובעט״א ר״ה ט׳ ע״ב ד״ס פתות ובתשו׳ הגרע״א סי׳ קנ״ה ובח״ס יו״ד סי׳ שמ״ג ובנב״ת יו״ד סי׳ ז׳: רש״י ד״ה שעות. שנתו בלו. וכ״ה בבמד״ר פי״ג ועי׳ ת״כ ויקרא חובה פ״ג פ״ט ובמכלתא בא פ״ד ושם מבמע דבק״פ דכ׳ בן שנה כבר כל שנה שניה:

דף כו ע״א ש״מ כבר קדשים קלים שילא. עי׳ ירו׳ יומא פ״ו ה״ו: **ע״ב** ואני נתתיו כו׳ כיון שהגיע. עי׳ ת״כ אחרי פ״ח על המזבח כל מקום שניתן על המזבח מכפר: אין מחשבה מועלת. ת״כ צו פ״ח ע״ש: תוס׳ ד״ה ואי תימא. דלק׳. עי׳ מרכבת המשנה פ״ב מפסוהמ״ק הי״ב:

דף כז ע״א רש״י ד״ה כאן בניתן בפתיקה. עי׳ ת׳ הגרע״א סי׳ קנ״ה: **ע״ב** ר׳ יהודה אומר זאת היא העולה. ת״כ צו פ״ה:

דף כח ע״א ואלו שעורותיהן כבבן. ירו׳ שבת פי״ד ה״א פסחים פ״ז ה״א סנהדרין פ״ח ה״ב ושם פליגי ר״י ור״ל דר״י ס״ל דרק לטומאה ולא למלקות ור״ל ס״ל גם ללקות ע״ש: למשחה לגדולה. ירו׳ תרומות פ״ט ה״א בכורים פ״ב ה״א: אדתני תנא בבהו״א בליסי. ת״כ צו פ״ה פי״ג ועי׳ קר״א שם ובת״כ קדשים פ״א: **ע״ב** בהקרבה הוא נפסל. ת״כ צו פ״ה פי״ב:

דף כט ע״א ת״ר ואם האכל כו׳ אר״א כוף אזנך. ת״כ צו פ״ח פי״ב כל הברייתא: בן עזאי אומר. שם: תוס׳ ד״ה וכיון. שאין זה קרוי הזקת טהרה. עצ״ב יו״ד סי׳ ס״ג: **ע״ב** ולא בקרינך תפא. ירו׳ ר״ס פ״א ה״א: וכל לאו בה״ב מעשה. פי׳ ירו׳ תרומות פ״ג ה״א כתובות פ״ג ה״א ע״ב ועכנ״ת יו״ד סי׳ קס״ה: יבלבד שיקריב המתיר כמצותו. עי׳ ירו׳ יומא ספ״ה פסול מוציא מיד פסול ועפ״מ שם: לאכול כחצי זית כו׳ אינן מצטרפין. ירו׳ פסחים פ״ה ה״ג:

דף ל ע״א תנן התם ה״ז תמורת עולה. עי׳ ירו׳ דמאי פ״ו ה״ו ומ״ב נב״ד בנדרים כ״ט ע״א: **ע״ב** כזית כזית תנן. עמ״ש בבועות ל״ת ע״א מהירו׳ גיטין פ״ט ה״ו ובסוף ב״ב בבועות פ״ה ה״ד דמוכח דע׳ הירו׳ דבוי״נ הוי כלל יותר מגלה וי״ו

דף לא ע״ב שהשחיטה כשרה בזרים. ירו׳ שבת פ״ב ה״ס: ומנשים. עתו׳ קדושין ל״ב ע״ב ד״ה ופי ובבעה״מ פ״ז מה׳ בית הבחירה הי״ח. ועי׳ תוס׳ כאן ומ״ש לק׳ פ״ח ע״א:

דף לב ע״א קבל בימינו ונתן לשמאלו. ירו׳ יומא פ״ב ה״א פ״ה ה״א: נשפך מן הכלי על הרצפה. ירו׳ יומא פ״ה ה״א: שחטו דיעבד אין. עי׳ נ״ב יו״ד סי׳ ד׳: ושחט שחיטה בזר כשרה. ת״כ ויקרא נדבה פ״ד: מה סמיכה בטהורים. ת״כ ויקרא שם ועכנ״מ יו״ד סי׳ י״א: **ע״ב** ולא בסותט לפני ה׳. ת״כ ויקרא פ״ד: שתדרשו בו דברים. בירו׳ עירובין פ״ה ה״א דריש כן על שער התדש והק״ע הטעים שם בדברי הירו׳ מ״ש כאן וא״כ פליגי שהלמודים על איזה מקום נתהדשה ההלכה ויותר נ׳ שם בכוונה שהיה סמוך ללשכת הגזית שבם התמיד היו ב״ד מחדשים הלכות:

דף לג ע״א מכלל דתרווייהו ס״ל טומאה דחויה היא בצבור. עתו׳ כאן ד״ה סנה״ס מה שהביאו דרבא אדרבא ומה שתירצו ביומא ו׳ ע״ב תי׳ עוד לחלק בין ק״פ דהוה נאכילה מהדרינן אטהורין והו״ל טומאה דחויה מבא״כ ביומא דקאי בשאר קרבנות צבור ע״ש ועתו׳ מנחות טו ד״ה ר״י. ועי׳ סנהדרין י״ב א׳ אמר מר מעברין מפני הטומאה אלמא טומאה דחויה והתניא צין כו׳ ולהתוס׳ מאי מקשה הגמ׳ מיוה״כ אפסח דבם משום אכילת הפסח דחוי׳ היא ובמק״א האריכתי בישוב זה והכמ״ל ועי׳ ש״א סי׳ ל״ח ובנב״ת א״ח סי׳ פ״ז ובעה״מ פ״ד מה׳ ביאת מקדש הי״ד: ותכף לסמיכה שחיטה. דב״ל פ״ב מוח״ש סי׳ ד׳ וקל״ד ירו׳ ברכות פ״א ה״א ובבילה פ״ב ה״ד הגיגה פ״ב ה״ג מוקי פלוגתייהו דב״ש וב״ה בהכף לסמיכה שחיטה כר׳ יוסי ובבבלי בילה כ׳ ע״א: מה סמיכה בטהורים. ת״כ ויקרא נדבה פ״ד: **ע״ב** ההוא בתרומה כתיב. בירו׳ שבת פט״ז ה״ג בכל קדש לרבות את התרומה א״כ משמע דעיקר קרא במקדש מיירי רק דמרבה מבכל וכ״מ בת״כ תזריע פ״א ועמ״ש מכות יד ע״א: תוס׳ ד״ה הניא. בת״כ תזריע פ״א:

דף לד ע״א ולאו כבא מכלל עשה. ת״כ שמיני פ״ד ירו׳ כלאים פ״ח ה״א בכורים פ״א ה״ס פ״ב ה״א שבת פ״ז ה״א פסחים פ״א ה״ד יבמות פ״ח ה״ב קדושין פ״ד ה״ו סנהדרין פ״ה ה״ג פ״ו ה״ס ועי׳ ב״י שם: כי פליגי בתי׳. עי׳ מכלתא משפטים פי״ב דשם הוזכר דתי׳ אינה קרבה למזבח: אילו נאמר קרבן לה׳. ת״כ ויקרא נדבה פ״ב: רש״י ד״ה אתי׳ טומאהו. בגמ׳ דהקומץ רבה. וכ״ה בת״כ צו פ״ט פי״ג: **ע״ב** מנין לחטאת שקבל דמה בד׳ כוסות. ת״כ ויקרא חובה פ״ד פי׳ ירו׳ יומא פ״ה ה״ד ושם איתא דברי ת״ק ע״ש רבי ובה״כ ע״ס בדברי ראב״ש דסיים עליו הא כילד הוא עושה ליסוד כו׳ וזהו כדעת רבי או ת״ק וראב״ש כולן נשפכין ליסוד: והלא לא נתקבל בכלי. ירו׳ פסחים פ״ה ה״ה ע״ש:

דף לה ע״א כהנים זריזים הן. ירו׳ פסחים פ״ב ה״ו שקלים פ״ב ס״ג. וסוף פ״ד. ובמע״ש פ״ג ה״ב פסחים פ״ע ה״ח חגיגה פ״ג ה״א וה״ג בלשון אוכלי תרומה זריזין הן ובשבת פ״א ה״א אוכלי פסח בשעתן זריזין הן: ר׳ יהודה אומר בכרת. ירו׳ פסחים פ״ה ה״א ר׳ יהודה מחייב בדם התמצית: והאר״א מודה ר׳ יהודה לענין כפרה. בירו׳ שם ע״ש ר׳ יוחנן: אין דם מבטל דם. שם: לאכול כחצי זית. ירו׳ פסחים פ״ה ה״ג: באכילת פרים ובשריפתן לא עשה ולא כלום. ה״נ בירו׳ יומא פ״ו ה״ו ע״ש ר׳ אלעזר והכא מבמע דהיא בריתא: תוס׳ ד״ה פגל בזבח. עי׳ בעה״מ פ׳ המורה פי״ד ה״א: שם בת״כ פ׳ צו. פרק י״ב:

דף לו ע״א לכדתניא ובשר. ת״כ צו פרק י״ב בשינוי קצת: א״ר יהודה הכנים בשוגג. ה״נ בירו׳ פסחים פ״ט ה״ט ופי׳ שם הפ״מ הא במזיד פסול אף שלא כפר והכא איתא להדיא דקי״ל בשכיפר וכן מוכח בגמ׳ לק׳ פ״ג ע״א דר׳ יהודה בבכפר דוקא. ולא ידעתי מדוע בינה מלפרש כבגמ׳ כאן ולק׳ פ״ג. דלהירו׳ שם אין נוגע הדבר ואין נ״מ בם ואף למאי דקאמר הרי תנאי אליבא דר׳ יהודה מ״מ לאיזה צורך נפרש שם דברי ר׳ יהודה מהאמור בה וג׳ דלהשתמשתי׳ הגמ׳ דכאן ודס״פ התערובת: **ע״ב** מנין לכל הנתנים. ספרי ראה עח:

דף לז ע״א ונתנין בזריקה בנתנן בשפיכה יצא. עי׳ ירו׳ פסחים פ״ה ה״ו ופי׳ הפ״מ: ר׳ ישמעאל אומר מתוך כו׳. ת״כ ויקרא נדבה פ״כ: לימר על בכור ומעשר ופסח. עי׳ ספרי קרח קיח מובא בתוס׳ ועמ״ש בזה ועי׳ ירו׳ פסחים פ״ה ה״ו ובספרי ראה ע״ח מפיק למעשר ופסח דבמתנים א׳ מודה זבחיך יבפך: תוס׳ ד״ה תרי תנאי ובפסחים ירו׳. כוף מככת: שם בספרי. קרח קי״ח. ובם הגי׳ הגר״א בדברי ר׳ ישמעאל ומה ת״ל קדם הם להביא המעשר [והפסח] (ביטעון) [ביטעון] הקטר חלבים כו׳. והוא מאחר דהוינן דלא ס״ל את דמם לרבות מעשר ופסח מדבעי קרא ודם זבחיך למתן דם במעשר ופסח א״כ גם ואת חלבם הקטיר לא נדרש למעשר ופסח ומודה זבחיך יבפך לא ידעי׳ כ״א למתן דם אבל הקטרה לא במעט וע״כ מקדש הם דבעי׳ להקטרה במעשר וכן לפסח. ובתבורי הדרת קדש העמדתי גי׳ היבנה על תלה דרק ריה״ג בעי קרא להקטרה דפסח מקום דס״ל דהאי קרא ולא ילין לבקר זבח חה״פ אבשר ולא אאמורין והאי קרא דלא ילין חלב חגי מוקי יה בחגיגת ע״ו כבפסחים פ׳ אלו דברים וכמו שהארכתי שם בראיות מוכיחות. אבל ר׳ יאביה ור׳ יצחק אפשר דס״ל דלא ילין חלב חגי קאי אפסח או דהאי ולא ילין לבקר מיירי בהאמורין א״כ מוכח משם הקטרה דפסח וצ״ל קרא כ״א למתן דם בפסח ולמתן דם והקטרה דמעשר וא״ש. ובעיקר קו׳ התו׳ מפסחים פ׳ האבה האריכתי בחבורי הנ״ל שם וביבוב דעת הרמב״ם בפסק ג״כ פסח בשפיכה גם הניתנין בזריקה בנתנן בשפיכה יצא ופסק ג״כ כר״ע בפסח לא זו פוטרת כו׳ והכמ״ל ועי׳ ס׳ קרבן הגיגה סי׳ ל׳ ובעבעה״מ פ״ג מה׳ ק״פ ה״ט ובמרכבת המשנה פ״ה מה׳ מעה״ק הי״ז ועמש״ל ע״כ: **ע״ב** בתוס׳ הנ״ל ולכולהו ליבני קשה כו׳. בהבירי הדרת קדש יבבתי בס״ד קושיתם והוא דהנ״ל עיקר דמכרתינן למדרש מדמם וחלבם הוא משום דנאמר בל׳ רבים א״כ מאין לנו לומר מעשר ופסח דלמא לחד מנייהו ועם בכור הו״ל רבים וצ״ל דריה״ג ס״ל דבקולים הם ויבואו בניהם. אך לר״ע דדריש ולא ילין לאמורין כמ״ש פסחים כ״ע ע״ב ועי׳ צל״ח שם א״כ חלבם הקטיר ע״כ פירובו בכור ומעשר דלפסח צ״ל קרא א״כ גם דמם צ״א דקאי אפסח וע״כ דריש מודה זבחיך יבפך לפסח דבשפיכה [או מקדש הם כבתו׳ לעיל ע״א] וקרא דגבי בכור אף דלא ס״ל לפרש לי׳ רבים בביל בכור כבב ובכור עז מ״מ צ״מ למדרש מני׳ כ״א עוד א׳ לבכור והיינו מעשר. ולפסח צריך קרא אחרינא ועפ״ז יבבתי דעת הרמב״ם בפ״ה מה׳ מעה״ק מקו׳ הנ״ל ע״א די״ל דתפס כר״ע והנ״ל מוכח לר״ע ג״כ הניתנין בזריקה שניתנן בשפיכה יצא דהי דריש מקדש הם לפסח דבשפיכה מייתר ליה ודם זבחיך לזה דיצא וגם אי נימא דודם זבחיך אתי׳ ליה לפסח דבשפיכה אכתי קשיא לי רבים זבחיך וע״כ דאתי׳ גם למעשר דמעינן ליה מדמם לזריקה דבדיעבד יצא בשפיכה ובמצינן תרווייהו וא״ש הסוגיא דפסחים והא דהכא איתא לר׳ ישמעאל ניכא למימר תרווייהו מהאי קרא הוא רק לר׳ ישמעאל דס״ל דמם דגבי בכור קאי אהנך בכורות וא״כ כדדרשינן ודם זבחיך יבפך אתי למעשר ופסח ומיושב לי רבים אין לנו עוד לדרוש להנתין בזריקה כו׳ מבא״כ לר״ע כנ״ל ולפ״ז הא דס״ל לר״ע לא זו פוטרת כו׳ הוא משום דלכתחלה אין דינן שוה וכמ״ש כלה״מ שם אפס דהוא כ׳ בכוונת הסוגיא דסוף פסחים כך ובאמת אין להעמיד שם כוונה זו בשום אופן אולם בכאן נכדי ליבב הסתירה לר״ע בכ׳ כתו׳ מוכרח כהנ״ל וזה יתכן בסברית להרמב״ם דעתו כן: קרנת קרנות. ער״ן סנהדרין פ״ק דליכא בקרא קרנות מלא ועי׳ מנחת שי פ׳ ויקרא:

דף לח ע״א ת״ר וכפר וכפר מפני הדין. ת״כ ויקרא חובה פרק י״א: אימא וכפר הע״פ. עי׳ קר״א שם: תוס׳ ד״ה כמגליף. ירו׳. יומא פ״ה ה״ד: **ע״ב** ליתני׳ גבי קולי ב״ש. בה״ג מקשה בירו׳ לענין אחר בפ״ה פ״ו כ״ע כתובות פ״ח ה״א:

דף לט ע״א כי תניא ההיא בדמים הפנימים. עי׳ ירו׳ יומא פ״ס ה״ו פלוגתא אי שריים הפנימים מעכבים א״נ ולמ״ד מעכבים מבעי׳ ליה אי פסיל בהו לילה או מחשבה ע״ש: ועשה כאשר עשה מה בה. ת״כ ויקרא חובה פ״ד פ״ו כל הברייתא: **ע״ב** הדמאת אלו שעירי ע״ז. ת״כ ויקרא חובה פ״ג פ״ד:

דף מ ע״א למעלה אומר קרן. ת״כ ויקרא חובה פ״ג: אשר לא דרים. עמש״ל יח ע״ב: אבל בדברים הנעשים בחוץ הקדים. פלוגתא דר׳ יהודה וחכמים הוא גם בירו׳ יומא פ״ס ה״ז: אם כפר כלה. ת״כ אחרי פ״ד פלוגתא דר״ע ור׳ יהודה כבכאן ובירו׳ יומא פ״ס ה״ו ע״ש אית תניי תני פ״ש ועי׳ תוספתא יומא פ״ג ומ״ש ביפ״ע יומא ס׳ ע״א: תוס׳ ד״ה לסמיכה דבה״ב. ויקרא חובה פ״ג: **ע״ב** שיהא כדם ביעור סבילה. ת״כ ויקרא חובה פ״ג ועי׳ ירו׳ יומא פ״ה סוף ה״ד פלוגתא דרבי ורבנן אי יש ביעור למתנות ושבל ולא המכפר. ת״כ שם: מזבח כו׳ בלא לא נתחנך. ת״כ שם:

דף מא ע״א חטאתם פ״ה לך כשגגתם. ספרי שלח קי״א: החטאת לרבות שעירי ע״ז. ת״כ ויקרא חובה פ״ו: **ע״ב** ולא נאמר נפר העלם דבר ב״ל. בירו׳ תענית פ״ב ה״א פליגי ר׳ אבהו ורבנן ת״א פשא הבית הגדולה במקומה הש״א הנזכר אין הגדולה במקומה וה״א לפי שתחלו שלמד ושלמדו ע״ש:

דף מב ע"א פיגל בין בראשונה. עי' ירו' יומא פ"ה ה"ג ובפ"מ שם ועי' עוד בירו' יומא פ"ו ה"ו ובגליון הש"ס שם והותר הקושיא דמקשה שם הא פיגל בחוץ בדבר הנעשה בפנים לא פיג'. תק"ס גם הכא כדמוקי לה פיגל בשתיהם. ופי' הגו' ד"ה כגון שפיגל פ"מ לזרוק בפנים חוץ לזמנו והלא הוי פיגל בחוץ בדבר הנעשה בפנים וע"כ דרך ר"א משום ריה"ג ס"ל כן דלא פיגל [לקמן מד ע"ב] ולאו דכ"ע היא וה"נ י"ל בירו': **ע"ב** היא בפלוגתא קא מדי. עי' גליון הש"ס למפב"י בירו' יומא פ"ה ה"ד: מערבין לקרנות. ירו' יומא פ"ה ה"ד ומוכח גם שם דפלוגתא היא מדסיים עלה הכל מודים בשבע הזאות על טהרו של מזבח שצריך להעבות דהיינו לעכבן: השירים מעכבין. עי' ירו' יומא פ"ה ה"ו דלר' יוחנן פליגי תנאי ר"ע ור' יהודה דפליגי באם שפך כלם בזה אי שיריים מעכבין ולקמן נ"ב ע"ב וביומא ס' ע"ב איתא ר' יוחנן וריב"ל חדא כו' ולא מסיימי שם ומהירו' תסתיים:

דף מג ע"א וכל ש"ש לו מתירין עי' ירו' סוטה פ"ג ה"ו ובפ"מ שם: **ע"ב** מי שטומאה פורחת ממנו. ירו' שבועות פ"א ה"ג עי"ש ר"מ ות"כ צו פרק י"ד ואמור פרשה ד' ע"ש אתיים ככה"ן והיינו ר"מ כמ"ש סוף הוריות: נאמר כאן טומאתו. ירו' שם ת"כ שם: ר' יוסי אומר. בירו' ובת"כ שם ר' חייא אמר: בלשון יחיד. שם ועי' ירו' שבועות פ"א ה"ג: אלו נאמרו קלות. ת"כ צו פרק ט"ו ואמור פרק ה':

דף מד ע"א ת"ר או אינו מביא אלא כיוצא בשלמים. ת"כ צו פט"ו ואמור פ"ש ד': **ע"ב** כל קרבנם לרבות. ספרי קרח קי"ז בשינוי דשם לוג שמן של מצורע מרבה מקדש הקדשים ולכל קרבנם מרבה שתי הלחם ולחה"פ לכל מנחתם מנחת חוטא ומנחת נדבה: ר"א אומר משום ריה"ג. ת"כ צו פי"ג וליתא שם הגלילי כ"א ר' יוסי סתם ועי' הגהו"ב וכן בתוספתא פ"ה ליתא הגלילי ועי' מנחות י"ד ע"א דאיתא רבי אומר משום ריה"ג ולא ר"א וכ"מ ממש"כ מ"ב ע"א מ"ן חכמים ר"א ומשמע משום דלא פיגל בכולהו אבל בכולהו הוי פיגול והא הו"ל פיגל בחוץ בדבר הנעשה בפנים וע"כ הכא רבי היא והתם ר"א. ואולי שם אליעזר והכא ר' אלעזר או דהכא מחמיר דריה"ג והתם מחמיר דנפשיה. ועי' בירו' יומא פ"ו ה"ו שתמה שם בגליון הש"ס מזה אחרי שם וכבר כתבתי מזה לעיל מ"ב דלאו תמיה היא דאין זה דין מוסכם ואם כי הרמב"ם פסק כן אין להקשות מזה על איזה תנא או אמורא:

דף מה ע"א דרוש וקבל שכר. ירו' נזיר פ"ז ה"ג לענין שיעורין דדריש ליה מקרא ובאמת הם הלמ"מ: דברי ר"ש ר' יוסי מחייב. בירו' בפ"ג דתרומות ור"ש מחייב והגי' הגליון צ"ל ור"ש פוטר והפ"מ מגיה שם כמ"ש במתני' כאן ור' יוסי מחייב ובמקום דברי ר' יוסי מגי' דברי ר"ש ומוכח דר"ש הוא בר פלוגתיה דר' יוסי ולא ר"מ כהגהת הגרי"ב: דאתקש תמורה למעשר בהמה. ירו' תרומות פ"א ה"ט ויבמות פי"ג ה"ב נר"ש מעשר בהמה לימד על כל הקדשים לתמורה ועי' ספ"ק דתמורה: תוס' ד"ה ואין עושים תמורה. עי' תוס' ערכין ה' ע"ב ד"ה יכול שכ' דלר"מ ור"י ליכא למימר הכי סירוגא דבתמורה ג' ע"א דממעט מבני ישראל ולא עובדי כוכבים משום דס"ל לר"מ ור"י דאיש מרבה עובד כוכבים והתם גבי תמורה כלא כ' איש. ועתו' תמורה ג' ע"א ד"ה ומעשר שכ' דליכא ברא הוא לר"ש דס"ל תרומת עובד כוכבים אינה מדמעת וא"כ לר"מ ור"י דפליגי עליה דר"ש וס"ל דתרומת עובד כוכבים מדמעת צ"ל ביניהם בהרת אביהם וגם שינויא קמא מבני ישראל ליכא למימר עמש"ש התוס' בערכין וא"כ אין לר"מ ור"י שום טעם שם לכא דאין עושים תמורה. אולם כתו' בערכין דקדקו לומר דעיקרא סמיך אמ"ש בזבחים ס' ב"ש היינו הך דהכא דאיתא דמעשר בהמה איך שייך בעובד כוכבים מטעם חובה שאין קבוע לה זמן ולא דילפי ממעשר דגן דזה אין שייך לר"מ ור"י. אך בתמורה דמסיק ואתקש למעשר דגן קשה דלפ"ז ליכא שינויא שם לר"מ ור"י ונראה דכתו' בתמורה לא כוונו כמ"ש דאתיא לר"ש כ"א במסקנא ואתקש למעשר דגן ולר"מ ור"י יתכן דס"ל כהאי ברייתא דמנחות ע"ג ע"ב כריה"ג דממעט נזירות והוא דהו"ל חובה שאין קבוע לה זמן או כר"ש שם דרק עולה מביאין ולא שלמים וכ"ש מעשר בהמה. ובתמורה ק"א שבכתובים האריכתי לבאר דלר"מ ור"י בלא"ה א"ש דאיהו מפרש אים המעריכין וקדשי עובדי כוכבים אי עושין תמורה הוא דמי לערכין דממעט עובדי כוכבי' ורק לר"מ קשה לישנא קמא דהתמורה והוא לשיטתו מוכרח להסוי פרט לנזירות או רק עולה כהל"ל והחזקתי זאת בראיות מוכיחות והכמ"ל: אורח מביא נסכים. ספרי שלח קי"ז וירו' שקלים פ"א ה"ה: יכול לא יהא עולתו טעון נסכים עי' שקלים פ"ז ה"ג ותנאי ב"ד הוא שיהא מבלו נכור ומובא לקמן במנחות: **ע"ב** ת"ר יכול לא יהיו חייבין משום טומאה. ת"כ צו פרק י"ט: תוס' ד"ה אבל ומשכחת לה בב"א כגון שהכניס בתי שערות. עי' תי' שיבת ציון ס"ו:

דף מו ע"א לכפרה נתתיו. בירו' יומא פ"ה ה"ו ע"ש ר' אבהו א"ר יוחנן ושם מסיק דלר"ש דס"ל מועלין בדמים התמרו הכי דרבות דמודה ברחויין לכפרה שאין מעילה רק בשא"ר לזריקה פליג ע"ש: והניחם שם. בירו' יומא פ"ג ה"ג מולבשם ובת"כ אחרי פ"ו הכהן ושם ר' יוסי התם ר' דוסא ובפדר"כ כ"ו את"ה הברייתא ע"ש תני ר"ח: אלא למ"ד מלמדין מה"ל. עמ"ש פסחים כ"ו ע"א יומא ס' ע"א: כל שיש לו מתירין. עי' ירו' סוטה פ"ג ה"ו ובפ"מ שם: **ע"ב** לפסולא נעלמת. עמל"מ פ"ו מהל' אסורי מזבח ה"ח: עולה לשם עולה. ת"כ ויקרא נדבה ספ"ו ובפ"ג ופרק ט': לשם הנחת רוח. עי' ספרי ק"ח קי"ח ופינחס קמ"ג:

דף מז ע"א מנין למתעסק בקדשים. ה"ג בירו' קדושין פ"א ה"ט שאלה שמואל מר"ה זאת ותשובתו מלרצונכם ככהלן ועוד יש בירו' לענין אחר שאלת שמואל מר"ה בב"ב פ"ח ה"ד: ור"א פוסל. ונזכר דברי ר"א בירו' פאה פ"א ה"א ע"ז פ"ב ה"ג וה"ז: כלל הרשב"א. עי' ירו' שבת רפ"י דמוקי פלוגתא דרשב"א ורבנן בסתם דאמרי' ע"ד הראשון הוא עושה עש"ה: **ע"ב** ואם לא נתן לא עכב. יומא פ"ה ה"ו אמר מתני' אמרה כמ"ד שירים אין מעכבין ומברייתא מוכיח שם דשירים מעכבין ופלוגתא היא כמש"ש באותה הלכה לר' יוחנן דמוקי לפלוגת' דר' יהודה ור"ע אם כפר כלם אם שירים מעכבין: ולקח יכול בכלי. ת"כ מצורע פ"ג: רש"י ד"ה כי כחטאת כתיב. ויקרא חובה פרשה ג':

דף מח ע"א ור"י מוסיף עפ"ל. ירו' שבועות פ"א ה"ד: ואם נפש לחייב על ספק מעילות אש"ת. ת"כ ויקרא חובה ר"ש פרשה י"ב. ותניא היכן עולה נשחטה. ת"כ ויקרא חובה פ"ו ע"ש ובפ"מ שם: תד"ה דכ"ע היקשא עדיף. ע' בס' באר יעקב בכללי הסוגיות כלל ל"ג ובגנת ורדים כלל י"ד: **ע"ב** וסמך ידו כו' לרבות שעיר נחשון. ת"כ ויקרא חובה פ"ז פרשה ו': לרבות שעירי ע"ז. שם וכן בספ"י גבי חטאת יחיד מרבה נ"כ חטאת ע"ז לסמיכה והתם ספרא הוא ר' יהודה דמרבה כאן שעיר נחשון והאיך אתי דחטאת יחיד לשעירי ע"ז: ר' חייא אומר ובחט כי ואין השוחט בצפון. ת"כ ויקרא נדבה פרשה ה': יכול יהא בן עוף. ת"כ שם: ראב"י אומר כו' ואין פסח. שם:

דף מט ע"א הלוקח בכסף מע"ש. ירו' פסחים פי"ג ה"ד מגילה פ"א ה"י"ב בכורים פ"ב ה"א: ויצא לידון בדבר החדש. עי' מכילתא משפטים פי"א ת"כ צו פרק י"י פרשה ה' ובירו' פאה פ"א ה"ד ובפסחים פ"ה ה"ג סוטה פ"ס ה"ס איתא ג"כ הס"ג אבל שם לא הוי דבר בהוציא להכלל ופי' ספרי נשא ל"ו במדבר פ"כ שם הוי דבר החדש וג"כ אינו סותר להכלל אך אפשר דמקרי סותר להכלל שכל השלמים הזרוע לבעלים ובנזיר הוי לכהן וכן יתכן בירו' פאה בכולהו הוי הפרט לבעלים ובכרם הפרט לעניים. וכן בסוטה דבעול בעינן משיכה משא"כ בשאר מלאכות אך בפסחים שם דקרי לנסכים דבר החדש הוא נגד דברי התוס' כאן ד"ה לעכב שכ' דאין זה דבר החדש וע' ש"ק בפסחים שם מ"ש בזה ובמהש"פ שם כ' דהירו' חלוק בזה מהבבלי ובליון ירושלים הקשה עוד מפאה ולמש"ל אין משם קושיא כ"א מפסחים וה"נ בעג"ד דע"ש שם בירו' דגלא"ה אינו מדוקדק מ"ש טעון נסכים לשם בעלים וכבר נדחק בזה הש"ק. וה' דצ"ל טעון [דם] ונסכים לשם בעלים דהיינו דניתן דם לבהונות הבעלים וגמן דהוה הכ"מ לנסכים למזבח ובמצורע נפיק השמן על כף הכהן וניתן לבהונות על מקום דם האשם וזהו הפי' לשם בעלים דבשבילו צריך להביא שמן לבד הנסכים וכן הדם הניתן על הבהונות וזהו עיקר החדוש יתן הבהונות והוא נאות ג"כ להקושיא דשם היך ילפי' פסול שלא לשם בעלים מחטאת ואשם מצורע דהתם ניתן מהדם על הבעלים ע"כ בעי בחטאת הבהונות לשם בעלים משא"כ בשאר קרבנות וע"ז משני ר' מנא דמהחטאת דמצורע ילפי' ומחטאת לא ניתן על הבהונות ותהי הירו' כהבבלי ולא קשה על התו' מהירו': איהו הוא דלא גמר מכללי. לפי' הפ"מ בפאה ובסוטה שם פליגי ר' ישמעאל ורבנן בזה אבל שם הוא בהפך דבבלי' לא גמר מניה אבל איהו גמר מכללי' וזה תמוה ע"כ כי שם כהק"ע דרבנן לא ס"ל כלל הכי יצא לידון בדבר החדש. וגמר הוא מהכללי' ור"ש כללי' מניה: תוס' ד"ה והכי בספרי. ראה קפ"ו וכ"ה בירו' מע"ש פ"ג ה"ו: **ע"ב** אר"י בכה"ת כולה למדין למד מן הלמד. עי' ספרי חקת קכ"ז דשם איתא גם בדין טומאה דאין למדין למד מלמד. ואולי ר' ישמעאל היא דס"ל בירו' קדושין פ"א ה"ב דבכה"ת אין למדין למד מן הלמד ובבבלי לקמן ס' ע"ב מוכח דגם לר' ישמעאל למדין למד מלמד מדמקשי שם אברייתא' דר' ישמעאל והלא דבר הלמד בהיקש הוא כו' ומשני מעשר דגן חולין בעלמא. והי נימא כהירו' מאי מהני דהוי חולין הא גם בחולין ס"ל דאין למדין למד מלמד. ועי' ירו' יבמות פ"ח ה"א דשם איתא דאין למילף קדשים מתרומה לאסור בהו ערל משום דתרומה ילפי' מפסח והו"ל למד מן הלמד ופי' הק"ע והפ"מ משום דבקדשים אין למדין למד מלמד וקשה הא תרומה ומעשר אין נדונין כקדשים לענין זה ועוד שלא דבר הלמד בג"ש הבעיי' לן לקמן הי מלמד בבנין אב ובירו' נאמר דפשיטא ליה דאין מלמד אבל בפשוט הוא דהתם קאי לר' ישמעאל דבלא תרומה מפסח הוא אך לר' ישמעאל ילפי' לה דלר"ע הוא מאיה אי"ב כמש"ש בסוגיא שם וכ"כ איתא בבבלי פ' הערל ואליבי' קשיא ספיר ופשוט: קדשי קדשים יתירי כתיבי. עי' רש"י והנה בת"כ צו פרשה ד' פ"ה מצריך להאי קדש קדשים דגבי אשם לרבות זבחי צ"ל לצפון ועוד קדש קדשים באשם לרבות זמ"ל לזכרי כהונה ודחטאת בת"כ צו פ"ה חד לזמ"ל לצפון לעכובא [ומיושב קו' התוס' לקמן נ"ה ע"א מנלן עכובא לזמ"ל לצפון] ואידך לכא דאמרי' לקמן בגמ' צו ע"ב לרבות קדשים קלים למריקה ושטיפה או למעט כדפליגי בזה ר"י ור"ש ובגמ' משמע דלא ס"ל כן דת"כ חדא מהאמר כאן קדשי קדשים יתירי ולהת"כ אינן מיותרים ועוד לקמן נ"ה ע"א דריש ליה לזמ"ל מקרא על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם ועפיהם שעיר עזים לזמ"ל לזכרי כהונה ובחבורי קצת האריכתי לבאר במאי פליגי התו"כ והגמ' ומאי עביד הת"כ בהני דרשי דגמ' ומאין להת"כ דאין היקש מלמד בג"ש:

דף נ ע"א וזאת תורת כו' למדנו לתודה. ת"כ צו פרק י"א: סלת מרבכת. ת"כ צו פרק י"א ס"י ז' ושם מבואר דמצות מצות דתלית ילפי' ולא קשה קושית דרבינא ושם מסיק ואם נפשך לומר סלת מרבכת ס"ס כמוסיף על דבריו ול' דהספ' הוא ו"ם נפשך לומר דהו"ל למד מן הלמד עי"כ אמר סלת כ' דצ"ל וסלת דכן כתוב בקרא וזהו ה"ס כמוסיף דה"ו מוסיף על ענין ראשון על רקיקי מצות הנזכר בקרא לפני זה והתוס"מ לא בהר כן ונדחק בפירושו ע"ש: וקרבו ופרשו. ת"כ ויק"א חובה רפ"ה כל הברייתא: נאמר כאן עור ובשר. תו"כ אחרי פרשה ה' פ"ו: תוס' ד"ה אם על תודה וי"ל דכל חובה מקריא לחטאת. קשה דבהאי קירוגא אכתי לא מהדרנא קושיה כראשונה. וי"ל דאתי לאורויי דגם שלמים ותודה דחובה אינן באים ממעשר כמ"ש במנחות פ"א ע"א האומר הרי עלי תודה לא יביא אלא מן החולין ובק"א אסר בכתובים האריכתי בדי' התוס' והכמ"ל:

דף נא ע"א ת"ר אל יסוד מזבח העולה. ת"כ ויקרא חובה סוף פרשה ג' ופרשה ו' פרק ט' כל הברייתא ע"ש: רש"י שם ד"ה אל יסוד והיא לא בת"כ. ויקרא חובה סוף פרשה ג': א"ר ישמעאל ק"ו ומה שירים. עי' ירו' יומא פ"ה ה"ו ומפרש לה שם דפליגי אי שירים ביוה"כ מעכבין דלר"ע דאמר אינן ראוים לכפרה היינו גם ביוה"כ וכלקי' בבבלי נ"ב ע"א:

דף נב ע"א וכה שירי חטאת. ירו' יומא פ"ה ה"ו ומוקי שם פלוגתייהו בשירים מעכבין: ואת כל דם הפר ישפך ט' למד על פר יוה"כ. פי' ת"כ ויקרא חובה פרשה ג': תוס' ד"ה לימד ותימה להאי תנא ס'. פי' כיון דלא דריש ושפך לפר דאם הוה דורש לא הוי צריך קרא לשירי הדם ומאין לי' סמיכה. ובענין מרובה זאת דס"ל כהת"כ דאיתא בויקרא חובה פרשה ג' גבי שעית וסמך ידו על ראש הפר לרבות פר יוה"כ לסמיכה: **ע"ב** אותה שדמה ניתן למעלה. ת"כ צו פ"ה כל הברייתא: לא אם אמרת בתחתונים. ירו' יומא פ"ה ה"ו: אם כפר כלם. ת"כ אחרי פרשה ד' פלוגתא דר"ע ור' יהודה כבכאן ירו' יומא פ"ה ה"ו ע"ש אית תניי תני:

דף נג ע"א חוט של סקרא. ברייתא דמלאכת המשכן פ"א תנחומא לך י"ג ירו' מע"ש פ"ב ה"א: ת"ר אל יסוד מזבח זה יסוד דרומי. ת"כ ויקרא חובה פ"ט: **ע"ב** יכול יזרקנו וזריקה אחת. ויקרא פרשה ר': בחלקו של טורף. הוא כמ"ד ירושלים נתחלקה לשבטים ובירו' מגילה פ"ג ה"ג סתם דלא נתחלקה לשבטים ועלם פ"א ה"ג ובפ"מ דסוטה: בחלקו של יהודה. עב"ר פצ"ט: רצועה היתה יוצאה. ספרי ברכה ש"נ תנחומא ויחי י"ד אגד"ם פי"ג ירו' מגילה פ"א ה"ב: שנא' חופף. עב"ר פצ"ט:

דף נד ע"ב שבהמ"ק גבוה מכל א"י. שבספר פ"ז ירו' סנהדרין פ"א ה"ג: וא"י גבוה מכל הארצות. ספרי דברים פי"ג עקב ל"ז שפטים קל"ב: דסנהדרין בחלקו של יהודה. בירו' מכות פ"ב ה"ז ומנין דסנהדרין אצל המזבח שנא' ולא תעלה במעלות על מזבחי וסמיך ליה ואלו המשפטים ועי' מכילתא ס"פ יתרו ומשפטים ספ"ד: בחלקו דבנימין. עב"ר פצ"ט: זה יהושע דקאתי מאפרים. פדר"כ ג' זכור ב"ר פצ"ט ופמ"ר פמ"ח: ונאכל לזכרי כהונה. ירו' נזיר פ"ה ה"ב:

דף נה ע"א מה עולה בצפון. עי' תו' דמקשה מכובא מנ"ן ותירוצו לא אתי כ"א למ"ד בתר למד אזלי' ובק"ו מלמד בהיקש כמו ג"ש דמלמד בהיקש לאותו מ"ד לעיל נ' ע"א אבל למ"ד בתר מלמד אזלי' הדר הקושיא ועי' ת"כ צו פרק ב' גבי חטאת ק"ק קדשים לרבות זמ"ל לצפון וא"כ י"ל דחד למעוט וחד לעכובא ואף למש"ל מ"ט ע"ב דמסקנא' מוכח דלא ס"ל כהת"כ מדקאמר קדש קדשים יתירי כתיבי. מ"מ אפשר דחד מינייהו ס"ל לזה דעדן נשארו יתירי דהרי זימני כ' בחטאת וכן באשם ב' פעמים ונשארו יתירי לאגמורי דהיקש אין מלמד בג"ש וכקול אריה בהארכתי בזה: קדשים קלים כו' עד הגוף. עי' ירו' ברכות פ"א סוף ה"א דמוקי מ"ש במתני' שם וכל הנאכלים ליום ולילה כו' בקדשים קלים והוא משום דקשיא לי' דאי בקדשי קדשים מיירי ליכא כלל הנאכל לבני ימים ע"כ מוקי לה בקדשים קלים דאיכא שלמים שהוא לבני ימים דבכו לא עבדי הרחקה ע"כ מעשיהו במ"ש וכל הנאכלים ליום ולילה דהיינו תודה ואיל נזיר בקדשים קלים והא"ש קדשי קדשים ויש מגיסים קדשי קדשים ואין נורך: א"ר נחמיה וכי הראשונים. ת"כ שמיני פרק א' ס' ע': תאר והמתו כו' להכשיר. ת"כ ויקרא נדבה פ"ז: **ע"ב** אר"י אמר במוחל אין חייבין. בירו' מע"ש פ"ג ה"ד רב יהודה בשם רב ינס כם נרחה דאתי למעט לשכות ככהלן ודלא כמשמעות הפ"מ ועמש"ש לקמן נ"ו ע"א:

דף נו ע"א והתניא לשכות הבנויות בחול. ת"כ צו פרשה ב' ושם ליתא כ"א לענין אכילה ומדין טומאה לא הוזכר שם והירו' מע"ש פ"ג ה"ד איתא הא ברייתא דחייב משום טומאה וחדא תני דפטור ומשני שם דפלוגת' היא ר"ע וחכמים וחכמים מחייבין דכל הלשכות אחר פתחיהן והכא משמע דליכא פלוגת' ולזאת משבש להברייתא וכ' דהא דרב יהודה בשם רב שם דאמר היא אלא על אורך כו' הוא למעט לשכות הפתוחות ע"כ באו דבריו בין הברייתות והוא המסייע בריו' הבניה לסייעי' והפ"מ מפרש דהתני היא קושי' אברייתא הראשונה והוי לדידיה הפסק דברי ר"י בשם רב בהמצע שלא מאותו ענין: תוס' ד"ה מכן היה רגיל ר"ת לפרש בקיעה תחלת בקיעה. עי' מרדכי שבת ה"פ במה בשם הרא"ש ובש"א סי' י"ז: **ע"ב** ר' יוחנן אמר חייב. עי' גל"ת רי"ש ברכות שכ' דגם בפסח לאחר חצות למ"ד דאינו נאכל מה"ת דחייב כרת לר' יוחנן כיון דבלתה זמן אכילתו ובעג"ד שהרחתי מהירו' סוף פסחים דאין חייב כרת עד הבקר ולא דמי לאור שלישי לר' יוחנן וכן מוכח בע"א באבני שהם מגילה כ' ע"א: יכול יהו נאכלין לאור שלישי. ת"כ צו פי"ב כל הברייתא: ביום אתם שורף. עתו' קדושין ל"ד ע"א ד"ה מעקה מ"ש בשם הר"י אים ירושלים ומשמע דס"ל שם דמ"ע דשרפת קדשים שייכים בנשים ולמש"ה כאן ביום כו' הו"ל מ"ע שהז"ג ונשים פטורות ואפשר כוונתם על שלא בזמנן דשרפים גם בלילה והוא דלא כרמב"ם פ"ז מה' פסוה"מ ה"ב ועי' יבמות עב ע"ב ועי' בעפ"מ שם שחילק בין נותר לשאר פסוה"מ ורחיק ובעג"ד י"ל לחלק בין קדשים ובין תרומה דתרומה נשרפת גם בלילה ועי' ירו' פ"ב ה"א: לשני ימים ולילה א'. ירו' מע"ש פ"א ה"א על בכור קדושין פ"ב ה"ז: לימוד על בכור ומעשר ופסח: עי' ספרי קרח קי"ח ומש"ל נ"ז ע"א ובספרי ראה ע"ח ירו' פסחים פ"ה ה"ו:

דף נז ע"א ועולה גופה מנלן. עי' רש"י שפי' כדי נסכה ע"ש ובעג"ד כי דהגמ' צורך לזה משום כיון דמפיק ריה"ג מהכא גם מעשר ופסח והו"ל בהיקש לבכור מ"מ הו"ל דבר הלמד בג"ש ואף דנימא דג"ש מלמד בהיקש כמ"ד בתר למד אזלי' לעיל נ' ע"א מ"מ אם בעולה גופה מק"ו הו"ל הרי למד מן הלמד כולי האי בודאי ליתא ע"כ קאמר הגמ' דעולה בגופה כתיב אך למ"ש התוס' לעיל נ"א ע"ב דהקו' הוא משירים דעולה יתכן דהכי לגופה דעולה: ב"כ הכ"ב ואין מלמדין. עי' רש"י ומזה הוכיחו בעלי כללי התלמוד דגם בג"ש אין מלמדין ובעג"ד אין ראיה מכאן לבאר דוכתי דהכא ליכא בנין אב מעולה וחטאת דמה להנך שכן קדשי קדשים וע"כ כל עיקר הב' כתובים לא באו כ"א לאפוקי מג"ש אבל בכה"ג דאיכא למילף בבנין אב י"ל דלא אתי למעוטי רק סילפותא דבנין אב ולא להוציא גם מג"ש ובזה מיושב קושייתם בקדושין ל"ד ע"ב דאצטריך זכירה דלא נימא נילף מהאי הקהל. הא לב"כ דאין מלמדין ל"מ ג"ש ג"כ וכתבתי בזה יבומים שונים ולהכ"ל פשוט דרק הכא אמרי' כן: הקישו הכתוב לחזה ושוק. ספרי קרח קי"ח כל הברייתא ובספרי ראה קכ"ה מפיק לי' משנה בשנה יום אחד בשנה זו ויום א' בשנה הבאה ועי' בכורות כ"ז: הוסיף לך הוי' אחרת. ה"כ בירו' מע"ש פ"א ה"א וקדושין פ"ב ה"ז לריב"ל: וכשנאמרו דברים לפני ר' ישמעאל ובספרי קרח קי"ח איתא דברי ר' ישמעאל עם ר"ש: לומר על בכור בע"מ. בספרי שם ע"ש ר"ש: רש"י ד"ה נכרם בבכורות ירו'. פ"ד סו' ה"א וכ"ה בשקלים פ"ח: **ע"ב** שאין ת"ל תביאהו. ת"כ צו פרשה ז': נגד חמץ הבא מלה. שם ובפי"א: ראבע"א נאמר כאן. בירו' ברכות פ"א ה"א ר"ה סתם וכמ"ש בפנ"א שם: עד חצות. עי' ירו' ברכות פ"א ה"א ובסוף פסחים ועתו' פסחים ק"כ ע"ב ד"ה אלא ובפ"א סי' ד':

דף נח ע"א במתני' ר' יוסי אומר. מכלת' יתרו פי"א ושם תיק פוסל ברחב המזבח ומפרש ונבנת עליו הייתו כנגדו ור' יוסי מכשיר בכל המזבח ורשי בר"י בחציו ובת"כ ויקרא נדבה פ' ה' תמה רשי בר"י איתא ר' יהודה: שלא יבננו ע"ג מחלות. מכלת' יתרו פי' ועמל"מ פ"א מה' בית הבחירה ה"ג: **ע"ב** ר' יוסי אומר זה סימן. ת"כ אחרי פ' ג' סי' ז' תוספתא יומא פ"ב ירושי' יומא פ"ב ה"ו: ר"א מזבח היה ממוגע. ת"כ ויקרא נדבה פרק ז': ר"י הגלילי כו' ואין הכיור. ת"כ ויקרא נדבה פרשה ד':

דף נט ע"א רש"י ד"ה היכן. אלא כגון. וכן מבואר בירו' יבמות פי"ב סוף ה"א: ראב"י אומר לפונה היתה נבון פנוי. ת"כ ויקרא נדבה פ' ז': רבי יוחנן סבר בע"א נדחים. בירו' יומא פ"ו ה"א היתה דר"י סבר אין נדחים דאמר כתם שני שבוע דהבון ובפסחים פ"ת ה"ב ס"ל לר"י בע"א נדחים ור"י בר' בון מחליף במועתי' וכי הפסיק ביומא ושם איתא כר"י בר' בון ועמש"ל י"ב ע"א בזה: הא איזקין להו. מכאן מוכח דזקן פסול להקרבה אפי' בדיעבד ועי' שעה"מ פ"ב מה' אסורי מזבח ה"ו ובמל"מ שם ובכ"י פרה אדומה פ"א ה"א: **ע"ב** באדם שאומר לחברו. עי' ב"ר פל"ו מכלתא יתרו פי"א דשם איתא דהגנו של משה משנננה זה: ר' יוסי אומר נאמר כאן רבוע. במד"ר פ"ו ובברייתא דמלאכת המשכן פי"א ושם איתא בר פלוגתי' דר' יוסי ר"מ: תוס' ד"ה עד [המתחיל מע"א] וכ' לתרץ כו' בהעלאת קטרת. עי' ת"ס א"ח סי' קל"ט: ד"ה שמא כהלה הדברים רכה. הגי' הגרי"ב במד"ר פי"ב. ושם איתא פלוגת' היכן הקריבום אם בנוב אם בגבעון או בבית עולמים ות"א עד בגלגל שורים זבחו ועי' בהשמ"ר פ"ו שות"ש ק"א:

דף ס ע"א כוס א' היה ממלא. עי' ירו' פסחים פ"ה ה"ח: מזבח בנפגם. עי' ת"כ ויקרא פרשה ד' סי' י"ג: **ע"ב** יכול יעלה אדם מעשר שני. ספרי ראה קי"ו: מעשר דגן חולין. להירו' קדושין פ"א ה"ב דר' ישמעאל אית ליה בכה"ת אין למדין למד מן הלמד לא יתכן הי' זה דהוא חולין וע"כ לתרץ עור ובשר חדא מלתא היא ועמש"ל מ"ט ע"ב: קדשים נפסלים. כ"ה דעת ר' יוחנן בירו' ספ"ד דיומא דלחכ"ם נפסל ומ"מ לענין טומאה לא הותרו טמאים במתנה וריב"ל ס"ל שם דאין לחכ"ם נפסל ויש עוד חולקים שם וס"ל דגם לענין טומאה הותרו טמאים במתנה ועי' מנחות צ"ד ע"א ג"כ פלוגתא דר"י וריב"ל ושם ת"א כו' ומהירו' תסתיים דרשי הוא דאמר נפסל וריב"ל ס"ל דאינו נפסל והא דאיתא גבי טומאה הותרו זבין כו' מוקי לה כר"א ופלוגתא דתנאי היא:

דף סא ע"ב אש שירדה מן השמים. ת"כ ויקרא נדבה פ' ה' ועי' תו"כ צו פ"ב פלוגתא דר' יהודה ור"ש דר"י ס"ל לא תכבה אפילו בשעת מסעות וכופין עליו פסכתר ור"ש ס"ל מדשנין אותו ופרסו עליו בגד ארגמן וכ"ה בירו' יומא ספ"ד ור' יהודה מפרש ודשנו לי' והכל ושבע ודבן ולפי' הק"ע אליה פלוגתא דר"י וריב"ל אי לחכ"ם נפסל בשעת מסעות בפלוגתא דר"י ור"ש ומשמע דר"ש לא ס"ל זאת דלא נסתלקה והו"מ לשנויי דרב ס"ל כר"ש והברייתא דלא נסתלקה הוא כר' יהודה ועי' התוס"ע לבגרל"מ יתרו פי' מזבח אדמה של דר' נתן ס"ל כר"ש וזהו דמשני כאן בגמ' ופליג על הברייתא דלא נסתלקה ואין זה מוכרח בעג"ד דפשטות הדברים נראים דהכי משני דשל משה היה מזבח הנחשת והי' חלול וממלאהו אז אבנים. והאם עכ"ז י"ל דלא נסתלקה וזהו עיקר תירוצו מה שהיה גם דפילם של נחשת והיינו של משה דאילו עיקר קושי' דפליג על לא נסתלקה הי' לו להביא יותר דברי ר"ש בת"כ ולומר דס"ל כר"ש: שלא יבננו ע"ג כפים. עי' מל"מ פ"א מה' בית הבחירה שהקשה ממתני' דפ"ג דפרה דהר הבית והעזרות תחתיהם חלל מפני קבר התהום וע"מ שהביא ראיה דתחת המזבח לא היה חלל מהירו' דסנהדרין פ"א שעברום בימי הזקים מפני הטומאה שמצאו גלגלתו של ארונה היבוסי תחת המזבח ואם היי חלל הלא אין בוקע טומאתו למעלה ועי' התוס"מ במכלתא יתרו שם:

דף סב ע"א אותי כיום נפגמה. ירו' יומא פ"א ה"ב: אף הסובב. עי' רבי"י שכ' דס"ג ליתי' בכיור הייט הכיור מע"ב ועי' כתוס"מ בספוק שם שתמה על הרמב"ם פ"ב מה' בית הבחירה שלא הביא לעכוב לא כיור ולא סובב ויש ליישב והכמ"ל: מקום מערכה קאמר. ה"כ בירו' שקלים פ"ו ה"ד דמקום המערכה אמה על אמה: **ע"ב** באמה גדומה. ירו' שקלים פ"ו ה"ד: שלא יהיו עולים יולאים. ת"כ ויקרא נדבה פרק ו': שתהא ירך בצפון. ת"כ ויקרא נדבה פרשה ה': ר' יהודה אומר ומעלותיהן. ת"כ שם: כל פנות שאתה פונה. פס"ר פ"ז ברייתא דמלאכת המשכן פי"ב: ר"ש בן יוסי בן לקוני'. הוא תמיד של לתבר"ש ועי' פדר"כ י' בכלת: ועשית עולותיך כו' מה דם. ספרי ראה ע"ח ע"ש ר"א ת"כ ויקרא נדבה פרשה ד' ועי' תוס' לקמן ק"ט ע"א ד"ה כמאן לענין הדרשה' מוצאית עולותיך עבורי עולה אתם מחזיר כו' ות"מ אי פליג עלי' ר' יוסי ע"ש ובאמת לפמ"ש כאן דר' יוסי ס"ל הכי קרא למס דם בנזיקה כו' ע"כ שפיר לא ס"ל כך דרבי' דעבולי כו':

דף סג ע"א חוץ מכבשו של מזבח. בירו' עירובין פ"ז ה"ב כהשבון הוא משונה דתשי: בס במזבח י' אמות והשיב שם לכל ו' טפחים שלש אמות ובליים אצבע ועי' ש"ק ומה"פ שם בהאריכו בבאורו ע"ש: וקמץ משם ממקום. ת"כ ויקרא נדבה פרשה ט': **ע"ב** לפני ה' יכול במערב. ת"כ צו פרשה ב' ובירו' בכורים פ"ג ה"ד מביאה לענין בכורים דכ' שם לפני ה' וגב לפני המזבח ועי' מנחות י"ט ע"א דאיתא שם לפני ה' במזבח ועתו' שם ד"ה אבל ועי' במד"ר פ"ט דאיתא בבכ"מ שאמר לפני ה' הוא במזרח עד שיפרש לך הכתוב וכ"כ בספרי נשא סי' י"ז: ראיא יכול. ת"כ שם: תוס' ד"ה מה והרי בת"כ. ויקרא חובה פי"ם:

דף סד ע"א נשל את המחתה. מתני' היא פ"ד דיומא ומובא בירו' יומא פ"ב ה"א: **ע"ב** והזה מדם החטאת מגוף. ת"כ ויקרא חובה פרשה י' פרק י"ח כל הברייתא: הבדיל בחטאת. ב"ר פמ"ד מבדילין בעולת העוף ואין מבדילין בחטאת העוף ע"ש ע"פ ואת כנפי לא בתר: מיצה את דם הראש. ת"כ ויק"א נדבה פ"ט:

דף סה ע"א לאכול כחצי זית ולהקטיר. ירו' פסחים פ"ב ה"ב: ת"ר והקריבו מה ת"ל. ת"כ ויק"א נדבה פרשה ז' כל הברייתא: מה הקטרה בראש המזבח. ירו' יומא פ"א ה"א: והסיר את מראתו. ת"כ ויקרא שם:

דף סו ע"א ת"ר עולה לע"פ שמיניה. ת"כ ויקרא נדבה פרק ס'.

דף סז ע"ב רש"י ד"ה ליכא במס' קינין אין מביאין תור כנגד בן יונה כו'. וכ"ה בת"כ תזריע ספ"ד:

דף סח ע"א ומחוי רב עלם אלעזר ויזקה כתיב. בירו' יומא פ"ג ה"ז לפי הפ"מ ס"ל לרב דהאי סרח בזר כשרה ועמש"ל י"ד:

דף סט ע"א יכול תהא מטמא בבית הבליעה. ת"כ אחרי פרק י"ב: אלא ת"ל טרפה. לאו דוקא מכברייתא מלת נבלה אלא גם נבלה אצטריך וכדאיתא בת"כ נבלה וטרפה מה נבלה שאינה מתרת כו' אף טרפה ועי' קרבן אהרן שם: תניא אידך יכול תהא שחיטת חולין לפנים. ת"כ שם: **ע"ב** אר"מ ק"ו אם נבלת בהמה. ת"כ אחרי פרק י"ב: א"ר טרפה למה נאמרה. ת"כ שם ירו' נזיר פ"ו ה"א: בשתניא תנא וכי ימות. ת"כ שמיני פרק י"ב: תוס' ד"ה אי ובת"כ. אחרי פרק י"ב ומש"ש התוס' דשם גרס אי טרפה אינה מתה לפנינו כתוב שם אי טרפה היה רק בחולין אי טרפה אינה חיה כתיב שם ואי טרפה מתה וכ"ה בירו' פ"ו ה"א. ומש"ש בתו' ועוד הו"ל למימר הרי היא נבלה. לפי' הפ"מ בירו' שם מקשה זאת בירו' ומוכיח מזה לסייע לר' יוחנן דחייב שתים משום נבלה ומשום טרפה ע"ש:

דף ע ע"א לשיעור אכילה בכזית. ת"כ אחרי פרק י"ב: בר"א הואיל וחדוש היא יותר מכדי א"פ נמי ליטמא. עי' חולין ק"ג ע"ב תוספות אלו ופרש"י מי מצטרפי להיזקי כו' בתוך כדי א"פ כו' דהדוש הוא כו' אין לך בו אלא חדושו יכי יכיל ליה כבית אחד הוא דמחייב דסתם אכילה בכ"א משמע כו' ע"ש והכא דמרינן דאדרבא אפי' יותר מכדי א"פ ליצטרף משום דהדוש הוא ועי"ש בס"ד בחולין שם: תוס' ד"ה יבא איסור מוכיף עי' ת' הגרע"א סי' קס"ט ק"ע: ת"ר ותלב כו' בחלב בהמה טהורה. ת"כ צו פרשה י': **ע"ב** מכלל דעגלה ערופה טהורה היא. בירו' סוטה פ"ט כ"ה מבעי' ליה לר"מ אי עריפה מטהרתה מידי נבלה כשחיטה ופשיט מהא דר' ינאי שם בה"ו דאמר לענין אותו ואת בנו דאפי' ערפה חייב דחשיב לה כשחיטה אם שחט מקודש את האם וערף את"כ את בנה ואמר לון ומן הדא דר' ינאי אתון מתיבין ליה והיינו הא ר"ל פליג ע"ז וס"ל דעריפה אפי' לר"מ פטור וא"כ ל"ת ליה כשחיטה וכבאר בתבעיא שם והכא פשיטא ליה דחשיב כשחיטה לר"מ: כפרה כתיב בה כקדשים. ירו' פסחים פ"ט ה"ב סוטה פ"ט ה"ה ועי' מכלתא משפטים פ"י: אין לי אלא חלב שאסור באכילה. ת"כ צו פרשה י': נבול שמעתי. ירו' סוטה פ"ט ה"ה ר' ינאי בעצמו אמר כן ועי' מכלתא משפטים פ"י מוכח גם דעת ר' ישמעאל כן ועי' ירו' קדושין פ"ב ה"ח: תו' ד"ה אפי' ומתני' בזבחים איירי ולגביה כו'. קשה לפ"ז מאי מקשה רבא לקמן ע"ד ע"א לרב דאמר טבעת של ע"ז כו' ממתני' דמיירי בקדשים. ועי' ת' זכרון יוסף להגר"י בטיינהארט חיו"ד סי' ז' מ"ש בזה:

דף עב ע"א תו' ד"ה אלא בירו'. ערלה פ"ג ה"ב ומ"ש לק' בתו' פ"ב דמס' ערלה הוא ט"ס וצ"ל פ"ג או דהוא ר"ת פ' בתרא ועי' פ"מ שם דעשה תכוון מהי' דברים ואשתמטתי' דברי התו' כאן דחשיב כאן בגד שצבעו בקליפי ערלה להד ואידך הצובע מלא הסיט והרגו בבגד הרי שנים כמפורש בהו דברי ר"מ-והכילי תלתן הוי השלישי ושבה דברים הרי ט' והעשירי היא שער בכור ושער נזיר ופטר חמור דכלהו כחדא חשיבי שארגן בבגד ונתערבו דאין מפורש בהן דר"מ. והיא דהגא להו בשם ר"מ ומאן דלא תני להו בשם ר"מ מכנים תחת זה ככרות בעה"ב דר"ע. והפ"מ חשב שם ערלה ושער בכור הרי שנים. ושער מיר ופטר חמור כחדא חשיב להו משום דשייכים תרווייהו לשק דתני להו במתני' שארגן בשק והכילי תלתן ושבה דברים הרי עשרה. וקשה לדבריו דהלא גם בשער בכור לית' במתני' דר"מ ושהכמים יחלקו ע"ז וא"כ מאן דלא תני לה בשם ר"מ יחסרו לו שנים למלא ההשבון אבל להתו' א"ש דמני לערלה בשתים דבהו מפורש הפלוגת' דר"מ ותכמים וכן בתלתן איכ' פלוגת' דר"מ ותכמים ולא חסר רק א': תו' ד"ה נתערבו. יכול להסיר מלא הסיט כו'. היינו שלא בכונה לבטל דאין לעשות ס"ס כבספר"א כללי ס"ס כלל יח ועי' ת' שיבת ציון סי' מה: **ע"ב** תו' שם ד"ה נתערבו [המתחיל בע"א] וצ"ע בירו' בפ' בתר' דערלה. ה"ד ועי' פ"מ שם שמפרש שם כפי הגירס' הכתובה ומפרש דר' יהוד' דכלים דקאמר לא הוזכרו רמוני באדן אלא לענין מעברו' בא למעט רמוני באדן לענין קידוש דאין מקדשין וזהו קושית הירו' למנין העשרה דחסר רמוני באדן וס"ל דר' יהודה אליבא דר"מ קאמר ומש"ה א"כ כל הרמונים אין דרכן להתמעט היא קושי' בפ"ע למעט דוקא רמוני באדן ע"ש והפי' זה מלבד שהוא דחוק הלא אית' לק' ע"ד ע"א ר' יהודה אומר רמוני באדן אוסרין בכ"ש גם מ"ש דאליב' דר"מ קאמר לא מבמע כן במתני' דכלים ופי' הרא"ש בשם הר"ש כ' עיקר שסגי' שם דברי ר"מ בכלים דאמר שם ולמה הוזכרו רמוני באדן שיהיו מקדשין בכ"ש וכי שאר רמונים אין דרכן למנות וקשי' למ"ד לר"מ כל שדרכו להמנות וכן גרים התם מהני' פליג' על מ"ד כל הדברים מקדשין ומשני דסתם רמונים אין דרכן לימנות כלל והוא כדברי התוס' כאן רק שיש להגי' הירו' ועי' ירו' תרומות פ"ד ה"ז דשם גבי ליטרי' קציעות הגיר' מהופכת ר"מ לר"י מכפי שהיא לפנינו בבבלי ביצה ג' וכאן לק' ע"ב ע"א וא"כ ברמונים ר"י מהמיר מדר"מ דס"ל לר"י לא הוזכרו רמוני באדן אלא למעברו' אבל לאסור אפי' שאר רמונים אוסרים בכ"ש ובקציעות מקיל מדר"מ ובמשנה שלפנינו בכלים הוא ר' יוסי במקום ר' יהודה ומירו' מוכח דגרסי' שם ר' יהודה ועמ"ש ביצה ג': ודלעת יונית. ע' ירו' כלאים ספ"ב דחשיב לה בין ה' דברים שנאמרו בדלעת יונית ואוסרת בכ"ש: ר"ע מוסיף. ירו' ערלה פ"ג ה"ב: ר"י אמר את שדרכו. ירו' שם ה"ד וע' תרומות פ"ד כ"ו: תו' ד"ה כולן ידלקו. ע' מחנה אפרים ספ"ז מה' מאכלות אסורות ובשעה"מ פ"ז מה' ע"ז הי"ב: תו' ד"ה ה"ג. בבקעת' בפרשת' דיהודה. סיה בפס"ר פי"א וכ"ה בשהש"ר פ"ו:

דף עג ע"א ליטר' קציעות. בירו' תרומו' פ"ד ה"ז נתחלף הפלוגת' דר"מ לדר"י ודר"י להר"מ וקשה דהוו סברות הפוכו' מגבי רמונים כמש"ל ע"ב ע"ב אבל כפי הבבלי א"ש דבשם דגבי שהם רמונים ל"א לר"מ אף לכל שדרכו לימנות ה"נ יש"ל לדידי' גבי קציעות ומיושב קושי' התו' ד"ה ר"מ. ולר"י הו"ל מכל שדרכו: בעי"א תשיבי. בירו' ערלה פ"ב ה"א ר' חיננא אמר חייס עשו אותן כדבר שדרכו להמנות: תו' ד"ה ושתחתונות. ע' תוי"ט תרומו' פ"ד מ"י שכ' בשם מפרש א' דהיא קושית ירו' ומתרץ שם תניין איגון ע"ש. הירו' היא בתרומו' פ"ד ה"ז ועי' פ"מ דכ' הא בין לר"מ בין לר' יהודה בתאנים ר"מ מחמיר ור' יהושע מקיל ובקציעות בין לר"מ בין לר' יהודה ר"א מקיל ועי' פנ"א שכתבתי שם ליישב ע"פ התוספתא' פ"ה דתרומו' דלר' יהודה בתאנים ג"כ ר"א מקיל וא"ש אך לר"מ קשה ואמרתי דלפי הירו' דמהפך דר"מ לדר"י א"ש דלהירו' ר' יהושע אליבא דר"מ ס"ל דאפי' ג' מאות פומין לא יעלו הוי הטעם משום דבר שבמנין לא בטל וא"כ הוא ענין אחר ואינו שייך לפלוגתהם בתאנים אך הבבלי דס"ל דלר"מ ר"א ס"ל התחתונו' מעלות את העליונו' קשי' הא גבי תאנים ס"ל דאינן מעלות ע"כ הוצרכו התו' לתירוצם ולהירו' ל"ק כלל לר' יהודה דלדידי' בשניהם ס"ל לר"א דהתחתונו' מעלות ור' יהושע ס"ל דאינן מעלות ולר"מ לר"א שניהם אינן מעלות ולר' יהושע בתאנים מעלות ובקציעו' טעמ' אחרינ' משום דבר שבמנין. אולם להתו' עדן תקשה לפי הבבלי דלר' יהושע הו"ל סברא הפוכה דבתאנים ס"ל דמעלות ובקציעות ס"ל דאין מעלות וצ"ל גם להתו' תנאי היא ולא הוצרכו לתירוצם וצ"ע כעת ובירו' צריך להגי' בפלוגת' גבי תאנים דר"מ לדר' יהודה ודר' יהודה לר"מ וכתוספת': **ע"ב** ותכבשינהו דניידי. ערך ספ"ג דביצה ובמל"מ פ"ו מה' מעילה ה"ו: רש"י ד"ה אי מקריב ור' אמר לי כו' וכ' רא"י לא מהא דברכו' י"ט ע"ב מדלגין הייט ע"ג ארונות משום דרוב ארונו' יש בהן חלל טפח וק' הא אכתי הו"ל קבוע וע"כ בשאין ניכר האיסור ל"ח קבוע: בעי"ח נידהין. עמש"ל י"ב ע"א:

דף עד ע"א רא"א אם קרב הרא"ש. מכר בירו' תרומו' פ"ה ה"א: **ע"ב** חבית של תרומה כו' ונפלה. בירו' תרומו' פ"ד ה"ז פלוגת' דר"י ור"ל. באבד א' מהן דר"ל ס"ל דהבאר ספיקן בטל ברוב ור' יוחנן ס"ל כולן נעשו כוכה. ובארתי בפנ"א שם עפמ"ש התו' לעיל עמו' א' דדוקא נפל לים הגדול דא"א להמצא אבל ע"י פירש לא הותרו ולזאת בירו' דקאמר אבד שיש עוד הופן שתמצא ע"כ פליגי בזה ר"י ור"ל דר"י ס"ל דכולן נעשו בוכה סי' דאדרבה אמרי' אסור' ברובה איתא ונשאר כאן האיסור ור"ל ס"ל דתלינן בהאבוד האיסור ועפ"ז בארתי כל הסוגי' שם. ועי"ש בארוכות בהמשך סוגי' הירו' דשם ההסר' באור: כנפילתה כך עליתה. ע' ת' זכרון יוסף חיו"ד סי' ז': במאה וחמשים תביו ונפתחו. ה"נ בירו' תרומו' פ"ד ה"ז ערלה פ"א ה"ד פ"ג ה"ו ע"ש ר' אושעי' ובתרומו' שם ר"ז בשם ר' פדיי' תרומה אוסרת ודאה במאה וספיקה בחמשים הא שנים לא הא שבעים לא עד המשים נעי רוב מכאן ואילך א"ל רוב. ועפנ"א שבארתי שם ע"פ דע' הרמב"ם פי"ד מה' תרומות וע"פ דע' הראב"ד שם ומה שכ"ל בענ"ד לולא דבריהם הק': דאערב בנפולה. ע' תשו' הגרע"א סי' פ"ג:

דף עה ע"ב רבי אומר רואין את המתנה. ירו' יומא פ"ה ה"ד ושם מפרש דרבא ס"ל יש שיעור למתנות הדם ורבנן סברי אין שיעור ע"ש: תו' ד"ה והא [המתחיל בד' ע"ד ע"ב] וא"ת הא דתנן במס' שקלים פ"ו והא בעי סמיכה. למסקנת הגמ' קדושין כ"ה דממתין עד שתומס ומחלל ואותו המחלל מקרי בעלים כמ"ש התו' ד"ה דלמא ל"ק קו' התו' כאן ואפשר דמקבו להו"א שם דמקריב הגמלאת ומצאתי בשעה"מ פ"ו מפסוהמ"ק סי"ח שכוין דברי התו' בל"ע: שם ויש לתמוה ערל וטמא. ע' תו' פסחים ס"ב ע"א מה שתירצו ועמל"מ פ"ג מס' אבל ס"ט ובשעה"מ פ"ג מה' מעה"ק הי"ג: שם בת"כ. מגורע זכים פרק ה' ועתו' מ"ק ט"ו ע"ב ד"ה אחרי דמוקי להך דרשא לענין טומאת משכב ומושב ובאמת בת"כ לא קאי הך דרש' מזובו על וכפר כו' מזובו דהתם דרים לה למלת' אחרית' מקצת זבין ט' ורק קרא וכי יטהר הזב מזובו וספר דהתם אפשר ג"כ לפרש לענין טומאה ובחבורי הדרת קדם האלכתי לבאר דתלי פי' כדרש בפלוגת' דתנאי והכמ"ל: **ע"ב** בכור אינו נשקל בליטרא. ע' ירו' מ"ק פ"ב ה"ג: אשם שנתערב בשלמים רש"א. ת"כ צו פ"ח ירו' נזיר פ"ח ה"ב:

דף עו ע"א וכולם רשאים כהנים. ירו' שביעית פ"ח ה"ז ושם קרי לי' סתמא ואף דמסיים בה דברי ר"ש מ"מ מדאקדמי' בשם ת"ק ע"כ מקשה ממתני' דשביעית דסתים כר"מ דאין מבשלין ירק שביעית בשמן תרומה: אשתיק לי'. קשה אמאי אשתיק הא שם במתני' במעש"ש פ"ג ה"ב אית' דמקשה ר"ש לרבנן משלמים דנקהין בכסף מעשר הא יש בהן פגול נותר וטמא וממעט באכילת מעשר. וא"כ יש טעם להקל במע"ש יותר מבתרומה. וע' דלזאת פרש"י הקושי' ממעוט אכילת תרומה וכדמסיק בירו' מע"ש פ"ג ה"ב מפני שממעט באכילתו ואכילתה. ושר הגהות התוס' מעל רש"י: רש"א למחרת מביא אשמו. ירו' נזיר פ"ח ה"ב: **ע"ב** כל שממנו לאשים. ת"כ ויקרא נדבה פרק י"ג ועש"ק ירו' סוטה פ"ג ה"ו ד"ה רש"א:

דף עז ע"א לריח ניחוח אי אתה מעלה. ת"כ ויקרא נדבה פי"ג: רש"י ד"ה ור"א כדתני' בת"כ. ויקר' נדבה פי"ג וס' צו פרש' א': **ע"ב** תו' ד"ה כא. ע' ת' הגרע"א סי' ק"ע: רא"א אם קרב. מכר בירו' תרומו' פ"ה ה"א:

דף עח ע"א ר' יהודה אומר אין דם מבטל דם. ירו' פסחים פ"ה ה"ח: הפגול והנותר והטמא. בירו' חלה פ"א ה"א פליגי ר"י ור"ל ור' יוהנן ס"ל דחייב ועי' ת' שיבת ציון סי' פ"ח שכתב דלא משום דס"ל סתר"ס שנה התראה כ"א משום דלא נבטלים והו"ל ודאי וכי כן לגאת דע' הלה"מ פ"ס משבועו' דבכה"ג דגם להעדים ספק לכ"ע ל"ש התראה ובאמת בלא"ה מוכחת כן לפי הירו' שבועות פ"ג ה"ו דשם ס"ל לר' יוחנן ל"ש התראה ולר"ל שמה התראה אך בפסחים פ"ה ה"ד וביבמות פי"א ה"ז איתא כבבלי מכות ט"ו: התר"ס. עמ"ש מכות ט"ו ע"ב ואע"ג דרובה הורו. בירו' חלה פ"ג ה"ה ס"ל לר' הילא דדוקא ברובה תיטים מיירי מתני' ע"ש וע' שם פ"א ה"א:

דף עט ע"א כשם שאין מצות. בירו' חלה פ"א ה"א איה' איפכא מאמר ר' אלעזר כשם שאין איסורין מבטלין זא"ז כך אין מצות כו' והוא משום ר' יוחנן אמר התם באיסורין דאין מבטלין זא"ז וגבי מצות אמר חלוקין חבריו על כלל הזקן וס"ל דמצות מבטלות זא"ז וע"ז פליג ר"א ואמר דכשם כו' ואתי' דהלל כר"ע ועמ"ש פסחים קט"ו.: שהי' כורכן. בירו' שם מקשה על ר' יוחנן דבעצמו הי' כורך מצה ומרור ומשני שלא בשעת המקדש והדר אמר אפי' תימא בזמן המקדש שני דברים רבים על כא' ופי' דרק הלל שהי' אוכל ג' דברים בזה חולקין אבל בשני דברים ליכא ביטול. ומ"ש שלא בזמן המקדש פי' הפ"מ דהו"ל מרור דרבנן ולא מבטל לדאורייתא' וזה תמוה דא"כ הוא הפך סברת הבבלי פסחים קטו ע"א דדרבנן מבטלי יותר לדאורייתא' מבטול דאורייתא' ועי' יפ"ע פסחים קט"ו: תו' ד"ה אמור. בירו' דערלה פרק שני ה"ה וכ"ה בנזיר פ"ו ה"א ומסיים שם עלה ר' זעירא דכל היסורין אין לוקין עליהם עד שיטעום טעם ממשו ובנזיר אפי' לא טעם טעם ממשו ועי' מה"פ בנזיר שם וביפ"ע פסחים מ"ג מ"ד כתבתי בזה ובמשו בדפוס וכשיודפסו ההשמטות יבא שמה: **ע"ב** בד"א שנתן להוכו מים. בירו' תרומו' פי"א ה"ד אית' איפכא בד"א שלא נתן לתוכו מים והגיהו הרא"ש ופ"מ ככבלי: ראא"א אם קרב. ע' ירו' תרומות פ"ה ה"א:

דף פ ע"א דתנן במתנה אחת. ירו' ערובין פ"י ה"ד ופסחים פ"ג ה"ג: ועשית מעשה בידך. בירו' ערובין ופסחים שם הוא מדברי ר"א והק"ע ופ"מ הגיהו שצ"ל בדברי ר' יהושע ובמה"פ נדחק לפרש בערובין שם אליבא דר"א ודוחק גם ממתני' כאן מוכח דהם דברי ר' יהושע: יש בילה. ע' ירו' דמאי פ"ה ה"ה תרומות פ"ד כ"ח שביעית פ"ג ה"ה מע"ש פ"ב ה"ג ועמ"ש כר"ה י"ג ע"ב: הזאה צריכה שיעור. ירו' יומא פ"ה ה"ד ע"ש:

דף פא ע"ב מה ת"ל דם דם. ת"כ ויקרא נדבה פרש' ד': אין מערבין לקרנות. בירו' יומא פ"ה ה"ד אית' דמערבין ולא נזכר בפי' מאן דפליג ע"ז ועכ"פ מוכח דהוי פלוגת' מדסיים עלה הכל מודים שמערבין לשבחו של מזבח ולפי' הק"ע ר' ישמעאל הוא החולק שם. וקשה לפי הירו' דהכל מודים כו' שלא יש ללמוד דאין פולין מבטלין מתערובת הדמים לטהרו של מזבח ואולי אין נתינה לטהרו של מזבח קרוי' פולין: חסרו אין מערבין. בירו' יומא פ"ה כ"ו מבעי' לי' אם התחיל מהבירים ונאבד מהן אי מערבין ובלא התחיל ליתן פשיט' לי' דאינן מערבין בדיעבד אם נאבדו גם למ"ד שירים מעכבין:

דף פב ע"א דתניא חטאת אין לי אלא חטאת. ת"כ צו פרק פ': הבאת לצור מנין ת"ל כל חטאת. לק'

מסיק דריה"ג לדברי ר"ע קאמר ואיהו ס"ל דקרא מיירי בפרים הנשרפים ואשר יובא מדמה פי' שדיום כן והאי וכל אתי לפסוליהן וכ"ה דעת ר"ש פסחים פ"כ ע"ב. ודאתי בשעה"מ פי"ט מפסוהמ"ק ה"א שתמה על הרמב"ם דפסק בפ"ט מה' תמידין דרק חטאת ופסק בפ"ט מפסוהמ"ק דמקומה בקדש כר"ש ולא ידעתי הלא כאן הוא רק לדברי ר"ע וריה"ג בעצמו לא דריש שום רבוי כ"א לפסולים וכ"ה דעת ר"ש: ריה"ג אומר כל הענין. ת"כ שם צו פרק ח' ירו' פסחים פ"ז ה"ע חשו טעם ריה"ג דבעי כל דמה נכנס לפנים משום דלא דריש קרא אשר יובא מדמה לנכנס הדם בהיכל שלא כדת דבשם הוי משמע מדמה אפי' מקצת דמה אלא מקרא הן לא הובא את דמה דמשמע כל דמה ור"ע לשיטתו: לכפר אע"פ שלא כפר. ת"כ צו פרק ת' ירו' פסחים פ"ז ה"ע: תני' אריה"ג ק"ו. פ"כ שם ירו' שם: **ע"ב** ת"ר פנימה. עמל"מ פ"כ מביאת מקדש ס"ב ובפ"ג ה"ט: יאמר קדש ואל יאמר פנימה. פי' קרבן אהרן לת"כ שמיני פרק ב' סי' ו': תושב זה קנוי. ת"כ אמר פ"ד ספרי קרח קי"ז ירו' יבמות פ"ח כ"א:

דף פג ע"א תני' רא"א נאמר כאן לכפר. ת"כ צו פרק ח': הא מזיד פסול בכפר. עי' מרכבי' המשנה פ"ב מפסוהמ"ק הט"ז: משמע שנא' ואת פר. ת"כ אחרי פרק י': ר' יהושע אומר כל הראוי לאשים. ת"כ צו פרש' א': ר"ע אומר. שם: אין בין. ת"כ שם: **ע"ב** ואי אתה מהזיר פסולי קטרת. ירו' יומא פ"כ ס"ב קטרת שבשתה הוממה: מה עולה הכשרה בגלל עצמה. ת"כ צו פרש' א': ריה"ג אומר כי רע"א. ת"כ שם:

דף פד ע"א מנחתם ונסכיהם בלילה. ירו' סוכה פ"ד ה"ו ומבמע שם דגם בלילה בקודם הוכת יכול להקריב ועמ"ש תענית כ' ע"ב: ר"ח סגה"כ אומר דותה. ת"כ צו פרש' א': ר' יהודה אומר זאת היא. ת"כ שם:

דף פה ע"א אותה כשרה ולא פסולה. ת"כ ויקרא נדבה פ"ה ופ"ו: **ע"ב** מוטלים כנגלה. ס"ג בירו' פסחים פ"ו ה"א שלא יהא כנוטל אמוריו מתוך זבח מגייל והוא טעם למתוי קרביו ולא כהק"פ שפי' זבש מגויל בעורו והבין דקאי אהפשט דמזה לית' לק' שם ועמ"ש: יכול אפי' פרשו. ת"כ ויקר' נדבה פ"ז כפרי ראה ע"ה:

דף פו ע"א מה אם עצמותיו מותרין. עמ"ש לק' צ"ת: תו' ד"ה ופליגא. דתמס' תרומות כו' ופי' רבינו. תימה מה שלא הביאו את הירו' תרומו' בס פי"א ה"ד דמוקי למתני' בראשי כנפיים ובסחופים דסיים נתנות הכנים פרקואים לאכילה: אברים שפקעו מעל המזבח. ת"כ צו פרק ב' והתם נפקא לי' מקרא אשר תאכל כ"א וכראב"י לעיל פ"ג ע"א ועי' כפרי ראה ע"ה: כשם שבמזבח מקדש. ת"כ צו פרש' א': **ע"ב** א"ר יוחנן מבמשמש שנא'. ע' רש"י ותו' ולפי האמור בירו' יומא פ"ב ה"א כל הלילה כשר לתרומת הדשן ולפי הכ"ל דהתם ירו' כוונת ר' יוחנן ולכה"פ אם סי' ר' יוחנן פליג וס"ל כרב דרק חציו לסרמה לא סי' שותק מלגלות דעתו שם נראה מזה סיוע לגי' כתו' דגרסי' אלא וכ"ה בת"כ צו פ"א דכל הלילה כשר לתרומ' הדשן ע"ש סי' פ"ז:

דף פז ע"א אין לינה בראשו של מזבח. ע' מכלת' משפטים פ"כ דיתכן שזהו כוונת המכלת' דאברים אין בפסולים בלינה ע"ג המערכה: ת"ר הנוגע במזבח. ת"כ ויק"ה נדבה פי"ג צו פ"א: את המזבח. פרש"י קרא ומצות את המזבח ולעיל ע"ז ע"א ד"ה ור"א מביא קרא ואל המזבח לא יעלו וכ"ה בת"כ שם וכ"ה ג"כ בירו' שבת פ"ז ה"ב וגי' לגוס ג"כ כאן ואל המזבח:

דף פח ע"א כלי הלח מקדשין. ת"כ צו פ"א: כלי הקדש שנקבו. שם: נפגמו אין מתקנין אותן. פתו' בשוטה י"א ע"א ד"ה מ"מ שסקבו מהא דמכתשת מתקנין אותם ע"ש ומש"ה בשם י"מ דמכתשת לא היתה כלי שרת הוא נגד סירו' יומא פ"ד ס"ה שקלים פ"ד ס"ג דשמואל וריב"א אמרו דעשו אותם כלי שרת ועמ"ש בשוטה שם: סכין שנפגמה אין משחיזין. בזה יש ליישב קו' התו' רפ"ג והאם חולין אהלכו' אי"י די"ל שאני קדשים דהסכין הי' תמיד שלם ואין משום חשם עצלותן אך לפמ"ש רש"י דפנימות דקות משחיזין גם בקדשים אין לחלק: סכין שנפגמה כו' וגנזה. ערך ע"ז פ"ד גבי כלים דאתו דגם להדיוט אסור מדאמרי' גנזום ול"א דלפרקינהו וכ"כ רש"י בגמ' שם כ"ד ע"ב ד"ה דאתנהו וא"כ קשה למה לא פדאוה ועי' מנהות ק"ת וכתו' שם ק' ע"ב ד"ה וכלי שרת דמדרבנן אין להם פדיון וא"ש דהתם בדברי קבלה קאי דלא סי' עדן תקנת' דרבנן ועתו' מעילה י"ט ע"ב ד"ה מ"מ שכ' שם דגם לר' נחמי' דס"ל יש מעילה אחר מעילה בכלי שרת מ"מ מודה דיש להם פדיון מה"ת והוא דלא כמבמעות התו' ע"ז שם דלר"כ אין להם פדיון ע"ש: **ע"ב** שלשים ושבעה בלד זה. ויק"ר פכ"א פדר"כ כ"ז את"מ: מה קרבנות מכפרים. ירו' יומא פ"ז ה"ג ע"ש ר' סימון וכ"ס בויק"ר פ"מ שהש"ר פ"ד:

דף פט ע"א כל התדיר מחברו. ירו' ברכות פ"ח ה"א פסחים פ"י ה"ג ועי' יומא פ"ב ה"ג דאפי' קרבן יחיד התדיר קודם לקרבן צבור שאינו תדיר ועי' ירו' סוכה פ"ה ה"ז שקלים פ"ה ה"ו דביר של ר"ח קודם לשבת כדי לפרסמו וכ"ה בבבלי סוכה נ"ד ע"ב ועי' תענית פ"ד ה"ג מיר פ"ז ה"א דקודם לאו דוקא בזמן אלא גם לדחות את שאינו תדיר וזה ראי' למ"ש הרמ"א כתבו' סי' ל"ת אות ב': שנא' מלבד עלת הבקר. ע' ירו' סוטה פ"א ה"ג דמייתי ראי' מזה על פי' מבלעדי אישך דהיינו בקדמה שבינת בעל ולא שקדמה שבינת בועל כמו מלבד דהכא ועי' בבלי ב"ק קי"א: תו' ד"ה כל התדיר. עמל"מ פ"א מס' תמידין ומוספין ה"ג: **ע"ב** ופר בני כו' אם בא ללמד. ת"כ ויקר' חובה פרק ג': ת"ל ועשה את האחד המטאת. בבמדב"ר פ"י מקרא ועשה את האחד ואת כלתו דגבי מיר: ר' יוחנן אמר כשר. ירו' יומא פ"ו ה"ז ושם תלי פלוגת' זו בפלוגת' בבוהט ולהמה חוץ לחומה דפליגי ר"י ור"ל דר"י ס"ל חוץ לחומת בית פאגי ור"ל חוץ לחומ' עזרה וס"ל לר"ל דאף בביפו לגאת כפסל בזונא ובבבלי מנחות ע"ח ע"ב פלוגת' דר"י ור"ל בתודה הוא בזה אי בעינן על בפנים:

דף צ ע"א דת"ר והקריב את אשר לחטאת. ת"כ ויקרא פ"ח כל הברייתא: זה בנה אב לכל חטאות. פי' במד"ר פי"י: כ"מ שנתחלפ' הטאת. ת"כ תזריע פרק ד' סי' ג': **ע"ב** כל החטאות שבתורה קודמות. בירו' נזיר פ"ו ה"ז ר"ז בעא קומי ר' מנא מאן תנא כל חטאות קודמות כ"א היא [משום דר"א אמר במתני' שם דמגלח על החטאת] ר' לעזר אמר ד"ה היא רק בגלות פליגי ע"ש בפ"מ: דברי ר"ש רמ"א. היא אותה הפלוגת' דלעיל במתני' ע"ה ע"ב ועי' ירו' שביעית פ"ח ה"ז: אבע"ל תדיר ומקודש. בירו' יומא פ"ז ה"ב ובנזיר פ"ו סו' ה"א תלי לה בפלוגת' דב"ש וב"ה בפ"ח דברכות דלב"ש דקדוש היום תחלה ס"ל מקודש עדיף ולב"ה דברכת היין קודם ס"ל תדיר קודם ועי' מה"פ בנזיר שם שכ' יש לפשוט ע"פ הירו' דהלכה דמקודש עדיף ותמוה הא ס"ל כאן ונזיר יעמא שנזיר אף דהוא מקודש יותר תדיר עדיף וכן ס"ל לב"ה גבי קדוש ואולי ט"ס שם במה"פ ועי' ירו' תו' מגילה תפלין ומזוזה פלוגת' דשמואל אמר מזוזה קודמת ור"ה סבר תפלין קודמים ועמ"ש בפנ"א שם:

דף צא ע"א ברכת היין תדירה. ירו' ברכות פ"ח ה"א פסחים פ"י ה"א והכא דתי לה תאו שבת כו' ובירו' יומא פ"ו ה"ב מיר פ"ו ה"א מוכח דלא ס"ל הך דהוי והלי באמת פלוגתייהו דב"ש וב"ה בזה ועמש"ל ל' ע"ב בזה: אוציא את הפסח שאינו תדיר. ת"כ ויקר' חובה פרש' א' ומוכח כר"י ועי' ירו' פסחים פ"ג ה"ז ובק"ע שם שכ' דפסח תדיר יותר ממילה ותמה עליו הגי"ר מגמ' שבכאן. ובאמת ל"ק עליו שכאן מצות מילה בכולל היא תדירה ומצוי' יותר דמזדמני' בכל יום אבל מילת בנו בודאי איגה מצוי' נגד פסח שהיא בכל שנה ובכאור הירו' שם עמ"ש בפנ"א שם וביבמות ע' ע"ב: הלכה מתפלל אדם של מנחה. דכ"ר פ"א ירו' ברכו' פ"ד ה"א ועמ"א סי' רפ"ו ומ"ש ברכות כ"ז ע"א: קודם לתמיד כשר. ירו' פסחים פ"ה ה"א: למשחה לגדולה. ירו' תרומו' פ"ה כ"א בכורים פ"ב ה"א: **ע"ב** יין כדברי ר"ע לספלים. בספרי שלח ק"ז סתים דלספלים משום דעל האבים הוא מרבה והוא ראי' לד' רש"י כאן ד"ה יין דלא פליג ע"ז ר"ש. ועתו' מנחו' נ"א ב' ד"ה דמייתי והוא כ"ג א' ד"ה דאמר דכ' דר"ע פליג עם ר"ע ואית' שם דבמפרש מודה ר"ע ובקדושין נ"ה ע"ב ד"ה דמייתי ג' דלא יכול להתנות כנדרים תמבמע דל"מ גם מפרש ועי' שעה"מ פ"ו מה' פסוהמ"ק סי"ח והכמ"ל: היין מינה ומינה. ירו' יבמות פ"ח ה"ג פי"א ה"א שבועות פ"ד ה"ב פ"ס ה"ב סנהדרין פ"ס ה"א פלוגת' דר"מ וחכמים:

דף צב ע"א אחד הנאכלות כו' תורה אחת. ת"כ צו פרש' ג': בין היתה לה בעת סכוסר. פלוגת' היא בת"כ צו פרק ו' דר"ע ס"ל דבהיתה לה בעת סכוסר טעון כבוס ור"ש ס"ל בין היתה כו' כסתנאה דמתני'. כאן ועי' גמ' לק' ע"ב וצ"ע ע"א: תניא יכול תהא דם חטאת העוף. ת"כ צו פרש' ג': **ע"ב** כר"ע כ"ל דאמר ע"פ ת"כ שם פרק ו':

דף צג ע"א הזאה צריכה שיעור. ירו' יומא פ"ה ה"ד ע"ש: מדם כשרה ולא מדם פסולה. ת"כ צו פרק ו' פלוגת' דר"ע ור"ש: אותה פרט לתרומה. ת"כ שם פרק ז': קדשים קלים אין טעונין מריקה. ס"ג בת"כ שם: נשפך על הרצפה. ת"כ שם פרק ו' ושם בנשפך מן הכלי על הרצפה ואספו טעון כבוס: ת"ר ניתז מן הצואר. ת"כ שם: יכול ניתז מן הקרן. שם: **ע"ב** וספל ולא מספג. ת"כ ויקרא חובה פרש' ג': שיהא בדם שיעור טבילה. ת"כ שם וע' ירו' יומא פ"ה סו' ה"ד פלוגת' דר' ורבנן: ונתנזה הזהה מידו. ת"כ צו פרק ו': ד"ר יהודה רה"א אף משהופשט. ת"כ צו פרק ו' איה' לפנינו גם בדברי ר"א עד שלא הופשט וכגי' הגמ' המובא בתו' כאן ד"ה מנין ות"ש בשלת הגמ' מאי בינייהו: והכבוס במקום קדוש. ת"כ שם: זה הומר בחטאת. ערכי' דמפרש לה אכבוס והרמב"ם פ"ח מה' מעה"ק הי"ד פסק בחטאה טעון כלי חרס שבירה ולא בשאר קדשים מוכח דמפרש לה גם אכ"ח טעון שבירה ועי' בה"ז ובשעה"מ ה' תו"מ ובס' אבל אברהם להגר"א בכודה כהנים סי' ח' והכמ"ל: אין לי אלא בגד. ת"כ צו פרק ו' כל הברייתא' ושם הגי' משונה מנפסה כמש"ל:

דף צד ע"א יכול יהא כל הבגד טעון כבוס. ת"כ צו פרק ו': **ע"ב** כבוס אסור. מזה מוכרח כפי' הק"ע בשבת ירו' פ"ו ה"ב מזגין דהיינו רתיצה. דהוא כמו שכשוך ודלא כפי' הפ"מ שם ובסנהדרין פ"י כ"א דהיינו כבוס והאית' כאן כבוס אסור וגם התם הו"ל קמי' דרב כמ"ש בסנהדרין שם. ועכ"פ היינו שכשוך דהכא: דת"ר כו' שבירת כ"ח מנין. ת"כ צו פרק ו': במתני' כנגד שיצא חוץ לקלעים. ת"כ שם כל המשנה: נטמא ונכנס. ואף דכ"א ל"ב שלות כבסוף ערובין מ"מ לכתחלה אין להכניסו מידי דהוה אבנין למאן דאית לי' פטור ע"ש:

דף צה ע"א העבין והרכין אין בהם משום געגע. ירו' שבת פ"ב ה"ג: שאין מכניסין מי רגלים. ירו' יומא פ"ד ה"ה: **ע"ב** אחד שבשל בו. ירו' מעשרו' פ"א ה"ד שבת פ"ג ה"ה: תו' ד"ה עורה ובירו' מעשרו' ושבת שם. וערך שבת וכסו' ע"ז ובב"ק שבת שם מה דתמה על הר"ן ומ"ש בפנ"א שם בארוכות: ת"ר אשר תבושל בו. ת"כ צו פרק ז': בשול בלא בלוע מאי. ע' כרו"פ ק"ג סק"ב ק"ז סק"ו ולא"מ ומרכבת"ב פ"ח ממעה"ק סי"ד:

דף צו ע"א נעבד דהרס. ע' גם' באר יעקב א"ח תנ"א: **ע"ב** בשל במקצת כלי. ע' ת' הגרע"א כ"ג ת"ר חטאת כו' כל קדשים מנין. ת"כ צו פרק ז' פלוגת' דר' יהודה ור"ש: במים ולא ביין. ת"כ שם ובויקרא נדבה פרק ו' ופי"ז: רבה בר עולא אמר ל"צ. ע' מה"פ תרומו' פי"א ה"ד ד"ה קדרה: ר"ש אומר בכל מהולת. ת"כ צו שם:

דף צז ע"א מריקה ושטיפה בצונן. הכי סתים בת"כ צו פרק ז' והוא כר"י: בשל בו קדשים וחולין. ת"כ צו ספ"ד: ואין פוסלין במגע. בת"כ שם איתא ופוסלין במגע וע"כ מיירי שם בנו"ש ומ"מ אית' אין טעונין מריקה ושטיפה וע"כ דקאי אקדשים קלים וחולין וכר"ש דקלים ל"ב מרו"ש ולעיל שם אית' דטעונין מרו"ש נ"ל דאיירי בקדשי קדשים. ומוכח שם כרבא בגמ' כאן: ת"ר כל אשר יגע יכול. ת"כ צו פרק ג' וכיף פ"ה: תו' ד"ה ופגית ובספרי. ראה קל"ד ועמ"ש פסחים ל"ה ע"ב וברי"ס ה' ע"א: **ע"ב** וניתי עשה ונדחי ל"ת. ע' פסחים מ"ה ע"א דאית' דיקדש אתי להיתר מצטרף לאיסור ופרש"י דאם אכל חצי זית כו' וא"כ קשה מאי שייך עשה על חצי זית ועי' ת' ח"ס סי' י"ט וק"מ ונתי' הארכתי: רב הכי אמר יקדש עשה. קשה לפ"ז איך אמרי' בפסחים מ"ה ע"א דיקדש דחטאת ומברת דנזיר הו"ל ב' כתובים ואין מלמדין הא יקדש אצטריך יעשה ועי' בשעה"מ פ"ג מנדרים כ"ט ובהי' כאתי והכמ"ל: ואין עשה דוחה ל"ת ועשה. ע' ט"א ד"ה דף כח ובשעה"מ שם ובהקדמת תבורי קיא כנדפס: מה עולה טעונה כלי. ת"כ צו פרק י"א ושם מבורש מעולה הר סיני וכלי היינו בלגמות ותימי' הגמ' כאן לא ניתא לי' בזה וכי דהלי' בפלוגת' אי הוו אז שלמים או עולות. ושלמים היינו בעורן ועמ"ש בהקדמה למס' ברכות והכא קאי בסברא שהיו שלמים ע"כ גם משלמים ידעי' זאת: ועולה גופה מנלן. עב"ר פט"ו: תו' ד"ה וניתי עשה. ע' קרבן אהרן שמיני פ"ב סי' ה': תו' ד"ה וא' עלם. ע"ש בקר"א: בשה"ד הא בעידנא. ע' פסקי תו' שב' דסיל' דא"א בענין אחר מקרי בעידנא ועי' ג"י ב"מ פ"ב גבי והתעלמת פלוגת' דהרשב"א וכ"ר יהוסף בזה ועי' תו' הגיגה ל"י ע"א ד"ה ליבא ותו"א ריש הגיגה ומ"א סי' ל' וכנ"ת אה"ע סי' ק"א: לימד על שלמי נזור. ת"כ צו פרק ה':

דף צח ע"א הנין אסבר משא"ת. עמ"ש סוכה כ"ג מהירו' דרפ"ב דתרומו' ומ"ש בהוריות ו' ע"ב: תו' ד"ה אף כל. ברייתא' פ' בהמה המקשה סי'. וכ"ה בה"כ ויקר' נדבה פרק י"ז: תו' ד"ה כדי נסבה. כעמס שכ' לשינוי הסוגיות אין מספיק עדן לעתי דהתולין לא נקט רק כתי' בשני בבכאן ונתנורי כדר' קדש שהרבם

בזה טובא תוכנו בקלור במס' חולין בע"ס: מה חטאת אינה באה. ת"כ צו רפ"ט מקרא כתמלת כאמס: ולא משל צבור. ת"כ אחרי פרשה ב': סבר לה כר"ש. בחולין אית' כאי תירוצא וגא הוזכר ר"ש ובחבורי ק"א שבכתובים כתבתי טעם לזה ע"פ מה שבהלכתי דפלוגתא ר"א ור"ש בהני דרשי כיא כעין דפליגי רבנן ור"ש הי דרשי וזאת הורת המנחה שפי' כתו' לעיל טו ע"ב ד"ה איתבי' דהפלוגתא' אינה כ"א בדברים שאין כתובים בפרשה כ"ע מודו דדרשינן וזאת תורת וה"כ ר"ע דדריש זאת התורה למה חטאת אינה באה אלא מן החולין כא אינה כתובה בפרשה כ"א בפרו של אהרן ולא בפ' צו וכן בידו סימנות ילפינן ממצורע ואין כתוב בפרשה וע"כ ס"ל כר"ש ע"כ הזכיר ר"ש וה"ה ס"ל דרק למ"ש בפרשה ע"כ לא דריש ליה הכי אבל בחולין' דהתנא דדריש כמשפט לא ס"ל וזאת התורה למטאת מה חטאת אינה באה אלא מן החולין כו' וכמ"ש רש"י ותוס' שם אך גי דלא מטעמייהו כ"א משום דס"ל כרבנן דר"ש לא דריש זאת התורה כ"א למ"ש בפרשה [ודרש' דמן החולין ידע לה כר"א מנחות פ"ב מוזבחת פסח דשם לא כ' רק נאן ובקר ע"כ בעי כמשפט לעולת העוף] ע"כ לא בעי יכול הגמ' לומר שם סבר לה כר"ש: **ע"ב** אונן נוגע. הכי גרסינן לה כדמוכח בגמרא דמקשה מזה אהא דתגיגה וכ"ה בירו' הגיגה פ"ג ה"ג הקיבי' והתי': בעלי מומין כו' חולקין. עיין ירושלמי סוטה פ"ג ה"א: אפילו טמא נשעת זר קה דמו. ת"כ צו פרק ט"ז: תוס' ד"ה מבי' בירושלמי דמס' תרומות פ"ב ה"א וכ"ה בשבת פ"ב כ"ז בילה פ"ב כ"ב ועמ"ש ביפ"ע פסחים נט: שם ובירו' פ"ב דבילה איתא איפכא. לפנינו גם בבילה בזה למ"ש התוס' מתרומות:

דף צט ע"א בה"ג מקריב אונן. ירו' סנהדרין פ"ב ה"א הוריות פ"ג ה"ג: ורמינהו. ה"נ מקשה בירו' חגיגה פ"ג ה"ג ומשני כדמסיק כאן **ע"ב** האוכל שלישי של תרומה. ה"נ בירו' חגיגה פ"ג ה"ג ובני' כפי"מ שם: אונן טובל ואוכל את פסחו לערב. ע' ירו' פסחים פ"ח ה"ה סנהדרין פ"ב ה"א הוריות פ"ג ה"ג. אנינות לילה דרבנן. ירו' שם ע"ש וע' ת"כ שמיני פרק ב':

דף ק ע"א לא יטמא מנוה. ת"כ אמור פ"א: נפש כו' אבל מטמא הוא למת מצוה. ספרי נשא כ"ו ע"ש: **ע"ב** יום שמועה כיום קבורה. ירו' פסחים פ"ח ה"ח ושם הוא בשינוי דאית' שם ס"ל זה וזה ומפרש שם דקאי על שמועה וליקוט עצמות מאתמול ולא על קבורה וכד' רב אבי כאן והכא דתי דא"כ הו"ל זה וזה ושם באמת קאמר זה וזה: עד מתי מתאונן. ה"נ בירו' שם סנהדרין פ"ב ה"א הוריות פ"ג ה"ג ושם אית' דמודה רבי דיום קבורה אינו תופס לילו אפי' מדבריהם ולא ס"ל הך דהכא דקאמר לרבי דס"ל עשו חזוק לדבריהם יותר משל תורה: דתני' שן היום הקריבו. ת"כ שמיני פרק ב' פלוגת' דר' יהודה ורבי:

דף קא ע"א וחכמים עשו חזוק. ירו' בילה פ"ה ה"ו ומ"ש בערובין עז. וע' ירו' דמאי ס"א ה"ב ערלה פ"ב ה"א דר"מ מחמיר בדרבנן כבשל תורה וע' ירו' תענית פ"ב ה"ב מגילה פ"א ה"ד: כי כן צויתי כאשר צויתי. ת"כ שמיני פרק א': מפני אנינות נשרפה. ת"כ שמיני פרק ב' וע' ירו' פסחים פ"ז ה"ט דשם הגירס' משונה דר' נחמי' ס"ל מפני טומאה נשרפה והגיה הק"ע והפ"מ שצ"ל כבכאן ובענ"ד יש לפרש כגי' הכתובה והא דאמר שם דר"נ וריב"ב אמרו ד"א דס"ל לריב"ב במתני' שם דמפני אנינות ישרף מיד הוא מזה דאר"נ דאלו מפני אנינות נשרפה הי' ושלשתן להשרף אלמא דס"ל לר"נ ג"כ מפני אנינות ישרף מיד: שמא נכנס דמה לפנים. ת"כ שמיני פרק ט': דאי קדשי דורות ק"ו. בירו' יבמות פ"ח ה"א יליף קדשים אסור לאונן כג"ש ממנו ממנו וע' מה"פ שם ד"ה קדשים: **ע"ב** דרש דרש שתי דרישו'. ת"כ שמיני פרק ב': הוי אומר זה שעיר של ר"ח. ה"נ בירו' שבועות פ"א ה"ד: קסבר אנינות לילה דאורייתא'. ה"נ מסני בירו' פסחים פ"ז ה"ט: לא נתכהן פנחס. ה"נ בירו' שם: משה רבינו כהן גדול. ע' שמ"ר פל"ז ויק"ר פי"א פס"ר פי"ד ירו' יומא פ"א ה"א: לחם אלהיו כו' אם נאמר. ת"כ אמור פרק ג': מרים מי הסגירה. ויק"ר פט"ו:

דף קב ע"א ואין קרוב רואה את הנגעים. ת"כ תזריע פרק א' ספרי בהעלותך קה תנחומ' צו יג דב"ר ...אני מסגירה. וכ"ה בספרי שם קו: חמש שמחות. ויק"ר פ"כ ובתנחומ' אחרי סי' ה' ס"ע ... מדרש משלי סי' לא ק"ר פ"ב פדר"כ כ"ז אח"מ אית' ד' כתרים ולא חשב שם דפנחס: אף זה נאמר בו רומם. שמ"ר פ"ב ויק"ר פי"א: אלא מורש של משה. ויק"ר פי"א פס"ר פי"ד וע' שמ"ר פ"ב ופל"ז שיה"ש ג' ת"כ מכלת' דמלואים: תהא אימת מלכו' עליך. ע' מכלת' בא פ"ג תנחומ' ויצא ג' דחשיב שם משה ויוסף ויעקב אליהו ודניאל המו"ע כלם חלקו כבוד למלכות והקב"ה ג"כ צוה למשה ואהרן לחלוק כבוד למלכות: בקש משה מלכות. עב"ר פנ"ה דב"ר פ"ב. ובשמ"ר ס"ב אית' דבקש לזרעו כהונה ומלכות ולא נתנה לזרעו ע"ש: ואין הלום אלא מלכות. ב"ר פמ"ה ע"ש ובתנחומ' שמו' י"ט וע' תנחומ' בהעלותך ט' דשם אמר ומנין שנעשה מלך דכ' ויהי בישרון מלך ובתנחומ' עקב ט' שאני עושה אותך מלך ע"ש: כל זכר לרבות בע"מ. ת"כ צו פרק ג' ופ"ו ופ"ח וע' פי' הר"ש שם נפ"ת דבעי ה' קראי וכאן ל"ת כ"א ד' ויע"ש בדברי המעתיק שתמה על הר"ש שהצריך תרי קראי לאכילה ולחלוקה בא הד הוא. ואשתמטתי' גמ' שבכאן וכה"כ צו פ"ג אם לאכילה הרי כבר אמור. והייט לחם אלהיו. לחלוקה מנין ת"ל כל זכר רק מה שמצריך תרי קראי חד למום קבוע וחד למום עובר זה קשה דהא גם מקרא דלאכילה ולחלוקה בשבע הדא מנייהו אי בע"מ קבוע או בע"מ עובר ול"ל רק הד קרא שלישי למום עובר או מום קבוע והרביעי מום מעקרו. ובאמת היכא חמשה קראי הלי' כל זכר. במנחה. והטאת. ואשם. והרביעי לחם אלהיו. ועוד בפ' קרח בקרבנות לצור אית' כל זכר. ואתכן דהדש לאכילה ולחלוקה במום מעקרו כקושית התו' ע"ב ד"ה בע"מ: תו' ד"ה אני. בספרי. בהעלותך ק"ה: **ע"ב** בא טבי' ואגור. ת"כ צו פי"ז כל הבריית' ע"ש ראברי"ש ושם לית' שדן בבה"כ ובירו' ברכות פ"ג ספ"ד מאברי"ש כל הכן סברא קשי' דטבי' המן סבירתה: בב"מ מותר להרהר בירו'. ברכו' שם מהו להרהר בבה"כ חזקי' אמר מותר ר' יסא אמר אסור:

דף קג ע"א ת"ר עור העולה פרט ת"כ צו פרק ט': העולה עולה ראשונה. ירו' פסחים פ"ה ה"א וע' ת"כ צו פרק ב': הא הדר בי'. וכ"מ ממתני' פ"ו דשקלים ד"ס לר' יהודה עורה לכהנים: ת"ר כו' אין לי אלא עולת איש. ת"כ צו פרק ט' כל הברייתי': **ע"ב** ר' ישמעאל אומר עור העולה. ת"כ שם: רבי אומר. שם: פרט לטבי"ו ולמת"כ ת"כ שם:

דף קד ע"א ר' יהושע אומר אם אין דם. ירו' פסחים פ"ז ה"ה פלוגת' דר"א ור' יהושע: ומודה ר' יהושע שאם זרק כורנה. ה"נ בירו' שם: נמצאת טרפה בבני מעיים. ע' רא"ש חולין פ"ז סי' ל"ז: **ע"ב** היו סובלין אותן. ת"כ אחרי פרק ו' ירו' יומא פ"ו ה"ו: א"ר יוחנן מקום יש. פס"ר פי"ד ושם משובש הגי' ע"ש: ר"ל אמר כל בבית. ה"נ בירו' פסחים פ"ז ה"ח פלוגת' דר"י ור"ל: שאם חישב באכילת פרים. בירו' יומא פ"ו ה"ו שאם חישב לשרוף למחר לא פיגל: יצאה מהו. בירו' יומא פ"ו ה"ו בעי לה נ"כ ותלי לה בפלוגת' דר"י ור"ל מנחות ע"ח ע"ב בשוחט תודה ולחמה חוץ לחומת העזרה דלר"י דאמר קדוש הלחם ואין נחשב ליוצא משום דסופו לצאת ה"נ בפרים הנשרפים כיון דסופן לצאת לא פסל בהו יציאה וכל האבעי' הוא לר"ל ע"ש: שיצא חציו ברוב אבר. ע' ירו' יומא פ"ו ה"ו והק"ע מגי' שם ומפרש באופן שיוסכם עם הבבלי והפ"מ מפרש באופן אחר ע"ש:

דף קה ע"א שיצאו וחזרו מהו. ה"נ מבעי' לי' בירו' יומא שם: יצתה נבלת עוף טהור. ירו' יומא שם חגיגה פ"ג ה"ב: בעי ר"א פרים כו' מהו שיטמאו. בירו' יומא שם מבעי' לי' לר"א אי מטמאין בגדים ככשר ובלא טומאה והייט ע"כ בפנים דאלו בחוץ הלא בין לר"מ בין לחכמים אית' דמטמאין ופשיט מנבלת עוף טהור ודתי. דהתם אין מחוסר מחילה והכא מחוסר מחילה היינו יציאה להון לירושלים והיינו מחוסר מעשה כמ"ש כאן: תו' ד"ה מחוסרי ובירו'. יומא שם: **ע"ב** שלשה עשר דברים נאמרו. הוזכר בירו' שקלים רפ"ה: כיון שיצאו חוץ למחנה א'. ת"כ אחרי פרק ו': דרין לשלש מחנות. ת"כ ויקרא חובה פרק ה': תו' ד"ה מה כאן. ויש לפרש דפרה קדשי בדה"ב היא. קשה הא פלוגת' היא אי בתר למד אזלי' או בתר מלמד וממ"כ חדא מנייהו קשי' דהא כאן למד זה מזה ואו ריבא או סיפא קשי' תמ"כ אף דקדשי בדה"ב היא ודינה כחולין ובחבורי ק"א שבכתובים המלאתי ישוב לזה בס"ד ואכמ"ל:

דף קו ע"א שיהא שם דשן. ת"כ ויקרא חובה פרק ה' ושם הגירס' שיקדים שם דשן כגי' שישנה בגמ' והמגיהים מחקו זה משום דרש"י כ' זאת. ואם הי' כתוב בגמ' לא הוצרך רש"י לכתבו אבל בת"כ איתי': ולא המלית את האור. ת"כ אחרי פרק ו': חייב על השחיטה ועל העלי'. ת"כ אחרי פרק י': הטמא שאכל. ת"כ שם: פן ואל אינו אלא ל"ת. ע' ירו' כלאים פ"ח ה"א שבת פ"ז ה"ב סנהדרין פ"ז ה"ה ב"ר פכ"א ספרי ראה ע': **ע"ב** הוא מדבר בקדשים. ת"כ אחרי פרק ע': תו' ד"ה אזהרה. ע' ת' הגרע"א סי' קס"ט מ"ש בבאור התו' ערובין נ"ו. ובענ"ד בם מבוארים ע"פ דברי התו' כאן ובחבורי הדרת קדש הארכתי ואכמ"ל: **ע"ב** כדר' יוחנן דאמר אתי' הבאה הבאה. ע' ירו' כלאים פ"ח ה"א שבת פ"ז ה"ב סנהדרין פ"ז ה"ה פלוגת' דר"א ור' יוחנן דר"א ס"ל עשה מלמד על ל"ת ור' יוחנן ס"ל אין עשה מלמד על ל"ת וקאמר מתנית' מסייע לר"א. שם חטאה ושם תעלה כו' מה להלן לא ענש אא"כ הזהיר כו' מאי עביד לה ר' יוחנן וגרים הפ"מ מתנית' פליג' על ר"א וכ"ה באמת בכלאים ושבת ותמה מ"ש מה עבד לה ר' יוחנן מגי' הק"ע בשבת ר"א והפ"מ מפרש שם ובסנהדרין דר' יוחנן מתרץ אליב' דר"א ובענ"ד נ' עפמ"ש כאן דר' יוחנן דרש הבאה הבאה וא"כ א"ל לג"ש שם שם וקשי' גם על ר' יוחנן וכ"ה תירץ הסוגי' שם דמקשה לר"א ל"ל הג"ש ומשני מה עבד לה ר' יוחנן דגם לר"י ל"ל הג"ש דאית לי' הבאה הבאה וע"כ דאתי לחייב על כל אחד ואחד וה"נ לר"א:

דף קז ע"א אתי' שם שם. ירו' כלאים פ"ח ה"א שבת פ"ז ה"ב סנהדרין פ"ז ה"ה וע' מל"מ פי"ח מה' מעה"ק ה"ד: שלשים ושם כריתות. מכר בירו' שקלים פ"ה ה"א: תלתין ושבע. ה"נ מקשה כעין זה בירו' בילה פ"א ה"ב לענין המן דהי' נימא דאין שיעור בשורו ואכילתו שיום הו"ל למתני שלשים ושבע: אשר ישחט אין לי אלא שוחט בבמה. ת"כ אחרי פ' ו' ושם מסיק למעוטי המולק מאשר ישחט דהיינו דוקא שחיטה. ובחבורי ק"א כתבתי טעם לזה מאי דבת"כ סגי בחד קרא למעט מליקה. ג"כ ובגמ' בעי עוד לזה הדבר: **ע"ב** להכי פליגינהו קרא. ע' ירו' כלאים פ"ח ה"א שבת פ"ז ה"ב סנהדרין פ"ז ה"ה: יכול השוחט עולה לדרוש. ת"כ אחרי פ' ו': קדשה לבעתה וקדשה לעת"ל. ע' ירו' מע"ש פ"ג ה"ג סנהדרין פ"א ה"ג ומ"ש בשבועות ט"ז ע"א: תו' ד"ה דהכי כתבי' תימה. ע' מרכבת המשנה פי"ט מה' מעה"ק ה"ט:

דף קח ע"א השיב ר' תחת ריה"ג. ת"כ אחרי פרק י': השיב ראב"ש תחת ריה"ג. שם: אחוז באבר והעלו. ת"כ שם פלוגת' דר"ש ור' יוסי ולר' יוסי פטור גם בהעלהו שנים שהעלו וכלק' ע"ב: העלה וחזר והעלה. ת"כ שם פלוגת' דר"ש ור' יוסי: ואינו חייב כו' רש"א. ת"כ שם: **ע"ב** ת"ר איש איש. ת"כ שם ע"ש: דברה תורה כלב"א. עמ"ש ברכות לא ע"ב: ואפי' השוחט לאיש. ע' בה"ש דהרמב"ם מפיק מדם שפך וע' מרכהמ"ש פ"ח מה' מעה"ק הט"ז במוהק בגמ' שלשה תיבות אלו: אר"ל מחלוקת בד' וה' אברים. עמל"מ פי"ט מה' מעה"ק כי"א מ"ש בבאור סוגי' זו: רש"א מזבח פחה אה"מ. ת"כ אחרי פרק ט' בשם ר"מ:

דף קט ע"א ת"ר אשר יעלה כו' מנין לרבות. ת"כ. אחרי פרק י': תו' ד"ה כמאן ותימא אי פליג עלי' ר' יוסי. אפשר ליישב דר' יוסי לשיטתו לעיל ס"ל ע"ב דדריש קרא ועשית עולותיך הבשר והדם למה דם בזריקה כו' ולית לי' קרא מיותר למהדרינן פוקעין: שנתנן שלא לשמן. גי' כה"ק בשחטן וכ"ה בה"כ שם: **ע"ב** חצי פרס בפנים פטור: עי' ירו' יומא פ"ד ה"ה דשם איתא פחות מכזית בפנים פטור ומפרש ר"ז בשם ר' ירמי' פטור לצור ועפ"ק בשם המל"מ שמגי' כזית בפנים פטור. ולפ"ז מותאם עם הגמ' כאן וכפרש"י דל"ד אלי פרס דלא הוא כזית: והא כי כתיב הוקם. עי' מל"מ פ"ח מה' כלי המקדש ה"ג: יכול המעלה פחות מכזית. ת"כ אחרי פרק י': פחות משלשה לוגין. ע' לק' קיי ע"ב דאיכא פלוגתא אם יש שיעור למים ולמ"ד אין שיעור חייב גם בפחות מג' לוגין לפי' התו' שם ועי' ירו' סוכה פ"ד ה"ו וכק"ע:

דף קי ע"ב ראב"א אף המנסך. ירו' סוכה פ"ד ה"ו: א"ר יוחנן כו' ר"א בשיטת ר"ע. ירו' שם: ניסוך המים דאורייתא'. שם ובירו' שביעית פ"א ה"ה ובסוכה פ"ד ה"א: בשני נסוכים בירו' שביעית וסוכה שם הדרש נאמר בשני ונסכיהם בששי ונסכי' בשביעי כמשפטם הרי מים וכ"ה בירו' ר"ה פ"א ה"ג וע' בבלי שבת ק"ג ע"ב תענית ב' ע"ב ופדר"כ ל' ביום השמיני עצרת: עשר נטיעו' ערבה. ירו' שם ושם ועמ"ש סוכה ל"ד ה': אם מלאן לשם חג. בירו' סוכה פ"ד ה"ו הפלוגת' אליבי' דר"א היא תנינן בשם ר"ז אם מלאן ואית ת"ת בשם ר"ז ה"ל למלאן לשם חג ואמר שם דפליגי אם יש שיעור מים למ"ד יש שיעור למים פטור והיינו אם כבר נישך ג' לוגין בפנים וכבך הה"כ ג' לוגין בחוץ דאין מתקבל השנים בפנים כיון דיש שיעור למים ע"כ פטור ועש"ק שם:

דף קיא ע"ב בקרבו נסכים במדבר. ע' ספרי שלח ק"ז דתלמידא' מדבי ר' ישמעאל מפרש דעת ר' ישמעאל רבו דלא קרבו נסכים במדבר. ורבנ"י מפרש דעת ר"ע ע"ש: במת יחיד א"ל נסכים דברי ר'. ה"נ בירו' מגילה פ"א ה"א פלוגת' דר' וחכמים דאית' שם לף כנסכים וקאמר מאן סנה דלא כר' ע"ש. שירים מעכבין. עיין ירושלמי יומא פ"ה ה"ו ומב"ל נ"ב ע"א: תוס' ד"ה להכי. בספרי. שלח קז:

דף קיב ע"א כאן תנא דפליג עלי' דראב"ש. בירו' יומא פ"ה ה"ד אית' בר פלוגתא דראב"ש הוא רבי אבל בתמורה כ"ה ע"ב מוכח דאינו רבי דמבעיא לי' שם אליבא דרבי כי היבעי לך אליבא דמ"ד כוס א' עושה את חברו שירים ולכירו' דסת"ק הוא רבי שלא ס"ל מפורש דהוי דחוי וכן בת"כ ויקרא חובה פ"ו נשנו דברי ת"ק סתם. ולא ע"ש רבי. ולפ"ז צ"ל דמ"ש לק' כא מני רבי היא פיינו הסיפא למ"ד. הוא דומה לדין דרבי אבל ישנא לאו רבי היא. מדלא שביט בתמורה דלרבי כו"ל דחוי ובדוחק י"ל דהתם בתמורה הכי קאמר לרבי בדין האבידה למאן דס"ל כותי' בזה וס"ל כוס א' עושה חברו שירים ור' עצמו ס"ל דחוי: פרת חטאת. ת"כ אחרי פרשה ו': תרובע ונרבע. שם: **ע"ב** שר"ש אומר כל שהוא ראוי לבא לאה"מ. ת"כ שם: המעלה מבשר חטאת. ת"כ שם פרק י': עד שלא הוקם המשכן. ספרי ראה ס"ה י"ג ב"פ מ"ב ב"ר פס"ג במד"ר פ"ד: ועבודה בבכורות. ירו' מגילה פ"א ריש ה"א: נאסרו הבמות. פס"ר פכ"ו תנחומ' אחרי י': ולא הי' שם תקרה. אג"ש פ"ג ירו' מגילה פ"א הי"ב ומקראי כלק' קי"ח ע"א: באו לירושלים נאסרו הבמות. עי' מכלת' בא פ"א עד שלא נבחר' ירושלים היתה כל א"י ראוי' למזבחות ומשנבחר' ירושלים יצאה א"י כו' ושם מגי' הגר"א היתה כל א"י ראוי' לשכינה ואח"כ גבי עד שלא נבחרה בית עולמים מגי' היתה כל ירושלים ראוי' למזבחות. ואין מדוקדק לי כל ירושלים דהא בימי נוב וגבעון הי' התר הבמות בכל א"י: הקדישן בשעת התר הבמות. ת"כ אחרי פרק י':

דף קיג ע"א שחט שלא כנגד הפתח. ירו' תרומו' פ"ו ה"א ומקרא על פרשה ישרף וכו' אושעי' כאן לק': לא ירד מבול לא"י. ב"ר פל"ג ע"ש כ' לנו מקרא דיחזקאל לא גושמה ביום זעם ע"ש ובפל"ב ודב"ר פ"ג מעשה דר' יונתן עם הכהמ' מותא בתו' ד"ה לא ועב"ר פס"א ויק"ר פל"א שהש"ר פ"ד פדר"א כ"ג: **ע"ב** דאר"ח כו' וברותחין נדונו. בירו' סנהדרין פ"י ה"ג ע"ש ר' יוחנן ומקרא בחמו נדעכו ממקומם ועב"ר פכ"ח ויק"ר פ"ז פדר"א ספכ"ב ועמ"ש סנהדרין ק"ח ע"ב: ולא הגיס שבים. ב"ר פל"ב: גוזירת הכניסו. ב"ר פל"א ע"ש ר' יהודה. ור' נחמי' ס"ל בקברוהו בתיבה: דאר"ל למה נקרא שמה מצולה. כאן נהפך ממ"ש בשבת קיג ע"א ובירו' ברכו' פ"ד ה"א פתחה' דאיכ"ר כ"ג מדר"ל לר"י ומדר"י לר"ל: למה נקרא שמה שיער. ירו' שם ע"ש ר"ל וכ"ה בשבת קי"ג ב"ר פל"ז קה"ר פי"ב פתיחת' דאיכ"ר כ"ג: או קרבן שומע אני אפי' קדשי בדה"ב. ת"כ אחרי פרש' ו':

דף קיד ע"א דתני' ומעלה. ת"כ ויקרא חובה פכ"ב ירו' ב"ק פ"א ה"ב ועמ"ש ב"ק י"ב ע"ב: קסבר ולדי קדשים בהוייתן. הרמב"ם פסק במעי אמן ה"ק ומ"מ מייתי קרא דלפני משכן ה' בפי"ח מה' מעה"ק ה"ז בפי"ט שם ה"ז וע' כוה לח"מ ובעז"מ פ"א מה' תמורה הי"א: **ע"ב** רש"א מנין לזובח את הפסח. ספרי ראה קל"ב: לעולם לאחר חצות ובשעת התר הבמות. הכא אמר כן לדחוי' ובירו' מגילה פ"א הי"א אמר כן באמת ע"ש: תו' ד"ה התר. ובת"כ פ' אחרי קאמר נמי ר"ש והשוחטן בחוץ פטור. כ' דהיינו הך בריית' דבפרש' ו' שם המוכאה לק' קט"ו ע"א והטאת מחוסר זמן בין בגופו בין בבעלים ופרש"י כגון מיר ומצורע שלא מלאו ימיהם והר"ש פי' כגון זב וזבה קודם מלאת ימיהם ועלה מסיק בת"כ רש"א הרי הוא בל"ת אלמא קדשי קודם זמנן:

דף קטו ע"א יכול שאני מוצא אף עולות מחוס"ז. ת"כ אחרי פרק ט' ושם אית' מצורע ואשם נזיר ומצורע שלא לשמן ומוב' זאת ברש"י ד"ה ר"א היא: יכול שאני מרבה עולה מח"ז בגופה. ת"כ אחרי פ' ו' וע' רש"י: **ע"ב** מנין למעלה מבשר חטאת. ת"כ אחרי פרק י': מנין שאף היונק. ת"כ שם: עד שלא הוקם המשכן. תנחומ' אחרי י"ב ב"ר פס"ג במד"ר פ"ד ופי"ב אג"ב פמ"ב ויק"ר פכ"ג קה"ר פ"ה וע' מכלת' בא פ"א מכאן אמרו ראוים היו כל ישראל לאכול בקדשים כו' משחטאו בעגל כו' לכהנים: והכל כשרים להקריב. ירו' מגילה פ"א הי"א ושם מסיק בהברייתא' דאינה טעונה הפשט ונתוח: זו פרישות נדב ואביהוא. ע' במד"ר פי"ב מכלת' יתרו בהדש פ"ד: דבר זה אמר הקב"ה. ת"כ שמיני מלואים סי' לו תנחומ' שמיני א':

דף קטז ע"א תמות וזכרות בבהמה. ת"כ ויקרא נדבה פרש' ו' ואמור פרש' ז' וע' ירו' שקלים פ"ד ה"ד: מנין למחוסר אבר. ה"נ בירו' פסחים פ"ט ה"ה סוטה פ"ט ה"ה ובמגילה פ"א הי"א מייתי לי' לבע"מ דפסולין בבמה ופי' הפ"מ דהיינו מחוסר אבר וקשה לומר דכשר בע"מ בבמה ובפסחים מייתי לה אפסח מצרים דלא קרב במזבח ובסוטה אעגלה ערופה דג"כ אינו במזבח: הבאין מאליהן. ב"ר פל"ב פדר"א פכ"ג: לא קרב שלמים ב"נ. קשה לכאורה איך שייך תי' על פסוק כמ"ד כו' דאיך יפרש אידך מ"ד הקרא. ועמ"ש בזה בהקדמת להיפ"ע ריש ברכות ומ"ש לק' בסמוך: ר"א וריב"ח ת"א. ב"ר פכ"ב ופל"ד ויק"ר פ"ט במד"ר פי"ג שהש"ר פ"ד פס"ר פ"ד ירו' מגילה פ"א הי"א ומשם הסתייע דר"א אמר קרבו שלמים ב"נ וריב"ח לא הקריבו ושם אית' בין הגנ' קושיות דמתיב זה לזה מתיב ר"א לריב"ח והכתיב ויזבחו זבחים שלמים ומשני כמ"ד שלמים היו בעורן בלא הפשט ונתוח וכו' שצ"ל כאן ובזה יבואר מ"ש כמ"ד לא קרבו שלמים ב"נ דאיהו מפרש שלמים בעורן וא"ש והא דלא מתרץ תיכף כן והוצרך לשני' הבריית' עולות ושלמים משום דשם בהבריית' מסיק ועולה שהקריבו ישראל במדבר טעונה הפשט ונתוח וא"כ א"א לפרש שלמים בעורן ע"כ הוצרך לשני' וכדמקשה מברייתי' אחריתי' והתניא כו' מתרץ לה כמ"ד לא קרבו שלמים ב"נ. ונ' דהבריית' השני' היא הברייתי' שבירו' מגילה פ"א הי"א דשם מסיים להדיא אינם טעונה הפשט ונתוח והיא מיתרצא שפיר כמ"ד לא הקריבו שלמים ב"נ ושלמים היינו שלמים בעורן: שמעשי' בלפון. במקומות הרשומים למעלה ובשהש"ר פ"א תנחומ' נשא כ': מה שמועה שמע. מכלת' יתרו פ"א כל הבריית': נתקבצו כלם אצל בלעם. ספרי ברכה שמ"ג מכלת' ר"ש יתרו וע' בחדש פ"ב פס"ר פ"כ: אבל מבול של אש מביא. עב"ר פל"ט ופמ"ט ויק"ר פי' פס"ר פל"ג פדר"כ פט"ז נחמו: תתקע"ד דורות. עב"ר פכ"ח תנחומ' לך י"א שוה"ט ק"ה: **ע"ב** דאפי' הקטוי'. מכלת' יתרו פ"א: ואין העובד כוכבים מצווין על ש"ת. ת"כ אחרי ריש פרש' ו' ספרי ראה ע' ושם פלוגת' דר"ש ור"י דר"ש ממעט ולא עולת עובד כוכבים ור"י אמר ולא עולת עובד כוכבים שהקדישם בחו"ל: ואסור לסייען. ה"נ בירו' מגילה פ"א הי"א: מה מזבח שלא נשתמש בה הדיוט. ת"כ ויקרא נדבה פרק ז' ושם אית' ר"א סתם: כתוב א' אומר. במד"ר פ"א: וכל סבית כולו בשם אהות. ע' ספרי ראה ק"י וברכה שנ"ב אג"ש פל"ב פדר"א פכ"ו ושם אית' דבעד כל עיר יבוסי סי' הקני': גובה מכל שבט. ע' ספרי נשא מ"ב ראה ניב ברכה שנ"ב אג"ש פל"כ: גובה כסף במשקל ו' מאות זהב. מלשון אלא דאית' בגמ' משמע דהדר מקמיית' שגובה מכל שבט חמשים שהם בא"י ו' מאות ולפ"ז הי' צ"ל גובה חמשים זהב שהם ו' מאות שקלי כסף ולפי הגי' שבגמ' צריך למחוק תיבת אלא וקאי על הס"ה מכל השבטים שכ"א נתן כסף שווי חמשים שקלי זהב שהם בס"ה ו' מאות שקלי זהב וכן פי' התוס' להדיא ועמ"ש בכתובו' נ"ט ע"א ד"ה נתן: כשם שמחנה במדבר. במד"ר פ"ז: מירושלים להר סבית. שם ג' פעמים: אע"פ שנכנסו. ע' ירו' יומא ספ"ד:

דף קיז ע"א בדד ישב. ספרי נשא א' ע"פ הגה' הגר"א ת"כ תזריע פי"ב במד"ר פ"ז פס"ר פמ"ז ע"ש הנחומ' מצורע ג': מכאן אמרו בן לוי שערג. ע' ספרי מסעי ק"ס: כל הנידר ונידב קרב בבמה. ת"כ אחרי פרק ט' ספרי ראה סה ירו' מגילה פ"א הי"א: דברי ר"מ והכ"א. ת"כ שם ובירו' מגילה פ"א הי"א סתם כר"מ דאית' שם תני אף נזירות א"ר יוחנן לית כאן נזירות נזירות חובה היא ושם הפי' הוא דר' יוחנן ס"ל דגם לר"מ לית כאן נזירות דל"פ בזה כלל וכן בבבלי תמורה י"ד ע"ב אית' דר' יוחנן אמר כמו מכאן נזירות ועמ"ש פסחים ל"ת ע"ב: ר' יהודה אומר כל שהצבור והיחיד. ירו' מגילה פ"א הי"א ושם נתהלף הפלוגת' דר"י לחכמים ודחכמים לר"י והגי' הק"ע כבכאן והפ"מ מפרש כפי הגי' הכתובה וגם בטעמייהו מפרש בחילוף והולך ע"פ הגי' דשם ותמוה במ"ש הפ"מ שם לפרש מ"ש כיני מתני' אין בין דחובות קרבים גם בבמת יחיד בין קבוע להם זמן ובין שאין קבוע ובין של צבור ובין של יחיד ובזה הוא דלא כר' יהודה ותמוה דהא זה הוי דלא כהד דגם לחכמים אין קרב בבמה קטנה כ"א הנידר ונידב וכמ"ש בת"כ וכאן וע"כ דקאי אבמה גדולה מאי דס"ל לר"י דגם הטאת יחיד קרב שם כמ"ש בירו' שם ובפסחי' פ"ב ה"ד ובמגילה פ"א הי"ב ריה"א חטאת ופסח כו' ולהנא דמתני' לא קרב גם בבמה גדולה כ"א ק"ל וחובות שקבוע להם זמן כמו פסחים ולא חטאת יחיד ובזה הוא דלא כר' יהודה ומוכרח כגי' הק"ע ועפנ"א שהארכתי עוד בראיות. וע' ק"ע פסחי' פ"ב ה"ד מגילה פ"א הי"ב דגם שם שגיאה במ"ש לר' יהודה קרבים בבמת יחיד שאר חובות לבד חטאת ופסח והוא נגד המבואר כאן ובירו' ואכמ"ל: רש"א. ירו' מגילה פ"א הי"א והי"ב: **ע"ב** בעולות ושלמים. בירו' פסחים פ"ב ה"ד מגילה פ"א הי"ב מוכח דגם בחטאת פליגי כמ"ש בדק"א ואכמ"ל ואי דקשי' מהאי בריית' דהזה ושוק דלא תני זרוע בשלה צ"ל דפליגי בכולהו קרבנות דנזיר ורבנן היא: ותרומת לחמי תודה. ירו' מגילה פ"א הי"ב בבמה גדולה לכהנים ובבמה קטנה לבעלים: מ"מ דרבנן. ה"נ בירו' מגילה פ"א הי"א ושם בחילוף ועמש"ל עמוד א':

דף קיח ע"א ור' יהודה אמר לך. ע' ספרי ראה כה: ערל מקבל הזאה. ירו' פסחים ספ"ח מיר פ"ח ה"א. ובפסחים פ"ח ה"ו אית' ע"ז ולא הזינן אמרין כלום ועפ"ק שם: והובות הקבוע להן זמן. נראה דהייטו הא דבירו' מגילה פ"א הי"א אית' כיני מתנית' אין בין כו' אלא פסחים בלבד והכונה היינו דלא גרסי' חובות הקבוע להם זמן וכמ"ש כאן א"ל אסמיי' ובפנ"א בארתי לפ"ז איך שנאות להענין האמור שם: כתוב א' אומר. ירו' מגילה פ"א הי"ב אג"ש פ"ג פ"ש ר"א בשם ריב"ח: בכל מקום שאתה רואה. ה"נ בירו' שם: **ע"ב** עין שלא רצתה ליזון. ע' במד"ר פי"ד תנחומ' נשא ל': ורצון שכני סנה. בירו' מגילה פ"א הי"ב דריש קדשים המרלין נאכלים בחלקו של יוסף והייטו ע"פ דמסיק דמשכן שילה הי' בחלק בנימין בהרצועה היוצאת כלק' וקדשים נאכלים בחלקו של יוסף ממקום שנראה המשכן שם ומוכח דנאכל בכל סרואה: בין השטחין. ה"נ בירו' ע"ש ריב"ח כבכאן: ולא המפסיק. שם בירו': בי כנשת' דמעון. בירו' שם בית מעון: ובשילו לא שרתה. ספרי ברכה שנ"ב שוח"ט ע"ח: כל הפיסות. בירו' שם כל תופות. ועב"ר פנ"ט: והכתיב ויטש. ה"נ בירו' מקשה ומתרץ. ושם אית' כראה תור יוצאה: וסנהדרין בחלק יהודה. ע' מכלת' ס"פ יתרו דדריש שם מקרא דסנהדרין הם בצד מזבח וכ"ה במכלת' משפטים ספ"ד: רצועה היתה יוצאת. אג"ש פ"ג תנחומ' ויחי י"ד ספרי ברכה שנ"ג: ימי אה"מ שבמדבר. ירו' מגילה ספ"א ס"ע פי"א: שבנוב וגבעון. בירו' שמוכח טעם התר במות אז משום שלא הי' הארון אז אצל המזבח ובשילה שהי' אצל המזבח הי' איסור במות: שבע שכבשו. ירו' פאה פ"ז ה"ה מע"ש פ"ה ה"ב שביעית פ"ו ה"א חלה פ"ג ה"א ערלה פ"א ה"ב סוטה פ"ז ה"ג פ"ט ה"א קדושין פ"א ה"ח:

דף קיט ע"א אל המנוחה זו שילה. ירו' מגילה ספ"א: ליתן היתר בין זה לזה. ספרי ראה ס"ו: שם שם מאהרן. ה"נ בירו' מגילה פ"א הי"ב וע' ק"ע בפי' שם שם משכח. ולדבריו הוא בהפך מפרש"י כאן דילפי' דל"ב הבאה לנוב וגבעון מע"ש ולדבריו בעי הבאה שם וע' תו' והפ"מ הסב שם הכונה לענין אחר והפש כג"ש שם שם בדברי קבלה ובפנ"א הראיתי רוב הקושיות לפירושו ולא היה להם לנטות ממטרת הגמ' כאן ע"פ פרש"י ותו' ועי' גליון הש"ס ירו' שם מה שהקשה על הק"ע הא בגבולין נודאי אינו יוצא באכילת מצה ממע"ש. ובענ"ד י"ל ע"פ הגמ' ורש"י כאן דבנוב וגבעון נאכל בכל ערי ישראל נקרא נאכל בכל מושב כמ"ש בבבלי פסחים וירו' פ"ב ה"ד ובמגילה שם גבי הלות תודה: א"ה פסח נמי. ה"נ בירו' שם: ר"ש היא דאמר. ירו' מגילה פ"א הי"א ושם ובסי"ב אית' וגם לר"ש מע"ש כיון שנקבע בנוב לא פסק ומשמע כמו לר' יהודה דנאכל בנוב ובגבעון: מכלל דלר' יהודה קרב. ה"נ בירו' שם ובפסחים פ"ב ה"ד ובבמה גדולה אף דיחיד הוכחו. ולא בבמת יחיד ודלא כהק"ע ועי' פנ"א: מנוחה זו ירושלים. ספרי ראה סו פלוגת' דר"י ור"ש ובירו' ספ"א דמגילה ע"ש אית תניי תני: **ע"ב** הקדישן בשעת התר הבמות. ע' ת"כ אחרי פרק ט': לפני ה' וסמך. ת"כ ויקרא נדבה פרק ד': צפונה לפני ה'. ת"כ שם: זבחים ולא עופות. ע' ירו' חגיגה פ"א סוף ה"ד ומב"ל הי ע"ב: והרומת לחמי תודה. ירו' מגילה פ"א הי"ב בבמה גדולה לכהנים ובבמה קטנה לבעלים:

דף קכ ע"א שחיטת לילה בבמה קטנה. בירו' מגילה פ"א הי"ב בעי לה ופשיט ר"א מבאול דמייתי הכא דבעינן יום: כאן לחולין כאן לקדשים. ירו' שם: טעונה הפשט וניתוח. בירו' מגילה פ"א הי"א נסתם דעולה קודם שהוקם המשכן אינה טעונה הפשט וניתוח ובהי"ב שם משמע דפשיטא דבעי הפשט מדאמר עור העולה בבמה גדולה לכהנים ובבמה קטנה לבעלים ומשמע אבל כאן דהפשט וניתוח בבמה גדולה: ת"ר מנין לשבות זמן בבמה קטנה. ת"כ צו ריש פרשה' ה' כל הבריית': **ע"ב** שהזור כבר בה. ע' ת"כ אחרי פרק ט': **סליק**

מסכת

מנחות

מן

תלמוד בבלי

עם כל המפרשים כאשר נדפסו מקדם ועם
הוספות חדשות כמבואר בשער השני.

ווילנא

שנת תרפ"ה לפ"ק

Tałmud Bawli
Sp. Akc. Wydawniczo-Druk. „Rom"
Wilno, 1925.

מסכת

מנחות

מן

תלמוד בבלי

עם פירוש רש"י, תוספות, ותוספות ישנים, ופסקי תוספות, רבינו אשר, קצור פסקי הרא"ש לבנו רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל, והגהות אשר"י מהג"מ ישראל מקרעמז ז"ל, ופירוש המשניות להרמב"ם ז"ל. פירוש רבינו שמשון משאנץ ז"ל ופירוש רבינו אשר ז"ל למשניות סדר זרעים וטהרות. מבוא התלמוד לרבינו שמואל הנגיד הלוי ז"ל, ועליו נלוה קצור כללי התלמוד מלוקט מספרי הכללים ע"י הג"מ יהודה אריה ליב ז"ל דיין בפפד"מ. מסורת הש"ס, עין משפט (מראה מקומות הדינים בפוסקים הראשונים), ונר מצוה (סמני מנין הדינים שנסמנו בעין משפט), ותורה אור. כל אלה סידר וחיבר הג"מ יהושע בועז ז"ל בעה"מ שלטי הגבורים להרי"ף. חלופי גרסאות הגהות לש"ס והוספות במסורת הש"ס ועין משפט להג"מ יוסף שמואל ז"ל אבד"ק פפד"מ (כמש"נ בש"ס אמ"ד ופפ"ד בשנות תע"ד—תפ"א), והגהות ותוספות מראה מקומות להג"מ ישעיה (פיק) ברלין ז"ל אבד"ק ברעסלויא, ומוקפים בחצאי רבוע.

עליהם נוספו

א) ספר חכמת שלמה (מהרש"ל) להג"מ שלמה לוריא ז"ל.
ב) חדושי הלכות | (מהרש"א) | להג"מ שמואל אליעזר הלוי
ג) חדושי אגדות | | אידלש ז"ל אבד"ק אוסטרא.
ד) מאיר עיני חכמים (מהר"ם לובלין) להג"מ מאיר מלובלין ז"ל.
ה) מעדני יום טוב (בתחלה נקרא מעדני מלך) על הרא"ש למסכת ברכות והלכות קטנות
ו) דברי חמודות (בתחלה נקרא לחם חמודות) וחולין ובכורות ונדה
להג"מ יום טוב ליפמאן הלוי העליר ז"ל (בעה"מ תוספת יום טוב)
ז) פלפולא חריפתא על הרא"ש סדר נזיקין להנ"ל.
ח) תפארת שמואל (השלם) על הרא"ש, להג"מ אהרן שמואל קאידנוור ז"ל (מהרש"ק).
ט) קרבן נתנאל על הרא"ש לסדר מועד ונשים, להג"מ נתנאל ווייל ז"ל אבד"ק קארלכרוא.
י) חסד אברהם פי' על שמונה פרקים להרמב"ם ז"ל, מהג"מ אברהם הלוי הורוויץ ז"ל (אביו של בעל השל"ה).
יא) מסורות חדשות (הגהות בעל הלבוש) להג"מ מרדכי יפה ז"ל אבד"ק פוזנא. עם תקונים והגהות מהג"מ מרדכי זאב הלוי איטינגא ז"ל וניסו הג"מ יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן ז"ל אבד"ק לבוב (בעלי מפרשי הים).
יב) הגהות הב"ח להג"מ יואל סירקש ז"ל אבד"ק קראקא (בעהמ"ס בית חדש).
יג) הגהות הגר"א להג"מ אליהו ז"ל הגאון מווילנא (הוגהו ונתקנו ע"פ כי"ק מגליון הש"ס שלמד בו וזכינו למסכתות רבות ממנו).
יד) מראה יחזקאל הגהות להג"מ יחזקאל הלוי לנדא ז"ל אבד"ק פראג (בעהמ"ס נודע ביהודה כו').
טו) מעשה ר"ב הגהות להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר)
טז) גליון הש"ס להג"מ עקיבא איגר ז"ל אבד"ק פוזנן.
יז) גליון מהרש"א הגהות לבנו הג"מ שלמה איגר ז"ל אבד"ק פוזנן
יח) הגהות הג"מ שאול קאצנעלנבוגן ז"ל מווילנא.
יט) הגהות הג"מ אלעזר לנדא ז"ל אב"ד בראדי (בעהמ"ס יד המלך).

☜ וראה זה חדש הוא אשר הוספנו בו על כל אלה ☞

יותר ממאה הוספות חדשות נכבדות

כוללות פירושים חדושים והגהות מרבנן גאוני קדמאי ובתראי רובם היו גנוזים עד כה בכתבי יד בגנזי הספרים אשר להממשלות או ליחידים זה בכה וזה בכה, ועין הדפוס לא שזפתם עוד. ונקובים בשמותיהם מעבר לדף הזה.

ווילנא

בדפוס והוצאת „ראם"

ואלה ההוספות החדשות שהוספנו בהש"ס הזה :

יש מהן שנוספו על כל מסכתות הש"ס ויש שלא באו רק על איזה מסכתות :

אלה מהם נדפסו בפנים הש"ס או על גליון הדף :

א) מסכת כלה רבתי — השלמה — מרובה בפרקים ובנוסחאות ישרות יתר על הנדפסת בכל ספרי הש"ס. (נמצאת בכ"י רבינו אברהם בר נתן הירחי זצ"ל בעל המנהיג, עם הגהות רבות ומראה מקומות, ויצאה לאור פ"א ע"י בעהמ"ס בית נתן).

ב) מסכתות קטנות נוספות : מסכתות ספר תורה, תפילין, מזוזה, וציצית, (נמצאו בכ"י ונדפסו בספר"מ בשנת תרי"ח).

ג) חלופי גרסאות בש"ס ע"פ נוסחאות ישנות.

ד) נוסחאות ישנות ונוסחת הבבלי במסכת שקלים.

ה) נוסחת הירושלמי במסכת הוריות.

ו) נוסחאות כתבי יד במסכת סופרים.

ז) נוסחא חדתא למס' גרים מספר מראית העין להרחיד"א ז"ל עם פירושו עליה מספרו ההוא.

ח) פירוש רב האי גאון ז"ל, למשניות סדר טהרות.

ט) — רב נסים (גאון) בר יעקב ז"ל (תלמיד רב האי גאון ומרבותיו של הרי"ף), למסכת ברכות, שבת, ועירובין (ונקרא בשם מפתח מנעולי התלמוד).

י) [כ"י] — רבינו חננאל בר חושיאל ז"ל (ג"כ מרבותיו של הרי"ף), לחצי הש"ס.

יא) [כ"י] — רבינו גרשום בר יהודה מאור הגולה ז"ל (רביה דרבי' דרש"י) למס' תענית ובבא בתרא ולכל סדר קדשים מלבד זבחים.

יב) — רש"י למסכת אבות, ע"פ נוסחאות שונות.

יג) — הרשב"ם העקרי למס' ב"ב דף פ"ז, פ"ח, פ"ט, ק"ל, קל"א. שלא נדפס רק בדפוס פיזרו בשנת רע"א ובכל שאר הדפוסים נדפס בטעות פי' אחר בשמו כמ"ש בהערה לפי' הרשב"ם בדף פ"ט סוף ע"א.

יד) פי' רבינו זרחיהו הלוי ז"ל (הרז"ה בעל המאור) למס' קנים.

טו) — רבינו אברהם בר דוד ז"ל (הראב"ד בעל ההשגות) למסכת קנים ותמיד.

טז) [כ"י] תוספות ר"י הזקן ז"ל, למס' קדושין (כך ייחסום לו רושמי הספרים, אבל נראה כי טעו בזה, כי בכמה מקומות מובא בהן ספר התרומה ומחברו הלא היה תלמידו של ר"י הזקן).

יז) פי' רבינו שמשון משאנץ (משאנזא) ז"ל, למס' עדיות להשלום מסכת בכורים, ולפרק אנדרוגינוס. ועליו נלוה גם פי' הרמ"ע מפאנו ז"ל.

יח) (כ"י) תוספות הר"ש משאנץ הנ"ל, למס' סוטה.

יט) (כ"י) תוספות ישנים למסכת יבמות.

כ) (כ"י) פי' ריב"ן השלם למס' נזיר. הפירוש שנדפס בש"ס למס' נזיר וייחסוהו לרש"י, הוא באמת לרבינו יהודה בר נתן ז"ל (כדמוכח מתוך הכ"י שמצאנוהו) אולם הנדפס משובש מאד, גם חסר ממנו הרבה, ועתה נמצא פירושו השלם בכ"י קדמון ומדוייק וההספות והשנוים שמצאנו בו נדפסו בצד הפירוש הנ"ל הנדפס בשם רש"י ונקראו בשם נוסחת הריב"ן.

כא) [כ"י] פי' רבינו יצחק בר מלכי צדק סימפונטי ז"ל, למשניות סדר זרעים.

כב) [כ"י] פי' רבינו יהודה בר בנימין הרופא ז"ל ממשפחת הענוים (רבו של בעל שבלי הלקט), למס' שקלים.

כג) [כ"י] פי' רבינו מאיר (מהר"ם) מרוטנבורג ז"ל, למס' נגעים ואהלות.

כד) קובץ פירושי מהר"ם מרוטנבורג לסדר טהרות, שהביאם התוי"ט, מלבד למס' נגעים ואהלות שהדפסנוהו ע"פ כ"י הנ"ל.

כה) פי' רבינו יונה החסיד מגירונדא ז"ל, למס' אבות.

כו) [כ"י] תוספות רי"ד מאת רבינו ישעיה די טראני (ר' ישעיה הראשון ז"ל) למס' כתובות ולמס' גיטין.

כז) [כ"י] תוס' חד מקמאי למס' יבמות, והוא ניהו נכדו של רבינו משלם ז"ל. וכלשון הספר כתוב בכתב וכת"י הרחיד"א ז"ל בזה"ל: „חדושי יבמות לחד מקמאי ז"ל, מזכיר להרב אביו לשבת, הוא היה בזמן הראב"ד, ובא מעשה לפניהם. החיד"א ס"ט" עכ"ל.

כח) [כ"י] פי' הרא"ש ז"ל למסכת נזיר, שהיה בכ"י ישן בעקר הספרים של הרחיד"א ז"ל (והרחיד"א ז"ל חתום עליו בעצם כ"י קדשו).

כט) תוס' הרא"ש ז"ל למס' הוריות (ע"פ המדפס בפעם הא' בפרלג).

ל) פירוש הרא"ש למסכת קנים תמיד ומדות.

לא) [כ"י] תוספי הרא"ש ז"ל למסכת נדה.

לב) [כ"י] שיטה מקובצת לרבינו בצלאל אשכנזי ז"ל, קבוצת הגהות וחדושי הראשונים ז"ל לכל סדר קדשים (וחסר רק למס' חולין) ובהרבה מקומות מביא פי' רש"י האמתי שמצא בכ"י תחת המפרש האחר שנדפס על שם רש"י בכל ספרי הש"ס. (נעתקו מכ"ק מגליון הש"ס שלו שנמצא בירושלים תוב"ב. והרחיד"א ז"ל בשם"ג ח"ב מזכיר לגבת הזה"ל: הגהות נפלאות אמתיות מתוך גפ"ת כ"י שהיו לו, ולא זכינו עדיין שיצאו לאור הדפוס עכ"ל.) ולמס' חולין נעתק בעצם כי"ק של תלמידו הג"מ שלמה בר ישועה עדני זצ"ל (בעה"מ פי' מלאכת שלמה על משניות שעודנו בכ"י).

לג) חכמת שלמה (מהרש"ל) לפרק חלק, אשר נשמט מכל ספרי הש"ס, ולא נדפס רק בס' ח"ש תוצאה א' בשנת ושלו"ה.

לד) [כ"י] חדושי מהרש"ל על הרא"ש למס' שבת עירובין וגיטין.

לה) פירש"י והג"י וכו' של הרא"ש, הוגהו ונוספו בם הרבה ע"פ הנדפס בפראג בשנת שפ"ח על ידי בעל התוי"ט.

לו) [כ"י] הגהות הב"ח להל"ק מהרא"ש.

לז) הגהות מס' תמת ישרים, על אדר"נ ועל מסכתות קטנות.

לח) הגהות מס' ברכת הזבח ומס' צאן קדשים לסדר קדשים.

לט) תפארת שמואל, השגות על מהרש"א להג"מ אהרן שמואל קאידנוור ז"ל (מהרש"ק) (בעהמ"ס ברכת הזבח) (מלבד הגהותיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות).

מ) [כ"י] פסקי תוספות למס' מגילה שלא נדפסו עד כה בכל ספרי הש"ס ואנחנו מצאנום בפסקי תוס' כ"י ישן על קלף.

מא) [כ"י] נוסחאות ישנות בפסקי תוס' שנמצאו בכ"י ישן נושן על קלף.

מב) פי' קרבן העדה למס' שקלים, להג"מ דוד ז"ל אבד"ק דעסויא.

מג) פי' הג"מ חיים יוסף דוד אזולאי ז"ל (מספרו כסא רחמים) לאדר"נ ולמסכתות קטנות.

מד) [כ"י] הוספות להגהות הגר"א ז"ל. וביותר בסדר זרעים ומסכת שקלים, מעצם כי"ק.

מה) הגהות הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד באורו שנזכר לקמן שנדפס בסוף).

מו) מים טהורים הגהות למסכת כלים להג"מ יהודה ליב הלוי עדיל ז"ל מ"מ מסלאנים (בעהמ"ס אפיקי יהודה).

מז) הגהות ותקונים בפי' הרא"ש למס' קנים מס' יעיר קנו.

מח) ספר תקלין חדתין על מס' שקלים מתלמוד ירושלמי, מהג"מ ישראל בהר"ש ז"ל מ"מ דשקלאב (תלמידו של הגר"א), עם הגהות הגר"א ז"ל למסכת ההיא.

מט) [כ"י] נמוקי הגרי"ב הגהות על מהרש"א להג"מ יהודה בכרך ז"ל אבד"ק סייני (מלבד חדושיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות).

נ) ספר בנין יהושע על אבות דרבי נתן, מאת הרב יהושע פאלק ב"ר יצחק אייזיק מליסא ז"ל.

נא) ספר נחלת יעקב למסכתות קטנות, מאת הרב יעקב (יאקב) ב"ר ברוך נוימבורג ז"ל.

נב) עין משפט, מסורת הש"ס, גליון הש"ס וציון ירושלים כלם למס' שקלים, מאת בעלי מפרשי הים ז"ל.

נג) הגהות על פי' הרמב"ם והר"ש לסדר זרעים מהג"מ שמואל פריינד ז"ל מדייני פראג (בעהמ"ס זרע קדש). ונדפסו על הגליון בצדם מבלי הזכרת שם מחברן.

נד) [כ"י] לב חכמים למסכת שמחות :

ואלה ילוו על הש"ס בסוף המסכת :

נה) [כ"י] פירוש קדמון למס' מעילה, הובא בשיטה מקובצת כ"י בשם „פירוש לא נודע למי".

נו) אור זרוע הקצר על מסכת יבמות, להג"מ חיים מנוואשטט בן הריא"ז ז"ל בעהמ"ס אור זרוע (ונדפס פ"א על גליון פסקי הרא"ש בש"ס דפוס ווינציאה).

נז) ספר מהדורא בתרא למהרש"א, עם חדושי הלכות ואגדות מחתנו הג"מ משה בר' יצחק בר בונם ז"ל אבד"ק לובלין.

נח) חכמת מנוח, חדושים מהג"מ מנוח הענדיל ז"ל (בדורו של מהרש"ל).

נט) מים חיים, חדושים מהג"מ יחזקיה די סילוא ז"ל (בעהמ"ס פרי חדש).

ס) כללי התלמוד, להג"מ חיים בנבנשתי ז"ל (מספרו כנה"ג ושיורי כנה"ג)

סא) [כ"י] הגהות ישנות למס' נדה שנכתבו בכ"י ספרדי ישן על גליון המסכת דפוס ווינציאה שנת רפ"ז.

סב) [כ"י] חדושי הג"מ משה ב"ר [illegible] ז"ל אבד"ק הוראדנא (בעהמ"ס תפארת למשה).

סג) הגהות הג"מ נתן בורגיל ז"ל, לסדר קדשים ומס' הוריות (מספרו חק נתן).

סד) [כ"י] באור הגר"א ז"ל למס' ערבין ונקרא יד אליהו.

סה) [כ"י] הגהות חדשות מהגר"א ז"ל למס' תמורה, מלבד אלה שנדפסו על הדף מכ"י.

סו) [כ"י] באור הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד אהלות) אשר קבל ממנו תלמידו הג"מ בונם ז"ל משקלאב ונעתק ע"י הרד"ל ז"ל, וחלק גדול ממנו כלו חדש, שלא נמצא בא"ר.

סז) ספר אורח מישור למס' נזיר, מהג"מ יוחנן ב"ר מאיר ז"ל מקרעמניץ.

סח) הגהות הג"מ יחיאל הײלפרין ז"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ס סדר הדורות).

סט) [כ"י] חדושים והגהות מהג"מ יעקב עמדין (הריעב"ץ) ז"ל (מעצם כי"ק מגליון הש"ס שלו).

ע) [כ"י] חדושים מהג"מ גדליה ליפשיץ ז"ל, על איזה מסכתות מכי"ק, ומספרו רגל ישרה לאדר"נ ומס"ק.

עא) חדושים מבנו הג"מ ישראל ליפשיץ ז"ל בעהמ"ס תפארת ישראל על משניות.

עב) [כ"י] חדושים מהג"מ צבי הירש ברלין ז"ל (נכד לבעל הכס לבי ז"ל).

עג) חדושים מהג"מ משה סופר ז"ל אבד"ק פרעסבורג (בעה"מ שו"ת חתם סופר וכו').

עד) שדה צופים על הרא"ש להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר).

עה) חדושים מהג"מ זאב וואלף הלוי מבאסקוויץ ז"ל (בעהמ"ס סדר משנה).

עו) חדושים מהג"מ ברוך פרענקיל תאומים ז"ל (בעה"מ ספר ברוך טעם וכו').

עז) [כ"י] חדושים מהג"מ יעקב צבי יאליש ז"ל מדינוב (בעהמ"ס מלא הרועים וכו').

עח) [כ"י] הגהות למס' שבועות מהג"מ ליב ברלין ומהג"מ נח חיים צבי ז"ל (בעהמ"ס מעין החכמה).

עט) (כ"י) מצפה איתן להג"מ אברהם ז"ל ממינסק (בעהמ"ס מגביל לאיתן וכו'). (עם תוספת מרובה מכי"ק על הנדפס בש"ס דפוס זיטאמיר).

פ) [כ"י] חדושים מהג"מ שלמה איגר ז"ל, למסכתות שלא נדפסו עוד עליהן (מלבד הנ"ל מעל"ד).

פא) חדושים מהג"מ צבי הירש חיות ז"ל אבד"ק זאלקווא (בעה"מ שו"ת מהר"ץ וכו').

פב) [כ"י] קרני ראם להג"מ אהרן משה טויבש ז"ל אבד"ק יאסי (בעה"מ שו"ת תועפות ראם). כולל הערות על מהרש"א וחדושי גפ"ת (נוסף עתה מכי"ק על הרבה מסכתות שנדפסו כבעדו).

פג) [כ"י] הגהות בנו הג"מ שמואל שמעלקא טויבש ז"ל אבד"ק יאסי.

פד) ארץ צבי הגהות על הגהות אשר"י מהג"מ יהודה צבי ז"ל (בעה"מ שו"ת מנחת יהודה).

פה) [כ"י] שער הלקוטות הגהות מהג"מ ישכר ז"ל (בעהמ"ס פתחי שערים).

פו) [כ"י] חדושי הרד"ל מהג"מ דוד לוריא ז"ל מביחאוו ישן (בעל ההגהות על המדרש רבה ופדר"א וכו').

פז) [כ"י] הוספות לחדושי והגהות הרש"ש, וחדושים מבנו הג"מ מתתיהו שטראשון ז"ל מווילנא.

פח) [כ"י] חדושים מהג"מ יוסף חנינא ליפא מייזליש ז"ל (בעה"מ שו"ת תפארת יוסף).

פט) [כ"י] הגהות למסכת נזיר מהג"מ אשר הכהן ז"ל אבד"ק שערשב (בעהמ"ס ברכת ראש).

צ) [כ"י] חדושים מהג"מ שמחה ז"ל אבד"ק דעסוי (כתב של הג"מ צבי חריף ז"ל).

צא) [כ"י] מלאכת יום טוב מהג"מ יום טוב ליפמאן ז"ל אבד"ק קאפולי (בעהמ"ס קדושת יום טוב וכו').

צב) [כ"י] בן אריה מהג"מ זאב בן אריה ז"ל אבד"ק טעלז.

צג) חדושים מהג"מ אליהו גוטמאכר ז"ל אבד"ק גרידץ (בעהמ"ס לפנת פענח).

צד) [כ"י] חדושים מהג"מ יצחק אייזיק חבר ז"ל אבד"ק טיקטין (בעה"מ שו"ת בנין עולם).

צה) [כ"י] חדושים מהג"מ נחמיה בירך הלוי ז"ל מדובראוונא (בעה"מ שו"ת דברי נחמיה).

צו) [כ"י] מראה כהן להג"מ בצלאל הכהן ז"ל מו"א פ"ק ווילנא (בעהמ"ס ראשית בכורים).

צז) [כ"י] חדושים מהג"מ אלעזר משה הלוי הורוויץ שליט"א אבד"ק פינסק.

צח) [כ"י] פורת יוסף להג"מ יוסף שליט"א מו"א פ"ק ווילנא.

צט) הגהות אמרות טהורות על פי' הר"מ והר"ש והרא"ש לכל סדר טהרות להג"מ שמואל פריינד ז"ל הנ"ל.

ק) [כ"י] חשק שלמה להג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"א פ"ק ווילנא.

קא) [כ"י] יפה עינים להג"מ אריה ליב יעלין שליט"א אבד"ק בילסק (בעהמ"ס קול אריה וכו'). כולל מ"מ לתלמוד ירושלמי, למדרשים, ילקוט, ספרא, ספרי ומכילתא ופדר"א ופסק"ר, עם הערות ותדושים בחלופי גרסאות ושנוים שבין תלמוד בבלי לירושלמי. (ובהם הגהות ומ"מ בירושלמי למס' ברכות ושבת להג"מ ליב ברלין ז"ל ויזכרם בשם הגרל"ב) ;

קב) [כ"י] המתרגם כולל באור מלות הלועזיות שברש"י, תוספות והרא"ש, ובפי' המשניות להרמב"ם והר"ש.

קג) פסקי תוספות, ומסורת הש"ס, ועין משפט, ותורה אור, שכל אלה נשתבשו מאד בכל ספרי הש"ס, הוגהו ונתקנו בש"ס הזה ע"י גדולי התורה ;

גם הוספנו בו : א) הגהות מספר שיח יצחק על תוספות ישנים למסכת יומא. ובכ"מ שנדפס בתוך מלפנים „עי' שיח יצחק" הדפסנו את תוכן דבריו מפורשים במקומם. ב) מראה מקומות בפירש"י ורמב"ם למסכת אבות. ג) ציוני הפרקים של תוספתא בר"מ ובר"ש. ד) שנוי נוסחאות בהקדמת הרמב"ם מכ"י ערבי. ה) ציוני המסכתות בתוספות.

על כל אלה נוספה בו הגהה כפולה ומכופלת מדויקת ומזוקקת שבעתים

ע"פ נוסחאות ישנות וספרים מדויקים היותר קדמונים, וע"פ הגהות גדולי המפרשים. גם נגלה אור חדש לעינינו, הוא גיהו ש"ם של הג"מ יעקב עמדין ז"ל אשר סדרו והכינו להדפיסו בחייו ויעמול בו שנים רבות להגיהו ולנקותו מכל שבוש ושגיאה, והעיר עליו הערות יקרות ויעשרהו בהגהות ותדושים רבים בציונים ומ"מ, הכל בעצם כתב ידו הקדושה מראש הש"ם עד סופו. חמדה גנוזה הזאת מצאנוה באמשטרדם, ומרגליות הטובות שבה, שבצנו בעטרת הש"ם לכבוד ולתפארת, והגהתו המדויקת היתה להמגיהים לעינים.

א א ב מיי' פט"ו מהל' פסולי המוקדשין הלכה ב:
ב ג מיי' שם הל"ג:

כל ^א^המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ ^ב^ממנחת חוטא ומנחת קנאות א] מנחת חוטא ומנחת קנאות שקמצן שלא לשמן נתן בכלי והלך והקטיר שלא לשמן או לשמן ושלא לשמן או שלא לשמן ולשמן פסולות כיצד לשמן ושלא לשמן לשם מנחת חוטא ולשם מנחת נדבה שלא לשמן ולשמן לשם מנחת נדבה ולשם מנחת חוטא: **גמ'** ב] *למה לי למיתנא אלא ליתני ולא עלו לבעלים לשם חובה הא קמ"ל לבעלים הוא דלא עלו לשום חובה הא מנחה גופה כשרה ^ג^ואסור לשנויי כדרבא *דאמר רבא עולה ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק דמה שלא לשמה *איבעית אימא סברא ואיבעית אימא קרא איבעית אימא סברא משום דמשני בה כל הני לישני בה וניזיל ואיבעית אימא קרא °מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה *נדבה נדר הוא ג] קרי ליה נדר קרי ליה נדבה אלא אם כמה שנדרת עשית יהא נדר ואם לאו יהא נדבה

ונדבה

זבחים ב. | ג"ז שם | [ברכות ד: וש"נ] | דברים כג | [זבחים ב. ד:]

רש"י

כל המנחות שנקמצו שלא לשמן. כגון שהתנדב מנחת מרחשת והביאה וקמצה הכהן ואמר הריני קומץ לשם מחבת ד]: כשרות. וקומצן נקטר ושיריהן נאכלין: אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. דלא יצא ידי נדרו וצריך להביא אחרת לשם מרחשת: חוץ ממנחת חוטא. כגון ההיא דמטמא מקדש דכתיב בויקרא (ה) ואם לא תשיג ידו לשתי תורים וגו': ומנחת קנאות. מנחת סוטה שאם קמצן שלא לשמן כגון לשם נדבה או נתן בכלי את הקומץ שלא לשמן או הוליך או הקטיר שלא לשמן או חישב באחת מעבודות הללו הריני עובד לשמו ושלא לשמו: או שלא לשמו ולשמו. באלו שתי מנחות פסולין ואין שיריהן נאכלין וטעמא מפ' בגמ' והא דתנא או שלא לשמו ולשמו דלא תימא לשמו ושלא לשמו הוא דפסולה דתפיס לשון אחרון אבל שלא לשמו ולשמו לא ה] קמ"ל דלאף ו] *בתחלת דבריו אדם נתפס אית לן: **גמ'** מדקתני אלא משמע דכל דינה כמנחה כשירה אלא זה בלבד: ואסור לשנויי. בה שינוי אחר כגון אם עבר וקמצה שלא לשמה אסור לתת קומץ בכלי שלא לשמה: נדבה. בתמיה והא נדר הוא דכתיב כאשר נדרת ז] (דברים כג): אם כמה שנדרת עשית. לשמה יהא נדר כלומר יצאת ידי נדרך ואם לאו יהא נדבה ויביא אחרת לנדרו:

ונדבה

תורה אור (ה) ואם לא תשיג ידו לשתי תורים וגו'

ר"ל בגמר דבריו ר"ל דלאף בגמר וכ"ש בתחלת דיבוריה וכ"ה ברש"י פסחים ס ע"א ד"ה אלא לאו. נ"ק

תוספות

כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות אלא שלא עלו לבעלים כו'. עבודה קמייתא נקט וה"ה נתינה בכלי והולכה והקטרה כדקתני סיפא ד' עבודות יש בקומץ כנגד ד' עבודות שיש בדם כדאמרינן לקמן בפ"ב (ד' טז.) ובפ"ק דזבחים (ד' ז.) ובאותן ד' עבודות פסלה מחשבה שלא לשמן ומחשבת פיגול דחוץ לזמנו וחוץ למקומו אבל בתנופה והגשה אין מחשבה פוסלת אע"ג דבעי כהונה ובפ"ק דזבחים (דף ה:) ילפינן מקראי דמחשבה פוסלת בשלמים בד' עבודות ושאר זבחים ילפינן משלמים בהיקשא דזאת התורה ומקרא דמוצא שפתיך ומצריך להו ונראה דלמנחות נמי ילפינן למצוה משלמים מההיא היקשא גופה כמו בזבחים דמדרשא דר' שמעון דדריש בגמרא בסמוך קדש קדשים היא כחטאת וכאשם מנחת חוטא הרי היא כחטאת מנחת נדבה הרי היא כאשם לא מצינן למילף דלא עיקר דרשא היא כדאמרינן בפ"ק דזבחים (דף יא.) °דעיקר קרא לכדר' יהודה בריה דרבי חייא *ח] בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת ט] כו' ולעכב במנחת חוטא מפרש התם מדכתיב בה היא כמו בחטאת וכן מפרש נמי בפירקין (דף ד.) דגמר מנחת חוטא ומנחת קנאות *דפוסלות שלא לשמן דכתיב בהו היא ואם תאמר ועופות דבעו לשמן כדאמרינן בגמרא וכדתנן בזבחים בפ' חטאת העוף (דף סו:) מנלן דאי מהיקשא דזאת התורה אי אפשר לומר כן לפירוש הקונט' דפ"ק דחולין (דף כב.) גבי עולת העוף דכתיב ואת השני יעשה עולה כמשפט דדריש התם כמשפט חטאת בהמה דאינו בא אלא מן החולין: וביום ובידו הימנית שהקשה שם הקונטרס דמהיקשא דזאת התורה נפקא דדריש מיניה בסוף התודה (לקמן דף פג.) מה חטאת אינו בא אלא מן החולין אף כל דבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין *ופירש בקונטרס *(דמתוך כך) דעוף לא כתב בההוא קרא ולא אמרינן אלא בקרבן בהמה ואין לתרץ דילפינן עופות מזבחים לענין לשמן דאיכא למיפרך מה לזבחים שכן טעונין °כלים דכי האי גונא פריך בפ' איזהו מקומן (זבחים דף מח:) גבי לפון ומיהו לפירוש הקונטרס דחולין קשה דעל כרחיך עופות כתיבי בקרא דזאת התורה י] דמסיק התם דביום דחטאת העוף מביום צוותו נפקא דכתיב בתר היקשא דזאת התורה וכן במגילה בפ' הקורא למפרע (דף כ:) גבי כל היום כשר למליקה דדריש בגמרא מביום צוותו ובפ' קמא דזבחים (דף ז:) גמרא חוץ מן הפסח דריש פסח לענין לשמן למצוה מדאיתקוש לשלמים מדכתיב ביום צוותו להקריב את קרבניהם זה בכור מעשר ופסח א"כ כיון דעופות נמי מביום צוותו נפקי שמע מינה דעופות נמי אתיין בהיקשא דזאת התורה והוא הדין לענין שלא לשמן למצוה מדאיתקוש לשלמים ולעכב בחטאת העוף דדרשינן בתורת כהנים מדכתיב היא והא דאיצטריך לן כמשפט בפ' קמא דחולין (דף כב.) יש לפרש אליבא דר' אליעזר דפ' התודה (לקמן דף פב:) דלית ליה היקשא דזאת התורה וצ"ע דההיא דרשא דמייתי בפ"ק דחולין (דף כב.) דמשלו ולא משל ציבור ולא משל מעשר דריש לה בפרק התודה (לקמן דף פג.) אליבא דר' עקיבא ודלא כר' אליעזר ועוד היכי ילפינן עופות מחטאת בהמה הא חטאת בהמה דקאמר על כרחיך לאו *מפרו של אהרן קאי דמה ענייננו לשם אלא מחטאת בהמה דלעיל מינה קאי שמביא בעשירות שזו באה אליפין לה כדפי' שם בקונטרס וחטאת בהמה מפרו של אהרן ילפת מדאיקרי חטאת והיינו למד מן הלמד ועוד קשה למה לי למדרש התם בפרו של אהרן משלו ולא משל מעשר תיפוק לי' כדאמרינן בסיפרי בפרשת ראה אנכי בענין דממעט עולות משום דכתיב גבי מעשר ואכלת ופרו של אהרן לשריפה קאי ומיהו בזה י"ל הא דכתיב אשר לו עיקר אתא למידרש משלו ולא משל ציבור *ונראה לפרש דמיתורא דרשינן כל חטאות דכתיב בפרו של אהרן את פר החטאת אשר לו דהוה מצי למכתב יא] את הפר אשר לו וכתיב החטאת למימרא דכל חטאות בין חטאת בהמה בין חטאת העוף משלו דהיינו מן החולין ולא משל מעשר והשתא ניחא דלא הוי היקש ומיהו אכתי קשה למה לי כמשפט לענין חולין גבי עולת העוף תיפוק ליה מדרשא דסיפרי דהא אינה נאכלת וי"ל דס"ד דאתא והקריבו לחלק לענין חולין כדדריש התם דחלק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף מדכתיב והקריבו *מתוך כך ניחא ליה דלא הוה ילפינן לה מהקישא דזאת התורה משום דכתיב והקריבו וא"ת אם כן מאי פריך התם ביום מביום צוותו נפקא דילמא הייתי מחלק מוהקריבו וי"ל דביום צותו כתיב על זאת התורה לעולה דמשמע כל עולות ולוג שמן של מצורע דבעי לשמן כדתניא לקמן בהקומץ רבה (דף כז:) *(גמה) שבע הזאות שבפרה (דקתני בברייתא) ושבפנים ושבמצורע שלא לשמן פסולות פי' להרצות כדמסיק יש לפרש דנפיק מהקישא דזאת התורה דביום צוותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם (ויקרא ז) איירי נמי בלוג שמן של מצורע דאיקרי קרבן כדדרשינן בפ' ואלו מנחות (לקמן ד' עג.) לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע אבל אין לתרץ דהוי בכלל אשם מצורע דאם כן יפסל שלא לשמו לר' אליעזר כאשם ולקמן בהקומץ רבה (דף כח.) מסקינן דלא מיפסיל משום דהוי למד בהיקש ודבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בהיקש ומהא דדריש במגילה (דף כ:) מליקה מביום צוותו ושחיטה מביום זבחכם ולא דריש שחיטה מביום צוותו כמליקה משום דשחיטה לאו עבודה היא: **שלא** לשמן. לכאורה משמע דאיירי בשינוי קודש כדמפרש בסיפא לשם מנחת חוטא לשם מנחת נדבה והוא הדין שנוי בעלים כדמוכח בגמרא בפ"ק דזבחים (דף ד.) ושמא פשיטא ליה להש"ס בכל דוכתי דשנוי בעלים כשנוי קדש כתירוצו של רבה דמשני בגמרא כאן בשנוי קדש כאן בשנוי בעלים אי נמי ממתני' דפרק בית שמאי (זבחים דף מו:) לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זובח: **לשמן** ושלא לשמן. בפ"ק דזבחים (דף ג:) מסקינן דסתמן כלשמן יב] קאמר: **קרי** ליה נדר וקרי ליה נדבה. משמע מהכא דכל היכא דכתיב נדר נדר דוקא ונדבה נדבה דווקא וכן בפ"ק דר"ה (דף ו.) לענין בל תאחר ואפילו לר"מ דפ"ק דחולין (דף ב. ושם: ד"ה אבל) דדריש טוב אשר לא תדור טוב מזה ומזה שאינו *) נודר כל עיקר אלמא קרי לנדבה נדר שאני הכא דדריש מדשני קרא בדיבוריה אי נמי בחולין דריש דכיון דחייש קרא לתקלה לא שנא נדר ולא שנא נדבה דבתרוייהו איכא למיחש אי נמי משום דלנדר נפקא לן מכי תחדל שמע מינה דטוב אשר לא תדור לנדבה אתא: **ואם** לאו יהא נדבה. אע"ג דבפ"ק דר"ה השנה (דף ו.) דריש ליה לענין בל תאחר דלא שייך לאחר שחיטה הכא דריש מפשטיה דקרא דמשמע דקרי ליה לנדר נדבה:

*) נ"א נודר

שחיטה

הוא דאתא. נ"ק

דמתוך דעוף לא כתב בהאי קרא לא משמע ליה מההיא היקשא אלא קרבנות בהמה ס' כו' נ"ק

נ"ל ומתוך כך פי' הקונט'

אפרו כו' אלא אחטאת כו'. נ"ק

נ"ל וצריך לומר דמיתורא כו'

ומתוך כך ניחא לי. נ"ק

גבי. נ"ק

שיטה מקובצת

א] מנחת חוטא. הכתובה בפרשת ויקרא דהיינו אכילת קודש וכניסת מקדש בטומאה ושמיעת קול וביטוי שפתים דמייתי עשירית האיפה והיא נקראת מנחת חוטא ואין בה לא שמן ולא לבונה: ב] כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות. למה לי למתני אלא. פי' דהא אמרינן לעולם ישנה אדם דרך קצרה א"כ למה לי למיתנא אלא דלישנא דאלא משמע דיש בהן כשרות הרבה ואין בהם משום פסול אלא שלא עלו ואיזו כשרות יש אלא שהקומץ נקטר והשירים נאכלין. ומשני דאסור לשנות בהן. תוס' מהר"פ: ג] קרי לה נדר וקרי לה נדבה. ס"א אינו א]: אלא אם כמה שנדרת. וה"פ דקרא אם מוצא שפתיך תשמור ועשית מוצא שפתיך אז יהא ממש כמו שנדרת ואם לאו לה' אלהיך נדבה. תוס' חיצונית: ד] לשם מחבת. וה"ה שינוי בעלים כגון מנחת ראובן לשם מנחת שמעון. תוס': ס] ולשמו לא. עיין לקמן רש"י דף קג ע"ב: ו] קמ"ל דאף בגמר דבריו אדם נתפס אית לן הילכך איצטריך למתני הני תרי בבי: ז] נדרות. אלא מדלא כתיב תשמור כאשר נדרת אלא ועשית כאשר נדרת משמע הכי אם כמה שנדרת עשית לשמה יהא נדר כלומר יצאת ידי נדרך ואם לאו יהא נדבה ויביא אחרת לנדרו. אלמא מדמי לנדבה האי שנשחט שלא לשמו וכיון דנדבה היא אסור לשנויי בה: ח] בריה דרבי חייא הוא דאתא בא לעובדה: ט] כחטאת כו'. ועוד דלקמן בפרקין [דף ד.] אמרינן בשלמא מנחת חוטא חטאת קרייה רחמנא אלמא דכחטאת וכאשם אין זה עיקר דרשא. מהר"פ: י] דזאת התורת לעולה ולמנחה ולחטאת וגו' דמיירי בין בהמה בין עוף: יא] את הפר אשר לו. עיין תוס' חולין דף כ"א ע"א [ד"ה כמשפט]: יב] דסתמא כלשמן דמי. הס"ד

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כל וכו' דעיקר קרא לכדר' יהודה כו'. ק"ל הא למה דקי"ל דזרק בשמאל פסול בכל הקדשים ל"ש למדרש כלל קך דרשא דר"י בריה דר"ח אם בא לשנות בכלי בשמאל דהא גם כאשם פסול. בשמאל ובזבחים מסקינן ס"ל לר"ש אבל לדידן צ"ל סקרא לענין שלא לשמה דמנחת חוטא כחטאת ומנחת נדבה כאשם וצ"ע:

א) וכן בריש זבחים דף ב ליתא לתיבות קרי ליה נדר וקרי ליה נדבה ע"ש

עין משפט
נר מצוה

ג א מיי' פ"ו מהל' מעשה"ק הלכה ב:

מסורת הש"ס

א] ונדבה מי שרי לשנויי בה לימא מתני' דלא כר' שמעון ב] *) דתניא ר' שמעון אומר כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות ועלו לבעלים לשם חובה שאין המנחות דומות לזבחים שהקומץ מחבת לשום מרחשת מעשיה מוכיחין עליה לשום מחבת חריבה לשום בלולה מעשיה מוכיחין עליה *לשום חריבה ג] אבל בזבחים אינו כן שחיטה אחת לכולן ד] וזריקה אחת לכולן וקבלה אחת לכולן הניחא לרב אשי דאמר כאן בקומץ מחבת לשום מרחשת כאן בקומץ מנחת מחבת לשום מנחת מרחשת מתניתין מנחה לשום מנחה היא אלא לרבה ורבא מאי איכא למימר וכי תימא כדקא משני רבה כאן בשינוי קדש כאן בשינוי בעלים הא מתניתין שינוי קודש הוא דקתני כיצד לשמן ושלא לשמן לשום מנחת חוטא ולשום מנחת נדבה ואי נמי כדקא משני רבא כאן בקומץ מנחה לשום מנחה כאן בקומץ מנחה לשום זבח הא מתניתין מנחה לשום מנחה היא דקתני שלא לשמן ולשמן לשם מנחת נדבה לשם מנחת חוטא אלא לרבה ורבא מחוורתא מתני' דלא כר"ש ורמי דר"ש אדר"ש *דתניא ר' שמעון אומר קדש קדשים היא כחטאת וכאשם ה] יש מהן כחטאת ויש מהן כאשם מנחת חוטא הרי היא כחטאת לפיכך קמצה שלא לשמה פסולה כחטאת מנחת נדבה הרי היא כאשם לפיכך קמצה שלא לשמה כשירה ובאשם ו] מה אשם כשר ז] ואינו מרצה אף מנחת נדבה כשירה ואינה מרצה אמר רבה לא קשיא כאן בשינוי קודש כאן בשינוי בעלים אמר ליה אביי מכדי מחשבה [א] דפסל רחמנא הקישא היא מה לי שינוי קודש מ"ל שינוי בעלים א"ל מעשיה מוכיחין דקאמר ר"ש סברא היא [ב] דר"ש דריש ח] *טעמא דקרא מחשבה *דלא מינכרא פסל רחמנא ט] מחשבה דמינכרא לא פסל רחמנא (סי' עולה עולה מלק ומיצה חטאת העוף קדשי קדשים קלים) י] אלא מעתה יא] עולת העוף שמלקה למעלה משום חטאת העוף תרצה מעשיה מוכיחין עליה דעולת העוף היא דאי חטאת העוף היא למטה הוי עביד לה אטו חטאת העוף למעלה מי ליתא *האמר מר יב] *מליקה בכל מקום במזבח כשירה עולת העוף שמיצה דמה למעלה לשם חטאת העוף תרצה מעשיה מוכיחין עליה דעולת העוף היא דאי חטאת העוף היא יג] למטה הוה עביד לה [ג] הזאה

אמרי

*) לקמן מט. [זבחים מ:] תוספתא פ"א דמנחות [ע"ש]

רש"י

ונדבה מי שרי לשנויי בה . והכתיב אם זבח שלמים קרבנו (ויקרא ג) שתהא זביחה לשם שלמים יד] : רבי שמעון אומר כל המנחות כו' . ואפי' מנחת חוטא : שאין המנחות דומות לזבחים . דבזבחים מודינא דלא עלו : מעשיה מוכיחים . שהוא מכוין דמרחשת עמוקה ומעשיה רוחשים רכין מחבת צפה ומעשיה קשין בפרק כל המנחות באות מצה טו] (לקמן דף סג.): אבל בזבחים אינו כן . אין להם מעשה מוכיח הילכך מהני בהו שינוי דלא עלו לשם חובה מנחת חריבה . דמנחת חוטא (ויקרא ה) ומנחת קנאות דכתיב בהו (במדבר ה) לא ישים עליה שמן : בלולה . שאר מנחות והשתא פליגא מתניתין עליה דר' שמעון בתרתי חדא דמתניתין קתני בכל המנחות דלא עלו וחדא דקא פסיל תנא דידן מנחת חוטא לגמרי : הניחא לרב אשי . דמתרץ לקמן כי רמינן דר' שמעון דאמר בדוכתא אחריתי [ד] (במתניתין) אדרבי שמעון דהכא ומתרץ להו רב אשי דהא דאמר ר' שמעון עלו באומר הריני קומץ מחבת לשם מרחשת דכיון דלא אדכר שמה דמנחה אלא שמה דמנא דברי רוח בעלמא נינהו והא דקאמר ר' שמעון בעלמא דלא עלו כגון טז] דאידכר שמה דמנחה איכא לאוקומה מתני' כר' שמעון [ה] דמתני' דאידכר שמה דמנח' כדמפר' שלא לשמו ולשמו לשם מנחת נדבה לשם מנחת חוטא : אלא לרבה ולרבא . דמשנו לה בטעמי אחריני כדמפרש לקמן מאי איכא למימר : וכי תימא . מתני' יז] מיתוקמא כר' שמעון כדמשני רבה לקמן [ו] יח] לטעמיה דר' שמעון כאן בשינוי קדש וכאן בשינוי בעלים הא דאמר רבי שמעון עלו בשינוי קדש כגון מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת דמעשיה מוכיחין שהוא מכוין והא דאמר לא עלו בשינוי בעלים כגון שהביאה ראובן וקמצה כהן לשם שמעון דליכא מעשה מוכיח אי דראובן היא אי דשמעון : והא מתניתין בשינוי קדש . מיירי וקתני דלא עלו דקתני כיצד לשמן ושלא לשמן כגון שקמץ מנחת חוטא לשם מנחת חוטא ולשם נדבה : ואי נמי כדמשני רבה . לטעמא דר' שמעון יט] דהא דאמר עלו בקומץ מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת משום דכתיב זאת תורת המנחה (ויקרא ו) תורה אחת לכל המנחות והא דקתני לא עלו בקומץ [ז] מנחה לשם זבח ולקמן פריך כ] בקומץ לשם זבח לתכשר נמי דהא מעשיה מוכיחין עליה קאמר ומשני לה לקמן (דף ג.) והא דנקט לאקשויי [ח] במתני' משלא לשמן ה"ה כא] דמצי לאקשויי לשמן ושלא לשמן כדאקשינן לרבה אלא כי סידרא דמתני' נקיט ואזיל : קדש קדשים היא וגו' . במנחה כתיב וקרי לה חטאת ואשם הא כיצד מנחת חוטא הרי היא כחטאת דקי"ל (זבחים דף ב.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ מן פסח וחטאת שפסולין לגמרי ובפ"ק דזבחים מפרש טעמא [ט] דפסח ולקמן מפרש טעמא דחטאת : ואינו מרצה . לא עלו לשם חובה דבזבחים ר"ש מודה כדקתני לעיל : אף מנחה כו' . וקשיא דר"ש אדרבי שמעון בין במנחת חוטא ובין במנחת נדבה : כאן בשינוי קדש . כדפרישית לעיל : מכדי מחשבה דפסל רחמנא במנחה הקישא הוא . דאיתקש רחמנא מנחה לזבחים כדכתיב (ויקרא ו) קדש קדשים היא כחטאת וכאשם מה זבחים פסלה בה מחשבה כדכתיב (שם ז) המקריב אותו לא יחשב אף מנחה נמי כב] מה לי שינוי קדש ומה לי שינוי בעלים : מחשבה דלא מינכרא . אם מכוין ואם לאו פסיל רחמנא דחשיב לה מחשבה: אבל מחשבה דמינכרא . לכל שהוא מכוין לא הוי מחשבה [י] *) הך מחשבה דקדשים הוא דיבור בפה הוא כדאמרי' בבבא מציעא (ד' מד.) על כל דבר פשע לחייב על המחשבה כמעשה דאי לאו מוציאו בפה מחשבתו כג] לאו נחייב לה : עולת העוף . נעשית למעלה מחוט הסיקרא כד] כדתניא בת"כ ומלק והקטיר ונמצה מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו של מזבח ומיצוי נמי בההיא קרא כתיב וחטאת העוף למטה והכי מפרש בשחיטת קדשים בפ' קדשי קדשים (דף סה.): [יא] אי הכי . כיון דמחשבה הגלויה לכל לא פסלה עולת העוף כו' : תרצה . תעלה לשם חובה אלמה תנן בשחיטת קדשים בפ' קדשי קדשים (דף סד:) דלא עלתה : מליקה . לחטאת העוף בכל מקום במזבח כשירה בפ' קדשי קדשים (דף סג.) והויא לה מחשבה דלא מינכרא משום הכי תנן דלא עלתה: עולת העוף . הכשירה במיצוי דכתיב (ויקרא א) ונמצה דמו על קיר המזבח חטאת העוף כה] הזאה תחילה ואח"כ מיצוי דכתיב והזה מדם החטאת וגו' והנשאר בדם ימצה וגו' (שם ה): למטה הוה עביד לה . כדכתי' (שם) על קיר ומפרש בתורת כהנים זה קיר התחתון : הזאה . אוחז בגוף העוף ומטלה ומוריד בכח והדם ניתז מעצמו מיצוי סוחט בין אצבעותיו כו] וגלוק הדם הולך למרחוק :

*) נ"א כל

אמרי

תוספות

שחיטה אחת לכולן . לקמן פריך דחלוקים בשחיטתן דיש בצפון ויש בדרום והא דלא קתני הולכה אחת לכולן משום דאיירי הכא אליבא דרבי שמעון דלא חייש בהולכה בפ"ק דזבחים (דף יד:) משום דהויא עבודה שאפשר לבטלה ורבי שמעון דפליג אהילוך בזבח לא איצטריך לפלוגי בהילוך דמנחות (לקמן דף יב.) אבל תימה קצת אמאי לא פליג בקבלה דמנחות דאיפשר נמי לבטלה לר"ש כדלקמן פרק הקומץ רבה (דף כו.) מאי טעמא דרבי שמעון בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת א"כ לא בעו קבלה: זריקה אחת לכולן . ואע"ג דיש במתנה אחת ויש במתן ארבע פי' בקונטרס כז] דתנן אם ניתנו כולן במתנה אחת כיפר ומיהו קשה כח] דהניתנין במתן ד' שנתנן לשם ניתנין במתנה אחת לירצו דמעשיהן מוכיחין כשיתן השניה וי"ל דבשעה שנתן הראשונה שלא לשמו עדיין אין מעשיהן מוכיחין עד שיתן האחרון ובשניה אין מחשבה פוסלת כדתנן בפ' בית שמאי (זבחים דף לו:) דבמתנה אחת כיפר אבל קשה מחטאת לשם עולה דחטאת למעלה בקרנות ובאצבע ועולה למטה ביסוד ובזריקה מן הכלי ועוד קשה מקבלה דאפשר קבלתו אף בשמאל וחטאת בימין ואף לרבי שמעון [יב] בפ"ב דזבחים (דף כד.) ולקמן בפירקין (דף י.) ונראה דודאי היה יכול להקשות כן לקמן כט] : מנחת חוטא הרי היא כחטאת . אין זה דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש דאע"ג דחטאת ילפי' למצוה משלמים בפ"ק דזבחים (דף ח.) מכל מקום הא כתיב ביה היא ל] [יג] לגופיה לעכב אבל קשה הא דיליף מנחת נדבה מאשם דהיינו מרצה ואשם גופיה משלמים ילפינן בפ"ק דזבחים (שם) וי"ל דהך דרשא דהכא אסמכתא בעלמא כדמפרש בזבחים דעיקר קרא לכדר' יהודה בריה דר' חייא [אתי] וילפינן מנחה משלמים בהיקשא דזאת התורה : מכדי מחשבה דפסל רחמנא לא] הקישא הוא . דאע"ג דהקישא דכחטאת וכאשם לאו עיקר מ"מ אתיא בהקישא דזאת התורה וכיון דהקישא הוא מה לי שינוי קודש מה לי שינוי בעלים וא"ת מה מקשי אביי לרבה תיקשי ברייתא גופה דמוכחא שיש חילוק [יד] מדמפרש טעמא משום דמעשיה מוכיחין וי"ל דיכול ליישב הברייתא כהני אמוראי דלקמן א"נ קסבר אביי דכיון דשינוי קודש לא פסול משום דמעשיה מוכיחין הוא הדין שינוי בעלים דילפינן משלמים כי ה"נ דמה שלמים לא חלקת לפסול אף מנחה לא תחלוק להכשיר דכי ה"ג דריש תנא דבי חזקיה בפ' אלו נערות (כתובות דף לה.) גבי מכה אדם ומכה בהמה והך סברא דלא חלק אשכחן בפרק קמא דזבחים (דף ז.) גבי שלמים : עולת העוף שמלקה למעלה . קס"ד אע"ג דכשירה א) כחטאת מכל מקום אין דרך לעשות למעלה שלא יפול הדם לארץ קודם שיבא למטה למצוה :

א) נ"ל בחטאת

מילה

שיטה מקובצת

א] ונדבה מי שרי לשנויי בה . פי' הא כתיב לא יחשב קרי ביה לא יחשב . תו"ח: ורש"י פי' : בע"א א). מהר"פ : ב] דתניא ר"ש אומר כו' . צ"ע ב) רבנן דפליגי עליה דר"ש ואית להו דמנחה טעונה כלי ולית להו הא דרבי יהודה בריה דרבי חייא א"כ היקשא דכחטאת וכאשם למה לי : ג] אבל בזבחים . דלית בהו היכרא בשחיטה איתא שלא לשמה דשחיטה אחת לכולהו ואין מעשיה מוכיחים הילכך לא עלו לבעלים : ד] וקבלה אחת לכולן וזריקה אחת לכולן . ואע"ג דאיכא דטעון מתנה אחת אפ"ה ליכא הכירא דקי"ל כל הניתנין על מזבח החיצון אם נתן מתנה אחת כיפר הילכך מהני בהם שינוי דלא עלו לשם חובה : ה] כחטאת וכאשם . מנחת חוטא [ותיבות יש מהן כחטאת ויש מהן כאשם נמחק וכן הוא בזבחים דף יא.] : ו] מה אשם כשר . כדדריש פ"ק דזבחים [דף י:] דכתיב בחטאת אותה דממעט כל שאר זבחים דכשרות בשלא לשמן : ז] ואינו מרצה . דילפינן לה מהיקשא דזאת התורה דאקשיה רחמנא לשלמים דמה שלמים לא עלו אף אשם כן א"נ ממוצא שפתיך תשמור : ח] דר"ש דריש בכל מקום טעמא דקרא : ט] מחשבה דמינכרא לא פסל רחמנא . וכגון שינוי קודש שאם קמץ מנחת נדבה לשם מנחת חוטא הרי מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דמנחת חוטא אינה טעונה שמן ולבונה והוא נותן בה שמן ולבונה וה"נ מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת ניכרת מחשבתו הילכך לא פסל רחמנא אבל מחשבה דלא מינכרא אם מכוין אם לאו כגון שינוי בעלים שהביא חטאת ראובן לשם שמעון ולא קים לכ"ע אם מכוין הוא פסל רחמנא : י] אלא מעתה . כיון דאמרת דמחשבה דמינכרא לא פסל רחמנא עולת העוף שמלקה כו' וא"ת תקשי ליה הכי עולת העוף שמלקה לשם חטאת העוף והבדיל תרצה מעשיה מוכיחין עליה דמכוין דאי חטאת העוף ג) לא בעי הבדלה וי"ל דבהבדלה לאו אדעתייהו דאינשי פי' אינן מוכיחין [בין] מלק סימן אחד למלק ב' סימנין . תו"ח : יא] עולת העוף שמלקה למעלה וכו' . דעולת העוף למעלה מחוט הסיקרא וחטאת העוף למטה והסימן עי"ן עי"ן עולה למעלה וסי"ת סי"ת דטאת למטה עולה למעלה דכתיב ומלק והקטיר מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה וכו' . מהר"פ : יב] מליקה בכל מקום כו' . תימה ד) תקשי ליה חטאת העוף שמלקה למטה לשם עולת העוף תרצה דמעשיה מוכיחין עליה דחטאת העוף היא דאי עולת העוף למעלה הוה עביד ליה והשתא לא שייך לשנויי מליקה בכל מקום במזבח כשירה דהא עולת העוף פסולה למטה ואחטאת העוף לבד הוא דקאמר מליקה בכל מקום במזבח ולמסקנא ניחא הכל אלא רובא זבחים קאמר : כשרה וי"ל דלפי המסקנא דקאמר ה"נ לפי שאין המנחות דומות לזבחים קאמר ולא לעופות ניחא : יג] למטה הוה עביד לה והזאה הוה עביד לה קודם . כדאמר בפרק קדשי קדשים [דף סד] דבחטאת העוף כתיב [והזה וגו' על קיר המזבח] והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח קיר שהשירים שלו מתמצין ליסוד ואיזה זה קיר התחתון : יד] לשם שלמים . ותו דהא אמרי' בת"כ עולה לשם עולה אשם לשם אשם ר"ח לשם ר"ח כיצד נשחט שלא לשמו אסור לשנות בו : טו] מצה (דף סג.) והוא"ל ומעשיה מוכיחין לא מתניא מחשבה זה דהוא"ל דמינכרא דלא קושטא קאמר כקמיצה לשמה דמי : חס"ד ומה"ד מנחת חריבה . דמנחת חוטא ומנחת קנאות דכתיב בהו לא ישים עליה שמן חס"ד ומה"ד בלולה . שאר מנחות : חס"ד ומה"ד אבל בזבחים אינו כן . אין להם מעשה מוכיח הילכך מהני בהו שינוי דלא עלו לשם חובה והשתא פליגא כו' : טז] דאידכר שמה דמנחה . כגון קומץ מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת דבמנחה דפסלה בה מחשבה קא מחשב איכא לאוקמא כו' : יז] מתניתין נמי מתוקמא : יח] רבה לקמן . אדר' שמעון : יט] דר"ש לקמן דהא דאמר : כ] ולקמן פריך . והא תנא מפני שמעשיה מוכיחין קאמר ומנחה לשם זבח נמי לתכשר : כא] דמצי לאקשויי מלשמן ושלא לשמן : וי"ל תו"ח ה"נ הם לאתויי רישא שהביא כבר אלא שכן עדיפא ליה לאתויי מה שלא הביא : כב] מה לי שינוי קודש ומה לי שינוי בעלים . הא אשכחנא גבי זבחים בפ"ק דשחיטת קדשים דפסלה בהו מחשבה בין בשינוי קודש בין בשינוי בעלים דכתיב אם האכל יאכל וגומ' : כג] לאו נחייב ליה . עיין תוס' זבחים [ד"ה כל הזבחים] דף ב' ע"א : כד] מחוט הסיקרא . חוט באמצע המזבח כדתניא : כה] חטאת העוף מזה תחילה ואח"כ ממצה דכתיב : כו] מוחט בין אצבעותיו . בית השחיטה ונצוק : כז] פי' בקונטרס . דאפ"ה ליכא היכרא דתנן : כח] קשה . גליון דהא תנית הכא דתנן ניתנין במתנה אחת לשם מתן ארבע דלא מינכר שלא עשה מחשבתו דנוכל לומר ודאי ניתנין לשם מתן ד' והא שלא נתן אלא מתנה אחת ומה בכך הלא כל הניתנין כו' אבל הניתנין מתן ד' לשם מתן אחת ונתן מתן ארבע אמאי לא עלו הלא מעשיו מוכיחין דודאי פסולות דקא עבר על בל תוסיף וי"ל דאמרי' מיד שנתן מתנה אחת איתעקרא מחשבתו ומה שנתן מכאן ואילך מייא בעלמא קא זריק ועי"ל דס"ם במתנה ראשונה שהוא מחשב בה אין מעשיה מוכיחין דאמרי' לעולם ניתנין במתנה אחת היא ואי משום מתנות דבתר הכי כיון שאינן גורמות פסול המחשבה לא קרינן בה מעשיה מוכיחין כיון דאינן מוכיחין בשעת פיסול המחשבה דהיינו במתנה ראשונה שהיא מעכבת אבל באינך אפי' מחשב בהו לא מידי קא עביד . תו"ח : כט] להקשות כן לקמן : ל] ביה היא בגופיה לעכב : לא] מהיקשא הוא [וכן הגירסא בגמרא] :

א) ועי' ברש"י בזבחים דף ב ע"ב דפירש ג"כ דנפק"ל מדכתיב לא יחשב ע"ש . ב) לכאורה לא שייך קושיא זו אדברי ר"ש דהכא רק לקמן דף כו ע"א במשנה דשלא בכלי שרת פסולה וצ"ע ועי' תוס' כאן ר"ס כל . ג) ואף לגרס ב"ש בזבחים ד' סה ד"ס דמ"ל דמבדילין בחטאת העוף מ"מ לכתחילה לא בעי הבדלה וכמש"כ שם . ד) עי' בתוס' לקמן בסמוך דף ג ד"ה חטאת העוף .

הגהות צ"ב

[א] הפלה : [ב] ור"ש : [ג] והזאה הוה עביד לה אמרי כו' : [ד] כמתני' : [ה] דמתני' איירי דאידכר : [ו] אליביה דר"ש : [ז] ליא מנחת מחבת או מנחת מרחשת לשם : [ח] ממתני' שלא לאקשויי מלשמן כו' : [ט] דפסח ולקמן מפרש טעמא : [י] וכי : [יא] ואיך אי הכי כל"ל והד"ס : [יב] דמכשיר בפ"ב דזבחים קבלת חטאת בשמאל מ"מ פסיקה בעי ימין כדאמרינן לקמן בפירקין כל"ל : [יג] בגופיה : [יד] כדמפרש :

אמרי דילמא מיצוי דבתר הזאה הוא דאמר מר מיצה דמה בכל מקום במזבח כשירה חטאת העוף שהזה דמה למטה לשם עולת העוף תרצה דמעשיה מוכיחין עליה דחטאת עוף היא דאי עולת העוף היא למעלה הוה עביד לה ומיצוי הוה עביד ליה ה"נ *אלא לפי שאין המנחות דומות לזבחים קאמר לזבחים ולא לעופות: קדשי קדשים ששחטן בצפון לשם קדשים קלים לירצו מעשיהן מוכיחין עליהן דקדשי קדשים נינהו דאי קדשים קלים בדרום הוה עביד להו אימור דאמר רחמנא אף בדרום בדרום ולא בצפון מי אמר *דתנן [א]שחיטתן בכל מקום בעזרה קדשים קלים ששחטן בדרום לשם קדשי קדשים לירצו מעשיהן מוכיחין עליהן דקדשים קלים נינהו דאי קדשי קדשים בצפון הוה עביד להו אמרי קדשי קדשים נינהו ומיעבר הוא דעבר ושחט להו בדרום א] אי הכי מחבת לשם מרחשת נמי *האי דקא קמיץ לה למרחשת אמר האי במרחשת נדר והא דמייתי לה במחבת דמרחשת היא ומעבר הוא דעבר ואתייה במחבת התם כי נמי במרחשת נדר כי מייתי לה במחבת מחבת הייא כדתנן* [ב]האומר הרי עלי במחבת והביא במרחשת במרחשת והביא במחבת מה שהביא הביא וידי נדרו לא יצא ודילמא ב] אמר זו להביא במחבת והביא במרחשת כדתנן *זו [ג]להביא במחבת והביא במרחשת במרחשת והביא במחבת הרי זו פסולה לרבנן ה"נ לר"ש כיון דאמר ר"ש אף ידי נדרו יצא אלמא קביעותא דמנא ולא כלום הוא ולא שנא אמר זו ולא שנא אמר עלי ג] אלא מעתה עולה ששחט לשם חטאת תרצה ד] דהאי זכר והאי נקבה *כיון דאיכא שעיר נשיא דזכר הוא לא ידיע אמר לשם חטאת יחיד מאי איכא למימר *תו חטאת יחיד ששחטה לשם עולה תרצה דחטאת נקבה ועולה זכר מיכסיא באליה התינח היכא דאייתי כבשה אייתי שעירה מאי איכא למימר אלא *בין זכרים לנקבות לאו אדעתייהו דאינשי ה] פסח ששחטו לשם אשם לירצי דהאי בן שנה והאי בן שתים כיון דאיכא אשם נזיר ואשם מצורע לא פסיקא ליה אמר לשום אשם גזילות ולשום אשם מעילות מאי איכא למימר ותו אשם גזילות ואשם מעילות ששחטן לשום פסח לירצו דפסח בן שנה והני בן שתי שנים אלא בין בן שנה לבין בן שתי שנים לאו אדעתייהו דאינשי דאיכא *בן שנה דמיחזי כבן שתים ואיכא בן שתים דמיחזי כבן שנה שעיר ששחטו לשום אשם לירצי דהאי ו] צמר והאי שיער אמרי דיכרא אוכמא הוא עגל ופר ששחטן לשום פסח ואשם לירצו דעגל ופר בפסח ואשם ליכא אין הכי נמי ומאי

אמרי. אינשי ודאי חטאת היא והך מילוי דבתר הזאה הוא והאי דקעביד לה למעלה הא קאמר וכו': הכי נמי. דודאי מודה ר"ש בה דכשירה: ולא לעופות. דודאי לעופות דומין דעופות עלו לשם חובה כגון חטאת העוף שהזה דמה למטה לשם עולת העוף: אימור דאמר רחמנא אף בדרום. דלא קבע להו צפון כדקבע לחטאת ואשם ועולה דכתיב בעולה על ירך המזבח צפונה (ויקרא א) וכתיב בחטאת במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת (שם ו) וכן באשם ז]: *והא דקא קמיץ לה במרחשת. כלומר לשם מרחשת: מחבת הויא. ומידע ידעי דמכזב: הכי גרסינן ודילמא זו אמר. כלומר אכתי לא מינכרא דסברי קושטא קאמר דלשום מרחשת נדר ומיעבר עבר ואתייה במחבת ודקא אמרת כיון דאתייה במחבת מחבת הויא איכא למימר לא היא דדילמא מנחה זו אביא במרחשת אמר דתו לא מצי לשנוייה למחבת ח]: לרבנן. דאמרי ט] ה"ז פסולה הכי נמי דאיכא למימר ולמיפרך הכי ותנן *כרבי שמעון קמיירי ור"ש אומר התם האומר הרי עלי במחבת והביא במרחשת אף ידי נדרו יצא אלמא קביעותא דמנא לאו כלום היא: לא שנא אמר עלי ולא שנא אמר ה"ז. הילכך כי אתייה במחבת מחבת הויא וכי קמץ לה לשום מרחשת מחשבה דמינכרא הויא אבל גבי זבחים איכא למימר מיעבר עבר ושחטינהו בדרום ואי קשיא גבי חטאת העוף ליסני ליה הכי דסברי עולת העוף הוא ומיעבר עבר הא ליכא למיפרך דתרי איסורי לא מחזקינן ליה חדא דעביד ליה הזאה ועוד דקא עביד ליה למטה: עולה זכר וחטאת נקבה: אמר הרי זו שוחטה לשם יחיד מאי איכא למימר. הא ודאי ידעינן דחטאת יחיד נקבה היא כשבה או שעירה: ותו דחטאת יחיד. נקבה היא והביא נקבה לעזרה ושחטה לשם עולה מאי איכא למימר: מיכסיא. נקבות דרחל באליה בזנבה ולא ידיעה: שעירה. דאין לה זנב מאי איכא למימר: אשם גזילות. דכתיב בויקרא והשיב את הגזילה אשר גזל וגו' ואת אשמו יביא וגו' (ויקרא ה) ואשם י] מעילות בני ב' שנים נינהו דכתיב בהו איל (שם): אשם נזיר ומצורע. כתיב בהו כבש וכל כבש בן שנה הוא יא] במסכת פרה (פ"א מ"ג): ותו אשם גזילות ומעילות. דאיתנהו בדינייהו בני ב' שנים ושחטן לשם פסח לירצו: אשם איט בא אלא מן הכבשים יב]: דהאי צמר. אשם כבשים יש יג] לו צמר ושעיר אין לו צמר אלא שיער בעלמא ודבר גלוי לכל הוא: אמרי דיכרא אוכמא הוא. סברי איל שחור הוא ולהכי נקט אוכמא דסתם שעירים שחורים הן: עגל ופר. חטאת כגון פר כהן משיח. ששחטו לשם פסח ואשם שאין באין אלא מן הצאן לירצו: מנחה

מיצה דמה בכל מקום במזבח כשירה. אע"ג דכתיב בה יסוד כדכתיב (ויקרא ה) ימצה אל יסוד המזבח האמרינן בפרק חטאת העוף (זבחים דף סה: ושם) דמילוי לא מעכב אפי' לא מילה כלל ופלוגתא היא בפ"ב דמעילה (דף ח:): **חטאת** העוף שהזה דמה. לפי שהתחיל להקשות ממילוי והזאה מקשה כמו כן עתה אבל כמו כן (עתה) היה יכול להקשות ממליקת חטאת שמלקה למטה לשם עולה דמליקת עולת העוף למעלה כדאמרי' בזבחים בפרק קדשי קדשים (דף סה. ושם) מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה: **דאי** קדשים קלים בדרום הוה עביד להו. ס"ד משום דלא ליתי למיטעי ולומר שהם קדשי קדשים: **ומיעבר** הוא דעבר ושחטינהו בדרום. הא דלא משני הכי לעיל גבי קושיא דחטאת העוף שהזה דמה למטה לשם עולת העוף פי' בקונטרס משום דאיכא תרתי ולא טעי שיעשה הזאה ולמטה ולפירושו קשה דא"כ תקשי לו מחטאת בהמה יד] לשם עולה דאיכא תרתי שינויי כדפרישנא לעיל ונראה דהשתא חוזר בו משינויא דלעיל דלזבחים ולא לעופות דאכולהו איכא לשנויי דאמרי' מיעבר עבר: טו] **אלמא** קביעותא דמנא לאו כלום הוא. ובפרק בתרא (לקמן דף קד:) תנן פירשתי ואיני יודע מה פירשתי יביא חמשתן ומוקי לה בגמרא כר"ש והיכי אתיא כוותיה דר"ש הא לר"ש אפי' פירש מחבת והביא מרחשת יצא ושמא התם בבא לצאת ידי שמים ואי נמי כגון דאיכא חדא *דמייתי וקאמר אם זו נדרתי תהא לנדרי ואם לאו תהא נדבה: **לא** שנא אמר עלי ולא שנא אמר זו. הקשה הרב ר' יצחק בן הר"ר מאיר תינח מחבת לשם מרחשת אלא חריבה לשם בלולה אמרי הא בלולה היא ומיעבר הוא דעבר ועביד לה חריבה וכן בלולה לשם חריבה ויש לומר דבהא לא טעי איניש שיעשה חריבה בלולה ובלולה חריבה ועוד י"ל טז] דניחא בלאו הכי בין למ"ד מנחה קדושה בלא שמן בין למ"ד אין מנחה קדושה בלא שמן לקמן ל"ע: **כיון** דאיכא שעיר נשיא. ואם עולה זו אין אמרי שעיר נשיא הוא כדאמרינן בסמוך אמרי דיכרא אוכמא הוא: **אמר** לשם אשם גזילות לשם אשם מעילות מאי איכא למימר. וא"ת אכתי אמרי *דאי עבר עבר ומייתי ליה בן שנה דהאמר בתמורה בפרק אלו קדשים (דף יט:) אשם בן שנה והביאו בן שתים בן שתים והביאו בן שנה כשירה אלא שלא עלו לשם חובה ויש לומר דרבי שמעון לטעמיה דאמר התם כל עצמה אינה קדושה: **דהאי** צמר והאי שיער. צמר לבן כדכתיב (ישעיה א) אם יאדימו כתולע כצמר יהיו שיער שחור כדמשמע בריש המוציא יין (שבת דף עז:) מאי טעמא עיזי מסגי ברישא והדר אימרי כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא והיינו דקאמר הכא אמרי דיכרא אוכמא הוא ובקונטרס לא פירש כן: כהן

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הל"ב:
ה ב ג מיי' פי"ז מהל' מעה"ק הל"ב:

[נס"י הגירסא אמר האי במרחשת נדר כי מייתי לה המחבת והאי דקא קמיץ לה למרחשת דמרחשת היא ומעבר כו']

מסורת הש"ס

אלי דקא קמיץ לה למרחשת נ"ק

זבחים נ:

בר"ש. נ"ק

לקמן קד:

נס זה ס"ס

שיטה מקובצת

א] אי הכי מחבת לשם מרחשת נמי אמר האי במרחשת נדר והאי דקא קמיץ לה לשם מרוחשת דמרחשת היא ומעבר הוא דעבר ואתייה במחבת: ב] ודילמא זו אמר כדתנן זו להביא: ג] תיבות אלא מעתה נמחק: ד] דהאי זכר והאי נקבה. לא מצי לשנויי מעבר כו' דבהא לא טעו אינשי: ה] פסח ששחטו לשם אשם כו' וא"ת אמאי לא משני כדלעיל אמרי האי אשם והא דמביא בן שנה מעבר כו' וי"ל דבין שנה לשתי שנים לא טעו אינשי א"נ י"ל דר"ש לטעמיה דאמר בפ"ג דתמורה אשם בן שנה והביא בן שתי שנים או בן שתי שנים והביא בן שנה ר"ש אומר כל עצמה אינה קדושה: ו] צמר והאי שיער. עיין תוס' זבחים דף עה ע"ב ד"ה דהאי צמר והאי שיער: ז] וכן באשם. דכתיב במקום אשר ישחטו את העולה וגו': ח] למחבת. והא דקמץ לשם מרחשת שפיר קמץ: ט] דאמרי. בפ' המנחות והנסכים הרי זה: י] ואשם גזילות ואשם מעילות בני: יא] במס' פרה. כבשים בני שנה ואילים בני שתים וכולם מיום ליום: יב] הכבשים. או מן האילים: יג] יש להם צמר: יד] לשם עולה. כמו כן מצינו לאשכוחי *) תרתי שינויי חדא דעשאן בדרום וחדא דעביד למעלה

רבינו גרשום

מאור הגולה

(מכ"י שיטה מקובצת)

אמרי דילמא. חטאת היא כדקאמר והאי דעבד ליה מיצוי למעלה דכבר עשה לה הזאה למטה כדינה ומיצוי חטאת כשר אפי' למעלה דאמר מר במס' זבחים מיצה דמה בכל מקום במזבח כשרה משום דכתיב והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח אי איכא שירים בדם אחר שהזה ימצה ואי ליכא לא מעכבי וכי היכי דלא מעכבי כפרה הכי נמי כי איתנהו כשרין בכל מקום הילכך לא מינכרא: ומיצוי הוה עביד לה. כעולה ולא הזאה: הכי נמי. דלר"ש הכא מינכרא מילתא אבל ר"ש לא אמר שאין המנחה דומה לעופות שאין דומה לזבחים קאמר: ומקשי ליה מזבחים קדשי קדשים ששחטן כו': אף בדרום. דכתיב אל פתח אהל מועד דמשמע בכל מקום בעזרה. התינח היכא דאייתי כשבה. לחטאת יחיד ושחט לשם עולה דלא מינכרא מילתא דלכשבה יש לה זנב ארוך ומכסה הנקבות ולא מינכרא מילתא אלא שעירת חטאת יחיד זנבה קצר ואין מכסה הנקבות: לאו אדעתייהו דאינשי. למחזי הי זכר והי נקבה ולא מוכחא מילתא: לא פסיקא ליה. דלשם אשם זקן בן שתי שנים שוחטו אלא לשום אשם סתם ואיכא אשם בן שנה ולא מינכרא מילתא:אמר. בפירוש לשם אשם גזילות א) ומפרש דבן שתי שנים הוא מאי איכא למימר הא מינכרא מילתא: דהאי צמר. דאשם כבש הוא ויש לו צמר ולבן הוא ושעיר צמרו שיער הוא ושחור הוא ומינכר דהאי שחור והאי לבן כדאמר במס' שבת [דף עז] מאי טעמא דעיזא מסגי בריש עדרא כברייתו של עולם וכו' לא מינכרא מילתא דסברי דדכרא אוכמא הוא דחזי לאשם: אין הכי נמי. לטעמא דר"ש לירצי דהא מינכרא מילתא. ע"כ מהרגמ"ח:

א) אולי דכוונתו בזה כדי שלא תקשה לפי זה מה שהקשו התוס' בד"ה אמר.

לשם עולת דהא הוה ליה למישחטה בצפון למטה ויש דוחין דהא ליכא תרי שינויים בבת אחת אבל מ"מ קשה ממתן דם גופיה דאיכא תרתי שינויים בבת אחת דחטאת בהמה למעלה ובאצבע וי"ל דאה"נ והשתא חוזר בו משינויי דלעיל והוה כמו אלא והא דלא קאמר אלא דאין דרך התלמוד לומר אלא רק כשיש אמורא בינתים תו"ח: טו] אלמא קביעותא דמנא כו' פירוש מה שאדם קובע מנא בפה אין זה קביעות כי הכלי יקבע כשהמנחת בתוכו הקשה הריב"ם תינח כו' וי"ל כו'[עיין תוס' ד"ה ל"ש] עי"ל(אפי')[דאם]אמר לשם בלולה כי עביד לה נמי חריבה לאו כלום הוא דאמרי' התם השמן והסלת והלבונה אינן קרושות זו בלא זו וא"כ לא אמרי דקא עבר לאתויי חולין בעזרה. מיהו איפכא קשה בלולה לשם חריבה מאי מעשיה מוכיחין איכא הא אמרי' חריבה נדר ומעבר הוא דקא עבר ועביד לה בלולה דההוא לא הוי חולין לכך ניחא טפי כתירוץ ראשון מיהו קשה חריבה לשם הריבא מאי איכא למימר כגון מנחת קנאות לשם מנחת חוטא מאי מעשיה מוכיחין איכא וי"ל דמנחת קנאות קמח ומנחת חוטא סלת וגם מעבר הוא דקא עבר לא שייך כאן דבין קמח לסולת לא טעי אינשי. גליון. גליון אחר ור' טוביה מוינה פי' דאה"נ דחריבה לשם חריבה פסולה לר"ש וכל המנחות רוב המנחות קאמר ודוחק הוא דמדקאמר גבי זבחים מאי ונהם [illegible] אבל מנחות דיקא נקט כל המנחות אלא נראה דכל המנחות לא איירי כלל אלא אתנן דמפרש בתר הכי. ע"כ גליון אחר: טז] דנירא בלאו הכי. ס"א דאי עביד חריבה בלולה אין בה קדושה כלל כדאמרינן לקמן:

*) אולי צ"ל תרתי שינויי בקדשים קלים גופייהו ששחטן לשם חטאת דחדא בשחטן בדרום וחדא דעביד למטה דהא הוי ליה למשחטה בצפון ולזרוק הדם למעלה וכו'.

ו א מיי' פט"ו מהלכות פסה"מ הלכה ו:

[Gemara]

א) ומאי זבחים רוב זבחים רבא אמר ל"ק כאן בקומץ מנחה ג) לשום מנחה כאן בקומץ מנחה ג) לשום זבח מנחה לשום מנחה °וזאת תורת המנחה *תורה אחת לכל המנחות מנחה לשום זבח וזאת תורת המנחה וזבח לא כתיב והא ד) תנא מפני שמעשיה מוכיחין עליה קאמר הכי קאמר אע"ג דמחשבה דלא מינכרא היא ותיפסל וזאת תורת המנחה תורה אחת לכל המנחות ומאי אבל בזבחים אינו כן אע"ג דשחיטה אחת לכולן ה) וזאת תורת המנחה וזבח לא כתיב אלא מעתה ו) חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם לשום חטאת עבודת כוכבים לשום חטאת נזיר לשום חטאת מצורע תהא כשירה ותרצה ז) דאמר רחמנא °וזאת תורת החטאת *תורה אחת לכל החטאות לר"ש א) ה"נ *לרבנן ח) הא *אמר [רבא] חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם לשום חטאת עבודת כוכבים כשירה לשם חטאת נזיר [לשם חטאת] מצורע פסולה ט) א) דהני עולות בהדייהו נינהו רב *אחא בריה דרבא מתני ליה לכולהו *לפסולא וישחט אותה לחטאת לשם אותו חטאת רב אשי אמר ל"ק כאן בקומץ (מנחת) מחבת לשום מרחשת כאן בקומץ מנחת מחבת לשום מנחת מרחשת (מנחת) מחבת לשום מרחשת י) °במנא קא מחשב ומחשבה במנא לא פסלה מנחת מחבת לשום מנחת מרחשת יא) במנחה דפסלה בה מחשבה קא מחשב והא תנא מפני שמעשיה מוכיחין עליה קאמר הכי קאמר אע"ג ב) דמחשבה יב) מינכר היא תיפסל ומאי אבל בזבחים אינו כן אע"ג דשחיטה אחת לכולן יג) זריקה אחת לכולן קבלה אחת לכולן בזביחה דפסלה ביה מחשבה קא מחשב א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי חרבה משום בלולה אמאי אמר ר"ש א"ל לשום יד) בילה בעלמא אי הכי לשום שלמים נמי לשום שלמים בעלמא הכי השתא התם זבח גופה איקרי שלמים דכתיב °המקריב את דם השלמים הזורק את דם השלמים הבא מנחה גופה מי איקרי בלולה °וכל מנחה בלולה בשמן כתיב בלולה בשמן איקרי בלולה סתמא לא איקרי כולהו כרבה לא אמרי דאדרבה מחשבה דמנכרא פסל רחמנא כרבא לא אמרי וזאת תורת לא משמע להו כרב אשי לא אמרי משום קושיא דרב אחא בריה דרבא מילתא דפשיטא ליה לרבה להאי גיסא ולרבא להאי גיסא מיבעיא ליה לרב הושעיא דבעי רב הושעיא ואמרי לה בעא מיניה רב הושעיא מרבי אסי מנחה לשום זבח מה

א) נפרש"י ולפי' א' הני הכא משום דליכא עולות וגם"י הני עולות ניהו ב) נ"א דמחשבה דלא מינכר תיפסול

[Rashi]

מנחה לשם מנחה. מחבת לשם מרחשת עלו: והא תנא טו] מעשיה מוכיחין עליה קאמר. הילכך מנחה לשם זבח נמי ליתכשר: ה"ק. אע"פ שאין המנחות דומות לזבחים דאע"ג דהקומץ מחבת לשם מרחשת מחשבה דלא מינכרא טז] שיהיה כן היא אלא ודאי ניכר שאינו כן דהא מעשיה מוכיחים איכא למימר דתיפסל דודאי סבירא לן מחשבה הגלויה לכל שהוא מכזב כל שכן שהיא פסולה אפילו הכי עלו דכתיב זאת תורת המנחה יז] הא לא מינכרא לא דמי להאי דלעיל רבא ורב אשי סבירא להו דמחשבה הגלויה לכל שהוא מכזב כל שכן שפוסלת והכי מתרלי לקמן אדרבה מחשבה דמינכרא שהיא שקר פסל רחמנא שמא יאמרו מותר לשנות בקרבנות: ומאי אבל בזבחים אינו כן יח]. דמשמע התם דין הוא דלא עלו משום דשחיטה אחת לכולן הא כל שכן דדין הוא דעלו יט] במחשבה דלא מינכר שהוא [ג] שקר היא כן]: דהא שחיטה אחת לכולן. ואיכא למימר דתעלה לשם חובה דהא ליכא למיגזר שמא יאמרו מותר לשנות בזבחים אפילו הכי לא עלו דזאת תורת המנחה וזבח לא כתיב דליהוי משמע תורה אחת לכל המנחות ותורה אחת לכל הזבחים: ותרצה. לשם חובה אלמה תנן בזבחים (דף ב.) חוץ מן הפסח ומן החטאת: (לרבנן. דלית להו זאת תורת) כא]: הא אמר רבא חטאת חלב כו' כשירה. כב] [ג] ולא עקר מינה שם חטאת *) (ולא) עלתה לבעלים: עולות כג] בהדייהו נינהו. ואיכא למימר (שלא יאמרו) לשם עולת נזיר שחט ונמצאת חטאת שלא לשמה כשירה להקריב ל"א עולות נינהו ואין באין על חטא אלא [ד] להכשיר ולא חשיבי כחו כחטאת ויש דמפרשים עולות נינהו שטעונים נסכים כעולה מה שאין כן בשאר חטאות ולא עיקר הוא כד] הינה חטאת מצורע כדאמרי' בפרק שתי מדות (לקמן דף צ:) דטעונה נסכים אבל חטאת נזיר לא טעונה נסכים: מתני להו כולהו לפסולא. אפילו חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם פסולה מלהקריב: ל"ק. דר' שמעון אדר"ש: הכי גרסינן מחבת לשם מרחשת כה]: והא תנא כו'. ואפי' מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת נמי תהא עולה לשם חובה דהא מעשיה מוכיחין: הכי קאמר. כלומר דהא כו] מעשיה מוכיחין גריעותא היא דמחשבה דמינכרא שהיא שקר פסל רחמנא שמא יאמרו מותר לשנות והכי קאמרינן כז] אע"פ שהמנחה אינה דומה לזבחים דבמנחה אע"ג דמעשיה מוכיחין ואיכא למימר כח] דמיפסלא במחשבה דלא מינכרא כמות שהוא אומר היא אלא ודאי ניכר שאינו כך אפילו הכי כשירה היכא דלא אידכר שם מנחה ומאי אבל כו' כדפרשינן לעיל לטעמא דרבא: חרבה לשם בלולה. דקתני דעלו: אמאי אמר ר"ש. כלומר מאי טעמא כט] עלו [ה] הא ודאי מחשבה דהא ליכא הכא מנא: לשם בילה בעלמא. כיון דלא אידכר בהדיא מנחת חריבה לשם מנחת בלולה דברי רוח בעלמא נינהו כמ"ד הריני קומץ ל] לשם ד"א (בלול): אי הכי בזבחים. דמודה ר"ש דלא עלו אמאי מודה כי שחיט עולה לשם שלמים תעלה לשם חובה דהכי קאמר לא] חובה זו אני שוחט לשם לעשות שלום בין קוני לביני: אדרבה מחשבה דמינכרא שהוא מכזב פסל רחמנא. שלא יאמרו מותר לשנות ולעבור על לב] עבודת קרבנו: וזאת תורת לא משמע להו. דקסיא להו וזאת תורת החטאת דלא אשכחן דאכשר ר' שמעון חטאת חלב לשם חטאת נזיר: דרב אחא. חריבה לשם בלולה ואע"ג דשני ליה לא מיסתבר האי שנויא דבלולה נמי הייט מנחה: לרבה להאי גיסא. דמחשבה שאינה גלויה פסלה לג] לה ולא הגלויה: ולרבא להאי גיסא. דמחשבה הגלויה כל שכן דפסלה לד]: מנחה לשם זבח. מיבעיא לרבי הושעיא: **) קושיא דאביי:

[Tosafot]

כאן בקומץ מנחה לשם זבח. בחנם נקט רבה ענין זה דלא איירי ביה בשום דוכתא דתירוץ זה עצמו שמחלק משום דכתיב זאת תורת המנחה היה יכול לתרץ כמו שתירץ רבה כאן בשינוי קודש כאן בשינוי בעלים בשינוי קודש כשר משום דתורה אחת לכל המנחות ושמא לפיכך שינה לשונו של רבה דהוה משמע אם היה אומר כאן בשינוי קודש דשינוי קודש כשר אפי' במנחה לשם זבח ועוד יש לומר דדייק לישנא דברייתא דמשמע ליה קמלה שלא לשמה פסולה בשינוי קודש ולקמן דקאמר כולהו כרבה לא אמרי ולא מפרש לה) טעמא זה [ו] ניחא לו למימר טעם השוה לכל האמוראים:

אע"ג דמחשבה דלא מינכרא היא ותיפסל. הרבה יש לתמוה למה שינה לשונו מלישנא דלעיל ברים שמעתא דמה שקורא לעיל מינכרא קורא הכא נו] לא מינכרא וחד פירושא לתרוייהו דמינכרא הייט שניכר שמחשבתו שקר ולא מינכרא דהכא הייט דאין ניכר שיהא כמו שהוא מחשב אלא אדרבה ניכר שאינו כמו שהוא מחשב ושמא שינה הלשון לפי שהוא כמו נתינת טעם דתיפסל לפיכך ניחא ליה למינקט הכא ולעיל על פסול לשון לא מינכרא ובסוף שמעתא דקאמר כולהו כרבה לא אמרי אדרבה מחשבה דמינכרא פסל רחמנא משום דקאי אדרבה נקט לשון מינכרא על פסול:

לר"ש ה"נ. משמע דרבנן לא דרשי זאת תורת החטאת אע"ג נז] דבפ' דם חטאת (זבחים ד' צג.) גבי דם חטאת שניתז על הבגד טעון כיבוס דרשינן תורה אחת לכל החטאות וליכא מאן דפליג במידי דכתיבא בחטאת גופיה דרשי ליה נח] כ"ע כגון הגי דפרק דם חטאת אבל שינוי קודש לא כתיב בחטאת ועוד דכיבוס בגדים כתיב בההיא פרשתא דזאת התורה וא"ת דבפ"ק דזבחים (ד' ט:) אמר רב משמיה דמבוג חטאת ששחטה לשם חטאת נחשון כשירה דתורה אחת לכל החטאות ופריך רב משרשיא לרבא מברייתא דר"ש טעמא דמעשיה מוכיחין עליה הא אין מעשיה מוכיחין עליה לא לימא זאת תורת המנחה ומאי קושיא הא רבא הוא דמפרש הכא טעמא דר"ש מזאת תורת ואומר ר"ת דהתם גרים רבה ורבה לטעמיה דמשני לעיל כאן בשינוי קודש כאן בשינוי בעלים ועוד י"ל דאפילו גרים התם רבא רוצה לייצב דברי רב ככולהו אמוראי דהכא ולפר"ת קשיא דנראה דרב משרשיא תלמידו של רבא היה ולא של רבה ועוד יש לומר שרוצה רבא לייצב שם דברי רב משמיה דמבוג אפילו כרבנן דפליגי עליה דר"ש דלית להו זאת תורת ורב משרשיא כשהקשה לו מר"ש היה יכול להקשות ממתני' אלא ניחא ליה נס] לאקשויי מברייתא דאפילו ר' שמעון דמכשר לאו מזאת תורת מכשר וכן משמע שם פירוש הקונטרס:

לשם חטאת דם לשם חטאת עבודת כוכבים כשירה. הך מילתא איתא בפ"ק דזבחים (ג"ז שם) בשמעתא דמבוג ובלאו קרא דזאת תורת מכשר חטאת לשם חטאת כדקאמר התם רבא [ז] (לעיל) אהידך מילתא דובחט אותה להטאת אמר רחמנא והרי חטא' לשם חטאת נשחטה אבל לשם עולה ודאי פסולה והוא הדין לשם חטאת נזיר ומצורע דכעולות דמו כיון דאין באין על חטא ואע"ג דר"ש הוא דאמר דחטאת נזיר באה לפי שציער עצמו מן היין אין זה על חטא כיון [ח] דאצער יין לא מייתי חטאת אלא דרך נזירות ועוד דמשום חטא זוטרא כי האי לא מיקרי חטאת:

כאן בקומץ מחבת לשם מרחשת גרסינן. ואית דגרסי כאן בקומץ מנחת מחבת לשם מרחשת ושניהם יש לייצב: חטאת

[שיטה מקובצת]

*) רש"ק מוחק תיבת ולא **) שייך לדף ד

מה לי שינוי קודש כו' ושינויא דשני ליה לא מסתבר יב] להו דכ"ש דמחשבה דמינכרא יג] פסל רחמנא שלא יאמרו מותר לשנות: חטאת קרייה רחמנא. לא ישים עליה יד] לבונה כי חטאת היא (ויקרא ה) מה חטאת פסולה שלא לשמה טו] אף היא פסולה שלא לשמה: מותרה נדבה. הפריש מעות למנחת סוטה טז] [א] והוו המעות יותר מן השעורים יפלו לנדבה דהייט לשלש עשרה שופרות שהיו במקדש והיו נותנין בהן אותן מעות וכשהיה מזבח בטל היו קונין מהן כבשים לעולות הבשר לשם והעורות לכהנים וקרי להו נדבת ציבור: עון כתיב בה. מזכרת עון ובחטאת נמי כתיב ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה: מה חטאת מותרה נדבה. כדאמר בשילהי ולד חטאת במסכת תמורה (דף כג:) זו מדרש דרש יהוידע הכהן כסף אשם וכסף חטאות לכהנים יהיו דבר הבא ממותר חטאת וממותר אשם *הבשר לשם יז] ועורות לכהנים: באשם כתיב ולא ידע ואשם ונשא עונו: זו היא שיבה זו היא ביאה. מפרש בתורת כהנים מה ביאה חולץ וקולה וטח ונותן לו שבוע אלמא גמרינן ג"ש כה"ג ואע"ג דלא דמו התיבות הואיל ושניהם לשון ביאת הבית הן ויש לשונות אחרים אבל זה עיקר: מעוט דשמיעת קול. דשמיעת קול חטאת היא: מנלן. הואיל ולא גמר מחטאת יח]: דכתיב בה [ב] בחטאת נשיא חטאת היא ולא יט] שבא שלא לשמו: אשם נאמר בו הוא לאחר הקטרת אימורין. בפרשת צו את אהרן והקטיר אותם הכהן המזבחה אשה לה' אשם הוא והילכך אשם לא איפסיל כ] בשלא לשמו דהא בהקטרה כתיב כא] והקטרה לאו עיקר הוא וליכא למיפסל הוא אשם ולא שנקטרו אימוריו שלא לשמו כב] דהא הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר כדאמרינן בפ' תמיד נשחט במסכת פסחים (דף נט:) דנטמאו אימוריו או שאבדו לא מעכב כפרה ונאכל הבשר אבל פסח וחטאת כתיב הוא בשחיטה זבח פסח הוא כג] [ג] בזבח נשיא כתיב ושחט אותו במקום אשר ישחט את העולה לפני ה' חטאת הוא: ואלא הוא. דאשם למה לי: שניתק לרעייה. שנתכפרו בעליו באחר כד] ובחטאת אזלא למיתה וקיימא לן כל שבחטאת מתה באשם רועה ולכשיסתאב ימכר ויפלו דמיו לנדבה ואם כבר ניתק לרעייה שמסרוהו לרועה ושחטו סתם כשר לעולה דהא סתמו לעולה ואין שם אשם עליו כה] דשופרות נדבה [לעולה] כדפי' לעיל: לא ניתק. דלא מסרוהו לרועה ושחטו [ד] (לשם) סתם לא מתכשר לעולה דעדיין שם אשם עליו ובעי עקירה דלישחטיה בהדיא לשם עולה דכל כמה דלא עקר ניניה שם אשם לא מתכשר: דאמר קרא הוא בהוייתו יהא. כו] [ה] פסול הוא: פסולה. מהקטיר ושיריה אין נאכלין: להתיר. חדש: אשם נזיר. נזיר טמא מביא אשם להכשיר למנין נזירות טהרה כדכתיב והביא כבש בן שנתו לאשם והימים הראשונים יפלו וגו' (במדבר ו):

מסורת הש"ס

מה לי א"ר שמעון טעמא דר' שמעון משום מחשבה דמינכרא לא פסלה והא מחשבה דמינכרא הוא או דילמא טעמא דר"ש משום דכתיב °וזאת תורת המנחה וזבח לא כתיב אמר ליה א] כלום הגענו לסוף דעתו של ר"ש כרבה לא משני ליה משום קושיא דאביי כרבא לא משני ליה משום ג] קושיא וזאת תורת החטאת כרב אשי לא משני ליה משום קושיא דרב אחא בריה דרבא: חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות: בשלמא מנחת חוטא ג] חטאת קרייה רחמנא °לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא וגו' אלא מנחת קנאות מנלן דתני תנא קמיה דרב נחמן ד] *מנחת קנאות מותרה נדבה א"ל שפיר קאמרת ה] °מזכרת עון כתיב בה ובחטאת כתיב °ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה מה חטאת מותרה נדבה אף מנחת קנאות מותרה נדבה וכחטאת מה חטאת פסולה שלא לשמה אף מנחת קנאות פסולה שלא לשמה אלא מעתה אשם יהא פסול שלא לשמו דגמר עון עון מחטאת דנין עון מעון ואין דנין עונו מעון מאי נפקא מינה והא *תנא דבי ר' ישמעאל °ושב הכהן ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה ועוד ליגמר עונו עונו מעון דשמיעת הקול דכתיב °אם לא יגיד ונשא עונו אלא כי ו] גמרי גזירה שוה למותר נדבה הוא דגמרי וכי תימא* אין גזירה שוה למחצה גלי רחמנא גבי חטאת ז] °ושחט אותה לחטאת אותה לשמה כשירה שלא לשמה פסולה אבל כל קדשים בין לשמן בין שלא לשמן כשרים אלא מנחת חוטא ומנחת קנאות דפסולין שלא לשמן מנלן חטאת טעמא מאי משום דכתיב בה היא ה"נ הא כתיב בהו היא *אשם נמי הא כתיב ביה הוא ח] ההוא הוא לאחר הקטרת אימורין הוא דכתיב *כדתניא אבל אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר ואלא הוא למה לי *לכדרב הונא אמר רב ט] אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם כשר לשום עולה י] ניתק אין לא ניתק לא אמר קרא הוא בהוייתו יהא: אמר רב מנחת העומר שקמצה שלא לשמה פסולה יא] הואיל ובאת להתיר ולא התירה וכן אתה אומר באשם נזיר ואשם

ויקרא ו | שם ה | [נ"ל ילקוט בהם צרות הבשר לשם כו'] | [לקמן קח.] | במדבר ה | ויקרא י | [לקמן מה:] | עירובין נא. מכות יג: חולין פה. יבמות יז: נדה כב: יומא נז: נזיר ה. | ויקרא יד | הוריות ח: | שם ה | [זבחים מח. כריתות כב.] | ויקרא ד | [זבחים ה: וש"נ] | שם | [זבחים ז: וש"נ] | תמו' יז.

חטאת קרייה רחמנא. לפי טעם זה לא היה צריך ללמוד בפ"ק דזבחים (דף ח:) יז] דשמיעת הקול במה הצד ובמסקנא דשמעתין לא קאי אלא יליף לה מדכתיב הוא: מאי נפקא מינה הא תנא דבי רבי ישמעאל. בכיסוי הדם (חולין ד' פה.) ופרק *המפלת כח] (נדה דף כב:) משני כט] מדדמי ליה ילפינן לפי שהג"ש מכחישות זו את זו אבל כאן ובהוריו' בס"פ הורה כהן (ד' ח:) דאפש' לדרוש ל] דרשי' להו [ו] לתרוייהו והא דבפ' התכלת (לקמן ד' מה: ושם) קשיא גבי כבשים מעכבין את הלחם לא] וגמר בן נגס יהיו מיהיו ולא גמר יהיו מתהיינה והתם מלינן למילף תרווייהו דלחם וכבשים מעכבין זה את זה וכן בפ"ב דיבמות (דף יז:) לא מכחשי אהדדי דמצי למילף דמן האב ולא מן האם או מן האם ולא מן האב מיקרי אחווה: ליגמר עונו מעונו דשמיעת הקול. אע"ג דשמיעת הקול גופה ילפינן במה הצד בפ"ק דזבחים (ד' ח:) ובעיא היא בפרק איזהו מקומן (זבחים דף נ.) אי דבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בג"ש ולא איפשיטא מכל מקום פריך שפיר דלגמר עונו מעונו דשמיעת הקול או נפשט מהכא דבר הלמד בבנין אב אין חוזר ומלמד בג"ש א) תימה דבהוריות פרק הורה כהן (דף ח:) ב) יליף דלא מייתי אשם תלוי אלא על ספק חטאת קבועה בג"ש דנאמר אשם באשם תלוי ונאמר ואשמו בצבור ואדרבה נילף עונו מעונו דשמיעת הקול דעולה ויורד דהא דבעי למימר [ז] דמותרה נדבה הוא דגמירי ג) לא קאי ובפ"ק דשבועות (דף י.) אשכחנא דיליף שעיר דראש חדש לב] מעון עונו: חטאת טעמא מאי דכתיב בה היא. בכמה דוכתי משמע דילפינן עיכובא בחטאת דכתיב בה היא כאן ובפרק קמא דזבחים (דף י:) בשני מקומות לג] רבי אליעזר אומר אף האשם אמר לו רבי יהושע חטאת נאמר בה היא בשחיטה כו' עד התם חטאת טעמא מאי דכתיב בה היא ותימה דהתם בההיא פירקא לד] (שם ז:) אמר חוץ מן הפסח והחטאת לה] יליף מקראי אחריני ותירץ ה"ר חיים דחד לחטאת ששחטה לשם עולה וחד לחטאת ששחטה לשם חטאת נזיר ומצורע לו] וקשיא לפירושו א"כ מאי פריך לעיל דלשם חטאת נזיר ומצורע תהא כשירה ותרלה משום דכתיב זאת תורת החטאת תורה אחת לכל חטאות ויש דוחקים דהכא דריש הוא לעכב היינו הוא דכתיב בשעיר נשיא משום דקאמר בפ"ק דזבחים (דף ה.) [ח] אינך לז] כשירין למה הן באין ואמרינן מליט בבאין לאחר מיתה שהם כשרין ואינם מרצין דאשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשיה עולתה ואשם נמי קרב למותרו והשתא אי לאו דכתיב הוא בשעיר נשיא הוה אמינא חטאת נקבה דהיא גופה לא קרבה מותרה אלא לדמים כגון מפריש שתי חטאות לאחריות הוא דפסל רחמנא שלא לשמה אבל שעיר נשיא דהוי זכר והוא גופיה קרב עולה למותרו ליתכשר שלא לשמו כתב רחמנא הוא וכי תימא לילפו שאר חטאות מיניה בק"ו וחומר שמא לא ילפינן יחיד מנשיא ועוד י"ל דהוא דחטאת אתא לגלויי אהוא דאשם דלא מעכב כהוא דפסח בפ"ק דזבחים (גם זה שם) ושמא אי לא כתב אלא בפסח לא הוה דרשינן הכי [ט] א"כ הא [הוא] דחטאת אתא לגלויי אההוא דמנחת חוטא ומנחת קנאות דמעכב כדדרים הכא ד): לאחר הקטרת אימורים. והא דכתיב לח] קודש קדשים הוא דרים בת"כ הוא קרב ואין תמורתו קריבה ולמעט תודה ואיל נזיר דאיטו נשחט בצפון ופרק קמא דזבחים (גם זה שם) פירש בקונטרס דלא ילפינן מיניה משום דלא משמע להו לשמו אלא כשכתב הוא עם שם לט] הקרבה כגון חטאת הוא אשם הוא ואע"ג דכתב אשם הוא אשם [לה'] דרים בת"כ למעוטי אשם נזיר ואשם מצורע מכסף שקלים והא דדרים בספרי בפרשת זאת תהיה גבי אשם מצורע כי כחטאת [י] כאשם הוא פרט לששחטה שלא לשמה נראה דאסמכתא בעלמא הוא: אלא הוא למה לי לכדרב הונא. משמע דהוא דכתב לאחר הקטרת אימורין קא דרים והקטיר אותם הכהן המזבחה אשה לה' אשם הוא (ויקרא ז) ולא כספרים דגרסי בפרק ואלו קדשים (תמורה ד' יז:) במילתיה דרבי עקיבא אשם הוא אשם אשם [לה'] הוא [כ] (הוא) קרב ואין תמורתו קריבה דלבסוף מוקי ליה לכדרב הונא ועוד דבת"כ דרים ליה למעוטי אשם נזיר ומצורע מכסף שקלים: אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם כשר לעולה. וא תימה אמאי כשר לעולה הא אמרינן בתמורה בפרק אלו קדשים (גם זה שם דף יח.) דגמירי דכל שבחטאת מתה באשם רועה וכי תימא ה"מ לכתחילה אבל בדיעבד כשר אכתי הא דתניא בפסחים בסוף אלו דברים (דף עג.) ובפרק קמא דשבועות (דף יב.) אשם שמתו בעליו או שנתכפרו

א) עיין רש"ק שהאריך בכוונת התוס' שלכאורה הוא קושיית הש"ס התם ע"ש : ב) המעיין שם יראה דרב שימי בר אשי הקשה קושיא זו לר"ש ומלאתי בספר שבע דלא גרס בהוריות לפניהם כך : ג) נ"א לה וכו"ל אפילו למסקנא דשמעתין קאי : ד) וע' תוס' זבחים ה: ד"ה מיעט :

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ה מהל' פסה"מ הל' ה :
ח ב מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הל' טו :

התכלת מה: [לכאורה קך צ"ל משום דבפרק התכלת כב: לא משני כך ע"ש אמנם מדמקדו תוס' דבריהר זה סוגיא דפרק התכלת קשה גבי כבשים וכו' הי' ע"כ גם הגה"ה זו לא הועילו אלא צ"ל הג"ה ובכמה דוכתי וכן כתבו בלשון זה ביומא נ: ע"ש בד"ה בג"ש וע' תוס' נדה כב: ד"ה זו טיא] :

שיטה מקובצת

א] כלום הגענו. כלומר לא הגענו. הרגמ"ה : ב] משום. דקשיא וזאת : ג] עי' בהשמטות בסוף המסכת : חטאת קרייה רחמנא. וא"ת הלא בפ"ק דזבחים מצריך ק"וא לכל החטאות ולא נפיק חד מאידך משום דחטאת קריית רחמנא וי"ל דלפי המסקנא ניחא דהאי מילתא דהכא אינה עומדת א"נ אף למאי דס"ד השתא לא קשיא מידי דבשלמא שאר חטאת ששמן דחטאת לא ילפינן מהדדי אלא מנחה כו'. תוס' אחרות : ד] מנחת קנאות מותרה נדבה. אם הפריש מעות למנחת קנאות ונשתיירו מהן לאחר שקנה המנחה אותו מותר יהא נדבה וניתנין לשופרות המיוחדין למעות נדבת צבור לקנות מהן עולות לקיץ המזבח. הרגמ"ה : ה] קאמרת. עון כתיב בה כחטאת מה חטאת מותרה נדבה והשאר נמחק: ו] כי גמירי גזירה שוה למותר נדבה הוא דגמירי וכי תימא עיין תוס' זבחים דף י ע"ב ד"ה הרי הוא אומר : ז] ושחט אותה לחטאת. עיין זבחים דף ז ע"ב : ח] ההוא לאחר הקטרת אימורין הוא דכתיב. והקשה רש"י בזבחים הא אשכחן הוא באשם שאינו לאחר הקטרת אימורין דכתיב בסוף פרשת ויקרא אשם הוא אשם אשם לה' גבי אשם תלוי וי"ל דאינו מיותר ואצטריך לדרשה כדפרש"י בחומש אשם לרבות אשם גזילות ואשם שפחה חרופה יכול שאני מרבה אשם נזיר ואשם מצורע ת"ל תיא וא"ת לגבי מאי מרבה להו וי"ל לגבי שתי שנים וקשה למה לי קרא לרבות אשם גזילה ואשם שפחה חריפה פשיטא דהא כתיב בהו איל וא"ל בן שתי שנים וע"ק דמאי אצטריך למעט אשם נזיר ואשם מצורע מ"ת שנים פשיטא דהא כתיב בהו וכבש בן שנתו לאשם וכבש הוא בן שנה לכך נראה דהא דמרבה והא דממעט הי' נו לענין כסף שקלים וא"ת אמאי הוית דמרבית אלו וממעט אלו וי"ל דאשם גזילות ואשם שפחה חרופה דמי ליה בשתי שנים מה שאין בן באשם נזיר ואשם מצורע שהן בני שנה א) : ט] רב. דאמר רב הונא אמר רב אשם שניתק לרעייה. כגון שנתכפרו בעליו באחר ואח"כ נמצא ואמר הגיבר שיצא לרעייה עד שיסתאב משניתק לרעייה שגזרו עליו שירעוהו ושחטו לשם עולה כשר דלא הוי אשם אבל אם לא ניתק עדיין לרעייה ושחטו לשם ב) עולה פסול דאינם פסול הוי דאמר קרא הוא בהוייתו יהא אע"פ ששינה שמו בהוי הוא יהא ואשם פסול הוא ומהאי טעמא אמר ושחטו לשם עולה אשם כבש ועולה כבש ודוקא הכא דכתיב הוא הא שאר זבחים דלא כתיב בהוג) הוא בין ניתק ובין לא ניתק כי שחטו לזבח אחר כשר. הרגמ"ה : י] עי' בהשמטות בסוף המסכת : יא] עי' בהשמטות בסוף המסכת: יב] מסתבר ליה : יג] דמנכרא. שהוא מכוב פסל רחמנא שלא יאמרו מותר לשנות בקרבנות : יד] עליה שמן ולא יתן עליה לבונה : טו] שלא לשמה. כדמפרש לקמן אף היא : טז] סוטה. והוא שעורים מותר מן המעות קרבן דכתיב בההוא והביא את קרבנו וגו' וא"ת והא כתיב כי כחטאת האשם הוא וי"ל דל

שיטה מקובצת

המעות יפלו לנדבה וכל היכא דאמרי' בתלמוד יפלו לנדבה היינו לשלש: יז] אשם. הבשר לשם אל חזובח ועורות לכהנים: יח] מחטאת דאפי' מנחת חוטא דקרייה רחמנא חטאת לא ילפינן לה מחטאת משום מעוטא דאותה הס"ד ומח"ד דכתיב בה. היא בחטאת : יט] ולא. שנשחט שלא לשמו ואי קשיא תיפוק לי דחטאת פסולה שלא לשמה מושחט אותה לחטאת תריץ דההיא למצוה : כ] בשלא לשמו. ואי קשיא אשם נמי כתיב ביה הוא קודם שחיטה בצו את אהרן זאת תורת האשם קדש קדשים היא לאו פירכא היא דלא חשי' אלא היכא דכתיב אשם הוא דמשמע שישחט לשם אשם : כא] כתיב. הוא והקטרה לאו עיקר הוא וליכא למימר הוא אשם : כב] שלא לשמו. גליון נ"א בס' ישן כת"י אשם נאמר בו הוא אחר הקטרת אימורין בפרשת צו את אהרן והקטירם הכהן המזבחה אשה לה' אשם הוא וליכא למימר הוא אשם ולא שנקטרו אימוריו דהא הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר כדאמר פ' תמיד נשחט : כג] בחטאת נשיא כתיב: כד] באחר . דנבי המאת: כה] עליו . דנדבה רשופרות עולה: כו] יהא ואשם פסול הוא : הס"ד ומח"ד פסולה מהקטיר קומצה ושיריה : כז] דזבחים חטאת דשמיעת : כח] ופ' המפלת. נ"ל פ"ם וע"ש בתוס' דף כב ע"ב ותוס' יומא דף נ ע"ב : כט] משני. ה"מ היכא דליכא דדמי ליה אבל איכא דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן יש לומר דסמיך אקושיא דעוד דאין א"נ י"ל דהיכא דאין סותרות זו את זו ילפינן אף לא דמי ליה : ל] לדרוש תרווייהו : לא] דגמר בן נגס : לב] מעון עון: לג] מקומות בגמרא דרבי: לד] בההיא פרקא. ד) עי' תוס' זבחים דף ח ע"ב : בגמרא דהוין מן : לה] עי' בהשמטות בסוף המסכת : לו] לחטאת חלב ששחטה : לז] אינן מרצין למה : לח] הק' בן דכתיב וזאת תורת האשם קדש : לט] הק' בן כגון חטאת גליון וא"ת הא כתיב זאת תורת האשם קדש קדשים הוא וי"ל דלא כתיב במקום עבודה ואז לא דרשינן מינה שום דבר. וקשה להר"ר שמואל מאיורא דהא במנחת קנאות נמי לא כתיב היא במקום עבודה ותירץ מש"ה דנתי דלא כתיב במקום עבודה מ"מ מיירי גבי עבודה וי"ל דלא דרשינן א"א

הגהות צ"ק [א] והוו השעורים כמותר מן המעות יפלו לנדבה : [ב] היא בחטאת שעיר נשיא כתיב חטאת כו' : [ג] נ"א ובשעיר : [ד] סיבה זו נמחק : [ה] ועדיין אשם הוא ולא הוי לאקרוני לאשם הלכך פסול הוא : [ו] דרשי' להו' לתרוייהו ... [ז] ... [ח] ... [ט] ... [י] ...

א) ועי' בכורות דף י' ע"ב. ב) משמע דגרים בגמ' ושחטו לשם עולה ... ג) ... ד) ...

ט א מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הל"א:
י ב מיי' פ"א מהל' מחוסרי כפרה הל"ג:
יא ג ד ה מיי' פ"ד מהל' מעילה הל"ג:

ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן פסולין הואיל ובאו להכשיר ולא הכשירו תנן כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות אלא שלא עלו לבעלים א] לשום חובה חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות ואם איתא ליתני נמי חוץ ממנחת העומר כי קתני באה יחיד באה צבור לא קתני כי ב] תני באה בגלל עצמה באה בגלל זבח לא קתני כי קתני הנך שאין קבוע להן זמן הא דקבוע לה זמן לא קתני: ג] אמר מר וכן אתה אומר באשם נזיר ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן פסולין הואיל ובאו להכשיר ולא הכשירו *תנן א) כל הזבחים זבחים ב. ד] ששחטן שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו [ידים פ"ד מ"ב] לבעלים לשום חובה חוץ מפסח וחטאת ואם איתא ליתני נמי חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע ה] דבאו להכשיר ולא הכשירו כיון דאיכא אשם גזילות ואשם מעילות דלכפרה אתו ו] לא פסיקא ליה מאי שנא אשם נזיר ואשם מצורע דבאו להכשיר ולא הכשירו הני נמי באו לכפרה ולא כפרו א"ר ירמיה מצינו שחלק הכתוב ז] בין מכפרים ובין מכשירין ח] מכפרין אית בהו דאתו לאחר מיתה מכשירין לית בהו דאתו לאחר מיתה *דתנן ב) האשה ט] שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה עולתה ומתה י] לא יביאו יורשין חטאתה מתקיף לה ר' יהודה בריה דר' שמעון בן פזי מכשירין נמי מי לית בהו דאתו לאחר מיתה *והתנן ג) המפריש מעות לנזירותו לא נהנין יא] ולא מועלין מפני שראויין לבא כולן שלמים ד) מת יב] והיו לו מעות סתומין יפלו לנדבה ה) מפורשין דמי חטאת יוליך לים המלח לא נהנין ולא מועלין בהן דמי עולה יביא בהן עולה ומועלין בהן דמי שלמים יביא בהן שלמים ונאכלין ליום אחד יג] ואין טעונין לחם והא עולה ושלמים דנזיר דמכשירים נינהו וקא אתו לאחר מיתה אמר רב פפא הכי קא אמר ר' ירמיה לא מצינו הכשר קבוע דבא לאחר מיתה ודנזיר הכשר שאינו קבוע הוא דאמר

אשם מצורע. בא הוא להכשירו לבא יד] במחנה ולקמן פריך אחר אשמות נמי באו לכפר ולא כפרו: בגלל זבח. עם הזבח דמנחת העומר באה עם הכבש דכתיב ועשיתם ביום הניפכם את העומר וגו' (ויקרא כג): דקבוע לו זמן. טו] בניסן: [מגיע שחילק]. [א] ובמכשירים

מסורת הש"ס חמירו: לא יביאו יורשין חטאתה.

דו אחת מחמש חטאות המתות חטאת שמתו בעליה וחטאת יולדת מכשיר הוא כדאמרינן בכריתות בפ' דם שחיטה (דף כו.) מפני שמכשרתה לאכול בקדשים ומדחטאתה להכשיר עולתה לכפר כדכתיב (ויקרא יב) ביולדת טז] אחד לחטאת ואחד לעולה אלמא מכפרין קרבי מכשירין לא קרבי יז] הכי נמי מכפרין בשלא לשמן כשרין להקריב ולא עלו ומכשירין פסולין לגמרי: יח] לא נהנין. מדרבנן מפני דמי עולה שבהן: ולא מועלין. מפני שראויין יט] לבא לשלמים הואיל ולא הפריש אלו לחטאת ואלו לשלמים ושלמים אין בהן מעילה דלאו קדשי ה' נינהו אלא ממון בעלים אלא באימורים לאחר זריקת דמים בפ"ק דמסכת מעילה (דף ז:): סתומין. דלא פירש אלו לחטאת ואלו לעולה: יפלו לנדבה. לשופרות דהלכה היא בנזיר למשה מסיני וכן מפרש בנזיר בפרק מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו כו' (דף כה:): יוליך לים המלח. כדין חטאת שמתו בעליה דלמיתה אזלא: לא נהנין. מדרבנן: ולא מועלין. דאמר בשמעתא קמייתא דמעילה (דף ג.) חטאות המתות ומעות ההולכות לים המלח אין מועלין בהן דלאיבוד קיימי ולאו קדשי גבוה נינהו: דמי שלמים כו'. אבל כ] דמי אשם ליכא דאינו בנזיר טהור אלא בנזיר טמא ומכשירו

בעליו ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו עולה בדמיו אין אבל הוא גופיה לא גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה הל"ל משום דגמירי דאשם רועה ומתוך פי' הקונטרס משמע דלא גמירי אלא ניתק לרעייה בעלמא ונשמכרו לרועה כשר לעולה משם ואילך אפילו הוא בעצמו דשוב אין שם אשם עליו ותימה גדול הוא לומר כך ועוד דהוה ליה למימר גזירה לאחר ניתוק אטו קודם ניתוק ועוד דמשמע בהדיא התם בפסחים דניתוק לרעייה דרבנן מדדייק אמילתיה דרב הונא דהכא דאמר שחטו סתם כשר לעולה אלמא קסבר לא בעי עקירה אי הכי כי לא ניתק נמי ומשני גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ורבינו שמואל לא גרים התם כי לא ניתק נמי אלא הכי גרים א"ה לכתחילה נמי פירוש יכול לשוחטו סתם כיון דלא בעי עקירה ואמאי נקט ושחטו סתם דמשמע דיעבד דבשלמא אי הוה אמר ושחטו לשם עולה דבעי עקירה הוה ניחא דנקט דיעבד אפילו לאחר ניתוק גזירה שמא ישכח לעוקרו ומשני דכי לא בעי עקירה נמי אסור לכתחילה כמו לפני כפרה ודוחק הוא שמגיה הספרים ועוד דהוה ליה לשנויי גזירה אטו לפני ניתוק ור"ת לא גרים כאן ובפ"ק דזבחים (דף ה.) ובנזיר (דף כה:) ניתק אין לא ניתק לא ובתמורה איתו ברוב ספרים בפ' ואלו קדשים (דף יח.) ובפ"ב דזבחים (דף כח.) איתו בשום ספר דקרא דהוא בהוייתו יהא לא לפסול בלא ניתוק קאתי דרעיי' דרבנן היא והכי גמירי הלכתא דכל שבחטאת מתה באשם קרב עולה ומשום דתקון רבנן רעייה גזירה אטו לפני כפרה נקט הש"ס באשם רועה וקרא אתא למימר דכשר לעולה בלא עקירה דבהוייתו מה שבסופו להיות לאחר עקירה יהיה בלא עקירה דהייט עולה כדגמירי ואין לתוש אי קאי קרא אהילכתא דכי האי גוונא אשכחנא בפ' הלוקח עובר פרתו (בכורות ד' טז.) דאיצטריך קרא ואיצטריך הילכתא והשתא ניחא הא דפריך בפסחים (דף עג.) אי הכי כי לא ניתק נמי ועוד יש לפרש דגרסינן הכא שפיר ניתק אין לא ניתק לא דאמר קרא הוא בהוייתו יהא קודם כפרה והיכא דאבד והפריש אחר ונמצא הראשון והרי שניהם עומדים דפליגי בפרק שני שעירי (יומא דף סד.) דרב אמר מצוה בראשון ור' יוחנן אמר מצוה בשני לא [ג] אמר שיהא חבירו קרב מיד עולה דבהוי' אשם יהא קודם כפרה הילכך ניתק אין לא ניתק לא משום דגזרינן אטו לפני כפרה ובפסחים (דף עג.) דפריך כי לא ניתק נמי הייט לאחר כפרה אלא שלא ניתק [ג] דבשלמא אי בעי עקירה הוה ניחא דבעי ניתוק כדי שיהא נזכר לעוקרו לשם עולה וא"ת ומותר הפסח דקרב שלמים [ד] (לימא) דבעי עקירה וליבעי ניתוק כדי שיהא נזכר לעוקרו ועוד אמאי לא גזרינן ביה אטו לפני כפרה כמו באשם וי"ל דשאני פסח שאין זמנו רק ערב הפסח מתוך ולא שייך למיגזר ביה כלל בשאר ימות השנה וא"ת בשלמא אשם שמתו בעליו איכא למיגזר אטו קודם מיתה ונתכפרו בעליו אטו קודם כפרה דהוא גופיה לא ליקרב עולה אלא תמורת אשם וולד תמורת אשם דתנן בפרק ואלו קדשים (דף כ:) ירעו ובעי למימר בגמרא קודם כפרה [ה] דגזרינן שמא הוא עצמו יקרב ואיתותב התם מאי גזירה איכא והלא אף קודם כפרה א) דיש ליקרב עולה וא"כ הוא עצמו יקרב עולה וי"ל דגזרינן אטו אשם גופו לפני כפרה וקשה לפי' ר"ת מנזיר (דף כה:) דר' ישמעאל דריש ולד חטאת ותמורת אשם אי מקריב ליה קאי עליה בעשה מדכתיב רק ר"ע אומר אינו צריך הרי הוא אומר אשם הוא כא] ב) הוא קריבה ואין תמורתו קריבה ופריך למה לי קרא והא הילכתא גמרינן ליה כל שבחטאת מתה באשם רועה ומשני אין ה"נ וכי אתא קרא לכדרב הונא כו' משמע דהוא אתא למעוטי מהקרבה ולאו לאכשוריה להקרבה:

מכשירין לית בהו דאתו לאחר מיתה. פי' בקונטרס כב] חטאת יולדת מכשיר היא כדאמרינן בפ' דם שחיטה מפני שמכשרתה לאכול בקדשים ולגבי ריהטיה לא דק בס ומשנה היא בפ' המביא ג) אשם תלוי כג] (כריתות דף כה:): כד] **ה"ג** בת"כ האשה כו' עולתה ומתה לא יביאו יורשים חטאתה. משמע אבל היא אם היתה חיה היתה מביאה חטאתה אחר עולתה ועלתה לה עולתה לשם חובה וכן משמע [בת"כ] בפרשת אשה כי תזריע שאם הביאה עולתה תחילה תביא חטאתה ממין עולתה וכן במסכת קנים (פ"ב מ"ה) ותימה דבפ' כה] תמיד נשחט (פסחים ד' נט.) אמרי' זה בנה אב שכל החטאות קודמות לעולה אפילו חטאת עוף קודם לעולת כו] בהמה ואפילו דיעבד קאמר מדמשני שאני עולת מצורע דרחמנא אמר והעלה שהעלה כבר והייט דיעבד דלכתחילה חטאתה קודמת כדכתיב בקרא בהדיא ש"מ דבעלמא אפילו דיעבד לא ותירץ ה"ר חיים דה"ה בעלמא והא דבעי קרא במצורע משום דכתיב ביה היה זאת תהיה בהוייתו יהא דמשמע עיכובא כדאמרינן כז] במעתין בסוף אע"ג דמסקינן לקמן יש מחוסר זמן לבו ביום אין לפסול בעלמא מטעם זה דלא הוי אלא בסדר מצורע כמו שאפרש לקמן: **לא** יביאו יורשין חטאתה. הגירסא משתבשת בת"כ בפרשת ויקרא [בפ'] אם לא תגיע [וגו'] אחד לחטאת ואחד לעולה שממין חטאת יביא עולה שאם הביא חטאתו ומת יביאו יורשין עולתו ומנין שאם הביא עולתו ומת שיביאו יורשין חטאתו ת"ל אחד לחטאת ואחד לעולה כח] וכך יש להיות הגירסא יכול שאם הביא עולתו ומת שיביאו יורשין חטאתו ת"ל אחד לחטאת פי' חטאת קודמת לעולה כט] ואסמכתא בעלמא היא דמהילכתא הוא דנפקא לן דחטאת שמתו בעליה למיתה אזלא: **לא** נהנין ולא מועלין. בנזיר בפרק [מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר] ואני (דף כד:) תנן כי האי גוונא: **ואין** טעונין לחם. אע"ג דבסמוך גבי אשם מצורע שלא לשמו קתני דטעון נסכים דשייכי בכל הקרבנות יש לחלק בין נסכים ללחם ועוד כדפי' בקונטרס משום דבעינן על כפי הנזיר וליכא ומיהו קשה למה הטעינו כאן זרוע בשילה ד) יותר משלא כמצותו ובלא לשמו בפ' התכלת (לקמן דף מה:) וי"ל דשלא כמצותו הוי משונה יותר מדאי ועוד שלא כמצותו נראה דהייט בן שנה והביא בן שתים או מחוסר זמן דהוי משונה יותר מדאי וקאי תימה כיון דאין טעון לחם יפסול כדאמר בפ' שתי מדות (לקמן דף פט:) גבי אשם מצורע ששחטו שלא לשמו טעון נסכים שאם אי אתה אומר כן פסלתו והכא נמי יהא טעון לחם שאם אי אתה אומר כן פסלתו ויש לחלק כמו שפי' דנסכים אלימי מלחם ובפ' שתי מדות אאריך בעזרת האל:

א) נ"א שרי. ב) בהוייתו יהא כ"כ בש"י וכוי איתא בגמרא שם ועי' תוס' שם. ג) נ"א אשם תלוי ובת"כ הס"ד ומה"ד האה"כ עולתה כו' וכ"ס בש"י. ד) נ"ל יותר משלא כמצותו דפירש"י שלא לשמה.

שיטה מקובצת

הני דכתיב הטאת הוא אשם הוא דמשמע בהוייתן אבל הכא דכתיב האשם הוא ה"ק כחטאת יהיה האשם לכהן: א] לשם חובה ב] כי קתני באה: ג] תיבות אמר מר נמחק: ד] הזבחים שנזבחו שלא לשמן כו' לבעלים לשם חובה חוץ מן הפסח והחטאת: ה] תיבות דבאו להכשיר ולא הכשירו נמחק: ו] לא פסיקא ליה. גליון דאי אמר חוץ מפסח ואשם לא ידענא איזה אשם קאמר אי אשם דלהכשיר אי אשם דלכפר. הרגמ"ה: ז] בין מכפרין למכשירין. בין אותם המביאין קרבן לכפרה לאותן המביאין קרבן להכשירם לאכול בזבחים. הרגמ"ה: ח] מכפרים אית בהו דאתו כו' יש דבר שקרב עמהם דהוי במכפר ואתי לאחר מיתה. הרגמ"ה: דאתו לאחר מיתה. וכיון דאשכחן במקום אחר שהן באין (בקל) [לבטלה] ה"נ הכא בשלא לשמו אע"ג דלא מכפרי שהרי לא עלו לבעלים לשם חובה מ"מ כשרים להקטיר אבל מכשיר לית בהו דאתי לאחר מיתה א) אלא אינם בקל ה"ג הכא בשלא לשמו כיון שאינן מכשירין ליפסלו: מכפרים אית בהו דאתו כו' אע"ג דלאו בני כפרה נינהו דאין כפרה למתים וכמו כן כשנקרבו שלא לשמן לא פסלו דמשום דלא כפרו אינם פסולים אלא הוי נדבה. תו"ח: ט] האשה יולדת שהביאה חטאת כו' יביאו יורשין עולתה דעולה דורון הוא וכשרה היא להביאה לאחר מיתה ועולה כיון דאתיא עם מכפר כמכפר דמי. הרגמ"ה: י] לא יביאו יורשים חטאתה. שאין מכפר לאחר מיתה. הרגמ"ה: יא] ולא מועלין. גליון דאמרינן כל מעה ומעה ראויה ליקח בה שלמים ושלמים לפני זריקה ממון בעלים היא. הרגמ"ה: יב] עי' בהשמטות בסוף המסכת: סתומין יפלו לנדבה כו' גליון במס' נזיר פריך והלא דמי חטאת מעורבין בהן ומשני הלכה היא בנזיר וא"ת מאי פריך והלא הם ראויין לבא כולה עולה כדאמרי' הכא שראוין לבא כולן שלמים ותירץ רבינו יצחק דסיפא איירי שאמר בשעת הפרשה לקרבנות נזירותי ובכה"ג לא שייך לבא כולן שלמים שהרי פירש שהיה רוצה לעשות מהן קרבנות הרבה ומ"מ כיון שלא פירש יפלו לנדבה והא דאמרי' מפני שראויין להביא כולן שלמים הינו היכא דאמר לנזירות סתם וא"ת מנ"ל למקשה דסיפא באומר לקרבנות [נזירותי] הא קיימינן באומר לנזירותו וי"ל דמשמע ליה מדאמרי' סתומין דמיירי בסתומין מיירי למה הוצרך למימר סתומין אלא לרבות כל סתימין ואפי' אמר לקרבנות כך פי' הרב ר' מאיר. תו"ח וע"ש בתוס' נזיר: לא נהנין. מדרבנן ולא מועלין דכתיב ומעלה מעל בה' בקדשי ה' ואין אלו קדשי ה' כיון דלמיתה אזלא: יג] אחד. ואינן טעונין: יד] במחנה. גליון וקשה דהא בלא אשם נמי מכי הביא צפורין אתכשר ליכנס במדינה ונראה לפרש להכשיר בקדשים ועד עתה לא היה יכול לאכול בקדשים עד שהביא אשמו תו"ח ותוס' מהר"ם:
א) תולי נ"ל אלמא דאיק כאן לנעלה כ"ע שכח.

שיטה מקובצת

טו] דקבוע לו זמן. בששה עשר בניסן. הס"ד ומה"ד דלכפרה אתו. ומכשירין שלא לשמן: הס"ד ומה"ד לא פסיקא ליה. למתני אשם: הס"ד ומה"ד שחילק הכתוב. דבמכפרין הקל ובמכשירין כו': טז] ביולדת אחד לעולה ואחד לחטאת וכפר עליה: יז] קרבי הכא נמי: יח] עי' בהשמטות בסוף המסכת: יט] שראויין להביא כולן שלמים הואיל ולא פירש אלו לחטאת: כ] אבל אשם ליכא דאשם אינו בנזיר: כא] אשם הוא בהוייתו יהא ופריך למה לי והשאר נמחק: כב] חטאת יולדת מכשיר. גליון. כדאמר בכריתות מה לחטאת שכן מכשרת אלמא דחטאת דיולדת בא להכשיר וקשה שהרי לא מצינו זה בכריתות אך נראה שהוא בת"כ דכתיב והקריב אחד לחטאת ואחד לעולה וע"כ ביולדת חטאת מכשיר דהא בכל מקום מצינו כשיש חטאת ועולה החטאת הוי עיקר וחטאת מכפר וכאן ביולדת הכשירה עיקר שהרי לא שייך בה כפרה שהרי לא חטאה וא"כ חטאת מכשירה וא"כ מדחטאת מכשרת עולה מכפרת וקאמר דמכשיר חמור טפי ממכפר עכ"ל תו"ח ובתוס' אחרות כתוב חטאת יולדת מכשיר כדאמרי' בכיצד צולין חטאת מכשירתה לאכול בקדשי' ומדחטאת מכשרת עולה מכפרת דבהדר מינייהו כתיב וכפר עליה הכהן ע"כ: כג] אשם תלוי. ובת"כ נמי איתא דאמרי' התם כתיב אחד לחטאת ואחד לעולה וכתיב והקריבו לומר דהד לא מעכב ומסתמא החטאת עיקר שבכ"מ החטאת עיקר אלמא חטאת מכשירה שעיקר קרב: יולדת להכשיר הוא בא שהרי אינה צריכה כפרה כל כך: כד] תיבות ה"ג בת"כ האשה כו' נמחק: כה] ותימה דבפ' כי תתדיר ובפרק תמיד. כו] בהמה. והיינו יולדת שמביאה חטאת העוף עם עולת בהמה ואפי' דיעבד קאמר וז"ל תו"ח ואין לומר דהיינו למצוה אבל דיעבד קרב חטאת אף אחר העולה זה אינו דהא אמרי' בפ' תמיד נשחט מחוסר כפורים מקריב קרבנו אפי' לאחר תמיד של בין הערבים ואפי' כל השנה כו' עד ומי קרבה כו' משמע דאפי' דיעבד לא קרבה ותירץ רבינו חיים כהן דלעולם הא דאמר זה בנה אב למצוה קאמר וההיא דתמיד נשחט דמשמע אפי' בדיעבד ההיא בקרבנות מצורע קאמר והתם עיכובא דכתיב תהיה בהוייתו תהא ורבינו ברוך תירץ דכיון דמשני התם שאני התם דכתיב והעלה שהעלה כבר כיון דהכי הוא גמרינן מינה גם יולדת דאם העלה כבר כשר ע"כ: כז] כדאמרי' בסוף שמעתין אע"ג דמסקינן. עיין תוס' זבחים דף ה ע"א: כח] וכך יש. גליון וה"ר יהיאל בר יוסף יישב הגירסא דלא אמרי' המ"ש הטאות מתות אלא בבהמה אבל בעוף לא ובת"כ בעוף איירי וא"ת והלא הכא בעוף איירינן וקאמר לא יביאו יורשין הטאתה וי"ל דהיינו דוקא הכא משום דחטאת מכשיר גבי יולדת והכשירה עיקר דכפרה לא שייך בה שהרי לא חטאה וקשה להר"ר שמואל מאיוורא שהרי אמרי' [יומא דף מ"א ע"ב] גבי מטמא מקדש המפריש מעות לעולתו וכו' וקאמר כיון דהאי פרידה למיתה אזלא ומאי קאמר והלא בעוף איירי ואנן אמרי' דעוף לא הוי בכלל הטאות המתות וצ"ע תו"ח (עי' שעה"מ הפ"מ בפ' ד' בסופו): כט] קודמת לעולה. לאשמועינן דלא יביא כי הכא:

תיובתא

הגהות צ"ק [א] נמכשירים: [ב] מפריך: [ג] ופריך הכלמא: [ד] נ"ב שמא צ"ל [illegible]

גמרא

*דאמר מר גילה [א]על א' משלשתן יצא מיתיבי *[ב]אשם מצורע שנשחט שלא לשמו או שלא ניתן מדמו ע"ג בהונות ה"ז עולה לגבי מזבח וטעון נסכים וצריך אשם אחר להכשירו תיובתא דרב [א] ורשב"ל אמר [ג]מנחת העומר שקמצה שלא לשמה כשירה ושיריה [ב] אין נאכלין עד שתביא מנחת העומר אחרת [ג] ותתירנה (*ששיריה אין נאכלין עד שתביא מנחת העומר אחרת) מקרב היכי קרבה *[ד] ממשקה ישראל מן המותר לישראל אמר רב אדא בר אהבה קסבר ר"ל *אין מחוסר זמן לבו ביום מתיב רב אדא בריה דרב יצחק יש בעופות שאין במנחות יש במנחות שאין בעופות יש בעופות שהעופות באין [ה] [ד]בנדבת שנים (אבל מנחות [ה]נפש [ו] כתיבא) ומחוסרי כפרה (זב וזבה יולדת ומצורע) והותרו מכלל איסורן בקודש משא"כ במנחות ויש במנחות שהמנחות טעונות [ו]כלי ותנופה [ז]והגשה [ח]וישנן בציבור כביחיד [ט]מה שאין כן בעופות ואם איתא במנחות נמי משכחת לה דהותרו מכלל איסורן בקודש [ו] ומאי ניהו מנחת העומר כיון דאין מחוסר זמן לבו ביום לאו איסורא הוא מתיב רב ששת [י]הקדים מתן שמן למתן דם ימלאנו שמן ויחזור ויתן [ז] שמן אחר מתן דם מתן בהונות למתן שבע [כ]ימלאנו שמן [ח] ויחזור ויתן מתן בהונות אחר מתן ז' ואי אמרת אין מחוסר זמן לבו ביום [ט] אמאי יחזור ויתן מאי דעבד עבד אמר רב פפא שאני הלכות מצורע דכתיבא בהו הוייה דאמר הכתוב [ל]זאת תהיה תורת המצורע תהיה בהווייתה תהא [י] מתיב רב פפא *[מ]הקדים חטאתו לאשמו לא יהיה אחר ממרס בדמה אלא תעובר צורתה ותצא לבית השריפה [יא] אמאי קא מותיב רב פפא והא רב פפא הוא דאמר שאני הלכות מצורע דכתיבא בהו הוייה אלא רב פפא הכי קא קשיא ליה אימא ה"מ עבודה [יב] *שחיטה לאו עבודה היא ואי אין מחוסר זמן לבו ביום יהא אחר ממרס בדמה ולקריב אשם והדר ליקרב חטאת [יג] אלא אמר רב פפא היינו טעמא דר"ל דקסבר האיר מזרח מתיר דרבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו אפילו בזמן שבית המקדש קיים האיר

תורה אור: יחזקאל מה | ויקרא יד

רש"י

ומכשירו להתחיל נזירות טהרה: ליום אחד. כחומר שלמי נזיר כדאמרינן באיזהו מקומן (זבחים דף נה.): ואין טעונים לחם. דבעינן ונתן על כפי הנזיר וליכא: קבוע. דאין שם שום ד"א מכשיר הבעלים אלא הוא*: על אחת משלשתן. אפילו על חטאת דכתיב ואחר ישתה הנזיר יין ואמרינן בנזיר יד] אחר מעשה יחידי ויליף התם שפיר בפ' ג' מינין (דף מו.): וטעון נסכים. כדין אשם מצורע בפ' ב' מדות (לקמן דף צ:): להכשירו. למצורע *בקהל: תיובתא דרב. דאמר לעיל דפסול הואיל ובא להכשיר ולא הכשיר: ושיריה אין נאכלין. משום איסור חדש: ממשקה ישראל. פסוק הוא ביחזקאל בקרבנות: מן המותר. טו] למשקה ישראל יביאו נסכים ולא מן האסור: אין מחוסר זמן לבו ביום. הואיל טז] והיום תהא מותרת לישראל אחר שתקרב מנחת העומר אחרת יז] ולא מחוסרת זמן היא לגבוה: עופות באין בנדבת שנים. בפרק המנחות והנסכים (לקמן דף קד:) רבי אומר לכל נדריהם יח] ונדבותם אשר יקריבו הכל באין בשותפות חוץ מן המנחה מפני שנאמר בה נפש: יט] ומחוסרי כפרה. כולן מביאין עופות להכשירן בקדשים זב וזבה ויולדת ומצורע: והותרו לקדש מכלל איסורן. להדיוט דמליקה אסורה בחולין וכשרה בקדשים: כ] מנחות טעונות כלי. בפ' שתי הלחם (לקמן דף צו.) עופות אין טעונין כלי שהרי מליקתן בציפורן: כא] והגשה. בפ' כל המנחות באות מצה (שם דף ס.). הגשה מגישה בקרן מערבית דרומית של מזבח כנגד חודה של קרן בפ' הקומץ רבה (לקמן דף יט:): מנחת העומר ישנה בציבור כב] עופות אין באין בציבור בת"כ גבי נדבת העוף [ג] קרבנו (והקריב) היחיד מביא עוף ולא הציבור: ואם איתא. דעדיין חדש אסור מנחת העומר נמי אשתכח דקרבה לגבוה מה שאסור להדיוט: לאו איסורא כג] הוא. דכמאן דקרבה מנחת העומר האחרת דמי: מתן שמן. דמצורע מתן דם צריך להקדים כמו שאמור בענין על מקום דם האשם יתן השמן: ימלאנו. ללוג: למתן שבע. והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים וגו': לא יהא אחר ממרס בדם כד]. שלא יקרוש כשיזה מדם האשם: תעובר צורתה. כה] תניחנה עד למחר ותיפסל בלינה ותעובר מראה ליחלוחית בשר סימנה משום בזיון קדשים דכל זמן שלא נפסלו בלינה אין נשרפין אלא א"כ פסולו בגופו אלמא מדקתני תלא לבית השריפה יש מחוסר זמן לבו ביום: ה"מ כו] דכתיבא הוייה. בעבודה אבל שחיטה לאו עבודה היא דהא כשרה בזר: אלא טעמא דר"ל. דאמר קומצה נקטר דקסבר האיר

תוספות

גילה על אחד משלשתן יצא. ואפי' לרבנן דלא שרו לשתות ביין עד שיביא חטאתו בפ' ג' מינין (נזיר דף מו.):

תיובתא. הוה מצי למימר רב תנא הוא ופליג כדקאמר בכמה דוכתי:

שהמנחות טעונות כלי. וא"ת אדרבה זו היא קולא לגבי עופות דבעו מליקה בעצמו של כהן כז] וי"ל דבקדושה איירי שצריך לקדשו בכלי שרת מה שאין כן בעופות:

ואם איתא במנחות נמי משכחת לה. פי' ואם איתא שתהא כשרה:

ואי אין מחוסר זמן לבו ביום אמאי יחזור ויתן. לבסוף מסקינן דיש מחוסר זמן לבו ביום ותימה דביומא בפ' הוציאו לו (דף ס:) מצריך חוקה שלא ישנה את הסדר והיכא דלא כתיבא חוקה לא חיישינן אם משנה כח] וי"ל דדוקא כט] בהדי מצורע חשיב מחוסר זמן במה שעדיין לא הגיע זמן טהרתן אבל סדר עבודת יוה"כ דלכפרה לא חשיב מחוסר זמן:

שחיטה לאו עבודה היא. פי' הקונטרס מדאכשרה רחמנא בזר וא"ת לומר כן דאכשר זר גופיה מייתי לה לקמן בפירקין (דף ו:) ובספ"ק דזבחים (דף יד:) ומיהו יש ליישב פירושו דכיון דבשום מקום לא בעי כהן בשחיטה לאו עבודה היא ולא דמי לשמאל דיש מקום שצריך ימין ולהכי פריך עלה ל] [בזבחים] מפרה והר"ר יצחק מאורליינ"ש מפרש לאו עבודה היא לפי ששוה בחולין ובקדשים אם כן לא מטעם עבודה נוה המקום שחיטה ונראה לפרש דלאו עבודה היא מדאכשרינן בפ"ב דזבחים (דף כו.) עמד בדרום והושיט ידו בצפון ושחט בקדשי קדשים ובמקבל פסול דדרשינן אותו בצפון ולא שוחט בצפון אבל לא] מקבל בצפון ובשלמים מכשירין עמד בחוץ והושיט ידו לפנים ושחט ואם קיבל קבלתו פסולה דדרשינן בפ' כל הפסולים (זבחים דף לב:) בן הבקר לפני ה' ולא שוחט לפני ה' אבל אם קיבל קבלתו פסולה משום דכתיב לעמוד לפני ה' לשרתו אלמא כל שירות לפני ה' ש"מ מדאכשרה רחמנא עמד בחוץ והושיט ידו לפנים ושחט מכלל דשחיטה לאו שירות היא ועוד מדאמר בההיא שמעתא בפ"ב (דף כו.) דנתלה ושחט שחיטתו כשירה שחיטה על ידך אמר רחמנא ולא שוחט על ידך אלמא שחיטה לאו עבודה היא דאי עבודה היא לא היה מכשיר לה רחמנא בכה"ג דהא נתלה וקיבל אמר דקבלתו פסולה משום דתנן לב] שירות בכך ומיהו מדפריך לקמן (דף ו:) ובפ"ק דזבחים (ד' יד:) ובפ' חטאת העוף (שם ד' סח:) מפרה דאמר רב שחיטת פרה בזר פסולה משמע קצת כפירוש הקונטרס ומיהו גם לפי מה [ד] שפירש יש ליישבו אבל קשיא לג] דא"כ לשמעון התימה דבעי בפרק כל הפסולין (שם דף לב:) שיהו ידיו של השוחט לפנים מן הנשחט הויא שחיטה עבודה: היא. לא מצי לשנויי דר"ש בן לקיש סבר דעבודה היא דבזה לא מצינו שום מחלוקת דאע"ג דפריך לקמן לד] משחיטת פרה בזר ומשני בדק הבית היא ומשמע דאי קדשי מזבח היא הוה דייקי מינה דעבודה היא ובפ' טרף בקלפי (יומא דף מב.) איכא למ"ד דשחיטת פרו פסולה ופרו קדשי מזבח הוא אין זה דיוק דמ"מ כיון דאשכחן שחיטת פרה בזר פסולה אע"ג דקדשי בדק הבית היא א"כ מה שפסלה גבי [ס] פרה לאו משום דהוי עבודה [ו] אין שחיטה עבודה דהא בפרה דפסלה כדמפרש מידי דהוה אמראות נגעים דבעי כהונה תדע דזבחים (דף יד:) אמרי רבה ורב יוסף הולכה בזר מחלוקת ר"ש ורבנן ומסקינן התם לר"ש שחיטה לאו עבודה היא ואלא פרה דקדשי בדק הבית היא ולקמן בהקומץ רבה (דף יט.) משמע דלר"ש שחיטת פרו בזר פסולה דקאמרינן מדגלי רחמנא גבי פרו של אהרן ושחט את פר החטאת אשר לו מכלל דבעלמא לא בעינן בעלים ומיהו קשיא מהא דאמרינן בפרק טרף בקלפי (יומא דף מב.) מ"ט פרה דכתיב בזר וחוקה פרו נמי הכתיב וכו' ומשני שאני פרה דקדשי בדק הבית היא וכיון דמפרה ידעינן פרו א"כ מאי קא משני וקל לתרץ דה"ק שאני התם בפרה שהיא קדשי בדק הבית ולא שייך בה עבודה א"כ יש להעמיד אלעזר וחוקה אשחיטה כמו אשאר דברים שבה אבל פרו שהוא קדשי מזבח אין סברא להעמיד אהרן וחוקה אלא אעבודה שבו ולא אשחיטה דלאו עבודה היא:

שחיטה לאו עבודה היא. תימה הא איכא קבלה דעבודה היא ודילמא משום קבלה הוא דקאמר שלא יהא אחר ממרס בדמה משום דכתיב בה הוייה וי"ל דהוייה לא קאמר אלא אמידי דכתיב באותה פרשה:

אלא א"ר פפא לה] ה"ט דרשב"ל. משמע הכא דסבר רב פפא יש מחוסר זמן לבו ביום ותימה דבפ"ק דזבחים (דף יב. ושם) גבי הא דפסיל בן בתירא פסח ששחטו בי"ד בין לשמו בין שלא לשמו מסיק רב פפא דהאי אפרשיה שחרית או בלילה גלוי דחוי מעיקרו הוא דאין מחוסר זמן לבו ביום לו] וי"ל דאין לדמות הפרשה להך דהכא דלאטו בההיא דשמעתין מי לא מודה רב פפא במצורע שיכול להפריש החטאת קודם שיקריב האשם דדוקא קתני הקדים חטאתו לאשמו ששחטו קודם האשם כדקתני לא יהא אחר ממרס בדמה והיא דיומא פ' בני שעירים (ד' סב:) גבי שעירי יה"כ ששחטן בחוץ לז] שהגריל עליהן דמסיק עלה דאין מחוסר זמן לבו ביום וליכא מאן דפליג אין לדמות כמו כן כאן דלגבי שחוטי חוץ חשיב ראוי לפתח אהל מועד כיון דחזי בו ביום:

האיר

מסורת הש"ס

ע"כ שייך לעיל

[נדרים ד: נזיר כח: מה. זבחים נה. ערכין כא.] תוספתא דנגעים פ"ט. יומא סא: לקמן ו.

[לקמן ו. הגירסא להתירו וביומא סא: פרש"י בפירוש להכשירו לאכול בקדשים ועיין רש"י לקמן כג:]

[לקמן ו. וש"נ]

[יומא סב:] זבחים יב

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ח מהל' נזירות הל"ב:
יג ב מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הלי"ז ופ"ה מהל' מחוסרי כפרה הל"ב:
יד ג מיי' פי"ד מהל' פסה"מ הל"ג:
טו ד מיי' פ"ג מהל' מעה"ק הל"א:
טז ה מיי' שם פי"ד הלכה ב:
יז ו מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלי"ב:
יח ז מיי' שם פי"ב הלכה ו:
יט ח מיי' שם הל"ג:
כ ט מיי' שם פ"א הל"ד:
כא י מיי' פ"ה מהל' מחוסרי כפרה הל"ו:
כב כ מיי' שם הל"ג:

שיטה מקובצת

א] תיובתא דרב תיובתא רשב"ל אמר: ב] ושיריה אינם: ג] ותתירנה וכיון דשיריה אין נאכלים מקרב היכי קרבה: ד] ממשקה. גליון. פירוש התוא קרא דכתיב ושה אחת מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל ומשונן כוליה קרא לדרשא ממשקה ישראל מן המותר לישראל מותר להקריב למזבח ולא מן האסור לישראל. הרגמ"ה: ה] באין בנדבת שנים. ובמחוסרי כפרה והותרו והשאר נמחק. גליון וא"ת מנחת חוטא נמי מחוסר כפרה וי"ל דאינה קבועה אלא בדלי דלות דוקא באה תחת העוף. תו"ח: הותרו מכלל. גליון. עופות הותרו מכלל איסור מליקה הותרה מכלל נבילה מה שאין כן במנחות שאין בהם היתר מכלל איסור. הרגמ"ה: ו] ומאי ניהו מנחת העומר. דכיון דמביא מנחת העומר אחרת הותרה שירית של ראשונה שנאסרה. הרגמ"ה: כיון דאין מחוסר זמן לבו ביום לאו איסורא הוא אלא כאילו שרוי הוא מעיקרא. הרגמ"ה: ז] ויתן מתן שמן: ח] ויחזור ויתן מתן בהונות ח) גליון פ"ה אותו שנעשו כבר ולא נהירא שהרי מלוג חסר נעשו וצריכות להיות מלוג שלם ופי' ה"ר שמואל אחר מתן שבע יחזור ויעשה מלוג השלם לאחר שיחזור וימלאנו. תו"ח: ט] אמאי יחזור ויתן. לימא כיון דההוא יומא הוה קאי למחזי שיכול לחזור וליתן כאילו הוי האי שעתא דמי ונימא מאי דעבד עבד. הרגמ"ה: י] בהווייתה תהא כסדורה. הרגמ"ה: יא] מאי קא מותיב רב פפא ולאו רב פפא: יב] ה"מ לאו עבודה היא. וא"ת והא איכא קבלה דעבודה היא ואמר הר"ר יעקב בר יצחק מדקתני הקדים חטאתו לאשמו ולא קתני הקדים קבלת חטאתו לקבלת אשם משמע דאפי' אהקדמה דשחיטה קפיד: יג] עי' בהשמטות בסוף המסכת: יד] בנזיר בפרק ג' מינין אחר מעשה יחידי. אבל אשם נזיר קבוע הוא דאין שום דבר מכשיר הבעלים אם לא קרב האשם הס"ד והשאר נמחק: טו] המותר לישראל יביאו: טז] בו ביום תהא ותיבת היום נמחק: יז] אחרת לא מחוסרת: יח] נדריהם ולכל נדבותם: יט] נפש: מה"ד ובמחוסרי כפרה. ארבעה מחוסרי כפרה זב וזבה ויולדת ומצורע כולן מביאין עופות להכשירן בקדשים ואין כולן מביאין מנחות וכו' הס"ד: כ] שהמנחות טעונות כלי. פ"ה דזה היא הקבלה לאחר שקמץ נותן בכלי הקומץ מה שאין כן בעופות דבעינן עצמו של כהן למליקה. ולא

ולא נהירא דמה ענין מליקה דעוף לקבלה דמנחה והלא קמיצה במקום מליקה והיא עצמה בגוף של כהן ועוד דאדרבה גופו של כהן חומרא היא ונראה לפרש טעונות כלי שהיה נותן קידוש הקומץ בכלי וזה מתן כלי שכנגד הקבלה שבזבחים ובכאן ליכא קבלה כי לא היה רק אוחז בראש ובגוף ומזה. גליון: כא] בצפורן: תנופה והגשה: כב] בצבור. דבאה מתרומות הלשכה: כג] איסורא חשוב: כד] בדם חטאת שלא: כה] תעובר צורתה. יניחנה: כו] ה"מ היכא דכתיבא הוויה בעבודה: כז] של כהן. ספרים אחרים וי"ל דבקדושה איירי דמנחות טעונות קדוש כלי אחר הקמיצה אבל עוף אחר המליקה אין טעון כלי לקבל את הדם אלא בעוף עצמו היה עושה הזאה ומיצוי: כח] וי"ל. לא אמרי' יש מחוסר זמן לבו ביום אלא בדבר הבא להתיר או להכשיר דעדיין לא הגיע זמנו שיועיל דבר זה להכשיר או להתירו אבל בדבר שבא לכפר וכן שאר קרבנות שאינן מתירין ולא מכשירין אין מחוסר זמן והא דאמרי' לעיל אם לא מתה תקריב חטאת אחר עולה אע"ג דלהכשיר באה היינו משום דכתיב העולה. תו"ח: כט] דדוקא בהא דמצורע כו' לא הגיע זמן טהרתו: ל] עלה מפרה. פי' בפ"ק דזבחים דף י"ד ע"ב והא אמר ר' זירא אמר רב שחיטת פרה בזר פסולה וע"ש בתוס': לא] אבל. המקבל: לב] דאין דרך שיהות: לג] קשיא לי לפירוש ר"א: לד] לקמן. דף ו' ע"ב משחיטת: לה] היינו טעמא. כאן משמע לפי המסקנא דיש מחוסר זמן לבו ביום ותימה דבפ' תמיד נשחט דף סא ע"א תנן הקדים פסח לתמיד בין הערבים יהא אחד ממרס בדמו עד [שיזרוק התמיד] ואע"ג דלמצוה תמיד קודם לפסח אלמא דאין מחוסר זמן לבו ביום ועוד דבסוף פ' הוציאו לו מצריך חוקה לעכב סדר יום הכפורים אם הקדים המאוחר ולמה לי תיפוק לי דיש מחוסר זמן לבו ביום וי"ל דבכל אותן הבאין לכפרה אמרי' אין מחוסר זמן לבו ביום אבל הני דהכא מכשירין נינהו ואמרי' בהו יש מחוסר זמן לבו ביום ומ"מ תימה מה דהכא רב פפא יש מחוסר זמן לבו ביום ובפ"ק דזבחים כו': לו] ביום. ולפי מה שחלקתי בין מכשיר למכפר ניחא עוד י"ל דהתם לא איירי אלא בהפרשה. מהר"פ: לז] בחוץ. עד ש"ז הגריל: תא"ר

א) נראה דצ"ל פ"ה אחר מתן שבע שמתן כבר קודם המילוי ולא נהירא וכו'.

הגהות צ"ק [א] צ"ל תיובתא דרב תיובתא דרשב"ל אמר כו': [ב] כתיב בה: [ג] כתיב קרבנו: [ד] שפירשתי: [ה] מצא לא: [ו] צ"ל לאו משום דשחיטה מעבודה היא שפסלה אלא כדמפרש כו':

גליון הש"ס גמ' תיובתא דרב. ע' לקמן דף מח ע"ב תוס' ד"ה כבשי: שם ימלאנו שמן. ע' לקמן דף ט ע"א תוס' ד"ה עד שלא:

כג א (מיי' פ"י מהל' מאכלות אסורות הל' א):
נ"א ועוד קשיא. נ"ק
כד ב מיי' פ"ב מהל' ביכורים הל"ו ופ"ז מהל' תמידין ומוספין הלכה יח :
כה ג מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הל"ג :
כו ד מיי' שם והל"ב :
כז ה מיי' פ"ב מהל' איסורי מזבח הל' י :
כח ו מיי' פ"ד מהל' מעשה ויובל הל"ח:
כ"א שהכהן נפסל שקבלו פסולין . נ"ק . ור"ל דבעי' כהונא כשר כן הרנ"ה פסול אפ"ס ס"ד לפסול
נ"ל חוטא נ"ק

האיר המזרח מתיר . וא"ת נהי דמתיר הלאו עשה מיהא איכא כדמוכח לקמן בפרק רבי ישמעאל (דף סח. ושם) דעד הביאכם את קרבן אלהיכם למצוה* ומיהו קשיא בהא דמעתה גופא דפריך מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואי ס"ד מצוה משום מצוה ליקו וליגזור מאי קושיא אמאי לא נגזור משום עשה אפילו באיסור הבנה דרבנן אשכחן בפ"ק דבילה (דף ה:) דגזרינן שמא יבנה בית המקדש לפיכך נראה דהיינו הלאו מצוה מן המובחר בעלמא ואפילו עשה ליכא : **במי** שראוי לעבודה דאע"פ נג] *שהכהן נפסל או שקיבלו פסולין וזרקו את דמו או שנפגם המזבח ס"ד דמהניא מחשבה לקובעו בפגול כדאשכחן גבי יוצא בסוף פירקין : **ובדבר** הראוי לעבודה . פירש בקונטרס כגון מנחת *חוטא לאפוקי מנחת העומר של שעורים דאינה ראויה אלא לעבודה זו בלבד וקשיא דא"כ מנחת קנאות לא תיפסל אלא לבמה ונראה לפרש דחשיב מנחת העומר דבר שאין ראוי לעבודה משום דאפילו לגבוה אסור להקריב חדש קודם העומר ולפירוש הקונטרס יש קצת לדחוק דבמנחת העומר דלא שייך ביה שינוי בעלים דהא דציבור היא ולא פסול בה (נמי) שינוי קדש כיון דלא הוי ראוי לעבודה ובקונטרס תירץ דשאני מנחת נד] חוטא דחטאת קרייה רחמנא וכי תימא הרי עומר שעורין ראוי לעבודה גבי סוטה חדא דהתם קמח והכא גרש ועוד אין זה ראוי לעבודה דלברר עון אתיא : **שכן** קדושתה אוסרתה . פירוש שקדושתה גורמת לה להיות *חלוקה ואינה מותרת בשחיטה כשאר חולין : **ברבי** עקיבא דאמר ספיחים אסורין . פירש בקונטרס נה] לאחר הביעור וקשיא לר"ת דהא רבנן מודו דכלה לחיה שבשדה כלה לבהמתך שבבית ועוד דרבי עקיבא דריש לה בפ' מקום שנהגו (פסחים דף נא:) מקראי דהן לא נזרע ולא נאסוף[ג] ואילו לאחר ביעור נפקא לן מלבהמתך ולחיה ועוד דבשעת העומר לא היה ביעור שהרבה אין התבואה במילואה ואינה כלה לחיה בשדה עד שנה ח' בימות החורף במרחשון ובפרק מקום שנהגו (נ"ז שם) פירשתי : **שכן** באה להתיר לאו שבתוכה . פירש בקונטרס שלא יעבור בה האוכל שירי העומר משום לאו דחדש נו] אלא משום שביעית וזהו תימה אם לא יתיר עומר איסור שביעית איקרי כאן ממשקה ישראל ועוד מאי קפריך טריפה נמי תיקרב נז] להתירת לאו שבתוכה שיאכלו הקרבן של טריפה והלא אינו מתיר איסור שביעית ולמה יתיר איסור נח] טריפה : מה

האיר א] *מזרח מתיר והא דריש לקיש לאו בפירוש איתמר ב] *אלא מכללא איתמר *דתנן ב'אין מביאין ג] *מנחת בכורים ומנחת בהמה קודם לעומר ד] (דבעינן ממשקה ישראל) ואם הביא פסול קודם לשתי הלחם לא יביא ה] (משום דאיקרו בכורים) ואם הביא כשר ואמר רבי יצחק אמר ריש לקיש לא שנו אלא בארבעה עשר ובחמשה עשר אבל בששה עשר אם הביא כשר ו] (וקשיא לי להוו במחוסר זמן) אלמא קסבר האיר המזרח מתיר ורבא אמר ג'מנחת העומר שקמצה שלא לשמה כשירה ושיריה נאכלין ואינה צריכה מנחת העומר אחרת להתירה *ד'שאין מחשבה ז] מועלת אלא במי שראוי לעבודה ובדבר הראוי לעבודה ח] ובמקום הראוי לעבודה ט] במי שראוי לעבודה לאפוקי כהן בעל מום ובדבר הראוי לעבודה לאפוקי מנחת העומר דלא חזיא דחדושה הוא ובמקום הראוי לעבודה לאפוקי נפגם המזבח : *ת"ר כשהוא אומר °מן הבקר למטה שאין ת"ל ה'אלא להוציא את הטרפה והלא דין הוא ומה בעל מום שמותרת להדיוט אסורה לגבוה טריפה שאסורה להדיוט אינו דין שאסורה לגבוה חלב ודם יוכיחו שאסורין להדיוט ומותרין לגבוה מה לחלב ודם שכן באין מכלל היתר תאמר בטריפה שכולה אסורה י] ולא תהא מותרת לגבוה מליקה תוכיח שכולה איסור ואסורה להדיוט ומותרת לגבוה מה למליקה שכן קדושתה אוסרתה (בשעת קדושתה למזבח היא נאסרה להדיוט דהיינו מליקתה אבל קודם לכן לא נאסרה להדיוט) מה שאין כן בטריפה שאין קדושתה אוסרתה ואם השבתה כשהוא אומר מן הבקר למטה שאין ת"ל להוציא את הטריפה יא] מה אם השבתה (ס' רקיח מר אדא לשישי"ה) אמר רב משום דאיכא למימר מנחת העומר תוכיח שאסורה להדיוט ומותרת לגבוה מה למנחת העומר שכן מתרת חדש יב] בשביעית יג] שביעית נמי שכן מתרת ספיחין בשביעית כר' עקיבא *דאמר ספיחין ו'אסורים בשביעית אמר ליה רב אחא בר יד] אבא לרב אשי לרבי עקיבא נמי לפרוך מה למנחת העומר שכן מתרת טו] חדש בחוצה לארץ ואפילו למ"ד חדש בחו"ל לאו דאורייתא שכן באה להתיר לאו שבתוכה א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא טז] א"ה טריפה נמי תקריב ותתיר לאו שבתוכה אלא פריך הכי מה למנחת העומר *שכן יז] מצותה בכך ריש לקיש אמר משום דאיכא למימר מפטם הקטרת יוכיח שאסור להדיוט ומותר לגבוה מפטם גברא הוא אלא פטום הקטרת יוכיח שאסור להדיוט ומותר לגבוה מה לפטום הקטרת שכן מצותו בכך מר בריה דרבינא אמר משום דאיכא למימר שבת תוכיח שאסורה להדיוט ומותרת לגבוה מה לשבת שכן הותרה מכללה אצל הדיוט במילה אטו מילה צורך הדיוט הוא מילה מצוה היא אלא מה לשבת שכן מצותה בכך רב אדא בר אבא אמר משום דאיכא למימר כלאים תוכיח שאסורין להדיוט ומותרין לגבוה מה לכלאים שכן הותרו מכללן אצל הדיוט בציצית אטו ציצית צורך הדיוט היא מצוה היא אלא מה

האיר מזרח . די"ו בניסן מתיר החדש דכתיב (ויקרא כג) עד עצם ומתרגמינן עד בכרן ובכרן היינו מראית היום דכתיב (שמות כח) תרשיש שוהם ישפה *מתרגמינן כרום ימא שמראיתו דומה לים והאי דאין שיריה נאכלין דמצוה להמתין עד הבאת העומר כדפרכינן לריש לקיש בפ' רבי ישמעאל (לקמן ד' סח.) והא כתיב עד הביאכם ומשני למצוה : אין מביאין יח] מנחת ביכורים ומנחת בהמה . היינו מנחת נסכים : קודם יט] לשתי הלחם לא יביא . דאמרינן בתורת כהנים קרבן ראשית שיהא ראשית לכל המנחות ומנין אף לביכורים ת"ל בכורי קציר חטים כ] : ואם הביא כשר . טעמא מפרש בפ' ר' ישמעאל (נ"ז שם) : כא] במי שראוי לעבודה . למעוטי אחד מן הפסולים : כב] ובדבר הראוי לעבודה . כגון מנחת חטין אבל מנחת העומר של שעורים כג] אינה ראויה אלא לעבודה זו בלבד להתיר ולא משום קרבן אתיא ואי משום מנחת סוטה כד] לאו ראויה היא דמנחת סוטה קמח ושל עומר גרש ועוד דלאו עבודה היא דלברר עון קאתיא והאי דפסלה מחשבה °במנחת קנאות משום דרחמנא קרייה חטאת : פגימת המזבח מהיא קרא נפקא וזבחת עליו את עולותיך (שמות כ) בזמן שהוא שלם כתיב עליו כולו במשמע במסכת זבחים בפרק קדשי קדשים (דף נט.) ואם פיגל בקומץ בשעת פגימת המזבח לאו פיגול הוא ואם יתקן המזבח בחוטו היום יקטירנו : מן הבקר למטה . דאם עולה קרבנו מן הבקר בקרא דלעיל דרשינן *מן הבהמה להוציא הרובע והנרבע מן הבקר להוציא הנעבד ומן הצאן להוציא את המוקצה כשהוא אומר מן הבקר למטה כו' : והלא דין הוא . דטריפה לא תקרב ולמה לי קרא : מכלל היתר .[א]שכל שאר כה] הבהמות מותרות להדיוט : שכן קדושתה אוסרתה . בדבר שהוא קדוש לגבוה דהיינו מליקה בה נאסרת להדיוט אבל טריפה אינה קדושה משום טריפות ואכתי קרא למה לי : כו] מה אם השבתה . הא איכא מוציא מן הדין כז] שהם מותרות : מה למנחת העומר . שכן מרובה מצותה למתרת חדש תאמר בטריפה כח] : ספיחין אסורין . כט] קדושת שביעית נוהגת בהו וחייבין בביעור משנה שעברה דהא כלה לחיה שבשדה הילכך אין העומר מתירן ל] [ב] והא נתבערו כולן : ספיחין אסורים . לא] מן הביעור והילך דיליף מהן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו וכי מאחר שאין זורעים מהיכא אוספים לימד על הספיחים שהן אסורים וביעור לב] משתרד רביעה שנייה דהויא לה כלה לחיה שבשדה כדתניא עד מתי נהנין ושורפין בתבן וקש של שביעית משתרד רביעה שניה במסכת תענית (דף ו:) הילכך לרבי עקיבא איצטריכא קרא להוציא טריפה : ואפילו למ"ד . במסכת קדושין בסוף פ"ק (דף לז.) : חדש בחו"ל לאו דאורייתא . ולא חשיב ליה היתר אפילו הכי יש בה רבותא דמתרת לאו שבתוכה לאו דלחם וקלי וכרמל לא תאכלו שבתוך מנחה עצמה מתרת אפי' לר' עקיבא שאם נאכלו שיריס לא יעבור האוכלן משום חדש אלא משום שביעית תאמר בטריפה שאינה מתרת כלום ולמה לי קרא : א"ל רב אחא כו' . דילמא להכי איצטריך קרא כד"א טריפה נמי תקרב כמנחת העומר להתיר לאו שבתוכה שהאוכלה לא יעבור משום טריפה לא תאכל : שכן מצותה בכך . שאי אפשר להביא מן הכן שאין חדש מותר בענין אחר תאמר בטריפה שאפשר להביא כשירה : גברא הוא . ומאי מותר לגבוה איכא : שבת מותרת לגבוה . להקריב תמידין ומוספין : שכן מצותה בכך . שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום אבל טריפה אפשר בכשירה : כלאים

ומתרגמינן נ"ק
לקמן סח. [ברכות ט. וש"נ]
נ"ל מנחות ובכורים

שיטה מקובצת

שיטה מקובצת

לד] מנחת חוטא גליון ול"נ דלעיל אמרי' בשלמא מנחת חוטא כו' . תר"ח : לה] עיין בהשמטות בסוף המסכת
לו] עיין בהשמטות בסוף המסכת : לז] תיקרב להתיר : לח] טריפה . לכך צריך לפרש [illegible]
להתירה לאכול השירים מכל וכל סיהו קשה דהוי ליה למימר לאין שבתוכה

שאם נ) חשב להקטיר קומץ על גבי מזבח פנים שנסתמו בכול של מלח שלא לשמו לכשיתקן המזבח חוזר ומקטירו לשמו . הרגמ"ה ע] מתיבות במי שראוי לעבודה כו' עד לאפוקי נפגם המזבח נמחק: י] שכולה אסורה מליקה תוכיח שכולה אסורה ומותרת לגבוה מה למליקה שכן קדושתה אוסרתה ואם השבתה כו' והשאר נמחק :

א) נ"ל דכשעמר סי' מתיר חדש במדינה ושתי הלחם במקדש . ב) הייט נר"י בזבחים דף ט דגם בפסול דשלא לשמו מהני מחשבה מעבודה לעבודה . ג) לכאורה נ"ל משנה שעברה ואולי כוונתו [illegible]

יאוכלין בגרוגרת עד הנוכס ע"ש
הגהות צ"ק [א] דכל שאר הבהמות : [ב] נ"ל דהא נתבערו כולן וספיחים אסורים כו' וכד"א : [ג] ואי :
גליון הש"ס רש"י ד"ה ובדבר הראוי לעבודה כו' במנחת קנאות משום דרחמנא קרייה חטאת . תמוה לי הא מנחת קנאות לא איקרי כלל חטאת (ובתוספות העתיקו דשאני מנחת חוטא וט"ס הוא ונ"ל קנא[ות] [illegible]
ורק מנחת חוטא איקרי חטאת וגם בזה אין פסולו משום כך אלא משום דבחטאת ובקנאות כתיב היא כמבואר לעיל דף ד ע"א ועכ"ם לומר במנחת קנאות דאיקרי חטאת תמוה :

כלאים לגבוה. אבנטו של כהן [יז]: מלותו בכך. גזירת הכתוב שלא יהא אבנט אלא של כלאים דכתיב (שמות כח) תכלת וארגמן וגו' ואמרינן יבמות (דף ד:) מדפש כיתנא תכלת עמרא: רב שישא בריה דרב אידי אמר. להכי איצטריך קרא משום דאיכא למימר ניהדר דינא ונייתי במה הצד דטריפה מותרת לגבוה: מקריבין כקריבין. דמום פסול בכהן כמו בזבח אבל טריפות לא פסיל בכהנים דתנן בבכורות בפרק מומין אלו (דף מה:) ואלו כשרין באדם ופסולין בבהמה אותו ואת בנו וטריפה ויוצא דופן להכי איצטריך קרא: אמר ליה רב אחא [סבא] לרב אשי. ואכתי ל"ל קרא הא איכא למימר: יוצא דופן יוכיח. שכהן יוצא דופן כשר לעבודה וקרבן יוצא דופן פסול דאמרינן בת"כ כי יולד פרט ליוצא דופן*: מה ליוצא דופן שאינו קדוש בבכורה. דפטר רחם כתיב (שמות יג) תאמר בטריפה שקדושה בבכורה אם נולד עם טריפתו הלכך איצטריך קרא: בעל מום יוכיח. שקדש בבכורה ואסור לגבוה אף אני אביא טריפה ולמה לי קרא: הצד השוה כו'. ולמה לי קרא: מליקה. טריפה היא יח] לכתחילה דחותך בדרך ומפרקת כדאמרי' בפ"ק דשחיטת חולין (דף כ:) והותרה לגבוה מכלל איסורה להדיוט יט] איכשרי אף אני אביא טריפה (*ולמה לי קרא): מליקה דחטאת העוף לכהנים. ובבעל מום ויוצא דופן לא אשכחן היתר לכהנים מכלל איסור דהאי בהן שום איסור לגבי כהנים: משולחן גבוה הוא דזכו. וגבי גבוה אשכחן בבעל מום בעופות היתר מכלל איסור וליכא כ] מה להצד כו' ול"ל קרא: בעל מום כא] מומן ניכר. שאין מומן פסול אלא בגלוי כדאמרינן בבכורות בפ' על אלו מומין (דף לז.) ויוצא דופן מומו ניכר דאית ליה קלא והכל יודעים: טריפה יש שאין כב] מומם ניכר. כגון בבני מעיים: שלא היתה לה שעת הכושר. דנטרפה ממעי אמה דומיא דערלה וכלאי הכרם דכתיב בההוא קרא דכתיב ביה כג] מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל ואמרינן בפרק אלו עוברין במסכת פסחים (דף מח.) מן המאתים מן המותר ב' מאות שנשתיירו בבור מכאן לערלה שבטלה במאתים: כל אשר יעבור תחת השבט. פרט לטריפה שאינה עוברת כד] משום דאין לה חיות לא חשיב לה עוברת כה] והאי קרא כתיב במעשר וגמרינן שאר קרבנות מיניה בג"ש נאמר כאן תחת אמו ונאמר להלן תחת השבט כו' בפ"ט דבכורות (ד' נז.): מתני' כו] זר ואונן. וכל הני כז] מפרש בזבחים (דף טו:) מקראי דעבודתן פסולה ואזהרתן בסנהדרין בסוף אלו הן הנשרפין (דף פג.): ערל. כהן ערל שמתו אחיו מחמת מילה: יושב. לעמוד לשרת כתיב: ע"ג כלים או ע"ג בהמה או רגל חבירו. בזבחים (דף כד.) מפרש דבעינן שלא יהא דבר חוצץ בין רגליו כח] לבין הרצפה: שמאל. מפרש בגמרא מנלן דפסול: בן בתירה כט]. אכולהו פליג אזר ואונן וכל הנך*): עלה בידו צרור. נמצא קומץ חסר מקום הצרור וכן מלח או לבונה: מבורץ. גדוש ל] ל"א שנראה קמח חוצץ בין ראשי אצבעותיו לפס ידו: בראשי אצבעותיו. מעט שלא לא] פשטו על פס כל היד: גמ' שלא יהא קרבנו מהודר. שלא תהא המנחה נאה: חטאת חלב. לב] (היינו חלב) היינו סתם חטאת. חטאת אינה טעונה נסכים בפרק שתי מדות (לקמן דף צ:):

*) [בן בתירה אומר יחזיר קומץ לתוך הכלי ויחזור ויקמוץ בימין] כאן שייך ד"ז והוא כתוב בדף ט ע"ב ונמחק שם.

[א] **מה** לכלאים שכן מצותו בכך. ואע"ג דאפשר לקיים בטלית של פשתן נמי מ"מ בסדין של פשתן שחייב בציצית לא אפשר לקיים בכך וא"ת ולימא גיד הנשה במחובר יוכיח דאין מצותו בכך ושרי לגבוה כדאמר בריש ג"ה (חולין צ:) וכי תימא מה לג"ה שכן מחובר הנך יוכיחו וי"ל כיון דאין לו היתר אלא על ידי חיבור לא שייך למיעבד מיניה יוכיח: **בעל** מום נמי הותר בעופות. וצ"ל דהשתא מצי למילף ממחוסר אבר ויוצא דופן ולבסוף כשאמר שכן מומן ניכר אתי הכל שפיר: **שכן** מומן ניכר. ואין לומר דמחוסר זמן ואותו ואת בנו ומוקצה ונעבד ורובע ואתנן ומחיר יוכיחו דכל הני יש להם לג] קול יותר מטריפה בבני מעיים שאין יודע כלל כי היכי דחשיב יוצא דופן מומו ניכר משום דיש לו קול ומחיה דשריא להדיוט ואסורה לגבוה אין ללמוד טריפה דמה לחיה שכן אין במינה לגבוה ושכן מומה ניכר: **דומיא** דערלה וכלאי הכרם. וא"ת והא אמרינן פ' כל שעה (פסחים דף כה.) ובכל הבשר (חולין דף קטז.) זאת אומרת כלאי הכרם עיקרן נאסר הואיל והיתה להם שעת הכושר קודם השרשה ויש לומר דכלאים דכתיבי בהאי קרא איירי בענבים שעושין מהם יין לנסכים כדדרשינן (פסחים דף מח.) מן המאתים ממותר ב' מאות שנשתיירו בבור הנהו לא היתה להם שעת הכושר דדוקא הזרע שנזרע הוא שהיתה לו שעת הכושר קודם השרשה ומן הזרע אין עושין נסכים וא"ת אותם ענבים עצמן היתה להם שעת הכושר קודם שהוסיפו מאתים וי"ל דמה שנתוסף באיסור אחר שנעשה כלאים שגדל אחרי כן לא היה לו מעולם (אחרי כן) שעת הכושר והאי דמיתסר אף מה שגדל קודם לכן לפי שא"א להבדיל זה מזה להפריש תערובתם: **כתב** רחמנא כל אשר יעבור. אע"ג דמוכחא דהיכא שהיתה לו שעת הכושר לא ילפינן ממשקה ישראל אפ"ה מייתי ליה בכל דוכתא בפ' כל האסורין (תמורה דף כט.) גבי נעבד משום דע"י תלתא קראי *מסקינן דאין לחלק: **שקמצן** זר אונן כו'. והוא הדין [ג] שתויי יין ופרועי ראש במיתה ומחלי עבודה כדאמרינן בפרק אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פג:) ותנא ושייר*): **בן** בתירא אומר יחזור ויקמוץ בימין. למאי דמוכח בגמרא דהוא הדין אכולהו פסולי דלעיל יש לתמוה דלא עריב פסול שמאל בהדי פסולי דלעיל לד] וי"ל משום דס"ד דשמאל כיון דאית ליה הכשירא ביום הכיפורים [ג] קבוע עבודה ולא תועיל בה חזרה: **חסר** שקמצו בראשי אצבעותיו. אגב דמפרש יתר חוזר ומפרש חסר כיוצא בו אף על גב דצרור וגרגיר וקורט משום חסר הוא:

*)[ועי' היטב תו' זבחים טו: ד"ה זר]

תורה אור

[א] מה לכלאים שמצותו בכך רב שישא בריה דרב אידי אמר משום דאיכא למימר ליהדר דינא ותיתי במה הצד מה למליקה שכן קדושתה אוסרתה חלב ודם יוכיחו מה לחלב ודם שכן באים מכלל היתר מליקה תוכיח וחזר *הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה [ב] הצד השוה שבהן שאסורין להדיוט ומותרין לגבוה אף אני אביא טרפה אף על פי שאסורה להדיוט תהא מותרת לגבוה מה להצד השוה שבהן שכן מצותה בכך אלא אמר רב אשי משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פרכא מהיכא קא מייתית לה מבעל מום [ג] מה לבעל מום שכן עשה בו מקריבין כקריבין אמר ליה רב אחא [ד] סבא לרב אשי יוצא דופן יוכיח שלא עשה בו מקריבין כקריבין ומותר להדיוט ואסור לגבוה מה ליוצא דופן שכן אינו קדוש בבכורה בעל מום יוכיח מה לבעל מום שכן עשה בו מקריבין כקריבין יוצא דופן יוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה [ה] הצד השוה שבהן שמותרים להדיוט ואסורים לגבוה *וכ"ש טרפה שאסורה להדיוט תהא אסורה לגבוה מה להצד השוה שבהן שכן לא הותרו מכללן תאמר בטריפה שהותרה מכללה א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי טרפה שהותרה מכללה מאי היא אילימא מליקה דעולת העוף לגבוה בעל מום נמי בעופות אשתרויי אשתרי *תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות אלא מליקה דחטאת העוף לכהנים כהנים משולחן גבוה קא זכו ואלא פריך הכי מה להצד השוה שבהן שכן מומן ניכר תאמר בטריפה [ו] שכן אין מומה ניכר מש"ה איצטריך קרא וטריפה מהכא נפקא *מהתם נפקא [ז] °ממשקה ישראל מן המותר לישראל [ח] °מכל אשר יעבור תחת השבט נפקא [ט] *פרט לטריפה שאינה עוברת צריכי דאי ממשקה ישראל ה"א למעוטי היכא דלא היתה לה שעת הכושר דומיא דערלה וכלאי הכרם אבל היתה לה שעת הכושר אימא תתכשר כתב רחמנא כל אשר יעבור ואי כתב רחמנא כל אשר יעבור הוה אמינא למעוטי היכא דנטרפה ולבסוף הקדישה דומיא דמעשר אבל הקדישה ולבסוף נטרפה דבעידנא דאקדשה הוה חזיא אימא תתכשר [י] כתב רחמנא מן הבקר א) צריכי: **מתני'** [יא] אחד מנחת חוטא ואחד כל °המנחות שקמצן זר אונן טבול יום מחוסר בגדים מחוסר כיפורים שלא רחץ [יב] ידיו ורגליו ערל טמא יושב עומד [יג] על גבי כלים על גבי בהמה ע"ג רגלי חבירו פסול ב) קמץ בשמאל פסול בן בתירא אומר יחזיר ויחזור ויקמוץ בימין [יד] ג) קמץ ועלה בידו צרור או גרגר מלח או קורט של לבונה פסול מפני שאמרו הקומץ היתר והחסר פסול ואיזהו היתר °שקמצו מבורץ וחסר [טו] שקמצו בראשי אצבעותיו: **גמ'** למה לי למתנא אחד מנחת חוטא ואחד כל המנחות ליתני כל המנחות שקמצן זר ואונן לר"ש איצטריך ד) דתניא א"ר שמעון בדין הוא שתהא מנחת חוטא טעונה שמן ולבונה ה) שלא יהא חוטא נשכר ומפני מה אינה טעונה ו) שלא יהא קרבנו [טז] מהודר ובדין הוא שתהא חטאת חלב ז) טעונה נסכים

שלא

[יחזקאל מה] [ויקרא כז]

א) [מלת צריכי בעי תיקון]: ב) [לקמן י.] זבחים כד: ג) חיוה יד: ד) שם טו. ה) [יבמות לב: וש"נ] ו) [זבחים כה. לקמן י:] ז) [עיין פרש"י בסוטה טו. ותוס' חולין ה: ד"ה מעש]

עין משפט
נר מצוה

כט א מיי' פי"א מהל' פסה"מ הלכה א:

ל ב מיי' פ"ה מהלכות ביאת מקדש הל' יח:

לא ג מיי' פי"א מהלכות פסה"מ הלכה ג:

לב ד מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלכה יב:

שיטה מקובצת

הצד השוה אלא עושה הוא קו"ח מן הצד השוה מיוצא דופן ובעל מום שמותרים להדיוט [illegible]

[illegible] והלא בכלל כל המנחות היא: כז] הני מפורשים בזבחים: כח] רגליו להרצפה: כט] בן בתירא אומר יחזיר הקומץ לתוך הכלי ויחזור ויקמוץ בימין בן בתירא אכולהו: ל] גדוש. כמו ברוצי המדו' במס' ביצה.

מסורת הש"ס

[קדושין כא. וש"נ]

[חולין נח:]

[לקמן כה. קדושין כד: פסחים קטו. חולין כב. תמורה יד.]

[לעיל ה. תמורה כט. פסחים מח. חולין ל:]

[בכורות נו. נח: חולין קט: תמורה כט.]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דומיא וכו' וא"ת הא אמרינן פכ"ש. והרמב"ן בחי' לב"ב דף עז ד"ה ה"ג אין אותיות נקנות במסירה כתב דהכא אגירות ליכא הוא וכלאי כרם לאו דוקא: ד"ה כתב וכו' מסקינן דאין לחלק. עי' חולין דף קמ ע"א תוס' ד"ה למעוטי וצ"ע:

נ"ל ולהכי איצטריך קרא

[נ"ל אף אני אביא טריפה]

שיטה מקובצת

[א] מה לכלאים שמצותו בכך. וא"ת לפריך [illegible] יוכיחו [illegible] ומותר [illegible] ציצית [illegible] וליכא [illegible] בכך [illegible] מצות [illegible] כגון [illegible] דמ"מ [illegible] אחרי [illegible] פשתן [illegible] ונראה [illegible] מה [illegible] אצל [illegible] כהונה. תו"ח: ג] הצד השוה שבהן כו'. אינו כשאר הצד השוה שבאין לקיים הקו"ח וללמוד מן הצד וזה בא לסותרו ולקיים הוכיח כלומר נעשה יוכיח משניהם שהרי שניהם אסורים להדיוט ומותרים לגבוה אף אני אביא טריפה כו'. תו"ח: ג] מה לבעל מום שכן עשה בו מקריבין כו'. תאמר בטריפה שהקריבין אסורין לפי המסקנא [והמקריבין מותרין] וזאת הפירכא לפי המסקנא היא וכיוצא בה בתלמוד וא"ת ונעשה מקריב כקריבין מקו"ח זה ומה בעל מום שמותר להדיוט ואסור לגבוה המקריבין כקריבין טריפה שאסורה להדיוט לא כ"ש וי"ל דאיכא דרשא בהדיא להתיר טריפה לעבודה. תו"ח: שכן עשה מקריבין כקריבין. וא"ת אמאי לא עשינו מקריבין כקריבין מקו"ח דבעל מום ומה בעל מום שמותר להדיוט עשו בו מקריבין כקריבין טריפה שאסורה להדיוט אינו דין שיעשו בו מקריבין כקריבין וכן יוצא דופן נעשו בו מקריבין כקריבין מקו"ח דבעל מום ומה בעל מום שקדוש בבכורה עשו בו מקריבין כקריבין יוצא דופן שאינו קדוש בבכורה אינו דין שנעשו בו מקריבין כקריבין וי"ל דאיכא דרשה בת"כ שור כי יולד ולא אדם כי יולד: ד] אחא בר רבא לרב אשי: ה] הצד השוה שבהם שמותרים להדיוט. אין זה כשאר

ל"א שנמצא קמח: לא] שלא פשטן על גבי כל פס היד: לב] תיבות היינו חלב נמחק: לג] להם קול. גליון. וא"ת ולימא רובע יוכיח שאין מומו ניכר ובמס' תמורה קרי ליה אין מומו ניכר וי"ל דמ"מ לגבי טריפה קרי ליה מומו ניכר דניכר להו לאותן שראו שרבעו אבל טריפה יש טריפות שאינו ניכר כגון נקבו הדקין. תו"ח: לד] וי"ל. גליון דנקט'ה לרבותא דסד"א כיון דשמאל הכשירה ביה"כ אפילו בן בתירא מודה דכיון שהוא קרוב להכשיר (ונפסל) (נמחק ונ"ל שצ"ל) [ומקרי שם] עבודה פסול עלה וכיון שהעבודה נעשית בפסול תו לית ליה [תקנה] והוי כמו נשפך הדם על [הרצפה] דפסול קמ"ל בן בתירא דאפ"ה יחזור ויקמוץ בימין וא"ת והא לקמן קאמר איפכא דאמרינן מ"ש שמאל דאית ליה כו' ומשום הכי מכשיר בן בתירא שיחזור ויקמוץ וי"ל דודאי הסברית הפוכות קאי הכא ומדחי ליה וקאי הכא ומדחי ליה. תו"ח:

ליתני

הגהות צ"ק [א] צ"ל אמו ליליה לורך הדיוט מצוה היא וע"ג כו' לקיים בכך הס"ד ואח"כ מ"ה מה לכלאים שכן מצותו בכך וא"ת ולימא כו': [ב] בעל מום שתויי: [ג] קביעה:

עין משפט
נר מצוה

לג א מיי' פ"ד מהל' פרה אדומה הל' ג:

לד ב מיי' פ"ג מהל' פסה"מ הלכה ...

[ע' תוס' זבחים סו: ד"ה ותוס' לקמן יט. ד"ה ...]

לה ג מיי' שם פ"ו הלכה ו:

[ויתר מבואר בפ"ג ... ד"ה הלא מעט]

יומא מב. ע"ש זבחים יד: סה.
[יומא מב. וש"נ]

ד"ל קדשי בדק הבית בעו עבודה קדשי מזבח מיבעיא

שלא יהא חוטא נשכר ומפני מה אינה טעונה שלא יהא קרבנו מהודר סד"א הואיל ואמר ר"ש שלא יהא קרבנו מהודר כי קמצי לה פסולין נמי תתכשר קמ"ל אי הכי התם נמי ליתני א] אחד חטאת חלב ואחד כל *הזבחים שקבלו דמן זר ואונן ולימא לר"ש אצטריך אלמא כיון דתנא ליה כל ולא קתני חוץ כולהו משמע ה"נ כיון דתנא כל ולא קתני חוץ כולהו משמע אצטריך סד"א הואיל ואוקימנא לרישא דלא כר"ש סיפא נמי דלא כר"ש קמ"ל אמר רב זר שקמץ יחזיר והא אנן פסל תנן מאי פסל פסל עד שיחזיר אי הכי היינו בן בתירא אי דאיתיה לקומץ בעיניה לא פליגי רבנן עליה דבן בתירא כי פליגי דחסר קומץ רבנן סברי לא יביא מתוך ביתו וימלאנו בן בתירא סבר יביא מתוך ביתו וימלאנו אי הכי בן בתירא אומר יחזיר ויחזור ויקמוץ בימין בן בתירא אומר יחזיר ויביא מתוך ביתו וימלאנו ויחזור ויקמוץ בימין מיבעי ליה ב] כי קא אמר רב לבן בתירא פשיטא מהו דתימא עד כאן לא קא מכשר בן בתירא אלא בשמאל ג] אבל בשאר פסולין לא קמ"ל מאי שנא שמאל ד] דאשכחן לה הכשירא ביום הכפורים זר נמי ה] אשכחן לה הכשירא בשחיטה* ו] שחיטה לאו עבודה היא ולא והא"ר זירא אמר רב **שחיטת פרה בזר פסולה ואמר רב עלה אלעזר וחוקה כתיב בה ז] שאני *פרה דקדשי בדק הבית היא ולאו כל דכן וא *קדשי בדק הבית בעו כהונה קדשי מזבח לא בעו כהונה אמר רב שישא בריה דרב אידי מידי דהוה אמראות נגעים דלאו עבודה נינהו ובעי כהונה ונילף מבמה וכ"ת מבמה לא ילפינן *והתניא מנין ליוצא ח] שאם עלה לא ירד שהרי יוצא כשר בבמה תנא °זאת תורת העולה סמיך ליה ט] אלא טעמא דאשמעינן רב הא לאו הכי הוה אמינא בשאר פסולין פסל בן בתירא והתניא רבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר בר"ש אומרים מכשיר היה בן בתירא בכל הפסולין כולן *ותניא וקמץ משם י] ממקום שרגלי הזר עומדות בן בתירא אומר מנין שאם קמץ בשמאל שיחזיר ויחזור ויקמוץ בימין ת"ל וקמץ משם ממקום שקמץ כבר וכיון דקרא סתמא כתיב בה מה לי שמאל ומה לי שאר הפסולין אלא הא קמשמע לן רב יא] קמץ ואפילו קידש ולאפוקי מהני תנאי דתניא רבי יוסי בן יאסיין ורבי יהודה הנחתום אמרו יב] בד"א שקמץ ולא קידש אבל קידש פסל ואיכא דאמרי קמץ אין קידש לא כמאן כהני תנאי ולאפוקי מתנא קמא מתקיף לה רב נחמן מאי קא סברי הני תנאי אי קמיצת פסולין עבודה היא אע"ג דלא עביד ליה מתן כלי אי קמיצת פסולין לאו עבודה היא כי יג] עבד לה מתן כלי מאי הוה הדר אמר ר"נ לעולם עבודה היא ולא גמרה עבודתה °עד דעביד לה מתן כלי יד] אי הכי אפילו לא קידש נמי

וכי

מסורת הש"ס

שלא יהא חוטא נשכר. תימה במה נשכר והלא בין יש עמו נסכים בין אין עמו נסכים הוי [ג] כסלע ותנן לקמן בפ' בתרא (דף קז:) הרי עלי שור יביא הוא ונסכיו במנה כבש יביא הוא ונסכיו בסלע ובחטאת של טומאת מקדש נמי בסלע אף על פי שאין עמה נסכים *ולאו פירכא *הוא:

הואיל נא] ואוקימנן רישא דלא כר"ש. תימה לרב אשי דריש פירקין דאתיא כר"ש מאי איכא למימר נב]: נג] **לא** יביא מתוך ביתו וימלאנו. סולת עשרון דקסבר קדושת כלי קבעה לשם מנחה דשוב אין מוסיפין עליה ומיפסלא בחסרון כדאמרינן בהאי פירקא (דף ט:) מן המנחה פרט לשחסרה כך פי' בקונטרס וקשה דהא ר"ש בן לקיש איתותב לקמן דאמר מנחה שחסרה קודם קמיצה לא יביא מתוך ביתו וימלאנה וע"ק למה לי קרא לקמן לבן בתירא וקמץ משם ויחזור ויקמוץ מנא תיתי לן דקדושת כלי קבעה נד] ונראה לפרש דכולהו [ס"ל] כר' יוחנן דקדושת כלי לא קבעה אלא בקמילת פסולים פליגי אי קבעה אי לא קבעה ומצי למימר דהכי ר"ל נה] פירוש הקונטרס: **שאני** פרה דקדשי בדק הבית היא. משמע דליכא מאן דפליג ובפ"ק דחולין (דף יא.) גבי פ"ק דשבועות (דף יא:) פירשתי*: **וכי** תימא מבמה לא ילפינן. פירש בקונטרס קודם שנבדל אהרן משמע שרוצה לומר דלאחר אהרן לא הותר זר בבמה וא"א לומר כן כדמוכח בפ' בתרא דזבחים (דף קיח.) דדריש איש (*איש) להכשיר את הזר והיינו לאחר שנבדל אהרן ועוד מצינו (ש"א יג) שאול ושמואל שהקריבו בבמה: נו] **שהרי** יוצא כשר בבמה. וא"ת והרי יוצא דפסכשר בבמה ותנן בפ' המזבח מקדש (זבחים דף פד.) ושילא דמה חוץ לקלעים לרבי יהודה אם עלתה תרד וי"ל דהאברין ודאי *)ירדו אבל הדם אינו מתקנה מכותלי המזבח: **אלא** טעמא דאשמועינן. בשום מקום לא פריך בענין זה דקשיא ליה הכא אמאי איצטריך ליה לרב לאשמועינן הא דתניא בברייתא ושמא שגורה היתה בפי כל נז]: **ממקום** שרגלי הזר עומדות. לקמן בפירקין מפרש אצטריך סד"א הואיל וכתיב והגישה וקמץ מה הגשה בקרן מערבית דרומית אף קמיצה כו' ובקונטרס לא פירש כן: **וכיון** דקרא סתמא כתיב מה לי שמאל כו'. וא"ת בפרק המזבח מקדש (שם) דתנן שקיבלו פסולין וזרקו את דמן שאם עלה לא ירד ומוקמינן לה בפסולין דחזו לעבודת צבור ומרבי לה [ד] (הכא) מזאת התורה ואמאי לא פריך דכיון דקרא סתמא [ה] מה לי חזו ומה לי לא חזו ויש לומר משום דדרשינן זאת היא העולה הרי אלו *)מיעוטין:

*) כ"א לא ירדו הואיל דכשרין ואין פסול כנאמר מפא"כ בדם רש"ק

אי הכי. במס' זבחים (דף סו:) קתני כל הזבחים שקיבל דמן זר ואונן וכל הני דמתני' ליתני נמי כי מתני' אחד חטאת חלב ואחד כל הזבחים ט': כולהו משמע. ולא פליג ר"ש: אצטריך. אע"ג דבלאו הכי נמי הויא מנחת חוטא בכלל ולא פליג ר"ש טו] אפילו הכי אצטריך למיתנייה דמהו דתימא מדרישא דקתני דשלא לשמה לא עלו לשם חובה אוקימנא בריש פירקין (דף ג:) לרבה ולרבא טז] מתני' דלא כר"ש סיפא נמי דקתני כל המנחות שקמצן זר כו' דלא כר"ש דמדפליג ברישא פליג נמי בסיפא ואמר במנחת חוטא דכי היכי דאין קרבנו מהודר כי קמצי לה יז] פסולין כשרה: קמ"ל. מנחה יתירה אחד מנחת חוטא דלא אצטריך למתנייה אלא לר"ש דר"ש נמי מודה בסיפא: לא יביא מתוך ביתו וימלאנו. סלת לעשרון דקסברי קדושת כלי קבעה יח] לשם מנחה דשוב אין מוכיפין עליה ומיפסלא בחסרון כדאמרינן בהאי פירקין (דף ט:) מן המנחה פרט לשחסרה: יביא מתוך ביתו. דקסבר קמילה קבעה והא לא קמץ יט] *בהו וכה"ג פליגי אמוראי לקמן בשמעתין (שם): ומאי שנא שמאל. כלומר [אמאי] ה"א דבשאר פסולין לא מכשיר לאהדורי כ] אלא בשמאל: ביה"כ. נטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו: בשחיטה. כדאמרינן לקמן בפ"ג (דף יט.) והקריבו בני אהרן את הדם מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על השחיטה שכשרה בזר: ואמר רב עלה. היינו טעמא דפסולה דכתיב בה אלעזר וכתיב בה חוקה וחוקה עיכובא: שאני פרה. דטעמא [א] דשחיטה פסולה בזר לאו כא] דעבודה היא דהא קדשי בדק הבית דלא שייכא בהו עבודה אלא גזירת הכתוב היא דזר פסול בה: ולאו כל דכן הוא. בקדשי בדק הבית חשובה עבודה בקדשי מזבח לא כל שכן ואפ"ה זר כשר בשחיטת קדשים אלמא אשכחן כב] הכשר בעבודה וגבי קמילה נמי אית ליה תקנתא בחזרה לבן בתירא ולמה לי דרב: אמר רב ששא. לעולם לאו עבודה כג] [ג] והאי דבעיא כהן גבי פרה אדומה גזירת הכתוב היא מידי דהוה [אמראות] נגעים: ונילף מבמה. כלומר דרב למה לי מאי שנא שמאל דמכשיר בן בתירא בחזרה דאית ליה הכשר ביה"כ זר נמי הנא ידענא דמכשר נמי בן בתירא דהא אית ליה הכשר בבמה קודם שנתקדש אהרן כד] שהעבודה בבכורות: וכי תימא מבמה לא ילפינן. דעדיין לא כה] נבדל אהרן: והתניא מנין ליוצא. מאימורי חטאת ועולה חוץ לקלעים שאע"פ שהוא פסול כדאמרינן בכילד צולין (פסחים דף פג.) מהן לא הובא את דמה אם עלה לא ירד: שהרי יוצא כשר בבמה. שלא היו שם קלעים: תנא אזאת תורת העולה סמיך. כדאמר במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מ:) תורה אחת לכל העולין שאם עלו לא ירדו והאי דנקט במה כו] קלא סמכא בעלמא היא אבל עיקר טעמא מהתם יליף: וקמץ משם. מלא קומצו רישיה דקרא כתיב (ויקרא ב) והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם משמע כז] ממקום שרגלי הזר עומדים שם קומץ והיינו מקום דריסת רגלי ישראל אחת עשרה אמה ובמזרח הם וקמ"ל דלא בעינן קמילה בצפון כשאר קדשים אלא כל העזרה כשרה לקומץ: סתמא כתיב. וקמץ משם ממקום שקמץ כבר והחזירו קומצה משום פסלות כח] *)(אחד) ואחד פסול שמאל ואחד פסול זרות במשמע: אלא כט] קמ"ל רב דבקומץ ואפילו קידש. קומץ במתן כלי מכשיר בן בתירא דאי לאו דקידש מיירי רב לא הוה משמע לן מידי: ל] בד"א. דבן בתירא מכשיר בחזרה: מת"ק. דפליג בברייתא אדר' יוסי בן יאסיין ור' יהודה הנחתום: אי קמילת פסולין עבודה היא. לפסול אפילו לא נתן קומץ בכלי לא תתקן בחזרה: ואי לאו עבודה היא. דלא חשיב הואיל ובפסולין נעשית כי עבד מתן כלי נמי לא חשיב ואפשר בחזרה:

*) צ"ק מ"ז

וקא

שיטה מקובצת

א] ליתני אחת דמאת חלב ואחת כל הזבחים: ב] ליה אלא כי: ג] אבל בשאר פסולין לא קמ"ל. והאי דנקט שמאל לרבותא תני ליה דאע"ג דשמאל כשר ביוה"כ ומהו דתימא דעביד שיריים ולא מצי כשר לחזור ולקמוץ דכה"ג אמרינן בזבחים גבי טמא משום דאינו פסול[קמ"ל] דיחזור הכשר ויקמוץ: ד] דאשכחן ליה כו'. פי' אי משום הכי לא פסלא ואית לה תקנה בהורה ובפ"ק דמעילה הסבירות הפוכות דקאמר טמא דאתיא בצבור משיה שיריים פי' דאהנו מעשיו ופוסל השיריים ואין לו תקנה בהורה ושאר פסלות אינם עושין שיריים לפי שאין להם מתיר בשום מקום אין מעשיהם כלום אלמא משום דיש לו היתר במקום אחר מגרע גרע. תו"ח: ה] אשכחן ליה הכשירה: ו] שחיטה לאו עבודה היא. פרש"י שהרי שחיטה כשרה בזר ותימה דעל זה אנו דנין אלא ה"פ שחיטה לאו עבודה היא. שלא מצינו בשום מקום שהקפיד רחמנא אשחיטה דזר כדאמרינן והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך מצות כהונה וכן מוכח הסוגיא דפריך ולא והרי שחיטת פרה שהקפיד בו הכתוב כו'. עיין זבחים (דף י"ד ע"ב): ז] שאני פרה וכו'. לעולם לאו עבודה היא ואמאי בזר פסולה שאני פרה דמדמי קדשי בדק הבית היתה נקנית ולא מדמי מזבח וקמ"ל א) שלא יהו שאר עבודות הפרה חמורות בשחיטתה כמו קדשי מזבח ולעולם לאו עבודה היא אלא גזירת הכתוב היא דבעיא כהונה אבל שאר קדשים לא בעו שחיטה כהונה. הרנב"ה: ח] שאם עלה לא ירד. ויוצא פסול מדכתיב הן לא הובא את דמה פנימה כלומר פנימה היתה שלא יצאת חוץ שאם יצאת הי' [מן הדין] לשורפה ושאר זבחים נמי מפקינן להו מדכתיב ובשר בשדה טריפה אזהרה לכל דבר שיצאת חוץ למחיצתה: ט] אלא טעמא כו'. וא"ת ומאי קושיא וכי לא אשמועינן רב מה שהוא ברייתא וי"ל דלפי שהיתה שגורה בפי כל מקשה ממנה: י] משם מלא קומצו ממקום: יא] קמץ ואפילו קדש הקומץ שנתנו בכלי שרת להקטירו יחזיר. הרתמ"ה: יב] אמרו לא שאנו אלא שקמץ. ותיבות במה דברים אמורים נמחק: יג] כי יעביד לה מתן כלי מאי הוי: יד] תיבות אי הכי אפילו לא

א) אולי צ"ל וקמ"ל דמ"מ פסולה בזר שלא וכו'. ב) נראה דצ"ל דהכא מודה ר"י דלא יביא מתוך ביתו דכיון דאיכא קמיצה עם חסרון דהוי פרסי לגריעותא

קידש נמחק: טו] ר' שמעון אמנות דומא. אפילו: טז] לרבא דלא. תיבת מתני' נמחק: יז] פסולין נמי כשרה: יח] קבעה לא לשם: יט] קמץ כהתן וכה"ג: כ] לאהדורי בשמאל: כא] בזר לאו משום דעבודה היא כו' הבית. היא דלא שייכא: כב] ליה היתר בעבודה ותיבת הכשר נמחק: כג] עבודה היא והאי דבעיא כהן גבי פרה גזרת הכתוב: כד] אהרן שהיתה בבכורות: כה] לא נתקדש אהרן: כו] במה אסמכתא בעלמא: כז] משמע ממקום שרגלי הזר המביא עומדים שם הוא קומץ: כח] משום פסלות ואחד: כט] אלא הא קמ"ל: ל] לא שנו דבן בתירא. תיבות בד"א נמחק: לא] הואיל ואוקימנא: לב] איבעי למימר. גליון וי"ל דבלאו הכי נמי צ"ל דרישא לאו כר"ש דהא תנן במתניתין נתן בכלי והוליך ושמעינן ליה לר"ש בפ"ק דזבחים דהולכה לאו עבודה היא ...

מצי סברי הכא דנקבעה המנחה ולא משום כלי לחוד אלא משום דנקמצה ואף על גב דנקמצה בפיסול מכל מקום מהניא למקבעה בפיסול לכ"ע והא דאיתותב ר"ל היינו במתן כלי לבד פי' שנתן המנחה בכיסא אבל הכא דיש קמיצה וקדוש כלי המנחה בכיסא בהא ודאי קבע לרבנן דנהי נמי שהקמיצה פסולה היא מ"מ שם קמיצה הוי ובן בתירא פליג דמ"מ יחזור ויקמוץ .מקרא דוקמץ משם עכ"ל תו"ח ובתוספות אחרות ונראה לפרש דבהא פליגי דרבנן סברי החסרון פסלי אחרי שיש קמיצה פסולה בהדה ובן בתירא סבר קמיצה פסולה לאו כלום היא דהוי כמו מנחה שחסרה קודם קמיצה דלא פסלא ע"כ: [ד] ונראה לפרש ב) דהכא הוי אפילו לר"י דהכא קמיצה עם החסרון דהוי תרתי לריעותא. תוס' אחרות: לה] פי' הקונטרס פי' תוס' זבחים (דף ס"ח ע"ב): לו] שהרי יוצא. עיין תוס' זבחים (דף פ"ד ע"ב): לז] בפי כל. מאחר דדרשא דקרא הוא:

הגהות צ"ק [א] התוספת: [ב] היא: [ג] צ"ל נעלם: [ד] שם: [ה] ספיק:

וכי מהדר ליה לקומץ לדוכתיה תקדוש ולפסול אמר ר' יוחנן זאת אומרת *כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת הא מדעת מקדשין והא *בעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן כלי *שרת מהו שיקדשו פסולין לכתחילה ליקרב ואמר ליה אין מקדשין אמר ליה אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל רב עמרם אמר כגון שהחזירו לבישא גדושה ומקמץ היכי קמץ אלא כגון שהחזירו לבישא טפופה וכיון דקמץ ליה עבד ליה גומא כי מהדר לגוויה דמנא קא מהדר ליה מכי מהדר ליה מנח ליה ארפנא דמנא ומניד ליה ונפל ממילא *דנעשה כמי שהחזירו הקוף א"ל רבי ירמיה לר' זירא ולוקמה כגון שהחזירו לכלי המונח על גבי קרקע אלא ש"מ קומצין מכלי שעל גבי קרקע (א"ל) קא נגעת בבעיא דאיבעיא לן דרבי אבימי תני מנחות בי רב חסדא ואבימי בי רב חסדא תני *והאמר רב חסדא *קולפי טאבי בלעי מאבימי עלה דהא שמעת' בא להכריז רצופין ל' יום שני וחמישי (ושני) ס' יומי אבימי מסכתא איתעקרא איתעקר ליה ואתא קמיה דרב חסדא לאדכורי גמריה ולישלח ליה וליתי לגביה סבר הכי מסתייעא מילתא טפי פגע ביה רב נחמן אמר ליה כיצד קומצין א"ל מכלי זה אמר ליה וכי קומצין מכלי שעל גבי קרקע א"ל דמגבה ליה כהן כיצד מקדשין את המנחות אמר ליה נותנה לכלי זה וכי מקדשין בכלי שעל גבי קרקע א"ל דמגבה ליה כהן אמר ליה א"כ הוצרכתה ג' כהנים אמר ליה ותהא צריכה י"ג כתמיד איתביה *זה הכלל כל הקומץ ונותן בכלי המוליך והמקטיר לאכול דבר שדרכו לאכול וכו' ואילו מגביה לא קתני תנא סדר עבודות נקיט ולא סדר כהנים בעו מיניה מדרב ששת מהו לקמוץ מכלי שעל גבי קרקע אמר ליה פוק חזי מה עבדין לגאו *ארבעה כהנים נכנסין שנים בידם ב' סדרים ושנים בידם שני בזיכין וארבעה מקדמין לפניהם שנים ליטול שני סדרים וב' ליטול ב' בזיכין ואילו

רש"י וקא פריך כי מהדר ליה לקומץ לדוכתיה ליקדוש וליפסול. דהא עבד מתן כלי דמה לי כלי שרת זה ומה לי כלי שרת אחר: אלא מדעת. והא לא יהיב ליה להתם אדעתא דליקדיש: שיקדשו פסולין. כגון אם קמץ זר ונתן לכלי מהו שיקדישנו כלי להקטירו: ליפסל. דקבעה ההוא כלי בקדושה כי יהבינה אדעתיה לקדושי ולא מצי לאהדוריה תו לתוך השירים דהא פסול זה גמר לכולה עבודה: רב עמרם אמר. אפילו תימא שלא מדעת נמי מקדשין והכא לא קדיש שמחזירין לבישא גדושה שאין מחזירה לתוך אויר הכלי ואין הכלי מקדשו: בישא. כלי שרת שבו בוללין מנחה: ומקמץ היכי קמץ. תחילה כשקומץ מכלי זה והלא גדוש הוא וקמיצה מתוך הכלי בעינן דכל דבר הטעון כלי אין חשוב כלי אלא תוכו: טפופה. פישל"א שאינה גדושה וכשקומץ מתוך כלי קמץ באמצעיתו וכשמחזיר הרי קומץ בגודשת כלי כדמפרש בסמוך: וקפריך דהא כי קמץ עבד גומא. וכי מהדר לקומץ בגומא הוה ליה תוך כלי: ומשני כי מהדר ליה אדופניתא דמנא. בגדי הכלי אצל גומא החזירו והוי כגודש הכלי ונייד למנא ונפיל קומץ ממילא לגומא כדי שיהא ראוי לקמילת כהן וכיון דממילא נפל למנא נעשה כמי שהחזירו הקוף ולא מקדש ליה כלי ואע"ג דכלי שרת מקדשין שלא מדעת הני מילי כי מהדר ליה איהו ממש אדעתא דלא ליקדוש מקדש ליה (הא) לכלי שמחזירו בהן שמונח על גבי קרקע: קומצין. קומץ מכלי שעל גבי קרקע וה"ג *(מקדשין) קומץ א)מהכלול שעל גבי קרקע: דאיבעיא לן. כלומר לחברינו איבעיא הך בעיא דרב נחמן בעי מאבימי וכדמפרש: קולפי טבי. הכאות טובות: בלעי מאבימי. בלעתי מאבימי כלומר שהיה ב)מכדה אותו: עלה דהא שמעתא. במס' ערכין דתנא חדא שום היתומים ל' יום ותניא אידך ששים ומתרץ לה אבימי בא להכריז רצופין כל ימות השבת מכריז ל' יום: בא להכריז שני וחמישי. מכריז עד ס' יום מיום שמתחיל עד יום שפוסק דהיינו י"ח ימי הכרזה בס' יום ומכריז מי יקנה נכסי יתומים הללו כדי שימכרו ביוקר והיה רב חסדא משכח התירוץ ומכזי אבימי אלמא רב חסדא תלמיד דאבימי הוה: אבימי מסכתא דמנחות איעקר ליה. נשתכחה הימנו: ולישלח ליה. לרב חסדא דליתי לגביה: מסתייע מילתא. משום יגעתי ומצאתי (מגילה דף ו:): פגע ביה רב נחמן. באבימי: מכלי זה. ראה כלי מונח על גבי קרקע וקאמר כלי זה אם של קודש (זה) היה ראוי לקמיצה: וכיצד מקדשין את הקומץ. לאחר קמיצה: הוצרכתה ג' כהנים. שנים להגביה שני כלים אחד שיקמוץ הימנו ואחד שנותן לתוכו ושלישי קומץ וכהן אחד אינו יכול להגביה שני הכלים דאין עבודה בשמאל: תמיד. י"ג כהנים זוכין בו במסכת יומא בפ"ב (דף כה.): זה הכלל. מתני' היא: סדר עבודות נקט. אותו שכהן אחד עושה זו אחר זו אבל למניינא דכהנים לא נקט: מה עבדין לגאו. בהיכל: נכנסין. ביום השבת: שני סדרי. של לחם הפנים שתים המערכות שש המערכת:

א) נ"א להכלי ב) נ"ל מכזה או מכה. רש"ק

תוספות וכי מהדר ליה לקומץ לדוכתיה ליקדוש. ואע"פ ששירים מפסיקין בין קומץ לכלי מין במינו אינו חוצץ: א"ר יוחנן זאת אומרת כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת. והא דפליגי חזקיה ורבי יוחנן לקמן בפרק התודה (דף עח:) [גבי תודה] ששחטה על שמונים חלות וקאמר *רבא דכולי עלמא כלי שרת מקדשין שלא מדעת שאני התם דמתוך שמקדש מדעת מקדש נמי שלא מדעת והא דמשמע בסוף לולב וערבה (סוכה דף נ.) דחזקיה סבר כלי שרת אין מקדשין שלא מדעת גבי הא דתנן כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת ופריך בגמרא ונייתי במקודשת התם אין כל המים ראוין להתקדש אבל בתודה כיון דראוין לקדש מקדש שלא מדעת ול"ע דכיון דאין שיעור למים הרי כולם ראוין להתקדש ונראה דכיון דשלא בזמנו הוא אע"ג דכלי שרת מקדשין שלא בזמנו כדמסקינן בסוף שתי הלחם (לקמן דף ק') שלא מדעת מיהא אין מקדשין ואע"ג דלילה אין מחוסר זמן: אין מקדשים ליקרב. הקשה ה"ר פטר דלפי' הקונטרס בזבחים פרק המזבח מקדש (דף פז:) משמע שהשיבו ר' יוחנן דמקדשין לכתחילה ליקרב דקאמר התם בעי מיניה ר"ש בן לקיש מר' יוחנן מהו שיקדשו את הפסולין ופי' שם בקונטרס דלענין פדיון קא בעי דאי מקדש הכלי אין להם פדיון א"ל תניתוה כשם שמזבח והכבש מקדשין את הראוי להם כך כלי שרת מקדשין את הראוי להם ואע"ג דמזבח וכבש איירי לענין דאם עלו לא ירדו אייתי מינה ראיה לענין פדיון א"ל לכתחילה ליקרב קא מיבעיא לי הא נמי תניא שקיבלו פסולין וזרקו את דמן מאי לאו קבלו פסולין וזרקו פסולין פי' הא זרקו כשרין אף לכתחילה יעלו האברים אלמא מקדשי לכתחילה ליקרב ועוד קשה מהא דתנן התם ואלו אם עלו לא ירדו הלן והיוצא והטמא והנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו וכולהו איירי בשנזרק הדם כדמוכח בגמ' דקאמר עולה אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקת דמים לא ירדו נעשו לחמו של מזבח אמר ר' זירא אף אנן נמי תנינא שנשפך דמה ושילא דמה חוץ לקלעים ומה התם דאם בא לזרוק אינו זורק אמרת אם עלו לא ירדו הכא כו' ומדלא מייתי מכל הני ש"מ דאחר זריקה מיירי ואפ"ה לכתחילה לא יעלו אלמא אין ... האברים ומיהו יש לדחות דאכולהו קאי *וזרקו ... בכמה דוכתי (פסחים דף פז:) אמרינן נטמא הדם לא יזרוק ואם זרק הורצה ולמה לא יזרוק הא כלי שרת מקדשין לכתחילה ליקרב ובפ' שני שעירי (יומא דף סב.) אמרינן נשפך הדם ימות המשתלח מת המשתלח ישפך הדם ולמה ישפך וכן בדם פסולין ישפך לאמה ובפ' המנחות (לקמן ק:) תנן נטמאו משהוקדשו בכלי אין להם פדיון דמשמע הא מיקרב לא קרב ויש לדחות כל הני בשעירה אחר כך לכלי חול והא דמתניתין נמי יש ליישב לפי' הקונטרס דהא דמשמע שהשיב לו אין מקדשין היינו לפי שדוחה שם לא שקיבלו פסולים א"כ *וזרקן פסולין ועוד קשה לפי' הקונטרס דמדקאמר לכתחלה ליקרב קא מיבעיא ליה משמע שגם רבי יוחנן היה יודע דליקרב קמיבעיא ליה אלא שהיה סבור דמבעיא ליה בדיעבד ולא מיירי כלל לענין פדיון ולפר"ת דמבעיא ליה אם מקדשין הפסולין לענין דאם עלו לא ירדו דאע"ג דאי לאו כלי היה מזבח מקדשם השתא דאיכא כלי גרע שמפסיק בין הפסול למזבח ומסיק דלכתחילה ליקרב מיבעיא ליה אם קידשו הקומץ פסול בכלי אם מעליהו דדילמא כשם שהמזבח מקדש דלא ירד כך כלי מקדש דיעלה ופריך דהא נמי תניא שקיבלו פסולים וזרקו דמשמע זרקו דיעבד אבל לכתחילה לא יזרוקו והא דקאמר מאי לאו קיבלו פסולין וזרקו פסולין לאו מלשון פסולין דייק אלא המשנה קא מסיים ופירושא דמתני' כך הוא תדע דהא ר"ש בן לקיש דדחי בפסולין נמי מוקי לה מכלל שלא דקדק רבי יוחנן בפסולין: אמר ליה מכלי זה. לאמי דמסיק דמגבה ליה כהן יש לתמוה מאי חידוש השיבו מכלי זה ושמא אשמעינן אע"פ שלא נמשח שעבודתו מחנכתו א"נ של עץ היה כרבי יוסי ברבי יהודה דאמר בפרק החליל (סוכה דף נ:) דעושין כלי שרת של עץ: *)שבן מליט בסילוק בזיכין. הא מילתא דלא כרבי חנינא דאמר לקמן (דף ח.) לא זו קדושה בלא זו דאיהו לא יליף מילתא ממילתא:

*)שייך למע"ל

מדס

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה כ:

לז ב מיי' שם הל' יח:

לח ג ד מיי' פי"ב מהל' מעשה"ק הלכה יג:

לט ה מיי' פ"ה מהל' תמידין ומוספין ה"ד:

ג"ק · נ"ל רב פפא וכן איתא לקמן

מסורת הש"ס

[לקמן עח: נ.] סוכה נ. סוטה יד: · זבחים פז. · [עי' תוס' כריתות כד: ד"ה קסבר] · ערכין כב. · [פי' כנס שמכין בו בני אדם והלקאה עב. ערוך ערך קלפה ז']

גליון הש"ס

גמ' דנעשה כמי שהחזירו הקוף. לקמן דף ק ע"ב

שיטה מקובצת

... חסמה וא"ת היכי מצי ... גדושה והיא בלולה בשמן אנן במנחת חוטא איירינן דאין בה שמן. הרנמ"ה: ח] טפופה לא גדושה ולא מחוקה שאין הקומץ (עדיף) [מעדיף] עליה. הרנמ"ה: ט] ליה דמהדר ליה ארפנא ותיבות מכי מהדר ליה מנח נמחק: י] ומניד ליה ונפל ממילא כו' אבל אינו רוצה לומר

הגהות דמהדר ליה כשר דהוי ליה כמו מקדש ונותר עבודת הפסול שמקדש קמיצתו של פסול: יא] קרקע ש"מ תיבת אלא נמחק: קומצין מכלי כו' וא"ת הא בקדוש מנחה איירינן ולא בקמיצה וי"ל לקמן מספקא ליה אי שוין דין קדוש כלי וקמיצה דמסתברא דקדוש כלי דמנחה עדיף ומשום הכי דייק ש"מ קומצין מכלי שע"ג קרקע כי היכא דקא סברת דמקדשין דמדלא משני ליה בהחזירה בכלי שעל גבי קרקע והשתא תפשוט דשוין קדוש וקמיצה דאי אין קומצין כ"ש דאין מקדשין וא"כ תקשי ולוקמה כגון שהחזירה לכלי שעל גבי קרקע אבל אי משנינן הכי לא תקשי תפשוט דאין קומצין דאית לן למימר אע"ג דאין מקדשין מ"מ קומצין. תו"ח: יב] דאבימי תני: יג] וחמישי ששים יומא אבימי מסכת אייקר ליה והשאר נמחק: יד] א"ל דמגבה ליה כהן כגון שמונח על גבי קרקע דקומצין מכלי שעל גבי קרקע וה"נ מקדשין קומץ בכלי שעל ... כט] שהיה (בידה) [מכה] אותו: ל] ערכין דתני: לא] חסדא משכח התירוץ ומכהו אבימי: ... ליה: לג] קודש הוא: לד] ואחד שנותן לתוכו הקומץ: לה] וקאמר רב פפא: לו] אלמא ... לז] קאי וזרקו את דמו: לח] וזרקו פסולין: לט] מחנכתו: מ] קדושה וה"ר נתנאל תירץ ... מסילוק בזיכין משום דהוא דבר דלא אפשר שהרי אין בו שמן אבל הכא מידי דאפשר ... הוו יכולין לקמוץ מכלי שע"ג קרקע בבזיכין נמי היה צריך להגביה השלחן כיון דאפשר ... קומצין מכלי שעל גבי קרקע ושפיר ס"ל רבי חנינא כרבא. תו"ח:

מ א ב מיי' פ"ב מהל' מעה"ק הלכה יג:
[פ"ג מ"ט]
מא ג מיי' שם פי"ג הלכה ב:
[כן פי' רש"י בזבחים צג ע"ב וע"ש]
מב ד מיי' פ"ט מהל' פרה אדומה ה"ג:
מג ה מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הלכה ט:
מד ו מיי' שם הל' ח:
מה ז מיי' שם פ"ח הלכה ח:
מו ח מיי' פ"ג מהלכות פרה אדומה הל' ב וע"ש
מז ט מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הלכה ה:
מח י מיי' פי"ג שם הלכה ב:
[כו הקשה רש"י בעל"ו ופי' שם כפירוש הקוש וע"ש]

תורה אור

ואילו מגביה א] את השולחן לא קתני לאו אמרת התם סדר עבודות נקט ה"נ סדר עבודות נקט מי דמי התם לא נחית למניינא דכהנים הכא נחית למניינא דכהנים אם איתא ליתני מגביה אלא שמע מינה קומצין מכלי שעל גבי קרקע ש"מ אמר רבא פשיטא לי ב] קומץ מכלי שעל גבי קרקע שכן מצינו בסילוק בזיכין "מקדשין מנחה בכלי שעל גבי קרקע שכן מצינו בסידור בזיכין בעי רבא קידוש קומץ מאי ממנחה ילפינן לה או ג] מדם ילפינן לה הדר פשטה "מדם ילפינן לה ומי אמר רבא הכי והא אתמר קומץ שחלקו בשני כלים רב נחמן אמר "אינו קדוש ורבא אמר קדוש ד] ואם איתא לילף מדם הדר ביה רבא מההיא ודם מנלן דלא קדוש להצאין *דתני ה] רב תחליפא בן שאול "קידש פחות מכדי הזאה בכלי זה ופחות מכדי הזאה בכלי זה לא קידש ואיבעיא להו בדם מאי הלכתא היא ו] ומהלכתא לא ילפינן או דלמא התם מאי טעמא דכתיב °וטבל במים ז] הכא נמי הכתיב °וטבל בדם ואיתמר א"ר זריקא אמר רבי אלעזר אף בדם לא קידש ח] אמר רבא תניא נמי הכי (כפני כהן מניח) *וטבל ולא "מספיג בדם ט] שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרו מן הדם י] מן הדם שבענין ואיצטריך למכתב וטבל ואיצטריך למכתב בדם דאי כתב רחמנא וטבל הוה אמינא אע"ג דלא קיבל שיעור יא] טבילות (דהיינו הזאה ז' פעמים) מעיקרו כתב רחמנא בדם ואי כתב רחמנא בדם הוה אמינא יב] אפילו מספיג כתב רחמנא וטבל מן הדם שבענין למעוטי מאי אמר רבא למעוטי שירים שבאצבע מסייע ליה לר"א דאמר "שירים שבאצבע פסולין א"ל רבין בר רב אדא לרבא אמרי תלמידך אמר רב עמרם תניא היה מזה ונתזה הזאה מידו יג] אם עד שלא הזה טעון כיבוס משהזה אין טעון כיבוס מאי לאו עד שלא גמר יד] הזאתו ומשגמר הזאתו ש"מ דשירים שבאצבע כשרים לא עד שלא יצתה מידו הזאה טעון כיבוס "ומשיצתה הזאה מידו ונתזה ממה שנשאר אין טעון כיבוס איתיביה אביי א]גמר מלהזות מקנח ידו בגופה של פרה גמר אין טו] לא גמר לא א"ל "גמר מקנח ידו לא גמר מקנח אצבעו בשלמא גמר מקנח ידו בגופה של פרה דכתיב °ושרף את הפרה לעיניו אלא לא גמר מקנח אצבעו טז] במאי מקנח ב](דאי אמרת בגופה של פרה איבעי ליה למיתני מקנח ידו ואצבעו בגופה של פרה מדלא קתני הכי ש"מ דלא בעי קינוח) אמר אביי ג)°בשפת מזרק כדכתיב °כפורי זהב וגו' ומי אמר רבי אלעזר הכי והא איתמר חביתי כהן גדול רבי יוחנן אמר "אינה קדושה לחצאין רבי אלעזר אמר מתוך שקרבה לחצאין קדושה לחצאין

ואם

א) פרה פ"ג משנה ט זבחים לג: ב) רש"ק מ"ז ג) [זבחים כה. ולג:]

ואילו מגביה לא קתני. שיהא [א] אחר מגביה השולחן בשעת סילוק הבזיכין אלמא יז] מכלי שעל קרקע היו סילוק בזיכין ובזיכין מתירין את הלחם כקומץ שמתיר את המנחה דקומץ מיקרי אזכרה ובזיכין נמי מיקרי אזכרה דכתיב (ויקרא כד) והיתה ללחם לאזכרה יח] וקומץ מתיר שירים לאכול דכתיב (שם ב) והנותרת מן המנחה וגו' מאשי ה' יט]: סדר עבודות נקט. והגבהה לאו מן העבודות חשובות היא: מקדשין מנחה. כשמבילה מביאו כ] נותנה בכלי שעל גבי קרקע: שכן מצינו בסידור בזיכין. שמסדר כא] (על) הלחם שהוא שירים ובזיכין שהן קומץ על השולחן שעל גבי קרקע דהיינו דומיא דמנחה כשמבילה מביאו דמעכבין יחד הקומץ והשירים: קידוש קומץ מאי. דלא אשכחן בבזיכין כשהוא מסלקן דהייט כב] קמילה שיהא נותנו לשום כלי אלא מיד מקטירו הלכך ליכא למפשט קידוש קומץ מהתם: כג] מדם. [ב] מקבלת [דם] דכתיב (שם א) והקריבו בני אהרן ואמרינן בתורת כהנים *והקריבו זו קבלת הדם וקידוש קומץ כנגד כד] ארבע עבודות של דם קמילה כנגד שחיטה וקידוש קומץ כנגד קבלה והולכה כי הולכה והקטרה כנגד כה] (ד' עבודות של דם קמילה כנגד שחיטה וקידוש כנגד) זריקה: ומי אמר רבא הכי. דמדם ילפינן: לילף מדם. ודם לא כו] קידש לחצאין אם קבל שיעור הזאות דדם אשם מצורע או דם פרים כז] ושעירים הנשרפין בשני כלים לא עשה כלום כדאמרינן לקמן: מהיא. חדא איט כח] קידוש דמדם ילפינן: קידש. מי חטאת: כדי הזאה. כדי שיטבול ראשי גבעולין ויזה: לא קידש. ואע"פ שחזר ועירבו לאחר קידוש כט] נתינת מים על האפר: בדם מאי. אם קיבל מדם שעירים ופרים הנשרפים שטעונין הזייה וקיבל שיעור ג' הזאות בכלי זה ושיעור ד' הזאות בכלי זה מהו: ל] אמר רבא תניא. דבדם לא קידש: וטבל בדם לא] ולא מספג. מקנח לב] [ג] אצבעו בדופני הכלי: בדם. משמע [שיהא שיעור] דם מעיקרא: והזה מן הדם לג] שבענין. לקמן מפרש מאי היא: הוה אמינא אע"ג דלא קבל שיעור לד] טבילות. כל הזאות מעיקרו ובלבד שיהא בשעת כל טבילה וטבילה כדי שיעור לה]: כתב רחמנא בדם. דמשמע לו] [שיהא שיעור] דם מעיקרא: למעוטי שירים שבאצבע. שצריך לז] [ד] לטבול באצבעו בין כל הזאה והזאה דהכי משמע והזה מן הדם האמור בענין למעלה וטבל הכהן [ה] באצבעו בדם מאותו דם שבכלי שטובל בו יזה כל לח] הזאות ולא שבאצבעו: היה מזה לט]. מדם חטאת כגון פרים ושעירים הנשרפין: עד שלא הזה. דאכתי חזי ההוא דם שנפל על הבגד להזאת פנים חשיב דם: וטעון הבגד כבוס. כדכתיב ואשר יזה מדמה על הבגד וגו' (ויקרא ו) ואם משהזה נפל לא חשיב דם: מאי לאו עד שלא גמר. כל ז' הזאות מ] קתני דטעון כיבוס ואפילו לא נפל אלא משירי האצבע אלמא כשרין להזאה: עד שלא יצתה הזאה מידו. על הפרוכת נפל על הבגד טעון כיבוס דעיקר מא] הזאה נפל עליו אבל משיצתה הזאה מידו נפל על הבגד דהיינו משירים שבאצבע אין טעון כיבוס: גמר מלהזות. מב] הזאת דם פרה אדומה בהר המשחה אל נכח פני אהל מועד: לא גמר לא. אלמא שיריים שבאצבע כשרים ולא מג] [ו] צריך קיטה: ומשני גמר מקנח כל ידו לא גמר מקנח אצבעו. בין כל הזאה והזאה: בשלמא גמר מקנח מד] כל ידו בגופה של פרה. שהרי פרה לפניו נשרפת לאחר שיורד מן ההר דכתיב (במדבר יט) ושרף את הפרה לעיניו: אלא אצבעו. בין כל הזאה והזאה: במאי מקנח. וכי בין כל הזאה והזאה יורד מהר המשחה לקנח בגוף הפרה: בשפת מזרק. והיינו דקרי למזרקין כפורי זהב בספר עזרא על שם שמקנח ידו בו כדאמרינן במס' גיטין (דף נו.) גבי מה] (*נבוזר אדן) וכפר ידיה בההוא גברא: ומי א"ר אלעזר הכי. אף בדם לא קידש לחצאין: חביתי כהן גדול. עשירית האיפה מו] שמקריבין בכל יום ועל שם מחבת קרי לה חביתים דכתיב (ויקרא ו) על מחבת בשמן תעשה: אינה [ז] מז] לחצאין. שאם נתן חצי עשרון בכלי זה וחציו בכלי זה לא קידש ולהא לחולין: שקריבה לחצאין. מחציתה בבוקר ומחציתה בערב:

ואם

נירון קיסר

מדם ילפינן לה. דקידוש קומץ כנגדו קבלת דם: הדר ביה רבא. מהך סברא דקס רבא בשיטתא *דרב נחמן רביה: גמר מלהזות. משנה היא במסכת פרה*: מקנח ידו בגופה של פרה. שהרי פרה לפניו נשרפת לאחר שיורד מן ההר דכתיב ושרף את הפרה לעיניו כך פי' רבינו שלמה *ונראה דלא מייתי קרא הלא משום דכתיב בשריפה ואת דמה ישרוף אלמא דמה טעון שריפה ולפיכך מקנח ידו בגוף הפרה ופי' הקונטר' מגומגם: אלא אצבעו במאי מקנח. כאן פי' הקונטרס לפי שהיה מזה מדמה בהר המשחה אל פני אהל מועד ופרה לפניו נשרפת לאחר שיורד מן ההר מח] והיאך היה יורד בין כל הזאה והזאה מהר המשחה לקנח בגוף הפרה ובזבחים בפ' דם חטאת (דף צג:) פירש שלא היה יכול לקנח אצבעו בגוף הפרה שלא יתלכלך אצבעו בנימין דהכי נמי הויבינן בנימין בפ' כל כתבי (שבת קטז:) גבי מפשיט את הפסח עד החזה *ונפי' הקונטרס דהכא אין להקשות מהא דאמרינן בפרק בתרא דזבחים (דף קיג.) דשחיטה והזאה כנגד פתחו של היכל דבשביל כך לא היו במקום אחד אלא שהיכן היו מכוונות כנגד פתחו של היכל: *ואם איתא לילף מדם. וא"ת והא בדם ליכא מתוך והכא איכא מתוך ובשאר מנחות משמע דמודה רבי אלעזר דאין קדושה מט] לחצאין כיון דלא קרבין לחצאין ומיהו יש לפרש דדם נמי קרב לחצאין] שיש ד' מתנות וח' הזאות דפרה שכל אחת עבודה בפני עצמה ושיעור טבילה דלעיל לאו למעוטי חצי הזאה אלא שיהא בכלי שיעור ז' הזאות והא דאמרינן (בסמוך) גבי הפרים חצי עשרון ודעתו להוסיף דאמר רב אינו קדוש [ופריך] ואי כרבי אלעזר ס"ל לילף מחביתין מלינו לפרש דחשיב ליה דעתו להוסיף כמו טעמא דמתוך וקדוש לחצאין ועוד דאפילו ליכא מתוך בשאר מנחות מ"מ כיון דקדשי חביתין לחצאין מאיזה טעם שיהיה ילפינן שאר מנחות מינייהו אי נמי הא דנקט רבי אלעזר טעמא דמתוך משום דרבי יוחנן נקטיה דאפילו פלגיהו בשאר מנחות בחביתין אודו לי מיהת מטעם מתוך:

מנחה

שיטה מקובצת

א] ואלו מגביה לא קתני: ב] ל' קומצין מנחה מכלי: ג] מדם ילפינן מה דם אין מקבלין אותו בכלי שרת שעל גבי קרקע דכתיב והקריבו בני אהרן את הדם א) זו הולכה והולכה בכלי וקבלה לא תיפקא מכלל הולכה. הרגמ"ה: ד] ואם איתא לילף מדם. ולא יקדוש הקומץ אלא ש"מ דלא ילפינן מדם אלא ממנחה ומנחה כשרה לחצאין בדאמר לקמן חביתי כהן הגדול מתוך שקריבה לחצאין קדושה לחצאין ושאר מנחות נמי אע"ג דאינן קריבות לחצאין מ"מ ילפינן שפיר מחביתי כהן הגדול דקדושו' לחצאין: ה] רב תחליפא עיין זבחים (דף ל"ג ע"ב): ו] הלכתא היא הלכה למשה מסיני דלא קידש ומהלכתא לא ילפינן או דלמא התם טעמא מאי דכתיב: ז] הכא נמי הא כתיב וטבל בדם שיהא שיעור טבילה בדם בכלי אחד. פרש"י באשם מצורע כתיב ואגב שיטפא לא עיין בה שאינו כתוב שם אלא בפר כהן המשיח הוא דכתיב: ח] קידש ואמר רבא תניא וטבל (והשאר נמחק) באמצע הדם ולא מספג שלא יקנח אצבעו בדם שבדופן הכלי: ט] שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרו שלא יקבל חצי שיעור בכלי אחד וחצי שיעור בכלי אחר ואח"כ יערבם בכלי אחד אלא יקבל בכלי אחד כל השיעור שלם מעיקרא: י] מן הדם שבענין של כלי יזה כל ההזאות למעוטי שירים באצבעו שעל כל הזאה והזאה צריך לקנח אצבעו אם אותו דם נשאר באצבע איני יכול להזות אלא מן עיקר הדם הכתוב בענין: יא] שיעור טבילה מעיקרו והשאר נמחק: יב] אפילו מספג בדופני הכלי ואין צריך לטבול בשוליו להכי כתיב וטבל:

יג] תיבת אם נמחק: יד] גמר הזאות ומשנגמר הזאות לא עד שלא יצתה הזאה מידו טעון כיבוס ומשיצתה הזאה מידו אין טעון כיבוס והשאר נמחק: טו] לא גמר נוסחא אחרינא בספרי כ"י הישנים לא גמר מקנח אצבעו בפנים במאי מקנח ליה אמר אביי בשפת מזרק כו' וזו הנוסחא עולה כהוגן לפסק הרמב"ם ז"ל שפסק בפ"ק שלישי מה' פרה שעל כל הזאה מקנח אצבעו בגופה של פרה ונ"א יש בקצת ספרים וז"ל א"ל גמר מקנח ידו לא גמר מקנח אצבעו במאי מקנח אמר אביי בשפת מזרק ע"כ תם נוסחא זו ותחפ"ש כהוגן על דרך הרמב"ם ז"ל. בפנים פי' בשאר קדשים שמזות מדמן בפנים: טז] במאי מקנח פרש"י וכי בין כו' ובפ' דם חטאת פי' בע"א והיבות דא' את"כ כו' דלא בעי קינוח נמחק: יז] אלמא קומצין מכלי שעל גבי קרקע דהא סילוק בזיכין מתירין: יח] לאזכרה דקומץ מתיר שיריים באכילה דכתיב: יט] מאשי ה'. כלומר אם

ושוליו הס"ד ומה"ד שיעור טבילה מעיקרא ולא שיקבל שתי הזאות ויזה ואח"כ יוסיף ההזאות הס"ד ומה"ד בדם משמע בדם מעיקרא ותיבות שיהא שיעור נמחק: לג] מן הדם: לד] שיעור כל ההזאות: לה] שיעור שלא יוסיף הס"ד: לו] דמשמע בדם דמעיקרא: לח] כל ההזאות ולא משירים שבאצבע: לט] מזה כהן מדם: מ] הזאות וקתני: מב] הזאת דדם פרה: מג] ולא בעי קינוח: מד] מקנח ידו: מה] נבוזראדן: מו] מחציתה בבקר ומחציתה בערב ועל: מז] אינה קדושה לחצאין: מח] והאך. גליון איכפת לן בסברתו. תו"ח: מט] לחצאין וי"ל דאין זה עיקר טעם ועוד י"ל דדם כו' א"נ משום דהדם יורד סוף סוף הוי כמו לחצאין. תו"ח:

א) נראה דצ"ל א קבלה והולכה לא הפקא מכלל קבלה וכדאיתא בזבחים דף ט.

הגהות צ"ק [א] אחר: [ב] נ"ב מקבלת דם: [ג] אצבעו בדופני הכלי: [ד] נ"ל לטבול: [ה] באצבעו: [ו] צריך קינוח: [ז] קדושה לחצאין

גליון הש"ס תוס' ד"ה הדר וכו' דרב נחמן כו'. עי' חולין [illegible] ד"ה [illegible]:

ואם איתא לילף מדם וכי תימא רבי אלעזר מילתא ממילתא לא גמר והא אמר *ר' אלעזר מנחה שקמצה בהיכל כשרה שכן מצינו בסילוק בזיכין מנחה ממנחה יליף מנחה מדם לא יליף ומנחה ממנחה מי יליף והתניא א] *עד שלא פרקה נפרס לחמה הלחם פסול ואין מקטיר עליו את הבזיכין ב] משפרקה נפרס לחמה הלחם פסול ומקטיר עליו את הבזיכין ואמר ר' אלעזר לא פרקה ממש אלא כיון שהגיע זמנה לפרקאע"פ שלא פרקה כמי שפרקה דמיא ואמאי ג]תיהוי כמנחה שחסרה קודם קמיצה ד] הא לא קשיא מנחה לא בריר ה] בהירה קומץ דידיה והא בריר ברירה קומץ דידה וכיון שהגיע זמנה לפרק כמאן דפרקה דמיא אלא ו]מעתה תיהוי כשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה דאין מקטירין קומץ עליהן ז]לאו פלוגתאנינהו רבי אלעזר סבר לה כמ"ד *שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה מקטיר קומץ עליהן גופא חביתי כהן גדול רבי יוחנן אמר ח] אינה קדושה לחצאין ור' אלעזר אמר מתוך שקרבה לחצאין קדושה לחצאין א"ר אחא מאי טעמא דרבי יוחנן אמר קרא °מנחה מחציתה ט]הביא מנחה ואח"כ חוציהו מיתיבי חביתי כהן גדול לא היו באות חצאין אלא מביא עשרון שלם וחוצהו ותניא אילו נאמר מנחה מחצית הייתי אומר מביא חצי עשרון מביתו שחרית ומקריב חצי עשרון מביתו ערבית ומקריב ת"ל מחציתה בבקר מחצה משלם הוא מביא למצוה אמר ליה רב גביהא מבי כתיל לרב אשי י] והא חוקה כתיב בה אמר ליה לא נצרכא אלא להביאה שלם מביתו ומי א"ר יוחנן הכי והא איתמר יא]הפריש חצי עשרון יב] ודעתו להוסיף רב אמר אינו קדוש ור' יוחנן אמר קדוש יג] ואם איתא לילף מחביתין וכי תימא ר' יוחנן מילתא ממילתא לא יליף יד]*והאמר רבי יוחנן שלמים ששחטן בהיכל כשירין דכתיב °ושחטו פתח אהל מועד טו] שלא יהא טפל חמור מעיקר דעתו להוסיף שאני *דתניא °מלאים אין טז] מלאים אלא שלמים *)(כלומר שאינו קדוש עד שיהא עשרון שלם)ואמר רבי יוסי אימתי בזמן שאין דעתו להוסיף אבל בזמן שדעתו להוסיף ראשון ראשון קדוש ורב בחביתין כמאן ס"ל אי כר' אלעזר לילף מחביתין וכי תימא רב מילתא ממילתא לא יליף והאמר רב יז] מנחה קדושה בלא שמן [א]*(ובלא לבונה) שכן מצינו בלחם הפנים בלא לבונה שכן מצינו במנחת נסכים בלא שמן ובלא לבונה שכן מצינו במנחת חוטא על כרחך רב כר' יוחנן ס"ל גופא אמר רב מנחה קדושה בלא שמן יח] (ואין דינה כעשרון חסר) שכן מצינו בלחם הפנים בלא לבונה שכן מצינו במנחת נסכים בלא שמן ובלא לבונה שכן מצינו במנחת חוטא ושמן ולבונה יט] קדשי האי בלא האי והאי בלא האי שמן שכן מצינו בלוג שמן של מצורע לבונה שכן מצינו בלבונה הבאה בבזיכין ורבי חנינא אמר

*) רש"ק מ"ז וציין צ"ק שנותק רק תיבת כלומר והשאר צ"ל כן וכן משמע ברש"י לזבחים דף פח ע"א ד"ה ואין מקדשין ע"ש :

ואם איתא · דדם לא קידש לחצאין ליגף מנחה מדם : שקמצה בהיכל כשרה · ואע"ג דדינה בעזרה כשאר קרבנות : שכן מצינו בסילוק בזיכין · כ] דהיא בהיכל אלמא דהיכא קמיצה בהיכל דסילוק היינו קמיצה : עד שלא פרקה · למערכת לחם הפנים בשבת : הלחם פסול · דהויא לה מנחה שחסרה קודם קמיצה ואמרינן לקמן (דף ט:) מן המנחה פרט לשחסרה ובלחם הפנים [ב] גופיה אמר לקמן (דף יב:) [קדש קדשים] היא שאם נפרסה אחת מחלותיה כולן פסולות : משפירקה נפרס לחמה הלחם פסול · אף ע"ג דלאחר סילוק כא] (א) (מנה) נפרס פסולא דהוי שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה ואמרינן לקמן (דף ט:) דאע"ג דמקטירין קומץ עלייהו שיריים אסורים באכילה : ומקטיר עליו כב] בזיכין · [דלא] גמרינן ממנחה : כג] הגיע זמנה לפרק · שעברו שש שעות כדאמר בפרק תמיד נשחט (פסחים נח·) מוספין בשש בזיכין בשבע[ג] : קודם קמיצה · דהא עדיין לא פירקה ונפסל דהא אמר לקמן מן המנחה פרט כד] [ד]לשחסרה מכשיעור אלמא לא יליף מנחה (ב) ממנחה : לעולם מנחה ממנחה יליף והא דמי לחם הפנים לשאר מנחות דמנחה לא בריר קומץ דידה שהכל ביחד הלכך קודם קמיצה ליכא למימר כמאן דקמצה דמיא דהא מחוסר מעשה : אבל לחם הפנים בריר קומץ דידהו · דקאי כה] בבזיכין באפי נפשיה הלכך משהגיע זמנה לפרוק כמאן דקמצה דמיא : כו] ולאו פלוגתא היא · לקמן במסקנין : מנחה מחציתה · מנחה תמיד מחציתה בבקר [ה]וגומר כז] הביא מנחה שלימה של עשרון דאין מנחה פחותה מעשרון ואח"כ כח] [ו]חצייהו : מחציתה משמע מחציתה של שלימה זו (ג) שלפניו : ומשני כי מצריך קרא להביא שלם למצוה בעלמא ולעולם אם קדשה לחצאין כט] מקודש ואינה יוצאה שוב לחולין : והא חוקה כתיב בה · חק עולם לה' וגו' (ויקרא ו) ל] [ז]דמשמע מתוך שלם : אלא להביא עשרון שלם לא] מביתו · אבל לענין קידוש בכלי שרת אם רצה מקדש לחצאין : ודעתו להוסיף · להשלים עשרון כדאמרינן לקמן בפרק המנחות והנסכים (דף קג·) דאין מנחה פחותה מעשרון דהאומר הרי עלי חצי עשרון מביא עשרון שלם : ואם איתא · דגבי חביתין אינו קדוש : ושחטו · בשלמים [ח] כתיב : פתח אהל מועד · בעזרה וכיון שבעזרה כשרה כל שכן בהיכל לב] (שלם) כשר דלא תהא עזרה שהיא טפל חמורה מן העיקר אלמא יליף היכל מעזרה : מלאים · שניהם מלאים סלת : אין מלאים · שהיו מלאים לג] ממש המזרקים סלת אלא מלאים כל העשרונות שקדשו בתוכו שלמים היו : ורב · דאמר במפרים לד] חצי עשרון שאינו קדוש : מחביתין · ולקדוש : מילתא ממילתא לא יליף · הילכך שאר מנחות [ט]לא אמר לה] דליהוו כחביתין דחביתין דין הוא דלקדשו לחצאין אבל שאר מנחה לא : מנחה קדושה בלא שמן · אם נתן עשרון סולת בכלי שרת לו] אע"פ שאין שם שמן [י]ולא יצא לחולין וצריך להביא שמן ולהקריבה : שכן מצינו בלחם הפנים · שהיא מנחה ואין בה שמן אבל לבונה יש בה כגון בזיכין : מנחת נסכים · לז] הבאין עם כל הזבח כדכתיב בתמיד (במדבר כח) עשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן וגו' ואין בה לבונה : על כרחך כרבי יוחנן ס"ל · בחביתין דלא קדשה הלכך גמר שאר מנחות מחביתין : האי בלא האי · שמן בלא סלת ובלא לבונה ולבונה בלא שמן וסלת לח] שכן מצינו בבזיכין שמקדשין את הלבונה בלא שמן וסלת ואי קשיא הא אתי לחם הפנים בהדייהו לאו פירכא היא שהרי אינו מתקדש עם הלבונה בבזיכין ומיהו אשכחן דכלי שרת מקדשין לבונה שבתוכן בלא שמן וסולת :

לא

מנחה שנקמצה בהיכל כשרה שכן מצינו בסילוק בזיכין · ואם תאמר אמאי לא קאמר כדי שלא יהא טפל חמור מן העיקר כדאמר בסמוך גבי שלמים ששחטן בהיכל וגבי כהנים נכנסין בהיכל ואוכלים קדשי קדשים ושירי מנחות י"ל דהתם כתיב (ויקרא ג) פתח אהל מועד (שם ו) בחצר אהל מועד שייך למימר שלא יהא טפל חמור מן העיקר °לפי שתלה הכתוב באהל מועד : מקטיר עליו את הבזיכין · פירש בקונטרס דלא גמרינן ממנחה ולא היה לו לפרש כן דלקמן (דף ט:) פריך מינה למ"ד שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה אין מקטיר קומץ עליהן ומשני רבי אלעזר[יא] היא גם שמועה זו אי אפשר ליישב : מאי טעמא דרבי יוחנן · וא"ת לימא נב] משום דיליף מדם ושמא קבלה היה בידו טעם זה אי נמי כדפרישית לעיל דלאפוקי דרבי יוחנן מפרש ר' אלעזר טעמא[יב]דמתוך מ]*(ראשון ראשון קדוש ולית ליה דרבי יוסי) : ולרבי חנינא עשרון למה נמשח למנחת חוטא · תימה אמאי חצי עשרון למה נמשח לרבי חנינא דלקמן בפ' שתי מדות (דף פז·) מוכח דנמשח למנחת חביתין ומנחת חביתין טעונה שמן ולבונה וי"ל משום דמתחילה היו מקדשין המנחה של חביתין בכיסא עם השמן והיה נוהג בדבר מא] להוציא לכלי חול אחר שנתקדשה ולכך נמשח חצי עשרון מב] וטעם זה אנו צריכין נמי לרבי יוחנן דאמר לעיל דאינה קדושה לחצאין דאחר שנתקדשה שלימה היה נוהג להוציאה מכלי שרת לכלי חול וצריך לומר השתא לרבי חנינא שלא היו מערבין בכיסא המנחה עם השמן אלא בתוך הכיסא עצמה היה זה נגד אחד וזה נגד אחר שאם היה הכל מעורב לא היו יכולין אחרי כן לחלק בחצי עשרון מפני לוג ומחצה שמן שהיה עודף על החצי עשרון ולכ"ע נמי צ"ל כן דבמתניתין דשתי מדות (שם) מוכח שהיו מחלקין הסולת בחצי עשרון והשמן במדה שהיא מחזקת לוג ומחצה ואם תאמר לר' מאיר דאמר לקמן בפ' שתי מדות (שם) דשני עשרונות היו במקדש אחד גדוש ואחד מחוק ובמחוק

מסורת הש"ס | תורה אור

מט א מיי' פי"ג מהל' מעשה"ק הלכה יב:
נ ב מיי' פ"ה מהל' תמידין ומוספין הלכה טו:
נא ג מיי' שם הלכה יג:
נב ד מיי' פי"א מהל' פסה"מ הלכה כ:
זבחים סג.
נג ה מיי' פי"ג מהלכות מעשה"ק הלכה ב:
נד ו מיי' פ"ה מהלכות מעשה"ק הלכה ה:
לקמן ט:

שיטה מקובצת

נפרם : כב] עליו את הבזיכין דלא : כג] שהגיע זמנה : כד] פרט לשחסרה אפ"ה מכשר אלמא : כה] דקאי בזיכין באפי : כו] ולאו פלוגתא : כז] וגומר הבא : כח] ואח"כ חוצה דמחציתה משמע והד"א : כט] נמי קידש ואינה : ל] דמשמע עיכובא שאם שינה בה והביאה לחצאין לא קדשה הס"ד ומה"ד לא נצרכא קרא דכתיב מחציתה דמשמע מתוך : לא] עשרון שלם ביחד מביתו : לב] תיבת שלם נמחק : לג] מלאים המזרקים

מ] דמתוך הס"ד ומה"ד ראשון ראשון קדוש ורב לית ליה דר' יוסי · גליון דרב תנא הוא שמיע ליה · תו"ח : מא] להוציאה בכלי חול : מב] עשרון א"נ משום שהיו מודדין אותו בעשרון מקודש משום מנחת חוטא ונגאי הוא להניחו אח"כ בכלי שאינו מקודש ובזה ניחא לשה משום שהי' קודם לכן בלוג שהיה קדוש משום לת שמן של מצורע · תו"ח

א) אולי צ"ל דכן עדיף לן טעמא דמתוך דבחביתין אינו קדוש לחצאין כמו טעמא דדעתו להוסיף :

הגהות צ"ק [א] בלא שמן ובלא לבונה בלא שמן שכן מצינו כו' : [ב] גופא אמרינן לקמן היא שאם : [ג] ס"א שייך כאן דגול שקודם

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה משפירקה וכו' דלאחר סילוק כמנה נפרס : (ב) ד"ה קודם קמיצה וכו' ממנחה הס"ד ואח"כ

גליון הש"ס תוס' ד"ה מנחה כו' לפי שתלה הכתוב באהל מועד · עיין זבחים דף י ע"ב תוספות ד"ה כל :

נה א מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הל' יג:
נס"י ר' יוחנן
נו ב ג מיי' פ"ג מהל' פסה"מ הלכה יט:

מסורת הש"ס

א] לא זו *קדושה בלא זו ולא זו קדושה בלא זו ב] ולר' חנינא עשרון למה נמשח (והלא אינו עשוי אלא למדידת קמח בלבד והקמח אינו קדוש בלא שמן) ג] למנחת חוטא ולוג למה נמשח ללוג ד] של מצורע ואף שמואל סבר לה להא דרב דתנן *כלי הלח מקדשין את הלח ומדות היבש מקדשין את היבש ואין כלי הלח מקדשין את היבש ולא מדות היבש מקדשין את הלח ואמר שמואל ל"ש אלא מדות אבל מזרקות ה] (של דם) מקדשות את היבש שנא' °שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה א"ל רב אחא מדפתי לרבינא ו] מנחה לחה היא א"ל לא נצרכא אלא ליבש שבה ז] (דהיינו לבונה ואי ס"ד קסבר שמואל אין מנחה קדושה עד שיהו כולן יבש שבה היכי משכחת לה והלא כולן לחים הן מפני השמן אלא ש"מ קסבר שמואל האי בלא האי) ח] ואיבעית אימא מנחה לגבי דם כיבש דמיא גופא ט] א"ר אלעזר מנחה שקמצה בהיכל כשרה שכן מצינו בסילוק בזיכין מתיב ר' ירמיה *וקמץ משם ממקום שרגלי הזר עומדות בן בתירא אומר מנין שאם קמץ בשמאל שיחזור י] ויקמוץ בימין ת"ל וקמץ משם ממקום שקמץ כבר איכא דאמרי הוא מותיב לה והוא מפרק לה איכא דאמרי א"ל ר' יעקב לר' ירמיה בר תחליפא אסברא לך לא נצרכא אלא להכשיר את כל עזרה כולה שלא תאמר הואיל ועולה קדשי קדשים ומנחה קדשי קדשים מה עולה טעונה צפון אף מנחה טעונה צפון מה לעולה שכן כליל מחטאת מה לחטאת שכן מכפרת על חייבי כריתות מאשם מה לאשם שכן מיני דמים מכולהו נמי שכן מיני דמים אלא איצטריך ס"ד אמינא הואיל וכתיב °והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח וקמץ מה הגשה בקרן דרומית מערבית אף קמיצה נמי בקרן דרומית מערבית קמ"ל גופא *א"ר יוחנן שלמים ששחטן בהיכל כשרין שנאמר ושחטו פתח אהל מועד ולא יהא טפל חמור מן העיקר מיתיבי *ר' יהודה בן בתירא אומר יא] מנין שאם הקיפו עובדי כוכבים את העזרה שהכהנים נכנסין להיכל ואוכלין בקדשי קדשים ושירי מנחות ת"ל בקדש

ובמחוק היו מודדין לחביתי כ"ג ועשרון המחוק כה] [ג](לא) נמשח לרבי חנינא דאין מנחה קדושה בלא שמן וי"ל פן יבא לטעות בשום פעם ולמדוד במחוק למנחת חוטא אבל אין לתרץ דר"מ סבר כר' יוחנן דאמר בפ' כל המנחות באות מצה [ד] (לקמן דף נז:) גמרינן דחייב על לישתה דמדת יבש לא נתקדשו בפ' שתי מדות (לקמן דף לי·) משמע דסבר ר"מ דנתקדשו גבי הא דתנן התם כל מדות שבמקדש היו גדושות ומוקי לה כר"מ ואפי' עשרון גדוש אפשר דמקדש דהא דאמר לעיל שהחזירן לגיסא גדושה ומיבעיא לן נמי בפ' שתי מדות (שם פז:) גבי שולחן אי מקדשי בגדוש או לא משמע דהא כליה לא מקדשי שהוא גדוש לא צריך אבל גדוש זה שהוא מדתו של כלי מקדש וזה אין להקשות לרבי אלעזר דאמר לעיל מנחת חביתין קדושה לחצאין עשרון מחוק לר"מ למה נמשח דבלאו טעמא דפרישית שלא יבא לטעות מגוה לקדש שלימה ולאו מקרא דמתניתה דההוא אוקימנא לעיל להביא חביתו שלם ולעכב משום דחוקה כתיבא ביה וא"ת לר"ם דאמר לקמן בפ' שתי מדות (דף פז:) דמדה יתירה היתה שם של לוג ומחצה שבה היה מודד לחביתי כ"ג לוג ומחצה בבוקר ולוג ומחצה בערב למה נמשח כיון דאין שמן קדוש בפני עצמו כו] לר' חנינא וי"ל דתחילה מניחין שלשה לוגין שמן עם הסלת בגיסא וכדפרישית לעיל שהיה נגאי להוציא מכלי שרת לכלי חול : **כלי** הלח מקדשין את הלח ומדות היבש כו'· מה שדקדק התנא דקרי לשל לח כלי ולשל יבש מדות משום דבשל יבש היו מדקדקין לעשות כענין זה שיהא גדוש תילתא כדרך כל שאר מדות מ"מ גם על של לח שם מדה עליו כדקאמר שמואל ל"ש אלא מדות אבל מזרקות מקדשין ובשל לח איירי ובפ' שתי מדות (שם פז:) תנן ז' מדות היו במקדש וקא חשיב דלח ובפ' המזבח מקדש (זבחים פתי ושם) פירש הקונטרס דכמה כלים היו מיוחדים ללח שאינם מדות כגון מזרקות וקערות לדם ליין ולשמן אבל ליבש לא היו מיוחדין אלא שתי מדות של יבש שהיו במקדש עשרון וחצי עשרון דכלים שנותנין בו [ה] מנחה כלי לח כז] היו שמזרקות וקערות ראויין לכך : **אבל** מזרקות מקדשין כח] [כו'] שנאמר שניהם מלאים סולת · פירש בקונטרס כט] (דדייק) דאלמא מזרקות וקערות קידשו בלא שמן וזהו תימה דהכתיב בלולה בשמן ומנא ליה דמנחה קדושה ל] בלא שמן ופירש ר' שמואל דדייק מדסבר [ו] לא] (רישא) דמזרקות מקדשין שאינו ראוי לה כמו מנחה הואיל וראויה להתקדש בכלי אחר דהיינו בישא אף מנחת סלת מתקדשת בלא שמן ולבונה אע"פ שאינה ראויה לכלי זה הואיל ומתקדשת בכלי אחר כגון מנחת חוטא ומלשון המשנה דקדק ר' שמואל דקתני פרק המזבח מקדש (זבחים פו·) כשם שהמזבח והכבש מקדשין את הראוי להם כך כלים מקדשים ומדלא קתני [ז]כלי שרת מקדשין את הראוי להם ש"מ דמקדשין אע"פ שאינו ראוי להם כגון מזרקות של דם שמקדשין את המנחה ועל חנם הוצרך רבי שמואל לדיוק זה והא דלא ילפי' מינה מדות משום דלא נראו מעולם אלא זו למדידת לח וזו למדידת יבש ועודים יש לפרש דדייק הש"ס מדאמר שמואל אבל מזרקות מקדשין ולא קאמר מקדשין מנחות ונסכים דכתיב בההוא קרא ש"מ דאפי' מנחת חוטא קאמר דילפינן מלתא ממילתא ומדמקדשין מזרק וקערה מה שאין ראוי להם הואיל וראוי [ח]לכל אחד כ"ש זה הכלי שמקדש מה שראוי להיות בתוכו עוד יש לפרש דדייק מדיליף שמואל דורות משעה מנביאים כ"ש דילפינן מילתא ממילתא כרב דמנחה קדושה בלא שמן כמו שמליט במנחת חוטא ואע"ג דמוכח לקמן בהקומץ רבה (ד' יט:) דלא יליף שמואל דורות משעה אלא משום דתנא ביה קרא תריסר זימני מ"מ לב] כיון דיליף דורות משעה בכל ענין שילמדו הוא הדין מילתא ממילתא :
רבי

לא זו קדושה בלא זו · בכל המנחות הטעונות שמן ולבונה אין כלי שרת מקדש אחד מהם אלא א"כ שלשתן יג] ביחד בכלי : ולרבי חנינא עשרון · שהיתה במקדש לצורך מנחות כדאמר בפ' שתי מדות (לקמן פז·): למה נמשח · בשמן המשחה כדי לקדש את הנתון בתוכו הלא איט
תורה אור יג] מתקדש כלום לר' חנינא דאין מחזיק לא שמן ולא לבונה עם העשרון של סולת : ומשני לצורך מנחת חוטא · נמשח דסולת גרידתא הוא: להא דרב · דכלי שרת מקדש סולת גרידתא אע"ג דלא חזי להקטיר בלא שמן: דתנן· במס' זבחים בפ' המזבח מקדש הראוי לו : מדות של יבש · שתים היו עשרון וחצי עשרון בפ' שתי מדות(לקמן פז.): ל"ש · דאין כלי הלח מקדשין יבש אלא [א]במדות לח יד] הין וחצי הין כו' בפ' שתי מדות (שם פז.) דכל מדה לא חזיא אלא למילתא [ב]למדוד הלכך (לח) לא מיקדשין טו] דמדת לח לא חזיא למדוד יבש דאין בלח עשרון וחצי עשרון: אבל מזרקות (של דם)· שהן כלי לח מקדשין יבש : שניהם מלאים סלת · ובמנחת נסכים קמשתעי דטעונה שמן וקאמר דמזרק וקערה קדשו סלת אלמא אית ליה לשמואל דכלי שרת מקדשין סלת בלי שמן ואם תאמר לר' חנינא קשיא מתני' דקתני מדות יבש מקדשין יבש איהו מוקי לה בעשרון דמנחת חוטא טז]: מנחה לחה היא · דבלולה בשמן ומהאי קרא לא תיפוק דמזרקין מקדשין יבש : לא נצרכא אלא ליבש שבה · מנחה בלולה א"א בלא קרטין סלת יבש שלא יגיע בהן השמן ואפי' הכי מתקדשין במזרקין וכי היכי דאותו יבש מתקדש מסתברא נמי דסלת יבש נמי בלא יז] (סלת) שמן מיקדשין : ואיבעית אימא מנחה לגבי דם כיבש דמיא · דדם יח] הוא צלול ומנחה הויא כעיסה ואפ"ה מקדש לה מזרק שהוא כלי דם הלכך יבשה גמורה נמי מקדש : רגלי הזר עומדות · אחת עשרה אמה בכניסת העזרה במזרח מקום דריסת יט] ישראל אלמא עזרה בעינן : בן בתירא · לאו דוקא נקט אלא סומא דברייתא היא: לא נצרכא · האי וקמץ משם אלא להכשיר כל העזרה ולאו למידק מינה עזרה ולאו היכל דלגופיה איצטריך (א) קרא : בעולה ומנחה כ] [נאמר] קדשי קדשים ובעולה כתיב לפון שנאמר (ויקרא א) ושחט אותו על ירך המזבח צפונה : כא] עולה [כולה] כליל · לגבוה שנאמר וערכו בני אהרן את הנתחים וגו' (שם) : מחטאת · הוי גמרינן דמנחה טעונה לפון להכי איצטריך וקמץ להכשיר כל העזרה: על חייבי כריתות · שוגגין : מאשם · [דאשם] אינו בא על כרת אלא על שבועת שקר ומעילות ושפחה חרופה וטעון לפון דכתיב במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם (שם ז) : מיני דמים · חמורה כפרתן דעיקר כפרה כב] בדם כתיב כי הדם הוא בנפש יכפר (שם יז) אבל תאמר במנחה שאינה מין כג] הדם : אלא איצטריך · וקמץ : הגשה · שמגיש כל המנחה קודם קמילה ומגיע הכלי בחודה של קרן דרומית מערבית בפ"ג (לקמן יט:): קמ"ל · דאם רצה מחזירה אחר הגשה לכל מקום שירצה בעזרה וקומץ : הקיפו עובדי כוכבים · למלחמה ואין כד] כהנים יכולים לאכול בעזרה מפני רמחים וקשתות : נכנסין להיכל · ולא אמרינן דליפסלו קדשים בהך יציאה דיצאו מעזרה להיכל :
בקדש

שיטה מקובצת

א] לא זו קדושה בלא זו אלא עד שיניחם בכיסא ביחד · הרגמ"ה משמע דלא ילפינן לר' חנינא מנחה מלחם הפנים ותימה דאמרינן לעיל קומצין מכלי שעל גבי קרקע שכן מצינו בסילוק בזיכין אלמא ילפינן מנחה מלחם הפנים וי"מ דאת"א דלא כר' חנינא (נראה שחסר כאן כמה תיבות וכך צ"ל) [ולא נהירא וי"ל] דהבא ודאי לא יליף מלחם הפנים ליקדש זה בלא זה דאפשר משאי אפשר הוא אבל למילף שקומצין מכלי שעל גבי קרקע שפיר ילפינן מסילוק בזיכין דאי איתא דבקמיצה הוה צריך הגבהה לכלי ה"נ הוה צריך להגביה את השלחן בשעת סילוק בזיכין : ב] ולרבי חנינא א"כ עשרון למה נמשח בשמן המשחה הואיל ואינו יכול לקדש המנחה עד שינתנה בכיסא ויבללנה הרגמ"ה ה' ותיבות והלא כו' בלא שמן נמחק : ג] למנחת חוטא דאין בה לא שמן ולא לבונה היה מקדש העשרון מיד וכן לוג לקדש שמן של מצורע שלא הי' בו מנחה · הרגמ"ה : ד] ללוג שמן של : ה] אבל מזרקות שהן כלי הלח לקבל הדם הן מקדשות אפי' היבש שנאמר · הרגמ"ה : ו] מנחה לחה היא דכתיב בלולה בשמן : לא נצרכא אלא ליבש שבמנחה שאם יש בה יבש שלא נבלל יפה היה מקדשו המזרק כמו הלח וכמו שהיה מקדש היבש שבה כך היו מקדשין המנחה אף אם לא היה בה שמן כלל והיינו דרב דאמר מנחה קדושה בלא שמן· הרגמ"ה : ז] מתיבת והיינו כו' עד תיבת ואיבעית נמחק : ח] ואיבעית אימא לא תימא ביבש שבה אלא אפי' אותו שבלול בשמן הרי יבש לגבי דם דדם הוא לח הרבה כמשקה והמנחה הוא כעיסה והויא כמו יבשה לגבי לחות של דם וכי היכי דמקדשי מנחה בלולה דהויא יבשה לגבי דם ה"נ מקדשי יבש גמור בלא שמן והיינו דרב · הרגמ"ה : ט] אמר רבי אלעזר זבחים (דף סג ע"א) : י] שיחזור ויחזור ויקמוץ : יא] מנין תוס' זבחים (דף כט ע"א) וזבחים (דף סג) : יב] שלשתן בכלי ביחד : יג] מקדש כלום : יד] לח כגון הין : טו] מדת לח לא מקדשה יבש ומדת יבש לא מקדשה לח ומדת יבש לא חזיא למדוד לח דאין : טז] דמנחת חוטא דאינה צריכא שמן אלא סולת גרידתא היא הס"ד: יז] תיבת סלת נמחק : יח] הוי צלול ומנחה הויא כעיסה בלולה : יט] דריסת רגלי ישראל: כ] ומנחה כתיב קדש קדשים: כא] כליל· עולה כולה לגבוה : כב] כפרה הוא בדם דכתיב כי: כג] שאינה מין דם לא : כד] ואין הכהנים: כה] המחוק למה נמשח : כו] לר' חנינא וה"ר שמואל תירץ דאמרינן לקמן כל המדידות היו מודדין בלוג ולוג היה נמשח ונגאי הוא לערות מכלי קודש לכלי חול · תו"ח ולשון מהר"פ וא"ת לר"ש כו' וי"ל שהיו מניחין הכל בכיסא תחילה הסולת והלבונה כדאמרי' לעיל שלם הי' מביאו ואחר כך חוצהו וכיון שהיה מונח בתחלת בכלי קודש נגאי אח"כ ליתנו בכלי שלא נמשח והית' צריך ליזהר שלא יתערב השמן בסולת כשהיה נתון בתחילה בכיסא דאם לא כן לא היה יכול לחצותו מחציתו בבוקר ומחציתו בערב וא"ת לעיל דאמר מביא מנחה ואח"כ חוצהו משמע שהיה מביא עשרון שלם מביתו כדי שתהא כולה קדושה ביחד ומהתם מוכיח ר' יוחנן דאינה קדושת לחצאין וכשהביאה שלשמה תיקן והלא אין הסולת קדוש בלא שמן ולבונה ואין לומר שהיה בולל מיד השמן הא אמר התם לג ומחצה בערב וי"ל שהיה בכיסא ג' גומות אחת לשמן ואחת ללבונה ואחת לסולת והיה נותן הכל בבוקר כל אחד בגומה לבדה ואח"כ חוצה ע"כ : כז] כלי לח הוא: כח] מקדשין שנאמר ותיבת כו' נמחק : כט] בקונטרס דדייק : ל] בלא שמן וי"ל דהכי מוכיח מדקאמר שמואל דמזרק מקדש יבש א"כ שמן דבהדי מנחה אינו גורם הקדושה ובלא שמן מקדשין · והר"מ תירץ דהכי מוכח דקי"ל דמנחת נחשון נאכלת כדכתי' קחו את המנחה הנותרת מאשי ה' ואכלוה מצות לרבות מנחת נחשון וכיון שנאכלת נקמצת (חסר ונ"ל שכך צ"ל) [כמו שאר] מנחה נקמצת ונאכלת בלא (חסר שתי תיבות ונ"ל שכך צ"ל) [לבונה כמו] מנחת חוטא ואפ"ה נתקדשו (חסר שתי תיבות) [השמן והסולת] בלא לבונה אלמא זה קדוש בלא זה תו"ח · ובתוס' אחרות כתוב והר"מ תירץ דודאי האי קרא כתיב גבי מנחת נחשון ולא כפ"ה דפי' מנחת נסכים · ומנחת נחשון היתה נאכלת ונקמצת והויא כמנחת שמיני למילואים דאמרינן התם והנותרת מן המנחה זו מנחת שמיני למילואים א)ללבונה וכיון דנפקא לן תרוייהו מקרא חדא מנחת נחשון ומנחת שמיני למילואים א"כ שוות הן בשתיהן ללבונה וש"מ המזרקות מקדשות השמן והסולת בלא לבונה א"כ היינו כרב דאמר זו קדושה בלא זו ולא כר' חנינא דמצריך שיהיו הכל ביחד · עוד בתוס' אחרות ואמר מורי דבמנחת נחשון איירי קרא דלא כפרש"י ומנחת נחשון היתה נקמצת ונאכלת כדתניא בת"כ קחו את המנחה זו מנחת נחשון הנותרת זו מנחת שמיני ומנחת שמיני למילואים היתה נקמצת כדכתיב וימלא כפו ממנה והי' בה לבונה כדאיתא בפרק (אלו מנחות) [כל המנחות (דף נט ע"א)] המנחה לרבות מנחת שמיני ללבונה ומסתמא גם מנחת נחשון כן והשתא ניחא דמייתי שפיר דמקדשי המזרק והקערות להסולת והשמן שבתוכן ואע"ג דלא היה בהן לבונה והי' עתיד להיות לבונה אלמא קדשה זו בלא זה : לא] מדסבר שמואל : לב] מ"מ כיון ס"א שמצינו דא"ל לשמואל בשום מקום דילפי' דורות משעה כ"ש דא"ל למילף מילתא ממילתא :

א) מלה דחסר כאן וצ"ל והיה בה לבונה כדאיתא בפ' כל המנחות דף נט המנחה לרבות מנחת שמיני ללבונה כיון דנפקא לן וכו' :

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה לא נצרכא וכו' קרא כצ"ד ואח"כ מ"ה ומנחה קדשי קדשים שנאמר קדשי קדשים ונעלם :

הגהות צ"ק [א] במדות לח ד' מדות שהיה שם הין כו' : [ב] נ"א למדוד לח הילכך לא כו' : [ג] נ"א לבד : [ד] מלה דמדת יבש לא נתקדשו דבפ' שתי כו' כצ"ל : [ה] מנחות : [ו] מדסבר שמואל למזרקות : [ז] כך שכלים מקדשין : [ח] לכלי אחר

בקדש הקדשים תאכלנו והא למה לי קרא לימא בחצר אהל מועד יאכלוה ולא יהא טפל חמור מן העיקר עבודה דאדם עובד במקום רבו אמרינן שלא יהא טפל חמור מן העיקר אכילה שאין אדם אוכל במקום רבו טעמא דכתב קרא הא לא כתב קרא לא יהא טפל חמור מן העיקר לא אמרי׳ איתמר בללה חוץ א]לחומת עזרה ר׳ יוחנן אמר פסולה ר"ל אמר כשרה ר"ל אמר כשרה דכתיב ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה והדר והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ *מקמיצה ואילך מצות כהונה לימד על יציקה ובלילה שכשרין בזר ומדכהונה לא בעיא פנים נמי לא בעיא ורבי יוחנן אמר פסולה כיון ב] דעשייתה בכלי הוא נהי דכהונה לא בעיא פנים מיהת בעיא תניא כוותיה דר׳ יוחנן בללה זר כשרה חוץ לחומת העזרה פסולה: איתמר מנחה שחסרה קודם קמיצה ר׳ יוחנן אמר יביא מתוך ביתו וימלאנה ריש לקיש אמר לא יביא מתוך ביתו וימלאנה ר׳ יוחנן אמר מביא מתוך ביתו וימלאנה קמיצה קבעה ג] ליה ריש לקיש אמר לא יביא מתוך ביתו וימלאנה קדושת כלי קבעה ליה איתיביה ר׳ יוחנן לרשב"ל *חסר הלוג ד] אם עד שלא יצק ימלאנו תיובתא: איתמר *שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה רבי יוחנן אמר מקטיר קומץ עליהן וריש לקיש אמר אין מקטיר קומץ עליהן אליבא דר׳ אליעזר כ"ע לא פליגי כי פליגי אליבא דר׳ יהושע *דתנן נטמאו שיריה נשרפו שיריה אבדו שיריה כמדת ר׳ אליעזר כשרה כמדת רבי יהושע פסולה מאן דפסל כר׳ יהושע ומאן דמכשר עד כאן לא אמר רבי יהושע התם אלא דלא אישתייר אבל היכא דאישתייר אפי׳ ר׳ יהושע מודה ה] ליה *)דתניא ר׳ יהושע אומר כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהם כזית בשר או כזית חלב זורק ו] הדם כחצי זית בשר כחצי זית חלב אינו זורק את הדם ובעולה אפי׳ כחצי זית בשר וכחצי זית חלב זורק את הדם מפני שבעולה כולה כליל ובמנחה אף על פי שכולה קיימת לא יזרוק

*)זבחים כב: קט. לקמן כו. תוספתא דזבחים פ"ד פסחים עט. בכורות לט: מעילה טו: תוספתא פסחים פ"ו

רש"י

בקדש הקדשים וגו׳ בפרשת ויקח קרח ולעיל מיניה כתיב לכל חטאתם ולכל אשמם וגו׳ בקדש הקדשים דמשמע היכל דהא עזרה בהדיא כתיב (ויקרא ו) בחצר אהל מועד ז] ואם איתא דילפינן מהאי טעמא דלא יהא טפל חמור מעיקר: הא למה לי קרא · לכן בתירא נילף מאידך קרא (שם) ח] בחצר אהל מועד יאכלוה וכל שכן היכל והאי בקדש הקדשים למה לי דכתב רחמנא: ומשני האי דאיצטריך בקדש הקדשים לאו לאשמועינן דלא מיפסלי קדשים בכניסת ט] היכל אלא למישרי אכילה בהיכל דלא נפקא מההוא דלא יהא טפל חמור מעיקר: דעבודה (א) היא· דדרך ארץ היא לעבוד י] בפני רבו אמרי׳ לא יהא טפל וכו׳ אבל אכילה אין דרך ארץ לאכול במקום רבו (ב) לא אמרי׳ דכיון דעיקר הוא כ"ש דמלי אכיל בגוויה אי לא אשמעינן קרא: קמיצה קבעה לה· דכל כמה דלא קמיץ לא מיקריא מנחה ולא קרינא ביה מן המנחה פרט לשחסרה כדמפרש לקמן כל לשון קביעות דאמור במנחות כלומר זקוק זה לזה ואין אתה יכול לשנות קלת ממנו להביא אחר תחתיו לפי שהוקבעו יחד: קדושת כלי קבעה לה יא] · בשם וקרינא בה מן המנחה פרט לשחסרה: חסר הלוג · שמן של מצורע עד שלא יצק על כפו השמאלית יב] ימלאנה ולא אמרי׳ דקבעה להו לוג שהוא כלי שרת: כ"ע לא פליגי · יג] דמה היכא דאבדו שירים או נשרפו קמכשר ר׳ אליעזר לקמן להקטיר קומץ כ"ש חסרו דאיכא שיור יד] במקצתה: כמדת ר׳ אליעזר· דאמר בפ׳ כילד צולין (פסחים עז·) ועשית עולותיך הבשר והדם טו] דם אע"פ שאין בשר (בשר אע"פ שאין דם): כשרה · להקטיר הקומץ דקומץ בלא שירים דומיא דדם בלא בשר: כמדת ר׳ יהושע דאמר טז] אם אין בשר אין דם אם אין דם אין בשר פסול להקטיר הקומץ: כזית בשר או כזית חלב· בפסחים נפקא לן בכילד צולין (דף עט·) דמשום חלב נמי זריק דכתיב (ויקרא יז) וזרק הכהן את הדם וגו׳ והקטיר החלב אלמא חלב אע"פ שאין בשר יז]: כחצי זית חלב אין זורק· שאין אכילת *בשר ואכילת מזבח מצטרפין זריקת דם אינה אלא להתיר אימורים למזבח ובשר לאדם וכיון דאבדו שניהם זריקה למה: ובעולה · דבין בשר בין חלב כולהו למזבח סלקי מצטרפים:

תוספות

רבי יוחנן אמר פסולה· אע"ג דלא בלל כשרה בלל חוץ לחומת העזרה גרע ולא דמי להיא דזבחים בפ׳ קדשי קדשים (דף סג:) דתלינן טעמא מילה דמה בכל מקום במזבח כשרה שאם היזה ולא מילה כשרה יח] דהתם בפנים והכא בחוץ: ריש לקיש אמר כשרה· הכא משמע דאע"ג יט] *דקדושה היא לא מיפסלא ביוצא ואפילו רבי יוחנן לא פליג אלא משום דעשה הבלילה בחוץ אבל משום יוצא לא וכן משמע בפרק התכלת כ] (לקמן דף מז·) דאמר רב ששת הני תנאי כרבי סבירא להו דאמר שחיטה מקדשא כא] (היא) איפסילא ביוצא ובסוף שמעתא (שם מח·) קאמר הא דלא כרבי כיון דאמר שחיטה מקדשא דפריק להו היכא אי אברא׳ כב] איפסילו להו ביוצא משמע משום דשחיטה מקדשא הוא דאיפסיל ביוצא הא לאו הכי לא דאע"ג דאית ליה תנור מקדש בפרק רבי ישמעאל (לקמן דף עב:) ומיהו יש לדחות דבאין עם הזבח שאני דהא נסכים הבאין עם הזבח לא מיפסלו בלינה אלא בשחיטת זבח כדאמר זעירי לקמן בפרק התודה (דף עט·) ואילו בפני עצמן תנן קדשו בכלי נפסלין בלינה ויש עוד ראיה מהא דתנן בפ׳ שני דמעילה (דף ט·) גבי מנחות ושתי הלחם קרמו בתנור הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כיפורים ובלינה אבל יוצא לא קתני ואע"ג דגבי עופות וזבחים הוה מצי למיתני כג] *(אגב אחריני)לא תני אגב שתי הלחם ולחם הפנים ומנחות והא דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף לו·) גבי לישה דמנחות נהי דבזריזין ליתא במקום זריזין איתא אורחא דמילתא נקט שדרך לעשותה במקום זריזין והא דאמרינן בפרק המזבח מקדש (זבחים פח·) כד] אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל היינו בטבול יום ובמחוסר כיפורים ובלינה אבל לא ביוצא ובקונטרס פי׳ לקמן בריש שתי מדות (דף פז:) גבי שולחן אבל מקדשין ליפסל בלינה וביוצא ובפרק המזבח מקדש (זבחים פח·) פי׳ בקונטרס אבל מקדשין ליפסל ביוצא אם יצא חוץ לקלעים או נגע בו טבול יום ולא יתכן ומה שפירש *רבינו שלמה כה] בפרק שני דזבחים (דף כ:) גבי יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים כדרך כל הקדשים שקדשו בכלי הנפסלים ביוצא אין הטעם תלוי בכך כלל *(ועוד) דהא קאמר התם כיון דפריש אסוחי מסח דעתיה והא דדייק בפ׳ שתי הלחם (לקמן נה: ושם·) אמרת לישתן ועריכתן בחוץ אלמא מדת יבש כו] לא נתקדשה וכן בסוף כל המנחות באות מלה (שם סג·) דדריש ר׳ שמעון תנור תנור שתי פעמים שתהא אפייתן בתנור ושתהא הקדישן בתנור ופריך והתנן ר׳ שמעון אומר לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעזרה וכשרות אבי פאגי לאו משום כז] *דנתקדשה הוי מיפסיל ביוצא אלא משום דדבר מסוער הוא להוציא לחוץ לאחר שנתקדשה וא"ת וכיון דבקדושת כלי לא מיפסלא ביוצא מנחת כהנים וחביתי כהן גדול דלית בה קמיצה *אימת מיפסל ביוצא ושמא באותם מועיל קידוש כלי כדאמרי׳ כח](בזבחים דף מה:)שאין להם מתירין משיקדש בכלי: **מקמיצה** ואילך מצות כהונה· הגשה ותנופה נמי בעו כהונה שאין זר קרב אלא המזבח *אלא הכא כד׳ עבודות שבמנחה איירי שמתחילין משעת קמיצה ומיהו בלאו הכי ניחא דליכא תנופה אלא במנחת עומר וקנאות כדתנן בפ׳ כל המנחות באות מלה (לקמן סא·) ובמנחות קנאות אין יציקה ובלילה דלית בה שמן ובמנחת העומר אע"ג דטעונה שמן לא כתיב בה וקמץ הכהן: **ומדכהונה** לא בעיא פנים נמי לא בעיא · וא"ת הרי שחיטה דלא בעיא כהונה ובעיא פנים דכתיב (ויקרא א) ושחט את בן הבקר לפני ה׳ כדדרשינן בפ׳ כל הפסולין (זבחים דף לב:) דבעינן שיהא בן הבקר לפנים וי"ל דשאני התם משום קבלה כט] אי נמי שכן מיני דמים: **חסר** הלוג עד שלא יצק ימלאנו · משנה היא במס׳ נגעים (פי"ד מ"י) ותימה שלא היה יודע ר׳ שמעון בן לקיש וכה"ג [קשה] בפ׳ במה טומנין (שבת כ:)דפריך ממתניתין דהטומן לפת וכנוגות*: **עד** שלא יצק ימלאנו·משמע הא משיצק לא ימלאנו ותימה דלעיל(דף ה·)תניא הקדים מתן שמן למתן דם ימלאנו שמן כו׳ והיינו לאחר יציקה וי"ל דההיא כר׳ שמעון דפליג במס׳ נגעים ל] (פי"ד מ"י) ומייתי לה במס׳ יומא שאם חסר עד שלא נתן שימלאנו ואפי׳ לא] לאחר יציקה ואע"פ שכבר נתן קודם מתן דם הואיל *דבפסול נעשית לא שמה מתנה ומהאי טעם אתיא נמי כתנא קמא דיליקה הנעשית בפסול לא שמה יליקה: **מאן** דפסיל כרבי יהושע· הא דא"ר יוסי בפ׳ כילד צולין (פסחים עח· ושם) דמסתברא כי היכי דפליגי רבי אליעזר ורבי יהושע בזבחים הכי פליגי לב] במנחות לאו דוקא לר׳ שמעון בן לקיש אלא כי היכי דפליגי בזבחים בלא נשתייר פליגי במנחות בחסרו שיריים וא"ת הא דקאמר התם דעיקר קראי כי כתיבי בזבחים כתיבי והא במנחות נמי איכא קראי **דדרים** בסמוך המנחה ויש לומר דהתם לרבי יוחנן קאמר דלדידיה ליכא קראי היכא דחסרו שירים עד כזית דמקטיר קומץ עליהם אותן

עין משפט נר מצוה

נז א מיי׳ פי"א מהל׳ פסה"מ הלכה ו:

נח ב מיי׳ שם הל׳ ז:

נ"א דקדושת כלי וגירסת צ"ק דנתקדשה בכלי לא מיפסלא

נט ג מיי׳ שם הל׳ מז:

ס ד מיי׳ פ"ה מהלכות מחוסרי כפרה הל׳ ד:

סא ה ו מיי׳ פי"א מהל׳ פסה"מ הל׳ כ:

סב ז מיי׳ שם פ"א הלכה ל לא:

יוצא אגב אחרינא צ"ק

הוא רש"י

שיטה מקובצת

א]לחומת עזרה׳ עי׳ תוס׳ זבחים (דף כ ע"ב) ותוס׳ סוכה (דף נ ע"א): ב] כיון דקדושת כלי היא נהי: ג] קבעה לה ר"ל אמר כו׳ קדושת כלי קבעה לה: ד] תיבת אם נמחק: ה] יהושע מודה דתניא: ו] זורק את הדם: ז] מועד יאכלוה: ח] קרא דבחצר: ט] בכניסת ההיכל אלא למשרי כו׳ מההוא טעמא דלא יהא: י] לעבוד עבודת רבו בפני: יא] לא ליתא מנחה וקרינא: יב] השמאלית ימלאנו ולא אמרינן דקבעה לה לוג: יג] פליגי דהשתא מה אבדו שיריים: יד] דאיכא שיור הסדר: טו] והדם יש דם בשר בשר א) [אע"פ שאין] אף על פי שאין דם:

מסורת הש"ס

פסחים לו. לקמן יח:

נגעים פי"ד משנה · זבחים עו: יומא מז: לעיל ה. לקמן יב. קי.

פסחים עז: לקמן כו.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דעבודה דדרך כנ"ל ותיבת היא נמחק: (ב) בא"ד לאכול במקום רבו אמרינן דכיון דעיקר הוא כ"ש דלא מני אכיל:

אדם ואכילת מזבח מצטרפין דזריקה צ"ק

דאי נתקדשה הוי צ"ק

אימתי צ"ק

סוכה נ. ד"ה ואין לקמן נ. ועי׳ תוספות מגילה כ: ד"ה לקמיצה

צ"ק

חולין לט. ד"ה מקמיה

דבפסול נעשית לאו צ"ק

טז] דאמר התם אם אין בשר כחצי זית בשר וכחצי זית חלב אין זורק שאין אכילת אדם ואכילת מזבח והד"א: יח] כשרה וי"ל דשאני התם דמ"מ במזבח קעביד אבל בחוץ מגרע גרע שפי שלא בלל כלל׳ תו"ח ובתוס׳ אחרות כתוב שאני התם שלא שינה רק במקום המזבח ממקום למקום ושינה מקום וזמא כי האי לא גרע מלא מיצה כלל אבל הכא שהוציא הבלילה מחוץ כל העזרה ודאי גרע מאילו לא בלל כלום עכ"ל תו"ח: יט] דקדושת כלי היא: כ] התכלת גבי שתי הלחם דאמר: כא]מקדשא ואיפסילא ביוצא ותיבת היא נמחק: כב] אברא׳ הא איפסילו להו: כג] אגב אחריני: כד] מקדש כלי שרת אין: כה]שלמה שיחה׳ עיין תוס׳ זבחים (דף י ע"ב): כו] לא נתקדשה׳ לשון מהר"פ וא"ת א"כ מאי קאמר לקמן בפ׳ שתי הלחם הא גופא קשיא אמרת לישתן ועריכתן בחוץ אלמא מדת יבש לא נתקדשה ואפייתן בפנים אלמא מדת יבש נתקדשה והיכא מוכח מלישתן בחוץ דלא נתקדשה דלמא לעולם אימא לך דנתקדשה ואפ"ה לא נפסלו ביוצא כדפי׳ וי"ל דאין זו קושיא דאע"ג דלא תיפסל ביוצא בדיעבד מ"מ אם נתקדשה גנאי היה לעשות בחוץ לכתחילה: כז] עי׳ באשמטות כח] כדאמרינן בפ"ב דמעילה כל דבר שיש לו מתירין משקרבו מתירין ובזבחים (דף מה ע"ב) ושאין: כט] קבלה ולא גרסי׳ לה דאם כן תסני בצואר בהמה לפנים והא קי"ל כולה בחוץ וצווארה בפנים בפ׳ השוחט והמעלה׳ תו"ח: ל] נגעים אר׳ (יעקב) [עקיבא]: לא] לאחר יציקה וא"ת הרי נתן וי"ל דההיא נתינה שלא כמצותה היא שהרי לא נתן בכשרות אלא בפסול אבל ביציקה על כפו במצותו היא לפיכך צריך למימר תנאי היא׳ תו"ח: לב] פליגי נמי במנחות לאו לרשב"ל:

דאמר

אבל תמוה דהא אין פסול אלא בדם ואולי דצ"ל אם אין דם אין בשר:

סב א מיי' פי"א מהל' פסולי המוקדשין הלכה כ:

אותן שיריים אסורין באכילה. וא"ת כיון דאסירי הרי הוא כאילו לא נשתייר כלום והאיך מקטיר קומץ עליהם הא בכל זבחים קא"ר יהושע דהיכא דלא נשתייר כלום דאין זורק את הדם וי"ל כיון דילפינן מנחה מזבח לט] תהא כזבח דכיון דלא אבדו הוי כאילו הן בעין וצריך לחלק בין זה לנטמא דכיון דאין זבח נפסל ע"י חסרון אע"ג דשיריים נפסלין עבדינן ליה כזבח להקטיר קומץ עליהם: אותן שיריים מה הן באכילה · הוה מצי למיפשט מהא דאם משנפרקה נפרס לחמה הלחם פסול: אין מיעוט מ] אחר מיעוט אלא לרבות · ואם תאמר ולפרוק מתרווייהו וכי האי גוונא מצי להקשות בכל מיעוט אחר מיעוט: על בהן ידו הימנית כו' · בין דעני בין דעשיר קא בעי דכיון דכתיב על דם האשם ועל מקום דם האשם ממילא ידעינן בשמן וה"ה דמצי למיבעי מתנוך אוזן ולפי שהתחיל לדרוש כף דמצורע קא מסיק על בהן מאי דרשת ביה בין דעני בין דעשיר:

מנחה מאי עבידתה אמר רב פפא מנחת נסכים ס"ד אמינא הואיל ובהדי זבח אתיא כי גופיה דזבח דמיא קמ"ל ומאן (א) דפסל שאני הכא דאמר קרא א] °והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה המנחה עד ב] דאיתא לכולה *מנחה לא יקטיר ואידך מן המנחה ג] מנחה שהיתה כבר (שלימה בשעת קמיצה יקטיר אע"ג דהשתא אינה שלימה) ד] איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש *עד שלא פרקה נפרס ה] [לחמה] הלחם פסול ואין מקטיר עליו את הבזיכין ו) ואם משפרקה נפרס לחמה הלחם פסול ומקטיר עליו את הבזיכין ז] ואמר רבי אלעזר לא פרקה ממש אלא כיון שהגיע זמנה לפרק ואע"פ שלא פירקה א"ל הא מני רבי אליעזר היא א"ל אנא אמינא לך משנה שלימה ואמרת לי את רבי אליעזר ח] אי ר' אליעזר מאי איריא נפרס אפי' שרוף ואבוד נמי מכשר אישתיק ואמאי שתקלימא ליה צבור שאני הואיל ואישתרי טומאה לגבייהו אישתרי נמי חסרות אמר רב אדא בר אהבה זאת אומרת החסרון כבעל מום דמי ואין בעל מום בצבור: יתיב רב פפא וקאמר ט] להא שמעתא א"ל רב יוסף י] בר שמעיה לרב פפא מי לא עסקינן *דרבי יוחנן וריש לקיש במנחת העומר דציבור היא ופליגי אמר רב מלכיו תנא חדא *°מסלתה שאם חסרה כל שהוא פסולה °משמנה שאם *חסרה כל שהיא פסול ותניא אידך יא] והנותרת מן המנחה פרט למנחה שחסרה היא ושחסר קומצה ושלא הקטיר מלבונתה כלום תרי קראי בחסרות למה לי לאו חד למנחה שחסרה קודם קמיצה וחד לשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה ותיובתא דר' יוחנן בתרוייהו לא חד למנחה שחסרה קודם קמיצה דאי מביא מביתו וממלאנה אין ואי לא לא וחד לשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה דאע"ג דמקטיר קומץ עליהן *אותן שירים אסורים יב] לאכילה דאיבעי' להו לדברי האומר שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה מקטיר קומץ עליהן אותן שירים מה הן באכילה אמר זעירי אמר קרא והנותרת יג] ולא הנותרת מן הנותרת ורבי ינאי אמר יד] מהמנחה מנחה שהיתה כבר: קמץ בשמאל [וכו']: מנא הני מילי אמר רבי זירא דאמר קרא °ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה כף זה איני יודע מהו כשהוא אומר °ולקח הכהן מלוג השמן ויצק על כף הכהן השמאלית כאן שמאלית הא כל מקום שנאמר כף אינו אלא ימין והא מיבעי ליה לגופיה שמאלית אחרינא כתיב ואימא אין *מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות שמאלית אחרינא כתיב כאן שמאלית ואין אחר שמאלית ואימא אדרבה מה כאן שמאלית אף בעלמא נמי שמאלית ארבעה שמאלית כתיבי תרי בעני ותרי בעשיר אמר ליה ר' ירמיה לרבי זירא על בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית דכתיב *(בשמן דמצורע עשיר) למה לי דהא

מנחה מאי עבידתה · מאי *טו] זריקה יש במנחה: במנחת נסכים. הבאים עם הזבח אם אבד הלב ובשר כל זבח ומנחה קיימת לא יזרוק הדם (ב) *מן המנחה: והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה · עד דאיתא לכולה טז] *קיימת ואי לא לא יקטיר (את אזכרתה): שהיתה כבר · שהיתה כבר שלימה בשעת הקומץ אע"ג דהשתא אינה שלימה יקטיר: יז] ומקטיר בזיכין · *אלמא שירים שחסרו בין (סילוק) קמיצה להקטרה מקטירים עלייהו הקומץ: ואמר ר"א כו' · לא איצטריך אלא איידי דתנא לעיל תנא הכא: משנה שלימה · סתם משנה: מישתרי טומאה לגבייהו · דכתיב בתמיד (במדבר כח) במועדו ומשמע אפילו בשבת יח] וטומאה: זאת אומרת · מדלא שני הכי שמע מינה חסרון כבעל מום דמי ואין בעל מום שרי בצבור טפי מביחיד הלכך חסרון דבין קמיצה להקטרה אי הוי פסול ביחיד הוה פסול נמי בצבור הלכך אישתיק: להא שמעתא יט] · דאישתיק ולא שני ליה צבור שאני: מי לא *כ] עסקינן · (דמשום) פלוגתא דלעיל (ג) דכי נמי קאמר ר"ל אין מקטירין קומץ עליהם במנחת צבור נמי אמר כגון בזיכים דלחם הפנים: *סלת כא] עשרון · בעי לוג שמן דאמר בפ' שתי מדות (לקמן פח:) למנחה ולוג שמן: (מן המנחה) והנותרת מן המנחה · פרט לשחסרה היא · דמנחה שלימה משמע: ושחסר קומצה · דשירי מנחה העשויה כהלכתה משמע וקומץ החסר נפקא לן בהקומץ רבה (לקמן דף כו:) דפסול מדכתיב מלא כב] קומצו תרי זימני: ושלא הקטיר מלבונתה כלום · כג] נפקא בהקומץ [רבה] (לקמן דף כז:) דהקטרת לבונה וקומץ כד] *(מעכבות זו את זו): מלבונתה כלום · אבל אם הקטיר קצת נאכלים השירים כדאמר לקמן בהאי פירקא (דף כו.) דאם חסרה כה] בשעת הקטרה כשרה: תרי קראי · כו] מסולתה ומן המנחה אבל משמנה לא חשיב דהאי לגופיה אתא לקודם קמיצה אבל בסולת למה לי תרי קראי: לאו כז] לקודם קמיצה · דלא יביא מתוך ביתו וימלאנה: כח] לשירים שחסרו · דאין מקטירין קומץ עליהם: אסורים באכילה · דהאי קרא דמן המנחה לא משתעי אלא בשירים: כט] נותרת מן הנותרת · (כגון) דמתחלה היו כל השירים נותרות מן הקומץ וכשחסרו שירים היו הנותרים שירי שירים: שהיתה כבר · בשעת הקומץ היתה שלימה אע"פ שחסרה בין קמיצה להקטרה קרינא ביהו נותרת מן המנחה ופליג ר' ינאי אדזעירי ל"א שהיתה כבר בשעת הקטרה והכי משמע והנותרת מן המנחה שהיתה שלימה כבר בשעה שנגע בו אלו שירים יאכלו אהרן ובניו אבל לא יאכלו אותם שירים שנגעו שירים ממנחה חסירה והיינו דזעירי ומשמעות דורשין איכא בינייהו (ד) ל] א) (בן בתירא אומר קומץ לתוך הכלי ויחזור ויקמוץ בימין): לגופיה · שמאלית ולא ימנית: שמאלית אחרינא כתיבי · נמי (ה) לעשיר: ואימא · להכי אתא שמאל אחרינא למיעוט אחר מיעוט לא] דמתרווייהו שמעינן ימנית לא ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות דלפי' ימין דכהן כשרה בשמן דמצורע: שמאלית אחרינא כתיב · בעני לב] ואי משמע מיעוט אחר מיעוט תלתא למה לי: ארבע שמאליה כתיבי · לג] חד לגופיה *וחד לגלויי עלייהו דהנך תרתי דלאו למיעוט אחר מיעוט אתו וחד שלא תאמר האי דקמיה להכי אתא מה כאן שמאלית אף בעלמא שמאלית דא"כ האי בתרא למה לי: אלא מדכתיב האי בתרא הוי להו שני כתובים הבאין כאחד ואין מלמדין לד] שמאלית תרי לגופייהו חד בעני וחד לעשיר שלא תאמר הואיל ואשתני בעניות אישתני בימין ותרי לאשמועי' כאן שמאלית ולא אחר דהוו להו שני כתובין דאי כתיב חד הוה אמינא מה כאן שמאלית אף בעלמא יד שמאלית ואין מיעוט אחר מיעוט נמי ליכא לאקשויי הא (ו) מכולהו שמעינן מינה ימנית לא וא"כ כל הני למה לי לה] הני לישני לא נהירא דכל שני כתובין הבאין כאחד שבהש"ס אין דומין לאלו דכי אמרינן אין מלמדין הני מילי כשגילה שני כתובין בשני דברים דאמרי' דאי ניחא למילף מינייהו נכתוב חד ונילף אידך מיניה אבל הכא דבחדא מילתא כתיבי אינן שני דברים הבאין כאחד אלא קראי יתירי נינהו ונראה בעיני דמדכתיב כל הנך יתירא ילפינן לה כאן גילה לך שמאלית אבל בעלמא כל כף הוה ימין דאי למילף מה כאן שמאלית אף בעלמא שמאלית מכדי דלהם הינו ענין כאן הנהו ענין לכל המקומות הוא ואם כן בהדא יתירא סגי ונכתוב תלתא ונשתוק חד לגופיה וחד מה כאן שמאלית וכו' וחד שלא תאמר מיעוט אחר מיעוט הוא: אמר ליה ר' ירמיה לר' זירא כיון דדרשת לו] ב)(כל השנוי בפרשת מצורע עני לדרשה) כל שמאלית *דמצורע דריש נמי על בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית בין בשמן מצורע עשיר בין בעני: למה לי · כיון דכתיב על דם האשם יתן את השמן אנא ידענא דעל לז] ידו הימנית היא דהא

א) רש"ק מ"ז ב) נ"ק מ"ז

תורה אור: ויקרא ב · ויקרא ו · ויקרא ב · ויקרא יד

זריקת דם יש כו' נ"ק · משום נ"ק · יקטיר את אזכרתה המנחה ואי לא לא יקטיר את אזכרתה כצ"ל נ"ק · אע"ג דלאחר סילוק נפרס אלמא כו' בין קמיצה כצ"ל נ"ק · רש"ק מ"ו · נפיל ת. · עסקינן דפלוגתא דלעיל דקאמר ר"ל נ"ק · מסלתה סלת בעי עשרון: משמע: למנחה בעי לוג שמן דאמרי' בפרק כו' שמן: מן המנחה פרט למנחה שחסרה כו' למנחה כו' כצ"ל נ"ק · [נ"ל מעכבות זו את זו ודוקא שלא הקטיר מלבונתה כלום אבל אם הקטיר וכו' והד"א] · [יומא מג. וש"נ] · לפי פי' התוס' דלקמן לג"ג בגמ' בשמן מצורע עשיר מהרש"ק · ופליג נ"ק · בינייהו הס"ד בן בתירא אומר יחזיר קומץ לתוך הכלי ויחזור ויקמוץ בימין כצ"ל נ"ק · דמנוי בפרשת מצורע דריש כו' נ"ק

מנחה יקטיר ואי לא לא יקטיר נ"ק · [וכן קשה תוס' נ"ק פו: ד"ס ואין ועי' תוס' יומא ס. ד"ה תרי כו' תימה על זה] · דפלוגתא דר' יוחנן נ"ק · [לקמן כו.] · [לקמן כו:]

שיטה מקובצת

א] דאמר קרא מן המנחה עד דאיתה כו' והשאר נמחק : ב] עי' בהשמטות בסוף המסכת : ג] המנחה שהיתה כבר איתיביה ר"י לר"ל והשאר נמחק: ד] איתיבי' ר"י וא"ת ומאי פריך ר"י [דילמא] ר"ל לא יליף מילתא ממילתא וא"כ לא ילפינן מנחה מבזיכין דהא לעיל לא מצי למפרך מהא דהכא אם לא על הא דקאמר ומנחה ממנחה יליף וי"ל בשלמא לעיל אי לא גמרי מילתא ממילתא ליכא למפרך מלחם הפנים דבלחם הפנים גופיה ליכא קרא דלא הוי אלא סברא בעלמא ליפסול אחר קמיצה כמו קודם וסברא בעלמא לא סברי להו אבל לר"ל דמייתי קרא לפסול במנחה אם איתא דקרא להכי אתא ע"כ יליף להם הפנים ממנחות דאיכא ג"ש אזכרה אזכרה עי"ל דר"י הקשה פה אל פה ואם איתא דר"ל לא יליף מילתא ממילתא הוי משיב לו דלא יליף · תו"ח : ה] נפרס לחמה : ו] תיבת ואם נמחק : ז] ואמר ר' אלעזר · מגופיה דמתני' ה"מ לאקשויי אר"ל אלא איידי דאייתי לעיל לאקשויי ר"א אדר"א מייתי נמי הכא · תו"ח: ח] אליעזר היא אי : ט] להא שמעתא · פ"ה להא דאמר רב אדא בר אהבה זאת אומרת כו' · וקשיא להר"ם דמ"מ נפשוט חסרון דבעל מום שהרי ר"ל פסל לעיל דקאמר אין מקטיר קומץ עליהם ואי פליגי אפי' במנחת צבור א"כ אין חסרון בצבור לכך נראה להר"מ לפרש להא שמעתא דצבור שאני וע"ז קאמר רב יוסף לרב פפא מי לא עסקינן דפליגי במנחת צבור וא"כ אינו יכול לומר צבור שאני אבל לעולם הא דקאמר רב אדא בר אהבה זאת אומרת קאי שפיר' תו"ח : י] א"ל רב יוסף מי לא עסקינן ר"י ור"ל במנחת צבור הוא דפליגי אמר רב מלכיא תניא והשאר נמחק : יא] תיבת והנותרת נמחק : יב] אסורים באכילה אות ל' נמחק : יג] הנותרת מן המנחה ולא : יד] עי' בהשמטות בסוף המסכת : טו] מאי זריקת דם יש : טז] דאיתא לכולה מנחת קיימת ואי לא לא יקטיר את אזכרתה : יז] יקטיר הס"ד ומה"ד ואמר רבי אלעזר כו' לא כו' ואח"כ מה"ד ומקטיר עליו את הבזיכין אלמא שירים שחסרו בין סילוק בזיכין דהוי כמי בין קמיצה : יח] בשבת ובטומאה : יט] שמעתא דרב אדא בר אהבה : כ] עסקינן כלומר מהכא לא משמע דהחסרון כבעל מום דמי משום דפלוגתא נמי דקאמר ר"ל והשאר נמחק: כא] סלת בעי עשרון (שמא) ובעי לוג[שמן]דאמר בפ' כו' שמן הס"ד ומה"ד מן המנחה : כב] קומץ תרי : כג] כלום דנפקא לן : כד] וקומץ מעכבות זו את זו בזמן שלא הקטיר מלבונתה והד"א : כה] חסרה לבונה בשעת : כו] קראי מסולתה ומן המנחה כו' לא חשיב דההוא לגופיה : כז] לאו חד : כח] מה"ד וחד לשירים : כט] מה"ד והנותרת מן הנותרת כגון הנך דמתחלה : ל] תיבות בן בתירא עד תיבת בימין נמחק ומה"ד כאן שמאלית מדאצטריך הכא למשרי שמאלית מכלל דכל הני דעלמא ימנית הס"ד ומה"ד לגופיה שמאלית ולא ימנית ובעלמא בין שמאלית בין ימנית הס"ד ומה"ד שמאלית אחרינא כתיב ביה בעשיר הס"ד : לא] אחר מיעוט דתרוייהו שמעינן : לב] בעני ואי משום מיעוט : לג] ארבע שמאלית כתיבי תרי בעני ותרי בעשיר חד לגופיה שמאלית ולא ימנית וחד לכאן שמאלית ולא אחר מדאצטריך למשרי הכא וחד לגלויי עליה כו' שלא תאמר האי דקמא להכי אתא כו' אלא מדכתב רחמנא האי בתרא : לד] לשון אחר ארבע שמאלית תרי כו' וחד בעשיר שלא תאמר כו' אישתני נמי בימין ותרי כו' שני כתובין הבאין כאחד דאי כתב חד הו"א כו' אף בעלמא נמי שמאלית ואין כו' דהא מכלהו שמעינן ימנית לא : לה] הני לישני לא כו' כאחד שבתלמוד אין דומין לאלו כו' דאי הוה ניחא למילף מינייהו כו' כתיבי אינם שני כתובין הבאים כאחד אלא כו' כל הנך יתירא ילפינן כאן גילה לך כף שמאלית אבל כו' דאי למילף מהכא שמאלית : לו] דדרשת כל שמאלית השנוי בפרשת מצורע דרוש נמי על בהן ידו והשאר נמחק : לז] ידענא דעל בהן ידו : לח] הדם ואיצטר' ר"י כיון דלא ידעינן במנחות אלא דגמרי' מזבחים דיו לבא מן הדין להיות כנדון וכי היכי דמהני שיור בזבחים ה"ה במנחות להקטיר קומץ עליהם אבל באכילה כמו בזבחים לא דלקמן איכא קרא לאסור שירים עוד פי' הר"ר חיים נ"ע דיתור קרא דמנדה שהיתה כבר מגלה לנו לומר כן דאל"כ לשתוק מיניה וממילא ידענא דפסול דהוי כמו נטמאו · תו"ח : לט] תהא כזבח ס"א ובזבח אם נשתייר כזית בשר זורק את הדם ה"נ במנחות היכא דנשתייר מקטיר הקומץ עליו : מ] עי' בהשמטות בסוף המסכת :

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומאן דפסל נ"ב אלא מנחה שחסרה בין קמיצה להקטרה : (ב) רש"י ד"ה במנחת נסכים וכו' לא יזרוק הדם הס"ד : (ג) ד"ה מי לא עסקינן פלוגתא דלעיל נמי בעומר ודאמר ר"ל אין מקטירין וכו' כפנים הס"ד ואח"כ מ"ס מסלתה סלת עשרון כצי : (ד) ד"ה שהיתה כבר וכו' איכא בינייהו הס"ד ואח"כ מ"ס בשמאל כו' בן בתירא אומר יחזיר קומץ לתוך הכלי : (ה) ד"ה שמאליה וכו' נמי אגב עשיר : (ו) ד"ה אלא מדכתיב וכו' ליכא לאקשויי דהא מדכתיב כולהו שמעינן מינה ימנית לא דהא לא כן כל הני :

(דהא כתב על דם האשם) חד להכשיר צדדין וחד לפסול צידי צדדין °על דם האשם על מקום דם האשם למאי אתו הני צריכי אי כתב רחמנא על דם האשם הוה אמינא איתיה אין נתקנח לא כתב רחמנא על מקום ואי כתב רחמנא על מקום הוה אמינא דוקא נתקנח אבל איתיה אימא הוי חציצה קמ"ל על דם האשם: אמר רבא מאחר דכתיב על דם האשם ועל מקום [דם] האשם וכתיבא ימנית בדם על בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית *וכתיבי בשמן המצורע עשיר ועני למה לי אלא אמר *רבא °יד יד לקמיצה רגל רגל לחליצה אוזן אוזן לרציעה שמאלית (העני) *למאי אתא אמר רב שישא בריה דרב אידי ליפסול ימין הכהן במצורע שלא תאמר ומה במקום שלא נתרבתה שמאל נתרבתה ימין במקום שנתרבתה שמאל אינו דין שנתרבתה ימין ואידך שמאלית ויד ורגל ימנית דעני למאי אתא *לכדתנא דבי ר' ישמעאל כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה *אמר רבה בר בר חנה אמר ר' שמעון בן לקיש כל מקום שנאמרה אצבע וכהונה אינה אלא ימין קס"ד אצבע וכהונה בעינן כדכתיב °ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו וגמר ממצורע דכתיב °וטבל הכהן את אצבעו הימנית הרי קמיצה דלא כתיבא בה אלא כהונה ותנן *קמץ בשמאל פסול אמר רבא או אצבע או כהונה אמר ליה אביי הרי הולכת אברים לכבש דכתיב בהו כהונה דכתיב °והקריב הכהן את הכל *המזבחה ואמר *מר זו הולכת אברים לכבש *ותנן הרגל של ימין בשמאל ובית עורה לחוץ כי אמרי' או אצבע או כהונה בדבר המעכב כפרה והרי קבלה דבר המעכב כפרה הוא וכתב בה כהונה דכתיב °והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם זו קבלת הדם *ותנן קבל בשמאל פסל ורבי שמעון מכשיר לר' שמעון קאמרת ר"ש תרתי בעי ומי בעי רבי שמעון תרתי והתניא *ר"ש אומר כל מקום שנאמרה יד אינה אלא ימין אצבע אינה אלא ימין אצבע לא בע"א כהונה כהונ' בעי' אצבע אלא כהן למהלי בכהונו

והרי

תורה אור: ויקרא יד · ויקרא ד · שם יד · שם א · שם

רש"י

דהא כתב בהן יד ורגל בדם האשם לעיל מיניה: חד. על בהן בין דיד בין דרגל: להכשיר צדדין. של בהן דדרשינן לקמן (דף לא.) על בכמוך כדכתיב ועליו מטה מנשה: וחד על. בהן בין דיד בין דרגל לפסול צידי צדדין בשר התחתון שכנגד הכף דעל אמרינן ולא תחת: על דם האשם. דעשיר ועל מקום דם האשם דעני: למה לי. כלומר תרי קראי למה לי בשלמא חד כתביה לאשמועינן דיתן שמן על הדם ולא אלו אלא יא] מקום דם למה לי: הוה אמינא איתיה אין. איתיה לדם יתן השמן אבל נתקנח הדם לא יתן השמן: יב] הויא חציצה. בין שמן לבהן וליפסל דרחמנא אמר על בהן להכי איצטריך על דם: אמר רבא כו' יג] וכתב ימנית בדם. למה לי למיהדר ולמכתב ימנית בשמן יד] לא לכתוב לא בעני ולא בעשיר נהי דעל בהן יתירי איצטריכו דעני ודעשיר להכשיר צדדין ולפסול צידי צדדין אלא ימנית למה לי: אלא אמר רבא. ליתא למאי דאסק' קמיה דמשאל פסול מדרשא דאצבעה שמאלית דאם כן ימנית טו] דבין שמן דעשיר בין שמן דעני למה לי אלא ימנית דשמן דעשיר להיות דרשה אתיא: יד יד לקמיצה. כתיב במצורע עשיר ידו הימנית דלא איצטריך וכתיב בקמיצה יד וימלא *כפו (ויקרא ט) מה יד מצורע ימנית אף דקמיצה ימנית: רגל. טז] שמן דמצורע עשיר למידרש חליצה בגזירה שוה דרגל רגל דכתיב נמי בחליצה וחלצה נעלו מעל רגלו (דברים כה) מה רגל דמצורע ימנית אף חליצה ימנית: ואוזן. דשמן עשיר דלא איצטריך אתי למדרש אזן דרציעה דכתיב ורצע אדניו את אזנו (שמות כא) מה דמצורע ימנית אף דרציעה ימנית והך גזירה שוה מפורשת בפ"ק דקדושין (ד' טו.) ודעני לא דריש להו רבא כדלקמן כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית כו': שמאלית יז] למאי אתא. דעשיר לא איצטריך למאי אתא בשלמא קמא לגופיה שמאלית ולא ימנית אלא תנייא למאי: במקום יח] שנתרבתה שמאל. כגון הכא דכתיב לעיל שמאלית כל שכן שנתרבתה ימין להכי אתא שמאלית אחריתא בעשיר גופיה דשנה עליו הכתוב לעכב שמאלית ולא ימנית ואי קשיא הוי מיעוט אחר מיעוט לאו פירכא היא דשמאלית קמא לאו מיעוט הוא דכיון דקיימא לן ג"ש דיד יד לקמיצה הוה אמינא נמי נדרוש ג"ש יט] האי כף דתיהוי ימנית ואיצטריך למיכתב שמאל לאכשורי שמאל ולעולם כל שכן ימין להכי כתב רחמנא שמאלית אחריגא למעוטי ימין: ואידך שמאלית דעני. כ] מיותר למאי אתא: שנתחדש בה. כא] ופרשת עני נתחדש קרבן עולה ויורד: קס"ד אצבע וכהונה בעינן. דלא אמרינן ימין אלא אם כן [כתיב] אצבע וכהונה כגון חטאת דכתיב ביה ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו (ויקרא ד) ההיא ודאי ימנית הוא דגמר כב] ממצורע עשיר דכתיב ביה וטבל הכהן את אצבעו הימנית (ויקרא יד) מה אצבע וכהונה דהכא ימין אף דעלמא נמי ימין: כג] ותנן. במסכת תמיד (דף לא:) בהולכת אברים הרגל של ימין היה מוליך בשמאל משום דאמרינן במסכת יומא (דף כה.) סדר אברים הראש והרגל היה נושא בכבש אחת והאי רגל מדאזיל בהדי רישא ודאי רגל כד] ימין הוא דחשיב הלכך הראש שהוא כבד וחשוב היה מוליך בימין והירך בשמאל ואע"ג דכתב בהו כהן: ומשני לעולם או אצבע או כהונה. וכי אמרינן אינה אלא ימין בדבר המעכב כפרה דומיא דהזאות דמצורע לאפוקי הולכה דלא מעכבא דאפשר כה] לפשוט ולנתח אצל הכבש אי נמי אם יש כהנים הרבה יושטו זה לזה: והא קבלה דמעכבא כפרה. דאי אפשר שלא יתקבל הדם בכלי וכתב בה כהונה והקריבו בני אהרן את הדם (ויקרא א) ואמרינן בתורת כהנים והקריבו זו קבלת הדם ותנן רבי שמעון מכשיר קבלה בשמאל: לרבי שמעון קאמרת. כלומר מדרבי שמעון פרכת בתמיה: תרתי בעי. אצבע וכהונה וכי קאמר ריש לקיש או אצבע או כהונה לרבנן כו] קא אמר דפסול: יד אינה אלא ימין. דגמר מידו הימנית דמצורע כז] [עשיר]: ומשני אצבע לא בעי כהונה. דהיכא דכתב אצבע אע"ג דלא כתב כהן היינו אלא ימין ומשכחת לה באחרי מות ולקח מדם הפר והזה באצבעו הרי אצבע בלא כהונה: כהונה בעיא אצבע. לרבי שמעון אף על גב דכתיב כהונה לא אמרינן ימין אלא אם כן כתב אצבע כח] משום הכי מכשיר בקבלה: בכהונו. בבגדי כהונה:

פליג

תוספות

על דם האשם ועל מקום דם האשם למאי אתו. פירוש דלכתוב או אידי ואידי על מקום או אידי כט] ואידי על דם: **אמר** רבא מאחר דכתב על דם כו' וכתיבא ימנית בדם על בהן ידו הימנית כו' למה לי. דנהי דעל בהן דעני ודעשיר צריכין לצדדין ולצידי צדדין מ"מ ימנית למאי אתא אלא אמר רבא יד יד לקמיצה יד ימנית דשמן דמצורע עשיר אתא לג"ש דקמיצה ודמצורע עני לפרשה שנאמרה לשנות בה פירוש הסוגיא ל] לפירוש הקונטרס וקשה דמשמע לרבא דימנית דדם איצטריך בין בעני בין בעשיר ואמאי לא ילפי מהדדי כמו (נמי) בצדדין ובצידי צדדין והוה לן למימר דימנית דדם דעני הוי לפרשה שנאמרה ונשנית כמו ימנית דשמן דעני ושמא לענין ימנית *לא הוו ילפי הי לאו דהוו כתיבי בהדיא כיון דחלוקין בקרבנותיהם אע"ג דילפי מהדדי לצדדין ולצידי צדדין עוד קשה דמשמע שבא רבי ירמיה להקשות לרבי זירא ולפי' הקונטרס לא מקשי מידי ועוד קשה הא דלא נקט ר' ירמיה נמי תנוך אוזן ועוד כיון דר' ירמיה לא בעי על בהן למה לי אלא מנה דכתיב על דם האשם ועל מקום דם האשם אם כן הוה ליה למימר מאחר דכתיב על דם האשם ועל מקום דם האשם על בהן למה לי כדקאמר רבא ונראה לפרש דפריך משום דדריש רבי זירא מכפו דכל מקום שנאמר כף אינו אלא ימין אם כן בעל בהן ידו ההוי דומיא דכף לא הוה צריך למכתב ימין ולפי הספרים דגרסינן במצורע עשיר למה לי לאו דוקא והוא הדין דהוה פריך מצורע עני אלא נקט עשיר משום דאפילו בעשיר קשיא ליה אמאי איצטריך חד להכשיר צדדין וחד לפסול צידי צדדין פירוש ימנית דעשיר וימנית דעני ואע"ג דימנית לא משמע לא צדדין ולא צידי צדדין מייתורא בעלמא דריש ובמילתיה דרבא גרסינן מאחר דכתיב על דם האשם ועל מקום דם האשם וכתב ימנית בדם של מצורע עשיר ימנית דכתב בשמן דמצורע *עני למה לי ואיני יכול לישבו יפה וצריך לדקדק בו: **שמאל** למאי אתא. משמאל שני דעשיר קא בעי דקמא אתא לגופיה להכשיר שמאל ומשני דאתא למעט ימין ולמיעוט אחר מיעוט דכרבי ימין אין לדרוש דא"כ לא נכתוב אלא חד והדר בעי ואידך שמאל למאי אתא היינו דעני:

גליון הש"ס

גמ' יד יד לקמיצה. ע"י לק"ן דף נו ע"ב תוספות ד"ה יד:

עין משפט נר מצוה

סד א מיי' פ"ו מהל' מחוסרי כפרה הל' יא:

סה ב מיי' פ"ה מהל' ביאת מקדש הל' יח:

בדס לא: סוף ילפינן מכ"ד אי נ"ק

שבועות יט. ב"ק סה: [סוטה ג. בכורות מג:]

זבחים כד. ע"ש [נח. מנחות סג.] חולין כב.

והקטיר

זבחים כד: תמיד לא: [יומא מח:]

עביר נ"ק

מסורת הש"ס

פ"א נ"ג

נ"ל למיהדר

[זבחים כד:]

נ"ל דעשיר

א"ס גורסים ימלא את ידו דכתיב בפרשת אחרי [מות] אלא הכהן שנוהגו והיינו של כהן הוה כמנח:

לעיל ו. [זבחים כד:]

[פסחים סה: זבחים ד. יד: כד: לה. ערכין קד: תמיד יא. יומא כו.]

זבחים טו: כד.

[שם כד.]

שיטה מקובצת

נשנית משום דבר שנתחדש בה אם כן הוה ליה לפרושי בהדיא כמו שמפרש בשמאלית. ועוד כי היכא דקשיא ליה על בהן ידו למה לי ה"נ הו"ל למיפרך על אזן תנוך למה לי שהוא ראשון בפסוק. לכך פי' ר"י דכולהו הני פירכא קיימי אהא דדריש רבי זירא שמאלית לומר הא כל מקום כו' וה"פ כיון דדרשת כ"מ כו' אם כן כולהי הני ימנית דכתיב במצורע למה לי דכיון דכתיב יד ידענא בתו דימין הם מדרשא דשמאלית דר' זירא דבשלמא אי לאו דדרשא דר' זירא לא הוי קשיא ליה דאצטרכו כולהו לגופיה ימנית ולא שמאלית אבל מאחר דדרשת שמאלית לגלויי דכ"מ שנא' כף אינו אלא ימין כולהו הני ימנית דמצורע למאי אתי והאי דנקט בשמן מצורע לאו דוקא ת"ח נמי דקשיא ליה מאיתם דכתיב בדם ומשני חד להכשיר [...] כו' על דם האשם ועל מקום דם האשם למה לי אדרבי זירא פריך דבשלמא אי לאו דדרשינן שמאלית לגלויי דכל מקום שנאמר כו' לא הוה פריך מידי דאז הוה אמינא דימנית דדם האשם דעשיר צריכי לגופייהו ועל מקום דם האשם דשמן איצטריך ליה ימנית דשמן בין דעני בין דעשיר חד להכשיר צדדין וחד ליפסול צידי צדדין אבל השתא דאמרת שמאלית לגלויי כל מקום שנאמר כו' ומייתי ימנית דשמן להכשיר צדדין וליפסול צידי צדדין אם כן על דם האשם למה לי ומשני מצרך צריכי ואם תאמר לשתוק קרא מינייהו וממילא שמעינן בין איתיה ובין נתקנח דמהיכי ממעטינן להו וי"ל דלא סגי דלא כתיב על דם דלא תימא חציצה היא ומאחר דלא סגי דלא כתיב על דם אצטריך נמי למכתב על מקום כמו שהולך ומפרש. אמר רבא כו' הא נמי אדרשה דרבי זירא דשמאלית פריך דבשלמא אי לאו דדרשינן שמאלית לגלויי בעלמא ימין לא קשיא לך דאז הוה אמינא דימנית דדם בין דעני ובין דעשיר לגופייהו ועל דם האשם ועל מקום דם האשם דכתיבי בשמן צריכי לייתורי דימנית דשמן בין דעני בין דעשיר חד להכשיר צדדין וחד ליפסול צידי צדדין אבל השתא דדרשת שמאלית לגלויי דבעלמא ימין ואצטרכו ימנית [דדם] בין דעני בין דעשיר להכשיר צדדין וליפסול צידי צדדין ואצטרך נמי על דם ועל מקום לומר ב[...] איתיה בין נתקנח ימנית דשמן בין דעני בין דעשיר למאי אתא אלא אמר רבא לא דרשינן שמאלית כרבי זירא דאם כן ימנית דשמן מצורע למאי אתא אלא יד יד לקמיצה כו' ופי' רבינו שמשון דהשתא צריכי כולהו קמא לגופיה לומר ימנית ושני לגז"ש יד לקמיצה כו' ושלישי ורביעי חד להכשיר צדדין וחד לפסול צידי צדדין שמאלית למאי אתיא תנינא קא בעי דאילו קמא צריכי לגופיה ותני דעני בשביל דבר שנתחדש בו כמו שהולך ומפרש לשון תוספות מהר"פ:

שיטה מקובצת

א] תיבות דהא כתב על דם האשם נמחק: ב] ועל מקום דם האשם למאי אתו הנהו צריכי: ג] תיבות על דם האשם נמחק: ד] מקום דם: ה] הימנית דכתיבי בשמן דמצורע ל"ל: ו] תיבת העני נמחק: ז] שמאלית למאי אתא והשאר נמחק: ח] וטבל נ"א והזה הכהן באצבעו הימנית: ט] בשמאל פסול. תימה מאי פריך היינו גז"ש דיד יד לקמיצה ושמא י"ל דפריך מקדוש קומץ: י] קבלה דדבר המעכב כפרה הוא ותנן קבל כו' והשאר נמחק: יא] אלא אידך למה. והס"ד: יב] מה"ד אימא הוי: יג] וכתיבא ימנית: יד] תיבות לא לכתוב נמחק: טו] ימנית דשמן בין דעשיר בין דעני למה לי ותיבת דבין נמחק: טז] רגל דמצורע עשיר כו' דכתיב בחליצה וחלצה וגו' אף רגל דחליצת ימנית הס"ד ומה"ד אזן דמצורע דשמן: יז] שמאלית דעשיר: יח] כגון א) שלא נתרבתה שמאל בכל שאר קרבנות נתרבתה ימין כדאמרינן לקמן כ"מ שנא' אצבע א' כהונה אינו אלא ימין הס"ד ומה"ד מקום שנתרבה שמאל כגון: יט] דהאי (אכף [כף]: כ] דעני דמיתר: כ'] ובפרשת עני: כב] ממצורע עשיר. נ"א עני דכתיב ביה והזה הכהן באצבעו הימנית מה אצבע וכהונה דהכא ימין אף דעלמא נמי ימין ואע"ג דבעשיר נמי כתיב וטבל הכהן את אצבעו הימנית מההיא לא גמרינן דלגופיה איצטריך אבל דעני לא איצטריך דכיון דכל דרך הזאתו כעשיר הא נמי כעשיר הלכך מינה גמרינן: [...]קמיצה בקמיצה כתיב כהונה וקמץ הכהן הס"ד ומה"ד ותנן במס' תמיד גבי הולכה: כד] ודאי [...] דחשיב הלכך הראש שהוא דבר חשוב היה מוליך בימין והירך בשמאלו הס"ד ומה"ד ובית [...] התתך היה כנגד האיש כדי שלא יראה מבחוץ שניוול הוא קתני מיהא הולכה בשמאל [...]: כה] דאפשר לשחוט ולנתח: כו] לרבנן קאמר דאמרי פסול: כז] עני ותיבת עשיר נמחק: [...] משום: כח] ואידי על דם או אידי ואידי על מקום. ולפרש"י קשה דאי לא הוי כתיב אלא [...]שינן להכשיר צדדין ולפסול צידי צדדין: ל] לפירוש הקונטרס. לשיטת הקונטרס קשה [...]כ הא] דא"ל ר"י לרבי זירא לא קאי אדרשא דרבי זירא אלא מתוך שהתחיל לדרוש [...] נמי הא אבהן ידו ולא משמע כן אלא משום דקאי משום דרבי זירא דריש שמאלית למימר [...]' ועוד דפי' על בהן ידו כו' למה לי כיון דכתיב על דם האשם א"כ הו"ל לפרש לתלמודא [...] דכתיב על דם האשם ועל מקום דם האשם כו' כמו שמפורש בסוף. ועוד דפי' ימנית דעני

א) נראה דצ"ל שלא נתרבתה שמאל כגון בכל שאר קרבנות וכו'.

א] והרי זריקה דלא כתב ביה אלא כהונה ותנן זרק בשמאל פסול ולא פליג ר' שמעון אמר *אביי פליג בברייתא דתניא ב] קבל בשמאל פסול ור"ש מכשיר זרק בשמאל פסול ורבי שמעון מכשיר ואלא הא דאמר רבא יד יד לקמיצה למה לי מכהונה נפקא חד לקומץ ג] וחד לקידוש קומץ *לרבי שמעון דלא בעי קידוש קומץ ולמאן דאמר נמי דבעי קידוש קומץ ד] לר' שמעון *ובשמאל אבשורי מכשר יד יד דרבא למה לי אי לקמיצה גופה אליבא דר' שמעון מדר' יהודה בריה דר' חייא נפקא *דאמר ה] ר' יהודה בריה דר' חייא מאי טעמא דר"ש דאמר קרא °קדש קדשים היא כחטאת וכאשם בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם לא נצרכה אלא לקומץ דמנחת חוטא סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר רבי שמעון שלא *יהא קרבנו מהודר כי קמיץ לה נמי בשמאל תתכשר קמשמע לן: *קמץ ועלה בידו צרור או גרגר מלח
או

תורה אור: °ויקרא ו

פליג בברייתא · וה"ה ו] למתניתין ואי קשיא ליתיב מקמילה דלא כתיב אלא כהונה ותנן (לעיל דף ו.) קמץ בשמאל פסול ולא פליג רבי שמעון תריץ היינו טעמא דלא פליג במנחה כדאמרינן לקמן דנפקא ליה דשמאל ז] פסול מקדש קדשים היא (כמנחה) כחטאת וכאשם: מכהונה נפקא · דהא כתיב בה וקמץ הכהן ואמר רבא לעיל לרבנן דהיכא דכתיב אצבע או כהונה אינו אלא ימין יד יד למה לי: לקידוש קומץ · (א) דכי מקדש לקומץ בכלי יתנהו בימינו לתוך הכלי: ולרבי שמעון דלא בעי קידוש קומץ · בפ"ג (לקמן כו·) דקתני שלא בכלי שרת פסולה ורבי שמעון מכשיר ח] ופליגי תרי אמוראי לקמן בגמ' ר' ינאי ור' נחמן בר יצחק חד אמר טעמא דרבי שמעון דלא בעי מתן כלי ט] דכיון דקמץ מכלי שרת מעלהו ומקטירו אפי' במקידה של חרס וחד אמר הכל מודים בקומץ שטעון קידוש והא דמכשר ר' שמעון שלא בכלי שרת י] בהקטרת *המנחה קאמר והיינו דקפריך ולרבי שמעון דלא בעי קידוש קומץ כדמפרש רבי ינאי ולרב נחמן יא] דאמר נמי ר' שמעון בעי קידוש קומץ בשמאל שמעינן ליה דמכשיר ר' שמעון לקידוש קומץ כדאמרינן לקמן בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם: יד יד דרבא למה לי אי לקמילה גופה · דתיהוי בימין דלרבי שמעון לא נפקא ליה מכהונה כדאמרינן לעיל לרבי שמעון כהונה בעיא אצבע. מאי טעמא דרבי שמעון · דאמר שלא בכלי שרת יב] עובדה כשרה בפ"ג (שם): יג] קדשי קדשים וגו' · במנחה כתיב: בא לעובדה ביד · שלא קידש קומץ בכלי אלא קמץ והוליך והקטיר בידו עובדה בימין יד] *כחטאת [דהטאת] לבד בימין היא דכתיב בה אצבע וכהונה ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו (ויקרא ד): לעובדה בכלי · שקידש קומץ בכלי עובדה לקידוש קומץ בשמאל כאשם מצורע דכתיב ביה שמאל אלמא מדאקשי לחטאת מהכא נפקא דכל עבודות מנחה הנעשות ביד ימין בעינן ויד יד למה לי: לקומץ דמנחת חוטא · איצטריך יד יד
לו

והרי זריקה כו' ותנן זרק בשמאל פסול ולא פליג רבי שמעון אמר אביי פליג בברייתא: תימה דאין זה טו] בא במשנה בשום מקום ועוד הקשה ה"ר יעקב מאורלייני"ש אמאי טז] פליג רבי שמעון נהי דלא כתב בה אלא כהונה מ"מ אתיא מהיקשא דזאת התורה דאמר לקמן בסוף התודה (דף פג·) ובזבחים פרק דם חטאת (דף צז·) מה חטאת אינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית אף כל כו' ופריך ידו הימנית מדרבה בר בר חנה נפקא דכל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין ומשני כדי נסבה אי נמי סבר לה כרבי שמעון דכהונה בעיא אצבע משמע בהדיא דר' שמעון יליף שאר קרבנות מחטאת והשיב לו ר"ת דגרסינן הכא והרי מליקה כו' ותנן מלק בשמאל פסולה ומשנה היא בזבחים בפרק חטאת העוף (דף סח·) הכי תנן לה התם כל הפסולים שמלקו מליקתן פסולה ואינה מטמאה בגדים אבית הבליעה מלק בשמאל או בלילה כו' והש"ס הביאה בקוצר שכן דרך הש"ס לקצר כמה משניות והסופרים טעו כאן וכתבו במקום מליקה זריקה ועוד אמר ר"ת דאפי' גרסינן זריקה מצינן למימר דהאי תנא סבר כרבי שמעון אבל ר' שמעון לא סבר לה כוותיה דלא יליף ימין בזריקה בשאר קרבנות מחטאת וקשה לפר"ת דאפילו גרסי' יז] *) דמלק על כרחין אגת הוא דמכשר ר' שמעון זריקה בשמאל כדמוכח בסמוך ומייתי לה בפרק קמא דזבחים (דף יא·) ופרק שני (דף כה·) מאי טעמא דרבי שמעון בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם והיינו בזריקה אבל שהוא בשמאל דבקבלה לא מיירי דאפי' חטאת נמי לא בעי ימין בקבלה לרבי שמעון כדמוכח בפ"ב דזבחים (דף כד·) דאמר ר' שמעון וכי נאמר יד בקבלה כו' וצריך לתרץ דהאי תנא סבר לה כר' שמעון אבל ר' שמעון לא סבר לה כוותיה והא דאמר לפר"ת יח] אי נמי גריס מלק מליקה נפקא לן בפ"ק דחולין יט] (דף כא·) מדכתיב ואת השני יעשה עולה כמשפט דדרשינן כמשפט חטאת בהמה מה חטאת בהמה אינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית והתם נמי פריך ימנית מדרבה בר בר חנה נפקא ומשני כ] *דכהונה בעי אצבע ומהיקשא נמי דזאת התורה נפקי עופות למאן דאית ליה היקשא כמו שפירשתי בריש פירקין ויש לומר דמליקה שהיא כנגד שחיטה לא נפקא ובהזאה מיירי דבעיא ימין אי נמי ההוא תנא סבר לה כההוא תנא דפליג בפ"ב דזבחים (דף כד·) על ר' שמעון ופוסל קבלה בשמאל משום דקסבר מקרא נדרש לפניו ולאחריו ומוקי אצבע דכתיב גבי חטאת גם על קבלה ולדידהו ילפינן שפיר מליקה בימין מחטאת דקבלה לא *שייך למילתא דליתא בעוף וילפינן מליקה אבל ר' שמעון דקאמר קבל בשמאל כשר ולית ליה ימין בחטאת בהמה אלא בהזאה לחודה בעולת העוף נמי לא הוה בעי ימין במליקה אלא בהזאה דוקא ואם תאמר כיון דר"ש פליג במליקה א"כ מתניתין דזבחים פרק חטאת העוף (דף סח·) דמלק בשמאל כו' לא אתיא כרבי שמעון הא ע"כ כר"ש אתיא מדקתני סיפא או בלילה אינו מטמא בגדים אבית הבליעה ומפרש טעמא משום דכל שפסולו בקודש אינו מטמא בגדים כו' ומפרש בגמ' דכיון דהך שחיטה מתרת את האיסור פירוש שאם עלה לא ירד והיינו כר' שמעון דלר' יהודה נשחטה בלילה ירד דממעט לה מזאת היא העולה בפ"ב דזבחים (דף כז:) ויש לומר דההוא תנא סבר לה כר' שמעון בחדא כא] ופליג עליה בחדא אי נמי אפילו ר' יהודה היה מודה בעופות דלא ירדו משום לילה כיון דהוה פסולו בקודש דלא כתיבי מיעוטי אלא בבהמה ואם תאמר דברים המזבח מקדש (שם פג:) מפקי ר' עקיבא ור' יוסי הגלילי מעולה וכבשים דמזבח מקדש את הראוי לו ומאן דדרים מכבשים פוסל הרבה בעוף יותר מבהמה וי"ל דר' יהודה סבר כמאן דדרים מעולה ולא כבשים או משאר דרשות דהתם ורבינו שמואל מיישב גירסת הספרים ומפרש והרי זריקה דלא כתיבא בה אלא כהונה ותנן זרק בשמאל פסול כב] ונוכיין דהנא כל הזבחים שקיבל בשמאל פסול כל שכן זריקה שהיא עיקר כפרה ולא פליג רבי שמעון אלא אקבלה ואי הוה פליג אזריקה הוה ליה לאשמועינן כח דהיתירא דמכשר ר' שמעון בזריקה כג] וכל שכן בקבלה וה"ת וכיון דילפינן אצבע דחטאת מג"ש כד] מאצבע מצורע דהוי בימין היכי ילפינן ימין בשאר קרבנות מחטאת בהיקשא דזאת התורה הא פלוגתא דאמוראי היא בריש איזהו מקומן (זבחים מט·) אי דבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקשא או לא ונראה מתוך כך דכל שכן דניחא הכי טפי דהכי פריך והרי זריקה דלא כתיבא ביה אצבע ולא פליג ר' שמעון ואע"ג דדרשינן ימין מהיקשא דחטאת ניחא למ"ד דבר הלמד מג"ש חוזר ומלמד בהיקשא אלא למ"ד אין חוזר ומלמד בהיקשא אמאי לא פליג ר' שמעון והשתא הא דמשני בחולין (דף כב·) כסבר לה כר' שמעון דכהונה בעיא אצבע ואידך שנויא דמשני בפרק התודה (לקמן פג·) כדי נסבה הוי כמ"ד חוזר ומלמד בהיקשא ואידך שנויא הוי כמ"ד אין חוזר ומלמד בהיקשא ומיהו בפרק קמא דחולין (דף כב·) ליתא שינויא דכדי נסבה אבל בסוף דם חטאת (לקמן צח·) משני תרוייהו ומיהו אפשר דהכא מודו כולי עלמא דחוזר ומלמד בהיקשא כיון דמצורע חול דהוא מלמד ראשון ולתירוץ זה אנו צריכין בסמוך דדרים בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת **) דהייטו כה] חטאת והיקשא גופיה מג"ש ילפינן לה: פליג בברייתא · הקשה בקונטרס כו] ליתי מקמילה דלא כתיב בה אלא כהונה ותנן קמץ בשמאל פסל ולא פליג רבי שמעון ותירץ דהיינו טעמא דלא פליג ר' שמעון דנפיק ליה דשמאל פסול מקדשי קדשים היא כחטאת וכאשם וקשה דאי ידע לברייתא דבסמוך מאי קשיא ליה מזריקה הא בהדיא פליג דמכשר זריקה בשמאל כדקתני לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם דהיינו כזריקת אשם ונראה דהוה משני מיד יד נפקא: ולמאן דאמר נמי בעי קידוש קומץ · היינו רב נחמן בר' יצחק ואיהודב לקמן בהקומץ רבה (דף כו·) ומכל מקום ניחא כז] לפרושי מילתיה דר' שמעון ככולי עלמא: בשמאל אכשורי מכשר · פירש בקונטרס כדאמרינן לקמן בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם וקשה דהתם מיירי במעלה הקומץ בכלי להקטיר אבל כשנותן הקומץ בכלי שרת לקדשו לעולם אימא לך דבעי נתינה בימין כמו שהקמילה בימין ובזבחים (דף כה.) פירש בקונטרס דמכשר בשמאל משום דלא עדיף מקבלה דמכשר רבי שמעון בשמאל וגם זה קשה דלעולם אימא לך דעדיף משום דכתיב בה קרא יד יד דרבא ושמא לא מסתבר ליה למדרש דעדיף מקבלה ואם תאמר מאן דבעי קידוש קומץ היינו רב נחמן לקמן בהקומץ רבה (דף כו.) ***) פליג איהודה בריה דרבי חייא ויש לומר דהוה מפרש בא לעובדה ביד בקמילה גופה כדמשמע הכא או בהעלאה ביד להקטיר לאחר שנתקדש בכלי: לקומץ דמנחת חוטא · אף על גב דוימלא כפו ממנה לא כתיב במנחת חוטא ומיניה כח] ילפינן לעיל יד יד לקמילה: קמץ ועלה בידו צרור · והא דאמר מאי איריא עלה אפי' נשאר בשירים נמי דהויא לה מנחה שחסרה קודם קמילה ופסולה כדאמרן לעיל ויש לומר שאין רגילות נשלם העשרון שלא יהא בו מעט יותר ואם תאמר ולרבי יהודה בן בתירא נימא דיחזור ויקמוץ ומאי קאמר התם לן תנא דלא כוותיה אי נמי יש לחלק בין קמילה פסולה לקמילה הנעשית מפסולין:

*) נ"ל מליקה **) דהיינו היקשא חטאת גופיה מג"ש נ"ק ***) ורב נחמן פליג נ"ק וזו

מסורת הש"ס
נ"א פ"ו
[ערכין כ:]
ולר"ש נ"ק
בשמאל נ"ק
לקמן כו. זבחים יא. כה,
נ"א הקומץ קאמר פי' נ"ק
[לעיל ו. וש"נ]
סוטה יד:
כחטאת דבימין שלא נ"ק

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה לקידוש קומץ סיפא דמקדש:

כר"ש דכהונה נ"ש
שייך למילף דליתא נ"ק

שיטה מקובצת
א] והרי זריקה דלא כתיב בה · [זבחים דף כד] כל הסוגיא: ב] דתניא זרק בשמאל יהשאר נמחק: ג] וחד לקידוש קומץ ולר"ש נו' פרש"י בפ"ג דקתני כו'. עד א' קבל בשמאל פסול ור"ש מכשיר. וא"ת מאי קאמר בשמאל מכשיר ר"ש אין לומר אחר שקמצו בימינו נתנו בשמאל ומניחו בכלי שרת דבהא לא מכשיר ר"ש כדאיתא בפ' הקומץ רבה קבל בימינו ונתן לשמאלו יחזיר לימינו דברי ר"א ור"ש וחד"א כיון שנתנו לשמאל פוסלתו ומפרש' מ"ט משום דבעי לאקדושי בכלי וכיון שנתן לשמאל נעשה כדם שנשפך מן הצואר לרצפה ואספו שהוא פסול מכלל דר"א ור"ש לא בעו קידוש אלמא מאן דבעי קידוש כלי מיד שנתני לשמאל פסלו ואם כן היכי קאמר הכא דבשמאל מכשיר אפילו מאן דבעי קידוש לכך נראה דלא מיירי הכא אלא באחיזת הכלי ולא בנתינת הקומץ. מהר"פ: ד] קומץ בשמאל אכשורי מכשר יד יד כו' לקמיצה גופה מדיהודה בריה דר' חייא נפקא [והשאר נמחק]. לפירוש דר"ר אלחנן דתירץ קושית הר"ר יעקב דאורלייניש דהך סוגיא [illegible] דדבר הלמד בגז"ש אינו חוזר ומלמד בהיקש דפליגי בה [illegible] ורבא ורב פפא בפ' איזהו מקומן וגרסי' שפיר והרי זריקה ואין לומר דהיינו מהיקשא דזאת התורה. שהרי ימין בחטאת מגז"ש דאצבע אצבע אתיא ותו לא ילפינן שאר קדשים מחטאת מהיקשא דזאת התורה א"כ תימה מאי קאמר מדיהודה כו' הא הוא סבר דדבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש דהא עובדה בימין כחטאת היקש הוא וחטאת בימין גז"ש דאצבע אצבע וי"ל דרוצה ליישב הסוגיא אליבא דכ"ע אפי' למ"ד חוזר ומלמד בהיקש מיהו קשה לפי' ר"ת דגרים והרי מליקה אבל זריקה · לכ"ע פסולה בשמאל הא ליהודה בריה דר' חייא זריקה בשמאל כשר' (רק) [דהא] קאמר עובדה בשמאל כאשם וגם לפי' הר"ר אלחנן קשה דסוגיא זו אתיא כמ"ד דבר הלמד בגז"ש אינו חוזר ומלמד בהיקש הא למ"ד חוזר ומלמד זריקה בשמאל פסולה והא יהודה בריה דר' חייא אית ליה חוזר ומלמד אפ"ה קאמר דזריקה בשמאל כשרה וצ"ל דיהודה בריה דר' חייא לא ס"ל כר"ע דדריש מה חטאת אינה באה אלא מן החולין ובידו הימנית אלא ס"ל כר"א דדריש מה חטאת מקדש בבלוע בפרק דם חטאת אבל ימין לא ילפינן מיניה הלכך לא יליף יהודה בריה דרבי חייא ימין בשאר קדשים מחטאת · מהר"פ: ה] דאמר יהודה:] וה"ה במתניתין ואי קשיא לותיב מקמיצה: ז] דשמאל פסל בה מקדש קדשים היא ותיבת כמנחה נמחק: ח] מכשיר וע"כ אקידוש קאי דאילו אקמיצה לא פליג ר"ש דבעינא ימין כדאיתא לקמן שאלו את רבי יו' מנין כו' [ופליגי תרי אמוראי בגמרא] ותיבת [לקמן] נמחק: ט] כלי כיון דקמצו מכלי: י] שרת בהעלאה ע"ג המזבח וקאמר: יא] ולרב נחמן נמי דאמר כו' קדוש קומץ שמעינן ליה דמכשיר בשמאל דהא קידוש קומץ במנחה כקבלה בדם ותנא קבל בשמאל פסול ור"ש מכשיר: יב] גירסת רש"י של מהר"פ וכת"י: יג] תיבת עובדה נמחק: יג] קדש קדשים ואות י' נמחק: יד] כחטאת דביד ימין תיבות דחטאת לבד בימין נמחק נ"א עובדה בימין ומקטירה כמתנות דם החטאת שהוא בידו ממש ובעינא ימין דכתיב ביה ונתן ב)אצבעו וכהונה ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן ומודה ר"ש דבימין הוא דאמר ר' שמעון כל מקום שנאמר אצבע אינו אלא ימין וכי אמר ר' שמעון זרק בשמאל כשר בשאר קרבנות קאמר דזריקתן בכלי אבל חטאת דמתנתה באצבע שודת וה"נ אמרינן בברייתא בפ"ב דזבחים באצבעו ונתן מלמד שלא תהא מתנתו אלא בימין: בא לעובדה להקטירה בכלי דבכלי עצמו ניתנה ע"ג האישים עובדה בשמאל כזריקת אשם שהוא בכלי ולא באצבע דמכשיר רבי שמעון [זריקה] בשמאל משום דלא כתיב אצבע כדאמרי' לעיל זרק בשמאל פסול ור"ש מכשיר והקטרת קומץ במנחה כנגד זריקת דם במזבח ואשם לאו דוקא אלא לישנא דקרא נקיט והשתא נפקא לן קמיצה בימין ומהכא נפקא דכל עבודות מנחה הנעשות ביד ימין בעי ויד יד למה לי ע"כ: טו] דאין זה משנה בשום מקום: טז] מאורלייניש [מאי פריך] אמאי לא פליג (מאי פריך) דלמא הא דלא פליג ר"ש בזריקה לאו משום דכתיב כהונה אלא מהיקשא דזאת התורה כו' מהר"פ: יז] דאפי' גרסי' והרי מליקה: יח] תיבות אי נמי גריס מלק נמחק: יט] דחולין דבימין אפילו לר"ש מדכתיב: כ] ומשני כר"ש דכהונה בעי כו' כמו שפירשתי בריש פירקין ר"ל הא דבעינא ימין בעוף היינו להזאה ומיצוי דהם במקום זריקה דבהמה אבל מליקה דהוי במקום שחיטה ושחיטה לא בעי ימין מליקה נמי לא בעי ימין · מהר"פ: כא] כר"ש בחדא דיליף שלא כהכשירו מכהכשירו ופליג עליה בחדא דמלק בשמאל: כב] פסול כיון: כג] וכ"ש בקבלה א"נ לישמעינן פלוגתייהו בתרווייהו וריב"א פי' דהיינו הא דתנן בזבחים קבל בימינו ונתן לשמאלו יחזיר לימינו ולא פליג ר"ש וע"כ משום דזריקה בעי ימין קאמר יחזיר לימינו דאל"כ אמאי יחזיר לימינו · מהר"פ: כד] מגז"ש דאצבע: כה] דהיינו היקשא וחטאת גופיה: כו] בקונטרס לותיב: כז] ניחא ליה לפרושי: כח] ומיניה הוא דילפינן תיבות

א) ברש"י שלפנינו ליתא לשון זה אך כן הוא הגירסא ברש"י כת"י וכמ"ש רבינו באות יא: ב) נראה דצ"ל דכתיב ביה אצבע וכהונה ולקח הכהן כו'

או קורט לבונה פסול : כל הני למה לי צריכא דאי תנא צרור משום דלאו בת הקרבה היא אבל מלח דבת הקרבה היא אימא תתכשר ואי תנא מלח דלא איקבע בהדי מנחה מעיקרא א](שאינו מולח אלא הקומץ בלבד) אבל לבונה דאיקבע בהדי מנחה מעיקרא אימא תתכשר קמ"ל : מפני שאמרו הקומץ החסר או היתר פסול : מאי איריא משום חסר ויתר ב]ותיפוק ליה משום חציצה א"ר ירמיה מן הצד אמר ליה אביי לרבא כיצד קומצין אמר ליה כדקמצי אינשי איתיביה *זו זרת זו קמיצה זו אמה זו אצבע זו גודל ג] אלא להשוות (כלומר קומץ מלא היד כדי שלא יהא חסר ואחר כך מוחק באצבע קטנה מלמטה) היכי עביד אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב חופה שלש אצבעותיו עד שמגיע על פס ידו וקומץ תניא נמי הכי *מלא קומצו יכול (א)מבורץ ת"ל בקומצו אי בקומצו יכול בראשי אצבעותיו ת"ל מלא קומצו הא כיצד חופה שלש אצבעותיו על פס ידו וקומץ במחבת ובמרחשת מוחק בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה *וזו היא עבודה קשה ד]שבמקדש זהו ותו לא והאיכא מליקה והאיכא חפינה אלא °זו היא אחת מעבודות קשות שבמקדש א"ר פפא פשיטא לי מלא קומצו כדקמצי אינשי בעי רב פפא קמץ בראשי אצבעותיו ה]מאי מן הצדדין מאי ממטה למעלה מאי תיקו אמר *רב פפא פשיטא לי מלא חפניו כדחפני אינשי בעי רב פפא חפן בראשי אצבעותיו מהו מן הצדדין מהו ו]חפן בזו ובזו וקרבן זו אצל זו מהו תיקו בעי *רב פפא דבקיה לקומץ בדפניה דמנא מאי תוך כלי בעינן והאיכא או דלמא הנחה בתוכו בעינן וליכא תיקו בעי מר בר רב אשי הפכיה למנא ודבקיה לקומץ בארעיתא דמנא מאי הנחה בתוכו בעינן והאיכא או דלמא כתיקנו בעינן וליכא תיקו : **מתני'** ז]כיצד הוא עושה פושט את אצבעותיו על פס ידו ריבה שמנה חסר שמנה חיסר לבונתה פסולה : **גמ'** היכי דמי ריבה שמנה א"ר ח]*אליעזר *)כגון שהפריש לה שני לוגין ולוקמה כגון דעריב בה שמן דחולין ושמן דחבירתה וכי תימא שמן דחולין ושמן דחבירתה לא פסל ט] מתקיף לה רב זוטרא בר טוביה אלא מעתה מנחת חוטא דפסל בה שמן היכי משכחת לה אי דידה הא לית לה אי דחולין ודחבירתה הא אמרת לא פסל י] (ואי אמרת דאפריש לה שמן כיון דלית לה שמן כלל חולין נינהו) ור' יא]*אליעזר לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא דחולין ודחבירתה דפסל אבל הפריש לה שני לוגין הואיל והאי חזי לי' והאי חזי לי' אימא לא ליפסיל קמ"ל ומנא ליה לר' *אליעזר הא אמר רבא מתני' קשיתיה מאי איריא דתני ריבה שמנה ליתני ריבה לה שמן א"א הא קמ"ל דאע"ג דהפריש לה שני לוגין : חיסר לבונתה : ת"ר חסרה ועבידה על קורט אחד פסולה על שני קרטין כשרה דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר על קורט אחד כשרה פחות מכאן פסולה

*) [עיין תוספות זבחים ל. ד"ה דבריו]

והתניא

רש"י

או קורט לבונה פסול · מפני ג] שהקומץ חסר כדי מקום הקורט וא"ת כילד קומץ והלא לבונה על המנחה היא דכתיב (ויקרא ו) כל הלבונה אשר על המנחה תשובה לדבר שהקומץ מסלק הלבונה כולה לצד אחד וקומץ הסולת מאמצע הכלי יג] : מלח בת הקרבה היא · דלאחר שהיה הקומץ על המזבח היה מולחו יד] כדפרישית דהכי אמר בפ"ג (לקמן כ:) יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח ת"ל על כל קרבנך טו] קרבן טעון מלח ואין כל המנחה טעונה מלח ואי קשיא וליסמעינן לבונה וכל שכן צרור ומלח הדין אי תנא לבונה ברישא הכי נמי דלא מיבעיא ליה למיתני צרור ומלח אלא הואיל ונקט צרור ברישא תנא לבונה ומלח טז]: מאי איריא משום קומץ חסר תיפוק ליה דצרור פסול משום חציצה · דחוצץ בין ידו לקמח וחציצה פוסלת בקדשים כדמפ' בזבחים (דף כד:) אי נמי חוצץ בין קמח לקמח כגון *באמצע הקומץ וחולק את הקומץ ונראה כשני חצאי קמצים : מן הצד · למעלה אצל גודל או למטה אצל קמיצה דליכא חציצה דהייט מן הצד דלאחר שקמץ הופך גב ידו למטה כדי שלא יפול מן הקומץ כלום והוי יז] גודל וקמיצה מן הצד והשתא ליכא חציצה שאצל הקמח מוטל הצרור אבל חסרון איכא : כדקמצי אינשי · משמע בכל האצבעות: יח] זרת · אצבע קטנה ממנה מתחיל הזרת וכ"מ למדת חשן זרת ארכו : זו קמיצה · ממנה מתחיל הקומץ מאותו אצבע שאצל הקטנה : זו אמה · ממנה מודדין כל אמות הבנין והכלים לפי שהיא ארוכה מכולן ושתי *אמות היו בשושן הבירה שתי מקלות שהן אמה ובהן מודדין אמות הבנין ואותן מקלות נמדדו באותו אצבע יט] שהוא ארוך : זו אצבע · לטבל הכהן אצבעו בדם : זו גודל · לבהונות דמצורע אלמא כ] קמיצה בקומץ ולא זרת : ומשני כי אמרינן דכולהו אצבעות בעינן לקמיצה : להשוות · דאם יוצא קמח למטה מן הקומץ מוחקו ומשויהו באצבע קטנה שלא יהא מבורץ וכן מלמעלה בגודל : היכי עביד · אמתני' מהדר דקתני זו קמיצה דממנה מתחיל הקומץ : (ב) ת"ל בקומצו · והרים ממנו בקומצו (ויקרא ו) : בראשי אצבעותיו · מעט כא] שלא יגיע עד פס ידו : במחבת ומרחשת · דמעשיהן אפויין כב] דאמר לקמן בפרק אלו מנחות נקמצות (דף עה:) דלאחר שהן אפויין פותתן וקומץ הלכך אי אפשר לפותתן דקות כל כך וכשהוא קומץ יוצאות חוץ כג] למקומו הלכך מוחק בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה : כד]וזו היא עבודה קשה שבמקדש · שבקושי גדול הוא מכוין שלא יהא לא חסר ולא יותר: מליקה · אמרינן בפ' קדשי קדשים (זבחים סד:) זו היא עבודה קשה: וחפינה · נמי אמרי' בפ' הוציאו לו במסכת יומא (דף מט:) אוחז כה]את הבזך בראשי אצבעותיו ומעלה בגודלו כו' וזו היא עבודה קשה : כדקמצי אינשי · מכניס לידי אצבעותיו ודוחק בקמח והקמח נכנס בתוך ידו : בראשי אצבעותיו · שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח ופס ידו כלפי כו]קמח וקומץ מלא קומצו עד פס ידו כתיקנו מהו : מן הצדדין · שנתן גב ידו על הקמח והוליך ידו עד שנכנס הקמח דרך צידו לתוך ידו ל"א מן הצדדין מצדי הכלי שלא קמץ באמצע הכלי : מלמטה למעלה · שהכניס כז] *אצבעותיו בקמח וגב היד כנגד הקמח וקומץ: מלא חפניו · דיום הכיפורים קטרת סמים דקה : כדחפני אינשי · שמכניסין לידי ידיהם וחופנים : מן הצדדים · שהכניס קטרת בחפניו דרך בין גודל לאצבע ל"א מן הצדדים של כלי : דבקיה לקומץ בשעת קידושו כח]לכלי בדפנו דמנא מבפנים : בארעיתא דמנא · כגון שהיה לכלי בית קיבול מאחוריו כמו שיש בקערות כט]: **מתני'** ריבה שמנה · דדינה לוג כדאמר בפ' שתי מדות (לקמן פח·) מהאי קרא למנחה ולוג שמן : חיסר שמנה · פסולה כדאמרן לעיל (ט:) משמנה שאם חיסר כל שהוא פסול : חיסר לבונתה · דשיעור לבונה מלא הקומץ בפ' הרי עלי עשרון (לקמן קו:) מפרש לה בג"ש נאמר ל]הרמה כו' ואי קשיא ליתני ריבה לבונתה הא מפרש לה בגמ' : **גמ'** שהפריש לה · לשם מנחה זו (הפריש לה) : ב' לוגין · לא]ועירבו עמה דנראית *כשתי הלחם אבל בלוג ומחצה קס"ד דלא מיפסלא : ולוקמה כגון דעריב בה · פורתא שמן לב]דחול או שמן דחבירתה : דפסיל בה שמן · דאמר בפרק כל המנחות (לקמן נט:) לא ישים עליה שמן ואם שם פסול: אי דידה · שהפרישו לשמה : הא לית לה · וכיון דלא חזי לה לא מקדיש שמן לג]במופרש לה : והאי חזי לה · כלומר זיל לגביה דהאי חזי ליה ומנא ליה לרבי אליעזר הא · דאפילו הפרישן לד] לשמן פסול אם עירבו עמה : שמנה · משמע דהופרש לה] לשמה ·

והתניא

תוספות

זו היא עבודה קשה במקדש · למ"ד בפרק אלו מנחות (לקמן עה:) במחוזין לסולתן אינה קשה יותר ממנחת סולת אלא סבר לה כמ"ד שהיה מחלקה לפנים ולפנים לאצבעה : והא איכא חפינה · כשהיה נכנס לפני ולפנים ולא כשהיה חופן בלשכת בית אבטינס ועבודה קשה היא מאד כדמוכח ביומא (דף מט:) : מלמטה למעלה · פירש בקונטרס שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח וגב ידו כנגד הקמח וקמץ ואין זה כראשי אצבעותיו דלעיל דהתם פס ידו כנגד הקמח ומכניס ראשי אצבעותיו וקומץ מלא קומצו עד פס ידו והשתא לפי הקונטרס קורא ראשי אצבעותיו למטה וכן מפרש ר"ת במסכת שבת (דף נג:) גבי ציצין המעכבין למעלה פירוש לצד פיסת היד ומביא ראיה מהא דאמר בפ' כל היד (נדה יג:) מן העטרה ולמעלה דלצד הגוף קורא למעלה ואינה ראייה כל כך דלגבי מילה שהיא תלויה שייך לקרות ראש המילה למטה אבל אצבעות שאדם זוקף אצבעותיו למעלה שייך לקרות למעלה ראשי האצבעות ומלמטה למעלה יש לפרש שמכניס ידו בקמח דרך פס היד עד שמגיע לראשי אצבעותיו*) :

*)[וע' תוס' שבת נג: ד"ה והא]

קומץ

עין משפט נר מצוה

סו א ב ג מיי' פי"ג מהלכות מעה"ק הל' יג סמג לאוין של :

סז ד מיי' פ"ד מהלכות יוה"כ הלכה א :

סח ה ו מיי' פי"ג מהל' פסוה"מ הלכה כב :

סט ז מיי' שם הלכה ט :

ע ח ט מיי' שם הל' ח :

שיטה מקובצת

א] תיבות שאינו מולח אלא הקומץ בלבד נמחק : ב] תיפ"ק לי' אות ו' נמחק : ג] זו גודל להשוות היכי עביד והשאר נמחק : ד] שבמקדש עיין תוס' (לקמן דף נד ע"א) : ה] אצבעותיו מהו מן הצדדין מהו ממטה למעלה מהו : ו] הצדדין מהו ממטה למעלה מהו חפן : ז] תיבות כיצד הוא עושה פושט את אצבעותיו על פס ידו · נמחק : ח] רבי אלעזר : ט] תיבות מתקיף לה רב זוטרא בר טוביא אלא מעתה נמחק : י] תיבות ואי אמרת דאפריש לה שמן כיון דלית לה שמן כלל חולין נינהו נמחק : יא] ר' אלעזר : יב] מפני שחסר הקומץ : יג] הכלי · כן מפורש בפ"ב דסוטה : יד] היה מולחו מסלח של צבור דאמרי' בפ"ג והשאר נמחק : טו] קרבנך קומץ שהוא קרבן : טז] ומלח הס"ד ומה"ד דלא איקבע בהדי מנחה בכלי אחד דהא לאחר שהקטירו לקומץ היה מולחו הס"ד ומה"ד קומץ החסר פסול בהקומץ רבה ילפי לה מדכתיב מלא קומצו תרי זימני : יז] והוי להו גודל : יח] מה"ד זו זרת אצבע קטנה כו' למדת החשן : יט] אצבע ארוכה הס"ד ואח"כ מה"ד זו אצבע דטבל הכהן את אצבעו : כ] אלמא בקמיצה קומץ ולא בזרת : כא] עד שלא יגיע : כב] אפויין ואמר : כג] דוץ לקומץ הלכך מוחק בגודל מלמעלה : כד] מה"ד זוו היא : כה] אוחז בבזך בראשי אצבעותיו : כו] כלפי הקמח : כז] שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח וגב ידו כנגד : כח] קידושו בכלי : כט] בקערות רש"י כת"י ולי נראה מארעיתא דמנא שהפך הכלי ודבקיה לקומץ בארעית דמנא מתוכו ע"כ ונראה לפרש שהפך הכלי וזרק ושם הקומץ מלמטה למעלה תו"ח : ל] נאמר כאן הרמה מפרש לה לקמן בגמרא : לא] שני לוגין ועירבן עמה דנראית כשתי מנחות : לב] שמן דחולין ותיבת דחול נמחק רש"י של מהר"ם ולוקמא כגון דעריב שמן דחולין אפי' לא הפריש לשמה ואפילו א"ן בה ב' לוגין שלימים או שעירב בה שמן מחברתה ממנא אחרת ע"כ : לג] שקדיש שמן המופרש : לד] הפרישן לשמה : לה] דהופרש לה לשמה :

מסורת הש"ס

פס"ק פ"ז · כתובות כ: · [ס"א מוטל באמצע הקומץ וחולק כו' ג"ק] · יומא מז: ע"ש · [זבחים סה:] · [יומא מז:] [לקמן נז.] · [יומא מח.] · נ"ל אליעזר · נ"ל אליעזר · נ"ל אליעזר · נ"א אלא: ואיתא ג"ק · ג"ק מ"ו · [נ"ל כשתי הלחם אבל כו' ועיכתה ג"ק בכתבי מגנזים]

הגהות הב"ח (א) גמ' יכול שקמצו מבורץ ת"ל : (ב) רש"י אחר ד"ה היכי עביד נ"ל ד"ה שקומצו מבורץ גדוש ליטנא אתריגה שיש קמח בין ראשי אצבעותיו לפס ידו :

גליון הש"ס גמרא זו היא אחת מעבודה קשה · עיין לקמן דף נד ע"א תוספות ד"ה אין לך :

עין משפט נר מצוה

ל"א א ב מיי' פי"א מהלכות פסה"מ הלכה יז:

ע"ב ג מיי' שם הל' ז:

ע"ג ד ה מיי' שם הל' יח:

ע"ד ו ז מיי' פי"ג מהל' פסה"מ הלכה א ופט"ז הלכה א:

מסורת הש"ס

תורה אור

והתניא א](ר' שמעון אומר) קומץ ולבונה שחסר כל שהוא פסול תני קורט לבונה שחסר כל שהוא פסול ואיבעית אימא כאן בלבונה הבאה עם המנחה כאן בלבונה הבאה בפני עצמה א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן *ג' מחלוקת בדבר ר"מ סבר קומץ בתחילה וקומץ בסוף ורבי יהודה סבר קומץ בתחילה ושני קרטין בסוף ור"ש סבר קומץ בתחילה וקורט אחד בסוף ושלשתן מקרא אחד דרשו °ואת (ויקרא ו) כל הלבונה אשר על המנחה ב] ר"מ סבר עד דאיתא ללבונה דאיקבעה בהדי מנחה מעיקרא ורבי יהודה סבר כל ואפי' חד קורט את לרבות קורט אחר ור"ש *את לא דריש וא"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן מחלוקת בלבונה הבאה עם המנחה אבל בלבונה הבאה בפני עצמה ד"ה *קומץ בתחילה וקומץ בסוף להכי איצטריך אשר על המנחה דבהדי מנחה אין בפני עצמה לא וא"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן מחלוקת בלבונה הבאה עם המנחה אבל בלבונה הבאה בבזיכין דברי הכל שני קמצין בתחילה ושני קמצין בסוף פשיטא מהו דתימא כיון דבהדי לחם אתיא כאשר על המנחה דמיא קמ"ל פליגי בה רבי אמי ורבי יצחק נפחא חד אמר מחלוקת בלבונה הבאה עם המנחה אבל בלבונה הבאה בפני עצמה דברי הכל קומץ בתחילה וקומץ בסוף וחד אמר כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו: חיסר לבונתה [פסולה]: הא יתיר כשרה והתניא יתיר פסולה אמר רמי בר חמא כגון שהפריש לה שני קמצין ואמר רמי בר חמא הפריש לה שני קמצין ואבד אחד מהן קודם קמיצה לא הוקבעו אחר קמיצה הוקבעו ואמר רמי בר חמא הפריש ארבעה קמצין לשני בזיכין ואבדו שנים מהן קודם סילוק בזיכין לא הוקבעו לאחר סילוק בזיכין הוקבעו הא תו למה לי היינו הך מהו דתימא כיון דבריר קומץ דידה כיון שהגיע זמנה לפורקה כמאן דפריקה דמיא קמ"ל: **מתני'** הקומץ את המנחה לאכול שיריה בחוץ או כזית משיריה בחוץ להקטיר קומצה בחוץ או כזית ג]קומצה בחוץ או להקטיר לבונתה בחוץ פסול ד] ואין בו כרת לאכול שיריה למחר או כזית משיריה למחר להקטיר קומצה למחר או כזית מקומצה למחר או להקטיר לבונה למחר

פיגול

רש"י

והתניא ה]הקומץ את הלבונה כו'· כמדומה לי דאיירי בה ר' שמעון ס' קפריך מינה לרבי שמעון: לבונה הבאה עם המנחה · אם חסרה בשעת הקטרה כשרה לר"ש כדיליף לקמיה (סמוכה בסוגי' זו) מכל הלבונה אשר על המנחה והאי דקתני חסר כל שהו פסול בלבונה הבאה בפני עצמה כגון האומר הרי עלי לבונה יביא מלא קומץ לבונה על המזבח בפ' האומר הרי עלי עשרון ו](לקמן קו:) דהתם ודאי חסר ז] פסול דלא כתיב ביה ואת כל הלבונה דילפינן מינה לקמן כל אפילו כל שהוא: רבי מאיר · סתם מתניתין דקתני חיסר לבונתה פסולה: קומץ בתחלה · בשעת קמיצה בעינן שיהיה בכלי מלא קומץ לבונה ובהא כולהו מודו דמתחילה בעי קומץ וכדילפינן מג"ש בפ' האומר הרי עלי עשרון ח] (שם דף קו:): וקומץ בסוף · בשעת הקטרת לבונה שלא תחסר: רבי יהודה סבר · *אי הוה כתב כל משמע דאפי' קורט אחד דכל משמע כל שהוא כמו אין לשפחתך ט] כל (מלכים ב ד): את לרבות קורט אחר · הרי י] הוא שנים: את לא דריש · וכל משמע ליה כל דהו כר' יהודה: בזיכין · מפרש בפרק האומר הרי עלי עשרון (שם דף קו:) דבעי חד קומץ בכל בזך ובזך יא]: פשיטא · דהא לא כתיב בה כל דלישתמע כל שהוא: כאשר על המנחה דמיא · ולימא נמי דהאי כל הלבונה אשר על המנחה קאי נמי אלבונה דבזיכין ולדרוש בה כל דהו קמ"ל: שהפריש לה שני קמצים · פסולה דיותר מדאי ריבה: קודם קמיצה · יב] נאבד לא הוקבעו עם המנחה וכשרה: הוקבעו · והוי יתר ופסולה: היינו הך · דהא פשיטא לן דסילוק בזיכין כקומץ דמנחה יג]: שהגיע זמנה · דקרבן מוספין: כמאן דפריקה דמיא · ואם אבד לאחר המוספין אימא הוקבעו כבר יד] ופסלה קמ"ל (א) כ"ש ל"א טו] ולא שמעתי כגון שהפריש לה שני קמצין כשרה דאמרינן זיל לגביה דהאי חזי ליה זיל לגביה דהאי חזי ליה לא (ב) הוקבעו וכשרה דלא קרינא ביה פרט לשחסרה אפי' לר"מ דפסיל בחיסור לבונה הוקבעו והוי חיסור לבונתה בשעת הקטרה ופסול לר' מאיר: **מתני'** לאכול שיריה בחוץ · חוץ לעזרה: או להקטיר קומצה בחוץ · דמחשבה פוסלת בין שחישב טז] לאכילת אדם בין שחישב על אכילת מזבח כגון הקטרה דכתיב יז] ביה גבי מחשבה (ויקרא ז) ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי ס' ואמר בתורת כהנים *יכול כמשמעו שאם אכל ממנו ביום שלישי יהא נפגל ת"ל המקריב אותו בשעת הקרבה נפגל ואינו נפגל בשלישי אלמא במחשבה איירי שחישב לאכול ממנו בשלישי וכתיב אם האכל יאכל בשתי אכילות הכתוב מדבר באכילת אדם ואכילת מזבח: פסול · דמחשבת חוץ למקומו פוסלת דאמר בת"כ *יכול לא יח] תפסל מחשבת חוץ למקומו כשהוא אומר בפרשת קדושים תהיו אם האכל יאכל ביום השלישי אם אינו ענין לחוץ לזמנו דהא יט] כתביה בצו את אהרן האוכלת ממנו עונה תשא תנהו ענין לחוץ *למקומו חוץ לזמנו בהכרת ואין חוץ למקומו כ] כרת ואי קשיא הא כתב גבי חוץ למקומו בקדושים תהיו ואוכליו עונו ישא ונכרתה וגו' ההוא מוקמינן לה בכריתות בפ"ק (דף ה:) לכרת דנותר בגזירה שוה דקודש קודש כא] ואי קשיא אמאי לא תנא נמי כזית מלבונתה תרין הך סתמא *כרבנן דאמרי לעיל דלבונה כשרה בקורט אחד הלכך לא תנא כזית: למחר · דהייט חוץ לזמנו דמנחה אינה נאכלת אלא ליום ולילה* כב] ואיתקש לחטאת ואשם ובחטאת ואשם אמר בת"כ גבי תודה מנין לרבות חטאת ואשם דיאכל ביום קרבנו תלמוד לומר זבח ובשר זבח תודת שלמיו וגו' (ויקרא ז):

פיגול

תוספות

קומץ ולבונה שחסר כו' · בכל דוכתי משמע דשיעור לבונה כקומץ ולקמן בפרק בתרא (דף קו:) גמר דלבונה לא יפחות מן הקומץ דכתיב והרים ממנו בקומצו מסלת המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה מקיש לבונה להרמה דמנחה מה הרמה דמנחה קומץ אף לבונה קומץ ולבונה בהא בבזיכין שני קמצים יליף לה בת"כ בג"ש דנאמר כאן אזכרה וגבי קומץ אזכרה מה להלן מלא הקומץ אף כאן מלא הקומץ והייט שני קמצים מלא הקומץ לסדר זה ומלא הקומץ לסדר זה: **ר'** יהודה סבר כל ואפי' חד קורט · משמע הכא דרבי יהודה סבר דהלבונה כולה לבונה משמע וה"נ אית ליה בפ"ק דבכורות (דף ג.) בכור כוליה בכור משמע כתב רחמנא כל דאפי' כל שהוא ותימה דבפרק כסוי הדם (חולין פח.) שמעינן ליה לר' יהודה דמו מקצת דמו משמע ובמה מבוס דכתיב דמו בוי"ו דריש דדם כל דם משמע כתב רחמנא דמו דאפי' מקצת דמו ולפי סברא זו לא יתכן מה שפוסק ר"ת כרבי יהודה דאמר אם יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות דהא אמר בבכורות (דף ג:) לית דחש לה להא דר' יהודה דאמר שותפות עובד כוכבים חייבת בבכורה ושמא יש לחלק בין דם לבכור וכמו כן צריך לחלק דלא תקשי ההיא דבכורות אהא דאמר פרק אלמנה ניזונית (כתובות נז:) לית דחש לה להא דר"ש דאמר *מקצת כסף ככל כסף ובשמעתין משמע דאית ליה לר"ש הלבונה כולה לבונה והא דדריש רבי יהודה הכא כולה לבונה וכן לקמן בפ' כל המנחות באות מצה (דף נו:) דריש כל מום וברים אלו עוברין (פסחים מג.) לא דריש כל לקמן אפרש בפרק כל המנחות באות מצה (דף נו:) בע"ה*: **ורבי** שמעון את לא דריש · פי' לא דריש להא דרשא אבל דלא דריש כלל לא קאמר דשמעינן דדריש את בפ"ק דבכורות (דף ו:) גבי את הגמל דדריש ליה לאסור את חלבו ולקמן בפרק כל המנחות באות מצה (דף ס:) דדריש ר"ש את המנחה לרבות שאר מנחות להגשה ומש"ה לא מייתי הכא ההיא דשמעון העמסוני כדמייתי לה התם בבכורות על רבנן וכן יש לתרץ מדרבי יהודה דדריש הכא את ובפ"ב דסוטה (דף יז.) *דריש רבי יהודה לוחות וקבלות מהאלות כר"מ ואליבא דר"מ מסיק התם דאת לא דריש וע"כ כמו כן יאמר לרבי יהודה אלא והאי לא דריש להאי דרשא קאמר ומיהו י"ל דר' יהודה את לא דריש ואת דריש והכא כתב ואת כל הלבונה ועוד קשה דר' יוסי הגלילי דריש בפרק שור שנגח ד' וה' (ב"ק מב.) נקי מדמי ולדות אלמא דריש הנאת עורו מאת בשרו כדמשמע התם ובפרק בהמה המקשה (חולין דף ע:) משמע דלא דריש את בגמרא *בהמה שמת עוברה כו' דקאמר על מילתיה דר"י הגלילי קלוט במעי קלוטה ליטמא משמע דסבר כרבנן דר"ש דשרו פרק קמא דבכורות (דף ו:) קלוט (במעי קלוטה) ולא דריש אתין ומיהו יש לפרש דפריך בחולין (שם) מקלוט במעי קלוטה שראשו ורובו דומה לאמו דשרי לכ"ע: **כגון** שהפריש לה שני קמצים · וא"ת והילך קדשי אי בבת אחת האמרינן בפרק התודה (לקמן עח:) תודה שנשחטה על שמונים חלות לא קדשו לר' יוחנן ואי בזה אחר זה האמרי' בקדושין בפ"ב (דף נ:) דכל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו והכא כיון דליתיה בבת אחת כל שכן בזה אחר זה וי"ל כגון דאמר יקדש קומץ אחד מתוך שני קמצים כדאמר בפרק התודה (שם) הכל מודים היכא דאמר ליקדשו ארבעים מתוך שמונים דקדישי: **כגון** שהפריש לה שני קמצין · בלשון כג] אחד פי' בקונטרס דהשיא דקתני פסולה שהפריש לה שני קמצין ואי אפשר לומר כן דלעיל משמע דבהפריש לה שני לענין יש לי להכשיר יותר הואיל והאי חזי ליה והאי חזי ליה וה"ה הכא שיש להכשיר יותר בהפריש לה שני קמצים מבקומץ ותלי ועוד דקאמר בכמוך הפריש שני קמצים ואבד אחד מהן קודם קמיצה לא הוקבעו פירוש וכשרה אבד לאחר קמיצה הוקבעו והויא יתירה

[וע"ש תוס' בכורות ג. ד"ה ור' יהודה ובחולין פח. ד"ה ורבי יהודה]

[עירובין ס. וש"נ]

[פסחים כב: וש"נ]

וכן בזבחים כט.

[וע"ין זבחים כח:]

שיטה מקובצת

א] תיבות ר' שמעון אומר נמחק: ב] ר"מ סבר לפ"ה משמע דפליגי במשמעות דהלבונה דלר"מ הלבונה קצת לבונה משמע וכל אתא לרבות דבעיא כולה לבונה ולר' יהודה לבונה משמע כולה וכל אתא לגרוע אקירם ודוחק ונ"ל דלכ"ע משמע לבונה רוב לבונה ור"מ סבר כל לאפוי אתא ור' יהודה סבר כל לגרוע אתא לשון כל דהו ולאוקמא אקירם וכיוצא בזה יש בר"ש בכורות גבי כל בכור' תו"ה: ג] מקומצה בחוץ: ד] ואין בו כרת. פ"ה ואי קשיא אמאי לא תנא כזית מלבונה תריץ דך סתמא כרבנן ולא נהירא דא"כ ליתני להקטיר קורט אחד מלבונה ועוד הא אוקימנא מתניתין כר"מ דאמר חסר לבונתה פסולה ונראה לפרש דסתמא דמהדרין כזית להקטרת קומץ דילפינן אכילת מזבח מאכילת אדם דכתיב אם דאכל יאכל בשתי אכילות הכתוב מדבר ומה אכילת אדם בכזית אף אכילת מזבח בכזית ודוקא במידי דבר אכילה אבל במידי דלאו בר אכילה לא ילפינן אכילת מזבח מאכילת אדם ולבונה לאו בר אכילה ומיהו לא נהירא דהא בהדיא תנא בברייתא הקומץ ולבונה שהקריב מהם כזית בחוץ אלמא גבי הקטרת חוץ יליף אכילת מזבח מאכילת אדם א"א נראה לומר דסיפך אבילהו כזית דלעיל ולא חש להאריך והוא הדין ללבונה · תו"ה: ה] והתניא קומץ לבונה כו' וגרסי' בתוספתא ר"ש אומר קומץ לבונה שחסר הלכך קא פריך מינה דר' ש הס"ד ואח"כ מה"ד לבונה הבאה כו' והשאר נמחק: ו] עשרון ובת"כ נפקא לן קרבן מנחה מלמד שהיחיד מתנדב לבונה: ז] חסר פסל דלא: ח] עשרון ופלוגתא היא [בירושלמי שקלים פ"ו ה"ח] אי קומץ בעינן כן: ט] כל בבית: י] הרי שנים הס"ד: יא] ובזך ובת"כ יליף לה בג"ש ר"ש אומר נאמר כאן אזכרה ונאמר להלן אזכרה מה להלן מלא קומץ אף כאן מלא קומץ מלמד שהיא שני קומצין מלא הקומץ לסדר זה: יב] אחר ד"ה בזיכין מה"ד בתחלה תחילת סדור והס"ד ומה"ד בסוף ההקטרה והס"ד: יג] קמיצה סבר לא ותיבת נאבד נמחק: יד] דמנחה הס"ד ומה"ד ומה"ד בריר קומץ דירה שאינו מעורב עם בבזיכין והס"ד ומה"ד שהגיע: טו] כבר ופסולה: טז] ל"א כגון שהפריש כו' דאמרינן זיל לגבי האי חזי ליה זיל לגבי האי חזי ליה: יז] שחישב על אכילת: יח] תיבת ביה נמחק: יט] תפסיל במחשבת את אהרן כדפרישי' לעיל תנהו ענין לחוץ למקומו הס"ד ומה"ד ואין בו כרת' האוכל מיירי המנחה אין חייב כרת דהכי אמרינן בת"כ יכול יהא חייב על חוץ למקומו כרת ת"ל בחוץ לזמני האוכלת ממנו עונה תשא ותיבות תנהו ענין להוץ למקומו נמחק: כ] למקומו בהכרת ואי קשיא הא כתיב: כא] קודש אבל בחוץ לזמנו יש כרת דילפינן עון עון מנותר: כב] דאיתקש לחטאת אות ו' נמחק: כג] בלשון ראשון יתיר...

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה כמאן דפריקה וכו' קמ"ל ל"א ולא כו"ל וסיום כ"ב נמחק: (ב) בא"ד לא הוקבעו נ"ב פירוש אם הוא על סה דאמר רמי כו' על פי לשון אחר בפרש"י כאן:

פיגול וחייבין עליו כרת *זה הכלל *כל הקומץ [או]נותן בכלי המוליך המקטיר לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת ובלבד שיקריב המתיר כמצותו כיצד קרב המתיר כמצותו קמץ בשתיקה נתן בכלי והוליך והקטיר חוץ לזמנו או שקמץ חוץ לזמנו נתן בכלי והוליך והקטיר בשתיקה או שקמץ ונתן בכלי והוליך והקטיר חוץ לזמנו זהו שקרב המתיר כמצותו כיצד לא קרב המתיר כמצותו קמץ חוץ למקומו נתן בכלי והוליך והקטיר חוץ לזמנו או שקמץ חוץ לזמנו נתן בכלי והוליך והקטיר חוץ למקומו או שקמץ נתן בכלי והוליך והקטיר חוץ למקומו זהו שלא קרב המתיר כמצותו מנחת חוטא ומנחת קנאות שקמצן שלא לשמן נתן בכלי והוליך והקטיר חוץ לזמנו או שקמץ חוץ לזמנו נתן בכלי והוליך והקטיר שלא לשמן או שקמץ ונתן בכלי והוליך והקטיר שלא לשמן *זהו שלא קרב המתיר כמצותו לאכול כזית בחוץ כזית למחר כזית למחר כזית בחוץ כחצי זית בחוץ כחצי זית למחר כחצי זית למחר כחצי זית בחוץ פסול ואין בו כרת א"ר יהודה זה הכלל אם מחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום פיגול וחייבין עליו כרת אם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן פסול ואין בו כרת וחכמי' אומרים זה וזה פסול ואינבו כרת: **גמ'** *איבעיא להו לדברי האומר שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה מקטיר קומץ עליהן *וקיימא לן דאותן שירים אסורים באכילה מהו דתיהני להו הקטרה למיקבעינהו בפיגול ולפקינהו מידי מעילה אמר רב הונא אפילו לר"ע *דאמר זריקה מועלת ליוצא ה"מ יוצא דאיתיה בעיניה ופסול מחמת דבר אחר הוא אבל חסרון דפסולא דגופיה הוא לא מהני ליה הקטרה אמר ליה רבא אדרבה אפי' לר"א *דאמר אין זריקה מועלת ליוצא ה"מ יוצא דליתיה בפנים *אבל חסרון דאיתיה בפנים מהניא ליה הקטרה אמר רבא מנא אמינא לה דתנן הקומץ את המנחה לאכול שיריה בחוץ או כזית משיריה בחוץ ותני רבי חייא הקומץ את המנחה ולא תני או כזית מ"ט לא תני או כזית לאו כגון שחסרו שירים וקמו להו אכזית וכיון דבמתן כלי בהילוך ובהקטרה לא מתני ליה או

רש"י

פיגול וחייבים עליו כרת · האוכל משירי מנחה דכתיב בחוץ לזמנו (ויקרא ז) עונה תשא וכתיב בנותר והוכליו עונו ישא (שם יט) מה להלן כתיב ונכרתה אף כאן האוכלו בכרת והך ג"ש בפ"ק דכריתות (דף ה.): כל הקומץ או נותן · קומץ יב] או מוליך או מקטיר ע"מ לאכול דבר שדרכו לאכול כגון שיריים או להקטיר דבר שדרכו להקטיר כגון קומץ חוץ לזמנו כו' אבל אם חישב להקטיר שיריים למחר או לאכול קומץ למחר כשר דבטלה דעתו אצל כל אדם: בד' עבודות הללו מפגלין במנחה דגמרינן מזבחים בהקישא כדאמר בריש פירקין (דף ב:) דאיתקש מנחה לחטאת יג] [א]ומה היא היקישא גמרי' מחשבה דפוסלת במנחה ומינה מה זבח נפגל בד' עבודות שחיטה וקבלה הולכה וזריקה כדאמרינן בת"כ אף מנחה בד' עבודות קמילה כנגד שחיטה יד] [ב] קבלה כנגד מתן כלי והולכה כנגד הולכה והקטרה כנגד זריקה: ובלבד טו] שיהא קרב [ג] המתיר כמצותו · כאילו היה כשר שלא יהא טז]שום פסול אלא הפיגול אבל אם יש שם פסול אחר תו לא פגיל ואין בו כרת כדאמר בפ"ב (לקמן טז:) ירצה כתיב בפיגול וכתיב בכשר ירצה כהרצאת כשר כך הרצאת פיגול שלא יהא בו שום פסול אחר: בשתיקה · שלא [ד]חישב: או שקמץ ונתן בכלי יז]והוליך והקטיר · כל אלה חוץ לזמנו זהו שקרב המתיר כמצותו דלא היה בו שום פסול אחר: או שקמץ ונתן בכלי יח] והוליך והקטיר כל אלה חוץ למקומו · כלומר או קתני אם עשה אחת מאלה על מנת לאכול שיריים חוץ למקומו וכל הג' חוץ לזמנו לא קרב הקומץ כמצותו: מנחת חוטא יט] וקנאות · יש בהן עוד פסול אחר המוציאן מידי פיגול כגון שלא לשמן דאמרינן בריש פירקין (דף ב.) כ] דפסולה אם קמצו שלא[ה] לשמן לא קרב המתיר כמצותו ואין בשירים כרת: כזית בחוץ כא] וכזית למחר · חישב באחת העבודות ב' מחשבות חוץ לזמנו וחוץ למקומו ועד השתא איירי בשתי עבודות שחישב באחת חוץ לזמנו ובאחת חוץ למקומו והשתא מיירי כב] שחישב [ו] בשתיהן בעבודה אחת ולרבי יהודה הוא דאיצטריך דלא תימא שחישב שתיהן בשתי עבודות הוא דפליג ר' יהודה דבתר קמייתא אזלינן אבל כג] (בההיא) [באחת] עבודה מודה קמ"ל והכי מפרש בזבחים בפ' שני (דף ל.)[ז]: כזית למחר כזית בחוץ · אע"פ שחישב כד] תחילה חוץ לזמנו הוציאתו שניה מידי כרת רבי יהודה פליג את"ק בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות: **גמ'** מהו דתהני להו הקטרה למיקבעינהו בפיגול · כגון כה] אם הקטיר הקומץ ע"מ לאכול הני שירים חוץ כו] לזמנו מקבעי בפיגול בהך הקטרה כבהקטרה מעליא הואיל וברשות מקטיר או דלמא כיון דאין שיריים נאכלים ה"ל כמחשב לאכול למחר דבר שאין דרכו לאכול כז] כדאמר לקמן (דף יז.) דלא מהניא מחשבתו: אי נמי לאפוקינהו כח] ממעילה · אם הקטירו כדרכו בשתיקה מי אמרינן כיון דניתן רשות להקטירו הויא הקטרה מעליא ומפקא לשירים מידי מעילה כהקטרה מעלייתא דאמר במס' מעילה בפ' חטאת העוף (דף ט·) המנחות מועלין בהן משהוקדשו קרב הקומץ חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא ואין מעילה בשיריים כו' דה"ל שעת היתר לכהנים וכל שיש לו שעת היתר לכהנים אין בו מעילה בפ"ק דמעילה או דלמא כיון דסוף סוף אין שיריים נאכלין הוו להו דבר שאין לו כט] היתר לכהנים ולא נפקי ממעילה: אפילו ר"ע · דאמר בפ"ק דמעילה (דף ז·) זריקה מועלת ליוצא ל] חוץ לקלעים למיהוי כדבר שיש לו היתר לכהנים ולמיפק מידי מעילה אם מעילות*)[ח](ר"ע אומר אין מועלין בו) דזריקתו הוציאתו מידי מעילה אע"פ שאינה לא] מותרת באכילה אעפ"כ מועלת לו להוציאו מידי מעילה: מחמת דבר אחר · אויר ירושלים פוסלו שיצא לב]מן הקלעים: לא מהניא ליה הקטרה · ולא נפקא לג]ממעילה: [ט]ר"א ס"ל דפסול יוצא חמור לד]מחסרון: מנא אמינא לה · דמהניא להו הקטרה לפיגול וליציאת לה] מעילה: ותני רבי חייא · [י] למתני' ולא תני או כזית לא בקומץ ולא בשירים לא בפגול ולא בפסול: מ"ט לא תני או כזית · משירים למחר: לאו · משום דמאן דקתני או כזית משמע ליה דכי הדר תני הנותן בכלי והמוליך והמקטיר לאכול דבר לו] כו' או להקטיר קומצה או כזית מקומצה למחר: כגון שחסרו שיריים · ועמדו על כזית לז]ואמר הריני נותן בכלי ומוליך ומקטיר ע"מ לאכול כזית של לח]שיריים למחר ואע"ג דמחשבת קמילה ליכא למימר שכבר חסרו דא"כ ה"ל מנחה שחסרה קודם קמילה ופסולה ותו לא מקבעה בפיגול אפילו הכי מחשבת מתן כלי והילוך והקטרה הואיל ואפילו חסרו לט] מותר להקטיר הקומץ מוקי לה בשכבר חסרו לאחר קמילה אפילו הכי הן מ] פיגול והאי דלא תני ליה רבי חייא לאו [משום] דלא סבירא ליה [הכי] דלא פליג עליה מא] דרבי דכתנא דמתניתין רבי היא אלא משום דלא מצי לאוקומי לכולה מתניתין [יא] בכה"ג דבמתן כלי ובהילוך ובהקטרה לא מתני ליה או

*) [נ"ל מעילות דר' עקיבא]

תוספות

יתירה ופסולה והשתא כיון דבלא אבד פסולה אמאי נקט אבד על מנ] קנרה דבלא אבד כשרה דתרווייהו חזו להו ואבד לאחר קמילה [יג]: **וחכ"א** אחד זה ואחד זה פסול ואין בו כרת · וא"ת היינו ת"ק וי"ל דאתא למכתס טותיה דכי האי גוונא משני בפ' המפלת (נדה ל:):

ה"מ יוצא דאיתיה בעיניה כו' · הוה מצי למימר ה"מ יוצא מקצתו אבל יוצא כולו לא כדאמרינן בפ"ק דמעילה (דף ו:) והכא כיון כולו דמי כיון דאסורין באכילה ומיהו פלוגתא היא התם וא"ת למ"ד יצא כולו לא הא דתניא פרק [יג]כל שעה (פסחים לד:) נטמא בשר או נפסל או שיצא חוץ לקלעים ר"א אומר יזרוק פי' דיש דם אע"פ שאין בשר ר' יהושע אומר לא יזרוק פי' דאם אין בשר אין דם ומודה ר' יהושע דאם זרק הורצה על כרחך ביצא כולו דאי נשתייר כזית זורק לכתחילה ומדקאמר אם זרק הורצה ש"מ דזריקה מועלת ליצא כולו ושמא דרבי יהושע עדיפא מדר"ע א"כ לענין הרצאה שאני לרבי יהושע בין לכתחילה בין לדיעבד אפי' יצא כולו [יד] כדאמר בפ' כיצד צולין (שם עז:) אבל לעולם לא מיקבע בפיגול ולא נפיק מידי מעילה היכא דיצא כולו מידי דהוה אחסרון לרב הונא: **ותני** רבי חייא כו' · ולא תני או כזית רבי חייא תני בברייתא דידיה בשיטת מתניתו אלא דלא תני או כזית והכי תני הקומץ את המנחה לאכול שיריה כו' זה הכלל כל הקומץ ונותן בכלי והמוליך והמקטיר כו' ועל כרחין הא דמשמע ליה לרבי חייא או כזית מיירי בשחסרו שיריים ועמדו על כך לאו היינו או כזית משיריים דרישא כדפי' בקונטרס דא"כ הוה ליה מנחה שחסרה קודם קמילה ופסולה בקומץ והו לא מיקבע בפיגול אלא משום דזה הכלל דסיפא קאי אכל מה דתנא ברישא וברישא תנא או כזית א"כ נותן בכלי ומוליך ומקטיר עליה נמי קאי ובכזית משיריים מיתוקם שפיר בשחסרו שיריים דהא מקטיר קומץ עליהן אבל [טו]כזית מקטיר קומצה לא מיתוקם כשחסר קומץ ועמד על כזית דאי חסר קומץ בשעת מחשבה כבר נפסלה המנחה והו לא מיפגלא ומשמע ליה לרבי חייא דמאי דמיתוקם מג] כזית [טז]משיריה מיירי בחסר ועמד על כזית מש"ה

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פי"ג מהל' פסה"מ הלכה ו:

עו ב ג מיי' שם פט"ו הלכה א:

עז ד מיי' שם פט"ז הלכה ג:

עח ה ו מיי' שם פט"ז הלכה ב:

עט ז מיי' פט"ז מהל' פסה"מ הלכה יא:

פ ח מיי' פ"ג מהלכות מעילה הלכה ו:

שיטה מקובצת

ב' מחשבות: כב] תיבות שחישב שתיהן נמחק: כג] אבל בחד עבודה מודה: כד] שחישב בתחלה: כה] אם הקטיר

עין משפט נר מצוה

פא א מיי' פי"ט מהל' מעה"ק הלכה ט :

פב ב מיי' שם הל' יד :

פג ג מיי' פי"ג מהלכות פסה"מ הלכה יד ופ"ה מהלכות תמידין ומוספין הלכה טו :

פד ד מיי' פי"ד מהל' פסולי המוקדשים הלכה י :

*או כזית [א]אשירים בקמיצה נמי לאכול שירים לא תני או כזית וקתני סיפא פיגול וחייבין עליו כרת אלמא מהניא להו הקטרה א"ל אביי(א)לא הא מני ר"א היא דתנן *הקומץ והלבונה והקטרת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים שהקריב מאחת מהן כזית בחוץ חייב ורבי אלעזר פוטר עד(ב) שיקריב את כולו [ב]כיון דבהקטרת קמיצה לא מתני ליה או כזית מקומצה בחוץ בשירים נמי לא מתני ליה או כזית אי רבי אלעזר האי להקטיר קומצה להקטיר קומצה ולבונתה מיבעי ליה דתנן *הקומץ והלבונה שהקריב את אחד מהן בחוץ חייב ורבי אלעזר פוטר עד שיקריב את שניהם [ג] לא נצרכא אלא לקומץ דמנחת חוטא ואיכפל תנא לאשמועינן קומץ דמנחת חוטא אין וכן כי אתא רב דימי א"ר אלעזר קומץ דמנחת חוטא הוא ורבי אלעזר היא הדר *אמר רבא לאו מילתא היא דאמרי דתניא [ד]°קדש קדשים הוא שאם נפרסה אחת [ה][א]מחלותיה כולן פסולות הא יצאת [ו] הני דאיכא גוואי כשרות מאן שמעת ליה דאמר זריקה מועלת ליוצא ר"ע היא וקאמר נפרסה לא [ז]א"ל אביי מי קתני הא יצאת דלמא הא נטמאת הנך כשרות מ"ט דמרצה ציץ אבל יצאת לא ור' אליעזר היא דאמר אין זריקה מועלת ליוצא ובדין הוא דאיבעי ליה למיתני נמי יצאת והאי דקתני נפרסה הא קמ"ל דאפי' נפרסה דאיתיה בפנים לא מהניא ליה הקטרה אבל לר"ע דאמר זריקה מועלת ליוצא אפי' חסרון נמי מהניא ליה הקטרה: **מתני'** *לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין: **גמ'** *טעמא דלאכול ולהקטיר הא לאכול ולאכול דבר שאין דרכו לאכול מצטרף והקתני רישא לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר דבר שדרכו לאכול אין שאין דרכו לאכול לא מאן תנא א"ר ירמיה הא מני ר"א היא דאמר מחשבין מאכילת אדם [לאכילת] מזבח ומאכילת מזבח [לאכילת] אדם דתנן *הקומץ את המנחה לאכול דבר שאין דרכו לאכול ולהקטיר דבר שאין דרכו להקטיר כשר ור"א פוסל אביי אמר אפי' תימא רבנן לא תימא הא לאכול ולאכול דבר שאין דרכו לאכול אלא אימא הא לאכול ולאכול דבר שדרכו לאכול ומאי קמ"ל הא בהדיא קתני לה לאכול כזית בחוץ וכזית למחר כזית למחר וכזית בחוץ כחצי זית בחוץ וכחצי זית למחר כחצי זית למחר וכחצי זית בחוץ פסול ואין בו כרת

הא

רש"י

או כזית דכיון דמחשבת ג' עבודות הללו מוקמינן בשכבר חסרו השירים ועמדו על כזית הילכך לא מצי למיתניי' או כזית מקומצו למחר דומיא דשירים דאם חיסר קומץ בשעת מחשבה כבר פסולה ולא מיפגל מנחה בההיא מחשבה הילכך כיון דלא מיתני ליה או כזית מקומצה לא תנא כזית ח] בשירים וגי' כי חשיב בקמיצה דמיתני ליה או כזית אף בקומץ דההיא ודאי בשלא חסר"ה עדיין מתוקמא אפ"ה כיון דסיפא לא מיתני ליה אקומץ לא תני ליה ברישא אפילו אשירים: ט] א"ל אביי · לרבא לעולם מדרבי חייא לא משמע דמתני' מיירי בחסרון דה"ט דלא תני רבי חייא או כזית בברייתא דידיה] דרבי חייא ר"א היא דלא חשיב הקטרה עד שיקטיר כולו : דתנן הקומץ · דמנחת ישראל: והלבונה· של מנחה: והקטרת· שבכל יום : (*ומנחת כהנים · מנחה שהתנדב כהן דאינה נקמצת אלא יא] כליל דכתיב וכל מנחת כהן כליל תהיה) (ויקרא ו) : ומנחת כהן משיח · חביתי כ"ג יב]נמי (ג) כתיב בה (ויקרא ו) כליל תקטר : ומנחת נסכים · נמי כליל היא : עד שיקטיר [את] כולו · אלמא לא חשיב הקטרה בכזית הלכך לא תני ר' חייא או כזית במתני' אפי' בשירים כיון דבקמיצה לא מיתני ליה או כזית כלומר בהקטרת קמיצה לא מצי למיתני יג] מתני' הקומץ ע"מ להקטיר כזית מקומצה למחר דהא לא מפגל בהכי דלא חשיב יד] כהקטרה גמורה הילכך לאו מחשבה היא [ב]ואי קשיא תנא דידן אמאי תנא טו]להקטיר מקומצה למחר הא לר"א לא הויא הקטרה עד שיקטיר גם הלבונה ואשתכח (ד) טז]דלית בהקטרה מחשבה שלמה: ומשני מתני' יז]בהקטרת קומץ לחודיה במנחת חוטא קמיירי · דאין בה לבונה וע"מ להקטיר לבונתה דתני במתני' דהוי פיגול מוקים לה בלחם הפנים דאין בה אלא הקטרת לבונה : איכפל · טרח : לאו מילתא היא דאמרי · דודאי לא מהניא להו הקטרה לשירים שחסרו : הוא · בלחם הפנים כתיב (שם כד) כי קדש קדשים הוא לו : פסולות · ישרפו : הנך דגואי כשרות · אף על גב דלא הויא הקטרת בזיכין כשרה עד שתהא כל המנחה שלמה יח] י"ב חלות של לחם הפנים אלמא הך אליהם] דיליה מהניא להו למיהוי י"ב חלות ולאכשורי לבזיכין ולאשתרויי הנך (ה) [ג]באכילה אלמא זריקה כגון הקטרת בזיכין שהוא במקום דם זבחים מועלת ליוצא מדחשיב ליה בכלל י"ב חלות אלמא מהניא הקטרה לאחשובי בהדי הנך אף ע"ג דאסורה באכילה: וקאמר נפרסה כולן פסולות· אלמא אפי' לר' עקיבא דאמר מהניא הקטרה ליוצא כ]מידי חסרון לא מהניא הקטרה : מי קתני יצאת · כשרה דתימא ר"ע היא : דלמא · הכי דוק מיניה הא נטמאה אחת [ד]חברותיה כשרות דהא כא]טומאה הציץ מרצה: אבל יצאת · דאין ציץ מרצה על היוצא לא מיתכשרי אינך דגואי משום דליכא הקטרה על י"ב חלות דהא חסרו להו : ורבי אליעזר היא דאמר · לעיל אין זריקה מועלת ביוצא : ובדין · דאיבעי כב]להו למיתני כמי שאם יצאת אחת מהן כולן פסולות :

תוספות

כז] מס"ה לא תני רבי חייא או כזית ברישא משום דבסיפא במתן כלי והילוך והקטרה לא מיתני ליה או כזית בקומצה או כזית בשיריה פירוש אפי' בשירים לא מיתני ליה או כזית משום דלא מיתני אקומץ לא תני ליה כזית ברישא ומה שכתוב בספרים בשירים נמי לא גרס נמי אבל תנא דמתני' לא חייש ותני ליה ברישא אע"ג דבסיפא לא הוי [ז]בשיריה : **הוא** שאם נפרסה אחת כו' · פי' בקונטרס בלחם הפנים כח] דכתיב כי קדש קדשים הוא לו ונראה דע"כ כשנפרסה מספירקה איירי או משראויה לפרק דאי עד שלא פירקה מאי קשיא ליה לרבא מהכא הא כי אמר רבא דמהניא כט] ביה הקטרה הני מילי בשחסרו בין קמיצה להקטרה והכא ה"ל כמנחה שחסרה קודם קמיצה דפסולה היא ואין מקטיר עליה את הקומץ כדאמר לעיל (דף ח·) עד שלא פירקה נפרס לחמה הלחם פסול ואין מקטיר עליו את הבזיכין ועוד דדייק מינה הא יצאת או נטמאת והייט לאחר שפירקה ודומיא דהכי מיירי נפרסה אחת מחלותיה לאחר שפירקה דמקטיר עליו את הבזיכין כדאמרינן לעיל ותימה היכי דייק מהכא דלא מהניא הקטרה למיקבעיה בפיגול ולאפוקי מידי מעילה ודוחק לומר דמדקתני לשון פסולות דייק דהוה ליה למימר אין [ח]נאכלות ועוד אם כן לידוק נמי מההיא דלעיל דקתני הלחם פסול ומקטיר עליו את הבזיכין ושמא נ] [ט]הכא איכא לדחויי דהא מני רבי אליעזר היא דאמר אין זריקה מועלת ליוצא אבל מהך דייק ואפילו לרבי עקיבא ואם תאמר למה לי למידק רבי עקיבא היא משום דמשמע הא יצאת הנך דאיכא גוואי כשרה הוה ליה למידק הא יצאת אין בוס פסול עליהם ומהניא להו הקטרה לפיגול ומעילה אלמא רבי עקיבא היא וכי האי גוונא הוי מצי למידק מההיא דלעיל דרבי עקיבא היא ושמא לא משמע ליה למידק הא יצאת מלשון פסולות כמו [י]אהא דקתני כולן כו' ועוד נראה לפרש דדייק הכל מדדרש ליה קרא מדכתיב הוא שמע מינה לא מהניא להו הקטרה כלל אי נמי דייק מדאחמיר כולי האי דכי נפרסה האחת כולן פסולות שמע מינה דלא מהניא ליה הקטרה לפיגול ומעילה : **שאם** נפרסה אחת מחלותיה כולן פסולות · למאי דמסיק דאתיא כרבי אליעזר אבל לרבי עקיבא האחרות כולן כשרות יש לתמוה לא] דמאן דיליף מילתא ממילתא י' חלות שבמנחה של מחבת או של מרחשת כשחסרה אחת אמאי כולן פסולות כדדרשינן לעיל (דף ט:) פרט למנחה שחסרה ניליף מהכא דכשרות ושמא התם חשיבי כולהו שפי כחלה אחת : **אלא** אימא הא לאכול ולאכול דבר שדרכו לאכול · מכאן ואילך כתובה בספרים בשיבוש וצריך להגיה כאן כמו שהיא כתובה בסוף נג] פ"ב דזבחים (דף נא:) :

הדרן עלך כל המנחות

מתני' לאכול כחצי זית ולהקטיר חצי זית · למחר כשר : **גמ'** הא לאכול · חצי זית שירים כג] [ה]לאכול חצי זית קומץ דהייט דבר שאין דרכו לאכול מצטרפין לפסול : כד]שאין דרכו לאכול · [ו] לא הויא מחשבה אם חישב לאוכלו למחר וכיון דלא הויא מחשבה לא מצטרפין לפסול : מאן תנא· להך כה] *)(רישא) דמתניתין דדייקינן מינה דאם חישב לאכול קומץ למחר הויא מחשבה : אמר רבי ירמיה ר"א היא דאמר מחשבין מאכילת אדם למזבח · שאם חישב להקטיר שיריים למחר הוי מחשבה : ומאכילת מזבח לאדם · שאם חישב על מנת לאכול קומץ למחר כו] : שאין דרכו להקטיר · שירים : פוסל · ואין חייבים עליו כרת וטעמא מפרש בריש פ"ג : אלא אימא הא לאכול ולאכול דבר שדרכו לאכול · כגון כחצי זית בחוץ כחצי זית למחר מצטרפין לפסול : הא בהדיא קתני לה כו' · והך סיפא דקתני שאין אכילה והקטרה מצטרפין למה

*)ג"א סיפא

שיטה מקובצת

א] או כזית בשירים נמי לא תני והשאר נמחק : ב] כולו וכיון דבקמיצה לא מתני ליה או כזית בשירים נמי לא מתני ליה והשאר נמחק: ג] את שניהם בקומץ דמנחת והשאר נמחק: ד] תיבות קדש קדשים נמחק : ה] אחת מחלותיה : ו] יצאת הא נטמאת : ז] א"ל אביי לעולם מצית למימר כדקאמרת מעיקרא דפסול חסרון אינו פסול כל כך כמו פסול דיוצא והקברייתא דר' חייא ר"א היא דפסולה)ביוצא דלא מדני ליה הקטרה ליוצא (נמחק ונ"ל שכך צ"ל) [ה"ה נמי] פסול דחסרון וכ"ש פסול דיוצא שהוא רב ואין זה ממש כמו דפי' רבא מעיקרא שהרי הוה ס"ד דרבא למימר מעיקרא דבחסרון מהניא הקטרה אפלר"א ובזה אין מעמיד דברי רבא [illegible]

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פי"ג מהלכות פסה"מ הלכה א:

ב ב מיי' שם פט"ו הלכה ח:

*הא תו למה לי אי לאכול ולאכול דבר שאין דרכו לאכול קמ"ל *דמצטרף מרישא[א] (דסיפא) שמעת מינה (דקתני כחצי זית בחוץ כחצי זית למחר פסול הא כחצי זית למחר וכחצי זית למחר פיגול) אי לאכול ולהקטיר (דהיא גופא קמ"ל) מדיוקא דרישא שמעת מינה דהשתא מה לאכול ולאכול דבר שאין דרכו לאכול אמרת לא מצטרף לאכול ולהקטיר מיבעיא אין לאכול ולהקטיר איצטריכא ליה ס"ד אמינא התם הוא דלא כי אורחיה קמחשב אבל הכא דבהאי כי אורחיה קמחשב ובהאי כי אורחיה קא מחשב אימא לצטרף קמ"ל:

הדרן עלך כל המנחות

הקומץ את המנחה לאכול שיריה או להקטיר קומצה למחר [ג]*מודה רבי יוסי בזה שהוא פיגול וחייבין עליו כרת להקטיר לבונתה למחר [ג]רבי יוסי אומר [ב]פסול ואין בו כרת וחכ"א פיגול וחייבין עליו כרת אמרו לו [ד]מה שינה זה מן הזבח אמר להן שהזבח דמו ובשרו ואימוריו אחד ולבונה אינה מן המנחה: **גמ'** למה לי למיתנא מודה רבי יוסי בזו משום דקא בעי למיתנא סיפא להקטיר לבונתה למחר ר' יוסי אומר פסול ואין בו כרת מהו דתימא טעמא דר' יוסי משום דקסבר *אין מפגלין בחצי מתיר ואפי' רישא נמי קמ"ל

למה לי אי למידק מינה הא לאכול ולאכול דבר שאין דרכו לאכול · כגון לאכול חצי זית שירים ולאכול חצי זית קומץ *דמצטרפין: הא מרישא שמעת מינה · דלא מצטרפין דקתני רישא דבר שדרכו לאכול אין שאין דרכו לאכול לא: אי לאכול ולהקטיר · כלומר דהיא גופיה אתא לאשמועינן דאין אכילה והקטרה מצטרפין: הא מדוקיא דרישא שמעת מינה · ה] מדדייקינן מרישא דבר שאין דרכו לאכול אם חישב לאכול חצי זית שירים וחצי זית קומץ למחר לא הויא מחשבה כל שכן ו] דלאכול חצי זית שירים ולהקטיר חצי זית קומץ דאין מצטרפין: דהשתא ומה אכילות לא מצטרפות · הואיל וחדא חצי אכילה הויא בקומץ אכילה והקטרה מיבעיא דאין מצטרפין: איצטריך · לאשמועינן דאין אכילה והקטרה מצטרפין: דסד"א התם · היכא דחישב לאכול חצי זית שירים וחצי זית קומץ לא מצטרפין משום דלאו בכי אורחיה חישב בקומץ אבל לאכול ולהקטיר דבשירייס *כי אורחיה חישב ז] אימא לצטרף קא משמע לן:

הדרן עלך כל המנחות

דקדוק שפירשו ה"ר מאיר וה"ר שמואל בנו זלה"ה:

ח] *וקיימא לן דאותן שירים אסורין באכילה· ואי הוו מותרים הוי קומץ מפגל ואי הוו פסולים לגמרי כגון דנטמאו או חישב עליהם לאכלן חוץ למקומן הו לא מלי ט] *למידק בעיא בפיגול דהא לא קרב המתיר כמצותו אבל היכא דחסרי מי אמרינן הואיל ואיתנהו קמא לא חשיב פסול וכמו שקרב י] מתיר כמצותו דמי ויכול לקובעו בפיגול בהקטרת קומץ שאם חישב בשעת הקטרה לאכול שירייס למחר אית בהו פיגול בשירייס או דלמא הואיל יא] *ואבודין באכילה הוי כמחשב לאכול דבר שאין דרכו לאכול: *ולאפקועינהו מידי מעילה · דאילו קדשי קדשים מועלין בכל הזבח קודם זריקה אבל משנזרק הדם יב] אימורים לגבוה והבשר לכהנים ואין מעילה אלא באימורין שהן חלק המזבח והבשר אין בו מעילה וגבי מנחה נמי קודם הקטרה יש יג] מעילה אפי' בשירים ולאחר הקטרה אין מעילה בשירים כדתנן בפרק חטאת העוף (מעילה דף ט.) המנחות מועלין בהן משהוקדשו קרב הקומץ חייבין עליהם משום פיגול ונותר וטמא ואין מועלים בשירים וקא מיבעיא להו מהו דתיהוי הך הקטרה יד] דומה *לשאר הקטרות לאפקועי שירים מידי מעילה: אפי' לר' עקיבא דאמר זריקה מועלת · דתנן (שם דף ו:) בשר קדשי קדשים וכו' ר"ע אומר אין מועלין בו וחייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא דזריקת דם מועלת ליה לקבוע בפיגול ולהוציאתו מידי מעילה אע"פ שאינה מתירתו באכילה: מחמת דבר אחר · שילאו דבאימורין גופייהו ליכא שום פסול: אפי' לר' אליעזר · דפליג אדרבי עקיבא: מנא אמינא לה דתנן הקומץ כו' זה הכלל כו' עד פיגול וחייבים עליו כרת · דאם חישב באחת מן העבודות להקטיר קומצה למחר או כזית מקומצה למחר או לאכול שיריה למחר או כזית משיריה למחר פיגול וחייבין עליו כרת ותני ר' חייא במתניתיה הקומץ את המנחה לאכול שיריה למחר פיגול אבל *לאכול כזית משיריה למחר פיגול לא קתני מ"ט לא תני כזית משיריה דהא אכתי לא חסרו שירים עד לאחר קמילה דאי חסרו קודם קמילה הויא לה מנחה פסולה ואינה נקמלת כלל ומאי טעמא לא תני או כזית משיריה למחר: לאו כגון דאיתרמי מילתא דחסרו שיריים אחר קמילה · וקמו להו אכזית וכיון דבמתן כלי ובהילוך והקטרה לא מיתני או כזית משיריה למחר דהא כבר חסרו להו ולא הוי מצי למיתני הריני מוליך או מקטיר לאכול שיריה למחר או כזית משיריה למחר דהא שירים וכזית משירים חדא מילתא היא ולא איתרמי ליה *כזית דהא חסרו להו אחר קמילה וקמו להו אכזית הלכך בקמילה נמי לא תני או כזית הכי גרסינן בקמילה נמי לא תני או כזית ול"ג בשיריה: הא מני ר' אליעזר היא וכו' · ה"ג וכיון דבקומץ לא מתני ליה או כזית בשירים נמי לא תני או כזית כלומר כיון דלא מצי למיתני להקטיר קומצה למחר או כזית מקומצה למחר דמחשבה דכזית קומץ לאו כלום הוא ולא מפגלין טו] הלכך בשירים נמי לא תני או כזית באחת מכל ד' העבודות ולא משום טז] דאיסור שירים דהא לא מיירי רבי חייא *באיסור שירים והוה ליה למיתנא בקמילה ובמתן כלי ובהילוך ובהקטרה על מנת לאכול שיריה למחר או כזית משיריה למחר אלא משום דלא מיתני ליה גבי קומץ או כזית מקומצו למחר הלכך בשירים נמי לא תני או כזית: אמר ליה אביי · הא דלא תני רבי חייא או כזית לאו כדאמרת כגון דחסרו שירים אלא שירים איתנהו בעינייהו והאי דלא קתני כזית רבי חייא בשירים משום דסבר כר"א דאמר עד שיקריב את כולו הכא נמי כשחישב אכזית לא הוי פיגול עד שיהא מחשב אכוליה קומץ וכיון דבקומץ לא מיתני ליה או כזית בשירים נמי לא תני ולעולם לא חסרו השירים ומשום הכי תנא סיפא פיגול וחייבין עליו כרת הואיל ולא חסרו השירים אבל היכא דחסרו אימא לך דלא מהניא להו הקטרה למיקבעינהו בפיגול: ור' אליעזר אומר עד שיקריב את כולו · דהואיל וכולו כליל בעינן שיהא הכל קרב הכא נמי סבר לא הוי פיגול עד שיהא מחשב להקטיר כל הקומץ דאי אמר הריני קומץ ע"מ להקטיר כזית מן הקומץ או ע"מ לאכול כזית משיריה למחר לא הוי פיגול: אי ר' אליעזר הוא · הך ברייתא דר' חייא אמאי קתני בה להקטיר קומצה למחר פיגול: יז] היא· דכתיב במילואים *אשה הוא דמשמע שלם: הנך דאיכא גוואי · דלא יצאו והכי נמי הני דלא נטמאו כשירות דמהניא להו זריקה שבדם הזבח (דמלואים): מאן שמעת ליה דאמר זריקה מועלת ליוצא · דהוי כזבח מעלייא לכל עניינים דמה שנכשר לפנים כשר לאכול ונוהג בו נמי פיגול דקתני הכא הנך דאיכא גוואי כשרות דזריקה מהניא ליוצא יח]: וקאמר נפרסה לא · דהיינו חסרו שירים יט] אלמא כרב הונא דאמר כי חסרו שירים אפילו ר"ע מודה דלא מהניא הקטרה לא להתיר ולא למיקבע בפיגול וכ"ש רבי אליעזר: ע"א הוא בלחם הפנים כתיב *אבל כ] *)לרבנן לא אתיא הכי משום דקאמר מאן שמעת ליה דאמר זריקה מועלת ליוצא וכו' ובלחם הפנים ליכא זריקת דם: מי קתני בהדיא הא יצאת הנך דאיכא גוואי כשרות למידק דר"ע היא כא]: אבל יצאת לא אמרינן הנך דאיכא גוואי כשרות אלא כולן פסולות ור' אליעזר הוא ובדין הוא דאיבעי ליה למיתני יצאת ולא כב] *נפרס והא דקתני נפרס וכו' ולעולם לאו כרב הונא אלא כדרבא דאמר הקטרה מהניא נמי לחיסרון ואליבא דר"ע לחוד: עד כאן הדקדוק שפירש ה"ר שמואל ואביו ה"ר מאיר:

הקומץ רבי יוסי אומר כו' · טעמא מפרש בגמ': מה כג] שינה זה מן הזבח · שכשחטו ע"מ להקטיר אימוריו למחר פיגול: אינה מן המנחה · מפרש בגמ': **גמ'** אין מפגלין בחצי מתיר · שאם חישב *לעבוד למחר עבודת חצי מתיר כד] הוא דפליג ר' יוסי: קמ"ל

*)לרבא לא ג"ק

הקומץ את המנחה· לעיל בסוף פרק קמא (דף יב:) דייק מדרבי חייא דלא תני או כזית דלא מצי למידק מהכא דהכא לא איצטריך למיתני או כזית כיון דתנא בפ' קמא: **קמ"ל** דבהאי מודה · והא דבעי למימר בסמוך דר' יוסי דלא כר"מ דאמר מפגלין בחצי מתיר לא דמי דהכא קומץ המנחה חשיב עבודה שלמה כיון שאין כולא בה בלבונה כדמוכח בכוליה פירקין לקמן וכן פירש בקונטרס בסמוך

דאין מצטרפין ג"ק
פי' לפגל והגי' מבוכבת כאן ועיין בזבחים לא:
ובקומץ ג"ק
עייך לדף יב ע"א והוא פי' מן איבעיא להו ואילך י"ק
למקבעיה בפיגול ג"ק
זבחים סג. לקמן יז.
זאבודין באכילה ג"ק
ולאפקועי מידי ג"ק
כשאר הקטרות ג"ק
אי כזית ג"ק
אלא כזית ג"ק
דאיסור שירים כו' ג"ק
באיסור שירים ג"ק
יש"ק קדש קדשים הוא
וכן בסותר רשב"ם בע"א
למיתני נפרסה לחוד והא ג"ק
להקטיר למחר עבודת חצי מתיר הוא ופליג ר"י נמי ארישא כס"ד ג"ק

שיטה מקובצת
ח"נ מצטרפי [לפיגול] אם תרוייהו חוץ לזמנו אלא שלא הקפיד להאריך כל כך כי התם אלא מ"מ מוכח שפיר דמצטרפי וגרסא דהכא נמי ודאית: א]דמצטרף מרישא שמעת מינה אי לאכול ולהקטיר מדיוקא דרישא שמעת מינה השתא מה כו' והשאר נמחק: ג] מודה

ר"י כלומר אף ר"י דפליג בסיפא בהא מודה ובגמרא מפרש טעמא: ג] ר"י אומר פסול ואין בו כרת מפורש בגמרא טעמא דר"י משום דאין מתיר מפגל את המתיר קומץ ולבונה שניהן מתירין השירים לאכול לכהנים אחרי שנקטרו שניהן אבל בהקטרת זה בלא זה לא מתאכלי השירים: וחכמים אומרים כו': א]דסבירא להו דמפגל מתיר מפגל ומתניתין דפרק קמא דקתני הקומץ את המנחה כו' או להקטיר לבונתה פתמא כרבנן: ד] מאי שנא זו מן הזבח שאם זרק את הדם על מנת להקטיר אימורין למחר הוי פיגול אע"ג דשניהם מתירין דבשר דכל כמה דלא מקטרי אימורין לא מתאכלי הבשר: שהזבח כו' שזה אגד בזה דכל כמה דלא מזדריק הדם לא הוי מקטרי האימורין ומעכב זה את זה: ולבונה אינה מן המנחה כלומר אין אגד זה בזה שאין זה מעכב את זה דאי בעי מקטיר קומץ ברישא ואי בעי מקטיר לבונה ברישא והכי מפרש לה בגמרא: ה] שמעת מינה נמי ודדייקינן: ו] כ"ש לאכול: ז] חישב ובקומץ כי אורחיה חישב אימא: ח] שייך לדף שלפני זה: ט] לא מצי למיקבעי בפיגול ותיבות למידק בעיא נמחק: י] שקרב המתיר: יא] הואיל ואסורין באכילה: יב] הדם האימורין: יג] יש בה מעילה: יד] הקטרה כשאר הקטרות לאפוקינהו שירים מידי: טו] מפגלין ביה: טז] משום דאיסור שירים כו' ר' חייא בהיסור שירים: יז] הוא דכתיב במלואים: יח] מהניא ליוצא ררי עקיבא: יט] שירים ש"מ כרב הונא דאמר: כ] אבל הלשון לא משמע הכי ותיבות לרבנן לא אתיא נמחק: כא] דר"ע היא לעולם אבל יצאת והר"א: כב] ולא לתני נפרס והא דקתני נפרס וכו' ולעולם דלא כרב הונא כך נ"ל להגיה זה הדקדוק כי אינו ברש"י פת"י: כג] מה שנא זו מן הזבח שהשוחטו למחר פיגול: כד] חצי מתיר לא פיגול והך לבונה חצי מתיר הוא דבין הקטרת קומץ ולבונה מתירין השירים: ואפי' רישא נמי בחישב בהקטרת קומץ עבודת חצי מתיר הוא ופליג ר"י: קמ"ל
א) נראה דצ"ל דס"ל דמתיר מפגל את המתיר ומהני' וכו'.

א מיי' פי"ח מהלכות פסה"מ הלכה ז
ב מיי' פי"ח מהלכות פסה"מ הלכה ה
ג מיי' פי"ח מהלכות פסה"מ הלכה י יא:

משום הולכה נגעו בה קסבר הולכה שלא ברגל כו' · בסוף פ"ק דזבחים (דף יג:) שמעתי שטבילת א':בע מפגלת וחד טמאה הוא דנזיק עלה אף אנן נמי תנינא, כי הכא ואפ"ה לא קאמר עלה קסבר הולכה שלא ברגל כד] הוא: **לאכול** אחד מן הסדרים · הוא הדין חלה אחת מן הסדרים שאותו הסדר פיגול כה] מדבעי רבי יוחנן בגמ' בלחמי תודה מהו במנחת מאפה תנור מהו משמע דמיבעיא ליה משום דהוו שני מינים אבל אותו מין פשיטא דנתפגל והא דקאמרינן בגמרא אינו איטמא חד אבל מי איטמא כוליה אע"ג דשייך האי טעמא בחלה אחת שאם נטמאה אחת לא נטמא כל הסדר מ"מ לענין פיגול נתפגל הואיל והוקבעו בסדר אחד וחשיב כחד לענין פיגול טפי מפיגל בירך של ימין דלא נתפגל ירך שמאל ושמא גם לענין טומאה אם נטמאה אחת נטמא כל הסדר והא דנקט הכא ובסיפא אחד מן הסדרים ולא נקט חלה אחת מאחד מן הסדרים *משום רבותא דר"י ובסיפא משום רבותא דחכמים דאע"פ שחישב על כל הסדר אפ"ה אותו סדר דוקא פיגול וטמא והשני אינו פיגול וטהור: **אי** אמרת בשלמא חד גופא · נראה דהשתא נמי ס"ל דהא דמצטרפין כי ערבינהו היינו מטעם דדרשינן לקמן (דף יד:) הכתוב עשאן גוף אחד והכתוב עשאן שני גופין ומש"ה פריך אי אמרת בשלמא דשתי ירכות חשיבי חד גופא דהם פיגל בזו נתפגלה זו מש"ה מצטרף כו] *כמו כשמערב דהכתוב עשאן גוף אחד אלא אי אמרת דשתי ירכות נמי חשיבי תרי גופי מה מועיל מה שעשאן הכתוב גוף אחד דהפסר *נמי דלמאי דקסבר רב הונא אם חישב בשתי הירכות בשיעור לא הוי פיגול *אם איתא דחשיבא נאמר שהובדלו זו מזו ול"ע ובקונטרס פירש בע"א:

פיגל

א] קמ"ל דבהא מודה: להקטיר לבונתה למחר רבי יוסי אומר פסול ואין בו כרת: אמר ר"ל אומר היה ר' יוסי אין מתיר מפגל את המתיר וכן אתה אומר ג] בשני בזיכי לבונה של לחם הפנים שאין מתיר מפגל את המתיר מאי וכן אתה אומר מהו דתימא טעמא דרבי יוסי בלבונה משום דלאו מינה דמנחה היא אבל בשני בזיכי לבונה דמינה דהדדי נינהו אימא מפגלי אהדדי קמ"ל ומי מצית אמרת טעמא דר' יוסי בלבונה לאו משום דלאו מינה דמנחה היא והא קתני סיפא אמרו לו מה ג] שינתה מן הזבח אמר להן הזבח דמו ובשרו ואימוריו אחד ד] ולבונה אינה מן המנחה מאי אינה מן המנחה אינה בעיכוב מנחה דלאו כי היכי ה] דמעכב להו קומץ לשירים דכמה דלאו ו] מתקטר קומץ לא מיתאכלי שירים ה"נ מעכב לה ללבונה אלא אי בעי האי מקטר ברישא ואי בעי האי מקטר ברישא ורבנן כי אמרינן אין מתיר מפגל את המתיר ט] (גבי שחט אחד מן הכבשים לאכול מחבירו למחר דאמרת שניהם כשרים) י] ה"מ היכא דלא איקבעו בחד מנא אבל היכא דאיקבעו בחד מנא כחד דמי א"ר ינאי ליקוט לבונה בזר פסול מ"ט א"ר ירמיה משום הולכה נגעו בה ז] קסבר *הולכה שלא ברגל שמה הולכה ח] והולכה בזר פסולה אמר רב מרי אף אנן נמי תנינא זה *הכלל כל הקומץ ונותן בכלי והמוליך והמקטיר בשלמא ט] קומץ היינו שוחט מוליך נמי היינו מוליך מקטיר היינו זורק אלא נותן בכלי מאי קא עביד אילימא משום דדמי לקבלה מי דמי התם ממילא הכא קא שקיל ורמי אלא משום דכיון דלא סגיא ליה דלא עבד לה עבודה חשיבה היא על כרחיך משוי לה כקבלה ה"נ כיון דלא סגיא לה דלא עבד לה עבודה חשיבה היא על כרחיך משוי לה כי הולכה לא לעולם דדמי לקבלה ודקא קשיא לך התם ממילא הכא קא שקיל ורמי מכדי תרוייהו קדושת כלי הוא מה לי ממילא מה לי קא שקיל ורמי: **מתני'** שחט שני כבשים לאכול אחת מן החלות למחר הקטיר שני בזיכין לאכול אחד מן הסדרים י] למחר רבי יוסי אומר אותו החלה ואותו הסדר שחישב עליו פיגול וחייבין עליו כרת והשני פסול ואין בו כרת וחכמים אומרים יזה וזה פיגול וחייבין עליו כרת: **גמ'** אמר רב הונא אומר היה רבי יוסי פיגל בירך של ימין לא נתפגל הירך של שמאל מאי טעמא *איבעית אימא סברא ואיבעית אימא קרא איבעית אימא סברא לא עדיפא מחשבה ממעשה הטומאה אילו איטמי חד אבר מי איטמי ליה כוליה ואיבעית אימא קרא °והנפש האוכלת ממנו עונה תשא ממנו ולא מחבירו איתיביה רב נחמן לרב הונא (וחכמים אומרים) לעולם אין בו כרת עד שיפגל בשתיהן בכזית בשתיהן אין באחת מהן לא מני אילימא רבנן אפילו באחת מהן נמי אלא פשיטא רבי יוסי יא] אי אמרת בשלמא חד גופא הוא מש"ה מצטרף אלא

קמ"ל דבהא מודה · דטעמא לאו משום הכי הוא אלא משום דמפרש לקמן אין מתיר מפגל יב] מתיר: אומר היה ר' יוסי · כלומר ה"ט דר' יוסי: אין מתיר מפגל את המתיר · אין עבודת מתיר זה כגון קומץ מועלת לפגל יג] מתיר האחר הלבונה במחשבה שהוא מחשב על הלבונה בעבודת הקומץ: וכן אתה אומר בבזיכי לבונה · שאם הקטיר האחד מבזיכי לחם הפנים ע"מ להקטיר האחר למחר אינה מחשבה לפגל: מאי וכן · פשיטא דכל היכא דאיכא שני מתירין פליג ר' יוסי: לאו מינה דמנחה היא · דזו סולת וזו לבונה: אינה בעיכוב מנחה · כלומר לעולם טעמא משום דאין מתיר מפגל את המתיר וה"ק להו הזבח כולו אחד והדם הוא יד] מתיר את האימורים הלכך כי חישב על האימורים חוץ לזמנו בשעת עבודת דם לאו שני מתירין נינהו אבל לבונה אינה מעכבת מנחה אינה בכלל עכוב שירים *ואין הקומץ מעכב הלבונה מלהקטיר כי היכי דמעכב שיריים הילכך הויא לבונה מתיר בפני *עצמו ואמר אין מתיר מפגל את המתיר: היכא דלא איקבעו בחד מנא · כגון גבי כבשי עצרת דמודו רבנן בסיפא דמתני' שחט אחד מן הכבשים לאכול מחבירו למחר שניהם כשרים דשניהם מתירין את הלחם טו] התם ודאי אמר אין מתיר מפגל את המתיר: ליקוט לבונה · דלאחר הקטרת הקומץ היה מלקט הלבונה מעל הסלת ומקטירו: משום הולכה נגעו בה · *שזה שליקטה ונתנה לכהן מיעט בהילוך הכהן והולכה אחת מן העבודו' דגמרי' מזבחים דכתיב בהו הולכה טז] דכתיב והקריבו בני אהרן ואע"ג דאמר מר (זבחים דף ד.) זו קבלת הדם אפ"ה לשון הולכה הוא כדאמרינן בסוף הכל חייבין בראייה (חגיגה יא:): שלא ברגל · כגון *זר שלא זז ממקומו אלא ליקט והושיטה לכהן: תנינא · דליקוט לבונה עבודה היא: זה הכלל · בפ"ק *וקחשיב להנך ד' עבודות חשובות קומץ דמי לשוחט דזה נוטל ומפריש חלק יז] לגבוה מחלק כהנים וכן זה: התם ממילא · נופל הדם במזרק הכא בקיל קומץ ורמי בכלי: יח] ה"נ · בליקוט לבונה: קדושת כלי הוא · יט] *דמקדש מקבל דם בכלי והנותן בכלי מקדש ה"נ קומץ בכלי ובדבר זה דומין אבל ליקוט לבונה דלא דמי לחדא מהנך לאו עבודה היא: **מתני'** שני כבשים · כבשי עצרת דכתיב ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים (ויקרא כג) ואותם כבשים מתירין ומקדשין לשתי הלחם ואע"ג דז' כבשים ופר ואילים שנים ושעיר עזים כתיבי התם כ] מפרש בפרק התכלת (לקמן מה.) שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת שני כבשים שלמים הואיל והוזקקו עמו בתנופה: אותו החלה או אותו הסדר כו' · וטעמא דרבי יוסי מפרש בגמ': **גמ'** ימין ושמאל · לאו דוקא: לא נתפגל ירך שמאל · והאוכלה אין חייב כרת: אילו איטמי חד אבר · לאחר שהופרש מן הבשר: לעולם אין בו כרת · בלחם האחד שלא חישב עליו: עד שיפגל כא] בשתיהן *)החלות בכזית · כלומר אפילו לא פיגל אלא בכזית בין שתיהן הוי כולהו פיגול: באחת מהן · לא נתפגלה חבירתה: אפילו באחת מהן נמי · דהא אמר במתני' זה וזה פיגול: אי אמרת בשלמא · גבי ירכות כב] דמזבח אחד אתו חד גופא נינהו ואי פיגל בזו נתפגלה זו משום הכי מצטרפות הלות חצי זית מזו וחצי זית מזו כי ערבינהו דחישב על מנת לאכול כזית למחר בין שתיהן דמהני להו מה שעירבו זה (א) במחשבתו כאילו באו שתיהן מגוף אחד דאמרינן לקמן (דף יד:) דעירב מחשבתו מהני לצרפן וגבי חלות כג] ה"ט דבאחת מהן לא נתפגלה חבירתה משום דלא מחד גופא אתו ובמחשבתו נמי לא עירבן: אלא

*)בהגהות הש"ד אח"כ ד"ה בכזית כו' פיגול הס"ד

שיטה מקובצת

א] קמ"ל דבהא מודה ר"י וטעמיה לאו משום דאין מפגלין בחצי מתיר אלא משום דאין מתיר מפגל מתיר אבל קומץ ע"מ להקטיר קומצה למחר אין זה מתיר אחר אלא במתיר עצמו שהוא עובד מחשב לעוותו משמע לפי המסקנא דהכא דס"ל עפיר לר"י דמפגלין בחצי מתיר ותימה דאמרינן לקמן בפירקין פיגל בקומץ ולא בלבונה ר"מ אומר פיגל וחייבין עליו כרת וחכמים אומרים אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר אלמא פליגי במפגלין בחצי מתיר והכא מסקינן דלכ"ע מפגלין בחצי מתיר ו"לא) דהכא מיירי במחשב בקמיצה לעוות הלבונה שהיא חצי מתיר אבל לקמן מיירי דמחשב בשעת הקטרת הקומץ ולא חישב בשעת הקטרת הלבונה והיינו מחשב בעסק דחצי מתיר ובהא פליגי אבל הכא מיירי במחשב בעסק מתיר שלם כגון מחשב בשעה שהוא עוסק בקמיצה ואין שם קמיצה אחרת שאין הלבונה נקמצת: ב] עי' בהעמסות בסוף המסכת: ג] מה שנא זו מן ותיבת שינתה נמחק: ד] ולבונה אינה מן המנחה' אלמא במינה דהדדי תליא מילתא ומשני אינה בעיכוב מנחה כו' ואלאו דרישא דמילתא קאי כמו שהיך ומפרש דאי בעי כו' דלאו כי היכי דמעכב כו' מן הדין היה [לו] לומר נמי כי היכי דמעכב ב) דם אימורים אימורים מעכבין הבשר נהי דאם הקטרו אימוריו כשר מיהו אי אתנהו מעכבי (נמחק ונ"ל שכצ"ל) [דכי] היה לו לומר שהרי היה מפרש מתניתין דקתני דמו ובשרו ואימוריו אחד והיא [היא] כלומר כמו דקומץ מפגל לשירים משום דמעכב להו ה"נ דמי מפגל אימוריו משום דמעכב להו אבל הקטרת הקומץ לא [מצי] מעכב ללבונה ולא מצי מפגל ליה · תו"ח: ה] מן תיבת נבי עד תיבת כשרים נמחק: ו] עי' בהעמסות בסוף המסכת: ז] קסבר הולכה שלא ברגל כו' (נמחק ביה הדבור יתה תיבות ונ"ל שכצ"ל) [משמע] דאי לא עשה הולכה כשרה בזר ותימה דבסוף [פ"ק] דזבחים פליגי אמוראי מחשבת פסול אם חישב בהולכה שלא ברגל אי פסל [אי] לא וקאמר אפילו למ"ד הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה [פסולה בזר] שמיעם בהולכת כהן (וי"ל) הכא בליקוט לבונה) [אי לא] שמה הולכה איכא למילף מזבחים ואי משום דחסרה הולכה ליכא שהרי כהן מוליכה ולא עשה [זר אלא] ליקוט והליקוט אינו [עבודה] · גי' תו"ח: ח] והולכה בזר פסולה בהאי [פרק קמא] דזבחים קאמר הוליכו זר והחזירו כהן והזר והוליכו פליגי בה בני ר' חייא ור' ינאי חד אמר כשר וחד אמר פסול מר סבר [אפשר] לתקונה ומר סבר [לא] אפשר לתקונה ותימה אמאי לא קאמר

קאמר תפתיים דר' ינאי הוא דקאמר לא אפשר לתקוניה מדקאמר הכא ליקוט לבונה בזר פסולה וצ"ע · תו"ח: ט] קומץ (זבחים דף יג ע"ב): י] לאכול אחד מן הסדרים של לחם הפנים וה"ה דהוה מצי למימר אחת מן החלות עשר חלות: יא] אי אמרת בשלמא חד

גופא פי' מסתמא שאם פיגל בירך [זו] נתפגל חבירו וכן בחלות משום הכי כי ערבינהו [לחלות] מתערב וטעמא דר' יוסי במתני' דאמר פיגל בחלה זו לא נתפגל חברתה כדאמרינן בסוף שמעתין דמפיק ליה מקרא אי פליגינהו דמיפלגי אבל ירך דליכא קרא מפגלין לירך שניה בסתם' תו"ח: יב] מפגל את המתיר יג] לפגל המתיר האחר כגון הלבונה: יד] הוא המתיר את האימורים להקטיר הלכך כי חישב על האימורים להקטיר חוץ לזמנו בשעת עבודת הדם מפגל דלאו שני מתירין כו' אינה בעיכוב מנחה כלומר אינה בכלל עיכוב השירים ואין הקומץ כו' דמעכב השירים: טו] הלחם הלכך התם ודאי אמר דאין: טז] הולכה כדכתיב: יז] חלק גבוה: יח] בכלי הס"ד ומה"ד דכיון דלא סגי דלא עביד קידוש בקומץ דאמרינן בפ"ב דסוטה (דף יד ע"ב) מידי דהוי אדם אף על גב דקיישיתיה הסכין בצואר הדר מקדש ליה בכלי שרת הכי נמי אף על גב דקדיש למנחה כולה הדר בעי קדושי לקומץ: יט] הוא דהמקבל מקדש לדם בכלי והנותן בכלי מקדש קומץ בכלי ותיבות הכי נמי נמחק: כ] התם תריץ הנך דמוספין נינהו דקא הדר וכתבי לה גבי מוספים בפרשת מוסף · רש"י כת"י: כא] בשתי החלות ותיבת בשתיהן נמחק: כב] ירכות דמשום דמזבח: כג] חלות נמי ה"מ: כד] ברגל כו' ותיבת הוא נמחק: כה] פיגול · גליון מהאמרינן דטעמא דר"י משום דפלגינהו מפלגי וכל חלה חלוקה לגוף אחת דכתיב ד) שתים החלות · תו"ח: כו] כאן כשמערב ותיבת כמו נמחק:

שיפגל

א) נראה דצ"ל ר"י דלא דמי להתם כלל דלקמן מיירי נמחשב בשעת הקטרת וכו' ב) אולי צ"ל המעכב לא אימורים לבשר דנהי דאם הוקטרו וכו' · ג) נראה דצ"ל בליקוט לבונה אי שמה הולכה איכא למילף מהולכה דאברים דפסולי בה אבל אי לא שמה הולכה ליכא למילף מזבחים דאי משום החסרה וכו' · ד) נראה דצ"ל דכתיב שני עשרונים יהיה החלה האחת כצ"ל וקאי ערא הכך גליון תוס' פליג על התוס' פלט וס"ג דלא נתפגל כתוב האגרות שבאותו הסדר ול"ע

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה אי אמרת וכו' זה כוס נמחקבשו ·

אלא אי אמרת תרי גופי נינהו מי מיצטרפי הא מני רבי היא דתניא *השוחט את הכבש לאכול חצי זית מחלה זו וכן חבירו לאכול חצי זית מחלה זו *רבי אומר אומר אני שזה כשר טעמא דאמר חצי חצי אבל אמר כזית משתיהן מצטרף ורבי אליבא דמאן אי אליבא דרבנן אפילו באחת מהן נמי (א) אי אליבא דר' יוסי הדרא קושיין לדוכתיה לעולם אליבא דרבנן ולא תימא עד שיפגל בשתיהן אלא א] [אימא עד שיפגל] בשניהן ואפילו באחת מהן ולאפוקי מדרבי מאיר *דאמר מפגלין בחצי מתיר קמ"ל דלא אי הכי מאי לעולם אי אמרת בשלמא בשתיהן ובשניהן ורבי יוסי היא ולאפוקי מדר"מ ומדרבנן קאתי היינו דקאמר לעולם אלא אי אמרת רבנן ולאפוקי מדר"מ ב] מאי לעולם ועוד הא אמר רב אשי ת"ש *רבי ג] אומר משום רבי יוסי ד] פיגל בדבר הנעשה בחוץ פיגל בדבר הנעשה בפנים לא פיגל כיצד היה עומד בחוץ ואמר הריני שוחט ע"מ להזות מדמו למחר לא פיגל שמחשבה בחוץ בדבר הנעשה בפנים היה עומד בפנים ואמר הריני מזה על מנת להקטיר אימורין למחר ולשפוך שיריים למחר לא פיגל שמחשבה בפנים בדבר הנעשה בחוץ היה עומד בחוץ ואמר הריני שוחט ע"מ לשפוך שיריים למחר ולהקטיר אימורין למחר פיגל שמחשבה בחוץ בדבר הנעשה בחוץ לשפוך שיריים לאיפגולי מאי אילימא לאיפגולי דם דם מי מיפגל והתנן *אלו דברים שאין חייבין עליהן משום פיגול הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כהנים ומנחת נסכים ומנחת כהן משיח והדם אלא פשיטא לאפגולי בשר השתא ומה התם דלא חשיב ביה בבשר גופיה א"ר יוסי מיפגל הכא דחשיב ביה ה] בזבח גופיה לא כ"ש ו] דפיגל בירך ימין פיגל בירך שמאל ועוד האמר רבינא תא שמע הקומץ את המנחה לאכול שיריה או להקטיר קומצה למחר מודה רבי יוסי בזו שפיגל וחייבין עליו כרת להקטיר קומצה לאיפגולי מאי אילימא לאיפגולי קומץ קומץ מי מיפגל והתנן ז] אלו דברים שאין חייבין עליהן משום פיגול הקומץ כו' אלא פשיטא לאפגולי שיריים השתא ומה התם דלא חשיב בהו בשיריים גופיה מיפגלי

רש"י

אלא אי אמרת · גבי ירכות דמחד גופא אתו תרי גופי נינהו ואם פיגל ח] זו בלא זו לא נתפגלה ע גבי חלות כי ערבן לאכול כזית משתיהן ט] מי מיצטרפי מי מהניא עירוב מחשבתו למיהוי חד גופא טפי מחיבור זבח דלא מהני *להו לירכות: רבי היא · ור' יוסי לא איירי בהו ולא הקשי לרב הונא: לאכול חצי זית מחלה זו · למחר: שזה כשר · להקטיר אימוריו ולאכול בשר דהא לא חישב אלא חצי אכילה בחצי מתיר: אבל אמר כזית משתיהן דערבן לחלות במחשבתו ואמר בכל אחד ואחד מן הכבשים הריני שוחט ע"מ לאכול כזית משתיהן [למחר] מצטרפי: ורבי אליבא דמאן אמרה · להא מתניתין דקתני לעיל לעולם אינו חייב עד שיפגל בשתיהן בכזית בשתיהן אין באחד מהן לא: אלא אליבא דרבי יוסי אמרה · וקתני דמצטרפות החלות: והדרא קושיין לדוכתא · דאי אמרת בשלמא ירכות חד גופא הוא כו' כדאמרינן לעיל (דף יג:): לעולם אליבא דרבנן · ודקשיא לך אפי' באחת מהן נמי לא תימא בשתיהן י] דהא ודאי אפילו באחת מהן נמי: אלא אימא עד שיפגל בשניהם יא] · הכבשים ואפילו בכזית דשחט ב' כבשים ע"מ לאכול כזית מחלה אחת או מב' חלות אבל אם חישב בכבש אחד לאכול כזית אחד מן החלות ובשחיטת האחר לא חישב לא הוי פיגול דאין מפגלין בעבודת חצי מתיר: ולאפוקי מדר"מ · דאמר בסוף מתני' *מפגלין בעבודת חצי מתיר דקתני שחט אחד מן הכבשים לאכול שתי חלות למחר ר"מ אומר פיגול וחייבין עליו כרת ואי קשיא הקומץ את המנחה אמאי פוסל במחשבתו הא עבודת חצי מתיר הוא דהאיכא נמי יב] לבונה תריץ בקמילה ודאי עבודה שלימה היא דהא ליכא קמילה בלבונה תדע דהא בהקטרת קומץ אם חישב לאכול שירים למחר פליגי רבנן ואמרי יג] כיון דאיכא נמי הקטרת לבונה לא חשיבא הקטרת קומץ לפגל דקתני מתניתין פיגל בהקטרת קומץ ולא בלבונה כו' (דף יג.) וחכ"א אין פיגול עד שיפגל בכל המתיר ואי קשיא הא אוקימנא ברים פירקין (שם) לכ"ע יד] מפגלין בחצי מתיר דקתני הקומץ ע"מ להקטיר קומצה למחר מודה ר' יוסי כו' והרי לא חישב אלא על חצי מתיר על הקטרה קומץ לאו פירכא היא דלא דמי להאי דהכא דהתם חישב על חצי מתיר בשעת עבודה שלימה והאי חישב בשעת חצי עבודה כגון שחיטת אחד מן הכבשים: טו] (ב) לעולם · משמע דמפיק ממילתא טובא: ורבי יוסי היא · דאמר במתניתין בשתיהן אין אבל באחת טז] לא מפגלה חבירתה: ולאפוקי מדר"מ · דאמר מפגלין בעבודת חצי מתיר *מדקאמר הכא יז] ובשניהן היינו דקאמר ולעולם דמשמע אפילו פיגל אף בשתיהן: ולאפוקי נמי מדרבנן · דאמרי במתניתין פיגל באחת נתפגלה חבירתה (מדקתני הכא ובשתיהן) היינו דקאמר לעולם דמשמע לעולם אפי' פיגל בשניהן אין פיגול עד שיפגל אף בשתיהן: פיגל בדבר הנעשה בחוץ כו' · גבי פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים כתיבי בתורת כהנים בפרשת פיגול בלו את *אהרן להזות מדמו על הפרוכת יח] הקטרת אימורין על מזבח החיצון: לשפוך שיריים · שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון: לאיפגולי מאי · מה יאכל מאותו פר שיתחייב כרת משום פיגול: לאיפגולי דם · כלומר דהאי דקתני פיגל בדם קאמר שאם יאכל מן הדם בשוגג יתחייב ב' חטאות אחת משום כרת יט] דם ואחת משום כרת דפיגול: הקומץ והלבונה · דמנחת ישראל והקטרת כו' דכל הנך אין להם מתירין שהם מתירין אחרים וקיימא לן (לקמן דף יז.) דאין פיגול אלא בדבר שיש לו מתירין או לאדם כגון שירי מנחה שהקומץ כ] מתירן או למזבח כגון אימורי בהמה שהדם מתירן ליקרב דגמרינן משלמים דכתיב בהו עיקר פיגול מה שלמים דבר שיש מתירין לאדם ולמזבח שזריקת דם מתיר האימורין ליקרב והבשר ליאכל אף כל דבר שיש לו מתירין או לאדם או למזבח לאפוקי הנך דאין אחר מתירן ואי קשיא פשיטא דקומץ לא מיחייבי עליה כרת משום פיגול דהא כי אכיל מיניה פקע ליה פיגוליה שהרי לא קרב המתיר כא] תריץ כגון שאכלת האור ברובו דחשיב כמאן דקרב כדאמרינן לקמן (דף כו:) קומץ מאימתי מתיר שיריים באכילה משהוצת האור ברובו דלא חשיב כבשר אלא כשירי הדם:

תוספות

פיגל בדבר הנעשה בפנים לא פיגל · הא דא"ר יוסי גופיה בפרק הנזקין (גיטין נד: ושם) כה"ג ביוה"כ יוכיח דכי אמר פיגול מהימן לאו דוקא אלא פסול וכי האי גוונא בפ"ק דזבחים (דף יד· ושם) *גמרא ר"ש מכשר בהילוך דאמר ר"ש בן לקיש מודה ר"ש בהולכת חטאות הפנימיות כו' ופריך והאמר ר"ש כל שאינו על מזבח החיצון כו' ומשני מודה היה ר"ש לפסול מק"ו כו': הקומץ והלבונה · הקשה בקונט' פשיטא דקומץ לא מיחייב עליה כרת משום פיגול דהא אי אכיל מיניה פקע ליה פיגוליה שהרי לא קרב המתיר ותירץ כגון שאכלת האור ברובו כב] דחשיב כמאן דקרב כדאמר לקמן (דף כו:) מאימתי מתיר שיריים באכילה משהצית האור ברובו וקשה לפי' דאי הוצת האור ברובו פקע פיגול ממנו ואפי' פלגיה מחית אארעא ופלגא אסקי' למערכה ומשלה בו האור מסקינן ליה לכתחלה כדאמר בסוף פרק ב"ש כג] (זבחים דף מג:)*: והלבונה · בפרק ב"ש (גם זה שם.) מפרש משום דאין להם מתירין לאדם ולא למזבח וא"ת והרי קומץ מתירה ואע"פ שיכול להקטירה קודם קומץ כדמוכח לעיל (דף יג:) קודם הקמילה מיהא אין להקטירה וי"ל דמ"מ לא הויא לבונה דומיא דשלמים דלבונה, היא גופה מתיר שמתרת שירים באכילה ועיקר פיגול ילפינן משלמים ואע"ג דשייך פיגול באימורים *דכמה דלא מקטרי אימורים כהנים בשר לא מצו אכלי מ"מ לא חשיבי מתיר כיון דאם נטמאו או נאבדו שרי בשר באכילה ועי"ל דלבונה אין לה מתיר בעבודת מזבח ולא הויא דומיא דשלמים שעבודת מזבח מתירן כגון זריקת דם*: במנחת נסכים · בפ' ב"ש (ג"ז שם.) פי' הקונטרס דלא גרס מנחת נסכים משום דפליגי בה בסיפא דהך משנה כד] (דבשר והדם) קתני והנסכים הבאים בפני עצמן דברי ר"מ וחכ"א אף הבאין עם הבהמה ובפני עצמן דקאמר היינו בין במתנדב נסכים כדאמרינן מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום בין בבאין עם הבהמה כגון שהביא זבחו היום ונסכיו מכאן עד י' ימים ומיהו יש ליישב הגירסא דמנחת נסכים מיירי במתנדב מנחת נסכים בכל יום ונסכין הבאין כה] בפני עצמן מיירי במביא זבחו היום ונסכיו מכאן עד י' ימים אבל קשה שלא היה לו להפסיק בדם והכי ה"ל למיתני והדם ומנחת נסכים ונסכים הבאין בפני עצמן ושמא איידי דתנא מנחת כהנים ומנחת כהן משיח תנא מיד מנחת נסכים:

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פי"ז מהלכות פסה"מ הלכה טו:

ז ב מיי' שם הלכה ה:

גמי ר"ש נ"ק

ח ג מיי' שם הלכה ד:

ט ד מיי' שם פרים הלכה ח:

[ועי' תוס' כריתות יד. ד"ה פקע ובתוס' זבחים מג: ד"ה הקומץ]

וכמה נ"ק

[ועי' תוספות זבחים מג. ד"ה והלבונה]

נ"ק מ"ו וכצ"ל דקך השנה דקתני והנסכים כו'

נ"ק מ"ו

מסורת הש"ס

א] נלמד הס"ד נ"ק

[נזיר לקמן טז:]

[פסחים סג. וש"נ]

תוספתא דזבחים פ"ה זבחים מה: ע"ש

[לקמן טז. ע"ש]

זבחים מב:

ומדקאמר הכא ובשתיהן דמשמע אף בשתיהן הס"ד נ"ק

והכהן כו' הס"ד ואח"כ מ"ה לגבות כו' הפרוכת הס"ד ואח"כ מ"ה להקטיר אימורין דהקטרת אימורין כו' כצ"ל נ"ק

שיטה מקובצת

א] שיפגל בשתיהן אלא אימא עד שיפגל בשניהן: ב] מדר' מאיר קא אתי ותו לא מאי: ג] ת"ש ר' אלעזר אומר: ד] פיגל (זבחים דף מד ע"ב): ה] ביה בזביחה: ו] תיבות דפיגל בירך ימין פיגל בירך שמאל נמחק: ז] והתנן · [שם דף מ"ב ע"ב]: ח] פיגל בזו בלא:

ט] כשתיהן הכי מצטרפי: י] בשתיהן דמשמע דקאי אחלות: יא] בשניהן · וקאי אכבשים ואפילו כו': יב] נמי עבודת לבונה: יג] ואמר דכיון: יד] דמפגלין בחצי: טו] הכבשים הס"ד ומה"ד מאי לעולם דמשמע: טז] באחת מהן לא: יז] כדקאמר הבא עד שיפגל בשניהן הס"ד והשאר נמחק: יח] הפרכת ולהקטיר הקטרת: יט] כרת דדם: כ] שהקומץ הוא המתירן או למזבח כגון אימורי בהמה שדם הוא המתירן: כא] המתיר כמצותו תריך: כב] ברובו · עיין תוספות (זבחים דף מ"ג ע"ב) וקשה דאמרינן בפרק ב"ש פיגול שהעלוהו על גבי מזבח פקע פיגולו ממנו לענין דאם ירדו יעלו וא"כ בלא שלמים נמי ידעינן דאין בהן פיגול ואמר ר"י דאצטריך שפיר למגמר משלמים הס"ד אכתא מיד שנתקדש הקומץ בכלי הוי כאילו קרב המתיר כמצותו דהכך לי קדוש כלי לקומץ כהקרבת קומץ לשירים לענין נותר וטמא שהרי לא יתחייב כלום על השירים בנותר וטמא עד שיקרב הקומץ ועל הקומץ הוא חייב בנותר וטמא מיד שנתקדש בכלי כדתנן במעילה (פ"ב) ואי לאו דגמרינן משלמים הוה אמינא דמשום פיגול נמי יתחייב מיד שנתקדש בכלי להכי אצטריך למגמר דאין הקומץ חייב כרת משום פיגול כלל · מהר"פ: כג] עי' תוס' (זבחים מ"ג ע"ב): כד] משנה דבתר והדם קתני: כה] בפני עצמן · גליון ולא נהירא דהא לקמן לא מצי לאשכוחי סיועא למילתא דרבא לא ממשנה ולא מברייתא ואי גרסינן ליה לייתיה סיפיה סיועא עכ"ל הגרי"ח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' באחת מהן נמי אלא אליבא דר' יוסי: (ב) רש"י ד"ה מאי לעולם לעולם משמע:

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פי"ח מהלכות פסה"מ הלכה יג:

יא ב ג מיי' פי"ז מהל' פסה"מ הלכה י:

יב ד מיי' פ"ב מהלכות תמידין ומוספין הל' טו:

מיפגלי הכא דחשיב בהו בזביחה גופה לא כ"ש אלא א"ר יוחנן ה"ט דרבי יוסי הכתוב עשאן גוף אחד והכתוב עשאן שני גופין גוף אחד דמעכבי אהדדי שני גופין דאמר רחמנא הא לתודה עבידא והא לתודה עבידא ערבינהו מתערבין דהכתוב עשאן גוף אחד פלגינהו מיפלגי דהכתוב עשאן שני גופין בעי רבי יוחנן פיגל בלחמי תודה מהו [א] במנחת מאפה מהו תנא ליה רב תחליפא [ב] ממערבא וכן אתה אומר בלחמי תודה וכן אתה אומר במנחת מאפה ת"ר *בשעת שחיטה חישב לאכול חצי זית ובשעת זריקה חישב לאכול חצי זית פיגול מפני ששחיטה וזריקה מצטרפין איכא דאמרי שחיטה וזריקה דתרווייהו מתירין אין קבלה והולכה לא ואיכא דאמרי הנך דמרחקן וכ"ש הני דמקרבן איני והא תני לוי ארבע עבודות אין מצטרפות לפיגול שחיטה וזריקה קבלה והולכה אמר רבא ל"ק הא רבי הא רבנן דתניא השוחט את הכבש לאכול חצי זית מחלה זו וכן חבירו לאכול חצי זית מחלה זו רבי אומר אומר אני שזה כשר א"ל אביי אימר דשמעת ליה לרבי חצי מתיר וחצי אכילה כולו מתיר וחצי אכילה מי שמעת ליה א"ל רבא בר רב חנן לאביי ואי אית ליה לרבי כולו מתיר וחצי אכילה לגזור חצי מתיר וחצי אכילה אטו כולו מתיר וחצי אכילה דהא רבי יוסי גזר ורבנן גזרי ר' יוסי גזר דתנן להקטיר לבונתה למחר רבי יוסי אומר פסול ואין בו כרת וחכ"א פיגול וחייבין עליה כרת ורבנן נמי גזרי *דתנן פיגל בקומץ ולא בלבונה בלבונה ולא בקומץ ר"מ אומר פיגול וחייבין עליו כרת וחכ"א אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר א"ל הכי השתא בשלמא התם גזר רבי יוסי קומץ דלבונה אטו קומץ דמנחה רבנן גזרי קומץ אטו קומץ דמנחת חוטא ולבונה אטו לבונה הבאה בבזיכין [ג] כבשים נמי כבש אטו כבש חבירו בזך אטו בזך חבירו אלא הכא מי איכא חצי מתיר וחצי אכילה בעלמא דליקום וליגזר הכי נמי מסתברא דטעמא דרבנן מש"ה הוא דקתני סיפא מודים חכמים לר"מ במנחת חוטא ומנחת קנאות שאם פיגל בקומץ שפיגול וחייבין עליה כרת שהקומץ הוא המתיר הא למה לי למיתנא כלל פשיטא מי איכא מתיר אחרינא אלא לאו הא קמ"ל דטעמא דקומץ משום דאיכא קומץ דמנחת חוטא דדמי ליה: **מתני'** *נטמאת אחת מן החלות או אחד מן הסדרים רבי יהודה אומר שניהם יצאו לבית השריפה שאין קרבן ציבור חלוק וחכמים אומרים הטמא בטומאתו והטהור יאכל: **גמ'** א"ר אלעזר מחלוקת לפני זריקה אבל לאחר זריקה דברי הכל הטמא בטומאתו והטהור יאכל ולפני זריקה במאי פליגי אמר רב פפא בציץ מרצה על אכילות קא מיפלגי רבנן

הכתוב עשאן גוף אחד · דכתיב (ויקרא כג) תביאו לחם תנופה והכתוב עשאן שני גופין דכתיב (שם) שתים שני עשרונים וסדרים דלחם הפנים ילפינן משתי הלחם אפי' למאן דלא יליף *מנחה ממנחה דהכא דמו אהדדי טפי כא:

פיגל בלחמי תודה מהו · הוא הדין דהוה מצי למבעי ברקיקי נזיר שיש שני מינין:

שחיטה וזריקה תרווייהו מתירין הן · פירש בקונטרס שהשחיטה מקדשת את הדם ואמרינן בסוף פירקין דבא לקדש כבא להתיר דמי וא"ת קבלה נמי מקדשת את הדם בכלי שרת לאו פירכא היא דדם סכין מקדשא ליה כדאמרינן בסוף פירקין: רבנן

מיפגלי בשר: הכא · פיגל בירך ימין דחשיב בבשר גופיה: ד] כ"ש · דמיפגלא אף של שמאל: *לאיפגולי מאי · כלומר מי יתפגל במחשבה זו שיהו חייבין כרת באכילתו: אלא א"ר יוחנן · ליתא לרב הונא ואם פיגל בימין פיגל בשמאל דהא חזינן אפי' לא חישב אלא בדם נתפגל בשר וגבי חלות ה"ט דרבי יוסי דלאמר במתניתין ה] דתרי גופי נינהו ואם פיגל בזו לא נתפגלה זו ולעיל קתני בשתיהן בכזית דמשמע מדמצטרפות דחד גופא נינהו: הכתוב עשאן גוף אחד והכתוב עשאן ב' גופין · הכתוב עשאן גוף אחד דמעכבי אהדדי דאין זו כשרה בלא זו דכתיב (ויקרא כג) שתים שני עשרונים דמשמע שתים ולא אחת וכתיב (שם) סלת תהיינה וכל הויה עיכובא והוא כתוב עלמו עשאן שני גופים מדכתיב שתים דמשמע דכל אחת לישתה ועריכתה בפני עלמה הלכך ערבינהו דאמר כזית בין שתיהן מתערבין ומלטרפין דהכתוב עשאן גוף אחד: פלגינהו · דאמר ע"מ לאכול מן האחת ולא עירב חבירתה עמה: מפלגי · ואין חבירתה פיגול ו] דהרי הכתוב עשאן שני גופים יש לשונות אחרים בהלכה זו אבל ע עיקר: פיגל בלחמי תודה · שהן ארבעה מינים ופיגל באחד מן המינים מי פליגי רבי יוסי ורבנן בהא אם נתפגלו האחרים או לא מי אמרינן כיון דזבח אחד מתירן כחד דמיין או דלמא כיון דלאו חד מינא הוא פליג רבי יוסי: במנחת מאפה · שיש בה שני מינין ה' חלות וה' רקיקין כדאמר בפרק ז] *התודה (לקמן דף נו) ואליבא דר"ש קבעיא ח] להו מהו מי אמר הואיל וקומץ אחד לשניהם לא פליג רבי יוסי ואם פיגל בחלות נתפגלו רקיקין או דלמא כיון דשני מינין ט] פליג: וכן אתה אומר · דהכא נמי פליג: בשעת שחיטה כו' · אשתם זבח *קאי שחיטה וזריקה מתירין נינהו י] שחיטה קדשה לדם כדאמר בשילהי פירקין (דף טז:) ואמר התם הבא לקדש כבא להתיר דמי וזריקה מתרת הבשר: קבלה והולכה · דלאו מתירין נינהו לא מלטרפין דקבלה אינה מתרת דאינה אלא לצורך (א) זריקה: שחיטה וזריקה מרחקי אהדדי ומלטרפין וכ"ש קבלה והולכה דמקרבן: אין מלטרפין · שתים מהן ביחד אם חישב בזו על חצי זית ובזו על חצי זית: הא רבי הא רבנן · הא דתני אין מלטרפות רבי היא: חצי מתיר וחצי אכילה · כגון כבש הוי חצי מתיר ולא חישב עליו אלא בחצי אכילה: כולו מתיר וחצי אכילה · כגון שחיטה דכולו מתיר בדם וזריקה דכולו מתיר בבשר: מי שמעת ליה · דאם חישב בזו בחצי זית ובזו בחצי זית דאין מלטרפין: ואי אית ליה לרבי כולו מתיר וחצי אכילה · מלטרפין לפיגול: ליגזר חצי מתיר וחצי אכילה · דליפסול אטו כולו מתיר וחצי אכילה דכרת הוא: דהא רבי יוסי גזר · במתני' (לעיל דף יג:) בהקומץ את המנחה ע"מ להקטיר לבונתה למחר ואמר פסול ואע"ג דאין בו פיגול דגזר ליה אטו פיגול: ורבנן · נמי במתניתין דקתני פיגל בהקטרת קומץ ע"מ לאכול שיריים למחר ולא פיגל בהקטרת לבונה: ר"מ אומר פיגול · אף השיריים דאית ליה מפגלין בשעת עבודת חצי מתיר: וחכ"א אין בו כרת כו' · כרת הוא דליכא אבל פסול הוא מלאכול דגזרינן אטו כרת ורבי אומר לעיל (עמוד א) בהדיא כשר קומץ דלבונה אטו הקטרת קומץ דמנחה · דדמו להדדי ובקומץ ע"מ להקטיר קומלה למחר מודה רבי יוסי דפיגול הוא: ורבנן נמי יא] דגזרי · דתפסול מנחה במחשב בשיריים בשעת הקטרת קומץ יב]: דמנחת חוטא · דהתם עבודה שלימה היא ומפגלת: לבונה · נמי מחשב אשירים בשעת הקטרת לבונה יג] דה"ט דפסלי רבנן למנחה גזרה אטו מחשב בהקטרת לבונה בבזיכין דהתם פיגול גמור הוא שאין הקטרה אלא היא: כבש יד] · דאמרי רבנן במתני' שחט אחד מן הכבשים לאכול ב' חלות למחר או הקטיר אחד מן הבזיכין לאכול שני סדרים למחר דקאמרי רבנן אין בו כרת הא פסול איכא דגזרי חד כבש אטו כבש חבירו שלא ישחוט שניהם במחשבה דהתם פיגל בכל המתיר וכן בבזיכין טו] כולהו הנך גזירות דאיכא בעלמא דדמי להו הוי פיגול: אבל הכא · בחלי מתיר וחלי אכילה דרבי מי איכא חלי מתיר וחלי אכילה בעלמא פיגול דנגזור הכא אטו התם: מש"ה הוא · דמשכחי פיגול דדמי להו: דקתני סיפא · דמתני' דפיגל בקומץ ולא בלבונה מודים חכמים ס' שאם טז] חישב בקומץ או בהקטרת קומץ פיגל בשירים: הא קא משמע לן · דטעמא דפסלי רבנן במחשב בשעת הקטרת קומץ דמנחת נדבה משום הכי הוא דאיכא יז] דמנחת חוטא דדמי ליה שהם מודים שהוא פיגול. **מתני'** שאין קרבן ציבור חלוק · הכי מסקנא דגמרא תלמוד ערוך יח] בפיו של רבי יהודה שמנחה מרבותיו שאין קרבן ציבור חלוק ואם נפסל חלי נפסל כולו: יט] **גמ'** לפני זריקה · נטמאת אחת מן הסולת של עלרת ובלחם הפנים לפני הקטרת בזיכין: כ] אבל לאחר זריקה · דזריקה מעלייתא היא (הואי) דברי הכל ס': רבנן

עין לעיל

תוספתא דזבחים פ"ד (זבחים ה.)

[כל המנחות דף פ.]

קף ספ"ז נ"ע

[לקמן עז.]

פסחים פב

יוז פי

שיטה מקובצת

א] במנחת מאפה מהו' גליון במנחת מאפה שהיה עושה מהם פתיתין ואח"כ קומצן מידו מי אמרינן כיון דקומץ לשניהם כחד דמי ומודה ר' יוסי או דלמא כיון דיש בה שני מינים רקיקין ורבוכה פליג ר' יוסי דאותה החלת שהישב עליה פיגול אם היא ניכרת ואם אינה ניכרת ספק כרת בכולן · תו"ח: ב] בר מערבא אות מ' נמחק: ג] בבזיכין כבש נמי אטו כבש חבירו: ד] מה"ד לא כ"ש: ה] במתניתין תרי גופי נינהו כו' לא נתפגל זו ולעיל קתני כו' דמצטרפות דחד גופא נינהו: ו] פיגול דהכתוב עשאן: ז] בפ' כל המנחות באות מצה' פ"א דכל המנחות באות עשר עשר ומהבת ומרחשת עשר חלות ממין אחד וזו מנחת מאפה משני מינין אתו כו': ח] קבעיא לה דאמר מביא מחצה חלות ומחצה רקיקין: ט] מינין הויא פליג:] דשחיטה מקדשה: יא] דגזרי דתפסל ואות י' נמחק: יב] קומץ גזירה אטו מחשב בשעת הקטרת קומץ דמנחת: יג] לבונה וה"ט דפסלי כו' בהקטרת לבונה דבזיכין: יד] כבש נמי דאמרי: טו] משום דאיכא: טז] שאם פיגל בקומץ בהקטרת קומץ חישב בשירים ותיבות חישב בקומץ או בהקטרת קומץ פיגל בשירים נמחק: יז] דאיכא קומץ דמנחת: יח] ערוך הוא: יט] תיבות גמרא לפני זריקה נמחק: כ] מה"ד גמ' אבל כו': כא] מפי' רש"י לא פירש כן:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קבלה וכו' זריקה הס"ד ואח"כ מ"ה הנך דמרחקין שחיטה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הכתוב וכו' מנחה ממנחה · לעיל דף ח ע"א:

רבנן סברי הציץ מרצה על אכילות ורבי יהודה סבר א] אין הציץ מרצה על אכילות א"ל רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא והא עולין דהציץ מרצה על העולין ופליגי דתניא נטמא אחד מן הבזיכין רבי יהודה אומר ב] שניהם יעשו בטומאה לפי שאין קרבן ציבור חלוק וחכמים אומרים הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו ועוד אמר רב אשי ת"ש *ר' יהודה אומר ג] אפילו שבט אחד טמא וכל השבטים טהורין יעשו בטומאה לפי שאין ד] קרבנות ציבור חלוק ה] והכא מאי הציץ מרצה איכא ועוד האמר רבינא ת"ש נטמאת אחת מן החלות או אחת מן הסדרין רבי יהודה אומר שניהם יצאו לבית השריפה לפי שאין קרבן ציבור חלוק וחכמים אומרים הטמא בטומאתו והטהור יאכל ואם איתא לפי שאין הציץ מרצה על אכילות מיבעי ליה אלא א"ר יוחנן ו] למוד ערוך הוא בפיו של רבי יהודה שאין קרבן ציבור חלוק: **מתני'** התודה *מפגלת את הלחם והלחם אינו מפגל את התודה כיצד שחט את התודה לאכול ממנה למחר היא והלחם מפוגלין לאכול מן הלחם למחר הלחם מפוגל והתודה אינה מפוגלת *הכבשים מפגלין את הלחם והלחם אינו מפגל את הכבשים כיצד השוחט את הכבשים לאכול מהן למחר הם והלחם מפוגלין לאכול את הלחם למחר הלחם מפוגל והכבשים אינן מפוגלין: **גמ'** מ"ט אילימא משום דרב כהנא *דאמר רב כהנא מנין ללחמי תודה שנקראו תודה שנאמר °והקריב על זבח התודה חלות אי הכי איפכא נמי הא לא קשיא לחם איקרי תודה (א) תודה לא איקרי לחם אלא הא דקתני הכבשים מפגלין את הלחם והלחם אינו מפגל את הכבשים לחם היכא אשכחן דאיקרי כבשים אלא (לאו) היינו טעמא לחם גלל תודה ואין תודה גלל ז] דלחם לחם גלל ח] דכבשים ואין כבשים גלל דלחם וצריכי דאי אשמעינן תודה התם הוא דכי מפגל בלחם לא מפגלא תודה משום דלא הוזקקו זה לזה בתנופה אבל כבשים דהוזקקו זה לזה בתנופה אימא כי מפגל בלחם ליפגלי נמי כבשים צריכא: בעא מיניה ר"א מרב השוחט את התודה לאכול כזית ממנה ומלחמה למחר מהו לאיפגולי תודה לא מיבעיא לי השתא כולו מלחמה לא מיפגלא ט] ממנה ומלחמה מיבעיא כי קא מיבעיא לי לאיפגולי לחם מי מצטרפה תודה לאיפגולי ללחם או לא אמר ליה אף בזו הלחם מפוגל והתודה אינה מפוגלת ואמאי לימא קל וחומר ומה י] (תודה) המפגל אין מתפגל הבא לפגל ולא פיגל אינו דין שלא יתפגל ומי אמרינן קל וחומר כי האי גוונא והתניא מעשה באחד שזורע

רש"י

רבנן סברי הציץ מרצה. על טומאת אכילת כהנים למיהוי זריקה שנזרקה יא] עליהן זריקה מעלייתא ומיהו כי מרצה לין למיהוי קרבן מעליא אבל טמא לא מישתרי באכילה דעבר יב] ליה בלאו והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל (ויקרא ז): ור' יהודה סבר אין הציץ מרצה. יג] בטומאה שנגעה בדבר הנאכל הורה אור לכהנים הלכך לא הוי זריקה מעליא ולא מישתרי טהור: והא עולין. דד"ה ציץ מרצה על טומאה שנגע בעולין למזבח: בזיכין. הוו עולין: יעשו במזבח בטומאה. יד] יגעם זה לזה אם ירצה: שאין קרבן ציבור חלוק. ואפי' טו] *אי מגיעו בשניהם טמאים וקרבן צבור דוחה טומאה בפרק כילד צולין (פסחים פ.) ואמאי לא הוי טהור בטהרתו הא ציץ מרצה על העולין והויא הקטרה מעלייתא ואסור לטמא את הטהור: שבט אחד טמא. בי"ד בניסן וס"ל לרבי יהודה שבט אחד איקרי קהל הלכך דוחה טומאה ויעשו כולן בטומאה עמו: לפי שאין קרבן ציבור חלוק. ולדברי חכמים טהורים עושים הראשון והשבט עושין פסח שני טז]: רבי יהודה למוד ערוך. שנאה מרבותיו: **מתני'** והתודה אינה מפוגלת. והאוכלה אין ענוש כרת: **גמ'** מ"ט. התודה מפגלת (ב) *לחם. מדהוה ליה למיכתב והקריב חלות על זבח התודה וכתיב והקריב על זבח התודה חלות יז] (תודת שלמיו) דמשמע תודה הם החלות הלכך כי אמר על מנת לאכול תודה למחר הוי לחם בכלל: אבל תודה. הבהמה לא איקרי לחם הלכך כי מפגל לחם לא הויא יח] בהמה בכלל: הכבשים. של עצרת: לחם גלל תודה. תודה עיקר ולחם טפל דשחיטת תודה יט] מקדשה ללחם כדאמרינן בפ' התודה (לקמן עח:) כ] יקריב קרבנו מלמד שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח וכן לחם גלל כבשים דשחיטת כבשים מקדשים ללחם בפ' התכלת (לקמן מו.) כא] תודה אין מניפין אותה עם החלות אבל כבשים מניפין אותם עם החלות דכתיב (ויקרא כג) והניף כב] אותם וכתיב על לחם וגו': זה לזה. כבשים עם לחם: אימא כו'. והוא הדין אי תנא כבשים הוה אמינא התם כי מפגלי כבשים כג] מפגלי חלות *צריכא: ממנה ומלחמה. כחצי זית מזה וכן מזה: השתא זית כולו מלחם. דהויא מחשבה כד] חמורה דלא בעיא צירוף אמרינן במתניתין דלא מיפגל *תודה ממנה ומלחמה דבעי צרופי מיבעיא: כה] או לא. פגלי לחם *דשייר במחשבה: תודה המפגל. תודה שסייעה לפגל לחם אין מתפגל כדקאמרינן התודה אינה מפוגלת: הבא לפגל. חצי זית של לחם הבא לפגל כו] גם את התודה ולא פגלהו אינו דין שלא יתפגל:

תוספות

רבנן סברי הציץ מרצה על אכילות. לא למישרייה לטמא באכילה כז] אלא לענין דלא הוי האי טמא כאבוד ושרוף אלא חשוב כטהור לענין דשריא זריקה לאידך דטהור גמור: **ורבי** יהודה סבר אין הציץ מרצה. והוה ליה האי טמא כאבוד ושרוף ולא מהניא זריקה כח] לטהור אע"ג דרבי יהודה ס"ל בפ' כילד צולין (פסחים עז.) טומאה הותרה בציבור ולא מיבעי לין לרצויי *דמאי דהיתר הוא בציבור לא מהניא להאי טמא למישרייה באכילה הוא הדין נמי דלא מהניא למישרייה לטהור *דלענין היתר אכילה לא מהניא ולא הויא כרצוי לין ולמ"ד מרצה מהניא לטהור ולא מהניא לטמא: **והא** עולין דלין מרצה כו'. ואפי' למ"ד בפ' כילד צולין (שם עז:) אין הציץ מרצה על העולים הנ"מ ביחיד אבל בציבור מודה דלין מרצה על העולין: **ופליגי**. כט] משמע דאי מסכת *תנאי דלין מרצה על העולין הוה ניחא ליה ולכאורה כ"ש דהוה קשה טפי דרבי יהודה דאמר שניהם יעשו בטומאה קסבר דלין מרצה על העולין ומתניתין קסבר אין הלין מרצה על אכילות ורבנן דאמרי טמא בטומאתו וטהור בטהרתו קסברי אין הלין מרצה על העולין ובמתניתין קסברי הלין מרצה על אכילות: **רבי** יהודה אומר אפי' שבט אחד טמא כו' שאין קרבן ציבור חלוק. אף על גב דרבי יהודה ס"ל בפ"ק דיומא (דף ז:) דטומאה הותרה בציבור מ"מ אילטריך ליה טעמא דאין קרבן ציבור חלוק בפסח כיון דיש ביה אכילה כדמוכח התם: **והכא** מאי לין מרצה איכא. פי' הא אין הלין מרצה על טומאת הגוף כדפי' בקונט' ודרים לקמן בהקומץ רבה (דף כה.) עון הקדשים הוא נשא ולא עון המקדישי' ובפ' שני דזבחים (דף כג.) נמי אמרינן בהדיא דאין הלין מרצה על טומאת הגוף והא דאמר בפ' כילד צולין (פסחים עז.) דלמ"ד טומאה דחויה בעיא לין לרצויי היינו לטומאת בשר דמהני לין אבל לטומאת הגוף דלא מהני לין אפי' בלא לין: **מנין** ללחמי תודה כו'. לקמן בפ' התודה (דף פ.) עיקר מילתא: **לחם** איקרי תודה תודה לא איקרי לחם. מהאי טעמא מיתרלא מה שמקשים *בפ' הערל (יבמות עג:) דיש במעשר וביכורי' משא"כ בתרומה מ"ט דלא ילפינן (*ביכורים מתרומה) אע"ג דאיתקוש דדרשינן (פסחים לו:) ותרומת ידך אלו הביכורים דביכורים איקרו תרומה תרומה לא איקריא ביכורי' והא דמקיש להו בפרק העור והרוטב (חולין קכ:) התם אסמכתא בעלמא אמר*): **המפגל** אין מתפגל כו'. פירוש אותו שאתה ר"ל שהוא מפגל אתה מודה שאין מתפגל ובריש מכות (דף ב.) רוצה לומר ק"ו כי האי גוונא גבי מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה ובמלאו זוממין דאין אומרים יעשה זה בן גרושה תחתיו אינו משום דאמרינן ק"ו ומה המחלל אין מתחלל בא לחלל ולא חילל אינו דין שלא יתחלל ופריך רבינא א"כ ביטלת תורת עדים זוממין ומה הסוקל אינו נסקל הבא לסקול ולא סקל אינו דין שלא יסקל ואע"ג דהכא מתקיים הק"ו לענין עדים זוממין שאני משום טעמא דא"כ ביטלת תורת עדים זוממין ומה הסוקל כו' פי' משום דקים לן הרגו אין נהרגין משום דדרשינן כאשר זמם ולא כאשר עשה כך פי' שם בקונט' וקשה א"כ אמאי נקט סקילה יותר מאחר מיתות ומפרש ר"ת ומה הסוקל אינו נסקל דרוצה לעולם בסייף אפי' הרג את חבירו באבן ועוד נראה דק"ו דהכא לא דמי להתם(*) דבא לפגל הכא היינו לחם שבא לפגל חצי זית של תודה ע"י שילטרף לפוסלה ולא פיגל שאינו מלטרף לפוסלה אינו דין

*) [ועי' תוס' יבמות עג: ד"ה טעונין]

(*) ק"ו דהכא צ"ע

הגהות הב"ח (א) גמ' לחם איקרי תודה אבל תודה: (ב) רש"י ד"ה מ"ט וכו' לחם הס"ד ואח"כ מ"ה והקריב וגו' מדמה לי:

עין משפט
נר מצוה

טו א מיי' פי"ז מהל' פסה"מ הלכה ח:

טז ב מיי' שם הל' ח:

יז ג מיי' פ"ב מהלכות מעה"ק הלכה יב:

יח ד מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הלכה ה ופ"ה מהלכות מחוסרי כפרה הל' ד:

שזרע כרמו של חבירו [א] סמדר ובא מעשה לפני חכמים ואסרו את הזרעים והתירו את הגפנים ואמאי לימא קל וחומר הוא ומה האוסר אינו נאסר הבא לאסור ולא אסר אינו דין שלא יתאסר הכי השתא התם [ב] קנבוס ולוף אסרה תורה [ג] (*דתנן °היתה שדהו זרועה קנבוס ולוף לא יהא זורע על גביהם [א]שהן עושות לשלש שנים) [ד] שאר זרעים מדרבנן הוא ·דאסירי האי [ה] דעביד איסורא קנסוה רבנן האי דלא עביד איסורא לא קנסוה רבנן אבל הכא לימא ק"ו ואיכא דמתני לה אכבשים בעא מיניה רבי אלעזר מרב השוחט את הכבשים לאכול כזית מהן ומלחמן מהו לאיפגולי כבשים לא קא מיבעיא לי השתא כולו מלחם לא מפגלי מהן ומלחמן מיבעיא כי קא מיבעיא לי לאיפגולי לחם מי מצטרפי כבשים לאיפגולי ללחם או לא א"ל אף *בזו הלחם מפוגל והכבשים אינן מפוגלין ואמאי לימא ק"ו ומה המפגל אינו מתפגל הבא לפגל ולא פיגל אינו דין שלא יתפגל ומי אמרינן ק"ו כי האי גונא והתניא מעשה באחד שזרע כרמו של חבירו סמדר וכו' ואמאי לימא ק"ו מה האוסר אינו נאסר הבא לאסור ולא אסר אינו דין שלא יתאסר הכי השתא התם קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים מדרבנן הוא דאסירי האי דעבד איסורא קנסוה רבנן דלא עבד איסורא לא קנסוה רבנן [ו]אבל הכא לימא ק"ו מאן דמתני לה אתודה כל שכן אכבשים ומאן דמתני לה אכבשים כבשים הוא דהוזקקו זה לזה לתנופה אבל תודה דלא הוזקקה זה לזה בתנופה לא [ז] רבי אבא זוטי בעי לה הכי בעא מיניה ר' אלעזר מרב השוחט את הכבש לאכול כזית מחבירו למחר מהו חבירו כבש משמע ולא מפגל [ח] או דלמא לחם משמע ומפגל ליה אמר ליה תניתוה [ט] שחט אחד מן הכבשים לאכול ממנו למחר הוא פיגול וחבירו כשר לאכול מחבירו למחר שניהם כשרים [י] אלמא °חבירו כבש משמע דלמא דפריש ואמר חבירו כבש: **מתני'** [יא] הזובח מפגל את הנסכים משקדשו בכלי דברי ר"מ [יב] הנסכים אינן מפגלים את הזבח כיצד השוחט את הזבח לאכול ממנו למחר הוא ונסכיו מפוגלין להקריב נסכיו למחר הנסכים מפוגלין הזבח אינו מפוגל: **גמ'** *ת"ר נסכי בהמה חייבין עליהן משום פיגול מפני שדם הזבח מתירן לקרב דברי ר"מ אמרו לו לר"מ והלא °אדם מביא זבחו היום ונסכיו [יג] *עד י' ימים אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בבאין עם הזבח [יד] א"ל אפשר לשנותו לזבח אחר אמר רבא קסבר ר"מ הוקבעו בשחיטה כלחמי תודה ת"ר *לוג שמן של מצורע חייבין עליו משום פיגול מפני שדם אשם [טו] מתירו לבהונות דברי רבי מאיר אמרו לו לרבי מאיר °והלא אדם מביא אשמו היום ולוגו מיכן ועד י' ימים אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בבא עם האשם [טז] [א"ל] אפשר לשנותו לאשם [יז] אחר אמר רבא קסבר רבי מאיר הוקבעו בשחיטה כלחמי תודה [יח]:

מתני'

רש"י

שזרע · משלו: סמדר · כבר חנטו [יט] ענבים וכן היה מעשה ואסרו את הזרעים טעמא מפרש לקמן: האוסר · גפנים האוסרים את הזרעים: הבא לאסור · זרעים: קנבוס · קנבא: לוף · מיני קיטנית: אסרה תורה · בכרם [ב]אין זרעים כלה שיש להם שרש ל"א קנבוס ולוף אסרה תורה (א) דכתיב (דברים כב) כרמך כלאים זרעים הדומין לכרם ובהנך תולין אשכולות כעין ענבים: [ג] בעל הכרם לא עבד איסורא אלא הכא אכתי איכא למיפרך לימא קל וחומר: כ"ש אכבשים · כו [ד]מצטרפין הן והלחם לפגל הלחם: אבל תודה לא · (ב) כא] פשיט ליה דלא פגיל לחם: בעי רבי אבא זוטי כו' מחבירו · ולא פירש כבש: ולא מיפגלי · כדקתני במתני' בסיפא שחט א' מן הכבשים לאכול מחבירו למחר שניהם כשרים דאין מתיר מפגל את המתיר או דלמא חבירו לחם משמע ומפגל לחם: **מתני'** מפגל את הנסכים · שהשותה מהם חייב כרת משום [ה]פיגול שמשקדשו בכלי שוב אין להן פדיון וקדושתן קדושה: **גמ'** שדם הזבח מתירן ליקרב · והוי דבר שיש לו מתירין למזבח ונוהג בהן פיגול דכל דבר שיש לו מתירין יש בו פיגול כב] במס' יומא בפ' הוציאו לו (דף ס:): ונסכיו מכאן ועד י' ימים · דאמר מר לקמן (דף מד:) מנחתם ונסכיהם כג] אפילו למחר אלמא לאו *מזביחה נינהו: אף אני לא אמרתי · אם פיגל בזבח שיהו הנסכים שיביא לסוף י' ימים מפוגלים אלא בבאים עם הזבח: אמרו לו אפשר לשנותן לזבח אחר · הלכך לא מיפגלי: בשחיטה · דהאיך הוקבעו לזבח זה ואין רשאין לשנותם לאחר: כלחמי תודה · שהשחיטה קובעתו כדאמרי' בהתודה כדפרישית לעיל: לוג שמן כו' · אם פיגל בשחיטת האשם: מתירו

תוספות

דין שלא יצטרף להתפגל לעצמו וכי האי גוונא הוי האי דבסמוך ומה אוסר אינו נאסר הגפן שאוסר אינו נאסר הבא לאסור דהיינו זרעים שבאין לאסור הגפן על ידי צירופם שנעשין כלאים ולא אסר אינו דין שלא יאסר ע"י צירוף של גפן ומהאי טעמא נמי ניחא במתניתין דשוחט את התודה לאכול הלחם שהלחם מפוגל והתודה אינה מפוגלת ולא אמרינן קל וחומר: **שזרע** כרמו של חבירו סמדר · הא דנקט סמדר לאשמועינן דהגפנים התירו מטעם דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו דלא תימא מה שהתירו את הגפנים משום דנגמרו ולא הוסיפו מאתים ולא משום דאין אדם אוסר: **ואסרו** את הזרעים · היינו דלא כרבי יאשיה דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד וכמה סתם משניות דלא כוותיה אע"ג דקיימא לן כוותיה כדאיתא בברכות (דף כב·) ובחולין בפרק ראשית הגז (דף קלו:) נהוג עלמא כתלתא סבי כרבי יאשיה בכלאים ואמרינן בפ"ק דקדושין (דף לט·) גבי ההוא דזרע חיטי ושערי בי גופני ליתי מר נשמתיה אמר ליה לא נהריתו בה לא קי"ל כרבי יאשיה פירוש בתמיה: **והתירו** הגפנים · היינו כרבי יוסי ורבי שמעון דמסכך גפנו על גבי תבואתו של חבירו דאמר בסוף הערל (יבמות פג:) אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וצריך לומר דתבואה דהתם לאו בסתם תבואה של ה' מינין דאם כן הוי דאורייתא כמו קנבוס ולוף דמסקינן הכא דאסור [ו]והיכי מסיק רבי יוסי דשרי אלא דרב פוסק התם *כרבנן: **אפשר** לשנותן לזבח אחר · בתוספתא דזבחים* אין הלשון כן וגרס התם אמר אף אני לא אמרתי אלא כשקדשו בכלי אמרו לו אע"פ שנתקדשו אפשר לשנותן לזבח אחר וקדשו בכלי דתוספתא היינו בבאים עם הזבח דהכא וא"ת דהשתא משמע דלרבנן דאפשר לשנותן לזבח אחר אפי' לאחר שחיטה ולקמן בפ' התודה (דף עט·) תנן הנסכים שקדשו בכלי ונמצא זבח פסול אם יש זבח אחר יקרבו עמו ופריך בגמ' (שם:) והאמר רב חסדא שמן שהפרישו לשם מנחה זו פסול לשם מנחה אחרת ומשני לב בית דין מתנה עליהם אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יהו לזבח אחר אלמא דאסור לשנותן אם לא משום תנאי בית דין ואין לומר דהא דאמרו רבנן נמי הכא אפשר לשנותן היינו משום תנאי ב"ד חדא מי לא עסקינן בקרבן יחיד דלא שייך ביה לב בית דין ועוד לוג שמן דאשם מצורע לא משכחת אלא ביחיד ועוד דאין לב ב"ד מתנה אלא היכא דלא הוצרכו אבל אם הוצרכו אי אפשר לשנותו ונראה לפרש דסוגיא [ז] דהתם כרבי מאיר ואם תאמר והא רב חסדא סתמא ככולי עלמא *)כדמפרש טעמא התם משום דשמן גופא דמנחה הוא ומאי קשיא ליה מרב חסדא ממתני' דהתם תיקשי ליה הא דרבנן דהכא ושמא כמו כן היה יכול להקשות אלא מקשה אסתם מתניתין דאפי' לרבי מאיר אפשר לשנותו והא דלא פריך מסתם מתניתין דהתם מדר"מ גופיה אדרבי מאיר דהכא משום דלא נזכר שם רבי מאיר. בהדיא וכן מילתא דזעירי דהתם נמי אליבא דרבי מאיר אתיא דקאמר התם (דף עט·) אין הנסכים מתקדשין אלא בשחיטת הזבח פירוש לענין שלא לשנותן כד] (לענין) לזבח אחר ולא כמו שפירש שם בקונטרס לענין ליפסל בלינה דלענין לינה ודאי מיפסלי משקדשו בכלי דאמר בסוף רבי ישמעאל (לקמן עב:) גבי שתי הלחם דאי תנור מקדש מיפסלי בלינה ועוד בסוף לולב וערבה כה] (סוכה נ·) קאמר זעירי גופיה דאי מייתי במקודשת איפסלו להו בלינה ומשנה שלמה שנינו בפ"ב דמעילה (דף י·) גבי נסכים קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בלינה מיהו הסיא יש לדחות דדוקא בנסכים הבאים כו] בפני עצמן וכמו שפירשתי [ח]דאיירי לענין שלא לשנותן לזבח אחר והא דפריך התם ממתניתין דקתני אם יש זבח אחר יקרבו עמו מאי נהו דאיפסול בשחיטה הכי פריך דמכשר דווקא משום דאיכא זבח אחר.

*) ס"א וי"ל

[וע"ע תוספות יבמות פג. ד"ה ר' יוסי] [פ"ס ע"ש]

שיטה מקובצת

א] סמדר · פרש"י כך היה המעשה ואומר ר"י דאלומי ראייתו תני[הכי] שלא תאמר מה שלא נאסר הכרם לפי שלא הוסיף במאתים מש"ה נקט דהוסיף במאתים ואפ"ה לא נאסר הכרם לפי שאין · אדם אוסר דבר שאינו שלו: ובא מעשה וכו' וגבי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מייתי לה דתני לעיל מיניה המסכך גפנו ע"ג תבואתו של חבירו כו' זה היה מעשה כו': ב] קנבוס ולוף · מפרש הר"ר חיים כהן בלשון בתמיה כלום' וכי קנבוס ולוף הוא מדאורייתא ושאר זרעים דרבנן בעלמא כולהו נמי מדאורייתא נינהו היכא דהכרם והזרע שלו אלא הכא משום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו לא אסרו הכרם ומקו"ח נמי היה לנו להתיר הזרעים אלא קנסא הוא דקנסו רבנן להאי דעבד איסורא ורבינו שמשון מפרש שהיה דן הקו"ח להחמיר ומה המפגל כו' אינו דין שלא יאסר ואפ"ה קאמר דהלחם מתפגל וא"כ יש לנו לפגל התודה מקו"חומה הבא לפגל ולא פיגל מתפגל הוא הלחם המתפגל התודה שמפגלת הלחם אינו דין שתתפגל וה"נ אמרינן גבי קו"ח דכלאים דמן הדין היה לנו להתיר אף דאין איסורו מן התורה

הגהות ב"ח (א) רש"י ד"ה אסרה וכו' דכתיב לא תזרע כרמך וכו' ענבים הס"ד ואח"כ מ"ה האי דלא עביד איסורא בעל הכרם: (ב) ד"ה אבל וכו' דפשיטא ליה:

גליון הש"ס גמ' דתנן היתה שדהו · עיין תוי"ט פ"ב מ"ה דכלאים:

מתני' *פיגל בקומץ ולא בלבונה בלבונה ולא בקומץ ר' מאיר אומר פיגול וחייבין עליו כרת וחכמים אומרים [א]אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר ומודים [ב]חכמים לר' מאיר במנחת חוטא ובמנחת קנאות שאם פיגל בקומץ שהוא פיגול וחייבין עליו כרת שהקומץ הוא המתיר שחט אחד מן הכבשים לאכול ב' חלות למחר הקטיר אחד מן הבזיכין לאכול ב' סדרים למחר ר"מ אומר פיגול וחייבין עליו כרת וחכמים אומרים [ג]אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר [ד]שחט אחד מן הכבשים לאכול ממנו למחר הוא פיגול וחבירו כשר [ה]לאכול מחבירו למחר שניהם כשרים: גמ' אמר רב מחלוקת שנתן את הקומץ בשתיקה ואת הלבונה במחשבה אבל נתן הקומץ במחשבה ואת הלבונה בשתיקה דברי הכל פיגול שכל העושה על דעת ראשונה הוא עושה ושמואל אמר עדיין הוא מחלוקת א] יתיב רבא וקאמר לה להא שמעתא איתיביה רב אחא בר רב הונא לרבא *בד"א בקמיצה ובמתן כלי ובהילוך [אבל] באו להקטרה נתן את הקומץ בשתיקה ואת הלבונה במחשבה ב] את הקומץ במחשבה ואת הלבונה בשתיקה ר"מ אומר פיגול וחייבין עליו כרת וחכמים אומרים [ו]אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר קתני מיהא נתן את הקומץ במחשבה ואת הלבונה בשתיקה ופליגי אימא וכבר נתן את הלבונה בשתיקה מעיקרא שתי תשובות בדבר ג] חדא דהיינו קמייתא ועוד התניא אח"כ תרגמא רב חנינא בב' דיעות *ת"ש [ז]בד"א בדמים הניתנין על מזבח החיצון אבל דמים הניתנין על מזבח הפנימי כגון מ"ג של יום הכיפורים ואחת עשרה של פר כהן משוח ואחת עשרה של פר העלם דבר של ציבור פיגל בין בראשונה בין בשניה ובין בשלישית ר"מ אומר פיגול וחייבין עליו כרת וחכ"א [ח]אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר קתני מיהא פיגל בין בראשונה בין בשניה ובין בשלישית ופליגי וכי תימא ה"נ בשתי דעות הניחא *למאן דאמר בפר ואפי' בדמו של פר אלא למ"ד בפר ולא בדמו של פר מאי איכא למימר *אמר רבא הכא במאי עסקי' כגון שפיגל *בראשונה ושתק בשניה ופיגל בשלישית דאמרי' אי ס"ד כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה מיהדר פיגולי בשלישית למה לי מתקיף לה רב אשי מידי שתק קתני אלא אמר רב אשי הכא במאי עסקי' כגון שפיגל בראשונה ובשניה ד] *ובשלישית דאמרי' אי ס"ד כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה מיהדר פגולי בשניה ה] (ובשלישית) למה לי והא

רש"י

*מתירו לבהותת · כדכתיב (ויקרא יד) על דם האשם דכל זמן שלא נתן מן הדם מעכב השמן כדאמרי' בפ"ק(לעיל ה:): מתני' פיגל בקומץ · בהקטרת קומץ חישב על השירים: עד שיפגל בכל המתיר · והקטרת אחד מהן הוי מתיר הוא דאיכא נמי הקטרת חבירו: גמ' שנתן הקומץ כו' · כלומר הקטרה ראשונה הקטיר בשתיקה ושניה במחשבה אבל חישב בראשונה ושתק בשניה פיגול לדברי הכל: להא שמעתא · דרב: בד"א · דמחשבת עבודת הקומץ מפגלו] בברייתא דמנחות: בקמילה כו' · דבהנך ג' עבודות אין דומה להן בלבונה הילכך כולו מתיר הוא הולכה מפרש בגמ' לקמן בשמעתין דהא איכא ז] בלבונה: קתני מיהא כו' ופליגי · ותיובתא דרב: בשתי דעות דאחד הקטיר קומץ במחשבה ואח"כ הקטיר חבירו לבונה בשתיקה דמשו"ה פליגי רבנן דליכא למימר על דעת ראשונה עשה: בד"א · דבמתנה אחת פיגל ח] בדמים הניתנין כו' בברייתא דזבחים (דף מב:): מ"ג דיום הכיפורים · א' הזאות דפר ט] בין הבדים אחת למעלה ושבע למטה וח' דשעיר הרי ט"ז וכנגדו בהיכל כדאמרי' במס' יומא (דף נג:) הרי ל"ב וד' י] קרנות המזבח הפנימי הרי ל"ו וז' על טהרו של אותו מזבח כשהדם הפר והשעיר מעורבין ביחד הרי מ"ג יא]: י"א של פר כהן משיח · ז' הזאות על הפרוכת וד' מתנות דמזבח כדכתיב בויקרא וכן פר העלם דבר: בראשונה · בין הבדים בשניה על הפרוכת בג' על מזבח הזהב: וחייבים עליו כרת · האוכל מבשר הפר: ופליגי · אפי' פיגל בראשונה פליגי רבנן אלמא לא אמרי' שניה ושלישית על דעת ראשונה עושה: בשתי דעות · שמא כהן גדול או אירע לו קרי לאחר הזאות דבין הבדים ושמש אחר תחתיו והזה בהיכל דליכא למימר על דעת ראשונה עושה: הניחא למ"ד · במס' יומא בפ' הוציאו לו (ד' מט:): *פר ואפי' יב] דמו של פר · [שנאמר] בזאת יבא אהרן [וגו'] בפר ואפי' בדמו של פר שאם שחטו הראשון ואירע בו פסול יבא אהרן בדמו אל הקדש וא"צ להביא ולשחוט פר אחר לדידיה יג] הוה [מצי] לאוקמיה בב' דעות: אלא למ"ד ולא בדמו של פר · לא מצי לאוקומי בשתי דיעות: אלא אמר רב אשי כגון שפיגל בראשונה ובשניה · ושתק בשלישית דאכתי הוה הוי מתיר: והא

תוספות

אחר שהיה יד] (זבח) זבוח באותה שעה וגם משום דלב ב"ד מתנה עליהן כמו שמעמידה בסוף הא לאו הכי לא קרבי דמשקדשו בכלי הוקבעו אפי' קודם שחיטה והא דקרבי עם הזבח אחר הזבוח באותה שעה הייט משום דלב ב"ד מתנה כדמפרש התם ולפי מה שסובר הפשתא לית ליה *דאמרינן הכא לר"מ דשחיטה קובעת ולא כלי קובעת עוד יש לפרש ההיא התם דהתודה אפי' כרבנן דפי פליגי רבי מאיר ורבנן בשחיטת פיגול דבפגול מיירי ברישא וקאי אמתניתין דהזבח מפגל את הנסכים וקסבר רבי מאיר דהוקבעו בשחיטת פיגול כלחמי תודה דתנן בפ' התודה (לקמן ד' עח:) שחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו קדש הלחם אבל שחיטה כשרה קובעת אפי' לרבנן ולזעירי דאמר נסכים מתקדשים בשחיטה הייט למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ופריך ממתני' דזבח פסול דאלמא שחיטה פסולה מקדשא וקשיא לרבנן ואפי' רבי מאיר לא אמר אלא בפיגול טו] *במתנות ולא בשאר פסולי שחיטה ודווקא דאיכא זבח אחר משום תנאי ב"ד הא ליכא זבח אחר לא ומיהו קשה לפירוש זה דא"כ משכחת לרבנן דנסכי בהמה חייבין עליהם משום פיגול שנעשית השחיטה בהכשר ופיגל בשאר עבודות: *הוקבעו בשחיטה · כרבי דאמר שני דברים המתירים מעלין זה בלא זה טז] ולר' אלעזר בר' שמעון דאמר אין מעלין הוה ליה למינקט שחיטה וזריקה או שנתקבל הדם בכוס ונשפך וכאבוה דאמר כל העומד לזרוק כזרוק דמי כדקאמרינן בפרק התודה (לקמן דף עט:) ופלוגתייהו בפ' התכלת (לקמן דף מז:) ובסוף ר' ישמעאל לקמן (דף עב:): חדא דהייט קמייתא · פי' דנתן את הקומץ בשתיקה מ'. כך שוות זה כזה ובפ' בית שמאי (זבחים מב:) מביא ברייתא זו איפכא דקתני ברישא נתן את הקומץ במחשבה: בין בראשונה בין בשניה בין בשלישית · ראשונה כל הזאות דבין הבדים שניה דפרוכת שלישית למזבח הזהב כך פי' בקונטרס וכן מוכח בסמוך יז] כל דבין הבדים חשיב חדא דקאמר דחשיב בפנים פוסל כי מדי בהיכל מיא בעלמא קא מדי ובתלי הזאות דפנים קא מודי ר' מאיר דלא הוי פיגול מידי דהוה אלי קומץ דלא הוי פיגול כדאמר בסוף פ' שני דזבחים (דף ל:) דבעינן קומץ שלם דקאמר הרי קמילה דכי לחלות דמי ופליגי וצ"ע בההיא דלקמן דהקטיר שומשום לאכול שומשום עד שכלה הקומץ: קתני מיהא פיגל בראשון וכו' ופליגי הוי מצי לשנויי שפי' בהדיא שאינו עושה על דעת ראשונה: כגון שפיגל בראשונה ובשניה ובשלישית בפ' ב"ש (זבחים דף מב: ושם) פי' בקונטרס וברביעית לא פיגל וקשה דרביעית מאן דכר שמה וכאן פירש בקונטרס שפיגל בראשונה ובשניה ושתק בשלישית ואם תאמר א"כ קשיא מידי שתק קתני כדאקשינן לעיל ושמא לעיל דשתקי באמצעית הוה ליה לפרושי טפי כיון דראשונה ושלישית במחשבה ושניה בשתיקה ולהאי פי' חשיב כל הזאות *דמזבח הזהב באחת שבע דטיהרו וד' דקרנות וכן משמע בפרק הוציאו לו (יומא דף סא:) דתניא וכפר את הקדש זה לפני ולפנים ואת אהל מועד זה היכל ואת המזבח כמשמעו משמע דחשיב מזבח כפרה אחת *עוד קאמר התם מכאן אמרו כו' עד נמר מתנות שבהיכל ונשפך הדם יביא אחר ויתחיל במתנות המזבח כגון מקצת מתנות המזבח ונשפך הדם יביא אחר ויתחיל בתחילה אבל לא קתני גמר ד' קרנות ונשפך הדם יביא אחר ויתחיל יח] בטהרו *דכולהו חשיבי כאחת וקשה דלקמן קאמר (ג"כ) משכחת לה בד' פרים וד' שעירים פירוש חד אהזאות דבין הבדים וחד אהזאות דפרוכת וחד אהזאות דקרנות וחד אטיהרו אלמא לא חשיבי כחד הזאות דקרנות ודטיהרו ושמא סבירא ליה שיריים מעכבין הוי חד בשביל שיריים ולפי זה טוב לגרוס כאן שפיגל בראשונה ובשניה ושלישית וכן כתוב בספר רבינו גרשם ובפרק בית שמאי (זבחים דף מב:) וחשיב אלי מתיר משום דאיכא עדיין שיריים דמעכבי. ואם תאמר הא בעל כרחיה האי תנא סבר שיריים לא מעכבי מדלא חשיב אלא מ"ג דהוה דסבר שיריים מעכבי חשיב חדא טפי כדמוכח בסמוך ויש לומר דאף על גב דשיריים מעכבי יט] לא חשיב האי תנא אלא הזאות: כי

הגהות ומסורת הש"ס

סייך לעיל · זבחים מב. לעיל יד: · זבחים מב: [תוספתא פ"ה] · תוספתא דזבחים פ"ד [זבחים מח:] · בפר ואפי' בדמו של פר נ"ק · יומא מט: · [זבחים מב. כל הענין] · בראשונה ובשניה דאמרינן אי ס"ד כל העושה ע"ד ראשונה הוא עושה מיהדר פיגול בשניה למה לי נ"ק וכ"ה נס' · דמזבח שבע דטהרו וד' קרנות כאחת וכן כו' נ"ק · *ועוד דקאמר התם נ"ק · נ"א משמע דכולהו כו' נ"ק

נ"ק מ"ז · יט א מיי' פט"ז מהל' פסה"מ הלכה ו [ועי' רש"ק בכאריך]: · הא דאמריק נ"ק · כ ב מיי' שם הל' יג: · כא ג מיי' פי"ז מהל' פסה"מ הלכה יד: · כב ד מיי' שם הל' טו: · כג ה מיי' שם הל' יז: · כד ו מיי' שם פט"ז הלכה ח: · כה ז ח מיי' שם פי"ח הלכה א ב: · נ"א במתניתין אבל לא כו' נ"ק · סייך לעיל · [נ"ל ושתק בשלישית לפי ני' רפ"י]

והקומץ במחשבה · תו"ח: ד] תיבת ובשלישית נמחק: ה] תיבת ובשלישית נמחק: ו] מפגל הס"ד ומה"ד בקמיצה כו' בברייתא דמנחות דבהנך ג' עבודות כו' להן הלבונה הלכך: ז] איכא הולכה: ח] פיגל אפי' לרבנן בדמים הניתנין כו' בברייתא דזבחים במזבח החיצון לפי שכל דמים הניתנים במזבח החיצון שנתן מתנה אחת כיפר לפיכך הוי כל אחד ואחד מתיר שלם אבל דמים הניתנין על מזבח הפנימי שכולן מעכבי אהדדי כגון מ"ג והד"א: ט] דבין הבדים: י] וד' דקרנות: יא] מ"ג וקסבר מערבין דם פר ושעיר קודם מתן קרנות: יב] ואפי' בדמו של פר בזאת יבא אהרן אל הקדש ותיבת שנאמר ותיבת וגו' נמחק: יג] לדידיה איכא ותיבות הוה מצי נמחק: יד] שהיה א)תיבות באותה ותיבות זבח זבוח נמחק: טו] בפיגול ומתניתין אפי' בשאר ותיבות במתנות ולא נמחק: טז] בלא זה ניחא דסגי בשחיטה: יז] בסמוך דכל הזאות דבין הבדים כו' דקאמר כיון דחשיב הפנים: יח] ויתחיל בטיהרו דכולהו חשובי כו' קאמר משכחת לה ותיבות ג"כ ליתא: יט] לא חשיב ואע"ג דצריך לחזור וליתן מתנה אחת על טיהרו כדי שיהיו שירים וא"כ אותה מתנה לא היתה כמצותה וי"ל דאינה באה אלא לקיים בדם ב)שירים דודאי כמצותה נעשית' תו"ח לשון תוס' אחרות וקשה דלא קרב המתיר כמצותה וצריך להתחיל ולגמור הכל וי"ל כיון שהתחיל במתנות קרינן ביה קרב המתיר כמצותה:

א) לכאורה נראה דצ"ל שהיה זבוח באותו שעה ותיבת זבח נמחק וכמו שהגיה כנ"ק: ב) אולי צ"ל לקיים בדם מצות שירים והשירים בוודאי כמצותה נעשית:

שיטה מקובצת

א] מחלוקת וכן אמר ר' יוחנן עדיין היא מחלוקת יתיב רבה וקאמר כו' רב הונא לרבה בר"א: ב] במחשבה או שנתן את: ג] חדא דהיינו קמייתא פי' נתן את הקומץ בשתיקה כו' ולמה שינה לשונו היה לו לומר [או] שנתן הלבונה [בשתיקה]

עין משפט נר מצוה

נ"א בקבלה ובחיטה כו' וכי חשיב בחטיפה או בקבלה איפסל כו' נ"ק

כו א מיי' פי"ז מהל' פסה"מ הלכה ט:

כמו מתחלת עבודה לגמר עבודה דמסתי גזירת נ"ק

מסורת הש"ס

כאותה נ"ק

[זבחים מב:]

[יומא נז: זבחים מב: פסק]

[יומא ס: זבחים מב: נב: קיא.]

בהולכה הקומץ נ"ק [פסחים סג.] [שם סא.]

[לעיל יד.]

זבחים מב.

והא בין בין קתני קשיא: אמר מר *ר"מ אומר פגול וחייבין עליו כרת מכדי כרת לא מיחייב עד שיקרבו כל המתירין *דאמר מר ירצה כהרצאת כשר כך הרצאת פסול מה הרצאת כשר עד שיקרבו כל המתירין אף הרצאת פסול עד שיקרבו כל המתירין והאי כיון דחשיב בה בפנים פסליה כי מדי בהיכל א] מיא בעלמא הוא דקא מדי אמר רבה משכחת לה ב] בארבעה פרים וארבעה שעירים רבא אמר אפילו תימא פר אחד ושעיר אחד לפגולי מרצי ארבעים ושלש והתניא ארבעים ושבע לא קשיא הא כמ"ד *מערבין לקרנות והא כמ"ד אין מערבין והתניא ארבעים ושמונה לא קשיא הא כמ"ד *שירים מעכבין הא כמ"ד ג] שירים לא מעכבין: איבעיא להו פיגל בהולכה מהו אמר ר' יוחנן הולכה כקמיצה וריש לקיש אמר הולכה כהקטרה בשלמא לריש לקיש איכא נמי הולכה דלבונה אלא לרבי יוחנן מ"ט אמר רבא קסבר רבי יוחנן ד] כל עבודה שאינה מתרת עבודה חשובה היא לפגל עליה בפני עצמה א"ל אביי הרי שחיטת אחד מן הכבשים דעבודה שאינה ה] מתירתה ופליגי דתנן שחט אחד מן הכבשים לאכול שתי חלות למחר הקטיר אחד מן הבזיכין לאכול שני סדרים למחר ר"מ אומר פגול וחייבין עליו כרת וחכ"א אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר א"ל מי סברת לחם בתנור קדוש שחיטת כבשים מקדשא ליה והבא לקדש כבא להתיר דמי מתיב רב שימי בר אשי *אחרים אומרים הקדים מולים לערלים כשר הקדים ערלים למולים פסול וקיי"ל דבחצי *מתיר פליגי א"ל מי סברת דם בצואר בהמה קדוש דם סכין מקדשא ליה והבא לקדש כבא להתיר דמי תא שמע בד"א בקמיצה ובמתן כלי ובהילוך מאי לאו הילוך דהקטרה לא הילוך דמתן כלי אי הכי במתן כלי ובהילוך בהילוך ובמתן כלי מיבעי ליה הא לא קשיא תני הכי בא לו להקטרה בא לו להולכה מיבעי ליה הא לא קשיא כיון דהולכה צורך דהקטרה היא קרי לה הקטרה אלא נתן ו] את הקומץ בשתיקה הוליך מיבעי ליה קשיא: הקטיר שומשום לאכול (א) שומשום עד שכלה קומץ כולו רב חסדא ורב המנונא ורב ששת חד אמר פיגול וחד אמר *פסול וח"א כשר לימא ז] מ"ד פיגול כר"מ ומ"ד פסול כרבנן ומ"ד כשר *כרבי ממאי דלמא עד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא ח] דחישב בשיעורו אבל הכא דלא חישב בשיעורו לא ועד כאן לא קא אמרי רבנן התם אלא דלא חישב ביה בכוליה מתיר אבל הכא דחישב ביה בכוליה מתיר ה"נ דפגיל ועד כאן לא קא אמר רבי התם אלא דלא הדר מלייה מאותה עבודה אבל הכא דהדר מלייה מאותה עבודה הכי נמי דפסיל אלא מ"ד פיגול דברי הכל מאן דאמר פסול דברי הכל מאן דאמר כשר דברי הכל מאן דאמר פיגול דברי הכל קסבר דרך אכילה בכך ודרך הקטרה בכך ומ"ד פסול דברי הכל קסבר (אין) דרך אכילה בכך ואין דרך הקטרה בכך והואי לה כמנחה שלא הוקטרה ומ"ד כשר דברי הכל קסבר דרך הקטרה בכך ואין דרך אכילה בכך: אמרי

הריפי

כב"ה מ ז

משבחת לה בד' פרים · פי' בקונטרס פר ושעיר פנים וחישב עליו ונשפך הדם לאחר הזאות פנים:

הדרן עלך הקומץ זוטא

והא בין בין קתני · דמשמע באחת ולא בשתים: ירצה · פיגול הוא לא ירצה (ויקרא יט) וכתיב בכשר ירצה לקרבן אשה (שם כב): אף (ג) פסול עד שיקרבו כל מתירין ט] · לא מחייבין כרת על אכילת פסול עד שיקרבו כל מתירין *באותה עבודה שהוא מתפגל בה: והאי כיון דחשיב כו' · ולאי קשיא *בקומץ ושוחט נמי לימא דלא מפגל דכי חשיב י] (*בקבלה) איפסול כי זריק מיא בעלמא זריק לאו פירכא היא דהתם אותה עבודה שפיגל בה נעשית כולה בקדושתה אבל הנך הזאות יא] חדא עבודה היא: משכחת לה · דמפגלי כולהו: בד' פרים וד' שעירים · פר ושעיר פנים וחישב עליו ונשפך הדם לאחר הזאות פנים והביא פר ושעיר א' להיכל יב] וא' למזבח לשבע הזאותיו וכן לקרנות דבכל א' קרבו (ג) מתירין דהא כולם כשרים וא"ל לחזור ולהזות מן השני בפנים יג] ובמקום שפסק הוא מתחיל כדאמרינן במסכת יומא בפרק הוציאו לו (דף סא·): לפיגול מרצה · לענין כן הן חשובות שלא יצא מידי פיגול: מערבין לקרנות · פלוגתא היא בפרק הוציאו לו (שם דף מז:): הא דקתני מ"ג כמ"ד מערבין · דם פר ושעיר בשעת יד] ארבע מתנות דקרנות דמזבח הפנימי: והא דקתני מ"ז כמ"ד טו] · מכל אחד נותן ד' מתנות ואייתר להו ד': שירים · של כל ההזאות מעכבי אם לא שפכן על יסוד מזבח החיצון והוו להו מ"ח: והא דקתני מ"ז כמ"ד שירים לא מעכבי · ופלוגתא היא בפרק הוציאו לו (שם דף ס:): פיגל *בהולכת קומץ מאי · מי הויא חצי עבודה ופליגי רבנן עד שיפגל בכל המתיר כלומר אף בהולכת לבונה או לא פליגי: כקמיצה · דהויא עבודה שלימה דאין קמיצה בלבונה: כהקטרה טז] · ופליגי: כל עבודה שאינה מתרת · כגון הולכה דלא מיעכבא דאפשר להושיט יז] זה לזה: חשובה לפגל עליה בפני עצמה · דליכא למימר עד שיפגל בכל המתיר דהא לאו מתיר הוא ואין כח לאחרת לעכב (ד): שחיטתה אינה מתרת לא בשר ולא אימורין דזריקה מתירתן: כבא להתיר דמי · ובעינן עד שיפגל בכל המתיר: הקדים מולים לערלים · בשחיטת פסח מיירי דשחט סימן ראשון למולים סימן שני לערלים: וקיימא לן · בפ' תמיד נשחט במס' פסחים (דף סג·) יח] אלמא בעבודה שאינה מתרת ולא מקדשת כגון הכא דליכא לחם יט] דתתקדיש ליה שחיטה פליגי נמי רבנן: בד"א · דמפגלין בעבודת הקומץ והיינו ההיא ברייתא דמותיב רב אחא בר רב הונא לעיל: מאי לאו בהילוך דהקטרה · וקתני דלא פליגי רבנן ותיובתא דריש לקיש: הילוך דמתן כלי · כשמוליכו לתתו בכלי דההיא עבודה שלימה היא דאין מתן כלי בעבודת לבונה: תני הכי · בהילוך ובמתן כלי: (ה) בא לו להולכה מיבעי ליה כ]: הקטיר כדי שומשום · כא] כשיעור שומשום וכן עשה עד שהקטיר כל הקומץ וכן בלבונה [מהו] פיגל או לא: כרבי מאיר · דאמר מפגלים בחצי מתיר והכא נמי כל שומשום ושומשום כב] חשיב ליה כחצי מתיר: כרבנן · דאמרי אין בו כרת אבל פסול הוא: כרבי · דאמר לעיל (דף יד·) אומר אני שזה כשר דאין חלאין מצטרפין: דחישב כשיעורו · שחישב כשיעור הקטרה שלימה ביחד: הכא כג] חישב בכל המתיר · בקומץ ובלבונה חשיב כה"ג כל המתיר: דלא הדר מלייה · לשיעור אכילה מאותה עבודה שחישב בכבש האחד ובחלה האחרת כד] השלמה זית ולא חישב לא באותו כבש ולא באותה חלה: מאן דאמר פיגול קסבר דרך כה] הקטרה בכך · והוה ליה מחשב בעבודה כשרה והוי כמקטיר כזית על מנת לאכול זית שירים למחר: ומאן דאמר פסול כו] קסבר אין דרך הקטרה בכך · *) ולא פסל מחשבתו אבל דרך הקטרה בכך והקטרה מעלייתא היא כז]:

*) ומ"ד כשר קסבר אין דרך אכילה בכך נ"ק

כי מדי בהיכל מיא בעלמא קא מדי · הקשה בקונטרס *בקומץ ושוחט נמי נימא דלא מיפגל דכי חשיב בקבלה איפסיל וכי זרק מיא זריק כח] ותירץ בפ' בית שמאי (זבחים דף מב: ושם) דהתם גזירת הכתוב הוא אבל כאן תירץ דהתם אותה עבודה שפיגל בה נעשית כולה בקדושה אבל הכא הזאות כולהו חדא עבודה ולא קרבו כל מתירי אותה עבודה בקדושתה וקשה דאם כן פיגל בקומץ ולא בלבונה לר"מ אמאי הוי פיגול בחצי מתיר הא חד עבודה לא נעשית בקדושתה וכי מקטיר ללבונה עפרא בעלמא מקטרי וכי תימא משום דהוו ב' מינין אכתי קשה משני בזיכין אם לא נחלק דכיון דבעו שני כלים הוו כשני מינין ור"ת מפרש דבחד מקום פשיטא ליה דלא אמרי' מיא בעלמא הוא דקא מדי *תחילת עבודה כגמר עבודה והכא גזירת הכתוב אבל בשני מקומות בהכי לא איירי קרא ומיא בעלמא קא מדי:

שיטה מקובצת

א] מיא בעלמא קא מדי · ואין זה קרבו כל מתיריו בשלמא לרבנן דאמרי אין מפגלין בחצי מתיר אם כן צריך שיחשוב בכל ההזאות והוי שפיר קרבו כל מתיריו דאין שם פסול אחר רק מחשבה שלא בזמנו ואינו נגמר עד שיפגל בכולן אלא לר"מ דאית ליה מפגלין בחצי מתיר א"כ כי פיגל בראשונה נגמר פיגולו בכך מכאן ואילך כי מדי מיא בעלמא כו': ב] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ג] שירים לא מעכבי' אע"ג דהך סוגיא אתיא כמ"ד דמעכבי מ"מ לא נחית למיחשבה בהדי מנין הזאות: ד] כל עבודה שאינה מתרת פ"ה משו' דאפשר כו' וקשה דמאי פריך לקמן ומה שחיטה דעבודה שאינה מתרת והוי ליה למימר שחיטה אי אפשר לבטלה [אלא נ"ל] דה"פ שאינה מתרת שאינה מועלת לשום דבר שזריקה מתרת לבשר וקבלה מועלת לזריקה אבל הולכה אינה מועלת לשום דבר והשתא פריך כמו כן שחיטה דאינה מתרת לשום דבר · תו"ח · ז"ל תוס' אחרות עבודה חשובה לפגל עלי' בפני עצמה פ"ה דליכא למימר עד שיפגל כל המתיר דהא לאו מתיר הוא ואין לאחרת כח לעכב ורוצה לומר כיון דגריעא כל כך דאינה מתרת(ה) כי מחשב בחברתה עבודה חשובה היא והוי כמחשב במתיר שלם שאין באחרת כח לעכבה מיהו הא דפרש"י דאינה מתרת משום דאפשר לבטלה לא נהירא שהרי כי פריך והרי שחיטה

שיטה מקובצת

וכן עשה עד הקטיר כל הקומץ מהו וכן הלבונה: כג] שומשום ושומשום חצי מתיר ותיבות חשיב ליה כחצי נמחק: כג] הכא חשיב: כד] האחרת השלים הוית תיבות השלמה זית נמחק: כה] קסבר דרך נ"א אכילה בכך והוי חל עליה שם פיגול והוי מחשבה גמורה דרך הקטרה בכך והוי ליה מחשב בעבודה כשרה והוי ליה כמקטיר כו' ומ"ד פסול קא סבר אין דרך אכילה בכך ולא הוי חל עליה שם פיגול ואין דרך הקטרה בכך והוי ליה מנחה שלא נקטרת ופסולה: כו] ומאן דאמר פסול קסבר דרך אכילה בכך ואין דרך הקטרה בכך

כז] מעלייתא היא למשרי שירים

פסול כרבנן מצינו למימר דהיינו רבנן דרבי דאמר איהו אומר אני שזה כשר מכלל דפליגי רבנן עליה דאי רבנן דמתניתין הני מילי בחצי מתיר ואכילה שלימה דגזר קומץ אמו קומץ דמנחת חוטא כדאמרינן לעיל · תו"ח: ח] דחישב בשיעורו · פ"ה דחשיב שיעור הקטרה דהקומץ הוי הקטרה שלימה וא"ת לעיל דקאמר הקדים מולים לערלים ומוקמא התם סימן אחד למולים וסימן אחד לערלים אמאי פס' ר' מאיר הא לא הוי חשיב בשיעור שחיטה וי"ל דמ"מ לא הוי שומשום דבר מסויים כמו סימן אחד של שחיטה דאין דרך הקטרה בכך ואפי' לר"י דאמר לקמן יש הקטרה בפחות מכזית הני מילי חצי זית אבל שומשום לא הוי דרך הקטרה · תו"ח: ט] מתירין דלא מחייבי כרת על אכילתו עד שיקרבו בהכשר כו': י] בקבלה איפסול וכי זריק: יא] הזאות כולה: יב] א' להיכל וכן למזבח: יג] בפנים דבמקום: יד] בשעת מתן ארבע ותיבת מתנות נמחק: טו] כמאן דאמר אין מערבין אלא מכל: טז] כהקטרה היא ופליגי: יז] דאפשר להושים לזה זה לזה וה"ה דמצי למימר רש"י כגון ששחט בצד המזבח וזרק ליה כדאמרינן פ"ק דזבחים: יח] פסחים דבחצי מתיר פליגי בסימן אחד ששני סימנין מתירין הבשר לאכילה אלמא: יט] לחם דתתקדיש: כ] מבעי ליה כיון דלא איירי לעיל בהולכה דהקטרה הס"ד ומה"ד אלא נתן דקתני נהן את הקומץ בשתיקה הוליך מיבעי ליה: כא] כשיעור שומשום מן הקומץ ע"מ לאכול כדי שומשום מן השירים למחר והקטיר שומשום לאכול שומשום כמו שפרשתי

(ר"ל) [כל] המתיר (וחצי סימן) [וסימן אחד] לאו מתיר שלם הוא · ואפילו הכי ... אחת לא אמרינן מיא בעלמא ובהזאות נמי עבודה אחת כעין שתי עבודות ופי' הר"ם דסבר אילפא דלפיגולו מרצה כדמפרש רבא ור"ת מפרש דבחד מקום כו' וקשה להשר מאיורא דלעיל [דף יד] אמרינן הית עומד בפנים ואמר הריני שוחט ע"מ לשפוך שירים למחר דהיינו בחוץ שהשירים נשפכים על מזבח החיצון פיגל ואמאי לא אמרינן מכי חשיב בפנים פסליה כי הדר שופך השירים בחוץ מיא בעלמא קא זריק · תו"ח · ולא הבנתי דבריו דלעיל [לא] אמרינן הכי כלל אלא שהמחשבה שבפנים בדבר הנעשה בחוץ לא פיגל ב) ושמא ס"ל דה"מ במחשבה בפנים בדבר השייך בפנים כגון הזאה אבל שחיטה דעבודת חוץ היא אפילו עומד בפנים קרי ליה מחשב בחוץ בדבר הנעשה בחוץ וצ"ע [עוד] לפ"ה דהכא קשה הא (דפ"ק) [דבסוף פ"ב] דזבחים מחלוקת כו' ופרש"י התם כגון ששחט כו' דהתם חד עבודה היא אמאי לא אמרינן כיון דשחיט סימן איפסל ליה כי הדר שחיט ליה לשני עפרא בעלמא הוא דקא מחתך ואין זה קרבו כל מתיריו ופרש"י דכל היכא דנגמרה העבודה באותו מקום שפיגל בו גמר העבודה הוא אין זה עפרא בעלמא אבל הני הזאות דהכא דשינוי מקום להם לפני ולפנים ובהיכל ובמזבח בהא אמרינן דכי פיגל בדוך מקום כשנבנה מקומו מיא בעלמא כו':

א) אולי צ"ל דאינה מתרת עבודה חשובה היא אף שאינו מחשב בחבירתה והוי כמחשב וכו' · ב) ולא דבריו ז"ל י"ל דהכי מקשה מדרבנן דפליגי עליה וס"ל דאף דמחשב בפנים על דבר הנעשה בחוץ פיגל ודו"ק ·

הגהות הב"ח (א) גמ' הקטיר שומשום לאכול למחר עד וכו' כולו מהו רב חסדא: (ב) רש"י ד"ה אף פסול: (ג) ד"ה בד' פרים וכו' קרבו כל מתירין: (ד) ד"ה חשובה וכו' לעכב הס"ד ואח"כ מ"ה שאינה מתרת

כתיבתה לזה: (ה) ד"ה ה"ג בא לו:

כז א ב ג ד מיי' פט"ז מהל' פסה"מ הל"ח:
א ה מיי' פי"ד שם הלכה ח:
ב ו ז מיי' שם הלכה י:

חריפי דפומבדיתא הקטרה מפגלת הקטרה ואפילו לרבנן דאמרי אין מפגלין בחצי מתיר ה"מ היכא דחישב א] ביה בשירים ולבונה במילתא קיימא אבל הכא דחישב לה בלבונה כמה דחישב ביה בכוליה מתיר דמי אמר רבא ב] אף אנן נמי תנינא *זה הכלל כל הקומץ ונותן בכלי והמוליך והמקטיר לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת מאי לאו הקטרה דומיא דהנך מה הנך בין לאכול בין להקטיר ג] אף הקטרה בין לאכול בין להקטיר לא הנך בין לאכול בין להקטיר הקטרה לאכול אין להקטיר לא יתיב רב מנשיא בר גדא קמיה דאביי ויתיב וקא אמר משמיה דרב חסדא "אין הקטרה מפגלת הקטרה ואפילו *לר"מ דאמר מפגלין בחצי מתיר ה"מ היכא דחישב בהו בשירים דקומץ מתיר דידהו אבל הכא דקומץ לאו מתיר דלבונה הוא לא מצי מפגל ביה א"ל אביי *עני מרי משמיה דרב א"ל אין איתמר נמי אמר רב חסדא אמר רב אין הקטרה מפגלת הקטרה אמר רב יעקב בר ד] אידי משמיה דאביי אף אנן נמי תנינא שחט אחד מן הכבשים לאכול ממנו למחר הוא פיגול וחבירו כשר לאכול מחבירו למחר שניהם כשרין מ"ט לאו משום דכיון דלאו מתיר דידיה הוא לא מצי מפגל ביה לא התם הוא דלא איקבע בחד מנא ה] אבל הכא דאיקבע בחד מנא כי חד דמו אמר רב המנונא *הא מילתא אבלע לי רבי חנינא ותקילא לי ו] ככוליה תלמודאי הקטיר "קומץ להקטיר לבונה ז] (ולבונה) לאכול שירים למחר פגול מאי קמ"ל אי הקטרה מפגלת הקטרה קמ"ל לימא הקטיר קומץ להקטיר לבונה אי מפגלין בחצי מתיר קמ"ל לימא הקטיר קומץ לאכול שירים למחר אי תרוייהו ח] (אתא) קמ"ל לימא הקטיר קומץ להקטיר לבונה ולאכול שירים למחר אמר רב אדא בר אהבה לעולם קסבר אין הקטרה מפגלת הקטרה ואין מפגלין בחצי מתיר ושאני הכא ט] "דפשטא ליה מחשבה בכולה מנחה תני תנא קמיה דרב יצחק בר אבא הקטיר קומץ לאכול שירים לדברי הכל פגול והא מיפלג פליגי אלא אימא "לדברי הכל פסול ולימא ה"ז פגול ור"מ היא תנא דברי הכל אתניוה פיגול בפסול מיחלף ליה הרי זה בדברי הכל לא מיחלף ליה:

הדרן עלך הקומץ את המנחה

*הקומץ "את המנחה לאכול דבר שאין דרכו לאכול ולהקטיר דבר שאין דרכו להקטיר כשר ר"א פוסל לאכול "דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר פחות מכזית כשר י] *לאכול "כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין: גמ' א"ר אסי א"ר יוחנן מ"ט דר"א אמר קרא °ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו (ויקרא ז) *בשתי אכילות הכתוב מדבר אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח לומר לך כשם שמחשבין באכילת אדם כך מחשבין באכילת מזבח וכשם שמחשבין מאכילת אדם לאכילת אדם ומאכילת מזבח לאכילת מזבח כך מחשבין מאכילת אדם יא] למזבח ומאכילת מזבח לאדם מ"ט מדאפקינהו רחמנא יב] להקטרה בלשון אכילה ורבנן האי דאפקינהו רחמנא בלשון אכילה דלא

רש"י

חריפי דפומבדיתא. מפרש בפ"ק דסנהדרין (דף יז:) עיפה ואבימי בני רחבה דפומבדיתא: הקטרה מפגלת הקטרה. הקטיר קומץ ע"מ להקטיר לבונה יג] *לאחר זמן פיגול ואע"ג דאין מתיר מפגל את המתיר ולא דמי לשוחט את הכבש לאכול מחבירו למחר כדמפרש לקמן דהתם לא איקבעו בחד מנא תורה אור הכא איקבעו בחד מנא: מאי לאו הקטרה דומיא. דקומץ ונותן בכלי: מה הנך. בין חישב לאכול שירים למחר בין חישב להקטיר לבונה פיגל יד]: קומץ לאו מתיר דלבונה הוא. טו] דאמרן לעיל (דף יג:) דאינה בעיכוב מנחה: א"ל אביי. לרב מנשיא: עני מרי. ענני אדוני: משמיה דרב. כלומר אמרה רב חסדא להא מילתא משמיה דרב: מ"ט. שניהם כשרין: כחד דמו. *מפגל להקטרה דלבונה טז] דמי וה"מ לר"מ ולרבנן אבל לר' יוסי יז] דבריש פירקין אין מתיר מפגל את המתיר ולא מפגלא הקטרת קומץ להקטרת לבונה: אבלע לי. הטעימני ולמדני: ותקילא לי. ושקולה לי כלומר חביבה עלי: ה"ג הקטיר קומץ להקטיר לבונה לאכול שירים. ולא גרסי' ולאכול יח] וזה פירושו הקטיר קומץ על מנת להקטיר לבונה למחר וע"מ לאכול שירים למחר: מאי קמ"ל. קא ס"ד דמשום חדא מהנך מחשבות מפגלא יט] וחד מינייהו אשמעינן ופיגול משום מחשבת להקטיר לבונה למחר הוא ולא משום לאכול שירים דאין מפגלין בחצי מתיר: לימא הקטיר קומץ להקטיר לבונ'. ולא לימא לאכול שירים כיון דההיא מחשבה לא מהניא למה לי *מחשבה (א) בהדי קמייתא ואי פיגול משום לאכול שירים הוא דמפגלין בחצי מתיר אבל להקטיר לבונה לא מהניא למה לי *נגרפה כ] בהדא: ואי תרוייהו קמ"ל. כא] *ואי לאכול קאמר שלא חישב אלא באחת מהן: לימא להקטיר לבונה ולאכול שירים. דמשמע תרתי מילי הקטיר קומץ להקטיר לבונה או לאכול שירים למחר: כב] דפשטא לה מחשבה בכולה מנחה. ואע"ג דלא מפגל בחדא מינייהו השתא דחשיב בתרוייהו מפגלא: הא מיפלג פליגי. דלרבנן אין מפגלין בחצי מתיר: ולימא. ליה רב יצחק לתנא דלא לשנייה ולוקמא כדקתני פיגול: ור"מ היא. ואמאי שני מילתיה ותירץ ליה פסול: תנא דברי הכל אתניוה. הלכך איכא למימר דפסול אתנייה והא דתנא פיגול משום דאיחלף ליה פיגול בפסול: ה"ז בדברי הכל לא מיחלף ליה. הלכך אי הוה אתנייה ה"ז לא הוה אמר דברי הכל:

הדרן עלך הקומץ זוטא

הקומץ רבה: לאכול דבר שאין דרכו לאכול כג] וכו' דבר שדרכו לאכול פחות מכזית כשר. הא משנה יתירה דהא תנן בפ"ק (לעיל יב:) לאכול כחצי זית ולהקטיר חצי זית כשר אלא לר"א איצטריך דאע"ג דפסל ר"א במחשבה שלא כדרכו דגזר אטו כדרכו ופסל מדרבנן הכא לא גזר פחות מכזית אטו כזית: גמ' כשם שמחשבין מאכילת אדם לאדם ומאכילת מזבח למזבח. כשם שפוסלת מחשבה בדבר אכילת אדם כד] כגון שירים אם חישב עליהן לאדם למחר: מאכילת מזבח. כגון קומץ אם חישב עליו למחר*) למזבח פוסלת כך פוסלת מחשבת

*) למזבח הס"ד אח"כ ד"ה כך פוסלת מחשבת והד"א נ"ק

תוספות

הקומץ את המנחה כו'. משום דבעי למתני ר"א פוסל איצטריך דלגופיה לא איצטריך דממתני' דפ"ק (לעיל יב.) שמעינן דקתני לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר חוץ למקומו פסול חוץ לזמנו פיגול הא לאכול דבר שאין דרכו לאכול ולהקטיר דבר שאין דרכו להקטיר כשר דליכא למימר מדיוקא לא שמעינן כשר אלא דלא הוי פיגול אבל פסול הוי דבסוף פ"ק (ג"ז שם:) משמע דאפילו כשר שמעינן מינה גבי הא דדייק טעמא דלאכול ולהקטיר כו' ועל כרחך מדיוקא דחוץ למקומו שמעינן דכשר:

שאין אכילה והקטרה מצטרפין. בסוף פ"ק (ג"ז שם:) מוקי לה ר' ירמיה כר"א ואביי מוקי לה כרבנן: מדאפקינהו רחמנא בלשון אכילה. תימה תינח *דאכילת מזבח לאדם אבל כה] (אכילת) אדם לאכילת מזבח מנלן דדומיא דהכי אמר בהקומץ זוטא (לעיל דף טו.) לחם איקרי תודה תודה לא איקרי לחם ויש לומר כו] דבפשטי' דקרא קיימי ב' האכילות אבשר זבח תודת שלמיו וקרא קשה דמזה לא משמו רבנן מידי:

דלא

למחר פיגול נ"ק
לעיל יג.
ומפגל להקטרה דלבונה וס"מ כו' דאין כו' כמתיר לא מפגלא נ"ק
[פסחים סג. וש"נ]
[לקמן מח. סנהדרין סו: ב"ק מט:]
נגרסה בהיה מחשבה נ"ק
נגרסה בכתי הס"ד נ"ק
נ"ל ואי
[לעיל יב:]
זבחים כט: לה. סה. לעיל יג:
[זבחים יג: כח: חולין פה:]
ברכות כד.
רב"ק מ"ז
נ"ק מ"ז
מאכילת מזבח לאדם אבל מאכילת אדם כו' נ"ק
ויקרא ז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לימא וכו' מחשבה זו בהדי:

שיטה מקובצת

א] דחישב בהו: ב] אף אנן נמי תנינא. לא הוי ממש כמו התיא דלעיל דע"כ הקטרה לאכול לא מתוקם אלא כר"מ דאמר מפגלין בחצי מתיר ולא מייתי תנינא אלא לאפוקי מהני דלקמיה דאמרי דאפי' לר"מ אין הקטרה מפגלת הקטרה. תו"ח: ג] אף הקטרה בין לאכול בין להקטיר. ע"כ לא אתיא כר' יוסי דלר' יוסי אין מתיר מפגל את המתיר. תו"ח: ד] יעקב בר אבא: ה] אבל הכא דאיקבע בחד מנא כו' משמע דלרבנן דאמרי אין הקטרה מפגלת הקטרה לא סבירא להו האי טעמא ותימה דלעיל קאמרי רבנן דפליגי הכי ותקילא לי ככולי: ז] תיבת

לרבי יוסי בריש פרקין [דף יג ע"ב] וצ"ל דהיינו דוקא בקומץ להקטיר לבונה [למחר] שהקמיצה [חשב להקטיר] הקטרה דלבונה א) ועי"ד שהיה כבר בכלי אמר קודם קמיצה. תו"ח ולבונה נמחק: ח] תיבת אתא נמחק: ט] דפשטה אות א' נמחק: י] לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית. וקשה לתירוץ הקונט"ס הא תינח לאביי אלא לר' ירמיה דמוקי משנה דפ"ק כו' אליעזר מאי איכא למימר וי"ל דאי ממתני' דפ"ק הוה אמינא סתם ואח"כ מחלוקת הוא ואין הלכה כסתם לכך הדר וסתמיה בהך פרקין אחר המחלוקת ולמידק הא לאכול ולאכול דבר שאין דרכו לאכול מצטרפים ומיהו קשה דמשמע דטעמא דר' אליעזר משום גזירה ובגמרא מפיק ליה מקרא וצריך עיון. תו"ח. והתוס' אחרות פ"ה לא נהירא דהא איכא מ"ד בגמרא דרבי [אליעזר] אפי' כרת מחייב ומקראי יליף ליה ולפי זה לא שייך האי טעמא וי"ל דמ"מ לר"א אצטריך דפר"א כיון דאמר ר"א מחשבין מאכילת אדם למזבח ומאכילת מזבח לאדם מהו דתימא נגזור לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית אטו לאכול חצי זית שירים וחצי זית קומץ. ומיהו קשה הא תינח לאביי דמוקי משנה דפ"ק כרבנן וכו' ונראה לפרש משום פלוגתא דר"א אצטריך למתני רישא שאינו בפ"ק ואגב דתני דבר שאין דרכו לאכול משום פלוגתא דר"א תני נמי כחצי זית: יא] מאכילת אדם לאדם ומאכילת מזבח למזבח: יב] תיבת להקטרה נמחק: יג] להקטיר לבונה למחר ותיבות לאחר זמן ליתא: יד] פיגל קומץ הוא סוף דיבור ומה"ד לאו מתיר: טו] דאמר לעיל אינה: טז] דלבונה וה"מ ותיבת דמי נמחק: יז] לר' יוסי דאמר בריש: יח] ולאכול והכי פירושו: יט] והי מינייהו אשמועינן אי הקטרה מפגלת הקטרה אשמועינן ופיגול: כ] לצרפה בהדי הס"ד: כא] קמ"ל לאכול: כב] דפשטה: כג] דרכו לאכול למחר ולאכול דבר שדרכו לאכול כו' פחות מכזית כשר לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר הא משנה יתירה כו' ולהקטיר כחצי זית: כד] תיבת כגון ליתא: כה] תיבת אכילת ליתא: כו] וי"ל דפשטיה:

א) נ"ל דר"ל שבעת הקמיצה חישב להקטיר הלבונה למחר ועדיין היו בכלי אחד קודם קמיצה.

א מיי' פי"ח מהלכות פסה"מ הלכה ח :

דלא שנא כי מחשב בלשון אכילה למזבח ול"ש כי מחשב בלשון הקטרה למזבח א"נ מה אכילה בכזית אף הקטרה בכזית ולעולם אכילה דאורחא משמע ור"א א"כ לכתוב רחמנא אם האכל האכל א"נ אם יאכל יאכל מאי האכל יאכל א] שמעת מינה תרתי אמר ליה רבי זירא לרב אסי ואי טעמא דר"א משום הכי הוא כרת נמי ליחייב וכי תימא ה"נ והא את הוא דאמרת משמיה דרבי יוחנן מודה ר"א שאין ענוש כרת א"ל תנאי היא אליבא דר"א איכא למ"ד פסולה דאורייתא ואיכא למ"ד פסולה דרבנן דתניא **"השוחט את הזבח לשתות מדמו למחר להקטיר מבשרו למחר לאכול מאימוריו למחר כשר ור"א פוסל להניח מדמו למחר רבי יהודה פוסל אמר ר"א אף בזו ר"א פוסל והכמים מכשירין רבי יהודה אליבא דמאן אילימא אליבא דרבנן השתא ומה התם דקא מחשב בלשון אכילה מכשרי רבנן הכא לא כל שכן אלא אליבא דר"א ואמר ר' אלעזר אף בזו ר"א פוסל וחכמים מכשירין ר' אלעזר היינו ר' יהודה אלא לאו כרת איכא בינייהו ג] (א) דר' יהודה *(דת"ק) סבר להניח פסולא בעלמא בהנך כרת נמי מיחייב ואתא ר' אלעזר למימר אידי ואידי פסול ואין בו כרת לא דכולי עלמא כרת ליכא ג] והבא *ג' מחלוקות בדבר ת"ק סבר בהנך פליגי להניח דברי הכל כשר ור'

מחשבת אכילת אדם כגון שירים אם חישב עליהן למזבח להקטירן למחר : *מדאפקינהו רחמנא לתרוייהו בלשון אכילה · ש"מ כי הדדי נינהו ומחשבין מזו לזו : בלשון אכילה למזבח · כגון הריני קומץ על מנת להאכיל קומץ למזבח למחר : א"כ · להכי אפיק רחמנא להקטרה בלשון אכילה : מה אכילה בכזית אף מחשבת הקטרה בכזית · אם חישב בקמילה להקטיר כזית קומץ למחר פיגול : לעולם אכילה דאורחא משמע · קומץ למזבח ושירים לאדם : מאי האכל יאכל · מדשני קרא בדיבורא : שמעת מינה תרתי · למחשבת ד] הקטרה בכזית ומחשבין מאכילה לאכילה : איכא למ"ד · ר' אליעזר פסל מדאורייתא ומהאי קרא דפרשינן ואית ליה כרת : לשתות מדמו למחר · אכילת מזבח לאדם : להקטיר מבשרו למחר · אכילת אדם למזבח : להניח מדמו · לא לשום זריקה ולא ה] לשתיה : אליבא דמאן · כלומר בתר טעמא דמאן אמרה למילתיה וכמאן ס"ל בלשתות מדמו למחר : ו] *(ת"ק) רבי יהודה דאמר ז] פסול סבר האי הוא דפסיל לר' אליעזר אבל לשתות אפי' כרת איכא ור"א דאמר אף בזו ח] כלומר שתיהן דין אחד להם מה כאן ליכא כרת אף בלשתות אין בו כרת : *דכולי עלמא כרת ליכא · וטעמא דרבי אליעזר לא מדאורייתא אפילו לרבי יהודה : והכא ג' מחלוקות בדבר ת"ק סבר בהנך פליגי · דרבי אליעזר גזר אטו מחשבה כדרכו דהוי פיגול הילכך גזר בשלא כדרכו ט] דהוי פסול אבל להניח דברי הכל כשרה דלא אסרה תורה אלא מחשבת אכילה ושתיה דבכלל אכילה הוא ומקצת דמו אטו כל דמו לא גזרינן :
ורבי

דלא שנא כי מחשב בלשון אכילה כו' · תימה נ"ל קרא להכי תיפוק ליה מדאיקרי אכילת אש אכילה כמו חישב שיאכלוהו כלבים למחר שתאכלהו אש למחר דמסקינן בסוף פרק ב' דזבחים (דף לה.) דהוי פיגול משום דכתיב ואת איזבל יאכלו הכלבים וכתיב תאכלהו אש לא נופח ומסיק התם להא דתנן לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין אי חישב בלשון אכילה מצטרפין משום דאיקרי אכילת אש אכילה כדכתיב תאכלהו אש לא נופח וי"ל דאיצטריך לרבויי הכא שיאכלהו מזבח למחר אע"פ שלא הזכיר אש דמקרא דתאכלהו אש לא נפיק אא"כ הזכיר אש ועוד נראה דהתם איירי בבשר דמחשב לאכול דבר שדרכו לאכול והכא מיירי באימורים ואי לאו דרבי קרא הכא ה"א דמחשב באימורים שתאכלם אש למחר הוי כמחשב לאכול דבר שדרכו להקטיר דלא הוי פיגול דאפי' השתא נמי דרבי קרא מחשב בלשון אכילה אי חישב באימורים שתאכלם אש של הדיוט למחר לא הוי פיגול אע"ג *דבשר הוי פיגול דמחשב לאכול דבר שדרכו להקטיר דדוקא אש של מזבח י] דמרבינן בלשון אכילה דהוי מחשב בלשון מזבח למזבח והא דקאמר התם דמצטרפין בלשון אכילה אי לאו דרבי הכא מחשב בלשון אכילה לא הוי פיגול באימורים אע"ג דאיקרי אכילה וקצת קשיא מאי קא פריך התם אלא מעתה חישב שתאכלהו אש כו' וכי תימא ה"נ והא תנן לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין מאי קושיא דלמא חצי זית בשר וחצי זית אימורים לא מצטרפין שזה לאדם וזה למזבח אבל חצי זית בשר לאדם וחצי זית בשר למזבח מצטרפין משום דכתיב אכילה גבי אש ויותר קשה הא דמשני אי דאפקיה בלשון אכילה ה"נ דמשמע דמצטרפין ואמאי מצטרפין כיון דאין מחשבין מאכילת אדם למזבח וממזבח לאכילת אדם וי"ל שכך היא סברא דמצטרפין כיון דאיקרי אכילה ואיתרבי הכא בלשון אכילה באימורים וקצת תימה דהתם *דאייתי ראיה דכתיב אכילה באש מדכתיב תאכלהו אש לא נופח דה"ל לאיתויי קרא דכתיב (ויקרא ו) אשר תאכל האש את העולה וכתיב (שם ט) ותאכל (האש) את העולה ואת החלבים ושמא ניחא ליה לאיתויי קרא דאש של הדיוט ומיהו גבי אש דהדיוט נמי כתיב (שמות כב) ונאכל גדיש *וכי מייתי התם קרא ואת איזבל יאכלו הכלבים הוה מצי לאיתויי ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול (ויקרא כה) ושמא משום דלא כתיב התם אכילה על בשר :

לכתוב קרא האכל האכל או יאכל יאכל · כי האי גוונא בפרק החובל (ב"ק דף פה:) גבי °ורפא ירפא אבל בסנהדרין בריש היו בודקין (דף מ:) משמע דאי הוה כתיב דרש דרש הדרש *וחקרת לא הוה מצי למדרש טפי מידי ולא אמרינן מדלא כתיב דרש דרש או תדרש תדרש* :

מאי האכל יאכל ש"מ תרתי · משמע דלית ליה לר"א דברה תורה כלשון בני אדם ותימה דבריש הערל (יבמות דף עא.) גבי איש איש יא] (לא דרש וס"ל דדברה כו') וכן רבי יוסי פרק אין מעמידין (ע"ז דף כז.) דריש המול ימול ובסוטה פרק ארוסה ושומרת יבם (דף כז.) דריש איש איש לרבות אשת חרש ואשת שוטה ובזבחים פרק השוחט והמעלה (דף קח:) לא דריש איש איש אלמא קסבר דברה תורה כלשון בני אדם ועוד בעלמא לא אשכחן תנא דפליג אהא דדרשינן (חולין יג:) איש איש לרבות את העובדי כוכבים שנודרין נדרים ונדבות כישראל ועוד קשה דבהשוחט והמעלה (שם) דריש ר"ש איש איש ובפ"ק דקידושין (דף כ:) דריש ר"ש אם גאול יגאל שנוה וגואל לגאלין וכן בפסחים בפרק מי שהיה טמא (דף צג.) איש איש לחייב זבין ומצורעין ובועלי נדות בפסח שני ומוקי לה כרבי יהודה ור"ש דפטרי נשים מפסח שני ולהכי לא תני זבות ומצורעות ובפרק אלו מציאות (ב"מ דף לא:) ובכתובות (דף סז.) גבי העבט תעביטנו קאמר ר"ש דברה תורה כלשון בני אדם ועוד קשיא מר' יהודה דדריש איש איש בההיא דפסחים וכן בריש בנות כותים (נדה דף לב:) דריש ר' יהודה איש איש גבי תינוק בן יומו שמטמא בזיבה וגבי המול ימול (ע"ז כז.) סבר רבי יהודה דברה תורה כלשון בני אדם ועוד בסוף אלו מציאות משמע דדריש ר"ש הקם תקים והשב תשיבנו ובפ"ק דר"ה (דף ח.) עשר תעשר בשתי מעשרות ועוד קשיא מר"ע בפ' אין עומדין (ברכות דף לא:) גבי הני דדריש ר' ישמעאל אם ראה תראה ור"ע קאמר דברה תורה כלשון בני אדם ובסנהדרין בפרק ד' מיתות (דף סד:) *איפכא גבי הכרת תכרת וכן בסוף פרק שני דכריתות (דף יא.) גבי והפדה לא נפדתה ועוד קשיא מדאחרים דהיינו ר"מ (גבי איש איש) דאית ליה התם בכריתות דברה תורה כלשון בני אדם ובפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נז.) משמע דדריש ר"מ איש איש גבי ברכת השם ונראה לפרש דמאן דאית ליה דברה תורה כלשון בני אדם לאו בכל דוכתי אית ליה אלא *בום הוכחה יש לו במקום שאינו דורש הכפילות מדאמר אביי בסוף אלו הן הגולין (מכות דף יב.) גבי ואם יצא יצא מסתברא כמ"ד דברה תורה כלשון בני אדם שלא יהא סופו חמור מתחילתו משמע דלא בא אביי להביא ראיה אלא שם ולא שנאמר כן בכל המקומות דהא לא מייתי דאביי גבי שאר פלוגתייהו ואם תאמר א"כ מאי קא פריך בפרק השואל (ב"מ דף צה:) גבי אם הגנב יגנב מעמו הניחא למאן דלית ליה דברה תורה וכן בריש נדרים (דף ג.) הניחא למ"ד דברה תורה והא לאו בכל דוכתי פליגי ועוד למ"ד דברה תורה נמי מי ניחא מה טעם יש שם שלא לדרוש לנדור נדר לרבות ידות נדרים כמו גבי נזירות דכתיב נזיר להזיר* :

אמר ליה תנאי היא · משמע דלרבי יוחנן הא דפסיל ר"א במתני' היינו מדאורייתא ואפי' כרת איכא מדפרים טעמיה דקרא תימה דלא הל"ל ר"א פוסל אלא מפגל מיבעי ליה דהכי דייק בסוף פ"ק דזבחים (ד' יג.) וי"ל דבלאי הכא דאיירי נמי בחוץ למקומו :

דת"ק סבר להניח פסולא בעלמא בהנך כרת נמי מיחייב · האי ת"ק היינו ר"י וקרי ליה ת"ק משום דכולה רישא ר"י דליכא אלא ב' מחלוקות מדקאמרינן בתר הכי ג' מחלוקות בדבר מכלל דעד השתא סבירא לן דליכא אלא ב' מחלוקות :
גזירה

שיטה מקובצת
א] שמעת מינה תרתי · ואין לומר דחד אתא לאשמועינן כי מחשב בלשון אכילה וחד לאכילה כזית דחדא מילתא היא דכיון דלשון אכילה מהני להקטרה כסברא יש לנו לומר שהאכילה הוא כזית · תו"ח : ב] תיבות דרבי יהודה נמחק וכצ"ל בינייהו דת"ק : ג] והכא ג' מחלוקת בדבר וא"ת מי דחקו לומר ג' מחלוקת בדבר לימא ר' יהודה היינו ת"ק ור"י סבר בהנך פליגי ולהניח דברי הכל פסול ואתא ר' אליעזר לומר דאף בלהניח פליגי ואמר הר"מ ז"ל דכיון דנדית לאשכוחי תנא דסבר דברי הכל כשר כהנא דיוסף הבבלי כדלקמן דקאמר ליה כשר אבל מעיקרא היה סבור דלא פליגי כלל בלהניח דכ"ע סברי דלהניח פסול · תו"ח · ובתוס' מהר"פ · וא"ת מי דחקו לומר ג' מחלוקת הוי מצי למימר דר"י מפרש מילתיה דת"ק כמו דקאמר מעיקרא וי"ל דאיכא מאן דאכשיר בלהניה דמי משום דאשכחן לקמן תנא דמכשר בלהניח ומשום הכי ניחא ליה למצוא אותו תנא במתניתין אבל מעיקרא לא נחית להכי דלא נחית אלא למצוא תנא דאית ליה לר"א דרכו לאכול ואין דרכו להקטיר וא"ת ומאי שנא לר"י דלא גזרינן נמי לשתות מדמו אטו כל דמו כדגזרינן להניח מדמו אטו כל דמו וי"ל דלא דמי דלשתות מדמו משמע דלאחר זריקה ישתה מ[illegible] שייך גזירה אטו כל דמו אבל להניח כדמי משמע דאמר הכי קודם זריקה ומשום הכי שייך למגזר אטו כל דמו וא"ת להניח מאימוריו למחר אמאי לא אמרינן נמי דלפסול אטו כל אימוריו שהרי (דף לה:) אמרינן דאם אמר להניח כל אימוריו למחר שהוא פסול וא"כ לגזור מאימוריו אטו כל אימוריו ועוד תימה התם למה פסיל והרי הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר שאין הקטרת אימורין [illegible] לאכול את הבשר וי"ל דהא דפסיל התם בלהניח כל אימוריו (משום) היינו משום גזירה אטו כל דמו והשתא נמי ניחא דלא גזרינן הכא מאימוריו אטו כל אימוריו משום דהוי גזירה לגזירה ועוד דהתם דהיכא קאמר דלהניח כל אימוריו פסול והלא הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר לאו קושיא היא דהני מילי כי ליתנהו כגון שאבדו או נטמאו דהוי כמאן דליתנהו אבל כל זמן דאיתנהו הבשר עד לאחר הקטרת האימורים ומשום הכי קאמר דלהניח כל אימוריו פסול ומיהו קושיא דהכא לא יתיישב אמאי לא גזרינן מאימוריו אטו כל אימוריו כמו בדם : ד] למחשבת דהקטרה : ה] זריקה ולא לשום שתיה : ו] למחר ת"ק : ז] דאמר לעיל פסול : ח] בזו פסול כלומר : ט] כדרכו להוי : י] הוא דמרבינן : יא] איש איש אית ליה ותיבות לא דריש וס"ל דדברה כו' ליתא שם :

ר"ל בבשר הוי פיגול כדאמרי' התם דמצטרפין בלשון אכילה מ"מ באימורין לא הוי פיגול דמחשב לאכול כו' מרבינן בלשון כו' בלשון אכילה למזבח ואי לא דרבי נ"ק

[illegible] נ"ק

מסורת הש"ס
עיין לעיל
תוספתא דזבחים פ"ב
רש"ק גורס איכא ביניה'
לא דכ"ע כרת לא וטעמא כו' נ"ק
לגירסת רש"י דר"י לג' הוספות דת"ק. רש"ק
[עירובין פב. וש"נ]
דמייתי נ"ק
ועוד דכי מייתי נ"ק
[וע"ע תוס' פסחים מח: ד"ה א"כ ותוס' ב"ק סה. ד"ה לכתוב ותוס' כתובות לט. ד"ה אין]
דריש איפכא נ"ק
דמשום הוכחה נ"ק
[וע"ע מה שכתבתי בגליון תוס' כתובות כג. ד"ה וכו']

הגהות הב"ח
(א) גמ' כרת איכא בינייהו דת"ק סבר כצ"ל ותיבות דר' יהודה נמחק :

גליון הש"ס
תוס' ד"ה לכתוב וכו' ורפא ירפא · וכן בפסחים דף ח ע"א עיין ב"ק דף סה ע"א תענית ד' ג ע"ב:

ד׳ יהודה סבר בהנך פליגי להניח דברי הכל פסול מאי טעמא גזירה מקצת דמו אטו כל דמו וכל דמו פסולא דאורייתא דתניא *אמר להם רבי יהודה אי אתם מודים לי שאם הניחו למחר שפסול חישב להניחו למחר נמי פסול ואתא ר׳ אלעזר למימר אף בזו ר׳ אליעזר פוסל וחכמים מכשירין וסבר ר׳ יהודה להניח מדמו למחר דברי הכל פסול והתניא אמר רבי כשהלכתי [א] למצות מדותי אצל ר׳ אלעזר בן שמוע ואמרי לה למצות מדותיו של ר׳ אלעזר בן שמוע מצאתי יוסף *הבבלי יושב לפניו והיה חביב לו ביותר עד [ב] לאחת אמר לו רבי השוחט את הזבח להניח מדמו למחר מהו *אמר לו כשר ערבית אמר לו כשר שחרית אמר לו כשר צהרים אמר לו כשר מנחה אמר לו כשר אלא שר׳ אליעזר פוסל צהבו פניו של יוסף הבבלי אמר לו יוסף כמדומה אני שלא כיווננו שמועתינו עד עתה אמר לו [ג] רבי הן אלא שר׳ יהודה פסול שנה לי וחזרתי על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר ולא מצאתי עכשיו ששנית לי פסול החזרת לי אבידתי זלגו עיניו דמעות של רבי אלעזר בן שמוע אמר אשריכם תלמידי חכמים שדברי תורה חביבין עליכם ביותר קרא עלין המקרא הזה °מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי וגו׳ הא מפני שר׳ יהודה בנו של ר׳ אלעאי ורבי אלעאי תלמידו של ר׳ אליעזר [ד] לפיכך שנה לך משנת רבי אליעזר ואי סלקא דעתך דברי הכל פסול אתנייה מאי החזרת לי [ה] אבידתי איהו פלוגתא קאמר ליה אלא מאי כשר ור׳ אליעזר (א) פסיל פוסל אתנייה איהכי מאי הא מפני [ו] *(פלוגתא) אנן נמי פלוגתא קא מתנינן אלא לעולם דברי הכל פסול אתנייה ומאי החזרת לי אבידתי [ז] דהדר ליה מיהא שום *פסלות בעולם: **מתני׳** לא °יצק לא בלל ולא פתת ולא מלח ולא הניף לא הגיש או [ח] שפתתן פתים מרובות ולא משחן כשירה: **גמ׳** מאי לא יצק אילימא לא יצק כלל עיכובא [ט] כתב בה אלא לא יצק *כהן אלא זר אי הכי לא בלל נמי לא בלל כהן אלא זר הא לא בלל כלל פסולה והתנן

תהלים קיט

רש״י ור׳ יהודה סבר. בשתיה הוא דפליגי רבנן משום דחישב במידי דלאו אורחיה אבל בלהניח דברי הכל פסולה: גזירה. דמחשב להניח מקצת דמו אטו כל דמו וכל דמו פסולא דאורייתא הוא כדמפרש במסכת זבחים בפ׳ כל הפסולין (דף לו.) תרי קראי כתיבי בנותר כו׳: למצות מדותי. לידע מילוי תלמודיי תורה אור ולגלות ספיקותיי: למצות מדותיו. ללמד ולמצות מה שר׳ אלעזר חכם ממני: והיה חביב. יוסף לרבי אלעזר *וספרו בהלכות עד שהגיעו להלכה אחת של זבחים לשון אחר והיה חביב ליוסף כל מה שרבי אלעזר מלמדו עד שהגיעו להלכה אחת: צהבו פניו. מחמת שמחה: שלא כיוונו שמועתינו. כלומר דלא סליק לך אליבא דהילכתא כל דאמרי לך עד השתא: [י] רבי הן. כוונת וכוונת אלא משום הכי צהבו פני השתא שר׳ יהודה פסול שנה לי: ולא מצאתי. והייתי מתיירא שמא שכחתי: הא מפני. הא משמע לשון טעם כלומר הרי מפני שרבי יהודה בנו של רבי אלעאי ורבי אלעאי תלמידו של רבי אליעזר כדאמרי׳ במסכת סוכה בפרק הישן (דף כז:) מעשה ברבי אלעאי שהלך להקביל פני ר׳ אליעזר כו׳: שנה לך משנת רבי אליעזר. ולא שהלכה כן אלא חביבה היתה עליו ושנאה לך: ואי סלקא דעתך רבי יהודה דברי הכל [יא] פסולה אתנייה. לרבי יוסף הבבלי מאי החזרת לי אבידה הא לא אמר ר׳ אלעזר בן שמוע כר׳ יהודה וקשיא למאן דאמר לעיל ר׳ יהודה סבר להניח דברי הכל פסול [יב]: אלא מאי. אתנייה ר׳ יהודה כשר לרבנן ור׳ אליעזר פוסל א״כ מאי הא מפני דמשמע מפני שחביבה עליו שנאה ולא שהלכה כן היא הא אנן נמי [יג] דברי ר״א בן שמוע פלוגתא מתנינן לר׳ יהודה (בזבחים דף לו.): **מתני׳** לא יצק. הייט יציקה אחרונה דבתחילה נותן שמן בכלי ואח״כ סולת [יד] ובולל וחוזר ויוצק שמן והכי מפרש בפ׳ אלו מנחות נקמצות (דף עד:): [טו] (לא יצק) לא בלל *כשר. וכגון שנתן כל הלוג במתן הראשון שהוא קודם לעשייתה *דאי חיסר שמנה אמרו בפ׳ קמא (לעיל דף יא.) פסולה: לא פתת. *שנאמר פתות אותה פתים ואע״ג דבמנחת מחבת הוא דכתיב ה״ה לכל המנחות הנאפות תחילה כגון מחבת ומרחשת ומאפה שכולן באות עשר עשר ומצוה לפותתן כולן ואח״כ קומץ וזה אם לא פתת אלא כדי קמיצה כשר כדאמרינן באלו מנחות (לקמן דף עה:): לא הניף. במנחת (*חוטא) וקנאות דטעונות תנופה בפרק כל המנחות (שם דף סא.): לא הגיש. בקרן דרומית מערבית כדמפרש בשמעתא (ב): [טו] פתתה. לאחר אפייתן פותתן וקומץ כדמפרש באלו [מנחות] (שם דף עה.) ופתתן [יז] מרובות גדולות יותר מדינן המפורש באלו מנחות נקמצות (שם דף עה:) מנחת ישראל כופל אחד לשנים ושנים לד׳: ולא משחן. אותן הטעונות משיחה כדכתיב ורקיקי מצות משוחים בשמן (ויקרא ז): **גמ׳** עכובא כתיב בה. דהא [יח] נאמר יציקה במנחת הסולת ושנית במנחת מחבת ואמרינן לקמן (דף יט:) כל מקום [יט] שהחזיר ושנה הכתוב בתורת מנחה אינו אלא לעכב אי נמי דכתיב (ויקרא ב) ויצקת עליה שמן מנחה היא היא מנחה ולא שלא יצק מנחה דכל היא עיכובא ואף על גב דדרשינן ליה באלו מנחות (לקמן דף עה.) למעוטי מנחת מאפה מיציקה שמעינן נמי עיכובא מיניה:

תוספות גזירה מקצת דמו כו׳. תימה בלשתות מדמו נמי נגזור אטו כל דמו וי״ל לשתות כל דמו נמי לא משתמע שלא יעשה זריקה כלל אלא אחר זריקתה ישתה וא״ת *לאכול אמאי מודים ליגזור אטו כל אימורים דהוי פסולא דאורייתא וי״ל דהכא נמי אפשר באכילה לאחר שהעלן ומעלה בהן האור שאינם אלא נצוין בעלמא ולא דמי להניח דמשמע שלא יעשה זריקה כלל ועוד באימורים לא מיפסיל זיבחא אם לא הוקטרו ומיהו בעל מנת להניח אימורין למחר או להוציאם לחוץ היה פוסל ר׳ יהודה כדתנן בזבחים בפרק כל הפסולין (דף לה:) ושמא טעמא משום דגזר להניח כל האימורים אטו להניח כל דמו: **עד** אחת. במגילת סתרים דרבינו נסים גרים עד לאחת פירוש עד מאד כדמתרגמינן מאד לחדא וי״מ עד אחת עד הגפש שנקראת [כ] יחידה והשתא משמע הכא שרבי למד הרבה מרבי אלעזר בן שמוע וקשה דבסוף הערל (יבמות ד׳ פד.) אמר רבי כשהלכתי ללמוד תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע חברו עלי תלמידיו כתרנגולין של בית בוקיא ולא הניחו לי ללמוד אלא דבר אחד במשנתינו ושמא מעשה זה היה אח״כ תדע דהתם קאמר ללמוד תורה והכא קאמר למצות מדותיו: **אלא** לעולם דברי הכל פסול אתנייה. לפי מסקנא זו לא נוכל להוכיח לשום תנא פיגול *כר׳ אליעזר ותימה דבפ״ב דזבחים (דף כט:) תנן השוחט את הזבח לאכול כזית מעור שתחת האליה למחר פיגול וחייבין עליו כרת וקאמרינן בגמרא סברוה דעור האליה כאליה דמי* דקא מחשב מאכילת מזבח לאדם אמר שמואל הא מני רבי אליעזר היא דאמר מחשבין *מאכילת אדם כו׳ וכמו כן קשיא מרבי יוחנן דלעיל דמפרש טעמא דרבי אליעזר מקרא ושמא לית להו מסקנא דהכא ועוד יש לתרץ דקסבר *שמואל דלכולהו תנאי הוי פיגול והשלשה מחלוקות בלהניח אבל בהנך הוי פיגול בין לתנא קמא בין לרבי אליעזר אבל לרבי יוחנן לא נוכל לומר כן דהא בחדא מילתא קאמר ר״י דמודה רבי אליעזר שאין ענוש כרת ואין שני דבריו של רבי יוחנן יכולים להתקיים שצריך לעמוד שני תנאים אליבא דרבי אליעזר דחד פסל וחד מפגל ולמאי דמסיקנא דברי הכל פסול אתנייה לא משכח להו: [כא] **לא** מלח ולא הניף ולא הגיש. לא דקדק בסדר דתנופה קודמת למליחה כדתניא *סוטה (דף יט.) והניף והגיש קמץ ומלח והקטיר ועוד אמרינן בגמרא לקמן (דף כ.) דאין לומר לא מלח כהן אלא זר וכי תעלה על דעתך שזר קרב אצל מזבח והיינו משום שסיפה המליחה אחר תנופה והגשה:

שיטה מקובצ׳. [א] למצת מדותי כו׳ למצת מדותיו: [ב] עד אחת: [ג] תן ר׳ הן: [ד] שנית לך משנת: [ה] אבידתי איהו נמי פלוגתא: [ו] מפני פלוגתא: [ז] אבידתי דאהדר: [ח] שפתת׳. פירש״י דלאחר אפייתן כו׳ משמע מתוך פי׳ דאין פתיתה במנחת סולת כי אם במנחות הנאפות כמו מחבת או מרחשת וכן פי׳ בחומש ולקמן משמע דכולן באות חלות אלא שהמנחת סולת היתה נקמצת קודם אפיה וש״ם בכולן היתה פתיתה: [ט] עיכובא כתיב: [י] הן ר׳ הן: [יא] דברי הכל פסול אתנייה ליוסף הבבלי מאי החזרת לי אבידתי הא. את ה׳ ותיבת לר׳ נמחק: [יב] פסול: איהו נמי ר׳ אלעזר בן שמוע: פלוגתא קאמר ליה. כשאר התלמידים שלא הודו ליוסף הבבלי דדברי הכל פסול: [יג] נמי לדברי: [יד] סולת. וחוזר ויוצק שמן ובולל: [טו] לא יצק לא: [טז] מה״ד שפתתה: [יז] ופתתן פתים מרובות: [יח] דהא נאמרה יציקה בויקרא במנחת: [יט] מקום שחזר ושנה במנחה אינו אלא לעכב ל״א דכתיב והשאר נמחק: [כ] יחידה. ופי׳ זה לא נהירא לרבינו ניסים דא״כ הוה ליה למימר כאחת ולא עד אחת והוא גרים עד לאחת פי׳ עד מאד וחבירו בזבחים בפרק השוחט ותוספתא אמר רבי פעם אחת היינו [יושבים] לפני ר׳ אלעזר והיה יושב לפניו אסי הבבלי והיה חביב לו עד לאחת. קצרתי: [כא] לא יצק לא בלל. ג׳ מתנות שמן היו שם אחד מתן שמן קודם הסולת ואח״כ נותן שמן ובלל וחוזר בלילה ואח״כ נתינת שמן שלישית ושמה יציקה ולא הדקדק לשנות כסדר שהרי בלילה קודם יציקה וכן לא מלח:

הגהות הב״ח (א) גמ׳ ור׳ אליעזר פוסל אתנייה כצ״ל ותיבת פסול נמחק: (ב) רש״י ד״ה לא הגיש וכו׳ בשמעתא הס״ד ואח״כ מ״ה פתים מרובות פתיתה נתחר:

גליון: ד א מיי׳ פי״ג מהל׳ מעשה״ק הל״א: | לאכול אמאי מודים. נ״ק | [זבחים לו.] | כה: | תוספתא דזבחים פ״ב | [שחרית אמר לו כשר צהרים כו׳ מנחה כו׳ ערבית א״ל כשר אלא וכו׳ נ״ק] | גרסי׳ נ״ק | והא קא מחשב כו׳ נ״ק | מאכילת מזבח לאכילת אדם כו׳ נ״ק | נמי שמואל נ״ק | פסול נפש״ | [לקמן כ.] | [צ״ל הא מפני הא אנן נ״ק] | כשמן וכגון נ״ק | ר״ה וכגון ... ובתחילה ... נ״ק | [השמר] | [לפנינו שם לא נזכר ומלח אלא כך איתא שם הניף והגיש קמץ והקטיר גם בגמרא שם שמפרש המשנה גם במשנה שבמשניות גם בכ״מ בפ״ג דין טו מהל׳ סוטה אשר העתיק המשנה והגמרא לא מזכר מדין מליחה וראיתי שגם בסנהדרין פב: ד״ה המולא וכו׳ העתיקו תוס׳ הניף והגיש קמץ ומלח והקטיר ע״ש א״כ נראה להדיא דגרסתם היה כך בסדר המשנה דסוטה יט. וגם בגמ׳ דשם] | מתניתין

והתנן *ששים "נבללין ששים וא' אין נבללין והוינן בה כי אינם נבללין מאי הוי והתנן לא בלל כשרה *ואמר ר' זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא לא יצק לא יצק כהן אלא זר לא בלל לא בלל כלל: או שפתת' פתים מרובות כשרה: השתא לא פתת כלל כשרה פתין מרובות מיבעיא מאי פתין מרובות שריבה בפתיתין ואיבעית אימא לעולם פתים מרובות ממש ומהו דתימא התם הוא דאיכא תורת חלות עליהן אבל הכא דלא תורת חלות איכא ולא תורת פתיתין איכא קמ"ל לימא א) מתניתין דלא כרבי שמעון *דתניא רבי שמעון אומר ²כל כהן שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה שנאמר °המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה מודה בעבודה יש לו חלק בכהונה שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה ואין לי אלא זו בלבד מנין לרבות ט"ו עבודות *היציקות והבלילות והפתיתות והמליחות והתנופות וההגשות והקמיצות והקטרות והמליקות ג) והקבלות והזאות והשקאת סוטה ועריפת עגלה וטהרת מצורע ונשיאת כפים בין מבפנים בין מבחוץ מנין ת"ל מבני אהרן עבודה המסורה לבני אהרן כל *כהן שאינו מודה בה אין לו חלק בכהונה אמר רב נחמן לא קשיא כאן ג) במנחת כהנים כאן במנחת ישראל מנחת ישראל דבת קמיצה היא *מקמיצה ואילך מצות כהונה לימד על יציקה ובלילה שכשירה בזר מנחת כהנים דלאו בת קמיצה היא מעיקרא בעיא כהונה אמר ליה רבא מכדי מנחת כהנים מהיכא איתרבי ליציקה ממנחת ישראל מה התם כשירה בזר אף הכא נמי כשירה בזר איכא דאמרי אמר רב נחמן לא קשיא כאן בנקמצות כאן בשאין נקמצות אמר ליה רבא מכדי שאין נקמצות מהיכא איתרבי ליציקה מנקמצות מה התם כשירה בזר אף הכא נמי כשירה בזר אלא מחוורתא מתניתין דלא כר' שמעון מ"ט דרבנן אמר קרא °ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה והביאה אל בני אהרן *הכהן וקמץ ³מקמיצה ואילך מצות כהונה לימד על יציקה ובלילה שכשירה בזר ורבי שמעון בני אהרן הכהנים

רש"י

והתנן. בפרק המנחות והנסכים (לקמן דף קג:): ששים. עשרונים נבללין בלוג אחד: ששים ואחד אין נבללין. בלוג אחד הילכך לא יביא ס"א עשרונים בכלי אחד לפי שאין רשאי לתת שם שני לוגין וכר' אליעזר בן יעקב דאמר בפרק שתי מדות (לקמן דף פח.) אפילו למנחה של ששים עשרון אין לה אלא לוגה ולי נראה דאפילו לרבנן דאמרי ששים לוג קים להו דאין נבללים יפה בכלי אחד: כל הראוי לבילה. ששים עשרונים שראויין לבלל בלוג: אין בילה מעכבת בו. שמע מינה דאי נמי לא בלל כשר: ושאין ראוי לבילה. ששים ואחד מעכב בו מצות בילה ופסולה אלמא מדשני לה אין בילה מעכבת בו שמע מינה לא בלל דמתניתין לא בלל כלל משמע וה"ה דלא יצק: שריבה בפתיתין. שפתתה יותר מדאי: ומהו דתימא התם. כי לא פתת כלל הוא דכשרה *דאיכא תורת חלות עליהן: אבל. פתת פתים מרובות אימא היפסל: מתניתין. דמכשיר יציקה בזר דלא כר' שמעון: חמש עשרה עבודות. נשיאת כפים דבפנים ובחוץ חדא חשיב ליה: הקבלות. קבלת דם: בפנים. בעזרה כדכתיב וישא אהרן את ידיו (ויקרא ט) וגו': בחוץ. בכל עיר ועיר: כל כהן כו'. אלמא מחשיב יציקה בכלל עבודה המסורה לבני אהרן שמע מינה אסורה בזר: מקמיצה ואילך כו' כדכתיב ד] ויצק* הכהן וגו' דליכאי משמע מקמיצה ואילך. מצות כהונה: ממנחת ישראל. דיליקה במנחת ישראל כתיב וגמרי' מינה שאר מנחות בפרק אלו מנחות (לקמן דף עה.) דדרשינן ויצקת עליה שמן מנחה לרבות כל המנחות ליציקה ולבילה: כאן בשאין נקמצות. ה] ההיא ליכא בתרא דרב נחמן אתא לרבויי מנחת נסכים ו] כמנחת כהנים דיליקה פסולה בזר: מקרא

תוספות

כי אין נבללים מאי הוי הא תנן לא בלל כשר. ואם תאמר מכל מקום כיון דלכתחילה מצוה לבלול צריך להביא מנחה שיכולה להיבלל ז) וי"ל כיון דהאי גברא לקרבן גדול מיכוון היה לו להביא בכלי אחד משום דתנן בפרק המנחות והנסכים (לקמן דף קג:) שאם נדר בכלי אחד לא יביא בשני כלים ואם הביא פסול הילכך אי לא הוה בילה מעכבא היה לו להביא בכלי אחד ח): **ואמר** ר' זירא כל הראוי לבילה כו'. וא"ת מנא ליה לר' זירא הא לימא לא בלל כהן אלא זר כמו בלא יצק ושמא קים ליה דלא כתיבא עיכובא בבלילה ואם תאמר והא *תנא בה קרא דכתיבא בלילה במנחת מחבת ומרחשת ומאפה תנור (ויקרא ו) ובנשיאים (במדבר ז) תריסר זימני יש לומר דלא מיבתמיט קרא דליכתוב בשום דוכתא ובללת בשמן בלשון צווי *וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו וא"ת מנליה דליבעי ראוי לבילה מאחר דבילה לא מעכבא וי"ל סברא בעלמא הוא כיון דכתב רחמנא בילה דנבעי לכל הפחות ראוי לבילה וכן לגבי קריאה דחליצה דפ' מצות חליצה (יבמות דף קה:) וגם קריאה דביכורים בפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פא:) ובמכות (דף יח:) דבכל הנהו מייתי דרבי זירא אבל בפרק קמא דקידושין (דף כה.) קשיא טפי דבעי כל בשרו ראוי לביאת מים אפילו בית הסתרים מנלן הא כיון דכתיב בשרו דמה בשרו מאבראי וא"כ אפילו ראוי לא ניבעי וי"ל משום דכתיב כל בשרו *[מ"מ] אהני למימר דבעינן ראוי וא"ת א"כ לכתחילה ניבעי רחיצה כמו בבילה וקריאה וי"ל שאני הכא דכתיב בשרו דמשמע מאבראי וכאילו כתב בהדיא ורחץ מאבראי וא"ת בפ' נגמר הדין (סנהדרין ד' מה:) דאמר בנותל נקטעה יד העדים פטור דבעינן קרא כדכתיב ומסיק תנאי היא ואיכא למ"ד חייב נימא הראוי לבילה כו' וי"ל דהתם אין סברא לפוטרו בשביל כך ואם תאמר בנדרים בפרק נערה המאורסה (דף עג.) דבעי חרש מהו שיפר לאשתו כו' ומספקינן ליה אי בעינן ראוי לשמיעה כדרבי זירא אי לא אמאי מספקינא ליה וי"ל משום דדילמא הא דכתב רחמנא ושמע אורחא דמילתא נקט שאין ראוי להפר אלא ע"י שמיעה: **שריבה** בפתיתין סבר לה כמ"ד בפרק אלו מנחות (לקמן דף עה:) שקופל אחד לשנים ושנים לארבעה ולא כמ"ד מחזיר *לסולתן שנאמר המקריב אותו כו': **מודה** בעבודה יש לו חלק. הכא נקט מודה בעבודה משמע אפילו ת"ח אלא שהוא רשע ובפרק הזרוע והלחיים (חולין דף קלג:) אמרינן דאין נותנין מתנה לכהן עם הארץ שנאמר לתת מנת למחזיקים בתורת ה' ולא קאמר לכהן שאינו מודה מדכתיב מחזיקים ומאי יש לחלק דהתם בתרומות ומעשרות שאדם נותן לכל כהן שירצה והכא בקרבן המתחלק לכל בית אב של אותו היום וסלקא דעתך שכולן שוין משום לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו קמ"ל קרא דבעינן מודה בעבודה: **מנין** לרבות ט"ו עבודות. הכא לא חשיב הולכה דרבי שמעון לטעמיה דלא חשיב לה עבודה בסוף פרק קמא דזבחים (דף יד:) משום דאיפשר לבטלה ומיהו קשה דאיכא חטאת הפנימית דאי אפשר לבטלה כדקאמר התם רבי שמעון בן לקיש ונראה דבכלל קבלה היא כדאמר התם דאפקה לקבלה בלשון הולכה ומיהו קשה דאכתי איכא עבודות טובא כגון תרומת הדשן וסידור מערכה ושני גיזרי עצים ודישון מזבח הפנימי והמנורה ולחם הפנים ובזיכי לבונה ויש לומר דתנא ושייר אע"ג דתנא מניינא דהא"ג דפריך בפרק קמא דקידושין (דף מז:) גבי ד' מעניקים להן תנא תני ארבעה ואת אמרת תנא ושייר התם אסיפא סמיך דקתני ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהן וגבי חורש תלם אחד בפרק בתרא דמכות (דף כא:) דפריך תנא תני שמנה ואת אמרת תנא ושייר שאני התם דמשמע דאתא לטפויי לאוי ובגיטין אשכחן בפרק קמא (דף ה.) דתנא מניינא ושייר גבי א) שלש דברים בסוריא ובסוטה בפרק היה מביא (דף מז.) גבי בשלשה מקומות הלכה עוקבת את המקרא ומכל מקום צריך ליתן טעם מניינא למעוטי מאי ושמא הנא מניינא למעוטי שחיטה והפשט וניתוח שהיא עבודה שאינה מסורה לבני אהרן ולא חיישינן אם אינו מודה*:

כאן במנחת כהנים כאן במנחת ישראל. ואם תאמר אכתי לימא מתניתין דלא כרבי יהודה ור' שמעון דתנן לא מלח כשר ולקמן בברייתא מוכח דמליחה מעכבא לר' יהודה ור"ש וא"א לפרש מתני' לא מלח כהן אלא זר כדמוכח לקמן:

מקמיצה ואילך מצות כהונה. פירשתי בפרק קמא (לעיל דף ט.): **ורבי** שמעון בני אהרן נדרש לפניו ולאחריו. ואם תאמר ומי פליג רבי שמעון אלא בלל כשר ויש לומר דבלל זר גרע דמיחל עבודה ומהאי טעמא ניחא בלל מחוץ לחומת העזרה דבפרק קמא (לעיל דף ט.) דפסול אע"ג דלא בלל כשר אי נמי מכולה מתניתין דייקינן דלא כר"ש מלא יצק ומלא בלל דלרבי שמעון כיון דבעי כהן אי לא עביד פסול ומיהו קשה ממליחה דבעי רבי שמעון קרא ב) לקמן מנלן דמעכבא ולמה לי קרא תיפוק ליה דבעינן כהן כדאמרינן וכי תעלה על דעתך שזר קרב אגל מזבח ובלאו האי טעמא ס] בעי דמקמילה ואילך מצות כהונה ומליחה אחר קמילה:

מקרא.ו] הכהן נדרש לפניו לוילק: ולאחריו. וקמץ מסס ז] *באצבעו: ולקח. ולקח (קבלת) הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות וגו': אלא בימין. דכל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינה אלא ימין: (ב) נתינה. מתנת הקרן דמזבח: וכי נאמרה יד *). כלומר וכי נאמרה אצבע בולקח והלא בונתן הוא דכתיב. ולקח זו קבלה דכתיב אמור (ג) ח]: וי"ו דוהביאה מוסיף על ענין ראשון (ד) ט]. [וכ"ת וי"ו דונתן נמי יהא] מלמד קבלה מנתינה תריץ ליכא למימר הכי דאי י] כתיב ונתן באצבעו הוי גמירה ולקח מונתן בוי"ו מוסיף על ענין ראשון אבל השתא באצבעו הפסיק הענין: ואי יא] מה סמיכה.*(ה) לר"ש פריך וסמך ידו על ראש קרבנו אלמא סמיכה בבעלים אף שחיטה בבעלים ולא באחר זריקה לא בעינן בבעלים דכהן זורק יב]: אפשר. שחיטה יג]: לא אפשר. זריקה בבעלים דכתיב וזרקו בני אהרן: נזיר. כתיב ביה זאת תורת הנזיר אשר ידור (במדבר ו): תנופה בנזיר. דכתיב ונתן על כפי הנזיר יד] לעכב משום דכתיב תורת ואע"ג דלא מעכבא בעלמא כדאמרינן (ו) במעשה קמייתא טו] דמס' יומא (ד' ה.) שאם עשאה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכפר: כן יעשה. על תורת נזרו: תודה. כתיב בה וזאת תורת זבח השלמים וגו' אם על תודה יקריבנו וגו' (ויקרא ז): ד' מינין. חמץ חלות *ורקיק ורבוכה בפרק התודה (לקמן דף עו.): שלמיו. על זבח תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשרה קבין ירושלמיות ולרביעית שמן טז] *בתודה (בפ' התודה): ארבעה שבמצורע. עץ ארז ושני תולעת ואזוב וצפרים: תהיה. משמע עיכובא: יוה"כ. כתיב והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי וגו' באחרי מות: שאר קרבנות כתיב בהו תורה. זאת התורה לעולה ולמנחה וגו' (ויקרא ז): ולא מעכבי. יז] דאמר בפ"ק (לעיל ד' ד.) באשם הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר ובמנחה יח] כתיב וזאת תורת המנחה הקרב וגו' (ויקרא ו) דהיינו הגשה ותנן לא הגיש כשר: הא תורה וחוקה קאמר. יט] משמע תרווייהו כי הדדי שקולין: מנחה כתיבא חוקה. כל זכר בבני אהרן [א] יאכל חק עולם (וגו') (שם): שהחזיר הכתוב. בלו את אהרן מה שכבר אמור בויקרא אינו אלא לעכב: אאכילה כתיבא. הילכך לאו לעיכובא אתא: לחם הפנים. ואכלוהו במקום קדוש כי קדש קדשים הוא לו מאשי ה' חק עולם וגו' (שם כד): ושאני התם. גבי מנחה להכי לא הויא חוקה דידה עיכובא משום דכתיב מגרשה ומשמנה מדמלי למכתב מגרש ומשמן וכתיב מגרשה ומשמנה שמע מינה ה"ק גרשה שלם ושמנה שלם שאם חסר כל שהוא פסול ומדאיצטריך למיכתב להכי שמע מינה חוקה דידה לאו כ] [ב] חוקה:

[א] יאכלנה נ"ק. [ב] דוקא הס"ד נ"ק

הכהנים *מקרא נדרש לפניו ולאחריו וסבר ר"ש מקרא נדרש לפניו ולאחריו והתניא °ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות המזבח באצבעו ולקח *מלמד שלא תהא קבלה אלא בימין באצבעו ונתן מלמד שלא תהא נתינה אלא בימין אר"ש וכי ב] *נאמר יד בקבלה הואיל ולא נאמר יד בקבלה קיבל בשמאל כשר ואמר *אביי במקרא נדרש לפניו ולאחריו קא מיפלגי (ור"ש סבר לאחריו נדרש ולפניו אין נדרש) אלא ה"ט דר"ש והביאה וי"ו מוסיף על ענין ראשון וסבר ר"ש וי"ו מוסיף על ענין ראשון ד] אלא מעתה דכתיב °ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם *מקבלה ואילך מצות כהונה מלמד על שחיטה שכשירה בזר אי לר"ש וי"ו מוסיף על ענין ראשון שחיטה ה"נ בזר תהא פסולה שאני התם דאמר קרא וסמך ושחט מה סמיכה בזרים אף שחיטה בזרים אי מה סמיכה בבעלים °אף שחיטה בבעלים ההוא לא מצית אמרת ק"ו ומה זריקה דעיקר כפרה לא בעיא בעלים שחיטה דלאו עיקר כפרה לא כ"ש וכי תימא א) אין דנין אפשר משאי אפשר גלי רחמנא ביוה"כ °ושחט את פר החטאת אשר לו מכלל דשחיטה בעלמא לא בעינן בעלים אמר רב כל מקום שנאמר תורה וחוקה אינו אלא לעכב קא ס"ד תרתי בעיא כדכתיב °זאת חוקת התורה (סימן נת"ץ יקמ"ל) והרי נזיר דלא כתיבא ביה אלא תורה ואמר רב ג) *תנופה בנזיר מעכבא שאני התם כיון דכתיב כן יעשה כמאן דכתיבא בהו חוקה דמי הרי תודה דלא כתיבא ביה אלא תורה ותנן *ארבעה (א) שבתודה מעכבין זה את זה שאני תודה דאיתקש לנזיר דכתיב °על זבח תודת שלמיו *ואמר מר שלמיו לרבות שלמי נזיר והרי מצורע דלא כתיב ביה אלא תורה ותנן *ארבעה מינין שבמצורע מעכבין זה את זה שאני התם כיון דכתיב °זאת תהיה תורת המצורע כמאן דכתיב ביה חוקה דמי והרי יוה"כ דלא כתיב ביה אלא חוקה ותנן *שני שעירי יוה"כ מעכבין זה את זה אלא או תורה או חוקה והרי שאר קרבנות דכתיב בהו תורה ולא מעכבי תורה בעיא חוקה וחוקה לא בעיא תורה והא תורה וחוקה קאמר ה"ק אף על גב דכתיב תורה איכתיבא חוקה אין ואי לא לא והרי מנחה דכתיב בה חוקה ואמר רב כל מקום שהחזיר הכתוב בתורת מנחה אינו אלא לעכב החזיר אין לא החזיר לא שאני התם דכי כתיבא חוקה אאכילה כתיבא והרי לחם הפנים דכי כתיבא חוקה אאכילה כתיבא ג) ותנן שני סדרים מעכבין זה את זה שני בזיכין והבזיכין מעכבין זה את זה הסדרין והבזיכין מעכבין זה את זה אלא כל היכא דכתיבא אאכילה אכולא מילתא כתיבא שאני התם ה] דאמר קרא °מגרשה ומשמנה

גרש

א) לקמן פב. סוכה כ: יבמות מג. כח: הוריות ו: זבחים לג. תמורה טו:יח: נדה לג:
ב) נזיר מו. ג) לקמן כז:

במקרא נדרש לפניו ולאחריו קא מיפלגי. וא"ת מנלן דבהכי פליגי דילמא טעמא דרבנן כדאיתא בפ"ק (לעיל דף י.) ופרק שני דזבחים (דף כו:) דכל מקום שנאמר אצבע או כהונה אינו אלא ימין ור"ש בעי תרתי וי"ל דלשון הברייתא משמע משום דקתני עליה באצבעו כדקתני באצבע ולקח והא דלא מפרשי רבנן טעמייהו מדכתיב הכהן משום דאיצטריך הכהן בכיהונו ואע"ג דבפ' שני דזבחים (דף כד:) קאמר אליבא דר"ש ואלא הכהן ל"ל ומשני הכהן בכיהונו הוא הדין דלרבנן איצטריך נמי אלא נטר עד לבסוף דמקשי לר"ש ומשני ליה והוא הדין לרבנן וא"ת דבפ' השואל (ב"מ דף צה. ושם) פליגי תנאי במקרא נדרש לפני פניו ופריך תנן השואל את הפרה ט' *והא שומר חנם דלפני פניו לא קתני וליטעמיך שומר שכר דלפניו מי קתני מאי קושיא לימא דההיא משנה ר"ש היא דקסבר הכא ובפ' ב' דזבחים (דף כד:) דמקרא נדרש לאחריו ולא לפניו וי"ל דהתם [טעמא] דר"ש משום דוי"ו מוסיף על ענין ראשון כדאמרינן הכא גבי והביאה וא"ת ואמאי לא אמרינן הכא דקאי אתרווייהו כמו תתננה ואכלה ומכור בפ' כל שעה (פסחים דף כא:) ובפ' כל הבשר (חולין ד' קיד.) ובפ"ק דמסכת ע"ז (ד' כ.) וגבי נשך ומרבית בפ' איזהו נשך (ב"מ דף סא.) כא] *דלא דמי לתקום והדרת בפ"ק דקדושין (דף לב:) ומיהו לא דמי לתתננה ואכלה דתרי מילי ניניהו אבל הכא חדא מילתא דבאצבעו *חדא קאי דכי האי גונא מחלקין *אה' מקראות דאין להם הכרע שאת מחר משוקדים ארור וקם וכי תימא באצבעו נמי לא יהיה לו הכרע ויש לחלק *משום דאשכחן ונתת על קרנות המזבח באצבעך כדאמרינן בפ' ב' דזבחים (ד' כד:) וצריך עיון במסכת תענית (ד' טו*.) דכתיב אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה דאמרינן לצדיקים לאורה וישרים לשמחה ולא אמרינן דקיימי אתרווייהו כמו תתננה ואכלה: **אלא** ה"ט דר"ש והביאה וי"ו מוסיף על ענין ראשון. אפילו לא ידרוש ר"ש כב] לפניו ולאחריו וי"ו מוסיף דריש וגבי ולקח ונתן לא אמרינן וי"ו מוסיף למילף קבלה מנתינה בימין כדפי' בקונטרס דבאצבעו מפסיק בין ולקח לונתן דה"ל נמכתב ולקח הכהן ונתן מן הדם באצבעו וא"ת בפ' ב' דזבחים (ד' כד:) דא"ר אלעזר בן שמוע כל מקום שנאמר אצבע בנתינה שינה בנתינה פסול בקבלה כשר והיכן נאמרה אצבע בנתינה דכתיב ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך וקסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ולאחריו לימא וי"ו מוסיף על ענין ראשון ושמא ר"א בר ר"ש לית ליה וי"ו מוסיף על ענין ראשון א"נ לא דריש וי"ו מוסיף כדי לדרוש המקרא לפני פניו: **גלי** רחמנא גבי פרו של אהרן כו'. משמע הכא דלר"ש שחיטת פרו בזר פסולה ואף ע"ג דמסקינן בפרק קמא דזבחים (דף יד.) לר"ש שחיטה לאו עבודה היא ל"ק מידי כדפי' בפ"ק (לעיל ד' ה.): **ואמר** רב תנופה מעכבא בנזיר. כג] ממתני' הוה מצי לאקשויי דתנן (לקמן ד' כז.) ב' מינין שבנזיר מעכבין זה את זה אלא ניחא ליה לאקשויי דרב אדרב א"נ משום דאפילו תנופה שהיא שירי מצוה *בשאר קרבנות מעכבת בנזיר: **ואמר** מר שלמיו לרבות שלמי נזיר. לקמן איתא בפ' התודה (ד' עח.): **תורה** בעיא חוקה וחוקה לא בעיא תורה. אומר ר"ת דכל מקום דאמרי' חוקה עיכובא לא ממשמעותא אלא מג"ש ילפינן לה בריש פרק ב' דזבחים (ד' יח. ושם) דאמרי' אשכחן מחוסר בגדים פירוש דאם עבד חילל שתויי יין מגלן אתיא חוקה חוקה ממחוסר בגדים דמעכב כדיליף התם לעיל אף שתויי יין לעכב ואם ממשמעותא הוא ל"ל למילף ג"ש ומיהו מעיקרא ודאי הוה בעי למימר בשמעתין ממשמעותא דהוה בעי תורה וחוקה: **חוקה** לא בעיא תורה. וא"ת והורה למאי אתא דכה"ג פריך בפ"ק (לעיל ד' י.) גבי אצבע לא בעיא כהונה דפריך אלא כהן ל"ל וי"ל דתורה אתא לשום דרשה: **ושאני** התם דאמר קרא מגרשה ומשמנה. פירש בקונטרס דמלי למיכתב מגרש ומשמן וכתב מגרשה ומשמנה שמע מינה הכי אמר רחמנא מגרשה שלם משמנה שלם שאם חיסר כל שהוא פסול ובסמוך דאמר שמואל גרש ושמן

כנגלים דכתיב וסמך כו' ולא באחר הס"ד וא"ת ד"ס לא נשיק בבעלים דכהן זורק נ"ש

שיטה מקובצת
א] מתיבות ולקח עד תיבת המזבח נמחק: ב] נאמרה יד בקבלה הואיל ולא נאמרה יד: ג] מתיבות ור"ש עד אין נדרש נמחק: ד] אלא מעתה דכתיב ושחט את בן הבקר כו' תיבת דכתיב נמחק וא"ת אמאי לא פריך הכי לר"ע דשמעינן ליה בפרק איזהו מקומן [דף מח ע"א] וי"ו מוסיף על ענין ראשון וכן הרבה אחרים וי"ל דלא פריך אלא לר"ש דמפיק (כהן) מוי"ו מוסיף דיציקות ובלילות [בעי כהן] ואע"ג דסברא הוא דלא בעי כהן כי אם בד' עבודות והאי לאו מד' עבודות היא ואפי' הכי מפיק מוא"ו כהן וא"כ סבר יותר וי"ו מוסיף מכל א"נך תנאי ופריך משום הכי לר"ש דוקא דלימא שחיטה בזר פסולה. תו"ח: ובתוס' אחרות תירצו דלא פריך בעלמא דהכא פריך (ממילי) [מילי] דכהן ממילי דכהן: ה] שאני התם דכתיב מגרשה ומשמנה. אבל מסלתה לא דריש הכא דאצטריך שאם חיסר הסולת שהוא פסול: ו] מקרא הכהנים: ז] וקמץ משם הס"ד ומה"ד באצבעו ולקח. קבלה ולקח הכהן מדם: ח] אמור: הס"ד ומה"ד מקרא נדרש לפניו ולאחריו פליגי. דת"ק סבר אצבעו נדרש לפניו לולקח ולאחריו לונתן ור"ש סבר אין נדרש לפניו: ט] ראשון. וילמוד עליון דיציקה מתחתון דקמיצה ואי קשיא ונתן אמאי לא קאמר וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד קבלה מנתינה והשאר נמחק: י] דאי. הוה כתיב ונתן באצבעו ודאי הוי גמיר: יא] ואי לר"ש וי"ו דהקריבו מוסיף על ענין ראשון נימא נמי שחיטה בזר פסולה. הס"ד ומה"ד סמיכה בזר דכתיב וסמך ידו על ראש קרבנו אלמא סמיכה בבעלים הס"ד ומה"ד אף שחיטה בבעלי' ולא באחר הס"ד: יב] לא בעיא בעלים דכהן זורק דכתיב וזרקו בני אהרן: יג] אפשר שחיטה בבעלים הס"ד ואח"כ מה"ד נזיר והשאר נמחק: יד] הנזיר א) ור"נ מעכב משום: טו] קמייתא דיומא: טז] שמן. בפ' התודה ותיבת בתורה נמחק: יז] מעכבי דאמרי': יח] ובמנחה נמי כתיב: יט] קאמר דמשמע: כ] לאו דוקא הס"ד: כא] נשך הא לא דמי: כב] ר"ש וא"ו וא"ו מוסיף כו' ותיבות לפניו ולאחריו ליתא. ע' תוס' [ד"ה וי"ו לא דריש] לקמן [דף נא ע"ב]: כג] מעכבא בנזיר. לשון מהר"פ וה"ה דמצי לאתויי הא דתנן בסוף נגעים [פי"ד מ"י] שירי מצוה [הן בין שנתן ובין שלא נתן כפר] ומעלה עליו הכתוב כאילו לא כפר וכפר וכן ממתניתין דלקמן בפרקין ב' מינין וכו':

ח א מיי' פ"ה מהל' מעשה הקרבנות הלכה כג [ועיין בכ"מ]:

[שבת לב: וש"נ] [זבחים כד. ע"ש] שם ע"ש [שם] ולאו נ"ק נ"ס ולא נ"ק ורד"ק הגיה וי"ל דדמי לתקום כו' ולא דמי לתתננה כו' אחד דוכתא קאי נ"ק נ"א דפשטיה דקרא משמע דקאי אולקח מ"מ סבר ת"ק דקאי נמי אונתן משום כו' [ע"ש תוס' ד"ה אחד] לקמן כו. לקמן כו. עח. [לקמן כח.] שם. [לקמן עג:]

הגהות הב"ח
(א) גמ' ארבעה מינים שבתודה מעכבין: (ב) רש"י ד"ה נתינה נ"ל קודם ד"ה אלא בימין: (ג) ד"ה וכי נאמרה יד וכו' הוא אמור ומקרא אין נדרש לפניו הס"ד: (ד) ד"ה וי"ו דוהביאה וכו' ומלמד קבלה מנתינה שלא תהא אלא בימין תריץ ליכא: (ה) ד"ה ואי מה סמיכה דכתיב וסמך ידו: (ו) ד"ה תנופה בנזיר וכו' כדאמרינן בפירקא קמייתא דמסכת זבחים ולקמן דף צג שאם עשאה:

גליון הש"ס
גמ' אף שחיטה בבעלים. עי' לקמן דף צג ע"א תוד"ה לפי:

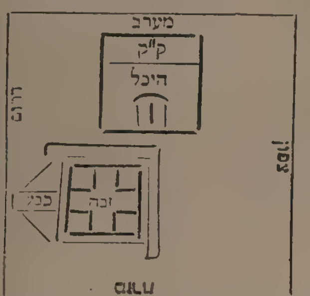
א) נראה דצ"ל כמיר וגו' וכניף כס"ד והא"כ מס"ד מעכבא. מסום

*גרש ושמן מעכבין אין דבר אחר מעכב
גופא אמר רב *כל מקום שהחזיר לך הכתוב
בתורה מנחה אינו אלא לעכב ושמואל אמר
גרש ושמן מעכבין ואין דבר אחר מעכב
ולשמואל אע"ג דתנא ביה קרא לא מעכבא
א] ליה אלא כל היכא *דתנא ביה קרא ודאי
מעכבא והכא במלא קומצו בקומצו קא
מיפלגי דתניא מלא קומצו בקומצו שלא יעשה
מדה לקומץ רב סבר הא נמי תנא ביה קרא
כתיב °ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה ויקרא ט
ושמואל ב] *דורות משעה לא ילפינן ולא יליף
שמואל דורות משעה *והתנן כלי הלח
מקדשין את הלח ומדת ג] יבש מקדשין את
היבש ואין כלי הלח מקדשין את היבש ולא
מדת יבש מקדשין את הלח ואמר שמואל
*ל"ש אלא מדות אבל מזרקות מקדשין
דכתיב °שניהם מלאים סלת שאני התם במדבר ז
דתנא בה קרא תריסר זימנין א"ל רב כהנא
ורב אסי לרב והרי הגשה דתנא בה קרא
ולא מעכבא ד] מאן תנא ביה דכתיב °זאת ויקרא ו
תורת המנחה הקרב אותה ה] בני אהרן לפני
ה' ההוא לקבוע לה מקום הוא דאתא דתניא
לפני ה' *יכול במערב ת"ל אל פני המזבח אי
אל פני המזבח יכול בדרום ת"ל לפני ה' הא
כיצד °מגישה בקרן דרומית מערבית כנגד
חודה של קרן ודיו רבי אליעזר אומר יכול
יגישנה למערבה של קרן ו] (או) לדרומה
של קרן אמרת *כל מקום שאתה מוצא שתי
מקראות אחד מקיים עצמו ומקיים חבירו
ואחד מקיים עצמו ומבטל את חבירו מניחין
את שמקיים עצמו ומבטל חבירו ותופשין
את שמקיים עצמו ומקיים חבירו שכשאתה
אומר לפני ה' במערב בטלתה אל פני המזבח
בדרום וכשאתה אומר אל פני המזבח בדרום קיימתה לפני ה' והיכא קיימתה
אמר רב אשי ז] *) קסבר האי תנא כוליה מזבח בצפון קאי מתקיף לה ח] רב הונא
הרי מלח דלא תנא ביה קרא ומעכבא ט] ביה דתניא °ברית מלח עולם הוא שתהא במדבר יח
ברית

*) זבחים נ. נח. סג: סוטה יד:

רש"י

גרש ושמן . הוא דהחזיר בהן הכתוב ומעכבא : ואין דבר אחר מעכב . ואע"פ שהחזיר בו הכתוב י) : ואע"ג דתנא ביה קרא ט' . בתמיה : מלא קומצו . יא] כתיב בחד דוכתא הדר שני בדבוריה וכתיב בקומצו למדרש מיניה בידו (א) יקמוץ לא יעשה כלי למדת קומצו : כפו . ולא כלי הילכך אם קמץ בכלי פסל . יב] דורות משעה לא ילפינן . ה"ק חזרה דגרש ושמן הוא דאתאי לעיכובא וכן דוגמתה שהוזרו בתורה מנחת דורות אבל וימלא כפו לא חזרה היא: לא שנו . יג] דאין *מקדים יבש אלא במדת לח כגון הין ולוג דכל מדה לא חזיא ליה אלא למילתיה למדות והין ולוג במדת יבש ליכא: אבל מזרקות . שהן כלי דם מקדשין סלת יבש ויליף טעמא מנשיאים אלמא גמר דורות משעה : יד] מאן תנא בה . כלומר איזה מקרא שנה בה הקרב אותה טו] בני אהרן לפני ה' : יכול במערב . בקיר מערבי של מזבח טז] הייט לפני ה' כנגד פתח ההיכל דהיכל במערב : ת"ל אל פני המזבח . ופני המזבח זה דרום שהכבש בדרום :

כנגד חודה של קרן . בפ' ב' דסוטה (דף יד:) פריך מאי יז] דיו : למערבה לדרומה . כאן וכאן: כוליה מזבח בצפון עזרה קאי . ופתח היכל באמצע עזרה וכיון דכל המזבח בחצי עזרה עומד יח] בו בצפון אישתכח דקיר דרומית של מזבח כלה לפני פתח יט] (אהל) ההיכל וקרא דרומו של מזבח לפני ה':
ברית

תוספות

ושמן מעכבי' ואין דבר אחר מעכב משמע דבריו סותרים זה את זה דתלי טעמא בחזרה ולא בה"א יתירא וע"ק אמאי לא מייתי קרא דמסלתה דדרשי' מיניה בפ"ק (לעיל ד' ט:) שאם חיסר כל שהוא *פסולה כ] [שמע מינה] דה"נ מטעם שינה הכתוב כא] קאמר ונראה דהכא מיירי לענין שיעכבו זה את זה דבעי דשנה עליו הכתוב וסמיך אמסלתה ומשמנה דגבי מנחת העומר כתיב (ויקרא ב) מגרשה ומשמנה ובשאר מנחות כתיב מסלתה ומשמנה וגרשה וסלתה הכל סולת ולקמן בפירקין (דף כז.) גבי סולת ושמן מעכבין זה את זה מייתי מגרשה ומשמנה ומסלתה ומשמנה אבל לגבי דמיעוטן מעכב את רובן מייתי מסלתה ומשמנה וכן גבי עיכובא דנפשיה לא בעי שנה לעכב אבל לגבי מעכבין זה את זה בעי שנה לעכב :

בקומצו שלא יעשה מדה לקומץ. בפ"ק (לעיל ד' יא.) דרשי' מלא קומצו יכול מבורץ ת"ל בקומצו תרתי שמעת מינה :

שמואל אמר דורות משעה לא ילפינן.. הא דבעי רבי זירא למילף בפ"ק (לעיל דף ט:) מוימלא כפו ממנה דכל מקום שנא' כפו אינו אלא ימין לא מתוקמא מילתיה במסקנא והא דמסיק רבא יד יד לקמיצה דיליף וימלא כפו מיד דמצורע לענין קמיצה ולדורות שמא כיון דשאר גזירות שוות דאין ורגל לדורות עבדינן נמי הך והא דא"ר אלעזר בזבחים בפרק קדשי קדשים (דף ס.) מזבח שנפגם אין אוכלין בגינו שירי מנחה שנא' ואכלוה אצל המזבח וכי אצל המזבח אכלוה כו' שאני התם דאשכחן כיוצא בה קדשי דורות דדריש התם לעיל מזבח שנפגם כל קדשים שנשחטו שם פסולין שנאמר וזבחת עליו כו' אבל אין לפרש דלא יליף הכא דורות משעה משום דנתחנך אהרן כל ז' ימי המלואים ועשה קמיצה בכפו דא"כ מאי קפריך מהא דאמר *שמואל אבל מזרקות מקדשים דכתיב שניהם מלאים סולת ועוד אמרינן בזבחים בפרק טבול יום (דף קא.) גבי אנינות שאמר לו אהרן למשה אם שמעת בקדשי שעה שהותרה אנינות לא שמעת בקדשי דורות ומיהו שמא התם כך נאמר לו בפירוש דאי לאו הכי קשיא ליה לרב דיליף *שעה מדורות והא דבעי קרא בפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מה. ושם) דלדורות ירייה וסקילה ולא יליף מסיני לא דמי להכא דדילמא אעבירה דסיני מיחייב תרתי ולא בשאר עבירות והא דבעי בפ"ק דסנהדרין (דף טו:) שור סיני בכמה ילפינן שעה מדורות או לא התם גלוי מילתא בעלמא תדע דלבסוף יליף לה מדכתיב אם בהמה אם איש כו' ומגלן דאיש סיני בכ"ג אי לאו דיליף מדורות והא דילפינן לקמן בסוף התודה (דף פב:) פסח דורות מפסח מצרים ואפילו מאן דפליג לא פליג אלא משום דאין דנין אפשר משאי אפשר שאני התם דפסח מפסח שייך למילף טפי וצריך לדקדק לשמואל דקסבר הכא מדה לקומץ לא פסל משום דלא יליף דורות משעה הא הנא בפ"ק (לעיל דף ו.) קמץ ועלה בידו גרגיר מלח או קורט של לבונה פסל מפני שאמרו הקומץ החסר והיתר פסול ומהאי קרא גופיה דריש ליה התם בגמרא מדכתיב מלא קומצו בקומצו ולא מצינו ששנה הי לאו מוימלא כפו ואי בלא שנה הכתוב מסתבר לן שעיכב א"כ גם לענין מדה לקומץ נמי מעכב כיון דתרוייהו מהאי קרא נפקי :

כלי הלח מקדשין את הלח . פירשתי בפ"ק (לעיל דף ח:) : דתנא ביה קרא תריסר זימני . אין להקשות אדרבה ליהוו שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין : ההוא לקבוע לה מקום . וא"ת קביעות מקום שמעי' מקרא דהקריב ואייתר ליה והגישה לומר דשנה הכתוב לעכב וי"ל אי מהקריב הוה אמינא על הכבש סמוך למזבח ולא על המזבח ממש כדאשכחן והקריב הכהן את הכל המזבחה דאמרינן בפ"ק (לעיל דף י.) זו הולכת איברים לכבש : כנגד חודו של קרן ודיו . בפ"ב דסוטה (דף יד:) דייק מאי ודיו ומסני ס"ד תיבעי הגשה *כמנחה גופה פי' שיקירבה מן הכלי ויגיש הסולת עצמו למזבח וברים נדה (דף ג.) גבי כל הגשים דיין שעתן אין מדקדק מאי דיין וי"ל דהתם שייך שפיר למיתני דיין לאפוקי מהלל וחכמים : למערבה של קרן לדרומה של קרן . פי' בקונטרס כאן וכאן וקשיא א"כ מאי מקיים עצמו ומבטל חבירו והלא מגישה כאן וכאן ובזבחים פ' קדשי קדשים (דף סג:) גרסי' בספרים או לדרומה של קרן פירוש לאיזה רוח שירצה והשתא ניחא דתופסין את שמקיים עצמו וחבירו ואם מגישה ברוח מערבית סמוך לקרן נמצא מבטל פני המזבח דהיינו דרום כדאמרינן בזבחים (דף סג:) על ירך המזבח לפונה כאדם שסוכב דירכו בצפון ורגלו בדרום ואם מגישה ברוח דרום סמוך לקרן מערבית נמצא מקיים שניהם שגם זה לפני ה' דכוליה מזבח בצפון והיכל ממוצע באמצע עזרה ונמצא י' אמות פתחו של היכל ה' בצפון וה' בדרום ונמצא דרומו של מזבח לפני הפתח ואינו יכול להתרחק מהקרן דלא קרינא ביה לפני ה' כיון דיש קרוב ממנו וסימן לדבר קני מנורה דמזרח ומערב מונחים ולא קרינא לפני ה' אלא בנר הסמוך הע"ג דכולן סדורות ברוח אחת זו אחר זו ומיהו נר שני של ב' נרות מזרחיות קרי נר מערבי כמו שאפרש לקמן בפרק כל קרבנות (דף פו:) : הרי מלח דלא תנא ביה קרא . במסקנא מסני כיון דכתיב ביה ברית כמאן דתנא ביה קרא דמי והשתא ס"ד דמדקאמר אמר רב כל מקום שהחזיר משמע שלא מצא עיכוב *אחר אלא במנחות דתניא ברית מלח עולם הוא ר"ת גרים מלח ברית והוא קרא דכתיב בפרשת ויקרא לא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך אבל ברית מלח עולם הוא לא כתיב גבי קרבנות אלא גבי כב] מתנות כהונה (במדבר יח) ואם תמצי לומר דדרשינן מדאפקיה רחמנא בלשון מלח א"כ אשכחן דשנה הכתוב במלח לעכב וכן לקמן בברייתא (דף כא:) דהאומר הרי עלי מנחה שכתוב בסיפרא תלמוד לומר ברית מלח עולם הוא ולהלן הוא אומר מאת בני ישראל ברית עולם גרים נמי ר"ת מלח ברית דקרא דולא תשבית דריש לה בת"כ :
אימא

שיטה מקובצת

א] תיבת ליה נמחק : ב] ושמואל לא יליף דורות משעה . ומצי למיעבד לשמואל מדה לקומץ ולרב נמי אי לאו דתנא ביה קרא הוי אמינא דמצי למיעבד מדה לקומץ ותימה מאי שנא מהא דאמרינן בפ"ק [דף יא ע"א] אי (בקומצו) [מלא קומצו] יכול אפי' מבורץ ופשוט דאפי' פסול הוי ולא בעינא תנא ביה קרא וצריך לומר דיש סברא לפסול מבורץ בקומץ טפי ממדה לקומץ דהכא: ג] ומדת היבש מקדשין כו' ולא מדת היבש מקדשין : ד] מעכבת מאי תנא בה : ה] אותה, וגו' ותנן לא הגיש כשר ותיבות בני אהרן לפני ה' נמחק : ו] תיבת או נמחק : ז] קא סבר האי תנא . רבי אליעזר כולו מזבח בצפון קאי ומתחיל דרומו של מזבח כנגד ההפ"ש אמות צפונית של פתח ההיכל והוי שפיר בדרום נמי לפני ה' לפי שהית כל רוח הדרומי כנגד אמצעו של פתח היכל ומיהו כדי לקיים לפני ה' ממש היה מגישו לסוף קרן דרומית מערבית ומסיים בת"כ מילתי' דר"א הא כיצד מגישו לקרן דרומית מערבית וא"ת למה לי לפני ה' להכי תיפוק לי משום דכתיב כחטאת וכאשם מה חטאת ואשם טעונה יסוד אף מנחה טעינה יסוד ורוח דרומית לא היה בו יסוד אלא אמה הסמיכה למערבית וצריך לומר דמ"מ אצטריך לפני ה' לאשמעינן שהיה צריך להגישו ממש סמוך לחקרן כדי לקיים לפני ה' בכל מה שיוכל ולהקריבו לקרן דרומית מערבית ממש אבל ת"ק סבר דמזבח ממוצע היה וקאי ל"ב אמות כנגד (מ')[ל"ב] אמות של חלל ההיכל וכתלי' א"כ לא היה הדרומי בכלל לפני ה' לפיכך היה צריך לת"ק להגישו ממש כנגד חודו של קרן והיינו שפיר לפני ה' שהרי חודו היה נידון כמו מערבית ממש : ח] רבי אויא הרי : ט] תיבת בית נמחק : י] הכתוב . כדמפרש לקמן במלא קומצו בקומצו קא מפלגי דשמואל דורות משעה לא ילפינן והכי קאמר חזרה דגרש ושמן הוא דאתאי לעיכובא וכן דוגמתה שהוזהרו בתורה מנחת דורות אבל וימלא כפו לא הורה היא. הס"ד ומה"ד ואע"ג : יא] מלא קומצו . בקומצו. תרי קראי כתיבי מלא קומצו כתיב : יב] ד"ה דורות משעה נמחק מכאן ושייך לעיל (ועמ"ש באות י) : יג] לא שנו דכלי לח אין מקדשין יבש אלא במדת כו' לא חזיא אלא למלתיה והין ולוג וכו' : יד] מה"ד מאי תנא : טו] אותה. היינו הגשה ולא מעכב כדתנן במתניתין לא הגיש כשירה הס"ד ומה"ד הקרב אותה בני : טז] דהיינו : יז] מאי . ודיו : יח] עומד מצד צפון אשתכח : יט] לפני פתח היכל. היינו דרומו של מזבח לפני ה' : כ] תיבות שמע מינה ליתא : כא] קאמר . גליון ואין לומר דה"נ הוי טעמא משום דשנה בהו קרא וסמיך אמסולתה ומשמנה דגבי מנחת העומר כתיב מגרשה ומשמנה וגרש וסולת הכל אחד ולא נהירא דלקמן בפרקין גבי סולת דמיעוטו מעכב את רובו לא מייתי אלא קרא דמסולתה כו' לכן נראה דגבי עיכובא דנפשיה לא בעי שינה לעכב אבל לגבי מעכבין זה את זה בעי שינה לעכב ונראה דהכא מיירי לענין שיעכבו זה את זה וסמיך אמסולתה ומשמנה : תו"ח : כב] מתנות כהונה. גליון לומר שברית מתנות כהונה קיים לעולם כמלח ולא קאי ברית אמלח כלל. תו"ח :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מלא וכו' בידו יקמוץ אבל לא יעשה :

[פסחים סה. עח. יומא לט: נא: יבמות מ. שבועות יד. זבחים כב.]
[לקמן ס. נט. סנהדרין טו: ע"ש] [לעיל ח: זבחים סה.]
[לקמן סא. סוטה יט: זבחים סג:]
סוטה יד: זבחים סג:

פסולה וגראה דהכא נמי כו' קאמר והכא מיירי ג"ק
נ"א שמואל הס"ד ומה"ד אבל מזרקות כו' מלאים סולת והא דאמרינן בזבחים כו' דורות מיהו כו' כצ"ל. וכ"ב ע' זה בדימור בפ' גמר הדין דף מה.
נ"א דורות משעה ג"ק
מנחה גופה. ג"ק
נ"א עיכוב אחר במנחות אלא משום שהחזיר והס"ד ומה"ד דתניא ברית כו' מנחה שכתוב בספרים ת"ל כו' כצ"ל : ק

ברית אמורה במלח דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר נאמר כאן ברית מלח עולם היא ונאמר להלן °ברית כהונת עולם כשם שאי אפשר לקרבנות בלא כהונה כך *אי אפשר לקרבנות בלא מלח אמר רב יוסף רב כתנא דידן ס"ל דאמר לא מלח כשר אמר ליה אביי אי הכי לא יצק נמי לא יצק כלל אלא *לא יצק כהן אלא זר הכא נמי לא מלח כהן אלא זר אמר ליה א] וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח ואי בעית אימא כיון דכתיבא ביה ברית כמאן דתנא ביה קרא דמיא ולא תנא ביה קרא והכתיב °וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ההוא מיבעי ליה לכדתניא אילו נאמר ב] קרבן במלח שומע אני אפילו עצים ודם שנקראו קרבן ת"ל מנחה מה מנחה מיוחדת שאחרים באין ג] חובה לה אף כל שאחרים באין ד] חובה לה אי מה מנחה מיוחדת שמתרת אף כל שמתיר אביא דם שמתיר ת"ל מעל מנחתך ולא מעל דמך ה] יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח ת"ל קרבן קרבן טעון מלח ואין מנחה כולה טעונה מלח ואין לי אלא קומץ (מנחה) מנין לרבות את הלבונה מרבה אני את הלבונה שכן באה עמה בכלי אחד מנין לרבות את הלבונה הבאה בפני עצמה ולבונה הבאה בבזיכין והקטרת ו] כמנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים אימורי חטאת ואימורי אשם ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים ואברי עולה ועולת העוף ז] מנין תלמוד לומר °על כל קרבנך תקריב מלח אמר מר אין לי אלא קומץ (מנחה) מנין לרבות את הלבונה מרבה אני את הלבונה שכן באה עמה בכלי אחד הא אמרת מה מנחה מיוחדת שאחרים באין חובה לה הכי קאמר אימא קרבן כלל ומנחה פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט מנחה אין מידי אחרינא לא ח] הדר אמר על כל קרבנך חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש שאחרים באין חובה לה אף כל שאחרים באין חובה לה אחרים דבאין חובה לה מאי ניהו עצים אף כל עצים אימא ט] *)(אחרים דבאין חובה לה ניהו) לבונה י] ואייתי דם דאיכא נסכים יא] נסכים בהדי אימורין הוא דאתו מ"ט אכילה ושתיה אדרבה כפרה ושמחה אלא לבונה באה עמה בכלי אחד [נסכים אין באין בכלי אחד] אבל עצים כי היכי דמתכשרא בהו מנחה הכי מתכשרא בהו כולהו קרבנות ואימא יב] מה הפרט מפורש שאחרים באין חובה לה ומתרת אף כל שאחרים באין חובה לה ומתרת ומאי ניהו לבונה הבאה בבזיכין דשריא לחם יג] אבל מידי אחרינא לא מדאיצטריך מעל מנחתך ולא מעל דמך מכלל דהנך כולהו אתו בחד צד אמר מר מעל מנחתך ולא מעל דמך ואימא מעל מנחתך ולא מעל איבריך מסתברא אברים הוה ליה לרבויי שכן יד] (אשב"נ טמ"א סימן) אחרים באין חובה לה כמותה אישים כמותה בחוץ כמותה נותר כמותה טומאה כמותה מעילה כמותה אדרבה

*) כפ"ק מ"ז והל"ק מקיים הגירסא וגרס מאי ניהו

רש"י

ברית אמורה במלח. שלא תפסוק מקרבנות בין לרבי יהודה בין לר' שמעון ליכא מידי אלא משמעות דורשין: כב. דאמר סו] [א] החזירה אין לא החזירה לא כתנא דידן ס"ל דאמר לא מלח הקומץ כשר: שזר קרב לגבי מזבח. דמליחת קומץ בראשו של מזבח היא כדאמר במשנה בראשו של מזבח ששם מולחים את הקומץ: עצים. נקראו קרבן שנאמר והגורלות הפלנו על קרבן העצים (נחמיה י) ודם איקרי קרבן שהוא עיקר כל הזבח: אחרים באין לה חובה. שצריכה עצים להקטרה: אף כל. שצריכין עצים טעונין מלח יצאו עצים ודם (א): [ג] קומץ דמנחה מתיר שיריים ודם מתיר אימורין למזבח ובשר לכהנים: טז] אי מה מנחה מיוחדת שמתרת. הכי פריך יז] או אימא כי היכי דמרבינן כל דדמי ליה בהאי צד שאחרים באין חובה יח] להן תרבי נמי דם דדמי לה לאידך גיסא בחד צד דמתיר כמותה (ג) א) והא כל למעוטי עצים הוא דאתא דלא דמי לה במידי ת"ל יט] במיעוטא אחרינא למעוטי צד דמתיר כמותה ולרבויי [ג] דאחרים באין חובה להו אתא דליכא לפרושי (איפכא) אביא דם שמתיר ואוציא את אלו שאין מתירין דא"כ למה לי למימר מעל מנחתך נימא כ] (אי נמי) כדאמרינן לקמן מסתברא הכי הוה ליה למילף שכן אשב"נ טמ"א סימן הלכך על כרחך ג) כולהו הוה בעי לרבויי הני בחד צד כא] להכי איצטריך מיעוט למעוטי חד מינייהו: כולה. גם השיריים: ת"ל קרבן. (ג) כב] [ד] קומץ וכל קרבן מנחתך (ויקרא ב): בפני עצמה. כגון האומר הרי עלי לבונה דאמר בפ' הרי עלי עשרון (לקמן קו:) כג] לא יפחות מן הקומץ: מנחת כהנים. מנחת כד] נדבותיהם דכליל הוא: כהן משיח. חביתין: קדשי קדשים. זבחי שלמי צבור דהיינו כבשי עצרת דקדשי קדשים נינהו ואע"ג דשלמים הן דהא אין נאכלין אלא יום ולילה כדאמרינן באיזהו מקומן (זבחים דף נד:) זבחי שלמי צבור ואשמות כו': והא אמרת כה] (ליה) מה מנחה מיוחדת שאחרים באין כו'. ומהתם אירבייא לבונה וכולהו הנך דצריכין עצים ועל כל קרבנך תו למה לי: הכי קאמר. הא דפריך אין לי אלא קומץ הכי קא פריך אימא לא דרשי כדדרשת מה מנחה מיוחדת אלא בכלל ופרט דרשינן קרבן ראשון כלל מנחתך פרט: מנחה אין מידי אחרינא לא. והיינו דפריך אין לי אלא קומץ מנין כולהו אחריני: הדר אמר על כל קרבנך תקריב מלח. דאי נמי דרשי כלל ופרט [ה] איתרבו כולהו

תוספות

אימא מה הפרט מפורש שאחרים באים חובה לה וגם מתרת. פירוש ונימא כללא קמא דוקא אי נמי אפילו למ"ד כללא בתרא דוקא בעינן שני לדדין כדמוכח בריש בכל מערבין (ערובין דף כח.) וצריך עיון בפרק שלשה מינין (נזיר דף לה:) ושמא יש מקומות [ג] שנים מסורת הש"ס ושלשה [ו] מקומות לא חשיבי ליה להש"ס אלא בחד צד:

מדאיצטריך מעל מנחתך מכלל דהנך כולהו [ג] מייתו בחד צד. פי' כמו דם דלית ליה אלא חד צד ובסמוך מונה לדדין הרבה בדם לא חשיבי ליה הנך לדדין והא דקתני בברייתא אביא דם דמשמע לישנא דאי לא כתיב מעל מנחתך הייתי מרבה דם ואדרבה הייתי מצריך שני לדדין כדמשמע הכא התנא נקט האמת שכך היה ראוי לדרוש והש"ס טועה כאן להקשות דבעי שני לדדין והמתרץ מוכיח לו מתוך הפסוק דממה נפשך סגי בחד צד:

ואימא מעל מנחתך ולא מעל אבריך. פי' בהאברים ליכא אלא חד צד שאחרים באים חובה ובדם חד צד שמתיר כמותה ומה ראית [ז] לרבות אברים ולמעט דם אימא איפכא:

שכן אחרים באין חובה לה כו'. כתוב בספרים סימן אשב"נ טמ"א ואין הש"ס מפרש אלף אחרונה ומפרש רבינו תם [ד] אוכל כמותה שרגילות למלוח אוכלין ולפי שאין זה קולא וחומרא לא חש הש"ס לפרש:

הדרבה

עין משפט נר מצוה

יא א ב מיי' פ"ה מהל' אסורי מזבח הלכה יא:

יב ג מיי' שם הלכה יב ופי"א מהל' פסה"מ הלכה טו:

יג ד מיי' פט"ז מהל' מעה"ק הלכה יד:

שיטה מקובצת

א] וכי תעלה על דעתך כו'. וא"ת ה"מ לכתחלה אבל דיעבד אי לא מלח כהן אלא זר כשר ואמר מורי דמשמע ליה דלא מלח כשר דמתניתין דאפילו לכתחלה וכן פי' לעיל גבי יציקות ובלילות. וניחא השתא דקאמר וכי תעלה כו' הא קי"ל דמקמיצה ואילך מצות כהונה ומליחה עבודה דלאחר (עבודה) [עבודת קמיצה] היא שהרי לא היה מולח רק הקומץ לבד. תוס' מהר"פ: תוס' אחרות וכי תעלה על דעתך כו' פ"ה שהרי מליחת קומץ היתה בראשו של מזבח כו' וקשה דמאי פריך לימא דודאי לכתחלה זר אסור להעלות על גבי המזבח אבל הכא דמלח זר [כי עבר] יעלה לגבי מזבח לא מפשיל בהכי לר"נ לר"י וכי

ונדרוש מעל מנחתך ולא מעל אבריך וא"ת

אדרבה דם הוה ליה לרבויי שכן מתיר כמותה *נפסל בשקיעת החמה כמותה הנך נפישן אמר מר שומע אני אפילו עצים ודם שנקראו קרבן א] מאן שמעת ליה דאמר עצים איקרי קרבן ב] רבי לרבי מבעיא ג] בעו מלח *דתניא קרבן (מנחה) מלמד *שמתנדבין עצים וכמה שני גזרין וכן הוא אומר °והגורלות הפלנו על קרבן העצים *רבי ד] אמר עצים קרבן מנחה הן וטעונין מלה וטעונין הגשה *ואמר רבא לדברי רבי עצים טעונין קמיצה וא"ר פפא לדברי רבי עצים צריכין עצים סמי מיכן עצים ואלא קרא למעוטי מאי אי למעוטי דם מעל מנחתך נפקא

אפיק

רש"י

דם נפסל בשקיעת החמה. דהא רחוי לזרוק בלילה דכתיב ביום צוותו את בני ישראל להקריב וגו' (ויקרא ז) ה] *ודם למחר נפסל בלינה כדאמרינן במס' זבחים בפרק איזהו מקומן (דף נו.) מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה תלמוד לומר ביום הקריבו את זבחו וגו' והתם יליף לה

תורה אור שפיר וכן קומץ דלעיל מביום צוותו ז] כתב זאת התורה לעולה ולמנחה וגו' אבל אברי עולה הותרו להקריב כל הלילה כדאמרינן בהאי פירקין (דף כו:) *מנלן מבא השמש כלומר לאחר בא השמש ומקטירין כל הלילה: קרבן. נפש כי תקריב קרבן מנחה וגו': שני גזרין. שני בקעיות גדולות: [נחמיה י] וכן הוא אומר. דעצים קרבן מקרו ולהכי נקט שני גזרין ז] כדילפינן מקראי פרק שלישי דמסכת יומא (דף כו.) ח]: לדברי רבי. דמקיש עצים ט] *למליחה ולהגיש הגשה כמנחה טעונין קמילה כמנחה והמתנדב שני גזרין יביא עצים אחרים להסיקן: דם מעל מנחתך נפקא. ותרי מיעוטי למה לי נימא קרבן כלל מעל מנחתך פרט כל קרבנך חזר וכלל י] אף כל שאחרים באין לו חובה ולא דם דאין אחרים באין לו חובה דהשתא ליכא למיפרך אי מה יא] מנחה שמתרת אף כל כו' דאם כן (א) דמדרבית בצד דאחרים באין חובה לה כל הנך ובצד דמתיר מרבית דם אף כל למעוטי מאי בשלמא למאי דהוה סליק אדעתין מעיקרא יב] *(ואע"ג) דאף כל הוה ממעט נמי עצים יג] הוה מצי למיפרך *דנרבי בצד אחרים באין חובה כל הנך ובצד דמתיר מרבית לדם (ונרבי דם בצד דמתיר) ואף כל למעוטי עצים שאין אחרים באין להם חובה ואינן מתירין ולהכי איצטריך מעל מנחתך יתירא למעוטי דם אבל השתא דאמרת עצים אחרים באין חובה להם אי מרבי דם בצד דמתיר אף כל למעוטי מאי יד] (קראי למאי אתא מנחת') דדרשינן מינה לעיל אף כל שאחרים באין להם חובה אבל מידי אחרינא לא מאי אתא למעוטי: נסכים. טו] אין אחרים באין לו חובה:

דתניא

תוספות

אדרבה דם הוה ליה לרבויי כו'. ותימה דלא חשיב פיגול דדם וקומץ לא מיחייב עלייהו משום פיגול כדאמרינן בהקומץ שטה (לעיל דף יז.) דאינהו גופייהו מתירין נינהו אבל אחרים חייבים עלייהו משום פיגול: נפסל בשקיעת החמה כמותה. ברים מי שהיה טמא (פסחים ד' צג.) דאמרינן דמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים ד' מילין לר' יהודה קשה ר"ת דבסוף במה מדליקין (שבת דף לה.) משמע טז] דלרבי יהודה משתשקע החמה עד *הלילה שני חלקי מיל ותירץ ר"ת דמשתשקע החמה משמע סוף שקיעת החמה שכבר שקעה החמה אבל משקיעת החמה משמע מתחילת שקיעה תדע מדאמרי' (שבת דף כא:) גבי נר חנוכה מצותה משתשקע החמה ואי בתחילת שקיעה עדיין הוא יום גדול והוה שרגא בטיהרא ולפיכך שקיעת החמה נמי דהכא גבי דם בתחילת שקיעה איירי וניחא טפי משום דאמרינן בסוף איזהו מקומן (זבחים דף ט.) מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה שנאמר ביום הקריבו את זבחו ביום שאתה זובח אתה מקריב ואי בסוף שקיעה קאמר למה לי קרא פשיטא דנפסל בלילה דאין יכול לזורקו דכתיב ביום צוותו ועמוד השחר פשיטא דפוסלת בו דומיא דאימורים ופי' שם בקונטרס דנ"מ אם עלה לגבי מזבח משום דאין לינה מועלת בראשו של מזבח וקשיא למ"ד מועלת מאי איכא למימר ואין לומר דאיצטריך משום דקי"ל גבי דם אם עלה לא ירד הואיל ונן כשר באימורים ואם מעלהו לגבי מזבח הוה אמינא דיכול לזרוק יז] משום דבהא פלוגתא היא דרבן גמליאל ור' יהושע דר' יהושע אמר ירד ולרבן גמליאל לא ירד וכי תימא דאיצטריך משום דס"ד דלא מיפסיל בלינה כי היכי דאין חייבין עליו משום פיגול ונותר כדאיתא בסוף כל הבשר (חולין דף קיז.) הרי עצים ולבונה דאין חייבין עליהן משום נותר לרבי שמעון ואפילו הכי מיפסלי בלינה כשקדשו בכלי שרת וכי תימא משום דילפינן מדם דלמה באני דם דמתיר ולפי מה שמפרש רבינו תם דמיירי בתחילת שקיעה ניחא וכן משמע בפ' מי שהיה טמא (פסחים דף צג:) דשקיעה אחורה מתחילת שקיעה גבי מי שהיה בדרך רחוקה דקאמר התם איזוהי דרך רחוקה מן המודיעים לירושלים חמשה עשר מילין ומוכח התם דהיינו חמשה עשר מילין מפלגא דיומא עד שקיעת החמה ולא חשיב *ד' מילין דמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים ואי לא מיפסלא דם עד צאת הכוכבים אם כן הוי שעת שחיטה ומיהו קשיא אי בתחילת שקיעה קאמר היכי ממעט לה מביום הקריבו הא עד צאת הכוכבים יום הוא דכתיב (נחמיה ד) והיה לנו הלילה למשמר והיום מלאכה ואשכחן נמי שקיעת החמה דאיירי בסוף שקיעה כגון צאת הכוכבים כדאמרינן בפרק היה נזיר מן הגרוגרת (נזיר דף טז.) כגון דחזאי תלתא יומי סמוך לשקיעת החמה והיינו בבין השמשות כדאמר עלה בפרק כיצד צולין (פסחים דף פא.) ברואה בין השמשות וגם בפירקין (לקמן דף נו:) כל המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה והיינו בלילה מדקאמר רבה בר רב הונא ספק חשיכה ספק אינה חשיכה לא חולץ ולא מניח ועוד אמרינן במס' תענית (דף יב.) כל תענית שלא שקעה עליו חמה לא שמיה תענית *ומנהג אבותינו תורה היא שהכל נוהגין עד צאת הכוכבים ויש לומר דלעולם נפקא ליה שפיר תחילת שקיעה מביום דהאם אינו ענין לסוף שקיעה דנפקא מביום צוותו תנהו ענין לתחילת שקיעה ויש מפרשים דמן התורה אינו נפסל עד צאת הכוכבים אלא רבנן עבוד הרחקה ופסלוהו מתחילת שקיעה והעמידו דבריהם במקום כרת לענין דרך רחוקה כדי שיהו זריזין למהר לבא וקשיא דא"כ ליחשביה *(בסוף) פסחים בסוף האשה (דף צב.) בהדי הנך שהעמידו דבריהם במקום כרת ויש לומר דלא חשיב אלא מידי (דלא) דהוו חידוש אבל זה אינו חידוש אם תקון כדי שימהרו לבא דהכי נמי לא חשיב חתיכת יבלתו והבאתו מחוץ לתחום והרכבתו ובאונן גופיה יש לחלק בין מת לו מת קודם חצות למת לו אחר חצות כדמשמע בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צח.) ואפילו הכי לא חשיב לה והשתא הא דאמרינן בפ' המנחות והנסכים (לקמן דף קא:) וכריתות מעילה (דף ו.) לפני זריקה מועלין בו ומוקי לה דקבליה סמוך לשקיעת החמה דלא הוה שהות למזרקיה ההוא מעילה דרבנן דעד צאת הכוכבים יש שהות לזורקו ומיהו קשיא מדאמרינן בסוף איזהו מקומן (זבחים דף נו:) קדשים הנאכלים ליום אחד מחשבין בדמן משתשקע החמה דאי חישב לזורקו לאחר שקיעה מיד הוי פיגול דהוי מחשב חוץ לזמנו ואין לומר פיגול דרבנן דהא דומיא דאימורים ובשר קדשים איירי דהוי פיגול דאורייתא ולא קתני בשר קדשי קדשים מחצות ואילך דזמן אכילתו מדרבנן וי"ל דההיא שקיעה בסוף שקיעה דהיינו צאת הכוכבים כמו שמפרש ר"ת דמשתשקע משמע סוף שקיעה*:

מלמד שמתנדבים עצים כו'. הא דפליגי הכא רבי ורבנן דלרבנן נדבה ולרבי קרבן גמור היינו כשאמר הרי עלי שני גזירי עצים אלו למזבח כדתניא בתוספתא דשקלים (פ"ג) האומר הרי עלי עצים מביא דמי שני גזירי עצים ונותן לשופר *ולוקחין כהנים בהן עצים ומקריבין אותן על גבי המזבח וניאותים מהן ואין מועלין בהן ואם הקריבן בחוץ פטור ואם אמר הרי עלי שני גיזרי עצים הלו למזבח כהן מקבלן הימנו ומקריבן לגבי מזבח ואין ניאותין בהם *אבל מועלין בהם ואם הקריבן בחוץ חייב דברי רבי וחכמים אומרים אם הקריבן בחוץ פטור ואלו ואלו נופלין בלשכת דיר העצים ואם תאמר אמאי קאמר מאן שמעת ליה דאמר עצים קרבן רבי היא והא לרבנן נמי איקרו קרבן ולא בעו מליחה וי"ל דמדקאמר עצים ודם משמע ליה דחשיבי קרבן גמור כדם והיינו כרבי: לדברי רבי עצים טעונין קמיצה. ואם תאמר יח] מ"ש דרבי מקיש עצים למנחה יותר מלשאר קרבנות ויש לומר דהאי קרבן דמרבי מינה עצים מקרבן דגבי מנחה דריש לה בתורת כהנים וא"ת מנלן דמקשינן למנחה דנקמצת האיכא מנחות טובא יט] דאינן נקמצות ויש לומר דלגבי מנחה הנקמצת כתיב (ויקרא ב) ונפש כי תקריב קרבן מנחה ואם תאמר ומה קמיצה שייך בעצים הא אין בהם שיריים וכולן נשרפין ויש לומר דאשכחן כי האי גוונא ברים ואלו מנחות (דף עב:) לר' שמעון דמנחת חוטא של כהנים נקמצת הקומץ קרב לעצמו והשיריים קריבין לעצמן והוא הדין כ] כאן עצים: עצים טעונין קמילה. והוא הדין ימין וקידוש כלי:

אפיק

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פט"ז מהל' פסה"מ הלכה יא:

מסורת הש"ס

זבחים נו. נ"ק

[נ"ל מנלן]

לקמן צו

למליחה ולהגשה כמנחה צריך קמילה כמנחה הס"ד אח"כ ד"ה צריכין עצים כמתנדב ט' נ"ק

דאע"ג כו' דאחרי באין חובה לאחרים נ"ק

ס"א דמרבי

נ"ק מ"ש

וקראי למאי כו' נ"ק

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דם מעל וכו' דאם כן דמדמרבית בצד וכו' ובצד דמתיר מרבית להם ג"כ ונרבי דם וכו' למיעוטי מאי א"כ קראי למאי:

[וע"ע תוס' ע"ז לו: ד"ה מתפנין]

[נ"ל במסכת]

[וע"ע תוס' זבחים נו: ד"ה מנין וכל מה שכ' שם על לידו]

וכהנים לוקחין בהן נ"ק

ומועלים בהם נ"ק

שיטה מקובצת

א] מאן שמעת ליה כו' (כדקתני) דתניא: ב] קרבן מלמד שמתנדבין עצים וכו' ט' ויש לה קדושת הגוף דאילו רבנן אין לה קדושת הגוף ויכול לשנותה אבל לרבי הוי קדושת הגוף ממש כמו מנחה. גליון: ג] רבי עיין תוס' לקמן (דף פ"ט כ"ג): ג] מבעא בעיא: ד] רבי אומר עצים קרבן הן יתיבת מנחה נמחק: ה] ונימר תם תיבת ודם נמחק: ו] כתיב: ז] גזרין משום דחשיבי שראויין למזבח למערכה דלאחר שהיתה המערכה סדורה הי' נותנים עליה ב' גזרי עצים: ח] יומא הס"ד ומה"ד טעונים הגשה כמנחה: ט] דמקיש עצים למנחה הס"ד ואח"כ מה"ד קמיצה המתנדב שני גזרין מבקע מלא קומצו קסמים יקים ונותן על המערכה ואח"כ נותן האחרים הס"ד ומה"ד עצים טעונים עצים והמתנדב: י] וכלל מה הפ"ט שאחרים באים לה חובה אף: יא] מנחה מיוחדת שמתרת: יב] תיבות ואף על כב נמחק: יג] עצים דהוה מצי למיפרך דנרבי הנך בצד אחרים באים חובה להן יתיבות כל הנך ובצד דמתיר מרבית לדם נמחק: יד] מאי הס"ד ומה"ד קרא למאי אתא מנחה: טו] נסכים נסכי יין אין: טז] דלרבי יהודה. עי' בתוס' זבחים (דף נ"ו ע"א): יז] משום. (תוס') זבחים (דף [illegible]): יח] וא"ת מ"ל לרבא דרבי וה בות מאי שנא ליתא שם: יט] דאינן נקמצות וי"ל דאין לך מנחת נדבה של ישראל שאינה נקמצת. מהר"ם: כ] וה"ת כמו כן גי' בעצים לרבי יתיבות כאן עצים נמחק

אפיק עצים ועייל נסכים דתניא [א]אבל היין והדם והעצים והקטרת אין טעונין מלח מני אי רבי קשיא עצים אי רבנן קשיא קטרת האי תנא הוא דתניא רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר מה הפרט מפורש דבר שמקבל טומאה ועולה לאשים וישנו על מזבח החיצון אף כל דבר המקבל טומאה ועולה לאשים וישנו על מזבח החיצון יצאו עצים שאין מקבלין טומאה יצאו דם ויין שאין עולים לאשים יצאה קטרת שאינה על מזבח החיצון אלא טעמא דמעטיה קרא לדם הא לאו הכי הוה אמינא דם ליבעי מלח כיון דמלחיה נפיק ליה מתורת דם דאמר זעירי א"ר חנינא דם שבישלו אינו עובר עליו ורב יהודה אמר זעירי דם שמלחו אינו עובר עליו *ורב יהודה דידיה אמר [ב]אברים שצלאן והעלן אין בהם משום לריח ניחוח מהו דתימא מישרא בה משהו למצוה בעלמא קמ"ל: גופא אמר זעירי א"ר חנינא דם שבישלו אינו עובר עליו יתיב רבאוקא אמר לה להא שמעתא איתיביה אביי *הקפה את הדם ואכלו או *[ג]שהמחה את החלב וגמעו חייב לא קשיא כאן שהקפה באור כאן [א] שהקפה בחמה באור לא הדר בחמה הדר בחמה נמי לימא הואיל ואידחי אידחי דהא בעא מיניה רבי מני מר' יוחנן דם שקרש ואכלו מהו אמר ליה הואיל ונדחה ידחה אישתיק אמר ליה דלמא (א) ודאי כאן בחטאות החיצוניות [ב] (החיצונות) כאן בחטאות הפנימיות אמר אדכרתן מילתא דאמר [ג] *רב הסדא דם שקרש *בחטאות [ד] ואכלו חייב [ה]ולקח ונתן אמר רחמנא [ה] [והאי] בר לקיחה ונתינה הוא בחטאות הפנימיות ואכלו פטור וטבל והזה אמר רחמנא והאי לאו בר טבילה והזאה הוא *ורבא דידיה אמר אפילו בחטאות הפנימיות ואכלו חייב הואיל וכנגדו ראוי בחטאות החיצונות אמר רב פפא הלכך [ו] דם חמור שקרש ואכלו חייב הואיל וכנגדו ראוי בחטאות החיצונות אמר רב גידל אמר זעירי דם בין לח בין יבש [ז] חוצץ מיתיבי *הדם והדיו [ו]והדבש והחלב יבשין חוצצין לחין אינן חוצצין לא קשיא הא דסריך הא דלא סריך: תמלח למאי אתא לכדתניא במלח יכול תבונהו ת"ל תמלח אי תמלח יכול במי מלח ת"ל במלח [ז]ולא תשבית מלח הבא מלח *שאינה שובתת ואיזו זו מלח סדומית ומנין שאם לא מצא מלח [ח] סדומית שמביא מלח איסתרוקנית ת"ל תקריב תקריב כל שהוא תקריב מכל מקום תקריב [ט] ואפילו בשבת תקריב ואפילו בטומאה מאי תבונהו אמר רבה בר עולא הכי קאמר [ח]יכול [י] יתבוננו כתבן בטיט אמר ליה אביי אי הכי [יא] יתבוננו מיבעי ליה אלא אמר אביי יכול יעשנו כבנין אמר ליה רבא אי הכי [יב] יבננו מיבעי ליה אלא אמר רבא יכול [יג] תבונהו מאי תבונהו אמר רב אשי יכול יתן בו טעם *כבינה תלמוד לומר תמלח כיצד הוא [ט]עושה מביא האבר ונותן עליו מלח וחוזר והופכו ונותן עליו מלח ומעלהו אמר *אביי [י]וכן לקדירה

תנו

תורה אור

[א] ויקרא ב [ב] ויקרא א [ג] ויקרא ה [ד] ויקרא ד

רש"י

דתניא. דיין אין טעון מלח: וקפריך הש"ס מני. קך ברייתא: קשיא קטרת. דהא (ב) רבינן לעיל (דף כ.) כל שאחרים באין לו חובה וקטרת נמי דבעי עצים בעי מלח ולקמן נמי אמרינן בראשו של מזבח ששם מולחין הקטרת והקומץ: הפרט. מנחתך: יצאו עצים אין מקבלין טומאה. ואע"ג דעצי מערכה מקבלין טומאה כדאמרינן בפרק שני דפסחים (דף לה.) והבשר לרבות עצים ולבונה ההיא מדרבנן הוא משום חיבת הקדש וקרא אסמכתא בעלמא דהא עצים בעלמא לא מקבלי טומאה: דם שבשלו. בין דחולין בין דקדשים ואכלו אינו עובר עליו דהא לא חייבה תורה אלא על הדם הראוי לכפרה ודם קדשים משבישלו לא חזי למילתיה ונפק מתורת דם [יד] ומליח הכי הוא כרותח: מהו דתימא מישרא בה משהו [טו] למצוה בעלמא. ומשום ההוא משהו לא נפיק מתורת דם: הקפה. כמו (שמות טו) קפאו (ג) תהומות [טז]: (קפה באור). ואכלו חייב משום דם או חלב: בחמה. הדרא לכמות שהיה נגולה לכך חייב: דם שקרש. קא סלקא דעתך ואפילו דחולין: כאן בחטאות החיצונות. הא דקתני הקפה את הדם בחמה ואכלו חייב והוא הדין לשל חולין הואיל וראוי לכפרה בקדשים: והא דאמר זעירי אינו עובר עליו בחטאות הפנימיות. כגון פרים ושעירים הנשרפים וטעמא מפרש לקמן: הלכך. [יז] דאמרת אמרינן הואיל וכנגדו ראוי: דם חמור. אע"פ שאינו ראוי לקרבן ואיכא למימר דלא חייבה [יח] תורה כרת אלא על דם הראוי לקרבן *אלא אפילו חמור °דאין קרבן בטמאין אפילו הכי חייב: חוצץ. לענין טבילה: סריך. שמתחיל להתייבש ולהדבק קצת חוצץ: לא סריך. [יט] שכשתולין בו אצבע נמשך והולך חוט ממנו (ד) (ופוסק הדם): תבונהו. מפרש לקמן: מי מלח. [כ] מורים: שאינה שובתת. שמצויה בקיץ *ובחורף ומלח סדומית [כא] הים משליכה לאגפה: איסתרוקנית. מן הקרקע נעשית וביד אדם: *מכל שהוא. בין סדומית בין *אסתרוקנית: מכל מקום. ואפילו מחוץ לארץ: סדומית דקה אסתרוקנית גסה: (ה) יכול יתבוננו. יתן מלח הרבה כתבן בטיט: כבנין. מלח הרבה שורה על שורה: נותנת טעם [כבינה]. באדם: תקריב בשבת ובטומאה. אם קרבן ציבור הוא ואשמועינן דמליחתן עבודה היא ודחי שבת וטומאה כשאר עבודות:

וכן

תוספות

אפיק עצים ועייל נסכים. ונמצא נסכים במה מנחה מיוחדת כו' ודם מוטל מנחתך וא"ת אימא איפכא וי"ל דלא שייך לומר איפכא כלל דהא כדי שלא נאמר (מבוס) לך של מתיר הוא דאיצטריכא למיכתב מעל מנחתך למעוטי דם דמתרבי מההוא לך ואילו נסכים ממעטי מיניה:

יצאו עצים שאין מקבלין טומאה. פי' בקונטרס דהא דאמר בפ' כל שעה (פסחים דף לה.) והבשר לרבות עצים ולבונה אסמכתא בעלמא ואי אפשר לומר כן דבהדיא אמרינן בפ' שני דחולין (דף לו:) דחיבת הקדש דאורייתא מהאי קרא דוהבשר וכן מוכח בפ' כל הפסולין (זבחים דף לד.) גבי אוכל בשר לפני זריקת דמה דאמרינן אבל טומאת בשר דברי הכל לוקה דאמר מר והבשר לרבות עצים ולבונה כו' והאי דקרי ליה בפרק בית שמאי (שם דף מו:) פסולא בעלמא לאו מדרבנן קאמר אלא מדאורייתא ופסולא בעלמא קאמר דלית ליה מלקות ועוד דהיא גופא משמע דלרבנן הוי דאורייתא דלר' [כב] שמעאל דאמר פסולא בעלמא והיא דקרי לה מעלה בפ' כל שעה (פסחים דף לה.) הכי נמי קאמר גבי מעלות הטריב שמשו אוכל בתרומה דנפקא לן מקרא בפרק הערל (יבמות דף עד:) אלמא מעלה דאורייתא קאמר והא דקאמר הכא יצאו עצים שאין מקבלין טומאה בעצי [כג] *עצים קאמר ולא בעצי המערכה וא"ת מנין לנו לרבות עצים לטומאה מוהבשר מאחר דיש להו פדיון מן התורה אפילו בתר דספינהו לגיזרי כדמשמע ברים המנחות והנסכים (לקמן דף *) לרבנן דפליגי עליה דרבי דלרבי ודאי ניחא דחשיב להו קרבן גמור וי"ל דההיא דמרבי עצים בכל מקום היינו לרבי וקצת קשיא מאחר דחייבים על העצים משום טומאה אמאי לא תני להו בפרק שני דמעילה (דף י.) דתנן הקומץ והלבונה והקטורת כולם הוכשרו ליפסל בטבול יום וחייבין עליהם משום נותר וטמא ופיגול אין בהם וי"ל בין לרבי בין לרבנן לא מצי תני דלרבנן לא מיחייב אעצים ולרבי יש בעצים משום פיגול לאחר שנקמצו ככל דבר שיש לו מתירין לאדם או למזבח כאיברי עולה שהדם מתירן*:

*[כאן בחטאות החיצונות וכאן בחטאות הפנימיות. פרש"י דבחטאות הפנימיות אינו עובר עליו וטעמא כמו שמפרש לקמן ולא נהירא דא"כ בחטאות הפנימיות נמי. משמע לפי שיטת רש"י שאם בשלו נגול הואיל וראוי לטבילה והזאה יהא חייב עלה אם יאכלנו ואין הסוגיא מוכיח הכי דאמרינן לעיל כיון דמלחיה נפיק ליה מתורת דם ולא יתחייב עליו ועוד דרבא דידיה אמר אפילו בחטאות הפנימיות ואכלו חייב ומשמע לפי' רש"י דרבא לית ליה דזעירי ולעיל קאמר יתיב רבא וקאמר להא שמעתא משמע דסבירא לרבא כזעירי לכן נ"ל דבזעירי (היינו בבשלו באור) כ"ע לא פליגי דאינו עובר עליו והא דמחלק הכא בין חטאות הפנימיות לחיצוניות קאי

אקפאו בחמה]: דם שבישלו אינו עובר עליו כו'. [והיינו] הא דתנן בפ' כל הבשר (חולין דף קט. ושם) הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר *) עליו כו' [דמיירי אחר בישולו] מדמייתי הנך תרי מילי בהדי הדדי דם שבישלו ודם שמלחו משמע דתרווייהו חד טעמא כדפי' בקונטרס דמליח כרותח דלא חייבה תורה אלא דבר הראוי לכפרה וכיון דבישלו או מלחו נפקא ליה מתורת דם ומשמע הכא דסתם מליחה דקדשים היינו דאין נאכלין מחמת מלחן דהאי דמליח כרותח היינו דאין נאכל מחמת מלחו כדפרישית בפ' כל הבשר (שם דף קיב.) ואסתם מליחה דקדשים הוא דדייק הכא הא לאו הכי הוה אמינא דם ליבעי מלח כיון דמלחיה נפקא ליה מתורת דם דאמר זעירי דם שמלחו וכו' ובסמוך אמרינן וכן לקדירה לפיכך מדקדק ר"ת מכאן דמליחה לקדרה באין נאכל מחמת מלחו סגי ולא כמו שמפרשים כמו שאדם מולח להגעיל וכמליח ללורך עיבוד או כדבעי ליה לאורחא ובפרק כל הבשר (גם זה שם) *פירשתי גבי אינו נאכל מחמת מלחו: יתן בו טעם כבינה. היינו דלא חזי לאכילה בלא הדחה כמו שהבינה מתקנת האדם: וכן לקדירה גי'סי'. ובספר רבינו גרסם כתוב [וכן לללי] וכן פי' רבינו חננאל בפ"ק דחולין (דף יז.) גבי אסורה **) בהנאה ליומא: בלשכת

*) עליו הס"ד אח"כ ד"ה דם שמלחו אינו עובר עליו מדמייתי כו' נ"ק **) נ"ל באכילה

טו א מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל' יא:

טז ב מיי' פ"ו מהל' מעה"ק הלכה ד:

יז ג מיי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה יא:

יח ד מיי' פ"ב מהל' מקואות הל' ג:

יט ה מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל' יא:

כ ו מיי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הל' י טוש"ע י"ד סימן סט סעיף ד:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דם חמור וכו' דאין קרבן בטמאין. נראה להדיא דלאו דוקא נקרש דהא בלא נקרש הוי נמי הך חידוש דאף דאין קרבן בטמאים ובודאי הכי הוא דהא בלא נקרש פשוט דחייב משום דם והוי כדם בהמה דעלמא מה"ת לא לחייב בקרוש דמ"ש מבהמת חולין דחייב בקרוש אמנם תמוה לי דא"כ מאי חידש ר"פ הא מתניתין ערוכה היא ריש פרק דם שחיטה דבין טמאים בין טהורים חייבים על דמו:

[קא. וע"ש תוס' ד"ה אע"ג]

נ"ל בחטאות החיצונות. ואכלו חייב נ"ק

ורבה נ"ק

[ועי' תוס' מ: גם כג: סד"ה והא דרבנן]

שיטה מקובצת

א] שהקפתו בחמה באור לא הדר בחמה הדר. לאו דוקא דלאו בהכי תליא מילתא אלא כלומר באור לא חזיא למילתא בחמה (לא) חזיא למילתא: ב] בחטאות החיצוניות תיבת החיצונות השני נמחק: ג] דאמר רבא אמר רב חסדא: ד] בחטאות החיצונות ואכלו: ה] רחמנא דבר לקיחה תיבת והאי ליתא שם: ו] דם חמור שקרש כו'. משום רבותא דחמור נקים לה דאע"ג דאין ראוי לקרבן לפי שאין קרבן בטמאים אפ"ה חייב עליו [כר פ"ה] ולא נהירא שהרי איכא קרא' בפ' דם שחיטה לרבות דם חיה ודם בהמה טמאה לחייב עליו כרת לכך נראה לפרש הכא הרבותא משום דקרש דסד"א דהא דקרש חייב ה"מ בדם דטהורה שכנגדו ראוי לחטאות החיצונות אבל דם חמור שקרש דאין דם בהמה טמאה ראויה אפילו צלול לחטאות החיצונות אימא לא יתחייב עליו בקרוש קמ"ל דאפ"ה חייב הואיל ושכנגדו בטהורה ראוי בחטאות החיצונות: ז] חוצץ פ"ה לענין טבילה והה"נ לענין נטילת ידים דכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ לנטילת ידים כדאיתא בפ' כל הבשר: ח] סדומית. עיין בערך בן ב' מלח סדומית אינו שובת קיץ וחורף שהים משליכו לאגפיו: ט] ואפילו בשבת. עיין בשו"ת מהר"ם סימן ח: י] יכול יתבנני ס"א יתבנהו: יא] אי הכי יתבננו ס"א יתבלנו: יב] יבננו: יג] יכול תבונהו ס"א יבונהו: יד] דם הס"ד ומה"ד דם שמלחו אינו עובר עליו דמליח הרי: טו] מישרא משהו. מלח בעלמא למצוה: טז] תהומות דתקפתו באור ואכלו חייב והד"א: יז] הילכך כיון דאמרת: יח] חייבה התורה כרת כו' הראוי לקרבן ואפילו קרש חייב עליו אם אכלו הואיל וכנגדו ראוי היה (לא מבעיא דודאי חייב עליו) הואיל ומהורה ת"א ויש בטהורים הראוים לקרבן אלא: יט] סריך. שכשטובלין בו אצבע: כ] מלח של מורים: כא] סדומית שהים משליכה לאגפיה: כב] דלר' שמעון הוא דאמר: כג] בעצי חולין ותיבת עצים נמחק: כד] עליו. נ"א ותיבי. עיין שם בתוס' (דף ק ע"א): כה] אינו עובר עליו דם שמלחו אינו עובר עליו ותיבות דמיירי אחר בישולו ל"ש:

מסורת הש"ס

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה דלמא כאן כנ"ל ותיבת ודאי נמחק: (ב) רש"י ד"ה קשיא וכו' דהא רבנן לעיל אמרי כל שאחרים: (ג) ד"ה הקפה וכו' תהומות הס"ד ואח"כ מ"ה דהקפה באור ואכלו אינו חייב: (ד) ד"ה לא סריך שכשתולין וכו' נהדם הס"ד: (ה) ד"ה תקריב אפילו בשבת נ"ל קודם ד"ה יכול יתבוננו:

נ"ל הוקרשו והד"א

זבחים מו:

[עי' תו' פסחים כה: ד"ה פרס וכו']

ואין קרבן נ"ק

רפ"ק מ"ו

ומפסק הדם נ"ק

דאמר רבה אמר נ"ק

ובחורף הס"ד אח"כ מ"ה מלח נ"ק

נ"ק

איסתרוקנית סדומית דקה אח"כ ד"ה מ"מ כו' לארץ הס"ד אח"כ ד"ה תקריב בשבת כו' עבודות הס"ד אח"כ ד"ה יכול כו' בטיט הס"ד אח"כ ד"ה כבינה נותנת טעם באדם והס"ד וכ"ל נ"ק

[שבת קכ: זבחים לה. פסחים סה: תוספתא דמקוואות פ"ו]

[פי' שנעשית בשבת כבתוב וזו מלח סדומית שהים מוליא גלים בכל יום ונעשה מלח אסתרוקנית מין אחר שנעשה ע"י בני אדם ערוך ערך בן ב' פ"א סדומית מלח חזק שאינו מתפשר ומתבטל לאלתר אסתרוקנית שמתבטל לאלתר כו' ע"ש בערוך]

[גירסת הערוך שם תבונה כלומר כל דהו מלח עד כדי להבין שיש בו טעם מלח]

*[עי' תו' חולין ד ד"ה ונבנין וכו' ובמנחות גרסינן אמר רבה וכן לקדירה ול"ג וכן לללי ע"ש ועי' תוס' שם קיב. ד"ה ה"מ מיהו בתוס' פסחים עד. ד"ה הא מולייתא כו' כתבו אמר אביי]

פי' רש"י גבי אין נאכל מחמת מלחו והיינו דלא ראוי לאכילה בלא הדחה הס"ד אח"כ ד"ה יתן בו טעם כבינה כו' שהבינה מתקנת האדם הס"ד נ"ק

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ח מהלכות מעילה הלכה ז:
כב ב מיי' שם הל' ו:
כג ג מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הלכה יג:
כד ד מיי' פ"י מהל' מעה"ק הלכה יא:
כה ה מיי' פ"ח מהל' מעילה הלכה י:
כו ו מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל' יג:
כז ז מיי' פ"א מהלכות שקלים הלכה ז:

*תנו רבנן *מלח שעל גבי האבר מועלין בו שע"ג הכבש ושבראשו של מזבח אין מועלין בו א] ואמר רב מתנה מאי קראה °והקרבתם לפני ה' והשליכו הכהנים עליהם מלח והעלו אותם עולה לה': *תנן התם ג'על המלח ועל העצים שיהו הכהנים נאותין בהן אמר שמואל לא שנו אלא לקרבנם אבל לאכילה לא קא ס"ד מאי לקרבנם למלוח קרבנם ב] לאכול אכילת קדשים השתא למלוח עורות קדשים יהבינן לאכילת קדשים לא יהבינן *דתניא נמצאת אתה אומר ג'בשלשה מקומות המלח נתונה בלשכת המלח ועל גבי הכבש ובראשו של מזבח בלשכת המלח *ששם מולחין עורות קדשים על גבי הכבש ששם מולחים את האברים בראשו של מזבח ששם מולחין הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים ועולת העוף אלא מאי לקרבנם לאכילת קרבנם ומאי לאכילה אכילה דחולין ג] חולין פשיטא מאי בעו התם אע"ג דאמר מר *יאכלו ד'שיאכלו עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השובע אפילו הכי ה'מלח דקדשים לא יהבינן להו אמר ליה רבינא לרב אשי ה"נ מסתברא דאי סלקא דעתך מאי לקרבנם למלוח טעמא דאתני בית דין הא לא אתני בית דין לא השתא לישראל יהבינן לכהנים לא יהבינן דתניא יכול האומר הרי עלי מנחה יביא מלח מתוך ביתו כדרך שמביא לבונה מתוך ביתו ודין הוא נאמר הביא מנחה והביא מלח ונאמר הביא מנחה והביא לבונה מה לבונה מתוך ביתו אף מלח מתוך ביתו או כלך לדרך זו נאמר הביא מנחה והביא מלח ונאמר הביא מנחה והביא עצים °מה עצים משל ציבור אף ו'מלח משל ציבור נראה למי דומה דנין דבר הנוהג בכל הזבחים מדבר הנוהג בכל הזבחים ואל תוכיח לבונה שאינה נוהגת בכל הזבחים או כלך לדרך זו דנין דבר הבא עמה בכלי אחד מדבר הבא עמה בכלי אחד ואל יוכיחו עצים שאינן באין עמה בכלי אחד ת"ל °ברית מלח עולם הוא ולהלן הוא אומר °מאת בני ישראל ברית עולם מה להלן משל ציבור אף כאן משל ציבור אמר ליה רב מרדכי לרב אשי ז] הכי קאמר רב שישא בריה דרב אידי לא נצרכא אלא לבן בוכרי דתנן *אמר רבי יהודה העיד בן *בוכרי ביבנה כל כהן ששוקל אינו חוטא אמר לו רבן יוחנן בן זכאי לא כי אלא ז'כל כהן שאינו שוקל חוטא אלא ח] שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן °וכל מנחת ו] כהן כליל תהיה לא תאכל הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו היא היאך נאכלין ולבן בוכרי כיון דלכתחילה לא מיחייב לאיתויי כי מייתי נמי חוטא הוא דקא מעייל חולין לעזרה *דמייתי ומסר להון לציבור סלקא דעתך אמינא כי

יחזקאל מג | תוספתא פ"ו דמנחות | שקלים פ"ו מ"ו | תוספתא פ"ו | ר"ק מ"ט | יומא יט. | תמורה כג. | במדבר יח | ויקרא כד | שקלים פ"א מ"ד לקמן מו: ערכין ד. [בערוך גורס בוכרין] | ויקרא ו | [ועי' תוס' יומא נט. ד"ה נימוס]

*וכן לקדרה. אין לריך למולחה יותר: שעל הכבש כו'. משפג שם כשמולחין (את הקומץ) ז] את האברים כדאמרן לקמן בשלשה מקומות נתונה: אין מועלין בו. דשוב אינו ראוי: מאי ח] קראה. דשעל גבי האבר מועלין דכתיב והשליכו עליהם הכהנים מלח והעלו אותם עולה אלמא דאבר עם מלחו שניהם קרויין עולה: תנן התם. במסכת שקלים על שבעה דברים התנו ב"ד ואלו שנים מהם על המלח ועל העלים של קדש: שהכהנים ניאותין בהן. נהנין מהן: למלוח קרבנם. עולותם ומנחתם שהן מביאין: לאכילת קרבנם. כלומר לאכילה המגיע לחלקם כגון חזה ושוק חטאות ואשמות שהיחיד מביא והן אוכלין: מאי בעו התם. חולין בעזרה: הכי גרסינן יאכלו שיאכלו עמה ט] כולה בתורת כהנים קא דריש י] (עמה כו') האי קרא והנותרת ממנה וגו' דכתיב ברישיה דקרא יאכלו אהרן ובניו ובסיפיה כתיב יאכלוה ודריש התם יאכלו שיאכלו עמה חולין ותרומה. בזמן שהיא מועטה יאכלוה דסיפא שלא יאכלו עמה חולין ותרומה בזמן שהיא מרובה: לבונה מתוך ביתו. דכתיב (ויקרא ב) ונתן עליה לבונה והדר והביאה אל בני אהרן: והביא עצים. דכתיב על העצים אשר על האש: עצים משל ציבור. מפרש לקמן (א): עצים ומלח נוהגים בכל הזבחים. מלח בא עם הקומץ בכלי: ברית עולם. בלחם הפנים כתיב: מה להלן משל ציבור. דכתיב מאת בני ישראל: לא נצרכא. להתנות לבית דין שיהו כהנים מולחין קרבנם משל הקדש: אלא לבן בוכרי. האומר אין כהנים חייבים (ב) בשקלים: כל כהן ששוקל. שמביא שקלו ללשכה באדר: אינו חוטא. מדקאמר אינו חוטא מכלל דלכתחילה לא מחייב וטעמא מפרש במס' שקלים דכתיב כל העובר על הפקודים ושבט לוי לא נפקד ואע"ג דאיכא למימר הא מייתי חולין לעזרה אפילו הכי אינו חוטא כדמפרש לקמן: כל כהן שאינו שוקל חוטא. בשקלים מפרש טעמא דכתיב זה יתנו זה בגימטריא שנים עשר שבטים והיינו (ג) שבט לוי וכל העובר מפרש התם כל העובר בים סוף: לעצמן. להנאתן וקא פריך ולבן בוכרי כו': סד"א וכו'. והשתא מפרש לא נצרכא דלעיל:

תורה אור

בלשכת המלח ששם מולחין עורות קדשים. תימה דבמסכת מדות (פ"ה מ"ג) דחשיב שם לשכות שבעזרה קתני לשכת המלח ששם היו נותנין מלח לקרבן לשכת הפרוה ששם היו מולחים עורות יא] קדשים וי"ל דהא דקאמר הכא ששם מולחין עורות קדשים יב] לאו דוקא אלא כלומר משם היו נוטלין מלח למלוח עורות קדשים בלשכת הפרוה והמלח לא היה נתון בלשכת המלח למלוח כי אם להניחו שם והא דקתני עלה במסכת מדות (גם זה שם) ששם היו נותנין מלח לקרבן היינו כלומר הניחו לצורך קרבנות כגון למלוח עורות וכל דבר וקשיא לפירוש זה דא"כ היתה מלח בד' מקומות והכא לא חשיב אלא שלשה: והקטרת. ואם תאמר למה מולחין את הקטורת בראשו של מזבח יותר יג] מעל הכבש והלא במזבח הפנימי היה קרב וי"ל לפי שעל הכבש היה מתלכלך בדם האברים אבל על המזבח היו מולחין דבר יבש קומץ ולבונה ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ואע"פ שהיו מולחין שם עולת העוף היה יד] מועט:

חולין פשיטא מאי בעו התם. פי' בקונטרס משום דמכניס חולין לעזרה ומשני אע"ג דאמר מר יאכלו שיאכלו עמה חולין ותרומה ופי' *בקונטרס כלומר חוץ לעזרה יאכלו חולין ותרומה ויכניסו ויאכלוה ע השובע ותימה הוא"ל והני חולין לורך אכילת קדשים הן ליתיב להו מלח *לקדש ומיהו אפילו בעזרה מכניסים א] הבלי חולין דתנן בפ' כל התדיר (זבחים דף נ:) וכולן רשאין הכהנים להי לתוכן תבלי חולין ותרומה ונפקא ליה בגמ' מדכתיב למשחה לגדולה ושמא באותן הבלין פשיטא שיכול ליתן מלח של קודש כמו בקדשים עצמן:

ת"ל ברית מלח עולם הוא. ר"ת גורס מלח ברית כדפרישית לעיל (דף יט:): כל כהן ששוקל אינו חוטא. לבן בוכרי אפילו לוים פטורים כמו כהנים כדפריש טעמא במסכת שקלים כל העובר על הפקודים ושבט לוי לא נפקד אבל רבן יוחנן בן זכאי דריש כל העובר עובר בים סוף אף על גב דכתיב בפרשת אלה פקודי מאת ככר ואלף טו] ותשעה היינו לתרומת האדנים דשלש תרומות היו כדמפרש בקונטרס בפרשת כי תשא ובאותה של האדנים לא היה שבט לוי אבל באותה של צורך קרבנות היו והשתא ניחא עפי הא דכתיב כל העובר בים סוף טז] [משמע] (על הפקודים יז] דהא) [והא] דכתיב על הפקודים משום תרומת אדנים ומיהו בלא"ה יש לפרש כל העובר על הפקודים שנפקדו בין לבדם בין עם ישראל:

שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן. משמע דרבן יוחנן בן זכאי לא *)היה כהן והא דתניא בסיפרי גבי פרה שאמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו מה שעשו ושרתו ידי שכחתי לאו דהוא עצמו קאמר אלא כלומר ע"פ הוראתו והא דמסקינן התם ויש אומרים הילל היה אלא שלא היה יכול לומר מה שעשו ושרתו ידי היינו טעמא לפי שלא שרפו פרה בימיו:

ועלים

*) [ועי' רש"י שבת לד. ד"ה תורמסי תרומה]

[ועי' תוס' תמורה כג: ד"ה אוכלין עמה ובתוס' פסחים סו: ד"ה מביאה ובתוס' לקמן פ: ד"ה וכי ובתוס' ב"ב פא: ד"ה ודלמא ובתוס' חולין קל: ד"ה אי ותוס' זבחים עג. ד"ה וחולין]

שיטה מקובצת
א] בו אמר רב מתנה אמר קרא: ב] קרבנם לאכילה לאכילת קדשים: ג] חולין פשיטא מאי בעו התם. פ"ה משום דמכנים חולין לעזרה ולא נהירא דלא שייך לאסור כי אם בהקרבה ועוד דבפרק התערובות אמרינן דרשאין הכהנים לתת לתוכו תבלין חולין כו' א) א"כ משמע דלא שייך חולין בעזרה כי אם בביתם תו"ח: ד] הכי אמר. ערכין (דף ד ע"א): ה] אלא הכהנים. גליון ומוסיפים הם שאינו ר"ל אלא אותה שבאה מכהנים לבדם עיין רש"י לקמן (דף מו ע"ב): ו] כהן. עי' תוס' לקמן (דף מ ע"א): ז] את הקומץ תיבות את האבוים ליתא שם: ח] מאי קרא אות ה' נמחק: ט] עמה כו' ותיבת כולה נמחק: י] בתורת כהנים קא דריש עמה כו': יא] קדשים וי"ל דהא דהכא ר"ל שנוטלין המלח למלוח עורות קדשים ולעולם בלשכת בית הפרוה היו מולחין אותו שנוטלין מהתם והא דאמר הכא ששם היו מולחין עורות קדשים לאו דוקא אלא ר"ל משם היו מולחין כלומר ממלח שהיה בלשכת המלח היו נוטלין וי"ם איפכא נוטלין ממלח שהיה בלשכת הפרוה ומולחין העורות בלשכת המלח ולא נהירא דא"כ הוה ליה למתני בד' מקומות המלח נתונה. מהר"ש: יב] לאו דוקא וני"ל דלשכת בית הפרוה דהתם קרי הכא לשכת בית המלח דהתם אוצר המלח שמשם נוטלים כל הצורך ונראה לומר דלכך נקרא בית הפרוה בית המלח לפי שהיה שם רוב מליחות יותר מן הכבש וראשו של מזבח. תו"ח: יג] מעל הכבש ולמולחו על הכבש שהיה קרוב להוליכו לפנים. תו"ח: יד] מעט אות ו' נמחק וא"ת אמאי לא היו מולחין הקטורת אצל המזבח וי"ל דאיכא טירחא יתירא משום שהמלח לא היה שם, תו"ח: טו] ואלף ות"ש ע"ח: טז] העובר בים סוף עובר על הפקודים תיבת משמע ליתא שם: יז] דהא דכתיב על הפקודים ובתו"ח תירצו דעל הפקודים ר"ל עם הפקודים ועל ר"ל אצל כמו ועליו מטה מנשה:

א) נראה דר"ל א"כ משמע דשוכר לכהנים חולין בעזרה ולכן נראה לפרש פשיטא מאי בעי התם משום דלא בבית חולין יעזרה כי אם בביתם:

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה עלים וכו' לקמן. הס"ד ואח"כ מ"ה בכל הזבחים עלים ומלח וכו' הזבחים הס"ד ואח"כ מ"ה בכלי אחד מלח וכו' בכלי אחד הס"ד: (ב) ד"ה אלא וכו' בשקלים. נ"ב א"כ אין לכם חלק במלח וס"א בגרופים מישראל כדמסיים בסוף הדף: (ג) ד"ה כל כהן וכו' והיינו גם שבט לוי:

גליון הש"ס
גמ' מה עלים משל לבור. ע' זבחים דף כ ע"א תוס' ד"ה לא:

כח א מיי׳ פ״ו מה׳ איסורי מזבח הלכה ג ופ״ו מהל׳ פסה״מ הלכה ג:
כט ב מיי׳ פי״א מהל׳ פסה״מ הלכה כח:
ל ג ד מיי׳ פ״ב מהלכות פסה״מ הלכה כג:

תורה אור

כי זכי להו רחמנא לישראל דאית להו לשכה לכהנים דלית להו לשכה לא זכי להו רחמנא קמ"ל ועצים דפשיטא ליה לתנא דמשל ציבור מנלן דתניא יכול האומר הרי עלי עולה יביא עצים מתוך ביתו כדרך שמביא נסכים מתוך ביתו ת"ל °על העצים אשר על האש אשר על המזבח (ויקרא א) מה מזבח משל ציבור אף עצים ואש משל ציבור דברי רבי אלעזר בר ר"ש רבי אלעזר בן שמוע אומר *מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט אף [א]עצים ואש שלא נשתמש בהן הדיוט מאי בינייהו איכא בינייהו חדתי ועתיקי לא והכתיב °ויאמר ארונה אל דוד יקח ויעל (שמואל ב כד) אדוני המלך הטוב בעיניו ראה הבקר לעולה והמוריגים וכלי הבקר לעצים הכא נמי בחדתי מאי *מוריגים אמר עולא מטה של טרבל מאי מטה של טרבל אמר רב יהודה עיזא דקורקסא א] דדשו בה דשתאי אמר רב יוסף מאי קראה °הנה שמתיך למורג חרוץ חדש (ישעיה מא) בעל פיפיות תדוש הרים: **מתני'** [ב]נתערב קומצה בקומץ חבירתה במנחת כהנים במנחת כהן משיח במנחת נסכים כשרה רבי יהודה אומר במנחת כהן משיח ב] במנחת נסכים פסולה שזו בלילתה עבה וזו בלילתה רכה ג] והן בולעות זו מזו: **גמ'** תנן התם *[ג]דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם כשר נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים ד] [ד]נתערב בדם בהמה ה] או בדם חיה רואין אותו כאילו הוא מים *רבי יהודה אומר אין דם מבטל דם א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו °ולקח (ויקרא טז) מדם הפר ומדם השעיר הדבר ידוע שדמו של פר מרובה מדמו של שעיר רבנן סברי מכאן

רש"י

כי זכי להו רחמנא · לשכה למלוח קרבנם משל הקדש לישראל הוא דזכי להו משום דאית להו לשכה כלומר שהם נתנו השקלים בלשכה שמהן נקנה המלח אבל כהנים שאין חייבין לשקול לא להכי איצטריך תנא: חדתי · לר' אלעזר בן שמוע בעינן חדתי: הכא נמי בחדתי · שעדיין לא נשתמש בהן ארונה: עיזא · עז של ברזל נותנין עליו להכבידו: עיזא דקורקסא · קורקסא נסר גדול מלא יתידות: דדייש[ו] דישא · שנותנין אותו על התבואה וקושרין בו שוורים ומושכין אותו ונידושת התבואה: מאי קרא · מוריגים לעוך דישה דכתיב מורג וכתיב תדוש: חרוץ · יפה ז] ומגמיד: **מתני'** במנחת כהנים ח] כשרה · שהרי כולו כליל כמותו: ר' יהודה אומר אם נתערב הקומץ במנחת נסכים ט] ומנחת כהן משיח פסולה · לפי שהקומץ דמנחת נדבת ישראל בלילתו עבה לוג לעשרון: ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים בלילתן רכה שלשה לוגין לעשרון דכתיב במנחת נסכים בלול ברביעית ההין שמן י] ויליף חביתין מינה שלשה לוגין לעשרון בפ' התכלת (לקמן נא·): והן בולעות זו מזו · הקומץ בולע ממנחת נסכים והוה ליה ריבה שמנה ומנחת נסכים נמי פסולה דהוה ליה חיסר שמנה והאי דקתני פסולה ולא קתני פסולות משום דכולה מתניתין בלישנא דחדא מנחה איירי ורישא נמי הכי תנא נתערב קומצה בקומץ חבירתה כשרה והוה ליה למיתני כשרות: יא] *אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה · שנפלה יב] זו בצד זו ונשאר מזו כדי קומץ שלא נתערב כשרות ואם לאו פסולות דאמר בתורת כהנים מסלתה ולא מסלת חבירתה: לא יקטיר · אפי' כל המעורבת דאין הקטרה מצוה אלא בקומץ ומקמץ נמי לא מצי קמיץ שני קומצים דלמא בכל קומץ וקומץ יש מזה שנתערב וליכא קומץ שלם [א](א) מחמת מנחה: ואם הקטיר · כל המעורבת היא לא עלתה לבעלים דהא לא נקמצה ואין מנחת נדבה נתרת בלא קמיצה: נתערב קומצה בשיריה · לא יקטיר את כולה משום דשירים אסורין להקטיר דכתיב לא תקטירו ממנו אשה לה' (ויקרא ב) כל שממנו לאשים הרי הוא בבל תקטירו: **גמ'** דם · דקדשים: כשר · לזריקה: נתערב ביין · שהוא אדום: רואין יג] אותו כאילו הוא מים · ואם היה מים והיה מראית הדם ניכר ביניהם כשר: בדם הבהמה · של חולין: רואין אותו · את של חולין: אין דם מבטל דם · וכשר: הדבר ידוע כו' · אפילו הכי קרי ליה אכתי נמי דם שעיר ואף על פי שנתערב בו דם הפר כדאמרינן במסכת יומא (דף נג:) עירה דם הפר לתוך דם השעיר:

מכאן

תוספות

ועצים דפשיטא ליה לתנא משל צבור מנלן · וא"ת ולילף ממלח כדלעיל דאין להביא מלבונה ושמא יש לד אחד:

שזו בלילתה עבה · מנחת נדבה יד] [ב] ולוג לעשרון כדדרשי' בפ' שתי מדות (לקמן פט·) טו] כדכתיב במצורע עני ועשרון סלת בלול בשמן למנחה ולוג שמן [ג] טז] דמייתא ליה למנחה ולוג שמן למתנדב מנחה לא יפחות מדבר הטעון לוג ומאי ניהו עשרון ומנחת הנסכים וכהן משיח שלשה לוגין לעשרון כדמפרש בקונט':

שזו בלילתה עבה וזו בלילתה רכה והן בולעות זו מזו · אע"ג דקתני פסולה דמשמע האחת נראה דשתיהן פסולות העבה והרכה מדקתני והן בולעות זו מזו ומיהו בבליעה חדא מיפסלי תרווייהו דכי בלע קומץ ממנחת נסכים מיפסיל קומץ דהוה ליה ריבה שמנה ומיפסלא מנחת נסכים דהוה ליה חיסר שמנה והא דקתני פסולה ולא קתני פסולות משום דכולה מתניתין בלישנא דחדא מנחה איירי ורישא נמי הכי תנן נתערב קומצה בקומץ של חבירתה כשרה והוה ליה למיתני כשרות וכשתיהן בלילתן עבה או רכה אף על פי שבולעות זו מזו לא חשיב לא ריבה שמנה ולא חיסר שמנה ולא [ד]מפסלא:

והן בולעות זו מזו · פי' בקונטרס הקומץ בולע מן מנחת נסכים והוה ליה יז] ריבה שמנה ובגמ' גבי הא דפריך לרב חסדא דאמר בתר מבטל אזלינן ממתניתין דשתי מנחות שלא נקמצו דאם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה כשרה והא כיון דקמיץ ליה מחדא אידך הוה ליה שיריים ולא מבטל ליה שיריים לטיבלא ופי' בקונטרס [ה]שטיבלא דלא מבטל להו לשיריים דניהוו כריבה סולתה לא מצי למיפרך לרבי חנינא דנימא מהכא דבתר מבטל אזלינן דאי בתר בטל אזלינן שיריים מי הוי טיבלא דאי נמי בתר בטל אזלינן וטיבלא מבטל לשיריים לא הוי ריבה סולתה דבטילי וכמאן דליתיה דמי ולא מייתר ליה ופירוש זה סותר מה שפירש במשנה דמהאי טעמא לא יתקוב [ו] כמו ריבה שמנה ואין לפרש דמה דמיפסלן הכא לאו משום ריבה שמנה אלא משום חיסר שמנה דאדרבה לפי מה שמפרש בגמ' גבי חרב שנתערב בבלול לא מיפסלן אלא משום [ז] ריבה שמנה:

והן בולעות זו מזו · מין בשאינו מינו חשיב ליה בגמרא משום דאמרי' סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו שהבולעת של קומץ רבה על השמן של מנחת נסכים ומבטלו ותימה דמהאי טעמא נמי ליפסול לרבי יהודה נתערב קומצה בקומץ חבירתה וזה הוא תימה לומר משום דבלילתן שוות אין זו בולעת מזו ועוד נתערב קומצה בשיריה דקתני סיפא דאם הקטיר עלתה לבעלים ופריך מינה בגמרא דליבטלו שיריים לקומץ ומשני ר' זירא נאמרה הקטרה בקומץ כו' למה לן האי שינויא הא אמרינן דבלילתן שוות ואין בולעות זו מזו יח] ומאי אין קומץ מבטל קומץ שייך כאן ועוד תימה [ח]דבגזירה שוה דר' זירא אליבא דרבי יהודה נמי מסקי לה ומשמע דאין הקומץ מבטל חבירו אפי' קומץ דמנחת חוטא וקומץ דמנחת נדבה אף על פי שזה חרב וזה בלול ומה שכתוב בספרים בגמ' גבי חרב שנתערב עם בלול מאי לאו קומץ דמנחת חוטא דאיערב בקומץ דמנחת נדבה לא גרסינן הכי אלא כספרים דגרסי דאיערב במנחת נסכים אבל שום קומץ אין מבטל חבירו אפי' לרבי יהודה דאי משכחת חד קומץ דמבטל לא תתקיים גזירה שוה והשתא מנלן לרבי יהודה דלא יבטלו זה את זה קומץ דמנחת חוטא וקומץ דמנחת נדבה [ט]הא בלעי מהדדי ועוד תימה למאי דמסקינן מגזירה שוה דר' זירא אליבא דר' יהודה א"כ מנחת נסכים וקומץ נמי לא ליבטלו זה את זה ומיהו הא לאו פירכא היא דדוקא בקומץ ושיריים איכא גזירה שוה דהקטרה הקטרה אבל מנחת נסכים כולה כליל ואין כאן קומץ ושיריים:

אם יש בו מראית דם כשר · לא באדמומית מעט מתכשר אלא מראית דם גמור קאמר למעוטי היכא דדיהה מראיתו דהא דדם הפר מרובה על דמו של שעיר משמע דאי לאו מטעם עולין או משום מין במינו היה בטל אע"פ שאם היה דמו של פר מים היה בו מראית דם שעיר קלא:

הדבר ידוע שדמו של פר מרובה על דמו של שעיר · פי' והיה לו לדמו של שעיר להיות בטל תימה דאיפכא הוה ליה למידק דאמרינן ביומא (דף נג:) [י] שעירב דם הפר בדם השעיר וההיא דדם שנתערב במים אמרי' בפ' התערובות (זבחים עח:) ובפרק כיסוי הדם (חולין פז:) לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם אבל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל והילכך האי דם הפר היה לו להבטל ראשון ראשון בדם השעיר ואפי' מאן דלית ליה ראשון ראשון בטל בפ' בתרא דמסכת ע"ז (דף עג·) הכא מודה משום דהוה ליה נראה ונדחה וי"ל דלא אמרינן ראשון ראשון בטל כשמערה בשפע הרבה ביחד כמו שמחלק בפרק בתרא דמסכת ע"ז (שם) בין חבית דנפיש עמודיה לגרגור קטן דלא נפיש עמודיה ואפילו מאן דאית ליה ראשון ראשון בטל בחבית ביותר מפי חבית היה מודה דלא בטל*:

מכאן

זבחים קטו:
נו"ם שם: פ"ם ע"ז כה: ע"ם
שייך לדף כג ע"א
זבחים עז: חולין פז:
[יומא נח. וש"נ]
[ופי' תוס' יומא מ: ד"ה פילס ותוס' זבחים עז: ד"ה רואין]

שיטה מקובצת

א] דקורקסא דדיישא דשתאי: ב] במנחת נסכים פסולה פי' הקומץ של מנחת ישראל לפי שבולע הקומץ ממנחת נסכים ורבה שמן דמנחת נסכים על הקומץ ומבטלו והוי מנחה שלא נקמצה קומצה ופסולה אבל מנחת נסכים כשרה דלא הוי כריבה שמנה כיון דשלא מדעת ערבו בטל וכמאן דליתא ע"כ בגירסא של רש"י כת"י: ג] והן בולעות כו' פי' רש"י הקומץ כו' ובגמ' פי' שיטה אחרת דבטל הוא לעולם כמאן דליתא וא"כ לא יפסל הקומץ דלא הוי ליה ריבה שמנה כיון דהשמן אשר יש בו ממנחת נסכים הוא בטל והוי כמאן דליתא ולפי זה לא יפסול כי אם מנחת נסכים לבד ולא הקומץ ותיהא לפי זה הא דתני פסולה ולא פסולות ובספרים אחרים מצאתי וזה לשונו והן בולעות זו מזו הקומץ בולע ממנחת נסכים ורבה שמן דמנחת נסכים על הקומץ ומבטל ליה והוי ליה כמנחה שלא הקטיר קומצה ופסולה הנקמצת אבל מנחת נסכים כשרה ולא הוי כריבה שמנה כיון דשלא מדעת ערבן בטל לגביה וכמאן דליתא וא"ת משמע דבמנחת כהנים ובקומץ חברתה מודה ר"י דכשרות לפי שהן שוות בבלילתן ולא מבטל זו את זו ותימה מאי שנא מדא דאמרי' בגמרא גבי הא דמייתי הנן שתי מנחות כו' ופריך וכו' וי"ל כו' [עיין לקמן בתו"ח] מין במינו וכו' ור"י סבר מין במינו לא בטיל כדיליף מדם הפר ומדם השעיר: ד] נתערב בדם בהמה' וא"ת כ"ש בדם חיה [ולמה ליה למיתני או בדם חיה] וי"ל דלהודיעך כחו דר"י תניא: ה] או בדם חיה' חיה ממש' וי"א בדם בהמה שיצא ממנה בחייה כגון דם הקזה: ו] דשתאי ותיבת דישא נמחק: ז] יפה ומצוייר הס"ד: ח] במנחת כהנים כו' ותיבת כשרה נמחק: ט] נסכים ובמנחת: י] שמן והביאי כהן גדול נמי שלשה ותיבות ויליף חביתין מינה ליתא שמה: יא] אם יכול' שייך למתניתין שאחרי זאת: יב] זו בצד זו של כלי וזו בצד זו ונשאר מזו כדי קומץ שלא נתערב ומזו כדי קומץ כשרות ואם: יג] רואין את היין כאילו: יד] נדבה לוג: טו] מדות מדכתיב ואות כ' נמחק: טז] שמן דמייתר: יז] ריבה שמנה וקשה דאמרינן בגמרא גבי שתי מנחות שלא נקמצו כו' קא פריך כיון דקמיץ (ליה) [להו] מחדא אידך הוו (להו) [ליה] שירים ולא מבטלי שירים לטבלא והתם הוי בלילתן שוה ואינם יכולים לבלוע זו מזו וא"כ אמאי (ה"ל) [הו"א] שיבטלו זו את זו והלא אמרינן הכא דאם בלילתן שוה לא מבטלי אהדדי ויש לומר דשאני התם משום דשירים ומבטל הוי מין בשאינו מינו ומשום הכי מבטלין זה את זה אבל הכא דהוו מין במינו אם בלילתו שוה לא מבטלי זה את זה אבל היכא דאינם שוות דזו בלילתן עבה וזו בלילתן רכה הוי מין בשאינו מינו ובולע הקומץ מן המנחה וחסרה שהרי בטל את שמנה קומץ העבה דלא הוי מינו כדפי' וא"ת כיון שהוא מתבטל בקומץ העבה א"כ העבה [אמאי] פסולה משום קומץ [יתר] ומשמע דעיקר פסולה משום קומץ תני לה מדקתני נתערב קומצה וכן פ"ה והא בטיל ליה ופי' הר"מ דודאי נהי דבטיל היינו דוקא לחסר את הרכה ממה שנפלט ממנה שהרי [בלע] העבה ובטלי הרכה אבל ודאי איתו בטל למיהוי כמאן דליתא כלל אלא כאיסור הוא שדינן ליה והוי קומץ יתר והקונטרס בגמרא לא פירש כן כמו שכתוב בתוס' לקמן · תו"ח: יח] ומאי אין קומץ מבטל קומץ' גליון ואומר ר"י דודאי לא בלעי מיהו בטלי אהדדי אי לאו טעמא דר' זירא והקשה הר"מ לדברי ר' זירא רכה בעבה אמאי בטלה נאמר הקטרה בקומץ ונאמר הקטרה במנחת כהנים כליל תקטר (ומהאי) [וי"ל דמהאי] טעמא לא בטלי ומיהו מבלע בלעי ופסלה:

מכאן

הגהות צ"ק [א] ליה מכל ונ' צ"ק מחדא: [ב] לוג: [ג] למייסל: [ד] מיפסלא ותימה דהכא פי' בקונטרס ס' והל"א וכ"ה בכ"י: [ה] מהא שטיבלא: [ו] נמי ליבטל: [ז] ריבה שמנה ובבמלא חשיב ליה מין בשאינו מינו ומשום דאמריך ט' הל"א וכ"ה בכ"י: [ח] דבגזירה: [ט] דהא: [י] שעירה דם הפר לתוך דם השעיר:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה לא יקטיר וכו' קומץ שלם ממנחה אחת הס"ד ואח"כ מ"ה ואם וכו' המעורבת הס"ד ואח"כ מ"ה לא עלתה ותיבת היא נמחק:

[לקמן א] מכאן *לעולין שאין מבטלין זה את זה ורבי זבחים כג. יהודה סבר מכאן למין *)במינו שאינו בטל תמורה פא. רבנן סברי מכאן לעולין שאין מבטלין זה כ:] את זה ודלמא משום דמין במינו הוא אי אשמעינן מין במינו ולא אשמעינן עולין כדקא אמרת השתא דאשמעינן עולין משום דעולין ודלמא עד דאיכא מין במינו ועולין קשיא ור' יהודה סבר מכאן למין במינו שאינו בטל ודלמא משום דעולין הוא אי אשמעינן עולין מין בשאינו מינו כדקאמרת השתא דאשמעינן מין במינו משום דמין במינו הוא ודילמא עד דאיכא מין במינו ועולין קשיא: תנן רבי יהודה אומר ב] (במנחת כהנים) במנחת כהן משיח ובמנחת נסכים פסולה שזו בלילתה עבה וזו בלילתה רכה והן בולעות זו מזו וכי בולעות זו מזו ג] מה הוי מין במינו הוא אמר

*) [לקמן כג: וש"נ]

מכאן לעולין כו' והני דמים דמתני' דזבחי' *ד] עולין נינהו ולא מבטלי אהדדי : מין

מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה · וא"ת תיפוק ליה משום דאין מצות מבטלות זו את זו כדאמרינן בערבי פסחים (דף קטו·) גבי הלל שהיה כורך פסח ומצה ומרור וכן בפ' התערובות (זבחים עט·) פליג ר' אליעזר אר' שמעון בן לקיש בההיא דפיגול ונותר וטמא שבללן וקאמר שאין מבטלין זה את זה ומייתי ראייה מהלל ושמא לגבי אכילה שאני : ורבי יהודה סבר מכאן למין במינו שאינו בטל · וא"ת היכי מסיק רבי יוחנן דטעמא דרבי יהודה מהאי קרא הא מסקינן בפרק אותו ואת בנו (חולין עט·) דרבי יהודה ספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע האב או לא ומאן דאמר חוששין לזרע האב *לא בעי אותו לחלק דמסקינן התם לחגיא דלא מייתר ליה אותו קסבר דלחלק לא צריך קרא דסבר לה כרבי יונתן וביומא פרק הוציאו לו (דף נז:) אמרינן רבי יאשיה ורבי יונתן חד אמר מערבין וחד אמר אין מערבין ואמרינן תסתיים דר' יאשיה דאמר מערבין דאע"ג דלא כתיב יחדו כמאן דכתיב דמי ואע"ג דדחינן אפי' תימא רבי יונתן דאמר מערבין שאני הכא דכתיב אחת הא מסקינן התם תניא דלא כשיטיין וי"ל דנהי דרבי יונתן סבר ולקח מדם הפר ומדם השעיר זה בפני עצמו וזה בפני עצמו ולא דריש אחת ר' יהודה אחת בשנה דריש וקסבר דמערבין וא"ת ור' יונתן נהי דלא דריש אחת הוה לן למימר כיון דכתיב ומדם כמאן דכתיב יחדו דמי כדאשכחן בפ' שתי מדות (לקמן צ:) דדריש ר' יונתן או מן הצאן לומר רצה אחד מביא רצה שנים מביא משום דכתיב באידך קרא ומן הצאן כמאן דכתיב יחדו דמי ה] *(ויש לומר) דהתם פירש בקונט' דדריש מדסמי קרא בדיבוריה דכתיב מן הבקר ומן הצאן ומיהו ו] אין זה כל כך שינוי דלא הוה מצי למכתב ומן הבקר דתרווייהו לפרושי מן הבהמה קאתי ודמיא מן הבקר ומן הצאן *לדם הפר ולדם השעיר האי דכתיב וי"ו לאוסופי הכא נמי וי"ו לאוסופי וא"ת ומאן דאמר אין מערבין מנא ליה עולין ומין במינו וי"ל דנפקא להו מדכתיב דם דם כדאיתא בזבחים בפ' התערובות (דף פא. ועי"ש תו' ד"ה תנאי) וא"ת בפרק הניזקין (גיטין נד:) גבי ערלה וכלאי הכרם קאמר רבי יהודה נפלו אגוזי פרך ונתפלעו *בשוגג יעלו במזיד לא יעלו והתם מין במינו הוא ומשמע התם מדאורייתא ברובא בטיל אלא משום דקנים כדאמרינן התם וכל תרומה נמי מודה ר' יהודה דעולה באחד ומאה כדמוכח בפרק טבל (שבת קמב·) דקאמר ר' יהודה מעלין את המדומע באחד ומאה וי"ל דדבר לח המתערב יפה בכל שהוא אבל דבר יבש בטיל שפיר ולא גרסינן בגיטין (דף נד:) נפלו לגת ונתפלעו דלא מיירי בלח אלא ביבש והא דקאמר בחולין (דף ק·) דחתיכה אחת אוסרת כל החתיכות שהן מינה טעם המתערב כלח דמי ובסוף מסכת בילה (דף לט:) דאמרי' חיטין בחיטין נמי כהי דלרבי יהודה לא בטיל לרבנן מבטיל בטיל בקמח מיירי שמתערב יפה וכלח דמי אבל חיטין בחיטין עצמן בטלי תדע דהא דאמר ז] חיטין ושעורין בקמח מיירי שמתערב דאי כברייתם כיון דמינכרי לא בטלי וכענין זה מפרש ר"ת דהא דאמר ר' יוחנן בסוף מסכת ע"ז (דף עג:) *שתי כוסות אחד של חולין ואחד של תרומה שמזגן ונתערבו זה בזה סלק את מים כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו דקשיא ליה כיון דתרומה עולה בק"א אם כן *מין במינו נמי יסייע לשאינו מינו לבטל התרומה אלא שמע מינה דבמינו במשהו והא דאמר רבי יוחנן התם דכל איסורים שבתורה במינן בנותן טעם חוץ מטבל ויין נסך ולא חשיב תרומה משום דבכלל טבל הוא וחד טעמא לתרווייהו דמפרש התם טעמא דטבל דכהיתירו כך איסורו דחיטה אחת פוטרת את הכרי והוא הדין תרומה כעלייתה כך איסורה ובכל דוכתי דתרומה עולה באחד ומאה בדבר יבש ומתניתין דשתי מנחות שלא נקמצו דלא מבטלי ליה שיריים לטיבלא דמוקמי לקמן כר' יהודה במנחת סולת איירי שמתערב לגמרי *בדבר לח ולא במאפה תנור ומחבת ומרחשת והא דלקמן דנבילה בחוטה בטימותה והרב רבינו יום טוב מפלנ"ו הקשה לרבינו תם מההיא דפסחים (דף כ:) דחבית של תרומה שנשברה בגת העליונה ותחתיה חולין טמאין דאמרינן התם (דף כא·) דאם נפלה למאה חולין דברי הכל תרד ותטמא אלמא אפי' דבר לח עולה באחד ומאה ונראה שכמו כן היה יכול להקשות מההיא *של שאור של חולין ושל תרומה שנפלו בעיסה דאין לח *ומתערב יתר ממנו ועוד ח] *במס' תרומות פרק כל"ה תרומה בתוספתא לוג יין גלול שנפל לתוך מאה לוגין טבורין יעלה וחזר בו ר"ת דודאי אין חילוק בין לח ליבש ותירץ דהא דתרומה עולה באחד ומאה בנפלה לתוך חולין מתוקנין דאי אפשר למבטל דהיינו החולין ליעשות כבטל דהיינו התרומה והא דשני כוסות אחד של תרומה ואחד של חולין בחולין שאינם מתוקנין דאפשר להו ליעשות תרומה וסבר לה ר' יוחנן כמ"ד לקמן בתר מבטל *אזלי רבנן והוה ליה מין במינו והא דפסחים (גם זה שם) לא קשיא אף למ"ד בתר בטל אזלינן דמשקים לכי מסרחי אין שם משקה עליהן ולא אפשר לה לתרומה שתיעשה חולין וא"ת וטבל במינו במשהו היכי משכחת לה הא אי אפשר למבטל דהיינו החולין שיעשו טבל וי"ל שנפל טבל טבול לתרומה בטבל שאינו טבול לתרומה דהוי מין במינו כיון דשם טבל על שניהם אי נמי טבל שראה פני הבית בטבל שלא ראה פני הבית אי נמי אפילו נפל לחולין מתוקנין ובעודה לתרומה ביד בעלים דאפשר לאיתשולי עלה והשתא דאתינן להכי איכא לאוקומי אותה דשני כוסות בחולין מתוקנין כגון דתרומה ביד בעלים והיא דפסחים בתרומה ביד כהן ועוד יש ליישב *תי' ראשון דר"ת והיא דפסחים כר' חייא דלקמן דאית ליה לר' יהודה נבילה ושחוטה בטילות זו את זו ולהכי חשיב התם מין בשאינו מינו ט] *במשהו ואע"פ שחשובין מין ומינו לענין אחד ומאה דלא סגי להו בששים אבל רבי יוחנן דלא כרבי חייא דהכי נמי מוכח לקמן דלאו כולי עלמא אית להו דר' חייא והך משנה דאין דם מבטל דם פירש בקונטרס לקמן דלרב חסדא דאזיל בתר מבטל הויא דלא כרבי חייא ואפי' לר' חנינא דאזיל בתר בטל נראה דאיכא טובא דההיא דאין רוק מבטל רוק ואין מי רגלים מבטל מי רגלים וגבי דם כיסוי (חולין דף פז:) שנתערב בדם בהמה דא"ר יהודה אין דם מבטל דם כולהו אי אפשר לזה להיות כזה אפי' לר' חנינא דלא דמי לדם קדשים דאיפשר להיות כחולין כמו שפי' הקונטרס לקמן (דף כג:) דכשילין לילה אחד יצאו מקדושתן כחולין וכל סתמא דהש"ס לרב חסדא דלא כר' חייא דאמר בפרק גיד הנשה (שם ק·) חתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות לר' יהודה וגבי זרוע בשילה דקאמר לא נצרכה *לרבי יהודה דקאמר מין במינו לא בטיל וגבי גיד דקא"ר יהודה שיעורו במאתים ופריך והא אמר ר' יהודה מין במינו לא בטיל ומשני כו' והיא דבילה דמין במינו י] לרבי יהודה ודם תבוסה (דף עא·) דאמר אין דם מבטל דם לרבי יהודה ואפי' לר' חנינא דאמר בנדה ל"ע דנראה שיש מהגה שהבאתי דלא כרבי חייא ועוד יש ליישב תירוץ ר"ת שמחלק בין לח ליבש ולא קשה *ההיא דפסחים (דף כא·) לרבי יוחנן דלאו אליבא דכ"ע קאמר טבל ויין נסך במשהו דמודה רבי יוחנן דלרבנן (דרבי יהודה) בנותן טעם אלא רבי יוחנן סבר כרבנן בשאר איסורי וכרבי יהודה בטבל ויין נסך וכן ברייתא דתניא כוותיה יא] והשתא ההיא דפסחים (ג"ז שם) כרבנן דמין במינו בטיל בכל מקום והשתא איכא שלשה מחלוקת של תנאים בדבר דהא תניא כוותיה דרבי יוחנן והדתניא בפ' הנודר מן הירק (נדרים נח. ע"ש) כלל אמר ר"ש כל דבר שיש לו מתירין כו' אמרו לו הרי שביעית שאין לה מתירין ותנן השביעית אוסרת כל שהוא במינה אמר להם לא אמרו שביעית במינה אלא לביעור אבל לאכילה לא לא מלי למיפרך מטבל ויין נסך דהתם סבירא יב] כרבנן דכל איסורין בטלין אפי' מין במינו והשתא ניחא הא דתניא בתוספתא יין נסך שנפל על גבי ענבים ידיחם על גבי יין יקלף את היין והשאר מותר אע"פ שאי אפשר שלא ישאר שם משהו יין אבל קשיא מההיא דתניא בתוס' דטבול יום גבי חבית שניקבה בין מפיה בין מצדיה בין משוליה טמאה רבי יהודה אומר מפיה ומשוליה טמאה מפיה מפני שמשקה מהמיך לתוך ידו משוליה מפני שהמשקה גרוד על גבי ידו מן הגלדין יעלה באחד ומאה והרב רבינו יצחק תירץ הא דידיה הא דרביה בפרק התערובות (זבחים עט·) אמר רבי יהודה משום רבן גמליאל אין דם מבטל דם והיא דהניזקין (גיטין נד:) *רביה והכי משני אביי בפ' התערובות (שם דף עח:) אבל קשיא דרבא פליג התם עליה ויש עוד לפרש דההיא דשני כוסות של היין של חולין צריך מאה של חולין וכאן אין *(צריך) מאה כנגד תרומה בין יין של חולין ומים *שבכוס של תרומה שלשה חלקים מים ובכוס של חולין חמשים ושבעה חלקים מים כנגד התרומה יג: *ושליש מהיין שבכוס של חולין י"ט מאותן חלקים הרי בין כל המים והיין של חולין אין עולין אלא לשבעים ותשעה חלקים כנגד התרומה וגם אם יהיה מזוג שני חלקים מים ואחד יין אין בין יין של חולין והמים מאה חלקים כנגד התרומה לכן אין יכול היין של חולין להצטרף עם המים כי ביטול אינו אלא במאה והרי אין מאה בין הכל כי מזג כוס התרומה שני חלקים ומי הכוס של חולין חמשים ושמונה חלקים ואם כן היין של חולין עשרים ותשעה חלקים הרי כאן שמונים *ותשעה חלקים ולא יותר ואפילו יש מאה בין הכל יש לומר דשמא לא יצטרפו המים למאה והיין לששים : אגור

בא"ד דהיינו תניא ולתניא לא בעי אותו לחלק דמסקי' התם כו' נ"ק

דמי והתם ה"ק

אחד בשוגג ולאחד מזיד לא יעלו נ"ק

מתערב נ"ק

ג"ה לאו עולין נינהו ומבטלי אהדדי וגי' נ"ק תולין נינהו ומבטלי

נ"ק מ"ז

למדם הפר ומדם השעיר דהאי מדכתיב וי"ו כו' והתי' חסר כאן וכו' יעוי' דף מ ע"ב תוס' ד"ה תניא כו' דמתרצב כב

[ועי' תוס' ד"ה שתי]

מים נמי נ"ק

וסוי כדבר לח נ"ק

דשאור של חולין נ"ק

תניא במסכת נ"ק

אליבא והוא נ"ק

נעגין ... נ"ק

אלא לרבי נ"ק

מההיא נ"ק

ל"ז מ"ז

דידיה והכי נ"ק

נ"ק מ"ז *שבכוס

ורביעית נ"ק

וגמיזג נ"ק

שיטה מקובצת

א] מכאן לעולין עי' (תוס' זבחים דף עז ע"ב) : ב] תיבות במנחת כהנים נמחק : ג] מאי הוי מין במינו הוא' שמן עבה ושמן רכה המתערב עמו ולא בטיל וא"ת מה בכך ה"מ איכא נמי סולת העבה דהוי שאינו מינו הוא בולע משמן רכה ומתבטל הוא בתוכו וי"ל דס"ד דמקשה כיון דאיירי דאיכא סולת ושמן הסולת מתערב עם הסולת והשמן עם השמן ואמאי בטל מין במינו הוא ומשני קסבר רבי יהודה כו' ומידו אכתי קשה למה ליה לשנויי קסבר ר' יהודה כו' לישני הכי מי סברת סולת בלע מסולת דוקא ושמן משמן דוקא לא שמן בלע נמי סולת וסולת בלע נמי שמן ות"ק דלישנא דמתניתין נמי משמע הכי דקתני והן בולעות זו מזו משמע שהן בולעות בתערובות שמן מסולת נמי לכך נראה לה"ר דלעולם ידע המקשה דסולת עבה בלע נמי שמן הרכה ומ"מ השיב ליה מין במינו לפי שאין כל פורתא ופורתא מסולת העבה דלא בלע משמנה הלכך אותו שמן של בלילות העבה מציל על יתרון שמן הרכה המתערב בעבה לבלתי התבטל משום דלגבי

אותו שמן הוי מין במינו ואי משום הסולת הרבה מ"מ אינו מתבטל מתוכו כיון שאינו לבדו וליכא פורתא ופורתא כמנה דלא בלע משמן הבלילה ואידי ואידי סולת בלול הוא ומשני דאדרבה סיפה מינו ... כבי שאינו וחשוב כאילו נשאר סולת העבה לבדו הלכך אותו סולת דהוי שאינו מינו רבה על יתרון השמן הרבה הנבלע בו ומבטלו. תו"ח : ד] דזבחים לאו עולין נינהו דהא חד מיניה (ונתערב) [אבל ... נדבה במנחת נסכים דקומץ נדבה נמי עולין נינהו ולא : ה] דבי וי"ל דההם : ו] וכידו עי' תוס' (יומא דף נז ע"ב) : ז] תדע דהא דאמר התם חיטין ושעורין בטלי דוקא בקמח : ח] ועוד תניא : ט] מין בשאינו מינו ... כשהן : י] וההיא דביצה דמין במינו לא בטיל לר' יהודה ודם תבוסה דאמר בנדה דאין : יא] כותיה דר' יוחנן : יב] דהתם סבירא להו כרבנן : יג] התרומה ורביעי מהיין שבכוס של חולין תשעה ושבעים ...

מין במינו · שמן ושמן : **ודבר אחר** · סולת : **סלק את מינו** · שמן י] דקמץ משום נדבה כמי שאינו ונמצא כולהו של קומץ רבה על שמן הנבלע בו ומבטלו : **ששמנו** · שנתן עליו שמן לאחר שקמצו : **הוא עצמו** · כלומר תחילת יא] מצוה שישפשפו לקומץ בשירי מנחה אחד מן הלוגין וכל שכן דאם שמנו כשר : תורה אור

שלא יקבע לה שמן · בעוד שלא נקמצה אבל לאחר קמיצה אם שמנה קאי כשר : **יקריב** · דרבנן לטעמייהו דעולין אין מבטלין זה את זה : **רבי יהודה אומר לא יקריב** · ואפי' רבנן לא אמרי יקרב אלא משום דעולין אין מבטלין זה את זה יב] והיכא דאיתיה למנחת נדבה בדין ליה אבל אם נפל שמן בקומץ דחוטא אפילו לרבנן לא (א) יקרב : **מנחת נסכים של פרים ואילים** · חריבה לגבי מנחת נסכים יג] כבש דכבש הוי שלשה לוגין לעשרון דכתיב בפרשת שלח לך סלת עשרון בלול ברביעית ההין שמן והין שנים עשר לוגין ושל פרים ואילים שני לוגין לעשרון דכתיב בפר בלול בשמן חצי ההין דהיינו ששה לוגין ושלשה עשרונים סלת ובאילים סלת שני עשרונים בלול בשמן שלישית ההין והיכא דנתערבה מנחת פרים יד] במנחת כבשים התם ודאי לא יקרב משום דנמצאת העבה רכה אבל קומץ דמנחת חוטא דאיערב בקומץ דמנחת נדבה יקרב : **פרושי קמפרש** · והכי קאמר מנחת פרים בשל כבשים דהיינו חרב שנתערב בבלול טו] דבלועין זה מזה אפי' הכי לרבנן יקרב דאין עולין מבטלין זה את זה : **רבי יהודה אומר לא יקרב** · דאיכא מינו רבה עליו ומבטלו : **על גבי עצים** · והניח הקומץ עליו : **מהו** · מי הוי חסר קומץ או לא מי אמרינן חבורי עולין מה שהוא מחבר השמן לקומץ בחוזר ונותן הקומץ על העצים : **כעולין דמו** · כאילו הוי השמן מובלע בקומץ וכבר הוא לאו כעולין ופסול : **המעלה** · בחוץ : **עולין** · בבר חבורי עולין (ב) עצם : **שמן לאו מין בלת היא** : **עצם אי פריש** · כגון פוקעין לאו מצוה לאהדורי בפרק גיד הנשה (חולין צ.) הלכך לאו כעולין דמו לבין אחר קומץ שמילה שמנו על גבי עצים מהו מי בעינא להקטיר עצים עם טז] קומץ או לא חבורי עולין שמן שמחבר לקומץ כעולין דמו ואם אינו מקטירו הוי כקומץ חסר או לא כעולין ולא איכפת לן : יז] **מתני'** שתי מנחות כו' כבר פירשתי למעלה (דף כב.) : **גמ'** נבילה בטלה בשחוטה · אם יש שתי חתיכות יח] (אחת) שחוטה ואחת נבילה ואין ידוע איזוהי בטלה יט] בהן שאם נגע באחת מחתיכות אינו טמא דאמרינן שחוטה היא : **שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבילה** · והוה ליה מין בשאינו מינו ובטל לדברי הכל : **ושחוטה אינה בטילה בנבילה** · אם יש שתי חתיכות נבילה ואחת שחוטה ביניהן אינה בטילה ואם נגעה אחת מהן בתרומה אינה נשרפת עליה אלא תולין דשמא זו היא השחוטה : **שאפשר לנבילה שתיעשה שחוטה** כ] · לקמיה מפרש טעמא דרב חסדא דאזיל בתר מבטל והואיל ואי אפשר לרוב להיות כמועט הוי כמין בשאינו מינו ולא אזלינן בתר בטיל דהך על גב דאפשר למועט להיות כמרובה הוי כמין בשאינו מינו : **פרחה טומאתה** · דכתיב (דברים יד) לגר אשר בשעריך תתננה כא] ואמרינן בבכורות (דף כג:) הראויה לגר קרויה נבילה כב] . **כל שאפשר לו** · לבטל דהיינו מועט להיות כמוהו של מבטל אינו בטל הלכך נבילה אינה בטילה בשחוטה אבל שחוטה בטילה בנבילה דאי אפשר לשחוטה שתיעשה נבילה ואם נגעה אחת מן החתיכות בתרומה נשרפת עליה דרבי חנינא אזיל בתר בטיל : **הא מין במינו בטל** · הלכך בין נבילה בשחוטה בין שחוטה בנבילה בטלין :

אמר רבא קסבר רבי יהודה כו'. הא דאמר בפ' כל הבשר (חולין קח.) במשנה טיפת חלב דאמר רבא קסבר רבי יהודה כל שהוא מין ומינו כו' היינו הכא במשנתין שאת עיקר מילתיה דרבא ולא כמו שפי' שם בקונטרס דהיינו רבא דפרק גיד הנשה (שם ק: ושם) דאמר אפילו לא קדם ובלקו הוי מין ומינו ודבר אחר כו' דהתם לא קאמר בהאי לישנא קסבר רבי יהודה כו' * :

הוא עצמו משכשכו בשירי הלוג. פירוש לוג של מנחות שניתותר וא"ת הא תנן בפירקין (דף כז.) השמן מיעוטו מעכב את רובו ונ"ל שלא ניתנה תורה למלאכי השרת ואי אפשר שלא יותר בלוג מן השמן :

חרב שנתערב בבלול כו' · יש תימה מאי קא פריך דלעולם מודה רבי שמעון בן לקיש דאם היו עולין מבטלין ואפי' לרבנן לא יקרב ולא משום חרב שנשתמן אלא משום בלול שנחסר דהוה ליה חיסר שמנה דהא נתערב שמנו בחרב ובטל וה"ל כד] ככשר ופסול שנתערבו זה בזה וצריך עיון אם הוה אמרינן יקרב אם לאו וי"ל דלא חשיב חיסר שמנה דאע"ג דמספקי' ליה לרבא בסמוך גבי קומץ שמילה שמנו על גבי עצים אי חיבורי עולין כעולין הכא פשיטא דכעולין דמיא כשמילה שמנו בחרב כיון דשניהן נקטרים ולפי זה לא מיפסלו כה] לעולם משום חיסר שמנה אלא משום ריבה שמנה :

קומץ שמילה שמנו ע"ג עצים · פי' קצת נבלע מן השמן בעצים ומקצתו בעין על גבי עצים עם הקומץ ומבעיא ליה אי חשיב הנבלע כאילו הוא בעין ע"ג עצים הואיל ומחובר למה שבתוך מחמת דחיבורי עולין כעולין דמו או לא ובקונט' פירש ב' לשונות וכמו שפירש' נראה :

נבילה בטילה בשחוטה · היינו מלטמא במגע אבל במשא מטמא כדאמרי' בפרק שליטי דבכורות (דף כג.) :

שחוטה אינה בטילה בנבילה · והיכא *דקבעי ברשות הרבים ואינו יודע באיזו מהן נגע ספיקו טהור דכל קבוע כמחצה על מחצה *דמי היכא דאפשר למיהוי כוותיה ודם הפר ודם השעיר כיון שהיה מעורב בו כאחת ונתן מהן מתנה חשיב דאפשר להיות זה כזה :

ולא

אמר רבא קסבר רבי יהודה כל *שהוא מין במינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו : איתמר קומץ דמנחת חוטא ששמנו רבי יוחנן אומר א)פסול וריש לקיש אמר א] הוא עצמו משכשכו בשירי הלוג ומעלהו והכתיב °לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה ההוא שלא יקבע לה שמן כחברותיה איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש חרב שנתערב בבלול יקריב רבי יהודה אומר לא יקריב מאי לאו קומץ דמנחת חוטא דאיערב בקומץ דמנחת נדבה לא מנחת פרים ואילים במנחת כבשים והא בהדיא קתני לה ב)מנחת פרים ואילים במנחת כבשים והרב שנתערב בבלול יקרב רבי יהודה אומר לא יקרב פירושי קמפרש לה בעי רבא ב] ג)קומץ שמיצה שמנו על גבי עצים מהו ג] חיבורי עולין כעולין דמו או לאו כעולין דמו אמר ליה רבינא לרב אשי לאו היינו דרבי יוחנן וריש לקיש דאיתמר *המעלה אבר שאין בו כזית ועצם משלימו לכזית רבי יוחנן אמר ד)חייב ריש לקיש אמר פטור רבי יוחנן אמר חייב חיבורי עולין כעולין דמו ור"ל אמר פטור חיבורי עולין לאו כעולין דמו תיבעי לר' יוחנן ותיבעי לריש לקיש תיבעי לר' יוחנן עד כאן לא קא אמר ר' יוחנן התם אלא בעצם דמינא דבשר הוא אבל ד] האי דלאו דמינא דקומץ הוא לא או דלמא אפי' ה] לריש לקיש לא קא אמר אלא בעצם דבר מפרש הוא ואי פריש לאו מצוה לאהדורי ו] אבל שמן דלאו בר מפרש הוא לא או דלמא לא שנא תיקו :

מתני' שתי ה)מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה כשירות ואם לאו פסולות ז] ו)קומץ שנתערב במנחה שלא נקמצה לא יקטיר ואם הקטיר זו שנקמצה ח] עולה לבעלים וזו שלא נקמצה לא עולה לבעלים ז)נתערב קומצה בשיריה או °בשיריה של חבירתה לא יקטיר ואם הקטיר עולה לבעלים : **גמ'** *אמר רב חסדא ח)נבילה בטילה בשחוטה שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבילה ט] ושחוטה אינה בטילה בנבילה שאפשר לנבילה שתעשה שחוטה דלכי מסרחה פרחה טומאתה ורבי חנינא אמר כל שאפשר לו להיות כמוהו אינו בטל וכל שאי אפשר לו להיות כמוהו בטל אליבא דמאן אי אליבא דרבנן הא אמרי *עולין הוא דלא מבטלי אהדדי אבל מין במינו בטל אי אליבא דרבי יהודה והא רבי

בתר

חולין קי קח.

[ועי' תוס' חולין קח. ד"ס דאמר]

זבחים קט.

דקמנר · יבמ"ן

דמי סס"ד ומה"ד כל היכא ל"ק ופריך לקמן

בילה לה: [בכורות כג. ע"ש]

לא א מיי' פי"א מהל' פסה"מ הלכה י :
לב ב מיי' שם הל' כט :
לג ג מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה יז :
לד ד מיי' פי"ט מהל' מעה"ק הלכה ז :
לה ה מיי' פי"א מהל' פסה"מ הלכה כט :
לו ו מיי' שם הלכה :
לז ז מיי' שם הלכה לא :
לח ח מיי' פי"ה מהל' אבות הטומאה הלכה יז :

שיטה מקובצת

א] הוא עצמו משכשכו בשירי הלוג · וא"ת כי נשתייר בלוג מן השמן אמאי לא הוי כחסר שמנה מאותה מנחה שמדד השמן באותו הלוג דהא תנן בפרקין השמן מיעוטו מעכב את רובו וי"ל דלא נתנה תורה למלאכי השרת דאי אפשר למצות הלוג כל כך שלא ישאר בו קצת מן השמן: ב] קומץ שמיצה שמנו על גבי עצים · וא"ת בין ללשון ראשון ובין ללשון שני דרש"י תפשוט ממתני' דקאמר ר"י במתניתין היכא דאין בלילתן שוה דבולעות זו מזו ומבטלי אהדדי אלמא חיבורי עולין לאו כעולין דמי (לא ללשון) [ללשון] ראשון דאי הוי כעולין אמאי מבטלי אהדדי כיון דכולן נקטרין ביחד הוי לן למימר דכל חד וחד בתר מינא שדינן ליה וללשון שני נמי יש להוכיח דבאדר דהשבינן ליה להאי דריבה שמנה ולהאי חסר שמנה אלמא [לאו] כעולין דמי וי"ל דמה שאמר והן בולעות זו מזו משום חסרון שמן של מנחת נסכים הוא ולא משום יתור שמן של הקומץ ולא דמי כלל להכא וכ"ש לפי פי' אחרון שכתבתי לעיל דליכא שום הוכחה לחבורי עולין ועוד אמר הר"ר שמואל דממתני' אין להוכיח דהכא אליבא דרבנן ומש"ה קא בעי ליה מי [הוי] חיבורי עולין כעולין ולא מבטל עצים לשמן שנתמצה עליהן ...

שיטה מקובצת

אינה בטילה בנבילה ...

...מנה פסול היינו קודם קמיצה אבל לאחר קמיצה לית לן בה ונפרש נמי כן דמתני' לא משום יתר כמו שפירשתי לשיטתו הראשונה ודוחק קצת לישב אבל האי דלאו ...ה אין שמן מינא דקומץ והלא נקמץ כמו הסולת דהא כתיב מסלתה ומשמנה אבל ...רי עצים דבורי עולין ואינהו ודאי לא הוי מינא דמנחה עכ"ל תו"ח ובתוס' אחרות ...קבעי לרבנן דאמרי דאין עולין מבטלין זה את זה ולהכי בעי חיבורי עולין כעולין ...ין השמן דאין עולין מבטלין זה את זה או לאו כעולין דמי ומבטלין זה את זה ... והוי הסר שמן ופשיטא דפסול וכן אמרינן במתניתין ומתניתין דקתני והן בולעות ... זו אע"ג דתרווייהו הוי עולין היינו לר"י דסבר דעולין מבטלין זה את זה היכא ...א אליבא דרבנן ע"כ : ד] אבל הכא דלאו מינא דקומץ הוא ללשון ראשון עצים לאו ...ון שני שמן לאו מינא דסולת הוא : ה] אפילו ריש לקיש אות ל' נמחק : ו] אבל ...ן [של רש"י] הו"ל אבל עצים כו' : ז] פסולות הקומץ שנתערב כו' · ברישא פ"ה ...א בקומץ ומשמע דאם רצה להקטיר יקטיר ובסיפא פי' לא יקטיר אסור להקטיר דכל ...א בבל תקטירו אבל ברישא לא הוי חלק גבוה מבורר עדיין ולא קרינן ממנו לאישים· ...תה לבעלים וזו כו' לא עלתה לבעלים כו' ואם הקטיר עלתה לבעלים : ט] ושחוטה אינה

מינו בטל ומיעוטא כמאן דליתיה דמי אבל במין במינו דלא בטלי הוי כמחצה על ... י] דקומץ מנחת נדבה ותיבות דקמץ משום נמחק : יא] תחלת דינו מצוה שישפשפ... בשירי אחד מן הלוגין וכ"ש דאם שמנו דיעבד כשר : יב] וכל היכא דאיתיה לש... שרינן ליה ואם נפל שמן כו' לא יקרב וקשיא לריש לקיש הס"ד : יג] נסכים של כ... שלשה לוגין : יד] ומנחת אילים במנחת : טו] בבלול דבולעין זה מזה : טז] עם הקומ... עולין שמן המתחבר לקומץ : יז] תיבות מתני' שתי מנחות כו' פרשתי למעלה נמ' נמחק ... נמחק : יט] ברוב (דרוב) שאם ותיבת בהן נמחק : כ] שחוטה כלומר שתהא עליה תו... תטמא והוי ליה מין במינו ואי קשיא נבלה נמי לא תבטל בשחוטה דהוי ליה מין... לנבלה שתעשה שחוטה תריץ לקמיה : כא] תתננה ואכלה : כב] נבלה ושאינה ראויה ... נבלה [ומה"ד] כל שאפשר לו לבטל : כג] רובו ר"ל דמיירי בלוג שמן של מצורע שהיה נ... אם נשאר בלוג כיון שהוא נאכל כך תירץ הר"מ · תו"ח : כד] ככשר · וא"ת אימא ... בלול שחסר וגם דרב פסול משום דמנחה פסולה נתערב בה ויש לומר דמשמע ד... משום החרב מדקאמר חרב שנתערב בבלול ולא קאמר בלול שנתערב בחרב · ... כה] מיפסלו במתניתין לעיל משום :

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ר' יהודה וכו' לרבנן לא יקרב הס"ד ואח"כ מ"ה מנחת פרים ואילים כו' מנחת נסכים וכו' נסכים דכבש : (ב) ד"ה עולין וכו' עצם הס"ד ואח"כ מ"ה לאו מילה כו' שמן לא הס"ד ואח"כ ע"ה ואי פריש עצם אי :

גליון הש"ס מתני' בשיריה של חבירתה כו' · עיין לקמן מח ע"א תוס' ד"ה הבא כתחלה :

רבי יהודה בתר חזותא אזיל ואידי ואידי מין במינו הוא אלא אליבא דרבי חייא *דתני רבי חייא נבילה ושחוטה בטילות זו בזו רבי חייא אליבא דמאן אי אליבא דרבנן הא אמרי עולין הוא דלא מבטלי אהדדי הא מין במינו בטיל ואי אליבא דר' יהודה *כל מין במינו לר' יהודה לא בטיל א] לעולם אליבא דר' יהודה וכי קא אמר ר' יהודה מין במינו לא בטל ה"מ היכא דאפשר ליה למיהוי כוותיה אבל היכא דלא אפשר ליה למיהוי כוותיה בטל ובהא קא מיפלגי דרב חסדא סבר בתר מבטל אזלי' ור' חנינא סבר בתר בטל אזלינן תנן שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה כשרות ואם לאו פסולות ב] והא הכא כיון דקמיץ ליה מחדא אידך הוה ליה שירים ולא קא מבטלי שירים לטיבלא מני אי רבנן הא אמרי עולין הוא דלא מבטלי הדדי הא מין במינו בטל אלא פשיטא רבי יהודה בשלמא למ"ד בתר בטל אזלינן בטל הוי כמבטל דלכי קמיץ מאידך הוו להו שירים כי הני ג] אלא למ"ד בתר מבטל אזלינן שירים מי קא הוו טיבלא לימא ד] (אליבא דרב חסדא) דלא כרבי חייא התם כדר' זירא דא"ר זירא נאמרה *הקטרה בקומץ ה] ונאמרה הקטרה בשיריים מה הקטרה האמורה בקומץ אין הקומץ מבטל את חבירו אף הקטרה האמורה בשיריים אין שירים מבטלין את הקומץ ת"ש הקומץ שנתערב במנחה שלא נקמצה לא יקטיר ואם הקטיר זו שנקמצה עלתה לבעלים וזו שלא נקמצה לא עלתה לבעלים ולא קא מבטיל ליה טיבלא לקומץ מני אי רבנן הא אמרי עולין הוא דלא מבטלי הדדי הא מין במינו בטיל אלא פשיטא ר' יהודה ו] בשלמא למ"ד בתר מבטל אזלינן מבטל הוי כבטל דכל פורתא חזי למקמץ מיניה ז] והוי ליה מין ומינו ומין במינו לא בטל אלא למ"ד בתר בטל אזלינן קומץ מי קא הוי טיבלא ח] לימא דלא כרבי חייא הא נמי כדרבי זירא ת"ש נתערב קומצה ט] בשירים של חברתה לא יקטיר ואם הקטיר עלתה לבעלים והא הכא דלא הוי מבטיל כבטיל ולא *קא מבטלי ליה שירים לקומץ י] מני אי רבנן וכו' יא] א"ר זירא נאמרה הקטרה בקומץ ונאמרה הקטרה בשירים מה הקטרה האמורה בקומץ אין קומץ מבטל את חבירו אף הקטרה האמורה בשירים יב] אין שירים מבטלין את הקומץ ת"ש *תיבלה בקצח בשומשמין ובכל מיני תבלין כשרה מצה היא אלא שנקראת מצה מתובלת קא סלקא דעתך דאפיש לה תבלין טפי מבצה בשלמא למאן דאמר בתר בטל אזלינן בטיל הוי כמבטל דלכי מעפשא הוי לה כתבלין אלא למאן דאמר בתר מבטל אזלינן יג] תבלין מי קא הוו מצה הכא במאי עסקינן דלא אפיש לה תבלין דרובה מצה היא ולא בטלה דיקא נמי דקתני מצה היא אלא שנקראת מצה מתובלת ש"מ כי סליק רב כהנא אשכחינהו לבני רבי חייא דיתבי וקאמרי עשרון שהלקו והניחו

רש"י

בתר חזותא אזיל. יד] *דקאמרי' לעיל אין דם מבטל דם ואע"ג שא"א לה להיות כזה *ה"נ אזיל בתר חזותא והואיל ובניהם מין טו] (*כבר) אין בטלים זה בזה: בטלות זו בזו. ורבי חנינא ורב חסדא מפרשי טעמא דרבי חייא ובהא פליגי דרב חסדא סבר נבילה בשחוטה א"ר חייא ולא שחוטה בנבילה ורבי חנינא מפרש איפכא: לעולם אליבא דרבי יהודה כו'. ואי קשיא גבי דמים דא"ר יהודה לעיל אין דם חולין מבטל דם קדשים בשלמא לרבי חנינא הכא אפשר לקדשים *להיות (א) כמבטלין כחולין שבטלין לילה א' יצא מקדושתו כחולין אלא לרב חסדא *ליבטל דהא אי אפשר לחולין להיות כקדשים וי"ל מין בשאינו מינו טז] לרב חסדא והוי דלא כר' חייא: הוה ליה שירים. מה שנשתייר ממנחה זו ולא מבטלי שירים דהך מנחה לטיבלא דאידך מנחה מה שנתערב שאין ניכר דלהוי ליה כמנח' שחסרה קודם קמיצה יז] *אלא תיהוי קמיצה לאידך. עולין הוא דלא מבטלין. ושירים לאו עולין נינהו: (ב) לימא דלא כרבי חייא. דאמר לא אמר ר' יהודה דאין בטל יח] אם לא היכא דאפשר למיהוי כוותיה יט] *ואמאי דלא מבטל ליה טיבלא לשירים דתיהוי כ] כריבה סלתה לא מני למיפרך לרבי חנינא דנימ' מהכא דבתר מבטל אזלינן דאי בתר בטל אזלינן שיריים מי הוו טיבלא דאי נמי בתר בטל אזלינן וטיבלא מבטל לשיריים לא הוה ריבה סלתה דבטל כמאן דליתיה דמי ולא אייתר ליה: הקטרה בשירים. כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' (ויקרא ב) ואמרינן כל שממנו לאשים דהיינו שירים הרי הוא בבל תקטירו אלמא איכא הקטרה בשירים: אין הקומץ מבטל את חבירו. *דהא אפי' כא] רבי יהודה מודה דלא פליג רבי יהודה במתני' הנתערב קומצה בקומץ חבירתה: הקומץ שנתערב. מתני' היא וכבר פירשתיה למעלה: דכל פורתא ופורתא חזי למקמץ מיניה. אי לא נתערב: לא יקטיר. דאין מצות הקטרה אלא בקומץ: תיבלה בקצח. לעיסת פסח: הוו ליה כתבלין. כלומר יצאה מתורת מצה בתבלין: דיקא נמי דקתני מצה היא. אלמה רובה מצה: *ביסא. כלי שבו בוללין מנחה:

תוספות

ולא מבטלי שירים לטיבלא. השתא ניחא ליה הא דטיבלא לא מבטלא לשיריים דליהוי כריבה סולתה ובקונטרס פירש טעמ' אבל עדיין קשה דליהוי כשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה וי"ל דקיימא לן כר' יוחנן דאמר בפ"ק (לעיל ט.) מקטיר קומץ עליהם ור' שמעון בן לקיש חזר בו:

לימא דלא כרבי חייא. משמע מתוך הלשון דפשיטא ליה *דאיכא דמפליג על רבי חייא ולעיל *פירש טובא דלא כוותיה:

התם כר' זירא. בשמוך הנתערב קומצה בשירים אמרה רבי זירא לעיקר מילתיה משום דלא מיתריך כלל בענין אחר ועוד בפ' השוחט והמעלה (זבחים קי.) על הא דתנן קמצה ואחר כך חזר קומצה לתוכה והקריבה בחוץ חייב פריך ונבטלו שיריים לקומץ ומשני *רבי זירא נאמרה הקטרה כו' ולא משני כדרבי זירא *אלא אהנך תרתי איתמר עיקר מילתיה:

תיבלה כב] בקצח כו'. (כדתניא) לענין מצה מיהניא כדקתני מצה היא אלא שנקראת מצה מתובלת ובתוספתא דפסחי' (פ"ב) תני כה"ג יוצאין במצה מתובלת אבל ברייתא זו לא הזכיר לא במנחות ולא בפסחים:

קסלקא דעתך דאפיש לה תבלין טפי ממדה. אע"פ שאין דרך לעשות כן פעמים שנאספין תבלין במקום אחד ואוכל מאותו צד שיש בו רוב תבלין:

אלא למ"ד בתר מבטל אזלינן תבלין מי קא הוו מצה. יש לתמוה דמדמי ההיא דלעיל שהטעם שוה להך דהכא שאין הטעם שוה דכיון שיש בתבלין טעם מצה ראוי לצאת ידי חובתו כדאמרי' בפ' התערובו' (זבחי' עח. ושם) עבה עיס' מן חטים ומן אורז (ומן שעורים ואורז) אם יש בו טעם דגן חייב בחל' ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח וי"ל דהך שמעתא פליגא אההיא דהתם ואין להקשות אההיא דתערובות מהא דאמרי' בערבי פסחי' (פסחים קטו:) לא ליכריך איניש מצה ומרור בהדי הדדי דלמא אתי מרור דרבנן ומבטל למצה דאורייתא' דהתם חוזק המרירות הוא דמבטל טעם המצה אבל אורז לא מבטל טעם דגן ועוד יש לפרש דהתם כשאוכל כזית מצה דכי מבטל ליה מרור ליכא טעם כזית מצה אבל הם אוכל הרבה שרי:

כי סליק ר' כהנא אשכחינהו לבני רבי חייא. מכאן יש סייעת' לפי' הקונטרס שפירש בפרק בתרא דגיטין (דף קיז:) דבימי רבי חייא עלה רב כהנא מבבל גבי כילד ישבה יטלנו ממנה כו' דקאמר מאן תנא אמר חזקיה ר"ש בן אלעזר היא ורבי יוחנן אמר דילכון אמר הואיל וקנאתו ליפסל בו ופי' שם בקונטרס דלחזקיה רבו היה אומר ברב כהנא עלה מבבל כמו בנו של רבי חייא שהיה מבבל ורבי יוחנן שאל הרבה ספיקות לרב כהנא כדאיתא בפ' בתרא דב"ק (דף קיז:) והיו מקשים לפי' הקונטרס דמשמע בככר שכיב כג] רבי חייא כשעלה רב כהנא מבבל דחזקיה רבו של ר' יוחנן היה כדמוכח בפרק אלו קשרים (שבת קיב:) וכשעלה רב כהנא היה רבי יוחנן זקן ויושב בישיבה דמסרחי ליה גביניה והתלמידים יושבים לפניו שורות שורות ורבי שמעון בן לקיש לומד לפניו והשתא הויא קושיא דעל כרחך בימי חזקיה עלה כדמוכח כאן ושמא כמה פעמים עלה דאשכחן עדיין שעלה בימי רבי שמעון בר רבי שהיה חבירו של רבי חייא דאמרינן בזבחים בפרק קדשי

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פי"ב מהל' מעה"ק הלכה יז וע"ש ומיי' פ"ט מהלכות מאכ"א הלכה כ טוש"ע א"ח סימן תנ"ה סעיף ו:

מסורת הש"ס

נ"ל דקאמר זה כזה נ"ק יכבר נ"ק

בכורות סב.

להיות כחולין נ"ק

ליבטל הדין אסור לחולין כו' וס"ל מין במינו לרב"ח וכו' ויש כ"ל וכאשר הוא נכנסים כוה גי' רש"ק

ולא תכני נ"ק

ומאמי נ"ק

דלא כרב חסדא ולא כרבי חייא נ"ק

[זבחים קי.]

נכה נ"ק

פיין לדף כה.

ולא בטיל כמבטל ולא קא נ"ק

רב"ק דליכא וכו"ג נ"ק

פירש דליכא טובא נ"ק

יבמות פב. זבחים עט: חולין צח. נפ: ק. לעיל כב:

א"ר זירא נ"ק

ולא נ"ק

נ"ק מ"ז

רש"ק

מ"ז

שיטה מקובצת

א] לעולם אליבא דרבי יהודה כו'. פ"ה ואי קשיא כו' תריץ דרבי יהודה לא אמר דאין דם מבטל דם אלא כשהדם קדשים רוב על דם החולין והכי קאמר לא מבטל ליה דאפשר למבטל להיות כבטל ולא הוי זריקה דדם היה לא בטיל ולא נהירא דנהי דלא בטיל מ"מ יש כילת וראוי [לזריקה] דלא גרע מדם שנתערב במים ואומר ר"י דלרב חסדא ודאי נאמר [ר' חייא] תנא הוא ור' חייא פליג אתנא דזבחים ואומר דלעולם לא אמר ר' יהודה דאין דם מבטל דם ולא תלי בחזותא אלא במבטל כבטל. תו"ת: ב] והא הכא כיון דקמיץ [ליה] מחד אידך מה שנשתייר ממנחה זו הו"ל שירים ומנחה אחרת שלא נקמצה הו"ל טיבלא ולא קא מבטל להו שירים לטיבלא ואע"ג דטיבלא רוב על השירים מיהו אי אפשר שלא ירבה שתי פרידות מסולת של שירים על פרידה אחת של סולת דטיבלא דכה"ג אמרינן במס' נדה (דף כז ע"א) אי אפשר שלא ירבו שתי פרידות של עפר הביה על פרידה אחת של רקב ומבטיל ליה ואפ"ה לא מבטל ליה הכא שירים לטיבלא: ג] אלא למ"ד בתר מבטל אזלי' שירים כו' הקשה בקונט' ולמ"ד בתר בטל אזלינן מי ניחא אמאי לא אמרי' שיבטל הקומץ לשירים ותירץ אי לפסול שירים הא אמרינן שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה מקטיר קומץ עליהן ואי משום יתר דטבלא (מבלול)[כבטל] אין כאן יתר ולא נהירא כדהקשה בתוס' לעיל אלא ודאי שייך שפיר פסול יתר והא דלא קאמר ונבטלי טבל לשירים משום דפסול יתר לא למדנו אלא לקמן שילהי פרק ואלו המנחות שריבה במדת

שיטה מקובצת

ח] תיבות לימא דלא כרבי חייא נמחק: ט] בשיריה או בשיריה של חברתה: י] עיין בהשמטות בסוף המס': יא] אמר רבי זירא נאמר הקטרה כו' הכא הוא עיקר מילתיה דר' זירא משום דקשיא בין למ"ד דאזלי' בתר כבטל ובין למ"ד דאזלינן בתר בטל אבל לעיל לא קשה אלא למ"ד דאזלינן בתר מבטל לא חש ר' זירא לתרץ אותו. תו"ת: ה"ג אמר ר' זירא ול"ג כדאמר ר' זירא דהכא אמר ר' זירא לעיקר מילתיה משום דפריך בין לרב חסדא בין לרבי חנינא: יב] אין שירים מבטלין את הקומץ לפיכך לא מבטלי שירים לטיבלא שהרי הוא דאית ביה ושירים לא מבטלי קומץ כדיליף בגז"ש דהקטרה ושירים נמי לא דמין במינו לא בטיל ופירש רש"י דהא אפילו ר"י כו' ואף על גב דפליג היכא דבעו כהנים ובמנחת כהן משוח כו' ואף על גב דבכולהו כתיב בהו הקטרה ואפילו פירכא היא כדפי' לעיל דהתם משום דאין בלילתן שוות ובלע עבה מרכה: יג] עיין בהשמטות בסוף המסכת: יד] אזיל דקאמר: טו] מין בשר: טז] לרב חסדא תריץ הכי רב חסדא קדשים רבה על של חולין והכי קאמר רואין אותו כאילו הוא מים וכשר של המים ניכרים רבי יהודה אומר אין דם קדשים מבטל דם חולין הואיל ואפשר לו להיות כמותו ותיבות והוי דלא כרבי חייא ליתא שם: יז] קמיצה שלא תיהוי: יח] אלא היכי ותיבות אם לא היכא נמחק: יט] וכמאי דלא: כ] דתיהוי ריבה את כ' נמחק: כא] ר' יהודה. ס"א רבנן מודו דאין עולין מבטלין זה את זה: כב] בקצח כו' הא דתניא: כג] שכיב חזקת כשעלה:

פירש הקונטרס לשם ב' פעמים חד משום דאם ריבה העישרון שבא קמץ בו מן הריבוי קצת מן העישרון והוי קומץ חסר ולהך פי' דהתם ניחא הכא דהתם דוקא פסול משום דמעורב דיכול לקמוץ מזה בפ"ע לא פסול משום יתר וגם לפי' הב' דפ"ה [לא קשה] דמעכבא דכתיב עשרון עשרון לעכב מצינו למימר דאינו מעכב רק היכא שעירבן בכלי א' ואינו לא בתערובת אבל הכא דיכול לקמוץ ככל חד בפ"ע לא מיפסל כלל. כך נראה להר"ם ז"ל: ו] לימא מתניתין דלא כר' חייא. מכאן ראיה לפי' ר"י דלא פריך אלא לר' חייא אבל לתנא דזבחים דפ' התערובות ניחא דאמר אין דם מבטל דם ואזל בתר חזותא והני תרי מנחות תואר א' להם דאי ס"ד דר' חייא לא היכי אתנא דתנן לימא מתני' דלא כמאן. תו"ת. תיבות אליבא דרב חסדא נמחק: כ] ונאמרה הקטרה בשירים כו' אין שירים מבטלין [את] הקומץ ומש"ה לא מבטלי שירים לטבל דבטבל יש שירים וקומץ שירים אינם יכולין לבטל דאין קומץ יכול לבטל שירים כמו דאין קומץ ואין שירים מבטלין הקומץ: ו] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ז] תיבות והוי ליה לכו' לא בטל נמחק: ח] תיבות

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לעולם וכו' לקדשים להיות כחולין כצ"ל ותיבת כמבטלין נמחק: (ב) ד"ה לימא דלא כרבי חייא וכו' דאין בטל אלא אליבא דרב חסדא דלא כרבי חייא אלא היכא דאפשר למיהוי כוותיה ופי' לא מבטל ליה וכו' שיריים מי הוו כ"ל ואם כן ע"ש כגון דיהוי סולת לאידך מנחה:

והניחו בביסא ונגע טבול יום באחד מהן מהו כי *תנן [א]כלי מצרף מה שבתוכו לקדש ה"מ היכא דנגעי בהדדי אבל היכא דלא נגעי בהדדי לא או דילמא ל"ש אמר להו איהו מי תנן כלי מחבר כלי מצרף תנן [ב]כל דהו הושיט אחד לביניהן מהו א"ל *[ג]צריך לכלי כלי מצרפו אין צריך לכלי אין כלי מצרפו הושיט טבול יום את אצבעו ביניהן מהו אמר להו [ד]אין לך דבר שמטמא מאוירו אלא כלי חרס בלבד הדר איהו בעא מינייהו מהו [ה]לקמוץ מזה על זה א] צירוף דאורייתא או דרבנן אמרו לו זו לא שמענו כיוצא בו שמענו דתנן שני מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה כשירות ואם לאו פסולות כי יכול לקמוץ מיהא כשירות ב] אמאי הך דמערב הא לא נגע אמר רבא דלמא *בגושין המחולקין העשויין כמסרק מאי הוי עלה אמר רבא ת"ש דתניא °והרים ממנו מן המחובר °שלא יביא עשרון בשני כלים ויקמוץ הא בכלי אחד דומיא דשני כלים קמיץ א"ל אביי דילמא שני כלים ה"ד כגון קפיזא בקבא דאע"ג דעריבי מעילאי כיון דמיפסק מחיצתא דקפיזא ג] מתתא *הא כלי אחד דומיא דב' כלים ה"ד כגון עריבתה ד] של תרנגולין ואע"ג דמיפסק מחיצתא הא נגיע אבל הכא דלא נגיע כלל תיבעי לך בעי רבי ירמיה ה] צירוף כלי וחיבור מים מהו כי תנן כלי מצרף מה שבתוכו לקדש ה"מ דגואי אבל דבראי לא או דילמא כיון דמחבר מחבר ואם תימצי לומר [ו]כיון דמחבר מחבר חיבור מים וצירוף כלי ו] ונגע טבול יום מבחוץ מהו כי תנן כלי מצרף ה"מ דנגע מגואי אבל מבראי לא או דילמא לא שנא [ז]תיקו: בעי רבא [ח]עשרון שחלקו ונטמא אחד מהן והניחו בביסא וחזר טבול יום ונגע באותו טמא מהו °מי אמרינן שבע (א) לו טומאה או לא אמר ליה אביי ומי אמרינן שבע ליה טומאה והתנן *סדין טמא מדרס

ויקרא ו

רש"י

והניחו בביסא. ואלו שני החלאין אין נוגעין זה ז] לזה: מהו. מי נטמא חבירו או לא: כי תנן. בפרק חומר בקודש (חגיגה דף כ:) הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש ב"ש נגע טבול יום במקצתו פסל את כולו: ה"מ דנגעי אהדדי כו'. להכי נקט טבול יום משום דאין טומאתו חמורה לטמא כאבון ובני תורה אור דאי טומאה אחרת נ"ל צירוף הא מטמא אותו הטמא את הכלי והכלי מטמא את השאר: מי תנן כלי מחבר. (ב) הוה משמע דנגעי אהדדי והכלי מחברם כאילו הוי חד ואם נטמא זה נטמא זה מצרף משמע דאין נוגעין וזה מצרפן ח] להיות אחד: הושיט. חלי עשרון אחד לבין הנך ט] חלי עשרון: מהו. אם נגע טבול יום בזה מהו שיטמא אותן י] שניס: אין צריך לכלי. כגון האי חלי עשרון שלישי דאין צריך לכלי דהא איטו מצטרף עם אלו למנחה אחת אין הכלי מצרפו ושהורים הראשונים: הושיט טבול יום כו'. באוירן ולא נגע לא בהן ולא בכלי: צירוף כלי דאורייתא. יא] דאמרינן (חגיגה דף כג:) כף אחת הכתוב עשאו לכל מה שבכף אחת לא באה לחומרא כגון טומאה ול"ש לקולא כגון קמיצה דהוי כאילו נוגעין וקמיצה מעלייתא היא: או דרבנן. ולחומרא ולא לקולא: מזו בפני עצמה. משמע שעומד מזו בלד הכלי כדי קומץ שאינו מעורב וכן יב] בזו: הך דמערב הא לא נגע. בקומץ וקתני כשרות אלמא צירוף דאורייתא: אמר רבא דילמא. לאו דקאי קומץ בפני עצמו יג]: *בגושין המחולקין העשוין כמסרק. גופי המנחה מחולקין מראש האחד מזו כדי קומץ ומזו כדי קומץ אבל בראש האחד נוגעין כמסרק זה במצד אחד מחובר ומצד אחד ביניו מפוזרות: מאי הוי עלה. דשני חלאים מחולקים מהו לקמוץ מזה על זה משום צירוף כלי: והרים ממנו: בקומצו: דומיא דב' כלים. כגון דאין נוגעין זה בזה: כגון קפיזא בקבא. שחקק מדה קטנה בתוך מדה גדולה ונותן בפנימי חלי עשרון והליו בחיצון דאע"ג דעריבי שני החלאין מעילאי בגודש הכלי: כיון דמפסקי מחיצה מתתאי. דאין עירוב הגודש עירוב הואיל ואינו יד] באויר הכלי ובהא דייקינן הא כלי אחד דומיא דהאי שהוא בשני כלים כשר: כגון עריבה. טו] *ארובה של תרנגולין ומחילה כמוכה באמלעית כדי לחלוק בין מים למורסן ואותה מחילה נמוכה ואינה מגעת לשפת העריבה הילכך לאו הפסק הוא טז] דנגעי למעלה מן המחילה שני החלאין באויר הכלי אבל הכא גבי ביסא דחלוקין הן לגמרי לא: צירוף כלי וחיבור מים מהו. כלומר חלי עשרון שנטמא בצירוף כלי מהו שיטמא אחר בחיבור מים כגון אם יש שני חלאי עשרון בכלי ואין נוגעין וחלי עשרון יש חוץ לכלי וחיבור מים כגון נלוק או ניצור מחבר את של חוץ לכלי יז] ומה שבתוך הכלי ונגע טומאה בזה שבכלי שאינו נוגע במים ונטמא חבירו משום צירוף כלי: מהו. שיטמא את יח] של זה בחיבור מים: ה"מ דגואי. לאותו שבכלי מהני ולא לשל חוץ: מחבר. ונטמא החיצון: חיבור מים וצירוף כלי. כגון אם נטמא החיצון ונטמא זה שבכלי בחיבור מים: מהו. שיטמא זה את האחר משום צירוף כלי מי אמרינן דלא מהני צירוף אלא לטומאה שאירעה בתוך הכלי הו לא אמרינן: ונטמא אחד מהן. ואח"כ הניח לשניהם בביסא ואין נוגעין להדדי ולאי לא מהני צירוף שיחזור זה ויטמא את זה שהרי לא היה בכלי בשעת טומאה יט] *(אלא אם כן) חזר טבול יום ונגע בטמא מהו שיקבל טומאה זו כדי לפסול חבירו: הא שבע ליה טומאה. ראשונה ולא יקבל עוד טומאה אחרת:

תוספות

קדשי קדשים (דף נט.) כי סליק רב כהנא אשכחיה לר"ש ברבי דיתיב וקאמר משמיה דר' ישמעאל בר' יוסי מזבח שנפגם טלו אבל ולאי הא דשאל לו רבי יוחנן ספיקותיו היה בסוף ימיו כשהיה ר' יוחנן ראש ישיבה כדמוכח בסוף ב"ק (דף קיז:) ור"ת פי' ההיא דגיטין (דף פד:) רבי יוחנן לתלמידיו שמקבל היה אומר כמו שמפרש הא לן והא לאו בקידושין (דף כט:):

שאין צריך לכלי אין כלי מצרפו. כפרק בתרא דחגיגה (דף כג:) בגמרא הכלי מצרף כ] מדכתיב כף אחת ומותיב רב כהנא מההיא דמוסיף ר"ע ודייק מינה שהוא מדרבנן ומשני ר"ש בן לקיש משום בר קפרא לא נצרכה *לשירי מנחה דאורייתא את שצריך לכלי הכלי מצרפו ושאין צריך לכלי אין הכלי מצרפו ואתו רבנן וגזור אפי' אין צריך לכלי כלי מצרפו וזהו תימה שפשוט לרב כהנא כל כך דאין כלי מצרף מה שאין צריך לכלי *דלא משמע דפליג אההיא שינויא ושמא סבר לה כההיא שינויא דרבה בר אבוה דמשני התם כשנגבלו ע"ג קטבליא א"כ דוקא בשירי מנחה שהיה כבר צריך לכלי מצרף כלי מדרבנן שלא יצא מקדושתו דקודם קמילה ולא דמי להכא *דלא היה מעולם צריך לכלי

צירוף דאורייתא או דרבנן. וא"ת והא רב כהנא גופיה מדקדק בפרק בתרא דחגיגה (ג"ז שם) שהוא דרבנן מההיא דהוסיף ר"ע וי"ל דשמא מספקא ליה משום שינויא דהתם:

צירוף כלי וחיבור מים מהו. פי' בקונטרס כלומר חלי עשרון שנטמא בצירוף כלי מהו שיטמא כא] בחיבור מים כגון אם יש שני חלאי עשרון בכלי ואין נוגעין וחלי עשרון יש חוץ לכלי וחיבור מים כגון נלוק או ניצור מחבר את אשר חוץ לכלי למה שבתוך הכלי ונגע טומאה בזה שבכלי שאינו נוגע במים ונטמא חבירו משום צירוף כלי מהו שיטמא את זה שבחוץ בחיבור מים ודבר תימה הוא לומר שמשקין מחברין אוכלין לקבל טומאה ולטמא אחרים ועוד שפירש שמתחברין ע"י נלוק והלא אפי' למים עצמן קיימא לן במכשירין (פ"ה מ"ט) דאין נלוק חיבור לטומאה וכעין פי' הקונטרס יש משנה אחת במסכת טהרות פרק שמיני (מ"ח) עריבה שהיא קטפרס (*ונלוק) מלמעלן ומשקה טופח מלמטן וג' חתיכות כבילה אינן מצטרפות ושתים מצטרפות ור' יוסי אומר אפי' שתים אינם מצטרפות אא"כ היו רוללות משקה ואם היה משקה עומד אפי' כעין החרדל מצטרף ר' דוסא אומר האוכל פרור אינו מצטרף ובתוספתא א) תניא אתרוג שנפרך והכבו בכוס או בקיתם הרי זה אין חיבור שאין חיבורי אדם חיבור כב] עיסה שלשה במי פירות טהורה שאין לך דבר שמחבר את האוכלין אלא שבעה משקין ודבר תימה הוא אם כג] לישת מי פירות אינה מועלת לחבר את הקמח ושמא לשה לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט כד] דבר שאדם לש במי פירות פעמים שמי פירות מחברין ב' חלאי זיתים עיסה כה] במשקין הבאין מזה לזה ב):

א) [פ"א דעוקצין] ב) וע' תו' זבחים קה: ד"ה חיבור ובשאו

[תגיגה כג.]

ופ"ס יפ' תגיגס כ

הגהות הב"ח
(א) גמ' שבע ליה טומאה או לא: (ב) רש"י ד"ה מי תנן כלי מחבר הוא משמע וכו' נוגעין זה לזה מצרף משמע:

בגופין נ"ק

לא נ"ק בגושין נ"ק

נ"ל פכ"ז מים [וס"פ מ"ע]

נ"ל ערינה

נ"א ולא"כ וגי' נ"ק אלא אח"כ וחזר

עין משפט נר מצוה
מ א ב מיי' פי"ב מהל' אבות הטומאה הל' ז:
מא ג מיי' שם הל' ח:
מב ד מיי' פי"ג מהל' כלים הל' א:
מג ה מיי' פי"א מהל' פסה"מ הל' כג:
מד ו ז מיי' פי"ב מהל' אבות הטומאה הל' ט:
מה ח מיי' שם הל' י:

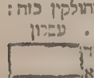
גם איתא אלא לשירי כו'

ולא נ"ק

גליון הש"ס
גמ' שלא יביא עשרון בשני כלים. עי' לקמן דף ק ע"ב תוס' ד"ה אפשר: שם מי אמרי' שבע ליה טומאה. עיין שבת דף נח ע"ב תוס' ד"ה פתות: תום' ד"ה שאין כו' דלא היה מעולם צריך לכלי. ע' בהר"ש פ"ח דטהרות משנה ט:

[והכי ק]

שיטה מקובצת
א] צירוף עיין בתוס' לקמן דף עז ע"ב: ב] אמאי הא דמערב הא לא נגע. דס"ד שהן מעורבין כל כך מצד אחד שיהא הסולת של זו חולק מקצת חבירו ומכסהו שלא יהא כל העשרון של זו מחובר לעצמו והע"ל כגושין המחולקין כזה: ג] מתתאי. עבון לא כלי אחד ותיבת הא ליתא שם: ד] עריבת תרנגולין

תיבת של ל"ש: ה] צירוף כלי וחיבור מים: כגון עשרון שנחלק לג' חלקים ושני חלקים הן בביסא אחד ולא נגעי אהדדי אלא שהכלי מצרפן לטומאה וחלק שלישי הוא חוץ לביסא ומים של נצוק או משקה מחבר החיצון לאחד מן החלקים שבתוך הביסא ונגע טבול יום בחלק הפנימי שאינו מחובר לחיצון ונטמא חבירו שבתוך הביסא כמותו מחמת צירוף הכלי ומבעיא ליה אם יטמא החיצון מפני חיבור המים והדר מבעיא ליה אם נגע טבול יום בחיצון ונמצא הפנימי המחובר לו טמא מחיבור המים אם יטמא הפנימי האחר שאינו מחובר לחיצון מפני צירוף הכלי: ו] וצירוף כלי [מאי] תיקו והשאר נמחק: ז] אין נוגעין זה בזה: ח] מצרפן כאילו הם נוגעין הס"ד: ט] חצאי עשרון. ונתנו ביניהם: י] אותן. השנים: יא] דאורייתא. דכתיב כף ותיבת דאמרינן נמחק: יב] וכן. מזו תיבת בזו נמחק: יג] הך דמערב. באידך דמנחה ממנחת הקומץ זו הא: יד] בפני עצמו. אלא בגושין. והד"א: יד] ואינו. מערב באויר: טו] עריבת. תרנגולין ארובה של: טז] הוא. דקא נגעי למעלה: יז] חוץ לכלי לאחר שבתוך תיבת וזה נמחק: יח] שיטמא זה את זה של חוץ בחיבור: יט] בשעת טומאה אלא אם חזר: כ] מצרף. יליף מדכתיב: כא] שיטמא. אחר בחבור: כב] עסה שלשה. עיין בר"ש במס' טבול יום: כג] הוא אם. אין לישת מי פירות מועלת: כד] נקט. דבשאדם לש: כה] זיתים עיסת הבאין מזה ומזה במשקין:

מז א מיי' פכ"ג מהל' כלים הל"י:
מז ב מיי' פי"א מהל' פסה"מ הל' כו:
מח ג ד מיי' פ"ג הלכה כו:

א] מדרס *ועשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס ב] א"ר יוסי (א) באיזה מדרס נגע זה אלא שאם נגע בו הזב טמא מגע הזב כי נגע בו הזב מיהא טמא ואפי' לבסוף (ב) (כטמא מדרס ואח"כ מגע הזב) (ג) אמאי לימא שבע ליה טומאה א"ל וממאי דהאי שאם נגע בו הזב לבתר מדרס דילמא מקמי מדרס דהויא טומאה חמורה על טומאה קלה אבל הכא דאידי ואידי טומאה קלה לא אלא מסיפא מודה ר' יוסי ג] בשני סדינין המקופלין ומונחין זה על זה וישב זב עליהן שהעליון טמא מדרס והתחתון טמא מדרס ומגע מדרס ד] ואמאי לימא שבע ליה טומאה התם בבת אחת הכא בזה אחר זה *אמר רבא עשרון ה שחלקו ואבד אחד מהן והפריש אחר תחתיו ונמצא הראשון והרי שלשתן מונחין בביסא נטמא אבוד אבוד וראשון מצטרפין מופרש אין מצטרף נטמא מופרש מופרש וראשון מצטרפין אבוד אין מצטרף נטמא ראשון שניהם מצטרפין אביי אמר אפילו נטמא אחד מהן נמי שניהם מצטרפין מ"ט כולהו בני ביקתא דהדדי נינהו *וכן לענין קמיצה קמץ מן האבוד שיריו וראשון נאכלין מופרש אינו נאכל קמץ מן המופרש שיריו וראשון נאכלין אבוד אינו נאכל קמץ מן ראשון שניהם אינן נאכלין אביי אמר אפילו קמץ מאחד מהן שניהן אינן נאכלין מ"ט כולהו נמי בני ביקתא דהדדי נינהו מתקיף לה רב פפא ושירים דידיה מיהא נאכלין ה] הא איכא דנקא דקומץ דלא קריב מתקיף לה רב יצחק בריה דרב משרשיא וקומץ גופיה היכי קריב הא איכא תלתא חולין *(ד) רב אשי *אמר קומץ ו] בדעתא דכהן תליא מילתא וכהן כי קמיץ אעשרון קא קמיץ:

מתני'

ועשאו וילון טהור מן המדרס. וכגון דעבד ביה שינוי מעשה כדאמר בפ' במה אשה (שבת ד' נח:) דאין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה ובמסכת כלים בפ' הכרים (מ"ו) מפרש איזו היא שינוי מעשה דתנן סדין שהוא טמא מדרס עשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמאה טמא מת מאימתי טהרתה ב"ש אומרים משיתפר וב"ה אומרים משיקשר ר"ע אומר משיקבע (ט) וכי באיזה מדרס נגע זה לפי מה שהוא ר"ל דלא אמרינן שבע ליה טומאה נ"ל דאיירי בבגד שלא נקפל משדרס עליו הזב ועוד נ"ל דלא מיירי בשדרס עליו ברגלו ערום או נעול או בדבר שמטמא מדרס דא"כ אתיא ליה מדרס ומגע בבת אחת ובבת אחת לא אמרינן שבע ליה טומאה כדמסקינן אלא כגון שיש פשוטי כלי עץ מפסיקין או דברים שאין מטמאין מדרס: כי נגע בו הזב מיהא טמא ואפילו לבסוף כו'. לפי מה דס"ל לאביי שאין חילוק בין בת אחת לזה אחר זה כדמוכח בסמוך קשה לדקדק מסיפא יש לתמוה דמתנא קמא היה לו לדקדק דלא אמרינן שבע ליה טומאה דקאמר אבל טמא מגע מדרס ופירושו בבת אחת באתה לו טומאת מדרס וטומאת מגע לפי שנוגע בעצמו דת"ק דרבי יוסי הוא ר"מ דקסבר טומאת בית הסתרים מטמא כדאשכחן בפ' בהמה המקשה (חולין דף עב:) דפליגי כי האי גוונא בשלשה על שלשה שנחלק וי"ל דלכך דייק מר' יוסי שלא תאמר הא דפליג עליה ר' יוסי וקאמר (י) באיזה מדרס נגע זה היינו משום דס"ל דאמרינן שבע ליה טומאה וא"ת בס"פ העור והרוטב (שם דף קכח:) גבי *(חתיכת כזית אבר) מן החי דאמר היושב עליו וא"כ חתכו טמא לפי שירד עליו תורת טומאת אוכלין כשחישב עליו ואמאי נימא שבע ליה טומאה שהוא טמא טומאת אבר מן החי החמורה וי"ל דאיכא נמי תומרא בטומאת אוכלין שמועיל לטמא טומאה בפחות מכביצה אוכלין וזה משלימו לכביצה *ואין לתרץ דהאי דחישב עליו ואח"כ חתכו טמא משום דטומאת בית הסתרים טו] [לא] מטמיא ש"קתני [דהתם אמרי' דמטמיא] דמוקי לה כר"מ ומיהו היא גופא תימה ואמאי לא אתיא כרבי יוסי וגימא דטמא משום דמקבל טומאה משעת פרישתו כדאמרינן בפרק בהמה המקשה (שם דף עב:) בשלש על שלש יז] (הבגד) הבאות מבגד גדול דבשעת פרישתן מאביהן מקבלות טומאה מאביהן וי"ל דבהעור והרוטב (שם דף קכח:) מיירי אפילו אין נשאר באבר כדי להעלות ארוכה כשחותכו דלא מטמיא ומיהו קשה בסוף כילד צולין (פסחים דף פה:) גבי יולא גזרו ביה טומאה או לא גזרו דקאמר ת"ש אבר שילא מקלתו חותך כו' ואי אמרת גזרו ביה רבנן טומאה כי חתיך ליה מאי הוי הא קא מטמא ליה ומשני טומאת בית הסתרים היא ולא מטמא ואכתי הא קא מטמא בשעת פרישתו ואין לומר דליכא כשיעור במה שבחוץ דא"כ לא הוה לריך לטעמא בית הסתרים ואליבא דרבינא הוא דמשני הכי אחר כך ויש לומר דמיירי בפסחים (דף פה.) ובהעור והרוטב (חולין דף קכח:) יח] בניתזים (כ) בעל כרחו דהא בכריתות בפרק אמרו לו (דף טו:) מוכח דלא מקבל טומאה בשעת פרישתו גבי אבר המדולדל באדם ומיהו לא מסתברא דמיתוקס ההיא *) דפסחים בניתזין בעל כרחו דהא קתני חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך ושמא כשחותך בסכין לא מקבל טומאה בשעת פרישתו לפי שהסכין מפריש בין זה לזה א"נ מחתך בסכין מעט ומשליך וחוזר ומחתך מעט [ומשליך] עד שמחתך את כולו שאינו נוגע עכשיו בבת אחת וכן מפרש בההיא בירושלמי במחתך כל שהוא ומשליך ואם תאמר אמאי אילטריך לשנויי בהעור והרוטב (שם דף קכט.) דאתיא כר"מ לימא דחיבורי אוכלין כמאן דמיפרתי דמו כדקאמר רבינא בפרק בהמה המקשה (חולין דף עב:) ובפרק כילד צולין (פסחים דף פה.) ויש לומר דההיא סוגיא דלא כרבינא א"נ לא אמרינן חיבורי אוכלין כמאן דמיפרתי דמו אלא בדבר העומד ליחתך כי יט] ההיא (ל) דבשר שילא והוליא עובר את ידו ודומיא דידות הכלים שעתיד לקללן ואם תאמר בפרק ואלו קשרים (שבת דף קיב:) ובפרק ב' דעירובין (דף כד.) דאמרינן סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה טמא מדרס נפסקה שניה ותיקנה טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס ופריך מאי שנא ראשונה דהא קיימא

*) דפסחים בניתזין בכל כתו רש"ק ונ"ק

מדרס. שמכב עליו זב: ועשאו וילון. פרשו לפני הפתח וקבעו שם: טהור מן המדרס. ולא יטמא עוד אדם ז] שהרי אין עשוי למדרס וכל שאינו ראוי למדרס אינו טמא מדרס דאמרינן במסכת חגיגה (דף כג:) מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו אבל טמא מגע מדרס לטמא אוכלים ומשקים *כמי שנגע במדרס: אלא. להכי מהני ליה וילון שאם נגע בו זב קודם שעשאו וילון והיו עליו שתי טומאות מדרס ומגע עכשיו טהור מן המדרס מלטמא אדם או כלים ונשארה עליו ח] תורת מגע לאוכלין ומשקין: כי נגע בו זב מיהא טמא. נמי טומאת מגע (ה) אפי' לבסוף לאחר שנטמא מדרס חלה ט] טומאת מגע להאי עניינא שכשיעשו וילון ויטהר מן המדרס תחול עליו טומאת מגע: ואמאי נימא הא שבע ליה. טומאת מדרס: דילמא מקמי מדרס. נגע בו ואח"כ דרס עליו דהכא ליכא למיפרך הא שבע ליה י] (ו) משום דטומאה *אחרינא חמורה מן הראשונה וחלה עליה אבל הכא גבי עשרונות דאידי ואידי ראשונה ושניה קלה היא דבין זו ובין זו טומאת אוכלין היא ולא חיילא שניה כלל: אלא מסיפא. נפקא דלא אמר שבע לה טומאה: התחתון *טומאת מדרס. שאפילו י' מלעות תחתיו כולן *מטמאות מדרס: (ז) מגע מדרס. משום דנגע בעליון ונפקא מינה שכשיעשנו לתחתון וילון ויטהר מן המדרס עדיין יהא טמא טומאת מגע: לימא שבע ליה. טומאת מדרס: הכא בזה אחר זה. גבי תלאי עשרונים: אבוד וראשון מצטרפין. ונטמא הראשון מחמת זה בצירוף כלי: מופרש. שהפריש תחת זה אינו מצטרף לפסול עמו שהרי לא הופרש ע"מ להצטרף עם יא] *האבוד שהרי שניהם יב] אבודים: בני ביקתא דהדדי. בני בית אחד הן שכולן מכח מנחה יג] *אחד באו: ביקתא. בי עתקא *בית נר: קמץ מן הראשון שניהם האחרים אין נאכלין. שהרי שניהם נזקקין לקומצו של ראשון וקומץ אינו מתיר אלא עשרון אחד מן האלו האלו וכיון דלא ידע איזהו יד] לא נאכל לא זה ולא זה: ושירי' דידיה. דאותו חלי עשרון ראשון שהופרש ממנו הקומץ: והא איכא דנקא דקומץ דלא קריב. דהא תילתא דהאי קומצא אינו טו] חשוב (ח) מחמת חלי עשרון השלישי הוא שהרי שלשתן הוזקקו לקומץ זה הילכך הוי האי קומץ חסר תילתא דמטי דנקא לכל חד מתני תלאי עשרונים המכשירים את המנחה דנקא שתית דנקא קומץ לכל חלי עשרון מן השנים שהמנחה נכשרת בהן אמר רב אשי. הנך תרתי פירכי לאו פירכי דכיון דלא קמץ אלא מן האחד קמילת המנחה בדעתא דכהן תליא וכהן כי קמץ אדעתא דעשרון חד הוא דקמץ הילכך קומץ קרב שירי ראשון נאכלין והשנים אינן נאכלין משום דאין לעמוד על סופו איזה מהן נצטרף עם הראשון בדעת הכהן להיות ניתר בקומץ:

מתני'

כמו נ"ק | רש"ק מ"ו | נ"ל אחרינא | נ"ל טמא | טמאות מדרס מגע מדרס וכו' נ"ק | האבוד הס"ד והשאר יש למחוק נ"ק | אחד נ"ק | [שבת עג:]

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא עשרון שחלקו ואבד אחד מהן. עי' לקמן דף פ' ע"ב תוס' ד"ה כולהו:

[חתיכת כזית בשר מאבר]

[יוכן להיות אמר רב אשי וכ"ה ברש"י ע"ג נכון]

*ואפשר עוד לתרץ כו' הסתרים מטמיא דמוקי כו' נ"ק

כו' נ"ק

רש"ק

נ"ק מ"ו

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ר יוסי וכי באיזה מדרס: (ב) שם בטמא מדרס ואח"כ נ"ב ר"ל באופן זה נטמא: (ג) שם ואמאי לימא: (ד) שם אמר רב אשי קומץ: (ה) רש"י ד"ה כי נגע וכו' ואפילו וכו' חלה עליו טומאת מגע: (ו) ד"ה דילמא וכו' הא שבע ליה טומאה משום: (ז) ד"ה ומגע מדרס וכו' מגע מדרס הס"ד: (ח) ד"ה והא איכא וכו' דמתמת: (ט) תוס' ד"ה ועשאו וכו' משיקבע הס"ד ואח"כ מ"ה וכי באיזה וכו' שמטמא מדרס דאם לא כן אתיא ליה: (י) ד"ה כי נגע וכו' וקאמר וכי באיזה: (כ) בא"ד בניתזין בכל כתו דהא: (ל) בא"ד בדבר העומד ליחתך כי ההיא דאבר שילא מקלתו והוליא שבה:

שיטה מקובצת

א] מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס. אליבא דרבי (יהודה) [מאיר] אבל טמא מגע מדרס משום דנוגעת כל נימא ונימא שהיא טמאה מדרס בחברתה והוה ליה מגע מדרס לטמא אוכלין ומשקין ואע"ג דסלקא מיניה טומאת מדרס שלא יטמא טומאה חמורת לטמא אדם וכלים הואיל ואינו מיוחד למדרס: ב] א"ר יוסי. וכי באיזה מדרס וכו' ואי משום שנוגעת כל נימא ונימא בחבירתה טומאת בית הסתרים אינו מטמא: ג] בשני סדינין המקופלין כו'. וצ"ל דמיירי כשיש אויר מפסיק בין עליון לתחתון דאי במקופלין זה ע"ג זה בלא הפסק אויר נמצא שהכביד עצמו על שניהם יחד וא"כ העליון נמי היה לו ליטמא מגע מדרס בבת אחת כמו בתחתון אבל כשיש אויר מפסיק ביניהם נמצא דנחת מדרס על העליון קודם שינגע בתחתון ותו לא חלה ביה מגע מדרס דהוי ליה טומאה קלה על החמורה: ד] ואמאי נימא שבע ליה טומאה חמורה על התחתון ולא יחול עליה תו טומאת מגע מדרס וא"ת לפי סברת המקשה דלא מחלק בין בבאין בבת אחת לבאין בזה אחר זה תיקשי ליה היא גופיה העליון אמאי אינו טמא מגע מדרס משום דנוגע בתחתון וי"ל שלעולם היה יודע המקשה שיש לנו לחלק בין בת אחת לזה אחר זה לגבי דלא ירד בזה אחר זה קלה על החמורה והכא היה מקשה כיון דלא אמרינן שבע ליה טומאה בקלה וחמורה בבת אחת הכי נמי לא הל"ל שבע ליה טומאה בקלה על קלה אפי' בזה אחר זה ומשני דאין לדמות כלל בת אחת לזה אחר זה דנהי דלא אמרינן שבע ליה טומאה בבת אחת בזה אחר זה יש לנו לומר שבע ליה טומאה וא"ת לעיל דמקשה לימא שבע ליה טומאה אפי' בזה אחר זה ז] לגבי כי נגע ביה הזב לבסוף תיקשי ליה מסיפא עליון אמאי אינו טמא נמי מגע מדרס לפי שנגע בתחתון וי"ל דאה"נ דמצי לאקשויי מיניה וא"ת אדמקשה ליה מסיפא דלא אמרינן שבע ליה טומאה תיקשי ליה מרישא גופיה מטילתיה דת"ק דאמר אבל טמא מגע מדרס אלמא לא אמרינן שבע ליה טומאה ותירץ ר' שמעון מייזלא דפשיטא ליה דטומאה דאתיא מגופיה כגון במילתא דת"ק לא אמרינן דשבע ליה טומאה: ה] הא איכא תילתא דקומץ דלא קריב שהרי מחמת חצי העשרון הוא שהרי שלשתן הוזקקו לקומץ זה הילכך הוי האי קומץ חסר תילתא ל"א הא איכא דנקא היא היא דהיינו דנקא לכל אחד ואחד משני חצאי עשרון הצריכין למנחה והיינו תילתא לשניהן יחד:] בדעתא דכהן. עי' תוס' לקמן דף עו ע"ב: וכהן כי קמיץ אעשרון קא קמיץ. וא"ת היכי מפסלא מנחה משום יתר ב] משום דדילמא קמיץ מעשרון שלא הופרש עמו ואומר הר"ל דהכא שאני שחצאי העשרונים מבוררין ואינן נוגעין דיכול הכהן לחתכין מה שהוא רואה אבל בנתערב כיון דאינו יכול לברר זה מזה דעתו אינו מועיל כלום והשתא ניחא נמי הא דאמרינן באלו מנחות [דף עו ע"ב] ריבה במדת עשרונו פסולה ולא אמרינן בדעתו דכהן תליא מילתא דכיון דלא בריר עשרון דידיה מעולם לאו בדעתא דכהן תליא מילתא: ז] אדם וכלים שהרי: ח] עליו טומאת מגע ט] חלה עליו טומאת: י] שבע ליה טומאה משום דטומאה אחרונה חמורה: יא] עם האבוד. למנחה הס"ד ומה"ד מופרש וראשון מצטרפים שהרי חבירים היו הס"ד ומה"ד נטמא הראשון שניהם האחרים מצטרפין: יב] שהרי שניהם חביריו הס"ד: יג] מנחה אחת באים הס"ד יד] איזהו אינו נאכל תיבת לא ליש: טו] חשוב שהרי מחמת: טז] דטומאת בית הסתרים מטמא דמוקי: יז] בשלש על שלש הבאות ותיבת הבגד נמחק: יח] בניתזין בכל כחו: יט] כי ההיא דאבר שיצא מקצתו:

א) ר"ל לאביי דמוכיח דלא אמרינן שבע ליה טומאה אפי' בזה אחר זה מקשה ליה מסיפא וכו'. ב) ר"ל וכתבו נמי נימא דלא קמיץ רק על העשרון שהופרש למנחה זו ולא על התערובת.

מתני' נטמא *הקומץ והקריבו הציץ מרצה יצא והקריבו אין הציץ מרצה שהציץ מרצה על הטמא ואינו מרצה על היוצא: **גמ'** *תנו רבנן °ונשא אהרן את עון הקדשים א] וכי איזה עון הוא נושא אם תאמר ב] עון פיגול הרי כבר נאמר לא יחשב א"ת עון נותר הרי כבר נאמר לא ירצה ג] הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בציבור מתקיף לה רבי זירא אימא עון יוצא ד] שהותר מכללו בבמה אמר ליה אביי אמר קרא °לרצון להם לפני ה' עון דלפני ה' אין עון דיוצא לא מתקיף לה רבי אילעא אימא עון שמאל שהותר מכללו ביום הכפורים אמר ליה אביי אמר קרא עון עון שהיה בו ודחיתיו לאפוקי יוה"כ דהכשירו בשמאל הוא רב אשי אמר עון הקדשים ולא עון המקדישין אמר ליה רב סימא בריה דרב אידי לרב אשי ואמרי לה רב סימא בריה דרב אשי לרב אשי ואימא עון בעל מום שהותר מכללו בעופות דאמר מר *תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות אמר ליה עליך אמר קרא לא ירצה ה] °כי לא לרצון יהיה לכם: תנו רבנן *דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה במה דברים אמורים ביחיד אבל בציבור בין בשוגג בין במזיד

הורצה *ובעובד כוכבים בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון לא

שמות כח · שם · ויקרא כב · תורה אור

רש"י

מתני' הלין מרצה. והמנחה כשירה והשירים נאכלין: **גמ'** ו] הא אינו נושא אלא עון טומאה. הואיל ויש בה צד קל: שהותרה מכללה בצבור. דכתיב בתמיד (במדבר כח) במועדו אפילו בטומאה: מכללו בבמה. מכללו שנאסר יוצא במשכן הותר בבמות נוב וגבעון דאין שם קלעים ויוצא דנאסר במשכן מפרש בכיצד צולין (פסחים דף פב.) ז] [מקרא] מדוע לא אכלתם את ח] [החטאת] במקום הקדש: ואימא עון שמאל. דלכתחילה בעינן ימין כדאמרינן בפרק ראשון (לעיל דף י.) כ"מ שנאמר אצבע כו': ביום הכפורים. נטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו: אמר קרא עון. ונשא אהרן את עון משמע שיש בו עון לכתחילה בכל מקום ודחיתי לעון בצבור מפני כבוד צבור ביחיד הלין מרצה: לאפוקי שמאל. דאין בה שום עון דהכי הוא הכשר מצותו: רב אשי אמר. לא מצית אמרת לין מרצה על עון שמאל: דאמר קרא עון הקדשים ולא ט] מקדישים. עון התלוי בכהנים שחייבין לעבוד ולקדש קומץ בימין ועבדו בשמאל אינו נושא: לא ירצה. בשור ושה שרוע וקלוט וגו' (ויקרא כב): לא לרצון. כל אשר בו מום לא תקריבו וכו' (א): והאי שוגג ומזיד מפרש לקמן אהייא קאי אי אזריקה אי י] אטמא: ובעובד כוכבים. עובד כוכבים ששלח קרבנו ונטמא הדם דאמרינן בפרק אלו מנחות (לקמן דף עג:) איש איש מבית ישראל אשר יקריב קרבנו מה ת"ל יא] (קרבנו) איש איש לרבות את העובדי כוכבים שנודרין נדרים ונדבות כישראל:

תוספות

קיימא שניה שנייה נמי הא מיתקנא ראשונה ומשני פנים חדשות באו (ג) והשתא אימת אתא ליה אי קודם שנפסקה ראשונה אם כן כמו שיטהר מן המדרס יטהר ממגע *) דהא שבע ליה טומאה *ויש לומר דכשתיקן אוזן ראשונה חל על אוזן מגע ומדרס בבת אחת ובבת אחת לא אמרינן שבע ליה טומאה כדמסקינן ומגו דחייל מגע אאוזן חייל נמי אכוליה סנדל כיון דהכל כלי א' והר"ש מפרש דלא שייך שבע ליה טומאה בטומאה הבאה מעצמו כגון היא דסנדל ואחשב עליו ואחר כך חתכו (ג) ומדרס מגע דת"ק דר' יוסי דבאה מעצמו שנוגע בעצמו אבל סדינים המקופלים טמא על מה שנגע *בחבירו: **בשני** סדינים המקופלים כו'. בשניתנה למעלה (ד) מזה ויש אויר קצת ביניהם איירי דאי בזה על גב זה ממש אי כשישב הכביד עליהם שניהם בבת אחת א"כ עליון ליטמא מגע כמו תחתון ואם הכביד על העליון תחילה א"כ *קודם לתחתון מגע למדרס כשנגע בעליון וטומאת מדרס לא מטמא תחתון עד שיכביד עליו אבל כשיש אויר ביניהם כי אתי זב ויתיב בעליון מיד כשנוגע עליון בתחתון אתי לתחתון מדרס ומגע בבת אחת ולעליון קדם לה מדרס למגע וא"ת אמאי איצטריך לשנויי שיש חילוק בין בת אחת לזה אחר זה לימא דקא מיירי במקופלים זה על גב זה דקדם התחתון מגע למדרס וטמא קסבר דמכביד על שניהם בבת אחת ועוד א"כ מאי מודה היינו שאם נגע בהם הזב דאוקימנא מקמי מדרס וא"ת ותיקשי ליה לאביי היא גופא מאי שנא תחתון מעליון שאין אביי מחלק בבת אחת וא"כ עליון נמי ליטמא מדרס ומגע דהא קנגע בתחתון וי"ל דיודע היה אביי שיש חילוק אלא לרבא הוה מקשה משום דאית ליה שבע טומאה אפי' היכי דמהני מגעו לטמא הא' עברון אחר דא"כ אפילו בבת אחת נמי נימא שבע ליה טומאה ולא ליחול עליה טומאת מגע אי נמי משוה בת אחת לזה אחר זה דלעיל דהוי קלה על קלה: **ונשא** אהרן את עון הקדשים כו'. פי' הקונטרס בפ"ק דפסחים (דף טז:) יב] גרסינן אם עון נותר הרי כבר נאמר לא יחשב ואם עון פיגול הרי כבר נאמר לא ירצה ופי' דהכי איתא בפ"ב דזבחים (דף כח:) דאיסורא רבה חוץ לזמנו שהוא בכרת מקרא רבה ופרשה רבה בפרשת צו ואיסורא זוטא דחוץ למקומו דליכא כרת מקרא זוטא ופרשה זוטא בפרשת קדושים והביא ראיה דהכי איתא בת"כ ור"ת גריס איפכא בפיגול לא יחשב ובנותר לא ירצה משום דמסקינן בפ"ב דזבחים *ותרוייהו מקרא אריכא נפקי דכתב ביה לא ירצה ולא יחשב ומה יג] שנזכר פיגול קודם לנותר אע"ג דבמקרא כתיב בריסא חוץ לזמנו משום דלשון פיגול כתב במקרא בהדיא: **אם** עון נותר כו'. לאו נותר ממש קאמר כדאמר בזבחים* לאחר שהוכשר יחזור ויפסל אלא מחשבת נותר דהיינו מחשב לאוכלו חוץ לזמנו: **הא** אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בציבור. וא"ת יד] תיפוק ליה דלא משכחת לה מידי דמתוקם ביה קרא אלא בטומאה ואומר ר"ת משום דכתיב לרצון להם משמע דבר שהוא לרצון במקום אחר ולהכי דחיק לאשכוחי הותר מכללו בכל הני דפריך וא"ת ונותר ופיגול היכן הותרו מכללן דאיצטריך ליה לא ירצה ולא יחשב ואומר ר"ת דפיגול הותר מכללו בבמה דלא שייך שם מחשבת חוץ למקומו ונותר כדי נסבה ואגב פיגול נקט נותר הואיל ואשכח ביה קרא אע"ג דלא צריך אי נמי הותר מכללו בראשו של מזבח דאיכא למ"ד אין לינה מועלת *שם בריש תמיד נשחט (פסחים דף נט.) ובפרק המזבח מקדש (זבחים דף פז:) ומיהו פלוגתא דאמוראי היא וקשיא למ"ד לינה מועלת שם טו] בראשו מכך ברייתא ונראה דנותר יש ללמדו עון עון *מרילוי לין ופיגול נמי מצי למילף הכי ועוד יש לפרש דנותר טז] הותר מכללו במנחת כהנים ומנחת כהן משיח וקומץ וכל דבר שאין לו מתירין דאין חייבין עליו משום פיגול כדתנן בזבחים בפרק בית שמאי (דף מג.) ואפי' פסולא נמי נראה דליכא כדאמרינן בסוף פ"ק דזבחים (דף יד.) מודה רבי שמעון בהולכה חטאות הפנימיות ופריך והאמר רבי יז] *(ישמעאל) כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פיגול ושני מודה ר"ש לפסול מקל וחומר ומה שלא יח] לשמן הכשר בשלמים פסול בחטאת חוץ לזמנו הפסול בשלמים אינו דין שפסול בחטאת משמע דאי לאו קל וחומר הוה אמינא דאפי' פסולא ליכא א"כ במנחת כהנים ומנחת נסכים דליכא קל וחומר דלא איפסלי שלא לשמן ליכא פסול כלל אלמא אשכחן נותר דהותר מכללו לגמרי: **אימא** עון יוצא כו'. יט] מעון דזרות שהותר מכללו בבמה הוה מצי לאקשויי ולשנויי כ] כגון מעון יוצא: **ואימא** עון שמאל שהותר מכללו ביוה"כ. הא דלא קאמר בהולכת אברים לכבש כדאמר בסוף פ"ק דזבחים (דף יד*) הרגל של ימין בשמאלו משום דאין זו עבודה המעכבת כפרה ומהאי טעמא נמי לא פריך מעון לילה שהותר לאיברים ופדרים:

עון קדשים ולא עון המקדישים. תימה הא למ"ד טומאה דחויה היא בצבור ובעיא ציץ לרצויי דאמרינן בפ"ק דיומא (דף ז:) דמרצה על הכהנים העושים בטומאה ולעיל בהקומץ זוטא* פירשתי: **ואימא** עון בעל מום שהותר מכללו בעופות. וא"ת ואמאי לא פריך מעון טריפה שהותר במליקה דהא חשיב הותר מכללו בפרק קמא (לעיל דף ו.) דאמר טריפה שהותרה מכללה מאי היא אילימא בעולת העוף כו' ובטריפה לא כתיב לא ירצה ולאביי דמשני עון שהיה בו ודחיתיו ניחא דלאפוקי טריפת מליקה שהוכשרה בכך אבל לרב אשי קשיא ויש לומר דאמרינן עון קדשים ולא עון חולין לאפוקי טריפות דשייך בחולין וא"ת* כא] עון אונן שהותר מכללו אצל כהן גדול ולרב אשי דמשני לעיל עון קדשים ולא עון מקדישין ניחא אלא לאביי קשיא ושמא כב] אית להו דהדדי וא"ת ואימא עון דמחוסר זמן כגון תוך ח' שהותר מכללו בעופות כדאמר בפ"ק דחולין (דף כב:) דבני יונה כשירין משיעלעו דם ויש לומר דכתיב ביה לא ירצה דהא כג] מיום השמיני והלאה ירצה כתיב הא קודם לא ירצה ומיהו קשה מעון אותו ואת בנו דהותר מכללו בעופות ולפי מה שפי' עון קדשים ולא עון חולין ניחא ועוד אמרינן בפ' אותו ואת בנו (שם דף פ:) דכל הפסולין שבשור ושה הרי הם בלא ירצה: **אבל** בצבור בין בשוגג בין במזיד הורצה. תימה דנהאשה רבה (יבמות דף ל.) מייתי רישא דהך ברייתא ודייק עלה והא הכא כד] דרצוי מרצי לין דתניא על מה הלין מרצה כו' והשתא מסיפא גופא הוה ליה לאיתויי כדקתני בסיפא הכא דבצבור בין בשוגג בין במזיד הורצה ומשמע הוא הדין יחיד אי לא משום דביחיד קנסינן מזיד ויש לומר דאי מסיפא הוה אמינא דטעמא לא משום לין אלא משום דטומאה הותרה בצבור אף על גב דלשון הורצה משמע לין:

בשוגג

[דף כט.] · [דף כט:] · [ד"ה והכא] · [זבחים כד:]

שיטה מקובצת

א] וכי איזה עון הוא נושא. עי' תוס' זבחים [דף כג ע"ב ופסחים דף טז ע"ב: ב] עון פגול ה"ג א"ת עון פגול הרי נאמר לא ירצה אם עון נותר כתיב לא יחשב וה"פ תרי קראי כתיבי חד בפרשת צו את אהרן אם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי [לא ירצה המקריב אותו] לא יחשב לו פגול יהיה (המקריב אותו לא ירצה) והיינו קרא אריכא כדאיתא בזבחים [דף כח ע"א] ודרשינן במחשב לאכול ביום השלישי [הכתוב מדבר] דאי באוכל בשלישי אחר שהוכשר יחזור ויפסול [בתמיהה] וכרת כתיב ביה ואידך קרא בפרשת קדושים ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה והאי קרא זוטא מוקי לה בזבחים [שם] במחשב לאכול חוץ למקומו באם אינו ענין וממעיט ליה מכרת התם. ואם עון פגול פי' חוץ למקומו הרי כבר נאמר לא ירצה בקרא זוטא ואם עון נותר כלומר מחשבת נותר דהיינו חוץ לזמנו הרי כבר נאמר לא יחשב בקרא אריכא: ג] הא אינו נושא כו' [שהותר מכללו בצבור] דדרשינן (בזבחים) במועדו אפי' בטומאה ואת מאי פריך מפיגול ונותר והרי לא הותר מכללן וי"ל דאשכחן הותר מכללו בנותר כגון שלן בראשו של מזבח דהתו לא שייך ביה פסול לינה ופיגול דחוץ (לזמנו) [למקומו] אע"ג דלא שייך ביה הותר מכללו מ"מ גמרינן לה עון עון מחוץ לזמנו. ועוד י"ל דהותר מכללו דפיגול ונותר הותר מכללו במנחת כהנים כו'

כדתנן במס' מעילה [דף י' ע"א] דאין חייבין עליהן משום פיגול (ונותר וטמא) דגמרינן משלמים שיש להן מתירין והני לית להו מתיר אחר: ד] שהותר מכללו בבמה. עי' תוס' זבחים דף טז ע"ב: ה] כי לא לרצון יהיה לכם. תימה אמאי לא פריך ואימא עון אונן כו' ולשינויי דרב אשי ניחא ועוד אמר מורי דמשום הכי לא פריך מאונן משום דגלי קרא דמחלל עבודה כדמייתי בזבחים בפרק שני [דף טז ע"א] וא"ת א"כ משמאל לא הוי ליה למיפרך דהא גלי ביה קרא דמחלל עבודה ושמא דפריך משמאל דנהי דבשר פסול מ"מ מרצי ליה ציץ לענין דלכפריה ב'ה בעלים כדאמרי' בפ"ב דזבחים [דף כו ע"ב] גבי ניתנין למעלה שנתנן למטה כו' דבשלמים מתכפרים. ותימה דבאונן נמי נימא הכי: ו] גמ'. מה"ד ונשא אהרן אציץ קאי הס"ד ומה"ד הא: ז] תיבת מקרא ל"ש: ח] את החטאת: ט] ולא עון המקדישים: י] איריקה אי אטמאה הס"ד: יא] מה"ד איש איש תיבת קרבנו נמחק: יב] דפסחים. הכי גרסינן: יג] שנזכר פגול. גיליון וקשה להר"ם דהכי לא דריש בזבחים אלא מפיק חוץ לזמנו מביום השלישי וחוץ למקומו מפיק מפיגול יהיה ולא ירצה לדרשה אחרינא כך הרצאת פסול ולא יחשב שלא יערב בו מחשבות אחרות. ע"כ תו"ח: יד] וא"ת למה לי האי טעמא תיפוק: טו] תיבת בראשו נמחק: טז] הותר מכללו גליון ות"ם מפרש דחוץ לזמנו דתודה וחטאת יש להם [illegible]

[illegible]

עין משפט נר מצוה

עיין משנה למלך פ"ג מהלכות שאר אבות הטומאות ה"ט ד"ה ודע

מט א מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הל"ט וסי"ג: נ ב מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל"ח: נא ג מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הל' לד ופ"ט מהל' ביאת מקדש הל"ז:

בתחילתו ובשניתנה למעלה מזה ויש אויר קצת ביניהם איירי כצ"ל והד"א נ"ק

קדם לתחתון מגע למדרס דמגע כשנגע נ"ק

מסורת הש"ס

*) אלא ע"כ אחר שניטלה הראשונה ונתקנה בה שבע לו מגע מדרס הא כו' נ"ק

פסחים טז: יומא ז. זבחים כג.

לעיל ו. חולין כג. זבחים קטז. קדושין כה: תמורה יד.

פסחים טז: יומא ז. יבמות ל. זבחים מה. גיטין נד:

זבחים טו: מה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא לרצון וכו' תקריבו כו' הס"ד ואח"כ מ"ה בשוגג כו' [illegible] (ב) תוס' ד"ה ... [illegible] (ג) בא"ד ואח"כ חתכו ומגע ומדרס דת"ק דר' יוסי וכו' טמא בשניתנה מה: (ד) ד"ה בשני וכו' מזה [illegible]

נב א מיי' פ"ה מהל' פסה"מ הל' לד וגס"ד מהל' ביאת מקדש הלכה ז :
נג ב מיי' פ"ה מהל' תרומות הל"ז :
נד ג מיי' פ"ד מהל' ביאת מקדש הל"ג :
נה ד מיי' פ"ה מהל' פסה"מ הל"ז :

[נ"ל כסבור]
פסחים עז: ועש. וש"נ
תרומות פ"ב משנה ב יבמות פט. פסחים לג.

בשוגג תרומתו תרומה. שהיתה לו שעת הכושר איירי בנחש"ך *שוגג. ניטמא בתחילת הליבתו באם הלבו אדם טמא ועדיין משקה טופח עליו אין תרומתו תרומה כדמוכח בפ' כל שעה (פסחים דף לג.) **במזיד** אין תרומתו תרומה. אע"ג דתורם מן הרעה על היפה תרומתו תרומה כדאמרי' בהאשה רבה (יבמות דף פט) וכדתנן במס' תרומות (פרק שני מו) התם חזי קצת הכא לא חזי כלל. **דמרצה** ציץ על אכילות מי שמעת ליה. פי' בקונטרס להכי נקט אכילות דאעולין כ"ע מודו דציץ מרצה כדקתני בריש תורת כהנים ונרצה לו לכפר עליו בדם כו' ולא דק בקונטרס דבעולין נמי אשכחן פלוגתא בפ' כיצד צולין (פסחים דף עז:): **ת"ל** אשר לה'. הכא מוקמינא ליה לרבות נן ויוצא ותימה דבסוף דם שחיטה (כריתות דף כג: ושם) דריש ליה לרבות אימורים דאיסור טומאה חייל אאיסור חלב וי"ל דבקולי: הן אבל קשה אההיא דכריתות *בסוף פ' ב' דמעילה (דף י:) דריש אימורים מאשר יקריב אל הקדשים לדבר שאין לו מתירין מביקדש בכלי וי"ל דהתם לא מיירי אלא בעולה ובשאר קדשים אבל בשלמים לא הייתי מרבה כיון דילהו מן הכלל. מ"ר: **ורב** שילא אמר כו'. וא"ת מאי דוחקייהו דרבינא ור' שילא לשנויי כלל הא מוכח בהדיא בהאשה רבה (יבמות דף צ. ושם) דחדא מדאורייתא וחדא מדרבנן מדקאמר והא הכא דמדאורייתא ארצויי מרצה דתנן על מה הציץ מרצה כו' וי"ל דלעולם מבמע ליה נמי ביבמות דאפילו מדרבנן נמי קתני על מה הציץ מרצה כו' למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אזריקה או אטומאה הלא דפשיטא ליה דמדאורייתא אין חילוק בין טומאה לזריקה והכי פירושו והא מדאורייתא ארצויי מרצה בכל ענין בין מטומאה בין מזריקה. מ"ר: **זריקתו** בין בשוגג בין במזיד הורצה. אע"פ שצריך לדחוק הלכון אליביה ניחא ליה לשנויי הכי ולא כרבינא כדאמר בפרק הנזקין (גיטין דף נד.) גברא לכפורי קא בעי ואנן ניקום ונקנסיה: אסכחן

[פלוגתא דר"י ליתא במשנה דתרומות ולכך בסיף גרסינן דתניא]

דבסוף נ"ק

*מ] קסבר אין קרבנות מקבלין טומאה אונס בנטמא בעל כרחו אבל מזיד ורצון חדא מילתא היא אלא איידי דתנא אונס תנא רצון : לא הורצה. דכתיב וציה על מצחו תמיד לרצון להם (שמות כח) ולא לעובדי כוכבים : ורמינהו כו'. אלמא אין מרצה אמזיד דיחיד : בשוגג תרומתו תרומה. דאמרינן בבמה דוכתי (ב"מ דף נו.) ולא תשאו עליו חטא (א) אם אינו קודם נשיאות חטא למה מכאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה: במזיד אין תרומתו תרומה. דרבנן קנסיהו משום דהזיד ופליגי בה אמוראי ביבמות בפרק האשה איכא למ"ד אין תרומתו תרומה ט] לתקן את הפירות אבל תרומה הוי : י] דמרצה ציץ על אכילות מי שמעת ליה. דמוקמת לכך ברייתא בתרייתא (ב) אליביה *דקתני בה הציץ מרצה על אכילת טומאת בשר דהיינו אכילות להכי נקט אכילות דאעולין כ"ע מודו דציץ מרצה דקתני בריש ת"כ ונרצה לו לכפר עליו בדם דכתיב (ויקרא יז) כי הדם הוא בנפש יכפר אין לי אלא דם טהור טמא מנין ת"ל (שמות כח) ונשא אהרן וגו' והוא בדם קמיירי דכתיב (שם) לרצון להם יא] והכא כתיב ונרצה מה הכא דם אף התם דם ואין לי אלא דם מנין לרבות כל העולים ת"ל לכל מתנות קדשיהם וגו' (שם): יכול בשר בנטמא לפני זריקת דמים ואכלו לפני זריקה בטומאת הגוף יהו חייבין עליו כרת ובתורת כהנים מצאתי לשון יב] נקיה יכול יהו חייבין משום טומאת הגוף לפני זריקה ובבשר טהור קמיירי : ובאינו ניתר לטהורין כגון אם אכל אפילו בשר טהור יג] בטומאת הגוף קודם זריקת דם עדיין לא היתה ניתרת לטהורים דזריקה היא המתרת : או אינו אלא. הכי דרשינן באינו נאכל לטהורין אין חייבין יד] משום טומאת הגוף אף בניתר לטהורין : ואוציא את הלן ואת היוצא. לאחר זריקה שאע"פ שניתר בזריקה הואיל ויצאו אירע בו פסול לא יהו חייבין עליו האוכלו בטומאה : היינו לן. *ואמרת לעיל דחייבין עליו משום טומאת מזבח ולא כל הזבחים: אחר שריבה הכתוב ומיעט. כלומר הואיל ומלינו ריבוי ומיעוט : אמרת מרבה אני לן ויוצא. שהיתה להן שעת הכושר טו] שהרי היתה זריקתו כשירה : וא"ת בשר בנטמא לפני זריקה ואכלו בטומאת הגוף לאחר זריקה מפני מה חייבין עליו. הא לא היתה לו שעת הכושר טז] ואנן פיגול הוא דמעטינן דאין חייבין אבל נטמא אפילו קודם זריקה ואחר זריקה אכלו חייב. שהלין מרצה. למיהוי זריקה מעלייתא וניתר לטהורים קרינא ביה ואע"פ שלא נאכל (ג): נטמא. לפני זריקה היא דהייב עליו האוכלו לאחר זריקה בטומאת הגוף יז]: יוצא לא. משום דלא הויא זריקה מעלייתא דאין הציץ מרצה על היוצא דלא היתה לו שעת הכושר : מאן שמעת ליה דאמר אין זריקה מועלת יח] ביוצא. למיהוי קרבן כשר רבי אליעזר היא בפ"ק דמעילה (דף ו.) דקתני בשר קדשי קדשים שיצא לפני זריקת דמים ר' אליעזר אומר מועלין בו ואפי' לאחר זריקה משום דאין זריקה מועלת לו להוציאו מידי מעילה : אלא אמר רב חסדא לא קשיא. הך מתניתא דלעיל הא דקתני במתניתא במזיד הורצה נמי ביחיד ר"א מדקתני דציץ מרצה על אכילות והא דתני לא הורצה רבנן : דלא קניס. היכא דזריק דם טמא במזיד מי שמעת ליה : א"כ אמאן תרמייה. להא דקתני הורצה : טומאתו בין בשוגג . בין שנטמא בשוגג בין שנטמא יט] *) במזיד הורצה אם זרקו בשוגג והא דתני לא הורצה במזיד דזריקה קאי : תא

*) במזיד הורצה הס"ד ואח"כ מה"ד זריקתו בשוגג אם כו'

תורה אור

לא הורצה ורמינהי א] *אעל מה הציץ מרצה על הדם ב] ועל הבשר ועל החלב שנטמא בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון בין ביחיד בין בציבור אמר רב יוסף לא קשיא הא ר' יוסי הא רבנן *דתניא *באין תורמין מן הטמא על הטהור ואם תרם בשוגג תרומתו תרומה במזיד אין תרומתו תרומה ר' יוסי אומר בין בשוגג בין במזיד תרומתו תרומה אימר דשמעת ליה לר' יוסי דלא קניס דמרצה ציץ על אכילות מי שמעת ליה *והתניא ר' אליעזר אומר הציץ מרצה על אכילות רבי יוסי אומר גאין הציץ מרצה על אכילות איפוך רבי אליעזר אומר אין הציץ מרצה על אכילות רבי יוסי אומר הציץ מרצה על אכילות מתקיף לה רב ששת ומי מצית אפכת לה *והתניא יכול בשר שנטמא לפני זריקת דמים יהו חייבין ג] עליהן משום טומאה ת"ל °כל טהור יאכל בשר והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה *הניתר °לטהורין חייבין עליו משום טומאה ושאינו ניתר לטהורין דאין חייבין עליו משום טומאה או אינו אלא נאכל לטהורין חייבין עליו משום טומאה ושאינו נאכל לטהורין אין חייבין עליו משום טומאה אוציא אני את הלן ואת היוצא שאינן נאכלין לטהורים ת"ל אשר לה' ריבה יכול שאני מרבה את הפיגולין ואת הנותרות נותרות היינו לן אלא ד] אף הפיגולין כנותרות ת"ל °מזבח השלמים מיעט ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו אחר שריבה הכתוב ומיעט אמרת מרבה אני את אלו שהיתה להן שעת הכושר ומוציא אני את אלו שלא היתה להן שעת הכושר וא"ת בשר שנטמא לפני זריקת דמים ואכלו לאחר זריקת דמים מפני מה חייבין עליו משום טומאה מפני שהציץ מרצה נטמא אין יוצא לא ה] מאן שמעת ליה דאמר אין *זריקה מועלת ליוצא רבי אליעזר וקתני דמרצה ציץ על אכילות אלא אמר רב חסדא לא קשיא הא רבי אליעזר הא רבנן אימר דשמעת ליה לר' אליעזר דמרצה ציץ על אכילות דלא קניס מי שמעת ליה אין כי היכי דשמעת ליה לר' יוסי שמעת ליה לרבי אליעזר דתניא רבי אליעזר אומר בין בשוגג בין במזיד תרומתו תרומה אימר דשמעת ליה לרבי אליעזר בתרומה דקילא בקדשים דחמירי מי שמעת ליה א"כ הא אמאן תרמיה ו] רבינא *אמר טומאתו בין בשוגג בין במזיד הורצה זריקתו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה ורב שילא אמר זריקתו בין בשוגג בין במזיד הורצה טומאתו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה ולרב שילא ז] *[הא] דקתני שנטמא בין בשוגג בין במזיד ה"ק נטמא בשוגג וזרקו בין בשוגג בין במזיד תא

ויקרא ז
זבחים מו:
יבמות פט.
פסחים טז.
[ד"ה דקתני הציץ מרצה על טומאת בשר נ"ק]
(פסחים טז)
[פסחים לה: ע"ש]
[פסחים פ]
הא קתני נ"ק
ואמרינן כו' טומאה הס"ד נ"ק

גליון הש"ס
גמ' לטהורין חייבין. ע' זבחים דף מו ע"ב תוס' ד"ה אחד לכלל: שם מזבח השלמים מיעט. ע' לקמן דף מו ע"א תוס' ד"ה משפטם:

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה בשוגג וכו' ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ואם אינו: (ב) ד"ה דמרצה וכו' אליבא דר"א דר' יוסי דקתני בה: (ג) ד"ה שהלין מרצה וכו' בלא נאכל הס"ד ואח"כ מ"ה נטמא אין נטמא לפני:

רבינו גרשום
רבינא אמר לא איצטריך לאוקמי להני מתנייתא כתנאי דטומאתו דקתני בברייתא קמא היינו בין בשוגג בין במזיד דהכי משמע (תנו רבנן) [לישנא] דם שנטמא משמע דניטמא בין בשוגג בין במזיד וזרקו בשוגג. דעביד זריקה בשוגג הורצה. במזיד אי עביד זריקה במזיד לא הורצה דקנסינן ליה היינו זריקתו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה והלכך לא קשיין הני מתנייתא אהדדי דהכי נמי תניא אידך דקתני על מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמא בין בשוגג בין במזיד כלומר דטומאה הוי בין בשוגג בין במזיד הורצה ולעולם נמי אמרינן שניטמא היינו בין ניטמא בשוגג בין ניטמא במזיד: זריקתו בין בשוגג בין במזיד דברייתא קמא אתוקמא כד הוה סליקא אדעתין מעיקרא דה"ק ת"ר דם שניטמא וזרקו בשוגג דהאי בשוגג אניטמא קאי. והה"ק דם שניטמא בשוגג וזרקו בין שזרקו בשוגג בין במזיד הורצה הואיל דאיטמא בשוגג אבל דאיטמא במזיד לא הורצה אפי' זרקו בשוגג והיינו דאמר רב שילא זריקה בין בשוגג וכו' : ולרב שילא הא קתני אידך ברייתא שנטמא בין בשוגג בין במזיד דאלמא בשוגג ומזיד בתר טומאה אזיל ותיובתא אאידך ברייתא דתני דכי נטמא במזיד לא הורצה. ה"ק דהכי תני לה להא בריי' דעל מה הציץ מרצה כו'. דהיינו כי הך ברי' קמא דאזריקה קאי בין בשוגג בין במזיד:

שיטה מקובצת
א) על מה הציץ מרצה. אלמא מהני ריצוי ציץ דאע"ג דנטמא או זריק ליה כשר: ב) ועל הבשר. וא"ת למאי מהני ליה ריצוי ציץ לאוכלה טמאה אי אפשר דהא כתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל וי"ל דלר"י דאמר אם אין בשר אין דם ניהא דמהני ליה ריצוי ציץ לאחשובי בשר כמאן דאיתיה וליזרק הדם עליה ולא חשבינן ליה כמאן דליתיה ואפי' לר"א דאמר יש דם אע"פ שאין בשר אפ"ה מהני ליה ריצוי ציץ א] לאכשורי בפיגול [ולהוציא] מידי מעילה: שנטמא עיין בתוס' יבמות דף צ ע"א: ג) חייבין עליו: ד) אף הפיגולין כנותרות. וא"ת והלא פיגול אין ניתר לטהורים וי"ל כיון דאין פיגול נקבע עד שיקבעו כל מתיריו ובאים בבת אחת אכילה ופיגול הרי שפיר ניתר לטהורים. תו"ה: ה) מאן שמעת ליה. עי' תוס' לקמן דף מו ע"א: ו) רבינא אמר כו' וברייתא קמייתא דבשוגג הורצה כו' קיימא אזריקה וברייתא דבין בשוגג ובין במזיד הורצה קיימא אטומאה ותימה דבמסכת יבמות [דף צ ע"א] דייק עלה דההיא דבמזיד לא הורצה דהיינו מדרבנן מדקתני באידך ברייתא בין בשוגג בין במזיד הורצה דהיינו דין תורה ודייק עלה דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה ונ אי כאמר והא אמרינן דבהדא מיירי בטומאה והדא מיירי בזריקה וי"ל דמשמע ליה דכל הני שינויי דהכא נמי דבמזיד לא הורצה היינו מדרבנן וא"ת הכא אמאי לא משני הא מדאו' הא דרבנן כדאמרינן ביבמות וי"ל דניחא ליה לשנויי אפי' נאמר בין בשוגג בין במזיד הורצה אפי' מדרבנן: ז] שילא הא קתני: ח] שוגג. קסבור אין קרבנות מקבלין טומאה באונס שנטמא: ט] תרומה. לגברי וקסבר בית דין מתנין לעקור דבר מן התורה: יש. יה הולין ואיכא למ"ד אין תרומתו תרומה לתקן: י] תרומה הוי. הס"ד ומה"ד רבי יוסי אומר דלא קנים לגביה (טומאה) [תרומה] א"כ הא דתקני יחיד במזיד לא הורצה רבנן היא והא דתני הורצה רבי יוסי דמרצה : יא] לרצון להם. ג) ובבשר כתיב ונרצה להם מה הכא: יב] לשון. אחר נקוה: יג] טהור. שלא בטומאת: יד] חייבין עליו משום טומאת הגוף. ואע"פ שניתר לטהורין: טו] שעת הכושר כיש לינה ויציאה הב"ד ומה"ד ואוציא אני פיגול שלא היה לו שעת הכושר שהרי היתה זריקתו פסולה וא"ת: טז] ואנן. פ"א אמרינן בפרק גיד הנשה דחייבין עליו משום טומאה אם אכלו בטומאת הגוף: יז] בטומאת הגוף. הא יצא לפני זריקה לא מחייב עליה האוכלו לאחר זריקה בטומאת הגוף בשו' והד"א: יח] זריקה מועלת. ליוצא: יט] במזיד הורצה והס"ד ואח"כ מה"ד ג) טומאתו בין בשוגג בין שנטמא במזיד:

א) וכן אמרינן בפסחים דף ע"ח ע"ש. ב) נראה דט"ס וצ"ל והכא כתיב ונרצה לו לכפר עב הכא כו'. ג) נראה דצ"ל זריקתו כו' וטומאתו היא בין בשוגג ובין במזיד הורצה אם כו'.

תורה אור

ת"ש דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה הכי קאמר דם שנטמא וזרקו[א] בין בשוגג בין במזיד נטמא בשוגג הורצה במזיד לא הורצה: **מתני'** *נטמאו שיריה נשרפו נ"א קומץ שיריה אבדו שיריה כמדת ר' אליעזר[א] כשירה וכמדת רבי יהושע פסולה: **גמ'** אמר רב יהוא [ב]שנטמאו כל שיריה אבל מקצת שיריה לא קא סלקא [ג]דעתך נטמא אין אבוד ושרוף לא מאי קסבר אי קסבר שיורא מילתא היא אפילו אבוד ושרוף נמי אי קסבר שיורא לאו מילתא היא [ג] ונטמא מאי טעמא דמרצה ציץ אי הכי כל שיריה נמי לעולם קסבר שיורא מילתא היא ונטמא [ד]והוא הדין לאבוד ושרוף והאי דקאמר נטמא רישייהו נקט *כדתני' רבי יהושע אומר [ה]כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר או כזית חלב זורק את הדם כחצי זית בשר וכחצי זית חלב אינו זורק את הדם [ו]ובעולה אפי' כחצי זית בשר וכחצי זית חלב זורק את הדם מפני שכולה כליל ובמנחה אפי' כולה קיימת לא יזרוק מנחה מאי עבידתה אמר רב פפא מנחת נסכים [ד] ס"ד הואיל ובהדי זבח קא אתיא כגופיה דזיבחא דמיא קמ"ל מנהני מילי אמר רבי יוחנן משום ויקרא יז רבי ישמעאל ומטו בה משום רבי יהושע בן חנניא אמר קרא °והקטיר החלב לריח ניחוח לה' חלב ואע"פ שאין בשר ואשכחן חלב יותרת ושתי כליות מנלן דקתני ובמנחה אפילו כולה קיימת לא יזרוק מנחה הוא דלא יזרוק הא יותרת ושתי כליות יזרוק מנלן רבי יוחנן דידיה אמר לריח ניחוח כל שאתה מעלה לריח ניחוח ואיצטריך למכתב חלב ואיצטריך למיכתב לריח ניחוח דאי כתב חלב הוה אמינא חלב אין יותרת ושתי כליות לא כתב רחמנא ריח ניחוח ואי כתב רחמנא לריח ניחוח הוה אמינא אפילו מנחה כתב רחמנא חלב: **מתני'** *[ט]שלא בכלי שרת פסול ורבי שמעון מכשיר הקטיר קומצה פעמים כשרה: **גמ'** *אמר [ה] רבי יהודה בריה דרבי חייא מאי טעמא דר' שם ו שמעון אמר קרא °קדש קדשים היא כחטאת וכאשם בא לעובדה ביד [ו] (כחטאת) עובדה בימין כחטאת בכלי עובדה בשמאל כאשם ורבי ינאי אמר כיון שקמצו מכלי שרת מעלהו ומקטירו אפילו בהמיינו ואפילו במקידה של חרש °רב נחמן בר יצחק אמר הכל מודים בקומץ שטעון קידוש מיתיבי *[י]הקטר חלבים ואברים ועצים שהעלן בין ביד בין בכלי בין בימין ובין בשמאל כשרין [כ]הקומץ והקטורת והלבונה שהעלן בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל כשרין תיובתא [ז] דרבי יהודה בריה דרבי חייא אמר לך רבי יהודה בריה דרבי חייא לצדדין קתני ביד בימין בכלי בין בימין בין בשמאל: תא שמע קמצו [ח] שלא מכלי שרת וקידשו שלא בכלי שרת והעלו והקטירו שלא בכלי שרת פסול רבי אלעזר ורבי שמעון מכשירין במתן כלי אימא ממתן כלי ואילך תא שמע וחכמים אומרים קומץ טעון כלי שרת כיצד קומצו מכלי שרת ומקדשו בכלי שרת ומעלו ומקטירו בכלי שרת ר' שמעון אומר כיון שקמצו מכלי שרת מעלו ומקטירו [ט] שלא בכלי שרת ודיו אימא [ל]כיון שקמצו וקדשו בכלי שרת מעלו ומקטירו ודיו תא שמע קמץ בימינו ונתן בשמאלו יחזיר לימינו בשמאלו וחישב

רש"י

הקומץ תא שמע דם שנטמא וזרקו כו' · קשיא לרב שילא דקתני אם זרקו במזיד לא הורצה: **מתני'** · כמדת רבי אליעזר · דאמר בפרק כילד צולין (פסחים דף עז:) דם אע"פ שאין בשר ה"נ קומץ אע"פ שאין שירים י] (בשיריה) כשרה להקטיר הקומץ: כמדת רבי יהושע · דאמר (שם) אם אין בשר אין דם יא] אם אין דם אין בשר: **גמ'** והוא שנטמאו כל שיריה · *הוא יב] דאמר רבי יהושע דפסול להקטיר הקומץ: קס"ד נטמא אין · כלומר בנטמאו שיריה הוא דאמרינן אם נשתייר **מקצת שלא נטמא כשרה אפי' לרבי יהושע יג] אבל אבדו קצת שיריה או נשרפו אמר רבי יהושע דפסולה הואיל וכולה בעינן קיים מדקא נקיט רב לשון טומאה ולא נקט נמי לשרוף ואבוד דמתני': מאי קסבר · רב אי קסבר שיורא מילתא כו': רישייהו · דנטמאו קתני במתני' ברישא: כדתניא · יד] רבי יהושע נמי מכשר היכא דאיכא שיור אפי' באבוד ושרוף: זורק *הדם · דקרינא ביה הבשר והדם: כחצי זית בשר וכחצי זית חלב אין זורק · שאין אכילה והקטרה מצטרפין: מנחה מאי עבידתיה · מאי זריקה איתא במנחה: כגופא דזביחא דמיא · טו] דתיהוי במקום בשר כאילו נשתייר בשר קמ"ל דלא: מנהני מילי · דאם לא נשתייר בשר אלא חלב זורק את הדם: דכתיב והקטיר החלב וגו' · רישיה דקרא הכי טז] וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' לפני אהל מועד והקטיר החלב וגו' אלמא דמשום חלב זריק ליה לדם: יותרת ושתי הכליות מנלן · דאם לא נשתיירו אלא הן זורק את הדם דחזינן לעיל דהכי הוא דקתני ובמנחה אפילו *כולה יז] (כליל) [קיים] כו': לריח ניחוח · והקטיר החלב לריח ניחוח: כתב רחמנא חלב · דמשמע דריח ניחוח לא מרבי אלא דומיא דחלב דמגופיה דזבח הוא: **מתני'** שלא בכלי שרת · שלא קדש קומץ בכלי שרת דבתחילת מנחה ודאי לא פליגי דבעיא כלי כדאמרינן בפרק שתי הלחם (לקמן צו·) שאלו את רבי זו מנין כו': **גמ'** בא לעובדה ביד · הקטרת קומץ שהיא במקום זריקה ביד שלא קדשו בכלי: עובדה בימין כחטאת · יח] שהוא עובד נמי זריקתה באצבע יט] ובימין דכתיב ביה ולקח הכהן מדמה באצבעו ואמרי' (זבחים כד:) כ"מ שנאמר אצבע וכהונה אינה אלא ימין אלמא מדאקשה לחטאת ש"מ דלא בעיא כלי ובלבד שיעבדנו בימין: בשמאל כאשם · שזריקתו בכלי ולא ביד דאין לך טעון מתנת אצבע אלא חטאת בלבד דהכי אמרינן בזבחים (דף כד:) כ] דלר' שמעון זריקה כשרה *דתניא זרק בשמאל פסול ור' שמעון מכשיר משום דבשאר זריקת הקרבנות לא כתיב אצבע אלא כהונה ולר' שמעון כהונה בעיא אצבע כא]: בהמיינו · אבנט: מקידה · כלי חרס: הכל מודים בקומץ שטעון קידוש · וכי מכשר ר' שמעון בהקטר שאם נטלו מתוך כלי שרת לאחר שקדשו בו והעלהו בידו והקטירו כשר: ועצים · עצי מערכה: תיובתא כב] דרבי יהודה · דאמר ביד עובדה בימין דהא הכא קתני אפי' ביד בשמאל בלא כלי והא ודאי ר' שמעון היא דהא מכשר שלא בכלי(א) שרת: קמצו כג] שלא מכלי שרת · שנתקדשה בו המנחה: מכשירין במתן כלי · אפי' שלא בכלי שרת תיובתא דרב נחמן דאמר הכל מודים כו': ממתן כלי ואילך · הולכה והקטרה לא כד] בעינן כלי שרת: תא שמע · לרב נחמן: ונתן בשמאלו · בלא כלי כה] יחזיר *לימינו [כדאמרינן לעיל בא לעובדה] ביד עובדה בימין: בשמאלו וחישב

תוספות

אשכחן חלב כו' · ובשר נפקא לן מקרא בפרק כילד צולין (פסחים דף פ·) מ"ר:

ורבי ינאי אמר כיון שקמצו מכלי שרת כו' · קמילה בימין נפקא לן כפ' קמא בסופו (לעיל דף י:) אליבא דרבי שמעון מרבי יהודה בריה דרבי חייא ורבי ינאי דלית ליה נפקא ליה שפיר בג"ש דיד יד כדמוכח לעיל בסוף פ"ק (ג"ז שם) · מ"ר:

הקטר חלבים ואברים בין בימין בין בשמאל כשירה · מלי למימר דאתיא כר"ש כמו דסיפא דקומץ אבל לרבנן בעי ימין אי נמי אפילו לרבנן איכא לאכשורי הקטר חלבים בשמאל כמו הולכת איברים לכבש דלעיל בסוף פ"ק (ג"ז שם·) · מ"ר:

הקומץ והקטורת ולבונה כו' · הא דלא ערבינהו דלמא תלת תלת שמעינהו · *מ"ר:

אין

עין משפט נר מצוה

נו א ב ג מיי' פ"א מהלכות פסה"מ הל' כ:

נז ד ה מיי' פ"א מהל' פסה"מ הלכה ל:

נח ו מיי' פ"א מהלכות פסה"מ הלכה ו:

לעיל ט. פסחים עז:

נט ז ח מיי' שם פ"ב הל' כד:

ס ט מיי' שם:

[כה"ג משני הש"ס בקדושין ו.]

שיטה מקובצת

א] שנטמא וזרקו זרקו בין: ב] קא סלקא דעתיה: ג] היא נטמא מ"ט דמרצה ציץ על אכילות: ד] נסכים סד"א: ה] אמר יהודה ותיבת רבי נמחק: ו]ביד עובדה: ז]תיובתא דיהודה בריה דר"ח א"ל אמר לך יהודה: ח] קמצו מכלי ותיבת שלא נמחק: ט] ומקטירו [ודיו] תיבות שלא בכלי שרת נמחק: י] תיבת בשיריה נמחק: יא] אין דם ס"א ה"נ אם אין שירים אין קומץ: יב] דאומר: יג] לרבי יהושע הואיל וכולה בעינא קיימא אבל אבדו קצת כו' דפסולה מדקא נקיט רב כו':יד] כדתניא דרבי יהושע: טו] דמיא דהא הוי במקום בשר וכאילו נשתייר: טז] הכי הוא וזרק: יז] כולה קיימת:יח] בימין כחטאת ס"א דכתיב ולקח הכהן וגו' ואמרי' כל מקום כו': יט] באצבעו ממש ובימין דכתיב ביה ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו: כ] בזבחים ולרבי שמעון זריקה כשרה בשמאל דתניא בהקומץ א) זומא זרק: כא] בעיא אצבע ובאשם מצורע כתיב ביה על כף הכהן השמאלית וכדין שמן דין דם האשם ועוד שלא מצינו בשום אשם אצבע וכהונה לא בשחיטה ולא בזריקה הס"ד ומה"ד בהמיינו: כב] תייבתא דיהודה דאמר בא לעובדה ביד: כג] קמצו מכלי שרת שנתקדשה ותיבת שלא נמחק: כד] לא בעינא:כה] יחזיר לימינו כריהודה בריה דרבי חייא בא לעובדה ביד כו':

א) בהקומץ זוטא ליתא לגרייתא זו כלל רק הוא בזבחים דף כד ולעיל בפ"ק דף י ע"ב:

מסורת הש"ס

נ"ק מ"ו

נא דאמר כמדת ר"י דפסול. כו' נ"ק

קומץ שלא כו' לר"י הואיל וכולה בעין קיימא אבל אבדו כו' דפסולה מדקא נקט כצ"ל נ"ק

את הדם נ"ק

ומ"ק כה: קג. מעילה טו: פסחים עט. לעיל ט. תוספתא דזבחים פ"ד [תוספתא פסחים פ"ו בכורות לט:]

זבחים יא.

כולה כו' כמ"ד נ"ק

זבחים כד. כה. לעיל י:

נ"ק מ"ז

רבינו גרשום

ת"ש כו' וקתני וזרקו בשוגג הורצה ובמזיד לא הורצה אלמא בזריקתו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה אבל טומאתו שנטמא משמע בין בשוגג בין במזיד ותיובתא דרב שילא דאמר דכי זרקו בין בשוגג בין במזיד הורצה הכי קאמר דם שנטמא וזרקו כי זרקו בין בשוגג בין במזיד אם נטמא בשוגג הורצה אבל אם נטמא במזיד לא הורצה והיינו כרב שילא דאמר טומאה בשוגג הורצה כו':

בשמאל דתניא נ"ק

לימינו דכיד כו' נ"ק

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תיובתא וכו' בכלי שרת הס"ד ואח"כ מ"ה במתן כלי כו' אלמא היכא דקמצו מכלי שנתקדשה בו המנחה מכשירין כלי אפילו:

גליון הש"ס

גמ' רנב"י אמר הכל מודים בקומץ שטעון קידוש · עיין לעיל דף ג ע"ב תוספות ד"ה שחיטה

כא א מיי' פי"א מהל' פסה"מ הלכה ב :
סב ב מיי' פ"א שם הלכה כה :
סג ג מיי' פי"א מהל' פסה"מ הלכה טו ע"ש במיימוני ובכ"מ שמלא בפסק כריב"ל :
סד ד מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלכה יד :
וגי' צ"ק וי"ל דר"י דריש וכל דאפילו למ"ד דלא כו' ול"ע דאי מוכל משרת דרים מאי פריך לקמיה והא משרת כו' וכן הוא בתוספות פסחים שם ובנזיר דף לו ע"א ולקמן דף נח ע"א וע"ש בצ"ק
סה ה מיי' פי"א מהל' פסה"מ הלכה טו :
סו ו מיי' פי"ב מהלכות מעה"ק הלכה יג :
סז ז מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הלכה ב :
סח ח מיי' שם הל' ד :
סט ט מיי' שם הל' ה :
ע י מיי' פ"ג מהלכות תמידין ומוספין הלכה ג :
עא כ ל מ מיי' פ"ב מהלכות פסה"מ הלכה כו :

תורה אור

א] והישב עליה בין חוץ למקומו בין חוץ לזמנו פסול ואין בו כרת ב] (*ל"א) חישב עליה חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת דברי ר' אלעזר ור"ש והכ"א כיון *שנתנו לשמאל פסלתו מתנתו מ"ט משום דבעי ג] קדושה בכלי וכיון שנתנו לשמאל נעשה כדם שנשפך מצואר בהמה על הרצפה ואספו שפסול מכלל דר"א ור"ש לא בעו מתן כלי תיובתא דרב נחמן תיובתא לרבי יהודה בריה דרבי חייא מסייעא לי' לרבי ינאי לימא תיהוי תיובתא אמר לך רבי ינאי אנא דאמרי כתנא דהקטר ולאו לצדדים קתני : הקטיר קומצה פעמים כשרה : אמר רבי יהושע בן לוי פעמים ולא פעמי פעמים ור' יוחנן אמר פעמים ואפילו פעמי פעמים מאי בינייהו א"ר זירא *יש קומץ פחות משני זיתים *ויש הקטרה פחותה מכזית איכא בינייהו ריב"ל סבר אין קומץ פחות משני זיתים ואין הקטרה פחותה מכזית ורבי יוחנן סבר יש קומץ פחות משני זיתים ויש הקטרה ד] פחותה מכזית : איתמר *קומץ מאימתי מתיר שירים באכילה רבי חנינא אומר משמשלה בו את האור רבי יוחנן אמר משתצית בו את האור ברובו אמר ליה רב יהודה לרבה בר רב ה] יצחק אסברה לך טעמא דר' יוחנן אמר קרא °והנה עלה קיטור הארץ כקיטור הכבשן אין כבשן מעלה קיטור עד שתצית האור ברובו אמר ליה רבין בר רב אדא לרבא אמרי תלמידיך אמר רב עמרם *תניא אין לי אלא דברים שדרכן ליקרב בלילה כגון אברים ופדרים שמעלן ומקטירן מבוא השמש ומתעכלין והולכין כל הלילה כולה דברים שדרכן ליקרב ביום כגון הקומץ והלבונה והקטרת ומנחת כהנים ומנחת כהן משוח ומנחת נסכים שמעלן ומקטירן מבוא השמש והא אמרת דרכן ליקרב ביום אלא עם בא השמש *שמתעכלין והולכין כל הלילה מנין ת"ל °זאת תורת העולה ריבה והא עם בא השמש לא משכחת לה שתצית האור ברובו לא קשיא כאן לקלוט כאן להתיר רבי אלעזר מתני' לה מבוא השמש ומוקים לה בפוקעין וכן. כי אתא רב דימי אמר רבי ינאי בפוקעין ומי אמר רבי ינאי הכי והא א"ר ינאי קטרת שפקעה מעל גבי המזבח אפילו קרטין שבה אין מחזירין אותן *ותני רב חנינא בר מניומי ו] בדבי ר"א בן יעקב °אשר תאכל האש את העולה על המזבח עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי קטרת סמי ז] מיכן קטרת א"ר אסי כי פשיט רבי אלעזר במנחות בעי הכי ח] (בעי ר' אלעזר) קומץ שסידרו וסידר עליו את המערכה מהו דרך הקטרה בכך או אין דרך הקטרה בכך תיקו : בעי חזקיה אברין שסידרן וסידר עליהן את המערכה מהו על העצים אמר רחמנא דוקא על העצים או דלמא כיון דכתיב קרא אחרינא אשר תאכל האש את העולה על המזבח אי בעי הכי עביד אי בעי הכי עביד תיקו : בעי רבי יצחק נפחא אברין שסידרן בצידי המערכה מהו אליבא דמ"ד על ממש לא תיבעי לך דעל

אין הקטרה פחותה מכזית· בפ' כל המנחות באות מצה (לקמן דף נח:) פליגי אביי ורבא וקיימא רבא כרבי יהושע בן לוי דהכא ואביי כרבי יוחנן ול"ע בפ' אלו עוברין (פסחים דף מג:) דאמר רבי יוחנן כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר שאמרה תורה משרת וכל משרת וזעירי אמר אף שאור בבל תקטירו כמאן כר' אליעזר דדריש כל אי הכי אפילו חמץ בפסח נמי אין הכי נמי ולאפוקי דאביי והשתא מרבי יוחנן מיהא תקשי דכרבי אליעזר הוי ולא מ"ל דלאפוקי מדאביי דהא ר"י קאי כאביי *וי"ל כ] (דאביי) אפילו מ"ד דלא דריש כל וכל דריש וצריך עיון דממשרת דריש מדפריך לקמיה והא משרת להכי הוא דאתא · מ"ר :

יש הקטרה בפחות מכזית . בהקטר שומשום בסוף הקומץ זוטא (לעיל כו:) מודה דאין דרך הקטרה בכך והא דמשמע בכל דוכתי דאין הקטרה בפחות מכזית כדאמר לעיל דאם לא נשתייר כזית חלב אין זורק את הדם הכא היינו טעמא משום דיש קומץ פחות משני זיתים ואי קומץ מרבין בפרק כל המנחות באות מצה (לקמן נח.) ובריש אלו עוברין (פסחים מג:) מדכתיב כל שאור· מ"ר:

תורת העולה ריבה· אכתי דרשינן מינה בפ' יוצא דופן (נדה מ:) תורה אחת לכל העולין שאם עלו לא ירדו · מ"ר :

קומץ מאימתי מתיר את השירי' לאכילה· הוה מצי למינקט אימורים דכמה דלא (פסחים נט:) מיקטרי אימורים לא מישתרי בשר באכילה אלא משום דכי נטמאו או שאבדו מישתרי בשר לא פסיקא ליה אבל קומץ פסיקא ליה · מ"ר : אלא עם בא השמש כו' · מקומץ ולבונה לא קשה היאך הם קריבין אחר התמיד כא] דשמא כיון שנקמצו קודם הוי כאברים שנתותרו שהתירתן הקמילה ומנחת כהנים וכהן משיח אף על פי שאין בהם קמילה יש בהם קידוש כלי כדאמרינן (זבחים דף מה:) דכל דבר שאין לו מתירין משקידש בכלי חשיב כב] כמתירין · מ"ר :

ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת · מהעולה לא ממעט עיכולי קומץ ולבונה כיון דאיתנהו על מזבח החיצון אבל קטורת על מזבח הפנימי · מ"ר : מכלתה

ומישב · כלומר אם חישב עליה כל זמן שהוא בשמאלו לאו מחשבה היא ט] ולאו מיחייב כרת האוכלו שאין מחשבה פוסלת אלא במי שראוי לעבודה ושמאל בלא כלי לר"ש לאו כשרה כדאמרינן לעיל בא לעבודה ביד עובדה בימין : פסלתו מתנתו · מה שניתן בשמאלו ושוב אין לו תקנה בחזרה : מ"ט משום דבעי לקדושיה בכלי כו' ואספו שפסול · עוד להקדישן בכלי דאי לא הוי בעי עוד האי קומץ קידוש כלי לא הוה מפסיל דהוה כדם שנשפך מן הכלי על הרצפה ואספו שכשר כדאמרינן במס' יומא בפ' הוציאו לו (דף מח·) נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר : לא בעו מתן כלי · דהאי י] בעי לית ליה תקנתא בחזרה כדפריכית דהוה ליה כנשפך על הרצפה מן הצואר שפסול דנפקא לן *מולקח מדם הפר דם מהפר יקבלנו וקידוש קומץ במקום קבלת דם ושמאל בלא כלי הרי היא כרצפה דכי אכשר רבי שמעון שמאל בקבלה לא הכשיר אלא בכלי : לרבי יהודה מסייע ליה · דאמר כשעובדה ביד בעינן ימין הכא נמי קתני יחזיר לימינו : לרבי ינאי לימא תיהוי תיובתא · דאמר אפילו בהמייתו וכל שכן בשמאל והכא קתני יחזיר לימינו : דאמר כתנא דהקטר · דקתני לעיל הקטר חלבים ואברים כו' ומכשר עבודת קומץ בשמאל ואפילו ביד : ולאו לצדדין קתני · כדתרגמה רבי יהודה בריה דרבי חייא לעיל : פעמים · תניו בראשונה ותניו בשניה ולא פעמי פעמים יא] : משני זיתים · הלכך האי דנקיט מתניתין פעמים דוקא נקט שתהא בכל הקטרה כזית ולא פחות דאין הקטרה בפחות מכזית : ורבי יוחנן אמר יש קומץ בפחות משני זיתים · ואפילו הכי קתני מתניתין פעמים כשרה יב]: מאימתי מתיר *כו' · דכתיב קדש קדשים מאשי ה' אין להן חלק אלא לאחר אשי ה' בת"כ : משמשלה · במקצתה : אין כבשן מעלה קיטור כו' · ובקומץ נמי כתיב והקטיר הלכך בעינן קיטור : אמרי תלמידיך · תלמידיך אומרים משמיה דרב עמרם : אין לי · אעל יג] מזבח כל הלילה קאי : מבוא השמש · אחר יד] *שבא השמש : קומץ · ולבונה וכל הקרבנות *דרכן ליקרב ביום דנפקא לן מביום צוותו בת"כ ולא יצא מאותו כלל אלא אברי עולה שהתירן הכתוב בלילה דכתיב (ויקרא ו) על מוקדה וגו' : אברים ופדרים · דדרכן ליקרב בלילה מהאי קרא גופיה נפקא בתורת כהנים : עם בא השמש · קודם ביאת השמש ואי קשיא הא קיימא לן מנחתם ונסכיהם בלילה והכא תני ומנחת נסכים ביום תרין הא מותיב לה בפ"ב דמסכת תמורה (דף יד:) ומשני כאן בנסכים הבאין עם הזבח כאן בנסכים הבאין בפני עצמן : והא (א) טו] עם בא השמש לא משכחת דלית האור ברובו · קודם שקיעת החמה ואי לא חשיב הקטרה עד שתלית האור ברובו איפסלו להו בשקיעת החמה : לקלוט · שתהא מזבח קולטו שלא יפסל בלינה הואיל משמשלה בו האור : להתיר · טז] שיריה לא הוי הקטרה עד שתלית בו האור ברובו : ר' אלעזר מתני לה · כדקתני לעיל בקומץ ולבונה שמעלן מבוא השמש יז] : בפוקעין · בקומץ ולבונה הקופצין מתוך האור ונופלים מעלין אותן כל הלילה : אפי' קרטין · שלמים וחשובין שבה : אין מחזירין · ולעיל קתני קטרת ומוקי לה איהו בפוקעין : תאכל · קרי ביה תעכל : עיכולי · *)פוקעין : יח] כי פשיט · כשהיה שונה : על המזבח · יט] תחת העלים : בצידי המערכה · אצל

*)שפוקעין נ"י

שיטה מקובצת
א] וחישב עליה · פ"ה כלומר אם הישב עליה כל זמן שהיא בשמאלו משמע דקאי אהא דקאמר קמץ בימינו ונתן בשמאלו א"כ ע"כ הא דפסיל היינו מטעם מחשבה דאילו מטעם שמאל ר"ש מכשיר שלא בהילוך וקשיא אמאי פסול כיון דאינו נתפש בפיגול הא אמרינן לעיל בפ"ק [דף ה ע"א] מנחת העומר שקמצה שלא לשמה כשרה דאין מחשבת פוסלת אלא בדבר הראוי לעבודה ועוד במאי מחשב או בהולכה בשמאל הא תנן בפ"ק דזבחים [דף יג ע"א] ור"ש מכשיר בהילוך לכך נראה לפרש בשמאל וחישב עליו פסול ואין בו כרת האוכלו פירוש קמץ בשמאלו דבשמאלו קאי אקומץ דלא תפיס ביה פיגול כיון דיש בו פסול אחר דבעינן שיהא קרב כל המתיר כמצותו בלא שום פסול אחר כדתנן בשלהי פ"ק ומיהו פסול הוי משום דעביד בשמאל . תו"ח : לשון תוס' אחרות בשמאל וחישב עליו כו' פ"ה דאין מחשבה פוסלת אלא במי שראוי לעבודה ומיהו מהניא מחשבה לפסול ולא נהירא דהא אמרינן לעיל גבי מנחת העומר דכשירה לפי שאין מחשבה אלא בדבר הראוי לעבודה ואפילו כשרה נמי הוי ונראה לפרש דפסולה מפני שעשה הקטרה בשמאל . תו"ח : ג] כרת . בימינו [חישב עליה וכו'] ותיבות ל"א נמחק : ג] דבעי לקדושיה : ד] פחותה מכזית וא"ת לדבריו אמאי אמרינן אם חישב להקטיר פחות מכזית בחוץ [אינו] חייב כיון דיש הקטרה פחות מכזית וי"ל דגלי ביה קרא כדאיתא בריש פרקין [דף יז ע"ב] מה אכילה בכזית אף הקטרה בכזית מיהו תימה הא דתנן ומייתי לה שלהי פ"ק [דף יג ע"ב] קומץ ולבונה וקטורת כו' שאם הקריב מאחד מהן כזית בחוץ חייב ואמאי בעינן כזית ואפילו פחות מכזית לחייב עליה בחוץ כיון דיש הקטרה פחותה מכזית וי"ל דהא נמי ספיק לית מקרא

מקרא בפרק השוחט והמעלה לעשות אותו כשהוא שלם דהיינו כזית ולא כשהוא חסר' תוס' (זבחים דף קז ע"ב): ה] נחמן תיבת יצחק נמחק : ו] מניומי ברבי: ז] סמי מכאן תיבת מיכן נמחק : ח] בעי הכי בעי ר' אלעזר : ט] היא לחיובית כרת האוכלו כו' שראוי לעבודה ובשמאל בלא כלי כו' כשירה לעבודת קומץ כדאמרינן לעיל בא לעבודה ביד עובדה בימין כחטאת הס"ד : י] הוי בעי מתן כלי לית : יא] פעמים שלשה או ארבעה פעמים הס"ד ומה"ד מאי בינייהו במאי פליגי ומאי טעמיה הס"ד ומה"ד רבי יהושע סבר אין קומץ פחות משני זיתים ואין הקטרת פחות מכזית כו' הס"ד ומה"ד משני זיתים : יב] כשירה אלמא יש הקטרה בפחות מכזית הלכך אפילו ג' וד' נמי הס"ד ומה"ד קומץ מאימתי מתיר שירים דהא כתיב והנותרת וגו' קדש קדשים מאשי ה' : יג] אין לי אעל המזבח : יד] אחר שיבא : טו] הא כמשמען עם : טז] להתיר השירים : יז] השמש ודקשיא לך הא אמרת דרכן ליקרב ביום מוקי לה להא דתני מעלה מבא השמש בפוקעין : יח] פוקעין הס"ד ומה"ד סמי מכאן מההיא דקתני מעלן ומקטיר מבא השמש לא קתני בהדייהו קטורת : יט] המזבח משמע סמוך למזבח : כ] וי"ל דסבר ר' יוחנן דאפי' מאן דלא : כא] התמיד הא אמרינן עליה השלם כל הקרבנות כולן מכאן שאין מקטירין [שום] דבר אחר תמיד של בין הערבים דבשלמא אברים ופדרים לא קשיא כדמוקי לה בפסח שני באברים ופדרים שניתותרו כלומר שנשחט הזבח ונזרק הדם קודם התמיד דבהא לא הזהיר הכתוב שלא להקטיר : כב] כמתירין וכיון שקידש בכלי קודם התמיד הוי כקמיצה דשאר מנחות : תיבות

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה והא לא משכח עם בא השמש :

(margin notes:) נ"י רש"י ז"ק מוחק מכאן עד והייכן עלוי כרת ס"י · יומא מח. · לקמן נח. · [פס: פסחים מג. מיר לו:] · סוטה טו. · בראשית יט · שירי' דקדש קדשים מאשי ה' כתיב אין לי ז"ק · ביאת ז"ק · שדרכן ז"ק · ויקרא ו · ומתעכלין ז"ק · ז"ק מ"ז · תמורה יד. ע"ש · יומא מג: ע"ש זבחים פג:

מתני' הקומץ מיעוטו מעכב את רובו עשרון מיעוטו מעכב את רובו היין מיעוטו מעכב את רובו השמן מיעוטו מעכב את רובו הסולת והשמן מעכבין זה את זה הקומץ והלבונה מעכבין זה את זה: גמ' מ"ט אמר קרא °מלא קומצו תרי זימני עשרון מיעוטו מעכב את רובו מאי טעמא אמר קרא °מסלתה שאם *הסרה כל שהוא פסולה היין מיעוטו מעכב את רובו ככה השמן מיעוטו מעכב את רובו דמנחת נסכים ככה ומנחת נדבה אמר קרא °ומשמנה שאם חסר כל שהיא פסולה השמן והסולת מעכבין זה את זה מסלתה ומשמנה מגרשה ומשמנה הקומץ והלבונה מעכבין זה את זה °על כל לבונתה °ואת כל הלבונה אשר על המנחה: מתני' שני שעירי יה"כ מעכבין זה את זה שני כבשי עצרת מעכבין זה את זה ב' חלות מעכבות זו את זו שני סדרין מעכבין זה את זה שני בזיכין מעכבין זה את זה הסדרין והבזיכין מעכבין זה את זה ב' מינים שבנזיר ג' שבפרה וד' שבתודה וד' שבלולב וארבע שבמצורע מעכבין זה את זה שבעה הזאות שבפרה מעכבות זו את זו ז' הזיות שעל בין הבדים שעל הפרכת שעל מזבח הזהב מעכבות זו את זו: גמ' שני שעירי יה"כ מעכבין זה את זה חוקה שני כבשי עצרת מעכבין זה את זה הויה שתי חלות הויה שני סדרין חוקה שני בזיכין חוקה הסדרין והבזיכין חוקה שני מינים שבנזיר דכתיב כן יעשה ג' שבפרה חוקה ארבעה שבתודה דאיתקש לנזיר דכתיב °על זבח תודת שלמיו *ואמר מר שלמיו לרבות שלמי נזיר וארבעה שבמצורע דכתי' °זאת תהיה תורת המצורע וד' שבלולב °ולקחתם לקיחה תמה. אמר רב חנן בר רבא ל"ש אלא שאין לו אבל יש לו אין מעכבין מיתיבי ד' מינין שבלולב ב' מהן עושין פירות וב' מהם אין עושין פירות העושין פירות יהיו זקוקין לשאין עושין ושאין עושין פירות יהיו זקוקין לעושין פירות ואין אדם יוצא ידי חובתו בהן עד שיהו כולן באגודה אחת וכן *ישראל בהרצאה עד שיהו כולן באגודה אחת שנאמר °הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה תנאי היא דתניא *לולב בין אגוד בין שאינו אגוד כשר ר' יהודה אומר אגוד כשר שאינו אגוד פסול מאי טעמא דר' יהודה גמר קיחה קיחה מאגודת אזוב מה להלן באגודה אף כאן באגודה ורבנן לא גמרי קיחה קיחה כמאן אזלא הא *דתניא לולב מצוה לאוגדו ואם לא אגדו כשר כמאן אי כרבי יהודה לא אגדו אמאי כשר אי רבנן מאי מצוה לעולם רבנן ומאי מצוה משום °זה אלי ואנוהו: שבע הזאות שבפרה מעכבות זו את זו חוקה שבע הזאות שעל בין הבדים ושעל מזבח הזהב ושעל הפרוכת מעכבות זו את זו דיה"כ כתיב חוקה דפר כהן משוח ודפר העלם דבר של ציבור ודשעירי עבודת כוכבים כדתניא °) *ועשה לפר כאשר עשה לפר מה ת"ל לכפול בהזאות שאם

°) ויקרא ד

רש"י

אלא העולים על המזבח: אליבא דמ"ד (על העולים) על בסמוך· בפ' שתי הלחם (לקמן דף צו·) במשנה פליגי ה"נ דכתיב על העולים על בסמוך: מתני' מיעוטו מעכב את רובו· שאם חסר כל שהוא פסול: היין· שלישית ההין של איל ורביעית ההין לכבש וחצי ההין לפר וכן השמן בין דמנחת נסכים *כשיעור ההין בין בלוג דמנחת נדבה: גמ' מלא קומצו תרי זימני· בויקרא חד במנחת נדבה וקמץ משם מלא קומצו וחד במנחת חוטא *וקמץ הכהן ממנה מלא קומצו חד למצוה וחד לעכב: שאם חסר כל שהוא פסולה· *דסלתה מריבויא דה"א [דריש]: ככה· בנסכים (א)ככה יעשה לשור האחד בפרשת שלח לך: מסלתה ומשמנה· ומשמע שיהו שניהן והדר כתיב נמי מגרשה ומשמנה שיהו שניהן שנה הכתוב לעכב: גרש וסולת חד הוא אלא שגרש במנחת *ביכורים וסלת בשאר מנחות: על כל לבונתה ואת כל הלבונה· שנה הכתוב לעכב: מתני' *במעשה יה"כ כתיב חוקה באחרי מות והיתה זאת לחוקת עולם וגו' וחוקה עיכובא: הויה· סלת תהיינה: בלחם הפנים כתיב מאשי ה' חק עולם ואכולהו קאי אסדרים ואבזיכין: מתני' שתי חלות· *עצרת: שני סדרים· דלחם הפנים: שני מינין שבנזיר· חלות ורקיקין בפרשת נשא: ג' שבפרה אדומה· עץ ארז ואזוב ושני תולעת ולפורין במצורע *: שבע הזאות שבפרה· והזה אל נכח פני אהל מועד וגו': שעל בין הבדים· ביה"כ כדאמרינן במס' יומא (דף נג:): שעל הפרכת ומזבח הזהב· בין דיה"כ בין דפר העלם דבר בין דפר כהן משיח בויקרא: *גמ' כן יעשה על תורת נזרו (במדבר ו) עיכובא: חוקה· זאת חוקת התורה: תהיה· הויא עיכובא: לקיחה תמה· ארבעתן כאחד: (ב) *שלמי נזיר· ליו"ד קבין ירושלמיות סלת ולרביעית שמן כתודה בפ' התודה (לקמן עח.): שאין לו· ד' מינין דלולב מעכבין: אבל יש לו אין מעכבין· אפילו לא אגדן כאחד: שנים מהן עושין פירות· דאתרוג ותמרים: יהו זקוקים· כלומר כולן יהו כאחד: בהרצאה· כשהן מתענין אין נענין עד שיהו כולן באגודה אחת *לדיקים ורשעים דומיא דעושין ואין עושים פירות: על הארץ יסדה· בזמן שאגודתו ביחד אז יסדה: ועשה לפר כאשר עשה לפר חטאת· בפר העלם דבר כתיב שיעשו לו כאשר עשה לפר כהן משיח שלמעלה הימנו: מה ת"ל· והלא כל מה שפירש לפר כהן משיח פירש לפר העלם דבר: לכפול בהזיות· לשנות באזהרת הזאות הדם עליו: שאם

תוספות

מסלתה ומשמנה מגרשה ומשמנה· לגבי עיכובא דנפשיה דאם חסר לא בעי שנה הכתוב אבל למעכבין זה את זה בעי שנה הכתוב כדפרישית לעיל (דף יט·) מ"ר:

ארבעה שבמצורע· עץ ארז ואזוב ושני תולעת [ולפורין] אבל מים חיים לא חשיב לפי שהיה מערב בהם הדם כדכתיב (ויקרא יד) וטבל אותם בדם תימה דלא חשיב הזאות דמצורע דמעכבות זו את זו וי"ל דהנא ושייר דהא לא חשיב נמי דפרים ואילים דחג דכתיב בהו (במדבר כט) כמשפטן לעכב ואיכא טובא· מ"ר:

ולקחתם לקיחה תמה· י"מ דביום ב' סגי בחד מד' מינים ומברך על נטילת לולב כמו אתרוג דסגי חסר ולא בעינן תמות אלא ביום ראשון ולדבריהם ביום שני תיסגי שיטול האחד בשביל כולם וליתא דבכוף לולב הגזול (סוכה מא:) ובריש לולב וערבה (שם מג:) דרשינן מולקחתם לקיחה לכל אחד ואחד מדכתיב ולקחתם לשון רבים ולא כתיב ולקחת אלא כי היכי דעיקר לקיחה קיימא אכולהו יומי הוא הדין לקיחה תמה דבעי לקיחת ד' מינים אכולהו יומי ולקיחת כל אחד ואחד אבל תמות של עצמן וכן לכם למעוטי שאול וגזול לא בעי אלא ביום ראשון· מ"ר:

לא שנו אלא שאין לו אבל יש לו אין מעכבין· פי' בהלכות גדולות בהלכות לולב יש לו אין מעכבין דלא תימא עד דמגבה להו בהדי הדדי לא נפיק אלא אי מגבה חד חד לחודיה שפיר דמי דקי"ל לולב אין צריך אגודה מ"ר· ור"ת הגיה בספרו *ל"ש פירוש דמעכב' משום תמה אלא שאין לו אבל יש לו תמה הוא אף על פי שלא חיברו באגודה כדאמרי' לקמן דלא דרשי רבנן קיחה קיחה ולר' יהודה דדריש ליה קיחה קיחה דלא הויא תמה אלא א"כ אגדו *וכולהו פי' דגמ' אפי' לפי' הלכות גדולות נראה דצריך לאוגדו כדמסיק עליה זה אלי ואנוהו· מ"ר* :

לא גמרי קיחה קיחה· אע"ג דגמרי קיחה קיחה משדה עפרון בריש קידושין (דף ב·) שמא הך דהכא איננה מופנה א"נ קיחה קיחה גמרי לקיחה לקיחה לא גמרי· מ"ר:

ועשה כאשר עשה כו'· ברייתא זו מיתנייא בפרק ב"שכה] (זבחים לט·) והתם מפרש לה שפיר· מ"ר: להיכל

עין משפט נר מצוה

עב א מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלכה יד:

עג ב מיי' שם הלכה ט: נ"ק

עד ג מיי' פ"ב שם הלכה ה:

עה ד ה ו מיי' שם פי"ג הלכה יד:

עו ז ח מיי' פ"ח מהל' תמידין ומוספין הלכה יד:

עז ט מיי' שם פ"ט הלכה ג:

עח כ מיי' פ"ט מהל' מעשה הקרבנות הלכה כד

[לעיל ט:]

עט ל מיי' פ"ז מהל' לולב הלכה ה טור ש"ע א"ח סימן תרנא סעיף יב:

פ מ מיי' פי"א מהלכות מצורע הלכה א:

פא נ מיי' פ"ד מהל' פרה הלכה ז:

פב ס מיי' פ"ב מהלכות פסה"מ הלכה ג:

פג ע מיי' פ"ז מהל' לולב הלכה ו טוש"ע א"ח סי' תרנא סעיף א:

ל"ש דמעכבים משום נ"ק

נ"א וכולהו

[וע"ע תוספות סוכה לד: ד"ה שתהא]

לקמן עח. לעיל יט.

שיטה מקובצת

א] תיבות דעל העצים כתיב נמחק: ב] רובו העשרון: ג] ככה דמנחת: ד] עושין פירות ושאין: ה] ועשה כאשר עשה וכיפר: ו] אליבא דמ"ד על העצים ס"א דמ"ד על בסמוך כדכתיב ועליו מטה מנשה ופלוגתא היא בפרק שתי הלחם גבי בזיכי לבונה אם מסדרן על המערכה של לחם הפנים ממש או בסמוך: ז] בסמוך נ"א אבל על המזבח לא קאמר שכשאתה אומר על העצים אתה מקיים על המזבח כשאתה אומר על המזבח אתה מבטל על העצים ותפיס אותו שמקיים את עצמו: ח] כשיעור היין בין לוג: ט] פסולה מסלתה: י] תיבת דריש ליתא שם: יא] בנסכים כתיב ככה: יב] משמע: יג] מתיבות גרש עד תיבות מנחות ס"א אינו: יד] תיבות מתני' במעשה כו' אסדרים ואבזיכין נמחק מכאן ושייך לקמן אחר תיבת גמ' קודם ד"ה כן יעשה: טו] זאת להם לחוקת: טז] חלות של עצרת: יז] תולעת הס"ד ומה"ד ארבע שבתודה חמץ וחלות ורקיקין ורבוכה בפרק התודה הס"ד ומה"ד ארבע שבמצורע עץ ארז ואזוב ושני תולעת וצפרים הס"ד ומה"ד שבט: יח] דבר של צבור בין דפר כהן משיח כדמפורש בויקרא: יט] לרבות שלמי: כ] שמן שבתודה: כא] באזהרת הזאות בפר העלם דבר הס"ד: כב] ראשון ולא נהירא דלדבריהם: כג] ולקחת ואינו כן דהתם לא מחלקינן בין יו"ט ראשון לשאר ימים: כד] תמה עיין בתוס' ר"פ לולב הגזול: כה] כ"ש (דף מח):

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ככה בנסכים כתיב ככה: (ב) ד"ה שלמי נ"ל קודם ד"ה תהיה:

גליון הש"ס מתני' הסולת והשמן מעכבין· עיין לקמן דף עד ע"ב תוספות ד"ה כסולת:

עין משפט נר מצוה

פד א מיי' פ"ד מהל' פרה הל' ג' והל' ה:

ובהשתחוית שלשה אוחזין נ"ק

גיר' רש"ק ול"ק לסיכל

פה ב מיי' פ"ט מהל' מעה"ק הלכה יב:

פו ג מיי' פ"ד מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ג:

פז ד מיי' שם ופ"ז מהל' בית הבחירה הל' יח ופ"ד מהלכות ביאת מקדש הלכה יב:

פח ה מיי' פ"ב מהלכות ביאת מקדש הל' ד:

פט ו מיי' שם (פ"ג הלכה יט):

פירשנו נ"ק

כת פנימה

שאם חיסר אחת מן המתנות לא עשה כלום: ת"ר א] *שבע הזאות שבפרה שעשאן בין שלא לשמן בין שלא מכוונות ב] (אל נכח פני אוהל מועד) פסולות *ושבפנים ושבמצורע שלא לשמן פסולות ג] שלא מכוונות כשרות והתניא גבי פרה שלא לשמן פסולות שלא מכוונות כשרות אמר רב חסדא ל"ק ד] הא רבי יהודה הא רבנן דתניא מחוסרי כפרה שנכנסו לעזרה בשוגג חייב חטאת במזיד ה] ענוש כרת ואין צ"ל טבול יום ושאר כל הטמאים ו] *וטהורים שנכנסו לפנים ממחיצתן להיכל כולו בארבעים מבית לפרכת אל פני הכפרת במיתה רבי יהודה אומר כל היכל כולו ומבית לפרכת בארבעים ואל פני הכפרת במיתה במאי קא מיפלגי בהאי קרא °ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש מבית לפרוכת אל פני הכפורת אשר על הארון ולא ימות רבנן סברי אל הקודש בלא יבא מבית לפרכת ואל פני הכפרת בלא ימות ור' יהודה סבר אל הקודש ומבית לפרכת בלא יבא ואל פני הכפרת בלא ימות מ"ט דרבנן אי ס"ד כדקאמר ר' יהודה לכתוב רחמנא אל הקודש ואל פני הכפרת ולא בעי מבית לפרכת ואנא ז] אמינא היכל מיחייב מבית לפרכת מבעיא מבית הפרכת דכתב רחמנא למה לי ש"מ במיתה ור' יהודה אי כתב רחמנא אל הקודש ולא כתב מבית לפרכת הוה אמינא מאי קודש מבית לפרכת אבל היכל לאו נמי לא ורבנן ההוא לא מצית אמרת דהיכל כולו איקרי קודש שנאמר °והבדילה הפרכת לכם בין הקודש ובין קדש הקדשים ורבי יהודה מ"ט אי ס"ד כדקא אמרי רבנן לכתוב רחמנא אל הקודש ומבית לפרכת ולא בעי אל פני הכפרת ואנא אמינא מבית לפרוכת במיתה אל פני הכפרת מיבעיא אל פני הכפרת דכתב רחמנא למה לי ש"מ אל פני הכפרת במיתה מבית לפרכת באזהרה ורבנן ה"נ דלא צריך והאי דכתב רחמנא אל פני הכפרת למעוטי ח] דרך משופש *כדתנא דבי ר"א בן יעקב אל פני הכפרת קדמה זה בנה אב כל מקום שנאמר פני אינו אלא פני קדים ורבי יהודה לימא קרא פני מאי אל ש"מ אל דוקא ורבנן אל לאו דוקא *ורבי יהודה דאמר אל פני הכפרת דוקא °והזה אל נכח נמי דוקא *ורבנן מדהתם לאו דוקא ה"נ לאו דוקא מתקיף לה רב יוסף לרבי יהודה מדאל דוקא *)(אל נכח) נמי דוקא אלא דמקדש שני דלא הוו ארון וכפורת ה"נ דלא עביד הזאות אמר רבה בר עולא אמר קרא °וכפר את מקדש הקודש מקום המקודש לקודש רבא אמר הא והא רבנן הא

*)על נמי דוקא נ"ק

שמות כו | במדבר יט | ויקרא טז

להיכל כולו בארבעים · הקשה ה"ר י"ט מלפנלו מהא דתנן בפרק בתרא דתמיד (דף לג:) בזמן שכ"ג נכנס *להשתחוות לשם [שלשה] אוחזין בו א' מימינו וא' משמאלו ואחד באבנים טובות כו' הגביה לו הפרוכת נכנס והשתחוה ויצא נכנסו אחיו הכהנים והשתחוו ויצאו אלמא (לבית קדשי הקדשים) שרו ותירץ ר"ת דהשתחואה צורך עבודה היא · מ"ר:

למעוטי דרך משופש · וא"ת לו] תיפוק ליה מדכתיב ואל יבא דמשמע דרך ביאה כדממעטינן בפ"ב דשבועות (דף יז:) טמא שנכנס דרך גגין להיכל וי"ל התם לח] כשפיחת התקרה איירי אבל הכא לשנכנס דרך גג שהיה בעליית בית קדשי הקדשי' שבו היו משלשלין את האומנים בתיבות דרך ביאה הוא דלכך נעשה א"נ כמו שפירש בקונטרס כאן שחתר את החומה שלפני ולפנים ועשה פתח בדרום או בצפון ונכנס ולא נכנס בפתח שבמזרח שיהיו פניו למערב ועוד פי' בקונטרס א"נ נכנס בפתח מזרח וצדד באלכסון והלך בצדדין לא מיחייב דלפני בעינן שיהו פניו אל פני מזרחיים שלכפורת אבל בזבחים בפרק התערובות (דף פב:) *מפרש (התוספות) דרך משופש כגון דרך גג שהיה אחורי בית הכפרת כדאמרי' בסוף איזהו מקומן (שם נה:) שנים לפרבר וה"ר יעקב מאורליינ"ש הקשה מהיא דס"פ התערובת (שם פב: ושם ד"ה לא) גבי דם שנכנס לפנים דאמרי' יאמר אל הקדש ואל יאמר *פנימית ומשני לא נצרכה אלא לדרך משופש ופריך והא הבאה כתיב ביה אלמא ממעטינן דרך משופש מדכתיב ביה הבאה ויש לחלק בין הבאת דם להבאת גוף אדם · מ"ר:

שבעה

תורה אור

שאם חיסר ט] [אחת] מהן לא עשה כלום · *אין לי אלא מתן שבעה י] דפרכת הוא דעיכבו שהן מתן שבע מעכבין בכל מקום כגון פרה אדומה ובהזאה דמצורע והכי מפ' לה בזבחים בפ' ב"ש (דף לט.) יא] מנין לרבות יב] במזבח הזהב שאם חיסר פסל אע"ג דשאר ד' מתנות דמזבח החיצון לא מעכבין כדאמרי' במתניתא קנייתא דסנהדרין (ד' ד:) וכפר וכפר וכפר אפי' ג' מתנות ואפי' ב' ואפי' אחת יג] ת"ל כן יעשה *מרבינן כל עשיותיו שיעכבו מרישיה דקרא ועשה לפר (ועשה הא) דרשינן (אלא) לפר לרבות פר יה"כ ובשחיטת קדשים בפרק ב"ש פריך למאי הילכתא אי נימא לעכב פשיטא חוקה כתיב בה ומשני לה התם לשפיכת שירים דלא כתיבי בפר יה"כ ועוד מילי אחרנייתא יד] כאשר עשה לפר לרבות פר כהן משיח שאם חיסר אחת ממתנותיו פסל החטאת לרבות שעירי עבודת כוכבים של ציבור כדכתיב בפרשת שלח לך וכי תשגו וגו' טו] בעבודת כוכבים מדבר ואותן שעירים טעונין הזייה על הפרכת ועל מזבח הזהב דדרשי' בת"כ דהאי חטאת לרבות שעירי עבודת כוכבים: טז] הזאות דפרה · שלא לשמן פסולות דכתיב ביה חטאת היא יז]: שלא מכוונות · שלא כוון כנגד פתחו של היכל יח] פסולות דכתיב בה חוקה ואל נכח: ושבפנים · כגון דיה"כ ופר כהן משיח ופר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים: ושבמצורע · בשער נקנור (א) משמן של מצורע יט]: שלא לשמן פסולות · שבפנים חטאת נינהו כ] של מצורע לקמיה מוקי' לה (ב) להתיר שלא עלו לו לשם חובה להכשירו בקדשים: שלא מכוונות כא]· בין מזרח למערב כשרות (ג) דלא כתיב בהו אל נכח: הא רבי יהודה הא רבנן · בסיפא דמילתא מפרש לה: ענוש כרת · דכל זמן שלא הביא כפרתו לא יצא מידי טומאתו כב] נפקא לן מקראי דתניא* איש (אים) אשר יטמא ולא יתחטא (במדבר יט) בדמים כלומר אם מאותן טמאים הוא שצריכין כג] דמים ולא הביאם ונכנס למקדש ונכרתה אתה אומר בדמים או כד] לא נתחטא במי נדה כשהוא אומר מי נדה לא זורק עליו הרי מים אמורין הא מה כה] ת"ל ולא יתחטא בדמים כו] להביא *את המחוסר כפרה ואין צ"ל טבול יום דנפקא לן כז] התם מעוד טומאתו בו ושאר כל הטמאין שחייבין: וטהורין שנכנסו לפנים ממחיצתן · י"א אמה מקום דריסת רגלי ישראל: להיכל כח] כו' · אם נכנסו שם: בארבעים · מכות משום דכתיב ואל יבא בכל עת אל הקדש וגו' (ויקרא טז): מבית לפרכת · לפני ולפנים ששם כט] ארון ואל פני הכפרת נמי הייט מבית לפרכת אלא שהלך עד לפני הארון (ד) ל] בארבעים: אל פני הכפורת · שהלך עד לפני הארון במיתה לא]: מבעיא · הא היכל בכלל מבית לפרכת דלא נכנס לשם אלא דרך היכל ומשעת ביאת היכל קם ליה במלקות: לאו נמי לא · אפילו לאו נמי ליכא: בין הקדש · הייט לב] היכל: אל פני הכפרת מבעיא · דמיחייב מיתה הא משעה שנכנס מבית לפרכת מיחייב מיתה ויש בכלל מבית לפרכת פני הכפרת: למעוטי דרך משופש · כגון לג] משובש שחתר החומה של לפני ולפנים ועשה פתח בדרום או בצפון ונכנס ולא נכנס בפתח שבמזרח שיהא פניו למערב א"נ נכנס בפתח לד] וצידד באלכסון והלך לצדדין לא מיחייב דאל פני בעינן שיהו לה] פניו אל פנים מזרחי של כפרת· משופש כמו משובש דפי"א ובי"ת מתחלפין דכתיב (ישעיה יג) *)נשפה וכתיב (ישעיה מ) נשבה בו: זה בנה אב · לו] הקישה אב ומלמד לכל פני שבתורה דקדים הן כי היכי דבהאי פני כתיב קדמה והשתא מפרש להאי דאמרן לעיל הא ר"י הא רבנן: לרבי יהודה דאמר אל פני הכפרת דוקא · דבמיתה ומבית לפרכת לאו דוקא ה"נ אל נוכח דוקא הלכך שלא מכוונות פסולות ולרבנן מדאל פני לאו דוקא ה"נ אל נכח לאו דוקא הלכך כשרות: על נמי דוקא · בתמיה כלומר על פני הכפרת דיה"כ נמי מי הוי דוקא דאי דוקא הוא מקדש שני דלא הוי ארון וכפרת דאמרינן במסכת יומא (דף נג:) דיאשיהו גנזו ה"נ דלא מזה והא אמרינן במסכת יומא (שם) דמזה: מקום המקודש לקדש · ארון על מקום הארון מזה אפילו ליכא ארון: הא

*)[נ"ל נשפת במות טו]

כלום וכו' ס' כ"ס אין לי כו' שכן מתן שבע ס' דמצורע מנין לרבות כו' נ"ק

תוספתא דנגעים פ"ג

ומרבינן נפר לפר גרסת נ"ק

תוספתא דכלים פ"א

[ספרי פרשה חקת]

יומא נג.

נ"ל לרבי יהודה

נ"ל ולרבנן

[עיין היטב במכות יח. ובנזיר מג:]

שיטה מקובצת

א] שבע הזאות שבפרה פרש"י דכתיב חטאת וקשה שהרי בזבחים מצריך קראי לכל החטאות ולא גמר חד מחבריה לכך נראה לומר משום דכתיב היא עיכובא: ב] תיבות אל נכח פני אהל מועד נמחק: ג] שלא מכוונות כשירות אבל למצוה בעינן מכוונות משום דכתיב לפני ה' מיהו עכובא לא אשכחן בפ"ק(א) ולא נהירא דהא תניא (מיום כפורים) שלא לשמה והטאת קרייה רחמנא אע"ג שאינו חטאת א"נ [גבי יו"כ] כתיב בה היא חוקה וי"ל מדכתיב בפרה אל נוכח והכא לא כתיב נוכח ש"מ דמכוונות לא מעכבי · תו"ח: ד] הא רבי יהודה הא רבנן פ"ה לר"י דאמר אל פני הכפורת דוקא דבמיתה ומבית לפרוכת לאו דוקא ה"נ אל נכח לאו דוקא הלכך כשרות וקשה מה ענין זה אצל זה והא טעמא דר"י דאל פני הכפורת דוקא במיתה כדמפרש תלמודא אי ס"ד כדקאמר רבנן לכתוב רחמנא אל הקודש ומבית לפרוכת כו' אבל אל נכח אין כאן ייתור להשמיענו דבעינן מכוונות ועוד מה ענין (מענות) [מכוונות] דמשמע אל נכח דוקא לענין אלפני הכפורת אי קאי [עלית] ולא ימות ולא קאי אל הקדש מבית לפרוכת ועוד דאדרבה אנו רואין היפך הדברים דרבנן אית להו אל פני דוקא דמאל פני ממעטי דרך משופש דסבירא להו הא דרבי אליעזר בן יעקב ור"י לית ליה האי טעמא דמוקי אל פני הכפורת למידרשה בלא ימות ולא אל הקודש אמבית לפרוכת לכך נראה לי דרבי יהודה נמי אית ליה הא דראב"י ומשמע ליה לרבי יהודה דלא אצטריך ליתורא להכי דממשמעותיה דאל פני נפקא והשתא ניהא דקא תלי לר' יהודה מדאל פני הכפורת דוקא דמשמע ליה כנגד אל פני הכפורת אל נכח פני אהל מועד שכמו שמיעט דרך משופש ממשמעות פני כך ימעט שלא (מענית) [מכוונות] במשמעות פני אבל לרבנן דאצטריך להו ייתורא להכי לית להו פני דוקא כמו כן אל נכח פני לאו דוקא · נ"ל ברוך: ה] ענוש כרת פרש"י דנפקא לן בספרי כו' ור"ש בר שמשון מפרש שאין אנו צריכין לזה שהרי בתלמוד שלנו דריש ליה מטמא יהיה לרבות טבול יום עוד טומאתו בו לרבות מחוסרי כפורים: ו] וטהורים שנכנסו לפנים כו' פ"ה מקום דריסת רגלי ישראל דהיינו י"א אמה ולא נהירא דהא לא הוי אלא מעלה מדרבנן שהרי בשחיטת הפסח נתמלאת כל העזרה כלה אנשים וכן זקני ירושלים מסבבים את המזבח ולולביהם בידיהם וכן לקמן מגביהין את השולחן ואומר להם ראו כו' ואמר ר' שמשון מקצי דפרושי קא מפרש טהורים שנכנסו לפנים ממחיצתם דהיינו ההיכל · תו"ח: ז] עיין בהשמטות בסוף המסכת: ח] דרך משופש ללשון ראשון שבקונטרס קשה מפ"ב דשבועות [דף יז ע"ב] וללשון שני ניחא א"נ י"ל ללשון ראשון כגון שהיה בדרום או בצפון פתח קבוע ונכנס דרך שם דהיינו שפיר דרך ביאה ואשמעינן אל פני הכפורת ולא מחייב בה: ט] חיסר מהן לא עשה כלום ופיגל · ותיבות אינלי אלא ליתא שם: י] דפרוכת הוא דמעכבות שהן מתן כו' כגון הזאות פרה אדומת ובהזאות דמצורע והכי מפרש לה בפרק ב"ש הס"ד: יא] גליון בכאן לא כתוב בכל הספרים והיא בתורת כהנים: יב] לרבות מתן ארבע במזבח: יג] ואפילו אחת הס"ד ומה"ד ת"ל כן יעשה מרבויא דקרא מרבינן כל עשיותיו שיעכבו הס"ד ומה"ד ועשה לפר הא דרשינן אלא: יד] אחרנייתא כדמפרש התם כאשר: טו] וגו' ובעבודת: טז] שבע הזאות: יז] חטאת היא וחטאת ששינת שלא לשמה פסולה: יח] של היכל שהיה עומד בהר המשחה ומתכוון כנגד פתח ההיכל פסולות דכתיב בה חוקה ואל נכח פני אהל מועד הס"ד ומה"ד ושבפנים כגון פר ושעיר דיוה"כ: יט] מצורע מזה ז' הזאות כנגד בית קדשי הקדשים וכן מצותה מדכתיב והזה מן השמן באצבעו לפני ה' בת"כ: כ] נינהו לענין קדשים וכפרתה: כא] מכוונות נ"א כנגד בית קדשי הקדשים כשרות משום דלא כתיב בהו: כב] טומאתו תפקא לן מקראי בספרי: כג] שצריכין כפרה דמים: כד] או אינו אלא: כה] מה אני מקיים ולא יתחטא: כו] בדמים הס"ד ומה"ד להביא: כז] לן נמי התם: כח] להיכל כולו ותיבת כו' נמחק: כט] ששם הארון: ל] לפני הארון במיתה דכתיב ולא ימות כי בענן אראה וגו' הס"ד ומה"ד מבית לפרוכת אם נכנס שם ולא הלך עד פני הכפורת בארבעים: לא] במיתה מבית לפרוכת מבעיא הא: לב] הייט נמי היכל: לג] תיבת משובש נמחק: לד] בפתח מזרח וצידד: לה] שיהו פניו אל פני: לו] אב · זה בנה הקדוש ברוך הוא [אב] ותיבת הקישה נמחק: לז] וא"ת למה לי טעמא דאל פני הכפורת תיפוק: לח] התם מיירי כשפיחת התקרה אבל הכא מיירי לכשנכנס:

א) אולי יש כאן אי ס חסרון תיבות וצ"ע:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ושבמצורע וכו' לשמו של: (ב) ד"ה שלא לשמן וכו' מוקים לה דפסולות להתיר: (ג) ד"ה שלא מכוונות וכו' כשרות לפ"ג דכתיב נכח: (ד) ד"ה מבית לפרוכת וכו' שהארון הס"ד ואח"כ מ"ה מבית לפרוכת בארבעים ואל פני וכו' במיתה הס"ד ואח"כ מ"ה מבית לפרוכת מבעיא דהא:

גליון הש"ס גמ' ושבפנים ושבמצורע · עיין לקמן דף ... ע"ב תוספות ד"ה איכא:

תורה אור

הא דקאי מזרח ומערב ואדי הא דקאי צפון
ודרום ואדי אמר מר ושבפנים ושבמצורע
שלא לשמן פסולות שלא מכוונות כשרות
והתניא בין שלא לשמן בין שלא מכוונות
כשרות אמר רב יוסף לא קשיא הא רבי
אליעזר והא רבנן רבי אליעזר *דמקיש אשם
לחטאת מקיש נמי לוג לאשם רבנן לא מקישי
ולרבי אליעזר וכי *דבר הלמד בהיקש חוזר
ומלמד בהיקש אלא אמר רבא הא והא רבנן
כאן להכשיר (הקרבן) כאן להרצות (שלא
עלו לבעלים לשום חובה): **מתני'** *שבעה
קני מנורה מעכבין זה את זה שבעה נרותיה
מעכבין זה את זה שתי פרשיות שבמזוזה
מעכבות זו את זו [ג]אפילו כתב אחד מעכבן
[ג]ד' פרשיות שבתפילין מעכבין זו את זו [י]אפילו
כתב אחד מעכבן [ה]ד' ציציות מעכבות זו את
זו שארבעתן מצוה אחת רבי ישמעאל אומר
ארבעתן ארבע מצות: **גמ'** מ"ט הויה כתיב
בהו *תנו רבנן מנורה היתה באה מן העשת
ומן הזהב [ו]עשאה מן הגרוטאות פסולה משאר
מיני מתכות כשרה מאי שנא מן הגרוטאות
פסולה דכתיב °מקשה והויה שאר מיני
מתכות נמי זהב והויה אמר קרא תיעשה
לרבות שאר מיני מתכות ואימא לרבות
גרוטאות לא ס"ד דאמקשה כתיבה הויה
תיעשה נמי אמקשה כתיב מקשה מקשה
לעכב זהב זהב נמי לעכב האי מאי אי אמרת
בשלמא מן הגרוטאות פסולה משאר מיני
מתכות כשרה היינו זהב זהב מקשה מקשה
לדרשא אלא אי אמרת מן הגרוטאות כשרה
משאר מיני מתכות פסולה זהב זהב מקשה
מקשה מאי דרשת ביה מאי דרשא דתניא
°ככר זהב טהור יעשה אותה את כל הכלים
האלה [ז]באה זהב באה ככר אינה באה זהב
אינה באה ככר [א] °גביעיה כפתוריה ופרחיה
[ח]באה זהב באה גביעים כפתורים ופרחים
אינה באה זהב אינה באה גביעים כפתורים
ופרחים ואימא נמי באה זהב באה קנים
אינה באה זהב אינה באה קנים ההוא פמוט
מיקרי °וזה מעשה המנורה מקשה זהב באה
זהב באה מקשה אינה באה זהב אינה באה
מקשה מקשה דסיפא למאי אתא למעוטי
חצוצרות דתניא *[ט]חצוצרות היו באים מן
העשת מן הכסף עשאם מן הגרוטאות כשרים
[י]משאר מיני מתכות פסולים ומאי שנא משאר
מיני מתכות פסולים דכתיב כסף והויה מן הגרוטאות נמי מקשה והויה
מיעט רחמנא גבי מנורה מקשה היא היא ולא חצוצרות תנו רבנן כל הכלים
שעשה

רש"י

הא דקאי כהן מזרח ומערב ואדי. ואם עמד כהן בפניו למערב ואחוריו למזרח והזה שכך מלאו אפילו אינם מכוונות כנגד הפתח כשרות והא דתני פסולות דקאי צפון ודרום שלא כמלאו ואדי ג]: והתניא בין שלא לשמן כו' כשרות. אדמצורע קאי: ר' אליעזר דמקיש אשם לחטאת ג]. ואפי' אשם דמצורע פסול שלא לשמה:
וכי. אשם הלמד בהיקש מחטאת דליהוי פסול שלא לשמו חוזר ומלמד בהיקש על הלוג דליהוי פסול שלא לשמו והא קיימא לן בפ' איזהו מקומן (זבחים דף מט:) דאין למידין למד מן הלמד בקדשים: היקש דחטאת ואשם דכתיב (בחטאת) (ויקרא ז) כחטאת כאשם תורה אחת להם וקא יליף ר' אליעזר מה חטאת שלא לשמה פסולה דאפילו רבנן מודו אף אשם נמי פסול: היקש דאשם מצורע ולוגו דכתיב (שם יד) כבש ד] אשם לתנופה וגו' סיפיה דקרא ולוג שמן: להרצות. ה] *להיות לעולות לשם חובה ולהתיר מצורע *בקהל פסול שלא ו] לשמן והא דתני כשרות להכשיר דהזאותיו כשרות להכשיר שירי הלוג באכילה ז] דשירי לוג מצורע נאכלין כדאמרינן בפ' אלו מנחות (לקמן דף עג.) וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש לכל קרבנם (במדבר יח) לרבות לוג שמן של מצורע וכתיב בתריה בקדש הקדשים תאכלנו בפרשת ויקח קרח: **מתני'** שבעה קני מנורה. כדכתיב וששה קנים יוצאים מצדיה (שמות כה) והמנורה עצמה שבאמצע היא השביעית כזה*: שבעה נרותיה. בראש של קנה וקנה היה ח] נר אחד כעין בזך ושם נותנין השמן והפתילות: שתי פרשיות שבמזוזה. שמע והיה אם שמוע: כתב אחד. אות אחת ט] מעכבין *זו את זו דכתיב (דברים ו) וכתבתם כתיבה תמה ושלימה י] ובתפילין כתיב הויה (שם) והיו לטוטפות: ד' פרשיות שבתפילין. שמע (שם) והיה אם שמוע (שם יא) קדש לי כל בכור (שמות יג) והיה כי יביאך (שם) שבגלילה דבכולהו כתיב ולטוטפות או ולזכרון בין עיניך יא]: **גמ'** הויה כתיב בהו. כפתוריהם וקנותם ממנה יהיו (שם כה): מן העשת. יב] עשייתה חתיכה שלמה ומכה בקורנס עד שיוציא ממנה כל כליה: מן הגרוטאות. זהב שבור: מקשה. משמע חתיכה אחת מדמתרגמינן נגיד משוך שנמשך מכל מחתיכה אחת מקשה משמע דבר יג] המוכה ונהלם כדכתיב (דניאל ח) והרכבתיה דא לדא נקשן: משאר מתכות נמי תיפסל. דהא כתיב זהב טהור וכתיב הויה לעכב: אמר קרא תיעשה. המנורה משמע תיעשה מ"מ לרבות שאר מתכות: ואימא לרבות גרוטאות. דכתיב מקשה והדר תיעשה מ"מ: אמקשה כתיבה הויה. הויה סמוכה למקשה יותר מלזהב יד]:
ומשני מקשה מקשה כתיב. תרי זמני בויקחו לי תרומה לעכב: וקפריך זהב זהב נמי תרי זמני כתיב. ואימא לעכב: ומשני הכי מאי אי אמרת בשלמא דגרוטאות פסולות ושאר מתכות כשרות. דאמרינן מקשה מקשה דויקחו לי תרומה לעכב: היינו. דאיצטריך זהב זהב דויקחו לי תרומה ומקשה טו] מקשה דבהעלותך לדרשא אחריתי דממעיט מינה נמי דמשאר מיני מתכות נמי כשירה כדדרשינן טז] *לקמן: באה זהב באה ככר שאינה באה זהב. כשהיא משאר מיני מתכות אינה צריכה לבא ככר אלא או פחות או יותר אלמא משאר מיני מתכות במעינן דככרה יז] אלא לדידך זהב זהב מקשה מקשה למה לי: אינה באה גביעין. אינה צריכה לבא גביעים כפתורים ופרחים: פמוט. מנורה קטנה: וזה מעשה המנורה. דבהעלותך: מקשה. דסיפא עד ירכה ועד פרחה מקשה היא: כסף והויה. שתי חצוצרות כסף מקשה תעשה אותם והיו לך וגו' (במדבר י).
אלא

תוספות

שבעה קני מנורה. תימה דלא חשיב גביעים פרחים וכפתורים דמעכבין זה את זה כדאמרינן בגמ' ושמא משום דליתנהו בשאר מיני מתכות. מ"ר: **דתניא** ככר זהב טהור. חמשה זהב כתיבי ד' בפרשת ויקחו ואחד בפרשת בהעלותך והכא לא דריש אלא תלתא ושמא אינך תרי חד לגופיה דמלוה בזהב וחד לכלל ופרט דבסמוך ול"ע *והשתא קרא קמא ועשית מנורת זהב אתי לכלל ופרט *כדבסמוך יח] וכדכתב טולה מקשה אחת זהב טהור דרשינן באה זהב באה כפתורים גביעים ופרחים דכולה משמע כל המנורה ולהכי פריך נמי ואימא באה זהב באה קנים וה"ה דהוה מצי למפרך באה זהב באה ירכה והוה מצי לשנויי דלא איקרי מנורה בלא ירך והדר כתיב מלקחיה ומחתותיה זהב טהור ושמא ההוא אתא לגופיה דמלוה בזהב והדר כתיב ככר זהב טהור דדרשינן באה זהב באה ככר ובפרשת בהעלותך כתיב וזה מעשה המנורה מקשה זהב דרשינן באה זהב באה מקשה ובסדר זה שפיר כתיבי אבל בברייתא אין דורש כסדר. מ"ר:
מקשה דסיפא למאי אתא כו'. והשתא צריכי כולהו חד למלוה וחד לעיכובא לפסול גרוטאות וחד באה זהב באה מקשה וחד למעוטי חצוצרות. מ"ר:
חצוצרות היו באים מן העשת מן הכסף יט]. תימה דבפ' כל הצלמים (ע"ז דף מז.) משמע דבאות שלא מן הכסף דבעי רמי בר חמא המשתחוה לבהמה קרניה מהו לחצוצרות ותנן נמי במסכת קינין (פ"ג מ"ו) זה הוא שאמרו כשהוא חי קולו אחד וכשהוא מת קולו שבעה קרניו לחצוצרות ומתך במעתין אין קשה כל כך דהכא בשל משה שלא היו כשרות לדורות כדבסמוך אבל קשה דבמס' תמיד (דף לג:) תנן ושתי חצוצרות של כסף בידם משמע דאף לדורות של כסף ותירץ ר"ת דשתי חצוצרות היו להכניס בשל כסף והעוים של קרני בהמה לכלי שיר ועוד דחצוצרות דקינים ודע"ז היינו שופר כדאמרינן בסוף במה מדליקין (שבת דף לו.) ובלולב הגזול (סוכה דף לד.) דאיפכהו שמייהו חצוצרתא שיפורא שיפורא חצוצרתא ובסוף במה מדליקין איכא ברייתא כ] דקרא לחצוצרות שופר ומיהו קשה דמס' ע"ז (דף מז.) מיירי במכשירי קרבן כדקאמר התם ועל הקרבן לא היו תוקעים בשופר אלא בחצוצרו' כדכתי' (במדבר י) ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם וגו'. מ"ר:
הכסדרה

עין משפט נר מצוה

צ א מיי' פ"ג מהלכות בית הבחירה ה"ו:
צא ב מיי' פ"א מהל' תפילין ומזוזה הל' ב טוש"ע י"ד סימן רפח סעיף ג:
צב ג ד מיי' שם הל' א [טוש"ע א"ח סימן לב סעיף ד]:
כדבסמוך והדר כתיב כולה נ"ק
צג ה מיי' פ"א מהל' ציצית הלכה ה [טוש"ע א"ח סימן יג סעיף א]:
צד ו ז ח מיי' פ"ג מהל' בית הבחירה הלכה ד ה:
צה ט מיי' פ"ג מהל' כלי המקדש הל' ה:

שיטה מקובצת

א] ה"ג ברוב הספרים גביעיה כפתוריה ופרחיה באה זהב באה גביעיה כפתוריה ופרחיה וקשה לר"י דהתם לא כתיב זהב אלא הראשון דכתיב ועשית מנורת זהב טהור מקשה תעשה המנורה ירכה וקנה גביעיה כפתוריה ופרחיה ממנה יהיו וההוא איצטריך לכלל ופרט וכלל ונ"ל דה"ג כפתוריהם וקנותם ממנה יהיו כולה מקשה אחת זהב טהור באה זהב באה גביעיה וכפתוריה ופרחיה ואע"ג דלא כתיב בהאי קרא לא גביעיה ולא פרחיה אפ"ה כיון דכתיב כפתוריה טסתמא דרשינן באה זהב באה גביעיה כפתוריה ופרחיה והכי מידרשי כולהו קראי ועשית מנורת זהב טהור לכלל ופרט וכלל בדלקמן. שני. ככר זהב טהור יעשה אותה באה זהב באה ככר. שלישי. כפתוריה' וקנותם ממנה יהיו כולה מקשה אחת זהב טהור לומר באה זהב באה גביעיה כפתוריה ופרחי' ואע"ג דגביעיה ופרחיה לא כתיב בהאי קרא כדפי'. רביעי. מלקחיה ומחתותיה זהב טהור לאשמועי' דאף הכלים האלו שלא היו מן העשת של מנורת היו זהב טהור. חמישי. בפרשת בהעלותך וזה מעשה המנורה מקשה זהב לומר באה זהב באה מקשה וד' מקשה כתיב ב' בפרשת תרומה וב' בפרשת בהעלותך והכי מדרשי חד למצוה כו':
ב] ואדי והזה:
ג] לחטאת. בפ"ק דזבחים (דף י' ע"א וכ') דאמר אשם שלא לשמו פסול ה"נ הזאות דלוג שמן דמצורע שלא לשמן פסול דמקיש לוגו של מצורע לאשמו. והא דקתני כשרות לרבנן דלא מקשינן אשם לחטאת ואפילו אשם מצורע שלא לשמו כשר וכ"ש הזאת לוגו הס"ד ומה"ד ולר"א א"נ היי אשמו פסול שלא לשמו

מסורת הש"ס

[זבחים י: קטו.] נ"ק מ"ז
[זבחים מט: וש"נ]
נ"א להיות עולות נ"ק
[עי' יומא דף סא בפרש"י להתירו לאכול בקדשים וכן כאן כו ע"ב ד"ה שבמצורע פי' גם כן ע"ש]
תוספתא דחולין פ"א
בציור המנורה בפי' המשניות להרמב"ם ולקמן דף מח
[נ"ל זו אצל זו כן הוא נ"י ופי' אם אות אחת דבוקה להברתה ואין מוקפת גויל]
תוספתא שם
אמן באה כו' הד"א נ"ק

הגהות הב"ח
תוספות אשמי פסול שלא לשמו וכו' והד"א: ד] כבש אחד אשם לתנופה וגו' וסיפא דקרא ולוג אחד שמן: ה] לרצות להיות [עולות]: ו] לשמו: ז] דשירי הלוג דמצורע: ח] היה עשוי נר: ט] מעכבות זו את זו: י] ושלימה ולהכי מעכבות ובתפילין כו' והיו לטוטפות ובאותן פרשיות כתיב וכתבתם על מזוזות לפיכך הם נכתבות במזוזות: יא] עיניך לפיכך ארבעתם נכתבות בתפילין: הס"ד ומה"ד נמי מאי שנא אמנורה קאי: יב] העשת חתיכה נפל בככר אחת ותיבות עשייתה חתיכה נמחק: יג] דבר המנבה תיבת מוכה ל"ש: יד] יותר מלזהב דכתיב זהב טהור תעשה דמנורה ירכה כו' מקשה יהיו כו' הס"ד ומה"ד תעשה נמי א] משמע מ"מ אמקשה כתיב תעשה סמוך למקשה יותר מאל זהב הס"ד ומה"ד ומשני מקשה מקשה דויקחו: טו] ומקשה דבהעלותך ותיבת מקשה נמחק: טז] לקמן נ"א וארבעה מקשה כתיבי (וארבעה) [וחמשה] זהב כתיבי (שלשה) [שנים] בויקחו לי תרומה (ואחד) [ושנים] בפ' בהעלותך וכי אמרינן דמן דגרוטאות פסולות הוי תרי מקשה חד למצוה וחד לעכב ואידך תרי לדרשא דלקמן וכי אמרינן נמי דמשאר מתכות כשרה הוה חד זהב לגופא ואידך לדרשא דלקמן: יז] תיבות שלא לדידך [זהב זהב] מקשה מקשה למה לי נמחק אינה באה זהב שהביאה משאר מיני מתכות א נה צריכה] תיבות אינה באה גביעים ל"ש: יח] כדבסמוך וכדכתיב: יט] הכסף משמע דהצוצרות של כסף ה"ה ואפילו עיכובא כתיב בהו כדאיתא לעיל ותימה: כ] ברייתא דקרי תיבת דקרא נמחק:
א] נראה דצ"ל העשה דמשמע מ"מ נמי אמקשה כתיב. תעשה סמוך וכו'.

צו א ב ג ד מיי' פ"ז מהלכות בית הבחירה הלכה יח:
נ"ל מילא
צז ה ו מיי' שם פ"ג הלכה י:
צח ז מיי' שם פ"א הלכה יח:
צט ח מיי' שם פ"ג הלכה י:
ק ט מיי' שם הל' ט:
קא י מיי' הל' ז:

שעשה משה כשרים לו וכשרים לדורות חצוצרות כשרות לו ופסולות לדורות חצוצרות מ"ט אילימא דאמר קרא °עשה לך לך ולא לדורות (במדבר י) אלא מעתה °ועשית לך ארון עץ (דברים י) הכי נמי דלך ולא לדורות אלא אי *למאן דאמר לך משלך אי למ"ד כביכול בשלך אני רוצה יותר משלהם האי נמי מיבעי ליה להכי שאני התם דאמר קרא לך לך תרי זימני עשה לך והיו לך תני רב פפא בריה דרב חנין קמיה דרב יוסף א] מנורה היתה באה מן העשת מן הזהב עשאה של כסף כשרה של בעץ ושל אבר ושל גיסטרון רבי פוסל ור' יוסי ברבי יהודה מכשיר של עץ ושל עצם ושל זכוכית דברי הכל פסולה א"ל מאי דעתך א"ל בין מר ובין מר כללי ופרטי דרשי מיהו מר סבר מה הפרט מפורש של מתכת אף כל של מתכת ומר סבר מה הפרט מפורש דבר חשוב אף כל דבר חשוב אמר ליה סמי דידך מקמי דידי *דתניא כלי שרת שעשאן של עץ רבי פוסל ורבי יוסי ברבי יהודה מכשיר במאי קא מיפלגי רבי דריש כללי ופרטי *ורבי יוסי בר' יהודה דריש ריבויי ומיעוטי רבי דריש כללי ופרטי °ועשית מנורת (שמות כה) כלל זהב טהור פרט מקשה תיעשה המנורה חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש של מתכת אף כל של מתכת ר' יוסי בר' יהודה דר"י ריבויי ומיעוטי ועשית מנורת ריבה זהב טהור מיעט מקשה תיעשה המנורה חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל ומאי רבי רבי כל מילי ומאי מיעט מיעט של חרס אדרבה סמי דידך מקמי דידי לא ס"ד דתניא אין לו זהב מביא אף של כסף של נחשת של ברזל ושל בדיל ושל עופרת רבי יוסי ברבי יהודה מכשיר אף בשל עץ *ותניא אידך לא יעשה אדם בית תבנית היכל ב] אכסדרה כנגד אולם חצר כנגד עזרה שלחן כנגד שלחן מנורה כנגד מנורה אבל עושה הוא של חמשה ושל ששה ושל שמנה ושל שבעה לא יעשה ואפילו משאר מיני מתכות ר' יוסי בר רבי יהודה אומר אף של עץ לא יעשה כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי אמרו לו *משם ראיה שפודים של ברזל היו וחיפום בבעץ העשירו עשאום של כסף חזרו והעשירו עשאום של זהב אמר שמואל משמיה דסבא גובהה של מנורה שמנה עשר טפחים הרגלים והפרח ג' טפחים וטפחיים חלק וטפח שבו גביע וכפתור ופרח וטפחיים חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד אילך ונמשכין ועולין כנגד גובהה של מנורה וטפח חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד אילך נמשכין ועולין כנגד גובהה של מנורה וטפח חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד אילך ונמשכין ועולין כנגד גובהה של מנורה וטפחיים חלק נשתיירו שם ג' טפחים שבהן ג' גביעין וכפתור ופרח זגביעין למה הן דומין כמין כוסות אלכסנדריים כפתורים למה הן דומין *כמין תפוחי הכרתיים פרחים למה הן דומין כמין פרחי העמודין ונמצאו גביעין עשרים ושנים כפתורים אחד עשר פרחים תשעה גביעים מעכבין זה את זה כפתורים מעכבין זה את זה פרחים מעכבין זה את זה גביעים כפתורים ופרחים מעכבין זה את זה בשלמא גביעים עשרים ושנים דכתיב °ובמנורה ארבעה גביעים וגו' (שמות כה) וכתיב °שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד כפתור ופרח וגו' (שם) ארבעה דידה ותמני

אכסדרה תבנית אולם. אף על גב דאולם היה בו ד' מחיצות כדתנן במסכת מדות (פ"ד מ"ז) וברים גמרא דעירובין (דף ב.) מייתי לה פתחו של אולם גובהו מ' אמה ורחבו עשרים אמה וחמש אמלתראות של *מילא היו על גביו ואכסדרה אין לה אלא ג' דפנות כדמוכח בסמוך מפני מה נקרא האולם בה' מפני שדומה לאכסדרה ועוד אמרינן בפ' לא יחפור (ב"ב כה.) אולם לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת מ"מ מחמת שפתח אולם רחב וגבוה מאד ולא היו לו דלתות דומה לאכסדרה שנראה כפרוץ בצד אחד. מ"ר: שפודים של ברזל. קרי להו שפודים מפני שלא היו בה גביעים כפתורים ופרחים כדאמרי' לעיל באה זהב באה גביעים כפתורים ופרחים. מ"ר: גובהה של מנורה י"ח טפחים. יש אומרים בשם ר"ת דנפקא ליה לשבא מכניפין שאצל השולחן לצורך לחם הפנים שהיו גובהן י"ח טפחים והמנורה היתה להאיר על השולחן ונראה דלא אמר ר"ת דבר זה מטעם דהא כניפים כנגד לחם הפנים ולקמן בפ' שתי הלחם (דף צו.) אמרינן דלר' מאיר מקדש שולחן י"ב טפחים למעלה ולר' יהודה ט"ו לבד (מרגלי) השולחן אמה וחצי. מ"ר: וטפח שבו היה גביע כפתור ופרח. יש תימה למה היה משונה משאר גביעים כפתורים ופרחים שהיה לכל אחד טפח וג' אלו לא היה' כי אם טפח. מ"ר:

אלא. ג] אתי האי לך אי למ"ד בשמעתא קמייתא דמס' יומא לך משלך אי למ"ד ד] כביכול אם היה אפשר להיפטר לצבור בשל יחיד בשלך הייתי רוצה יותר משלהם ה]: שאני התם. גבי חצוצרות דאמר קרא לך לך תרי זימני: בעץ. בדיל דמתרגמינן אבלא: גסטרון. ו] לייטו"ן נ"א מיט"ל: מאי דעתך. דקאמרת דרבי יוסי ברבי יהודה מכשיר בשל ז] בעץ ופסל בשל עץ: א"ל. רב פפא לרב יוסף בין ח] למר ובין למר רבי ורבי יוסי בר"י כללי ופרטי דרשי כדאמרינן לקמן ועשית מנורת כלל זהב טהור פרט מקשה תיעשה מכל מקום חזר וכלל: מה הפרט מפורש. זהב [שהוא חשוב] אף כל דבר חשוב כגון כסף אבל אבר ובעץ לא: א"ל. רב יוסף לרב פפא סמי דידך הסר משנתך שאתה שונה דר' יוסי *פוסל בשל עץ ורבי (א) ט] נמי מכשיר בשל אבר ובעץ: ועשית מנורת כלל. דמשמע מכל דבר: של חרס. שהוא פחות מכל הכלים ואינו ראוי אפילו למלך בשר ודם: לא ס"ד. י] דהוי דידך מתרצא דאמר ר' יוסי פוסל בשל עץ: אין לו זהב. למנורה: תבנית היכל. למדת אורך ורוחב וקומה שתהא דומה לו בשלשתן: אכסדרה. אין לה מחיצה רביעית וכן אולם: כנגד אולם. יא] שהיה רוחבו [עשרים וגובהו ארבעים] כדאמרינן בשמעתא קמייתא דעירובין (דף ב.): אבל עושה. יב] המנורה של חמשה או של ששה קנים או של שמנה יג] דאינו דומה למנורת מקדש שם היה שבעה קנים: ושל שבעה קנים לא יעשה ואפילו של שאר מיני מתכות. שאינו יד] זהב משום דדומה לשל מקדש שאף הוא כשר בשאר מיני מתכות: אף של עץ לא יעשה. שהרי הוא כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי טו]: בבעץ. בדיל אסטיי"ן: משמיה דסבא. משום זקן אחד: הרגלים טז] והפרח. מתחת שלשה טפחים פרח ציורין שחוקקים הצורפים זהב בעומק במנורות ובכלים: וטפחיים חלק. בלא שום צורה הרי ה': וטפח שבו. מלבד אחד של מנורה גביע ומלבד שני כפתור שמ"ל ומלבד יז] *שני פרח וזהו אחד מן הגביע וכפתורים ופרחים שבגוף אמצע של מנורה דכתיב ובמנורה ארבעה גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה ודרשינן לקמן כפתוריה תרי ופרחיה תרי לבד אותן (ד') שבכל קנה וקנה וטפחיים חלק הרי ח' וטפח כפתור הרי ט': ושני קנים יוצאים. מן הכפתור אחד אילך ט': שבהן יח] שלש גביעים *כפתור ופרח. שלא היו בגוף המנורה אלא תרי כפתורים ותרי פרחים כדכתיב כפתוריה ופרחיה יט] *וחד (חד) פרח אוקימנא בטפח הסמוך לטפחיים חלק הראשונים: אלכסנדריים. שנעשה באלכסנדריא של מצרים וארוכין ולרים הן וקרויים מדרכ"ש: תפוחי הכרתיים. מקום: פרחי העמודים. ציורין שמציירין בעמודים: ונמצאו גביעים כו'. מפרש לקמן: תמני

יומא ג:
נ"א מכשיר
סוכה נ: סוטה יד:
[סוכה שם]
ר"ה כד. ע"ז מג.
[שבת קג: וש"נ]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה א"ל רב יוסף וכו' ורבי לפי משנתו נמי מכשיר:

וכיו בגוף המנורה ד' גביעים ותרי כפתורים ותרי פרחים ט' כצ"ל נ"ק
נ"ל וחד כפתור וחד פרח וחד גביע אוקימנא נ"ק

[פי' מרהכן יותר על עניין ערוך ערך תפוח וגורס למה הן דומין לתפוחי הכרתיים ועי' לקמן כג. על הגליון מה"ש]

שיטה מקובצת
א] יוסף ואמרי לה רב פפא בריה דרב יוסף קמיה דרב יוסף: ב] אכסדרה כנגד אולם. מתוך פרש"י משמע דמחיצות היה באולם ואינו כן אלא י"א אמות היה לפני ההיכל במזרח שלא היה בהן שום דבר ולפנים היה חומה גבוה מאה אמה וארכה מאה אמה מצפון לדרום והיה עוברת אותה חומה ט"ו אמה לדרום וט"ו לצפון יותר על רוחב ההיכל והתאים והמסיבות והן בית החליפות מקום לגנוז שם הסכינים ובאמצע היה פתח גובהו ארבעים אמה ורוחבו כ' אמות כדאיתא בשמעתא קמייתא דמסכת עירובין: ג] אלא דאתי להכי [האי לך] הס"ד ומה"ד אי למ"ד: ד] למ"ד כביכול משלך אני רוצה אם: ה] משלהם והאי פלוגתא בריש מס' יומא: ו] גיסטרון ליטפרון ל"א מיס"ל ותיבת לייפין נמחק: ז] בשל אבר ופסל: ח] בין מר ובין מר: ט] ורבי פוסל בשל אבר מקמי דידי מפני משנתי שאני שונה דרבי יוסי מכשיר בשל עץ ורבי מכשיר נמי בשל: י] דתהוי דידך מתרצא דאמרת דרבי יוסי: יא] כנגד אולם שיהא דומה לו בשלשתן: יב] עושה הוא מנורה: יג] שמנה שהרי אינו: יד] שאינו של זהב: טו] חשמונאי למקדש הס"ד: טז] הרגלים מתחת והפרח עליהן שלשה טפחים: יז] שלישי פרח: יח] שבהן גביעים באותן שלשה טפחים היו ג' גביעים מהנך ארבע דכתיב ובמנורה ארבעה גביעים וכפתור אחד ופרח אחד ולא היה בגוף והשאר נמחק: יט] ופרחית וחד כפתור וחד פרח אוקימנא:

ותמני סרי דקנים הא עשרין ותרתין כפתורין נמי אחד עשר א] כפתורין תרי דידה וששה דקנים וכפתר וכפתר וכפתר הא חד סר אלא פרחים תשעה מנלן פרחים תרי דידה וששה דקנים תמניא הוו אמר רב שלמן כתיב °עד ירכה עד פרחה מקשה היא אמר רב גובהה של מנורה תשעה טפחים איתיביה רב שימי בר חייא לרב *אבן היתה לפני ב] מנורה ובה שלש מעלות שעליה הכהן עומד ומטיב את הנרות א"ל שימי *את כי קאמינא משפת קנים ולמעלה כתיב °והפרח והנרות והמלקחים זהב הוא *מיכלות זהב מאי מיכלות זהב אמר רב אמי שכילתו לכל זהב סגור של שלמה דא"ר יהודה אמר רב עשר מנורות עשה שלמה וכל אחת ואחת הביא לה אלף ככר זהב והכניסוהו אלף פעמים לכור והעמידוהו על ככר אינו והכתיב ג] °וכל כלי משקה המלך שלמה זהב וכל כלי בית יער הלבנון זהב סגור אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה זהב סגור קא אמרינן ומי *חסר כולי האי והתניא ר' יוסי בר' יהודה אומר מעשה והיתה [מנורת] בית המקדש יתירה על של משה בדינר זהב ד] קורדיקיני והכניסוה פ' פעמים לכור והעמידוה על ככר כיון דקאי קאי א"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מאי דכתיב °על המנורה הטהורה שירדו מעשיה ממקום טהרה אלא מעתה °על השלחן הטהור שירדו מעשיו ממקום טהור אלא טהור מכלל שהוא טמא הכא נמי טהורה מכלל שהיא טמאה בשלמא התם כדריש לקיש דאמר ריש לקיש מאי דכתיב על *השולחן הטהור מכלל שהוא טמא כלי עץ העשוי לנחת הוא וכל כלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה אלא מלמד *שמגביהין אותו ה] לעולי רגלים ומראים להם לחם הפנים ואומר להם ראו חיבתכם לפני המקום מאי חיבתכם כדריב"ל *דא"ר יהושע בן לוי נס גדול נעשה בלחם הפנים סילוקו כסידורו שנאמר °לשום לחם חם ביום הלקחו אלא הכא טהורה מכלל שהיא טמאה פשיטא כלי מתכות נינהו וכלי מתכות ו] מקבלין טומאה אלא שירדו מעשיה ממקום טהרה תניא רבי יוסי ברבי יהודה אומר ארון של אש ושלחן של אש ומנורה של אש ירדו מן השמים וראה משה ועשה כמותם שנאמר °וראה ועשה כתבניתם אשר אתה מראה בהר אלא מעתה °והקמת את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר הכי נמי הכא כתיב כמשפטו התם כתיב כתבניתם א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן גבריאל חגור כמין פסיקיא היה והראה לו למשה מעשה מנורה דכתיב וזה מעשה המנורה תנא דבי רבי ישמעאל שלשה דברים היו קשין לו למשה עד שהראה לו הקב"ה באצבעו ואלו הן מנורה וראש חדש ושרצים מנורה דכתיב °וזה מעשה המנורה ראש חודש דכתיב °החודש הזה לכם ראש חדשים שרצים דכתיב °וזה לכם הטמא ויש אומרים אף הלכות שחיטה שנאמר °וזה אשר תעשה על המזבח: שתי פרשיות שבמזוזה מעכבות זו את זו ואפילו כתב אחד מעכבן: פשיטא אמר רב *יהודה אמר רב לא נצרכה אלא לקוצה של יוד והא נמי פשיטא אלא לכאידך דרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב *כל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה פסולה אמר ז] אשיאן בר נדבך משמיה דרב יהודה ניקב תוכו של ה"י כשר ירכו פסול א"ר זירא לדידי מפרשה לי מיניה דרב הונא ורבי יעקב אמר לדידי מפרשה לי מיניה דרב יהודה ניקב תוכו של ה"י כשר ירכו אם נשתייר בו כשיעור ח] אות קטנה כשר ואם לאו פסול אגרא חמוה דר' אבא איפסיקא

תמני סרי דקנים. דכתיב שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד: כפתוריה. *דמנורה גופה תרי: ושית דקנים. דיש בכל קנה וקנה כפתור ט] כדכתיב שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד כפתור ופרח הרי ח' וכפתור תחת שני קנים וכן לשנים האחרונים י] כדאמרן לעיל ושני קנים יוצאין ממנה הא חד סר: [וששה דקנים]. בכל קנה כפתור ופרח כדכתיב בקנה האחד כפתור ופרח: עד פרחה. ריבה לך הכתוב חד פרח: אבן יא] גדולה כו'. ואם אינה גדולה אלא ט' טפחים למה לי אבן תחת הכהן: יב] שימי את. אתה הוא המקשה לי בתמיה: משפת קנים ולמעלה. היתה ט' ומן הארץ ועד לקנים ט' כדמפרש לעיל: הוא מיכלות זהב. יג] ופסוק הוא: זהב סגור. שבשעה שמוכרין אותו נסגרות כל החנויות שמוכרין יד] את הזהב (יומא מה.): והכתי' אין כסף נחשב. אלמא עביד הוה ואת אמרת טו] כליתו: ומי חסר כולי האי. דקאמרת אלף טז] *הככר הכניסו אלף פעמים לכור עד שיעמוד על ככר אלמא בכל פעם חסר ככר: יז] קורדייקני. שם מטבע: כיון דקאי. שנצרף יפה בימי שלמה קאי לפיכך לא חסר עכשיו אלא דינר: ממקום טהרה. מן השמים *הראו למשה יח] לנגד המנורה: מכלל שהוא טמא. כלומר מקבל טומאה: בשלמא התם. גבי שולחן איצטריך לאשמועינן דמקבל טומאה משום פירכיה דריש לקיש: לנחת. שאינו מטלטל כלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה דכתיב גבי שרצים מכל כלי עץ או עור או שק (ויקרא יא) מה שק מיטלטל מלא וריקם יט]: שמגביהין אותו. הלכך מיטלטל מלא וריקם הוא: חום ביום הלקחו. משמע כשמסלקים היה חום: כתבניתם. הארון ושולחן ומנורה כתיב וכתיב אשר אתה מראה בהר אלמא הראוהו: הכי נמי. דמשכן של אש ירד מן השמים בתמיה: הכא כתיב כמשפטו. משמע הלכותיו נאמרו לו: התם כתיב כתבניתם. משמע דהראוהו כ] כמותם: חגור כמין פסיקיא. אזור כא] כרוך אומנים שרוצים לעשות מלאכה נאה חוגרין עצמן שלא יהו נגררין בבגדיהם: ראש חדש. בשעת מולד לבנה אינה נראית כי אם מעט ואינה ניכרת כדאמרינן בראש השנה (דף כ.) כזה ראיתם אם כזה ראיתם: שרצים. לא היה מכיר איזה טמא ואיזה טהור: הלכות שחיטה. לא היה מבין מהיכן היא מוגרמת: וזה אשר תעשה על המזבח (א) ועשייה תחילת זביחה [היא] וכתיב וזה אלמא הראהו באצבע: פשיטא. דאות אחת מעכבתן דכתיב וכתבתם כתיבה תמה (שבת קג:): קוצו של יוד. רגל ימיני של יוד: הא נמי פשיטא. כב] הא לא נעשית האות: שאין גויל מוקף לה. שמודבקת באות אחרת והייט דקתני כתב אחד מעכבן כלומר הלכות משפט אות אחת *מעכבו למזוזה ותפילין: תוכו של ה'. רגל שבפנים: ירכו. רגל הימנית ל"א תוכו הגויל והחלק שבתוכו ובתפילין קמיירי: איפסיקא

אבן היתה לפני המנורה. משנה היא במסכת תמיד (פ"ג מ"ט). מ"ר: **סילוקו** כסידורו. ולמ"ד אין כג] תנור מקדש (לקמן דף נה:) לא היה חם בשעת סידורו אלא כלומר רך. מ"ר: **הכא** כתיב כמשפטו והתם כתיב כתבניתם. ואם תאמר גבי משכן נמי כתיב ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וי"ל דהכא לא כתיב בהר והתם כתיב בהר דמשמע שמן השמים ירדו למשה על ההר. מ"ר: **שלשה** דברים היו קשין לו למשה כו'. ואם האמר וליחשוב נמי ההיא דאלו טריפות (חולין דף מב.) דאמר וזאת החיה אשר תאכלו מלמד שתפס הקב"ה כל מין ומין והראה לו למשה ואמר לו זאת אכול וזאת לא תאכל *ויש לומר דלא חשיב אלא הך דכתיב זה ויש לתמוה דלא חשיב מחצית השקל דכתיב זה יתנו ואמרינן *(שקלים דף ג ומ"ר) כמין מטבע של אש הראהו למשה ויש לומר דלא שייך התם נתקשה אלא משום דלא הוה ידע כד] בשום ענין אם לא היה מראהו. מ"ר: **קוצו** של יו"ד. פירש בקונטרס רגל ימיני וקשה *דהא פשיטא דאין זה אות כה] ומפרש ר"ת דהוא ראשו כפוף כדאמרינן בסמוך מפני מה כפוף ראשו ואם תאמר דאמרינן בהגדת חלק (סנהדרין דף נה:). ונער יכתבם דהיינו יו"ד שאם השליך נער אבן בקיר ועושה רושם עושה יו"ד ויש לומר דכעין יו"ד האמר ולא יו"ד ממש: זיל

מסורת הש"ס

דמנורה גופה תרי ושיתא דקנים ויש בכל קנה וקנה כפתור ופרח כדכתיב כו'. וכר"א נ"ק

תמיד

[לקמן קי. ע"ש פירש"י נדה כד. וע"ש פירש"י בכורות מג: ע"ש פירש"י]

מכלות נ"ק

ככר נ"ק

הראוהו למשה מנורה ועשה כמדה נ"ק

[גירסת הערוך חסוך וכן איתא ברש"י בתענית יח. ד"ה חסוכי בנים וכו']

[לקמן לו:]

גם זה שם חגיגה כו:

גם זה שם [יומא כא.]

[גמ"ק"י העתיק הדבוקה נתברתה כו']

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וזה אשר וכו' ותחלת עשייה זביחה וכו':

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פ"ג מהלכות בית הבחירה הל' יא:

[שכיה גלפית מע"ש וכ"כ תוס' בחגיגה טו:]

קג ב מיי' פ"ג מהלכות כלים הלכה א:

קד ג מיי' פ"א מהלכות תפילין וס"ת הל' כ סמג עשין כה טוש"ע י"ד סי' רעד סעיף ו וא"ח סי' לב סעיף ד בהג"ה:

קה ד מיי' פ"ה מהלכות תפילין וס"ת הלכה יט סמג עשין כה טוש"ע י"ד סי' רעד סעיף ד:

[ועי' תוספות חולין שם בד"ה זאת]

במדרש כמין נ"ק

קו ה מיי' שם הלכה כ סמג שם טוש"ע א"ח סימן לב סעיף . טו:

[עי' בפנים מאירות שאלה טו]

שיטה מקובצת

א] עשר כפתורית: ב] לפני המנורה: ג] מתיבת וכל עד תיבת זהב סגור נמחק: ד] זהב קורדינקי: ה] שמגביהין אותו ומראין עליה לחם לחם הפנים: ו] וכלי מתכות קבולי מקבלי טומאה: ז] פסולה אמר רב אשיאן: ח] כשיעור. פי' למעלה אצל הגג אבל בירכות אינו כלום. תו"ח: ט] כפתור דכתיב: י] האחרונים כדאמרינן: יא] היבת גדולה נמחק: יב] שים את ה"א לפי שהיה חביב בעיניו זה המקשה היה רגיל לומר כן וי"א לפי שרב עניו היה ולא היה מסתכל חוץ לד' אמות ולא היה רואהו היה רגיל לומר לו כן ולא נהירא דמאי לשימי יותר מכל שאר תלמידים: יג] הוא מכלות זהב. פסוק הוא בדברי הימים: יד] שמוכרין שם הזהב הס"ד: טו] אמרת כילתו: טז] ככר ואות ה' נמחק: יז] קורדיניק: יח] למשה מנורה ועשה כנגד זה: יט] וריקם אף כל מטלטל מלא וריקם. אבל בכלי מתכות לא כתיב שק לפיכך אף פשוטיהן מקבלין טומאה הס"ד: כ] דהראהו דמותם הס"ד: כא] אזור כדרך איבנים: כב] פשיטא

וזהא: כג] תנור מקדש. פי' למ"ד אין תנור מקדש לא היה דוחה שבת והיה נאפה מע"ש אבל למ"ד תנור מקדש היה דוחה שבת דאי"נו מע"ש הוה מפסל בלינה כיון דתנור מקדש. תו"ח: כד] ידע ה"א איזה מטבע יביאו אב לא כו' א"נ התם לא נתקשה רק בהא הדבר כו' שם יכפר על עון העגל: כה] דאין זה אות עיין בהרא"ש בה' ס"ת. ומפרש ר"ת אותו שלצד שמאל דהוא אותו דאמרינן בסמוך מפני מה ראשו כפוף. תו"ח:

עין משפט
נר מצוה

קז א מיי' פ"א מהלכות תפילין הל' כ טוש"ע א"ח סימן לב סעיף טז :

קח ב מיי' שם הל' יט טוש"ע שם סעיף טו:

בספ"ד סימן רעד לא הביא רק השני פירושים

בשימושא רבה כתוב דש"ע דלטטפות צריכה ש' ש' זיונין כצ"ל נ"ק

[פירוש שלא לתלות רגל שמאלית]

קט ג מיי' פ"ס מהל' תפילין וס"ת הל' ג סמג עשין כה טוש"ע יו"ד סימן רעד סעיף ו וא"ח סימן לו סעיף ג :

קי ד טוש"ע א"ח סימן לב סעיף כה :

קיא ה ו ז מיי' פ"ז מהל' תפילין הלכה יב יג טוש"ע י"ד סימן רעט סעיף ד :

זיל אייתי ינוקא דלא חכים ולא טפש כו'. מעשה היה בגט שהיה דלי"ת של כדת משה קטנה כמעט כמו יו"ד והביא רבי אליהו ינוקא דלא חכים ולא טיפש וקרא בו כדת והכשירו מהך דשמעתין. מ"ר : ואי לא יהרג הוא ופסול. יש לדקדק מכאן דכתיב ויהרג חסר בלא וי"ו. מ"ר: שעטנז גץ. יש מפרשים ג' זיונים השנים לצד שמאל אחד מלמעלה ואחד מלמטה והאחד לצד ימין כזה שעטנ"ז ג"ץ *ובפי' שבת כתיבת יד *רבי' ש"י לייר אחד מימין ואחד משמאל ואחד מלמעלה כזה עוד פי' שיש שעושין שלשתן למעלה כזה מ"ר. *כתיב בשימושא רבה דמשמע טט דלטטפות צריכה ג' ג' זיונין ור"ת כתב בתיקון ס"ת שלו שהוא שיבוש. מ"ר דחטריה לגגיה דחי"ת. פי' בקונטרס שהגביה רגל שמאלו של ח' עד למעלה כזה, *ור"ת פירש באמצע גגו של חית גבוה מעט כמו חטרתא דגמלא דבאמצע כזה ולפי' הקונטרס לא יתיישב כל כך הא דאמרינן בסוף הבונה (שבת דף קד:) כגון שנטלו לגגו של חית ועשאו שני זיינין : ומאי טעמא אית ליה תגא. פי' בקונטרס בסוף ה"י כזה ורביט, תם מפרש בתחילה כזה כמו תגא דד' בעירובין (דף יג.) ובסוטה (דף כ.) וכפירוש הקונטרס נראה שהכתר לצד פתח התשובה ותגא דקוף כיולא בו דאמר בפ' הבונה (שבת דף קד.) מ"ט מהדר תגא דקוף לגבי רי"ש אמר הקב"ה רשע אם אתה חוזר בך אני אעשה לך כתר כמותי. מ"ר : ותניא תיובתא. בחדא לאו תיובתא גמורה היא אלא דבדוחק מיתרלא. מ"ר : תנא אם יש בו דף אחד כו'. ודוקא מעיקרא דאי יכול לתקן במה שיחזור ויכתוב דף שלם אמאי יגנז. מ"ר :
אבל

איפסיקא ליה כרעא דה"י דהעם בניקבא אתא לקמיה דר' אבא א"ל אם א] *משתייר בו כשיעור אות קטנה כשר ואם לאו פסול : ראמי בר תמרי דהוא ב] חמוה דרמי בר דיקולי איפסיקא ליה כרעא דוי"ו דויהרג בניקבא אתא לקמיה דרבי זירא א"ל זיל אייתי ינוקא דלא חכים ולא טפש אי קרי ליה ויהרג כשר אי לא *יהרג הוא ופסול אמר רב יהודה אמר רב בשעה *שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות אמר לפניו רבש"ע מי מעכב על ידך אמר לו אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות אמר לפניו רבש"ע הראהו לי אמר לו חזור לאחורך הלך וישב בסוף ג] שמונה שורות ולא היה יודע מה הן אומרים תשש כחו כיון שהגיע לדבר ד] אחד אמרו לו תלמידיו רבי מנין לך אמר להן הלכה למשה מסיני נתיישבה דעתו חזר ה] ובא לפני הקב"ה אמר לפניו רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה ע"י אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני אמר לפניו רבונו של עולם הראיתני תורתו הראני שכרו אמר לו חזור ו] [לאחורך] חזר לאחוריו ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר לפניו רבש"ע *זו תורה וזו שכרה א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני אמר רבא *שבעה אותיות צריכות ז] שלשה זיונין ואלו הן שעטנ"ז ג"ץ אמר רב אשי חזינא להו לספרי דווקני ח] דבי רב *דחטרי להו לגגיה דחי"ת ותלו ליה לכרעיה דה"י חטרי להו לגגיה דחי"ת כלומר חי הוא ברומו של עולם ותלו ליה לכרעיה דה"י *כדבעא מיניה רבי יהודה נשיאה מר' אמי מאי דכתיב °בטחו ביי' עדי עד כי ביה יי' צור עולמים אמר ליה כל התולה בטחונו בהקב"ה ט] הרי לו מחסה בעולם הזה ולעולם הבא אמר ליה אנא הכי קא קשיא לי מאי שנא דכתיב ביה ולא כתיב יה כדדרש ר' יהודה בר ר' אילעאי *אלו שני עולמות שברא הקב"ה אחד בה"י ואחד ביו"ד ואיני יודע אם העולם הבא ביו"ד והעולם הזה בה"י אם העולם הזה ביו"ד והעולם הבא בה"י כשהוא אומר °אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אל תקרי בהבראם אלא בה"י בראם [הוי אומר העולם הזה בה"י והעולם הבא ביו"ד] ומפני מה נברא העולם הזה בה"י מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יצא ומ"ט תליא כרעיה *דאי הדר בתשובה מעיילי ליה וליעייל בהך לא מסתייעא מילתא כדריש לקיש *דאמר ריש לקיש מאי דכתיב °אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא לטהר מסייעין אותו בא לטמא פותחין לו ומ"ט אית ליה תאגא אמר הקב"ה אם חוזר [בו] אני קושר לו י] *קשר מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן שלש יגנז ותניא תיובתיה *שלש יתקן ארבע יגנז תנא אם יש בו דף אחת שלימה מצלת על כולו : א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב *והוא דכתיב רוביה דספרא *שפיר א"ל אביי לרב יוסף אי אית בההוא דף שלש טעיות מאי א"ל הואיל ואיתיהיב לאיתקוני מיתקן וה"מ חסירות אבל יתירות *לית לן בה חסירות מ"ט לא אמר רב כהנא משום דמיחזי במנומר : אגרא חמוה דרבי אבא הוה ליה יתירות בסיפריה אתא לקמיה דרבי אבא א"ל לא אמרן אלא בחסירות
אבל

תורה אור

ישעיה כו

איפסיקא ליה כרעא דה"י. בתפילין : וי"ו דויהרג. כל בכור יא] אירע במקום נקב ונראה כמין יו"ד : דלא חכים. דאי חכים מבין שמתרף הוא לומר יהרג כלפי מעלה ואומר ויהרג : לא טפש. שאם טפש אינו יודע לקרות אלא אות שלימה : כתרים. כגון התגין דס"ת : מי מעכב על ידך. מה שכתבת שאתה צריך להוסיף עוד עליהם כתרים : שהגיע לדבר. שצריך טעם: נתיישבה דעתו. של משה הואיל ומשמו אומר אע"פ שעדיין לא קיבלה : במקולין. יב] מקום הקצבין שוקלין בשרו כדאמר בברכות (דף סא:) שסרקו בשרו במסרקות יג] ברזל: שלשה זיונין. ג' תגין קטנים בכל אחת בשין יד] *רגל השמאלית וכן בעין בראש הרגל הפנימי וכן כולם ולותם ג' תגין אחד נוטה לימין ואחד נוטה לשמאל ואחד טו] למעלה : שעטנז גץ. והוא הדין לצדיק כפופה ולטן פשוטה : דווקני. שמדקדקים לעשות כתב מיושר : חטרי לגגיה דחית. לגגו של חית עושין למעלה כעין חוטר כזה כלומר הקב"ה חי שוכן ברומו של עולם חי"ת היינו חי : ותלו כרעיה דה"י. רגל הפנימי של ה"י תלוי באויר ואינו דבוק לגגו : הוה לו מחסה. דהיינו טז] הכי משמע על שבטחו ביי' עדי עד הוו להם ביה יי' מחסה צור מעוז לעולמים: אחת בה"י ואחת ביו"ד. חלק את שמו והטיף מכל אות ג' טיפין ומאותן טיפין נעשו מים ואש יז] ואויר וכל העולם כולו וכן כתוב בספר יצירה : שדומה לאכסדרה. שפתוח מתחתיו : שכל הרוצה לצאת. ממנו לתרבות רעה יוצא יח] : מעלין ליה. בפתח העליון בין רגל שבתוכו לגגו : וליעייל בהך. פתח התחתון דנפיק ביה : לא מסתייעא מילתא. דהבא ליטהר בעי סיוע מפני יצר הרע הלכך עבדי ליה סיוע *פתח יתירה : הוא *יליץ. יט] (אותו) כלומר פותח לו להיות לץ : מסייעין אותו. אלמא בעי סיוע : אית ליה תגא. לה"י כתר קטן בסוף גגו דה"י : מעשיהם אין דומין כו'. וכבודו של זה גדול משל זה משום הכי ראשיהם כפופים דמתביישים מחבירו : תרתי מילי אמר רב בספרים. בהלכות ספרי תורה ולקמן אמרינן אידך מילתא דרב : מצלת על כולן. באפילו טעיות בכל דף ודף כ] אז מצלת עליהם הך דף שלימה כא] ומתקן : אי בההוא דף שלימה שלשה טעיות מאי. מצלת או אין מצלת מי אמרינן שלימה בלי טעות או דלמא שלימה מד' טעיות אבל שלש לא אוכפת : הואיל ואתיהב רשות לתקוני. ס"ת שיש ג' טעיות בכל דף מתקן לתקן דף זה בת ג' ומצלת על כולם אף על פי שיש כב] ד' בכל שאר הדפין : וה"מ. דאמרינן ד' יגנז כגון חסרות *יחסרו ממנו אותיות :
אבל

מסורת הש"ס

מהרש"א הגיה בראש ומהרש"ק הגיה בדפוי

[שבת פט.]

[ברכות סא:]

ילין הקב"ה ילין אותו כלומר נ"ק

[עי' תוספות ברכות נא. ד"ה וזוכה כו' אל תקרי עד אלא גר]

שבת קד. יומא לח: ע"ז נה.

כתר נ"ק

[עי' בית יוסף יו"ד סי' רעט]

שיטה מקובצת
א] אם נשתייר :
ב] דהוא רמי בר דיקולי:
ג] שמונה. ס"א עשר :
ד] תיבת אחד נמחק :
ה] תיבת ובא נמחק :
ו] חזור לאחורך :
ז] שלשה שלשה זיונין :
ח] תיבות דבי רב נמחק:
ט] בהקב"ה הוה לו ותיב' הרי נמחק : י] חוזר בו אני קושר לו כתר :
יא] בכור. בתפילין בפרשת והיה כי יביאך האחרון שבקדש לי כל בכור הס"ד ומה"ד בניקבא. במשך רגלו של וי"ו אירע : יב] במקולין במקום : יג] במסרקות של ברזל : יד] בשין בראש רגל : טו] ואחד נוטה למעלה: טז] דהיינו דהכי : יז] ואויר. נ"א ועפר: יח] יוצא. בברייתא דשמואל מצאתי העולם דומה לאכסדרה שאין לה אלא שלשה זויות והעולם הזה אין לו אלא ג' זויות לפי שמרוח צפונית אין לו זוית הס"ד ומה"ד מעיילי ליה בפתח : יט] יליץ אותו הקב"ה יליץ אותו כלומר: כ] דף ודף יתקן והוא שכתוב רובא דספרא שפיר שרוב כל דף ודף כתוב בלא טעות שאין יותר משמונה או ששה טעות בכל דף ודף או ז : כא] דף שלמה הס"ד ומה"ד אי אית בההוא : כב] אע"פ שיש בכל שאר הדפין הרבה טעיות הס"ד דוקא

תורה אור

אבל יתרות לית לן בה אידך דאמר רב הכותב ס"ת ובא לגמור גומר ואפילו באמצע הדף מיתיבי *הכותב ס"ת בא לו לגמור לא יגמור באמצע הדף כדרך שגומר בחומשין אלא *מקצר והולך עד סוף הדף כי קא אמר רב בחומשין והא ס"ת קאמר בחומשין של ס"ת איני והא"ר יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב לעיני כל ישראל באמצע הדף ההיא באמצע שיטה איתמר רבנן אמרי אף באמצע שיטה רב אשי אמר באמצע שיטה א] דווקא והלכתא באמצע שיטה דווקא אמר רבי יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב שמנה פסוקים שבתורה *יחיד קורא אותן בבהכ"נ כמאן דלא כר"ש דתניא °וימת שם משה עבד יי' אפשר משה *חי וכתב וימת שם משה אלא עד כאן כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע בן נון דברי רבי יהודה ואמרי לה רבי נחמיה אמר לו ר"ש אפשר ס"ת חסר אות אחת וכתיב °לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו וגו' אלא עד כאן הקב"ה אומר ומשה ב] *כותב ואומר מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע כמה שנאמר להלן °ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו לימא דלא כר"ש אפי' תימא ר"ש הואיל ואישתני אישתני וא"ר יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב הלוקח ס"ת מן השוק כחוטף מצוה מן השוק כתבו מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלו מהר סיני אמר רב ששת אם הגיה ג] אפי' אות אחת מעלה עליו כאילו כתבו ד] (סי' סגלם) *ת"ר עושה אדם יריעה מבת שלש דפין ועד בת שמנה דפין פחות מיכן ויתר על כן לא יעשה ולא ירבה בדפין מפני שנראה אגרת ה] ולא ימעט בדפין מפני שעיניו משוטטות אלא כגון למשפחותיכם (למשפחותיכם למשפחותיכם) ג' פעמים נזדמנה לו יריעה בת תשע דפים לא יחלוק שלש לכאן ושש לכאן אלא ארבע לכאן וחמש לכאן בד"א בתחלת הספר אבל בסוף הספר ו] אפי' פסוק אחד ואפי' דף אחד פסוק אחד ס"ד אלא אימא פסוק אחד בדף אחד שיעור גליון מלמטה טפח מלמעלה ג' אצבעות ובין *דף לדף כמלא ריוח ז] רוחב שתי אצבעות ובחומשין מלמטה שלש אצבעות מלמעלה שתי אצבעות ובין דף לדף כמלא ריוח ח] רוחב גודל ובין שיטה לשיטה כמלא שיטה ובין תיבה לתיבה כמלא אות קטנה ובין אות לאות כמלא חוט השערה אל ימעט אדם את הכתב לא מפני ריוח של מטה ולא מפני ריוח של מעלה ולא מפני ריוח שבין שיטה לשיטה ולא מפני ריוח שבין פרשה לפרשה נזדמנה לו תיבה בת חמש אותיות לא יכתוב שתים בתוך הדף ושלש חוץ לדף אלא

(א) אבל יתרות לית לן בה · אלא גורדן : מחזי כמנומר · *כשכותב ומגיה בו השיטין את מה שחיסר : הוה ליה יתירות בספריה · ד' בכל דף* : מקצר · השיטין והולך עד שיגמור לעיני כל ישראל בסוף הדף כזה* : כי קאמר רב · יגמור באמצע הדף: בחומשין · קא ס"ד בשאר חומשין שאין עשויין כקדושת ספר תורה אבל עשויין הן בגליון כס"ת : בחומשין של ס"ת · כגון (בראשית ג) וייפס בארון במצרים וכגון בכל מסעיהם (ב) (שמות מ) ובהר סיני (ויקרא כז) וירדן יריחו (במדבר לו) יכול לכתוב באמצע הדף כדרך שגומר בשאר חומשין שאינן של ס"ת אבל לעיני כל ישראל מודי דבסוף הדף : אף באמצע שיטה · ובאמצע הדף ט]: באמצע שיטה דוקא · ולא באמצע הדף : שמנה פסוקים · מוימת י] משה : יחיד קורא אותן · אדם אחד קוראן ואין מפסיק בינתים כדי לעמוד אחר ולקרות : אפשר ס"ת חסר יא] · ומשה קורא לו ס"ת לקוח את ספר התורה הזה : הקב"ה אומר · ומשה אומר אחריו כדי שלא יטעה בכתב וכותב : מכאן ואילך משה כותב בדמע · יב] ולא היה אומר אחריו מרוב צערו : כמו שנאמר להלן מפיו יקרא וגו' · שלא היה אומר אחריו משום דקינות הוו : לימא דלא כר"ש · דכיון דאמר ר"ש משה יג] כתב הוו להו כשאר פסוקים ויפסיק ביניהם ויקרא אחר : דאישתני · דנכתב בדמע אישתני משאר יד] ס"ת: כחוטף מצוה · ומצוה עבד אבל אי כתב הוה מצוה יתירה טפי : פחות מכאן או יתר על כן לא יעשה · טו] שתפרים של חבורי היריעות יפין בה כשאין בהן יותר מדאי *הלכך לא יעשה יריעות קצרות שלא יהו טז] התפרים מקורבין יותר מדאי ולא ארוכות שלא להרחיקן יותר מדאי : ולא ירבה בדפים · לעשות שמנה בקלף אם קלף קטן הוא מפני שהדפין קצרים ונראין כאגרות : ולא ימעט בדפין· לעשות *ג' יז] (ביריעה) אם יריעה גדולה היא : מפני שעיניו משוטטות· כשהדפין רחבים וטועה בראשי השיטות : נזדמנה לו יריעה שיש בה ט' דפין · למדת (ג) האחרים וצריך לקצרה מפני שאמרו לא יתר על שמנה : אלא ד' לכאן וה' לכאן · כדי שלא תהא זו יתירה על זו יותר מדאי : בד"א · דלא ימעט ולא ירבה בדפין : בתחלת הספר· אבל בסופו אפילו אין לו לכתוב אלא פסוק אחד יכתבנו בכל היריעה : ואפילו דף אחד · יעשה יח] בכל היריעה : אלא אימא פסוק אחד בדף אחד · אם רוצה יעשה דף קצר יט] מן תיבה אחת בשיטה אחת כדי שיגמור בסוף הדף : שיעור גליון · דס"ת: ובחומשין · שאינן עשויין לס"ת אבל עשויין הן כגליון דס"ת: לא ימעט· לעשות אותיות קטנות בשיטה עליונה ותחתונה מפני ריוח כ] הגליון : מפני ריוח שבין שיטה לשיטה · כגון אם שרטט באמצע הדף כא] שני שיטין שאין ריוח כדי שיעור ביניהם לא ימעט הכתב מפני אותו ריוח :

לא

פסוק אחד בדף אחד · ואף על גב דליכא ס' שיטין או שיעורין אחריני דמסכת סופרים ליכא למיחש בדף אחרון *אף על פי שאי אפשר לו לסיים הדף בפסוק אחד *)כיון שיש בדפין אחרים ס' שיטין אלא אם כן יעשה בדף אחרון כה] שיטין ארוכות · מ"ר :

שלשה

*)מהרש"א מגיה כמו

אבל יתירות לית לן בה · יש מוחים כשמספקין בתיבה אם מליאה אם חסירה שעושין אותה מליאה משום דיתירות לית לן בה ולאו מילתא היא דהכא נויירי ביתירות שגררן דלא אמרינן דמיחזי כמנומר · מ"ר : שמנה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן · ה"ר משולם היה מפרש למעוטי שלא יקרא ש"ל עמו וקשה לר"ת דבימי החכמים לא היה רגילות שיסייע שליח ציבור לקורא בתורה כדמוכח בפ' שני דמגילה (דף כא: ושם) דאמרינן קראה שנים ילאו מאח"כ בתורה אלא כן עיקר כמו שפירש בקונטרס לאפוקי שלא יקראו זה אחר זה אותם ח' פסוקין כגון זה ד' וזה ד' או זה ה' וזה ג' ומה שנוהגין עכשיו שמסייע ש"ל לקורא בתורה כדי שלא לבייש את מי שאינו יודע לקרות כענין שמליע במס' ביכורים (פ"ג מ"ז) שהתקינו שמקרין את הכל ומי שהיא דבפ' בתרא דנדה (דף עא·) שהתקינו שמטבילין כלים על גבי כל הנשים · כב] מ"ר: מכאן ואילך כתב יהושע· מה שנוהגין לומר צידוק הדין בשבת במנחה פירש רב שר שלום גאון *על שנפטר משה רבינו באותה שעה לפיכך נמנעו מלעסוק בתורה משום דאמרי'* חכם שמת כל בתי מדרשות שבעיר בטילין וקשה דהא כתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום ודרשינן* היום מלאו ימי ושנותי ואם בשבת מת א"כ כתב היום מערב שבת ויש לתמוה דכתב על העתיד ולר"ש לא בעי למימר דהפסוק נאמר על העתיד מדקשיא ליה מהא דכתיב לקוח את ספר התורה הזה שמא על שם שעתיד יהושע כג] להשלימו ועוד קשה דבסדר עולם משמע דבשבעה באדר שמת משה בו ערב שבת היה דקתני ואחר הפסח בעשרים ושנים סבבו את העיר כל אנשי המלחמה הקף פעם אחת ויהי ביום השביעי וישכימו בבוקר וגו' רבי יוסי אומר יום שבת היה והשתא משהתחילו לסבב לו בכ"ב בניסן א"כ יום שביעי שהיה שבת כ"ח בניסן היה ומדכ"ח בניסן שבת שבעה באדר ערב שבת · מ"ר* : ומשה כותב · יש ספרים דגרסי ומשה אומר וכותב ואומרא היא לכותבי ס"ת ומזוזה ותפילין אע"ג דמייתי ראיה מברוך שמא גם הוא היה עושה כן מ"ר ובקונטרס נמי גרים אומר וכותב ופירש טעם (בברוך) וזה לשון הקב"ה היה אומר ומשה אומר כד] (וכותב) אחריו כדי שלא יטעה בכתב וכותב מכאן ואילך משה כותב בדמע ולא היה אומר אחריו מרוב צערו כמה שנאמר להלן מפיו יקרא וגו' שלא היה אומר אחריו משום דקינות הוו · מ"ר : אם הגיה בו אפי' אות אחת· פירוש בס"ת שלקח מן השוק לא נחשב עוד כחוטף מצוה שהיה אבל חבירו בעבירה שהיה משהה ספר שאינו מוגה ומעלין על זה כאילו כתבו · מ"ר : כגון למשפחותיכם ג"פ · ר"ת פי' בתיקון ס"ת שלו בשם רבינו חננאל שאמר בשם הגאון דהיינו כשהכתיבה דקה אבל כשהכתיבה גסה הכל לפי הטי ויכול לעשות דפין בשיטין ארוכין דאין עיניו משוטטות כיון שהכתיבה גסה · מ"ר :

עין משפט נר מצוה

קיב א ב מיי' פ"ז מהל' תפילין הל' ז טוש"ע י"ד סימן ערב סעיף ד:

קיג ג מיי' פי"ג מהל' תפלה הלכה ו סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' תרפ סעיף ו:

קיד ד ה מיי' פ"ז מהל' תפילין וס"ת הל"ט סמג עשין כד טוש"ע י"ד סימן ער סעי' א:

קטו ו מיי' פ"ט מהל' תפילין וס"ת הל' ב סמג עשין כה טוש"ע י"ד סימן ערב סעי' ג:

קטז ז מיי' שם פ"ז הל' ד טוש"ע י"ד סי' ערב סעי' ב:

קיז ח מיי' שם פ"ט הל' יב טוש"ע שם סעי' ג:

קיח ט מיי' שם הל"ב טוש"ע י"ד סימן רעג סעי' א:

קיט י מיי' שם פ"ז הל"ח טוש"ע שם סעי' ב:

קכ כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

[מ"ק כב. ע"ש היטב]

ר"ס יפ'

[ועי' בהרא"ש פ' פ"ש סימן יג]

נ"ק מ"ז

נ"ק מ"ז

מס' סופרים פ"ב

מסורת הש"ס

הש"ס מגיה אלא כשכותב ומגיה בין השיטין

ע"כ שייך לעיל

מס' סופרים פ"ב

ב"ב טו.

[מו"ק איתא כב"ב]

[אומר וכותב כצ"ל וכ"ה בב"ב]

נ"א ומיהו

מס' סופרים פ"ב

ע"ג' דפין גדולות ומתנות אם כו'

ס"ק מ"ז וצ"ק מקיים פ' ירסא כשם כרמב"ם

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הוה ליה יתירות נ"ל קודם ד"ה אבל וכו' אלא גורדן דלא אמר מחזי כמנומר אלא כשכותב:(ב) ד"ה בחומשין וכו' מסעיהם כגון כסר: (ג) ד"ה נזדמנה וכו' למדת השורות וצריך:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מכאן וכו' על שנפטר משה רבינו באותה שעה · עי' סוטה דף יג ע"ב רש"י ד"ה דיו צגי ·

כיון שיש בדפין אחרים ס' שיטין אע"פ שאי אפשר לו לסיים הדף בפסוק אחד יעשה בדף אחרון אותיות ארוכות כס"ד נ"ק

שיטה מקובצת

א] דוקא' ולעולם בסוף ולפיכך אין להקפיד ביריעה אחרונה אם הוא פחות מג' דפין ואע"ג דאמרינן לקמן עושה אדם יריעה של ג' דפין באחרונה אין להקפיד כדי לכוון לעיני כל ישראל באמצע השיטה ובסוף הדף : ב] הקב"ה אומר ומשה אומר וכותב · מכאן שצריך לקרות לאדם כשהוא כותב ס"ת תפילין או מזוזה : ג] הגיה בו אפי' : ד] סי' עגלם ואות ס' נמחק : ה] ולא ימעט כגון אם שירטט למטה כל כך שלא השאיר למטה טפח או למעלה ד' אצבעות או שלא הניח הין שיטה לשיטה כמלא שיטה אם אינו ממעט בכתיבתו) לא ימעט בין פרשה לפרשה כגון אם כתב בשיטה ג' תיבות או ד' והוצרך להניח פרשת סתומה ולהתחיל בסוף אותה שיטה לא ימעט כתיבתו כדי להשלים התיבת של סוף שיטה אלא יצמצם בשיטה שלמעלה תימנת כדי לעשות פרשה סתומה כהלכתה : ו] אפי' פסוק אחד עיין בהרא"ש הס"ת : ז] ריוח שתי ותיבת רוחב נמחק : ח] ריוח גדל ותיבת רוחב נמחק : ט] הדף ובחינם פי' כן אלא נראה לפרש אף באמצע השיטה א"ח בסוף השיטה ולעולם בסוף הדף' תו"ח : י] מוימת שם משה: יא] חסר אחת אחת ומשה קורא לו ס"ת דכתיב לקוח: יג] ברמע או שלא היה אומר : יד] משאר פסוקי דס"ת : טו] יעשה מפני שתפרים : טז] יהיו התפירות מקורבין : יז] לעשות ג' ביריעה אם יריעה גדולה היא : יח] יעשה מכל היריעה הס"ד ומה"ד פסוק אחד ס"ד הא אמרינן לעיל דצריך לגמור בסוף הדף וא"כ היכא משכחת לה שימלא פסוק אחד היריעה : יט] קצר מתיבה : כ] ריוח הגליונות הס"ד : כא] הדף שהם שני : כב] הנשים ויש מפרשים יחיד קורא אותם שאין צריך לקרות במנין של עשרה דאמרינן אין קורין בתורה פחות מעשרת בני אדם ובהנך פסוקים אין לחוש : כג] להשלימו אבל לרבי יהודה נאמר הפסוק על העתיד : כד] תיבת וכותב נמחק : כה] בדף אחרון תיבות ארוכות פ"ר הס"ד ותיבת שיטין נמחק :

(ט) נראה דצ"ל וכן לא ימעט מפני רוח שבין פרשה וכו' :

שלשה בתוך הדף וב' חוץ לדף · אומר ר"ת דהשם צריך שיהא כולו בתוך הדף · מ"ר : רבי יוסי אומר אף תולין את השם ר' יצחק אומר אף מוחק וכותב · גורר היינו לאחר שנתייבשה הכתיבה ומוחק היינו בעוד לחה ואינו הדור כל כך ומדקתני ר' יוסי אומר אף תולין ר' יצחק אומר אף מוחק משמע לכאורה דגורר עדיף מכולהו ותולה גרע מיניה ומוחק גרע מתולה אבל אין לומר כן אלא ר' יצחק אדר' יהודה קאי ולא אדר' יוסי דתולה גרע ממוחק כדאמרינן *בירושלמי פ"ק דמגילה דא"ר זעירא בר' חננאל בשם רב הלכה כמו שהוא אומר מוחק את החול וכותב את השם ותולה את החול ומיבעיא ליה התם בג' תיבות שיש בהם שם אי שרי לתלות דדלמא דוקא כשיש בהן תיבות של חול לא מיחזי כי טפל למה שבפנים ואיבעיא ליה אפי' בג' תיבות שכולם שם כגון אל אלקים יי' דכתיב בספר תהלים אי שרי לתלות או לא' ור"ת פי' דתולין עדיף מכולהו לר' יוסי ולא גרים אף תולין ומאן דפסיק הלכה תולין קסבר דוקא תולין ולא מוחק וכותב וכן פוסק ר"ת אבל א"א לומר כן כדמוכח בירושלמי דתולין גרע ומיהו קשה אי גרסי' במילתיה דר' יוסי אף תולין דהא ר"י נמי מודה דתולין כדאי' במס' סופרים פ"ב דקתני טעה את כל השם יתלנו בין השיטין דברי ר"י ר"מ אומר מוחק מלפניו וכותב את השם על מה שמחק והיה נראה לומר דבהא פליגי דמר סבר תולין עדיף ומר סבר מוחק עדיף ומיהו אין לחוש אי פליגא ברייתא דמסכת סופרים אהא דשמעתין דעל כרחין אליבא דר"מ פליגי דקתני הכא ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"מ אין כותבין את השם לא על מקום הגרר ולא על מקום המחק ואין תולין את השם כיצד עושה מסלק את היריעה כולה וגונזה · מ"ר :

ולימא מר הלכה כמר · בפרק כל הגט (גיטין דף כח·) ובסוף מגילה (דף לב:) בתרי דוכתי ובקידושין פ' האומר (דף נט:) פריך כי האי גוונא וצריך ליתן טעם בשאר דוכתי דלא פריך · יג] *מ"ר :

תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה כו' · משנה היא במס' דמאי (פ"ד מ"א) וקתני רישא הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח ולא עישרן *(דמאי) שואלו בשבת ואוכלן על פיו ולמוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה כו' ופי' בקונטרס בשבת הקילו משום כבוד שבת הואיל ודמאי דרבנן הוא דרוב ע"ה מעשרין הן וטעם זה הוא בירושלמי במס' דמאי ועוד מפרש שם טעם אחר אימת שבת על עם הארץ וזה לשון הירושלמי חברייא משמיה דר' חנינא מפני כבוד השבת התירו ואם מפני כבוד השבת למה לי שואלו ע"י עילה רב ביבי בשם ר' חנינא אימת שבת על ע"ה והוא אומר אמת פי' משום דשבת קובעת למעשר יד] אימת שבת עליו ופריך בדא תנינן השכח מו"ש לא יאכל עד שיעשר מפני *אחר שאין שבת עליו באימה תני שאלו בחול לא יאכל בשבת מ"ד אימת שבת עליו ניחא מ"ד משום כבוד שבת אפי' שאלו בחול יאכל בשבת ומשני לא אמרו אלא בשוגג ולא במזיד וטעמא דר"ש שזורי מפרש התם משום דאימת דימוע עליו והוא אומר אמת פי' מאחר שהופרשה · מ"ר :

הא איתמר עלה א"ר יוחנן הלכה כר"ש שזורי במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי · ברוב ספרים גרס ר' יונתן ולא ר' יוחנן כאן ובפ' בהמה המקשה (חולין דף עה:) ובפ' אע"פ (כתובות דף נז·) וכן מוכח שם בפ' אע"פ דמייתי לה אפלוגתא דרב ור' יונתן דאומדנא וקשה דבסמוך גבי ההיא דפול המצרי קא פסיק רבי שמואל בר נחמני א"ר יונתן הלכה כר"ש שזורי ובפ' בהמה המקשה (שם:) מוכח דדוקא במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי הוא דקאמר דהלכה כמותו ולא באחריני גבי ההיא בן פקועה דרב אדא בר חנן דא"ל רב אסי זיל שחטיה ופריך והא"ר חנינא הלכה כרבי שמעון שזורי ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר"ש שזורי כו' ומשני אנא כי הא סבירא לי דאמר רבי יונתן הלכה כר"ש שזורי במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי אבל באחריני לא ויש לדחות ובספר רבינו גרשום כתיב בההיא דפול המצרי ר' יצחק בר נחמני אמר שמואל וכן בספרים ישנים · טו] *מ"ר :

שידה

אלא שלש בתוך הדף ושתים חוץ לדף נזדמנה לו תיבה בת שתי אותיות לא יזרקנה לבין הדפין א] אלא חוזר וכותב בתחילת השיטה ב] *הטועה בשם גורר את מה שכתב ותולה את מה שגרר וכותב את השם על מקום הגרר דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אף תולין את השם רבי יצחק אומר אף מוחק וכותב ר"ש שזורי אומר כל השם כולו תולין מקצתו אין תולין ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"מ אין כותבין את השם לא על מקום הגרר ולא על מקום המחק ואין תולין אותו כיצד עושה מסלק את היריעה כולה וגונזה איתמר רב חננאל אמר רב הלכה תולין את השם רבה בר בר חנה א"ר יצחק בר שמואל הלכה מוחק וכותב ולימא *מר הלכה כמר ומר הלכה כמר משום דאפכי להו אמר רבין בר חיננא *אמר עולא א"ר חנינא הלכה כר"ש שזורי ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר"ש שזורי הלכה כמותו אהייא אילימא אהא ר"ש שזורי אומר כל השם כולו תולין מקצתו אין תולין והא איתמר עלה אמר רב חננאל אמר רב הלכה תולין את השם ורבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל הלכה מוחק וכותב ואם איתא הוא נמי לימא אלא אהא *ר"ש שזורי אומר אפי' בן ג] חמש שנים וחורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו הא איתמר עלה ד] זעירי א"ר חנינא הלכה כר"ש שזורי ואם איתא הוא נמי לימא אלא אהא בראשונה היו אומרים *היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר אף המפרש והיוצא בשיירא ר"ש שזורי אומר אף המסוכן אי נמי אהא *תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה ר"ש שזורי אומר אף בחול שואלו ואוכלו על פיו והא איתמר עלה א"ר *יוחנן הלכה כר"ש שזורי במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי ואם איתא הוא נמי לימא אלא אהא רבי יוסי בן כיפר אומר משום ר"ש שזורי *פול המצרי שזרעו לזרע מקצתו השריש לפני ר"ה ומקצתו אחר ר"ה אין תורמין ה] מזה על זה לפי שאין תורמין ומעשרין לא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש כיצד יעשה צובר גרנו לתוכו ונמצא תורם ומעשר מן החדש שבו על החדש שבו ומן הישן שבו על הישן שבו הא איתמר עלה אמר רבי שמואל בר נחמני *אמר רבי יוחנן הלכה *)כרבי שמעון שזורי ואם איתא הוא נמי לימא אלא אמר רב פפא אשידה רב נחמן בר יצחק אמר אין רב פפא אמר

אשידה

*) [ר"ס יג: ע"ש]

לא יזרקנה לבין הדפין ו] ולא יכתבנה חוץ לשרטוט הגליון של דף אע"פ שהתחיל לכתוב ב' אותיות חוץ לדף מתיבה בת חמש (א) תיבה שלימה לא התחיל : תולה · מגיה בין השיטין : מוחק · בעוד שהכתיבה לחה : וכותב · השם על המחק אע"פ שאינו הדור כ"כ כגורר: כיצד הוא עושה · אם טעה בשם (ב) : ולימא · רב חננאל הלכה כר' יוסי: ולימא · רב יצחק הלכ' כר' יצחק: משום דאיכא תנאי דאפכי דרבי יוסי כר' יצחק ור' יצחק כר' יוסי: אהייא · איתמר הא דר' חנינא : ואם איתא · דהא דא"ר חנינא ז] לימא הוא נמי למילתיה בהדי הנך אמוראי : בן חמש שנים · אבן פקועה קאי : הוא נמי נימא · ח] הך מילתא התם בשחיטת חולין בהדי זעירי : בקולר · ליהרג : יכתבו ויתנו · אע"ג דהוא לא אמר תנו דמסתמא גלי דעתיה מדאמר כתבו ט] לשם נתינה קאמר משום דיוצא ליהרג דלא ניחא ליה דתיפול קמי יבם : המפרש · בים (ג) : י] (דמאי · היינו) תרומת מעשר · אחד ממאה כדמפרש בפ' עגלה ערופה (סוטה דף מח') ה"ג תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה ר"ש שזורי אומר אף בחול שואלו ואוכלו על פיו· רישא דהך מתני' הכי איתא במס' דמאי הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח ולא עשרן דמאי שואלו בשבת ואוכל על פיו ולמוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר תרומת מעשר של דמאי שחזרה כו' וה"פ בשבת שאין לו מה יאכל דאינו יכול לתרום בשבת והקילו חכמים אצלו משום עונג שבת הואיל ודמאי דרבנן ורוב עמי הארץ מעשרין הן שואלו לע"ה אם עשרן ואוכלן על פיו תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה דעכשיו אין לה תקנה דכיון דנקרא עליה שם תרומה מדמעת ואוסרת את החולין בזו אמר ר"ש שזורי דאף בחול סומך על המוכר משום הפסד חולין ושואלו אם הפריש מעשר קודם שמכרו לו ואוכל על פיו דנמצאת שלא חלה ע"ז שם יא] תרומת מעשר דכבר נפטר : פול המצרי · מין קטנית יב] ושמו פאזול"א: שזרעו לזרע· דאם זרעו לירק הוה אזיל מעשר דידיה בתר לקיטה כדמפרש בר"ה (דף יג:) אבל מיני קטנית בתר השרשה אזלי : צובר גורנו לתוכו · כלומר מערבן יפה ויתרום: ונמצא· חדש שבתוך התרומה מתקן את החדש הנשאר וישן שבתרומה מתקן את הישן הנשאר :

נמדדת

עין משפט נר מצוה

קכא א מיי' פ"ז מהל' תפילין וס"ת הל' ו טוש"ע י"ד סימן רעג סעיף ד:

קכב ב מיי' פ"א מהל' תפילין וס"ת הל' טז סמג עשין כד טוש"ע י"ד סימן רעו סעיף ב:

קכג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

קכד ד מיי' שם טוש"ע שם:

ועיין במרדכי שהעתיק ל' הירושלמי בזה הלשון ואני פ' אלהיכם מותר לתלות ומיבעיא ליה מאיזה טעם מותר אי משום שהם ג' תיבות אין גנאי כ"כ לתלות השם או משום דאיכא תיבות חול בהדייהו מאי כ"מ לתלות ג' שמות אל אלהים ה' כו' וע"ש וזה יותר נכון · רש"ק

קכה ה מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הלכה יד טוש"ע י"ד סימן יג סעיף ב ומדרבנן:

קכו ו ז ח מיי' פ"ב מהל' גירושין הל' יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעיף נו:

קכז ט מיי' פי"ב מהל' מעשר הלכה ד:

קכח י מיי' פ"ה מהל' תרומות הלכה יא:

[ועי' תוס' שבת נד. ד"ה רב אמר]

שיטה מקובצת

א] אלא חוזר כו' ק"ק לפרש"י מאי חוזר וכותב לא הוי ליה למימר חוזר כיון שלא התחיל בסוף מהשיטה אלא כותב בראש השיטה ופי' הרב"ר אליעזר מגרמיזא כגון שנזדמנה לו תיבה של ה' אותיות כגון אברהם והוא כתב אבר וניתותר הם אף על פי שאמרנו שתי אותיות כותב לחוץ הכא כיון שהם תיבה אחת בפני עצמה לא יזרקנה אלא חוזר וכותב אברהם כולו בראש השיטה ·

מסורת הש"ס

מס' סופרים פ"ה

[מגילה לב. גיטין כח.]

(חולין עה')

שם עט:

גיטין יג: סה: ב"ב קמו: [חולין עה:] [דמאי פ"ד מ"א]

דמאי פ"ד מ"א [חולין עה:]

[כתובות נז. איתא ר' יונתן ובחולין עה: א"ר יונתן]

ר"ה יג: שביעית פ"ב [תוספתא]

[לפי גי' התוס' לא גרסי' כאן ר' יוחנן]

אחר נ"ק ותוס' ליתא

[ועי' תוספות ר"ה יג. ד"ה אמר רב יוחנן]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא יזרקנה וכו' בת חמש אבל תיבה: (ב) ד"ה כיצד וכו' בשם הס"ד ואח"כ מ"ה ולימא מר ולימא רב חננאל: (ג) ד"ה המפרש בים הס"ד ואח"כ מ"ה תרומת מעשר של דמאי כצ"ל אחד ממאה:

תו"ח : ב] הטועה בשם בתקון סופרים שלא יכתוב אפי' אות אחת של שם חוץ לשירטוט וכיון שהתחיל לכתוב באותיות השם אפי' המלך שואל בשלומו לא יפסוק עד שיגמור כל השם וצריך לגמור כל השם בטבילה אחת בדיו שלא יפסיק בינתים לטבול הקולמוס בדיו ואם פסק הדיו שבקולמוס השם לא יטבול הקולמוס בדיו שבכלי אלא יטבול באותיות של חול שכתב ואם טעה ודילג לא יניח בין הדפין לפי שלא יהיה הכתיבה נקראת כהלכתה כסדר דהויין להו שלא כסדרן אלא מוטב שיכתוב בין שיטה לשיטה שיהיו נקראין יותר כסדרן' אם דילג בסוף השיטה ממש אין לחוש להניח בין דף לדף דהוי להו שפיר נקראין כסדרן ובלבד שלא יניח בו שיטין זו למעלה מזו ושנינו בירושלמי הטועה בשיטה גורר שיטה וכותב שתים שתים גורר שתים וכותב ארבע שלשה לא יגרור אלא מסלק היריעה כולה וגונזה' ונמצא בתקון סופרים טוב לעשות ע' שיטין בדף כנגד ע' זקנים וי"א מ"ב כנגד מ"ב מסעות שעשאו ישראל ממצרים עד שנכנסו לארץ והם כתובים באלה מסעי ויש נזהרין שלא לכתוב השם בסוף השיטה : ג] אפי' בן ארבעה וחמש שנים והורש עם אמו בשדה : ד] עלה אמר זעירי : ה] אין תורמין ומעשרין מזה : ו] הדפין לא : ז] חנינא הוא נמי לימא למילתא : ח] להך מילתא : ט] דלשם נתינה : י] תיבות דמאי ת"נ נמחק : יא] שם תרומה דכבר נפטר : יב] קטנית ושמו : יג] פריך · דשמא לא פריך דק במשניות או ברייתות ידועות ובתא קים ליה דיישוח היתה : יד] קובעת למעשר ואם אימת שבת עליו ותיבת ופריך נמחק : טו] ישנים שהרי בפ"ק דר"ה מותיב משמואל דאמר לכל אין בילה חוץ מיין ושמן אשמואל דתנא דאמר הלכה כר"ש שזורי דאמר צובר גרנו לתוכו אלמא ס"ל יש בילה אפי' בשאר פירות :

עין משפט נר מצוה

קנט א ב מיי' פ"ג מהל' טומאת כלים הל' ד [ודלא כר"ש שזורי ועי' כסף משנה בתי"ט]

קנ ג ד מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלים הל' יט ופ"ט הל"א ועי' בהשגות ובכ"מ ורש"ק:

קנא ה מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה י טוש"ע יו"ד סי' של"א סעי' ג'

גמרא

אשידה *דהנן [השידה] ב"ש אומרים נמדדת א] מבפנים ובית הלל אומרים "מבחוץ ומודים אלו ואלו שאין עובי הרגלים ועובי הלבזבזין נמדד ב] ר' יוסי אומר מודים שעובי הרגלים ועובי הלבזבזין נמדד וביניהן אין נמדד ר"ש שזורי אומר "אם היו רגלים גבוהות טפח אין ביניהן נמדד ואם לאו ביניהן נמדד רב נחמן בר יצחק אמר איין *דתנן רבי מאיר אומר גשמן תחלה לעולם וחכ"א אף "הדבש ר"ש שזורי אומר אף היין מכלל דת"ק סבר יין לא. אימא רבי שמעון שזורי אומר יין *תניא אמר ג] ר"ש שזורי פעם אחת נתערב לי טבל בחולין ובאתי ושאלתי את רבי טרפון ואמר לי לך °קח לך מן השוק ועשר עליו קסבר ד] *דאורייתא ברובא בטל והוב *עמי הארץ מעשרים הן והוה ליה כתורם מן הפטור על הפטור ולימא ליה לך קח מן העובד כוכבים קסבר *ה] "אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר והוה ליה מן החיוב על הפטור איכא דאמרי אמר ליה לך קח מן העובד כוכבים קסבר *יש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר והוה ליה מן הפטור על הפטור ולימא ליה קח מהשוק קסבר אין רוב עמי הארץ מעשרין שלח ליה רב יימר בר שלמיא לרב פפא הא דאמר רבה בר חיננא אמר עולא א"ר חנינא הלכה כר"ש שזורי ולא עוד אלא כל מקום ששנה רבי שמעון שזורי הלכה כמותו אף בנתערב ליה טבל בחולין אמר ליה אין אמר רב אשי אמר לי מר זוטרא קשי בה ר' חנינא מסורא פשיטא

מי

רש"י

נמדדת מבפנים. (א) דאמרינן התם כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדרית ושידה תיבה ומגדל שמחזיקים מ' סאה בלח שהן כוריים ביבש ילאו מתורת כלי ו] ואין מקבלין טומאה: השידה נמדדת מבפנים. אם מחזיק הללו כוריים טהורה: מבחוץ. עובי הנסרים נמדד עמה דרואין ז] אילו היה חלל מבפנים היה מבלים לכוריים: עובי הרגלים. הרגלים עבים יותר מן הנסרים: לבזבז. מסגרת סביב לפיהם: וביניהם. אותו אויר שבין הרגלים מתחת אין נמדד דלא אמרי' רואין כאילו שולים יורדין עד סוף הרגלים: טפח. מקום חשוב הוא: שמן תחילה נעולם. בין שנטמא באב הטומאה או בראשון או בשני הוי איהו ראשון דקי"ל (פסחים דף יח:) כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה ושמן משקה (ב): יין לא. בתמיה דיין מי איכא למ"ד ח] לאו משקה הוא: אלא אימא ר"ש שזורי אומר יין. ולא שמן ודבש דלא הוו משקין ואהך קא"ר חנינא הל' כר"ש: נתערב לי טבל. דמאי בהילין ולא יכול להפריש ממנו מפני חולין המעורבין בו ואע"ג דמאי לא מיחייב מדאוריי' במעשר אפילו הכי הואיל ומיחייב מדרבנן הוה ליה מן חולין הפטור על טבל החייב: קח מן השוק. דמאי מעט הארץ דהוי נמי פטור מדאורייתא על הפטור דאורייתא ט]: ולימא קח מן העובד כוכבים. דפטור מדאורייתא וחייב מדרבנן: אין רוב עמי הארץ מעשרין אלא מספקינן (ג) בהו י] מחלה על מחלה הילכך איכא למימר שמעורב נתעשר וזה לא נתעשר אי נמי איפכא כך שמעתי וקשיא לי א"כ כשלוקח מן העובד כוכבי' נמי שמא ע"ה זה שמכר פירות (ד) שלנו לא עשרן והוה ליה מן פטור על החיוב ונראה בעיני שהטבל הזה טבל גמור היה וכיון שנתערב בחולין בטל דמדאורייתא חד בתרי בטיל והוה ליה פטור מדאורייתא ורבנן הוא דאחמור ביה והמור שטבל אסור במשהו והצריכו להפריש עליו תרומה ומיהו מיניה וביה לא דחולין מתוקנין נפטרו לגמרי ואפי' חיובא דרבנן ליכא וא"ל לא וקח מן השוק ועשר עליו לפי חשבון טבל שבו קסבר רוב עמי הארץ "מעשרין הן והוה ליה פטור מדאורייתא וחייב מדרבנן כי האי ונימא ליה קח מן העכו"ם דפטור נמי מדאורייתא דקס"ד יש קנין [לעכו"ם להפקיע] כו' וחייב (ה) מדרבנן קסבר אין קנין לעכו"ם א"ד כו' קסבר אין רוב עמי הארץ מעשרין ושמא זה שמכרו לא עישר והוה ליה חייב מדאורייתא וטבל המעורב בה פטור מדאוריי' יא]: קשי. פריך:

מי

תוספות

שידה דתנן בית שמאי אומרים נמדדת בפנים כו'. בפ' מירה (שבת ד' מד:) וכן פי' בקונטרס דשידה היא מרכבת נשים וקשה דא"כ למה לי מדיר' דבמיוחדי' למדרס לא בעינן מיטלטל מלא וריקן דאפי' פשוטי כלי עץ המיוחדים למדרס מיטמא מדרס כדמוכח בבכורות בפ' על אלו מומין (דף לח.) דאמרינן בהנך דחזי למדרסות דלא איתקוש לשק ועוד קשה כיון דמיטמא מדרס מיטמא טמא מת כדתניא בפ' בא סימן (נדה דף מט.) כל המיטמא מדרס מיטמא טמא מת אלמה תנן במס' כלים (פי"ח מ"ב) דשידה מגלת באהל המת ובפ' כירה (שבת דף מד:) מייתי לה בגמ' (ואין ניאותין) וכן מוכח בנזיר בפ' כהן גדול (דף נה.) דאינה עשויה למרכבת אדם דאמרינן הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל כו' וקאמר התם כיון דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן משמע דלא שכיחא ליכנס בה ונראה לפרש דעשויה להניח בה כלים ומיהו קשה מספינ' פרק ר"ע במסכת שבת (דף פג:) דתניא רבי חנינא אומר נלמדנה משק מה שק מיטלטל מלא וריקן כו' ואמאי הא עשויה למדרס שנכנסים בה בני אדם וי"ל דאיירי בספינות גדולות שעיקרן עשויות לתת לתוכן פרקמטיא ולא דמיא למדרס ועוד נראה דאפי' עיקרו *אתי להעביר בני אדם מעיר לעיר וכן שידה למרכבת נשים לא חשיב מדרס כיון דלא עבידא להיות נשען עליה אלא ללכת ממקום מידי דהוה אלוקטמין טהורין בפ' במה אשה יוצאה יב] שבת דף סו:) פירש הקונט"ם בלעז שהולכים עליהן בימות הגשמים ולא דמי לעגלה של קטן [בסוף פרק שני] דביצה (דף כג:) דטמאה מדרס ומיהו ר"ת פירש אלוקטמים מקי"ש גדולות שהולכין עליהן הליצנים לחידוש ואין טמאין מדרס כיון דאין עשויות להנאת מדרס מידי דהוה אסולם דממעט בפרשת ויהי ביום השמיני כולם וקולב וניחותיה ומנורה מדכתי' (ויקרא יא) מכל כלי עץ ולא כתיב כל כלי עץ ומדאינה מטמא במת אינה מטמא מדרס דכל המטמא במדרס מטמא טמא מת כדתנן בפ' בא סימן (נדה מט.) והיינו טעמא משום דאינו עשוי להנאת מדרס אלא לירד בו ולע'ות מ"ר: **אימא** ר"ש שזורי אומר יין. פי' יין דווקא ולא שמן ודבש והקשה ר"ת דהלא פסקינן כר"ש שזורי ובכל דוכתא משמע שהמא דהש"ס דשמן חשיב משקה בפ"ק דשבת (דף יז.) גבי מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה ובמסכת מכשירין (פ"ו מ"ד) (ר"ע) דחשיב בשבעה משקין יין ושמן ובפ' חבית (שבת דף קמד:) גבי מוהל השמן ובפ"ק דפסחים (דף יד: ושם) גבי הוסיף ר"ע מימיהן של כהנים לא נמנעו מלהדליק שמן שנפסל בטבול יום בנר שנטמא בטמא מת ומוקי לה בנר של מתכת דהויא אב הטומאה דחרב הרי הוא כחלל ודייק קסבר ר"ע טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא כו' מאי איריא בטמא מת אפי' בראשון ושני נמי תחילה הוי דתנן כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה והשתא מאי קושיא לימא דר"ע סבר כר"ש שזורי דלא חשיב שמן משקה אלא אוכל ומיהו מר"ע איכא קושיא דמשנינן ליה דחשיב שמן משקה במס' מכשירין ומייתי ליה במס' שבת בריש פרק חבית (דף קמג:) חלב האשה מטמא לרצון ושלא לרצון כו' וקאמר שלי זיתים וענבים יוכיחו כו' אבל מסתמא דהש"ס קשה כמו שפירשתי ותירץ ר"ת דהכא מיירי בקרוש כדקתני רישא יג] השמן והחלב של גריסין בזמן שהם לחים הרי הן ראשונים פי' דהוו משקין קרשו הרי הן שניים ויש שדרים שרישא זו כתובה בהן והדר קתני ר"מ אומר שמן תחילה לעולם אפי' קרוש והשתא ניחא הא דנקט לעולם וכן דבש דחכמים ויין דר"ש שזורי כולה בקרוש איירי *מ"ר: **קסבר** אין קנין *(מחייב). וא"ת והא מיפטר משעת מירוח העכו"ם ואין לומר דקסבר אינו פוטר דלא אשכחן תנא דאית ליה תרתי' מירוח העובד כוכבים אינו פוטר ואין קנין דא"כ דגנך במאי מוקים ליה דר"מ אשכחן דאית ליה מירוח העובד כוכבים דאינו פוטר יד] (*וסבר יש קנין לעובד כוכבים דאינו פוטר) לקמן בפרק רבי ישמעאל (דף סו:) אבל קסבר יש קנין בכפ"ק דע"ז (דף כא.) ורבי יהודה אית ליה יש קנין בפ' השואל (ב"מ דף קא.) ואית ליה נמי מירוח העכו"ם [אינו] פוטר לקמן בפ' ר' ישמעאל וי"ל °דמ"מ דמי להיות כי היכי דלא א"ל קח מעלין שאינו נקוב או מתבואת חוצה לארץ ועוד כל לקוח דרבנן הוא כדדרשינן תבואת זרעך ולא לקוח בפ' השוכר את הפועלים (ב"מ דף פח.) ומיהו הר"ר יצחק בהר"ר מאיר מפרש הני מילי בשלקחו עד שלא נתמרח ואפשר שלא היה מצוי ומיהו ר"ת מפרש דאדרבה בממורח הוא דמיפטר לקוח טו] וצריך עיון אי מירוח העכו"ם פוטר אפילו מדרבנן בתבואה דעכו"ם דאמרינן בפ"ק דבכורות (דף יא.) הלוקח טבלים ממורחים מן העובד כוכבים כו' דמרחינהו מאן אילימא דמרחינהו עובד כוכבים כו' והא דנזרינן משום בעלי כיסין בעובד כוכבים שלקח מישראל*. מ"ר:

מי

שיטה מקובצת

א] מבפנים את חללה שאם חללה מחזקת מ' סאה [טהורה]: מבחוץ בשלשלין כל השידה בתוך כלי גדול מלא מים ואם היא מפלת מן המים מ' סאה טהורה ואם לאו [טמאה]: ב נמדד עמה ר' יוסי אומר אלו ואלו

מסורת הש"ס

כלים פי"ח מ"א

טהרות פ"ג מ"ב

תוספתא דדמאי פרק ה

[שבת יג: וש"נ]

[גיטין מז. ב"מ קא. בכורות יא:]

[גיטין מז: ב"מ קא.]

[עי' תוס' עירובין לא: ד"ה שמא]

*וסבר יש קנין לנכרי דאינו פוטר לקמן בפ' ר"י ויש קנין בספ"ק דע"ז וסבר יש קנין בספ"ק כו'

[ועי' תוספות ב"מ פ"ח. ד"ה תבואתך]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נמדדת וכו' דאמרי' כ"ב ר"פ ט"ו במס' כלים: (ב) ד"ה שמן וכו' משקה הוא הס"ד: (ג) ד"ה אין רוב וכו' מספקינן בה והוה מחלה וכו': (ד) בא"ד פירות הטבל הללו לא וכו': (ה) בא"ד מדרבנן הס"ד ואח"כ מ"ה ומשני קסבר.

גליון הש"ס

גמ' קח לך מן השוק. עי' ב"מ דף נג ע"א תוס' דלמא: תוס' ד"ה קסבר כו' דמ"מ דמי. עי' מגילה דף יט ע"ב בטורי אבן ד"ה ר"י

מודין כו'. קשה למורי הר"ר שמואל היאך אפשר דמודה ב"ש דעובי רגלים נמדדין (בהא) [עמה] הא אמר נמדדת מבפנים ומצא בפירושים ישנים במסכת שבת [דלר' יוסי] לא נחלקו ב"ש וב"ה: ג] ר"ש שזורי עיין שו"ת מהר"ם סי' א': ד] קסבר רוב עמי הארץ מעשרין הן והשאר נמחק: ה] קסבר אין קנין כו' וא"ת כיון דא"ל אין קנין אלמא ס"ל דמירוח העכו"ם פוטר דדריש דיגנך ולא דיגון עכו"ם וא"כ אמאי לא א"ל קח בפירות שמירחו עכו"ם [דפטור] מדאו' וחייב מדרבנן כי האי וי"ל דלא דמי להני כל כך כמו אלו דמיירי דה"נ המ"ל ולימא ליה קח מפירות שנזרעו בעציץ שאינו נקוב דאינו חייב [אלא] מדרבנן ולא פריך מיניה משום דלא דמי ה"נ אמרינן במירות העכו"ם וא"ת אמאי לא א"ל יצבור גורנו לתוכו ולעשר מיניה וביה כדאמרי' לעיל וי"ל [דאה"נ] אלא שלא היה רוצה להפריש עליו אלא כשיעור הטבל שהיה מעורב ואם היה צובר גורנו לתוכו היה להפריש מכל המעורב כאילו היה כולו [טבל גמור] ונמצא מפסיד להרבות בתרומה ליתן לכהן: ו] כלי ואין מטלטלין מלא וריקם בשק ואין: ז] דרואין [illegible]

מי קאמר במשנתינו *כל מקום ששנה קאמר אמר רב *זעירא אמר רב חננאל אמר רב קרע הבא א'בשני שיטין יתפור בשלש אל יתפור א"ל רבה זוטי לרב אשי הכי אמר רבי ירמיה מדיפתי משמיה דרבא הא דאמרינן בשלש אל יתפור לא אמרן אלא בעתיקתא אבל ג'חדתתא לית לן בה ולא עתיקתא עתיקתא ממש ולא חדתתא חדתתא ממש אלא °הא דלא אפיצן הא ד'דאפיצן וה"מ ד'בגידין אבל בגרדין לא ב'עי רב יהודה בר אבא בין דף לדף בין שיטה לשיטה מאי ה'תיקו אמר ר' זעירי אמר רב חננאל אמר רב מזוזה שכתבה שתים שתים כשרה איבעיא להו שתים ושלש ואחת מהו אמר ו'רב נחמן בר יצחק כל שכן שעשאה כשירה מיתיבי *עשאה כשירה או שירה כמותה פסולה כי תניא ההיא ז'בס"ת אתמר נמי אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ואמרי לה אמר רב אחא בר בר חנה אמר רבי יוחנן ח'מזוזה שעשאה שתים ושלש ואחת כשרה ובלבד שלא יעשנה כקובה ובלבד שלא יעשנה כזנב אמר רב חסדא ט'על הארץ בשיטה אחרונה א"ד בסוף שיטה ואיכא דאמרי י'בתחלת שיטה מ"ד בסוף שיטה °כגבוה שמים על הארץ ומ"ד בתחילת שיטה כי היכי דמרחקא שמים מארץ א"ר חלבו חזינא ליה לרב הונא כ'דכריך לה מאחד כלפי שמע ועושה פרשיותיה א] ל'סתומות מיתיבי אמר רשב"א ר"מ היה כותב על דוכסוסטוס כמין דף

עושה

תהלים קג

רש"י

מי קאמר במשנתינו. דמשמע משנה ולא ברייתא. קרע הבא בשני שיטין. אם נתקרע גליון של ספר תורה ונכנס הקרע בשני שיטין בתוך הכתב יתפור: בשלש אל יתפור. אלא יסלק את היריעה: עתיקא. קלף ישן מיגניא קריעה: אפיצן. הוי שחור כעתיקא אפיצן מתוקן הקלף בעפצין שקורין גל"ש: והני מילי דתופר: בגידין. ב] יתפור תגל לא בגרדים פינדי"ש בלע"ז: בין דף לדף. אם נקרע עד כנגד הכתב שאילו היה בכתב היה יותר מג' שיטין: ובין שיטה לשיטה. אם נקרע יתפור או לא יתפור: שתים שתים. שיטות קצרות שיטה שיטה בת שתי תיבות: שתים (א) בזו וג' בזו וא' בזו מאי: כל שכן. דכשרה שעשאה כשירה דאז ישיר משה שיטה אחת ארוכה ושיטה אחת קצרה שאין ממלא כל השיטה: או שירה כמותה. שכתב השירה כשאר ג] התיבות אריח על גבי אריח: שתים שלש ואחת. היינו כשירה ד]: שלא יעשנה כקובה. כזה ה] ‗‾‗ כאהל רחב מלמטה וקצר — — — מלמעלה דהיינו אחת שתים שלש: זנב. שלש שתים ואחת כזה: ו] ‾‾‾ ‾‾ ‾ על הארץ בשיטה אחרונה. — כלומר אין בשיטה אחרונה אלא שתי תיבות הללו: בסוף שיטה. היו מתחילין לשיטה אחרונה כזה: ז] ═══ בתחילת שיטה. ─── היו מתחילין לשיטה אחרונה כזה: ח] ═══ מ"ד בסוף שיטה. כדי ─── שיהו שמים על הארץ דמשמע כדכתיב כי כגבוה שמים על הארץ כן יאריך ימיכם: ומ"ד בתחילת שיטה. כלומר בעי ארחוקי ארץ משמים דהכי משמע כי היכי דמרחקא שמים מארץ כן יאריכו ימיכם: דכריך לה מאחד כלפי שמע. לאחר שנכתבה כופלה מצד שמאל לצד ימין כשמניחה בדלת והיינו מאחד כלפי שמע שראש השורה שמע ישראל וסופה ה' אחד והתחיל לכופלה מאחד וקיפל ובא עד שמע ט]: דוכסוסטוס. קלף י] שלא נקלף: כמין דף. כמין עמוד שבספרים ארוכה וקצרה:

תוספות

מי קאמר במשנתינו כו'. כי האי גוונא דייק בפ' בתרא דכתובות (דף קה.) גבי כל מקום שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון ותימה דבפרק כירה (שבת דף לט:) גבי כל מקום שאתה מוצא שנים חולקים ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע חוץ מקולי מעלניות וקא פריך אימא ה"מ במתניתין אבל בברייתא לא ויש לומר כיון דאמר חוץ מקולי מעלניות שהיא משנה הוי כאילו פירש במשנתינו *ומיהו קשה בהני כללות דבפ' מי שהוציאוהו (עירובין מו:) דקאמר רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כר' יהודה ר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי אמרי' *סד"א הני מילי במתני' אבל בברייתא לא אע"ג דלא קאמר במשנתינו ושמא שאני התם דלא קאמר כל מקום: מ"ר: **הא** דאפיצן הא דלא אפיצן. משמע דס"ת כשר בלא אפיצן והקשה ר"ת מהא דאמרי' פרק המוציא יין (שבת דף עט: ושם) גבי ס"ת על הגויל ועל הדוכסוסטוס כשירה משמע אבל דיפתרא דמליח וקמיח ולא עפיצא *(מיקרי ספר) ובפ' שנידסוטה (דף יז:) אמרי' אין כותבין פרשת סוטה לא על הלוח ולא על הנייר ולא על הדפתרא אלא על המגילה שנא' בספר וכ"ש ס"ת דנקרא ספר טפי *כדאמרי' במס' סופרים אין כותבין לא על הנייר ולא על הדפתרא ומיהו מחוק לא גרס דהא בפרק המוציא יין (שבת דף עט:) קתני על הנייר ועל המטלית פסולה ולא קתני מחוק ועוד קשה היאך אנו כותבין ס"ת על הקלפים שלנו הא אינם מעופצין וכן גיטין שאנו כותבין בקלפין שלנו ובפ'[שני] דגטין (דף יט.) משמע דווקא בדאפיצן כותבין אבל לא אפיצן לא דיכול להזדייף ומפרש ר"ת דתיקון שלנו חשיב כאפיצן תדע דהא קמן דאין יכול להזדייף והא דמשמע בגיטין בדלא אפיצן יכול להזדייף היינו בקלפים שלהם שהיו עושים בהם תיקון של עיפוץ דקודם עיפוץ יכול להזדייף ונקרא דיפתרא ופסול והדע שגם בימיהם כותבין שטרות בקלף שאינו מעופץ כדאמרי' בפ' שני דגיטין (שם) כתבו במי טריא ועפצא כשר ומוקי לה בדלא אפיצן ומיהו איכא לאוקומי בנייר של עשבים דלא מיתקני ליה בעפצים כמו שפי' שם בקונטרס גבי חיישינן שמא במי מילין כתבו א"נ בעדי מסירה ורבי אלעזר: מ"ר: **עשאה** כשירה. מכאן משמע הא דתניא בפ' הבונה (שבת דף קג:) כתבה כשירה או שכתב השירה כיוצא בה או שכתב שלא בדיו או שכתב האזכרות בזהב הרי אלו יגנזו בס"ת מיירי דהא מוקמינא לה הכא בס"ת ותימה דבפ' כל כתבי (שבת דף קטו:) בתחילתו תניא אין בין ספרים למגילה אלא שספרים נכתבין בכל לשון ומגילה עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו ותירץ הרב רבי יוסף דההיא דכל כתבי בשאר ספרים דלאו ס"ת ואכתי קשה דבפ"ק דמגילה (דף ח:) תניא מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא וכתב עברי אינו מטמא את הידים עד שיכתבנו בכתב אשורית על הספר ובדיו ומוקי לה רב אשי בשאר ספרים ור' יהודה היא אלמא שאר ספרים בעי דיו ולא אשכחן דפליגי עליה דרבי יהודה אלא לגבי הא דשרי בכל לשון אבל בדיו לא אשכחן דפליגי ונראה לפרש דההיא דכל כתבי לענין להציל מפני הדליקה דווקא מיירי ולא לענין לקרות בהם ולפי שיש בהן אזכרות מצילין אותן אע"פ שלא נכתבו כהלכתן אבל מגילה עד שתהא כתובה כהלכתה תדע דבעיא דריש גלותא התם לענין הצלה אבל הא לא מיבעיא ליה אם ניתנו ליקרות בהם או לא וא"ת תיקשי *הך ברייתא לרב הונא דאמר בריש גמרא דכל כתבי (שבת דף קטו:) היו כתובין תרגום ובכל לשון אין מצילין למ"ד אין ניתנין לקרות בהן וים לומר דהאמר דהתם תנאי היא: **שלא** יעשנה כזנב. כעין שפירש בקונטרס כאן יש לפרש הא דאמר בבבא בתרא (דף יד:) גבי כרס שתים כנגד שתים ואחד יוצא זנב שאחד בשורות שתים ולא כנגד אויר שבין שתי השורות שהים שתים: מ"ר: **ועושה** פרשיותיה סתומות. קצת קשה דנקט לשון רבים ואין שם כי אם פרשה אחת ומאי משום על הארץ דבסוף שיטה אע"פ שאין כתוב כלום *אח"כ: מ"ר: **רבי** שמעון בן אלעזר אומר ר"מ היה כותבה על הדוכסוסטוס. משמע דתלמידו של ר"מ היה שאמר דברים הרבה משמו בשאר מקומות כדאשכחן נמי לעיל(ל:) דקאמר ר"ש בן אלעזר משום ר"מ אין כותבין את השם לא על *הנייר ולא על המחק וכן בפ"ק דקדושין (דף כד:) *גמרא ובלבד שיהא הכסף משל אחרים דקאמר ר"ש בן אלעזר משום ר"מ אשה פודה מעשר שני בלא חומש ותימה דבפ' המוציא יין (שבת דף עט:) כתוב בכל הספרים אמר רבי שמעון מאיר היה כותבה על הקלף *מפני שהיתה משתמרת משמע שהיה חבירו דקאמר מאיר ולא קאמר ר"מ ושמא טעות סופר יש בכל הספרים ואי הוה אמרי' דתרי רשב"א הוו ניחא ומיתרצא בהכי פירכא אחריתי דהכא קתני אדוכסוסטוס והתם הני אקלף והיה נראה לומר דתרי תנאי אליבא דר"מ אבל אי אפשר לומר כן דבפ' מרובה(ב"ק דף עח:) גבי מכרה חוץ מגיזותיה משני תרי תנאי אליבא דרשב"א ולא משני דתרי הוו ומיהו יש לדחוק משום דהנהו דאיפלגי עליה בחדא איפלגי עליה באידך ברייתא ויש לתרץ דעל הדוכסוסטוס דקתני הכא היינו אף הדוכסוסטוס כדמפרשינן נמי אף פסולות וכ"ש נמי אקלף דמשתמר ולפי מה שר"ל בסמוך דוכסוסטוס דווקא ולא קלף הוי תימה דלמר דוכסוסטוס עדיף למזוזה ולמר קלף עדיף: מ"ר:

ועשה

עין משפט נר מצוה

קלב א ב ג ד ה מיי' פ"ט מהל' תפילין וס"ת הלכה טו טוש"ע י"ד סימן רפ סעיף א:

קלג ו מיי' שם פ"ז הל' יא טוש"ע יו"ד סי' רפט סעיף ג:

[ועי' תוס' שבת מ. ד"ה דילמא]

[שם מז:]

קלד ז מיי' פ"ה מהל' תפילין וס"ת הל' א סמג עשין כג טוש"ע י"ד סי' רפח סעי' ט:

קלה ח ט מיי' שם הל"ה טוש"ע שם סעי' יג:

קלו י מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעי' יד:

קלז כ מיי' שם הל' כ טוש"ע שם סעי' יג: לא וכפ' שני ג"ק

ועוד דאמרינן במסכת ט' נ"ק

נ"ק

שיטה מקובצת

א] פרשיותיו סתומה: ב] תיבת יתפור נמחק: ג] כשאר כתיבות: ד] כשירה כזה

והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך

ה] כזה

והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך

ו] כזה

והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך

ז] כזה

לתת להם כימי השמים על הארץ

ח] כזה

לתת להם כימי השמים על הארץ

ט] שמע הס"ד ומה"ד כהומה היינו שמניח ריוח באמצע ויש כתב משני צדדין אי נמי מניח חלק בראש השיטה: י] קלף שהוא גקלף:

מסורת הש"ס

[ברכות יט: וש"נ]

בס"י זעירי

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שתים וכו' בזו וג' בזו כצ"ל:

[שבת קג:]

גליון הש"ס

גמ' הא דלא אפיצן. בהרי"ף הגי' הא דאפיצן הא דלא אפיצן:

מהך נ"ק

ס"א אומר כך וציין נ"ק במקיים גירסת אח"כ

[הגרר]

*נ"א נבי ובלבד סי' נ"ק

גי' נ"ק מפני שמשתמרת ומוהק תיבת שהיתה

אמרתי לו רבי מה טעם. אתה עושה אותם פתוחות והלא בתורה סתומות הן אותו ריוח שלאחר ובשעריך ז] הוא סתום (שמאל של שיטה) והריוח באמצע השיטה: אמר לי הואיל ובתורה אינן סמוכות. הנך שתי פרשיות שזו כתובה בואתחנן וזו כתובה בוהיה עקב לפיכך ח] אנו עושין פתוחות: מאי לאו אפתוחות. קאמר רב (א)ט] זה דהלכה כר"ש: אטבא י] דסיפרי. גלוטי"ן עץ סדוק הנסדק דפי קונטרס שלא יכפלו: אית ליה מנהגא. כדתפרש אם יבא אליהו כו': מנעל לכתחלה. למ"ד אם יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל שומעין לו קסבר מנעל הפתח לכתחלה לא עד שיבא אליהו ויורה יא] כו'. למ"ד אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל שומעין לו מכלל יב] עד שיבא אליהו ויאמר לא תחלצו במנעל חולצין כו' (ב): תפילין קדושתן חמורה ממזוזה שיש בהן ד' פרשיות: הכא סתומות. בס"ת והכא פתוחות במזוזה אלא ש"מ במזוזה נמי סתומות הן: ודילמא להשלים. דילמא הא דדייקינן הא מורידין *עושין יג] שאם חסרה מתפילין מזוזה: קלף כותבין עליו במקום בשר כו'. אלמא תפילין אי אפשר לעשות מזוזה דהא על הקלף נכתבו: ומשני למצוה. מצות תפילין על הקלף ומזוזה אדוכסוסטוס אבל אם שינה אין בכך כלום הילכך אם מורידין עושין: והתניא יד] שינה פסול. ומשני בתפילין קמיירי דאם

ועושה ריוח מלמעלה וריוח מלמטה. מן הגליון לא פירש ושמא כיון דכורך מאחד כלפי שמע צריך טו] לכתחלה כדי לגול בהיקף כעין ס"ת. מ"ר: **והאידנא** נהוג עלמא בסתומות. פירש בקונטרס *דכשיש כתוב בתחלת שיטה ובסוף שיטה והריוח באמצע זו היא סתומה ואנו נוהגין להניח חלק מעט בתחלת שיטה ואחר כך מתחיל והיה אם שמוע ושמא גם זה קרוי סתומה ור"ת מפרש דכשמסיים מסיים פסוק באמצע שיטה ומניח עד סוף שיטה כשיעור למשפחותיכם זו היא פתוחה ואם לא נשתייר בסוף שיטה כשיעור הלך למשפחותיכם מניח שיטה שניה ומתחיל וכותב בשלישית וזו היא פתוחה וסתומה כל שכותב בתחלת שיטה וסוף שיטה ומניח חלק באמצע כדי לכתוב בו שם שתי אותיות או יותר וזו היא סתומה סדורה כל שכותב והולך השיטה עד חציה או עד שלישיתה ומניחה ומתחיל לכתוב בשיטה שתחתיה כנגד הנחה של שיטה העליונה וזו היא סדורה זה מלא ר"ת בסידור קדמונים ובמסכת סופרים מלא איזו היא פתוחה כל שלא התחיל בראש השיטה ואיזו היא סתומה כל שהניח באמצע שיטה וכמה יניח בראש שיטה ויהא נקראת פתוחה כדי לכתוב שם של ג' אותיות גמר כל הפרשה בסוף הדף *ושייר שיטה אחת מלמעלה ואם שייר מלמטה כדי לכתוב שם של ג' אותיות מתחיל מלמעלה ועוד בירושלמי בפ"ק דמגלה קאמר בהדיא דפתוחה מראשה פתוחה *מתוך כל הני קשה אמנהג דידן דשבקינן חלק בראש שיטה ואח"כ מתחילין והיה אם שמוע והש"ס קאמר דהאידנא נהוג עלמא בסתומות ושמא כמכין ההיא דירושלמי דפליג אש"ס דידן דמסקינן הכא כי אמר רב אריוח ולא אפתוחות והתם פסיק רב בהדיא כמ"ד פתוחות והכי איתא התם מזוזה אית תנא תני פתוחות ואית תנא תני סתומות שמואל בר שילת בשם רב הלכה כדברי מי שאומר פתוחה באין זה מקומה פתוחה מראשה פתוחה פתוחה מסופה פתוחה פתוחה מכאן ומכאן סתומה ודבר תימה הוא דלפי הירושלמי משמע לכאורה דאם מסיים פרשה באמצע שיטה ואחר כך מתחיל לכתוב באמצע שיטה שתחתיה שזו היא נקראת סתומה ואיך יתכן זה מי גרע מפתוחה מראשה לחוד או פתוחה מסופה לחוד ונראה לפרש דקאי לפרושי מילתיה דרב דהא דאמר הלכה כדברי מי שאמר פתוחה כגון שעשה פתוחה מראשה או פתוחה מסופה או פתוחה באמצע ומכאן ומכאן סתומה והאי מכאן ומכאן דקאמר הסתומה דבתר הכי קאי ולא אפתוחה דקמיה דהסיא פתוחה באמצע איקרי ואע"ג דבעלמא מקרי סתומה כי ה"ג לא חיישינן גבי מזוזה דכיון דטעם משום דאין זה מקומה ומתיישב בכך דלא קביא הא דירושלמי אש"ס שלנו אליבא דרב. מ"ר: **מנעל** לכתחלה איכא בינייהו. אע"ג דקי"ל (ב"ב דף קי"ד:) רבה ורב יוסף הלכה כרבה בר משדה עזין ומחלה ולרבה אין חולצין במנעל לכתחלה *עכשיו נוהגין לחלוץ במנעל לפי שאין אנו בקיאין בסנדל אי נמי במילתא דקאמרי משמיה דאחריני אפשר דהלכה כרב יוסף*. מ"ר: **דילמא** להשלים. פירש בקונטרס שאם חסרה מזוזה שיטה אחת אי לאו דאין מורידין היו נוטלין שיטה אחת מס"ת ותופרין במזוזה והא דאמרינן בירושלמי בפ"ק דמגילה דתפילין ומזוזות אין נכתבין אלא על עור אחד היינו בשלא תפר העורות זה בזה טז] ויש עוד לפרש להשלים כגון יז] דפרשת שמע א) בסוף עמוד והוסיף פרשת והיה אם שמוע בגליון שלמטה או פרשת והיה אם שמוע ב) בתחלת עמוד והוסיף שמע בגליון שלמעלה יח] ג). מ"ר: **הא** מורידין עושין. אע"ג דנוהגין בתפילין של יד *ד' שיטין ובשל ראש ז' שיטין ובמזוזה כ"ב שיטין אם שינה לא פסול. מ"ר: ד) **תפילין** על הקלף מזוזה על דוכסוסטוס. ובזמן פסולין אגויל וס"ת כשירה אגויל כדמוכח בפרק המוציא יין (שבת דף עט:) ותימה דלא חשיב ליה בהדי אין בין ספרים לתפילין ומזוזות בפ"ק דמגילה (דף ח:) ויש לפרש דלא איירי בדבר שכתובין בו כדאשכחן (שם דף ז:) גבי אין בין שבת ליום הכיפורים דלא חשיב אכילה וגבי אין בין יום טוב לשבת דלא חשיב ס"ולה אי נמי משום דתפילין ומזוזות לאו נוחד טעמא *מיפסלן אגויל ולא דמו להאוריית דהוי מחד טעמא משום דכתיב וכו. מ"ר: **אידי** ואידי בתפילין הא דכתבינהו אקלף במקום שיער והא דכתבינהו אדוכסוסטוס במקום בשר. פירוש אף במקום בשר וה"ה במקום שיער דלא הכשיר תפילין אלא על הקלף וקשה דלא משני אלא אידי ואידי במזוזה והוי השתא שינה בזה ובזה מענין אחד דמזוזה כשירה אשניהם ולא מיפסל כלל אלא מחמת שינוי מקום דלמאי דמוקי לה אתפילין מיפסלי אדוכסוסטוס מתרי טעמי חדא דדינם אקלף וחדא דדין דוכסוסטוס אשיער והוא שינה וכתב במקום בשר וכענין זה קשה בפרק המוציא יין (שבת דף עט:) דמשני התם איפכא אידי ואידי אמזוזה גבי הא דאמר *רבא התם דוכסוסטוס הרי הוא כקלף וכותבין עליו תפילין והא תניא תפילין על הקלף ומזוזה על דוכסוסטוס למצוה והא תניא שינה בזה ובזה פסול אידי ואידי אמזוזה הא דכתב אקלף במקום שיער והא דכתב אדוכסוסטוס במקום בשר והשתא קשיא דה"ל לשנויי אידי ואידי אתפילין דכשירין אשניהם והוי שינויא מענין אחד כענין שפירש כאן ופירש שם הר"ר יוסף דמדלא תירץ כן נראה דתפילין אם שינה לכתוב בקלף במקום שיער לא פסל כמו שלא פסל אם שינה ממלוהן וכתב אדוכסוסטוס ובענין זה טכל לתרץ בשמעתין דלכך לא תירץ אידי ואידי אמזוזה דכיון דכשירה כששינה מצוותה וכתבה אקלף ה"ה דכשירה כשכתבה אדוכסוסטוס במקום בשר ועוד יש לתרץ דלא הוי מלי לשנויי הכא אידי ואידי אמזוזה יט] דכל כמה דלא אשמעינן דמזוזה כשירה משניהם לא שייך למיתני שינה בזה ובזה פסול אבל כל דין תפילין כבר אשמעינן ובענין זה יש לתרץ בפרק המוציא יין (שם). מ"ר.

א) נ"א בתחילת ב) נ"א בסוף ג) [עי' ט"ז יו"ד סי' ר"ל ס"ק א' ובנקה"כ] ד) עיין בספר תפארת שמואל דף לא ע"א

ועושה ריוח מלמעלה וריוח מלמטה ועושה פרשיותיה פתוחות אמרתי לו *רבי מה טעם אמר לי הואיל ואין סמוכות מן התורה ואמר רב חננאל אמר רב הלכה כר"ש בן אלעזר מאי לאו אפתוחות °לא אריוח וכמה ריוח אמר רב מנשיא בר יעקב ואמרי לה אמר רב שמואל בר יעקב כמלא אטבא א] דסיפרי אמר ליה אביי לרב יוסף ואת לא תסברא דכי אמר רב אריוח והא רב אית ליה מנהגא °והאידנא נהוג עלמא ב] בסתומות *דאמר רבה אמר רב כהנא אמר רב אם יבא אליהו ויאמר ג] חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל ורב יוסף אמר רב כהנא אמר רב אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל ואמרינן מאי בינייהו ד] מנעל לכתחילה איכא בינייהו אלא לאו שמע מינה אריוח ש"מ רב נחמן בר יצחק אמר *מצוה לעשותן סתומות ואי עבדינהו פתוחות שפיר דמי ומאי פתוחות דקאמר רשב"א אף פתוחות לימא מסייע ליה *כיוצא בו ספר תורה שבלה ותפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה הא מורידין עושין אמאי הכא סתומות והכא פתוחות דלמא ה] להשלים הא מורידין עושין והתניא *הלכה למשה מסיני תפילין על הקלף ומזוזה על דוכסוסטוס קלף במקום בשר דוכסוסטוס במקום שער למצוה והתניא שינה פסול בתפלין והתניא שינה בין בזה ובין בזה פסול ו] אידי ואידי בתפילין והא דכתבינהו אקלף במקום שער והא דכתבינהו

[מתום' ד"ה רבב"ח אומר כו' לעיל כח: מוכח דלא שם רבי אלא רבי ושכינהם]

יבמות קב.

יוסף מתפילין מזוזה אם חסרה הס"ד ג"ק

קלח א מיי' פ"ה מהל' תפילין הל"ב טוש"ע יו"ד סי' רפח סעי' יג:

דכשכותבים בתחילת נ"ק

קלט ב מיי' פ"ב מהל' תפילין הל"א טוש"ע יו"ד סי' רל:

קמ ג מיי' פ"א מהל' תפילין וס"ת הל' ח ט סמג עשין כה טוש"ע יו"ד סי' רפא סעי' ג:

קמא ד מיי' שם טוש"ע או"ח סי' לב סעי' ז:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי לאו וכו' רב דהלכה כנ"ל

שיטה מקובצת

א] אמבא דספרי ואות י' נמחק. פרש"י עץ פרוק כו' והוו כדי אחיות גודל ואצבע והוו למעלת ולמטה אבל מן הצד לא מצינו שיעור הריוח ושמא כיון דכורך מאחד כלפי שמע צריך בראשו כדי לגול היקף ולפי מה שנהגו העולם עתה לכתוב שדי מבחוץ כנגד האויר שלפני והיה ונוקבין הסף לקריות מבחוץ [נראה שאין צריך] ראי כדי לגול היקף א"כ יחית בכוסת מאותו היקף ושמא יתחיך הקלף מאותו מקום. תוס' אחרות: ב] בסת מה. פרש"י כתב בתחלת [השיטה] ובסוף שיטה והחלק באמצע וכן מנהג קדמונים והיכא שנזדמן להם לגמור השיטה בסוף הפרשה ולא נשאר מקום בשיטה להניח חלק ולהתחיל פרשה אחרת יגמור כל השיטה באותת פרשה ויניח חלק בתחלת שיטה שתחתיה בצד ימין ופתוחה זה שמניח חלק בסוף השיטה בצד שמאל ואינו מתחיל פרשה אחרת באותה שיטה אלא מתחיל בראש השיטה ממש ואם נזדמן לו וגמר השיטה בסוף הפרשה יניח שיטה שלימה חלק ויתחיל בראש השיטה שלישית סדורה כו' עד מתחיל מלמעלת [הוא התוס' ולכן לא העתיק] לפיכך הנהיג ר"ת בפתוחה להניח ריוח שיטה ובראש שיטה שנית כדי לקיים שניהם ומיהו לפי זה קשה למנהג שלנו שאנו מניחין ריוח במזוזות בסוף שיטה

אנו מתחילין והיה בראש שיטה שנית אלא מניחין ריוח קצת ולפי דברי ר"ת קרי פתוחה ואמר הכא דעושין פרשיותיו סתומה לכך נראה דטוב שלא יניח ריוח בסוף שיטה אחר ובשעריך כדי שיעור. ושיעור ריוח אויר פרשה י"א כשיעור לכתוב בו למשפחותיכם כו' וי"א כדי לכתוב ג' אותיות והר"י כאורלייניש מצא במסכת סיפרים ישן כמו בסדר הקדמונים איזה פתוחה כל שמניח באמצע השיטה. תוס' אחרות: ג] חולצין במנעל. מנעל הוא מעור דק ואיכא למגזר אטו מנעל המרופט שאינו חופה הרגל: ד] מנעל לכתחילה כו' אע"ג דללישנא בתרא מותר לכתחילה לחלוץ במנעל עד שיבא אליהו מ"מ טוב לחזור אחר תוס' אחרות: ה] להשלים. כגון שכתב בסוף דף של ס"ת (מקצת פרשת שמע וסיכת בגליון ועושה פרשה סתומה וכותב והיה אם שמוע. תו"ח: ו] אידי ואידי בתפלין והא דכתב אדוכסוסטוס במקום שיער אלא רבותא נקט דאע"ג דעיקר מצות כתיבת תפילין הוא אקלף במקום בשר אבל על דוכסוסטוס פסול אף במקום בשר וכ"ש במקום שיער דעיקר מצות כריכת תפילין במקום בשר הוא אמזוזה שינה בזה ובזה פסול אדוכסוסטוס במקום בשר ואקלף במקום שיער נמי פסול ומשכחת לה דאם מורידין עושין כגון שנכתבו אקלף ובמקום בשר ואומר הר"ר יוסף דאין זה סברא כיון סוסטוס במקום בשר להכשיר אקלף במקום שיער ועוד אומר רבינו נתנאל דשינה בזה ובזה פסול משמע בג' מקומות שינה חד בזה תרי בזה [הרי] שכחת להפסיל שלישי תוס' אחרות. וז"ל תו"ח אידי ואידי במזוזה ופי' הר"ר יוסף דכיון דשינוי אחד כשר במזוזה משמע ליה דכל השינוים כשרים בה עי"מ במזוזות כשהיא נכתבת על דוכסוסטוס ואמת הוא שאף [על] (כל) הקלף כשר אין לנו לפסול מקום שיער בקלף במזוזה והר"ר נתנאל פי' דשינה בזה ובזה משמע שלשה פסולים וזה לא נמצא אלא ע"כ: ז] ובשעריך. סתום צד שמאל של שיטה תיבת הוא ל"ש: ח] לפיכך אני עושה אותן פתוחות: ט] תיבת זה נמחק: י] אטבא דספרי אות י' נמחק: יא] ויורה. כן שחולצין במנעל ותיבת יכו' דער שיבא אליהו וכו' חולצין בו הס"ד: יב] עושין. לא לעשות מזוזה כולה מס"ת דלעולם פתוחות בעינן אבל אם חסרה מזוזה שיטה אחת אי לאו דאין מורידין היו נוטלין שיטה אחת מס"ת ותופרה

דכתבינהו אדוכסוסטוס במקום בשר ואיבעית אימא שינה בזה ובזה תנאי היא דתניא שינה בזה ובזה פסול ר' א] *[אחא מכשיר משום רבי] אחאי ברבי חנינא ואמרי לה משמיה דרבי ב] *עקיבא ברבי חנינא (א) הא מורידין עושין והא בעיא שרטוט דאמר רב מניומי בר חלקיה אמר רב חמא בר גוריא אמר רב כל מזוזה שאינה משורטטת פסולה ורב מנימין בר חלקיה דידיה אמר שרטוט של מזוזה הלכה למשה מסיני תנאי היא *דתניא ר' ירמיה אומר משום רבינו תפילין ומזוזות נכתבות שלא מן הכתב ואין צריכות שירטוט והילכתא *תפילין לא בעי שרטוט ומזוזה בעיא שירטוט ואידי ואידי נכתבות שלא מן הכתב מ"ט מיגרס גריסין *אמר רב חלבו אנא חזיתיה לרב הונא ג] *דהוה יתיב אפוריא דס"ת עליה וכף לכדא אארעא ואנח עליה ס"ת והדר יתיב במיטה קסבר אסור לישב על גבי מיטה שס"ת מונח עליה ופליגא דרבה בר בר חנה דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מותר לישב על גבי מיטה שספר תורה מונח עליה ואם לחשך אדם לומר *מעשה בר' אלעזר שהיה יושב על המיטה ונזכר שס"ת מונח עליה ונשמט וישב ע"ג קרקע (ב) ודומה כמי שהכישו נחש התם ס"ת על גבי קרקע הוה אמר רב יהודה אמר שמואל כתבה אגרת פסולה מ"ט אתיא כתיבה כתיבה מספר ואמר רב יהודה אמר שמואל תלאה במקל פסולה ד] מ"ט בשעריך בעינן תניא נמי הכי *תלאה במקל או שהניחה אחר הדלת סכנה ואין בה מצוה של בית מונבז המלך היו עושין בפונדקותיהן כן זכר למזוזה ואמר רב יהודה אמר שמואל מצוה להניחה בתוך חללו של פתח פשיטא בשעריך אמר רחמנא ס"ד אמינא הואיל ואמר רבא *מצוה להניחה בטפח

רש"י

דהא כתנן אדוכסוסטוס פסול אבל מזוזה אקלף שפיר דמי: והא בעיא שרטוט. כדמפרש לקמן ובתפילין לא אשכחן דבעי שרטוט: מגרס גריסין. רהוטים הם בפי כל אדם ואין טועין בהם הילכך אין צריך להעתיקם מספר אחר: ה] כף *כדא אארעא. כפה כד על הארץ: והניח ס"ת עליו. לפי שהיה ס"ת מונח על ו] ראשה והיה רוצה לישב על המיטה: ודומה לו. מרוב צער כמי שהכישו נחש: על גבי קרקע. היה ס"ת מושלך דאיכא בזיונא יתירא לכך נצטער: כתבה אגרת. בלא שרטוט ולא דקדק בחסרות ויתרות כאיגרת בעלמא: כתיבה כתיבה. וכתבתם על מזוזות וכתב לה ספר כריתות אי נמי כתוב זאת זכרון בספר מה ספר בעי דקדוק אף מזוזה בעיא דקדוק: תלאה למזוזה על הפתח במקל. שהניחה אחורי הדלת. שקבעה בכותל אחורי הדלת: סכנה. מן המזיקים שאין הבית משתמר בה עד שיקבענה בצורת הפתח כהילכתה: היו עושין בפונדקותיהן כן. פונדק היינו בית שלנין בו עוברי דרכים בדרך ואין חייבין במזוזה דלאו דירת קבע הוא כדתניא לקמן בהתכלת* הדר בפונדקי בארץ ישראל כל שלשים יום פטור מן המזוזה ושל בית מונבז המלך כשהיו מהלכים בדרך נושאין מזוזות עמהם ותולין אותן בפונדק במקל עד הבקר זכר למזוזה לפי שלא היו דרין לעולם דירת קבע אלא הולך היה מעיר לעיר ז] במלכותו: בתוך חלל הפתח. ולא מבחוץ: פשיטא בשעריך כתיב. דהיינו מקום סגירת השער:

בטפח

תוספות

הא מורידין עושין והא בעיא שרטוט. וא"ת דילמא במשרטטי וי"ל דלא היו רגילין לשרטט ספר תורה ותפילין כיון דלא בעו שרטוט כדאמרינן בירושלמי בפ"ק דשבת כל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט ובסדר רב עמרם מביאו והא דאמרינן בפ"ק דמגילה (דף טז:) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה לא כמו שפירש שם בקונטרס דמיירי בס"ת ממש אלא במזוזה קאמר שהיא אמיתה של תורה שיש בה *מלכות שמים וכדמוכח הכא דמזוזה בעיא שירטוט ותדע דאי בספר תורה כפירוש הקונטרס היה לו לדרוש מדנקראת ספר כדדרשינן התם* דרשא אחריתי מדנקראת ספר ומיהו י"ל דאי מדנקראת ספר הוה ליה לאשכוחי חד עניינא דלא ליבעי שרטוט כיון דנקראת כמו כן אגרת כדאמרינן נמי (מגילה דף יט.) לענין תפירה דלא צריך לתופרה כולה בגידין ובירושלמי משמע כפירוש הקונטרס דמספר תורה עצמה יליף דקאמר התם נאמר כאן דברי שלום ואמת ונאמר להלן אמת קנה ואל תמכור מה להלן צריך שרטוט אף כאן צריך שרטוט משמע דאיירי בכל התורה כולה דאכל התורה כולה כתיבא קרא ואמר רבינו תם דס"ת בעי שרטוט משום (שמות טו) זה אלי ואנוהו. אבל תפילין דמכוסין בעור לא בעו שרטוט דלא שייך בהו נוי וקשה תימה דבסמוך ילפינן מזוזה מס"ת בג"ש כתיבה כתיבה לענין כתיבת אגרת ואמאי לא ילפינן מינה ס"ת ממזוזה לענין שירטוט וכ"ת לענין כתיבה לא ילפינן הא לקמן* בעי למילף לענין כתיבה על האבנים. ומהא דאמרינן במסכת סופרים (פ"א) משרגלין בקנים וכותבין בדיו עוד נמי אמרינן התם דכל יריעה שאינה משורגלת פסולה משם אין ראיה ח] דדילמא בשרטוט עליון איירי *דאי אפשר לכתוב שלש תיבות או ארבע בלא שרטוט כדתניא בפ"ק דגיטין (דף ו:) אבל שרטוט *בין שיטה לשיטה אפשר דלא בעיא ט] ומהא אמר שנוהגין לכתוב באגרות שלומים ארבע וחמש תיבות מן הפסוק בלא שרטוט משום דלא אסרו אלא דוקא שכותב הפסוק לדרשא כי ההוא עובדא דרבי אביתר דגיטין אבל מה שאדם כותב באגרת מן הפסוק לדבר נאה* שרי בלא שרטוט ומיהו משמע בירושלמי דאסור בכל ענין שאפי' באגרת שלומים היו מהפכים הפסוק ולא היו כותבים אותו ככתבו דקאמרינן בפ"ג דמגילה מהו *מיכתב תרתין תלת מילין מן הפסוק מר עוקבא שלח* לריש גלותא דהוה דמיך וקאי בזימרי ישראל אל תשמח (ישראל אל) בעמים [אל] גיל וחולק על הש"ס שלנו דקאמר בגיטין (דף ז.*) דשירטט וכתב ליה רבי זעירא כתב ולא זכר יואש המלך ולא כתב כדכתיב המלך יואש רבי ירמיה שלח כתב לרבי יודן לשנוא את אוהביך ולאהוב את שונאיך שלח רבי אבהו *אבל תמר המרורים בתמרוריה היא עומדת ובקשו למתקה ולשוא צרף צרוף (ירמיה ו) רבי מנא שלח כתב לרבי חושעיה בר שמאי *ראשיתך מצער היה ואחריתך מאד תשגיא (איוב ח) *מ"ר: **אסור** לישב על גבי מטה שספר תורה מונח עליה. בירושלמי בפרק מי שמתו אמרינן תיבה שהיא מליאה ספרים נותנה לראש המטה ואינו נותנה למרגלות המטה רבי אבין בשם רב הונא והוא שתהא מטה גבוהה עשרה טפחים ולא יהו *רגלי המטה נוגעין בתיבה עוד קאמר לא ישב אדם על גבי ספסל שס"ת מונח עליה ומעשה ברבי אליעזר כו' אם היה נתון על גבי דבר אחר מותר עד כמה רבי אבא בשם רב הונא טפח רבי ירמיה בשם רבי זירא כל שהוא: **דאמר** רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מותר לישב על גבי מטה שס"ת מונח עליה. נראה דהלכה כר' יוחנן לגבי רב הונא דאפי' לגביה רב רביה הלכה כמותו כדאמר *(ביצה ד.) ותלמידי דרב הונא לא סברי כוותיה דבעי לאתובי ס"ת אפורייה בפ' בתרא דמועד קטן (דף כה.) מ"ר:

כתבה אגרת פסולה מ"ט אתיא כתיבה כתיבה מספר. פירש בקונטרס אגרת בלא שרטוט וקשה דלעיל אמרינן שרטוט של מזוזה הלכה למשה מסיני י] והכא יליף כתיבה כתיבה ומפרש ר"ת אגרת מקרא ולא מסורת שלא דקדק בחסירות ויתירות אלא כאגרת בעלמא והא דיליף כתיבה כתיבה לא כמו שפירש בקונטרס מוכתב לה ספר כריתות דכמה חסירות ויתירות יש בגט דיתיהוויין דיתילביין חמשה חמשה יודין וגם חסירות כגון למהך *ושרטוט נמי אשכחן דבעי בגט ועוד מספר הכתוב בגט לאו למעוטי אגרת דלספירת דברים הוא דאתא כדאמרינן בגיטין (דף כא:) ומיהו בפרק שני דגיטין (דף כ:) דאמרינן דספר דגט אתא למעוטי שנים וג' ספרים וה"ה דנמעט נמי כתבו אגרת כמו בפרק שני דסוטה (דף יז:) דדרשינן תרוייהו מספר ועוד יש לפרש דיליף הכא מסוטה דממעטינן בפרק שני דסוטה כתבה אגרת מדכתיב בספר ובפירוש הקונטרס לשון אחר דיליף מכתוב זאת זכרון ול"ע אמאי לא ילפינן ליה גט כתיבה כתיבה דליפסול בהכי *(או) מדכתיב ביה ספר ואין לפרש אגרת ר"ל בעמודים קצרים שאינם רחבים כג' פעמים למשפחותיכם כדאמר לעיל (דף ל.) ולא ירבה בדפין שנראה כאגרת דהא אמרינן לעיל מזוזה שעשאה שתים שלש ואחת כשירה ואע"פ שפירשתי שצריך לדקדק בחסירות ויתירות אין להקשות מהא דתנן בפרק השואל (ב"מ דף קא:) דמשכיר חייב בכל דבר שהוא מעשה אומן ומשמע בגמרא דשוכר חייב במזוזה דחובת הדר היא דהתם לא מיירי אלא בבנייני הבית ומקום מזוזה נמי דהוי על השוכר כדאמר התם משום דלא מעשה אומן הוא דאיפשר בגובתא דקניא היינו מעשה *שהוא בגוף הבית עצמו. מ"ר: **סכנה** ואין בה מצוה. פי' בקונטרס כיון דעשאה שלא כהילכתה אין הבית משתמר מפני המזיקין וקשה לרבינו תם דא"כ הו"ל יא] למימר הכי *אבל העשויה שלא כהילכתה ונראה דתלאה במקל נוקף בה ראשו דלאו אדעתיה וכן אחורי הדלת רגילה להיות בולטת ומכה בה ראשו יב] והא דאמר בפ' השואל (ב"מ ד' קב.) אפשר בגובתא דקניא ופירש שם בקונטרס דתלי ליה בגובתא דקניא תלול לא תלי ממש קאמר. מ"ר:

כתבה

עין משפט נר מצוה

קמב א מיי' פ"א מהל' תפילין וכ"ת הל' יב סמג עשין כה טוש"ע א"ח סי' לב סעי' ו:
קמג ב מיי' שם טוש"ע יו"ד סי' רעא סעי' ח:
קמד ג מיי' פ"א שם הלכה יב:
קמה ד מיי' פ"י שם הל"ו טוש"ע יו"ד סי' רפב סעי' ז:
קמו ה מיי' פ"ה מהל' תפילין וס"ת הל"ח סמג עשין כג טוש"ע יו"ד סי' רפט סעי' ד:
קמז ו מיי' פ"ו שם הל"ב סמג שם טוש"ע שם סעי' ה:

קבלת עול מלכות שמים נ"ק

[דף יח.]

דבעי למיתב אפוריא נ"ק

[לד.]

דאסור לכתוב נ"ק

נ"ל כל שיטה ושיטה אפשר דלא בעי ומה שנוהגין כו' נ"ק

למיכתב נ"ק

וכ"ה בירושלמי

כך הוא הגי' שם ראשיתך מצער מאד תשגא אחריתך

רבה רש"א הגי'.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' אחאי בר' חנינא ואמרי לה משמיה דר' עקיבא בר' חנינא אמר כשר הא מורידין: (ב) שם על גבי קרקע ונדמה כמי שהכישו:

שיטה מקובצת

א] ר' אחאי. מכשיר משום רבי יהודה ברבי חנינא: ב] יעקב תיבת עקיבא נמחק: ג] לרב הונא דכף כדא ארעא ואנח עליה ס"ת קסבר אסור והשאר נמחק: ד] תיבות מ"ט בשעריך בעינן נמחק: ה] דכף ידא: ו] על המטה יהיה: ז] לעיר בכל מלכותו: ח] דדילמא. בד' שירטוטין דהיינו עליון והתחתון ומן הצדדין תוס' אחרות: ט] ומה שנוהגין לכתוב באגרות: י] מסיני. וס"ה אמרינן לעיל דלא בעי שרטוט ועוד פי' שלא דקדק בחסירות ויתירות דכתיב וכתבתם כתיבה תמה ויתירות נמי אמרינן לעיל בס"ת אבל ביתירות לית לן בה לכך נראה דלא גרס' מס"ת אלא ה"ג אתיא כתיבה מספר והיינו מספר דכתיב גבי סוטה וה"נ אמרינן בפ"ב דסוטה גבי מגילת סוטה כתבה אגרת פסולה שנאמר בספר ולענין חסירות ויתירות יליף לה מסוטה. תוס' אחרות: יא] הוה לית למימר הכי כל העשויה שלא כהלכתה. ומאי שנא הכא דנקט האי ליטנא דסכנת טפי מבכל שאר פסולין ותיבת אבל נמחק: יב] ראשו. לפי שאינה קבועה (בסוף) [בתוך] הפתח:

מסורת הש"ס

כדא אארעא כפה כד כו' נ"ק

גי' רש"ק והרב"א לא מוסיף רק תיבת מכשיר קודם תיבת הא מורידין

מגילה יט:

מ"ק כ"ה. [ושם איתא רב חלפא]

דף מד.

מס' סופרים פרק ג

תוספתא דמגילה פ"ג

[לקמן לג:]

לשום שרי נ"ק

כתב לריש גלותא דהוה קאי ודמיך בזימרא נ"ק

אבל תמרורים בתמרוריה כו' נ"ק

[ועי' תוס' גיטין ז. ד"ה ר' יצחק ותוס' סוטה יז: ד"ה כתבה]

בערובין ועוד דאף תלמידי כו' נ"ק

ושרטוט נמי לא אשכחן נ"ק

רש"א מ"ו וכן נ"ק והרש"ק חולק

רש"א שהוא

כל העשויה כו' רש"א ונ"ק

בטפח הסמוך לרשות הרבים כמה דמרחק מעלי קמ"ל ואמר רב יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה מיתיבי כתבה על שני דפין והניחה בשני סיפין פסולה הא בסף אחד כשרה ראויה לשני סיפין קאמר ואמר רב יהודה אמר שמואל במזוזה הלך אחר היכר ציר *מאי היכר ציר *אמר רב אדא אבקתא היכי דמי כגון פיתחא דבין תרי בתי בין בי גברי לבי נשי ריש גלותא בנא ביתא אמר ליה לרב נחמן קבע לי מזוזתא א"ר נחמן תלי דשי ברישא אמר רב יהודה אמר רב עשאה כמין נגר פסולה איני והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר כולהו מזוזתא דבי רבי כמין נגר הוו עבידן והההיא פיתחא דעייל ביה רבי לבי מדרשא לא הוה לה מזוזה לא קשיא הא דעבידא כסיכתא הא דעבידא כאיסתוירא איני והא ההוא פיתחא דהוה עייל (א) בה רב הונא לבי מדרשא והויא לה מזוזה ההוא רגיל הוה דאמר רב יהודה אמר רב במזוזה הלך אחר הרגיל א"ר זירא אמר רב מתנא אמר שמואל מצוה להניחה בתחלת שליש העליון ורב הונא אמר מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזוזה מיתיבי מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזוזה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר וקשרתם וכתבתם מה קשירה בגובה אף כתיבה בגובה בשלמא לרב הונא הוא דאמר כר' יהודה אלא לשמואל דאמר כמאן לא כר' יהודה ולא כר' יוסי אמר ר"ה בריה דרב נתן לעולם כרבי יוסי ומאי

בטפח הסמוך לרשות *הרבים: ב] (כדאמר לקמן דקדים פגע במטה) אם היה עובי החלל ד' טפחים או ה' כגון חומת אבנים יניחנה בחלל טפח הסמוך לרה"ר כדאמר *לקמן דקדים פגע במטה כי אתי לביתיה: כמה דמרחק. מן הבית טפי מעלי ויניחנה מבחוץ קמ"ל: על שני דפין. חליה בדף זה וחליה בדף זה: בשני סיפין. בשני מזוזות של פתח: ראויה לשני סיפין. שהניח גויל חלק בין דף לדף וראוין לחלק לשתים חליה כאן וחליה כאן: אבקתא. אותו חור שבאיסקופה שציר הדלת סובב בו: היכי דמי. האי הלך אחר היכר ציר דרב יהודה: כגון פתחא דתרי בתי ג] בי גברי ובי נשי. אדם שחולק ביתו חציו להילוך אנשים המחזרין בביתו וחציו לאשתו לעשות מלאכתה בהצנע ויש פתח בין זו לזו ופתח לכל בית לרה"ר ואמרי' לקמן (דף לד.) מזוזה דרך ימין לביאה ולא ליציאה והכא בפתח שבין זו לזו לא ידעינן הי ליחשוב ביאה והי ליחשוב יציאה אי יציאה מהאי להאי ואי מהאי להאי אלא הלך אחר חור שבסף שציר הדלת סובב בו ההוא לד שהחור בו חשיב בית ודרך ימין ד] כשנכנסין בו נותנין מזוזה: תלי דשי ברישא. העמיד ה] הסיפא בבנין תחלה ואח"כ *קבעינהו המזוזות דגמרינן מציצית דכתיב בה תעשה ולא מן העשוי ואי קבענא תחילה המזוזה ו] בסיפא והדר הסיפא בבנין הוה ליה עשוי המזוזה קוד' שתבא לידי מצוה: עשאה כמין נגר. שקבעה ותחבה בסף כנגר שתוחבין הנגרין בכותל כזה*: פסולה. דמטות' לתתה באורך בסף כזה* נגר

קבילא: ההוא פתחא דעייל ביה רבי לבי מדרשא. פתח קטן היה לו לרבי אצל מקומו ונכנס ויצא בו כדי שלא יטריח תלמידיו לעמוד בפניו אם יעבור לפניהם: איסתוירא. *היינו מקום חיבור השוק והרגל ומעומד הוא כזה כשירה: (א) עבידא כסיכתא. נגר כשל אומנים כזה פסול. ל"א איסתוירא כי היכי דמקום חיבור השוק והרגל הוי השוק זקוף מלמעלה והרגל שוכב כזה כך הניחה למזוזה כשירה הואיל וראשה אחד זקוף: רגיל

הוה. רוב הנכנסין לבית המדרש (ב) ז] באותו פתח: הלך אחר הרגיל. אם יש ב' פתחים לחדר א' באותו פתח שרגיל לצאת ולבא יותר יניח המזוזה: בתחילת שליש העליון. ימדוד מלמטה ח] שני שלישי הפתח ולכשיכנס לתחילת שליש העליון יתן המזוזה: מה קשירת תפילין בגובה הראש. כדאמרי' בהאי פירקא (דף לז.) מקום שמוחו של תינוק רופס: אף נתינת מזוזה בגובה הפתח. ומשמע סמוך לתקרת הפתח יניחנה ולא כשמואל דאמר בתחילת שליש העליון מלמטה למעלה: *להרחיקה. כלומר יותר משליש לא ירחיקנה מן התקרה ולעולם כרבי יוסי: מאי בטפח הסמוך כו'. פירשתי למעלה: דתיגטריה

כתבה על שני דפין פסולה. פי' בקונטרס שהניח גויל חלק בין דף לדף ולפירושו יש ליישב בדוחק *הניחו בשני סיפין אלא על ב' דפין בשתי חתיכות קאמר כי ההיא דפ"ב דסוטה (דף יח.) דאמר כשני דפין פסולה ספר אחד אמר רחמנא ולא שנים והיינו בשתי חתיכות דומיא דגט בפ"ב דגיטין (דף כ:) דבעי רבא בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מהו ופריך תיפוק לי דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים וג' ספרים ומשני לא צריכא דמטורה ועל כרחיך לא מיפסיל לגט בשני דפין בחתיכה אחת דהא אמרינן בפרק בתרא דגיטין (דף פז:) שייר מקלת הגט וכתבו בדף השני כשר ולא אמרינן דהוי כשני ספרים ופסול ויש לדחות משום דגבי גט כתוב ספר אבל בסוטה כתוב בספר דמשמע בספר המבורר ומיוחד למעוטי ב' דפין אפילו בחתיכה אחת ובירושלמי משמע דבשני עורות פסולה דפריך ולמה לא תנינן שהספרים נכתבין בשני עורות והתפילין ומזוזות אין נכתבין אלא בעור א'. מ"ר:

תלי דשא ברישא. פי' בקונטרס העמיד הסיפין תחילה שאם לא כן ה"ל תעשה ולא מן העשוי וקשה דהוה ליה למימר קבע סיפי ברישא ועוד לקמן הוה ליה לאיתנויי גבי לא שנו אלא שהעמיד ולבסוף חתך כו' ט] ונראה לפרש דהאי ביתא דבנה ריש גלותא היינו כגון פיתחא בין גברי לבין נשי דסליק מינה ומשום היכר ציר קאמר ליה תלי דשא ברישא. מ"ר:

הא דעבידא כסיכתא הא דעבידא כאיסתוירא. פי' בקונטרס דסיכתא פסולה שתחובה בסף כנגר שתוחבים בכותל איסתוירא מקום חיבור השוק והרגל ומעומד הוא כשירה והשתא בין מעומד בין מושכב תרווייהו מיקריין כמין נגר וקשיא *לר"ת דמעומד לאו דרך כבוד הוא וקבורת חמור קרי ליה בהמוכר פירות (ב"ב דף קא.) וספר תורה ולוחות שבארון מושכב ולא מעומד כדמשמע בפ"ק דבבא בתרא (דף יד.) אע"פ שהיו יכולין להניחו מעומד דארון י] רומו כרחבו ועוד אמרינן בסמוך העמיד לה מלבן של קנים חותך שפופרת ומניחה ואי מעומד יניחנה באחת מן הקנים של מלבן יא] וע"כ פר"ת כי סיכתא מעומד כיתידות המשכן הנעוצות בארץ פסולה כאיסתוירא הנתון בשוק לרחבה בלע"ז קבילי"א כשרה ומיהו בפרק מצות חליצה (יבמות דף קג.) דאמרינן האי איסתוירא עד ארעא נחית על כרחין היינו עקב היורד מן השוק עד הרגל ולא קבילא ומיהו הא דאמר *בפ"ב דמגילה ירושלמי צריך שיהא שמש שלא רואה את הפתח אין ראיה לפי' הקונטרס דלפירוש ר"ת יש ליישב כגון דשיטה אחרונה לצד רשות הרבים היא יב] וראשונה לצד פנים והופך שמש לצד אויר הפתח וכן פרשיות של תפילין נמי היה אור"ת שמניח מושכב ולא מעומד ומיהו הא דאמרינן לקמן (דף לד:) כתב על עור אחד והניח בארבע בתים יצא לא קשיא מידי דמעומד נמי יש ליישב וקשה לפי' ר"ת מהא דתניא בתוספתא דכלים שפופרת שחתכה ונתן בה את המזוזה ואח"כ נתנה בכותל אע"פ שלא כדרך קבלתה טמאה נתנה בכותל ואח"כ קבע בה המזוזה כדרך קבלתה טמאה שלא כדרך קבלתה טהורה משמע שהשפופרת סתומה מצד א' *ולפי' ר"ת דמפרש כמין נגר פסולה מעומד אבל מיושב כשירה מאי כדרך קבלתה ויש ליישב שהשפופרת פתוחה לאורכה *מפני ראשיה סתומה ושלא כדרך קבלתה היינו דכפאה על פיה ול"ע האי דקאמר כולהו מזוזתא דבי רבי כמין נגר עבידן משמע אבל שאר מזוזתא דעלמא לא עבידא כמין נגר הלכך נראה בין לפי' הקונטרס בין לפי' ר"ת דכאיסתוירא דכשירה היינו באלכסון לא שוכב ולא זקוף אי נמי כמין ט מחלה שוכב ומחלה זקוף וכן פי' בקונטרס בלשון אחר אבל שאר מזוזתא דעלמא לאו הכי עבידן אלא לפר"ת הויין מיושב ולפי' הקונטרס מעומד ואומר ר"ת לא ולמד דהא מעשה בכל יום כשספר תורה עומד על הבימה הכל עומדין וכשמלית ציבור מושיבו הכל יושבין. יג] מ"ר:

והא ההוא פיתחא דהוה בי רב הונא והויא ליה מזוזה. מתוך הלשון משמע דווקא פתח הבית שהיה יוצא ממנו לבית המדרש אבל פתח בית המדרש עצמו לא בעי מזוזה ובפ' קמא דיומא (דף יא:) איכא פלוגתא דתניא יכול יהו בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים ת"ל ובא אשר לו הבית מי שמיוחד לו בית ומסיק הא רבי מאיר הא רבנן דפליגי לענין מזוזה יד] לבית הכנסת שאין בה דירה לחזן הכנסת ובמסכת ברכות (דף מז.) נמי משמע דהלכה כמאן דפטר גבי אביי ורבין דהוו אזלי באורחא וכי מטו לבי כנישתא אמר ליה רבין לאביי ניעול מר אמר ליה עד השתא לאו מר אנא א"ל הכי אמר רבי יוחנן אין מכבדין אלא בפתח שיש בו מזוזה ס"ד אלא בפתח הראוי למזוזה משמע דפתח בית הכנסת פטור ובירושלמי בפרק טו] שני דמגילה משמע דבי מדרשא דרבי חנינא היה בו מזוזה ומונחת כנגד כתיפותיו של אדם* מ"ר.

ומאי

סילוק הגיהו ג"ק

קמח א מיי' פ"ה מהל' תפילין הל' א סמג עשין כג כה טוש"ע יו"ד סימן רפח סעי' ב:

קמט ב מיי' פ"ו שם הל' יא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רפט סעי' ג:

קנ ג מיי' שם הל' ה סמג שם טוש"ע שם סעי' ב:

קנא ד מיי' פ"ה שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ו:

[גירסת הערוך אמר רב אריא וכ"א בערוכין יח:]

קנב ה ו מיי' פ"ו שם הל' יא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רפו סעי' י:

קנג ז מיי' שם הל' יב סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רפט סעי' ב:

[ע' תוס' ב"מ קב. ד"ה בגובהא]

בירושלמי בפ"ב דמגילה צריך ג"ס

שיטה מקובצת

א] עייל ביה: ב] תיבות כדאמר לקמן דקדים פגע במצוה נמחק: ג] בתי בין בי גברא לבי נשי: ד] ימין שנכנסין: ה] הסיפין תיבת הסיפא נמחק: ו] המזוזה. בסיפין והדר הסיפין בבנין: ז] המדרש. נכנסין באותו פתח אבל אותו של בית לא היה רגיל אלא פתח קטן היה שעשה אצל מקומו ונכנס ויוצא לפעמים כדי שלא יטריח את תלמידיו לעמוד בפניו אבל פתח אחר רגיל היה בו לנכנסים ויוצאין ואע"ג דאמרינן בתי כנסיות ובתי מדרשות אינן חייבין במזוזה צריך לומר שהיה נמי (לתשמיש) [לתשמיש] ביתו. תוס' אחרות: ח] מלמטה למעלה: ט] חתך כו' דמייתי נמי דין תעשה ולא מן העשוי: י] רומו כרחבו. ועוד אנו רואין מנהג בכל יום שכל זמן שהס"ת זקוף על הבימה כל העם עומדים וכשהוא שוכב על הבימה הן יושבין אלמא חשבינן לה כל זמן שהוא זקוף שלא כדרך מקומו. תוס' אחרות: יא] מלבן. בשלמא לפר"ת דמצות מזוזה מושכב ילא זקופה לפיכך צריך לחתוך אחד מן הקנים לתחוב בתוכו המזוזה אבל לפרש"י למה לו לחתוך אינו צריך אלא להניחה דרך נקב העליון שהרי הקנה כולו חלול ר"ל דמ"מ צריך לחתוך לפי שהוא סתום בין קשר לקשר. תוס' אחרות: יב] היא. ואחד לצד פנים: יג] יושבין. והעולם נהגו כרש"י, והרוצה לצאת ידי שניהם יקבענה מוטה כזה \ : יד] מזוזה בבית הכנסת: טו] בפרק שלישי דמגילה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עבידא כי סיכתא נ"ב קודם ד"ה איסתוירא: (ב) ד"ה רגיל וכו' לבית המדרש הס"ד ונ"ב באותו פתח:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה איסתוירא היינו מקום חיבור השוק כו'. ע' יבמות דף קג ע"א:

[illegible] יומא יא: ד"ה שאין]

עין משפט
נר מצוה

קנד א מיי' פ"ו מהל' תפילין הל' ב טוש"ע יו"ד סי' רפה סעי' ב וסי' רפט סעי' ב:
קנה ב מיי' שם פ"ה הלכה ח טוש"ע יו"ד סי' רפט סעי' ד:
קנו ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' ה:
קנז ד מיי' פ"ו שם הלכה ה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רפו סעי' יד:
קנח ה ו מיי' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' ו:
קנט ז מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעי' ח:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בפתח וכו' וקבע מזוזה בפלים בחלל: (ב) ד"ה פלימין נ"ל אחר ד"ה הא יש: (ג) ד"ה חייבת וכו' לאביי הס"ד ואח"כ מ"ה באכסדרה דבי רב הביא דקתני וכו' שיש לה הביב דפנות אלא שמוקפת חלונות הס"ד: (ד) ד"ה באכסדרה רומיתא עשויה דפנות נמוכות שאין מגיעות לתקרה הס"ד וא"כ כן פרש"י בב"ב דף יא ע"ב: (ה) ד"ה מר סבר בפתח וכו' דחייב הס"ד ואח"כ מ"ה כי פליגי מבית לגינה דהיכר ציר הוי בגינה מר סבר קיטונית עיקר וחייב וכו'ע"כ:

[וע"ע תוס' ב"ב ז. ד"ה איספלידא]

[עירובין יא. ע"ש]

ותוס' במסכת סוכה ח ע"ב דוחק פי' זה דהא"כ ... דהא דאמר רב אכסדרה פטורה כשאינה פתוחה לבית אבל מלבן פטורה משמע אפילו מדרבנן עכ"ל וע' נ"ק

תוספות

ומאי תחילת שליש העליון דקאמר להרחיקה. שיותר לא ירחיקנה מן התקרה. ובירושלמי משמע בפ"ב דמגילה דכשהפתח גבוה הרבה מניחה כנגד כתפיו וחולק על הש"ס שלנו. מ"ר:

דלית להו תקרה. פירוש מקום שהפתח שוקף שם מלמעלה אינו שוה אלא האבנים מן הכיפה אבן נכנסת ואבן יוצאת וכענין זה דלית ליה שיקפי שאין שם מזוזות אלא האבנים בולטות כגון שיני חומה וכענין זה [איתא] בפ"ק דעירובין (דף יא.) גבי סוכה ומה שפי' הקונט' לשון אחר דלית ליה תיקרה שאין הבית מקורה *) קשיא מי גרע משערי חצירות דחייבין במזוזה כדאמר פרק קמא דיומא (דף יא.). מ"ר:

איספלידי דבי מר. סוגיא דשמעתין מוכחא דהיינו אכסדרא ולא כמו שפי' בקונט' בפ"ק דבבא בתרא (דף ז.) דהיינו טרקלין נאה ובערוך פירש דהיינו מערה כדמתרגמינן (תהלים נג) בברחו מפני שאול במערה באיספלידא וסוגיא דבבא בתרא קשיא לפי' הערוך דמשמע התם שיש באיספלידא כשורי וליבני ובמערה ליכא כשורי וליבני ועוד דקאמרינן התם מעיקרא איספלידא והשתא אינדרונא פירוש לפי שבנה אשיתא אפומא דאיספלידא ואי איספלידא היינו מערה אין לך חדר אפל ממערה. מ"ר:

אכסדרה ומרפסת חייבין במזוזה. וכן משמע בפ"ק דסוכה (דף ח:) דבית שער חייב במזוזה גבי שתי סוכות של יוצרים זו לפנים מזו דפריך ותיהוי חיצונה בית שער לפנימית ותתחייב במזוזה ותימה דבפ"ק דיומא (דף יא.) תניא יכול שאני מרבה אף בית שער אכסדרה ומרפסת תלמוד לומר כז] בית כו' וי"ל דהתם מדאורייתא והכא מדרבנן *והר"ר יצחק אלפס תירץ דהכא בפתוחה לבית. מ"ר:

כשהוא

*) ועי' בהרא"ש בה"ק שמתרץ קושיא ע

רש"י

דתינטריה. לכל הבית מן המזיקין: על יד ימינך. דמזוזה ליד הימין היא בכניסתו: העמיק. החור טפח וקבע בו המזוזה פסולה: פלים. ז] דהיינו סף מזוזה של צורת הפתח: או שטלה עליה מלבן. לבנה שלאחר שקבע המזוזה בסף הוסיף מלבן בפתח כנגד ח] הפתח אם יש בעומק הפלים או באותו מלבן (שלה) שטלה על המזוזה טפח דהשתא היא מזוזה תחובה בעומק הכותל טפח צריך מזוזה אחרת ט': טלה. לשון טלאי פלסטר"א: בפתח שאחורי הדלת. כגון שיש י] במקצוע הבית פלים קבוע ושני פתחים מתוכין אחד לדרום ואחד למערב וקבע מזוזה (א) *בפנים בחלל פתח הדרומי וכשהדלת *סתום הוי פתוח למערב אחורי הדלת אם יש עובי בפלים המבדילן טפח בין פתח לפתח צריך מזוזה אחרת לפתח מערבי הואיל ואין המזוזה י] בחללו *ואם לאו אין צריך מזוזה אחרת שהרי כמונח באותו פתח עצמו וכן שטלה מלבן לפנים משני צדדים והמלבן ריבה את עביו *והבדיל את הבדלתו פי' אחר שדרך עשירים לעשות פתח אצל שער הגדול שאין פותחים שער הגדול תמיד* יא] והכי קאמר או שטלה עליה מלבן ועשה אצל המלבן פתח אחר אם יש בין פתח לפתח טפח הוי שניהם חשובין וצריך מזוזה אחרת לקטן: הא בהדיא קתני לה. בסיפא דההיא: כיצד קתני. והכי קאמר הניחה בפלים או שטלה עליה מלבן אם יש שם טפח כו' כיצד כגון פתח שאחורי הדלת יב]: מלבן של קנים. שלא מלא מזוזות עץ ועשה צורת פתח של קנים מלבן *מזוזה סף: חותך. חתיכה מאחד הקנים שהן חלולים ויתן המזוזה באותו מקום יג] חתך: אבל חתך בשפופרת. והניח מזוזה בתוכה ואחר כך *העמיד המלבן יד] בלידה לא משום תעשה ולא מן העשוי: פיתחי שימאי. מקולקלין ואשמים כמו זקן אשמאי דאמרינן בקדושין (דף לב:): תקרה. אסקופה עליונה: שקפי. מזוזות נ"א תקרה שאין טו] הבית מקורה. שקפי אסקופה עליונה טז]: (ב) פצימין. עמודים: אכסדרה. שלשה דפנות סתומות בלא פתח והרביעית פתוחה לגמרי מתחת אבל למעלה יש דופן מעט המחזיק את הסכך: הואיל ואין לה יז] פצימין. אויסרי"ש ואותה פתיחה לא פתח הוא: הא יש לה פצימין חייבין. בתמיה ואמאי חיזוק לתקרה הוא דעבידי הפצימין ולא לשום פתח: אלא יח] לחזוק תקרה. שלא תפול: אספלידי דבי מר.

אכסדראות דבי *רבה: בית שער. בית קטן שעושין בצד שערי חצירות ויושב שם שומר הפתח: מרפסת. אלואייר"א: יט] חייבת במזוזה. מדרבנן קשיא לאביי (ג): ההיא דקתני חייבת באכסדרא דבי רב. שיש לה ד' דפנות אלא שאין מגיעות לסכך: אינדרונא. קמבר"א: באכסדרא רומיתא. עשויה (ד) חלונות חלונות וקורין לויא"י: בית שער הפתוח לחצר כו'. בעי ב' מזוזות כ] אחת בפתח שמן בית שער לבתים ואחת בפתח שמן החצר לבית שער: כא] נדון כקיטוניות. וצריך מזוזה: נדון כב] כבית שער. *כאויר ואין צריך מזוזה: מגינה לבית. באותו פתח שבין הגינה לבית שער דכ"ע חייב דאיהא בית שער הוי אותו שער כג] שבו נכנסין *מן הקיטונית [לבית שער כשרוצים ליכנס לגינה ולהכי קרי ליה מבית לגינה ולי נראה איפכא מגינה לבית היינו פתח הקיטונית] שהבאים מן הגינה דרך בית שער נכנסין בו לקטוניות כ"ע לא פליגי דחייב: כד] כי פליגי מבית לגינה. פתח החיצון שיוצא מבית [שער] לגינה שהיוצאין מן הבית דרך בית שער יוצאין בו לגינה: מר סבר עיקר בית שער כה] כו'. לשם כניסת קיטונית נעשה והוי כשאר בית שער דעלמא שחייבין כל פתחיו במזוזה: כו] ומר סבר עיקר בית שער לגינה נעשה. ליציאה מקיטונית לגינה הילכך נדון כאויר *ולא כבית שער:*) (מר סבר הפתח לשם קיטונית עבידא וחייב במזוזה ומר סבר עיקרו לשם גינה עביד ופטורה) ל"א *העיקר היא מגינה לבית אם כשהוא פותח פתח מגינה לבית*) דהיכר ציר הוי בבית דכ"ע לא פליגי (ה) דחייבת: קיטונית עיקר. וחייב ואף על גב דציר סובב בגינה דכי אמרינן לעיל הלך אחר היכר ציר הני מילי בפתח דבין תרי בתי דתרווייהו עיקר אבל הכא עיקר קיטונית ולשמה נעשה חייב ומר סבר עיקרו לשם גינה עביד ופטור:

*) היכר הציר הוי בבית דכ"ע לא פליגי דחייב כי פליגי מבית לגינה דהיכר ציר הוי בגינה מ"ס קיטונית עיקר וחייב ולהע"ג כו' גינה עביד ולשומר ופטור הס"ד נ"ק

תורה אור

ומאי תחילת שליש העליון דקא אמר להרחיקה א] שלא להרחיקה מן הקורה של מעלה יותר משליש אמר רבא **מצוה להניחה בטפח הסמוך לרה"ר מאי טעמא רבנן אמרי כדי שיפגע ב] במזוזה מיד רב חנינא מסורא אומר כי היכי דתינטריה אמר רבי חנינא בוא וראה שלא *כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם מלך יושב מבפנים *ועם משמרין אותו מבחוץ מדת הקב"ה אינו כן עבדיו יושבין מבפנים והוא משמרן מבחוץ שנאמר °ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך דרש רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא העמיק לה טפח פסולה לימא מסייעא ליה הניחה בפצין או שטלה עליה מלבן אם יש שם טפח צריך מזוזה אחרת אם לאו אינו צריך מזוזה אחרת כי תניא ההיא ג] בפתח שאחורי הדלת הא בהדיא קתני לה פתח שאחורי הדלת אם יש שם טפח צריך מזוזה אחרת ואם לאו אינו צריך מזוזה אחרת כיצד קתני תנא העמיד לה מלבן של קנים חותך שפופרת ומניחה אמר רב אחא בריה דרבא לא שנו אלא שהעמיד ולבסוף חתך והניחה אבל חתך והניח ולבסוף העמיד פסולה *תעשה ולא מן העשוי ואמר רבא הני פיתחי שימאי פטורין מן המזוזה מאי *פיתחי שימאי פליגי בה רב ריחומי ואבא יוסי חד אמר דלית להו תקרה וחד אמר דלית להו שקופי אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא אכסדרה פטורה מן המזוזה לפי שאין לה פצימין הא יש לה פצימין חייב לחיזוק תקרה הוא דעבידי הכי קאמר אע"פ שיש לה פצימין פטורה שאין עשויין אלא לחיזוק לתקרה אמר אביי חזינא להו לאיספלידי דבי מר דאית להו פצימי ולית להו מזוזתא קסבר לחיזוק תקרה הוא דעבידי מיתיבי בית שער אכסדרה ומרפסת חייבין במזוזה *באכסדרה דבי רב אכסדרה דבי רב כאינדרונא מעלייתא הוא באכסדרה רומיתא אמר רחבה אמר רב יהודה בי הרזיקי חייב בשתי מזוזות מאי בי הרזיקי אמר רב פפא סבא משמיה דרב בית שער הפתוח לחצר ובתים פתוחין לבית שער ת"ר בית שער הפתוח לגינה ולקיטונית רבי יוסי אומר נידון בקיטונית וחכ"א נידון ד] כבית שער רב ושמואל דאמרי תרוייהו ה] מגינה לבית כולי עלמא לא פליגי דחייב מאי טעמא ביאה דבית היא כי פליגי מבית לגינה מר סבר ו] קיטונית עיקר ומר סבר גינה עיקר רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו מבית לגינה דכולי עלמא לא פליגי דפטור מאי טעמא פיתחא דגינה הוא כי פליגי מגינה לבית מר סבר ביאה דבית הוא ומר סבר כולה אדעתא

[יומא יא.] [עירובין יא.]

שיטה מקובצת

א] תיבות שלא להרחיקה מן כו' יותר משליש נמחק: ב] שיפגע במצוה מיד: ג] בפתח שאחורי הדלת. רש"י פי' ב' לשונות וללשון ראשון צ"ל שאותו פצים שבמקצוע [העמיד] לשני פתחים [לצד] ימין כיאה לזה ולזה וללשון שני קשה להבין דמה ענין הוא זה לפתח שאחורי הדלת: ו"ל תו"ח בפתח שאחורי הדלת. פ"ה כגון כמקצועות הבית כו' ולפירושו קשה אי תרוייהו פתוחות לרה"ר היכא משכחת לה דרך ימין לזה ולזה וצ"ל שאחת פתוחה לרה"ר ואחת פתוחה לחדר ואז הוי דרך ימין לזה ולזה ע"כ: ד] וחכ"א נדון. כאויר. (ותיבות כבית שער נמחק). דנהי דאמרינן לעיל גבי בי הרזקי חייב בשתי מזוזות ואפי' בפתח של צד החצר היינו דוקא חצר אבל קיטונית אינו עשוי כל כך לתשמיש ולא מחייב במזוזה: תו"ח: ה] מגינה לבית. פ"ה בלשון אחר אם כשהוא פותח כו' עד ואע"ג דאמרי' לעיל הלך אחר היכר ציר ה"מ בפתח שבין גברי לנשי דתרווייהו חייבין וליכא אלא לידע איזה דרך ימין ולדין זה אזלינן בתר היכר ציר אבל לפטור כשהיכר ציר במקום פטור ודאי לא דפטר סבר דאף לפטור אזלינן בתר היכר ציר. תו"ח: ו"ל תוס' מהר"פ מגינה לבית היינו פתח קיטונית שהבאין מן הגינה דרך בית שער נכנסין בו לקיטונית כ"ע לא פליגי דחייב כי פליגי מבית לגינה פתח שער לגינה שהיוצאין מן הבית דרך בית שער יוצאין בו לגינה כך פרש"י בלשון ראשון וצ"ל דלא דמי בית שער הגינה דהכא לבית שער דחצר לעיל דבית שער החצר רגיל יותר מבית שער הגינה ועיקר. ע"כ: ו] מ"ס עיקר קיטונית ומ"ס גינה עיקר: ז] פצים. והיינו סף המזוזה: ח] כנגד. המזוזה אם יש כו' או באותו מלבן שטלה על: ט] שיש במקצועות הבית פצים קבוע בו ושני פתחים מה כו' מזוזה בפצים בחלל פתח הדרומי וכשהדלת פתוח הוי פתח מערב אחורי הדלת אם יש עובי בפצים. עובי הבדל טפח בין פתח לפתח: י] המזוזות. מונחת בחללו ואם לאו כו' שהרי הוא כמונח באותו צדדיו והמלבן ריבה את עביו והרחיב את הבדלתו פי' כו' לעשות פתח קטן אצל שער הגדול כו': יא] תמיד. ואותו פתח קטן פתוח תדיר וה"ק כו' מלבן כגון טפח ועשה אצל המלבן פתח אחר אם הדלת. העמיד לפתח: יב] מקום החתך: יד] העמיד המלבן בצורת הפתח: טו] שאין בו בית מקורה: טז] עליונה הס"ד ומה"ד אכסדרה: יז] הואיל ואין לה פצימין. עמודין פצימין בלעז אוי התקרה: יט] חייבין: כ] אחד בפתח שבין בית שער לבתים. ואחד מפתח חיצון שבין החצר לבית שער. ולא אמרינן כיון דבתים פתוחים לו לבטיל בית שער לגבי בית ולא בעי מזוזה פתח חיצון חייב במזוזה היינו בית שער שאין בתים פתוחים לו: כא] נדון כקיטונית: כב] נדון. הבית שער כאויר בגינה: כג] אותו שער. הפתוח הימנו לבית שער אמרי' לעיל דחשיבי בית לענין מזוזה שבו לבית שער כשרוצים ליכנס לגינה ולהכי קרי ליה מבית לגינה. כלומר באותו פתח שבין הקיטונית לבית שער פתח החיצון שיוצא מבית לגינה: כה] עיקר בית ותיבת כו' נמחק: כו] מ"ס עיקר. הרוא פתח לשם קיטונית עביד וחייב ומ"ס עיקר לשם גינה עביד ופטור ול"צ איפכא מגינה לבית היינו פתח הקיטונית: כז] בית כו'. בשלמא אכסדרה לא קשיא בשמעתין אלא בית שער ומרפסת קשיא:

עין משפט
נר מצוה

קס א מיי' פ"ו מהל' מזוזה הל"ח טוש"ע יו"ד סימן רפו סעי' ט:
קסא ב מיי' שם הל"י טוש"ע שם סעי' יט:
קסב ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' יח:

[ועי' היטב תוס' סוכה ו: ד"ה ור"ש ותוס' סנהדרין ד. ד"ה כולהו ותוס' זבחים מ. ד"ה לא גמרה]

קסג ד מיי' פ"ו מהל' תפילין הל"ב סמג עשין כב טוש"ע יו"ד סי' רפט סעי' ב:
קסד ה מיי' פ"א מהל' תפילין הל"ח סמג עשין כב כה טוש"ע יו"ד סי' רפח סעי' ו:
קסה ו מיי' פ"א מהל' תפילין הל"א סמג עשין כב טוש"ע או"ח סי' לב סעי' ד בהג"ה:
קסו ז מיי' פ"א שם הל"ט סמג שם טוש"ע שם סעי' ד:

ארעתא דגינה הוא דעבידא אביי ורבא עבדי כרבה ורב יוסף ורב אשי עביד כרב ושמואל לחומרא א] והילכתא כרב ושמואל לחומרא איתמר לול ב] פתוח מן הבית לעלייה אמר רב הונא אם יש לו פתח אחד חייב במזוזה אחת אם יש לו ב' פתחין חייב בשתי מזוזות אמר רב פפא שמע מינה מדרב הונא האי אינדרונא דאית ליה ארבעה באבי חייב בארבע מזוזות פשיטא לא צריכא אף על גב ג] דרגיל בחד אמר אמימר האי פיתחא דאקרנא חייב במזוזה אמר ליה רב אשי לאמימר והא לית ד] ליה פצימין א"ל עדי פצימי רב *פפא איקלע לבי מר שמואל חזא ההוא פיתחא דלא הוה ליה אלא פצים אחד משמאלא ועבידא ליה מזוזה א"ל כמאן כר"מ אימר דאמר ר"מ מימין משמאל מי אמר מאי היא דתניא ביתך ביאתך מן הימין אתה אומר מן הימין או אינו אלא משמאל ת"ל ביתך מאי תלמודא אמר רבה דרך *ביאתך מן הימין דכי עקר איניש כרעיה דימינא עקר* ה] רב שמואל בר אחא קמיה דרב פפא משמיה דרבא בר עולא אמר מהכא °ויקח יהוידע הכהן ארון אחד ויקב חור בדלתו ויתן אותו אצל המזבח מימין בבוא איש בית ה' ונתנו שמה הכהנים שומרי הסף את כל הכסף המובא בית ה' מאי ר"מ דתניא בית שאין לו אלא פצים אחד ר"מ מחייב במזוזה וחכמים פוטרין ו] מאי טעמא דרבנן °מזוזות כתיב מ"ט דר' מאיר דתניא מזוזות שומע אני מיעוט מזוזות שתים כשהוא אומר °מזוזות בפרשה שניה שאין תלמוד לומר הוי ריבוי אחר ריבוי ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט מעטו הכתוב למזוזה ז] אחת דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר אינו צריך כשהוא אומר °על המשקוף ועל שתי המזוזות שאין ת"ל שתי מה ת"ל שתי זה בנה אב כל מקום שנאמר מזוזות אינו אלא אחת עד שיפרט לך הכתוב שתים ת"ר וכתבתם יכול יכתבנה על האבנים נאמר כאן כתיבה ונאמר להלן כתיבה מה להלן על הספר אף כאן °על הספר או כלך לדרך זו נאמר כאן כתיבה ונאמר להלן כתיבה מה להלן על האבנים אף כאן על האבנים נראה למי דומה דנין כתיבה הנוהגת לדורות מכתיבה הנוהגת לדורות ואין דנין כתיבה הנוהגת לדורות מכתיבה שאינה נוהגת לדורות וכמו שנאמר להלן °ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי רחמנא אמר על מזוזות ואת אמרת נילף כתיבה כתיבה אמר קרא °וכתבתם *כתיבה תמה והדר על המזוזות ומאחר דכתיב [וכתבתם] האי גזירה שוה למה לי אי לאו גזירה שוה ח] הוה אמינא ליכתבא אאבנא וליקבעה אסיפא קמ"ל: ארבע פרשיות שבתפילין מעכבות זו את זו ואפילו כתב אחד מעכבן: פשיטא אמר רב יהודה אמר רב לא *נצרכא אלא ט] לקוצו של יו"ד והא נמי פשיטא לא נצרכא אלא לאידך דרב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב *כל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה פסולה: ת"ר

רש"י

י] והילכתא כרב ושמואל לחומרא. *ומצריך מזוזה לתרוייהו דס"ל כרבי יוסי: לול הפתוח מן הבית לעלייה. זהו דרכן יא] ארובה באמצע העלייה ועולין לה מן הבית במעלות ועושין ד' מחיצות סביב המעלות למטה כדי שלא ירד אדם מן העלייה לבית כי אם ברשות בעליה ועושין פתח במחיצות וכן עושין בני תורה אור עליה ד' מחיצות סביב הארובה למעלה ובהן פתח: אם יש לו ב' פתחים. אחד בבית ואחד בעלייה כדפירשתי: אע"ג דרגיל בחד. מינייהו מפי דהא דאמרן לעיל הלך אחר הרגיל ה"מ כגון תרי בבי ורגיל בחד בטילה אידך לגביה אבל תלתא לגבי חד לא בטלי ל"א מתשובת הגאונים *הלך אחר הרגיל יב] שהיה רגיל שבני אדם רגילים לצאת ולבא בו ולמעוטי פתחא דרבי שאינו עשוי אלא לו לבדו ולאיתויי פתחא דרב הונא שהיה רגיל אף להחריס אבל ב' פתחים או ג' לחדר אחד וכולן נעשו לביאת כל בני הבית שהיו מרובין ותשמיש (א) אחד *בחדר תדיר והוצרכו לו פתחים הרבה כולן חייבין במזוזה ואף על פי יג] שנתמעט *התשמיש ואינן צריכין עכשיו לכולן אלא לאחד מהן: דאקרנא. בקרן זוית של בית: והא אין לה פצימין. מזוזות אלא ראשי הכתלים: עדי. הרי כלומר אלו ראשי הכתלים הן הן פצימין: פצים אחד. שהיה הפתח אצל הזוית וצד הפתח הוא הזוית ואין אצלו *כלום ואין לו פצים אלא סף שסוגר בו: כר"מ. מפרש לקמן דמחייב מזוזה לבית שאין לו אלא פצים אחד: מאי היא. מנלן דמימין: ביאתך מן הימין. דרך ימין לביאה: דרך ביאתך יד]. לביאה ולא ליציאה: מימין בבוא איש בית ה'. כשהיה אדם נכנס לפתח עזרה מזרחי והולך למערב ה"ל אותו ארון מימין שהיה נתון אצל קיר צפוני של (ב) טו] מזבח מימין' בבוא' אצל המזבח אלמא דרך ימין הויא ביאה וכל דבר הנתון דרך ביאה צריך ליתנו מימין: מיעט הכתוב למזוזה (ג). שאם אין בו אלא פצים אחד חייב: שאין תלמוד לומר שתי. דמיעוט מזוזות שתים: טז] להלן כתיבה. וכתב לה ספר (ד) (דברים כד): ולהלן כתיב. *וכתבת על האבנים: ספר כריתות נוהג לדורות. כתיבת אבנים הוראת שעה היתה: יז] שנאמר להלן כו'. כלומר וצריך ליכתוב בדיו בין במזוזות בין בגט כמו שנאמר יח] מפיו יקרא אלי וגו' כלומר מהאי קרא נפקא דספר בדיו בעינן: רחמנא אמר על מזוזות. דמשמע יט] *כתבם על הסף ממש ולא באגרת: כתיבה תמה. ואין כ] כתיבה תמה על העלים והאבנים אלא על הספר: והדר. שימה במזוזות: ג"ש. כתיבה כתיבה: ליכתבא אאבנים. יחקקה בסכין על האבנים דהוית כתיבה תמה: והדר ליקבעה. לאבן אסיפא בצורת הפתח ולקיים כתיבה תמה והדר על המזוזות:

תוספות

מ"ר **כשהוא** אומר מזוזות בפרשה שניה שאין ת"ל. משמע קצת דכתיבי מזוזות מלא בב' ווי"ן ולא מזוזת חסר דהא רבי ישמעאל אית ליה יש אם למסורת כרים סנהדרין (דף ד:) גבי לטטפת ומיהו אין ראיה מזה דה"כ אשכחן ר"ע דאית ליה יש אם למקרא בההיא דלטטפת ובפרק כל שעה (פסחים דף נו.) אית ליה יש אם למסורת*: **נאמר** כאן כתיבה ונאמר להלן כתיבה. ופירש בקונטרס גבי גט דכתיב וכתב לה ספר כריתות וקשיא דהא תנן (גיטין דף יט.) על עלה של זית ועל קרן של פרה כותבין כא] ודקאמר ספר לספירת דברים ונראה לפרש דדריש מכתיבה דפרשת סוטה כב] או מכתיבה דמשנה תורה שהמלך כותב דכתיב (דברים יז) וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר והיינו נוהג לדורות ואם תאמר אדרבה נילף מגט וי"ל דמזוזה וס"ת חובת דורות ומצות כג]. מ"ר: **כמה** שנאמר להלן כו'. פירש בקונטרס כלומר וצריכה ליכתב בדיו בין מזוזה בין גט כמה שנאמר להלן ותימה גדולה פירושו דהא מכשירין גט בסיקרא ובסם (גיטין דף יט.). מ"ר: **וכתבתם** אמר קרא כתיבה תמה והדר על מזוזות. צריך הוא לדרשה דכתיבה תמה דלא מציו למימר אמר קרא וכתבתם והדר על מזוזות דה"נ *כתיבה דהתם וכתבת על האבנים ולא אמרינן וכתבת והדר על האבנים אלא מכתיבה תמה דריש כדפירש הקונטר' דכתיבה תמה לא שייכא על האבנים לפי שאינה מתקיימת. מ"ר:

מסורת הש"ס

[ע' בגה"ש הל' מזוזה סי' יג]

ג"א כי אמרינן הלך אחר הרגיל שהיו רגילים בני אדם רגילים כו' נ"ק

נ"א מארי

בהתשמיש נ"ק

התשמיש נ"ק

[יומא יא. ע"ש תולין קלה:]

[ברישא כ"ל וכ"ה ביומא יא:]

פלד שאחר כלום נ"ק

[דברים כז]

[שבת קג:]

[לעיל כט.]

לכתבה נ"ק

כתיב התם וכתבת נ"ק

מלכים ב יב

דברים ו

שם יא

שמות יב

ירמיה לו

דברים ו

לטטפת

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אע"ג דרגיל וכו' ותשמיש בחדר אחד תדיר: (ב) ד"ה מימין בבוא וכו' קיר צפוני של מזרח וכתיב אצל המזבח מימין בבא אלמא: (ג) ד"ה מיעט הכתוב למזוזה אחת שאם: (ד) ד"ה להלן וכו' ספר כריתות הס"ד ואח"כ מ"ה ולהלן וכו' האבנים הס"ד ואח"כ מ"ה נוהג לדורות אבל כתיבת כצ"ל:

שיטה מקובצת

א] תיבות והילכתא כרב ושמואל לחומרא נמחק: ב] לול הפתוח: ג] דרגיל בחד כו' פירש"י כו'. קשה והיכא שמעינן להא ממילתא דרב הונא הא רב הונא לא איירי אלא בפתח אחד למעלה ואחד למטה זה לפני זה ושניהן רגילים שהכל נכנסים ויוצאים בזה ופי' הר"ם דרב הונא איירי בשני פתחים זה אצל זה ואחד רגיל יותר מחבירו. תו"ח: ד] והא לית לה פצימין א"ל עדי פצימין: ה] דימינא עקר ברישא: ו] וחכמים פוטרין מ"ט דר"מ דתניא שומע אני כו' והשאר נמחק: ז] למזוזה דברי רבי ישמעאל רבי א) יצחק אומר א"צ: ח] הו"א ליכתבא אאבנא וקשה להר"ם אכתי תיקשי לן רחמנא אמר על מזוזות ואת אמרת גזירה שוה כיון דאמרינן דעל האבן נמי יש כתיבה תמה ע"י חקיקה ולמה ליה למימר הכי אלא לימא אי לאו

[illegible]

ת"ר *לטטפת לטטפת לטוטפת הרי כאן ד' דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר אינו צריך טט בכתפי שתים א] פת באפריקי שתים ת"ר יכול יכתבם על ד' עורות ויניחם בד' בתים בד' עורות ת"ל °ולזכרון בין עיניך זכרון אחד אמרתי לך ולא ב' וג' זכרונות הא "כיצד ב] כותבן על ד' עורות ומניחן בד' בתים בעור אחד ג] ואם כתבן בעור אחד והניחן בד' בתים יצא וצריך שיהא ריוח ביניהן דברי רבי וחכ"א אינו צריך ד] ושוין שנותן חוט או משיחה בין כל אחת ואחת ה] ואם אין חריצן ניכר פסולות תנו רבנן ²כיצד כותבן תפלה של יד כותבה על עור אחד ואם כתבה בארבע עורות והניחה בבית אחד יצא וצריך לדבק שנאמר °והיה לך לאות על ידך כשם שאות אחת מבחוץ כך אות אחת מבפנים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אינו צריך א"ר יוסי ומודה לי ר' יהודה ברבי שאם אין לו תפילין של יד ויש לו ³שתי תפילין של ראש שטולה עור על אחת מהן ומניחה מודה היינו פלוגתייהו אמר רבא מדבריו של ר' יוסי חזר בו ר' יהודה איני והא שלח רב חנניה משמיה דר' יוחנן ⁴תפלה של יד עושין אותה של ראש ושל ראש אין עושין אותה של יד לפי שאין מורידין מקדושה חמור' לקדושה קלה ל"ק ⁵הא בעתיקתא הא בחדתתא ולמ"ד הזמנה *מילתא היא דאתני עלייהו מעיקרא ת"ר ו] ⁶כיצד סדרן קדש לי והי' כי יביאך מימין שמע והי' אם שמוע משמאל והתניא איפכא אמר אביי ל"ק כאן מימינו של קורא כאן מימינו של מניח והקורא קורא כסדרן: אמר רב חננאל אמר רב החליף פרשיותיה פסולות אמר אביי לא אמרן אלא

תורה אור: ולזכרון בין עיניך (שמות יג) · והיה לך לאות על ידך (שמות יג)

לטטפת לטטפת ז] לטוטפת הרי כאן ד'. מכאן ח] שכותב ד' פרשיות בד' בתים: טט בכתפי שתים. באותו מקום קורין לשתים טט: על ד' עורות ט]. ד' חתיכות קלף ויניחנה בד' בתים של ד' חתיכות קלף: בד' בתים בעור אחד. שמפשיטין עגל קטן *[ולוקחים חתיכת עור] ומניחין אותו בדפוס שיש בו כמין י] [*ד'] אצבעות ומניחין אותו לייבש על הדפוס וטולין את הדפוס ונעשים בתים מאליהן: ואם כתבן בעור אחד. שעשה עור אחד וכתבו בו ד' פרשיות והניחן בד' בתים של עור אחד כמה שפירשנו: וצריך שיהא ריוח בין הפרשיות. כשיכתבם (א) יא] שלאחר שכתבן בעור אחד יחתוך מלמעלה העור כמין *ד' אצבעות ויניחן בד' בתים *ויהיה מדובק למטה עור אחד כדי שתהא פרשה אחת בבית אחד: ביניהם. בתוך הד' בתים של עור האחד: שנותן חוט או משיחה. בין כל בית ובית: ואם אין חריצן. החריץ שבין כל בית ובית יב] אם אינו ניכר מבחוץ פסולה כגון אם עשה מחיצות הבתים מבפנים ואין חריץ ניכר מבחוץ: כותבה על עור אחד. כל הארבע פרשיות: בד' עורות. בד' אגרות: וצריך לדבק. את הד' אגרות ביחד בתפירה או בדבק שקורין גלו"ד: אות. סימן: והיה לך לאות. אפי' לך לא יהא אלא אות אחת דכי הוו בפנים ד' אגרות שאינם דבוקות ונתונות בבית אחד לאחרים שאין רואין אלא *חיצון יג] חשוב אות אחת אבל לך המשמש בהן וניכר (ב) ממשן של ד' אגרות כל אחת לבדה הוו ב' אותות: אינו צריך. לדבק: יהודה ברבי. יהודה החכם: ויש לו ב'. (ג) (זוגות) תפילין של ראש העשויין בד' בתים: שטולה עור על אחת מהן. על הד' בתים מכסה עור אחד ונראין כבית אחד: ומניחה. בידו אע"פ שאין מדובקות בפנים: מתוך דבריו של רבי יוסי נשמע שחזר בו רבי יהודה. ואין צריך לדבק (ד): תפילין של ראש חמורה קדושתה. שרובו של שדי *נעשה (בקשר) בשל ראש שי"ן דל"ת אבל בשל זרוע אין יד] אלא יו"ד שיש שם רצועה קטנה כשיעור רחב אצבע *ובסוף ראשה מעט כמין יו"ד ועוד כתיב וראו כל עמי וגו' ותניא ר"א הגדול אומר אלו תפילין שבראש טו] (לקמן לה:): עתיקתא. שכבר נקשרו בראש אסור להורידן ולעשות של יד: ולמאן דאמר. בסנהדרין בפרק נגמר הדין (דף מז:): הזמנה מילתא היא. ומשזימנה לצורך הראש אין רשאי לשנותה לשל יד טז]: כגון דאתני עליה. מעיקרא *לשל יד אי צריך להם: כיצד סדרן. סדר הנחתן: כאן מימין של קורא כאן מימינו של מניח. כשהקורא עומד כנגד מניח הוי ימינו של זה לשמאל של זה: והקורא קורא כסדרן. כסדר שהן כתובין בתורה מוקדם מוקדם ומאוחר מאוחר הילכך הא דקתני לעיל קדש והיה כי יביאך מימין מימינו של קורא קאמר דהשתא כשהוא קורא כדרכו מימינו יז] לשמאלו נמצא קוראן כסדרן והא דתנא איפכא דמשמע קדש והיה כי יביאך משמאל אמניח קאמר דהוא ימין של קורא: החליף. יח] כדמפרש: גוייתא

לטטפת לטוטפת. בשמע והיה אם שמוע כתיב לטטפת בוהיה כי יביאך כתיב ולטוטפת בספרים מדויקים אבל בין פ"א לתי"ו לא כתיב וי"ו ותימה היכי משמע תרי ואי הוה אמרינן גורעין ומוסיפין ודורשין ניחא אבל לא אשכחן אלא בתחילת תיבה ובסוף תיבה בפ' שני דזבחים (דף כה. וע"ש) גבי ולקח מדם הפר דדרשינן דם מהפר יקבלנו וכן ונתתם את נחלתו לשארו דדרשינן בפרק י"נ (ב"ב דף קיא:) ונתתם נחלת שארו לו ומפרש ר"ת דוי"ו קמא דולטוטפת מוקמינן בסוף כאילו כתיב לטוטפות כדאשכחן בפ' הזהב (ב"מ דף נד:) *שקליה לוי"ו דויסף ה"ל חמישיתו והשתא מוקמינן ליה באמצע תיבה והוה ליה חמישיותו ומוקמינן ליה במקום יו"ד באמצע תיבה וק' לפי' דפריך בתר הכי א"ה גבי הקדש נמי דכתב ויסף חמישית כו' ומשני דכי שקלת לוי"ו דויסף ה"ל חמישיתו והשתא לוקמיה באמצע תיבה דליהוי חמישיות הילכך נראה דבשום פעם לא מוקמינן ליה אלא בסוף תיבה ככל הני שהבאתי*. מ"ר:

לטוטפת. נראה *דלשון טוטפת הוא הראש אצל המוח כמו טוטפת וסרביטים דפרק במה אשה (שבת ד' נז.) דהיינו כלילא שמקפת כל המוח א"נ נקראו טוטפות על שם שהם בראש בין העינים לשון הבטה כמו (מגילה דף יד:) שפיל ואזיל בר אווזא ועינוהי מטייפין וכן נין לשון הבטה על שם שהוא למעלה מבין בתי ריסי עיניו ותפילין נראה לשון ויכוח כמו (סנהדרין דף מד.) ויפלל שעשה פלילות עם קונו על שם שהם עדות והוכחה שהשם נקרא עליו ויראים ממנו יט] כגון דאמרינן לקמן (דף לה:) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וגו' אלו תפילין שבראש. מ"ר:

טט בכתפי שתים. להאי תנא לא אמרינן דליבעי י"ב בתים כ] דמסתבר ליה שכתוב הכל *בפסוק אחד דלא אשכחן בתורה שלא הוזכרו תפילין אלא בד' פרשיות יש גורסין טוט ומפרשין כי האי דאמרינן במו"ק (דף טז.) טוט אסר טוט שרי גבי שמתא היינו שני ת"ח אוסרין וב' אחרים יכולין להתיר ואין נראה דתרי לאו ב"ד נינהו אלא בתקיעת שופר איירי כדאמר התם בארבעה מאה שיפורי שמתיה ברק למרוז אפיק שיפורא ושמתיה. *מ"ר:

ושוין שנותן חוט או משיחה בין כל אחת. היינו דוקא בכתובות בעור אחד אבל בד' עורות לא ויש נוהגין אפי' בד' עורות. מ"ר:

והקורא קורא כסדרן. פירש בקונטרס כסדר שהן כתובין בתורה מוקדם מוקדם מאוחר מאוחר הילכך הא דקתני לעיל קדש והיה כי יביאך מימין מימינו של קורא קאמר והשתא כשהוא קורא כדרכו מימינו לשמאלו נמצא קורא קורא כסידרן וקשה לר"ת דאמאי פליגינהו שקורא *שתיהן הראשונות מימין וכל האחרונות משמאל היה לו לומר ראשונה מימין וכל אחרות משמאל או איפכא דג' ראשונות מימין ורביעית משמאל כמו גבי נר מערבי דפרק שתי הלחם (לקמן דף צח:) דיליף דנרות של מנורה מזרח ומערב מונחים מדכתיב בנר מערבי לפני ה' מכלל דכולהו לאו לפני ה' ולא אמרינן חצי הנרות לפני ה' וחצי האחר לאו לפני ה' כא] ומפרש ר"ת קדש והיה כי יביאך מימין של קורא ומשמאל של קורא הוי שמע מבחוץ ואחריה והיה אם שמוע מבפנים וניחא השתא מה שחלקו וכן פירש רבינו חננאל *בסנהדרין (דף פח.) כל בית החיצון שאינו רואה את האויר פסול *כגון קדש ושמע וכן רב האי גאון והיה מניח סימן הוויות להדדי פי' והיה כי יביאך והיה אם שמוע פנימיות זו אצל זו וכן בתשובת הגאונים שכתב ה"ר יוסף טוב עלם והאי דקאמר הקורא קורא כסדרן לאו כמו שפירש בקונטרס כסדר שכתובות בתורה אלא מפרש ר"ת דהוא סיום הברייתא דכילד סדרן וקאמר שקורא כסדר שמונחין בתפילין מימינו לשמאלו דהיינו קדש והיה כי יביאך והיה אם שמוע שמע ואפילו לא יהא מן ברייתא אין קשה כלום ובמכילתא משמע כפירוש הקונטרס בפרשת והיה כי יביאך דקתני התם בד' מקומות מזכיר פרשת תפילין קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע מכאן אמרו מצות תפילין ארבע פרשיות כו' והדר קתני כותבן כסדרן ואם כתבן שלא כסידרן יגנזו משמע כסדר שכתבן ברישא ויש לדחות דבכתיבת הסופר קאמר אבל אין קובעין בתפילין כסדר זה ואין נראה כלל (ה) ובשימושא רבא *תיקון התפילין משמע כפירוש הקונטרס וז"ל ומשוי פרשתא דקדש מימין בביתא קמא ופרשתא דסמוך ליה *בביתא תניינא והיה כי יבאך ופרשתא דשמע בשליטית ופרשה דוהיה אם שמוע ברביעית. מ"ר:

תיתורא

קסז א ב מיי' פ"ב מהל' תפילין הל"א סמג עשין כב טוש"ע או"ח סי' לב סעי' ב:

סנהדרין ד: זבחים לז:

קסח ג ד ה מיי' שם פ"ג הל"ו סמג שם טוש"ע או"ח סימן מב סעי' א:

קסט ו מיי' שם הל' ה סמג שם טוש"ע או"ח סי' לד סעי' א:

דאי שקלת לוי"ו דויסף ושדית ליה לחמישיתו הוי ליה חמישיותו והשתא מוקמינן ליה באמצע תיבה ומוקמית ליה אצל יו"ד וקשה לפירושו דקאמר בתר הכי גבי הקדש נמי דכ' ויסף חמישית אע"ג דכי כו' נ"ק

[ועי' היטב תוס' זבחים לז: ותוס' סנהדרין ד: ד"ה לטטפת וכו' מ"ש בשם ר"ת]

בתיבה אחד בפסוק אחד אי נמי דלא אשכחן בתורה שהוזכרו תפילין כו' נ"ק

[ועי' תוס' סנהדרין שם ותוס' זבחים שם ד"ה טט]

בתים הראשונות מימין ובתים האחרונות כו' נ"ק

[וכ"ה בכת"י בר"ף]

גי' רש"א

ד' פרשיות נ"ק

נ"ל ויהא מדובק למטה בעור אחד כדי שתהא כל פרשה בבית אחד בפני עצמה בתוך הד' בתים של עור האחד נ"ק. וכן הוא בכת"י בר"ף

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וצריך וכו' כשיכתבם בעור אחד שלאחר שכתבן יחתוך מלמעלה העור כמין ... פרשיות ומניחן בד' בתים ...
(ב) ד"ה והיה לך ... וניכר ממשן של ד' אגרות ...
(ג) ד"ה ויש לו ב' תפילין כצ"ל ותיבת זוגות נמחק ...
(ד) ד"ה מתוך וכו' לדבק הס"ד ואח"כ מ"ה מקודם תמורה תפילין של ראש ...
(ה) תוס' ד"ה והקורא וכו' ואין נראה ... דבשימושא ·

ברכות כג: מגילה סנהדרין ח. מז:

נעשה בשל נ"ק

ובסוף ראשה נ"ק

שהוא תיקון נ"ק

והיה כי יביאך תניינא ופרשתא ...

שיטה מקובצת

א] פת באפריקי שתים וב' פת (פי') דחד לטטפת לגופא ונשאר שנים לדרשה עיין תוס' סנהדרין דף ד) דהוו להו באפריקי ד' ושם באפריקי לאו כלום הוא ועי"ל כל מקום שפירש לנו הכתוב במקום אחד מנין ונישנית פעמים או שלש אין לנו להרבות בהכי המנין ככל דבר שנאמרה ונישנית לא נישנית אלא מפני דבר שנתחדש בה: ב] כותבן על ד' עורות ומניחן בד' בתים בעור אחד וכן הלכה: ג] ואם כתבן בעור אחד והניחן בד' בתים. כגון שחלק למטה ומחוברים קצת למעלה וה... שנחלק מלמטה בד' בתים: ד] ושוין כו' יש מפרשים על הקלף אחר שנברך כל פרשה ופרשה לבדה כורך עליה חוט או משיחה ויש מפרשים אחר שנתפרו שמעביר חוט של התפירה בין כל בית ובית: ה] ואם אין כו' פרש"י כגון אם עשה מחיצת הבתים מבפנים כו' וקשה להבין איך אפשר שנעשו מבפנים המחיצות ואין החריץ ניכר מבחוץ אם לא העביר עור עליהם: ו] כיצד סדרן. סדר רש"י פסול לר"ת וסדר ר"ת פסול ... ויש מניחין שני זוגות כדי לצאת ידי שניהם ויש אומרים לפיכך טוב לברך על של יד ולהניח של ראש בלא ברכה וטעם לדבר דמסתמא בשל יד לא פליגי ורבינו ברוך אמר דכי היכא דפליגי בשל ראש פליגי נמי ב... ואע"ג דבכתיבה לא פליגי אפ"ה נראה דלר"ת כותב בתחלה קדש ואח"כ והיה כי יביאך ומניח מקום חלק לכתוב והיה אם שמוע כדי לכתוב תחילה שמע כסדר הכתוב בתורה ואח"כ חוזר וכותב והיה אם שמוע במ... שהניח ונהגו העולם כדברי רש"י: ז] לטוטפת. הלתא קראי כתיבי תרין בק"ש וחד בוהיה כי יביאך תרי חסרים וחד מלא לטטפת לטטפת ולטוטפות תרי הרי. גליון ואינו כן בכל הספרים אלא טרען ויו של דולטוטפ... ח] מכאן שכותבין: ט] ד' עורות על: י] כמין ארבע: יא] כשיכתבם ויהיה של עור אחד כדי שתהא פרשה אחת בבית אחת כשיניחם בתוך [הד' בתים] והד"א והשאר נמחק: יב] בית ובית. ניכר אם אינו נמחק: יג] חיצון. הוי אות ותיבת חשוב נמחק: יד] זרוע אין שם אלא יו"ד כו' אצבע. ובסוף ראשה מעט: טו] שבראש הס"ד ומה"ד חדתא שלא נקשרו עדיין בראש מותרים לעשות של יד הס"ד עתיקתא: טז] לשל יד. אשכחה לה כגון דאתני עליה מעיקרא. לשם של יד. דאי איצטריך להם הס"ד והד"א: יז] לשמאלו. נמצא: יח] כדפריישית הס"ד: יט] ממנו. כמו דאמרינן: כ] כיון דמסתבר ליה כו' דלא בתורה שהוזכרו תפילין: כא] ומפרש ר"ת דרך סדר הנחה קדש יביאך שמוע שמע וה"פ כשבא להתחיל לקרות מימין מוצא קדש יביאך וכל הסדר מימין וכשהוא מתחיל משמאל מוצא שמע תחילה ואח"כ ש... הסדר יביאך קדש והקורא קורא כסדרן האמור בברייתא ראשונה ולפי שתירץ התלמוד כאן מימינו של מניח ולא פירש איזו נעמיד בקורא ואיזו נעמיד במניח לפיכך פי' הקורא קורא כסדר של ברייתא ראשונה.

א) עי' נמו"ב כאן ד"ה לטטפת

אלא גויתא לברייתא ובריתא לגוייתא אבל גוייתא לגוייתא ובריתא לברייתא לית לן בה א"ל רבא מאי שנא גויתא לברייתא ובריתא לגויתא דלא דהך דבעי למיחזי אוירא לא קא חזייא והא דלא א] קא בעי למיחזי אוירא קא חזייא ברייתא לברייתא וגוייתא לגוייתא נמי הך דבעיא למיחזי אוירא דימין קא חזיא אוירא דשמאל ודשמאל קא חזיא אוירא דימין אלא ל"ש ואמר רב חננאל אמר רב תיתורא דתפילין הלכה למשה מסיני אמר אביי מעברתא דתפילין הלכה למשה מסיני *ואמר אביי שי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני וצריך שיגיע חריץ למקום התפר רב דימי מנהרדעא אמר כיון דמנכר לא צריך ואמר אביי האי קילפא דתפילין צריך למיבדקיה דדילמא אית בה ריעותא ובעינא כתיבה תמה וליכא רב דימי מנהרדעא אמר לא צריך קולמוסא בדיק לה א"ר יצחק *רצועות שחורות הלכה למשה מסיני מיתיבי תפילין אין קושרין אותן אלא במינן בין ירוקות בין שחורות בין לבנות אדומות לא יעשה מפני גנאי ודבר אחר א"ר יהודה מעשה בתלמידו של ר"ע שהיה קושר תפיליו בלשונות של תכלת ולא אמר לו דבר איפשר אותו צדיק ראה תלמידו ולא מיחה בו אמר לו הן לא ראה אותו ואם ראה אותו לא היה מניחו מעשה בהורקנוס בנו של ר' אליעזר בן הורקנוס שהיה קושר תפיליו בלשונות של ארגמן ולא אמר לו דבר איפשר אותו צדיק ראה בנו ולא מיחה בו אמרו לו הן לא ראה אותו ואם ראה אותו לא היה מניחו קתני מיהא בין ירוקות בין שחורות ובין לבנות לא קשיא כאן מבפנים כאן מבחוץ אי מבפנים מאי גנאי ודבר אחר איכא זימנין דמתהפכין ליה *תנא ב] תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני אמר *רב פפא בתפרן ובאלכסונן לימא מסייע ליה העושה תפילתו עגולה סכנה ואין בה מצוה אמר רב פפא מתני' דעבידא כי אמגוזא אמר רב הונא תפילין כל זמן שפני טבלא קיימת כשירות רב חסדא אמר נפסקו שתים כשירות שלש פסולות אמר רבא הא דאמרת שתים כשירות לא אמרן אלא זה שלא כנגד זה אבל זה כנגד זה פסולות וזה כנגד זה נמי לא אמרן אלא בחדתתא אבל בעתיקתא לית לן בה אמר ליה אביי לרב יוסף היכי דמיין חדתתא והיכי דמיין עתיקתא אמר ליה כל היכא ג] כי מיתלי ביה בשלחא והדר ד] חלים עתיקתא ואידך חדתתא

וא"נ

רש"י

גוייתא לברייתא. (א) שכתב והיה כי יביאך קודם לקדש דנעשית פנימית חיצונה ה]: אבל גוייתא לגוייתא. כגון אם הקדים שמע לוהיה כי יביאך: או ברייתא לברייתא. כגון והיה אם שמוע ו] בשמאל קדש בימין של מניח: תיתורא. גשר לאחר שנתן האגרות בבתים *דרך הפה הרחב שהבתים עשויין כעין בתי ידים שקורין גוט"ן ומכניס האגרות דרך הפה ונותנם בבתי האצבעות ותוקף מג' הדפנות מכל אחת מעט והד' נשארת ארוכה וכופלה לאותו אורך ומטילה על אוזן של ג' הדפנות ותופר אוזן של ג' *דפנות על רחבו של זה והוא בית מושבו של תפילין ונראה כעין דף של גשר: מעברתא. כשנותן הרצועה של תפילין סביב אותו תיתורא יכפיל הקלף סביב הרצועה כעין בעושים לפי המכנסים שלא תהא הרצועה קבועה אלא כשהוא רוצה מושכה אילך ואילך ומאריך ראש זה ומקצר ראש זה ולשון מעברתא שמעבירה ומושכה לכל צד שירצה: שי"ן של תפילין. לבית ז] חיצונה עושין כמין קמטים דקים בקלף ונראין בו כעין שי"ן: וצריך שיגיע חריץ. שבין בית לבית עד מקום התפר למטה כלומר עד בית מושבו דהיינו תיתורא ח]: כיון דמינכר. חריץ למעלה קצת אין צריך להגיע למקום התפר: קילפא. קלף: ריעותא. נקב: אלא במינן. של עור ולא של משי ופשתן: אדומות לא יעשה. מפני גנאי שמא יאמרו גרדן הוא ומדם חטטיו נצבעו והאדימו הרצועות: ודבר אחר. שמא יאמרו אשתו נדה בעל ונצבעו בדם: של תכלת. דלאו ט] מינן הוא: מבפנים. אפילו לבנות ודא"ר יצחק שחורות מבחוץ: דמתהפכין ליה. מה שבפנים (ב) בחוץ ונראה האודם: תפילין מרובעות י] בתופרן. בתפירתן ישמור את ריבוען שלא ימשוך חוט התפירה יותר מדאי שלא יכווצו ויקצר רחבו שקורין דגרולי"ר: ובאלכסונן. שיהא ריבוען מכוון ארכו כרחבו כדי שיהא להם אותו אלכסון שאמרו חכמים (סוכה דף ח.) כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא ולא יהא ארכו יתר על רחבו שאפי' יש להו זויות פסולין: תפילתו עגולה. בית מושב תפילין עגול שאין להם בית מושב אלא יא] כמין דופן ביצה: סכנה. יב] שכשיכנס בפתח ויכה ראשו באיסקופה שלא יכנסו התפילין בראשו: ואין בה מצוה. דמרובעות הלכה למשה מסיני: כאמגוזא. שעור בית מושבם חדוד ביותר אבל עגול כעגיל וכטבעת אימא דכשירה שהרי יש להם [*בית] מושב: טבלא. זהו עור של בתים יג]: שתים. שני דפנות בשני בתים: זה שלא כנגד זה. כגון שנפסק בית ראשון ובית ג' ואחד שלם ביניהם זה כנגד זה יד] *[בתים הסמוכות] ל"א זה כנגד זה בתוך אויר אחד נפסק דופן בית זה ודופן בית שכנגדו זה שלא כנגד זה שנפסק זה באויר אחד וזה באויר אחר שאין קרע רואה את חבירו שהבית מפסיק ביניהן (ג): טו] לא אמרן. ב' בתים הסמוכים דפסולים: בחדתתא. ונפסקו ודאי עור מקולקל הוא טז]: דמתלי יז] בשילחא. כשאוחז בעור ומפשט: והדר חלים. כשמניחו חוזר וכווץ יח]: שילחא. עור כמו (ויקרא א) והפשיט *ושלח: יט] (אף ע"ג דהדר) חלים. לשון חיבור שמחבר הקמט למקומו:

א"נ

תוספות

תיתורא דתפילין הלכה למשה מסיני. הוא העור הנכפל למטה שמכסה פי הבתים והוא בית מושבו של תפילין ונראה כעין דף של גשר ומשמע מתוך פירוש הקונטרס שהבתים והתיתורא הכל מעור אחד כ] ואין נוהגין כן. מ"ר:

מעברתא דתפילין. הוא העור הנעשה מכפילות העור שהוכפל למטה לכסות פי הבתים ומכניסים בו הרצועות ונקראת מעברתא על שם שצריך שלא יהו הרצועות קבועות אלא מעבירן ומושכן לכל צד שירצה מאריך ראש זה כא] ומקצר ראש זה ובערוך ערך מעבר פי' מעברתא כב] *הוא תיתורא וכן גשרים נקראין מעברתא *ותיתורא הוא מקום שמכניסין בו הרצועה ונקראת מעברתא דתפילין ונראה דלא פירש הערוך כן בשביל שיהא מעברתא דתפילין ותיתורא דתפילין הכל א' כג] דבגמ' חשיב ליה בתרתי אלא משום דמחברי אהדדי חשיב להו כחדא וי"מ מעברתא רצועה קטנה שמעבירין למעלה על בית תפילין של יד ואין נראה לפסול משום שאינו רואה כל הבית את האויר חדא דלא שייך איש רואה האויר בכי האי גוונא אלא כי חבר ביתא אחרינא תמן ועוד דשמא דבית החיצון שאינו רואה האויר פסול לא שייך אלא בתפילין של ראש ולא בשל יד כמו שיש בתשובות הגאונים ועוד כי הרצועה שנותנים על בית הזרוע אינו מכסה כל הבית אלא הבית עצמה מגולה ימין ושמאל א"כ הבית רואה שפיר את האויר לצד המעברתא כד] ולצד *שכנגדו. מ"ר:

דשי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני. בשל ראש איירי והנותנה *) אם אין דינו להיות פוסלת דנמצא דאין בית רואה את האויר דלא דמי לטולה תפלה של ראש ועושה אותה של יד. מ"ר:

שי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני. כתב בשימושא רבה דתפילין צורה דשי"ן כה] דימינא ג' רישי ודשמאלא ד' רישי ואי אפיך לית לן בה עוד כתוב *בו שמניחין על קלף הפרשיות קלף חלק אחד וכורכו בו ושמא בשל יד קאמר אם כתבו בד' עורות כדאמרינן לעיל וצריך לדבק. עוד כתוב שם אמר אביי כתבינהו אגויל שפיר דמי וכן הלכה וזה א"א דבהדיא אמרינן בפ' המוציא יין (שבת דף עט:) תפילין אגויל מי כתבינן עוד כתוב בתקון תפילין שעושה אותם רחבים ב' אצבעות ואי עבדינהו טפי שפיר דמי ואי פחית לא מיפסיל בהכי ובריש המוצא תפילין (עירובין דף צה:) פירשתי טעם דומיא דלין. מ"ר:

קולמוסא בדיק ליה. וכן הלכה וה"נ אמרינן בהעור והרוטב (חולין דף קכז:) כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב. מ"ר:

רצועות שחורות. יש שעושין בתים של תפילין מקלף לבן דלא בעי' שחורות אלא רצועות. מ"ר:

תפילין מרובעות. יש שאין מרבעין אלא במקום מושבן ושמא צריך הבתים מרובעין של ראש כשארבעתן דבוקות וכן בית של יד וקצת היה נראה דלא בעי ט] מרובעות אלא בתופרן ובאלכסונן כמו שמפרש רב פפא. מ"ר:

*) על שי"ן ליט ס' דאין שי"ן רואה. נ"ק

פוק

מסורת הש"ס

שפה הרחב שלהן שהבתים נ"ק

הדפנות נ"ק

שבת כח: סב.

[שבת כח:]

מגילה כד.

שם איתא רבא

בית רש"ק ורש"א הגיה מוב

שני בתים הסמוכות נ"ק

ושלח בס"ד א"כ מ"ס דהדר חלים נ"ק

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה גוייתא לברייתא שנתן והיה כי: (ב) ד"ה דמתהפכין וכו' לחוץ ונראה האודם הס"ד ואח"כ מ"ה בתופרן ותיבות תפילין מרובעות נמחק: (ג) ד"ה זה שלא כנגד וכו' מפסיק ביניהן הס"ד ואח"כ מ"ה בחדתתא:

עין משפט נר מצוה

קע א ב מיי' פ"ג מהלכות תפילין הל"א סמג עשין כב טוש"ע הו"ח סי' לב סעי' מד:

קעא ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' מב:

קעב ד מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעי' מג:

קעג ה ו מיי' פ"ג מהל' תפילין הלכה יד סמג שם טוש"ע או"ח סי' לג סעי' ג:

קעד ז ח מיי' פ"ג מהל' תפילין הלכה א טוש"ע או"ח סי' לג סעי' לט:

קעה ט מיי' פ"ד שם הלכה ג:

נ"א ונקראין תיתורא רש"א

קעו י כ ל מ מיי' פ"ג מהל' תפילין הלכה יח סמג עשין כב טוש"ע או"ח סי' לג סעי' א:

שכנגדו דשי"ן כו' סד"א נ"ק. רש"ק הגיה של"ל הכל דיבור א' וכל"ל שכנגדו ואין להוכיח מדקאמ' מעברתא דתפילין סתם דמשמע נמי בשל ראש דהא סתמא קאמר שין של תפילין ה"מ דבשל ראש איירי כו' ולפי דעת הרש"א הם שני דיבורים

שם שמניחים נ"ק

שיטה מקובצת

א] תיבת קא נמחק: ב] תפילין מרובעות. פ"ה הבתים מרובעים והולך לטעמו א) שפי' דהתיתורא מעור אחד של הבתים עצמן ועוד נראה לפרש שצריך שיהיה גם התפירה מרובעת ויהיה בה דין אלכסון כל אמתא בריבועא כו'. גליון: ג] היכא דמיתלי. ותיבת כי נמחק: ד] חלים עתיקתא. נ"א חלים חדתא ואידך עתיקא: ה] פנימית חיצונה. אי נמי הקדים והיה אם שמוע לשמע דנעשית פנימית חיצונה והחיצונה פנימית: ו] אם שמוע משמאל קדש מימין: ז] לבית החיצונה עושין כו' ונראין בו כמין שין: ח] תיתורא. וי"מ חריץ של קמטין של שין שאין נראה דמסתמא אי אפשר בלאו הכי. תוס': ט] דלאו מינו הוא: י] תפילין מרובעות. הבתים מרובעים הס"ד ומה"ד בתופרן: יא] אלא כעין ביצה הס"ד: יב] שכשיכנוס פתאום בפתח: יג] בתים: קיימת. שלא יהיה בה נקב: יד] כנגד זה. שני בתים: טו] תיבות לא אמרן כו' דפסולין נמחק: טז] מקולקל הוא. ל"א מנתח קריעה בחדש יותר מבישן: יז] דמיתלי בשלחא: יח] וכווץ במקומו: יט] תיבות אע"ג דהדר כו' למקומו נמחק: כ] ואין נוהגין כן. ור"י מפרש תיתורא זה עור אחר כפול ואינו מעור הבתים אלא עור אחר הוא וחציו העליון נקוב הוא להוציא הבתים דרך אותו הנקב וחציו השני הוא למטה וחופה פי הבתים מלמטה לפיכך נקרא תיתורא לפי שהוא כעין דף של גשר למטה מהבתים וכן נהגו העולם: כא] ומקצר ראש זה. וי"מ זהו רצועה הנתונה על הבית של יד ומכסה ראש הבית מבחוץ וגם צד ימין וצד שמאל של בית מכוסה בו באותו עור קטן. תוס' אחרות: כב] [מעבריתא] התפילין הוא תיתורא כו' מעברתא. ונקראין תיתורא ובתפילין מקום שמכניסין בו הרצועה נקראת מעברתא: כג] תיבות דבגמ' כו' חשיב להו כחדא ל"ש: כד] ולצד שכנגדו. ואין להוכיח מדקאמר תפילין סתם דמשמע נמי בשל ראש בשין דהא סתמא קאמר שין של תפילין הלכה למשה מסיני: כה] דימינא. של ימין וכן נהגו העולם שין דארבע רישי צד קדיש ותלתא צד [illegible] מאי טעמא דבעינן שנראה שינין שיש בעור תפילין שני פעמים שדי מאי טעמא ארבע רישי דהוו שין ד' אויר כבו שין של לוחות. תר"ח: ס] מרובעות. העולם רגילים לעשות הכל מרובעים ואפי' גוף התפילין למעלה מן הבתים. תר"ח:

לגלי חבר כאן אחב תיטס וכ"ש

וא"נ כל היכי דמיתלי ביה במתנא אתייה אבתריה חדתתא ואידך עתיקתא [א] אביי הוה יתיב קמיה דרב יוסף איפסיק ליה רצועה דתפילי א"ל מהו למיקטריה א"ל וקשרתם כתיב שתהא קשירה תמה א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי מהו למיתפריה ועייליה לתפירה לגאו אמר [ב] *פוק חזי מה עמא דבר אמר רב פפא גרדומי רצועות כשירות ולאו מילתא היא מדאמרי בני רבי חייא *גרדומי תכלת וגרדומי *) אזוב כשירין התם הוא דתשמישי מצוה נינהו אבל הכא דתשמישי קדושה נינהו לא מכלל דאית להו שיעורא וכמה שיעורייהו אמר רמי בר חמא אמר ר"ל עד אצבע צרדה רב כהנא מחוי כפוף רב אשי מחוי פשוט רבה קטר להו ופשיט ושדי להו רב אחא בר יעקב קטר להו ומתלית להו *מר בריה דרבנא עביד כדידן *אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב קשר של תפילין הלכה למשה מסיני אמר ר"נ ונויהן לבר רב אשי הוה יתיב קמיה דמר זוטרא איתהפכא ליה רצועה דתפילין א"ל לא סבר לה מר ונוייהן לבר א"ל *לאו אדעתאי °וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך *תניא ר"א הגדול אומר אלו תפילין שבראש °והסרותי את כפי וראית את אחורי אמר רב *חנא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא מלמד שהראה לו הקב"ה למשה קשר של תפילין אמר רב יהודה קשר של תפילין צריך שיהא למעלה כדי שיהו ישראל למעלה ולא למטה וצריך שיהא כלפי פנים כדי שיהו ישראל לפנים ולא לאחור אמר רב שמואל בר בידרי אמר רב ואמרי לה אמר ר' אחא אריכא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב מנשיא אמר שמואל תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן איני והא *אמר רב יהודה אמר שמואל כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן אביי ורבא דאמרי תרוייהו משעת הנחה ועד שעת קשירה

אמר

רש"י

וא"נ כל היכי דמיתלי במתנה. כשאוחז אדם ברצועה התלויה בהן אתו תפילין אבתריה ואינך נתקין חדתא ואידך שנתקין עתיקתא נ"א אתיא אבתריה שמתפשט העור הויא [ג] חדתתא: קשירה תמה. שתהא הקשירה נאה ואם יש [ד] קשר אחר ברצועה לבד מקשר שקושרין תורה אור בראש תו לא הויא קשירה יפה לשון אחר קשירה תמה רצועה שלימה ולא קשורה: ועייליה לתפירה לגאו. שלא יראה ויהא כשלימה: מה עמא דבר. וכיון דאין נוהגין כן לא תעשה: גרדומי רצועות. מה שתולה מן הרצועות לאחר שנתקשרו בראש אם נפסק מאותן שירים ונשתיירו גרדומין כשירין גרדומין היינו *שירים: שיעור תכלת. מפרש בפרק התכלת (לקמן דף מב:) ושיעור אזוב מפרש בפ"ק *דסוכה (דף יג.): גרדומים. לפי גי' *(שירי) שיריהן: מכלל דאית להו שיעורא. לתליית הרצועות *לבד הקשר מדמני [ה] להו שירים לגרדומין: מחוי כפוף. [ו] [אורך הרצועה תהא עודפת על הקשר] כמה שיכול לפשוט מאצבע עד אמה: פשוט. כמה שיכול לפשוט מגודל ועד אצבע דלגבי [ז] *(פשיטת) אצבע וגודל הויא בפשיטה ולגבי אמה ואצבע בכפיפה לפי שמאצבע לגודל מתפשט יותר הרבה מבין אצבע לאמה. צרדה לשון צרתא דלא צרה של אגודל והייט אצבע הסמוך לגודל: רבה. [ח] כשמניח תפילין קשר ליה ברישיה ושירי הרצועות פשיט ושדי להו ותולין [ט] על כתיפו מאחריו: ומתלית להו. לרצועות התלויות היה גודלן [י] ומשלשן טרנ"ס בלע"ז: כדידן. כמנהג שלנו [יא] [ותולין לפניו]: קשר של תפילין. שישים הרצועות על ראשו [יב] *[בענין] שיהא דל"ת כדי שיהא שדי נראה עליהן דשי"ן נראה בקמט בית חיצונה שכפל הקלף כעין שי"ן ודל"ת נראה בקשר ויו"ד נראה באותו של יד כמין רצועה קטנה וראשה כפוף מעט כמין יו"ד: ונוייהן לבר. השם יהא נראה מבחוץ לשון אחר נוייהן של רצועות שהן חלוקות מצד א' ולבועות שחורות והוא נוייהן (א) וראיה לדבר מדאמרינן איתהפיכא ליה רצועה דתפילין *א"ל ולא סבר לה מר ונוייהן לבר והכי אמרינן לעיל מבפנים מאי גנאי ודבר אחר איכא זימנין דמתהפכין [יג] אלמא כה"ג הוי מתהפכין שנהפך לד הרצועה התחתון למעלה וגראה: איתהפכא ליה. שלא היתה הדל"ת ניכרת מבחוץ: לאו אדעתאי. שוגג הייתי: שם ה' נקרא עליך אלו תפילין של ראש. שכתוב [יד] בו רוב השם שי"ן ודל"ת: קשר של תפילין. מאחורי העורף והקב"ה מניח תפילין [טו] *כדאמר לעיל דמשום תפילין ש"ר יראו העובדי כוכבים כדכתיב ויראו ממך: למעלה. בגובה הראש ולא למטה בצואר: כלפי פנים. ממול עורף ולא בצידי הראש ל"א *כלפי פנים שיהא הקשר מבפנים והנוי של דל"ת מבחוץ כדאמרן [טז] ונוייהן לבר: בידרי. שם: מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן. משמע לאחר שהניחן: אביי ורבא דאמרי תרוייהו. מאי משעת הנחתן דקאמר משעת הנחה ועד שעת קשירה דכיון דעדיין לא קשרן עובר לעשייתן הוא:

בין

תוספות

פוק חזי מה עמא דבר. פי' בקונטרס להחמיר ור"ת מפרש להקל כי ההיא דפ"ק דעירובין (דף יד:) גבי הילמי ולחיים וכן בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מה.). מ"ר:

וכמה שיעורייהו. *לכאורה בתפילין של ראש איירי דמר פשיט שדי להו על כתפיו לאחוריו ומר מתלית להו אבל הערוך פי' בערך צרדה דכתב בילמדנו בסוף בא אל פרעה ושיעור רצועה של יד עד אצבע צרדה ומאי צרדה אמצעי פי' היא אצבע ארוכה ועוד הביא בערוך דתניא בתוספתא *איזוהי אצבע צרדה זו אצבע גדולה של ימין ובקונט' פי' דהיא אצבע הסמוכה לגודל ור"ת קליר יסד כפי' הערוך בסילוק של פרשת שקלים גיא וכל עפרה בצרדה הכילו פי' משום דכתיב (ישעיה מ) וכל בשליש עפר הארץ והייט אצבע אמצעי שהוא שלישי ובפ"ק דיומא (דף יט:) דאמרינן גבי כ"ג שמכין לפניו באצבע צרדה הדבר ידוע שא"א להשמיע קול אלא כשמכה באמצעי ולפי' זה *דחזי פשוט היינו מגודל עד אמה וכפוף מאצבע עד אמה ובערוך פי' בערך כף דכפוף היינו מעיקר גודל עד ראש אצבע כשהן דבוקות זו בזו ופשוט מראש אצבע עד ראש גודל כשהן פשוטות וי"מ עד אצבע צרדה שצריך לעשות הרצועות ארוכות ממקום הנחתן עד אצבע צרדה וכפוף הייט שכופף את אצבעו ומשער הרצועה עד שם ופשוטה היינו שמשער הרצועה ממקום הנחה עד ראש אצבע פשוטה ובתפילין של ראש משערין הרצועות שתגיע ראש האחד עד טיבורו וראש השני עד הלב ובמא שום מדרש יש וגבי תפילין של יד הוא דאמרינן בפ' שני דברכות (דף יג:) ושמתם את דברי אלה על לבבכם שתהא שימה כנגד הלב ובשימושא רבה דתפילין יש דליפשו רצועי עד דלימטי לחדא כנגד מילה מימינא ולחדא כנגד הלב משמאלא עוד יש אומר דמצות שיעור רוחב הרצועות יותר מכחטה ופחות מכשעורה ואם יותר כשר. מ"ר:

עביד כי דידן. דפשיט ושדי להו על כתיפיו מלפניו. מ"ר:

ונוייהן לבר. הכא מוכח דארצועות קאי ולא כמו שפירש בקונטרס במסכת שבת (דף כח:) דקאי *אקציצה. מ"ר:

אלו תפילין שבראש. פי' בקונטרס שכתוב עליהן רוב השם שי"ן ודל"ת ונראה דדל"ת ויו"ד שברצועות לאו אותיות גמורות הן ולא חשיבי מן השם של שדי מדחשיב להו לעיל ובריש פ' בתרא דמגילה (דף כו: ושם) תשמישי קדושה ולא הן עצמן קדושין ובשום דוכתא לא קרי להו כי אם קשר של תפילין עוד אמרינן בפ' במה מדליקין (שבת דף כח:) לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד למאי הילכתא אילימא כו' אלא לעורות והאמר אביי שי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני פירוש ופשיטא דצריך בהמה טהורה ומסיק אלא לרצועות משמע דד' ויו"ד לא חשיבי אותיות וה"ר יעקב דאורלינ"ש מסופק *אם צריך לחלוץ תפילין של יד כשנכנס לבית הכסא דשמא כיון דמחופות עור לא צריך דלא אסרו אלא תפילין של ראש שכתוב שי"ן בעור ויש עוד לפרש דלכך קאמר אלו תפילין שבראש משום דנראין יותר משל יד דעל של יד אמרינן לקמן לך לאות ולא לאחרים לאות*. מ"ר:

משעת הנחה ועד שעת קשירה מכאן היה מדקדק רבינו אליהו שצריך אדם לקשר תפילין בכל יום ור"ת מפרש דאין צריך ומביא ראיה מהא דאמרינן בפ"ק דחולין (דף ט. ושם) דצריך אדם שילמוד ג' דברים כתב שחיטה ומילה ורב יהודה אמר אף קשר של תפילין וברכת חתנים וציצית ואידך הני שכיחן פי' [יז] וצריך ללומדן לפי שתמיד צריך להן ואי בעי למקשר קשר של תפילין בכל יום איכא דשכיחא טפי ומיהו בקונטרס פי' שם איפכא הני שכיחן קשר של תפילין וברכת חתנים וציצית ואין צריכין ללמוד שמנעוריו בקי בהן וכמו שפירשתי נראה דאדרבה כתב ושחיטה שכיחי טפי מכולהו ועוד מדקדק ר"ת דהך קשירה לאו ממש היא מהא דחשיב בריש פ' בתרא דעירובין (דף צז. ושם) קשר של

לכאורה משמע מפירש"י דבתפילין של ראש מיירי דפי' דמר פשיט ושדי כו' מתלית להו לרצועה התלויות בו אבל כו' כנ"ל נ"ק

קיז א ב מיי' פ"ג מהל' תפילין הלכה יא סמג עשין כב טוש"ע או"ח סי' לג סעי' ה: [פ"א דיומא]

קיח ג מיי' סי"א מהל' פרה אדומה הל"ד: קיט ד מיי' פ"ג מהל' תפילין הל' יב טוש"ע או"ח סי' כז סעי' ח:

*) [ע' תוס' סוכה יג. ד"ה וגרדומיו]

דמתוי לפשוט נ"ק

קכ ה ו מיי' שם הלכה יג יד טוש"ע שם סעי' י וסי' לב סעיף נב: קכא ז מיי' שם פ"ד הל"א טוש"ע שם סי' כז סעי' י: קכב ח מיי' פ"ד מהל' תפילין הל"ז טוש"ע או"ח סי' כה סעי' ח:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אלו כו' אם צריך לחלוץ תפילין של יד. עיין שבת דף סא ע"א תוס' ד"ה דלמא:

[וע' היטב תוס' עירובין צז. ד"ה ונויהן וע"י פירש"י שם וכרש"י דהכא]

שיטה מקובצת

א] אביי. כתב הרשב"א סי' תתשכ"ז איתא בירושל'. [פ"א דמס' מגילה] רבי זירא איפסיק ליה גידא דרצועתא פי' שנפסקה ותפרה א) בגידין מהו למיתפריה ושרי הדר ואפסקא תניינית ושרייה ולא מן אולפנה פי' ולא מן הקבלה דלא הו"ל למישרי בשניה דאין זה אלי ואנוהו: ב] אמר ליה פוק: ג] חדתתא. אע"ג דהדר חלים חלים לשון חיבור שמתחבר וחוזר הקשם למקומו: ד] ואם יש שם קשר: ה] מדמני בהו שירים אגרדומין הס"ד: ו] תיבות אורך כו' עד על הקשר ל"ש: ז] דלגבי. ב) פשיטת אצבע לגודל הויא פשיטת אמה לאצבע ככפיפה לפי: ח] רבה. כשהיה מניח תפילין קשר ליה: ט] ותולין. לו על כתפיו מאחוריו י] גודלן. ומשלשלן: יא] תיבות ותולין לפניו ל"ש: יב] ראשו. כעין דלת כדי: יג] דמתהפכין. ליה: יד] שכתוב. בהם: טו] כדאמר. בפ"ק דברכות נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו ואין עוז אלא תפילין וכדאמר לעיל דמשים תפילין של ראש הקב"ה מטיל יראתו על העובדי כוכבים ותיבת יראו נמחק: טז] כדאמרן. לעיל: יז] פי' ואידך אמאי לא חשיב הנך דרב יהודה הני שכיחן כתב שחיטה ומילה וצריך ללומדן לפי שתמיד צריך להן ואי בעי למעבד קשר של תפילין דשכיחא טפי מכולהו:

א) ברמב"ם הלכות תפילין סימן י"א איתא שנפסקה הרצועה ותפרה בגידין ונפסק הגיד וסהיר ע"ז לחזור ולקשור הגיד איפסיק לה תניינא. ב) נראה דצ"ל דלגבי פשיטה אצבע לגודל קרי ליה פשיטה ולגבי פשיטות אמה מאצבע קרי ליה כפיפה לפי.

[ברכות מה. עירובין יד: פסחים סו.]

דסוכה פס"ד את"כ ד"ה מכלל והשאר יש למחוק נ"ק

לבד כו' שירים וגרדומין הס"ד נ"ק

פשיטות אצבע מגודל הוי פשיטה לגבי אמה מאצבע כפיפות לפי כו' נ"ק

[ברכות ו. וש"נ]

ברכות ו. מ. סוטה יז. חולין פט. [מגילה טז:]

כעין דל"ת נ"ק

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ונויהן וכו' נויהן לבר וראיה לדבר:

פסחים ז: קיט: מגילה כא: סוכה לט. נדה סג. וא"נ נ"ק

כדאמרינן בברכות ו. ואמרינן לעיל נ"ק וע' רש"י בע"י * מבפנים שיהא נ"ק

[וע' תוס' ברכות ו. ד"ה אלו ומה שליינתי שם בגליון]

דברים כח

שמות לג

[לקמן מג.]

[לעיל לה:]

אמר א] רב חסדא סח בין תפילה לתפילה חוזר ומברך סח אין לא סח לא והא שלח *רב חייא בריה דרב הונא משמיה דר' יוחנן על תפילה של יד אומר *ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין על תפילין של ראש אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות תפילין אביי ורבא דאמרי תרוייהו לא סח מברך אחת סח מברך שתים תנא *סח בין תפילה לתפילה עבירה היא בידו (ג) וחוזר עליה מערכי המלחמה תנא כשהוא מניח מניח של יד ואחר כך מניח של ראש וכשהוא חולץ חולץ של ראש ואחר כך חולץ של יד בשלמא כשהוא מניח מניח של יד ואח"כ מניח של ראש דכתיב וקשרתם לאות על ידך והדר והיו לטוטפת בין עיניך אלא כשהוא חולץ חולץ של ראש ואח"כ חולץ של יד מנלן אמר רבה רב ב] הונא אסברא לי אמר קרא והיו לטוטפת בין עיניך כל *זמן שבין עיניך יהו שתים ת"ר תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן כיצד היה משכים לצאת לדרך ומתירא שמא יאבדו מניחן וכשיגיע זמנן ממשמש בהן ומברך עליהן ועד מתי מניחן עד שתשקע החמה רבי יעקב אומר עד שתכלה רגל מן השוק וחכמים אומרים עד זמן שינה ומודים חכמים ג] *לר' יעקב שאם חלצן לצאת לבית הכסא או ליכנס לבית המרחץ ושקעה חמה שוב אינו חוזר ד] ומניחן אמר רב נחמן הלכה כרבי יעקב ה] רב חסדא ורבה בר רב הונא מצלו בהו באורתא איכא דאמרי ו] *אין הלכה כר' יעקב

והא

רש"י

בין תפילה לתפילה · בין של יד לשל ראש דסיפר קודם ז] שיניח אותן של הראש: להניח · דבשל יד מתחיל להניח: מצות תפילין · דעכשיו גומר את המצוה: לא סח · אין מברך אלא על של יד בלבד: סח מברך שתים · כדשלח רב חייא: סח בין תפילה לתפילה · ולא בירך על של ראש אלא סמך על ברכה ראשונה: עבירה היא בידו וחוזר עליה מערכי המלחמה · כדאמרינן בפרק משוח מלחמה (סוטה מד:) הירא ורך הלבב מעבירות שבידו: והיו · משמע שתים כל זמן שיהו בין עיניך יהו שתים כל זמן שאותן של ראש מונחים ח] אותן של יד נמי מונחין אלמא דראש ט] חליץ ברישא: תפילין · שהניחן קודם עמוד השחר מברך עליהן משעת הנחתן משעת זמן הנחתן דאמר בפרק קמא דברכות (דף ט:) בק"ש אחרים אומרים משיראה חבירו י] מרחוק ד' אמות ואמרינן התם לתפילין כאחרים כלומר להנחת תפילין יא] כאחרים: שמא יאבדו · אם ישאם בידו: מניחם · בראשו: ממשמש בהו · דהוי כאילו מניחן: שתכלה רגל מן השוק · לאחר שחשכה: מודים חכמים יב] לרבי יעקב שאם חלצן כו' אין חוזר ומניחן · יג] דלילה לאו זמן תפילין הוא כדאמרינן לקמן: מצלו בהו באורתא · תפלת ערבית כר' יעקב: *לא יד] תולין · אסמוכחין ולאמניח אם חלוצין:

ה"ג

תוספות

של תפילין קשר של קיימא ואם היה צריך להתיר ולקשור בכל יום אם כן לא הוי של קיימא ומשעת הנחה עד קשירה דהכא מפרש ר"ת דהך קשירה היינו ההדוק שמהדקו ומלמלמו בראשו כמו שלא קשורה בולד דנדה (דף כו:) לאו קשורה ממש היא וכמו *קשורה בו ככלב ולפירוש רבינו אליהו הוה ליה למימר משעת קשירה ועד שעת הנחה ויש ספרים שכתוב כן ומסתברא כדברי ר"ת בתפילין של ראש וכדברי רבינו אליהו בתפילין של יד דכתיב בשל יד וקשרתם לאות על ידך דמשמע דכל שעה שמניח צריך לקשירה *תדע דלקמן (דף לז·) דריש ר' נתן הנחה בשמאל מדכתיב וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין אף קשירה בימין וכיון דקשירה בימין הנחה בשמאל היא ואם היה קושר תחלה ואח"כ היה מכניס בזרוע אם כן היכי דייק מינה דהנחה בשמאל ועוד אמרינן בפרק אין מעמידין (ע"ז נט·) מעשה באשה אחת שהיתה נשאת לחבר והיתה קושרת לו תפילין *בזרועו משמע דתמיד היתה עושה כן ואפילו לספרים שכתוב בהם קומצת מכל מקום רוצה לומר שהיתה קושרת לו כעין קמיע ולפי שאין נוח לקשור ביד אחת היתה מסייעת לו תדע דלא קאמר שהיתה מסייעה לתפילין של ראש דתפילין של ראש ודאי אין צריך לקשור בכל יום דלא נוותה תורה לקשור כל שעה וקשר שלה הלכה למשה מסיני והכי גמירי דליהוי קשורין תמיד והשתא קשירה דשמעתין קשירה ממש *דבשל יד מתחיל לברך חוזרני לומר דתפילין של יד נמי לא בעו קשירה בכל יום דבפרק בתרא דמקוואות (מ"ג) קחשיב קשרים דאין צריכין שיבואו בהן המים תפילין של ראש בזמן שהיא חולה ושל זרוע בזמן שאינה עולה ויורדת פירוש חולה כמו אולא דטבעות ידיו דתוספתא דמקואות דהקשר מיהדק שפיר בזמן שאינה עולה ויורדת דיד היינו לפי שיש קושרים ראש הרצועה באמצע זו בזו שאינה יכולה להרחיב ולעלות ולירד ויש *מסבבים טו] הרצועה שמסובבת בקשר העשוי בראשה שהרצועה *נתחבר בקשר ועולה ויורדת ומדקאמר כשאינה עולה לא חייץ וא"כ להתירו בשעת טבילה ש"מ קשר של קיימא הוא · מ"ר : **סח** בין תפילה לתפילה חוזר ומברך · מכאן מדקדקים כשאדם שוחט עופות או בהמות הרבה וסח בין עוף לעוף שחוזר ומברך ומ"מ עבירה אין בידו כדאמרינן הכא שחוזר עליהם מערכי המלחמה ושאני תפילין שמצוה אחת הן אבל התם שאם ירצה ישחוט ואם ירצה לא ישחוט ומיהו מסתברא דכיון דיכול לפטור בברכה אחת אין לו לדבר כדי שיהא זקוק לברכה שניה כדמוכח בפרק בא לו (יומא דף ע·) ובאלו נאמרין (סוטה מ:) דתנן גולל ספר תורה וקורא באחרי מות ואך בעשור ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה ופריך בגמרא *וניתי ספר תורה וניקרי ביה ומשני ר' שמעון בן לקיש משום ברכה שאינה צריכה אלמא כיון דיכול לפטור עצמו מברכה שניה קרי לה ברכה שאינה צריכה ושמא סח בין עוף לעוף כשח באמצע סעודתו וזה דבר פשוט שאם שואל עוף לשחוט לא חשוב הפסק מידי דהוה *אטול ברוך ומידי דהוי כמו תכבת כסוי הדם דאמרינן בפרק כסוי הדם (חולין דף פו:) אמר רב יהודה שחט חיה יכסנה ואח"כ ישחוט עוף ומשמע התם דאין צריך לחזור ולברך וכן כשאדם מברך יקנה"ז אין הברכות האחרות הפסק בין ברכת היין לשתיה ומיהו אם היה זקוק לחזור ולברך כשסח בין עוף לעוף כמו כן היה זקוק לכסות דהא *זמנין *) אפילו במקום שאין לכסוי אמרינן בפרק כסוי הדם (גם זה שם) דנפטר בברכה אחת · מ"ר : **לא** סח מברך אחת סח מברך שתים · פירש בקונטרס לא סח מברך אחת בין של יד בין של ראש סח מברך שתים להניח תפילין בשל יד ועל מצות תפילין טז] בשל ראש *ור"ת פירש לא סח מברך אחת *לשל ראש מברך על מצות תפילין שזו היא ברכתו סח מברך ב' יז] לשל ראש להניח ועל מצות וכן [כתב] בשימושא רבא דתפילין *מ"ר : **עבירה** היא בידו וחוזר עליה מערכי המלחמה · מתוך פירוש הקונטרס משמע דאם סח ובירך שרי וליכא איסורא אלא אדרבה מצוה ושכר ברכה וזה לשון סח בין תפילה לתפילה ולא בירך על של ראש יח] על מצות אלא סמך על ברכה ראשונה עבירה היא בידו · מ"ר : **וקשרתם** לאות על ידך והדר והיו לטוטפת בין עיניך · מכאן קשה לפירוש הקונטרס דפרק אמר להם הממונה (יומא לג: ושם) גבי אין מעבירין על המצות דאמר שמע מינה עבורי דרעא אטוטפתא אסור כשפוגע בתפילין של יד תחלה אסור להעביר ולהניח של ראש דאין מעבירין על המצות והשתא מאי איריא משום דאין מעבירין על המצות תיפוק לי משום דכך מצותו דמניח של יד ואח"כ מניח של ראש ומפרש ר"ת משום ר' חננאל בשם רב האי גאון דאיירי בשעה שחולץ תפילין ומניחן בתיק שלא יעביר אותן של יד ויתננה בתיק תחלה ואח"כ של ראש למעלה דא"כ כשבא להניח תפילין היה פוגע בשל ראש תחלה והיה צריך להעביר על המצות משום דשל יד מניח תחלה ואח"כ של ראש לפיכך צריך להניח בתוך התיק של ראש תחלה ואח"כ של יד למעלה ורבינו אליהו מפרש דלענין משמוש איירי דאמרינן לקמן שאדם חייב למשמש בתפילין בכל שעה ושעה קל וחומר מציץ והשתא קאמר דבשל יד ממשמש תחלה משום דפגע בהו ברישא ואין מעבירין על המצות · מ"ר : **אמר** רבה רב הונא אסברא לי · רבה גרסינן ולא רבא דרבא לא ראה רב הונא מעולם דהא אמרינן בפרק בתרא דקדושין (דף עב:) דביום שמת רב יהודה נולד רבא ורב הונא שכיב קודם רב יהודה כדמוכח במועד קטן (דף יז.) דכי נח נפשיה דרב יהודה קאמר התם גברא רבה כרב יהודה ליכא הכא ורב הונא *היה גדול בחכמה ובמנין מכל תלמידים דרב כדמשמע בפרק בתרא דכתובות (דף קו·) · מ"ר : **וכשיגיע** זמנן ממשמש בהן ומברך · מכאן נראה כשאדם משכים קודם היום ומתעטף בציצית כשיאור היום אין צריך להסיר טליתו כדי לחזור וללבוש ולהתעטף ולברך דכיון שממשמש בו יכול לברך אף על פי שיש לחלק בין תפילין לציצית שהמשמוש מצוה כדלקמן אין נראה לחלק דבפרק התכלת (לקמן דף מג·) מדמי תפילין לציצית לענין מישמוש ולברך · מ"ר : **רבי** יעקב אומר עד שתכלה רגל מן השוק וחכמים אומרים עד זמן שינה · רבי יעקב וחכמים סבירא להו דלילה זמן תפילין אלא חיישינן שמא ישן בהן ועביד רבי יעקב הרחקה טפי מדרבנן · מ"ר :

*) נ"א אפילו במקום שנפטר בברכה אחת זקוק לכסוי וכו'

והא

עין משפט נר מצוה

קפג א מיי' פ"ד מהלכות תפילין הלכה ד טוש"ע א"ח סימן כה סעיף ט וס"ה :

[סוטה מג:]

קפד ב ג מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעי' ט וע"ש בכ"מ :

קפה (ג מיי' פ"ז מהל' מלכים הלכה ו וע"ש בכ"מ) :

[עיין במי"ט פל"ק ס"י ג]

קפו ד מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה ה סמג עשין כב טוש"ע א"ח סימן כה סעיף ס :

קפז ה מיי' שם טוש"ע א"ח סי' כח ס"ב :

קפח ו (מיי') וסמג שם טוש"ע א"ח סי' ל סעיף ג :

[נ"ל על ידו]

קפט : מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעי' ב

ובשל יד מתחיל לברך משעת קשירה עד שעת הנחה חוזרני כו' נ"ק

[אמר רב נחמן כנ"ל וכ"א בהלק"ט וכרמ"ם שם]

מכניסים הרצועה נ"ק.

מסורת הש"ס

יומא מג:

סנהדרין [פ"ב] ברכות מג:

סוטה מד.

[עי' תוס' ערכין ג· ד"ה ושל יד]

[וה' יעקב כן ראוי להיות וכן בהלק"ט ובהרא"ש נדפס על גידו ידבי יעקב וכן מלאתי בתשובה רמ"ע מפאנו סימן קח ע"ש שהאריך ... גם הגי' ס"א לרבי יעקב]

נ"ל נתחבת

[גם מא:]

[ברכות מ:]

וזקוק לכסות אפילו אם נפטר בברכה אחת הס"ד נ"ק

על של ראש על מצוה נ"ק [עיין תוס' ברכות ס: ד"ס אשר וכו' מ"ש וארוכים]

שיטה מקובצת

א] אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא : ב] רב המנונא אסברא לי : ג] חכמים ורבי יעקב : ד] ומניחן עיין תוס' חולין דף פ"ח ע"א: ה] דהא רב חסדא : ו] דאמרי אמר רב נחמן אין : ז] שיניח אותו של הראש : ח] מונחים יהו של יד ותיבת אותן נמחק : ט] דראש אותו חליץ : י] חבירו ברחוק: יא] תפילין הלכה כאחרים : יב] חכמים ורבי יעקב לת"ק שאם : יג] דלילה · כתוב בגליון פרש"י דלילה לאו זמן תפילין הוא כדאמרינן לקמן ולא נהירא דא"כ מאי קאמר למר עד שתכלה רגל מן השוק ולמר עד זמן שינה ואי לילה לאו זמן תפילין הוא לא היה לו להניחם כלל אחר שקיעת החמה לכך נראה דכולהו ס"ל דלילה זמן תפילין ואפ"ה אין מניחן למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ואם חלצן אינו חוזר ומניחן דחיישינן שמא ירדם · ע"כ : יד] לא חולץ

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לא סח וכו' ור"ת פי' וכו' · ברא"ש לי ... [עי' תוס' בכורות יד· ד"ה רב הונא]

אם : ט] ויש מסבבים אל הראיתה כו' ומדקאמר כשאינה עולה דלא חייץ : טז] בשל ראש · ואין נראה כן במסכת ברכות [דף ס' ע"ב] שהולך ומפרש סדר מאה ברכות שאדם חייב לברך בכל יום כי משי ידיה מברך על נטילת ידים כי מנח תפילין של יד מברך להניח תפילין ואשל ראש על מצות תפילין ולכן נראה לא סח מברך כו' ויש לדחות ההיא דברכות דמיירי דאין לו אלא אחת מהן של יד לבד או של ראש לבד (וכחכי) [ולהכי] ואמר של יד מברך להניח כעיאן לו של ראש ועל של ראש מברך על מצות אם [אין] לו של יד אבל אם יש לו שתים אינו מברך אלא אחת בלא סח : יז] סח מברך שתים על של ראש: יח] תיבות על מצות נמחק:

והא רב חסדא ורבה בר רב הונא מצלו בהו באורתא ההוא פליגא ומי אמר רבה בר רב הונא הכי והא אמר רבה בר רב הונא ספק חשיכה ספק לא חשיכה לא חולץ ולא מניח הא ודאי חשיכה חולץ התם בערב שבת איתמר מאי קסבר אי קסבר *לילה זמן תפילין ישבת נמי זמן תפילין אי קסבר שבת לאו זמן תפילין לילה נמי לאו זמן תפילין דמהיכא דממעטא שבת מהתם ממעטי לילות *דתניא °ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה ימים ולא לילות מימים ולא כל ימים פרט לשבתות וימים טובים דברי רבי יוסי הגלילי ר"ע אומר לא נאמר חוקה זו אלא לפסח בלבד נפקא ליה מהיכא דנפקא ליה לר' עקיבא *דתניא ר' עקיבא אומר *יכול יניח אדם תפילין בשבתות ובימים טובים ת"ל °והיה *לאות על ידך ולטוטפות בין עיניך מי שצריכין אות יצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות אמר ר' אלעזר כל *המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה ור' יוחנן אמר °עובר בלאו לימא בר' אבין אמר ר' אילעא קא מיפלגי *דאמר ר' אבין אמר ר' אילעא כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה דמר אית ליה דר' אבין ומר לית ליה דר' אבין לא דכולי עלמא אית להו דרבי אבין אמר ר' אילעא והכא בהא קא מיפלגי מר סבר השמר דלאו לאו והשמר דעשה עשה ומר סבר השמר דעשה נמי לאו ואמר רבי אלעזר [א] ואם לשמרן מותר ואמר רבינא הוה יתיבנא קמיה דרב אשי וחשך [ב] והניח תפילין ואמרי ליה לשמרן קא בעי להו מר ואמר לי אין וחזיתיה לדעתיה דלאו לשמרן הוא [ג] בעי קסבר *הלכה ואין מורין כן *אמר רבה בר רב הונא *חייב אדם [ד] למשמש בתפילין בכל שעה [ה] קל וחומר מציץ ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו תמיד שלא תסיח דעתו ממנו תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה ת"ר ידך זו *שמאל אתה אומר שמאל או אינו אלא ימין הלמוד לומר °אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים ואומר °ידה ליתד תשלחנה וימינה להלמות עמלים ואומר *°למה תשיב ידך וימינך מקרב חיקך כלה רבי

והא רב חסדא ורבה בר רב הונא מצלו בהו באורתא. פשיטא ליה דהא דקאמר רב נחמן אין הלכה כרבי יעקב לאו משום שיהא הלכה כחכמים דאם כן לימא הלכה כחכמים אלא למימר דהלכה כתנא קמא והא דלא אמר הלכה כת"ק לפי שהדבר שנוי סתם ולא נזכר בה לשון רבים ולא לשון יחיד*. מ"ר: אי קסבר לילה זמן תפילין. וה"ה מכל מקום חולץ כדאמרינן בפ' *במה אשה [שבת דף סא.] גמרא ולא בתפילין דאפי' למאן דאמר שבת זמן תפילין לא יצא דלמא מיפסקן ואתי לאיתויינהו ארבע אמות ברשות הרבים ומיהו לרבי ענני בר ששון דאמר בפרק במה אשה יוצאה (שם דף סד:) *בכבול לא אסרו אלא ברה"ר אבל בחצר ברי ניחא דהכא בחצר ור"ת פוסק כרבי ענני אבל לרב דאמר כל שאסרו חכמים לצאת לרה"ר אסרו לצאת לחצר קשה ואין לומר דמודה רב בבית דברי דהא אמרינן [ט] בריש כירה (שם מו:) הפמוטים והנזמים והטבעות הרי הן ככל הכלים הניטלים בחצר והמר עולא מה טעם הואיל ואיכא תורת כלי עליהם ואם היו ראויין להתקשט לא היה לומר טעם (דמכמש) דברי לטלטל משום תורת כלי הש"ג דלא חזי בשבת דמדמי ליה התם לשרגא דנפטא וי"ל דמודה רב דתפילין דברי בחצר דלא הסירי אלא ברה"ר דלא דמי לשאר תכשיטין דגזר רב בחצר דלמא מיפשלי ואתי לאפוקי לרה"ר אבל תפילין כיון דשויין למשמש בתפילין מידכר דכיר ליה כדאמר בפ"ק דשבת (דף יב.) גמרא לא יצא החייט במחטו דאמר *שמואל יוצא אדם בתפילין עם חשיכה מ"ט כיון דאמר רבה בר הונא חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ושעה הלכך מידכר דכיר להו וא"ת אם כן כי אמר רב (שבת דף סד:) כל שאסרו חכמים לצאת לר"ה אסור לצאת לחצר חוץ מכבול ופאה נכרית הוה ליה למימר נמי חוץ מתפילין וי"ל דלא מיירי רב אלא בתכשיטין ועוד משום דלמאן דאמר שבת לאו זמן תפילין *הוה לא צריך למימר חוץ מתפילין ואם תאמר דהכא אמרינן ספק חשיכה לא חולץ ולא מניח ובפ"ק דשבת (דף יב:) קאמר יוצא אדם בתפילין ע"ש עם חשיכה משמע הא ספק חשיכה לא וי"ל התם ברשות הרבים והכא בחצר. מ"ר: ושמרת את החוקה הזאת למועדה כו'. בפרק בא סימן (נדה נא:) ובסוף כילד מברכין (ברכות דף מד:) דאמרינן דבני מערבא בתר דמסלקי תפילייהו לשמור חוקיו מברך רבינו תם דלאחר שמסלק את טליתו ליכא מאן דמברך דלא שייכא ברכה דלשמור חוקיו אלא בתפילין דווקא דכתיב בהו חוקה ודווקא כשמסלקן סמוך לשקיעת החמה דרבינן ימים ולא לילות ומהו"ב לסלקן כדאמרינן בסמוך הניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה וירושלמי דברכות פרק היה קורא אמרינן נמי על מילתא דבני מערבא דמברכי לשמור חוקיו כמאן דאמר בחוקת תפילין הכתוב מדבר אבל למאן דאמר דבחוקת הפסח הכתוב מדבר לא א"כ כל שכן דלאחר לילית לא מברך ובפרק בא סימן (נדה נא) גבי יש טעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו דקאמר לאיתויי מצות ופריך לבני מערבא דמברכי לבתר דמסלקי תפילייהו לאיתויי מאי הוה מצי למימר *ציצית והאידנא לא מברכי לשמור חוקיו אפי' לאחר תפילין דבסמוך פסקינן דלילה זמן תפילין דקאמר הלכה ואין מורין כן ומדרבנן הוא דאסור דחיישינן שלא יישן בהם וקרא דושמרת את החוקה בחוקת הפסח הכתוב מדבר*. מ"ר: יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן קרויין אות. לא מבעיא דאיכרי ובעביית מלאכה דאפי' חולו של מועד דשרי בעשיית מלאכה איכא אות בפסח דאסור באכילת חמץ ובסוכות [י] דחייב בסוכה ובפרק בתרא דמועד קטן (דף יט: ושם) משמע דחולו של מועד חייב דאמר התם כותב תפילין לעצמו ולאחרים בטובה דברי ר"מ ר' יהודה אומר מערים ומוכר כדי פרנסתו את שלו וכותב לעצמו כו' אורי ליה רבה בר בר חנה לרב חננאל וכן אורי ליה רב הלכה כותב ומוכר כדי פרנסתו משמע דמניח במועד דאי משום להאר המועד מה לי לעצמו מה לי לאחרים למה מותר לכתוב לעצמו בלאין זה לורך פרנסתו מיהו לאו ראיה הפבר דרבי מאיר ור' יהודה לטעמייהו דאית להו שבת זמן תפילין בפרק בתרא דעירובין (דף צו:) עוד ראיה מירושלמי פרק בתרא דמועד קטן חד בר נש איבד תפילויי במועדא אתא לגבי רב חננאל יא] אלא לגבי רבה בר בר חנה אמר ליה *יהיב יב] תפילויי ואזיל כתוב לך אמר ליה רב זיל כתוב ליה פירוש בלא הערמה מתני' פליגא על רב כותב הוא אדם תפילין ומזוזה לעצמו הא לאחר אסור רב פתר לה בכותב להניח *) ומסתמא רב **) (גרסינן כו') הוה סבירא ליה כהלכתא דשבתות וימים טובים לאו זמן תפילין אפילו הכי שרי לכתוב ולמכור תפילין בלא הערמה ולרבה בר בר חנה ע"י הערמה דכולהו אמוראי סבירא להו שבת לאו זמן תפילין רב חסדא ורבה בר רב הונא ואע"ג דסבירא להו לילה זמן תפילין ומיהו בזה חולק הש"ס שלנו דרבה בר בר חנה סבר כרב והתם פליגי. מ"ר: ידך זו שמאל. ואם תאמר לעיל בפ"ק (דף י) דאייתר ליה יד דמצורע לאגמורי איד דקמיצה דוימלא כפו היינו נמי בימין אדרבה הוה לן לאגמורי איד דתפילין דהוי בימין ודמי ליה דילפינן יד מיד והתם ילפינן כפו מיד ויש לפרש דניחא ליה לאגמורי התם עבודה מעבודה מיהו קשה דאתרווייהו צילף ובמה משום דלא דמי להאוה דהתם יד ממש והכא קיבורת בזרוע. מ"ר: רבי

*) נ"א ומסתמא רב ס"ל כהלכתא דשבתות וי"ט לאו זמן תפילין דכולהו אמוראי ס"ל שבת לאו זמן תפילין ר"ח ורבה בר רב הונא ואע"ג דס"ל לילה זמן תפילין ואפילו הכי שרי לכתוב ולמכור תפילין בלא הערמה ולרבה בר רב חנה ע"י הערמה ומיהו בזה חולק כו' צ"ק **) רב"א מ"ו ועיין רש"ק

ב"נ מימים ולא כל ימים כו': אלא לפסח בלבד. וה"ק שנה פסח משנה לשנה: נפקא ליה. כלומר לעולם קסבר לילה זמן תפילין הוא ושבת מימעיט ליה מהיכא דנפקא ליה לר' עקיבא: שהן עצמן אות. בין הקב"ה לישראל דכתיב (שמות לא) כי אות היא וגו': ו] עובר בלאו· דכתיב ושמרת וכל השמר לא תעשה הוא: השמר דלאו לאו· רבי אלעזר סבר השמר דכתיב במילתא דמוזהר דהמגא לא תעשה הוי לאו נמור ללקות כגון (דברים כד) השמר בנגע לצרעת דמשמע שלא יקוץ בהרתו וכן (שמות לד) השמר לך פן תכרות ברית וגו' אבל השמר דעשה כגון האי דמשמע ז] לעשות תפילין עשה הוא: ואם לשומרן· שלא יאבדו מותר להניחן אפילו לאחר שקיעת החמה: קסבר הלכה· דלילה זמן תפילין הוא: ואין מורין כן· כמה ישכחם ח] ויישן בהן מדקאמר ליה לשומרן קבעינא: ידי יסדה ארץ וימיני וגו'· מדכתיב ידי וימין ש"מ יד היינו שמאל: רבי

תירה אור

שמות יג — עיין משפט: קצ א מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה י טוש"ע א"ח סימן לא סעיף א׳: קצא ב מיי' שם הלכה יא: [ועי' תוס' ביצה יז. ד"ה אין] במה אשה ולא בתפילין דקאמר עלה בגמרא דאפי' כו' צ"ק קצב ג ד מיי' שם טוש"ע א"ח סי' ל ס"ב: הכל ככבול דלא אסרו צ"ק קצג ה מיי' שם הלכה יד סמג שם טוש"ע א"ח סי' כח ס"א: קצד ו מיי' שם הלכה ב סמג שם טוש"ע א"ח סי' כז ס"א:

[בעירובין צו. איתא והיה לך לאות על ידך מי שצריכין אות כו' וכייט קרא המוקדם שמות יג פ"ט]

[לפנינו שם איתא הנא דבי רבי ישמעאל]

[בהרי"ף והרא"ש ליתא לזן והומר למה וכו' וכן בהלכות פ' בא סי' שם ניתא]

מסורת הש"ס: [שבת סא. עירובין צו: [ד] זבחים יט.] עירובין צו. שם זה שם שם [עי' תוס' לעיל כו: ד"ה נפסל] שבועות ד. לו. מכות יג: סוטה ה. זבחים קו. לקמן נט: ע"ז נא: עירובין נו. [שבת יב. יומא ז] ישעיה מח משלי לא תהלים עד גירסת רש"א לא כוב שייך פי' [ועי' תוס' ברכות מד: ותוס' נדה נא: ד"ה לבני ותוס' סוכה מו. ד"ה אבל לפניו] זיל כב ליה תפילין ואתא כתוב לך אתא לקמיה דרב א"ל כתוב כו' צ"ק

שיטה מקובצת

א] ואם לשמרן מותר וא"ת וכי בשביל לשמרן יעבור על לאו וי"ל דלקיים קאמר אם כבר הם מונחים בראשו אבל להניחן לכתחילה לא קאמר וכן משמע בסמוך דקאמר קסבר הלכה ואין מורין כן וא"ת נהי נמי דלילה זמן תפילין הא לעיל [אמר] דאם חלצן אינו חוזר ומניחן ולפי מאי דפרישית דהכא מיירי לקיימן ניחא וא"ת הא אמרינן לעיל אם היה משכים לדרך ומתירא שמא יאבדו מניחן לכתחילה והיאך יעבור על לאו וצ"ל דלעיל מיירי אחר עמוד השחר ומיהו לאו זמן תפילין הוא עדיין לברך כדאיתא בברכות [דף ט' ע"ב](לכתחילה) לתפילין]כאהרי' דאמרי כדי שיראה חבירו ברחוק ד' אמות ויכירהו: ב] וחשך והוה מניח תפילי ולא סליק תפילי דאמרי: ג] הוא אלא קסבר ותיבת בעי נמחק: ד] למשמש . והא דאמרי' במס' סוכה רבנן דבי רב אשי איסתי דהויא ממשמשי בתפילייהו הוי מברכין וכי תעלה על דעתך דמברכי כל שעה ושעה דאמרינן הכא חייב למשמש כל שעה ושעה. משמש דהתם לאו כמשמוש דהכא [illegible] מיירי במשמוש לתקנם ולהניחן במקומם אם נהפכו לצדדין: ה] קו"ח מציץ כו'. גליון והקשה תר"י שמחה כיון דתפילין בעו כוונה איך יכול להתפלל או לקרוא ק"ש בהם ד"א אינהו נמי בעי כוונה והירץ דהעוסק במצוה פטור מן המצוה כיון דא' אפשר לו לקיים שניהם ביחד ועוד הקשה ר"י הואיל ועוסק במצוה פטור מן המצוה מי (שמניח) [שמונח] טלית ותפילין עליו יהא פטור מללמוד וכן כל תרי"ג מצות דליכא למימר דמיירי דאינו יכול לעשות שניהם בבת אחת דא"כ פשיטא דפטורים דאיך יעשה זאת ויניח זאת ודאין אתה יודע מתן שכרן של מצות אלא ע"כ מיירי אפילו יכול לעשות שניהם בבת אחת אפ"ה פטור עיין תוס' ב"ק דף נ"ו ע"ב ד"ה בההיא [illegible] ו] עובר ב שה דכתיב ושמרת את החוקה וגו' מימים ימימה ולא לילות לאו הבא מכלל עשה עשה הס"ד ומה"ד עובר: ז] דמשמע שמור לעשות: ח] ישכחם בראשו ויישן בהן כו' לשומרן קא בעינא הס"ד: ט] אמרי' בס [illegible] ז] דהיב בטובה. ולפי זה לאו זמן תפילין הוא ולפי הירושלמי לא משמע כן דבעי התם מהו לכתוב תפילין לעצמו אמר ליה שרי ובעי נמי מהו לכתוב ולמכור לאדם שאין לו יציאה לצורך המועד ואמר ליה וכן [illegible] יא] חננאל שלחיה: יב] יהיב ליה תפילויי [illegible]

קצה א ב מיי' פ"ד מהלכות תפילין הלכ' ג טוש"ע א"ח סי' כז סעיף ו:

קצו ג ד מיי' שם הלכה א ב טוש"ע שם סעיף א ט:

[וע"ע תוס' עירובין צז: ד"ה בין לרבנן]

קצז ה מיי' פי"א מהל' ביכורים הלכה יח סמג עשין קמג טוש"ע י"ד סי' שה סעיף יג:

רבי יוסי א] החורם אומר מצינו ימין שנקרא יד (בראשית מח) שנאמר °וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו ואידך יד ימינו איקרי יד סתמא לא איקרי ר' נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר (דברים ו) °וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין אף קשירה בימין וכיון דקשירה בימין הנחה בשמאל היא ור' יוסי ב] החורם הנחה דבשמאל מנא ליה נפקא ליה מהיכא דנפקא ליה לר' נתן רב אשי אמר מידכה ג] כתיב בה"י כהה א"ל ר' אבא לרב אשי ואימא ידך שבכח א"ל מי כתיב בחי"ת כתנאי ידכה בה"י זו שמאל אחרים אומרים *ידך לרבות את הגידם תניא אידך אין לו זרוע פטור מן התפילין אחרים אומר ידכה לרבות את הגידם ת"ר אאטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאלו והתניא מניח בשמאלו שהוא שמאלו של כל אדם אמר אביי כי תניא ההיא בבשולט בשתי ידיו תנא *דבי מנשה על ידך גזו קיבורת בין עיניך זו קדקד היכא אמרי דבי רבי ינאי מקום דשמוחו של תינוק רופס °בעא מיניה פלימו מרבי מי שיש לו שני ראשים באיזה מהן מניח תפילין א"ל או קום גלי או קבל עליך שמתא אדהכי אתא ההוא גברא א"ל איתיליד לי ינוקא דאית ליה תרי רישי כמה בעינן למיתב לכהן אתא ההוא סבא תנא ליה חייב ליתן לו י' סלעים איני והתני *רמי בר חמא מתוך שנאמר (במדבר יח) °פדה תפדה את בכור האדם שומע אני אפילו נטרף בתוך ל' הת"ל אך

רש"י

ר' יוסי ד] החורם · חוטמו משוקע כדאמרי' בבכורות (דף מג:) חרום זה שחוטמו משוקע: מצינו ימין שנקרא יד · ולא ה] ילפינן מהכא: מה ו] (מזוזה) כתיבה בימין · כשכותבין המזוזה בימין דרוב בני אדם כותבין בימין אף קשירה נמי עבד קשר בימין ומדקשר בימין מכלל הנחה בשמאל דאי הנחה ז] על ימין הורה אור שוב אינו יכול לקושרה בימין: מידכה בה' · מדכתיב *בה"י ח] כהה משמע לשון נקיבה שמע מינה בשמאל קאמר דאין בה כח כנקיבה ל"א ידכה יד כהה עמיא בלא כח: כתנאי · ט] איכא תנא דיליף שמאל מידכה כרב אשי ואיכא דלא יליף: לרבות את הגידם · שאין לו יד ט] דידכה דמשמע יד רעוה ומקולקלת: אין לו זרוע שמאל: (א) ימין של אטר הויא שמאל לדידיה הואיל ורוב כחו בשמאלו: בשולט בשתי ידיו · ששתיהן שוות לו בכח דכיון דאף בימין נמי שולט הלכך מניחה בשמאלו לפי שהיא שמאל לכל אדם ואע"ג דלדידיה הויא י] ימין. קבורת · בדרו"ן: היכא · אקדקוד קאי: רופס · רך כשהוא קטן בן שנה: או קום גלי · או עמוד וגלה בגלות או קבל עליך שמתא דאתוכי חייכת בי: עשר סלעים · דחד בכור הוא ואית ליה תרי רישי וחשיב כתרין ואע"ג דיולדת תאומים לא יהיב אלא ה' סלעים כדאמרינן בפ' יש בכור לנחלה (בכורות מח·) אפ"ה התם הוא משום דאי אפשר לנמלס אבל הכא חד הוא ואפשר לנמלס שילאו כאחד והוי שניהם פטר רחם: שומע אני אפי' נטרף · נהרג בתוך ל' יום נמי חייב דאף על גב דכתיב (במדבר יח) ופדויו מבן חדש תפדה אפ"ה הכא איכא למימר אם לא נהרג הוי חי ל' ובכור מעליא הוא יא]:

תוספות

רבי יוסי החורם. פי' בקונטרס חוטמו היה שקוע כעין חרום דבכורות (דף מג:) והימא הוא לומר שכינהו בלבון נכרי אלא על שם מקומו נקרא כו. מ"ר: **יד ימינו איקרי.** ומדכת ב (בראשית מח) ויתמוך יד אביו לא קשיא מידי °כיון שכבר פירש יד ימינו ונראה דר' יוסי נמי אהה לא קא סמיך ומשום הכי לא מייתי מידו הימנית דמצורע. מ"ר*:

מה כתיבה בימין אף קשירה בימין · בסמוך אמרי' דאיטר מניח תפילין בימינו שהיא שמאלו השתא אדם הכותב בימינו ושאר רוב מעשיו בשמאלו יש להסתפק באיזה מהן יב] מניח תפילין ושמא יש לדמותו כשולט בשתי ידיו יג]· מ"ר:

אין לו זרוע פטור מן התפילין אחרים אומרים ידכה כו' · מר סבר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי יד]·*מ"ר: **קיבורת** · פירש בקונטרס בדרו"ן וקיבורת הוא לשון קבולת בשר כמו (ב"ב דף ה·) קיבורא דאהיני ואור"ת דהוא גובה הבשר טו] שבזרוע שבין בית השחי למרפק שקורין קודא טז] (ואור"ת) לא כדברי המפרשים גובה בשר שבאותו עלם שבין היד למרפק דהא משמע בכל דוכתי דמצות תפילין בזרוע כדאמרינן לקמן (דף מג:) חביבין ישראל שסיבבן הקב"ה במצות תפילין בראשיהן ובזרועותיהן ובפ' בתרא דעירובי' (דף לה:) וקושר בזרועו במקום תפילין ואמרינן נמי אין לו זרוע פטור מן התפילין ואותו עלם שבין יד לקודא אינו קרוי זרוע אלא קנה כדתנן במס' אהלות (פ"א מ"ח) דקחשיב רמ"ח איברים ל' בפיסת יד [ו' בכל אלבע] שנים בקנה שנים במרפק אחד בזרוע וד' בכתף ומשמע בהדיא דההוא דסמוך לכתף הוא זרוע שבין הכתף למרפק ומרפק הוא קודא כדמשמע במסכת ערכין (דף יט:) בפ' האומר משקלי דקתני מכניס ביד עד האליל וברגל עד הארכובה *קרי לאליל מרפק במתני' וכתיב נמי *על כל אצילי ידי ומתרגם מרפקי ידי ומשמע דמרפק ביד כנגד ארכובה ברגל וגם בכל דוכתי משמע דאציל הוא קודא ולא כפירוש הקונטרס דפירש *גבי אוב וידעוני איישיל ובמסכת סופרים (פ"ג) תניא לא ישים שתי אציליו על הספר וזהו הקודא שדרך להשען עליו ועוד אמרי' בפ"ב דזבחים (דף יט·) ולא יחגרו ביזע שאין חוגרין במקום שמזיעין ולא למטה ממתניהן ולא למעלה מאציליהן אלא כנגד אצילי ידיהן והיינו כנגד הקודא שגם דרך לחגור ולא כנגד איישיל דאדרבה שם מקום זיעה יותר ובפרק המפלת (נדה דף ל:) *דאמרינן גבי ולד במעי אמו ושני אציליו על ברכיו ומהא דכתיב בירמיה (לח) שים נא בלויי הסחבות תחת אצילי ידיך לא קשיא מידי *ולפי שהיה אוחז בחבלים בידיו ומשים תחת הקודא בלויי הסחבים שלא יזיקו לו והא דתנן גבי שבת* המוציא בפיו ובמרפקו אפשר שיתן אדם גרוגרת כנגד אותו פרק של קודא מבפנים וכופף ידו על כתיפו שלא תפול הגרוגרת ויוציאנה והא דתנן בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף סה·) בעל אוב זה פיתום המדבר בשחיו ובגמ' תניא בעל אוב זה המדבר בין הפרקים ובין אצילי ידיו משמע דאציל הוא בית השחי לריך לומר דמאי דשייר במתני' פירש בברייתא וכמו שהוסיפו בין הפרקים היינו פירקי אלבעות כך הוסיפו אצילי ידיו שהוא מרפק קודא בלע"ז כדפרישית ומדקדק ר"ת מההיא דערכין (דף יט:) דמשמע התם דמדאורייתא ידך זו קיבורת אבל בנדרים הלך אחר לשון בני אדם ועד מרפקו הוא דמיקריא יד משום דקיבורת לא הוי בכלל ועוד מדאמרינן בשמעתין שתהא שימה כנגד הלב והיינו כנגד הדדים כדאמרינן במועד קטן (דף כז:) הספד על הלב כדכתיב על שדים סופדים ומההיא דערכין קשה לדברי המפרשים בפ' כל הבשר (חולין דף קו:) לחולין עד הפרק הוא פרק שלישי של אלבעות עד חיבורן לפיסת ידים ולתרומה כל היד ולקידוש ידים ורגלים עד הפרק דהיינו קודא והכי איתא בספר הזהיר ולא יתכן כדמוכח ההיא דערכין (דף יט:) דקודא היינו שיעורא דנדרים עוד ראיה מדתנן בפ' הזרוע (חולין דף קלד·) איזהו זרוע מן הפרק של ארכובה עד הכף של יד והוא של נזיר וכנגדו ברגל שוק האמור בשלמים יז] מן הארכובה *הפרק של הארכובה עד בוקא דאטמא *עד הירך דהיינו שני עלמות בעלם האמצעי ועלם של קולית ר' יהודה אומר מן הפרק של הארכובה עד סובך של רגל והוא עלם האמצעי המחובר לקולית ולאותו פרק קרי סובך של רגל כך פירש שם בקונטרס ומיהו אין ראיה מזרוע דבהמה לזרוע דאדם דהא שוק דאדם נמי לא הוי כשוק דבהמות דתנן באהלות ב' בשוק חמשה בארכובה וא' בירך אלמא קרי שוק עלם המחובר לרגל ויתכן לר' יהודה נמי היינו שוק דבהמה *ויש מפרשים דסובך של רגל דקאמר ר' יהודה היינו פרק הסמוך לרגל דהיינו איסתוירא קביליי"א בלע"ז וכן משמע בתוספתא דמסכת ידים דקתני שיעור שבקידוש ידים עד הפרק וברגלים עד הסובך והיינו עד הפרק דקאמר במסכת ערכין ובירושלמי דמצות חליצה נמי מוכיח כן דקאמר גבי חליצה כיני מתני' בקשור מן הארכובה ולמטה כשירה אבל מן הארכובה ולמעלה פסולה ופריך והכתיב (שמות ל) ורחצו בני אהרן את ידיהם ואת רגליהם ותנן עלה ביד עד הפרק וברגל עד הסובך והיכי אמר כך שנייה דכתיב (דברים כה) מעל רגלו מעתה אפילו מן הארכובה ולמעלה תהא כשירה שנייה (היא) דכתיב מעל רגלו ולא מעל דמעל רגלו משמע דקרי סובך לפרק הסמוך לרגל· מ"ר*:

מקום שמוחו של תינוק רופס · הוא הדין הסמוך למלא כדמוכח לקמן מקום הראוי לטמא בנגע א' ואמרינן בעירובין (דף לה:) מקום יש בראש שראוי להניח שם שני תפילין · מ"ר: **או** קום גלי כו' · בעולם הזה ליכא אבל יש במדרש אשמדאי הוציא מתחת קרקע אדם א' שיש לו שני ראשים לפני שלמה המלך ונשא אשה והוליד בנים כיוצא בו בשני ראשים וכיוצא באשתו בראש אחד וכשבאו לחלוק בנכסי אביהם מי שיש לו שני ראשים שאל שני חלקים ובאו לדין לפני שלמה יח]· מ"ר: **שומע** אני אפי' נטרף בתוך ל' יום · פירש בקונטרס נטרף נהרג יט] וקשה לר"ת דממתני' הוה ליה לאקשויי דתנן בבכורות (דף מט·) מת הבן בתוך ל' יום האב פטור מחמש סלעים ועוד קשה דבפ"ק דבבא קמא (דף יא:) דאמר עולא א"ר אלעזר בכור שנטרף בתוך ל' יום אין פודין אותו מאי קמ"ל מתני' היא ומיהו

[עיין מג"א סי' כז סק"ג ובתשובת שבות יעקב ח"א סי' ג]

[יחזקאל מא]

[נזיר ושם]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אין לו זרוע שמאל וכו' כצ"ל ואות כ' ימין של אטר:

גליון הש"ס

גמ' בעא מיניה פלימו. עיין בכתובות אור להגאון בעל פרי מגדים מאירות פי' במדבר: תוס' ד"ה יד כו' כיון שכבר פירש. עי' עירובין דף ג ע"ב תוס' ד"ה בין לרבנן:

שיטה מקובצת

א] ר' יוסי החרום ובתוס' חיצונית גרים ההרם על שם מקום כמו עיר ההרס [ישעיה י"ט] או חרם כמו תמנת חרס [שופטים ג: ב] ור' יוסי החרום: ג] מידכה' בה"י יד כהה א"ל ר"א לרב אשי ואימא יד שבכח א"ל: ד] ר' יוסי החרום: ה] ולא מהכא נפקא א)כדי ליפנא ותיבת ילפינן ל"ש: ו] מה מזוזה: ז] הנחה הוי על קיבורת ימין ח] תיבת כהה נמחק: ט] דידך כהה דמשמע יד רעועה ומקולקלת: י] הויא כימין: יא] מעליא הוא נ"א שנטרף שנולדו לו סימני טרפה כגון ניקב קרום של מוח: יב] מניח תפילין · אי אזלינן בתר כתיבה הואיל דכתיב וקשרתם וכתבתם אי לא: יג] ידיו ולא כתב בעל התרומות: יד] פליגי וכירושלמי משמע דפליגי דאמר לרבות את הגידם שמניח בימינו וכן אמרי' נהוייא ג) במכילתא דפליגי: טו] שבזרוע שהוא למעלה מן המרפק שקורין קודא אבל אי אפשר לומר שהוא במקום קבוצת בשר לצמה משמע כו' וזרוע הוא העצם שבין מרפק לשחי כדתנן בפ"ק דאהלות כו' תוס' אחרות: טז] תיבת ואור"ת נמחק: יז] בשלמים (ומיהוי בעצמות) כן הפ"ק של הארכובה עד בוקא דאטמא דהיינו כל יח] שלמה. נ"א שלמה בחכמתו הרתיח מים וכסה אחד מן הראשים ושפך הרותחים על ראש השני מחמת צער הרותחים צעק בשני ראשים אמר שלמה ש"מ התולדה א"ת לשני הראשים ואין נידון אלא כאיש אחד: יט] וקשה לר"ת חדא בהדיא ולמה שינה את לשונו לומר נטרף ועוד דמה ענין זה למי שיש לו שני ראשים. תוס' אה"ות:

א) צ"ל נפקא כדילפא: ב) ע"י גמו"ח שבות יעקב ח"א סימן ג': בכתב דלדינו מוכרח כלל מהמכילתא דפליגי ע"ש:

קצח א ב מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה א ג טוש"ע א"ח סימן כז סעיף א ט:

קצט ג מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה כ סמ"ג עשין כו טוש"ע א"ח סי' יג סעיף א וסי' שא סעיף לח:

ר ד מיי' פ"ג מהלכות ציצית הלכה ג טוש"ע א"ח סי' י סעיף ג:

רא ה טוש"ע שם סעיף ג:

רב ו מיי' פכ"ד מהלכות כלים הלכה יא:

רג ז מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה יז טוש"ע א"ח סי' י סעיף ג:

בילקוט רבה"א ר"י בשם ר"ח וכ"ג נ"ק

ומיהו הכא איכא לשנויי דנהרג איצטריכא ליה דהוה אמינא דווקא מת מעלמו דמוכח מילתא דנפל הוא וכן פירש שם בקונטרס דמת מעלמו לא איצטריכא ליה דאין פודין דהא כתיב (במדבר יח) ופדויו מבן חדש תפדה אבל נהרג איצטריכא ליה להשמועינן דלא אמרינן דאי לא קטליה הוי חיי ונתן נפל הוא ולפרקיה וקשה לפירושו דופדויו מבן חודש גזירת הכתוב הוא ולא לאפוקיה מתורת נפל אלא אפילו קים ליה בגויה שכלו לו חדשיו אע"ג דמהכא נפקא דכל ששהה ל' יום באדם הינו נפל מידי דהוה אבן שמנה ימים דבהמה דילפינן מינה דאינו נפל אע"ג דגזירת הכתוב כי קים לן בגוויה שכלו לו חדשיו כדמוכח בפ"ק דראש השנה (דף ו:) דאין מונין לו אלא משעת הרצאה כ] ועוד אמרי' בפרק יש בכור (בכורות דף מט:) גבי פודה את בנו בתוך שלשים יום והתאכלו המעות בתוך ל' יום אין בנו פדוי עוד אמרי' בירושלמי בפ"ק דקדושין גמרא בהמה גסה ניקנית במסירה *רבי יהודה אמר שאל רבי אלעזר בסור שנטרף בתוך ל' יום א"ל דומה לו כמי שמת ופטור מחמש סלעים של בן ואי בנהרג מאי שייך למימר כמי שמת ומפרש ר"ת דנטרף כא] היינו דנעשה טריפה אע"פ שחיה יותר מל' יום וכיון שיש לו שני ראשים היינו טריפה דכל יתר כנטול דמי · מ"ר*:

מה להלן במקום הראוי ליטמא בנגע אחד כו' · וא"ת אי מה להלן במקום בשר אף כאן במקום בשר כגון פדחתו · מ"ר*:

האי מאן דחייטיה לגלימיה לא עבד כלום דכמאן דשרייה [דמי] · פירש בקונטרס בלשון *אחר שנכפל טליתו ותפרה שלא תשוב לאיתנה אפ"ה לא עבד כלום ולא כב] היה לו לפרש כן דלקמן בפ' התכלת (דף מא:) תניא טלית כפולה חייבת בציצית ורבי שמעון פוטר ושוין שאם כפלה ותפרה שחייבת אלמא שחייבת במקום הכפילות להטיל שם ציצית ולא אמרינן כמאן דשרייה דמי ויועילה ציצית שבקרנותיה:

הדרן עלך הקומץ את המנחה

תורה אור

°*אך חלק שאני הבא דבגולגולת תלא רחמנא אמר מר ידך זו קיבורת מנלן דת"ר °על ידך זו גובה שביד אתה אומר זו גובה שביד או אינו אלא על ידך ממש אמרה תורה הנח תפילין ביד והנח תפילין בראש מה להלן בגובה שבראש אף כאן בגובה שביד רבי אליעזר אומר אינו צריך הרי הוא אומר °והיה לך לאות א] לך לאות ולא לאחרים לאות ר' יצחק *אומר אינו צריך הרי הוא אומר °ושמתם את דברי אלה על לבבכם וקשרתם שתהא *שימה כנגד הלב ר' חייא ב] ורב אחא בריה דרב אויא מכוין ומנח ליה להדי ליביה רב אשי הוה יתיב קמיה דאמימר הוה ציריא בידיה וקא מתחזיין תפילין אמר ליה לא סבר לה מר לך לאות ולא לאחרים לאות אמר ליה במקום לך לאות איתמר גובה שבראש מנלן דת"ר בין עיניך זו גובה שבראש אתה אומר זו גובה שבראש או אינו אלא בין עיניך ממש נאמר כאן בין עיניך ונאמר להלן °לא תשימו קרחה בין עיניכם למת מה *להלן בגובה שבראש מקום שעושה קרחה אף כאן בגובה של ראש מקום שעושה קרחה ר' יהודה אומר אינו צריך אמרה תורה הנח תפילין ביד הנח תפילין בראש מה להלן במקום הראוי ליטמא בנגע אחד אף כאן במקום הראוי ליטמא בנגע אחד לאפוקי בין עיניך דאיכא בשר ג] ושער דאיכא שער לבן ואיכא נמי שער צהוב: ארבע ציציות מעכבות זו את זו שארבעתן מצוה אחת: מאי בינייהו אמר רב יוסף סדין בציצית איכא בינייהו רבא בר אהינא אמר טלית בעלת חמש איכא ד] בינייהו רבינא אמר דרב הונא איכא בינייהו *דאמר רב הונא °היוצא בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה בשבת חייב חטאת אמר רב שישא בריה דרב אידי °האי מאן דבצריה לגלימיה לא עביד ולא כלום שוייה טלית בעלת חמש אמר רב משרשיא °האי מאן דציירייה לגלימיה לא עבד ולא כלום מאי טעמא דכמאן דשרייה דמי *°ותנן נמי כל חמתות הצרורות טהורות חוץ משל ערביים אמר רב דימי מנהרדעא °האי מאן דחייטיה לגלימיה לא עבד ולא כלום אם איתא דלא מיבעי ליה ליפסוק ולישדייה: רבי ישמעאל אומר ארבעתן ארבע מצות: אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי ישמעאל ה] ולית הלכתא כותיה רבינא הוה קא אזיל אבתריה דמר בר רב אשי בשבתא דריגלא איפסיק קרנא דחוטיה ולא אמר ליה ולא מידי כד מטא לביתיה אמר ליה מהתם איפסיק א"ל אי אמרת לי מהתם שדיתיה והא אמר *מר גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה תרגומה רב בר שבא קמיה דרב כהנא בלאו

אך חלק. אך פדה תפדה (במדבר יח) והאי כמי כנטרף דמי שהרי לא יחיה: בגולגולת תלא רחמנא. לפדיון בכור דכתיב (שם ג) חמש שקלים לגולגולת והאי אית ליה תרי ואי משום אך חלק השתא מיהא לא מית: גובה. קיבורת דהוא אצל הכתף: ידך ממש. כף: מה להלן בגובה שבראש · כדילפינן לקמן מקראי: ולא לאחרים לאות · שלא יראו התולה ואי בכף מיתחזי (א) לכ"ע: קיבורת כנגד הלב היא: הוה ציריא בידיה · מכה היתה לו אצל הקיבורת ונקרע חלוקו שם כדי שלא תדחק המכה והיו נראין התפילין דרך הקריעה: במקום לך לאות איתמר · מקום שרוב בני אדם אין נראה לאחרים דהיינו קיבורת ולעולם אם נקרע שרי: בין עיניך ו] ממש · *בגובה עיניו: שעושה קרחה · ז] [שיש בו] שער ואם מורטו עושה קרחה: יד בנגע א' · שער לבן ורא"ש *בנגע א' שער צהוב דכתיב בפרשת נגעים גבי ח] ראש וזקן *בעי שיער צהוב לטמאו אלמא מקום שער מטמא (בשער צהוב): לאפוקי בין עיניך · דאיכא שער דגבות עינים ואיכא בשר ובעי תרתי שער לבן בבשר ושער צהוב במקום שער: מאי בינייהו · מ"מ בין למר ובין למר בעינן ד' ציצית כדכתיב (דברים כב) על ארבע כנפות כסותך: סדין· דפשתן בציצית *בתכלת דעמרא הוא איכא בינייהו לת"ק דאמר מצוה אחת הן הלכך אי חסר סדין ציצית אחד ליכא מצוה והוו להו איסך כלאים ולרבי ט] ישמעאל לא הוו כלאים דהשלש שנשארו שלשה מצות הן: בעלת חמש · שחתך מקרן הא' באלכסון והוו בה שני קרנים ותנא לקמן בהתכלת (דף מג:) טלית בעלת חמש חייבת בציצית ויליף מריבויא דאשר תכסה בה לת"ק דאמר מצוה אחת הן סבר ארבעה דוקא למצוה אחת וכי רבי רחמנא בעלת חמש להטיל י] ארבע כנפותיה רבייה ולא להטיל לכנף חמישי ומצות ציצית בד' כנפות ולר' ישמעאל דאמר ארבעתן [ארבע] מצות כי רבי רחמנא בעלת חמש נמי להטיל (ב) לכולהו רבייה דהא כל חד מצוה באנפי נפשה יא]: דרב הונא · איכא בינייהו כו' · וכ"ע אית להו דרב הונא מיהו הטיל לשלש ולא לד' לת"ק הויא מצויית שלא כהלכתה וחייב חטאת דהוו להו ציצית משוי ולרבי ישמעאל יב] (נהי ד) הויא מצויית כהלכתה דג' מצות יג] (מיהא) איכא ואינו פסול ודרב הונא בעשויה בפסול (ג) (דהאיכא שלשה מצות): דבצריה לגלימא · שחתך יד] אחד מן הקרנות חתיכה כגון פגימה דנראין כשני קרנים: לא עבד כלום · לפוטרה מן הציצית: שוייה טלית בעלת ה' · וחייבת: האי מאן דצייריה לגלימיה · שהיתה טליתו ארוכה וכפלה ותלה הציצית בקרנות הכפל אף על גב שצררה ודבקה שלא תחזור לאיתנה לא עבד כלום דסופו להתיר ולחזור לאיתנה וגמלתו ציצית באמצעיתה ·אלו כנפות בעינן הלכך מהשתא כמאן דשרייה דמיא טו]: כל חמתות · נודות הצרורות שאין שוליהן תפורין אלא צרורין טהורין דאין מקבלין טומאה דרואין כאילו ניתר הקשר וליכא בית קיבול והוי ככלי הנקוב במוציא רימון: חוץ משל ערביים · דדרכן בכך: האי מאן דחייטיה לגלימיה · שכפל טליתו כדפריסית ותפרה שלא תשוב לאיתנה ואפ"ה לא עשה כלום דכמאן טז] *דשרייה דמיא: אם איתא דלא מיבעיא ליה · אם ארוכה היא לו ואינה צריכה לו ארוכה כל כך יז] לפסוק אותו כפל ולישדייה ואחר כך יתלה הציצית*: הלכה כרבי ישמעאל · וכי הנך שיטיי דאמרן לעיל מאי בינייהו: שבתא דרגלא · שבת יח] שדורשין בהילכות הרגל כדקיי"ל (פסחים דף ו) שואלין בהלכות הפסח קודם הפסח ל' יום: איפסיק קרנא דחוטי יט] · ציצית דמר בר רב אשי: מהתם · דאיפסיקא שדיתיה · הייתי מ·ליכה מעלי דלית הלכתא אלא כתנא קמא וכיון דחסרו אין בה מצוה והויא כמשוי:

דלית

שיטה מקובצת

א] לך לאות ולא לאחרים לאות ומפיק יד ממש שאינו מכוסה ועדיין אינו ידעינן מהכא אם הוא קיבורת למעלה מן המרפק או למטה מן המרפק שגם הוא מכוסה בבגדים אלא אדרבי יצחק סמיך דאמר שתהא שימה כנגד הל' ב] רבי חייא בריה דרב אויא: ג] בשר ואיכא שיער: ד] בינייהו · ס"א למ"ד מצוה אחת אי איפסקא חדא הנך תלת להו כלאים ולמ"ד ד' מצות לא (רב ארא) [רבא בר אהינא] אמר כו' למ"ד מצוה אחת כיון דרמא ליה ארבעתן לא צריך למ"ד ארבע מצות הן צריך רבינא אמר כו' מ"ד ארבע מצות לית ליה דרב הונא ומ"ד מצוה אחת אית ליה דרב הונא ורש"י לא פי' כן: ה] ולית הלכתא כר"י ונפקא מינה לכל הני נפקותא דאמרן לעיל ואם נפסק בשבת אחת מן הציצית אע"ג דבחול אסור ללובשו בשבת מותר ללובשו שהרי כבוד הבריות הוא להיות מעוטף בטליתו דבחול דהא אמר

[פסחים ס' וש"נ]

[ברכות יג:] בין גבוה עיניו נ"ק

מטמא בנגע נ"ק

דבעי נ"ק

נ"ק מ"ש

דתכלת נ"ק

[קידושין לא:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולא לאחרים וכו' לכ"ע הס"ד ואח"כ מ"ה נגד הלב קיבורת: (ב) ד"ה בעלת חמש וכו' להטיל לכנפים רבייה דהא כל חד: (ג) ד"ה דרב הונא וכו' בפסול דליכא שלשה מצות:

נ"ק בבת קלפי פ"ס

כלים פכ"ע מ"ד

רש"א מ"ו

רש"א מ"ו

נ"ק מ"ש

ברכות יט: [שבת פא:] עירובין מא: מגילה ג:]

[עי' תוס' ב"ק יא. ד"ה כתור]

[עיין מה שכתבתי על זה בתוס' ב"מ סא: ד"ה אלא לאו]

נ"ע דאמין נ"ק

נ"ע דשרייה

נכאן שייך נ"א ותוס' בפרק שלאחר זה

אהכנא גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך בזמן שהוא בר עשייה אבל בשבת שאינו בר עשייה אינו מוזהר ואין לומר דמוזהר הוא שלא ללבוש ד' כנפות בלא ציצית דע"כ אינו מוזהר על הלבישה אלא מצוה על העשייה וראיה לדבר מפרק האשה רבה דפריך גבי סדין בציצית דפטור מדרבנן גזירה משום כ"א אילן וכי יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה ומשני שב ואל תעשה משום גזירה דקלא אילן ואם היה מוזהר שלא ללבוש טלית של ד' כנפות בלא ציצית הוי קום עשה: ו] עיניך ואשמועינן בגובה ותיבת ממש נמחק: ז] קרחה שיער ותיבות שיש בו ל"ש: ח] גבי נתקי ראש: ט] ישמעאל דאמר כל אחד ואחד מצוה בפני עצמה לא הוו כלאים דס"ם דהשלש שנשארו שלשה מצות הן ואינן כלאים: י] להטיל לד': יא] נפש' היא: יב] תיבות נהי ד' ל"ש: יג] מצות מיהא איכא ואינו משוי ורב הונא מיירי בעשויה בפסול הס"ד והשאר נמחק: יד] שחתך. באורך מן הקרנות חתיכה כמין פגימה נ"א באלכסון דנראין תיבת כגון נמחק: טו] דמיא ל"א תיקר האי מאן דצייריה לגלימיה קרנות טליתו כפל וקשר ודומה כאלו קצצן ואין לה כנפות להפקיעה מתורת ציצית לא עביד כלום לפוטרה מן הציצית וכמאן דשרייה דמי ובת [ד'] כנפים היא שהרי סופיה לחזור להחלתה: טז] דכמאן דשרי דמיא: יז] לפסוק לאותו כפל ולישדייה ואח"כ יתלה הציצית ל"א ועיקר האי מאן דחייטיה לגלימא כפל הכנפות כאלו הם מקוצצות והפר הכפלים על שנידן אפ"ה לא עביד ולא כלום להפקיעה מן הציצית דכל כמה דלא פסק להו חשובין הן מן הטלית ובעלת כנפים היא דאם איתא דלא מבעיא ליה לצורך לפסוק ולשדייה אבל השתא כדלא פסק להו כמא מבעיא ליה ועדיין מן הטלית הן וללישנא קמא קשה דתניא בפרק התכלת ועוין שאם כפ"ה ותפרה שחייבת: יח] שבת שהיו דורשין: יט] דחוטים. דמר בר רב אשי עם הציצית ולא ידע ולא אמר ליה רבינא ולא מידי הס"ד ומה"ד מהתם איפסוק גר"ה הס"ד ומה"ד אי אמרת לי מהתם דאיפסק הס"ד: כ] ועוד מאי רבותא אהא לאשמועינן דאם הוא נהרג תוך שלשים ראוי הדה פשיטא דאפי' חי הרבה ופדאו תוך שלשים אינו פדוי דהא תוס' אחרות: כא] היינו דנולד בו סימנים והיינו דומה בדומה ותיבת דנעשה נמחק: כב] היה לו לפרש ויש לחלק בין האי דחייטיה לגלימא לתרתי דלקמן דהדר בפ' התכלת כגון טלית כפולה לשנים ואין עתיד להתירה כלל אבל הבא לא כפל כי אם הקרנות ועתיד להתירן דאם איתא דלא מבעיא ליה לשדייה תוס' אחרות:

בלאו °דלא תסור ואיכא דאמרי מהתם א"ל וא"ל מאי דעתיך [אא] א) למישדייה והאמר מר גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה והא תרגומה רב בר שבא קמיה דרב כהנא בלאו דלא תסור הכא נמי כרמלית דרבנן היא:

הדרן עלך הקומץ

התכלת אאינה מעכבת את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת *בתפלה *של יד אינה מעכבת את של ראש ושל ראש אינה מעכבת את של יד: **גמ'** לימא מתני' דלא כרבי דתניא °וראיתם אותו מלמד שמעכבין זה את זה דברי רבי וחכ"א אין מעכבין מ"ט דרבי דכתיב °הכנף *מין כנף וכתיב פתיל תכלת ואמר רחמנא וראיתם אותו עד דאיכא תרוייהו בהד ורבנן וראיתם אותו כל חד לחודיה משמע לימא דלא כרבי אמר רב יהודה אמר רב אפי' תימא רבי לא נצרכא אלא ב) לקדם דתניא ג) גמצוה להקדים לבן לתכלת ואם הקדים תכלת ללבן יצא אלא שחיסר מצוה מאי חיסר מצוה אילימא *אחד דארבעתן מצוה מיהו בסוף אלו הן הנחנקין (סנהדרין דף פח:)

תורה אור: דברים יז · במדבר טו · שם

רש"י

בלאו דלא תסור · כגון טלטול ד) איסור מדרבנן ואבנים מקורזלות מותר להכניס לבית הכסא משום כבוד הבריות אבל לצאת משם דכתיב בהדיא לא דחי כבוד הבריות: איכא דאמרי מהתם אמר ליה · ה) רבינא אפסיק קרנא דחוטא: כרמלית · מותר לטלטל בתוכה מן התורה: ו) ל"א ועיקר הוא מאן דגרייה לגלימיה קרעת טליתו כפל *קשר ודומה כאילו קיצען ואין לה כנפות כדי להפקיעה מתורת ציצית: לא עשה כלום · לפוטרה מציצית. מ"ט כמאן דשדי דמי · ובת ד' כנפים שסופה לחזור לתחילתה: אמר רב דימי האי מאן דחייטיה לגלימיה · כפל כנפותיה כאילו הן מקולעות ותפר הכפלים שלא ישובו אפ"ה לא עשה ולא כלום להפקיעה מן הציצית דכל כמה דלא פסק ליה ש"מ מיבעי ליה ועדיין הן מן הטלית וללשון ראשון קשיא דתניא בפרק התכלת (לקמן מא.) שאם כפלה ותפרה שחייבת:

הדרן עלך הקומץ את המנחה

התכלת אינה מעכבת את הלבן · ואע"ג דמצוה לתת תכלת ב' חוטין ז) בציצית כדמפרש לקמן אפ"ה אין זה מעכב את זה ואי עביד ארבעתן תכלת או ארבעתן לבן יצא: **גמ'** מין כנף · היינו לבן דרוב טליתות של פשתים הן ולבנות: תכלת · למר לבוע כדאמרינן (יבמות דף ד:) מדשש כיתנא תכלת עמרא: ח) לא נצרכא · מתניתין דקתני אין מעכבין זה את זה אלא להקדים · שאם הקדים המאוחר דהייט תכלת דלבן כתיב ברישא: הכנף מין כנף · ואם הקדים התכלת ט) את הלבן אינה מעכבת ואין צריך לפסוק התכלת אלא יתן הלבן אחריו: אילימא

תוספות

התכלת אינה מעכבת את הלבן · מצוה לתת ב' חוטין תכלת וב' חוטין לבן בציצית ומשמע לכאורה דאין זה מעכב את זה שאם הטיל שני חוטין מן האחד יצא כי *הנך דקתני תפלה של יד אינה מעכבת את של ראש כו' אבל בקונטרס פירש אי עבד ארבעתן תכלת או ארבעתן לבן יצא וכן אנו י) נוהגין ובגמרא *מוכיח כן והלא כל המטיל תכלת בסדינו בירושלים אינו אלא מן המתמיהין ומפרש דאסוריה גזירה משום קלא אילן ופריך לא יהא אלא לבן משמע דאי הוי לבן אין כאן איסורא אע"ג דבלא הני דקלא אילן איכא שני חוטי לבן ומיהו יש לדחות דאע"ג דבשני חוטי לבן איכא מצוה כי רמי טפי ליכא איסור כלאים דאין זה מוסיף על המצוה דגדיל שנים גדילים ארבעה דדרשינן מיניה שנים לבן ושנים תכלת לאו למעוטי טפי קאתי כדאשכחן גבי ערבי נחל דדרשינן (סוכה דף לד) ערבי שתים ונוהגים להשים הרבה בלולב ולקמן גבי טלית שכולה תכלת כו' דאמרינן בטלית בת שמונה חוטין פירש בקונטרס שאין כאן איסור בל תוסיף כיון שכל השמונה בכרך אחד ולא דמי להטיל למוטלת והיינו טעמא דבהטיל למוטלת לבד שייך בל תוסיף משום דציצית אחד על כנף אחד אמר רחמנא ומהתם נמי יש ראיה דכי ליכא אלא לבן או תכלת בעינן לעולם ד' חוטין דמשמע דבטלית בת ד' חוטין לא חיישינן שמא יסיר ב' מהן ויניח בטלית *אחד דארבעתן מצוה מיהו בסוף אלו הן הנחנקין (סנהדרין דף פח:) משמע דאם הוסיף חוטין בכרך אחד פסול גבי זקן ממרא דא"ר אלעזר אינו חייב אלא על דבר שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע ואנו אין לנו אלא תפילין ופריך והאיכא ציצית ומשני אי קשר העליון לאו דאורייתא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ואי קשר העליון דאורייתא גרוע ועומד הוא והאי דלא מוקי לה התם בהטיל למוטלת משום דדילמא לא מיפסלא בכך אע"ג דעובר על בל תוסיף אם נתכוין להוסיף ואם לא נתכוין להוסיף שרי ומאן דמפליג לקמן (דף מא:) בין טלית בת ארבעה לטלית בת שמונה ה"פ בטלית בת ארבעה דהיינו שנים חוטין שהן ארבעה כשהן כפולין שלא היה לו תכלת ונותן אלו שלבועין קלא אילן במקום לבן וטלית בת ח' היינו בת ד' שהן כפולין שיסבור *כולם תכלת ויקח מהן לפטור טלית אחרת ומיהו קשה לפי' זה דבת ד' נמי יסבור שהוא תכלת ויוסיף עליהן · לבן של פשתן ועוד דההיא ברייתא דמוקי בבת ד' קתני מביא תכלת ודבר אחר ותולה בה וקלא אילן לא יביא ואם הביא כשר אלמא משמע דמיירי בתולה קלא אילן עם התכלת ועל כרחיך ארבעה ושמונה דוקא קאמר בלא כפולות ושמא כל מה שמוסיף חוטין מד' עד ח' לאו מוסיף הוא ולא מיפסיל בכך כדאשכחן אמוראי לקמן (דף מב·) דרב אחא בר יעקב רמי ד' ורב אחא מדפתי רמי ח' והשתא לא פליגי כולי האי אלא דמר עביד הפחות ומר עביד היתר ובסנהדרין מיירי דמוסיף טפי מתמניא וצריך טעם מגלן דבשלמא *אי פליגי בהא דמאן דרמי ד' סבר כדדרשינן גדיל שנים גדילים ארבעה ומאן דרמי תמניא סבר דגדילים דקאמר רחמנא אכל מין ומין קאי גדילים מלבן וגדילים מתכלת דהיינו למר ופשתים דעלייהו קאי אבל אי לא פליגי מה סברא היא זו דאי בעי עביד הכי ואי בעי עביד הכי וצ"ל דכל זה יש במשמעות גדילים דאי עביד תכלת ולבן בין שניהם ד' חוטין גדילים קרינא ביה ואי עביד מכל חד וחד גדילים כגון ד' חוטין לבן וד' חוטין תכלת גדילים נמי קרינא ביה ולאו מוסיף הוא אבל אי רמי טפי מוסיף הוא וגרוע ועומד הוא ועוד צריך טעם מגלן דכי לית ליה אלא או לבן או תכלת דלא מיפטר בתרי חוטי לחודייהו עד דרמי ד' ושמא משום דדרשינן גדיל שנים גדילים ד' בין יש בו מין אחד בין יש בו שני מינין וקצת קשה הא דאמרי' בגמרא אם הקדים תכלת ללבן יצא אלא שחיסר מצוה מאי חיסר מצוה [אילימא חיסר מצוה] דלבן וקיים מצוה דתכלת לרבי עכובי מעכבי אהדדי דמשמע דאי לא מעכבי ניחא אלמא אע"ג דחיסר מצוה דלבן קיים מצוה דתכלת בב' חוטין ויש לומר דלהכשיר תכלת מיהא מהני לבן דקרינא ביה גדילים ד' וא"ת ומגלן דבעינן ב' חוטין לבן וב' חוטין דתכלת דילמא אגדילים · קפיד קרא אפילו חד מהאי וג' מהאי ויש לומר כיון דתרי מיני בעי רחמנא סברא הוא שיהיו שוין ועוד פתיל תכלת כתיב ופתיל משמע תרי כדדרשינן פרק בא לו (יומא עב·) וקילך פתילים פתיל שנים פתילים ד' ולבן נמי לא פחות מתרי דקדים טפי כדאמרינן בגמרא דמתחיל בלבן ומסיים בלבן דמעלין בקודש ולא מורידין ומיהו טעם זה דפתיל לא יתכן דבפרק בא לו משמע וקילך דמקלך אחד לשנים והכא על כרחין לא משמע תרי כדמוכח בספרי בפרשת [שלח] לך ובפרשת כי תצא ועשו להם ציצית שומע אני חוט אחד בפני עצמו ת"ל גדילים כמה גדילים נעשין אין [גדיל] פחות משלשה חוטין כדברי בית הילל משמע דמפתיל לא הוה שמעינן אלא חד ועוד דאי פתיל משמע תרי והכנף מין כנף לכל הפחות חד א"כ בלא גדילים נמי תיפוק ליה תלתא וצריך · לומר שחולק על הש"ס שלנו דמשמע דחד מתכלת מהני ומה שאנו כופלים הד' לח' סמכינן אהא דאמרינן לקמן (דף מב·) רב אחא בר יעקב רמי ד' ועייף להו מיעף ומעייל להו בגלימא ואביק להו כו' עד מר בריה דרבנא עביד כי דידן ופירש בקונטרס דלא אביק להו ועוד תניא בספרי ב"ש אומרים ד' של למר וד' של תכלת ואם תאמר היא גופה מגלן שצריך לכופלן ואי הוה מפרשינן עשה גדיל ופותליהו מתוכו היינו שצריך לפותלו כעין פתילה שהיא כפולה ניחא אבל בקונט' לא פירש כן וגם אפרש:

כתיב הכנף מין הכנף · ואפילו לתנא דבי ר"י פ"ק דיבמות (דף ד:) דפליג ארבא דדריש הכי לא פליג אלא אהא דמרבה שאר מינים אבל הכנף מין כנף דריש שפיר: **ואם** הקדים תכלת ללבן יצא · תימה כיון דמקרא הוא דדרשינן דלבן ברישא מנא דמעכב דהא לא בעינן שנה הכתוב לעכב אלא בקדשים ויש לומר דלית לן למימר דאסדר לבד יקפיד הכתוב לעכב כמו גבי חליצה (יבמות דף קה·) הקדים רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי ואע"ג דכתיב ככה עיכובא לא קאי אלא אחסרון מעשה: אילימא

עין משפט נר מצוה

[אא] טוש"ע א"ח סימן יג ס"ג:

בא דקתני נ"ק

א א מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה ד סמג עשין כו:

[לקמן מ.]

ב ב מיי' פ"ד מהלכות תפילין הלכה ד סמג עשין כב טור וש"ע א"ח סימן כו ס"א:

ג ג מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה ז סמג עשין כו:

[ערכין ג:]

אחר נ"ק

שיטה מקובצת

א] דעתיך אשרייה גדול כבוד הבריות: ב] אלא להקדים: ג] מצוה להקדים לבן לתכלת·פ"ה לתחוב הלבן בכנף תחילה ולא נהירא דבהא מאי חביבותא דמצוה איכא ו"לדמצוה להקדים חוליות של לבן לחוליא של תכלת כדאמרינן לקמן מתחיל בשל לבן ומסיים בשל לבן· תו"ח: ובתוס' אחרות כתבו מצוה להקדים פרש"י מתני' דקתני אין מעכבין זה לזה להקדים המאוחר מתוך פי' משמע דמיירי לענין תחיבת החוטין בכנף דמצוה להקדים לבן ואם הקדים תכלת ללבן לא מעכב ולא נהירא דמאי שייך לומר הקדמה בדבר שאינו ניכר שהרי אחר שנתחבו שניהם אין ניכר מי חקדים לתחיבות לכך נראה לפרש דמיירי בכריכות החוטין דמצות להקדים חוליא של לבן תחלה כדאמר לקמן מתחיל בשל לבן ומסיים בשל לבן וקאמר שאם הקדים חוליא של תכלת לשל לבן אין מעכב וה"פ דמתני' הלבן שראוי להקדים תחילה אינו מעכב התכלת אם הקדימו תחילה ללבן ולק' ו' מפרש התינח

מסורת הש"ס

יקשר נ"ק

[פי' תוספות ערכין ג: ד"ה של יד]

[לקמן לט:]

שכולם נ"ק

נ"ל אי פליגי איכא למימר ובהא פליגי דמאן כו' נ"ש

נ"ש

נ"ש

נ"ש

התכלת אינו מעכב את הלבן הלבן אינו מעכב את התכלת מאי היא ע"כ: ד] טלטול אבנים איסור: ה] אמר ליה היכא דאפסיק אמר ליה: ו] מן ל"א עד סוף הפרק נמחק: ז] חוטין ולבן שני חוטין בציצית: ח] עמרא חס"ד ומה"ד תרווייהו בהד לבן ותכלת ביחד ולא כמתני': ט] התכלת אין הלבן מעכב וא"צ: י] נוהגין [והא] דפריך לא יהא אלא לבן היינו מפרשים דהיכא דליכא תכלת בב' חוטי לבן סגי ולא רצה לפרש דבב' חוטין תכלת או בב' חוטי לבן יצא והויא דומיא דתפלה של יד אינו מעכב של ראש ושל ראש אינו מעכב של יד דא"כ הוי קשיא הא דאמר לקמן ולא יהא אלא לבן כו' מאי קא פריך מ"מ הוו להו חוטין יותר מדאי והוי ליהו אותן דמוסיף כלאים שלא במקום מצוה ולפרש"י ניחא· ויש לדחות דאפילו תימא דסגי לן בב' חוטי לבן אם אין לו תכלת לא קשיא לן הא דאמר לא יהא אלא לבן שהרי אין זו בל תוסיף בתוספת חוטין כדאיתא לקמן רש ידשה שדפתי כו' ואע"ג דבסנהדרין קאמר גבי זקן ממרא דאינו חייב אלא שישנו בבל תוסיף ויש בו לגרוע ואין לנו אלא תפילין ופריך והאיכא מצות ציצית כו' משמע דשייך בל תוסיף בציצית ר"ל דמשכחת שפיר בל תוסיף כגון שהוסיף מין אחר שאינו לא צמר ולא פשתן · תוס' אחרות:

אילימא חיסר מצוה דלבן וקיים מצוה דתכלת א] לרבי עכובי מעכב אהדדי אמר רב יהודה אמר רב שחיסר מצוה ועשה מצוה ומאי חיסר מצוה דלא עבד מצוה מן המובחר התינח לבן דאינו מעכב את התכלת תכלת דאינה מעכבת את הלבן מאי היא ב] אמר רמי בר חמא לא נצרכא אלא לטלית שכולה תכלת איתמר נמי אמר ליה לוי לשמואל אריוך *לא תיתיב *אכרעך עד דמפרשת לי להא מילתא התכלת אינה מעכבת את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת מאי היא אמר ליה לא נצרכא אלא ג] לסדין בציצית דמצוה לאקדומי לבן ברישא מ"ט הכנף מין כנף ואי אקדים תכלת ללבן לית לן בה תינח לבן דאינו מעכב את התכלת תכלת דאינה מעכבת את הלבן מאי היא אמר ד] ליה רמי בר חמא לא נצרכא אלא לטלית שכולה תכלת דמצוה לאקדומי תכלת ברישא דהכנף מין כנף ואי אקדים לבן ברישא לית לן בה אמר רבא ה] מידי ציבעא קא גרים אלא אמר רבא לא נצרכא אלא לגרדומין דאי איגרדם תכלת וקאי לבן ואי איגרדם לבן וקאי תכלת לית לן בה *דאמרי בני ר' חייא גרדומי תכלת כשרין *וגרדומי אזוב כשרין וכמה שיעור גרדומין אמר בר המדורי אמר שמואל *כדי לענבן איבעיא להו כדי לענבן לענבן כולהו בהדדי או דלמא כל חד וחד לחודיה *תיקו בעי רב אשי אלימי דלא מיענבי ואי הוו קטיני מיענבי מאי אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי *כל שבן דמינכר מצותייהו ומאן תנא דפליג עליה דרבי האי תנא הוא דתניא רבי יצחק אומר משום ר' נתן שאמר משום רבי יוסי הגלילי שאמר משום רבי יוחנן בן נורי אין לו תכלת מטיל לבן אמר רבא שמע מינה ו] צריך לקשור על כל חוליא וחוליא דאי ס"ד לא צריך הא דאמרי בני רבי חייא גרדומי תכלת כשרין וגרדומי אזוב כשרין כיון דאישתרי ליה עילאי אישתרי ליה כולה דלמא

רש"י

אילימא חיסר מצוה · דלבן והוי כאילו לא נתנו לגמרי אמאי יצא הא לרבי עיכובי מעכבא ומתני' כרבי אוקמא לה: חיסר מצוה · מצות הקדמה: ועשה מצוה · דהאיכא לבן ותכלת: תכלת דאין מעכבת לבן מאי היא · דמשמע אם הקדים לבן ז] ומאי עיכוב איכא למימר: איתמר נמי ח] *מתני' דקתני [תכלת וכו' איירי להקדים] *ואיבעית ליה נמי תכלת דאין מעכב לבן מאי היא: אריוך · לשון מלך כמו (בראשית מט) גור אריה יהודה להכי קרי לשמואל אריוך דקיימא לן (בכורות מט:) הלכה כשמואל בדיני כי היכי דדינא דמלכותא דינא: (א) *להכי נקט סדין משום דלבן הוא: מידי צבעא גרים · אפי' כולה תכלת נמי מצוה להקדים לבן ט] לתכלת הואיל ורוב טליתות לבנות הן לבן קא גרים ולהכי כתיב תכלת אחר הכנף דלעולם יהא המאוחר: איגרדם · נפסקו י] החוטין של ציצית: גרדומין · הייני שיריה שנשתיירו לאחר שנפסקו: כדי יא] לענוב כל החוטין אהדדי · דהיינו שיעור גדול: אלימי · עבים: דאי הוו קטיני · דקים הוו מיענבי דאחוכין הן כ"כ אבל מפני עוביין הוו יב] קטנים לענוב: כל שכן · דכשרין דהואיל ואילו הוו דקים יג] כל כך כשרים דהא אחוכין הן כדי עניבה כל שכן כשהם עבים דמינכרא יד] מצותיהן טפי: ומאן תנא דפליג עליה דרבי · הנך חכמים דאמרי לעיל אין מעכבין זה את זה: מטיל לבן · כל הד' חוטין ש"מ מדאמרי בני רבי חייא גרדומי תכלת טו] כשרים אמאי הא כיון דנפסק *קצת טז] הגדיל משתרי ההוא קשר שבסוף הגדיל וכיון דמשתרי ההוא קשר משתרי יז] הגדיל ואין שם גדיל כלל אלא ש"מ יש קשר בכל חוליא הלכך כי משתרי ההוא קשר מתקיים הגדיל בשאר קשרים: עילאי · הייני ההוא קשר תחתון דמלמטה למעלה קחשיב ועוד דבגרדומין קא מיירי במתניתין ובגרדומי יח] *מוקפין הוו היכי נינהו: דלמא

של נוקפין נ"ק

תוספות

אילימא חיסר מצוה דלבן וקיים מצוה דתכלת · תימה דהיפכא הוה ליה למימר דמצות לבן עבד אבל מצות תכלת הנעשית שלא כהלכה חיסר וי"ל דמשום מתניתין נקט הכי הלבן אינו מעכב התכלת פירוש אינו מעכב כלל התכלת שקודם:

לרבי עכובי מעכב · פירש בקונטרס וכדרבי בעינן לאוקמה ותימה דמשמע דלרבנן ניחא ואם כן למסקנא לא נצטרך לתירוץ רב יהודה ולא מיסתבר הכי מיהו למסקנא נמי מצינו למימר דבעי לאוקומי מתניתא כרבי אי נמי י"ל דכל שכן לרבנן דקשה טפי אמאי חיסר מצוה הא לא מעכבי אהדדי:

לא נצרכא אלא לסדין בציצית · תימה אמאי נקט הכי לינקוט טלית למר בציצית יט] ויש מפרשים דווקא תכלת לא הוי מין דסדין משום דהוו פלאים גביה אבל למר ותכלת הוי מינו ולבן נמי דתניא לעיל מפשתן הוי וקשה דאם כן מאי קשיא ליה תינח לבן אינו מעכב התכלת אלא תכלת היכי מעכבת את הלבן מאי ניהו ומאי פירכא הא נמי משכחת לה דהא תכלת ולמר חד מינא הוי ואינה מעכבת חוטי לבן אי נמי חוטי פשתן כמאי דפשטינן לקמן (דף לט:) חוטי פשתן פוטרין בשל למר לכך נראה כפי' הקונטרס דלהכי נקט סדין דפשיטא דהוי לבן *ולבן של למר הוה *מצטרף לפשתן טפי:

מידי ציבעא קא גרים · משמע שרוצה בקונטרס לפרש משום דקרא ברוב טליתות איירי שהן לבנות ואינן צבועות תכלת וכיון דכתיב הכנף מין כנף הוי כאילו כתב בהדיא תן שני חוטי לבן תחילה ואח"כ פתיל תכלת וצריך לומר דכתם טליתות שלהם היו גם מצאר מינים דרבא הוא דדריש לקמן מדכתיב הכנף מין כנף דשאר מינים במינם פוטרין ומ"א תימה אם היו רגילים בטלית של למר נהי דלא איירי קרא בלותו שהוא צבוע תכלת מכל מקום איירי בצבוע בצבע אחר כי היכי דדרשינן כלך ושירקין וסיריקין וחוטי תכלת הוי טפי מינא דידיה מחוטי פשתן וא"כ ליטני הכי דכי מקדים לבן של פשתן בטלית למר לית לן בה ויש לומר כיון דקרא על כרחין לא איירי בצבוע תכלת דהא כתיב מין כנף וכתיב פתיל תכלת אלמא תכלת לאו מין דכנף הוי ואע"ג דמ"מ הוי מינו טפי לא חשיב מידי דהא לא הוי בכלל מין כנף דקרא ועוד יש לפרש דלביעא דלאו מצוה לאו מידי היא ונו דתניא לקמן (דף מא:) טלית שכולה תכלת כל מיני צבעונין פוטרין בה חוץ מקלא אילן ופירש בקונטרס פוטרין בה לשם לבן דכיון דמין כנף [ניכא] לקיומי אין לך לחזור אחר לבן אלא שיהיו בה שני מינין משמע דטלית לבנה בעי לבן ובאידך ברייתא (שם) דתניא טלית אין פוטר בה אלא מינה פירש בקונטרס אם אדומה יטיל בה חוטין אדומין ושני חוטין תכלת אלמא ציבעא גרים ולפי תירוץ ראשון ניחא דליבעא הוי חד מינא בר מתכלת וי"ל למדרבנן הוי אי נמי יש לומר שם בע"א:

אלא לגרדומין וכו' · משמע כ] דאי אגרדום כולהו מיפסלי ואור"ת דעכשיו שעושין ד' חוטין ב' משום לבן וב' משום תכלת וכופלן לשמונה צריך ליזהר דאם נפסקו שלשה מן החוטין כא] במה הם משלשה חוטין ונמצא שלא נשארו ב' חוטין שלימין ויש לדקדק קצת דסוגיא זו כרבי אתיא דהשתא הוי מצוה אחת והלכה כרבי מחבירו אבל לא מחביריו (עירובין דף מו:) וכ"ש מרבו ורבי יוסי הגלילי רבו היה והאיא סומכין שאין לו תכלת [ומטילין לבן] ולרבנן אפי' בחד מיפסיל דהא תרי מצות נינהו ולא תועיל האחת לחבירתה דהוי כאילו איגרדם תכלת ומקצת לבן ומיהו נראה למאי דבעינן בלבן נמי ד' חוטין א"כ חד מצוה נינהו ואי לא בעינן אלא ב' כ"ש דלא מעכבי וכמאן דליתנהו הוו ומיהו לא מיסתבר דסוגיין לא הוי כרבנן דהא דאמרי בני ר' חייא הוי דלא כהלכתא *ועוד י"ל דאי איגרדם תכלת וקם אלבן היינו דנפסק החוט כב] מעיקרו ולא נשתייר אלא כל שהוא (מן הלבן) דקרינן כה"ג גרדומיו בכל שהוא ולא הוי כאילו נפסקו שניהם לגמרי (ל"ה וכל זה) [דהואיל מצוה אחת היא מועיל השלם לחבירו אבל לרבנן נפסק חוט א' מעיקרו פסול אלא אם נשאר כדי עניבה והא דאמרי בני ר' חייא גרדומי תכלת וכו' משמע דאיגרדום כל ארבעתן כי קראו לכל הגליות תכלת ובנשאר כדי עניבה]:

כדי לענבם · מתוך פי' הקונטרס דבסמוך גבי הא דמוכח רבא דצריך לקשור על כל חוליא וכו' וכיון דמיפתרי עילאי מיפתרי כולהו ופי' לית ליה הא דאמרן לעיל כדי שיעור עניבה משמע דסבירא ליה דעניבה תוך לקשר אחרון שבגליות ויתכן יותר לפרש דשיעור עניבה סמוך לכנף קאמר והשתא לא פליג אלעיל וכן משמע קצת בספרי בפרשת גדילים כד"א בתחילה אבל בשירים גרדומים כל שהוא משמע דאגדילים קאי וכן נראה להוכיח משם שהקשר הוא מן הד' אל הד' דאי מחוט הכריכה ואחד מן החוטין כמו שהיה נוהג ר"ת כשהיה נפסק אחד מן החוטין הנכרכין ולא מתוע הכורך היכי מיפתרי הקשר בכך דבשלמא אי מן הד' לד' כשנפסק האחד מד' ואינו מקשר סותר הקשר וי"ל דהכי קאמר דמסתמא *(כשיעור דאי מד') אכתי קיימא (תלתא) אבל אחד תו לא קאי:

כיון דאישתרי חד אישתרו כולהו · ואין כאן גדיל ואפילו *) למ"ד או גדיל או פתיל מוכח שפיר דאפי' פתיל ליכא דהא סופו ליפול ולא מוכח מידי אלא דבעי קשרא אחרינא אבל מהא לא מוכח דצריך לקשור על כל חוליא ונראה **) שמביא כן דבמקום אחר לא אשכחן אתרא דמסתבר טפי אי לא בין חוליא לחוליא כדי להפסיק:

*) [לקמן לט:] **) נ"ל במוכים כן טו' נ"ק

קשר

שיטה מקובצת

א] לרבי עבובי מעכבי אהדדי [כלומר] כיון דאמרת חיסר מצוה דלבן והוי לבן כמאן דליתא גם התכלת לרבי לאו כלום היא משמע הא לרבנן ניחא ולפרש"י דמתני' דכי לית ליה תכלת צריך לעשות ד' חוטין של לבן ואין למעט מנין החוטין לרבנן נמי תיקשי דכיון דלבן כמאן דליתיה (ראיכא) [דמי] חוטין דתכלת לאו כלום נינהו: ב] תיבות אמר רמב"ח כו' שכולה תכלת נמחק: ג] לסדין בציצית לאו דוקא וה"ה בשאר טליתות לבנים והכי נמי מסתברא דבסמוך לא מצי לאוקמא רישא דמתני' דתכלת אינה מעכבת את הלבן אלא בטלית שכולה תכלת אלמא בשאר טליתות מצוה לאקדומי לבן ברישא כמו שמפרש הכנף מין כנף וסתם טליתות לבנים הי': ד] תיבת ליה נמחק: ה] מידי ציבעא גרים · תימה מאי קאמר אה"נ דציבעא גרים דהא לקמן קאמר טלית אינו פוטר בה אלא מינה ופרש"י אינו פוטר לשם לבן אלא מינה אם אדומה היא יטיל בה שני חוטין אדומין ושני חוטין תכלת וכן שאר גוונים אלמא בציבעא תליא מילתא וי"ל דה"פ מידי ציבעא גרים אפי' כולה תכלת נמי מצוה להקדים לבן מדקתני בברייתא דלעיל מצוה להקדים לבן לתכלת הואיל ורוב טליתות לבנות הן וכן פרש"י ונפקא מינה בטה שפרש"י לקמן אינו פוטר אלא מינה דהשתא שאין לנו תכלת מ"מ צריך לצבוע הציצית מצבע הטלית וה"י מפרש פי' אחר לקמן טלית אינו פוטר אלא מינה כדאמר רבא לקמן כתיב הכנף מין כנף וכתיב צמר ופשתים הא כיצד צמר ופשתן כו': מידי ציבעא גרים וכו' פי' הצבע של תכלת שבטלית גרים להקדים תכלת ללבן כיון דאיירי ברוב טליתות שהן לבנות ומין כנף שהוא לבן קודם לתכלת שהתכלת מאוחר ואין לפרש מידי ציבעא גרים להיות נקרא מין כנף וירצה לומר דאפי' בטלית של תכלת נקרא לבן מין כנף לפי שהקדים הכתוב הא ליכא למימר דהא אמרינן לקמן טלית אין פוטר ... מין צבע ירוק לירוק ואדום לאדום' תו"ח: ו] צריך לקשור על כל חוליא לאו דוקא אלא מלבד קשר שאחר הגדיל שהוא נקרא קשר העליון לפי שאדם מגביה ידו עם ציציותיו וצריך קשר אחר ... אחרות לאו דוקא על כל חוליא דמהבא לא שמעינן זה אלא כלומר צריך לקשור קשר אחר מלבד הקשר שלאחר הגדיל דדרך הוא לקשור אחר הגדיל ומדאמרי בני רבי חייא שמעינן דמלבד אותו קשר ... אחר סמוך לכנף דאי ס"ד לא צריך כו' שהרי עתיד להתיר וליפול והוי הקשר כדמוכח דבא בסמוך ש"מ קשר עליון דאורייתא: ז] הקדים לבן אין תכלת מעכבתו ואין צר... תכלת אחריו הא פשיטא דהא דינא הכי להקדים לבן ומאי: ח] נמי דמתני' הקדים קתני: ט] לבן כדקתני ברישא דלעיל ומצוה להקדים לבן לתכלת כו' טליתות לבנות הן ומין כנף הס"ד והשאר ... ופתילין של ציצית: יא] כדי לענבן כל שמונה: יב] עובין הוו קשים למיענבי הס"ד: יג] דקים הוי כשרים: יד] דמינכרא מצותייהו טפי: טו] תכלת כשר צריך לקשור על כל חוליא וחוליא מפרש ... של גדיל שלש פעמים צריך לעשות קשרים דאי ס"ד אין צריך לעשות קשר אלא למטה לסוף הגדיל הא דאמרי בני רבי חייא גרדומי תכלת כשרין (בהדי) אמאי: טז] קצת מן הפתיל הסמוכים לגדיל ... כל הגדיל ואין שם גדיל כלל ואמאי כשרים: יח] ובגרדומין דזקפי תוו איתו עליון ורבא לית ליה הא דפרשה לעיל דבעי גרדום שיעור עניבה: יט] בציצית גליון וי"מ ולכך נקט סדין ולא בטלית צמר ... בלבן כו' לפי דתכלת הוי שפיר מינה לטלית צמר דאפו ציבעא גרים לה כדפריך לקמן וקשה דעדיין לא ידע הך פרכא ועוד דלקמן ניחא דרוב טליתות לבנים וזה צבוע פריך שפיר אפו ציבעא גרים אבל ... לנו לומר דציבעא גרים לכך נראה דנקט סדין דמסתמא הוא לבן ואי נקט שאר טליתות היה לנו לפרש לבנה' תו"ח: כ] משמע דמ"מ בעינן ששיירו או התכלת או הלבן שלימים ואי: כא] שמא פי... מצד אחד ובצרי להו ששה דלדידהו ודאי איכא היכרא שהיו משני צבעים וידוע שאחד מן הצבעים קיים אם כן אינם מצד אחד' תו"ח: כב] מעיקרו' עין הרא"ש הלכות ציצית

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה ד:

ה ב ג מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה יא סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' יב סעיף א:

ו ד טוש"ע שם סעיף כ:

[פי' תוספות מיר כד: ד"ה אמר שמואל ט' פירוש על כן]

ותכלת תע"ג דשל למר הוי מצוה להקדים לפשתן טפי בס"ד נ"ק

מסורת הש"ס

דהש"י עניני' סי' · ואיבעית נמי נ"ק · לסדין בציצית לספי ט' נ"ק · קדושין לג וש"נ

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אריוך וכו' דינא כס"ד ואח"כ מ"ס לסדין בציצית לספי:

תוס' דפרס פ"א לעיל לג: · עד הגדיל נ"ק · [לקמן לט:] · נ"ל מקפין ונ"א מוקפין מעוקם הוו וגני' גרדומים ... עליון

דלמא דאיקטר ואמר *רבה א) שמע מינה קשר עליון דאורייתא דאי ס"ד דרבנן מאי איצטריך למישרי סדין בציצית פשיטא *התוכף *תכיפה אחת אינו חיבור אלא שמע מינה דאורייתא אמר רבה בר רב אדא אמר רב אדא אמר רב אם נפסק החוט מעיקרו פסולה יתיב רב נחמן וקא אמר להא שמעתא איתיביה רבא לרב נחמן במה דברים אמורים בתחילתו אבל ב] סופו שיריו וגרדומיו כל שהוא מאי שיריו ומאי גרדומיו מאי לאו שיריו דאיפסיק מינייהו ואישתייר מינייהו גרדומיו דאיגרדום איגרדומי לא חדא קתני שיורי גרדומיו כל שהוא ולימא גרדומיו שיריו למה לי הא קמ"ל דבעינן שיורא לגרדומיו כדי לענבן יתיב רבה וקאמר משמיה דרב חוט של כרך עולה מן המנין אמר ליה רב יוסף שמואל אמרה ולא רב איתמר נמי אמר רבה בר בר חנה סח לי רבי יאשיה דמן אושא *חוט של כרך עולה לה מן המנין יתיב *רבא וקא אמר משמיה דשמואל תכלת שכרך רובה כשרה אמר ליה רב יוסף רב אמרה ולא שמואל איתמר נמי אמר רב הונא בר יהודה אמר רב ששת אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב תכלת שכרך רובה כשרה רב חייא בריה דרב נתן מתני הכי אמר רב הונא אמר רב ששת אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב תכלת שכרך רובה כשרה ואפילו לא כרך בה אלא חוליא אחת כשרה ונויי תכלת שליש גדיל ושני שלישי ענף וכמה שיעור חוליא תניא רבי אומר כדי *שיכרוך וישנה וישלש תאנא הפוחת לא יפחות משבע והמוסיף לא יוסיף על שלש עשרה הפוחת לא יפחות משבע כנגד שבעה רקיעים והמוסיף לא יוסיף על שלש עשרה כנגד שבעה רקיעין וששה אוירין שביניהם תנא כשהוא מתחיל מתחיל בלבן *הכנף מין כנף וכשהוא מסיים מסיים בלבן (א) *) מעלין בקודש ולא מורידין רב ורבה בר בר חנה הוו יתבי הוה קא חליף ואזיל ההוא גברא דמיכסי גלימא דכולה תכלתא ורמי ליה תכלתא וגדילא

*) [לקמן נט· וש"נ]

רש"י

דלמא דאיקטר · כלומר ממאי דצריך להקשר בכל חוליא דלמא הא דאמרי דבי רבי חייא ה"ק אם קשר על כל חוליא וחוליא הוו גרדומין כשרין אבל ברוב ציציות לא קא מכשרי גרדומין דרוב ציציות אין נקשרים על כל חוליא וחוליא : קשר עליון · היינו נמי ההוא קשר ג] למטה *הלכה למשה מסיני כלומר"ל דאורייתא כלומר קשר אחד בציצית מיהא דאורייתא ולהכי נקט עליון משום ד] דאי לא עביד אלא חד קשר בסופו עביד ליה שמקיים את הגדיל כולו : דאורייתא · ואפי' יכול לכרוך יפה ולהתקיים בלא קשר יום או יומים פסולה : דאי מדרבנן למה לי למישרי סדין בציצית · דכתיב לא תלבש שעטנז וסמיך ליה גדילים תעשה לך (דברים כב) פשיטא דמותר : ה] התוכף תכיפה · תופר תחיבה אחת אינו חיבור משום ההיא התחיבה שתוחב החוטין בטלית אינו חיבור ו]: מעיקרו · היינו ראש המחובר לטלית : במה דברים אמורים · דבעינן שיעור לציצית כדאמרינן לקמן (דף מא:) כמה תהא משולשת כו' : בתחלתו · בשעת עשייה אבל בסופו כגון אם נפסק לאחר זמן : מאי לאו שיריו · דאיפסיק מינייהו קצת מחוטיו ונשאר *קצת · גרדומין : דאיגרדם איגרדומי · ולגמרי נפסק ז] עד העיקר וקשיא למאן דאמר נפסק החוט מעיקרו פסולה : שירי גרדומין · דנשאר קצת ונפסק קצת : הא קמשמע לן · מדתני שיריים בגרדומין משמע דלהוי בגרדומים שיורא קצת ח] שיהיו נקרא שירים כדי לעונבן כדפרישית לעיל והאי כל שהוא דקתני כדי עניבה : חוט של כרך · אותו שכורך סביב ועושה ממנו הגדיל עולה ממנין שמונה חוטין דשמונה חוטין בעינן כדמפרש לקמן (מב·) : תכלת · זהו שם כל הציצית : שכרך רובה · שעשה שני שלישי גדיל ושליש ענף כשרה ואע"ג דמצותה שליש גדיל ושני שלישי ענף כדאמרינן לקמן : אלא חוליא אחת · הקפה ג' פעמים : ונויי תכלת · עיקר מצות ציצית שליש גדיל ושני שלישי ענף : לא יפחות משבע · חוליות : ששה אוירים · שבין שבעה רקיעים ועל שם שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע כדלקמן (דף מג:) מדמי סידורה לסידור הרקיעים כדי *לזכרנו לטובה(ב) שאף לצבעה ט] כמו כן נזקק לציצית : כשהוא מתחיל לכרוך מתחיל בלבן · שמניח שני חוטין ארוכין לעשות מהן הגדיל ומתחיל לכרוך בלבן ובאמצע כורך של תכלת וחוזר ומסיים בלבן : מין כנף · תחלה ואח"כ פתיל תכלת והאידנא דעבדינן חמשה קשרים היינו דאמרינן (שם) שקולה מצות ציצית ככל התורה כולה י] הלכך (ג) עבדינן שני קשרים מלמעלה ושלשה מלמטה משום מעלין בקדש ואין מורידין וכיון דאקדמיה קרא למין כנף שמע מינה חשוב הוא הלכך אי מסיים בתכלת הוה ליה מוריד סוף הציצית מתחילתה : דכוליה תכלתא · כל הטלית : ורמי ליה תכלתא · ציצית : וגדילא

תוספות

קשר העליון · בקונטרס פירש שני פירושים אחד אחר הגדיל ונקרא עליון כמו (נדה דף יג·) למעלה מן העטרה וזה אינו מוכח אלא דמיהא בעינן קשר *ול"א פירש סמוך לכנף אבל קשר שאחר הגדיל כיון שרחוק מן הטלית משום ההוא לא הוי כלאים ותימה להאי דמוכח היכי מסיק ביבמות (דף ד:) למאן דלא דריש סמוכים אלא היכא *דמוכח דצמר ופשתים למה לי דכלאים *מתנא דבי רבי ישמעאל שמעינן דבגדיהם צמר ופשתים וכו' והשתא קשר העליון לא שמעינן *וא"כ לא הוי כלאים ואיצטריך שפיר לאיתויי צמר ופשתים לומר שיהא צריך לעשותם בענין שיהא בהם כלאים וי"ל דהכא לא מפיק מקרא דצמר ופשתים אלא מגדיל ומוכח *דכלאים דדרשה דגדיל דרשה נכונה היא דבעינן גדיל טוב אי נמי סוגיא דהתם אתיא כמאן דאמר גדיל דווקא ושמא דהתם אתיא כמאן דאמר או גדיל או פתיל ופלוגתא דאמוראי הוא בסמוך והכי נמי תימה דבפרק המוצא תפילין (עירובין צו:) משמע דבעינן שזורין ור"ת נמי פירש דאינו חייב על כלאים עד שיהא משזר ואם כן איצטריך טובא קרא דכלאים בציצית ויש לומר דבעלמא יליף ליה *מתכלת דבגדי כהונה וכיון דתכלת שזור הוא הדין לבן :

דאיגרדום איגרדומי · פירש בקונטרס שנפסקו לגמרי וקשה דהא כל שהוא קתני וצריך לומר דלגלדין קתני ולא קאי אלא אשיריו ונראה לפרש מאי לאו שיריו דאיפסיק מינייהו כלומר שיש מן החוטים שנפסקו מעיקרם ואישתייר מן השלימין נמי וגרדומיו דאיגרדמו כולם והשתא לא קאי כל שהוא אלא אגרדומיו והא דאיפסיק מינייהו הוי השתא כמו נפסק החוט מעיקרו דלעיל וכי האי גוונא קרי שיריו פרק קמא דסוכה (דף יג·) גבי אזוב תחילתו שלשה וסופו שנים וצ"ע :

שירי גרדומיו כל שהוא · פרק מי שמת (ב"ב דף קנ·) הוה מצי לאיתויי הך גבי הך דפריך וכל היכא דתני כל שהוא לית ליה שיעורא :

לא יפחות משבע כנגד שבעה רקיעים · לפי *שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ואנן דלית לן תכלת לא קפדינן בהא והא נמי דאמרינן צריך לקשור על כל חוליא וחוליא היינו כדי שיהא ניכר התכלת ומה שאנו נוהגים חמשה קשרים פירש בקונטרס יא] א) גבי ב) ציצית שקולה כנגד כל המצות לפי שציצית עולה ת"ר וח' חוטין וחמשה קשרים עולה יב] תרי"ג ומיהו כל ציצית האמורים בפרשה חסירים יו"ד ויש לומר שיש פסוק והיה לכם לציצית וג' ציצית כתובים בפרשה ולמ"ד זו משלימתן וכן נוהג רבינו תם לעשות אותן ה' קשרים ב' בסמוך לטלית וג' סמוך · לפתיל משום מעלין בקדש ולא יג] מורידין כדאמרינן שמסיים בלבן ועל כל קשר שני קשרים כדי שיהא קשר של קיימא מיהו לא מצינו שום סמך בהש"ס מפורש מה' קשרים ויש לומר דהא דאמרינן צריך לקשור על כל חוליא וחוליא היינו אחת של לבן ואחת של תכלת שהן שתים והשתא כשאין פוחת משבע עושה ה' קשרים סמוך לטלית קשר אחד ואחר כך שתי חוליות אחת של תכלת ואחת של לבן *קשר אחד עד שמסיים שם חוליות הרי ארבעה קשרים ואחר כך עושה חוליא שביעית של לבן כדי שיהא מסיים בלבן ואחר כך קושר אחד הרי ה' קשרים ויש מפרשים לא יפחות משבע כריכות בין כל קשר וקשר :

א) [לקמן מג: ד"ה שקולה] ב) הא דאמרינן דציצית שקולה כו' · צ"ק

לו

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"י מהל' כלאים הלכה כד טוש"ע י"ד סי' ש סעיף ב :
לא נמצא בס"ה שלפנינו ועיין רש"ק
דמופנה דצמר צ"ק
בציצית מתנא צ"ק
אלא משום דא"כ צ"ק
ח ב מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה יח סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' יב סעיף א :
מכלאים צ"ק
ט ג ד ה מיי' שם הלכה ז ועיין בהשגות ובכ"מ טוש"ע שם סי' יא סעיף יד :
י ו מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם בהג"ה :
יא ז מיי' שם טוש"ע שם :
יב ח מיי' שם הלכה ז :
תכלת בציצית מתכלת דבגדי כהונה דבעינן שזורים וכיון צ"ק

מסורת הש"ס

ז"ל כני
שלמשה הלכה צ"ק
נ"ל רבא
כלאים פ"ט מ"ו [עיין נדה יבמות ה:]
[עי' תוס' לקמן מ: ד"ה דיקא נמי]
[לעיל לח:]
לזכור לטובה"ה שאף כו' צ"ק
וקשר צ"ק

הגהות הב"ח

(א) גמ' מסיים בלבן מעלין: (ב) רש"י ד"ה לא יפחות וכו' לטובה הא נזמנה שאף לבע תכלת ממקן לציצית: (ג) ד"ה מין כנף וכו' בלבן ציצית עולה ת"ר וח' חוטין וה' קשרים תרי"ג ועבדינן שני קשרים:

קצת בס"ד אח"כ ד"ה גרדומין דאיגרדם כו' נפסק מעיקרו וקצת צ"ק

שיטה מקובצת

א] ש"מ קשר עליון דאורייתא לפום רהיטא משמע מדאצטריך סמוכין למשרי סדין בציצית וקשה מפ"ק דיבמות א) לא שרי סדין בציצית דקאמר תלמודא הא למה לי סמוכין מתנא דבי ר' ישמעאל נפקא דאמר ר' ישמעאל כל מקום שנאמר בגדים כו' ואמר רחמנא עביד תכלת ותכלת עמרא הוא ומאי קאמר לעולם אימא לך דאי לאו סמוכים הוי אמינא אין ציצית דוחה כלאים והא דאמר רחמנא עביד תכלת היינו בלא (דמיה) [קשירה] ע"י תכיפה אחת דאינו חיבור להכי איצטריך סמוכין למימר דבעינן קשר ואעפ"כ שריא רחמנא ותירץ הר"ר יוסף קלצון איש ירשלים דהכי פריך התם לתנא דבי רבי ישמעאל כדפי' שם בתוס' מיהו קשה למורי הר"י שי' מאי פריך הכא למאי איצטריך סמוכין הא רבא עצמו אמר לקמן דאתא למימר צמר ופשתים פוטרים בין במינן בין שלא במינן ותירץ הר"ם המדקדק בפי' הקושיא ימצא הכל ב)מכוון דה"ק ש"מ קשר העליון הלכה למשה מסיני מדאצטריך למשרי סדין בציצית אינו ר"ל מדאיצטריך סמוכין אלא מדאיצטריך בכמה מקומות ברייתות לומר דציצית דוחה כלאים כההיא סדין בציצית ב"ה מחייבין ואי קשר העליון לאו דאורייתא פשיטא דסדין חייב דתכיפה אחת אינו חיבור וכשיטה זו אשכחנא ריש בבא מציעא ש"מ הילך חייב דאי ס"ד הילך פטור למה אצטריך למפטר קרקעות משבועה כל קרקעות הילך הוא ואין רוצה לומר למה לי קרא דהא ליכא קרא למפטר קרקעות משבועה אלא ר"ל למה לי מתני' דאמר אין נשבעין על הקרקעות ופטור דשבועות קרקעות גמרינן מכפל אבל בקרקעות גופיה ליכא קרא לפטור · תו"ח : ב] אבל בסופו : ג] דלמטה דאורייתא הלכה : ד] משום דמאן דלא עביד : ה] (מה"ד דהא) התוכף תכיפה אחת תופר : ו] חיבור ל"א דאי קשר עליון היינו הך דסמיכי לטלית מדרבנן למה לי למישרי סדין בציצית דאי משום ההיא תחיבה דתחב חוטין בסדין לאו תכיפה היא דתוכף תכיפה אחת אינה חיבור ואי משום קשר התחתון לאו תכיפה היא דמרוחק מן הטלית : ז] נפסק עד העיקר : ח] קצת שיהיה : ט] צבעה כך לכך ניקק : י] כולה דמנין ציצית בגימטריא ת"ר ושמונה חוטין וחמשה קשרים דהיינו תרי"ג כנגד כל המצות : יא] בקונטרס דהא ציצית שקולה : יב] תרי"ג מכאן סמך לפי' הקונטרס במתני' דאין למעט מנין החוטין אם אין תכלת וצריך לעולם ח' חוטין תוס' אחרות : יג] מורידין זאמר ריב"א שראה ציצית של ר"ת עשוי כך ורוב העולם נהגו לעשות הקשרים בין החוליות וראיה מהא דאמרינן לעיל צריך לקשור על כל חוליא וחוליא ומסתמא היינו אחר כריכות של לבן וכן של תכלת וקאמר הפוחת לא יפחות מג' היינו ג' חוליות של לבן וג' של תכלת ואחת שמסיים בלבן נמצא קשר סמוך לכנף ואח"כ כורך ג' של לבן וג' של תכלת ואח"כ קושר הרי שני קשרים וחוזר וכורך ג' של לבן וג' של תכלת וקושר הרי ג' וחוזר וכורך ג' של לבן וג' של תכלת וקושר הרי ד' ומסיים בלבן ג' כריכות של לבן בלא תכלת וקושר הרי ה' קשרים ואורך הציצית מפורש לקמן ולדידן שאין לנו תכלת אין להקפיד לעשות חוליות אלא לכרוך סביב בלא חוליא ומנהג ר"ת שהיה קושר חוט שכורך בו כנגד ז' חוטין ואין מנהג העולם כן ג) אלא חולקין החוטין ד' מכאן וד' מכאן תוס' אחרות :

א) נראה דצ"ל דאמר שם דסמוכין אתא למשרי סדין בציצית דקאמר תלמודא וכו' · ב) אולי צ"ל ימצא הכל מבואר דהא דקאמר ש"מ · ג) ועי' ברא"ש הלכות ציצית בהלק"ט סי' עו ,

עין משפט
נר מצוה

יג א מיי' פ"ג מהלכות ציצית הלכה ה סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' ט סעיף ב :

יד ב מיי' שם הלכה ב ועיין בהשגות ובכ"מ טוש"ע שם סעיף א :

טו ג מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ג :

טז ד מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סעיף א :

מסורת הש"ס

וגדילא מיגדיל אמר רב יאי גלימא ולא יאי תכלתא רבה בר בר חנה אמר יאי גלימא ויאי תכלתא במאי קא מיפלגי רבה בר בר חנה סבר כתיב °גדיל וכתיב °פתיל או גדיל או פתיל ורב סבר לעולם פתיל בעינן והההיא גדילים למניינא הוא דאתא *גדיל שנים גדילים ארבעה *עשה גדיל א] ופותליהו מתוכו אמר שמואל משמיה דלוי חוטי צמר פוטרין בשל פשתן איבעיא להו של פשתן מהו שיפטרו בשל צמר צמר בשל פשתים הוא דפטר דכיון דתכלת פטרה לבן נמי פטר אבל פשתים בצמר לא או דלמא כיון דכתיב °לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו גדילים תעשה לך לא שנא צמר בפשתים ולא שנא פשתים בצמר ת"ש דאמר רחבה אמר רב יהודה *חוטי צמר פוטרין בשל פשתן ושל פשתן פוטרין בשל צמר חוטי צמר ופשתים פוטרין בכל מקום ואפילו בשיראין ופליגא דרב נחמן דאמר רב נחמן השיראין פטורין מן הציצית איתיביה רבא לרב נחמן *השיראין והכלך והסריקין כולן חייבין בציצית מדרבנן אי הכי אימא סיפא וכולן צמר ופשתים פוטרין בהן אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו דמישתרו בהו כלאים אלא אי אמרת דרבנן היכי מישתרי בהו כלאים ב] אימא או צמר או פשתים הכי נמי מסתברא דקתני סיפא הן ג] במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין אי אמרת בשלמא דרבנן היינו דמיפטרו במינן אלא אי אמרת דאורייתא צמר ופשתים הוא דפטר אי משום הא לא איריא כדרבא *דרבא רמי כתיב הכנף מין כנף וכתיב צמר ופשתים הא כיצד צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין ורב נחמן ד] כדתנא דבי רבי ישמעאל *דתנא דבי רבי ישמעאל הואיל ונאמרו בגדים בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים אף כל צמר ופשתים *אמר אביי והאי תנא דבי רבי ישמעאל ה] מפקא מאידך תנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי ר' ישמעאל ו] בגד אין לי אלא בגד צמר מנין לרבות צמר גמלים וצמר ארנבים ונוצה של עזים והכלך והסריקין והשיראין מנין ת"ל או בגד :

תנו

רש"י

וגדילא מיגדיל · כל הציצית היתה גדיל ולא שייר בה ענף כלל : ולא יאי תכלתא · משום דאין בה ענף : גדיל שנים · כנומר אי הוה כתיב גדיל תעשה לך ז] משמע ב' חוטין דאין גדיל פחות משנים השתא דכתיב גדילים משמע ארבעה : עשה גדיל · מד' חוטין שישים ד' חוטין בתוך הטלית ולכשיכפלם ויעשה מהן *גדיל יהו שמונה ח] : ופותליהו מתוכו · אותו חוט שכרך בו יהא מן המנין ל"א ופותליהו מתוכו תנה פתיל ענף למטה : חוטי צמר פוטרין בשל פשתן · אותם שני חוטין של לבן אם של צמר הן פוטרין בסדין של פשתן עם התכלת ט] ואע"ג דליכא השתא מין כנף דהוי של צמר כיון דתכלת י] שנים חוטין הן *דתכלת עמרא נינהו ופוטר בשל פשתן דהא תכלת כתב רחמנא בהדיא לבן דצמר נמי פוטר בשל פשתן משום לבן : חוטי צמר ופשתים · לבן של פשתים ושל *צמר תכלת : פוטרין בכל מקום · בכל מיני בגד ואפי' בשיראים דמהו דתימא שיראין פטורין והוו כלאים שלא במקום מצוה קמ"ל דחייבין : השיראין · מעיל של משי : והכלך · מעיל שעושין מאותן יא] דגים [הוא בית התולעת] שמוציים *במטוי שקורין פלוצי"ל : סריקין · מעיל עשוי מנעורת של משי : צמר ופשתים פוטרין בהן · קא ס"ד שני חוטין צמר ושני חוטין לבן של פשתים : הן · עצמן כלך וסריקין במינן פוטרין דאם עשה (א) ציצית יב] בטלית שהוא מינו יצא : אלא אי אמרת מדאורייתא · מחייבין שיראין בציצית היכי פטרה בהו ציצית *דכלך הא מדאורייתא ציצית דצמר ופשתים הוא (ב) דפוטרין כדאמרינן לעיל צמר ופשתים יחדו גדילים תעשה לך : ורב נחמן · דאמר לעיל שיראין מדרבנן הוא דחייבין דאי מדאורייתא לא פטר בהו מינו : כדתנא דבי ר' ישמעאל · יג] דאומר אין מחייבין בציצית אלא בגד צמר או בגד פשתים : בגדים בתורה סתם · על כנפי בגדיהם : ופרט לך · יד] בכלאים (דברים כב) וגבי נגעים (ויקרא יג) בבגד צמר או בבגד פשתים : מפיק מאידך תנא ט' · דהא אידך טו] מרבה כל הבגדים : צמר ארנבים ונוצה · צמר של עזים קרי נוצה לפי שאין רך כשאר צמר : מנין · שמטמאין בנגעים : תלמוד לומר או בגד · בגד צמר או טז] בגד פשתים (שם) :

סדין

תוספות

או גדיל או פתיל · למאי דפרישית לעיל דמפתיל שמעינן דבעי ב' חוטין תכלת קשיא דהכא דרשינן ליה לאו גדיל או פתיל וי"ל דהא נמי שמעת מינה כיון דבחד פרשה כתיב גדיל ובאידך כתיב פתיל ומיהו קשה דפתיל מציצית נפקא דדרשינן לקמן (דף מב·) אין ציצית אלא ענף ויש לומר דאיצטריך ציצית לאשמועינן דלאחר עשייתן צריך לפרוד כדאיתא לקמן ובספרי דריש ועשו להם ציצית שומע אני יעשה כולה גדילים ת"ל ציצית הא כיצד כדי שתהא גדיל יוצאת מן הכנף וציצית מן הגדיל והא ברייתא קשיא לרבה בר בר חנה וקשה נמי לרב דדריש ליה הכא מפתיל והתם דריש ליה מציצית :

יז] והההוא גדילים למניינא · תימה מאי דוחקיה דרב למימר גדילים למניינא נימא דקרא בא לומר תרווייהו בעי גדיל ופתיל ויש לדחוק ולפרש דטעם דרבה בר בר חנה משום דדריש גדילים כמו מיעוט אחר מיעוט משום דכתיב בלשון רבים ואע"ג דליכא *גדיל כלל וכי תימא אם כן פתיל דכתב רחמנא למה לי איצטריך דאי לא פתיל הוה פסלינן פתיל וגדיל בהדי הדדי קמשמע לן פתיל ורב סבר למניינא ולא למעט *גדילים ותימה רבה בר בר חנה מניינא מנא ליה :

ופותליהו מתוכו · פירש בקונט' שחוט של כרך מן המנין ובלשון אחר פי' שיהא הפתיל דהיינו הענף מושלשל למטה ויוצא מן הגדיל ותימה דהא נפקא לן מציצית לקמן (דף מב·) ובמתניתין פירשתי בע"א שכפלו כעין פתילה והיינו טייף להו מיעף דלקמן (שם) :

לבן נמי פטר · פירש בקונטרס אע"ג דלא מינא דכנף הוא ולא יתכן לפי מה שפירשתי לעיל דכולהו בר מתכלת איקרו מין לבן אלא הכי פירושא אע"ג דכלאים נינהו :

ופליגא דרב נחמן · הוה מצי למימר דמדרבנן הוא אלא משום שהאמוראים יש להם לבאר דבריהם יותר אי נמי לא מסתבר ליה כמו שנבאר בסמוך : ורב נחמן דאמר כתנא דבי רבי ישמעאל · תימה הא שפיר שני מדרבנן ויש לומר דלא מסתבר ליה למימר הכי אלא מכח הכי נמי מסתברא וכי דחי ליה צריך למצוא תנא אי נמי לא מסתבר ליה לפלוגי אדרשא דמינה אי לא משכח ליה א) תנא ונראה דמכולהו תנאי מוכח דאית ליה הכנף מין כנף ולא מייתי דתנא דבי רבי ישמעאל אלא לומר דבגדיהם צמר ופשתים ב) דאי לאו האי טעמא לא מפיק ליה מהכנף מין הכנף יח] ור"ת ורש"י פסקו כרבא משום דהוא בתראה : אף כל צמר ופשתים · תימה מנא ליה דפליג דלמא שאני הכא דאיכא ייתורא דהכנף מין כנף דהכי נמי דריש פרק במה מדליקין (שבת דף כז.) מאו בגד שאר בגדים לתנא דבי רבי ישמעאל ויש לומר דלא דמי דהתם לא מפקינן בגד דקרא ממשמעותיה דלעולם בגד דקרא צמר ופשתים הוא אלא דמרבינן אף שאר. יט] מינין אבל הכא אי דרשת מיניה בשאר מינין א"כ בגד דכתיב ברישא הוי נמי שאר מינין וא"כ מפקת בגד ממשמעותא אי נמי י"ל דרבא לא דריש מייתורא מידי אלא משום דסבר בגדיהם כל בגדיהם משמע ועלה כתיב הכנף מין כנף שמדבר מן הציצית ולפירוש זה על כרחיך תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא : אמר אביי האי תנא דבי רבי ישמעאל · פרק במה מדליקין (גם זה שם) איתא להא מילתא ודחי ליה רבא התם : בגד אין לי אלא בגד צמר · פי' בקונטרס בנגעים כתיב וקשה חדא דא"כ צריך לגרוס או בבגד דהכי כתיב כ] גבי נגעים ועוד ג) דפ' במה מדליקין (גם זה שם) דרשינן ליה למילתא אחריתי ד) ועוד היכי ילפינן מנגעים לרבא דמתרץ לה התם דלא מפקא מאידך תנא דבי רבי ישמעאל הא גבי נגעים מרבה שאר בגדים ועוד ה) דהתם משמע בפירוש הכי ו) ועוד תנן בהדיא דשאר מינין לא מיטמו בנגעים נימא דלא כתנא דבי רבי ישמעאל לכך צריך לפרש דבשרצים הוא דכתיב (ויקרא יא) ותימה דא"כ אמאי איצטריך לאתויי טלה של עזים הא שק כתיב בהדיא וי"ל ז) דאיכא בגד מן הדק שבטלה של עזים וכן מוכח פרק ראשית הגז (חולין קלז·) דממעט גיזה של שור מתתן לו ולא לשקו ופריך אלא מעתה טלה של עזים ליחייב אלמא לאו מכלל שק הוי והשתא ניחא הא דמרבה לאביי מהכא ג' על ג' בשאר בגדים ודין שק הוי ד' על ד' :

כדין

א) הגה דמכולהו מתרי' אוכתנא דאית סי' ז"ק ב) אבל מהאי שמעתא לא מפיק מהכנף ז"ק · ג) דבפרק במה אשה יוצאה דרשינן ז"ק · ד) וי"ל דהאי או בגד לא כתיב בנגעים [illegible] ליה מאו בגד · ה) דהתם לא משמע הכי דתנן בהדיא דשאר ז"ק · ו) עיין רש"ק · ז) דעושין בגדים מן הדק ז"ק

גדילים יהיו ז"ק
[יבמות ט: וש"נ ובנדה] ובתוספות]
פתיל עשה ז"ק
ותכלת ז"ק
תכלת צמר ז"ק
ר"א במינין
שבת כ:
דמינים הא ז"ק
פתיל כלל ז"ק
פתילים ז"ק

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כן פי' עשה אותן ציצית : (ב) ד"ה אלא אי' דפטר :

שבת כו: נזיר נח: [יבמות ד:]

רבינו גרשום

תכילתא · ופסול : חוטי צמר פוטרין בטלית של פשתן · דכיון דתכלת מעמרא הוא דפטר של פשתים : כולן · השיראין והכלך והסריקין חוטי צמר ופשתים פוטרין בהן ביחד : הן בעצמן השיראין : במינן פוטרין · אם הציצית הוא של מינן פוטרין : אלא אי אמרת דאורייתא ציצית דצמר ופשתי' הוא דפטרי ולאו ציצית דשאר מינין : כדרבא דסבר דמדאורי' [illegible]

שיטה מקובצת

א] ופותליהו מתוכו · פ"ה בלשון שני תנה פתיל ענף למטה · ואף על גב דגמרינן לקמן מציצית [אין ציצית] אלא פתיל מיהו לא ידעינן מיניה אם הפתיל למעלה או למטה לכן הוצרך לומר ופותליהו מתוכו שיהא הפתיל למטה ועוד י"מ ופותליהו מתוכו לאחר שיתחוב הד' חוטין בכנף כופלו כמין פתיל ויהא ח' חוטין : ב] אימא או צמר או פשתים · וא"ת לעיל נמי אמאי קאמר ופליגא דרב נחמן לימא כי קאמר רב יהודה או צמר או פשתים וי"ל שהאמורא הי' לו לפרש דבריו כי היכא דלא תיפוק חורבה · תו"ח : ג] הן עצמן במינן : ד] ורב נחמן דאמר כתנא דבי ר"י : ה] ר' ישמעאל מפיק מאידך : ו] בגד' שבת דף כ"ו ויבמות דף ד' : ז] לך התשמע : ח] יהו שמנה חוטין הס"ד : ט] התכלת דבעינן מין כנף דהא תכלת עמרא הוא ובהדיא כתב רחמנא דפוטר ושל לבן נמי אם של צמר הם פוטר הס"ד ומה"ד של פשתן אותם חוטים של לבן אם הם של פשתן מהו שיפטרו לבגד דצמר עם התכלת ואע"ג : י] כיון דתכלתי שני חוטין ותכלת דעמרא נינהו : יא] מאותן הדגים הוא בית התולעת שמוציאין במשי : יב] ציצית מהן בטלית : יג] ר' ישמעאל דאמר אין חייבין בציצית : יד] ופרט לך הכתוב גבי נגעים : טו] אידך תנא מרבה : טז] או כבגד : יז] והההוא גדילים למניינא הוא דאתא · תימה מאי א) דהקו כו' גדיל או פתיל לימא רב גדיל ופתיל בעינן וי"ל דאה"נ דמעמיה דרבה בר בר חנה [illegible]

[illegible]

רש"י

סדין · של פשתן: ב"ש פוטרין · מן הציצית דלא דרשינן סמוכין למישרי כלאים בציצית הלכך נקט לשון פטור וחיוב ולא נקט לשון אוסרין ומתירין משום דציצית חובה הוא לבגד ואפילו איט עבשה ואיסור והיתר נמי בהא תליא) וכיון דלב"ש פטור הוי להו כלאים שלא במקום מצוה ועובר עליהם משום כלאים ולב"ה דמחייבי ליה בציצית] דדרשינן (יבמות ד·) סמוכין ואין כאן משום כלאים ומותר ללובשן ובטלית של צמר נמי לב"ש אסור לעשות בה לבן של פשתן ותכלת של צמר אלא הלבן והתכלת של צמר ולב"ה מותר והאי דנקט פלוגתייהו בסדין משום דפסיקא ליה מילתיה דאין בו ציצית בלא כלאים שעיקר מצות ציצית תכלת כתיבא ביה ותכלת עמרא הוא: אינו אלא מן המתמיהין · מתמה את כל הרואין שאומר כלאים הוא לבוש אדבית הלל פליג רבי אליעזר: אמר רבי אם כן · דהלכה כב"ה למה אסרוה בירושלים: לפי שאין בקיאין · לדרוש סמוכין דכלאים בציצית מותר ואתו למישרי כלאים בכל מקום ואי קשיא כיון דמדאורייתא חייב היכי מצו רבנן לעקור דבר מן התורה ולמיפטריה מציצית משום גזירה ח] (סיא) הא אותיבנא ביבמות בפרק האשה רבה (דף צ:) ומשנינן דכל דבר שאמרו לך בית דין שב ולא תעשה מצות עשה זו שבתורה וכאן טעם לדבריהם אין זה עוקר דבר מן התורה דממילא מיעקר ולא איהו עקר לה בידים: ל"א רבי אליעזר אדב"ש פליג דאמרי סדין פטור אלמא דאי רמי ט] ציצית הוה כלאים והלא המטיל כו' תימה הוא דהיכא אבל איסורא ליכא אמר רבי א"כ דליכא איסורא מפני מה אסרוה ב"ש לפי שאין בני אדם בקיאין דכלאים בציצית מותר ואתי למישרי כלאים שלא במקום מצוה: ונפרסמה למילתיה · דכלאים בציצית מותר: כל שכן דמתמהי עלוון · דאמרי אנשים הגונים כאלו לובשים כלאים: גזירה משום קלא אילן · לצבע היא שדומה לתכלת ואי שרית של תכלת בסדין אתי למירמי נמי לצבוע בקלא אילן והוי כלאים שלא במקום מצוה וקפריך מאי איכפת לן אי רמי קלא אילן לא יהא האי קלא אילן אלא לבן בעלמא כלומר נמי לבן י] האמרן לעיל אין לו תכלת מטיל לבן ומשני כיון דאפשר במינו *כיון יא] דלשם לבן (אי) איפשר לתת חוטי פשתן לא רמינן לבן דצמר בסדין: כדריש לקיש · כלומר (א) יב] *הרי לבן גמור לא מצי יג] להטילן לשום ציצית משום דהוי כלאים בציצית הואיל ואפשר יד] להטילן במינו אבל תכלת דצמר דאי אפשר במינו דכל תכלת צמר הוא (ב) רמינן אי לאו משום גזירה דקלא אילן: לקיים את שניהן · כגון לבן דפשתן בסדין מקיים (ג) עשה דציצית טו] *) וידחה לאו דכלאים: וליבדקיה· לכל היורות שצובעין בהן ציצית טז] או אותן מוכרי תכלת דלא יז] ליהוו קלא אילן: גזירה משום טעימה · אי מצרכינן לכל הקונים לבדוק היורות אתי לספוק הנסיון יח] בכל היורות ואמרי' לקמן (דף מב:) במתניתין יט] אם שם הנסיון ביורה פסלה לכל היורה: טעימה · נסיון: וליכתביה אדיסקי · יכתבו איגרת וישלחו לגולה הלכות טעימה כדמפרש לקמיה ליטול מלא קליפת בילה ביורה וילבע הנסיון בתוך הקליפה: ואדיסקי ליקום וליסמוך · כלומר דלא חשיבא להו לאינשי הנך אגרות ועברי עלייהו: ל"א וליבדקיה ניתקן רבנן שלא יקח אדם תכלת אלא אם כן בדקה דהא אפשר לליבדקיה כדלקמן (שם) שמביא גילא ושבלילתא: ה"ג אלא כ] משום טעימה· פעמים שימכרו כא] לתכלת של נסיון שנלבע לנסות בו את היורה ואמרי' לקמן (שם) טעמה פסולה והאי מילתא ליכא למיקם בבדיקה והוה ליה כלאים שלא במקום מצוה: וניכתביה כב] (הא) אדיסקא · [א] לשלוח באותן המקומות שלובעין בהן תכלת הוו יודעין שהטעימה פסולה ומאחר שיהו הלובעין יודעין בדבר נסמוך עליהן והכא ליכא למימר לידרשיה בפרקא לפי שלובעין תכלת הרבה בכרכין ובכפרים שאין שומעין דרשה שלנו וגם במקומות רחוקים:

חמץ

גמרא

א] תנו רבנן *סדין בציצית ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין *והלכה כדברי ב"ה א"ר אליעזר ב"ר צדוק והלא כל המטיל תכלת ב] בירושלים אינו אלא מן המתמיהין אמר רבי א"כ למה אסרוה לפי שאין בקיאין אמר ליה רבא בר רב חנא לרבא ג] ולרמו בי עשרה ונפקו לשוקא ומפרסמא למילתא כל שכן דמתמהו עילון ולידרשא בפירקא גזירה משום קלא אילן ולא יהא אלא לבן כיון דאפשר במינן לא כדריש לקיש *דאמר ריש לקיש כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבוא עשה וידחה את לא תעשה ד] וליבדקוה אלא גזירה משום טעימה וליכתבה אדיסקי אדיסקי ליקום וליסמוך אמר רבא השתא

תוספות

סדין בציצית בית שמאי פוטרין · פירש בקונטרס דלא דרשינן סמוכין ולא איסתרי כלל כלאים בציצית והא דנקט לשון פטור וחיוב ויתכן יותר לשון איסור והיתר משום דקסבר חובת טלית ואיסור והיתר נמי בהא תליא וה"ה נמי בטלית של צמר שלא יפטרו בו חוטי פשתן ומילתא דפסיקא נקט דכל סדין מפשתן ואי אפשר בו בלא כלאים שעיקר מצות ציצית תכלת ותכלת עמרא הוא משמע מתוך פירוש הקונטרס דציצית [ב] כלאים הוא דאסרינן וכן פירש בתשובה וכן [כתב] רבינו יצחק ברבי יהודה וקשה דהא אמרינן בריש יבמות (דף ד·) אפילו מאן דלא דריש סמוכין בעלמא במשנה תורה דריש וי"ל דהיכא חד תנא בנזיר (דף נח·) דמפיק מראשו דעשה דוחה לא תעשה ולאו ופשתים לכדרבא ובית שמאי סבירא להו כההוא תנא וסבירא להו כרבי יהודה דלא דריש סמוכין אלא היכא דמוכח או מופנה ואע"ג דעשה דוחה לא תעשה לא שרי ציצית כלאים דהא אפשר לקיים שניהם ועיקר מצות תכלת לא יהא אלא בצמר אי נמי לאשמעינן קשר [ג] דלעיל לא ידעינן אלא מדאישתרי כלאים בציצית ומיהו לא יתכן למימר כג] לפי מה [ד] שפירש למעלה גבי קשר העליון מיהו גם אההוא תנא דנזיר פר"ת דסמיך אגדילים דמראשו לא מצי מפיק כדאיתא ביבמות ותו דבסדר רב עמרם פסיק כב"ש בהא ולכך *פשיטא דלפירוש הקונטרס קים לן כב"ה כדמוכח בכל דוכתי ולפי' הקונטרס נ"ל דאין הלכה אלא כתנאי דבסמוך וכדמפרש ומשום גזירה וציצית ממינו שרי לכולי עלמא וצריך לדחוק הא דשרא רבי זירא לסדיניה היינו ציצית תכלת ומלאכא נמי (לקמן דף מא·) דאמר לרב קטינא סדינא בקייטא ציצית מה תהא עליה מציצית מן המובחר קא מקפיד ותו קשה לפירוש הקונטרס דפלוגתא דאמוראי הוא* אי ציצית חובת גברא או חובת טלית כד] ועוד דקי"ל (שם *דף מב) חובת גברא מדמברכינן להתעטף ומדב"ש נשמע לב"ה דחובת טלית הוי לכך פי' ר"ת דמדאורייתא ב"ש נמי חובי מחייבי ולא פטרי אלא משום הני טעמי דמפרש בשמעתין ואפילו ממינו נמי פטרי ליה דלמא אתי למיעבד תכלת והלכך שייך שפיר לשון פטור ועוד יש לומר לפי' הקונט' דב"ש אף במינן פטרי דסברי לה כרבי דאמר (לעיל דף לח·) התכלת מעכבת הלבן והשתא ניחא הא *דנקט סדין דווקא ומיהו תימה *) דהשתא כיון דלא איפשר נדחי עשה ללא תעשה:

אמר רבי אליעזר ברבי צדוק· בקונטרס פי' שני לשונות [ה] ולשון שני שפי' דקאי אב"ש דפטרי והלא אין בו רק תמיה ורבי נמי קאי אב"ש אם כן למה אסרוה ב"ש וזהו כפי' ר"ת שלמעלה דטעמא דב"ש משום גזירה היא אבל לפי' הקונט' שלמעלה לא יתכן דניקו אב"ש והיה יכול לפרש א"כ למה אסרו העולם וטעמא דנפשיה קאמר ולא קים ליה כב"ש ועוד פי' דרבי אליעזר אב"ה מהדר דמחייבי ליה והלא בני ירושלים יתמהו עליו ואמר רבי א"כ למה אסרוה דפשיטא כב"ש לא קי"ל ולמה [ו] מתמיהין:

והלכה כדברי ב"ה · יש גורסין אי איכא ציצית של צמר ביום מיכסי ביה ופטור וכי שקעה חמה אי מלבים ליה חייב ומחקו ר"ת כמו שאפרש לקמן:

לא יהא אלא לבן · אע"ג דאליבא דרבי קיימי דס"ל (לעיל דף לח·) התכלת מעכבת את הלבן מיהו רבי לאו טעמא דנפשיה קאמר אלא מהדר אבני ירושלים כדפרישית:

כיון דאפשר במינן · לעיל (דף לט:) כה] דמסיקנא דחוטי פשתן פוטרין בשל צמר הייט בהדי תכלת דמיגו דתכלת [ז] פטר בשל פשתן לבן נמי פטר ואע"ג דאפשר במינו והאי דפשיטא ליה טפי דחוטי צמר פוטרין בשל פשתן היינו משום דבלאו הכי איכא כלאים אי נמי מדאורייתא (דרחמנא) שרייה ורבנן הוא דגזור דכיון דאפשר לקיים שניהם אבל מדאורייתא שרי דכלאים ממש הותר אגל ציצית ולאו משום דחיה והא דמסקינן לעיל דפוטר היינו מדאורייתא אי נמי מסקנא לא קיימא הכי:

וליבדקיה · פי' בקונטרס שתי לשונות לשון אחד ליבדוק כל יורות הצובעים ומשני משום טעימה דהוי שלא לשמו והכי נמי הוה מצי למימר שמא שלא לשמו עבד כוליה ל"א ועיקר וליבדקיה כדאיתא לקמן דמייתי גילא ושבלילתא ובדקינן ליה לציצית אי תכלת הוא או קלא אילן ומשני משום טעימה שמא ציצית זה נעשה מן הצמר שטעם בו וזה אי אפשר בבדיקה:

שמא

*) ר"ל בזמן הזה דאין לנו תכלת עי' רש"ק

רבינו גרשום

סדין של פשתים בציצית בית שמאי פוטרין · לפי שתכלת צמר הוא והוי כלאים: וב"ה מחייבין · דרחמנא שריה ומשו"ה נקט לשון פטור וחיוב דכל בגד שיש לו ד' כנפים חייב בציצית: א"ר אלעזר ב"ר צדוק האיך בית שמאי פוטרין והלא כל המטיל תכלת לסדינו בירושלים אינו אלא מן המתמיהין (אבל) שתמיהין עליו בני אדם אותן שאין יודעין שמותר · תמיהא איכא איסורא ליכא: אמר ר' א"כ שאינה אסורה בציצית למה אסרוה חכמים לפי שאין בקיאין · מפני בני אדם שאינן בקיאין בהלכות ציצית ולא ידעי דשרי להכי אסרו בירושלים משום דהוה רוב עם ולא בקיאי לישנא אחרינא אמאי מחייבי ב"ה והלא כל המטיל אינו אלא מן המתמיהין שתמיהין עליו בני אדם מפני מה הטיל והלא אינו חייב בציצית· אמר ר' (יוסי) א"כ הואיל וב"ה מחייבין למה אסרוה חכמים והלשון הראשון הוא עיקר: ולרמו בי עשרה תכלת לסדינין וליפקו לשוקא וניפרסמא למילתא לאותן שאינן בקיאין דמותר כ"ש דמתמהי כי חזי בי עשרה במדיניהון ומשום הכי אסורה: ולדרוש בפרקא בדרשא בבית הכנסת דשרי לשווי תכלת בסדין ולא ליתמהו: גזירה דלמא אתו למירמא קלא אילן צמר שצבוע בקלא אילן שדומה לתכלת וההוא לא הוי מצוה וחייב משום כלאים הילכך אסרוה: ואמאי אסורה מפני כך לא יהיה אותו קלא אילן אלא כלבן כלומר אם אינו חשוב כתכלת נדוננו כלבן ולימא דשרי: כיון דאפשר מינן כלומר א) כיון שמטיל הכנף והיא עיקר מצותן של ציצית הילכך לא נדוננו כלבן של צמר הקלא אילן להתירה דאפי' לבן של צמר אין עיקר מצותה:אם אתה יכול לקיים את שניהם עשה דציצית ולאו דלא תלבש שעטנז כגון הכא דמצי לקיים שניהם דיכול למירמי בית חוטי פשתן והלכך אסרוה גזירה משום קלא אילן: ואמאי אסרוה משום קלא אילן וליבדקה' כלומר נידרש להו בפירקא היאך אדם יכול לבדוק אם הוא תכלת או קלא אילן וידעי למיבדקיה ואכתי לישתרי · אע"ג רידעי למיבדקיה להכי אסרוה גזירה משום טעימה דתכלת · ניסיון שמנסין את הצבע של תכלת שלוקחין מעט צמר ומטבילין בצבע לידע אם יצית לו מראה יפה של תכלת וזו היא טעימה ואותה טעימה פסולה שלא נצבעה לשום ציצית · ושמא יטלנו בסדין ואותו אי אפשר לבדוק והוי כלאים הלכך אסורה: ואכתי מפני מה אסורה בשביל טעימה: ולכתבה אדיסקי כלומר יכתבו ספרים ולשדרן לגולה דטעימה פסולה לציצית ולא אתו למירמי בסדין ואנן אדיסקא ליקום וליסמוך למישריה שמא איכא מאן דלא חזי לדיסקא ואתו למירמי טעימה אמר רבא השתא

א) אולי צ"ל כיון דצריך להטיל ממין הכנף והוא עיקר מי'·

שיטה מקובצת

א] ת"ר · (שבת כה) וע"ש בתוס': ב] תכלת בסדינו בירושלים: ג] לרבא ולירמו: ד] תעשה וליבדקה: ה] סדין של פשתן: ו] תליא דכיון דלב"ש: ז] בציצית דדרשי: ח] תיבת היא נמחק: ט] רמי ביה ציצית: י] צמר לבן הא אמרינן: יא] כיון דלשל לבן אפשר: יב] כלומר אפי' הוי לבן: יג] להטילו: יד] להטיל במינו אבל תכלת דצמר דאי אפשר בסדין: טו] דציצית ולאו דכלאים הס"ד ומה"ד ואם לאו כגון תכלת דאי אפשר בשל פשתן יבא עשה דציצית וידחה: טז] תיבות או אותן נמחק: יז] דלא להוי: יח] הנסיון בתוך היורה: יט] בשמעתין טעימה אם: כ] אלא גזירה משום: כא] שימכרו לו תכלת: כב] תיבת הא נמחק· כג] למימר*) כמו תיבת לפי נמחק: כד] טלית ולפירושו משמע דהך ברייתא סבירא לה דכלי קופסא חייבת בציצית וא"כ תיקשי מינה למ"ד כלי קופסא פטורין ועוד דבסדר רב עמרם פסק כב"ש היאך אפשר לפסוק כמאן דלא דריש סמוכין הא איכא כמה גופי תורות דמסמוכין אתי ועוד פרש"י בתשובה דאע"ג רב"ש פוטרין סדין בציצית היינו דוקא תכלת דהוי כלאים אבל מינו מיהו צריך למשדי ביה ותימה אמאי דאמר לקמן דמלאכא כו' ואי כתשובת רש"י אמאי קאמר ציצית מה תהא עליה הא נוכל לקיים במינה וי"ל דעיקר ציצית של תכלת היא ואעיקר מצוה מן המובחר קפיד וכן ההיא דפ' במה מדליקין דף כ"ה ע"ב דאמר כך היה מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי כו' עד היו מחבין סמנו כנפי כסותן ואם היה להם ציצית של מינם למה היו מחבאין אלא לפי שלא היה להם תכלת דעיקר מצות ציצית בכך ור"ת פירש סדין בציצית ב"ש פוטרין מדרבנן ומשום הני טעמא דמפרש לקמן גזירה משום קלא אילן כו' ותנא פוטרים ולא אוסרין לפי שאפי' הטיל בהן מינן פוטרים ור"א אב"ש פליגי דהלא כל המטיל כו' תמיהא הוא דאיכא הא איסורא ליכא וכל הך סוגיא אליבא דב"ש קאי · תו"ח: כה] דמסיקנא דחוטי צמר פוטרין בשל פשתן ושל פשתן:

*) אולי צ"ל למימר כן כמו שפירשתי למעלה וכו' ותיבות לפי מה נמחק.

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ג מהלכות ציצית הלכה ו סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' ט סעיף ו

[ומי' תוספות יבמות ד: ד"ה דלמא]

[לקמן מב:]

[דבר זה ליתא לקמן ולא בשום מקום בש"ס ודע דתוס' בשבת כה: ד"ה סדין כתבו דבר זה בשם בעל גבורה הוא מדמברכינן להתעטף בציצית ובכ"מ תוס' שם ביבמו' ג: סד"ה כולהו נמי]

נ"א דנקט סדין בציצית ולא תכלת בסדין

מסורת הש"ס

א) שבת כה: עדיות פ"ד מ"ו

ב) [לעיל לט:] יבמות ג:

ג"ה ש"ו

ג"ה דלשם ר"ת

ר"ה לא לבן דצמר

*) [נ"א כלבן דפשתים ולא ידחה לאו דכלאים ונ"ה מקיים שניהם וכל"ל והס"ד ואח"כ מה"ד עשה דציצית כגון לבן דפשתן וידחה לאו דכלאים וכל"ל]

הגהות צ"ק [א] ולשלוח: [ב] דכלאים הוא דאסירי: [ג] עליון דלא ידעינן: [ד] שפירשתי: [ה] ולשון שני פירש עיקר: [ו] מתמיהין הלכה כב"ה וי"ם גורסין אי עשה ציצית כב"ש והדי"א: [ז] פטר לבן של פשתן נמי פטר:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה כדריש לקיש כלומר לבן וכו': (ב) בא"ד צמר הוא הוה שרי אי לאו משום: (ג) ד"ה לקיים וכו' מקיים הס"ד ואח"כ מ"ה עשה דציצית כגון צמר לבן בפשתן וידחה לאו:

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פ"ד מהלכות קדוש החדש הלכ' ח:

יט ב מיי' פ"ג מהלכות ציצית הלכה ז:
ב ג מיי' שם הלכה ד טוש"ע א"ח סימן י סעיף ה:
כא ד מיי' שם פ"א הלכה טו טוש"ע שם סעיף ה:
כב ה מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף ו:

כג ו מיי' שם פ"ג הלכה א טוש"ע א"ח סימן טז סעיף א

שיטה מקובצת

א] גזירה משום כסות לילה האי טעמא הוא עיקר

גמרא

חמץ בפסח ויוה"כ דכרת סמכינן *אדיסקי הכא דעשה בעלמא לא כל שכן אלא אמר רבא הא מילתא אמרי ואיתמר במערבא משום דרבי זירא כוותי שמא יקרע סדינו בתוך ג' ויתפרנו והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי שרא רבי זירא לסדיניה רב זירא אמר גזירה א] נמי משום כסות לילה ואמר רבא הא *מילתא אמרי ואיתמר במערבא משמיה דר' זירא כוותי היא של בגד וכנפיה של עור חייבת היא של עור וכנפיה של בגד פטורה מאי טעמא עיקר בגד בעינן ב] רב אחאי אזיל בתר כנף אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא הטיל לבעלת שלש והשלימה לארבע פסולה [משום] תעשה ולא מן העשוי ג] מיתיבי חסידים *הראשונים כיון שארגו בה ג' היו מטילין לה תכלה אימא כיון ד] שפצעו בה ג' היו מטילין לה תכלת ומי אמרינן תעשה ולא מן העשוי (איני) ה] והאמר ר' זירא הטיל למוטלת כשרה אמר רבא ו] השתא בבל תוסיף קאי מעשה לא הוי מתקיף לה רב פפא ז] ממאי דגברא לאוסופי קא מיכוין דלמא לבטולי קא מיכוין ובל תוסיף ליכא מעשה איכא אמר ר' זירא אמר רב מתנא אמר שמואל תכלת אין בה משום כלאים ואפי' בטלית פטורה מאי טלית פטורה אילימא דלית בה שיעורא והתניא טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו והגדול

רש"י

חמץ בפסח ס'. כשהיו מעברים שנה היו שולחין אגרות לגולה לעשות ב' אדרים כדאמרינן בפ' קמא דסנהדרין (דף יא.) מודעין אנחנא לכון כו': הא מילתא אמרי · אגא הכא ח] ואמרי במערבא משום רבי זירא כוותי דמשום הכי אסרו ציצית בסדין: גזירה ט] משום שמא יקרע סדין · קודם לכן בתוך ג אצבעות י] לשפת הכנף דהיינו מקום הציצית: ויתפרנו · בחוטי פשתן ויניח סוף החוטין התלויין שם ואחר כך יתן בה שני חוטי תכלת ויצרף אותן שנים של לבן עמהם: והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי · ונמצאת ציצית פסולה והוו כלאים שלא במקום מצוה: תעשה ולא מן העשוי דפסול הייט יא] שעושה מתחילה שלא לשם ציצית ולא נעשה כמצותו ואחר כך תקנו קרינן ביה יב] ולא מן העשוי ונמצא ציצית פסולה: שרא ר' זירא לסדיניה · התיר ציציותיו מסדינו שהי' של פשתן ונטלן משום שמא יקרע והיינו דאמר רבא איתמר במערבא משמיה דרבי זירא כוותי: ה"ג ר' זירא אמר גזירה משום כסות לילה · שמא יתכסה בו בלילה דפטור מציצית שנאמר וראיתם אותו וזכרתם פרט לכסות לילה ונמצא נהנה מכלאים שלא בשעת מצוה: וכנפיה של עור · שנחתכו קרניה ותלה בהן עור: אזיל בתר כנף · ועביד איפכא: הטיל · ג' ציצית לבעלת ג' כנפים ואחר כך תלה בהן קרן ד' ועשה בו ציצית פסולה דג' ראשונות עשוין מתחילה שלא כמצותה וכי הדר מתקנה איכא תעשה ולא מן העשוי: חסידים · זריזין במצות: כיון שארגו · בטלית ג' אצבעות יג] דמיקרי בגד בדאמרינן לגבי טומאה: היו מטילין בה תכלת · בשני קרניה ולכי גמרי לה היו מטילין לשנים אחרים ולא אמרינן תעשה ולא מן העשוי יד] ואע"ג דלא הוה מחייבין בציצית עד שתהא כדי שיתכסה בה קטן ראשו ורובו כדלקמן (א) [א] שכל ציצית שלא נעשית מתחילתה לשם ציצית אע"פ כשנעשית שלא לצורך איכא מן העשוי דהא הכא שלא לצורך נעשית דלא היו לה אלא ב' קרנות דאלו קרנותיה האחרים אינן ראויין לציצית שהרי סופו להוסיף עליה הרבה והויא לה ציצית למעלה מג' ואנן תוך שלשה בעינן: כיון טו] שפצעו בה ג' · כיון שהגיעו לג' אצבעות האחרונים מטילין לה תכלת מיד ולא משהו לה מידי דהשתא ליכא למימר תעשה ולא מן העשוי דהא מכיון שהגיעו לתוך ג' האחרונים הוו להו אותן שתי קרנות נמי ראויין לציצית שכשתגמר נמצאת ציצית בתוך ג': הטיל למוטלת · שהיה בה ד' ציצית והטיל לה ד' אחרים טז] כשרה בהני בתראי ואע"ג דהדר פסקינהו לקמאי והא הכא דשלא לצורך עבדינהו בשעת עשייה ומכשרא בהו: אמר רבא · לעולם שלא לצורך מן העשוי קרינן ביה והכא להכי מכשרא בבתראי דקמאי בבל תוסיף כי עבדינהו ולא הוו מעשה דכיון דעובר על דברי תורה לא מיקרי מעשה הלכך כי פסיק לקמאי הא הואי עשייתן דבתראי (עשיה) אבל שלא לצורך דבעלת ג' שאינו עובר עליהן הוי מעשה לאקרויי ציצית העשויה בפסול ואיכא כשגומרה תעשה ולא מן העשוי יז]: מעשה איכא · והדר קושיא לדוכתה: תכלת אין [בה] משום כלאים · קס"ד דהכי קאמר ציצית יח] אין בהם משום כלאים ואפילו כו': והגדול

תוספות

שמא יקרע סדינו בתוך ג' · פי' בקונטרס בתוך שלש לכנף וכשיתפרנו בחוטי פשתן יניח סוף החוטין תלויין שם לציצית והוה ליה תעשה ולא מן העשוי ואפי' לרבנן דאמרי (לעיל דף לח.) דתכלת אינה מעכבת את הלבן הייט כשיש ד' חוטין אבל הכא דליכא אלא ב' לא מיהו הוה ליה למינקט משום דבעינן טוויה או תלייה לשמה אבל תעשה ולא מן העשוי ליכא לפי מה שאפרש לקמן גבי עשאה מן הקוצים ומן הגרדין וכו' והא דתניא לקמן (דף מא.) טלית שנקרעה חוץ לשלש יתפור תוך ג' רבי מאיר אומר לא יתפור וחכ"א יתפור אפי' [ב] לרבנן גזרינן שמא יתפור ויהא בו איסור כלאים ומיהו קשה מההוא דרב הונא דאמר לקמן (דף מא:) רחוק מן הכנף ד' הוי מלוא ציצית אבל מברייתא דחסידי ליכא לאקשויי דהא מפרשינן בסמוך כיון שפצעו שלש לכך צריך לפרש תוך שלש היינו שנקרע הכנף שהציצית תלוי בה ולא נשתייר ג' והוי כאילו נפסק לגמרי אבל אם נשתייר בו ג' לדברי הכל חיבור מעליא הוי והשתא במתניתין כר' מאיר אתיא והא דלא גזרינן שמא יקרע כולה דבהא לא טעו והא דמשמע פ' דם חטאת (זבחים דף צד:) גבי בגד שיצא חוץ לקלעים דאפילו נשתייר בו ג' אלא שאין בו כדי מעפורת לא השיב חיבור ובפרק העור והרוטב (חולין דף קכג:) מוכח דכדי מעפורת הוי טפי מג' שאני התם לכל הבגד נקרע אבל הכא שאינו נקרע רק חתיכה לא הוי יט] בפסול:

כ] ר' זירא אמר · משמע דרב זירא לאו היינו רבי זירא ולא כפירוש הקונטרס בכתובות (דף מג:):

משום כסות לילה · ר"ת פי' דכן עיקר כדאיתא פ' במה מדליקין (שבת דף כה:) ואינהו סבור משום כסות לילה מתוך כך יש להוכיח מכאן דהלכה כר' שמעון *דלילה לאו זמן ציצית הי' ועוד אמרינן פ' במה מדליקין (דף כז:) אסר תכסה בה למה לי לאתויי כסות סומא והייט כר"ש דלרבנן דרבי שמעון מוקמי ליה לרבות בעלת חמש אלמא סתם הש"ס כר"ש אתא ועוד בפ' ב' דברכות (דף יד:) אמרינן שלא היו אומרים במערבא פרשת ציצית בלילה [ורב יוסף אמר עלה] כמה מעליא האי שמעתא והתם בברייתא נמי פ"ק דזבחים (דף יח:) כר' שמעון מוקי ורב יהודה דרמי תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה לקמן (דף מג.) ובפ"ק דסוכה (דף יא.) ר"י לבד היה עושה כן ובפ"ק דברכות (דף יג.) אמר ר' יהושע בן קרחה למה נסמכה פרשה וכו' לומר שזו נוהגת בין ביום בין בלילה וזו אינה נוהגת אלא ביום ואור"ת אע"ג דכסות יום חייב אפי' בלילה וכסות לילה פטור אפי' ביום מכל מקום מיקרי שפיר זמן גרמא שהיום גורם לחייב המלבוש מיהו בירושלמי דקדושין ובתוספתא גרסינן איזו היא מצות עשה שלא הזמן גרמא כגון אבידה ושילוח הקן ומעקה וציצית ורבי שמעון פוטר את הנשים מן הציצית אמר להם רבי שמעון אי אתם מודים לי שזו מצות עשה שהזמן גרמא בהרי כסות לילה פטור אמר ר' הילא טעמא דרבנן שאם היתה טלית המיוחדת ליום וללילה חייבת ובספרי נמי תניא על כנפי בגדיהם שומע אני אף בעלת ג' וכו' שומע אני אף כסות לילה במשמע ת"ל וראיתם אותו ביום ולא בלילה ואם היתה טלית מיוחדת ליום ולילה חייבת בציצית ול"ע:

והאמר ר' זירא הטיל למוטלת כשירה תימה היכי ס"ד דרבי זירא לית ליה תעשה ולא מן העשוי הא כא] ר' זירא גופיה אית ליה לעיל וי"ל דס"ד כיון דתחילת הנחתן לשם מצוה לא שייך ביה תעשה ולא מן העשוי אבל לעיל כי חתך נתבטלה הנחתו:

בבל תוסיף קאי מעשה לא הוי · דכיון דעביד איסורא לא חשיב עשייה ובשעת קליטת הראשונים זו היא עשייתן ולא דמי להיא דפ' קמא דסוכה (דף יא.) דלא אמרינן קליטתן זו היא עשייתן ול"ע:

ממאי דגברא לאוסופי קמיכוין · [ג] אפילו למאן דאמר בפ' בתרא דעירובין (דף ק.) דלעבור משום בל תוסיף לא בעי כוונה ומשמע נמי בההוא פירקא דלרבי יהושע לא בעי כוונה מ"מ הכא מודה דליכא בל תוסיף כיון דלבטולי קמיכוין.

תכלת אין בה משום כלאים ואפילו בטלית פטורה · מדקאמר ואפילו ולא קאמר אפי' בלא וי"ו משמע דבלא טלית פטורה איצטריך לאשמועינן דתכלת אין בה משום כלאים וכי האי גוונא דייק פ' טרף בקלפי (יומא מו.) אומר היה ר"מ אברי עולת חול שניתותרו עושה להן מערכה וסודרן ואפי' בשבת ומוכחא [ד] סוגיא דהתם דתרתי מילי אשמעינן כב] ואור"ת דהכא נמי אשמעינן דאפילו בלילה אין בה משום כלאים אף על גב דלאו זמן ציצית היא דלגמרי התיר הכתוב כלאים של ציצית והא דגזרינן לעיל משום כסות לילה הייט כסות שאינו מיוחד רק [ה] ללילה (ור"ת סותר פירוש שלמעלה) דכסות יום חייב אפילו בלילה וכן פרק קמא דקדושין (דף לד.) ותדע דאמרינן

שיטה מקובצת

בכנף הבגד כלל אבל בבגד שנגמר יכול להיות שמקום הנחת ציצית בתוך ד' תו"חי כ"א (מה שנגמר) [אם נגמר] בתוך ג' מה שמוסיף מכאן [ואילך] לא חשיב כנף בפני עצמן אבל מה שמוסיף אח"כ יותר משלוש הו"ל הכנף אחר שהטיל (כנף) [הציצית חשוב] בגד בפני עצמו : ה] והאמר ר' זירא כו' אלמא דלית קפידא דהעשה ולא מן העשוי וא"ת והא ר' זירא אמר לעיל שמא יקרע כו' אלמא דאית ליה תעשה ולא מן העשוי וי"ל דהתם אינו נעשית כהלכות ציצית שהרי הוא התפירה הוא ממנין הד' חוטין אבל הכא הד' ציצית אחרונים נעשין כהלכתן אלא שנעשו בפסול והקשה מורי וכי פליג ר' זירא אההיא דתנן הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואח"כ חתכה פסולה משום תעשה ולא מן העשוי וי"ל דלא דמי דהתם נעשו בפסול דסוכה נעשית במחובר וגבי תלאן ואח"כ פסקן נעשו נמי בפסול שלא היו בה ד' חוטין אבל הכא הרי אלא שנעשו בפסור אבל ההיא דבעל שלש פריך שנעשו כהילכתן אלא שנעשו בפסור : ו] תיבת השתא נמחק : ז] ממאי דגברא לאוספי קא מכוין כו' וא"ת במאי פליגי הני ורבא סבר דעובר בבל תוסיף שאינו לובשו ופי' הר"ם דה"ק רבא בבל תוסיף [קאי] דעתו ללובשו ורוצה לעבור בבל תוסיף ומשום הכי מעשה לא הוי ופריך רב פפא ממאי דללובשו קא מכוין דלמא לבטולי קא מיכוין פי' לפסוק הראשון יעבור בטלית זה בבל תוסיף תו"ח : ח] הכא ואיתמר במערבא : ט] גזירה שמא יקרע סדין : י] לשפת ולפי האי טעמא נקט דוקא סדין בציצית לפי שנוח ליקרע. תוס' אחרות : יא] שנעשית מתחילתה ולא מן העשוי אבל אם היתה ציצית כשרה מתחילה לית בה משום תעשה ולא מן העשוי הס"ד : יג] אצבעות שראוי לתלות בהן ציצית : יד] תיבות ואע"ג דלא הוה כו' עד כדלקמן לשם נמחק אלמא שכל מתחילתה בפסול אע"פ שנעשית שלא לצורך ליכא מן : טו] כיון שבצעו : טז] אחרים לבטל ארבע ציצית הראשונות כשרה בהני בתראי ואע"ג דאי עביד שלשה בתראי אכתי לא בטיל קמאי ואשתכח דהא לא מחייב וכי הדר עביד לרביעי דביטל קמאי קרינא להנך שלשה ראשונות שבאחרונות שמצטרפין בהדי רביעית תעשה ולא מן העשוי ע"כ ברש"י כת"י וכן כתוב בפסקי הרא"ש: יח] העשוי וזה עיקר אע"ג דחציה פשתן וחציה צמר אין בה משום : יט] הוי כנפסק תיבת בפסול נמחק : כ] ה"ג רב זירא : כא] רבי זירא (דהא) [גופיה] אמר לעיל גזירה שמא יקרע : כב] ואור"ת קדושין דף

א) גרסה דל"ע תקשי מסכתא על דברי רב הונא לקמן (דף מא) דאמר ארבע וכו'

הנך קמאי קא מיכוין ומעשה איכא דהשתא הוא דקא עביד מעשה ואפילו הכי אמר דדמי כמו שהטילן ביחד דאי לא חשבינן הכי אמאי כשרה הא הוי הנך קמאי כלאים דחשבינן להו כציצית הכא נמי בהטיל לבעלת שלשה אע"ג דהשתא קא עביד מעשה פסולה ליהשבינהו נמי כמו שהטילן ביחד אלא ודאי קשיא : תכלת בסדין אין בה משום בטלית שהיא פטורה מן הציצית אין בה משום כלאים : אילימא דלית בה שיעורא כדי

הגהות צ"ק

[א] אלמא שכל ציצית שנעשית מתחילתם כו' לצורך ליכא מן : [ב] לרבי מאיר גזרינן : [ג] אפילו לרבא דאמר בפ"ג דר"ה דף כח ע"ב דלעבור משום כו' [ד] מכוונת : [ה] ללילה דכסות יום חייב אפי' בלילה ור"ת כותב פירושו לעיל וכן פ"ק כו' ורפ"ק מ"ו :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה היו מטילין וכו' כדלקמן. אלמא דכל ציצית שנעשית מתחילתה אע"פ שנעשית שלא לצורך ליכא מן העשוי :

גמרא

מסורת הש"ס · תורה אור

והגדול יוצא בה דרך [א]עראי חייבת בציצית אין הקטן מתכסה בו ראשו ורובו אע"פ שהגדול יוצא בה עראי פטורה וכן לענין כלאים והוינן בה מאי וכן לענין כלאים אילימא וכן לענין איסורא דכלאים והא אנן תנן *[ב]אין (כלאים פ"ט משנה ג) עראי בכלאים ואמר רב נחמן בר יצחק וכן לענין סדין בציצית אלא מאי פטורה הטיל למוטלת יא] והא אמרה רבי זירא חדא זימנא יב] *חדא מכלל דחבירתה איתמר ת"ר טלית (מגילה כט: ת"כ) כפולה חייבת בציצית ורבי שמעון [ג]פוטר ושוין שאם כפלה ותפרה [ד]שחייבת תפרה פשיטא לא צריכא דנקטה בסיכי רבה בר הונא איקלע לבי ג] רבא בר רב נחמן חזייה דהוה מיכסי ד] טלית כפולה ורמי ליה חוטי עילוי כפילא איפשיטא ואתא חוטא וקם להדי רישיה אמר ליה לאו היינו כנף דכתב רחמנא באורייתא אתא שדייה איכסי גלימא אחריתי אמר ליה מי סברת *חובת גברא הוא *) חובת טלית הוא זיל רמי לה לימא מסייע ליה חסידים הראשונים כיון שארגו בה שלש היו מטילין בה תכלת שאני חסידים דמחמרי אנפשייהו ופליגא דמלאכא דמלאכא אשכחי' לרב קטינא דמיכסי סדינא אמר ליה קטינא קטינא סדינא בקייטא וסרבלא בסיתוא ציצית ה] **) של תכלת מה תהא עליה אמר ליה ו] ענשיתו אעשה אמר ליה בזמן דאיכא ריתחא ענשינן אי אמרת בשלמא חובת גברא הוא היינו דמחייב דלא קא רמי אלא אי אמרת חובת טלית הוא הא לא מיחייבא אלא מאי חובת גברא הוא נהי דחייביה רחמנא כי מיכסי טלית דבת חובא ז] כי מיכסי טלית דלאו בת חובא היא מי חייביה רחמנא אלא הכי קאמר ליה ח°] [ה]טצדקי למיפטר נפשך מציצית אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית ומודה שמואל *בזקן [ו]שעשאה לכבודו שפטורה מ"ט °אשר תכסה בה (דברים כב) אמר רחמנא האי לאו לאיכסויי עבידא בההיא שעתא [ז]ודאי רמינן ליה משום °לועג לרש (משלי יז) חרף ט] עושהו אמר רחבה אמר ר' יהודה טלית [ח]שנקרעה יא] חוץ לשלש יתפור תוך שלש לא יתפור תניא נמי הכי טלית שנקרעה חוץ לשלש יתפור תוך שלש רבי מאיר אומר לא יתפור וחכ"א יתפור ושוין שלא יביא אפילו אמה על אמה ממקום אחר ובה תכלת ותולה בה [ס] ושוין שמביא תכלת ממקום אחר ותולה בה

*) [עי' תוס' ברכות יד: ד"ה ויאמר]
**) [עי' תוס' לעיל מ. ד"ה סדין כו']

ובלבד

רש"י

והגדול יוצא בה עראי · שאינו בוש לצאת בה יב] לשוק: אילימא וכן לענין איסורא דכלאים · דאי אין קטן מתכסה בה אין בה משום כלאים אם נארג בה כלאים: והתנן אין עראי בכלאים · כלומר אין דין עראי בכלאים שאע"פ שאין הגדול יוצא בה עראי יש בה משום כלאים אם נארג בה כלאים: ואמר רב נחמן · מאי וכן לענין כלאים וכן לענין סדין בציצית יג] אלמא ציצית בטלית שאין בה שיעור יש בה משום כלאים: אלא מאי פטורה · דקאמר לעיל ואפילו בטלית פטורה כגון הטיל למוטלת יד] דכי שריא רחמנא כלאים בציצית לגמרי אישתרו טו]: חדא זימנא · לעיל הטיל למוטלת כשרה וכיון דמתכשרא בהנך בתראי וכל שכן בקמאי אי הוה פסיק לבתראי פשיטא דאין בה משום כלאים דהא טולה ציצית מיקרו: חדא מכלל חברתה איתמר · מכלל דהטיל למוטלת כשרה איתמר הך דכלאים: טלית כפולה · שהיתה ארוכה כשתים וכפלה: ורבי שמעון פוטר · שאם תפשט נמצאת ציציות באמצעיתה: שאם (א) תפרה חייבת · דלא תפשט: דנקטה בסיכי · ברוק"ש ל"א תפירה רחבה בשטי"ר וקשיא לי הא דאמר בסוף הקומץ (לעיל לז: ע"ש) האי מאן דחייטיה לגלימא כו': איפשיט · הטלית היו טז] ציצית באמצעיתה שהיתה יז] [א] רחבה כפלים בקומתו והיתה כפולה והכפל מוטל על ראשו ושני הראשין של טלית למטה מאחוריו ושתי ציציות היו [ב] בקרן האחד ושנים בשני ראשי הכפל מקום שארכו כלה יח] וכשנפשטה היה (ב) חבוי כולו בה ונמצאו שתי ציציות של כפל באמצע הטלית כנגד ראשו של רבא: לאו היינו כנף · דהא באמצעיתה עומדין: מי סברת חובת גברא הוא · לקיים מצות ציצית באחת מהן דתיפטר בהך אחריתי: חובת טלית הוא · ואפילו יט] עשר יש לך טעונות ציצית כ]: מסייע ליה · דחובת טלית הוא: [ג] הראשונים כו' · ואי חובת גברא הוא למה לה ציצית עד שיתכסה בה: ופליגא דמלאכא כא] [ד] דרבה בר רב הונא דהמלאך אומר דחובת גברא היא: דמיכסי סדינא · דלא הוה ליה ציצית כדאמרינן לעיל משום כסות לילה: סרבלא · כגון אותן שלנו שהן עגולין ואין לה אלא שני כנפים [למטה] דפטורה מציצית: [סרבלא · מנט"ל בלע"ז]: הא לא מיחייבא · הן טלית דסדין ודסרבלא ומאי איכפת ליה: נהי דחייביה רחמנא כב] · כי מיכסי טלית בתחובא הראוי [ה] לציצית כג] חייביה רחמנא (ג) לגברא לאהדורי בתר טלית כד] דחובא ולאכסויי בה מי [חייביה]: אלא הכי קאמר ליה טצדקי למיפטר עצמך מציצית · תבקש תחבולות לפטור עצמך מציצית · טצדקי תחבולות וחבירו בבבא קמא בפרק הכונס (דף נו·) כל טצדקי דאית לה למיעבד עבדה: כלי קופסא · טליתות הראויין לציצית אף על פי שמקופלת ומונחת בקופסא חייבת בציצית דהואיל ועומדת היא להתכסות בה אשר תכסה בה קרינא ביה: לכבודו · לתכריכין: כה] בההיא שעתא · כשלובשין אותו למת: ודאי רמינן ליה · מטילין ביה ציצית דאי לא רמינא דמי כלועג כלומר איפטר ליה ממצות: חוץ לשלש · למעלה משלש אצבעות משפת הכנף: יתפור · ולא חיישינן דילמא פייש מידי מן חוט כו] התפירה ויניחס ויוסיף עליו עד ד' חוטים לשם ציצית ואיכא תעשה ולא מן העשוי דהא חוץ לג' לא חזו לתלות ציצית כדאמרינן לקמן: בתוך שלש · הראוי להניח שם ציצית: לא יתפור · דהכא חיישינן להכי כדפרישנא: ממקום אחר · מטלית אחרת ויש בה תכלת ותולה בה משום דעל כנפי בגדיהם בעינן. וכנף זה לא היה מבגד זה בשעת עשיה: ושוין שמביא תכלת · מתיר ציצית מטלית אחרת ותולה בה דהכא ליכא ולא מן העשוי דהא צריך לחזור ולכורכה ולתקנה כאן כבתחילה:

תוספות

דאמרינן לקמן (דף מד·) טלית שאולה כל ל' יום פטורה מן הציצית מכאן ואילך חייבת ואפי' של כלאים ואע"ג דפטור מדאורייתא דאין לחלק כיון *דלגבי גברא דהוי דידיה ליכא כלאים וכן לנשים והא דאמרינן (לקמן מג·) גבי הכהנים נהי דבעידן עבודה אישתראי שלא בעידן עבודה לא לא דמי כלל דהא כתיב (דברים כב) לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך טומר שבמקום גדילים תלבש שעטנז משמע דכל לבישה שרא רחמנא כז] ועוד דבטלית שעשוי להגאתו חייב הכתוב כלאים אבל בגדי כהונה לא לביש אלא בעידן עבודה ועוד אומר ר"ת דבגדי כהונה כמי שלא בעידן עבודה שרו והכי קאמר נהי דבעידן עבודה אישתראי כלומר המיוחדים לעבודה שלא בעידן עבודה כלומר אותם שאינם מיוחדים לעבודה לא אישתראי וכן מוכח בתוספתא דכלאים דתניא בגדי כהונה ובגדי כהן גדול אין בהם משום כלאים בגדי כ"ג שילא במדינה חייב במקדש בין לשרת בין שלא לשרת פטור וא"ת אי לילה דומה למדינה דחייב וי"ל דחייב מדרבנן והאי עובדא דשמעון הצדיק פרק בא לו (יומא דף סט·) דעת לעשות לה' הפרו תורתך בדרבנן נמי שייך הפרה מיהו לא משמע הכי אלא נראה טפי דחייב מדאורייתא ואין לדמות *[ו] מקומות למדינה דבמדינה ליכא שום היתר ותדע דהתם לא מפליג בין שעה הראויה לשרת לשעה שאינה ראויה לשרת והא דאמרינן פרק בא לו (גם זה שם) גבי בגדי כהונה שמקפלין אותן תחת ראשיהן דלאו דווקא כח] [תחת ראשיהן אלא[ו] שלא כנגד ראשיהן] משום כלאים היינו בהנאה דלא דמי ללבישה דשרא רחמנא אבל גבי ציצית אין לחלק בין הנאה ללבישה ובספרי תניא כסות המיוחד ליום ולילה חייב בציצית רבי יהודה בן בבא אומר ביחוד פטרו חכמים את כסות של אשה מן הציצית ולא חייבו בטלית אלא מפני שבעלה מתכסה בו לכך נראה דכלאים בציצית שרי בין ביום בין בלילה בין לאשה כט]:

חדא מכלל דחבירתה איתמר · פירש בקונט' בתרייתא מכלל דקמייתא איפכא נראה דבתרייתא משמיה דשמואל קאמר לה:

ענשיתו [אעשה · כיהאי] °[שאין אדם חייב] לקנות טלית המחוייב אם אין לו *) אבל עשה גמור אפילו בית דין שלמעלה היו מכין אותו עד שתצא נפשו*:

הכי קאמר ליה טצדקי למפטר נפשך מציצית · ומ"מ אי לאו חובת גברא לא שייך למיענש עליה כיון דלית ליה ובקונטרס גרס אלא ומשמע דלא מוכח מידי:

רמינן ליה · פירשתי בפרק בתרא דנדה (דף סא:) **):

*) דרב קטינא סבר חובת טלית הוא עיין רש"א
**) [וע"ע תוס' ברכות יח. ד"ה למחר וכו' ומ"ש שם על גליון]

ובלבד

רבינו גרשום

(וכן לענין איסורין דכלאי' דאי אין הקטן כדי להתכסות) וכן לענין איסורין דכלאים דכי אין הקטן מתכסה בה ראשו ורובו אף על פי שהגדול יצא בה עראי אין בה משום כלאים: ורתנן אין עראי פוטר מאיסור כלאים · אלא חייב על עראי כעל קבע אפי' בטלית קטנה: יכן לענין סדין בציצית אם אין הקטן מתכסה בה ראשו ורובו חייבת משום כלאים והיכי אומר אפי' בטלית פטורה אין בה משום כלאים: אלא מאי אפי' בטלית פטורה דקאמר שאם הטיל ציצית לסדין שכבר מוטלת לה ציצית בתחלה: והאמר ר' זירא חדא זימנא הטיל למוטלת כשרה ההיא מכלל דהא איתמר: טלית כפולה שהיתה גדולה כשתים וכפלה חייבת בציצית ור' שמעון פוטר דאי רמי ליה כשהיא כפולה זימנין דמפשטא ולא קאי הוטא להדי כנף: בסוכי אסגלי בלע"ז · (חייבת) חובת טלית היא ואף על גב דלא מיכסית בה אסור להניחה בלא ציצית: כיון שבצעו בה ג' לאלתר כשנארגה כולה קודם שהסירוה מן העץ היו מטילין לה ציצית קודם שתהא ראויה להתכסות אלמא דסברי דחובת טלית היא · הא דקאמר דחובת טלית היא היינו פלינא דמלאכא · מלאך ממש · סרבלא מקטורן שאין לו ד' כנפים: סדינא · לפי שאסור תכלת בסדין לא הוה רמי: ענשיתו אעשה אם אין אדם מקיים מצות עשה כגון ציצית: א"ל בזמן ריתחא ענשינן אפי' אעשה: הא לא מיחייבא · סדינא וסרבלא בציצית: ודאי לאיכסויי טלית דבת חיובא לא חייביה רחמנא: אלא הכי קאמר ליה מצדקי כלומר הערמה קא עבדת לפטור נפשך דלא בעית למיכסי טלית דבת חיובא: כלי קופסא בגדים שמיוחדין לטליות ומונחין בקופסא בארגז: בזקן שעשה לכבודו שעשאה למיתתו שיעטפוהו בה כשימות · בההיא שעתא ודאי לכי מיית ומיעטף בה רמינן לה ציצית משום לועג לרש כלומר שלא יהא הלישות הדעת למת שמחשבין אותו פטור מן המצות · חוץ לג' אצבעות סמוך לכנף יתפור: נקרעה תוך ג' מקום שראוי להניח בו ציצית לא יתפור שמא ישתייר מחוט של תפירה והיה ז' חוטין ומצטרף עמו ויעשה ציצית והוי תעשה ולא מן העשוי · אלא יביא טלית אחרת · ושוין שלא יביא כנף אחר ממקום אחר אפי' משל אמה על אמה ובו תכלת ציצית דהיינו תעשה ולא מן העשוי משום הכי אמר אפי' אמה על אמה אע"ג דהתפר יבוא חוץ לג': ושוין שמביא תכלת ציצית · ממקום אחר מטלית אחרת

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ג מהלכות ציצית הלכה א וע"ש בכ"מ טוש"ע א"ח סימן טז בהג"ה:
כה ב מיי' פ"י מהלכות כלאים הלכה יח טוש"ע י"ד סימן שא סעיף ד:
כו ג מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה יז טוש"ע א"ח סימן י סעיף ו:
כז ד מיי' שם טוש"ע
כח ה מיי' פ"ג מהלכות ציצית הלכה יא סמ"ג עשין כו:
כט ו מיי' שם הלכה י ועיין בכ"מ טוש"ע א"ח סימן יט סעיף ג:
ל ז טוש"ע י"ד סימן שנא סעיף ב וע"ש בהג"ה:
לא ח מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה יח טוש"ע א"ח סימן טו סעיף ד:
[ט מיי' שם]:

שיטה מקובצת

א] והא אמרה ר' זירא כו' ליכא למימר דפריך לשמואל מהא דהא לא

לב א מיי' פ"ב מהלכות ציצית הלכה ח:
לג ב מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה יג טוש"ע א"ח סי' טו סעיף א: רש"ק
לד ג מיי' פ"ד מהלכות חנוכה הלכה ט טוש"ע א"ח סימן תרעד סעיף א:
לה ד מיי' פ"א מהלכות שבת הלכה ה טוש"ע א"ח סי' רנז סעיף א:
לו ה טוש"ע שם סימן כא סעיף ג בהג"ה:
לז ו מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה ו סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' יא ס"ד:
לח ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:

א] ובלבד שלא תהא מופסקת שמעת מינה *מתירין מבגד לבגד דילמא דאי בלאי ת"ר ב] טלית שכולה תכלת *כל מיני צבעונין פוטרין בה חוץ מקלא אילן מיתיבי טלית אין פוטר בה אלא מינה טלית שכולה תכלת מביא תכלת וד"א ותולה בה וקלא אילן לא יביא ואם הביא כשר אמר רב נחמן בר יצחק לא קשיא כאן בטלית בת ארבעה חוטין כאן בטלית בת שמונה חוטין שמעת מינה מתירין מבגד לבגד דלמא דאי עבד *איתמר רב אמר אין מתירין מבגד לבגד ושמואל אמר מתירין מבגד לבגד רב אמר אין מדליקין מנר לנר ושמואל אמר מדליקין מנר לנר רב אמר אין הלכה כרבי שמעון בגרירה ושמואל אמר הלכה כר' שמעון בגרירה אמר *אביי כל מילי דמר עביד כרב לבר מהני תלת דעביד כשמואל מתירין מבגד לבגד ומדליקין מנר לנר והלכה כרבי שמעון בגרירה דתניא *רבי שמעון אומר גורר [ביצה כג: וש"נ] אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ רב יהודה מסר ליה לקצרא רב חנינא עביד לה סיסא רבינא חייט להו מיחט *ת"ר כמה חוטין הוא נותן ב"ש [בכורות לט:] אומרים ד' וב"ה אומרים ג' ג] וכמה תהא משולשת ב"ש אומרים ד' וב"ה אומרים ד] ג' וג' שבית הלל אומרים אחת מארבע בטפח של כל אדם אמר רב פפא טפח דאורייתא ד' בגודל שית בקטנה חמש ה] בתילתא אמר רב הונא ד' בתוך ד' ומשולשת ד' ורב יהודה אמר ג' בתוך ג' משולשת ג' אמר רב פפא הלכתא ד' בתוך שלש משולשת ארבע למימרא דאית להו שיעורא ורמינהו ציצית אין ציצית אלא יוצא ואין ציצית אלא משהו וכבר עלו זקני ב"ש וזקני ב"ה לעליית ו] יוחנן בן בתירא ואמרו ציצית אין לה שיעור כיוצא בו לולב אין בו שיעור מאי לאו אין לה שיעור כלל לא
אין

תוספות

ובלבד שלא תהא מופסקת · נ"ע מאי פי' ומאי *אשמעינן: אין פוטר בה אלא מינה · פי' בקונט' אם אדומה היא יטיל בה שני חוטים אדומים ותימה מידי ליבעא קגרים ושמא מדרבנן משום זה אלי[ד]ולאו (סוכה דף יא:) הוי [ועוד נראה דאיירי בשאר מינים כגון שיראין וכלך וסיריקין דאין פוטר אלא במינם מדאורייתא] ומה דפי' בשיראים לאו דוקא דהא אמרי' דלמר ופשתים פוטרין בהם: ואם הביא כשר · למאי דפירש בקונטרס דקלא אילן במקום לבן פסול משום שדומה לתכלת ואין כאן שני מינים קשה מאי פריך דלמא האי ברייתא כרבנן דריש פירקין דאמרי אין הלבן מעכבת את התכלת: כאן בטלית בת שמנה חוטין · פירשתי ריש פירקין: רב אמר אין מתירין כג] ואפי' למ"ד חובת גברא סבר רב דאין לבטל מצות הטלית כדאשכחן במזוזה בסוף השואל (ב"מ קב:) שנענש אותו שנטל המזוזה ואע"ג דחובת הדר היא ושמואל דאמר מתירין אע"ג דקסבר חובת טלית היא דהא שמואל מחייב לעיל כלי קופסא כיון דאין לו אלא כדי טלית אחת טוב שיתן באותה שהוא חפץ להתעטף בה ולא דמי למזוזה כד]*: כל מילי דמר עביד כרב · והא [בנדה] דסוף כירה (שבת דף מו:) שרי רבה שרגא דנפטא ופלוגתא דרב ושמואל במוקצה מחמת מיאוס שילהי שבת (דף קמ:) דלמא דמתכת איירי ותו דהתם איכא פלוגתא דרברבתא טובא ול"ע: בית שמאי אומרים ארבע · טעמא דבית שמאי ניחא כדדרשינן לעיל (דף לט:) גדיל שנים גדילים ד' אבל טעמא דבית הלל קשה דדוחק לומר דלית להו אלא גדילים שנים ופתיל תכלת הרי תלתא כה] [ה] ושמע מינה הא דדרשינן גדילים ד' היינו בכפילה ואלבן קאי והשתא סברי ב"ש דהוא הדין תכלת דפתיל לאו דוקא וסברא הוא להשוותם והיינו ד' חוטין בלא כפילה ובית הלל סברי דפתיל דווקא והא כו] דביומא (דף עב:) דריש מפתיל כז] [ו] התם *) (הוה ראשונים) דכתיב ברישא (תרי) מהדר דמיירי בכפול כח] ור"ת פי' דמגדיל נפקא להו לבית הלל דעבות מתורגם עובדגדילו ונראה לפי' זה דבית הלל דרשי גדילים הרי ששה וכשנכפלו י"ב ויתכן יותר [ז] דלא דריש גדילים וכן משמע בספרי ועשו להם שומע אני יעשה אותן אחד בפני עצמו תלמוד לומר גדילים מכמה [ח] גדיל אחד נעשית אין פחות משלשה דברי ב"ה ב"ש אומרים ד' של תכלת ד' של למר (אכן) כי דייקת בה משמע דב"ה דרשי גדילים ואכל גדיל קיימי והשתא הויא דומיא דבית שמאי דאיירי בתכלת ובלבן ומיהו בספרי איכא דאמרי שנים של לבן ואחד של תכלת · [וע"ע תוס' בכורות לט: ד"ה כמה]: בית שמאי אומרים ארבע · פירש בקונטרס הפתיל יהא ארבע נמלא הגדיל שנים ורביעו תם פירש דאגדיל קאי והענף שמנה הרי שנים עשר וכן אנו נוהגין וכן משמע בספרי בפרשת כי תצא גדילים למה נאמר לפי שנאמר ועשו להם ציצית שומע אני יעשה חוט א' בפני עצמו ת"ל גדילים [ט] כמה גדיל נעשית אין פחות משלשה חוטין כדברי בית הלל ובית שמאי אומרים מארבע חוטין של תכלת וארבעה של לבן [י] על ארבע ארבע אלבעות משמע דאגדיל קאי והקונטרס נמי פירש כן בל"א פרק על אלו מומין (בכורות דף לט:) וכן יסד רבי שלמה ספרדי **) המשולש יהא כפשל כדי אלבעות ארבע ונפשל קורא הגדיל כמו ***) מפשילין חבלים לתוכן פרק אלו הן הגולין (מכות דף י:) וכמו אין מפשילין חבלים לתוכן דפ' בני העיר (מגילה דף כח:): ארבעה בגודל · במסכת זבחים בפ' קדשי קדשים (דף סב:) [קתני] דכבש של מזבח היה שלש אמות ומחצה ואצבע ושליש אצבע בזכרותו ואית דמפרשי התם דקשר האצבע קמא כט] [כ] הזכרות ואית דגרסי בזכרותו היינו ראשותו והכא דלא מפרש מידי צ"ע: ואביק

*) נ"א אוקמה דכתיב כו' ועי' תוס' לעיל ריש פירקין רש"ק · **) בפיוט פ' שלח · ***) נ"ל אין מפשילין

רש"י

ובלבד שלא תהא מופסקת ז] · שיהא כל חוטיה שלימין: שמע מינה מתירים מבגד לבגד ח]: דילמא אי בלאי · הא דקתני שמביא תכלת ממקום אחר ותולה בה ולא חיישינן לבזיון דמבזה לה לטלית ראשונה ט] [א] דנתבלה דאין ראויה לציצית קאמר דמתיר ממנה הציצית: כל מיני צבעים פוטרין בה · לשום לבן דכיון דמין כנף ליכא לקיומי בה אין לך לחזר אחר לבן אלא שיהו בה שני מינין: חוץ מקלא אילן. דדמי לתכלת י] וזימנין דמזבן לה לאינש אחרינא וסבר דכל חוטיה תכלת וכי מצריך לטלית אחריתי שקיל תרי חוטים מהכא יא] וטתן שם עם לבן ותחת אלו יתן לבן ונמלאת אחת מהן נפטר בקלא אילן לשום תכלת ושדי קלא אילן עם לבן בציצית והוי כלאים בלא מצוה: מיתיבי טלית אין פוטרין בה לשם לבן אלא מינה · אם אדומה היא יטיל בה שני חוטין אדומים ושני חוטין תכלת וכן שאר גוונים: מביא תכלת · שני חוטין לשם תכלת ודבר אחר לשם לבן ואע"ג דהאי תכלת הוי מין כנף אפילו הכי שני מינים בעינן דאזלינן בתר רוב טליתות: ואם הביא כשר · אלמא קלא אילן נמי פוטר בה: בטלית בת ד' חוטין · שנים תכלת ושנים קלא אילן כשר יב]: בטלית בת שמנה חוטין · ארבע תכלת והטיל בה ארבע קלא אילן לקיים מצות שני מינים יג] פסולין דהואיל ולבר קלא אילן איכא חוטין כל צורכה חיישינן דלמא יד] מצריך לטלית אחריתי ושקיל הנך דתכלת מהכא ותלי לה התם וליכא הכא אלא קלא אילן אי נמי שקיל הנך דקלא אילן ותלי בה · ל"א ועיקר חוץ מקלא אילן דהא אשני מראות טו] שבה קפדינן ואלו מראיהן שוין: מיתיבי כו' טז] אם הביא כשר · טלית בת שמנה חוטין ד' של תכלת ומין אחר וביקש להטיל בה עוד ארבעה אחרים לא יטיל קלא אילן שמא ימכרנו לאיש אחר ויהא סבור שהם תכלת ויתירם מכאן ויתן בטלית אחרת במקום תכלת עם לבן ואם הביא כשר דהא נפטרה בארבע חוטין של תכלת ודבר אחר: שמע מינה · מדפסל יז] בה משום הך חששא דמתירין מבגד לבגד: דלמא דאי עבד · אם עבר והתירן או נפקא חורבה [ג] (דסבר) דמשתרא ציצית מקלא אילן לחודיה יח]: מנר לנר · אותן דחנוכה: מסר · טליתו עם הציצית: לקצרא · לכובס ולא חייש דילמא מינתקא תכלת ורמי בה קלא אילן: עביד להו סיסא · כשעושה לכובס מקפל יט] הציצית כמין פקעת שקורים למוסי"ל כדי שלא ינתק: חייט להו מיחט · עושה לטלית כמין שפה ומחביא החוטין בתוכה ותופר השפה: ארבעה · חוטין נתן בחור הטלית וכופלן לשמנה: משולשת · תלויה הענף [לבד] מן הגדיל: ארבעי אצבעות: ושלש כ] שב"ה אומרים · שתהא כל אצבע אחת מארבע בטפח של כל אדם דהיינו מדת גודל ושית בקטנה (א) כא]: כב] בתילתא · אצבע וכולן מדה אחת: ארבעי · חוטין בתוך ארבע אצבעות שלא ירחיק מן השפה יותר מארבע אצבעות: אין [ג] שם ציצית אלא יוצא · תלוי ויוצא מן הכנף משהו:
אין

[שבת כג. פי' פסחים קא.]
[שבת כ"מ פסחים קא.]

שיטה מקובצת

כלאים לענין דין בפני עצמו קאמר ליה ולא אמרינן דקאי [אטלית פטורה] לבד מדקאמר ואפי' בטלית פטורה אלמא דין אחר נמי אשמועינן ונפקא מינה דאם יש לו לאדם ציצית בתכלת וי"ש בו כלאים אם אשתו לובשתו אין בו משום כלאים אפילו לאשתו וגם הוא אינו עובר משום כלאים אם לבשן בלילה וה"נ אמרינן בפרק טרף בקלפי (דף מ"ו ע"א) אברים וכו' עד לא ירדו אלמא דין אחר בפני עצמו אשמועינן ב"הא דאמר עושה להן מדורה בפני עצמו אע"ג דמשמע לפום רהיטא דלא בא להשמיענו אלא דסודרן ואפי' בשבת ה"נ אמרינן הכא אע"ג דמשמע לפום רהיטא דלא בא להשמיענו אלא אפי' דטלית פטורה אין בה משום כלאים דין אחר בפני עצמו נמי אשמועינן כדפי' וא"ת א"כ לפי דברי ר"ת הא דאמר לקמן נהי דאשתרו כלאים גבייהו דכהנים בעידן עבודה שלא בעידן עבודה לא אשתרו להו ואמאי לא אשתרו להו ללבוש בגדי כהונה שלא בשעת עבודה משום כלאים הוה"ל דאין בה משום כלאים כדאמרינן הכא דתכלת אין בה משום כלאים ומותר ללובשן אפי' שלא בזמן ציצית כגון אם לובשו בלילה וי"ל דהתם נמי בבגדי כהונה אין בה משום כלאים אפי' שלא בעידן עבודה והא דקאמר שלא בעידן עבודה לא אשתרי כלאים ה"מ בשאר בגדים שאינן בגדי כהונה אבל בבגדי כהונה איכא למימר אין בה משום כלאים אפי' שלא בעידן עבודה ואע"ג דאמר בפרק בא לו (דף סט) מעשה בשמעון הצדיק שיצא לקראת (אנטיוכוס) [אלכסנדר מוקדון] ולבוש שמנה בגדים משום עת לעשות לה' הפרו תורתך ואמאי הא אמרת דאין בהן משום כלאים

רבינו גרשום

ובלבד שלא תהא מופסקת ראשי החוטין אחר שתלאן אלא קודם שתלאן שכך דינו: ש"מ מתירין ציצית מבגד לבגד מדקאמר שמביא תכלת ממקום אחר דלמא דאי בלה אם בלה הבגד הראשון לוקחין לציצית ומשימן בבגד אחר אבל אם לא בלה אין מתירין: כל מיני צבעונין פוטרין במקום (תכלת)[לבן]הואיל והיא עצמה של תכלת: ודבר אחר לבן של צמר: בטלית בת ד' חוטין לא יביא קלא אילן ואם הביא כשר דלא חיישינן דלמא אתי למישקלינהו מיהא ולמרמינהו בטלית אחריתי שאינה שלתכלת דאי שקיל הני ד' מיהא לא אשתייר בהא כלום והא דקתני חוץ מקלא אילן היינו בטלית בת ח' חוטין דאי לעבדינהו מקלא אילן חיישי' דלמא לכי מצטריך למירמי ציצית בטלית אחרת שאינה של תכלת שקיל מהני ח' ד' חוטין מקלא אילן ורמי בה וכיון דלאו תכלת נינהו לא פטרי בטלית אחרת שאינה של תכלת: שמעת מינה מדחיישינן בטלית בת ח' דלמא שקיל ד' מינה ורמי בטלית אחריתי' ש"מ דמתירין מבגד לבגד·דלמא דיעבד מי אמרינן דשרי דלמא אתי למיעבד אחרינא: אין מדליקין מנר של חנוכה לנר של חנוכה דקא מכחיש מצוה: כל מילי דמרי' רבה: רב יהודה מסר גלימא עם תכלת לקצרא ומפייסו שיזהר שלא יקלקל מראה התכלת: עביד ליה סיסא היה כורך התכלת בחוטין אחרים כדי שלא ישנה מראהו: חייט מיחט תופרו בטליתו · וכמה תהא משולשת תלויה חוץ מן הכנף אורך ד' אצבעות ושליש שב"ה אומרשתהא

תורה אור — מסורת הש"ס

*אין לה שיעור למעלה אבל יש לה שיעור למטה דאי לא תימא הכי ביוצא בו לולב אין לו שיעור הכי נמי דאין לו שיעור כלל והתנן *לולב שיש בו ג' טפחים כדי לנענע בו כשר אלא אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה ה"נ אין לה שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה ת"ר ציצית אין ציצית אלא ענף וכן הוא אומר א] °ויקחני בציצית ראשי ואמר אביי וצריך ב] לפרודה כי צוציתא דארמאי ת"ר הטיל על הקרן או ג] על הגדיל כשירה רבי אליעזר בן יעקב ד] (אומר) פוסל בשתיהן כמאן אזלא הא דאמר רב גידל אמר רב ציצית צריכה ה] שתהא נוטפת על הקרן שנאמר °על כנפי בגדיהם כמאן כרבי אליעזר בן יעקב אמר ר' יעקב אמר רבי יוחנן וצריך שירחיק מלא קשר גודל ואיצטריך דרב פפא ואיצטריך דר' יעקב דאי מדרב פפא הוה אמינא תוך ג' דלא לירחיק טפי וכמה דמקרב מעלי איצטריך דר' יעקב ואי מדרבי יעקב הוה אמינא מלא קשר גודל דלא ליקרב טפי וכמה דרחיק מעלי צריכא רבינא ורב סמא הוו יתבי קמיה דרב אשי חזייה רב סמא לקרניה דגלימיה דרבינא דפסתר ובצר ממלא קשר גודל אמר ליה לא סבר לה מר להא דר' יעקב אמר ליה בשעת עשייה איתמר איכסיף אמר ליה רב אשי לא תתקוף לך *חד מינייהו כתרי מינן רב אחא בר יעקב רמי ארבע ועייף להו מיעף ומעייל להו בגלימא ואביק להו מיבק קסבר בעינן תמניא בגלימא כי היכי דליהוי גדיל גדילים במקום פתיל רב ירמיה מדפתי רמי תמניא ראינהו שיתסר ולא אביק להו *מר בריה דרבינא עביד כדידן רב נחמן אשכחיה לרב אדא בר אהבה רמי חוטי וקא מברך לעשות ציצית א"ל מאי ציצי ו] שמענא הכי אמר רב ציצית אין צריכה ברכה כי נח נפשיה דרב הונא על רב חסדא למירמא דרב אדרב ומי אמר רב ציצית אין צריך ברכה והא אמר רב יהודה אמר רב מנין °לציצית בעובד כוכבים שהיא פסולה שנאמר °דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית בני ישראל יעשו ולא העובדי כוכבים יעשו והא מאי רומיא אמר רב יוסף קסבר רב חסדא כל מצוה שכשירה בעובד כוכבים בישראל אין צריך לברך כל מצוה שפסולה בעובד כוכבים בישראל צריך לברך וכללא הוא והרי מילה דכשירה בעובד כוכבים דתניא *עיר שאין בה רופא ישראל ויש בה רופא ארמאי ורופא כותי ימול ארמאי ז] ואל ימול כותי דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר כותי ולא ארמאי ובישראל צריך לברך דאמר מר *המל אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה מידי הוא טעמא אלא לרב רב ח] מיפסיל פסיל דאיתמר מנין למילה בעובד כוכבים שפסולה דרו בר פפא משמיה דרב אמר °ואתה את בריתי תשמור ר' יוחנן אמר ט] °המול ימול המל ימול סוכה מסייע ליה תפילין הוי תיובתיה הרי סוכה דכשירה בעובד כוכבים *דתניא סוכת עובדי כוכבים סוכת נשים סוכת בהמה סוכת כותיים סוכה מכל מקום כשירה ובלבד שתהא מסוככת כהילכתה ובישראל אין צריך לברך דתניא *העושה סוכה לעצמו אומר °ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה י] בא לישב בה אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה ואילו לעשות סוכה לא מברך תפילין תיובתיה והרי תפילין דפסולות בעובד כוכבים דתני *רב חיננא בריה דרבא מפשרניא.

רש"י

אין לה שיעור למעלה. דכמה דבעי ליהוי ארוך: ויש לה שיעור למטה. דמשולשת ד' בעינן אבל בציר מהכי לא יא] והדקתני משהו דכמשהו נמי מתכשרי יב] גרדומי: וצריך לפרודה כי צוציתא דארמאי. כבלורית של עובדי כוכבים דבוקות מלמטה ופרודות מלמעלה: על הקרן. על ספת חודה של קרן: גדיל. חוט עבה וחזק יג] כבגד תחילה כדי שלא יהא נוח ליקרע. ל"א גדיל אנו כן חוטין יד] שבשפתי שני הצדדים וקורין אוריל"ש: שתהא נוטפת על הקרן. שתהא תולה ומכה על הקרן כלומר טו] [א] כשיגביהנה למעלה מן השפה כדי שתהא תולה ונוגעת המטיה בקרן: שירחיק. מלא קשר גודל. צריך שיגביהנה מן השפה מלא קשר גודל שיעור הציפורן עם טז] בשר עד פרק ראשון: ואיצטריך דרב פפא. דאמר לעיל ארבעה בתוך שלשה דמשמע שלא יגביהנה יותר מג' אצבעות: וכמה דקריב לשפה טפי מעלי. ואפילו בחודה של שפה ליתכשר: דפסתר ובצר ממלא קשר גודל. דנסתר יז] [ב] ונרחב [הנקב] וירד [הגדיל] למטה עד יח] שעמד בציר ממלא קשר: אי נמי נסתר יט] הבגד מלמטה שקורין אנפיליי"ר עד שנפחת מן השפה עד הנקב ממלא קשר גודל: בשעת כ] עשייה [ג] [איתמר]. [הא] דרבי יעקב ואנא נמי בשעת כא] [ד] עשייה [הוה] מלא קשר גודל: איכסף. רב סמא: א"ל. כב] לרב סמא: חד מינייהו. מבני ארץ ישראל ורבינא מא"י הוה: ועייף כג] להו. כופל לה [ה] קודם שיתלם בציצית: ומעייל להו בגלימא. מכניס הכפל בנקב הטלית: ואביק להו מיבק. עונבן שהוזר ומכניס כד] [ו] ראשים הראשים בתוך הכפל ותלויין בעניבה כה] בטלית דהכי דריש גדיל שנים כו] גדילים תרתי משמע שהן ד' חוטין כז] ואחר כך כופלן לשמנה: רמי ח'. חוטין כח] דכתיב גדילים לרבות עוד כט] שנים גדילים דהוו תמניא חוטין. כך ל] קבלה מרבינו יעקב הזקן לא] דמסכת יבמות: דאינהו שיתסר. לאחר שהכניסן בטלית כופלן והן שיתסר: כדידן. מכניס ד' חוטין ואחר כך כופלן לשמונה: רמי חוטין. היה מטיל ציצית לטליתו: ציצי. לב] ציצלג: אין צריכה ברכה. בשעת עשייה: מאי רומיא. מאי קושיא: כל מצוה שכשירה בעובד כוכבים בישראל אינו צריך ברכה. דאין יכול לומר אשר קדשנו דהא עובד כוכבים נמי כשר בה. מפי המורה: רופא. מוהל: ואל ימול כותי. לפי שמל לשם הר גריזים כדמפרש התם במסכת ע"ז (דף כז.): מידי הוא טעמא. דמקשי רב חסדא: אלא לרב רב מיפסל פסיל. מילה בעובד כוכבים הלכך איכא למימר דרב חסדא לא לג] קשיא אלא לרב: ואתה את בריתי תשמור. לד] לנימול כמותך אני מוסרו: המול ימול. קרי ביה המל ימול: סוכה מסייע ליה. לרב חסדא: סוכה מכל מקום. מפרש בפ"ק דמסכת סוכה: מפשרניא

תוספות

ואביק להו מיבק. כ"ל שלא היה מעביר דרך נקב האבק אלא שבעה חוטין לכל היותר והשמיני מניח וקושר בו דאל"כ היה יכול להעביר הציצית מן הטלית דרך האבק אחר עשייתן ולא משכחת כלאים בציצית: תמניא בגלימא. דריש גדילים ארבעה וכן מתכלת ששבעת נתינתן בטלית יהא שמונה ורבי ירמיה מדפתי סובר כן ואם כן הוו להו שיתסר דלית ליה אבק: מנין לציצית בעובד כוכבים שהיא פסולה. משמע הא אשה כשירה ולא אמר כל שאינו בלבישה אינו בעשייה דהא לא כתיב בגופה לבישה אלא בכלאים ומילתא אחריתי היא וגבי תפילין [ז] דרשי כי האי גוונא: בישראל אינו צריך לברך. דמשמע נוטו ולא לאחרים: ואל ימול כותי. לאחר שהמיר דתו דסתמייהו לשם הר גריזים אע"ג דגירי אמת הן ועובד כוכבים אע"ג דבפ' המביא תניין (גיטין דף כג.) [ח] קא אמר גבי גט עובד כוכבים אדעתא דנפשיה עביד שאני התם דסתם אשה לאו לגירושין קיימא אבל סתם מילה לשמה קיימא והכי משני גבי זבחים (דף ב:) ומתוך כך ניחא בסמוך דמכשר ציצית בעובד כוכבים מדכתיב ועשו להם דמשמע אחרים יעשו להם ובתר הכי מכשר רב טוייה שלא לשמה ומייתי תנאי מתפילין משמע דבציצית נמי בעי לשמה אע"ג דעובד כוכבים כשר ותימה כיון דסתמא לשמו קאי אמאי איצטריך לרבות עובד כוכבים וי"ל כי היכי דלא נימעטי מבני ישראל ותימה וגבי ספרים ותפילין ומזוזות למה לי למעוטי עובד כוכבים מוקשרתם וכתבתם תיפוק לי דסתמא לאו לשמו קאי דבפרק הניזקין (גיטין דף נד:) פסל אזכרות שלא כתב לשמן דאמרינן התם ס"ת שכתבתי אזכרות שבה לא כתבתי לשמן משמע אלא סתמן כתבן דאיבעי למימר שכתבתי שלא לשמן ר"ל [ט] דאיצטריך משום עבד ואשה לדוקי ומסור ומומר אע"ג דתני עובד כוכבים הכי נמי תני כותי אע"ג דסתמיה לשם הר גריזים ולא איצטריך ליה קרא אי נמי לא דק ובעי למימר שלא לשמן דפ' כל הגט (שם דף כד.) תנן כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול ואע"ג דסתמא נמי פסול אלמא לא דייק אי נמי נראה דאזכרות לבד בעינן כולי האי ואיצטריך למעוטי אי כתב בלא אזכרה: ואילו

רבינו גרשום

אבל יש לה שיעור למטה. שפחות מד' אצבעות לא יעשה: וצריך לפרודה. שהחוטין היוצאין מן הגדיל: כי צוציתא דארמאה. כקווצות שיער של בלורי' שדבוקה מלמעלה ופרודה מלמטה: הטיל על הקרן. לסוף הקרן שלא הרחיק שלשה אצבעות: או על הגדיל. על אותו חוט גס שבתחילת הבגד. ואית דאמרי על הגדיל שהטיל הציצית בכנף לרוחב הבגד. כששאורגין הבגד לרחבו אורגין איתו גדל משם: שתהא נוטפת על הקרן. כלומר תהא מרוחקת מן הקרן ותהא יותר ארוך מן הקרן: מלא קשר גודל. היינו קשר השני של גודל דהיינו כאורך אצבע הגודל והיינו בתוך ג' אצבעות דקאמר רב פפא ואידי ואידי הוי חד שיעורא: דלא לירחק טפי מן הקרן. וכמה דמקרב לגבי הקרן טפי מעלי: איצטריך. דר' יעקב דאמר צריך להרחיק מלא קשר גודל: וכמה דרחיק טפי מעלי קמ"ל דרב פפא דבתוך שלש: דפסתר. שהיה מסותר הכנף: ובצר ממלא הקשר גודל עד הציצית: בשעת עשייה איתמר. שצריך שירחיק כמלא [קשר] גודל. אבל אי הדר בצר ממלא קשר גודל לית לן בה: חד מינייהו. מבני א"י עדיף כתרי מינן דאוירא דא"י מחכים. משום ג) הוא רבינא: ועייף להו מיעף. דליהוו תמניא והדר מעייל להו בגלימא: ואביק להו מיבק. והיה עונבן סמוך לכנף: קסבר בעינן דליהוו תמניא חוטין בגלימא עצמה כי היכי דבעינן תמניא במקום פתיל: ולא אביק להו. אלא היה כורך על גבי חמישה: כי דידן. ארבעה וכופלן: רופא קרי אומן שמל ורפא: סוכה מסייעא ליה. לרב חסדא:

א) וברש"י ז"ל כתוב להיפך שדבוקות מלמטה ונראה דשניהם כוונו לדבר אחד דלגד הראש הוא דבוק וסוף השער הוא פרוד. ב) אולי צ"ל משום דרבינא מא"י הוא.

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"א מהלכות ציצית הל' ו טוש"ע א"ח סי' יא סעיף ד:

מ ב מיי' פ"ז מהל' לולב הל' ח סמג עשין מד טוש"ע א"ח סימן תרנ סעיף ב:

מא ג מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה א סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' ח סעיף ז:

מב ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע א"ח סי' יא סעיף טו:

מג ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:

מד ו מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף י:

מה ז מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף יב:

מו ח מיי' שם פ"ג ה"ט טוש"ע א"ח סימן יט סעיף א:

מז ט מיי' פ"א מהלכות ציצית הל' יב סמג עשין ט טוש"ע א"ח סי' יד סעיף א:

מח י מיי' פ"ב מהל' מילה הל' א סמג עשין כח טוש"ע י"ד סימן רסד סעיף א:

מט כ מיי' פ"ג מהל' מילה ה"א סמג שם טוש"ע י"ד סימן רסה סעיף א:

נ ל מיי' פ"ה מהלכות סוכה הל' ט טוש"ע א"ח סימן תרלה:

נא מ מיי' פי"א מהל' ברכות הל' ח ט ופ"ו מהל' סוכה הל' יב טוש"ע א"ח סימן תרמא וסימן תרנט סעיף א:

שיטה מקובצת

א] אומר. וישלח תבנית יד ויקחני בציצית ראשי אמר אות ו' נמחק: ב] לפורדה: ג] על הגדיל. פי' רש"י ב' לשונות ונראה דצריך לחקפיד על הרוחב שבסוף הטלית שכאן ושכאן שאין בהם ערב כמו בשאר טלית [שלא יהא תוך] ג' אצבעות שצריך להרחיק מחודו של כנף וכן מסקנא דשמעתין שלא ירחיק יותר מג' אצבעות ולא יפחות להרחיק ממלא קשר גודל [לפיכך טוב] שלא ירחיק מן הכנף יותר מדאי: ד] תיבת אומר נמחק: ה] שתהא נוטפת על הקרן. שיהא תולה ומכה על הקרן ולפיכך לא יקשור הציצית לשפה ממש שאם כן לא יהא [נוטפת על הקרן] אלא קושר בצד העליון ויהא נוטפת על הקרן וצריך להרחיק כשיעור המפורש משני צידי הכנף: ו] ציצי. דקא שמענא: ז] ואל ימול כותי דברי ר' מאיר. ואע"ג דסבר ר"מ דכותים גירי אמת הן צריך לומר דלאחר מכאן נתקלקלו: הלכה דאין צריך לברך לא לעשות סוכה ולא לעשות ציצית מיהו העושה סוכה מברך שהחיינו ומנהג העולם לסודרו על הכוס: ח] רב. מיפסל: ט] המול ימול. סוכה: י] הזה. נכנס לישב: יא] לא. והא דקתני: יב] מתכשרי, בגרדומי: יג] וחזק. שאורגין בבגד: יד] חוטין. שבשפתי: טו] שיגביהנה: טז] עם. הבשר: יז] ונרחב. הנקב וירד למטה: יח] עד. שנפחת

[הערות שולי הגליון, קריאה חלקית:]
יט] ... עד הנפה במלא קשר גודל תיבות לעמד בציר נמחק: יט] נסתר. אימת הבגד: כ] עשויה איתמר דר': כא] עשייה. הרחבתי: כב] איל. רב אשי לרב: כג] להו. היה כופל לשמנה קודם שיתלם בכנף בטלית: כד] ומכניס. שני הראשין: כה] בטלית. אביק לשון נקב שמכניסים בנקב של כפל כדאמרינן בדקונין דבה [דף ל"ג ע"א] הכי ציר אבקתא: בעינא תמניא בנקב דמיית דהכי דריש: כו] שנים. גדילים משמע. גדילים ד' גדילים שמנה. מרש"י של מהר"ם: כז] תיבות ואח"כ כופלן לשמנה נמחק: כח] וכתב גדילים. ותיבות רמי ח' חוטין דכתיב נמחק: כט] עוד. שני ואות מ' נמחק: ל] כך קבלתי: לא] במסכת ואות ד' נמחק: לב] ציצי. לשון: לג] חסדא לא. מצי לאקשויי ותיבות אלא נמחק: לד] להומל כמותך:

*) נראה דלא"ל שכתב רש"י שייך אחר תיבת קשר גודל.

הגהות צ"ק [א] שיגביהנה: [ב] ונרקב שנקב ויורד למטה כו' קשר אינו כו"א: [ג] ליתא: [ד] עשייה היה בו מלא: [ה] לשמונה קודם: [ו] שתי: [ז] דרשינן: [ח] קאמרינן גבי גט: [ט] דהא גבי עבד והאשה כו' ומומר תני נמי עובד כוכבים דהכי נמי כו':

עין משפט
נר מצוה

נב א מיי' פ"א מהל' תפילין הלכה יג טוש"ע א"ח סימן לט סעיף א וטוש"ע י"ד סי' רפא סעיף א:
נג ב מיי' שם פ"ד הל' ד טוש"ע א"ח סימן כה סעיף ה:
[ועי' היטב תוס' סוכה מו. סד"ה העושה וכו' כתב רב שרירא וכו' אמנם לפי המסקנא שהיה לפני המהרש"א דהכא ע"ש אתי שפיר]
נד ג מיי' פי"א מהל' ברכות הלכה ח:
נה ד מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה יא סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' יא סעיף ה:
נו ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:
נז ו מיי' פ"ג מהל' תפילין הלכה טו טוש"ע א"ח סימן לג סעיף מח:
נח ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף לז:
נט ח ט מיי' פ"ב מהלכות ציצית הל' ב ג סמג עשין כו:
ס י מיי' וסמג שם:
סא כ מיי' שם הל' ד:
סב ל מיי' שם פ"ב הלכה ו טוש"ע א"ח סימן לט סעיף ח:
סג מ מיי' פ"א מהל' תפילין הלכה יא וכל' יג סמג עשין כב:
סד נ מיי' פ"ב מהלכות ציצית הלכה ה:

תורה אור

מפשרניא *ספר תורה *תפילין ומזוזות שכתבן א] *צדוקי כותי עובד כוכבים עבד אשה וקטן מומר פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה כל שאינו בקשירה אינו בכתיבה ובישראל א"צ לברך דשלח *רב חייא בריה דרב הונא משמיה דר' יוחנן *על תפילין של יד אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין על תפילין של ב] ראש אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות תפילין ואילו לעשות תפילין לא מברך אלא לאו היינו טעמא כל מצוה דעשייתה גמר מצוה כגון מילה אע"ג דכשירה בעובד כוכבים בישראל צריך לברך וכל מצוה דעשייתה לאו גמר מצוה כגון תפילין אע"ג דפסולות בעובד כוכבים בישראל אינו צריך לברך ובציצית בהא קמיפלגי מר *סבר חובת טלית הוא ומר סבר חובת גברא הוא א"ל רב מרדכי לרב אשי אתון הכי מתניתו לה אנן הכי מתנינן לה א"ר יהודה אמר רב מנין לציצית בעובד כוכבים שפסולה שנאמר דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית בני ישראל יעשו ולא אחרים *אמר רב יהודה אמר רב עשאן מן הקוצים ומן הנימין ומן הגרדין פסולה מן הסיסין כשירה כי אמריתה קמיה דשמואל אמר אף מן הסיסין פסולה בעינן טויה לשמה כתנאי *ציפן זהב או שטלה עליהן עור בהמה טמאה פסולות עור בהמה טהורה כשירות ואע"פ שלא עיבדן לשמן רבן שמעון בן גמליאל אומר אף עור בהמה טהורה פסולות עד שיעבדן לשמן אמר ליה אביי לרב שמואל בר רב יהודה הא תכילתא היכי צבעיתו לה אמר ליה מייתינן דם ג] חלזון וסמנין ורמינן להו ביורה [ומרתחינן ליה] ושקלינא פורתא בביעתא וטעמינן להו באודרא ושדינן ליה להוהוא ד] ביעתא וקלינן ליה לאודרא שמע מינה תלת שמע מינה טעימה פסולה ושמע מינה דבעינן צביעה לשמה ושמע מינה [א] טעימה פסלה היינו טעימה פסולה היינו צביעה לשמה אמר רב אשי מה טעם קאמר מה טעם טעימה פסולה משום דבעינן צביעה לשמה כתנאי טעימה פסולה משום שנאמר כליל תכלת דברי ר' חנינא בן גמליאל רבי יוחנן בן דהבאי אומר אפילו מראה שני שבה כשר משום שנאמר ושני תולעת ת"ר תכלת אין לה בדיקה ואין נקחית אלא מן המומחה תפילין יש להם בדיקה ואין ניקחין אלא מן המומחה ספרים ומזוזות יש להן בדיקה וניקחין מכל אדם ותכלת אין לה בדיקה והא רב יצחק בריה דרב יהודה בדיק ליה (סי' בגשם) מייתי מגביא גילא ה] ומיא דשבלילתא ומימי רגלים בן

מפשרניא. שם מקום: ו] לדוקי עובד כוכבים. להכי נקט דסתמיה בקי בכתיבה (א): תפילין עשייתן לא זו היא גמר מצותם עד שיקשרם: בהא פליגי. רב נחמן ורב חסדא אליבא דרב רב חסדא סבר ציצית חובת טלית הילכך עשייתן היא גמר מצותן ורב נחמן סבר חובת גברא היא ועטיפתה זוהי מצותה: הכי מתניתו לה. להא דאמר רב יהודה אמר רב לעיל משום הכי קשיא להו לעיל דרב אדרב: עשאה לציצית מן הקוצים. הגקללים הייט חוטין ז] התלויין בכל יריעה שקורין פרוקי"ש וקוללין אותם מן הבגד. ל"א להכי קרי להו [ב] הולין שיוצאין מן הבגד [ג] כהולין: נימין. היינו אותן שיוצאין מן הבגד בתפירה: גרדין. פריכ"ש: פסולה. כל זמן שמחוברין לבגד דבעינן עשייה לשמה ח]: ציפן זהב. לתפילין: פסולות ט]. בתים דתיק של עור בעינן דאפילו קשירתן אינן אלא י] רצועות במינן כדאמרינן בהקומץ: או שטלה עליהן. שעשה בתים של עור בהמה טמאה פסולות כדאמרינן בפרק במה שרלים (שבת דף קח.) למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך: וסממנים. [ד] דרך הצובעים לשרות בגדים בצריף שקורין ביי"א: וטעמ' ליה באודרא. אודרא מוך וצובעין אותה בתוך אותה קליפה לידע אם תכלת יפה: שמע מינה. מדקלינן יא] לאודרא בעינן צביעה לשם ציצית: [ה] ושמע מינה. מדשדינן ביעתא לברא ולא שדינן ליה ביורה: [ו] טעימה פסולה. אם עירה לצבע נסיון ביורה פוסל את כל היורה: משום שנאמר כליל תכלת. כל תכלת בעינן [ז] (כליל) שיהא כל עיקר מראה החלזון בגמר שלא יהא דבר אחר נבוע בה מתחילתה: אפילו מראה שני שבה. שכבר נצבע בה צמר אחר וזה השני כשר: ושני תולעת. משמע שני דאפילו מראה שני של זהורית קרוי תולעת וה"ה לתכלת דכתיב נמי בההוא קרא: אין לה בדיקה. קס"ד אין אדם יכול לבודקו אם תכלת הוא אם קלא אילן הוא: ואינה נקחת אלא מן המומחה. דהואיל ואין לה בדיקה אין לוקחין אותה אלא מן המומחה שיודע שקלא אילן אסור: תפילין יש להן בדיקה. אדם יכול לבודקן אם דקדק בהן בחסרות ויתרות אם לאו ואעפ"כ אין נקחין אלא מן המומחה היודע שצריכין עיבוד לשמם: ונקחין מכל האדם. דליכא בהן עיבוד לשמן: מגביא גילא. בייסא ובלשון לרפת אלוס: מיא דשבלילתא. מים היוצאין מן התלתן שקורין פנגרי"א:

ואילו לעשות תפילין לא מברך. ווודע היה [שלא לברך לעשות תפילין] שאלו כל ענייני ברכות ופ' הרואה ירושלמי מצריך לברך אעשיית ציצית סוכה ותפילין ובערוך הביאו בערך לן ג' וחולק על הש"ס שלנו ובתוספתא דברכות (פ"ו) תני העושה ציצית לעצמו מברך שהחיינו יב] ובפ' הרואה (ברכות דף נד.) נמי אמר דאכלים חדשים מברך שהחיינו וכ"כ רב שרירא גאון*: **הקוצים** כו'. פירש בקונטרס משום תעשה ולא מן העשוי ולי נראה דמה דעביד אחר כך היינו העשייה דאמר רב גופיה תלאן ואחר כך פסק ראשי חוטין שלהן כשר דזו היא עשייתן וכן פרק קמא דסוכה (דף יא.) גבי הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת דקילתן זו היא עשייתן אלא טעמא משום דבעינן תלייה לשמה והא דתנן פרק קמא דסוכה (דף ט.) סוכה הישנה בית הלל מכשירין ופריך בגמ' ובית הלל לית להו דרב יהודה אמר רב עשאה מן הקוצים וכו' כי אמריתה קמיה דשמואל אמר אף מן הסיסין פסולה אלמא בעינן טוייה לשמה הכא נמי בעינן עשייה לשמה לפי אותה גירסא [ח] אדשמואל כ"יך ולא מרב ומרב נמי מלי למפרך: **כתנאי** ציפן זהב. תימה דילמא ציצית שאני דפ"ק דסוכה (דף ט.) דרים גדילים תעשה לך לשם חובך ואי משום דכתיב לך לאות הא דרשינן ליה לעיל (דף לז:) לך לאות ולא לאחרים והתם גבי סוכה פריך כי האי גוונא מחג הסוכות תעשה לך [ומשני] דאיצטריך למעוטי גזולה ולא דרשי תו מיניה לשם חובך ואי משום דתפילין איתקוש למזוזה ומזוזה וספר תורה יליף (לעיל דף לד.) כתיבה כתיבה מגט הא בגט גופיה לא בעינן עשייה לשמו: **עד** שיעבדן לשמן. אומר ר"ת דהילכתא כרשב"ג דאע"ג דהילכתא כרב באיסורי דסוגיין דהניזקין (גיטין דף נד:) דגוילין שלו לא עיבדתים לשמן כוותיה אזלא והא דפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מח:) דאיפליגו אביי ורבא בהזמנה אי מילתא היא אי לא ומייתי הני תנאי ופי' בקונטרס דרבא כרבנן דלא בעו עיבוד יג] דהזמנה לאו מילתא היא מיהו ר"ת ור"ח פירשו דרבא כרשב"ג דכיון דבעי עיבוד לשמו ה"כ הזמנה לאו מילתא היא דאי מילתא היא אפשר בחיתוך העור ובתיקונים קטנים סגי לשויי לשמה והא דבעא אביי מרב שמואל בר' יהודה בסמוך היכי לבעיתו ליה ואהדר כרשב"ג לא קיבלה מיניה וי"מ דההיא דהניזקין אפילו כרבנן דלא פליגי אלא בעור תפילין דתשמיש מצוה וליתא דהא איכא שי"ן של תפילין ועיקר קדושה יש בה כדמוכח פ' במה מדליקין (שבת דף כח:) ופ' במה אשה (שם דף סב.)*): **וסממנים**. דבר תימה הוא היאך מערב שום דבר בהדי תכלת וכמה עם הסממנין נקרא תכלת ובקונטרס פי' לשרות בהן כדרך הצובעין ששורין אותו בצריף: **מה** טעם טעימה פסולה. ואפילו לשם ציצית מ"מ לשם נסיון נמי עבידא והוי כמנחה שקמצה לשמה ושלא לשמה והשתא הנך תלת תרי ניכהו: **משום** שנאמר כליל תכלת. פי' בקונטרס שלא יהא דבר אחר נבוע בה מתחילה ואפילו צמר והוא [ט] שקרוי מראה שני שבה משמע דאם נבע בה שני פעמים זה אחר זה פסול אפילו לשמו ולעיל משמע דלא פסלי' אלא [י] טעימה משום דהויא שלא לשמה ומשמע דלא מייתי תנאי אלא מטעמא פסלה אבל לכ"ע [כ] הטעימה כדלעיל א"כ לא אתיא כחד תנא מילתא דהקונטרס לכך נ"ל דאפילו מאה פעמים לשמו יד] משמע דכשר דהא כליל תכלת קרינן ביה אבל כשמעט הרי יש נבע באינו ראוי לתכלת ולכך קרוי מראה שני ואע"ג דהאי קרא בבגדי כהונה כתיב ילפינן תכלת מבגדי כהונה ופ' בא לו (יומא דף עב.) דריש ליה לדרשא אחרינא: **ואין** ניקחים אלא מן המומחה. שיש ריעותא שמא הוא נבטים ואינו בקי אבל אם נמלאו בשוק רוב מלויין אצל הכלת מומחין הן ולכך מכשירין המוצא חוטי תכלת פ' המוצא תפילין (עירובין צו:) וכה"ג אמר בחולין גבי שחיטה טו] (דף יב.): **תפילין** יש להן בדיקה. פי' בקונט' בחסירות ויתרות ואפי' הכי אין נקחין אלא מן המומחה [ג] לעבדן לשמן אבל ספרים ומזוזות לא בעי עיבוד לשמן וכן פי' ה"ר משה בר מיימון דמזוזה לא בעיא לשמה ולא פירש מנא ליה ושמא מהכא וקשה דפ' הניזקין (גיטין דף נד:) משמע דספר תורה

*) [וע"ע תוס' סנהדרין מח: ד"ה אע"פ ותוס' גיטין מה: ד"ה עד]

גיטין מה: ע"ש

[לעיל לט.]

[ברכות ס:]

[לעיל מא.]

סוכה ט.

סנהדרין מח: גיטין מה:

רבינו גרשם

בציצית בהא פליגי. רב אדא בר אהבה דקא מברך לעשות ציצית סבר חובת טלית היא ולאו חובת גברא ועשיית ציצית זו היא גמר מצוה. ורב חסדא סבר ציצית אינה צריכה ברכה דחובת גברא היא. ועשייתה לאו גמר מצוה עד דמעטף לה: עשאה. לציצית מן הקוצין מאותן חוטין שיוצאין מן הבגד הארוג וקוצצין אותו להשוותו: מן הנים .ל.ומן נימין חוטין שמצא: מן הגרדין. שקורין פרנש: פסולין. שכל אלו לא נתתכו לשמן: מן הסיסין כשירה. עדיין לא היה לשום צורך דבר ואיכא חתיכה לשמה: ציפן זהב. לתפילין: פורתא בביעתא. בקליפה של ביצה: אודרא. צמר רך: ש"מ טעימה פסול' מדקלינן לאודרא: ומדלא טעמינן ביורה ש"מ טעמה פסלה משום שנאמר כליל תכלת. כלומר כל הצמר שביורה בעינן שיהא לשם תכלת: אפילו מראה שניה שצובעין פעם שניה מן התכלה כשר משום תכלת שנ' תכלת וארגמן ותולעת שני. קרי ביה שני.וקא משמע האי שני [קאי] נמי אתכל' דמכשר אפילו מראה שניה: תכלה אין לה בדיקה קא משמע השתא דאינה צריכה בדיקה: ואין ניקחין אלא מן המומחה. שיודע שקלא אילן אסור: תפילין יש להן בדיקה בחסירות ויתירות או אם עשויין כהלכתן: ואין ניקחין אלא מן המומחה שעשאם לשמן: מגביא גילא. מין צבע וקשולטר בלע"ז: שבליליתא. תלתן. ומי רגלים של קטן שעבר עליהן ארבעים יום:

שיטה מקובצת

א] מין מסור עובד כוכבים: ב]ראש. היינו כשאין לו אלא אחת או שסח בין תפילה לתפילה: תוס': ג] חלזון וסממנין ורמינן להו ביורה ומרתחינן ליה: ד]לההוא: ה] מיא דשבלילתא: ו] מין עובד כוכבים כשר להכי נקט עובד: ז]התלויין. בסוף: ח] לשמה. והאי תלוי ועומד בה: מן הסיסין: כשירה דאיכא תליה לשמה: כתנאי אי בעינן טויה לשמה: ט] פסולות. הבתים דבתים של עור. ותיבות בתים דתיק נמחק: י] ברצועות במינן: יא]לאודרא. שלא יעשנו מסמנה ציצית: טעימה פסולה. אותו צמר שצובעין לשם נסיון פסולה לציצית: יב] שהחיינו. ורב שרירא גאון כתב דלא מברכין עלה ואין מברכין שהחיינו רק מדבר הבא מזמן לזמן: יג] עבוד לשמה דהזמנה: יד] לשמו כשר. תיבת משמע נמחק: טו] שהיא. א"נ (לא) שאני בין הלוקח לכתחלה להיכא דמצא דכיון שבא ליקח אל יקח אלא מן המומחה אבל להפסיד מציאתו הוי כמו בדיעבד שלא יפסיד מציאתו. מהר"פ:

א) אולי צ"ל מן החוטין שיוצאין מהתפירה וכמו שפרש"י.

הגהות צ"ק [א] טעמה פסלה: [ב] צ"ל קולין: [ג] כקולין: [ד] לשרות בהן כדרך הצובעין לשרות בצריף: [ה] עיין צ"ק: [ו] טעמה פסלה אם לצבע נסיון: [ז] צ"ק מ"ז: [ח] אדשמואל: [ט] קרוי: [י] משום טעמא דצבע: [כ] הטעמה כדלעיל א"כ לא אתיא כחד מנא סוגיא דהכא לפי' הקונטרס: [ל] שמא לא עיבדן:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה צדוקי וכו' בכתיבה הס"ד ואח"כ מ"ה לאו גמר מצוה תפילין

גליון הש"ס גמ' תפילין יש להם בדיקה. גי' הרי"ף ספרים יש להם בדיקה ואין נקחין אלא מן המומחה תפילין ומזוזות יש להם בדיקה ונקחין מכל אדם. ועיין ברמב"ן במלחמות פ"א דסוכה:

בן ארבעים יום ותרי לה בגווייהו מאורתא ועד [א] לצפרא איפרד חזותיה פסולה לא איפרד חזותיה כשרה ורב [ב] אדא קמיה דרבא משמיה דרב עוירא אמר מייתי חמירא ארכסא דשערי ואפיא לה בגוויה אישתנאי למעליותא כשרה לגריעותא פסולה וסימניך שינוי שקר שינוי אמת מאי אין לה בדיקה נמי דקאמר אטעימה מר ממשכי אייתי תכלתא בשני רב אחאי בדקוה בדרב יצחק בריה דרב יהודה ואיפרד חזותיה בדרב [ג] אדא ואישתנאי למעליותא סבר למיפסלה אמר להו רב אחאי אלא הא לא תכילתא היא ולא קלא אילן היא אלא שמע מינה שמועתא אהדדי איתמר היכא דבדקנא בדרב יצחק בריה דרב יהודה לא איפרד חזותיה כשרה איפרד חזותיה בדקינן לה בדרב [ד] אדא בחמירא ארכסא אישתני למעליותא כשרה לגריעותא פסולה שלחו מתם שמועתא אהדדי איתמר רבי מני דייק וזבין כחומרי מתניתא א"ל ההוא סבא הכי עבוד קמאי דקמך ואצלח עיסקייהו ת"ר הלוקח טלית מצוייצת מן השוק מישראל הרי היא בחזקתה מהעובד כוכבים מן התגר כשרה מן ההדיוט פסולה ואע"פ שאמרו אין אדם רשאי למכור טלית מצוייצת לעובד כוכבים עד שיתיר ציציותיה מאי טעמא הכא תרגימו משום זונה רב יהודה אמר שמא יתלוה עמו בדרך ויהרגנו רב יהודה רמי תכילתא לפרזומא דאינשי ביתיה ומברך כל צפרא להתעטף בציצית מדרמי קסבר מצות עשה שלא הזמן גרמא הוא אמאי מברך כל צפרא וצפרא כרבי דתניא תפילין כל זמן שמניחן מברך עליהן דברי רבי אי הכי כל שעתא נמי רב יהודה איניש צניעא הוה ולא שרי ליה לגלימיה כוליה יומא ומאי שנא מצפרא כי משני מכסות לילה לכסות יום ת"ר הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים גרים נשים ועבדים ר"ש פוטר בנשים מפני שמצות עשה שהזמן גרמא הוא וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות אמר מר הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים פשיטא דאי כהנים לוים וישראלים פטירי מאן ליחייב כהנים איצטריכא ליה ס"ד אמינא הואיל וכתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו גדילים תעשה לך מאן דלא אישתרי כלאים לגביה בלבישה הוא דמיחייב בציצית הני כהנים הואיל ואישתרי כלאים לגבייהו לא ליחייבו קמ"ל *) נהי דאישתרי בעידן עבודה בלא עידן עבודה לא אישתרי ר"ש פוטר בנשים מאי טעמא דר"ש **) דתניא וראיתם אותו פרט לכסות לילה אתה אומר פרט לכסות לילה או אינו אלא פרט לכסות סומא כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי כסות סומא אמור הא מה אני מקיים וראיתם אותו פרט לכסות לילה ומה ראית לרבות כסות סומא ולהוציא כסות לילה מרבה אני כסות סומא שישנה בראיה אצל אחרים ומוציא אני כסות לילה שאינה בראיה אצל אחרים ורבנן האי

*) [ע' תוס' לעיל מ.] **) שבת כז: זבחים יח:

רש"י

בן ארבעים יום. מתינוק בן ארבעים [ה] ל"א שעברו מ' יום משילאו מגוף האדם [א] (נתקלקל) : ונפרד חזותא. נתקלקל המראה פסולה דקלא אילן הוא : חמירא ארכסא. שאור קשה : וסימניך. איזה שינוי כשר ואיזה שינוי פסול שינוי שקר המשנה דברו נראה הכל יודעין שרע הוא [ו] [ב] [שינוי אמת המשנה דברו תורה אור להוסיף עליו ולקיימו הכל יודעין שטוב הוא] : מאי אין לה בדיקה דקאמר נמי אטעימה. אין אדם יכול לבדוק הלמר אם לשם תכלת נצבע אם לטעימה לשם ניסיון ואמרו לעיל דטעימה פסולה ל"א אטעימה וה"ק אין בודקין יורה של תכלת בטעימה שלא יפסל כל היורה אלא שקיל בביעתא כדמפרש לעיל : מר. שם חכם : ממשכי. שם מקום : לאו תכלת הוא. דהא איפרד חזותא בדרב יצחק ולאו קלא אילן דהא אישתני למעליותא כדר"א [ז] : שמועתא. דרב יצחק ודרב [ח] אדא אהדדי איתמר כלומר בשתיהן יחד בדקינן ולא פליגי אלא היכא דבדקנא כו' [ט] והא דרב אדא מוספת על דרב יצחק ומפרש אותה : דייק וזבין. מן המומחה : כחומרי מתנייתא. דלעיל דקתני טעימה פסולה הלכך בעי מומחה : מן העובד כוכבים. אם תגר הוא כשרה דלא מרע נפשיה וזבין לה מישראל וכשרה : פסולה. דשמא הוא צבעה ושלא לשמה נעשית : ואע"פ שאמרו כו'. אפ"ה אמרינן (גבי) תגר ישראל מכרה לו : מאי טעמא. אין מוכרין [י] מצויצת לעובד כוכבים : משום זונה. דלמא הויא ליה זונה ישראלית וסבורה [יא] ישראל הוא ותבעל ליה [יב] ועברין משום לא תתחתן בם (דברים ז) ל"א משום זונה עובדת כוכבים דלמא יהיב לה ההוא עובד כוכבים [יג] באתננה ואמרה כיישראל [יד] נתנה לי ואתי למחשדיה : שמא יתלוה. ישראל עם העובד כוכבים זה וסבור ישראל הוא דהא יש לו ציצית ויהרגנו : רב יהודה רמי ליה תכילתא לפורזימא דאינשי ביתיה. היה מטיל ציצית לבגד שמתכסה בו אשתו : ומברך כל צפרא. ועוד עושה דבר זה כשמתעטף בטליתו בכל בוקר ובוקר היה מברך : מדרמי. הכילתא לכסות אשתו קסבר נשים חייבות בה אלמא קסבר מצות עשה שלא הזמן גרמא היא דזמנה בין ביום ובין בלילה דאי זמן גרמא נשים פטורות : אם כן דלילה [טו] זמנה אמאי מברך. [ג] (א) אלא פעם ראשון כשנתעטף [טז] כשהיתה חדשה ה"ל לברך לא מכאן ואילך [יז] [ד] יומא אריכא דמי דהא אין לילה מפסיקו : ולא הוה שרי לה [יח] כל יומא. אלא בלילה והלכך לא מברך אלא בצפרא ולעולם כרבי : ומאי שנא מצפרא. [יט] לבריך כשהוא עומד ומתעטף בה באשמורת קודם היום [כ] לגירסיה : ומשני כי משני מכסות לילה לכסות יום. [כא] שני טליתות מצויילות היו אחת ליום ואחת ללילה(ב): שהזמן גרמא היא. דלילה לר"ש לאו זמן ציצית והוי יום זמנה : כהנים אישתראי כלאים לגבייהו. אבנט דכתיב ביה (שמות לט) שש ותכלת : כסות סומא.(ג) דחייב : ורבנן. דאית להו לילה זמן ציצית והויא מצות [עשה] שלא הזמן גרמא ונשים חייבות: האי

תוספות

תורה [כ] בעי עיבוד [כג] ושמא הכא בשאר ספרים איירי ונראה לפרש תפילין יש להם בדיקה בחסירות ויתירות ואפ"ה אין ניקחין [כג] שנגלאי לסותרן אבל לעיבוד לשמה לא חיישינן שהכל בקיאין בו והא דתניא בהמוצא תפילין (עירובין דף צז.*) הלוקח תפילין [ו] מן השוק בודקה אחת אחת בדיעבד איירי (ולפי' הקונטרס נראה לי לפרש דבדיעבד לא חיישינן) והכי תניא בתוספתא דמסכת ע"ז אין לוקחין תפילין אלא מן המומחה ואם לקח ממי שאינו מומחה ומצא בידו שנים או שלשה למדים בודק ממנו תפילין אחד של יד או של ראש בלמיד הראשון וכן שני וכן שלישי והא דתנן (שם דף צה.) המוצא תפילין מכניסן זוג זוג אע"פ שלא בדקן התם משום כבוד דתפילין לא חיישינן א"נ מוצא שאני דרוב מצויין אצל תפילין מומחין הן ובמכילתא איתא נאמר כאן ימימה ונאמר להלן (ויקרא כה) ימים תהיה גאולתו מה להלן י"ב חדש אף כאן מגיד שצריך לבדוק תפילין [ז] אחת לי"ב חדש דברי ב"ה ב"ש אומרים אין צריך בדיקה *שמאי אומר אלו תפילין של אבי אימא ופרק המוצא תפילין ירושלמי נמי תניא תפילין צריך [בדיקה] אחת לי"ב חדש דברי רבי רשב"ג אומר אין צריך וכל הני דמצרכי בדיקה סבירא להו בחזקת תפילין הכתוב מדבר ולא קי"ל הכי מיהו בשימושא רבה איכא שמצריך לבדקן פעמיים בשבוע והני בדיקות לא הוו משום חסירות ויתירות אלא שמא בלו ונתקלקלו ובמזוזה אשכחן [ח] בדיקה דאמרינן במס' יומא (דף יא.) שנבדקת פעמיים בשבוע ויש לחלק :

בן ארבעים. פירשתי פרק האשה בנדה (דף סג.) : **מאי** אין לה בדיקה נמי דקאמר אטעימה. ובדיקה דרב יצחק ורב [כד] אדא אהני בלוקח מן המומחה שיודע דטעימה [כה] פסולה [ט] אבל לא ידע מקלא אילן דאיהו גופיה לא ידע : **ור"ש** פוטר בנשים. אף על גב דאמרינן ברכות (דף כ:) גבי קידוש דנשים חייבות דכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה וזכור ושמור בדבור אחד נאמרו ואמרינן נמי במכילתין ובירושלמי דגדילים ולא תלבש בדיבור אחד נאמרו לאו מילתא היא דהתם לא איתמר בדבור אחד אלא לאשמועינן הא אבל הכא איתמר כי היכי דלא [י] ניסתרו אהדדי והכי נמי אין להקשות דנידרוש כי היכי דמרבינן (פסחים מג:) גבי אכילת מצה *דהתם שאני דכתיבי בחד קרא*):

*) [וע' תוס' פסחים מג: סד"ה סד"א ובמס שלייתי שם על לידו]

עין משפט נר מצוה

עג א מיי' פ"ג מהל' ציצית הל' ג טוש"ע א"ח סימן י סעיף א:

עה ב מיי' שם הל' יב:

עו ג טוש"ע א"ח סי' כד סעיף ו:

צ"ל דבלריס

עז ד מיי' פ"ו מהלכות תפילין הלכה יג:

עח ה מיי' פ"ב מהל' ציצית הלכה א סמג עשין כו:

[ע' תוס' ברכות כח. ד"ה הכי גרסינן ותוס' סוטה לב: ד"ה ורבי]

עט ו מיי' שם הל' ט:

פ ז מיי' פ"ז מהלכות תפלה הלכה יד סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' מו סעיף ג:

בפי' מהמימא בין כו' ללבן שבה ומ"ע דרבנן וראיתם אותו מן הסמוך לו ומ"ע דר"א כו' נ"ק

פא ח טוש"ע א"ח סי' רל סעיף א:

פב ט מיי' שם הלכה ו טוש"ע א"ח סימן מו סעיף ד:

גמרא

האי אשר תכסה בה מאי עבדי ליה מיבעי להו *לכדתניא °על ארבע כנפות כסותך (דברים כב) ארבע ולא שלש אתה אומר ארבע ולא שלש או אינו אלא ארבע ולא חמש כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי בעלת חמש אמור ומה אני מקיים על ארבע ארבע ולא שלש ומה ראית לרבות בעלת חמש ולהוציא בעלת שלש מרבה אני בעלת חמש שיש בכלל חמש ארבע ומוציא אני בעלת שלש שאין בכלל שלש ארבע ור"ש מאשר נפקא ורבנן *אשר לא משמע להו ורבנן האי °וראיתם אותו (במדבר טו) מאי עבדי ליה מיבעי להו לכדתניא וראיתם אותו וזכרתם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת התלויה בו ואיזו זו קרית שמע *דתנן מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת ללבן ותניא אידך וראיתם אותו וזכרתם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת הסמוכה לה ואיזו זו מצות כלאים דכתיב °לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו גדילים (דברים כב) תעשה לך תניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' כיון שנתחייב אדם במצוה זו נתחייב בכל מצות כולן ור"ש היא דאמר מצות עשה שהזמן גרמא היא תניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' *[ג]שקולה מצוה זו כנגד כל המצות כולן ותניא אידך וראיתם אותו וזכרתם ועשיתם ראיה מביאה לידי זכירה זכירה מביאה לידי עשיה ורשב"י אומר [י]כל הזריז במצוה זו זוכה ומקבל פני שכינה כתיב הכא וראיתם אותו וכתיב התם °את ה' אלהיך תירא ואותו (דברים ו) תעבוד ת"ר *חביבין ישראל שסיבבן הקב"ה במצות תפילין בראשיהן ותפילין בזרועותיהן וציצית בבגדיהן א] ומזוזה לפתחיהן ועליהן אמר דוד °שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך (תהלים קיט) ובשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה וכיון שנזכר במילה שבבשרו נתיישבה דעתו לאחר שיצא אמר עליה שירה שנאמר °למנצח על השמינית מזמור לדוד (תהלים יב) על מילה שניתנה בשמיני רבי אליעזר בן יעקב אומר [י]כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו הכל בחיזוק שלא יחטא שנאמר °והחוט המשולש לא (קהלת ד) במהרה ינתק ואומר °חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם (תהלים לד) תניא היה ר' מאיר *אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין מפני [ה]שהתכלת דומה לים °וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד שנאמר °ותחת רגליו כמעשה לבנת (שמות כד) הספיר וכעצם השמים לטהר וכתיב °כמראה אבן ספיר דמות כסא (יחזקאל א) תניא היה רבי מאיר אומר [י]גדול עונשו של לבן יותר מעונשו של תכלת משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שאמר לשני עבדיו לאחד אמר הבא לי חותם של טיט ולאחד אמר הבא לי חותם של זהב ופשעו שניהם ולא הביאו איזה מהן עונשו מרובה הוי אומר זה שאמר לו הבא לי חותם של טיט ולא הביא תניא היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך [י]מאה ברכות בכל יום שנאמר °)ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך רב חייא בריה דרב אויא [ד]בשבתא וביומי טבי טרח וממלי להו באיספרמקי ומגדי תניא היה *)ר"מ אומר [ס]חייב אדם לברך שלש ברכות בכל יום אלו הן **)שעשאני ישראל שלא עשאני אשה שלא עשאני בור רב אחא בר יעקב שמעיה לבריה דהוה קא מברך שלא עשאני בור אמר ליה כולי האי נמי אמר ליה ואלא מאי מברך שלא עשאני עבד היינו אשה עבד

°) דברים י *) [נ"ל רבי יהודה וכן איתא בתוספתא דברכות פ"ו וכ"א בכי"ף ורא"ש סוף פ"ט דברכות] **) [בתוספתא א' שלא עשני בור וכן העתיקו הרי"ף והרא"ש]

רש"י

האי אשר תכסה בה מאי עבדי ליה. לרבות כסות סומא לא איצטריך דהשתא ומה כסות לילה מיחייבי ב"ש כסות סומא דישנה בראייה אצל אחרים: ולא ג'. דטלית בעלת ג' פטורה: מאשר. ג] ריבויא: זו קריאת שמע. דכשתכיר ג] *מנין של ציצית קרא את ק"ש: כיון דנתחייב במצוה זו. שהגיע היום נתחייב בכל המצות דהוב מצות טהגות ביום ור"ש היא ל"א כיון שנתחייב אדם שהגיע לכלל מצוה דהיינו י"ג שנה נתחייב בכל המצות ד] ולהכי אתא עיקר מילתא: ור"ש היא. דפוטר בנשים דאי רבנן הא איכא נשים ה] חייבות בה ופטורות מכמה מצות: שקולה מצוה זו. מדכתיב את כל מצות ועוד *דציצית בגימטריא ת"ר וה' קשרים וח' חוטין הרי תרי"ג: ראיה. ציצית מביאה לידי זכירת מצות: כתיב הכא וראיתם אותו וכתיב התם ו] (דברים ו) ואותו תעבוד. מה להלן שכינה אף כאן שכינה: שבע ביום. תפילין בראש ובזרוע הרי שתים וארבע ציציות ומזוזה הרי שבע: הכל בחיזוק. מכל וכל עומד בחזקה שלא יחטא: המשולש. תפילין וציצית ומזוזה: סביב ליראיו. העושים מצות ויחלצם מחטא [את הצדיקים]: מה נשתנה תכלת. שיחדו הקב"ה למצוה זו: דומה לים. שנעשו בו נסים לישראל: ורקיע לכסא הכבוד. (א) ז] ומכח התכלת מזכיר היושב על כסא ועוד נאה לישראל שיהא ח] כסאו עליהם שנאמר ותחת רגליו וגו' דהיינו רקיע: וכתיב ספיר. ובכסא כתיב ספיר אלמא רקיע ט] כבמחזה כסא ותכלת לים וים לרקיע י] ואנן קחזינן: גדול עונשו של לבן יא]. למי שאינו מטיל ציצית יב] *ותכלת: חותם. היו עושים לבהמה ולעבד כשקונין אותן לשם סימן עבדות: זה שאמר לו המלך הבא חותם של טיט. שמצוי הוא ולא הביא עונשו מרובה: מה ה' אלהיך וגו'. קרי ביה מאה: בשבתות וימים טובים. דלא מלנו י"ח: טרח וממלא להו. למאה ברכות: באספרמקי ומגדי. אספרמקי בשמים ומגדי מיני מגדים שטעונים ברכה: כולי האי נמי. דמשבחת נפשך דאינך עם הארץ ל"א כולי האי נמי בשלמא עובד כוכבים ואשה הואיל ולא בני מצוה נינהו שפיר מברכת אלא טור בר מצות הוא: אלא מאי מברך. להשלים ג' ברכות דר"מ: היינו אשה. דאשה נמי שפחה לבעלה כעבד לרבו ל"א היינו אשה דלענין מצות אשה ועבד שוין דגמרינן לה לה יג] (חגיגה דף ד.): זיל

תוספות

ורבי שמעון מאשר [נפקא]. יד] ר"ת לא גרים ליה דא"כ טלהו מרבו בעלת חמש ופ"ב דזבחים (דף יח:) תניא ארבע ולא שלש ארבע ולא חמש ומוקי לה כר"ש ומיהו על כרחין צ"ל דתלת תנאי הוו ואליבא דר"ש פליגי התם דהא קיימא לן הלכה כר"ש טו] בכסות לילה כמו שהוכחתי למעלה (דף מ:) וקיימא לן נמי דבעלת חמש חייבת לעיל (דף לז:) גבי האי מאן *דחייטיה לגלימיה לא עבד כלום דשויה בעלת חמש ולגן כמאן אלא על כרחין גירסא נכונה היא והא דפ' בית שמאי (זבחים דף מ.) לא דריש ר"ש אשר היינו לההיא דרשא וכי האי גוונא הוי טובא:

ואיזו זו קרית שמע. אסמכתא בעלמא דקרית שמע דרבנן*:

בין תכלת ללבן. בברכות (דף ט:) אמרינן בין תכלת [שבה] ללבן שבה פירש בקונטרס בין גמר שקלט צבע תכלת לגמר שלא קלט וליתא דא"כ מאי ראיה זו ובערוך פי' בין חוליא של תכלת לחוליא של לבן ופ"ק דברכות ירושלמי *כיני מתניתין בין תכלת שבציצית ללבן שבה וראיתם אותו מן הסמוך ר"א דאמר כדי שיכיר בין תכלת לכרתי וראיתם אותו שיהא ניכר בין הלבועים:

ס"ג רקיע דומה לספיר. דהכי כתיב קרא וה"ג גרסי' פרק כסוי הדם (חולין דף פט.) ולא כספרים דגרסי רקיע דומה לכסא הכבוד:

חותם של טיט. מה שמדמה חותם של טיט לציצית שכן עושין לעבדים והציצית מעיד על ישראל שהם עבדי הקב"ה כדאיתא פרק במה אשה (שבת דף נח:) כבלא דעבדא תנן:

שואל מעמך. פי' ר"ת דהוי טז] מלא ויש מאה אותיות בפסוק וי"מ דמה עולה בא"ת ב"ש מאה ובקונטרס פירש אל תקרי מה אלא מאה *)כלומר שחייב ק' ברכות וי"מ כדי להשלים מאה באותיותיה ופי קרית מאה הרי טלן:

*) [וכ"כ בערוך ערך מאה א' ע"ש] זיל

מסורת הש"ס

ר"ה [illegible]

זבחים יח:

[עמ"ש תוספות לעיל לט. ד"ה לא יפחות]

[זבחים יח: מ.]

ברכות ט:

[וכ"ה ברש"י בכי"ף]

[נדרים כה. שבועות כט.]

מתכלת צ"ק

תוספתא דברכות פ"ו

[סוטה יז. חולין פט.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ורקיע לכסא הכבוד ומכיר ע"י התכלת היושב:

שיטה מקובצת

א] ומזוזות בפתחיהן: ב] מאשר ריבויא ורבנן האי וראיתם מאי עבדי ליה דלדידהו הוי זמן [ציצי'] בלילה הואיל והא אמרי נשים רייבית: ג] דכשתכיר נוונין של: ד] המצות. ואגב ריהטא משמע דמי שחייב בההוא חייב בכל המצות: ה] נשים דחיבות: ו] התם. את ה' אלהיך תירא: ז] ומתוך כך יזכר היושב על הכסא: ח] שיהא ומות: ט] רקיע כמראה כסא דכתיב במראה אבן ספיר דמות כסא: י] לרקיע. אנן: יא] לבן שהוא מצוי: יב] יותר משל תכלת שאינו מצוי הס"ד: יג] לה לה מאשה: יד] ר"ת לא גרים וכו' וא"ר"י דאין למחוק הספר ותדע דא"כ דר"ש שפטר מבעלת חמש קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל כר"ש דלילה לאו זמן ציצית כדפי' לעיל גבי גזירה משום כסות לילה וקי"ל דבעלת חמש חייבת כדאיתא בסוף הקומץ (דנהי) דמאן דבצריה לגלימא לא עביד כלום שויא בעלת חמש לכך נראה דגרסי' שפיר ולר"ש מאשר [נפקא] והאי תנא דפ"ב דזבחים פליגי אתני. תוס' אחרות: טו] כר"ש ודוחק לומר תלתא תנאי הוו: טז] דהוי שואל

רבינו גרשום

מברך עליהן אלא שחרית סבירא א) להו דהזמן גרמא: ורבנן. דפליגי עליה דר' שמעון דאמרי לאו הזמן גרמא אשר תכסה בה מאי עבדי ליה לרבויי כסות סומא לא אצטריך דאיכא למימר השתא כסות לילה שאינה בראיה אצל אחרים מחייבא כסות סומא שישנה בראיה אצל אחרים לא כ"ש: ור' שמעון מאשר מרבי בעלת ח': כיון שנתחייב אדם במצוה זו כשהוא בן י"ג שנה ויום אחד נתחייב בכל המצות לאפוקי נשים שאינן חייבות בכל המצות ור' שמעון היא: זו מצות כלאים שאם היה כלאים בבגדו חייב להסירו: את ה' אלהיך תירא האי תירא עביד לשון ראיה: שבע ביום. שתי תפילין וד' ציציות ומזוזה הייני שבע: חונה מלאך ה' סביב ליראיו המסובין במצות ויחלצם מחטא: שנאמר כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים וכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא להכי הוי צריכי קראי לאשמועינן מה שאנו יכולין לראות הייני רקיע דומא לכסא הכבוד: מה [ה' אלהיך] שואל מעמך. כלומר מאה שואל: בשבתא וביומי טבי. שאין משלים י"ח ברכות: (חסור ד'): אספרמקי. מיני בשמים: חייב אדם לברך ג' ברכות משום הכי אמר חייב שהשאר ברכות מברכן על צורך דבר מעשה ואלו אינן לצורך מעשה וגם הם מכלל המאה: כולי האי. נמי אתה מוסיף לברך ז:

א) נראה דר"ל דס"ל דלילה לאו זמן תפילין ומש"ה צריך לברך עליהן בשחרית.

גליון הש"ס

גמ' וים דומה לרקיע. בסוכה דף לא ע"ב תוס' ד"ה ירוק שכולו ירושלמי דאיתא מים דומה לעשבים ועשבים לרקיע:

עין משפט
נר מצוה

פג א מיי' פ"ג מהל' ציצית הלכה ג סמג עשין ג :

פד ב מיי' פ"ג מהל' ציצית הלכה ד סמג עשין טו טוש"ע א"ח סימן יד סעיף ג :

פה ג מיי' פ"ה מהל' תפילין הל' י סמג עשין כג טוש"ע י"ד סי' רפו סעיף כב ·

פו ד מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה ד סמג עשין כב טוש"ע א"ח סי' כו סעיף א :

[וע"ע תוס' שבת קמת. ד"ה שואל]

פז ה מיי' שם הל' כו :

פח ו מיי' פט"ו מהל' תפילה הלכה יב טוש"ע א"ח סימן קכח סעיף ב :

פט ז מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה כו סמג עשין כב טוש"ע א"ח סימן לג סעיף א :

זיל טפי ת"ר חלזון זהו גופו דומה לים וברייתו [א]דומה לדג ועולה אחד לשבעים שנה ובדמו צובעין תכלת לפיכך דמיו יקרים תניא א"ר נתן אין לך כל מצוה קלה שכתובה בתורה שאין מתן שכרה בעה"ז *ילעה"ב [א] איני יודע כמה צא ולמד ממצות ציצית מעשה באדם אחד שהיה זהיר במצות ציצית שמע שיש זונה בכרכי הים שנוטלת ד' מאות זהובים בשכרה שיגר לה ארבע מאות זהובים וקבע לה זמן כשהגיע זמנו בא וישב על הפתח נכנסה שפחתה ואמרה לה אותו אדם ששיגר ליך ד' מאות זהובים בא וישב על הפתח אמרה היא יכנס נכנס הציעה לו ז' מטות שש של כסף ואחת של זהב ובין כל אחת ואחת סולם של כסף ועליונה של זהב עלתה וישבה על גבי עליונה כשהיא ערומה ואף הוא עלה לישב ערום כנגדה באו ד' ציציותיו וטפחו לו על פניו נשמט וישב לו ע"ג קרקע ואף היא נשמטה וישבה ע"ג קרקע אמרה לו גפה של רומי שאיני מניחתך עד שתאמר לי מה מום ראית בי אמר לה העבודה שלא ראיתי אשה יפה כמותך אלא מצוה אחת ציונו ה' אלהינו וציצית שמה וכתיב בה °אני ה' אלהיכם שתי פעמים אני הוא שעתיד ליפרע ואני הוא שעתיד לשלם שכר עכשיו נדמו עלי כד' עדים אמרה לו איני מניחך עד שתאמר לי מה שמך ומה שם עירך ומה שם רבך ומה שם מדרשך שאתה למד בו תורה כתב ונתן בידה עמדה וחילקה כל נכסיה שליש למלכות ושליש לעניים ושליש נטלה בידה חוץ מאותן מצעות ובאת לבית מדרשו של ר' [ב] חייא אמרה לו רבי °צוה עלי ויעשוני גיורת אמר לה בתי שמא עיניך נתת באחד מן התלמידים הוציאה כתב מידה ונתנה לו אמר לה לכי זכי במקחך אותן מצעות שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר זה מתן שכרו בעה"ז ולעה"ב איני יודע כמה אמר רב יהודה *טלית שאולה [ג] [ג]כל שלשים יום פטורה מן הציצית מיכן ואילך חייבת תניא נמי הכי [ד]הדר בפונדקי בא"י והשוכר בית בח"ל כל שלשים יום פטור מן המזוזה מיכן ואילך חייב אבל השוכר בית בא"י עושה מזוזה לאלתר משום יישוב דא"י : תפלה של יד אינה מעכבת [ד] : אמר רב חסדא לא שנו אלא שיש לו אבל אין לו מעכבת אמרו לו אמרת אמר להו לא [ה]אלא מאן דלית ליה תרי מצות חד מצוה נמי לא ליעביד ומעיקרא מאי סבר גזירה שמא יפשע אמר רב ששת [ו]כל שאינו מניח תפילין עובר בשמונה עשה וכל שאין לו ציצית בבגדו עובר בחמשה עשה *[ה] [ז]וכל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בג' עשה כל שאין לו מזוזה בפתחו עובר בשני עשה וכתבתם וכתבתם ואמר ר"ל כל [ח]המניח תפילין מאריך ימים שנאמר

תורה אור

[במדבר טו]

[עי' תו' ברכות לד: ד"ה לא יענה וכו']

[סוטה לח: ע"ש]

[חולין קי.]

רש"י

זיל טפי · ו] אפ"ה מוזלא העבד יותר מן האשה ל"א זיל טפי כלומר זיל והוסיף ובירך שלא עשאני עבד כדי להשלים : גופו · מראה גופו ז] תבנית דיוקנו : °ועולה · מן הארץ : לפיכך · שאינו עולה אלא אחת לע' שנה דמיו יקרין : ציצית · מצוה קלה עשה בעלמא : גפה של רומי · נשבעה בחיי המלך שהוא שרה של רומי ל"א ע"ז (א) : בפסוק אחרון של פרשה (במדבר טו) כתי' ב' פעמים אני ה' אלהיכם אחד בראשו ואחד בסופו : שליש למלכות · שיניחנה להתגייר : ח] אותן מצעות · לא מכרה והביאתן ט] והוא היה מתן שכרו בעה"ז : הוציאה כתב מידה · וספרה לו כל המאורע שלשם שמים היא מתגיירת לפי ששמעה נס גדול של חומר מצות שטפחו לו ד' ציציות על פניו : פונדק · שלנים בו עוברים ושבים : והשוכר בית כו' · פטור שמא יחזור בו : משום יישוב א"י · דלאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפי' יוצא ממנה כדאמר בפ' השואל בב"מ (דף קב·) הלכך בקושי יצא ממנה מפני טורח מזוזה אחרת ואפי' יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימצאנה מזומנת במזוזה ונמצאת א"י מיושבת : אלא שיש לו שתיהן · ואם אינו מניח אלא אחת אותה מצו' מיהא קיים : חדא מצוה נמי לא ליעביד · בתמיה : ומעיקרא · דאמר מעכבת : מאי סבר שמא יפשע · אי אמרי' דאינה מעכבת יפשע ולא יקנה האחרת : בשמנה עשה · ד' פרשיות יש בהן ולכל חדא קיימי תרי עשה וקשרתם לאות והיו לטוטפו' (דברים ו) ל"א (ב) בההיא כי יביאך (שמות יג) כתיב י] והיה [א]כי יביאך לאות וגו' ושמרת את החוקה וגו' ובסוף הפרשה כתיב והיה לאות וגו' הרי ג' ובק"ש (דברים ו) וקשרתם לאות והיו לטוטפות וכן בוהיה אם שמוע (שם יא) תרי הרי ז' ושמתם את דברי אלה דדרשינן בפר' הקומץ [רבה] (לעיל דף לז:) דבתפילין קמישתעי שתהא שימה כנגד הלב הרי ח' : יא] בציצית ה' · ועשו ונתנו והיה וראיתם גדילים תעשה לך יב] : ה'

תוספות

זיל טפי · אבל אבוד לא מברכינן דאינו מצוי דהוי כל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ ונראה יותר שמברך אעבד ואשה שאינן [ג] יג] מצויין כמותו : לבית מדרשו של רבי [ג] יד] חייא · אינו רבי חייא שר' נתן שהיה חשוב מרבי כדאמרינן (ב"ב קלא·) ילדות היתה בי והעזתי פני בנתן הבבלי לא היה מביא ראיה מרבי חייא ובתוספתא גרסינן לבית מדרשו של רבי מאיר :

טלית שאולה טו] כל ל' יום · אין לדקדק מכאן דכתם שאלה ל' יום כמו הלואה בפ"ק דמכות (דף ג:) חדא דדילמא שאלה דטלית דוקא [ד]ועוד *הכא לא מיפטר אלא דעד ל' יום סברי אינשי דשאולה היא דאין דרך שאלה יותר דמדאורייתא פטורה לעולם כדדרשינן (חולין דף קלו·) ראשית גז צאנך ולא של אחרים הכי נמי כסותך ולא של אחרים אע"ג דבמזוזה חייב השוכר כדמסיק התם (שם:) דביתך לא אתא לאפוקי בית אחרים אלא כדרבא דאמר דרך ביאתך (לעיל דף לג.) ופ"ק דיומא (דף יא:) נמי איכא הכי וה"ט דלא מסתבר קרא למעוטי בית אחרים דכיון דלשימור עביד ל"ש מיהו כל ל' יום פטור דלאו בית דירה דידיה הוא [ה] כדאמרינן פ"ק דבבא בתרא (דף ח·) גבי נשתהה שם ל' יום הרי הוא כאנשי העיר והא דמייתי הכא טז] סיוע לרב יהודה להא דטלית שאולה דמסתבר ליה לדמות טלית מדרבנן למזוזה דאורייתא ול"ע אי מצינן למימר דלענין לפטור עד ל' יום הוא דמייתי ומיהו י"ל דמזוזה נמי מדרבנן דתרי ביתך כתיבי והא דבעי בסוף השואל (ב"מ קא:) מזוזה על מי ופריך הא אמר רב משרשיא חובת הדר היא לאו לחיובי שוכר מייתי לה אלא ה"ק פשיטא שהמשכיר אינו חייב כיון שאינו דר שם וכן פ"ק דמסכת ע"ז (דף כא· ושם) דפריך בית נמי מפקע ליה ממזוזה ומשני חובת הדר היא פי' שאם ירצה לא ידור בו אלא ישתמש בו לתבן וקש ולא מיחייב והא דאמרינן ריש ר"א דמילה (שבת קלא:) לא לכל אמר ר"א מכשירי מצוה דוחין את השבת דמודה ר"א שאם צוין טליתו ועשה מזוזה לפתחו חייב הואיל ובידו להפקירן ה"מ למימר הואיל ובידו [ו]שלא להניחה אלא הטעם השוה בכל לכ"ע ולמ"ד חובת טלית בלא לבישה חייב :

כל כהן שאינו עולה לדוכן וכו' . דוקא כשאומר לו עלה כדאיתא [ז]בסוטה (דף לח.) צריך שיאמר להם חזן הכנסת שאו ידיכם קודש ובתרגום בבלי נמי מתרגמינן ז"ק [אמור להם] כד תימרון להון ואע"ג דדרשי' מיניה עשה [ח] מפיק ליה פ' ואלו נאמרין (סוטה לח·) שנים נקראו כהנים ולא כהן אחד [ט] ותרתי שמעינן מינה ונ"מ אומר ר"ת שאפי' כהן אחד עולה לכל הפחות מדרבנן ודייק מלישנא דלא קאמר שני כהנים עולים ולא אחד משמע אפי' אחד *ועוד פי' שם"ל אין לו להקרות לפי שהוא מפסיק ואין להפסיק אפי' ליהא שמיה רבה ואפי' נחש כרוך על עקיבו וכן פר"ח דס"ל המפסיק עבירה היא בידו ותניא בספרי אמור להם מלמד

רבינו גרשום

זיל טפי · כלומר אע"ג דהדינו איכא לך והוסיף לברך פעם שניה ומה בכך : גופו דומה לים · מראה גופו : וברייתו · צורתו : שליש למלכות · כדי שיניחנה להתגייר : כל שלשים יום פטורה מן הציצית דלא הויא דידיה דהתם שאלה ל' יום : משום ישוב ארץ ישראל · דאי הוה נפיק לא הוה עיילביה אחרינא משום דמשכח לה מזומנת דהאי דנפיק לא שקיל מזוזתיה בהדיה כדאמרינן בבבא מציעא [דף קב ע"ב] : אלא שיש לו ואע"פ שאין מניחה אינה מעכבת : חד מצוה נמי לא ליעביד · אלא אין מעכבין : גזירה שמא יפשע אי אמרת כי לית ליה לא מעכבא פשע ולא זבין אלא חדא : עובר בח' עשה דכתיב והיה לך לאות על ידכה ולזכרון בין עיניך היינו תרי חד דידך חד דבין עיניך וכתיב והיה לאות על ידך ולטוטפות בין עיניך הו נמי תרי ד' עשה ותרי וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפת בין עיניך הא שית וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפת בין עיניכם הא תמני : ציצית עובר בה' עשה גדילים תעשה לך · ועשו להם ציצית · ונתנו על ציצית · והיה לכם לציצית · וראיתם אותו : לדוכן בג' כה תברכו אמור להם : ושמו את שמי : דכתיב ה' עליהם היינו תפילין דכתיב כי שם ה' נקרא עליך :

נ"ב ובעה"ב אבל איני כו'

שיטה מקובצת

א] איני יודע · מסכת ע"ז דף יז : ג] ר' אחייא : ג] טלית שאולה · מזוזה כל שלשים יום פטור מכאן ואילך חייבת [מן התורה והא] דכתיב ביתך [הא אמרי' בפ'] ראשית הגז דרך ביאתך והכי איתא התם [ציצית אע"ג] דכתיב כסותך דמשמע ולא של שותפות הא [כתיב] בגדיהם ואפי' דשותפות וכסותך ולא של [אחרים מוחה] אע"ג דכתיב ביתך [דמשמע] ולא של שותפות הא כתיב למען ירבו ימיכם [ואפי'] דשותפות וביתך דרך ביאתך (ולא) [ומדלא] קאמר ולא של אחרים ש"מ דמן התורה שאולה חייבת : ד] אינה מעכבת · של ראש : ה] וכל כהן שאינו עולה לדוכן · כ' רבינו חיים כהן דבשעת דוכן אין לומר אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו וכו' אלא מיד שתתם ברכת הודאה קורא כהנים ומביא ראיה ממס' סוטה דאמרינן אין הקורא רשאי לקרות כהנים עד [שיכלה] אמן מפי הצבור והיינו ע"כ אמן דברכת הודאה דהרי אין כאן אמן אחר ואי הוי אמר אלהינו ואלהי אבותינו וכו' מאי קאמר אין הקורא כו' הלא יש כאן הפסקה גדולה בין אמן דצבור לקריאת כהנים אלא ש"מ דמיד אחר חתימה דברכת הודאה הקורא קורא כהנים ועוד מביא ראיה דאמרינן התם לשנים קורא כהנים לאחד אינו קורא ואי הוי אומר שליח צבור אלהינו ואלהי אבותינו כו' בין לאחד ובין לשנים קורא כהנים וקאמר נמי התם אין העובר לפני התיבה רשאי לקרות לכהנים יברכך אלא אם כן יודע בו שיודע לחזור לתפלה שלא תטרף דעתו עליו וכן היה מנהג של מורי הרמ"ר [שהוא היה] מקרא לכהנים ולא הניח השליח צבור לקרות אבל מנהג רבינו פרץ אינו כן אלא הש"ץ מקרא : ו] תיבות אפ"ה נמחק : ז] מראה גופו : ובריתו התבנית כו' : ח] חוץ מאותן : ט] והביאתו עמה : י] והיה לך לאות וכן בתר קדש כתיב ושמרת וגו' ותיבות כי יביאך נמחק : יא] ציצית : יב] לך הס"ד ואח"כ מה"ד כהן שאינו עולה לדוכן עובר בשלש · כה תברכו אמור להם הרי שנים ושמו את שמי תרי שלשה : יג] שאינן מצוין : יד] על ר' אחייא : טו] שאולה · עיין בתוספות בפרק השואל ובהר"ן שם : טז] הכא ממזוזה סיוע :

הגהות צ"ק

[א] לאות והיו לטוטפות ובסוף הפרשה דקדש כתיב . והיה כו' : [ב] מצוין : [ג] אחייא ואינו : [ד] צ"ל ועוד הכא דלא מיפטר אלא עד ל' יום משום דעד ל' יום סבר אינשי דשאולה היא אבל אחר ל' יום [illegible] : [ה] ומשום הא לא מייתי [illegible] : [ו] להניחן [illegible] : [ז] כדאי' בספרי [illegible] : [ח] ומפיק ליה בפ' כו' : [ט] מכאן שמעינן מינה :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה גפה וכו' ע"ז הס"ד ואח"כ מ"ה בתי פעמים בפסוק וכו' אני ה' אלהיכם : (ב) ד"ה בשמונה וכו' לשון אחר בפ' קדש כתיב והיה כי יביאך וגו' לאות וגו' וכן בוהיה כי יביאך וגו' בסוף הפרשה כתיב והיה לאות וגו' ולטוטפות וגו' הרי ג' ובק"ש וקשרתם כצ"ל :

גליון הש"ס

גמ' צוה עלי ויעשוני גיורת. עיין יבמות דף כד ע"ב תוספות ד"ה לא בימי : רש"י ד"ה ועולה מן הארץ וכו'. עיין רש"י במגילה דף ו ע"א ד"ה על ידי חלזון ובסנהדרין דף קא ע"א ברש"י ד"ה חלזון ועיין שבת דף עה ע"א ושם דף עג ע"ב תוספות ד"ה מפרק ·

°ה' עליהם יחיו ולכל בהן חיי רוחי ותחלימני והחייני: מתני' *הסולת והשמן אין מעכבין את היין ולא היין מעכבן ב]המתנות שעל המזבח החיצון אין מעכבות זו את זו: גמ' ת"ר °ומנחתם ונסכיהם הבא מנחה ואחר כך הבא נסכים רבי אומר זבח ונסכים הבא זבח ואחר כך הבא נסכים ורבי נמי הכתיב ומנחתם ונסכיהם ההוא מיבעי *למנחתם ונסכיהם בלילה ומנחתם ונסכיהם אפילו למחר ורבנן נמי הכתיב זבח ונסכים ההוא מיבעי ליה לכדזעירי *דאמר זעירי א] אין נסכים מתקדשין אלא בשחיטת הזבח ורבי נמי מיבעי ליה לכדזעירי ורבנן נמי מיבעי להו למנחתם ונסכיהם בלילה ומנחתם ונסכיהם אפי' למחר אלא היינו טעמייהו דרבנן דכתיב °עולה ומנחה ורבי נמי הכתיב עולה ומנחה אלא בבאים עם הזבח דכ"ע לא פליגי דמנחה ואחר כך נסכים דהכתיב עולה ומנחה כי פליגי ב] בבאין בפני עצמן רבנן סברי מדבאין עם הזבח מנחה ואחר כך נסכים בפני עצמן נמי מנחה ואחר כך נסכים ורבי התם הוא דאיידי דאתחיל באכילה גמר לה לכולא מילתא דאכילה אבל בפני עצמן נסכים עדיפי הואיל ג] דמיתאמרא שירה עלייהו: המתנות שעל מזבח החיצון אין מעכבות זו את זו: *ת"ר מנין לכל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת שכיפר שנאמר °ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך: מתני' הפרים והאילים והכבשים (והשעירים) אינן מעכבין זה את זה ד] ר' שמעון [אומר] אם היו להם פרים מרובים ולא היו להם נסכים יביא פר אחד ה] ונסכים ולא יקריבו כולם בלא נסכים: גמ' הני פרים וכבשים דהיכא ו] אילימא דחג °כמשפט כמשפטם כתיב בהו ז] אלא דר"ח ועצרת דחומש הפקודים אילים

רש"י

ה' עליהם. אותם שנוכחין עליהם שם ה' בתפילין יחיו: מתני' הסולת והשמן. כל מנחת נסכים אין מעכבין את היין שאם הביא יין בלא סולת ושמן ח] מעכבן: המתנות כו'. כגון ד' מתנות של חטאת אין מעכבות זו את זו שאם נתן אלא אחת כיפר: גמ' הבא מנחה תורה אור כו'. דמנחת נסכים קריבים תחילה ט]: ואחר כך נסכים אחר האברים מיד ואחר הנסכים המנחה: מנחתם ונסכיה' בלילה. דמנחת נסכים קריבין בלילה ולאו קשיא הא אמרי' בהקומץ [רבה] (לעיל כו:) דברי' שדרכן ליקרב ביום וקתני מנחת נסכים מפרש לה בפ' יש קרבנות במסכת תמורה (דף יד.) דהא דקתני ביום בנסכי' הבאים עם הזבח והא דקתני בלילה בנסכים הבאין בפני עצמן כגון שהביא זבח בלא נסכים ולאחר זמן הביא הנסכי' בפני עצמן יכול להביאן בלילה: ואפילו למחר. אם הביא היום י] (א) יכול להקריב נסכיו למחר ובלבד שלא יקדשו בכלי מאתמול דאי קדשי נפסלין בלינה כדתניא במסכ' מעילה (דף ט.) קדשו בכלי הוכשרו ליפסול בטבול יום ובמחוסר כפורי' ובלינה (ב): אין הנסכים. הבאין עם הזבח יא] דכל זמן שלא נשחט הזבח אע"פ שהפרישן לשם זבח זה יכול לשנותן לשם זבח אחר אבל לאחר שחיטה אינו יכול לשנותן לשם זבח אחר: עולה ומנחה. משמע אחר העולה מיד יקריב במנחה (ג) יב]: על הנסכים אומרים שירה. הלוים כמש' ערכין בפרק אין נערכין (דף יא.): ישפך. בשפיכה אחת: כמשפט. משמע עיכובא (ד) יג]: כל הקרבנות האמורי' בחומש הפקודים: *)דהני. דר"ח ועצרת שכתובים בחומש הפקודי': יד]אלא דעצרת גריד' קתני (ה) טו) מת"כ דכתיב באמור אל הכהנים אילים

*) עיין לדף שאח"ז

תוספות

מלמד שחזן הכנסת אומר להם אמרו ובירוש' אמרי' ובלבד שיהא החזן ישראל וחזן לאו היינו ש"ץ שחזן הוא שמש הכנסת כדאיתא פ"ק דסנהדרין (דף יז:) וב' חזנים ופ"ז דב"מ (דף נג:) חזני מתא אבל ש"ץ הוא הקורא ואומר ר"ת שש"ץ הוא פותח בברכנו ומסיים ואין הכהנים רשאין להתחיל עד שיכלה הדבור מפי הקורא ודווקא כשעומד בבית הכנסת ואומר לו [ג]עובר אבל אם עומד בחוץ אינו עובר דאמרי' בירוש' רבי שמעון בן פזי כד הוה חשיש [הוה] קאי אחורי עמודי ר' אלעזר נפיק לברכה:

הסולת והשמן אין מעכבין את היין. משמע הא סולת ושמן מעכבין אהדדי ותימה דהא לא כתיב שום קרא במנחת נסכים ושמא ילפינן ממנחת נדבה דכתיב בה עיכובא לעיל (דף כז.) וגלויי מילתא בעלמא הוי דגבי מיעוטו מעכב את רובו כתיב קרא גם במנחת נסכים והתם גלי לן קרא:

[ד]**מנחתם** ונסכיהם (אפי') בלילה מנחתם ונסכיהם אפי' למחר. בפ"ב דתמורה (דף יד.) מוכח דלמחר נפקא לן מ[סו] [ה]דבר יום ביומו מלבד שבתות ה' ודרך הש"ס להביא על פסוק הרגיל בפני דרשות אע"ג דנפקי מקראי אחריני כי ההיא דבכח נעורים לאביה*) (קדושין דף ג.) וכן מוסתעלמת (ב"מ דף ל.) וכן ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה (גיטין דף כא:) וכן מותר הפסח ושלמים הבאין מחמת הפסח פ"ק דזבחים (דף ט.) ופ"ד דזבחים (דף לז) ופרק התודה (לקמן פג:) ופ' מי שהיה טמא (פסחי' דף צו:) ופ"ב דבכורו' (דף טו') דדריש אך ולא חלבו ומסיק רבא דהך לאותו ואת בנו הוא דאתא וחלבו מדמו נפקא וכן בשמעתין דתניא בברייי' זבח ונסכי' ומסקינן דבסברא פליגי: **מנחתם** ונסכיהם. פי' בקונט' פ"ק דזבחים (דף ח.) ופרק המזבח מקדש (שם פד.) ופ"ב דתמורה (דף יד.) דמנחתם ונסכיה' דפרי החג קדרים וקשה לר"ת היכי משמע מיניה לילה ועוד היכי דרשינן מיניה מנחה ואח"כ נסכים הא קרא דבתריה כתיב לפרים ולאילים ואינם כתובים יז] על הסדר דפרים ואילים קדמי ותו דפריך ורבנן נמי הא בעי ליה ומנחתם וכו' ומאי [צריך הא טובא כתיב אלא על כרחין כיון שכולם משונים זה מזה כולהו צריכי לכך נראה לר"ת דדריש מקרא דעצרת פ' אמור אל הכהנים ואילים שנים יהיו עולה לה' ומנחתם ונסכיהם אשה ריח ניחוח לה' מדכתב נסכים בין עולה לאשה ש"מ דבאים בליל' כי אשה דהיינו הקטר' ולא מייתורא ונקט מנחה ברישא דדמי לעולה טפי בהקטרה והא דפ"ק דזבחי' (דף ח.) דריש [ו] מנחתו ונסכים אפי' בלילה ומשמע התם יח]דמייתורא דוקא קדריש [ח]והתם גבי נזיר דרב מדכתי' מנחתו ונסכו וכתיב נמי ומנחתם ונסכיהם למחר נמי שמעינן כיון דגלי גבי עצרת ותו אין לחלק ותימה והא הני קראי בבאין עם הזבח כתיבי והנהו לא אתו אלא ביום כדאמ' בפ"ב דתמורה (דף יד.) וי"ל דאם אינו ענין בבאין עם הזבח תנהו ענין בבאין לאחר הזבח והא דאמרינן בריש תענית (דף ג:) מה ניסוך המים בלילה דאמר מר ונסכיהם אפי' בלילה משמע דמקרא דפרי החג מייתי שאין ניסוך המים אלא בחג לאו מילתא היא דכיון דגלי לן קרא בעצרת דהוי נסכי צבור ה"ה לכל נסכי צבור וקרא דאיצטריך בנזיר דהוי נסכי יחיד: **כיון** דמתאמרה שירה עלייהו. יט] פי' ט] להביאם עם הזבח אבל בפני עצמו בעיא היא פ' אין נערכין (ערכין יב) ומ"מ אף בלאו זבח עדיפי' כיון שהיו ראויין לשירה ולבא עם הזבח: **ודם** זבחיך ישפך. פ' בית שמאי (זבחים דף לו:) מעיקרא דריש מהאי קרא ולא קאי לבסוף: **כמשפט** כמשפטם. וביום ה' דלא כתיב כמשפט כתיב ביה יהיו: **אלא** דר"ח ועצרת דכתיב בחומש הפקודים. ואע"ג דכתיב יהיו לכם לאו עלייהו קאי והא דלא פריך מפסח כי היכי דפריך מחג דהא כתיב ביה יהיו ורש"י פי' כ] ביחזקאל דהא דכתיב כא] גבי פסח ז' פרים וז' אילים ליום לז' ימי פסח קאמר פר ואיל ליום דאם לא מצא שנים בכל יום מביא אחד והשתא ניחא שפיר דהא לא מעכבי אהדדי ותימה דהא כתיב ביה יהיו ואין לומר דקאי אכבשי' ולא אפרים ואילי' דהכא והכא לא קאמרי' הכי והא דנקט בסמוך אילי' דהכא והכא לא מעכבי הא אינהו מעכבי ה"נ מצי למינקט כבשים ולא דמי לקודש יהיו דגבי לחם דפליגי ר"ע ובן ננס (לקמן דף מה:) כב] אהייא קאי אי אכבשים אי אלחם אבל אתרוייהו פשיט' להו דלא קאי אע"ג דכתי' בחד קרא היינו כבשי' ללחם אבל כבשי' אהדדי ה"נ דמעכבי כדתנן בהקומץ רבה (לעיל כז.) ב' כבשי עצרת מעכבין זה את זה וכן ב' חלות ולא מסתברא נמי למימר דהוייה דפסח לא קיימא אלא אתמימים דלהא לא איצטריך קרא דבעלי מומין פשיטא דפסולין וי"ל דלנוס דרבא אתא דלא מסתבר לדורשו בעיכוב כיון דלא משתמיט הש"ס ובספרי דורש גבי פסח הרי שמצא פרים ולא מצא אילים אילים ולא מצא כבשים שומע אני שלא יקריב עד שימצא כולן ת"ל שבעת ימים תקריבו אשה אפילו אחד מהן יכול אפי' כולן מניין ת"ל פרים בני בקר שנים ואיל אחד ומיהו הא דקאמר שומע אני שלא יקריב עד שימצא כולן על כרחין לאו משום דסמיך איהיו דגבי עצרת דריש נמי הכי התם וכן בחג אע"ג דכתיב ביה כמשפט וכו' והכל חד מייתי קרא דשבעת ימים ואע"ג דלא כתיב לא בעצרת ולא בחג: אלא

*) [ועמ"ש בגליון תוס' שבת קכח. ד"ה ונתן]

עין משפט נר מצוה

צ א מיי' פ"ב מהל' מעה"ק הלכה יב:

צא ב מיי' פ"ב מהל' פסה"מ הלכה א:

צב ג מיי' שם פי"ב הלכה ו:

צג ד מיי' פ"ו מהל' תמידין ומוספין הלכה ה:

צד ה מיי' שם הל' ח ועיי"ש מוכח הלכה כחכמים:

צה ו מיי' פ"ב מהל' פסה"מ והלכה א:

צו ז מיי' פ"ח מהל' תמידין ומוספין הלכה יז:

רבינו גרשום

הסולת והשמן. דמנחת נסכים אין מעכבין את היין שמנסך את היין אע"פ שאינן: הבא זבח ואחר כך הבא נסכים. ואח"כ הבא מנחה: ומנחתם ונסכיהם אפי' למחר. אבל אותן נסכים שמביא עם הזבח נפסלין בלינה מאחר שנשחט עליהן הזבח: דכתיב עולה ומנחה. סמוך לעולה מנחה ואחר כך נסכים: כי פליגי בנסכים הבאין בפני עצמן. שלא הביאן עם הזבח אלא לאחר כמה ימים. ולא תיתני להברייתא כמעיקרא ר' אמר זבח ונסכים דבבאין עם הזבח לא פליגי: ור' סבר התם הוא. בבאין עם הזבח איידי דאתחיל באכילה דזבח גמר לה לאכילה ומייתי מנחה: דאיתאמרא שירה עלייהו דכתיב המשמח אלהים:

שיטה מקובצת

א] דאמר זעירי. בפ' הקומץ זוטא הארכתי: ב] כי פליגי. בנסכים הבאים בפני עצמן דאף על גב דמייתי [קרא] זבח ונסכים משמע דמנחות הבאים עם הזבח פליגי אין זה עיקר דרשה דהא [חזינן] דלמסקנא מוקי ליה (מאי) [האי קרא] להא דזעירי: ג] הואיל דמתאמרא שירה עלייהו תימה דבעיא היא בפ' אין נערכין אם אומרים שירה על הנסכים הבאים בפני עצמן וי"ל דה"פ הואיל דמתאמרה שירה עלייהו כשבאים עם הזבח: ד] אמר ר' שמעון אם היו להם פרים ואילים: ה] אחד ונסכיו: ו] דהיכא. ס"א מאי עבידתייהו: ז] אלא דר"ח ועצרת. וקשה אמאי לא מוקי לה בכבשים ואילים דפסח וי"ל דהנהו מעכבי להדדי דהא כתי' בי' יהיו ואין זה כפרש"י דפי' ביחזקאל בהפטרה דפרשת חדש דכתיב גבי פסח שבעה פרים ושבעה אילים (חמשה) תמימים ליום לשבעת הימים ומאי קאמר והלא לשבעת ימים י"ד פרים היו בהם דכתיב בפ' פנחס פרים בני בקר שנים ופרש"י לומר דלא מעכבי אהדדי כדדרשינן לקמן בשמעתין גבי כבשים דכתיב ביחזקאל ששה כבשים מה ת"ל לפי שכתוב בתורה שבעה כבשים כו' ודריש דלא מעכבא ואם כן הא דכתיב בפסח יהיו דעיכובא הוא דלא דרשינן ליה עיכובא אלא היכא דדריש תלמודא א"נ י"ל יהיו דפסח אתמימים קאי וא"ת אמאי לא מוקי מתניתין באילים דפסח וי"ל משום דבפסח לא כתיב אלא איל אחד ובמתניתין תנן האילים ולהכי מוקי לה בעצרת דכתיב בהו [ואילים] והשתא דאתא לידן נדרוש קראי סתומים דפרשת החדש דכתיב איפה לפר ואיפה לאיל יעשה מנחה ואיפה איכא עשרה עשרונים ובתורה כתיב שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל וצריך לפירוש. וצ"ל דמאיפה תוציא ג' עשרונים לפר שיהא מנופה יפה ואם יש להם חיטים בריות מאיפה תוציא ב' עשרונים לאיל. ועוד כתיב התם ושמן הין לאיפה ומאי קאמר והלא כתיב בתורה חצי ההין יהיה לפר. ושלישית ההין לאיל וצריך לפרש דה"ק ושמן שבהין לאיפה לפי השנתות שהיו בהין כדאמרי' עד כאן לפר כו'. ועוד כתיב התם מנחה יעשו עליו בבקר בבקר ששית האיפה ומאי קאמר והלא במנחת נסכים שהיו עושין בכל בקר ובקר עם התמיד לא היה בו רק עשירית האיפה וצריך לומר כדפי' לאיל כששית האיפה תוציא העשרון של מנחה והיינו כפי השיעור של איפה לפר. וי"מ דהאי ששית האיפה היינו לעשרון של מנחת תמיד ולחצי עשרון של מחבת שהיה בו עשרון מחציתה בבקר ומחציתה בערב. ואין השיעור שוה שהרי עשרון ומחצה זהו ששית [מתשעה] עשרונים ובאיפה יש בה עשרה עשרונים ונ"ל ברור דיש ליישב ששית האיפה במנחת חביתין שינפו אותה עד שתבא לחצי עשרון והשתא אתי בכיון לפי איפה לפר. ועוד כתיב ושמן שלישית ההין לרוס את הסולת פי' לתקן הסולת של מנחה ומאי קאמר והלא לא היו בו כי אם [רביעית ההין] למנחת תמיד השחר ואמר ריב"א דהאי שלישית דכתיב בהאי קרא היינו לעשרון של מנחת התמיד והצי עשרון של מנחת חביתין הבקר ולעשרון [וחצי צריך ד'] לוגין וחצי שמן דהב' לוגין (דהן) [שהן] שלישית ההין היה לבלול עם הסולת בעודו אי קודם אפיה ולאחר אפיה היה יוצק בהן חצי לוג הנשאר [ועוד יש לפרש] דשלישית ההין קאי אשנתות שבהין וה"ק דשנת שלישית שבהין היה לרוס הסלת של מנחת התמיד והיינו רביעית ההין שנת ראשונה היית לפר והשני לאיל והשלישית לכבש. תו"א. ע"ש [האן] דכתיב נמי ביחזקאל ושמן שלישית ההין לרוס את הסלת. פירוש לתקן הסלת של מנחה. מנחה לה' חקת עולם (להם) תמיד. וקשה באיזה מנחה משתעי קרא אי דמנחת נסכים הבאה עם התמיד אינה כי אם ג' לוגין ואי דחביתין דסליק מיניה והא כתיב ומנחה תעשה עליו בבקר בבקר ששית האיפה וגו' ופרש"י התם דהיינו חביתין וחביתין לא היה רק לוג ומחצה וי"מ דקא חשיב שמן של שחרית כולו בבת אחת של התמיד ושל חביתין והן ד' לוגין ומחצה וד' לוגין היינו שלישית ההין וחצי לוג לא חשיב שלא היה באה לסלת אלא לטגן מנחת חביתין עוד פי' הר"ב דשלישית ההין לאו דוקא אלא עד שנת שלישית לפי שהיו ג' שנתות להין לפר ולאיל ולכבש נמצא כשהתחיל למנות משנת עליונה של כלי נמצא התחתון שהוא לכבש השלישי עכ"ל תוס' וכן כתוב בגליון דשלישית ההין ר"ל שנת שלישי כדאמרינן שנתות היו בהין עד כאן לפר וע"כ לאיל כו' נמצא השלישי' מחזיק רביעית ההין דהיינו לנסכים: ח] ושכן מנסכו: ט] נסכים קריבה תחלה: ואח"כ. מנסך יין הס"ד ומה"ד זבח ואחר כך נסכים: י] הביא היום זבח: יא] הזבח מתקדש אלא בשחיטת זבח דכל: יב] מנחה הס"ד ואח"כ מה"ד דמתאמרא שירה עליהו על: יג] עיכובא הס"ד ואח"כ מה"ד דחומש הפקודים כו': יד] הפקודים חד איל כתיב בהו דהיינו בפרשת פנחס והן מוספין דר"ח ועצרת דחומש הפקודים: טו] דת"כ אות מ' נמחק: טז] נפקא לן מדבר: יז] על הסדר דכ"ע דפרים לאילים קדמי דהא מסיים בפ' התדיר דפרים קדמי לאילים ואילים לכבשים וכסדר הכתוב ומאי פריך: יח] דמיתורא דוקא קדריש. עיין תוס' לקמן (דף עא:) פי' וה"נ נדרוש מיתורא ממנחת מנחתם ונסך ונסכיהם ולאו משום דאסמכיה לאשה ותירץ דשאני התם בפ"ק דזבחים גבי נזיר דכתיב ומנחתו ונסכו וכתיב נמי ומנחתם ונסכהם ולהכי דריש התם ליתורא דוי"ו. ובתוס' חיצונית כתוב מיהו קשה דפ"ק דזבחים פריך מנחת מנחתו נסך נסכו מאי דרשת בהוא ההוא מבעיא להו מנחתם ונסכיהם בלילה אלמא דריש לה אע"ג דלא כתיב ביה אשה ושמא מיתורא דוי"ו דריש ליה ודוחק הוא לפירושו והריב"א מיישב הקושיא ואומר דבקרבנות החג יש בהם שתי פעמים ביום אחד ואותו מיותר (דמ"מ) [ומש"ה] דריש. וכמו כן ההוא דהתם גבי נזיר מיותר וא"ת והלא איצטריך הכא תרי לבלילה ולמחר והתם היכי מפיק תרוייהו ממנחתם ונסכיהם וי"ל דבתר דגלי הכא דאין חילוק בין לילה ולמחר גלי וז"ל הר"פ ר"ל פ"ק דזבחים מפרי החג דריש אפי' למחר וממנחתם ונסכיהם דביום ב' שהוא שב לפרים ולאילים ואע"ג דמינה דרשינן ניסוך המים החג דדרשי' מיתורא ומים הלכה למשה מסיני הוא והא דדרשינן הכא בלילה משום דכתיב והקטיר דמשמע דומיא דהקטרה שהוא בלילה: יט] עליהו (פשוט כדאיתא) [פירש בדאתן] עם: כ] פי' קרא ביחזקאל ותיבות דהא דכתיב נמחק: כא] גבי פסח. וז' ימי החג יעשה עולה לה': כב] אהיכא קאי: דהנהו

הגהות צ"ק

[א] ... [ו] פריך: [ז] צ"ל מנחתם ונסכיהם: [ח] דכסם: [ט] נסבלים:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואפי' וכו' ביום הזבח וכו': (ב) שם בנסכים ובלינה כנ"ל: (ג) ד"ה עולה וכו' ...: (ד) ד"ה כמשפט משמע עיכובא ...: (ה) ד"ה אלא וכו' ...

צז א ב מיי' פ"ח מהל' תמידין ומוספין הלכה כ :

צח ג מיי' שם הלכה יט ועי' בכ"מ :

צט ד מיי' פ"ב מהל' מעה"ק הלכה טו :

ק ה מיי' פי"ב מהלכות שגגות הלכה א ופי"ג הלכה ב :

קא ו מיי' שם פי"ג הל' א :

אילים דהיכא אי דהנהו א] דאיל הוא (א) אי דעצרת דתורת כהנים הויהכתיב בהו לעולם דעצרת דתורת כהנים והכי קאמר לא אילים דתורת כהנים מעכבי ליה לאיל דחומש הפקודים ולא איל דחומש הפקודים מעכב להו לאילים דתורת כהנים אלא פרים דאפילו אהדדי לא מעכבי ואילים דהכא ודהכא הוא דלא מעכבי אינהו מעכבי תנא מילי מילי קתני °וביום החדש ב] (תקח) פר בן בקר *תמים וששה כבשים ואיל תמימים יהיו פר *מה ת"ל לפי שנאמר בתורה פרים ומנין שאם לא מצא שנים מביא אחד ת"ל פר ששה כבשים מה ת"ל לפי שכתב בתורה שבעה ומנין אשאם לא מצא שבעה יביא ששה ת"ל ששה ומנין שאם לא מצא ששה יביא חמשה חמשה יביא ארבעה ארבעה יביא שלשה שלשה יביא שנים בואפילו אחד ת"ל ולכבשים כאשר תשיג ידו ומאחר דכתיב הכי ששה כבשים למה לי דכמה דאפשר להדורי מהדרינן ומנין ג] (לאילים שבת"ב) גשמעכבין זה את זה ת"ל יהיו °כה אמר ה' אלהים בראשון באחד לחודש תקח פר בן בקר תמים וחטאת את המקדש חטאת עולה היא א"ר יוחנן פרשה זו אליהו עתיד לדורשה רב אשי אמר ד] דמילואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה תניא נמי הכי רבי יהודה אומר פרשה זו אליהו עתיד לדורשה אמר לו ר' יוסי מלואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה אמר לו א) תנוח דעתך שהנחת דעתי °וכל נבלה וטרפה מן העוף ומן הבהמה לא יאכלו הכהנים כהנים הוא דלא יאכלו הא ישראל אכלי א"ר יוחנן פרשה זו אליהו עתיד לדורשה רבינא אמר כהנים איצטריך ליה ס"ד אמינא הואיל ואשתרי מליקה לגבייהו תישתרי נמי נבילה וטרפה קמ"ל °וכן תעשה בשבעה בחודש מאיש שוגה ומפתי וכפרתם את הבית (ב) שבעה אמר ר' יוחנן אלו שבעה שבטים שחטאו ה] הואף על פי שאין רובה של קהל (ג) חידש אם חדשו ואמרו חלב מותר מאיש שוגה ומפתי מלמד ושאין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשו;*אמר רב יהודה אמר רב זכור אותו האיש לטוב וחנינא בן חזקיה שמו שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרין דברי תורה מה עשה העלה ו] שלש מאות גרבי שמן וישב בעלייה ודרשו: א"ר שמעון אם היו להם פרים מרובין [וכו'] : ת"ר °ואיפה לפר ואיפה לאיל יעשה מנחה ולכבשים כאשר תשיג ידו ושמן הין לאיפה א"ר שמעון וכי מדת פרים ואילים אחת היא אלא שאם היו להם פרים מרובין ולא היו ב) נסכים יביאו פר אחד ונסכיו ואל יקרבו כולן בלא נסכים ואם היו להם

אילים

א) [שבת קנב: לקמן קי' פסחים לג: יומא סו: סנהדרין ל:] ב) [נ"ל להם]

רש"י

אילים שנים והקרבתם על הלחם ז' כבשים ז] ואילים שנים והנך דת"כ לאו ניניהו הנך דחומש הפקודים ח] כדלקמן: הויה כתיב בהו· יהיו עולה (ויקרא כג) וכל הויה עיכובא: לא [א](ד)ט] דת"כ הבאים בגלל שתי הלחם שנאמר והקרבתם על הלחם: מעכבי לאיל דחומש הפקודים· י] הבא בגלל מוסף ולאו [ב] אאיל דלחם קאי: וקפריך הש"ס יא] היכא פלגא לתנא הכי גבי אילים מוקמת דאילים יב] מעכבין זה את זה וגבי פרים וכבשים אפילו להדדי לא מעכבי יג] הנך דחומש הפקודים יד] זה את זה: מילי מילי· וכדפרישנא: וביום החדש· פסוק הוא ביחזקאל: פר מה ת"ל· כלומר טו] הרי כתובה בתור' להביא פר בראש חדש: לפי שנאמר בתורה· טז] [ג]בר"ח כבשים בני שנה שבעה (במדבר כח): ומנין שמעכבין זה את זה· אם יש להם פרים שנים או כבשים שבעה דאין יכולין להקריב זה בלא זה: ת"ל יהיו· וששת כבשים *ואילים תמימים יהיו (יחזקאל מו): חטאת· בתמיה אמאי כתיב וחטאת דמשמע חטאת הא עולה הוו פרים דר"ח כדכתיב (במדבר כח) ובראשי חדשיכם תקריבו עולה וגו': פרשה זו· דיחזקאל: אליהו עתיד לדורשה· דעד שיבא אליהו ויפרשנה לנו אין אנו יודעים יז] לדורשה: רב אשי אמר· אני אפרשנה מילואים הקריבו יח] והך נבואה דיחזקאל על בית שני נתנבאה שהקריבו מילואים וכי היכי יט] דהקריבו מילואים כ] דמשה בשמיני דידהו דהוה ר"ח כא] כדאמרי' במס' שבת (דף פז·) בראשון כב] באחד לחדש ותנא אותו היום נטל עשר עטרות כו' והקריב עגל בן בקר לחטאת הכא נמי הקריב פר בר"ח: אלו שבעה שבטים· והכי משמע וכן תעשה (ה) כג] [ד]*(וגבי פר) כי היכי דכתיב לעיל מיניה תקח פר בן בקר כן תעשה בשבעה שבטים פר העלם דבר אם חדשו שום הוראת איסור ואמרו חלב מותר מאיש שוגה שנגנו על פיהם ואכלו חלב בשוגג מביאין פר: ואע"פ שאין· בז' שבטים הללו רובן של ישראל ואיכא למימר כיחידים דמו ויביא כל אחד כשבה או שעירה אפ"ה הואיל ורוב שבטים הם חשיבי רובא ויביאו פר: העלם דבר· שנעלם דבר מסנהדרין והורו שחלב מותר: עם שגגת מעשה· שאכלו ציבור חלב שוגג על פיהם: דבריו סותרין דברי תורה· כגון כל הנך דאמרי' לעיל דקרי לפר דר"ח חטאת וכן אותן דלעיל: שלש מאות גרבי שמן· לנרות להדליק בלילה ולדרשו: וכי מדת פרים ואילים אחת· והלא מנחת פרים שלשה עשרונים ומנחת אילים שני עשרונים (במדבר טו) ולא בא הכתוב אלא להודיעך שמוטב להביא איל אחד עם איפתו מדה הראויה לו מלהביא:

שאם

תוספות

אלא פרים דלאפי' אהדדי לא מעכבי· והא דלא מוקי ליה בראש השנה ויום הכיפורים ושמיני עצרת משום דבכל חד ליכא אלא חד פר וחד איל והא דלא נקט בפרים ואילים דעלמא כדמשני פ"ק [ה]דיומא (דף ז) גבי פר דעבודת כוכבים ואילו של אהרן וקתני היה מקריב מנחת פרים ואילים לא דמי להכא כלל: ומנין שמעכבין זה את זה· פירוש כשיש להם כל הצורך (וכו') וכה"ג דייק בספרי שהבאתי לעיל א"נ קמ"ל כרבנן דפליגי עליה דר"ש במתני' שיקריב פרים ולא יקנה נסכים מאחד מהן אי נמי אם יש לו כבשים ואין לו לתמיד של בין הערבים מקריב כולן לשם מוסף ומיהו לקמן (דף מט·) משמע דתמידין דיומיה קודמין למוספין דיומיה משום דתדיר ומקודש ול"ע:

מילואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה· ולא דמו הני להני דשל משה כד] עגל וכאן פר וגם מתנותיו חלוקות כמפורש ביחזקאל (מה) אל מזוזת הבית ואל ארבע פינות העזרה למזבח ועל מזוזת שער החצר הפנימית ופירש שם רש"י שזהו פר האמור שם למעלה כה] [ו]אל חקות המזבח ביום העשותו כו] פר בן בקר לחטאת אבל שם כתיב ולקחת מדמו ונתתה על ארבע קרנותיו כז] ועל ארבע פינות העזרה כח] ועל הגבול סביב וצריך לדחוק המקרא שיהיו שוים ועוד לפי מה שמפרש וכן תעשה בשבעה בחדש דאיירי בשבעה שבטים דאייתו פר בהוראה וצריך ליישב שיהיו אותן מתנות כאותן הכתובין גבי פר בהוראה בויקרא ואי אפשר ליישבו ושמא וכן תעשה דקאמר לענין שמביא פר שנשרף ולא לענין המתנות ודבר תימה הוא מי דחקו להש"ס להעמיד הפסוק בז' שבטים כט] ופשיטא דקרא קאי אהא דכתיב לעיל גבי חקות המזבח ביום העשותו שמביאין פר בן בקר לחטאת וביום השני שעיר עזים ופר ואיל ואח"כ שבעת ימים תעשה שעיר חטאת ליום ופר בן בקר ואיל מן הצאן תמימים יעשו לפיכך אומר כאן וכן תעשה בשבעה בחודש:

הואיל ואשתרי מליקה· אע"ג דלעיל (דף ה:) פרכינן שכן מצותו בכך וכלאים נמי אסרינן להו בלא קרא *מ"מ אתא לאודויי לך דלא ניטעי למילף מינה ולמאן דקאמר דאין שחיטה לעוף [מן התורה] פירשתי בחולין (דף כ·)*:

בשבעה שבטים שחטאו· השתא דריש בחדש כמו בדברים שחדשו בית דין והוא של ז' שבטים שחלב מותר ועשו על פיהם והיינו מאיש שוגה שנגנו בהוראתם ומפני שהלכו ליבור ועשו פתאום על פיהם והא דלא כרבי יהודה (הוריות דף ה·) דבעי פר לכל שבט ונראה דאפי' לר' יהודה ניחא דמיירי במיעוט שבט: וכי מדת פרים ואילים אחת היא· תימה דליפרוך וכי יש שם איפה ורש"י פירש ביחזקאל דאיפה קמח היה מביא להוציא סולת עשרון מן הסאה והאיפה שלש סאין והיינו ג' עשרונים לפר ואיפה לאיל ז] כמו שפירשתי בשתי הלחם (לקמן עו:) שני עשרונים משלש סאין ושל פרים ג' מג' סאין למדך שאם לא מצא סולת מנופה כל קריבא משל עשרון לסאה ושמן הין נ] [לא שיקריב ההין כולו אלא] לא] שנתות היו בהין וכי האי גוונא שפרש"י בשמנים לפרש באיפה שהיה שם איפה גדולה וקטנה ומה שמדקדק משום דנקט בכולה חד לישנא משמע שניהם שוין וכן

דורש

[כערוך ערך פר ג' גירסא אחרת היה לו עיין שם ותמצא נחת]

שיטה מקובצת

א] דהתהו· חד איל הוא אלא דעצרת: ב] פר בן בקר תמימים וששת כבשים ואיל תיבות תקח תמים וששה נמחק: ג] ומנין שמעכבין זא"ז תימה מאי קאמר הא כבר אמרנו דאין מעכבין ופרש"י דאם יש לחם ב' פרים או ז' כבשים דאין מקריבין זה בלא זה תם זה לא נהירא דהא כבר אמרנו דכמה דאפשר לאהדורי מהדרינן ונראה דהא דקאמר הכא דמעכבין לאפוקי מדר"ש דאמר אם היה להם פרים מרובים כו' וקמ"ל האי תנא דטוב לו להביא כבשים כמו דאפשר ולא ימעט הכבשים בשביל הנסכים: ד] מילואים הקריבו בימי עזרא· לאו דוקא שהרי כל אותן הקרבנות ואותו הבנין על העתיד אלא אם (יזכו) [זכו] ישראל היו מקריבין אותו בימי עזרא' תו"ח: ה] שהטאו· פירוש בהוראת ב"ד דמייתי [פר] העלם דבר של צבור אע"ג שאינו רוב קהל (על) [עם] שגגת מעשה שאכלו חלב ע"פ הוראת ב"ד לאפוקי [שאם] היו סבורים (על) שהוא שומן ואכלו צבור בשוגג שאין מביאין פר אלא כל אחד מביא כשבה או שעירה כדין יחיד שחטא: ו] העולה א: ז] כבשים וגו': ח] הפקודים כדמפרש לקמן: ט] לא אילים דת"כ: י] דהוי מוסף: יא] היכי פלגא למתני' תיבות פלגא לתנא נמחק: יב] דאילים דהכא ודהכא דת"כ ודחומש הפקודים הוא דלא מעכבי האיל ולא כתיבי גבי הדדי הא איתנהו הדדי כגון הנך שנים דת"כ מעכבין: יג] לא מעכבי. בת"כ דכתיבי גבי הדדי והנך: יד] הפקודים לא מעכבי זה: טו] היכן כתוב: טז] בתורה פרים בני בקר שנים בר"ח הס"ד ואח"כ מה"ד לפי שנאמר בתורה יז] יודעים לפורשה: יח] הקריבו כו': יט] והקריבו מילואים: כ] דמילואים: כא] ר"ח ניסן: כב] תיבות באחד לחדש נמחק: כג] תעשה פר בן בקר כי: כד] עגל והוא בן שנה וכאן פר בן ג' שנים וכו' נתנאל תירץ דבת"כ אשכחנא תנא דאית ליה היכא דכתיב עגל בן בקר הוי בן ב' שנים ופר הוא נמי בן ב' שנים: כה] למעלה אלה: כו] העשותו וגו': כז] קרנותיו ואל: כח] העזרה ואל: כט] ופשטיה: ל] תיבות לא שיקריב ההין כולו אלא ל"ש: לא] שנתות היו בהין· ויקריב שמן לפי הסולת כמשפט הזבח לפר כמשפטו ולאיל כמשפטו עכ"ל ברש"י ביחזקאל:

כהנים

תמימים וששת

רבינו גרשום

אלא פרים דר"ח ופרים דעצרת דחומש הפקודים דפנחס דהוו ב' פרים: ואי אמרת מ"מ לא אמר פרים דפסח דהוו נמי ב' משום דהויה כתיב בהו ומעכבי זה את זה: אי דהני דר"ח ודעצרת דחומש הפקודים הד איל הוא דאית לכל חד: דעצרת דתורת כהנים דאית ביה ב' אילים דכתיב והקרבתם על הלחם וגו' הויה כתיב בהו יהיו עולה לה' אלמא דמעכבי: הכי קאמר לא אילים דעצרת דתורת כהנים מעכבי ליה לאיל דחומש הפקודים דהכי אמרינן לקמן דמשבאו לארץ קרבו הב' של תורת כהנים והא' שבחומש הפקודים· ואם (אבד) [אבד] האיל של חומש הפקודים לא מעכב להו לאיל של תורת כהנים ולא אילים דתורת כהנים מעכבי לאיל דחומש הפקודים. וכן השעיר והכבשים של תורת כהנים שהן חובת היום אינן מעכבי של חומש הפקודים שהן של מוסף ולא דחומש הפקודים מעכב דתורת כהנים ופרים וכבשים דתנן במתני' בהני דחומש הפקודים קאמר דלא כתב בהו הויה: (אבל) [אלא] פרים וכו'· ומתמה בעל התלמוד פרים דחומש הפקודים אמרה במתני' דאפילו אהדדי לא מעכבי שאם אבד האחד אין מעכב את הב' דחומש אוקמא מאי אילים אין מעכבין זה את זה דהכא והכא לא מעכבי כלומר שהב' של תורת כהנים [אינו מעכב] את הא' של חומש הפקודים ולא האחד את השני (והדר אמרת) [אבל] אינהו שני אילים של תורת כהנים עצמן מעכבין זה את זה דהויה כתיב בהו· וכי לצדדין קא מוקמת לה למתני': א"ל אין מילי מילי קתני מתני': כמה דאפשר לאהדורי אחר רוב מהדרינן: ומנין שמעכבין זה את זה אם היו ז' או ו': וחטאת משמע חטאת עולה היא דכתיב ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לה' פרים: פרשה זו אליהו עתיד לדורשה· כלומר שיש בה קושיות: רב אשי אמר מאי קושיא מילואים הקריבו בימי עזרא לחנוכת הבית כדרך שהקריבו בימי משה אף הכא נמי האי פר דיחזקאל לצורך מילואים הוא לעתיד לבא ומשום הכי הוי חטאת כההוא דמשה דכתיב קח לך עגל בן בקר לחטאת וראש חדש נמי הוה: וכן תעשה נמי פר לחטאת לז' שבטים שחטאו: שחידשו' שהורו ב"ד ואמרו שחלב מותר: מאיש שוגה· זה שגגת מעשה· ומפתי זה העלם דבר דבעינן תרוייהו בשוגג הוראה ועשיה: שלש מאות גרבי שמן א) לצורך'הייתי לצורך מנחה: וכי מדת פרים ואילים אחת הם והכתיב. שלשה עשרונים

לפר

א) נראה דלרבינו היה לו גירסא אחרת בגמרא

הגהות צ"ק [א] אילים דת"כ : [ב] אאילים : [ג] בר"ח הס"ד ואח"כ מה"ד לפי שנאמר בתורה שבעה כבשים : [ד] תעשה פר כי פר : [ה] דיומא פר דעבודת כוכבים ואילו של אהרן גבי הא דקתני היה : [ו] אלא חוקת : [ז] להוציא ממנה שני עשרונים שלש כמו :

הגהות הב"ח (א) גמ' דאיל הוא אלא דעצרת : (ב) שם בשבעה א"ר יוחנן וכו' : (ג) שם חידש אם חדשו : (ד) רש"י ד"ה לא אילים דת"כ הבאים וכו' על הלחם מעכבי לאיל דחומש הפקודים דמוסף והאיל קאי וקפריך הש"ס היכא כצ"ל והד"א : (ה) ד"ה אלו שבעה וכו' תעשה כמו גבי פר :

אילים מרובין ולא היה להן איפתן יביאו איל אחד ואיפתו ולא יקרבו כולם בלא איפות:

מתני' °הפר והאילים והכבשים והשעיר אין מעכבין את הלחם ולא הלחם מעכבן [ב]הלחם מעכב את הכבשים ואין הכבשים מעכבין את הלחם דברי ר"ע אמר ר"ש בן ננס לא כי אלא הכבשים מעכבין את הלחם והלחם אינו מעכב הכבשים שכן מצינו כשהיו ישראל במדבר מ' שנה קרבו כבשים בלא לחם אף כאן יקרבו כבשים בלא לחם אמר ר"ש הלכה כדברי בן ננס אבל אין הטעם כדבריו שכל האמור בחומש הפקודים קרב במדבר וכל האמור בתורת כהנים [א] אין קרב במדבר משבאו לארץ קרבו אלו ואלו מפני מה אני אומר יקרבו כבשים בלא לחם מפני שהכבשים מתירין את [ב] עצמן ולא הלחם בלא כבשים שאין לו מי יתירנו:

גמ' תנו רבנן °והקרבתם על הלחם חובה על הלחם שבעת כבשים תמימים אע"פ שאין לחם א"כ מה ת"ל על הלחם מלמד שלא נתחייבו בכבשים קודם שנתחייבו בלחם דברי ר' טרפון [ג] ר"ע אומר יכול הן הן כבשים האמורים כאן הן הן כבשים האמורים בחומש הפקודים אמרת כשאתה מגיע אצל פרים ואילים אינן הן אלא הללו באין בגלל עצמן והללו באין בגלל לחם נמצא מה שאמור בחומש הפקודים קרב במדבר ומה שאמור בתורת כהנים לא קרב במדבר ודלמא פרים ואילים לאו אינהו [ד]הא כבשים אינהו נינהו מדהני אישתנו הני נמי דאחריני ופרים ואילים ממאי דאישתנו דלמא הכי קאמר רחמנא אי בעי פר ושני אילים ליקרב אי בעי שני פרים ואיל אחד ליקרב [ה] מדאישתני סדרן ש"מ אחריני נינהו: הלחם מעכב את הכבשים: מ"ט דר"ע [ו] גמר יהיו מתהיינה מה להלן לחם אף כאן לחם ובן ננס גמר יהיו [יהיו] מה להלן כבשים אף כאן כבשים [ז] ובן ננס נמי נילף מתהיינה [ח] מה להלן לחם אף כאן לחם דנין יהיו מיהיו ואין דנין יהיו מתהיינה מאי נפקא מינה א)התנא דבי ר' ישמעאל °ושב הכהן ובא הכהן זהו שיבה זהו ביאה ה"מ היכא דליכא דדמי ליה אבל היכא דאיכא דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן ור"ע נמי לילף יהיו מיהיו דנין דבר שמתנה לכהן מדבר שמתנה לכהן לאפוקי הנידעולות נינהו ואיבעית אימא בקרא גופיה קא מיפלגי °קדש יהיו לה' לכהן ר"ע סבר איזהו דבר שכולו לכהן הוי אומר זה לחם ובן ננס מי כתיב קודש יהיו לכהן קודש יהיו לה' לכהן כתיב איזהו דבר שמקצתו לה' ומקצתו לכהן הוי אומר אלו כבשים ור"ע מי כתיב קדש יהיו לה' ולכהן לה' לכהן כתיב כדרב הונא דאמר רב הונא ב)קנאו השם ונתנו לכהן: אמר ר' יוחנן הכל מודים

שאם

א) יומא כב: נזיר כ: מכות יג: חולין פה. לעיל ה. ב) [ב"ק קט: ערכין כח:]

רש"י

שאם היו להם פרים מרובים · כלומר דמים לקנות פרים ואילים כדי לרבן: ולא היו להם נסכים · כלומר אם יקנו מן הדמים אילים ופרים לא יהא בידם דמים לקנות נסכים: יביאו פר אחד ונסכים ט': (אילים מרובין· בלא מנחתם)· **מתני'** הפר ט] האילי' והכבשי'· דכתיבי בהאי קרא והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופר בן בקר וגו' (ויקרא כג): את הלחם · שתי הלחם דעצרת: הלחם מעכב את הכבשים · הנך שני כבשים דשלמים: במדבר קרבו כבשים בלא לחם · כלומר בלא שתי הלחם הבאים עם שני כבשים שהרי י] עומר ושתי הלחם אינן באין אלא מן הארץ (לקמן דף פג:): הלכה כדברי בן ננס · דכבשים מעכבי לחם: אין הטעם כדבריו · דהוא אומר במדבר קרבו יא][א] נסכים ושלמים ולא היא: שכל האמור בפרשת פנחס · כגון הנך דמוסף קרבו במדבר: והאמור בת"כ · כגון הנך ז' כבשים ופר ואילים [ב]לעולה דעל הלחם ושני כבשים דשלמים לא קרבו במדבר כדאמר בגמ': **גמ'** חובה על הלחם · דמשמע דאינן קריבין בלא לחם ולא לחם קרב בלא כבשים והדר כתיב שבעת כבשים דמשמע אע"פ שאין לחם: א"כ מה ת"ל על הלחם כו' קודם שנתחייבו בלחם · כל זמן שהיו במדבר: כשאתה מגיע ט' · דבת"כ (ויקרא כג) כתיב פר ושני אילים ובחומש הפקודים (במדבר כח) כתיב פרים בני בקר שנים ואיל אחד אלא אלו דחומש הפקודים באין בגלל עצמן יב] דמוספין הן ואינן טעונין לחם: והאמור בתורת כהנים לא קרב במדבר · כדאמרן שלא נתחייבו בכבשים קודם שנתחייבו בלחם: מדהני אישתנו · פר ואילים (א): דאחריני יג] ואע"ג דשוין: מדאשתני סדרן · דבת"כ יד][ג]כבשים ופר ואילים ובפנחס והקרבתם פרים ואילי' כבשים וגו': גמר יהיו מתהיינה · דכתיב בלחם (ויקרא כג) ושני כבשים והניף הכהן אותם על לחם הבכורים תנופה וגו' יהיו לה' לכהן יהיו הוייה ולא ידעינן אהייא קיימא הוייה או אלחם או אכבשים הלכך גמר יהיו מסלת תהיינה (שם) מה התם הוייה אלחם אף הכא הוייה אלחם · גמר יהיו מיהיו · דכתיב גבי ז' כבשים (שם) טו] (עולה) יהיו עולה לה' (ב): [ד]לחם וכבשים דשלמים מתנה לכהן: טז] שכולו לכהן · לאפוקי כבשים אימוריהן למזבח · הוי אומר אלו כבשים אלמא יהיו אכבשי' יז] כתיב: קנאו השם ונתנו לכהן · דמשלחן גבוה קזכו ועיקר מילתיה דרב הונא אגזל הגר איתמר בפ' הגוזל עלים בב"ק (ד' קט:) יח]האשם(ג) לה' לכהן:

תוספות

חורש בספרי בפרשת כי תבא דא"ר חנינא בן חזקיה בן גרון וכי מדת פרים אילים וכבשים אחת היא והלא כבר נאמר שלשה עשרונים לפר וגו' אלא מלמד שאיפה גדולה ואיפה קטנה קרוי' איפה:

קרבו כבשים בלא לחם · פי' *בקונטרס שלא היה להם אלא מן וקשה דבפ"ב דיומא (עה:) מוכח [ס] דאומות העולם היו מביאין להם מיני מאכל ובפ' שתי הלחם (לקמן צה.) נמי מוכח שהיה עמהם לחם הפנים במדבר והיו מקריבין מנחת העומר ואומר ר"ת דהיינו טעמא דכתיב כי תבואו אל הארץ ור"ע לטעמיה דכי תבואו לאו דווקא אבל ר"ש כרבי ישמעאל ספ"ק דקדושין (ד' לז:) דביאה לאחר ישיבה מיהו קשה דאם כן אף קרבניהם לא יקריבו ויש לחלק (ונראה לפרש) משום דשתי הלחם איקרו ביכורים כדלקמן (ד' מה.) ומה בכורים בארץ אף שתי הלחם כן ועוד דרשינן בהדיא פרק רבי ישמעאל (לקמן פג:) ממושבותיכם למעוטי ח"ל:

הלכה כרבי שמעון בן ננס · תימה הילכתא למשיחא כדפריך יס] פ' בית שמאי (זבחים מה.) ובפ' ד' מיתות (סנהדרין נא:) ובפרק עשרה יוחסין (קדושין עב.) גבי ממזרים *פירשתי:

שבעת כבשים אע"פ שאין לחם · מדלא כתיב והקרבתם [ו] על הלחם *שבעת כבשים:

מדאשתני סידרן · משמע אי לא אשתנו ה"א דחד נינהו וקשה דפרק בא לו (יומא ע:) מצריך (איל אחד) לאשמועינן איל האמור בת"כ זהו האמור בחומש הפקודים ואיכא דדריש התם מאחד מיוחד וי"ל דמהכא כתיב פרים ושני אילים והכא כתיב איל ושני פרים [ז]ש"מ אי בעי קאמר מדלא כתיב ג' פרים וג' אילים והיינו כדרשא דהתם א' ולא שנים:

גמר יהיו מתהיינה · ואף על גב דקאי אלחם לבד ואכבשים לבד כדאי' בהקומץ [רבה] (לעיל כז.) מיהו מסתבר ליה דלא ניקום אעיכוב כבשים בלחם והימה הוא:

ובן ננס לילף יהיו מתהיינה · דהא דמו אהדדי טפי דתרוייהו מיירו בענין לחם ואף על גב דאמר טעמא [ח]במתניתין [שכן מצינו במדבר מ' שנה ט'] *דיהיו מיהיו לא דמו להדדי דהדא ז' כבשים והדא שני כבשים ובתר דאסיק דיהיו מיהיו עדיף ליה פריך לר"ע כיון דעדיף אע"ג דלא דמו ובתוספתא [פ"ו] ובת"כ משמע דאמר ר"ע [ס]דבר שקול מי מכריע ואמר בן ננס אני אכריע: זו היא שיבה זו היא ביאה · נ"ע אי מלינן למילף מתרוייהו אמאי לא ילפינן*:

דנין דבר שמתנה לכהן · תימה אדרבה דנין דבר שממנו קרב למזבח מדבר שממנו קרב למזבח ויש לומר דהאי כא] לא מסתבר ליה טפי כיון דאידי ואידי אלחם קיימי:

דאמר רב הונא קנאו השם ונתנו לכהן · פירש בקונטרס סוף הגוזל קמא (ב"ק דף קט:) קאמר הכי וליתא כב] [י] דהתם קאמר בברייתא קנאו השם ונתנו לכהן שבאותו מאמר והכא לא מצית אמרת הכי דקרבנות הרגל שוין לכל כדדרשינן פרק בתרא דסוכה (דף נה:) ותו דנתינה דהתם הוי לקדש בו את האשה ולכל צרכיו והכא לא הוי הכי כדאיתא בקדושין (דף נב:) המקדש בחלקו לא קידש אלא נראה לי דמילתא דרב הונא אהא איתמר*):

ואיזו

*) [ועיין תוספות זבחים מד: ד"ה ואפי']

רבינו גרשום

לפר ושני עשרונים לאיל תסכיהם דינן כמנחה ואמר לן ר' האי איפה דהכא או היא הויא כעשרון דאורייתא או דין עשרון להיות לעתיד לבא איפה: ב' פרים ואיל וכבשים ושעיר של מוסף עצרת שבחומש הפקודים ופר ואילים וכבשים ושעיר דתורת כהנים דחובת היום כולן קריבין בעצרת משבאו לארץ ושל מוסף היו קריבין תחלה ואח"כ של חובת היום: הפר והאילים ושבעת הכבשים ושעיר אין מעכבין את הלחם והלחם מעכב את הכבשים אותן שני כבשים של זבח השלמים כשהיו ישראל במדבר קרבו כבשים של זבח שלמים בלא לחם שלא היה להם לחם במדבר תוד משום דכתיב ממושבותיכם תביאו לחם תנופה משיכנסו לארץ ולא קודם: אף כאן יקרבו וכו' אבל אין הטעם כדבריו שאותן ב' כבשים של שלמים שהיו באין על הלחם לא קרבו כלל במדבר לפי שהן אמורים בת"כ עם הלחם וכל האמור בתורת כהנים לא קרב במדבר לא פרים ולא אילים ולא כבשים ולא שעיר: א"א מפני מה אני אומר יקרבו כבשים בלא לחם מפני שהכבשי' מתירין את עצמן בשחיטתן: חובה על הלחם' סמוך ללחם (שני כבשים) מה ת"ל על הלחם שלא נתחייבו בכבשים האמורים כאן בתורת כהנים קודם שנתחייבו בלחם דהיינו לאחר כניסתן לארץ: אמרת כשאתה מגיע אצל פרים ואצל אילים של חומש הפקודים אינן הן של תורת כהנים ומה שאמור בתורת כהנים לא קרב במדבר הואיל ובאין בגלל לחם: ודלמא פרים ואילים לאו אינהו נינהו משום דהכא שנים והכא אחד אבל כבשים דהכא ז' והכא ז' נימא דחד הן: מדאישתני סדרן דהכא (אמר) קדים לז' כבשים ברישא דפר וב' אילים והתם ב' פרים ואיל אחד וז' כבשים לבסוף ש"מ כולהו אחריני נינהו: גמר יהיו מתהיינה דכתיב בלחם הויה דכתי' קדש יהיו לה' לכהן: א]מנא לן דהאי יהיו דלחם דגמר מסולת תהיינה מה להלן לחם הכא נמי בלחם כתיב הויה ולא אכבשים ובן ננס גמר יהיו מיהיו עולה לה' דכבשים האי עולה ולא לחם אף האי יהיו אכבשים קאי: א] נראה דצ"ל ומפיק ליה דהאי יהיו אלחם קאי דגמר מסולת וכו'.

מסורת הש"ס

קדש זה הכהנים נ"ל אילים מרובים בלא מנחתם כגירסא ד' והוא בייך לד כור דלעיל וכי מדת פרים וכו' וכמתן לקמן ד"ה אילים סי'

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פ"ח מהל' תמידין ומוספין הלכה ח:

גהדי' דהכא שלפנינו ר"ע במדבר ליתא הכי אלא פירש כמ"ש תוספ' לקמן בסמוך

קג ב מיי' שם הל' ט:

צ"ק מ'.

[לא מצא שם ועי' תוס' יומא יג. ד"ה הלכה כו' מה שהניתי שם] נ"א שבעה ובעל קרבן אהרן מפרש מדלא כתיב והקרבתם שבעת כבשים על הלחם

צ"ק מ"ז

ר' אפס"כ עדיף טפי ללמוד יהיו מתהיינה אללמוד יהיו מיהיו דלא דמי טו' רש"ק

[עיין תוס' לעיל ז. ד"ה מאי נ"מ]

שיטה מקובצת

א] כהנים לא תיבת אין נמחק: ב] עצמן בלא להם ולחם בלא כבשים אין: ג] תיבת ר"ע אומר נמחק: ד] אינהו כבשים אינהו מדהני: ה] מדאישתני סדרן · ומעתה אין אנו צריכין כשאתה מגיע אצל פרים ואילים אינן (הכי) [הן] א"נ אי לאו משום דאשתני פרים ואילים משום סברא דאשתני סדרן גרידא לא הוה אמינא אחריני נינהו תו"ח: ו] גמר יהיו מתהיינה · משמע דיהיו לא קאי אכבשים והא דאמרינן בפ' הקומץ כבשים מעכבין זה את זה ס"ם הויה כתיב בהו [י"ל] דודאי אין מקרא יוצא מידי פשוטו וקאי אכבשים לענין שיעכבו זה את זה אבל לא שיעכבו את הלחם דמכח הג"ש אנו אומרים דעיקר קרא אתא ללחם לומר שמעכב לחם דהכי משמע לן דאותו יהיו דאתא לומר דחד מינייהו שמעכב את חבירו מדכתיב גבי תרוייהו' תו"ח: ז] ובן ננס נמי נילף · וא"ת הלא בן ננס פי' טעמו במתניתין וי"ל דבמתני' לאו עיקר הטעם אמר אלא ה"ק לדבריך היה לך להודות לג"ש דידי משום דאשכחנא במדבר קרבו כבשים בלא לחם · תו"ח: ח] מה להלן לחם כו' משמע דלר"ע לא קאי יהיו אכבשים וקשה דאמרינן בהקומץ רבה שני כבשי עצרת מעכבין זה את זה יהיו כתיב בהו וי"ל דאה"נ דקאי יהיו אכבשים [מיהו] לא קאי כל כך אכבשים אלא אלחם דלחם מעכב את הכבשים ואין הכבשים מעכבין את הלחם וה"נ אנו צריכין לומר לבן ננס איפכא דאמר יהיו אכבשים קאי ולא אלחם ובהקומץ רבה תנן דשתי הלחם מעכבין זה את זה יהיו כתיב בהו אלא צ"ל דאע"ג דהאי יהיו [קאי נמי] אלחם לא קאי כל כך כמו אכבשים' תו"ח: ט] והפר · והאילים: י] שהרי נ"א לא היה להם לחם אלא מן: יא] קרבו כבשים: יב] עצמן בלא לחם נמצא מה שאמור בחומש הפקודים קרב במדבר כדאמרת: יג] דאחריני נינהו כבשים נמי אישתני דאחריני נינהו: יד] דבת"כ הקדים כבשים ופר לאילים ובפנחס הקדים פרים ואילים לכבשים: טו] תיבת עולה נמחק: טז] והם כולו לכהן אבל כבשים: יז] אכבשים קאי: יח] כב"ק דכתיב האשם המושב לה': יט] בפרק ב"ש · (דף מה ע"א) תירצו בתוס' קושיא זו ובפ"ד מיתות (דף נא ע"ב) ובפ' עשרה יוחסין לא דברו בתוס' שלנו ממנו כלום: כ] דקאי אלחם לבד · ורש"י ז"ל פי' לעיל דהויה דשתי החלות דמעכבי זו את זו היינו סולת תהיינה ולאו קרא דקדש יהיו עיין לעיל: כא] צד מסתבר' גליון וה"פ דנין יהיו מתהיינה דתרוייהו בלחם מידי מלמילף יהיו מהיו ונילף כבשים דבר שיש בו נמי מתנה לכהן מעולה שכולו כליל: כב] דהתם · ברייתא היא ולא רב הונא אמרה ותו דהתם לחם

הגהות צ"ק

נא] ר"ל כבשים דשלמים: [ב] כשלה: [ג] כתיב כבשים כו' ובפנחס כתיב פרים שנים ואיל אחד הכתב כבשים וכו': [ד] שמתנה לכהן לחם כו': [ה] נ"ל הצבי' לומות כשלא וכו': [ו] כו ללחם: [ז] ולא כתב ב' פרים וב' אילים פ"ס אי בעי קאמר והיינו כדרשא כו': [ח] נמסרי' מ"מ יהיו מיהיו: [ט] המדבר: [י] התם ותו דהתם:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מדהני וכו' ואילים דאחריני כס"ד וה"ק מ"ס הני ניי אישתני כבשים ואע"ג דשוים: (ב) ד"ה גמר וכו' לכ' ספ"ד ואח"כ מ"ה דבר שמתנה לכהן לחם וכו' לכהן ספ"ד ואח"כ מ"ה כולו לכהן ולא כבשים: (ג) ד"ה קנאו וכו' כלאשם סמוכב לס' לכהן:

שאם הוזקקו זה לזה שמעכבין זה את זה ואיזה הוא זיקה שלהן *שחיטה אמר עולא בעו במערבא תנופה עושה זיקה או אינו עושה זיקה פשוט ליה מדרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן שחיטה עושה זיקה מכלל דתנופה אינו עושה זיקה דר' יוחנן גופא קא מיבעיא ליה מיפשט פשיטא ליה לרבי יוחנן דשחיטה עושה זיקה ותנופה אינו עושה זיקה או דלמא שחיטה פשיטא ליה ותנופה מספקא ליה תיקו א"ל ר' יהודה בר חנינא לרב הונא בריה דרב יהושע והא כיכתיב °קודש יהיו לה' לכהן בתר תנופה כתיב ופליגי בן ננס ור' עקיבא וליטעמיך בתר תנופה ולא בתר שחיטה אלא מאי אית לך למימרא מעיקרא קאי ומאי קדש יהיו לה' לכהן דבר שסופו לכהן הכא נמי דבר שסופו לכהן ושחיטה עושה זיקה ורמינהי [ב]עד שלא שחטה נפרס לחמה יביא לחם אחר ושוחט משנשחטה נפרס לחמה הדם יזרק והבשר יאכל וידי נדרו לא יצא והלחם פסול נזרק הדם תורם מן השלם על הפרוס [ג]עד שלא שחטה יצא לחמה מכניסה ושוחט משנשחטה יצא לחמה הדם יזרק והבשר יאכל וידי נדרו לא יצא והלחם פסול נזרק הדם תורם ממה שבפנים על שבחוץ עד שלא שחטה נטמא לחמה מביא לחם אחר ושוחט משנשחטה נטמא לחמה הדם יזרק והבשר יאכל וידי נדרו יצא שהציץ מרצה על הטמא והלחם פסול נזרק הדם תורם מן הטהור על הטמא ואי ס"ד שחיטה עושה זיקה כיון דהוזקקו זה לזה בשחיטה איפסיל ליה [א]לחם תיפסל נמי תודה *שאני תודה דרחמנא קרייה שלמים מה שלמים קרבים בלא לחם אף [ב]תודה קרבה בלא לחם א"ר ירמיה אם תמצא לומר תנופה עושה זיקה אבד הלחם אבדו

וייקרא כג | [לקמן מז:]

תורה אור

רש"י

שאם הוזקקו זה לזה שהיו ביחד ואח"כ אבד לחם או כבשים שמעכבין זה לזה והנותר לפניו יצא לבית השריפה דנדחה באבוד חבירו: ואיזו זיקה · שלהן הקובעתן יחד: שחיטה · שאם היה לחם בשעת שחיטה ואח"כ אבד או לחם או כבשים אבד הכל: תנופה · ג] כבשים היו מניפין (א) עם הלחם מחיים בפ' כל המנחות באות מצה (לקמן סא·): ופליגי בן ננס ור' עקיבא · וש"מ דאין תנופה עושה זיקה: ולא בתר שחיטה · בתמיה הא ודאי דלכהן לא הוי אלא לאחר שחיטה: מעיקרא · קודם שחיטה: עד שלא שחטה · לתודה (ב) לחם תודה אין מתקדש אלא בשחיטתה בפרק התודה (לקמן דף עח:) דכתיב קרבנו על זבח (התודה) וגו' (ויקרא ז) מלמד שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח: נפרס לחמה · לא ידענא מנלן דמיפסל לכולהו משום דנפרסה אחת מהן ונראה בעיני דמלחם ד] הפנים גמר שהיא ה] [א]מנחת תודה וכתיב בה היא ו] (קדש קדשים הוא) (שם כד) שאם נפרסה אחד מחלותיה [כולן] פסולות: הדם יזרק · *לשם שלמים ולא לשם תודה ז] : נזרק הדם· עד שלא נפרס הלחם: תורם · ח] כדכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן (שם) דמ' חלות היו והיה תורם אחד מעשר לכהן והשאר לבעלים כדים פרק התודה (לקמן דף עז:): מן השלם · ולא מן הפרוס דתניא בהתודה (שם עז:) אחת שלא יטול פרוס: יצא לחמה · חוץ לחומת ירושלים: מכניסה ושוחט · דכל זמן שאינו קדוש בשחיטה אינו נפסל ביוצא: הדם יזרק · *לשם שלמים: תורם ממה שבפנים על שבחוץ · ולא שיאכל. אותו שיצא אלא יחשב במנין להיות תרומתו תרומה ולהכשיר את הפנימיות כל יוצא דתודה לאו חוץ לעזרה קאמר אלא חוץ לעיר דהא התודה ולחמה נאכלין בכל העיר: משנשחטה נטמא לחמה הדם יזרק· לשם תודה והבשר יאכל בתורת תודה: וידי נדרו יצא · דהציץ מרצה על אכילתן לענין טומאה ט] : ותיפסל נמי תודה · ולא תזרק אפילו שלא לשמה : רחמנא קרייה שלמים תודת שלמיו י] משמע דאע"פ שהיתה תודה בשעת לחמה חוזרת להיות שלמים בלא לחם אבל כבשי עצרת עם לחמה *קרוי שלמים : אבד הלחם · אחר תנופה :

*נ"א לא

תוספות

ואיזו היא זיקה שלהן זו שחיטה · דאם אבד הלחם אבדו הכבשים ואם אבדו הכבשים אבד הלחם והיינו כרבי דאמר לקמן (ד' מז·) כבשי עצרת אין מקדשין הלחם אלא בשחיטה ולרבי אלעזר בר' שמעון (קסה) נמי דאם אבד הלחם. אבדו הכבשים כדאמר רבי יוחנן לקמן (שם) הכל מודים שצריך שיהא לחם בשעת שחיטה מכ"מ אבדו כבשים אמאי אבד הלחם הא אית ליה פדיון *[ג](כדפי' בקונט')בפ"ק דפסחים (ד' יג:) גבי לחמי תודה ונפרקינהו ונפקינהו לחולין כמאן כרבי דאמר וכו' משמע דלרבי אלעזר בר"ש נפקי לחולין ולא מסתבר לחלק דשאני הכא דאיכא תנופה מחיים דהא מספקא לן אי עושה זיקה כל שכן דלא מסייעא לקדש ועוד דאמרינן לקמן (ד' מז:) שחט שני כבשים על ארבעה חלות מושך שתים מהן [ג] ומניחן והשאר נאכלות בפדיון אע"ג דאיכא תנופה [ד]בכולהו וצ"ע ומשמע התם דלרבי אלעזר בר' שמעון פודן בחוץ ונאכלין בחוץ והא דאיפליגו אביי ורבא לקמן (שם·) במילתיה דרבי דאמר קדוש ואינו קדוש אביי אמר קדוש ואינו [ה]ניתר רבא אמר קדוש ואינו [ו]נפדה ואמרי' לאביי תפים פדיונו לרבא לא תפים אלמא לאביי לרבי נמי נפקי לחולין ואם כן מאי אבד הלחם דהכא ואין לומר אבד מליקרב דפשיטא [ז] דהאכתי חזו *לדבר אחר מ"ש מלחם אחר וש"מ כיון דנפדו פקעה קדושת תנור ורבי דסבירא ליה תנור מקדש *אי אפי' לה בתנור דחול לא מקדשו ותימה הוא וכ"ל דלאביי תפים פדיונו ולא נפיק לחולין והשתא ניחא לשון תפים דהוה ליה למימר נפדה ותדע דהא רבי הוא דאמר תנור מקדש בסוף רבי ישמעאל (לקמן עב:) ותנן (לקמן ד' ק:) המנחות והנסכים אין להם פדיון משקדשו בכלי ושתי הלחם נמי איקרו מנחה לקמן (ד' נב:) מיהו יש לחלק בין מנחה דבהדי זבח למנחה לחודה כדאיתא בפ"ק (לעיל ו·) והא דלא קאמר איכא בינייהו איכא דאביי דלרבי אלעזר ברבי שמעון יכול לפדות את הלחם ולרבי אינו יכול יב]וי"ל הא דרבי אלעזר בר' שמעון נמי הכי אית ליה אי ס"ל דתנור מקדש ולאו מטעמיה דהכא [ח] דפליג עליה אבל למאי דמפרש איכא בינייהו לאיפסולי ביוצא קדושת כלי אינו מועיל דבר כמו שהוכחתי בפ"ק (שם דף ו·) וסוגיא דפסחים (דף יג:) דסברה דלרבי לא נפקי לחולין כרבא אתיא דלחמי תודה לית להו תנור וא"כ לאביי נפקי לחולין ותימה דמשמע הכא דאי תנופה עושה זיקה [ט] אבד הלחם אבדו הכבשים ואמאי הא מדרבי אלעזר בר' שמעון נשמע דקודם שחיטה לרבי כקודם זריקה לר"א ברבי שמעון דמי יג] [י] ואין להם פדיון לכולי עלמא כדאיתא לקמן (דף מז:) גבי שוחט כבשים על ד' חלות דלר"א ברבי שמעון פודן בחוץ וי"ל דהכא קסבר תנור מקדש ולקמן קא סבר אין תנור מקדש והלכך שמעתין אתיא שפיר אף כר"א בר' שמעון אי קסבר תנור מקדש ולקמן איירי אי קסבר אין תנור מקדש אי נמי התם אפילו אפאם בבת אחת אין התנור מקדשן כיון דלא חזו כולהו כי ההיא דסוף לולב וערבה יד](סוכה דף מט·) [יא] דאין שיעור למים מלי למלאות בחבית מקודשת ולא איפסלי בלינה אי נמי שאני הכא דאיכא תנופה חשיבא אבל התם כיון שאינה ראויה אלא לשתי חלות לא אלימא ההוא תנופה לאקבועי ואפילו ר"א ברבי שמעון מודה הכא [יב] דשחיטה קבעה והא דמיבעיא לקמן (דף מז·) כבשי עצרת ששחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן אותו הלחם מהו באכילה ופריך למאן אי לר"א בר' שמעון האמר זריקה היא דמקדשה כלומר טו] וכל שכן שאסורין באכילה [יג] דהא התם הוה תנופה. וכדפרשי' *)ובקונטרס פירש לקמן(דף מח·) גבי פודן בחוץ לר"א בר' שמעון דפריך להו קודם זריקה [יד] ומיגו דחזו לקרבן דאי בעי מניף אלימי למיתפס פדיונן והא דבסוף רבי ישמעאל (לקמן דף עב:) משמע דאיפליגו רבי ור"א ברבי שמעון אי הוקבעו· בשחיטה אי לא הוקבעו ופירש בקונטרס לשוחטן לשם זבח אחר הא ליתא דאפילו בתנופה הוזקקו זה לזה אם תנופה עושה זיקה ועוד קשה דמשמע דלר"א יכול לשוחטן לשם זבח אחר והא ליתא דלכולי עלמא אינו יכול לשוחטן לשם זבח אחר לפירוש דפירשנו אלא התם מיירי לאפסולי ביוצא: **נפרס** לחמה· תלת גווני קתני נפרס יצא נטמא וכולהו נריכי וצ"ע שלא יקשה מכאן *לרבא דאמר בפ"ק (לעיל דף יב:) דלמ"ד טז] זריקה מועלת ליוצא דבחסרות מודה: **משנשחטה** נטמא לחמה הדם יזרק והבשר יאכל וידי נדרו יצא והלחם פסול · הכי גירסא איתא בספרים ותימה דמדקתני יצא אלמא קסבר הציץ מרצה על אכילות והדר קאמר והלחם פסול דלשון פסול משמע דאפילו נטמא מקצתו פסול כולו יז] ועוד דהוה ליה למיתני תורם מן הטהור על הטמא כדקתני סיפא גבי נזרק הדם לכך נראה דגרסינן וידי נדרו לא יצא ותימה דלעיל (דף כה·) דייק מהכא שמעת ליה דאמר אין זריקה מועלת ליוצא רבי אליעזר יח] וקסבר הציץ מרצה על אכילות והא הכא קתני משנשחטה יצא לחמה ידי נדרו לא יצא וסברה דאין הציץ מרצה על אכילות: **דרחמנא** קרייה שלמים · אף על גב דכבשי עצרת נמי איקרו שלמים יט] לא דמי שהרי הם קדשי קדשים ולא ילפינן מקדשים קלים אי נמי לא ילפינן שלמי ציבור משלמי יחיד:

*)וזהו תירוץ על התימה ועיין רש"ק

אבדו

רבינו גרשום

שאם הוזקקו זה לזה שאם נשרפו הכבשים(א) לשם הלחם: תנופה קודם שחיטה עושה זיקה אי לא : א"ל רב יהודה אמאי מספקא לי' בתנופה אי עושה [זיקה] והכתיב קדש יהיו לה' לכהן בתר תנופה כתיב דרישיה דקרא כתיב והניף אותם· ופליגי בן ננס ור' עקיבא ואי סלקא דעתך דתנופה עושה זיקה אמאי פליגי אלא מדפליגי ש"מ דפשיטא להו דתנופה אינה עושה זיקה ומשום הכי פליגי : ולטעמיך הא בתר שחיטה נמי כתי' יהיו לה' לכהן שכבר נשחט וראוי לכהן מי נימא נמי דבתר שחיטה פליגי הא"ר יוחנן הכל מודים אלא מאי אית לך למימר מעיקרא קאי כלומר האי קרא לאו בתר שחיטה כתי' אלא קודם שחיטה ומאי קדש לה' לכהן דבר שסופו לכהן לאחר שנשחט : הכא נמי לא תימא דבתר תנופה כתיב אלא קודם תנופה וקודם תנופה פליגי הילכך אכתי מספקא אי תנופה עושה זיקה אי לא: עד שלא שחטה נפרס לחמה של תודה : הדם יזרק שלא לשם תודה אלא לשם שלמים · והבשר יאכל שלא לשם תודה והלחם פסול משום דשחיטת· הזבח מקדש הלחם משום הכי אינו מביא לחם אחר מאחר שנשחט אלא הלחם פסול: נזרק הדם ואח"כ נפרס הואיל וזריקה מתרת ובשעת זריקה היה שלם כשר הוא הלחם אבל תורם מן השלם על הפרוס היינו תורם דמארבעים חלות היה תורם ד' אחת מכל מין דכתיב והקריב ממנו אחד שלא יטול פרוס מכל קרבן תרומה לה' יוצא דינו כנפרס : אבל נטמא לחמה יש לו דין אחר : הדם יזרק לשום תודה והבשר יאכל לשום תודה וידי נדרו יצא דציץ מרצה על אכילות ואין מרצה על יוצא : שאני תודה דרחמנא קריה שלמים דכתיב וזאת תורת זבח השלמים וגו' אם על תודה יקריבנו משום הכין הדם יזרק לשם שלמים כי נטמא הלחם· ואי אמרת הואיל וכן הוא כבשי עצרת שהוזקקו עם הלחם בשחיטה אמאי מעכבי הלחם הא איקרו שלמים דכתיב ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים(ב) הא לא קשיא זבח שלמים איקרו ולא דבר אחר אבל הכא איקרי תודה ואיקרי זבח שלמים :

א) אולי צ"ל שאם נשחטו הכבשים ואח"כ אבד הלחם אבדו הכבשים· ב) עי' תוס' ד"ה דרחמנא :

[צ"ל לרב הונא]

עין משפט נר מצוה

קד א מיי' פ"ח מהלכות תמי' ין ומוספין הל' יט ופי"ז מהל' פסה"מ הלכה יח:

קה ב ג מיי' פי"ב מהל' פסה"מ הלכה יד:

שיטה מקובצת

א] לחם ותיפסל : ב] תודה קרבה בלא לחם· ודוקא שלא לשמה מקריב לה א"נ אפילו לשמה : ג] הכבשים : ד] הפנים גמר · גליון א"נ משום דכתיב אחד מכל קרבן שלא יטול פרוס ובעינן שיהא כולן ראויות לכהן·תו"ח·ועיין תוס' לקמן (דף נב ע"ב): ה] מנחה כלחם תודה : ו] תיבות קדש קדשים הוא נמחק : ז] תודה · עיין תוס' לקמן (דף מז ע"ב): ח] תורם דכתיב : ט] טומאה : והלחם פסול· ולא ידענא אמאי כיון דזריקה כשירה לחם הטהור אמאי פסול ונראה בעיני דגרסי' וידי נדרו לא יצא והאי תנא סבירא ליה אין הציץ מרצה על אכילה וכן מצאתית בתוספתא ולבי מגמגם : י] תיבת משמע בס"א אינו : יא] חזו לכבשים אחרים דמאי שנא' ועיין תוס' לקמן (דף נ ע"ב) : יב] יכול · גליון וי"ל דלא חשיב נפקותא דכיון דלרבי הא דלא נפקי לחולין היינו משום דתנור מקדש ה"נ הוא לרבי אלעזר אי סבר דתנור מקדש· אבל לאפסולי ביוצא(דמשני) [דחשיב שאני] התם הדבר תלוי בשחיטה : יג] דמי ויש : יד]וערבה דאמרי' קסבר דאין שיעור למים ואי מייתי במקודשת איפסלו להו בלינה אבל אי אמרינן דיש שיעור: טו] כלומר אינו ר"ל שיהא לו פדיון: טז] דלמ"ד אין זריקה : יז] פסול כולו אפי' הטהור : יח] אליעזר וקתני דציץ מרצה על אכילות משמע דשום תנא ליכא אלא ר' אליעזר והא איכא האי תנא דסבר אין זריקה מועלת ליוצא ומש"ה אמר רש"י ולבי מגמגם כך פי' הר"ר אלחנן : עוד שם וי"ל דבקל סותר התם סברא דאיפוך אי נמי מצי לימר דלא כר' אליעזר אלא כרבי עקיבא וקסבר אין הציץ מרצה וע"כ לא קאמר רבי עקיבא זריקה מועלת ליוצא ה"מ לאימורים אבל בלחמי תודה דלאו גופיה דזביחה מודה דאין זריקה מועלת ליוצא לכ"ע והכי משמע פ' כל התדיר(דף צא ע"א) גבי אימורים קדשים קלים כשיצאו ומוקי פלוגתייהו כי הדר עיילינהו בדאיתנהו אבראי כ"ע לא פליגי ומשני ה"מ גבי שתי הלחם דלאו גופיה דזבח יט] שלמים · וי"ל ולא

אן כך תירץ הר"ם · תו"ח · וא"כ אפשר דהאי ברייתא אתיא כר"ע ולדידיה אין הציץ מרצה על אכילות אבל ר"א אימא לעולם שפיר אית ליה הציץ מרצה על אירלות כדאיתא בהקומץ רבה : דמי דגבי תודה הוה מקרא דגבי תודה כתיב זאת תורת זבח השלמים אם על תודה יקריבנו וגו' ע"כ תו"ח :

הגהות צ"ק [א] מנחה כתודה : [ב] כדפריך בפ"ק : [ג] צ"ל ומניפן : [ד] בכולהו ומשמע כו' ונאכלין בחוץ וצ"ע הא כו' : [ה] גמור : [ו] ניתר : [ז] דאינו חזי לזבח אחר : [ח] פליג : [ט] צ"ל אבדו הכבשים אבד הלחם : [י] ואית להם : [יא] למ"ד דיש [יב] כ"א דתנופה : [יג] דהתם הוי תנופה וכדפי' רש"י : [יד] מיגו :

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה תנופה וכו' מניפין מחיים עם הלחם בפרק: (ב) ד"ה עד שלא שחטה לתודה אין הלחם מתקדש דלחם תודה :

גליון הש"ס רש"י ד"ה הדם יזרק לשם שלמים · עיין לקמן דף מז ע"ב תוד"ה וכוי תודה :

אבדו כבשים אבדו כבשים אבד הלחם ואם תמצא לומר תנופה אינה עושה זיקה הביא לחם וכבשים והונפו ואבד הלחם והביא לחם אחר אותו הלחם טעון תנופה או אינו טעון תנופה אבדו כבשים לא תיבעי לך דודאי בעי תנופה כי תיבעי לך אבד הלחם ואליבא דבן ננס לא תיבעי לך דאמר כבשים עיקר כי תיבעי לך אליבא דר"ע דאמר לחם עיקר מאי כיון דלחם עיקר בעי תנופה או דלמא כיון דמתירין דידיה כבשים נינהו לא צריך תנופה תיקו אמר ליה אביי לרבא מאי שנא שני כבשים דמקדשי לחם ומעכבי ומאי שנא שבעה כבשים ופר ואילים דלא מקדשי לחם [א] ולא מעכבי אמר לי' הואיל והוזקקו זה לזה בתנופה והרי תודה דלא הוזקקו זה לזה בתנופה ומקדשא ומעכבא אלא כתודה מה תודה שלמים אף הכא נמי שלמים מי דמי התם ליכא זבחים אחריני בהדיה הכא דאיכא זבחים אחריני בהדיה ליקדשו הני והני אלא כאיל נזיר מה איל נזיר אע"ג דאיכא זבחים אחריני שלמים הוא דמקדשי מידי אחרינא לא הכא נמי לא שנא והתם מנלן [ב] דתניא ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות מלמד שהסל בא חובה לאיל ושחיטת איל מקדשן לפיכך שחטו שלא לשמו לא קדשו הלחם תנו רבנן *שתי הלחם הבאות בפני עצמן יונפו ותעובר צורתן ויצאו לבית השריפה מה נפשך אי לאכילה אתיין ליכלינהו אי לשריפה אתיין לשרפינהו לאלתר · למה להו עיבור צורה אמר רבה לעולם לאכילה אתיין גזירה שמא יזדמנו להן כבשים לשנה הבאה ויאמרו אשתקד לא אכלנו לחם בלא כבשים עכשיו נמי ניכול ואינהו לא ידעי דאשתקד לא הוו כבשים אינהו שריין נפשייהו השתא דאיכא כבשים כבשים הוא דשרו להו (א) אמר רבה מנא אמינא לה א)דתנן א"ר יהודה העיד בן *בוכרי ביבנה כל כהן ששוקל אינו חוטא אמר לו רבן יוחנן בן זכאי לא כי אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו הן היאך נאכלין הני שתי הלחם היכי דמי אילימא בבאות עם הזבח אטו תודה ולחמה [דה"ה] מי לא מנדבי כהנים ואכלי להו אלא לאו בבאות בפני עצמן וקתני היאך הן נאכלין אלמא לאכילה אתיין אמר ליה אביי לעולם בבאות עם הזבח ודקא קשיא לך מתודה ולחמה לחמי תודה לא איקרו מנחה שתי הלחם איקרו מנחה שנא' בהקריבכם מנחה חדשה לה' רב יוסף אמר לעולם לשריפה אתיין והיינו טעמא דלא שרפינן לפי *שאין שורפין קדשים ביו"ט א"ל אביי מי דמי התם לאו מצותן בכך הכא דמצותן בכך לישרפינהו מידי דהוה אפר ושעיר של יום הכיפורים אלא אמר רב יוסף גזירה שמא יזדמנו להם כבשים לאחר מכאן א"ל אביי תינח כל זמן הקרבתם [ג] לבתר הכי לשרפינהו מאי תעובר צורתן נמי דקתני [ד] צורת הקרבתם רבא אמר לאכילה אתיין וגזירה משום דרבה ולאו מטעמיה [ה] אלא מקרא ואמר רבא מנא אמינא לה דכתיב ממושבותיכם תביאו לחם תנופה [וגו'] בכורים לה' מה בכורים בפני עצמן אף שתי הלחם בפני עצמן ומינה מה בכורים לאכילה אף שתי הלחם נמי לאכילה ת"ר

א) בקלים פ"א מ"ד לעיל כא: ערכין

מסורת הש"ס · תורה אור: במדבר ו (ואת האיל) · ויקרא ו (וכל מנחת) · במדבר כח (בהקריבכם) · ויקרא כג (ממושבותיכם)

אבדו כבשים לא תיבעי לך דודאי בעי תנופה · בהדי כבשים [כ"ה] בעו תנופה · כבשים האחרים [בעו תנופה] לדברי הכל דמתירין הן אחריני ולא דמי לזו תודה וזו לחמה דלאי אבדה התודה אינו [...] ועוד דבהו כתיב תנופה ו] והניף אותם הכהן : מאי שנא שני כבשים · מביא אחרת : ומאי שנא שבעה כבשים ופרים ואלים דלא מקדשי דשלמים דמקדשי לחם כדתניא לקמן במשנה (דף מו·) אין מקדשין ולא מעכבי · אגב מקדשי נקט מעכבי דהא דרשינן לעיל (ד' מה:) שבעת הלחם אלא בשחיטה : ומעכבי · אם הוזקקו זה לזה בשחיטה כדאמר כבשים אע"פ שאין לחם וה"נ לחם אע"פ שאין שבעה כבשים ומיהו בקונטרס פי' דמיבעיא ליה בתר דהוזקקו זה לזה בשחיטה : לפיכך שחטן שלא לשמן לא קדש הלחם · טפי הוה ניחא למיתני שחטן לשמן דקדש הלחם אלא אשמעינן אע"ג דאחריני לשמן נשחטו לא קדש הלחם : שתי הלחם הבאות בפני עצמן · כמ"ד לחם עיקר : טז] לשרפינהו לאלתר · ואפי' למ"ד (פסחים דף לד:) אפי' פיגול טעון *צורה הכא שאני דמלותן בכך : לפי שאין שורפין קדשים בי"ט · הוה מצי למיפרך למוצאי יו"ט נאלתר לשרפינהו דמותר לא יליף מדמסיק צורת הקרבתן : צורת הקרבתן · פירש בקונטרס עד תמיד של בין הערבים מיהו בשמעתא דנתקלקלו הלוים בשיר (ר"ה דף ל:) מפרש דקרבנות ציבור קרבי אחר התמיד ודהו עשה דהשלמה לכך נראה לפרש עד הלילה : מה בכורים בפני עצמן · ואפילו הכי אילטריך *לרבי עקיבא יהיו מה היינה ללחם דמעכב כבשים :

לבן ננס : ז] הואיל והוזקקו · שני כבשים ולחם : והא תודה ח] לא הוזקקו · היא ולחמה לתנופה כיחד : מקדשא · ללחם בשחיטה והיינו דאמרינן קרבנו על זבח מלמד שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח בפ' התודה (לקמן ד' עח:) : ומעכבא · דאם אין תודה אין לחם דהא אינן קדושין אלא בשחיטה : ומאי שני כבשי עצרת ט] שלמים · אבל שבעה כבשים ופרים ואילים עולה נינהו (א)[א] כמו איל נזיר שלמים הוא ומקדש הלחם כדמפרש לקמיה : לפיכך · [ב] דשחיטת איל מקדשן שחטיה לאיל שלא לשמו לא קדש הלחם דכתיב זבח שלמים · (ב) על סל המצות אי זביחתו לשם שלמים מקדש את הסל ואי לא לא : הבאות בפני עצמן · אליבא דרבי עקיבא דאמר כבשים אין מעכבין את הלחם : תעובר צורתן · יפסלו בלינה : אי לאכילה אתיין · י] דלא בעו מתירין ליכלינהו : ואי לשריפה אתיין לשרפינהו לאלתר · הואיל וזו היא עיקר מצותם : השתא דאיכא כבשים כו' הלכך הואיל וקדשים מעליא נינהו ומשום גזירה הוא דשרפינן להו לא מלי למשרפינהו עד דליפסלו בלינה : מנא אמינא לה · דלאכילה אתיין אפי' באין בפני עצמן : אינו חוטא · ואע"ג דכתיב (שמות ל) כל העובר על הפקודים וכהנים לא נפקדו אינו חוטא כדפרשינא בפ"ג (לעיל ד' כא:)דמייתו ומסרי להו לציבור: שאינו שוקל חוטא · דכל הראוי ליפקד קאמר דהיינו מבן כ' שנה ומעלה יא] : לעצמן · להנאתן : שלנו הן · אם אנו נותנים שקלים ללשכה נמצאו בהן אף משלנו שהרי כל הקרבנות מן הלשכה באין ורבן יוחנן בן זכאי לא דריש וכל מנחת כהן אלא במנחה שהכהן מביא יב] בפני עצמו מש"ה יג] חוטא : אילימא בבאין שתי הלחם עם הזבח · אמאי קתני היאך הן נאכלין הא ללחמי תודה דמי ותודה ולחמה מי לא מנדבי כהנים ואכלי : התם · גבי קדשים הנשרפין לאו מצותן בכך דמעיקרא לאכילה אתו אלא שאירע בהן פסול כגון נותר או טמא הלכך שבקינהו עד החול ושרפינהו להו : שמא יזדמנו להם כבשים לאחר מכאן · לאחר שריפת הלחם הילכך משהינן להו שאם יבאו הכבשים יונפו עמהם יד] ואוכלו : זמן הקרבתם · עד התמיד של בין הערבים : לבתר הכי לשרפינהו · אמאי משהינן להו כל הלילה גזירה משום דרבה · דאמר לעיל גזירה שמא יזדמנו להם כבשים לשנה הבאה ולאו מטעמיה דהוא אומר לעיל מנא אמינא . טו] מדהגיה העיד בן בוכרי כו' : ממושבותיכם וגו' בכורים לה' · הקישן לבכורים : אף שתי הלחם · יכולין לבא בפני עצמן : אין

ג] לאחר זמן הקרבתן לישרפינהו פי' בקונטרס אחר תמיד בין הערבים דאסר קרא עליה השלם ולא נהירא דהא קרבן צבור דוחה עשה דהשלמה ונראה לפרש בתר זמן הקרבה לאחר שקיעת החמה דאין מקריבין קרבנות באותו המשת מילין שקודם לילה ועדיין יכול לשרוף באותו יום הוא אבל הא לא פריך ולישרפינהו בלילה כמש דאין שורפין קדשים בלילה כן משמע במס' ביצה (דף ה) דאין עשה דהשלמה עומד במקום צבור גבי פעם [אחת] נתקלקלו הלוים בשיר תו"ח תיבת הכי נמחק : ד] דקתני כל זמן הקרבתן רבא אמר לעולם : ה] תיבות אלא מקרא נמחק : ו] תנופה דכתיב : ז] ננס ולר"ע הואיל : ח] תודה דלא : ט] עצרת כה תודה שלמים ומקדש לחם אף הכא נמי אותה של שלמים מקדשה לחם אבל כו' נינהו הס"ד ואח"כ מה"ד מה איל : י] דלא ס"א דאין להן מתירין : יא] ומעלה תשקלו ודרשי' לריב"ז כל העובר עברו יתן תרומת ה' מבן עשרים שנה ומעלה : יב] מביא מביתו : יג] מש"ה אמר : יד] ויאכל תיבת ואוכלו נמחק : טו] לה מדהגן תיבת דתניא נמחק : טז] לישרפינהו לאלתר · לאו דוקא דאין שורפין קדשים בי"ם אלא לאלתר רוצה לומר במוצאי יו"ם ולמה לי עבור צורה דהיינו לינה עד עמוד השחר · תוס' אחרות :

קד א מיי' פ"ח מהלכות תמידין ומוספין הלכה טו:
קו ב מיי' פי"ב מהלכות פסה"מ הלכה יח:
קח ג ד מיי' פ"ח מהל' תמידין ומוספין הל' טז:
קט ה מיי' פ"א מהלכות שקלים הלכה ז:[הה] מיי' פ"ט מהל' מעה"ק דין יד:
קי ו מיי' פי"ט מהל' פסה"מ הל' ה:

שיטה מקובצת

א] ולא מעכבי · ואע"ג דאפ קנא לעיל [מקרא] דשבעת כבשים לא מעכבין את הלחם דאפי' לר"ע דאמר [השני כבשים] לא מעכבי [ללחם] היכא דהוזקקו זה לזה בשחיטה מקדשי ומעכבי ומאי שנא שני כבשים כו' היכא דהוזקק' זה לזה בשחיטה לקדשיה ולעכביה · תוס' אחרות ב] והתם מנלן · דכתיב ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' וא"ת לקמן בפ' התודה מפיק דלחמי תודה מקדשו מקראי אחריני דכתיבי בתודה עצמה ולמה לי הרי קראי נילף חד מחבריה [דהיכא דאיכא] לחם בהדי זבח שחיטת הזבח מקדשן וי"ל דתודה מאיל נזיר לא אתי דאמינא תודה שלמים נינהו כשאר שלמים דעלמא דלאו לחם אגיד [ביה הכי] נמי לא אגיד לחם בזבח כלל להכי צריכי קראי דהתם ואיל נזיר וכבשי עצרת לאו מקראי דתודה גמרינן דהו"א תודה ליכא זיבחא אחרינא [בהדייהו אבל] הני דאית בהו זיבחא אחרינא בהדייהו לא לקדש בשחיטת השלמים כדאי' לעיל להכי צריכי תרוייהו וא"ת מהיכא נפקא לן באיל נזיר [וכבשי עצרת] דשלא לשמן לא מקדש לחם בהדייהו ואין לומר משום דכתיב ואת האיל יעשה זבח שלמים על סל המצות דבעינן לשם שלמים על סל [המצות] וזה אינו דא"כ הוי צריך האי קרא לגופיה והיכא מפיק מינה בפרק קמא דזבחים דשינוי בעלים לא עלו לבעלים לשם חובה דאמר התם אשכחן שינוי קודש כו' עד שינוי בעלים ואם איתא דאצטריך לגופיה הכא למימר דשלא לשמו לא קידש הלחם היכא נפקא שינוי בעלים מינה וצריך לומר דשלא לשמן בכבשי עצרת [ואיל נזיר] דלא קדשי הלחם ילפי' מלחמי תורה דכתיב קרא כדאי' לקמן בפרק התודה וכן פירש"י כאן [בדף מ"ז. בד"ה] לא קידש הלחם ולא תפיס פדיונו כו' :

רבינו גרשום

ואליבא דבן ננס · דאמר כבשים עיקר לא תבעי לך דכיון דהונפו כבשים סגי : כתודה · כלומר וממקום שבאתה מה תודה שלמים ומעכבי לחם · הכא נמי אף ע"ג דאיכא זבחים אחריני בהדי איל נזיר עולת והטאת : שתי הלחם הבאים בפני עצמן · בשלא היו להם כבשים יונפו כדי להתיר החדש במקדש: ותעובר צורתן · שיעשה להן לינה ויצאו לבית השרפה אמר רבא לעולם לאכילה אתיין · האי לחם שבא בלא כבשים ואמאי תעובר צורתה ויצא לבית השריפה גזירה שמא יזדמנו להם כבשים לשנת הבאה ולא יחושו להביאם עם הלחם ויאמרו אשתקד וכו' : לחמי תודה לא איקרו מנחה הלכך ליכא למימר בהו כל מנחת כליל ושריין · לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט מ"ב דהכי אמרינן במ"ז שבת תן לו בקר שני לשריפתו: התם לאו מצותן בכך · דמעיקרא לאו לשריפה אתיין : אלא אמר רב יוסף משום הכי לא שרפינן להו לאלתר גזירה שמא יזדמנו כו' : תינח דליעכבינהו כל זמן הקרבתם בכל היום שמא יזדמנו: לבתר הכי כיון דלא נזדמנו לישרפינהו בלילה ואמאי צריכי לינה: ולאו מטעמיה דלא מצי למילף לה מהא דתנן העיד בן בוכרי אלא מהא דכתיב ממושבותיכם וגו' :

[לקמן עד:]

[גיר' הערוך בוכרי]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואמר רבה : (ב) רש"י ד"ה ומאי וכו' נינהו הס"ד ואח"כ מ"ה מה איל : (ג) ד"ה לפיכך וכו' שלמים לשם על סל :

[שבת כג: וכד:]

גליון הש"ס

גמ' ויצאו לבית השריפה. עי' לקמן דף עד ע"ב:

הגהות צ"ק [א] ניכו הב"ח [...] : [ב] [...]

עין משפט נר מצוה

קיא א מיי' פ"ז מהל' פסולי המוקדשין הלכה יח:
קיב ב מיי' שם הל' יט:

גמרא

תורה אור

*ת"ר כבשי עצרת "אין מקדשין את הלחם אלא בשחיטה כיצד שחטן לשמן וזרק דמן לשמן קדש הלחם שחטן שלא לשמן וזרק דמן א] שלא לשמן לא קדש הלחם שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן הלחם קדוש ואינו קדוש דברי רבי רבי אלעזר בר' שמעון אומר לעולם אינו קדוש עד שישחוט לשמן ויזרוק דמן לשמן מאי טעמא דרבי דכתיב °ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות למימרא דשחיטה מקדשא ור' אלעזר ברבי שמעון יעשה עד שיעשה כל עשיותיו ורבי נמי הכתיב יעשה אי כתיב זבח יעשה כדקאמרת השתא דכתיב יעשה זבח במה יעשה בזביחה ורבי אלעזר בר' שמעון הכתיב זבח ההוא מיבעי ליה לכדרבי יוחנן דאמר ר' יוחנן הכל מודים שצריך שיהא לחם בשעת שחיטה מאי קדוש ואינו קדוש אביי אמר קדוש ואינו גמור רבא אמר קדוש ואינו ניתר ב] מאי בינייהו איכא בינייהו למיתפס פדיונו לאביי לא תפיס פדיונו לרבא תפיס פדיונו בשלמא לרבא היינו דאיכא בין רבי לר' אלעזר בר"ש אלא לאביי מאי איכא בין רבי לר' אלעזר בר' שמעון איכא [בינייהו] ג] לאיפסולי ביוצא בעא מיניה ר' שמואל בר רב יצחק מר' חייא בר אבא ד] כבשי עצרת ששחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן אותו הלחם מהו באכילה אליבא דמאן אי אליבא דר' אלעזר בר' שמעון ה] האמר זריקה היא דמקדשא אי אליבא דרבי בין לאביי בין לרבא ו] קדוש ואינו ניתר הוא ז] אלא אליבא דהאי תנא דתני אבוה דר' ירמיה בר אבא שתי הלחם שיצאו בין שחיטה לזריקה וזרק דמן של כבשים חוץ לזמנן ר' אליעזר אומר אין בלחם משום פיגול רבי עקיבא אומר יש בלחם משום פיגול אמר רב ששת הני תנאי ח]כרבי סבירא להו דאמ' שחיטה מקדשא מיהו ר' אליעזר לטעמיה דאמר *אין זריקה מועלת ליוצא ור"ע לטעמי' דאמ' זריקה מועלת ליוצא דתנן

רש"י

אין מקדשין את הלחם אלא בשחיטה · טעמא מפ' ין] לקמן : קדש את הלחם · מותר באכילה : לא קדש הלחם · ולא תפיס פדיונו בקדושת שתי הלחם אלא בקדושת שאר י] קדושת הלשכה ובת"כ יליף לה מקרבנו על זבח יא] תודה מגיד שאם נזבח שלא לשם תודה לא קדש לחמו וכבשי עצרת דמקדשי לחם מתודה ואיל נזיר יב] גמרינן : קדוש ואינו קדוש · מפרש יג] לקמן : ואת האיל · איל נזיר : יעשה זבח שלמים לה' על כל המצות · אלמא זביחת איל מקדשא לסל ומיניה גמרינן לכבשי עצרת : אי כתיב זבח יעשה · משמע אע"ג דזבח בעי עשייה אחריתי : הכל מודים · אפילו לר' אליעזר דאמר זריקה עיקר מודי דצריך שיהא לחם בשעת שחיטה ואי לא הוה בשעת שחיטה לא מקדשא ליה זריקה : ואינו גמור · מפרש יד] לקמן : ואינו ניתר · לכהנים : מאי בינייהו · כלומר כיון דאמר אביי אינו גמור כל שכן דאינו ניתר דהא ממעות תרומת הלשכה בא טו] וזריקת דם לא הואי לשמה דתשתרייא (א) באכילה ואינו גמור דאמר אביי למאי הלכתא : לאביי לא תפיס פדיונו · בקדושת שתי הלחם ואם רצה משנה המעות לשאר קרבנות צבור : לרבא · דאמר קדוש גמור תופס פדיונו ויוצא לחולין והא דאמר לקמן (דף ק:) מנחות אין להם פדיון לאחר שקדשו בכלי: אלא לאביי · דאמר לא תפיס פדיונו : מאי איכא בין רבי לר' אלעזר · וקדוש דא"ר למאי הלכתא הא לא תפיס פדיונו ולתרוייהו אסור באכילה: לאיפסולי ביוצא · לרבי דאמר קדוש קצת בשחיטה אם יצא נפסל באפי' זרקו טז] לשמו נמי אסור באכילה יז] לרבי אלעזר דאמר שחיטה לא מקדשא אין נפסל ביוצא דאינו קדוש יח] אם יצאו בין שחיטה לזריקה ואם אחר כך זרק לשמן כשר · (ב) יט] שבוש גמור הוא זה דכל שכן לרבא כיון דקדשתן שחיטה קדושת הגוף גמורה לא כ] נפיק תו לחולין ובפ"ק דפסחים (דף יג:) נמי אמר הכי לרבי דאמר שני דברים המתירים מעלים זה בלא זה [א] לא כא] נפיק לחולין ור' אלעזר דאמר אינו קדוש פריק להו ונפקי לחולין וכיון דנפקי לחולין ע"י פדייה על כרחך פדיונן נתפס · לפיכך נראה לר' דה"ג ולשון הגון הוא לאביי תפיס פדיונו ולרבא לא תפיס פדיונו לאביי דאמר אינו גמור עדיין לא חלה עליו קדושת הגוף גמורה ואכתי שייך ביה פדיון וגמי דקדישתיה שחיטה במקצת דלא נפיק לחולין ומיהו אכתי מחוסר גמר קדושה ושייך ביה קדושת דמים לתפוס פדיונו בקדושה לרבא דאמר קדוש גמור קדושת הגוף לא שייך ביה פדיון ואם התפיס מעות בפדיונו אין נתפסין דכיון דאינו יוצא מקדושה כלל אינו קדושה ההול בפדיונו : בשלמא לרבא · דאמר לרבי לאו בני פדיון נינהו דאקדשינהו שחיטה : הייט דאיכא בין רבי לר' כב] אלעזר· דלר' כג] אלעזר אינו קדוש כלל קדושת הגוף אלא קדושת דמים שניקח מתרומת הלשכה ונפיק לחולין ותפיס פדיונו ככל קדושת דמים : אלא לאביי·דאמר לרבי נמי תפיס פדיונו וכל שכן לר' כד] אלעזר מאי איכא בין רבי כה] לר' אלעזר : איכא בינייהו לאיפסולי ביוצא · לרבי מיפסל ביוצא אם יצא לא יהא כשר לשחוט עליו כבשים אחרים לר' כו] אלעזר לא מיפסיל ביוצא שלא ירדה לה קדושת הגוף אלא קדושת דמים ואין יוצא פוסל בה וכשרין לשחוט עליה כבשים אחרים וזה שפירשתי תחילה שבוש גמור (ג) הוא כדפרישנא לעיל : האמר זריקה מקדשא · והאי אפילו קדוש לא הוי כל שכן דאסור באכילה : בין לאביי בין לרבא קדוש ואינו ניתר · דכיון דאמר אביי אינו גמור כל שכן דאינו ניתר : חוץ לזמנו · כלומר על מנת לאכול מן הכבשים חוץ לזמנו : הני תנאי · ר' אליעזר ור' עקיבא : שחיטה מקדשא כז] · והאי בהו פסול יוצא : אין זריקה מועלת ליוצא · הלכך לא קבעתיה ללחם בפיגול דהא כבר פסול הוא ואמר בפ"ק (לעיל דף יב·) אין פיגול במקום פסול: זריקה מועלת ליוצא כח] · דפסול מחמת דבר אחר הוא כדמפרש באלו הן (סח) כח] :

תוספות

עד שישחוט לשמן ויזרוק דמן לשמן · תימה למה לי זריקה הא פ"ק דפסחים (ד' יג:) מסקינן דר' אלעזר בר' שמעון סבר לה כאבוה דאמר כל העומד ליזרק כזרוק דמי ותירץ ריב"א זריקה שלא לשמה גריעה מנשפך דם וקשה דלקמן פ' המנחות והנסכים (ד' קב·) מוכח דאע"ג דנעשה פסול בזריקה שזרק על מנת לאכול חוץ לזמנו אמר כל העומד ליזרק כזרוק דמי והכי איתא בגמ' התם לא דפיגל בשחיטה ומקשה אבל פיגל בזריקה מאי הכי נמי דמטמא טומאת אוכלין כו' יש לחלק דשלא לשמה עוקר הקרבן ועושהו קרבן אחר אי נמי הכא נמי בעי ג] למימר ויהיה ראוי לזריקה :

ואת האיל יעשה זבח שלמים · אין לפרש דיליף הכא מדאיתקוש לחמי תודה לשלמי נזיר כדילפינן פרק התודה (לקמן ד' פח·) שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשרה קבין ירושלמיות ושתי הלחם נמי איתקוש ללחמי תודה כדדרים נמי התם מתביאו שכל מה שאתה מביא כזה הא ליתא דא"כ הוה ליה למד מן הלמד ואע"ג דהוה ליה הימנו ודבר אחר איכא למאן דלא ילפינן בסוף איזהו מקומן (זבחים דף נז·) ופ' התודה (לקמן דף עח·) אלא גלויי מילתא בעלמא הוי וילפינן שפיר ומיהו קשה דא"כ אמאי איצטריך קרא בהודה נא] על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח מלמד שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח ותו ר' אלעזר בר' שמעון דדריש כל עשיות גבי התודה לא כתיב עשיה וגבי תודה נמי פליג כדאי' פ"ק דפסחים (דף יג:) ובתוספתא דזבחים וי"ל דהוה אמינא מדקרייה רחמנא שלמים דלא מקדשי לחם נב] כי שלמים ונזיר נמי לא סגי בלא קרא כמו גבי תודה משום דקרייה רחמנא שלמים ולר"א בר"ש נמי כיון דגלי קרא בנזיר דבכל עשיות הקידוש תלוי הוא הדין בכולהו :

במה יעשה בזביחה · תימה דבפ"ק דזבחים (דף ד:) דריש מכאן שינוי בעלים ודריש לכל עשיות נימא דלא כר"א בר"ש וי"ל ודאי שמעי' שפיר תרתי ול"ע לרבי מנא ליה [ב]שינוי בעלים ול"ע :

שיהא לחם בשעת שחיטה · תימה הא מצות תנופה בעי לחם נג] ואע"ג דלא מעכב רחוי מיהא בעינן ושמא אפי' ראוי לא בעינן ועוד שמא אהא למימר דבשעת שחיטה בעינן שיהא בפנים נד] אע"ג דכשר ביוצא :

בקונטרס גרס וברוב הספרים נמי גרס הכי לאביי לא תפיס פדיונו לרבא תפיס פדיונו ופי' לאביי לא אלימא קדושתא כולי האי שיהא נפדה וכה"ג איכא קלא פ"ב דבכורות (דף טו:) גבי ולדות בעלי מומין כונסן לכיפה היכי ליעבד ליקרבינהו מכח קדושה דתוייה אתיין ליפרקינהו לא אלימי למיתפס פדיונן והשתא בעי לאביי מאי בינייהו כיון דלרבי לא אלימי קדושתא כל שכן לר"א בר"ש וקשה דלאביי נמי ליבעי אליבא דרבי מה בין שוחטן לשמן לשוחטן שלא לשמן דכ"ש דלא אלים למיתפס פדיונו דהא לר"א בר"ש לא מהני שחיטה מידי ומש"ה לא תפיס פדיונו ותו דבפסחים (דף יג:) מבמע איפכא דלרבי לא תפיס ולר"א בר"ש תפיס ולקמן (דף מח·) נמי לר"א בר"ש פודן בחוץ ושמא ודאי כי אין תנופה [ג] וקדושת תנור לא קדיש אלא קדושת פה ומיפריק אבל הכא [דאיכא שחיטה ותנופה ותנור] להכי לא מיפריק וכדפרישית לעיל ופי' הקונט' דפי' לאביי נפדה ולרבא אינו נפדה נה]ל"ע [ד]דתחילה פי' לרא"ב"ש אינו קדוש כלל ונפיק לחולין לגמרי °ולבסוף פירש וכ"ש לרא"ב"ש ולפירושו (ל"ד) לאביי קדוש טפי דאלים דלא נפיק [לחולין ולרא"ב"ש נפיק לחולין] ויתכן יותר גירסא אחריתי ומיהו גירסת הקונטרס נכונה לאביי תפיס ולרבא לא תפיס והשתא איכא בינייהו במקומות אחרים ודחקינן לאשכוחי הכא מאי בינייהו :

רבינו גרשום

דכתיב ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות למימר דזביחה מקדשה לסל המצות · והכא נמי גבי כבשי עצרת · קדוש ואינו גמור שאינו ראוי לאכילה · ורבא אמר קדוש וגמור ואינו ניתר באכילה · לאביי דאמר ואינו [גמור] לא חמירא קדושתיה למתפס פדיונו שיהא קדוש כמוהו : בשלמא לרבא היינו דאיכא בין רבי לר"א בר"ש דרבי דאמר קדוש למתפס פדיונו ואינו קדוש שאינו ניתר באכילה · ורבי אליעזר ב"ר שמעון דאמר אינו קדוש דאפי' פדיונו לא תפיס : איכא בינייהו לאיפסולי ביוצא לרבי דאמר שחיטה מקדשא אם יצא הלחם בין שחיטה לזריקה נפסל · לר' אלעזר ב"ר שמעון לא מקדש ולא מפסיל ביוצא דאי אהדריה ועיילה לגואי ...

שיטה מקובצת

זריקה דשלא לשמה להתיר הבשר באכילה וא"ת מאחר דכבשים לא עלו לשם חובה הוי ליה כאלו אבדו ואמרי' לעיל אבדו הכבשים אבדו הלרם וי"ל דהא דאמרינן אבד הלחם היינו דלא חזי האי לחם לרביא עם הכבשים אחרים שצריך לשמה משום דהוזקקו זה לזה בשחיטה מיהו מיבעיא ליה אם משתרי הלרם באכילה כמו הכבשים דחשבינן ליה ללחם כגופא דזיבחא וכי היכא דמהניא זריקה שלא לשמה להתיר הבשר באכילה הכא נמי ...

רבינו גרשום

דתנן*אימורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת דמים ר' אליעזר אומר אין מועלין בהן ואין חייבין עליהן משום פיגול ונותר וטמא ר"ע אומר מועלין בהן וחייבין עליהן משום פיגול ונותר וטמא מאי מדזריקת פיגול קבעה ללחם בפיגול א] ביוצא כבשר זריקה שלא לשמה נמי שריא ליה ללחם או דלמא לחומרא אמרינן ב] לקולא לא אמרי' מתקיף לה רב פפא *וממאי ג] דכי איתנהו אבראי פליגי דילמא בדאיתנהו אבראי דכ"ע לא פליגי דאין זריקה מועלת ליוצא ובהדר עיילינהו פליגי דרבי אליעזר סבר לה כרבי דאמר שחיטה מקדשא ואיפסלו להו ביוצא ור"ע כר' אלעזר בר' שמעון דאמר שחיטה לא מקדשא ולא מיפסלי ביוצא האי מאי אי אמרת בשלמא ר"ע כרבי ס"ל דאמר שחיטה מקדשא להו ד] היינו דקאמר ר' עקיבא דקדשי להו בשחיטה ואתיא זריקה קבעה להו בפיגול אלא אי אמרת כר' אלעזר בר' שמעון ס"ל דאמר זביחה לא מקדשא זריקת פיגול מי מקדשא *והאמר רב גידל אמר רב זריקת פיגול אינה מביאה לידי מעיל' ואינה מוציאה מידי מעיל' אינה מביאה ה] לידי מעילה באימורי קדשים קלים ו] ואינה מוציאה מידי מעילה בבשר קדשי קדשים ז] לאו איתותב דרב גידל אמר רב בעא מיני' ר' ירמי' מר' זירא כבשי עצרת ששחטן לשמן ואבד הלחם מהו שיזרוק דמן שלא לשמן להתיר ח] בשר באכילה א"ל *יש לך דבר שאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו ולא והרי פסח קודם חצות דאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו הכי קא אמינא יש לך דבר שנראה לשמו ונדחה מלשמו ואינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו ולא והרי פסח אחר ט] זמנו בשאר ימות השנה (קודם חצות) הכי קאמינא יש לך דבר שנראה לשמו ונשחט לשמו ונדחה מלשמו ואינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו ולא והרי תודה *שאני תודה דרחמנא קרייה שלמים ת"ר שחט שני כבשים על ארבע חלות מושך שתים מהן ומניפן והשאר

דתנן אימורי קדשים קלים כו' · תימה דלא מייתי רישא דתנן בשר קדשי קדשים שיצא לפני זריקת דמים רבי אליעזר אומר וכו' : **פיגול** · מפרש התם כהרצאת כשר כך הרצאת פסול ומה הרצאת כשר עד שיקרבו כל מתירין וכו' וטמא הניתר לטהורים חייבין עליהם משום טומאה שאינו מסורת הש"ס ניתר לא ונותר יליף חילול מטמא : **קבעה** לחם בפיגול כי בשר אלמא כגופיה דזיבחא דמי הכא נמי כיון דזבח ניתר בזריקה שלא לשמן לחם נמי כיון דכגופי' דזבח דמי או דלמא לחומרא אמרינן לקולא לא אמרינן שיהא כי גופיה דזבח :

נ] **ובהדר** עיילינהו פליגי · אלחם קאי אבל אאימורין (אפי') כי לא הדר עיילינהו פליגי וכן מוכח פ' התדיר (זבחים ד' צ:) : **ואינה** מוציאה מידי מעילה · בבשר קדשי קדשים תימה דהא תנן פ"ק דמעילה (דף ב:) איזו היא שלא היתה לה שעת היתר לכהנים שנשחטה חוץ לזמנה ממקומו דשי נשחטה בהיתר לא מצי משכח ולאו קושיא היא : **ולאו** איתותב רב גידל · לא] ולא תשיב שינויא דהתם דרים מעילה* דרב פפא הוא דמקשה להו התם ולא ס"ל ההוא שינויי' מיהו תימה דהתם בסוף שמעתין (גם זה *שם) נייתי ליה סייע ואית דגרסי ולא איתותב רב גידל בניחותא לב] ואינו נראה : **מהו** שיזרוק דמן שלא [מ] לשמן · לר' ירמיה דאמר תנופה עושה זיקה אבד הלחם אבדו הכבשים דקודם שחיטה לא צריכן לשנויי אבל היכא דכבר נשחטה צריכן לשנויי כדי לתקוני זבחא : **והרי** פסח [נ] אחר חצות · מצי לשנויי כדמשני פ' בתרא דזבחים (דף קטו:) שאני פסח דבשאר ימות השנה שלמים הוי : **והרי** תודה · דאם נפרס הלחם או שאבד ונזרק הדם שלא לשמה פסולה דהא אבד הלחם אבדה התודה דלית ליה סוגיא דלעיל נג] (דף מו:) אלא קסבר דשלא לשמן [בעי למזרק] וכי זריק שלא לשמה כשר ומשני שאני תודה דקרייה רחמנא שלמים הלכך לכתחלה יכול לזרוק לשם שלמים כי אבד הלחם והמקשה היה יכול להקשות כמו שהקשה למעלה והא כיון דשחיטה עושה זיקה איפסיל לחם תיפסיל נמי תודה וקשה מאי שני שאני תודה דקרייה רחמנא שלמים הו"ל לאו מילתא היא דלשמו נמי כשר אלא נראה לפרש דודאי לשם תודה פסולה ופריך שפיר ומשני דלשם שלמים נמי לשמה מיקרי והילכך לא מיפסלא בהכי אבל לשם תודה פסול דלא הוי בלא לחם ואפי' [ס] לד] בפסח דלא בעי עקירה הכא שאני דכבר נשחטה [לשם תודה מש"ה בעי עקירה] : **מושך** שתים מהן ומניפן · למאי דמוקי לה כרבי צריך לומר שמניף כולם דהא לא ידעי' הי אקדים ותימה דכיון דבתנופה שאחר שחיטה איירי א"כ לימא וזורק את הדם עליהן כדמזכיר תנופה דלא צריך ועוד דלישנא לא משמע שיניף הד' ונראה לפרש נוטל אחת [נה] ומניף השלש אחרות עמהן זו אחר זו וכן בשניה וכן בשלישית וכן ברביעית והשתא אורי לן שצריך שלא יניף הד' בבת אחת כדי שיהא ניכר שלא יזרק הדם רק על השתים :

כיון

קדשים קלים · ממון בעלים הן ואין בהן י] מעילה אלא באימורים כדאמרינן בפ' כל הבשר בסופו (חולין דף קיז·) כל חלב לה' לרבות אימורי קדשים קלים למעילה : אין מועלין בהם · דלא יא] מעילה בהו קודם זריקה לגבוה דאין זריקה מועלת ליוצא ופיגול נמי לית בהו דהא פסולין הן כבר יב] :

מאי · כלומר תיבעי דר"ע מיבעיא ליה לרבי שמואל בר רב יצחק מאי מדזריקת פיגול [א] קבעה לי' ללחם בפיגול ואע"ג דזריקה פסולה היא דהא יוצא הוא קבעה ללחם בפיגול [ב] כי יג] בשר כשאר בשר שלא יצא אלמא לחם כגוף הכבשים דכי היכי דגוף הכבשים מפוגלים לחם נמי מפוגל זריקה שלא יד] לשמן נמי דפסולה היא טו] שרי להו דהא קיי"ל (זבחים ד' ב:) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים ולחם נמי כגוף הכבשים דמו טז] ומדכבשים נאכלין לחם נמי נאכל : או דלמא לחומרא יז] [ג] אמרי' לקולא · להיות לחם נאכל לא אמרי' לענין זריקה שאינה הוגנת כגון שלא לשמן דליהוי לחם כגוף הכבשים להיות לחם נאכל ככבשים [ד]:

וממאי דבאיתנהו· לשתי הלחם אבראי בשעת זריקה פליגי רבי אליעזר ור"ע דהימא אפי' בזריקה שאינה הוגנת מדמי ר"ע ללחם כגוף הכבשים דילמא בדאיתנהו אבראי דהוית זריקה שאינה הוגנת [ה] דכ"ע (א) לא מקבע לחם בפיגול דאין זריקה מועלת ליוצא ואע"ג דפליגי באימורי קדשים קלים יח] דהתם כי [ו] גופיה דזבח דמו יט] ומודה ר"ע דלחם לא הוי כגוף של כבשים ובזריקה שלא כ] לשמן נמי [ז] לא משתרי כא] כבשים ללחם אלא ר"ע סבר כרבי אלעזר בר' שמעון דאמר לא קדשינהו שחיטה ולא איפסול ביוצא הלכך הואי זריקה הוגנת שאין בה פסול אחר הלכך מקבע להם בפיגול ודכוותה היכא דליכא כב] פסול ואיזריק ליה זריקה הוגנת כגון לשמן משתרי לחם כג] כמו כבשים אבל בזריקה שלא לשמן [ח] לא: אלא אי אמרת כר' אלעזר וכו' · אכתי איכא למיפרך כד] : זריקת פיגול מי מקדשא · למיקבע בפיגול אי לא קדוש מעיקרא בשחיטה : כה] דאמר רב גידל זריקת פיגול אינה מביאה לידי מעילה· באימורי קדשים קלים דממון בעלים הוא דלית בהו מעילה דלא קרינא ביה מקדשי ה' עד לאחר זריקה דהובהר בשר להדיוט וחלב לגבוה דקרינא ביה כו] חלב קדשי ה' [ט] שם זריקת פיגול לא מקבע בקדושה למעול בהן דלא זריקה כשרה היא : ואינה יוצאה מידי מעילה [י] בבשר קדשי קדשים דממון גבוה הם מחיים ויש בהן מעילה קודם זריקת דם וזריקת דם הוציאה הבשר מידי מעילה שהרי מתירתו לכהנים ואמר במסכת מעילה (דף ב:) כלל אמר ר' יהושע כל שיש לו שעת היתר לכהנים אין מועלין בהן וכל שאין לו שעת היתר לכהנים מועלין בהן הך זריקת פיגול לא מפקע להו מידי מעילה אלמא לאו זריקה היא וגבי כבשי עצרת נמי כיון דלאו זריקה היא היכי מיקדשא להו והיכי מקבעי להו בפיגול : לאו איתותב רב גידל · בתמיה כז] בפ"ק דמעילה (דף ג:) : מהו שיזרוק דמן שלא לשמן · אלא לשם שלמים להתיר בשר באכילה דודאי לשמן [כ] לא הוו זריקה כדאמרי' לעיל (דף מו·) הכל מודים שאם הוזקקו זה לזה מעכבין זה את זה: [ל] פסח בשאר ימות השנה כשר לשלמים· בפ' תמיד נשחט (פסחים דף סד·): פסח קודם חצות היום · של ארבעה עשר אינו כשר לשמו עד בין הערבים וכשר לשלמים כח] : שנראה לשמו · כגון הנך כבשים קודם אבידת הלחם: ונדחה מלשמו· לאחר אבידת הלחם כט]: פסח אחר חצות · נראה לשמו וכשעבר היום נדחה מלשמו וכשר לשלמים: והרי תודה · דאמרן בהאי פירקין (ד' מו·) משנשחטה נפרס לחמה הדם יזרק לשם שלמים והבשר יאכל וידי נדרו לא יצא הא הכא שנשחטה לשמו ונדחית מלשמו וכשרה שלא לשמו: תודה רחמנא קרייה שלמים · תודת שלמיו כדאמרן לעיל (שם) מה שלמים קרבי בלא לחם אף תודה קרבה בלא לחם ומעולם לא נדחה מלשמו: ומניפן · עם הכבשים דכבשי עצרת טעונין תנופה חיים ושחוטין לקמן בפ' כל המנחות (ד' סא·) : והשאר

אימורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקה רבי אליעזר אומר אין מועלין בהן דאכתי ממון בעלים הם קודם זריקה · וכיון שיצאו לפני זריקה אע"פ שזרק אין אותה זריקה מועלת שאין בה היתר למזבח ואין באימורין משום מעילה שאותה זריקה אינה ראויה ואינה מועלת לא לחייבו משום מעילה ולא משום פיגול ונותר וטמא : ור' עקיבא אמר מועלין בהן דסבר דזריקה מועלת לחייבו משום יוצא ומשום מעילה ומשום פיגול : מאי מדזריקת פיגול היכא דזרק דמן על מנת חוץ לזמנן קבעה ללחם בפיגול לר' עקיבא כי כשר כאילו הוה לחם כשר שלא יצא · זריקה שלא לשמה נמי אע"ג דהויא זריקה שאינה ראויה שריא נמי ללחם באכילה כזריקה כשרה או דילמא לחומרא אמרי' דזריקה שאינה ראויה קבעה למיהוי פיגול כזריקה כשרה אבל לקולא דזריקת פסול ליתשרי לחם באכילה לא אמרינן : מתקיף לה רב פפא והיכי מצית לאוקמי לתני תנאי כרבי ולא כרבי אלעזר ב"ר שמעון כלו' דשחיטה מקדש כרבי וכיון דיצאו הוה בהו איסור יוצא ור' אליעזר לטעמיה דאמר אין זריקה מועלת ליוצא ור' עקיבא אומר מועלת ממאי דבאיתנהו אבראי שתי הלחם והאימורים פליגי דילמא בדהדר עיילינהו לפנים קודם זריקה · ור' אליעזר דאמר אין זריקה מועלת ליוצא כר' דאמר שחיטה מקדש ור' עקיבא כר' אלעזר בר' שמעון דאמר שחיטה לא מקדשא וכי הדר עיילינהו לפני זריקה לית בהו יוצא כלל וליכא למימר הכא דזריקה מועלת ליוצא דהכא ליכא יוצא כלל וליכא לאוקמי כרבי עקיבא : האי מאי · כלו' ליכא למימר הכי כדקאמ' דבהדר עיילינהו פליגי דאי אמרת בשלמא רבי עקיבא כרבי כדאמרן מעיקרא · וכיון דקדישי להו בשחיטה אתיא זריקה דחוץ לזמנן קבעא להו בפיגול הלכך קאמר ר' עקיבא מועלין בהן וחייבין עליהן משום פיגול : זריקת פיגול מי מיקדשא דליחייבו עלה משום פיגול · זריקת פיגול · בשחישב בזריקה משום פיגול אינה מביאה לידי מעילה באימורי קדשים קלים דכיון דלא נזרק הדם בכשרות לא מישתרו אימורין לגבי מזבח ואין מועלין בהן : ואין מוציאה מידי מעילה בבשר קדשי קדשים דכיון דלא היתה הזריקה בכשרות לא מישתרי בשר לכהנים ומועלין בו : ולא איתותב רב גידל התם בפ"א של מסכת מעילה ואכתי איכ' למימר דבהדר עיילינהו פלינא וליכא למפשט דשריין שתי הלחם באכילה : מהו שיזרוק דמן לשום זבח אחר : ויש לך דבר שאינו כשר לשמו דנאבד הלחם והרי פסח ששחטו קודם חצות היום דאינו כשר לשמו דכתיב ושחטו אותו בין הערבים וכשר שלא לשמו לשום שלמים: והרי פסח ששחטו אחר חצות שנשתייר אחר זמן שחיטת פסח דנראה ונדחה ואינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו דנראה לשמו דהיינו בין הערבים ואם עבר והפריש אחר תחתיו ושחטו ונמצא הראשון הרי נדחה מלשמו וכשר שלא לשמו לשום שלמים · הרי תודה דנשחט לשמו ונדחה מלשמו וכשר שלא לשמו ואינו ראוי לשמו דקתני משנשחטה יצא לחמה הדם יזרק שלא לשום תודה והבשר יאכל (שלא לשמו): דרחמנא קריית שלמים מה שלמים קרבי בלא לחם ולא הוי דחוי מלשמו .

עין משפט נר מצוה

קיג א מיי' פ"ה מהל' מעילה הלכה ה:

קיד ב מיי' פ"א מהלכות פסה"מ הלכה נו:

קטו ג מיי' פ"ג מהל' מעילה הלכה ג:

קטז ד מיי' פי"ז מהל' פסה"מ הלכה ..

קיז ה מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הל' יא:

קיח ו מיי' פ"ה מהלכות תמידין ומוספין הלכה יג:

ז"ק מ"ז [זבחים נ.]

שיטה מקובצת

א] בפיגול כי בשר כמו בשר הזבח וכו"ג כי בשר כלומר כאילו לא יהיה די פיגול · תיב' אחרות : ב] עי' בהשמטה בסוף המסכת : ג] עי' בהשמטה בסוף המסכת : ד] להו אתי שחיטה מקדשה להו וכיון דקדשי להו שחיטה אתיא זריקה וקבעה להו בפיגול אלא אי אמרת זריקה מקדשא : ה] אינה מביאה לידי (פיגול) [מעילה] בבשר קדשים קלים דקי"ל דאין מעילה בבשר קדשים קלים אבל זריקה מביאה לידי מעילה והאי זריקה (לפיגול) [דפיגול] לא מייתי לידי מעילה : ו] ואינה מוציאה מידי מעילה בבשר קדשי קדשים דקדשי קדשים אית בהו מעילה משקדשו בכלי עד שעת זריקה וזריקה מפקעא להו מידי מעילה והך זריקה דפיגול לא חשיבא לעבד הרתי לאקבועי בפיגול (ולהביא) [ולהוציא] הבשר (לידי) [מידי] מעילה כדאמרי' בפ"ק דמעילה כלל אמר ר' יהושע כו' : ז] ולא איתותב פי' רבהא מיהתא איתותב דהיה רוצה [לדמות] דכי היכא דאין זריקת פיגול לא מביא לידי מעילה בקדשי (קדשים) [קלים] ולא מוציאה מידי מעילה בקדשי (קלים) [קדשים] ה"נ לא מקדשי ללחם בהא מילתא איתותב דמסיק התם (נמי) [נהי] דמעילה לית בהו לחם מיהא קדיש : ח] להתיר הבשר באכילה דאי זריק להו לשמן פשיטא ליה דאין הבשר מותר באכילה כדאמרינן לעיל אבד הלחם אבדו הכבשים אבל כי זריק דמן שלא לשמן הוי להו כשלמי נדבה הבאים בלא לחם : ט] והרי פסח אחר חצות הכי כו' והרי תודה פי' דנשחטה לשמה ונדחה מלשמה כשנפרס הלחם או שאבד והוקבעו בשחיטה דעושה זיקה ואם אבד הלחם או נפרס אבד הזבח ואע"פ שאם הי' שוחטה בלא לחם כשרה כדאשכחן גבי כבשי עצרת לקמן ששחטן בין לפני זמנן בין לאחר זמנן שכשרים בלא לחם ואפ"ה שחטן לשמן ואבד הלחם בין שחיטה לזריקה פסולין והא דקתני לעיל גבי תודה שנפרס לחמה לאחר שחיטה הדם יזרוק היינו שלא לשמה והשתא לא ס"ל להאי מקשה הא דאמרן לעיל מה שלמים קרבין בלא לחם אף תודה נמי קרבי בלא לחם אף שהוקבעו הלחם בשחיטה ומשני שאני שלמי תודה דרחמנא קרייה שלמים ואפי' לכתחלה לזרוק לשם שלמים הוי חובת מצותה כשאבד הלחם או שנפרס כדאמרן לעיל מה שלמים כשרים בלא לחם אף תודה כשרה בלא לחם : י] מעילה לפני זריקה ואכתי לא הוקדשו אבל לאחר זריקה דהוברורו אימורים לחלק גבוה יש מעילה באימורין : יא] דלא מתניא להו' : יב] כבר · ונותר נמי וטומאת הגוף לא שייכא בהו דלא כבשר הקדש דמי דהא לית בהו זריקה : יג] בפיגול כי כשר : יד] זריקה שלא לשמה : טו] היא דאיתעבידא שלא לשמה שרי : טז] דמו וכי היכא דכבשים : יז] לחומרא בעון פיגול אמרי' הלחם כגוף כבשים דמי להתפגל אפי' בזריקה שאינה כשירה כל כך כגון יוצא אבל לקולא : יח] קלים התם : יט] דמי אבל הכא מודו ואות ו' נמחק : כ] שלא לשמה: כא] לחם בכבשים אלא : כב] דליכא פיגול אי זריק והיבות פסול ואיזריק נמחק : כג] לחם ככבשים : כד] למפרך · כדלעיל אליבא דמאן: כה] הא אמר : כו] ביה · בהלב מקדשי ה' דבהנך זריקה: כז] בתמית ומוקי להו זריקת פיגול מוציאה ממעילה ומביאה [למעילה] ואכתי זריקת פיגול מקדשן ואכתי לא איפשיטא אליבא דמאן קא בעי רב שמואל בר יצחק כבשי עצרת ששחטן כו' לאו איתותב' בפ"ק: כח] לשלמים כשאר ימות השנה דפסול לשמו וכשר שלא לשמו : כט] הלחם · והך פסח קודם חצות דהיינו קודם זמנו להכי מתכשר בשלא לשמו דהא לא נראה לשמו : הס"ד ואח"כ מ"ה פסח אחר חצות נראה לשמו בחצות : ל] דזבח · וממאי דכי איתנהו אבראי לשתי הלחם פליגי דתימא שיהא כי גופא דזבח אבל אאימורין אפי' : לא] רב גידל ואע"ג דלמסקנא כולהו מתרצי לא ואות ו' נמחק : לב] בניחותא · כלומר לא אשכחן דאיתותב ולאלותי פרכא קאמר לה : לג] דלעיל דף (מ"ז) [מ"ו] ע"א ברש"י [ועיין לעיל ד"ה והרי תודה] : לד] ואפי' דפסח לא : לה] ומניף · פי' ולהכי לא אמרי' שיניף כל שנים בפני עצמן עם הכבשים משום דשמא לא זו היא חברתה שנזקק עמה בשחיטה והו"ל תנופה לזו בפני עצמה ולמציה מן המובחר בעינן שתי חלות עם שני הכבשים כאחת להכי בעי בכל חלה תנופה ג' פעמים דהיינו כל חלה עם שלשה חברותיה זו אחר זו אף הרביעית שלשה פעמים אף שכבר הונפה עם כל אחד (לפי) [כדי] שלא תהיה ספל מן הראשונות ולא יהיה הפרש ביניהם כלל בתנופות ע"כ דו"ק :

הגהות צ"ק [א] קבעה : [ב] כבשר כשאר: [ג] להיות לחם פיגול אמרינן לקולא לענין כו': [ד] כ"ה ככבשים לא אמרינן: [ה] לכו"ע : [ו] גופיה דזבח היא אבל בלחם מודה ר"ע: [ז] לא משתרי לחם ככבשים דבכ"ד ואח"כ מ"ה ועכ"ק מגר סר' : [ח] לא כדלעיל אליבא דמס ולכתי היכא כו' : [ט] אבל זריקה : [י] כבשר : [כ] לא חזי בדאמרינן : [ל] וכשר שלא לשמו דפסח בשאר כו' לשלמים כדאמרינן בפ' : [מ] לשמן פי' דאי מנופה כו' : [נ] צ"ל קודם : [ס] למ"ד נפסח :

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה וממאי וכו' דכ"ע ס"ל לא מקבע וכו' לא משתרי לחם ככבשים אלא ר"ע וכו' משתרי לחם ככבשים אבל בזריקה שלא לשמן לא וכדלעיל אליבא דרבי סס"ד ואח"כ מ"ה זריקת פיגול כו' אכתי איכא למיפרך זריקה:

והשאר נאכלות בפדיון אמרוה רבנן קמיה דרב חסדא[א] הא דלא כרבי דאי רבי כיון דאמר שחיטה מקדשא דפריק להו היכא אי דפריק להו מאבראי כיון דכתיב לפני ה' איפסיל להו ביוצא אי גוואי *הא מעייל *חולין לעזרה אמר להו רב חסדא לעולם כרבי ופריק להו גוואי וחולין ממילא קא הויין אמר ליה רבינא לרב אשי והתניא כשהוא פודן אין פודן אלא בחוץ הא ודאי רבי אלעזר בר' שמעון היא דאי רבי הא איפסלו להו ביוצא אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי לימא תיהוי תיובתיה דר' יוחנן(א) מיהא דאיתמר *תודה ששחטה על שמונים חלות חזקיה אמר קדשו ארבעים מתוך שמונים ור' יוחנן [א]אמר לא קדשו ארבעים מתוך שמונים ולאו מי איתמר עלה אמר רבי זירא הכל [ב]מודים היכא דאמר ליקדשו ארבעים מתוך שמונים דקדשה הכא נמי דאמר ליקדשו תרתי מתוך ארבע תני ר' חנינא טירתא קמיה דר' יוחנן שחט ארבעה [ג]כבשים על ב' חלות ג] מושך שנים מהן וזורק דמן שלא לשמן שאם אי אתה אומר כך הפסדת את האחרונים אמר לו ר' יוחנן *וכי אומר לו לאדם עמוד וחטא בשביל שתזכה והתנן *אברי חטאת שנתערבו באברי עולה ר' אליעזר אומר יתנו למעלה ורואה אני את בשר חטאת למעלה כאילו היא עצים וחכמים אומרים [ד]תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה אמאי לימא עמוד וחטא בשביל שתזכה עמוד וחטא בחטאת בשביל שתזכה בחטאת אמרינן עמוד וחטא בחטאת בשביל שתזכה בעולה לא אמרינן ובהדא מילתא מי אמר והא *תניא [ה]כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או ששחטן בין לפני זמנן בין לאחר זמנן ג] הדם יזרק והבשר יאכל ואם היתה שבת לא יזרוק ואם זרק הורצה להקטיר אימורין לערב ואמאי לימא עמוד חטא בשביל שתזכה עמוד חטא בשבת כדי שתזכה בשבת אמרינן עמוד חטא בשבת כדי שתזכה בחול לא אמרינן ובתרתי מילי לא אמר *)והתנן חבית (א) ד] של תרומה שנשברה בגת העליונה ה] ובתחתונה חולין טמאין מודה רבי אליעזר ור' יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו ר' אליעזר אומר תרד

*)פסחים טו. תרומות פ"ה משנה ט

רש"י

והשאר נאכלות בפדיון · כדמפרש ואזיל: הא דלא כרבי · אלא כרבי אלעזר בר' שמעון דאמר שחיטה לא מקדשא לפיכך אפשר להו בתקנה זו קודם זריקה שעדיין אין להם שום קדושת הגוף והרי הן כתחלתן ומושך איזה שתים שירצה וזורק הדם עליהן ומקדשן ומתירן ואלו שנשארו בקדושת דמים שלהן אסורות עד שיפדו ופודן ככל קדושת דמים ואוכל כל ו] מה שירצה: דאי רבי כיון דאמר שחיטה מקדשא · נהי דשתים מהן אין להן אלא קדושת דמים וישנן בפדיה דכבשים מידי דחזו להו קמקדשי ואיך קדושת דמים בעלמא עלייהו ונפקי לחולין ומביא מעות ואומר בכל מקום שהן השתים שאינן מקודשות יתחללו על מעות הללו ובלא פדיה לא מתאכלי דלא שריא להו זריקת הכבשים מיהו היכא פריק להו והיכי משתרו והרי אינו מכיר אלו הן שאינן מקודשות: ואי מפיק להו לכולהו אבראי · ופריק להו לתרתי מינייהו: כיון דכתיב · בשתי הלחם: לפני ה' · והניף הכהן אותם על לחם הבכורים וגו' (ויקרא כג) שמע מינה פנים נינהו: איפסלו להו · המקודשות ביוצא ומתוך שאין אתה מכירן הרי כולם פסולות: ואי דפריק להו גואי · ואוכלן ז] כהן בפנים לארבעתן השתים חולין והשתים קודש קמעייל חולין לעזרה: ממילא הויין · דתוך העזרה הן נעשין חולין והוא לא הכניסן משנעשו חולין: והתניא אין פודן אלא בחוץ · משום חולין לעזרה: הא ודאי · ח] דקתני פודן בחוץ דלא כרבי · ועושה תקנה זו קודם זריקה ומושך איזו שתים ט] שירצה והוא הדין דהוה מצי למיפרך ברישא דאי רבי י] ארבעתן בעי לאוקופי בהדייהו דהא לא ידע מי הן יא] דקדושות ומיהו דאלימא מיניה אקשי ליה עד דאפקיה (ג) מטעמיה: לא קדשו יב] לה כלל · והכא נמי אמאי קדשו שתי חלות מתוך ארבע: הכל מודים כו' · ואע"ג דלא (ד) פרים הי מינייהו: טוראתא · שם מקום: ד' כבשים · ואין הדין אלא שנים: שאם אי אתה אומר כן לזרוק את שלא לשמה תחילה אלא את לשמו תחילה: הפסדת את האחרונים · כדאמר לעיל (דף מז:) אין לך דבר שנראה יג] לשמו ונדחה מלשמו כגון הני דמשוך ראשונים לשמן תו לא חזו הנך לשמן וכיון יד] דנדחה מלשמן אין כשרין שלא לשמן כשאר כל הזבחים טו]·ל"א שאם אי אתה אומר כן אלא ארבעתן לשמן הפסדת את הנזרקים באחרונה דהא לא צריכי ופסולין: עמוד (ה) חטא · טז] ושלא לשמן חוטא הוא דאסור לשנות בזבחים: בשביל שתזכה · לאכול את השנים: אברי חטאת · הנאכלין לכהנים: שנתערבו באברי עולה · העולים [א] למזבח יתנו למעלה כולם על המערכה: ואמאי ילכו לבית השריפה: לימא עמוד חטא · והעלה למזבח חטאת שאינה ראויה לו בשביל שתזכה שלא להפסיד עולה: חטא בחטאת לזכות בחטאת · כגון לעיל בכבשים שחוטא בעצמו וזוכה בעצמו אמר: לפני זמנן · קודם עצרת: לאחר זמנן · לאחר עצרת: הדם יזרק · שלא לשמן קאי ועצרת ושבת היא לא יזרוק דכיון דלאידחי מקרבן ליבור תו לא דחי שבת: ואם זרק הורצה ע"מ להקטיר אימורין לערב · אבל היום לא יקטירם: לימא עמוד וחטא · יזרוק בשבת לכתחילה: בשביל שתזכה להקטיר אימורין לערב ותאכל יז] בשר ואמאי אמר לא יזרוק ונפסל הדם בשקיעת החמה: עמוד חטא בשבת בשביל שתזכה בשבת אמרינן · כגון כבשים דזוכה יח]בהן בו ביום: חבית של תרומה *)[שנשברה בגת] העליונה · היינו עדשים שקורין מי"ן: התחתונה · בור שלפני הגת: והתחתונה טמאה · שיש שם חולין טמאין: מודה רבי אליעזר ורבי יהושע כו' · אע"ג דחייש רבי יהושע לקמן בהפסד חולין מודה הוא שאם יכול לחזור אחר כלי טהור לקבל בו אפי' רביעית יציל ואע"פ שבין כך ובין כך תפול התרומה לתוך החולין וילך הכל לאיבוד לפי שתרומה טמאה אין לה תקנה:

*) גי' צ"ק

תוספות

כיון דכתיב לפני ה' אפסיל ליה ביוצא · אע"ג דגבי לחמי תודה נמי כתיב לפני ה' (ויקרא ז) ונאכלין בכל העיר הכי קאמר כיון דכתיב לפני ה' אלמא בעינן פנים ומיפסיל ביוצא מדאיתקש לחטאת כדאמר באיזהו מקומן (זבחים דף נה·) ופרק התערובות (שם עז·) מייתי כה"ג וגרסינן אי אברא[י] איפסיל ביוצא: *לעולם כרבי · ואין התנור מקדש כיון דלא[ב]יט] קדשי סולה כ] כדפרישית אי נמי כמאן דאמר (לעיל דף ז.) אין כלי שרת מקדשין אלא מדעת: הא דלא כרבי · משמע דלרבי אלעזר ברבי שמעון לא מקדשא שחיטה כלל אלא זריקה דאי מקדשא היאך מושך אחר שחיטה דילמא הני לא קידשה השחיטה כא] ונראה שמקדשת הכל [ג] [ולא] כמו גמר קדושה אבל לרבי שהוא גמר קדושה אי אפשר לקדש זה בלא זה: מושך שנים מהן וזורק דמן שלא כב] לשמה · תימה הא כיון דהוזקקו בשחיטה אבד הלחם אבדו הכבשים אבדו הכבשים אבד הלחם וי"ל דשחיטה דהני כבשים לא קבעה כיון דלא נתברר מי הם המוקדשין וכולהו לא חזו: חטא בחטאת בשביל שתזכה בחטאת אמרינן · ואפילו היה עובר דומיא [ד] דעולה דעובר בלאו דכל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו ופ' כילד צולין (פסחים ד' פה·) אין עשה דואכלו את הבשר דוחה לאו דועלם לא תשברו בו ולא אמרינן עמוד וחטא בשביל שיזכה באכילה לא דומה אכילה להקטרה דאיכא תקנת קרבן ועדיפא ואפילו היכא דאיכא תקנת קרבן לא אמרינן אלא היכא דנשחט כג] כדאמרינן לעיל (דף מו·) אבד הלחם אבדו הכבשים ולא שרינן לשוחטן שלא לשמן וגבי תודה שנתערבה בתמורה דחבירתה אין לה תקנה אע"ג דליכא אלא איסורא דחולין בעזרה פ' התודה (לקמן פ:) וטובא איכא מיהו קצת קשה דבפרק התערובות (זבחים עח·) אמרינן נתערב בדם התמצית ישפך לאמה ולא אמרי' חטא בדם התמצית בשביל שתזכה בדם הנפש וי"ל דמשום גזירה הוי כדמסיק התם והא דתנן בהקומץ (לעיל כג·) נתערב קומצה בשיריה לא יקטיר דאע"ג דגופה דמנחה היא לא אמרינן חטא בשירים בשביל שתזכה בקומץ כיון שיש להן שני שמות: או ששחטן בין לפני זמנן בין לאחר זמנן · וה"ל דאפי' לשמן כשרין דהא אין לך דבר שכשר שלא לשמן ופסול לשמן ונראה לי דאתיא כתנא דבי לוי [ה] דסמוך דלמאן דפסל בהו שלא לשמן אם כן מאי שנא מחטאת יולדת דהויא מחוסר זמן קודם זמנה: חטא בשבת בשביל שתזכה בשבת · תימה יזרוק כדי לאוכלן חי דכי האי גוונא תנן פרק שתי הלחם (לקמן דף נט:) כד] וי"ל דאין זה זכות ואין לחטא בכך ואין לדמות למה שהתירו לרדותה קודם שיבא לידי חיוב שבת (שבת ד' ד·): כבשי

רבינו גרשום

הא קא מעייל חולין לעזרה דאסור כדאמרי' מה אני בשלך אסור איסור יוצא את שלך בשלי אסור: לימא תיהוי תיובתיה דר' יוחנן דאמר לא קדשו ארבעים מתוך שמונים מהא ברייתא דתניא מושך שתים מהן ומניפן · מושך ב' מהן מן הכבשים וזורק דמן שלא לשמן שכיון שכשרין לשמן כשרין שלא לשמן שאם אי אתה אומר כן אלא זורק הראשונים לשמן האחרונים דחוין הן ונפסלין אפילו שלא לשמן דכבר ניתר הלחם בראשונים ואין לך דבר שנדחה מלשמו ואינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו' אלא זורק תחלה הראשונים שלא לשמן דעדיין לא נדחו דהוי ניהי דבעי מצי זריק: עמוד חטא' לעשות לכתחלה שלא לשמן · בשביל שתזכה כדי שירויח: אברי חטאת הנאכלין לכהנים: יתנו למעלה מעל גבי המזבח להקטירן ורואה אני את בשר החטאת למעלה כאילו הן עצים והשאר נאכל: ואמאי · אמרו חכמים תעובר צורתו לימא עמוד וחטא להקטיר איברי חטאות בשביל שתזכה בעולה(א) לא אמרינן אלא עולה לשרפה אזלא: כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן שקודם השחיטה לא קדשו הכבשים ויכול לשנותן לזבח אחר: חבית של תרומה שנשברה בגת העליונה והתחתונה בבור חולין טמאין' שאם יכול להציל ממנה מן התרומה רביעית

עין משפט נר מצוה

קיט א ב מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה טו:

קכ ג מיי' פ"ח מהל' תמידין ומוספין הלכה יג.

פי' ברס"ק סוף פרק ר' ישמעאל ותמצא ביאור דברי התוס' אלו באורכם

קכא ד מיי' פ"ו מהל' פסה"מ הלכה כ:

[עי' תוס' לקמן פ: ד"ס וכי ותוס' לקמן פא. ד"ס אם איתא]

קכב ה מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הלכה יט:

רס"ק

שיטה מקובצת

א] הא דלא כרבי פ"ח אלא כרבי אליעזר דאמר לא קדשה שחיטה ולא מיפסל ביוצא תימה מ"מ שמא על הני דנפקי נשחטו ב' הכבשים ושחיטה עושה זיקה ואומר מהר"ם דכיון דלאחריות נתכוין להפריש ארבע כי יצאו הוי כאבדו ואידך הוי לאחריות שנשחטו עליהם דאע"ג דר' אליעזר בעי תרתי מ"מ לא בעי שחיטה מבוררת וכיון דאמר תרתי מנו ארבע ולאחריות הפריש מהני' והקשה בקונטרס הלא בין לאביי ובין לרבא אמרי' לעיל דלר' אליעזר לא תפים פדיונם והיאך אמרי' פודין ותירץ ה"ם היכא דנורק דמו שלא לשמו דאדחו להו החלות אבל הכא פריק להו קודם זריקה ומנו דחוי לקרבן דאי בעי האי מניף ואי בעי האי מניף אלימא למתפס פדיונם' גליון: ופ"ה דמצי למפרך דאי כרבי הא בעי תנופה לארבע והר"י פי' דם תנופה לא מצי למפרך מידי דתנופה דמחיים מצי למעבד מארבעתן יחד דעל ארבע שתם ותנופת דלאחר מיתה דמשמע שמושך שנים ומניפולא: ארבעתן היינו דאין מניפן יחד שהוצרך למשוך שנים לזבח אבל מ"מ יעשה שתי תנופות לאחר שחיטה ויניף כל שנים בפני עצמן עם הכבשים והא דאמרינן מושך [שנים אינו ר"ל שנים] לבד אלא ר"ל כל שנים בפני עצמן תר"ח: דאי רבי כיון שאמר שחיטה מקדשה איפסלו ביוצא והיאך הם נאכלות בפדיונו שמא הם אותם שקדשה השחיטה דבשלמא לר' אליעזר מושך שנים מהם להוץ ויפדם ויזרוק על האחרון ואע"ג דשחיטה עושה זיקה ותוכל להקשות איך יכול לפדותם שמא בהם היה הזיקה [ואם תרצה לומר] יוכל לפדותם דזיקה אינה מוציאה מידי פדייה אכתי קשה הא אבד הלחם וא"כ אבד כבשים הא לא תקשי לך כיון דארבע חלות [עשה ונתכוין] לאחריות האחרונות נכנסות בזיקייהו לכל דבר' תר"ח: ב] עיין בהשמטות בסוף הספ': ג] הדם יזרק כו' וא"ת הניחא למ"ד נדרים ונדבות קרבין ביו"ט דנקטיר האימורין ונאכל הבשר אלא למ"ד אין קרבין אלא עד הערב א"כ היאך הבשר יאכל כל כמה דלא מתקטר אימורים כהנים לא מצי אכלי בשר: (הגה"ה) דמשמע אפילו ביו"ט מתאכלי הבשר ג) וי"ל הא דאין הבשר נאכל אא"כ מתקטר האימורים ה"מ כשהן ראויין להקטיר אבל הכא מוקמינן לה כשנטמאו האימורין דלא חזו תו להקטיר דעכשיו לא תלי אכילת הבשר בהקטרת האימורין ואע"ג דאמר ואם זרק הורצה (לערב האימור ים) [להקטיר אימורים] לערב ההיא מיירי בשלא נטמא ומילי מילי קתני א"נ י"ל כיון דאין האימורין ראויין להקטיר היום עד לערב כמאן דלית להו דמי ולא מעכבי הקטרתן אכילת הבשר [עכ"ח] · וי"ל דמיירי כשנטמאו אימורים או אבדו והא דקאמר בשבת לא יזרוק ואם זרק הורצה להקטיר אימורים לערב מיירי בדאיתנהו ולא לצדדין קתני אלא ה"ק ביו"ם זורק כשנטמאו ובשבת אינו זורק אף כשנטמאו ואי זרק הורצה אף בשלא נטמאו בין בחול בין בשבת · תוס' אהרות ורש"י פי' כיון דאסור להקטיר אימורים עשאום כמו שנטמאו או אבדו ושריא בשר באכילה · גליון: ד] ג) תיבות של תרומה נמחק: ה] העליונה והתחתונה טמאה: ו] כל מי: ז] ואוכלן להו: ח] ודאי · הא דקתני פודן בחוץ כר' אליעזר ועושה: ט] שתים מהן שירצה ואי קשיא הא בין לאביי ובין לרבא אמרינן לעיל אליבא דראב"ש דלא תפים פדיונו והיכא מוקמינן הא דקתני פודין לדידיה תריץ ה"מ היכא דנורק הדם שלא לשמן דאדחו להו חלות אבל הכא פריק להו קודם זריקה ומתוך דחזו לקרבנו דאי בעי מניף הני אלימא למתפס פדיונם: י] ברישא דאי ר' לארבעתן: יא] קדושות · ור"י פי' דמתנופה לא קשה מידי דאפשר דמניף כל חד וחד עם חברתה והוי להו [ג'] תנופות [עי' לעיל (דף מד ע"ב) ברש"י ד"ה ומניף בפי' שם] תוס' אחרות: יב] לא קדשו ארבעים מתוך שמונים ותיבות לה כלל נמחק: יג] לשמו ונשחט לשמו ונדחה מלשמו: יד] וכיון דנדחו: טו] הזבחים אלא לשמן אבל כי זריק להו ברישא דלא נדחו עדיין מלשמן כשרים: טז] עמוד חטא וזורק שלא: יז] ותאכל הבשר: יח] כבשים דזוכה לאוכלן: יט] כיון דלא חזו כולהו: כ] כדמפרש לעיל (דף מו ע"א): כא] ונראה שמקדשת הכל כמו גמר ס"א שמתקדשת לדברי הכל ולרבי אליעזר אינו כמו כו': כב] שלא לשמ' ואין זה אבדו כבשים אבד הלחם דהא איכא תרי לשמן תוס' אחרו': כג] היכא דנשחט · דהא אמרינן לעיל: כד] שתי הלחם · הבבליים היו אוכלים אותו חי:

א) נראה דהסר כאן וכצ"ל עמוד והטא בהטאת בשביל שתזכה לעולה לא אמרינן אלא כולו לשריפה אזלא: ב) עי' תוס' ביצה דף כ ע"ב ד"ה מאי ביניייהו: ג) כוונתו דמשנה דתרומות שם ליתא לתיבות של תרומה והולין ולכן כוללכו המפרשים שם לפרש דמיירי בתרומה וחולין וכ"כ מפרש"י ·

הגהות צ"ק [א] למזבח הס"ד אח"כ מ"ה יתנו: [ב] הוו סולה: [ג] צ"ל אלא דלא גמר קדושה סי': [ד] צ"ל דחטאת: [ה] צ"ל דנסמוך:

הגהות הב"ח (א) גמ' היובתיה דר' יוחנן מהא דאיתמר: (ב) שם והתנן חבית שנשברה בגת העליונה והתחתונה טמאה מודה כצ"ל ותיבות של תרומה והיינה חולין נמחק: (ג) רש"י ד"ה הא ודאי וכו' מטעמיה דלא קדשו לה כלל כס"ד ואח"כ מ"ה לא קדשו ע' מתוך פ' והכא נמי: (ד) ד"ה הכל מודים כו' ואע"ג דלא ידע הי מינייהו קודש הס"ד: (ה) ד"ה עמוד וחטא דשלא לשמן חוטא הוא

קכג א מיי׳ פי״ב מהל׳ תרומות הלכה י:

קכד ב מיי׳ פט״ו מהל׳ פסה״מ הלכה כ:

כך ר׳ יהושע ליתא בכך משנה דתרומות ועיין ר״ש בתרומות פ״ח משנה יא

קכה ג ד מיי׳ פ״ד מהל׳ פסה״מ הלכה כו:

קכו ה מיי׳ פט״ו מהל׳ פסה״מ הלכה כ:

שיטה מקובצת

א] ותעובר צורתן תימה הא אמרינן [בפסחים דף נד:] כל שפסולו בגופו ישרף מיד׳ ובן שנה שהביא בן שתים פסול בגופו וכן פסול שלא לשמה הוי פסול

תרד ותטמא ואל יטמאנה ביד *ור׳ יהושע אומר *אף יטמאנה ביד שאני התם דלטומאה קא אזלא כי אתא רב יצחק תני כבשי עצרת ששחטן שלא כמצותן פסולין א] ותעובר צורתן וצאו לבית השריפה אמר ב] רב נחמן מר דמקיש להו לחטאת תני פסולין תנא דבי לוי דגמר שלמי חובה משלמי נדבה תני כשרים *דתני לוי ושאר שלמי נזיר ששחטן שלא כמצותן (כשרין ולא עלו לבעלים לשם חובה ו) נאכלין ליום ולילה ואין טעונין לא לחם ולא זרוע מיתיבי *אשם בן שנה והביא בן שתים בן שתים והביא בן שנה פסולין ותעובר צורתן ויצאו לבית השרפה אבל עולת נזיר ועולת יולדת עולת מצורע שהיו בני שתי שנים ושחטן כשרין כללו של דבר כל הכשר בעולת נדבה כשר בעולת חובה וכל הפסול בחטאת פסול באשם חוץ משלא לשמו האי תנא תנא דבי לוי הוא תא שמע *דתני לוי אשם נזיר ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן כשרים ולא עלו לבעלים לשום חובה שחטן מחוסר זמן בבעלים או שהיו בני שתי שנים ושחטן פסולין ג] ואם איתא ליגמר משלמים שלמים משלמים גמר אשם משלמים לא גמר ואי גמר שלמים משלמים ליגמר נמי אשם מאשם אשם נזיר ואשם מצורע מאשם גזילות ואשם מעילות ד] או אשם גזילות ואשם מעילות מאשם נזיר ואשם מצורע אמר רב שימי בר אשי דנין דבר שלא בהכשירו מדבר שלא בהכשירו ואין דנין דבר שלא בהכשירו מדבר שבהכשירו ולא והא תניא *)מנין ליוצא שאם עלה לא ירד שהרי יוצא כשר בבמה תנא

*)לעיל ה. זבחים נא. פסחים סה: פד:

כבשי עצרת ששחטן שלא כמצותן פסולין · פירש בקונטרס שלא לשמן והא דתנן (זבחים דף ב׳) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין חוץ מן הפסח והחטאת ולא מפיק כבשי עצרת דלא פסיק ליה לאפוקי שלמים אי נמי כי קתני באין בגלל עצמן באין בגלל לחם לא קתני והא דלא ממעטינן להו מאותה לחטאת כי היכי דממעטינן אשם כיון דאיתקוש לחטאת ואתו בהדיה דכתיב (ויקרא כג) ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים ותימה מנא ליה דטעמא משום היקשא דלמא הואיל ובאים להתיר חדש במקדש ולא התירו [ג] ואמאי איתותב רב בפ״ק (לעיל ד.) וי״ל דא״כ ליחשוב [נמי] רב כבשי עצרת והכא נמי ליחשוב מנחת העומר ואשם נזיר ומצורע אי נמי הלחם הוא המתיר וכבשים דמתירין לחם לא איקרו מתיר אי נמי לחם נמי לא מיקרי מתיר (היא) כיון דקודם לשתי הלחם אם הביא כשר ומיהו קשה לפי זה דקי פריך בסמוך ליפרוך מההיא דאייתינן לעיל כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן הדם יזרק והבשר יאכל וכל״ג שפירש בקונטרס נראה שלא כמצותן בן שנה והביאו בן שתים כא] והא דלא נקט לשון הבאה דשייכא גבי בן שנה והביא בן שתים משום דהוי שלא בזמנו ומחוסר זמן בכלל בתוספתא דנזיר קתני בהך דבסמוך שהביאן שלא כמצותן:

תעובר צורתן · הא תנא *דרבה בר אבוה הוא כב] דאפי׳ פיגול בעינן *צורה דבפ״ק דזבחים (דף ד׳) קרינן לשינוי קודש פסולו בגופו ואיכא דאמרי כל שפסולו בגופו ישרף מיד: ותנא דבי לוי · לא מקיש להו לחטאת להא מילתא אבל כולי עלמא אית להו לענין זכרי כהונה פ׳ איזהו מקומן (זבחים דף נה׳) לגבי כבשי עצרת אבל לענין הא לית ליה דהא שלמי נזיר איתקשו לחטאת ואפי׳ הכי סברי דכשרין:

איתיביה אשם בן שנה · הא דלא פריך ממתני׳ דפ׳ בתרא דזבחים (דף קיב:) דקתני בה עולת נזיר ועולת מצורע קודם זמנו ששחטן בחוץ חייבין והיינו טעמא משום דחזיא לעולת נדבה בפנים וקודם זמנו לא חזי לנזיר ומצורע לא דמי כלל להכא דהתם אינהו גופייהו חזו לעולה אבל הכא מייתינן דגמר חובה מנדבה תימה דבפ׳ אלו קדשים (תמורה דף יט:) *תנן אשם בן שנה והביאו בן שתים בן שתים והביאו בן שנה כשרים ולא עלו לבעלים לשם חובה רבי שמעון אומר כל עצמן אינם קדושים והשתא האי דקתני הכא פסולין לא כרבי שמעון ולא כרבנן ויש לומר כדמשני פרק בתרא דזבחים (דף קטו׳) דפריך מהא דתני לוי אשם נזיר ואשם מצורע ששחטן מחוסר זמן בבעלים שחטן בחוץ חייב ומשני כאן לשמן כאן שלא לשמן פירוש שלא לשמן כשרין כג] לשמן פסולין כד] ומיהו קשה לרב הונא דאית ליה התם דליכא מידי דפסול לשמו וכשר שלא לשמו ומאי משני מהא ואין לתרץ בהפרים שתי אשמות לאחריות כדמשני [ד] ארב דימי דמדקתני לא עלו משמע דאין מלוה בכך ותו אמאי איצטריך למיתני כה] לא עלו לבעלים לשם חובה פשיטא דלא עלו כיון דשלא לשמן איתעביד כו] *):

אשם נזיר ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן כשרין · מהכא לא מצי לאוכוחי דילפינן אשם משלמים מדמכשר בהו שלא לשמן דאותה דגבי חטאת הוא דממעט ליה ולא דמי לשלמי ציבור דלא ממעטינן מאותה אלא קרבנות יחיד והא דלא עלו לבעלים לשם חובה מסברא הוא ולא מטעם מילף ואי שלא כמצותן דלעיל לאו היינו שלא לשמן ניחא טפי והא דכי אמרי לעיל האי תנא דבי לוי הוא לא בעי לאיפרך מגופה אמאי פסולין דדלמא האי דמכשר עולה דחזי לנדבה אבל אשם דלא חזי לנדבה מיפסל ותנא אחרינא הוא אבל מנוי אלוי פריך שפיר דשלמי נזיר נמי לא חזו לנדבה דטובא איתפלגו:

*)[וע״ע תוס׳ תמורה יט: ד״ה אשם בן שנה]

תרד ותטמא · אע״ג דמיפסלא לחולין דעד השתא הוו חזו ליה בימי ה] טומאתה והשתא לא חזו למידי: ולא יטמאנה בידי לקבלה בכלים טמאים כדי להציל החולין: אף ו] יטמא בידי · אלמא *חטא בתרומה כדי שתזכה בחולין: דלטומאה ז] אזלא · אם תפול בחולין נמי אבודה ח] לאו חוטא הוא: כי אתא רב יצחק תנא שלא כמצותן · שלא לשמן ל״א ט] שדינן בני שנה והביא בני שתים ומפי המורה שמעתיאו ומפי רוב הגאונים ולשון אחרון אינו כלום דאם כן מאי ששחטן שהביאן מיבעי ליה: ותעובר צורתן · לפי שאין שורפין קדשים עד שיפסלו בלינה משום בזיון קדשים אלא אם כן פסולו בגופו כגון פיגול וטמא: דמקיש · י] (א) [א] דכתיב גבי חטאת ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים: תני פסול · כחטאת דתנן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין חוץ מפסח וחטאת ולאידך לישנא מדמי לאו לחטאת שעברה שנתה דפסולה כדתנן חמש חטאות מתות במסכת תמורה (דף טו.): שלמי חובה משלמי נדבה · דכשרין שלא לשמן דבכלל כל הזבחים הן ולאידך לישנא אם נדר טלה לשלמים והביא איל כשר כדאמרינן בפ׳ הרי עלי [עשרון] (לקמן קז:) קטן והביא גדול יצא רבי אומר לא יצא ואפי׳ רבי מודה דזבח כשר: ושאר שלמי נזיר · (ב) יא] [ב] דלעיל מיניה קאי אקרבנות נזיר בתוספתא דנזיר בפרק נזיר שאכל אחד מכל האיסורין וקתני הראויין לבוא בן שנה והביאו בן שתים יב] שתים והביאו בן שנה מנחתו פסולה וזבחיו לא עלו לו ושאר יג] שלמים כגון שלמי נזיר דחובה הן ששחטן שלא כמצותן שלא לשמן ולאידך לישנא בן שנה דשלמי נזיר איל כתיב בהו ואיל בן שתי שנים: כשרין · כשלמי נדבה ונאכלין ליום ולילה כתומר שלמי נזיר דדינו כדין תודה דאמר מר שלמיו לרבות שלמי נזיר: ואין טעונין לא לחם ולא זרוע · היאיל ואין הנזיר ניתר בהן יד] קתני מיהא כשרין ואע״ג דאיתקש לחטאת דכתיב וכבשה אחת בת שנתה תמימה לחטאת ואיל אחד תמים לשלמים (במדבר ו) אלמא מגמר שלמים משלמים חובה מנדבה עדיף ליה: אשם בן שנה · כגון דנזיר טמא ומצורע דכתיב כבש: בן שתים · כגון גזילות ומעילות דכתיב טו] איל: עולת נזיר ויולדת ומצורע · דכתיב בהו כבש: בן שתי שנים כו׳ כשרין דגמרינן מעולת נדבה דאם נדר קטן והביא גדול הזבח כשר: חוץ משלא לשמו · דפסול בחטאת וכשר באשם וקשיא לר׳ יצחק דקתני בהדיא דגמר עולת חובה מעולת נדבה ואע״ג דגבי חטאת כתיבי עולת מצורע ועולת נזיר לא מקשי לה לחטאת למיפסלינהו בני שתי שנים דמגמר חובה מנדבה עדיף ורבי יצחק נמי ליגמר שלמי חובה משלמי נדבה בין טז] שלא לשמו בין לב׳ שנים ואי קשיא מאי שנא אשם יז] שלא כמצותו פסול יותר מעולה תריץ משום דלא אשכחן אשם יח] נדבה למגמר מיניה: תנא דבי לוי דגמר חובה מנדבה ולא גמר חובה מחובה: מחוסר זמן בבעלים · קודם שיכלו שבעת ימי ספירתן דאין אשם אלא בנזיר טמא: ואי איתא דגמר תנא דבי לוי חובה מנדבה לגמר אשם בן שתי שנים משלמים דנדבה בן שתי שנים יט]: דנין דבר שלא בהכשרו · כגון כ] שלמי נדבה שבאו שלא בהכשרן כגון שלא לשמן או קטן והביא גדול: ואין דנין דבר שלא בהכשרן · כגון אשם נזיר בן שתים מדבר שבהכשרן מאשם גזילות בן שתים שהרי הכשירו בכך (ג): יוצא בבמה · הכשירו בכך דהא ליכא קלעים:

תנא

עקירה

רבינו גרשום

רביעית במהרה בכלים טהורים ...

[illegible]

הגהות צ״ק [א] למתלם דכתיב: [ב] אלעיל: [ג] מדלמר רב בפרק כל ל: [ד] רב הונא:
הגהות הב״ח (א) רש״י ד״ה דמקיש להטאת דכתיב: (ב) ד״ה ושאר וכו׳ דלעיל מיניה וכו׳ בן שתים בן שתים: (ג) ד״ה ואין דנין וכו׳ בכך הס״ד ואח״כ מ״ה יוצא כשר בבמה והרי יוצא בבמה
גליון הש״ס תוס׳ ד״ה תעובר כו׳ דרבה בר אבוה הוא. פסחים דף לד ע״ב.

קכז א ב מיי' פט"ו מהלכות פסולי המוקדשין הלכה טז [עקירה בטעות לא הוי עקירה וכתב הכ"מ משום דהלכה דהוא בתרא ס"ל הכי ע"ש ריש פט"ו דין א' וכן דין טו בכ"מ]:

קכח ג מיי' פ"ז מהל' תוכל ומזיק הל' ה:

קכט ד מיי' פ"ח מהל' תמידין ומוספין הלכה כ:

קל ה מיי' שם פ"א הלכה יב:

קלא ו ז מיי' פ"ג מהל' תמידין ומוספין הלכה א:

קלב ח מיי' שם פ"א הלכה יב:

קלג ט מיי' שם פ"ה הלכה ג:

קלד י מיי' שם פ"ג הלכה יא:

קלה כ מיי' שם פ"א הלכה ג:

תנא אזאת תורת העולה ריבה סמיך ליה תני רבה בר בר חנה קמיה דרב *כבשי עצרת ששחטן לשום אילים כשרין ולא עלו לבעלים לשום חובה אמר ליה רב עלו ועלו אמר רב חסדא מסתברא מילתיה דרב בכסבור אילים ושחטן לשום כבשים שהרי כבשים לשום כבשים נשחטו אבל כסבור גאילים ושחטן לשום אילים לא עקירה בטעות הויא עקירה *ורבה אמר עקירה בטעות לא הויא עקירה אמר רבא (א) *ומותבינן אשמעתין *הכהנים שפיגלו במקדש גמזידין חייבין הא שוגגין פטורין ותני עלה פיגולן פיגול היכי דמי אילימא דידע דחטאת היא וקא מחשב בה לשום שלמים האי שוגגין מזידין הוו אלא לאו דכסבור שלמים היא וקא מחשב בה לשום שלמים וקתני פיגולן פיגול אלמא עקירה בטעות הויא עקירה אמר לי' אביי לעולם דידע דחטאת היא וקא מחשב בה לשום שלמים ובאומר מותר מתיב ר' זירא *ר' שמעון אומר כל מנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות ועלו לבעלים לשום חובה שאין המנחות דומות לזבחים שהקומץ מחבת לשום מרחשת מעשיה מוכיחין עליה שהיא מחבת חרבה לשום בלולה מעשיה מוכיחין עליה שהיא חרבה אבל בזבחים אינו כן שחיטה אחת לכולן קבלה אחת לכולן זריקה אחת לכולן היכי דמי אילימא דידע דמחבת היא וקא קמיץ לה לשום מרחשת כי מעשיה [א]מוכיחין מאי הוי הא מיעקר קא עקיר לה אלא לאו דכסבור מרחשת היא וקא קמיץ לה לשום מרחשת וטעה דהכא הוא דמעשיה מוכיחין עליה הא בעלמא עקירה בטעות הויא עקירה אמר ליה אביי לעולם דידע דמחבת היא וקא קמיץ לה לשום מרחשת ודקא אמרת כי מעשיה מוכיחין עליה מאי הוי רבא לטעמיה דאמר רבא *מחשבה דלא מינכרא פסל רחמנא מחשבה דמינכרא לא פסל רחמנא:

מתני' התמידין יאין מעכבין את המוספין ולא המוספין מעכבין את התמידין ולא המוספין מעכבין זה את זה ילא הקריבו כבש בבוקר יקריבו בין הערבים אמר ר' שמעון אימתי בזמן שהיו אנוסין או שוגגין אבל אם היו מזידין ולא הקריבו כבש בבוקר לא יקריבו בין הערבים ילא הקטירו קטורת בבוקר יקטירו בין הערבים אמר רבי שמעון וכולה היתה קריבה בין הערבים שאין ימחנכין את מזבח הזהב אלא בקטורת הסמים [ח]ולא מזבח העולה אלא בתמיד של שחר ולא את השולחן סאלא בלחם הפנים בשבת ולא את המנורה אלא בשבעה נרותיה בין הערבים:

גמ' בעא מיניה ר' חייא בר אבין מרב חסדא *ציבור שאין להן תמידין ומוספין אי זה מהן קודם היכי דמי אילימא תמידין דיומיה ומוספין דיומיה פשיטא תמידין עדיפי דהוו להו [ב]תדיר ומקודש אלא תמידין דלמחר ומוספין דהאידנא [ג]תמידין עדיפי שבן תדיר או דלמא מוספין עדיפי דהוו להו מקודש אמר ליה תניתוה התמידין אין מעכבין את המוספין ולא [ד](את) המוספין מעכבין זה את זה היכי דמי אילימא דאית ליה ולקדם והתניא *)מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל סוערך עליה העולה ואמר **) רבא העולה עולה ראשונה אלא

*) [פסחים נח: יומא לג:] ס ויקרא ו **) [זבחים קג: ב"מ נט: כתובות קו:]

רש"י

תנא אזאת תורת העולה [ה]קאי · תורה אחת לכל העולים שאם עלו לא ירדו במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מ:) והאי דנקט במה [ו] אסמכתא וסימנא בעלמא: לשום אילים · דאמר הריני שוחטן לשום אילים: לבעלים · לצבור: עקירה בטעות · כגון האי דלא הוה ידע דכבשים נינהו הוה שחיט להו לשם תורה אור כבשים: ומותבינן אשמעתין · אדידיה גופיה קא מותיב: מזידין חייבין · נשלם לבעלים דמי קרבן: פיגולן פיגול · (ב) דשוגגין ואין צריך לומר דמזידין: ומחשב בהו לשום שלמים לאוכלן שני ימים ולילה אחד דהשתא חישב לאכול חטאת חוץ לזמנו דפיגול הוא דדין חטאת יום ולילה: ובאומר מותר · לשנות דהיינו שוגגין: שנקמצו ז] · מחבת ומרחשת שני כלים הם מחבת ח] [ג]צפה ומעשיה קשין ומרחשת עמוקה ומעשיה רכין: חריבה · מנחת חוטא דכתיב (ויקרא ה) לא יתן עליה שמן: ורבא לטעמיה · דאמר בפרק קמא: מחשבה דלא מינכרא · אם הוא מכזב אם לאו פסל רחמנא: מחשבה דמינכרא · שהוא מכזב לא פסל רחמנא: **מתני'** התמידין אין מעכבין המוספין · מפרש בגמרא: וכולה היתה קריבה · כל [ג]ט]המנחה שלם: שאין מחנכין · בגמ' מפרש י]מנלן דבר בנויה: אלא בקטורת הסמים · [ד]שלימה של מנה ובין הערבים ובגמ' מפרש מנלן: **גמ'** תדיר ומקודש · תדיר בכל יום ומקודש שהיום יום טוב הוא דאי לאו יום טוב ליכא מוסף ומוספין לא הוו אלא מקודש · לשון אחר תמידין מקודשים קודם מוספים דתמידין קרבי ברישא: תמידין דלמחר ומוספין דהאידנא · כגון דיש להם בשבת שני כבשים לבד התמידין וקא מיבעיא ליה אם יקריבם היום למוספין ולא יהו לו יא] תמיד למחר או יניחם לצורך תמיד מחר: מוספין דהאידנא מקודש נינהו · דהיום שבת קודש ותמידין דלמחר לא הוו להו מקודש דלמחר חול ל"א מוספין הוו מקודש קודם תמידין דמוספין יקרבו היום ותמידין לא יקרבו היום עד למחר: אילימא דאית ליה · תמידין ומוספין: וליקדם · קאמר דאין מעכבין זה את זה דאי בעי תמידין קריב ברישא ואי בעי מוספין מקריב ברישא יב]: העולה · משמע העולה תהא ראשונה לכל הקרבנות:

תוספות

עקירה בטעות הויא עקירה · ל"ע הא דתניא בתוספתא בפרק קמא דזבחים כבשי ציבור ששחטן לשם כבשים ונמצאו אילים עלו לציבור לשם אילים אילים של ציבור ששחטן לשם אילים ונמצאו כבשים עלו לשם כבשים אלמא עקירה בטעות לא הויא עקירה ושמא משום שלמי נדבה קאמר ותנא הוא דלא מפרש יג]:

וקא [ה]מפרש בה לשלמים · כלומר לאוכלן שני ימים וכפירוש הקונטרס:

מתיב ר' זירא ר' שמעון אומר · נראה דר' זירא לית ליה לא כרבה ולא כרב אשי דרים מכילתין (דף ב:) אלא טעמא דכפשיה קאמר כדמשמע ולא מסיק אדעתא קושיא דר"ש אדר"ש וצריך עיון:

תדיר ומקודש · לשון א' פירש הקונט' ביום קדוש וכן משמע בסוף כל התדיר (זבחים דף צא.) אטו שבת למוסף אהני לתמיד לא אהני וקצת קשה דהתם לא מייתי הא והכא לא מייתי ההיא דהתם ולשון אחר פירש בקונטר' אותו שזמנו עכשיו מיקרי מקודש והא דנקט תמידין דלמחר ומוספין דהאידנא דמשמע דתמיד של בין הערבים קודם למוסף והא לא מקודש הוא התם מטעמא אחרינא דהכי קאמר רחמנא כל היכא דאיכא אחד בבוקר עשה שני בין הערבים: **תלמוד** לומר וערך עליה העולה · תימה דבפרק כל התדיר (שם דף פט.) נפקא ליה מדכתיב מלבד עולת הבוקר תעשו את אלה מכלל דהתמיד קרב ברישא וי"ל דקרא דהכא איצטריך למנחת חביתין דאע"ג דתדיר וכן משמע בפרק אמר להם הממונה (יומא דף לד.) איברין קודמין למנחה דכתיב וערך עליה העולה ועל כרחך מנחת חביתין קאמר דמנחת נסכים נפקא לן מדכתיב עולה ומנחה כדאיתא לעיל בפירקין (דף מד:) ופר' קמא דתמיד (דף כח:) נמי אמרינן למימרא דחביתין קדמי והתניא וערך וכו' ומהכא גמרינן לכל מיני דמים דקדמי [ו]לחביתין דתנן בפ' כל התדיר (זבחים ד' פט.) העופות קודמין למנחות שהללו מיני דמים ואי לא מהכא מנא ליה הא ומיהו קצת הכא אמאי לא מייתי מהניתין יד] [ז]דלעיל מוספין איירי דאין לומר דהכא מיירי דאית ליה ולקדם והתם איירי דלית ליה דהתם נמי איירי דאית ליה דומיא דדם חטאת קודם לדם עולה דתנן התם וי"ל משום דלא יהא דבר קודם משמע טפי עיכובא איתיה ומיהו תימה דבהגוזל קמא (ב"ק דף קיא.) תנן הביא [ח]אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא ומפרש בגמרא משום דכתיב מלבד איל הכפורים מכלל דכקף ברישא ופריך אלא מעתה מלבד עולת הבוקר הכי נמי דמוספין קרבי ברישא והתניא וערך עליה העולה

שיטה מקובצת

א] מוכיחין מאי הוי · קס"ד השתא דאין זה עיקר הטעם ומסיק דעיקר טעמא מיהם הכי הוא ורבה לטעמיה כו': ב] תדיר ומקודש · פ"ה ב' לשונות וקשה ללישנא (קמא) [בתרא] מאי בעי הא הוי פשיטא ליה דתדיר גרידא עדיף ממקודש ושמא דתדיר דלמחר לא אלים כתדיר דהיום ומיהו לאו דוקא עדיף דהא כי פשיט בעיא לא פשיט אלא אלמא כי הדדי נינהו וא"כ הוא פשיט מאי דלא בעי מיניה דהוא בעי מיניה איזה מהן עדיף והוא פשיט כי הדדי נינהו אלא ודאי ה"ק או דלמא מוספין עדיפא דיש בהם כח לפי שהן מקודשין ולכל הפחות [צריכין] להיות שוין · תו"ח: ג] דהאידנא מאי: ד] תיבת את נמחק: ה] דעולה סמיך תיבת קאי נמחק: ו] במה ס"א אין זה אלא גילוי מילתא בעלמא ליתן טעם דיש פסולין דאם עלו לא ירדו ויש דאפילו אם עלו נמי ירדו אבל עיקר הטעם אקרא סמיך: ז] שנקמצו כו': ח] מחבת צפה: ט] המנחה ס"א המנה: י] מפרש דנוך מאן: יא] יהו לו לתמיד: יב] ברישא וא"ת התינח בתמידין אין מעכבין את המוספין דדין התמיד להקריבו תחלה ואם לא הקריבו אינו מעכב המוספין אלא מוספין אין מעכבין את התמידין היכא משכחת לה וי"ל דמשכחת לה בתמיד הערב דדין מוספין ליקרב תחלה ואם הקדים תמיד הערב למוספין אינו מעכב המוספין: יג] דלא מפרש וה"ם דמאי דאמרינן עלו לשם אילים היינו לשם שלמי נדבה ולא יצאו מידי חובתו והוה ליה כאילו אמר התנא כשרים ולא עלו אלא דלא פריש: יד] מתניתין דכל התדיר טובא

רבינו גרשום

וגמרינן למזבח מינה אע"ג דלא הוי הכשירו שאם עלה לא ירד: תנא ההוא לא יליף מבמה אלא אתורת העולה כמיך שריבה לכל העולין שלא ירדו: ששחטן לשם אילים· שסבור שהן בני שתים· ולא עלו לבעלים לצבור: ורבא אמר עקירה בטעות לא הויא עקירה ועלו לבעלים: מזידין חייבין לשלם דמי קרבן לבעלים· הא שוגגין פטורין מלשלם ותני עלה אפילו שוגגין [פיגולן] פיגול ובאומר מותר שסבור שמותר הוא והיינו שוגג ועקירה מדעת היא: ודקאמרת כי מעשיה מוכיחין עליה מאי הוי הא מעקר קא עקר לה רבה לטעמיה דאמר מחשבה דמינכרא לא פסל רחמנא משום הכי עלו לבעלים אבל בעלמא עקירה בטעות אכתי לא ידענא אי הויא עקירה אי לא הויא עקירה: התמידין אין מעכבין את המוספין שאם לא היה להם תמידין אלא מוספין אין מעכבין את המוספין אבל בתמידין ליכא למימר אין מעכבין זה את זה דלא קרבי תרי ביחד אלא אחד בבקר ואחד בערב: אמר רבי שמעון משום הכי לא הקפיד בבקר יקטיר בין הערבים דכולה היתה קריבה בין הערבים אפילו של שחרי כלומר עיקר תחילת הקטרה על המזבח בין הערבים היה שאין מחנכין וכו': תמידין הוה להו תדיר בכל יום' ומקודש דמיקדשו תמידין מקמי דליקדשו מוספין שהקרבת תמידין הוא קודם: אילימא דאית ליה לצורך תרויהו וליקדם כפי ראוי

[צ' ע"ש בכל בסוגיא רבה]

[קדושין ב: וש"נ]

[תוספתא פ"א זבחים ט:] [ע"ל כ:]

לעיל כ:

[קריתות [יז] גיטין נג:]

הגהות צ"ק [א] ר"ל של בין הערבים: [ב] נ"ל לפה: [ג] נ"א הקבורים וגו' הא"ק המנה: [ד] של מנה שלימה: [ה] נ"ל מתפג: [ו] למנחות דסק: [ז] דהתם דלעיל: [ח] גזילו עד שלא הביא אשמו יצא:

הגהות הב"ח (א) גמ' אמר רבא לטעמי' א ומותבינן אשמעתיה הכהנים: (ב) רש"י ד"ה פיגולן פיגול בשוגגין וכו' במזידין הס"ד ואח"כ מ"ה וקא מחשב:

תורה אור

אלא פשיטא דלית ליה ואי דיומיה אמאי תדיר ומקודש תדיר עדיף אלא לאו דלמחר וקתני אין מעכבין זה את זה *אלמא כי הדדי נינהו אמר ליה אביי לעולם דאית להו ולקדם ודקא קשיא לך שלא יהא דבר קודם מצוה בעלמא הוא ת"ש *אין פותחין [ב]משישה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים כדי לשבת ולשני ימים טובים של ראש השנה היכי דמי אילימ' דאית ליה תמידין ומוספין [א] טובא הוו אלא לאו דלית ליה ושמע מינה תמידין עדיפי לא לעולם דאית ליה והכי קא אמר [ג]אין פותחין משישה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים ד' ימים קודם שחיטה ומני בן בג בג היא *דתניא בן בג בג אומר מנין לתמיד שטעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה תלמוד לומר °השמרו להקריב לי במועדו ולהלן הוא אומר °והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום מה להלן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה אף כאן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה אמר ליה רבינא לרב אשי הני ששה שבעה הוו דהא איכא [ב] דצפרא *דתלתא בשבתא ולטעמיך תמניא הוו דהאיכא דפניא דמעלי שבתא הא לא קשיא דלבתר דאקריב קאמר

מ"מ

אלא פשיטא דלית ליה· אלא או לתמידין או למוספין : מבוקרים· בלא מום שצריך לבודקן שלא יהא בהן מום ארבעה ימים קודם לשחיטה והכי נריכין ששה שמא יארעו שני ימים טובים של ראש השנה בחמישי בשבת ויצטרכו בכל יום שנים : כדי לשבת ולשני ימים טובים של ראש השנה· אם אירעו ביחד שיהא כדי להקריב שני תמידין ליום : אילימא דאית להו· כבשים הרבה : תמידין ומוספין טובא הוו · ועשרים ותרתי טלאים בעינן [ותיהוי ששה לתמידין ושש עשרה למוספין] : ושמע מינה תמידין עדיפי · ד"לא אמרינן יקריב הארבעה בשבת לתמידין ולמוספין ויבטל תמידין ג] יום טוב שני של ראש השנה אלמא תמידין דיום שני עדיפי ממוספי שבת ואע"פ שמוספי שבת מקודש הן (א) ושבת קדוש מיום טוב : לעולם דאית ליה· לתמידין ומוספין והאי דלא נקט אלא תמידין משום ד] דמבוקרין ארבעה ימים קודם שחיטה קאמר לתמידין הוא דבעינן ביקור ארבעה ימים אבל מוספין לא : במירה שמירה לגזירה שוה· מה פסח מבוקר ד' ימים דמקחו מבעשור ושחיטתו בי"ד אף תמיד טעון ביקור ד' ימים : דהאיכא צפרא דחד בשבתא· דבשלמא דבין הערבים ודיום שני ושלישי איכא למימר שיחזור ביום ראשון אחר טלאים מבוקרים ארבעה ימים קודם אלא במוצאי שבת לא יכול לחזור ומה יקריב לבוקר והא דנקט חד בשבת הייט כי הוי ראש השנה חמישי וששי והוא הדין נמי אי הוי ראש השנה ששי והאיכא צפרא דשלישי בשבת : דפניא דמעלי שבתא· דקא סלקא דעתך דקודם שהקריב תמיד של בין הערבים של ערב שבת קאמר דליהוו ששה והוא הדין דמני למיפרך בראשון ושני מני למיפרך והאיכא צפרא דשלישי בשבת : דפניא דמעלי יומא טבא היכי דהוי ראש השנה חמישי וששי : דלבתר דמקריב· תמיד של בין הערבים קאמרינן דליהוו שש :

ה"ג

הטולה והשתא ליפרוך ממתניתין ב] *דדרשא מהא איפכא דעולת שבקר קדמה ברישא לכך נראה לפרש דמהכא לא נפקא לן אלא הקטרה דשלי קרא בהקטרה איירי ומהתם נפקא לן עבודה דם דכתיב תעשו משמע עשיית הדם ופ' הגוזל [קמא] (ב"ק קי"א·) איצטריך לאיתויי האי קרא דהא לא כתיב אלא הקטרה אשה ריח ניחוח קמי תמיד ודלמא הקטרת מוסף קדמה ועשיות בתר* ו] הכי (מלבד איכתיבו) כדכתיב (במדבר כח) מלבד עולת התמיד תעשו את אלה תימה למה לי קרא דתמיד קודם למוסף תיפוק לי' דתדיר קודם דהא ע"ג דקדמי בקרא אמרינן בזבחים (ד' פט·) דמוספי תודם קדמי למוספי ראש השנה אע"ג דכתי' מלבד עולת החדש לבסוף ואי מיפסיל *בזולא ניחא ובסמוך נפקא דלא מיפסיל וי"ל דהיא גופא שמעינן *מה עולה שאין לאחר אף על גב דכתיב מלבד לבסוף והא דאמרינן בריש כל התדיר (זבחים דף פט:) יכול יהא חטאת קודמת למעשה עולה משום דכתיב ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה ת"ל ופר שני בן בקר תקח לחטאת יכול תהא עולה קודמת לכל מעשיה ת"ל ועשה וגו' הא כיצד דם חטאת קודם לדם עולה מפני שמרצים אברי עולה קודמין לחטאת מפני שכולה כליל אלמא בעי לאקדומי אפי' *מהקטרה אע"ג דכתיב ועשה דלא משמע אלא עשיית הדם לאו מילתא היא דכיון דגלי גבי תמידין הוא הדין נמי התם אי נמי מוהקריב את אבר לחטאת ראשונה הוה קא דריש דמיניה דרשינן (זבחים דף צ·) זה בנה אב כל החטאות קודמות לעולה אי נמי אי לאו *קרא ה"א מאי דבעי בהקטרה מקדים ברישא ותימה למה לי קרא דהטולה בלא האי קרא נמי תיפוק לי מיוקדש דבר שנאמר בו בבקר מדבר שלא נאמר בו אלא ביום דמשמע בעיצומו של יום דמיניה שמעינן בפרק תמיד נשחט (פסחים נח·) דמוספין קרבי עד שש והכי אמרינן פרק אמר להם הממונה (יומא דף לג:) קטורת קודם לאברים יוקדם דבר שנאמר בו בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בבקר וי"ל דהא לא קשיא מידי דאי לאו הטולה הוה דרשינן מלבד כדבעי למדרשי' בהגוזל קמא (ב"ק דף קיא·) אלא אי קשיא לישתוק ממלבד ואי מיפסיל בכך *נראה שפיר דמההוא לא שמעינן פסול אי נמי מיוקדם לא שמעי' אלא במצוה להקדים אבל אם הקדים ושחט יגמור ומהכא שמעינן דלא ותימה הא דאמרינן ריש עירובין (דף ב·) שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין ותיפוק לי דה"כ אקדמינהו קודם תמיד דפשטא דמילתא משמע קודם שנפתחו באותו יום וכן נמי לקמן פרק שתי מדות (דף פט:) עולת תמיד ששחטה שלא לשמה כשרה ואמאי הא קודם תמיד איתעביד מיהו מהתם לא קשיא מידי דשחיטה לאו עבודה היא דלא הויא בכלל עשיה מיהו תימה דאמרינן פ' אמר להן הממונה (יומא דף כט·) ופרק שתי הלחם (לקמן דף ק·) לא זו בלבד אמרו אלא אפי' עולת העוף שנמלקה ומנחה שנקמצה תצא לבית השריפה ואלילה קאי ותיפוק לי' דקמי תמיד עבדינהו אבל משום קודם פתיחת דלתות ההיכל לא מיפסלי דלא כתיב בהו פתח ושמא כיון דלהכי לא מטא זמן תמיד קרא לא איירי בהכי אי נמי לא מיפסיל בשביל כך כדמסקינן הכא למצוה בעלמא וכן משמע פ' תמיד נשחט (פסחים דף נט:) דעשה דפסח ועשה דאכילת קדשים דחי לעשה דהשלמה דדרשינן עליה השלם כל הקרבנות כולם ואי הוה מיפסל לא שייך ביה דחייה ועליה השלם מהאי קרא (ויקרא ו) דוערך עליה העולה הוא דדרשינן וכיון דהתם לא מיפסל הוא הדין הכא וכן משמע נמי שלהי מי שהיה טמא ז] (שם דף צח·) בכור שנתערב בפסח אם חבורת כהנים יאכלו ונתערבו מחיים קאמר מדפריך בגמ' והא אין מביאין קדשים לבית הפסול [ופי' רש"י] והוה ליה למימר ירעו עד שיסתאבו וזמן שחיטת פסח אחר התמיד הוא ואפי' הכי לא מיפסיל הבכור וכן משמע נמי בהאשה (שם דף פח:) חמשה שנתערבו עורות פסחיהן [זה בזה] ונמצאת יבלת באחד מהן [כו'] ופטורין מלעשות (פסח ראשון ו) פסח שני ופריך טובא וגייתי פסח שני וניתני במותר פסח ח] ודהיק טובא לשנויי והשתא אי מפסיל מאי קשיא ליה הא פסח שני זמנו נמי אחר תמיד דלא חשיב ליה בין דברים שבין פסח ראשון לפסח שני ואם כן אי שלמים הוי דמותר הפסח קרב שלמים הא מיפסלי ואין לומר דעשה דפסח דחי לעשה דהשלמה דהא לא הוי אלא כפיקא בעלמא ומיהו קשיא בהכי כיון דאיכא איסורא דאורייתא היכי מקריבין לכתחלה ואין לומר דמשום ספיקת פסח דחי ליה איסורא דאורייתא ותו דמסקינן התם דמשום כמיכה שבקינן ליה דליכא נמי אלא מצוה בעלמא וגבי בכור ס] דוחה נמי ([א] דבמותר הפסח איירי) לכך נראה דודאי בתמיד של שחר דכתיב תעשו הוא דמעכבי עשיות דדם אבל בתמיד של ערב לא מעכבא אלא הקטרה דשלי קרא בהקטרה איירי וכן משמע בריש התמיד נשחט (שם דף נט·) דמוקי לה בחטאת העוף שאין למזבח אלא דמה אי נמי בבהמה ומעלה ומלינה ברואשו של מזבח ואי קרא לא איירי אלא בהקטרה ניחא דלא מעכבא אלא הקטרה דעליה השלם כל ההקטרות כולן משמע אבל אי מהתעשו נפיק דמשתבר לאשווי תמיד של שחר לתמיד של ערב מאי טעמא לא מעכבא נמי עשייה והשתא ניחא דהכי איירי בשלא הקטיר התמיד דהקטרה אימורים כל הלילה כדדרשי' לעיל (דף כו:) [ג] והוא דריש התמיד נשחט דמוקי לה בחטאת העוף לא בעי לאוקומה כי האי גוונא דאם כן מאי דחייה איכא אבל השתא איכא דחייה מדרבנן מיהא גזירה אטו הקטרה מיהו במתניתין מוכח דלא הוי אלא למצוה ותימה דבפ' אלו דברים(פסחים עג:) אמרינן שחטו וטדע שמשכו ידיהם קודם או שנטמאו ישרף מיד ופריך ואי אמרת לא בעי עקירה פסולו מחמת מאי הוי שהחטו אחר תמיד של בין הערבים אלמא בהכי מיפסיל וי"ל דהאי דנשרף לפי שלכתחלה אסור להקטירו וממילא יפסל והא דאין מעלה ומלינה דקכשר לינה מועלת בראשו של מזבח ולע"ג דהקטרת אימורים לא מעכב כי אבדו כשר באכילה הני מילי כי איחזו להקטרה אבל הכא הא לא איחזו אי נמי מדרבנן אסור י] ליזרק ולפירוש זה לא קשיא מידי מה שמביא ריב"א דתניא יא] בתוספתא דפסחים כל הקדשים שהקריבן קודם התמיד של שחר או שעיכבן אחר תמיד הערב פסולין והשתא אי אמרת דמדרבנן פסולי שלא ניזרק ניחא מיהו הקריבו משמע שהקריב טט והדרבה אי בשהטן איירי קשיא קודם התמיד של שחר *) אפי' אסרינן ליזרק אמאי פסלינן ליה הלא

*) נ"א אפי' לו מדרבנן אמאי אסורין ליזרק ופסלינן לו

מ"מ

ב] *דדרשא — עין משפט/שוליים:

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה ושמע מינה וכו' דשבת קדוש :

ג"ז שם: פסחים נו. מגילת תענית פרק א

ערכין יג· ; נ"פ

רבינו גרשום
דאין מעכבין ואי זה שירצה יכול להקדים : אין פותחין לעולם משישה טלאים המבוקרין ממום כשיעור שצריך לשבת ולב' ימים טובים של ראש השנה שחל להיות אחר השבת לצורך תמידין : היכי דמי דקאמר ששה ולא שפי אילימא דאית ליה כלומר שיכול למצוא כמה טלאים שהוא צורך א"כ אמאי קאמר ששה טלאים מבוקרין לשבת ולב' יו"ט טובא הוו כלומר הרבה יותר משיטה מבוקרין היה צריך לצורך תמידיהן ומוספיהן אלא לאו דלית ליה אלא לצורך התמידין וש"מ דהתמידין דלמחר עדיפי ממוספין דהאידנא דהא שבקינן להו לצורך תמידין דלמחר ולא עבדינן מינייהו מוספין דשבת: לא לעולם דאית ליה כל צרכו והכי קאמר אין פותחין משישה טלאין מבוקרין לעולם ואפילו בחול שאין בהן מוסף לצורך ימי השבוע ולא לצורך שבת וב' ימים טובים דווקא: ומני בן בג בג היא וכו' · מה פסח טעון ביקור ד' ימים דכתיב דברו אל כל עדת בני ישראל לאמר בעשור וגו' וכתיב והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר : א"ל רבינא לרב אשי ולמאי דאמרינן מעיקרא כדי לצורך שבת ושני ימים טובים הני ששה טלאים שבעה הוו צריכי דהא איכא תמיד דצפרא דחד בשבא [השתא קא מיירי בב' י"ט שהן לפני שבת] לפי שבלילה אינו יכול לחזור אחר תמיד : ולטעמיך תמניא הוו צריך למיהוי ביחד דהא איכא דפניא דמעלי שבתא שהוא לפני ראש השנה וצפרא דתלת בשבא הא לא קשיא דלבתר דאקריב ההוא דפניא דמעלי שבתא קאמר שצריך להיות ששה :

מ"ז מפני מעלין איפכא ושלג כמקר קרבה לכך נראה פי' נ"ק

קלז א מיי' פ"ח מהל' תמידין ומוספין הלכה כ :

קלח ב ג מיי' שם פ"א הלכה ט :

מלבד כתיב כדכתיב נ"ק

* רה"ק בדיעבד וגו' נ"ק בכך ניחא

מכעולה שאין נ"ק

נ"ק מהקטרה

נייס ושר שני תקח נ"ק

נ"א ניחא

נ"ק

שיטה מקובצת
א] מובא ה"ר פ"ה ששה לתמידים וש"ש עשרה למוספין · ולא נהירא שלעולם אין מוספין של ר"ה קריבין שני ימים שאם באו עדים קודם מנחה למהר חול ואם באו עדים לאחר המנחה אותו היום לא הקריבו (מנחתם) [מוספין] ונראה דלא דק דלא הוי אלא ארבע עשר · תו"ח [א"ה לא הבנתי דבריהם כי לפענ"ד דברי רש"י מכוונים ומדויקים דודאי ליכא אלא יום אחד ר"ח א' כבשים הר"ח ח' כבשים משום ר"ח הרי י"ד ועיין רמב"ם ה' תו"מ פ"מ וב' כבשים למוסף דשבת הרי ט"ז · עכ"ה]: ב] דהא איכא צפרא דחד בשבתא : ג] ויבטל התמידין דיום טוב : ד] משום דמבוקרין : ס] מתניתין דכל התדירה
ו] בתר הכי דבהר מלבד . ז] סמא (דף לה ע"א) פסח שנתערב בבכורות : ח] במותר פסח ודהי דדחויא טובא : ט] תבי בכור יש לדעת נמי דבמותר הפסח איירי : י] אסור ליזרוק : יא] בתוספתא דפסחים
עיין תו"י יומא (דף כט ע"א) :

הגהות צ"כ [א] וכמותר הפסח שני : [ג] והא דמוקי לה בתמלאם פר' ו

עין משפט
נר מצוה

קלח א מיי' פ"א מהל' התמידין והמוספין הל' יב :
סייך לדף מט:
קלט ב מיי' שם פ"ג הלכה א :
קם ג מיי' שם פ"ס הלכה יב :
קמא ד מיי' פ"ב מהלכות כלי מקדש הל' יא :

מסורת הש"ס

בי"ן צ"ק שגורס גירסא אחרת כרש"י כמו שגרסם פה בסמוך

צ"ק מ"ו

[ערכין יג.]

שנים מן צ"ק

צ"ל יטלו עוד ב' מן הראשונים ונקרו שנים והכניסו תחתיהן והשנים שנתבקרו בראשון יהיו ראויין למחר ליום ה' וכן אח"כ היו ראויין ושנים של שני

מ"מ שבעה הוו אלא *תנא בעלמא קאי ומאי כדי לשבת וב' ימים טובים של ר"ה סימנא בעלמא דיקא נמי דקתני כדי לשבת ולא קתני לשבת ולב' ימים טובים של ר"ה ש"מ: לא הקריבו כבש בבוקר וכו' אמר ר"ש וכולה היתה קריבה בין הערבים שאין מחנכין את מזבח הזהב אלא בקטרת הסמים: חינוך מאן דכר שמיה חסורי מיחסרא והכי קתני לא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים א] במה דברים אמורים *שלא נתחנך המזבח אבל נתחנך המזבח יקריבו בין הערבים אר"ש אימתי בזמן שהיו אנוסין או שוגגין אבל אם היו מזידין לא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים לא הקטירו קטרת בבקר יקטירו בין הערבים מנא הני מילי דת"ר °ואת הכבש השני תעשה בין הערבים שני בין הערבים ולא ראשון בין הערבים במד"א שלא נתחנך המזבח אבל נתחנך המזבח אפילו ראשון בין הערבים אמר ר"ש אימתי בזמן שהיו אנוסין או שוגגין אבל אם היו מזידין (א) לא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים לא הקטירו קטרת בבוקר יקטירו בין הערבים וכי כהנים חטאו מזבח בטל אמר רבא ה"ק לא יקריבו הן אבל אחרים יקריבו לא הקטירו קטרת בבקר יקטירו בין הערבים דכיון ב] דלא שביחא ומעתרא חביבא להו ולא פשעי: אמר ר"ש וכולה היתה קריבה בין הערבים שאין מחנכין את מזבח הזהב אלא בקטרת הסמים של ג] בין הערבים וכו': והתניא בקטרת הסמים של שחר תנאי היא אמר אביי מסתברא כמ"ד בקטרת הסמים של בין הערבים דכתיב °בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה אי לאו דעבד הדלקה מאורתא הטבה בצפרא מה"כא ולמ"ד בקטרת הסמים של שחר גמר ממזבח העולה מה להלן בתמיד של שחר אף כאן בקטרת הסמים של שחר: ולא את השלחן אלא בלחם הפנים בשבת: אלא בחול איחנוכי הוא דלא מחנך הא קדושי מיקדיש היא גופה קמ"ל דחינוך וקידוש דשלחן בשבת הוא כדקתני סיפא ולא את המנורה אלא בשבעה נרותיה בין הערבים: ת"ר ד] זהו קטרת שעלתה ליחיד על מזבח החיצון והוראת שעה היתה היכא אמר רב פפא בנשיאים אלא יחיד על מזבח החיצון הוא דלא הא על מזבח הפנימי מקריב ותו על מזבח החיצון יחיד הוא דלא הא ציבור מקרבו והתניא *) יכול יהא יחיד מתנדב ומביא כיוצא בה נדבה וקורא אני ה] בה °מוצא שפתיך תשמר ועשית ת"ל °לא תעלו עליו קטרת זרה יכול לא יהא יחיד מביא שאין מביא חובתו כיוצא בה אבל

*) [לקמן נח.]

שמות כט | שמות ל | דברים כג | שמות ל

*ה"ג תנא בעלמא קאי. סימנא בעלמא נקט כלומר האי דנקט ששה לאו לשבת וב' ימים ו] דוקא קאמר אלא אפי' כל ימות החול ז] בעי' בלשכה ו' טלאים ט"ג ח] מבוקרין ד' ימים קודם שחיטה שהיו שם בכל יום ששה ראויין ליטול איזו שנים מהן שירצה כגון דביום חינוך הוו בה (י"ב) תורה אור ט] (ב) ששה מבוקרים ד' ימים קודם ונטלו ב' ביום ראשון ובקרו שנים י] והכניסן תחתיהן ליום ב' נטלו ב' מן הראשונים ובקרו ב' יא] מן השוק ונתנו שנים תחתיהן לשלישי נטלו ב' מן הראשונים ובקרו שנים יב] (ג) התחתיהם אחרים והכניסו תחתיהן נשארו שם *ששה מן הראשונים ליום רביעי *יטלו עוד ב' מן הראשונים והשנים שנתבקרו בראשון יהיו [א] ראוין יג] שנים של ראשון ושנים של שני ושנים של שלישי וכן יד] כולם לעולם יהיו שם ששה ראויין לישחט ולא פי' טעם הדבר ולי נראה דקבעו חכמים מנין קבוע לדבר טו] דאי מתרמין (לא) משכחי טלאים מבוקרין זה ד' ימים: סימנא בעלמא. שלא תטעה בגירסא אם טז] ו' או ה' או ד': כדי לשבת ולב' ימים. משמע סימן כלומר שראוי לג' ימים: ולא תני לשבת ולב' ימים טובים. דליהוי משמע לצורך שבת וב' ימים טובים של ר"ה: ולא ראשון בין הערבים. שאם לא הקריבו בבקר לא יקריבו בין הערבים דהכי מידריש קרא אם את הכבש יז] האחד תעשה בבקר הוכשר שני ליקרב בין הערבים ואי לא לא: במה דברים אמורים שלא נתחנך המזבח. דהאי קרא בחינוך כתיב דכתיב לעיל מיניה וזה אשר תעשה על המזבח בפרשת ואתה תצוה: אבל נתחנך המזבח אפילו ראשון בין הערבים. דכתיב בפרשת פינחס ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הבקר ט' ובההוא קרא לא כתיב את הכבש אחד תעשה בבקר א) ותניא בספרי האי קרא למה נאמר והלא כבר נאמר למעלה בפרשה את הכבש אחד תעשה בבקר יח] ואת הכבש וגו' [ב] שנים הוא ב) מקריב ולא ארבעה: יקטירו בין הערבים. כדתנא טעמא דלא שכיחי דפשעו בה הילכך לא קנסי בה להו: (ד) ומזבח בטל יט] כו'. דקאמר לא יקריבו בין הערבים: דלא שכיח. [ג] *דתמיד עולה הוא ואע"ג דלא קרבה אלא תרי זימני ביומא איכא עולות אחריני דמקרבי כל יומא מובא הילכך לא חביב להו ופשעי הילכך קנסו להו אבל קטרת לעולם ליתא אלא תרי זימני ביומא. ליכא אחרינא לא שכיחא בחד גברא כדאמרי' במסכת יומא (דף כו.) מעולם לא שנה אדם בה: מעתרא. מעשרת כדכתיב ישימו קטורה וכתיב בתריה ברך ה' חילו (דברים לג): ג)ולא מזבח העולה אלא בתמיד של שחר. כדאמרינן לעיל ולא ראשון בין [ד] הערבים כ] דכתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות וגו' כשמדשן את המנורה מן האפר שיש שם מן הנרות: אי לאו דעבד (ה) מאורתא הדלקה. ממאי בעי לתקן כא] בצפרא אלמא חינוך מנורה בין הערבים וכיון דמנורה נתחנכה בערב קטרת נמי תחילתה בערב דכתיב (שמות ל) ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה: הא קדושי מקדש. ללחם אם יסדירוהו עליו בחול בתמיה דהא קיימא לן בפרק שתי הלחם (לקמן דף ק.) דלא מקדש לחם אלא בשבת דקתני שאפילו כב] הוא על השולחן ימים רבים אין בכך כלום דלא קדוש לא ליפסל ביוצא ולא [ה] לנס פסול: כדקתני סיפא כו'. ומנורה אינה מקדשת כלומר וכל מילתא דידה אינה אלא בין הערבים ז) [דהיינו] הדלקה ה"נ כל מילי דידיה ז) [דקידוש וחינוך] דשולחן כג] בשבת: זו היא קטרת. מפרש בסמוך דבנשיאים קמיירי דכתיב (במדבר ז) כף אחת עשרה זהב וגו': והוראת שעה היתה. דשוב לא היה כד] בא על מזבח החיצון: הוא דלא. דקאמרינן הוראת שעה היתה: כיוצא בה. בקטורת (ו): יכול. יחיד הוא דלא יביא קטורת נדבה שהרי דין הוא שלא מלינו כה] שיהא מביא חובתו כיוצא בה שהרי קטורת חובה ליחיד לא מלינו: אבל

א) עי' בבה"ג שהאריך בזה. ב) נ"א מקריב אע"ג דלא הקריב ראשונה. ג) שייך למתני' לעיל מט. ד) גי' צ"ק

סלא יזרוק היטב אחר התמיד לכך נראה דמדרבנן מיפסיל אפילו הקטיר ועשה הכל ולא העמידו דבריהם היכא דלא אפשר: *א"ת דגרסי הא איכא לפרא דתלתא בשבתא וחלו שני ימים טובים של ר"ה אחר השבת ופריך וליטעמיך תמניא הוו דהאיכא דפניא דמעלי שבתא וכסבור היה שבאמצע היום היה מדבר ואית דגרסי הא איכא לפרא דחד בשבתא ומונה הב' ימים טובים לפני השבת ובתר הכי נגרום דפניא דמעלי יומא טבא: מבל מקום ז' הוו. דבשלמא [בין הערבים] דראשון אע"פ שצריך ביקור ד' ימים יטרח וימצא מבוקרין שהמבקרין היו מבקרין אותן כדי למוכרן אבל בצפרא לא יכול בלילה לטרוח ולבקש מבקרין: דיקא נמי דקתני כדי לשבת. אף ע"ג דלעיל (דף מט.) הניא כדי שיכרוך ושנה ויסלק ליכא למיטעי התם: שאין מחנכין. [ו] פירש בקונטרס דטעמיה דר"ש קאמר ומ"מ פריך שפיר חינוך מאן דכר שמיה מעולת התמיד ולא יתכן חדא כיון דההוא הוה טעמא איידך נקט איידי ותו דבחסורי מיחסרא משמע דמהדר אדרבנן (ותו) אלמא דרבנן מודו בחינוך ותו מנלן דשלם הוה: במה ד"א שלא נתחנך. והאי קאי שאין מחנכין [ז] דמתני' אבל נתחנך יקריבו כבש אחד דוקא ולא שנים מדלא קתני וב' היו קריבים לר"ש אע"ג דגבי קטורת קרב כולה לא דמי כלל דהתם חדא מילתא היא: דלא שכיחא ומעתרא. עיקר הטעם משום דלא שכיחא דבפ"ב דיומא (דף כו.) מוכח מקרא דכתיב וכליל על מזבחך ברך ה' חילו *דעולה נמי מעתרא [ח]: יכול יהא יחיד מתנדב ומביא. והא דאמרינן במעילה פרק חטאת העוף (דף ט:) הנהנה מבשר קדשי קדשים קודם זריקה וכו' יביא קטורת שכולה למזבח. הייט למוסרה לצבור:

שיטה מקובצת

א] בד"א שלא נתחנך המזבח. ובהכי קאמר דלא יקרבו בין הערבים תחילה לפי שצריך לחנכו בתמיד של שחר: ב] דלא שכיחא. ללישנא (קמא) [אחרינא] דפ"ח קשה דמשמע דכ"ש אם הקטירו אותה בבקר שיקטירו בין הערבים וקשה הא אמרי' מעולם לא שנה בה אדם והוכיח הרב ר' יוסף ביומא דאפי' מבקר ועד ערב לא שנה בה: תו"ח (אא"ה עיין תו' יומא דף כ"ו ע"א שם כתבו בשם הרב ר' יוסף איפכא דכהן הזוכה בה שחרית היה זוכה בה ערבית עכ"ה): [ואכן מכאן] משמע שאותם כהנים עצמן שהיה [להם] להקטיר בבקר ולא הקטירו הן עצמן יכולין להקטיר בין הערבים ומכאן יש להוכיח דאע"ג דחדשים מפיסין על הקטרת ולא ישנים מפני שמעשרת מיהו בקטרת של בין הערבים אין צריך חדשים אלא אפי' ישנים שהפיסו בשחרית מפיסין ובמס' יומא מספקא לן בהכי [אא"ה בתוס' שלנו ובתו"י שם לא נמצא שום ספק עכ"ה]: ג] בין הערבים. ולא מזבח העולה אלא בתמיד של שחר והתניא בקטרת סמים של שחר ובמתני' משמע שמחנכין אותו בקטרת של ערב כדתנן לא הקריבו בבקר לא יקריבו בין הערבים ואוקימנא שלא נתחנך וקתני לא הקטירו בבקר יקטירו בין הערבים אלמא דבשל ערב מחנך ליה: ד] ת"ר זו היא: ס] אני בו: ו] וב' ימים דר"ה: ז] החול נמי בעינן: ח] מבוקרין [כיצד מהרה יבנה בית המקדש אם ראוי המזבח להתחנך ברביעי בשבת צריך שיתחיל לבקר התמידין של יום החינוך מיום השבת שלפניו דהיינו ד' ימים לפני הקרבתו לבד מיום שחיטה וביום אחד בשבת יקח שנים אחרים לצורך יום ה' ובשני בשבת שנים אחרים לצורך יום ו' ובשלישי בשבת שנים אחרים ליום השבת נמצא בלשכת הטלאים ח' טלאים קודם שיתחיל לחנך המזבח וברביעי בשבת שיהי' יום החינוך כשיקח שנים המבוקרים ד' ימים עדיין נשארו בלישכה ו' טלאים וכו ביום

רבינו גרשום

מכל מקום שבעה הוי דהא איכא ההוא דשחרית דמיצאי י"ט. תנא בעלמא קאי אפי' בימות החול דעלמא בכל שבוע ושבוע בכל יום לא יפחתו בלשכה משששה טלאים והאי דקאמר לשבת ולב' י"ט לאו לצורך ממש קאמר אלא לסימנא בעלמא. ואשמועינן דליהוו לעולם ששה כדי שיעור של שבת וב' י"ט. ואמאי הוו ששה כדי שיבואו לכל ימי השבוע שני כבשים שיהו מבוקרין ד' ימים קודם שחיטה הא כיצד הוו לו ביום א' ששה מבוקרין שדם ב' מהן ביום א' והביא ב' תחתיהן נשתיירו ד' מבוקרין וב' שאינן מבוקרין הרי ד' ביום ב' ישחט ב' מן המבוקרין ויביא ב' תחתיהן וביום הג' ישחט ב' המבוקרין ויביא ב' תחתיהן. אותו שהביא ביום א' תחת אותו ששחט יהיו ראויין להקריב ליום ד' שהרי הן מבוקרין ד' ימים דמקצת יום ד' הוי ככולו ואותן שהביא ביום ב' יהיו ראויין ליום ה'. ושל יום ב' ליום ו'. ושל יום ד' ליום שבת ושל יום ה' ליום א'. וכך הוורין חלילה [ונמצא] דבכל יום הוי ב' שמבוקרין ד' ימים הילכך אין פוחתין בלשכה מששה טלאים. דיקא נמי דקתני כדי לשבת דהוי סימן בעלמא ולא קתני לשבת דהוי משמע דלצורך שבת וי"ט קאמר ש"מ דלסימנא בעלמא הוא: בד"א בשלא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים. כשלא נתחנך המזבח שאין מחנכין אותו בתמיד של ערב. אבל נתחנך כבר ולא הקריבו בבקר יקריבו בין הערבים. מנא הני מילי שאין מחנכין המזבח בתמיד של בין הערבים דכתיב ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. אבל נתחנך המזבח במצות [התמיד] ושכחו ולא הביאו יום א' כבש בבקר יקריבו בין הערבים. (היינו) אפי' ראשון בין הערבים. כלומר אע"ג דלא קרב ההוא דבקר: אמאי קאמר ר' שמעון לא יקריבו בין ערבים וכי משום דכהנים חטאו שלא הקריבו בבקר יהא מזבח בטל מתמיד של בין הערבים. לא יקריבו הן עצמן אותן כהנים שחטאו אלא אחרים יקריבוהו: מאי שנא בקטרת דקאמר לא הקטירו בבקר יקטירו בין הערבים אפי' הן עצמן שחטאו דכיון דלא שכיחא בכל יום כנדרים ונדבות אלא שחרית וערבית בלבד ומעשרין דכתיב ישימו קטורה באפך וסמיך ליה ברך ה' חילו הביבא להו ולא פשעי בה דלא למיקרבא(אלא)[אם] לא שהיו אנוסים ביותר הילכך יקטירו בין הערבים: ואם לאו דעבד הדלקה מאורתא הטבה בצפרא מי איכא שבבקר היה חוזר ומשים שמן בנרות ומשים פתילות הדשות היינו הטבה ומדכתיב בצפרא מכלל דאדליק מאורתא וכי אדליק מקטיר דכתיב ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה אלמא דקטרת דערבית היה קודם לקטרת דשחרית: מה להלן בתמיד של שחר כדאמ' ולא ראשון בין הערבים. כדקתני סיפא ולא את המנורה אלא בשבעה נרות בין הערבים מה התם במנורה דקידושה וחינוכה היה בחול ולא בשבת אף שלחן חינוכו וקידושו לא הוה בחול אלא בשבת. זו היא קטרת שעלתה ליחיד היינו דנשיאים דכתיב כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת והוראת שעה היתה דלא מצינו קטרת על מזבח החיצון ולא יחיד שמביא קטרת: ומביא כיוצא בה כאותה שהקריבה על מזבח הזהב: אבל

יצטרך להביא ללשכה שנים אחרים לצורך אחד בשבת וכן לעולם נמצא שלא יפחתו בלשכה פחות מששה טלאים המבוקרים ולא שיהו כולן מבוקרין ד' ימים קאמר אלא מבוקרים קצת כדי שיגיע יום הקרבתן יהו מבוקרין ד' ימים כדפי' וכדי לשבת ושני ימים טובים של ר"ה סימנא בעלמא נקט.רש"י של מהר"פ:ט] *) תיבת ששה נמחק: י] והכניסו: יא] ובקרו ב' נתנו תחתיהם לשלישי: יב] תיבת תחתיהם נמחק: יג] ראוין [לחמישי] ושנים: יד] תיבת כולם נמחק: טו] דאי מהרמי ולא משכחי' טלאים להשים תחת טלאים דנטלו היום וכן מחר שיהיו מצויין להם טלאים כשרים לשלשה ימים בתוך כך יחזרו אחר טלאים: טז] אות ו' ותיבת או נמחק: יז] הכבש אחד אות ה' נמחק: יח] ואת הכבש השני וגו' לפי שנאמר את הכבש אחד תעשה בבקר הרי שלא הקריב של שחר שומע אני שלא יקריב בין הערבים ת"ל קרא בתרא ואת הכבש השני מגיד לך שאם לא הקריב של שחר יקריב בין הערבים ואת הכבש השני האמור בפסוק העליון בפרשת פינחס דדריש ליה לדרשא אחריתי משום שנאמר בחנוכת המזבח וזה אשר תעשה וכאן אומר זה האשה שומע אני יקריב ארבע ליום ת"ל את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני.ותיבות אחד תעשה בבקר ואת הכבש נמחק: יט] תיבת כו' נמחק: כ] הערבים הס"ד ואח"כ מה"ד בלחם הפנים. כתיב ביום השבת יערכנו הכהן הס"ד ואח"כ מה"ד מנורה. אין הדלקת נר אלא בין הערבים כדכתיב ובהעלות אהרן: כא] לתקן. בצפרא: כב] שאפי'. היא: כג] דשלחן. ליתא אלא: כד] לא היה קטרת יחיד בא על מזבח החיצון להקריב: כה] שמביא חובתו:

*) נראה דצ"ל כוו בה בתוגה ותיבת כו'.

הגהות צ"ק [א] ראוין לחמישי ושנים של שני יהיו ראויין לששי ושנים של שלישי יהיו ראויין לשביעי וכן כולם : [ב] [מגיד שאם לא הקריב של שחרית יקריב של בין הערבים] כך גירס' כל"ק וכ"א בספרי הגה' מנבטולה : [ג] כתמיד המדיר : [ד] ...

הגהות הב"ח (א) גמ' מזידין ולא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים לא הקטירו : (ב) רש"י ד"ה תנא וכו' ...

כ"ח
קכב א מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלכה ג:
קכג ב מיי' פ"ג מהל' תמידין ומוספין הל' ב:
קכד ג ד מיי' שם הלכה כה:
א' מייתו נדבה יעשו כמו בחובה ועוד נראה צ"ק
קכה ה מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלכה ג:
קכו ו ז מיי' פ"ג מהל' תמידין ומוספי' הל' יח:

אבל צבור יהא מביא שמביא חובה כיוצא בה ת"ל °לא תעלו יכול לא יעלו על מזבח הפנימי אבל יעלו על מזבח החיצון ת"ל °את שמן המשחה ואת קטרת הסמים לקודש ככל אשר צויתיך יעשו אין לך אלא מה שאמור בענין אמר רב פפא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא ציבור על מזבח החיצון דלא אשכחן ולא מיבעיא יחיד על מזבח הפנימי דלא אשכחן אלא אפילו יחיד על מזבח החיצון דאשכחן בנשיאים הוראת שעה היתה:

מתני' *חביתי כ"ג לא °היו באין חצאין אלא מביא עשרון שלם וחוצהו א] מקריב מחצה בבקר ומחצה בין הערבים ב] כהן ³שמביא מחצה שחרית ומת ומינו כהן אחר תחתיו לא יביא חצי עשרון מביתו ג] (א) וחצי עשרונו של ראשון אלא מביא עשרון שלם (מחצה) ד] וחוצהו מקריב מחצה ומחצה אבד נמצאו שני חצאין קריבין ושני חצאין אובדין ה]:

גמ' ת"ר אילו נאמר מנחה מחצית הייתי אומר מביא חצי עשרון מביתו שחרית ומקריב חצי עשרון מביתו ערבית ומקריב ת"ל °מחציתה בבקר ו] ומחציתה בערב מחצה משלם הוא ז] מקריב הא כיצד מביא עשרון שלם וחוצהו ומקריב מחצה בבקר ומחצה בין הערבים נטמא מחצה של בין הערבים או שאבד יכול יביא חצי עשרון מביתו ערבית ויקריב ת"ל ח] מחציתה בבקר ומחציתה בערב מחצה משלם הוא מביא הא כיצד מביא עשרון שלם ט] [מביתו] וחוצהו ומקריב מחצה ומחצה אבד נמצאו שני חצאין קריבין ושני חצאין אובדין כ"ג שהקריב מחצה שחרית ומת ומינו י] אחר תחתיו יכול יביא חצי עשרון מביתו או חצי עשרונו של ראשון ת"ל ומחציתה בערב מחצה משלם הוא מביא ומקריב הא כיצד מביא עשרון שלם וחוצהו יא] ומקריב (ב) ומחצה אבד נמצאו שני חצאין אובדין ושני חצאין קריבין: תני תנא קמיה דר"נ °מחצה ראשון ומחצה שני תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה א"ל ר"נ בשלמא ראשון איחזי להקרבה אלא שני למה ליה עיבור צורה מעיקרא לאיבוד קא אתי דאמר לך מני תנא דבי רבה בר אבוה הוא דאמר אפילו *פיגול טעון עיבור צורה רב אשי אמר אפילו תימא רבנן כיון דבעידנא *יב] דפלגי בהו אי בעי האי מקריב ואי בעי האי מקריב מיחזא חזו: איתמר חביתי כהן גדול כיצד עושין אותן רבי חייא בר אבא א"ר יג] יוחנן אופה ואח"כ מטגנה רבי אסי א"ר חנינא מטגנה ואח"כ אופה א"ר חייא בר אבא כוותיה דידי מסתברא תופיני תאפינה נאה רבי אסי אמר כוותיה דידי מסתברא תופיני תאפינה נא כתנאי °תופיני תאפינה נא רבי אומר תאפינה נאה רבי יד] יוסי אומר תאפינה רבה אית ליה °נא ואית ליה נאה *תנן התם °חביתי כ"ג לישתן ועריכתן ואפייתן בפנים °ודוחות את השבת מנא ה"מ אמר רב הונא °תופיני תאפינה נאה ואי אפי לה מאתמול אינשפא לה מתקיף לה רב יוסף אימא דכביש ליה בירקא דבי ר' ישמעאל תנא תעשה ואפילו בשבת תעשה ואפילו בטומאה אביי אמר *קרא °סלת מנחה תמיד הרי

רש"י

אבל ליבור יביאוה. נדבה שהרי מביאין חובה כיוצא בה פעמים בכל יום: לא תעלו. משמע לרבים קאמר: לא מיבעיא יחיד על המזבח הפנימי. דלא יביא דהא לא אשכחן לה: טו] **מתני'** חביתי. הייט [מנחת] מחבת כ"ג שמביא בכל יום כדכתיב בלו את אהרן מחליתה בבקר על שם מחבת קרו טז] להו חביתים דכתיב (ויקרא ו) על מחבת בשמן תעשה: לא היו באין חלאין. שלא יביא חלי עשרון בבקר מביתו וחלי עשרון בערב ואע"פ שקריבה לחלאין כדכתיב מחליתה בבקר מחליתה משמע מחליתה של שלימה יז] (מחלה משלמה) מחלה מתוך שלם הוא מביא שמביא עשרון שלם וחולהו: ומינו אחר תחתיו. קודם תמיד של בין הערבים: לא יביא חלי עשרון מביתו ולא חלי עשרונו של ראשון גרס: יח] **גמ'** ת"ל ומחליתה. מריבויא דוי"ו משמע אפי' כהן העומד בין הערבים אע"ג דאיכא יט] אליו עשרון דראשון (ג): מחלה ראשון. שנשאר מכהן ראשון כ] [ומחצה שני שנשאר מכהן שני]: תעובר צורתה. יפסול בלינה: כא] חזי להקרבה. (ד) כי אפרשיה הוה חזי להקרבה הילכך בעי עיבור צורה: לאיבוד אתי. ולישרפה לאלתר: אפילו פיגול. דפסול חמור הוא ופסול דאורייתא הוא טעון צורה כב]: חביתי כ"ג. דכתיב מחבת וכתיב מורבכת: אופה. בתנור תחילה ואח"כ מטגנה במחבת: תאפינה נאה. בשעת אפייתה בתנור תהא נאה ואם מטגנה תחילה הרי היא שחורה מן השמן ומן המחבת: תאפינה נא. בשעת אפייתה בתנור תהא נא כמו (שמות יב) אל תאכלו ממנו נא כלומר כג] *בכך תהא מבושלת קלתו ואינה מבושלת כל צרכה והיינו טגון דבהא מודו כ"ע דתרוייהו בעינן כדכתיב על מחבת בשמן וכתיב תופיני: תאפינה רבה. אפיות הרבה אופה ומטגנה ואופה: אית ליה נא. מש"ה אופה אחר טיגון ואית ליה נאה מש"ה אופה תחילה. ליבנא אחרינא כד] רבה גדולה ומרוקעת ודקה וזהו טייה ואית ליה מטגנה תחילה ואח"כ אופה כה] ואיכא [א] טיגון נא ונאה וגדולה היא: ל"א [ב] תאפנה רכה שירככנה בשמן כו] (קריבה נאה) [הרבה] וזהו טייה תחילה מטגנה ואח"כ אופה ואיכא נא ונאה שלשתן שמעתי: עריכתן. תקון החלות שקורין כז] אטינו"ר ובלשון צרפת טוני"ר: בפנים. בעזרה דתטר של מחבת היה בעזרה (ה) ולישה ועריכה ואע"ג דקודם מתן שמן היא והאי תנא אית ליה מדת יבש לא נתקדשה מדלא מצריך לישת שאר מנחות בפנים כח] הא *בעינן פנים דקסבר חלי עשרון שבו היה חולק חביתי כ"ג נמשח והאי דלא מחו את העשרון השלם מפני שכל אדם מודד בו מנחתו ופעמים כט] שמוליאו לחוץ אבל זה אינו מסור אלא ל] לכהנים: מנא הני מילי. דדוחות שבת: אינשפא. נפוחה ברוח כמו (שמות טו) נשפת ברוחך: דכביש ליה בירקא. טומנין בירקות כדי שלא יבלוט בה רוח: תעשה. על מחבת בשמן תעשה (ויקרא ו): כמנחת תמידין. דדוחות שבת:
רבא

תוספות

תלמוד לומר [כו'] ככל אשר צויתיך יעשו. תימה לא] למה לי קרא דלא תעלו עליו קטרת זרה ותיפוק ליה לב] מהכא ואומר רבי דה"א דלצבור הוא דמפקדי שלא ישנו אבל יחיד כעין לצבור מביא ותימה דא"כ לא תעלו בלשון רבים למה לי דמיניה דרשינן לעיל לצבור ויחיד מקטרת זרה וי"ל לג] מסורת הש"ס [דהוי אמינא לצבור שרי לגבי קטרת נדבה על מזבח הפנימי והוי] שפיר בכלל כאשר צויתיך לד] כיון דמייתו חובה *(או) מייתו נדבה ונראה דלא מהדר אלא אקטרת סמים דשייך למזבח הקטרת בההיא פרשתא אבל אמאי דלא כתיב קודש לא מהדר [וה"א דעל מזבח החיצון מביא]:

ומחצה אבד. קשיא לר' אלעזר דאמר (לעיל דף ח.) קודש לחלאין ומחליתה דאמר קרא מחלה משלם (להבאה) הוא וא"כ אמאי אבד דהא אכתי לא איקדיש קדושת הגוף וא"כ בר פדיון הוא ואע"ג דמשמע במסכת שקלים לה] (דף ד.) אבודין *מליקרב מ"מ לו] מה בין זה לסולת אחר כיון דנפדה מיהו מש"ה קרי ליה אבד: **אפי'** פיגול טעון עיבור צורה. דיליף עון עון מנותר אף לענין הא מדהתם איכא [עיבור] צורה הכא ה"נ כדדרשינן פרק קמא (דפסחים דף ג.) ובפרק איזהו מקומן (זבחים דף נו:) ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה:

תעשה אפילו בשבת תעשה אפילו בטומאה. הא דמפקינן הכא מחד קרא שבת *וטומאה היינו משום דגלי רחמנא גבי פסח דדרשינן מבמועדו לז] אפילו בשבת ואיצטריך קרא אחרינא גבי טומאה איש נדחה ואין צבור נדחין ונראה דהי מינייהו מפקת דשקולין הם ולא דמו לפסח*:
הרי

נ"א למעוט
ממה מה בין כו' צ"ק
וטומאה וגבי פסח דרשינן מבמועדו צ"ק
[וע' תוספות פסחים סו. ד"ה מה מועדו כו' ותוס' לקמן עב: ד"ה שנאמר]
פסחים לד: עג: פב:
דפלגינהו צ"ק
[לקמן נג. ע"ש]

רבינו גרשום

אבל ציבור יהא מתנדב ומביא שכן מביא חובתו כיוצא בה בכל יום דקטרת משל צבור היתה באה: אין לך אלא מה שאמור בענין ככל אשר צויתיך יעשו: חביתי כהן גדול. מנחתו שהיה מקריב בכל יום קרויה חביתין משום דכתיב בה על מחבת בשמן: תלמוד לומר ומחציתה מוי"ו דומחציתה קא מרבה מחצה של ראשון ושל שני שאיבדין תעובו צורתן לעביד להו לינה ושורפן. בשל ראשון משום הכי בעי צורה. דאיחזי ליה להקרבה דבשעת הפרשה שניהם היו ראוים להקריב אחד בבקר ואחד בין הערבים: אפי' פיגול טעון צורה דיליף עון עון מנותר ונותר בעי [עיבור] צורה: אופה בתנור תחילה ואח"כ מטגנה בשמן: תופיני תאפינה כשהיא נאה. כלומר בלא שמן שאם היה מטגנה תחלה ואח"כ אופה היתה שחורה מחמת השמן ולא היתה נאה: תאפינה נא. האי נא אפוי ולא אפוי כל צרכו והיינו כשהוא מטגנה אינה אפויה כל צורכה וכשהוא מכניסה לתנור היא נא היינו תאפינה נא: תאפינה רבה. כלומר תאפינה הרבה אפיות אית ליה לר' דוסא נא ואית ליה נאה. הילכך תאפינה לכתחילה נאה בלא שמן ולא כל צרכה והדר מטגנה ועדיין היא נא והדר תנור ואופה כל צרכה. ואית דאמרי תאפינה רבה כלומר שיעשה חלה דקה ורחבה הרבה. אית ליה נא שמטגנה תחלה והויא נא והדר אופה ואית ליה נאה. היינו נאה שהיתה רחבה. מורבכת אמר לן ר' היינו שאחר אפייתה היה חולטה ברותחין. פתים היינו שכופלה לשנים ושנים לארבעה ופותת ואח"כ היה מקריבה: אינשפא לה. כלומר שניא צורתה השתא ולא הויא נאה: אימא דכביש לה בירקא. כלומר שיכבשנה בירק מפני החמה או מפני הרוח ולא תשתנה צורתה ולא תדחה שבת:

שיטה מקובצת

א] והוצהו ומקריב: ב] הערבים וכהן: ג] מביתו. ולא חצי: ד] שלם וחוצהו ומקריב ה] אובדין לא מינו כהן הגדול אחר משל מי היתה קריבה ר' שמעון אומר משל צבור ר' יהודה אומר משל יורשין ושלימה היתה קריבה: ו] תיבות ומחציתה בערב נמחק: ז] הוא מביא: ח] תיבות מחציתה בבקר נמחק: ט] שלם וחוצהו: י] ומינו כהן גדול אחר: יא] ומקריב מחצה ומחצה אבד נמצאו שני חצאין קריבין ושני חצאין אובדין: יב] דבעידנא דפלגינהו: יג] אבא א"ר חנינא: יד] ר' דוסא איסר תאפנה רבה ס"א רכה: טו] אשכחן לה הס"ד ואח"כ מה"ד אין לך אלא מה שאמור בענין. בפרשה החובה ועל מזבח הפנימי ודצבור דכתיב והקריב עליו אהרן בבקר: טז] לה חביתין: יז] מחצה משלמה נמחק: יח] גרס הס"ד ואח"כ מה"ד ושלימה. עשרון שלם בבקר ועשרון בין הערבים כל זמן שהיא קריבה משל צבור הס"ד ואח"כ מה"ד גמ' ומינו אחר תחתיו. קודמת תמיד של בין הערבים: יט] דאיכא. חצי: כ] מכהן ראשון. ומחצה שני שנשאר מכהן שני: כא] מחזי: כב] טעון צורה. כדילפי' עון עון מנותר בפ' כיצד צולין הס"ד: כג] תיבת בכך נמחק: כד] ל"א גרסי' תאפינה רבה: כה] אופה והטיגון הוא נא: כו] בשמן הרבה. תיבות קריבה נאה נמחק: כז] אנטישמיר ובלשון צרפת טוניר: כח] בפנים. והא בעינן בפנים: כט] שמוציאו לחוץ. ואע"ג דאמרינן כלי שרת לא קדיש ליפסל ביוצא מיהו גנאי הוא להוציא לחוץ לאחר שנתקדש בכלי וא"ת מ"מ היתה בה שמן וכלי הלח נתקדש וי"ל דלא היה מודד בלוג של כלי שרת. תו"ח: ל] לכהנים. ולא נראה לר"י דאין זה [טעם] ברור לחלק בין עשרון לחצי עשרון כיון דתרווייהו מדת יבש היא ואומר ר"י דלהכי נקט חביתי כהן גדול כי אם משום דדוחות את השבת ואינו כשאר מנחות דאינן דוחות את השבת אבל לישתה ועריכתה בפנים לאו לאפוקי שאר מנחות אתא דה"ה שאר מנחות כן וכן משמע לקמן בפ' שתי הלחם דקתני אחר בבא זו דמייתי הכא כל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים פי' כגון לישה ועריכה ואפיה אלמא דשאר מנחות נמי לישתן ועריכתן בפנים. תוס' אחרות: לא] למה לי קרא. ושמא לעבור עליו בלאו כתבינהו רחמנא תוס' אחרות: לב] מהכא. וי"ל דלא שמעינן מהאי קרא [אלא] שלא ישנה מקומות שלא יקריב קטורת (של) [על] מזבח החיצון לפי שהכתוב מדבר על מזבח הפנימי ובכל כליה וכן במזבח העולה וכליה ועל זה קאי כאשר צויתיך כו' תו"ח: לג] וי"ל דהוי שפיר בכלל: לד] צויתיך. בין: לה] שקלים. גליון כירושלמי במס' שקלים פ"ז משמע דמותר מעות דעשירית האיפה של כה"ג אבודין דילכו לים המלח: גליון אחר. י"ל אפילו דקדושת דמים אבוד כדמוכח בפרק בתרא דאפי' מותר מעות אבודין: לו] מ"מ עיין פסחים דף מ"ו ע"א: לז] מבמועדו. עיין פסחים דף ס"ו ולקמן בתוס' דף ע"ב ע"ב:

הגהות צ"ק [א] נא טיגון [illegible]: [ב] נ"א רכה שירככנה בשמן הרבה:

הגהות הב"ח (א) במשנה חצי עשרון מביתו ולא חצי עשרונו: (ב) גמ' ומקריב מחצה ומחצה אבד: (ג) רש"י ד"ה מ"ל ומחציתה וכו' דראשון יביא מביתו הס"ד: (ד) ד"ה חזי להקרבה כבלא [illegible] בפנים וכו' בעזרה ואע"ג דקודם בל"ל ותיבות ולישה ועריכה נמחק:

הרי היא א] **כמנחת תמידין** רבא אמר °על °מחבת מלמד ב] *שטעונה כלי ואי אפי לה מאתמול ג] איפסיל ליה בלינה תניא כוותיה דרבא על מחבת מלמד שטעונה כלי בשמן להוסיף לה שמן ואיני יודע כמה הריני דן נאמר כאן שמן ונאמר להלן במנחת נסכים שמן מה להלן שלשת לוגין לעשרון אף ^בכאן שלשת לוגין לעשרון או כלך לדרך זו נאמר כאן שמן ונאמר במנחת נדבה שמן מה להלן לוג אחד אף כאן לוג אחד נראה למי דומה דנין *תבש"ט מתבש"ט תדיר (באה חובה) דוחה שבת דוחה טומאה ואין דנין תבש"ט משאינו תבש"ט או כלך לדרך זו ד] דנין יג"ל מיג"ל יחיד בגלל עצמה ה] (יין) לבונה ואין דנין יג"ל משאינו יג"ל רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר °סלת מנחה תמיד הרי היא לך כמנחת ו] תמידין מה מנחת תמידין ג' לוגין לעשרון אף זו ג' לוגין לעשרון ר"ש אומר ריבה כאן שמן וריבה במנחת כבשים שמן מה להלן שלשת לוגין לעשרון אף כאן שלשת לוגין לעשרון או כלך לדרך זו ריבה כאן שמן וריבה במנחת פרים ואילים שמן מה להלן שני לוגין לעשרון אף כאן שני לוגין לעשרון נראה למי דומה דנין מנחה הבאה עשרון ממנחה הבאה בעשרון ואין דנין מנחה הבאה עשרון ממנחה הבאה ב' וג' עשרונים הא גופא קשיא אמרת בשמן להוסיף לה שמן והדר תני נאמר כאן שמן ונאמר במנחת נדבה שמן אמר אביי מאן תנא בשמן להוסיף ר"ש היא ז] (ואילו לא נאמר קאמר) ובדינא מאן קא מהדר ח] רבי ישמעאל *רב הונא בריה דרב יהושע אמר כולה ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה היא והכי קאמר בשמן ^גלהוסיף לה שמן דאי לקבוע ט] שמן לא צריך כיון דכתיב בה °על מחבת כמנחת מחבת דמיא י] או אינו אלא לקבוע לה שמן דאי לא כתב רחמנא בשמן ה"א תיהוי כמנחת חוטא הדר אמר תיהוי נמי לקבוע לה שמן תיתי מדינא ודן דינא ולא אתיא ליה ואצרכא קרא יא] סולת מנחה תמיד כדמסיים רבי ישמעאל מילתיה רבה יב] אמר כולה ר"ש [ואילו לא נאמר קאמר] וה"ק בשמן להוסיף לה שמן דאי לקבוע לה שמן לא צריך כיון דכתיב בה על מחבת יג] כמחבת דמיא ועד שלא יאמר בשמן יש לי בדין ודן דינא לא אתיא ליה ואצרכא בשמן הדר אמר תיהוי כמנחת פרים יד] ואילים הדר אמר דנין מנחה

כ"ה גי' נ"ק עד מחבת

רש"י

רבא אמר על מחבת מלמד שטעונה כלי שרת טו] (הוא) ואפי' מודו בחצי עשרון שאינו (א) נמשח על כרחך אפייתו מיהא במחבת כלי שרת הוא: טז] [ואי אפי לה מאתמול איפסל ליה בלינה]. דאפי' מנחות משקדשו בכלי נפסלו בלינה במסכת מעילה (דף ט.): ה"ג ונאמר במנחת כבשים שמן. (שמות כט) ועשרון סלת בלול בשמן כתית רובע ההין ובמנחת יז] נסכי תמיד כתיב ליכא אחרינא ונאמר במנחת נסכים שמן והיינו הך: ג' לוגין לעשרון. דרובע ההין יח] ג' לוגין דהין י"ב לוגין: במנחת נדבה. נאמר (ויקרא ב) ויצק עליה שמן מה להלן לוג אחד כדאמר לקמן (דף פח.) למנחה ולוג שמן ולקמן פריך והיכי מצי למידייניה ממנחת נדבה הא הכא כתיב בשמן להוסיף והוא שמן דהתם לאו להוסיף הוא יט] (ב): דחביתין באין תמיד. בבקר ובערב ומנחת נסכים באין תמיד עם התמיד מנחת נדבה לא דחיא שבת וטומאה דכל קרבן שאין כ] לה זמן קבוע אינה דוחה שבת וטומאה: חביתין מנחת יחיד היא. ובאה בגלל עצמה שאין באה עם הזבח: מנחת נסכים אינה טעונה לבונה. כדאמר בפ' כל המנחות באות כא] (לקמן ד' נט.): כב] תדיר חובה טומאה שבת כג] יחיד גלל עצמה לבונה: רבי ישמעאל אומר. הואיל ולא אתיא מדינא תיתי מקרא סלת מנחה תמיד דכתיב בחביתין: ריבה כאן. כדאמרן לעיל בשמן להוסיף לה שמן וריבה במנחת נסכים שמן ג' לוגין לעשרון דהיינו ריבוי דבמנחת נדבה ליכא אלא לוג: במנחת נסכי פרים ואילים. ב' לוגין לעשרון דכתיב בפרשת שלח לך והקריב על בן הבקר כד] (ג) סלת שלשה עשרונים בלול בשמן חצי ההין דהיינו ו' לוגין ששה לעשרון ובאיל כתיב לאיל תעשה מנחה סלת שני עשרונים בלול בשמן שלישית ההין דהיינו ד' לוגין שנים לעשרון: והדר תני נאמר כאן שמן ונאמר במנחת נדבה שמן (ד) [א] והיכי מצי למיפרך כה] והא שמן דנדבה לאו להוסיף הוא אלא לקבוע לה שמן והאי בשמן להוסיף הוא דלקבוע לא צריך כדמפרש לקמן: א) [מאן תנא בשמן להוסיף ר"ש היא. דאמר בסיפא ריבה כאן שמן כו' כו] וילפינן לטעמיה מדינא דריבה כאן שמן ולר' שמעון ליכא למיפרך נילף ממנחת נדבה מפום דהאי להוסיף ונדבה לקבוע והא דלא סיימא ברישא מפום דרבי ישמעאל אפסקיה ממאי דאמר להוסיף הוא: ובדינא דמנחת נדבה מאן [ב]קמהדר. דהא ר' שמעון נפקא ליה שפיר מדינא בתרא: ר' ישמעאל. ואיהו קאמר או כלך דלרבי ישמעאל איכא למיפרך שפיר נילף ממנחת נדבה דהא לדידיה תרוייהו לקבוע ולא להוסיף ואיצטריך קרא: *(כולה רישא ר"י אמר והכי קאמר רישא בשמן להוסיף לה שמן ור"י קאמר ליה: דאי לקבוע גם לוג שמן. כשאר מנחות לא צריך דכיון דכתיב על מחבת ממילא ידענא דצריכה שמן כמנחת מחבת): תהא כמנחת חוטא. והאי דכתיב מחבת שיביאנה באותו כלי: הדר אמר ר"י וליהוי נמי לקבוע. כדאמרת אכתי נפקא ליה מדינא נאמר כאן שמן כו': ודן דינא ולא אתיא ליה. משום דפרכינן כלך לדרך זו דנין יג"ל מיג"ל [ג] כו': ואצרכא קרא סלת מנחה תמיד. ואתא ר"ש למימר דל"ל קרא כיון דמוקמת לה להוסיף: כולה. רישא עד רבי ישמעאל אמר ואצרכא קרא סלת מנחה תמיד אתא רבי שמעון למימר ודאי להוסיף הוא ולא לקבוע ואיני יודע כמה יוסיף הדר אמר קרא נמי לא צריך דמדינא בתרא נפקא: וה"ק רישא בשמן להוסיף לה שמן. ב) ור' שמעון קאמר לה דאי לקבוע לה לוג שמן כשאר מנחות לא צריך דכיון דכתיב על מחבת ממילא ידעינן דצריכה שמן כמנחת מחבת]: הדר אמר ג) רבי שמעון תהא כמנחת פרים ואילים. דאף על גב דלהוסיף הוא לא הויין אלא שני לוגין לעשרון ד) הדר אמר האי דפרכת תיהוי כמנחת פרים ואילים דנין מנחה

א) ועיין בספר קרבן אהרן דף עב פי' של כל הסוגיא ב) נ"ל ורבי ישמעאל ג) כ"א רבי ישמעאל ד) כ"א הדר אמר ר' שמעון

תוספות

הרי היא לך כמנחת תמידין. דכתיב גבי שבת (במדבר כח) על עולת התמיד ופסח נמי גמרינן מועדו מועדו מתמיד תימה כז] דלמד מן הלמד הוי ונראה דגנוי מילתא בעלמא הוא: **אפי'** לה מאתמול איפסלה בלינה. תימה דבסוף רבי ישמעאל (לקמן דף עב:) מרבינן שתי הלחם מדכתיב מועדי ה' הכתוב קבע מועד אחד לכולן ומסיק שתי הלחם לאפייה וקסבר תנור מקדש ואי אפי לה מאתמול איפסלה בלינה ואפ"ה בעי קרא וי"ל דה"א דאפי לה בתנור חול אבל הכא כתיב מחבת על כרחו צריך לעשות במחבת כלי שרת ותימה דה"נ לא בעי אלא אפייה אבל הקטרה פשיטא ליה דדחי ובכל קרבנות בעינן קרא כדפי' לעיל לשחיטתן ולהקטרה ובמה הלך לא ילפינן אפילו מעומר ושתי הלחם שכן באים עמהם מיני דמים וי"ל [ד] דכי קטרה פשיטא להו דבעינן או מתעשה אפי' בשבת כתנא דבי רבי ישמעאל או מהרי היא לך כמנחת תמידין דדריש אביי דשילהי האי פירקא (דף נב.) דריש ליה רבא גופיה ותימה היכי מוכח דאי אפי לה מאתמול איפסלה בלינה הא כלי שרת אין מקדשין *אלא בזמנן וי"ל כדפי' לעיל כיון דכתיב בקרא על מחבת על כרחין בעי קידוש כלי מיהו קשיא לקמן (דף צה:) גבי שתי הלחם דהא לא כתיב תנור בקרא והיכי מוכח דאפייתן דוחה שבת ויש לומר כיון דלא דחו שבת אם כן מאתמול נמי הוי זמנן וא"ת בסוף לולב וערבה (סוכה דף מט:) גבי כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת ופריך בגמרא ונייתי במקודשת אמר זעירי אין שיעור למים ואי שדי לה במקודשת איפסלה לה בלינה ואמאי איפסל כיון דאין זמנה מאתמול כח] וי"ל דהתם שאיבת מים בלילה לאו מחוסר זמן הוא [ה] וכי האי גוונא כט] בסוף שתי הלחם (לקמן דף צה:) דבחול אכתיניהו דקאפו אמר להו דרך חול קאפיתו אף כי היום יקדש בלינה איפסיל ליה לפי דבריהם היה אומר שהיו סבורים דזמנו בחול וגם אופין אותו בכלי שרת א"כ לאחר אפייה נותנין אותו בקערות זהב כפירוש הקונטרס והיה שם בלילה ומיפסלא בלינה דלילה אין מחוסר זמן ולמ"ד (לקמן דף צה:) תנור אינו מקדש נראה לי שגם הקערות לא התקדשו: **תניא** כוותיה דרבא. אע"ג דכאביי נמי תניא הא אמרן דרבא נמי לא פליג עליה אלא דלא צריך: **תלמוד** לומר סולת למנחה תמיד. תימה דא"כ בשמן למה לי ויש לומר דאי לא בשמן לא הוה מסתבר לאקושי לגבי שמן: והכהן

וי"ל דהתם שאיבת מים. גליון וליכא לפרש יעתה בלילה בכלי חול דאין מצוה למלאות בכלי קדש ואם צריך לערות בכלי חול למה לן למלאות בכלי קדש אדרבה נגאי הוא לעשות כן שלא לצורך מיהו קשה דהתם משמע דאי כלי שרת אינם מקדשים אלא לדעת היו יכולין לעשות תקנה ולשואבה בכלי שרת ולחשוב שלא לקדש והכי נמי ליחשוב שלא לקדש הכלי ויאפה מאתמול וי"ל כיון דמחבת כתיב בקרא כלי שרת הוא ומקדש שלא מדעת לשון מורי דכיון דמצוה לעשות[במחבת] א"כ מצות כמו כן להשב שיקדש (דא"כ) [דאל"כ] למאי הילכתא אצריך רחמנא כלי אבל התם [אין] מצוה וא"צ לחשב: תו"ח: כט] גוונא אמרי' סוף שתי הלחם: ל] והא דאמרי' בפ' שתי הלחם:

רבינו גרשום

במנחת תמידין שדוחה את השבת דכתיב בה במועדו. מלמד שטעונה כלי שרת דהיינו מחבת ואי אפי לה מאתמול איפסילה בלינה דכל דבר שקדש בכלי נפסל בלינה חוץ מלחם הפנים: בשמן להוסיף לה שמן יותר ממנחת נדבה וקאמר לקמן היכי משמע האי בשמן להוסיף: במנחת כבשים שלשת לוגין לעשרון דכתיב ביה רביעית ההין דהיינו ג' לוגין. מנחת כבשים היינו תמידים: מנחת נדבה. כגון מנחת מחבת ומרחשת. שהיא באה [יחיד] בגלל עצמה בלא זבח וטעונה לבונה כדאמרי' לקמן מנחת כבשים של תמיד אין תמיד בא משל יחיד: הרי היא לך כמנחת תמידין שצריכה ג' לוגין. תבש"ט סימן תמיד וחובה. ודוחת שבת וטומאה. יג"ל סימן. יחיד בגלל עצמה ולבונה: וריבה במנחת כבשים שמן יותר ממנחת נדבה א) והכי קאמר בשמן להוסיף לה שמן אליביה דר' שמעון [היא] דקתני ר"ש אומר ריבה כאן שמן ב) והיכי משמע דריבה דהא לקבוע לא צריך. ובדינא מאן קא מהדר ר' ישמעאל הילכך ליכא (למימר)[למקשי] והדר תני נאמר כאן שמן וכו' דהאי ר' ישמעאל הוא דקא מהדר ולא ר' שמעון. (וי"א היינו ר' ישמעאל) דאם לא כתב שמן הוה אמינא תיהוי חביתין כמנחת חוטא בלא שמן אע"ג דכתיב בה מחבת להכי איצטריך בשמן לקבוע לה שמן ולא להוסיף: הדר א"ר ישמעאל וליהוי נמי דלקבוע אתא ואפי' הכי להוסיף תיתי מדינא ולא אתיא ואצרכא קרא דקתני ר' ישמעאל אומר מנחת תמיד הרי היא כמנחת תמידין. רבא אמר בשמן להוסיף לה שמן ודינא קא מהדר כולה (ר' ישמעאל) [ר"ש היא] ועד שלא יאמר בשמן כלומר שאפי' לא נאמר בשמן יש לי בדין דלהוסיף לה שמן ודן דינא וכו':

שיטה מקובצת

א] הרי היא לו: ב] שטעונה כלי. עיין תוס' דף סג ע"א: ג] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ד] דנין יג"ל מיג"ל השני יודין ואחרונים נמחק: ה] תיבות יין נמחק: ו] כמנחת תמיד. ותיבות מה מנחת תמידין ג' לוגין לעשרון אף זו ג' לוגין לעשרון נמחק: ז] תיבות ואילו לא נאמר קאמר נמחק: ח] מהדר אמר רב הונא בריה דרב יהושע ר' ישמעאל בנו של ריב"ב היא: ט] לקבוע לה שמן: י] ויש אומרים לקבוע ותיבות או אינו אלא נמחק: יא] תיבות סולת מנחת תמיד כדמסיים ר' ישמעאל מילתא רבה נמחק: יב] רבא אמר כולה ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא היא וה"ק: יג] מחבת. במנחת מחבת דמיא.

או אינו אלא לקבוע לה שמן דאי לא כתב רחמנא בה ה"א תהוי כמנחת חוטא הדר אמר ותהוי נמי דלקבוע לה שמן תיתי מדינא ודן דינא ולא אתיא ליה ואצרכה קרא גאיכא דאמרי רבא אמר כולה ר' ישמעאל וה"ק בשמן להוסיף לה שמן דאי לקבוע לה שמן לא צריך כיון דכתיב בה על מחבת כמנחת מחבת דמיא: יד] ואילים. ת"ל סולת מנחת תמיד הרי היא לך כמנחת תמיד ואמר ליה ר"ש לא צריכת תיבות הדר אמר נמחק: טו] שרת. מדקבעי ליה כלי ש"מ כלי שרת הוא [ואפי' מודו] בעשרון שאינו: טז] ואי אפי מנחות. תיבות לה מאתמול איפסל ליה בלינה דאפי' ל"ש: יז] נסכים דתמיד: יח] ההין היינו: יט] הוא. ולקמן משני לה הס"ד

שיטה מקובצת

ואח"כ מה"ד חביתין: כ] שאין זמן קבוע לו: כא] באות מצה: כב] תבש"ט. תמיד באה חובה שבת טומאה תיבת תדיר ל"ש: כג] יג"ל יחיד: כד] הבקר. מנחת סולת: כה] למיפרך הכי: כו] בכאן צ"ל ד"ה וה"ק רישא בשמן להוסיף לה שמן ור' שמעון קאמר ליה דאי לקבוע לה שמן. כשאר מנחות: לא צריך. קרא דכיון דכתיב על מחבת ממילא ידענא דצריכה שמן כמנחת מחבת: ויש אומרים. כר' ישמעאל: תהא כמנחת חוטא. והאי דכתיב מחבת שיביאנה באותו כלי: הדר אמר. ר' ישמעאל וליהוי נמי לקבוע כדאמרינא אכתי נפקא ליה מדינא נאמר כאן שמן כו': ודן דינא ולא אתיא ליה משום דפרכינן כלך לדרך זו דנין יג"ל מיג"ל כו' דלר' ישמעאל איכא למיפרך שפיר ממנחת נדבה דהא לדידיה תרווייהו לקבוע ולא להוסיף: ואצרכיה קרא. וילפיה ולא ילפיה לטעמיה מדינא דריבה כאן שמן ולר' שמעון ליכא למיפרך ממנחת נדבה משום דהאי להוסיף ונדבה לקבוע והא דלא סיימא ברישא משום דר' ישמעאל אפסקיה ממאי דאמר דלהוסיף הוא: כולה ר' ישמעאל היא. כולה רישא עד ר' שמעון אומר תיבת ישמעאל נמחק: ואצרכה קרא סולת מנחת תמיד ואתא ר' שמעון למימר ודאי להוסיף ולא לקבוע ואיני יודע כמה יוסיף וקרא נמי לא צריך דמדינא בתרא נפקא: הדר אמר תהא כמנחת פרים ואילים דאע"ג דלהוסיף הוא לא הויין אלא שני לוגין לעשרון ואצרכא קרא סולת מנחת תמיד ואתא ר' שמעון למימר דלא צריך קרא כיון דמוקמת לה להוסיף והאי תיהוי במנחת פרים ואילים דנין מנחה: כז] דלמד מן הלמד. פי' דתמיד יליף מפסח לענין טומאה במס' פסחים ד' סו ע"ב: כח] מאתמול היאך מקדש ליפסל

עין משפט נר מצוה

קמז א מיי' פ"ג מהל' תמידין ומוספין הלכה יח:

קמח ב ג מיי' פ"ג מהל' מעשה"ק הל"ב:

הגהות צ"ק [illegible]

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה רבא וכו' שאינו כלי שרת על כרחך: (ב) ד"ה כמנחת וכו' להוסיף הוא: (ג) ד"ה מנחת נסכי וכו' בן הבקר כד [illegible]

גליון הש"ס גמ' מחבת מלמד שטעונה כלי. [illegible]

מנחה הבאה עשרון וכו': א] **מתני'** לא מינו כהן אחר תחתיו משל מי היתה קריבה ר"ש אומר משל ציבור ר' יהודה אומר *משל יורשין ושלימה היתה קריבה: **גמ'** *ת"ר כ"ג שמת ולא מינו כהן אחר תחתיו מנין שתהא מנחתו קריבה משל יורשין ת"ל °והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה יכול יקריבנה חצאין ת"ל אותה ב]כולה ולא חציה דברי רבי יהודה ר"ש אומר °חק עולם משל עולם °כליל תקטר שתהא כולה בהקטרה והאי הכהן המשיח להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדתניא °זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו יכול יהו אהרן ובניו מקריבין קרבן אחד ת"ל אשר יקריבו לה' ג]אהרן בפני עצמו ובניו בפני עצמן בניו אלו כהנים הדיוטות אתה אומר כהנים הדיוטות או אינו אלא כהנים גדולים כשהוא אומר והכהן המשיח תחתיו מבניו הרי כ"ג אמור הא מה אני מקיים בניו אלו כהנים הדיוטות א"כ לכתוב קרא הכהן המשיח תחתיו בניו יעשה מאי מבניו שמעת מינה תרתי ור"ש האי אותה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכ"ג שמת ומינו אחר תחתיו שלא יביא חצי עשרון מביתו ולא חצי עשרון של ראשון ותיפוק ליה מן ומחציתה *וי"ו לא דריש ורבי יהודה האי חק עולם מאי עביד ליה חוקה לעולם תהא כליל תקטר למה לי מיבעי ליה לכדתניא אין לי אלא עליונה ב] מנחת כ"ג בכליל תקטר ותחתונה מנחת כהן הדיוט בלא תאכל מנין ליתן את האמור של זה בזה ואת האמור של זה בזה ת"ל כליל כליל לגזירה שוה נאמר כאן כליל ונאמר להלן כליל מה כאן בכליל תקטר אף להלן בכליל תקטר ומה להלן ליתן ג] לא תעשה על אכילתו אף כאן ליתן לא תעשה על אכילתה וסבר ר"ש משל ציבור דאורייתא *והתנן אר"ש שבעה *דברים התקינו ב"ד וזה אחד מהן עובד כוכבים ששלח ה]עולתו ממדינת הים שלח עמה נסכים קריבה משלו ואם לאו קריבין משל ציבור וכן גר שמת ו]והניח זבחים יש לו נסכים קריבין משלו ואם לאו קריבין משל ציבור ותנאי ב"ד הוא כ"ג שמת ולא מינו כהן אחר תחתיו ז]שתהא מנחתו קריבה משל ציבור א"ר אבהו שני ד] תקנות הוו דאורייתא מדציבור כיון דחזו דקא מידחקא לישכה תקינו דלגבי מורשים כיון דחזו דקא פשעי בה אוקמוה אדאורייתא ח]ועל פרה שלא יהא מועלין באפרה דאורייתא היא דתניא °ט]חטא' היא מלמ' שמועלין בה היא בה מועלין באפרה

רש"י

מנחה הבאה עשרון ממנחה הבאה עשרון כו': ה] **מתני'** ושלימה * עשרון שלם בבוקר ועשרון בין הערבים כל זמן שהיא קריבה משל ציבור: **גמ'** הכהן ו] המשיח תחתיו אחד מבניו יעשה אותה. דמשל יורשים קריבה עד יעמוד אחר: יכול יקריבו יורשין לחצאין. כמו שהיה אביהן עושה: משל עולם. משל צבור מתרומת הלשכה: שתהא כולה בהקטרה. שלא יעשה ממנה שיריים לאכילה ליטנא אחרינא שיקטירו שלימה ולא לחצאין כל זמן שהיא קריבה משל צבור דבשלימה לא פליגי ר' יהודה ור"ש מפי המורה: יכול יהו אהרן ובניו מקריבין קרבן אחד. ביום המשחם: ובניו בפני עצמן. ז] לשם החינוך ומאותו יום והילך לא אבל כ"ג בכל יום דכתיב תמיד: כהנים הדיוטות. דכשכהן הדיוט נתחנך לעבודה באותו יום היה מקריב עשרון ל"א ביום המלואים היה כך אבל לדורות לא נוהג ולא מפי המורה: או אינו אלא כהנים גדולים. דה"ק קרבן זה יקריבו בני אהרן לדורות כל כ"ג שיעמוד ח]: הרי כ"ג אמור. דה"ק קרא הכהן המשיח שיעמוד מבני אהרן תחתיו לאחר מותו יעשה אותה: א"כ. דכוליה ליורשין אתי שיקריבו החביתים כל זמן שלא מנו כהן אחר תחתיו: לכתוב הכהן המשיח תחתיו בניו יעשה אותה. כשימות הוא: מאי מבניו. דמשמע אחד מבניו שיעמוד תחתיו לכ"ג (א) דמשמע תרתי: אותה מאי עביד ליה. כיון דנפק ליה שלימה מכליל תקטר דבשלמא הכהן המשיח מוקי להך דרשא דאמרינן לעיל הרי כ"ג אמור אלא אותה מאי עביד ליה: ומינו כהן אחר תחתיו. בו ביום: ותיפוק ליה מן ומחציתה בערב. כדאמרן לעיל: חוקה לעולם תהא. שתהא מצוה זו נוהגת לדורות: עליונה. חביתין ט] דכתיב בק"א ברישא בלו את אהרן וכתיב בה כליל תקטר והדר כל מנחת כהן כליל תהיה דמשתעי במנחת נדבתו וכתיב בה לא תאכל: מנין ליתן האמור כו'. שיהו שניהם כליל בהקטרה והאוכל משירי שתיהם יעבור בלאו: ת"ל כליל כליל. כליל תקטר כליל תהיה לא תאכל: ז' דברים. במסכת שקלים בפרק מעות שנמצאו: וזה אחד מהם. התם קאי דקתני לעיל בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר וכמדתה לכל רוח זכרים עולות נקבות שלמים בראשונה י] ממשכנין את מוצאה להביא נסכי' עד שהיו מניחין אותה ובורחין התקינו ב"ד שיהיו נסכיה קריבין משל צבור וקאמר ר"ש ז' דברים התקינו ב"ד וזה שאמרנו אחד מהם והדר מפרש לאינך שש עובד כוכבים ששלח כו' דעובד כוכבים משלח קרבנותיו כדאמר בפרק אלו מנחות (לקמן דף עג:) איש מה ת"ל איש איש לרבות את העובדי כוכבים שנודרים יא] נדבות כישראל: שלח עמה נסכים. דמי נסכיה: וכן גר. להכי נקט גר דאין לו יורשים דאי ישראל הוו מקרבי יורשים נסכיו: משל ציבור. אלמא תנאי ב"ד הוא ולאו דאורייתא: דאורייתא מדלבור. כדכתיב (ויקרא ו) חק עולם משל עולם: דקא מדחקא לשכה. שהיו פוחתין השקלים שבלשכה לפי שבכל שנה היו צריכין בכך כדאמרינן בפ"ק דמסכת יומא (דף ט.) ושנות רשעים תקצורנה זה מקדש שני שעמדו יותר מג' מאות כהנים גדולים דכל אחד לא הוציא שנתו תקינו (ב) מיורשין: דקפשעי. ואין מביאין אותה יב] דהיינו שתי תקנות דמעיקרא תקנוה מיורשין והדר תקנוה להדורה אדאורייתא יג] כמעיקרא: ועל פרה. היינו מאותן ז' דברים: שלא יהא מועלין באפרה. הנהנה מאפרה לא יתחייב קרבן מעילה: חטאת היא. בפרה כתיב מלמד שמועלין בה כשאר חטאות עד שלא היתה להן שעת היתר לכהנים: *) למכתן. אפר מרפא מכה: פרשי מספק הזאות. מכום יד] מעילה בשמעתא קמייתא דמעילה (דף ב:) מפרש מאי איכא בין מעילה דרבנן למעילה דאורייתא: ספק הזאות. כגון שנטמא בספק טמא מת כגון סככות ופרעות בתחילה מגבין להן. כלומר עכשיו כשמביאין אותן גובין את המעות מכל אחד ואחד ואין באין מתרומת הלשכה כשאר קרבנות צבור:

*) שייך לדף שאח"ז

תוספות

והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה. *מהכא דרשינן פ"ק דכריתות (דף ה:) דכ"ג בן כ"ג טעון משיחה והיינו הא נמי דמצריך בתמורה (דף יא) ההוא קרא לכהנים גדולים:

שתהא כולה בהקטרה. פי' בקונטרס שלא יעשה לה טו] שיריים והא דבעי לקמן ורבי יהודה האי כליל תקטר מאי עביד ליה כיון דההוא מנחת כהנים פשיטא דכולה כליל ולא איצטריך אלא לר"ש דקסבר משל עולם תהא עוד פי' ל"א שאינה קריבה לחצאין: **וי"ו** לא דריש. הכא לא דריש ר"ש וי"ו וכן פ"ק דסנהדרין (דף יז.) גבי זקניך ושופטיך ובפ"ק דסוטה (דף ו:) אבל וי"ו מוסיף על ענין ראשון [בפרק הקומץ רבה*] דריש טז] וכן וי"ו הדר ערביה דריש מרובה (ב"ק דף סה:) ופרק ב' דע"ז (דף כז.) וקשה דבפרק כל האסורין (תמורה דף כח:) דריש ליה גבי אם נאמר טונח למה נאמר רובע ומוי"ו הוא דדרשינן הכי ויש לומר דמשום דאיכא מן מוכח דומן למדרש אהא מיהו הך קושיא דריש ד' מיתות (סנהדרין דף נא:) גבי בת כהן אחת ארוסה ואחת נשואה בשריפה דריש בת ובת כר' עקיבא ובריתא דריש פירקין * מוכח כר"ש ובמעילה פרק קדשי מזבח (דף יז.*) דריש ר"ש דם שרץ דטמא מדכתיב וזה ומוכח *בברייתא רבה דמוי"ו קדריש ותו דרבי יהודה דריש הכא וי"ו ובפרק אלו מציאות (ב"מ דף כז.) גבי ומלאתה וסוף פ"ק דסנהדרין (דף יד.) גבי ושופטיך דריש וי"ו ובריש תמורה (דף ב:) גבי ואם המר ימיר אמרינן וי"ו לא דריש ופ' טרף בקלפי (יומא דף מה.) איברים ופדרים שנתעכלו מבערב ופ"ב דסנהדרין (דף כא.) גבי מלך דלא שרו רבי יהודה ור"ש אלא י"ח נשים ומאן דדריש וי"ו דריש טפי ובמאי להני דרשי הוא דלא דרשי ליה וטובא אשכחן כי ה"ג* :

חק זו לעולם תהא. דה"א אהרן מקריב חביתין בכל יום ובניו בשעה שנעשו כהנים גדולים אע"פ שכבר נתחנכו בכהונת הדיוט ורבי שמעון לית ליה האי סברא:

אף כאן לא תעשה על אכילתו. אבל איסורא נפקא לן מכליל תקטר וקא קשיא אמאי לא דרשינן לאו נמי מדכתיב לאמר לאו אמור כדדרשינן פרק כל שעה (פסחים דף מג.):

ויש לו נסכים. שהפרישן בחייו דלאחר מיתה הוי הכל הפקר:

דקא מדחקא לישכה. שבבית שני שהיו כהנים שלא הוציאו שנתן*:

חטאת מלמד שמועלין בה. תימה יז] תיפוק לי דקדשי בדק הבית היא ויש לומר דאיצטריך למועל אחר מועל *דאינו אלא בבהמה וכלי שרת בלבד:

ואין

עין משפט נר מצוה

ג] גירסת הש"ק תימה מהכא ס' מביתה וי"ל דהתם דרים מדכתיב המשיח והייתו הא נמי דמצריך האי קרא לקמן כו' ותיבת בתמורה נמחק דלא מלינו בתמורה ההיא דרשה

קמט א מיי' פי"ג מהל' תמידין ומוספין הלכה כב:

קנ ב מיי' שם ופי"ג מהל' מעה"ק הל"ד:

קנא ג מיי' פ"ה מהל' כלי מקדש הלט"ז:

קנב ד מיי' פ"ג מהל' מעה"ק הל"ה ופ"ד מהל' שקלים הל"ג:

קנג ה מיי' פ"ד מהל' שקלים הל ד:

לעיל יט.

קנד ו ז מיי' פ"ב מהל' מעילה הל"ה:

[דף כ:]

[ומ"ש היטב בתוס' ד"ה דכתיב]

[סדר חיי שרה פ' ס' וע"ש דר"ש מפיק מדכתיב הטמא ולא כתיב בטמא וצע"כ שנוסחא אחרת היה לפני תוס' בב"ד]

[וע"ע תוס' מ"ק ח. ד"ה מאי וכיוה ותוס' סנהדרין יד. ד"ה ור"ש]

שיטה מקובצת

א] מתיבות מתני' לא מינו כו' עד היתה קריבה גמ' נמחק ומקומו לעיל נ ע"ב בסוף מתני': ב] תיבות מנחת כ"ג מנחת כהן הדיוט נמחק: כליל. תימה תקטר למה לי כיון דכתיב כליל כליל: ג] תיבת ליתן נמחק: ד] תקנות. כתובות דף יב ע"א: ה] מתיבות מתני' ושלימה עד משל צבור גמ' נמחק ומקומו לעיל נ ע"ב אחר ד"ה לא יביא: ו] המשיח. דהכי משמע הכהן המשיח שמת תחתיו: ז] עצמן ליום: ח] שיעמוד שהן תס"ד: ט] כתיב בקרא: י] בראשונה. היו: יא] שנודרים. נדרים ותרבות: יב] אותה. והיינו: יג] אדאורייתא. כדמעיקרא: יד] מעילה. ס"י דקרבן מעילה ממש תקין רבנן וא"ת שהוא מביא חולין לעזרה י"ל דכיון שהתנו ב"ד שתקדש קדושת דמים האפר מטלא אית בה מעילה וכן מועלין בדמים משיצאו לנחל קדרון כדתנן במס' יומא ואמרי' דהך מעילה מדרבנן משום האי טעמא נמי ב"ד מתנו שיקדשו לדמיו משיצאו מידי מעילתו ראשונה הזורת קדושה לאול שמעון ז' דברים התקינו במס' שקלים וזה אחד מהן אותה שנאמר למעלה בראשונה היו ממשכנין את מוצאת עליו בתנאי ב"ד: טו] שיריים. ולא נהירא דא"כ מאי קא קשיא ליה בסמוך ור"ש האי אותה מאי עביד ליה וכו'. ועובד כוכבים ששלח עולתו וכו' כיון החזו דקא מידחקו לישכה שהיו מתין בכל שנה כדאמרי' במס' יומא ושנות הא מבעיא ליה לדרשה דאותה ולא חציה עכ"ל תו"ח וי"ל כיון דרישא דקרא לר"ש לא אתי לכהן שמת ולא רשעים תקצורנה. ואילו היו מביאין מן הלשכה היתה מתרוששת: כיון דחזו דקא פשעי ביה שפעמים לא היו מביאין מינו אף אותה דסיפא דקרא לא אתי למימר אותה ולא חציה. דברי תלמיד: טז] דריש עיין תוס' לעיל דף יט ע"א: יז] תימה. בין למ"ד קדשי בדק הבית היא ובין למ"ד קדשי מזבח היא בתרוייהו אית בהו מעילה וי"ל ראשמעינן קרא דמועלין בה כקדשי מזבח דיש בה מועל אחר מועל. תוס' אחרות:

כיון

מסורת הש"ס

שקלים יח.

יומא מה. יט"ב

לקמן סג: שקלים יח. פ"ז מ"ו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי וכו' לכ"ג משמע כצ"ל ותיבת ד' נמחק: (ב) ד"ה יוקא וכו' הקים לגבי מיורשין:

רבינו גרשום

ושלימה היתה קריבה בין לר' שמעון בין לר' יהודה. שלא היו מקריבין אותה לחצאין אלא שלימה. חק עולם משל עולם. כלומר משל רבים דהיינו צבור. שתהא כולה בהקטרה כלומר שלימה. אהרן בפני עצמו חביתין שלו: ובניו בפני עצמן כשמתחנכין אחד מבניו לעבודת מקריב תחילת עשירית האיפה: אם כן דלהדרא דרשא אתי ותו לא לכתוב בניו. ור' שמעון דנפקא ליה דשלימה היתה קריבה מכליל תקטר אותה מאי עביד ליה: לכ"ג שמת בחצי היום. חוקה לעולם תהא שבכל יום יקריבנה. עליונה חביתים. ותחתונה שאר מנחת כהן. בלא תאכל. שלוקה אם אכלה. והתנן א"ר

באפרה אין מועלין אמר רב אשי שתי תקנות הואי דאורייתא בה מועלין באפרה אין מועלין כיון דחזו דקא מזלזלי בה וקא עבדי מיניה למכתן גזרו ביה מעילה כיון דחזו דקא פרשי מספק הזאות אוקמוה אדאורייתא: ת"ר *פר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודת כוכבים בתחילה מגבין להן דברי ר' יהודה ר"ש אומר מתרומת הלשכה הן באין והתניא איפכא *הי מינייהו א] אחריתא אמרוה רבנן קמיה דרב אשי לימא קמייתא אחריתא דשמעינן ליה לר"ש דחייש לפשיעה אמר להו רב אשי אפי' תימא בתרייתא אחריתא כי קא חייש ר"ש לפשיעה במילתא דלית בהו כפרה בגווה במילתא דאית להו כפרה בגווה לא חייש ר"ש לפשיעה מאי הוי עלה א"ל רבה זוטי לרב אשי ת"ש דתניא °את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו לרבות פר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודת כוכבים שבאין מתרומת הלשכה דברי ר"ש: ושלימה היתה קריבה וכו': א"ר חייא בר אבא בעי רבי יוחנן שלימה שחרית ושלימה בין הערבים או דילמא שלימה שחרית ובטילה בין הערבים אמר רבא ת"ש *שמיני בחביתים ואם איתא דבטילה בין הערבים הא זמנין דלא משכח ליה שמיני בחביתים ה"ד דמת כ"ג ולא מינו אחר תחתיו אמרוה רבנן קמיה דרבי ירמיה אמר *בבלאי טפשאי משום דיתבו באתרא דחשוכא אמרי שמעתתא דמחשכן אלא דקתני *שביעי בסלת תשיעי ביין ה"נ דלא בטלי °מנחתם ונסכיהם *בלילה מנחתם ונסכיהם אפילו למחר אלא *דאי לא קתני ה"נ דאי לא קתני אהדרוה קמיה דרבא אמר מבישותין אמרי קמייהו מטיבותין לא אמרי קמייהו ב] (א) והדר אמר רבא הני נמי טיבותין היא *אמר קרא °סלת מנחה תמיד הרי היא לך כמנחת ג] תמידין מאי הוי עלה אמר ר"נ בר יצחק ת"ש דתניא שלימה [ג]שחרית ושלימה בין הערבים א"ר יוחנן פליגי בה אבא (ב) יוסי בן דוסתאי ורבנן אבא יוסי בן דוסתאי אומר מפריש לה שני קמצים של לבונה קומץ שחרית וקומץ בין הערבים ורבנן [ג]אמרי מפריש לה קומץ אחד חצי קומץ שחרית וחצי קומץ בין הערבים במאי קמיפלגי אבא יוסי בן דוסתאי סבר לא אשכחן חצי קומץ דקריב ורבנן סברי לא אשכחן עשרון דבעי שני קמצים בעי רבי יוחנן כהן גדול שמת ולא מינו אחר תחתיו

לרבנן

במדבר כח · שם כט · ויקרא ו

הי מינייהו ד] אחריתי. איזו נאמר באחרונה שנסמוך עליה ה] דשמא סדר ביה מאידך משום דקי"ל (עירובין דף מו:) ר' יהודה ור' שמעון הלכה כרבי יהודה: קמייתא. דקתני לר"ש שבאין מן הלשכה ו]: דלית בהו כפרה. מנחת כהן ליכא ליורשים כפרה בגוה אבל פר העלם דבר כפרה לציבור היא: קרבני לחמי לאשי. ריבה הכתוב קרבנות הרבה דכל הני לשון קרבן נינהו: לרבות פר העלם ז]. דבאין מתרומת הלשכה כתמיד דבתמיד משתעי ואע"ג דלאו אדעתא דהכי הביאו שקליהם שהרי לא היו יודעים שיחטאו אפ"ה מרבה להו קרא: דברי ר"ש. וכיון דמקרא יליף עיקר הוא *ח] קך היא (ג) דאחריתא: שמיני בחביתין. במסכת תמיד (דף לא:) מני (ד) לכהנים י"ג העסוקים בתמיד בין בבקר בין בערב זה בכך וזה בכך: באתרא דחשוכא. דבבל עמוקה היא דכתיב האומר לצולה חרבי (ישעיה מד): שביעי. מקריב הסלת דמנחת נסכי תמיד: תשיעי ביין ה"נ דלא בטלי. לעולם והא קיימא לן מנחתם ונסכיהם בלילה כו' דאם לא הקריבו היום נסכים יקריבום למחר וכגון שלא קדשו בכלי דלא נפסלו בלינה אלמא זימנין דקרב תמיד בלא נסכים: אלא דאי. לא הוו נסכים לא קתני ה"נ גבי חביתין דאי מת כ"ג לא קתני ולעולם אם מת בטילה כל בין הערבים עד שיעמוד כהן אחר: אהדרוה לקמיה דרבא. הא דקאמר רבי ירמיה בבלאי טפשאי: מבישותין אמרי קמייהו. כשאנו אומרים שום טעם שאינו יפה אומרים אותו השומעין לפני בני ארץ ישראל: מטיבותין. כי אמרי' מילי מעלייתא לא אמרי להו קמייהו: הא נמי. דאמרן דאינה בטילה מטיבותין היא דיפה אמרתי ט] (דאי לא) דנפקא לי מקרא דכתיב בחביתין (ויקרא ו) סלת מנחה תמיד מה תמיד אינו בטל אף היא אינה *בטלה: מאי הוי עלה. כרבא או כרבי ירמיה: פליגי בה. בחביתי כ"ג שלא מת: מפריש לה שני קמצין של לבונה. כשהיה מביא עשרון שלם מביאו מביא עמו שני קמצים לבונה ומקריב האחד לחצי עשרון של שחרית והאחד לחצי של בין הערבים: ולא

תורה אור

ואין מועלין באפרה. תימה תיפוק ליה דאפר הקדש מותר כדתני' בסוף תמורה (דף לד.) ולמאן דמוקי *הא דתניא אסור בנפלה דליקה מאיליה' דלא הוי אינים דלמעול ניחא אלא למאן דמוקי לה בתרומת הדשן [התם] וכפ' כל שעה (פסחים דף כו:) קשיא וי"ל דשאני הכא דכל מצוותה לשריפה עומד ועוד נראה דטעם דהתם משום דאין לך דבר שנעשית מצוותו ומועלין בו אבל הכא אכתי לא איתעביד: דקא עבדי למכתן רב אשי לטעמיה דאמר במסכת מכות (דף כא.) דאפר מקלה מותר להניח על מכתו משום דמכתו מוכחת עליו: גזרו ביה מעילה. משמע הכא דאיכא מעילה מדרבנן וה"נ אמרינן פרק הוציאו לו (יומא דף נט. ושם:) ובפרק ולד חטאת (תמורה ד' יח:) מועלין בדמים דברי ר"מ ור"ש וחכ"א אין מועלין ועד כאן לא פליגי אלא דרבנן אבל דאורייתא אין מועלין ואית דגרסי פרק ולד חטאת מ"ט דמ"ד אין מועלין ושיבוש הוא אלא ה"ג מ"ט דכולהו אין מועלין מדאורייתא והתם נמי תנן ר"ש אומר הדם קל בתחילתו וחמור בסופו כו' אלמא דמדרבנן הוא ותימה דבסוף פרק בתרא דתמורה (דף לג:*) בעי גבי מקדיש עולה לבדק הבית אסור לשוחטה עד שתיפדה ומועלין בה שתי מעילות ופריך ואי דרבנן מי איכא מעילה דרבנן וי"ל דכיון דאיכא מעילה דאורייתא לא שייך לתקן מעילה אחר דרבנן ומיהו תימה דריש מעילה (דף ב.) תנן קדשי קדשים ששחטן בדרום מועלין בהן דרבנן ומאי איכא בין מעילה דאורייתא ומעילה דרבנן דאורייתא משלם חומש דרבנן לא משלם חומש וכ"ש קרבן ופריך מי איכא מעילה דרבנן אין דאמר עולת קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה הא דרבנן איכא מעילה ואמאי לא מייתי מתני' דאיכא מעילה בדמים וי"ל משום דדמיא טפי לקדשי קדשים ששחטן בדרום *וכמאן דחנקינהו דמי *(והרב ר' חיים וכן פי' בקונטרס כאן) דדם אקדשוה רבנן והשתא איכא שפיר מעילה דאורייתא אבל קדשים שמתו לא נחתא להו קדושת דמים הילכך מייתי טפי שפיר י] *ואפר פרה נמי איכא קדושה מדרבנן וקשה לפירושו דבפרק ולד חטאת (תמורה דף יג.) גבי קדשים שמתו דפריך מי איכא מידי דמעיקרא לית ביה מעילה יא] דפסקה והמנחת אפי' בקדשים קלים ולבסוף אית ביה מעילה ולא והרי דם ומאי פריך לפירושו טובא איכא לפלוגי *לכך נראה כמו שפירשתי ומיהו תימה קצת אמאי לא מייתי מתני' דמייתי מינה סייעתא לעולה הנהנה מן החטאת כשהיא חיה לא מעל עד שיפגום כשהיא מתה כיון שנהנה כל שהוא מעל ושמא להכי לא מייתי לה דדילמא היינו דוקא חטאת הואיל ולכפרה אתיא לא בדילי מינה ותקנו רבנן מעילה טפי כדקאמר בתר הכי דמחטאת לא שמעינן *העולה ואית ספרים דגרסי הואיל ולכפרה אתיא בדילי מינה ואין הסוגיא מוכחת כן ושמא ה"ק מתני' אשמעינן דאפילו חטאת דבדילי איכא מעילה ועולה אשמעינן אילו היכא דלא בדילי איכא מעילה: פר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים. יש לדקדק אמאי נקט גבי פר לשון יחיד וגבי שעירי לשון רבים והוי מצי למינקט פרי עבודת כוכבים*: דשמעינן ליה לר"ש דחייש לפשיעה. קצת קשיא דרבי יהודה נמי חייש לפשיעה דלא אשכחן דניפלוג אתקנות ולעיל ס"ל משל יורשים: דאי לא קתני. כלומר דבר שאינו רגיל אלא באקראי בעלמא:

לרבנן

רבינו גרשום

בין דקא פרשי מספק הזאות. כשהיה ספיקא לאדם אם נטמא אם לא לא היה רוצה שיהו מזין עליו שתי הוטב בדעתו שמא לא נטמאתי והייתי מועל. אוקמוה אדאורייתא שאין מועלין באפרה. בתחילה מגבי' להן כלומר שלא היו לוקחין אותה מתרומת הלשכה אלא גובין עכשיו מכל אחד ואחד פרוטה וקונין מהן: הי מינייהו באחריתא. כלומר צריכין אנו לידע אי זו נשנית באחרונה מאלו הברייתות שחזר בה ר' שמעון ואמ' כר' יהודה דקיימא לן ר' שמעון ור' יהודה הלכה כר' יהודה: לימא קמייתא היא אחריתא שחזר בו מההיא דאמר בה בתחלה הן באין ואמר מתרומת הלשכה הן באין דחייש לפשיעותא כדאמרינן לעיל כיון דחזו דקא פ"ש בה אוקמוה אדאורייתא דניתו מלשכה: במלתא דלית להו כפרה בגוה. כגון כ"ג שמת דאם היו היורשים מביאין בעבורו היו מביאין ולא בעבור עצמן משום הכי פשעי. במילתא דאית להו כפרה בגוה כגון העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז ניחא להו דליכפר ולא פשע ויהיב ובתחילה מגבין להן: לרבות פר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז דהיינו נמי לאישי דנשרפין הן ודינן כתמידין: ת"ש שמיני בחביתין. בפ' תמיד השיב יבא כהנים וכים בתמיד. והשמיני בחביתין: באתרא דחשוכא. דבבל עמוקה וחשוכה: זמנין א) ומנחתם ונסכיהם בלילה או למחר והשתא במלו שנים אלא דאי לא קתני שאם לא הביא נסכים היום [מביא] בלילה או למחר אבל בתר רוב הימים אזיל ורוב ימים באין נסכין עמו הכא נמי דאם מת כהן לא קתני הילכך קאמר שמיני בחביתין. ומהא ליכא למשמע מינה. אהדרוה קמי' דרבא הא דקאמר ר' ירמיה בבלאי טפשאי אמר מבישתן כלומר פה שאין אנו מתרצין יפה שיש בו קושיא אומרין לפני בני ארץ ישראל כדי שילעיגו עלינו. וממיבותן כלומר ומה שאנו מתרצין יפה אין אומרין לפניהן. הרי היא לך כמנחת תמידין שאינה בטילה לא בשחרית לא בערבית

א] נראה דצ"ל ה"נ דלא נפלי הא זימנין דקרבי מנחה ונסכים בלילה או כו': *) אולי צ"ל אמרתי דאי לא נפקא לי ממתני' מקרא דתמיד נפקא דכתיב וכו':

שיטה מקובצת

א] מינייהו דאחריתא: ב] קמייהו. הדר אמר רבא הא נמי מטבותן: ג] כמנחת תמיד: ד] מינייהו דאחריתא: ה] עליה דנימא הדר: ו] מן הלשכה. נאמרה באחרונה דשמעינן לר"ש דאמר לעיל משל צבור תהא מנחת כהן שמת ולא מורשין שמא יפשעו וה"נ גזר דילמא דלא גבו להו הילכך באין מן הלשכה: ז] העלם דבר: ח] והך היא: ט] אמרתי. דאי לא נפקא לי *) מקרא. מתמיד נפקא: י] ואפר פרה. עיין תוס' יומא דף מו ע"ב: יא] דפסק ותני אפי':

תוספתא דשקלים פ"ב [הוריות ג:]

נ"א וכן קמייתא היא דאחריתא

הגהות הב"ח

(א) גמ' הדר אמר רבא הא נמי: (ב) שם יוסף וכן בכל העמוד: (ג) רש"י ד"ה דברי ר"ש וכיון דמקרא יליף עיקר הוא כך היא דאחרונה דאחריתא היא כצ"ל ונ"ב ושם ס"ל לר' יהודה דמן תרומת הלשכה באין וקי"ל כר' יהודה כו' דכן ילפינן מקרא וק"ל: (ד) ד"ה שמיני וכו' מני נ"ב כהנים העסוקים:

[תמיד לא:]

פסחים לד: יומא מ. זבחים ס: [בכורות כה: כתובות עה.]

[תמיד לא:]

פ"א נ"ג וגי' רש"ק דאי קתני [פסחים קה. יבמות י.]

בטלה ודאי לא קתני הס"ד. צ"ק

[לעיל נ: ע"ש]

[עי' תמורה לד. ופסחים כו:]

קנה א מיי' פ"ד מהל' שקלים הלכה ג:

קנו ב מיי' פ"ג מהל' תמידין ומוספין הלכה כב:

[יבמות סד: חולין טו:]

[ע"ש היטב]

[לעיל מד: וש"נ]

דכמאן צ"ק

צ"ל וכן פי' בקונטרס התם והרב רבינו חיים תירץ דדם אקדשוה ביה דין והשתא כו' צ"ק

פי' צ"ק

ושוד אמאי לא מייתי מאפר פרה דאיכא נמי מעילה מדרבנן לכך כו' צ"ק

[צ"ל הא דעולה צ"ק]

[ועיין על זה עיין תוס' יומא ה. ד"ה פר]

לרבנן הוכפלה לבונתו או לא מי אמרינן מתוך שהוכפלה סלתו הוכפלה לבונתו או דילמא מאי *דגלי גלי מאי דלא גלי לא גלי ושמן בין (א) לאבא יוסי בן דוסתאי ובין לרבנן מהו אמר רבא ת"ש *ה' קמצין הן ואם איתא זימנין דמשכחת לה ז' *דאי לא קתני יתיב רב פפא וקאמר לה להא שמעתא אמר ליה רב יוסף בר שמעיה לרב פפא והא מעלה קומץ בחוץ דאי הוה וקתני מאי הוי עלה אמר ר"נ בר יצחק ת"ש דתניא א] כ"ג שמת ולא מינו אחר תחתיו שלימה שחרית ושלימה בין הערבים ומפריש לה ב' קמצין קומץ שחרית וקומץ בין הערבים ומפריש לה שלשת לוגין לוג ומחצה שחרית לוג ומחצה בין הערבים מני אילימא רבנן מאי שנא לבונתה דהוכפלה ומאי שנא שמנה דלא הוכפלה אלא אבא יוסי בן דוסתאי היא דאמר חביתי כ"ג בעלמא שני קמצין בעי ולבונה לא הוכפלה ושמן לא הוכפל ומדשמן לאבא יוסי בן דוסתאי לא הוכפלה *לבונתה ושמנה לרבנן נמי לא הוכפלו א"ר יוחנן הלכה כאבא יוסי בן דוסתאי ומי א"ר יוחנן הכי והא *א"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן חמשה קמצין הן *אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן:

הדרן עלך התכלת

כל [1]המנחות באות מצה [2]חוץ מחמץ שבתודה [3]ושתי הלחם שהן באות חמץ ר"מ אומר ב] השאור בודה להן מתוכן ומחמצן ר' יהודה אומר אף היא אינה מן המובחר אלא [4]מביא את השאור ונותנו לתוך המדה וממלא את המדה אמרו לו אף היא היתה חסרה או יתרה: **גמ'** בעא מיניה רבי פרידא מרבי אמי מנין לכל המנחות שהן באות מצה מנלן דכתיב בה כתיב בה דלא כתיב בה כתיב בה זאת

רש"י

ולא מינו אחר. דקריבה שלימה*: לרבנן הוכפלה לבונתו. שיביא קומץ שחרית וקומץ בערב דבשלמא לאבא יוסי לא מבעיא ליה דלא הוכפל שיביא שני קמצים לכל הקטרה דלא מצינו ב' קמצים בהקטרה אחת: מאי דגלי גלי. סלת גלי קרא בהוספה כדאמרינן לעיל (דף נא:) לרבי יהודה מאותה ולר"ש מכליל תקטר: ושמן. מבעיא ליה אליבא דכולהו אם צריך להביא ג' לוגין לכל עשרון דעד שלא ימות היה מביא ג' לוגין ג] *ואוכן לוג ומחצה לחצי עשרון דשחר ולוג ומחצה לבין הערבים השתא מאי: ה' קמצין הן. בפרק האומר הרי עלי עשרון (לקמן דף קו:) חשיב ד] והאי קומץ לבונה של חביתין לא חשיב התם משום דלחצאין קרב ובשלימה קמיירי ולא בחצאין ואם איתא דכי מת כ"ג ה] קרבו שלם בכל הקטרות זימנין דמשכחת ו] [שבעה] כגון ב' קמצים של חביתין דהא התם קא חשיב ב' קמצים של בזיכי לחם הפנים אע"ג דחד קרבן נינהו וה"נ ליחשוב: ומשני לעולם אימא לך דהוכפל והאי דלא חשיב להו משום דאי מת כהן לא קתני אלא בקריבים כדרכן קא מיירי: להא שמעתא. דאי לא קתני: והא מעלה קומץ בחוץ. דקתני ליה התם גבי ה' קמצין דאי עבר והעלהו בחוץ *חייב וקתני ליה ז] נמי ש"מ דאם איתא דהוכפל ליתנינהו ואפילו דאי: מאי הוי עלה. דהא לא תנינן ליה בהדיא: אלא אבא יוסי. דאמר חביתין דעלמא נמי בחיי כהן בעי ב' קמצין הילכך הא נמי ב' קמצין וקתני לוג ומחצה שחרית כו' אלמא שמן לא הוכפל ואיפשיטא בעיא דשמן לאבא יוסי ומדשמן לאבא יוסי לא הוכפל דמאי דלא גלי לא גלי לרבנן נמי לבונה ושמן לא הוכפלו דמאי דלא גלי לא גלי דאינהו לא פליגי אלא בלבונה מחיים אבל בלאחר מיתה אי הוכפל אי לא הוכפל לא פליגי: הילכתא כאבא יוסי. דאמר בחיי כהן מקריב קומץ לבונה שחרית וקומץ ערבית: ותנן ה' קמצין הן. ולא חשיב ליה לקומץ דחביתין משום דלחצאין קרב ואם איתא דקרב שלם ליתני ז' קמצים הן: אמוראי נינהו. מר אמר כסתם משנה אמר רבי יוחנן ומר אמר הלכה כאבא יוסי אמר רבי יוחנן:

הדרן עלך התכלת

כל המנחות: חוץ מחמץ שבתודה. דכתיב על חלות לחם חמץ וגו' (ויקרא ז) ושתי הלחם דכתיב חמץ תאפינה (שם כג): שאור בודה להן מתוכו. מתוך עשרון דתודה ושתי הלחם היה מוציא שאור *שהוא לא מן הסלת מעט לאחר שנמדד וטומנו בסלת ומתחמץ מאיליו וממנו מחמץ את השאר ח]: אף היא אינה מן המובחר. שאינה מחמצת יפה לפי שאין לה שאור מחומץ יפה: אלא מביא שאור. המחומץ יפה מתוך ביתו ונותן לתוך העשרון ומוסיף וממלא סלת: אף היא היתה יתרה או חסרה. כגון אם השאור עבה ומגובל בקושי במעט מים אינו מחזיק נפח גדול כאילו היה קמח וממלא העשרון יותר לפי שאם לא היה שאור מגובל היה נפחו גדול מעכשיו ואם אינו מגובל יפה שנתן בו מים הרבה נמצא נפחו גדול משאילו היה קמח וממלא העשרון חסר שאם לא בשביל המים לא היה מלא: **גמ'** דכתיבא כתיבא. אותה מנחה שכתוב בה מצה כגון מנחת מאפה ומנחת מחבת הרי כתיב בה ודלא כתיבא אתא מהאי קרא דכייל לכל המנחות כלו

תוספות

לרבנן הוכפלה לבונתו. אבל לאבא יוסי בן דוסתאי כיון דצריך קומץ בבוקר וקומץ בערב לא בעיך להיכפולי טפי מביעור שלם *דלרבנן היא דבעי אי בעינן שלם בלבונה כי היכי דבעינן שלם בעשרון אבל משמן בעי *(טפי) לאבא יוסי בן דוסתאי נמי דבכל יום לא היה רק לוג ומחצה בבוקר וכן בערב והשתא נמי או דילמא לכל עשרון הוו ג' לוגין וזו היא בלילתן:

הלכה כאבא יוסי בן דוסתאי. תימה הילכתא למשיחא*:

הדרן עלך התכלת

כל המנחות באות מצה חוץ מחמץ שבתודה ושתי הלחם. שתי הלחם ניחא דכייל בהדי שאר מנחות דאיקרי מנחה ט] כדאמר בפרק התכלת (לעיל דף מז:) אבל לחמי תודה *לא אשכחן י] ומ"מ ניחא לאשמועינן דינא: בודה. בלשון גרבינן בערוך ופי' לשון הולאה כמו (מלכים א יב) בחודש אשר בדא מלבו (נחמיה ו) כי מלבך אתה בודאם: חסרה או יתרה. מכאן פי' הרב רבינו חיים דכשמודדין במדה בפסח או לצורך חלה אין להכביד יא] על הסלת דא"כ נמצאת יתרה כמו לענין מנחות ועוד אמרינן לקמן (דף פז.) גודשא תילתא:

מנין לכל המנחות שהן באות מצה כו'. תימה מתני' היא (לקמן דף נה.) דתנן כל המנחות נילושות בפושרים ומשמרם שלא יחמיצו כו' שנאמר כל המנחה יב] *כל תאפה חמץ וה"נ דרשי' לקמן בגמ' (שם) שאר מנחות מנין ת"ל כל המנחה ועוד משמע דשייך לרבויי טפי מההוא קרא דכל מנחה ממאי דמרבה מהאי קרא דזאת תורת המנחה דמייתי הכא דמההוא לא שייך לרבויי אלא מנחות שיש בהם דין הכתוב בפרשה הגשה קמיצה ולבונה כגון מנחת סלת ומחבת ומרחשת אבל מכל המנחה איתרבו אפילו מנחת העומר ומנחת קנאות ומנחת כהן ומנחת [נסכים] ולחם הפנים ונראה לפרש דרבי אמי לא רצה להביא לן הא דדרשינן מייתורא דקראי יג] (אלא) לפי שהיה סבור דאפילו למצוה קא מיבעיא ליה היכא דלא כתיבא מצה הביא לו מקראות פשוטות ותמה על שאלתו והשיב לו דכתיבא כתיבא כגון מחבת ומאפה דלא כתיבא כגון מנחת סלת ומרחשת כתיב זאת תורת וה"ה דאכתי מהנך קראי לא ידעינן כולהו שאר מנחות *עוד משמע דמנחת סלת נמי כתיבא דאותה פרשה דזאת תורת דכתיב בה מצות תאכל פשטיה דקרא במנחת סלת [כתיב] דכתיב מסלת המנחה ומשמנה ומזאת תורת מרבי מרחשת ומהשתא מצינו למימר דנתרבו כל מנחות אפילו אותם דאין בהם הגשה קמיצה ולבונה כי היכי דמרבינן מרחשת אע"ג דלא איירי בה קרא אבל קשיא א"כ כל המנחה לרבות שאר מנחות למה לי דהם נאמר ללאו א"כ היכי מייתי לעכב מלא תאפה דלקמן דריש ליה על הכלל ור"ת מפרש דמיבעיא ליה לרבי פרידא מנלן דבאות מצה ולא שיאור וחלוט דאי מלא תעשה חמץ דמתני' הוה אמינא שיאור וחלוט שרי קמ"ל דכתיבא אלמא מצות בעינן ושיאור וחלוט לאו מצה היא קמ"ל לעכב קא מיבעיא לן מנלן דמיפסלא אם הביא שיאור וחלוט קמ"ל דכתיב לא תאפה חמץ דמשמע אלא מצה דכתיב מצה באותה פרשה יד] ורב חסדא פריך דילמא *מלא תאפה חמץ אלא שיאור אע"ג דכבר כתיב לא תעשה איצטריך טובא לכדדרשינן לקמן ופי' זה דחוק ומגומגם:

עין משפט נר מצוה

קנז א מיי' פ"ג מהל' תמידים ומוספים הלכה כב:

ולרבנן. נ"ק

נ"ק מ"ז

א ב מיי' פי"ב מהל' מעה"ק הלי"ד:

ב ג מיי' פ"ט מהל' מעה"ק הלי"ז:

[מ"ק ז: זבחים ז: יד:]

[ע' תוס' זבחים דף מה. ד"ה הלכתא וכו' וגם במה שכתבתי שם על הגליון]

ג ד מיי' פ"ח מהל' תמידין ומוספין הל"ט ופי"ב מהל' מעה"ק הל"א:

ד ה מיי' פ"ח שם ופ"ט מהל' מעה"ק הלי"ח:

[כלומר כדלעיל מז: פסיק אביי לחמי תודה לא איקרי מנחה]

[שבת מו. וש"נ]

תו' לא תעשה חמץ וה"א נ"ק

נ"ק מ"ז

ושוד דמשמע. נ"ק

נ"ק

לא. נ"ק

מסורת הש"ס וגליון

נ"ל והוציא

[לקמן קו:]

[פסחים קט. יבמות י.]

נ"ש

חייב הס"ד ואח"כ מ"ה וקתני ליה ש"מ אפילו דאי קתני ואם איתא דהוכפל ליתנינהו בכה"ג נ"ק

[יבמות טז: גיטין פה. חולין מג. נדה מ:]

שכיס נ"ק

הגהות הב"ח

(א) גמ' לאבא יוסף בן דוסתאי כצ"ל וכן בס"ס עמוד:

שיטה מקובצת

א] תיבות כ"ג שמת ולא מנו אחר תחתיו נמחק : ב] אומר שאור אות ה' נמחק : ג] לתנן . והוצה : ד] חשיב . ה] כ"ג. קרב : ו] הקטרות זימנין דמשכחת לה שבעה : ז] ליה. והכי נמי אם איתא : ח] השאור . דממקום אחר לא היה יכול להביא שאור שלא תהא מנחה יתירה הס"ד : ט] מנחה. ס"א כדכתיב וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה : י] אשכחן . עיין ברש"י דף מז ע"א : יא] להכביד וצריך להניח הקמח בנחת . יב] המנחה. לא תעשנת חמץ : יג] תיבת אלא נמחק : יד] באותה פרשה . אבל קרא דלא תעשה דלקמן לא כתיב מצות באותה פרשה :

רבינו גרשום

בערבית אף הא נמי . פליגי בה במנחת חביתין דעלמא היכא דלא מת כ"ג . מפריש לה ב' קמצין של לבונה . כ"ג שמת ולא מינו כהן אחר ואמר לרבנן דאמרי בעלמא משום דליכא אלא עשרון אחד ולא בעינן ב' קמצין הכא דאיכא עשרונות כדאמרי' שלימה שחרית ושלימה בין הערבים מי אמרי' ב' קמצין אי לא או דילמא מאי דגלי כדכתיב אותה שלימה גלי. אליבא דאבא יוסף לא תיבעי לך דהשתא בעלמא דליכא אלא עשרון אחד בעי ב' קמצין כ"ש הכא . ושמן מיבעיא לי אפילו לאבא יוסי אי אמרינן דהוכפל דמפריש ג' לוגין שחרית וג' לוגין בין הערבים . ת"ש ה' קמצין הן כדאמרי' בפירקין בתרא האומר הרי עלי לבונה לא יפחות מקומץ וכו'. ואם איתא דסבירא להו לרבנן דהיכא דמת כ"ג בעינן ב' קמצין א"כ משכחת לה ז' אלא לעולם לרבנן לא

ואי

הוי אלא קומץ א' לשחרית ולבין הערבים . ואי אמרת א"כ ליתני ו' קמצין הן והאי קומץ דחביתין להוי ששי : הא לא קשיא כיון דהאי קומץ דחביתין לא קריב שלם אלא חציו בבקר וחציו בערב לא קתני ליה והא מעלה קומץ ב"ח דאי הוא דלא הוי לכתחילה אלא דאי עבד . אליטא רבנן דלא בעו בעלמא אלא קומץ אחד מאי שנא לבונתה דהוכפל דקתני מפריש לה ב' קמצין ומדשמן לאבא יוסי לא הוכפל אלא כחביתין דעלמא היכא דלא מת *) ולא לבונה נמי לרבנן נמי לבונתה ושמנה לא הוכפלו . ותיפשוט מיהא הא דקא בעי ר' יוחנן דלבונה לרבנן ושמן בין לאבא יוסי ובין לרבנן דלא הוכפל. הלכה כאבא יוסי בן דוסתאי דמפריש לה ב' קומצי לבונה לכל חביתין אפילו לעלמא : הדרן עלך התכלת כל המנחות דכתיבא בהדיא . מצה כתיבא :

*) נ"ל לבונתה ושמנה לרבנן נמי לא הוכפלו וכו'.

ה א מיי' פי"ב מהל' מעשה"ק הל' כח :

גי' צ"ק סתם נו לפרש כל זה

שיאור דחייב כרת פקרני חגבים וסידוק שנתערבו סדקיו זה בזה אבל פחות מכן פטור כגון ג"ס

[ויקרא ו] זאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל אמר ליה מצוה לא קא מיבעיא לי כי קא מיבעיא לי לעכב אמר ליה לעכב נמי כתיב [שם] °לא תאפה חמץ אלא מצה מתקיף לה רב חסדא ואימא לא תאפה חמץ אלא שיאור שיאור דמאן *אי דר"מ לר' יהודה מצה מעליא היא אי דרבי יהודה לר"מ חמץ מעליא הוא אי דר"מ לר"מ מדלקי עליה חמץ הוא אלא דר' יהודה לר' יהודה מתקיף לה רב נחמן בר יצחק ואימא לא תאפה חמץ אלא חלוט חלוט מאי ניהו ג] רביכה אי דאיכא רביכה כתיב בה רביכה והא לא כתיב בה רביכה ואימא דכתיב בה רביכה מצוה ברביכה ודלא כתיב בה רביכה אי בעי רביכה לייתי אי בעי מצה לייתי מתקיף לה רבינא ואימא לא תאפה חמץ למיקם גברא בלאו בעלמא ואיפסולי לא מיפסלא אלא מנלן כדתניא מצה יכול מצוה תלמוד לומר תהיה הכתוב קבעה חובה בעא מינה ר' פרידא מר' אמי מנין *לכל המנחות שנילושות בפושרין ג] ומשמרן שלא יחמיצו נלמדנה מפסח דכתיב [שמות יב] °ושמרתם את המצות אמר ליה בגופה כתיב [ויקרא ו] °מצה תהיה החייה והא אפיקתיה לעכב אם כן ליכתוב קרא מצה היא מאי תהיה שמעת מינה תרתי אמרי ליה רבנן לרבי פרידא רבי עזרא בר בריה דרבי אבטולס דהוא עשירי לר' אלעזר בן עזריה דהוא עשירי לעזרא קאי אבבא אמר ד] מאי כולי האי אי בר אוריין הוא יאי *אי בר אוריין ובר אבהן יאי *ואי בר אבהן ולא בר אוריין אישא תיכליה אמרו ליה בר אוריין הוא אמר להו ליעול וליתי חזייה דהוה עכירא דעתיה פתח ואמר [תהלים טז] °אמרת לה' אדני אתה טובתי בל עליך אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם החזק לי טובה שהודעתיך בעולם אמר לה טובתי בל עליך איני מחזיק טובה אלא לאברהם יצחק ויעקב שהודיעוני תחלה בעולם שנאמר [שם] °לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי בם כיון דשמעיה דקאמר אדיר פתח ואמר יבא אדיר ויפרע לאדירים מאדירים באדירים יבא אדיר זה הקדוש ברוך הוא דכתיב [תהלים צג] °אדיר במרום ה' ויפרע לאדירים אלו ישראל שנאמר ואדירי כל חפצי בם מאדירים אלו המצרים דכתיב [שמות טו] °צללו כעופרת במים אדירים באדירים אלו מים שנא' [תהלים צג] °מקולות מים רבים אדירים משברי ים יבא ידיד בן ידיד ויבנה ידיד לידיד בחלקו של ידיד ויתכפרו בו ידידים יבא ידיד זה שלמה המלך דכתיב [שמואל ב יב] °וישלח ביד נתן הנביא ויקרא שמו ידידיה בעבור ה'

בן

רש"י

כגו את אהרן דכתיב זאת תורת המנחה וכתיב בתריה מצות תאכל: שיאור דרבי מאיר. כל שהכסיפו פניו בפרק אלו עוברין (פסחים דף מח.) לרבי יהודה מצה מעליא היא ה] : ואי שיאור דרבי יהודה. דהיינו קרני חגבים וקבעי למימר לר"מ תאפה שיאור סמן מעליא הוא ו]: אלא דרבי יהודה לרבי יהודה. ה"ג אילימא דר"מ לרבי יהודה מצה מעליא היא ז] אלא דרבי יהודה לרבי יהודה : ח] רביכה. במים רותחין כדאמרינן בתורת כהנים גבי תביתין מורבכת מלמד שנעשת ברותחין כל צרכן והוא חלוט : אי ט] דאיכא רבוכה. מנחה שמצותה ברבוכה כתיב בהדיא מורבכת תהא שלא תאפה חמץ : לא כתיב בה רבוכה. תאפינה ומדלא כתיב בה שמע מינה לאו רבוכה בעינן י] : מנין לכל המנחות שנילושות בפושרין ושמרם שלא יחמיצו. דקתני מתניתין (לקמן דף נה.) כל המנחות נילושות בפושרין ומשמרן יא] שלא יחמיצו שנילושות כלומר דהואיל ונילושות בפושרין מצוה לשמרם שלא יחמיצו ושימור הייט שיעסוק בבצק כל שעה כדאמרינן בפסחים (דף מח:) : החייה. כלומר הכשירנה ושמרה : היא. נמי הוה משמע לעכב כדאמרינן בפירקין קמא (לעיל דף ד.) חטאת היא שאם שחט שלא לשמה פסולה: דהוא עשירי לעזרא. ר"א בן עזריה עשירי לעזרא הסופר : מאי כולי האי. דקמייחסתו ליה : אי בר אוריין. אם בן תורה הוא יב] הרי הגון : חזייה. רבי פרידא לרבי עזרא שהיה *לעזר : ופתח. באגדתא למיתכביה : שהודעתיך. שאני מייחד שמך בעולם : אמר יג] ליה טובתי בל עליך. דהכי משמע ממה שאמרת להקב"ה ה' אתה אין טובתי עליך : אלא לקדושים אשר בארץ. דהני תרי קראי יד] דסמיכי אהדדי וקודשא בריך הוא אמרינהו : כיון דשמעיה. רבי עזרא לרבי פרידא דקאמר אדירי כל חפצי בם נזכר אגדה של אדיר : יבא אדיר. כלומר כך אמר הקב"ה כשעשה נקמה במצרים (שמות טו) צללו כעופרת במים מצרים שהם אדירים : *מה לידידי. מפרש לקמן באברהם :

עשותה

תוספות

כי קא מבעיא לי לעכב. תימה מאחר דכתיב זאת תורת אייתרו ליה מצה דכתיב במחבת ומאפה לעכב ויש לומר דדילמא ה"מ בדידהו אבל בסלת ומרחשת לא וכי מסיק עיכובא מדכתיב תהיה במחבת אם איתו ענין לגופה תניהו ענין לשאר מנחות ודוחק הוא *טו] שיכול לפרש כל זה ועוד ליבעי דקתני בברייתא מצה יכול מצוה ת"ל תהיה הכתוב קבעה חובה משמע דבגופה נמי אי לא כתיב תהיה הוה אמינא מצוה ועוד דמצה במחבת מאפה למה לי דבמצה תהיה דמחבת סגי ונראה לפר"ת דלשום דרשא צריכי ואע"ג דכתיב במחבת מצה תהיה ילפינן בכל המנחות מזאת תורת דכל היכא דאיכא מצוה במצה איכא נמי עיכובא: אי שיאור דרבי מאיר לר' יהודה מצה מעלייתא. דבפרק אלו עוברין (פסחים דף מח:) קתני רבי יהודה *שיאור דפטור בקרני חגבים וסידוק דחייב כרת שנתערבו סדקיו זה בזה אבל פחות מכן שרי כגון שהכסיפו פניו ורבנן פליגי עליה דהיינו רבי מאיר כדמוכח בגמרא ומפרשינן איזהו שיאור כל שהכסיפו פניו וא"ת בפרק אלו עוברין (שם מג.) תניא שיאור ישרף ונותנו לפני כלבו ומפרש ונותנו לפני כלבו דר"מ לרבי יהודה משמע אבל באכילה אסור ויש לומר דמדרבנן בעלמא הוא דאסור ומדשרי ליה לכלבו ש"מ מצה מעלייתא היא : טז] אלא דרבי מאיר לרבי מאיר מדלקי עליה חמץ הוא יז]. פי' האי גוונא דייקינן בפרק קמא דחולין (דף כג:) גבי הרי עלי לחמי תודה מן החמץ או מן המצה והביא שיאור מהו וקאמר שיאור דמאן אי דר"מ לר' מאיר מדלקי עליה חמץ הוא ותימה על דהכא והתם דילמא כאי לגבי פסח דמרבינן ליה מדכתיב (שמות יב) כל מחמצת ומהתם לא ילפינן דהא לענין פסח נמי לא חשיב חמץ גמור להתחייב כרת ואדרבה נילף מחמץ גמור ומיהו בההיא דחולין יש לפרש דלענין מצה דתודה קאמרינן דילפא מפסח ולא יצא בו ידי מצה דתודה אבל במנחות ליכא לשנויי הכי ושמא יש שום ייתור בתודה ובמנחות דחמץ נוקשה חשוב חמץ גבייהו ולקמן (דף נד.) פליגי רבי חנינא בן גמליאל ורבנן במחמיצין בתפוחים וקרי ליה חמץ נוקשה ולמאי דבעי לאוקומי האי דתפוח שריסקו כרבי חנינא בן גמליאל פי' תפוח של תרומה שנתנו בעיסה וחימצה היה יכול לומר דלרבנן חשיב ליה מצה ושרי אבל במסקנא דקאמרי לרבנן דהוי נוקשה ולפ"ה א"ר חנינא בן גמליאל דמחמיצין *פליגי בהכי אי חשיב חמץ נוקשה כחמץ גמור לענין לחמי תודה ושתי הלחם או לא וקשיא אההיא דחולין דמשמע דלכולי עלמא חשיבא חמץ ושמא אפי' דאין מחמיצין אי נמי לכולי עלמא אין מחמיצין בחמץ נוקשה לכתחילה אלא רבי חנינא בן גמליאל קסבר דחמץ גמור הוא :

ת"ל תהיה הכתוב קבעה חובה. הא דדרשינן בפ' החולץ (יבמות דף מ.) מצות תאכל במקום קדוש דלהכי תנא ביה קרא לעכב דאיט אוכלה חלוטה אף על גב דמצה היא הואי לעכב לא הוי כמו שנה יח] הכתוב לעכב בעלמא דמהתם לא נפקא לן אלא מתהיה דהכא ועוד דהא משמע התם דמחד מצה לא ממעטינן חלוט דחלוט מצה הוא ומדכתיב תרתי ממעט ליה ואם כן אימא למצוה והא דמשמע הכא דאי לאו תהיה הוה אמינא אי בעי מצה לייתי אי בעי רבוכה לייתי לאו לכתחילה דהא ממעט ביבמות חלוט למצוה *) :

*) וע' סיטב תוס' יבמות מ. ד"ה שנה

בן

[ברכות יב. ועמ"ש על הגליון בס"ד]
[נ"ל ויאי ואי וכן איתא בילקוט רמז קסו וכן ראיתי שהעתיק הריב"ש סי' נד]

גליון הש"ס

גמ' זאת תורת. ע"ל דף עב ע"ב תוס' ד"ה איטן:

שיטה מקובצת

א] זאת תורת המנחה. תימה אמאי לא מייתי קרא דמתניתין [דף נה ע' א] כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ וי"ל דאי מההיא הוי אמינא לא תעשה חמץ אבל שלוק וחלוט לית לן בה להכי מייתי קרא דכתיב בה בהדיא מצות תאכל במקום קדוש. תוס' אחרות ועיין תוס' דף עב ע"ב:

ב] ניהו. רבוכה אי דאתי רבוכה כתיב בה רבוכה אי דליתא רבוכה הא [לא] כתיב בה רבוכה ואימא דכתיב בה רבוכה מצוה ברבוכה ודלא כתיב בה רבוכה אי בעי רבוכה : ג] ומשמרן שלא יחמיצו. אע"ג דמייתי קרא במתני' לפוסלן חמץ איצטריך הכא קרא לשמירה: ד] אמר להה: ה] מצה מעליא היא. דקתני התם שאור ישרף והאוכלו פטור ואיזהו שאור כקרני חגבים דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר האוכלו חייב כרת אלא איזהו שאור כל שהכסיפו פניו כו' ותניא בברייתא בגמרא ר' מאיר אומר שאור ישרף והאוכלו בארבעים אלמא מדפטר ר' יהודה אפי' בקרני חגבים מכלל דהכסיפו פניו מצה מעלייתא היא : ו] חמץ מעליא הוא, מדמחייב עליו כרת: הס"ד ואח"כ מה"ד אי דר"מ לר"מ מדלקי עליה. דקתני האוכלו בארבעים חמץ הוא : ז] מעליא הוא. אי דר' יהודה לר"מ חמץ מעליא הוא אי דר"מ לר"מ מדלקי עליו חמץ הוא: ח] לר' יהודה:הס"ד ואח"כ מה"ד ואימא לא תאפה. דבתנור אסור לאפות חמץ אבל עושה אותו חלוט ויעשהו חמץ: ט] אי דאתי: י] בעינן הס"ד ואח"כ מ"ה ואפסולי לא מפסלי ואכתי לעכב מנלן : יא] ומשמרן. אותן שלא יחמיצו כלומר : יב] תורה הוא : הס"ד ואח"כ מה"ד יאי הרי. יג] אמר לה : יד] קראי סמיכי : טו] הוא שהיה לו. לפרש : טז] אי דר' מאיר ותיבת אלא נמחק : יז] מדלקי עליה חמץ הוא. תימה אדרבה מדלא מחייב עליה כרת לאו חמץ הוא וי"ל נהי דחמץ מעליא לא הוי מ"מ חמץ נוקשה מיהא הוי וא"ת והרי [גבי] פסח מצריכין קרא דכל מחמצת לא תאכלו לרבות חמץ נוקשה וי"ל דה"נ [שמא] עם ריבויא כתיב ביה : תוס' אחרות : יח] הכתוב לעכב. וי"ל לעכב דהתם לאו דוקא הוא שהרי כיון דמסיק לעולם מצה מאי עיכובא שייך למעוטא אלא ודאי מחד מצה לא שמעינן מעוט דחלוט ואפי' למצוה דהא לא נפיק מכלל מצה ואיצטריך קרא מצה תנינא למעט דלמצוה לא יהא חלוט ואכתי לא שמעינן לעכב והכא ממעט ליה מתהיה לעכב ועוד אומר ר"י דהתם הוי ממש לעכב מיהו התם איירי בנקמצת לאחר אפיה כגון שנו ה מאפה מחבת מרחשת ולא הובדר חלק גבוה בשעת אפיה אבל במנחות הנקמצות כשהם סולת שהובדר חלק גבוה הוי אט"נא דשוב אינו נזהר בחלקו להכי איצטריך תהיה לעכב שיריים שלא לאפות חמץ : ור"ח :

בן

רבינו גרשום

אי דר' מאיר. דאמר כל שהכסיפו פניו : לר' יהודה מצה הוי. דהא איהו אמר דלא הוי שיאור עד דהוי נסדק כקרני חגבים: יחיה. כלומר שמרה יפה שלא תחמיץ : חזייה דהוה עכירא דעתיה. דר' פרידא וקא בעי ר' עזרא ליתוביה דעתיה: כל חפצי בם. כלומר כל חוקת טובתי בם היא : כיון דשמעיה. לר' עזרא : דקאמר אדיר פתח. ר' פרידא

פסחים מג. מח: חולין כג:

שייך לע"ג

עין משפט נר מצוה
ז א מיי' פ"ט מהל' מעה"ק הל"ח:

בן ידיד א) זה אברהם דכתיב °מה לידידי בביתי ויבנה ידיד זה בית המקדש דכתיב °מה ידידות משכנותיך לידיד זה הקב"ה דכתיב °אשירה נא לידידי בחלקו של ידיד זה בנימין שנאמר °לבנימין אמר ידיד ה' ישכן לבטח עליו ויתכפרו בו ידידים אלו ישראל דכתיב °נתתי את ידידות נפשי בכף אויביה יבא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים יבא טוב זה משה דכתיב °ותרא אותו כי טוב הוא ויקבל *טוב זו תורה דכתיב °כי לקח טוב נתתי לכם מטוב זה הקב"ה דכתיב °טוב ה' לכל לטובים אלו ישראל דכתיב °הטיבה ה' לטובים יבא זה ויקבל זאת מזה לעם זו יבא זה זה משה דכתיב °כי זה משה האיש ויקבל זאת זו התורה דכתיב °וזאת התורה אשר שם משה מזה זה הקב"ה דכתיב °זה אלי ואנוהו לעם זו אלו ישראל שנאמר °עם זו ב) קנית א"ר יצחק בשעה שחרב בית המקדש מצאו הקב"ה לאברהם שהיה עומד בבית המקדש אמר לו מה לידידי בביתי אמר לו על עיסקי בני באתי אמר לו בניך חטאו וגלו אמר לו שמא בשוגג חטאו אמר לו °עשותה המזמתה אמר לו שמא מיעוטן חטאו אמר לו הרבים היה לך לזכור ברית מילה אמר לו °ובשר קודש יעברו מעליך אמר לו שמא אם המתנת להם היו חוזרין בתשובה אמר לו °כי רעתיכי אז תעלוזי מיד הניח ידיו על ראשו והיה צועק ובוכה ואמר לו שמא חס ושלום אין להם תקנה יצתה בת קול ואמרה לו °זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך מה זית זו אחריתו בסופו אף ישראל אחריתן בסופן °לקול המולה גדולה הצית אש עליה ורעו דליותיו אמר רבי חיננא בר פפא לקול מיליהן של מרגלים ניתרועעו דליותיהן של ישראל *דאמר רבי חיננא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה °כי חזק הוא ממנו *אל תיקרי ממנו אלא ממנו כביכול שאפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם מתקיף לה ר' ג) חייא בר' חיננא האי לקול המולה גדולה לקול *מלה מיבעיא ליה אלא אמר לו הקב"ה לאברהם קולך שמעתי וחמלתי עליהם אני אמרתי ישתעבדו בארבע מלכיות כל אחת ואחת *כשיעור ארבע מלכיות השתא כל חדא וחדא מאי דפסיק לה ואיכא דאמרי אני אמרתי בזה אחר זה עכשיו בבת אחת אמר רבי יהושע בן לוי למה נמשלו ישראל לזית לומר לך מה זית אין עליו נושרין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים אף ישראל אין להם בטילה עולמית לא בעוה"ז ולא בעולם הבא ד) *ואמר רבי יוחנן למה נמשלו ישראל לזית לומר לך מה זית אינו מוציא שמנו אלא ע"י כתיתה אף ישראל אין חוזרין למוטב אלא ע"י יסורין: ר"מ אומר ה) השאור בודה להן מתוכן ומחמיצן [וכו']: מאי חסירה או יתירה אמר רב חסדא ו) עיסת *השאור עבה נמצאת יתירה מדת העשרון רכה נמצאת חסירה סוף סוף כי קא כייל לעשרון קא כייל רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו לכמות שהן היתה משערינן ז) ולישקול פורתא מיניה וליחמציה מאבראי ולייתיה ונילושיה בהדיה גזירה דלמא אתי לאיתויי מעלמא ת"ר אין מחמיצין בתפוחים

תורה אור: ירמיה יא. תהלים פד. ישעיה ה. דברים לג. ירמיה יב. שמות ב. משלי ד. תהלים קמה. שם קכה. שמות לב. דברים ד. שמות טו. שם טו. ירמיה יא. שם. שם. שם. שם. במדבר יג.

[ע' רש"י סוטה דלא גריס ליה וכן בשאלתות ליתא וע' תוס' ערכין טו: ד"ה אל] — מולה נ"ק — נ"א כשיעור מלכות מצרים — [גי' הילקוט ר' יוחנן אמר]

תוספות

בן ידיד. בן אברהם דכתיב ביה מה לידידי בביתי פשטיה דקרא בירמיה יח] שהיה מתפלל בבית המקדש על ישראל דמעיקרא כתיב ואתה אל תתפלל בעד העם הזה וכתיב בתריה מה לידידי בביתי וכאן דורשו באברהם כדאמרי' בסמוך שמצאו הקב"ה לאברהם שהיה עומד בבית המקדש ומה שאומר *בברכה של מילה אשר קידש ידיד מבטן אומר ר"ת דהיינו אברהם יט] שנקרא ידיד כדאמרינן הכא וקדשו הקב"ה מן הבטן שדורש במדרש דכתיב באברהם כי ידעתיו וכתיב בירמיה (א) בטרם אצרך בבטן ידעתיך חוק בשארו שם זה יצחק שקראו הקב"ה יצחק עד שלא נולד וצאצאיו חתם באות ברית קודש זה יעקב כדכתיב (ישעיה כב) הצאצאים והצפיעות ומתרגמינן בניא ובני בניא ויש מפרשים ידיד זה יצחק שאר זה יעקב וצאצאיו אלו השבטים*: ולישקול פורתא מיניה. פי' ימדוד עשרון קמח ונישקול פורתא ויעשנו עיסה ויכרוך העיסה במטלית ויטמננה בשאור *בעלמא עד שתקלוט הריח ויעשה שאור ויחמץ את העשרון גזירה דילמא אתי לאיתויי מעלמא אי שרית ליה לחמצו מבחוץ ולהחזירו כאן הרואה שהוא מביאו מבחוץ ולשו בכאן ואינו מודד עכשיו העשרון סבור שהוא מוסיף על עשרון ואתי לאיתויי [שאור מעלמא] לבד העשרון הילכך לר"מ בודה מתוכו עדיף ולר' יהודה [מביא מביתו] קודם מדידה עדיף ולשון שני שבקונטרס הוא עיקר: אין מחמיצין לשתי הלחם וחלות תודה בתפוחים. דלא הוי חמץ מעליא דמי פירות אין מחמיצין כך פי' בקונטרס ומסקינן הכא דלכולי עלמא הוי חמץ נוקשה לכל הפחות והא דפליגי בפרק כל שעה (פסחים דף לו.) בעיסה שנילושה ביין ושמן ודבש רבן גמליאל אומר תישרף מיד פירוש שאין אדם יכול לשמרה שלא תחמיץ וחכ"א תאכל (מיד) דיכול ליזהר מחימוץ היינו כי הך דהכא ודקאמר להו רבי יהושע בן לוי לבניה יומא קמא לא תלושו לי בחלבא או בדובשא:

[שבת קלז:] — [יע' תוס' שבת קלז: ד"ה ידיד וכו' ועיין פרש"י שם] — דעלמא. נ"ק — נ"ק — נ"ק

רש"י

עשותה המזמתה. כל מעשיהם ח) במזיד ובכוונה: יעברו מעליך. שהעבירו מעליהם מילה: כי רעתיכי אז תעלוזי. בשעת עלילותם מחזיקין יותר ברעתם ולא חוזרין בהן: זית רענן. סמוך להיות קרא דמה לידידי: זית אחריתו בסופו. שנטעו עכשיו ואינו טוען עד זמן גדול ואחר כך טוען פירות הרבה לישנא אחרינא שאין מתבשל מעט מעט כשאר אילנות אלא בסופו כולן יחד: דליותיהן. טרוייל"ש: נתרועעו. נתרוגנו כלומר נשבר גאון עוזם: בעל הבית. הקב"ה: כל אחת ואחת כשיעור ד' מלכיות. של עכשיו: בזה אחר זה. דהוו ארבעה שיעורין ועכשיו בבת אחת דהוי כוליה חד שיעורא אלא שיהו מפוזרין מקצתן משועבדים לבבל ומקצתן ליון [ומקצתן לפרס] ומקצתן לאדום: מאי חסירה מאי יתירה. כלומר אימת חסירה ואימת יתירה: עבה. במעט מים מגובל נמצאת ט) *חסירה כדפרישית: עשרון קא כייל. ומאי איכפת לן למימר אילו קמח הוי חסר או יתיר הא בשעת מדה לאו קמח הוא: לכמות שהן. לכמות שהיו כבר כשהיה קמח משערין ליה: לשון קל והגון ונשקול פורתא מיניה כו'. לרבי מאיר אמאי בודה מתוכו דאינו מן המובחר ולר' יהודה אמאי מביא שאור מביתו דאיכא למימר חסירה או יתירה: נשקול פורתא מיניה. לאחר שמדד עשרון סלת: ונחמליה אבראי. במקום חמימות או יטמנו בעיסה מחומצת עד שיתחמץ יפה ונהדר ונלייש במקומו עם השאר: גזירה דילמא אתי לאיתויי מעלמא. אי שרית ליה לחמצו מבחוץ ולהחזירו כאן הרואה שהוא מביאו מן החוץ ולשו בכאן ואינו מודד עכשיו העשרון סבור שהוא מוסיף על העשרון ואתי לאיתויי שאור מעלמא לבד העשרון הילכך לרבי מאיר בודה מתוכו עדיף ולרבי יהודה מביאו מביתו קודם מדידה עדיף: לישנא אחרינא ונשקול פורתא י) מקמח של עשרון לאחר שנמדד עם שאור שמביא מביתו יא) ולבוה בלישה אותו שאור שהביא מביתו אם עבה עבה ואם רך רך ונהדריה לתוך העשרון ואם עבה הוא *יב) יראה כשחסר העשרון עכשיו ודאי כך נפח חסר יג) או (א) מה שהיה קמח באותו שיעור שעכשיו צריך להוסיף עליו כאותו שיעור יד) שיש לך מן הסלת חוץ דודאי כך חסר נפח של אותו שאור שהביא מביתו יותר משאילו היה קמח ובכך היה העשרון יתר ואם רך הוא יראה כמה העשרון גדול עכשיו יותר ממה שהיה כשהוא קמח ודאי כשיעור זה טו) גדולו נמי נפחו של שאור ראשון ובכך היה העשרון חסר וכך יוסיף עליו: גזירה דילמא אתי לאיתויי מעלמא. שמא יכנס מקמח טז) עשרון אחר ויתן בעשרון לראות השיעור כמו שפירשנו ויערבנו אחר כך בזה ונגלה יתר לשון ראשון מאלתי בגליון: אין מחמיצין לשתי הלחם יז] ותודה בתפוחים דלא הוי חמץ מעליא:

רב

[ברכות ה. מח: פ"ו יע: אבות פ"ו מ"ג] — נ"ל יתירה נ"ק — סוטה לה. ערכין טו.

נ"ל יראה מה שחסר בעשרון עכשיו ודאי כך נפח של אותו שאור חסר או ממה שהיה קמח ובאותו שיעור כו' כאותו שיעור ישליך מן הסלת נ"ק

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ליסנא אחרינא וכו' ודלא כחסר העשרון עכשיו ודאי כך נפח חסר או מאלו היה קמח וכאותו שיעור:

רבינו גרשום

פרידא: ואמר כו'. כי רעתיכי אז תעלוזי. כלומר כמה שהיו מרבין לחטוא היו שמחין: מה זית זה אחריתו בסופו. כלומר כל זמן שהוא בוסר הוא קטן הרבה ובשעה שמתבשל מתגדל ומהבהיל ביחד: שאפי' בעל הבית. כינוי הוא כלומר מי שבראן אין יכול להן: המולה גדולה. כמו חמלה: השתא חמלתי עליהן כל חדא וחדא כמה דפסיק לה. (לשעבר) [לשיעורה] ולא יותר: אני אמרתי. בכל מלכות ומלכות ישתעבדו בה ד' מלכיות בזה אחר זה: ועכשיו חמלתי ומשעבדין בהן בבת אחת: ר' מאיר השאור של המץ שבתודה ושתי הלחם בודה מתוכו. בודה לשון מוציא כמו בדה מלבו: אלא מביא את השאור ממקום אחר ונותנו לתוך המדה וחוזר וממלא את המדה סולת על גבי השאור. אמרו לו אף זו אינה מן המובחר. שפעמים היתה מדה חסירה או יתירה כיצד שאם היה השאור עבה וקשה נמצאת המדה יתירה שכשיהיה השאור הזה שהוא עבה וקשה כשהיה קמח נמצא מחזיק קמחו כפלים במדה יותר ממה שמחזיק עכשיו וכשימלא המדה על גב שאור נמצא יתירה. וא"ם היה השאור שנותן במדה רכה נמצא חסירה המדה לפי שהשאור. שהוא נילוש רך מחזיק בכלי הרבה יותר ממה שהיה מחזיק קודם שנילוש וכשימלא המדה על גב אותו שאור רך נמצאת חסירה: סוף סוף בין עבה בין רכה עשרון קא כייל. ועכשיו הרי מלא: לכמות שהוא משערינן. לכמות שהיה אילו היה השאור קמח בעינן לשעורי ולא כדהוי השתא הילכך נמצא המדה יתירה או חסירה משום הכי בודה מתוכן: ואמאי בודה משום הכי ולימלייה למדה סולת ולישקול פורתא מההוא סולת ולינחיה אבראי במנא אחרינא ולעיין כמה מחזיק השתא ולחמציה ולחזייה כמה ספי שיעוריה. או לחמציה עבה וליחזייה כמה בצר שיעוריה. והדר לינחיה בעשרון וליחזי כמה ספי או כמה בצר הסולת שבעשרון א) ולפום הכי כי יביא שאור ממקום אחר אי הוה עבה או רכה יספי או יבצר מן הסולת שבעשרון כי ההוא שיעורא. ואכתי אמאי בודה: גזירה דילמא אתי לאייתויי שאור מעלמא מקמי דלישערי הכי כדאמרן והיה ממלא המדה על גבו והיא היתה חסירה או יתירה: אין מחמיצין החמץ שבתודה ושתי הלחם במי תפוחים. דמי פירות אין מחמיצין:

תפוח

שיטה מקובצת

א] בן ידיד. בן תיבת זה נמחק: ב] עם זו קנית. כ"א. יצרת לי: ג] ר' אחא בר חייא נמחק: ד] הבא אמר: ה] אומר שאור: ו] תיבות עיסת השאור נמחק: ז] ונשקול פורתא כו'. פי' בקונטרס לר' מאיר אמאי בודה ולר' יהודה אמאי מב"א מביתו מצאתי כתוב זה לא קשיא לר"י אי סבר נמי עשרון דקרא היינו לאחר הבאת שאור א"כ אין כאן חסרון ויתרון ולענ"ד הקושיא והתירוץ (להר"ם) [לר"מ] ודוק ותשכח או שמא לא פליג ר"י אשאר מנחות דודאי כשהם סולת מודד דכתיב עשרון סולת מיהו גבי תודה ושתי הלחם גלי קרא דבעי שאור מעולה דאי בודה מתוכו לא הוי מן המובחר ולכך אין לחוש לאותו חסר ויתר והשתא פריך אפי' לר"י ומיהו קשה מאי משני גזירה דילמא אתי לאתויי מעלמא כיון דאפשר למעבד מן המובחר בלא חסר ויתר משום [גזירה] דרבנן נעשה חסר ויתר ונראה דבין בלחם ובין בשאר מנחות סבר ר"י לנבל וימוד: תו"ח: ח] מעשיהם במזימה ובכוונה: ט] נמצאת. יתירה כדפרישית לעיל: י] פורתא קמח מקמח: יא] מביתו ונליישה: יב] עבה הוא יראה לפי מה שחסר העשרון: יג] חסר ממה שהיה כשהוא קמח ובאותו: יד] שיעור ישליך מן הסילת: טו] זה גדול נמי: טז] תיבות עשרון אחר נמחק: יז] הלחם. והמץ דתודה בתפוחים דלא הוי חמץ מעליא. דמי פירות אין מחמיצין תס"ד: יח] בירמיה. דכתיב בטרם אצרך בבטן ידעתיך: יט] אברהם. בערוך פי' יעקב עיין בערוך ידיד:

בתפוחים

א) פי' רבינו בזה הוא כפי' השני שכתב רש"י ז"ל אך בהא דמשני גזירה דלמא אתי לאתויי מעלמא מפרש בע"א.

א) בתפוחים משום רבי חנינא בן גמליאל אמרו מחמיצין רב כהנא מתנילה ברבי חנינא בן תרדיון כמאן אולא האדתנן *תפוח שריסקו *ונתנו בתוך העיסה והחמיצה הרי זו אסורה כמאן לימא רבי חנינא בן גמליאל היא ולא רבנן אפי׳ תימא רבנן נהי דחמץ גמור לא הוי נוקשה מיהא הוי א״ר אילא אין לך הקשה לקמיצה יותר ממנחת חוטא רב יצחק בר אבדימי אמר מנחת חוטא מגבלה במים וכשרה לימא בהא קא מיפלגי דמר סבר כמות שהן משערינן ומר סבר לכמות שהיו משערינן לא דכולי עלמא כמות שהן משערינן ובהא קא מיפלגי דמר סבר מאי חריבה חריבה משמן ומר סבר חריבה מכל דבר: תנן התם *בשר העגל שנתפח ובשר זקנה שנתמעך משתערין לכמות שהן רב ור׳ חייא ורבי יוחנן אמרי משתערין כמות שהן שמואל ור״ש ב״ר וריש לקיש אמרי משתערין לכמות (א) שהן מיתיבי בשר העגל שלא היה בו כשיעור ותפח ועמד על כשיעור טהור לשעבר וטמא מיכן ולהבא מדרבנן אי הכי אימא סיפא וכן בפיגול וכן בנותר אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו דאיכא פיגול ונותר אלא אי אמרת דרבנן פיגול ונותר בדרבנן מי איכא אימא וכן בטומאת פיגול וכן בטומאת נותר סד״א הואיל וטומאת פיגול וטומאת נותר דרבנן היא כולי האי בדרבנן לא עבוד רבנן קא משמע לן ת״ש בשר זקנה שהיה בו כשיעור וצמק ב] פחות מכשיעור טמא לשעבר ג] וטהור מיכן ולהבא אמר רבה כל היכא דמעיקרא הוה ביה והשתא לית ביה הא לית ביה וכל היכא דמעיקרא לא הוה ביה והשתא ד] הוה ביה מדרבנן

כי

רב כהנא מתני׳ משום רבי חנינא בן תרדיון אמרו מחמיצין: תפוח של תרומה: שריסקו · ונתנו לעיסה חולין: לימא ר׳ חנינא היא · דאמר תימון מעליא הוא ואיבעית דאיתגלה בתרומה ואסורה כ] : נוקשה · לשון רעוע כלומר חמץ ספק: ו] מנחת חוטא · חריבה היא וקשה לקמוץ שלא יהא קומץ חסר (ב) כשהוא מוחק בגודל מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה טפי מן הקמח יותר מדאי: מגבלה במים · והיא נוחה לקמוץ דרחמנא לא אסר אלא שמן: ר׳ יצחק סבר כמות שהוא עכשיו משערינן לקומץ הוה ליה קומץ מעליא ורבי אילא סבר לכמות שהן כאילו היה קמח משערינן ונמצא יתר או חסר דאי עבה היא העיסה חסר נפחה [א] ז] כמלא הקומץ סלת יותר משאם היה ח] הקמח ואם כך היא ט] נתרבה נפחו [במלא קומץ] וחסר סלתו (ג): כמות שהן משערינן · והוה ליה קומץ שוה כמות שהיא [ב] וא״כ אמאי פסל ר׳ אילא: קסבר חריבה מכל דבר · משמע ומנחת חוטא איקרי חריבה דכתיב וכל מנחה בלולה בשמן וחריבה (ויקרא ז): בשר העגל · שלא היה בו כזית: ונתפח · עד כזית שכן דרך בשר העגל לתפוח: או בשר י] זקנה · (ד) בהמה שהיה בו כזית יא] שכן דרך זקנה להתמעך משתערין לכמות שהן: יב] ור׳ יוחנן אמרי כמות שהן · שניהו דמשמע כמות שהן עכשיו ובשר העגל טמא הואיל ועכשיו יש בו כזית ובשר הזקנה שפחת טהור: ור״ש ב״ר וריש לקיש יג] לכמות (ה) שהן · דהיינו מפרשי *לברייתא דלכמות שהן שניהו דהיינו כמות שהיו מעיקרא ובשר העגל טהור ובשר הזקנה טמא: טהור לשעבר · קודם שתפח שלא היה בו כזית: וטמא מכאן ולהבא מדרבנן · וקשיא לריש לקיש: וכן בפיגול ונותר · קס״ד דהכי משמע שאם נותר או פיגול הוא ולא היה בו כזית ועכשיו יש כזית חייב כרת האוכלו ואי מדרבנן יד] ליכא כרת הואיל ומדאורייתא לאו שיעורא הוא: וכן בטומאת פיגול ונותר דקי״ל בפרק כיצד צולין (פסחים פה:) הפיגול והנותר מטמאין את הידים אפילו לא נגעו בהן טומאה משום חשדי כהונה כדמפרש התם וקאמר בשר עגל של פיגול או נותר שלא היתה בו כזית ותפח ועמד על כזית טמא מכאן ולהבא מדרבנן לטמא את הידים: סלקא דעתך אמינא הואיל וטומאת פיגול ונותר · לטמא את הידים מדרבנן הוא אפילו כי אית ביה שיעורא מעיקרא: טלי האי בטומאה דרבנן לא עבוד רבנן · דליהוו נמי כמות שהוא עכשיו משתערין לטמא טומאת טו] אוכלין לכביצה הואיל (ו) ולית ביה שיעורא קא משמע לן דמעיקרא לא הוה ביה · לאו איסור הוא אלא מיא בעלמא

כי

דאמר מכאן ואילך נותנו לו בתלתא ובזובלא כבשמרה שלא תתחמץ מיירי כדרבנן ותימה דבסוף כל שעה (פסחים מ:) משמע דמי פירות אין מחמיצין כלל דאמר אביי לא ליתן איניש תרתי שובלי בהדי הדדי ואמר אביי האי תגבא דאבישונא זקיפא אסירא ורבא שרי בתרוייהו דמי פירות אין מחמיצין ועוד שרי התם ותיקא במשחא ומלחא ומפרש ר״ת דכשנילושה במי פירות בפני עצמן בלא תערובת מים אין מחמיצין אבל כי איכא מים בהדייהו מחמיצין וכן מוכח לקמן במתני׳ בפירקין (דף נז:) *דאמרינן לרבות *מנחות ונסכים לחימוץ ופריך מנחת נסכים מי פירות אין מחמיצין אמר *ר״ש אומר היה ר׳ יוסי הגלילי מנחת נסכים מגבלה במים וכשרה פירוש וכיון דאיכא מים בהדי שמן יכולה היא להתחמץ והא דאמר ר״ש בן לקיש בפ׳ כל שעה (פסחים דף לה: ושם) עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה כרת דמי פירות אין מחמיצין ומשמע כרת הוא דליכא הא לאו איכא דחמץ נוקשה הוי ואמרינן נוקשה בעיניה בלאו צריך לאוקמא דאיכא מים בהדה דבלא מים אין מתחמץ לר״ש בן לקיש מדדחיק לבטויי לקמן מגבלה במים וכשרה ואי מחמיצין ואפילו לא הוי אלא חמץ נוקשה תשיב חמץ לענין מנחות כדאמר לעיל מדלקי עליה חמץ הוא אלא ודאי בתערובת מים איירי ואפ״ה ליכא כרת דנוקשה הוי במחמצה בתפוחים והא דאמר בפרק אלו עוברין (שם דף מב:) חומץ האדומי דרמו ביה שערי נ״ל שנתחמצו השעורים במים תחילה דאי לאו הכי תו לא מחמילין ובירושלמי משמע דמי פירות אפי׳ בפני עצמן מחמיצין דאמר בירושלמי בפרק כל שעה ר׳ יוסי אומר שרה שעורים במים אם נתבקעו הרי אלו אסורות שריין בחומץ מותר מפני שהחומץ צומתן ר״ש בר רבי יצחק הוה לו יין קוסס יהב בגווייהו שעורים בגין דחמע אתא לקמיה דר׳ מנא אמר ליה צריך אתה לבער חד מן הילין דבית ביירי הוה ליה גרבא דמשחא גו א וגרא חיטי בהל מז] *לרבה אמר אזיל גרוף מה דהתותיהן ע״כ ירושלמי ומיהו כל הני סברי כאביי דאמר מחמיצין אפילו בפני עצמן דאסר תגבא דאבישונא וקי״ל כרבא דשרי ולפירוש זה מותר ללוש עיסה בביצים בפסח ובלבד שלא יערב במים אבל מלח שרי כמו ותיקא דאיכא מישחא ומילחא ומיהו יש לנטות ולהחמיר דלעולם אפילו בלא מים כהי דחמץ גמור לא הוי נוקשה מיהא הוי והא דשרי רבא תגבא דאבישונא משום דמי פירות אין מחמיצין קסבר כיון דאין מחמיצין חמץ גמור לא גזור להחמיר ולהוש דילמא נפקי מיה מהא ובלע איהך משום דמילתא דלא שכיחא הוא דאם היו מחמיצין חמץ גמור כיון שיש בו כרת הייתו חוששין אע״ג דלא שכיחא והא דדחיק ר״ש בן לקיש לבטויי מגבלה במים אע״ג דבלא מים נמי הוי חמץ נוקשה אילטריך לבטויי הכי משום רבי יהודה כדאמר לעיל דביאור דרבי יהודה לר׳ יהודה לא חשיב חמץ לענין מנחות ואפשר דאפי׳ איסורא דאורייתא ליכא כדתנן בפ׳ ואלו עוברין (שם דף מח:) ביאור ישרף והאוכלו פטור דברי ר׳ יהודה להכי נקט ר״ש בן לקיש גבי עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה כרת הא איסורא איכא לר״מ כדאית ליה ולר׳ יהודה כדאית ליה ומיהו מעיקרא קשיא לפירוש זה דפריך ליה אע״ג דלא שמעינן מהימן מדאסר במיא ומילחא ושרי במשחא ומילחא: **תפוח** שריסקו ונתנו לעיסה והחמיצה הרי זו אסורה מתניתא היא במסכת תרומות פ״י (מ״ג) ואמרינן עלה בגמרא בירושלמי תני ר׳ יוסי מתיר ר׳ אחא ר׳ אבהו בשם ר״י בר ר׳ חנינא מה פליגא בחמץ במימיו אבל בחמץ בגופו מותר רבי יוסי יז] בדעתיה כמה דו תמן אין תבשילו ברור כן אומר אין חימוצו חימוץ ברור פירוש דשרי גבי שבת ביטול שאינו ברור דתנן פ׳ כירה (שבת דף לח:) גבי בילה לא יפקיענה בסודרין ור׳ יוסי מתיר וכולה סוגיא איתא נמי התם בפ׳ כירה (ה״ג) ובריש מסכת חלה ובפסחים בפ׳ כל שעה (ה״ד) בסופו: **אין** לך קשה לקמיצה יותר ממנחת חוטא·קמ״ל קשיא *) דלעיל בסוף פרק קמא (דף יא·) ה״ל למתניה גבי מחבת ומרחשת זו היא אחת מעבודות קשות במקדש: **ומר** סבר חריבה מכל דבר · ואפי׳ ר״ש בן לקיש דאמר בקומץ רבה (לעיל דף כג·) הוא עצמו משכבו בשירי הלוג הייט אחר קמיצה אבל קודם קמיצה לא כדדריש התם שלא יקבע לה שמן בשעה שלא נקמצה: **ת״ש** בשר זקנה כו׳ · תימה מאי קושיא הא פלוגתא היא במתני׳ (לעיל נג:) דר״מ אמר הך (אם) [היא] היתה תסירה כו׳ סבר לכמות שהן משערין כדאמרי רבה ורב יוסף לעיל (דף נג:) ורבי יהודה סבר כמות שהוא משערין וי״ל דלא דמי דהתם טעמא דר״מ משום דעשרון בולא אמר רחמנא ולא עשרון עיסה ור׳ יהודה סבר דעשרון סולת קריגא ביה: **דמעיקרא** לא הוה ביה והשתא אית ביה מדרבנן · תימה דברים המגעים (שבת צא·) בעי רבא הוציא חצי גרוגרת לזריעה ותפחה וגמלך עליה לאכילה מהו מאי קא מבעיא ליה הא כיון דאילו לא תפחה ונמלך עליה לאכילה פטור דליכא שיעורא בשעת הנחה וגן דמשום דתפחה לא מחייב שפי והלא אפילו עבד עקירה והנחה [ד] בהדא במחשבה אפילו לבתר דתפחה פטור דלכמות שהן משערינן מדאורייתא:

*) [עי׳ תוס׳ יומא מט: ד״ה והאיכא]

אלא

ז א מיי׳ פ״ו מהלכות תרומות הלכה ד :

ח ב מיי׳ פ״א מהלכות פסה״מ הלכה יד :

ט ג מיי׳ פ״ד מהלכות טומאת אוכלין הלכה ו ופי״ט מהלכות אבות הטומאה הלכה ד :

י ד מיי׳ פ״ד מהלכות טומאת אוכלין הלכה ב ועיין בכ״מ בהלכ׳ מנחת נסכים

ג ר״ע

תרומות פ״י משנה ג

עוקצין פ״ג משנה ה

[לעיל נג.]

[ירושלמי ליתא לרבא אמרין]

רבינו גרשום

תפוח של תרומה שריסקו · והעיסה של חולין: נוקשה · עיסה שהוקשה ואינה לא דמץ גמור ולא מצה יותר ממנחת חוטא לפי שהיא סולת יבש וקשה לראות שלא יחסיר או שלא יותיר: רב יצחק אמר אין בה קושי לפי שאם מגבלה במים וא״כ קמצה כשרה ובתר גיבול אין בה קושי (לפי שאם מגבלה במים וא״כ קמצה כשירה ובתר גיבול אין בה קושי *) ר׳ אילא סבר לא מצי למקמץ לאחר גיבול דלכמות (שהי׳) שהיו קודם עד שהיה קמח משערין הקומץ ואילו קמץ לאחר גיבול שמא היה עבה או רכה ונמצא הקומץ יתר או חסר מקומץ קמח: ורב יצחק סבר כמות שהוא עכשיו משערינן וכי קמץ לאחר גיבול שפיר קמץ: בשר העגל שנתפח · שכן דרכו שהוא מתפח בקדירה ובשר הזקנה מתמעך · משתערין לכמות שהן קודם שנתפח אם היה בו כביצה מטמא טומאת אוכלין · טהור לשעבר · אם נגעה בו טומאה קודם שתפח טהור לפי שלא היה בו כשיעור: וכן בפיגול ונותר שלא היה בו שיעור בתחילה ותפח ועמד על כשיעור חייב כרת האוכלו: פיגול ונותר מדרבנן מי חייב כרת מדרבנן פסולים דנתן משום עצלי וחשדי כהונה: *) ל״נ בכ״י במוקפין

שיטה מקובצת

א] בתפוחים · עיין תוס׳ לעיל (דף נ״ג ע״א) : ב] וצמק לפחות : ג] וטהור מכאן ולהבא אלמא כמות שהוא עכשיו משערינן דאי לכמות שהיה הוי (לא טהור) [ליה טמא] אפי׳ מכאן ולהבא: ד] והשתא אית ביה מדרבנן · פי׳ לר״ל ולר״י (המן) [מן] התורה והכי קאמר דמצינו למימר כי פליגי כגון שצמק וחזר ותפח · תי״ח : ה] ואסורה משום דשאור לטעמא עבידא ולא בטל בתר הכי ואח״כ מה״ד דחמץ גמור ומצה גמור לא הוי בינוני הוי: ו] מה״ד הקשה לקמיצה יותר ממנחת חוטא : ז] נפחה ויש במלא : ח] היה קמח ואם היתה ט] תיבות היא כמלא קמצה ל״ש : י] בשר בהמה זקנה: יא] כביצת תמצעסה וכוץ ועמד על פחות מכביצה שכן : טו] אוכלין בכביצה : יח] ... כן הוא אומר הבא אין :

דרך בשר : יב] שהן : רב ור׳ יוחנן : יג] לקיש אמרי : יד] מדרבנן מי איכא : טו] אוכלין בכביצה : טז] לרבנן אמרה ליה : יז] יוסי כדעתיה כמה דו · אמר תמן אין תבשילו ברור כן הוא אומר הבא אין :

נותר מדרבנן : הואיל וטומאת פיגול ונותר דרבנן דמטמא את הידים כדאמרינן בפס׳ פסחים דנתנו משום עצלי וחשדי כהונה: כולי האי בדרבנן להחמיר דלישתערי כמות שהן .

הגהות צ״ק [א] כמלא הקומץ ומשום יותר משאם היה קמח : [ב] וא״כ : [ג] ומשום : [ד] בהדא מחשבה :

הגהות הב״ח (א) גמ׳ לכמות שהיו מיתיבי : (ב) רש״י ד״ה מנחת וכו׳ חסר כי כשהוא . (ג) ד״ה לרבי יצחק וכו׳ וחסר סלתו דאי ס״ד כמות שהן כצ״ל וסד״א : (ד) ד״ה או בשר זקנה של בהמה : (ה) ד״ה ור״ש וכו׳ לכמות שהיו דהיינו וכו׳ שהן דסיפא : (ו) ד״ה טלי כולי וכו׳ הואיל ולא היה ביה שיעורא :

יא א ב מיי' פ"ד מהלכות טומאת אוכלין הלכה י:

יב ג מיי' שם הלכה ט:

יג ד ה מיי' שם הלכה ו ופ"ד מהלכות אבות הטומאות הלכה ד:

יד ו מיי' פ"ה מהלכות תרומות הלכה יח:

טו ז מיי' פ"א מהלכות מעשר הלכה יד טוש"ע יו"ד סימן של"א סעיף פ"ו:

טז ח מיי' פ"ג מהל' תרומות הלכה ד:

יז ט מיי' פ"ג מהל' תרומות הלכה ... וכליך מ"ד ד:

א] כי פליגי *כגון שהיה בו כשיעור וצמק וחזר ותפח דמר סבר יש דיחוי באיסורא ומר סבר אין דיחוי באיסורא ומי איכא למ"ד דיש דיחוי באיסורין והתנן *כביצה אוכלין שהניחה בחמה ונתמעטו וכן כזית מן המת כזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ וכזית פיגול וכזית נותר וכזית חלב טהורין ואין חייבין עליהן משום פיגול ונותר וחלב הניחן בגשמים ותפחו טמאין וחייבין עליהם משום פיגול ונותר וחלב תיובתא למ"ד יש דיחוי באיסורין תיובתא תא שמע *תורמין תאנים על הגרוגרות במנין ב] אי אמרת בשלמא לכמות (א) שהן משערינן שפיר אלא אי אמרת כמות שהן הוה ליה מרבה במעשרות (*ותנן) *המרבה במעשרות פירותיו מתוקנים ומעשרותיו מקולקלין אלא מאי לכמות שהן אימא סיפא גרוגרות על התאנים במדה אי אמרת בשלמא כמות שהן שפיר אלא אי אמרת לכמות שהן מרבה במעשרות הוא ג] אלא הכא בתרומה גדולה עסקינן ורישא בעין יפה וסיפא בעין יפה היא אי הכי אימא סיפא א"ר אלעזר בר' יוסי אבא היה נוטל עשר גרוגרות שבמקצוע על תשעים שבכלכלה ואי בתרומה גדולה עשר מאי עבידתיה אלא הכא בתרומת מעשר עסקינן ד] ואבא אלעזר בן *גומל הוא *דתניא אבא אלעזר בן גומל אומר °ונחשב לכם תרומתכם (במדבר יח) בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר ה] כשם *שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר *ניטלת באומד ובמחשבה

אלא הכא בתרומת מעשר עסקינן · משום דקתני תורמין מוקי לה הכי אבל הוא הדין במעשר ראשון דמקיש נמי אבא אלעזר בן גומל כדאיתא בפרק מעשר בהמה (בכורות דף נח:) :

כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד · מדאורייתא אין שייך בה אומד דחיטה אחת פוטרת את הכרי כדכתיב (דברים יח) ראשית דגנך אלא לפי שנתנו בה חכמים שיעור שייך בה אומד ותרומת מעשר יש לה שיעורא מדאורייתא כדכתיב (במדבר יח) מעשר מן המעשר [ג] דלענין זה ודאי לא מקשינן שפטור בה חיטה אחת אבל אם במתכוין מוסיף ילפינן שפיר מתרומה [ד] גדולה :

ניטלת באומד · מצוה לעשות מאומד דמתוך שירא שלא לפחות נוטל בעין יפה ובתוספתא גרסינן אלא מאומד וכן טז] פי' ר"ת ותנן בפ"ק דתרומות (מ"ז) אין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין וכן בתרומת מעשר ואמריק עלה בירושלמי תני אבא אלעזר בן גומל מנין שאין תורמין לא במדה כו' וא"ת בסוף כל הגט (גיטין דף ל:) דמפרש רב אשי בן ישראל שאמר [ה] לבן לוי כך אמר לי אבא מעשר יש לך בידי או מעשר לאביך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דלא קייץ לא מתקן ליה בעל הבית כור מעשר יש לך בידי או כור מעשר לאביך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דקייץ תקוני תקניה כאבא אלעזר בן גומל דמקיש תרומת מעשר לתרומה גדולה ויש לבעה"ב רשות לתרום תרומת מעשר כמו שיש לו לתרום תרומה גדולה והשתא א"כ ברישא נמי אע"ג דלא קייץ (אמאי) לא ניחוש לתרומת מעשר שבו דאמרינן מאומד תורם דמצוה מאומד ויש לומר דלאו אורחיה דבעה"ב לעשות מאומד תרומת מעשר מפני תרעומת כהן ולוי אם יטעה באומד שלו וא"ת הא תנן במסכת תרומות פ"ד המונה משובח והמודד משובח ממנו והשוקל משובח משלשתן ובירושלמי מקשי לה בפ"ק דתרומות ומשני כאן לתרומה גדולה כאן לתרומת מעשר [ו] ותני אבא אלעזר בן גומל אומר מנין שאין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין ת"ל (במדבר יח) ונחשב לכם תרומתכם והרמותם במחשבה אתה תורם ואי אתה תורם במדה במשקל ובמנין פירוש ההיא דאין תורמין בתרומה גדולה דלכולי עלמא מצותה באומד וההיא דהמונה משובח בתרומת מעשר וכרבנן והא דמייתי ברייתא דאבא אלעזר לאשמועינן דפליגי בתרומת מעשר וא"ת דבירושלמי אמרי' אההיא דהמונה משובח ממי הוא משובח אמר רב הונא מן התורם מאומד משמע דמאומד הוי תרומה אלא דהמונה משובח וקאמר נמי התם א"ר הילל מתני' אמרה כן והשוקל משובח משלשתן פירוש מכלל דאיכא שלשה בר משוקל ובתר הכי קאמר ר' חנינא תיפתר בשלשתן ולית ש"מ כלום ואי לרבנן לדידהו אין תרומת מעשר מאומד ואי כאבא אלעזר בן גומל הא אמרן דמצוה לעשות מאומד ונראה לפרש דלאבא אלעזר בן גומל נמי לא ילפי אלא דמועיל מאומד ולא שתהא מצוה מאומד והשתא הא דמשני בירושלמי כאן בתרומה גדולה כאן בתרומת מעשר היינו כאבא אלעזר בן גומל וניחא השתא הא דמייתי עלה ברייתא דאבא אלעזר בן גומל אי נמי מודו רבנן לאבא אלעזר בן גומל דמאומד הויא תרומה אבל אין מצוה לעשות מאומד וא"ת והיכי שרי לרבנן לעשות מאומד א"כ הוה ליה מרבה על המעשר וי"ל דהיינו כשמרבה במתכוין אבל כשמתכוין לאומד יפה לא חשיב מרבה ומיהו מדפריך הכא לאבא אלעזר בן גומל תאנים על הגרוגרות במנין אע"ג דהוה ליה מרבה מעשרות במתכוין משמע דכל מה שירבה להרבות נחשב עין יפה ונראה דלית ליה לאבא אלעזר בן גומל מרבה מעשרות דהא מעשר ראשון נמי איתקש לתרומה כדאמרי' בפרק בתרא דבכורות (דף נח:) ולא משכחת לה אלא במעשר עני או במעשר שני דהנהו לא איתקוש דלא איירי אלא במעשר ראשון כדקאמרינן התם ומעשר קרייה רחמנא תרומה דכתיב (במדבר יח) כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה נתתי ללוים לנחלה :

כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה · עיקר מחשבה בתרומת מעשר כתיבא אלא נקט הכי משום דפשטיה דקרא משמע דמתרומה גדולה יליף דקרא בתרומת מעשר של לוים כתיב והכי משמע ונחשב לכם במחשבה הנו לו תרומת מעשר מן הגורן כדגן מן הגורן כלומר כאותה תרומה שניטלת מן הגורן דהיינו תרומה גדולה ונראה דרבנן לא פליגי אמחשבה ובאומד דוקא פליגי אם תמצא לומר דפליגי שמא יש שום טעם דלא מוקמי מחשבה אתרומת מעשר אע"ג דכתיב בגופה כדאשכחן לענין מוקף בפ"ב דתרומות דאמר בירושלמי דכל התורה כולה למידה ומלמדת חוץ מתרומת מעשר שמלמדת ואינה למידה דבתרומת מעשר כתיב ממנו מן המוקף

כי פליגי כו' · ובשר העגל שנתפח אסיפיה קאי שחזר לכמות שהיה בשר זקנה ו] שנתמעט אמילעיה קאי והכי קאמר אע"ג שנתמעט ז] כשיעור שיש בו עכשיו משערינן (ב) [א] הואיל וכבר הוה בהן נמי האי שיעורא ומיחייב מדאורייתא ולא אמרינן בשעה שצמקו נדחו מאיסורייהו והוה ליה כמי שלא היה בו מתחילה והשתא ח] איתא ופטור מדאורייתא ורבי שמעון וריש לקיש סברי יש דיחוי באיסורין וכיון דאידחי אידחי ולא יקבל עוד טומאה מדאורייתא אלא מדרבנן: טהורין · קאי אאוכלין ומת ונבילה ושרץ: ואין חייבין · קאי אנותר ופיגול וחלב: הניתן בגשמים · לאחר שצמקו: תורמין · לאו תרומה ממש אלא מעשר: תאנים · לחים גרוגרות תאנים יבשים שצמקו וכווצו: במנין · עשר תאנים על תשעים גרוגרות אבל במדה לא משום דהוי ט] ממעט במעשר לגבי מנין דכי מנית להו לגרוגרות דחולין ולתאנים דמעשר לא תשתכח י] בכל עשר גרוגרות דחולין חדא תאנה דמעשר דכלי דמחזיק מאה גרוגרות לא מחזיק טפי מג' תאנים: אי אמרת בשלמא לכמות שהן · גרוגרות מעיקרא כשהן לחין משערינן שפיר יא] תאנים [ב] מתאנים תרים אלא אי אמרת כמות שהן השתא משערינן הוה ליה מרבה במעשרות לגבי מדה דהייט עשרה תאנים דתרומה מחזקי קבא ול' גרוגרות לא מחזקי אפילו חומשה קבין והוה אחד מחמשה: המרבה במעשרות · תורם מן הכרי מודד ארבעת קבין לחולין והחמישי למעשר: מעשרותיו מקולקלין · טבל ומעשר מעורבין דחלי קב החמישי הוי מעשר וחליו הוי טבל כשאר תבואה שבכרי: גרוגרות על התאנים במדה · ולא במנין משום דממעט במעשר לגבי מדה דאי כייל לג' תאנים מחזיקין תשעה קבין וכי כיילת עשרה גרוגרות לא מחזקי אלא פלגא קבא ואשתכח דלא מעשר אלא חד מן כ': אי אמרת בשלמא · כמות שהגרוגרות עכשיו משערין ולא איכפת לן ממאי דהוו מעיקרא: שפיר · דהא תורם קב על תשעה קבין: אלא אי אמרת לכמות שהיו · מרבה במעשרות הוא דאי הוו לחים הוה בהאי קב גרוגרות שני קבין: תרומה גדולה · ניטלת בעין יפה דלא נתנה תורה בה שיעורא ומדאורייתא חיטה אחת פוטרת הכרי ורבנן אמרו עין יפה אחד מארבעים בינונית אחד מנ' עין רעה אחד מששים אלמא ניטלת בעין יפה (ג): רבי אלעזר בר רבי יוסי · אתא לאיפלוגי דאפילו גרוגרות תורמין על יב] תאנים במנין דסבירא ליה לכמות שהיו משערין יג] דלא ממעט במעשר: מקלוע · כלי יד] שעושין בו הגרוגרות ועל שם כלי קרי להו קליעות טו] בכמה דוכתין: שבכלכלה · תאנים לחים: בשתי תרומות הכתוב מדבר · דהכי משמע האי קרא דכתיב בתרומת מעשר דלוים ונחשב לכם כלומר במחשבה תטלו תרומת מעשר כדגן מן הגורן כאותה תרומה הנטלת מן הגורן דהיינו תרומה גדולה אלמא בתי תרומות כתיבי בהאי קרא ומהאי קרא נפקא לן אתרווייהו דניטלות במחשבה ובאומד דונחשב אתרווייהו קאי: באומד. שאם יש לו פירות הרבה אין צריך למדוד אלא באומד יטול אחד מחמשים:

תורה אור

כס"י מ"ש

ספרות פ"ג מ"ע

תוספתא דתרומות פ"ג ע"ש

צ"ל ותניא

תוספתא דמאי פ"ח עירובין כ' קדין נ:

בכורות נח: ביצה יג: גיטין לא:

רבינו גרשום

יש דחוי באיסורין · דאמרינן הואיל וצמק אע"פ שחזר ותפח כמאן דלית ביה שיעורא השתא דמי: גרוגרות · תאנים שצימקו: תורמין תאנים שלא צימקו על הגרוגרות במנין שאם היו צ' גרוגרות תורם עליהן עשר תאנים היינו במנין: לכמות שהן כמות שהיו הגרוגרות קודם שצמקו: שפיר קא תרים: הוה ליה מרבה במעשרות · שהתאנה שהוא תורם יש בה כב' גרוגרות ואנן תנן דמעשרותיו מקולקלין דההוא סופיינא קא איתקן דהוא לא אפריש מעשר אדעתא למיפטר ההוא סופיינא ומקולקלין נינהו דטבל והולין מעורבין: ואלא מאי לכמות שהן אימא סיפא · אלא אי אמרת לכמות שהן והני גרוג' הזינן להו כאילו הוו תאנים אישתכח דבהא מדה של גרוגרות אית תרתי דתאנים והוה ליה מרבה במעשרות: א"א הכא בתרומה גדולה עסקינן וליכא למשמע מינה · דאפילו רישא דפשטת מינה לכמות שהן אמינא לך כמות שהן ודקא אמרת הוי ליה מרבה: בעין יפה עסקי' דעין יפה תורם א' ממ': שבמקצוע · כלי שעושין בו הגרוגרות: צ' שבכלכלה · תאנים שלא יבשו: ואי קשיא והרי שלאמןהמוקף הוהא לא קשיא שסומכין הכלים

שיטה מקובצת

א] כי פליגי כגון כו' פ"ה בשר העגל שנתפח אסיפא קאי כו' ולא נהירא דא"כ אמאי שני בלישניה ליתני כולו בנתפח או כולו בנתמעך ופי' (בשר) [השר] דכולי מתני' בסוף איירי ועגל שנתפח משערינן כמות שהוא עתה לרבי יוחנן דאורייתא ולר"ל דרבנן וסיפא דנתמעך אזלינן בתר השתא אפי' (דרבנן) [מדרבנן] ופלוגתא דר"י ורשב"ל בעלמא היכא דצמק וחזר והפח תו"ח: [עוד כתוב כי פליגי פי' ד"א [איכא מחלוקת] בינייהו [בפירושא דמתניתין] אלא כולהו [ס"ל דל] כמות שהוא משערינן ובשר העגל שנתפח מטמאה כמו שהוא [עכשיו] כיון דאית בה [כשיעור] ובשר זקנה שנתמעך [טהורה] והאמוראים לאו אהא קיימא אלא בעלמא · תו"א: ב] אי אמרת בשלמא לכמות שהן משערינן שפיר · וא"ת והיאך ניחא הא אסיק רבה דכל היכא דמעיקרא הוה ביה כו' הא לית ביה וי"ל דהאי אי אמרת בשלמא אתא להקשות לרבה וה"ק אי אמרת בשלמא לכמות שהן משערינן ודלא כרבה ניחא אלא אי אמרת איתא לדרבה א"כ קשה לתרווייהו · תו"ח: ג] אלא הכא בתרומה גדולה · לעולם כמו שהן וסיפא ניחא ורישא דהוי יתר לא איכפת לן דתרומה גדולה ניטלת באומד ומותר להרבות ובחנם פי' סיפא בעין יפה דלא הוי ליה קשה מידי מסיפא אלא האמת הוא דכיון דבתרומה גדולה חיטה אחת פוטרת כל הכרי · תו"ח: זח על זה: כשם שהתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה שנותן עיניו מצד זה של גורן ואוכל מצד אחר ויכול לאמוד בדעתו כמה סאין יש בו דכתיב ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן זו תרומה גדולה:

ד] ואבא אלעזר בן גמלא · וא"ת לאבא אלעזר בן גמלא היכא אשכחן הא דתנן המרבה במעשרות וכ"ת במעשר ראשון הרי במס' בכורות קאמר ר' יוסי דמעשר בהמה ניטלת באומד וקאמר סבר לה כאבא אלעזר בן גמלא ואיתקש מעשר בהמה למעשר אלמא אף במעשר דגן סבר דניטל באומד וי"ל דאשכחן במעשר שני ובמעשר עני אי נמי כגון שלא נתכוין להפריש אלא אחד ועלו בידו שנים · תו"ח: ה] כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד ומחשבה · בתם נקט [ומחשבה] דונחשב גבי תרומת מעשר כתיב ואמר ר"ת דלא גרסינן אלא מאומד והכי מיתנייא בתוספתא ותנן נמי בפ"ק דתרומות אין תורמין לא במדה כו' אלא מאומד וקצת קשה דבפ' ד' דמס' תרומות תנן המונה כו' ואומר ר"י דמקשה בירושלמי ומשני כאן בתרומה גדולה כאן בתרומת מעשר פי' ההיא דתמונה וא"ת כמאן אתיא ההיא דהמונה אי כרבנן הא סברי דאין תרומת מעשר ניטלת מאומד ואי כאבא אלעזר הא מדמי להו אהדדי לתרומה גדולה כשם שתרומה גדולה מצוה [ליטול מאומד] ה"ה תרומת מעשר והתם קתני המונה משובח משמע ממאומד וי"ל דאינו מייתי דומה בדומה שיהא מצות בתרומת מעשר כמאומד אלא ה"ק כשם שתרומה גדולה אינה ניטלת אלא במאומד כך תרומת מעשר ניטלת במאומד ולא אמרינן דאינה ניטלת (אלא) במאומד א"נ אתיא שפיר אפי' כרבנן ולכתחילה הוא דקאמרי דאין תרומת מעשר ניטלת במאומד אבל בדיעבד אפי' רבנן מודי והשתא ניחא שפיר ההיא דהמונה משובח מפי מאומד וא"ת כיון דניטל מאומד מרבה במעשרות היכא משכחת ואין לומר דמשכחת לה במרבה במתכוין הא הכא תאנים על הגרוגרות מיבח במתכוין הוא וקא משני ליה כאבא אלעזר בן גמלא הוא דניטלת מאומד ולא חשבינן מרבה במעשרות ואין לומר דמשכחת לה במעשר ראשון דבהא לא אמר אבא אלעזר דניטלת מאומד הא ליתא דהא מעשר ראשון נמי איתקש וצריך לומר דמשכחת מרבה במעשרות במעשר עני ובמעשר שני דהא לא איתקש לתרומה גדולה דמעשר ראשון אשכחן דהוי דומה אבל הני לא: ו] וקנה שנתמעך [ס"א מכשיעור שהיה בו מתחילה ולבסוף חזר לקדמתו שתפח וחזר לכשיעור וברא פליגי רב ור' חייא ור"י א) והכי קאמר שנתמעך כבר: ז] כשיעור שיש בו עכשיו · ומתחלה היה בו כשיעור נמי: רב ור' חייא ור' יודנן סברי כמות שהוא עכשיו משערינן. ח] והשתא אית ביה פסיל מדאורייתא: ט] דהוי זוכא לגבי · י] תשתכח לכל יא] דהאנים אתאנים: יב] על התאנים: יג] ולא: יד] כלי שעושין: טו] קציעות · עיין רש"י ב"מ [דף כ ע"ב]: טז] וכן גרים ר"ת תנן:

א) אולי צ"ל ור' חייא ור"י סברי כמו שהוא עכשיו משערינן ור"ש ברבי ור"ש לקיש סברי וכו' וה"ק שנתמעך וכו'.

הגהות צ"ק [א] לכמות שהן הואיל כו' בהן כאי שיעורא: [ב] על גרוגרות פריס: [ג] לעניין: [ד] גדולה דמיטלת מאומד למצוה דמפרש פי' והכל"ל: [ה] לגר: [ו] דמי:

הגהות הב"ח (א) גמ' לכמות שהיו משערין שפיר וכו' לכמות שהיו אימא סיפא: (ב) רש"י ד"ה כי פליגי וכו' משערינן כמו שהיה הואיל וכבר: (ג) ד"ה תרומה וכו' בעין יפה ככ"ד ואח"כ מ"ב אמר ר' אליעזר בר' יוסי כו' ר' אליעזר:

יח א ב מיי' פ"ה מהל' תרומות הלכה ... :
יט ד מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלכה כח :
כ ה מיי' שם הלכה יד :
כא ו מיי' שם הלכה טו :

במחשבה · כדאמרן בעלמא (שבת דף קמב·) נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר : ומינה · כלומר מהא דר' אלעזר גופה (א) מייתי פירכא : אלא אי ה] כמות שהן השתא משערינן · בצר להו מעשרות לענין מדה אי הוה כייל להו להנך דתרם במנין משתכח מעשר זוטא : תורמין תאנים על הגרוגרות · ובמנין: מקום שרגיל לעשות כו' · שמלויין תאנים שיעשו ו] גרוגרות ויתשמרו אז הוא עצמו יעשה אותם גרוגרות לאחר זמן עם תאנים שלו : מקום שאין רגיל לא · דבעינן שיתרום מן המתקיים והתאנים אין מתקיימין ואין משתמרין : אי איכא כהן · שיאכלם מיד : תורם מן היפה · שמא כהן יאכלם מיד (ב) תאנים יפין ואין מתקיימין גרוגרות מתקיימין ואין יפין : ולא גרוגרות על התאנים · במנין : ואפילו במקום שרגיל · ולא אמרינן סופו של כהן נמי לעשותן גרוגרות ונמצא שאינו מפסידן אלא זיל בתר השתא והרי הוא ממעט במעשר : דליכא כהן · ובעי למנטרינהו עד דליסכה כהן וליתיב ליה הלכך תורם מן המתקיים : בתרי טעמי · כגון הכא כדאמרינן רישא דליכא כהן וסיפא דאיכא כהן : ולא מוקמי בתרי תנאי · דלא אמרי' רישא וסיפא דליכא כהן והקפידא והתנן תורם מן המתקיים תנאי היא דהא תרי תנאי פליגי בהכי: מתני' שנאמר כל המנחה אשר תקריבו וגו' · ארישא קאי דקתני ומשמרן שלא יחמיצו ז] מקודם קמיצה משתעי ח]: עריכתה · טורני"ר : גמ' מה"מ

המוקף לו ומוקמינן בתרומה גדולה ולא בתרומת מעשר כדתנן במסכת ביכורים (פ"ב מ"ה) דתרומת מעשר ניטלת שלא מן המוקף כביכורים והא דפריך בסוף כל הגט (גיטין דף ל:) גבי תרומת מעשר וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף מפרש ר"ת דהיינו מדרבנן ומיהו נראה דלענין מחשבה לא פליגי מדפריך בריש האיש מקדש (קידושין דף מא:) דילפי' שליחות מתרומה מה לתרומה שכן נטלת במחשבה משמע דלכולי עלמא פריך והיינו תרומת מעשר דכתיב בה (במדבר יח) אתם גם אתם ומתוך פי' הקונט' דבכורות (דף נח: ונט) משמע דבמחשבה פליגי גבי היו לו מאה טלאים ונטל עשרה עשרה ונטל אחד ר' יוסי בר רבי יהודה אומר מעשר דסבר לה כאבא אלעזר בן גומל ואיתקש מעשר בהמה למעשר דגן ומעשר דגן קריי' רחמנא תרומה ופי' בקונט' דמשום מחשבה מוקי ליה רבי יוסי ברבי יהודה כאבא אלעזר ומתוך פירושו נמי [א] (הכי) משמע דאפילו בתרומה גדולה לית ליה מחשבה דאי אית ליה לא הוה צריך למימר דאבא אלעזר בן גומל היא דאפילו לרבנן נמי מצינו למילף מחשבה [ב] במעשר מדקרייה רחמנא תרומה ומיהו מצינו למימר דמשום תרומת מעשר שבו קרייה רחמנא תרומה וא"ת ולמה ליה למימר דרבי יוסי ברבי יהודה סבר לה כאבא אלעזר בן גומל הא כיון דאיתקש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן נוטל אחד מעשרה אף מעשר בהמה כן ולא בעי העברה תחת השבט אלא [ג] שיש עשרה לפניו ונוטל אחד מהן ויש לפרש דמייתי דאבא אלעזר דילפינן תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומד אע"ג שלא היה סברא ללמוד זה מזה לגבי הכי דתרומה גדולה אין לה שיעור ותרומת מעשר יש לו שיעור אפילו הכי מקשינן להו לענין זה אע"ג דהוי כעין אפשר משאי אפשר ה"נ יליף מעשר בהמה ממעשר דגן אע"ג דמפקי קרא ממשמעותיה דכתיב (ויקרא כז) כל אשר יעבור ומיהו אין מתיישב ללב פירוש זה ונראה לפרש דמשמע ליה דלר' יוסי ברבי יהודה הוי מעשר אע"ג שאינם שוין כגון במכניס לדיר להתעשר דסתמן אין דרכם להיות שוין הלכך צריך לאוקמי כאבא אלעזר בן גומל דשרי מאומד ולא חיישינן אם מרבה במעשר כדפרישית או לכל הפחות שרי בעין יפה כדאיתא בשמעתין ואי לאו דאבא אלעזר ה"א דאע"ג ט] דלא חיישינן *במעביר לשוין כה"ג שנוטל אחד מעשרה דילפינן ממעשר סד"א דגם בעינן שוין : **במחשבה** · פי' בקונטרס כדאמר בעלמא נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר משמע סד"ל משום דכתיב ונחשב שרי לאכול בלא הפרשה ושרי נמי בשתיקה ע"י שנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר דכל זה נפקא מונחשב עוד פי' לשון אחר בפ' בתרא דבכורות (דף נט·) במחשבה שמחשב ואומר שני לוגין שאני עתיד להפריש אע"פ שעתה איני מפריש כלום ור"ל דדיבור נמי צריך והא דשריא בלא הפרשה קרי מחשבה ואשכחן נמי דוכתא דקרי [ד] י] למחשבה דיבור כמו על כל דבר פשע דאמרינן (ב"מ דף מד·*) דחייב על המחשבה כמעשה ונראה דבלא דיבור נמי הוה תרומה מדתנן במסכת תרומות (פ"א מ"א) חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה חרש שוטה וקטן וקתני סיפא חרש שדברו חכמים שאינו שומע ואינו מדבר משמע הא שומע ואינו מדבר תרומתו תרומה [ה] ומיהו בתוספתא דמסכת תרומות מצאתי מפני מה אמרו אלם לא יתרום מפני שאינו יכול לברך משמע דאי מברך אע"פ שלא ידבר בהרמה שפיר דמי ופ"ג דשבועות (דף כו:) נמי משמע בהדיא כשגמר בלבו אע"פ שלא הוציא בשפתיו גבי כל נדיב דקאמר דהוו תרומה וקדשים שני כתובין הבאין כאחד ולא ילפי' מינייהו שבועה ובמה שאוכל בלא הפרשה בזה אין קפידא דלכולי עלמא שרי בכל מקום אע"פ שאינו מפריש עתה כדמוכח ההיא דהלוקח יין מבין הכותים (גיטין דף כה:) דשרי לכולי עלמא הי לאו משום דאין ברירה או משום דחיישינן לבקיעת נוד ויש מקומות דשרינן כשאומר מעשר שני לצפונו או לדרומו (דמאי פ"ה מ"א ב) וא"ת וכיון דשרינן תרומה ע"י שנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר אמאי אין מגביהין תרומות ומעשרות ביום טוב הא תנן במסכת שבת פרק נוטל (דף קמא:) ר' יהודה אומר אף מעלין את המדומע באחד ומאה ופריך בגמרא (שם דף קמב·) הא מתקן הוא ושני ר' אלעזר בר"ש היא דאמר נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר ולהכי לא חשיב תיקון בשבת כשמעלהו כיון שאפשר במחשבה והכא נמי אפשר במחשבה וי"ל דשאני מדומע שכבר ניתקן אבל תחלת תיקונו של טבל לא הוה שרינן מטעם דאפשר במחשבה ואפי' דמאי אסור לתקן בשבת כדמוכח בבמה מדליקין (שבת דף לד·) אע"ג דשרי ליתן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר כדמוכח בפ"ק דחולין (דף ו:) גבי ר"מ שאכל עלה של ירק בבית שאן *): **ולא** מוקמינן יא] בתרי תנאי · דהוה מצי לאוקמי בחד טעמא ובתרי תנאי דכולה דליכא כהן ורישא רבנן וסיפא כרבי יהודה דפליג אדרבנן בפרק שני דמסכת תרומות (מ"ו) וקאמר לעולם תורם מן היפה: **כל** המנחות נילושות בפושרין · אע"ג דאמרינן בפ' כל שעה (פסחים דף לו·) חיטין של מנחות אין לותתין אותן לא מפרש התם מאי משום [ו] דלאתיה ליתא במקום זריזין אבל לישה נהי דליתא בזריזין במקום זריזין איתא דאמר מר בללה זר כשרה חוץ לחומת עזרה פסולה ומכאן קשיא דמשמע כל המנחות אפילו לחם הפנים דהוי בכלל כל המנחות והיא לאו במקום זריזין היא דתנן לקמן בפ' שתי הלחם (דף צה:) דלחם הפנים לישתן ועריכתן בחוץ ויש לומר דהא דאמרינן בפ' כל שעה (פסחים לו·) ליבור שאני ומיהו קשיא ממנחת מאפה דיחיד היא ולישתן ועריכתן בחוץ כלחם הפנים דמ"ש כיון דלא בעיא שמן עד לאחר אפייה כדקאמר לקמן (דף עד:) החלות בוללן א"כ לא קדשה עדיין והויא לישתה בחוץ וי"ל דבפ' שתי הלחם (לקמן צה:) פריך רישא אסיפא ומשני לה רב אשי ומסיק דברותא היא וצ"ל מי ששנה זו לא שנה זו ולמ"ד מדת יבש נתקדשה לישתן בפנים דעשרון נתקדש ובו היה מודד לכל המנחות כדתנן פ' שתי מדות (לקמן פז·) ותנא דהכא סבר מדת יבש נתקדשה וקשיא קצת דלא מסיק האי טעמא בפ' כל שעה (פסחים דף לו·) ושמא נקט ההוא טעמא דהוי בכל המנחות כגון מנחת סולת ומחבת ומרחשת אפילו. למ"ד מדת יבש לא נתקדשה :

*) [ועי' תוס' חולין ז· ד"ה ודילמא]

אף

נ"א כמעשר

[וע"ש תוס' מג: ד"ה המשנה]

תורה אור

ובמחשבה מה תרומה גדולה בעין יפה אף תרומת מעשר בעין יפה ומינה א"ר אלעזר בר רבי יוסי אבא היה נוטל עשר גרוגרות שבמקצוע על תשעים שבכלכלה א"א בשלמא לכמות שהן א] אמרי' שפיר אלא אי אמרת כמות שהן בציר להו כי אתא רב דימי א"ר אלעזר שאני גרוגרות הואיל ויכול לשלקן ולהחזירן לכמות שהן ת"ר ב] *תורמין תאנים על הגרוגרות במקום שרגילין לעשות תאנים גרוגרות ולא גרוגרות על תאנים ואפי' במקום שרגילין לעשות תאנים גרוגרות אמר מר תורמין תאנים על הגרוגרות במקום שרגילין לעשות תאנים גרוגרות במקום שרגילין אין במקום שאין רגילין לא היכי דמי אי דאיכא כהן מקום שאינו רגיל אמאי לא והתנן *מקום שיש ב כהן תורם מן היפה אלא פשיטא דליכא כהן אימא סיפא ולא גרוגרות על התאנים ואפילו במקום שרגיל לעשות תאנים גרוגרות ואי דליכא כהן אמאי לא והתנן *ג מקום שאין כהן תורם מן המתקיים אלא פשיטא דאיכא כהן רישא דליכא כהן סיפא דאיכא כהן אין רישא דליכא כהן סיפא דאיכא כהן אמר רב פפא *ש"מ דחקינן ומוקמינן מתני' בתרי טעמי ולא מוקמינן ג] בתרי תנאי :

מתני' *ד כל המנחות נילושות בפושרין ומשמרן שלא יחמיצו ואם ד] החמיצו ה שיריה עובר בלא תעשה שנאמר °כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ ו וחייב על לישתה ועל עריכתה ועל אפייתה:

גמ' מנא הני מילי *אמר ריש לקיש דאמר קרא °לא תאפה חמץ חלקם אפי' חלקם לא תאפה חמץ והאי להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדתניא לא

תאפה

תרומות פ"ב מ"ד [גיטין לא.]

גם זה שם

[קדושין סב.]

פסחים לו·

ויקרא ב

ויקרא ו

[יבמות מ: סוטה טו. שבועות ג:]

רבינו גרשום

ומינה · כלומר יש בה עוד קושיא אחרת: בצר להו לתרומת מעשר · *) לישנא אחרינא כי מביא שאור ונותן לתוך הקדירה אמאי קאמר אף היא היתה חסירה או יתירה ולישקול פירתא מן הסולת שבעשרון שמונח על גבי השאור ונילוש אבראי בכלי אחר דליחמיצ' כעין האי שאור שבעשרון או עבה או רך ולעיין במה ליספי שבעשרון או ליבצר בהאי כלי שני וליהדר ולילישיה האי שאור בהדא עם השאור שבעשרון ויפחות או יוסיפנו הקמח שבעשרון לפי תוספת השאור העבי או פירותו : נזיר' דילמא אתי למישקל מעלמא מן החולין עם זה שבעשרון **) : תורמין התאנים על הגרוגרות אע"פ שהתאנים אין משתמרין כגרוגרות הואיל וחזיפות רגילין לעשותן גרוגרות תורמין : מקום שיש בהן שאוכלין מיד תורמין מן היפה אע"פ שאין מתקיים שמיד אוכ' הכהן

שיטה מקובצת

א] שהן משערינן· תיבת אמרינן נמחק: ב] תורמין תאנים על הגרוגרות במקום שרגילין לכאורה מיירי כמו שפירש בקונטרס במנין דאי במדה ממעט במעשרות ולא גרוגרות על התאנים דהוי ליה ממעט וא"כ [קשה] מאי פריך ואי דליכא כהן אמאי לא כו' הא ודאי ממעט הוא וי"ל דכולהו מיירי בתרומה גדולה דחטה אחת פוטרת · תו"ח : ג] בתרי תנאי' ולא הוי כתרי תנאי דחבית בפ' המפקיד דהתם איירי המשנ' כתרי תנאי [ממש] ומיהו כ"ש הוא כאן דאין אנו רוצים ליישבה בחד טעמא ולומר דברייתא פליגא אהך

...הכהן : אלא פשיטא דליכא כהן · ואי רגיל לעשות מהן גרוגרות תורם ואי לא לא : (לישנא) [מתני'] דהתם כ"ש דאי הוי קשה רישא לסיפא מוקמינן בתרי טעמא ולא מוקמינן בתרי תנאי' נמי בתרי תנאי ממש כההיא דחבית דמצי לאוקמי כולה דליכא כהן ורישא רבנן וסיפא ר' יהודה · תו"ח :
*) שייך לדף ע ע"ב בגמ' מאי חסירה או יתירה · **) ע"כ · אפייה
...ת שיריה : ה] אלא אי אמרת כמות שהן : ו] שיעשו מהן גרוגרות : ז] שלא יחמיצו וקודם : ח] קמיצה משתעי · ושיריה דקתני עובר בלא תעשה מקרא אחרינא מפקינן לה בפ' התולך [דף מ'] לא ...פי' חלקם לא תאפה חמץ : וחייב אם עשאן חמץ חייב שלשה מלקיות בעד לישה ועריכה ואפיה : ט] דלא חיישי : י] למחשבה דיבורי עיין תוס' זבחים [דף ב ע"א] : יא] בתרי תנאי' · פי' הקונטר' דלא ...א כו' ואינו נראה לר"י דאין זה בתרי תנאי דאפשר לאוקמי רישא וסיפא סבירא להו דתורמין שלא במתקיים ופליגי אהא דתנן תורם מן המתקיים אלא נראה לר"י בתרי תנאי כו' [עיין תוס' בב"מ] :

הגהות צ"ק [א] פי' שכי נמחק : [ב] ממעשר : [ג] אם יש עשרה לפניו נוטל : [ד] לדיבור מתנה : [ה] פירש ומיהו נמחק אנ"ל ובתוספתא דמס' תרומות כמו מצאתי : [ו] דלפיכך ליתא בזריזין :

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ומינה וכו' דמייתי : (ב) ד"ה תורם וכו' יאכלם מיד זהו בכלל תאנים :

תורה אור

ויקרא ו °לא תאפה חמץ מה ת"ל והלא כבר נאמר לא תעשה חמץ לפי שנאמר לא תעשה חמץ יכול לא יהא חייב אלא אחת על כולם ת"ל שם ו °לא תאפה אפייה בכלל היתה למה יצאת להקיש אליה מה אפייה מיוחדת שהיא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה אף אני אביא לישת' ועריכתה וכל מעשה יחידי שבה לאיתויי קיטוף שהוא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה אנן מחלקם קאמרינן ואימא כוליה להכי הוא דאתא אם כן לכתוב חלקם לא תאפה חמץ מאי לא תאפה חמץ חלקם שמעת מינה תרתי ואימא אפייה דפרט בה רחמנא ליחייב חדא אינך ליחייב חדא אכולהו משום דהוה דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא ואימא לא תעשה כלל לא תאפה פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט אפייה אין מידי אחרינא לא אמר רבי אפטוריקי משום דהוי *כלל ופרט המרוחקין זה מזה וכל כלל ופרט המרוחקין זה מזה אין דנין אותן בכלל ופרט מתיב רב אדא בר אהבה ואמרי לה כדי וכלל ופרט המרוחקין זה מזה אין דנין אותן בכלל ופרט והתניא שם ד °ושחט אותו במקום אשר ישחט א] העולה ב] לפני ה' חטאת הוא *היכן עולה נשחטת בצפון אף זה בצפון וכי אנו מכאן למידין והלא כבר נאמר שם ו °במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת הא למה זה יצא לקובעו שאם לא שחט אותו בצפון פסלו אתה אומר לכך יצאת או אינו אלא שזה טעון צפון ג] ואין אחר טעון צפון ת"ל שם ד *°ושחט את החטאת במקום (אשר ישחט את) העולה ד] זה בנה אב לכל חטאות שטעונות צפון טעמא דכתב רחמנא ושחט את החטאת הא לאו הכי הוה אמינא שזה טעון צפון ואין אחר טעון צפון מ"ט לאו משום דהוה כלל ופרט ואע"ג דמרוחקין זה מזה דנין אותן בכלל ופרט מתקיף לה רב אשי האי כלל ופרט הוא פרט וכלל הוא ונעשה כלל מוסף על הפרט ואיתרבי להו כל מילי אלא תנא אותו קא קשיא ליה וה"ק או אינו אלא שזה טעון צפון ואין אחר טעון צפון דכתב רחמנא אותו והשתא דנפקא ליה מושחט את החטאת אותו למעוטי מאי למעוטי (נחשו"ן *ושח"ט עו"פ בפס"ח סימן) *אותו בצפון ואין שעיר נחשון בצפון סד"א הואיל ואיתרבי לענין סמיכה ליתרבי נמי לענין צפון קמ"ל וסמיכה גופה מנלן *דתניא °וסמך ידו על ראש השעיר לרבות שעיר נחשון לסמיכה דברי רבי יהודה ר"ש אומר

לרבות

תוספות

אף אני אביא לישה ועריכתה ס' · וא"ת אי דאתרו אכל חדא וחדא אפי' אפה ואפה נמי כמו אל תעשה אל תעשה דנזיר (מכות דף כא·) ואי דלא אתרו ביה אלא חדא התראה אמאי חייב דכי ה"ג דייק בפרק בתרא דמכות (דף כ:) גבי דחייב על כל קרחה וקרחה ומוקי לה דסך חמשה אצבעותיה כשא ויש לומר דהכא אפי' התרו על כל אחת ואחת איצטריך קרא משום דככר נפסלה והוה אמינא דפטור כדדרשינן לקמן (דף נז·) המחמץ את הכשרה חייב ואת הפסולה פטור קא משמע לן דהכא חייב מאחר דליכא אלא פסול של חמוץ דמדינן מהכא מחמץ אחר מחמץ שהוא חייב:

אם כן ליכתוב חלקם לא תאפה חמץ · תימה כי כתב נמי הכי הוה דרשינן לחלק מדכתיב לא תאפה יג] שהזכיר אפייה ולא כתיב תיעשה שכן מתרצים אנא דדרשינן גבי שבת (דף ע·) לחלק מלא תבערו ומקשינן הא איצטריך להבערת בת כהן דלא דחיא שבת משום דכתיב בכל מושבותיכם דמשמע בית דין ואמר רחמנא לא תבערו ומתרצינן דאי לבת כהן לחודה לכתוב לא תעשו מלאכה בכל מושבותיכם והוה ידעינן נמי דמיתת בית דין לא דחיי' שבת יד] וי"ל דלא דמי דהכא הוי אמרינן דאפייה דאסר רחמנא אשיריים דהיינו חלקם אבל לא תיעשה אקומץ כתיב דאסר כל עשיות:

כלל ופרט המרוחקין זה מזה אין דנין אותו בכלל ופרט · תימה לרבא דאמר דנין בפ' בנות כותים (נדה לג·) מאי איכא למימר ר"ל דהתם דווקא דנין לפי שהוא בחדא פרשתא אבל הכא דחד בויקרא וחד בצו את אהרן הוו בתרי ענייני ומודה דאין דנין כדאמר בפ"ק דפסחים (דף ו:) אפי' למ"ד דנין ה"מ בחד ענינא אבל בתרי ענייני אין דנין והא דפי' הקונטרס בפסחים דמ"ד דנין הייט רב אדא בר אהבה דשמעתין לא דק דהכא אפי' בתרי ענייני קאמר אלא אפלוגתא דאביי ורבא קאי וא"ת בפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מה:) דדרים והומת ותלית כלל כי קללת פרט אי האי מקרבי אין בכלל אלא מה שבפרט השתא דמרחקי אתא לרבויי. ועא"ת לרבא דאמר דנין לא הוה ליה לרבויי מידי לאביי דאמר אין דנין לא הוה ליה למידן כלל וי"ל כיון דהפסיק בדבר אחר שאינו מאותו ענין דכתיב (דברים כא) כי קבר תקברנו הוה ליה כתרי ענייני ואין דנין והתם דרים מכח דמגדף היה בכלל והומת ויצא מן הכלל ורבי *) אלעזר נמי מכח זה הוא דן ואין להקפיד אהא דדרשינן הכא דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לאיתויי לישה ועריכה וקיטוף וכן בפרק כלל גדול (שבת דף ע·) גבי הבערה לחלק ובפ"ק דיבמות (דף ז·) דקאמר מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל כילד והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וממעט קדשי בדק הבית:

או אינו אלא שזה טעון צפון · פירש בקונטרס וקרא דבמקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת בשעיר נשיא כתיב משמע דבעי למעוטי כולהו חטאות וקשה א"כ לא צריך לכשהוא אומר ושחט את החטאת זה בנה אב תיפוק ליה *[דבגופיה כתיב בלא בנין אב] לכך נראה כמו שפירש באיזהו מקומן (זבחים מח·) דמאותו דשעיר נשיא לא תמעטי אלא זכרים כמותו כגון שעירי רגלים ראש חדש וע"ז אך יש לייטב פירוש הקונט' דזה בנה אב לאו דווקא אלא כלומר כיון דאותו חזינן דלאו דוקא הוא א"כ לא ממעטינן מיניה מידי והיינו בנין אב דקאמר *(ובפ' איזהו מקומן (שם) פי' הקונט' דמהחטאת קא דרים למרבה [ג] כל חטאות):

או אינו אלא שזה טעון צפון ואין אחר טעון צפון · כגון שעירי הפנימי או שעירי הרגלים לאו משום דהוי כלל ופרט תימה והיכי מרבה מושחט דכתיב בחטאת יחיד אכתי אימא במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת כלל והנך תרתי דחטאת נשיא וחטאת יחיד פרט הני אין אחרינא לא וי"ל דביחיד כתיב בכשבה וכתיב בשעירה ואייתר ליה חד לבנין אב ולפי המסקנא דאמרינן אותו קא קשיא ליה לריכי תרוייהו כדאמר ברים איזהו מקומן (זבחים דף מט:) למצוה ולעכב וא"ת ודקבעי לקמן השתא דנ"ל מושחט אותו למעוטי מאי תיקשי ליה למה לי דכתב רחמנא טו] צפון כלל בשעיר נשיא דנילף מחטאת יחיד כדילפינן מינייהו שאר חטאות מזה בנה אב וי"ל דה"נ וקא קשיא לשון הברייתא דמשמע דלעולם איצטריך קרא דשעיר נשיא לקבעו חובה:

תנא אותו קא קשיא ליה · וה"ק או אינו דלא בא לקובעו חובה והא דאיצטריך למכתב ביה צפון משום דבעי למכתב אותו דבא ללמד זה כו' ואין אחר טעון צפון:

הואיל ואיתרבי בסמיכה · הואיל ואיקרי חטאת לא מצי למימר [ד] שעה מדורות לא ילפינן ואע"ג דאיכא כמה קרבנות דטעונין סמיכה ולא בעו צפון הואיל ובהאי קרא גופיה דמרבינן ליה לסמיכה כתיב ושחט אותו במקום אשר ישחט את העולה דהיינו צפון אי לאו דכתיב ביה אותו הוה אמינא דהייתה דהשעיר לסמיכה ולצפון קאי:

*) [וע"ע תוס' ב"ק סה. ד"ה כלל]

רש"י

מה"מ · ו] דחייב [בשירים] ועובר בלא תעשה דמקרא דמתניתין לא שמעינן *אלא קומץ דלגבוה אזיל: מעשה יחיד · מעשה חשוב בפני עצמו: לאתויי קיטוף · שמחליק פניה במים אע"ג דלאו מעשה כל כך הוא: אנן · הך דרשא דשירים מחלקם קאמרי' מדסמוך חלקם ללא תאפה: אימא כוליה לשירים אתא · כדכתיב חלקם ולישה ועריכה ואפייה (א) דליהוו חייב ז] [א] על הקומץ ח] [ובשירים] מהיכא ילפת: ואימא אפייה · דפרט בה קרא ואפקיה מן הכלל לחוביה עלה חדא ואכולהו אינך חדא ולא ליחייב (אלא) תרתי: מרוחקין · לא תעשה בויקרא לא תאפה בצו את אהרן: ושחט אותו · בשעיר נשיא כתיב: בצפון · בעולה כתיב על ירך המזבח צפונה בויקרא: והלא כבר נאמר כו' · והא נמי בכלל שאר חטאות הוא: לקבעו · דשנה עליו הכתוב לעכב: או אינו אלא לכך יצאה שזה טעון צפון ולא אחר ומה אני מקיים במקום אשר (ב) ט] וגו' תשחט החטאת בשעיר נשיא הכתוב מדבר: ת"ל · פסוק שלישי ושחט י] החטאת וגו' ללמד זה בנה אב לכל החטאות ללמד עליהן שיטענו צפון: כלל ופרט · תשחט החטאת כלל כל החטאות בצפון ושחט אותו פרט שעיר נשיא ולא אחר דאע"ג דמרוחקין דושחט אותו כתיב בויקרא ותשחט החטאת כתיב בצו את אהרן: האי פרט וכלל הוא · דושחט אותו כתיב ברישא והדר כלל בצו את אהרן ואיתרבו להו כל חטאות ואכתי ושחט את החטאת במקום (ג) יא] העולה למה [ב] לי *אלא ודאי יב] לאו כלל ופרט המרוחקין קא קשיא ליה [אלא אותו קא קשיא ליה] ומשום הכי איצטריך פסוק שלישי: והשתא דנפקא ליה מושחט את החטאת · דלא אמרינן אין אחר טעון צפון אלא דנשיא אותו למה לי והא ליכא למימר דלמעוטי שאר חטאת מציבורא קאתי דהא בשחיטת קדשים מייתי צפון לכל חטאות בין למצוה בין לעכב בפ' איזהו מקומן (זבחים מח·): שעיר נחשון · שהקריבו הנשיאים שעירי חטאות בחנוכת המזבח ולהכי נקט נחשון דהוא הראשון והנהו נמעט דאין טעונין צפון דלא באו על חטא כשאר חטאת: וסמך ידו על ראש השעיר · בנשיא כתיב ומאי למכתב וסמך ידו על ראשו טעמייהו דר' יהודה ור"ש מפרש בפרק שתי מדות (דף צב:):

הינה

רבינו גרשום

אפיה בכלל' לא תעשה היתה: לאיתויי קיטוף · מה"א) שתולש העיסה לכל חלה וחלה אע"ג דאינו מעשה חשוב: אנן מחלקם קא דרשינן · דאם תחמיץ שיריה דעובר ולא מן תאפה חמץ: ואימא כוליה · לא תאפה נמי לחלקם (קאמר)[אתא] ולא מצית למשמע מינה למעשה יחידי: המרוחקין זה מזה אחד בפרשת ויקרא ואחד בצו את אהרן: ושחט אותו בשעיר של נשיא כתיב: לקבעו · כלומר לעכב: ת"ל ושחט את החטאת במקום העולה' בשעירת יחיד כתיב: לאו משום דהוי כלל ופרט המרוחקים זה מזה · במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת כלל והוא בסדר צו · ושחט אותו במקום פרט והוא בויקרא · ואי לאו דכתב רחמנא ושחט את החטאת הוה אמינא אין בכלל אלא מה שבפרט והאי דנשיא הוא דבעי צפון אחרינא לא : פרט וכלל הוא דפרט נכתב קודם: השתא דנפקא ליה מושחט את החטאת שכל חטאות טעונין צפון אותו למעוטי מאי: ואין שעיר נחשון אע"ג דהוי שעיר נשיא כוותיה: מדיכול למימר וסמך ידו על ראשו וקאמר על ראש השעיר לרבות שעיר נחשון:

א) רבינו מפרש דקיטוף הוא מלשון תלישה וכ"ה בערוך ערך קטף ב' והוא מלשון הכתוב הקוטפים מלוח עלי שיח:

[נ"ל ושחט את החטאת במקום העולה ושם אותה לחטאת במקום אשר ישחטו את העולה והם שני כתובים גבי חטאת יחיד אחד בשעירה וא' בכבשה וחשיב אותם להד]

שיטה מקובצת

א] אשר ישחט את העולה: ב] תיבות לפני ה' חטאת הוא ל"ש : ג] ואין אחר טעון צפון' כגון שעירי רגלים אבל אין לפרש כגון כשבה ושעירה של יחיד דהא בהדיא כתיב בהו צפון : ד] זה בנה אב' ובזבחים דייק אשכחן למצוה לעכב מנין ומשני כתיב בכבשה וכתיב בשעירה: ה] ואיתרבי לענין סמיכה' פי' דמרבה ליה מקרא דחטאת דכתיב וסמך ידו על ראש השעיר אבל אין לפרש דכיון דאיתרבי לענין סמיכה בשום מקום איתרבי נמי לענין צפון הרי שלמים תוכיח דאיתרבו לסמיכה ולא איתרבו לתנופה אלא ש"מ משום דאיתרבו מקרא דכתיב גבי חטאת קאמר : ו] מה"מ דאשיריים עובר: ז] חייב שלשה' תיבות על הקומץ נמחק : ח] בשיריים אות ו' נמחק : ט] אשר תשחט העולה תשחט החטאת : י] ושחט את החטאת וגו' זה בנה אב (הקב"ה) [הכתוב] עשה זה אב לכל החטאות : יא] החטאת במקום אשר ישחט העולה : יב] ודאי כלל ופרט המרוחקים זה מזה או פרט וכלל המרוחקים אין דנין אותו ותנא דפריך לעיל או אינו לאו משום כלל ופרט אלא תנא אותו קא קשיא: יג] שהזכיר אפיה עיין תוס' פ' כלל גדול [דף ע ע"א] ד"ה ועל כולם: יד] שבת וי"ל התם ודאי דרשינן מדאפקיה רחמנא בלשון הבערה דאי משום בת כהן הוי מצי למכתב לא תעשו (אש) [מלאכה] בכל מושבותיכם אבל הכא דקאי אשירים לא סגי דלא כתב לא תאפה דאי כתב לא תעשה הו"א דמיירי בעיקר עשיה דהיינו קומץ ולא קאי אחלקם וחלקם מילתא אחריתי חלקם נתתי להם וגו' מו"ח: טו] צפון כלל · ה"ה דהוי מצי למפרך כולה קרא למה לי דהא צפון נפקא לן למצוה מזאת התורה ולעכב מזה בנה אב ולמסקנא ניחא דאתיא למעט שעיר נחשון מצפון· א"נ י"ל דאי לא הוי כתיב ביה צפון לא הוי מקיימנן עיכוב דזה בנה אב בשעירי הרגלים דספי הוי לן לאוקמי בשעיר נשיא לפי שהוא בא על מצות ידועות שאין כן בשעירי הרגלים אלא דכתיב בשעיר נשיא צפון וכן בכבשה וכן בשעירה וזאת תורת לעכב וא"כ דחטאת דכשבה וכן דשעירה שהן (מותרן) [מיותרין] לומר זה כזה א"כ ע"כ לשעירי הרגלים [הוא דאתא] · ת"ח:

מסורת הש"ס

[ר"ל כל המנחה וקומץ בתוכה דיש ביניהם קומץ דלגבוה אזיל אבל שיירים לגמרי מנ"ג]

ב"ק סה:

[פסחים ו: ב"ק סה: נדה לג:]

[נ"א אלא ודאי כלל ופרט המרוחקין אין דנין ומש"ה איצטריך כו' ור"ל דכאן דאין יכולת למילף בפרט וכלל כל מילי ומש"ה איצטריך פסוק ג']

[ת"ל שחט] זבחים מח:

ג"ז שם [לקמן צב:] ויקרא ד

יא' דלגופיה כתב ולא לבנין

יב"ק סה' דשייך בדבור שלא"ו קודם ולפים

הגהות צ"ק [א] אלא בקומץ ובשיריים : [ב] לי בס"ד ולא"כ ד"ה אלא פנא לאו : [ג] שאר החטאת או אינו כו' עד שעיר הפנימי הד"ה ואח"כ מה"ד לאו משום כ"ש : [ד] דשעה

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה אימא וכו' ואפייה אינו חייב אלא בקומץ ובשיריים : (ב) ד"ה או אינו וכו' אשר ישחט בעולה הבהמ: (ג) ד"ה האי פרט וכו' במקום אשר ישחט את העולה ל"ל אלא ודאי אותו קא קשיא ליה כנ"ל:

מסורת הש"ס | תורה אור

לרבות שעירי עבודת כוכבים לסמיכה מתקיף לה רבינא תינח לרבי יהודה לרבי שמעון מאי איכא למימר א"ל מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא לרבי יהודה נמי מאי דאיתרבי איתרבי מאי דלא איתרבי לא איתרבי וכי תימא אי לא מעטיה קרא הוה אמינא תיתי בבנין אב סמיכה גופה לישתוק קרא מיניה ותיתי בבנין אב *אלא שעה מדורות לא ילפינן הבא נמי שעה מדורות לא ילפינן אלא אותו א]טעון צפון ואין השוחט עומד בצפון מדרבי אחייה נפקא *דתניא רבי אחייה (זבחים מח:) אומר (ויקרא א) °ושחט אותו על ירך המזבח צפונה מה ת"ל לפי שמצינו במקבל שעומד בצפון ומקבל בצפון א"אם עמד בדרום וקיבל בצפון פסול יכול אף זה כן ת"ל אותו אותו בצפון ב"ולא השוחט צריך להיות עומד בצפון אלא אותו בצפון ואין בן עוף בצפון סלקא דעתך אמינא ליתי בק"ו מבן צאן ומה בן צאן שלא קבע לו כהן קבע לו צפון בן עוף שקבע לו כהן אינו דין שנקבע לו צפון מה לבן צאן שכן קבע לו כלי אלא אותו בצפון יאין פסח בצפון ג]פסח מדר"א בן יעקב נפקא דתניא *)רבי אליעזר בן יעקב אומר יכול יהא הפסח טעון צפון ודין הוא ומה עולה שלא קבע לה זמן בשחיטתה קבע לה צפון פסח שקבע לו זמן לשחיטתו אינו דין שקבע לו צפון ג] מה לעולה שכן כליל מחטאת ד] מה לחטאת שכן מכפרת על חייבי כריתות מאשם ה]מה לאשם שכן קדשי קדשים מכולהו נמי שכן קדשי קדשים אלא לעולם כדקאמרינן מעיקרא אותו בצפון ואין השוחט בצפון ודקא קשיא לך מדר' אחייה נפקא דר' אחייה לאו למעוטי שוחט בצפון הוא דאתא אלא הכי קאמר אין השוחט בצפון אבל מקבל בצפון מקבל מלקח ולקח ו] נפקא לקח ולקח לא משמע ליה: וחייב על לישתה ועל עריכתה ועל אפייתה: אמר רב פפא אפאה לוקה שתים אחת על עריכתה ואחת על אפייתה והא אמרת מה אפייה מיוחדת שהיא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה לא קשיא הא דעריך הוא ואפה הוא הא דעריך חבריה ויהיב ליה ואפה *ת"ר בכור שאחזו דם מקיזין ז] אותו את הדם במקום שאין עושין בו מום ואין מקיזין ח] את הדם במקום שעושין בו מום דברי ר"מ וחכ"א יקיז אף במקום שעושין בו מום ובלבד שלא ישחוט [על אותו מום] ט] ר"ש אומר אף

*)עי' כל הסוגיא בזבחים ד' מח: גם נוי לשון ע"ש

תינח לר' יהודה · דמרבי ליה לסמיכה איצטריך למעוטי מצפון: וכי תימא אי לא י] מעטיה · מאותו אתי מבנין אב כשאר חטאות שטעונין צפון הא לא מצית אמרת דא"כ דבכלל יא] חטאת היא אמאי מרבי ליה לסמיכה לישתוק קרא מעל ראש השעיר דסמיכה: ותיתי · סמיכת נחשון מבנין אב דמה מצינו בשאר חטאות יב]דטעון סמיכה אף זה כן: יג] אלא שעה מדורות לא ילפינן [א] הילכך אמאי איצטריך למעוטי מצפון: אותו · הקרבן בצפון אבל השוחט יכול לעמוד בדרום ושוחט בסכין ארוכה: מקבל עומד בצפון · מפרש בשחיטת קדשים בפ' איזהו מקומן (דף מח:) דקאמר חטאת מנלן דבעי צפון דכתיב ושחט את החטאת במקום העולה קבלה מנלן דכתיב בתריה ולקח הכהן מדם החטאת מקבל עצמו מנלן ולקח לו יקח יד]: בן צאן קבע לו כלי · סכין דשחיטה כתיב ביה ובשחיטה כתיב (בראשית כב) ויקח את המאכלת לשחוט את בנו טו]אבל בן עוף מליקתו בצפורן: מחטאת · גמרינן דאין לו זמן קבוע וטעון צפון וכל שכן פסח: וקא פריך מה לחטאת שכן מכפרת על חייבי כריתות: וקאמר מאשם · מייתינן ליה וקפריך מה לאשם שכן קדשי טז] קדשים תאמר בפסח דקדשים קלים הוא אלמא פסח מצפון מהאי דינא אימעיט: דרבי אחייה לאו למעוטי שוחט [ב]בצפון · דהאי מאותו דשעיר נפקא אלא למילף דמקבל עומד בצפון דהכי קאמר רבי אחייה אין השוחט בצפון אבל מקבל בצפון יז] *ואי קשיא לרבי אחייה אימא אוהו בצפון ולא מקבל בצפון: אפאה לוקה שתים כו' · דאפייה גמר עריכה היא: והאמרת מעשה יחידי היא · ואמאי מחייבת ליה תרתי: ערך הוא ואפה הוא · יח] *)לאיחיובי תרתי אתרווייהו יט]: ערך חבריה ואפה הוא· מיחייב חבריה חדא ואיהו תרתי אאפיה ואעריכה כ] דגמר גמרה ואע"ג דחייב חבריה אעריכה הוא חייב נמי עלה כדאמר נמי לקמן (דף מז·) להביא מחמץ אחר מחמץ: במקום שאין עושה מום · היינו כל הגוף דהדר בריא: במקום שעושה כא] כו' · אזנו ועינו דלא הדר בריא: ובלבד שלא ישחוט על אותו המום · עד שיהא בו מום מעלמו דבכור אינו נאכל בחוץ עד שיהא בו מום כב]: *אף נשחט על אותו מום כג]· רבי שמעון לטעמיה דאמר דבר שאין מתכוין מותר (שבת דף קלג·) וזה לא נתכוין להטיל בו מום על מנת לשוחטו עליו:

*)נ"א לא מחייב תרתי אאפיה אפילו

ס"ך לע"ג

תוספתא פ"ג דבכורות בכורות לג:

נ"ק

לרבות שעירי עבודת כוכבים לסמיכה · תימה תיפוק ליה מדאיתקוש לפר העלם דבר של ציבור כדאמרי' בפרק ב"ש (זבחים דף מא·) החטאת אלו שעירי עבודת כוכבים והתם מוכח דלרבי שמעון נמי אתיא וי"ל דההוא היקישא ליתא אלא לגבי הזאה ודווקא אי נמי מהיקישא לא הוה ידעינן מסום דכתיב כד] החי והוה מוקמינן למעוטי שעירי עבודת כוכבים וכן מוכח לקמן פרק שתי מדות (דף לב·): **ר'** שמעון מאי איכא למימר · דלמעט שעירי עבודת כוכבים לא מסתבר לאוקמי כיון שגם כשאר חטאות דעלמא: **אלא** שעה מדורות לא ילפינן · והא דמיבעיא לן בפ"ק דסנהדרין (דף טו:) שור סיני בכמה מי גמרינן שעה מדורות או לא התם גלויי מילתא בעלמא הוא: **שוחט** מדרבי אחייה נפקא · תימה הויא בעולה כתיב והכא בחטאת ואע"ג דהוא רחמנא חטאת בעולה מ"מ לא גמרי' דאיצטריך בפ' איזהו מקומן (זבחים ד' מח:) עיכובא בעולה ולא גמרינן מחטאת ומיהו לכולי טעמי דהתם ניחא דלמאי דמפרש התם טעמא שלא יהא טפל חמור מן העיקר ה"נ מהאי טעמא לא יהא שוחט [ג] (חטאת) בצפון ולמאי דמפרש נמי משום דכתיב [ד]העולה במקומה תהא מהאי טעמא נמי לא יהא שוחט בצפון: **מה** לבן צאן שכן קבע לו כלי · וכן פריך בריש איזהו מקומן (גם זה שם) ותימה דלא פריך הכי בפ"ק דקדושין (ד' לו:) דיליף בן עוף מקל וחומר מבן צאן שלא קבע לו כהן לשחיטתו וקבע לו כהן להזאתו וי"ל דגבי צפון שייכא הך פירכא דכלי אבל התם דבעי למילף כהונה לא דשמעינן שהצריך הכתוב בבן עוף יותר מבן צאן: **מחטאת** שכן מכפרת כו'· חטאת גופה מהיקישא דעולה אתיא ובעיא היא בריש איזהו מקומן (זבחים דף נ·) אי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בבנין אב: **אלא** אין השוחט בצפון אבל המקבל בצפון · השתא משמע דלא מצי נמדרש אבל מקבל בצפון אלא משום דלא איצטריך למעוטי שוחט דנפקא מדר' אחייה א"כ תחילה אית לן למידרש אין השוחט בצפון מקמי דנידרוש אבל מקבל בצפון ותימה דמשמע לעיל בברייתא דלא איצטריך קרא למעוטי שוחט מצפון אלא לפי שמצינו במקבל שעומד בצפון וא"כ לא ליכתוב אלא חד קרא ואנא ידענא דללמד על מקבל אתי דלשוחט לא איצטריך וי"ל דלית ליה השתא ההיא סברא אלא לעולם איצטריך קרא לשוחט ובברייתא נמי מצינו למימר דלפי שמצינו לאו דווקא דמסברא אית לן למימר כיון שהשחיטה בצפון הוא הדין שוחט וכן המקבל דמאי שנא:

אפאה לוקה שתים · פירש בקונטרס דאפייה גמר עריכה היא ופריך והאמרת מעשה יחידי ותימה מאי קמשני הא דערך הוא ואפאה הוא הא דערך חבריה ואפאה הוא אכתי מעשה יחידי מיהא לא הוי דאיכא עריכה בהדה ונראה לפרש דחייב שתים משום עריכה מועטת שעושה האופה בשעת אפייה ואינה גמר עריכה ופריך ממעשה יחידי דמשמע שאין מלאכה אחרת עמה ואין חייבין עליה אלא אחת ומשני דערך הוא ואפה הוא כלומר שעשה גמר העריכה שבשעת האפייה והא דקרי לה מעשה יחידי משמע דלא מיחייב אלא אחת בשערך חבירו שגמר הכל אפילו עריכה דבהדי אפייה דהשתא ליכא שום עשייה בהדי אפייה אלא מעשה יחידי הוא וקצת קשיא לפ"ז [ה]דהכא נקט הא דערך חבריה כו' דהכי הוה ליה למימר הא דעביד גמר עריכה הא דלא עביד גמר עריכה: **רבי** שמעון אומר אף נשחט על אותו מום · פירש בקונטרס רבי שמעון לטעמיה דאמר דבר שאין מתכוין מותר וזה לא נתכוין להטיל בו מום על מנת לשחוט עליו וקשיא דתנן במסכת בכורות בפ' כל פסולי המוקדשין (דף לג:) בכור שאחזו דם אפי' מת אין מקיזין לו דם דברי רבי יהודה וחכ"א יקיז ובלבד שלא יעשה בו מום ואם עשה בו מום הרי זה לא ישחוט עליו ר' שמעון אומר יקיז אע"פ שעושה בו מום ומייתי בגמ' ברייתא דשמעתין ומסקינן בסוף הסוגיא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' שמעון ופריך הי ר' שמעון אילימא ר' שמעון דמתני' עד השתא לא שמעינן שמואל דבר שאין מתכוין מותר אלא הלכה כר' שמעון דברייתא אלמא לא שרי ר' שמעון בברייתא מטעם דבר שאין מתכוין אלא אפי' במתכוין נמי שרי ותדע

רבינו גרשום

תינח לר' יהודה דקא מרבי לשעיר נחשון לסמיכה וממעיט ליה מצפון מאותו · אלא לר' שמעון דמרבי שעירי ע"ז לסמיכה ואנתו בעו צפון כדאמר זה בנה אב אותו למעוטי מאי · א"ל מר זוטרא לר' יהודה נמי אכתי למאי איצטריך למעוטי צפון דממילא אימעיט דהוה אמינא סמיכה דאיתרבי איתרבי צפון דלא איתרבי לא איתרבי אותו למה לי · וכי תימא אי לאו אותו הוה אמינא תיתי בבנין אב דטעון צפון מושחט את החטאת להכי איצט' אותו דלא ליתי בבנין אב: אי הכי סמיכה גופה נמי לשתוק קרא דלא לירבי שעיר נחשון לסמיכה ותיתי מבנין אב מוסמך ידו על ראש החטאת: הכא נמי שעה מדורות · שעיר נחשון דהוה לשעה לא ילפינן לה משעיר דורות דליבעי צפון ולא איצטריך אותו: אלא אותו הזבח והסכין ואין השוחט צריך להיות עומד בצפון: לפי שמצינו במקבל · בגמרא דאיזהו מקומן: בן עוף שקבע לו כהן · למליקתו דכתיב והקריבו אל הכהן ומלק את ראשו: שכן טעון כלי סכין לשחיטה ולאו מק"ו אתי ולא צריך אותו: מכולהו נמי · עולה וחטאת ואשם שכן קדשי קדשים מה שאין כן בפסח · ואכתי לא איצטריך אותו: רבי אחייה לאו למעוטי שוחט בצפון הוא דאתא והכי קאמר ושחט אותו על ירך אותו בצפון ואין השוחט בצפון · דהא נפק ליה מאינך קרא: אבל מקבל בצפון מקבל מלקח ולקח נפקא כלומר מוי"ו דולקח משמע דהיכא דלקח הדם התם עומד הלוקח: אפאה דמך לוקה [שתים] אע"ג דלא עבד אלא אפייה בלבד כלומר דקא סבר דבאפייה קא גמרה כולה מילתא דלחם: הא דערך הוא ואפה הוא לוקה שתים · והא דקאמר מה אפייה מיוחדת וכו' כגון דערך חבריה ויהב ליה ואפה: ואין מקיזין אותו במקום שעושה בו מום · כגון באזנו ובשפתו: ר' שמעון מיקל מכולהו דאמר

כב א מיי' פ"ג מהל' מעה"ק הלכה ט:

כג ב מיי' שם הלכה ח:

כד ג מיי' פ"ג מהלכות בכורות הלכה יג:

[לעיל יט: לקמן צג. סנהדרין טו:]

[כיתר ביאור כתבו תוספ' לעיל יט: ד"ה ושמואל]

שיטה מקובצת

אחיה דריש שפיר ולקח לו יקח וא"ת א"כ אותו דשעיר נשיא למה לי אלא ודאי להך מסקנא נאמר דאף ר' אחיה לא מפיק ליה אלא מהכא ע"כ · תו"ח: ולקח לא משמע ליה וא"ת והרי ר' (חייא) [אחיה] גופיה תנא אותו דמקבל בצפון ומסתמא מולקח נפקא ליה וי"ל דר' (חייא) [אחיה] גופיה לא משמע ליה דרשא דולקח והאי דקתני דבעינן שיהא המקבל בצפון מאותו דכתיב גבי שעיר נשיא נפקא ליה: ז] מקיזין לו ותיבות אותו את נמחק. ח] מקיזין לו תיבות את הדם נמחק: ט] ר"ש אומר אף נשחט על אותו מום · פרש"י ר"ש לטעמיה כו' ותימה דהכא מתכוין הוא להקיז ולהטיל בו מום ועוד דתנן בבכורות כו' ועוד בשמעתין מפורש דר"מ סבר אסור להטיל כו' וחכמים סברי מותר ור"ש כחכמים ס"ל ועוד קשיא חכמים אחכמים דהכא אמרי יקיז אע"פ שעושה בו מום והתם תנן וחכמים אומרים ובלבד שלא יעשה בו מום לכך צ"ל דתרי מיני אחיזת הדם הן והכא מיירי שאחזו דם כל כך דאינו יכול להתרפאות בלא הקזה והוי בעל מום באותו אחיזת דם ומשום הכי פליגי עלי' דר"מ במותר להטיל בבעל מום וא"ת אי חשבית ליה [בעל מום] באחיזת דם אמאי קאמרי רבנן ובלבד שלא ישחום כיון דבעל מום חשבית ליה וי"ל משום דכיון דאית ליה תקנת ע"י הקזה מום עובר הוא ואסור לשחום עליו ומיהו מותר להטיל בו מום כיון דהשתא מיהא לאו ראוי להקרבה הוא דלאו תמים לרצון קרינא ביה ופלוגתא דר"ש ורבנן בהכי הוא דחכמים סברי ובלבד שלא ישחום דגזרינן דלמא אתי להקיז א) בלא אחיזת דם דיכול להתרפאות בלא הקזה ומשום הכי אמרי רבנן התם ובלבד שלא (יטיל) [יעשה] בו מום · תו"א: י] לא דמעטיה: יא] דבכלל חטאות:

שיטה מקובצת

א] בצפון ותיבת טעון נמחק: ג] פסח מדראב"י עיין פרש"י בזבחים (דף מה ע ב) ועיין כל הסוגיא שם: דתניא ר' אליעזר בן יעקב כו' · והשתא משמע דדרשי' לראב"י מאיתו דשעיר נשיא אותו בצפון כו' ותימה דאמרי' בת"כ דראב"י מאותו דעולה אפיק ליה כל הני דרשות דהכא דרבי אחיה ודאיתו בצפון ואין בן עוף בצפון דרשי' להו על אותו דעולה וי"ל דהכא בעי לר' אחיה איתו דשעיר נשיא וראב"י קא ממעט ליה מאותו דעולה ולר' אחיה דמוקי לה לאותו דעולה למעוטי דאין השוחט בצפון נאמר דאותו דשעיר נשיא מוקי לה למעוטי פסח אבל ודאי ראב"י נפקא ליה מאותו דעולה והשתא ניחא דמשמע בסמוך דקי"ח דראב"י פריכא וא"כ יהיה ראב"י אתותב אלא ודאי כל הני פרכות לסתור דלא אצטריך נמי אותו דשעיר למעוטי פסח אבל לראב"י לא אותבינן שאין אנו באין לסתור דברי ראב"י ואפשר מדלא פריך ליה התם [אלמא] דקי"ח דראב"י לאו פריכא ע"כ · תו"ח: ג] צפון ת"ל אותו מה: ד] תיבות מה לחטאת נמחק: ה] תיבות מה לאשם נמחק: ו] ולקח · לו יקח לפום ריהטא משמע אבל לר' אחיה

יב] חטאות דטעון: יג] אלא נ"א אלא מדאצטריך לרבויי לסמיכה ש"מ שעה מדורות כלומר שעיר נשיא [לא ילפינן] הילכך איצטריך שעיר נשיא לאתויי שעיר נחשון לסמיכה ואכתי אפי' לא מעטיה קרא לא תיתי שעיר נחשון בבנין אב בצפון ולא אצטריך למעוטי בצפון: יד] יקח עצמו לצד צפון הס"ד וא"כ מה"ד אבל בן עוף שלא קבע לו כהן דשחיטה בזר כשרה דכתיב והקריבו בני אהרן מצות כהונה מקבלה ואילך הס"ד: טו] תיבות אבל בן עוף מליקתו בצפורן הס"ד: טו] תיבות אבל בן עוף מליקתו בציפורן נמחק: טז] קדשים: והשתא דאתיא להכי בכולה נמי בעולה ובחטאת איכא למפרך שכן קדשי קדשים: יז] בצפון · תריץ מסתברא דסמיך ליה קאי דכתיב ושחט אותו מדלא מעטינן אלא אותו מכלל דמקבל בצפון: יח] ואפה הוא לחיובי תרתי דהא איהו נמי ערכו הילכך ליכא להיובי: יט] אתרווייהו ל"א ערך ואפה חייב שתים אעריכה ואאפיה הוא מחייב אעריכה בפני עצמה ואאפיה בפני עצמה והיינו נמי כדתנן ערך חבריה ואפה הוא מחייב הוא אאפיה וחבריה דערך מחייב אעריכה גרידא: כ] ואעריכה דגמר גמרה: כא] שעושה מום ואהאי לא ישחום דלמא אתי לאערומי: כב] מום ור"ש לא חייש אף אם נשחם על אותו מום דר"ש: כג] דכתיב · וכן תירץ רש"י בזבחים (דף מח ע"ב):

א) נראה דצ"ל דילמא אתי להקיז בבכור כו' דם במקום שיכול להתרפאות כו' וככה"ג אמרי רבנן כו':

הגהות צ"ק [א] צ"ל הילכך איצטריך קרא לרבות סמיכה ולמאי איצטריך כו': [ב] בצפון: [ג] רש"ק מ"ו וצ"ק מקיים הגירסא כ"ש: [ד] במקום שעולה נ"ב כו' שוחט העולה בצפון הס"ד: [ה] ...

כה א מיי' פי"ב מהל' מעה"ק הלכה יד:
כו ב מיי' פט"ז מהל' איסורי ביאה הל"ט.
כז ג מיי' פ"ה מהלכות איסורי מזבח הל' ח:
כח ד מיי' פ"ב מהל' בכורות הלכה ה טוש"ע י"ד סימן ש"ג סעיף א:
כט ה מיי' פי"ב מהל' מעה"ק הלכה טו:

תורה אור

אף נשחט על אותו מום רבי יהודה אומר אפילו מת אין מקיזין לו א] את הדם א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן *הכל מודים ב*במחמץ אחר מחמץ שהוא חייב דכתיב °לא תעשה חמץ °ולא תאפה חמץ במסרס ג*אחר מסרס שהוא חייב דכתיב °ומעוך וכתות ונתוק וכרות אם על כורת הוא חייב על נותק לא כל שכן אלא להביא נותק אחר כורת שהוא חייב לא נחלקו אלא במטיל ד*מום בבעל מום ר' מאיר סבר כל מום לא יהיה בו ורבנן סברי °תמים יהיה לרצון ור' מאיר נמי הכתיב תמים יהיה לרצון ההוא למעוטי בעל מום מעיקרא בעל מום מעיקרא ב] דיקלא בעלמא הוא אלא למעוטי פסולי המוקדשים לאחר פדיונם סלקא דעתך אמינא הואיל ואסירי בגיזה ועבודה במומם נמי ליתסרי קמ"ל ורבנן נמי הכתיב °כל מום לא יהיה בו ההוא מיבעי ליה *לכדתניא וכל מום לא יהיה בו אין לי אלא שלא *יהא בו מום מנין שלא ה*יגרום לו ע"י אחרים שלא יניח בצק או דבילה על גבי האוזן כדי שיבא הכלב ויטלנו ת"ל כל מום *אמר מום ואמר כל מום אמר ר' אמי ו*הניח שאור ע"ג עיסה והלך וישב לו ונתחמצה מאליה חייב עליה כמעשה שבת ומעשה שבת כי האי גוונא מי מיחייב והאמר רבה בר בר חנה אמר

ותדע דהא מפרש בשמעתין דפליגי במטיל מום בבעל מום דרבי מאיר אסר ורבנן שרו כדאמרינן יקיז אע"פ שעושה בו מום דתמים יהיה לרצון כתיב ובלבד שלא ישחוט עליו דגזרינן דלמא אתי לאערומי ולהקיז אפי' שלא אחזו דם ורבי שמעון מיקל טפי דלא גזר ושרי אף לשחוט עליו אע"פ שעשה מום במתכוין והא דמפרשינן טעמא דר' שמעון במתניתין משום דבר שאין מתכוין היינו טעמא משום דעל כרחיך מתני' לא איירי כעין ברייתא דבמתני' תנן וחכ"א יקיז ובלבד שלא יעשה בו מום ובברייתא קתני וחכ"א יקיז אף ע"פ שעושה בו מום אלא היינו טעמא משום דברייתא מיירי בשאין לו רפואה אא"כ יקיז במקום שיעשה בו מום כמו באוזן או בניב שפתים הלכך חשיב רק אחיזת דם כמום והוה ליה כמטיל מום בבעל מום ואפילו במתכוין נמי שרי מאחר דאין לו רפואה אלא אם יעשה לו מום אלא דגזרינן לשחוט עליו דלמא אתי לעבות בו מום כשיש לו רפואה בענין אחר ורבי שמעון לא גזר אבל במתני' כשיש לו רפואה בהקזת הגוף שאין עושה מום ואפי' הכי אסר ר' יהודה דגזר מקום שאין עושה בו מום אטו מקום שעושה בו מום ורבנן שרו במקום שאין עושה בו מום דלא גזור רבי שמעון אומר יקיז אע"פ שעושה בו מום כלומר אף במקום שיכול לבא לידי מום *ולא שיהא פסיק רישיה ושרי דר' שמעון לטעמיה דאמר דבר שאין מתכוין מותר והשתא ניחא ההיא דפ"ק דפסחים (דף יא.) דמייתי התם מתני' דבכורות ומפרש טעמא דר' יהודה מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה במקום שאין עושין בו מום אתי למיעבד במקום שעושין בו מום ורבנן כל שכן דאי לא שרית ליה אתי למיעבד והשתא מה צריך לטעמא דרבנן הול"ל דרבנן שרו משום דאפילו מטיל מום במתכוין ליכא איסורא דאורייתא כדדרשינן תמים יהיה לרצון אלא היינו טעמא כדפרישית דהתם מיירי בשיש לו רפואה ע"י הקזת הגוף שאין עושה בו מום וקאי קושיא מתורת כהנים דדריש התם קראי ומייתי עלה פלוגתא דמתני' דהוה ליה לאיתויי פלוגתא דברייתא והכי איתא בפרשת אמור אל הכהנים תמים יהיה לרצון אין לי אלא עשה לא תעשה מנין ת"ל כל מום לא יהיה בו יכול נפל מן *הגג או נשבר יהא עובר עליו ת"ל לא יהיה בו מום אל תתן בו מום מכאן אמרו בכור שאחזו דם כו' כדאיתא בבכורות (דף לד.): הכל מודים במחמץ אחר מחמץ שהוא חייב · הקשה הרב רבינו יעקב מאורלייינ"ש מהא דאמרינן פ"ק דע"ז (דף יג.) (גמרא עיר שיש בה עבודת כוכבים) גבי מקדיש בזמן הזה דקאמרינן נועל דלת בפניה והיא מתה מאליה ופריך ונישוייה גיסטרא ומשני רבה שנראה כמטיל מום בקדשים ופריך נראה מטיל מום מעלייא הוא ומשני *כאן בזמן שבית המקדש קיים כו' ופריך וליהוי כמטיל מום בבעל מום דאע"ג דלא חזי להקרבה אסור ומשני בעל מום אע"ג דלא חזי לגופיה לדמיה חזי לאפוקי הכא דלא חזי לא לגופיה ולא לדמיה והשתא הרי מחמץ אחר מחמץ דלא חזי לא לגופיה ולא לדמיה וחייב וי"ל דבזמן הזה יש לפטור יותר ועוד דבמחמץ מיחייבי טפי כדאמר הכא דאפילו מאן דפטר מטיל מום בבעל מום מודה במחמץ אחר מחמץ דחייב: להביא נותק אחר כורת · פי' בקונטרס בא אחד וכרת את הבילים והניחם תלויים בכיס ובא אחר ונתקן לגמרי ואי אפשר לומר כן דבבכורות פרק על אלו מומין (דף לט:) אמרינן דנתוק וכרות לא הוו מומין פירוש משום דאיתנהו בכיס ונראה דכורת היינו *שכרתו ממקום חיבורו ולא שנכרתו לגמרי: אלא למעוטי פסולי המוקדשין לאחר פדיונם · הוה מצי למימר למעוטי בזמן הזה דחשיב ליה בפ"ק דע"ז (דף יג.) כרחה בעלמא ושמא לא צריך קרא להכי*: אמר מום ואמר כל מום · השתא דרשי כולהו תנאי כל ותימה דבריש אלו עוברין (פסחים מג.) דפריך ורבי אליעזר אימא כל לרבות את הגסים כי כל לרבות עירובו וכי תימא רבי אליעזר לא דריש כי כל והתניא כו' מאן שמעת ליה דדריש כל ר' אליעזר מאי קושיא הא איכא תנאי טובא דדרשי כל וכן ר' עקיבא בפרק התערובות (זבחים דף פב.) גבי כל חטאת וי"ל דמ"מ קשיא ליה התם דלא משתמיט הגא בשום דוכתא יא]* [שיסבור] דתערובת חמץ בכרת ועוד אע"ג דלא דרשי רבנן התם כל יש מקומות דדרשינן כגון במרובה (ב"ק דף סג.) דאמר כל רבויא הוא ובפרק ב' דסוכה (דף כז:) דריש כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מלמד שכל ישראל יושבין בסוכה אחת ור' יהודה דריש הכא כל מום למטיל מום בבעל מום לא דריש התם כל בריש אלו עוברין (פסחים דף מג.) ובפרק קמא דכריתות (דף ד:) נמי דריש ר' יהודה כל דם לכך נראה דהתם כולה בדבר שאין סברא לרבות כגון עירובו וכגון נשים משום היקש וכגון מקלתו דכל תקטירו הני דוקא שייך למדות ועל זה קאמר כמאן כר' אליעזר דדריש כל לרבות דבר שאין סברא לרבות ועל זה נמי קאמר ורבנן כל לא דרשי לרבות דבר שאין סברא לרבות*: הניח שאור על גבי עיסה והלך וישב לו ונתחמצה מאליה · ואע"ג דכתיב בקרא לא תעשה ולא תאפה משמע מידי דעבייה כגון לישה ועריכה ואפייה וקיטוף הכי נמי לא תעשה קרינן ביה: ומעשה שבת כי האי גוונא מי מיחייב כו' יב] אע"ג דהדביק פת בתנור מיחייב התם משום דדרכו לאפות* כולו אבל כאן כשאדם מניח לפת שאור שלם ע"ג עיסה אין דרכה להתחמץ כולה אלא אותו צד לחודיה שנוגע בשאור ואותו צד עצמו אין דרכו להתחמץ חימוץ גמור (דכי ה"ג לא בעינא חמץ נוקשה) דדמי למאכל בן דרוסאי לפיכך מדמי לה מעשה צלי של שבת דהיפך בו חייב לא היפך בו פטור דכל בצד אחד כמאכל בן דרוסאי לאו כלום הוא: ואם

אפי' ג] ימות · אם לא יקיזו אין מקיזין לו בפ"ק דפסחים (דף יא.) [מפרש ד] טעמא דר"י] מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה ה] מקום שאין עושין בו מום אתי למיעבד במקום מום ובמקום מום ס"ל לר' יהודה כר' מאיר דאסר: הכל מודים · אע"ג דפליגי במטיל מום אחר מום כגון הכא דאחזו דם דאין לך מום גדול מזה שהרי ימות אפילו הכי מודים במחמץ אחר מחמץ במנחות כלומר כל המסייעין בחימוץ כגון עורך אחר הלש ואופה אחר עורך כולן חייבין: במסרס אחר מסרס אפי' בבהמת חולין כדכתיב (ויקרא כב) ובארצכם לא תעשו ואם בא אחד וכרת הבילים והניחן תלויין בכיס ובא אחר ונתקן לגמרי חייב גם הוא: אם על כורת · שמניחן תלויין (א) ו] *ויצא חייב על נותק לגמרי לא כל שכן: כל מום · כל ריבויא היא ומשמע דאפי' בבעל מום לא יתן מום אחר: ורבנן סברי תמים יהיה לרצון · כתיב ברישיה דקרא ומשמע הכי אותו שהוא תמים וראוי להיות לרצון בההוא מוזהרנא לך דכל מום לא יהיה בו אבל בבעל מום שרי ז]: דיקלא בעלמא הוא דלא קדוש ח] ומאי איצטריך קרא למישרי להטיל בו מום: הואיל ואסירי בגיזה · כדאמרי' בפ"ב דבכורות (דף טו.) תזבח ולא גיזה: קמ"ל · דהואיל ונפדו שרי להטיל בו מום אבל קודם פדיון אסור: לא יהיה · קרי ביה לא (ב)*יהיה שלא יטיל בו מום ט] מום לא יהיה בו מלי למיכתב וכתיב כל מום לרבות כולם: הניח שאור על גבי עיסת מנחות: וישב לו ונתחמצה מאליה חייב · בהנחה בעלמא: כמעשה שבת · כי היכי ז] דמיחייב מניח בשר על גחלים בשבת ונצלה מאליו (ג) חייב: *כמעשה לגי י] בשבת · כלומר הכא חייב בהנחה בעלמא כי היכי דמיחייב בשבת אם היה עושה בו מעשה צלי גמור שהיפך בו דהתם איכא

(א) רש"י ד"ה אם על וכו' תלויין חייב כצ"ל ותיבת ויצא נמחק: (ב) ד"ה לא יהיה קרי ביה לא יהא שלא: (ג) ד"ה כמעשה שבת וכו' ונצלה מאליו ה"ה הכא נמי חייב:

רבינו גרשום

אף נשחט על אותו מום · דקסבר דמקיזו אף במקום שעושה מום וישחוט [אותו] על מום שנעשה בכוונת ויאכל כלי לכהנים: במחמץ אחר מחמץ · היינו איפה אחר עורך: אם על כרות הוא חייב · שעדיין נשתיירו בו מקצת ביצים: על נותק לגמרי · לא כ"ש: לא נחלקו אלא במטיל מום בבעל מום · דהאי בכור שאחזו דם היינו בעל מום: ורבנן סברי תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו · כלומר כשהוא תמים וראוי לרצון אסור להטיל בו מום: [ההוא] למעוטי בעל מום מעיקרו · שנולד במומו דאין אסור להטיל בו מום: סלקא דעתך אמינא הואיל ואסירי בגיזה ועבודה כדאמרינן בפרק הלוקח עיבר פרתו של נכרי וכל שקדם הקדשם את מומן וכו': אמר מום · כלומר יכול למימר מום ואמר כל מום לרבות: כמעשה

מהפך

שיטה מקובצת

א] תיבות את הדם נמחק: ב] דיקלא בעלמא הוא · תימה בפ"ק דע"ז (דף יג) דפריך וליהוי כמטיל מום בבעל מום מאי פריך הא ליכא מ"ד בבעל מום כעיקרו ובזמן הזה בעל מום מעיקרו הוא ואימר הר"ם דלא דמי דהתם נמי דחשיב ליה כבעל מום משום דלא חזי להקרבה מ"מ קדושת הגוף חלה עליו לדין מועל אחר מות אבל הכא דבעל מום מעיקרי לא חל עליו קדושת הגוף כלל הוי טפי דיקלא בעלמא · תו"ח: ג] אפילו: ד] מפרש מתוך: ה] שרית ליה במקום: ו] תיבת ויצא נמחק: ז] שרי א) · בבעל מום מעיקרא שנולד מומו עמו בההוא מותר להטיל בו מום: ח] קדוש ואמאי: ט] מום: אמר מום · כלומר מום לא: י] צלי דשבת דאות ב' נמחק: יא] דוכתא למימר: יב] אע"ג דהדביק פת בתנור [מיחייב] · ה"מ [התם משום] דדרכו לאפות בכך אבל הכא אין דרך להמץ רק לאותו צד של צד השאור ואותו הוי כנוקשה ודמי כמאכל בן דרוסאי כמו מעשה צלי דשבת דלא הפך פטור דכל מאכל דרוסאי מצד אחד פטור דלאו כלום הוא · גליון:

א) נראה שכוונתו להגיה דפרי כס"ד והא"כ מה"ד בעל מום מעיקרא וכו'.

[ועי' תוס' לעיל יא: ד"ה וכו' נדה עג. ד"ה וכו' פסחים מג: ד"ה וכו' זבחים פב. ד"ה ת"ל]

לפת כולו שלם אבל כאן כשאדם מניח שאור ע"ג עיסה כו' גמור כנה"ג אלא כעין חמץ נוקשה דדמי כו' נ"ק

אמר רבי יוחנן הניח בשר על גבי גחלים היפך בו חייב לא היפך בו פטור אמר רבא מאי חייב נמי דקאמר כמעשה צלי של שבת גופא אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הניח בשר על גבי גחלים היפך בו חייב לא היפך בו פטור היכי דמי אילימא דאי לא היפך ביה לא בשיל פשיטא אלא דאי לא מהפיך [א] ליה נמי הוה בשיל אמאי לא מיחייב לא צריכא דאי לא היפך ביה הוה בשיל מצד אחד כמאכל בן דרוסאי וכי מהפיך ביה בשיל משני צדדין כמאכל בן דרוסאי וקמ"ל דכל מצד אחד כמאכל בן דרוסאי לא כלום הוא אמר רבא ואם נצלה בו כגרוגרת [ב] מצד אחד במקום אחד חייב א"ל רבינא לרב אשי במקום אחד אין בשנים או ג' מקומות לא *והתנן הקודח כל שהוא חייב היכי דמי אילימא במקום אחד כל שהוא למאי חזי אלא לאו בשנים או שלשה מקומות דחזו לצירוף לא לעולם במקום אחד דחזו *לבבא דאקלידא ואיכא דאמרי אמר רבא אפילו בשנים וג' מקומות אמר ליה רבינא לרב אשי אף אנן נמי תנינא הקודח כל שהוא חייב היכי דמי אילימא במקום אחד כל שהוא למאי חזי אלא לאו בשנים ושלשה מקומות דחזי לצירוף לא לעולם במקום אחד דחזו לבבא דאקלידא תנו רבנן אילו נאמר °אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ הייתי אומר אין לי [ג] (אלא) בלא תעשה חמץ אלא קומץ בלבד מנחה מנין ת"ל מנחה שאר מנחות מנין ת"ל °כל המנחה אשר תקריבו לה' כשרה ולא פסולה מכאן אמרו המחמיץ את הכשירה חייב ואת הפסולה פטור בעי רב פפא חימצה ויצאת וחזר וחימצה מהו כיון דיצאת איפסילה לה ביוצא וכי הדר מחמיץ לה לא מיחייב עלה משום מחמיץ אחר מחמיץ או דילמא כיון דחימצה פסול יוצא לא מהני ביה וכי הדר מחמיץ לה מיחייב עלה משום מחמיץ אחר מחמיץ תיקו בעי רב מרי חימצה בראשו של מזבח מהו אשר תקריבו אמר רחמנא והא אקרבה או דלמא מחוסר הקטרה כמחוסר מעשה דמי תיקו: והשתא דנפקא [ד] ליה מכל המנחה אשר תקריבו [ה] (לה') למה לי מיבעי ליה לכדתניא אשר תקריבו לרבות מנחת נסכים לחימוץ דברי רבי יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר לרבות לחם הפנים לחימוץ מנחת נסכים מי פירות הם

ומי

איכא לפלוגי בין הפך ללא הפך כגון בכה"ג כדמפרש לקמן דהאי לא הפך הוה בשיל מצד אחד אבל גבי חימוץ ליכא לפלוגי: אילימא דכי לא הפיך ביה לא בשיל פשיטא. דלא היפך פטור דהא לא נצלה ולא מידי עבד: מאכל בן דרוסאי. שליש הוא מבושל: קמ"ל. הא דקתני לא היפך פטור אע"ג דבשיל מצד אחד כמאכל בן דרוסאי לאו כלום הוא: ואם נצלה בו מצד אחד כגרוגרת צלייה גמורה חייב אפילו כי לא היפך: קודח. חור כל שהוא במקדח בשבת חייב: דחזו לצרף. כמו שעושין נגרין כשצריכין לחור [ו] אחד קודחין שלשה קטנים זה בצד זה ומחברים אותן: לבבא דאקלידא. *לשון של מפתח שראשו חד [ז] ותוחבן בתוך התיבה ופותח ונועל: אלא קומץ. שלא יטול קומץ לבדו ויחמיצנו: מנחה מנין. שלא יחמיץ כל המנחה יחד קודם קמיצה: שאר מנחות מנין. דהאי קרא במנחת מרחשת כתיב: פסולה. כגון שיצאת או נטמאת: וחזר וחימצה. כלומר גמר מעשה חימוצה [ח] שאפאה: מהו. מי מיחייב משום מחמץ אחר מחמץ או לא: או דלמא כיון דחימצה לא מהני [ט] ליה בה פסול יוצא. דלאו קדושה גמורה היא ואין בה אלא פסול חימוץ וחייב כשאר מחמץ אחר מחמץ: חימצה. לקומץ: בראשו של מזבח מהו. אשר תקריבו משמע כל זמן שמחוסרת הקרבה עבר עליה אבל לאחר הקרבה לא: מחוסר הקטרה. ליתנה על האש: והשתא דנפקא לן מכל המנחה. דאפילו כשהקומץ [י] מעורבבת חייב עלי': אשר תקריבו (א) [יא] משמע דהקומץ לחודיה קאי למה לי: לרבות מנחת נסכים לחימוץ. שאם חמצה חייב [יב] משום דהאי קרא גבי שאר מנחות ששיריהן נאכלין כתיב איצטריך לרבוייהו להני וה"נ תניא לה בתורת כהנים אין לי בלא תעשה חמץ אלא במנחה ששיריה נאכלין מנחות שאין שיריה נאכלין מנין ת"ל כל המנחה וגו' להביא מנחת נסכים אבל לחם הפנים לא לקי עליה דקסבר מדת יבש לא נתקדשה. ומר מרבי לחם הפנים *דלא תימא בנקמצות [יג] אמר רחמנא שמהן קרב למזבח אבל האי דלא קרב מיניה *לא [יד] קסבר מדת יבש נתקדשה אבל מנחת נסכים לא לקי:

ומי

ואם נגלה בו כגרוגרת במקום אחד. פירוש צליה גמורה כל צרכו לגמרי יותר ממאכל בן דרוסאי: בשנים ושלשה מקומות. לא דמי להוציא חצי גרוגרת וחזר והוציא חצי גרוגרת בפרק המוציא יין (שבת דף פ.) דהתם טעמא כדאיתא בסוף הבונה (שם דף קד:) מחוסר *קצירה לאו כמחוסר מעשה דמי אבל הכא אין דרך בישול בכך ומחוסר נמי חתיכה וקריבה*: מנחה מנין. דמחלקם לא נפקא לן אלא שיריים שאחר קמיצה והכא קודם קמיצה: שאר מנחות מנין ת"ל כל המנחה. ואפי' למאן דלא דריש כל הכא מודה דפשטיה דקרא הוא: אשר תקריבו למה לי. תימה הא איצטריך למחמץ בראשו של מזבח דפטור כדאמרן או לכל הפחות אחר שהוצא האור ברובו דאשר תקריבו אמר רחמנא והא איקרבא: לרבות מנחת נסכים לחימוץ לרבות לחם הפנים לחימוץ. מאן דמרבי מנחת נסכים לא מרבי לחם הפנים דקסבר מדת יבש לא נתקדשה ולית בה קדושת הגוף עד לאחר אפייה אבל מאן דמרבי לחם הפנים מודה במנחת נסכים וה"ת ולמה לי אשר תקריבו לרבות תיהוי בכלל כל המנחות וכי תימא דלא משמע אלא אותן הכתובים בפרשה הא אמרינן לעיל בהקומץ רבה (דף כא:) גבי כל מנחת כהן כליל תהיה דמשמע עומר ושתי הלחם כדקאמר התם שהכהנים דורשים מקרא זה לעצמם וכי תימא משום דהתם לא כתיב אלא מנחת חביתין ועל כרחין אתא לרבויי כל מנחות אכתי הא על כרחין מרבינן כמה מנחות שאין כתובות שם בפרשה דמשמע דכולהו בכלל מנחה כגון מנחת חוטא ומנחת כהנים חוץ מהנך מנחת נסכים ולחם הפנים ובקונטרס פי' דלא מתרבי מכל המנחה משום דלא דמו לשאר מנחות דבעו שמן ולבונה ומנחת נסכים לא בעיא לבונה ולחם הפנים לא בעיא שמן ולפי טעם זה כ"ש דמנחת חוטא ומנחת קנאות לא הוו בכלל דלא בעו לא שמן ולא לבונה [טו] ותימה דהוה ליה לאשמועינן רבותא ולימא לרבות מנחת חוטא ומנחת קנאות לחימוץ וכ"ש מנחת נסכים ושמא הנהו אע"ג דאין בהם שמן ולבונה כיון דנקמצות מיתרבו מכל המנחה דדמו טפי לאותם הכתובות שם דקרינא ביה חלקם לא תאפה חמץ אבל מנחת נסכים אינה נקמצת ומנחת כהנים אע"ג דאינה נקמצת כיון דאית בה שמן ולבונה דמיא להו טפי *ויש פירושים מרש"י שכתוב בהן משום דהאי קרא גבי שאר מנחות ששיריהן נאכלין כתיב איצטריך [טז] לרבויי בהו להני וה"נ בת"כ אין לי בלא תעשה חמץ אלא מנחות ששיריהן נאכלות מנחות שאין שיריהן נאכלין מנין ת"ל כל המנחה להביא לחם הפנים דברי רבי יוסי הגלילי כו' ויותר היה נראה לומר דלכך צריך ריבוי ללחם הפנים ומנחת נסכים משום דמנחת נסכים אינה באה בגלל עצמה ולחם הפנים אין מהן לאישים אבל שאר מנחות באות בגלל עצמן ויש מהן לאישים וטעם זה אשכחן לקמן (דף ס:) גבי הגשה דמרבי ר"ש שאר מנחות להגשה מאת המנחה וממעט שתי הלחם ולחם הפנים מדכתיב מאלה ומנחת נסכים מדכתיב והקריבה ומיהו תימה דמשמע התם דאי לאו מיעוטא הוו מיתרבי להגשה מאת המנחה ומאי שנא לחימוץ דלא מיתרבו. מכל המנחה הא חימוץ והגשה תרוייהו בחד פרשתא כתיבי במנחת מרחשת (ויקרא ב) ויותר היה לרבות מכל המנחה טפי מאת המנחה ועוד קשה דהכא איתרבו מכל המנחה מנחת העומר ומנחת סוטה והתם לא איתרבו מאת המנחה אלא בעי התם קרא לרבויי דמרבה מנחת העומר להגשה מוהבאת ומנחת סוטה מן והקריב ומיהו בזה אין תימה *בסברא דכל מרבה טפי מאת אבל זה ודאי תימה דהוי איפכא הכא מהתם דמכל המנחה מרבה מנחת העומר ומנחת סוטה ואיצטו מנחת נסכים ולחם הפנים לא מתרביא והתם מרבינן מאת המנחה לחם הפנים ומנחת נסכים ואילו מנחת העומר ומנחת סוטה לא מרבינן: מנחת נסכים מי פירות הן. ושאר מנחות ידוע דמגבלין במים דשמן מועט ובענין זה אי אפשר לגבל אבל מנחת נסכים שמנה מרובה וס"ד דאין נותן מים:

ומי

ל א מיי' פ"ט מהלכות שבת הלכה ט:
לא ב מיי' פ"י מהלכות שבת הלכה יג סמג לאוין סה:
קריתות ג"ק
[וע"ע תוס' שבת קד: ד"ה התם]
לב ג ד ה ו מיי' פי"ב מהל' מעה"ק הל' יא ועיין רש"ק:
לג ו ז מיי' שם הל' יב:

שיטה מקובצת
א] מהפך ביה: ב] כגרוגרות במקום: ג] אין לי בלא: ד] תיבת ליה נמחק: ה] תיבת לה' ל"ש: ו] לחור ארוך: ז] חד ותוחבו: ח] חימוצה כשאפאה: ט] לא מהני בה: י] כשהקומץ מעורב בה: יא] תקריבו' דמשמע: יב] חייב ואע"ג דלא דמיא לשאר מנחות דלא בעי לבונה כדקתני במתני': לחם הפנים' אע"ג דלא בעי שמן כשאר מנחות ל"א. לרבות מנחת נסכים [מנחת כהנים וכהן משיח [משום] כו': יג] בנקמצות דוקא אמר רחמנא: יד] לא קמ"ל וקסבר: טו] ותימה ולפרש"י ז"ל דפי' דמאן דמרבה לחם הפנים פליג במנחת נסכים לא קשיא מידי דה"ה דאיתרבאי הני ,נקט מנחת נסכים למר ולחם הפנים למר משום פלוגתייהו וכדמתרץ רש"י ז"ל ולישנא אחרינא מנחת כהנים ובהן משיח כו': טז] אצטריך לרבויינהו להני:

עי' בספר קרבן אהרן פ' ויקרא דף עו ע"ג מ"ש פט

דבברא ג"ק

[לעיל]
שבת קג:
[ג"ל לכבא]
ג"ק מ"ז

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה אשר תקריבו דמשמע:

וסד"א בנקמצות ג"ק
גי' ג"ק לא קמ"ל וקסבר
מסכ"ק מ"ז ועיין ג"ק

רבינו גרשום
כמעשה צלי של שבת דאילו אותיב שפודא דבשרא בתנורא בשבתא אע"ג דלא אפיך ביה ביתחייב דמיבשל ממילא הכא נמי גבי עיסה מחייב: ואם ניצלה בו' צליית גמורה כגרוגרת במקום א' [חייב]: דחזו לצירוף' דאי חזו ביחד הוה עייל ביה אורא: לבבא דאקלידא' שן של מפתח של עץ שמנקבין בו נקב כל שהוא ומכניסין בו עץ קטן כעין שן: מנחת נסכין מי פירות הן שהן נבללות בשמן ואין יכול לחמצה:

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"א מהלכות כלי המקדש הל' יט:
לה ב ג מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל"ד ופסק כרבי אלעזר וע"ש בכ"מ:

[פסחים לה: מ.]

*ומי פירות אין מחמיצין אמר ריש לקיש אומר היה רבי יוסי הגלילי מנחת נסכים מגבלה במים וכשרה לחם הפנים מדת יבש היא ושמענא ליה *לר' עקיבא דאמר מדת יבש לא נתקדשה שלח א] *(רבי ראובן) משמיה דרבי יוחנן כך היא הצעה של משנה ואיפוך אשר תקריבו לרבות לחם הפנים לחימוץ דברי רבי יוסי הגלילי ר' עקיבא אומר לרבות מנחת נסכים לחימוץ ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דאמר ר' יוחנן רבי יוסי הגלילי ואחד מתלמידי ר' ישמעאל אמרו דבר אחד ומנו רבי יאשיה דתניא °וימשחם ויקדש אותם רבי יאשיה אומר *מדת הלח נמשח בין מבפנים בין מבחוץ מדת יבש ב] נמשחו מבפנים ואין נמשחו מבחוץ רבי יונתן אומר מדת הלח ג] נמשחו מבפנים ואין נמשחו מבחוץ מדות יבש לא נמשחו כל עיקר תדע לך שהרי אין מקדשות דכתיב °ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתים שני עשרונים סלת תהיינה חמץ תאפינה בכורים לה' אימתי הן לה' לאחר שנאפו במאי קא מיפלגי באותם רבי יאשיה סבר אותם למעוטי מדת יבש בחוץ ור' יונתן סבר מדת יבש חול הוא ולא אצטריך קרא למעוטי כי איצטריך קרא למעוטי מדת לח מבחוץ לימא נמי ר' עקיבא ואחד מתלמידי ר' ישמעאל אמרו דבר אחד ומנו רבי יונתן משום דלא שוו במדת לח להדדי א"ל רב פפא לאביי ד] והא איכא ביסא דלח הוא א"ל כגון ה] שלש על גבי קטבליא אי הכי דקאמר ליה רבי יונתן תדע לך שהרי אינה מקדשת לימא ליה כגון דכיילא בעשרון דחול הכי השתא בשלמא ביסא לא ו] כתב רחמנא דלעביד ביסא למילש ביה כי לש לה על גבי קטבליא לית לן בה אלא עשרון כיון דאמר רחמנא עביד עשרון וכייל ביה שביק עשרון דקודש וכייל בעשרון דחול *תנו רבנן °מנין למעלה מבשר חטאת ומבשר אשם ומבשר קדשי ז] הקדשים ומקדשים קלים וממותר העומר וממותר שתי הלחם ומלחם הפנים ומשירי מנחות שהוא בלא תעשה ת"ל °כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' כל שהוא ממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו ושתי הלחם ולחם הפנים יש מהן לאישים והתניא *יצאו שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהם לאישים אמר רב ששת אין מגופו לאישים איתמר המעלה מכולם על גבי הכבש רבי יוחנן אמר חייב ר' אלעזר אמר פטור ר' יוחנן אמר חייב דתניא המזבח אין לי אלא מזבח כבש מנין תלמוד לומר °ואל המזבח לא יעלו לרצון ור' אלעזר אמר פטור מ"ט דאמר קרא °שאור ודבש קרבן ראשית תקריבו אותם אותם הוא דרבי לך כבש כמזבח אבל מידי אחרינא לא ורבי

[תוספתא דמכות פ"ד]

רש"י

ומי פירות אין מחמיצין · ולית ליה מגבלה במים וכשרה ומנחת כהנים וכהן משיח נמי איתרבאי מיניה וסגי משום פלוגתייהו נקט : וקפריך מנחת נסכים מי ח] הויא חימוץ הא מי פירות הן · דבשמן ט] נגבלה דהא יש לה ג' לוגין לעשרון דבשלמא שאר חימוץ מנחות שאין שמן תורה אור מרובה [א]כו' טחנין בהן מים הלכך י] איתסר בהן חימוץ אבל בהא מאי חימוץ איכא : מגבלה במים · הלכך אית בהו חימוץ : מדת יבש היא · דלא היו טחנין יא] בביכא שהיא כלי שרת אלא בעשרון כשמודדין ועשרון מדת יבש הוא : ושמעינן לרבי עקיבא בו' · בפ' ב' מדות (לקמן דף צ.) וכיון דלאו קדושה היא עד שיסדרנה בשלחן אנחי עבר עליה ולקמן פריך הא מדת לח היא [ב] (נמי שהרי יב] נתנו) בביסא כשלשה ומשני ליה לקמן : שלח רבין ואלי כך הצעת המשנה · כדאמרן : אבל איפיך לה · משום דהאי פירכא : ואזדא ר' יוחנן לטעמיה · דמוקי קך דלחם יג] כר' יוסי אלמא לר' יוסי מדת יבש נתקדשה לטעמיה ט' : וימשחם ויקדש אותם · אכלי מזבח קאי (א) דלחים הם : מדת הלח · הין וחצי הין וכולהו איידך דמפרש בפ' ב' מדות (לקמן דף פז:) : תדע לך · דלא נמשחה שהרי אינה יד] מתקדשת מה שבתוכה (ב) עד לאחר שנאפו דתנור מקדשו דתנור היה בעזרה אבל מעיקרא לא קדשינהו עשרון שנמדדו בו ורבי יאשיה דריש בכורים לה' אקודם אפייה קאי : (ג) אותם בפנים · של כלי משמע טו] : ולימא נמי ר' יוחנן ר"ע ור' יונתן אמרו דבר אחד · דהא תרוייהו לית להו מדת יבש לא נתקדשה : משום דלא שוו · ר"ע ור' יונתן במדת לח כי הדדי דרבי יונתן אמר מדת לח בפנים ולא בחוץ ור"ע סבר בין מבפנים בין מבחוץ טז] נתקדשה בפ' שתי מדות (לקמן דף צ.) : והאיכא ביסא יז] · (ד) כלי שרת : קטבליא · עור (ה) : לימא ליה · רבי יאשיה הכי דלא נתקדשה עד יח] אפייה : כגון דכיילא בעשרון דחול · פי הי כי דכשתנית גבי לישה : עשרון · כתיב בתורה ועשרון סלת : קדשי קדשים · כגון זבחי שלמי צבור דהן כבשי עצרת : מותר העומר · שירים יט] שנותרו מן הקומץ : כל שממנו לאישים · כל שעלה כבר ממנו למזבח ומבשר קרבנות כבר עלו חלב וכליות ומן המנחות כבר עלה הקומץ ומשתי הלחם כבר עלו חלבי כבשי עצרת הבאין עמהן וכגופן דמו ומלחם הפנים בזיכי לבונה : יצאו שתי הלחם ולחם הפנים · מדין הגשה לקמן בהאי פירקין (דף סא.) : אין מגופו לאישים · הלכך לענין הגשה לא דמו לשאר מנחות שמגופן לאישים אבל לענין הקטרה שירים נינהו דכבשים ובזיכין מתירין אותן : מכולם · מאחד מאלה : חייב · כאילו העלהו על המזבח : כ] (מזבח) ואל המזבח לא יעלו · דסמיך ללא תקטירו ממנו אשה : אותם · ב' [ג] הלחם כא] מן שאור

תוספות

ומי פירות אין מחמיצין · פירשתי בריש פירקין (דף נג: ד"ה אין) : ושמעינן ליה לר"ע דאמר מדת יבש לא נתקדשה · לקמן בפ' שתי מדות (דף צ.) וא"ת דלמא ס"ל התנור מקדש דהיינו משקרמו פניה ועדיין ישנו לבא לידי חימוץ ונראה לדקדק מתוך כך דמשקרמו פניו תו לא אתי לידי חימוץ ונפקא מינה למצות של פסח ובסוף פ"ק דשבת (דף יט:) משמע דמההיא שעתא חשיב אפייה גמורה דאמר התם ולא חררה על גבי גחלים אלא כדי שיקרמו פניה ושמא זו היא שיעור כמאכל בן דרוסאי ופלוגתא היא בקרימת פנים התם אי הוי בתחתון או בעליון ול"ע דמשמע הכא דאי מדת יבש נתקדשה קדשי לחם הפנים משנמדד בו כולת בעשרון ולא משמע בשום דוכתא דליקדוש אלא או בתנור או על השולחן לקמן בפרק שתי הלחם (דף נה:) דקאמר ושניהם מקרא אחד דרשו והוא דרך חול כו' ובפרק ב' דמעילה (דף ט.) תנן גבי להם הפנים קרמו בתנור הוכשרו ליפסל וגבי מנחות קתני קדשו בכלי : רבי יאשי' סבר אותם למעוטי מדת יבש מבחוץ · ולהכי ממעט מאותם מדת יבש טפי ממדת לח דוימשחם גבי כלי המזבח כתיב שהן מדת לח · כך פירש בקונט' ומשמע שהיה בהן ריבוי משיחה יותר ממדת יבש וא"ת ההוא סוגיא דברים פ"ב דשבועות (דף טו.) דדרשינן אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה אלא בעבודה כמאן לא כר' יונתן ולא כר' יאשיה וי"ל דאתיא כר' עקיבא דאית ליה מדת לח במשיחה בפנים ובחוץ כדמוכח בשמעתין ולקמן בפרק שתי מדות (דף צ.) וסבירא ליה מדת יבש חול היא א"כ לא איצטריך אותם אלא למימרא לדורות בעבודה :

אין לי אלא מזבח כבש מנין · הכא מרבינן קרא לרבויי כבש כמזבח וכן בסוף המזבח מקדש (זבחים דף פז.) דתניא כל הנוגע במזבח יקדש אין לי אלא מזבח כבש מנין ת"ל את המזבח והא דדריש בזבחים בשילהי קדשי קדשים (דף סד:) על קיר המזבח ולא על קיר הכבש לאו דמיותר קרא למעוטי אלא כיון דכתיב מזבח דווקא משמע כדקאמר נמי ולא קיר ההיכל ולא קיר האולם ותימה דתנן בפ"ב דזבחים (דף כו.) נתנן על הכבש פסול ואמרי' בגמרא *אמר שמואל פסול בשר אבל בעלים נתכפרו דאמר קרא ואני נתתיו לכם על המזבח כיון שהגיע דם למזבח נתכפרו בעלים אלמא בלא יתורא דקרא חשיבא כבש כמזבח ונראה לפרש דשמואל לא קאי אנתנו על גבי הכבש [אלא] אאידך קאי דתנן התם שלא כנגד היסוד נתן את הניתנין למעלה למטה ואת הניתנין למטה למעלה ועל זה קאמר אלמא קסבר שלא במקומן כמקומן דמי ועל כרחין שמואל לאו אכולהו מתניתין קאי דניתנין בפנים שנתנן בחוץ לכו"ע לאו כמקומן דמי כדמוכח בפ' כל הפסולין (זבחים דף לו.) בסופו דפריך וניפלוג רבי יהודה בניתנין בחוץ בפנים ובפנים בחוץ פירוש דהני שלא במקומן הן ובפ"ב דזבחים (דף כו: ד"ה אמר) הארכתי: כבש מנין · לר"י דאמר בזבחים בפ' קדשי קדשים (ד' נט.) דרצפת עזרה נתקדשה כמזבח הוה מצי למינקט קרקע עזרה מנין אלא משום דהיירי נמי הכא באהל מועד ושילה וטב וגבעון אי נמי אפילו לרבי יהודה הא דקדיש שלמה רצפה לכשרין קדש ולא לפסולין *תדע דהא אין עולין לכתחילה :

[זבחים כו.]

רבינו גרשום

מגבלה במים עם השמן וכשרה : ושמענא ליה לר' עקיבא דאמר בפרק שתי מדות של יבש דאמר מדת יבש לא נתקדשה כל עיקר וריא"ך ל"ח ע"ה משום שרמ"ן דהא מדת[יבש]היא דאין בהן שמן : ואזדא ר' יוחנן לטעמא דר' יוסי הגלילי סבירא ליה כר' יאשיה דמדת יבש נמשחה מבפנים הלכך מרבי לחם הפנים להימוץ : לימא נמי לר' יוחנן ר' עקיבא דיאמר מדת יבש לא נתקדשה ור' יונתן אמרו דבר אחד · לא אמרו דבר אחד משום דלא שוו במדת לח להדדי דאילו ר' עקיבא קאמר בפרק שתי מדות דמדת לח נמשחו בין מבפנים ובין מבחוץ : והא איכא ביסא דלחה היא : [אמר ליה רב פפא לאביי] אמרת משום הכי לא מרבי ר' עקיבא לחם הפני' לחימוץ משום דמדת יבש היא ולא מקדשת ליה והא איכא ביסא כלי שרת שלש בה המנחות דלחה היא שעשויה להניח בה מים לגבלה ומקדשה ליה וליחייב עלה משום מחמץ : כי קאמר רבי עקיבא דלא מיחייב אלחם הפנים משום מחמץ כגון שלשה על גבי קטבליא · עור יבש · ולא בביסא : אי הכי כיון דאמר משו"ה לא איקדשה כגון שלשה ע"ג קטבלא [הא] דקא"ל ר' יונתן לר' יאשיה תדע לך שלא נמשחו שהרי אינן מקדשות: לימא ליה ר' יאשיה משום הכי אינן מקדשות כגון (דליכא)(דכיילה]בעשרון דחולין שלא מדד הסולת בעשרון דקודש אלא דחול הא מדד בעשרון דקודש נתקדשו : הכי השתא בשלמא ביסא משום הכי יכול לגבלה ע"ג קטבליא דלא אמר רחמנא עביד בביסא ולא במקום אחר דלא מצינו ביסא כתיבת בתורה: מנין למעלה מבשר חטאת וכו' והקטיר דבר הנאכל לכהנים : תוה יכול למימר כל שאור וכל דבש לא תקטירו אשה לה' ממנו למה לי אלא לומר לך כל שממנו לאישים שיריו הרי הן בבל תקטירו : אינן מגופן לאישים · אבל הבא עמהן יש ממנו לאישים מאי ניהו מכבשים הבאים עם הלחם איסורין למזבח ושני בזיכי לבונה הבאין עם לחם הפנים למזבח : המעלה מכולם על גבי הכבש · בלא הקטרה אותם · שאור ודבש הוא דרבי לך כבש כמזבח :

שיטה מקובצת

א] שלח רבין תיבות ר' ראובן נמחק : ב] נמשח מבפנים ולא נמשח : ג] הלח נמשח מבפנים ולא נמשח : ד] והא איכא ביסא · וא"ת לעיל מאי קשיא ליה הא שמעינן לרבי עקיבא מדת יבש לא נתקדשה לימא בשלשה בביסא וי"ל דלא הוי פליג ר' יוסי הגלילי אבל רש"י כתב לעיל [ולקמן פריך] הא מדת לחה היא וכפי שיטתו דכתב לעיל דמאן דמרבה לחם הפנים פליג אמנחת נסכים שייך לאקשויי לעיל נמי שפיר והא איכא ביסא דלחה היא ולא פליגי ר' יוסי הגלילי ור' עקיבא אלא במנחת נסכים · תו"ח : ה] כגון שלשה : ו] לא אמר ותיבת כתב נמחק : ז] קדשי קדשים אות ה' נמחק : ח] הוי בת חימוץ : ט] דבשמן נבללת : י] הילכך אית בהו חימוץ : יא] בשום כלי שרת : יב] שהרי נותנן אותה בביסא כשלשה : יג] דלחם הפנים : יד] מקדשת מה שבתוכה הס"ד ואח"כ מה"ד לאחר שנאפו : טו] כלי משמע דהיינו תוכו הס"ד ואח"כ מה"ד מבחוץ מאחוריו : טז] מבחוץ נמשחו בפרק : יז] ביסא' שנעשלו בה שתי הלחם דלחה היא ודלכי אמרי' לעיל דאינה קדושה עד לאחר אפיה תיבות כלי שרת ליש : יח] עד שנתאפו : יט] שירים שנתותרו : כ] מה"ד ואלו תיבות מזבח נמחק : כא] הלחם והבכורים · תיבות מן לש ·

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וימשחם וכו' קאי דכל לחים הם: (ב) ד"ה תדע וכו' מה שבתוכה אלא לאחר: (ג) ד"ה אותם אותם בפנים: (ד) ד"ה והאיכא ביסא וכו' כלי שרת בו בס"ד: (ה) ד"ה קטבליא עור ולא נקרא כלי שרת בס"ד:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כבש מנין לר"י הכא אין עולין לכתחילה · עי' זבחים דף פ"ה ע"א תוספות ד"ה כבש.

יעבות צי"ק [א] ובמנחת מסכין פי' הילכך איסא בהן : [ג] מהרש"ק מ"ו ובי' ז"ק ולקמן פריך הא איכא ביסא למדת לח מיא מסרי נסמו בביסא טי' : [ג] כלחם ובכורים הסאור ודבש הכתובי בכ"אה סרא קרבן ראשית הקי בו השאור דכתיב :

ור' יוחנן האי אותם מאי עביד ליה מיבעי ליה *לכדתניא יכול יהא יחיד מתנדב ומביא כיוצא בה נדבה וקורא אני בה °מוצא שפתיך תשמור ועשית ת"ל °קרבן ראשית תקריבו *ציבור אמרתי לך ולא יחיד יכול לא יהא יחיד מביא שאינו מביא חובתו כיוצא בה אבל יהא ציבור מביא שמביא חובתו כיוצא בה ת"ל אותם ומה יש לך להביא שתי הלחם מן השאור ובכורים מן הדבש ושתי הלחם לא א] יקרבו נדבה והתניא אם נאמר °כל שאור למה נאמר כל דבש ואם נאמר כל דבש למה נאמר כל שאור מפני שיש בשאור מה שאין בדבש ויש בדבש מה שאין בשאור שאור הותר מכללו במקדש דבש לא הותר מכללו במקדש ²דבש הותר בשירי מנחות שאור לא הותר בשירי מנחות הא מפני שיש בשאור מה שאין בדבש ויש בדבש מה שאין בשאור הוצרך לומר כל שאור והוצרך לומר כל דבש שאור דהותר מכללו במקדש מאי ניהו לאו שתי הלחם דקרבה נדבה אמר רב עמרם לא ליקרב עמהם א"ה בכורים נמי דתנן *ג הגוזלות שעל גבי הסלין היו עולות ב] *והסלים שבידם ניתנין לכהנים הנהו לעטר בכורים הוא דאתו בעי רמי בר חמא מרב חסדא המעלה מבשר חטאת העוף ע"ג המזבח מהו כל *שממנו לאישים אמר רחמנא והאי אין ממנו לאישים או ²דלמא כל ששמו קרבן והאי נמי שמו קרבן אמר ליה כל ששמו קרבן ²והאי נמי שמו קרבן כתנאי ר' אליעזר אומר כל שממנו לאישים רבי עקיבא אומר ²כל ששמו קרבן מאי בינייהו אמר רב חסדא בשר חטאת העוף איכא בינייהו רב אמר ²לוג שמן של מצורע איכא בינייהו ג] *דתני לוי °כל קרבנם ²לרבות לוג שמן של מצורע ת"ר *שאור (א) בל תקטירו אין לי אלא ²כולו מקצתו מנין תלמוד לומר כל ²עירובו מנין ת"ל כי כל מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר שאור (ב) בל תקטירו אין לי אלא כזית חצי זית מנין ת"ל כל עירובו מנין ד] ת"ל כי כל ה] רבא אמר הכי קאמר שאור בל תקטירו אין לי אלא קומץ חצי קומץ מנין תלמוד לומר כל עירובו מנין תלמוד לומר כי כל במאי קא מיפלגי אביי סבר *)יש קומץ פחות משני זיתים

*) [לעיל כו:]

ויש

רש"י

שאור ובכורים מן הדבש דכתיבי ז] בההוא קרא והכי קאמר קרבן ראשית תקריבו אותם דהיינו שתי הלחם ז] מן השאור דכתיב (ויקרא כג) חמץ תאפינה וראשית שיקדו הן ראשית לכל המנחות הבאות מתבואת שנה [ח] דכתיב בה (במדבר כח) מנחה חדשה ובכורים ט] מן הדבש ואיקרו ראשית [דכתיב ראשית] בכורי אדמתך (שמות כג) הנך הוא דכתיב ליה כבש כמזבח כדכתיב (ויקרא ב) ואל המזבח לא יעלו: מידי אחריני. כגון בשר חטאות וכל הנך דלעיל דאכירי משום כל שממנו לאישים לא רבינן לך כבש כמזבח*: יכול יהא יחיד מתנדב ומביא כיוצא בה. שתי י] לחם דעליה קאי דכתיב (שם) קרבן ראשית וגו': תקריבו. משמע ציבור: אבל יהא צבור מביא. ב' הלחם נדבה שהרי מביאין [שתי] הלחם חובה והיכי דמי נדבת צבור כגון ממעות של שופרותיהם: מה יש לך להביא. ל"ג לה בתורת כהנים ומאן דגריס ליה הכי קאמר מה יש לך להביא מהן חובה דהא ראשית חובה משמע דלא אשכחן קרבן ראשית* יא]: אם נאמר כל דבש. לרבות חצי קומץ כדמפרש לקמן: למה נאמר כל שאור. נגמר מדבש אי נמי לא לכתוב כל גבי דבש וגילף משאור: שאור הותר מכללו. כדמפרש לקמן: דבש הותר בשירי מנחות. אם רוצה ללוש ולטגן שירי מנחה בדבש מותר דכל מתנות כהונה נאכלות בגדולה כדאמרינן בפ' הזרוע והלחיים (חולין דף קלב:) לך נתתים למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין: שאור לא הותר בשירי המנחה. כדאמרי' לעיל אפילו חלקם לא תאפה חמץ: לאו שתי הלחם דקרבה נדבה. במזבח דאי מהנך דחובה לא מצי למימר דהא לא הותריב] במקדש דלא קרב למזבח: לקרב עמהן. אשני כבשי עצרת קאמר דקריבים עם שתי הלחם והיינו הותרו מכלל במקדש יג] לקרב עמהן: בכורים נמי. שהיו מביאין עמהם עופות: יד] והסלים שבידן. של בכורים שביד הבעלים ניתנין לכהנים: לעטר בכורים אתו. הנך עופות ולאו חובה נינהו והדתנן במסכת בכורים (פ"ג מ"ד) ומייתינן בלולב וערבה (סוכה דף מז:) הבכורים טעונין קרבן ושיר ובַרכה ולינה אמרינן בתלמוד ירושלמי דהאי קרבן שלמים הוא כתיב הכא ושמחת בכל הטוב וכתיב התם וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת ולאו קריבים עמהן חשיב להו שלא היו זקוקין זה [לזה] לבא יחד למקדש הלא חובה עליו להביא שלמים טו] (קודם) לשם: כל ששמו קרבן. אמר רחמנא דלא יקטירו משיריו דהכי כתיב בתר דהוא קרא קרבן ראשית ומקרא נדרש לפניו: עוף (ג) שמו קרבן דכתיב (ויקרא א) ואם מן העוף עולה קרבנו: לוג שמן של מצורע. אין ממנו לאישים אבל קרבן איקרי כדאמרינן באלו מנחות* לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע ובגופיה נמי כתיב (ויקרא יד) והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן ואי קשיא הרי קרב ממנו טז] [דאשם מצורע בא עמו] יז] לאישים כשתי הלחם משום כבשים הא לא קשיא דאשם לא שייך בהדי לוג לגמרי דאדם מביא אשמו עכשיו ולוגו עד עשרה ימים כדאמרן בהקומץ זוטא (לעיל דף סו:): מאי קאמר. מאי שיעוריה דקאמר כולו ומקצתו: חצי זית מנין. וכגון דאיתיה בעיניה: עירובו. שעירבו עם מצה ולא מינכר: אביי סבר יש קומץ פחות משני זיתים. ולא תקטירו לקומץ שלם משמע וכיון דיש קומץ פחות משני זיתים אשמעינן כל יתירא: לרבות ... למימר אין לי אלא כל הקומץ חצי קומץ מנין דהא איכא כזית אבל פחות מכשיעור מנא הוה ליה לרבויי וא"ת ואכתי מנא ליה לאביי לרבות חצי זית

תוספות

ורבי יוחנן (אמר) האי אותם מאי עביד ליה. הוה מצי למימר דמיבעי ליה כי הא דדרשי רבנן בפ' התערובות (זבחים דף פו.) אותם אי אתה מעלה לריח ניחוח אבל אתה מעלה לשם עצים [כו']: מיבעי ליה לכדתניא. ומהך ברייתא לא קשיא לרבי אליעזר דתרתי ש"מ כדאמר בפרק התערובות (שם): אבל יהא ציבור מביא כו'. והא דתניא בת"כ אם זבח שלמים הוא מקריב הוא מביא נדבה ואין הציבור עושים נדבה היינו שלמים: לוג שמן של מצורע איכא בינייהו. דאיקרי קרבן כדאמר באלו מנחות לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע ובגופיה נמי כתיב והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן ואין ממנו לאישים והקשה בקונטרס הא קרב ממנו לאישים שהרי אשם מצורע בא עמו וכה"ג אמרינן לעיל ממנו לאישים בשתי הלחם משום כבשים ואין לתרץ דשאני שתי הלחם שמניפים אותן עם הכבשים דלוג שמן של מצורע נמי מניפין אותו עם האשם מחיים כדדרשינן לקמן בפירקין מדכתיב והניף אותם ותירץ בקונטרס דהא לא קשיא דאשם לא שייך לגבי לוג לגמרי דאדם מביא אשמו עכשיו ולוגו עד עשרה ימים כדאמר בסוף הקומץ זוטא (לעיל דף סו:) ואע"ג דשתי הלחם נמי פעמים שאין כבשים עמהן למאן דאמר דכבשים אין מעכבין את הלחם היכא דאית ליה מיהא לא מייתי זה בלא זה ועוד דהיכא דהוקבעו אין יכול לשנות אבל לוג שמן לא הוקבעו אלא לר"מ דאמר התם הוקבעו בשחיטה וא"ת והא בפרק התערובות (זבחים דף עו:) קרי ליה ממנו לאישים וי"ל דהתם בעי למימר כל ששמו קרבן אלא דנקט לשון הסגור בהש"ס יותר ואין לתרץ דהכא בבא בפני עצמו והתם בבא עם הזבח דאמר זה אשמו וזה לוגו דא"כ לימא לוג הבא בפני עצמו איכא בינייהו ועוד דבפרק ב"ש (שם דף מד.) לא קרי זבח מתיר נסכים הבאין עמו כיון דאתא עד י' ימים: חצי מנין ת"ל כל עירובו מנין ת"ל כי כל. מכאן קשה על פי' הקונטרס דפרק אלו עוברין (פסחים דף מג:) דאמר ר"י כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר שהרי אמרה תורה משרת וזעירי אמר אף שאור בבל תקטירו כמאן כר' אליעזר דדריש כל כו' ולאפוקי מדאביי דאמר יש הקטרה בפחות מכזית ופי' שם בקונטרס דזעירי הוה דריש אין לי אלא כולו מקצתו מנין כגון חצי זית מצה וחצי זית חמץ ת"ל כל וקשה דהא כל לא כאביי ולא כרבא ועוד מאי קאמר התם כמאן כר' אליעזר הא אפילו כרבנן נמי אתיא דנהי דכל לא דרשי כי כל דרשי לרבות מקצתו דהיינו היתר מצטרף לאיסור לפי' הקונטרס ונראה לפרש דזעירי דסבר היתר מצטרף לאיסור דריש כרבא דמקצתו היינו חצי קומץ שהוא זית שלם ומרבי ליה מכל ועירובו היינו חצי זית היתר וחצי זית איסור דמצטרפין ומרבי ליה מכי כל אבל כאביי לא מצי סבר דכיון דמפרש מקצתו חצי זית לא שייך ביה צירוף דאפילו במשהו מיחייב והאי דמרבי עירובין היינו כשנתערב לגמרי עם ההיתר דלא אמרינן שיתבטל איסור אגב היתר אבל לרבא לא צריך קרא להכי דכיון דאיכא כזית פשיטא דלא בטיל והא דקאמר כמאן כרבי אליעזר דדריש כל היינו משום דלרבנן אע"ג דכי כל דרשי מיהו לא הוה מוקמינן כי כל לרבות עירובו אלא לרבות *מקלתו: אביי סבר יש קומץ פחות משני זיתים. פירוש דאם לא כן מנא ליה לרבות אפילו חצי זית דהוה ליה

זית

לז א מיי' פ"ח מהלכות תמידין ומוספין הלכה ט:

לז ב מיי' פי"ב מהל' מעשה"ק הלכה יא:

לח ג מיי' פ"ג מהל' בכורים הלכה ט:

לט ד ה ו ז מיי' פ"ט מהל' איסורי מזבח הלכה ד:

מ ז מיי' פ"ד מהלכות מחוסרי כפרה הל' ג:

מא ח ט מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל' ה:

שיטה מקובצת

א] לא קרבה נדבה: ב] עולות ושבידם תיבת והסלים נמחק: ג] תיבות דתני לוי לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע נמחק: ד] אמר אביי ה"ק כו' עירובו מנין שיערב בו שאור ואינו ניכר וה"ק אין לי אלא כולו כל הקומץ דהיינו כזית חצי קומץ היינו חצי זית עירובו היינו כששאור מעורב בתוכו ואינו ניכר[ת"ל וכו']: ה] רבא אמר ה"ק כו' [אלא קומץ]. כל הקומץ דהיינו שני זיתים דאין קומץ פחות משני זיתים חצי קומץ דהיינו [זית דאין הקטרה פחות מכזית עירובו מנין דהיינו] חצי זית שאור וחצי זית מצה דהיינו היתר מצטרף לאיסור ת"ל כי כל לרבות עירובו: ו] דכתיבי בההוא קרא שאור ודבש [קרבן וכו']. תיבת וה"ק ל"ש: ז] הלחם הבא מן: ח] כדכתיב: ט] ובכורים הבאים מן הדבש דאיקרו: י] הלחם: יא] קרבן ראשית נדבה. הס"ד ואח"כ מה"ד ובכורים מן הדבש. רבש תמרים: יב] הותר מכללו במקדש ההא לא קרבו: יג] במקדש. ולעולם מהנך דחובה קאמר הס"ד ואח"כ מה"ד אי הכי דמקרב עמהם קאמר דבש נמי משכחת לה דהותר מכללו במקדש לקרב עמהן כגון בכורים דמפני שהיו: יד] תיבות והסלים שבידן של בכורים נמחק ומה"ד הגוזלות. שבידו: טו] קודם שיפסור משם: טז] תיבות דאשם מצורע בא עמו ל"ש: יז] לאישים. שהרי אשם מצורע בא עמו וכה"ג חשבינן לעיל ממנו לאישים:

מקלתו כס"ד נ"ק

לעיל ג.

פ"ב שיין לעיל

הגהות הב"ח

(א) גמ' תנו רבנן שאור לא תקטירו: (ב) שם בל תקטירו: (ג) רש"י ד"ה עוף [illegible]

בכורים פ"ג משנה ה

[פסחים מג:]

רבינו גרשום

יכול יהא יחיד מתנדב להביא שתי הלחם ת"ל קרבן ראשית תקריבו. ראשית אלו שתי הלחם שהן באין ראשית להתיר חדש במקדש: אבל צבור יביאו, שתי הלחם בנדבה ת"ל אותם אותם מיעט לחובה [תקריבו] שתי הלחם ולא נדבה: ומה יש לך להביא מן שאור ומן דבש שתי הלחם מן השאור ובכורי' מן הדבש. כגון תמרים ותאנים: אם נאמר כל שאור דמשמע מקצתו ולא כולו לילף דבש משאור למה נאמר כל דבש: בשירי מנחה שאם רצה לערבן בדבש ולאוכלן מותר. שאור לא הותר בשירי מנחה דכתיב לא תאפה חמץ חלקם. שאור דהותר מכללו במקדש מאותו כלל דכתיב לא תקטירו. מאי ניהו לאו שתי הלחם דקרבה נדבה ודיניה יהא בנדבה ליקרב קומצה למזבח. והיינו הותר מכללו: אמר רב עמרם לא (קרב עם הלחם) [ליקרב עמהם] דבר הקרב עם שתי הלחם הותר ליקרב נדבה ומאי ניהו שני כבשים ליקרב דמן למזבח. אי הכי בכורים נמי הותר הקרב עמהן להקריבו נדבה דתנן הגוזלות שעל גבי הסלים עולות ושבידם הסלין והפירות אלמא דאיכא קרב עמהן ואי בעי למיעבדינהו נדבה מצי למיעבד. ואמאי תני דבש לא הותר מכללו. התם [לא] קרב עמהן דהנהו לעטר בכורים הוא דאתו. ולאו משום חובה: המעלה כבשר חטאת העוף למזבח להקטירו שאין דינו להיות למזבח אלא דמו: בשר חטאת העוף ולוג שמן של מצורע שמן קרבן. לא דכתיב והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן אבל אין ממנו לאישים: עירוביו מנין שאם בין השאור ובין המצה כזית. אביי סבר יש קומץ פחות משני זיתים ואפילו בחצי זית הוי הקטרה משום הכי קא מרבי כל: עירובו מנין. אף על גב דלא הוי בעיניה

א) נראה דל"ל ויש הקטרה אפילו בחצי זית משום הכי וכו'.

ורבא

*ויש הקטרה פחותה מכזית ורבא אמר *אין קומץ פחות משני זיתים ו'ואין הקטרה פחותה מכזית איתמר המעלה משאור ומדבש על גבי המזבח *אמר רבא ז'לוקה משום שאור ולוקה משום דבש לוקה משום עירובי שאור ומשום עירובי דבש אביי אמר [ד] א] *אין לוקין על לאו שבכללות ג] איכא דאמרי חדא מיהא לקי ואיכא דאמרי חדא נמי לא לקי דהא לא מיחד לאויה כלאו דחסימה:
מתני'

ויש הקטרה פחותה מכזית. והכי נמי אמרינן בהקומץ [רבה] (לעיל דף כו.) הקטיר קומצה פעמים כשרה הלכך אפילו פחות מכזית חייב: ורבא סבר אין קומץ פחות משני זיתים. הלכך לא נפקא לן מהתם דתיהוי הקטרה בפחות ג] מכזית ולרבא כי כל למימר אע"ג דלא מיככר שהרי עירבו: משאור ומדבש. שעירבן יחד לוקה ארבע מלקיות: לאו שבכללות. כל שאור דמשתמעי מיניה שאור ועירובין וכן כל דבש דמשתמעי מיניה דבש ועירובין אבל אי לאו כל משום שאור ודבש שכתב לך באזהרה אחת לא מקרי לאו שבכללות דלאו אכל חד קמהדר והכי משתמעא במס' נזיר (דף לח:) גבי מכל אשר יעשה מגפן היין: איכא דאמרי תרתי לא לקי. משום כל שאור אע"ג *דשאור ועירובין *)מלטרפין (א) ד] מינה והמקטיר עירובי שאור איכא שאור ועירובין לא לקי אלא חדא וכן חדא משום עירובי דבש: ואיכא דאמרי אפילו חדא נמי לא לקי. דאין כאן לאו מיוחד דכל חד מינייהו לאו שבכללות אבל אלמנה וגרושה וחללה זונה לא הוי [לאו] שבכללות דלאו אכל חדא קאי הואיל ומפורשין בפירוש הלכך לקי עלייהו להכי נקט לאו דחסימה משום ה] דעליה כתיב והפילו השופט וגו':
מתני'

*) משתמעי מיניה נ"ק

זית דילמא כי אתא קרא לרבויי כזית ואע"פ שאין בו כדי קומץ וי"ל דסברא הוא דריבוי דכל אתא לרבות חצי *שיעור על כרחין יש הקטרה פחות מכזית כיון דסבירא ליה דיש קומץ פחות מב' ו] זיתים לא מצי לרבויי כזית ומהכא מפקי טעמייהו ר' יהושע בן לוי ורבי יוחנן דפליגי בהקטיר קומצה לעיל בהקומץ רבה (דף כו:) ואף על גב דאמרינן בפרק השוחט והמעלה (זבחים דף קט:) ומייתי לה לעיל בפ"ק (דף יג:) הקומץ והקטורת שהקריב מאחת מהן כזית בחוץ חייב אבל פחות מכזית לא שאני שאור דרבי קרא ז] ומיהו בההיא דהקטיר קומצה פעמים ליכא קרא וחשבינן לה הקטרה ושמא שאני התם דהקטיר הכל ולפי טעם זה מאן דאמר התם יש הקטרה אפשר דמודה הכא דאין הקטרה ותדע דהא להקטיר כחצי זית תנן בפ"ק (לעיל יב:) דלא הוי פיגול ומיהו יש לחלק משום דגבי פיגול איתקש אכילת מזבח לאכילת אדם כדדרשינן אם האכל יאכל ועוד י"ל דגבי הקטרת חוץ בעינן כזית טפי לכולי עלמא: **המעלה** משאור ומדבש ע"ג המזבח כו'. פי' בקונטרס שעירבן יחד לוקה ארבע מלקיות וקשה היכי לקי משום שאור ומשום דבש כיון דלאו בעין נינהו ואם הם בעין מאי עירובין איכא וקלא היה נראה לפרש שכל אחד לבדו ואשאור לחודיה לוקה משום שאור ומשום כי כל שאור ואדבש לחודיה לוקה משום דבש וכל דבש דאכולהו קאי לא תקטירו ואע"ג דמכי כל דרשינן עירובין מ"מ משמע בין מעורבין בין שאינן מעורבין ולהכי לקי אשאור תרי ואדבש תרי ומיהו לא יתכן כלל לפרש כן מדלא קאמר המעלה שאור על גבי המזבח לוקה שתים דבש לוקה שתים שאור ודבש לוקה ד' כעין ההיא שיטה דסוף המקבל (ב"מ דף קטו:) ובסוף כל שעה (פסחים דף מג:) דנא ומבושל ורחים ורכב וכן גבי זג וחרצן בנזיר בפ' ג' מינין (דף לח:) ועוד כיון דכי כל אתא לתערובת לא לקי אשאור כדאמר בסוף המקבל (ב"מ דף קטו:) דארחים ורכב לא לקי משום כי נפש הוא חובל הואיל ולדברים אחרים הוא דאתא ועד כאן לא פליג רב הונא אלא משום דכי נפש הוא חובל משמע נמי רחים כמו שאר דברים אבל הכא כי כל לא אתא אלא לעירובין לחודיה ונראה לפרש דמיירי שמעלה שאור בפני עצמו ודבש בפני עצמו ושאור ודבש מעורבין יחד והעלה שלשתן בבת אחת דאשאור ודבש דבעינייהו לוקה שתים *(וא"ת) [ועל] עירובין שתים חדא משום עירובי שאור וחדא משום עירובי דבש ואע"ג דלא כתיב בדבש כי כל וי"ו דוכל דבש מוסיף לענין ראשון: **אין** לוקין על לאו שבכללות. עירובי שאור ועירובי דבש דנפקי מכי כל חשיב לאו שבכללות וכן לאו דכי אם צלי אש דרבייה כל דבר שאינו צלי אש כגון נא ומבושל וכן מכל אשר יעשה מגפן היין דגבי זג וחרצן וכן כי נפש הוא חובל דגבי ריחיים ורכב אבל שאור ודבש גופייהו אע"ג דחד לאו כתיב אתרוייהו לא חשיב לאו שבכללות וכן זג וחרצן (במדבר ו) ונא ומבושל (שמות יב) ורחים ורכב (דברים כד) דלאו דידהו אכל חד וחד קא מהדר וא"ת ולר' יאשיה דבעי או לחלק (ב"מ דף לד:) לא ליחייב בחד לחודיה עד שיעשה שניהם וי"ל דשאור ודבש ונא ומבושל כתיב בהו ממנו ונזיר נמי מדכתיב מחרצנים ועד זג ולא כתיב חרצנים וזג ומיהו קשה מנא ומבושל דממנו דכתיב בהו אפסח קאי וריחיים ורכב ח] מדלא קרינא ורכב בחטף וא"ת ואמאי מחייב תרי הא אמרינן בסוף גיד הנשה (חולין דף קב:) גבי בשר מן החי ובשר מן הטריפה דלא מחייב אלא חדא משום דמחד לאו נפקי וי"ל כיון שהאיסורים מפורשין בפסוק קאי הלאו על כל אחד ואחד על זג ועל חרצן וכן כולן כמו (ויקרא כא) אלמנה וגרושה וחללה זונה שאם עשאן כולן חייב על כל אחת ואחת משום דלא יקח קאי לכל חד וחד ולא מצריך קרא לחלק בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף עז:) אלא משום דגוף אחד הוא וכן פי' רש"י בפ' בתרא דמכות (דף יח.) המעשר דגן תירוש ויצהר ובכור בקר וצאן וביכורים אע"ג דכולהו בחד לאו כתיבי לקי אכל חד וחד דכיון דמפורשים וכתובים בפסוק לא תוכל לאכול אכולהו קאי אבל בשר מן החי ומן הטריפה אינם מפורשין בפסוק בהדיא דנימא לא תאכלו קאי אכל חד וחד וא"ת ומה בין זג וחרצן נא ומבושל ריחיים ורכב שאור ודבש אלמנה וגרושה וחללה זונה דחייב על כל אחת ואחת ואילו חלב שור וכבש ועז אינו חייב אלא אחת כדאי' בפ"ק דכריתות (דף ד.) אלמא מיקרי לאו שבכללות וכן לחם קלי וכרמל וכל מעשר דגן תירוש ויצהר דלא לקי אלא חד אי לאו משום יתורא וי"ל דזג וחרצן שתי שמות נינהו וכן שאור ודבש וכן כולם תדע דכי אתי לאתרויי בהן צריך להזכיר כל אחד בשמו אבל חלב שור וכבש ועז שם חלב הוא *וכן לחם קלי וכרמל שם חדש הוא וכן מעשר: **איכא** דאמרי חדא מיהא לקי. כי הך סוגיא איכא בסוף המקבל (ב"מ דף קטו:) ובסוף כל שעה (פסחים דף מא:) אכל נא לוקה שתים משום נא ומשום כי אם צלי אש מבושל לוקה שתים משום מבושל ומשום כי אם צלי אש נא ומבושל לוקה שלש משום נא ומשום מבושל ומשום כי אם צלי אש אביי אמר אין לוקין על לאוין שבכללות איכא דאמרי חדא מיהא לקי ופי' שם בקונטרס כגון חי ובחמי *טבריא (אי) חייב משום כי אם צלי אש וקשה לר"ת דהתם תניא לעיל יכול אכל כזית חי יהא חייב ת"ל אל תאכלו ממנו נא ובשל [נא ובשל] אמרתי לך ולא חי יכול יהא מותר ת"ל כי אם צלי אש אלמא משמע דאיסורא איכא מלקות ליכא עוד אמרינן בסוף המקבל (ב"מ דף קטו:) גבי פלוגתא דרב הונא ורב יהודה דחובל ריחיים ורכב אמר לך רבה אנא דאמרי אפילו (לרבנן) [לרב יהודה] דלא לקי אריחיים וארכב משום כי נפש הוא חובל עד כאן לא קאמר רב יהודה התם אלא דכי נפש הוא חובל לדברים אחרים הוא דאתא אבל הכא כי אם צלי אש למאי אתא ואי כפי' הקונטרס הא איצטריך לחי ולחמי טבריא ומפרש ר"ת הכי אכל נא לוקה שתים אם התרו בו משום נא ומשום כי אם צלי אש מבושל לוקה שתים אם התרו בו משום מבושל ומשום כ"א צלי אש נא ומבושל לוקה שלש אם התרו בו משום שלשתן ואביי אמר דתרתי לא לקי אם התרו בו משום נא ומשום כי אם צלי אש או משום מבושל ומשום כי אם צלי אש לא לקי כי אם משום *צלי אש אבל אם לא התרו בו אלא משום כ"א צלי אש לקי חדא משום כ"א צלי אש אבל בחי וחמי טבריא לא לקי משום צלי אש דלא קאי כי אם צלי אש אלא אהנהו דכתיבי בקרא בהדיא וא"ת אמאי לא נוקמא לחי וחמי טבריא כמו כי נפש הוא חובל דמוקמינן לשאר דברים וי"ל דהתם אי הוה כתיב לא תחבול ריחיים ורכב כי אם דברים שאין עושין בהן חיי נפש הוה דמי להאי דהוה משמע עיקר כי אם לא נכתב אלא לדברים שלמעלה ולאו למימר דקאי באפי נפשיה אבל כי נפש הוא חובל משמע מילתא באפי נפשה טפי והלכך מוקמינן ליה לדברים אחרים והשתא הך דשמעתין לא תתכן לפרש בשיטת ר"ת לגמרי דהא במקטיר שאור ועירובין שאור בפני עצמו *ועירובין מיירי כדפרישית לעיל ואם התרו בו משום שאור ומשום עירובי שאור אמאי לא לקי תרתי כי היכי דכי אתרו ביה משום עירובי שאור לחודיה דלקי אלא יש לפרש דתרתי לא לקי דקאמר אעירובי שאור ועירובי דבש קאי דלא לקי אתרוייהו אלא חדא אבל קשה מההיא דנזיר פ' ג' מינים (דף לח:) דהא איצטריך מכל אשר יעשה מגפן היין לשאר דברים כגון עלין ולולבין ובין הבינים ומ"מ [אם] איתא דרבה כרב יהודה כי היכי דלא לקי אריחיים וארכב משום כי נפש הוא חובל הואיל *ולדברים אחרים אתא לא נילקי נמי אזג וחרצן משום דכל אשר יעשה מגפן היין דהא אתא נמי לשאר דברים: **ואיכא** דאמרי חדא נמי לא לקי. כאן ובפ' המקבל (ב"מ דף קטו:) השיטה שוים אבל בנזיר פרק ג' מינין (דף לח:) אההיא דזג וחרצן דמייתי בפ' כל שעה (פסחים דף מא:) איתא התם איפכא דאביי אמר לוקה ורבא אמר אינו לוקה על לאו שבכללות והוא כמו איכא דאמרי [דהכא] שאינו לוקה אפילו אחת ויש כיוצא בה הרבה בהש"ס סוגיות הפוכות בההוא פירקא גופיה בסופו ההיא דנזיר ממורט (נזיר דף מו:) וההיא דבוהן יד ובוהן רגל ותרווייהו איפכא ביומא בשילהי הוציאו לו (דף סא:) וכן בפ' קמא דבכורות (דף ג.) פלוגתא *דרבה ורב חסדא בטריפה חיה ואיפכא בפ"ק דתמורה (דף יא:) וההיא דאם ארחץ אם לא ארחץ דפליגי רב הונא ורב אדא בר אהבה בפרק המדיר (כתובות דף עא:) ובפרק בתרא דנדרים (דף פא.) איפכא וההיא דידים שאין מוכיחות בפ"ק דנדרים (דף ה:) ואיפכא בפ' בתרא דנזיר (דף סב. ע"ש) וההיא דנרבעו ולבסוף נעבדו דפרק אין מעמידין (ע"ז דף כד.) ובתמורה בפ' כל האסורין (דף ל: ע"ש) וההיא דתני אבוה דר' אבין בהניזקין (גיטין דף נג.) ובהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז.) ועוד כמה סוגיות הפוכות כי ההיא דמתנה זו מבוטלת היא תיבטל אי אפשי בה בפ' בתרא דכריתות (דף כד.) ובגיטין ברים השולח (דף לג.) וההיא דרב פפא דהלכתא מלוה על פה דסוף גט פשוט (ב"ב דף קעו.) ובפ"ק דקידושין (דף יג:) וההוא דאכלה ערלה שביעית וכלאים הרי זו חזקה בפ' האשה שנפלו (כתובות דף פ.) ובחזקת הבתים (ב"ב דף לו.) וההיא דמתורת לו מה דרך בגלוי בפרק בתרא דנזיר (דף סג.) ובפ' כילד צולין (פסחים דף פא:) וההיא דפירורין שאין בהן כזית אסור לאבדן ביד בסוף נוטל (שבת דף קמג.) ובברכות ברים אלו דברים (דף נב:) מותר וההיא דגבי עולה ואימורין מצטרפין בפ' השוחט והמעלה (זבחים דף קט.) ובמעילה בפרק קדשי מזבח (דף טו.)*:

וכמה

עין משפט נר מצוה

זית וא"כ יש הקטרה פחות מכזית ס"ל כיון דס"ל יש קומץ פחות מב' זיתים דאל"כ לא מצי לרבויי אלא כזית כו' קומצה פעמים לעיל נ"ק

מב א מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלכה יד:

[גרס' הכ"מ אמר אביי לוקה כו' רבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות ועמ"ש בס"ד על הגליון בפסחים מא.]

מג ב מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל' ג:

מד ג (מיי' שם הל' א):

מה [ד מיי' פי"ח מהל' סנהדרין דין ב]:

יתירא הוא ומשמע נ"ק

שיטה מקובצת

א] אין לוקין על לאו שבכללות. לאו למעוטי שתים דשאור ודבש בעין אתי דכיון דתרווייהו כתיבי בהדיא אע"ג דלא כתיב אלא חד לאו אתרוייהו לא קרינן בהו לאו שבכללות וכה"ג אמרינן באלמנה וגרושה ונא ומבושל אלא אתערובות קאי דלא כתיב בהדיא: ב] איכא דאמרי חדא מיהא לקי. אם העלה התערובות לבדו ואיכא דאמרי כו' ועיין בפ"ק דתמורה מ"ש בגליון על לאו שבכללות: ג] מכזית. הלכך ליכא לחייביה על פחות מכזית ולרבא כי כל אתי למימר דכי עירב שאור ומצה מצטרף היתר לאיסור להשלים לכזית ולאביי דלא בעי שיעור שלם אצטרך כי כל למימר [כו']: ד] מצטרפין משתמע מיניה[והמקטיר]ותיבות עירובי שאור איכא נמחק: ה] משום דלעיל ותיבת דעליה נמחק: ו] זיתים דלמאן דאמר אין קומץ פחות משני זיתים [לא מצי] לרבויי אלא כזית: ז] דרבי קרא. עיין זבחים (דף קח ע"ב): ח](ואירחיים)[ורכב]דלא קרינן. ואות מ' נמחק:

גי' נ"ק ועירובין בפני עצמו מיירי

נ"ק

[ע' בתוספות בב"מ דף קטו ע"ב ד"ה אמר לך רבה דמיישבי קושיא ע]

נ"ק

נ"ל דרבה

מסורת הש"ס

פסחים מד. נזיר לה. לעיל כו.

פסחים מא: [כד. נזיר לח: ב"מ קטו: סנהדרין סג. תמורה ז: כריתות ד. ה.]

נ"א דשאור ועירובין מתרי מיני והמקטיר כו'

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה איכא דאמרי וכו' ועירובין מצטרפין משאר מינים והמקטיר:

שתים ועל נ"ק

[כריתות ב.]

טבריא אין חייב כי אם משום צלי נ"ק

או משום מבושל אבל נ"ק

רבינו גרשום

ורבא אמר. אין לי אלא קומץ ולא אמר אין לי אלא כזית סבר דאין קומץ פחות מב' זיתים. חצי קומץ מנין מדלא אמר חזי זית קסבר דאין הקטרה פחותה מכזית עירובו מנין דמצטרף לכזיה: העלה. כזית משאור ומדבש: על לאו שבכללות דחד לאו הוא לא תקטירו וכולל בו שאור ודבש ועירוביה:

[ועי' תוס' מכ כג: ד"ה אמר רבה ותוס' סנהדרין עג. ד"ה סבורן]

עין משפט נר מצוה

מה א מיי' פ"י מהל' מעה"ק הלכה ו:
מו ב מיי' פי"ג שם הלכה ט:
מז ג ד מיי' שם הל' ו:
מח ה ו מיי' שם הל' ה:
מט ז מיי' שם הל' כ ד:
נ ח מיי' פ"ז מהלכות תמידין ומוספין הל' יב:
נא ט מיי' פ"ב מהלכות מעה"ק הלכה ד:
[ועיין היטב תוס' זבחים ע: ד"ה כל]
[לקמן ס. עב:]
נב י מיי' שם הל' א:
[לקמן סג:]
נג כ מיי' פ"ד מהל' תמידין ומוספין הל' י:
נד ל מ מיי' פי"ב מהל' מעה"ק הלכה ג:
נה נ מיי' שם פי"ג הלכה י:

מסורת הש"ס · תורה אור

מתני' *יש טעונות שמן ולבונה שמן ולא לבונה לבונה ולא שמן א] לא לבונה ולא שמן [קידושין לו:] ואלו טעונות שמן ולבונה מנחת הסולת והמחבת והמרחשת והחלות והרקיקין מנחת כהנים מנחת כהן משיח מנחת עובד כוכבים מנחת נשים מנחת העומר מנחת נסכים טעונה שמן ואין טעונה לבונה לחם הפנים טעון לבונה ואין טעון שמן שתי הלחם ומנחת חוטא ומנחת קנאות אין טעונין לא שמן ולא לבונה: **גמ'** *אמר רב פפא כל היכא דתנן עשר תנן לאפוקי מדרבי שמעון דאמר *מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא קמ"ל דלא ב] תנו רבנן ונתת עליה שמן ולא על לחם הפנים שמן ג] שיכול והלא דין הוא ומה מנחת נסכים שאינה טעונה לבונה טעונה שמן לחם הפנים שטעון לבונה אינו דין שטעון שמן ת"ל עליה שמן ולא על לחם הפנים שמן ושמת עליה לבונה עליה לבונה ולא על מנחת נסכים לבונה שיכול והלא דין הוא ומה לחם הפנים שאינו טעון שמן טעון לבונה מנחת נסכים שטעונה שמן אינו דין שטעונה לבונה תלמוד לומר עליה לבונה ולא על מנחת נסכים לבונה מנחה לרבות מנחת שמיני ללבונה היא להוציא שתי הלחם שלא יטענו לא שמן ולא לבונה אמר מר עליה שמן ולא על לחם הפנים שמן אימא עליה שמן ולא על מנחת כהנים שמן מסתברא מנחת כהנים הוה ליה לרבויי ד] שכן עשרון כלי חוץ וצורה הגשה ואישים אדרבה לחם הפנים הוה ליה לרבויי שכן ציבורא חובה טמיא דאכיל פיגולא בשבתא מסתברא נפש אמר מר עליה לבונה ולא על מנחת נסכים לבונה אימא עליה לבונה ולא על מנחת כהנים לבונה מסתברא מנחת כהנים הוה ליה לרבויי שכן עשרון בלול בלוג מוגש בגלל עצם אדרבה מנחת נסכים הוה ליה לרבויי שכן ציבורא חובה ואיטמי בשבתא מסתברא נפש: מנחה לרבות מנחת שמיני ללבונה ואימא להוציא האי מאי אי אמרת בשלמא לרבות שפיר אלא אי אמרת להוציא למה לי *שעה מדורות לא ילפינן: היא להוציא שתי הלחם שלא יטענו לא שמן ולא לבונה ואימא להוציא מנחת כהנים מסתברא מנחת כהנים הוה ליה לרבויי שכן עשרון כלי מצה ועצם הגשה ואישים אדרבה

שתי

רש"י

מתני' מנחת הסולת. ה] [א] דמתנדב מנחה סתם מביא עשרון סלת ושמן ולבונה ובוללה וקומצה כמו שהיא חיה ובדידיה כתיב שמן ולבונה בכל הנך אחריני לא כתיב לבונה אלא ממנחת סלת גמרינן דכתיב בה נפש ומשמע דכל מנחת יחיד טעונה שמן ולבונה כזו: החלות והרקיקין. האומר הרי עלי מנחת מאפה מביא חלות או רקיקין כדכתיב בויקרא ולהכי חשיב תרתי כיון דאי בעי חלות מייתי ואי בעי רקיקין מייתי: ו] ומנחת נשים. אשה שהתנדבה מנחה: ומנחת העומר. בה נמי כתיב שמן ולבונה כדכתיב (ויקרא ב) ואם תקריב מנחת בכורים והיא מנחת העומר אבל מנחת נסכים לא בעיא לבונה כדמפרש בגמ': **גמ'** כל היכא דתנן. הנך [ב] מנחות דמתניתין ז] (מנחות) עשר תנן כלומר כולן באות עשר עשר חלות כדאמרי' באלו מנחות (לקמן עו.): לאפוקי מדרבי שמעון. דאמר לקמן בהאי פירקין (דף סג.) האומר הרי עלי מנחת מאפה אם רצה יביא מחצה חלות מחצה רקיקין: קמ"ל. רב פפא דכל מנחות דמתניתין עשר (הוא) [נינהו] דהך ח] חלות עשר חלות והך דרקיקין עשר רקיקין דהנך תרתי דומיא דאינך: ל"א [ג] כל היכא דתנן ט] עוד בבא אחרת דמתני' ובפ' אלו מנחות שתנו האי סידרי מנחות דמתניתין דדינן שוה עשר תנן ממנחת הסלת עד מנחת העומר לאפוקי מדר' שמעון דאמר כו' דלדידיה איכא י"א דבמנחת מאפה איכא ביה ג' מנחות אי בעי כוליה חלות ואי בעי כוליה רקיקין ואי בעי ה' חלות וה' רקיקין [ד] (א) י] ומתני' מדין שאר מנחות יא]: ונתת עליה שמן. במנחת העומר קאי: מה מנחת נסכים שאינה טעונה לבונה. כדקתני לקמן עליה לבונה ולא על מנחת נסכים לבונה: טעונה שמן. כדכתיב (במדבר כח) בלולה בשמן כתית: לרבות מנחת שמיני יב] ללבונה. ההיא דכתיב ויהי ביום השמיני וגו' וכתיב ושור ואיל לשלמים לזבוח ומנחה בלולה בשמן: ולא על מנחת כהנים שמן. וה"ה נמי למנחת נשים יג] [ה] וגרים דכל הנך לא כתיב בהו שמן בהדיא וחד מינייהו נקט: מסתברא מנחת כהנים הוה ליה לרבויי. בכל דיני מנחת העומר ולא להוציא שכן דומות יחד שתיהן באות עשרון כדכתיב (שמות טז) והעומר עשירית האיפה וסתם מנחות באות עשרון אבל לחם הפנים כתי' (ויקרא כד) שני עשרונים יהיה החלה וגו': כלי. כל המנחות טעונות כלי ללוש בפרק שתי הלחם שאלו את רבי זו מנין כו' אבל לחם הפנים אינו נקדש אלא בתנור: חוץ. כל המנחות עבודתן בחוץ אבל לחם הפנים סידורו [ו] בהיכל יד] ועוד הכל נפסלו בלינה דקדשי קדשים הם ואין נאכלות אלא ליום אבל לחם הפנים עומד על השולחן משבת לשבת: [הגשה]. כל המנחות טעונות הגשה ולחם הפנים אין טעון הגשה כדתנן במתני' דהאי פירקין: אישים. כל המנחות יש מהן מגופן לאישים דמנחת העומר נקמלת כדמפרש באלו מנחות (לקמן דף עב:) ומנחות כהנים כליל לאפוקי לחם הפנים דאין מגופן לאישים: ציבור. לחם הפנים ומנחת העומר קרבן ציבור הם ומנחת כהן יחיד הוא טו]: בטומאה. העומר ושתי הלחם ולחם הפנים חובה ודוחות טומאה בפרק כיצד צולין בפסחים (דף עו:) ה' דברים באים בטומאה ואין נאכלין בטומאה העומר ושתי הלחם ולחם הפנים כו' אבל קרבן יחיד לא דחי טומאה: דאכיל. שירי עומר נאכלין לכהנים וכן לחם הפנים אבל מנחת כהנים כולה כליל: פיגולא. בשירי עומר נוהג פיגול שהרי קומץ טז] מתירן ובלחם הפנים נוהג פיגול דבזיכין מתירין אותו וקיימא לן במסכת יומא בפרק הוציאו לו (דף ס.) כל דבר שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח נוהג בו פיגול אבל מנחת כהנים כולה כליל ואין לה מתירין ואין פיגול נוהג בה: בשבתא. דעומר קרב אפילו בשבת כדאמר בפ' רבי ישמעאל (לקמן דף סג:) ולחם הפנים סידורו בשבת: מסתברא יז] [ו] מנחת כהנים [ה"ל לרבויי. מפני שבמנחה כתיב נפש למדנו] דכל מנחת יחיד טעונה שמן: [בלול]. *)מנחת כהנים בלול: בלוג. בכל המנחות סגי בחד לוג [לעשרון] ומנחת נסכים יח] **)יש ג' [לוגין] לעשרון: מוגש. עומר ושאר מנחות טעונות הגשה ולא מנחת נסכים כדמפרש במתני': בגלל עצם. עומר ומנחת כהנים באות בגלל עצמן ומנחת נסכים באה בגלל זבח: מנחת נסכים ציבור היא שהרי באה עם התמידין ועומר נמי ציבור ושתיהן חובה ודוחות שבת וטומאה: מסתברא נפש. במנחת סלת כתיב נפש וכתיב לבונה ומהתם גמרינן לכל מנחת יחיד שטעונה לבונה: אי אמרת בשלמא לרבות שפיר. דסד"א שעה מדורות לא ילפינן קמ"ל:

*)[נ"ל מנחת כהנים עשרון בלול בלוג] **)[דהיינו רביעית ההין]

תוספות

ונתת עליה שמן. האי קרא במנחת העומר כתיב ואיצטריך למעוטי לחם הפנים משמע דלא אתי בק"ו ממנחת נסכים שאינה טעונה לבונה וטעונה שמן והיא גופה דאינה טעונה לבונה לא ידעינן אלא מסיפיה דקרא דדריש עליה לבונה ולא על מנחת נסכים לבונה דלא ניהדר ונילף בק"ו מלחם הפנים שאין טעון שמן כדממעטינן מרישיה דקרא וטעון לבונה ואין שייך כאן לומר דלא ניכתוב עליה למעוטי לא בשמן ולא בלבונה ונימא חד וחד תיקום בדוכתיה כי ההוא דפ"ב דזבחים (דף יז.) דלא דמי דהכא בלא ק"ו נמי הוו גמירי מהדדי או מכל מנחות או מדאיקרו מנחה תדע דהא אהני ק"ו דהכא איכא פירכי טובא*: **היא** להוציא שתי הלחם. איצטריך למעוטי משום דאיקרו מנחה כדכתיב (ויקרא כג) מנחה חדשה: **ואימא** עליה שמן ולא על מנחת כהנים שמן. פי' בקונטרס והוא הדין למנחת נשים [ח] וגרים ונראה דלא בעי לאקשויי מהנהו משום דדמו טפי לכל המנחות הכתובות שם דבעו שמן אבל מנחת כהנים לא דמיא להו דכליל: **כלי**. פי' בקונטרס כל המנחות בעו כלי ללוש בפרק שתי הלחם (לקמן דף ט.) שאלו לרבי [זו] מנין כו' אבל לחם הפנים אינו נקדש אלא בתנור וקשה אי מדת יבש נתקדשה לחם הפנים נמי בעי כלי כדמוכח לעיל (דף ח.) דמרבי לחם הפנים לחימון ואי מדת יבש לא נתקדשה תרוייהו לא בעו כלי ואי משום השמן בעו כלי אם כן לחם הפנים נמי דהא בעי למימר שיהא טעון שמן בלישה כמנחה ונראה לפרש דכלי היינו דלענין כלי שוו אהדדי מנחת העומר ומנחת נסכים אבל לחם הפנים בעי שולחן ובזיכין ללבונה ומיהו גבי לבונה דבסמוך לא יתכן לומר כן: **פיגול** בשבת. אין זה כרבנן דאמר בפ"ק (לעיל ה:) דאין מחשבה פוסל אלא במי שראוי לעבודה לאפוקי מנחת העומר ואע"ג דהתם איירי במחשבה שלא לשמו ה"ה במחשבת פיגול מייתי לה בפ"ב דזבחים (דף כו:):

כי

רבינו גרשום

מנחת הסולת שקומצה כשהיא סולת: חלות ורקיקין. היינו מנחת מאפה: אמר רב פפא כל היכא דתנן גל הני ה' מנחות עשר עביד סכל חדא וחדא: לאפוקי מדר' שמעון דאמר האומר הרי עלי מנחה מאפה יביא ה' (ומחצה) חלות ה' (ומחצה) רקיקין קמ"ל דלא. דאין חלות פחות מעשר ולא רקיקין פחות מעשר ואי בעי מביא עשר חלות ואי בעי מביא עשר רקיקין ר"א ה' חלות וה' רקיקין: לישנא אחרינא כל היכא דתנגהי למנחות עשר תנן דעשר מנחות קא חשיב במתניתין לאפוקי מדר' שמעון דלטעמיה הוו חדסרי דאיהו עביד ממנחת מאפה תלת דאי בעי להביא י' חלות מביא ואי בעי להביא י' רקיקין יביא ואי בעי להביא ה' חלות וה' רקיקין יביא קמ"ל דלא דעשר תנן ואין מביא מחצה חלות ומחצה רקיקין: ונתת עליה שמן. במנחת העומר כתיב ואם תקריב מנחת בכורים וגו' ונתת עליה שמן: מנחת שמיני של מלואים דכתיב ושור ואיל לשלמים לזבוח לפני ה' ומנחה בלולה בשמן: שכן עשרון. עומר אין בו אלא עשרון כדכתיב והעומר עשירית האיפה. ומנחת כהנים עשרון לאפוקי לחם הפנים דהוו כ"ד עשרונים. דכתיב שני עשרונים יהיה החלה האחת: מנחת העומר ומנחת הכהנים הוו [חו]ץ בעזרה על מזבח החיצון. וצורה היינו לינה כלומר דנפסלין בלינה: וטעונין הגשה אצל המזבח. ואישים שיש בהן הקטרה לאפוקי לחם הפנים דאינן באין בחוץ אלא בפנים בהיכל ואינו נפסל בצורה בלינה דז' ימים היה לן. ואין טעון הגשה אצל המזבח. ואין ממנו הקטרה לאישי' מגופו: שכן ציבורא. עומר ולחם הפנים של צבור הן ובאין חובה ובאין נמי בטומאה ויש בהן אכילה לכהנים ויש בהן משום פיגול. דכל דבר שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח יש בו משום פיגול. ובאין נמי בשבת לאפוקי מנחת כהנים דאין בה חד מכל הני. אפילו הכי מסתברא נפש. מסתברא דמרבי' מנחת כהנים משום דבתר (א) אאתחלתא דפרשתא דמנחות ונפיש זסמיך להו פרשת מנחת העומר. וכל דנפש הוא [מרבי] כלומר דיחיד כגון מנחת כהנים מרבינא דניהוי כמנחת העומר אבל לחם הפנים דציבור לא: מנחת כהנים בלול בלוג שמן כמו מנחת העומר. וטעונה הגשה ובאת בגלל עצמה כמו מנחת העומר לאפוקי מנחת נסכים דבאה בג' עשרונים ובלול בשמן ג' לוגין. ואינה טעונה הגשה. ואינה באה אלא בגלל הזבח: כלי מנחת העומר ומנחת כהנים כלי מקדשן לאפוקי שתי הלחם דהתנור מקדשן דלאחר שנאפו מתקדשין. ועצם לאפוקי שתי הלחם דלא באין בגלל עצמן אלא בגלל כבשים ואין מקפיד משתי הלחם כלום

שיטה מקובצת

א] לא שמן ולא לבונה: ב] דלא מנה"מ דתנו: ג] שיכול והלא דין הוא. רשב"ם לא גריס בשום מקום שניהם לפי שהם סותרים זה את זה. תו"ח: ד] שכן עשרון כלי. פרש"י מנחת טעונה כלי כדדרשינן לקמן את החטאת (ואת העולה ואת המנחה) [וא"ה שם איתא את האשם ואת החטאת אשר יאפו את המנחה לבלתי הוציא אל החצר החיצונה מנחה דומיא דחטאת ואשם מה חטאת ואשם] טעונה כלי אף מנחה טעונה כלי וקשה דא"כ שתי הלחם נמי לירבו דהא אקרי מנחה וכ"ת דלא ילפינן מחטאת אלא מנחה הטעונה כלי שרת היינו אותן שטעונות שמן דמדת יבש לא נתקדשה א"כ מנחת כהנים מנלן דבעי כלי הרי עד השתא לא שמיעין דבעי שמן ואהא קיימינן לאוכוחי וצריך לומר דלא ילפינן מחטאת אלא דבר שממנו לאישים כמו חטאת אבל שתי הלחם אין ממנו לאישים: ה] הסלת. המתנדב: ו] מייתי הס"ד ואח"כ מה"ד ומנחת כהנים. כהן שהתנדב אחת מחמש מנחות הללו הס"ד ואח"כ מה"ד ומנחת כהן משיח חביתין הס"ד ואח"כ מה"ד עובד כוכבים מתנדב מנחה כדמרבינן מאיש איש לקמן באלו מנחות הס"ד: ז] דמתני' עשר תנן ח] דהך דחלות: ט] דתנן כגון בבא אחרת דלקמן ובפ' אלו מנחות כך יש ברש"י של מהר"פ ותיבות עוד בבא אחרת דמתני' ובפ' אלו מנחות שתנו נמחק: י] ומתניתין לא חשיב אלא בתרתי: יא] מנחות הס"ד ואח"כ מה"ד כנא הני מילי. אמנחת נסכים ואלחם הפנים ואשתי הלחם קאי דקא ממעט להו במתניתין: יב] ללבונה כלומר מנחת שמיני למילואים: יג] ועובד כוכבים תיבת וגרים נמחק: יד] בהיכל הס"ד ואח"כ מה"ד וצורה. כל המנחות נפסלו כו' ליום ולילה: טו] יחיד הוא הס"ד ואח"כ מה"ד חובה טמיא. העומר ולחם הפנים: טז] קומץ מתירו: יז] מנחת כהנים. וכל מנחת יחיד טעונה שמן דכתיב במנחת הסלת ונפש כי תקריב וכתיב בה שמן ומההוא נפש מרבינן כל מנחת יחיד דטעונה שמן: יח] מנחת נסכים יש ג' עשרונים הס"ד ואח"כ מה"ד בלול בלוג בכל המנחות סגי בחד לוג ומנחת נסכים יש ג' לוגין לעשרון:

הגהות צ"ק

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה לישנא אחרינא וכו' וה' רקיקין ומשנה עדין שנה:

נו א מיי' פי"ב מהלכות מעה"ק הלכה ה

[ועי' תוס' לקמן קח. ד"ה כיא]

נז ב מיי' פי"א מהל' פסה"מ הלכה י:

נח ג מיי' שם הל' יא:

נט ד מיי' פי"ב מהל' מעה"ק הלכה ח:

ס ה מיי' פי"א מהל' פסה"מ הלכה י:

סא ו מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הלכה ז:

סב ז מיי' פי"א שם הלכה יב

סג ח מיי' שם הל' יג:

שתי הלחם הוה ליה לרבויי שכן ציבור חובה טמיא דאכל פיגולא בשבתא מתיר תנופה בארץ בזמן חדש והני נפישן מסתברא נפיש:

מתני' וחייב על השמן בפני עצמו א] וחייב על לבונה בפני עצמה ב] נתן עליה שמן פסלה לבונה ילקטנה נתן שמן על שיריה אינו עובר בלא תעשה נתן כלי על גבי כלי לא פסלה:

גמ' תנו רבנן לא ישים עליהן שמן ואם שם פסל יכול לא יתן עליה לבונה ואם נתן פסל תלמוד לומר כי חטאת יכול אף בשמן תלמוד לומר היא ומה ראית לפסול בשמן ולהכשיר בלבונה פוסל אני בשמן שאי אפשר ללקטו ומכשיר אני בלבונה שאפשר ללוקטה בעא רבה בר רב הונא מרבי יוחנן ג] נתן עליה לבונה שחוקה מהו משום דאפשר ללקטה והא לא אפשר ללקטה או דילמא משום דלא מיבלעא והא נמי לא מיבלעא תא שמע ולבונה ילקטנה דלמא חדא ועוד קאמר חדא דלא מיבלעא ועוד ילקטנה תא שמע מכשיר אני בלבונה שאפשר ללוקטה הכא נמי חדא ועוד קא אמר מאי הוי עלה אמר רב נחמן בר יצחק תניא מנחת חוטא ומנחת קנאות שנתן עליה לבונה מלקט את הלבונה וכשרה ד] ואם עד שלא ליקט לבונתה חישב עליה בין חוץ לזמנו בין חוץ למקומו פסול ואין בו כרת ואם משליקט לבונתה ה] מחשב עליה חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת ותיהוי פך ו] ואמאי פסלה במחשבה דחוי הוא אמר אביי חטאת קרייה רחמנא רבא אמר הא מני ז] חנן המצרי הוא דלית ליה דחויין דתניא חנן המצרי אומר אפילו דם בכוס מביא חבירו שלא בהגרלה ומזווג לו רב אשי אמר כל שבידו לא הוי דחוי אמר רב ח] אדא כוותיה דרב אשי מסתברא דמאן שמעת ליה דאית ליה דחויין רבי יהודה היא דתנן ועוד א"ר יהודה נשפך הדם ימות המשתלח מת המשתלח ישפך הדם ואילו היכא דבידו תניא ר' יהודה אומר כוס היה ממלא מדם התערובות וזרקו זריקה אחת כנגד היסוד אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן נתן משהו שמן על גבי כזית מנחה פסל מאי טעמא לא ישים שימה כל דהו עליה עד דאיכא שיעורא ואמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן [א] נתן כזית לבונה על גבי משהו מנחה פסל מאי טעמא לא יתן כתיב ט] עד דאיכא נתינה עליה הוי

א) יומא כב. זבחים לד: ב) תוספתא דפסחים פ"ד [פסחים סה. ע"ש זבחים לד: ע"ש ס.]

כי חטאת היא. בפ"ק (לעיל דף ד.) דרשינן ליה לדרשא אחריתי ועוד דרשינן לקמן בפרק בתרא (דף קח.) דרשה שלישית ומיהו תרי חטאת היא כתיבי במנחת חוטא: **ותיהוי** כד] פך פירוש אמאי פסלה בה מחשבה. לא גרסינן והכי גרסינן כה] ותיהוי דחוי [ד] בין ממתני' ובין מברייתא ותיהוי דחוי אמאי מיתכשרא בליקוט לבונה הואיל ונדחה נדחה [ומשני] חטאת קרייה רחמנא אפילו כי נתן בה לבונה כו] חוזרת כז] להכשירה והכותב בספרים כח] הפירוש טעה בסבור הך קושיא כט] דמקשי ותיהוי דחוי אפסול מחשבה קאי ופי' בגליון הספר אמאי פסלה מחשבה וכתב למעלה מפירושו פירוש לסימן שזה פירוש ל] והמעתיק טעה וכתב הכל בספר לא] ושניהם טעו דאפסול מחשבה לא פריך לב] מידי דאי משליקט לבונה אמאי לא תיפסיל בה הרי כשרה להקטיר וכיון דכשרה היא אהניא בה מחשבת פיגול וכ"ש מחשבת פסול אם עד שלא ליקט לבונתה דקתני פסול ואין בו כרת ההוא לאו משום מחשבה הוא אלא מפני שהקמילה פסולה היא בעוד הלבונה עליה כדקתני אם שם שמן פסול [ה] לגבי שמן ולבונה לא מכשר אלא לפי שאפשר ללוקטה וכל זמן שלא ליקטה כל עבודותיה בפסול ולפי גירסת הטועים הכי פירוש ותיהוי פך אמאי פסל בה מחשבה בהך מנחה בעוד שהלבונה בתוכה תהא כאילו נפל עליה פך שמן דלא לג] הוה חזיא ולא תיחול לה מחשבת פסול כלל דלכי לקוט לה תיתכשר. אמאי פסלא במחשבה דחויה היא [ומשני] חטאת קרייה רחמנא אפילו כי נתן עליה לבונה והלכך מהניא ביה מחשבה ליפסל כך הגיה רש"י בפירושו ולפי שאינו בכל הפירושים כתבתיו לד] ודבר תימה הוא מאי קפריך ותיהוי דחוי הא בהדיא דריש לה בברייתא מדכתיב חטאת ורבא נמי למה דחק לתרץ חנן המצרי היא: **כל** שבידו לא הוי דחוי. צריך לחלק בין זה להא דזבחים בריש קדשי קדשים (דף נט.) דכל הקדשים שהיו עד שלא נפגם המזבח ואח"כ נפגם המזבח פסולין דאמאי פסולין הא לא הוי דחוי כיון דבידו לתקן את המזבח*): **כוס** היה ממלא מדם התערובות. אע"פ שדם התמצית מעורב בו **)ר' יהודה לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם (זבחים דף עח.):

*) [וע"ע תוס' סוכה לג. ד"ה נקטם ותוס' זבחים לה: ד"ה כל] **) [כל זה בגמ' בהדיא בפסחים סה: וכן בזבחים לה.]

שתי הלחם אין טעון כלי שרת ללוש אלא תנור כדקתני בפרק שתי הלחם (לקמן דף נה:) לישתן ועריכתן בחוץ ואי נלושו בכלי שרת מיפסלו ביוצא עומר ומנחת י] (*נסכים) וכל המנחות באות מצה ושתי הלחם חמץ שתי הלחם אין באות בגלל עצמן אלא בגלל כבשים שתי הלחם אין טעונין הגשה כדמפרש במתני' ואין מהן לאישים אבל עומר ומנחת כהנים באין בגלל עצמן וטעונות הגשה ויש מהן לאישים (א) שתי הלחם פיגול נוהג בהן דכבש מתירן וקריבין בשבת כעומר ובלבד שיאפו מערב שבת: מתיר. עומר מתיר חדש במדינה ושתי הלחם במקדש אבל שאר מנחות לא שרו מידי: תנופה. עומר ושתי הלחם בעו תנופה כדכתיב (ויקרא כג) והניף את העומר ובשתי הלחם כתיב (שם) והניף הכהן אותם יא] שאר מנחות לא בעו תנופה: בארץ. עומר ושתי הלחם אין באין אלא מתבואת ארץ ישראל כדקתני לקמן בפ' כל יב] הקרבנות הצבור (דף פג:) באין מארץ ומחולה לארץ חוץ מעומר ושתי הלחם: בזמן. עומר ושתי הלחם קבוע להן זמן פסח ועצרת: חדש. עומר ושתי הלחם אין באין אלא מן החדש בפ' כל הקרבנות (שם):

מתני' וחייב על שמן. אם נתנו על מנחת חוטא: נתן כלי. ובתוכו שמן על גבי כלי של מנחת חוטא לא פסלה:

גמ' כי חטאת. כלומר אפילו נתן עליה לבונה מקרי חטאת ומכפרת: לבונה שחוקה. משנפלה בטלת אי אפשר ללוקטה ופסלה: ת"ש. דקתני במתניתין ילקטנה אלמא משום לקיטה מכשרינן הא שחוקה פסולה דאינה נלקטת: חדא דלא מיבלעא כו'. ולעולם בליעה עיקר והיכא דליכא לקיטה מתכשרה נמי משום דלא מיבלעא: ה"ג מנחת חוטא ומנחת קנאות כו': ואין בו כרת יג]. הואיל והיה בזה פסול אחרינא לא חייל על זה פיגול דאמר בהקומץ [זוטא] יד] (לעיל ד' טז:) כהרצאת כשר כהרצאת פסול: משליקט לבונתה. חזרה להכשירה וחייל עליה פיגול אלמא מדקאמר כל זמן שלבונה בתוכה פסולה היא ש"מ בלקיטה תליא מילתא: [ז] ותיהוי טו] פך. הך מנחה בעוד שהלבונה בתוכה תהא כאילו נפל עליה פך שמן דלא הויא חזיא ולא תיחול עלה מחשבת פסול כלל דלכי טז] לקוט לה תיתכשר ה"נ אמאי יז] פסולה במחשבה דחויה היא: חטאת קרייה רחמנא. אפילו כי נתן לבונה הלכך מהניא בה מחשבה למיפסל: אפילו יח] דם. שעיר הנעשה בפנים בכוס ומת המשתלח: מביא חבירו. כלומר שעיר מן השוק יביא: ומזווג ליה. וישלחט לעזאזל אלמא לית ליה דחויין יט] לומר מת המשתלח אידחי ליה דם שבכוס ושפיכה בעי ויביא שנים אחרים: רב אשי אמר. אפילו תימא רבנן: וכל שבידו. לתקן כגון הך לבונה דבידו ללוקטה לא הוי דיחוי ומהניא מחשבה: נשפך הדם. על האלך של שעיר הנעשה בפנים: ימות המשתלח. כ] מביא שנים אחרים או אם מת המשתלח ישפך דם של חבירו על הקרקע ויביא שנים אחרים אלמא אית ליה דחויין: מדם התערובות. בפ' תמיד נשחט (פסחים דף סד.) כוס היה ממלא מדם תערובות של פסחים [ג] שנתמלו על הרצפה משום כא] דחיישינן לאחר שנתקבל הדם אחד מן הפסחים נשפך לארץ ולא נזרק והשתא משתרי בזריקה דהאי כוס דקיימא לן נשפך הדם מן הכלי על הרצפה ואספו כשר: וזורקו זריקה אחת כב] כנגד היסוד. אלמא כיון דבידו ללוקטו לא הוי דחוי: שימה. דשמן משמע כל דהו ומיהו ממנחה בעינן כזית כג] [דכתיב עליה דמשמע עד דאיכא שיעורא]:

הוי

רבינו גרשום

שיטה מקובצת

הגהות הב"ח

הוי רבוי אחר רבוי ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט ואיכא דאמרי אמר רב יצחק בר יוסף בעי רבי יוחנן נתן משהו שמן על גבי כזית מנחה מהו מי בעינן שימה כנתינה או לא תיקו: נתן שמן על שיריה: ת"ר °לא ישים א]עליה שמן ולא יתן יכול בשני כהנים תלמוד לומר עליה בגופה של מנחה הכתוב מדבר ולא בכהן יכול לא יתן כלי על גבי כלי ואם נתן פסל ת"ל עליה בגופה של מנחה הכתוב מדבר: **מתני'** *יש טעונות הגשה ואין טעונות תנופה ב] הגשה ותנופה תנופה ולא הגשה לא תנופה ולא הגשה *ואלו טעונות הגשה ואין טעונות תנופה מנחת הסולת והמחבת והמרחשת והחלות והרקיקין מנחת כהנים ומנחת כהן משיח מנחת נכרים מנחת נשים ומנחת חוטא ג] רבי שמעון אומר מנחת כהנים ומנחת כהן משיח אין בהן הגשה לפי שאין בהן קמיצה וכל שאין בהן קמיצה אין בהן הגשה: **גמ'** *אמר רב פפא כל היכא דתנן עשר תנן מאי קמ"ל לאפוקי מדרבי שמעון *דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא קמ"ל דלא: מנא הני מילי דתנו רבנן אילו נאמר °והבאת אשר יעשה מאלה לה' ד] והקריבה אל הכהן והגישה הייתי אומר אין לי שטעון הגשה אלא קומץ בלבד מנחה מנין תלמוד לומר מנחה ה] מנחת חוטא מנין ת"ל את המנחה ודין הוא נאמר ו] *הבא מנחת

תורה אור: ויקרא ה · שם ב

רש"י

ז] (הוי רבוי אחר רבוי · דגבי שמן כתיב עליה דהייט כזית וגבי לבונה כתיב עליה דמשמע עד דאיכא שיעורא):* בלבונה כתיב נתינה ונתינה בכזית כדכתיב (ויקרא כב) ונתן לכהן את הקדש והתם נתינה כתיבה אכילה ח] וכל אכילה בכזית עליה משמע דבמנחה נמי בעינן כזית הוי רבוי אחר רבוי דגבי שמן כתיב עליה דהייט כזית וגבי לבונה עליה הוי רבוי אחר רבוי ואינו אלא למעט דגבי לבונה לא בעינן כזית מנחה ט] דעל משהו נמי חייב: מי בעינן שימה · דשמן דומיא דנתינת לבונה דלא מחייב אלא בכזית אי לא: יכול בשני כהנים · דלא יתחייבו שני לאוין עד שיהו שני כהנים אחד נותן שמן ואחד נותן לבונה אבל חד כהן לא מחייב אלא חד לאו: בגופה של מנחה הכתוב מדבר · הלוין שני הלאוין כיון שנתן שמן ולבונה על המנחה חייב שתים לא שנא חד ולא שנא תרין: (א) יכול לא יתן כלי כו': בגופה של מנחה · עד שיערב את השמן או הלבונה במנחה: **מתני'** כל שאין לה קמיצה · להתיר שירים לכהנים: אין לה הגשה · כדקתני בברייתא לקמן ויצאו אלו מנחת כהנים ומנחת כהן משיח שאין מהן לכהנים: **גמ'** עשר תנן · בתרי ליסני כדפרישית לעיל (דף נט.): והבאת את המנחה · בההוא קרא כתיב והגישה אל המזבח: אלא קומץ בלבד · שנעשה לה': מנחה כו' · שטעונה הגשה קודם קמיצה: ודין הוא · דמנחת חוטא טעונה הגשה ולא צריך קרא:

תוספות

מי בעינן שימה דומיא דנתינה או לא · בפ"ק דכריתות (דף ו:) פליגי רבי יהודה ור"מ גבי שמן המשחה דר' מאיר סבר על בשר אדם לא יסך וכתיב ואשר יתן ממנו על זר מה סיכה כל שהוא אף נתינה כל שהוא ור' יהודה סבר ילפינן נתינה דזר מנתינה דעלמא מה נתינה דעלמא כזית. אף נתינה דהכא כזית והשתא הך בעיא דהכא ניחא לתרווייהו דאפילו לר"מ דיליף התם משום דנתינה וסיכה בחדא מילתא כתיבי אלא שזה כתוב באזהרה וזה כתוב בכרת ואפילו לר' יהודה נמי דלא יליף התם דלמא הכא מודה כיון דנתינה ושימה כתיבי בחד קרא והא דמשמע דנתינה בעלמא בכזית היינו משום דילפינן מנתינה דתשלומי תרומה דהויא בכזית כרבנן דפרק כל שעה (פסחים לב:) ודלא כאבא שאול דלדידיה שוה פרוטה בעי וכי איכא שוה פרוטה אע"פ שאין בו כזית אי נמי אפילו כאבא שאול דשאני התם דיליף ממעילה דבפרוטה כדאיתא התם והא דאמר בפרק הזהב (ב"מ מז·) קונין בכלי אף על פי שאין בו שוה פרוטה אע"ג דכתיב ונתן לרעהו נעלו כתיב דמשמע כל דהו וגט נמי אמרינן (גיטין דף כ·) כתבו על איסורי הנאה כשר דנתן בידה נתינת גט בעלמא קאמר כדכתי' ספר אפי' כל דהו ולמאי דפרישית דטעמא דאבא שאול משום דיליף ממעילה ניחא טפי דלא שייך למילף ממעילה אלא תרומה שהיא כעין מעילה שמשלם קרן וחומש וקצת קשה בתרומה דכתיב (דברים יח) תתן לו אמאי חיטה אחת פוטרת את הכרי ניבעי כזית כנתינה דמתניתין ואין לומר דחיטה אחת לאו דוקא דהא אמרינן בסוף מסכת ע"ז (דף עג:) דטבל בכל שהוא דכהתירו כך איסורו ובמסכת פיאה בשמעתא קמייתא בירושלמי משמע דאין לה שיעור כלל והא דלא תני לה בהדי הנך דאין להם שיעור משום דאין אדם עושה כל גורנו תרומה משום דכתיב ראשית שעיריה ניכרין ומתן בהונות אין שייך להזכיר כאן דלא שייך בהו לא פרוטה ולא כזית *: **יכול** בשני כהנים ת"ל עליה · פירש בקונטרס שלא יתחייבו בשני לאוין על הלבונה ועל השמן אלא שני כהנים אחד נותן את השמן ואחד נותן את הלבונה אבל חד כהן לא מיחייב אלא חד לאו וקשה כיון דכתיבי שני לאוין למה לא יתחייב כהן אחד י] כמו שנים ונראה לפרש דמיירי בשתי מנחות הנעשות בשני כהנים דהכי אורחא דמילתא משום ברוב עם הדרת מלך דהא בתנופת חזה ושוק וחלבים מטפלים בו שלשה כהנים משום ברוב עם הדרת מלך כדלקמן (דף סב·) כל שכן בשתי מנחות והכי קאמר יכול בשתי מנחות דווקא כתיבי שני לאוין שבזאת נתן שמן ובזאת נתן לבונה דאילו במנחה אחת כיון דכבר נתן עליה שמן הרי היא פסולה ולא מחייב תו אלבונה כדאשכחן לעיל (דף נז·) בהמחמץ את הפסולה דפטור ואע"ג דהתם כתיב לה' דדרשינן כשרה ולא פסולה אימא מהתם ילפינן ת"ל עליה בגופה של מנחה הכתוב מדבר לחייב שני לאוין וקצת קשה דאימא דקרא מיירי בנתן השמן ואת הלבונה בבת אחת ושמא אי אפשר לצמצם אי נמי סתם קרא אורחיה בזה אחר זה כמו שרגילין במנחות שיש בהם שמן ולבונה ור"ת מפרש יכול בשני כהנים כלומר בשני *דברים שזה נתן שמן וזה נתן לבונה והוא הדין באדם אחד· בזה אחר זה אלא משום דאורחא דמילתא ששני כהנים רגילין לעשות משום ברוב עם הדרת מלך ולמתני' קאי דחייב על השמן בפני עצמו ועל הלבונה בפני עצמה ובעי אי חייב בזה אחר זה על שתיהן אע"פ שנפסלה בשמן מידי דהוי אמחמץ אחר מחמץ או כיון דנפסלה אינו חייב ומתני' בשתי מנחות באחת נתן שמן ובאחת נתן לבונה ת"ל עליה בגופה של מנחה יצא נותן שמן על הלבונה או לבונה על השמן שאין זה בגופה ואפילו נתן את הלבונה מלבד *אחד במקום שאין שם שמן מ"מ עליה משמע שאין כלל שמן בכל המנחה אי נמי בגופה משמע כשרה ולא פסולה : **רבי** שמעון אומר מנחת כהנים ומנחת כהן משיח אין בהן הגשה לפי שאין בהן קמיצה · תימה אלא מעתה מנחת חוטא של כהנים תהא טעונה הגשה דהא בעיא קמיצה לר' שמעון כדתנן פרק ואלו מנחות (לקמן עב·) רבי שמעון אומר מנחת חוטא של כהנים נקמצת והקומץ קרב בפני עצמו והשיריים קריבין בפני עצמן וכי תימא הכי נמי הא קא"ר שמעון בגמרא מרבה אני שאר מנחות שיש מהן לאישים ובאות בגלל עצמן ויש מהן לכהנים ומוציא אני שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהן לאישים ומנחת נסכים שאינה באה בגלל עצמה ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח שאין מהן לכהנים אלמא יש מהן לכהנים בעי ועוד קשה דשבק הכא עיקר טעמא דהכי הוה בעי למימר ר' שמעון אומר מנחת כהנים ומנחת כהן משיח אין בהן הגשה לפי שאין מהן לכהנים או בגמרא ליתני בברייתא מרבה אני שאר מנחות שיש בהן קמיצה ומוציא אני כל אלה שאין בהן קמיצה ונראה לפרש דקמיצה דנקט הכא אע"ג דליסנא משמע דלטעמא נקטיה על כרחין לא נקטיה לטעמא אלא לכללא בעלמא דכל שאינו בקמיצה אין בו הגשה דשמעינן מכלל זה שתי הלחם ולחם הפנים ומנחת נסכים ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח יא] ולאו למימר קאתי דכל שיש בו קמיצה יש בו הגשה דיש שיש בו קמיצה ואין בו הגשה כגון מנחת חוטא של כהנים : **מנחת** חוטא מנין · אשאר מנחות לא מהדר דהא כתיב במנחת מרחשת (ויקרא ב) אשר יעשה מאלה משמע כל המנחות הכתובות שם· מנחת סולת מנחת מחבת חלות ורקיקין מנחת העומר ומנחת סוטה כדדרשי ר' שמעון ור' יהודה אבל מנחת כהנים ומנחת כהן משיח לא מפרש ת"ק מנא ליה ואי בבנין אב איכא למיפרך מה להלך השוה שבהן שכן נקמצות ויש מהן למזבח ולכהנים תאמר במנחת כהנים ומנחת כהן משיח דכולה כליל ואין בה לכהנים ושמא לא חשיב לה פירכא אי נמי מאת המנחה נפקא ליה כי היכי דנפקא ליה מנחת חוטא ודבר תימה דשביק הכא מנחת כהנים ומנחת כהן משיח דהוא עיקר פלוגתייהו דפליגי בה במתני' ר' שמעון ורבנן וגם צריך לדקדק אמאי לא נפקי מזאת תורת המנחה תורה אחת לכל המנחות ושמא משום ·דכתיב התם והרים ממנו בקומצו מסולת המנחה ומשמנה את כל הלבונה משמע דאיירי בטעונות קמיצה וטעונות שמן ולבונה ובאות סולת לאפוקי מנחת כהנים ומנחת כהן משיח דאין טעונות קמיצה ולא מנחת חוטא ומנחת סוטה דאין טעונות שמן ולבונה ולא מנחת העומר דסולת משמע חיטין וזו באה שעורין ולא כתיב בה סולת אלא גרש ושמן ומיהו ברים

פירקין

עין משפט נר מצוה

סד א מיי' פי"ב מהל' מעשה הקרבנות הלכה ו ·

שיטה מקובצת

א] תיבות עליה שמן נמחק : ב] תנופה ולא הגשה הגשה ותנופה : ג] ר"ש אומר כו' תימה מאן [הוא] דפליג אר"ש דלא אמרו בגמ' דפליגי בהכי וי"ל דהיינו רבי יהודה דאמרו בגמרא דר"ש מצריך [תלתא] קראי למעט שתי הלחם ולחם הפנים ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים מאלה להוציא שתי הלחם ולחם הפנים והקריבה להוציא מנחת נסכים והגישה להוציא מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ור' יהודה מאלה לדרשה אחרינא רצה אחד מביא רצה חמישתן מביא וע"כ לא נשאר אלא תרי קראי והקריבה והגישה ומסתמא מוקי לה חד להוציא שתי הלחם ולחם הפנים וחד להוציא מנחת נסכים אבל מנחת כהנים ומנחת כהן משיח מסתמא לא מפקינן מהגישה. תו"א: ד] מאלה לה' וגו' · תיבות והקריבה אל הכהן והגישה נמחק : ה] מנחת חוטא מנין : רבשלמא שאר מנחות כתיב זאת תורת המנחה תורה אחת לכל המנחות ומנחת חוטא אינו בכלל דהא הגשה במנחת נדבה כתיב דכתיב ביה שמן ולבונה ובמנחת חוטא אין בה לא שמן ולא לבונה : ו] נאמר הבא ותיבת הכא נמחק : ז] מתיבות הוי רבוי אחר רבוי כו' עד דאיכא שיעורא נמחק: ח] אכילה ואין אכילה בפחות מכזית הס"ד ואחר כך מה"ד עליה' דמשמע : ט] דעל משהו נמי חייב צ"ע א"כ למה לא מחייב בשמן על משהו' תו"ח: י] כמו שנים הרי נא ומבושל לוקה שתים ופר"ת יכול בשתי מנחות דוקא באחת נתן שמן ובאחת נתן לבונה הוא דמחייב ב' לאוין אבל בחדא מנחה לא מחייב אלא חדא וטעם יש בדבר דכיון דנתן את השמן הויא לה מנחה פסולה ולא מחייב תו אנתינת לבונה כדאמרינן לעיל גבי מחמץ אחר מחמץ במחמץ את הכשרה אבל לא הפסולה והא דנקט ב' כהנים אורחא דמלתא משום ברוב עם כו' וצ"ע קצת דגבי מחמץ כתיב לה' דמינה דרשינן כשרה ולא פסולה' תו"א: יא] ולאו למימר*) א"נ היינו הך אין בהם קמיצה להכשיר השירים לכהנים' תו"ח:

*) נראה דצ"ל ולאו למימר קאתי וכו' עד של כהנים א"נ היינו הך וכו' .

מסורת הש"ס

נ"ק מ"ז

רש"א מה"ד לא יתן לבונה עי' בכזית הס"ד אח"כ ד"ה עליה משמע כו' נ"ב

[נדרים כ:]

לעיל נט. לקמן עב:

לקמן סג:

[נ"ל נאמר הבא במנחת חובה ונאמר הבא במנחת נדבה נ"ק וכן אי' בספרא]

[ועיין תוס' פסחים לב: ד"ה ואין ותוס' גיטין כ. ד"ה דלמא ותוס' ב"מ מז. ד"ה קונים]

מקומות שזה נ"ק

אחר נ"ק

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בגופה וכו' תרין הס"ד ואח"כ מ"ה בגופה ותיבות יכול לא יתן כלי נמחק :

רבינו גרשום

נתן שמן על שיריה של מנחת חוטא אינו עובר כדאמרי' דבש הותר בשירי מנחות וכן שמן נתן כלי שיש בו שמן על כלי שיש בו מנחת חוטא לא פסלה הואיל ולא עירבו במנחה גופה: בגופה של מנחה הכתוב מדבר לא יתן עליה א) לאישים דאפי' כהן אחד :

א) נראה דצ"ל דלא יתן עליה שמן לאישים כו' ·

ה א מיי' פי"ג מהל' מעשה הקרבנות הלכה ט :

מנחת חובה ונאמר הכא מנחת נדבה מה מנחת נדבה טעונה הגשה אף מנחת חובה טעונה הגשה מה למנחת נדבה שכן טעונה שמן ולבונה מנחת סוטה תוכיח מה למנחת סוטה שכן טעונה תנופה מנחת נדבה תוכיח *וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן ששוו לקמיצה ושוו להגשה אף אני אביא מנחת חוטא ששוה להן לקמיצה תשוה להן להגשה מה להצד השוה שבהן שכן הוכשרו לבא בעשיר כבעני תאמר במנחת חוטא שלא הוכשרה לבא בעשיר כבעני תלמוד לומר את המנחה רבי שמעון אומר והבאת לרבות מנחת העומר להגשה וכן הוא אומר °והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן והקריבה לרבות מנחת סוטה להגשה א] וכן הוא אומר °והקריב אותה אל המזבח ודין הוא ב] ומה מנחת חוטא שאינה טעונה תנופה טעונה הגשה מנחת סוטה שטעונה תנופה אינו דין שטעונה הגשה מה למנחת חוטא שכן באה חיטין מנחת העומר תוכיח מה למנחת העומר שכן טעונה שמן ולבונה מנחת חוטא תוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן ששוו לקמיצה ושוו להגשה אף אני אביא מנחת סוטה ששוותה להן לקמיצה תשוה להן להגשה מה להצד השוה שבהן שכן לא הוכשרו לבא קמח תאמר מנחת סוטה שהוכשרה לבא קמח ת"ל והקריבה ר' יהודה אומר והבאת לרבות מנחת סוטה להגשה וכן הוא אומר °והביא את קרבנה עליה אבל מנחת העומר לא צריכא קרא מאי טעמא מדינא קא אתיא ומה מנחת חוטא שאינה טעונה תנופה טעונה הגשה מנחת העומר שטעונה תנופה אינו דין שטעונה הגשה מה למנחת חוטא שכן באה חיטין מנחת סוטה תוכיח מה למנחת סוטה שכן באה לברר עון ג] דמזכרת עון היא מנחת חוטא תוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שכן שוו לקמיצה ושוו להגשה אף אני אביא מנחת העומר ששוותה להן לקמיצה תשוה להן להגשה ומאי *פרכת רבי שמעון פריך הכי מה להצד השוה שבהן שכן מצויין ורבי יהודה אדרבה הא מצויא טפי הנך זימנין דלא משכחת לה כלל או אינו אומר והבאת אלא שיחיד מתנדב ומביא מנחה אחרת חוץ מאלה שבענין ודין הוא ציבור מביא מנחה מן החיטין חובה ומביא מנחה מן השעורין חובה אף יחיד שמביא מנחה מן החיטין נדבה (יכול) יביא מנחה מן השעורין נדבה ת"ל אלה *אין לי אלא אלה או אינו אומר אלה אלא לאומר הרי עלי מנחה שמביא חמישתן ת"ל מאלה רצה אחת מביא רצה חמישתן מביא רבי שמעון אומר את המנחה לרבות שאר מנחות ד] כגון מנחת נכרים מנחת נשים להגשה יכול שאני מרבה אף שתי הלחם ולחם הפנים ת"ל ה] מאלה ומה ראית לרבות שאר מנחות ולהוציא שתי הלחם ולחם הפנים מרבה אני שאר מנחות שיש מהן לאישים ומוציא אני *שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהן לאישים והלא מנחת נסכים כולה לאישים יכול יהא טעונה הגשה ת"ל והקריבה והא אפקתיה והקריב והקריבה ומה ראית לרבות שאר מנחות ולהוציא מנחת נסכים מרבה

רש"י

מנחת חובה ·חוטא ו] והאי קרא דהגשה במנחת נדבה כתיב. מנחת סוטה תוכיח· שאינה טעונה שמן ולבונה וטעונה הגשה כדאמרי' לקמן והקריבה לרבות מנחת סוטה(א) להגשה : במנחת סוטה כתיב (במדבר ה) והניף את המנחה מנחת חוטא ומנחת נדבה [אין] טעונין תנופה כדקתני במתני': מנחת חוטא לא אוכשרה לבא אלא בעני· דכתיב בויקרא בקרבן עולה ויורד והביאה אל הכהן וקמץ וגו' : ורבי שמעון ותנא קמא לא פליגי אלא מר דריש הדא ומר דריש הדא : וכן הוא אומר· במנחת סוטה והקריב אותה אל המזבח : והלא דין הוא· ולא בעי קרא למנחת סוטה : מה מנחת חוטא כו' טעונה הגשה· כדרבינן לעיל מאת (ב) המנחה : מנחת העומר באה שעורין בפרק רבי ישמעאל(לקמן סח:) : ולא הוכשרו לבא קמח· אלא סולת דבמנחת חוטא כתי' עשירית האיפה סולת(ויקרא ה)ובעומר כתיב (שם ב) מגרשה ומשמנה דהא דכתיב בויקרא וכי תקריב מנחת בכורים במנחת העומר כתיב וגרשה היינו סלת ובמנחת סוטה כתיב קמח שעורים : ת"ל והקריבה· לרבות מנחת *סוטה הואיל ולא אתא מדינא : אבל מנחת העומר לא צריכא קרא · וא"ת לר' יהודה והקריב מאי דריש ביה תרין ומוקי לה להך דרשה דדריש רבי שמעון לקמן ז] מן והקריב והקריבה להוציא *שתי הלחם ולחם הפנים : לברר עון · לידע אם טמאה אם לאו הלכך (לאו) חשיבא היא : ורבי שמעון · דמצריך קרא למנחת העומר פריך הכי מה להנך שכן מצויין אפי' מאה פעמים בשנה אם אירע הדבר תאמר בעומר דפעם אחת ותו לא : ח] והא מצוייה טפי · דבכל שנה היא : וקפריך תנא או אינו אומר והבאת לא למנחת סוטה ולא לעומר אלא לומר ולרבות שיחיד מתנדב מנחה אחרת שאינו מענין אלו ה' מנחות האמור בפרשה (ויקרא ב) סלת ומחבת ומרחשת ומאפה שיש בה שתים ט]דכל הנך חיטין הן כדכתיב י] סלת וסלת חטין וקאתי והבאת לרבות שיחיד מתנדב מןהשעורין:[יא]ומביאין מן השעורין חובת מנחת העומר : *(ת"ל **אלה יב]) להך דרשה אלא ללמד על יג] *העומר : הרי עלי מנחה · שתם שמביא כל אלה חמישתן בעל כרחו : מאלה · מקצת אלה: רבי שמעון אומר את [ג]המנחה· אמרע לרבות את שאר מנחות כגון של חוטא להגשה יכול שאני מרבה הימנו אף שתי הלחם ולחם הפנים : מאלה · משמע מיעוטא כלומר אין טעון הגשה אלא הדומה לאלו : והא אפיקתיה· לרבות מנחת סוטה : והקריב · מלי למכתב וכתיב (ג) [ג] והקריבה : ממעטה מנחת נסכים דמשמע מיעוט אותה דאיירי בה ולא אחרת : *מרבה אני שאר מנחות . שאין כתובים בפרשה כגון של חוטא יד] ונשים הבאות בגלל עצמן ודומות לה' מנחות שבפרשה טו] : והא מיבעי לגופיה. שיהיו מנחות האלו טעונות הגשה :

תוספות

פירקין (דף ע.) ילפינן מזאת תורת לענין מלה אפילו מנחת מרחשת אע"ג דבזאת תורת כתיב סולת ונו' אינה בלה סולת אלא מרחשת ועוד הא רבי שמעון בריש מכילתין דנפקא לן מזאת תורת כל המנחות דאין מחשבה פוסלת בהן והכא בעי קרא לרבויי מנחת העומר ומנחת קנאות (סוטה) ולא נפקא לן מזאת תורת ונראה לפרש דלא שייך הכא למדרש מזאת תורת כלל משום דכתיבי ריבויי ומיעוטי דתלתא ריבויי כתיבי ותלת מיעוטי את המנחה והבאת והקריבה לרבות מאלה והקריב והקריבה והגיש והגישה למעט כדמוכחא סוגיא דשמעתין לפיכך צריך לדון מה יש לנו לרבות ומה יש לנו למעט ורבנן דהכא מאלה למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים דדרשינן כרבי שמעון וכן ה"א דוהקריבה למעוטי מנחת נסכים אבל ה"א דוהגישה למעוטי מנחת כהנים ומנחת כהן משיח לא דרשינן ואי לא דרשינן ליה הכא דרשי' ליה במכילתא אחריתי ומסתבר להו למעוטי הנך טפי ממנחת כהנים ומנחת כהן משיח מתוך סברתו של רבי שמעון גופה דלקמן דמעיקרא אמעט להו והדר אמעט מנחת כהנים ומנחת כהן משיח :

והבאת לרבות מנחת העומר והקריבה לרבות מנחת סוטה · תימה דמוהבאת הוה ליה למילף נמי מנחת סוטה דכתיב בה נמי הבאה כדקאמר ר' יהודה וי"ל דסברא הוא לאוקומי טפי במנחת העומר דאיכא שמן ולבונה ואיכא נמי סולת או קמח : **מנחת** סוטה שטעונה תנופה אינו דין וכו' · ותימה ולימא שתי הלחם יוכיחו דטעונים תנופה ולא הגשה כדקאמר במתני' וי"ל דאיכא למיפרך מה לשתי הלחם שכן אין מהן לאישים אך תימה לוג של מצורע ואשמו יוכיחו וכבשי עצרת ושלמי יחיד דטעונין תנופה ולא הגשה ולקמן לרבי יהודה קשה טפי דלא מצריך קרא למנחת העומר [ד] מדינא יליף דאיכא למיפרך כדפרישית : **רבי** שמעון אומר את המנחה כו' · הכא דריש רבי שמעון את ובספ"ק(לעיל יא:) גבי את כל הלבונה לא דריש [ושם פירשתי*]) :

יכול שאני מרבה את שתי הלחם ולחם הפנים · משמע הכא דהוי טפי בכלל את המנחה ממנחת העומר ומנחת סוטה ולעיל (דף מז·) משמע איפכא גבי מחמןוסם *פירשתי וי"ל משום דבאין משעורים גריעי אי נמי בתר דממעטי כל הנהו שתי הלחם ולחם הפנים כתיבי הנך ריבויי :

*) ועי' תוס' לעיל יח: ד"ה ור"ש ובהגות

שיטה מקובצת

א] וכן הוא אומר והקריב אותה אל המזבח· וא"ת ולמה לי והקריבה תיפוק ליה משום והקריב דנופיה וי"ל דלא ידענא קביעות מקום(א)דכתי' וזאת תורת המנחה הקרב אותה לפני ה' (לפני) [אלפני] המזבח אי לאו ג"ש ובמנחת נדבה הוא דאפיקנא בריש הקומץ רבה דמגישה בקרן דרומית מערבית לפי (שאף אינה) [שאינה] שוה לשאר מנחות דאין בה שמן ולבונה וגם באה שעורים ושאר כל המנחות באה חטים· תו"ח : ב] ומה מנחת חוטא שאינה טעונה תנופה וכו'· וא"ת כיון דפשיטא לן לרבות מנחת סוטה להגשה יותר שמנחת חוטא משום דיש בה תנופה נ"ל לאוקמי את המנחה במנחת חוטא אדרבה מעיקרא הוי לן לאוקמא במנחת סוטה וי"ל דמנחת סוטה ודאי (שנה) [משונה] יותר (לשאר) [משאר] מנחות משום (דבאה) [דלא באה] חטים ומ"מ מפרש ב) בקל חומרא אחת יש במנחת חוטא שעושה ממנה ק"ח תו"ח : ג] תיבות דמזכרת עון היא נמחק: ד] תיבות כגון מנחת נכרים מנחת נשים נמחק : ה] מאלה עיין תוספות לקמן (דף עה ע"ב) : ו] חובה חוטא הס"ד ואחר כך מה"ד [מנחת נדבה] דהאי קרא : ז] לקמן מוהקריב ח] מה"ד הא : ט] שתים רקיקין ומצות: י]כדכתיב בהם סולת וסולת חטין הוא : יא] השעורין' והדין נותן כך שהוא מותר הואיל וצבור מביאין חובה מחטים דהיינו שתי הלחם שבאים חטים דבכורים קרינהו רחמנא ואי של שעורים לא הוי בכורים שהרי מנחת העומר בפסח והיא באה מן השעורין: יב] אלה אשר יעשה מאלה הס"ד ומה"ד אין לי אלא אלה בניחותא אין לי שום מנחה אלא כעין אלה מן החטים הס"ד ומה"ד או אינו אומר אלה אלא להך : יג] על האומר הרי והר"א : יד] חוטא ושל נשים : טו] שבפ' הס"ד ומה"ד והגישה ממעטת מנחת כהנים דמשמע מיעוט אותה דאיירי בה ולא אחרת הס"ד ומה"ד והא אפיקתיה לגופיה ותיבות מבעי ל"ש :

[קדושין כא: וש"נ]

[נ"א מנחת נכרים]

שייך לדף סח

רבינו גרשום

אף מנחת חוטא שהיא חובה טעונה הגשה : מנחת סוטה תוכיח שטעונה הגשה ותנופה כדאמרי' במתני' ואין בה שמן ולבונה· מנחת חוטא לא הוכשרה לבא בעשיר כבעני דעשיר חוטא מביא פר בהמה ועני מנחה: מה להצד השוה שכן לא הוכשרו לבא קמח שמנחת חוטא באה סולת נקיה מנחת העומר אע"ג דשעורים היה י"ג פעמים היה מנופה עד שהיה סולת נקיה מנחת [סוטה] באה לברר עון אם זינתה אם לא תאמר במנחת העומר שאינה באה על עון : מנחת חוטא תוכיח שאינה לברר עון : שכן מצויין כמה פעמים בשנה סוטה וחוטא : אדרבה מנחת העומר מצויה טפי · דלא מביא דלא הויא פעם אחת בשנה : או אינו אומר והבאת לר' יהודה קאמר דדריש והבאת למנחת סוטה אלא לרבות שיחיד מתנדב ומביא מנחה אחרת חוץ מאלה חמש מנחות שבענין וממין אחד כלומר מן השעורין לרבות שאר מנחות להגשה כגון מנחת עובדי כוכבים נשים וחוטא : והא אפיקתיה לרבות מנחת סוטה אם כן הוה ליה למימר [והקריב] מאי והקריבה למעוטי מנחת נסכים :

א) נראה דצ"ל קביעת מקום סיכה אבל כאן כתיב וזאת תורת וכו' ומפקינן מהך קרא בפרק הקומץ רבה דמגישה וכו' ולפי שמנחת קנאות אינה שוה וכו' באה חטים לפיכך הוצרך ללמוד מוהקריבה : ב) נראה דצ"ל ומ"מ מפרש דאתיא בק"ו ושוב מסיק דלא אתיא במה הצד דחומרא אחת יש בשניהם משא"כ במנחת סוטה שעושה כו'

הגהות צ"ק [א] ומביא מנחה מן השעורין חובה מנחת העומר ... [ב] והקריבה ממעטה והלא"א : [ד] ומדינא יליף הא"כא :

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה מנחת סוטה וכו' להגשה הס"ד ואח"כ מ"ה שכן טעונה תנופה במנחת סוטה : (ב) ד"ה מה מנחת וכו' כמנחה הס"ד ואח"כ מ"ה לא הוכשרו לבא קמח מנחת העומר וכו' בויקרא וכי תקריב : (ג) ד"ה והקריבה ממעטה נ"ל קודם ד"ה והא אפיקתיה :

מרבה אני שאר מנחות שבאות בגלל עצמן ומוציא אני מנחת נסכים שאינה באה בגלל עצמה והלא מנחת כהנים ומנחת כהן משיח באות בגלל עצמן יכול יהו טעונות הגשה ת"ל והגישה א] האי מיבעי ליה לגופה שטעונה הגשה מן והגיש והגישה ומה ראית לרבות שאר מנחות ולהוציא מנחת כהנים ומנחת כהן משיח מרבה אני שאר מנחות שיש מהן לאישים ובאות בגלל עצמן ויש מהן לכהנים ומוציא אני שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהן לאישים ומנחת נסכים שאינה באה בגלל עצמה ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח שאין מהן לכהנים והרים יכול בכלי ת"ל °והרים ממנו בקומצו ב] מה הרמה האמור להלן בקומצו אף הרמה האמור כאן בקומצו: **מתני'** אלו טעונות תנופה ואין טעונות הגשה לוג שמן של מצורע ואשמו והבכורים כדברי רבי אליעזר בן יעקב ואימורי שלמי יחיד וחזה ושוק שלהן אחד אנשים ואחד נשים בישראל ולא באחרים *שתי הלחם ושני כבשי עצרת כיצד הוא עושה נותן שתי הלחם על גבי שני כבשים ומניח שתי ידיו למטה מוליך ומביא מעלה ומוריד שנאמר °אשר הונף ואשר הורם תנופה היתה במזרח והגשה במערב תנופות קודמות להגשות מנחת העומר ומנחת קנאות טעונות הגשה ותנופה לחם הפנים ומנחת נסכים אין טעונות לא הגשה ולא תנופה ר"ש אומר ג' מינין טעונין ג' מצות שתים בכל אחת ואחת ג] ושלישית אין בהן ואלו הן זבחי שלמי יחיד וזבחי שלמי ציבור ואשם מצורע זבחי שלמי יחיד טעונין סמיכה חיים ותנופה שחוטין ואין בהן תנופה חיים זבחי שלמי ציבור טעונים תנופה חיים ושחוטין [ואין בהם סמיכה] ואשם מצורע טעון סמיכה ותנופה חי ואין בו תנופה שחוט: **גמ'** ת"ר ד] °והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן והניף אותם תנופה מלמד שטעונין תנופה כאחד ומנין שאם הניף זה בעצמו וזה בעצמו יצא ת"ל והקריב אותו לאשם והניף יכול יניף ויחזור ויניף ת"ל תנופה ולא תנופות °לפני ה' במזרח והא אמר *לפני ה' יכול במערב אמרי ה"מ מנחה דאיקרי חטאת וחטאת טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא היה לו יסוד אבל הכא לפני ה' קרינא ביה: והבכורים כדברי רבי אליעזר בן יעקב: מאי רבי אליעזר בן יעקב *דתניא °ולקח הכהן ה] לימד על הבכורים שטעונין תנופה דברי רבי אליעזר בן יעקב מאי טעמא דראב"י *)גמר יד יד משלמים כתיב הכא ולקח הכהן הטנא מידך וכתיב התם °ידיו תביאנה

*)קדושין לו: סוטה יט.

מה

רש"י

מרבה אני שאר מנחות שהרי דומות לאלה: שיש מהן כו' ויש מהן לכהנים: *השירים והרים באותה פרשה כתיב והרים הכהן מן המנחה וגו': יכול בכלי · ת"ל במקום אחר (ויקרא ו) והרים ממנו בקומצו וילף הרמה הרמה לג"ש: **מתני'** לוג ואשם *למצורע · כתיב בהו (שם יד) והניף אותם: והבכורים כדברי ר' אליעזר בן יעקב · דשמעי' ליה בעלמא (סוכה דף מז:) דאמר בכורים טעונין תנופה: ואימורי שלמי יחיד וחזה ושוק · כתיב בהו שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף תנופה וגו' (ויקרא י): אחד שלמי אנשים ואחד שלמי נשים בישראל ולא באחרים · מפרש בגמ': שתי הלחם וכבשי עצרת · כתיב בהו והניף הכהן אותם על לחם הבכורים תנופה *וגו' כדאמר במלואים (שמות כט) אשר הונף ואשר הורם ולעיל מיניה כתיב והנפת אותם תנופה כל הני תנופות לומר שמוליך ומביא ומעלה ומוריד · נ"א (א) מהונף והורם דמלואים ילפי' לשאר תנופות: במזרח · כלומר אפי' במזרחו של מזבח יכול להניף וכ"ש במערבו דקרוב יותר להיכל: התנופות קודמות להגשות · תחלה מניף ואח"כ מגישה ובמנחת העומר ומנחת קנאות שיש בהן תנופה והגשה ומנין שהתנופה קודם דכתיב במנחת סוטה והניף את המנחה לפני ה' והדר והקריב אותה אל המזבח (במדבר ה): מנחת העומר וקנאות · כתיב בהו תנופה ולעיל ילפינן להו הגשה: שלשה מינין · שלמי יחיד ושלמי ציבור דהן כבשי עצרת ואשם מצורע טעונין בין שלשתן שלשה מצות]: שתים · מצות משלשה יש בכל מין ומין והשלישי אין בהם דאין בכל מין אלא שתים: שלמי יחיד · כתיב בהו סמיכה בויקרא (ג) ותנופה שחוטין [כתיב בפ' צו] בחזה ושוק *שלהן ז]: [שלמי צבור טעונין תנופה חיים בפרשה אמור ושחוטין] דגמרי' לה משלמי יחיד אבל סמיכה לא כדמפרש בגמרא: אשם מצורע · כתיב ביה תנופה חיים דכתיב והניף אותם בזאת תהיה תורת וסמיכה גמרינן לכל קרבנות היחיד בפרק שתי מדות (לקמן צג.) אבל לא תנופה שחוט כדמפרש בגמ': **גמ'** והניף אותם · אלוג ואשם כתיב: ת"ל והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן והניף · דמשמע והניף אלוג לחודיה קאי: יכול יניף שניהן כאחד ויחזור ויניף · כל אחד לעצמו לקיים מה שנאמר ואת לוג השמן והניף: ת"ל תנופה · לדרשא דהוי ליה למכתב והניף אותם: לפני ה' במזרח · כלומר אפילו במזרח קרינן ביה לפני ה': האמרת · בהקומץ רבה (לעיל יט:) גבי הגשה דמנחה לפני ה' דהיינו במערב: ה"מ מנחה דאיקרי חטאת · דכתיב (ויקרא ו) קדש קדשים היא כחטאת: וחטאת טעונה יסוד דכתיב בה (שם) ואת כל הדם ישפוך אל יסוד וגו': וקרן מזרחית דרומית לא הוה ליה יסוד · כדאמרינן במס' מדות (דף לה:) היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב ואוכל בדרום אמה אחת דהיינו קרן מערבית דרומית דה"ל יסוד ובמזרח אמה אחת דהיינו לקרן צפונית מזרחית נמצא שלא היה היסוד לכל רוח מזרחית אלא אמה אחת נגד קרן מזרחית צפונית ולרוח דרומית נמי אין יסוד אלא אמה אחת נגד מערבי נמצא שאין יסוד לקרן מזרחית דרומית ומנחה לא סגי דלא מקריב ליה בדרום דכתיב אל פני המזבח בדרום כדאמר בהקומץ [רבה] (לעיל יט:) הלכך על כרחך בעינן מערבית דרומית מערב משום יסוד ודרום משום אל פני דהיינו דרום שבו הכבש:

תוספות

ובאות בגלל עצמן · הוא לא צריך להאי טעמא דמטעמא דיש מהן לכהנים מימעטא מנחת נסכים כמו מנחת כהנים דכולן למזבח ואין מהן לכהנים ולא נקטיה אלא משום דנקטיה ברישא דממעט זה אחר זה: **ומנחת** כהנים ומנחת כהן משיח · שאין מהן לכהנים במתניתין פירשתי הא דתלי טעמא לפי שאין בהן קמילה: **ה"מ** מנחה דאיקרי חטאת וחטאת ח] טעונה יסוד כו' · בזבחים בפרק קדשי קדשים (דף סג:) אמרינן חטאת קרויה מנחה ומנחה קרויה חטאת מה חטאת טעונה לפון אף מנחה טעונה לפון ומה מנחה בקרן מערבית דרומית אף חטאת בקרן מערבית דרומית ופירש שם בקונט' דאותה גירסא משובשת *דלא חטאת העוף טעונה לפון למליקה כדקאמר לעיל דאותן בלפון ולא בנטוף טעון לפון ולא מנחה לקמילה טעונה לפון וא"ת מנחת חוטא חלוקה מן השאר *ולחטאת בהמה מקיש לה הוה לאיתויי אמתני' דקתני התם לעיל המנחות נקמצות בכל מקום בעזרה חוץ ממנחת חוטא ועוד אפשר חטאת העוף הבאה בדלות תחת חטאת בהמה אינה טעונה לפון שהרי נעשית בקרן מערבית דרומית מנחה הבאה תחת חטאת העוף תטעון לפון ועוד קשה דבפרק איזהו מקומן (שם מט:) מוכח דחטאת ט]העוף דטעונה לפון מעולה הוי היקש אם כן היכי אתיא מנחה והדר ילפא מחטאת וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש ופירש שם בקונטרס דנראה לו דגרסינן מה חטאת פסולה שלא לשמה אף מנחה פסולה שלא לשמה וקשה לפירושו דודאי מעיקרא אמרי' לעיל בפ"ק דמנילתין (דף ד·) בשלמא מנחת חוטא חטאת קרייה רחמנא אלא מנחת קנאות כו' אבל במסקנא אמרינן אלא מנחת חוטא ומנחת קנאות דפסולות בשלא לשמן מנלן חטאת טעמא מאי דכתיב בה היא הני נמי כתיב בה היא וה"ר חיים גרים מה חטאת י] טעונה יסוד דכתיב (ויקרא ה) והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח אף מנחה טעונה הגשה כנגד היסוד לאפוקי קרן דרומית מזרחית כדמוכח הכא מדאיקרי חטאת נפקא וא"ת ושאר מנחות מנלן וכי תימא מדאיתקוש כל המנחות לחטאת ואשם בפ' צו את אהרן ולפינן משירי הדם שטעונין יסוד א"כ מנחת חוטא נמי תיפוק לי מהתם ועוד מנלן דמקשינן לשיריים אקשינהו לתחילת דמים דלא בעו יסוד בחטאת וי"ל דכתיב לפני ה' יא]אמנחת חוטא ובכל המנחות נמי כתיב לפני ה' כי היכי דהאי לפני ה' כנגד היסוד האי נמי כנגד היסוד ולא גזירה שוה ממש היא דדבר הלמד בהיקש מיבעיא לן אי חוזר ומלמד בג"ש אי לא אלא גלויי מילתא בעלמא: **אבל** הכא לפני ה' קרינא ביה · תימה דבזבחים פרק קדשי קדשים (דף נח. ושם) וביומא בפרק טרף בקלפי (דף מה:) גבי גחלים של יום הכפורים משמע דלא מיקרי לפני ה' אלא במערב וכן גבי נר מערבי בפ' שתי הלחם (לקמן נח:) והכא גבי תנופה אמר לפני ה' במזרח וכן גבי שחיטה כתיב (ויקרא א) לפני ה' ושרי בכל מקום בעזרה ויש לומר דשחיטה ותנופת לוג ואשם כתיב (שם יד) לפני ה' למעוטי בחוץ דתנופת

מה

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ד מהלכות מחוסרי כפרה ה"ב:

סז ב מיי' פ"ד מהלכות ביכורים הלכה א:

סח ג מיי' פ"ט מהלכות מעה"ק הלכה ו:

סט ד מיי' שם הלכה טו וע"ש:

ע ה מיי' פ"ח מהל' תמידין ומוספין הל' יא:

עא ו מיי' פ"ט מהל' מעה"ק הל' ו ופ"ח מהל' תמידין ומוספין הלכה יא:

דהא חטאת העוף לא טעונה לפון נ"ק

עב ז מיי' פי"ב מהל' מעה"ק הלכה ו:

מנחות ולחטאת כו' לאיתויי במתני' נ"ק

עג ח מיי' שם פ"ט הלכה טו:

עד ט מיי' פ"ז מהלכות תמידין ומוספין הלכה יב:

עה י מיי' פ"ט מהלכות מעה"ק הלכה טו:

עו כ מיי' שם פ"ב הלכה א:

עז ל מיי' פ"ג שם הלכה ו:

עח מ מיי' שם פ"ט הלכה ו:

עט נ מיי' פ"ח מהלכות תמידין ומוספין הלכה יא:

פ ס מיי' פ"ג מהלכות מעה"ק הלכה י:

פא ע מיי' פ"ד מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ג.

פב פ מיי' שם ו ופ"ח מהל' תמידין ומוספין הלכה יא עי' כ"מ:

שיטה מקובצת

א] והגישה והא אפיקתיה מן כו' ותיבות האי מיבעי ליה לגופיה שטעונה הגשה נמחק: ב] מתיבות מה הרמה עד מתני' בס"א אינו: ג] וא' והשלישית: ד] תיבות והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן נמחק: ה] הכהן הטנא מידך והניחו: ו] מצות סמיכה תנופה חיים תנופה שחוטין: ז] שלהן בצו את אהרן שלמי צבור כתיב בהו תנופה חיים והניף אותם הכהן דהיינו חיים ותנופה שחוטין דגמרי': ח] טעונה יסוד · פרש"י דכתיב קודש קדשים היא כחטאת כו' [ולא נהירא] דאין זו סברא למילף מנחה משירים דחטאת דאינו עיקר לכך פירש הרב ר' חיים מנחת איקרי חטאת דכתיב במנחת חוטא חטאת היא מה חטאת טעונה יסוד חטאת העוף דכתיב והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח וסברא היא למילף מחטאת העוף שהרי מנחת חוטא תוא בדלי דלות במקום חטאת העוף ומהאי טעמא מיתרצא גירסא ע בזבחים' תוס' מהר"פ: ט] תיבת העוף נמחק: י] חטאת העוף: יא] במנחת חוטא:

מסורת הש"ס

בשירים הס"ד נ"ק

נ"ל של מצורע

וגו' הס"ד נ"ק

סוכה מז:

שלהן הס"ד אח"כ ד"ה זבחי שלמי צבור כתיב בהו תנופה חיים והניף הכהן אותם דהיינו חיים שחוטין בחזה ושוק שלהן הס"ד דגמרינן לה נ"ק

[זבחים מג: לעיל יט: סוטה יד:]

סוכה מז: מכות יח:

רבינו גרשום

והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה יכול בכלי ת"ל בצו את אהרן והרים ממנו בקומצו אף כאן בקומצו: והניף אותם תנופה לכבש האשם ולוג השמן יכול הואיל וכתיב אותו וכתיב אותם שיניף בתחלה זה בפני עצמו וזה בפני עצמו והוזר ויניף שניהן כאחת ת"ל תנופה ולא תנופות: והאמרת לפני ה' במערב כדאמרן בהקומץ והקריב אותה בני אהרן לפני ה' במערב: דאיקרי חטאת' דכתיב קדש קדשים היא כחטאת וכאשם: וקרן מזרחית דרומית לא היה לו יסוד כדתניא היסוד היה הולך על פני כל הצפון כולו ועל פני כל המערב כולו ואוכל בדרום אמה ובמזרח אמה ומשום הכי מגישה בקרן מערבית דרומית דהוה ליה יסוד אלא הכא לפני ה' קרינא ביה והיינו נמי מזרח ועוד במקום שרשאין בעלים לבוא ולהניף דהיינו במא"ח: חראל

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שתי הלחם וכו' נ"א ילפינן מהונף והורם וממלואים: (ב) ד"ה שלמי יחיד וכו' בויקרא הס"ד ואח"כ מ"ה ותנופה וכ"ב זה פירש"י על שלמי ציבור וק"ל:

מה כאן כהן אף להלן כהן ומה להלן בעלים אף כאן בעלים הא כיצד כהן מניח ידו תחת ידי בעלים ומניף ולימא נמי כדברי ר' יהודה *דתניא רבי יהודה אומר א] °והנחתו זו תנופה (דברים כו) אתה אומר זו תנופה או אינו אלא הנחה כשהוא אומר והניחו הרי הנחה אמור הא מה אני מקיים והנחתו זו תנופה אמר רבא הואיל ופתח בו הכתוב תחלה רב נחמן בר יצחק אמר הואיל ורב גבריה: ואימורי שלמי יחיד והחזה ושוק שלהן אחד האנשים ואחד הנשים בישראל אבל לא באחרים: מאי קאמר אמר רב יהודה הכי קאמר אחד אנשים ואחד נשים קרבנן טעון תנופה *ותנופה עצמה בישראל אבל לא בידי נשים ב] תנו רבנן בני ישראל מניפין ואין העובדי כוכבים מניפין בני ישראל מניפין ואין הנשים °מניפות א"ר יוסי מצינו שחלק הכתוב בין קרבן ישראל לקרבן עובדי כוכבים ג] לקרבן נשים בסמיכה יכול נחלוק בתנופה לא מה לי חלק בסמיכה שהסמיכה בבעלים נחלוק בתנופה שהתנופה בכהנים (יש"ק ד]) [א"כ מה] תלמוד לומר בני ישראל בני ישראל מניפין ואין העובדי כוכבים מניפין בני ישראל מניפין ואין הנשים מניפות תניא אידך בני ישראל אין לי אלא בני ישראל גרים ועבדים משוחררין מנין תלמוד לומר המקריב או אינו ה] אלא זה כהן (ויקרא ז) המקריב כשהוא אומר °ידיו תביאנה הרי בעלים אמור ו] הא כיצד כהן מניח ידיו תחת ידי הבעלים ומניף

כיצד

רש"י

מה כאן · ז] בבכורים [כהן]: ולימא נמי · תנא דמתניתין והבכורים כדברי ר' יהודה דשמעינן ליה נמי דאמר דבעי תנופה לבכורים: הנחה · שיניחוהו לפני המזבח: הואיל ופתח כו' · ולהכי נקט ר' אליעזר בן יעקב משום דהוא יליף ח] טעמא מידיו דהוא רישא דקרא: ורב גבריה · שהוא חכם ביותר דקיימא לן (עירובין דף סב:) משנת ר"א [ב"י] קב ונקי: מאי קאמר · רישא קתני אחד ט] נשים ואחד אנשים והדר קתני אבל לא באחרים דמשמע אנשים ולא נשים: קרבנן טעון תנופה · ושל נשים מניף להו כהן לחודיה: בני ישראל מניפין · דכתיב בצו את אהרן דבר אל בני ישראל לאמר המקריב וגו': מצינו כו' · דתניא בת"כ ברישיה בני ישראל וסמך בני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות: יכול נחלוק בתנופה · שלא יהא קרבן נשים ועובדי כוכבים טעון תנופה כישראל: לא · כלומר לא נחלוק: דמה לי חלק בסמיכה · כלומר טעם יש בסמיכה שהסמיכה בבעלים עצמן כדאמרינן בפ' שתי מדות (לקמן צג:) ידו ולא יד שלוחו הלכך עובדי כוכבים ונשים אחר שמעטן הכתוב מלסמוך י] אין בקרבן יא] סמיכות: נחלוק בתנופה · בתמיה: שהתנופה בכהנים · ויכולים עובדי כוכבים ונשים לעשות כהן שליח: א"כ · דטעון תנופה מה ת"ל בני ישראל בני ישראל מניפין הן עצמן ואין הנשים מניפין הן עצמן אלא כהן יב]: תניא אידך · בתנופה: ת"ל המקריב · כל דהו: או אינו · אומר המקריב אלא המקריב את החלב הוא יניף ולא בעלים:

תוספות

דתנופת אשם מחיים אבל לפני ה' דהנך למה לי אי לאו משום דבעינן במערב ומיהו קשה דמשמע הכא גבי הגשה דהוי לא בעי יסוד הוה מכשרנא קרן דרומית מזרחית להגשה אע"ג דכתיב לפני ה' והגשה במזבח היא ולא איצטריך למעוטי בחוץ א"כ לא אתא אלא לאצרוכיה מערב ועוד קשה דבהך דהגשה גופה משמע בהקומץ רבה (לעיל יט:) דבעינן לפני ה' ממש דקאמר רבי אלעזר יכול יגישנה במערבה של קרן או בדרומה של קרן ומסיק כשאתה אומר לפני ה' במערב ביטלת אל פני המזבח וכשאתה אומר אל פני המזבח בדרום קיימת לפני ה' במערב כדמפרש דקסבר כוליה מזבח בצפון קאי אלמא דאי לאו הכי לא הוה קרינא ביה לפני ה': **כהן** מניח ידו תחת ידי הבעלים ומניף · לאו דווקא קאמר תחת יד הבעלים ממש דא"כ הויא לה יד הבעלים חציצה בין הכלי ובין יד הכהן ובסוף שתי מדות (לקמן צד·) מסקינן גבי *בעלי חברין ליניפו כולהו בהדי הדדי קא הויא חציצה אלא הבעלים אוחזין באוגני הכלי והכהן בשוליו מלמטה והיינו תחת יד הבעלים והכי תנן בהדיא בשילהי מס' בכורים (מ"ו) הגיע לארמי אובד אבי מוריד הסל מעל כתיפו ואוחזו בשפתותיו והכהן מניח ידו תחתיו ומניפו *ובקונטרס פי' לקמן בפרק שתי מדות (דף צג·) דתנופת הכהן לא איכפת לן אם יש בה חציצה דעיקר תנופה בבעלים יג] היא וקשה דמנא ליה הא יד] הא תרוייהו כתיבן ובירושלמי טו] משמע קצת דהוי [תחת ידיו] ממש דגרסי' גבי תנופת מנחת סוטה וכהן מניח ידו כו' ואין הדבר כעור מביא מפה ואינו חולץ מביא כהן זקן ואפילו תימא ילד אין יצר הרע מצוי לאותה שעה ומיהו מצינו למימר דאע"פ שזה למטה וזה למעלה פעמים נוגעין ידיו בידה על ידי שמתיחד בתנופה*: **מצינו** שחילק הכתוב בין קרבן ישראל לקרבן עובדי כוכבים לקרבן נשים בסמיכה · פי' בקונטר' דתניא בת"כ ברישיה בני ישראל וסמך בני ישראל סומכין ולא העובדי כוכבים סומכין בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל סומכות ולקמן בסוף שתי מדות (ג"ז שם) אמרינן נמי בני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין וא"ת ותיפוק לי מדדרשי' בסוף שתי מדות (ג"ז שם) קרבנו ולא קרבן עובד כוכבים וי"ל דאיצטריך קרבנו דלא תימא שיסמוך ישראל בשבילו *כגון שמביא נסכים בשבילו וא"ת מקרבנו ולא קרבן חבירו נפקא ויש לומר דהוה אמינא כיון דאינו יכול לסמוך יסמוך אחר בשבילו ולא דמי לקרבן חבירו דבר סמיכה הוא וכי תימא אשה נמי ליבעי מיעוט שלא יסמוך אחר בשבילה שמא יש מיעוט אי נמי כיון דגלי בעובדי כוכבים הוא הדין באשה וא"ת ול"ל קרא למעוטי התם ידו ולא יד שלוחו תיפוק לי מקרבנו ולא קרבן חבירו וי"ל דאיצטריך תרי קראי דלא תימא כי שוייה שליח עדיף דשלוחו של אדם כמותו: **יכול** נחלוק בתנופה · שלא יהא קרבן עובדי כוכבים וקרבן נשים טעון תנופה (*בישראל) לא מה לי חלק בסמיכה כו' · כלומר לא נחלוק כדמסיק דיש טעם בסמיכה *שיהא בבעלים והכתוב מיעט עובדי כוכבים ונשים אבל תנופה בכהנים נמי וכשמיעט הכתוב עובדי כוכבים ונשים מיעט ולא כהנים ויש ספרים שכתוב בהן מת"ל בני ישראל בני ישראל מניפין ואין העובדי כוכבים מניפין ואין הנשים מניפות וברוב ספרים לא מסיים בהו ואין העובדי כוכבים מניפין ועוד קשה דלקמן (דף סב:) דתניא והאשה כהן מניף על ידה ה"ל למיתני והאשה והעובד כוכבים כהן מניף על ידיהם ועוד מתני' דתנן א' אנשים וא' נשים ה"ל למתני א' אנשים וא' נשים וא' עובדי כוכבים: *__בישראל__ אבל לא באחרים · מפ' רב יהודה דהכי קאמר אחד אנשים ואחד נשים ואחד עובדי כוכבים קרבנן טעון תנופה ותנופה עצמה בישראל אבל לא בידי נשים*) ולא בידי עובדי כוכבים ובקונטר' כתוב גירסא אחרת כמו ששנינו בת"כ אמר רבי יוסי מצינו שלא חלק הכתוב בין קרבן עובדי כוכבים לקרבן נשים לסמיכה יכול לא נחלוק בתנופה *מה לי חלוק בסמיכה אלא בבעלים לא נחלוק בתנופה שהתנופה בכהנים וכיון שיש תנופה שלא בבעלים יש לנו לחלוק ולהוציא קרבן עובדי כוכבים לגמרי מדין תנופה שאין חזה ושוק שלהן חלוק משאר הבשר שהכל לכהנים אבל קרבן נשים שחזה ושוק לכהנים והשאר לבעלים יהא קרבן טעון תנופה בכהנים ומה ת"ל בני ישראל בני ישראל מניפין ואין הנשים מניפות ולשון זה מיושב שבכמה מקומות בשמועה זו יש להבין שקרבן עובדי כוכבים אין טעון תנופה כלל כך הגי' בקונטרס וקלא קשה דאע"פ שאין חזה ושוק חלוק משאר הבשר יהו כזבחי שלמי צבור דתנופתן כמו שהן לרבי כדלקמן *ועוד דתני דכל שלמי העובד כוכבים לכהנים משום דערל אסור בקדשים כדאמר בפ' הערל (יבמות עד·) מ"מ אי בעי יהיב ליה לישראל דשאר הבשר שרי לישראל בר מחזה ושוק דאסור ומה נפסך חזה ושוק שלהן חלוק משאר הבשר שזה מותר לזרים וזה אסור לזרים וגירסא ראשונה יש ליישב קצת דלא בעי למיתני במתניתין אחד אנשים ואחד נשים ואחד עובדי כוכבים וכן בברייתא · דלקמן לא בעי למיתני והאשה והעובד כוכבים משום דלמאן דאמר לקמן בפרק ואלו מנחות (דף עג:) שלמי העובד כוכבים עולות לא שייך עובד כוכבים בתנופה כלל דעולה לא בעיא תנופה אפילו בישראל ואי דיהיב ליה לישראל כדתניא התם עובד כוכבים שהתנדב להביא שלמים נתנן לישראל אוכלן ישראל ומפ' דהכי קאמר על מנת שיתכפר בהן ישראל אוכלן ישראל מסתברא דכי האי גוונא בעי תנופה דדינן כקרבן ישראל ומיהו רישא דמתני' ודאי לאו כמאן דאמר שלמי העובד כוכבים עולות דקתני הגשה ולא תנופה *מנחת העובדי כוכבים משמע דנקמצת ושיריה לכהנים מדבעי' הגשה ולמאן דאמר שלמי העובד כוכבים אין מתנדב עובד כוכבים אלא עולות במנחות נמי אין מתנדב אלא מנחת נסכים דכוליה כליל ובמנחת נסכים תקולא תנופה ולא הגשה ואע"פ דהא דממעטינן מהגשה הוי טעמא משום דאינה באה בגלל עצמה אלא עם הזבח כדאמר ר' שמעון כיון דהתנדב מנחת נסכים הוי דינה כבאה עם הזבח תדע מדלא חשיב לה גבי הגשה: **אין** לי אלא בני ישראל גרים ועבדים משוחררים מנין תלמוד לומר המקריב · משמע דלא הוו בכלל בני ישראל וכן בפ' הערל (יבמות עד:) אמרי' דבר אל בני ישראל אשה כי תזריע אין לי אלא בני ישראל גיורת ושפחה משוחררת מנין ת"ל אשה ואית דלא גרסי משוחררת וכבר פירשתי ותימה דבפרק בנות כותים (נדה לד·) דרשי' בני ישראל מטמאין בזיבה ואין העובדי כוכבים מטמאין אבל גרים ומשוחררין לא ממעטינן וכן גבי גונב נפש בפ' הנחנקין (סנהדרין פו·) לא ממעטינן מבני ישראל גרים ומשוחררין וכן בפ"ק דערכין (ד' ה:) דרשי' בני ישראל מעריכין ואין העובדי כוכבים מעריכין ולא ממעטינן לא גרים ולא עבדים אע"פ שאינם משוחררין ושמא בכל הנך יש שום ריבוי דמרבי גרים ומשוחררין**):

*) צ"א ולא קתני ולא בידי עובדי כוכבים **) [וע"ע תוס' סוכה כח: ד"ה לרבות ותוס' סנהדרין פו. ד"ה בני] במילואים

...רי הן אוכלות הבשר אבל קרבן עובדי כוכבים אין העובדי כוכבים אוכלין את הבשר ...עלים: ג] עובדי כוכבים וקרבן: ד] בכהנים א"כ מה: ה] או אינו המקריב אלא כהן תיבת ...ני פ"ה דשני המקראות מכחישים זו את זו כו' ולא נהירא דאדרבה בתר דאשכחנא המקריב לרבות גרים כו' ואומר הר"ם דה"פ הא כיצד דבעלים שמעינן מהאי קרא וכהן וא"כ האיך יתקיימו שניהם כו' תו"ח: ז] בבכורים כהן אף השלמים הכהן מניף הס"ד ...לים דכתיב המקריב זבח השלמים ידיו תביאנה וגו' להניף אף כאן בבכורים בעלים: ח] יליף טעמיה: ט] אחד אנשים ואחד נשים: י] מלסמוך לפי שאינן יכולות לבא בעזרה ע... לא יבא אל מקדשי' תנ' אשה לאו אורח ארעא: יא] סמיכה: יב] כהן' ובת"כ אינה שנויה בלשון הזה אלא בלשון אחד: יג] היא ובדידהו דווקא איכא קפידא וקשה דכיון דתנו... [illegible]

עצמה ישראל מניפה אבל לא נשים (אלא שלהן) ישראל אבל לא באחרים' לפי שמצינו שה... ישראל לקרבן עובדי כוכבים לקרבן נשים בסמיכה בפרק שתי מדות של יבש: מה לי חלק סמיכה שהסמיכה בבעלים ועובדי כוכבים ונשים אין נכנסין לעזרה אבל תנופה בכהני... תנופה ומה ת"ל בני ישראל מניפין בקרבן עם הכהנים ואין העובדי כוכבים מניפין

רבינו גרשום

הואיל ופתח בו הכתוב תחלה [illegible]

שיטה מקובצת

א] והנחתו זו תנופה · [illegible]

תורה אור

כיצד עושה מניח אימורין על פיסת היד וחזה ושוק עליהן ובכל מקום שיש לחם הלחם מלמעלה א]היכא אמר רב פפא במלואים מאי טעמא אילימא משום דכתיב °שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף תנופה והכתיב °את החלב על החזה יביאנו אמר אביי ההוא דמייתי ליה כהן מבית המטבחיים ורמי ליה והכתיב °וישימו את החלבים על החזות ההוא דיהיב ליה לכהן אחרינא ואזיל ומקטר ליה והא קמ"ל דבעינן שלשה כהנים משום דכתיב °ברוב עם הדרת מלך: ושתי הלחם ושני כבשי עצרת [וכו']: ת"ר °והניף הכהן אותם על לחם הביכורים יכול יניח כבשים על גבי הלחם תלמוד לומר על שני כבשים ב] אי על שני כבשים יכול לחם על גבי כבשים תלמוד לומר על לחם הביכורים נישתקל הכתוב ואיני יודע אם לחם על גבי כבשים ואם כבשים על גבי לחם מה מצינו בכל מקום לחם למעלה אף כאן לחם למעלה היכא אמר רב פפא במילואים רבי יוסי בן המשולם אומר כבשים למעלה ומה אני מקיים על שני כבשים להוציא שבעה חנינא בן חכינאי אומר מניח שתי הלחם בין ירכותיהן של כבשים ומניף ונמצא מקיים שני מקראות הללו לחם על גבי כבשים וכבשים על גבי הלחם אמר רבי לפני מלך בשר ודם אין עושין כן לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה עושין כן אלא מניח זה בצד זה ומניף והא בעינן על א"ל רב חסדא לרב המנונא ואמרי לה רב המנונא לרב חסדא רבי לטעמיה דאמר על בסמוך דתניא* °ונתת על המערכת לבונה זכה רבי אומר ג] על בסמוך אתה אומר על בסמוך או אינו אלא על ממש כשהוא אומר °וסכות על הארון את הפרוכת הוי אומר על בסמוך: מוליך ומביא מעלה ומוריד [וכו']: אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן *מוליך ומביא למי שהרוחות שלו מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו במערבא מתנו הכי אמר רב חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי בר רבי חנינא מוליך ומביא כדי לעצור רוחות רעות מעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים אמר רבי יוסי בר רב אבין זאת אומרת שירי מצוה מעכבים את הפורענות דהא תנופה שירי מצוה היא ועוצרת רוחות רעות וטללים רעים אמר רבה וכן לולב רב אחא בר יעקב ממטי ליה ומייתי ליה ומחוי הכי ואמר גירא בעינא דישטנא ולאו מילתא היא משום דאתי לאתגרויי ביה ת"ר זבחי שלמי צבור טעונין תנופה ד]לאחר שחיטה ותנופתן כמות שהן דברי רבי וחכמים אומרים בחזה ושוק במאי קא מיפלגי אמר ליה רב חסדא לרב המנונא ואמרי לה רב המנונא לרב חסדא *)בדון מינה ומינה בדון מינה ואוקי באתרה קא מיפלגי רבנן סברי דון מינה ומינה מה זבחי שלמי יחיד טעונין תנופה ה] לאחר שחיטה אף זבחי שלמי צבור טעונין תנופה לאחר שחיטה ומינה מה התם בחזה ושוק אף הכא נמי בחזה ושוק ורבי סבר דון מינה ואוקי באתרה מה זבחי שלמי יחיד טעונין תנופה ו] לאחר שחיטה אף זבחי שלמי צבור טעונין תנופה לאחר שחיטה ואוקי באתרה התם הוא דחזה ושוק אבל הכא כמות שהן בחיים

*) [יבמות עח: וש"נ]

רב

רש"י

הא כיצד · יתקיימו המקריב דהיינו כהן וידיו תבואנה דהיינו בעלים: היכא · משכחן לחם ז] דלחם למעלה: במילואים · דכתיב (ויקרא ח) ומסל המצות אשר לפני ה' וגו' עד וישם על החלבים ועל שוק הימין: מאי טעמא · אמרינן דמניח חזה ושוק על אימורין: ההוא דמייתי ליה כהן מבית המטבחיים ורמי ליה · (א) ח] החלב על החזה וכי הדר רמי ליה ביד המניף אישתכח מה שהיה למעלה היה עכשיו למטה: ההוא ט] היינו דיהיב ליה · כהן המניף לכהן המקטיר ואישתכח דאימורין שהיו למטה הוו השתא למעלה: והא קמ"ל · הנך שלשה קראי דבעינן ג' כהנים דבלאו שלשה לא משכחת דליתהפכי טלי הני: נישתקל הכתוב · הושוו ושני דינין בפסוק זה דתרתי שמעינן מיניה ולא ידעינן בתר הי מינייהו ניזיל: להוציא שבעה · שהשבעה כבשים של עולה הבאין על הלחם בחובת היום לעצרת כדכתיב (ויקרא כג) והקרבתם על הלחם וגו' אין טעונין תנופה עם הלחם: בין ירכותיהן · שמשכיב הכבשים על מתניהם על ידו ונותן הלחם על ירך [א]התחתון לחם על הכבשים על ירך התחתון וכבשים על הלחם ירך העליון מוטל על הלחם ובעודן חיין קמיירי: אין עושין כן · לתת לחם בין י] ירכים: על בסמוך · שיתן הבזיכין של לבונה אצל הסדרים: כשהוא אומר על הארון את הפרוכת · דליכא למימר על ממש דהא פרוכת מחילה היא להבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים: הוי יא] על בסמוך · שהיה אצל הארון הכא נמי על שני הכבשים על בסמוך: מוליך ומביא · לצפון ודרום ומזרח ומערב כדי לעצור רוחות רעות הבאות מארבעה רוחות: מעלה ומוריד לעצור טללים רעים · הבאין מלמעלה למטה: שירי מצוה היא · דלא מעכבא כפרה ולא עיקר מצוה יב] כדאמרינן בפרק שתי מדות (לקמן דף צג:) שאם עשה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו [ב]הכתוב יג](לענין מצוה מן המובחר) כאילו לא כיפר וכיפר: וכן יד] ללולב · בעינן מוליך ומביא: טו] לאגרויי · שטנא: טעונין תנופה [ג] שחוטין · דבחיין לא אילטריך ליה למיתני [דבגופיה כתיב]: כמות שהן · (ב) שלמים: דון

תוספות

במילואים · דכתיב ומסל המצות אשר לפני ה' לקח טז] חלה אחת וגו' עד וישם (את) [על] החלבים (על החזות) ועל שוק הימין וא"ת הא כתיב בתריה ויתן הכל על כפי אהרן ועל כפי בניו וינף וגו' ואז נהפך הלחם למטה כי הני דבסמוך*:

כדי לעצור רוחות רעות · שמא לא בכל תנופות עושין כן אלא דווקא בתנופה של שתי הלחם דעצרת וכן לולב משום דאמרינן בפרק קמא דר"ה השנה (דף טז:) דנזר דין נחשב בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בחג על המים *ולכד מן הניענוע שבלולב יש בו הולכה והובאה ובערוך פירש בערך נע צריך לנענע בהולכה והובאה והביא ראיה מהירושלמי תני צריך לנענע שלש פעמים על כל דבר ודבר יז]בעי רבי זירא הכן חד והכנחד או דלמא הכן והכן חד פי' כבר אמרנו צריך ניענוע שלש פעמים בעי רבי זירא ההולכה תיחשב פעם אחת והובאה פעם אחת או דלמא הולכה והובאה פעם אחת נחשבת וצריך להוליך ולהביא ג' פעמים תמן תנינן בנדה פ"ט (דף סג.) בענין ז' סממנים מעבירים על הכתם וצריך לכסכס שלש פעמים על כל אחד רבי זעירא בעי הכן חד והכן חד או הכן והכן חד ולא איפשיט וכיון דלא איפשיט עבדינן לחומרא שלש פעמים בכל אחד ואחד עד כאן לשונו והאי בעיא דהתם איתא נמי בהש"ס שלנו בנדה בפ' האשה (דף סג.) דבעי רבי ירמיה אמטויי ואיתויי חד או דלמא אמטויי חד ואיתויי חד וכיוצא בה לקמן בפ' ואלו מנחות (דף עו.) גבי שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה דבעי ר' ירמיה אמטויי ואיתויי חד או דלמא אמטויי ואיתויי תרי:

רב

רבינו גרשום

היכא' הוא לחם: אמר רב פפא במילואים והוה למעלה דכתיב ומסל המצות אשר לפני ה' לקח חלת מצה אחת וחלת לחם שמן וישם על החלבים ועל שוק הימין:מ"ט' קאמר מניח אימורין על פיסת היד וחזהושוק עליהן:אילימא וכו' אמר אביי ההוא דכתיב את החלב על החזה ההוא כי מייתי ליהכהןמבית המטבחיים ויהיב לאידך כהןהמניף בידיהנמצא ביד המקבל החלב למטה והחזה למעלה כדאמרן: ההוא דיהיב ליה' מניף בתר דהניף לכהן אחרינא ביד המקטיר ונמצא החלב למעלה: על שני כבשים להוציא שבעת כבשים שלא יהא מניפו עם הלחם: מניח שתי הלחם בין שתי ירכות הכבשים וישכיבן על צלעותיהן על ידו ומניח שם הלחם בין שתי הירכות ונמצא לחם על גבי ירך האחת זירך האחרת היא על הלחם והנפה זו כשהן חיין: אמר ר' לפני מלך ב"ו אין עושין דבר מגונה כזה אלא מניח זה בצד זה הלחם אצל הכבשים ומניף:וסכות על הארון את הפרוכת והיא אינה על הארון ממש אלא תלויה לפניה כמחיצה דכתיב והבדילה הפרוכת אלא ש"מ על בסמוך: ואשר הורם היינו מוליך כלומר שמפרישן ממנו: מעכבין את הפורענות. שעוצר רוחות רעות: שירי מצוה היינו שאם לא עשה תנופה אינה מעכבת שהדם הוא שמכפר ולא תנופה ולהכי קרי לה שירי מצוה: ממטי ליה ללולב גירא בעיני דשיטנא כלומר שעוצרו:זבחי שלמי

שיטה מקובצת

א] היכא אמר רב פפא במילואים · והא דאמר בכל מקום משום דכמו כן יש לחם למעלה בתודה ובאיל נזיר ואית בהו קרא והא דמייתי מילואים משום דכתיב בהו בהדיא [וילפינן מינייהו] אכולהו · תו"ח · עיין ברש"י (דף פא ע"א): ב] תיבות אי על שני כבשים נמחק: ג] על בסמוך · עיין תוס' (דף עח ע"ב): ד]תיבות לאחר שחיטה נמחק: ה] טעונין תנופה אף זבחי כו' טעונין תנופה ומיתה: ו] טעונין תנופה אף זבחי כו' טעונין תנופה ואוקי באתרה ותיבות התם הוא דחזה ושוק נמחק וס"א מה התם כמות שהן אף הכא כמות שהן: ז] לחם ולחם: ח] ורמי ליה במנא דהלב: ט] תיבת היינו נמחק: י] בין הירכים: יא] הוי אומר על בסמוך שהי' תלויה אצל: יב] מצוה היא: יג] תיבות לענין מצוה מן המובחר נמחק: יד] וכן לולב אות ל' נמחק: טו] לאתגרויי: טז] לקח חלת: יז] הר"ר יעקב מקינון מפרש צריך לנענע ג' פעמים על כל דבר ודבר כלומר (אחד) [אחר] הולכה והובאה למעלה ולמטה ולד' רוחות יענע ג' פעמים על כל דבר ודבר כלומר (אחר הודו) [בהודו] ותחלה וסוף (ואחר אנא) [ובאנא] ה' הושיעה נא:

עין משפט נר מצוה

פר א מיי' פ"ט מהל' מעשה"ק הלכה ט:

[עי' מס' שלייטתי בגליון ב"מ סל' תוס' ד"ה אלא]

פה ב ג מיי' פ"ח מהל' תמידין ומוספין הלכה יא:

ב"א והיא גירי' ג"ך ולכך בהניענוע שבלולב כו'

מסורת הש"ס

לעיל

[פס ז"ס סג: סוטה לג.]

סוכה לז: ע"ש

הגהות צ"ק [א] התחתון הס"ד: [ב] הכתוב כאילו לא עשה מצוה מן המובחר וכיפר הס"ד: [ג] לאחר שחיטה דבחיים לא אילטריך ליה למיתני אם שלמי יחיד טעונין תנופה אף שלמי צבור כו' דבגופיה עכ"ב הס"ד ונ"ל:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ההוא וכו' ורמי ליה אם החלב: (ב) ד"ה כמות שהן שלמים:

גליון הש"ס גמ' רבי לטעמיה דאמר על בסמוך · עיין לקמן דף עח ע"ב תוספות ד"ה ולא:

פו א מיי' פ"ט מהל' מעה"ק הלכה טו ·

פז ב מיי' שם הל' טז:

רב פפא אמר דכולי עלמא דון מינה ומינה כו' · הך מילתא דרב פפא מקמי דלישמעה להאיה דסוף כל התדיר (זבחים דף נא:) דפליגי רבי ורבנן במתנדב שמן ומסקינן דפליגי בדון מינה ומינה דרבי סבר דון מינה ואוקי באתרה וקאמר רב פפא התם אי תניא תניא וכן האיה דפסחים בפרק כל שעה (דף לג:) דיליף מזיד דמעילה פטור מקרבן מק"ו משאר מצות שיש בהן כרת ופטור מזיד וקאמר לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה כו' ופריך האי תנא מעיקרא אלימא ליה כרת ולבסוף אלימא ליה מיתה ומשני דהכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה בפחות מכזית תאמר במעילה דחייב בפרוטה אע"ג דלית ביה כזית ופריך מאן שמעת ליה דאמר הזיד במעילה במיתה רבי דיליף חט חט מתרומה ומינה מה תרומה בכזית אף מעילה בכזית והשתא מאי קושיא הא רבי היא דאית ליה דון מינה ואוקי באתרה ורב פפא דוחק שם לתרץ דרבי סבר לה כאבא שאול דמחייב התם בתרומה בשוה פרוטה אע"ג דלית בה כזית וצריך לומר דמקמי דלישמעה להאיה דזבחים אמרה יא] אי נמי י"ל הכא והתם דהכי קאמר דמהני ליכא למשמע מינה:

ויהיו זבחי שלמי יחיד טעונין תנופה חיים כו' · · יב] כאן נמי שייך לדקדק אמאי צריך קרא ימא כל חד וחד תיקו בדוכתיה וי"ל דמכל מקום הוה יליף מה מצינו כדפרישית לעיל א] ומשום דאיקרו שלמים תדע דהא איכא למיפרך מה לשלמי צבור שכן חובה אלא אהא דאיקרו שלמים סמיך ועוד כדאמרן לעיל שלמיהם ריבויא הוא*:

ויהא אשם מצורע טעון תנופה שחוט כו' · ואף על גב דאמרן לעיל (דף סא·) תנופה ולא תנופות הכא לא דמי כיון דחדא מחיים וחדא לאחר שחיטה:

וכן השולח קרבנותיו ממדינת הים כהן מניף על ידו · תימה דבפ' כל הגט (גיטין כה·) תנן השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים ופריך בגמ' והא בעיא סמיכה אמר רב יוסף בקרבן נשים וג]והכא לא שייך לשנויי הכי דבכך תנא ליה רישא והאשה כהן מניף על ידה וליכא נמי לשנויי כדמשני רב פפא בגיטין (גם זה שם) בחטאת העוף עסקינן דחטאת העוף לא בעי תנופה וכמו כן קשיא בפרק תמיד נשחט (פסחים דף סב.) דאמר דאילו כל הזבחים ערל וטמא משלחים קרבנותיהם וליכא לשנויי באשה דערל קתני וליכא לאוקומי נמי בחטאת העוף דזבחים קתני ובכור ומעשר ופסח [ד] נמי דלא בעו סמיכה [ליכא לאוקמי] דהא כל הזבחים קאמר וספק מצורע בפרק התערובות(זבחים עו·)דקאמר ר' שמעון למחר מביא אשמו ולוגו עמו ומתנה בשלמים דאותו אשם טעון סמיכה ולא אפשר לסמוך אלא בהקפת יד למאן דאמר סמיכת אשם מצורע לאו [ה] דאורייתא בפרק כל הפסולין (זבחים דף לג·) ובגברא איירי כדמוכח בתוספתא *ובפ' בתרא דמועד קטן(דף טו:) איתא דאבל אינו משלח קרבנותיו משום דכתיב שלמים כשהוא שלם הא לאו הכי משלח או לא ולא חיישינן לסמיכה ודוחק הוא לתרץ באשה או בעוף ולקמן בפרק בתרא (דף קז:) גבי שטה לנדבה אחד מהן לפר ועגל ועוד תנן בפרק דם שחיטה (כריתות כג·) ושניהם מביאין חטאת אחד ובפרק שני נזירין(נזיר נז.) שמביאין קרבן על תנאי ובפרק שני דקדושין (דף נה·) גבי בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר זכרים עולות ולא חיישינן לסמיכה בכל הני ותירץ ה"ר שמעון דלה שייך להקשות אלא דוקא התם בחטאת משום דאיכא עדיין חששא אחרת דלמא הויא ליה חטאת שמתו בעליה וסמכינן להקריבה בחזקת שהוא קיים וא"ת והא בפרק התערובות (זבחים עד: ושם) תנן בקדשים מין במינו קרב לשם מי שהוא ופריך בגמ' הא בעי סמיכה ומשני בקרבן נשים וי"ל דהתם כיון דאיכא תקנתא ברעיה אין לעשות בלא סמיכה דכי האי גוונא נפלגינן התם גבי אשם וערל וטמא איכא לאוקמי בדלית ליה תקנתא ערל שמתו אחיו מחמת מילה טמא זב ומצורע שאין רפואתו תלויה בעצמו אי נמי בקרבן הקבוע לו זמן כגון עולת ראייה וחגיגה [ו] או שהיה עובר עליהן בבל תאחר וא"ת הרי חמשה שנתערבו עורות פסחיהן בפסחים בפרק האשה (דף פח:) ונמצאת יבלת באחד מהן דפטורין מלעשות פסח שני ולא מייתו מותר הפסח משום סמיכה ויש לומר דכיון שהוא ספק דשמא פטור הוא מלעשות פסח שני ולא עשו לו חכמים תקנה דאי אפשר לתקן אם לא יעבור מצות סמיכה וא"ת נהי דסמיכה לא מעכבא מכל מקום ערל וטמא שאין יכולין לסמוך לימא כל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו וכן בהאיה דשקלים (דף יא:) ודכריתות (דף כג.) ודנזיר (דף נז.) דכל הני נמי דאין יכולין לסמוך משום ספק חשיב שפיר אין ראוין לבילה כדאשכחן בפרק המוכר את הספינה (ב"ב פא:) גבי ביכורים וי"ל דנפקא לן מהא דאמרינן בפרק בתרא דמועד קטן (דף טו:) וביום בואו אל הקודש אל החצר הפנימית לשרת בקודש יקריב חטאתו זו עשירית האיפה פירוש שהכהן מביא בשעה שמתחנך לעבודה ודריש התם ר"ש בבואו יקריב בזמן שראוי לביאה ראוי להקרבה בזמן שאינו ראוי לביאה אינו ראוי להקרבה כגון טמא מת ומצורע מכמע דווקא עשירית האיפה אבל בא' קרבנות משלח ומיהו אין כל כך ראיה מזה דדילמא הא דמשלח שאר קרבנות הייט בהני דלא בעו כמיכה דומיא דעשירית האיפה ויש לדקדק מהא דדרשינן בת"כ יג] *)מזובו ולא מנגעו ש"מ דטמא משלח קרבנותיו דבהבאת קרבן איירי ועוד יש לדקדק מדממעטינן בפ"ק דחגיגה (דף ד:) טמא מראייה דכתיב והבאתם שמה דכל שישנו בביאה ישנו בהבאה ש"מ דשאר קרבנות משלח ולא חיישינן לענין סמיכה בראוי לסמיכה ומיהו למאן דאמר בפ' כל הפסולין (זבחים דף לג:) דטמא בר סמיכה דאפשר דמעייל ידיה וסמיך לא מליט למידרש מהני קראי ושמא י"ל דמאן דלית ליה (שם) ביאה במקצת לא שמה ביאה קסבר כל הסומך ראשו ורובו הוא מכניס אי נמי אית ליה דמרחק לפון ומאן דסבירא ליה דלא בעינן ראשו ורובו קסבר ביאה במקצת שמה ביאה ומיהו אכתי קשה אי תיכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא

*) [וע"ע תוס' יבמות קד: ד"ה דאמר]

רב פפא אמר דכולי עלמא דון מינה ומינה א] הוא והיינו טעמא דרבי כי התם מה התם דבר שמתנה לכהן אף הבא דבר שמתנה לכהן רבינא אמר דכ"ע דון מינה ואוקי באתרה והיינו טעמא דרבנן שלמיהם ריבויא הוא ב]: רבי שמעון אומר שלשה מינין טעונין שלש מצות שתים בכל אחד ושלישית אין בהן ג] ואלו הן זבחי שלמי יחיד וזבחי שלמי צבור ואשם מצורע זבחי שלמי יחיד טעונין סמיכה חיים ותנופה שחוטין ואין בהן תנופה חיים זבחי שלמי צבור טעונין תנופה חיים ושחוטין ואין בהן סמיכה אשם מצורע טעון סמיכה ותנופה חי ואין בו תנופה שחוט: ויהיו זבחי שלמי יחיד טעונין תנופה חיים מקל וחומר ומה ד] זבחי שלמי צבור שאין טעונין סמיכה חיים טעונין תנופה חיים זבחי שלמי יחיד שטעונין סמיכה חיים אינו דין שטעונין תנופה חיים מיעט רחמנא גבי זבחי שלמי צבור אותם אותם למעוטי זבחי שלמי יחיד ה] °ויהיו *זבחי שלמי צבור טעונין סמיכה מקל וחומר ומה זבחי שלמי יחיד שאין טעונין תנופה חיים טעונין סמיכה זבחי שלמי צבור שטעונין תנופה חיים אינו דין שטעונין סמיכה אמר *רבינא ו] גמירי שתי סמיכות בצבור ויהא אשם מצורע טעון תנופה שחוט מקל וחומר מה זבחי שלמי יחיד שאין טעונין תנופה חיים טעונין תנופה שחוטין אשם מצורע שטעון תנופה חי אינו דין שטעון תנופה שחוט מיעט רחמנא גבי זבחי שלמי יחיד אותו אותו למעוטי אשם מצורע: ת"ר *חמשה שהביאו קרבן אחד אחד מניף על ידי כולם °והאשה כהן מניף על ידה וכן השולח קרבנותיו ממדינת הים כהן מניף על ידו:

מתני'

דון מינה · שלמי צבור משלמי יחיד מה שלמי יחיד טעונין תנופה [א] שחוטין דבחיין לא איצטריך ז] ליה למיתני (מה שלמי יחיד טעונין תנופה אף שלמי צבור ט') דבגופיה כתיב: ואוקי באתרה · כדין שמליט לשלמי ציבור עלמן שטעונין תנופה [ב] שלימים ח] מה מחיים תנופה שלימים אף לאחר שחיטה תנופתן שלימים*: מה להלן בשלמי יחיד דבר שמתנה לכהן טעון ט] תנופה אף כו'· והיינו כולן שלימים אבל משלמי יחיד אין לכהן אלא חזה ושוק: שלמיהם · בשלמי יחיד כתיב (ויקרא ז) את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם דמשמע לשון רבים והוה ליה למיכתב לשון יחיד דביחיד משתעי ומדכתיב לשון רבים י] לומר על חזה ושוק של שלמי צבור שיונפו: גמירי · מסיני ב' סמיכות בצבור פר העלם דבר של צבור דכתיב (שם ד) וסמכו זקני העדה ושעיר המשתלח דכתיב (שם טז) וסמך אהרן את שתי ידיו וגו' (א) ומצבור הוא ותו ליכא שום סמיכה בצבור: אותו · (שם ז) *ואת חזה התנופה להניף אותו וגו':

ע"כ שייך לע"א

[לקמן נב:]

ג"ל את החזה להניף

[לקמן סב. סב:]

[ועי' היטב תוס' זבחים סה: ד"ה כל הנה ותוס' מנחות כג: ד"ה ותהא]

רס"ק ר"ל אע"ג דבשלמים בעי סמיכה גמורה [פ"ו דפירות]

רבינו גרשום

צבור טעונה תנופה בהנופה שלאחר שחיטה פליגי: ותנופתן כמות שהן שלימין וחכמים אומרים אין מניפין אלא חזה ושוק ואימורין: ומינה מה התם בשלמי יחיד בחזה ושוק שתנופתן לאחר שחיטה: מה התם בשלמי יחיד דבר שמתנה לכהן טעון תנופה היינו חזה ושוק: אף הכא' בשלמי צבור היינו כבשי עצרת [דבר] שמתנה לכהן טעון תנופה ושלמי צבור הויין כולן מתנה לכהן: שלמיהם ריבויא הוא דכתיב את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם ריבה כל השלמים שאין טעונין תנופה אלא חזה ושוק: טעונים שלש מצות בין שלשתן ושתים מאיה: שלש מצות בכל מין ומין והשלישי אין בהן: מיעט גבי שלמי צבור אותם דכתיב והניף הכהן אותם אותם טעונין תנופה חיים ולא אחרים: גמירי ב' סמיכות בצבור ומאי ניניהו פר הבא על כל המצות ושעיר המשתלח ותו ליכא: גבי שלמי יחיד כתיב אותו דכתיב ואת החזה להקריב אותו לפני ה'

שיטה מקובצת

א] תיבת הוא נמחק: ב] שלמיהם ריבויא הוא' גליון וניחא השתא דרבנן ילפי בבנין אב ורבי לא דריש ריבויא וסבר אוקי באתרה: ג] בהן וכו' ויהיו שלמי יחיד טעונין כו' והשאר נמחק: ד] זבחי שלמי צבור כו'· [תימה הא] איכא למיפרך מה לשלמי צבור שכן באין בטומאה ודוחין שבת וי"ל דמשמע [ליה] דשוין תנופה וסמיכה עיין תוס' זבחים (דף לג ע"א): ה] ויהיו' עי' תוס' שם: ו] גמירי שתי סמיכות · פ"ה פר העלם ושעיר המשתלח ולא דק דבפרק שתי מדות (דף לג ע"א) פליג ר"ש את"ק ואמר פר העלם ושעירי ע"ז בעינן סמיכה והכא בר' שמעון קיימינן · וא"ת ר"י דאמר לקמן בפרק שתי מדות דשתי סמיכות בצבור גירסא בעלמא מהיכא ממעט דאין זבחי שלמי צבור טעונין סמיכה וי"ל דרבי היכא דאמר לקמן הפר פר טעון סמיכה ואין שעירי ע"ז טעון סמיכה ה"נ אמרינן הפר פר טעון סמיכת ואין זבחי שלמי צבור טעונים סמיכה עיין תוס' לקמן (דף לג ע"ב): ז] לא אצטריך הס"ד עד סוף הדבור נמחק: ח] שלימים הוא סוף דבור ואח"כ מה"ד מה התם מחיים: ט] תנופה אף בשלמי צבור דבר שמתנה לכהן תיבת כו' ל"ש: י] רבים לימוד: יא] אי נמי' עיין תוספות [לקמן] (דף קז ע"א) [ד"ה אי תניא]: יב] עיין תוספות לעיל (דף נט ע"א) ולקמן (דף עס ע"א): יג] מזובו' עיין מגילה (דף ח) ונדה (דף לו ע"א):

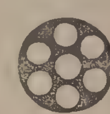
הגהות צ"ק [א] שחוטין כו' [illegible]

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה גמירי וכו' שתי ידיו וגו' שתי סמיכות מצבור הוא:

הגהות מהרי"ץ לנדא א] תוס' ד"ה ויהיו זבחי כו' · כדפרישית לעיל · כ"ב לעיל דף נט ע"א ד"ה ונתת עליו:

גליון הש"ס גמ' ויהיו זבחי שלמי צבור כו'· עיין זבחים דף לג ע"א תוספות ד"ה סמיכה:

מתני' רוחשין · שהכלי עמוק והיה כל השמן במקום אחד וכשמניח אדם אצבעו על המנחה יב] נד השמן בתוכה: מרחשת · לשון רמש דמתרגמינן רחשין: צפה · שאינה עמוקה אלא [ב]שוליה צפין אצל אוגניה ומתפזר השמן באוגני הכלי ולהכי קשה וכמו (שבת דף ה:) צף על פני המים: גמ' מאי טעמא דר"י (א) · דמרחשת יש לה כיסוי ומחבת אין לה כיסוי: אי נימא · יג] דממשמעותא דמדנקראת מרחשת דמשמע דאתיא ארחושי הלב שהוא דבר מכוסה לפיכך מעשיה מכוסין ומחבת באת אמחבואי הפה לשון ניביה שהוא בגלוי: רחושי הלב · הרהור עבירה: מחבואי הפה · נבוחי הפה כגון יד]שהרכיל: נחבאת · טמונה ולב חבוי וטמון הוא: אלא נמרא · דזו מכוסה וזו מגולה: במרחשת · משמע בתוכה אלמא יש לה תוך: ועל מחבת · משמע עליה ולא בתוכה טו] דאין לה תוך: האומר הרי עלי מרחשת · דלא אמר במרחשת: יהא מונח · הנדר עד שיבא אליהו: מספקא להו · אי על שם כליין נקראו מחבת ומרחשת שיש כלי ששמו מחבת ויש כלי ששמו מרחשת: או על שם מעשיהן · נקראו שזו מעשיה רוחשין וזו מעשיה קשין הילכך איכא למימר מנחה נדר ואיכא למימר לא התנדב מנחה אלא כלי שרת עצמו אי על שם הכלי קרי לה טז] קרא מנחה הנעשית במרחשת אבל מנחה גופה לא איקראי מרחשת האי כלי נדר ואינו מביא מנחה אלא א"כ אמר הרי עלי מנחת מרחשת או הרי עלי במרחשת ואיכא למימר נמי על שם מעשיה איקראי מרחשת ולא על שם כלי אלא המנחה עצמה יז] זה שמה וזה מנחה התנדב ולא כלי יח] יהא מונח עד שיבא אליהו: כלבוס·גלוא"ן שם כלי עשוי כעין מחבת שלנו והדופן יט]באמצעות כלפי פנים כזה כ] * ומלוייר תוכו גומות גומות וכשהבצק מונח כא] בתוכו (ב) הבצק בגומות: דומה כמין תפוחי הברתים · כב] בלוטי גלני"ץ הגדילים באלונים שקורין קסטני"א כדמתרגמינן (ישעיה ו) כאלה וכאלון כבוטמא (ג) וכבלוטא: ואומר וכל נעשה [ג] וגו' · אלמא מדהכא כתיב במרחשת והכא כג] כתוב על מחבת ש"מ על שם כליין נקראו דזו צפה וזו עמוקה: מתני' כופח · מין תנור קטן מקום שפיתת קדירה אחת: רעפים · טיבל"ש: יורות הערביים · יורות של אותו מקום ומסיקים אותן ואופין בהן חלות: רבי יהודה אומר כו' · דכופח מין תנור הוא: מנחת

מאפה · כתיב בה חלות ורקיקין בויקרא: לא יביא מחצה חלות כו' · דאמרינן בפרק אלו מנחות (לקמן עו.) כל המנחות באות עשר וזה לא יביא ה' חלות וה' רקיקין אלא הכל חלות או הכל רקיקין: מפני שהן קרבן אחד · שניהם כתובים במנחה אחת: גמ' תנור תנור · (ד) כד] ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט חד בויקרא קרבן מנחה מאפה תנור ובצו את אהרן כתיב וכל המנחה אשר תאפה בתנור: הקדישן בתנור · שהתנור מקדשן: ומי אית ליה לר' שמעון · דתנור מקדש שום קרבן: כשרות בעזרה וכשרות אבית פאגי. חוץ לחומת כה]העזרה חומה אחת וכן כו] שמה ואי ס"ד תנור מקדש כז] איפסלו ביוצא: לשם תנור · שכשיקדישנה לסולת יאמר על מנת לאפותה בתנור אני מקדישה: וכי תקריב · קרבן מנחת מאפה תנור כשתרצה לעשות מדעתך: דבר רשות · כלומר דבר זה רשות הוא ולא חובה שאם לא ירצה לא יקריב מנחה:

וכי

תורה אור

מתני' האומר "הרי עלי במחבת לא יביא במרחשת במרחשת לא יביא במחבת מה בין מחבת למרחשת מרחשת יש לה כיסוי מחבת אין לה כיסוי דברי ר' יוסי הגלילי ר' חנינא בן גמליאל אומר מרחשת עמוקה ומעשיה רוחשין ([א] א]רכין) מחבת צפה ומעשיה קשין: גמ' מאי טעמא ב] דרבי יוסי אילימא מרחשת דאתיא ארחושי הלב כדכתיב °רחש לבי דבר טוב ומחבת דאתיא אמחבואי הפה כדאמרי אינשי ג] *מנבח נבוחי אימא איפכא מחבת דאתיא אמחבואי הלב דכתיב °למה נחבאת לברוח מרחשת דאתיא ארחושי כדאמרי אינשי *הוה מרחשן שיפתותיה אלא גמרא ד] גמירי לה: רבי חנינא בן גמליאל אומר כו': מרחשת עמוקה דכתיב °וכל נעשה במרחשת מחבת צפה דכתיב °ועל מחבת ת"ר ה] ב"ש אומרים האומר הרי עלי מרחשת יהא מונח עד שיבא אליהו מספקא להו אי על שום ו] כלי נקראו או על שום מעשיהן וב"ה אומרים כלי היה במקדש ומרחשת שמה ודומה כמין *כלבוס עמוק וכשבצק מונח בתוכו דומה כמין *תפוחי הברתים וכמין בלוטי היוונים ואומר וכל נעשה במרחשת ועל מחבת אלמא על שום ז] הכלים נקראו ולא על שום מעשיהם: מתני' הרי עלי בתנור לא יביא מאפה כופח ח] ולא מאפה רעפים ומאפה יורות הערביים ר' יהודה אומר ט] רצה מביא מאפה כופח הרי עלי מנחת מאפה לא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין רבי שמעון מתיר מפני שהוא קרבן אחד: גמ' תנו רבנן מאפה תנור ולא מאפה כופח ולא מאפה רעפים ולא מאפה יורות הערביים ר' יהודה אומר י] תנור תנור שני פעמים להכשיר מאפה כופח רבי שמעון אומר תנור תנור שני פעמים אחד שתהא אפייתן בתנור ואחד שיהא הקדישן בתנור ומי אית ליה לר' שמעון האי סברא *והתנן ר' שמעון אומר לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעזרה וכשרות יא] בבית פאגי אמר רבא אימא שיהא הקדישן לשום תנור: הרי עלי מנחת מאפה לא יביא מחצה [וכו']: תנו רבנן °וכי תקריב *כשתקריב לעשות דבר רשות קרבן מנחה אמר רבי יהודה מנין לאומר הרי עלי מנחת מאפה שלא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין תלמוד לומר °קרבן מנחה קרבן אחד אמרתי לך ולא שנים ושלשה קרבנות אמר לו רבי שמעון

וכי

דאורייתא אם כן יכול לסמוך אברא וי"ל דבפרק כל הפסולין (זבחים דף לג.) מסקינן דתיכף לסמיכה שחיטה דאורייתא:

מספקא להו · אי על שם כליין נקראו מחבת ומרחשת שבמרחשת בעי לאיתוייה ונפיק או על שם מעשיהן על שם רחישה כח][ד](רחישת הלב או רחישת שפתים) וכיון דלא ידעינן להי נתכוין אי ארחושי הלב או ארחישת שפתים יהא מונח עד שיבא אליהו כך פירש בקונטרס ועל חנם נקט לפירושו אי על שם כליין נקראו דאפי' פשיטא ליה לשם מעשיהן איכא לספוקי אי ארחושי הלב נתכוין ומביא במרחשת אי ארחושי הפה ומביא במחבת לפיכך נראה דנקט כט] על שם כליין למימר דמספקא לן אי כלי נדר או למנחה נתכוין וא"ת ואמאי יהא מונח יביא מרחשת ומנחת מרחשת מספק כדאשכחן לקמן (דף קז.) פירשתי ואיני יודע מה פירשתי שיש לו להביא כל הספקות לפטור עצמו מנדר וי"ל דמיירי כגון דאמר מעות הללו או כולת זה למרחשת ומיהו קשה דלתקן מעות הללו יביא מעות של חולין ויקנה מרחשת ויאמר דאם כלי נדר יהא הכלי קנוי בהן ויש לומר כגון שהפרים מעות והקדישן למרחשת כמו שידרשו חכמת הלשון:

או על שם מעשיהן ולית להו לבית שמאי הא דאמר רב אסי ברים מכילתין (דף ג:) מחבת לשם מרחשת במנא קא מחשב ומחשבה במנא לא פסלה:

וכשרות אבית פאגי · פירש בקונטר' אלמא דאין תנור מקדש מדכשרות אבית פאגי ואין נפסלות ביוצא ואין נראה לפרש כן כדפי' בפ"ק (לעיל ט· ד"ה ר"נ) ויש לתמוה מאי קא מדמיא אפיית שתי הלחם ולחם הפנים לאפיית מנחת מאפה תנור הא אמר בסוף התכלת (לעיל נא·) אמר רבא על מחבת מלמד טטעונין כלי ואי אפי לה מאתמול איפסלה לה בלינה וה"נ מאפה תנור כתיב מלמדך שטעון כלי ולימא דתנור של מנחות מקדש אבל של שתי הלחם ולחם הפנים לא מקדש וי"ל דבפ' דם חטאת (זבחים נה:) מוכח דלא הוה במקדש אלא חד תנור של מתכת שהיה לשתי הלחם ולחם הפנים ולמנחות ולא דמי להאי דתכלת דגבי מנחות לא אמר רחמנא עשה במחבת עשה בתנור עשה במרחשת אבל בחביתין אמר רחמנא על מחבת בשמן תעשה (ויקרא ו):

הדרן עלך כל המנחות

כלי אחר מכלל שהיו מסופקים ב"ש אי אמרי מרחשת כלי הוא אי לא · ת"ח · ולפרש"י קשה אמאי יהא מונח כו' ויש פי' אחרים מפרשים מספקא להו אי על שם כליין נקראו מחבת ומרחשת שבמרחשת בעי לאתויי ונפיק[או]על שם מעשיהם [על ארחושי ליבא [או] על] רחישת שפתים וכיון דלא ידעינן להי נתכוין אי על רחושי ליבא אי ארחושי שפתים יהא מונח עד שיבא אליהו ולכל הני לישנא כו' עד לכך נראה לפרש [אי על שם כליין] שלא היו דומין מחבת למרחשת דזה שפתיה גבוהות וזה שפתיה שפלה או על שם מעשיהן נקראו דלא היו במקדש כי אם כלי אחד מחבת וכשהיה מביא מנחה מרחשת היה ממעט באש ולא היה השמן נשרף כי אם רוחש ומשום דמספקי ליה יהא מונח עד שיבא אליהו · ת"א :

אומר

עין משפט נר מצוה

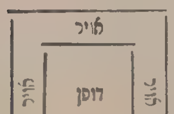
פח א מיי' פי"ז מהל' מעה"ק הלכה ג:

פט ב מיי' שם פי"ב הלכה ז:

צ ג מיי' פי"ז שם הלכה א:

שיטה מקובצת

א] תיבת רכין נמחק: ב] תיבות דר' יוסי נמחק: ג] אינשי קא מבח בוחי: ד] תיבות גמירי לה נמחק: ה]ת"ר שמאי אומר: ו] שום כליין: ז] כליין: ח] כופח ומאפה: ט] אומר רוצה: י] תנור · עי' תוספות זבחים (דף לו ע"א): יא] כשרות אבית אות ב' נמחק: יב] המנחה לאחר אפיה נע ונד: יג] ממשמעותא מדנקראת: יד] כגון שהלך רכיל למחבואות לשון תיבת נחבאות ל"ש: טו] בתוכה אלמא דאין: טז] קרי לה מנחת מרחשת: יז] עצמו: יח] כלי ומכח הספק יהא: יט] והדופן בתוכו באמצעית: כ] כזה

כא] מונח תוכו נכנס: כב] הברתים על שם מקומם הס"ד ומה"ד בלוטי: כג] והכא כתיב אות ו' נמחק: כד]תיבות ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט נמחק: כה]העזרה· רש"י בפסחי' (דף פג ע"ב): כו] שמה' ל"א מה שבולט חוץ לחומה קרי פגי כמו פגי תאנה וחוץ לחומה עד מקום הבליטה היו כשירות· ס"א ל"א מגדל אחת היה בחומה ובולטים בדפנות חוץ לחומה כמו פגי תאנה: כז] איפסלו ביוצא וא"ת והא פירשת בפ"ק דאין כלי שרת ימקדש ליפסל ביוצא ואם כן היכא מוכח מהכא דאין תנור מקדש וי"ל דמוכח הכי דאי איתא דתנור מקדש נהי דאין מיפסל ביוצא מ"מ גנאי הוא הדבר להוציא חוץ לעזרה לכתחלה ולאפותו חוץ לחומה: כח] שם רחישת או רחישת הלב: כט] דנקט · ולכל הני לישנא הוי מצי למימר כמו כן האומר הרי עלי מחבת לכך נראה לפרש אי [על כליין] שהיה במקדש כלי ששמו מרחשת [ונדר] להביא במרחשת או דלמא לא היה במקדש כי אם מחבת וגם מנחת מרחשת היה עושה [במחבת רק] שהיה ממעט באור עד שהיו מעשיה רוחשין ולא היה האור מהבהב השמן וכן נראה בת"כ שהשיבו ב"ה לב"ש נאמר תנור ונאמר מרחשת מה תנור כלי אף מרחשת

[ברכות מ.]

[חגיגה ג.]

פי' כלי של ג' רגלים

[ג"כשתקריב כשתרצה לעשות דבר כו']

רבינו גרשום

מחבת צפה· אין לה בית קיבול אלא חלקה היא דכתיב על מחבת: ארחושי הלב · הרהורי הלב: אמחבואי הפה כדאמרי אינשי קא מבח בוחי כלומר שנובח כלו' א) דבור הפה דכתיב ועל מחבת · כלומר מה שאופין בו אינן בתוכו אלא על גבו שאין לו בית קיבול: האומר הרי עלי במרחשת' והוא הדין כי אמר הרי עלי במחבת3) אי ודאי על שם כלים נקראו שזה כלי שמו מרחשת וזה כלי[שמו] מחבת יביא ואין בו ספיקא ואם על שם מעשיהם נקראו דהאי אתי ארחושי הלב והאי אמחבואי הפה ואיכא למימר איפכא ולא ידע מאי בעי לאיתויי: וב"ה אומרים על שם כלים· נקראו דכלי היה במקדש ומרחשת שמו ודומה מצד אחד כמין כלבוס כמו פגום כעין זה ▭ ועמוק היה הכלי כמין תפוחי הברתיים עגול כולו חוץ ממקום הכינוס ונמוך שאינו עבה הרבה:וכן נמי בלוטי היוונים פרי האלונים: כופח תנור קטן הוא כדי שפיתת קדרה אחת רעפים לבינים: יורות ערביים· היינו אלפסות של אבן: תנור תנור קרבן מנחה מאפה תנור וכל המנחה אשר תאפה בתנור: שיהא הקדשן בתנור: כלומר שיהא תנור מקדשן' כשרות בעזרה אם נאפו בעזרה בתנור קדש וכשרים אם נאפו חוץ מן עזרה אתומת בית פגי ואי ס"ל (רע') [לר"ש] דבעינן דליקדשינהו תנור היאך הן כשרין בחוץ הא קי"ל דאין כלים מקדשין בחוץ: שיהא הקדשן לשום תנור כשהוא מקדישן מקדישן ע"מ לאפותן בתנור ולא במקום

א) נראה דצ"ל כלומר שנובח בפה: מרחשת דאתיא ארחושי · כלומר דבור כפה · ב) פירושו בזה הוא כמו פי' הקונטרס שהביאו תוס' בד"ה מספקא וע"ש

הגהות צ"ק [א] ורכין: [ב] על שוליה [ג] וגו' הס"ד: [ד] נ"ק מ"ז וכתב שיטור לשון הוא וכ"ה גמ"י:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה מ"ט דר"י דס"ל דמרחשת: (ב) ד"ה כלבוס וכו' מונח בתוכו נכנס הבצק בגומות: (ג) ד"ה דומה וכו' וכבלוטא אלמא מדהכא דכתב במרחשת כצ"ל אבד"א: (ד) ד"ה תנור תנור ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות חד בויקרא:

וכי נאמר קרבן קרבן שני פעמים והלא לא נאמר אלא קרבן אחד ונאמר בו חלות ורקיקין מעתה רצה להביא חלות מביא רקיקין מביא *מחצה חלות ומחצה רקיקין מביא ובוללן וקומץ משניהם ואם קמץ ועלה בידו מאחד על שניהם יצא רבי *יוסי ב"ר יהודה אומר מנין לאומר הרי עלי מנחת מאפה שלא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין ת"ל °וכל מנחה אשר תאפה בתנור וכל נעשה במרחשת ועל מחבת לכהן המקריב אותה לו תהיה וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל בני אהרן תהיה מה וכל האמור למטה שני מינין חלוקין אף וכל האמור למעלה שני מינין חלוקין ורבי יהודה שפיר קאמר ר' שמעון אמר לך כיון דכתיב בשמן בשמן כמאן דכתיב קרבן קרבן דמי ורבי שמעון אי לא כתיב בשמן בשמן הוה אמינא דווקא מחצה חלות ומחצה רקיקין אבל חלות לחודייהו ורקיקין לחודייהו אימא לא קא משמע לן רבי יוסי בר' יהודה היינו אבוה איכא בינייהו דאי עבד:

(תורה אור: ויקרא ז)

הדרן עלך כל המנחות

רבי ישמעאל אומר [א] עומר היה בא בשבת משלש סאין ובחול מחמש *וחכמים אומרים אחד שבת ואחד חול [א]משלש היה בא רבי חנינא סגן הכהנים אומר בשבת היה נקצר ביחיד ובמגל אחד ובקופה אחת ובחול בשלשה בשלש קופות [ב] ושלש מגלות וחכמים אומרים אחד [ב]שבת ואחד חול בשלשה בשלש קופות ובשלש מגלות: **גמ'** בשלמא רבנן קא סברי עשרון מובחר *בשלשה סאין אתי ולא שנא בחול ולא שנא בשבת אלא רבי ישמעאל מאי קסבר אי קסבר עשרון מובחר לא אתי אלא מחמש אפילו בשבת נמי אי משלש אתי אפילו בחול נמי אמר רבא קסבר ר' ישמעאל עשרון מובחר בלא טירחא אתי מחמש בטירחא אתי משלש בחול מייתינן מחמש דהכי שביחא מילתא בשבת מוטב שירבה במלאכה אחת בהרקדה ואל ירבה במלאכות הרבה אמר רבה ר' ישמעאל ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אמרו דבר אחד דתניא *ארבעה עשר שחל להיות בשבת מפשיט את הפסח עד החזה [ג] דברי רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה [ג]וחכ"א עד שיפשיט את כולו מי לא אמר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה התם כל היכא דאפשר לא טרחינן הכא נמי כיון דאפשר לא טרחינן ממאי דלמא עד כאן לא קאמר ר' ישמעאל הכא אלא דליכא בזיון קדשים אבל התם דאיכא בזיון קדשים אימא

רש"י

וכי נאמר קרבן קרבן · אחד לחלות ואחד לרקיקין דליהוי משמע דשני קרבנות הם: והלא לא נאמר אלא קרבן אחד · ואע"פ כן כתב בו שני מינין אלמא שניהן נקראין קרבן אחד: ובוללן · דלאחר אפייתן ד] פותתן ומערבן עד שמחזירן לסלתן כדאמר באלו מנחות (לקמן עה·) ואחר כך בוללן כאחת בשמן: רבי יוסי ברבי יהודה כאבוה סבירא ליה כדמפרש לקמן: מה וכל האמור למטה שני [א] מינין ה]· נעשה במרחשת ובמחבת שתי מינין קרבן ו] הוא ואם הביא מחצה מזה ומחצה מזה לא יצא וכל מנחה בלולה בשמן וחריבה שני מינין הן: אף כל ז] וכו'· שני מינין הן כלומר חלות ורקיקין האמורים בויקרא שני מינין ואין מצטרפין: שפיר קאמר רבי שמעון · וכי נאמר קרבן קרבן: בשמן בשמן · הפסיק הענין שאין באין כאחת: ורבי שמעון אמר לך · אי לא כתב בשמן לכל חד: ה"א · הואיל ואין הפסק דווקא קאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין: איכא בינייהו דיעבד · לרבי יהודה יליף טעמא מקרבן אחד (א) ח] דיעבד כשרות לר' יוסי דיליף ט] מבלולה וחריבה כי היכי דבלולה דהיא מנחת נדבה וחריבה דהיא מנחת חוטא אפילו דיעבד אם עירבן פסולות *כדאמר (ויקרא ה) לא ישים עליה שמן ואם שם פסול הכי נמי חלות ורקיקין דיעבד לא:

הדרן עלך כל המנחות

רבי ישמעאל אומר העומר היה בא בשבת כו' · אם חל ששה עשר להיות בשבת היה עומר בא עשרון משלשה סאין שהיו קוצרין שלשה סאין שעורים ומניפין אותן בנפה עד י] שמניפין אותן עד עשרון מובחר: ובחול · אם חל ששה עשר בחול קוצרין חמשה סאין ומניפין מכל סאה מעט אותו סלת דק היוצא ראשון שהוא מובחר ומוציאין מן ה' סאין עשרון כדכתיב (שמות יז) והעומר עשירית האיפה הוא: בשלשה · בג' מגלות לפרסם הדבר מפני הבייתוסין: **גמ'** אפי' בשבת נמי · לייתי יא] דהא דחי שבת כדמפרש בסוף פירקין: בלא טירחא · שאינו צריך לנפות כ"כ: בטירחא · שינפו פעמים הרבה: בחול מייתינן מחמש דהכי שביחא מילתא כך משובח הדבר דהוי עשרון מובחר טפי שאין ממלא מכל סאה אלא מעט אותו סלת דק היוצא ראשון: מוטב שירבה במלאכה אחת · מוטב שיחלל פעמים הרבה שבת במלאכה אחת כגון שירקד הג' סאין פעמים הרבה: ואל ירבה במלאכות הרבה · שיקצור ויזרה ויברור ויטחן וירקד שתי סאין יותר: יב]עד החזה · שיכול להוציא את האימורים: לא טרחינן · יותר בשבת: בזיון קדשים · תלוי מופשט ועומד כך עד הלילה ודומה כנבילה: אבל

תוספות

רבי ישמעאל · [וחכמים אומרים] אחד שבת ואחד חול משלש היה בא · שבת דמודה רבי ישמעאל מזכיר ברישא ובספ"ק דסוכה (דף כ·) דפליגי רבי אליעזר ורבנן במחצלת ואמר רבה בגדולה דכולי עלמא לא פליגי דסתמא לסיכוך כי פליגי בקטנה ומקשי אביי אי הכי אחת גדולה ואחת קטנה אחת קטנה ואחת גדולה מבעי ליה אין גירסא זו נכונה ואיפכא גרסינן כדמוכח הכא דההוא דמודו רבנן שבעי ליה למיתני ברישא וכן ההיא דתנן בפרק בתרא דראש השנה (דף כט:) אחת יבנה ואחת כל מקום שיש בו ב"ד*:

מפשיט את הפסח עד החזה · דרך רגליו מתחיל והולך ומפשיט עד החזה ליטול אימוריו ולא דמי לההיא דתניא בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לג·) ובתמורה פרק ולד חטאת (דף כד·) אין מרגילין ביום טוב ואין מרגילין בבכור דהתם במפשיטו לעשות נוד שלם וצריך להוציא [נ]רגליו מצוארו ולאו דווקא נקט הכא פסחים דבכל קרבן ציבור של שבת הוה מצי לאשמועינן ונקט פסח לרבותא אף על פי שיש פסחים מרובים ונראין מוטלין כנבילה אי נמי משום רבותא דרבנן דאפילו נגד יחיד התירו אי נמי דווקא בפסח שרו רבנן דחשו שלא יתקלקל הבשר משום דעיקרו לאכילה:

שחט

עין משפט נר מצוה

א א ב מיי' פ"ז מהל' תמידין ומוספין הלכה יב:

ב ג מיי' פ"א מהלכות קרבן פסח הלכה טז:

[ועי' תוספות שבת כג: ופסחים סה. וקת: ובסוכה כו: ובכתובות כג: ד"ה אחד ובזבחים נב: ד"ה [illegible] וקדושין יג: ד"ה [illegible] כשם]

נ"ל משלשה

מסורת הש"ס

[לעיל נט. ע. לקמן [illegible]]

לקמן פא

[לעיל נט:]

[לקמן סב]

שבת קטז: קלג: [תוספתא דפסחים פ"ד]

רבינו גרשום

במקום אחר: קרבן אחד אמרתי לך' כלומר קרבן אחד ממין אחד יביא מנחת מאפה ולא שנים ואם היה מביא מחצה חלות ומחצה רקיקין היו ב' קרבנות: א"ל ר' שמעון אילו נאמר קרבן קרבן ב' פעמים בפסוק הייתי אומר חלות קרבן אחד ורקיקין קרבן אחד עכשיו שלא נאמר אלא קרבן א' משמע דחלות ורקיקין קרבן א' ואם רצה להביא מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא דקרבן א' הוא: מה וכל דאמיר למטה ב' מינין בכל אחד ואחד דוכל נעשה במרחשת ועל מחבת שני מינין הן וכל מנחה בלולה בשמן וחרבת ב' מינין הן ואם הביא מנחה א' משניהם לא יצא אף כל האמור למעלה במנחת מאפה ב' מינין הן ואם הביא מנחה א' משניהם לא יצא אבל חלות לחודייהו ורקיקין לחודייהו אימא לא יביא קמ"ל בשמן בשמן דאיזה שירצה יביא ודיו: איכא בינייהו דיעבד דלר' יוסי בר יהודה אפי' דיעבד נמי לא דכל תנא בתרא למפוי מילתא קא אתי: הדרן עלך כל המנחות: מג' סאין' היינו איפה: בשבת' לפי שבליל ששה עשר היה נקצר: בלא טירחא שאינו צריך להרקידו הרבה שאינו צריך ליטול אלא האבק ממנו ויהיה עשרון: דהכי שביחא מילתא' שלא יהא צריך ליטול אלא האבק הברור שבו' ואל ירבה במלאכות הרבה לקצור ולטחון יותר מצורך וכן שאר המלאכות שמשעת הקצירה ועד שעת הרקדה: כיון דאיפשר להוציא אימורין בהכי טפי לא טרחינן כדעבדינן בחול ת"ש כיון דאפשר משלש לאפוקי עשרון מובחר לא טרחינן בחמש כדבעינן בחול: דליכא בזיון קדשים גבי עומר דהא אפשר להוציא עשרון מובחר מג' אבל גבי פסח דאיכא בזיון קדשים אי לא מיפשט כולו שלא יהיו קדשי' [illegible] מוטלין

שיטה מקובצת

א] אומר העומר: ב] קופות ובשלש: ג] עד החזה (שבת דף קטז ע"ב ותוס' פסחים דף סה ע"ב): ד] אפייתן פותתן ומפרכן: ה] מינין הכל: ו] מיני קרבן הן: ז] אף כל מנחה אשר תאפה בתנור: ח] אחד ולא שנים לכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי ולר': ט] טעמא מבלולה: י] עד שמעמידין אותן על עשרון: יא] לייתי חמש דהא: יב] דאפשר · שיכול להוציא את האימורים עד החזה הס"ד ומה"ד לא: יג] פסחי והוא הדין לשעירי הרגלים או לכבשי העצרת שאם חל בשבת אין בישולם דוחה שבת · ת"ח:

הגהות צ"ק [א] מינין [illegible] שני מינין: [ב] נ"ל רגליו דרך צוארו:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה איכא בינייהו וכו' מקרבן אחד כשר בדיעבד ולרבי יוסי דיליף מבלולה:

ג א מיי' פ"ב מהל' קדוש החדש הל' ד:
ד ב ג מיי' פ"ב מהל' שגגות הלכה טו:
ה ד ה מיי' פ"ב מהל' שבת הלכה טז:
ו ו מיי' פ"ב מהל' שגגות הל' טו טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף יג:
ז ז מיי' פ"ב מהל' שבת הלכה ז טוש"ע שם סעיף טו:
ח ח מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף טו:

איכא לך א]כרבנן סבירא ליה אי נמי עד כאן לא קא"ר ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא התם אלא דאיתעביד ליה צורך גבוה ולא צריך אחולי שבת אבל הכא דלא איתעביד ליה צורך גבוה וצריך לאחולי שבת אימא כרבנן סבירא ליה אלא אמר רבה ר' ישמעאל ורבי חנינא סגן הכהנים אמרו דבר אחד דתנן רבי חנינא סגן הכהנים אומר בשבת נקצר ביחיד במגל אחד ובקופה אחת ובחול בשלשה בשלש קופות ובשלש מגלות וחכ"א אחד שבת ואחד חול בשלש קופות ובשלש מגלות מי לא קא"ר חנינא סגן הכהנים התם כיון דאפשר לא טרחינן הכא נמי כיון דאפשר לא טרחינן ממאי דלמא עד כאן לא קא"ר ישמעאל הכא אלא דליכא פרסומי מילתא אבל התם דאיכא פרסומי מילתא אימא כרבנן סבירא ליה אי נמי עד כאן לא קא"ר חנינא סגן הכהנים התם דאי בחד אי בשלשה צורך גבוה מיתעביד כהלכתו אבל הכא דלא איתעביד כהלכתו צורך גבוה אימא כרבנן סבירא ליה אלא אמר רב אשי רבי ישמעאל ורבי יוסי אמרו דבר אחד *דתנן "בין שנראה בעליל ובין שלא נראה בעליל מחללין עליו את השבת רבי יוסי אומר אם נראה בעליל אין מחללין עליו את השבת מי לא א"ר יוסי התם כיון דאפשר לא טרחינן הכא נמי כיון דאפשר לא טרחינן ממאי דלמא עד כאן לא קאמר רבי ישמעאל הכא אלא דליכא נמצאת אתה מכשילן לעתיד לבא אבל התם דנמצאת אתה מכשילן לעתיד לבא אימא כרבנן סבירא ליה אי נמי עד כאן לא קאמר רבי יוסי התם אלא דליכא צורך גבוה ולא ניתנה שבת לדחות אבל הכא דאיכא צורך גבוה וניתנה שבת לדחות אימא כרבנן ס"ל

איתמר *שחט שתי חטאות של ציבור ואינו צריך אלא אחת אמר רבה ואיתימא רבי אמי חייב על השניה ופטור על הראשונה ואפילו נתכפר לו בשניה ואפילו נמצאת ראשונה כחושה ומי אמר רבה הכי והא אמר רבה "היו לפניו שתי חטאות אחת שמינה ואחת כחושה ששחט שמינה ואח"כ שחט כחושה חייב כחושה ואח"כ שמינה פטור "ולא עוד אלא שאומרים לו הבא שמינה לכתחלה ושחוט איבעית אימא סמי כחושה מקמייתא ב] ואיבעית אימא ההיא רבי אמי אמרה א"ל רבינא לרב אשי נמצאת הראשונה כחושה בבני מעיין מהו ג] בתר מחשבתו אזלינן וגברא לאיסורא קא מיכוין או דלמא בתר מעשיו אזלינן א"ל לאו היינו דרבה ורבא דאיתמר שמע שטבע תינוק בים ופרש מצודה להעלות דגים והעלה דגים חייב להעלות דגים והעלה דגים ותינוק *)רבא אמר חייב ורבה אמר "פטור ועד כאן ד] רבה לא קא פטר אלא כיון דשמע אמרי' ה] נמי דעתיה אתינוק אבל לא שמע לא ואיכא דאמרי א"ל ו] היינו פלוגתייהו דרבה ורבא דאיתמר ז] (לא) שמע שטבע תינוק בים ופרש מצודה להעלות דגים והעלה דגים חייב להעלות דגים והעלה תינוק ודגים רבה אמר "פטור ורבא אמר חייב רבה אמר פטור "זיל בתר מעשיו ורבא אמר חייב זיל בתר מחשבתו אמר ח] רבה "חולה שאמדוהו לגרוגרת אחת ורצו עשרה בני אדם והביאו עשרה גרוגרות בבת אחת פטורין אפילו בזה אחר זה אפילו קדם והבריא בראשונה בעי רבא חולה שאמדוהו לשתי גרוגרות ויש שתי גרוגרות בשתי עוקצין ושלש בעוקץ אחת הי מינייהו מייתינן שתים מייתינן דחזו ליה או דלמא שלש ט] מייתינן דקא ממעטא קצירה פשיטא "שלש מייתינן

*)[רבה אמר פטור ורבא אמר חייב כן נכון להיות וכן העתיקו הפ"מ]

דעד

שחט שתי חטאות של ציבור. לא נקט עולת משום דאיכא כא]עולת מזבח כב](כמו שפי')אבל חטאות ליכא אלא אחת ברוב פעמים: ואפי' נתכפר בשניה. לא דמיא לבעיא דבסמוך בתר מחשבתו אזלינן או בתר מעשיו דהתם אם יבא אליהו ויאמר שהיא כחושה בבני מעיים היה מביא שמינה ולא דמי נמי לטעה כג] בדבר מצוה ועשה מצוה: להעלות דגים והעלה דגים ותינוק רבא אמר חייב. לא דמי לאופה מיו"ט לחול דבפרק אלו עוברין (פסחים דף מו:) דפטרינן מטעם הואיל ומקלעי ליה אורחין וכי הכא נמי הואיל ופטר ליה אתינוק פטור נמי אדגים דהתם הוא דאפייתו חזיא לצורך יו"ט אבל הכא צידת דגים לא חזיא בשבת: שתים מייתינן כו'. לא מצי למיפשטה מהא דתניא בפ"ב דבילה (דף יז:) ממלאה אשה קדירה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת ממלא נחתום חבית של מים אע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אחד דביו"ט דקיל לא חיישינן ולא דמי לשבת דלא ניתן לדחות והא נמי דשרינן גבי ינוקא דאשפוך חמימיה דהתם אגב אימיה בעירובין (דף סח.) היינו על ידי עובד כוכבים כדפירש שם בקונט' וכן [פירש] ר"ח ואפי' מיירי ע"י ישראל ניחא דהכא ליכא אלא איסורא דרבנן * ובמקום מילה דהיא גופא דחיא שבת לא גזור: משום

אבל גבי עומר דלא איתעביד צורך גבוה י] כדאמרינן (ברבי ישמעאל) לעיל דבחמש שביחא מילתא טפי אימא כרבנן ס"ל דאמרי דבשבת עבדינן כל מה דבעי ליה כבחול ואי הוה בעי טפי יא]עבדינן (א) *ובחול בשלשה: אבל התם. מילתיה דרבי חנינא דאיכא פרסומי מילתא בשלשה בני אדם טפי מביחיד אימא רבי ישמעאל כרבנן ס"ל ועבדינן בשלשה לפרסם הדבר שקצירת העומר במוצאי ט"ו בניסן מפני הביתוסים שאומרים אין העומר בא אלא באחד בשבת: אבל הכא. לגבי שלש סאין לא איתעביד צורך גבוה כהלכתו אליבא דרבי ישמעאל דקאמר בחמש שביחא מילתא: בין שנראה הלבנה בעליל. לכל העולם: אם נראה בעליל אין מחללין עליו את השבת. ללכת ולהעיד לב"ד שהרי א"ל כיון דבעליל נראה ב"ד נמי ראוהו: אבל התם. גבי לבנה דאיכא מכשילן לעתיד לבא זימנין דלא יראה בעליל ויאמרו העדים כמו שראיתם אנו כן ראוהו ב"ד ולא נחלל שבת ואיכא מכשול דלא יהא חדש נקבע כהלכתו: דליכא צורך גבוה דאינו קרבן ולא ניתנה שבת לדחות אותו היום משום דבר אחר: אבל הכא דאיכא צורך גבוה. דבחמש שביחא מילתא: וניתנה שבת לדחות. אבל בג' סאין ומגו דנדחה מפני הג' נדחית נמי אבל החמש: שחט בשבת ב' חטאות של ציבור. כגון יב] א' מן שעירי ע"ז ושעירי רגל בשבת שבתוך הרגל: חייב על השניה. חטאת דשוגג הוא כסבור מותר לשוחטן בשבת הואיל ושל ציבור הוא וטעה דכיון דשחט ראשון תו לא חזי האי לציבור: ואפי' נתכפר בשניה. כגון שנשפך דם הראשונה לאחר שחיטת שניה דאיכא למימר ליפטריה נמרי משום דקמייתא ברשות שחט אע"ג דסוף לא כפר אלא בשניה ושניה נמי הואיל ובה כפר ליפטר עליה אפ"ה חייב אשניה ופטור אראשונה דבתר שחיטה אזלינן: אפי' נמצאת הראשונה כחושה קודם שחיטת שניה. ואיכא משום (מלאכי א) הקריבהו נא לפחתך שחט שניה חייב: לפניו. בשבת: ולא עוד. אלא אפי' לכתחילה אומרים לו לאחר שחיטת כחושה הבא שמינה לכתחילה ושחוט: סמי כחושה. ממילתא קמייתא דרבה: ואיבעית אימא. הא קמייתא רבי אמי אמרה וסמי רבה מיניה: בבני מעיין. יג] מתחילה היה נראית שמינה והשתא הוא דמשתכח כחושה ומעיקרא כי שחט לשניה לא טעה ברשות דהא עדיין לא נמצאת ראשונה כחושה: מהו. ואליבא דרבה מיבעיא לה דפטר היכא דנמצאת ראשונה כחושה קודם יד] שניה הכא מאי: לאיסורא קמיכוין. [א] כי שחט שניה למילתיה טו] קמיכוין דעדיין לא נודע לו כחישת ראשונה האי לאיסורא איכוין לאו דווקא דהא טז] שוגג סבור מותר לעשות הואיל ושל ציבור הוא אלא לשחיטה אסורה איכוין: בתר מעשה. ואיגלאי יז] למפרע דשפיר עבד: לאו היינו דרבה ורבא. כלומר יח] לתרוייהו חייב דבתר מחשבה אזלינן דעד כאן לא פטר רבה אלא כיון דשמע שטבע תינוק איכא למימר מחשבתו נמי אתינוק הואי: לאו היינו פלוגתייהו. כלומר יט] לרבה פטור ולרבא חייב האי שוחט לטעמא דרבה *)דפטר לאו משום דשמע אלא משום דאזלינן בתר מעשיו וה"ה אפי' לא שמע והאי דנקט שמע לאשמועינן דאפי' שמע כי העלה דגים בלא תינוק חייב: חולה שאמדוהו לגרוגרת. ואם יאכל כ] אחת ירפא: ואפי' בזה אחר זה. פטורין דהוריין לחולה מסוכן: עוקץ. זנב שהוא תולה בו: דקממעט קצירה. דאין קוצר אלא תלישה אחת:

[צ"ל דפטר בריבה לאו]

שיטה מקובצת
א] אימא כרבנן סבירא ליה. לאו דוקא כרבנן דהא רבנן אמרו אחד שבת ואחד חול משלש היה בא אלא כלומר כדין רבנן דאינן מחלקין בין (ב)חול בין (ב)שבת מיהו י"ל דס"ל דעשרון מובחר אינו אלא מחמשה ואפי' בשבת בא מחמשה. תו"ח: ב] ואיבעית אימא כו'. וא"ת אמאי לא משני דשאני הכא דנמצאת כחושה לאחר שחיטה דבשעת שחיטה לאיסורא קא מכוין והתם דפטר רבה כשידע קודם שחיטת שהראשונה כחושה וי"ל דאינו רוצה להכניס ראשו בבעיא דרבינא דבסמוך אי בתר מחשבה אזלינן [או בתר מעשיו אזלינן]. תו"ח: ג] בתר מחשבתו אזלינן. תקשה מהר"ם מה בכך כיון דלא עביד איסורא וכי נתכוין לאכול חלב ואכל שומן מחייב ותירץ דלא דמי לאוכל שומן שהוא היתר גמור אבל הכא מן הדין הוי ליה למימר שחייב שהרי יצאו צבור ידי חובתן בכחושה אלא משום דבעינן למובחר [למצוה] שמא דחייב שלא היה לו להביאה כיון שאינו יודע אם מובחר מן הראשון והשתא ניחא הא דמייתי מתינוק דלא שמע ומה מייתי הא התם נתכוין לאיסורא ועשה איסורא שהעלה

רבינו גרשום
מוטלין כנבילה כל היום: אבל הכא גבי עומר דלא איתעביד צורך גבוה עד דאיתעביד כוליה אימא כרבנן סבירא ליה דלא שני בין שבת לחול (הם) והכי אמרינן אי סבירא ליה דבחול אתי מחמש בשבת נמי לייתי מחמש ואי סבירא ליה דבחול אתי משלש בשבת נמי לייתי משלש: וחכ"א אחד שבת ואחד חול נקצר בג' בני אדם ובג' קופות ובג' מגלות כדי לפרסם הדבר שדוחה שבת להוציא מלבן של ביתוסין שאומ' אינו דוחה: עד כאן לא קאמר ר' ישמעאל הכא' דבשבת משלש אלא דליכא פרסומי מילתא דבין שלש לחמש מאי פרסומי איכא אבל לענין קצירה

עין משפט
נר מצוה

ט א מיי׳ פ״ז מהלכות תמידין ומוספין הל״ט:

מסורת הש״ס

[שם נח.]

משום כרמל · תקריב פירוש רך ומלא ואין זה גורעין ומוסיפין באמצע תיבה דהוי כמו שמלה שלמה: **איבעית** אימא אין מעבירין על המצות · בפ׳ איזהו מקומן (זבחים דף מז׳) גבי פרים הפנימיים דתנן שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון מפ׳ בגמ׳ *מ״ט דאמר קרא אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד ההוא דפגע ברישא פי׳ בקונט׳ המאשר פתח אוהל מועד דריש דמשמע יסוד שכנגד הפתח וזהו מערבי של מזבח שהוא כנגד פתח ההיכל ולא גרסינן ההוא דפגע ברישא דמשמע מטעם שאין מעבירין על המצות וכפירושו נראה מדקאמר (זבחים ד׳ נג׳) גבי שירי הדם של חטאות הציבור והיחיד ר׳ ישמעאל אומר זה וזה יסוד מערבי דקסבר ילמד סתום מן המפורש [מחטאת פנימי] ג״ק משמע דמפורש בהדיא ועוד דלמ״ד (שם) יסוד דרומי קאמר ולמד ירידתו מן הכבש ליציאתו מן ההיכל מהיכן פשוט לו זה יותר מזה ועוד אמר בפ׳ קדשי קדשים (שם נח:) שיריים בהדיא כתיב בהו אשר פתח אהל מועד והשתא קשיא דהא גופה למה לי קרא תיפוק ליה דאין מעבירין על המצות כדאשכחן הכא ובפ״ג דיומא (דף לג׳) דפריך מאי שנא דיהיב מזרחית צפונית ברישא וכו׳ וגבי דישון מזבח הפנימי והמנורה אמרי׳ [דישון] דמזבח קודם משום דאין מעבירין וכן עבורי דרצא אטוטפתא אסור ומתרלין דלא שייך אין מעבירין על המצות אלא כשיש שתי מצות לפניו כגון דישון מזבח והמנורה או כגון מצות קרנות שאין ידוע מהיכן יתחיל וכן בהך דמתניתין יא] שנוטל מן הקרוב אבל לקבוע מקום אשפיכת שיריים לא קבעו מהאי טעמא אי לא דגלי קרא בהדיא*: **ארור** אדם אשר ילמד את בנו חכמת יוונית · והא דמשמע לקמן בסוף שתי הלחם (דף צט:) דמי שלמד כל התורה כגון בן דמא בן אחותו של ר׳ ישמעאל שרי אי לאו משום דכתיב לא ימוש ולמ״ד אפי׳ לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים מצות לא ימוש משמע דשרי הייט היכא דאיכא צורך דשמא היה קרוב למלכות כדאשכחן בסוטה (דף מט:) דשל בית רבן גמליאל התירו להם ללמוד חכמת יוונית מפני שקרובין למלכות ומה שלא התיר לו ר׳ ישמעאל שמא לא היה כל כך צורך ליבור כמו בר״ג ורבינו שמואל מפרש דקודם גזירה היה ואי אפשר להיות דר׳ ישמעאל לאחר חורבן היה שפדאו ר׳ יהושע בפ׳ הניזקין (גיטין נח׳) ותינוק היה ואפי׳ ר׳ ישמעאל אחר שהיה מעשרה הרוגי מלכות לא קדם כ״כ דרשב״ג נהרג עמו ואמרינן *הלל וגמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית מאה שנה ומלכות בית חשמונאי קדמו טובא כדאיתא בפ״ק דע״ז (דף ט׳) דמלכות בית חשמונאי פסק בפני הבית מאה ושלש *שעמד הורדוס ואם תאמר והלא בפולמוס של טיטוס גזרו כדאיתא בפ׳ בתרא דסוטה (דף מט׳) דגזרו על עטרות כלות ושלא ילמד אדם את בנו חכמת יוונית ופולמוס של טיטוס היה בשעת חורבן ומלכות בית חשמונאי קדמו טובא כדאיתא בפ״ק דע״ז (דף ט׳) דמלכות בית חשמונאי פסק בפני הבית מאה ושלש ותירץ ה״ר יעקב ברבי שמעון דמעיקרא גזרו ולא קיבלו מינייהו ולבסוף גזרו וקיבלו מינייהו ועוד יש לומר דמעיקרא קאי בארור בעלמא ואי בעי לקבולי עלי׳ לטותא דרבנן שרי ולבסוף גזרו ואסרו לגמרי ומיהו קשה דהא אמרי׳ (שבועות דף לו׳) ארור בו קללה בו נדוי: **ועל** אותה שעה שנינו מעשה שבא עומר מגגות צריפין · בירושלמי דשקלים (פ״ה ה״ב) תני לה אהידך עובדא שפעם אחת *נשדפה ארץ ישראל כו׳ ובמסכת עדיות (פ״ו מ״א) תניא עובדא דהכא על הא דתמיד של שחר קרב בד׳ שעות ורש״י *פי׳ בתפלת השחר (ברכות דף כז) דבימי שלמה היה כשנשא בת פרעה שישן עד ד׳ שעות והיו מפתחות של בית המקדש תחת מראשותיו והכי נמי איתא בפסיקתא: **אמר** להו מרדכי · פירש בקונטרס דהוא מרדכי שהיה בימי אחשורוש ותימה הוא לומר שהאריך ימים כל כך ונראה על שם מרדכי הראשון היו נקראין הממונים על שמו לפי שאינם ממנים אלא בקיאים בעלי שכל ומדע: **אסיכרא** · פירש בקונטרס חור שבמזוזת הדלת שתוחבין בו הבריח לנעול וכן פירש בערוך ועוד יש לפרש סיכרא קבר כמו (מגילה כט׳) מאבולא עד סיכרא ועוד יש לפרש מקום סכר הנהר כמו (ישעיה יט) עושי שכר אגמי נפש: בעלי

דעד כאן לא קאמר רבי ישמעאל · במתני׳ לעיל בלקיטת התבואה: אלא משום דכי ממעט באכילה · כלומר בתבואה ממעטת קצירה דלא קצר אלא שלשה סאין אבל הכא דכי ממעט בהגאת האוכל מפיש בקצירה דתלים שתי עוקצין לא אמר דלימעוט באוכל: **מתני׳** ח] (בשלשה בג׳ מגלות) לא ביכר · לא בישל כל צרכו: ג״ק

גגות צריפין ועין סוכר · רחוק מירושלים מאד: **גמ׳** מאי טעם · בעינן מן הקרוב: כרמל תקריב רך ומלא שתהא התבואה רכה ונמללת ביד ואי מייתי מרחוק נשיב לה זיקא ומתקשה בדרך · האי כרמל במנחת העומר כתיב (ויקרא כג) : (ב) ואין מעבירין כו׳ · והלכך כשיוצא מירושלים לבקש עומר אותה שמוצא ראשון נוטל דאין מעבירין על המצות: הורקנוס ואריסטובלוס · שני אחים היו: והיה שם זקן אחד · מבפנים: חכמת יוונית · רמיזות: על אותה שעה כו׳ · שאותן החיילות החריבו כל סביבות ירושלים: מטא עומר · זמן עומר: אכרוז · הכריזו כל מי שיודע תבואה שיודענה: ההוא חרשא · חרש שומע ואינו מדבר: אאיגרא · גג: אצריפא · בורזי״ל שאין לו גג אלא חד מלמעלה ומן ערבה הוא: מרדכי · שהיה בימי אחשורוש: שתי הלחם · של חטין: אעינא · בעינו: סיכרא · חור שבמזוזת הדלת שבו תוחבים הבריח לנעול: קן · שני עופות: לזיבתי · אני ט] מביא הקן זה [וכן] לימתי [וכן] לעונתי: (ג) לזיבתה ממש · דזבה מביאה לאחר ימי ספירה י] קן א׳: לימתי ממש · היינו זבה שנופעת כים: לעונתה ממש · היינו נמי לעונת קרבן זיבתה ליום שמיני שלה: דכולהו · תלתא קינין חדא פרידה חטאת וחדא עולה דקן יולדת וזבה אחד חטאת ואחד עולה: בזוב סיכנה · שהיתה שופעת דם יותר ונסתכנה למות ונדבה לקינה להביא (ד) דהויין תרוייהו עולת נדבה וזו שאמרה לימתי בים סיכנה וזו שאמרה לעונתי בעינה סיכנה: והיינו

דעד כאן לא קאמר ר׳ ישמעאל התם אלא דכי ממעט באכילה קא ממעט קצירה אבל הכא דכי קא ממעט באכילה קא מפשא קצירה ודאי שלש מייתינן: **מתני׳** מצות א]*העומר להביא מן הקרוב לא ביכר הקרוב לירושלים מביאין אותו מכל מקום מעשה שבא העומר מגגות צריפין ושתי הלחם מבקעת עין סוכר: **גמ׳** מ״ט איבעית אימא משום ב] כרמל (א) ואיבעית אימא *משום דאין מעבירין על המצות: מעשה שבא [העומר] מגגות צריפין: *ת״ר כשצרו מלכי בית חשמונאי זה על זה והיה הורקנוס מבחוץ ואריסטובלוס מבפנים בכל יום ויום היו משלשלין להן דינרין בקופה ומעלין להן תמידין היה שם זקן אחד שהיה מכיר בחכמת יוונית לעז להם בחכמת יוונית אמר להן כל זמן שעסוקין בעבודה אין נמסרין בידכם למחר שלשלו להן דינרין בקופה והעלו להן חזיר כיון שהגיע לחצי חומה נעץ צפרניו בחומה ונזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה באותה שעה אמרו ארור שיגדל חזיר וארור שילמד בנו חכמת יוונית ועל אותה שעה שנינו מעשה שבא עומר מגגות צריפין ושתי הלחם מבקעת עין סוכר כי מטא עומר לא הוו ידעי מהיכא ג] אייתי עומר אכרזו אתא ההוא חרשא אותיב חדא ידא אאיגרא וחדא ידיה אצריפא אמר להו מרדכי מי איכא דוכתא דשמה גגות צריפין או צריפין גגות בדקו ואשכחוה כי בעי לאתויי שתי הלחם לא הוו ידעי מהיכא ד] לאתויי אכרזו אתא ההוא גברא חרשא אותיב ה]ידיה אעיניה והדא ידא אסיכרא אמר להו מרדכי ומי איכא דוכתא דשמה עין סוכר או סוכר עין בדקו ואשכחו הנהו שלש נשים דאייתו שלש קינין חדא אמרה לזיבתי וחדא אמרה לימתי וחדא אמרה לעונתי סבור מינה זיבתי זבה ממש לימתי לימתי ממש לעונתי לעונתה ו] דכולהו חדא חטאת וחדא עולה אמר להו מרדכי שמא בזוב סיכנה שמא בים סיכנה שמא בעינה סיכנה דכולהו עולות נינהו ז] בדוק ואשכח והיינו

רבינו גרשום

פשיטא ג׳ דקיימי בעוקץ אחד מייתינן · דקא מימעטא בקציר׳ ותלישה בשבת : עד כאן לא קאמר ר׳ ישמעאל התם דבשבת בא מג׳ סאין · [דכי ממעט באוכלא וכי לא מייתי אלא שלש סאין ממעט בקצירה · אבל הכא] משום דכי ממעט באכילה כגרוגרת נפישא קצירה דתרי קיימי בתרי עוקצין וודאי שלש מייתי׳ דקיימי בעוקץ אחד ומימעטא קצירה: משום [כרמל] דבעינן שיהא רך ומל א)׳ ומל ממלל: ואי מייתי ליה מרחוק היה מולל ולא היה רך : אין מעבירין על המצות · אלא הקרוב קודם : הורקנוס ואריסטובלוס ב׳ אחין היו : היה שם זקן א׳ מבפנים שהיה מכיר: על אותה שעה שנינו מעשה שבא וכו׳ · לפי שכל סביבות ירושלם החריבו ולא היתה שם תבואה : מטא זמן עומר · אותה שנה : אכרוז · אי איכא מאן דידע היכא הוה חדש : אתא ההוא חרשא · שהיה שומע ואינו מדבר: אצריפא · בית קטן של קנים : אסיכרא · מקום הבריח של דלת : סבור מיניה · שאר רבנן: הא דאמרה לזיבתי · זיבתה ממש כדכתיב ואם טהרה מזובה וגו׳ וביום השמיני [תקח] וגו׳: לימתי · היינו נמי לזיבתי כלומר שלמו יומי זיבתי : לעונתי כלומר שלמו עונת זיבתי דכולהי חדא לחטאת וחדא לעולה בעי׳ לאיתויי כדין זבה: אמ׳ להו מרדכי שמא הא דאמרה לזיבתי שמא אינה כשאר זבה אלא בזוב סיכנה שהיתה חולה הרבה ונסתכנה מחמת חולי זיבה ונדרה שאם תרפא שתביא קרבן לעולה וב׳ הקינין לעולה קיימי · וקיני טהרתה כבר יבואה · והללו אחרים לעולה בלבד : לימתי · שמא בים היתה עוברת וסיכנה מחמת הנחשול ונדרה להביא קינין ושניהן עולה : לעונתי · שמא בעינה סיכנה שהיה כאב בעינה ונדרה להביא קינין לעולה אם תירפא: בדוק׳ · שאלום ואמרו כן

[יומא לג. וש״נ]

[ע״ז ט. סוטה מט:]

שיטה מקובצת

א] העומר · עיין בתוס׳ (דף פה ע״א) : ב] משום כרמל תקריב · עיין תוס׳ (דף סו ע״א) : ג] מהיכא איכא עומר לאתויי אכרזו : ד] מהיכא איכא לאתויי אכרזו : ה] אותיב חדא ידיה : ו] לעונתה ממש : ז] בדוק ואשכחו : ח] תיבות בשלשה בג׳ מגלות נמחק: ט] מביא קן ואות ה נמחק: י] ספירה קן: הס״ד ומה״ד לימתה ממש כמו ליומא והיינו ליום ח׳ שלה שספרה לזיבתה א״נ ליום מלאות ימי לידתה שמביאה קן ל״א לימתה: יא] דשמעתין מקשים העולם על ההיא דאמרינן במסכת יומא כו׳ וגבי דישון כו׳ ופרק איזהו מקומן כו׳ דלמה לי קרא תיפוק ליה דכי פגע ברישא כו׳ ותירץ הר״ש דלא אמרינן אין מעבירין אלא בשתי מצות שהקודמת לתוי מקודם אבל לקבוע מקום לא שייך וקשה משמעתין דלא הוי אלא לקבוע מקום וקאמר דאין מעבירין ובמקים הקודם שימצא חייב לעשותה · תו״ח :

[ועיין תוספות מגילה ו: ד״ה מסתכר]

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ משום כרמל תקריב ואיבעית אימא : (ב) רש״י ד״ה דאין מעבירין : (ג) ד״ה לזיבתי זבה ממש וכו׳ ספירה קן ליטנא אחרינא לימתי ממש היינו זבה : (ד) ד״ה בזוב וכו׳ להביא קן דהויין

[שבת טו.]

נ״ל קודם שעמד ג״ק

*נ״ל יבשה אי׳ ג״ק

[ברש״י שלפנינו בברכות לא מצאתי ועיין בפי׳ הרמב״ם על משנה דעדיות פ״ו מ״א אמנם נמצא ג״כ פירש״י כך ובסוף כדאיתא בפסיקתא]

הג״ה: ומל׳ היא נמלל ביד ואי מייתי ליה מרחוק לא הוי רך ומל׳ ·

בעלי כספים · פירש רב האי גאון כדי נידע את הדין כדאמרינן *העושה מעשה חייב האוחז העינים פטור והיינו דקאמר רבי אליעזר בסוף ארבע מיתות (סנהדרין דף סח·) שאני שונה שלש מאות הלכות בנטיעת קישואין וכדאמרי' נמי אבל אתה למד להבין ולהורות: ויודעים בשבעים לשון· בסוף כג] אחד דיני ממונות (שם דף יז:) *משמע דסגי בשנים (אחד) לדבר ואחד לשמוע ואמר רביעי' אין למעלה הימנה וכולהו סנהדרין לאו כולהו ממש ואין מושיבין בסנהדרין לאו אכולהו קאי אי נמי התם לדיני ממונות והכא לדיני נפשות ולא סגי בעשרים ושלשה דלכמה דברים צריך סנהדרי גדולה כמו לזקן ממרא ולדון את השבט ועיר הנדחת דבעי שבעים ואחד*: אלין יומיא דלא להתענאה ומקצתהון דלא למספד· משמע שכולן אסורים בתענית אבל בהספד אין אסורים אלא מקצתן והא דגרס בסוף סדר תעניות כיצד (תענית ד' יח·) כל שאחריו בהספד אסור בתענית מותר ליתא דאי מיתסר בהספד כל שכן בתענית כדמשמע הכא אלא ה"ג כל שאחריו בתענית אסור בהספד מותר ומתני' דהתם נמי הכי מוכחת דמחמיר בדלא למספד מבדלא להתענא' וכי נקיט התם כל שאחריו ה"נ הוה מצי למנקט כל שלפניו דאי אמרת לפניו בין בתענית בין בהספד אסור אם כן למה לי שיהא מוטל בין שני י"ט : מריש ירחא דניסן ועד תמניא איתוקם תמידא דלא למספד · כך הגירסא בכל הספרים ובקונט' פי' הטעם דלא הויא שמחה בשל עצרת כבשל תמיד משום דבעצרת לא היתה שום ראיה לדברי בייתוסין אבל בתמיד היתה קצת ראיה לדבריהם ותרוייהו מפרש לקמן ולהכי אסור אפי' למספד ובסוף סדר תעניות כיצד (ד' יז:) כתובה הגירסא להיפך איתוקם תמידא די לא להתענאה איתותב חגא דשבועיא די לא למספד °וגירסא זו נכונה מדפריך התם למה ליה למימר עד סוף מועדא לימא עד מועד ומועד גופיה יו"ט הוא ומשני לא נצרכא אלא לאסור יום שלאחריו כמאן כרבי יוסי דאמר בין לפניו בין לאחריו אסור ואי כגירסא דשמעתין דגרסי חגא דשבועיא דלא להתענאה א"כ אפי' לרבי יוסי לא אתיא דבהא כ"ע מודו דלאחריו מותר דתנן התם כל הכתוב במגילת תענית דלא להתענאה בין לפניו בין לאחריו מותר רבי יוסי אומר לפניו אסור לאחריו מותר אבל אי גרס חגא דשבועיא דלא למספד אתי שפיר כרבי יוסי כדתנן התם כל הכתוב במגילת תענית דלא למספד לפניו אסור לאחריו מותר ר' יוסי אומר בין לפניו בין לאחריו אסור ומיהו קצת קשה לגירסא זו דפריך התם למה לי למימר מריש ירחא דניסן לימא מתרי בניסן ורא"ש חודש גופיה דאורייתא אמר רבא לא נצרכא לאסור יום שלפניו והשתא הוה ליה למפרך עלה כמאן כרבי יוסי כדפריך בתר הכי ושמא נטר עד לבסוף והכולה מילתא פריך כד] ואית ספרים דגרסי בתרוייהו דלא למספד: עמד ותקנה · והקב"ה הסכים על ידו : אחד עשר יום · פירש בקונטרס שאם היה מוליך את ישראל דרך הר שעיר היו הולכים באחד עשר יום שהיא סמוכה לארץ ואם היה אוהבן למה איחרן ובפי' חומש פי' שכל אותו הדרך הלכו בשלשה ימים וזה לשונו אחד עשר יום מחורב אמר להם משה לישראל ראו מה גרמתם אין לך דרך קצרה מח לקדש ברנע כדרך הר שעיר ואף הוא מהלך אחד עשר יום ואתם הלכתם אותה בג' ימים שהרי בעשרים באייר נסעו מחורב שנאמר בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחודש נעלה הענן וגו' בעשרים ותשעה בסיון שלחו המרגלים מקדש ברנע לא מהן שלשים יום שעשו בקברות התאוה אכלו בשר חדש ימים ושבעה ימים שעשו בחצרות להסגירה של מרים נמצא שבשלשה ימים הלכו כל אותו הדרך וכל כך היתה שכינה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ ובשביל שקלקלתם הסב אתכם סביבות הר שעיר ארבעים שנה עד כאן לשונו והשתא נראה דלהכי מייתי האי קרא דאחד עשר יום דאם היה אוהב ישראל למה איתגן ארבעים שנה ולא הגליהו ללכת כמו שעשו באותן שלשה ימים :

כתוב

תורה אור

והיינו דתנן *°פתחיה על הקינין א] זה מרדכי למה נקרא שמו פתחיה שפותח דברים ודורשן ויודע בשבעים לשון כולהו סנהדרין נמי ידעי שבעים לשון *דאמר רבי יוחנן ב אין מושיבים בסנהדרין אלא בעלי חכמה בעלי מראה בעלי קומה בעלי זקנה בעלי כשפים ויודעים שבעים לשון שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן אלא דהוה בייל לישני ודריש והיינו *דכתיב במרדכי °בלשן: מתני' ג כיצד ב] הן עושין שלוחי בית דין יוצאין מערב יום טוב ועושין אותן כריכות במחובר לקרקע כדי שיהא נוח לקצור כל העיירות הסמוכות לשם מתכנסות לשם כדי שיהא נקצר בעסק גדול כיון שהחשיכה אומר להן בא השמש ג] אומר הין בא השמש אומר הין מגל זו אומר הין מגל זו אומר הין קופה זו אומר הין קופה זו אומר הין בשבת אומר להן שבת זו אמר *הין שבת זו אמר הין אקצור והם אומרים לו קצור אקצור והם אומרים לו קצור שלש פעמים על כל דבר ודבר והן אומרים לו הין הין הין כל כך למה (לי) מפני הביתוסים שהיו אומרים אין קצירת העומר במוצאי יו"ט: גמ' ת"ר *אלין יומיא דלא להתענאה בהון ומקצתהון דלא למספד בהון מריש ירחא דניסן עד תמניא ביה איתוקם תמידא דלא למספד ומתמניא ביה ועד סוף מועדא איתותב חגא דשבועיא דלא ד] *למספד מריש ירחא דניסן ועד תמניא ביה איתוקם תמידא דלא למספד שהיו צדוקים אומרים יחיד מתנדב ומביא תמיד מאי דרוש °את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים מאי אהדרו ה] °את קרבני לחמי לאשי ו] תשמרו שיהו כולן ד באין מתרומת הלשכה מתמניא ביה ועד סוף מועדא איתותב ה חגא דשבועיא דלא (א) ז] למספד שהיו בייתוסין אומרים עצרת אחר השבת ניטפל להם רבן יוחנן בן זכאי ואמר להם שוטים מנין לכם ולא היה אדם אחד שהיה משיבו חוץ מזקן אחד שהיה מפטפט כנגדו ואמר *משה רבינו אוהב ישראל היה ויודע שעצרת יום אחד הוא (ב) עמד ותקנה אחר שבת כדי שיהו ישראל מתענגין שני ימים קרא עליו מקרא זה °אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר ואם

והיינו דתנן · במסכת שקלים: פתחיה על הקינין: על השופר ששמו קינין שהמתנדב קן מביא מעות ונותן לתוכו· די"ג שופרות היו במקדש ח] ויש בהם שנים שמן *תורים וגוזלי עולה במסכת שקלים: שפותח דברים ודורשן · כגון לימתי לעונתי: בעלי קומה · שיראתו מהן בעלי דינים ולא ישקרו: בעלי כספים · שאם יהא הנדון ט] מכשף והאור לא ישלוט בו יעשו הן מכשפות וימיתוהו בכל מיתה שיוכלו י]: התורגמן · שלא יחליף יא] טענותיו ויחייבוהו . דהוה בייל לישני · בולל ומערבב הלשונות: ודורשן · כגון עין סוכר וגגות צריפין והיינו דקרו ליה מרדכי בלשן: מתני' כריכות · כורכין וקושרין ראשי השבלים יב] מלא אגרוף: וכל עיירות הסמוכות לשם מתכנסות · יג] המולא גדולה שיבינו בייתוסין שבמוצאי יו"ט קוצרין יד] אותן דבייתוסין לא מודו טו] כדמפרש לקמן: אמר להן · הקוצר לבני עיירות העומדות עליו: בא השמש · טז] אמרו לו הן: מגל זה · כלומר יז] במגל זה אקצור התבואה: בקופה זו · אתן התבואה יח]: יט] שבת זו · [כלומר] אקצור בשבת: אמרו לו הין · ג' פעמים שואל להן כל דבר: וכל כך · שהיה שואל למה: מפני הבייתוסים · שאומרים אין קצירת העומר במוצאי יו"ט אלא במוצאי שבת כדמפרש בגמרא לפיכך הקוצרים מגביהין קולן כדי שישמעו בייתוסין להוציא מלבן: גמ' דלא להתענאה בהון · אבל למספד שרי: *(במקצתן) ומקצתהון · איכא דחמירי כולי האי דאפי' למספד אסור: איתוקם תמידא · הוקם התמיד על משפטו כדמפרש לקמיה דלא למספד: עד סוף מועדא · פסח: איתותב · נתיישב על דינו שבאותן ימים נצחו חכמים את הבייתוסים: דלא להתענאה · אבל למספד שרי דלא הויא שמחה (ג) יתירה בשל עצרת כבשל תמיד משום כ] דעצרת לא היה שום ראיה לדברי בייתוסין אבל בתמיד *היתה ראיה לדבריהם ותרוייהו מפרש לקמן: תעשה · לשון יחיד: מאי אהדרו · להו רבנן כשנצחום: תשמרו · לשון רבים: כולן · כל הקרבנות: מנין לכם · דהאי ממחרת השבת כא] ממש הוא: זקן אחד · בייתוסי היה: מפטפט · כב] בדברי ניצוחין: י"א יום וגומר ·

בהם

עין משפט נר מצוה

[סנהדרין טז·]

י א מיי' פ"ז מהל' כלי המקדש הלכה ט:
יא ב מיי' פ"ב מהלכות סנהדרין הלכה א:
יב ג מיי' פ"ז מהלכות תמידין ומוספין הלכה יא:
יג ד מיי' פ"ד מהלכות שקלים הלכה א:
יד ה מיי' פ"ח מהלכות תמידין ומוספין הל"א ופ"ז שם הלכה יא:

סנהדרין ג

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלא להתענאה שהיו בייתוסין וכו' שוטים זו מנין לכם ולא היה בהן אדם: (ב) שם יום אחד הוא לפיכך עמד ותקנה וכו' שני ימים זה אחר זה קרא עליו: (ג) רש"י ד"ה דלא להתענאה וכו' דלא הויא שמחה בשל כצ"ל ותיבת יתירה נמחק:

גליון הש"ס

תוד"ה מריש וכו' וגי' זו נכונה· תמוה לי א"כ מאי פרכי' בתענית למ"ל מתמניא לימא מתשעה ותמניא גופה אסור דה"ל יומא דאיתוקם תמידא· הא מגד איתוקם תמידא מותר בהספד ומגד חגא דשבועות אסור גם בהספד וצ"ע:

[לפי גי' רש"י להתענאה]

שיטה מקובצת

א] הקינין פתחיה זה: ב] כיצד היו תיבת הן נמחק: ג] השמש אומרים [וכן לקמן]: ד] להתענאה: ה] אהדרו להו: ו] לאשי ריח ניחוח: ז] דלא להתענאה תיבה למספד נמחק: ח] והיו בהם שנים: ט] מכשף וישביע הסייף והאור שלא: י] שיוכלו והיינו דאמרינן בסנהדרין מנין שאי אתה יכול להמיתו באותו מיתה הכתובה בו: יא] יחליף התורגמן: יב] השבלים כמלא: יג] מתכנסות לשם למוצאי יו"ט כשקוצרים אותם חס"ד ומה"ד כדי שיהא נקצר בעסק גדול כלומר בקול: יד] קוצרין אותו: טו] מודו בה: טז] השמש אמרו הן: יז] כלומר אקצור במגל זה תיבת התבואה ל"ש: יח] התבואה בקופה זו: יט] בשבת זו: כ] משום דבעצרת: כא] השבת שבת: כב] מפטפט מקנטר בדברי: כג] תיבת אחד נמחק: כד] ואית ספרים דגרסי בתרוייהו דלא למספד · צריך לומר דגרסינן בחגא כו' דלא למספד מדפריך כו' ובאתוקם תמידא גרסינן נמי דלא למספד דפריך נמי התם למה לי (למימר) מריש ירחא כו' עד אמר (רבא) [רב] כו' ולא קאמר עלה הא מני ר"י כו' אלמא דאפילו כרבנן נמי אתי ש"מ דגרסינן דלא למספד דאי גרסינן דלא להתענאה הל"ל לא נצרכא אלא ליום שלפניו ור"י היא דאילו רבנן מתירין ביומא דלא להתענאה בין לפניו ובין לאחריו והר"ר יוסף אומר דגר' בתמיד דלא להתענאה דלא אשכחן א) ריש ירחא דאסור בהספד ואע"ג דלא אמר הא מני ר"י היא הא דסיפא קאי ארישא וא"ת והיאך מתענין ערב פורים והא פורים מיומיא דלא למספד בהון הוא וא"כ לפניו לכ"ע אסור ואין לומר משום דבטלה מגילת תענית נהי דשאר יומי בטלו חנוכה ופורים לא בטלו ר"ל דנהי דהן עצמן לא בטלו לדין דלפניהם ולאחריהם מיהו בטלו א"נ י"ל כיון דקורין המגילה מפרסם מילתא דלא צריך חיזוק לאסור לא לפניו ולא לאחריו כמו שאר ימים טובים דאין צריכים חיזוק לאסור לא לפניהם ולא לאחריהם משום שהן דאורייתא א"נ י"ל דיום י"ג של אדר היה מתחלה מיומיא דלא להתענאה משום יומא דנקנור ובטלו משחרב בית המקדש דבטלה מגילת תענית וכיון דהוא גופיה בטל כ"ש דלא אסרו משום יום דלפני פורים דכה"ג אמרינן התם דאמר ב) ריב"ז גזר תעניתא בתליסר ופריך ותיפוק ליה כו' עד יום טוריינס גופיה כו' ה"נ אמרינן הכא יום נקנור גופיה בטלו כ"ש דלא אסרו משום יום שלפני פורים : תוס' אחרות

של

מסורת הש"ס

ג"א קינין | שקלים פ"ה משנה א | סנהדרין יז. | ג"א דקרי מרדכי | ג"ק | [לקמן עב:] | [במסכת שבמגילות ליתא] ג"א ומקלתהון · במקלתן איכא כו' : ג"ק | ז"ל סיפא קצת ראיה וכן בעתיקי התוספות | [עירובין כב:] | דברים א

רבינו גרשום

כן הוא : פתחיה על הקינין · שכל מי שנודר קינין בא לו אצל פתחיה ונותן לו מעות ונותן לו קינין : בייל לישני · בולל הלשונות ודורשן כמו נגות צריפין וסוכר עין שמחבר זה עם זה ומוציא דבר והיינו בלשן : ועושין אותה כריכות · שכורכין חבל סביב השבלים עד שהן במחובר כעין עומרין : כיון שחשיכה אמר להן · הקוצר: בא השמש · כלומר הגיע זמן לקצור : מגל זה · כלומר קצור במגל זה ובקופה זו ובשבת זו משום לפרסומי מילתא דמותר : אין קצירת העומר במוצאי יו"ט · אלא במוצאי שבת : דלא להתענאה בהון · אבל שרו למיספד : ומקצתהון די לא למיספד · א) אלא שרו להתענאה : את קרבני לחמי לאשי וגו' · מה שתי הלחם ושאר קרבנות צבור באין מתרומת הלשכה דכתיב זאת עולת חדש בחדשו חדש והבא קרבן מתרומה חדשה אף תמידין נמי · ועוד דכתיב תשמרו להקריב לשון רבים : איתותב חגא דשבועיא · שהיו אומרים אין עצרת לעולם אלא אחר שבת : די לא להתענאה כיון שבאלו התריסו

יותר

א) עיין תוס' כאן בד"ה אלין דלא כתבו כן ע"ש.

א) עי' בר"ה דף כה ע"א ואותו היום וכו' והספידה ר"ג הספד גדול ולא שראויה לכך אלא כדי שידעו כל העם שלא הדשו ב"ד את החודש כרי דר"ת אסור בהספ' : ב) וכן מבואר כל זה בתוס' בתענית דף יח ד"ה רב אמר וע"ע בר"ן שם דדחה פי' האחרון ע"ש :

טו א מיי' פ"ז מהלכות תמידין ומוספין הל' כב סמג עשין ר טוש"ע א"ח סימן תפט סעיף א:

טז ב מיי' שם הלכה יח:

[ועיין מ"ש בהרא"ש סוף ערבי פסחים סימן מ' על פיוטים כלו ותיין כאוון אחר]

תורה אור

ואם משה רבינו אוהב ישראל היה למה איחרן במדבר ארבעים שנה אמר לו רבי בכך אתה פוטרני אמר לו שוטה ולא תהא תורה שלמה שלנו כשיחה בטילה שלכם כתוב אחד אומר °תספרו חמשים יום וכתוב אחד אומר °שבע שבתות תמימות תהיינה הא כיצד כאן ביום טוב שחל להיות בשבת כאן ביו"ט שחל להיות באמצע שבת (של א] ר' אליעזר סו"פר רבי יהושע מו"נה רבי ישמעאל מע"מר רבי יהודה למ"טה סימן) רבי אליעזר אומר אינו צריך הרי הוא אומר °תספר לך ספירה תלויה בבית דין ג] שהם *יודעים לחדש ממחרת השבת מחרת י"ט יצאת שבת בראשית שספירתה בכל אדם רבי יהושע אומר אמרה *תורה מנה ימים וקדש חדש מנה ימים וקדש עצרת מה חדש סמוך לביאתו ניכר אף עצרת סמוך לביאתו ניכרת ג] וא"ת עצרת לעולם אחר השבת היאך תהא ניכרת משלפניה רבי ישמעאל אומר אמרה תורה הבא עומר בפסח ושתי הלחם בעצרת מה להלן רגל ותחלת רגל אף כאן רגל ותחלת רגל רבי *יהודה בן בתירא אומר נאמר שבת ד] למעלה ונאמר שבת למטה מה להלן רגל ותחלת רגל סמוך לה אף כאן רגל ותחלת רגל סמוך לה ת"ר °וספרתם לכם ^אשתהא ספירה לכל אחד ואחד °ממחרת השבת ממחרת יו"ט או אינו אלא למחרת שבת בראשית רבי יוסי בר יהודה אומר הרי הוא אומר °תספרו חמשים יום כל ספירות שאתה סופר לא יהו אלא חמשים יום ^בואם תאמר ממחרת שבת בראשית פעמים שאתה מוצא חמשים ואחד ופעמים שאתה מוצא חמשים ושנים חמשים ושלשה חמשים וארבעה חמשים וחמשה חמשים וששה ר"י בן בתירא אומר אינו צריך

הרי

[ויקרא כג] [שם] [דברים טז] [ויקרא כג] [שם] [שם]

שאם היה משה מוליך את ישראל דרך הר שעיר היו באין באחד עשר יום לקדש שהיא סמוכה לארץ ישראל: ואם אוהבן היה למה ה] מאחרן ארבעים שנה · וליתוי בעלמא קאמר ליה משום דהוא היה אומר דברי הבל: לא תהא תורה שלמה (א) · ו] (לעולם) לדחות אדם בקנה ובקש כשיחה בטילה שלכם דלנו יש ראיה ולכם אין ראיה: חמשים יום · משמע ימים ולא שבועות וכתוב אחד אומר שבועות ושבועות לא קרי אלא אותן המתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת: הא כיצד הא ביו"ט ראשון של פסח שחל ז] בשבת · דממחרתו אחר השבת דהוא יום הבאת עומר ומתחילין לימנות ח] מתוקם שבע שבתות תמימות תהיינה: ביו"ט · של פסח שחל להיות באמצע שבת דמתחילין למנות למחרתו מיתוקם קרא בחמשים יום ולא שבועות שלמות ט] אלא מתחילין למנות באמצע שבת: תספר לך · משמע לך תהא מסורה הספירה: ספירה תלויה בבית דין · שבית דין קובעין י] המועדות וצריך לשאל אימתי חל יום טוב ראשון של פסח שמתחיל למנות הספירה ממחרת: יצאת שבת בראשית · שבת ממש שספירתה תלויה בכל אדם שאין צריך יא] לאדם לישאל לבית דין אימתי חל יום ראשון אלא ממתין עד שבת שבתוך הפסח יב] *מתחיל: מנה ימים וקדש חדש · עד חדש ימים (דחדש) מנה תשעה ועשרים יום ויקדש חדש ביום שלשים: מה חדש סמוך לביאת חשבונו ניכר יג] · מאימתי תתחיל למנות דהיינו מיום כ"ט משעת מולד הלבנה · אף עצרת סמוך לביאתו מנין החמשים ניכר להם יום קבוע שיתחילו למנות בו דהיינו ממחרת יו"ט ראשון שאם ממתינין עד לאחר השבת אין שם היכר יום קבוע דפעמים שמתחיל למנות (ב) יד] בי"ז פעמים בי"ח: מה להלן · בשתי הלחם בעצרת רגל הוא ותחילת רגל: אף יום הבאת עומר · רגל ותחילת רגל ואם נמתין עד לאחר השבת פעמים שהיתה באה בסוף הרגל כגון שחל פסח בשני בשבת: שבת למטה · עד ממחרת השבת השביעית וגו' (ויקרא כג) והקרבתם מנחה חדשה דהיינו עצרת ונאמר שבת למעלה (שם) וספרתם לכם ממחרת השבת וגו': מה להלן · בשבת שלמטה האמור בשתי הלחם: רגל ותחילת רגל טו] · סמוך לאותה שבת דהיינו עצרת המתחלת למחרת של שבת שביעית לאחר טז] שעברה שבוע דאותה שבת היינו שבוע יז] אף שלמעלה האמורה בעומר רגל ותחילת הרגל הוי סמוך לה *דהיינו יום ראשון של פסח שיהא **סמוך יח] (לרגל) לעומר (אלמא) ממחרת השבת מחרת יו"ט קאמר דיום טוב קרוי שבת דכתיב (שם) ביום הראשון שבתון: לכל אחד ואחד · שכל אחד חייב לספור: כל ספירות שאתה סופר · לעולם יהו שוות שלא יהו בכולן אלא החמשים כשם שאם חל פסח בשבת שלדברי הכל אתה מונה מיום המחרת שהוא יו"ט שני של פסח חמשים יום אף לעולם לא תספור יט] ימים מיום שני של פסח אלא חמשים וא"ת שבת בראשית פעמים שאתה מונה לפי החשבון של אתקד כ] שהתחילה למנות מיום שני יהא עכשיו כ"א כגון חל פסח (של) בערב שבת ואתה מונה מאחד בשבת כ"ב כגון אם חל בה' בשבת כ"ג כגון אם חל ברביעי בשבת כ"ד בשלישי כ"ה בשני כ"ו באחד בשבת מיום ראשון עד יום עצרת:

וכי

כתוב אחד אומר תספרו חמשים יום · ואם תאמר והלא לא ספרינן אלא מ"ט יום ויש לומר שלא צוה הכתוב לספור חמשים דהכי קאמר קרא כא] עד ממחרת השבת השביעית שהוא יום חמשים תספרו אי נמי חמשים יום תספרו אוהקרבתם דבתריה קאי והכי קאמר עד ממחרת השבת השביעית תספרו ולא עד בכלל נ' יום והקרבתם מנחה חדשה*: **מה** חדש סמוך לביאתו ניכר · פירש בקונטרס לביאת חשבונו ניכר מאימת מתחיל למנותו דהיינו מיום כ"ט משעת מולד לבנה אף עצרת סמוך למנין החמשים ניכר להם יום קבוע דהיינו בט"ז בחודש ממחרת יו"ט ראשון שאם ממתינים עד לאחר השבת אין שם היכר יום קבוע דפעמים שמתחילין למנות בט"ז פעמים בי"ז פעמים בשמנה עשר פעמים בי"ט ור"ת מפרש מה חודש סמוך לביאתו של חודש ניכר מתי יהיה כב] ר"ח חודש דמיד דמיכסי סיהרא ואינה נראית כולי עלמא ידעי שהיום יהיה מולד ולמחר יקדשו ב"ד את החדש אף עצרת צריך שיהא ניכר וידוע לעולם זמן קדושתה סמוך לביאתה דהיינו אם מתחילין למנות בששה עשר בניסן שיתנו עיניהם כמה הלבנה גדולה בחמשה לחודש וכשיראה בסיון באותו שיעור ידעו שלמחר יתקדש עצרת ולקמן פריך דלמא ביו"ט אחרון קאי ויתנו עיניהם בכ"ב בסיון וה"ר משולם גרים מנה ימים וקדש יובל משום דמנה ימים וקדש חודש נפקא לן בריש מסכת מגילה (דף ה·) מדכתיב עד חדש ימים אתה מונה לחדשים ואי אתה מונה שעות לחדשים וזו היא מדרש חכמים ולא שייך למימר אמרה תורה אלא בדבר שהצדוקים מודים בו *כי ההוא דתני (בפ' בתרא דר"ה) (דף כט·) הכי אמרה תורה הבא עומר בפסח ושתי הלחם בעצרת דבהדיא כתיב וכן ספירת יובל כתובה בהדיא סמוך לביאת התחלת חשבונו ניכר שלעולם מתחילין למנות למחרת שנת החמשים אף עצרת סמוך לביאת התחלת חשבונו יהא ניכר שזה הוא למחרת יו"ט הראשון ולא ישתנה לעולם ור"ת אומר דמלינו בשילהי פ"ק דר"ה (דף טז·) אמרה תורה נסכו מים לפני בחג אע"פ שאין הצדוקים מודים שרגמוהו כג] באתרוגיהן ומיהו יש לחלק משום דהתם קאמר מפני מה אמרה תורה אבל יש להביא ראיה מהא דאמרינן *עולת חודש בחדשו אמרה תורה חדש (חודש) והבא לי קרבן מתרומה חדשה ואין צדוקין מודין בדרשה זו ועוד קשה דה"ל למימר מנה שנים וקדש יובל דימים לא מלינו דהכי כתיב קרא וספרת לך שבע שבתות שנים שבע פעמים ועוד יש לפרש מה חודש סמוך לביאתו ניכר כל שעה ע"י *חשבון מתי יבוא שלעולם כשיעבור שלשים יום מר"ח מקדשין את החדש אף עצרת סמוך לביאה ניכרת על ידי חשבון השוה יש להכיר מתי יבא עצרת שלעולם לאחר חמשים יהא עצרת ולדברי הצדוקין אינה ניכרת יפה דפעמים יש יותר*: **מה** להלן רגל כו' · ולדבריהם זימנין דהוי אחר הרגל כגון דחל פסח באחד בשבת: **רגל** ותחלת הרגל · אע"ג דעצרת יום אחד כיון דיש לחגיגתו תשלומין כל שבעה שייך בה תחלת רגל: **וספרתם** לכם שתהא ספירה לכל אחד ואחד · גבי יובל כתיב (ויקרא כה) וספרת לך דאבית דין קאמר להו רחמנא ושמא בית דין סופרין ומברכין כמו שאנו מברכין על ספירת העומר וגבי זבה דכתיב (שם טו) וספרה לא שייך בה ברכה כיון שסותרת דאי חזיא אפילו בשביעי סתרה*: **רבי** יהודה בן בתירא אומר אינו צריך · בברייתא דלעיל דורש ר"י בן בתירא בענין אחר ובספר שכתב רבינו גרשום מאור עיני הגולה מחק מהא בתרא בן בתירא וגרים ר"י סתם ושמא שנים היו דאחד היה בזמן הבית כדמוכח בריש פסחים (דף ג:) ועוד היה אחד דאמרינן בירושלמי *דר"א ור' יהושע ביטלו מכשפות מאביו של ר"י בן בתירא שלא היה יכול להוליד ואין לחוש במאי דתני ליה בתר תנאי בתראי דה"נ תני מילתיה דר' יוסי בתר רבי יוסי בר"י שהיה ר"י חבירו של ר' יוסי פ' אחד דיני ממונות (סנהדרין לד·):

כתוב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא תהא תורה שלמה שלנו לדחות: (ב) ד"ה אף עצרת וכו' למנות בט"ו פעמים בי"ז פעמים בי"ח:

[ג"א יהושע]

ג"ל יודעים לקדש י"ט יצאת שבת כו' והשאר נמחק ז"ק [חגיגה יז: ר"ה ס. ע"ש]

ג"ל ומתחיל למנות ז"ק

ז"ק מ"ע

ג"ל כי ההוא דתני בתר ספי אמרה טו' ז"ק

[ר"ה ז:] ז"ק מ"ע

ג"א חשבון השוה מתי כו' ז"ק

[וע"ע תוס' ר"ה ס. ד"ה אמרה]

ג"א דהיינו יום שני של פסח שיהא סמוך לעצרת הלמא כו' **ג"ל סמוך הרגל לעומר והס"ד ואח"כ ד"ה לכל אחד כו' לספור והס"ד ואח"כ ד"ה ממחרת השבת שכתוב הס"ד ז"ק

ז"ק מ'

[וע"ע תוספות כתובות עב. ד"ה וספרה]

[דסנהדרין פ' ד' מיתות]

שיטה מקובצת

א] של אליעזר סופ"ר יהושע מונ"ה ישמעאל מעמ"ר יהודה למט' הסימן: ב] תיבות שהם ידעים לחדש ממחרת השבת ממחרת י"ט נמחק: ג] תיבות וא"ת עצרת לעולם כו' ניכרת משלפניה נמחק: ד] נאמר שבת למטה ונאמר שבת למעלה: ה] למה איהרן: ו] שלמה ולא לדחות אדם בעלמא: ז] שחל להיות בשבת דממחרתו אחד בשבת: ח] למנית עד סוף החשבון דהשתא: ט] שלמות דלא משכחת שבועות שלמות אלא היכא דמונה מאחד בשבת אלמא ותיבת אלא נמחק: י] קובעין לך המועדות ויודוך אימתי: יא] צריך אדם: יב] ומתחיל: יג] ניכר להם: יד] למנות כב"ז פעמים: טו] ותחלת רגל הוי: טז] לאחר שעבר השבוע: יז] שבוע הס"ד אף שלמעלה: יח] סמיך לעומר אלמא: יט] תיבת ימים נמחק: כ] שהתחלת למנות מיום שני ליה פסח בערב ותיבת של נמחק: כא] עד ממחרת השבת תו' וא"ת פשטיה דקרא במאי מוקמת שבתות אינו אלא מ"ט ופרש"י דעד ולא עד בכלל הוא' תוס' אחרות: כב] ראש חדש חדש הלבנה ממעטת עד משהו ואח"כ כ"ד שעות דמיכסי סיהרא י"ח מעתיקא ושש מחדתא אף הלבנה ניכרת ביאתה דלעולם יהיה ששה בסיון אבל לדברי הביתוסים אינו לעולם בששה בסיון אלא פעמים בז' או בח' עד י"ב בסיון תו' א': כג] באתרוגיהן' גליון ומיהו י"ל דמ"מ הכא אי לאו דמודו בה צדוקין מה תשובה הוא להם מיהו אין למחות בשביל כך: הספרים עיין בתוס' ר"ה (דף כ ע"א):

רבינו גרשום

יותר מן ימי התמיד (כשואתים) [בייתוסים] החמירו עליהם וגזרו די לא להתענה בהון: כשיחה בטילה שלכם שאין בה טענה: כתוב אהד או' תספרו חמשים יום' אלמא דלא בעינן שבע שבתות תמימות מאחד בשבת ועד שבת אלא חמשים בעלמא באיזה יום שישלימו: וכתוב [אחד אומר] שבע שבתות תמימות' אלמא בעינן מאחד בשבת ועד שבת לא חמשים: כאן ביום ראשון של פסח שחל להיות בשבת' משכחת שבע שבתות תמימות ותהי עצרת אחר שבת: והאי דכתיב יום בעלמא היינו בי"ט שחל להיות באמצע שבת' אלמא דמיקלעא עצרת בכל יומא: מנה ימים וקדש חדש' דכתיב עד חדש ימים תלה הכתוב את החדש בימים כלומר שאין מחשבין לחדשים אלא ימים: מה חדש סמוך לביאתו לתחלת חשבונו ניכר שהוא ר"ח שהלבנה בחדושה: אף עצרת סמוך לביאתה נכרת' כלומר סמוך לתחלת מניינה ניכרת שהוא תחלת י"ט' דאי אמרת דלא מתחלינן למימני אלא לאחר שבת ולא מיקלעא עצרת אלא לאחר שבת לא מינכר מניינה דזימנין דמתחלינן למימני וזימנין בארבעה או בחמשה או בשיתא' אלא לעולם אחר י"ט הראשון וניכר מניינה: מה להלן בעצרת רגל אף כאן בפסח שבת האמורה בו רגל ותחלת רגל: סמוך לו' דהיינו עצרת ביום אחד אף כאן השבת שהוא רגל ותחלת רגל סמוך לו היינו ממחרת י"ט ראשון: פעמים שאתה מוצא בין פסח לעצרת חמשים (ואחד כגון דמיקלע)[ואחד כגון דמיקלע] יומא דפיסחא במעלי שבתא ואי לא מנית אלא מבתר שבתא הא חמשין וחד כי

תורה אור

הרי הוא אומר תספור לך ספירה תלויה בבית דין יצתה שבת בראשית שספירתה בכל אדם רבי יוסי אומר ממחרת השבת ממחרת יום טוב אתה אומר ממחרת יו"ט או אינו אלא ממחרת שבת בראשית אמרת וכי נאמר ממחרת השבת שבתוך הפסח והלא לא נאמר אלא ממחרת השבת דכל השנה כולה מלאה שבתות צא ובדוק איזו שבת ועוד נאמרה שבת למטה ונאמרה שבת למעלה א] מה להלן רגל ותחילת רגל אף כאן רגל ותחילת רגל רבי שמעון בן אלעזר אומר כתוב אחד אומר °ששת ימים תאכל מצות וכתוב אחד אומר °שבעת ימים מצות תאכלו הא כיצד מצה שאי אתה יכול לאוכלה שבעה מן החדש אתה יכול לאוכלה ששה מן החדש °מיום הביאכם תספרו יכול יקצור ויביא ואימתי שירצה יספור תלמוד לומר °מהחל חרמש בקמה תחל לספור אי מהחל חרמש תחל לספור יכול יקצור ויספור ואימתי שירצה יביא ת"ל מיום הביאכם אי מיום הביאכם יכול יקצור ויספור ויביא ביום ת"ל °שבע שבתות תמימות תהיינה אימתי אתה מוצא שבע שבתות תמימות בזמן שאתה ב] מתחיל למנות מבערב יכול יקצור ויביא ויספור בלילה ת"ל מיום הביאכם הא כיצד קצירה *וספירה *בלילה והבאה ביום אמר רבא כולהו אית להו פירכא בר ג] מתרתי תנאי בתראי בין במתניתא קמייתא בין במתניתא בתרייתא דלית להו פירכא אי מדרבן יוחנן בן זכאי דלמא כדאביי דאמר אביי *מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי אי מדרבי אליעזר ורבי יהושע ממאי דביום טוב ראשון קאי דלמא ביו"ט אחרון קאי דרבי ישמעאל ור' יהודה בן בתירא לית להו פירכא אי מדרבי יוסי בר' יהודה הוה אמינא דלמא חמשין לבר ד] מהני שיתא אי מדר' יהודה בן בתירא ממאי דביו"ט ראשון קאי דלמא ביו"ט אחרון קאי ר' יוסי נמי חזי ליה פירכא והיינו דקאמר ועוד גופא אמר אביי מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי רבנן דבי רב אשי מנו יומי ומנו שבועי אמימר מני יומי ולא מני שבועי אמר זכר למקדש הוא:

מתני' קצרוהו ונתנוהו בקופות הביאוהו לעזרה ה] והיו מהבהבין אותו באור כדי לקיים בו מצות קלי דברי רבי מאיר וחכ"א בקנים ו] ובקולחות חובטין אותו כדי שלא יתמעך נתנוהו לאבוב ואבוב היה מנוקב כדי שיהא האור שולט בכולו שטחוהו בעזרה והרוח מנשבת בו נתנוהו לריחים של גרוסות והוציאו ממנו עשרון שהוא מנופה בשלש עשרה נפה והשאר נפדה ונאכל לכל אדם וחייב בחלה ופטור מן המעשר ר' עקיבא מחייב בחלה ובמעשרות: גמ' תנו רבנן אביב זה אביב קלוי באש מלמד שהיו ישראל מהבהבין אותו באש כדי לקיים בו מצות קלי דברי ר' מאיר וחכמים אומרים
אין

וכי נאמר ממחרת ז] שבת שבתוך הפסח· דתדע שבשבת של פסח תתחיל לימנות: וכל השנה מלאה שבתות· וא"ת שבת ממש לא ובדוק איזה שבת אלא ודאי י"ט [של פסח] הוא: מצה שאי אתה יכול לאוכלה שבעה מן החדש אתה יכול לאוכלה ששה· שלאחר יקרב העומר ואם תמתין עד לאחר השבת נמצאת מבטל מקרא זה כגון חל פסח בשני בשבת ולא תביא עומר עד לאחר השבת נמצא שלא תאכל מנה חדש אלא אותו יום לבדו: מיום הביאכם· הכי משמע משיגיע ממחרת השבת דהוא יום הביאכם הוכשרה ספירה משעה שתרצה אם בו ביום אם מחר: תלמוד לומר מהחל חרמש· משמע לאחר קצירה וקודם הבאה תהא לספור: ת"ל מיום הביאכם· דמשמע לא הוכשרה ספירה אלא משיגיע יום הבאה: אי מיום הביאכם· דדרשינן השתא דשלשתן הוקבעו כאחד יכול שלשתן ביום: קצירה וספירה בלילה· דקצירה לא סגי ח]* דלא מקמי ספירה כדכתיב (דברים טז) מהחל חרמש וגו' (א) והבאה ביום דכתיב (ויקרא כג) מיום הביאכם ט] וקצירה מקמי הבאה דביום דהא מיום הביאכם כתיב ולא משעת הביאכם י] כתיב וכיון דחשכה מבערב יום הביאכם הוא: (ב) תרי תנאי יא] דבתרייתא· והיינו ועוד דרבי יוסי ור"ש בן אלעזר: אי מדרבן יוחנן [ב"ז]· דיליף משבע שבתות וחמשים יום ההוא דחד קרא אמר ימים וחד קרא אמר שבתות מיבעי ליה לכדאביי: אי מדרבי אליעזר· דאמר תלויה בבית דין נהי דאפיקתיה משבת ממש אלא ממאי דממחרת יום יב] ראשון מוגה דלמא מי"ט אחרון וכן לר' יהושע דאמר סמוך לביאה ניכרת דלמא מיום טוב אחרון קאמר קרא דהוי נמי היכר קבוע יג] הוא יום כ"א ניסן לעולם: דלמא חמשים· מיום שמתחיל למנות דהייט אחר השבת לבר משיתא דאף על גב יד] דחל פסח באחד בשבת עד אחד בשבת האחר דהוו טו] ג"ו בהנך שית לא איכפת לן דקרא לא נכיב אלא מיומא דמתחלינן למימני· האי דנקט שית לאו דוקא אלא סוף מילתא דר' יוסי בר יהודה נקט: ר' יוסי נמי חזי *ליה טז] פירכא והיינו דקאמר ועוד: אמימר מני יומי ולא שבועי· אמר האי מניינא דהשתא לאו חובה הוא דהא ליכא עומר אלא זכר למקדש בעלמא הוא הלכך ביומי סגי:

מתני' ומהבהבין· בעזרה בשבלים: וחכמים אומרים· בתחילה חובטין אותו ולא כדרך תבואה יבשה שחובטין יז] אותן במקל שקורין פליי"ל אלא בקנים לחים ובקולחות בקלח של כרוב כדי שלא יתמעך ואח"כ מקיימין בו מצות קלי: נותנין אותו באבוב· כלי של נחשת וזה שמו: של גרוסות· שלא היו טוחנות דק אלא עבה *) שכן דרך הסולת: וגרוסות· הייט לשון גריסין שטוחנין בהן פולין ואין מוליאה אלא הקליפה בנפה מהגרעינין יח] בעלמן שאם יטחנו יפה יעבור יט] כל הקליפה בנפה עם הסולת ועל שם כך נקראת גרש כרמל: שלש עשרה נפה· מפרש בשלהי מנחות (לקמן עו:) בדקה בגסה בדקה: וחייב בחלה· דחיוב חלה הייט גלגול דעיסה וגלגול של זו ביד הדיוט הוא לאחר שנפדה: ופטור מן המעשרות· דמירוח הוא ביד הקדש ומירוח הקדש פוטר מן המעשר כדמפרש בגמרא: רבי עקיבא אומר כו'· מפרש בגמרא: גמ' זה אביב· כלומר ראשית קציר
אין

*) נ"ל שכן דרך הסולת ואין מוליאה אלא הקליפה בנפה מהגרעינין בעלמן כו' בנפה עם הסולת וגרוסות הייט לשון כו' בהן פולין ועל שם כך נקרא גרש כרמל

כתוב אחד אומר ששת ימים תאכל מצות· בסוף ערבי פסחים (פסחים קכ.) דריש מיניה מה שביעי רשות אף שש רשות משום דכתיב וביום השביעי ובסוף פרק שני דחגיגה (דף יח.) נמי דרשינן מה שביעי עצור אף כולן עצורים ושמא תרתי שמעת מינה:

ואימתי שירצה יביא· והא דכתיב כרמל דאפי' מרחוק לא מייתי משום כרמל הייט למצוה:

דלית להו פירכא· אע"ג דאילטריך נמי לרבי שמעון ב"ר אלעזר מה שביעי רשות כדפרישית כולהו שמעינן:

זכר למקדש הוא· נראה דבספק חשיכה יכול לברך ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה כיון שהוא ספיקא דרבנן ועוד אומר דאפילו ביום סמוך לחשיכה עדיף משום תמימות כדאמרינן לעיל ואין נראה והיכא דשכח לספור בלילה פסק בה"ג שסופר ביום וכן היה נראה מתוך סתם מתניתין דסוף פירקין (דף עא.) דתנן מצותו בלילה לקצור ואם נקצר ביום כשר אבל נראה לר"ת עיקר· אידך סתמא דמתניתין דפ"ק שני דמגילה (דף כ:) ומייתי לה בסוף פירקין (דף עב.) כל הלילה כשר לקצירת העומר כו' ודייקינן מינה דקתני לילה דומיא דיום מה דיום בלילה לא אף דלילה ביום לא ואמרינן בריש מועד קטן (דף ג:) ר"ג ובית דינו נמנו על *כ] שלשה פרקים הללו והתירום ומסיק רב אשי התם דסבר לה כרבי ישמעאל דדריש מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר שהוא מצוה ודחיא שבת וכיון דדחיא שבת אין נקצר אלא בלילה כדמוכח בסוף פירקין ועוד דרבי יוחנן דאמר (שם ד.) עשר נטיעות הלכה למשה מסיני סבר לה כר' ישמעאל דדריש מה חריש רשות ודחי שבת עוד חשיב כי האי גוונא הלכתא פסיקתא בהגוזל קמא (ב"ק קב.) ובפ"ק דע"ז (דף ז.) גבי כל המשנה ידו על התחתונה ומיהו אין כל כך ראיה משם דאין הלכה לגמרי כאותה משנה דקתני התם וכל החוזר בו ידו על התחתונה ואין הלכה כן כדמוכח בפרק האומנין (ב"מ עז:) ועיקר מילתא לא סמיך התם אלא אהא דהוי מחלוקת ואחר כך סתם ומהא דמוקי בסוף פירקין (דף עב.) רבי אלעזר ברבי שמעון דאמר נקצר שלא כמצותו פסול כר' עקיבא דאמר כל מלאכה שאי אפשר כו' אין ראיה דאע"ג דקיימא לן כר"ע הא מסקינן התם דרבי נמי סבר לה כוותיה עוד פסק בהלכות גדולות שאם הפסיק יום אחד ולא ספר שוב אינו סופר משום דבעיא תמימות ותימה גדולה הוא ולא יתכן*:

כנף

יז א מיי' פ"ז מהלכות תמידין ומוספין הל"ג
יח ב מיי' שם הלכה כג טוש"ע א"ח סי' תפט סעיף א:
יט ג ד ה מיי' שם הלכה יב:
כ ו מיי' שם ופ"ו מהלכות בכורים הלכה ג:

נ"ל שני פרקים אלו ובטלוה ומסיק כו' נ"ק

[ועיין תוס' מגילה כ: ד"ה כל הלילה]

שיטה מקובצת
א] מה להלן רגל ותחלת רגל ויש רגל אחריו אף כאן יום שתהא תחלת רגל אחריו ואם כדברי הבייתוסים פעמים שאין רגל אחריו ויהיה ממחרת השבת לאחר הרגל היכא שחל יום טוב הראשון בראשון ושביעי של פסח בשבת:
ב] שאתה מונה [illegible]

נ"א ולא כוה מקמי כו' מיום הביאכם וספירה דמקמי הבאה דביום אף על גב דמיום הביאכם תספרו כתיב דמשמע אחר הבאה תספרו דהא מיום הביאכם כתיב ולא משעת הביאכם כיון דחשכה מבערב יום הביאכם הוא דסיום סוף אחר הלילה· נ"ק בשם ס"י

גא לה כל.

[ר"פ פ' [illegible]]

נ"ל ליה לדידיה פירכא

רבינו גרשום
אתה יכול לאוכלה ששת ימי הפסח מן החדש לפי שהוקרב העומר ביום ראשון [של חוה"מ] וכתיב וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם יכול יקצור ויביא הואיל וכתיב מיום הביאכם ואימתי שירצה יתחיל לספור אפילו לאחר ז' ימים· ויספר [ויביא] ביום שיתחיל לספור ביום· אי מדרבן יוחנן בן זכאי דילמא להכי כתב רחמנא תספרו חמשים ושבעה שבועות תספר לך לכדאביי אתא: תרי תנאי בתראי (נמי) דבתריתא [נמי] לית להו פירכא: ר' יוסי דקאמר ועוד ור' שמעון בן אלעזר· זכר למקדש הוא דקא עבדינן ובהכי סגיא: וחכ"א בקנים ובקולחות של כרוב· חובטין את הדגן מן הקש מפני שהן דבר קל ואין להן כובד: כדי שלא יתמעך· ויהא נוח להשיר קליפתו: נתנוהו לשעורים של עומר לאביב כלי של נחשת לרחיים של גרוסות כדי להשיר קליפתו: והשאר שמותיר על העשרון נפדה וחייב בחלה מפני שנגלגל עיסתה כשהיא חולין ופטור מן המעשרות מפני שמירוח הכרי היה כשהוא הקדש ופטור: אביב זה אביב כמשמעו מן המובחר: וחכ"א
אין

[מבערב] הא כיצד והשאר נמחק: ג] בר מתרי· תיבת מתרתי נמחק: ד] [משיתא'] תיבת מהני נמחק: ה] לעזרה ומהבהבו תיבת והיו נמחק: ו] בקנים ובקלחות: ז] ממחרת השבת: ח] סגי דלא להוי בלילה דתמימות בעינן וקצירה לא סגי דלא להוי קודם ספירה: ט] הביאכם וספירה מקמי הבאה שפיר דמי דהא: י] תיבת כתיב נמחק: יא] תנאי דברייתא בתרייתא: יב] יום טוב ראשון: יג] קבוע והיינו יום כ"א ניסן: יד] דאע"ג דאם חל פסח באחד בשבת ממתינין עד: טו] חמשים בהנך ותיבת נ"ו נמחק:

טז] חזי ליה לדידיה האי פירכא מאי דקאמר צא ובדוק כו' הא איכא למפרך נהי דלאו שבת ממש אלא ממאי דיום טוב ראשון דלמא יום טוב אחרון והיינו דקאמר ועוד: יז] שחובטין אותה: יח] בעצמו: יט] מובין של הקליפה: כ] על שני:

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה קצירה וכו' חרמש וגו' בס"ד ואח"כ מ"ה והבאה וכו' הביאכם וספירה מקמי הבאה שפיר דמי דהא מיום הביאכם: (ב) ד"ה תלי הגלי דברייתא דרבי יוסי כנ"ל ותיבות והייט ועוד נמחק:

תורה אור

אין אור לשון קלי אלא דבר אחר(א) א] (*הא כיצד וכו') אין לשון קלי אלא דבר ב] (אחר) קליל הא כיצד אבוב של ג]קליות היה שם והיה מנוקב ככברה כדי שתהא האור שולטת בכולו אביב קלוי גרש איני יודע אם אביב קלוי אם גרש קלוי כשהוא אומר באש הפסיק הענין כרמל *רך ומל וכן הוא אומר °ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם ביכורים ועשרים לחם שעורים וכרמל בצקל"נו ויאמר תן לעם ויאכלו בא ויצק לנו ואכלנו ונוה היה ואומר °נתעל"סה באהבים נשא ונתן ונעלה ונשמח ונתחטא באהבים ואומר °כנף רננים נע"לסה נושא עולה ונתחטא ואומר °כי יר"ט הדרך לנגדי *יראתה ראתה נטתה דבי רבי ישמעאל תנא ד]כרמל כר מלא: ור"ע מחייב בחלה ובמעשרות: אמר רב כהנא אומר היה ר"ע מירוח הקדש אינו פוטר מתיב רב ששת מותר שלש סאין הללו מה היו עושין בו נפדה ונאכל לכל אדם וחייב בחלה ופטור מן המעשרות ר' עקיבא מחייב בחלה ובמעשרות אמרו לו פודה מיד גזבר יוכיח *שחייב בחלה ופטור מן המעשרות ואם איתא דמירוח הקדש אינו פוטר מאי קאמרי ליה היא היא ועוד איתיביה רב כהנא בר תחליפא לרב כהנא (*בר מתתיה) ר' עקיבא מחייב בחלה ובמעשרות לפי שלא ניתנו מעות אלא ה]לצורך להן אלא אמר ר' יוחנן תלמוד ערוך הוא בפיו של ר' עקיבא שלא ניתנו מעות אלא ו]לצורך להן אמר רבא פשיטא לי דמירוח הקדש פוטר ואפי' ר' עקיבא לא קא מחייב התם אלא שלא ניתנו מעות אלא ז] לצורך להן אבל מירוח הקדש בעלמא פוטר מירוח העובד כוכבים תנאי היא דתניא *תורמין משל ישראל על של ישראל ומשל עובדי כוכבים על של עובדי כוכבים ומשל כותיים על של כותיים ומשל כל על של כל דברי ר"מ ור' יהודה רבי יוסי ור"ש אומרים תורמין משל ישראל על של ישראל ומשל עובדי כוכבים על של כותיים ומשל כותיים על של עובדי כוכבים אבל לא משל ישראל על של עובדי כוכבים ושל כותיים ולא משל עובדי כוכבים ושל כותיים על [של] ישראל

גילגול

רש"י

אין אור לשון קלי אלא דבר אחר·אם ח]הוא מהבהבין אותו ממש באור אינו נקרא קלי: דבר קליל · בכלי נחושת קלל: אלא דבר אחר נקרא קלי כלומר על ידי דבר אחר: אבוב של קליות· מוכרי קליות: אם אביב קלוי· אם עד שלא יטחננעשה קלוי ט]דהא קלוי דקרא אאביב קאי או גרש קלוי דלאחר טחינה נעשה קלוי וקלוי דקרא אגרש קאי·הפסיק הענין· דלא קאי אגרש: רך ומל · נמלל ביד: וכן הוא אומר · דדרשינן נוטריקון: בצקלנו · ב' בא צ' ויצק ל' לנו ו' ואכלנו נ"ו ונוה היה נאה היה הלחם: נתעלסה· במנאפת כתיב שאומרת למנאף נשא ונתן ביניהו ונעלה למטה ונשמח: ונתחטא · נטייל כמו (תענית דף יט·) בן י] מתחטא לפני אביו: כנף רננים· יא] בר יוכני: נעלסה · נוטריקון נושא ביצתו עולה למעלה ונתחטא ומורידו בקנו שאינו מטיל ביצתו עד שעולה בקן המיוחד לו כ' נושא* יב] ע"ל עולה ח' חטוי והאי חטוי לשון הורדה כדתנן במסכ' יומא (דף נח:) התחיל מחטא ויורד: כר מלא · האי כר לשון כרים וכסתות שיהא יג]* הזוג של קליה מלא בגרעין שיהא הגרעין מבושל כל צרכו: מירוח · הוא גמר מלאכה למעשר: אינו פוטר · דאפי' הכי חייב במעשר: פודה מיד גזבר · שאר חיטין הנלקחים ביד גזבר יוכיח שפטור מן המעשר מדקאמרי ליה הכי מכלל דהוא מודה דמירוח הקדש בעלמא פוטר דאי אינו פוטר מאי קאמרי ליה: היא היא כלומר (הא) כי היכי דהכא פליגי הכי יד] [נמי] פליגי בפודה מיד גזבר: ר"ע מחייב · בקמח הנותר מעשרון של עומר קמיירי: לפי שלא ניתנו מעות הקדש אלא בצורך להם · לעשרון אבל האחר לא קידש הלכך לאו מירוח הקדש הוא דהא לאו טו] קדוש אלמא מירוח(ב) טז] פוטר והכא משום דלא ניתנו מעות הוא: מירוח הקדש פוטר · כגון המקדיש עומרים יז] גדשים ומרחן גזבר פטורין מן המעשר לעולם כדמפרש לקיה דגנך ולא דיגון הקדש: ומשל עובד כוכבים · כגון הלוקח מן העובד כוכבים דקסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר: ומשל כל על של כל וכו' כלומר מאיזה שירצה יתרם על חבירו ואפילו משל עובדי כוכבים וכותיים על של ישראל אלמא מירוח עובד כוכבים אינו פוטר והוו להו שניהם חייבין: אבל לא משל ישראל כו' דקסבר רבי שמעון מירוח העובד כוכבים פוטר על החיוב ומן החיוב על הפטור:

גנגול

תוספות

כנף רננים נעלסה· בסיפרי בפרשה ואתה הקרב אליך גורס נושא ומעלה לביצתה ומחתה פירוש בנחת מניחתה בקנה דכתיב (איוב לט) תעזוב לארץ ביציה ואי גרס מתחטא כמו שכתוב כמו כן *בסיפרי הוי נמי לשון הורדה כדתנן ביומא (דף נח:) התחיל מחטא ויורד וכן משמע נמי בפרק בתרא דבכורות (דף נו:)דפריך ומי שריא ליה והא כתיב כנף רננים נעלסה כו' אלמא לשון הורדה בנחת הוא שלא תשבר וי"מ לשון טיול כמו בן המתחטא לפני אביו דחוני המעגל במסכת תענית(דף יט·) ולא יתכן שם בבכורות (דף מז:): **אומר** היה ר"ע מירוח הקדש אינו פוטר: ה"מ למיפ"ך היכי אתי יח] משאינו מעושר הא בעינן ממשקה ישראל (יחזקאל מה) דבאינו מעושר עסקינן מדקתני באותו שנפדה חיוב מעשר: **שלא** ניתנו מעות אלא לצורך להן · והא דקתני והשאר נפדה לית ליה דלדידיה לא בעי פדייה א"כ שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון: **מירוח** העובד כוכבים תנאי היא דתניא תורמין כו' תימה דלמא יט] ביש קנין ואין קנין פליגי וי"ל דאי נמי פליגי ביש קנין אכתי פליגי בים מירוח דהא בהא תליא כדמוכח בגיטין בסוף השולח (דף מז.) למאן דאמר יש קנין א"כ דרים דגנך ולא דגן עובד כוכבים ולא מימעיט ליה דיגון עובד כוכבים ומאן דאמר אין קנין דלא דרים דגנך ולא דגן עובד כוכבים הוה דרים דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים מיהו אין נראה כלל לומר כן מדנקיט לקמן רבי מאיר ורבי יהודה לחובה ואין לומר דנקט עיקר פלוגתייהו במירוח וכי מוקמת לה נמי ביש קנין מ"מ במירוח נמי פליגי כדפרישית דהא בהא תליא לא מליט למימר הכי דעל כרחין ר"מ אית ליה תרווייהו לחובה דאית ליה אין קנין ואית ליה אינו פוטר מדשרי לתרום משל כל על של כל *והיה נראה לומר איפכא דאית ליה למימר תרווייהו לחובה או לפטורא משום דהלכתא דגנך כתיבי כדפירש בקונטרס בסמוך והשתא חדא לפטור מירוח הקדש איצטריך תרי הוי מיעוט אחר מיעוט לרבות מירוח העובד כוכבים והשתא מהיכן כממעט דיגון עובד כוכבים לומר דיש קנין הלכך תרווייהו לחובה ומאן דאית ליה יש קנין מוקי חד למירוח הקדש וחד למירוח העובד כוכבים וחד ליש קנין ומיהו קשה לפי' זה דבסוף השולח (שם מז·) ובסוף פ"ק דבכורות (דף יא:) מסיק למאן דאמר אין קנין דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים וצריך לומר דודאי מ"ד אין קנין יכול לסבור נמי מירוח העובד כוכבים והוא ליה מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור ודגנך שלישי מוקי ליה לדרשא אחריתי ולא מסתבר ליה למידרשיה למיעוט אחר מיעוט אבל מאן דאית ליה יש קנין בע"כ צריך לפטור מירוח העובד כוכבים דלית לן לאוקומי לדרשא אחריתי כל כמה דאפשר לאוקומי לקרא כפשטיה דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים והשתא משכח תנאי שפיר דר"מ על כרחין מחייב בתרווייהו מדשרי משל כל על של כל ור"ש ורבי יוסי אפילו סבירא להו *אין קנין ע"כ נמי פטרי מירוח העובד כוכבים מטעמא דפרישית וההיא דגיטין (דף מז·) דקאמר במאי קמיפלגי מר סבר דגנך ולא דגן עובד כוכבים ומר סבר דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים לא אתא לפרש אלא חד דגנך אי נמי הכי קאמר ומר סבר דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים והוי מיעוט אחר מיעוט אבל ההיא דבכורות ליכא למימר הכי ולהאי פי' מצינו למימר דהאי דאיפליגו רבה ור' אלעזר בגיטין ביש קנין אליבא דר' יוסי פליגי דאילו ר"מ ע"כ ס"ל דאין קנין ועוד יש לפרש דע"כ לא מיתוקמא פלוגתא דהכא אלא במירוח ולא כ] ביש קנין דמשנין ליה לרבי מאיר דאמר כא] יש קנין בפ"ק דע"ז (דף כ:) דתנן אין משכירין בתים ואין צריך לומר שדות דברי ר"מ ומפרש בגמ' דאיצטריך לומר שדות משום דאית בה תרתי חדא *)קניית קרקע וחדא דמפקע להו ממעשר פירוש דיש קנין והא דקאמר ר"מ הכא משל כל על של כל כגון תבואה במוץ שלה שלקחה עובד כוכבים מישראל ומרחה דאי גדלה ברשות עובד כוכבים הוה ליה מן הפטור על החיוב ומיהו בירושלמי משמע דרבי מאיר סבר אין קנין דתנן במס' דמאי פ"ה מעשרין משל ישראל על של העובד כוכבים ומשל העובד כוכבים על של ישראל ואמרינן בגמ' מתני' כר"מ דאמר אין קנין לעובד כוכבים בא"י לפוטרו מן המעשרות ר' יהודה ור"ש אומרים יש קנין וירושלמי לטעמיה דמפרש בסוף פ"ק דמסכת ע"ז בית איש מלוי להתברך מתוכו שדה מלוי הוא להתברך מתוכה:

רבי יוסי ור"ש אומרים כו' · מדשרי לתרום משל כותיים על של עובדי כוכבים ועל של ישראל אסר משמע דס"ל כותים גירי אריות הן והא דמשמע בפ"ק דחולין (דף יד·) גבי הלוקח יין מבין הכותיים דלא אסרי ר' יוסי ור"ש אלא משום דאין ברירה אבל אם ניתקן שרי בשתייה היינו במעשר יינו של כותי וא"ת והא מסקינן בפרק קמא דשבת (דף טז:) אליבא דרבי יוסי דאמר

אף

*) גס"י סגי' חניית

רבינו גרשום

אין לשון קלי אלא דבר קליל כלומר לא נכתב קלי באש אלא קלוי באש ע"י קלל של נחשת היינו אבוב · לישנא אחרינא אין אור לשון קלי [אלא] פירושו כלי שנקרא אביב א) קלוי קודם שנטחן בריחים גרש לאחר שנטחן גרש גם הפסיק הענין שאביב קלוי באש: ונוה היה שהיה נאה:

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ה מהל' בכורים הלכה ו:

יש"א בספרים

כב ב מיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה כה:

כג ג עי' בכ"מ במיי' פ"א מהל' תרומות הלכה יא:

שבת קה:

מסורת הש"ס

ר"ה לישנא אחרינא

[ועי' תוספות לעיל סו: ד"ה משום]

ג' ז"ק פי' עולה לי למעלה ח' חיטוי פי' דה' מהולך בחו"מ

ג"ל הזג ז"ק

ג"ק מ"ז

ג"ל מדתניא

דגולי פ"ה הגבה פ

ג"ל יש קנין ז"ק

שיטה מקובצת

א] אחר·לישנא אחרינא תיבות הא כיצד וכו' נמחק: ב] תיבת אחר נמחק: ג] של קלי: ד] כרמל כר מלא כלו' שמלא הדגן בראש השבלת ככר שהוא מלא נוצה כלומר שהוא נתגדל כולו [ערוך] ערך כרמל: ה] אלא בצורך: ו] אלא בצורך: ז] אלא בצורך: ח] אם היו: ט] קלוי וקלוי: י] בן המתחטא: יא] רננים בעוף בר: יב] נושא ע' עולה: יג] שיהא הזג: יד] הכי נמי: טו] לאו קידש: טז] מירוח הקדש: יז] עומרים ודשם אות נ' י' נמחק: יח] משאינו מעושר · גליון · ושמא היו מעשרים משום (פדיון) העומר אבל החקדש לא היה רוצה למרוח יותר לעשר בשביל הדיוס: יט]דלמא דכ"ע מירוח העובד כוכבים אינו פוטר וביש: כ] ולא ביש קנין דא"כ צריכין למימר דר"מ סבר אין קנין ושמעי': כא] יש קנין גליון ואומר השר מקוצי דמההיא דע"ז ליכא למשמע מינה כלום דמצינו למימר דאיכא תרתי שאע"פ שהעובד כוכבים חייב לא ישמע לנו להפריש תרומה מיהו הכא לא בעי לאוקמא פלוגתא דתנאי בפלוגתא דאמוראי דהשולח אלא הני תנאי מצינן למימר דסברי אי יש קנין או אין קנין וא"ת היאך נוכל לישב דסבר ר"מ יש קנין א"כ מאי נפקא מינה אם מירוח העובד כוכבים אינו פוטר תיפוק ליה דהוא פטור משום דיש קנין לעובד כוכבים וי"ל דמיירי שגדל תבואת העובד כוכבים שליש ביד ישראל עיין (קדושין דף מא ע"ב בתוס') · תו"ח · לשון תוס' אח' והשר מקוצי [אומר] דע"כ אין מכאן הוכחה לומר דס"ל יש קנין דאם כן תקשי ליה למ"ד בפרק השולח דאין קנין דפליגי בה רבה ור"א והא דקאמר התם דאפקע להו מידי מעשר משום דאין העובד כוכבים מעשר הוא דקאמר והא דלא מוקמינן כו' ׃ ונתחטא כבן שמתחטא על אביו: כנף רננים היינו בר יוכני כשרוצה להטיל ביצה אינו ארקה לארץ אלא נושאה במעיה ועולה על קינה ונתחטא ומניחה שם היינו ונעלסה בגימטריא: [כרמל] כר מלא שמלא הדגן בתוך השבולת ככר שהוא מלא נוצה כלומר שנתגדל כולו׃ מירוח הקדש אע"ג דמירחו כשהוא הקדש לכשיפדה אינו פטור מן המעשר לפיכך מחייב בחלה ובמעשר: ואם איתא דמירוח הקדש אינו פוטר לר' עקיבא כדאמרת מאי קאמרי ליה רבנן לר' עקיבא היא היא' עקיבא נמי בההיא חיובי מחייב בחלה ובמעשר דקסבר מירוח הקדש אינו פוטר אלא לאו ש"מ מדקא מהדרו ליה הכי ש"מ דטעמיה דר' עקיבא לאו משום דמירוח הקדש אינו פטור ועוד[דתניא]ר' עקיבא מחייב המותר מן העומר בחלה ובמעשר לכשיפדה לפי שלא ניתנו מעות הקדש אלא בצורך להן כשיעור העומר והמותר על העומר הוי חולין אלמא דלאו טעמיה דר' עקיבא דמירוח הקדש אינו פוטר אלא לפי שלא ניתנו מעות הקדש אלא בצורך להן: א"ר יוחנן אין ודאי תלמוד ערוך[הוא]ומשום הכי מחייב ר' עקיבא בחלה ובמעשרות אבל בעלמא לר' עקיבא מרוח הקדש פוטר: תורמין משל ישראל על של ישראל פירות שלקח מישראל על פירות אחרים שלקח מישראל וכן משל עובדי כוכבים על של עובדי כוכבים ומשל כותים על של כותים משל ישראל על של עובדי כוכבים וכותים ומשלהם על של ישראל אלמא קסברי ר' מאיר ור' יהודה דמירוח עובד כוכבים אינו פוטר שאם היה לעובד כוכבים כרי ומירחו היינו [שמשוה]פניו ברחת וקנאו ישראל לא אמרינן הואיל ומירוח ביד עובד כוכבים פטור דסברי אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע

א) נראה דצ"ל איני יודע אם אביב קלוי קודם שנטחן ברחיים או גרש לאחר שנטחן באש הפסיק וכו'

הגהות הב"ח

(א) גמ' אין אור לשון קלי אלא דבר אחר הא כיצד וכו' אין לשון קלי אלא דבר אחר קליל נמחק: (ב) רש"י ד"ה לפי וכו' אלמא מירוח הקדש פוטר:

גלגול הקדש פוטר *דתנן "הקדישה עיסתה עד שלא גלגלה ופדאתה חייבת משגלגלה ופדאתה חייבת "הקדישה עד שלא גלגלה וגלגלה הגזבר ואחר כך פדאתה פטורה שבשעת חובתה היתה פטורה בעי רבא גלגול עובד כוכבים מאי מיתנא תנן *"גר שנתגייר והיתה לו עיסה נעשה עד שלא נתגייר פטור משנתגייר חייב ספק חייב הא מאן קתני לה דברי הכל היא ואפי' רבי מאיר ורבי יהודה דקמחייבי התם פטרי הכא התם הוא דכתיב א] דגנך דגנך יתירא הוי מיעוט אחר מיעוט ואין *מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות אפילו עובדי כוכבים אבל הכא תרי זימני עריסותיכם כתיב חד עריסותיכם ב]כדי *עיסתכם וחד עריסותיכם ולא עיסת עובדי כוכבים ג]ולא עיסת הקדש או דלמא רבי יוסי ורבי שמעון קתני לה דקא פטרי אבל רבי מאיר ורבי יהודה גמרי ראשית ראשית מהתם אמר רבא יהא רעוא *דאחזיה בחילמא הדר אמר רבא מאן דאמר "מירוח העובד כוכבים פוטר גלגול העובד כוכבים פוטר מאן דאמר מירוח העובד כוכבים אינו פוטר גלגול העובד כוכבים אינו פוטר איתיביה רב פפא לרבא *"עובד כוכבים שהפריש פטר חמור וחלה מודיעים אותו שהוא פטור וחלתו נאכלת לזרים ופטר חמור גוזז ועובד בו הא תרומתו אסורה והא האי תנא דאמר מירוח העובד כוכבים אינו פוטר וגלגול עובד כוכבים פוטר ועוד איתיביה רבינא לרבא *"חלת עובד כוכבים בארץ ותרומתו בחוצה לארץ מודיעין אותו שהוא פטור חלתו נאכלת לזרים ותרומתו אינה מדמעת הא תרומתו בארץ אסורה ומדמעת והא האי תנא דאמר מירוח העובד כוכבים אינו פוטר גלגול העובד כוכבים פוטר "מדרבנן גזירה משום בעלי כיסים

אי

רש"י

גלגול הקדש · לענין חלה: פוטר · מן החלה אם נתגלגלה עיסה ביד הקדש ואחר כך נפדית: ופדאתה ד] חייבת · דביד הדיוט נתגלגלה: שבשעת חובתה · היינו גלגול: פטור · מן החלה הואיל ובהיותו עובד כוכבים נתגלגלה: ספק · אם משנתגייר נגלגלה או בהיותו עובד כוכבים גלגלה: חייב · דלחומרא אזלינן והשתא מיבעי ליה ה] להאי דגלגול עובד כוכבים פוטר מאן קתני לה: ואפי' ר"מ ורבי יהודה דמחייבי התם · גבי מירוח מי פטרי הכא: ו] התם · היינו טעמא ז] דמירוח עובד כוכבים אינו פוטר משום *דתרי דגנך ח] כתיבי דכתיב (דברים יב) לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וכתיב (שם יד) ואכלת לפני וגו' מעשר דגנך וכתי' (שם יח) ראשית דגנך חד למילף דיגונך ולא דיגון הקדש ט] מירוח הקדש (א) אייתור להו תרי דגנך למעט דיגון עובד כוכבים הוה דיגון עובד כוכבים מיעוט אחר מיעוט דתרי קראי ממעטי ליה: ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות · דיגון עובד כוכבים דחייב ואי קשיא מאי חזית דמרבית לדיגון עובד כוכבים רבי י] להקדש תרין מסתברא יא]עובד כוכבים הוה ליה לרבויי שכן נאכל בלא פדיון כשל ישראל: ראשית ראשית · ראשית דגנך (שם) ראשית עריסותיכם (במדבר טו) מה להלן מירוח עובד כוכבים לא פטר דמרבינן לה ממיעוט אחר מיעוט אף גלגול עובד כוכבים אינו פוטר: שהפריש פטר חמור · שהפריש שה לפדיון פטר חמור שנולד לו בהיותו עובד כוכבי': וחלה · מעיסה שגילגלה בהיותו עובד כוכבים: הא תרומתו אסורה · דמירוחו אינו פוטר כדמרבינן לעיל ממיעוט אחר מיעוט: חלת עובד כוכבים בארץ · כלומר אפילו מתבואה הגדילה בארץ: ותרומתו · מתבואת חוצה לארץ דאפי' גבי ישראל לא הויא אלא מדרבנן: [הא תרומתו בארץ] · יב]כלומר מכלל דתרומתו בארץ מדמעת דמירוח עובד כוכבים אינו פוטר אע"ג דגלגולו פוטר מחלה וקשיא לרבא דאמר מאן דמחייב בתרומה מחייב בחלה: מדרבנן · כלומר לעולם הא דקתני לגבי חלה גלגול פוטר הנך תנאי היא דפטרי לעיל במירוח והא יג] דקתני (ב) לעיל מדוקיא הא תרומתו אסורה מדרבנן הוי אסור: גזירה משום בעלי כיסין · עשירים שלוקחין תבואה יד] מחמרים ואי שרית ללוקח מן העובד כוכבים שלא יעשר דמירוח עובד כוכבים פוטר אתי למימר נמי לוקח מחמר ישראל פוטר ל"א משום בעלי כיסין שיש להן קרקעות הרבה וחסים על רוב מעשרות טו] ויקנוהו לעובדי כוכבים וימריחום עובדי כוכבים ומפקע ליה ממעשר:

א"ה

תוספות

אף בנות כותים נדות מעריסתן בו ביום גזרו והא"ל דבנות כותים מוקמינן במס' נדה (דף לג:) כרבי מאיר דאמר גירי אמת הן ומשום דלא דרשי אשה ואשה לרבות קטנה בת יום אחד וי"ל דעל כרחין אפי' למאן דאמר גירי אריות הן אית ליה נמי הסיא גזירה דכולהו תנאי מודו בשמונה עשר דבר ואע"ג דבנות עובדי כוכבים לא גזרו מעריסתן אלא בת שלש דחזיא לביאה כמו בתינוק עובד כוכבים בבן תשע שנים ויום אחד כדאיתא בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לו:) החמירו על כותים שלא יטמעו בהם משום דדמו קצת לישראל ונוהגין במצות במקצת ולהכי חשיבי שתי גזירות דאינן שוות ואפי' למאן דבעי למימר מעיקרא *בן יום אחד חשיבי שתי גזירות משום דאי הוו גזרו אעובדי כוכבים לא הוה ידעינן כותים לפי שאין הכותים אדוקים כעובדי כוכבים ואי הוו גזרו אכותים הוה אמינא משום דדמו לישראל חיישינן לאיטמועי טפי והא דמוקי לה בנדה כר"מ משום סיפא דקתני והכותים מטמאים משכב תחתון כעליון לפי שהם בועלי נדות והא דקאמר רבי יוסי בגמ' (נדה דף לג:) מעשה היה והטבילוה קודם לאמה לאו משום דטעמיה משום נדות אלא משום דלא ליהוי כי חוכא ואיטלולא אי הוו גזרי דליהוי טמאה ולא חזיא וא"ת ולר"מ היכי הוי מי"ח דבר הא בכל דוכתא הכי דינא ואפילו מדאורייתא דהא רבי מאיר חייש למיעוטא וי"ל דמיעוטא דלא שכיח הוא והוי כמו מיעוטא דמיעוטא ולא חייש ר"מ: **דכתיב** דגנך דגנך יתירא · פי' בקונטרס דתרי כתיבי חד בראה אנכי וחד בשופטים ונראה דאין צריך דתירושך ויצהרך הוי כמו דגנך וחשי' כמו מיעוט אחר מיעוט כדמוכח בפ' ראשית הגז (חולין קלה·) דממעט רבי אילעאי שותפות מדכתיב צאנך ורבנן מוקמי ליה לשותפות עובד כוכבים ור' אילעאי נפקא ליה מראשית דגנך ורבנן ראשית הפסיק הענין אלמא דאי לאו דאפסיק בראשית הוה אמינא דדגנך קאי אגז צאנך אע"ג דלאו בדידיה כתיב כל שכן דקאי אתירוש ויאהר דכולהו במעשר[כתיבי]ופירוש הקונט' עיקר: **חד** עריסותיכם ולא עיסת עובד כוכבים וחד עריסותיכם ולא עיסת הקדש · לא דק דמעיקרא הוה ליה למעוטי עיסת הקדש דמסתבר טפי ואע"ג דממעטינן נמי עיסת מעשר שני לר"מ בפ' כל שעה (פסחים דף לח:) ובפ' לולב הגזול (סוכה לה: ושם) היינו משום דהוי כעיסת הקדש דסבר ממון גבוה הוא ומיהו קצת קשה דהתם מסיק משום דכתיב תרי זימני עריסותיכם ועוד דריש ליה בפ' ראשית הגז (חולין דף קלה:) לכדי עיסותיכם פירוש כשיעור עיסת מדבר טז] ומעריסותיכם דריש יז] מדבעי לאוקומי מעיקרא לרבות של שותפין ושמא כולהו ש"מ וא"ת דהכא בעי תרי קראי חד לעובד כוכבים וחד להקדש וכן לגבי מירוח כדפירש בקונטרס וכן בפרק שני דבכורות (דף יג:) לגבי אונאה בעי תרי יח] עמיתך חד למעוטי עובד כוכבים וחד למעוטי הקדש ובפ"ק דפסחים (דף ה: ושם) ממעטינן מחד לך של אחרים ושל גבוה וגבי נזקין נמי דרשינן בב"ק (דף לז:) רעהו ולא עובד כוכבים והקדש וי"ל דכיון דגלי לן הכא גבי חלה דהקדש ועובד כוכבים שוין הוא הדין בכל דוכתא והא דמיבעיא לן תרי קראי גבי אונאה שאני התם דס"ד כיון דמוסיף חומש בהקדש כ"ש דאית ביה אונאה ואע"ג דהקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל ויש ספרים דגרסי הכא חד כדי עיסותיכם כדדרשינן בראשית הגז (חולין קלה:) ולא גרסינן ולא עיסת עובד כוכבים ולגירסא זו הקדש ועובד כוכבים מחד קרא נפקא: **עובד** כוכבים שהפריש פטר חמור · פירש בקונטרס שהפריש שה וקשה אפי' בשל ישראל ליכא משום קדושה דחולין גמורין הוא ותנן בפ' קמא דבכורות (דף ט.) ואם מת נהנין בו אלא ודאי בפטר יט]חמור גופיה מיירי כרבי יהודה דתניא בפרק קמא דבכורות (גם זה שם:) פטר חמור אסור בהנאה דברי ר' יהודה: **ותרומתו** אינה מדמעת · משמע הא תרומה חוצה לארץ דישראל מדמעת והא דאמר בפ' עד כמה (בכורות כז. ושם) גבי תרומת חוצה לארץ מבטלה ברוב רבה מבטל לה ברוב ואכיל לה (איירי) בימי טומאתו לא כדברי כ] פרש"י דאם נתבטל ברוב שריא אפי' לזר והכא משמע בהדיא דמדמעת ואסור אלא לכהן בימי טומאתו דוקא הוא דשריא דרבה כהן הוה ומדבית עלי קאתי ומיהו אותם שתי חלות שעושין אחת לאור ואחת לכהן כדתנן במסכת חלה פרק בתרא (מ"ח) אם נתערבה אותה של כהן אינה מדמעת ושרי אפי' לזר כדמוכח בירושלמי [פ"ד דחלה] דאמר עלה הורה רבי אבהו בבצרה שהיא צריכה רוב אמר רבי יונה מלמד שהיא עולה בפחות (מאחד)ממאה ואינה נאסרת[באחד ומאה]א"ר זעירי מתני' אמרה כן אפי' אחד באחד דתניא ונאכלת עם הזר על השולחן ומשמע ליה לפי המסקנא דאפילו אחד באחד שרי ושמא היכא דאותה חלה שהיה של כהן ככר גדול שנתערב אין להקל כדאשכחן (ביצה דף ג:) גבי את שדרכו [לימנות] דרבי עקיבא מוסיף אף ככרות של בעל הבית דחשיבי ולא בעלי ומיהו מדהקילו כל כך דמסיק בירושלמי דאפי' אחד באחד שרי מסתברא דלא שנא: **גזירה** משום בעלי כיסין · אליבא דר"ש דפטר לעיל מירוח עובד כוכבים מסקינן הכי דחייב מדרבנן ומדמעת בארץ ותימה דאמרינן בריש פרק שני דקדושין (דף מא:) תרומת עובד כוכבים מדמעת וחייבין עליה חומש ור"ש פוטר וי"ל דהתם מדאורייתא פליגי א"נ לחומש הוא דפליג ומודה דמדמעת ואם תאמר

לרב

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ח מהל' ביכורים הלכה ו סמג עשין קכג:

כה ב מיי' שם הלכה ז:

כו ג מיי' שם הלכה ט טוש"ע יו"ד סימן של סעיף ד:

כז ד מיי' פ"א מהלכות תרומות הלכה יא טוש"ע יו"ד סימן של סעיף ד:

כח ה מיי' פ"ו מהל' ביכורים הלכה יג טוש"ע יו"ד סימן שכב סעיף כב:

חלה פ"ג משנה ו חולין קלד.

צ"ל בת יום אחד

כט ו מיי' פ"ו מהלכות ביכורים הלכה י:

ל ז מיי' פ"ו מהלכות תרומות הלכה טו:

מסורת הש"ס

חלה פ"ג מ"ג · ס"ל דהלכה דגנך כו' ע"ש · [יומא מג. וש"נ] · [חולין קלה:] · [ב"ב קמג. וש"נ] · תוספתא דתרומות פ"ד · תוספתא דחלה פ"ב ע"ש

שיטה מקובצת

א] דגנך דגנך יתירי' עי' פ"ה וא"ת למ"ד בפרק השולח יש קנין ואפ"ק ליה מדגנך ולא דגן עובד כוכבים חייב מפ"ק ליה להכי הא איצטריכו כולהו לדרשות דהכא לחייב מירוח העובד כוכבים ולפטור מירוח הקדש ועוד תימה אמאי לא אמרינן התם אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות כדאמר הכא לגבי מירוח עובד כוכבים וי"ל דתרוייהו נפקא שפיר מינה דאי למירוח לחודיה אתא לכתוב קרא מירוחך ואי לקנין עובד כוכבים לחודיה אתא לכתוב תבואתך אלא מדכתיב דגנך ש"מ תרתי ונמצא אין לומר התם [אין] מיעוט אחר מיעוט [אלא] לרבות קנין עובד כוכבים כי הכא גבי מירוח העובד כוכבים משום דסברא הוא לרבות מפני מירוח העובד כוכבים לפי שגדל שליש ביד ישראל וכן הוא האמת דמ"ד מירוח העובד כוכבים פוטר אפילו בתבואת ישראל קאמר והכי נמי מוכח בבכורות דאמר הלוקח מבלים ממורחין מעשרן והן שלו ומקשים העולם אמאי מעשרן הא אמרינן תבואה זרעך ולא הלוקח ואמר ר"ת הא דפטרינן לוקח היינו לאחר המירוח אבל לוקח קודם מירוח חייב כיון דנתמרח ביד ישראל וא"כ מיירי התם בלוקחן הישראל מן העובד כוכבים קודם מירוח ואפ"ה פריך התם דמרחינהו מאן אילימא דמרחינהו עובד כוכבים מירוח העובד כוכבים פוטר אלמא מירוח העובד כוכבים דפוטר אפילו בתבואת ישראל ותימה מאי שנא מגלגול העובד כוכבים דהא מעיסה בכל יום דגלגול העובד כוכבים אינו פוטר בעיסת ישראל וי"ל דהכא גבי מירוח כתיב דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים אבל התם מי כתיב גלגולך ולא גלגול עובד כוכבים עריסותיכם כתיב וכיון דעיסה של ישראל הוא חייב בכל ענין בחלה: ב] תיבות כדי עיסתכם וחד עריסותיכם נמחק: ג] עובדי כוכבים וחד עריסותיכם: ד] ופדאתה קודם גלגול חייבת בחלה שהרי נתגלגל ביד הדיוט הס"ד ומה"ד

רבינו גרשום

להפקיע מיד מעשר ותרומה משל כל של על החייב: ור' יוסי ור' שמעון סברי מירוח העובד כוכבים פוטר. גלגול עיסת הקדש דפוטר מן החלה נמי פשיטא לי דתנן הקדישה עיסה עד שלא גלגלה ופדאה ואח"כ גלגלה כשהיא חולין או שהקדישה שנגלגלה היתה כשהיא חולין חייבת בחלה: עד שלא גלגלה הקדישה וגלגלה הגזבר שבשעת חובתה פטורה: בשעת שהיא ראויה להתחייב בחלה היתה פטורה שהיתה ביד הגזבר: עד שלא נתגייר פטור מירוח העובד כוכבים פטור: התם הוא דגבי מירוח דכתיב דגנך (תירשך) ותלת דגנך כתיבי ראשית דגנך ותירשך ויצהרך לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירשך ויצהרך לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך חד למעוטי מירוח הקדש דפטר ותרי למעוטי מרוח עובד כוכבים יהוי מיעוט אחר מיעוט לרבות דאינו פוטר: או דלמא ר' יוסי ור' שמעון קתני לה להא מתני' דגלגול עובד כוכבים דפטור כי היכי דקא פטר גבי מירוח עובד כוכבים: אבל ר"מ ור' יהודה ילפי ראשית ראשית מהתם ממירוח העובד כוכבים דכתיב ראשית דגנך וכתיב מראשית עריסותיכם מה התם אינו פוטר אף גלגול עובד כוכבים אינו פוטר: יהא רעוא דאחזיה בחלמא: בהלום אי דברי הכל פוטר אי לא: הא תרומתו א) אסורה לזרים תרומה בחוצה לארץ אינה מדמעת דאין צריך להעלותה באחד ומאה אלא מותרת לזרים דאפי' תרומת ישראל בחוצה לארץ מדרבנן היא: לעולם קסבר דמירוח עובד כוכבים נמי פוטר והא דאמר הא תרומה בארץ אסורה ומדמעת מדרבנן היא אסורה גזירה משום בעלי כיסין בני אדם עשירים שלוקחין תבואה מעובדי כוכבים ומישראל ואי אמרת דהאי דזבין מעובד כוכבים ליפטר דמירוח העובד כוכבים פוטר זמנין דזבין מישראל דחייב במעשר ואמר מעובד כוכבים זבן או תבואה שגדלה בשדהו יאמר דמעובד כוכבים זבנה כדי לפטור עצמו

משנגלגלה משנתגלגלה הקדישה ופדאתה חייבת דביד: ה] ליה מאן קתני לה להאי דגלגול העובדי: ו] דהתם: ז] מעמא דאמרי' דמירוח העובד: ח] דגנך יתירי: ט] דיגון הקדש כלומר: י] רבי לדהקדש: יא] מסתברא דעובד: יב] תיבת כלומר נמחק: יג] והא דפרכת: יד] תבואה מחמר ישראל: טו] מעשרות ויקנהו ובהנם נקם מקנים אותה לעובד כוכבים שהרי מירוח העובד כוכבים פוטר למאן דאית ליה אפילו בתבואת ישראל כדפי' לעיל' תוס' אחרות: טז] תיבות ומעריסותיכם דריש ל"ש: יז] ורבא בעי לאוקמא: יח] תרי מיעוטי חד: יט] חמור גופיה ומיהא לישנא דהפריש ק"ק מיהו י"ל הפריש כלומר שנתנו לכהן והכהן חייב לפדות כדאיתא בתוספתא היודע בכהן שיפדנו מותר ליתן · תו"ח: כ] כדברי המפרש:

א) מלה דצ"ל הא תרומתו בארץ אסורה לזרים מדקתני דתרומתו בחו"ל וכו' מדרבנן היא מכלל דבא"י אסורה לזרים:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה התם היינו וכו' מירוח הקדש פוטר אייתר וכו' הוה הלי דיגון עובד כוכבים: (ב) ד"ה מדרבנן וכו' והא דקתני מדוקיא כצ"ל ותיבת לעיל נמחק:

אי הכי א]אפי' חלה נמי אפשר דאפי לה פחות מחמשת רבעים קמח ועוד תרומה נמי אפשר דעביד לה כדר' אושעיא *דאמר רבי אושעיא *מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה ב] כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר אי נמי ידעייל לה דרך גגות ודרך קרפיפות התם בפרהסיא זילא ביה מילתא הכא בצינעא לא זילא ביה מילתא: **מתני'** יבא לו לעשרון ג] נתן עליו שמנו ולבונתו יצק ובלל הניף והגיש קמץ והקטיר והשאר נאכל לכהנים *משקרב העומר יוצאין ומוצאין *שוק ירושלים שהוא מלא קמח קלי שלא ברצון חכמים דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר ברצון חכמים היו עושין: **גמ'** ולא גזר רבי יהודה דלמא אתי למיכל מיניה ורמינהו ר' יהודה *אומר בודקין אור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית ובשעת הביעור ד]וחכ"א ילא בדק כו' אמר *רבה שאני חדש

רש"י

א"ה בחלה נמי · ליגזור גלגול *נמי משום בעלי כיסין: אפשר דאפי לה כו' כלומר להכי לא גזרינן בחלה דאי הוה בעי לאערומי מצי לאיערומי בהיתירא: דאפי לה פחות מה' רבעים קמח · ועוד · דלא מחייב בחלה דזהו שיעור עיסה לחלה במסכת עירובין בפרק כיצד משתתפין (דף פג:): במוץ שלה · כעין מאכל בהמה ומאכל בהמה פטור מן המעשר ל"א במוץ שלה שלא יראה פני הבית: דרך גגות (א) דרך חצירות · דאין טבל מוקבע למעשר עד שיכניסוהו דרך השער דכתיב ואכלו בשעריך ושבעו ובמעשר כתיב בפ' השוכר את הפועלים (ב"מ פח.): התם · במוץ ובדרך גגות פרהסיא זילא ה] מילתא שיאמרו פלוני מערים למיפטר ממעשר הלכך עביד להו על ידי עובדי כוכבים בצנעא: הכא · גבי חלה ו] הפחות מחמשת רבעים ועוד:לצנעא היא ולא זילא ביה מילתא· הלכך לא עביד ז] ע"י עובדי כוכבים: **מתני'** בא לו לעשרון נותן תחילה שמנו ולבונתו ח] יצק ובלל · שכן דרך כל המנחות שנותן שמן תחילה בכלי ואחר כך נותן סולת וחוזר ויוצק עליה שמן ובולל כדאמר בפרק אלו מנחות (לקמן עד:): הניף והגיש · דאמרינן בפרק כל המנחות (שם סא:) דמנחת העומר טעונה תנופה והגשה: משקרב ט] עומר · מיד כשיוצאים מוצאין שוקי ירושלים מליאות קמח וקלי מתבואה חדשה: שלא ברצון חכמים · דגזרינן שמא יאכל כשיקצור ויאכל חדש קודם העומר י] וזה שסבר הוא קמח ודאי נקצר קודם העומר: רבי יהודה אומר כו' · דלא גזר שמא יאכל: **גמ'** בודקים · חמץ: ובשעת הביעור · בשעה ששית אבל מכאן ואילך לא יא] [יבדוק] אפילו לא בדק בזמנו דגזרינן משום דלמא אתי למיכל כשמוצא יב] בפסח ורבנן פליגי עליה דאמרי לא בדק בתוך המועד כלומר במועד שריפתו דהייט בשש יבדוק לאחר המועד בתוך הפסח עצמו ולא גזרינן דלמא אתי למיכל מיניה:

מתוך

תוספות

לרב פפא ולרבינא דלא משמע להו דמיחייב מדרבנן תקשי להו דר"ש אדרבי שמעון בסוף פ"ק דבכורות (דף יא:) דמייתי התם מתניתין דתנן במסכת דמאי פרק שלישי (מ"ד) המפקיד פירותיו אצל הכותי ואצל עם הארץ בחזקתן למעשר ולשביעית אצל העובד כוכבים כפירותיו ר"ש אומר דמאי אלמא אי ודאי חלפינהו עובד כוכבים חייב לר"ש ויש לומר *דהנך דהכא משמע להו מדאורייתא משום דאי מדרבנן אפילו חלה נמי דלא מסקי אדעתייהו הנך שינויי וא"ת הא דאמרינן בספ"ק דבכורות (דף יא: ושם) הלוקח טבלים ממורחין מן העובד כוכבים מעשרן והן שלו ופריך דמרחינהו מאן אילימא דמרחינהו עובד כוכבים דיגונך אמר רחמנא ולא דיגון עובד כוכבים ומאי קושיא הא מסקינן דחייב מדרבנן גזירה משום בעלי כיסין ואין לומר דה"מ כשהיה מתחילתו של ישראל ומכרו לעובד כוכבים ומירחו עובד כוכבים דלא מיפטר אבל באותו שהיה מתחילתו של עובד כוכבים התם לא שייכא גזירה משום בעלי כיסין לאו מילתא היא דאפי' בגר מסקינן הך גזירה דלא מיפטר במה שממרח קודם שנתגייר ואין לומר דאי מדרבנן גזרה משום בעלי כיסין לא יג] אמאי דהן שלו מהאי טעמא גופיה א"כ הא דא"ר אלעזר התם הא ודאי חלפינהו דכ"ע בעי למיהבינהו לכהן ופריך עלה מהא דמעשרן והן שלו מאי קושיא הסיא דר' אלעזר מדרבנן:

כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר · בנדה פרק כל היד (דף מז:)פירש בקונטרס דדוקא בהמתו שהוא אכילת עראי אבל אכילת [א]קבע לא הייט מדרבנןוקשה מהא דפריך התם ואין ספק מוציא מידי ודאי והתגיא חבר שמת והניח מגורה כו' ומשני דספק וספק הוא משום דשמא עביד כר' אושעי' ואי בהמתו דוקא אכתי תיקשי ליה דלאדם ודאי שבול לאכילת קבע מיהו ההוא איכא לשניי דספק מוציא מידי ודאי בדרבנן ובפ"ק דפסחים(דף ט·)דמייתי לה אבדיקת חמץ דרבנן גבי אין חוששין שמא גיררה חולדה גבי חמץ החמירו כודאי דאורייתא אבל קשה מהך דשמעתין דאי בהמתו דוקא אכתי לא ליפטר מירוח עובד כוכבים מאכילת אדם דלא אפשר למיפטר נפשיה כר' אושעיא לענין אכילת עצמו ושייך למיגזר ביה משום בעלי כיסין והיה מפרש ה"ר אפריס מתוך כך דלאדם עצמו נמי שרי ובהמתו דנקט לפי שדרכו להערים בלשון זה שלצורך בהמתו מכנים שמתביישים לומר לצורך עצמו ואע"ג דאכילת קבע אסור קודם ראיית פני הבית הייט היכא דיכול לבא לידי חיוב כשירצה פני הבית אבל היכא שהכניסה במוץ שלה ומירחה בבית שוב אינו יכול לבא לידי חיוב עוד וקשה דבפ"ק דביצה (דף יג:) תניא הכונס שבלין לעשות מהן עיסה אוכל מהן עראי ופטור ובתוספתא קתני בהדיא מכנים לבית וקתני דוקא עראי אבל קבע לא אע"ג דהכניסן במוץ דהא שבלין קתני ועוד קשה אכתי יכול לבא לידי חיוב למ"ד בהשוכר את הפועלים יד] (ב"מ פח:) דחיטין וסעורין בני גורן נינהו בגורן תלינהו רחמנא דלא גרע עשאן גורן בבית מעשאן גורן בשדה דחייב בלא ראיית פני הבית ונראה לפרש דהא דפריך הכא אי הכי תרומה נמי עביד ליה כדבי אושעיא *דמידי דמאכל בהמה קשיא ליה מה הועילו חכמים בתקנתן כגון שעורין ושבלת שועל שהוא מאכל לסוסים ולרכש ועוד יש לפרש דהכי פריך תרומה נמי עביד לה כר' אושעיא ואע"ג דר' אושעיא לא מהני אלא לאכילת עראי לענין אכילת עראי אמאי לא נגזור משום בעלי כיסין כיון דיכול לפטור עצמו מעראי כדר' אושעיא וע"כ כי גזור משום בעלי כיסין אאכילת קבע מעיקרא נמי בלאו הכי לא אכיל דהתם גם מירוח העובד כוכבים נמי לא היה פוטר אלא מעראי אפי' כי לא גזרו משום בעלי כיסין דנהי דגלגול עובד כוכבים פוטר לגמרי הייט משום דכי מטוית ליה כקודם גלגול שרי לגמרי אבל מירוח עובד כוכבים כי מטוית ליה נמי כלא נתמרח מיתסרא מיהא אכילת קבע והא דקאמר לעיל חלת עובד כוכבים בארץ ותרומתו בחוצה לארץ מודיעין אותו שהוא פטור חלתו נאכלת לזרים ותרומתו אינה מדמעת הא בא"י מדמעת ודייק מינה דסבר גלגול העובד כוכבים פוטר מירוח העובד כוכבים אינו פוטר משמע הא אם היה מירוח עובד כוכבים פוטר היתה תרומתו נאכלת לזרים כמו חלה הייט התם דתבואה של עובד כוכבים שלא היתה עומדת להתחייב במעשר מיפטרא נמי לגמרי אבל אותה שתחילתה של ישראל ומכר לעובד כוכבים לא מיפטר מירוחו אלא מעראי ומיהו לגמרי מסקינן משום בעלי כיסין אפילו תחילתה דעובד כוכבים ומכר לישראל חייב כדפירש' לעיל מדלא מיפטר עובד כוכבים שמרח קודם שנתגייר וא"ת ומ"ש ממירוח הקדש לעיל דפטר לגמרי ותנן נמי בפ"ק דמס' פאה (מ"ו) המקדיש והפודה חייב במעשר עד שימרח הגזבר וי"ל דהתם משום פסידא דהקדש אוקמוה רבנן אדאורייתא וקצת יש דוחק לפירוש זה דקודס גזירה דבעלי כיסין מה שייך לחלק בין היה מתחילתו של עובד כוכבים לאותו שהיה של ישראל ומכרו לעובד כוכבים ואם שייך לחלק בו א"כ אחר שגזרו משום בעלי כיסין אמאי גזרו על אותו שהיה מתחלתו של עובד כוכבים ומ"מ לא יתכן פי' זה דבמס' (פאה) [תרומות] פרק תשיעי (מ"ז) משמע דמירוח העובד כוכבים פוטר מאכילת עראי דתנן המכנס עם העובד כוכבים בחסיות אע"פ שפירותיו טבל אוכל מהן עראי כלומר שטבל היו כשזרעם דמן הממורח זרע דגידולי טבל אסור בדבר שאין זרעו כלה כדתנן התם וחסיות דבר שאין זרעו כלה הם כדתניא בסוף הנודר מן הירק (נדרים נח:) והא דשרי עראי על כרחין לאו כמאן דאמר הכא אינו פוטר דאורייתא דלדידיה אפי' עראי אסור אלא כמ"ד פוטר וכי גזור משום בעלי כיסין בקבע אבל באכילת עראי לא גזור:

כדי שתהא בהמתו אוכלת · וא"ת היכן מצינו דטבל אסור בהנאה וי"ל דנפקא לן כדדרשינן בפ' במה מדליקין(שבת כו·)אין מדליקין בטבל טמא משום משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך פי' אכילתה אף תרומה טמאה כן דהייט הדלקה והדר גמרינן טהורה מטמאה דמיתסר בהדלקה[ב] קודם הרמה וכן להאכילה לבהמתו כל הנאות של כילוי דהוי כעין הדלקה ולא כמו שפי' בקונ' דווקא טבל טמא אבל בטבל טהור מדליקין אלא נקט טמא וכ"ש טהור ומההיא דרשה גופה ידעינן דאין ישראל מאכיל לבהמתו כרשיני תרומה): [ד](יצק) נתן תחילה שמן ולבונתו קודם הסולת יצק לאחר נתינת סולת ובלל שכן דרך כל המנחות שנותן שמן תחילה בכלי ואח"כ נותן סולת וחוזר ויוצק עליה שמן ובולל ועוד יש נתינת שמן שלישית שלא הזכיר בקונטרס דתנן לקמן בפ' אלו מנחות (דף עה:) כל המנחות הנעשות בכלי טעונות שלשה מתנות שמן יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי קודם לעשייתן ונראה דשלא תני להו הכא דנתן שמנו הוא נתינת שמן תחילה בכלי ויצק ובלל היא יציקה ובלילה דלקמן ובין הכא ובין התם הוה ליה למיתני בלילה ברישא דיצק היא יציקה אחרונה דמרבינן כל המנחות ליציקה בר ממנחת מאפה לקמן בפרק אלו מנחות (דף עה:) שכך הוא הסדר תחילה נותן השמן בכלי ונותן הסולת ולא בפוסרים ונותן שמן עליו ובולל וחוזר ונותן שמן לקיים מצות יציקה וקומץ: **יצק** ובלל · תימה דלא תני מלח כדקתני בהקומץ רבה (לעיל יח·) לא יצק לא בלל לא מלח ב): **ובשעת** הביעור · בשעה ששית אבל מכאן ואילך לא יבדוק ואפילו לא בדק בזמנו משום דדילמא אתי למיכל מיניה כשמוצאו בפסח ורבנן פליגי עליה דאמרי לא בדק בתוך (הפסח) [המועד] כלומר במועד שריפתו דהייט בשש יבדוק לאחר המועד בתוך הפסח עצמו ולא גזרינן דלמא אתי למיכל מיניה כך פירש

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה ו:

לב ב מיי' שם פ"ד הלכה א

לג ג מיי' פ"ז מהלכות תמידין ומוספין הל' יב:

לד ד מיי' פ"ג מהלכות חמץ הלכה ה ס"ע א"ח סימן ה:

שיטה מקובצת

א] אי הכי בחלה: ב] כדי שתהא בהמתו כו' מתוך פרש"י משמע דנקט דוקא בהמתו דאכילת בהמתו זהו הוא אכילת עראי אבל הוא לא יאכל קבע בהערמה זו ומעם יש בדבר דלא עדיף מהיכא (דעיין) [דעדיין] הוא בשדה ומירחן דתנן מאכילין לבהמה ולחיה ולעופות עד שיתמרח פי' ויראה פני הבית אחר המירוח' ורבינו אפרים פי' דלאו דוקא נקט בהמתו דה"ה דהוא נופיה מותר לאכול ממנו אפילו קבע דלא דמי דהיכא דמירחו ולא ראה פני הבית דההיא אתי לכלל חיובא כשיראה פני הבית אבל הכא כיון שמירחו בבית שוב לא אתי לכלל חיוב מעשר ומשום אורחא דמילתא נקט בהמתו לפי שהוא גנאי להערים כן כדי לאכול ממנו קבע ומביא ראיה שהכא ראמר דאפשר כדרבי אושעיא ואי אמרינן דלא מהני הערמה זו כי אם לאכול עראי אכתי גזירה משום בעלי כיסין שימכרו לעובדי כוכבים למרחו כדי לאכול ממנו קבע בלא מעשר ויש לדחות דהכא בתבואה שאינה ראויה כי אם למאכל בהמה א"נ י"ל דמ"ד מירוח פוטר היינו דוקא לאכול עראי אבל לאכול קבע וא"ת אם כן מאי קאמר הא תרומתו מדמעת ורוצה להוכיח ממנה דמירוח העובד כוכבי' אינו פוטר ואם כדברינו היכא מוכיח ממנו הא אפילו למ"ד מירוח פוטר מדמעת הוא דאסור לאכול ממנו קבע וי"ל דהא דאמרי' אינו פוטר כי אם לאכול עראי היינו בתבואה הגדילה שליש ביד ישראל א"נ תבואת ישראל ומירחה עובד כוכבים אבל תבואת עובד כוכבים מותר לאכול ממנה אפילו קבע ויש שרוצים להביא ראיה לפרש"י מההיא דמס' דמאי הכונס שבלים לעשות מהן עיסה אוכל מהן עראי ופטור משמע דוקא עראי אבל קבע לא ויש לדחות דלאו ראיה היא דאפי' רבינו אפרים מודה בזה משום דאפשר דאתי לכלל חיובא כיון שהיא עדיין במוץ אם יוציאנה לשדה עם המוץ וימרחנה שם ויחזור ויראה פני הבית אבל הכא שמירחה בבית שוב לא אתי לכלל חיובא בכל ענין תוס' אהרות ועיין בתוספות [פסחים דף ט]: ג] נתן עליו ל"נ עליו שהרי מתן שמן היא תחלה לסולת: יצק ובלל שלא כסדרן תנינהו שהרי בלילה היתה תחלה ואח"כ יציקה: ד] תיבות וחכ"א לא בדק כו' נמחק: ה] זילא בית: ו] חלה בפחות: ז] עביד להו: ח] ולבונתו קודם הסולת: ט] ורבנן פליגי עליה ואמרי:

מסורת הש"ס

ג"א דעובד כוכבים

[פסחים ט. ברכות לה. ע"ז מא: נדה טו:]

[פסחים יג:]

[בפסחים איתא שוק]

שם

[בפסחים איתא רבא ופי' שם אחס שינויים]

רבינו גרשום

עצמו מן המעשר · אי הכי אפילו בחלה נמי ליגזור דעיסת עובד כוכבים חייבת גזירה שלא יאמרו בעיסת של עצמו שמעובד כוכבים לקחה כדי לפוטרה מחלה' בחלה לא גזרינן דאי בעי לאיערומי לאפקועה מחלה הוה יכול לאפוה פחות מחמשת רבעים קמח ועוד דפטור מחלה: ומכניסה במוץ דלא איתחייבת במעשר עד דהויא דגן דכתיב מעשר דגנך ועד שיראה פני הפתח · התם הוה ידעי הערמת דתרומה ומעשר להכנים במוץ אי נמי דמעייל לה דרך גגות לא יכיל למעבדינהו אלא בפרהסיא וזילא ביה מלתא דמתבייש מן רבים שיראוהו ולא קא עביד אבל הכא דבצינעא כשהוא יושב בביתו בצנעא יאמר שמעובד כוכבים לקחה כדי ליפטר ממעשר ולא זילא ביה מילהא דמי ידע שאינו כן משום הכי גזרו רבנן דמירוח עובד כוכבים אינו פוטר שלא יפטור עצמו בכך אבל בגלגול עובד כוכבים פטרי דמצי דיכול למפטר נפשיה בצנעה בגו בייתיה לאפות פחות מחמשת רביעים ולא קא עביד ליכא למיחש נמי למיפטר נפשיה בהכי דיימר דמעובד כוכבים זבנה להא עיסה א) הילכך גילגול עובד כוכבים פטור לדברי הכל: שלא ברצון חכמים דרבנן לא שרו למיקצר קודם העומר דבר חדש בדיל מיניה: ובשעת בדק וכו' ולא חייש דלמא אתי למיכל

א) ונ"ל כיפב תוס' שבת כו: ד"ה אין מדליקין ותוס' פסחים לג: ד"ה אין ותוס' יבמות פו: ד"ה לא יאכלנה ותוס' פסחים לד' ד"ה מהמין ומה שציינתי שם: ב) בפוי"ם כתב ישנו לאו:

הגהות הגר"א: ט] משקרב העומר: י] ואף זה: יא] ואילך לא בדקינן: יב] כשבורצא אותו(בפסח) דחיישינן דלמא אתי למיכל קודם הקרבת העומר ור' יהודה לא חייש דסבר חדש בד[...] ואמרי: יג] לא הוה אמר: יד] בהשוכר את הפועלים עיין שם ברש"י (דף פח ע"ב): הביעור אבל לא לאחר זמן הביעור דחייש דלמא אתי למיכל מיניה וחכ"א לא בדק וכו' ולא

א) נראה דצ"ל ולפולם י"ל דהך דס"ל דגלגול עובד כוכבים פוטר לאו אליבא דד"ה כיה:

הגהות צ"ק (א) צ"ל קבע לאו מדרבנן פי' : [ב] צ"ל קודם הרמה לא מסורה וכן כו' : [ג] יצק ספק בתלה שם ר' ויסם לאחר כו' :

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה דרך גגות ולא דרך וכו' דרך חצר הבית דכתיב ואכלו:

מתוך שלא היתרתה לו אלא על ידי קיטוף זכור הוא אמר ליה אביי תינח קצירה טחינה והרקדה מאי איכא למימר הא לא קשיא טחינה בריחיא דידא הרקדה עלגבי נפה בית השלחין דשריא קצירה דתנן *קוצרין בית השלחין שבעמקים אבל לא גודשין מאי איכא למימר אלא אמר אביי חדש בדיל מיניה חמץ לא בדיל מיניה אמר רבא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא אלא אמר רבא דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא כדשנינן דרבנן אדרבנן לא קשיא הוא עצמו מחזר עליו לשורפו מיכל אכיל מיניה רב אשי אמר דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא קמח קלי תנן והא דרב אשי *ברותא היא תינח מקלי ואילך עד קלי מאי איכא למימר וכי תימא הכא נמי ע"י קיטוף *וכדרבה בית השלחין דשריא קצירה מאי איכא למימר אלא הא דרב אשי *ברותא היא: **מתני'** *משקרב העומר הותר [א] חדש מיד *הרחוקים מותרין מחצות היום ולהלן *משחרב בהמ"ק התקין ר' יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור אמר ר' יהודה והלא מן התורה הוא אסור שנאמר (ויקרא כג) עד עצם היום הזה מפני מה הרחוקים מותרין מחצות היום ולהלן מפני שהן יודעין שאין ב"ד מתעצלין בו: **גמ'** רב ושמואל דאמרי תרוייהו בזמן שבית המקדש קיים עומר מתיר בזמן שאין בית המקדש קיים האיר מזרח מתיר מאי טעמא תרי קראי כתיבי כתיב (שם) עד (יום) הביאכם וכתיב עד עצם היום הזה הא כיצד כאן בזמן שבית המקדש קיים כאן בזמן שאין בית המקדש קיים ר' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו *אפילו בזמן שבית המקדש קיים [ב] האיר מזרח מתיר והכתיב עד הביאכם למצוה משקרב העומר הותר חדש מיד למצוה העומר היה מתיר במדינה ושתי הלחם במקדש [ג] למצוה משחרב

רש"י

מתוך שלא היתרתה לו · לקצור במגל אלא ע"י קטוף ביד ולא במגל כמו (דברים כג) וקטפת מלילות בידך דקצירה קודם העומר אסורה כדקתני במתני' ואסור לקצור לפני העומר: [א]זכור הוא · דחדש הוא ולא אכיל: טחינה והרקדה · מאי שינוי איכא דליהוי זכור ולא יאכל: בריחיא דידא · ד] דריחים מתגלגלת ביד ולא בשל מים: קוצרין בית השלחים שבעמקים · דכיון דשדה יבישה היא אי משהו לה לאחר בשולה אזלה לאיבוד · ל"א רעות הן ואין עומר בא מהן ואמרינן בהאי פירקין (דף עא·) ממקום שאתה מביא אי אתה קוצר וממקום שאי אתה מביא אתה קוצר ולשון זה עיקר וכן מפורש לקמן: אבל לא גודשין · לא יעשו גדים עד לאחר העומר: חדש בדיל מיניה · שהרי לא אכל חדש כל השנה: חמץ לא בדיל מיניה · כל השנה שהרי אכלו עד הנה הלכך אתי למיכליה: דרבנן אדרבנן לא קשיא · בתמיה דהכא אמרי רבנן שלא ברצון חכמים עושין דגזרינן שמא יאכל והתם אמרי יבדק לאחר המועד דהיינו בתוך הפסח: קמח קלי תנן · דאין ראוין לאכילה (קמח) [ג]כעין קמח שלנו (א) ה] *קמח הבא מתבואה שנתייבשה בתנור: עד קלי מאי איכא למימר · כגון בשעת קצירה דראוי לאוכלו: **מתני'** הרחוקים · שאינן יודעים אם עדיין קרב ו] מותרין מחצות היום ולהלן כדתני טעמא לקמן: שיהא יום הנף · יום ט"ז שבו מניפין את העומר כולו אסור לאכול חדש: א"ר יהודה · לתנא דמתני' וכי רבן יוחנן התקין: והלא מן התורה אסור · ז] שנאמר עד עצם ובזמן שאין בית המקדש קיים משתעי קרא כדמוקי בגמ': מפני מה אמרו · בין לר' מאיר ובין לר' יהודה דאפי' ר' יהודה מודה דבזמן שיש עומר עומר מתיר דכתיב (ויקרא כג) עד (יום) הביאכם: **גמ'** האיר המזרח · הנץ החמה של ט"ז אבל לילו אסור: עד עצם היום · עד מראה היום וקסבר עד ולא עד בכלל: משקרב העומר · כל הנך משום פירכא קמייתי ח] הש"ס לרבי יוחנן וריש לקיש: הותר חדש · אלמא בעומר תליא מילתא: ומשני למצוה · מצוה להמתין עד שיקרב העומר אבל בלאו לא עבר: והתנן במתני' העומר מתיר חדש במדינה · לאוכלו ושתי הלחם שבעצרת מתירין חדש במקדש להביא מנחות ט] מן החדש אלמא בעומר תליא מילתא:

והתנן

תוספות

בקונטרס וקשה אמאי שני בלישנא דרבי יהודה קרי ליה שעת הביעור לשעה ששית ורבנן קרו ליה מועד לכך נראה דמועד ממש קאמר תוך ימי הפסח*: **קוצרים** בית השלחים ושל בית העמקים · פירש בקונטרס רעות הן ואין עומר בא מהן ואמרינן בהאי פירקא ממקום שאתה מביא אי אתה קוצר וממקום שאי אתה מביא אתה קוצר ול"ל דכיון דלכתחילה לא יביא אף על גב דאם הביא כשר ממקום שאי אתה מביא קרינא ביה דהא בית השלחים אם הביא כשר כדתנן בפרק כל הקרבנות (לקמן דף פה·) אין מביאין לא מבית הזבלים ולא מבית השלחים ולא מבית האילן ואם הביא כשר ותימה דהכא לא חשיב בית הזבלים ובית האילן וכזה יש לתרץ דהני פסידי אי לא קצרי להו ושרו רבנן אבל הנהו לא פסדי אי משהו להו עד לאחר העומר ואחמור בהו רבנן כי היכי דלאחמור הכא בגדישה אבל אכתי קשה אמאי לא חשיב [התם] בית העמקים ואית דגרסי הכא בית השלחים שבעמקים י] דההוא אם הביא פסול דליכא תרתי ולא קרינא ביה ממקום שאתה מביא אבל היכא דאם הביא כשר אף על גב דלכתחילה לא יביא ממקום שאתה מביא הוא ואסור לקצור וכן מוכח בתוספתא(פ"י)דקתני אע"פ שאמרו אין קוצרין מבית השלחין שבהרים ומבית הבעל שבעמקים אבל קוצרים מפני הנטיעות שבו [ג]והא דלא תני בית העמקים בפרק כל הקרבנות (ג"ז שם) דבית העמקים דלאו בית השלחין פירות טובים הן ולכתחילה יביא וקצת תימה לפירוש זה דלא משתמיט תנא בשום מקום וליתני בית השלחין שבעמקים לא יביא ואם הביא פסול ועוד תימה דבת"כ דרשינן וקצרתם את קצירה שתהא תחילה לכל הנקצרים יכול אף של בית השלחים ושל בית העמקים ת"ל קצירכם של כולכם אמרתי ולא של בית השלחים ושל בית העמקים והשתא למה לן ההיא דרשא הוה ליה למימר מטעמא [ד]דממקום שאי אתה מביא אתה קוצר ונראה לפרש דודאי גרסינן בכ"מ בית השלחים שבעמקים כאן ובת"כ ובית השלחים ובית הזבלים ובית האילן מדאורייתא שרו דכיון דלכתחילה לא יביא לאו ממקום שאתה מביא הוא אלא מדרבנן אסירי ואסמכוה אקרא דכתיב בת"כ אבל בית השלחים שבעמקים דאיכא הפסד גדול יותר מדאי לא העמידו חכמים דבריהם לפי שממהרים ביותר להתבשל לפני האחרים והפסד מרובה חששו והיינו דקאמר בת"כ קצירכם של כולכם אמרתי כלומר אותו שרגיל להיות נקצר בזמן שהכל קוצרין ומיהו עדיין קשה דהיכי מצינא למימר דלא חשיב בית העמקים בהדי לא יביאם משום דפירות טובים הם הא תנן בפ"ק דביכורים ומייתי לה במקום שנהגו (פסחים נג·) ולקמן בפ' כל הקרבנות (דף פד·) אין מביאין ביכורים חוץ מז' המינין ולא מדקלים שבהרים ולא מפירות שבעמקים ומדלא חזו לביכורים כ"ש למנחות דלגבוה ושמא שאני ביכורים דכתיב (דברים כו) אשר תביא מארצך דמשמע משבח של ארץ ישראל ומהשתא אי לאו ההיא דתוספתא אין לחוש אי גרסי' של בית השלחים ושל בית העמקים וחד טעמא לתרוייהו ומיהו לא יתכן דלא משום מובחר קרי ליה שבחה לקמן בפ' כל קרבנות אלא אז' המינין קאי דמשתבח בהו קרא (דברים ח) ארץ חטה ובתוספתא דריש מדכתיב מבחר נדריכם ואי הוה אמרי' דבית העמקים אם הביא פסול הוה ניחא הא דלא תני להו בהדי הנהו דלא יביא דהתם אם הביא כשר אי נמי אפילו לכתחילה כשר לשאר מנחות ודווקא לעומר הוא דפסול אפי' בדיעבד מדרשא דת"כ דבעי' קצירכם של כולכם פרט לבית השלחים ובית העמקים שממהרים להתבשל אבל קשה דת"כ הוה ליה לאיתויי לקמן אמתניתין דקוצרין בית השלחין ובגמ' אמר עלה תניא ר' בנימין אומר כתוב אחד אומר וקצרתם את קצירה וכתיב ראשית קצירכם הא כיצד ממקום שאתה מביא כו' משמע בהדיא דמהתם נפקא לן וההיא דת"כ אסמכתא: **אבל** לא גודשין · משום דבגדישה ליכא פסידא אי שבקינא עד אחר העומר והא דשרי ר' יהודה קמח וקלי במתני' משום עולי רגלים התירו וא"ת דבמתני' גזר ר"מ בקמח וקלי דאמר שלא ברצון חכמים ולקמן גבי אנשי יריחו (דף עא.) קאמר ר"מ קוצרין ברצון חכמים וי"ל דקצירה שאני משום פסידא כדפרישית וא"ת א"כ מאי קשיא ליה מקצירה אחמץ לר' יהודה שאני קצירה דאיכא פסידא וי"ל דכ"ש דאין לגזור במקום מצות ביעור: **והא** כתיב עד הביאכם למצוה *משמע דאיכא עשה דאורייתא אלא דליכא לאו והא *דדחיק משום מצוה ליקו וליגזור אע"ג דאיכא איסורא דאורייתא אין סברא לגזור ולהחמיר כיון דליכא לאו ותימה מי גרע מבילה דאסרינן מהאי טעמא בפ"ק דבילה (דף ה:) דהאמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך בילה אסורה מאי טעמא מהרה יבנה כו' ועוד תימה דהי איכא איסורא דאורייתא היכי מסכינן בפ"ק (לעיל דף ה:) טעמא דר"ש בן לקיש דאמר מנחת העומר שקמלה שלא לשמה כשרה דהוי מן המותר לישראל משום דקסבר האיר המזרח מתיר מ"מ אסור מדאורייתא*:

בשיטת

רבינו גרשום

למיכל מיניה: מתוך שלא היתרתה לו לקצור לפני העומר כדרכו במגל אלא ע"י קיטוף זכור הוא ולא אתי למיכל: תינח קצירה מיגו דאיכא שינוי בקיטוף זכור הוא: אלגבי נפה שלא כדרכה בשינוי: בית השלחין שדה יבשה דשריא קצירה כדרכה לפני העומר כדי שלא תפסיד התבואה מפני שהיא יבשה הרבה והרוח מפילה: מאי איכא למימר דליכא שינוי: חדש בדיל מיניה דליתיה עד השתא וזכור הוא אבל חמץ דלא בדיל מיניה עד השתא גזור: דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא הכא בחדש אמאי לא גזור דלמא אתי למיכל מיניה דמוציאין שוקי ירושלים מלאה קמח וקלי תנן דקמח לאו בר אכילה הוא וקלי כיון שמהובהב הוא באש נתקשה ואינו ראוי לאכילה הכי · ואית ספרים דכתיב בהו קמח קלי קמח העשוי מן קליות ולא בעי למימר וקלי דסברי דקלי ראוי לאכילה מעיקרא: עד קלי מאי איכא למימר כלומר קודם שיבא לידי קלי וקמח איכא למיחש דלמא אתי למיכל בשעת קצירה וטחינה: יום הנף היינו יום שמניפין בו העומר יום ט"ז: עד עצם עד ועד בכלל: שאין ב"ד של כהנים מתעצלין שלא יקריבוהו קודם חצות

שיטה מקובצת

א] החדש: ב] האיר המזרח מתיר' והא דתנן אין מביאין מנחות קודם העומר ולא מצי לשנויי למצוה דהא תנן ואם הביא פסול (אלמא) [אלא די"ל] קודם לעומר דמתני' ר"ל בט"ו או בי"ד (או) [אבל] בט"ז שרי: ג] למצוה' צ"ל דאפילו עשה ליכא דהא פריך בסמוך משום מצוה ליקום ולגזור ובפ"ק [די"ט] איכא דגזרינן אפילו גבי איסור דרבנן גבי ביצה: ד] דידא · דריחים המתגלגלת: ה] שלנו · קלי קמח: ו] קרב העומר: ז] אסור · בזמן שאין בהמ"ק קיים שנא' עד עצם ועד ועד בכלל משתעי קרא: ח] קמייתי להו: ט] מנחות שבמקדש: י] שבעמקים · אבל עמקים דבעל מותר ואינו כן דתנן במס' בכורים אין מביאין מדקלים שבהרים ולא מפירות שבעמקים אלמא כל עמקים אסורי' להביא וא"כ הק"ל אמאי לא קא חשיב נמי עמקים בהדי הרים דאין מביאין לקמן וי"ל דתנא ושייר' ותימה דבת"כ תנא קוצרים בית השלחים ומאי טעמא משום דכתיב ראשית קצירכם שקצירכם שוה פי' שקוצרים אותו בב"א יצא בית השלחים שבעמקים שאין קוצרים אותו בב"א שאין בישולו שוה דפעמים שבמקום זה מבושל קודם לזה ולמה לי האי טעמא תיפוק ליה משום דרשא דתרי קראי דמייתי לקמן וי"ל דדרשא דת"כ אינו אלא אסמכתא לשריותא דשלחים דודאי מדאוריי' ממקום שאי אתה מביא וכו' מיהו גזרו רבנן דלמא אתי למיכל מיניה ובשלחים לא גזרו משום פסידא ואסמכוה רבנן אקראי · תו"ח:

הערות בגליון

[וע"ע תוס' יבמות יג: ד"ה ולא]

לה א ב (מיי' פ"ז מהל' תמידין ומוספין הל' יג) וס"י מהל' מאכלות אסורות הלכה ב:

נ"א ברותא

[נ"ל דדחי]

[ועיין תוס' לעיל ה: ד"ה האיר דכ' לפיכך נראה דאינו אלא מצוה מן המובחר בעלמא וכו']

לקמן עא.

[מע"ש פ"ג בב"מ ט. פירוש הערוך]

נ"א קלי

עירובין נג.

עירובין שם סוכה מא.

ר"ה ל.

ר"ה שם: סוכה שם

[ועי' לעיל ה: שכתבו דאפילו עשה ליכא אלא מצוה בעלמא ע"ש]

ויקרא כג

שם

הגהות צ"ק [א] נ"ל זכור הוא לא איסור החדש ולא אכיל: [ב] נ"ל קמח כעין קמח שלנו וקלי תבואה שנתייבשה בתנור: [ג] נ"ל והאי דפי' הא דלא תני בית העמקים כו': [ד] נ"ל דממקום שאתה מביא אי אתה קוצר:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה קמח וכו' דקמח הבא וכו' בתנור הוא הס"ד:

לו א מיי' פ"י מהל' מאכלות אסורות הל' ג טוש"ע א"ח סי' תפט סעיף י ויו"ד סי' רצג סעיף א:

לז ב מיי' פ"ז מהל' איסורי מזבח הלכה ס וס"ז מהלכות תמידין ומוספין הלכה יז:

לח ג מיי' פ"ז מהלכות תמידין ומוספין הל' יפ והוא ספק:

תורה אור

משחרב *בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור מאי טעמא מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח השתא נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד לא הוה עומר האיר מזרח א] מתיר והשתא דאיכא עומר עומר מתיר ואי סלקא דעתך למצוה משום מצוה ליקום וליגזור אמר רב נחמן בר יצחק רבן יוחנן בן זכאי ב] בשיטת רבי יהודה אמרה דאמר מן התורה אסיר שנאמר °עד עצם היום הזה ג] עד עיצומו של יום וקסבר *עד ועד בכלל ומי סבר לה כוותיה והא מיפלג פליג עליה דתנן משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור א"ר יהודה והלא מן התורה הוא אסור ד] דכתיב עד עצם היום הזה רבי יהודה הוא דקא טעי הוא סבר רבן יוחנן בן זכאי מדרבנן קאמר ולא היא מדאורייתא קאמר והא התקין קתני מאי התקין דרש והתקין רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע אכלי חדש באורתא דשיסתר נגהי שבסר קסברי *חדש בחוצה לארץ דרבנן ולספיקא לא חיישינן ורבנן דבי רב אשי אכלו בצפרא דשבסרי קסברי חדש בחוצה לארץ דאורייתא ורבן יוחנן בן זכאי מדרבנן ה] קאמר וכי תקין ליום הנף לספיקא לא תקין אמר רבינא אמרה לי אם אבוך לא הוה אכיל חדש אלא באורתא דשבסר נגהי תמניסר דסבר לה כר' יהודה וחייש לספיקא: **מתני'** העומר היה מתיר במדינה ושתי הלחם במקדש *אין מביאין מנחות וביכורים ומנחת בהמה קודם לעומר אם הביא פסול קודם לשתי הלחם לא יביא °אם הביא כשר: **גמ'** יתיב רבי טרפון וקא קשיא ליה מה בין קודם לעומר לקודם שתי הלחם אמר לפניו יהודה בר נחמיה לא אם אמרת קודם לעומר שכן לא הותר מכללו אצל הדיוט תאמר קודם לשתי הלחם שהותר מכללו אצל הדיוט שתק רבי טרפון צהבו פניו של ו] רבי יהודה בן נחמיה אמר לו רבי עקיבא יהודה ז] צהבו פניך שהשבת את זקן תמהני אם תאריך ימים אמר רבי יהודה ברבי אלעאי אותו הפרק פרס הפסח היה כשעליתי לעצרת שאלתי אחריו יהודה בן נחמיה היכן הוא ואמרו לי נפטר והלך לו אמר רב נחמן בר יצחק לדברי יהודה בן נחמיה ח] נסכים ביכורים שהקריבם קודם לעומר כשירין פשיטא מהו דתימא התם הוא דהותר מכללו אצל הדיוט אבל הכא דלא הותר מכללו לא קמ"ל כל שכן הכא דלא איתסר כלל:(סד"ר הנצ"א גל"י פי"ל סימן): בעי רמי בר חמא שתי הלחם מהו שיתירו שלא כסדרן היכי דמי כגון דזרעינהו בין העומר לשתי הלחם וחליף עלייהו שתי הלחם ועומר מאי כסדרן שריין שלא כסדרן לא שריין או דלמא שלא כסדרן נמי שריין אמר רבה ת"ש °ואם תקריב מנחת ביכורים *) במנחת העומר הכתוב מדבר מהיכן באה מן השעורין אתה אומר מן השעורין או אינו אלא מן החיטין רבי אליעזר אומר נאמר אביב במצרים ונאמר אביב לדורות מה אביב האמור במצרים שעורין אף אביב האמור לדורות שעורין ט] ורבי עקיבא אומר מצינו יחיד שמביא י] חובתו מן החיטין וחובתו מן השעורין יא] וציבור שמביאין חובתן מן החיטין מביאין חובתן מן השעורין ואם אתה אומר יב] בא מן החיטין לא מצינו ציבור שמביא חובתו מן השעורין דבר אחר אם אתה אומר עומר בא מן החיטין אין שתי הלחם בכורים ואם איתא דשתי הלחם שלא כסדרן יג] שריין משכחת לה דמקריב עומר מהנך דאשריש קודם לשתי הלחם יד] ובתר העומר דאשתקד ושתי הלחם מהנך דאשרוש קודם לעומר טו] דהשתא ובתר שתי הלחם דאשתקד מי סברת ביכורים

*) [לקמן פד.]

רש"י

והתקן משחרב כו'. והאמרינן מאי טעמא כו': אמר רב נחמן רבן יוחנן בשיטת רבי יהודה אמרה. דאמר מן התורה הוא אסור לאחר חורבן ולאו משום גזירה שמא יבנה: עלם. עלמו של יום: קסבר חדש טז] בחוצה לארץ דרבנן. ולספיקא שמא למחר יהיה שנה עבר לא (א' יז] חיישינן: רבנן דבי רב אשי. בעו לאמתוני עד שיאיר מזרח: יח] בצפרא דשיבסר. דאי נמי שיתסר הוא הרי האיר האיר המזרח: דקסבר חדש בחולה לארץ דאורייתא. הלכך חיישינן לספיקא ולא אכלי מאורתא ובצפרא אכלי ליה ולא חיישינן לתקנת רבן יוחנן בן זכאי משום דגזירה דרבנן היא שמא יבנה כו'יט] [א] וחשו רבנן למיגזר ביום הנף גופיה ולספיקא לא תקנו להמתין כל היום: כ] וסבר לה כרבי יהודה. דאמר כל יום הנף אסור מן התורה [ב] והדש כא] אסור בחולה לארץ דאורייתא הלכך חייש לספיקא להמתין כל היום: **מתני'** כב] מנחות. מנחת סוטה. [מנחת בהמה]. מנחת נסכים [של בהמה]: קודם לשתי הלחם לא יביא. מנחות משום דגבי שתי הלחם כתיב מנחה חדשה שתהא חדשה לכל המנחות והביכורים כדמפרש בפ' כל קרבנות (לקמן פג:): ואם הביא כשר. בגמ' מפרש טעמא: **גמ'** מה בין קודם העומר לקודם שתי הלחם. כלומר מאי שנא גבי עומר דאם הביא פסול וגבי שתי הלחם אם הביא כשר: צהבו פניו. שמח: פרס הפסח. שתי שבתות קודם הפסח דתניא (פסחים דף ו'.) שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח ל' יום רשב"ג אומר שתי שבתות [ג] על שם ששתי שבתות חצי ל' יום כג] פרס קרי להו לשון פרוסה: כד] נסכים ביכורים. מיין שביכר קודם לעומר והקריבם כשרין: לדברי רבי יהודה בר נחמיה. דתלי טעמא בהותיל ומותרין להדיוט הני נמי מותרין להדיוט [ד] קודם לעומר דעומר אינו כה] אוסר אלא מין דגן ולא יין והא דקתני מתני' ואם הביא פסול לאו אביכורים דפירות האילן קאי: מהו דתימא התם. גבי מנחות קודם לשתי הלחם הוא כו] אם הביא כשר: משום דהותר מכללו. שנאסר להדיוט קודם לעומר והותר לאחר העומר אבל הכא דלא הותר מכללו להדיוט שהרי מעולם לא נאסר אימא לא: מהו שיתירו שלא כסדרן. כז] למקדש היכי דחליפעלייהו שתי הלחם קודם לעומר: מביאין חובתן מן השעורים. עומר: אין שתי הלחם ביכורים. [ה] כח] שהרי תקרב למזבח מחיטי שנה זו ורחמנא קרינהו בכורים דכתיב וביום הבכורים: ואם איתא דשלא כסדרן שריין משכחת לה. דבא עומר מן החטים והווה להו שתי הלחם בכורים כגון דזרע באייר כט] דאשרוש קודם לשתי הלחם דאשתקד ושתי הלחם דהנך דזרע בתמוז דאשרוש קודם לעומר דהאידנא ולבתר שתי הלחם דאשתקד דהווה להו ביכורים לכל חטים דתלו ל] בהם דהא לא קרוב מהנך חטין דתלו בשתי הלחם דהאידנא דהנהו חטין דאתא עומר מינייהו שרינהו שתי הלחם דאשתקד לא] והאי עומר אתא מינייהו והנך שתי הלחם דהשתא הוו בכורים לכל לב] מנחות הבאות מאותן חטים שבאין להתיר (ב) אלא מדלא אמר הכי [ו] שמע מינה אכתי לא אישתרי לג] עומר הנך חטין דהנך שתי הלחם דאישתקד *) (לא) שרו להו ואי הוה אתי עומר מינייהו אישתכח דאכל לד] בפסח מהנך חיטי דתלו בשתי הלחם דהאידנא ולא הוה ביכורים: מי סברת. האי דבעינן שתי הלחם:
ביכורים

*) מהרש"ק מ"ז

תוספות

בשיטת רבי יהודה אמרה. דאמר מן התורה היא דאסורה מדוחק קושיא אהרת תירץ כן רב נחמן דבסוף לולב הגזול (סוכה מא.) דפריך התם מהלות היום ולהלן ליסתרי ועוד מכני התם דהיבני בלילה אי סמוך לשקיעת החמה ורבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דהכא לא מלו סברי כההוא שינויא ותימה מנא להו לרבי יוחנן ולרבי שמעון בן לקיש דפליג שום תנא עליה דרבי יהודה דקאמרי אף בזמן שבית המקדש קיים האיר המזרח מתיר: **קסבר** חדש בחולה לארץ דרבנן. דפליגי תנאי בכפ"ק דקידושין (דף לז.): **לא** אם אמרת קודם לעומר וכו'. תימה דנקט האי לישנא דהוה ליה למימר קודם לעומר אסור משום דבעינן ממשקה ישראל (יחזקאל מה) ונראה דרבי טרפון נמי לא איסתמיטתיה האי טעמא אלא דקשיא ליה מה בין קודם לעומר לקודם שתי הלחם וכיון קודם לשתי הלחם מקודם לעומר ולהכי מהדר ליה בהאי לישנא לא אם אמרת קודם לעומר שכן לא הותר מכללו: והאמר

שיטה מקובצת

א] מזרח התיר: ב] בשיטת ר' יהודה אמרה. וא"ת מאי שני כ"ש דקשה טפי מכולהו תנאי דמתני' משמע דסברי כל היום אסור מן התורה וי"ל כיון דאוקימנא טעמא דהכא בעד ועד בכלל תו לא קשה דאשכחנא תנאי בעלמא דסברי עד ולא עד בכלל ואינהו כהני תנאי סברי. תו"ח: ג] הזה עצם עצמו של: ד] אסור שנאמר: ה] מדרבנן תקין: ו] של יהודה תיבת רבי נמחק: ז] עקיבא יהודה יהודה: ח] לדברי יהודה בן נחמיה נסכי בכורים שהקריב קודם לעומר כשרים. ומתני' דקתני גבי מנחת בכורים ואם הביא פסול בבכורים של תבואה מיירי שצריכים להתיר משל עומר: ט] רבי עקיבא אות ו' נמחק: י] שמביא נדבתו מן החטים וצבור שמביאין נדבתן מן החטים יחיד שמביא: יא] השעורין צבור: יב] אומר עומר בא: יג] שלא כסדרן נמי שריין אמאי אין שתי הלחם בכורים: יד] תיבות ובתר העומר דאשתקד נמחק: טו] תיבות דהשתא ובתר שתי הלחם דאשתקד נמחק: טז] חדש בחוצה: יז] לא חיישי רבנן ולא בעינן לאמתוני עד שיאיר המזרח דשיבסר: יח] אכלי בצפרי: יט] יבנה ט' וכי חיישי רבנן: כ] דסבר: כא] וחדש בחוצה: כב] תיבות מנחות מנחת סוטה (מנחת) נמחק: כג] יום קרי להו פרוס: כד] נסכי בכורים. נסכים: כה] אינו אוסר: כו] הוא דאם: כז] כסדרן במקדש חלוף עלייהו שתי הלחם ועומר ומבעיא ליה מי מצי לאקרובי מינייהו מנחות קודם לשתי הלחם בתרא הס"ד ומה"ד אביב במצרים. כי השעורה אביב: הס"ד ומה"ד יחיד שמביא חובתו מחטים. מנחת חוטא אינו בא אלא מחטים דכתיב בה סולת: הס"ד ומה"ד וחובתו מן השעורים. מנחת חוטא [קנאות]: הס"ד ומה"ד צבור שמביאין חובתן מן החטים. שתי הלחם: כח] בכורים. שהרי קרב למזבח: כט] באייר וזרע בתמוז ומקריב עומר יבא מהנך חטים דזרע באייר: ל] דתלו בתו דהא לא קרב העומר: לא] דאשתקד דהוה ליה בכורים להאי עומר דאתא: לב] לכל המנחות: לג] לא אישתרו חטין דקודם שתי הלחם דאשתקד והנך שתי הלחם דהאידנא לא שרו להו דאכתי לא אתי ואי הוה: לד] ה' דאכל מזבח מהנך הלחם ביכורים:
הגהה
ה) אולי צ"ל דאכל מזבח מהנך וכו' ולא הוי שתי הלחם ביכורים.

רבינו גרשום

סוכה מא. ר"ה לא:

חיום: ואי ס"ד למצות הוא דבעי להמתין שלא יאפלו חדש ביום ט"ז עד שיקרב העומר אבל אין עומר מעכב משום דאין בו חיוב אלא מצוה ליתי רבן יוחנן בן זכאי ולגזור שיהא יום הנף כולו אסיר אלא ש"מ מרגזר דהבאת עומר מעכב: אמר רב נחמן בר יצחק לעולם קסבר למצוה ולא לעכב ואמאי גזר רבי יוחנן משום דבשיטת ר' יהודה (סברא) [אמרה] דמן התורה אסור יום הנף כשאין בהמ"ק קיים: והא התקין קתני דמשמע דלא סבר דמדאורייתא אסור מאי התקין דרש תורה והתקין: ולספיקא דלמא עיברו ב"ד לאדר שעשאוהו מלא והוי יום שבסר שיתסר לא חיישי' אלא (אי) [אמרינן דלא] עיברוה הלכך שיתסר דהוי יום הנף הלא הוו אכלי בחו"ל יום שבסר אכלי (מן) [אפילו] הלילה: אכלי בצפרא דשבסר ומ"ט לא אכלי באורתא דשתסר דנגהי שבסר דחדש בחו"ל דאורייתא' וחיישי לספיקא דלמא עברוה לאדר והוי שבסר שיתסר ולצפרא אכלי דסברי דהאיר מזרח מתיר וריב"ז לא תקין דלידהוי יום הנף כולו אסור אלא לי"ו ודאי אבל לשבסר ספק שיתסר לא תקין: סבר לה כרבי יהודה דאמר מן התורה הוא אסיר: אין מביאין מנחת ובכורים של חטים: ומנחת בהמה היינו נסכים קודם לעומר: מה בין קודם לעומר מאי שנא [קודם לשמר] דפסול: שהותר מכלל איסור חדש אצל הדיוט במדינה: לדברי יהודה בן נחמיה דדריש שהותר מכללו: ונסכים בכורים מיין חדש דהיינו בכורים דפירות שהקריבם קודם לעומר כשר (שהקריבם דעומר קאמר) דלכו"ע בעינן שתהא שתי הלחם קודם לכל מנחות וביכורים דפירות וכ"ש עומר שיהא קודם לחם דהכי אמרינן בפ' כל הקרבנות הצבור מנין שתהא קודם לנסכים ופירות האילן וכו' אלא כיון דיהודה בן נחמיה מכשיר כשהביא קודם שתי הלחם משום דהותר מכללו משו"ה קאמר לדברי יהודה בן נחמיה כ"ש דהבא דפירות דחדש לא אתסר כלל באכילה קודם לעומר: מאי כסדרן שריין שתי הלחם כי חליף על התבואה עומר ברישא והדר שתי הלחם שריין להתיר חדש במקדש:

או דלמא שלא כסדרן נמי כי חליף עליה שתי הלחם והדר עומר אין צריך שתי הלחם אחר להתיר אלא הנהו שתי הלחם דהוו קודם עומר שריין כאילו הוו לאחר עומר: אביב במצרים כי השעורה: יחיד שמביא חובה מן החיטים מנחת חוטא: וחובה מן השעורים מנחת קנאות ואי ס"ד שלא כסדרן נמי שריין חדש במקדש משכחת לה בשתי הלחם הוו בכורים אע"ג דעומר בא מן עומר מהנך דאשרוש וכו' ואי שלא כסדרן לא שריין אלא כסדרן כי מייתי עומר מן החטים לא שרי עומר לתביא מנחות עד דאתי שתי הלחם בתר עומר וכי מייתי שתי הלחם מן החטים לא הוי בכורים דהא בא עומר מהן הילכך בא מן השעורים כדי שיהו שתי הלחם בכורים לעולם אפילו שלא

הגהות צ"ק [illegible]

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה קסבר חדש וכו' לא חיישי רבנן כס"ד ואח"כ מ"ה אכלי בצפרא דשיבסר ולא בעינן לאמתוני רק עד שיאיר מזרח דשיבסר דאי נמי שיתסר: (ב) ד"ה ואם איתא וכו' שבאים להתיר שתי לחם אלא מדלא אמר הכי ש"מ אכתי לא אישתרו חטין דעד הנך שתי הלחם דהאידנא לא שרי להו ואי הוה אתי כו"ל:

גליון הש"ס מתני' אם הביא כשר. עי' בירושלמי פלה על מתני' פ"ד מ"י סוכה בר"ש שם:

בכורים לפירא קא אמרינן למזבח קא אמרינן והא אביל לה מזבח מפירי דהא שתא בעי רמי בר חמא שתי הלחם הנצה א] שריא או חנטה ג] שרייה מאי הנצה ומאי חנטה אילימא הנצה דפירא והנטה דפירא השתא השרשה שריא הנצה והנטה מיבעיא אלא הנצה דעלה ותנטה דעלה מי הוי גבי השרשה או לא תיקו *בעי רבא בר רב חנן חטין שזרען בקרקע עומר מתירן או אין עומר מתירן היכי דמי אי דאשרוש תנינא אי דלא אשרוש תנינא *דתנן אם השרישו קודם לעומר עומר מתירן ואם לאו אסורין עד שיבא עומר הבא לא צריכא דהצדינהו וזרעינהו קודם לעומר ואתא עומר וחליף עלייהו וקא מיבעיא ליה מהו לנקוטי ומיכל מינייהו כמאן דשדייא בכדא דמיא ושרינהו עומר או דלמא בטיל להו לגבי ארעא יש להן אונאה או אין להן אונאה היכי דמי אילימא דאמר ליה שדאי בה שיתא ואתו סהדי ואמרי דלא שדא בה אלא חמישה *והאמר רבא כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפי' פחות מכדי אונאה חוזר אלא דאמר ליה שדאי בה כדבעי לה ואתו סהדי ואמרי דלא שדא בה כדבעי לה יש להן אונאה דכמאן דשדייא בכדא דמיא ד] ויש להן אונאה או דלמא בטיל להו לגבי ארעא נשבעין עליהן או אין נשבעין עליהן כדשדייא בכדא דמיא וכמטלטלי דמו ונשבעין עליהן או דלמא בטיל להו אגב ארעא וכמקרקעי דמו ואין נשבעין עליהן תיקו בעי רמי בר חמא חטין שבגללי בקר ושעורין שבגללי בהמה מהו למאי אילימא לטמויי טומאת אוכלין תנינא *חטין ה] שברעי בקר ושעורין שבגללי בהמה חישב עליהן לאכילה אין מטמא טומאת אוכלין לקטן לאכילה מטמא טומאת אוכלין אלא למנחות פשיטא דלא הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך לא צריכא דנקטינהו וזרעינהו וקא בעי לאיתויי מנחות מינייהו מאי משום דמאיסותא הוא וכיון דזרעינהו אזדא למאיסותייהו או דלמא משום כחישותא הוא והשתא נמי ו] כחושה תיקו בעי רמי בר חמא* פיל שבלע כפיפה מצרית והקיאה דרך בית הרעי מהו למאי אילימא למבטל טומאתה תנינא כל הכלים *יורדין לידי טומאתן במחשבה ואין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה לא צריכא דבלע הוצין ועבדינהו כפיפה מצרית מי הוה עיכול הוה ליה כבלי

בכורים לפירא · לחיטין התלויין בהם בכורים: למזבח קאמרינן · שלא יאכל מזבח קודם להם חיטים חדשים ז] והכא אכל ליה מזבח עומר מפירי דהא שתא ח] דמהך שתא נינהו דהאדא שתא גדלו ביחד (א) ועומר שריינהו לאכילת אדם ט] ושתי הלחם שריינהו להביא בכורים מפירות האילן: הנצה שריין · שהגיעו קודם להם או חנטה שריין חנטה הוי פירי יותר מהנצה: השתא · לגבי תבואה שריין עומר ושתי הלחם בהשרשה תבואה הנשרשת *קודם לעומר אף על פי שלא גדלה כלום וכדקתני מהני' הנצה וחנטה דפירי מיבעיא: אלא הנצה וחנטה דעלה · מי הוי הנצה דעלה בפירות האילן כהשרשה דתבואה או לא: דהצדינהו וזרעינהו קודם לעומר · דלא שריינהו עומר דאשתקד ולא השרישו בשעת עומר זה: מהו לנקוטי · ללקוט מהן קודם השרשתן: כמאן דשדיין בכדא דמיא ושריינהו עומר · דהא דאמרן ואם לאו אסורין עד שיבא עומר הבא בגידוליהן מיירי או דלמא בטלינהו אגב ארעא וכי לקיט להו כגידולין דמו: יש להן אונאה כו' · דקיימא לן בבבא מציעא בפ' הזהב (דף נו·) אין אונאה לקרקעות: שדאי בה שיתא · זרעתי בקרקע יא] סאת כורים: ואתו סהדי דלא שדא בה אלא חמשה · דהשתא איכא שיעור אונאה שתות בפ' הזהב (שם מט:): כל דבר שבמדה · כיון דקפיד לא מחיל ואפילו בפחות משתות ולא שייכא בה דין אונאה שיהא מקח קיים ויחזיר אונאה אלא כל המקח בטל וחוזר: נשבעין עליהן · דאמר בפ' הזהב (שם נו·) אין נשבעין על הקרקעות: בקר · דרכו לאכול חיטים ושאר בהמה כגון חמור וגמל דרכו לאכול שעורין: חישב עליהן · בעודן ברעי: וזרעינהו · ובעי לאיתויי מנחות מן הגידולין אזדא מאיסותייהו · דהא אחריני נינהו: והשתא (ב) יב] כחישי · דכיון שנתעכלו במעי הבהמה שוב אין מגדלין חטין מלאין ובריאין כדמעיקרא: כפיפה · קופה מצרית מצורי דקל: למיבטל טומאתה · שהיתה טמאה קודם לכן: יורדין לידי טומאתן במחשבה · יג] כיון שחשב עליו לדבר שאין בו חסרון מלאכה כגון עור מתוקן סתמו למנעלים עומד ואינו מקבל טומאה עד שיעשו המנעלים חישב עליו לעשותו שולחן דאינו חסר שום מלאכה דהשתא מיד ראוי לשולחן מקבל טומאה מיד: ואין עולין מטומאתן · אם נטמאו: אלא בשנוי מעשה · כגון נשברו טהרו והכא ליכא שינוי מעשה דשלימה הקיאה: כלי

והאמר רבא כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפי' פחות מכדי אונאה חוזר · לא שיחזיר אונאה קאמר אלא אפילו ביטול מקח הוי כדמוכח לקמן בפרק התודה (דף עו·) ובפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף נ·) ויש לדקדק מכאן דמילתא דרבא איתמר אפילו אקרקעות וכן משמע בפ"ב דקידושין (דף מב:) דקאמר אבל פלגי במשחתא לא כדרבא כו' ורבינו שמואל לא פי' כן בפרק בית כור (ב"ב קג:) [ושם קדי' ד"ה פחות] דתקנבית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל פיחת כל שהוא ינכה הותיר *כל שהוא יחזיר משמע כי המקח קיים ופירש רבינו שמואל כי מקח קיים דאע"פ שטעו במדה לא איתמר דרבא אלא במטלטלי ולא משמע הכי כדפרישית אלא הייט טעמא התם שיודע ומכיר בשדה שהוא מוכר לו ויודע שיש שם או פחות או יותר אלא לפי מה שעולה לפי חשבון בית כור מלומלם *יפחות וינכה: **שדאי** בה כדבעי ואתו סהדי כו' · אין מכחישין אותו במה שזרע אלא *שאומרים שאין לה די בכי האי שיעורא: **פיל** שבלע כפיפה מצרית כו' · האי דבעא מיניה רב אדא בר אהבה מרב דימי מנהרדעא בפ' לא יחפור (ב"ב כב·) פיל שבלע כפיפה מצרית והקיאה דרך בית הרעי מהו לאו בכפיפה ממש בעא מיניה דאם כן אמאי לא הוה בידיה מתני' היא דאין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה אלא בהוצין ועבד להו כפיפה בעא מיניה והא דעפח ליה התם בסנדליה אע"ג דהיא נמי קיימא בתיקו מ"מ ה"ל למידק עלה כדדייקי' הכא מהאיא דעולא: **דבלע** הוצין ועבדינהו כפיפה מי הוי עיכול כו' · תימה מי גרע מחיטין שבגללי בהמה דלעיל דלקטן לאכילה מטמאין טומאת אוכלין ואי הוו עיכול לא ליטמו טומאת אוכלין ויש לומר שאני טומאת אוכלין דתלוי בראויה לגר או לכלב והתם היא חזיא אפי' לגר אבל מזאבים שבלעו תינוקות וטהרו את הבשר וטמאו את העצמות אתי שפיר דטומאת מת לא תליא אלא בעיכולי יד] וא"ת דהכא מסקי' דבשר דרכיך הוי עיכול ובפ"ק דבכורות (דף ז:) תנן דג טהור שבלע דג טמא אסור באכילה ולא הוי עיכול ותירץ רב האי טו] דשאני טומאה *דאפוסי טומאה לא מפסיקן עוד י"ל דהיכא דילא דרך בית הרעי הוי עיכול טפי מהתם דנמצא במעיו וא"ת דבפ' י"א דאהלות תנן ומייתי לה בפרק בתרא דשבת (דף קנה:) כמה תשהה במעיו בעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף ובעודו במעיו נמי קאמר דהא מייתי לה אכלב שאכל בשר המת ומת ומוטל על האסקופה וי"ל דמתניתין דבכורות כרבי יהודה בן בתירא דאמר התם בעופות ובדגים מעת לעת ובלא שהה מיירי אי נמי דגים הנבלעים קשי טפי טז] א"כ נהי דאיפסיל מתורת אוכל לענין טומאת אוכלין מ"מ לענין איסור לא ליהוי עיכול *מידי דהוה חלב שבכפרים ונבלת עוף טהור בכל מקום (עוקצים פ"ג מ"ג) שצריך מחשבה אע"ג דלענין איסורא לקי בלא שום מחשבה וזהו כתירוצו של רב האי מיהו אין ראיה מזה דאין לך מחשבה גדולה מזו שמשים החלב בפיו ואוכלו וא"ת והאמרינן בפ"ב דיומא (דף פא.) זר שבלע שזפין של תרומה והקיא ובא אחר ובלעו הראשון משלם קרן וחומש והשני אינו משלם אלא דמי עצים לראשון אלמא לענין איסור חשיב עיכול ותירץ ה"ר חיים דהתם לאו משום דהוי עיכול אלא לפי *שכבר נתחללה התרומה יז] כדאשכחן בפ"ק דכריתות (דף ז·) כהן *) שסך יח] תרומה בן בתו ישראל מתעגל בה ואינו חושש ומפרש התם טעמא משום דמחוללת כבר °וטבעת דלא חשיב עיכול בפ'. בהמה המקשה (חולין עח:) התם משום דאקושי טפי ונבילה דלא חשיב התם עיכול הייט בדלא שהה כדי עיכול כדקאמר מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה ומתוך הסברא היה נראה בין לענין איסור בין לענין טומאה דכל דבר שהוא שלם שניכר בשלימותו שלא נתעכל ולא נלעס בפיו כגון חיטין שלימים שבגללי בקר ודגים שלימין

*) א"ל סך תרומה ג"ק

לט א מיי' פ"ז מהלכות תמידין ומוספין הלכה כ:
מ ב מיי' פ"י מהלכות מאכלות אסורות הל' ה ועי"ש:
מא ג מיי' פט"ו מהל' מכירה הל' טו טוש"ע ח"מ סימן רלב סעיף א:
מב ד ה מיי' פי"ג מהלכות מכירה הלכה טו טוש"ע ח"מ סי' רכז סעיף לד והוי כפק ומבניענין אותו בנוטיסת:
נ"ל כל שהוא יחזיר ופי' רבינו שמואל ינכה המוכר כפי הפחת והמקח קיים דאע"פ שטעה כו' ג"ק
מג ו מיי' פ"ב מהלכות טומאת אוכלין הלכה א:
מד ז מיי' [illegible] מהלכות איסורי מזבח הלכה יג:
נ"ל מ"ה אם פיחת כ"ש ינכה והס"ד ג"ק
שאומרים שיש לה די כו' ג"ק
מה ח מיי' פ"א מהל' כלים הלכה ז·
מו ט מיי' פ"ה מהלכות כלים הלכה י:
מז י מיי' פ"א שם הל' ז:

נ"ל קודם לעומר או קודם לשתי הלחם אע"פ כו' ג"ק
ב"מ נו: ע"ש
[קדושין מב: [ושם איתא רבה] לקמן עז. ב"מ נו: ב"ב נ.]
תוספתא פ"ט דטהרות
[ב"ב כב.]
כלים פכ"ה מ"ט שבת נב: ונח: סוכה יג: קדושין נט.
[מלאכי א]

שיטה מקובצת
א] הנצה שריין · משמע דפירות האילן ומי תליא בשריותא דשתי הלחם והא דאמרינן לעיל (מנחת) [:סכים] בכורים שהקריב קודם לעומר כשרים היינו בדיעבד דוקא · תו"ח: ב] שריין: ג] כי השרשה · ושתי הלחם שרי בהשרשה דומיא דעומר · תו"ח: ד] תיבות ויש להן אונאה נמחק: ה] חטין שבגללי בקר: ו] נמי כחישי: ז] חדשים הס"ד ואח"כ מה"ד והא אכל: ח] דהא שתא דמחד שתא נינהו כו' גדלו יחד: ט] אדם הס"ד ומה"ד שתי הלחם · להביא: י] האילן · בפרק כל הקרבנות הס"ד ומה"ד הנצה שריין אותם: יא] בקרקע זו שש: יב] והשתא נמי: יג] במחשבה כגון: יד] בעיכולי מיהו קשה דאמרינן בפרק בהמה המקשה (דף עא ע"א) טומאה בלועה מנ"ל דלא מטמאה דכתיב והאוכל מנבלתה יכבס בגדיו מי לא עסקינן דאכלה בין השמשות ואמר רחמנא ובא השמש וטהר ואע"ג שהוא [נוגע] תמיד לנבלה שבתוכו ומאי מוכח דלמא טעמא לאו משום טומאה בלועה אלא משום עיכול וי"ל דה"פ מי לא עסקינן דאכלה כל כך סמוך לשקיעת החמה שאין לו שהות להתעכל ומ"מ קשה דמוכיח בתר הכי מסבעת דטומאה בלועה טהור [בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומה] הקיאה טמאה וחזור וטמאתו ואמאי לימא עיכול דהא פסק ותני ואפילו לזמן מרובה וי"ל דשאני טבעת דאינו [מתעכל] א"נ משום [illegible]

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה בכורים וכו' [illegible]: (ב) ד"ה והשתא נמי כחישי: (ג) [illegible]

גליון הש"ס תוס' ד"ה דבלע וכו' [illegible]

רבינו גרשום
שלא כסדרן שריין ולא מציאת אמורת דמייתי עומר מהנך דאשרוש והב"א) כלו' דשתי הלחם [illegible]

ככלי גללים א]ככלי אדמה ואין מקבלין טומאה *דאמר מר "כלי אבנים וכלי גללים וכלי אדמה אין מקבלין טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים או דלמא לא הוי עיכול תפשוט ליה מהא *דאמר עולא משום ר"ש בר יהוצדק מעשה ובלעו (א) זאבים שני תינוקות בעבר הירדן ובא מעשה לפני חכמים וטהרו את הבשר שאני בשר דרכיך ולפשוט מסיפא וטמאו את העצמות שאני עצמות דאקושי טפי בעי ר' זירא חיטין שירדו בעבים מהו למאי אי למנחות אמאי לא אלא לשתי הלחם מאי *ממושבותיכם אמר רחמנא לאפוקי דחוצה לארץ דלא אבל דעבים שפיר דמי או דלמא ממושבותיכם דווקא ואפילו העבים נמי לא ומי איכא כי האי גוונא אין ב] *כדעדי טייעא נחותא ליה רום כיזבא חיטי בתלתא פרסי בעי ר"ש בן פזי ג] "שיבולת שהביאה שליש קודם לעומר ועקרה ושתלה לאחר העומר ד]והוסיפה מהו בתר עיקר אזלינן ושרייה עומר או דלמא בתר תוספת אזלינן ועד שיבא עומר הבא תפשוט ליה מהא *דאמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן ה] "ילדה שסבכה בזקנה ובה פירות אפילו הוסיף במאתים אסור ואמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן *בצל "ששתלו בכרם ונעקר הכרם אפי' הוסיף במאתים אסור היא גופה קא מיבעיא ליה מפשט פשיטא להו לרבנן דבתר עיקר אזלינן לא שנא לקולא ולא שנא לחומרא ו]או דלמא ספוקי מספקא להו ולחומרא אמרינן לקולא לא אמרינן תיקו בעי (ב) רבה לענין מעשר מאי היכי דמי כגון דאמדינהו

רש"י

כלי גללים · ז]כלי גללי בהמה : ובלעו שני זאבים שני תינוקות והקיאום דרך בית הרעי : וטהרו את הבשר · אלמא הוי עיכול : שירדו בעבים · עם המטר כששתו העבים באוקיינוס בלעו ספינה מליאה חטין ח] : רום כיזבא בתלתא פרסי · שהיה קרקעו אורך ג' פרסאות רום *כיזבא (שני) טפחים בזקיפת גודל : שהביאה שליש · להכי נקט שליש דחשיב גמר פרי דאי מקמי הכי עקרה הויא כשחת בעלמא ולא מהני עומר למישרייה . ועקרה · קודם לעומר : ושתלה לאחר העומר · והוסיפה מהו : ילדה שסיבכה בזקנה · נטיעה של ערלה ובה פירות והרכיבה בזקנה שעברו לה ימי ערלתה אפילו הוסיפו הפירות בעודי לאחר שסיבכה במאתים של היתר יותר משהיה שם מן האיסור אסור ואע"ג דערלה בטלה במאתים כדאמר בפסחים (דף מח·) שה אחד מן המאתים ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור מכאן לערלה שבטלה במאתים אפי' הכי הכא אסור דחד גופא הוא ובתר עיקר אזלינן ט]: בצל ששתלו בכרם ונעקר הכרם · אפילו הוסיף לאחר עיקור הכרם הגדל בהיתר במאתים חלקים יותר משהיו בו באיסור : אסור · משום כלאים אלמא בתר עיקר אזלינן : לא שנא לקולא · כגון שיבולת דאי אזלינן ביה בתר עיקר הויא קולא דלא בעי להמתין עד עומר הבא : לחומרא · גבי ערלה וכלאים : דאמדינהו

תוספות

שלימין כגון דג טהור שבלע דג טמא דלהכי נקט בלע דלא הוו עיכול וזר שבלע שזפין של תרומה אע"פ שהן שלימין ולא הוי עיכול פטור השני שכבר נתחללה ואחבים שבלעו תינוקות אע"ג דנקט שבלעו מסתברא שלא היו שלימין ואותם חיטים שנמצאו במעי תרנגולת בפסח או בשאר עופות ראוי להחמיר עליהם ולאסור אם נתבשלו *או נגלו עמהן דלא הוי עיכול ויש כאן איסור חמץ דלא דמיא להאיך דבעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף דמיירי בבשר הנלעס ולא נכנס שלם בגוף או מטעם שפירשתי דחיטין קשין הן : **כלי** גללים במס' שבת (דף נח·) פירש בקונטרס *אבן גלל וכאן מוכיח שהם כלים של לפיעי בקר : **כלי** אדמה · פי' בקונט' שחיקת אבנים שקורין קרוי"ט בל"א ובפרק במה אשה (גם זה שם) משמע שהם כלי חרס שנתייבשו בחמה ולא נצרפו בכבשן גבי כבול דאמר אלא אי אמרת בשל טיט הני הוא דלא מקבלי טומאה הא כלים דידהו מקבלין טומאה והתנן כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה טו' ועוד תנן במסכת כלים (פ"ג מ"ג) נר שניטל פיו טהור ושל אדמה שהוסק פיו בפתילה טהור : **חיטין** שירדו בעבים · פירש בקונטרס ששתו באוקייטס ובלעו ספינה מלאה חיטין וקשה לר"ת דאי מחוצה לארץ וכי הותרו לשתי הלחם בשביל שהיו בעבים מ"מ ממושבותיכם בעינן וליכא ואי מארץ ישראל וכי נאסרין הן על ידי כך אלא נראה לי דעל ידי נס ירדו בעבים כי הנהו הטמאה דפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נט:) : **דאמר** ר' אבהו א"ר יוחנן ילדה שסיבכה בזקנה ובה פירות אפי' הוסיפו מאתים אסור · והא דא"ר אבהו א"ר יוחנן בפ' משוח מלחמה בסוטה (דף מג:) ילדה שסיבכה בזקנה בטלה התם בדליכא פירות בילדה והכא בדאיכא פירות ומה שגדל אח"כ מוכח כאן שהוא היתר והיינו דר' יוחנן לטעמיה דאמר התם בטלה והכא ניחא דנקט ילדה לפי שפירות שבה של ערלה הן דאילו ייחור של זקנה ובה פירות וקללה וסבכה בזקנה תחילתו וסופו היתר הוא אבל בסוטה קשיא אמאי נקט ילדה דכך שווה ייחור של זקנה שסיבכה בזקנה דאי לאו משום דבטלה היה תורת ערלה עליו וכן פי' שם בקונטרס אפילו לייחור של זקנה מכיון שנתלש והרכיבו ילדה קרינא לי' ובטל בזקנה והא דלא נקט סתם ייחור שסבכו בזקנה בטל משום דלא הוה ידענא לענין מה בטל אם לא היה מפרש בהדיא לענין ערלה אבל השתא דנקט ילדה מוכחא מילתא דלענין ערלה קאמר והתם פריך ממתני' דקתני גבי חוזר ממערכי המלחמה אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב דמהדר ש"מ דשייך בה ערלה וחילול דבעי מיהדר והתם קאמר ר' יוחנן ילדה שסבכה בזקנה בטלה ומשני דמתניתין דהתם כגון ילדה בילדה וכי תימא תיפוק לי דבעי מיהדר משום ילדה ראשונה כגון דנטע קמייתא לסייג ולקורות ואע"ג דילדה בזקנה בטלה כה"ג לא בטלה משום דאי מימליך עלה בת מיהדר היא ונראה דילדה בילדה אם כלו שני ערלה דקמייתא מקמי בתרייתא בטלה לה בתרייתא אע"ג דהיתה הרכבתה בתוך שני דערלה דאי לא תימא הכי הא דפריך בסוטה (גם זה שם) היכי דמי אילימא ילדה בילדה תיפוק לי דבעי מיהדר משום ילדה ראשונה לוקמי כגון שכלו שני ערלה של ראשונה לפני שני השניה ובירושלמי משמע דילדה שסיבכה בזקנה מיירי בשנטע אילן בפני עצמו כדרך הנוטעין ונטעו אצל זקינה וסיכך ענפיו בענפי הזקנה דאם קודם קליטת שרשיו בארץ נתאחז זה בזה בטלה הילדה בזקנה אבל אם קדמה קליטת השרשים של ילדה פליגי התם אמוראי וזה לשון הירושלמי בפ"ק דערלה רבי זעירא ורבי יוסי ורבי אלעזר ור' חנינא בשם ר' חנינא בן גמליאל ילדה שספקה לזקנה טהורה הילדה אמר רבי חנינא בר אבא מתניתא אמרה כן סיפק בגפנים סיפוק אחר סיפוק אע"פ שהבריכן בארץ מותר ותם לומר שמא השרישה הילדה עד שלא תתאחז לזקנה אמר רבי חנינא בריה דרבי הלל דרבי יהודה היא דרבי יהודה אמר מתאחז הוא עד שלא השריש רבי י] אומר בשם רבי יוחנן שרשין אין בהם ממש : **בצל** ששתלו בכרם כו' · בפ' הנודר מן הירק (נדרים נז:) מיבעי לן אי גדולי היתר מעלין את האיסור או לא ופשט רבי ינאי נפחא מהא דאמר רבי ינאי בצל של תרומה שנטעו ורבו גידולין על עיקרו מותר אמר ליה רבי ירמיה שבק מר תרתין דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן כו' ומייתי הך דילדה שסיבכה בזקנה והיא דבצל שנטעו בכרם דמוכח דאזלינן בתר עיקר ולהכי מייתי הכא הנך תרתי ולא מייתי ההיא דר' ינאי דפליג . דשבקינן חדא מקמי תרתי וא"ת והתנן המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף מאתים אסור אלמא לא אזלינן בתר עיקר אלא בתר תוספת וי"ל דשאני התם כדדרשינן בפרק כל שעה (פסחים דף כה·) כתיב המלאה וכתיב הזרע הא כיצד זרוע מעיקרו בהשרשה זרוע ובא הוסיף אין לא הוסיף לא וא"ת מאי קמבעיא ליה הכא אי רבי יוחנן ור' יונתן לחומרא דווקא אמרי או אפי' לקו לא ע"כ לחומרא דאי לקולא אמרי קשיא דר' יוחנן אדרבי יוחנן דבסמוך קאמר ר' יוחנן ליטרא בצל שתיקנו וזרעו מתעשר לפי כולו אלמא לא אזלינן בתר עיקר להקל והתם נמי בנדרים מייתי לה ופשיט מקמייתא דר' יוחנן דילדה שסיבכה דלא אתו גידולין ומבטלי עיקר והדר פשיט מההיא דר' יוחנן דבצל דלאתו גידולין ומבטלי עיקר ומשני דלמא לחומרא שאני וי"ל דהא דקאמר לחומרא שאני היינו דווקא התם משום דהיינו זריעתו כדקאמר בסמוך אבל היכא דלאו היינו זריעתו דלמא אזלינן בתר עיקר בין לקולא בין לחומרא והתם בנדרים פריך אר' יוחנן ואר' יונתן דהכא מהא דתניא גבי מכנס בחסיות דאם ישראל חשוד על השביעית למוצאי שביעית מותר אלמא גידולי היתר מעלין את האיסור ומשני שאני שביעית הואיל ואיסורה ע"י קרקע בטילתה ע"י קרקע *וצריך לחלק בדבר מאיזה טעם יחשב שביעית איסור ע"י קרקע וערלה וכלאי הכרם לא חשיבי איסור ע"י קרקע ואפי' מעשר משמע התם דחשיב איסור ע"י קרקע אי לא משום דמעשר דיגון הוא דקא גריס לה וגם חדש דמתניתין נ"ל דלא חשיב איסורו ע"י קרקע מדמדמי לה הכא לערלה וכלאי הכרם ליטרא

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פ"א מהל' כלים הלכה ו:

מט ב ג מיי' פ"כ מהל' טומאת מת הל' ד:

ב"ל או אם נגלו נ"ק

נ ד מיי' פ"ח מהלכות תמידין ומוספין הל' ג והוי ספק:

נא ה מיי' פ"י מהלכות מ"א הלכה ה

נב ו מיי' פ"י מהלכות מעשר שני הלכה טו:

[ברש"י שלפנינו בשבת נח· איתא לפיעי בקר אבל ברש"י בבה טז: פי' שיש ועי' ברש"י יומא ב· ד"ה כלי גללים כתב לפיעי בקר מפרש לה במנחות פרק רבי ישמעאל וק"ע]

נג ז מיי' פ"ה מהלכות כלאים הלכה כד טור ש"ע י"ד סימן רצו סעיף יח:

שיטה מקובצת

א] גללים הכלי: ב] אין בר עדי : ג] שבולת שהביאה שליש' פרש"י להכי נקט שליש כו' ואע"ג דתנן ואם השרישו קודם לעומר העומר מתירן שאני הכא דעקרה קודם לעומר ועוד פרש"י או אפילו לאחר העומר ולא פי' הטעם כלל וי"ל הואיל ועתיד ליעקר לא מהני להו העומר דהא דמהניא השרשה להתיר ע"י העומר היינו דוקא דבר שאינו עתיד ליעקר אלא [הוא] גופו גדל כל צרכו באותו השרשה: ד] והוסיפה' פרש"י כל שהוא אבל הוסיפה רוב פשיטא דלא מבטל עיקר לגדולין [אבל] כל שהוא בטל וא"ת דבר שיש לו מתירין הוא ואמאי בטל וצריך לחלק בין שאר ביטולין לביטול דגדולין: ה] ילדה שסבכה בזקנה' וא"ת הא דתנן אחד הנוטע כו' חייב בערלה היכי משכחת לה אי ילדה בזקנה הא אמרי' בטילה ואי נמי דמשכח' ילדה בילדה כגון בת שנה בבת שתי שנים וכה"ג [לא] אמרינן דבטילה זה אינו דא"כ הא דפריך בסוטה [היכי דמי] כו' אמאי לא משני כגון בת שנה שסיבכה בבת ב' שנים דחוזר משום שניה אפילו לאחר שיעבור זמן ראשונה ומדלא משני הכי [שמעינן] דאפילו ילדה בילדה נמי בטילה ואזלינן בתר זמן ראשונה וי"ל דמשכחת לה כגון שנטעה לסייג ולקורות דאין לראשונה דין ערלה וה"נ משני התם ולפי זה מצינו באילן אחד מקצתו חייב בערלה ומקצתו פטור אם נטע מה שלצד פנים לסייג והשאר לפירות · תו"א : ו] או דלמא ספוקי מספקי להו' וא"ת לפשוט מהא דתנן המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף במאתים אסור הא לא הוסיף מאתים מותר אע"ג דהוסיף כל שהוא אלמא בטלי גידולי דאיסור לגבי עיקר הדיתר לקולא וי"ל דשאני התם דלא אחשבינהו לגדולין כי הכא דשתלה אלמא אחשבינהו לגדולין וא"ת ולכה מהא דתנן אם הוסיף במאתים אסור אלמא לא בטלי גידולין דאיסור לגבי עיקר הדיתר להקל [תלי קרא תלאה ודרשינן מינה וזרע ובא אם הוסיף מאתים אסור:] ז] גללים · גלל בהמה: ח] חטין חס"ד ומה"ד בר עדי טייעא נחותא ליה רום בשדותיו כיזבא כעובי [טפח]: ט] אזלינן אלמא בתר עיקר אזלינן הס"ד: י] ר"א אומר דאמדינהו

מסורת הש"ס

ב"ל כיזבא טפח וכן הוא בערוך נ"ק

כלים פ"ו מ"א ע"ש שבת נח. ע"ש

תענית כב:

[לקמן סג.]

ב"ל בר עדי טייעא נ"ק

נדרים נז: ע"ש סוטה מג:

נדרים נז:

רבינו גרשום

וטהרו את הבשר מלטמא באהל משום דהוי כמעוכל:(כארמה) [בשר] דרכיך ומתעכל מהרה · דאקשי ספי · מהוצין ואינן מתעכלין: שירדו בעבים · עם הגשם : רום כיזבא חיטי · טפח גבוה על הארץ באורך שלש פרסאות: בתר עיקר אזלי' בשעה ששתלה : ילדה שסיבכה בזקנה נטיעת ילדה של ערלה ויש בה פירות והרכיב בת מנטיעות זקנה · אפילו הוסיפו אותן פירות קצ"ם ידות לאחר שסיבכה בזקנה דהיתר אפילו הכי אזלינן בתר עיקר ואסור משום ערלה ולא בטלי במאתים כדין ערלה: בצל ששתלו בכרם והוא ונעקר הכרם אפי' הוסיף מאתים לאחר עקירת הכרם הגדל בהיתר הוא והואיל ועיקר היה באיסור אסור דבתר עיקר אזלינן : הא גופא קא מבעיא ליה דינ"ר דתני לא שנא לקולא כגון בשבולת דאי אזלינן בתר עיקר שרייה לה עומר ולא שנא לחומרא הכא גבי ילדה ובצל דאי אזלינן בתר עיקר אסור : היכי דמי

[ועי' בכרא"ש ובר"ן דכתבו טעם הגון (לחלק)]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מעשה ובלעו שני זאבים: (ב) שם בעי רבה לענין מעשר:

רבי ישמעאל פרק ששי מנחות

א] דאמדינהו ועשרינהו ושתלינהו והוסיפה להו אם תמצא לומר לא אזלינן בתר עיקר ותוספת בעי עשורי ב] עיקר מאי אמר ליה אביי מאי שנא מכל חיטי ושערי דעלמא אמר ליה דבר שזרעו כלה לא מיבעיא לי אלא כי קמיבעיא לי דבר שאין זרעו כלה מאי תפשוט ליה מהא *דאמר רבי יצחק אמר ר' יוחנן ליטרא בצל שתיקנו וזרעו מתעשר לפי כולו התם היינו זריעתו הכא לאו היינו זריעתו אמר ליה ר' חנינא בר מניומי לאביי ג] עציץ שאינו נקוב ד] מהו אי לא נקוב הא לא נקוב דלמא חזר ונקבו קא אמרת *הכא חדא זריעה היא איחבורי הוא דקא מיחברא ועולה התם שתי זריעות נינהו בעי ר' אבהו שבולת שמרחה בכרי ושתלה וקרא עליה שם במחובר מהו כיון ה] דמרחה טבלא לה כי קרא עליה שם קדשה לה או דלמא כיון דשתלה ו] פקע ליה טבלא מינה אמרי ליה רבנן לאביי אם כן מצינו תרומה במחובר לקרקע ותנן *לא מצינו תרומה במחובר לקרקע אמר ליה כי תניא ההיא לענין איחובי מיתה וחומש דאי תליש ואכיל תלוש הוא **ואי גחין ואכיל בטלה דעתו אצל כל אדם ומאי שנא מדכתב אפינקסא דאילפא ביצי נבלת העוף הטהור מקצתן בחוץ ומקצתן בפנים מבפנים מטמאין בגדים אבית הבליעה מבחוץ אין מטמאין בגדים אבית הבליעה תלוש עבידי אינשי דאכלי הכי במחובר לא עבידי אינשי דאכלי אמר רב ז] טבי ר' בר קיסנא אמר שמואל הזורע כלאים בעציץ שאינו נקוב אסור אמר אביי בשלמא אי אשמעינן לוקה מכת מרדות מדרבנן שפיר אלא אסור מאי קמ"ל דמדרבנן הויא זריעה תנינא תרם *משאינו נקוב על הנקוב תרומה ויחזור ויתרום: **מתני'** *החיטין והשעורין והכוסמין והשיבולת שועל והשיפון הרי אלו חייבין בחלה ומצטרפין זה עם זה ואסורים בחדש מלפני ח] *)הפסח ומלקצור מלפני ט] **)העומר אם *השרישו קודם לעומר העומר מתירן ואם לאו אסורין עד שיבא העומר הבא: **גמ'** *תנא כוסמין מין חיטים שיבולת שועל ושיפון מין שעורין כוסמין גולבא

*) רש"ק גרס העומר **) רש"ק גרס הפסח

רש"י

דאמדינהו ועשרינהו · שקלר שבולין הרבה ונח לשן תנח עישרן י] ושתלם לחוחן של חולין חס תמלח לומר דלח חזלינן יח] בתר עיקר למיפטר תוספת ממעשר ותוספת בעי עשורי עיקר גופיה מחי למהדר בעי עשורי חו לח: מחי שנח מכל חטי ושערי דעלמח · דחע"ג דמיעשרי כי הדר זרע להו בעי עשורי הח נמי בעי עשורי: דבר שזרעו כלה · כגון חיטי ושערי שהזרע כלה בקרקע ומתעכל וילח יב] [ח] זרע ירק ובח זרע חחר: לח מיבעיח לי · דודחי בעי עשורי הכל דכולהו חחריני נינהו: כי קמיבעיח לי שחין זרעו כלה · כגון הך שבולת שחלו חין העיקר מתעכל חלח הולך ומוסיף יג] מחי: שתקנו · שעישרו וזרעו כלומר שחלו: מתעשר לפי כולו · שלריך לעשר חף ליטרח רחשונה חלמח הדר בעי עשורי וחע"ג דחין זרעו כלה להכי נקט ליטרח שיודע שיעור מה ששתל שהיה מעושר דחפ"ה לריך לעשר חף הליטרח: עציץ שחינו נקוב יד] מהו · וקח פריך הש"ס חי לח נקוב הח לח נקוב ושפיר תרם דמן הפטור על הפטור הוח: דלמח · בניחותח חזר ונקבו קחמרת דהכי קמיבעיח לן עציץ שחינו נקוב וגדלה התבוחה במקלת וחחר כך נקבו מהו לעשורי מיניה וביה טו] וחס תמלח לומר לח חזלינן בתר עיקר ותוספת שגדל חחר נקיבה בעי עשורי טז] הלכך לח מלי עשורי מן העיקר על התוספת דהוח ליה מן הפטור על החיוב חו דלמח עיקר נמי מיחייב דזיל בתר תוספת לחומרח לחייב חת העיקר ומלי לחפרושי מיניה וביה וכעין בעיח דרבח מיבעיח ליה דהכי משמע עציץ שחינו נקוב ונקבו מהו לתרום מלח נקוב ממה שגדל קודם הנקיבה על מה שגדל לחחר הנקיבה: חדח זריעה היח יז] · ועכשיו כשנקבה היח יח] מתחלת להשריש חבל גבי בעיח דרבח שתי זריעות הן דשבולת הלכך חלטריך ליה למיבעי חי הדר מחייבח ליה תוספת לעיקר למיהדר עשורי חו לח: שמירחה בכרי · שהשוו חותה יט] ברחת דזהו קביעותח [ב] למעשר וקרח עליה שם תרומה במחובר: מהו · מי הויח תרומה חו לח: ח"כ · דחל עליה שם תרומה מלינו כו': כי תניח ההיח · דלח מלינו לענין חיחובי כ] עלה מיתה וחומש: תלושה היח · וחכתי במחובר לח משכחנח לה: וחי גחין וחכיל לה · כשהיתה מחוברת בטלה דעתו חלל כל חדם ולח כח] הויח חכילה: מחי שנח מדכתיב חפינקסיה דחילפח ביצי נבולת עוף טהור · כגון בילים המעורין בתרנגולת כב] ומקלתן בחוץ שבשעת מיתתה התחילה להטיל בילתה: מבפנים · כגון חס הכניס פיו למעיה וחכלן בפנים מטמח בגדים חבית הבליעה כדין נבלת עוף טהור והח דתניח בגמרח דבילה (דף ז.) החוכל מנבלת עוף טהור ומן השלל של בילים טהור מיתוקמח נמי בדתלשינהו וחכלינהו חברחי חבל חכלינהו חגוחי הכי נמי דמטמו חלמח הויח חכילה ולח חמר בטלה דעתו: תרומה היח ויחזור ויתרום · מן הנקוב חלמח מדחייל עליה שם תרומה זריעה היח מדרבנן: **מתני'** ומלטרפין זה עם זה · מפרש בגמרח: וחסורין בחדש · לחכול: **גמ'** כוסמין מין חיטין · *) לענין חלה חילטריך כדחמרינן במסכת חלה החיטין חין מלטרפין עם הכל חוץ מן הכוסמין השעורים מלטרפין עם הכל חוץ מן החיטין והחי דתנח ליה הכח משום דמתני' חיירי בחלה וקתני ומלטרפין זה עם זה וחתח תוספתח כג] לפרושה:

*) [עי' היטב פירש"י בפסחים לה: ד"ה מין חיטין]

גולבח

תוספות

ליטרא בצל שתיקנו וזרעו מתעשר לפי כולו · *לריך ליישב דלח תיקשי הח דתניח בסוף הנודר מן הירק (נדרים נח:) [ג] ליטרח מעשר כד]' שזרעה בקרקע והגמיחה והרי היח כעשר ליטרין חייבת במעשר ובשביעית וחותה ליטרח מעשר עליה ממקום חחר לפי חשבון ובדבר שחין זרעו כלה מיירי כדמשמע בחותה סוגיח לכחורה: **חזר** ונקבו קחמרת · פירש בקונט' דחת"ל לח חזלינן בתר עיקר ותוספת שגדל לחחר נקיבה בעי עשורי חבל עיקר לח מיחייב הלכך לח מלי לעשורי מן העיקר על התוספת דהוה ליה מן הפטור וזהו תימה שהרי הכל מעורב לגמרי מה שגדל קודם נקיבה ומה שגדל לחחר נקיבה ובהקומן רבה (לעיל דף ל:) חמר גבי חדש וישן כילד עושה לובר גורנו לתוכו ושמח חפשר להיות שהעיקר כה] הוסיף לחחר נקיבה ולמטלה הוסיף *ענבים הרבה: **ביצי** נבלת עוף טהור · כגון בילים המעורים בתרנגולת מקלתן בחוץ שבשעת מיתה התחילה להטיל בילתה שבפנים כגון חס הכניס פיו למעיה וחכלן בפנים מטמחין בגדים חבית הבליעה כדין נבילת עוף טהור ולח חמרינן בטלה דעתו והח דתניח בגמרח דבילה (דף ז:) החוכל מנבלת עוף טהור ומן השלל של בילים טהור מיתוקמח נמי בתלשינהו וחכלינהו חברחי חבל חכלינהו גוחי הכי נמי דמטמחו כך פי' בקונטרס וזו היח הלכתח בלח טעמח דחטו בשביל שהכניס פיו בתוך מעיה יחשבו יותר בשר חלח התם מיירי בגמורות שנגמר חלמון שלהם והח דמפליג בין חשכול לשלל ולח מפליג בשלל גופיה בין גמורות לשחינם גמורות דלמח שחינם גמורות חשכול קרי להו כדקחמר התם בחד לישנח ומחי חשכול מהנך דמעורי בחשכול וחפי' למחן דמטהר נמי בחינם גמורות היינו בשקרובות לגמר דלח מערו כולי החי והח דמטהר הכח שבחוץ היינו טעמח משום דמיתה עושה ניפול כדחמר פ' בהמה המקשה (חולין עג:) גבי חבר המודולדל וח"ת ומנח ליה דמיירי הכח בחכלן בפנים דלמח בתלשינהו וחכלינהו ויש לומר דחי בתלשינהו חס כן הוה לן למגזר בחוץ חטו שבפנים לפי שחין לידע מה היה בחוץ ומה היה בפנים ועוד דלח הוה לן למימר חלח שבחוץ חין מטמחין וחנח ידענח דשבפנים מטמחין ומדנקט שבפנים שמע מינה דמיירי חפילו חכלו בפנים ור"ת מלח בספר רביע גרשון מעי נבלת עוף טהור מקלתה בחוץ כו' שדרך העוף סמוך למיתתו חולה ויולחין מעיו כו] לחוץ וקחמר שבפנים מטמחין בגדים חבית הבליעה חע"פ שהם מחוסים ולח חורחח למיכלינהו דלח חמרינן בטלה דעתו חלל כל חדם וכי גחין וחכיל נמי לח חמרינן בטלה דעתו חלל כל חדם ומשני תלוש עבידי חינשי דחכלי הכי: **תנא** כוסמין מין חיטין שבולת שועל ושיפון מין שעורין · לחו לענין כלחים מיתניח דהתנן בריש כלחים החיטין והזונין חינן כלחים זה בזה השעורין ושבולת שועל הכוסמין והשיפון הפול והספיר הפורקדן והטופח פול הלבן והשעועית חינם כלחים זה בזה וכולן [ד] זוזי קתני משמע דחיך הוו כלחים ולענין ללחת ידי מלה בפסח לח מיתניח דתניח לקמן בסוף וחלו מנחות (עה:) ליקט מכולן כזית וחכלו חס חמץ הוח ענוש כרת וחס מלה היח חדס יולח בהידי חובתו בפסח ומכולן היינו מכל חמשת המינין דחי מכל חמש מנחות הח קתני חמץ וכולן בחות מלה

חלח

[כתובות לח.]

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פ"ז מהל' מעשר הלכה ס:
נה ב מיי' שם הלכה ג:
נו ג מיי' פ"ה מהלכות תרומות הלכה טו:
נז ד ה מיי' פי"א מהל' תרומות הלכה כו.
נח ו מיי' פ"ג מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ז וע"ש:
נט ז מיי' פ"ה מהלכות כלאים הלכה טו:
ס ח מיי' פ"ה מהלכות תרומות הלכה י:
סא ט מיי' פ"ו מהל' בכורים הלכה ג טוש"ע יו"ד סימן שכד סעיף א· ענפים
סב י מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף ב:
סג כ מיי' פ"י מהל' מ"א הלכה ג טוש"ע י"ד סימן רלג סעיף א:
סד ל מיי' פ"ז מהל' תמידין ומוספין הלכה יג:
סה מ מיי' שם הלכה יד ופ"י מהלכות מ"א הלכה ד טוש"ע י"ד סימן רלג סעיף ג:

שיטה מקובצת

א] דאמדינהו שאמדוהו להכי נקט דאמדינהו לפי שאי אפשר לעשר שיבולת אלא במאומד: ב] עיקר מאי · וה"ה דמצי למבעי בעיא דלעיל דעומר את"ל לא אזלינן בתר עיקר ותוספת בעיא עומר אחר. גוף העיקר [מאי] אלא משום דאי אפשר דאם הגידולים אסורים גם העיקר אסור לפי שאין ידוע מהו העיקר אבל במעשר נהי דאינו ניכר מצי לעשורי ממקום אחר: ג] עציץ שאינו נקוב פלא נקוב מהו הא לא נקוב ה"ג רש"י ומבעיא ליה לעשר מיניה וביה אם חזר ונקבו משום דמה שגדל קודם נקיבה לא מחייב במעשר אבל אחר נקיבה חייב ואי אזלינן בתר עיקר ועיקר לא בעי עישורי הוי ליה מן החיוב על הפטור או מן הפטור על החיוב דתוספת דאחר נקיבה בעי עישורי ותימה למ"ד יש בילה אין זה מן החיוב על הפטור כי אם מן החיוב על החיוב ומפטור על הפטור לכך נראה לפרש דלא מבעיא ליה אלא לעשר ממקום אחר אי בעי לעשר ממקום אחר אי בעי לעשורי כנגד כולו או כנגד הגידולין דאחר נקיבה ול"נ

[מסורת הש"ס]

נדרים נח:

נ"א א"ל הן היינו הך דרבא א"ל הכא וכו'

[לקמן דף ... בהגהות ... דבר זה]

רבינו גרשום

כגון דאמדינהו להני שיבולות עם שאר דגן בכרי ונגמרו למעשר ועשרינהו הכרי עם השבולות ... ושתלינהו להנך שבולות והוסיפו להו: מאי בתר עיקר אזלינן ובכר ...

הגהות

אאינו נקוב אלא כדכתוב בספר הרנמ"ה עציץ שאינו נקוב מאי כו': ד] תיבות מהו אי לא נמחק: ה] כיון שמרחה איטבלה ליה נהי דאמרינן ממנו ולא מן המחובר הכא שכבר חלה עליו חובת תרומה בתלוש מהניא ביה קריאת שם שלה במחובר: ו] פקע לה טיבלא מיניה· ולא להתירה באכילה שהרי גידולים טבל וכן לעיל פשיטא ליה דבעי עישורי לתוספת אלא כלומר פקע טיבלא מינה והויא לה כאילו לא טבלא בתלוש וקרינא ביה ממנו ולא מן המחובר: ז] רב טובי בר: ח] מלפני העומר: ט] מלפני הפסח: י] עישרן באומד ושתלינהו: יא] אזלינן לקולא: יב] ויצא ירק ובא זרע אחר: יג] ומוסיף תוא מאי: יד] נקוב מלא נקוב מהו כלומר אם תרם מעציץ שאינו נקוב על עציץ שאינו נקוב מהו: טו] וביה אם: טז] עישורי אבל עיקר לא מחייב הלכך: יז] היא· כלומר הא נמי לא מבעי לך דלא דמיא לדרבא דהתם גבי עציץ משעת זריעה עד שעת נקיבה דמיא כחדא זריעה וחבורי תוא דמתברי שרשים בקרקע לאחר נקיבה הלכך הוא ועיקר כהדדי נינהו ומחייבי תרוייהו דהדרא זריעה היא: יח] היא דמתחלת: יט] אותה בכרי: כ] איחובי עליה: כא] ולא מחייב וכי קא מבעי לן למיחל עליה שם במחובר ואי תליש ואכיל דלחייב עלה הס"ד ומה"ד ומאי שנא הא דאמרינן בטלה דעתו ולא הוי אכילה הס"ד ומה"ד דכתיב אפינקסי' דאילפא· שם חכם: כב] בתרנגולת הס"ד ומה"ד מקצתן: כג] תוספתא לפרושי: כד] מעשר שבל שזרעה בקרקע והשביחה והרי: כה] שהעיקר לא: כו] לחוץ שבחוץ אינה מטמא בגדים לפי דמיתה עושה ניפול והוי כאילו קודם מתה העוף ולא מטמא ומדקאמר מבפנים מטמא כו' משתמע ליה דאיירי בכל ענין ואפילו אי גחן ליה ואכיל בפנים אלמא עבדי אינשי דאכלי הכי: ת"א:

נמי: לא דמי דהתם גבי ליטרא בצל שורעו נטיעתן היינו כזריעה דעלמא הלכך מתעשר ... בשבולין ששתלן לאו היינו זריעתן' ואכתי קא מבעיא לי: עציץ שאינו נקוב ה) מלא נקוב ... יכול לעשר מן שאינו (מינו) [נקוב] על שאינו נקוב וקא מהדר ליה מלא נקוב על שאינו ... בעיא לך פשיטא הא לא נקוב לא זה ולא זה: שמא חזר ונקבו לאחר כך קא מבעיא לך אם ... זה שגדל באותו צד שאינו נקוב תחתיו על אותו שגדל במקום הנקב הואיל ומתחלה לא ... דילמא דינן כשבולת ששתלו שמעשר התוספת לבד והעיקר לבד: ומשיב אביי לא דמי ... ונקבו חדא זריעה היא· מאחר שורעו בתחלה בעציץ שאינו נקוב שוב לא חזר וזרעו ... נקב הכלי ומעצמה איחבורי דקא מיחברה בארץ וגדלה משום הכי מתעשר לפי כולו· ... זריעות נינהו שחזר ושתלה: כי תניא ההיא· דלא מצינן תרומה במחובר: לענין איחובי ... אכילתה: דאי תליש ואכיל לא הויא תלוש ולא מחובר· ואי גחין ואכיל לה במחובר ... לקרוא לה שם דאסורה לזרים קרשה: מקצת בחוץ· חוץ מגופה: שבפנים· בגופה: ... הבליעה· כדין נבלת העוף כשאכלם כשהן במחובר לגופה הכא נמי גבי תרומה במחובר ... והומש: לא דמי האי נבלת עוף טהור תלוש היא אינה מחוברת לקרקע וכיון דתלוש הוא אע"ג ... לנפה עבידי אינשי דאכלי ביצים המחובר לתרנגולת' במחובר לקרקע לא עבדי אינשי דאכלי ... לזרים אבל יחזור ויתרום ממנו' ומדקאמר תרומה ממילא ידענא דהוי זריעה אלא למאי הילכתא ... מדרבנן: חייבין בחלה ומצטרפין זה עם זה' שאם יש לו חמשת רבעים קמח מכולם חייבים בחלה: ... ה דג"ל מלא נקוב מהו· **מתני'** שאלו אם יכול לעשר מעציץ שאינו נקוב על לא נקוב וכו':

... מזרע: [ב] צ"ל למעשר הס"ד ואח"כ ד"ה וקרא כו': [ג] ליטרא מעשר שבל שזרעה כו': [ד] פי' אני

גליון הש"ס גמ' ואי גחין ואכיל · עיין תבואות שור בחידושיו שבת דף עג ע"ב ד"ה לא"ה: תוס' ד"ה ליטרא וכו' צריך ליישב · עיין תשובת חות יאיר סימן רכ"ד:

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"ה מהל' חמץ ומצה הלכה ג

מז ב מיי' שם פ"ט הלכה ד

מח ג מיי' פ"ו מהל' תמידין ומוספין הלכה יג

מסורת הש"ס

פסחים לה.

חולין קיז: קיח:

גולבא שיפון דישרא שיבולת שועל שבולי תעלא הני אין אורז ודוחן לא מנא הני מילי אמר ריש לקיש אתיא לחם לחם ממצה כתיב הכא °והיה באכלכם מלחם הארץ וכתיב התם °לחם עוני והתם גופה מנלן *אמר ריש לקיש וכן תנא דבי ר' ישמעאל וכן תנא דבי ר' אליעזר בן יעקב אמר קרא °לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סירחון: ומצטרפין זה עם זה: תנא התבואה והקמחים והבציקות מצטרפין זה עם זה למאי הלכתא אמר רב כהנא לענין חדש רב יוסף אמר לענין חמץ בפסח ר"פ אמר לענין מעשר שני דאי אכיל ליה חוץ לחומה לקי רבא אמר *לענין טומאת אוכלין והא קמ"ל דתבואה וקמחין דומיא דבצקות מה התם אוכלא בעיניה אף הכא נמי אוכלא בעיניה והתניא חטה בין קלופה בין שאינה קלופה מצטרפת שעורה קלופה מצטרפת שאינה קלופה אין מצטרפת איני *והא תנא דבי רבי ישמעאל °על כל זרע זרוע אשר יזרע כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה חטה בקליפתה ושעורה בקליפתה ועדשים בקליפתן לא קשיא הא בלחות הא ביבשות: ואסורין בחדש מלפני (א) א] הפסח: מנא הני מילי אמר ריש לקיש אתיא לחם לחם ממצה: ולקצור לפני (ב) ב] העומר: מנא הני מילי אמר רבי יוחנן *אתיא ראשית ראשית מחלה מאי קודם לעומר ר' ג] יונה אמר קודם קצירת העומר רבי ד] יוסי ברזבדא אמר קודם הבאת העומר תנן אסורין בחדש לפני (ג) ה] פסח ולקצור לפני ו] העומר בשלמא למאן דאמר קודם הבאת העומר היינו דלא קא עריב להו ותני להו אלא למ"ד קודם קצירת העומר ליערבינהו וליתנינהו אסורין בחדש ולקצור לפני הפסח אלא אי איתמר אסיפא איתמר אם השרישו קודם לעומר העומר מתירן מאי קודם לעומר ז] רבי יונה אמר קודם *הבאת העומר רבי ח] יוסי בר זבדא אומר קודם *) קצירת העומר אמר ליה **) רבי אלעזר לרבי

*) גי' רש"ק הבאת **) [קדושין לו: וש"נ]

רש"י

גולבא · אספיינט"א: דישרא · סיגל"א: שיבולי תעלא · אוויג"א: הני אין · הני חמשת מינין מצטרפין וחייבין (ד) בחלה: אורז ודוחן לא יצא בהן ידי חובתו משום מצה: התבואה · חטים ממש קודם טחינה ס]: לענין חמץ מצטרפין לכזית דחיטין נמי מחמצין אם שרתן במים: מה התם בלק אוכלא בעיניה · לאפוקי קליפת שעורים וסובין שבקמחין דלאו אוכלים נינהו ולא מצטרפי לכביצה: והתניא · (ה) בניחותא: קליפת חטים דקה ורכה היא וראויה לאכול לפיכך מצטרפת: שעורה שאינה קלופה אינה מצטרפת · עם שאר אוכלין לכביצה ואפי' אוכל שבתוכה משום דקליפה מפסקת ולא נגעים אוכלין אהדדי להיות חיבור: והתנא דבי רבי ישמעאל אשר יזרע משמע כדרך שבני אדם מוליאין לזריעה · שאין מקפידין אם קליפתן סובבתן כך הם מצטרפין לטומאה דשומר האוכל מצטרף עמו ומהאי קרא נפקא לן בהעור והרוטב (חולין קיז:): לחות · מצטרפות דשומר הוא: יבישות · לא הוי שומר דמיפרכי ונפלי ין] · ע"א לחות חזיא קליפתן לאכול דעדיין רכות הן וזה שמעתי ולשון שמעתי קשיא לי הא דקיימא לן (שם) שומרין מצטרפין לטומאת אוכלין: לחם לחם · לחם קלי וכרמל (ויקרא כג) מה מצה חמשת מינין ולא אורז ודוחן אף חדש נמי חמשת מינין ותו לא יא]: מאי קודם לעומר · דקתני מתניתין ואסורין בחדש לפני העומר: קודם קצירת העומר · אבל לאחר קצירת העומר שרי לאכול חדש בהאיר המזרח: קודם הבאת העומר · אסור לאכול חדש דעומר מתיר בזמן שהמקדש קיים ולא האיר המזרח: (ו) ולקצור לפני הפסח · אבל לאחר יום טוב ראשון שרי יב] דקצירת העומר במוצאי י"ט מתרת לקצור שאר קצירות: בשלמא למ"ד יג] אסורה באכילה עד הבאה · היינו דלא עריב אכילה וקצירה כי הדדי משום דקצירה שריא ממוצאי י"ט ואכילה לא שריא עד הקרבת העומר: אלא לר' יונה ליערבינהו וליתנינהו תרווייהו לפני הפסח דמשמע (ז) יד] לאחר הפסח שרי מיד דקצירת העומר שריא *) לאכילה והמתנה טו] מקצירה ועד האיר המזרח לא חשיב משום דזימנין דנקצר סמוך לעלות השחר · ולי נראה דה"ג ליערבינהו וליתנינהו אסור בחדש ולקצור לפני העומר הואיל ותרווייהו אקודם קצירה קיימי ולשון שבספרים קשיא לי דהאי הוי תני לפני הפסח הוה משמע דביום הפסח שרי ואף על גב דקודם קצירת העומר הוא דבשלמא כי תני לה גבי קצירה ניחא דביום הפסח יום טוב הוא ופשיטא דאסור לקצור אבל גבי אכילה לא מתני ליה:

*) נ"א הקצירה והאכילה

לרבי

תוספות

מז] אלא לענין חלה מיתניא ולהכי מייתי לה אמתניתין דמיתניא לגבי חלה דתנן החיטין והשעורין והכוסמין ושיבולת שועל ושיפון הרי אלו חייבין בחלה ומצטרפין זה עם זה והך ברייתא לא פליגא אמתניתין דמצטרפין דמתניתין לאו אכולהו קאמר שיצטרפו זה עם זה אלא כדמפרשא ברייתא וכן פי' בקונטרס ומיהו על תנס דתק דמתני' היא כמו כן יח] [א] משני בריש חלה ופריך בגמרא בירושלמי תמן תנינן איזהו מין במינו החיטין אינן מצטרפים עם הכל אלא עם הכוסמין השעורין מצטרפות עם הכל חוץ מן החיטין יט] רבי יוסי אומר לה סתם ר' יונה בשם רבי יוחנן תמן בנשוך וכאן בבלול פירוש כשהמינין בלולין יט] יפה ועושין מהן עיסה אחת כולן מצטרפין וכשעושה עיסה מכל מין בפני עצמו כ] [ב] אחרי כן נשכין זה בזה מצטרפין בכי האי גונא דקתני והיא דמייתי בירושלמי היא משנה בפ' בתרא דחלה והא דקתני התם השעורים מצטרפין עם הכל כא] משמע דמצטרפין עם הכוסמין והכא קתני כוסמין מין חיטין משמע אבל מין שעורין לא לא קשיא מידי דהכי קאמר כוסמין אף מין חיטין כב] שיבולת שועל ושיפון מין שעורין דוקא וא"ת והנך מינין שהן כלאים זה בזה כדתנן בריש כלאים היאך הן מצטרפין הא תנן בפ' שני דתרומות כל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה וי"ל דגבי חלה תלוי הטעם בעיסה לפי שעיסותיהן דומות זו לזו כדאיתא בירושלמי בפ' בתרא דחלה ועוד יש לפרש דכשיש בכל אחד בפני עצמו כדי חיוב חלה · אין תורמין מזה על זה ממין על שאינו מינו והכי מוכח בתוספתא דחלה דקתני קב חיטין וקב שעורין וקב כוסמין הרי אלו כג] אין מצטרפין כשהוא תורם מכל אחד ואחד שאין תורמין ממין על שאינו מינו חצי קב חיטין חצי קב שעורין וחצי קב כד] כוסמין נוטל מן הכוסמין ונראה שזהו הטעם דחמשת רבעים קמח ועוד חייבין בחלה ומיירי כגון שהשלש מינין נושכין כולן זה בזה שכל אחד נושך בשני המינים ומשום הכי ברישא תורם מכל מין ומין כיון שהשנים אחרים מחויבין בלא השלישי אבל כה] [illegible] נוטל מן הכוסמין שעיסתו דומה לשניהם:

בדרך שבני אדם מוליאים לזריעה חיטה בקליפה · והא דאמר בסוף כתובות (דף קיא:) ומה חטה שנקברת ערומה מוליאה כמה לבושין אומר ר"ת דהכי קאמר אפי' היתה נקברת ערומה יולאה בכמה לבושים:

אתיא לחם לחם ממצה · פי' בקונטרס מה מצה חמשת מינין ולא אורז ודוחן וקשה דהוה ליה למידק כדדייק לעיל הני אין אורז ודוחן לא אלא נראה דאיצטריך לרבות חמשת מינין דלא תימא דוקא שעורין דמייתי עומר מיניה:

מאי קודם לעומר דקתני מתניתין אסורין בחדש טו] קודם קצירת העומר אבל לאחר קצירה שרי לאכול חדש בהאיר מזרח כך פי' בקונטרס וזהו דוחק דכיון דבהאיר המזרח תליא מילתא למה לי למינקט קודם קצירה ועוד בתר הכי דקאמר בשלמא למ"ד קודם הבאת עומר היינו דלא עריב ותני להו דלא עריב אכילה וקצירה בהדדי משום דקצירה שריא ממוצאי יו"ט ואכילה לא מיתסרא עד הקרבת העומר אלא למאן דאמר קודם קצירת עומר ליערבינהו וליתנינהו אסורים בחדש ולקצור לפני העומר והשתא לדידיה נמי אין זמנם שוה דלאחר קצירת העומר שריא קצירה לאלתר ואכילה מיתסרא עד האיר המזרח ודחק בקונטרס לפרש דמקצירה עד האיר המזרח לא חשיב דזימנין דנקצר סמוך לעלות השחר ועוד קשה אי הוה תני אסור בחדש ולקצור לפני הפסח הוה משמע דביום פסח שרי דבשלמא כי תני להנגבי קצירה ניחא דביום הפסח יו"ט הוא ופשיטא דאסור לקצור אבל גבי אכילה לא מיתני ליה כו] ונראה דגרס מאי קודם לפסח וקאי אהא דתנן ואסור לקצור קודם לפסח ר' יונה אמר קודם קצירת העומר והא דקתני קודם לפסח משום דבי"ט ליכא קצירה ומיד בליל ט"ז קוצרין העומר להכי קתני קודם לפסח רבי יוסי בר זבדא אומר קודם הבאת העומר ופריך תנן* [אסורים בחדש מלפני העומר ט' בשלמא למ"ד קודם קצירת העומר היינו דלא קא עריב ותני להו אלא למ"ד קודם הבאת העומר לערבינהו ולתנינהו] אסור בחדש ולקצור לפני העומר:

קוצרין

שיטה מקובצת

א] העומר תיבת הפסח נמחק: ב] לפני הפסח תיבת העומר נמחק מנא הני מילי אמר ר' יונתן פרש"י דהני אין אורז ודוחן לא ולא נהירא דא"כ הו"ל לתלמודא לפרושי הני אין אורז ודוחן לא כדמפרש לעיל לכך נראה לפרש מנא הני מילי דכל הני מינים אסורים מלפני העומר אימא דאינו אסור אלא מאותו מין שמביא ממנו את העומר דהיינו שעורין אבל שאר מינים לא כדפריך לקמן אימא ממין שאתה מביא אי אתה קוצר כו': ג] לעומר רבי יוסי בר זבדא ותיבת יונה נמחק: ד] יונה יתיבות יוסי בר זבדא נמחק: ה] לפני העומר: ו] לפני הפסח: ז] לעומר ר' יוסי בר זבדא: ח] ר' יונה ותיבות יוסי בר זבדא נמחק: ט] פרוינה הס"ד ומה"ד לענין חדש מצטרפין לכזית שאם צירף בין כלם כזית ואכלו לפני העומר לוקה משום לחם וקלי וכרמל לא תאכלו: י] ונפלי · ואני שמעתי לחות חזיין קליפתן לאכילה דעדיין רכות הם אבל יבשות לא חזיין קליפתן לאכילה לפיכך אין מצטרפין קשיא ומתיבות ע"א עד קשיא נמחק: יא] ותו לא הס"ד ומה"ד ראשית בקצירה כתיב ראשית קצירכם שלא יקצור קודם העומר: יב] שרי לקצור: יג] למ"ד באכילה אסורה: יד] דמשמע הא: טו] והמתנה דמקצירה: טז] [ולא לענין תרומה] מתניא דתנן אין תורמין ממין על שאינו מינו ואשמועי' דכוסמין מין חטים לתרום (מנה) [ממנה] דהא תנן [בסוף הפרק] זה הכלל כל שהוא כלאים כו' ותנן החטים והזונין כו' חוזי וזוני קתני משמע חטים וכוסמין הוי כלאים זה בזה [אלא לענין חלה] כו' וא"ת והא תנן דכולן מצטרפין זה בזה לענין חלה ורש"י פי' הא דמצטרפין היינו כסדר השנויין בגמרא ובירושלמי פריך כו' פי' כשנושכין זה בזה אין מצטרפין לענין חלה אלא כסדר דקא חשיב להו הכא אבל בללן בעודן קמח וגיבלן ביחד כולן מצטרפין זה עם זה והא דקתני כו' אף כו' ור"י אומר שהדבר תלוי בעיסת הדומות זו לזו ולפי מה שאמרנו שהכוסמין מצטרפים עם החטים והשעורים והחטים והשעורים אינם מצטרפין אם גיבל ג' עיסות חטים כוסמין שעורים הכוסמין מצטרף לכאן ולכאן ואם אין כשלשתן כי אם שיעור חלה מצטרף אם הכוסמין באמצע מיהו צריך להפריש (בשלשתם) [בשל כוסמין]: יח] כמו כן היא שנויה בריש חלה עיין בהר"ש בריש כלאים ובפ' כל שעה (דף ל"ס) בתוס': יח] החטין ומשני: יט] בלולין זה בזה: כ] ואחרי כן העיסות נושכות: כא] הכל חוץ מן החטין: כב] חטין וה"ה שעורין: כג] תיבת אין נמחק: כד] כוסמין ומיירי שהכוסמין באמצע ונושכין עם החטין והשעורים הלכך כל שלשתן חייבין בחלה דכוסמין מצטרפין עם שניהם לחייבן ותורם מכל אחד ואחד דהטין וכוסמין מצטרפין בלא השעורים וכן הכוסמין ושעורים בלא חטים ואין תורמין ממין על שאינו מינו ואע"פ שאין חייבין החטין אלא ע"י צירוף הכוסמין וכן נמי השעורים והוי ראוי לתרום מן הכוסמין על שניהם מ"מ כיון שיש שיעור בחטים וכוסמין בלא שעורים נמשכין הכוסמין אצל החטים ונעשו לגבי שעורים כאילו אינן מינן וכן נמי כיון שיש בכוסמין ושעורים שיעור בלא חטין אין תורמין מן הכוסמין על החטין אבל בסיפא דאין מכל אחד אלא חצי קב ליכא שיעורא עד שיצטרפו שלשתן ונמצא כוסמין ששניהן מצטרפין עמו חייבין (ואינן) [ואינך] פטורים דאינן מצטרפין זה עם זה עכ"ל בפי' המשנה דריש כלאים א) ונראה שהוא לשון הרא"ש ז"ל: כה] אבל בסיפא דבעי כולהו לצרף: כו] בחדש מלפני העומר קודם: כז] ונראה דגרסי' מאי קודם לפסח דקאמר במתניתין אסורים לקצור ר' יונה אמר קודם קצירת העומר ר' יוסי אמר קודם הבאת העומר דאפי' קצירה אסורה קודם [הבאת] העומר ושמא טעמו משום דכתיב וקצרתם והבאתם קצירה תליא בהבאה תנן אסור בחדש כו' בשלמא למ"ד קודם קצירה היינו דלא עריב ותני להו דהד תלוי בקצירה והד תלוי בהבאה אלא למ"ד אף קצירה תלוי בהבאה ליערבינהו אסורין בחדש ולקצור לפני הפסח דהא לפני הפסח קרי לפני הבאת העומר · תו"ה:

א) נראה דצ"ל ע"כ מצאתי ונראה שהוא מלשון הר"ש ז"ל בפי' המשנה דריש כלאים ·

רבינו גרשום

דשרא' שיגלא בלשונם: שבולי תעלא · אביגא: אלא לידי סירחון' שמתגדלין אבל אין מחמיצין: מצטרפין זה עם זה · מכולן לכזית: לענין חדש · שאם אכל כזית מכולן קודם הקרבת העומר לוקה: מה התם בבציקות אוכלא בעיניה' דאין בה פסולת: אף הכא נמי · בתבואה דאם היו שעורין בעינן שיהו קלופין שלא יהא בהן פסולת: (והא תניא)' הא בלחות · בשעורים לחות מצטרף אפי' בקליפתן דנאכלין עם הקליפה: מנא הני מילי דכולהו חמשת המינים אסור לפני העומר: אתיא לחם לחם ממצה · כתיב הכא ולחם וקלי וכרמל · וכתיב לחם במצה לחם עוני · ומצה אינה כשירה אלא מחמשת המינין: ראשית ראשית מחלה' כתיב הכא ראשית קצירכם וכתיב בחלה ראשית עריסותיכם וחלה גמר ממצה: ולקצור לפני הפסח' היינו לפני קצירת העומר אלא כיון דפסח י"ט הוא ולא קצרי משום הכי אמר לפני הפסח' א"א מדלא ערבינהו ש"מ דלאכול אסורה עד הבאת העומר ולקצור קודם קצירת העומר: אלא אי אתמר דלא תקשי לחד מיניהו אסיפא איתמר:

סוף פ"א דחלה מ"ע. רש"ק וגי' נ"ס

[דף סח:]

סט א מיי' פ"ז מהל' תמידין ומוספין הלכה יג :
ע ב ג ד מיי' שם הלכה טו :
עא ה מיי' שם הלכה טז :
עב ו מיי' שם הלכה יז :
עג ז מיי' שם הלכה טז :
עד ח מיי' שם הלכה יד :
עה ט מיי' שם הלכה טו :
עו י מיי' שם הלכה ז :

תורה אור

לרבי יאשיה דדריה לא תיתב *אברעיך עד דמפרשת ליה להא א] מתני' מנין לעומר שמתיר בהשרשה מנלן דכתיב °אביב (ויקרא ב) לאו מכלל דאיכא דלאו אביב (א) דלאו אביב ולעולם דעייל שליש אלא אמר שמואל °מהחל חרמש (דברים טז) לאו מכלל דאיכא דלאו בר חרמש (ב) דלאו בר חרמש ולעולם שחת אמר רבי יצחק קמה לאו מכלל דלאו בר קמה (ג) דלאו בר קמה ולעולם אגם אלא אמר רבא °אשר תזרע (שמות כג) משעת זריעה אמר ליה רב פפא לרבא אי הכי אע"ג דלא השריש נמי אמר ליה *סודני °בשדה כתיב (שם): **מתני'** ב] **קוצרין בית השלחין שבעמקים אבל לא גודשין *אנשי יריחו קוצרין ברצון חכמים וגודשין שלא ברצון חכמים ולא מיחו בידם *קוצר לשחת ג] מאכיל לבהמה א"ר יהודה אימתי בזמן ד] שמתחיל עד שלא הביא שליש ר"ש אומר ה] יקצור ויאכיל אף ו] משהביא שליש וקוצרין מפני נטיעות ז] מפני בית האבל מפני ביטול בית המדרש (ד) לא ח] יעשה אותן כריכות אבל מניחין צבתים מצות העומר לבא מן הקמה לא מצא יביא מן העמרים מצותו לבא מן הלח לא מצא יביא ט] יבש מצותו לקצור בלילה י] נקצר ביום כשר ודוחה את השבת: **גמ'** תניא ר' בנימין אומר כתוב אחד אומר °וקצרתם את קצירה (ויקרא כג) והבאתם את עומר וכתיב °ראשית קצירכם (שם) אל הכהן הא כיצד ממקום שאתה מביא אי אתה קוצר ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר אימא ממין שאתה מביא אי אתה קוצר ממין שאי אתה מביא אתה קוצר ההוא לא מצית *אמרת מדרבי יא] יוחנן: אנשי יריחו קוצרין ברצון חכמים וגודשין שלא ברצון חכמים [וכו'] : יב] מאן שמעת ליה דאמר מיחו ולא מיחו רבי יהודה וסבר ר' יהודה קצירה דאנשי יריחו ברצון חכמים הואי והא תניא *) ששה דברים עשו אנשי יריחו שלשה ברצון חכמים ושלשה שלא ברצון חכמים ואלו שברצון חכמים יג] מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין לפני העומר ברצון חכמים ואלו שלא ברצון חכמים גודשין לפני העומר ומתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה ופורצין פרצות בגנותיהן ובפרדסותיהן להאכיל נשר לעניים בשני בצורת בשבתות ובימים טובים דברי ר"מ אמר לו רבי יהודה אם ברצון חכמים יד] הן עושין יהו כל אדם עושין כן אלא אלו ואלו טו] שלא ברצון חכמים ועל שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם ואלו שלא מיחו בידם מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין וגודשין לפני העומר ואלו שמיחו בידם מתירין

*) פסחים נו. [תוספתא שם פ"ג]

רש"י

לרבי יאשיה דדריה · שהיה בדורו וכן גילו לאפוקי רבי יאשיה הגדול שהיה תנא : שמתיר בהשרשה · שאם השריש קודם לעומר עומר מתיר ואע"ג דלא גדל כלום : מנלן · בתמיה : דכתיב אביב · קלוי באש (ויקרא ב) מדקאמר מן האביב הבא העומר : מכלל דאיכא דלאו אביב · וקשרי ליה עומר דהא לא ממעטיה קרא אלא מהבאת העומר לחודיה : וקפריך דלמא דלאו אביב · שרי ולעולם שהביא שליש אבל תבואה שלא הביאה שליש לא שרי לה עומר (ה) אביב מבושל כל צרכו : מכלל דאיכא דלאו בר חרמש · והיינו שלא הביא שליש דאי הביא שליש בר חרמש הוא ושרי ליה עומר דהא לא מעטיה אלא (ו) מחרמש טז] : וקפריך דלמא דלאו בר חרמש · שרי ולעולם דהוא כבר שחת וראוי למאכל בהמה אבל השרשה לא שרי : קמה · מהחל חרמש בקמה : מכלל דאיכא דלאו יז] קמה · שאין לו קמה והייט השרשה : אגם · שגדלה מעט לכוף ראשו כנגד העיקר כמו (ישעיה נח) הלכוף כאגמון ראשו : אשר תזרע יח] · וחג הקציר ביכורי מעשיך אשר תזרע (שמות כג) משעת זריעה שרי ובשתי הלחם כתיב יט] והזריעה דעומר קאי דשתי הלחם לא שרו למקדש אלא תבואה דשרו עומר להדיוט שרו שתי הלחם למקדש : סודני · תלמידי חכמים על שם סוד ה' ליראיו (תהלים כה) ל"א רב פפא רמי שכרא הוה כדאמרינן בפסחים (דף קיג·) כ] אי לאו דרמאי שכרא לא איעתרי וסודני מיקרי כדאמרי' התם תמרי באוכלוך הבי סודנא רהוט ואמאי קרו ליה סודנא סוד נאה שמעשרת וגמילות חסדים : בשדה כתיב · עד שיהא נקלט ונשרש בשדה : **מתני'** קוצרין בית השלחין שבעמקים · מפני שמפסידים מהר ועוד דרעות הן ואין (ז) איסור כא] בקצירה : מותר לקצור שחת · קודם לעומר להאכיל לבהמתו : אימתי בזמן שהתחיל · לקוצרה לצורך בהמה עד שלא הביאה שליש קוצר אף (ח) משהביאה שליש : אף יקצור · יתחיל לקצור ויאכיל לבהמתו משהביאה שליש כב] : קוצרין מפני הנטיעות · שלא יפסדו לפי שאותה תבואה אינה ראויה לעומר כדאמרינן פ' כל הקרבנות (לקמן פה·) אין מביאין לא מבית השלחין ולא משדה האילן ואמרינן במתניתין ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר · ל"א מפני הנטיעות משום כלאים ולהכי נקט נטיעות משום אורחא דמילתא פעמים שאדם זורע תבואה ואין שם נטיעות ואחר זמן עולות שם נטיעות מאליהן וצריך לקצור את הזרעים משום כלאים : ומפני בית האבל · שאין להם מקום פנוי ליסב ברחבה לברך ברכת רחבה כדאמר בפ"ק דכתובות (דף ח:) אחינו המיוגעים וכו' : ומפני בית המדרש · שאין מקום ליסב לתלמידים דהני קציר מצוה נינהו : כריכות · אלומים *) קשורים : צבתים · בלא קישור שקורין ייבל"ש : מן הקמה · שתהא קצירה לשמה כדכתיב (דברים טז) מהחל חרמש בקמה : לא מצא · שכבר נקצר הכל : מן הלח · דכתיב (ויקרא כג) כרמל רך ומל : לקצור בלילה · כדאמר בריש פירקין : **גמ'** וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר (וגו') · דמשמע שיכול לקצור קודם הבאת העומר וכתיב ראשית קצירכם דמשמע שתהא ראשית לכל הקצירות : [א] ממקום שאתה יכול להביא · כג] עומר : אי אתה קוצר · קודם לעומר : ואימא ממין כד] שאי [אתה מביא] אתה קוצר · חטין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון שמותר לקצור קודם לעומר שהרי אין העומר בא מהם : מדרבי יוחנן · דאמר לעיל אתיא ראשית מחלה : מאן שמעת ליה דנקט לישנא דמיחו ולא מיחו · כדקתני במתניתין ולא מיחו בידם חכמים : רבי יהודה היא · כדמפרש לקמן : מרכיבין דקלים כל היום · של ארבעה עשר בניסן דסברי לאו מלאכה חשובה היא : וכורכין את שמע · מפרש בפסחים במקום שנהגו שהיו אומרים שמע ישראל ולא היו מפסיקין ליתן ריוח בין תיבה לתיבה : לפני העומר כו' · ואע"ג דאמר רבי מאיר לעיל (דף סז:) מוצאין שוקי ירושלים מלאין קמח וקלי שלא ברצון חכמים דגזר דלמא אתי למיכל מיניה התם הוא דעסיק ביה טובא בקצירה וטחינה וקלי והרקדה ועוד שלא במקום פסידא הוא אבל אנשי יריחו דפסידא איכא וקצירה לתודה שרינן להו מודה רבי מאיר דברצון חכמים הוא תדע מדלא שרי גדישה :

*) [עי' תוס' לקמן עב. ד"ה כריכות]

תוספות

קוצרין בית השלחין · פירשתי לעיל : מרכיבין דקלים כל היום · בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נו·) מפרש דמנחי כופרא דיכרא בגו נקובתא ותימה דהתם לעיל (דף עג·) אמרינן גבי רבי אילעאי קן כפנייתא בשביעית בדניסחני קן ופירש בקונטרס שם דקלים זכרים שאין עושין פירות לכך נראה איפכא דניסחני הם הנקבות אבל הזכרים עושים פירות ובערוך פי' בערך ניסחן דניסחני הם התמרים קטנים שבקטנותן הם מתוקין וכשגדילין נעשין מרים כעין שקדים מרים דסוף פ"ק דחולין (דף כה:) ולכך מותר לקוצצן פן יופסדו ומרכיבין דקלים פי' בערוך שהם דקלים נקבות שמתאוים לזכר ומשיר פירותיו עד שמביאין זכר וכורכין בו ומשתמרין פירותיו ושמא דוקא דקלים דטוחים ליאבד יותר דאמר במדרש מה תמר זו יש לה תאוה אף ישראל יש להם תאוה לעשות רצון אביהם שבשמים ואמר בדקל יריחו מעשה באחד שראה [ב] דקל אחד אמר להם לדקלים שביריחו מתאוה והביא ייחור מדקל אחד מיריחו והרכיב בו וטען פירות כבתחילה : **וכורכין** את שמע · בפרק מקום שנהגו (פסחים נו·) מפרש היכי עבדי [ג] אמר רב יהודה כה] אמר שמואל ולא היו מפסיקים · ונראה לפרש דלא היו מפסיקין בין ישראל לשם שלא יהא נראה כאומר לישראל שישמע את השם ופשטיה דקרא הייט שמע ישראל כי ה' אלהינו ה' אחד ובירושלמי אמרינן שלא היו מפסיקין כו] בין תיבה לתיבה ויש מי שאומר שלא היו מפסיקין בין אחד לברוך כז] : **וקוצרין** לפני העומר · יש ספרים שכתוב בהן בדברי רבי מאיר קוצרין *וגודשין וכן בתוספתא ובשלא ברצון חכמים הנתא ונותנין

[לעיל סח:] פסחים נו·
[לעיל עג·]
ובתוספתא שלפנינו בפסחי' ל"ג וגודשין כדברי ר"מ כגי' רש"ק

רבינו גרשום

דדריה · בן גילו מכלל דיש זקן ממנו : דכתיב אביב קלוי תקריב לאו מכלל דאיכא דלאו אביב ואינו ראוי להקריב ומאי ניהו נשרש וקא שרי ליה עומר : דלאו בר חרמש הוא · היינו דנשרש : ולעולם שחת · דאינו ראוי לחרמש לאדם : דלאו קמה והיינו נשרש : אגם · היינו לאחר שהשריש ונתגדל כמעט ירק כדי לכוף ראשו והיינו קודם דליהוי שחת : אלא אמר רבא מהכא חג הקציר בכורי [illegible] משעת זריעה מתיר : סודני · ת"ח כלומר סוד ה' ליראיו : בשדה כתוב · מאחר שנאחז בשדה דהיינו השרשה : כתוב אחד או' וקצרתם את קצירה · דמשמע דמותר לקצור קודם העומר : וכתיב ראשית קצירכם · דמשמע דאסור לקצור קודם העומר : ממקום שאי אתה מביא · ומאי נינהו בית השלחין לפי שתבואתה יבשה ואנן בעינן כרמל : אתה קוצר · קודם לעומר : ההיא לא מצית אמרת מדר' יונתן · דאמר אתיא ראשית ראשית מחלה כי היכי דלענין חלה כולהו חמשת המינין חייבין הכא נמי כולהו אסורין לקצור : מרכיבין דקלין כל היום · של י"ד בניסן דאסור במלאכה דהא לא הויא מלאכה חשובה : וכורכין את שמע · דאמרי אשר אנכי מצוך היום על לבבך וסברי רבנן אפי' הכי מותר דלא משמע היום על לבבך ולא מחר : וקוצרין לפני העומר · דלא חיישינן דלמא אתי למיכל : גמזיות' גידולין הבאין לאחר מיכן כדאמרי' במסכת פסחים אבותינו לא הקדישו חרוב ושקמה אלא לצורך סוכה : נשר · פירות הנושרים : ושלא ברצון חכמים דחיישינן דלמא יתלשו מחובר · ונותנין

שיטה מקובצת

א] להא מילתא : ב] קוצרין כו' ולא גורנין דילמא אתי למיכל מינה משום פסידא דאזלי לאיבוד אם משהין אותה מלקצור והא קמן דאין גודשין דבהא ליכא פסידא לאשהויי ומשום הכי גורנין דלמא אתי למיכל מינה : ג] ומאכיל לבהמתו דוקא לבהמה אבל לא לאדם דקצירה שחת לאדם קצירה חשובה היא : ד] בזמן שהתחיל : ה] אומר אף יקצור : ו] משהביא שליש ואף לאדם כדמוכח בגמרא : קוצרין מפני הנטיעות פ"ה שלא יפסדו לפי שאותה תבואה כו' [וקשה] דמדרבנן ליגזור דילמא אתי למיכל מינה [וי"ל] דשרי משום [דנטיעות] ה"ל פסידא דגופיה אבל הכא משום פסידא דאילן מנלן דשרי ונראה דבגמרא מפרש טעמא משום קצירת מצוה · גליון · קשה דאין זו סברא להתיר לקצור מפני הפסד הנטיעות כי אם משום הפסד התבואה כמו בית השלחין ועוד דבגמרא משמע דקרי ליה קצירת מצוה · תוס' אחרות : ז] ומפני בית האבל ומפני בית המדרש : ח] יעשה אותן כריכות אלא מניחין : ט] יביא מן היבש : י] בלילה ואם נקצר : יא] מדרבי יונתן : יב] מאן שמעת ליה כו' מדקתני במתני' ולא מיחו מכלל דאיכא דמיחו ומאן שמעת ליה האי סברא דאיכא דמיחו ולא מיחו ר"י : יג] מרכיבין דקלים כו' ואע"ג דאמרינן במקום שנהגו דאסור לעשות מלאכה בי"ד : וקוצרין מלפני העומר · ול"ג וגודשין : וקוצרין לפני העומר פ"ה ואע"ג דאמר רבי מאיר וכו' מיהו קשה מדרבי יהודה דבסמוך קאמר אלו ואלו עושין שלא ברצון חכמים תני קמח וקלי קאמר רבי יהודה ברצון חכמים היו עושין ואע"ג דליכא פסידא והוי לן למיחש כגדישה וי"ל דמשום עיטורי שוקי ירושלים לצורך עולי רגלים הוי כפסידא דקצירה ובקצירה אמרינן לקמן סמי מכאן קצירה ור"ם לא חשיב לעיטור פסידא · תו"ח : יד] חכמים היו : טו] אלו ואלו עושין שלא : טז] מחרמש דעומר : יז] דלאו כדקמה : יח] תורע בשדה : יט] אבל אוריעה דעומר קאי דהא שתי הלחם : כ] בפסחים אמר רב פפא : כא] איסור קצירה עליהם כדמפרש בגמרא טעמא הס"ד ומה"ד אבל לא גודשין דכמה דאפשר לשנויי משנינן : הס"ד ומה"ד אנשי יריחו בית השלחין הוו להו הס"ד ומה"ד קוצר לשחת מותר : כב] שליש דכל לשחת לאו קצירה כדמפרש בגמרא הס"ד : כג] להביא העומר : כד] שאי אתה מביא אתה קוצר כגון בית השלחים שבעמקים דאמרינן בפ' כל הקרבנות הן כדתניא בגמרא במקום שנהגו אין מביאין בכורים מפירות שבעמקים דרעות הן וכ"ש דאין מנחות באות מהן : כה] יהודה אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד : כו] מפסיקין והיה להם ליתן ריוח בין שמע ישראל לה' אלהינו דהכי פשטיה דקרא שמע אתה (הבירו) שאתה ישראל ה' שהוא אלהינו בעולם הזה יהיה אחד בעולם הבא עוד י"מ שמע ישראל אבינו שבשמים כשם שבלבך אחר כך בלבנו אינו אלא אחד · תו"ח : כז] לברוך · וצריך להפסיק שפסוק ראשון הוא קבלת עול מלכות שמים והשני אינו אלא עול מצות · תו"ח :

הגהות צ"ק [א] ממקום שאי אתה יכול להביא [illegible] : [ב] דקל אחד מתאוה כו' ואמר להם לדקלים שביריחו והביאו פי' [illegible] : [ג] אמר רב יהודה אומרים שמע ישראל כו' [illegible]

הגהות הב"ח (א) גמ' מכלל דאיכא דלאו אביב ודילמא דלאו : (ב) שם דאיכא דלאו בר חרמש ודלמא דלאו : (ג) שם מכלל דלאו בר קמה ודילמא דלאו : (ד) שם במשנה ולא יעשה : (ה) רש"י ד"ה וקפריך דלמא וכו' דאביב הייט מבושל כל צרכו : (ו) ד"ה מכלל דאיכא דלאו בר חרמש וכו' אלא מעומר הס"ד : (ז) ד"ה קוצרין וכו' ואין בהם איסור : (ח) ד"ה אימתי וכו' שליש קוצר אף אח"כ הס"ד ואח"כ מ"ה אף משהביאה שליש אף יתחיל לקצור כצ"ל והיבת יקצור נמחק

עז א מיי' פ"ב מהלכות מתנות עניים הלכה ב:
עח ב מיי' שם הלכה ג:
עט ג ד מיי' שם
פ ה ו מיי' שם הלכה ה:

מתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה ופורצין פרצות בגנותיהן ובפרדסותיהן כדי להאכיל נשר לעניים בשני בצורת בשבתו' ובימים טובים ונותנין פאה לירק ומיחו בידם וליטעמיך ששה שבעה הוו א] אלא סמי מכאן קצירה: קוצר לשחת ומאכיל לבהמה: תנן התם *ואלו מפסיקין לפאה א]הנחל והשלולית ב]ודרך היחיד ודרך הרבים ושביל הרבים ושביל היחיד הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים ג]והבור והניר וזרע אחר וקוצר לשחת מפסיק דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אין מפסיק ד]אלא א"כ חרש אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ר' מאיר בשיטת ר"ש אמרה דאמר יקצור ויאכיל אף משהביאה שליש ב] אלמא קסבר כל לשחת לאו קצירה היא יתיב רבה וקאמר לה להא שמעתא איתיביה רב אחא בר הונא לרבא *אכלה ה]חגב קרסמוה נמלים שברתהו הרוח הכל מודים חרש מפסיק לא חרש אינו מפסיק הכל מודים מאן רבי מאיר אי אמרת בשלמא מתני' בשלא הביאה שליש ברייתא דחרש אין לא חרש לא ג] בשהביא שליש אלא אי אמרת מתניתין נמי בשהביא שליש השתאומה התסד קצירה ד] (*דהתם) אמר רבי מאיר לא שמה קצירה הכא לא כל שכן אלא רבי מאיר בשיטת רבי יהודה אמרה דאמר אימתי בזמן שהתחיל עד שלא הביא שליש ה] אבל אם התחיל עד שהביא שליש אסור אימר דשמעת ליה לרבי יהודה לבהמה לאדם מי שמעת ליה דאם כן הוו להו תלתא תנאי אלא כי אתא רב דימי אמר רבי מאיר בשיטת רבי עקיבא רבו אמר ו] (א) אף לאדם נמי לא הויא קצירה דתנן *המנמר ז] שדה ושייר בו קלחים לחים רבי עקיבא אומר פאה ח] לכל אחד ואחד וחכמים אומרים ו]מאחד על הכל ואמר רב יהודה אמר שמואל לא חייב רבי עקיבא אלא במנמר לקליות אבל במנמר לאוצר לא איני והא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן מחייב היה רבי עקיבא אף במנמר לאוצר

סבר

[ב"ב נסי פאה פ"ב מ"א ב"ק פא.]

תוספתא דפאה פ"א

נ"ל דאדם נ"ק

פאה פ"ג מ"ג

מתירין גמזיות של הקדש · בהנאה ט] ענפים של חרוב ושקמה שהיו אומרים אבותינו לא הקדישו אלא קורות עיקר האילן ואנו נתיר גמזיות וקא סברי אין מעילה בגידולין ולהכי נקט חרוב ושקמה דסתמייהו לקורות קיימי : להאכיל נשר · פירות שתחת האילן שנשרו ורבנן גזרו שמא יעלה ויתלוש : ונותנים פאה לירק · ואין פאה נוהגת בה דכלל אמרו בפאה כל שהוא אוכל ונשמר ומכניסן לקיום ואמרינן (שבת דף סח·) מכניסו לקיום למעוטי ירק וכי יהבי פאה מפקעי לה לאך פאה ממעשר שלא כדין : מפסיקין לפאה · לתת שתי פאות : שלולית · מקום שמי גשמים שוללים שם ואם יש שם זריעה מכאן ומכאן נותן פאה לכל אחד ואחד דהאי שלולית מפסקא להו : ודרך היחיד · ארבע אמות : ודרך הרבים · ט"ז אמה : ושביל רבים או יחיד הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים · י] אי לא קביע לא מפסיק דמקום צר הוא ולא חשוב : והבור · שדה בור שבין שתי זריעות וכן שדה ניר וזרע אחר שזורע עדשים בין שתי ערוגות של חטין : יא] וקוצר לשחת מפסיק · לתת פאה לכל אחד כשתגמר בישולו לקצור (ב) : וחכ"א אין מפסיק · קוצר לשחת אלא א"כ חרש יב] מקום הקצירה והוה ליה שדה ניר אבל לא חרש לא דקוצר לשחת תחילת קצירה היא וכי גמר בישוליה וקצר ליה לכוליה שדה כגומר קצירתו דמי ופאה אחת על הכל : רבי מאיר · דלא חשיב קוצר לשחת קצירה בשיטת רבי שמעון יג] אמרה (ג) : להא שמעתא · דא"ר יוחנן רבי מאיר בשיטת רבי שמעון דמתני' אמרה : אכלה חגב יד] · לאמצע שדהו דרך חגב לאכול מלמעלה דרך נמלה לקרסם קנה השבולת מלמטה : רבי מאיר · דאמר קוצר לשחת מפסיק בלא חרש הכא מודי : אי אמרת בשלמא מתניתין · דפאה דקתני טו] לשחת מפסיק לר"מ בלא הביא שליש דלאו קצירה היא וברייתא דחגב ונמלים דקתני חרש אין לא חרש לא משום דתחילת קצירה היא בשהביא שליש שפיר ולא כרבי שמעון סבירא ליה דאפילו בהביא שליש קאמר רבי שמעון דלשחת לאו קצירה היא : השתא ומה התם · דקתני קוצר לשחת מפסיק דאדם קא קצר ליה אמר ר"מ לאו קצירה היא : הכא · חגב ונמלים קצרי לה : לא כל שכן · דלא תיהוי קצירה : אלא ר"מ · דאמר לא הביא שליש לא הויא קצירה וכי הביא שליש הויא קצירה : בשיטת ר' יהודה · דמתני' אמרה : לאדם מי שמעת ליה · דאפילו לאדם כי לא הביא שליש לא תיהוי קצירה ור"מ אפילו בקוצר לאדם כגון שחת לקליות נמי אמר דקתני קוצר לשחת טז] ומפסיק ולא קתני קוצר לשחת לבהמה מפסיק : דאם כן · דאף לאדם נמי א"ר יהודה : הוו להו תלתא תנאי · במתני' תנא קמא אומר בהדיא לבהמה ואתא רבי יהודה למימר אימתי בזמן שהתחיל עד שלא הביא שליש ואפילו לאדם נמי שרי ורבי שמעון אומר אף יקצור לכתחילה יז] ומאכיל לאדם משהביא שליש אם כן אתא רבי יהודה לחלוק וקיימא לן בסנהדרין בפ' זה בורר (דף כה·) כל מקום ששנה ר' יהודה אימתי אינו אלא לפרש ובמה לחלוק : אף לאדם נמי לא הויא קצירה · עד שלא הביא שליש : המנמר · קוצר שורה ומניח שורה דהוי שדה מנומר : קלחים לחים · דאי הוו גדלי כל צרכן דכ"ע פאה אחת על הכל דתחילת קצירה היא : ואמר רב יהודה כו' לקליות · דהיינו דומיא דשחת שלא הביאה שליש שקצרו לאדם דקליות לאדם נינהו ואפ"ה לר"ע לא הויא קצירה : לאוצר · שיבשל כל צרכו ומלקט ע"מ לאגרו ולייבשו : אף במנמר לאוצר · ורבי מאיר בשהביא שליש אית ליה דקצירה היא כדקתני לעיל אכלה חגב וכו' :

ר"מ

ונותנין פאה לירק ולא יתכן כלל חדא מדלא פריך עלה ששה שבעה הוו ועוד כי דייק מאן שמעת ליה דאמר מיחו ולא מיחו הוה ליה למידק מאן שמעת ליה דאמר גודשין לפני העומר שלא ברצון חכמים רבי יהודה : **ומתירין** גמזיות של הקדש · וא"ת ויחללו שוה מנה על שוה פרוטה דבזמן הזה שרי אפילו לכתחילה כדמוכח בסוף המקדיש שדהו (ערכין דף כט·) וי"ל דאסרוס בקונס וכן יש לפרש מסותא דשנים אוחזין (ב"מ דף נ:) אי נמי דוקא בעלים הוא דיכול לפדות שוה מנה על שוה פרוטה דאין סברא שיוכל כל אחד לפדות הקדש חבירו שוה מנה על שוה פרוטה ויקחנו לעצמו : **ונותנין** פאה לירק ומיחו בידם חכמים · לפי שהיו מפקיעין הפאה ממעשר כדפירש בקונט' וא"ת והא כיון דהוי הפקר פטור ממה נפשך וי"ל דהתנן (פאה פ"ו מ"א) ב"ה אומרים עד שיהיה הפקר בין לעניים בין לעשירים כשמיטה ואפי' לב"ש דאמרי הפקר לעניים הוי הפקר הכא הפקר בטעות הוא ופאה דפטור לב"ה כדדרשינן בספרי ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא זה שיש לו חלק ונחלה עמך : **הנחל** והשלולית · משנה זו במסכת פאה פרק שני ומפרש בירושלמי בגמרא שלולית כל שהיא מושכת נחל אע"פ שאינו מושך ופריך התם מכיון דתנינן דרך היחיד דרך הרבים מה צריכא אתא למימר לך אפילו דרך הרבים אינו מפסיק לאילן אלא גדר פירוש דקתני בתר הך בבא הכל מפסיק לזרעים ואינו מפסיק לאילן אלא גדר והדר פריך מכיון דתנינן שביל הרבים ושביל היחיד מה צורכה ונראה דגרסינן איפכא דזו אינה קושיא דהא אילטריך לאשמועינן דאפילו שביל היחיד מפסיק אבל איפכא פריך שפיר דכיון דתנא שביל היחיד שביל הרבים מה צריכא דאי משום אילן דסיפא אפי' דרך הרבים לא מפסיק ומשני להוציא הקבוע בימות החמה ואינו קבוע בימות הגשמים יח] : **דרך** הרבים ודרך היחיד · בסוף המוכר פירות (ב"ב ק:) תניא דרך היחיד ד' אמות דרך הרבים ט"ז אמה דרך מעיר לעיר שמנה אמות דרך ערי מקלט שלשים ושנים אמות : **אלא** אי אמרת אידי ואידי בהבאת שליש כו' · ואם תאמר ולימא מתני' בהבאת שליש וברייתא בתבואה העומדת ליקצר ויש לומר דהתם אפי' חרש לא מהני א"כ אהא לא הוה צריך לאשמועינן דבעי חרש א"כ אין לחלק בין הביא שליש לעומדת ליקצר : **אימור** דשמעת ליה לרבי יהודה לבהמה לאדם מי שמעת ליה · בפרק כל שעה (פסחים דף כג·) גבי לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה משמע ופריך והרי חדש דרחמנא אמר לא תאכלו ותנן קוצר לשחת ומאכיל לבהמה ופי' שם בקונטרס קוצר לשחת להאכיל לאדם ומאכיל לבהמה חטין גמורין והקשה ה"ר יעקב דאורלינ"ש דהכא משמע בהדיא דלבהמה איירי וכולה חדא מילתא קתני יט] והא דדייק התם מהכא דשרי אסיפא סמיך דקאמר רבי יהודה אימתי בזמן שהתחיל עד שלא הביא שליש אלמא שרי אפילו משהביאה שליש : **לאדם** מי שמעת ליה · הא דלא פריך כה"ג לעיל דקאמר ר"מ בשיטת ר"ש לאימר דשמעת ליה לר"ש לבהמה לאדם מי שמעת ליה משום דהכא לא פריך אלא מכח דא"כ הוי להו תלתא תנאי : **במנמר** לקליות · היינו לא הביאה שליש דהא לר"מ בלא הביא שליש איירי כדאמרן לעיל ומנמר לאוצר היינו הביאה שליש :

שיטה מקובצת

א] אלא סמי מכאן קצירה · דודאי קצירה ברצון חכמים היא משמע דקצירה מותרת לכ"ע והקשה רש"י אע"ג דאמר ר"מ לעיל מוצאין שוקי ירושלם כו' שאני התם דמרבה במלאכות בשהינה ובהרקדה ואיכא למיגזר דלמא אתי למיכל מיניה א"נ שאני הכא דמשום פסידא התירו דהא קמן דאסרו גדישה משום דלא פסידא לאשתויי מיתו דר"י אדר"י קשיא דהכא אמרינן דאגדישה מיחו ולעיל אמר ברצון חכמים היו עושין ולא גזר דלמא אתי למיכל מיניה וי"ל דלעטר [שוקי] ירושלים בפירות התירו דהוי כמו פסידא וא"ת היכי פריך לעיל מיניה אחמץ דגזר דלמא אתי למיכל מיניה דלמא שאני הכא משום עיטור ירושלים דהוי כמו פסידא וי"ל בחמץ נמי כיון דאיכא למיגזר דלמא אתי למיכל מינה אין א) לך הפסד גדול מזה ומשום הכי פריך מינה : ב] תיבת אלמא נמחק : ג] בשהביא שליש שפיר : ד] דקצירה דאדם : ה] תיבות אבל אם התחיל עד שהביא שליש אסור נמחק : ו] אמר דאמר: ז] המנמר מקצת שדהו : ח] פיאה מכל ואות ל' נמחק : ט] בהנאה היו מתירין ענפים: י] הגשמים ואי: יא] וקוצר לשחת אם קצר לשחת את אמצע שדהו ועשה קרחת בינתים מפסיק: יב] חרש אין לא: יג] בשיטת ר' שמעון דמתני': יד] הגבא במצע: טו] דקתני קוצר לשחת מפסיק: טז] לשחת מפסיק: יז] לכתחילה ומאכיל: יח] הגשמים בלומר דאף בשביל הרבים בעינן קבוע בימות החמה ובימות הגשמים: יט] קתני וי"ל דהא :

א) אולי דיש כאן איזו ט"ס וצריך תיקון וצ"ע ·

רבינו גרשום

ונותנין פאה לירק ומיחו בידם · דתנן כל שהוא אוכל ונשמר ולקיומו כאחד חייב במעשר · ונזורי דאי יהבי פאה אתי לאפרושי מן ירק דאינו חייב על שהוא חייב : קוצר לשחת ומאכיל לבהמה · קודם לעומר בין הביאה שליש בין לא הביאה שליש · קוצר לשחת להאכיל לבהמה: א"ר יהודה אימתי קוצר לבהמה בזמן שהתחיל לקצור לבהמה קודם שהביאה שליש קוצר אף לאחר שהביא שליש אבל לא התחיל לא · דכבר ראויה לאדם · ר' שמעון אומר כו': ואלו מפסיקין לפאה · דאם היה שדה גדולה מלאה תבואה והיא של אדם אחד ובתוך השדה עובר נחל או שלולית של גשמי' או דרך יחיד שהוא רחב (ס"ו)[ד"א] או דרך רבים שהוא (רבים שהוא) רדב [ס"ו] או שביל רבים שהוא צר או שביל יחיד הקבוע או שדה בור או שדה ניר או שדה זרועה או שנקצר לשחת לבהמה באמצע זו השדה כל אלו מפסיקין השדה וצריך להניח פאה מזה ומזה לבד: והכ"א קוצר

לשחת אין מפסיק בשדה לחייבה שתי פאות אלא א"כ חרש באותו מקום שקצר לשחת מיד הוי הפסקה ואי לא לא : ר' מאיר דלא בעי חרש בשיטת ר' שמעון אמרה דקסבר ר' שמעון כל לשחת לצורך בהמה אפי' הביאה שליש לא הויא קצירה ומותר לפני העומר הכא נמי גבי פאה לא הויא קצירה גמורה דליהוי אתחלתא דקצירה דהאי א) שדה לצורך אדם לחייבה בפאה א' אלא לצורך בהמה הוא ומפסיק השדה לחייבה שתי פאות' בשעה שקצירתה קצירה גמורה' וקאמר להא שמעתא דר' מאיר בשיטת דר' שמעון אמרה : אכלה חגב · באמצעית התבואה : הכל מודים מאן ר' מאיר · דאע"ג דאמר ר' מאיר קוצר לשחת מפסיק בלא חרש מודה הכא באכלה חגב וכו' דלא מפסיק אלא א"כ חרש דלא הויא קצירה בידי אדם : אי אמרת בשלמא מתניתי' דאלו מפסיקן לפאה וכו' · בשלא הביאה שליש וברייתא דאכלה חגב וכו' דחרש אין לא חרש לא בשהביאה שליש · ואע"ג דהביא שליש כיון דלאו אדם קצרה משום הכי בעי חרש שפיר: אלא אי אמרת אידי ואידי כשהביא שליש וכו' · א"ר מאיר לאו שמה קצירה גמורה דתיהוי התחלת קצירה אלא מפסקת לפאה · הכא דלא הוי ע"י אדם כ"ש דמפסקא ולא היה צריך לשנות הברייתא: אלא לא אמר ר' מאיר בשיטת ר' שמעון אלא בשיטת ר' יהודה אמרה דאמר עד שלא הביאה שליש לא הויא קצירה ומפסקת' והא דתניא הכל מודים חרש לאחר שהביאה שליש : אימור דשמעת ליה לר' יהודה דלא הויא קצירה גמורה ומפסיק היינו כי קצר לבהמה' אבל אי קצירה לאדם מי שמעת ליה דלא הויא קצירה גמורה אפי' קודם שהביא שליש הכא נמי גבי פאה כי קוצר לשחת קודם שהביא שליש נימא דוזהוי התחלת דקצירה גמייהה ולא תפסיק ולא בשיטתו אמרה · דא"כ דר' יהודה סבר דלא הויא קצירה אפי' לאדם הוו להו תלתא תנאי במתניתי' דת"ק סבר קוצר לשחת ומאכיל לבהמה דקצירה לבהמה לא הויא קצירה' אבל אי קצר לאדם הויא קצירה ואסור · ר' יהודה סבר לא הויא קצירה קודם שהביא שליש אפי' לאדם · ור' שמעון הא תלתא תנאי ואנן קי"ל דכל היכא דא"ר יהודה אימתי לפרש דברי ת"ק · אלא הכי ר' יהודה כת"ק סבירא ליה דלאדם הויא קצירה אפי' קודם שהביאה שליש · ור' מאיר דאמר דלאדם נמי לא הוי קצירה גמורה ומפסיק לפאה לאו בשיטת ר' יהודה אמרה אלא בשיטת ר' עקיבא קאמר דאמר אף לאדם לא הויא קצירה קודם שהביאה שליש : דתנן המנמר שדהו · וקוצר במקומות מקומות מה שיבש כמעט : ר' עקיבא אומר פאה מכל אחד ואחד ממה ששייר' דהאי דמנמר לא הויא קצירה גמורה אלא הוי הפסקה לפאות : וחכ"א פאה מאחד על הכל · דההוא נימור הויא קצירה גמורה והויא התחלת קצירה ולא מפסקה : לא חייב ר' עקיבא פאה מכל א' וא' במפסיק אלא במנמר לקליות · דלא הביא שליש ואוכלה קלי מיד דלא הויא קצירה גמורה · אבל במנמר כשהיא יבשה לצורך אוצר הויא קצירה גמורה ולא מפסקה ופאה אחת על הכל · ור' מאיר דאמר קוצר לשחת מפסקת כר' עקיבא דאמר מנמר לקליות מפסיק ובשלא הביאה שליש · וברייתא כשהביאה שליש כדתרצינן מעיקרא : איני והא כי אתא וכו' מחייב היה רבי עקיבא פאה מכל אחד אף במנמר לאוצר · היינו לאחר שהביאה שליש והיכי מוקמת ר' מאיר כר' עקיבא :

א) נראה דצ"ל דלהוי אתחלתא דקצירה דהאי שדה לחייבה בפאה אחת דהא לאו לצורך אדם נקצרה אלא לצורך בהמה וכו' .

הגהות הב"ח (א) גמ' דאף לאדם נמי : (ב) רש"י ד"ה וקוצר לשחת וכו' לקצור את שדות הנשארות מב' הצדדים הס"ד : (ג) ד"ה ר' מאיר וכו' בשיטת ר' שמעון דמתניתין אמרה לאו שמעתא הס"ד ותיבות דא"ר יוחנן ר' מאיר בשיטת ר' שמעון דמתניתין אמרה נמחק :

גמרא

סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא: קוצרין מפני הנטיעות ומפני בית האבל ומפני בית המדרש: מאי טעמא °קצירכם אמר רחמנא ולא קציר מצוה א] : ולא יעשה כריכות ב] אבל מניחן צבתים: מאי טעמא דכמה דאפשר לא טרחינן: מצות העומר להביא מן הקמה: תנו רבנן °ואם תקריב מנחת בכורים מה תלמוד לומר לפי שמצות העומר להביא מן הקמה מנין שאם לא מצא מן הקמה יביא מן העומרין תלמוד לומר תקריב דבר אחר תקריב לפי שמצוה להביא מן הלח ומנין שאם לא מצא מן הלח יביא מן היבש תלמוד לומר תקריב דבר אחר תקריב לפי שמצותו לקצור בלילה מנין שאם נקצר ביום כשר ג] (ת"ל תקריב) ודוחה את השבת ת"ל תקריב תקריב כל שהוא תקריב מ"מ תקריב ואפילו בשבת תקריב ואפילו בטומאה: ד] נקצר ביום כשר: והתנן *כל הלילה כשר לקצירת העומר ולהקטיר חלבים ואברים זה הכלל דבר *שמצותו ה] כל היום כשר כל היום דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה קתני לילה דומיא דיום מה דיום בלילה לא אף דלילה ביום נמי לא אמר רבה לא קשיא הא רבי והא ר' אלעזר בר' שמעון *דתניא היה עומד ומקריב מנחת העומר ונטמאת ו] אם יש אחרת אומר לו הבא אחרת תחתיה ואם לאו אומר לו הוי פקח ושתוק דברי רבי ר' אלעזר בר' שמעון אומר בין כך ובין כך אומר לו הוי פקח ושתוק שכל העומר שנקצר שלא כמצותו פסול אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ר' אלעזר בר' שמעון בשיטת רבי עקיבא רבו של אביו אמרה *דתנן כלל אמר ר' עקיבא כל מלאכה שאפשר לו לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת וסבר לה כרבי ישמעאל דאמר קצירת העומר מצוה *דתנן רבי ישמעאל אומר ז] מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר שהיא מצוה ואי סלקא דעתך נקצר שלא כמצותו כשר אמאי דחי שבת נקצריה מערב שבת אלא מדדחי שבת שמע מינה נקצר שלא כמצותו פסול ורבי לאו תלמידיה דר"ש הוא והתניא אמר רבי *כשהיינו למדין תורה אצל רבי שמעון בתקוע היינו מעלין לו שמן ואלונטית מחצר לגג ומגג לקרפף ומקרפף לקרפף אחר עד שאנו מגיעין למעיין שאנו רוחצין בו סבר לה כאידך דרבי שמעון *) דתניא אמר ר' שמעון בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלבים ואברים כשרים כל הלילה ולא היה ממתין להן עד שתחשך ורבי

*) תוספתא דערכין פ"ב [פסחים סח: קה: קדושין לג. ע"ש חולין נד: ע"ש]

ויקר' כג | במ' ג | ל"ק מ"ין | יבמות נ"ח

רש"י

ר"מ סבר לה כר"ע בחדא בלא הביא שליש ופליג עלי' ח] בהביא שליש: מ"ט. אאבל ואבית המדרש קאי דנטיעה נפקא לן כדלעיל ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר [א] ומבית האילן אין מביאין שומר [כדאמרינן] בפ' כל קרבנות (לקמן דף פה.) ללישנא דפריכית לעיל ס] משום כלאים מהדר אף אנטיעות: קצירכם. ראשית קצירכם (ויקרא כג) לקצירכם תהא זו ראשית ולא לקציר מצוה: מה ת"ל. והא כתיב בסיפיה דקרא תקריב י] מנחת בכוריך: מן הקמה. דכתיב חרמש בקמה: מן הלח. דכתיב כרמל: בלילה. כדאמרן בריש פירקין אי אתה מוצא תמימות אלא א"כ אתה מתחיל מבערב: כל שהוא. אף מן העמרים: מ"מ. אף מן הרחוק מירושלים: ולהקטיר חלבים. מה שנתעכל מן המזבח מחזיר כל הלילה: [ב] שמצותו יא] כל היום. כגון יב] שחיטה וזריקת דמים דכתיב (ויקרא ז) ביום צותו את בני ישראל וגו': מה דיום בלילה לא. דקדשים ששחטן בלילה פסולין דאמר במסכת נדה (דף מ.) זאת היא העולה הרי אלו מיעוטין פרט יג] לכששחטה בלילה פסולה כו' (א) בפרק יוצא דופן (שם): [ג] אם יש אחרת אפילו במחובר יד] מביאין אחרת תחתיה וקוצרין וטוחנין אותה ביום טו] שלא יאמרו מותר להקריב מנחה טמאה ואפי' ליחיד: שנקצר שלא כמצותו פסול. טז] (הלכך) ומצוה קצירה בלילה ולא ביום הלכך הא דתני לעיל נקצר ביום כשר רבי היא והא דתניא פסול רבי אלעזר ברבי שמעון: יז] [רבו של אביו]. ר"ש תלמידו של ר"ע כדאמר ביבמות בפרק הבא על יבמתו (דף סב:) והיה העולם שמם עד שבא ר"ע כו': כלל אר"ע. במילה קא מיירי בפרק רבי אליעזר דמילה: וסבר לה. ר' אלעזר כר' ישמעאל דאמר קציר העומר מצוה ודוחה שבת: ואי ס"ד נקצר שלא כמצותו כשר אמאי דוחה שבת. הא סבירא יח] לן כר"ע דכל שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחה שבת אלא מדדחי שבת ש"מ נקצר שלא כמצותו פסול ומצותו לא הויא אלא במוצאי י"ט וגבי לילה נמי מצותו בלילה ולא ביום: ורבי לאו תלמידיה דר"ש הוא. בתמיה ואמאי לא שמיע ליה יט] [ד] מדר"ש דסבר לה כר"ע דכל שאפשר מע"ש לא דחיא שבת: היינו מעלין לו כו'. ורבי שמעון לטעמיה דאמר בעירובין (דף פט.) אחד גגות וחצירות רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן: אלונטית. בגד להסתפג בו: סבר לה כאידך דר"ש. דאמר חביבה מצוה בשעתה הלכך אף על גב דכשרה מע"ש עבדי לה בשעתה ודחיא שבת וגבי מילה דאמר כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחה שבת כגון הבאת אזמל דאין לה זמן קבוע: אברים ופדרים כשרין כל הלילה ולא היה ממתין. לאברי תמידין ומוספין דשבת עד שתחשך כ] אלמא דחינן שבת משום חביבה מצוה בשעתה: ורבי

תוספות

סבר לה כוותיה בחדא. בכה"ג הוה מצי לשנויי לעיל דאמר [ה] בשיטת ר"ש אלא ניחא ליה לאוקומי כר"ע רביה ואיכא השתא שלשה תנאי: קצירכם ולא קציר מצוה. בפרק כל שעה (פסחים דף כג.) דריש קצירכם שלכם יהא ואידך קצירכם דכל ישראל*: כריכות. פירש בקונט' אלומות ואי אפשר לומר כן כדמוכח פרק אלו מציאות (בבא מציעא דף כב:): מנין שאם נקצר ביום כשר ודוחה את השבת. לרבי אליעזר דאמר כא] (דאי [ו] אפי') אפשר לעשות מערב שבת דוחה את השבת ניחא אבל לר' עקיבא לא יתכן אע"ג דמצותו בלילה כיון דבדיעבד ביום כשר וצריך לומר דדוחה את השבת לאו אקצירה קאי אלא אהקרבה והא דלקמן דדריש ליה ממועדי ה' שהכתוב קבע מועד אחד לכולן והכא מייתי לה מתקריב לאו דוקא דהא טומאה נפקא לן לקמן ממועדי ה' והכא מייתי לה מתקריב: אף דלילה ביום לא. ע"כ ביום שלמחרת קאמר דאי ביום שלפניו הרי הקטר חלבים כב] דכשרים ביום שחיטתן ותימה דא"כ [ז] מאי קשה לימא מתני' דלמא נקצר ביום כשר היינו ביום שלפניו כהקטרת חלבים כג] וי"ל דלענין קצירה לא שייך לחלק בין יום שלפניו ליום שלאחריו כדילפינן בריש פירקין (דף סו.) קצירה וספירה כד]: הא רבי הא רבי אלעזר ברבי שמעון. כסתם משנה דמגילה (דף כ:) הלכה כדפרישית בריש פירקין (דף סו. ד"ה זכר): הבא אחרת תחתיה. בפ"ק דיומא (דף ז.) מפרש דאפילו למאן דאמר טומאה הותרה היא בציבור מביא אחרת להתיר שירים: בשיטת רבי עקיבא רבו אמרה. מילתיה דר' עקיבא בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קל.) ובפסחים בפ' אלו דברים (דף סט:) ולקמן בשתי הלחם (דף צו.) ולא סבר לה כוותיה לגמרי אלא בההיא דכל מלאכה שאפשר כו' דפליג ר' אליעזר ולא סבר ליה כוותיה דשמותי הוא אבל בההיא דמה חריש רשות סבר לה כרבי ישמעאל ולא כרבי עקיבא דמוקי קרא לחריש של ערב שביעית: אמאי דחי שבה נקצריה מערב שבת. ואע"ג דלכתחילה מצותו בלילה כיון דדיעבד כשר לא הוי דומיא דתמיד דכתיב ביה במועדו לומר דדחי שבת ומסתברא לדומיא דתמיד בעינן: שנאמר

מסורת הש"ס

[ועי' תוס' שם ד"ה קצירכם] | שייך לעיל במשנה ד' עא. | מגילה כ: | צ"ל שמצותו ביום | יומא ז. [תוספתא פ"ב ע"ש] | יבמות סב. שבת קל. לקמן צו. פסחים סט: | שביעית פ"א מ"ד מכות ח: מו"ק ג: ר"ה ט. | תוספתא דעירובין פ"ה שבת קמג: עירובין לח.

עין משפט נר מצוה

פא א מיי' פ"ז מהל' תמידין ומוספין הל' ז:

פב ב ג מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הלכה ו:

פג ד מיי' פ"ב מהל' מילה הל' ז טוש"ע א"ח סימן של"א סעיף ו וטוש"ע יו"ד סימן רס"ו ס"ב:

פד ה מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה יט טוש"ע א"ח סימן שע"ב סעיף א:

פה ו מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הלכה ג:

רבינו גרשום

ר' מאיר סבר לה כר' עקיבא בהדא במנמר לקליות ופליג עליה בחדא במנמר לאוצר. מנמר היינו כעין מנומר שאין קוצר ביחד אלא מקומות מקומות: קוצרין מפני הנטיעות. תבואה שגדלה בין נטיעות (הדש) של אילן קודם לעומר מפני שמכחישין הנטיעות והיינו דומה דקוצר בית השלחין: ומפני בית האבל. אם אין להם מקום לישב לאנשים הבאים לבית האבל אלא בשדה קוצר אותה דהיינו לדבר מצוה וכן מפני בית המדרש: כריכות. עומרין קשורין: צבתין. מקובצין בלא קשירה: לא טרחינן. לעשות כדרכו לפני העומר משום שינוי: מה ת"ל שתי פעמים תקריב: להביא מן הקמה. דכתיב מהחל חרמש בקמה: תקריב כל שהוא. או קמה או עומרין: תקריב מ"מ שיכול למוצאו. בין ממקום רחוק דהוי יבש עד דאתי לעזרה. בין ממקום קרוב דהוי לח: מה דיום בלילה לא דכל היום כשר (לקצר) [להבאת] העומר כדאמרי' הא כיצד קצירה וספירה בלילה והבאה ביום בלילה לא דכתיב ביום צוותו: אם יש אחרת. שנקצר בלילה שיכול להביא ממנה העומר יביא: שכל עומר שנקצר שלא כמצותו פסול. כלו' מוטב שיביא בטומאה משיקצור אחר ביום: ור' מכשיר אפי' ביום: כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש כגון הרכבתו והבאתו חוץ לתחום: אבל מלאכה שאי אפשר כגון שחיטה והדחת קרביו דוחה שבת: וסבר לה ר' אלעזר כר' ישמעאל דאמר קצירת העומר מצוה. בזמנה: מה חריש רשות. דלא מצינו חרישה של מצוה: אף בקציר דרשות תשבות יצא קצירת העומר שהיא מצוה ודוחה שבת: ור' אמאי מכשיר דמשמע דלא דחי שבת הא תלמיד דר' שמעון הוא דסבר לה כר' כר' ישמעאל וכר' עקיב' דדחי שבת ואי שלא כמצוותו כשר היכי דחי שבת: ומנא לן דהיה תלמיד'. דתניא א"ר וכו': אלונטית טמלה: מחצר לגג ומגג לקרפף דרך גגות כדאמר כל גגות העיר רשות אחת הן לכלים ששבתו בחצר: וודאי תלמידיה הוה וסבר לה דדחי שבת ואמאי מכשיר: סבר לה כאידך דר' שמעון רביה: ולא היה ממתין להן עד שתחשך. שלא ידחו שבת אלא מקטירין בשבת הכא נמי אע"ג דשלא כמצותו כשר ביום כיון דמצותו בלילה אמרינן חביבה מצוה בשעתה ודחיא שבת:

שיטה מקובצת

א] קציר מצוה ולא יעשה אותן: ב] [אלא] מניחן צבתים: ג] תיבות ת"ל תקריב נמחק: ד] ואם נקצר: ה] שמצותו ביום תיבות כל היום נמחק: ו] ונטמאת בידו: ז] מה חריש רשות. גליון שלא מצינו חרישה של מצוה. הרגמ"ח: ח] עליה בחדא: ט] דלעיל במתני': י] תקריב את: יא] שמצותו ביום: יב] כגון מליקת ולולב *): יג] פרט לשנשחטה: יד] במחובר אומרים לו הבא אחרת: טו] ביום הס"ד ומה"ד ושתוק שלא: טז] הלכך מצות קצירתה: יז] שמעון רבו של אביו: יח] סבירא ליה: יט] ליה מר"ש: כ] שתחשך אלא דחינן: כא] דאמר כל מלאכה שאפשר: כב] חלבים דמצותן משתחשך דכשרים טפי ביום מבלילה תו"א: כג] חלבים וי"ל דהא בהא תליא דאי איתא דיום שלאחריו פסול משום דבעי קצירה סמוך לספירה א"כ אף שלפניו נמי לא הוי סמוך לספירה ופסול. תו"ח: כד] וספירה בלילה הס"ד:

*) אולי צ"ל כגון מליקה וקבלה והזייה דכתיב וכו'.

הגהות צ"ק [א] צ"ל ומבית האילן כו' כדאמרי' בפ' יכו' וגליונא דפירכתי כו': [ב] צ"ל שמצותו ביום כו': [ג] צ"ל אם יש כו במחובר מביאין כו' אותה ביום הס"ד ואח"כ מה"ד כו' פקח ושתוק שלא יאמרו כו': [ד] צ"ל מר"ש: [ה] בשיטת ר"י: [ו] ... מאי קשה דילמא מתני' דקתני נקצר ביום כו':

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה מה דיום וכו' פסולה כו' הס"ד ותיבות בפרק יוצא דופן נמחק

שנאמר בהן במועדו במועדו אפילו בשבת במועדו אפילו בטומאה. פסח דדחיא טומאה אתיא לן מדכתיב איש נדחה ואין ציבור נדחין ותמיד דדחי שבת דאמר קרא עולת שבת בשבתו והדר ילפי מהדדי בגזירה שוה דכתיב בהו במועדו הכי איתא בפסחים בפרק אלו דברים (דף סו.*): כג] **הוקבעו** ולא הוקבעו. פירשתי בפ' התכלת (לעיל דף מו. ד"ה ופיזו):

הדרן עלך רבי ישמעאל

ואלו מנחות [ג] (באות): חיטין לא קמיבעיא לן. דמההוא קרי' נפקי מזאת תורת המנחה דסתם מנחה באה חיטין הילכך ההוא קרא בבאה חיטין מיירי כך פי' בקונטרס וקשה דלעיל בפרק כל המנחות באות מצה (דף נג:) דקאמר מנין לכל המנחות שהן באות מצה וקאמר דכתיבא, כתיבא דלא כתיבא כתיב זאת תורת המנחה הוה ליה למימר כי הכא תינח באה חיטין באה שעורין מנא ליה לכך נראה דדוקא הכא דמיירי לענין אכילה ששיריהן נאכלין לכהנים דלא נפקא לן באה שעורין מזאת הורת המנחה משום דשעורין הוא מאכל בהמה כדמוכח בפ"ק דפסחים (דף ג:) שעורין נעשו יפות א"ל לא ובשר לסוסים ולחמורים ותנן בפרק שני דסוטה (דף יד.) כשם שמעשיה מעשה בהמה אף קרבנה מאכל בהמה: **אם** אינו ענין לחרבה של חיטין. דמתרביא מזאת תורת אף על גב דפרשתא מיירי בשיש בה שמן:

א) ורבי אלעזר בר' שמעון לא שמיע ליה אלא שאני התם שהרי *דחתה שחיטה את ב] השבת ולרבי ה"נ דחתה שחיטה את השבת ג] אלא קסבר רבי קצירת העומר לא דחיא שבת ולא והתנן *וחכמים אומרים אחד שבת ואחד חול משלש היה בא דלא כרבי וחכמים אומרים אחד שבת ואחד חול בשלשה בשלש קופות ובשלש מגלות דלא כרבי ד] *ובשבת יאמר להם שבת זו דלא כרבי: ה] נקצר ביום כשר ודוחה את השבת: *מאן שמעת ליה דאמר נקצר ביום כשר רבי ו] וקתני ודוחה את השבת מאי לאו קצירה לא להקרבה אבל לקצירה לא והתניא *רבי אומר °וידבר משה את מועדי ה' מה תלמוד לומר לפי שלא למדנו אלא לתמיד ופסח שנאמר בהן °במועדו א°במועדו *ואפילו בשבת במועדו ואפילו בטומאה שאר ב קרבנות הצבור מנין תלמוד לומר °אלה תעשו לה' במועדיכם מנין לרבות ג עומר והקרב עמו שתי הלחם והקרב עמהן ת"ל וידבר משה את מועדי ה' הכתוב קבע מועד לכולן למאי אילימא להקרבה שתי הלחם בני הקרבה נינהו אלא פשיטא לטחינה והרקדה ודכותה גבי עומר לקצירה וקא דחי את השבת *אלא עומר להקרבה ושתי הלחם לאפיה וקסבר רבי תנור מקדש אי אפי לה מאתמול איפסילה לה בלינה וסבר רבי תנור מקדש והתניא *ד כבשי עצרת אין מקדשין את הלחם אלא בשחיטה כיצד שחטן לשמן וזרק דמן לשמן קדש הלחם שחטן שלא לשמן וזרק דמן שלא לשמן לא קדש הלחם שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן הלחם קדוש ואינו קדוש דברי רבי ר' אלעזר בר' שמעון אומר לעולם אינו קדוש עד שישחוט לשמן ויזרוק דמן לשמן אמר רב נחמן בר יצחק הוקבעו ולא הוקבעו קא אמר:

הדרן עלך רבי ישמעאל

ואלו ה מנחות נקמצות ושיריהן לכהנים ז] מנחת הסלת והמחבת והמרחשת והחלות והרקיקין מנחת עובדי כוכבים ומנחת נשים ומנחת העומר ומנחת חוטא ומנחת קנאות ר"ש אומר מנחת חוטא של כהנים נקמצת *וקומץ קרב לעצמו ושירים קריבים לעצמן: **גמ'** א) אמר רב פפא כל היכא דתנן ו עשר תנן מאי קא משמע לן לאפוקי מר"ש ב) דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא קא משמע לן דלא: ושיריהן ז לכהנים: (א) מנלן ח] דכתיבא כתיבא ודלא כתיבא כתיב בה °וזאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן וגו' והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו באה חיטין לא קמיבעיא לן כי קא מיבעיא לן באה שעורין באה שעורין נמי מדנקמצת ח שיריה לכהנים אליבא דרבנן לא קא מיבעיא לן כי קא מיבעיא לן אליבא דר"ש דאמר איכא מנחה דמיקמצא ולא מיתאכלא דתנן ר"ש אומר מנחת חוטא של כהנים נקמצת הקומץ קרב בעצמו והשירים קריבין בעצמן מנלן אמר חזקיה דאמר קרא °וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה ט לכל בני אהרן תהיה אם אינו ענין לבלולה של חיטין תנהו ענין לבלולה של שעורין ואם אינו ענין לחרבה של חיטין תנהו ענין לחרבה של שעורין והאי להכי הוא דאתא הא מיבעי ליה לכדתניא ג) מנין שאין חולקין מנחות כנגד זבחים

א) לעיל יט. פ. ב) [לעיל סג.] ג) קדושין נג.

ורבי אלעזר בר"ש לא שמיע ליה. הא דחביבה מצוה בשעתה בתמיה אלא ט] בע"כ שמיע ולא גמר מינה דהתם גבי אברים שאני דדחו שבת י] משום חביבות מצוה שהרי דחתה שחיטה יא] את השבת קודם להקטרה דאי אפשר לעשותה מערב שבת וכיון דניתן שבת לדחות אלא שחיטה נדחה נמי אלא הקטרה אבל בעומר ליכא למימר הכי דבשעת קצירה אכתי לא אידחי שבת ואע"ג דלמחר דחיא הקרבה שבת בשעת קצירה מיהא יב] לא נדחית ואי לאו דלא אפשר לה מערב שבת לא הויא דחיא שבת משום חביבות מצוה יג] וה"נ לרבי איכא למיפרך אמאי גמר יד] שאני התם שהרי דחתה השחיטה שבת: וחכמים אומרים כו' ובשבת כו' ונקצר כו'. כל הנך מייתי משום פירכא: רבי היא. דאמר לעיל מביאין אחרת תחתיה וקוצרה ביום: מה ת"ל. והלא כל המועדות אמורין למעלה ומשה אמרן: במועדיכם. ואפילו בשבת ובפרשת פנחס כתיב גבי מוספין: מנין לרבות עומר. דלא כתיב בההיא פרשתא: והקרב עמו. כבש הבא עם העומר: והקרב עמהן. כבשי עצרת: ת"ל וידבר משה וגו'. ובההיא פרשתא דאמור אל טו] הכהנים (ג) כתיב עומר [ושתי הלחם] טז] [א]:שתי הלחם בני הקרבה נינהו יז] אלא פשיטא [לטחינה] והרקדה. ואע"ג דאפשר לה לעשות מאתמול ודכוותיה כו': לא עומר להקרבה. דאי אפשר לה מאתמול יח]: וב' הלחם לאפיה. דקסבר (ג) תנור מקדש כו': אלא בשחיטה.. אבל באפיה לא קדשי: קדוש ואינו קדוש. מפרש בפרק התכלת (לעיל דף מז.): הוקבעו. שחטן לשמן וזרק דמן לשמן הוקבעו החלות לאותן כבשים ואין יכול לשנות הלחם לזבח אחר שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן לא הוקבעו אבל יט] קדיש בתנור:

הדרן עלך רבי ישמעאל

ואלו מנחות: מנחת הסלת. היתה נקמצת עיסה: ומנחת חוטא. של ישראל נקמצת אבל מנחת חוטא של כהנים לא היתה נקמצת כלל אלא כולה היתה כליל: **גמ'** (ד) [ג] דכתיבא. בתמיה דכתיב בהו נקמצת ושירים לכהנים כגון בחמש מנחות: דלא כתיב בהו. כגון מנחת עובדי כוכבים ומנחת חוטא כתיב (ה) וזאת תורת דמשמע תורה אחת לכל המנחות שכל כ] מנחה הנקמצת נאכלין השירים לכהנים: באה חיטין לא קמיבעיא כא] ליה. דהנותרת ממנה כתיב בחמש מנחות שנאמר בהן סלת שהן חיטין: באה שעורין. כגון מנחת העומר ומנחת קנאות: מדנקמצת. דכתיב בה (ויקרא ו) אזכרתה: אליבא דרבנן. דאמרי במתני' ואלו מנחות נקמצות דודאי מדנקמצות שיריהן לכהנים: כי קמיבעיא ליה אליבא דר"ש דאמר איכא מנחה כו' ואיכא למימר הא נמי מנחת העומר ומנחת קנאות אע"ג דנקמצות איכא למימר דשיריהן אין נאכלין: אם אינו ענין לבלולה (ו). שכבר נאמר בהן (שם) והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו: בלולה של שעורין:

מנחת העומר: לחרבה של חטין. כגון מנחת מאפה: לחרבה של שעורים. מנחת קנאות: כנגד זבחים. שלא יאמר הכהן [לחבירו] טול אתה זבחים ואני מנחות:

תלמוד

רש"י כת"י

מפרק ואלו מנחות עד שתי הלחם כעמוד נב"ק של רבינו גרשום [illegible] שלא נמצא בירושלמי [illegible] זה הפירוש אחר שלא בדפוס מפרק ואלו מנחות עד שתי הלחם [illegible] של פרקן אחר וזה לשון רש"י כ"י.

ואלו מנחות. מנחת הסולת. טיסה נקמצת עיסה: ומחבת ומרחשת וחלות ורקיקין. אחר אפייתן פותתן ומחזירן לסולת וכולהו כתיבי בויקרא וכתיב במנחת סולת קמיצה ובאינך כתיב אזכרה ואזכרה היינו קמיצה: ומנחת העומר. כתיב אזכרה. ואמרי' בת"כ נאמר כאן אזכרה ונאמר במנחת הסולת אזכרה מה להלן אלא בקומץ אף כאן אלא בקומץ: ומנחת חוטא וקנאות. כתיב בהו קמיצה: ר"ש אומר. מפרש בגמרא אבל לת"ק לא בעינן במנחת כהנים קמיצה אלא נקטרת כמות שהיא: **גמ'** כל היכא דתנן. [כלומר] מנחות: עשר תנן כלומר מנחות שוות בדין אחד: לאפוקי מדר"ש. דמעפי חד מנחה במנה דתכבר מנחת מאפה בתלתא גווני דלדידיה הוי י"א מנחות: מנלן. בתמי': דכתיב בה. הניא דכתיב בה והנותרת ממנו יאכלו כתיבא: ודלא כתיבא. נפקא לן מההוא קרא דטלל כל המנחות בנו את הכהן זאת תורת וגו': באה חיטין לא קא מבעיא לן. דמההוא קרא דכולל' כל המנחות נפקי מזאת תורת המנחה דסתם מנחה באה חיטין הלכך ההוא בבאה חיטין קמשתעי: מדנקמצת. וודאי שיריה לכהנים דאי לא אמאי קמצי לה: אם אינו ענין. דהא נפקי מזאת תורת המנחה.

ובאינך כתיב אזכרות וקשה דהא איכא דלא כתיב בהו לא קמיצה ולא אזכרה כגון מנחת [illegible] נראה דמעמא דנקמצת כדמפרש בגמרא דכתיב בה כתיב בה ודלא כתיב בה כתיב זאת תורת [illegible] גמ' גבי אכילת שירים. תו"ח: ח] מנלן מנלן: ט] ע"כ שמיע ליה: י] לאו משום: יא] שחיטת [illegible] יב] מיהא עדיין לא: יג] מצוה בשעתא תמ"ד ומה"ד ולרבי ה"נ: יד] גמר מינה הא: [illegible] בתר. תיבת כתיב ל"ש: טז] ושתי הלחם כתיב: יז] נינהו. הא חמץ נינהו אלא פשיטא לטחינה: [illegible] דכותיה שתי הלחם לאפיה דאי אפשר לה מאתמול דהקטר: יט] אבל מקדש קדשי: כ] שכל. [illegible] כא] קמבעיא לן: כב] הוקבעו ולא הוקבעו. פרש"י הוקבעו החלות לאותן כבשים כו' ולא נהירא [illegible] ליה משום תנופה דששה זיקה לכך נ"ל הוקבעו ליפסל ביוצא שהרי אין תנור מקדש ליפסל [illegible] (בפ"ק) [בפרק התכלת] (דף מ"ז ע"א) ולא הוקבעו לא קאי אאינו קדוש דרבי אלא אאינו קדוש [illegible] ור"ק לעולם אינו קדוש להיות נקבע בשחיטה ליפסל ביוצא: הדרן עלך רבי ישמעאל

דחיא שבת: ואית דמפרשי אלא שמיעא ליה וקיבלה א) דאמר אי אמרי' התם דמשום חביבה מצוה [illegible] דחתה שחיטה אלא לגבי עומר כיון דליכא למימר הכי משום חביבה מצוה [בלבד] לא דחי שבת [illegible] שלא כמצותו פסול הכא נמי לר' נמי היכי מצי למימר משום חביבה מצוה דחיא קציר[ה] [illegible] היכי דלגבי הקטר חלבים הא איכא למימר שאני התם שהרי דחתה שבת אבל גבי עומר [illegible] מסתברא משום דנקצר שלא כמצותו פסול דחי שבת. אלא קסבר ר' קצירת העומר לא דח[יא] [illegible] קדוש ואינו קדוש דלעולם באפיה מוקדש אלא הוקבעו דאי שחטן לשמן וזרק לשמן הוקבעו [illegible] כבשים ואי אבדו כבשים אבד הלחם אבל שיחטן לשמן וזרק [שלא] לשמן [לא] הוקבעו: הדרן על[ך] [illegible]

פרק שביעי מנחת הסולת שקמצה כשהיא עיסה. באה חיטין לא קא מיבעיא לן [illegible] דכתיב והרים ממנו בקמצו מסלת המנחה: באה שעורים [illegible] ומנחת קנאות: אמר קרא וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל בני אהרן תהיה: בלולה של ש[עורין] [illegible]

*) אולי צ"ל באה נטמאה אומרים לו כו' פיקה ושתוק משום דנקצר שלא כמצותו פסול דהל"ל לא דחיא כו'. **) נראה דערבוב דברים יש בכאן. א) אולי צ"ל אף דס"ל דכא דאמרינן התם וכו'

הגהות צ"ק [א] ומפי הלחם כבי"ד ואח"כ [illegible] [ג] צ"ל לית [illegible]

הגהות הב"ח (א) גמ' מנלן מנלן דכתיבא כתיבא: (ב) רש"י ד"ה ת"ל וידבר וכו' אל הכהנים כס"ד ואח"כ מ"ה כ"צ עומר ושתי הלחם בני הקרבה [illegible] ואח"כ מ"ה אלא פשיטא כו' ולטג: (ג) ד"ה דקסבר תנור מקדש: (ד) ד"ה מנלן בתמיה וכו' שנקמצה: (ה) ד"ה דלא כתיב בהו וכו' כתיב בהו עלא כתובה דמשמע: (ו) ד"ה אם אינו ענין לבלולה של חיטין שכבר נאמר בהן והנותרת:

שיטה מקובצת

א] ור' אלעזר בר"ש לא שמיע ליה. הא איד[ך] דאביה ולימא נמי שלא כמצותו כשר ודחי שבת משום דחביבה מצוה בשעתא: אלא אמר לך ר"א מדהתם ליכא למילף דהאי דהוי מקטיר לה בשבת לאו משום דחביבה מצוה אלא שהרי דחתה שחיטת התמיד את השבת וכיון דשחיטה דחיא דחיא נמי הקטרה. הרגמ"ה: ב] השבת. הכא מי דחיא קצירה את השבת. כיון דאפשר לה מע"ש (אלא) משום הכי קאמינא *) שאם [נטמאה] לא דחיא שבת דס"ל כר"ע. הרגמ"ה: ג] אלא רבי דמכשיר שלא כמצותו משום דס"ל דקצירת העומר לא דחיא שבת ואיכא [למפרך אליבי' נמי] וכי לא שמיע ליה הא אלא שמיע ליה ומשני התם לאו משום דחביבה מצוה דחיא שבת: **) הזוכי הרגמ"ה שהרי שחיטה דחתה שבת ה"נ לגבי הקטרה והיכי פשיט ראב"ש דנקצר שלא כמצותו פסול דלמא כשר ודקאמרת אמאי דחי שבת שהרי (שאר) כבש העומר דחיא [ובקראי] מפורשים אלא שמיע ליה וקיבלה דאמר אי אמרי' התם משום דחביבה מצוה בשעתא שהרי דחתה שבת השחיטה אלא לגבי קצירה דליכא למימר הכא משום חביבות לא דחי שבת אלא משום דנקצר שלא כמצותו פסול ה"נ לרבי היכי מצי למימר קצירת מצות דחיא קצירת העומר את השבת כי היכי דלגבי [אברים] הא איכא [למימר שאני] התם [קצירה] ליכא למימר הכי אלא משום [דנקצר] שלא כמצותו [פסול] אלא קסבר רבי דלא דחי שבת: (עכ"ל הרגמ"ה): ד] ובשבת אומר: ה] ואם נקצר [illegible] ו] רבי היא: ז] מנחת הסולת. פ"ה דכתיב [illegible]

רבינו גרשום

ור' אלעזר בר' שמעון לא שמיעא ליה הא אידך דאבוה ולימא נמי שלא כמצוותו כשר ודוחה שבת משום דחביבה מצוה בשעתה: אמר לך ר' אלעזר מהתם ליכא למילף דדחי שבת. דהאי דהוה מקטיר להו בשבת לאו משום דחביבה מצוה אלא שהרי דחתה שחיטת תמיד השבת וכיון דשחיטה דחיא דחיא נמי הקטרה. הכא מי דחיא קצירה שבת כיון דאפשר לה מע"ש אלא משום הכי קא אמינא שלא כמצותו פסול ודחיא שבת דתריירא לי כר' עקיבא. אלא ר' דמכשר שלא כמצותו משום דסבירא ליה דקצירת עומר לא דחיא שבת: ואי' דאמר ור' אלעזר לא שמיעא ליה הא אלא שמיעא ליה ואמ' שאני התם לא משום דחביבה מצוה דחי שבת שהרי שחיטה דחיא שבת הכא נמי לגבי האי עומר היכא פשיט ר' שמעון דנקצר שלא כמצוותו פסול דלמא כשר ודקאמרת אמאי דחי שבת שהרי שחיטת כבש העומר [illegible] חביבה מצוה דחי שבת שהרי [illegible]

[פסחים סו.] [לעיל סג:] [לעיל סה.] עיין רש"ק שהאריך [פסחים סו. ע"ש] [יומא מו.] ר"ה כג. לעיל מז. יבמות קה: פסחים יג:

עין משפט נר מצוה: פו א מיי' פ"ד מהל' ביאת מקדש הל' ט: פז ב מיי' שם הל' י: [עי' תוס' שם ד"ה מה מועדו בתוכו דמשמע דהכים ממשמעות דמועדו דתמיד ודידבר משה כו' במועדו אפי' בשבת כו' שאר קרבנות מנין כו' ע"ש וצ"ע] פח ג מיי' פ"ז מהל' תמידין ומוספין הל' דו: פט ד מיי' פ"ז מהל' פס"מ הל' יח: א ה מיי' פי"ב מהל' מעה"ק הל' ט: ב ו מיי' שם פי"ג הל' י:

תלמוד לומר °וכל המנחה אשר תאפה בתנור לכל בני אהרן תהיה א] איש כאחיו יכול לא *יחלקו מנחות כנגד זבחים שלא קמו תחתיהן בדלות אבל יחלקו מנחות כנגד עופות שהרי קמו תחתיהן בדלות תלמוד לומר °וכל נעשה במרחשת לכל בני אהרן תהיה יכול לא יחלקו מנחות כנגד עופות שהללו מיני דמים והללו מיני קמחים יחלקו עופות כנגד זבחים שהללו והללו מיני דמים תלמוד לומר °ועל מחבת לכל בני אהרן תהיה יכול לא יחלקו עופות כנגד זבחים שהללו עשייתן ביד והללו עשייתן בכלי אבל יחלקו מנחות כנגד מנחות שאלו ואלו עשייתן ביד *ת"ל °וכל מנחה בלולה בשמן לכל בני אהרן תהיה יכול לא יחלקו מחבת כנגד מרחשת ומרחשת כנגד מחבת שזו מעשיה קשין וזו מעשיה רכין אבל יחלקו מחבת כנגד מחבת ומרחשת כנגד מרחשת ³תלמוד לומר °וחרבה לכל בני אהרן תהיה יכול לא יחלקו בקדשי קדשים אבל יחלקו בקדשים קלים תלמוד לומר °איש כאחיו ואם על תודה כשם שאין חולקין בקדשי קדשים כך אין חולקים בקדשים קלים איש איש חולק ב] ¹ואפילו בעל מום ²ואין קטן חולק ואפילו תם ההוא מכל נפקא והא אפיקתיה לכדרבי יוסי ברבי יהודה אלא ההוא מוכל רבינא אמר אתיא °מדתני לוי *דתני לוי ג] °לכל קרבנם ולכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמם ד] כל קרבנם לרבות ³לוג שמן של מצורע סלקא דעתך אמינא °מן האש כתב רחמנא קמ"ל לכל מנחתם לרבות ¹מנחת העומר ²ומנחת קנאות סלקא דעתך אמינא °ואכלו אותם אשר כופר בהם אמר רחמנא והאי להתיר קא אתיא ואידך נמי לברר קא אתיא קמ"ל °לכל חטאתם לרבות ³חטאת העוף סלקא דעתך אמינא נבילה היא קמ"ל °לכל אשמם לרבות ¹אשם נזיר ²ואשם מצורע ³אשם מצורע בהדיא כתיב ביה °כי כחטאת האשם הוא לכהן אלא לרבות אשם נזיר כאשם מצורע סלקא דעתך אמינא להכשיר קא אתי קמ"ל °אשר ישיבו ¹זה גזל הגר °לך היא ולבניך ²שלך היא ולבניך ה] אפילו לקדש בו את האשה אמר רב הונא שלמי

רש"י

תלמוד לומר לכל בני אהרן תהיה. שלא יחלקו זה כנגד זה אלא בין כולם יחלקו המנחות: שלא קמו. מנחות תחת זבחים: בדלות. שאין מביא מנחה אלא בדלי דלות שנאמר אם לא תמצא ידו וגו' עד ולקח שתי תורים: שהרי קמו תחתיהן בדלות. שהמחוייב קינין ואין לו יכול להביא מנחה: תלמוד לומר ועל מחבת לכל בני אהרן. אם אינו ענין למנחות תנהו ענין לזבחים ועופות: עשייתו ביד. מליקה בציפורן: בכלי. בסכין: יכול לא יחלקו בקדשי *קדשים (א) אבל יחלקו בקדשים קלים. שלא יתנו חטאת כנגד אשם ולא מנחת מאפה כנגד מנחת הסולת דכולם קדשי קדשים הן אבל יחלקו בקדשים קלים כגון שלמים כנגד תודה: תלמוד לומר איש כאחיו. וסמיך ליה אם על תודה דמקרא נדרש לפניו ולאחריו ואיתקוש קדשים קלים לקדשי קדשים למנחות לענין חלוקה: ואין קטן חולק. אבל אוכל בחלק אביו: ההיא. ברייתא שאין חולקין: מכל נפקא. וכל מנחה בלולה בשמן (ויקרא ז): הא אפיקתיה. לכל מנחה בלולה לעיל בפ' כל המנחות ז] (דף סג:) לכדרבי יוסי בר' יהודה דאמר מה כל האמור למטה שני מינין: ההוא מוכל נפקא. ברייתא מכל *והא דאם אינו ענין כו' תנהו ענין לחריבה של שעורין נפקא לי' ממנחה: לרבות לוג שמן של מצורע. שהשירים שמשתייר משל הזאות הוו לכהן: מן האש כתיב. דדבר שממנו לאישים הוא דשיריים לכהנים אבל לוג שאין ממנו לאישים אימא לא ליהוי לכהן [להכי] כתב לכל קרבנם: לרבות מנחת העומר ומנחת קנאות. שנקמצו ושירייס לכהנים *ומריבוי אתיא דנקמצות ושיריים לכהנים: והאי. מנחת העומר להתיר חדש אתיא: ואידך. מנחת קנאות: לברר. עון אתיא ולא לכפרה אימא לא יהו שיריה נאכלין קמשמע לן: לרבות חטאת העוף. שנאכלת לכהנים: נבילה היא. משום מליקה ולא תאכל קמשמע לן: להכשיר *ז] אתי. ליחול עליה נזירות טהרה ולא יהא נאכל: זה גזל הגר. דכתיב (במדבר ה) אם אין לאיש גואל האשם המושב לכהן זה הקרן שאם גזל את הגר ומת הגר ורוצה להחזיר גזילו ואין לו יורשין יחזירנו לכהנים ויביא קרבן אשם על השבועה שכפר ונשבע לו: שלך הם. כל הני דמתרבו מהאי קרא: לקדש בו. כדאמר (קידושין דף נב: ע"ש) המקדש בחלקו בקדשי קדשים *מקודשת: שלמי

רש"י כת"י

לכל בני אהרן. משמע כולם יאכלו ממנה: שלא קמו. מנחות תחת זבחים בדלות דמי שנתחייב עולה או חטאת אין מביא תחתיה מנחה אבל מביא תחתיה תורים: מנחות. קמו תחת עופות דכתיב בויקרא ואם לא תשיג ידו לשתי תורים: לכל בני אהרן תהיה. אכולה קרא קאי: ת"ל על מחבת. מרבויא דקרא דהא ממילא ידענא דמחבת כשאר מנחות ואם אינו ענין לה תנהו לזבחים ועופות: יכול לא יחלקו בקדשי קדשים. כגון חטאת כנגד חטאת ואשם כנגד אשם: אבל יחלקו. שלמים כנגד שלמים דהא לא גלי קרא [אלא] גבי מנחה דקדשי קדשים היא: ת"ל איש כאחיו. וסמוך ליה אם על תודה: איש. איש כאחיו: מוכל. מרבוי דוי"ו: אתיא. למנחת העומר וקנאות דשיריהם נאכלים מדתני לוי: לרבות לוג שמן של מצורע. שיהא מה שנשאר מן ההזאות נאכל לכהנים: כד"א מן האש. וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש והאי לאו ממותר אישים הוא: אשר כופר בהם. ודרשינן כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים הילכך מידי דכפרה [אכלי] כהנים אבל הנך לא: אלא אשם נזיר. [שיהא] נאכל כאשם מצורע: להכשיר אתי. לתגלחת ולטמא למתים ומידי דלאו לכפרה לא [אכלי] כהנים קמ"ל: זה גזל הגר. דכתיב האשם המושב לה' לכהן ואמרי' בבבא קמא בהגוזל קמא דבגזל הגר הכתוב מדבר:

תוספות

תלמוד לומר איש כאחיו. ואם על תודה כר' יהודה מוקמינן לה ברייתא בפ"ב דקידושין (דף נב: ונג.) וגרסינן התם וסמיך ליה ח] *תודה משמע דמסמוכין דריש וקשיא דר' יהודה לא דריש סמוכין בפרק קמא דיבמות (דף ד.) והתם *פירשתי:

איש חולק אפילו בעל מום. לשון חולק לאו דווקא דהא קאמר אין חולקין אלא כלומר אין *מקפידין בו אבל חלוקה גמורה לא עבדי ליטול בשוה וכן הא דתנן בשילהי בכורים והן מתחלקין ביניהם כקדשי המקדש וכן הגי דברים טבול יום (זבחים דף לט.) לשון חלוקה לאו דווקא וקצת קשה מהא דתנן בפ' שואל (שבת דף קמח:) ומטילין חלשים על הקדשים ביום טוב ושמא מפני דרכי שלום בעלמא היו עושין ועוד נראה דדווקא קאמר אין חולקין לענין שיהא שלו לקדש בו את האשה דלהכי מייתי ליה בפ"ב דקידושין (דף נג.) אי נמי י"ל דלא ממעטינן הכא אלא שאין מחלקין מנחה חריבה זו כנגד מנחה חריבה אחרת אבל מנחה אחת בפני עצמה מחלקין וכן זבח אחד והא דפריך התם בפרק האיש מקדש (גם זה שם) מהא דתנא הצנועים מושכין ידן והגרגרנין חולקין ולא משני במנחה אחת שאני משום דהתם לאו מלשון חולקין גרידא דייק מדלא מייתי ממתני' דטבול יום וממתניתין דביכורים [אלא] כדפי' התם בקונטרס דס"ד דהאי חולקין לאו ליטול חלקו המגיעו קאמר דגבי לחם הפנים (יומא לט.) תניא ארבעים שנה ששימש שמעון הצדיק היתה ברכה מצויה בלחם הפנים [וכל כהן שמגיעו כזית] יש אוכל ושבע ויש שבע ומותיר מכאן ואילך נשתלחה מארה בלחם הפנים וכל כהן מגיעו כפול כו' וכיון דהוי כפול למאי חזי *אלא דרך עילוי חולקין מניח חלקו לחבירו ונוטל כנגדו במקום אחר אלמא אית בהו דין חלוקה ומשני חלקו המגיעו קאמר וכשאינו שוה לו חוטף חלק חבירו ואוכלו והא דתנן במסכת סוכה (דף נו.) הנכנסין חולקין בצפון חלקו המגיעו קאמר ובעוד שהיתה בו ברכה:

והא אפיקתיה לכדר' יוסי ברבי יהודה. וא"ת והא מסקינן כולה הך סוגיא לר' שמעון ואיהו פליג עליה בסוף כל המנחות באות מצה (לעיל סג:) ועוד דמוקמינן להך ברייתא בקידושין (דף נג.) כרבי יהודה ואיהו נמי פליג עליה ט] וי"ל דדייק *הכא אם איתא דרבי יוסי ברבי יהודה אית ליה הך ברייתא היכי דריש:

*מן האש כתיב. תימה לא לכתוב מן האש ולא בעי לכל:

זה גזל הגר. ואתא קרא לאשמועינן כדדרשינן בהגוזל קמא (בבא קמא דף קי.) האשם המושב לה' לכהן ובספרים ישנים גרסינן בפ' ב"ש בזבחים (דף מד:) גזל הגר בהדיא כתיב ביה דכתיב בפרשת נשא לו יהיה ופי' שם בקונטרס דלא גרסינן ליה מפום דחטאות ואשמות ושאר האמורים בפרשה בהדיא כתיבי כל אחד ואחד במקומו וסידרו לו הכתוב לאהרן כהן מפני מחלוקתו של קרח וקשה לפירושו דא"כ מאי קא פריך אשם מצורע בהדיא כתיבי ביה אלא כל הני דאתא קרא לרבויי נהו לא כתיבי בשום מקום כגון לוג שמן של מצורע ומנחת העומר ומנחת קנאות וחטאת העוף ואשם נזיר מיהו צריך לדקדק אמאי צריך לכל בכל הני לרבוינהו מדכתיב קרבנם ומנחתם חטאתם ואשמם הוה שמעינן להו כיון דשאר כתיבי כולהו בהדיא והני לא כתיבי דמזאת תורת המנחה וזאת תורת החטאת וזאת תורת האשם לא הוה ידעינן הני כדמפרש טעמא בכל חד וחד:

ואפי' לקדש בו את האשה. הא דדרשינן בסוף הגוזל קמא (בבא קמא ד' קט:) ובמס' ערכין בסוף המקדיש (דף כח:) גבי גזל הגר האשם המושב לה' לכהן קנאו השם ונתנו לכהן שבאותו משמר על כרחין אית לן למימר דלאו משולחן גבוה קא זכו דאם לא כן היאך מקדשין בו את האשה הא אמרינן בפרק האיש מקדש (קידושין דף נב:) המקדש בחלקו

רבינו גרשום

לכל בני אהרן תהיה. שלא יחלקו זה כנגד זה: שלא קמו מנחות בדלות אלא בדלי דלות: ועל מחבת לכל בני אהרן. אם אינו ענין למנחה תנהו לעופות: עשייתן ביד. מליקה בציפורן: בכלי. בסכין: ההוא. ברייתא מנין שאין חולקין: מכל נפקא. כל מנחה בלולה בשמן והאי דחזקיה נפקא ממנחה דיכול למימר מנחה בלולה בשמן וחריבה: והא אפיקתיה ההוא כל מנחה בלולה לעיל בפרק כל המנחות באות מצה בסופיה לכדר' יוסי בר' יהודה מה כל (וכל) האמור למטה שני מינין: ההוא מוי"ו דמכל ובריית' מכל: רבינא אמר הא דחזקית אתיא מדתני לוי: סלקא דעתך אמינא מן האש כתב דבר שממנו לאישים שיריו לכהנים אבל לוג שמן שאין ממנו לאישים אימא לא קמ"ל: להכשיר א) אתי לשתות יין ולגלח ולטמא למתים קצ"ל ב):

עין משפט נר מצוה

ג א ב מיי' פ"י מהל' מעה"ק הל' טו:
ד ג ד מיי' שם הל' יא:
ה ה מיי' פ"ד מהל' מחוסרי כפרה הל' ג ופ"א מהלכות בכורים הלכה ד:
ו ו מיי' שם ופ"ז מהל' תמידין ומוספין הל' יב:
ז ז מיי' פ"ג מהל' משגם הלכה טו:
ח ח מיי' פ"ז מהל' מעה"ק הלכה ז:
ט ט מיי' פ"ט שם הל' יח:
י י מיי' שם הלכה ג:
יא כ מיי' פ"א מהל' בכורים הלכה ז:
יב ל מיי' פ"ח מהל' גזילה הל' ס

מסורת הש"ס (הגהות בגליון)

צ"ל אם על תודה משמע כו' צ"ק [כד"ה וכו']
צ"ל מריבין ופירש לשון מחלוקת צ"ק כמס ס"י
צ"ק
צ"ק
צ"ל וקס"ד דדרך כו' צ"ק
צ"ל הכי אם איתא דר' יוסי בר' יהודה הך ברייתא היכי דריש צ"ק עיין רש"ק
צ"ל בקדשי קדשים שלא יתנו כו' וכאשר יש למחוק צ"ק
קדושין נג. תוספתא תנחמים פ"א ע"ש
גי' צ"ק והא דהניחו ענין לחריבה כו'
צ"ק
צ"ל ומהכא צ"ק
צ"ל אתי להתחיל עליה כו' צ"ק
[צ"ל גז. זבחים מד: ע"ש כמס מיטוס]
[וסם איתא אינה מקודשת]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה יכול לא יחלקו בקדשי קדשים שלא יתנו כו' לחלופי אבל יחלקו בקדשים קלים נמחק:

שיטה מקובצת

א] תיבות איש כאחיו נמחק: ב] ואפילו בעל מום. לאו מהאי קרא נפקי דבפ' טבול יום מפיק ליה מכל זכר בבני אהרן אלא עיקר קרא למעוטי קטן ואורחיה דתלמודא להיו' כולל שתי דרשות מקרא אחד אע"פ שאינן יוצאות ממנו כי ההיא דב"מ התעלמת כו'. תו"ח: ג] לכל קרבנם כל הני דרשות מיתורא דכל נפקי דהא עיקר קרא אצטריך לגופיה כדאיתא במדרש למה נשנית מתנות כהונה בפרשת קרח כדי שיוכל אהרן לומר לטובתו נשברה רגל פרתי כך לפי שערער קרח על הכהונה כו' ע"ש וכתב הר"פ בזבחים לפר"ש קשה א"כ אמאי קאמר לכל חטאתם לרבות כו' סד"א כו' אימא דהכא נשנית משום מחלקתו של קרח אע"ג דלא אצטריך וי"ל דנהי דנתפרשה פעם אחרת מ"מ אצטריך לומר זה היה צריך יתור דכל מאחר שאני יכול לשמוע במקום אחר. תו"ח: ד] כל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע דנקרא נמי קרבן דכתיב והקריב אותו לאשם ולוג השמן דהקרבה נמי אלוג השמן קאי. תו"ח: ה] אפילו לקדש בו את האשה מהחשיב ממונו לקדש בו את האשה אלמא חולקים גזל הגר כנגד גזל הגר דהא בהא תליא כדאיתא בפ' האיש מקדש דמוכיח דאין מקדשין בהן את האשה בחלקו דקדשי קלים מדאין חולקין קדשים קלים כנגד קדשים קלים וא"כ גבי גזל הגר דחשיב ממונו לקדש בו את האשה (אלמא) [א"כ ש"מ] חולקין גזל הגר נגד גזל הגר ותימה דאמרינן בפרק הגוזל בעי רבא מהו לחלוק בגזל הגר הדר פשטה אשם קרייה רחמנא ואין חולקין וכיון דאין חולקין אין מקדשין כדפי' לעיל דהא בהא תליא וי"ל דודאי בשעת חלוקה פשיטא ליה דיש לו דין אשם אבל כי מטי לידיה הוי חולין גמורים דמעות נינהו ולא דמי לבשר קדשים דאית ביה בזיון לקדש אף לאחר דמטי לידיה דכהן והכי נמי מסתברא שהרי רבא עצמו דבעי הך בעיא בעי לעיל מינה התקריבה לחצאים או בלילה לא יצא מאי טעמא אשם קרייה רחמנא והדר קמבעיא ליה מהו שיחלוקו אלא ודאי בדבר שקודם דמטי לידיה דכהן ודאי פשיטא ליה דיש ליה דין אשם אלא דבשעת חלוקה מבעיא ליה אלמא דיש חילוק אף אנו נאמר יש חילוק בין בשעת חלוקה דעדיין לא מטי אלא לידי הגזבר הממונה על כן אבל לאחר שנתחלק לכל אחד ואחד אין דין אשם. תו"ח גליון אפילו לקדש בו את האשה וא"ת והא כתיב בתריה בקדש הקדשים תאכלנו וי"ל דאשאר מתנות קאי דמידי דאכילה הוי. מהר"פ: ו] המנחות בסופו: ז] אתי לגלח עליה ולשתות יין ולטמא ותיבות [ליתול עליה] נזירות טהרה נמחק: ח] וסמיך ליה אם על: ט] פליג עליה וי"ל דהכא מ"מ פריך לר"י הך סברא דאין חולקין מנלן דהא לא אשכחנא תנא דפליג על הך ברייתא, תו"ח:

א) כן פירש גם ברש"י כת"י אבל תמוה דהא אשם נזיר טמא הוא דמייתי ולהכשירו כדי שיחול עליו נזירות טהרה ול"פ: ב) כאן צ"ל מ"ש בע"ב מד"ה זה גזל הגר עד תיבת אליו:

גמרא

שלמי העובדי כוכבים [א]עולות *איבעית אימא קרא ואיבעית אימא סברא איבעית אימא סברא עובד כוכבים א] לבו לשמים ואיבעית אימא קרא °אשר יקריבו לה' לעולה (ויקרא כב) כל דמקרבי עולה ליהוי מתיב רב חמא בר גוריא *עובד כוכבים שהתנדב להביא שלמים נתנן לישראל ישראל אוכלן נתנן לכהן הכהן אוכלן אמר רבא הכי ב] קא אמר [ב]על מנת שיתכפר בהן ישראל ישראל אוכלן על מנת שיתכפר בהן כהן כהן אוכלן מתיב רב שיזבי אלו מנחות נקמצות ושיריהן לכהנים מנחת עובדי כוכבים א"ר יוחנן לא קשיא הא רבי יוסי הגלילי הא ר"ע *דתניא °איש (שם) מה ת"ל איש איש לרבות את העובדי כוכבים שנודרין [ג]נדרים ונדבות כישראל °אשר יקריבו לה' לעולה (שם) אין לי אלא עולה שלמים מנין תלמוד לומר נדריהם תודה מנין תלמוד לומר נדבותם מנין לרבות העופות והיין והלבונה והעצים ת"ל נדריהם לכל נדריהם נדבותם לכל נדבותם א"כ מה ת"ל עולה עולה פרט לנזירות דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר אשר יקריבו לה' לעולה אין לי אלא עולה בלבד והאי פרט לנזירות מהכא נפקא מהתם נפקא *°דבר אל בני (במדבר ו) ישראל ואמרת אליהם איש *כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר בני ישראל נודרין ג] [ד]ואין העובדי כוכבים נודרים אי מהתם הוה אמינא קרבן הוא דלא לייתי אבל נזירות חלה עלייהו קמ"ל כמאן אזלא הא *דתנן אמר ר"ש שבעה דברים התקינו בית דין וזה אחד מהן [ה]עובד כוכבים ששלח עולתו ממדינת הים ושילח עמה נסכיה קריבין משלו ד] ואם לאו קריבין משל ציבור לימא ר' יוסי הגלילי ולא ר"ע אפילו תימא ר"ע עולה וכל ה] *חבירתה מאן תנא להא דת"ר °אזרח (שם טו) *אזרח מביא נסכים ואין [ו]העובד כוכבים מביא נסכים יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים ת"ל ככה מני לא ר' יוסי הגלילי ולא ר"ע אי רבי יוסי הגלילי הא אמר אפילו יין נמי אי ר' עקיבא הא אמר עולה אין מידי אחרינא לא איבעית אימא ר' יוסי הגלילי ואיבעית אימא ר"ע איבעית אימא ר' יוסי הגלילי סמי ו] מהדא יין ואיבעית אימא ר"ע עולה וכל ז] *חבירתה:

ר"ש אומר מנחת חוטא של כהנים [וכו'] [ז]: מנה"מ דת"ר °והיתה לכהן כמנחה (ויקרא ה) שתהא עבודתה כשרה בו אתה אומר שתהא עבודתה כשרה בו או אינו אלא להתיר מנחת חוטא של כהנים ומה אני מקיים °וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל (שם ו) מנחת נדבתו אבל חובתו תהא נאכלת תלמוד לומר והיתה לכהן כמנחה מקיש חובתו לנדבתו ח] מה נדבתו אינה נאכלת אף חובתו [ח]אינה נאכלת אמר רבי שמעון וכי נאמר והיתה לכהן כמנחתו והלא לא נאמר אלא כמנחה אלא להקיש

מנחת

רש"י

שלמי העובדי כוכבים. עובד כוכבים שנדר להביא שלמים עולות הן ולא נאכלין וה"ה דמנחתן כליל: לבו לשמים. כוונתו הוא שיהא קרבנותיו כליל לשמים ולא שיאכלו: כל דמקרבי עולה ליהוי. שיהא דין עולה שאין נאכלת ולא דין שלמים: הכהן אוכלן. כשאר שלמים וקשיא לרב הונא: הכי קאמר נתן לישראל על מנת שיתכפר בהן ישראל. כגון שהיה ישראל מחוייב שלמים ונתנן עובד כוכבים להוציא ידי חובתו יזכה ישראל בבשר ואוכלו אבל נדר סתם שלמים ליהוי עולה: מנחת עובדי כוכבים. ושלמים כמנחתו דנאכלין לכהנים: והיין והלבונה. שיכול להתנדב ולהביא יין ולבונה: מה ת"ל לעולה. דמשמע שאין מביאין אלא עולה: פרט לנזירות. כלומר עולה סתם יכולין ט] להביא ולא עולת נזירות שאם נדר בנזיר אין נזירות חל עליו לפי שיש בה עולה חטאת ושלמים: ר"ע אומר אין לי שמביא אלא עולה לחוד. פרט לכל שאר קרבנות והאי דתני שלמי העובדי כוכבים עולות היינו אליבא דר"ע ומתני' דקתני מנחת עובדי כוכבים רבי יוסי הגלילי היא: אי מהתם. מאשר יקריבו לה' לעולה: הוה אמינא קרבן נזירות הוא דלא לייתי. חטאת עולה ושלמים אבל וכו': קמ"ל. כי יפליא דאין נודרין כלל דאפי' נזירות לא חיילין עלייהו: התקינו בית דין וזה אחד מהן עובד כוכבים ששילח כו': לימא רבי יוסי היא. דמרבי ביין דהיינו נסכים: ולא ר"ע. דאמר אין לי אלא עולה ולא נסכים: אפי' תימא ר"ע. דהאי דאמר ר"ע דאין נודרין אלא עולה עולה וכל חבירתה דהיינו נסכים אבל נסכים לחודייהו לא: אזרח. בנסכים כתיב (במדבר טו) כל האזרח יעשה ככה: ואין העובד כוכבים. מתנדב להביא נסכים בלא זבח: ככה. עיכובא שיהו כל עולות טעונות נסכים: הא אמר אפי' יין לחודיה נמי. מביא כדקתני מנין לרבות העופות והיין לחודיה דהיינו נסכים שמביא והכא תניא אין העובד כוכבים מביא נסכים: הא אמר עולה. לחודה אין מידי אחריני לא והכא קתני דעולתו טעונה נסכים: סמי (א) מכאן נסכי יין. י] ואמר מנין לרבות העופות והלבונה ולא תיתני היין: והיתה לכהן כמנחה. במנחת חוטא כתיב שתהא עבודתה כשרה בו. שאם חטא ונתחייב להביא מנחה יכול להקריבה הוא בעצמו יא] דהכי משמע והיתה לכהן *מנחת חוטא של עצמו כמנחת נדבתו שיכול להקריבה הוא בעצמו: או אינו אלא להתיר שירי מנחת חוטא של כהנים. באכילה כמנחת ישראל: והיתה לכהן. מקיש חובתו דהיינו מנחת כהן לנדבתו דהיינו כמנחה דמשמע כמנחת נדבתו מה נדבתו אינה נאכלת ואינה נקמצת דכתיב (ויקרא ו) כליל תהיה: אף מנחת חובתו אינה נאכלת. ומאחר דאינה נאכלת אי אתה יכול להתיר

מנחת

רש"י כת"י

בלבו לשמים. דאינו יודע בטיב קרבן וכי נדר בלבו לשמים נדר הלכך כליל הן לגבוה: אשר יקריבו לה' לעולה. יהיה ובעובד כוכבים קא מיירי וריש' דקרא איש איש מבית ישראל וגו' ואמרי' לקמן מה ת"ל איש איש לרבות עובדי כוכבים כו': נתנן לישראל. לאפוקי לעובד כוכבים דלא ספינן קדשים דערל אסור בקדשים כדאמרי' בהערל ביבמות: שיתכפר בהן ישראל. שאמר העובד כוכבים הרי זו שלמים להקריבה בשם פלוני שנדר להביא שלמים דהנך ודאי נאכלים דהא בשביל ישראל קא אתו ומתנה הוא דיהיב ליה עובד כוכבים: מנחת עובד כוכבים. אלמא דקרבן העובד כוכבים נאכל: העופות. עולת העוף: והיין. לנסכים: פרט לנזירות. קרבן נזיר דהואיל ואין נזירות חלה עליו כדאמר לקמן קרבן נמי לא מייתי: וזה אחד מהן. לעיל מיניה קא מיירי שהתקינו בהמה הנמצאת בעזרה יהיה נסכיה קריבין משל צבור: לימא. הא דקתני דעובד כוכבים מביא נסכים ר' יוסי הגלילי היא ולא ר' עקיבא: וכל אביזרא. כל חברותיה דהיינו נמי נסכים הבאים עמה: ואין העובד כוכבים מביא נסכים. בלא קרבן: שתהא עבודתה כשרה בו. כהן שחטא מקריב הוא עצמו מנחתו והכי דרשינן והיתה לכהן כלומר אם משל כהן תהא כשרה לו להקריב כשאר מנחות: או אינו. אלא דהכי משמע אם של כהן היא תהא כמנחת חוטא של ישראל שיריה נאכלין: ומה אני מקיים כו'. במנחת נדבתו מוקמינן לה: כמנחה. כשאר מנחתו תהא מנחת חובתו:

תוספות

בחלקו בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים אינה מקודשת דמשולחן גבוה קא זכו אלא לענין אחר קאמר דאין יכול ליתנו לכל כהן שירצה ומיהו הא מילתא דריש התם מדכתיב מלבד איל הכיפורים ושמא אתא קרא לאשמועינן דמועלין בו עד שיבא ליד כהן כדאמר גבי חרמים בסוף המקדיש (ערכין דף כט.) כל זמן שהם ביד בעלים הרי הן כהקדש לכל דבריהם נתנן לכהן הרי הן כחולין ומדקרייה רחמנא אשם לא הוה ידענא הך מילתא דלא הוה מסתבר לאוקמי הכי וא"ת והיאך מקדשין בו את האשה הא לאו ממון כהן הוא כדמשמע בסוף הגוזל קמא (בבא קמא דף קי.) *דמחזירין בלילה והחזירה אלאין לא יצא דאשם קרייה רחמנא ועוד מסיק התם (דף קי:) דאין חולקין גזל הגר כנגד גזל הגר משום דאשם קריי' רחמנא וי"ל דהנ"מ קודם חלוקה אבל לאחר שיגיע לכל אחד חלקו נעשה ממון כהן: **איש** איש לרבות העובדי כוכבים שנודרים נדרים כו'. תימה דתיפוק לי' מדכתיב גבי בעלי מומין (ויקרא כב) ומיד בן נכר לא תקריבו מכל אלה הא תמימים תקריבו ואין לומר דהיינו ישראל מומר כמו בן נכר דפסח דהא אמרינן בפ"ק דתמורה (דף ז. ושם) ומיד בן נכר לא תקריבו למה לי דסד"א הואיל ולא נצטוו בני נח אלא על מחוסרי אברים לא שנא במזבח דידהו ולא שנא במזבח דידן קמ"ל וי"ל דאי לאו איש הוה אמינא בבעלי מומין הוא דקאי בלאו אבל התמימים נהי דליכא לאו איסורא מיהא איכא ועוד י"ל דהאי קרא בקרבן ציבור מוקמינן ליה בת"כ דהכי תניא התם מנין שאין מקבלין שקלים מן העובדי כוכבים ת"ל ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אין לי אלא תמידין שנקראו לחם שאר קרבנות ציבור מנין ת"ל מכל אלה וקמ"ל קרא דאפילו בא העובד כוכבים ומוסר לציבור אין מקבלין ממנו וכ"ש שאין מקבלין ממנו קרבנות של עצמו ומיהו השתא דאשמעינן איש איש דמקבלין מהן נדרים ונדבות מוקמינן נמי קרא בבעלי מומין כדאיתא בתמורה (גם זה שם*): **אי** לרבי יוסי הגלילי אפילו יין נמי. ולא מצי למימר דיין נמי דאמר רבי יוסי הגלילי בבא עם הזבח חדא דהכא מרבי ליה מדכתיב ככה ואיהו מרבי ליה מלכל ועוד מדחשיב ליה בהדי עופות ומנחות דבאין בפני עצמן ועוד דמרבינן בריש' תודה ושלמים וברים תמורה (דף ג.) משמע [דהא] דאין עובד כוכבים מביא נסכים מיירי בבאין עם הזבח דגרסינן התם קדשי עובדי כוכבים לא נהנין ולא מועלין ואין מביאין עליהם נסכים וקאמר מנהני מילי ומייתי מברייתא דהכא מיהו ברוב ספרים לא גרסי' עליהם אבל בספר רבינו גרסם כתוב עליהם ובקונט' פי' כאן ואין העובד כוכבים מביא נסכים בלא קרבן:

אי

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פ"ג מהל' מעה"ק הלכה ג:

ד ג מיי' שם הלכה ג:

עו ד מיי' פ"ב מהל' נזירות הלכה יג:

עז ה מיי' פ"ד מהל' שקלים הלכה ג:

עח ו מיי' פ"ג מהל' מעה"ק הלכה ה:

עט ז מיי' שם פי"ב הלכה ט:

מסורת הש"ס

[מנחות ה וש"נ]

תוספתא דשקלים פ"ג

[מיר סב. חולין יג:] [תמורה כ:]

[מיר סא:]

[אי אשה]

לעיל נה: שקלים פ"ז מ"ו

[נ"א לכהן כמנחה מנחתו]

לקמן קד. קו: [ע"ש תמורה ג. זבחים מה.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה סמי מכאן נסכי יין.

רבינו גרשום

בלבו לשמים. שיהא קרבנו כליל: א) לכל נדריהם לרבות עובדי כוכבים שנודרין כישראל. (ורבא אשר יקריבו לה' לעולה) ב) וה גזל הגר. דכתיב אם אין לאיש גואל להשיב האשם אליו וכו': הכי קאמר נתנן לישראל ע"מ שיכפר בהן ישראל. שיזרוק דמן ויזכה בבשר ישראל אוכלן. אבל נדר והביא סתם עולה ניהוי. מנחת עובד כוכבים. ושלמים כמנחתו דנאכלין לכהנים: והיין והלבונה שיכול להתנדב יין או לבונה: (ולהביא) [א"כ מה ת"ל] עולה פרט לנזירות. כלומר עולה סתם יכולין לידור ולא עולת נזירות דאית בה עולה ושלמים וחטאת אין יכולין לידור: ר' עקיבא אומר אין לי אלא עולה שנודרין פרט לכל אלו: קמ"ל אידך קרא דאין העובדי כוכבים נוזרין. לימא ר' יוסי הגלילי. דמרבי יין ולבונה: וכל אביזרייהו. כל מה שצריך לא נודרין דהיינו נסכין: אורח. כל האורח יעשה ככה וכו' כתיב בנסכים: ואין העובד כוכבים מביא נסכים. מתנדב להביא נסכים בלא זבח: ת"ל ככה יעשה לכל עולות שטעונות נסכים: סמי מהדא יין. אלא מנין לרבות העופות והלבונה: והיתה לכהן כמנחה. במנחת חוטא כתיב: שתהא עבודת מנחתו כשרה בו. שאם היה הוא עצמו חוטא והביא מנחה יכול להקריבה הוא עצמו: או אינו אלא להתיר שיריה לאכילה: מה נדבתו אינה נאכלת ואינה [...]

שיטה מקובצת

א] לבו נ"א בלבו: ב] קאמר [...]

[...] כדאמר לעיל עובד כוכבים ששלח עולתו כו' נסכים קרבן משלו [והיא] ברייתא אזורח מביא [...] מתנדב יין בלא זבח ואין העובד כוכבים מתנדב יין בלא זבח יכול כו' ת"ל ככה עיכובא ועולתו [...] משלו אם ירצה ואם אינו מביא משלו מביא משל צבור וי"מ אורח מביא נסכים עם הזבח דכופין [...] נסכים עם עולתו ואין עובד כוכבים מביא נסכים אין כופין אותו להביא יין משלו לנסכים של זבחו [...] עולתו טעונה נסכים כלל ת"ל ככה עיכובא דאף עולתו טעונה נסכים ומשל צבור כדאמרינן לעיל [...] משל צבור והא דקאמר סמי מכאן יין ת"ק דאין כופין אותו להביא יין לנסכים: ואיבעית אימא [...] דקאמר ואין העובדי כוכבים מביאין נסכים בפני עצמן אבל קרבנם טעון נסכים כנסכים הבאים [...] קאמר דמשל צבור וא"ת אמאי לא כפינן ליה הא אמרינן לקמן האומר הרי עלי זבח בלא נסכים כופין אותו ויביא זבח ונסכים וי"ל דה"מ ישראל אבל עכו"ם לאו בר כפיה הוא [...] מביא נסכים אף עם הבהמה יכול לא יהא קרבנו טעון נסכים ת"ל ככה שאם יש לו אוהבים ישראלים יביאו בעבורו ולא יהא קרבנו קרב בלא נסכים ולכך התקינו ב"ד שאם אין לו [...] נרסאות בזבחים כשני פירושים הללו בפ"ק כ"ש לפי' ראשון גרסי' קדשי עובד כוכבים לא נהנין כו' ואין מביאין נסכים וה"פ אין מביאין נסכים בפ"ע אבל הן צריכין להבי[א] [...] אין עליהן נסכים אבל קרבנם טעון נסכים וה"פ אין מביאין העובדי כוכבים על קרבנם נסכים אבל קרבנם טעון נסכים משל צבור ותרסא אחרונה יש בפי' רגמ"ה ז"ל: ז] וכל אביזרא כל [...] הבאים עמה. רגמ"ה: ח] מה נדבתו כו' וא"ת כיון דאצטריך קרא והיתה לכהן כמנחה להך דרשא א"כ מהיכי תיתי שתהא עבודתו כשרה בו כלומר דמביא מנחתו אף במשמר ש[...] [...]תביה למדרש שתהא עבודתו כשרה בו לישתק קרא מיניה וממילא ידענא דאין מנחתו נאכלת אבל מאחר דאצטריך למכתביה למדרש שתהא עבודתו כשרה בו מקשינן נמי חובתו לנד[בתו] [...] כמנחת חוטא של ישראל: ט] יכולין לנדור תיבת להביא ל"ש: י] יין ואימא: יא] בעצמו דכתיב והיתה:

[...]לה דה"ל אשר יקריבו וגו' לעולה והשתא עובד כוכבים קא מיירי דבריש' דקרא כתיב איש איש ואמרינן לקמן (לרבות כו'): ג) מתיבות זה גזל הגר עד אליו וכו' שייך לעיל אחר היטב קמ"ל:

מנחת חוטא של כהנים א] כמנחת חוטא של ישראל מה מנחת חוטא של ישראל נקמצת אף מנחת חוטא של כהנים נקמצת אי מה מנחת חוטא של ישראל נקמצת ושיריה נאכלין אף מנחת חוטא של כהנים נקמצת ושיריה נאכלין ת"ל (ויקרא ה) °לכהן כמנחה לכהן כמנחה ולא לאשים כמנחה ב] הא כיצד קומץ קרב בעצמו ושירים קריבין בעצמן הא שתהא עבודתה כשרה בו מהכא נפקא מהתם נפקא *מנין *לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה ת"ל (דברים יח) °ובא בכל אות נפשו ושרת אי מהתם הוה אמינא ה"מ דבר שאין בא על חטא אבל דבר שבא על חטא אימא לא והא נמי מהכא נפקא מהתם נפקא ג] (במדבר טו) °וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטאה °בשגגה *מלמד שהכהן מתכפר על ידי עצמו אי מההוא הוה אמינא הני מילי בשוגג אבל (א) במזיד לא קמ"ל ד] במזיד היכי משכחת לה בזדון שבועה תניא אידך *ר"ש אומר מנחת חוטא של כהנים נקמצת והקומץ קרב בפני עצמו והשירים קריבין בפני עצמן ר"א בר"ש אומר הקומץ קרב בעצמו והשירים מתפזרין על בית הדשן א"ר חייא בר אבא הוי בה רבי יוחנן בית הדשן דהיכא ה] אי דלמעלה היינו אבוה ו] אי למטה יש לך דבר שקרב למטה א"ל רבי אבא דלמא לאיבוד אחיכו עליה וכי יש לך דבר שקרב לאיבוד תני אבוה דרבי אבין (ויקרא ו) °כל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל לאכילה הקשתיה ולא לדבר אחר מאי קא אמר אמר אביי הכי קא אמר כל מנחת כהן ז] לא תאכל חובתו כליל תהיה נדבתו א"ל רבא *סכינא חריפא מפסקא קראי אלא אמר רבא כל מנחת כהן כליל תהיה נדבתו לא תאכל חובתו ואיפוך אנא מסתברא נדבתו הוה ליה לרבויי שכן תדירה לא חטי בסים ריחיה אדרבה חובתו הוה ליה לרבויי שכן עשרון חובה הנך נפישן ורבנן האי כל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל מאי עבדי ליה מיבעי להו לכדתניא אין לי אלא עליונה בכליל תקטר ותחתונה בלא תאכל מנין ליתן את האמור של זה בזה ואת האמור של זה בזה ת"ל כליל כליל לגזירה שוה נאמר כאן כליל ונאמר להלן כליל מה להלן בכליל תקטר אף כאן בכליל תקטר ומה כאן ליתן לא תעשה על אכילתו אף להלן ליתן לא תעשה על אכילתו בעי רבינא כהן שאכל מן האימורין ח] מה הוא לאו דזרות

לא

רש"י

מנחת חוטא של כהנים אלא שתהא עבודה כשרה בו : *הנה כמנחה · דמשמע כמנחת חוטא של ישראל דאילו נאמר כמנחתו הוה משמע כדקאמרת מקיש חובתו לנדבתו (והלא לא נאמר כו') : לכהן כמנחה · ס] כלומר כל שיש לכהן לעשות בה יהא כמנחת חוטא של ישראל דנקמצת : ולא לאשים כמנחה · לענין מזבח אין שוין מנחת חוטא של כהנים ומנחת חוטא של ישראל דשירי מנחת חוטא של ישראל נאכלין ומנחת חוטא של כהנים קריבין : ומקריב קרבנותיו · של עצמו אפי' במשמר שאינו שלו : דבר הבא על חטא · כגון מנחת חוטא : בחטאה בשגגה מלמד וכו' · דהכי משמע וכפר הכהן על הנפש השוגגת אפי' על נפשו של עצמו וקאמר על חטאת אע"ג דאתי על חטא : ה"מ בשוגג · כדכתיב על הנפש השוגגת : אבל אמזיד · כגון היכא דהדיין נמי אמזיד כגון אשם גזילות ושמיעת קול לא יקריב בעצמו : קמ"ל · והיתה לכהן כמנחה דהאי קרא במנחת חוטא דשבועת העדות כתיב דעשה בו מזיד כשוגג : דלמעלה · על י] התפוח (הדשן) מנחלים שעל המזבח צוברים יא] את הדשן לתפוח נמצא דלבסוף מתפזר על בית הדשן מ"ר ז"ל : אלא אבית הדשן דלמטה · במקום שמשליך מוראה ונוצה ותרומת הדשן אצל הכבש ושם היו נבלעים ושם היה מתפזר : דלמא לאיבוד · שאין צריכין שום הקטרה אלא לאיבוד מפוזרן על בית הדשן שלמטה : וכי יש לך דבר שקרב · מתחילתו לאיבוד : תני אבוה וכו' · מימרא בפני עצמו · ע"א מ"ר ז"ל וכי יש לך דבר שקרב לאיבוד תני אבוה דר' אבין לעולם מתפזרת אבית הדשן דלמטה ודקא אמרת וכי יש לך דבר קרב יב] (כבר) לאיבוד גזירת הכתוב היא דכתיב כל מנחת כו' לאכילה הקשתיו מנחת חוטא של כהנים למנחת נדבתו *תרוייהו אין נאכלות ולא לדבר אחר לענין הקרבה *דשאני מנחת חוטא שלו אין קריבין אלא מתפזרים אבית הדשן : מאי קאמר · היכי שמעינן מהאי קרא חובתו או נדבתו דבעי' למימר לאכילה הקשתיו : לא תאכל חובתו · מנחת חוטא אבל נקמצת כליל תהיה מנחת נדבתו שלא תהא נקמצת אלא מקטיר כולה כמנחת חביתין *כיון דאית בהך קרא תרוייהו חובתו ונדבתו הלכך מאי למימר לאכילה הקשתיו · דמקיש הכא חובתו לנדבתו : סכינא חריפא מפסקא קראי · וכי יכול אדם להפסיק המקרא להטיל סופו לתחילתו בענין זה לא תאכל חובתו והדר *הני לאכילה הקשתיו כו' : ואיפוך אנא · דאימא נדבתו נקמצת ולא חובתו : מסתברא נדבתו הוה ליה לרבויי · שיהא לה דין חביתין שאינה נקמצת משום דדמיא לחביתין : שכן נדבתו תדירה · שיכול להתנדב בכל יום כחביתין שבאין בכל יום : ולא חטי · נדבתו וחביתין אין באין על חטא : ובסים ריחיה · שנדבתו וחביתין בלולין בשמן ולבונה וריחו נודף מה שאין כן במנחת חוטא · ע"א דבזה ובזה כתיב ריח ניחוח לאפוקי מנחת חוטא שאינה תדירה ובאה על חטא ואינה בלולה בשמן ואין כתיב בה ריח ניחוח : שכן באה עשרון · *בחביתין לאפוקי נדבתו שיכול להביא כמה עשרונים שירצה : חובה · שמחוייב להביא כמו חביתין : ורבנן · דפליגי עליה דר"ש דאמר מנחת חוטא של כהנים כליל היא ואינה נקמצת האי לא תאכל מאי עבדי ליה וכו' : אלא עליונה · חביתין בכליל תקטר לחוד : *לאו דלא תאכל בעליונה וחיוב כליל תקטר בתחתונה מנין ת"ל כו' : לאו דזרות · כל זר לא יאכל קדש לא קמיבעיא ליה דכהן לגבי אימורים כזר הוי כדאמר בפירקין *) מן ונדריך אשר תדור :

*) [בפרק אלו הן הלוקין יז: ע"ש ברש"י יז: ד"ה לאוכל עולה]

רש"י כתי"

לכהן כמנחה · דמה שתלוי לעשות בכהן כמנחת חוטא של ישראל כלומר דנקמצת : ולא לאשים · כמנחת חוטא דהך ודאי [לא נאכל] : קרבנותיו · שהוא מחוייב : בכל עת · ואפילו במשמרה שאינו שלו : ובא בכל אות נפשו · וכי יבא הלוי וגו' ובכ"ד מקומות נקראו [כהנים] לוים : בחטאה בשגגה · דמדכתיב על הנפש השוגגת למה לי בחטאה בשגגה אלא הכי קאמר אפי' חטא נפשו של [כהן] יכפר על נפשו : בשוגג · חטאת דאתיא על השוגג : אבל · חטאת דאתיא על מזיד כגון מנחה חוטא דכתיב [אשמיעת קול] ואמרי' בכריתות ארבעה מביאין על הזדון כשגגה אשמיעת הקול מדלא כתיב ונעלם : אימא לא · לכפר הוא [בעצמו] : אי דלמעלה · הצבור על גבי המזבח כלומר שמקריב השירים על גבי מזבח הייט אבוה : אי דלמטה · על שפך הדשן [בעזרה] : יש לך דבר שקרב לאיבוד · שיפריזו לכתחילה לכך : תני אבוה דרבי אבין · לתרוצי טעמא דראב"ש דודאי לאיבוד קרב : לאכילה הקשתיו · מנחת כהן לחביתין שלא תאכל ולא לדבר אחר ביאה [השירים] מתקרבין אלא ודאי מתפזרין : מאי קאמר · הא בהאי קרא גופיה כתיב כליל תהי' : לא תאכל · מהדר אמנחת חובתו של כהן כלומר לא תאכל וכליל נמי האי ואי כולה קרא בחדא מנחה מתפני ליכתב כליל תהיה ואנא ידענא דלא תאכל : סכינא חריפא מפסקא קראי · לגואי כלומר דדרים סיפא דקרא לרישא : ואיפוך אנא · דחובתו כליל ולא נדבתו : מסתברא נדבתו הוי ליה לרבויי להיות כליל כחביתין : שכן תדירה · שיכול להתנדב בכל יום כחביתין שבאין בכל יום : [בסים ריחיה · כאשר כתוב בפי' שבדפוס] : שכן עשרון · חביתין וחוטא אין יכול להביא אלא עשרון אחד אבל נדבה יכול להתנדב עד ס' עשרונים בכלי אחד : ורבנן · דפליגי עליה דר"ש ואמרי דמנחת כהנים אינה נקמצת האי קרא מאי דרשי ביה : עליונה · חביתין כתיב בהו כליל תקטר ועל אכילתה איטו עובר בלאו : תחתונה · בהר מנחת כהנים למטה בלא תאכל וכליל לא הוי : מנין ליתן כו' · שיהיו שניהם כליל ולא תעשה על אכילה : כליל · תקטר : כליל · תהיה : מן האימורים · כליות ויותרת הכבד : לאו דזרות · וכל זר לא יאכל קדש :

א) נ"ק מוחק תיבת ודמכות דלא שייך ביה התם לאו דכל זר לא יאכל קדש ע"ש

תוספות

אי דלמטה · פי' בקונטרס על שפך הדשן בחוץ וקשה א"כ הוי נפסל ביוצא אלא נראה בעזרה במקום ששם פרים ושעירים נשרפין כדאמר בפרק טבול יום (זבחים קד:) דשלשה דשנים הן והא דתנן בפרק היה נוטל (סוטה דף כג·) ומנחתה מתפזרת אבית הדשן שם היתה ולא נפסלה ביוצא *ור"ת מפרש במקום שמניחין תרומת הדשן אצל הכבש ולא יתכן דתרומת הדשן קודם תמיד היה ואחר התמיד היו מקריבין קרבנות ומנחות ואז כבר נבלע : ויש לך דבר שקרב למטה · ואע"ג דאיכא רצפת העזרה דנתקדשה לר' יהודה (זבחים דף נט·) אין זה למטה והיינו אבוה : ויש לך דבר שקרב לאיבוד · ואע"ג דאיכא שתי הלחם הבאין בפני עצמן דלשריפה קאתיין כדאמרי' בהתכלת (לעיל דף מו:) שאני התם דעיקר מנותן עם הכבשים לאכילה : לאכילה הקשתיו · דאיתקשא מנחת חוטא לחביתין לענין אכילה ולא להקרבה שזה לאיבוד וזה כליל : מאי קאמר · דהא כליל נמי כתיב ביה אלמא לכליל נמי הוקשה הכי קאמר כלומר האי קרא לאו בחדא מנחה דאי בחדא מנחה לכתוב כליל ונישתוק דלא סבירא ליה הא דמסקינן לקמן משום לאו אלא לא תאכל קאי אמנחת חובתו וכליל תהיה אנדבתו כמו שמפרש אביי ורבא ואתרוייהו פריך ואיפוך אנא ומה שהקדים אביי לא תאכל לכליל תהיה כדי לקיים וכל מנחת כהן אכולהו מנחות דהכי קאמר אביי לא תאכל חובתו לאו חובתו דווקא קאמר אלא כלומר אף חובתו וכל שכן נדבתו אבל כליל תהיה אנדבתו דווקא קאי ורבא לא חייש בהא דשפיר מקיים יג] וכל דמנחות הוקשו לחביתין הך לענין כליל והך לענין לא תאכל : ובסים ריחיה · פירש בקונטרס בחד לישנא דכתיב במנחת נדבה וחביתין ריח ניחוח מה שאין כן במנחת חוטא וקשה דלא חשיב שמן ולבונה לכך נראה כלשון אחר שפירש דמינייהו בסים ריחיה : ורבנן האי כל מנחת כו' · הייט בין רבנן בין ר"ש דפליגי עליה דרבי אלעזר ברבי שמעון : לאו דזרות · פי' בקונט' וכל זר לא יאכל קודש [וכפירושו] משמע בפ"ק דכריתות (דף ד:) גבי אכל חלב מן המוקדשים דקאמר רבי יהודה לוקה שלש וחשיב תרי לאוין דחלב וחד דכתיב וכל זר לא יאכל קודש וכן בפ' בתרא דמכות (דף יח·) אמר רבא זר שאכל מן העולה לפני זריקה חוץ לחומה לר"ש לוקה חמש ופריך נילקי נמי משום וכל זר לא יאכל קודש וקשה דההוא קרא בתרומה כתיב כדמוקי ליה בפרק י' יוחסין (קידושין דף סט:) *וכתיב לעיל מיניה תושב ושכיר לא יאכל קודש ונראה דגרסי' *בתרוייהו וזר לא יאכל כי קודש הם ובההיא שמעתא גופא דמכות (דף יח:) מייתי לה גבי זר שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה פטור ואם תאמר והיכי לקי הכא ובכריתות אלאו דזרות הא מסיק התם במכות גבי עולה ה"מ היכא דחזי לכהנים הכא לכהנים נמי לא חזי וגבי זר שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה פטור קאמר [נמי] דכל היכא דקרינא ביה ואכלו אותם אשר כופר בהם קרינא ביה וזר לא יאכל כי קודש יד] הם ויש ליישב פירוש הקונטרס דהכא וגירסת הספרים דכריתות א) ודמכות (גם זה שם) דשייך ביה לאו דכל זר לא יאכל קודש אע"ג דכתיב בתרומה דילפינן קודש חט חט מתרומה כדאשכחנא בפרק הנשרפין (סנהדרין פד·) דיליף מעילה מתרומה ולא

קים

עין משפט נר מצוה

יט א ב מיי' פ"ד מה' כלי המקדש הלכה ז :

וכן פירש"י בלשונו ועיין רש"ק

שיטה מקובצת

א] כהנים למנחת חוטא : ב] ולא לאשים כמנחה · גליון · כמנחה דעלמא · כלומ' שיהא הקומץ נקטר והשאר נאכל אלא כולה כליל הרגמ"ה : ג] וכפי' לקמן דף ק"ס [illegible] דף ו' דורש בע"א : ד] מתיבות במזיד עד שבועה נמחק : ה] אי דלמעלה היינו אבוה · א"ת איזא דלר"ש יקריב אותם ע"ג המערכה וי"ל דבפני עצמן משמע שלא במקום המערכה והיינו תפוח מיהו קשה דאמרינן בפרק נושאין על האנוסה כהנת שנתערבה ולדה כו' נותנים עליו חומרי כהנים כו' למאי הלכתא אמר רב פפא למנחתו נקמצת כו' ופריך איקרי כאן כל שממנו לאשים כו' ומשני כראב"ש דאמר מתפזרין כו' [illegible]

בחובה עם נדבה · כצ"ל ברוך : ט] האימורין מהו : ס] כמנחת כל תיבת כלומר ל"ש : י] על תפוח הדשן : יב] תיבת כבר נמחק : יג] מקיים דכל : יד] הם וי"ל דלא דמי דהתם כולה קרבן [illegible] קרינא ואכלו אותה אשר כופר אבל הכא (והתם) קרינן ביה בבשר ואכל ועוד [illegible]

א) נראה דנ"ל וי"ל דהא דהאמר התם דהכא אפי' רבנן מודו ר"ל דמודו דגר [illegible]

רבינו גרשום

ת"ל לכהן כמנחה · כלומר שצריך לעובדה הכהן לקמוץ אותה כשאר מנחות : ולא לאש' כמנחה דעלמא · כלומר שיהא הקומץ [קרב] והשאר נאכל אלא כולה כליל : ומקריב קרבנותיו · של עצמו אפילו שלא בזמן משמרתו · על הנפש השוגגת אפי' על שגגתו : אבל במזיד אימא לא קמ"ל והיתה לכהן דהאי אשבועת העדות כתיב דעשה בה מזיד כשוגג : אי דלמעלה · על הדשן תחלים שעל גבי המזבח : דילמא לאבוד · שאין צריך הקטר אלא לאבוד : לאכילה הקשתיו להביתי כ"נ שלא תהא נאכלת כחביתין ולא לדבר אחר שתהא טעונה הקטר כחביתין אלא הולכ' לאיבוד : סכינא חריפא למיפסק קראי · כלומר וכי יכול אדם לפסוק הכתוב להטיל סופו לתחלתו כזה הענין : מסתברא נדבתו הוה ליה לרבויי להקישה לחביתין שכן נדבתו תדירה · יכול להביא בכל יום כחביתין שבאין בכל יום [illegible] דאינו תדיר שאינו חובא בכל יום · ובא על חטא · ואינו בלול בשמן ואין כתוב בו ריח [illegible] עשרון · כחביתין : חובה · וחייב להביא לאפוקי נדבתו שיכול להתנדב כמה עשרונים [illegible] סבירא להו דכולה כליל האי לא תאכל מאי עבדי ליה כו' : לאו דזרות · כל זר לא יאכל קדש :

מסורת הש"ס

[ע"ל כמנחתו דאילו נאמר מנחתו כו' [illegible] וכלו כו' :]

[ב"ק קט:]

[illegible] בכ"ב קח' ערכין כו':

הגהות הב"ח (א) גמ' אבל במזיד לא וכו' היכי משכחת לה נ"ב בשמיה ושני נגדו שטעה כו' וק"ל :

גליון הש"ס גמ' בשגגה מלמד שהכהן מתכפר ע"י עצמו · עי' לקמן קג ע"א :

לא קא מיבעיא לי כי קא מבעיא לי לאו דכליל תהיה מאי אמר [א] רב אהרן לרבינא ת"ש *דתניא *ר"א אומר כל שהוא °בכליל תהיה ליתן לא תעשה על אכילתו:

מתני' *מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים למזבח ואין בהן לכהנים ובזה יפה כח מזבח מכח הכהנים שתי הלחם ולחם הפנים נאכלין לכהנים ואין בהם למזבח ובזה יפה כח הכהנים מכח המזבח:

גמ' ותו ליכא והא איכא עולה איכא עורה לכהנים והא איכא *עולת העוף איכא מוראה ונוצה והא איכא נסכים לשיתין אזלי ומאי בזו לאפוקי מדשמואל *דאמר שמואל המתנדב יין מביאו ומזלפו על גבי אישים קמ"ל דלשיתין אזלי מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל המתנדב *שמן קומצו ושיריו נאכלין: שתי הלחם ולחם הפנים: ותו ליכא והא איכא חטאת העוף איכא דמה והאיכא לוג שמן של מצורע [ב] איכא מתנותיו ומאי בזו לאפוקי ממאן דאמר *שתי הלחם הבאות בפני עצמן לשריפה אתיין קמשמע לן דבזו יפה כח כהנים לעולם:

מתני' כל המנחות הנעשות בכלי טעונות שלשה מתנות שמן יציקה בלילה ומתן שמן בכלי קודם לעשייתן [ג] חלות בוללן דברי רבי וחכ"א סולת [ד] החלות טעונות בלילה ורקיקן משיחה כיצד מושחן כמין כי [ה] והשאר נאכלין לכהנים:

גמ' למעוטי מאי אמר רב פפא למעוטי מנחת מאפה ת"ר [ו] °ואם מנחת מרחשת קרבנך סלת בשמן תעשה מלמד שטעונה מתן שמן בכלי קרבנך קרבנך לגז"ש מה

רש"י

כי קמיבעיא [לי] לאו דכליל תהיה · בכהן שאכל את אמורין מזבח של כהן מי הוי חייב משום לאו דכליל תהיה כמו כהן שאכל מנחת כהן שחייב משום כליל תהיה · מ"ר ז"ל: ותו ליכא · דליהוי כולה למזבח: הא איכא עולה · דהויא כולה למזבח: עורה לכהנים · ולא חשיב כולה למזבח: מוראה ונוצה · דלא קריבי במזבח: לשיתין אזלי · ולא לאשים והאי לא חשיב למזבח: ומאי בזה · דמשמע בזה (א) למזבח ולא אחר: לאפוקי מדשמואל דאמר מזלפה לאשים · דהוה למזבח וקאמר דזה בלא כולה למזבח ולא יין ומתניתין דקתני בזה יפה כח מזבח דאתי כולה למזבח ולא אחר: מסייעא לשמואל (ב) קומצו · וקומצו אזיל למזבח ושיריו לכהנים דבזה יפה כח שניהם והיינו דקתני מתניתין בזה יפה כח מזבח לאפוקי שמן דיפה בו כח שניהן: ותו ליכא · מידי דהוי כולו לכהנים: איכא דמה · דכתיב (ויקרא ה) והזה מדם החטאת על קיר המזבח: איכא מתנותיו · לבהונות דלא הוה כוליה לכהנים: לאפוקי ממאן דאמר שתי הלחם הבאות בפני עצמן *(מי ז] שיתנדב שתי לחם לשני הלחם בלא שני כבשים אפילו הכי של כהנים הן ולא אתו (לשיריים) לשריפה · ע"א שתי הלחם הבאות בפני עצמן) כגון שלא היו (ג) כבשים ח] שנאבדו וקאמרי' לעיל בפרק התכלת (דף מו:) יוכפו ותעובר צורתן ויצאו לבית השריפה ופליגי אמוראי התם דאיכא למ"ד לאכילה ט] הויין ואיכא למ"ד לשריפה אתיין כ"ש · ע"א לאפוקי ממ"ד מדר"ע דאמר שתי הלחם הבאות בפני עצמן בלא כבשים י] וכו' *דסבר הכבשים אין מעכבין את הלחם: קמ"ל · בזו בשתי הלחם ובלחם הפנים יפה כח כהנים לעולם דאפילו באות בפני עצמן לעולם יפה כח כהנים ולאכילה *אתיין מעיקרא (אבל אין נאכלין ומעונין צורה ולא מ"ס): מתני' כל המנחות הנעשות בכלי שרת · כגון מנחת מחבת ומרחשת טעונות ג' פעמים מתן שמן: יציקה ובלילה ומתן שמן · שבתחילה הוי נותן השמן בכלי קודם נתינת הסלת ואחר כך נותן עליו את הסלת וחוזר ונותן שמן לבלול בשמן וחוזר ונותן עליה שמן לקיים מצות יציקה לאפוקי מנחת מאפה שאין כל מעשים בכלי שהרי נאפת בתנור שאין טעונה יציקה אבל אידך ב' מתנות צריכה ואע"ג דבמתני' כ תני יציקה תחילה אפ"ה אינה אלא באחרונה והכי משמע מתני' בשעה שעושה יציקה צריך שתהא הבלילה נעשה כבר וקודם בלילה תהא מתן שמן שבכלי קודם לעשייתה· מ"ר ז"ל: מנחת הסלת לא היה בה חלות דבעודה סולת נקמצת: חלות של מנחת מאפה ושל מחבת ומרחשת בוללן בשמן לאחר שנעשו חלות לאחר אפייה דברי רבי: וחכמים אומרים סלת · בוללן: החלות · שבמנחת מאפה טעונות בלילה לרבנן סלת ולרבי חלות: כיצד מושחן · לרקיק: כמין כי · יווני שבלשונינו קורין לכ"ף שלהן כי שהיה נוטל מן השמן באצבעו *כמין כי יווני: והשאר · שמן נאכל לכהנים: גמ' ת"ר סלת בשמן תעשה· משמע שתהא הסלת ניתנת בשמן מלמד שטעונין מתן שמן בכלי קודם לכל דבר ואחר כך נותן הסולת על גביה והאי קרא במנחת מרחשת כתיב וה"ה למחבת ולשאר מנחות: קרבנך · דבתרווייהו כתיב קרבנך במחבת ובמרחשת:

רש"י כת"י

מה

לא קא מבעיא לי · דודאי חייב שהרי זר הוא אצלה: כי קא מבעיא לי לאו דכליל תהיה · מי קאי נמי אכל הנקטרים או דלמא אמנחות לחודייהו: ותו ליכא · מידי דכוליה למזבח דקתני מתני' בזה יפה כח המזבח: איכא מוראה ונוצה· שאין ניתנין על המזבח אלא אצל המזבח: לשיתין אזלי · שהיה נגל קטן במזבח ובו יורד היין לשיתין במס' סוכה בפ' החליל: מאי בזו · יפה כח דקתני במתני' למה ליה למתנייה כלל פשיטא דהא לא מספקי לן כלל מידי דאצטריך מתני' למעוטי דהא כל הנאכלים כתיבי בקרא: שמתנדב יין · בלא קרבן: מזלפו על גב האשים · על האש דהשתא הוי כוליה למזבח קמ"ל · דלא הוי כוליה למזבח אלא מנסכו כשאר נסכים ויורדין לשיתין: מסייע· מתני' לאידך מילתא דשמואל דאמר שמואל המתנדב שמן קומצו ומקטיר הקומץ: ושיריו נאכלין· דלא הוי כוליה למזבח ושאני ליה לשמואל בין שמן דמצי קמיץ ובין יין דלא מצי קמיץ: והאיכא חטאת העוף· דכוליה לכהנים: איכא דמה · למזבח: והאיכא לוג שמן של מצורע · דכוליה לכהנים: מתנות · על הפרכת דכתיב והזה מן השמן באצבעו [שבע פעמים לפני ה'] : לאפוקי ממאן דאמר · בפ' התכלת שתי הלחם הבאות בפני עצמן כשאין להם כבשים לשריפה אתיין ולא לאכילה קמ"ל דבזו יפה כח כהנים לעולם: מתני' הנעשות בכלי מפרש בגמרא למעוטי מאי: קודם לעשייתן · שמן תחלה שמן בכלי ונותן סולת עליה ולשה בפושרין ונותן שמן עליה ובולל וחוזר ונותן עליה שמן לקיים מצות יציקה: והחלות בוללן · למנחת מחבת ומרחשת כשהן חלות אפויות בוללן שחוזר ופותתן ונותן שמן ובוללן : וחכמים אומרים · כשהן סולת בוללן: החלות · בוללן ורקיקין מושחן השתא מיירי במנחת מאפה: מושחן · שלימים: כי · אות יוונית ועשויה כמין עין כספרשת נודל מאלבע: ושאר השמן נאכל לכהנים: גמ' הנעשית בכלי למעוטי מאי: למעוטי מנחת מאפה· (דבמתנות)[דבתנור] נאפות תחילה ומיציקה מתמעט לה כדמפרש לקמן: בשמן תעשה · משמע בתוך השמן תהא מעשה אלמא טעונה ליתן שמן תחילה קודם לעשייתה ובמנחת מרחשת כתיב וגמרינן קרבנך נאמר כאן קרבנך במרחשת ונאמר קרבנך במחבת·במנחת מחבת כתיב בלילה ויציקה ולא כתיב בה מתן שמן שבתחילה ובמרחשת כתיב מתן שמן ולא כתיב בלילה ויציקה וגמרינן הך מהך:

תוספות

קיים לן אזהרה במעילה אלא מתרומה אבל אלאו דזר לא יאכל כי קודש הם לא לקי כיון דלא חזי לכהנים והא דנקט הכא לאו דזרות ולא קאמר לאו דמעילה ליסגא דקרא נקט ומיהו קשיא לפירוש זה מהא דתניא התם *כל חלב וכל דם לא תאכלו מה חלב לוקה שלש אף דם לוקה שלש ופריך מאי שנא חלב דלוקה שלש דאית ביה הלין תרי לאוין דאמרינן ולאו דזרות דם נמי נילקי שלש דאית ביה הלין תרין לאוין דאמרינן ולאו דזרות ומשני איצטריך סד"א הואיל ואימעיט דם מטומאה אימעיט נמי דם מזרות קמשמע לן היקשא ואי זרות היינו לאו דמעילה הא בהדיא אימעיט דם מטומאה וממעילה בסוף כל הבשר (חולין קיז:) ובקונטרס לא גרים התם מטומאה אלא ממעילה ויש לפרש דהכי קאמר ס"ד אמינא הואיל ואימעיט ממעילה פירוש מקרבן מעילה אימעיט נמי מזרות כלומר ממלקות דלאו דמעילה דנפיק מוכל זר קמ"ל היקשא דכי ממעטינן דם בסוף כל הבשר היינו דווקא מקרבן מעילה ולא ממלקות והא דלא אמרינן איפכא דמיעוטא למלקות והיקשא לקרבן משום דהיקשא גבי לאו כתיב אבל אי גרסינן לטומאה קשה מה ראית למעט טומאה ולרבות זרות אימא איפכא ומיהו בכל ענין צריך טעם דעל כרחין אמת הוא דממעטינן טומאה ומרבינן זרות וי"ל משום דהיקשא דכל חלב וכל דם גבי זרות דהכל זרים אצל חלב ודם אבל שתם בני אדם טהורין וא"ת ואי דמפרשינן דלאו דזרות הוא לאו דוכל זר לא יאכל כי קודש הם תקשי לן דלילקי נמי אלאו דמעילה וי"ל דלא חשיב לאו דמעילה משום דלא חשיב אלא לאוי דלא שייכי אלא בחלב ואימורין אבל לאו דמעילה שייך אף בבשר ובקדשי בדק הבית ועוד דשייך נמי בהנאה בלא אכילה והא דפריך התם לעיל דליחייב נמי משום כי קודש היינו משום דהתם חשיב לאו דנותר ולא שייך בחלב טפי מבשאר בשר וא"ת ולרבנן דפליגי התם בכריתות (דף ה:) עליה דרבי יהודה וממעטי דם מזרות אם כן בסוף כל הבשר (חולין דף קיז.) דחשיב חומר בחלב מבדם ליחשוב לאו דזרות וי"ל דבפלוגתא לא קמיירי וא"ת אמאי לא חשיב בכריתות (דף ד:) לאו דחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו (ויקרא ז) וי"ל דלאו בטניינא דקדשים כתיבא כי הני דהתם ומיהו קשה דלילקי משום לאו דהכא דכל שהוא בכליל תהיה הרי הוא בבל תאכל וי"ל דפלוגתא היא הכא אי נמי הוי לאו שבכללות: ובזה יפה כח כהנים מכח המזבח · אע"ג דאיכא כבשים בהדי לחם ובזיכי לבונה בהדי לחם הפנים מגופו מיהא ליכא למזבח: והאיכא עולה · וא"ת והאיכא לבונה דאמרינן בפרק בתרא (לקמן קו:) האומר הרי עלי למזבח יביא לבונה שאין לך דבר שקרב כולו למזבח אלא לבונה וי"ל דלא מיירי הכא אלא במידי דחזי לאכילה ולהכי לא חשיב נמי עצים לרבי: לאפוקי מדשמואל כו' · עיקר מילתא בפרק התודה (לקמן נא:) ופריך עלה טובא והא דלא פריך מהכא לפי שאיט אלא מייתור משנה ומהאי טעמא נמי לא מייתי התם סייעתא מהכא אההיא דשמואל והתם מוכח טעמא דשמואל משום דבר שאין מתכוין: קומצו ושיריו נאכלין · [אבל] יין ללול הוא ואי אפשר לקומצו: איכא מתנותיו · [יא] פירוש מתנות על הפרוכת ולא משמע כן בהקומץ רבה לעיל (דף כז:) דאמר שבע הזאות שבפנים ושבמצורע מכלל דשל מצורע לא הוי בפנים ועוד תנן בסוף נגעים בא לו אצל מצורע לשער נקנור נתן מן הדם על תנוך נטל מלוג השמן וילק וטבל והזה ז' פעמים כנגד בית קדשי הקדשים ט' בא לו אצל מצורע כו' מדלא קתני בא לו להיכל משמע שבעזרה עומד ומדהדר תני בא לו אצל מצורע משמע שלא היה עומד בשער ניקנור: למעוטי מנחת מאפה יב] · לא מיקרי נעשית בכלי דקסבר אין תנור מקדש:

נאם

רבינו גרשום

לא מיבעיא לי · דכהן גבי אמורין כזר דמי: איכא מוראה ונוצה · דלא קרבה: לשיתין אולי · ולא להקטרה: המתנדב שמן בפני עצמו: קומצו יקמצנו: איכא מתנות · שהיה מזה מן השמן: שתי הלחם הבאות בפני עצמן בשאין להם כבשים (ואפי' הכי) ג) לעולם של כהנים הם: לאפוקי ממאן דאמר בפרק התכלת לשרפה אתיין: כל המנחה הנעשה בכלי שרת· מנחת מחבת ומנחת מרחשת: טעונות ג' פעמים מתנות שמן · נותן שמן בכלי קודם לעשייתן קודם לנתינת הסולת ואח"כ נותן הסלת על גבי השמן וחוזר ונותן שמן ע"ג הסלת ובוללה ולשה ואופה ופותתה וחוזר ויוצק עליה שמן וקומצה: וחלות של מנחת מאפה בוללן בשמן כשהן חלות דברי רבי וחכ"א בעודה סלת בוללין · חלות של מנחת מאפה טעונין בלילה לר' כשהן חלות · לרבנן כשהן סלת: ורקיקין משיחה · כיצד מושחן לרקיקה כמין כי יוני · כאות כי יוני אות היא כעין זה [ ] והשאר של שמן נאכל לכהנים: מלמד שטעונה מתן שמן בכלי קודם לכל דבר · כיצד סלת בשמן ע"ג השמן תעשה: קרבנך כתיב במחבת וכתיב קרבנך במרחשת: כאן במרחשת כתב סלת בשמן תעשה דהיינו מתן שמן בכלי ,

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פי"א מהלכות מעה"ק הלכה ג :

כא ב מיי' פי"ב מהל' מעה"ק הלכה ט :

כב ג מיי' פי"ג שם הלכה ד :

כג ד מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלכה א :

כד ה ו מיי' שם פי"ג הלכה ג :

כה ז מיי' שם פט"ז הלכה יד :

כו ח מיי' שם :

כז ט מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלכה ט :

כח י כ מיי' שם הלכה ח:

שיטה מקובצת

א] אמר ליה רב : ב] איכא מתנותי' דכתיב והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים תימה מאי קאמר דאין הזאה זו ע"ג המזבח ומאי יפוי כח הוא זה למזבח ומה שפי' רש"י שהי' מזה על הפרכת לא דק שהרי בעזרה היה עומד והיה מתכוין להזות ע"ג הפרכת כדאיתא במס' נגעים : ג] לעשייתן והת"ת : ד] החלות טעונות בלילה כו' פרש"י השתא מיירי במנחת מאפה תנור ואמר השר מקוצי דבתנ' אמר דמיירי במנחת מאפה שהרי רבי דאמר (ושאר מנחות חלות) [דחלות בוללן] היינו משום דיליף להו ממנחת מאפה ורבנן דאמרי סולת לפי שכולן ממנחת סול' [ילפי] א"כ כל המנחות כי הדדי נינהו בין למר בין למר לכך נראה לו לפרש החלות טעונות בלילה בכל המנחות מיירי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה והא דתנא החלות משום דבעי למיתנא הרקיקין במשיחה : ה] כי ושאר השמן : ו] תיבות ואם מנחת מרחשת קרבנך נמחק : ז] שמתנדב : ח] כבשים לצבור ותיבת שנאבדו נמחק: ט] אתיין יתיבת הויין נמחק : י] תיבת וכו' נמחק יא] פירש בקונטרס : יב] מאפה אע"ג דגם הוא נאפית בתנור :

מסורת הש"ס

מכות יח. · זבחים צא: · לעיל מו. · זבחים עז. · נ"א ושוטפו מתן ביזו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומאי בזה דמשמע בזה יפה כח למזבח ולא באחר : (ב) ד"ה מסייעא לשמואל דאמר קומצו : (ג) ד"ה לאפוקי וכו' שלא היו לו כבשים וכו' לאכילה הויין כמות שהן ואיכא למ"ד לשריפה אתיין כמות שהן ע"א :

מה כאן מתן שמן בכלי אף להלן מתן שמן בכלי א] ומה להלן יציקה ובלילה אף כאן יציקה ובלילה: חלות בוללן דברי רבי וחכמים אומרים סולת: ת"ר °סלת בלולה מלמד שנבללת סולת רבי אומר חלות בוללן שנאמר °חלות בלולות אמרו לו והלא לחמי תודה נאמר בהן חלות ואי אפשר לבוללן ב] כשהן חלות אלא סולת כיצד עושה נותן שמן בכלי קודם לעשייתן ונותנה ונותן שמן עליה ובוללה ולשה ואופה ופותתה ונותן עליה שמן וקומץ רבי אומר חלות בוללן שנאמר חלות בלולות בשמן כיצד עושה נותן שמן בכלי קודם לעשייתה ונותנה ולשה ואופה ופותתה ונותן עליה שמן ובוללה וחוזר ונותן עליה שמן וקומץ אי אפשר ג] דקאמרי ליה רבנן לרבי מאי היא אמר רבי שמואל בר רב יצחק רביעית שמן היא היאך מתחלקת לכמה חלות: החלות טעונות בלילה ורקיקין משיחה: תנו רבנן חלות בלולות ולא רקיקין בלולין שיכול והלא *דין הוא ומה חלות שאינן טעונות משיחה טעונות בלילה רקיקין שטעונין משיחה אינו דין שטעונין בלילה תלמוד לומר חלות בלולות ולא רקיקין בלולין רקיקין משוחין ולא חלות משוחות שיכול והלא דין הוא ומה רקיקין שאינן טעונין בלילה טעונין משיחה חלות שטעונות בלילה אינו דין שטעונות משיחה תלמוד לומר רקיקין משוחים ולא חלות משוחות מאי תלמודא אמר רבא לא לישתמיט ד] ולכתוב חלות משוחות ורקיקין בלולין: כיצד מושחן כמין כי והשאר נאכל וכו': *מאי כמין כי אמר רב כהנא כמין כי יווני: תנו רבנן מנחה הבאה מחצה חלות ומחצה רקיקין מביא לוג שמן וחוצהו חציו לחלות וחציו לרקיקין ה] וחלות בוללן ורקיקין מושחן ומושח את הרקיק על פני כולו ושאר השמן מחזירו לחלות *רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון אומר מושחן כמין כי ושאר השמן נאכל לכהנים: תניא אידך רקיקין הבאים בפני עצמן מביא לוג שמן ומושחן וחוזר ומושחן עד שיכלה כל שמן שבלוג רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר"ש מושחן כמין כי ושאר השמן נאכל לכהנים: **מתני'** כל המנחות הנעשות בכלי טעונות פתיתה ו]: **גמ'** למעוטי מאי אמר רב פפא למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים תנו רבנן °פתות אותה פתים מנחה לרבות כל המנחות לפתיתה יכול שאני מרבה אף שתי הלחם ולחם הפנים ת"ל אותה °ויצקת שמן מנחה לרבות כל המנחות ליציקה יכול שאני מרבה אף מנחת מאפה תלמוד לומר עליה שמן אוציא את החלות ולא אוציא את הרקיקין תלמוד לומר היא מאי תלמודא אימא להוציא מנחת כהנים אמר

תורה אור: ויקרא ב; שם; שם; שם

רש"י

מה כאן במנחת מרחשת מתן שמן בכלי · דכתיב (ויקרא ב) סלת בשמן תעשה ובמנחת *מחבת כתיב יציקה ובלילה (שם): סלת בלולה · האי קרא במחבת כתיב וה"ה לשאר מנחות: ואי אפשר לבוללן · *) כדמפרש לקמן: כיצד עושה · למנחת מחבת ומרחשת נותן מתן שמן בכלי ונותן הסלת בשמן: כיצד הוא עושה · מיירי מכל מנחות דעלמא נותן מתן שמן בכלי וכו': ז] מאי היא · מאי טעמא אי אפשר ללחמי תודה שיהו נבללין חלות: אמר ר' שמואל · להכי אי אפשר דחצי לוג שמן היה בתודה ולא יותר כדשמעינן לקמן בפ' שתי מדות (דף פח: ע"ש) ותניו של חצי הלוג לרקיקין וחציו לרבוכה ואי אמרת דבוללן כשהן חלות היאך יכול לבלול חלות בחצי חצי לוג אלא ודאי כשהן סלת בוללן: ח] ע"א שפיר קאמרי ליה רבנן · שפיר קאמרי ליה רבנן לרבי דתודה אי אפשר לבוללה חלות ונבללין סולת וה"ה למחבת ומרחשת דנבללין סולת אמר ר' שמואל אמר לך רבי שאני התם בתודה דלא אפשר דרביעית שמן היא כדאמרן חצי לוג לתודה דהיינו רביעית לוג לחלות ולאי אפשר לבוללן ט] חלות אבל מנחת מחבת ומרחשת שאין בהן חלות כ"כ דאפשר לבוללן חלות נבללין חלות מ"ר ז"ל להאי לישנא ל"ג מאי היא י] (אמר רבי): מאי תלמודא · דהללו בוללן ולא אלו אימא דבלולות אתרוייהו והכי יא] *משמע (א) משוחין ושניהן משוחין: לא לישתמיט קרא כו' · אלא *(ב) מה דכתיב בלולה בחלות ומשיחה ברקיקה שמע מינה דהכי הוא דווקא: מנחה הבאה מחצה חלות ומחצה רקיקין (ג) [עשרה חלות ועשרה רקיקין] לרבנן מביא לוג וכו' · ע"א הבאה מחצה חלות ומחצה רקיקים כגון שהביא ה' חלות וה' רקיקין ור' שמעון היא דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין מביא: מושח את הרקיק על פני כולו · פליגא אמתניתין דאמר כמין כי: ושאר השמן · שנשתייר על משיחת הרקיק מחזירו לחלות: רקיקין הבאים בפני עצמן · דאי בעי רקיקין מביא ואי בעי חלות מביא ולא היו נבללין בשמן והיה בה רבוי שמן שנשתייר על המשיחה ואינו נאכל וכיצד הוא עושה מושחן וכו': מושחן וחוזר ומושחן · דכיון דליכא חלות ליכא למימר ושאר השמן מחזיר לחלות וכיון דסבירא ליה דאין שאר השמן נאכל לכהנים משום הכי חוזר ומושחן עד וכו': למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים · שאין נעשין בכלי אלא נאפות בתנור שאין טעונים פתיתה אבל מנחת מאפה לא ממעט מפתיתה דלקמן מרבי ליה לפתיתה עם שאר מנחות אע"ג דנאפות בתנור: לרבות כל המנחות לפתיתה · ואפילו מנחת מאפה: תלמוד לומר אותה · למעוטי הני תרתי: ולא אוציא את הרקיקין · שיהו רקיקין טעונין יציקה דלא ממעט קרא אלא חד מהני תרתי מינין שבה: תלמוד לומר היא · מיעוט אחר למעט (ד) ליציקה: מאי תלמודא · כלומר מה ראית להוציא את מנחת מאפה שכתובה עם שאר מנחות אימא להוציא את מנחת כהנים שהרי אין כתובה בפרשת שאר מנחות: *שני מיעוטין עליה והיא:

רש"י בת"י

ובוללה · ונותן עליה שמן ליציקה: מאי היא · מילתא דרבנן דאמרי אי אפשר לבוללן אלא סולת: רביעית שמן היא · דאמרי' בפ' שתי מדות מביא חצי לוג שמן וחולקו חציו לחלות ורקיקין וחציו לרבוכה ובלחמי תודה הוי שלשה מינים של מלה חלות ורקיקין ורבוכה כדאמרי' לקמן דחצי הלוג הל"מ וחלות ורקיקין מבעה עשרונים פחות שליש הוי ולאחר אפייתן יבשות הן ובולעות שמן יותר מחמת האור ורביעית שמן לא ספקי להו: מאי תלמודא · דלמא גלי קרא גבי רקיקין משיחה וה"ה לחלות וגבי חלות בלילה וה"ה לרקיקין: מנחה הבאה חציה חלות וחציה רקיקין · במנחת מאפה קאי ואליבא דר"ש דאמר בפ' כל המנחות באות מצה רצה להביא מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא: מחזירו · לחלות לבלילה דמשיחת רקיקין קודם לבלילות החלות: נאכל לכהנים · בפני עצמן ואינו מחזירו לחלות: רקיקין הבאין בפני עצמן · כגון אם הביא למנחת מאפה כולה רקיקין: **גמ'** שנעשית בכלי למעוטי מאי · מפתיתה למעוטי מנחת מאפה ליכא למימר כדמפרש' לקמן דגבי יציקה כתיב תרי מעוטי עליה והיא וגבי פתיתה לא כתיבי ש"מ מיציקה ממעט לה למנחת מאפה ולא מפתיתה: פתות אותה פתים מנחה · ואע"ג דמנחה לא סמוך לפתיתים דקרא הכי כתיב פתות אותה פתים ויצקת עליה שמן מנחה היא אפי' הכי דריש ליה הכי משום דמנחה אכוליה קרא קאי: ומאי תלמודא · דלהוציא מנחת מאפה אתיא דילמא להוציא מנחת כהנים:

*) נ"א חלות כדמפרש לקמן ונבללין סלת וה"ה למחבת ומרחשת דנבללין סלת וכס"ד נ"ק

תוספות

מה להלן יציקה ובלילה אף כאן יציקה ובלילה · תימה למה לי למילף מג"ש דקרבנך קרבנך תיפוק לי דמרבינן בסמוך מדכתיב מנחה לרבות כל המנחות ליציקה ולא ממעטינן אלא מנחת מאפה ומליט למימר דעיקר ג"ש למתן שמן בכלי אתיא ויציקה ובלילה דהכא הוא הדין דבלאו ג"ש הוה ידעינן מדכתיב מנחה ועוד נראה דבלילה נמי איצטריך ג"ש דמדכתיב מנחה לא מרבינן אלא יציקה לחודה דעל יציקה כתיב ומרבינן מיניה פתיתה לכל מנחות דפתיתה ויציקה כתיבי בההוא קרא ומיהו צריך לדקדק דבמנחת סולת ובמנחת העומר דלא כתיב בהו (*בלילה) מתן שמן בכלי קודם לעשייתן (חולין) תינח מחבת ומרחשת דכתיב קרבנך אלא שאר מנחות מנלן ואם נפרש מדכתיב מנחה במחבת מרבינן כל מנחות לשלשה מתנות שמן א"כ *היכי דממעטינן מאפה מיציקה מדכתיב עליה והיא נמעט נמי ממתן שמן בכלי קודם לעשייתן דהנך תיבות גבי הדדי כתיבי ויצקת עליה שמן מנחה היא ונראה לפרש דגבי שלשה מתנות שמן כל המנחות למידות זו מזו בלא שום ג"ש מסברא בעלמא דכיון דטעונות מתנת שמן נלמד סתום מן המפורש כעין גלוי מילתא בעלמא והא דצריך הכא קרבנך לג"ש היינו משום דכיון דבמחבת כתיב יציקה אחרונה ובמרחשת כתיב מתן שמן בכלי בתחילה ה"א שזו דינה בכך וזו דינה כך אבל אחר שמלמדינו בג"ש ליתן האמור של זה בזה ה"ה בכל המנחות חוץ ממאפה דמיעטה רחמנא *מיציקה ומשום דכתיבי מיעוטי גבי יציקה הוא דאיצטריך ליה מנחה לרבות כל המנחות ליציקה: **שפיר** קאמרי ליה רבנן ומאי היא · תימה מעיקרא פשיטא ליה דשפיר קאמרי רבנן ואח"כ בעי מאי היא ועוד שאין מתרץ כלום אקושיא זו ונראה לפרש דלאו קושיא היא אלא בניחותא קאמר דשפיר קאמרי ליה רבנן כדחזינן בתוספתא דחזר בו רבי דאמר נראין דבריהן מדבריי ומאי היא כלומר מאיזה טעם אמר ר' שמואל בר רב יצחק רביעית שמן היא ומתחלקת לכמה חלות ולאחר אפייתן יבישות הן ובולעות שמן מחמת האור ורביעית שמן לא ספקא להו: **ומה** חלות שאין טעונות משיחה כו' · צריך לדקדק אי שייך כאן כל חד וחד תיקום בדוכתיה*: **כמין** כי · פירש בקונט' כמין ט"ת ובפירושי חומש פי' גימל ויש מפרשים כמין נון או כמין כ' ובערוך* פירש דתניא בכריתות (דף ה:) המלכים מושחין כמין נזר והכהנים כמין כי יוונית פירוש יצק שמן על ראשו [אהרן] ויורד אילך ואילך כמין שני מרגליות וזהו צורתו: **אימא** להוציא מנחה כו' · הקשה בקונטרס גבי פתיתה נמי לפרוך אימא להוציא מנחת כהנים ותירץ דמסתברא מנחת כהנים הוה ליה לרבויי בדין מנחת מחבת שכן פתיתה כתיבא ביה בהדיא ושתיהן מנחת יחיד ונפש כתיב בפרשה למעט שתי הלחם ולחם הפנים דליבור הן:

עין משפט
נר מצוה

לג א מיי' פי"ג מהלכות מעה"ק הלכה י :

לד ב מיי' שם הלכה ד :

לה ג מיי' שם הלכה י :

לו ד מיי' פ"ו מהלכות תמידין ומוספין הלכה יח :

לז ה מיי' פ"ו מהלכות מגב הלכה ו :

לח ו ז מיי' פ"ג מהל' ברכות הלכה ח טיין כ"מ טוש"ע א"ח סימן קסח סעיף י :

אמר רבה איזהו דבר שצריך שני מיעוטין הוי אומר זו מנחת מאפה: **מתני'** מנחת ישראל [א]קופל אחד לשנים ושנים לארבעה ומבדיל מנחת כהנים קופל אחד לשנים ושנים לארבעה ואינו מבדיל מנחת [ב]כהן משיח לא היה מקפלה רבי שמעון אומר מנחת כהנים ומנחת כהן משיח אין בהן פתיתה מפני שאין בהן קמיצה וכל שאין בהן קמיצה אין בהן פתיתה [ג]וכולן פותתן כזיתים: **גמ'** תנו רבנן פתות יכול לשנים תלמוד לומר פתים אי פתים יכול יעשנה פירורין תלמוד לומר אותה אותה לפתיתים א] ולא פתיתה לפתיתים הא כיצד מנחת ישראל קופל אחד לשנים ושנים לארבעה רס"[ד]ומבדיל מנחת [כהנים] וכהן משיח היה מקפלה וכו' והא אנן תנן לא היה מקפלה אמר רבה אינו מקפלה לארבעה אבל מקפלה לשנים: רבי שמעון אומר מנחת כהנים ומנחת כהן משיח אין בהן פתיתה: אמר רב יוסף האי *חביצא ב] דאית בה פירורין כזית מברכינן עליה המוציא לחם מן הארץ אי לית בה פירורין כזית מברכינן עליה בורא מיני מזונות אמר רב יוסף מנא אמינא לה דתניא *היה עומד ומקריב מנחות בירושלים [ה]אומר ג] ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה נטלן לאכלן אומר המוציא לחם מן הארץ ותנן וכולן פתית' ד] בכזית אמר ליה אביי ולתנא דבי רבי ישמעאל דאמר מפרכן עד שמחזירן לסלתן הכי נמי דלא מברך המוציא וכי תימא הכי נמי והתניא ליקט מכולן ה] כזית ואכלו אם חמץ הוא ענוש כרת אם מצה [ו]הוא אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח הכא במאי עסקינן בשעירסן אי הכי היינו דקתני עלה והוא שאכלן בכדי אכילת פרס ואי בשעירסן שאכלו מיבעי ליה אלא הכא במאי עסקינן בבא מלחם גדול מאי הוי עלה רב ששת אמר [ז]אפי' פירורין שאין בהן כזית אמר רבא [ח]והוא דאיכא תוריתא דנהמא עלייהו:

מתני'

איזהו דבר שצריך שני מיעוטין כו' · תימה דלעיל בסוף כל המנחות באות מצה (דף ס:) גבי הגשה דכתיבי מיעוטי טובא פז] ממעטינא מקמא שתי הלחם ולחם הפנים דאין מהן לאשים וממיעוט שני מנחת נסכים שאינה באה בגלל עצמה וממיעוט שלישי מנחת כהנים ומנחת כהן משיח שאין מהן לכהנים והשתא הכא גבי יציקה דאיכא תרי מיעוטי נהי דלא צריך למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים שאפילו שמן איכא טעונה כדממעיט להו בפרק כל המנחות (גם זה שם) מכל מקום טקי קמא למעוטי מנחת נסכים ואידך למעוטי מנחת כהנים ומנחת כהן משיח מטעמים דהתם ויש לומר דלא דמי דגבי הגשה איכא תלתא מיעוטי ולא שייך לאוקמי כולהו במנחת מאפה אבל הכא דליכא אלא תרי מיעוטי ואיכא לקיומי תרווייהו במנחת מאפה מקיימינן: **חביצא** · פי' בקונטרס תבשיל שקורין שלינקו"ק שמפררין ס פת וקשה מה ענין זה אצל מנחות שהבישול מבטלו כאן מתורת לחם ואי משום דטיגון דמנחה חשיבא כבישול דחבילא והא בסמוך מייתי עלה ליקט מכולן דליכא שום טיגון ועוד אמרינן בפרק כיצד מברכין (ברכות לז:) גבי חטה טחנה לשה אפאה ובשלה בזמן שהפרוסות קיימות מברך המוציא אין הפרוסות קיימות מברך בורא מיני מזונות משמע אין הפרוסות קיימות אפילו יש בהן כזית ועוד בסמוך דקאמר ולרבי ישמעאל דמחזירן לסולתן הכי נמי דלא מברך המוציא היכי בעי למימר דמברך וכי יש לך אין פרוסות קיימות יותר מזה ומפרש ר"ת יז] דחבילא הן פתיתין דקין שמדביקין אותן על ידי דבש או על ידי חלב ושומן כעין טיגון של מנחה ובערוך פי' כעין חבילא דתמרי שפירר הפת בקערה ושופך מרק עליהן: **היה** עומד ומקריב מנחות בירושלים · *פירש בקונטרס כהן שלא הביא מנחה בשנה זו ולא היה לומר הביא דמנחת כהן כליל היא ובמנחה הנאכלת מיירי כדקאמר נטלן לאוכלן ויכול לפרש כהן שלא הקריב מנחה בשנה זו ומיירי במנחת ישראל *עוד לשון אחר פירש ישראל שלא הביא מנחה מימיו וקשה דנטלן לאוכלן קתני וישראל לא מצי אכיל וה"ר יח] שמעון פירש בברכות (דף לז:) דדוקא במנחות לפי שאין רגילין להתנדב מנחות ואי אפשר לומר כן דבתוספתא* קתני נמי הכי גבי זבח ונראה לפרש דלפי שהיו יט] משמרות מתחדשות ומתחלפות פעמיים בשנה כ] ולכל משמרה היו בתי אבות נמצא שלא היו מקריבין אלא שני ימים בשנה וזמן קבוע להם להקריב לחצי שנה יום אחד לפיכך מברך אזבח ואמנחה שהחייט לזמן: **ליקט** מכולן כא] · אחמשת המינים קאי ובפסח והא ליכא למימר דאמנחות קאי דקתני אם חמץ הוא וכל המנחות באות מצה כך פירש בקונטרס ויש פירושים שכתוב בהן אפתיתין שאין בהן כזית ולא איתפרש לן היכא: **אפילו** פירורין שאין בהן כזית · וא"ת הא דאמרינן בפרק כיצד מברכין (שם לט:) פת לגומה בקערה מברכין עליה המוציא ופליגא דר' חייא בר אבא דאמר צריך שתכלה ברכה עם הפת היכי דמי אי דליכא לחם אחר הא מסקינן הכא דמברך המוציא ואי דאיכא לחם אחר על הגדול מברך דעד כאן לא פליגי התם אלא בפתיתין גדולים ושלימים קטנים אבל פתיתין גדולים ופתיתין קטנים פשיטא *כב] הואיל ואיכא לחם אחר שלם דאההוא לחם מברך ונראה לפרש דמיירי התם בככר שמפרר ממנו בקערה לשם ברכה כדי לברך עליו המוציא כג])*:

*) [וע"ע תוס' ברכות לט: ד"ה פת]

הוי אומר [ו] מנחת מאפה · שיש בה שני מינין חלות ורקיקין לפיכך צריכה ב' מעוטין הלכך קממעט מהאך תרי מיעוטי: **מתני'** קופל · כמו כופל חלה אחת לשתים ושתים לארבע: מבדיל · משברה היינו פתיתה: מנחת כהנים קופל · כדי לקיים מצות פתיתה: ואין מבדיל · וכולה כליל: מנחת כהן משיח · היינו חביתין: לא היה מקפלה · כשאר מנחת כהנים לפי שהיא חובתו ואין נקמצת ו] כלל וכליל היא · רבי שמעון אומר מנחת נדבה של כהנים ומנחת כהן משיח אין בהן פתיתה · כלומר שלא היה מקפלן וכו' ופליג את"ק דסבר מנחת כהנים קופל: וכולן · שצריכין פתיתה מקפלן שנים לד' וד' לח' וח' לס"ז עד שיהו פתיתין כזיתים · ע"א וכולן פתיתין כזיתים שיכול לפותתן עד שיהו הפתיתין כזיתים אבל פחות מכזיתים אין יכול לפותתן כ"ש · ואיכא דאמרי וכולן פתיתין כזיתים שהיה עושה מן העשרון י' חלות ומכל חלה וחלה ארבעה פתיתין ולא היה בכל *פת אלא כזית · ולא מ"ה: **גמ'** ת"ל פתים · דמאי למכתב תעשינה פתות וכתיב פתים *דמשמע לשני פתים יותר: תלמוד לומר אותה ז] לפתיתים · שיעשה אותה לפתיתים דהיינו אחד לשנים וב' לד' ולא יותר: *ומבדיל · והדר קומץ לה ולא (א) יותר מפתיתה לפיתים לפירורין: ואינו מבדיל · דכיון דאין צריכה קמיצה אין צריכה הבדלה: אבל מקפלה לשנים · דכיון דאין אלא חצי עשרון אין מקפל אלא לשנים: האי חבילא · (*ח] של רקיקין): היה עומד ומקריב מנחות בירושלים · כגון שלא הקריב כהן זה עדיין מנחה מימיו או שהקריב מנחה חדשה כגון מנחת העומר אומר ·כהן שהחיינו: נטלן · הכהן לאוכלן: מברך ·הכהן המוציא ותנן וכולן כל המנחות אפילו מנחת העומר פתיתין כזיתים ולהכי מברך הכהן המוציא ואי לא הוו כזיתים אינו מברך: ליקט מכולן · ט] פירורין כזית: ואכלן אם חמץ כו' · ומדיוצא בהן ידי חובתו לחשיב ליה לחם נמי מברך עליו המוציא: הכא במאי עסקינן · דקתני ·ליקט מכולן: בשעירסן · שקיבץ הפירורין ביחד י] וגוללן בידו וחברן והוי כזית: אי הכי היינו דקתני עלה והוא שאכלן · לאותן פרורין: כשיעור אכילת פרס · שלא שהה בין פירור לפירור יותר מכדי אכילת פרס דהתם הוית אכילה ויוצא בה ידי חובתו: ואי בשעירסן · יא] שגובלן דהוו חתיכה אחת: שאכלו מיבעי ליה · דכיון דתני שאכלן משמע יב] דרוב פירורין הם ולא חתיכה אחת שלא פירדה: אמר ליה · רב יוסף אלא לעולם יג] שלא עירסו ואפילו הכי לא תפרוך הכא במאי עסקינן · דיוצא בפירורין כגון שבאו מלחם גדול שעדיין הוא בעין הככר שבאו ממנו והוי חשוב ובר ברכה יד] הלכך פירורין נמי שלקטן טו] חשובין נינהו ומברך עליהן אבל המנחות שפירכן ולא נשתייר מהן דבר חשוב אימא לך דבעינן כזית והאי חבילא נמי דקאמר אי אית בה כזית וכו' אף על פי שבא מלחם גדול אי לא הוי הלחם בעינן כזית לענין (ב) המוציא: אפילו פירורין שאין בהן כזית · מברך עליהן המוציא: תוריתא דנהמא · שיהא בהן מראה לחם ולא שיהו שרוי כל כך שאין נראה אם הם לחם או לאו:

מתני'

רש"י כת"י

איזו דבר שצריך שני מיעוטים · שני מקראות עליה והיא: הוי אומר זו מנחת מאפה · שבאה משני מינין ואי קשיא גבי פתיתה נמי ליפרוך אימא להוציא מנחת כהנים תרין משתכחא מנחת כהנים הוי ליה לרבויי כדין מנחת מחבת שפתיתה כתיבה בה משום דשתיהן מנחת יחיד ונפש כתיב בפרשה ולמעוטי שתי הלחם ולחם הפנים דלבור הן וגם יציקה לא צריך למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים שאפי' שמן אינן טעונין כדממעט להו בפ' כל המנחות באות מצה: מתני' קופל · משבר: ומבדיל · משום דבעי קמיצה: מנחת כהן · אינו מבדיל משום דלא בעי קמיצה: וכולן פותתן כזיתים · פתיתין דקות כזית ור"ש קאמר ובתרתי פליגי: גמ' פתות · הייט שנים דכיון דנשבר הוי ליה שתי חתיכות ומדכתיב פתים שיהיה בה שתי פתיתות משמע דהוי ארבע: ולא פתיתין לפתיתין ולר"ש דאמר וכולן פותתן כזיתים דריש ליה הכי פתות יכול פתיתין גדולים ת"ל פתים אי פתים יכול פחותים מכזית ת"ל אותה: מקפלה · הואיל ולא כתיב בה אלא מנחת פתים ולא פתות אותה פתים: חבילא · תבשיל שקורין שלנקיק שמפררין בה פת: פרורין כזית · דבחד פירור איכא כזית: היה עומד · כהן שלא הביא מנחה בשנה זו · לישנא אחרינא ישראל שלא הביא מנחה מימיו: נטלן לאכלן · כהן: ותנן · במתני' וכולן פותתן כזיתים אלמא פתיתין כזית מברכינן עליהן המוציא: מפרכן · למנחות לאחר אפייתן: ליקט מכולן · אפתיתין שאין בהן כזית קאי ולא איתפרש לן היכא והא ליכא למימר דאמנחות קאי דקתני ואם חמץ הוא וכל המנחות באות מצה: אם מצה כו' · אלמא חמיצי: כשמפרכן · פלגן ולירפן יחד לכזית שלם: בבא מלחם גדול · פירורים פחות מכזית שפתתן מלחם גדול כן חשובות אגב אביהן דכי פתתן הוי בלחם יותר מכזית והכי מייב לברך על הפירורין שנטל מן הלחם: מאי הוי עלה · דברכת המוציא: תוריתא דנהמא · תאר מראית לחם:

רבינו גרשום

שצריך ב' מיעוטין' לפי שיש בה ב' מינין: קופל' כמו כופל: החלה אחת לשתים ושתים לארבע ומבדיל · והיינו פתיתה: מנחת כהנים קופל כו' · כדי לקיים בה קצת פתיתה: ואינו מבדיל · הואיל והיא כולה כליל: מנחת כהן משיח לא היה מקפלה · כשאר מנחת כהנים לפי שהיא חובתו ואינה נקמצת כלל וכליל היא: וכולן שצריכין פתית: מקפלן שנים לארבעה וד' לח' וח' לט"ז עד שיהו פתיתין כזיתים: פתות יכול לשנים ולא יותר ת"ל אותה (נמי) לפתיתים שיעשה אותה פתות · ופתים דהיינו א' לב' וב' לד': ולא (א' מפתיתיה) פתיתה לפתיתי' לפירורין: חביצא שקורין בלע"ז פניקאשא: ליקט מכולן מכל הפירורין עד שיהו כזית: מדיוצא [אדם יוצא בהן] ידי חובתו הכי נמי דמברך עלייהו המוציא: הכא במאי עסקינן דיוצא בהן כגון שעירסן · שקיבץ הפירורין ביחד ולשן וחיברן והוו כזית: אי הכי דקתני עלה והוא שאכלן · אותן פירורין שליקט: כשיעור כדי אכילת פרס · ולא שהה בהן יותר הויא אכילה ויוצא: ואי בשערסן · שגבלן דהות חתיכה אחת שאכלו מבעי ליה וכשאמר שאכלן משמע דהרבה פירורין הם ולא חתיכה אחת: אלא ודאי דפירורין קאמר ומהכא לא תשמע דהכא במאי עסקינן דיוצא בפירורין שליקט כגון דבאו מלחם גדול · דאכתי הפת דבאו ממנו אכתי הוי חשוב וקאי ובר ברכה הוא הלכך פירורין נמי שליקטן בר ברכה נינהו אבל המנחות שפירכן כולן ולא נשתייר בהן דבר חשוב אכתי לא ידעינן: תאוריתא דנהמא · שיהא בהן מראה לחם ולא דקין הרבה שאין (ידוע) [נראה] אם היו לחם אם לאו:

מסורת הש"ס

פתות . ז"ק

דמרכס לשני . ז"ק

כ"א מס"ד ולא פתיחה לפתיתין לפירורין הס"ד ומה"ד ומבדיל והדר קמץ לה הס"ד ז"ק

ז"ל שקורין שלניקו"ק שמפרכין בתוך האילפס לחם וכן גרסי' התוס' ברש"י

ברכות לז ע"ש.

שם

כפי' רש"י שלפנינו אינו שם בברכות לא פי' כן רש"ק [עי' ברש"א כ"י]

ש פירש הקונטרס בברכות [וכאן ברש"א כ"י]

שיטה מקובצת

א] ולא פתיתין לפתיתין' למ"ד כולן כזיתים צריך לומר אותן לפתיתין פחות מכזית ותנא דבי רבי ישמעאל דאמר פותתן עד שהוא מחזיר לסלתן לית ליה האי דרשא דהכא: ב] אי אית בה: ג] אומר שהחיינו וקיימנו לזמן הזה ותיבת ברוך נמחק: ד] פתיתין כזיתים תיבת בכזית נמחק: ה] ליקט מכולן' מחמשת המינים א"נ מכל מיני לחם: ו] תיבת כלל נמחק: ז] תיבת לפתיתים נמחק: ח] חביצא שלניקוק: ט] מכולן' מכל הפירורין: י] ביחד וגללן: יא] שגבלן אות ו' נמחק: יב] משמע דהרבה פירורין: יג] שלא עירסן: יד] ברכה הוא: טו] שלקטן ממנו: טז] ממעטי' ממעוטא קמא: יז] דחביצא הוא בלא בישול כמו המחבץ והמגבן · ת"א: יח] וה"ר שמעי' פירש: יט] שהיו המשמרות: כ] בשנה דכ"ד משמרות היו ולכל משמרה היו ששה בתי: כא] מכולן כזית: כב] פשיטא וכ"ש היכא דאיכא לחם כו' בקערה מתחילה לשם: כג] המוציא ומ"ה קאמר דטוב הוא לברך עליהם המוציא ור' חייא סבר צריך שתכלה ולכך שלימים עדי':

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ומבדיל וכו' ולא יותר מפתיתה הס"ד ואח"כ מה"ד ומבדיל... לפיתים לפירורין נמחק: (ב) ד"ה הכא במאי וכו' לענין המוציא ואם יש הלחם בעין אפילו פירורין כנ"ל והד"א:

לט א מיי' פי"ז מהל' איסורי מזבח הל' כ:
מ ב מיי' פ"ט מהל' מעה"ק הל' ח יח ופי"ג שם הלכה י:
מא ג מיי' פ"ה מהל' תמידין ומוספין הל' ג:
מב ד מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלכה ג:
מג ה ו ז מיי' פי"ז מהל' איסורי מזבח הל' כ:
מד ח ט מיי' פ"ט מהל' מעה"ק הלכה כב:
מה י מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלכה י:

מתני' כל המנחות טעונות *שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה שיפה ובעיטה בחיטין [א] ור' יוסי אומר בבצק [ב]כל המנחות [ג] באות עשר עשר חוץ [ג]מלחם הפנים [ד]וחביתי כהן גדול שהם באות שתים עשרה דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר כולם באות שתים עשרה חוץ מחלות תודה ונזירות שהן באות עשר עשר: **גמ'** תנא [ה]שף אחת בועט שתים שף שתים בועט שלש *בעי רבי ירמיה אמטויי [ו]ואתויי חד או דלמא אמטויי ואתויי תרי מאי תיקו: שיפה ובעיטה בחיטין רבי יוסי אומר בבצק: איבעיא להו בבצק ולא בחיטין או דלמא אף בבצק תא שמע [ז]דתניא *שיפה ובעיטה בחיטין רבי יוסי אומר *שיפה ובעיטה בבצק: כל המנחות באות (א) כו' שתים עשרה: לחם הפנים בהדיא כתיב ביה חביתי כהן גדול אתיא חוקה חוקה מלחם הפנים [ג] כל המנחות דבאות עשר עשר מנלן גמר מלחמי תודה °מה להלן עשר אף כאן עשר ולילף מלחם הפנים מה להלן שתים עשרה אף כאן שתים עשרה מסתברא מלחמי תודה הוה ליה למילף שכן יחיד [ד] המתנדב שמן נפסל שלא בשבת ושלא בטומאה אדרבה מלחם הפנים הוה ליה למילף שכן הקדש ולבונה מצה ועצם הנך נפישן [ה] ואי סבירא לן *דבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בבנין אב נילף מחביתי כהן גדול מה להלן שתים עשרה אף כאן שתים עשרה מסתברא מלחמי תודה הוה ליה למילף שכן הדיוט שהתנדב חצאין לפיגול שלא בשבת ושלא בטומאה אדרבה מחביתי כ"ג ה"ל למילף שכן עשרון כלי הקדש ולבונה מצה ועצם הגשה ואישים והני נפישן הדיוט מהדיוט עדיף ליה רבי מאיר אומר כולן באות שתים עשרה [ו] מאי קסבר אי סבירא ליה דדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בבנין אב יליף מחביתי דכהן גדול דהני נפישן אי סבירא ליה דדבר הלמד בגזירה שוה אינו חוזר ומלמד בבנין אב יליף מלחם הפנים הקדש מהקדש עדיף ליה: חוץ מלחמי תודה ונזירות שהן באות עשר עשר: לחמי תודה בהדיא כתיב בהו נזירות *דאמר מר שלמיו לרבות שלמי נזיר אמר רב טובי בר קיסנא *אמר שמואל לחמי [ח]תודה שאפאן ארבע חלות יצא והא בעינן ארבעים למצוה והא בעי אפרושי תרומה מינייהו וכי תימא דמפריש מכל חדא וחדא *אחד אמר רחמנא שלא יטול פרוס [ט]דאפרשינהו בלישה מיתיבי כל המנחות [י]שריבה במדת חלתן או שמיעט במדת חלתן כשרות חוץ מלחם הפנים וחביתי כ"ג ולחמי תודה ונזירות הוא דאמר

רבי יוסי אומר שיפה ובעיטה בבצק. פי' ולא בחיטין ובתוספ' (פ"ח) גרסינן אף בבצק ופליגא אהך ובתוספתא דיוקנית לא גרסי' אף: **אתיא** חוקה חוקה מלחם הפנים. תימה דבפ"ק (לעיל דף ח.) דרשינן חוקה דחביתין ובהקומץ רבה (שם דף יט.) דרשינן חוקה דלחם הפנים: **דאפרשינהו** בלישייהו. לכאורה דאין שם תרומה עליהם בעיסה דבשחיטת הזבח הוא דקדשי ותנן בפ' התודה (לקמן דף עח:) שחטה עד שלא קרמו בתנור לא קדש הלחם ותימה דבסוף פ"ק דנדרים (דף יג.) אמרינן כחלת אהרן וכתרומתו מותר הא כתרומת לחמי תודה אסור והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים הוא ומשני לפני זריקת דמים וכדרב טובי בר קיסנא כדאפרשינהו בלישייהו וצריך לומר דלאו תרומה ממש הוו עד אחר אפייה וא"ת דמשמע הכא דהך דרב טובי בר קיסנא בדיעבד ובפרק קמא דנדה (דף ו:) גבי שפחתו של רבן גמליאל שהיתה אופה ככרות של תרומה ומוקי לה בתרומת לחמי תודה ופריך תרומת לחמי תודה באפייה מאי בעי ומשני דאפרשינהו בלישייהו כדרב טובי בר קיסנא וכי לא עשתה מלוה מן המובחר ויש לומר דהא דקאמר ארבע חלות הוא דיעבד דלכתחילה בעי ארבעים וגם היא עשתה ארבעים אלא שקודם אפייה הפרישה אותן של תרומה ולא הפרשה גמורה אלא שבררה אותן העתידות להיות תרומה לעשותן *נאות ויפות: שריבה

נ"א שיפה בחיטין ובעיטה בבצק וכן מגמ' בפי' הקונט'
נ"ל עשות נ"ק
זבחים נ
לקמן עח. ופ"ע
נדרים יב: [ע"ש ולע"ק בס הן]

מתני' שיפה. שמשפשף בידו שמוליך ומביא כפיסת ידו עליהן: בעיטה. שבועט בהן בגבות אצבעותיו באגרופו: בחיטין. כדי שיסרו קליפתן: בבצק. בליסת הבצק שף ובועט: באות עשר עשר. חלות או רקיקין: **גמ'** שף אחת ובועט שתים שף שתים ובועט שלשה. נמצא דכי שף שלש פעמים בועט ה' פעמים ואו חוזר ועושה עד שגומר ש' פעמים שיפה ות"ק פעמים בעיטה: בעי רבי ירמיה. הא דקתני שף אחת היינו אמטויי ואתויי דמה שמוליך ומביא בידו השוב ז] חד שיפה: או דלמא. להולכה לחודה קרי חד שיפה וכן נמי להבאה לחודה חשיב (ב) *שיפה כ"ש: ר' יוסי אומר שיפה (ג) ובעיטה בבצק. ולא בחיטים: לחם הפנים בהדיא כתיב ביה. י"ב חלות: אתי חוקה מלחם הפנים. דכתיב בלחם הפנים (ויקרא כד) *(מאת בני ישראל) חק עולם וכתיב בחביתין (שם ו) חק עולם לה' מה להלן י"ב אף כאן (ד) י"ב: שאר מנחות דבאות עשר עשר מנלן: מה להלן. בלחמי תודה ח] לכל מין עשר כדאמרינן בפירקין דלקמן (דף עז.): שכן יחיד. דלחמי תודה ושאר מנחות הן ט] *קריבין יחיד שנתנדב דתרווייהו אתו בנדבה ותרווייהו טעונות שמן ותרווייהו נפסלות בלינה ותרווייהו לא דחו שבת ולא טומאה לאפוקי לחם הפנים שהן קרבן של צבור ואין באות בנדבה ואין טעונות שמן ואין נפסלות בלינה שהרי מניחם ח' ימים על השולחן ודוחה שבת וטומאה: שכן הקדש. י] *המנחות ולחם הפנים קדשי קדשים: מנחות טעונים לבונה והויין מלה תרווייהו: ועצם. באין בגלל עצמם מה שאין כן בלחמי תודה שאין טעונין לבונה ויש בהן המץ ובאות בגלל זבח: והכי פריך ואי סבירא לן דדבר הלמד בג"ש כגון חביתין דילפי חוק חוק מלחם הפנים דחוזר ומלמד בבנין אב ולאו בבנין אב הוא אלא במה מצינו *דפלוגתא במס' זבחים (דף נ:) אי חוזר ומלמד יא] *הואיל ויליף מלחם הפנים: ניליף מחביתין. מה מצינו חביתין שהן י"ב חלות אף כל המנחות כו': שכן הדיוט. לחמי תודה ושאר מנחות הדיוט יכול להביאן ובאין נדבה ואין באין לחצאין ויש בהם משום פגול ואין דוחין לא שבת ולא טומאה וחביתין הן קרבן (ה) של כהן גדול ואין באין בנדבה וקריבה לחצאין מחציתה בבקר ומחציתה בערב ואין בהן פיגול לפי שאין להם מתירין ודוחין שבת וטומאה: שכן עשרון. דחביתין ושאר מנחות אין באות אלא עשרון לאפוקי לחמי תודה שיש בהם כמה עשרונים: כלי. חביתין ומנחות טעונות כלי (ו) כ"ש. ע"א כלי מקדשן ולחמי תודה שחיטת הזבח מקדשן: הקדש. דחביתין ומנחות הויין קדשי קדשים: *מנחות וחביתין טעונים הגשה למזבח ובאות לאישים על המזבח מה שאין כן בלחמי תודה שאין טעונין הגשה ואין מהם לאישים: הדיוט מהדיוט. מנחות מתודה דתרווייהו מנחת הדיוט לאפוקי חביתין שהן קרבן כהן גדול: רבי מאיר אומר וכו'. דהיינו טעמא דאי סבירא ליה דבר הלמד כו' וטעמא משום הנך נפישן כדאמר לעיל: יליף מלחם הפנים. דהקדש מהקדש עדיף ליה למילף לאפוקי לחמי תודה דקדשים קלים יב]: בהדיא כתיב בהו. מפרש בפרק התודה (לקמן עז:): שלמיו. על זבח תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשרה קבין ירושלמיות יג] *נמי מרבינן שאין עשר חלות כתודה: שאפאן ד' חלות. שהיה לו לעשות ארבעים ולא עשה כי אם ד' אחד מכל מין: והא בעי אפרושי תרומה מינייהו. דכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה (ויקרא ז) והך תרומה אמרינן לקמן (דף עז:) דהויא אחת מי': דמפריש מכל חדא. מכל אחת של ד' חלות: דאפרשינהו בלישה. כל זמן שהן עיסה ושוב עשה החלות שלימות דלא הוי פרוס: שריבה במדת חלתן. כגון שהיה לעשות י' חלות ועשה חלות גדולות שלא עשה מהן אלא או ז' או ח' או שמיעט שעשה י"ב חלות או י"ג חלות. ע"א שריבה היינו שהוסיף במנין החלות כגון שעשה י"ב: חוץ מלחם הפנים וחביתין ולחמי תודה. שאם מיעט או ריבה במדת חלתן פסולות וקשיא לשמואל דאמר לחמי תודה שאפאן וכו': הוא. שמואל: דאמר

נ"ל שיפה אחת וכו' נ"ך
נ"ל מאבי ה'
[מיס ס. ב"ק קיט:]
נ"א קריבות נ"ק
[תוספתא פ"ח וע"ש]
נ"ל המנחות ולחם הפנים ותרווייהו טעונים לבונה ותרווייהו מלח וכו' נ"ק
נ"ל ובעיצ הוא נ"ק
נ"ל דהו"ל ויליף מלחמי תודה מתבותין והד"א ס' נ"ק
נ"ל דגשה מנחות וכו' נ"ק
[לקמן עו: וש"נ]
נ"ל מרבינן נמי סי' נ"ק

רש"י כת"י

מתני' שיפה. שמשפשף החיטין בין ידיו שתהא נוחה קליפה להסיר או הבצק כדי שיהא נאה: בעיטה. בועט בעובי אגרוף כדרך הנבלים או בעובי פס ידו הסמוך לזרוע. לישנא אחרינא בעיטה ברגל: **גמ'** שף אחת בועט שתים שף שתים ובועט שלש. הכי עביד כסדרן דאיכא לשלש שיפות חמש בעיטות נמצא ת"ק בעיטות לשלש מאות שיפות כדקתני מתני': אמטויי ואתויי חד. שיפה דמתני' היכי חשיב דכך השף להוליך [ולהביא] ידו ולהכי חשיב להולכה והבאה. חד: ת"ש. דבבצק ולא בחיטין: **מתני'** כל המנחות באות עשר עשר. חלות ומנחת סולת נמי אע"ג דקודם אפייה נקמצת אפילו הכי עשר חלות קא עבדי ליה בנזיר כתיב (לחם) וכל מנות חלות מצות: **גמ'** חוקה חוקה. חק עולם לה' כליל תקטר כי קדש קדשים הוא לו מאשי ה' חק עולם: גמר. שאר מנחות: מלחמי תודה. דבאות עשר עשר דהם פשיטא לן בפ' התודה: שנתנדב. שתיכן נדבה אבל לחם הפנים חובה: ואין דוחין [שבת] דלאו קרבן צבור הוא: אי סבירא ליה כו'. בניחותא: לחמי תודה בהדיא כתיב בהו. עשר דכתיב והקריב ממנו אחת מכל קרבן תרומה ואמרי' בפ' התודה נאמר כאן תרומה ונאמר בתרומת מעשר תרומה מה להלן אחד מעשרה אף כאן אחד מעשרה: לרבות שלמי נזיר.(למין) [למידת] לחמי תודה לעשרת קבין ירושלמית ולחצי לוג שמן ושיהיו באות עשר: שאפאן ארבע חלות. אחד ממלה ואחד ממצה ואחד מרקיקין ואחד מרבוכה דארבע מינין יש בהן: והא בעי אפרושי תרומה. כדכתיב בהן תרומה שנוטל אחד מכל מין ונאכלת לכהנים כדכתיב לכהן הזורק את הדם לו יהיה והתשעה נאכל לבעלים: אחד אמר רחמנא. והקריב ממנו אחד מכל קרבן ואחד שלם משמע שלא יטול פרוס: שריבה במדת החלות. שעשה י"א חלות או י"ב חלות: לחמי

שיטה מקובצת
א] בחיטין רבי: ב] באות עשר עשר. למ"ד מנחת חוטא מגבלה במים אף מנחת חוטא בכלל ולמ"ד חריבה ממש אין מנחת חוטא בכלל: ג] תיבות כל המנחות נמחק: ד] יחיד שנתנדב: ה] ואי סבירא לן כו' וא"ת [וכי נמי נילוף] מתודה הו"ל דבר הלמד בגז"ש שהרי תודה ילפינן לקמן בגז"ש מתרומת מעשר וי"ל דאין זה דבר הלמד בגז"ש דקדשים שהרי תרומת מעשר חולין הן [וכן] אמרי' בפרק איזהו מקומן (דף נ ע"א): ו] תיבות מאי קסבר נמחק: ז] חשיב שיפה אחת: ח] תודה עשר לכל מין: ט] הן קרבן יחיד שנתנדב ותיבת קריבין נמחק: י] הקדש. דמנחות ולחם הפנים קדשי קדשים הם ולחם הפנים ומנחות והד"א: יא] ומלמד אי לא הוא"ל: יב] קלים הן: יג] ירושלמית וכן נמי:

רבינו גרשום
שיפה. שמולך בפיסת ידו בכלי: ובעיטה. שבועט בהן בידו: בחיטין. כדי שישירו קליפתן: ור' יוסי אומר בבצק קאמר בעריכת בצק דבעי שיפה ובעיטה: איבעיא להו בבצק קאמר ר' יוסי דבעי שיפה ובעיטה ולא בחטין או דלמא אף בבצק כו': אתיא חוקה חוקה מלחם הפנים. דכתיב בתרווייהו חוקה דהוו י"ב: מה להלן בתודה עשר. בכל מין כדאמרי' באידך פרקא: שכן שמן. במנחות ובלחמי תודה יש בהן שמן. ויחיד מביא אותן: שנתנדב. שבאין נדבה: והן נפסלין בלינה. ואינן דוחין לא שבת ולא טומאה: לאפוקי לחם הפנים דאין בהן שמן. והן משל צבור ואינן באין נדבה. ואינן נפסלין בלינה. דמשבת לשבת היו לנין. ודוחין שבת וטומאה: שכן הקדש. לחם הפנים ושאר מנחות הן הן קדשי קדשים. ולחמי תודה קדשים קלים. ולחם הפנים ומנחות טעונין לבונה: עצם. ובאין בגלל עצמן. מה שאין כן בלחמי תודה דאין טעונין לבונה ובאין בגלל זבח: ואי סבירא לן דדבר הלמד מג"ש כגון חביתין דילפי מלחם הפנים מחוקה חוקה דחוזר ומלמד בבנין אב במה מצינו. דפלוגתא היא במסכת זבחים אי חוזר ומלמד אי לא: שכן הדיוט. לחמי תודה ושאר מנחות הדיוט יכול להביאן: שהתנדב ובאין נדבה: חצאין. ואינן באין לחצאין: לפיגול. ויש להן דין פיגול: ואינן דוחין לא שבת ולא טומאה: וחביתין הן קרבן כ"ג. ואינן באין נדבה. ובאין לחצאין ואין להן פיגול. כדתנן במס' זבחים: כלי. חביתין ומנחות כלי מקדשן. ולחמי תודה שחיטת הזבח מקדשן: לר' מאיר יליף לה. ממה נפשך שהם י"ב דאי סבירא ליה דדבר הלמד וכו': לחמי תודה בהדיא כתי' בהו. מפורש בפרק התודה: שלמיו. על תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשרת קבין ירושלמיות. (והייט) מפרש נמי בהתודה: והא בעי אפרושי תרומה. כדכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה ותרומה היינו אחד מעשר: וכי תימא דמפריש מכל אחד מד' חלות עשירית: שריבה במדת חלתן. שעשה מהן או הוסיף:

הגהות הב"ח (א) גמ' כל המנחות באות כו' חוץ מלחם כו' שתים עשרה: (ב) רש"י ד"ה או דלמא וכו' שיפה הס"ד ותיבת כ"ש נמחק: (ג) ד"ה ר' יוסי וכו' שיפה בחיטין ובעיטה בבצק כצ"ל וכן בגמרא: (ד) ד"ה אתי חוקה וכו' אף כאן י"ב הס"ד ואח"כ מ"ה כל המנחות כו' דבאות עשר עשר חלות או עשר רקיקין דבתודה כתיב בהדיא שאר מנחות דבאות עשר עשר מנלן: (ה) ד"ה שכן הדיוט וכו' קרבן בכהן גדול כצ"ל ותיבת של נמחק: (ו) ד"ה כלי וכו' כלי שרת דכלי מקדשן כצ"ל ותיבת ע"א נמחק:

גליון הש"ס גמ' מה להלן עשר. עי' זבחים נ ע"א תוס' ד"ה אמר אמרם:

שריבה במדת חלתן או שמיעט במדת חלתן כשרות חוץ מלחם הפנים וחביתי כהן גדול ויש אומרים אף לחמי תודה ונזירות. זו גירסת הקונטרס טעמא משום דבלחם הפנים וחביתין כתיב חוקה לעכב ובלחמי תודה כתיב מצות בוי"ו אבל בשאר מנחות כתיב מצת ואפילו כתיב בהו מצות בוי"ו גמר ממנחת נדבה ונזירות דכתיב שלמיו לרבות שלמי נזיר *ודבר תימה היאך יכול לכוין בחביתין שיהו שוות דלקמן ברים שתי מדות (דף פז:) אמרינן דמחלקן ביד: **כל** המנחות שריבה במדת עשרון או שמיעט במדת עשרון פסולות. פירש בקונטרס בלשון אחר משום דכשריבה הוה קומץ *נקמץ מן החלי היתר ומצא שאין עשרון קומץ והוה ליה קומץ חסר ואם מיעט במדת עשרונות הוה לה מנחה חסירה וקשה דהא אסיקנא בהקומץ רבה (לעיל כד:) דקומץ בדעתו דכהן תליא מילתא ולעשרון קא קפיד ונראה כלשון אחר שפירש דכתיב שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ואם ריבה או מיעט פסולות דגזירת הכתוב היא ואסור לשנותו:

בדקה בגסה בדקה בגסה. תניא בתוספתא העומר היה מניפו בי"ג נפות שתי הלחם בי"ב לחם הפנים בי"א בדקה בגסה בדקה שתהא קולטת את הסולת בגסה שתהא קולטת את הסובין רבי שמעון בן אלעזר אומר י"ג נפות היו זו על גבי זו והתחתונה שבכולן עשויה שתהא קולטת את הסולת:

הדרן עלך אלו מנחות

התודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות. כמו שהוסיפו על הכאה שתות כך הוסיפו על האיפה שתות *דלעיל קים לן גם עכשיו איפה שלש סאין וא"ת כי אמר רחמנא עשרון ניזיל בתר השתא כדאשכחן גבי חמש סלעים של בן בפ' יש בכור (בכורות נ.) בתר דאוסיפו עלייהו ויש לומר דשאני התם דגלי קרא כדדרשינן מדכתיב יהיה והשקל:

דאמר כי האי תנא דתניא כל המנחות שריבה במדת חלתן או שמיעט במדת חלתן כשרות חוץ מלחם הפנים וחביתי כהן גדול ויש אומרים אף [א] לחמי תודה ונזירות אמר רב הונא מנחת מאפה [ב] שאפה חלה אחת יצא מאי טעמא [ג] (מצות) מצת כתיב מתקיף לה רב פפא טעמא דכתיב מצת הא כתיב מצות לא והא גבי לחמי תודה דכתיב מצות ואמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל לחמי תודה שאפאן ארבע חלות יצא *ההיא פליגא: **מתני'** [א] העומר היה בא עשרון משלש סאין [ב] שתי הלחם שתי עשרונים משלש סאין [ג] לחם הפנים עשרים וארבע עשרונים מעשרים וארבע סאין: **גמ'** מ"ט כיון דמחדש אתי ומשעורין אתי עשרון מובחר לא אתי אלא משלש סאין שתי הלחם שתי עשרונות משלש סאין כיון דמחיטין אתיין אף על גב דמחדש אתיין שתי עשרונות אתו משלש סאין לחם הפנים עשרים וארבעה עשרונות מעשרים וארבעה סאין מאי טעמא כיון דמחיטין אתו ומישן אתו עשרון מובחר אתי מסאה תנו רבנן כל המנחות שריבה [ד] במדת עשרונן או שמיעט [ה] במדת עשרון פסולות [ו] ריבה במדת סאין שלהן או שמיעט במדת סאין שלהן כשרות: **מתני'** העומר [ז] היה מנופה בשלש עשרה נפה [ח] שתי הלחם בשתים עשרה [ט] ולחם הפנים בי"א רבי שמעון אומר לא היה להן קצבה אלא סולת מנופה כל צרכה היה מביא שנאמר °ולקחת סולת ואפית אותה עד שתהא מנופה כל צרכה: **גמ'** תנו רבנן בדקה בגסה בדקה בגסה [ט] ר' שמעון בן אלעזר אומר שלש עשרה נפות היו במקדש זו למעלה מזו וזו למעלה מזו עליונה קולטת סובין תחתונה קולטת סולת: רבי שמעון אומר לא היה להן קצבה: תנו רבנן סולת ואפית אותה מלמד שנקחת סולת ומנין שאפילו חיטין תלמוד לומר ולקחת מ"מ יכול אף בשאר מנחות כן תלמוד לומר אותה מפני *החיסכון *(אמר רבי אלעזר) מאי מפני *החיסכון אמר רבי אלעזר [א] התורה חסה על ממונן של ישראל היכא רמיזא דכתיב °והשקית את העדה ואת בעירם:

הדרן עלך אלו מנחות נקמצות

[ב]) **התודה** היתה באה חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות [ו] שתי איפות האיפה שלש סאין °עשרים עשרון עשרה לחמץ ועשרה למצה עשרה

[א] לקמן פה: פט. חולין מט: עז. ר"ה כז. יומא לט. מד: ב) שבועות טו.

דאמר כבאי תנא דתניא כו'. ואיהו שמואל סבר ליה כת"ק דאמר חוץ מלחם הפנים וחביתין אבל לחמי תודה ונזירות כשירות: מנחת מאפה. שדינה להיות י' חלות: מצת כתיב. חסר וי"ו: והא גבי לחמי תודה דכתיב מצות. בכל מין ואמר ר' טובי כו': ההיא. דרב טובי דאמר אף על גב דכתיב מצות פליגא אדרב הונא: **מתני'** העומר. דאותן שלשה סאין היו מניפין עד שהיה עומד על עשרון: **גמ'** מאי טעמא. בא משלשה סאין: כיון דמחדש אתי. שיש בו סובין יותר מישנין ושעורין נמי יש בהן סובין יותר מחיטין: לחם הפנים כ"ד עשרונים. דכתיב (ויקרא כד) שני עשרונים יהיה החלה האחת: שריבה במדת [ז] עשרונים. שעשה העשרון גדול: או שמיעט. שמחק העשרון יותר מדאי עד שחסר: ריבה במדת סאין שלהן. *כגון שתי הלחם שבאין מג' סאין ולחם הפנים שבאים מכ"ד סאין קמח ומניפין אותם לעשרונים סלת וכגון העומר שהיה בא מג' סאין נקצר לצורכו ד' סאין או שלא קצר לו אלא ב' סאין: כשרה. ובלבד שיהא העשרון כהלכתו: **מתני'** העומר היה מנופה בי"ג נפה. הלכה למשה מסיני: שנאמר ולקחת סלת ואפית אותה וגו'. שתהא מנופה כל צורכה שתהא סלת ברורה בשעת אפיה: **גמ'** תנו רבנן. כיצד היה מנופה בי"ג נפות: בדקה בגסה. דשתי נפות היו במקדש אחת דקה ואחת גסה שקורין קלי"ר ובתחילה היו מניפין בדקה והיתה קולטת הסלת והסובין והיה הקמח הולך לעבר הנפה כמנהג גרוסות ואח"כ נותנין אותו בגסה שקולטת הסובין שנשתיירו בסלת והגרוסות כעין קרטין שממנו הסלת נעשה היה הולך לעבר הנפה ואחר כך חוזרין ומניפין בדקה ובגסה וכן חוזרין חלילה עד שיהא מנופה שלש עשרה פעמים ובלבד שלא ישתייר מן הקמח ומן הסובין עם הסלת וחוזרין וטוחנין קרטין [ח] והגרוסות והויין סלת: רבי שמעון אומר. לא היו עושין כמו שאמרת בדקה בגסה אלא י"ג נפות היו במקדש זו למעלה מזו כל אחת עבה מחברתה עליונה ראשונה קולטת סובין שהיא היתה גסה שבכולן ולא היתה קולטת כ"א סובין והיו הקמח והסלת הולכין לעבר הנפה ושוב היה נותן הקמח והסלת בתחתונה בדקה הימנה והיא היתה קולטת הקרטין סלת והקמח הולך לעבר הנפה ושוב היה חוזר ונותן הסלת בדקה הימנה כדי שלא ישתייר מן הקמח ומן הסובין בסלת כלל שתהא הסלת ברורה: תלמוד לומר ולקחת מכל מקום. ובלבד שתהא [ט] סלת ברורה בשעת אפייה: יכול אף בשאר מנחות כן. שיהו נקחות נמי חיטין: תלמוד לומר אותה. אותה נקחת בחטים ואין אחרת נקחת חטין: לפי שחסה תורה על ממונם של ישראל. לפי שלחם הפנים הם כ"ד עשרונות ולפי שהן בכל שבת ושבת ועולים לדבר גדול הותר לקנותן מן החיטין כדי שיבא לחם בזול יותר משאם היו לוקחין סלת מן התגר שהקונה סלת קונה אותה ביוקר אבל שאר מנחות שהן דבר מועט ואין באות תדיר לא הותרו לקנות כי אם סלת:

הדרן עלך אלו מנחות

התודה'. שהן שש מדבריות. דהיינו סאה ירושלמית היתה יתירה על של מדבר שתות ואותן [א] [חמש] שש מדבריות הן: שתי איפות. שהאיפה ג' סאין שהן כ' עשרונות דכתיב (שמו' טז) והעומר עשירית האיפה דעומר הוא עשרון ונמצא י' עשרונים באיפה וב' איפות הן כ' עשרונות: עשרה

רש"י כת"י

לחמי תודה כתיב מצות. מלא: **מתני'** עשרון מג' סאין. מביאין ומניפין אותו בנפה י"ג פעמים עד שמעמידין על עשרון סולת: כ"ד עשרונות. דהכי כתיב שתים עשרה חלות ב' עשרונים יהיה החלה האחת: **גמ'** מאי טעמא. בעי עשרון [דעומר] ג' סאין שעורין: דמחדש. תבואה חדשה יש בה סובין יותר וסולת מועט: שתי הלחם. מתבואה חדשה אתיין דבעצרת אתי חדשה היא: ומישן אתו. דאפי' בשעה שהתבואה חדשה הרי יכול להביא מן הישנה: שריבה במדת עשרון. שמדד בעשרון גדול או שנתן עשרון ומחצה פסולות דהוי ליה קומץ נקמץ נמי מן החצי היתר ונמצא שאין לעשרון קומץ שלם והוי ליה קומץ חסר ותנן קומץ שחסר פסול: או שמיעט במדת עשרון. דהוי מנחה חסירה ותנן מנחה פרט לחסירה היא ושחסר קומצה: ריבה במדת סאין שלהן. שהביא עומר עשרון מד' סאין: או במיעט. שהביא מב' סאין ואית דמפרשי ריבה במדת עשרונן דרחמנא אמר שלשה עשרונים לפר ושנים לאיל אם ריבה ארבע לפר ושלשה לאיל או מיעט דגזירת הכתוב הוא דאסור לשנותן ופסולות אבל סאין דלאו גזירת הכתוב הוא כשרות אם ריבה או מיעט דתקנת חכמים היא ויכול לשנות: **מתני'** לא היה להם קצבה. אלחם הפנים קאי ואין צריך י"א נפה שאפי' מן השוק כלוקחת ובלבד שתהא מנופה כל צרכה: ולקחת סולת ואפית. משמע משעת לקיחה תהא ראויה לאפות: **גמ'** בדקה בגסה. בתחלה מנפה בנפה דקה שמוציאה אבק דק ביותר שאין לבן כל כך ואח"כ בגסה שמוציאה סולת וקולטת סובין וחוזר ומנפה הסולת בדקה אחרונה שהיא דקה מן הגסה ולא בדקה ראשונה אלא בדקה אחרונה שהיא גסה מן הדקה ראשונה שאין מוציאה אבק עוד מה שלא הוציאה הראשונה ואח"כ בגסה שמוציאה סולת וקולטת סובין וגסה זו דקה מגסה ראשונה מהכי זו קולטת סובין מה שהוציאה הגסה ואח"כ בדקה וכן עד י"ג דקה זו גסה מדקה שלפניה וגסה זו דקה מגסה הראשונה ור"ש לא פליג אלא פרושי קא מפרש: [רש"י מנוסחת מהר"פ [בדקה בגסה א'] שהיתה דקה ובה תחילה והיא אינה מוציאה אלא אבק בעלמא והאי לא היה ראוי אלא מה שנשאר באותה דקה טחנה בגסה ומוציאה את הסולת וקולטת הסובין ומה שהי' מוציא מאותה גסה טחנה ונותנה בדקה והיא היתה דקה יותר מהגסה שלפניה ולא היתה דקה כל כך כדקה ראשונה ומה שהיה מוציא מדקה השני' היה מלקט למנחה ומה שנשאר באותה הדקה הי' נותן בגסה והיא לא היתה גסה כל כך כגסה שלפניה אלא היתה גסה מדקה שלפניה והיא היתה [קולטת הסובין] ומה שמוציאה היה נותן בדקה אחרת שהיתה דקה מגסה שלפניה ולא היתה דקה כדקה שלמעלה ממנה וכן לעולם עד י"ג נפות וזה הכלל לעולם דקה היתה דקה מגסה שלפניה ולא היתה דקה כדקה שלמעלה ממנה וכן בגסה היתה לעולם גסה מדקה שלפניה אבל לא היתה גסה כגסה שלמעלה ממנה ולעולם מה שקולטת בגסה [היה סובין] ולא היה חשוב למנחה אלא מה שמוציאה הגסה היה נותן בדקה ומה שמוציאה הדקה היה מלקט לצורך המנחה ומה שקולטת הדקה היה נותן בגסה. ע"כ]: י"ג נפות. היו במקדש זו ע"ג זו עליונה קולטת סובין ותחתונה אף סולת ואינה מוציאה אלא אבק מנפה בתחתונה ואח"כ בשלמעלה הימנה וכן בכולן כסדר הזה תחתונה דקה ולמעלה גסה הימנה ורביעית גסה מן השניה ושלישית דקה מן השניה וכן כולם: שנלקחת. מן השוק כשהיא סולת: יכול. שאפילו שאר מנחות שיהיד מביא יהיו נקחין חיטין ויעשנה סולת: ת"ל אותה ואפית. אותה איפה נקחת חטין ולא שאר מנחות דאין סכל בקיאין לנפות הלכך יקח סולת מנופה כל צרכו מן השוק: מפני החסכון. סיקל הכתוב בלחם הפנים: שתורה חסה כו'. ולחם הפנים שהיה בכל שבת ויש בהן עשרים וארבע עשרונים לפיכך הממון גדול הוא לפי שהסולת הניקה מן השוק יוקר מאד לפי שהטוחני מתשכר בה לפיכך נקחת חיטין אבל מנחת יחיד דלא שכיח ומד עשרון הוא לא חייסינן ליוקר:

הדרן עלך ואלו מנחות נקמצות

ה' סאין ירושלמיות. טלה מתני' מפרש בגמרא בברייתא: שהן שש מדבריות. שש סאין מאותן שהיו בימי משה והוסיפו שתות על המדות והכך שש סאין שתי איפות ועשרים עשרון הם דהא בכל איפה יש עשרה עשרונות: עשרה. עשרונות לעשר חלות:

רבינו גרשום

שיטה מקובצת

עשרה היו לחמץ עשרון לחלה. די' חלות היו חמץ ובמצה ג' מינין וכל אחד היה של י' חלות נמצא במצה שלשים חלות של י' עשרונות נמצאו שלש עשרונות ושליש עשרון לכל מין ומין וג' חלות לעשרון שמכל עשרון היה עושה שלשה חלות של מצה דשלשים חלות לא היו אלא י' עשרון ומה ששנינו עד כאן היא במדה מדברית אבל במדה ירושלמית שהיו ה' סאין שהן שלשים קבין דסאה ששה קבין ט"ו קבין לחמץ וט"ו למצה: קב ומחצה. היה נותן לחלה דמט"ו קבין היה עושה י' חלות: ושתי חלות לקב. דמקב אחד היה עושה שתי חלות שהרי מט"ו קבין היה עושה שלשים חלות של מצה: **גמ'** מנהני מילי. דאיפה שלש סאין: תוכן אחד. מדה אחת הן: לשאת (את) מעשר החומר הבת. *והבת (ב) היא הוא נטילת מעשר על החומר דחומר הוא ל' סאין ואמר קרא דאיפה ובת תוכן אחד (ג) הוא: ומאי טעמא ילפת מבת ניליף מאיפה גופה והכתיב האיפה עשירית החומר. שהוא שלשים סאין (איפה): אלא. משום הכי לא יליף מיניה דלא ידענא כמה הוא חומר: הכא נמי. מעשר החומר הבת דבעי למילף מינה לא ידענא כמה הוא חומר: אלא מהכא מעשר הבת מן הכור. וכור ידעינן ודאי שהוא שלשים סאין *לפי שהוא לשון (חומר) נמצא שהבת שהוא מעשר הוא שלשה סאין וכתיב האיפה והבת תוכן אחד שמע מינה דאיפה שלשת סאין והכי מתפרש קרא מעשר הבת מן הכור שמעשר של כור הוא בת עשרת הבתים חומר דבחומר איכא שלשים סאין שהן י' בתים נמצא דחומר נמי הוי שלשים סאין כמו כור כי עשרת הבתים חומר דסיפיה דקרא לא לאשמעינן אתי אלא שכפל הדיבור כמנהג הנביאים: והמשתכר. באוכל נפש: מאי טעמא. אין מוסיפין על המדות יותר משתות: אילימא משום אפקועי תרעא. דכיון שמגדלין מוסיפין הדמים וחיישינן דלמא אתי לאוסופי הדמים יותר מדאי: אי הכי. כי לא מוסיפין אלא שתות איכא נמי למיחש להכי: אלא משום הכי. אין מוסיפין יותר משתות: כי היכי דלא ליהוי בטול מקח. דקי"ל (ב"מ דף מט:) *אונאה שתות קנה ומחזיר אונאה יתר משתות בטל מקח הכא נמי התגר שמכר את התבואה אם לא ידע דהוסיפו על המדות ומכר לו כדי המדה הראשונה וזה קיבל במדה גדולה הרי נתאנה שתות ואף על פי כן קנה הלוקח ונותן לו דמי אונאה ואין המוכר יכול לחזור בו (ד) כדי שיהא לו ללוקח מה לאכול: כל דבר שבמדה אפי' כו'. משום דקפיד עליה והרי נתאנה במדה: *אלא משום תגרא. החמר שלוקח התבואה מבעל הבית ומוליכה בשווקים שרוצה להשתכר בה השתות ואילו היה מודד במדה שנתוספו ביותר הוי הפסד מפי (ה) דיאנא למוכר שהיה מפסיד אותו יותר *משתות (אבל) ומשום דלא לימטייה דיאנא תקנו שלא יוספו יותר משתות: ומהדר בתמיה (ו) דיאנא הוא דלא לימטייה רווחא לא בעי זבן וזבין תגרא איקרי. אם כן שאין התגר מרויח כלום מה תקנה עשו לו: קרא אשכח ודרש. דגזירת הכתוב היא: עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל. הרי ששים שקלים הותן ששים שקלים יהיה לכם המנה וסלע ארבעה זוזים הרי *ר"מ זוזי דינרים הוו בהאי מנה וקי"ל *דמנה דאורייתא אינה אלא כ"ה סלעים שהן ק' זוזים: מנה של קדש כפול היה. דהיינו *ר' דינרין: ושמע מינה מוסיפין על המדות· דהיינו מ' נר' של קדש דכוותיה לק' של חול כ': ושמע מינה שתות מלבר. שאחמש מוסיפין השתי דאי הוי שתות מלגיו לא היה צריך להוסיף ארבעים על מאתים: מתני' נמי דיקא: דשתותא מלבר דקתני חמש סאין ירושלמיות שהן ו' מדבריות שמע מינה דאותו [הלק] ו' הוסיפו על הה' (ז) עשו ה' ירושלמיות שהן ו' מדבריות נמצאת צריך להוסיף עליהן הששית והיינו שתותא מלבר: שקל האמור בתורה הוא סלע

מתני'

תורה אור

עשרה להמץ עשרון לחלה ועשרה למצה [א]ובמצה [א] שלש מינין חלות רקיקין ורבוכה נמצאו שלשה עשרונים ושליש לכל מין ומין ושלש חלות לעשרון ובמדה ירושלמית היו שלשים קב חמשה עשר להמץ וחמשה עשר למצה חמשה עשר להמץ קב ומחצה לחלה חמשה עשר למצה ובמצה שלש מינין חלות ורקיקין ורבוכה נמצאו חמשת קבין לכל מין ומין ושתי חלות לקב: **גמ'** התודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות מנא הני מילי אמר רב חסדא דאמר קרא °האיפה והבת תוכן אחד יהיה (לכם) מה בת שלש סאין אף איפה שלש סאין ובת גופא מנלן אילימא מדכתיב °לשאת (את) מעשר החומר הבת איפה נמי הכתיב °ועשירית החומר האיפה אלא חומר לא ידענא כמה הכא נמי לא ידענא כמה אלא מהכא °וחק השמן הבת השמן [ב] ומעשר הבת מן הכור עשרת הבתים חומר *אמר שמואל [ב]אין מוסיפין על המדות יותר משתות ולא על המטבע יותר משתות [ג]והמשתכר לא ישתכר יותר משתות מאי טעמא אילימא משום אפקועי תרעא אי הכי שתות נמי לא אלא משום אונאה כי היכי דלא ליהוי ביטול מקח והא *אמר *רבא [ד]כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה חוזר אלא משום תגרא כי היכי דלא למטייה (א) [ג] *דיאנה דיאנה הוא דלא לימטייה רוחא לא בעי *זבן וזבין תגרא איקרי אלא אמר רב חסדא שמואל קרא אשכח ודרש °השקל עשרים גרה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם *מנה מאתן וארבעין הוו אלא שמע מינה תלת שמע מינה מנה של קודש כפול היה ושמע מינה מוסיפין על המדות ואין מוסיפין יותר משתות ושמע מינה [ה]שתותא מלבר אמר רבינא מתני' נמי דיקא דקתני תודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות שמע מינה:

מתני'

והשקל עשרים גרה. תימה דעשרים וארבעה הוו דגרה היינו מעה כדכתיב (ויקרא כז) עשרים גרה ומתרגמינן עשרין מעין וקיימא לן סלע ד' דינרין ושש מעה כסף דינר הרי כ"ד ותירץ ר"ת דפעמים הוסיפו אחד בימי יחזקאל שהוסיפו על מנה של קודש לבדו שהיה של כ' סלעים ועשאוהו של ששים ושוב בימי חכמים הוסיפו על הסלע שהיה של עשרים גרה ועשאוהו של כ"ד וממילא נתוסף המנה בין של חול בין של קודש ועוד יש לומר שלא היה אלא תוספת אחד שהוסיפו בימי יחזקאל ולעולם מנה של חול של כ"ה סלעים ושל קודש של כ' סלעים אלא שהוסיפו על הסלע שתות ועשאוהו של כ"ד מעות ונתוסף בבת אחת מנה של קודש ושל חול וששים שקלים דקא חשיב קרא במנה של קודש בשקלים הראשונים איירי ואתא קרא לאינמר שהוסיפו על המנה שנכנסו בו מאותן שקלים הראשונים כו' *וה"פ דקרא והשקל שהיה מתחילה עשרים גרה מאותן שקלים כ' וכ"ה וט"ו המנה של קודש יהיה לכם ומה שחלקם הכתוב עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל ולא כתב ששים שקלים המנה יהיה לכם אומר רבינו תם לפי שהיו להם שלשה משקלות אחת של שלישי מנה של קודש אחר שנתוסף ואחת של מנה של חול ואחת של רביע מנה של קודש ושלשתן מחזיקות מנה של קודש וכן מוכיח התרגום דמתרגמינן סילעא עשרין מעין תלתות מנייא עשרין סלעין מני כספא עשרין וחמש סלעין רבעות מנייא חמש עשרה סילעין כולהון שיתין מנייא *דהכא יהי לכון ולפי' בתרא אין מתיישב כל כך דתלתות מנייא ורבעות מנייא מיירי במנה של קודש אחר שניתוסף ואילו מנה כספא עשרין וחמש סלעים דאיירי במנה של חול לאו בשל חול אחר שניתוסף קאמר אלא במנה הראשון של חול ומיהו בקונטרס פירש כן בפירוש יחזקאל:

והקריב

ב א מיי' פ"ט מהלכות מעשה קרבנות הל' יח:
ג ב מיי' פי"א מהלכות גניבה הל' יז סמג לאוין קנו ועשין של טוש"ע ח"מ סימן רלא סעיף ט:
ד ג מיי' פי"ד מהלכ' מכירה הלכה ח סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכז סעיף ב:
ה ד מיי' פט"ו מהלכ' מכירה הל' א טוש"ע ח"מ סימן רלב סעיף ג:
ו ה מיי' פי"ב מהלכ' מכירה הל' ב טוש"ע שם סימן רכז סעיף ג:

נ"ל והבת היא נטילת כו' צ"ק
נ"ל ג' סאין מ"מ שהבת כו' צ"ק
[ב"מ מ: קדושין מב: כ"ב] ג. לעיל סט.
נ"ל אונאה שתות משתות קנה כו' מחילה שתות קנה כו' צ"ק
[מנחות ערך זיין א' גרס למפוי לה דיינא ויינא תגא דלא כו']
[פי' רבנ"ס ב"ב צ ע"א ופכין יותר]
נ"ל צ"ק משתות הפס"ד ואח"כ ד"ה דיאנא היא דלא נמטייה ומהדר בתמיה פסידא הוא דלא לימטייה דיאנא תקנו שלא יוספו יותר משתות רווחא לא בעי כו'
נ"ל ר"מ דינרין
נ"ל והק"ק קרא והשקל כו' צ"ק
[קדושין אי' רבה]
גי' צ"ק הכא דקודש יהא לכון
[ב"מ מ: כ"ב י.]
[בכורות ס: ב"ב ג.]
נ"ל ר"מ דינרין הוו ע"פ
*[כתובות י. ע' רבנ"ס]
ב"ב צ ד"ה מנה

רש"י כת"י

ובוכה. חלות כרותחין קרי לבוכה בת"כ: נמצא ג' עשרונים ושליש לכל מין. שבמצה: וג' חלות לעשרון. דהוי עשר חלות לשלשה עשרונים ושליש: ובמדת ירושלמית. שלא היו בה עשרונות אלא קבין: היו. חמשה סאין שלשים קבין ששה קבין לסאה: גמ' לשאת. ניטול: מעשר חומר הבת. דהבת מעשר החומר והחומר שלשים סאין נמצא הבת שהוא עשירית החומר מחזיק שלשה סאין: איפה נמי כו'. והאי מקשית איפה לבת: אלא. מההוא קרא מאי טעמא לא גמרת לה לאיפה משום דחומר גופיה לא ידענא כמה הוי: הכא נמי. בת לא תיליף מינה דהא חומר לא ידענא כמה הוא: וחק השמן. של מעשר: הבת השמן. מדת השמן זו היא מעשר הכור היה מן הכור העישור כיצד עשרת הבתים יהיה לכם החומר ואז יתכן ליטול ממנו בת אחת לפי שהחומר הוא עשרה בתים וביחזקאל כתיבי הני קראי ובקצת א) ספרים כתוב כך וחק השמן של קרבן הבת וביחזקאל כתיבי הני קראי: מעשר הבת מן הכור. דכור הוי עשרת בתים וכור פשיטא להו לבני בבל דהוי שלשים סאין שהיו מודדין תבואה בסאה ובכור: אין מוסיפין על המדות כו'. מדות ומטבע כולהו נפקי מקראי דלקמן אבל השתא הוי ס"ד דשמואל סברא קאמר להכי פריך מאי טעמא: מאי טעמא. אמדות קאי ועל ראשון ראשון: אלימא משום אפקועי תרעא. שכשמגדיל המדות יותר מתחיל השער להתייקר מפני יתרות המדות ומתוך שיתחיל להתיקר מעט הולך ומתיקר הרבה דמי שאינו יודע תוספי המדות סבור דרעב בא לעולם ומתיקר יותר ויותר: אלא משום אונאה. דלא הוי ביטול מקח שמתחלה עד שלא ידעו התגרים שנתוספו המדה מוכרים בדמים הראשונים וכשידעו שנתאנה אם יוספו יותר על שתות נמצא שנתאנה יותר משתות ובטל מקח וכי מוסיפים שתות והוי לא יהא המקח קיים ויחזיר לוקח למוכר דמי אונאתו והכי אמרי' בב"מ יותר משתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה: כל דבר שבמדה כו'. דכיון דקפיד לא מחיל: אלא משום תגרא דלא נמטייה זיאנא. מפני התגרים שקונה תבואה בכפרים ומוכר בעיר שלא יפסיד לפי שבני הכפרים מוכרים לו במדה הראשונה מדה בחמש סלעים והוא מוכר בעיר בשש סלעים כדאמרי' שלא ישתכר יותר משתות ומתדש שאין התגר מכיר התוספת של מדה מוכר במדת העיר הגדולה ואם נוסיף יותר על שתות מפסיד מן הדמים שהוא נתן בה: זיינא. הפסד: וקא פריך זיינא הוא דבעי דלא נמטייה אבל ריוח נמי [לא] בעי דנמטייה דכי מוסיפין שתות לא מפסיד ולא משתכר: זבן וזבין תגרא אקרי. בתמי' וכי לכך נושא ונותן כדי שיקרא תגר ולא ירויח כלום: עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם מנה מאתן וארבעין הוי. דהא [ס'] סלעים חשיב בקרא והסלע ארבע זוזים נמצא מאתן וארבעים הוי והאי קרא גבי מנה של [קודש] קאי ביחזקאל: כפול היה. דהוי ליה מאתן והנך ארבעים דעדפי על מאתים תוספת הוא דהוסיפו שתות דארבעים הוי שתות של מאתים: ושתות מלבר. שעל ה' פעמים ארבעים הביאו מבחוץ ארבעים פעם ששית ולא אמרינן שיחלוקו המאתים לשש חלקים דהוי לכל חלק וחלק שלש ושלשים זוזים ושליש ומאותן חלקים נוסיף את השתות על הכנס דהוי ליה שתות מלגאו ומההיא קרא נפקא מדות ומטבע דמנה הוי משקל וסלע הוי מטבע:

א) נראה דהוא הג"ה מן הצד דבקצת ספרים הי' כתוב ברש"י דוחק השמן אינו ממעשר רק משמן של קרבן. הבת השמן וכו'.

רבינו גרשום

ובוכה חלות (בשמן) [ברותחין]. ובמדת ירושלמיות (הן) [היו] ה' סאין (ה') [ל'] קבין דסאה ו' קבין וב' חלות לקב ש"מ (דד') [דעשר] חלות הן מכל מין ומין: המלואים שהיו בימי משה היו באות מצה וכו' ונמצאו אותן ב' ידות [ממצה] (במצה) של תודה שהן כ' קבין ירושל' שהן ו' עשרונות [מדבריים] ועודיין היינו ב' שלישין: מנהני מילי. דהאיפה שלש סאין: לשאת את מעשר החומר הבת. חומר היינו כור ל' סאין והבת עשירית החומר היינו ג' סאין: מ"ש ילפת מבת יליף מאיפה גופה אלא משום הכי לא ילפינן מיניה דלא ידענא כמה הוי חומר הכא נמי האי קרא [דבת] לא ידעינן כמה הוי חומר: אלא מהכא וחק השמן הבת השמן מעשר הבת מן הכור. וכור ידעינן ודאי דהיינו ל' סאין. וכתיב האיפה והבת תוכן אחת כלומר מדה אחת יהיה. ש"מ דאיפה ג' סאין: והמשתכר. בחיי נפש: לא ישתכר יותר משתות: מ"ט. אין מוסיפין: אילימא משום אפקיעי תרעא. כיון דמגדילין המדות מוסיפין הדמים וחיישינן שמא (לא) יוקירו השער יותר מדאי: אי הכי. כי לא יוספו אלא שתות איכא נמי למיחש להכי: אלא. משום הכי שתות ולא יותר כי היכי דלא להוי ביטול מקח דקי"ל אונאה פחות משתות נקנה מקח שתות קנה ומחזיר אונאה יותר משתות בטל מקח הכא נמי התגר שמכר לו התבואה אם לא ידע דהוסיפו על המדות ומכר לו בדמי המדה הראשונה וזה קבל במדה גדולה הרי נתאנה שתות ואעפ"כ קנה הלוקח ואין יכול לחזר בו המוכר אבל מחזיר לו אונאתו: והאמר רבא וכו' אלא משום תגרא. החמר שקנה התבואה מבעל הבית ורוצה להשתכר בה שתות וקנה מדה קטנה וכשבא למכור אותה לא ידע שהוסיפו על המדות ומכר לו בדמי המדה ראשונה ורוצה להרויח שתות והלוקח שם לפניו מדה שתוגדלה שתות נמצא שהמוכר אינו מרויח כלום ולא מפסיד ואם הגדילוה יותר משתות הוה מפי ליה ויאנא הפסד למוכר: כ' שקלים. כ"ה שקלים עשרה וה' שקל המנה יהיה לכם. א) וסלע ד' זוזים ר"מ הוו ומנה דאורייתא אינו אלא ק' זוז. אלא ש"מ תלת מנה של הקדש כפול היה דהוי מאתן. וש"מ מוסיפין שתות. דהוי ר"מ: ודכוותה בחול עשרין וש"מ שתות מלבר דאי שתותא מלגאו לא הוי ס': דיקא נמי דשתותא מלבר דקתני התודה היתה באה ה' סאין ירושלמיות שהן ו' מדבריות. ש"מ דאותו ששי הוסיפו על החומש והיינו שתות מלבר:

א) נראה דצ"ל וס' סלעים ר"מ זוז הוי.

שיטה מקובצת

א] ובמצה היו שלש: ב] מעשר: ג] למטייה ויאנא זיאנא הוא

הגהות הב"ח (א) גמ' כי היכי דלא למטייה פסידא פסידא הוא דלא: (ב) רש"י ד"ה לשאת וכו' והבת הוא כצ"ל ותיבת היא נמחק: (ג) בא"ד אחד הוא הס"ד ואח"כ מ"ה איפה נמי ומאי טעמא: (ד) ד"ה כי היכי וכו' לחזור בו ותקנו כדי: (ה) ד"ה אלא משום וכו' הוי הפסד מפי למוכר שהיה מפסיד אותו שהוא יותר וכו' לימטייה פסידא תקנו כצ"ל ותיבת דיאנא נמחק: (ו) ד"ה ומהדר בתמיה פסידא דינא הוא דלא: (ז) ד"ה שמוסיפין וכו' ועשו מן ה' ירושלמית שש ירושלמית שהן ו' מדבריות וכו' עליהן החמישית והיינו שתותא מלבר:

הגהות מהרי"ץ לאנדא א] גמ' כי היכי דלא למטייה זיאנא. נ"ב נב"ג דף ו ע"א הגי' דלא ליהוי פסידא לתגרא. ובערוך גורס כאן כי היכי דלא למטייה זיינא הוא ג"כ לשון הפסד:

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ט מהל' מעה"ק הלכה כא :

ח ב מיי"ם הלכה ו :

ט ג מיי' שם הלכה יג ופסק לקולא ועי' כ"מ :

מתני' *מכולם היה נוטל אחד מעשרה תרומה שנאמר °והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' *אחד שלא יטול פרוס מכל קרבן שיהו כל הקרבנות שוות שלא יטול מקרבן על חבירו °לכהן הזורק את דם השלמים לו יהיה והשאר נאכל לבעלים :

גמ' תנו רבנן והקריב ממנו מן המחובר אחד שלא יטול פרוס מכל קרבן שיהו כל הקרבנות שוות שלא יטול מן הקרבן על חבירו תרומה לה' איני יודע מכמה היא הריני דן נאמר כאן תרומה ונאמר בתרומת מעשר °תרומה מה להלן אחד מעשרה אף כאן אחד מעשרה או כלך לדרך זו נאמר כאן תרומה ונאמר בבכורים °תרומה מה להלן אין לה שיעור אף כאן אין לה שיעור נראה למי דומה דנין תרומה שאין אחריה תרומה מתרומה שאין אחריה תרומה ואל יוכיח בכורים שיש אחריהן תרומה או כלך לדרך זו דנין תרומה הנאכלת במקום קדוש מתרומה הנאכלת במקום קדוש ואל תוכיח תרומת מעשר שנאכלת בכל מקום תלמוד לומר ממנו תרומה לה' וכתיב בתרומת מעשר ממנו *תרומה לגזירה שוה למדנו לתרומה שהיא אחד מעשרה אבל איני יודע מכמה היא חלה הריני דן נאמר כאן לחם ונאמר להלן בשתי הלחם °לחם מה להלן עשרון לחלה אף כאן עשרון לחלה או כלך לדרך זו נאמר כאן לחם ונאמר בלחם הפנים °לחם מה להלן שני עשרונות אף כאן שני עשרונות נראה למי דומה דנין מנחה הבאה חמץ עם הזבח ממנחה הבאה חמץ עם הזבח ואל יוכיח לחם הפנים שאינו בא חמץ עם הזבח או כלך לדרך זו דנין מנחה הבאה מארץ ותוצה לארץ מן החדש ומן הישן ממנחה הבאה מארץ ותוצה לארץ מן החדש ומן הישן ואל יוכיחו שתי הלחם שאין באות אלא מן החדש ומן הארץ תלמוד לומר °ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתים *שאין תלמוד לומר תביאו ומה תלמוד לומר תביאו שכל מה שאתה מביא ממקום אחר הרי הוא כזה מה להלן עשרון לחלה אף כאן עשרון לחלה [א] אי מה להלן שני עשרונות אף כאן שני עשרונות *תלמוד לומר תהיינה למדנו עשרה לחמץ עשרה למצה מנין תלמוד לומר °על חלות לחם חמץ נגד חמץ הבא מצה נמצאו עשרים עשרונות לחמי תודה עשרה לחמץ ועשרה למצה יכול עשרה שבמצה לא יהו כולן אלא ממין אחד תלמוד לומר °אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה [ב] חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן סלת מרבכת וגו' נמצאו שלשה עשרונים ושליש לכל מין ומין ושלש חלות לעשרון ונמצאו לחמי תודה ארבעים נוטל מהן ארבע ונותן לכהן והשאר נאכלים לבעלים אמר מר והקריב ממנו מן המחובר אלא מעתה דכתיב °ואת כל חלבו ירים ממנו התם מאי מחובר איכא כדרב חסדא דאמר רב חסדא אמר אבימי שלא ינתח בשר קודם שיטול אימורין אמר מר נאמר כאן תרומה ונאמר בתרומת מעשר תרומה ונילף מתרומת °מדין *דנין תרומה הנוהגת לדורות מתרומה הנוהגת לדורות ואל תוכיח תרומת מדין שאינה נוהגת לדורות ונילף מתרומת °חלה תנא דבי ר' ישמעאל דנין דבר שנאמר בו ממנו [ג] (*תרומת ה' מדבר שנאמר בו תרומה לה') לאפוקי תרומת חלה דלא נאמר בו ממנו תרומה לה' בעי רבא תרומת לחמי תודה חייבין עליהן מיתה וחומש או אין חייבין עליהן מיתה וחומש כיון דאיתקש לתרומת מעשר כתרומת מעשר דמי או דלמא °בו וחמשיתו מיעט רחמנא מדמעת או אינה מדמעת *תיקו אמר מר ת"ל תהיינה מאי תלמודא

אמר

תורה אור — ויקרא ז · במדבר יח · דברים יב · ויקרא כג · שם · ויקרא כב · במדבר לא

תוספות

והקריב ממנו מן המחובר . פירש בקונטרס שיהיו טלן בכלי אחד כשיטול התרומה ונראה דאין לריך אלא מוקף בעלמא כמו ממנו דכתיב גבי תרומה (במדבר יח) ובהקומץ רבה (לעיל כו.) משמע כפירוש הקונט' דדרשינן גבי מנחה והרים ממנו בקומלו מן המחובר שלא יביא עשרון בשני כלים ויקמון ומיהו התם נמי בעי נגיעה כדאיתא בהאיה במעילה גופה דאפי' בכלי אחד אי לא נגע מיבעיא לן התם בעשרון שחלקו בכיסה מהו לקמון מזה על זה לירוף דאורייתא או דרבנן : **ואל** יוכיחו בכורים שיש אחריהם תרומה . ומהאי טעמא נמי ליכא למילף מתרומה גדולה : **מאי** מחובר איכא . פירש בקונטרס דס"ד דהאי דפריך דבתחילה היה מנתח הבשר ואחר כך נוטל האימורים וקשה דאכתי יכול להקיף או בכלי אחד כדפירש לעיל בקונטרס ונראה לפרש דפריך למה לי קרא דפשיטא דמחובר הוא :

רש"י

מתני' מכולן (א) . לחמי תודה היה נוטל אחד מעשרה : שיהיו כל הקרבנות שבלחמי תודה שוין . בהפרשת תרומה : שלא יטול מקרבן . זה תרומה על חבירו שלא יטול (ב) מזה שנים ומזה לא כלום משום דבעינן שלא יטול מקרבן על חבירו : **גמ'** מן המחובר . דבעינן שיהו כל החלות ביחד בשעת תרומה : איני יודע מכמה . חלות הוא נוטל אחת : בבכורים תרומה . דאמר מר (פסחים דף לו:) ותרומת ידך אלו הבכורים : מה תרומה דבכורים אין לה שיעור . כדאמרינן (פאה פ"א מ"א) אלו דברים שאין להם שיעור הפאה והבכורים דכמה שירלה מביא : שאין אחריה תרומה . דכיון שנטל תרומת מעשר אין מפרישין שוב ממנה תרומה אחרת : שיש אחריה תרומה . שהרי עדיין יש לו להפריש כל תרומותיו : דנין (ג) תרומת לחמי תודה הנאכלת במקום קדוש . שנאכלת בירושלים מתרומת בכורים הנאכלת בירושלים : תלמוד לומר ממנו . (ויקרא ז) אחד מכל קרבן תרומה לה' לג"ש דכתיב בלחמי תודה ממנו תרומה לה' ונאמר בתרומת מעשר (במדבר יח) והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר וגו' : אבל איני יודע מכמה . קמח הוא עושה החלה של חמץ : נאמר כאן לחם . *הכא תודה ושתי הלחם דאין מנחת חמץ עם הזבח : מה להלן עשרון לחלה . דכתיב (ויקרא כג) *(שנים ושני) עשרונים (ד) וגו' : לחמי תודה ולחם הפנים באות מארץ ומח"ל . ושתי הלחם אין באות אלא מן הארץ דכתיב בהו (שם כג) ממושבותיכם תביאו לחם תנופה מה תלמוד לומר תביאו שהרי כבר נאמר (שם) והקרבתם מנחה חדשה ומאי למימר ממושבותיכם לחם תנופה ומה תלמוד לומר תביאו שכל שאתה מביא ממקום אחר כעין זה חמץ ועם הזבח יהיו כזה : אי מה להלן . בשתי הלחם שני עשרונים והו לא אף כאן שתי עשרונים והו לא תלמוד לומר תהיינה . יתירה לרבויא היא ואף על גב דכתיב בשתי הלחם יליף לתודה דאם אינו ענין לגבי הלחם דהא כתיב שתי עשרונים תנהו ענין לחמץ שבתודה דליהוו עשרה עשרונים : למדנו י' לחמץ . משתי הלחם שהוא חמץ (ה) ד] *תהיינה בחמץ כתיב י' למצה מנין : נגד חמץ ה] *הבא . דכמה שמביא סולת לצורך חמץ (ו) הבא מצה : י' לחמץ . נפקא לן משתי הלחם י' למצה מדרשא י] לנגד חמץ הבא מצה : תלמוד לומר אם על תודה וגו' . בהאי קרא כתיב ג' מיני מצה : מן המחובר . משמע שיהא הכל שלם המ' חלות שלם והתרומה דבשעת תרומה יהא הכל שלם והיינו דפריך אלא מעתה וכו' הכא (נמי) מאי מחובר איכא (ז) דקס"ד שהוא מנתח בשעת שנוטל החלב : שלא ינתח בשר קודם ט' . וכה"ג הוי מחובר בשעת הפרשה : ונילף מתרומת מדין . דהויא אחד מנ' : ונילף מתרומת חלה . דהוי אחד מארבעים ושמונה : בו וחמשיתו כו' . ומתו בו ולא באחר וחמשיתו ולא על אחר : מדמעת . כשאר תרומה שאם נפלה לתוך חולין שיהא צריך להעלותה באחד ומאה דגבי דימוע לא אשכחן מיעוט בקרא : מאי תלמודא . היכי משמע מן תהיינה י' עשרונות : תהיינה

רש"י כת"י

מתני' נוטל אחד . הכהן נוטל אחד מעשרה שהו תרומה : שיהיו כל הקרבנות . כל המינין יהיו שוין עשר חלות : שלא יטול . תרומה : מקרבן על חבירו . שאם היה ממין זה חמשה וממין זה חמשה עשר לא תפריש מזה על זה : **גמ'** מן המחובר . שיהיה טלן בכלי אחד ליטול תרומה : איני יודע מכמה . חלות הוא נוטל אחד : ונאמר בתרומת מעשר תרומה . והרמותם ממנו תרומת ה' לכהן ובלוים כתיב האי קרא במעשר מן המעשר : בכורים יש אחריהם תרומה דלאחר שהביא בכורים כשהוא קוצר תבואתו מפרים תרומה ומעשרות : [במקום קדוש] לחמי תודה ובכורים אין נאכלין אלא בירושלים דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך ונדבותיך ותרומת ידך : שאין ת"ל תביאו . דהא לעיל מיניה כתיב והקרבתם מנחה חדשה וכוי מאי למכתב ממושבותיכם לחם תנופה : שכל הבאות שאתה מביא . הדומות [לזה] שבאין חמץ : יהיו כזה . עשרון לחלה : אי . דרוש להך גיסא מה בשתי הלחם ב' עשרונות והו לא אף כאן בחמץ שבתודה שני עשרונים לעשר חלות : ת"ל בשתי הלחם תהיינה . ולקמן מפרש מאי תלמודא ומפרש דמריבויי דבני יודין דליש חד יו"ד דתהיינה אהביאו לחם דאוקימנא בלחמי תודה קאי דאי אשתי הלחם לא מלי למכתב יוד דהא שתים שני עשרונים כתיבי : ת"ל על חלות (מצות) לחם חמץ . ולעיל מיניה כתיב והקריב על זבח התודה חלות מצות וסמיך ליה על חלות לחם חמץ : אם על תודה . דשלשה מינין כתיבי בקרא : מאי מחובר איכא . דק"ד דקא פריך דתחלה היה מנתח הבשר ואח"כ האימורים : מתרומת מדין . נפש אחת מחמש מאות : תרומת חלה . דקיי"ל אחד מכ"ד : (בכורים) [תרומת חלה]. לא כתיב בהו ממנו אבל לחמי תודה ותרומת מעשר כתיב בהו ממנו : חייבין עליהן מיתה . במזיד וקרן וחומש בשוגג זר האוכלה : כתרומת מעשר דמי דתרומה מעליא היא וחייב : או דלמא . מיעט רחמנא גבי תרומת תבואה ומתו בו כי יחללוהו בו חייב מיתה ולא בתרומה אחרת : וחמישיתו . ואם אכל חצא מן הקדש ישלם וחמישיתו יוסיף עליו חמישיתו דהאי ולא חמישיתו דאחרינא :

שיטה מקובצת

א] [אי מה להלן שני עשרונות]. אשתי הלחם קאי [ותראה] לפרש ת"ל תהיינה דהוא ריבוי [וכיון] דכתיב בה ריבויי וי"ש לפנינו לדון [להשוות] דיניהם יש לנו לדון המרבה וא"כ נדון מה להלן עשרון לחלה אף כאן עשרון לחלה : ב] תיבות חלות מצות כו' סולת מרבכת נמחק : ג] ממנו תרומה לה' : ד] דתהיינה בחמץ : ה] הבא מצה : ו] מדרשא דנגד :

רבינו גרשום

שלא יטול מקרבן על חברו . שלא יטול ד' חלות תרומה ממין אחד על השאר : ממנו מן המחובר . שיהו כל חלות לפניו בשעת תרומה . ושיהו שלימין : בבכורים תרומה . כדאמ' ותרומת ידך אלו הבכורים : ממנו תרומה לג"ש : אחת מעשר . תרומת מעשר שאין ת"ל תביאו שהרי כבר נאמר והקרבתם מנחה חדשה לה' ממושבותיכם תביאו לחם תנופה ומה ת"ל תביאו שכל וכו'. אי מה להלן בשתי הלחם שני עשרונין והו לא אף כאן ב' עשרונין והו לא ת"ל תהיינה . דחד יו"ד יתירא למילף דהוו עשרה עשרונין : והקריב ממנו מן המחובר : תילף מתרומת מדין . אחד מחמשים : מתרומת חלה : דכתיב חלה תרימו תרומה והיא א' מכ"ד : או דילמא בו וחמישיתו . בו ומתו בו ולא באחר . וחמישיתו ולא על אחר : מדמעת או אינה מדמעת . דהדא לא מיעט :

מסורת הש"ס

מדרש יב: [לעיל ע. פסחים לו: נדה ה' לקמן עח.]

נ"ל על חלות לחם חמץ וכו' והס"ד ואח"כ ד"ה מה להלן עשרון כו' והס"ד ד"ה מנחה תודה וכו' נ"ק *[שתים שני]

כ"ח תרומה

[לקמן פג: זבחים מז:]

[א' בספר קרבן אהרן דף ד' ע"ב מ"ש וע' נ"ק]

נ"ל תהיינה נ"ק

נ"ל הבא מצה דכמה שמביא סלת לצורך חמץ הבא מצה וכה"ג נ"ק

נ"ק פ"ח

ג' יתות לה' מדבר שנאמר בו ממנו תרומת ה' נ"ק

אמר רב יצחק בר אבדימי תהיינה כתיב אימא עשרה קפיזי אמר רבא בעשרונות דבר הכתוב למדנו עשרה לחמץ עשרה למצה מנין ת"ל °על חלות לחם חמץ כנגד חמץ הבא מצה *וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש הימנו ודבר אחר הוא וכל הימנו ודבר אחר לא הוי היקש הניחא *למאן דאמר לא הוי היקש אלא למ"ד הוי היקש מאי איכא למימר תביאו רבויא היא:

מתני' המילואים היו באין כמצה שבתודה חלות ורקיקין [א] ורביכה *נזירות היתה באה שתי ידות כמצה [ב] של תודה חלות ורקיקין ואין בה רבוכה נמצא עשרה קבין[ג] ירושלמית שהן ששה עשרונות ועודיין:

גמ' מנא ה"מ אמר רב חסדא אמר רב חמא בר גוריא דאמר קרא °ומסל המצות אשר לפני ה' לקח חלת מצה אחת וחלת לחם שמן אחת ורקיק אחד בשלמא חלות חלות רקיק רקיק שמן מאי [ד] נינהו לאו רבוכה מתקיף לה רב אויא אימא אנתא דמשחא אלא כדדריש רב נחמן בר רב חסדא משמיה דרבי טבלא °זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו וכי מה למדנו לבניו [ה] ביום המשחו אלא מקיש חינוכו להמשחו מה המשחו רבוכה [ו] אף חינוכו רבוכה אמר רב חסדא כהן גדול המתקרב לעבודה צריך שתי עשרונות האיפה אחת להמשחו ואחת לחינוכו מר בר [ז] רב אשי אמר שלש ולא פליגי הא דעבד עבודה כשהוא כהן הדיוט הא דלא עבד עבודה כשהוא כהן הדיוט:

נזירות היתה באה שתי ידות כמצה שבתודה [ח]: *תנו רבנן °שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשרת קבין ירושלמיות ולרביעית שמן יכול לכל מה שאמור בענין ת"ל מצות מאי תלמודא אמר רב פפא דבר שנאמר בו מצות לאפוקי רבוכה דלא נאמר בו מצות דבי רבי ישמעאל תנא [ט] מצות כלל חלות ורקיקין פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט חלות ורקיקין אין מידי אחרינא לא:

מתני'

מתני' *השוחט *את התודה א] לפנים ולחמה חוץ לחומה לא קדש הלחם שחטה עד שלא קרמו ב] פניה בתנור ואפילו קרמו כולן חוץ מאחד מהן לא קדש הלחם:

גמ' ג] *מאי חוץ לחומה רבי יוחנן אמר חוץ לחומת בית פאגי וריש לקיש אמר חוץ לחומת העזרה ריש לקיש אמר חוץ לחומת העזרה ד] בעינן *על בסמוך ורבי יוחנן אמר חוץ לחומת בית פאגי אבל חוץ לעזרה קדוש ולא בעינן על בסמוך והא איפליגו בה חדא זימנא *דתנן השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה רבי יהודה אומר אף התמיד ואמר ריש לקיש לעולם אינו חייב עד שיהא או לשוחט או לזורק או לאחד מבני חבורה ה] עמו בעזרה ורבי יוחנן אמר אף ע"פ שאין עמו בעזרה צריכא דאי איתמר בההיא בההיא קא א"ר יוחנן דכל היכא דאיתיה באיסורא קאי אבל לענין מקדיש לחם אימא מודי ליה לריש לקיש דאי איתיה בפנים קדוש ו] אבראי לא קדוש ואי איתמר בהא בהא קאמר ריש לקיש אבל בהך אימא מודה ליה לרבי יוחנן צריכא תניא כוותיה דרבי יוחנן השוחט את התודה לפנים ולחמה חוץ לחומת בית פאגי לא קדש הלחם: שחטה עד שלא קרמו ז] פניה בתנור: מנא הני מילי דתנו רבנן °על חלות לחם חמץ יקריב ח] קרבנו על זבח מלמד שאין הלחם קדוש אלא אם כן קרמו פניה בתנור יקריב קרבנו על זבח מלמד שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח זבח תודת מלמד שאם שחט שלא לשמן לא קדש הלחם א) תנו רבנן יוצאין במצה *נא ובמצה העשויה באילפס מאי מצה נא אמר רב יהודה אמר שמואל כל שפורסה ואין חוטין נמשכין הימנה אמר רבא ט] וכן לענין לחמי תודה פשיטא הכא לחם כתיב והכא לחם כתיב מהו דתימא ב) אחד אמר רחמנא שלא יטול פרוס והא כמאן דפריסא דמיא קמשמע לן ג) איתמר תודה ששחטה על שמונים חלות חזקיה אמר י] קדשו ארבעים מתוך שמונים ורבי יוחנן אמר לא קדשו ארבעים מתוך שמונים אמר רבי זירא הכל °מודים היכא דאמר ליקדשו ארבעים מתוך שמונים קדשו אל יקדשו ארבעים אלא אם כן יקדשו שמונים לא קדשו כי פליגי בסתמא מר סבר לאחריות קא מיכוין ומר סבר לקרבן גדול קא מיכוין אביי אמר יא] דכולי עלמא (לאחריות) קא מיכוין ובכלי שרת מקדשין שלא מדעת קא מיפלגי יב] ד) מר סבר כלי שרת מקדשין שלא מדעת ומר סבר כלי שרת אין מקדשין שלא מדעת רב פפא אמר דכולי עלמא כלי שרת מקדשין שלא מדעת והכא בסכין קא מיפלגי מר סבר סכין מקדשת ככלי שרת [ומר סבר סכין כיון דלית ליה תוך אינה מקדשת ככלי שרת] ואיכא דאמרי רב פפא אמר דכולי עלמא כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת והכא בסכין קא מיפלגי מר סבר סכין אלימא מכלי שרת דאע"ג דלית ליה תוך מיקדשה ומר סבר סכין לא אלימא ליה מכלי שרת:

מתני' שחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה קדש הלחם שחטה ונמצאת טריפה לא קדש הלחם שחטה ונמצאת בעלת מום ר' אליעזר אומר קידש וחכמים אומרים לא קידש שחטה שלא לשמה וכן איל המילואים וכן שני כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן לא קידש הלחם:

גמ' מתני' מני רבי מאיר דתניא זה הכלל כל שפיסולו קודם שחיטה לא קדש הלחם פיסולו אחר שחיטה קדש הלחם שחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה קדש הלחם שהטה ונמצאת טריפה לא קדש הלחם

א) פסחים לז. ב) [לעיל עז: וש"נ] ג) לעיל מח. ערובין נ: קדושין נא. ד) [לעיל ז. לקמן ל. סוכה נ. סוטה יד:]

רש"י

היינו חוץ לחומת הר הבית אבל אם היו בהר הבית קדשו אע"פ שאין (א) בעזרה מ"ה ז"ל: חוץ לחומת העזרה. ואע"ג דהוי לפנים מחומת בית פאגי לא (ב) קדש: על זבח תודת חלות דהיינו על בסמוך בעזרה: הא איפלגו בה חדא זימנא. בעל בסמוך: רבי יהודה אומר אף תמיד של בין הערבים. אם שחטו על חמץ עובר דכתיב על חמץ דם זבחי זבחי המיוחד לי דהיינו תמיד: ורבי יוחנן אמר אע"פ וכו'. דלא בעינן על בסמוך: בההיא קאמר רבי יוחנן. אע"פ שאין עמו בעזרה: דכל היכא דאיתיה. לחמץ לאחר זמן הביעור באיסורא איתיה: אבל מקדש להם. שלחמי תודה אין מקדשים אלא בשחיטת הזבח אימא לא יהו קדוש עד שיהא הלחם עמו בעזרה: ואי איתמר בהא. בלחמי תודה יג] קאמר ריש לקיש כיון דלמקדש לחם הוא *בעינן יד] בעל בסמוך אבל בהך בהמץ בי"ד דכל היכא דאיתיה באיסורא איתיה: אימא מודי לרבי יוחנן. דאף על פי שאין עמו בעזרה צריכא: על חלות לחם חמץ יקריב. כלומר כשהוא מקריבו כששוחטו יהא כבר לחם שיהו פניו מתקרמין כבר בתנור: קרבנו על זבח. קרבנו דהיינו לחם מתקדש על ידי זבח: זבח תודה. משמע זבח לשם תודה שצריך לשוחטו לשמו: יוצאין. בפסח במצה נא: העשויה. האפויה: מאי נא. וכי מאי לחם הוי הואיל ואין נאפה כלל: אמר שמואל כל שפורסין כו': דכבר אפויה כל דהו: וכן לענין לחמי תודה. שאם נאפו כל כך בשעת שחיטת הזבח שפורסה ואין חוטין נמשכין ממנה קדש הלחם: פשיטא. דחד דינא אית להו למצה ולחמי תודה דהכא והכא כתיב לחם: והא. שאין אפויה כל צרכה אע"ג דאין חוטים נמשכים ממנה כפריסא דמיא לפי שנפרכת כשמטלטלים אותה (ג) [א] קמ"ל (דלא): ליקדשו מ' מתוך פ' קדשו. דלאחריות נתכוין דאי אבד הא ליפוק באחריני טו]: (ומאן דאמר לא קדשו (ד) סבר לקרבן גדול דהיינו פ' נתכוין. דאי אתברי מ' מינייהו נפיק באידך): אל יקדשו כו' לא קדשו. סברי אין מביאין לתודה אלא מ' חלות: מ"ד קדשו. סבר האי דשחטה סתם אין דעתו אלא על מ' והאי דהביא פ' לאחריות מכוין דאי איבדו ניפוק באחריני: ומ"ד לא קדשו. סבר האי דהביא שמונים דעתו אכולם ונתכוין להביא קרבן גדול ופסול: אביי אמר בכלי שרת מקדש שלא מדעת. וה"ה בסכין ששוחט בו הזבח שבשחיטה מתקדש הלחם קמיפלגי: מ"ד קדשו קסבר כלי שרת מקדשי' מה שראוי להם שלא מדעת בעלים*) (ה): ומ"ד לא קדשו. קסבר אין מקדשין אלא מה שנתכוונו הבעלים לקרבן גדול דהיינו שמונים ופסול [ג] (מר סבר טז] לא אלימא) שחיטה לקדש שלא מדעת בעלים שאע"פ שהבעלים נתכוונו לשמונים הסכין לא קידש אלא מ' שראוין לזבח: רב פפא אמר דכ"ע כלי שרת מקדשין. מה שראוי להן יז] [מ"ד קדשו] סבר סכין נמי מקדשא מ' שלא מדעת בעלים כשאר כלי שרת ומאן דאמר לא קדשו סבר כיון דליה ליה תוך אין מקדש אלא מדעת בעלים והבעלים לפ' איכוונו ופסול: דאע"ג דלית ליה לסכין תוך. מקדשת הזבח כשאר כלי שרת שיש להם תוך הכי נמי אלימא משאר כלי שרת שמקדש מה שראוי לזבח מ' מתוך פ' שלא מדעת בעלים: ומר סבר לא אלימא מכלי שרת. לקדש שלא מדעת ובעלים לקרבן גדול איכוונו לקדש כל פ' ולא קידשו: **מתני'** שחטה חוץ לזמנה. על מנת לאכול ממנה כזית למחר דהוי פיגול מעליא: או חוץ למקומו. (או) חוץ לעזרה: קדש הלחם. והוי יח] מפגל הואיל ופסול הוה לאחר שחיטה ומ"מ בפנים שחטה אבל שלא לשמן לא קדש הלחם הואיל ומפיק לה מקדושתה לגמרי שהרי שחטה לשם זבח אחר: ונמצאת טריפה. בבדיקה לא קדש הלחם דטריפה הוי פסול קודם שחיטה: **גמ'** זה הכלל וכו'. הסתא מפרש כיצד שחטה חוץ לזמנה וכו' דלאו היינו פסול קודם שחיטה. לפיכך קדש הלחם: שחטה

*) נ"א שייך כאן אלימא שחיטה לקדש וכו' עד סוף הדבור.

תוספות

ולא בעינן על בסמוך. תימה הא עד כאן לא פליגי רבי ורבנן בסוף כל המנחות [באות מצה] (לעיל דף סב.) אלא אי בעינן על בסמוך או על ממש וי"ל דהכא לא דמי להתם [דהתם] דתנופה דשתי הלחם היא כענין הקרבן אבל הכא בשחיטה דלמקדש לחם בעלמא [אתי] ליכא למימר אלא שיהא הלחם קיים וכן שוחט על חמץ כדקאמר בסמוך דכל היכא דאיתיה באיסוריה קאי: **או** לאחד מבני חבורה. אפסח קאי אבל ב] *בתמיד פשיטא דלא מיחייב משום אחד שבישראל: **פורסה** ואין חוטין נמשכין הימנה. נראה דכי האי גוונא מיד שיקרמו פניה דפ"ק דשבת (דף יט:): **ליקדשו** ארבעים מתוך שמוני'. אע"ג דרבי יוחנן לית ליה ברירה בריש כל הגט (גיטין כה.) היינו *היכא כשמתברר לבסוף דלאו כלום עביד *אבל הכא קדשי כל היכא דאיתנהו וכשבא להפריש ד' חלות של תרומה צריך להפריש י"א חלות מכל מין ומין דאי לאו הכי כיון דאין ברירה דלמא דחולין קא שקיל: והדר

רש"י כת"י

מתני' בפנים. בעזרה: עד שלא קרמו בתנור. דלאו לחם נינהו אלא עיסה מיקרא: **גמ'** חוץ לחומת בית פאגי. חוץ לחומת המילואה בירושלים: לא בעי על בסמוך. אע"ג דכתיב והקריב על זבח התודה חלות לא דרשינן על בסמוך שיהיה הלחם אצל התודה בשעת זביחה והיכא יוצא ליכא בשרי תודה ולחמה נאכלין בכל העיר: אף התמיד. של בין הערבים של ערב פסח ובמס' פסחים מפרש טעמא באלו דברים: עד שיהא. החמץ: לשוחט או לזורק. הכהן הזורק: ועד שיהא. חמץ: עמו בעזרה. דדרשינן על בסמוך: אלא אם [כן] קרמו כו'. דחלות בעי והסיה שעתא לא מקרי חלות: שאם שחטן שלא לשמן כו'. דהכי משמע זבח תודת שלמיו יקריב חלות קרבנו על זבח שנזבח לשם תודה: יוצאין בנלה. בפסח היכא שאינה אפויה יפה: ואין חוטין נמשכין. ממנה שאפויה קצת: שפורסה. שבוברה: כמאן דפריסא דמיא. דכיון דאינה אפויה יפה נפרסת מעצמה: קדשו. לא ארבעים מתוך שמונים וכולן שמונים יאכלו בקדושה ליום ולילה דהא לא ידיעי הי ארבעים קדשי: לא קדשו. דהא לא אפשר דיקדשי שמונים דלא בעי אלא ארבעים ולא יצא ידי נדרו דלא תפסי בה קדושה: חזקי' סבר. האי דאמר שמונים לאחריות איכוין שאם יאבדו הארבעים יתייהי הארבעים האלך לא היה דעתיה אלא על ארבעים יקדשי: לקרבן גדול. לשמונים והא לא אפשר הילכך לא תפסי בהו קדושה כלל ולא יצא ידי נדרו: בכלי שרת מקדשין שלא מדעת קא מיפלגי. ודכ"ע לקרבן גדול איכוון: חזקי' סבר מקדשין. את הראוי להם שלא מדעת האיש: ורבי יוחנן סבר. סכין שמקדש שהם החלות בשחיטת התודה אין מקדש אלא מדעת האיש ודעת האיש ואפי' מה שראוי להם ודעת האיש על שמונים הלכך לא קדשי: וחזקי' סבר. סכין מקדש כשאר כלי שרת שלא מדעת. הואיל ואין לו תוך: אלימא מכלי שרת. דהא אין לו תוך ומקדשי הלכך אלימא נמי להאי מילתא שמתקדש שלא מדעת: **מתני'** שחטה. על מנת לאכלה חוץ לזמנה ונפגל: על מנת לאכלה חוץ למקומה קדש הלחם. ונפסל דפסולו בקדש הוא וקיימא לן בזבחים כל שפסולו בקודש הקודש מקבלו בפרק המזבח מקדש: שחטה ונמצאת טריפה לא קדש הלחם. דפסולו קודם שחיטה הוא: שחטה ונמצאת בעלת מום ר' אליעזר אומר קדשי. מוקמינן לה בגמ' בדוקין שבעין ואליבא דר"ע דאמר אם עלו לא ירדו בפרק המזבח מקדש: שלא לשמה לא קדש. מפרש בגמ' זבח תודה מלמד שאם שחטה שלא לשמה לא קדש הלחם: **גמ'** כל שפסולו קודם שחיטה [ט' שחטה]. על מנת לאכלה חוץ לזמנה או חוץ למקומה. לא הוי פיסולו קודם שחיטה: טריפה. הוי פיסולו קודם שחיטה:

עין משפט נר מצוה

ז"ק
ז"ק
יב א מיי' פי"ב מהל' פסה"מ הל' טו:
יג ב מיי' שם הל' יז:
יד ג מיי' שם הל' טז:
ז"ל אבו התמיד פשיטא
טו ד ה מיי' פ"ח מהל' קרבן פסח הלכה ה:
טז ו מיי' פי"ב מהל' פסה"מ הלכה יח
ז"ל היכא דלאו מתברר לבסוף כו' ז"ק
יז ז מיי' פ"ו מהל' מלה הלכה ז טוש"ע א"ח סימן תסא סעיף ג:
יח ח ט מיי' פי"ב מהל' פסה"מ הלכה טו
יט י כ ל מיי' שם הלכה יח:

שיטה מקובצת

א] התודה בפנים: ב] קרמו בתנור: ג] מאי חוץ לחומה עי' תוס' לעיל (דף סג ע"ב): ד] בעינן על בסמוך תימה דלא דמי האי על בסמוך [דהכא] להיא דלעיל גבי לבונה דלחם הפנים וגבי [תנופה] דלחם ושני כבשים דהתם ר"ל על בסמוך. [ממש] וי"ל דהכא מענינא דקרא והתם מענינא דקרא דהתם איכא למימר על ממש או סמוך אבל הכא [אי] אפשר לשחוט הזבח על הלחם ממש אלא בסמוך. תו"ח: ה] חבורה ועד שיהא עמו: ו] אבראי לא קדיש. ובפרק תמיד נשחט גרים בספרים מידי דהוי אכלי שרת דאין מקדיש אלא מה שבתוכו ה"נ לא יקדש שחיטת הזבח אלא מה שבעזרה ותימה [דאין זה] (זה אינו) דמיון אלא נראה לפרש מידי דהוי אכלי שרת דאינו מקדיש כי אם בעזרה כדאיתא בפ' המזבח מקדש כלי שרת אין מקדשין אלא בקודש ה"נ אין שחיטה מקדשת אלא מה שבקודש: ז] תיבת פניה נמחק: ח] תיבות קרבנו על זבח נמחק: ט] וכן לענין לחמי תודה. דמשקרמו פניה בתנור ופורסה ואין חוטין נמשכין ממנה אי שחט הזבח עלייהו הוי קדיש וה"נ אמרינן לענין שבת התנן אין נותנין פת לתנור אלא א"כ שיקרמו פניה קודם חשיכה: י] קדשו ארבעים כו'. תימה הא צריך להפריש מכל מין וכיון דליכא למיקם מי הוא הקדוש היכי מצי לקיים להפריש אחד מכל קרבן וצ"ל דצריך ליתן לכהן מכל מין ומין. מיהו קשה לה"ר יונה היאך אפשר לעשות התנופה מן התרומה וצ"ע: יא] אביי אמר בכלי וכו'. תיבות דכולי עלמא לאחריות קא מיכוין נמחק: יב] עי' בהשמטות בסוף המסכת: יג] תודה בהא:יד] בעינן על: טו] תיבות ומאן דאמר כו' דהיינו שמונים נמחק: טז] מר סבר אלימא ותיבת לא נמחק: יז] להן הס"ד ומה"ד מר סבר. ותיבות מ"ד קדשו ל"ש: יח] פגיל אות מ' נמחק: יט] הלחם בעי בעין: כ] אבל בתמיד:

מסורת הש"ס

מעילה ג: פסחים סג:
[פסחים סג]
ז"ל דבעינן על בסמוך ז"ק
[סוטה לג. וש"נ]

רבינו גרשום

חוץ לחומת בית פני. חומת העיר: על זבח התודה חלות על בסמוך בעזרה: א) על דעל זבחי. זבחי המיוחד לי. והיינו תמיד של בין הערבים שנשחט בשש ומחצה אחר זמן החמץ: זבח תודת שצריך לשחטו לשמן: והא שאין חוטין נמשכין הימנה שאינה אפויה הרבה כל צרכה. כפריסה דמי קמ"ל: מאן דאמר קדשי קסבר האי דשחטה סתם אין דעתו אלא על מ' והאי דהביא פ' לאחריות איכוון דאי אבדו הני ליפוק בהני: ומאן דאמר לא קדשי קסבר האי דהביא פ' דעתו על כולם ונתכוון להביא קרבן גדול ופסול: בכלי שרת. הסכין ששוחט בו הזבה שבשחיטה מתקדש הלחם אם מקדש הסכין מה שראוי לו בלבד (קמ"ל) שלא מדעת בעלים מה שראוי להם: ואע"ג דלית לה תוך בית קבול. מקדשא והם הכי מקדשא שלא מדעת את הראוי לו. ומר סבר לא אלימא מכלי שרת לקדש שלא מדעת: שחטה התודה על מנת לאוכלה חוץ לזמנה או חוץ למקומה קדש הלחם וחוץ לזמנו הוי פיגול ויש בו כרת האוכלו. חוץ למקומה פסול ואין בו כרת: ונמצאת טרפה. בבדיקתה. לא קדש הלחם כדקאמר בברייתא כל שפסולו קודם שחיטה לא קדש הלחם וטרפה הוי פסול קודם שחיטה: שחטה ונמצאת בעל מום בדוקין שבעין דלא הוי מום ניכר:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חוץ וכו' בעזרה הס"ד ואח"כ מ"ה ר"ל אומר חוץ לחומת כצ"ל ותיבת מ"ה ז"ל נמחק: (ב) בא"ד לא קדש הס"ד ואח"כ מ"ה על בסמוך דכתיב על זבח תודה: (ג) ד"ה והא שאין וכו' כשמטלטלין אותה ה"א דלא ליקדשו הס"ד ואח"כ מ"ה קדשו מ' מתוך פ' דלאחריות איכוון דאי: (ד) ד"ה ומאן דאמר לא קדשו סבר לא נתכוון דאי מתאבדי מ' מיניהו: (ה) ד"ה מ"ד קדשו קסבר כלי שרת וכו' שלא מדעת בעלים שאע"פ שהבעלים נתכוונו וכו' לזבח הס"ד ואח"כ ד"ה ומ"ד לא קדשו קסבר לא אלימא שחיטה לקדש שלא מדעת בעלים ואין מקדשין אלא וכו' ופסול הס"ד ואח"כ מ"ה רב פפא:

הגהות צ"ק

[א] ז"ל וס"ד דלא ליקדשו קפ"ל הס"ד ואח"כ ד"ה קדשי מ' מתוך פ' דלאחריות וכו' ואח"כ ד"ה לא קדשו סבר לקרבן גדול דהיינו פ' נתכוין ולא דאי מתברי מ' מינייהו ליפוק באידך והס"ד: [ג] הס"ד ואח"כ מס"ד רב פפא עד כו' שרא בן הס"ד ואח"כ ד"ה סבר סכין נמי כו' לקדש נפשים ולפי איכוונו ופסול והס"ד ואח"כ מ"ה מר סבר אלימא מכלי שרת לקדש שלא כו' שראוין לזבח והס"ד ואח"כ ד"ה אע"ג דליתא ליה לסכין תוך כיון דמקדשת הזבח יותר משאר כלי שרת שיש להן תוך ס"ג אלימא משאר כלי שרת שמקדש כו':

א) על כחמץ דכתיב לא תזבח על חמץ וגו' ר"י אומר אף התמיד דכתיב על חמץ דם זבחי זבחי המיוחד לי.

גליון הש"ס רש"י ד"ה חוץ לחומת בית פאגי. עיין רש"י בב"מ דף נ ע"א ד"ה בית פאגי ובסנהדרין דף ד ע"ב ד"ה בית פאגי ובתוס' שם ד"ה מלמד וצ"ע: תוס' ד"ה ליקדשו וכו' אבל הכא קדשי. עיין לקמן דף פ ע"א תוס' ד"ה בפריס:

כ א ב מיי' פ"ג מהל' פסולי המוקדשין הלכה ז:
כא ג מיי' פי"ב מהל' פסה"מ הלכה יח:
כב ד ה ו מיי' פ"ב מהל' מעה"ק הלכה יב) ופ"ה מהלכות פסה"מ הלכה ו:

שחטה ונמצאת בעלת מום רבי אליעזר אומר קדש רבי יהושע אומר לא קדש דברי ר' מאיר אמר רבי יהודה לא נחלקו רבי אליעזר ור' יהושע על א) ששחטה ונמצאת טריפה שלא קדש ועל חוץ לזמנו שקדש ועל בעל מום שלא קדש ועל מה נחלקו על חוץ למקומו שר' אליעזר אומר קדש ורבי יהושע אומר לא קדש א"ר אליעזר הואיל וחוץ לזמנו פסול וחוץ למקומו פסול מה חוץ לזמנו קדש אף חוץ למקומו קדש א"ר יהושע הואיל וחוץ למקומו פסול ובעל מום פסול מה בעל מום לא קדש אף חוץ למקומו לא קדש אמר לו רבי אליעזר אני דמיתיהו לחוץ לזמנו ואתה דמיתו לבעל מום נראה למי דומה אם דומה לחוץ לזמנו נדוננו מחוץ לזמנו אם דומה לבעל מום נדוננו מבעל מום התחיל רבי אליעזר לדון דנין פסול מחשבה מפסול מחשבה ואין דנין פסול מחשבה מפסול הגוף התחיל רבי יהושע לדון דנין פסול שאין בו כרת מפסול שאין בו כרת ואל יוכיח חוץ לזמנו שפסול שיש בו כרת ועוד נדוננו משלא לשמו שפסול מחשבה ואין בו כרת ושתק רבי אליעזר ורבי מאיר מאי שנא שחטה ונמצאת טריפה דהוי פסולו קודם שחיטה ומאי שנא שחטה ונמצאת בעלת מום דלא הוי פסולו קודם שחיטה בדוקין שבעין ואליבא דר' עקיבא דאמר אם עלו לא ירדו ב) ורבי *יהושע כי אמר רבי עקיבא אם עלו לא ירדו בפסולא דגופיה אבל לקדושי לחם לא איתמר *חטאת ששחטה חוץ לזמנה אם עלתה לא תרד חוץ למקומה ג) רבא אמר תרד רבה אמר *לא תרד רבא כרבי יהושע ורבה כרבי אליעזר והדר ביה רבה לגביה דרבא מדהדר ביה רבי אליעזר לגביה דרבי יהושע ואיכא דאמרי אף על גב דהדר ביה ר' אליעזר לגביה דרבי יהושע ד) רבה לגביה דרבא לא הדר ביה התם הוא דקאמר ליה נדוננו משלא לשמו אבל הכא אי דיינת ליה משלא לשמו אם עלתה לא תרד: שחטה שלא לשמה [וכו']: אמר רב פפא שבק תנא דידן איל נזיר *דשכיח ונקט איל המילואים ותנא דידן עיקר מילתא נקט: **מתני'** הנסכים שקדשו *בכלי ונמצא זבח פסול אם יש זבח אחר יקריבו עמו ואם ה) לאו יפסלו בלינה: **גמ'** *אמר זעירי *אין הנסכים מתקדשין אלא בשחיטת הזבח מאי טעמא אמר קרא °זבח ונסכים תנן הנסכים שקדשו בכלי ונמצא זבח פסול ו) אם יש זבח אחר יקרבו עמו ואם לאו יפסלו בלינה מאי לאו דאיפסיל בשחיטה לא *דאיפסיל בזריקה כמאן *כרבי דאמר שני דברים המתירין מעלין זה בלא זה אפילו תימא ר' אלעזר בר' שמעון הכא במאי עסקינן כגון שקיבל דמן בכוס ונשפך

ויקרא כג

רש"י

שחטה ונמצאת בעלת מום. פליגי רבי אליעזר ורבי יהושע: על חוץ לזמנו שקדש. הואיל ומ"מ איתיה לזבח בעזרה אבל חוץ למקומו דלא הוי בעזרה פליגי: אני דמיתיו לחוץ לזמנו. דדברי הכל קדש דפיגול מרצה משום דהרצאה כתיב ביה דכתיב לא ירצה: ואתה דמיתו לבעל מום. דדברי הכל לא (א) קדש: חוץ לזמנו וחוץ למקומו פסול מחשבה ובעל מום פסול הגוף: חוץ למקומו. ובעל מום פסול ואין בו כרת: ועוד. ז) דקשיא לך היאך נדמנו לבעל מום דפסול הגוף הוא נדוננו משלא לשמו מתודה ששחטה שלא לשמה ח) דהוי פסול מחשבה ואין בו כרת ולא קדש כדאמר במתניתין שחטה שלא לשמה לא קדש הלחם: ור' מאיר אליבא דרבי אליעזר דאמר שחטה ונמצאת בעל' מום קדש מאי שנא וכו' בשלמא לרבי יהודה משוי הדא דינא לבעל מום ולנמצאת טריפה אלא לרבי מאיר מאי שנא וכו': בדוקין שבעין. דהוי מום שעובר ואינו ניכר דלא הוי *פסולו קודם (ב) שחיטה דסבר כרבי עקיבא דאמר במס' זבחים (פד.) אם עלו לא ירדו והואיל דלא ירדו דקדש כל דהו לא חשיב פסולו קודם שחיטה הלכך קדש הלחם: *ואידך ט) רבי יהושע ורבי יהודה אומר אליבא דרבי אליעזר י) [ור"י] נמי לא קדש סבר כי אמר רבי עקיבא אם עלו לא ירדו יא): [בפסולא דגופי']. דמקדש (לגופי') לזבח עצמו: לקדושי לחם לא הוי קדוש. הואיל והוי פסולו קודם שחיטה: חוץ לזמנה אם עלתה לא תרד. דהואיל ופיגול הוא מרצה וכל שכן שאר זבחים: יב) רבה אמר לא תרד. כרבי אליעזר דאמר גבי תודה דקדש דלא הוי פסול יג): רבא אמר תרד. ולא קדש כרבי יהושע: מהדר ביה רבי אליעזר. דשתק: התם. דקאמר ליה ר' יהושע לרבי אליעזר משלא לשמן נדוננו ושתק ר' אליעזר שלא מצא תשובה אבל הכא אי דיינת לה משלא לשמן מוכח (מיניה) מגופיה דאם עלתה לא תרד דקי"ל הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן אם עלו לא ירדו לדברי הכל כדאמר במסכת זבחים בפרק המזבח מקדש (דף פד.) ריבה לכל העולין שאם עלו לא ירדו: שביק תנא דידן איל נזיר דשכיח. שנוהג לדורות: ונקט מילואים. דהוו לפי שעה: עיקר מילתא נקט. איל המילואים שבו קדשו הלחם תחילה: מתני' הנסכים שקדשו בכלי. שנתנן בכלי ואחר כך נמצא זבח פסול: אם יש זבח אחר. שאין לו נסכים יקריב אלו נסכים עמו: *ואם יד) לאו. משקדשו בכלי נפסלו בלינה: גמ' אלא בשחיטת הזבח. דקודם שחיטת הזבח אע"פ שניתנו בכלי שרת טו) (ג) אינן חולין ויכול לשנותו לזבח אחר ומשנשחט הזבח לא: זבח ונסכים. שהזבח מקדש הנסכים: טז) לאו דאיפסיל בשחיטה. (ד) ואם כן יז) דבשחיטה מקדש להו כי נפסל הזבח בשעת שחיטה נפסלו נמי הנסכים ואמאי אם יש שם זבח אחר יקריבו עמו. ע"א מאי לאו דאיפסיל הזבח בשחיטה וקתני אם לאו יפסלו בלינה. ואם כן דשחיטת הזבח מקדש הנסכים ולא מתקדשי קודם אמאי יפסלו בלינה הא לא קדשו כלל דהא שחיטה דפסול לא חשיבא שחיטה לקדושי נסכים. הך שמעתי: לא דאיפסיל בזריקה. דהואיל וכבר יח) קדשו נסכים בשעת שחיטה הלכך אע"ג דאיפסיל זבח בזריקה אם יש שם זבח אחר יקריבו: כמאן כרבי. דאמר בפ' התכלת (לעיל מז.) שחט הכבשים לשמן וזרק דמן שלא לשמן הלחם קדוש ואינו קדוש: שני יט) המתירין. כגון זריקה ושחיטה מקדשים הקרבן לקדושה: מעלין זה בלא זה. והני שחיטה וזריקה מקדשין הן הנסכים וכיון דהנך נסכים הוקדשו בשחיטה אע"ג דאיפסיל זבח בזריקה קדשו נסכים בשחיטה כ) [ומש"ה] אם יש שם זבח אחר יקריבו עמו *שהם לא נפסלו: אפילו תימא רבי אליעזר. דאמר אין מעלין זה בלא זה דאמר לא קדש הלחם עד שישחוט ויזרוק דמן לשמן: הכא במאי עסקינן כגון שקיבל הדם בכוס ונשפך. אתר כן *ונפסל בזריקה: וכי

תוספות

והדר ביה רבה לגביה דרבא. תימה התנן בהדיא בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פד.) ואלו אם עלו לא ירדו הלן והיוצא והטמא ושנשחטו חוץ לזמנו וחוץ למקומו ואפי' לרבי יהושע גופיה דהכי משמע בריש מעילה (דף ב.) דלא ירדו דקתני כלל אמר ר' יהושע כל שלא היה לה שעת היתר לכהנים. מועלין בה שנשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה ומפרש בגמרא הואיל ומרצה לפיגולו ואיבעיא להו עלו מהו שירדו רבה אמר אם עלו ירדו רב יוסף אמר עלו לא ירדו ופריך התם רב יוסף לרבה חדא מגו חדא דכל שהיה פסולו בקודש אם עלו לא ירדו ותיובתא דרבה ואין לחלק בחטאת משום דפסולה שלא לשמה דשלא לשמה גופיה אם עלתה לא תרד ועוד קשה דבכל דוכתא ילפינן חוץ למקומו מחוץ לזמנו בספ"ק דזבחים (דף יד.) גבי חטאות הפנימיות דאע"ג דאמר ר' שמעון כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פיגול מודה היה דפסול מקל וחומר *יליף חוץ לזמנו בקל וחומר משלא לשמן וחוץ למקומו משום דאיתקש לחוץ לזמנו ובפ' כל הפסולין (שם ד' לד:) אין עושין שיריים אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו הואיל ומרצה לפיגולו וחוץ למקומו ודאי לא מרצה אלא מחוץ לזמנו יליף וכן בפרק איזהו מקומן (זבחים נא.) ובפרק התערובת (שם פב.) ור"ת גרים כאן תודה ולא גרים חטאת ודוקא הכא בתודה לא ילפינן חוץ למקומו מחוץ לזמנו כיון דלענין קדושי לחם לא שייך למילף הואיל ולאו גופיה דזביחה הוא ועוד יש לפרש דמשום דאיירי בתודה נקט תודה והוא הדין כל קדשים קלים דדווקא קדשי קדשים דלא מהניא זריקה דידהו באימורין לענין מעילה דבין קודם זריקה בין לאחר זריקה יש בהן מעילה ילפינן חוץ למקומו מחוץ לזמנו אבל קדשים קלים דמהניא זריקה באימורים לענין מעילה אמרינן דזריקת פיגול דמביאה לידי מעילה מהניא נמי לענין דלא תרד אבל חוץ למקומו דלא מהני למעילה לא ואע"ג דאמר רב גידל בפרק התכלת (לעיל מז:) דזריקת פיגול אינה מביאה לידי מעילה האמרינן התם דאיתותב ואפי' לדידיה נמי יש ליתן טעם משום דחוץ לזמנו מרצה לפיגולו וחוץ למקומו אינו מרצה וכן מוכח בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פג:) שיש חילוק לענין ירידה בין קדשי קדשים לקדשים קלים גבי הא דאמר עולה אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקת דמים לא ירדו נעשו לחמו של מזבח:

אין הנסכים מתקדשים אלא בשחיטת הזבח. פי' בקונטרס ליפסל בלינה ולא יתכן אלא לענין לשנותן לזבח אחר קאמר כדפרישית בסוף הקומץ זוטא (לעיל טו:*) :

לב

רבינו גרשום

ואליבא דר' עקיבא דאמר במסכת זבחים אם עלו לא ירדו: ואידך. ר' יהושע דאמר לא קדש סבר כי א"ר עקיבא אם עלו לא ירדו לגופיה לזבח עצמו: התם הוא דאמר ליה ר' יהושע לר' אליעזר נדוננו משלא לשמו ושתק ר' אליעזר ולא מצא תשובה. אבל הכא אי דיינת ליה משלא לשמו דזבח גופיה אם עלתה (דחטאת) לא תרד דקי"ל הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן אם עלו לא ירדו לדברי הכל: תנא דידן עיקר מלתא נקט. א) דהוא איל שקדש לחם תחלה איל המילואים: זבח ונסכים. זבח מקדש נסכים: מאי לאו דאיפסיל זבח בשחיטה. אלמא דקדשי נסכין מעיקרא קודם שחיטה: לא דאיפסיל בזריקה. כגון שזרקו חוץ לזמנו או שלא לשמו: כמאן דאמר בפר' התכלת שני דברים המתירין מעלין זה בלא זה. וכיון דאלו נסכים הותרו בשחיטה אע"ג דאיפסיל זבח בזריקה קדשו נסכים שאם יש זבח אחר יקריבו עמו: אפי' תימא ר' אלעזר בר' שמעון דאמר אין מעלין זה בלא זה והכא כגון שקיבל דמו בכוס ונשפך

שיטה מקובצת

א] ר"א ור"י על חוץ לזמנו וכו' והשאר נמחק: ב] ירדו ואידך ותיבות ורי' יהושע נמחק: ג] רבה אמר תרד רבא אמר לא תרד רבה כר"י ורבא כר"א והדר ביה רבא לגביה דרבה: ד] רבא לגבי דרבה: ה] ואם לאו ס"א לנו: ו] אם יש זבח אחר כו'. פי' בו ביום דכיון דמתקדש בכלי נפסל בלינה ותימה מאי פריך מאי לאו דאיפסל בשחיטה ת"ג קאמר דאין מתקדשין אלא בשחיטת הזבח ופר"י דהכי פריך אם יש זבח אחר דמשמע דוקא (אם) [עם] זבח מקריבין אבל בפני עצמו לא כדקתני ואם לאו יפסלו בלינה ועוד אמר דכל זמן שלא נשחט הזבח אפשר לשנות לכל מה שירצה ואפי' להקריבן בפני עצמן ומשני לא דאיפסיל בזריקה דכיון דנשחט עליהן הזבח בהכשר אי אפשר להקריבן בלא זבח. מיהו קשה מאי פריך לקמן והא אמר רב חסדא כ' מאי פריך דהא ע"כ יש חילוק בין שמן לנסכים דהא קמן דמשמע הפרשה השמן נפסל לשנותן ובנסכים עד שישחוט עליהן הזבח ועוד דמשמע דרבנן פליגי בנסכים ולא בשמן וי"ל דהכי פריך אם יש זבח אחר יקרבו עמו דוקא [עם] זבח אחר אבל נסכים בפני עצמן לא ואפי' ח) לר"מ דאמר הוקבעו בשחיטה דהא תנן ואם לאו יפסלו בלינה ובבי שמן נמי אמאי לא פסלי ליה בלינה ט) (דהוי ליה מפגל בחצי מתיר אבל נתן הקומץ במחשבה והלבונה בשתיקה דברי הכל פיגל דהא דתנן פיגל בקומץ ולא בלבונה כו' וחכמים אומרים אין בו כרת עד שיפגל את כל המתיר ...

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואתה וכו' לא קדש כצ"ל ותיבת כך נמחק: (ב) ד"ה בדוקין וכו' פסולו מתחלה כו': (ג) ד"ה אלא וכו' אינן חולין: (ד) ד"ה לאו וכו' ואם כן דבשחיטה:

רש"י כת"י

חוץ לזמנו. פשיטא לן [דקידש] הואיל ומרצה לפיגולו [הכי] מפרש בזבחים בפרק המזבח מקדש [כל שפסולו בקודש] אם עלו לא ירדו: ועל בעל מום שלא קידש. דאין פסולו בקדש דקודם שנכנס לעזרה נפסל ואמרי' בזבחים כל שאין פסולו בקדש אין הקדש מקבלו: חוץ לזמנו. יש כרת באכילתו דפיגול הוא דכתיב והנפש האוכלת ממנו עונה תשא והוא עון חיוב כרת דגמרינן עון עון מנותר דכתיב ביה ואוכליו עונו ישא ונכרתה. בכריתות בפרק ראשון: ועוד נדוננו משלא לשמו. דאיכא טעמא דידך דפיסול מחשבה היא ואיכא טעמא דידי דאית בו כרת ואמרינן לעיל זבח תודת שלמיו מלמד שאם שחטה שלא לשמה לא קידש הלחם: מאי שנא וכו'. אמילתא דר' מאיר קמהדר: דוקין שבעין. עיל"א כמו הטעה כדוק שמים ובכי האי מומא אמר ר' עקיבא אם עלו לא ירדו הואיל ואין מומו ניכר ועוד דכשרים בעופות שאין בהן המכון אבר: ואידך. ר' יהודה אמר לך כי אמר ר' עקיבא אם עלו לא ירדו: לגופיה. דזבח: אבל לקדושי. הלחם לא אלימא קדושתיה: חטאת. וכ"ש שאר זבחים: ששחטה חוץ לזמנה אם עלתה לא תרד. דאמרי' במס' נדה בפ' יוצא דופן תורה אחת לכל העולים אם עלו לא ירדו: רבה כר"י. דמדמה ליה לבעל מום ובעל מום אמרינן התם אם עלה ירד דקתני יכול שאני מרבה הרובע והנרבע כו' עד מרבה אני את אלו שפיסולן בקודש ומוציא אני את אלו שאין פיסולן בקודש: רבא אמר לא תרד. כר' אליעזר דמדמי לעיל חוץ למקומו לחוץ לזמנו: אבל הכא אי דיינת ליה. חוץ למקומו משלא לשמו אם עלה לא ירד דהא חטאת שנשחטה שלא לשמה אפי' לרבה אם עלתה לא תרד הואיל בשאר קרבנות עולה לכתחילה: עיקר מילתא נקט. מילואין קרבי תחילה לכל הקרבנות וקרבן יחיד הוא וה"ה לאיל נזיר ל"א מילואין קרבן לבור וכשבי עצרת קרבן לבור: מתני' ה"ג אם לאו יפסלו בלינה: גמ' אין הנסכים מתקדשים. ליפסל בלינה וביוצא: אלא בשחיטה. וקדשו בכלי דמתניתין לאו דוקא: זבח ונסכים. נסכים תלויין בזביחה: מאי לאו דאיפסיל בשחיטה. דלא קדשתינהו זביחה לנסכים דפסולה היא וקתני אם לאו יפסלו בלינה: לא דאיפסיל בזריקה. ונסכים בשחיטה קדשי להו: כמאן. מקדשה שחיטה לתודיה לנסכים כרבי דאמר שני דברים המתירים כגון שחיטה וזריקה: מעלין זה בלא זה. דאמר בפ' [התכלת] שחט לשמן וזרק דמן שלא לשמן הלחם קדוש ואינו קדוש: אפילו תימא ר' אלעזר. דאמר לעולם אינו קדוש עד שישחט לשמן וזרק דמן לשמן דשני דברים המתירין לא בעינן אין מעלין זה בלא זה משום דהוי צריכה פסולה כגון שמזרק הדם שלא לשמן והכא כגון שנשפך הדם בקרקע:

[ד"ה אפשר]

נ"ל ואם לנו נ"ק

כו א מיי' פי"ב מהל' פסה"מ הלכה ו :

כז ב מיי' פ"ד מהל' תמידין הלכה יא :

כח ג ד ה מיי' פי"ב מהל' פסה"מ הל' ה :

לב בית דין מתנה עליהן. פירשתי התם (לעיל פרק ח' דף עט:) : **וליתנו** עלייהו וליפקו לחולין. אע"פ שכבר קידשו בכלי שרת אפילו תימא לומר כלי שרת מקדשים שלא מדעת הני מילי קודש אבל חולין לא מקדשי : **ליפלוג** וליתני בדידה. מכאן מוכח דגרס במתניתין *ואם לנו ולא גרסינן ואם נאו דא"כ הא קא מפלגי: **ומי** אית ליה לרבי שמעון לב ב"ד מתנה עליהן. משום דאמרן דרבי אלעזר ברבי שמעון סבר לה כוותיה דאבוה קפריך הכא מר' שמעון וכן לעיל בסוף רבי ישמעאל (דף עב:) דחיק לאוקמיה כוותיה גבי שלא כמלותה: **דאית** ליה תקנה ברעייה. תימה לה"ר משה דהוה ליה למימר שאני התם דאית להו תקנתא לקיץ המזבח כדאיתא בשבועות (דף יב. ושם) וי"ל דנקט רעייה כי היכי דלא תקשי משעירי חטאות ולא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בתמידין דאין נפדין דהוה קיץ למזבח אלא אפי' שעירי חטאות דאין נפדין לר' שמעון משום דאית להו תקנתא ברעייה :

מאי

תורה אור

ור' אלעזר בר' שמעון סבר לה כוותיה דאבוה דאמר *כל העומד לזרוק כזרוק דמי אמר מר אם יש זבח אחר יקרבו עמו והא אמר רב חסדא שמן שהפרישו לשום מנחה זה פסול לשום מנחה אחרת אמר רבי ינאי *°לב בית דין מתנה עליהם אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יהו לזבח אחר אי הכי שמן נמי שמן גופה דמנחה הוא וליתנו עליהן דניפקו לחולין גזירה שמא *יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול השתא נמי גזירה שמא יאמרו נסכים שהפרישן לשום זבח זה כשרין לשום זבח אחר התני מתתיה בן יהודה כגון שהיה זבח זבוח באותה שעה אבל אין זבח זבוח באותה שעה מאי נפסל בלינה אדתני סיפא אם א] לאו יפסלו בלינה ליפלוג וליתני בדידה במה דברים אמורים שהיתה זבח זבוח באותה שעה אבל אין זבח זבוח באותה שעה לא הכי נמי קא אמר במה דברים אמורים שהיה זבח זבוח באותה שעה אבל אין זבח זבוח באותה שעה נעשה כמי שנפסלו בלינה ופסולין *ומי אית ליה לרבי שמעון ב] (בן אלעזר) לב בית דין מתנה עליהן ג] והא אמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן ד] תמידין שלא הוצרכו לציבור לדברי רבי שמעון אין נפדין תמימים לדברי חכמים נפדין תמימים שאני התם ה] דאית להו תקנתא ברעייה: **מתני'** *ולד תודה ותמורתה ו] הפריש תודה ואבדה והפריש אחרת תחתיה אינה טעונה לחם שנאמר °והקריב על זבח התודה התודה טעונה לחם ולא ולדה ולא חילופה ולא תמורתה טעונין לחם: **גמ'** תנו רבנן מהו אומר תודה יקריב ז] (אם על תודה יקריב) מנין למפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות מנין שאיזה מהן שירצה יקריב ולחמה עמה תלמוד לומר התודה יקריב יכול שתהא שניה טעונה לחם תלמוד לומר יקריבנו אחד ולא שנים אחר שריבה הכתוב ומיעט מנין לרבות ולדות וחליפות ותמורות להקרבה תלמוד לומר °אם על תודה יכול יהו טעונות לחם ת"ל והקריב על זבח התודה תודה טעונה לחם ולא ולדה ח] ולא חילופה ולא תמורתה טעונין לחם שלח ט] רב חנינא משמיה דרבי יוחנן *°לא שנו אלא לאחר כפרה אבל לפני כפרה טעונין לחם: הוי בה רב עמרם אהייא אילימא אחליפי י] תודת חובה אי לפני כפרה תנינא אי לאחר כפרה תנינא

אלא

ורבי אלעזר סבירא ליה כאבוה דאמר כל העומד ליזרק כזרוק דמי. להכי נתקדשו בשני המתירין בשחיטה ובזריקה אבל להכי לא הוי כזרוק שיהא הזבח כשר אלא אם יש שם זבח אחר יקריבו עמו *משום דסבר כרבי שמעון דאמר כל העומד לזרוק כזרוק דמי : פסול לשם מנחה אחרת. הכי נמי נימא *לנסכים שהקדישם לשם זבח [זה] לא יקריבו עם זבח אחר : שמן נמי. יהא לב בית דין מתנה עליו שיהא כשר למנחה אחרת : שמן גופה דמנחה הוא. ובגופה דמנחה אין יכול להתנות שתבא יא] לשם מנחה אחרת אבל נסכים אינן גופיה דזבח כולי האי דהא אמרינן (לעיל דף מד:) יב] מנחת נסכים (א) אפילו למחר ויכולין להתנות בהן : וליתנו. בית דין מעיקרא יג] עליהן דנסכים שאם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יהו חולין ואמאי מתנה שיהו לזבח אחר : גזירה שמא יאמרו. בעלמא בלא תנאי ובלא נפסל הזבח : מוציאין נסכים מכלי שרת לחול. וקיימא לן שכל דבר שכלי שרת מקדש אינו יוצא לחולין והם אינם יודעים דשחיטת הזבח מקדש אלא יהו סבורין שכלי שרת (ב) מקדשא להו לנסכים ואפי' הכי התנו שיהיו לזבח אחר : השתא נמי וכו' כשרים [כו'] לזבח אחר. אף על פי שלא נמצא זבח פסול : [כגון שהיה]. מתני' דתני יקריבו עמו כגון שהיה זבח אחר זבוח באותה שעה *ונפסל זה ומיד היו הנסכים לזבח האחר ודמי כאילו לשם האי זבח הובאו נסכים ולא אתו למימר נסכים שהפרישו וכו' : ומי אית ליה לר"ש לב בית דין מתנה עליהם. דקא תריץ למתני' כרבי אלעזר ברבי שמעון וסבר לה כאבוה ופרכינן ליה כו' וקמתרץ לב בית דין מתנה עליהם אלמא דר' שמעון סבר לב בית דין מתנה עליהם: תמידין שלא הוצרכו לציבור. כגון אותן ארבעה שהיו נשארים יד] ביום (ג) ר"ח *אדר כשהיו נוטלין ב' היו נשארים ד' ואותן לא היו צריכין לפי שאותן הבאין בר"ח ניסן באין מתרומה חדשה. ע"א מ"ר ז"ל שלא הוצרכו לציבור שאבדו והפרים אחרים תחתיהם ואח"כ נמצאו לדברי רבי שמעון דאמר במסכת שבועות (דף יב.) פר ושעיר של יום הכיפורים שאבדו והפרים אחרים תחתיהן *ואח"כ נמצאו (ד) טו] כי לא יקרבו בחג הסוכות יקרבו בחג המצות דאין נפדין תמימים דאין תנאי בית דין שהתנו אם לא הוצרכו יפדו מועיל בהן הני תמידין נמי אין נפדין תמימים דאין תנאי בית דין מועיל בהן לדברי רבי שמעון אלא ירעו לדברי חכמים דאמרי יפדו דתנאי ב"ד מועיל בהן הני תמידין דהכא נמי נפדין ומדקאמר לדברי רבי שמעון אין נפדין אלמא דסבירא ליה דאין לב בית דין מתנה עליהן : *שאני התם. טז] דס"ל אין נפדין דהא אית להו תקנתא יז] לא סבירא ליה מתנה עליהן : **מתני'** ולא חילופה. יח] זו היא חילופה שאבדה והפריש אחרת תחתיה ושוב נמצאת דקרבה נמי בתודה : **גמ'** תנו רבנן מהו אומר תודה יקריב. דלא הוה צריך למימר אם על תודה יקריבנו דמצי למיכתב והקריב על זבח התודה והשתא לא דייק אלא (ה) יקריב לחודיה *וקא דייק דהוה מיעוט לומר דעל אחד מהם מקריב לחם ולא שתים : אחר שריבה הכתוב. להקרבה מיעט (מין) שאין טעון לחם : מנין לרבות ולדות וכו'. ואפילו נתכפר בראשונה הויין הני בני הקרבה : אם על. ריבה דכל אלו קריבין : לא שנו. הא דתנן לא ולדות וחליפין טעונין לחם : אלא אחר כפרה. לאחר שנתכפר באחת מהן שאם הקריב שוב לאחרת אין טעונין לחם : אבל לפני כפרה. אם הקריב לולדות ולתמורה ולחליפין טעונין לחם : אהייא. קאמר רבי יוחנן לא שנו : אילימא אחליפי תודת חובה. כגון דאמר עלי דהויא עליה חובה דהכי משמע ליה דרבי יוחנן אמתניתין קמהדר דקתני ולא ולדה ולא חילופה טעונה לחם *ומתני' בתודת חובה קמיירי למדקתני הפריש אחרת תחתיה מכלל דתודה חובה היא דאמר עלי דאי לא הויא חובה לא הוי מפריש אחרת תחתיה ומתני' סתמא קתני דליכא למשמע מידי אי לפני כפרה מיירי אי לאחר כפרה וקאמר רבי יוחנן לא שנו וכו' : לפני כפרה תנינא. דטעונין לחם כדאמר מנין למפריש תודה כו' דמדקאמר יט] מפריש אחרת תחתיה מכלל דתודת חובה היא וקתני והרי שתיהן עומדות איזו שירצה יקריב ולחמה עמה דהיינו לפני כפרה :

אלא

רש"י כת"י

ורבי אלעזר. סבר לה כר"ש אבוה דאמר לקמן בפרק המנחות והנסכים כל העומד ליזרק כזרוק דמי ולא הוי פסול בזריקה : לב ב"ד. של כהנים ובנסכי צבור עסקינן : גופיה דמנחה היא. שהרי בו נבללת כשנפסלה המנחה נפסל : וליתני. לב ב"ד על הנסכים שאם נפסלו הזבחים ליפקו לחולין ואמאי קתני אם לנו נפסלו בלינה : גזירה שמא יאמרו. מוציאין דבר הקדוש בכלי לחול וכולי עלמא לא ידעי תנאה ואמרי בלא תנאי הוי חולין : הכא נמי. בתמי' כי מתנו עלייהו לשם זבח אחר יאמרו נסכים שהפרישן לשם זבח זה כשרים לזבח אחר בלא תנאי : כגון שהיה. אותו זבח אחר זבוח באותה שעה דסברי דלשם ההוא זבח הופרשו : ומי אית ליה לר"ש לב ב"ד כו'. דאוקימנא לעיל כר"ש וסבר ליה כאבוה דאמר כל העומד לזרוק כזרוק דמי הא אמר רב אידי בר אבין בפ"ק דשבועות : תמידין שלא הוצרכו לצבור. שבכל שנה היו נשארים ארבע טלאים דאמרינן בפרק התכלת אין פוחתין מששה טלאים המבוקרים בלשכת הטלאים כי בכל יום היו נוטלין שנים ונוטלים שנים אחרים [ונותנים] תחתיהן חוץ מיום אחרון של אדר שלא היו נותנים אחרים תחתיהן לפי שמכאן ואילך אין מביאין אלא מאותן הניקנין משקלים של שנה זו דאמרי' במס' ר"ה אמרה תורה חדש והבא קרבן מתרומה חדשה ונשארו ארבע שלא הוצרכו ולדברי ר"ש דלית ליה לב ב"ד מתנה עליהם אם הוצרכו הוצרכו ואם לא יפדו אין נפדין התמימים אלא ירעו עד שיסתאבו ואח"כ ימכרו : לדברי חכמים. דאית להו לב ב"ד מתנה עליהם נפדין תמימים : שאני התם. בתמידין דלא אמר ר"ש לב ב"ד מתנה עליהם ונפדין התמימים משום דבלאו הכי אית להו תקנתא ברעייה דירעו עד שיסתאבו וימכרו אבל נסכים לית להו תקנתא אי לאו לב ב"ד מתנה עליהם : **מתני'** ולד תודה. שהפריש תודה מעוברת וילדה : וכן המפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה : אינה טעונה לחם. הראשונה אם נמצאת אחר הקרבת שניה וכן שניה אם נמצאת הראשונה קודם הקרבתה והקריבה שוב אין שניה טעונה לחם : חליפתה. היינו המפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת (תמורה) : תמורתה. כגון שעומדת בעין ואומר זו תחת זו וכתיב והיה הוא ותמורתו וגו' : **גמ'** מהו אומר תודה יקריב אם על תודה יקריב הוי ליה יקריבנו קרא יתירא הוא דמצי למכתב על תודה והקריב על זבח התודה כו' : התודה יקריב. משמע כל תודה שירצה והני תרווייהו כל זמן שלא נתכפר תרווייהו תודות ניניהו : יכול שתהא שניה. להקרבה טעונה לחם : יקריבנו. נו"ן וי"ו דרים : מנין לרבות ולדות וחליפות ותמורות להקרבה. שיכול להקריבן אחר שהקריב התודה : על תודה. משמע קרבנות מעדיף על תודה : יכול יהו טעונות לחם. אוולדות ותמורות קאי דהא חליפין נפקא מיקריבנו אחד ולא שנים אבל ולדות ותמורות לא נפקא [מיקריבנו] למימר בהם ולא שנים דאי נמי מקריב לחם בהדייהו לאו שנים ניניהו דהא לא הפרישם לשם תודה אלא [מותר תודה ולא בא] קרא למעוטי מותר תודה מלחם : לא שנו. דאין טעונות לחם ולקמן מפרש לה : אלימא אחליפי תודת חובה. כגון דאמר [הרי עלי] והפריש בהמה וקיי"ל דחייב באחריותן דהאומר עלי ואבדה והפריש אחרת ונמצאת הראשונה וקאמר אם קודם [שהקריב] הראשונה הקריב השניה טעונה לחם השניה ואם לא לא פשיטא : לפני כפרה תנינא. דטעונה לחם : לאחר כפרה [תנינא. דאינה] טעונה דאמרי' [לפני כפרה] שאיזה שירצה יקריב ולחמה עמה כו' ולאחר כפרה תנינא נמי לעיל יכול [שתהא] שניה טעונה לחם ת"ל יקריבנו אחד ולא שנים והסיא ברייתא [בתודת] חובה קא מיירי מדאמר מנין למפריש תודתו ולא קתני מנין למפריש תודה לי"א תודת חובה כגון מפרש בים והיוצא בשיירא ומולה שניצל מחליו וחבוש שיצא מבית האסורים דאמרי' בברכות ארבעה צריכין להודות דכתיב בהו ויזבחו זבחי תודה בספר תהלים :

רבינו גרשום

וליתני עליהו. דנסכין מעיקרא אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו ליפקו לחולין : גזרה שמא יאמרו בעלמא. בלא תנאי מוציא מכלי שרת לחולין משום הכי התנו שיהא לזבח האחר ודמי כאילו לשם האי זבח שני הובאו הנסכים וליכא למגזר שמא יאמרו נסכים וכו'. ומי אית ליה לר' שמעון לב ב"ד מתנה עליהן דמתרצינן למתניתי' כר' אלעזר ב"ר שמעון וסבר לה כוותיה דאבוה : תמידין שלא הוצרכו. שקנו מהן הרבה ונשתייר מהן בסוף השנה לדברי ר' שמעון אין נפדין תמימין אלא ירעו עד שיפול בהם מום ואחר נפדין ואמאי לימא לב ב"ד מתנה עליהם מעיקרא אם לא הוצרכו יפדו תמימים : שאני התם דאית בהו תקנה ברעייה. דירעו עד שיפול בהם מום. והאי לדברי ר' שמעון ולדברי חכמים במסכת שבועות פליגי : ולא חליפה. זו היא חליפה שאבדה והפריש אחרת תחתיה. מהו אומר אם על תודה יקריבנו. כלומר היה יכול לומר אם על תודה קרבנו מהו יקריבנו ת"ל יקריבנו אחד ולא שנים כלומר על אחד יקריב לחם ולא על שנים : אחר שרבה הכתוב. יקריב: מיעט יקריבנו : ת"ל. אם על תודה. רבה על : לא שנו. דקאמר תודה טעונה לחם ולא ולדה ולא חליפה. לא שנו אלא לאחר כפרה. לאחר שנתכפר באחת מהן : אבל לפני כפרה טעונה לחם איזה שירצה : אילימא אחלפי תודה חובה. היינו תודה חובה כגון שהיה מפרש בים ונסתכן ונדר אם ינצל שיביא תודה כדאמרי' ד' צריכין להודות ותודת חובה היינו דקאמר הרי עלי דנתחייב באחריותה : חליפי תודה לפני כפרה דטעונה לחם איזה שירצה. תנינא מנין למפריש תודה ואבדה והפריש אחרת תחתיה מדקאמר והפריש אחרת תחתיה מכלל דתודת חובה היא :

שיטה מקובצת

א] אם לנו יפסלו : ב] תיבות בן אלעזר נמחק : ג] עליהן סימן דעצ"ן : ד] תמידין שלא הוצרכו לצבור. פרש"י שבכל שנה כו' והקשה השר מקוצי ויקחו אותם ד' אחרונים מתרומה חדשה אלא נראה לפרש שלא הוצרכו לצבור כגון שקנה הגזבר של הקדש הרבה טלאים ביחד מפני ריוח הקדש ונתותרו אחר חדש ניסן ובמס' שבועות הארכתי : גליון. לציבור. שקנו הרבה ונשתיירו מהן בסוף השנה. הרגמ"ה : ה] דאית להו תקנתא ברעייה. וא"ת בלא רעייה נמי תיפוק ליה דהן עצמן ראויין לקיץ מזבח וי"ל דמשום דמאת נקם דלא מצי למהוי עולה קודם רעייה גזירה לפני כפרה אטו לאחר כפרה כדאמרינן בשבועות ומודה ר"ש בדמאת שאין מקיצין בנופה אלא בדמיו: ו] ותמורתה והמפריש : ז] תיבות אם על תודה יקריב נמחק : ח] ולא וולדה וחליפתה. חליפתה כבר אימעט מקרבנו אלא אגב גררא נקטיה : ט] רבי חנניה : י] תודת חובה. גליון. פ"ה בלא כגון מפרש בים כו' ולא נהירא דלא אשכחן דליחייב אם לא אמר הרי עלי תודה : יא] שתבא לשום : יב] מנחתם ונסכיהם מביא מנחה היום ונסכים : יג] עלייהו אות ן' נמחק: יד] נשארים בסוף ותיבות ביום ר"ח נמחק: טו] נמצאו לא יקרבו בחג תיבות בחג הסוכות לא יקריבו: טז] שאני התם להכי אין נפדין ותיבות דס"ל ליש : יז] תקנתא ולעולם : יח] חליפה שאמר זו היא חליפת זו הס"ד ומה"ד שאבדה: יט] דמדקאמר והפריש:

גי' נ"ק הב"ד וכאלו יש למחוק

נ"ל בנסכים נ"ק

[לקמן קג: וש"נ]

[כתובות קו: שבועות יא.]

[סוטה ה: לקמן ג.]

נ"ל שנפסל זה ומיד היו הנסכים כו' נ"ק

זבחים ה: שבועות יא:

נ"א ניסן וגי' נ"ק ל"ג אדר כשהיו ב' קריבין היו כו'

מהרש"ק מ"ח

נ"ל ואח"כ נמצאו לא יקרבו בחג הסוכות ולא יקרבו בחג המצות ואין נפדין כו' נ"ק

[כריתות כז.]

שאני התם להכי אין נפדין דהא אית להו תקנתא ולעולם ס"ל לב ב"ד מתנה עליהן נ"ל נ"ק

נ"ל והדר קא דייק דהוה מיעוטא דיקריבנו כו' נ"ק

נ"ל ומתניתא כו' נ"ק

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה שמן וכו' מנחת נסכים יכול להביא אפילו : (ב) ד"ה מוציאין וכו' שכלי שרת אינו מקדשה לנו לנסכים משום הכי התנו שיהו לזבח אחר הס"ד ואח"כ מה"ד כ"ע יאמרו כולם הס"ד ואח"כ מה"ד התנו כו' מתני' דקתני וכו' שנפסל : (ג) ד"ה תמידין וכו' ביום ר"ח אדר נ"ב עיין שבועות דף י' ע"א : (ד) באד"ה ואחר כך נמצאו לא יקרבו דלא דמי לשעירים שאבדו בחג כמעות נ"ב דכל זהו לחטאת פנימית וק"ל ע"ש : (ה) ד"ה ת"ר מהו וכו' אלא יקריבנו לחודיה :

כו א ב ג מיי' פי"ב מהלכות פי"ב מהל' פסה"מ הל' ח
כז ד מיי' שם פ"ד הלכה ג ·
כח ה מיי' שם הלכה ה
כט ו מיי' שם הלכה ט ·
ל ז מיי' פי"ב שם הלכה יא :
לא ח מיי' שם הלכה יב :

אלא אחליפי תודה נדבה *בין לפני כפרה בין לאחר כפרה טעונות לחם מרבה בתודות הוא אלא אולד תודה נדבה בין לפני כפרה בין לאחר כפרה אין טעונין לחם מותר דתודה היא אלא אולד תודה חובה לפני כפרה טעון לחם לאחר כפרה אין טעון לחם מאי קמ"ל א] דקסבר ר' יוחנן *אדם מתכפר בשבח הקדש הוי בה נמי אביי כי האי גוונא : איתמר נמי אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן חילופי ב] תודה נדבה בין לפני כפרה בין לאחר כפרה ג] טעונה לחם מרבה בתודות הוא ולד תודה נדבה בין לפני כפרה בין לאחר כפרה אין טעון לחם מותר דתודה הוא וולד ד] תודה חובה לפני כפרה טעונין לחם לאחר כפרה אין ה] טעונין לחם אמר שמואל כל שבחטאת מתה בתודה אין טעונה לחם כל שבחטאת רועה בתודה טעונה לחם ו] מתיב רב עמרם מהו אומר °התודה יקריב (ויקרא ז) מנין למפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות מנין שאיזו מהן שירצה יקריב ולחמה עמה ת"ל התודה יקריב יכול תהא שניה טעונה לחם ת"ל יקריבנו אחד ולא שנים ואילו גבי חטאת כי האי גונא רועה דתנן ז] *הפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות מתכפר באחת מהן ושניה תמות דברי רבי וחכמים אומרים *אין חטאת מתה אלא שנמצאת לאחר שנתכפרו בעלים הא קודם שנתכפרו בעלים רועה שמואל כרבי סבירא ליה דאמר *אבודה בשעת הפרשה מתה אלא רועה לרבי היכי משכחת לה כדרבי אושעיא *דאמר רבי אושעיא *הפריש שתי חטאות לאחריות מתכפר באיזה מהן שירצה והשניה תרעה ח] והא גבי תודה כי האי גוונא אין טעונה לחם אלא שמואל כרבי שמעון סבירא ליה דאמר חמש חטאות מתות והא רועה לרבי שמעון לית ליה כלל שמואל נמי חדא קאמר כל שבחטאת מתה בתודה אין טעונה לחם מאי קמ"ל לאפוקי מדרבי יוחנן דאמר ט] אדם מתכפר בשבח הקדש קמשמע לן דלא י] א"ר אבא *זו תודה וזו לחמה *) אבד הלחם מביא לחם אחר אבדה תודה אינו מביא תודה אחרת מאי טעמא לחם יא] לגלל תודה ואין תודה לגלל לחם *ואמר רבא *הפריש מעות לתודתו

*) פסחים יג: [ושם איתא רבה וכ"ה ברש"י לפנינו ע"ב ד"ה תודה]

רש"י

אלא אחליפי תודה נדבה · דקאמר הרי זו ואבדה ומפריש אחרת תחתיה כלומר דאסיפא דהא ברייתא קאי יב] דקאמר מנין התמורה וחליפין דסתמא קתני יג] *וקמשמע לן בחליפי תודה נדבה ואמר רבי יוחנן עלה *לא שנו כו': בין לפני כפרה בין לאחר כפרה · *שנתכפר באחרות טעונות שתיהן לחם דמרבה בתודות הוא דהואיל ולא נתחייב להפריש אחרת והפרישה גלי אדעתיה שדעתו היה להרבות בתודות של נדבות והלכך יד] מביא בלחמיהן : אלא אוולד תודה נדבה · כגון שהפרים וילדה בין (א) הקריבה לפני כפרה בין לאחר כפרה אין טעונה לחם דמותר דתודה היא שככר נתכפר באחר והוי כמפריש מעות לתודתו ונותרו דכל דבר הבא מאליו כגון ולד חשיב מותר: אלא אוולד תודת חובה · וכי קתני לעיל ולא ולדם טעון לחם לאחר כפרה אבל לפני כפרה טעון והתם ליכא למיפרך בין לפני וכו' *מרבה בתודות הוא דאין אדם טו] מרבה בתודת חובה : אדם מתכפר בשבח הקדש · דהיינו הולד [של תודת חובה] וכיון דיכול להתכפר באיזו שירצה *או באם או בולד הכי נמי טעונות לחם : הוי בה אביי נמי כהאי גוונא · אהייא ותירץ טז] אוולד תודת חובה : לפני כפרה טעונות לחם · דאדם מתכפר בשבח הקדש לאחר כפרה אין טעונין לחם דמותר דתודה היא ובוולד דתודה נדבה נהכי לפני כפרה נמי אין טעונין לחם משום דאין אדם מתכפר *בתודת נדבה : כל שבחטאת מתה · מפרש לקמן : ואילו גבי חטאת · אם נמצאת לפני כפרה רועה שאין חטאת מתה אלא אותה שנמצאת לאחר שכיפרו הבעלים הא נמצאת קודם שכיפרו הבעלים רועה ואילו תודה בכה"ג דהפרים תודה ואבדה והפרים אחרת תחתיה והרי שתיהן עומדות שניה אין טעונה לחם דכתיב (ויקרא ז) יקריבנו לאחד ולא שתים והיכי קאמר כל שבחטאת רועה בתודה טעונה לחם : שמואל כרבי סבירא ליה דאמר אבודה בשעת הפרשה דשניה מתה· אפילו נמצאת קודם שנתכפרו בעלים להכי לשמואל אין טעונין לחם : אלא רועה לרבי היכי משכחת לה· דקאמר שמואל כל שבחטאת רועה בתודה טעונה לחם : והא גבי תודה כה"ג · שאם הפרים שתי תודות לאחריות שאם תאבד האחת תהא שניה תחתיה אין טעונה לחם דכתיב יקריבנו לאחד ולא לשנים והיכי קאמר כל שבחטאת רועה בתודה טעונה לחם : אלא שמואל · לא סבר לא כרבי ולא כרבנן: אלא כר"ש · דאמר חמש חטאות מתות ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ושנתכפרו בעליה באחר ושעיברה שנתה דלית ליה השניה רועה ודכוותה גבי תודה אין טעונה לחם שאם הפרים ב' תודות לאחריות וכו' דהיינו שכפרו בעליה דמתה היא *) בחטאת להכי גבי תודה אין טעונים לחם : ופריך והיכי אמרת דשמואל כרבי שמעון סבירא ליה והא ר' שמעון לית ליה רועה כלל ושמואל אית ליה דאמר כל שבחטאת רועה : מאי קמ"ל · שמואל לימא הלכה כרבי שמעון : לאפוקי מדרבי יוחנן. דאמר אדם מתכפר בשבח הקדש בולד : קמ"ל · שמואל דהלכה כר' שמעון דה' חטאות מתות ולד חטאת כו' ואין מתכפר בו ובתודה אין טעונה לחם : זו תודה וזו לחמה · אע"ג דלא אמר עלי אם אבד הלחם מביא לחם אחר דכיון דאמר זו נתחייב בלחמה וכל זמן שעיקר הזבח קיים חייב בלחמה : מ"ט לחם יז] לגלל תודה · דכתיב והקריב על זבח התודה חלות (ויקרא ז) : ואין תודה לגלל לחם · משום הכי אבדה תודה אין מביא תודה אחרת אף על גב דלחמה קיים יח] אין מביא תודה אחרת : הפרים מעות לזבח

*) נ"ל כחטאת נ"ק

תוספות

מאי קמשמע לן דקסבר רבי יוחנן מתכפר אדם בשבח הקדש · משמע הכא דפשיטא לן דאית ליה לרבי יוחנן הך סברא וכן משמע נמי בפרק בתרא דכריתות (דף כז.) דבעי רבי אלעזר אדם מתכפר בשבח הקדש או לא אמר רבי יוחנן כמה שניה גדל זה בינינו ולא שמע הלכה זו ממנו מכלל דאמרה ר' יוחנן אין ועל הדא אמרה דתנן וולד תודה ותמורתה כו' ומייתי הך דשמעתין ותימה דבתמורה בפ' כילד מערימין (דף כה·) אמר רבי יוחנן הפרים חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בוולדה מתכפר מאי טעמא קסבר ר' יוחנן אם שיירה מסוייר עובר לאו ירך אמו הוא והוה ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות רצה בה מתכפר רצה בחברתה ומותיב התם ר' אלעזר ומסיק כתנאי ופריך רבא ממאי דטעמא דר' יוחנן דאם שיירו מסוייר דלמא היינו טעמא דרבי יוחנן דאדם מתכפר בשבח הקדש א"ל רב המנונא מכדי רבי אלעזר תלמידיה דר' יוחנן ויתיב קמיה דר' יוחנן ולא אהדר ליה הלי שינויא ואת אמרת טעמא דר' יוחנן משום דאדם מתכפר בשבח הקדש נראה לפרש דדווקא בחטאת צריך לומר טעמא משום דאם שיירו מסוייר דאם איתא דאינו מסוייר משום דעובר ירך אמו לא היה מתכפר בשבח הקדש משום דקיימא לן (מעילה דף י:) חמש חטאות מתות ולד חטאת כו' אבל השתא דעובר לאו ירך אמו הוא מתכפר בולד כבשתי חטאות לאחריות דמי והא דקיימא לן ולד חטאת מתה מיתוקמא בהפרישה ואח"כ נתעברה אבל בולד תודה מתכפר אפי' הפרישה ואח"כ נתעברה דאדם מתכפר בשבח הקדש כדאיתא הכא ובכריתות (דף כז·) ומתיישבת בכך שמעתא דבסמוך אמר שמואל כל שבחטאת מתה בתודה אין טעון לחם ומסיק שמואל כר"ש סבירא ליה דאמר חמש חטאות מתות ורועה לר"ש לית ליה כלל ושמואל מאי קמשמע לן לאפוקי מדרבי יוחנן הא ספיר אית ליה לרבי יוחנן נמי האי כללא דאם אדם מתכפר בשבח הקדש בתודה הכי נמי מתכפר בשבח הקדש בחטאת ואינה מתה בחטאת ולכך טעונה לחם *כתודה אלא ודאי בחטאת אין מתכפר בשבח הקדש דאי כשהפרים חטאת מעוברת ההוא לא מיקרי שבח הקדש לר' יוחנן כיון דלאו ירך אמו הוא דאם שיירו מסוייר *דהוה ליה כמפרים שתי חטאות לאחריות ואי בהפרישה ואחר כך נתעברה הוה ליה ולד חטאת מתה ואין מתכפר בה וכיוצא בה בתודת חובה טעונה לחם דמתכפר בשבח הקדש ומיהו קצת קשה דלקמן גבי מפרים חטאת מעוברת מסיק דלמא אם שיירו מסוייר וטעמא דר' יוחנן דקסבר אדם מתכפר בשבח הקדש :

רועה לרבי היכי משכחת לה · דרבי אושעיא אליבא דרבי אמרה כדאיתא בתמורה בפרק וולד חטאת (דף כד·) :

הפריש שתי חטאות לאחריות מתכפר באחת מהן · לא בהפרים בזו אחר זו דאם כן אין מתכפר בשניה ומתכפר באחת מהן משמע באיזה שירצה ובמפרים בבת אחת נמי לא איירי דכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו כדאיתא בפ' האיש מקדש (קדושין דף נ:) אלא כגון דאמר תיקדוש אחת מהן מתוך השתים כי ההיא דליקדשו ארבעים מתוך שמונים דלעיל אבל צריך לדקדק דלא תיקשי אם אין ברירה דגבי תודה ששחטה על פ' חלות לא קשיא מברירה כדפרישית לעיל [דף עח: ד"ה ליקדשו] : כולהו

רש"י כתי'

אלא אחלופי תודת נדבה · כגון דאמר הרי זו תודה ואינו חייב באחריותה ואבדה והפרים אחרת : מרבה בתודות הוא · ולאו חליפין היא דהא לא מחייב באחריותה דקמייתא אלא תודה באפי נפשה היא וטעונה לחם אפי' נתכפר בראשונה : מותר דתודה היא · יתירות שגדל על התודה ולאו תודה עצמה : אלא אולד תודת חובה · קאמר לפני כפרה טעון לחם דקסבר אדם מתכפר בשבח שהשביח הקדש לאחר שהוקדש הלכך כיון דאילו אבדה תודה נפיק ידי נדבתו בולד תודה קריגן ביה וטעונה לחם אם הקריבה תחלה דהא אהני ליה דבהאי יצא ידי נדרו אבל ולד תודת נדבה דלא עלי' רמיא אם אבדה ליכא למימר אולד במקום תודה הוא ובו מתכפר דהא אם האם קיימת מן הדין צריך להקריבה ואם אבדה בלא ולד נמי הוי מפטרי : הוי בה אביי נמי כה"ג · דרב עמרם ומשני לה נמי כדשניין: מרבה בתודות הוא · ולאו חליפין דקמייתא הוא דהא אינו חייב באחריותה : ולד תודת נדבה · אפי' לפני כפרה מותר דתודה הויא ולא אהני ליה מידי דליכא למימר בשבח הקדש מתכפר דהא לאו עלי' רמיא : לפני כפרה טעונות לחם · שהרי יצא בהן ידי חובתו שאם תאבד הראשונה פוב לא צריך לאתויי אחריתי : מילתא דשמואל מפרש לקמן : חמש חטאות מתות ושכפרו בעליה אחת מהן : אין חטאת · שכפרו בעליה מתה אלא א"כ נמצאת לאחר שכפרו בעליה באחרת הא אם נמצאת קודם לכן כי הא דשתיהן עומדות ונתכפר באחת מהן שניה רועה וגבי תודה קתני יכול תהא שניה טעונה לחם כו' ומדרבנן קא מותיב לה: שמואל כרבי ס"ל דאמר · אם אבדה הראשונה בשעת הפרשת השניה מתה ואע"ג שלא היתה אבודה בשעת כפרה שנמצאת קודם הלכך מתוס הכי בתודה אין טעונה לחם השניה שהרי גבי חטאת מתה כה"ג : אלא לרבי היכי תשכחת לה דמתוקמא מילתא דשמואל דאמר כל שבחטאת רועה בתודה טעונה לחם:במפרים שתי חטאות לאחריות · שאם תאבד האחת יתכפר בחברתה דהתם רבי מודה דיתכפר באחת מהם והשניה תרעה דאין חטאת שנתכפרו באחרת מתה אלא ע"י דיחוי שאבדה ודמית אבל בהכך דלא נדחו מעולם לא דהכי הוי הלכה למשה מסיני דכל דין חטאת המתות הלכה למשה מסיני במס' תמורה : והא גבי תודה כה"ג · אם הפרים שתי תודות לאחריות אין שניה טעונה לחם דהא ליכא למימר מרבה בתודות הוא דהא ודאי לשם חדא תובה אפרשינהו וכתיב התודה התודה טעונה לחם ולא חליפתה : אלא שמואל · דאמר כל שבחטאת מתה בתודה אינה טעונה לחם:כר"ש ס"ל דאמר במס' תמורה ה' חטאות מתות וקא חשיב שכפרו בעליה (והן) [והיינו]בכל ענין ואפי' הפרים שתי חטאות לאחריות שניה תמות הלכך בתודה אינה טעונה לחם: והא רועה לר"ש לית ליה כלל·ומאי האי דקאמר שמואל כל שבחטאת רועה בתודה טעונה לחם : שמואל נמי חדא קאמר · במתה איירי ברועה לא איירי: מאי קמ"ל· שמואל כולהו תנינא לעיל דאין טעונות לחם והא ודאי ליכא למימר דבמשכבה שנתה אתא לאשמועינן דהא תודה כשרה אפי' בת עשר שנים: לאפוקי מדר"י דאמר ולד (חטאת) [תודה] לפני כפרה טעון לחם דאדם מתכפר בשבח הקדש קמ"ל שמואל דלא דקאמר כל שבחטאת מתה בתודה אינה טעונה לחם ולד חטאת מתה: אבד הלחם מביא לחם אחר . על תודה זו : אבדה תודה · אין מביא תודה אחרת על לחם זה אלא אבדה כתודה אבדה הלחם : מאי טעמא · מביא לחם אחר

תורה אור

ונתותרו מביא בהן לחם ללחמי תודה ונתותרו אין מביא בהן תודה מאי טעמא אילימא משום דרב כהנא דאמר רב כהנא מנין *ללחמי תודה שנקראו תודה שנאמר °והקריב על זבח התודה חלות מצות אי הכי איפכא נמי לחם איקרי תודה תודה לא איקרי לחם ואמר [א] רבא [א]הפריש תודתו ואבדה וחזר והפריש אחרת תחתיה ואבדה וחזר והפריש אחרת תחתיה ונמצאו הראשונות והרי שלשתן עומדות נתכפר בראשונה שניה אינה טעונה לחם שלישית טעונה לחם נתכפר בשלישית שניה אינה טעונה לחם ראשונה טעונה לחם באמצעית שתיהן אין טעונות לחם אביי אמר אפילו נתכפר באחת מהן שתיהן אין טעונות לחם כולהו חליפין דהדדי נינהו אמר רבי זירא [ב]וכן לענין חטאות הפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאו הראשונות והרי שלשתן עומדות נתכפר בראשונה שניה תמות שלישית תרעה נתכפר בשלישית שניה תמות וראשונה תרעה נתכפר באמצעית שתיהן ימותו אביי אמר אפילו נתכפר באחת מהן שתיהן ימותו כולהו חליפין דהדדי נינהו מאי וכן מהו דתימא התם הוא דאיכא למימר מרבה בתודות הוא אבל הכא דליכא למימר מרבה בחטאות הוא אימא לא קמ"ל *תני רבי חייא [ג]תודה שנתערבה [ב] בתמורתה ומתה אחת מהן חבירתה אין לה [ג] תקנה היכי נעביד נקריב לחם בהדה דלמא תמורה היא לא נקריב לחם בהדה דלמא תודה היא [ד] היכי דמי אי דאמר עלי לא סגיא דלא מייתי ליה בהמה אחרינא ולחם ולימא אי הך דקיימא תמורה היא הא תודה והא לחמה אי הך דקיימא תודה היא הא לחמה והא תיהוי אחריות לא צריכא דאמר הרי זו *) סימן [ה] למודי"ם מיד"ת על"ה ש"ש שב"ן דדמ"ה דא"י חל"ש מות"ר תמור"ה בתו"ץ חוקי"ה הפרי"ש חטא"ת [ו] לאח"ר יות"ר) אמרו למדין לפני רבי וליתי לחם ולימא אי הך דקיימא תודה היא הא לחמה אי לא ליפוק לחולין אמר להו *וכי מכניסין חולין לעזרה וליתי בהמה ולחם ולימא אי הך דקיימא תמורה היא הא תודה והא לחמה אי הך דקיימא תודה היא הא לחמה והא תיהוי שלמים אמר להו משום דקא ממעט באכילה דשלמים אמר לוי לרבי וליתי בהמה ולחם ולימא אי הך דקיימא תמורה היא הא תודה והא לחמה ואי האי דקיימא תודה היא הא לחמה והא תיהוי מותר דתודה א"ל *כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו וכי

*) נ"ל סימן למדין מרתא עולא שישא אשי דמהריא מותר

לזבח תודתו · ונתותרו : אי הכי איפכא נמי · דכיון דלחם [ז] איקרי תודה [א] תודה נמי איקרי לחם ויביא נמי ממותר לחם תודה: לחם איקרי תודה · ולהכי ספרים [ח] לתודתו ונתותרו מביא בהן לחם : [ב] נתכפר בראשונה שניה אין טעונה לחם · לפי שהיא חליפי תודה ראשונה : שלישית טעונה לחם · דלא הויא חליפי [ט] תודה ראשונה ומרבה בתודות הוא דאע"ג דחובה היא דקתני והפריש אחרת אפילו הכי אמרינן הכא ודאי שלישית לא הויא אלא [י] מרבה בתודות דלא הויא חליפה : נתכפר בשלישית שניה אין טעונה לחם · לפי שהיא חליפתה של שניה : ראשונה טעונה לחם · לפי שאינה חליפין : נתכפר באמצעית שתיהן אין טעונות לחם [יא] · (א) לפי שהיא חליפת הראשונה ולא שלישית טעונה לחם שאף על פי שאינה חליפת ראשונה הויא חליפה *לחליפה : שניה תמות · דהויא חטאת שכיפרו בעליה : שלישית תרעה · דלא הויא חליפי (ב) ראשונה : [יב] תודה דאיכא למימר מרבה בתודות הוא · משום הכי [יג] לרבה שלישית טעונה לחם כדאמרינן לעיל [יד] [ג] דהויא תודת *חובה אבל חטאת דליכא למימר מרבה בחטאות הוא שאין דרכן של בני אדם להרבות בחטאות: אימא לא תיהוי שלישית רועה אלא ימותו תרווייהו [ד] קמשמע לן [טו] רבה דלא : דלמא תמורה היא · וכבר אמרינן לעיל תודה טעונה לחם ולא תמורה משום הכי אין לה תקנה : (ג) אמאי אין לה תקנה אי עסקינן בתודת חובה [טז] בההיא דאמר עלי [יז] ונתערבה אית לה תקנה : לא סגי דלא מייתי אחרינא · ולייתי בהמה אחריתי ולחם ולתני ולימא אי הך דקיימא תמורה היא הך בהמה לתודה לחובתו והא לחמה [יח] והאחרונה שנשתיירה תיהוי לאחריות דהוי כמפריש [יט] תודות לאחריות [ה] דהוא קריבה עם לחם וחדא בלא לחם: לא צריכא דאמר הרי זו דהויא נדבה להכי לא מצי למימר דהא תיהוי לאחריות דלנדבה ליכא אחריות משום הכי אין לה תקנה : למידין לפני רבי · היינו לוי כדאמרי' בסנהדרין (דף יז:) למידין לפני חכמים [ו] לוי: ואי לא ליפוק לחולין· שיאכלו הבעלים אותן חלות בתורת חולין והכהנים יאכלו לאותן ד' דתרומה בתורת חולין : וכי מכניסין חולין לעזרה · דדלמא הך דקיימא תמורה היא [כ] [ז] והיאך הביא לחם חולין בעזרה: ולייתי בהמה אחרת [ח] ולחסי־[כא] (דלא) דאע"ג דאסקינן (ד) דאמר הרי זו יביא בהמה ומה בכך שהרי אדם יכול להרבות [תודות] נדבה ויהא להם תקנה : [ט] ממעט הוא לאכילה דשלמים· דהשתא הויא ספק שלמים ודין שלמים דנאכלים לשני ימים ולילה ותודה ליום ולילה ואי אכיל לה בתורת תודה שמא נשתייר ממנה למחר ונמצא מביא קדשים לבית הפסול [כב] [י] שיקדים זמנו דשמא שלמים הוא : וכי

רש"י כת"י

לחם איקרי תודה · כדכתיב התודה חלות הלכך כי אמר מצות הללו לתודה הכי לחם בכלל דהא נמי תודה איקרי : תודה לא איקרי לחם · וכי אמר מצות הללו ללחמי תודה לא הויא תודה בכלל שם דהא לא איקרי לחם : שניה אינה טעונה לחם · דהא קרבה חליפין דידה והויא ליה נותר תודת הראשונה אבל שלישית טעונה לחם דחליפין דשניה היא ושניה לא קרבה ולא הויא מותר תודה : שתיהן אינן טעונות לחם · דתרווייהו שייכי באמצעית : חליפין דהדדי נינהו · דמכח ראשונה באו כולן : מאי וכן · פשיטא דכדין תודות לענין לחם כך דין חטאת לענין מתה בכה"ג : דליכא למימר מרבה בחטאות הוא· דחטאת לאו בר נדר ונדבה הוא ואימא דכולן ימותו : תודה שנתערב בתמורתה : דלא ידע הי תודה והי תמורה: ומתה אחת מהן ט' · אבל אם שתיהן עומדות מביאן לעזרה וארבעים חלות עמהם ומתנה אם ע תודה הא לחם שלה וזו תמורתה ואם זו תודה יהא לחם שלה וזו תמורתה וקא בעי תלמודא אי דאמר עלי תודה לא סגי דלא מייתי תודתו וכיון דלא סגי דלא מייתי יטול להפריש אחרת לאחריות הלכך לייתי בהמה עם הנותרת ולתני : אי הך דקיימי תמורה היא האחרת שהבאתי תהא תודה ע לחמה ואי הך דקיימי תודה היא הא לחם שלה וזו האחרת אני מפריש לאחריות של ע שאם תאבד תהא ע תחתי' ויקריב הראשון ולחמה ושניה בלא לחם כדין המפריש שתי תודות לאחריות דאמרן לעיל השניה אינה טעונה לחם : דאמר בקמייתא הרי זו ואין לה אחריות ולא מצי למימר הא תהא לאחריות : למדין · היינו לוי בפ"ק דסנהדרין : וכי מכניסין חולין לעזרה · ואי הך תמורה היא אשתכח דאייתי חולין לעזרה : לייתי בהמה · אחרת עם הנותרת : משום דקא ממעט באכילה דשלמים · דאין יטול לאוכלה כך אחרת אלא ליום ולילה והנותר ישרף דשמא תודה היא ואיכא למימר לאו תודה היא אלא שלמים שנאכלים לשני ימים ולילה אחד ושלא כדין שרפן והייתי קדשים לבית הפסול : לוי · היינו נמי למדין אלא קמייתא אמר ליה בישיבת שאר התלמידים וזו בינו לבין עצמו : והא מיטוי מותר תודה · ומקרב בלא לחם :

כולהו חליפין דהדדי נינהו · אביי לטעמיה דאמר כי האי גוונא בהקומץ רבה (לעיל דף כד:) גבי עשרון וכן בפרק כלל גדול (שבת עא·) גבי קלר וטחן כגרוגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות *ושמא אין שייך אלא לדמות הנך תרתי דמדמי להו הכא תודה וחטאת :

וכי מכניסין חולין לעזרה · מליט למימר דרבי לטעמיה דאית ליה הכי לקמן בפרק בתרא (דף קו.) גבי פירשתי מנחה של עשרונות ואיני יודע מה פירשתי אי נמי אפילו לרבנן התם אפשר דמחוייב כולה ואפילו אינו מחוייב כולה יש שם מקצת שהוא מחוייב אבל כאן שמא כל הלחם חולין ואף על גב דאדם נכנס במלבושי חול לעזרה ומביא כבשתו לעזרה ומקדישה אחר כך לא אסרינן להכניס חולין לעזרה אלא היכא דאיכא כעין עבודה כי הכא וביכורים דפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פא:) דאיכא *(הגשה ותנופה) וכן חזה ושוק דפרק הזרוע והלחיים (חולין קל·) שיש תנופה וכן ההיא דפירשתי ואיני יודע מה פירשתי כדדרשינן *מה שלי בשלך אסור אף שלך בשלי אסור דהיינו כעין עבודה דומיא דשלי בשלך והא דפריך לעיל בהקומץ רבה (דף כא:) חולין פשיטא מאי בעי התם ומשני דאע"ג דאמר מר יאכלוה שיאכלו עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השובע אפילו הכי מלח דקדשים לא יהבינן להו ופירש שם בקונטרס דחוץ לעזרה יאכלו חולין ותרומה ויכנסו ויאכלוה על השובע ועל חנם פירש כן דיכול לאכול החולין עמה בעזרה דתנן בפרק כל התדיר (זבחים צ:) וכולם רשאין הכהנים לתת לתוכן תבלי חולין ותרומה ודריש לה בגמרא מדכתיב למשחה לגדולה [כ] ומה שאמר תחילה כל כך בפשיטות חולין מאי בעי התם בדין קא מתמה דמאי בעיא אכילת חולין בפני עצמה בעזרה דאיצטריך למימר דלא יהבינן להו מלח וא"ת מאי קשיא לן הכא ובכמה דוכתי מחולין בעזרה יקדישה ויאמר דאי לאו תודה היא יהו לבדק הבית כאותן הקדשות שמביאים בעזרה שהיה שם גפן של זהב שכל המתנדב גרגיר מביא ותולה בה ואין חילוק בין אוכלים לשאר דברים [נ] ובההיא אמרי' בפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פא:) גבי קונה שתי אילנות דמספקא אי קנה קרקע ומביא ביכורים מספק ומקדישן דלא ליהוי חולין בעזרה וכי בעי למיכל פריק להו וכמו כן קשה בההיא דפירשתי ואיני יודע מה פירשתי [כג] וי"ל דלא שרינן הכי אלא גבי ביכורים דלא הוו כולי האי כעין קרבן אע"ג דאיכא *)(הגשה ותנופה) לר' אליעזר בן יעקב* אבל כאן באין עם הזבח ובמנחה של עשרונות נמי יש עמהן מנחה גמורה ולא שרינן על ידי הקדש לבדק הבית וא"ת והא כי האי גוונא שרינן לעיל בפ' התכלת (דף מח·) גבי ששחט שני כבשים על ד' חלות דמושך שנים מהן ומניפם והשאר נאכלות בפדיון דחולין ממילא הוו [מ] והכא נמי אמר אי הך דקיימא תודה היא הא לחמה ואי לא ניפקו לחולין חולין ממילא הויין ויש לומר דלא שרינן להכניס לכתחילה מספק והא דשרינן גבי ספק מצורע **) להביא אשמו ולוגו ושרינן להכניס לוג שמן לכתחלה מטעם דחולין ממילא הויין התם בטיל ליה בהדי אידך שמן והא דלא שרינן מטעם ביטול גבי פירשתי ואיני יודע מה פירשתי דהתם ששים עשרון לא בטלי בחד אבל אין לומר מטעם תקוני גברא שרי טפי גבי מצורע דלא מסיק אדעתיה האי טעמא עד המסקנא [כד] ועוד י"ל דהתם גבי תודה לא בעי למימר דמקדיש ופריק גזירה שלא יאמרו יש פדיון ללחמי תודה כדאשכחן לעיל דגזירה שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחולין וכן בההיא דפ' בתרא (לקמן קו·) שיטול להיות מנחה אחת חיישינן שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחולין אבל בלוג שמן של מצורע דליכא שיעור *ידעי דהא דיש לו פדיון משום דאין קדוש קדושת הגוף וכן ביכורים ידעי דמשום כפיקא הוא דאין ביכורים ניפדין כתרומות ומעשרות וכן שחט שני כבשים על ד' חלות ידע דלא קדשי אלא שתים :

אמר ליה לוי לרבי · פירש בקונט' לוי היינו למידין *דר' קמייתא אמר ליה בישיבת שאר תלמידים וזו בינו לבין עצמו ועל חנם דחק דבסוף פ"ק דסנהדרין (דף יז:) אמרינן למידין לפני חכמים היינו לוי אבל למידין לפני רבי חכם אחר היה [ועי' היטב תוס' מעילה ס: ד"ה הלמידין]:

*) נ"ל מטפה **) [עיין זבחים דף ש ע"א]

נ"ל לפני רבי דבקמייתא נ"ק

רבינו גרשום

(אפי' איפכא נמי) : נתכפר בראשונה שניה אין טעונה לחם · לפי שהיא חליפי ראשונה כו' שלישית טעונה · לחם שאינה חליפי ראשונה והוי כמרבה בתודה: נתכפר בשליש' שניה אין טעונה לחם לפי ששלישית קיימא במקום שניה והראשונה טעון לחם דשלישית לא קיימא במקומה : נתכפר באמצעית שתיהן [אין] טעונות לחם דזו עומדת במקום ראשונה ושלישית נעשית חליפין על זו לפיכך אין טעונה לחם : כולהו חליפין דהדדי נינהו · כיצד אם נתכפר בראשונה שנית אין טעונה לחם מפני שהיא חליפי ראשונה ולא שלישית טעונה לחם שאע"פ שאינה חליפי ראשונה הייא חליפי דחליפה : שנית תמות דהוי חטאת שנתכפרו בעליה · שלישית תרעה דלא הויא חליפי ראשונה : התם היא גבי תודה דאיכא למימר לדברי רבה דשלישית טעונה לחם דאיכא למימר מרבה בתודות היא שיכול אדם להביא כמה תודות ולחמיהן שירצה ביחד · אבל גבי חטאת דאין אדם מרבה בחטאת ביחד אימא לא הויא רועה אלא חדא מיניהו אלא מתות תרוייהו קמ"ל רבה דלא : דילמא תמורה היא · וכבר אמרינן תודה טעון לחם ולא תמורתה · ומשום הכי אין לה תקנה : ואמאי אין לה תקנה אי עסיק בתודה חובת שנתערבה בהאי דאמר עלי כי מתה חדא לא סגיא דלא מייתי אחריתי וליתי בהמה אחרת ולחם וליתני הכי ולימא אי הך דקיימא תמורה היא הא דמייתי תיהוי תודה והא לחמה: לא צריכא משום הכי אין לה תקנה דלא אמר עלי אלא הרי זו דלא צריך למיתי אחריתי : אמרי למדים לפני ר' היינו לוי כדאמרינן בסנהדרין למדין לפני חכמים לוי מרבי: וליתי בהמה אחרת ולחם אע"ג דעסיק' דאמר הרי זו יביא בהמה אחרת ומה בכך שהרי אדם יכול להרבות בתודה ויהיה לה תקנה : משום דקא ממעט באכילה דשלמים דהשתא הא הויא ספק שלמים' ודין שלמים נאכלים לב' ימים ולילה ותודה ליום ולילה והיינו חוששין לחן לספק תורה ולא היו מניחין לאכלן בזמן שלמים ושמא היה רוצה לשורפן מיד לאחר יום ולילה והיה מביא קדשים לבית הפסול קודם זמנן :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נתכפר באמצעית וכו' לפי שהיא כ"ב ר"ל שהאמצעית : (ב) ד"ה שלישית וכו' ראשונה הס"ד ואח"כ מ"ה התם כו' תודה דאיכא : (ג) ד"ה דילמא וכו' תקנה הס"ד ואח"כ מ"ס ס"ד אמאי (ד) ד"ה ולייתי וכו' דאע"ג דאסקינן דאייר דאמר הרי זו :

נ"ל ידעי דהא דיש לחם פדיון משום דאין לה בישור לכך אין קדוש ט' נ"ק

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ב מהלכות פסה"מ הלכה ט :
לג ב מיי' שם פ"ד הלכה ד :
נ"י נ"ק ושמא אין שייך לדמות להנך תרתי
לד ג מיי' שם פ"ב הלכה יג ·

לעיל פו·

שיטה מקובצת

[א] ואמר רבה : [ב] בתמורתה · עי' תוס' לעיל (דף מ"ח ע"א) : [ג] תקנה' עי' תוס' זבחים (דף ע"ז ע"ב ולקמן דף ק"ה ע"ב) : [ד] היאואי ותיבות היכי דמי נמחק : [ה] סימן למדים ליום שיש שכן בדמהריא ותיבות דדמה דאי נמחק: [ו] לאחריות ותיבות לאחר יותר נמחק : [ז] דכיון דלחם נמי איקרי : [ח] הפריש מעות לתודתו : [ט] חליפי ראשונה אלא כמרבה בתודות : [י] אלא כמרבה: [יא] לחם דזו עומדת במקום ראשונה ושלישית נעשית חליפין של זה לפיכך אין טעונין להם הס"ד ומה"ד כולהו חליפי דהדדי נינהו כ"ש אם נתכפר בראשונה שניה אינה טעונה לחם: [יב] התם הוא גבי תודה: [יג] לרבא : [יד] לעיל דאף על גב דהויא : [טו] תיבת רבה נמחק : [טז] חובה שנתערבה בההיא : [יז] תיבת ונתערבה נמחק : [יח] להמה והאחרת שנשתיירה: [יט] כמפריש שתי תודות לאחריות חדא קריבה : [כ] היא וקא מייתי לחם ותיבות והיאך הביא נמחק : [כא] תיבת דלא נמחק : [כב] הפסול קודם זמנו : [כג] פירשתי גליון וי"ל דבדק הבית לגבי עבודות דומה כחולין בעזרה חשבינן ליה דהלחם הבא עם הזבח גופיה דקרבן אבל בכורים נהי דבעי תנופה לאו גופיה דקרבן ממש הוא ובהא ניחא הא דלקמן פרשתי ואיני יודע מה פרשתי כו' : [כד] המסקנא · גליון עי' ל' דקדשי בדק הבית יש להן פדיון וגזירה שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול אבל בביכורים ליכא למגזר שהרי הכל יודעין דבכורים אין להם פדיון וקשה דתניא בפרק התערובות גבי ספק מצורע ר"ש אומר למחרתו יביא כו' עד והא איכא הך פורתא דלא קמיץ ליה והכי נמי נגזור גזירה שלא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול וי"ל דהך פורתא לא מקדש ליה כלי שרת כדתניא לעיל סלאים אין מלאים א"א שלשים ומתנדבים כיוצא בו אבל לעיל ניחא דקאמר ואם לאו יהא נדבה אבל לא מתני אם לאו יהא לבדק הבית דכיון דאיכא לוג שלם ומתנדבין כיוצא בו גזירה שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחולין :

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פס"ג מהל' מעשה"ק הלכה טו :

וכי מפרישין תחלה למותרות יתיב רבי יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה דר"נ ויתיב וקאמר ולייתי בהמה ולחם ולימא אי הך דקיימא תמורה היא הא תודה והא לחמה ואי הך דקיימא תודה היא הא לחמה והא תהוי תמורה א"ל *עני מרי ארבעין בכתפיה וכשר רב א] עילא חליש על לגביה אביי ורבנן ויתבי וקא אמרי אם איתא לדר' יוחנן דאמר *חוץ לחומת העזרה קדוש לייתי לחם ולותבה חוץ לחומת העזרה ולימא אי הך דקיימא תודה היא הא לחמה ואי לא ליפוק לחולין משום דאיכא ארבע להניף היכי ליעביד לנפינהו ב] אבראי °לפני ה' כתיב גוואי קא *מעייל חולין לעזרה הלכך לא אפשר מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי אם איתא לדחזקיה דאמר *קדשו ארבעים מתוך שמונים לייתי בהמה ולייתי שמונים בהדה ולימא אי הך דקיימא תודה היא הא נמי תיהוי תודה והא שמונים דתרווייהו אי הך דקיימא תמורה היא הא תודה והא לחמה וליקדשו להו ארבעים מתוך שמונים משום דקא ממעט באכילה *דארבעים אמר ליה רב אשי לרב כהנא אם איתא *לדרבי יוחנן דאמר הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בוולדה מתכפר לייתי בהמה מעוברת וימתין לה עד שתלד ולייתי שמונים בהדה ולימא אי הך דקיימא תמורה היא ג] (א) הא וולדה תודה ד] היא והא שמונים דתרווייהו ואי הך דקיימא תודה היא הא נמי תודה היא והא שמונים דתרווייהו הוא והאי ליהוי מותר דתודה אמר ליה מאן לימא לן ה] דאמר רבי יוחנן אם שיירו משוייר דלמא אם שיירו אינו משוייר והיינו *טעמא דרבי יוחנן ו] דאמר אדם מתכפר בשבח הקדש רבינא איקלע לדמהוריא אמר ליה רב דימי בריה דרב הונא מדמהוריא לרבינא ולייתי בהמה ולימא הרי עלי ולייתי בהמה אחריתי ולייתי שמונים בהדה ולימא אי הך דקיימא תמורה היא הני תרתי תודות והא שמונים דתרווייהו ואי הך דקיימא תודה היא והא דאמרי עלי נמי ליהוי תודה והא שמונים דתרווייהו ואידך תהוי לאחריות אמר ליה ז] התורה אמרה °טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם ואת אמרת ליקום ולינדור בתחילה: **מתני'** האומר *הרי עלי תודה יביא היא ולחמה מן החולין

תודה

(ויקרא ז) (קהלת ה)

מ. מפרישין תחילה · שום קרבן על מנת שיהא מותר זבח : ארבעין בכתפיה וכשר · הוא חייב ללקות ארבעים על שהמיר כדתנן (תמורה דף ב:) שאם המיר מומר וסופג את הארבעים ואת אמרת יפריש לכתחילה לשם תמורה דבר שהוא אסור ומתחייבים מלקות : אם איתא לדרבי יוחנן · דאמר לעיל* חוץ לחומת העזרה נמי קדש הלחם בשחיטת הזבח אם הוא לפנים מחומת בית פאגי אמאי לא עביד כדאמר מעיקרא : תורה אור

ולייתי לחם וכו' · ודקמהדר לה וכי מכניסין חולין לעזרה לייתי לחם ויניח חוץ לחומת העזרה בבית פאגי במקום שמתקדש בשחיטת הזבח ואפילו הויא תמורה דהוו חולין ליכא איסורא דהא לא נכנסו לעזרה: משום דאיכא ארבע · חלות דתרומה שצריך להניף ובכל מקום מניפו הלחם למעלה וצריך להניפו בעזרה במקום שמניף הבשר ואי קשיא הא דאמר לעיל (דף סב:) כל מקום שים לחם הלחם למעלה ואמר היכא אמר רב פפא במילואים אמאי לא אמר נמי בתודה איכא לתרוצי עיקר מילתא נקט כדהדרינן נמי לעיל: לפני ה' כתיב · בשלמים ותודה היא בכלל שלמים: קמעייל חולין לעזרה · שמא תמורה היא : ולייתי שמונים · חלות ולינחינהו בחוץ כרבי יוחנן וליפרים מינייהו שמונה חלות ולותבינהו גוואי : ולימא אי הך כו' וליקדשו ארבעים מתוך שמונים והני שמונה דגוואי לא הוי ארבעה מינייהו חולין בעזרה ממה נפשך דאי הך דקיימא תודה הויא הוו שתי תודות ושמונה חלות תרומה ואי הך דקיימא תמורה ולא הוה אלא חדא תודה הני שמונה ליחשבינהו מהני מ' דקדשו ולא הוו חולין בעזרה : ומשני לא אפשר בהכי משום דממעט באכילה דארבעים · גבי הבעלים דכהן אינו רוצה לאכול כי אם ארבעה דסבור שמא אין כאן אלא תודה אחת ואין לכהן לאכול כי אם ארבעה מהן א) והבעלים נמי חוששין שמא שתיהן תודות הן וכל שמונה קדשות ונמצא אותן ארבעה חלות אבודים ולעיל דאמרינן אי לא ליפוק לחולין ליכא למימר קממעט באכילה דארבעים דהתם ליכא אלא ארבעים חלות וממה נפשך אית ליה לפרושי ד' לתרומה אבל הכא דהפרים ב) שני חלות איכא למימר דארבעים שלא לצורך הן וקא ממעט לבעלים באכילה דארבעים : ענין אחר דקא ממעט באכילה דארבעה דאילו בעלמא היכא דליכא אלא חד קרבן אי יקדשו מ' מתוך שמונים אין נאכלין לכהנים אלא ארבעה ואידך כולהו נאכלין לבעלים וכיון דליכא אלא ארבעה יש ספוק (ב) בידך לאוכלן ביום אחד ח] אבל הכא דאיכא לכהנים שמונה ג) ושל בעלים יכולין להאכיל מחלקן לכל מי שירצו ולא אתו לידי שריפה אבל ט] שמונה לכהנים כיון דאין נאכלין אלא לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם דלמא לא מצו אכלי לכולהו שמונה ביום אחד והוי המותר בשריפה ושמא לא הויא אידך תודה ד) ולא קדשו אלא ארבעים וליכא דקדים אלא ד' ונמצאת ממעט באכילה דהלו ד' ושריף שלא כדין ה) מ"ר · ענין אחר ממעט באכילה דמ' דילמא לא קדשי כלל דאידך לא הויא תודה וכי ו) מתותרי למחר שרף להו ועבר משום בל תשחית (דברים כ) כך שמעתי : רצה בה מתכפר רצה בוולדה מתכפר · דלא חשיב לה כולד חטאת הואיל והפרישה מעוברת דדעתיה הוה נמי להתכפר בעובר ומתכפר באיזו מהם שירצה ולכוותיה גבי תודה יכול לעשותן שתיהם תודות אבל נתעברה לאחר שהקדיש אין מתכפר בוולדה משום דכשהקדישה לא הוה דעתיה אהאי ולד דהאכתי לא נתעברה : לייתי בהמה מעוברת · משום הכי אמר בהמה מעוברת ולא בהמה וולדה ... מפריש לה לא הויא אלא חדא ז) והיכא למימר דמפריש תחילה למותרות : והאי ליהוי ח) מותר בהודה · והכא ליכא למימר וכי מפרישין תחילה ... שהרי מקצתה הויא עיקר קרבן דבשעה שהפרישה לא הויא אלא חדא גופא ועכשיו קרב מקצתו או האם או הולד אבל לעיל דלא הוי אלא חד ט) והיא ... מתחילה לשם מותר איכא למיפרך וכי מפרישין וכו' : מאן לימא לן · טעם דרבי יוחנן התם היינו משום דעובר לאו ירך אמו הוא ואם שיירו ... לא הקדישו כשהקדיש לאם הוי משוייר דלא חשיב כוולדה דבעי למימר . דכוותיה גבי תודה שיהו האם והולד תודות דילמא ס"ל התם אם שיירו אינו ... שאין יכול לשיירו י] לקרבן לפני עצמו אלא מהה וה"נ אין יכול לעשות הוולד קרבן ואין יכול להקריב שניהם האם והוולד ולחמם עמהם אלא היינו ... דר' יוחנן דאמר רצה בוולדה מתכפר משום דאדם מתכפר י) בשבח הקדש בוולד דכי הפרישה מעוברת הוה דעתיה אכל שבחא יא] ולאחר שנתכפר ... יכל הוולד ה"נ מתכפר באיזו תודה שירצה ולחמה עמה אבל להביא שניהם ולחמם לא : ולימא עלי · כדי שיהא חייב באחריותה : ולייתי אחרת · ... דראשונה : התורה אמרה טוב אשר לא תדור · ומוקמינן ליה (חולין דף ב:) דאמר עלי : ואת אמרת ליקום ולנדור לכתחילה · דלימא עלי ... טוב . מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר : **מתני'** האומר הרי עלי תודה יביא היא ולחמה מן החולין · דכיון דאמר עלי נתחייב בה והוה ליה ... כחובה ואינו בא אלא מן החולין כדאמרינן לקמן וכיון דאמר הרי עלי תודה אע"ג דלא אמר ולחמה מתחייב בשתיהן דלחם גלל תודה : ואם

אם איתא לחזקיה כו' · בתוס' נקט אם איתא דהא אפי' רבי יוחנן מודה היכא דאמר ליקדשו ארבעים מתוך שמונים כדאמרינן לעיל ושמא דדוקא היכא *דלא מיכוין כדאמר (לו) לייתי חולין לעזרה דהוי צורך קרבן *) והיכא בינייהו ארבעים דודאי הוו חולין יב] וליקדשו להו ארבעים מתוך שמונים יג] ואידך הוו ליה כמפריש לאחריות דהכי אמר חזקיה לעיל דלאחריות קא מיכוין והלכך ליכא למפרך דמעייל חולין לעזרה כיון דלאחריות קא מיכוין לצרך קרבן ניניהו וספיר דמי אע"פ שהן חולין כדתניא בהלל הזקן (פסחים דף סו:) מביאה כשהיא חולין לעזרה ומקדישה וסומך עליה ושוחטה אבל בהכך דלעיל דליכא אלא חדא בהמה ודלמא תמורה היא ולא חזיא ללחם מעיקרא חולין לעזרה קא מעייל ועל הגס פי' כן *בקונט' *ואע"ג דלעיל בפרק התכלת (דף מח:) גבי שחט שני כבשים על ארבעים חלות חשבינן להו חולין בעזרה היינו משום דפריק להו בפנים דבחוץ לא מצי פריק להו דלא ליפסלו ביוצא: **דלמא** אם שיירו אינו משוייר · לעיל פירשתי יד] *דקשיא מתמורה פרק כילד מערימין (דף כה:) דמשמע דהך הוא מסקנא דשמעתא דקסבר רבי יוחנן *אם שיירו אינו משוייר: **התורה** אמרה טוב אשר לא תדור · ואפילו רבי יהודה לא קאמר אלא דאמר הרי זו אבל אמר הרי עלי לא כדאיתא בריש חולין (דף ב:) והא דאמרינן בפרק שני נזירין (נזיר נט:) גבי מת אחד מהם יביא אחד מן השוק וידור כנגדו תיקוני גברא שאני והאיש מדיר בנו בנזיר (שם דף כח:) היינו נמי כדי לחנכו במצות :

*) נ"א שייך כאן מן ואידך עד מיכוין תודה

גי' צ"ק דדוקא היכא דלא מכוין כ"א נמ' דהאי לורך קרבן ואידך ארבעים דודאי הוו חולין לא לייתי לעזרה היכא בינייהו והס"ד ואח"כ מה"ד וליקדשו להו ארבעים

נ"א אבל לר"י דמקדש מ' מתוך פ' כיון דהויא בינייהו מ' דודאי הוי חולין איכא למיפרך דהוי חולין בעזרה

נ"ל כה דקשיא מתמורה כו' צ"ק

נ"ל אם שיירו משוייר

רש"י כת"י

[מפר]ישין תחילה למותרות · לשום [קרבן] הא לא מציא מתרות [אלא] ולד או שכפר ונותר (או) כגון שאבד האבודה והפריש אחרת ואח"כ נמצאת האבודה : [עני מר]י · ענני מורי : ארבעים בכתפי' · ארבעים יש (בדבר) [בדיבורו] דכתיב לא ימיר אותו ואת אמרת כשר לעשות לכתחילה ולומר הא תמורה : אם איתא לדר' [יוחנן ד]אמר לעיל בהאי פירקא השוחט תודה לפנים ולחמה חוץ לחומת העזרה קדש הלחם : ואי לא ליפוק לחולין · והכא לא מצי למפרך וכי מכניסין חולין לעזרה [ד]לעיל : ומשני משום דאיכא ארבע להניף · אותן ד' הנאכלות לכהן טעונין תנופה עם חזה ושוק כדאמר בפרק כל המנחות באות מצה כל מקום שים לחם [...]למעלה ועוד תניא בת"כ גבי תנופה בפרשת צו את אהרן חזה זה חזה התנופה זה תנופה הכל שוק זה השוק התרומה זו תרומת תודה ותרומת תודה היינו [...] ובתנופה כתיב לפני ה' : וליקדשו לה מ' מתוך שמונים · ואינך מ' הוי ליה מפריש לאחריות דהכי אמר חזקיה לעיל לאחריות קא מכוין והמפריש בני קרבנות [...] שניהם קדושים וה"נ כולהו שמנים קדשי עם התודה ומ' באנפי נפשיה הלכך ליכא למיפרך מעייל חולין לעזרה דכיון דלאחריות קא מעייל להו לורך קרבן [...]ספיר דמי ואע"ג דהן חולין כהלל הזקן מביאה כשהיא חולין לעזרה ומקדשה וסומך עליה ושוחט אבל בהנך דלעיל דליכא אלא חדא בהמה ודלמא תמורה היא [...] ללחם מעיקרא חולין לעזרה קא מעייל על חנם : משום דקא ממעט באכילה · דעכשיו הוא תורם שמנה חלות ושמא לאו תודה היא ואותן ארבע תרם שלא [...]ממעט באכילה מארבע הראויות דדילמא לא מתכוי כהנים לאכלינהו ואתו לידי נותר על ידי אלו שהן חולין ואינן ראויות לכהן ומייתי קדשים לבית הפסול [...]באכילה ממעט את אוכליהן זמן אכילתן ליבנא אחרינא גרסינן משום דממעט באכילה דארבע : המפריש כו' בתמ' תמורה בפ' כילד מערימין : והאי · הולד: [...] דתודה · וליכא למימר [וכי] מפריש תחלה למותרות דהא מעוטת הפרשה חד גופה הוא : מאן לימא לן · דטעמא דר' יוחנן דאמר רצה בולדה מתכפר משום [...] אם שיירו · לולד לשם קדשים : משוייר · דיכול להפריש לו ולאמו לשם שני קרבנות דתתלא למימר נמי הכא שיפריש האם וולד לשם ב' תודות דלמא לעולם [...] אינו משוייר אלא כשהפריש לאם הוי ולד בע"כ קדוש עם האם לקרבן מותר וכשיקריב האם הוי (חבירו) [הולד] מותר ואין טעון לחם : והאי דאמר ר' [יוחנן ר]צה בולדה מתכפר דקסבר אדם מתכפר בשבח הקדש ולעולם אם קרב אחד מהם הוי האידך מותר : לדמהוריא · שם מקום : ולייתי בהמה · אחרת ולימא עלי [...] יפריש אותו בהמה לתודתו : ולייתי עוד בהמה אחרת לאחריותו ואלה על שתיה קודשת אחריות כדרבו דהא עלי קאמר וחייב באחריותו דהשתא הוו לכו ב' [...] : טוב אשר לא תדור · דאסור לומר עלי דשמא תאבד ולא יפריש אחרת תדור הייט עלי דאמרי' בר"ה נדר האומר הרי עלי עולה נדבה האומר הרי זו עולה : [...] יביא היא ולחמה מן החולין · ולא מן המעשר דכיון דאמר הרי עלי הוי ליה דבר שבחובה וכל דבר שבחובה גמרינן לקמן דאינו בא אלא מן החולין :

א) צ"ל והבעלים נמי צ"ק ב) צ"ל ס' צ"ק ג) צ"ל בשלמא בעלים צ"ק ד) צ"ל ולא קדשו אלא ד' ונמצאת כו' צ"ק ה) צ"ל ולמ"ש פי' ולא מפי השמועה צ"ק ו) צ"ל נתותרו ז) צ"ל למימר צ"ק ח) צ"ל מותר תודה צ"ק ט) נ"א והיא גופה מתחלה לשם מותר כפרים איכא כו' כן היה גי' צ"ק י) צ"ל בשבח הקדש דכי הפרישה מעוברת הוה דעתיה אשבחא אבל לאחר שנתכפר כו' כן הוא גי' צ"ק

שיטה מקובצת

א] רב עולא בר אבא חלש: ב] לנפינהו · חולין דף קל"א ע"א : ג] תמורה היא וולדה' וא"ת ולימא אי הך דקיימא תמורה היא והא ולדה תודה והיא נמי תודה והכי אמרינן בפ' כיצד מערימין ולדה של א עולה והיא שלמים דבריו קיימים היא שלמים וולדה עולה והוי זה שלמים ומפרש בגמרא משום דקסבר עובר ירך אמו הוא ואפ"ה כי אקדיש ואקדיש ולד תחילה כשני גופין חשיבי הכי נמי נקדים וניכמא ולד ברישא (ויקדים) [דהדר] שם תודה על שניהם וצ"ע : ד] תיבת היא נמחק : ה] לן הא דאמר ר"י דקסבר אם : ו] יוחנן דקסבר אדם : ז] התורה ע"י תוס' דף קי ע"ב : ח] תיבות אבל הכא דאיכא לכהנים שמונה נמחק: ט] שריפה אבל הכא דאיכא שמונה: י] לשיירו לקרבן בפני עצמו : יא] שבחא אבל לאחר : יב] חולין הס"ד ואח"כ מה"ד וליקדשו : יג] שמונים פ"ה ואינך הוו להו : יד] דקשיא' גליון וצריך לומר דשיטות חלוקות הן ולשיטה דהתם נמי ליכא למפרך קושיא דהכא דרבי חייא סבר תנאי היא וסבר כאן דאמר אם שיירו אינו משוייר :

הגהות הב"ח

(א) גמ' הא היא וולדה תודה : (ב) רש"י ד"ה ענין אחר וכו' יש ספוק ביד כהן לאוכלן ביום אחד ובעלים יכולין כל"ל ותיבות אבל הכא דאיכא לכהנים נמחק:

[דף עח:] [לעיל יז· סנהדרין כו: ב"ק מט:] [לעיל עח:] [לעיל מח: וש"נ] [שם עח:] [יבמות עח: תמורה כה:] [לעיל פ· תמורה כה: כריתות כד:]

רבינו גרשום

עני מרי · כלומר ישיב לי ר' ארבעים בכתפיה וכשר הוא חייב ללקות ארבעים דתנן לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים ויפריש לצורך תמורה שיהא בר מלקות : משום דאיכא ארבע חלות · דתרומה דצריך להניף : לפני ה' כתיב בשלמים ובתודה נמי היינו שלמים · ולייתי שמונים בהדה ולותבינהו ...

תורה אור

תודה *עלי מן החולין ולחמה מן המעשר יביא היא ולחמה מן החולין תודה [ג]מן המעשר ולחמה מן החולין יביא [א] [ג]היא ולחמה מן המעשר יביא ולא יביא מחיטי מעשר שני אלא ממעות מעשר שני: **גמ'** אמר רב הונא האומר [ד]הרי עלי לחמי תודה מביא תודה ולחמה מאי טעמא מידע ידע האי גברא דלחם בלא תודה לא איקריב והאי תודה ולחמה קאמר והאי דקאמר לחמי תודה סוף מילתא נקט תנן תודה מן המעשר ולחמה מן החולין יביא כמה שנדר ואמאי כיון דאמר לחמה מן החולין יביא היא ולחמה מן החולין שאני התם דכיון דאמר תודה מן המעשר נעשה כאומר הרי עלי לחם לפטור תודתו של פלוני אי הכי רישא דקתני תודה מן החולין ולחמה מן המעשר יביא היא ולחמה מן החולין הכא נמי נעשה כאומר הרי עלי תודה לפטור לחמו של פלוני הכי השתא בשלמא לחם למיפטר תודה אתי תודה למיפטר לחם מי אתיא ת"ש האומר [ה]הרי עלי תודה בלא לחם וזבח בלא נסכים כופין אותו ומביא תודה ולחמה זבח ונסכים *טעמא דאמר (א) [ב] אבל לא אמר תודה לא ה"ה אע"ג דלא אמר תודה ואיידי דקא בעי למיתנא זבח בלא נסכים דלא מתני ליה נסכים בלא זבח תנא נמי תודה *(ג) אמאי נדר ופתחו עמו הוא אמר חזקיה הא מני בית שמאי היא דאמרי תפוס לשון הראשון דתנן *הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבלה ב"ש אומרים נזיר ובית הלל אומרים [ו]אינו נזיר רבי יוחנן אמר אפילו תימא בית הלל באומר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך לא הייתי נודר כך אלא כך ומאי כופין דקא בעי הדר ביה תא שמע האומר הרי עלי תודה בלא לחם וזבח בלא נסכים ואמרו לו הבא תודה ולחמה וזבח ונסכים ואומר אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר כופין אותו ואומר לו °שמור ושמעת דברים יב בשלמא לחזקיה ניחא ליה אלא לר' יוחנן קשיא אמר לך ר' יוחנן הא ודאי ב"ש היא מאי שמור ושמעת אמר אביי שמור הבא תודה ושמעת הבא לחמה רבא אמר שמור הבא תודה ולחמה ושמעת שלא תהא רגיל לעשות כן (תודה) *היא ולחמה מן המעשר יביא לא סגי דלא מייתי רב נחמן ורב חסדא אמרי רצה מביא לא רצה לא יביא [ג] *ולא יביא מחיטי מעשר שני אלא ממעות מעשר שני רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו לא שנו אלא מחיטי מעשר שני אבל מחיטין הלקוחות ממעות מעשר שני יביא יתיב רבי ירמיה קמיה דרבי זירא ויתיב וקאמר לא שנו אלא מחיטי מעשר שני אבל מחיטין הלקוחות [ד] במעות מעשר שני יביא א"ל רבי אתה אומר כן אני אומר אפי' מחיטין הלקוחות במעות מעשר שני לא יביא ואימא טעמא דידי ואימא טעמא דידך אימא טעמא דידך תודה מהיכא קא ילפת לה משלמים ושלמים

ואם אמר הרי עלי תודה מן החולין ולחמה מן המעשר שני · כיון דעיקר תודה הזבח *אמר מן החולין יביא הכל מן החולין דכיון דאמר עלי נתחייב בה והוה ליה דבר שבחובה: תודה ממעות מעשר שני ולחמה מן החולין יביא · כמו שאמר *הואיל ועיקר ה] הוא למטה לבא מן החולין והוא לא מייתי זבח מן החולין כמצותה לסכי לא גריר לחם בתר זבח: **גמ'** אמר רב הונא האומר הרי עלי לחמי תודה · אף על גב דלא אמר תודה מביא שתיהן: סוף מילתיה נקט · דכי אמר לחמי תודה הוי כמאן דאמר תודה ולחמה: כיון דאמר ולחמה מן החולין יביא היא ולחמה מן החולין: שאני התם כיון דאמר בפירוש תודה מן המעשר · הא דקאמר בתר הכי לחמה מן החולין נעשה כאומר הרי עלי לחם של חולין לפטור תודתו של פלוני הכא נמי נעשה כאומר הרי עלי לחמה מן החולין לפטור *תודתו שנדרתי להביאו מן המעשר להכי מביא לחמה מן החולין אבל לעולם היכא דאמר לחמי תודה סתם מביא נמי תודה: הכא נמי נעשה כאומר הרי עלי תודה לפטור לחמו של פלוני · (ג) דבכל ענין שנדר *להביא מן המעשר [לא להוי מעשר גריר בתר חולין אלא] ליהוי חולין גרירא בתר המעשר ויביא התודה מן החולין ולחמה מן המעשר כמו שאמר: בשלמא לחם למיפטר תודה אתי · כדאמרינן (לעיל דף פ') לחם גלל תודה איכא למימר דנעשה כאומר לפטור תודתו של פלוני: אלא תודה מי אתיא למיפטר לחם· דלימא נעשה כאומר לפטור לחמו של פלוני: אבל לא אמר תודה · אלא לחמי תודה: לא · אין כופין אותו להביא תודה ולחמה: דלא מתני ליה (ד) כי אמר נסכים בלא זבח · דאין כופין אותו להביא זבח ונסכים כדאמר (לעיל עד:) המתנדב יין מביא ומזלפו על גבי האישים: ואמאי · כופין אותו להביא תודה ולחמה כי אמר הרי עלי תודה בלא לחם: נדר ופתחו עמו הוא · כלומר שכשנדר תודה לאלתר *נתחרט בדבר ולפי שהיה יודע שאין תודה בלא לחם *נתחרט כדי לסתור נדרו ו] ואמאי כופין לקיים נדרו (ה) כ"ש · ענין אחר נדר ופתחו עמו שיכול לומר אני הייתי סבור שהייתי יכול להביא תודה בלא לחם עכשיו שאיני יכול אי אפשי מ"ר ז"ל: תפוס לשון ראשון · וכיון דאמר תודה נתחייב בתודה ולחמה: ז] *בית שמאי · אע"פ שאמר ענין שאינו בנזירות כיון דאמר הרי אני נזיר תפוס לשון ראשון והוי נזיר: אפילו תימא בית הלל · ואמאי אינו נדר ופתחו עמו כגון דאמר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך בלא לחם לא הייתי נודר אלא תודה ולחמה:א)והאי כופין אותו דקאמרתי הא דעתו לאהויי כראוי (ו) להכי כופין אותו דקמהדר ביה ואמר איני רוצה להביא אלא כמו שנדרתי בלא לחם כופין אותו כמו שגילה תחילה ב) שהיה דעתו לנדור כהוגן: אילו הייתי יודע שכן · שהייתי חייב בלחמה לא הייתי נודר: בשלמא לחזקיה · דמוקים להא כב"ש ומשום תפוס לשון ראשון הא נמי ב"ש ומשום תפוס לשון ראשון כופין אותו: אלא לרבי יוחנן · דמוקים לההיא כבית הלל האי ודאי לאו בית הלל היא דהא נדר ופתחו הוא דקאמר אילו הייתי יודע וכו': שמור · המצוה והבא תודה ולחמה כמצותה: שלא תהא רגיל לעשות כך · לנדור תודה בלא לחם: לא סגי דלא מייתי · תרווייהו מן המעשר בתמיה כלומר אמאי קאמר יביא שניהן דמשמע ולא מן החולין אי מייתי מן החולין תע"ב: רצה יביא · מן המעשר: שלא יקח מחיטי מעשר שני · בהמה לא יביא · לצורך תודות: מהיכא ילפת לה דכתיב ובשר זבח תודת שלמיו (ויקרא ז): ושלמים

תודה מן החולין ולחמה מן המעשר יביא היא ולחמה מן החולין · *דהכי אמר הרי עלי תודה מן החולין נתחייב הכל מן החולין דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין וכי הדר ואמר לחמה מן המעשר לא מצי הדר ביה ואפילו תוך כדי דיבור דלא מבעיא לבית שמאי דאמרי בגמ' גבי הריני נזיר מן הגרוגרות תפוס לשון ראשון אלא אפי' לבית הלל דהשבינן ליה נדר ופתחו עמו לא דמי להכא דבעי למיהדר*ולא מצי מיהדר דאמירה לגבוה כמסירתו להדיוט ואמרינן נמי בפרק בתרא דנדרים (דף פז') והלכתא תוך כדי דיבור כדיבור דמי חוץ ממגדף ועבודת כוכבים ומקדש ומגרש וגבי תמורת עולה ותמורת שלמים מוכח בתמורה פרק כילד מערימין (דף כה:) דבנמלך אפילו רבי יוסי מודה דאפי' תוך כדי דבור הרי זו תמורת עולה (ושלמים נמי): **אביי** כיון דאמר לחמה מן החולין יביא היא ולחמה מן החולין · תימה הא לא שייך הכא סוף מילתא נקט כדלעיל וי"ל דקשיא ליה דכי אמר הרי עלי לחמי תודה יביא תודה מן המעשר כמו האומר הרי עלי תודה מן המעשר ולחמה מן החולין: **טעמא** דאמר תודה הא לא אמר תודה לא · תימה מאי קשיא ליה אין י] ה"נ דדווקא בהאומר הרי עלי תודה בלא לחם אבל אמר לחם בלא תודה לא דהא לעיל קא מפרש דסוף מילתא נקט אבל אם פירש בהדיא לחם בלא תודה לא: (**תודה**) היא ולחמה מן המעשר יביא לא סגי דלא מייתי יא] יש פי' שכתוב כהן וכי לא סגי דלא מייתי ללחם מן המעשר הא ודאי אם הביא לחם מן החולין תבא עליו ברכה ונראה שזה טעות סופר שאין אדם יכול ליישב ובמדוייקים מלאתי וכי לא סגי דלא מייתי תרוייהו מן המעשר הא ודאי אם הביא שניהם מן החולין תבא עליו ברכה וכן פירש בקונט' במתני' *וזה לשונו תודה היא ולחמה מן המעשר יביא כמו שנדר ובגמרא מפרש דהאי יביא לאו חובה הוא דכ"ש אם הביא שניהם מן החולין דשפיר עבד אלא אם רצה קאמר:
איטו

ואם אמר הרי עלי תודה מן החולין ולחמה מן המעשר · מעשר שני

לתודתו: אבל ממעות מעשר שני מביא תודה ולחמה: אני אומר אפילו ג) בחיטין הלקוחין ח] ממעשר שני לא יביא · לצורך תודות: מהיכא ילפת לה לתודה · ד) דאינה מביאה ט] מחיטי מעשר שני · שבאין ממעשר שני: משלמים · ותודה איקרי שלמים דכתיב ובשר זבח תודת שלמיו (ויקרא ז): ושלמים

א) נ"ל ומאי נ"ק: ב) נ"ל שהיה נדר הגון נ"ק: ג) נ"ל מחיטין הלקוחין ממעשר שני לצורך תודות נ"ק: ד) דמביאה ממעשר שני נ"ק:

רש"י כת"י

ואם אמר הרי עלי תודה מן החולין ולחמה מן המעשר · מעשר שני: יביא היא ולחמה מן החולין · דלחם שייך בתר תודה דכיון דאמר הרי עלי תודה מן החולין בע"כ מיחייב בלחם הלכך האי דהדר ואמר לחמה מן המעשר לאו כלום הוא: תודה מן המעשר ולחמה מן החולין יביא תודה היא ולחמה מן המעשר יביא · וה"ה תודה מן המעשר ולחמה מן החולין יביא כמו שנדר ואם אמר תודה היא ולחמה מן המעשר יביא כמו שנדר ובגמרא מפרש [דהאי ד] קאמר יביא לאו [חובה] הוא דכ"ש אם [יביא] שניהם מן החולין [דשפיר] עבד אלא [אם רצה] קאמר: ולא יביא · הלחם: מחיטי מעשר שני · שלמו מפרש טעמא בגמרא: **גמ'** סוף מילתא נקט · כמו לנדור תודה תחילה ואח"כ לחם: כיון דאמר לחמה מן החולין · נימא נמי סוף מילתא נקט ויביא הכל מן החולין: נעשה כאומר הרי עלי לפטור תודתו של פלוני · דאינו מביא אלא לחם ה"נ משמע הרי עלי מן החולין לפטור תודת מעשר: יביא היא ולחמה מן החולין וחייב ליה בתודה ולחמה אמאי נימא נמי נעשה כאומר הרי עלי תודה בלא לחם לפטור לחמו של מעשר: הכי השתא כו' דקיימא לן לחם גלל תודה ואין תודה גלל לחם: אבל לא אמר תודה · אלא לחם לא מייתי מידי דתודה לא שייכא בלחם: דלא מתני ליה נסכים בלא זבח דלא הוי מלי למתני נסכים בלא זבח כופין אותו שיביא זבח ונסכים דהא יכול אדם להתנדב יין בפני עצמו כדאמרינן בפ' המנחות והנסכים תנא נמי תודה: ואמאי כופין אותו להביא תודה ולחמה: נדר ופתחו עמו · הוא עם הנדר פתח בחרטה כיון דאמר בתוך כדי דבור בלא לחם ודאי תוזר בו מן התודה ויודע הוא דאין תודה בלא לחם וכן זבח בלא נסכים ולא בעי לאתויי מידי: תפוס לשון ראשון · וכיון דאמר עלי תודה מיד נתחייב בתודה ולחמה: הריני נזיר מן הדבלה ומן הגרוגרות · ואין נזירות אלא מן היין: ב"ש אומרים הרי זה נזיר · דתפוס לשון ראשון וכיון דאמר הריני הרי מיד נתחייב בתודה ולחמה: ובה"א אין זה נזיר · דנדר ופתחו עמו הוא: אפי' תימא · כך ברייתא דקתני כופין אותו: באומר אילו הייתי יודע · שאין נודרין כך תודה בלא לחם:לא הייתי נודר כך·אלא תודה ולחמה דהשתא ליכא למימר דלבוש חרטה קאמר: ומאי כופין·אותו כיון דדעתו להביא את הכל:דקא בעי למהדר ביה · אחר שאמר לנו דבר זה: ואומר אילו הייתי [יודע] (נודר) בכן· בשופי להביא שניהם לא הייתי נודר כלום · שמור ושמעת· מפרש לקמן: בשלמא לחזקיה·דאוקמי כב"ש:אלא לר' יוחנן·מאי איכא למימר לתרוצי בהאי דתיקום כב"ה הא בהדיא קאמר דלא היה בדעתו להביא שניהם:לעשות כך·לנדור תודה בלא לחם:ופריך יביא· במתני': לא סגי דלא מייתי · לחם מן המעשר בתמי' הא ודאי אם הביא לחם מן החולין תע"ב: הלקוחות · בירושלים ממעות מעשר שני לשום אכילת מעשר שני יביא: אפי' מחיטין הלקוחות ממעות מעשר שני · קודם לכן לשם מעשר שני לא יביא ומתני' דקתני אלא ממעות מעשר שני שיקח חיטין לשם תודה ממעות מעשר שני ויביא: מהיכא ילפת לה:לתודה דיכול להביא ממעות מעשר שני: משלמים דרחמנא קראה לתודה שלמים דכתיב תודת שלמיו מה שלמים באים ממעשר אף תודה באה מן המעשר אם ירצה:

בכך לא הייתי נודר אלא כך כראוי: ומאי כופין אותו דקאמר הא בעי להביא כראוי: (אי) דקא הדר ביה דאמר הוא הואיל ולא נדרתי כהוגן איני מביא כופין אותו כיון שגלה דעתו שרצונו היה לדור יוחנן קשיא דהכי ודאי נדר ופתחו עמו הוא דקאמר לא הייתי נודר כלל ואמאי כופין אמר לך הא וודאי ב"ש היא: היא ולחמה מן המעשרות יביא כן כמו שנדר · יביא לא מביא דלא יביא כאן בתימה קאמר · כלומר יביא מן המעשר ולא מן החולין אי מייתי מן החולין תבוא עליו ברכה: רצה יביא מן המעשר רצה לא יביא מן המעשר אלא מן החולין: אני אומר אפי' מחטין הלקוחות במעות מעשר שני לא יביא שהן כחיטי מעשר אלא בחיטין הלקוחות במעות מעשר שני לשם תודה יביא: אימא טעמא דידך מהיכא קא ילפת לה התודה דיכול להביא מחיטין הלקוחות במעות מעשר שני משלמים והתודה איקרי שלמים דכתב ובשר זבח תודת שלמיו:

נ"ל דכי אמר נ"ק

לו א מיי' פט"ז מהלכות מעה"ק הלכה טו:

לז ב ג מיי' שם הלכה יח:

לח ד מיי' שם פי"ז הלכה יא:

לט ה מיי' שם הלכה יג:

מ ו מיי' פ"א מהל' נזירות הלכה י:

שיטה מקובצת

א] יביא תודה היא: ב] דאמר תודה אבל לא אמר תודה לאו"את מאי פריך דלמא ה"ק אבל לא אמר תודה אלא אמר לחם בלא תודה לא אבל היכא דאמר הרי עלי לחם סתמא לעולם אימא לך דמביא תודה ולחמה ר"ל. דלמאי דמפרש לה בסמוך כב"ה ובאומר אילו הייתי יודע ניחא דכיון דאמר אילו הייתי יודע הרי הוא כאילו אמר הרי הוא עלי לחמי תודה סתמא: ג] יביא: ולא יביא והוא ציון במתני': ד] הלקוחות במעות וכן צ"ל לקמן: ה] ועיקר מצוה הוא לבא כו' והוא לא הביא זבח: ו] נדרו אמר בלא לחם: ז] ב"ש סברי אע"פ שאמר מין ומין שאינן בנזירות: ח] הלקוחין במעות מעשר שני: ט] מחיטים הלקוחות ממעות מעשר שני: י] הכי נמי ואמר מהר"ם דלמה דאמרינן בסמוך דאומר אילו הייתי יודע ניחא דהכי נמי אם אמר הרי עלי לחם בלא תודה הוי ליה למימר דכופין: יא] יש פירוש רש"י שכתוב כהן דעל תודה מן המעשר ולחמה מן החולין הוא דפריך ולא סגי דלא מייתי לחמה מן המעשר ולא נהירא דמאי פריך דאדרבה לכך נראה דפריך מן התודה דמשמע יביא כמו שאמר:

פיסקא היא נ"ק

פיסקא היא נ"ק

הגהות הב"ח

(א) גמ' טעמא דאמר תודה אבל: (ב) שם ואמאי נדר: (ג) רש"י ד"ה הכא נמי וכו' של פלוני דבתר הכי שנדר להביא מן המעשר ולהוי כחולין שנדר גרירה: (ד) ד"ה דלא מתני ליה דכי וכו' אין כופין: (ה) ד"ה נדר וכו' נדרו ענין אחר כצ"ל ותיבת כ"ש נמחק: (ו) ד"ה ומאי כופין וכו' כראוי ומשני להכי כופין:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תודה וכו' ולא מצי מיהדר· עיין לקמן קב ע"ב תד"ה הא מני:

נ"ל ולחמה נ"ק

נ"ל הואיל ועיקר מצות· הוא לבא כו' נ"ק

נ"ל תודתו נ"ק

נ"ל להביאו מן המעשר וליהוי כו' נ"ק

נ"ל שמתא דאמר יכול לבוא כו' נ"ק

נ"ל נתחרט תוך כדי דיבור ולפי כו' נ"ק

נ"ל אמר כדי כו' נ"ק

[לקמן קב.]

נ"ל ב"ש אומרים שדר אע"פ שלא כו' נ"ק

רבינו גרשום

תודה מן החולין ולחמה מן המעשר כיון דעיקר תודה נתנדב מן החולין יביא הכל מן החולין: תודה מן המעשר ולחמה מן החולין יביא: כשאמר: כיון דאמר תודה מן המעשר בפירוש האי דקאמר בתר הכי ולחמה נעשה כאומר הרי עלי לחם לפטור תודתו של פלוני באי זה ענין שנדבה מביא לחמה מן החולין אי הכי ברישא נמי נימא לפטור לחמו של פלוני באיזה ענין שנדב בין מן החולין בין מן המעשר אבל בעלמא אמרינן סוף מילתא נקט: אבל לא אמר תודה אלא לחם אין כופין אותו להביא בלא תודה: ואיידי דבעא למיתנא זבח דכופין אותו דלא מיתני ליה איפכא כי אמר נסכים בלא זבח דאין כופין דאדם יכול להתנדב נסכים בלא זבח · וכיון דתנא זבח בלא נסכים תנא נמי תודה בלא לחם והוא הדין דאפי' איפכא כופין דסוף מילתא נקט: ואמאי כופין נדר ופתחו עמו כלומר יכול לומר אני הייתי סבור שהייתי יכול להביא תודה בלא לחם ועכשיו שאיני יכול הוא פטור: ופתחו עמו כמו פתחא פה: תפוס לשון ראשון וכיון דאמר תודה איחייב בתודה ולחמה: ב"ש אומרים נזיר אע"ג דאמר גרוגרות ודבש דאינן בנזירות כיון דאמר הריני נזיר הוי נזיר נמור: אפי' תימא ב"ה ואמאי אינו נדר ופתחו עמו באומר אילו הייתי יודע שאין נודרין

תורה אור | מסורת הש"ס

ושלמים שם שם ממעשר [ומינה] מה שלמים אין גופן מעשר אף תודה נמי אין גופה מעשר והני חיטי הלקוחות במעות מעשר שני נמי אין גופן מעשר אימא טעמא דידי תודה מהיכא קא ילפינא לה משלמים *ושלמים שם שם ממעשר מה שלמים אין מין מעשר אף תודה אין מין מעשר א) לאפוקי חיטין הלקוחות במעות מעשר שני דמין מעשר נינהו אמר ר' אמי *המתפים מעות מעשר שני לשלמים ב) לא קנו שלמים מאי טעמא דלא אלימא קדושת השלמים למיחל אקדושת מעשר שני מיתיבי ג) *הלוקח חיה לזבחי שלמים ובהמה לבשר תאוה לא יצא ד) העור לחולין לאו למימרא דקני שלמים הא איתמר עלה אמר רב לא קני שלמים ומאי לא יצא העור לחולין הכי קאמר אינו בתורת לצאת העור לחולין מ"ט אמר רבה נעשה כלוקח שור לחרישה איתמר המתפים מעות מעשר שני לשלמים ר' יוחנן אמר קני ר"א אומר לא קני ואליבא דר' יהודה דאמר מעשר ממון הדיוט הוא דכולי עלמא לא פליגי דקני כי פליגי אליבא דר' מאיר דאמר *מעשר ממון גבוה הוא מאן דאמר לא קני כר' מאיר ומאן דאמר קני כיון דמעשר [ה] קרי ליה שלמים כי מיתפסת ליה נמי תפים מיתיבי המתפים מעות מעשר שני לשלמים כשהוא פודן מוסיף עליהם שני חומשין אחד לקדש ואחד למעשר מי סברת דברי הכל היא הא מני רבי יהודה היא: **מתני'** מנין לאומר הרי עלי תודה שלא יביא אלא מן החולין תלמוד לומר °וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר והלא פסח אין בא אלא מן הכבשים ומן העזים אם כן מה תלמוד לומר צאן ובקר להקיש כל הבא מן הצאן ומן הבקר לפסח מה פסח דבר שבחובה ואין בא אלא מן החולין אף א) כל דבר שבחובה אין בא אלא מן החולין לפיכך האומר הרי עלי תודה הרי עלי שלמים הואיל ובאין חובה לא יביאו אלא מן החולין ו) ונסכים בכל מקום לא יביאו אלא מן החולין: **גמ'** ופסח גופיה מנא לן ג) דתניא ר' אליעזר אומר נאמר פסח במצרים ונאמר פסח לדורות מה פסח האמור במצרים לא בא אלא מן החולין אף פסח האמור לדורות לא בא אלא מן החולין אמר לו רבי עקיבא ג) וכי דנין אפשר משאי אפשר א"ל אע"פ שאי אפשר ראיה גדולה היא ונלמד הימנה חזר ר"ע ודנו דין אחר מה לפסח מצרים שכן אין טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח תאמר

דברים טז — וזבחת פסח לה' אלהיך

א) חגיגה ז: ת. פסחים עח. כילה יט: ב) [יבמות מו.] ג) [לעיל יט. וש"נ]

תוספות

אינן בתורת שלמים. לצאת עור לחולין דלא חלה עליו קדושת שלמים כלל, שילא העור לחולין ויצא מקדושת מעשר דאי הוצי קדושת שלמים אחיה הוה נפיק יח] והשתא לא חייל אחיה לא קדושת שלמים ולא תורת בשר תאוה דחיה לבשר תאוה נפיק עור לחולין כדמשמע הכא דקתני הלוקח חיה לזבחי שלמים ובהמה לבשר תאוה לא יצא העור לחולין הא איפכא כגון חיה לבשר תאוה ובהמה לזבחי שלמים יצא העור לחולין כדדרשינן בפרק בכל מערבין (עירובין דף כז:) בבקר מלמד שלוקחין בקר אגב עורו ואפי' יין אגב קנקן קמרבי התם ומיהו הא יש לדחות דהתם קרא למימר שהמעות מתחללין על העור ועל הקנקן ולעולם עור וקנקן קדושים בקדושת מעשר אבל הכא משמע דנפיק לחולין *והא דפריך חיה לבשר תאוה טפי מבהמה נראה דנפקא לן מהא דתניא בספרי ואכלת מעשר דגנך יכול יקח בהמה למשתה בנו נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה להלן שלמים אף כאן שלמים אי מה להלן עולות אף כאן עולות תלמוד לומר ושמחת אכילה שיש בה שמחה וכך דרשא לא שייכא בחיה אלא בבהמה הראויה לקרבן: **מוסיף** שני חומשים. כאן משמע שיש חומש בשפודה שלמים וקשיא דבפ' הזהב (בבא מציעא דף נד:) משמע דליכא חומש דאמר מה בהמה טמאה מיוחדת שתחילתה הקדש וכולה לשמים ומועלין בה ומסיק דלענין חומש קאמר וכולה לשמים למעוטי קדשים קלים וכם פירשנו: **הא** מני ר' יהודה היא. לעיל נמי גבי חיה לזבחי שלמים הוה מצי לשנויי הא מני רבי יהודה היא [יט]: **להקיש** דבר הבא מן הצאן ומן הבקר לפסח. תימה תינח זבחים עופות ומנחות ולחמי תודה מנלן ולמאן דיליף בגמ' מחטאת ניחא: **ונסכים** מכל מקום לא יביאו אלא מן החולין. דכל דבר דכולו למזבח אינו בא מן המעשר כדתניא בההיא דסיפרי שהבאתי לעיל דממעט עולות דבעינן אכילה שיש בה שמחה:

והשתא

רש"י

שלמים נמי שם שם ממעשר שני. [ג] דמזבין ממעות מעשר דכתיב במעשר שני ונתתה בכסף עד ואכלת שם (דברים יד) וכתיב בשלמים ואכלת שם (שם כז) מה שם דהתם מעשר אף שם דגבי שלמים ממעשר: ומינה מה שלמים אין גופן מעשר דבאה ממעשר אין גופו מעשר [ג] דאותן חיטין שיכול ניקחם מהם לא [ד] היו של מעשר אלא שניקחו בכסף מעשר: (א) מה שלמים ו] כו' דמין מעשר נינהו. אלא יביא ממעות מעשר ויקח חלות לתודתו והני לא הוו מין מעשר: המתפים. שמזמן מעות מעשר שני לקנות שלמים מהן אע"ג דסתם מעות מעשר שלמים הן ז] אע"ג דמתפים בהו בפירוש לא קנו שלמים דלא חלה על אותן מעות קדושת שלמים אלא שיכול לקנות מהן כל דבר אחר שירצה: דלא אלימא ה] שלמים למיחל אקדושת מעשר. שלא יהא יכול ליתנו בכל אשר תאוה נפשו: הלוקח חיה. ממעות מעשר שני לזבחי שלמים: ובהמה לבשר תאוה. לאוכלה בירושלים בכל שעה שירצה כדכתיב (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך (ב) דאע"ג דאין דינו ליקח ממעות מעשר שני אלא שלמים: לא יצא העור לחולין. דאילו בשר חיה גופה לא חזיא לשלמים אבל עור דחזית ליקח בו בהמה לשלמים לא יצא לחולין היכא דיש בו ט] [ה] ליקח בו בהמה שהם מעות מעשר הויא שלמים ומביא בדמיו שלמים דקיימא לן דכך הוא הדין לעשות ליקח ממעות מעשר שני בהמה לשלמים וחיה לבשר תאוה י] והעור יוצא לחולין כדאמר בפ' בכל מערבין (עירובין כז:) בבקר מלמד שלוקחים בקר אגב עורו (ג) הבשר יא] לזבחים ומבליע דמי העור בבשר ויוצא לחולין ולאו אגב גיזותיו אבל הכא דשני דלקח חיה לשלמים ובהמה לבשר תאוה לא יצא העור לחולין אלא קנו שלמים: לאו למימרא דקנו. העורות תורת שלמים אלמא דאלימא קדושת שלמים למיחל אקדושת מעשר: ה"ק אינו בתורה לצאת העור לחולין. דאין ט קדושה כלל הואיל ושלא כתורה יב] לוקחן דנעשה האי עור כלוקח ממעות מעשר שני שור לחרישה [ו] שלא לקחו סתם דלא הוי שלמים כלל לא הוא ולא עורו יג] מרבותינו ז"ל. ענין אחר אינו בתורת לצאת העור לחולין דהיינו יד] *) לשלמים (ד) הלוקח בהמה ממעות מעשר לשלמים הבשר נאכל בתורת שלמים והעור יוצא לחולין אבל האי לא יצא לחולין ויקח מדמי העור בהמה לשלמים אבל לא קנה [ז] שלמים דנעשה כלוקח שור לחרישה ממעות מעשר שני טו] דמוכרם הן ועורן ויאכלו כל דמיו מעשר:[ח] אליבא דר' יהודה. דאמר במסכת קדושין (ד' נג:) מעשר ממון הדיוט הוא ויכול לקדש בו את האשה לא פליגי דקני שלמים דקדושת שלמים חיילא אממון הדיוט: מ"ד לא קנו כר"מ. דלא חלה קדושת שלמים אממון גבוה: כיון דמעשר קרב שלמים. בהמה שלוקח ממעות מעשר סתם קרב שלמים: [ט] מכי תפים ליה נמי. לצורך שלמים תפס דקנו שלמים ואין יכול לשנותן לדבר אחר: כשהוא פודן. לאותן מעות מעשר שני שמחללן על פרוטות או על דינרין: מוסיף שני חומשין. טז] אחד חומש להקדישו שפודה דהיינו שלמים דכתיב אם המקדיש וגו' ויסף חמישיתו וגו' (ויקרא כז): ואחד למעשר שני. דכתיב אם גאל יגאל איש ממעשרו וגו' (שם). והא הכא (ה) דחייל, קדושת שלמים אקדושת מעשר שהרי הוסיף חומש השלמים והיכי אמר ר' אלעזר לא קנו: הא מני ר' יהודה היא. דאמר ממון הדיוט הוא להכי חל עליה קדושת שלמים: **מתני'** כל הבא מן הצאן ומן הבקר. היינו תודה ושלמים הבאין חובה: האומר הרי עלי תודה וכו'. משנה שאינה צריכה היא דהא תנינן לה לעיל אי לא משום סיפא דצריכה דקתני נסכים בכל מקום ואפילו היכא דאמר הרי עלי זבח ולא אמר ונסכים א"נ דאמר זבח ונסכים ואפילו לא אמר עלי אלא אמר הרי זו לא יביא אלא מן החולין: **גמ'** מה פסח במצרים אינו בא אלא מן החולין. דהכתי לא הוו מעשרות: וכי דנין. פסח דורות שאפשר לבא מן המעשר שהרי בדורות נוהג מעשר מפסח מצרים שאי אפשר לו לבא ממעשר שהרי באותה שעה לא היה מעשר נוהג: ראיה גדולה היא. הואיל ומצינו שום פסח שאינו בא אלא מן החולין: שכן אין טעון מתן דמים למזבח. דלא הוה מזבח אלא משקוף ומזוזות וכיון דאין ממנו למזבח לא הוי דומיא דשלמים להכי אינו בא מן המעשר:

תאמר

*) מהרש"ק גרם שיכול כשלמים הבאין ממעות מעשר שהבשר נאכל וכו' והאמר יש למחוק

רש"י בת"י

ושלמים. גופייהו נמרי' שם שם ממעשר דכתיב וזבחת שלמים ואכלת שם וכתיב במעשר ונתתה בכסף וגו' ואכלת שם מה להלן מעשר אף כאן מעשר וקא דייקינן מה שלמים אין גופן מעשר דהא אין מעשר שני אלא בתבואה אלא ממעות מעשר קאמר קרא דיביא שלמים: אף תודה נמי. לחמי תודה לא מגוף המעשר [דהיינו] מן החיטין הכלאוגות של מעשר: והני חיטי הלקוחות. ממעות מעשר אין גופן מעשר ומשום הכי קשיא לאתויי לחמי תודה מינייהו: מין מעשר. דשלמים בשר ומעשר פירות אף לחמי תודה מביא מן המעשר לא יביאם מתין המעשר דהיינו נמי חיטים הלקוחים. נשם מעשר אלא מן המעות יקנה להמי תודה נשם (מעשר) [תודה] דמעות לאו מין מעשר הוא: המתפים. דאומר מעות מעשר הללו יהיו לקנות שלמים: לא קנו שלמים: ואם ירצה יקח מהן חיטים או כל מה שירצה והא דתנן מביא תודה ממעות מעשר לא שמתפים המעות אלא שיקנה בהמה לשם של שלמים דאבהמה ודאי חלה קדושה הראויה למזבח: הלוקח חיה. ממעות מעשר שני בירושלים: לזבחי שלמים. לא יצא העור לחולין וקס"ד האי דפריך לא יצא העור לחולין מקדושת שלמים אלא ימכרו ויביא בדמיו שלמים הלכך עור נמי קדוש וכן אם לקח בהמה ממעות מעשר שני לבשר תאוה לאוכלה בלא הקרבה לא יצא העור לחולין מקדושת מעשר שני אלא ימכר העור ויאכלו דמיו בירושלים דאין דרך מקח בכך דקתס בהמת מעשר שני לאכילת בירושלים יקרבו שלמים אבל חיה לבשר תאוה ובהמה לזבחי שלמים יצא העור לחולין מקדושת מעשר שני דאמרי' בעירובין בפ' בכל מערבין בבקר מלמד שלוקחין בקר ממעות מעשר שני עם העור ולא צריך לאכול בירושלים אלא הבשר קתני מיהת חיה לזבחי שלמים לא יצא העור לחולין: לאו למימרא דקני שלמים. והלה קדושה על העור ברשוי להם: אינו בתורת. שלמים לצאת העור לחולין ויצא מקדושת מעשר דאילו הוה חלה קדושת שלמים אחיה הוי נפיק כעור לחולין כשאר עורות שלמים שהן חולין: מאי טעמא. לא יצא העור לחולין מקדושת מעשר שהרי אין דרך מקח בכך לקנות חיה לזבחי שלמים: פלוגתא דר"מ ור"י במס' קדושין בפ' שני: כיון דמעשר קרי שלמים. כדגמרי' לעיל שם שם: אחד להקדש. נשם שלמים שהפודה הקדש מוסיף חומש והפודה מעשר שני שלו מוסיף חומש: **מתני'** פסח דאינו בא אלא מן החולין מפרש בגמרא: אף כל דבר שבחובה כו'. לפיכך האומר הרי עלי תודה או שלמים הואיל וכן באין חובה דהא אמר הרי עלי לא יביא אלא מן החולין: והנסכים. של תודה ושל שלמים: בכל מקום. בין אמר הרי עלי להביאם מן המעשר בין מן החולין לא יביא הנסכים אלא מן החולין כי פרי ליה רחמנא לאתויי שלמים ממעשר כדגמרינן שם שם הני מילי שלמים גופייהו דבני אכילה נינהו אבל נסכים דכליל נינהו לא יביא מן המעשר: **גמ'** פסח מצרים לא בא אלא מן החולין. דפריך לא קיימא להם מטומאת מעשר שני דאין מעשר אלא משנכנסו לארץ:

*) נראה דצ"ל דמעשר אינו שוה רק בחטין ובשאר תבואה ושלמים בבהמה

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ז מהלכות מעשר שני הלכה יא:

כב ב מיי' שם הל' יח:

כג ג מיי' שם הלכה יז:

כד ד מיי' פט"ז מהל' מעשה הקרבנות הל' טו:

כה ה מיי' שם הל' יז ופ"ב שם הל' יג:

[illegible]

רבינו גרשום

[illegible]

שיטה מקובצת

[illegible]

הגהות

הגהות צ"ק [illegible]

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ומינה וכו' מעשר הס"ד [illegible] (ב) ד"ה ובהמה וכו' נפשך דאין דינו ליקח בהמה [illegible]: (ג) ד"ה לא יצא וכו' והבשר [illegible] שלמים ומבליע: (ד) ד"ה ענין אחר וכו' לשלמים כהלוקח וכו' הבשר נאכל וכו': (ה) ד"ה ואחד למעשר וכו' הכא טובה דחיילא:

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"ד מהל' מעשה הקרבנות הלכה ז:

שיטה מקובצת

א] תיבת הוא נמחק: ב] משאי אפשר ואי משום: ג] איתמר דכוליה פסח חדא: ד] טעונה כלי. ע"י תוס' (לקמן דף נו ע"א): ה] זבחי. זבחים (דף מ ע"ב): ו] מאי היא אי: ז] חוזר ודנין ואות ו' נמחק: ח] משאי אפשר קאמר מה: ט] קרא דועבדת: י] הלמד בכל התורה בהיקש: יא] איזה: יב] באגנות בזבחי שלמי צבור נמי כתיב וישם באגנות:

נ"א שליטה נ"ק

גמרא

תאמר בפסח דורות שטעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח אמר לו הרי הוא אומר °ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה *שיהו כל עבודות של חודש הזה כזה ור' עקיבא אי סבר לה דאין דנין אפשר משאי אפשר ליקו במילתיה אי הדר ביה והאי דלא גמר מפסח מצרים משום האי פירכא א] הוא פסח מדבר יוכיח לדבריו דר' אליעזר קאמר לדידי אין דנין אפשר משאי אפשר לדידך דאמרת דנין אפשר משאי אפשר מה לפסח מצרים שכן אינו טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח תאמר בפסח דורות שטעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח ואמר ליה רבי אליעזר ועבדת ורבי אליעזר לימא ליה פסח מדבר יוכיח לדבריו דרבי עקיבא קאמר ליה לדידי דנין אפשר משאי אפשר ב] ומשום האי פירכא פסח מדבר יוכיח לדידך דאמרת אין דנין אפשר משאי אפשר ועבדת והשתא נמי ליפרוך אמר רב ששת זאת אומרת *אין משיבין על ההיקש ובתרביצא אמור וכי *דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש בכללא איתמר (א) ג] פסח כוליה חדא מילתא היא ורבי עקיבא פסח דאינו בא אלא מן החולין מנא ליה נפקא ליה מהא דאמר *שמואל משום ר' אליעזר °זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים עולה מה עולה ד] טעונה כלי אף כל טעון כלי מאי היא אילימא מזרק גבי ה] זבחי שלמי ציבור נמי כתיב °וישם באגנות *אלא *סכין ועולה גופה מנלן דכתיב °וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו והתם עולה הוא דכתיב °ויעלהו לעולה תחת בנו מנחה מה מנחה אינה *נאכלת אלא לזכרי כהונה אף כל אין נאכלין אלא לזכרי כהונה מאי ו] אי חטאת ואשם בהדיא

שמות יג · ויקרא ז · שמות כד · בראשית כב

תוספות

והשתא נמי. דכתיב ועבדת לאקשויי לכל הפסחים ליפרוך וכי דנין אפשר משאי אפשר ומשני אין משיבין על ההיקש ור"ע סבר אע"ג אין דנין אפשר משאי אפשר אבל אין טמר דלית ליה היקשא דעל כרחין אית ליה היקשא דצריכא לשאר מילי כדאיתא בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צו.) וא"ת והא בפרק בנות כותים (נדה דף לז:) דדרשינן כימי נדתה כך ימי לידתה פריך וכי דנין אפשר משאי אפשר ומשני רב ששת ע"כ הקישן הכתוב ורב אחדבוי בר אמי משני רבי אליעזר היא משמע דבעי רב ששת לשנויי אפילו כר"ע ואמאי הא ה"נ היקשא היא ופליגי וי"ל דסבר רב ששת הכא דאיכא לאוקומי היקשא לשאר מילי להכי לא אמרינן ע"כ הקישן הכתוב ובסמוך דדריש מה אשם אין שפיר ושליא קדוש כו' וקאמר דסבר דדנין אפשר משאי אפשר דמשמע *ליטנא דר' אליעזר לטעמי' אבל ר"ע פליג עליה התם נמי צריכא היקשא למילי טובא וא"ת הא פליגי בפ' החולץ (יבמות מו.) דרבי אליעזר יליף מאבות דמל ולא טבל הוי גר ורבי יהושע יליף מאמהות דטבל ולא מל הוי גר ופריך ולרבי אליעזר נמי נילף מאמהות דהא אית ליה דנין אפשר משאי אפשר והשתא אפילו לר"ע מאי לאקשויי דהתם מודה דדנין דהיקשא הוא כדדרשינן בפרק ב' דכריתות (דף ט.) ככם כגר מה אבותיכם לא נכנסו לברית כו' דע"כ הקישן הכתוב וי"ל דהתם מסתבר דאתא קרא למימר דילפינן אנשים מאנשים ונשים מנשים ואי לאו דאשכחן בעלמא דרבי אליעזר סבר דנין כדמייתי מהך דהכא לא הוה פריך ויש לתמוה (ולר"ע מנלן דאין משלשין במכות) דבפ"ק דמכות (דף ה.) ילפינן לה בגזירה שוה דרשע רשע [ממיתה] והייט אפשר משאי אפשר ואע"ג דאין גז"ש למחצה* ה"נ אין היקש למחצה וקסבר *אין דנין וכ"ת דמודה התם משום דגז"ש לא צריכא וע"כ הקישן הכתוב דהא צריכין למילי טובא בההוא פירקא* גופיה ובפרק קמא דסנהדרין (דף י.) ובפרק אחד דיני ממונות (שם לג:) ובפרק החובל (ב"ק פו:) ובפרק אלו נערות (כתובות לה.)*: **ובתרביצא** אמור. הוא בית המדרש מקום שמרבילין בו תורה ולשון שהוסיפו בו רבנן בש"ס: **ויקח** את המאכלת. השתא דריש ליה הכא לקדשים שטעון כלי ותימה דבפ"ק דחולין (דף טז. ושם) מוקמינן ליה לענין חולין דאמרינן מנין לשחיטה שהיא בתלוש שנאמר ויקח את המאכלת ואומר ר"ת דקרא ודאי בקדשים כתיב אלא גמרינן נמי חולין מדכתיב לשחוט את בנו ולא כתיב לשחוט העולה אבל כלי לא שייך למילף בחולין אלא בקדשים כשאר עבודות דבעו כלי שרת ומדכתיב ויקח דמשמע דבר תלוש ולא כתיב ויכין דרשינן תלוש בחולין וכלי בקדשים מדהזכיר מאכלת דה"ל למכתב ויקח את המחתך ואע"ג דהתם דחי רבי חייא זריזותיה דאברהם קמ"ל הכא לא שייך לדחויי הכי דלענין מה שהביא עמו דבר תלוש ולא סמך על מה שימצא גור וקנה מחובר שייך לומר דכתביה קרא לאשמועינן זריזותיה דאברהם קמ"ל אבל מאכלת שהזכיר למה לי [אי] לאו לאשמועינן דעולה טעונה כלי: **מה** מנחה אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה. בסוף דם חטאת בזבחים (דף צח.*) פירש בקונטרס הא דלא ילפינן לזכרי כהונה מחטאת ואשם כדילפינן ממנחה משום דכתיב בתרוייהו גבי אכילת זכרים *קודש קדשים הוא וקשיא דבפרק איזהו מקומן (זבחים דף נה.) איכא תנא דיליף מהיקשא דחטאת מהאי קרא דכתיב ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים מה חטאת לזכרי כהונה אף שלמי ציבור לזכרי כהונה ונראה לפרש דהייט טעמא הכא כיון דהיקשא דחטאת ואשם איכא לאוקומה למילתא אחריתי כדמפרש הכא לא מוקמינן לי' לאכילת זכרים כיון דאיט שוה בכל הנהו דכתיבי בקרא אבל מנחה על כרחין להכי אתאי דלא משכחת למילתא אחריתי*: **אף** כל איט נאכל אלא לזכרי כהונה. ושלמים דהאי קרא בכבשי עצרת קאי דקדשי קדשים נינהו כל הכתובין במקרא זה כך פי' בקונט' בזבחים ונראה דעל כרחין איירי נמי בשלמי נדבה דהא בפ"ק דזבחים (דף ח.) נפקא לן מהאי קרא שלא לשמו ועוד בכולהו קרבנות דטעונין כלי מהכא נפקא לן: בקדש

נ"ב שליטה נ"ק · [פסחים סו.] · [כ"ק סג: קז:] · [עבודה זרה פו.] · זבחים לו: · סנהדרין · זבחים מח. · שבת דף נח · [לקמן דף נו. וע"ש תוס' זבחים עג. ד"ה אלו] · ז"ק · [ד"ה מה מנחה] · [וע"ע תוס' זבחים לג: ד"ה מה מנחה]

רש"י

תאמר בפסח דורות שכן טעון וכו'. כשלמים ודין הוא שיביא אף מן המעשר כשלמים: כל עבודות של חדש זה. פסח דורות כזה דבא מן החולין: ליקו במילתיה. קמייתא וכי דנין אפשר וכו' אמאי ז] חוזר *ודנין דין אחר: אי הדר ביה. דסבר דנין אפשר משאי אפשר והאי דלא גמר ליה ר"ע פסח דורות מפסח מצרים משום האי פירכא מה לפסח מצרים שכן [אין] טעון מתן תורה אור וכו' האי לאו פירכא היא דפסח מדבר יוכיח שטעון מתן דמים ואימורים למזבח ואינו בא אלא מן החולין דבמדבר לא הוה מעשר עד שבאו לארץ אף אני אביא פסח דורות שאינו בא אלא מן החולין: לדבריו דרבי אליעזר. דאית ליה דנין אפשר משאי אפשר (ב) ח] מה לפסח מצרים אבל איהו סבר דאין דנין: ורבי אליעזר אמאי מהדר ליה ועבדת לימא לאו פירכא היא דפסח מדבר יוכיח: והשתא נמי. אע"ג דיליף מן ועבדת ליפרוך ר"ע וכי דנין אפשר משאי אפשר והאי קרא ט] ועבדת לא משמע ליה דהא לא כתיב בפירוש דבא מן החולין אלא דיליף מהקישא דיהו כל עבודות של חדש זה כזה: זאת אומרת. מדלא פריך הכי אין משיבין על ההיקש אע"ג דאיכא למיפרך ביה כגון הכא דאדם דן ק"ו מעצמו ואין אדם דן גז"ש [והיקש] מעצמו אא"כ למדה מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני: ובתרביצא. בבית המדרש שמרבילים בו התורה אמרו וכי דבר הלמד י] בהיקש חוזר ומלמד בהיקש דפסח דורות למד מפסח מצרים דבא מן החולין היאך למידין תודה מפסח דורות: בכללא איתמר. כלומר פסח מצרים ופסח דורות בכלל *הוא דשם פסח א' הוא ולא הוי דבר הלמד בהיקש *דהיכי דיליף תודה מפסח דורות כמאן דיליף מפסח מצרים דשם פסח אחד הוא: ור"ע. הואיל ולא יליף מן ועבדת כר' אליעזר פסח דורות דאינו בא אלא מן החולין מנלן: זאת התורה. מאי קא משמע לן האי קרא: עולה. להכי מקיש הני קרבנות לעולה לומר לך מה עולה וכו': מאי היא. יא] *באיזה כלי דילפי' מעולה: אילימא מזרק. לקבל הדם זכדאשכחן מזרק *בעולה דכתיב וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות וכתיב וישם באגנות יב]: נמי כתיב וישם באגנות. דהאי באגנות משמע אכולהו וכיון דשלמים טעונין מזרק כל שכן שאר קדשים ואמאי ילפי מעולות ספי משלמי צבור: סכין. דלא הוו מולקין: מנחה. להכי הוקשו למנחה מנחה כו': אלא לזכרי כהונה. דכתיב כל זכר בבני אהרן יאכלנה (ויקרא ו): בהדיא

נ"א ודן דין · [פסחים סו.] · נ"א אחד הוא נ"ק · נ"א דכי יליף נ"ק · נ"א איזה כלי ילפינן נ"ק · נ"א בעולה הסדר ואתיא מ"ש נמי כתיב וישם נ"ק

רש"י כת"י

תאמר בפסח דורות שטעון מתן דמים ואימורים. כדאמרי' בתמיד נשחט אך בכור שור וגו' למד על בכור ומעשר ופסח שטעון מתן דמים ואימורים: כזה. של מצרים מה זה מן החולין אף לדורות מן החולין: ליקו במילתיה. בהאי דסבר ליה דאין דנין אפשר משאי אפשר ואמאי חזר ודנו דין אחר: ואי הדר ביה. וסבר דדיינינן אפשר משאי אפשר: משום האי פירכא. דמתן דמים לאו פירכא היא: פסח מדבר. שעשו בני ישראל את הפסח במועדו כבר הי' להם מזבח דבר"ח ניסן הוקם המשכן וטעון מתן דמים ואימורים למזבח ולא בא אלא מן החולין דעדיין לא היה להם מעשר: ואי משום האי פירכא. דמתן דמים לאו פירכא היא דפסח מדבר יוכיח: לדידך דאמרת אין דנין. בע"כ דיינינן ליה מיניה דהא אקשה בו קרא לכל הפסחים כדכתיב ועבדת כו' שיהו כל העבודות של חדש כזה: והשתא נמי ליפרוך. וכי דנין אפשר משאי אפשר: ובתרביצא אמור. בבית המדרש מותבי תיובתא אמתני' דגמר שאר קרבנות תודה מפסח דורות: וכי. פסח דורות הלמד בהקש מפסח מצרים כדכתיב בחדש הזה: חוזר ומלמד. על שאר קרבנות בהקש: בכללא אתמר. מתני' מכל הפסחים גמר בהדדי: דכוליה פסח חדא מילתא היא. ופסח דורות הלמד מפסח מצרים לאו דבר הלמד בהיקש הוא דשם פסח חד הוא וחד דינא אית להו: נפקא ליה מהא. כלומר מהאי קרא דזאת העולה נפקי ליה ולא כדדרים ליה שמואל משום ר' אליעזר אלא דדרים ליה בעניינא אחרינא לקמן: זאת התורה. כוליה קרא יתירה הוא דהא בכל חד באפי נפשיה כתיב זאת תורת העולה זאת תורת החטאת כו' אלא לדרשא הוא דאתא: מאי היא. על איזה כלי הוא מלמד: אילימא מזרק. כדכתיב וישלחו את נערי בני ישראל ויעלו עולות וכתיב בההוא קרא וישם באגנות אלמא עולה טעונה מזרק ואתא האי זאת התורה לאקושי שאר קרבנות לעולה שיטענו מזרק: שלמים נמי בתיב בהו וישם באגנות. דהתם שלמים נמי הוי דכתיב ויזבחו זבחים שלמי. במנחה. כתיב כל זכר בכהנים: מאי היא. על איזה מן הקרבנות תלמד שיהא נאכלין לכהנים:

זבחים לג:

רבינו גרשום

אלא משקוף ומזוזות: שיהו כל עבודות חודש זה של פסח דורות כזה דבא מן החולין: ליקים במילתיה בהאי טעמא ואמאי חזר ודנו והשיבו מדין אחר: אי הדר ביה דיכול לדון אפשר משאי אפשר והאי דלא גמר לה ר' עקיבא פסח דורות מפסח מצרים משום דאיכא למיפרך מה לפסח מצרים וכו': פסח מדבר יוכיח. שטעון דמים ואימורין למזבח ואינו בא אלא מן החולין דלא היה במדבר מעשר אף אני אביא פסח דורות שאינו בא אלא מן החולין: לדבריו דר' עקיבא קאמר. מה לפסח מצרים אבל לדידיה אית ליה דאין דנין אפשר משאי אפשר: ור' אליעזר לימא ליה כו' ומשום האי פירכא דאמר [ר"ע] מה לפסח מצרים ומהאי קר' ועבדת לא משמע ליה. פסח מדבר יוכיח: והשתא נמי ליפרוך. אכתי ר' עקיבא מפלג פליג ומה לפסח מצרים דמהאי קרא ועבדת לא משמע ולא כתב ביה בפירוש דבא מן החולין אלא דיליף מהקש שיהו כל עבודות של חדש זה כזה. אין משיבין על ההיקש דאדם דן קל וחומר מעצמו ואין אדם דן ג"ש אלא א"כ שמע מרבו ורבו מרבו עד סיני: וכי דבר הלמד מהקש חוזר ומלמד בהקש דפסח דורות למד מפסח מצרים דמן החולין והיאך למידין תודה מפסח דורות: לא תודה בכללא דפסח איתמר דפסח כוליה דמצרים ודדורות חדא מלתא היא שם פסח ולא הוי דבר הלמד בהקש: אילימא מזרק. דכתיב וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות וכתיב וישם באגנות: גבי שלמי צבור נמי כתיב באגנות דכתיב ויזבחו זבחים שלמים:

הגהות הב"ח (א) גמרא בכללא איתמר דפסח: (ב) רש"י ד"ה לדבריו וכו' משאי אפשר קאמר מה לפסח:

בהדיא כתיב [א] אי זבחי שלמי ציבור מרבויא דקראי אתי °בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר (בכהנים) יאכל אותו לימד על זבחי שלמי ציבור שאין נאכלים אלא לזכרי כהונה *תנאי היא איכא דמייתי לה מהכא ואיכא דמייתי לה מהכא חטאת [ב] מה חטאת [א]מקדשה בבלוע אף כל מקדשה בבלוע אשם מה אשם אין שפיר ושליא קדוש בו אף כל אין שפיר ושליא קדוש בו קסבר *ולדות [ב]קדשים בהווייתן הן קדושים ודנין אפשר משאי אפשר מלואים מה מלואים מותריהן בשריפה ואין (א) בעלי חיים מותריהן בשריפה אף כל מותריהן בשריפה ואין בעלי חיים מותריהן בשריפה שלמים מה *שלמים מפגלין ומתפגלין אף כל מפגלין ומתפגלין [ג]במתניתא תנא משמיה דר"ע °זאת התורה כו' מנחה מה מנחה מקדשת בבלוע אף כל מקדשת בבלוע ואיצטריך למכתב בחטאת ואיצטריך למכתב במנחה דאי כתב רחמנא במנחה משום דרכיכא בלעה אבל חטאת אימא לא ואי כתב רחמנא בחטאת משום דבשר אגב דשמן קדיר אבל מנחה אימא לא צריכא חטאת *מה חטאת אינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית אף כל אינו בא אלא מן החולין [ד]וביום [ה]ובידו הימנית וחטאת גופה מנלן א"ר חסדא דאמר קרא °והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו לו *°משלו ולא משל [ג] מעשר *ביום °מביום צוותו נפקא *)כדי נסבה בידו הימנית מדרבה בר בר חנה נפקא דאמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש *כל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין כדי נסבה *אשם מה אשם עצמותיו מותרין [ו]אף כל עצמותיו מותרין ור"ע האי °וזבחת פסח מאי

*) [ר"ה ה. וש"נ]

[במדבר יח] [ויקרא ז] [שם טז] [שם ז] [דברים טז]

רש"י

בהדיא כתיב בהו. וזה יהיה לך מקדשי הקדשים מן האש לכל חטאתם ולכל אשמם וסמיך ליה בקדש הקדשים וגו' (במדבר יח): מריבויא דקראי אתי. דיאכל אותו: איכא דמייתי. זבחי שלמי ציבור ממנחה ואיכא דמייתי מרבויא דקרא: חטאת מה חטאת מקדשה בבלוע. דכתיב כל אשר יגע בבשרה (ויקרא ו) ואמרי' (זבחים דף צז:) עד שיבלע בבשרה כגון שהיו שתי חתיכות אחת שלמים ואחת של בשר חטאת ונפל מן החטאת על השלמים ובלע בה יאכל כחומר שבה ליום ולילה כחטאת: מה אשם אין שפיר ושליא הולד קדוש בהן. כשהן במעיהן: דקסבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים. כשיולדו ולא במעי אמן: ודנין אפשר. נקבה דיש בה שליא מאשם זכר דאין לו שליא: מה מילואים מותריהם בשריפה. דכתיב ואם יותר (ב) [ד] בבשר המילואים מן הלחם עד הבקר ושרפת את הנותר באש וגו' (שמות כט): ואין מותריהן בעלי חיים בשריפה. דבמילואים לא הפרישו שום בהמה לאחריות ולא היה שם בעלי חיים מותר: אף כל [מותריהן בשריפה] ואין מותריהן בבעלי‎ חיים בשריפה. שאם הפריש ב' חטאות לאחריות ונתכפר באחד מהן אין השני לאיבוד אלא ירעה עד שיסתאב וכו': מה שלמים מפגלים. שהתודה מפגלת את הלחם ומתפגלין עצמן אם חישב בהן דעיקר פיגול בשלמים כתיב אף כל מפגלין כגון זבחי שלמי ציבור מפגלין את שתי הלחם: ור"ע. מפרש לקרא בענינא אחרינא מנחה מה מנחה מקדשת בבלוע דכתיב במנחה כל הנוגע בה יקדש: אי כתב רחמנא במנחה. דמקדשת בבלוע: הוה אמינא משום דרכיכא. שהיא סולת בלעה: אבל חטאת. דלא רכיך הימא לא: קדיר. כורסת"טרייט בלע"ז שנבלע ביותר: אף כל. בין פסח בין תודה אין בא אלא מן החולין ומהכא נפקא ליה לרבי עקיבא: ובידו הימנית. דכתיב בה אצבע וכהונה: מביום צוותו נפקא. חטאת ושאר זבחים: מה אשם עצמותיו מותרין. שהרי בשרו מותר ולא כתיב אשם אלא משום דבעי לפרושי קרא כל חד וחד בפני עצמו והוא הדין דאפי' שאר זבחים עצמותיו מותרין כדאמר במס' פסחים (דף פג.) אבל העצמות וגידין ישרפו לששה עשר ואמרינן הני עצמות היכי דמי אי דלית בהו מוחא ליסדינהו אלמא דעצמות מותרין: אף כל. אפילו עולה עצמותיהן מותרין פדאמרינן במסכת זבחים פרשו הן אפילו בראש המזבח ירדו ושריין אפילו לקתא דסכיני: ור"ע. למפיק לפסח דבא מן החולין מחטאת: האי וזבחת פסח

רש"י כת"י

בהדיא כתיב בהו. בנו את אהרן: אי שלמי צבור. כבשי עצרת: בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר בכהנים יאכל אותו. לעיל מיניה כתיב וזה יהיה לכם מקדש הקדשים מן האש וגו' וכתיב בתרי' בקדש הקדשים תאכלנו דלא צריך דהא בכל הנך דכתיב בקרא דלעיל מיניה בכולה כתיב זכרים בנו את אהרן ליבויא הוא ללמד על כבשי העצרת דהם נמי נקראו קדשים דכתיב קדש יהי' לה' לכהן: מה חטאת מקדש בבלוע. דאם בלע בשר שלמים מבשר חטאת יש להם דין חטאת ליאכל ליום ולילה כדאמרי' בפסחים כל אשר יגע בבשרה יקדש להיות כמוה שאם פסולה תפסלם ואם כשרה יאכל כחמור שבה: אף כל מקדש בבלוע. שאם בלע קרבן קל מן החמור קדוש כמוה או קרבן כשר מן הפסול פסולה כמוהו: מה אשם אין שפיר ושליא קדוש בו. דלעולם לא ימצא באשם שפיר ושליא דכל אשמות זכרים הם: אף כל. קרבנות שמצאו בתוכן שפיר ושליא אינן קדושים דקסבר ולדות קדשים בהוייתן כשנולדים הם קדושים ולא במעי אמן: ודנין אפשר. שאר קרבנות הבאים נקבה ואפשר להיות לה בתוכן שפיר ושליא. משאי אפשר. מאשם דזכר הוא ולהכי נקט לשון בהוייתן משום הא דולדות קדשים קדושים נפקא לן בפרק קמא דבכורות מיהיו לך דכתיב רק קדשיך אשר יהיו לך אלו הולדות: מה מילואים כו'. דכתיב ואם יותר מבשר מילואים וגו': ואין בעלי חיים מותריהן בשריפה. שלא מצינו שריפה במילואים אלא בבשר לאחר שחיטה: אף כל. קרבנות: מותריהן. שניתותר חוץ לזמן אכילה לשריפה והחטאת והאשם איצטריך דהשלמים כתיב שריפה בהדיא: ואין בעלי חיים מותריהן בשריפה. כגון אם הפריש שני קרבנות לאחריות או קרבן מעוברת הוי השני מותר: מה שלמים מפגלין. נסכים כדאמרי' בהקומץ הזבח מפגל את הנסכים: ומתפגלין. הם עצמן: אף כל כו'. ולהכי גמר משלמים דעיקר פיגול בשלמים כתיב: מנחה מקדשת בבלוע. דכתיב ביה נמי כל אשר יגע בהם יקדש ואמרי' בת"כ יכול אפי' לא בלע ת"ל בה עד שיבלע וה"ה נמי דהוה מצי למגמר מחטאת אלא דכולי קרא דריש מכל חד מילתא ומיבעי ליה חטאת לדרשא אחרינא: ואיצטריך למיכתב כו'. דמקדשין בבלוע: קדיר. ערלאשטיש"ט ונכנס הבלוע להוטו מאד: מה חטאת אינה באה אלא מן החולין. כדגמרי' לקמיה: וביום. כדכתיב בפרשת יום הכפורים כי ביום הזה יכפר עליכם: ובידו הימנית. דכתיב אצבע וכהונה ואמרי' לקמן כל מקום שנאמר אצבע כו' דגמר מוטבל הכהן אצבעו הימנית בפ"ק: מה אשם עצמותיו מותרים. בעצמות שאין בהם מוח דשריין אפי' לקתו דסכינא והאשם דעצמותיו מותרים שהרי בשרו מותר ואין איסור נותר חל עליהם דאין נותר חל אלא על זבח הראוי לאכילה כדאמרי' בפסחים העצמות והגידין ישרפו לששה עשר והוינן בה אי דלית בהו מוחא ליסדינהו אלמא היכא דאין ראוי לאכילה אין נותר חל: אף כל. אפי' עולה אע"ג דכולה כליל עצמותי' מותרים והאי דנקט אשם טפי משום דמכל חד מייתי חדא דרשא ועוד באשם כתיב הוא לאחר הקטרת אימורים ומשמע הוא אשם ולא עצמותיו אשם ומדרשא דחטאת נפקא ליה נמי לר' עקיבא דאין דבר שבחובה בא אלא מן החולין ועולה ומילואים דריש להו ר"ע כר' אליעזר: ורבי עקיבא. דנפקא ליה כל דבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין מהכא: האי וזבחת פסח. דמתני' מאי דריש ביה:

תוספות

בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר בכהנים יאכל אותו קודש יהיה לך לימד על זבחי שלמי צבור כו'. האי קרא בפרשת קרח כתיב ואע"ג דזבחי שלמי צבור לא כתיבי התם כיון דכתיב בהאי קרא קדש יהיה לך וגבי כבשי עצרת כתיב בפרשת אמור אל הכהנים קדש יהיו לה' לכהן מסתברא דבדידה מיירי ועוד יש לפרש משום דאיקרו קדש קדשים כדילפינן בפרק איזהו מקומן (זבחים נה.) ובפ"ב דערכין (דף יט:) מדכתיב על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם מה עולה קדשי קדשים אף זבחי שלמי צבור קדשי קדשים:

איכא דנפקא ליה מהכא כו'. עוד יש תנא שלישי בפרק איזהו מקומן (זבחים נה.) ה] [דאמר] אלא היקשא למאי אתא מה חטאת לזכרי כהונה אף שלמי צבור לזכרי כהונה והא דלא מייתי ליה הכא משום דסוגיא דשמעתא היא ולא מסכחת ליה ברייתא בהדיא:

מה חטאת מקדשה בבלוע. הא דאמרי' בפרק גיד הנשה (חולין צח:) לא נצרכה [אלא] לטעם כעיקר דבקדשים אסור והכא שרי [ופריך] וליגמר מיניה גלי רחמנא גבי חטאת וכל אשר יגע בבשרה יקדש כו' ומשמע דשאר קדשים פשיטא ליה דילפינן מחטאת היינו מהיקשא דהכא:

אף כל שאין שפיר ושליא קדוש כו'. פירש בקונט' בזבחים* ואין חלב ושתי הכליות של שליל שבמעיהן קריבין ומעולה לא הוה ליה למילף דכליל הוא אף כל אין שפיר ושליא קדוש בו לא מצי למימר דלא לעולות מדמית להו שהרי אף שלא הבשר *) איגו קרב. וולדות בהמות קדשים בהוייתן הם קדושים כשנולדו הם קדושים ולא במעי אמן ו] דגמרי מאשם וכן משמע בפרק כילד מערימין (תמורה כה:) דלמאן דאית ליה בהוייתן הן קדושים הן עצמן חולין במעי אמן והא דתניא בריש בהמה המקשה (חולין עה.) מה חלב ושתי כליות האמורין באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל דמשמע דקדוש כשאר בשר בר מהקרבה ההוא תנא סבר במעי אמן הן קדושים ולכך איצטריך קרא למעט חלב ושתי כליות:

מה שלמים מפגלין כו'. בסוף פרק שני דזבחים (דף כח:) איכא תנא דדריש לה מדכתיב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו מה שלמים מפגלין ומתפגלין כו' וכן בפרק ב"ש (שם דף מד.) דריש לה נמי מהאי קרא מה שלמים מיוחדין שיש להן מתירין בין לאדם בין למזבח מפגלין ומתפגלין כו' פירש בקונטרס מפגלין את הנסכים אם חישב בזבח ובחנם דחק דהוה מצי למימר שהדם מפגל את הבשר ובשר עצמו מתפגל:

מה חטאת אינה באה אלא מן החולין כו'. תרתי דריש מחטאת דכבר דריש נמי מה חטאת בבלוע מקדשת:

כדי נסבה. בסוף דם חטאת (זבחים דף צח. ושם) מסיק ואיבעית אימא סבר לה כר"ש דאמר אצבע לא בעיא כהונה בעיא אצבע אבל בפ"ק דחולין (דף כב. ושם) לא מסיק אלא הואי שינויא לחודיה ונראה דלמ"ד (זבחים דף ג.) דבר הלמד בג"ש אינו חוזר ומלמד בהיקשא צריך לומר כדי נסבה דאצבע דחטאת גופיה יליף בגזירה שוה ממצורע דהייט ימין לעיל בפ"ק (דף י.) ובפרק שני דזבחים (דף כד:) ואם כן לא מצי למילף מהיקש שאר קרבנות מחטאת:

מה אשם עצמותיו מותרין. לעשות מהן כלים אני שמעתי שהרי נאכל לכהנים ונותר בעצמות לא שייך אלא בדבר הנאכל אף כל ואפילו עולה ומבעי ליה הא נמי מחטאת הוה מצי למילף ונראה בעיני דמלו יהיה יתירא נפקא ליה באשם דכתיב ביה לכהן אשר יכפר בו לו יהיה כך פי' בקונטרס בסוף דם חטאת (זבחים דף צח.) וקשיא דבההוא קרא כתיבי חטאת ואשם בפרשת צו את אהרן כחטאת כאשם תורה אחת להם הכהן אשר יכפר בו לו יהיה ובעולה נמי כתיב בקרא דבתריה עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה (ויקרא ז) ועוד דרשינן בפרק המזבח מקדש (שם פו.) נאמר לו יהיה בעולה ונאמר לו יהיה באשם מה אשם עצמותיו מותרין אף עולה עצמותיה מותרין וקאמרינן התם מופני דאי לא מופני כו' אלמא *ממשמעות לו יהיה דריש ולא מיתורא ושם פי' בקונט' דפשיטא ליה באשם משום דאף בשרו מותר ואי משום נותר דבשריפה לא שייך נותר אלא במידי דבר אכילה כדכתיב (ויקרא ז) והנותר מבשר הזבח ובפרק כילד צולין (פסחים דף פג.) מוכח בהדיא דאין נותר בעצמות וכאן פי' בקונט' דהא דפשיטא ליה באשם טפי משאר קרבנות הנאכלין משום דכתיב באשם הוא לאחר הקטרת אימורין דמשמע הוא אשם ואין עצמותיו אשם וצריך לדקדק למה לי תרי קראי לעצמות היקשא דהכא וגזירה שוה דלו יהיה בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פו.):

*) איגו קרב ומש"כ גמרינן מאשם כו ד ואח"כ מ"כ וולדות כו'. נ"ש

ושלמים

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"ח מהל' מעה"ק הל' מח:
מח ב מיי' פ"ד מהל' תמורה הל' ג ובלחם מ"ד:
מט ג מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הלכה א:
נ ד מיי' פ"ה מהל' ביאת מקדש הל' יח:
נא ה מיי' פ"ו מהל' מעשה קרבנות הל' יז:

מסורת הש"ס

[פס קיד. וס נ]
שם כח. לח.
[דף לח.] כ' מהרש"ק דברי תוס' שבכאן יש בהם חסרון שניכר ועי' בתוס' דזבחים דף לח. ועי"פ דבריהם שם תגיה כאן
[עי' תוס' לעיל ב: ד"ה כל המנחות]
*חולין כב. זבחים לח.
חולין כב. זבחים לח.
גם זו שם

שיטה מקובצת

א] כתיב בהו: ב] חטאת מה (זבחים דף צ"ח): ג] משל צבור ולא משל: ד] יותר מבשר: ה] מקומן דאמר: ו] דגמרי מאשם עכ"ל הקונטרס משמע מתוך פירושו דדוקא חלב ושתי כליות הוא דאין קדושים ליקרב אבל ולדות גופן הן וליתא [וכן משמע כו']:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מה מילואים וכו' ואין (אב) מותריהן בעלי חיים בשריפה אף כל מותריהן בשריפה ואין מותריהן בעלי חיים בשריפה: (ב) רש"י ד"ה מה מילואים וכו' ואם יותר מבשר:

גליון הש"ס

גמ' משלו ולא משל מעשר. עי' בתוס' ר"ה פסכתין:

צ"ע לא ממשמעות דלו יהיה כו' נ"ק

רבינו גרשום

מה חטאת מקדשת בבלוע. דכתיב כל אשר יגע בבשרה יקדש יכול אפילו נגע ת"ל בבשרה עד שיבלע בבשרה כמו אם היו ב' חתיכות א' של בשר שלמים וא' של בשר חטאת ונפל מזו לזו ובלע זו מזו יאכל כחמור שבה כחטאת ליום ולילה עד חצות: מה אשם אין שפיר ושליא קדוש בו דזכר הוא אף כל קדשים אין שפיר ושליא קדוש בם דקסבר וולדות קדשים בהווייתן הן קדושין כשיולדו ולא במעי אמן: ודנין אפשר. נקבה שיש לה שליא מזכר שאין לו שליא: מה מלואין מותריהן בשריפה. דכתיב ואם יותר מבשר המלואים ומן הלחם עד הבקר ושרפת את הנותר. אבל אם נשאר בהן בעלי חיים אינן בשרפה: מה שלמים מפגלין. כדאמר הזבח מפגל את הנסכים: ומתפגלין. אם חישב בעצמן: ור' עקיבא מפרש לקרא מה מנחה מקדשת בבלוע. דכתיב גבי מנחה כל הנוגע בהם יקדש: אי כתב רחמנא במנחה. דמקדשת בבלוע: משום דרכיכה. דסלת בלעא אבל חטאת דלא רכיך אימא לא: אגב דשמן קדור א) בלעו ובולע מפני שהוא חם: אף כל. בין פסח ובין תודה ושאר זבחים אינו בא אלא מן החולין: ובידו הימנית. דכתיב בה כהונה: מה אשם עצמותיו מותרין. ולא נסיב אשם אלא משום דקא מפרש קרא כל אחד בפני עצמו והוא הדין דאפי' שאר זבחים מותרין כדאמרי' במס' פסחים אבל העצמות והגידים ישרפו לששה עשר. ואמרי' הני עצמות היכי דמי אי דלית בהו מוח לשדרינהו אלמא דעצמות מותרין: אף כל אפילו עולת עצמות מותרין כדאמרי' במסכת זבחים פרשו אפי' הן בראש המזבח ירדו ושריין אפילו לקתא דסכיני: לר' עקיבא. דנפקא ליה (מדפסח) [דדבר שבחובה אינו] בא (אלא) מן החולין מחטאת האי וזבחת פסח מאי דריש ביה:

א) אולי צ"ל קדיר נכנס בו ובולע ביותר מפני וכו'.

מאי עביד ליה מבעי ליה לכדרב נחמן *דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה (א) *מנין למותר הפסח שקרב שלמים שנאמר °וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים אלא מותר הפסח יהא לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר והא מהכא נפקא מדאבוה דשמואל נפקא דכתיב °(א) אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים ואמר אבוה דשמואל דבר הבא מן הצאן יהא לזבח שלמים ואבתי מהכא נפקא מהתם נפקא והתניא *כבש לרבות את הפסח לאליה כשהוא אומר אם כבש להביא פסח שעברה שנתו ג] ושלמים הבאים מחמת פסח לכל מצות שלמים שיטענו סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק כשהוא אומר ואם עז הפסיק הענין לימד על העז שאינה טעונה אליה תלתא קראי כתיב *חד לעברה זמנו ועברה שנתו וחד לעברה זמנו ולא עברה שנתו וחד ללא עברה זמנו ולא עברה שנתו וצריכי דאי אשמעינן עברה זמנו ועברה שנתו משום דאידחי ליה לגמרי אבל עברה זמנו ולא עברה שנתו דחזי לפסח שני אימא לא ואי אשמעינן עברה זמנו ולא עברה שנתו דאידחי ליה מפסח ראשון אבל לא עברה זמנו ולא עברה שנתו דאפילו לפסח ראשון נמי חזי אימא לא צריכא:

הדרן עלך התודה היתה באה

כל *קרבנות הציבור והיחיד באין מן הארץ ומחוצה לארץ מן החדש ומן הישן חוץ מן העומר ושתי הלחם שאינן באין אלא מן החדש ומן הארץ וכולן אינן באין אלא מן המובחר ואיזהו מובחר שלהם (ג) ג] *) מכנים וזטחא אלפא לסלת שנייה להן עפוריים בבקעה כל הארצות היו כשרות אלא מכאן היו מביאין: **גמ'** מתני' דלא כי האי תנא דתניא ד] עומר הבא מן הישן כשר שתי הלחם הבאות מן הישן כשרות אלא שחיסר מצוה עומר דכתיב °תקריב את מנחת בכוריך ואפילו מן העלייה שתי הלחם דכתיב °ממושבותיכם תביאו *ולא מן חוצה לארץ ממושבותיכם ואפי' מן העלייה הא אפיקתיה אמר קרא תביאו ואפי' מן העלייה והאי מיבעי ליה *שכל שאתה מביא ממקום אחר הרי הוא כזה א"כ ליכתוב קרא תביא מאי תביאו ש"מ תרתי והכתיב °ראשית למצוה הכתיב °חדשה האי מיבעי לי' לכדתניא רבי נתן ור' ה] עקיבא אמרו שתי הלחם הבאות מן הישן כשרות ומה אני מקיים חדשה שתהא חדשה לכל המנחות ע"כ לא פליגי אלא בחדש אבל

*) [גי' הערוך בערך זנוח מכמס וזנוחא וערש"י וכמשנה שבמשניות אי' מכמס ומזוניתא]

רש"י

מאי עביד ליה. *דמתניתין אפיק ליה מפסח ור' אליעזר היא ולא ר"ע: מותר הפסח. כגון שהפריש מעות לפסחו ונותרו (לשלמים) והייט מותר פסח. ענין אחר שהפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו ואח"כ נמצא הראשון (ג) והוא מותר פסח מנין שקרב שלמים: לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר. הייט שלמים: אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים. לא הוה צריך למיכתב משום דהא כתיב (ויקרא ג) אם זבח שלמים קרבנו ואמר אבוה דשמואל וכו' דבר הבא מן הצאן. דהייט פסח: כבש לרבות פסח לאליה. דמשום דמשמע שיהיה שלם שיהא עמו האליה הוצרך הכתוב זה לרבותו דאילו שאר אימורים נפקי מאך בכור שור או בכור כשב ואמרי' (זבחים דף לז.) דמו לא נאמר אלא דמם חלבו לא נאמר אלא חלבם לימד על בכור ומעשר ופסח שטעונים מתן דמים ואימורין אבל אליה איצטריך קרא אחרינא כבש לרבותו משום דפסח בעינן שיהא שלם ואי"ט הוה שקיל לאליה לא הוה הפסח שלם ולהכי איצטריך האי קרא לרבותו דגבי כבש כתיב אליה: ושלמים הבאין מחמת הפסח. הייט מותר פסח: כשהוא אומר ואם עז ו]. ולא כתיב (ד) אם הפסיק הענין למעט מאליה לימד על העז ועל פסח הבא מן העז שאינם טעונים אליה: וצריכי. הני שלשה קראי למילף דמותר פסח הוי שלמים: חד לעברה זמנו. לאחר י"ד: לא עברה זמנו ולא שנתו ז]. כגון שאבד קודם חצות והפריש אחר תחתיו ונמצא דאם רצה לשוחטו קודם חצות קרב שלמים ואע"ג דעדיין חזי לפסח: דחזי לפסח שני. בארבעה עשר באייר: אימא לא. יהא קרב שלמים: דאפילו לפסח ראשון נמי חזי. אימא לא יקרב שלמים קא משמע לן:

הדרן עלך התודה היתה באה

כל הקרבנות. היינו מנחות: אלפא לסלת. שכשם שהאלף היא ראש לכל האותיות כך סלת של אלו שני מקומות מכנים וזטחא ראש לכל הסלתות. ענין אחר אלפא אלף הייט אחד כך סלת של שני מקומות מיוחדין לכך שסלתן מובחר עיקר מכל הסלתות כך שמעתי: כל הארצות. שבארץ ישראל כגון יהודה *ועבר הירדן והגליל כשרות: אלא מכאן היו מביאין. משום דמצוה להביא מן המובחר: **גמ'** מן העלייה. מהיטין (ה) ואפילו ח] ישנים בעלייה: והא אפיקתיה. ממושבותיכם ולא מחוצה לארץ והיכי דרשת ליה ט] ואפי' מן העלייה: שמעת מינה תרתי. חד דאפילו מן העלייה וחד לכל ביאות שאתה מביא וכו' כדאמרינן בפירקין לעיל (דף עז:) תביאו ריבויא הוא לגמרי דלא בעי לגופיה: והכתיב ראשית. דמשמע מן החדש ולא מן הישן: שתהא חדשה לכל המנחות. כלומר שיביאו שתי הלחם קודם שיביאו שום מנחה מן החדש אבל שתי הלחם גופייהו באות אפי' מן הישן: עד כאן לא פליגי. תנא דמתני' ותנא דברייתא אלא בחדש: אבל

רש"י כת"י

למותר הפסח כגון שהפריש מעות לפסחו ונתותרו יביא מהם שלמים: לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר. והייט שלמים ואע"ג דעולה באה נ"כ מן הצאן ומן הבקר אפי' הכי שלמים אתי דהא [לשם] אכילה הפרישה [ולא] לשם כליל: דבר הבא מן הצאן. פסח אינו בא אלא מן הצאן: יהא לזבח שלמים. דהאי זבח שלמים קרא יתירא הוא דהא בשלמים איירי לעיל והוי מצי למכתב ואם מן הצאן יביא קרבנו: כבש לרבות את הפסח לאליה. גבי שלמים כתיב ואם כבש הוא מקריב וגו' וקרא יתירא הוא דהא למעלה נאמר ואם מן הצאן קרבנו ט' ולמטה נאמר ואם מן העז קרבנו ממילא ידענא דעד השתא איירי בכבש הוי ליה כבש קרא יתירא לרבות את הפסח לאליה שתהא אלייתה כולה לגבוה עם שאר האימורים כדין כבש שלמים כדכתיב והקריב מזבח השלמים חלבו האליה תמימה אבל לשאר מילי דשלמים כגון סמיכה ונסכים לא מיבעיא לרבויי דהא ממעט לה לקמן בפ' שתי מדות: כשהוא אומר אם כבש. אם הוי יתירא להביא פסח שעברה שנתו והביא אחר דבן שנה בעינן והרי זה הנשאר מותר הפסח וכשיקריב אותו לאחר זמן יהא שלמים ויטעון סמיכה ונסכים: ושלמים הבאים מחמת הפסח. הייט חגיגת י"ד בניסן שלא היתה חבורת הפסח מרובה מביאין עמו שלמים כדי שיאכל פסח על השובע כדתנן במס' פסחים בפ' אלו דברים: כשהוא אומר. למטה ואם עז: הפסיק הענין. שאין לפני דין האמור למעלה: לימד על העז שאינה טעונה אליה. שאם הביא עז לשלמים אין אליתה קריבה עם האימורים שיש לה דין בן בקר שאינה טעונה אליה: תלתא קראי. למותר הפסח שיקריב שלמים: לעברה זמנו. שעבר הפסח: וחד ללא עברה זמנו ולא שנתו. שהפריש שה לפסחו ושחטו קודם לפסח: משום דאידחי ליה. מפסח לגמרי משום הכי קרב שלמים: אימא לא. יקריב שלמים סותיל וראוי לפסח: דאפי' לפסח ראשון נמי חזי אימא לא. להוי שלמים ואם שחטו קודם לפסח יפסל קמ"ל ומהכא נפקא לן בכל דוכתא דאמרי' פסח בשאר ימות השנה שלמים הם: הדרן עלך התודה

מן החדש ומן הישן. במנחות קאמר: מכנים וזינחא. מקומות הן: אלפא לסולת. סולת שלהן ראשון ומובחר לכל הסלתות כאלף שהוא אלף בלשון יווני: כופריים. כפר ושתים היו אחד בהר ואחד בבקעה: כל הארצות. של ארץ ישראל כשרות היו אלא מכאן היו מביאין: **גמ'** תקריב. משמע מ"מ: ואפי' מן העליה. דהייט ישן ותנא דפליג יליף טעמא מראשית קצירכם והאי תקריב מפיק ליה תקריב ואפי' בשבת תקריב ואפי' בטומאה כדדרשינן לעיל בפרק ר' ישמעאל: והא אפיקתיה. להאי דרשא: שכל שאתה מביא ממקום אחר. תמן יהא כזה עשרון לחלה להביא לחמי תודה כדדרשינן ליה בפ' התודה (דף עו ע"ב) והכתיב ראשית בתרוייהו בעומר כתיב ראשית קצירכם ובשתי הלחם כתיב קרבן ראשית תקריבו אותם לה' ובשתי הלחם משתמע קרא דבאין מאור כדכתיב ממן תאפנה ומשני למצוה בעינן מן החדש ולמעוט אם הביא מן הישן כשר: והא כתיב חדשה. מנחה חדשה לה' ובשתי הלחם כתיב: שתהא חדשה לכל המנחות. שאפי' מן הישן תהא קודמת לכל המנחות הבאות מן החדש שלא יביא מנחה מן החדשה קודם לשתי הלחם: לא פליגי. תנא דידן ותנא ברא:

תוספות

ושלמים הבאים מחמת פסח לכל מצות שלמים. פי' בקונטרס (בזבחים דף ס.) חגיגת ארבעה עשר וכן בסוף כל הפסולין (שם דף לו.) גבי תודה שנאכלת ליום ולילה קאמרינן מנין לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח תלמוד לומר שלמיו ופי' בקונטרס שלמי פסח חגיגת ארבעה עשר וקשה דבפסחים פרק אלו דברים (דף עא:) דריש מקרא בהדיא דחגיגת ארבעה עשר נאכלת לב' ימים ולילה א' והא דכתיב בפרשה (ויקרא ז) ובשר *תודת זבח שלמיו (מרבי חגיגת י"ד לשני ימים ולילה אחד) *ושלמים הבאין מחמת פסח ליום ולילה ונראה דודאי שלמי פסח דכל הפסולין הייט מותר הפסח כי ההוא דתורת כהנים ובפסחים בפרק האשה (דף פט.) גבי חמשה *שנתערבו פסחיהם דקאמרינן וייתי מותר הפסח דנאכל ליום ולילה ובפ"ק דראש השנה (דף ה.) קרי למותר הפסח שלמי הפסח דחשיב פסח גבי בל תאחר ופריך פסח זימנא קביעא ליה כו' ומשני מאי פסח שלמי פסח (שלמי פסח) ס"ד אמינא הואיל ומחמת פסח קאתו כו' ועל כרחין לאו הייט חגיגת ארבעה עשר דכיון דקתני פסח לא שביק מותר הפסח דמיקרי פסח טפי דהייט פסח ממש ומוקי לה בחגיגת ארבעה עשר ונהי שלמים הבאין מחמת פסח דמתניתין על כרחין לאו הייט מותר הפסח דככר תנא ליה ובפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צו:) פי' בקונטרס דהייט תמורת פסח עצמו ואע"ג דדרשינן התם הוא קרב ואין תמורתו קריבה הא מוכח התם דכל היכא דפסח קרב גם תמורתו קרב וכדפי' ב"ש בזבחים (דף לז:) דקדקתי: חד לעברה שנתו וזמנו. הוא הדין שנתו בלא זמנו ואע"פ שבשעה שהקדישו לא היה ראוי לפסח דכשיגיע זמנו תעבור שנתו ואפילו מפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים תורת שלמים עליו כדתנא במי שהיה טמא (פסחים דף צז:) ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים:

הדרן עלך התודה היתה באה

כל קרבנות: מן החדש ומן הישן. פי' בקונטרס במנחות קאמר ונראה דהייך נמי בזבחים כדאשכחן במעשר בהמה *אלא דהוה ליה למיתני חוץ מבכור ומעשר דאין באין מחוצה לארץ כדתנן בתמורה פרק אלו קדשים (דף כא.) ובתוספתא (רפ"ט) תניא כל קרבנו' הציבור והיחיד באין מארץ וחוצה לארץ אפילו מבין העובדי כוכבים חוץ מבכור ומעשר שאין באין אלא מן הארץ ואין באין אלא מישראל ובההיא בבא לא תני חדש וישן אבל בתר הכי תני כל המנחות באות מארץ ומחוצה לארץ ומן החדש ומן הישן חוץ מן העומר ושתי הלחם שאין באין אלא מן החדש ומן הארץ וכולן אין באין אלא מן המובחר שנאמר (דברים יב) וכל מבחר נדריכם: עפריים. עיר היא בדברי הימים (ב' יג) וילכוד אביה את עפריים: מתני' דלא כי האי תנא. דאינן באין לאו לכתחילה משמע חוץ מהנך דתניא לא יביא ואם הביא כשר: והא כתיב חדשה. אלמא שנה לעכב ולכך לא משני הכא למצוה כדמשני גבי ראשית:

שומרי

הורה אור

אבל בארץ לא פליגי דעומר ושתי הלחם מארץ אין מחוצה לארץ לא כמאן דלא כי האי תנא דתניא [א] ר' יוסי בר רבי יהודה אומר עומר בא מחוצה לארץ ומה אני מקיים °כי תבאו אל הארץ שלא נתחייבו בעומר קודם שנכנסו לארץ *וקסבר חדש בחוצה לארץ דאורייתא היא [ב] דכתיב ממושבותיכם *כל מקום שאתם יושבין משמע וכי תבאו זמן ביאה היא וכיון דאורייתא היא אקרובי נמי [ג] מקריבין: *תנן התם "שומרי ספיחין בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה רמי ליה רמי בר חמא לרב חסדא [ד] תנן שומרי ספיחין בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ורמינהו *°לאכלה ולא לשריפה א"ל רחמנא אמר לך °לדורותיכם ואת אמרת תיבטל אמר ליה ומי קאמינא אנא תיבטל לייתי מדאשתקד בעינא כרמל וליכא ולייתי מכרמל דאשתקד אמר קרא °כרמל תקריב בעינא כרמל בשעת הקרבה וליכא איתמר רבי יוחנן אמר כרמל תקריב ר' אלעזר אומר ראשית קצירך ולא סוף קצירך מותיב רבה °ואם תקריב מנחת בכורים *במנחת העומר הכתוב מדבר מהיכן היא באה מן השעורים אתה אומר מן השעורים או אינו אלא מן החיטין רבי אליעזר אומר נאמר °אביב במצרים ונאמר °אביב לדורות מה *אביב האמור במצרים שעורים אף אביב האמור לדורות אינו בא אלא מן השעורים רבי עקיבא אומר מצינו יחיד שמביא חובתו מן החיטין ומביא חובתו מן השעורין [ה] ואף ציבור מביא חובתו מן החיטין ומביא חובתו מן השעורין אם אתה אומר [ו] מן החיטין לא מצינו ציבור שמביא חובתו מן השעורין ד"א אם אתה אומר עומר בא מן החיטין אין שתי הלחם ביכורים אלמא משום ביכורים הוא תיובתא תנן התם *אין מביאין ביכורים חוץ משבעת המינין ולא מתמרים

(ויקרא כג; שם כג; שם ב; שם; שמות ט; ויקרא ב)

רש"י

אבל בארץ לא פליגי. דצריך להביא מן הארץ ולא מן חוצה לארץ: ומה אני מקיים וכי תבואו. דמשמע דאין בא אלא מן הארץ: קסבר חדש בחוצה לארץ. קודם לעומר אסור דאורייתא דהא דכתיב (ויקרא כג) ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו [א] עד אפי' בחוצה לארץ: [ב] דמושבותיכם. דכתיב בההוא קרא כל מקום שאתם יושבים משמע וכי תבואו לא ממעט חוצה לארץ אלא זמן ביאה הוא לומר שלא נתחייבו בעומר אלא לאחר שבאו לארץ אבל לאחר שבאו לארץ אסור [ח] חדש קודם הקרבת העומר וכיון דמדאורייתא אסור [ג] דנהג איסור חדש בחוצה לארץ ה"נ אקרובי מקרבינן עומר מחוצה לארץ: נוטלין שכרן מתרומת הלשכה. לפי שהם הפקר וצריך לשומרן מפני החיה ומפני העניים שלא ילקטום קודם לעומר כדי שיהא העומר בא מהם: לאכלה ולא לשריפה. והיכי מקרבינן קומץ לשורפו על גבי המזבח: רחמנא אמר. בעומר לדורותיכם: ואת אמרת תיבטל. שאם אינו מביא של שביעית נמצא עומר בטל: לייתי מדאשתקד. שעורים שגדלו אשתקד: בעינן כרמל. שתהא כרמל רך נמלול בשעת קצירה: ולייתי מכרמל דאשתקד. מתבואה שנקצרה אשתקד כשהיא כרמל: איתמר רבי יוחנן אמר. משום הכי אין מביאים מתבואה ישנה משום דבעינן כרמל תקריב: רבי אלעזר אמר. משום דראשית קצירכם אמר רחמנא דבשעת הבאה ליהוי ראשית קציר [ט] דהאי תבואה ואי מייתי משל אשתקד אינו מביא מראשית קציר שהרי נקצר מאשתקד וסוף קציר שנה שעברה הוא בשעת הבאה: אלמא משום בכורים הוא. דבעי' שיהו בכורים בקציר והיינו כר' אלעזר דאמר ראשית קצירכם ותיובתא דר' יוחנן דאמר כרמל תקריב דמשמע שיכול להקריב כרמל אע"פ שאינו בכורים:

מתמרים

רש"י כת"י

וקא סבר [חדש בחוץ] לארץ מדאורייתא. [אסור קודם] לעומר דאורייתא: וממושבותיכם. דכתיב בהאי קרא ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו וגו': כל מקום יושבים משמע וכי תבואו אל הארץ. משום דדרשינן לא הוי אף בארץ ישראל משמע אל הארץ דוקא אתם חייבים בהבאת עומר מ"מ משמע דמדאורייתא חדש בחו"ל אסור: אקרובי נמי מקרבינן. מינה כמו [מח"ל]: שומרי ספיחין. של שעורין [לפני] העומר שלא [ילקטו] העניים: לאכלה. והיתה שבת [הארץ] לכם לאכלה: [ולא] לשריפה. שאין מביאין עומר לשרוף את הקומץ: כרמל תקריב. רך בשעת הקרבתן: ר' אלעזר [אומר]. היינו טעמא דאין מביאין מדאשתקד דכתיב ראשית [קצירך] בשעת הבאתה תחלת קצירם אותה תבואה באה ממנה: [ולא] סוף. ואי מייתי מדאשתקד הוי בשעת הבאה קצירם דתבואה דאשתקד דהיא ממנה: אביב. כי השעורה אביב: יחיד מביא חובתו מן החיטין. מנחת חוטא: וחובתו מן השעורין. מנחת קנאות: צבור מביא חובתו מן החיטין. שתי הלחם: אלמא. דטעמא דשתי הלחם משום בכורים הוי דבכורים בעינא וה"ה לעומר דהא כתיב ביה נמי בכורים והיינו כר' אלעזר וקשיא לר' יוחנן: משבעת המינין. האמורים בפסוק ארץ חטה ושערה וגו' ודבש דקרא היינו דבש תמרים:

תוספות

שומרי ספיחים בשביעית. וא"ת היאך עומר בא מן המשומר הא בעינן (יחזקאל מה) ממשקה ישראל ובסוף יבמות (דף קכב. ושם) מוכח דאסור גבי עובד כוכבים שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הן של עזקה הן של נטע רבעי הן לא אמר כלום ופי' בקונט' בשם רבותיו של ערלה הן פירות נטיעות הן וישנן משובחים מפירות אילן זקן של עזקה הן מפרדס מעוזק ונדר לו [ד] סביב והיא שנת שביעית לא אמר כלום לאוסרם על כך אלא הלך אחר הרוב שזה משקר ולהשביח מקחו מתכוין וכן בנטע רבעי להודיע שפירות נטיעה הן והקשה בקונט' מה איסור יש כאן אם עבר זמן הביעור לא שנא מן המשומר ולא שנא מן המופקר אסורין וקודם הזמן אלו ואלו מותרין ופי' דהאי עזקה שם עיר שבא"י כדכתיב (יהושע י) ויכם עד עזקה ופירותיה משובחים ואם היה עובד כוכבים זה בחוצה לארץ ומשבח לאמר מעזקה הבאתים אין חוששין לומר אמת דבריו ושמא לא נתעשרו וישראל מכרם לו אלא להשביח מקחו אומר כן ובערוך פירש של עזקה פירות שביעית שנחרשו בשביעית כלומר לא תהא סבור שבשדה בור גדלו אלא נחרש יפה ונעזק כמו (ישעיה ה) ויעזקהו וכן עוזק תחתיהן של זיתים דלקמן (דף פה:) פי' חופר ומשליך האבנים ועל ויעזקהו דקרא פירש דים מפרשין הסביבו גדר כטבעת *תרגום עיזקא ורבינו תם מקיים פירוש רבותיו דעזקה לשון גדר כמו ויעזקהו ויסקלהו וכן בית יעזק היתה נקראת דתנן בר"ה (דף כג:) ובתוספתא (פ"ה דדמאי) נמי גרסינן עזק כלומר פירות משומרים ואסורין בשביעית כדדרשינן בתורת כהנים את ענבי נזירך לא תבצור מן המשומר אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר [ה] ואמרינן בפרק לולב הגזול (סוכה לט:) במה דברים אמורים בלוקח מן המופקר אבל בלוקח מן המשומר אפילו בכלי איסר אסור ובקונט' פירש שם כיון דחשוד לשמור חשוד להניח דמים לאחר הביעור וקשה לפי' דאם הוה חשוד אפי' מן המופקר נמי ועוד קתני התם הפיגם והריבוזין כולם נלקחין מכל אדם בשביעית לפי שאין כיוצא בהן נשמר ואי טעמא משום דחשוד להניח דמים אחר הביעור אפי' הני נמי אלא ודאי משומר אסור באכילה וא"כ היכי שריא הכא הביא עומר מספיחים המשומרים הא בעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל ואין לומר משום דכתיב לדורותיכם כדבסמוך דהא יכול להביא מן המופקר *ויש לומר דמדאורייתא בצירה דווקא אסור אבל באכילה שרי דקרא בתורת כהנים בבצירה איירי ולא באכילה ובפרק קמא דמועד קטן (דף ג.) נמי אמרינן [ו] מכדי זמירה תולדה דזריעה היא זמירה דכתב רחמנא למה לי [ז] ועוד יש לפרש דשומרי ספיחים דהכא לא היו מונעים בני אדם מליקח אבל היו מודיעין להן והם פורשין מאליהן אי נמי קצירך ונזירך אמר רחמנא דידך אין ולא של הקדש ומהאי טעמא שריא קצירה אי נמי קצירה שרי משום דכתיב לדורותיכם דהא אפי' שבת דחי לר' אלעזר בר' שמעון דסוף פרק ר' ישמעאל (לעיל עב.) וא"ת ולר"ע דאמר (פסחים דף נא:) ספיחין אסורין הא בעינן ממשקה ישראל לאו פירכא היא דבשאר שנים נמי לאו ממשקה ישראל הוא ושרייה רחמנא דאמרי' בפ"ק (לעיל ה:) משום דמצוותה בכך שאני בשביעית נמי לר"ע הרי מצוותה בכך *): **רחמנא** אמר לדורותיכם ואת אמרת תיבטל. הקשה רבינו תם דאמרינן בסוף פ' קמא דבכורות (דף יב: ושם) בהמת שביעית פטורה מן הבכורה לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה ופריך מהאוכל מעיסת שביעית שלא הורמה חלתה חייב מיתה אמאי כיון דאילו מיטמיא בת שריפה היא ורחמנא אמר לאכלה ולא לשריפה ומשני שאני התם דכתיב לדורותיכם ופריך וניגמר מיניה ומשני הכא מעיקרא לאכילה הכא מעיקרא לשריפה והשתא אכתי נילף ממנחת העומר דמעיקרא לשריפה וי"ל מה לעומר שכן ציבור ודוחה שבת וטומאה ועוד שאני עומר דמצותו בכך ולא מיקיימא מצותו אלא בשל שביעית [יא] וניחא נמי שתי הלחם הבאות בפני עצמן בשביעית לנותן דאמר לשריפה קאתיין בפרק התכלת (לעיל דף מו:): **בעינא** כרמל וליכא. תימה ולר' יוסי בר ר' יהודה נייתי מחוצה לארץ ושמא הך ברייתא דלא כוותיה: **אלמא** דשתי הלחם משום בכורים הוא. דבכורים בעינן וה"ה לעומר דהא בכורים נמי כתיב ביה והיינו כר"א וקשה לרבי יוחנן כך פירש בקונטרס ונראה דלתרוייהו פריך דהא רבי אלעזר [יב] פירש טעמא משום דכתיב ראשית קצירך ולא סוף קצירך ולהם תאמר ומאי טעמא הוי תיובתא לימא דחד למצוה וחד לעכב ויש לומר דתרי בכורים כתיב:

*) [עיין תוס' יבמות קכב. ד"ה של ותוס' ב"מ נח. ד"ה לשמור ותוס' סוכה לט: ד"ה בד"א]

שבח

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ד מהלכות שקלים הלכה ט:
ז ב מיי' פ"ז מהלכות תמידין ומוספין הל' יא:
ח ג מיי' פ"ב מהל' בכורים הל' ב:
ט ד מיי' שם הל' ג:

שיטה מקובצת

א] ר' יוסי בר רבי יהודה אומר עומר בא מחו"ל. גליון כתב ר"י בתשובה דבתבואת הגשרשת לאחר העומר כמו לאחר ששה עשר אסורת מן התורה לקצירה דחו"ל הוי שפיר מקום שאתה מביא דקי"ל כר' יוסי בר' יהודה וכרבנן דבי רב אשי דאמרי' לעיל בפ' ר' ישמעאל דלא אכלי עד צפרא דשיבסר דסברי חדש דחו"ל דאורייתא אמנם (מותר לקוצרו ולהביאו לבית דע"ג) כתב דפותר להערים למכור לעובד כוכבים עד לאחר קצירה ואז מותר את כ אף להכניסם לבית [דאע"ג] דאין נודשין של בית העמקים היינו טעמא דהתם אין הפסד להמתין בגדיש עד לאחר העומר אבל הכא אם יהיו שם כל ימות החורף יפסיד הכל והר"ם מפרש דלרבי יוסי נמי שרי לקצור בחו"ל דהא דאמרינן ממקום שאתה מביא אי אתה קוצר [הא] אמרינן בקדושין דהוי מצוה התלויה בארץ ונפקא לן מקרא בקדושין דמצות התלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ דהא איסור אכילת חדש בחו"ל נפקא לן ממושבותיכם דכתיב גבי אכילה ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו בכל מושבותיכם עד עצם היום הזה בכל מקום שאתם יושבים וגבי קצירה לא כתיב ממושבותיכם: ב] תיבת דכתיב נמחק: ג] נמי מקריבנן: ד] רמי ליה רמי ב"ח לר"ח לאכלה ולא לשריפה א"ל רחמנא אמר לדורותיכם ואת וכו' והשאר נמחק: ה] השעורין וצבור מביא חובתו מן החיטין מה יחיד מביא חובתו מן החיטין ומביא חובתו מן השעורין אף צבור שמביא חובתו מן החיטין מביא כו': ו] אומר עומר בא: ז] וממושבותיכ': ח] אסור אפילו בחו"ל חדש: ט] קציר האי אות ד' נמחק: י] למה לי ועוד י"ל כי (עברי) [השומרים] היו מודיעים לעם (שהיו) [שהם] של (שביעית) [הקדש] ומתוך כך היו בדילין מליקח ממנה אבל לא היו מוחים בידם למי שהיה רוצה ליקח וכה"ג לא הוי משומר עוד י"ל דדוקא ענבי נזירך אבל לא של הקדש דשל הקדש מותר אפי' מן המשומר. תו"א: יא] שביעית דאי אפשר שלא יביאו עומר בכל שנה אבל בבכור אפשר שלא יולד בכור לישראל בשביעית וכן חלה אפשר שלא יהיו לישראל עיסה [החייבת בחלה] בשביעית תימה תילף א) משתי הלחם כו' [אא"ה לפ"ז צריך למחוק מדברי התוס' וניחא נמי שתי עכ"ה]: יב] (ר"א) [ור"י נמי]. לאו מבכורים קא דריש אלא מכרמל וא"ת ומ"ם וכו' וי"ל דתרי קראי כתיב [ואם] תקריב מנחת בכורים וכתיב (וכי תקריב מנחת בכורים) [תקריב את מנחת ביכוריך] חד למצוה וחד לעכב. תו"א:

א) ר"ל דנהי לא שייך למלוש בכך דהא אדרבה מיקרי מצותו דיהיה נאכל לכהנים ומיהו קא"ע זמל: [התוס' דשתי הלחם הבאים בפני] עצמן קרב בשביעית.

מסורת הש"ס

א] קונט' הקרבת העומר תפי' נחל כס"ד
[לעיל סח:]
[קדושין לז.]
בקלים ח: ב"מ קית.
[בכורים יב:]
[לעיל סה:]
[שמות ט כי השעורה אביב וכן איתא ברש"י ויקרא ב פי"ד]
בכורים פ"א מ"ג פסחים נג.
ותוס' במס' ב"מ נח. דהו תירוץ זה דאי בצירה אפי' מהמופקר אסור דבצירה תולדה דקצירה היא ושביעית אסור בה פ"ש

רבינו גרשום

אבל בארץ לא פליגי. דצריך ולא מחוצה לארץ: דמושבותיכם דכתיב ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו בכל מקום שאתם יושבים משמע. וכי תבואו לא משמע ליה לחוצה לארץ אלא זמן ביאה היא כלומר דאחר שנכנסו אפי' בחוצה לארץ אסור חדש קודם הקרבת העומר וכיון דמדאורייתא אסור חדש בחוצה לארץ אקריבי נמי מקריבינן עומר מחוצה לארץ: נוטלין שכרן מתרומת הלשכה. לפי שהן הפקר ושומרין לפי שלא ילקטוהו קודם הבאת העומר כדי שיהא העומר בא מהן להקריב קומצו למזבח: והיכי קרב קומץ והכתיב לאכלה ולא לשרפה: לייתי מדאשתקד. מתבואה (שנלקטה לכל התבואות) [שגדלו אשתקד]: בעינא תבואה שבשעת קיטתה תהא כרמל רך ומלא: ולייתי מכרמל דאשתקד. מתבואה של אשתקד שנלקטה רשה"א כרמל: בעינא כרמל בשעת הקרבה וליכא: איתמר ר' יוחנן אמר משום הכי אין מביאין מכרמל דאשתקד משום דבעינן כרמל תקריב. ר' אלעזר אמר משום דראשית קצירך אמרה תורה דבשעת הבאה ליהוי ראשית קציר' ואי מדאשתקד לא יביא בראשית הקציר שכבר נקצר הכל וסוף קציר שנה שעברה הוא בשעת הבאה: אלמא משום בכורים הוא והיינו כר' אלעזר דאמר ראשית קצירך ותיובתא לר' יוחנן דאמר משום כרמל דכרמל יכול להיות מדאשתקד:

הגהות צ"ק [א] נ"א קאי: [ב] וממושבותיכם [ג] נ"א ונהג: [ד] נ"א סביב לשמרו: [ה] נ"א וקמרי' נמי: [ו] נ"ל מכדי בצירה בכלל קצירה היא בצירה דכתב רחמנא למה לי:

שבח ארץ. אין לפרש ממובחר שבפירות אפילו כולם מבית הבעל דממבחר נדריכם נפקא כדתני' בתוספת' (פ"ט) אלא כמו שפי' בקונט' שבח ארץ שבעת המינים: **ארץ** מארץ לא משמע ליה. דלא דמי למאלה דדרשינן לעיל בפרק כל המנחות באות מצה (דף ס:) דהכא לא מצי למכתב אשר תביא ארצך:

כאן בספינה של עץ כאן בספינה של חרס. פי' בקונטרס ספינה של חרס מביא וקורא והא דלא משני אידי ואידי בספינה של עץ כאן בנקובה כאן בשאינה נקובה *משום דאין דרך ספינה להיות נקובה שלא יכנסו בה המים והשתא לא הוי דומיא דאינך שינויי דבכולהו מזכיר ברישא ההוא דמביא וקורא וכמו כן פי' בפ"ק דגיטין (דף ז:) גבי עפר חולה לארץ הבא בספינה לארץ חייב במעשר ובשביעית אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהספינה גוששת אמר רבי זירא עציץ נקוב המונח על גבי יתידות באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן פירש שם בקונטרס דספינה דלעיל של חרס היא ואינה צריכה ליקב אם היתה מונחת בקרקע כדאמר במנחות והקשה ר"ת דבפ"ב דגיטין (דף כא:) אמרי' כתבו על חרס של עציץ נקוב משמע דחרס בעי נקיבה ואמרינן בסוף המצניע (שבת דף צה:) ה' מדות בכלי חרס ניקב כשורש קטן טהור מלהכשיר את הזרעים ועוד דהתם עציץ של חרס הוא כדמשמע בפרק שמנה שרצים (שם דף קח.) מאן דתלש פיטרא מאונא דחצבא כו' ופריך עלה מהתולש מעציץ נקוב והתם חצבא דחרס הוא ועוד

מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים אמר עולא [ב] אם הביא לא קידש יתיב רבה וקא אמר לה להא שמעתא איתיביה [ג] רבי אחא בר אבא לרבה °קרבן ראשית *שתהא ראשית לכל המנחות וכן הוא אומר °בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם אין לי אלא הדשה של חטים [ג] חדשה של שעורים מנין תלמוד לומר חדשה חדשה אם אינו ענין לחדשה של חיטין תנהו ענין לחדשה של שעורים ומנין שתהא קודמת לביכורים תלמוד לומר °וחג שבעות תעשה לך בכורי קציר חטים ואין לי אלא בבורי קציר חטים קציר שעורים מנין ת"ל °וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה ואין לי אלא שתזרע עלו מאליהן מנין תלמוד לומר בשדה ואין לי אלא בשדה מנין לרבות שבגג ושבחורבה ושבעציץ ושבספינה ת"ל °בכורי כל אשר בארצם מנין שתהא קודמת לנסכים [ד] ופירות האילן נאמר כאן בכורי מעשיך ונאמר להלן °באספך את מעשיך מן השדה מה להלן נסכים ופירות אילן אף כאן נסכים ופירות אילן קתני מיהא שבגג שבחורבה שבעציץ ושבספינה סיפא אתאן למנחות מתקיף לה רב אדא בר אהבה אי הכי היינו דכתיב °כל טהור בביתך [ה] יאכל אותו ואי מנחות לזכרי כהונה הוא דמיתאכלן אמר רב משרשיא תרי קראי כתיבי °לך יהיה וכתיב כל טהור בביתך [ו] יאכל אותו הא כיצד כאן בביכורים כאן במנחות רב אשי אמר כוליה במנחות וסיפא דקרא אתאן ללחמי תודה בפלוגתא ר' יוחנן אמר אם הביא לא קדש ריש לקיש אמר אם הביא קדש נעשה ככחוש בקדשים בשלמא ריש לקיש כדאמר טעמא אלא רבי יוחנן מאי טעמא *אמר רבי אלעזר רבי יוחנן חזאי [ז] בהלום מילתא מעלייתא אמינא *אמר קרא °מראשית ולא כל ראשית °מארצך ולא כל ארצך וריש לקיש האי (א)ארצך מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא רבן גמליאל בר רבי אומר נאמר כאן ארץ ונאמר להלן ארץ מה להלן שבח ארץ אף כאן שבח ארץ ואידך ארץ מארץ ואידך ארץ מארץ לא משמע ליה תני חדא שבגג ושבחורבה שבעציץ ושבספינה מביא וקורא ותניא אידך מביא ואינו קורא בשלמא ריש לקיש גג אגג לא קשיא הא בגג דמערה הא בגג דבית חורבה אחורבה לא קשיא כאן בחורבה עבודה כאן בחורבה שאינה עבודה עציץ אעציץ לא קשיא כאן בנקובה כאן בשאינו נקובה ספינה אספינה לא קשיא כאן בספינה של עץ כאן בספינה של חרס אלא

מתמרים שבהרים. אע"פ שהם משבעה מינים לדבש היינו דבש תמרים הני שבהרים ושבעמקים אינן מן המובחר לפי שהן כחושין: וקאמר להא שמעתא. אם הביא לא קדש: קרבן ראשית. *משמע נמי אשתי הלחם אע"ג דכתיב בבכורים כדאמרינן מה יש לך להביא בכורים מן הדבש ושתי הלחם מן המתן: אין לי אלא חדשה של חיטין. דומיא דשתי הלחם שהן חיטין שאין יכול להביא קודם שתי הלחם: חדשה של שעורים. כגון מנחת קנאות: מנין. שלא יביא קודם לשתי ה"הל: ת"ל חדשה חדשה. שתי פעמים דכתיב בהקריבכם מנחה חדשה והקרבתם מנחה חדשה (ויקרא כג): מנין שתהא שתי הלחם קודם לבכורים. שלא יביא בכורים קודם לשתי הלחם: ת"ל בכורי קציר חטים. כלומר שתי הלחם יהא קודם לכל קציר חטין אפילו בכורים. ענין אחר חג שבועות בכורי קציר חטים *(בחג שבועות שהוא מביא בו שתי הלחם) יהא קודם לכל קציר אפילו לבכורים: ת"ל חג הקציר בכורי מעשיך. חג שאתה מביא בכורים שתי הלחם יהא קודם לכל אשר תזרע בשדה אפי' לחדש של שעורים: מנין שתהא קודם לבכורים. של חטין שגדלו בגג ובחורבה דהאי דתנן מן המובחר הייט למצוה: ת"ל בכורי כל אשר *בארצכם אפי' בגג דנאמר כאן בכורי כל אשר בארצם ונאמר להלן בכורי קציר חטים מה בכורים האמור להלן שתי הלחם [קודם לכל] אף כאן שתי הלחם [קודם] לכל בכורים שבארצכם: מנין שתהא קודמת לנסכים ופירות האילן. שלא יביא נסכים מן החדש ובכורים מפירות תמרים וזיתים קודם לשתי הלחם דנסכים לא משמע ליה מבכורי כל אשר בארצם דהאי קרא בבכורים כתיב ואין מביאין נסכים בכורים ואיידי דבעי נסכים בעי פירות האילן: מה להלן נסכים ופירות האילן. דכתיב [ח] מעשיך כל מעשיך (ב) ועוד דבאותו זמן מאספין יין ופירות האילן: אף כאן. חג הקציר אע"ג דכתיב תזרע בשדה נסכים ופירות האילן במשמע דשתי הלחם קודם להם: קתני מיהא שבגג ושבחורבה מנין. ומדקתני הכי ש"מ דמביא בכורים מהן וכ"ש מתמרים שבהרים (ג) ושבעמקים דעדיפי מינייהו דמביאין מהם בכורים וקשיא לעולא: סיפא. דקתני שבגג ושבחורבה אתאן למנחות שיהו שתי הלחם קודמין נמי למנחות דחיטים שגדלו בגג ושבחורבה וליכא למימר דמביאין מהן בכורים ולא קשיא לעולא. ענין אחר סיפא דקרא אתאן למנחות דהאי בכורי היינו בכורים וכל אשר בארצם היינו מנחות וגמרינן ג"ש נאמר כאן בכורים ונאמר להלן בכורי קציר חיטים מה להלן שתי הלחם קודם להם אף כאן בהאי קרא דקמיירי במנחות שתי הלחם קודם להם: היינו דכתיב כל טהור בביתך יאכל אותו. דמשמע אפי' נשים ועבדים: כאן בבכורים. כתיב כל טהור בביתך יאכל אותו: כאן במנחות. כתיב לך יהיו דאין נאכלין אלא לזכרי כהונה והאי סיפא כל אשר בארצם היינו למנחות: רב אשי אמר כולה למנחות. וסיפא דקרא דכתיב כל טהור בביתך אתאן ללחמי תודה דנאכלין לכל טהור *ולא קשה לעולא: נעשה. הני תמרים שבהרים: ככחוש שבקדשים. שהמקדיש בהמה כחושה קדשה ואע"ג דלא הוי מלוה מן המובחר: רבי יוחנן חזאי בחילמא [ט]. למתרלא למילתיה שפיר: מראשית ולא כל ראשית. למעוטי שאר פירות שאינן משבעת המינין: מארצך ולא כל ארצך. למעוטי שלא מן המובחר דשבעה מינין גופייהו כגון מתמרים שבהרים ושבגג ושבחורבה: וריש לקיש. כיון דאמר אם הביא קדש האי מארצך מאי עביד ליה: נאמר כאן ארץ. אשר תביא מארצך (דברים כו) ונאמר להלן (שם ח) ארץ חטה ושעורה: מה להלן משבחה של ארץ ישראל. דהני פירות הן משובחין משאר פירות: אף כאן. אין מביאין בכורים אלא מן המשובח ולעולם מביאין מתמרים שבהרים ובלבד שיהו מן המשובח (ד): ואידך ארץ מארץ. כלומר רבי יוחנן (ה) אמר לך אין הכי נמי מה להלן שבח ארץ וכו' והא מילתא הוה מצי למימר אי כתיב ארץ לחוד אבל השתא דכתיב מארצך ולא כל ארצך להוציא תמרים שבהרים ושבעמקים: וריש לקיש. האי דרשה דהוי משתמע ליה מארץ לא משמע ליה: בשלמא ריש לקיש. דאמר קדשה היכא לתרוצי הא דתני מביא וקורא בחורבה עבודה דכיון דנעבדה דטרח בה מארצך קרינא בה: בספינה של חרס. מביא וקורא משום דשל ארץ היא: אלא

רש"י כת"י

שבהרים. מתוקים: מפירות שבעמקים. תבואה: לאו שמעתא [אם הביא לא קידש]: קרבן ראשית. עד אין לי [אלא חדשה] של חטים [שתי הלחם קודם] לכל [המנחות]: חדשים של שעורים. כגון מנחת קנאות [שלא יביא קודם] שתי הלחם [כך] שמעתי ולא [נראה בעיני] שהרי העומר קודם לזה משעורים ל"א אין לי אלא של חיטין מנחת שתי הלחם הבאה מן [החיטין] שתהא קודמת לכל המנחות הבאות מן החיטין החדשים חדשה של שעורים מנין מנחת העומר הבאה משעורים [מנין] שתהא קודמת לשעורים שלא תהא מנחה משעורים קודם לה: חדשה חדשה. שתי פעמים והקרבתם מנחה [חדשה] באמור אל הכהנים בהקריבכם [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

אלא לרבי יוחנן קשיא תנאי היא דתניא "שבגג ושבהורבה מביא וקורא שבעציץ ושבספינה אינו מביא כל עיקר: וכולן אינן באות אלא מן המובחר כו': אמרי ליה יוחנא וממרא למשה תבן אתה מכניס לעפריים אמר להו אמרי אינשי (א) למתא ירקא ירקא שקול: מתני' אין מביאין לא מבית הזבלים ולא מבית השלחים ולא מבית האילן ואם הביא כשר "כיצד הוא עושה נרה שנה ראשונה (ג) ובשנה שניה זורעה קודם לפסח שבעים יום והוא עושה סולת מרובה כיצד "בודק הגזבר מכנים ידו (ג) לתוכן עלה בה אבק פסולה עד (ד) שינפנה "ואם התליעה פסולה: גמ' כיצד עושה נרה שנה ראשונה (ה) איבעיא להו היכי קאמר נרה שנה ראשונה ושניה נרה וזורעה או דלמא נרה שנה ראשונה ושניה זורעה בלא נרה תא שמע דתניא אמר רבי יוסי אף חיטי כרזיים וכפר אחים (ו) אלמלא (א) סמוכות לירושלים היו מביאין מהן לפי שאין מביאין את העומר אלא מן השדות המודרמות (ז) והמנונרות לכך שבהן חמה זורחת ומהן חמה שוקעת כיצד עושה נרה שנה ראשונה ושניה חורש ושונה וזורעה קודם לפסח שבעים יום כדי שתהא סמוכה לחמה ועושה קנה זרת ושיבולת זרתיים וקוצר ומעמר ודש וזורה ובורר וטוחן ומרקד ומביא אצל גזבר וגזבר מכנים ידו לתוכה אם עלתה בה אבק אומר לו חזור ונפה אותה שניה משום רבי נתן אמרו גזבר סך ידו שמן ומכנים לתוכה עד שמעלה כל אבקה קתני מיהת חורש ושונה ולטעמיך מתניתין לא קתני שונה ברייתא

רש"י כת"י

אלא לרבי יוחנן. דאמר לא קדש והא הכא דלדברי הכל קדש "בחורבה עבודה וכל הני אע"פ שאינן מובחרים (דהא) לדברי הכל מביא וקורא: תנאי היא. דאיכא תנא דאמר שבעלין ושבספינה אינו מביא והוא הדין לתמרים שבהרים ושבעמקים ורבי יוחנן דאמר כי האי תנא: א"ל יוחנא וממרא. ראשי מכשפים של מצרים למשה רבינו כשהתחיל לעשות האותות לעיני פרעה שהיו סבורין שהיה עושה אותם על ידי כשוף: תבן אתה מכנים לעפריים. עפריים שהוא מקום הרבה תבואה אתה מביא לשם תבואה למכור בתמיה כך ארץ מצרים שהיא מלאה כשפים אתה בא לשם לעסוק בכשפים: אמר להם למתא ירקא ירקא שקול. לעיר שגדל שם ירק הרבה הבא ירק שלך למכור לפי שמתקבצין שם הכל לקנות הם אמרו לו דברי ליצנות והוא השיב להם בעניים: מתני' לא מבית הזבל. משדה הצריכה לזבל: ולא מבית האילן. משדה שיש בו אילנות לפי שהאילנות עושים לה צל ואין התבואה גדלה יפה: כיצד הוא עושה. לשדה שמביא ממנה סלת: נרה שנה ראשונה. ומניחה בורה [וזורעה] קודם לפסח ע' יום. שכבר יש כח לחמה שזורחת עליה: כיצד הוא בודק. שלא יהא אבק בסלת: גמ' כרזיים. של אותו מקום: אלמלא שהן סמוכות לירושלים. הרבה והן עומדות בין ההרים (ח) דכתיב (תהלים קכה) ירושלים הרים סביב לה: היו מביאין מהן. לפי שהן עומדות בדרום: המודרמות. שבדרום: שבהן החמה זורחת. כל היום: המנונרות. חרושות הרבה לכך (ט): וזורעה קודם לפסח שבעים יום. שכבר מתחלת החמה לזרוח *בקרן מזרחית לפונית וכשזורחת מושך העמוד מיד לדרום וכל היום היא זורחת לדרום: סך ידו שמן ומכנים בסלת. וכך בודקה יפה שאם יש בה אבק מידבק בשמן: קתני מיהא ושניה חורש ושונה. וזורעה ותפשוט מהא מתני' דבשניה נמי נרה: ולטעמיך. היכי תפשוט הא במתניתין לא קתני שונה וברייתא

רש"י כת"י

אלא לר' יוחנן קשיא. [דאמר] פירות [שבעמקים לא קדים] בבכורים [דהא שבילא] להו להני [תנאי דקדים בכורים] הבאה [מהגדל] בגג ובחורבה ובספינה: תנאי [היא] דאיכא תנא דאמר [כוותי'] דר' יוחנן. שבגג. גג המערה שדה מעליא: שבחורבה. חורבה עבודה שדה מעליא מביא וקורא: שבעלין ושבספינה אינו מביא כל עיקר. דרעים נינהו דומיא דתמרים שבהרים דר' יוחנן: יוחנא וממרא. הם חרטומי מצרים אמרו למשה כשהיו עושה [המופתים] תבן אתה מכנים לעפריים משל הוא שהמביא תבן למכור לעפריים משובע הוא שיש שם תבן הרבה במחנייתן אף אתה עושה מכשפות [במצרים] ואין מכשפים במצרים כמותינו: למתא ירקא ירקא שקיל. לעיר שגדל בה הרבה ירק [תביא] ירק לשם למכור שכל הצריך לקנות נפנה לשם כלומר [אנא] נמי שפיר עביד [דאתאי] למתא: מתני' אין מביאין. עומר [ושתי] הלחם: לא מבית הזבלים. משדה (שלבורה) [שצריכה] לזבל שמא לא נזדבלה כל צרכה ונמצאו כל פירותיה כחושין א"נ שהזבל מבאיש ומקלקל טעם הפירות: ולא מבית האילן. מתבואה שבין האילנות מפני שהאילנות יונקים [את] הקרקע ומכחישים את הזרעים: נרה. חורש ואינו זורע: ובשניה זורעה. דהיינו חרושה פעמים: קודם לפסח שבעים יום. מפרש בגמרא: כיצד בודק. את הסולת אם מנופה כל צרכה אם לאו: עלה בה. בידו: אבק. קמח דק וגרוע הוא: גמ' ושניה זורעה בלא נרה. שלא היה נרה בראש השנה לבד מן החרישה שחורש בשעת זריעה: כרזיים וכפר אחים. [שמות] מקומות הם: אלמלי סמוכות לירושלים. שהן בהרים כדכתיב ירושלים הרים סביב לה ובהרים חמה מקדרת ומשבית את הפירות כדכתיב וממגד תבואות שמש היו מביאין מהן נ"א אלמלי סמוכות לירושלים דאין מעבירין על המצות כדאמרי' בפרק ר' ישמעאל: המודרמות שעומדות בדרומה של ארץ ישראל שהחמה כל ימות החורף רוב היום היא עומדת בדרום: והמנונרות. כמו נירו לכם ניר בנחרש לשם עומר: ומהם חמה שוקעת. סמוך לשקיעתה זורחת עליהם כדקי"ל הולך [אל] דרום וביום תקופת טבת חמה זורחת בקרן דרומית מזרחית ושוקעת במערבית דרומית ומכאן ואילך עומדת (מערב) [חמה] במזרח ומתרחקת מן הדרום ועמוד החמה זורח על הדרום וכל היום כולו נמשכת והולכת לדרום וממתקת את התבואה: שתהא סמוכה לחמה. לגבורת החמה ביום שכשנמשך לצד [צפון] בימות הקיץ החמה מתגברת והולכת ומש"ה לא הי' זורעה בתחלת התקופה שאין החמה בגבורה: קנה זרת ושיבולת. ראש השיבולת שם (החיטים) [הגרעינים] זרתיים: קתני מיהא. משמע נרה אף בשניה והיינו נמי מתני' וש"מ הכי קתני מתני' נרה לראשונה ושניה: ולטעמיך. דפשטת למתניתין מיהא קא קשיין אהדדי דהכא שונה דמשמע שתי פעמים נרה בשניה

תוספות

ועוד הביא רבינו שמואל מהא דתניא בתוספתא דשביעית הטומן את הלוף בשביעית ר"מ אומר טומנו בעלין כדי שלא יצמח ולא"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר (ירמיה לב) ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים ונראה לר"ת דבשל חרש מהניא נקיבה אבל בשל עץ אפי' נקוב לא מהני מידי וספינה דגיטין (דף ז: ושם) בשל חרש ובנקובה ואין המים באין בה שהעפר נדבק ונעשה רגבים וסותם את הנקב והא דלא משני הכא גבי ספינה כאן בנקובה כאן בשאינה נקובה משום דהייט שינויא דעלין ורצה למצוא בספינה חידוש אחר ועוד דמה שיכול להעמיד בספינה של עץ מעמיד משום דסתם ספינה לאו דחרס וניחא הסתא בכל הנהו המש מדות בכלי חרס הוו כולהו בחרס דווקא דמדה של מוליא משקה וכונס משקה אשכחן גבי חרס כדתנן בפרק בא סימן (נדה מט.) כל כלי חרס שהוא מכנים מוליא ויש שהוא מוליא ואינו מכנים ואמרי' בגמרא מכנים פסול נמי חטאת ופסול משום גיסטרא מוליא כשר נמי חטאת ופסול משום גיסטרא וכן מדות דמוליא זית ומוליא רמון תנן במסכת כלים גבי כלי חרס אבל של עץ שיעורו לעולם כרימונים כדתנן (פי"ז מ"א) כל כלי בעלי בתים שיעורן ברימונים ומיהו לפי' זה נמי לא הוי דומיא דאינך שינויי דנקיט ברישא ההוא דמביא וקורא והוילה היה רגיל ר"ת לפרש דבשל עץ אפי' נקיבה לא בעי דמתלחלח מן הקרקע יותר משל חרס ונקיט השתא ברישא ההוא דמביא וקורא כמו באינך ולכולהו ליסני דפריסית היה יכול לתרץ כאן ספינה אספינה לא קשיא הא רבי יהודה הא רבנן אי נמי כאן בגושבת כאן בשאינה גושבת והתם בגיטין דפריך תני חדא המביא גט בספינה כמביא בא"י ותניא אידך כמביא בחוצה לארץ ומשני הא רבי יהודה והא רבנן הוה מצי לשנויי כאן בשל עץ כאן בשל חרס א"נ כאן בנקובה כאן בשאינה נקובה ושמא יש לחלק דהתם נהי דהיכא דאינה גושבת לרבי יהודה מדחשיבא חוצה לארץ לענין מעשר *ודחשיבא נמי חוצה לארץ לענין גט היינו משום דכיון דשם חוצה לארץ על המקום צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואע"ג דשכיחי ונמירי כדי שלא תחלוק במדינת הים אבל כשהיא גושבת לרבי יהודה או לתנא קמא אפילו בשאינה גושבת כיון דשם ארץ ישראל על המקום אע"פ שמחמת שאין הכלי ניקב (כמו ספינה) אינו חייב במעשר לא יחשב בשביל כך כחוצה לארץ לענין גט: תנאי היא. תימה אכתי קשיא לר' יוחנן מגג וחורבה ואין לומר דגג וחורבה לא דמיא למתניתין דהא בכולה שמעתין משמע דמגג וחורבה נמי פריך מדקאמר קתני מיהא שבגג ושבחורבה כו' ועוד קאמר בשלמא לר"ש בן לקיש גג אגג לא קשיא משמע אבל לר' יוחנן קשיא: אין מביאין כו'. בכל המנחות קאמרינן אע"ג דזורעה קודם לפסח שבעים יום היינו משום עומר דהא קתני כיצד בודק הגזבר מכנים ידו לתוכה אי בעומר דווקא הוה ליה למימר שלוחי ב"ד לכך אמרינן בגמרא אף חיטי כרזיים וכפר אחים משמע חיטי ממש והיינו במנחות אף על גב דמסיים בה לפי שאין מביאין את העומר הכי קאמרינן כי היכי דעומר אין מביאין כך במנחות יש לחזר אחר הסמוך לירושלים ותדע מדקתני ומעמר ודש ובעומר לא שייכא דישה דהא תנן (לעיל דף סו.) בקנים ובקולחות חובטין אותו כדי שלא יתמעך ומיהו קלת נראה בחיטי כרזיים לאו חיטי ממש אלא עיר אחת ששמה חיטי כרזיים ומשום עומר דלא מיפתמיט בשום דוכתא דליבעי במנחות מן הקרוב לירושלים: מודרמות. פי' בקונטרס בדרומה של ירושלים (י) ונראה לפרש דמיירי במשופעות לצד דרום שאז חמה זורחת בהן יותר ואין נחוש באיזו רוח של ירושלים: וזורעה קודם לפסח שבעים יום. תימה דבפרק המקבל (ב"מ קו: ושם ד"ה וקיימא) הניא ר' מאיר אומר חצי תשרי מרחשון וחצי כסליו זרע [כו'] ר' יהודה היה מונה מתשרי ר"ש היה מונה ממרחשון והשתא מאן מיקל בכולהו תנאי ר"ש וכולי האי לא מיקל דלא משיך זמן זרע עד שבט וי"ל דה"מ חיטין אבל שעורין משוך זמן זריעתם עד אדר כדמוכח התם דפריך מהנך תנאי אר"ש בן לקיש דאמר זרעה ולא למחה כל עידן זריעה זרע לה ואזיל ועד כמה אמר רב פפא עד דאתו אריסי מדברא וקיימא כימה להדי רישייהו ופי' שם בקונטרס דהיינו לאחר תשעה שעות ביום קרוב לסוף העשירית דכימה שהיא בזנב הטלה כדאמרי' בפ' הרואה (ברכות דף נח:) קיימא להדי רישייהו בראש כל אדם דהייט באמצע הרקיע שנראה לכל אדם כאילו על ראשו הוא והן יומי אדר "שגלגל קבועים בו י"ב מזלות וסדרן טמ"ת סא"ב מע"ק גד"ד ולעולם ששה עולין וששה יורדין בניסן לעולם בתחילת עמוד השחר טלה מתחיל לעלות ומאזנים לשקוע וב' שעות המזל שוהה לעלות לאחר ב' שעות הטולה גמר עלייתו והשוקע

רבינו גרשום

אלא לר' יוחנן דאמר אם הביא פירות שבעמקים ושבהרים לא קידש והא הכא לדברי (א) הכל קידש לדברי הכל מביא: תנא' הוא דאיכא דאמר אין מביא כל עיקר והוא הדין לתמרים שבהרים [ופירות שבעמקי']: מכמס וזנוחא אלפא לסולת. מן המובחרים מכולם להביא מהן סולת: אלפא לסולת. כמו האלף שהיא ראש לכל האותיות. כך אלו שנים ראש לכל המקומות להביא מהן סולת: אמרו יוחני וממרא ראשי המכשפים למשה תבן אתה מכנים לעפרים. כלומר עפרים שהוא מקום הבואה הרבה אתה מכנים לה תבן והיא כולה מלאה תבן. כך לארץ מלאה כשפים אתה מביא כשפים: אמר להו אמרי אנשי למתא ירקא ירקא שקול. למדינה שמוכרין שם ירק הבא ירק ששם מתקבצים הכל לקנות: לא מבית הזבלים. משדה שצריכה זבל: ולא מבית השלחים. משדה שצריכה להשקות תדיר: ולא משדה שיש בה אילנות שהתבואה כחושה: כיצד הוא עושה לשדה שמביא ממנה סולת בשנה ראשונה נרה ומניחה כן ובשנה שניה זורעה קודם לפסח ע' יום שכבר יש כח בחמה שזורחת עלית: וכיצד בודק שלא יהא אבק בסולת מכנים ידו וכו': אילמלי שהן סמוכות הרבה לירושלים והן עומדות בין הרים בעמק כדכתיב ירושלים הרים סביב לה: היו מביאין מהן. לפי שהן עומדים בדרום: מן שדות המודרמות. שהן בדרום שהחמה זורחת בהן כל היום: המנונרות לכך להביא מהן סלת. וזורעה קודם לפסח ע' יום שכבר קרבה היא להנץ בקרן מזרחית דרומית וכשזורחת מושך העמוד מיד לדרום וכל היום נמצא חמה בדרום: סך ידו שמן ומכנים בסולת דבהכי בודק שפיר אם יש בה אבק מידבק בה: קתני מיהא ושניה. חורש ושונה וזורעה תפשוט מ'הא מתני' דבשניה נמי נרה: ולטעמיך היכי תפשוט ב) מתני' ולא קתני שונה:

א) נראה דל"ל והא הכא לד"ה מביא אלמא דקידש.
ב) נראה דל"ל היכי תפשוט מהך ברייתא הא במתני' לא קתני שונה.

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ב מהל' בכורים הלכה ט:

יב ב מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הל' יב:

יג ג מיי' שם פ"ו הלכה ד:

יד ד מיי' שם פ"ו הלכה יב:

טו ה מיי' שם הל' יא:

שיטה מקובצת

א] למתא ירקא כו'. לעיר שיש בה הרבה ירק שם באים כל העולם ליקח ורוב פעמים נמכר כל ירק שבאיתה עיר מפני רוב הלוקחים ותמכור ירק שלך בטוב אף אני בא לכאן לפי שהכל באים לראות כשפים (ויבינו) [ויבואו] לראות שלי הטובים משלכם ולפי דבריהם השיב להם: ב] ראשונה ובשניה זורעה: ג] ידו לתוכה: ד] עד שינפנה: ה] ראשונה כו': ו] אלמלי: ז] והמנונרות. [גירסתו] א) המבוצרות לכך לשם עומר לפי שבוצרים אותו בטוב לפי שרוצים להביא תבואה יפה למצוה: ח] ההרים שבעמק: ט] לכך להביא מהם סולת הס"ד: י] ירושלים. ולא נהירא שאפי' תהא בדרומה יכול להיות בטוב שאין החמה זורחת עליה כגון שמשופעת לצד צפון ונראה:

א) נ"ע דבלי"ה לא שייך בתבואה ועוד דקלירס וודאי לשמה בעינן ואולי דטס"ה ול"ל המנונרות לכך לשם עומר לפי שחורשים אותו בטוב וכו'.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלמלא שהן סמוכות:

נ"ל דלא גרע מחורבה עבודה כו' נ"ק נ"ק מ ז

נ"ל תשיבה נמי כו' נ"ק

נ"ק מ"ז

נ"ל לפי שגלגל קבועים כו' נ"ק

טז א מיי׳ פ״ו מהלכות איסורי מזבח הלכה ד ופ״ו מהלכות המידין ומוספין הלכה י׳:

יז ב מיי׳ פ״ו מהלכות תמידין ומוספין הלכה י׳.

יח ג ד מיי׳ פ״ו מהל׳ איסורי מזבח הלכה יא ולא״מרה:

יט ה מיי׳ שם הל׳ ג׳:

כ ו ז מיי׳ שם הלכה ג:

כא ח מיי׳ שם הל׳ ג:

כב ט מיי׳ שם פ״ז הלכה ב:

כג י כ ל מיי׳ שם פ״ו הלכה יד:

ברייתא קתני שונה הא לא קשיא כאן בעבודה כאן בשאינה עבודה א] מאי הוי עלה תא שמע דתניא ^א^נירחציה וזורע חציה ניר חציה וזורע חציה אמר רבי יוחנן ^ב^אין מביאין את העומר אלא מן השדות המודרמות שבארץ ישראל שבהן חמה זורחת ומהן חמה ב] שוקעת תניא ג] נמי הכי אבא שאול אומר עומר היה בא מבקעת בית מקלה ד] כבת ג׳ סאין היתה ושדה מודרמת היתה ובה חמה זורחת וממנה חמה שוקעת ניר חציה וזורע חציה ניר חציה וזורע חציה רב חלקיה בר טובי הוה ליה קרנא דארעא ניר חציה וזרע חציה ניר חציה וזרע חציה ועבדה על חד תרי ומזבין להו לחיטי לסמידא: ואם התליעה פסולה: תנו רבנן ^ג^סולת שהתליעה רובה פסולה וחיטין שהתליעו רובן פסולות בעי רבי ירמיה *ברוב חטה או ברוב סאה ^ד^תיקו: בעי *רבא °הקדישן מהו שילקה עליהן משום בעל מום כיון דפסיל כבעל מום דמי או דלמא אין בעל מום אלא בבהמה ^ה^תיקו: תנן התם *כל עץ ^ו^שנמצא בו תולעת פסול לגבי מזבח אמר שמואל לא שנו אלא לח ^ז^אבל יבש גוררו וכשר ה] בעי רבא הקדישו מהו שילקה עליו משום בעל מום כיון דפסול כבעל מום דמי או דלמא אין בעל מום אלא בבהמה ^ח^תיקו: **מתני׳** ^ט^תקוע אלפא לשמן אבא שאול אומר שניה לה רגב בעבר הירדן כל הארצות היו כשרות אלא מיכן היו מביאין ^י^אין מביאין לא מבית הזבלים ולא מבית השלחים ולא ו] מן מה שנזרע ביניהם ואם הביא כשר אין מביאין ז] *^כ^אנפקטן ואם הביא כשר ^ל^אין מביאין מן הגרגרין שנשרו במים ולא מן הכבשים ולא מן השלוקים ואם הביא פסול: **גמ׳** °וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה מאי שנא תקועה אמר רבי יוחנן מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן: תנו רבנן °וטובל בשמן רגלו זה חלקו של אשר שמושך שמן כמעין אמרו פעם א׳ ח] נצרכו להן אנשי לודקיא בשמן מינו להן פולמוסטוס אחד אמרו לו לך והבא לנו שמן במאה ריבוא הלך לירושלים אמרו לו לך לצור הלך לצור אמרו לו לך לגוש חלב הלך לגוש חלב אמרו לו לך אצל פלוני ט] לשדה *הלז ומצאו שהיה עוזק תחת זיתיו אמר לו יש לך שמן במאה ריבוא שאני צריך אמר לו י] המתן לי עד שאסיים מלאכתי המתין עד שסיים מלאכתו לאחר שסיים מלאכתו הפשיל כליו לאחוריו והיה יא] מסקל ובא בדרך אמר לו יש לך שמן במאה ריבוא כמדומה אני יב] ששחוק שחקו בי היהודים כיון שהגיעו לעירו הוציאה לו שפחתו קומקמום של חמין ורחץ בו ידיו ורגליו הוציאה לו ספל של יג] זהב מליאה שמן וטבל בו ידיו ורגליו לקיים מה שנאמר וטובל בשמן רגלו לאחר שאכלו ושתו מדד לו שמן במאה ריבוא אמר לו כלום אתה צריך ליותר אמר לו הן אלא שאין לי דמים אמר לו אם אתה רוצה ליקח קח ואני יד] אלך עמך ואטול דמיו מדד לו שמן בשמונה עשר ריבוא אמרו לא הניח איתו האיש לא סוס ולא פרד ולא גמל ולא חמור בארץ ישראל שלא שכרו כיון שהגיע לעירו יצאו אנשי עירו לקלסו אמר להם לא לי טו] קלסוני אלא לזה שבא עמי שמדד לי שמן במאה ריבוא והרי נושה בי בשמונה עשרה ריבוא לקיים מה שנאמר °יש מתעשר ואין כל מתרושש והון רב: אין מביאין לא מבית הזבלים טז]: והתניא אין מביאין אנפקטן

תוספות

והשוקע נמי שקיעתו נמצאו שהיה עולין בשתים עשרה שעות של יום ושתים בלילה כל ימי ניסן ראש טלה מתחיל לצאת ובאייר שור ובסיון תאומים וכן הסדר נמצא באדר מזל דגים מתחיל לעלות בבוקר ולסוף שתי שעות טלה מתחיל לעלות ולסוף ארבע גמר עלייתו ושור עולה לסוף שש גמר שור ומתחיל תאומים ולסוף שמונה גמר תאומים ומתחיל סרטן נמצא ראש טלה באמצע הרקיע בהרי עברו שש שעות משהתחיל לעלות ושש שעות דהכי מגיע לאמצע הרקיע בהרי מתחלת עליית המזל עד התחלת שקיעתו י״ב שעות נמצא שמשעה שמתחיל לעלות עד ו׳ שעות מגיע לאמצע הרקיע ולסוף ח׳ שעות משעלה הוי זנבו באמצע הרקיע נמצא זנב טלה באדר בסוף שעה עבירית באמצע הרקיע ומשני התם הא בחרפי הא באפלי ופירש שם בקונט׳ בחרפי חמין ושפין הנזרעים בתחלת החורף, באפלי שעורים וקטניות הנזרעים באדר ומיהו קשיא לפירוש הקונטרס דבי׳ שעות ביום אין כוכבים נראין ומזל כימה נראה ועוד וכי דרך פועלים לצאת ממלאכתם בעשרה שעות הא אמרינן בריש הפועלים (ב״מ דף פ״ג:) דפועל בכניסתו לביתו משלו דהיינו בלילה על כן נראה דהיינו *בשבש שמזל דלי מתחיל לעלות בבקר ונמצא דקימא כימה אריסייהו בסוף היום: **בעי** רבא הקדישו מהו שילקה שמא יש שום צריכותא הא דחזיל ומיבעיא ליה אכל חד וחד ונראה דבעיא דעצים אליבא דרבי לעיל בהקומץ רבה (דף כ:) דעצים קרבן גמור הוא ושייך בהן לא תקריבו: **הלך** לצור. אין זה *צור המשטירה כח] אלא צור אחרת שהיתה בארץ ישראל: **עוזק**. יש מפרשים כמו (ישעיה ה) ויעזקהו עושה גדר סביב זיתיו ולא יתכן דהא תניא עוזק תחת זיתיו ובערוך פירש חופר ומצליך אבנים כדפריש׳ בריש פירקין*):

*) [דף פב. ד״ה שומרי] ותוס

רש״י

וברייתא קתני שונה: הא לא קשיא. מתניתין דקתני נרה שנה ראשונה ולא קתני יז] (ושניה חורש) ושונה היינו בכבר היתה עבודה יח] *שנה ראשונה ועכשיו נוחה ליגדל יותר וברייתא דקתני חורש ושונה ושניה היינו משום שלא היתה עבודה *קודם שנה ראשונה אבל מתני׳ אם *[לא] היתה עבודה לא ידענא אם חורש ושונה בשניה אם לא דהא לא קתני יט] לא חורש ולא שונה ומאי הוי תורה אורעלה כ]: ניר חציה וזורע חציה. כגון כא] שנירה *כולה בשנה ראשונה וזרע חציה ובשניה ניר חציה וזורע חציה מה שנר בשנה ראשונה ובשנה שלישית זורע מה שנר בשניה ונר מה שזורע בשניה וכן יעשה מכאן ואילך בכל שנה כב] נר חציה וזורע חציה ותפשום מינה דבשניה זורעה בלא נרה והאי דאין זורעה כולה כג] (בשנה שלישית) היינו לפי שאין כח בקרקע ליזרע כולה בכל שנה: כמין בלשה שאין שיפה. *גדל כד] בשנה כשיעור שצריך לקצור לצורך העומר: קרנא דארעא. חתיכת שדה: בעי רבי ירמיה. הא דקתני חיטין שהתליעו רובן פסולין: ברוב חטה. שאינה פסולה עד שיתליע רוב כל חטה: הקדישן. לצורך מנחות: מהו שילקה עליהן משום מקדיש בעל מום. דהכי אמר רבי במסכת תמורה (דף ו:) שהמקדיש בעלי מומין כה] לוקה: אלא לח. לפי שלח אינו יכול לגרר ממנו מה שהתליע כמו היבש: הקדיש. לעצים שהתליעו: **מתני׳** ולא כו] מן מה שנזרע ביניהם. מן הזיתים שנזרעו זרעים ביניהם לפי שהזרעים מכחישים לאילנות: כז] אנפקטן מה שלא נתבשל יפה: אין מביאין מן הגרגרין. של זיתים שנפלו ונשרו במים ושהו בהם הרבה או שנכבשו או שנשלקו לפי שאין שומנם יפה יפה. ענין אחר מן הגרגרים שנשרו אין מביאין מאותן זיתים שאין מוליאין *שמנה אלא א״כ נשרו במים או שצריך לשולקן או לכובשן קודם שיוליאו שומנן: **גמ׳** פולמוסטוס. שליח עובד כוכבים: צור. הוא שכונת עיירות שבארץ ישראל: עוזק. שחופר סביב הזית כעין טבעת כמו *עיזקתא: הפשיל כליו לאחוריו. כמו שכיר עני: והיה מסקל השליך האבנים מן הפרדס: לקלסו. לשבחו על שקנה להם כל כך: יש מתעשר ואין כל. שמנהג בעצמו כעשיר ואין לו כלום: מתרושש. ויש נוהג כעני ויש לו הון רב כגון זה שהיה עשיר גדול והוא עושה עבודת שדהו בעצמו כמו עני:

מפני

רש״י כת״י

ובמתניתין [נרה בשניה] אינו מזכיר: בעבודה. [שנרה] אחת בשנה [ראשונה] וברייתא [באינה] עבודה [צ״ל נרה שנה] ראשונה: מאי הוי עלה. דבעיא [אם] שני בשויי [בשויי] ניכנו: ת״ש. [דלא נרה] אלא בשנה [ראשונה]: נר חציה. חציה דשנה [ראשונה] חורשה כולה וזורע חציה [ומניח] חציה ניר וכן [בשנה שניה] חורש כולה וזורע כתני שלא [זרע] השתקד והאי [שזרע] אשתקד מניח ניר בכל שנה [וזורע] ניר של אשתקד [ומפיק] דאין נרה אלא פעם אחת ולהכי אין זורעה כולה לאלתר שאין דרך בני אדם [ולזרוע] קרקעותיהם שנה אחר שנה מפני שמחריבים את השדות לכך זורעה לחצאים ומרבים פירות בכל שנה: שלא שאין הימה השדה: קרנא דארעא. [אלא] בקרן זווית [בדרומה] עומדת: לסמידא. סולת ומכור למנחות א) שהיינו [בשמלא]: ברוב חטה. [שרוב] שחיטה התליע פסולה: או ברוב סאה. [אם] רוב הסאה מתולעת אפילו יש שם חיטים [שלמים] בלא תולעת: הקדישן. לאותן חיטין המתולעות: מהו שילקה עליהם משום בעל מום. דקי״ל בפ״ק דתמורה המקדיש בעלי מומין למזבח עובר בחמשה לאוין: לח. אם התליע אין לו תקנה עוד דלא אי אפשר לגרור כהולע: מתני׳ מבית (הבלאין) [הזבלים]. כן מאוסים: ולא ממה שנזרע ביניהם. שהזרעים מכחישים את הזיתים ואין השמן מעולה. אנפקינין. מפרש בגמרא: שנשרו במים. (שהיו שמים) [ששהים] מקלקלין את השמן: גמ׳ חכמה מצויה בהם שמן זית מפקח את הלב: פולמוסטוס. עובד כוכבים ממונה: במאה ריבוא. ממש: לגוש חלב. שם מקום ובחלקו של אשר: עוזק. אותו יהודי היה חופר ועודר תחת זיתיו: מסקל. מפנה אבנים מן השדה ומתוך כך נדמה לו לאותו פולמוסטוס שהוא עני: קומקום. מיורה קטנה: מתעשר. מראה עצמו כעשיר ואין לו כלום: מתרושש. מראה עצמו כרש כגון זה שהיה מסקל ותופר תחת זיתיו:

א) ל״ע דבימי רב חלקיה בר טובי כבר בטלו מנחות

רבינו גרשום

ברייתא דקתני שונה: לא קשיא מתני׳ דקתני נרה שנה ראשונה ולא אמר בשניה משום דעבודה היתה כבר קודם שנה ראשונה. וברייתא דקתני חורש ושונה בשניה דלא היתה עבודה קודם שנה ראשונה אבל מתני׳ אם א] לא היתה עבודה ולא קצינן אם חוזר ושונה ואם לאו דלא קתני בה שונה מאי הוי עלה: ת״ש דתניא נר חציה וזורע חציה כגון דנרה שנה ראשונה ובשניה נר חציה וזורע חציה ובשנה שלישית זורע מה ששייר ונר מה שזרע בשניה וכן יעשה לאחר מכן בכל שנה נר חציה וזורע חציה ותפשוט מינה דבשניה זורע בלא נרה הזורע מה שלא נר. ואם נפשך אדם לומר [אמאי] אינו זורע כולה בשנה שניה זורע מעמא לפי שאין כח

שיטה מקובצת

א] מאי הוי עלה. [פי׳ משום דהנך שנויי דשנינן שנויי דחיקא [נינהו] [לכן שואל] מאי הוי עלה האי בעיין [אי אמרי׳] דבעבודה לא בעי חורש [בשנה בשעת זריעה] לעשות חרישה מיהו רש״י [פי׳] דבשנה ראשונה נרה מלבד החרישה שבשעת הזרע ולא ידענא למה פי׳ כן: ב] שוקעת ניר הציה חורע חציה ניר חציה וזורע חציה: ג] תיבות נמי הכי נמחק: ד] מקלה כמין ג׳ סאין: ה] בעי רבא. קשה למה בעי רבא הך בעיא גבי עצים כיון דהספקא בחדא היא [באידך ואם יש לפשוט] בחדא ה״ה באידך וצ״ע: ו] ולא ממה שנזרע: ז] מביאין אנפקינין: ה׳ אחת. נצטרכו להן אנשי לודקיא לשמן מינו: ט] פלוני הלך לביתו ולא מצאו אמרו לו הרי הוא בשדה הלך ומצאו: י] לו הן: יא] מסקל. השליך האבנים מן הדרך הרנס״ח: יב] אני ששחקו בי היהודים: יג] זהב: ס״א שמן: יד] ואני אבוא עמך: טו] לי תקלסוני: טז] הזבלים כו׳ והתניא אין מביאין אנפקינון: יז] קתני ובשונה: יח] עבודה קודם: יט] קתני בה שונה ותיבות לא חורש ולא ל״ש: כ] עלה ת״ש דתניא: כא] כגון שחרשה כולה בשנה ראשונה וזרע חציה ונר חציה ובשניה נר חציה וזורע חציה ... בשלישית נמחק: כד] גדל כשיעור ותיבות בשנה ל״ש : כה] בעלי מומין עובר בחמשה לאוין הס״ד: כו] מן הנזרע ביניהן. ממה שנזרע: כז] א:פקטן: ... לא שנו אלא לח. שנבלע אירסו: ולא אינפקינון. שלא נתבשל יפה: ... במאה רבוא. מנה: עוקץ. חופר: היה מסקל. משליך האבנים שמצא בדרך:

גליון הש״ס גמ׳ הקדישו מהו שילקה עליהם משום בע״מ. עיין יומא סג ע״ב תד״ה זריקה:

א) נראה דצ״ל אבל מתני׳ דמיירי בכיתה עבודה לא ידעינן אם חוזר וכו׳ וכן צ״ל ברמ״י:

נ"ל כשר נ"ק

נ"ל ואם הביא פסול מפני שהוא שרף והתניא ואם הביא כשר אמר רב יוסף כו' נ"ק

חולין מו.

מו"ק ט: פסחים מג. שבת פ: מגילה יג. פ"ש

[שתי תיבות הללו ליתא בשום מקום לא בשבת ולא בפסחים]

[לעיל פה: לקמן פז.]

כד א מיי' פ"ו מהלכות איסורי מזבח הל' יד:

לפי דבריהם גרסו נרב"י במתני' ואם הביא פסול ועיין רש"ק.

כה ב מיי' שם הלכה ג:

כו ג מיי' פ"ו מהלכות איסורי מזבח הל' ח:

כז ד מיי' שם הל' ט:

כח ה מיי' שם הלכה י

[נערך גרגר נ"י]

[הערוך ערך גלגל ב"]

ואם הביא פסול מפני שהוא שרף · מוהל בעלמא ולא שמן והיכי חשיב ליה מתני' בהדי שמנים פסולין דמכל מקום שמן קרי ליה כך פירש בקונטרס ור"ת גריס במתני' ואם הביא כשר*כה] : **זריק** ליה · כלומר לא היה אוכלו אבל לא זורק ממש דסכין אותו שמסיר את השיער ומעדן את הבשר :

שלשה זיתים · פירש בקונט' ג' פעמים בשנה מלקטין את הזיתים לפי שאין מתבשלין בבת אחת וקשיא דבמס' פאה (פ"א מ"ה) משמע דחייבין בפאה וכל דבר שאין לקיטתו כאחד לא מחייבא בפאה כדתי' בריש כלל גדול (שבת דף סח.) וממעט תאינה דלא נלקטין כולן כאחת אלא כו]שזה מתבשל יותר מזה כדמפרש ואזיל ובערוך *פירש כפירוש הקונטרס דבשלשה זמנים לוקט את הזיתים לפי שאין מתבשלין כולן כיחד ובגמ' דבעי מגרגר תנן או מגלגל תנן פירש בערוך מגרגר תנן כלומר לוקט אחד אחד אותן המבושלין או מגלגל תנן שעושה להם סימן שלא יתערבו עם אחרים ומניחם עד שיתבשלו יפה ויתרככו כבילה מגולגלת ובמס' עדיות (פ"ד מ"ו) ומייתי לה בפ' קמא דיבמות (דף טו:) חבית של זיתים המגולגלין ובפ' אין מעמידין (ע"ז נט:) זיתי קלוסקא המגולגלין פי' *זיתים המתוקים לאכילה נקראין מגולגלין :

סוין

תורה אור

*ואם הביא פסול א] (והתניא ואם הביא כשר) מפני שהוא שרף אמר רב יוסף לא קשיא הא ר' חייא הא ר"ש בר רבי דר' חייא זריק ליה ור"ש בר רבי מטבל [ביה] (ליה) *וסימניך עשירים מקמצין: °ששה חדשים בשמן המור מאי *שמן המור רב הונא בר חייא אמר סטכתא ר' ירמיה בר אבא אמר שמן זית שלא הביא שליש: תניא ב] *(נמי הכי) רבי יהודה אומר *אנפקנון שמן זית שלא הביא שליש למה סכין אותו שמשיר את השיער ומעדן את הבשר: אין מביאין מן הגרגרין שנשרו במים: תנו רבנן *שמן זית כבוש שלוק שרוי ושל שמרים ושל ריח רע לא יביא ואם הביא פסול בעי רבה *הקדישו מהו שילקה עליו משום בעל מום כיון דפסול כבעל מום דמי או דלמא אין בעל מום אלא בבהמה °תיקו: **מתני'** ג] °שלשה זיתים ד] הן ובהן שלשה שלשה שמנים הזית הראשון מגרגרו בראש הזית וכותש ונותן לתוך הסל ר' יהודה אומר סביבות הסל זה ה] ראשון [חוזר] וטוען בקורה ר' יהודה אומר באבנים זה שני חוזר וטוחן וטוען זה שלישי הראשון למנורה והשאר למנחות ו]הזה שני מגרגרו בראש הגג וכותש ונותן לתוך הסל רבי יהודה אומר סביבות הסל זה ז] ראשון טוען בקורה ורבי יהודה אומר באבנים זה שני חוזר וטוחן וטוען זה שלישי הראשון למנורה ח]והשאר למנחות שלישי עוטנו בבית הבד עד שילקה ומעלהו ומנגבו בראש הגג כותש ונותן לתוך הסל רבי יהודה אומר סביבות הסל זה ט] ראשון טוען בקורה רבי יהודה אומר באבנים זה שני חוזר וטוחן וטוען זה שלישי הראשון למנורה והשאר למנחות: **גמ'** איבעיא להו מגרגרו תנן או מגלגלו תנן תא שמע דתניא שמן זית מזיתו מכאן אמרו י] זית ראשון מגלגלו בראש הזית וכונסו לבית הבד וטוחנו בריחים ונותנו בסלין שמן היוצא ממנו זה היה ראשון טען בקורה שמן היוצא ממנו זה היה שני (א) יא] וחוזר ופרק טחן וטען זה היה שלישי הראשון למנורה והשאר למנחות וכן זית שני יב] וזית שלישי עוטנו בבית הבד עד שילקה ומעלה לראש הגג ועושה אותו כמין תמרה עד שיזובו מימיו וכונסו לבית הבד וטוחנו בריחים ונותנו בסלין ושמן היוצא ממנו זה היה ראשון טען בקורה שמן היוצא ממנו זה היה שני פרק חזר וטחן וטען זה היה שלישי הראשון למנורה והשאר למנחות רבי יהודה אומר לא היה טוחנו בריחים אלא כותשו במכתשת ולא היה טוען בקורה אלא באבנים ולא היה נותנו בסלין אלא לתוך סביבות הסל: יג]הא גופא קשיא כותש מני רבי יהודה היא תוך הסל אתאן לרבנן האי תנא סבר לה כותיה בחדא ופליג עליה בחדא: **מתני'** °הראשון שבראשון אין למעלה הימנו השני שבראשון והראשון שבשני שוין השלישי שבראשון והשני שבשני והראשון שבשלישי שוין השלישי שבשני והשני שבשלישי שוין השלישי שבשלישי אין למטה הימנו: אף יד]כל המנחות היו בדין שיטענו שמן זית זך מה מנורה שאינה לאכילה טעונה שמן זית זך מנחות שהן לאכילה אינו דין שיטענו שמן זית זך °ת"ל °זך כתית למאור ואין זך כתית למנחות:

שמות כז

גמ'

מפני שהוא (ב) מוהל שרף · בעלמא ואינו שמן: לרבי שמעון דמטביל בי"ה הוי שמן ואם הביא טו]*פסול: סטכתא· שקורין בלעמ"ח: תניא רבי יהודה [אומר] אנפיקינון · דתני במתני' הייט שמן זית וכו': שמשיר את השיער · לפי שהוא בוסר ויש בו כח. של ריח רע · שמן שריחו (ג) רע: **מתני'** שלשה · לקיטות יש בזית שלוקטין אותו בשלש פעמים ובכל לקיטה יש בו שלשה שמנים: הזית הראשון · זיתים שלקטן בראשונה: מגרגרו בראש טז] זית · מניחו להתבשל (ד) דנעשה גרגרין בראש הזית באילן · ענין אחר מלקטן בראש הזית בגובה שבאילן במקום שהזיתים קודמין להתבשל תחילה מפני שהחמה זורחת שם תדיר מ"ר ז"ל: וכותש · אותן הגרגרים: ונותנן בתוך הסל · כדי שיזוב הצלול שבשמן מעלמו בלא דוחק חוץ לסל והפסולת והשמרים שבשמן נשארין בסל: זה היה שמן ראשון · שבליקוט ראשון: חוזר יז] ולוקח · מה שכתש הגרגרים שנשארו בסל טוענו בקורת בית הבד ומוליא שמנו מה שהוא יוצא עכשיו זהו שמן יח] שני: רבי יהודה אומר · לא היה טוענו בקורה לפי שהיה נטען יט] ביותר והיו השמרים יוצאין ומתערבין בשמן אלא באבנים טוענו ומה שיוצא עכשיו זה היה שמן שני: חוזר וטוחן · הגרגרים וטוענן בקורה ומה שיוצא זה שמן שלישי: מגרגרו בראש הגג · אותם זיתים אין מתבשלין כל צורכן באילן אלא שוטחן בראש הגג בחמה כדי נרככן כך שמעתי · ענין אחר מרבותינו ז"ל מגרגרו בראש הגג כלומר מלקט זיתים שבאמצע האילן שאינן בראש הזית כלומר אותן שיכול (ה) לעמוד בראש גגו ונוטלן שאותן אין מתבשלין במהרה כמו אותן שבראש הזית והאי דאמר בראש הגג לסימנא קאמר: הזית השלישי · לוקט זיתים התחתונות לפי שאין החמה זורחת עליהן תדיר אין מתבשלין יפה ומאחר בלקיטתן ומשום הכי עוטנן בבית הבד כ] *מניחם במעטן עד שילקו שיתרכך קליפתן וישתנו מראיהן ומנגבן בראש הגג כא]שכשיהיו ביחד במעטן בדוחק יצא מהן *מוהל כב]ונוסרו: **גמ'** מגרגרו תנן · שמניח הזית עד שנתבשלו הגרגרים כל צורכן: או מגלגלו תנן · דהיינו נמי שמניחו באילן עד שנתבשלו יפה כגון בילה מגולגלת (עוקצין פ"ב מ"ו): שמן זית · דכתיב בקרא שמן זית זך כתית (שמות כז): מזיתו · שיהיו הזיתים באילן עד כג] שיהיה בהן (ו) שמן: תמרה · כשעושין אותו גרוגרות: רבי יהודה אומר לא היה טוחנו · לזית ראשון אלא (ז) כותשו: כותש · דקתני במתני' מני ר' יהודה היא תוך הסל דקתני במתני' אתאן לרבנן דברייתא ת"ק דר' יהודה: האי תנא · דמתני' סבר לה כר' יהודה בחדא בכותש ופליג עליה בחדא בתוך הסל: **מתני'** השני שבזית ראשון והראשון שבזית שני שוין · ואע"ג דשני שבראשון וראשון שבשני שוין למנחות אפ"ה (ח) לא אתי כד] *בשני שבראשון למנורה דהא אמרינן בגמ' דלמנורה בעינן כתית ולא היה כתית אלא ראשון שבכל זית *(דמתני' דכותש ר"י היא):

*מהרש"ק מ"ז ועי' נ"ק

רש"י כת"י

מפני שהוא שרף · מוהל בעלמא [והיכי] חשיב ליה מתניתין בהדי שמנים פסולים [דמכל] מקום שמן קרי ליה: דר' חייא זריק ליה · לאנפקינון דלא [חשיב] ליה שמן כלל: עשירים מקמצין·רבי שמעון שהוי בן נשיא ועשיר הוה קומצו ואוכלו · קמצן עלכון: תניא [ר'] יהודה אומר· שמן המור הוא אנפיקינן והוא שמן זית שלא הביא שליש: כבוש· שכבש את הזיתים בחומץ ומלח: ושל שמרים · שמן שיוצא מן השמרים כמו שמוציאין יין משמרי היין שקורין רי"פ: **מתני'** שלשה זיתים · שלש פעמים בשנה מלקטין את הזיתים מפני שאין מתבשלין בבת אחת: ובהן שלשה שלשה שמנים · בכל פעם [מוציא] בו שלשה מיני שמנים: הזית הראשון · כלומר פעם הראשונה שמלקט: מגרגרו בראש הזית · טפל ומלקט גרגרין שבראש הזית שהן מבושלין תחלה לפי שהחמה מקדרת עליהן ומבשלן: לתוך הסל · ומשתנן ויוצא והכלי תחת הסל שהשמן טפל בו: רבי יהודה אומר סביבות · דופני הסל טפטו מתוכו והשמן זב דרך הדפנות וטפל לשולי הסל ומשם משתנן ויוצא ונמצא שמן מזוקק שהפסולת והפקטים נדבקים בדופני הסל אבל לא יתנם בשולי הסל לפי שמתערב שמן ושמרים ויוצאים ונמצא השמן עכור: זה · השמן הזב מאליו מן הסל בלא שום טעינה נקרא שמן ראשון של פעם א: טוען בקורה · זיתים שבסל: ר"י אומר באבנים · ולא בקורה שהקורה כבדה ומוציאה את השמרים: חוזר וטוחן · בריחים את הזיתים שתחת הקורה וטוען אח"כ בקורה: הראשון למנורה · דבעינן שמן זית זך: והשני כשר למנחות · דלא כתיב בהו זך: הזית השני · כשמלקט בפעם שניה את הנמצאים עתה מבושלין: מגרגרו בראש הגג · מלקט את הגרגרים הסמוכים לגג דזיתיהם היו אצל גגותיהם ואותן מתבשלין בשניה: הראשון · שיצא קודם טעינה כשר למנורה: הזית השלישי · מה שמלקט בפעם השלישית אין מתבשלין לעולם כל צרכן שהם הענפים שתחת הגג שאין החמה נוגה בהן: עוטנו · על שם מעטן שמאסף בו את הזיתים: עד שילקה · בלע"ז בלצו: ומנגבו בראש הגג · דמתוך שמאספו בכלי אחד ארבעה וחמשה ימים זב מאליו מהן מוהל שאינו יפה לפיכך צריך לנגבו: **גמ'** מגרגרו תנן · שלוקט גרגיר גרגיר כאן וגרגיר כאן לפי שעדיין אינו מבושל: או מגלגלו תנן · שמניחו בראש הזית עד שהוא מבושל מאליו: ת"ש שמן זית מזיתו · כלומר האומר הרי עלי שמן זית יהיה השמן שיתבשל ויתמלא שמנו בעודו בזית דקרא קא דריש משמן זית זך כלומר מבושל שיצא ממנו בלא טעינה: ומכאן אמרו הזית הראשון מגלגלו כו' וכונסו לבית הבד · אבל לא לבית הבד ממש עד שיצא שמן הראשון על ידי סלים: פרק · פרקו מבית הבד וטוחנו בריחים וטוענו בבית הבד: זית שלישי · לא היה מבושל באילן מפני שהוא תחת הגג ואין החמה פוגעת בה: כמין תמרה · שעושה [אותו] כרי רחב מלמטה וקצר מלמעלה: מימיו · מוהל ושרף שיוצא ממנו כשדוחקו זה את זה במעטן: לא היה טוחנו בריחים · שמוציא את שמריו ועכרו: כותש · דקתני ת"ק במתניתין: ר' יהודה היא · דקתני נמי בברייתא כותשו במכתשת: תוך הסל · דקתני ת"ק במתניתין אתיא לרבנן: האי · תנא קמא דמתניתין: **מתני'** שוין · מפרש בגמ': מנחות שהן לאכילה · לאכילת המזבח:

שמן זית מזיתו שיתבשל על האילן יפה יפה ועושה אותו כמין תמרה שטפיחו לייבש כדרך שמייבשין התמרים כשרוצין לעשותן גרוגרות: כותש דקתני מתניתין מני ר' יהודה היא תוך הסל דקתני במתניתין אתאן לרבנן דברייתא ·

א) נראה דצ"ל תניא ר"י אומר שמן המור הוא אנפיקינן והוא שמן זית וכו'

רבינו גרשום

ואם הביא פסול מפני שהוא שרף זיעה בעלמא ובמתניתין משמע דשמן קא חשיב ליה אלא שאינו מן המובחר: לא קשיא לר' שמעון ב"ר דמטביל ביה שמן הוא: סטכת אפרסמון תניא רבי יהודה [אומר] שמן א) המור אונפקינון כבוש' במלח: ג' זיתים' כלומר ג' לקיטות יש בזית ובכל לקיטה יש בה ג' מיני שמנים ומשום כך יש ג' לקיטות שאין זה הזית מתבשל כולו בפעם אחת הזית הראשון הלקיטה הראשונה מגרגרו בראש הזית שהזיתים בראשן קודמין לבשל מפני שהחמה זורחת עליהן תדיר: וכותש אותן הגרגרים ונותן לתוך הסל כדי שיזוב השמן מן הסל בכלי אחר: ר' יהודה אומר סביבות אגני הסל למעלה היה נותנן ולא לתוכו כדי שיקלטו דפני הסל השמרים והפסולת והצלול יזוב ממנו זה שמן ראשון לקיטה ראשונה: חוזר ולוקח מה שכתש ומוען בקורה · מוציא שמנו: ר' יהודה אומר לא טוען בקורה עדיין אלא באבנים והיוצא משם זה שמן שני וחוזר וטוחן הגרגרים וטוען זה שלישי [השני] מגרגרו בראש הגג כלומר לוקט הזיתים שבאמצע האילן כלומר אותן שעומד בראש גגו ויכול ליטלן לסימנא קאמר בראש הגג וזית השלישי לוקט אותן שמתחת הזית לפי שאין השמש זורח עליהן הרבה ואינן מתבשלין יפה משום הכי עוטנו בבית [הבד] כלו' משימן בבית הבד בכלי במעטן עד שילקה עד שירכך קליפתו וישתנה מראיהן: ומעלן ומנגבן בראש הגג לפי כשהיו ביחד בכלי אגב הדוחק יצא מהן (מוח) [מוהל] ונשרו וכותש ונותן וכו': מגרגרו תנן שלוקטו או מגלגלו תנן שמניחו בראש הזית עד שמתבשל יפה יפה:

שיטה מקובצת

א] תיבות והתניא ואם הביא כשר נמחק: ב] תיבות נמי הכי נמחק: ג] שלשה זיתים כו' פ"א דנלקטים בג' זמנים ותימה דא"כ למה ממעט שלקיטתן כאחת תאנה ולא ממעט ג"כ זית לכך נראה דלעולם נלקטים כאחת מיהו יש כאן ג' מיני זיתים הראשונים שהם בראש האילן שהחמה זורחת עליהן תמיד מתבשלים יותר והשניים שלמטה אין מתבשלים כל כך והשלישיים שלמטה אין מתבשלים כל כך: ד] תיבת הן' נמחק · ה] זה היה ראשון כו' באבנים זה היה שני כו' וטען זה היה שלישי: ו] למנחות הזית השני: ז] זה היה ראשון טוען בקורה ר' יהודה אומר באבנים זה היה שני חוזר כו' זה היה שלישי כו': ח] והשאר למנחות הזית השלישי · ט] זה היה ראשון כו' באבנים זה היה שני חוזר כו' זה היה שלישי: י] אמרו הזית: יא] שני ופרק וחוזר וטען: יב] וזית שני וזית שלישי: יג] תיבות הא גופא קשיא נמחק: יד] תיבת כל נמחק: טו] הביא כשר הס"ד ומה"ד ססכתא אפרסמון שקורין: טז] בראש הזית: יז] חוזר ולוקח מה שכתש דהיינו הגרגרים: יח] שמן השני: יט] ביותר והיו: כ] הבד כלומר שמניחן: כא] הגג שכשהיו: כב] ונשרו: כג] עד שיתבשלו הס"ד והשאר נמחק: כד] אתי שני: כה] כשר והשתא ניחא דפריך ארבא דאמר פסול: כו] אלא נראה לי שזה:

הגהות הב"ח (א) גמרא זה היה שני חזר כצ"ל ואות ו' נמחק: (ב) רש"י ד"ה מפני שהוא שרף מוהל בעלמא ואינו שמן הס"ד ואח"כ מ"ה הא ר"ש לר' שמעון: (ג) ד"ה של ריח וכו' רע הס"ד ואח"כ [illegible] שלשה לקיטות: (ד) ד"ה מגרגרו וכו' להתבשל עד דנעשה: (ה) ד"ה ענין אחר וכו' שיכול הוא לעמוד · (ו) ד"ה מזיתו וכו' שמן זך הס"ד ואח"כ מ"ה כמין תמרה כמו התמרים כשעושין: (ז) ד"ה רבי [illegible]

בט א מיי' פ"ג מהל' תמידין ומוספין הלכה יז:
ל ב מיי' פ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה ב:
לא ג מיי' שם פ"ז הל' ט:
לב ד מיי' שם פ"ה הלכה ז:
לג ה מיי' שם פ"ז הל' ט:
לד ו מיי' שם פ"ו הלכה י:

גמ' שוין והא אמרת ראשון למנורה והשאר למנחות אמר רב נחמן בר יצחק מאי שוין שוין למנחות: אף [כל] המנחות היו בדין[וכו']: תנו רבנן זך אין זך אלא נקי רבי יהודה אומר כתית אין כתית אלא כתוש יכול יהא זך כתית פסול למנחות ת"ל ועשרון סולת בלול בשמן כתית א"כ מה ת"ל למאור אלא מפני החיסכון מאי חיסכון אמר רבי אלעזר התורה חסה על ממונן של ישראל צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך אמר רבי שמואל בר נחמני אליך ולא לי לא לאורה אני צריך: שלחן בצפון ומנורה בדרום א"ר זריקא אמר ר' אלעזר לא לאכילה אני צריך ולא לאורה אני צריך ויעש לבית חלוני שקופים אטומים תנא שקופין[מבפנים] ואטומים[מבחוץ] לא לאורה אני צריך מחוץ לפרכת העדות באהל מועד עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל ואם תאמר לאורה אני צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו אלא עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל מאי עדותה אמר רבא זה נר מערבי שנותנין בה שמן כנגד חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה מסיים:

מתני' מאין היו מביאין את היין קרוחים ועטולין אלפא ליין שניה להן בית רימה ובית לבן בהר וכפר סיגנא בבקעה כל ארצות היו כשרות אלא מיכן היו מביאין אין מביאין לא מבית הזבלים ולא מבית השלחים ולא ממה שנזרע ביניהן ואם הביא כשר אין מביאין הליסטיון ואם הביא כשר אין מביאין ישן דברי רבי וחכמים מכשירין אין מביאין לא מתוק ולא מעושן ולא מבושל ואם הביא פסול ואין מביאין מן הדליות אלא מן הרגליות ומן הכרמים העבודין ולא כונסין אותו בחצבין גדולים אלא בחביות קטנות ואינו ממלא את החבית עד פיה כדי שיהא ריחו נודף אינו מביא מפיה מפני הקמחין

רש"י

גמ' שוין · בתמיה דקתני השני שבראשון והראשון שבשני שוין והא אמרת ראשון למנורה והשאר למנחות דהשני שבראשון אין ראוי למנורה וראשון שבשני ראוי למנורה והיכי הוי שוין: למנחות · שאם רוצה ליתן הראשון שבשני למנחות הרי הוא כשני שבראשון: יכול יהא זך כתית זך פסול למנחות · הואיל וכשר נמי למנחות: מה תלמוד לומר · זך וכתית למאור: מפני החיסכון · לא בעינן זך וכתית למנחות כמו לנרות דהכי נמי כשרות אפילו אינו [זך] וכתית לפי שהמנחות הן מרובות וצריכות שמן הרבה ואילו היה צריך לחזור במנחות נמי אחר זך וכתית כמו למנורה היו מפסידים שהיו לוקחין אותו ביוקר: שלחן בצפון ומנורה בדרום · והמזבח בינתים לידע שלא לאורה אני צריך: שקופים · מבפנים שמשקופין של חלונות היינו צר שבחלון היו מבפנים והרוחב שבחלון מוחזר כלפי חוץ להוציא אורה לעולם: ממנה היה מדליק · האחרות ובה היה מסיים כדתנן (תמיד דף לג.) בא ומצא שתי נרות מזרחיות דולקים שמנורה היתה עומדת מזרח ומערב מכבה האחת שבצד מזרח ומדשנה ומניח האחת שבצד אותה שבמזרח הוא נר מערבי ומניחה דולקת עד לערב ומדליק האחרות שכבו בשחר ומטיבו וזורק מה שנשאר מן השמן ומן הפתילה לחוץ ונותן בה שמן ופתילה ומדליקה כדי לקיים בה מצות הדלקה ומסיים בה הדלקה שהיה מדליקה בתר כל הנרות: מתני' הלסטיון · שנתבשלו הענבים בחמה יותר מדאי: מעושן · כשהיו הענבים מרים היו מעשנין אותן כדי למתקן או מבשלין אותן: לא מתוק · כשהוא מתוק מחמת עצמו כדמפרש בגמ' ענין אחר תירוש שלא עברו עליו ארבעים יום: מן הדליות · שקורין טריל"ש לפי שאין יינו יפה: אלא מן הרגליות · יין שגדל בגפנים נמוכים שהוא יפה: העבודים · מפרש בגמ': לא היו כונסין אותו בחצבין גדולים · לפי שכשהיו מסתפקין ממנו על יד היו החצובין מתרוקנים ומתקלקל היין: כדי שיהא ריחו נודף · שכשהיא חסירה קימעא היין נודף יותר מכשהיא מליאה: קמחים

רש"י כת"י

גמ' שוין והא אמרת ראשון למנורה והשאר למנחות · והיכי קתני השני שבראשון והראשון שבשני שוין והא ראשון שבשני כשר למנורה: שוין למנחות · דקיימא לן בכל דוכתי מובחר כדליך דמן המובחר יביא וה"ק הראשון שבשני והשני שבראשון שוין שאם יש לו מנחה להביא ויש לו משתיהן מאיזה שירצה יביא אבל אם יש לו משלישי שבראשון ומראשון שבשני יביא מנחתו מראשון שבשני שהוא מובחר: אין זך אלא נקי · כגון אותו שיוצא בלא טעינה בסלים ואפי' נכתשו הזיתים בריחים: אלא כתוש · לא יהא טחון בריחים אלא כתוש במכתשת: יכול יהא כתוש זה פסול למנחות הואיל וכתיב למאור: א"כ · דאף למנחות כשר: מה ת"ל למאור · לומר לך למאור יהא כתוש אבל למנחות אפי' [אינו כתוש] כשר: מפני החיסכון · דמנחה שכיחי כל יומא טובא ואיכא חסרון אי מהדר בתר כתית אבל נרות ליכא שמן טובי האי אלא שלשה לוגין וחצי בכל יום חצי לוג לכל נר: מאי חיסכון · כלומר מאי איכפת בחסרון: התורה חסה כו' · ומשכחת לה בנגעי בתים במ"כ דכתיב ופנו את הבית בטרם יבא הכהן וגו' על מה התורה חסה אם על כלי עץ וכלי שטף יש להם טהרה במקוה אלא על כלי חרס שאין להם טהרה · במקום חסה תורה ואמרה לפנותם שלא יטמאו ושוב אין תקנה: אליך · לצורך ולהנאות חיבתך לפני: ולא לי · בשבילי שלא לאורה אני צריך ולא לאכילה שאם הייתי צריך הייתי [מנוה] ליתן שלחן סמוך למנורה כמנהג העולם: שקופים מבחוץ · רחבים מבחוץ: ואטומים מבפנים · ופירש אטום וקצר מבפנים דדרך כותל אבנים כשעושין חלון מרחיבין אותו מבפנים שמשפעים עובי הכותל מכל צד כדי שלא יסתום ויעכב עובי הכותל את האורה מלבא לגלדין אבל ההיכל היה קצר מבפנים ומרחיב והולך לצד חוץ כדי שתהא אורה [יוצא] מהיכל שמאיר לעולם כי לא לאורה אני צריך: עדות הוא · המנורה לקמן מפרש מה הוא העדות: נר מערבי · נר אמצעי היה פונה פיו לצד מערב וכל שאר הנרות היה פיהם כלפי נר מערבי כדאמרינן בפ' שתי הלחם ולהכי קרי ליה נר מערבי: כמדת חברותיה · חצי לוג דכתיב מערב עד בקר תן לה מדותיה שתהא דולקת והולכת מערב עד בקר ושיערו חכמים חצי לוג כדקתני לקמן בפ' שתי מדות: ממנה היה מדליק · כלומר ממנה מתחיל הדלקה שאותה היה מדליק תחילה מבערב: ובה היה מסיים · ההטבה בבקר שאותה היה מטיב אחרון לפי שכל בקר מצא אותה דלוק והשאר מצא אותם שכבו ופעמים שהיה דולק כל היום ומדליק ממנו כל שאר הנרות שבבקר היו כולן כבות חוץ מנר מערבי ומטיבן ומנקען מן הדשן כדכתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות ונר מערבי דולק כל היום ולערב היה מדליק ממנה שאר הנרות: מסיים · דלאחר הדלקות שאר נרות היה מכבה אותה ומטיבה ונותן בה שמן: מתני' קרחיים ועטוליין · מקומות הן: מאין היו מביאין יין · לנסכים: הלוסטין · יין מתוק מחמת השמש שהיו תולין את הענבים להשמש: ישן · משל אשתקד: מתוק · הייט מאליו ולא מחמת השמש ל"א תירוש שלא עברו עליו ארבעים יום: מן הדליות · מן הגפנים המודלות על גבי כלונסות ונקרים טלטריל"ש: אלא מן הרגליות · שמוכבות על גבי קרקע לרגלי בני אדם שאין מודלות: העבודים · חפורים: חצבים גדולים · פוגמים טעם היין: [ואינו ממלא את החבית] · כשחבית מלאה יוצא ריחה לחוץ ואינה טודף: הקמחין · לובן היין שקורין קנא"ש בלע"ז:

תוספות

שוין למנחות · אבל למנורה אינן שוין דאין זך אלא נקי והראשון נעולם נקי ופירוש הקונטרס עיקר דאי כדפרישית מרישא שמעינן הראשון למנורה והשאר למנחות: לא לאכילה אני צריך ולא לאורה אני צריך · יש מפרשים מדנתן שולחן בלפון ומנורה בדרום ולא לצד מערב שם שכינה וליתא דלאו לאפוקי לצד מערב קאתי [ה]וכי מימשכי נמי לצד מערב אפשר שיתנן זה לצד לפון וזה לצד דרום [ו] ומחצי הבית ולפנים היו מונחים [ז]כדאמר לקמן בפ' שתי הלחם (דף צח:) ואיכא למ"ד מזרח ומערב ואיכא למ"ד לפון ודרום מונחין ופי' הקונט' עיקר דדייק מדשולחן בלפון ומנורה בדרום ומזבח היה באמצע שמע מינה לא לאורה אני צריך ולא לאכילה דאם הייתי צריך הייתי נותן מנורה סמוך לשולחן כנוהג שבעולם:

מחוץ לפרכת העדות יערוך כו' · בפרק במה מדליקין (שבת כב:) גרסי' וכי לאורה הוא צריך והלא כל אותן ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו כו' [יח] ומפרש ר"ת דלאהרן קאי וכי לאורה הוא צריך אהרן והלא כל אותן ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו של עמוד האש כדאיתא בברייתא דמלאכת המשכן מסתכל בטפיח ורואה בו בחבית *) ורואה מה [ח]שבתוכה ובתורת כהנים בפר' אמור אל הכהנים גרסינן וכי צריכין לנר והלא כל אותם ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הולרכו לנר שנאמר כי ענן ה' על המשכן ומיהו סוגי' דשמעתין משמע דאשכינה קאי **)וקשיא דה"ל למימר כל העולם כלו לאורו של מקום היו הולכים:

ממנה היה מדליק · כלומר ממנה מתחיל ההדלקה שאותו מדליק תחילה בערב ובו היה מסיים ההטבה בבוקר שאותו מטיב אחרון לפי שבכל בוקר מולא אותו דולק והשאר מולא שכבה ופעמים שהיה דולק כל היום כולו ומדליק ממנו שאר הנרות שבבוקר היו כולם כבות חוץ ממנו ומטיבו שמנערו מן הדשן כדכתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות וגו' ונר מערבי שדולק כל היום לערב היה מדליק ממנו שאר הנרות כך פי' בקונטרס וזה היה קודם שמת שמעון הצדיק שהיה נר מערבי דולק כל היום כו' כדאמר בריש טרף בקלפי (יומא לט.) כל ארבעים שנה ששימש שמעון הצדיק היה נר מערבי דולק מכאן ואילך פעמים דולק פעמים כבה והיה צריך ליתן בה שמן בשחרית שתהא דולקת עד הערב להדליק בה השאר והכי תנן במסכת תמיד [ט]פרק ג) ראשון אמר להן הממונה קמא (דף ל:) נכנס ומלא שתי נרות מזרחיות דולקות מדשן את השאר [י]ומניח את אלו פירוש שתי נרות מזרחיות מניח עד לאחר דם התמיד כדנפקא לן מקרא בפרק שלישי דיומא (דף לג.) סידור מערכה משמיה דגמרא וקא סבר האי תנא כמ"ד לקמן בפרק שתי הלחם (דף צח:) מזרח ומערב היו מונחין והדר קתני מלאו שכבה פירוש דהיינו לאחר שמת שמעון הצדיק שלא היה הנס רגיל מדשנו ומדליקו מן הדולקין פירוש ומשים חצי לוג שמן שתהא דולקת עד הערב להדליק ממנה את השאר ולאחר כך מדשן את השאר דהיינו הטבת חמש נרות ובפרק החלון עולים קתני נכנס ומלא שתי נרות [יא] מזרחיים דולקים מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק שממנו מדליק את המנורה בין הערבים מלאו שכבה מדשנו ומדליקו ממזבח העולה ובפרק במה מדליקין (שבת דף כב:) פירש בקונטרס דנר מערבי היה מטיב בין הערבים ואוחז את היבנה בידו או היה מניחה בכלי עד שהיה נותן שמן ופתילה ומדליקה ונדליק ממנה את השאר והקשה רבינו תם אם אפשר לעשות כך מאי קפיד התם והא הכא כיון דקביעי נרות לא סגי דלא למישקל ולאדלוקי וקשיא למאן דאמר (שבת דף כב:) אין מדליקין מנר לנר מאי קושיא הרי באותה שעה יכול להדליק את כולן דמאחר שאולא פתילה ישנה מן הנר שבמנורה אין בו משום כן] מלוה ויש לומר דלא אפשר לעשות כן משום דדרשינן בתורת כהנים להעלות נר תמיד שצריך שיהא נר קבוע להדליק שאר נרות ואיזה זה נר מערבי [יב]וריב"א פירש דבעוד שהישנה דולקת בנר מערבי היה מדליק ממנה את השאר על ידי פתילות ארוכות ושוב מדשן את זו ונותן בה שמן ופתילה חדשה ארוכה ומדליקה מן השאר והייט עדות שהיה מדליק ממנה מאותה שהודלקה אמש את השאר כל ימי שמעון הצדיק ולישנא דמתני' דתמיד משמע כדבריו מדקתני שממנו מדליק המנורה בין הערבים ואפשר כא] במה שמדליקה בחרית ממזבח העולה ואין ממתינין עד הערב שידליקנה ממזבח העולה ואח"כ ידליק ממנה את השאר משום דכתיב תמיד דבעינן שתהא המנורה דולקת תמיד [יג]ואם הטענה תלוי בכך א"כ לפירוש הקונטרס קשיא דבשעה שאוחז היבנה בידו אין שום נר דולק במנורה ושמא הא דתקון הכי הייט טעמא שלא לבטל מכוות שהיה בשעה שהנס קיים בימי שמעון הצדיק:

*) [בילקוט סוף פקודי איתא וזודע מה שבתוכו וכן גי' נ"ק ועי' תוספות שבת כב: ד"ה וכי לאורה] **)עיין בספר קרבן אהרן דף רסא ע"ג שמתרץ קושיא זו

לעיל פה:
[כל זה בילקוט ליתא וסעתיק הילקוט סוגיא זו בפ' תלוה כו' ויקחו אליך א"ר שמואל בר נחמני אליך ולא לי וכו']
שבת כב:
[בכנה פס ... רבנ]
תמיד לג. פ"ג מ"א

רבינו גרשום

שוין · דקתני והשני שבראשון והראשון שבשני שוין: והאמרת ראשון למנורה והשאר למנחות דהשני בראשון אינו ראוי למנורה והראשון שבשני ראוי למנורה והיכי הוו שוין: שוין למנחות שאם רוצה להשים הראשון שבשני למנחות הרי הוא כשני שבראשון וישים: א"כ מה ת"ל זך כתית למאור מפני החסכון דלמנחות לא בעינן זך כתית דמנחות צריכין יותר שמן מנרות: שולחן בצפון ומנורה בדרום ומזבח בינתים לידע שלא לאכילה אני צריך ולא לאורה שדרך בני אדם מנורה עומדת בצד שלחנו: ממנו היה מדליק האחרות ובה היה מסיים כדתנן שחרית בא ומצא שתי נרות מזרחיות דולקות מכבה האחת שבצד מזרח והאחרת היא נר מערבי מניחה דולקת ודולקת עד הערב והאחרות שכבו לאור הבקר מטיבן זורק מה שנשאר מן הפתילה ופסולת מן השמן להוץ ונותן בה פתילה חדשה ושמן ולערב מדליקן מנר מערבי שדולק עדיין ואח"כ מטיב נר מערבי ונותן בה שמן ובה היה מסיים להדליק האחרות ואח"כ מכבה ומדליקה לבסוף כדי לקיים בה מצות הדלקה והיינו עדות ששכינה שורה בישראל: הליסטין · יין מתוק הרבה ל"א מתוק שנקדרו ענבים בחמה: כדי שיהא ריחו נודף · שכשהוא חסר קמעא נודף ריחו יותר מכשהוא מלא:

שיטה מקובצת

א] אף המנחות היו כדין כו' ותיבת כל נמחק: ב] יכול יהא כתוש זה פסול למנחות: ג] לי [הכי גרסינן] וכי לאורה הוא צריך וקאי אאהרן וקא מר והלא כל ארבעים שנה כו' פי' שהרי ענני כבוד היה בזכותו של אהרן וקשה שהרי אמר נ"כ וכי לאכילה אני צריך דמשמע דקאי אקב"ה ולכך נראה דקאי אקב"ה והלא כל ארבעים שנה הלכו לאורו של עמוד ענן: ד] שקופים מבחוץ ואטומים מבפנים: ה] נר מערבי למ"ד לקמן בפרק שתי הלחם מזרח למערב היו מונחים מן הדין האחרונה שהיא לצד מערב קרויה מערבי אלא משום דאין מעבירין על המצות ובראשונה לא היה רוצה להתחיל דבעינן לפני ה' מכלל דאיכא חד נר דלאו לפני ה' ולמ"ד מצפון לדרום היו מונחים האמצעית קרויה מערבי לפי שכולן היו מצדדין פניהם כלפי נר אמצעית והיא היתה נוטה פניה ומאירה כלפי מערב: ו] שמן כמדת חברותיה: ז] עיין בהשמטות בסוף המסכת: ח] קרוחים ועטולים: ט] מביאין אליוסטין כך גירסת [illegible] ושמש נקרא [illegible] יון אליום עיין [illegible]: י] ולא היו כונסין: יא] שבראשון השיב: יב] כתוש זה פסול למנחות: יג] כשרות אע"פ שאינו כתית [illegible]: יד] למנורה הרבה היו: טו] שהמנורה היתה עומדת ממזרח למערב: טז] ומניח האחרת: יז] ופתילה חדשה ולערב מדליקן מנר מערבי שדולק עדיין ואחר כך מטיב נר מערבי ונותן בה שמן: יח] לפום ריהטא משמע דקאי אהקב"ה וקשה שהרי לעיל נמי אין [illegible] אלא לאורו [ומפ' ר"ת וכו'] *) [illegible] פרק אמר ותיבת ראשון נמחק: כ] משים [illegible]: כא] ואפשר דמה:

*) וכ"ה בתוס' שבת דף כב ע"ב ד"ה וכי ע"ש:

הגהות צ"ק [א] נ"י יכול יהא כתיש זה פסול למנחות: [ב] נ"א אם יש לו משניהם: [illegible]

הקמחין ולא משוליה מפני השמרים אלא מביא משלישה מאמצעה כיצד [א]הוא בודק הגזבר יושב והקנה בידו זרק הגיר הקיש בקנה רבי יוסי בר' יהודה אומר שיש בו קמחין פסול שנאמר °תמימים יהיו לכם ומנחתם תמימים יהיו לכם ונסכיהם: גמ' אין מביאין לא מתוק ולא מבושל ולא מעושן ואם הביא פסול והא א] קתני רישא אין מביאין את הליסטיון ואם הביא כשר אמר רבינא כרוך ותני רב אשי אמר חוליא דשימשא לא מאים חוליא דפירא מאים: אין מביאין ישן דברי רבי וחכמים מכשירין: אמר חזקיה מאי טעמא דרבי אמר קרא °לכבש יין מה כבש בן שנתו אף יין בן שנתו אי מה כבש בן שתי שנים פסול אף יין בן שתי שנים פסול וכי תימא הכי נמי והתניא יין בן שתי שנים לא יביא [ב]ואם הביא כשר מאן שמעת ליה דאמר לא יביא רבי וקאמר אם הביא כשר אלא אמר רבא היינו טעמא דרבי דכתיב °אל תרא יין כי יתאדם: אין מביאין לא מן הדליות כו': תנא כרמים העבודים פעמים בשנה: רב יוסף הוה ליה קרנא דפרדיסא דרפיק ביה טפי ריפקא ועבד חמרא דדרי מיא על חד תרין: לא היו כונסין אותן בחצבין גדולים: תנא חביות ב] כדיות לודיות ובינוניות [ג]אין מניחין *אותן שתים שתים אלא אחת אחת: כיצד ג] בודק גזבר יושב וקנה בידו זרק הגיר הקיש בקנה: תנא זרק הגיר של שמרים גזבר הקיש בקנה ולימא ליה מימר מסייע ליה לרבי יוחנן *דאמר רבי יוחנן כשם שהדיבור יפה לבשמים כך דיבור רע ליין: רבי יוסי בר רבי יהודה אומר וכו': בעי ד] ר' יוחנן *הקדישו מהו שילקה עליו משום בעל מום כיון דפסול כבעל מום דמי או דלמא אין בעל מום אלא בבהמה [ד]תיקו: *ת"ר אלים [ה]ממואב כבשים מחברון עגלים משרון גוזלות מהר המלך ר' יהודה אומר מביאין [ה"ה] כבשים שגבהן *כרחבן אמר רבא בר רב שילא מ"ט דר' יהודה דכתיב °ירעה מקנך ביום ההוא כר נרחב: כתיב °על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו המזכירים את ה' אל דמי לכם מאי אמרי הכי אמר רבא בר רב שילא °אתה תקום תרחם ציון רב נחמן בר יצחק אמר °בונה ירושלים ה' ומעיקרא מאי הוו אמרי אמר רבא בר רב שילא °כי בחר ה' בציון אוה למושב לו:

הדרן עלך כל קרבנות הצבור

שתי [ו]מדות של יבש היו במקדש עשרון וחצי עשרון רבי מאיר אומר עשרון עשרון וחצי עשרון עשרון מה היה משמש שבו היה מודד לכל המנחות [ז]לא היה מודד לא בשלשה לפר ולא בשל שנים לאיל אלא מודדן עשרונות חצי עשרון מה היה משמש שבו היה מודד ה] חביתי כהן גדול מחצה בבקר ומחצה בין הערבים: גמ' תניא היה *ר' מאיר אומר מה תלמוד לומר °עשרון עשרון לכבש האחד מלמד ששתי עשרונות היו במקדש אחד גדוש ואחד מחוק גדוש שבו היה מודד לכל המנחות מחוק

(במדבר כח) (שם) (משלי כג) (ישעיה ל) (שם סב) (תהלים קב) (שם קמז) (שם קלב) (במדבר כח)

רש"י

קמחים · שקויי"ש : כילד בודק · לידע אם היין יפה : גזבר יושב וקנה בידו · ורואה כשזה מוליא היין מן נקב החבית : זרק הגיר · שהתחיל ללאת אותו לבן שתחת היין שלף על השמרים : הקיש · הגזבר על גבי הכד וסותם זה מיד וזה היה ו] סימנו שלא היה רולה לדבר כל זמן שמוליאין היין: שנאמר תמימים יהיו לכם · ואם היו בו קמחים הוי כבעל מום : גמ' כרוך ותני · אין מביאין הליסטי ולפי שאין מביאין לא מתוק וכו' ואם הביא פסול : רב אשי אמרי לא תכרוך הליסטיון כשר דהויא חוליא דשמשא ולא מאים אבל מתוק מחמת הפירי מאים והיינו דקתני פסול : מאן שמעת ליה דאמר לא יביא רבי · דקתני במתניתין דברי רבי והא ברייתא דקתני לא יביא [ע"כ רבי] וקתני (בהא ברייתא) אם הביא כשר והיכי מ"ל ה"כ פסול : היינו טעמא · שאין מביא ישן דכתיב אל תרא יין כי יתאדם דלא הוה חשוב יין אלא אדום ושנה ראשונה יש בו עיקר אדמומית ספי לא ולאו משום לכבש דמי יין : העבודים · חפורים פעמיים : רפיק ליה טפי ריפקא · שחפרו פעמיים : ודרי מיא על חד תרין · שהיה יכול למזגו במים כפליים מיין אחר דיין דעלמא דרי על חד תלתא והוו מקבל על חד ששה והיינו על חד תרין דיין אחר : כדיות לודיות בינוניות · כדים בינונים של לוד : אין מניחין את הכדים שתים · זו על גב א : שגובהן כרחבן · שהיו רחבים מרוב ז] שמנות כמו שגבוהים והיינו כר נרחב : שומרים · מלאכים : *תמיד לא יחשו · מאי אמרי הנך שומרים: ומעיקרא' קודם שחרב: *הוו אמרי כי בחר ה' בציון · אף לעתיד לבא עתידים המלאכים להיות שומרים ולומר כי בחר ה' בציון :

הדרן עלך כל קרבנות

שתי מדות · ר"מ אומר עשרון עשרון · דשני כלים היו שם כל אחד מחזיק עשרון : ולא היה מודד · לפר בכלי שמחזיק שלש עשרונות אלא מודד שלש פעמים בעשרון : גמ' אחד גדוש · שלא היה בו עשרון אא"כ גודשו : ואחד מחוק · שהמחוק היה גדול כל כך שכשהיה מחוק היה בו עשרון :

רש"י כת"י

משליסה · [של חבית] שטוסה [ברחא בדפנות] החבית : והקנה · [אמת] המדה : זרק הגיר · כשהגיר של שמרים יולא מן היין : והקיש בקנה · הקיש הגזבר [בקנה] את מולא היין ורומז לו שיתן [את] הברזא ולא היה מדבר לפי שהדבור רע ליין : תמימים יהיו לכם ומנחתם · פרט לסולת שהתליעה ושעלה בו אבק : והא אמרת רישא · בהליוסטין אם הביא כשר והדר תני במתוק אם הביא פסול : כרוך ותני · הליוסטין ומתוק בהדדי ותנא בתרוייהו אם הביא פסול : אף יין בן שתי שנים פסול · אף בדיעבד : אל תרא יין כי יתאדם · אלמא בשעת אדמימות מובחר הוא וקים להו כשעברה שנתו עוברת אדמימות ואינו אדום כל כך כשנה ראשונה : טפי ריפקא · חופרו פעם יתירא כלומר פעמיים בשנה: ודרא מיא על חד תרין · ביין דהיינו על חד שיתא מיא : כדיות · חבית קטנים ככדים: לודיות וביטוניות · שעושין בלוד : אין מניחין אותן שתים שתים · ע בלד ע שמא יתקלקל אחת ותריח חברתה ותתקלקל גם היא : כשם שהדיבור יפה לבשמים · דאמרינן בכריתות גבי פטום הקטורת כשהוא שוחק אומר הדק היטב : אילים · בני שתי שנים : כבשים · בני שנה : גוזלות · תורים ובני יונה : שגבהן כרחבן · שיהא רחבין מרוב שמנן ל"א [רחבים] גרסינן שיהא גביהם רחבין : כר נרחב · כרים רחבים : כר · כבש : מאי אמרי הנך שומרים דכתיב לא יחשו : ומעיקרא · קודם החורבן : מאי הוי אמרי · כי בחר ה' בציון אוה למושב לו :

הדרן עלך כל קרבנות

לא בשל שלשה לפר · למנחת נסכים של פר דכתיב ביה שלשה עשרונים לפר האחד לא היה מודד במדה אחת שתהא מחזקת שלשה עשרונים אלא היתה שם מדה מעשרון: מודדן עשרונות· עשרון עשרון בפני עצמו ה"ג במתני' בו היו מודדין לחביתי כה"ג: גמ' אחד גדוש· שהיה קטן ולא היה מחזיק כשהוא גדוש אלא כשיעור שבינו המתוק ולהכי אחד גדוש ואחד מחוק דר"מ ס"ל גמרא דשתי מדות של עשרונות היו בלבור ואי שניהם שוין הוא ליה מדה אחת :

תוספות

הליסטיון · יין ענבים שנתמתקו בשמש כדמוכח בגמ' דמוקי לה בחוליא דשמשא ומיהו לא כמו שפי' בקונט' שתולין הענבים לשמש דהא בפרק המוכר פירות (ב"ב צז:) קתני בברייתא יין הליסטיון ושל *נמוקין אלא במחובר בעודן בגפן נמתקו בשמש :

מתוק · לשון אחר פי' בקונטרס פירוש שלא עברו עליו ארבעים יום ולא יתכן דהא הכא קתני ואם הביא פסול ובפרק המוכר (גם זה שם·) תני רבי חייא יין מגיתו לא יביא ואם הביא כשר ונראה כלשון אחר שפי' מתוק הייט מאליו ולא מחמת השמש : **כרוך** ותני · ח] להכשיר קאמר כדמוכח סוגיא דהמוכר פירות (ב"ב שם.) דהליסטיון כשר ואע"ג דאיצטריך ליה לתנא למיתני הליסטיון ומתוק לא משמע ליה לרבינא לחלק בין זה לזה :

כשם שהדיבור יפה לבשמים כו' · בפרק קמא דכריתות (דף ו:) קאמר רבי יוחנן איפכא גבי קטורת דתני' כשהוא שוחק אומר היטב הדק וקאמר מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר כשם שהדיבור רע ליין כך דיבור יפה לבשמים משום דכי *קאמר רבי יוחנן בנסכים קאמר להו כי היכי דקים לן בקטורת שהדיבור יפה לבשמים כך הדיבור רע ליין וכי קאי בקטורת קאמר להו כי היכי דקים לן בנסכים שהדיבור רע ליין כך הדיבור יפה לבשמים : **שגובהן** רחבים גרסינן ולא שגובהן כרחבן כדאשכחן ט] *רוחבו *מייתי קרא דכתיב כר נרחב ובבראשית רבה *אמר דכבשים של תמיד דהיו כל כך גבוהים שאוכלים על גבי ארזים וכשהיו מרכיבין אותן על הגמלים רגלי הכבשים נגררין לארץ

הדרן עלך כל קרבנות

שתי מדות · אחד גדוש ואחד מחוק · תימה גדול דר"מ דרים לה מקרא דכתיב עשרון עשרון לכבש האחד *ובקונטרס פי' דר"מ ס"ל גמרא דשתי עשרונות בלבור : **גדוש** שבו היה מודד לכל המנחות · איפכא לא רלו לעשות למדוד בגדוש לחביתי כ"ג שלא ישפוך הסלת לארץ כשמולאהו :

מודד

עין משפט נר מצוה

לה א ב מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הל' ז:

וכוונת מה שתולין הענבים כבי"ב נקרא נמוקים מהלל דהליסטיון איט כן אלא במחובר בגפן נמתקו בשמש ועיין לס"ק וצ"ק

לו ג מיי' שם הלכה ז עיין כ"מ

לז ד מיי' שם פ"ו הל' ג :

לח ה מיי' פ"ז שם ה"ב: [הה מיי' שם :]

א ו מיי' פ"א מהלכות כלי המקדש הלכה טו:

ב ז מיי' פ"ב מהלכות מעה"ק הלכה ח :

נ"ל קאי

נ"ל דמייתי צ"ק

[פ' תולדות פ' ס"ס]

וברש"י שלפנינו ליתא לכל זה ועי' צ"ק [עי' רש"י כ"י]

שיטה מקובצת

א] והא אמרת רישא : ב] כדות לודיות: ג] כיצד הוא בודק הגזבר יושב והקנה בידו כו' והקיש בקנה: ד] רבא· תיבות ר' יוחנן נמחק: ה] מודד לחביתי כה"ג : ו] היה שלא ותיבת סימנו נמחק: ז] מרוב שמנונית: ח] ותנ"י לא כדפ"ה לפסול דבפרק המוכר [פירות] אמר הליסטן אם הביא כשר אלא להכשיר: ט] כדאשכחן ברוחבו : י] לארץ ואיך יכולין להיות כל כך רחבין :

מסורת הש"ס

צ"ק

צ"ק מ"ז

נ"ל מאי אמרי הנך שומרים דהא כתיב תמיד לא יחשו

גי' צ"ק מאי הוו

גי' הערוך אותן אחת אחת ולא שתים שתים אלא שלש שלש

כריתות ו:

[לעיל סה: סו.]

סוטה לד:

ל"א רחבים

רבינו גרשום

אמר (רבא) [רבינא] כרוך ותני · אין מביאין הליסטון לפי שאין מביאין לא מתוק כו' ואם הביא פסול: רב אשי אמר לא תכרוך הליסטון א) הוי חוליא דפירא שכך מינו מתוק ולא מאים ואם הביא כשר : אל תרא יין כי יתאדם' ועד שתי שנים יש בו עיקר אדמומית : דרפיק ליה טפי ריפקא' שחפרו פעמים : ודארי מיא' ומקבל מים למזיגתו כפלים מיין אחר: חבית היינו כדיות לודיות בינונית כלומר כדים בינתיות של לוד : **אין** מניחין אותן הכדים שתים שתימזו על גב זו: כיצד בודק' שיודע אם הוא יפה היין: הגזבר יושב וקנה בידו ורואה כשמוציא זה היין מן נקב החבית זרק הגיר הסילון שנהפך למראה שמרים הקיש הגזבר בקנה על גבי הכד וסותם זה מיד וזה היה סימנו שלא היה רוצה לדבר הגזבר כשזה מושך היין שהדבור רע ליין כדאמרינן במס' שבת המשתקת לעדשים: שגבהן כרחבן · כלומר שהיו נראין נמוכין מפני שהיו שמנים ביותר והיינו כר נרחב : הפקדת שומרים · מלאכים: תמיד לא יחשו: מאי אמרי מעיקרא' קודם חרבן כי בחר ה' בציון : הדרן עלך כל קרבנות הצבור

מחוק

א) נראה מזה דרבינו גרים להיפך חוליא דשמשא מאים חוליא דפירי לא מאים ·

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

תורה אור

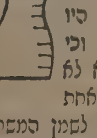
מחוק שבו היה מודד לחביתי כהן גדול וחכמים אומרים לא היה שם אלא עשרון אחד שנאמר ועשרון אחד לכבש האחד א"כ מה ת"ל עשרון עשרון לרבות חצי עשרון ור"מ חצי עשרון מנא ליה נפקא ליה מועשרון *ורבנן וי"ו לא דרשי ורבי מאיר האי ועשרון אחד לכבש האחד מאי עביד ליה ההוא שלא ימדוד לא בשל שלשה לפר ולא בשל שנים לאיל ורבנן נפקא להו מנקודו דתניא אמר ר' יוסי למה נקוד וי"ו שבאמצע °עשרון של עשרון ראשון של יום טוב הראשון של חג שלא ימדוד לא בשל ג' לפר ולא בשל שנים לאיל ורבי מאיר נקודו לא דריש: חצי עשרון מה היה משמש שבו היה מודד לחביתי כהן גדול: מודד ורמינהו *חביתי כהן גדול לא היו באין חצאין אלא מביא עשרון שלם וחוצהו אמר רב ששת מאי מודד נמי דקתני מחלק בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא חצי עשרון לרבי מאיר גדוש היה או מחוק היה (סימן חצ"י חבית"י שלח"ן) ותיבעי לך לרבנן עשרון גופיה קא מיבעיא א] להו גדוש היה או מחוק היה אמר ליה מדר' מאיר נשמע לרבי מאיר ומדרבי מאיר נשמע לרבנן מדאמר ר' מאיר עשרון מחוק חצי עשרון נמי מחוק מדר' מאיר מחוק לרבנן נמי מחוק בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא חביתי כ"ג ב] במה מחלקן לחלות ביד או בכלי *פשיטא דבידדאי בכלי מורטני יכנים ויכנים כיון דבקללה כתיב לאו אורח ארעא בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא שלחן ג] מהו שיקדש קמצים בגודש שלו מדמקדש לחם קמצים נמי מקדש או דלמא דחזי ליה מקדש דלא חזי ליה לא מקדש א"ל אינו מקדש איני והאמר *רבי יוחנן לדברי האומר טפחיים ומחצה קופל נמצא שלחן מקדש חמשה עשר טפח למעלה לדברי האומר טפחיים קופל נמצא שלחן מקדש י"ב טפח למעלה ג] א"ל אינו מקדש ליקרב ד] אבל מקדש ליפסל: מתני' שבע מדות של לח היו במקדש הין וחצי הין ושלישית ההין ורביעית ההין לוג וחצי לוג ורביעית לוג *ר' אליעזר בר ר' צדוק אומר שנתות היו בהין עד כאן לפר ועד כאן לאיל עד כאן לכבש ר"ש אומר לא היה שם הין וכי מה היה הין משמש אלא מדה יתירה של לוג ומחצה ה] היתה שם שבה היה מודד למנחת כ"ג לוג ומחצה בבוקר לוג ומחצה בין הערבים: גמ' תנו רבנן שבע מדות של לח היו במקדש רביעית ו] לוג וחצי לוג ולוג ורביעית ההין ושלישית ההין וחצי הין והין דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר הין וחצי הין ושלישית ההין ורביעית ההין ולוג וחצי לוג ורביעית ז] לוג רבי שמעון אומר לא היה שם הין וכי מה היה הין משמש

את

רש"י

מחוק שבו היה מודד חביתי כ"ג · לפי שיש לו לחלק בשני חצאי עשרון ואם היה גדוש כשהיה מטלטלו לחלותו היה מתפזר על גבי (א) קרקע : מוי"ו דועשרון נפקא ליה : מנקודו · שאותו נקוד שעליו אתי למעט דכל נקודה אתי למעוטי : שבו היה מודד חביתי כ"ג · השתא משמע שמודד חצי עשרון בביתו ומביא והיינו דקא פריך מודד : מחלק · שהיה מביאו מביתו שלם לעזרה ואח"כ חולקו בחצי העשרון : ותיבעי לך לרבנן · דלדברי הכל צריך חצי עשרון : מדאמר ר"מ עשרון שבו מודד לחביתי כ"ג מחוק חצי עשרון נמי מחוק הוה · דהא הוה נמי לחביתי כ"ג : *ומדר"מ · דאמר בניהם מחוק היו אותו עשרון של כ"ג והחצי עשרון (ב) נמי *לרבנן נמי ט] לא היה בו אלא עשרון אחד ובו היה מודד לחביתי כ"ג ה"נ דמחוק היה זה וזה דלדברי הכל של כ"ג מחוק היה דהכי פליגי בברייתא *רבי מאיר ורבנן מחוק שבו היה מודד לחביתי כ"ג וחכמים אומרי' לא היה בו אלא עשרון אחד מחוק : חביתי כ"ג · אותן שנים עשר חלות שעושה ששה בבקר וששה בערב : במה מחלקן · לחלות ביד או בכלי ישער בידו או יחלקם בכלי : *וכי מורטני יכנים · אם י] היה צריך להביא משקלות : כיון דבקללה כתיב · והשיבו לחמכם במשקל (ויקרא כו) : שלחן מהו שיקדש קמצים בגודש שלו · כגון שאם הניח קומץ של מנחה או (של) לבונה בלא בזיכין שהיה לו לקדשו בכלי והניחן על השולחן יא] שבו לחם ולא קידשו בכלי אחר והיינו בגודש שלו שלא הניחו בבזיכין אלא למעלה בין לחם ללחם שהכל היה בגודש שלא הניחן בתוך כלי · ענין אחר בגודש שלו דשולחן לא היה לו בית קיבול כלל למעלה וכל מה שמניחין עליו הוי כמו שמונח בגודש כך שמעתי : דלא חזי ליה · כגון *קומץ ולבונה בלא בזיכין : אינו מקדש · שאין דרכו לקדש כי אם לחם : לדברי האומר טפחיים ומחצה קופל · כדאמרינן בפרק שתי הלחם (לקמן צו:) נותן ארכו של כל לחם שהוא עשרה טפחים כנגד רחבו של שולחן שהוא חמשה טפחים נמצא ארכו של לחם יותר מרחבו של שולחן חמשה טפחים נמצא קופל כל לחם ולחם טפחיים ומחצה מכאן וטפחיים ומחצה מכאן נמצא ששה קיפולין של טפחיים ומחצה שכל מערכה של ששה לחם גבוה הגם עשרה טפחים נמצא השלחן מקדש חמש עשרה טפחים למעלה כלומר דקידושו של שלחן היה עולה חמשה עשר טפחים והיה מקדש כל דבר בין לחם בין קמצים בחמש עשרה טפחים דהיינו גודש שלו ואמאי אמרת אינו מקדש : א"ל · הא דאמרי' אינו מקדש מאי דלא חזי ליה היינו ליקרב שאין הקומץ מתקדש שם שעדיין יש לו לקדשו בכלי אחר קודם שיקטירנו אבל מקדש הקמצים ליפסל דקדשי' ליפסל בלינה א) וביוצא' ענין אחר מ"ר ז"ל אבל מקדש ליפסל שפסולה המנחה הואיל ועשאן שלא כמצותן ושוב אין יכול להחזירן לעשרון: מתני' רבי אליעזר ברבי צדוק אומר · לא היה שם יב] ג)ד' מדות אלא הין בלבד ושנתות סימנין היו בו עד כאן לפר כו' והכי נמי היו בו שנתות ללוג וחצי לוג : וכי מה היה הין משמש · והלא לא הוצרכו לו מעולם אלא פעם אחת היה (ג) יג] ג)מימי משה לשמן המשחה דכתיב שמן זית הין (שמות ל) : מדה יתירה · להשלים הז' מדות : שבו היה מודד שמן לחביתי כהן גדול · שהיה צריכה שלשה לוגין כדאמרינן לעיל (דף נח.) בשמן להוסיף לה שמן : גמ' יד] רבי יהודה קחשיב ממטה למעלה ורבי מאיר קחשיב ממעלה למטה :

את

תוספות

מודד ורמינהו חביתי כהן גדול כו' · מהא דקאמר ר"מ ומחוק שבו מודד לחביתי כ"ג לא בעי לאקשויי דסלקא דעתך שפעמים מודד בזה ופעמים בזה: במה מחלקה לחלות · פירש בקונטרס שמחלקה לעיסה וא"א לומר כך דהא אמרינן לקמן (דף פח:) דרביעית נמשחה שבו היה מודד לחביתי כ"ג רביעית שמן לכל חלה וחלה וקודם אפייה צריך לבלול כדאיתא בגמ' ומכל מקום לא אפשר לעשות בו מורטני דמשקולת ומאזנים כיון קללה בכלת כמו בעיסה ומדה קטנה כל כך של א' מעשר בעשרון לא רצו לתקן ואפשר דקטנה כל כך גם היא אינה סימן ברכה: מהו שיקדש קמצים בגודש שלו פי' בקונטס' שני קומצי לבונה בלא בזיכין וקשיא דהוה ליה למימר לבונה בהדיא ועוד כיון דעם שולחן נמי בעי בזיכין כדכתיב כפותיו והניא לקמן בפרק שתי הלחם (דף צז:) כפותיו אלו הבזיכין היאך תיסק אדעתין למימר דסגי בלא בזיכין ונראה לפרש דמיירי בקומץ כל מנחה כדאמרי' בפ"ק (לעיל ז:) דמנחה' שקבלה בהיכל כשרה ומיהו הא דמסיק אינו מקדש ליקרב אבל מקדש ליפסל לפי' הקונטרס ניחא דמוקדש ליפסל בטבול יום ובלינה דהני לאו שולחן לא מיפסלי דעדיין לא נתקדשה בכלי שרת כיון דלא נתנוה בבזיכין אבל למאי *דפרישית הא מיקמי הכי כבר נתקדשה כולה מנחה בכלי שרת ומיפסלא בטבול יום ובלינה ויש לפרש כי ההוא דפ"ק (שם ו:) גבי זר שקמץ דמקדשין ליפסל לענין דלא מהני תו חזרה מאחר שנתקדש הקומץ על השולחן : שנתות היו בהין · בפ' המוכר את הספינה (ב"ב דף פט:) אמרי' כדאמר רב כהנא שנתות היו בהין ה"נ שנתות היו במדות ופירש שם רבינו שמואל דמילתא דרב כהנא בפ' שתי מדות ואינה כאן אלא משנה שנינו אבל במסכת שבת פרק המוציא יין (דף פ:) גבי אנדיפי מפרש רב כהנא שנתות כדתנן שנתות היו בהין והשתא הכי קאמרינן התם כדאמר רב כהנא על תירוץ אחר שנתות היו בהין הכא נמי נתרץ שנתות היו במדות :

אף

נ"ל ומד' רבי מאיר נ"ק

נ"ל לרבנן נמי שלא היה אלא עשרון כו' נ"ק

נ"ל ר' מאיר אומר מחוק כו' נ"ק

נ"ל וכי מורטני משקלות ואח"כ ד"ה ויכנים אם היה צריך להביא

לעיל כ

נ"ל קומץ לבונה נ"ק

[לקמן נו.]

רבינו גרשום

מחוק שבו מודד לחביתי כ"ג כדאמרי' חוץ משל כ"ג שהיה גודש בתוכה: שלא (ימזוג) [ימדוד] מדת של ג' לפר · שאותו ניקוד שעל ו'בא למעט [חצי]עשרון לר' מאיר גדוש היה או מחוק מדאמר ר"מ עשרון של כ"ג מחוק ומדלר' מאיר מחוק זה וזה לרבנן נמי מחוק זה וזה' אותן י"ב חלות שעושין מחביתי כ"ג במה מחלקן לחלות ביד או בכלי ישער בידו אי יחלקם בכלי: דאי בכלי וכי מורטני יכנים' א"כ היה צריך להביא משקלות:דכיון דבקללה כתיב והשיבו לחמכם במשקל: שלחן מהו שיקדש קמצין · כגון קומץ מנחה או של לבונה בלא בזיכין בגודש שלו שלא הניחן בתוך שלו בין לבזביו אלא למעלה בגודשו שהניח הקומץ בין לחם ללחם:אינו מקדש' שאין דרכו לקדש אלא הלחם: לדברי האומר טפחיים ומחצה כופל כדאמרינן בפרק שתי הלחם נותן ארכו של לחם שהוא עשרה טפחים כנגד רוחבו של שלחן שהוא ה' טפחים נמצא ארוך של לחם

רש"י כת"י

מועשרון וי"ו שבראש דועשרון דריש : מנקודי · [שבא] למעט ולחסר [הוא בא] ולהכי ממעט [לרבנן] מתיבה דעשרון [שלא היה] עשרונים מלומלמין [ושלא] היה שם מדה [של] שני עשרונים : [מודד] · משמע לכתחילה [יכול] להביא חצי עשרון מביתו : מדר"מ נשמע לר"מ · מהדא מילתא נשמע לאידך מילתא מדאמר ר' מאיר [illegible] דמדת חביתין במחיקה חצי עשרון [נמי] מחוק דהא של חביתין הוא : מדר"מ מחוק לרבנן נמי מחוק · [דהא] אמרי אף [illegible] ורבנן אלא כמנין עשרונים : במה מחלקה · שמחלקה העיסה לחלות שהיא באה שש חלות בבקר ושש בין הערבים : ביד · בלא [illegible] בחות עשר עשר פשיטא לן דסגי ביד לחלקו דלא איכפת לן אם זו גדולה מזו כדתניא בשלהי אלו מנחות כל המנחות שריבה [illegible] כברות חוץ מלחם הפנים וחביתי כהן הגדול דלחם הפנים לא היתה העיסה מתחלקת דכל חלה שני עשרונים היתה נלושת כל [illegible] משקולת מאזנים יכנים בעזרה וקא פריך יכנים מאי איכפת לן : כיון דבקללה כתיב · והשיבו לחמכם במשקל : בגודש שלו · [illegible] קומצי לבונה בלא בזיכין אלא הלחם : מהו · שיקדשו כאילו היה שם הבזיכין : דחזי ליה · לחם חזי לשלחן קמצים לא חזי לשלחן [illegible] שתי הלחם : לדברי האומר · לחם הפנים עפחים ומחצה באמה בת חמשה טפחים: כופל · שדופן הלחם היה כפול טפחים [illegible] טפחים ורוחב השלחן אמה בת ה' טפחים ואורך הלחם מונח ברוחב השלחן נמצא שהוא טפל טפחים ומחצה מכאן וטפחיים [illegible] כמאן תיבה פרוצה כדאמרינן בפרק שתי הלחם : נמצא השלחן מקדש למעלה ט"ו טפחים · דשש חלות היו במערכה זו על גבי זו [illegible] טפחים עולה למעלה מהשלחן ומקדש השלחן את העליון כתחתון: לדברי האומר' דטפחים באמה בת ששה טפח ס: נמצא השלחן ט' וכו' [illegible] דמקדש להו גודש דשלחן דאי בלחם אמו עד השתא לא ידעינן דשלחן מקדש להו: אבל מקדש ליפסל · בטבול יום וביוצא קדיש ליפסל [illegible] שנתות היו להין · לא היה שם אלא הין ובו היו סתנין מסמנות או פגימות : עד כאן לפר · חצי ההין : עד כאן לאיל · שלישית ההין:עד [illegible] היתה שם להשלים שבע מדות:חביתי כה"ג היה צריכה ג' לוגין שמן לוג ומחצה שחרית ולוג ומחצה בין הערבים כדאמרי' בפ' התכלת:

יותר מרחבו של שלחן ה' טפחים ונמצא כופל כל לחם ולחם טפחים ומחצה מיכן טפחים ומחצה של מערכת גבוהין ט"ו טפחים נמצא השלחן מקדש ט"ו טפחים למעלה בין קמצין בגודש שלו דהיינו עד ט"ו טפחים ולדברי האומר טפחים כופל היינו [illegible] מקדש ליפסל הקמצים בלינה: ר' אלעזר בר צדוק אומר לא היו שבע מדות אלא [illegible] סימניות היו בו : רבי יהודה מחשב ממטה למעלה ורבי מאיר ממעלה [illegible]

שיטה מקובצת

[illegible] היכל כשרה ומיהו במנחה גופה לא קא מבעיא [illegible] גליון: ד] אבל מקדש ליפסל · פ"ה ביוצא ובלינה [illegible] תיפוק ליה משום קדוש המנחה לפירושו דפי' [illegible] קמץ זר ואליבא דמ"ד לעיל יחזיר והכא בקמץ וקדש לא יחזיר להכי מהניא קידוש דשלחן ליפסל [illegible] גליון : ה] ומחצה היה שם שבה היה מודד לחביתי כה"ג : ו] רביעית וחצי לוג ולוג ורביעית ר"ש ותיבת לוג נמחק : ח] מנקודי ביו"ד : ט] דלא היה : י] אם כן : יא] השלחן בין לחם ללחם ותיבת שבו נמחק : יב] שם ו' מדות : יג] היה בימי : יד] מה"ד וחצי לוג דהיינו ב' רביעיות · הס"ד ומה"ד תני יהודה :

א) כצ"ל וכן משמע בתוס' לעיל ט. ד"ה ר"ל ובמס' זבחים דף כ: ד"ה יליף' ב) נ"ל ז' מדות' ג) נ"ל בימי משה נ"ק

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה מחוק וכו' קרקע הס"ד ואח"כ מ"ה מועשרון מוי"ו דועשרון : (ב) ד"ה ומדר"מ וכו' והחצי עשרון לרבנן כצ"ל ותיבה נמי נמחק : (ג) ד"ה וכי מה וכו' בימי משה :

גליון הש"ס גמ' פשיטא דביד · עיין לעיל דף ט. ע"ב תוספות ד"ה שריכה :

ו א מיי' פ"א מהל' כלי המקדש הלכה יח:

ז ב מיי' פ"א מהלכות כלי המקדש הלכה יח:

ח ג מיי' שם הלכה יז ופ"ג מהלכות מעה"ק הלכה ח:

את מי אביא תחתיו אלא מדה יתירה של לוג ומחצה היתה שם שבו היה מודד לחביתי כהן גדול לוג ומחצה בבקר לוג ומחצה בין הערבים אמרו לו חצי לוג היתה שם ואפשר לשער בחצי לוג אמר להם אף לדבריכם [חצי לוג] א] ולוג לא יעשה רביעית היתה שם ואפשר לשער ברביעית אלא זה הכלל היה במקדש כלי שמשמש מדה זו אינו משמש מדה אחרת: *(ר' אלעזר בר' צדוק אומר שנתות היו בהין ב] וכו'): מאי איכא בין רבי מאיר לרבי יהודה אמר ר' יוחנן בירוצי מדות איכא בינייהו למאן דאמר ממטה למעלה קסבר בירוצי המדות נתקדשו ורביעית יהיב ליה רחמנא למשה ואמר ליה שער דקא עיילי להו בירוצין למאן דאמר ממעלה למטה קסבר בירוצי מדות לא נתקדשו והין יהיב ליה רחמנא למשה ואמר ליה שער ג] בהא דקא נפקי בירוצין אביי אמר דכולי עלמא בירוצי המדות איכא למימר נתקדשו ואיכא למימר לא נתקדשו והכא במלאים קא מיפלגי מאן דאמר מלמעלה למטה קא סבר מלאים שלא יחסר ושלא יותיר ומאן דאמר ממטה למעלה מלאים שלא יחסר אבל יותיר מלאים קרינא ביה אמר מר רבי שמעון אומר לא היה שם הין שפיר קאמר להו ר"ש לרבנן ורבנן הוה הין דעבד משה לשמן המשחה דכתיב °ושמן זית הין מר סבר כיון דלדורות לא הוה צריך לפי שעה הוא דעבדיה ואיגנז ואידך *כיון דהוה הוה אמר מר ואת מי אביא תחתיו לא סגיא דלא מעייל *כדאמר רבינא גמירי שתי סמיכות בציבור הכא נמי גמירי דשבע מדות של לח היו במקדש ר' אלעזר בר' צדוק אומר שנתות היו בהין ולית ליה שבע מדות לית ליה ואי בעית אימא מאי שבע מדות שבע מדידות:

מתני' °רביעית מה היתה משמשת רביעית מים למצורע ורביעית שמן לנזיר חצי לוג מה היה משמש חצי לוג מים לסוטה וחצי לוג שמן לתודה °ובלוג היה מודד לכל המנחות *אפילו מנחה של ס' עשרון נותן לה ס' לוג ר' אליעזר בן יעקב אומר אפילו מנחה של ס' עשרון אין לה אלא לוגה שנאמ' °למנחה ולוג שמן ששה לפר וארבעה לאיל ושלשה לכבש שלשה ד] ומחצה למנורה חצי לוג לכל נר: **גמ'** יתיב רבי וקא קשיא ליה רביעית למה נמשחה אי מצורע

שמות ל · ויקרא יד

תוספות

אף לדבריכם חצי לוג [ולוג] לא יעשה שרביעית היתה שם · ורבנן סברי דלא דמי *כמדה של לוג ומחצה לא צריכה אלא לחביתין אבל חצי לוג צריך למילי טובא לסוטה ולתודה ולמנורה:

בירוצי מדות נתקדשו · למאן דאמר לא נתקדשו ניחא הא דאמר לקמן (דף צ') מותר נסכים לקיץ מזבח ומפרש *רבינו חיים ברר' יוסי בירוצי מדות דיש להן פדיון ולוקחין ממותר נסכים כבשים לעולה ומקילין אותו אבל למאן דאמר נתקדשו קשיא הא אין להם פדיון ויש לומר דמיירי בנסכי צבור ולב בית דין מתנה עליהן כדמ"י' בירושלמי דשקלים ומיהו אם לגו מיפסלי בלינה כדאמרינן לקמן דלענין הכי לא מתנו ומדמיפסלי בלינה נמי יש לדקדק דקסבר בירוצי מדות נתקדשו ואם תאמר ונגזור שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול כדגזרינן התם לר' יוסי *בלא בדנעקר ולעיל בפ' התודה (דף עט:) ויש לומר דהכא לא גזרינן דאמרינן לנפשייהו בירוצין לא נתקדשו:

ומאן דאמר מלמעלה למטה קסבר מלאים שלא יחסר ולא יותיר. הלכך יעשה הין מלומלם וממנו יכוין שאר המדות ומאן דאמר רביעית בריש' ומרביעית יעשה שאר המדות עד הין ואי אפשר לעולם שלא יהו שתי מדות קטנות כשמדדו לתוך אחת גדולה שלא יהו יתירות עליה מפני האופיא הגדולה כשמערין שני כלים בתוך כלי אחד אבל כשמודד בהין את חצי ההין שופך מן ההין לחצי ההין בנחת אין כאן אופיא כך מוגה בפירושי רש"י ועוד יש לפרש דהיינו טעמא דמאן דאמר מלמעלה למטה הוי סימן דכמו שהולך ומחסר ואינו הולך ומוסיף כך לא יותיר דאפי' נתקדשו בירוצין היינו דיעבד אבל לכתחילה לא יותיר ומאן דאמר מלמטה למעלה הוי סימי דכמו שהולך ומוסיף כך יכול להותיר הבירוצין:

שבע מדידות · פירוש לתוך כלי אחד דשנתות היו בהין וכן פי' במתניתין דלא היתה שם אלא הין וקשיא דבתוספ'(פ"י) תניא אמר ר"א [ב"ר צדוק] ד' מדות של לח היו במקדש ובמתניתין נמי לא קתני שנתות אלא לפר ואיל וכבש:

רביעית מים למצורע · תימה דבפ' בתרא דנגעים תנן כיצד מטהרין את המצורע היה מביא פיילי של חרס חדשה ונותן לתוכה חצי לוג מים והגיה הרב רבינו יהודה בן הר"ב רבינו יום טוב רביעית מים כדתנן הכא ורב רבינו יום טוב בר יצחק מפרש דתנאי היא כדאשכחן גבי סוטה בפ' היה מביא(דף טז: ושם) *שלשה צריכין שיראו עפר סוטה ואפר פרה ורוק יבמה משום ר' ישמעאל אמרו אף דם צפור ומפרש טעמא דר' ישמעאל משום דכתי' וטבל אותם בדם הצפור השחוטה ובמים הבא מים שדם הצפור ניכר בהן וכמה הן רביעית ומסתברא דרבנן דלא חיישי בעו חצי לוג כדתנן התם גבי סוטה ונותן לתוכו חצי לוג מים מן הכיור רבי יהודה אומר רביעית ואשכחן התם לעיל בגמ' דילפי' סוטה כלי כלי ממצורע משמע שיש להשוותם וקשה לפירוש זה *לחשוב גבי דתנן הכא במתני' רביעית מים למצורע וחצי לוג לסוטה ועוד בנזיר בפ' שלשה מינין(דף לח·) קא חשיב גבי עשר רביעית [רביעית] מים למצורע ופריך דלא חשיב רביעית מים לסוטה ומשני דבפלוגתא לא קמיירי אלמא *דמצורע לאו פלוגתא היא ושמא אף דפלוגתא היא לא חשיב לה לפלוגתא ודווקא בסוטה פליגי כדקאמר במתני' דר' יהודה כשם שממעט בכתב כך ממעט במים דלא היה ניכר בחצי לוג אבל *במצורע אע"ג דלכולי עלמא הוי ברביעית פליגי הכי דמר בעי אדמומית דם גמור ומר לא חיים אלא אפי' נתבטל במים וליכא אלא חזותא בעלמא שיש בו קלת אדמומית:

רש"י

את מי אביא תחתיו · להשלים שבעה מדות: ואפשר לשער בחצי לוג' שלשה חצאי לוגין בבוקר ושלשה בערב: ואפשר לשער ברביעית · דד' רביעית הוו לוג: אלא · לפיכך לא היה משער לחביתין בשלשה חצאי לוג ולא לחצי ברביעית דזה הכלל היה במקדש וכו' ור' אלעזר בר ר' צדוק לית ליה זה הכלל: בירוצי המדות · דכשממלאים את הכלי ביותר נוטף מן המשקה שבתוכו לדופני הכלי אילך ואילך וכשמערין אותו מהרה לתוך כלי אחר *נופל המשקה בתוכו ואם לאו נופל לארץ: איכא בינייהו · לר' יהודה דאמר מלמטה למעלה קסבר בירוצי המדות נתקדשו ה] כילד *דרביעית יהיב ליה רחמנא למשה מסיני ואמר ליה שער ברביעית את האחרים וימדוד שני רביעית ויעשה מהם חצי לוג ושוב לוג וכו' עד הין ושער אותו הין כ"כ גדול שיכנסו בירוצין של כל אלו מדות דבירוצין נתקדשו וכשאדם * מערה שני כלים קטנים בכלי המחזיק שניהם יכול לשופכו לאלתר כולו בגדול ו] עם הבירוצין וכן השני הלכך צריך הגדול המקבל שניהם להיות גדול כל כך שיקבל אותם ואת בירוליהם הילכך נתקדשו: ומ"ד ממעלה למטה קסבר בירולי המדות לא נתקדשו והין יהיב ליה רחמנא למשה ואמר ליה שער ממנו את האחרים חצי ההין ושלישית ההין ורביעית ההין וכיון דצריך לשפוך ממדה גדולה לחלקם לשני כלים אין יכול לשפוך בבת אחת עם הבירולים לפי שזה כלי גדול וזה כלי קטן וצריך לשפוך על יד ומתוך ז] *שממעטין נחסרין הבירולין מה שנף על הכלי כל שעה ולא היו שם בירולין *והיינו דנפקי בירולין וכיון דלא הוו התם בירולין לא נתקדשו: איכא למימר נתקדשו ואיכא למימר לא נתקדשו כו' · (א) כדמפרשינן *התם: במלאים קמיפלגי · דכתיב (במדבר ז) שניהם *מלאים סלת ח] וה"ה בשאר כלי [לא]מאן דאמר ממעלה למטה קסבר מלאים דווקא דהאי קרא במזרק שהוא *כלי לח שלא יחסר ולא יותיר אלא ההין מחלק בתוך שני חצאי ההין מלומלמים וכן כולם: ומאן דאמר ממטה למעלה קסבר שלא יחסר אבל יותיר · שיעשה הגדול שיעור שני קטנים דבשני חצאין יש בו יותר כל שהוא מבשלם כדאמרי' (שקלים דף ב') לענין ט] שנים ששוקלין שקל שלם ביניהן שחייבין בקלבון משום הכרע דשני חצאי שקל: ז' מדידות · אבל אפשר לעשות כולם בכלי אחד: **מתני'** י] רביעית (ב) מה היתה · משמשת · השתא קחשיב ממטה * למעלה (דכתיב בה מים חיים): חצי לוג · דהיינו ב' רביעיות: רביעית מים למצורע · דכתיב (ויקרא יד) על מים חיים במים שיהא דם צפור ניכר בהן שיערו חכמים רביעית: שמן לנזיר · משום דנזיר היתה באה ב' ידות כמלה שבתודה חלות ורקיקין ולא הוה צריך אלא (ג) רביעית יא] לוג: חצי לוג לסוטה · הלכתא גמירי לה: **גמ'** רביעית למה נמשחה · שכל כלי המקדש נמשחו בשמן (ד)המשחה: אם בשביל רביעית מים למצורע:

רש"י כת"י

את מי אביא תחתיו · להשלים שבע מדות: בירולי המדות · (המלא גודש) כשמודדין יין וממלא כלי ביותר יש בו בירולין ואם מיד מערה בכלי גדול נמלאו בירולין בתוכו ואם לאו נופל לארץ מאליהן: [למ"ד] ממטה למעלה · דחשיב רביעית בראשון: קסבר בירולי המדות נתקדשו ורביעית יהיב רחמנא למשה ואמר ליה· [מעתי] אלה עשה חצי לוג נמשתי חצי לוג וכן [עד] הין: שער דעיילי באו בירולין· שיהא החצי לוג גדול שיכנסו בו שתי רביעיות ובירוליהן דבשתמא הכי הוא שמערה כלי קטן של רביעית לתוך כלי גדול כגון חצי לוג בירוליה נופלין לתוכה ואין נשפכין לארץ: ור"מ דחשיב הין בריש' קסבר לא נתקדשו והין יהיב ליה רחמנא למשה ואמר לו· לעשות ממנו חצי ההין ושלישית ההין וכן הדרך שהמערה כלי גדול כגון הין למלאות כלי קטן כגון חצי ההין בירוליהן נשפכין לארץ אלמא ה"ק ליה שער דיפקו הבירולין: במלאים קא מיפלגי · [דכתיב] שניהם מלאים סולת וה"ה לכל המדות דקרא מאן דחשיב הין ברישא קסבר מלאים שלא יחסר ושלא יותיר הלכך יעשה הין מלומלם וממנו יכוין שאר המדות· [למדת] הין דאי אפשר לעולם שלא יהיו שתי מדות קטנות כשמודדו לתוך אחת גדולה יתירות עליה (מפני א) [מפני] האופיא הגדולה כשמערין שני כלים בתוך כלי אחד אבל כשמודדין בהין את חצי ההין שופך מן היין לחצי ההין בנחת אין כאן אופיא: קסבר מלאים שלא יחסר · אבל אם הותיר מלאים קרינן ביה: שפיר קאמר להו ר"ש לרבנן · וכי מה היה ההין משמש: כדאמר רבינא · לקמן בהאי פירקא: שבע מדידות · בתוך כלי אחד דשנתות היו בהין: **מתני'** רביעית מים למצורע· כדכתיב ושחט את הצפור האחת אל כלי חרס וגו' ואמרי' במס' (נזיר) [סוטה] (דף ע"ז ע"ב) מים שדם צפור ניכר בהם וכמה הם רביעית: רביעית שמן לנזיר · כדאמר בפ' התודה ללחם נזיר: חצי לוג מים לסוטה · כדאמרי' במסכת סוטה (דף ט"ו ע"ב) חצי לוג מים היה ממלא מן הכיור: וחצי לוג שמן לתודה · מפורש נמי בהאי פירקא: א)ששה לוגין לפר דהיינו חצי ההין כדכתיב בלול בשמן חצי ההין גבי מנחת נסכים בפרשת שלח לך: וארבע לאיל· דהיינו שלישית ההין: ושלשה לכבש · רביעית ההין דהין י"ב לוגין: בלוג היה מודד · שמן לכל המנחות: ואפי' מנחה של ס' עשרון· והא דנקט ס' עשרון דס' עשרון מתנדב אדם בכלי אחד ומפי מסכי לא כדמפרש בפ' המנחות והנסכים: ששה לפר ששה לוגין יין לנסכי הפר והוא הדין לשמן: גמ'

רבינו גרשום

ואפשר לשער בחצי לוג ו' חצאי לוג בבקר וג' הצאין בערב ואפשר לשער ברביעית ששה פעמים היינו [שלשה] חצאי לוג אלא מפני מה אינו משער בחביתין לא בחצי לוג ולא ברביעית שזה כלל היה במקדש וכו': בירוצי מדות' הקצף שעל גבי המדה כשהיא מלאה יין: איכא בינייהו · לרבי יהודה דאמר ממטה למעלה קסבר בירוצי מדות נתקדשו ורביעית יהב ליה רחמנא למשה ואמר ליה שיכנסו ברביעית בירוציה וממנה שער חצי לוג ולוג עד ההין וכשאדם מערה שני כלים קטנים בכלי המחזיק שניהם יכיל לשפוך לאלתר בגדול הכל עם הבירוצים בלי המתנה וכן השני הלכך צריך הגדול שיהיה גדול כדי לקבל חשנים עם בירוציהן ולמאן דאמר ממעלה למטה קסבר בירוצי המדה לא נתקדשו והין יהיב ליה רחמנא למשה ואמר ליה שער ממנה האחרים חצי הין ושלישית ההין וכיון דצריך לשפוך ממדה גדולה בשתי מדות אינו יכול לשפוך בקמן בבת אחת עם הבירוצין לפי שזה כלי גדול וזה קטן וצריך לשפוך בנחת בהמתנה ולא היו שם בירוצין והיינו דקא נפקי להו בירוצין: והכא במלאים קא מיפלגי בשניהם מלאים דבמזרק קאמר היינו כלי לח מאן דאמר ממעלה למטה קסבר מלאים דוקא שלא יחסיר ולא יותיר אלא הגדול כב' קטנים ומאן דאמר ממטה למעלה סבר מלאים שלא יחסיר אבל יותיר שיעשה הגדול יתר כמעט כדי שיחזיק ב' הקטנים דבב' חצאין יש בהן במעט יותר מהשלם כדאמרינן לענין ב' שותפים ששיקלו שקל שלם שחייבין בקולבון משום הכרע ב' חצאי שקל: לא סגיא דלא מעייל · הא אמרן בין למר בין למר דלדורות לא הוה ביה צורך ג) מאי טעמא מביא תחתיו' כדאמר רבינא גמירי וכו'' רביעית מים למצורע דאמרינן ושחט את הצפור האחת אל מים חיים במים שיהו דם צפור ניכר בהם ושיערו היינו רביעית מים: ורביעית שמן לנזיר דנזירות היתה באה שתי ידות כמצת של תודה: חצי לוג מים לסוטה כדאמרינן התם במסכת סוטה היה מביא פיילי של חרס ונתן חצי לוג מים: רביעית למה נמשח בשמן המשחה אי בשביל רביעית מים של מצורע

א) כאן נ"ל ד"ה בלוג כו' וד"ה ואפילו וד"ה ששה לפר · ב) אולי נ"ל ולמאי צריך להביא תחתיו וכו'

שיטה מקובצת

א] לדבריכם חצי לוג לא ...

הגהות הב"ח

תורה אור

חוץ הוא ואי נזיר לחם נזיר בשחיטת איל הוא דקדיש אמר ליה רבי חייא שבה היה מודד לחביתי כהן גדול רביעית שמן לכל חלה וחלה קרי עליה °מארץ מרחק איש עצתי: חצי לוג מה היה משמש: יתיב רבי וקא קשיא ליה חצי לוג למה נבישת אי א] סוטה וכי חולין הוא ב] דצריכי לקדושי °מים קדושים כתיב אי תודה לחמי תודה בשחיטת תודה הוא דקדשי אמר ליה ר' שמעון ברבי שבו היה מחלק חצי לוג שמן לכל נר ונר אמר לו *נר ישראל כך היה אמר רבי יוחנן אמר רבי נר שכבתה נידשן השמן נידשנה הפתילה כיצד עושה מטיבה ונותן בה שמן ומדליקה יתיב רבי ג] זריקא וקא מיבעיא ליה כשהוא נותן בה שמן כמדה ראשונה או כמו שחסרה אמר רבי ירמיה פשיטא דכמדה ראשונה דאי כמה שחסרה מנא ידעינן מאי חיסר וכי תימא דמשער ליה א"כ שבע מדות נפיש להו מדות טובא קרי עליה °והדרך צלח רכב על דבר אמת וענוה צדק איתמר נמי אמר רבי אבהו אמר ר' יוחנן ואמרי לה ד] אמר רבי אבא אמר רבי חנינא אמר רבי נר שכבתה נידשן השמן נידשנה הפתילה כיצד עושה מטיבה ונותן בה שמן כמדה ראשונה ומדליקה אמר רב הונא בריה דרב יהודה אמר רב ששת נר שבמקדש של פרקים הוה קסבר כי כתיב °ככר ומקשה אמנורה ונרותיה כתיב כיון דמיבעיא הטבה אי לאו דפרקים הוי לא הוה ה] מטייבא ליה מיתיבי כיצד עושה מסלקן ומניחן באוהל ומקנחן בספוג ונותן בהן שמן ומדליקן הוא דאמר כי האי תנא דתניא חכמים אומרים לא היו מזיזין אותה ממקומה מכלל דאיבעיא ליה לאוזוה מצי מזיז לה אלא אימא לא היתה זזה ממקומה *ומאן חכמים ר' אלעזר ו] הוא דתניא רבי אלעזר ברבי צדוק אומר ז] כמין טס של זהב היה לה על גבה כשהוא מטיבה דוחקו כלפי פיה כשהוא נותן בה שמן דוחקו כלפי ראשה ובפלוגתא דהני תנאי דתניא מנורה ונרותיה באות מן הככר ואין מלקחיה ומחתותיה מן הככר ר' נחמיה אומר מנורה היתה באה מן הככר ולא נרותיה ומלקחיה ומחתותיה באות מן הככר במאי קא מיפלגי בהאי קרא דתניא °ככר זהב טהור יעשה אותה למדנו למנורה שבאה מן הככר מנין לרבות נרותיה תלמוד לומר °את כל הכלים האלה יכול שאני מרבה אף מלקחיה ומחתותיה תלמוד לומר אותה דברי רבי נחמיה קשיא דרבי נחמיה אדרבי נחמיה תרי תנאי ואליבא דרבי נחמיה ר' יהושע בן קרחה אומר מנורה באה מן הככר ואין מלקחיה ומחתותיה ונרותיה *באה מן הככר ואלא מה אני מקיים את כל הכלים האלה ח] שהיו כלים של זהב זהב בהדיא כתיב בו °ועשית את נרותיה שבעה והעלה את נרותיה והאיר אל עבר פניה ומלקחיה ומחתותיה זהב טהור לא נצרכא אלא לפי נרות ס"ד אמינא הואיל ופי נרות אשחורי משחר *התורה חסה על ממונן של ישראל וליעבד

אי לסוטה חולין הוא · בתמיה וכי חולין הוו המים שיהא צריך לקדשן והא מים קדושים כתיב (במדבר ה) ואמרינן בספרי אין קדושים אלא שנתקדשו בכיור אלמא בכבר קדשו להו וא"ת והא פרישית בפ"ק (לעיל ח·) דאחר שנתקדשו בכלי שרת לא משימינלהו בכלי חול משום דמיגנאי מילתא וי"ל דהני מילי בדבר הקרב למזבח: נר ישראל כך היה · כאן ובפ' שני דערכין (דף י·) קרי ליה נר ישראל גבי מעשה ועשה רבי תשעה חסירין ונראה חודש בזמנו ומפרש הר"ב רבינו חיים משום דאיירי במידי דאורה כגון הכא בנרות והתם בלבנה: נר של מקדש של פרקים הוה · ולא של חוליות שיוכל לסלקה והא דאמרינן בפרק במה מדליקין (שבת דף כב·) והא הכא כיון דקביעי נרות לא סגי דלא משקל ואדלוקי היינו כמ"ד של פרקים: מכלל דאי בעי לאוזוזי מצי מזיז לה · וכי תימא אין הכי נמי דשל חוליות היה א"כ טוב היה שיסלק לגמרי כדי שיקנח יפה:

והלא בחוץ היו · כל מעשיו בשער נקנור ולא בעזרה: *ואי בשביל רביעית שמן של נזיר שיתקדש השמן בכלי שרת וע"י השמן שהיה נבלל בלחם יהא הלחם מתקדש בשביל כך לא היה צריך דלחם נזיר בשחיטת איל מתקדש: רביעית שמן לכל חלה וחלה · היה נותן רביעית משום דהוו שלשה לוגין שהם שנים עשר רביעיות והיינו דאמר במתני' לוג ומחלה בבוקר שהן ששה רביעיות: מארץ מרחק איש עצתי · שר' חייא עלה מבבל לא"י: אי לחצי לוג של מי סוטה חוץ הוא · שהיה משקה אותה בחוץ בשער נקנור ולא היה צריך להכניס המים בעזרה ולקדשם בכלי: אי למדוד בו חצי לוג שמן לתודה · כדי שיתקדש השמן ויתקדשו החלות אגב השמן לכך לא צריך דלחמי תודה וכו': נר ישראל כך היה · שקילסו שיפה השיבו: נר שכבתה · בחצי הלילה או קודם אור היום: נדשן השמן נדשנה הפתילה · האי נדשן השמן לאו דווקא אלא הכי קאמר כשם שהפתילה שכבתה אין לה תקנה שהרי היא כדשן כך השמן שנשאר בנר הרי הוא כדשן ואין לו תקנה הואיל ונדשנה הפתילה נדשן השמן: כיצד הוא עושה מטיבה · שמשליך כל מה שבנר לחוץ ונותן בה שמן ופתילה אחרת ומדליקה: כמדה ראשונה · חצי לוג כמו שנתן מתחלה או כמה שחסרה במה שזורק לחוץ: נפישי להו מדות טובא · לשער כמה חסר *הא לא ודאי אלא כמדה ראשונה היה נותן בה ולמחר כשמטבה המזרחית מטבה נמי זו: והדרך צלח רכב על דבר אמת · כלומר הצלחה הוא שהשבתני דבר אמת כזה: נר של מקדש · נרות הקבועים במנורה שמדליק בהן שקורין קרושולי"ש: של פרקים היה · ט] *של חליות לא שהיה יכול ליטלן אלא מן המנורה עצמה היו הנרות כדכתיב מקשה אלא היינו של פרקים שהיו י] קנים שבהם הנרות קבועים דקים הרבה והיה יכול לכופפן ולהטותן למטה בשעת הטבה ולהשליך הדשן חוץ ולזוקפה בשעת הדלקה · ע"א של פרקים שהנרות היו קבועות במנורה אבל היה כסוי שלהן כסוי מלמעלה כמין טס שהיה יכול ליטלו כל שעה שירצה *והיינו של פרקים אמנורה ואנרות כתיב (שם) נרותיה קרי למקום הנחת השמן וזהו ודאי הוה מקשה וכיון דבעיא הטבה אי לא דהוי הכיסוי של פרקים שיכול לסלקו לא יא] מתייטבא והיינו חכמים וכדמתרץ לה לקמן וכן כולה · כ"ש: *קסבר כי כתיב ככר ומקשה אמנורה ונרותיה כתיב · שהמנורה והנרות היו מחתיכה אחת וכיון דבעי הטבה אי לאו דשל פרקים היתה שהיה יכול לכופפה ולנטות ולזוקפה ולפנות את הדשן לא הוות מתייטב: מסלקן · יב] הנרות בשעת הטבה מן המנורה ומניחן באהל אלמא דלא היתה מקשה אלא של פרקים ממש (א) היתה: רב הונא דאמר כי האי תנא חכמים אומרים לא היו מזיזין אותה לנר מן המנורה · דמחוברים היו במנורה: מכלל דאיבעיא ליה לאוזוזה · א"כ לא הוה ליה מקשה: לא היתה הנר זזה ממקומה · דמקשה היתה: טס של זהב ביתה ע' גבה · על כל נר ונר כעין כסוי כאותן שעושין מלבנים ובהאי טס לא עביד כנוס אלא כמין כסוי הוא שמכסה את הנר מקום שפתילה דולקת דוחקו לטס שעל גבי הנר כלפי פיה יג] *ודולפת השמן לחוץ וכשהוא נותן בה השמן ורוצה לזוקפה דוחק לטס שעל גבי הנר כלפי ראשה וזוקפה אבל לא היה מזיזה ממקומה: נרותיה באות מן הככר · שאף הן מקשה והיינו כרב ששת דאמר ככר ומקשה אמנורה ואנרותיה כתיב ר' נחמיה אומר אין נרותיה באות מן הככר אלא שהיו מחוברין במנורה והיינו כי האי תנא דאמר מסלקן ומניחן: תלמוד לומר אותה · דמנורה ונרותיה דכולה חדא היא יד] באות מן הככר ולא מלקחיה ותנא קמא דפליג עליה דרבי נחמיה דרים לקרא הכי ככר זהב טהור יעשה אותה למדנו למנורה וכו' יכול שאני מרבה אף נרותיה ומלקחיה וכו' תלמוד לומר אותה ולא נרותיה כדדריש ליה רבי יהושע בן קרחה לקמן: קשיא דרבי נחמיה טו] לדרבי נחמיה · דלעיל אמר ואין נרותיה באות מן הככר והכא אמר לרבות נרותיה: לפי נרות · במקום שהפתילה דולקת: *וליעבד זהב כל דהו · לאותם פי נרות ולא ליבעו זהב טהור קא משמע לן דצריך זהב טהור:

מת"ל

רש"י כת"י

חוץ הוא · מחוץ נמתנה היו מטהרין את המצורע ולמה להו לקודשי: ואי נזיר · שמקדש רביעית ללחמי נזיר: לחם בשחיטת איל הוא דקדיש · ולא בשמן כדאמרי' בפ' התודה למה ליה לשמן כלי שרת הא לאחר אפייתו [לא קדוש] הוא עד שחיטת האיל: רביעית שמן לכל חלה וחלה · דשש חלות היו בבוקר ולוג ומחצה שמן הייט רביעית לכל חלה: מארץ מרחק · ר' חייא עלה מבבל כדאיתא בפ"ק דסוכה: חצי לוג למה נמשח אי לחצי לוג מים דסוטה חולין הוא · בתמיה וכי חולין הם המים שיהא צריך לקדשן: והא מים קדושים כתיב · דאמרינן בספרי אין מים קדושים אלא שנתקדשו בכיור אלמא כבר קדשו להו: ה"ג חצי לוג למה נמשח אי סוטה חולין הוא מים קדושים כתיב אי תודה כו': נדשן השמן · כלומר נתמלא [שמנו] מדשן הפתילה אינו יכול להדליקו עד שמדשנו: כמדה ראשונה · חצי לוג: או כמה שחסרה · כלומר אותה מדה שהשליך לחוץ: דמשער ליה · קודם שישליכנה יתננו במדה אחת: א"כ כו' והדרך · ומידודך כלומר מתודד אתה דהכי דרשינן במסכת [שבת ס"ב פ"א] והדרך צלח רכב אלו שני תלמידי חכמים שמחדדין זה את זה בהלכה: על דבר אמת · שיפה (נערתני) [השבתני]: נר של מקדש · נרות של מנורה שבהן נותנין את השמן והפתילה: של פרקים · של חוליות לא של חוליות ממש שיוכל לפורקן ולסלקן מן המנורה אלא שיכול לכופפן למטה ולזוקפה במקומה ובלעז פלייר"י: קסבר כי כתיב ככר ומקשה · דמשמע מחתיכה אחת יעשה הכל: אמנורה ונרותיה · הנרות הם מחוברים בה מאותה חתיכה עצמה ואין יכול לסלקן בשעת הטבה לגרוף את הדשן ואי לאו דמפרקא הואי פי' לכופפה לא היה מתטייבה יפה: מסלקן · לנרות מן המנורה: ומניחן באהל במקדש: ומקנחן בספוג ט"י אלמא מקשה לאו אנרות קאי דאין באות מאותה חתיכה ויכול לסלקן: מצי מזיז לה · בתמיה ואי הוה מצי מזיז לה לקנחה יפה יפה: אלא אימא לא היתה זזה מאין יכול לסלקה: על גבה [על כל] נר לכסויי והנר היתה ארוכה כמין ספינה קטנה: כשהוא מטיבה · לנר דוחק לטס כלפי פיה והנר מתגלה וכופפה הנר למטה: וכשהוא נותנה שמן לאחר שזקפה בתחלה דוחק את הטס כלפי ראשה שהוא מחובר למטה והטס היה מנוקב באמצע ונגד הנקב נותן את השמן לתוך הנר פיה מקום שהוא הפתילה:

דכתיב מים קדושים: ועוד דתנן (אין) [דהיו] אוברים הוציאוה שלא הטמא העזרה: אמר לו נר ישראל קילסו כן שיפה אמר: נר שכבתה בחצי הלילה או קודם היום: נדשן השמן נידשנה הפתילה כלומר כמו שהפתילה שכבתה אין לה תקנה שהרי היא כדשן כך השמן הנשאר בנר הרי הוא כדשן ואין לו תקנה: כיצד עושה מטיבה ומשליך כל [illegible] שבנר לחוץ ונותן בה שמן אחר ומדליקה: כמדה הראשונה חצי לוג או כמה שחסרה באותו שזרק לחוץ: קרי עליה והדרך צלח רכב על דבר אמת וענוה צדק כלומר שמחדודו ומפלפולו הורה יפה: נר שבמקדש · נרות של מנורה' של פרקים הוו לא של פרקים ממש מן אברים אלא מן המנורה עצמה היו הנרות כדכתיב מקשה אלא היינו של פרקים שהיו דקים הרבה והיה יכול להטותן למטה בשעת הטבה ולזוקפן בשעת הדלקה: כיצד עושה מסלקן הנרות מן המנורה אלמא שלא היו מקשה · רב הונא דאמר כי האי תנא חכמים אומרים לא היו מזיזין אותה לנר ממקומה מן המנורה שלא היתה נוטל ממקומה שהיתה מקשה' כמין טס של זהב יש לה על גבה של כל נר ונר שבו היה (מתן) [כופפת] בשעת הטבה וזוקפה בשעת הדלקה היינו כלפי ראשה: מלקחיה בהן מוהסי' את הפתילות' ומחתותיה משימין בהן אש ומשליכין בהן מה שמטיבין מן הנרות: ת"ל אותה דברי ר' נחמיה כלומר אותה ונרותיה דכיל' חדא היא דנר היינו מנורה ולא מלקחיה ואית ראש: אותה

א) וכ"ה בגה"י אבל הדבר מתמיה דעברת מצורע כדה הצפור היה מתוך למתנה וכדכתיב בהדיא בקרא וכ"ה באמת ברש"י גכ"י כאן ודברי רבינו רש"י ז"ל שלפנינו ל"ע ·

ט א מיי' פ"ג מהלכות מעה"ק הלכה ג ופ"א מהל' כלי המקדש הל' יז:

[ד"ה ולר"ת]

י ב מיי' פי"ג מהלכות פסה"מ הלכה יד:

יא ג מיי' פ"א מהלכות כלי המקדש הלכה יז ופ"ג מהלכות תמידין ומוספין הלכה יא:

יב ד ה מיי' פ"ג מהלכות תמידין ומוספין הלכה יב:

יג ו מיי' פ"ג מהלכות בית הבחירה הלכה ו:

[עירובין פג. וש"נ]

שיטה מקובצת

א] אי דסוטה וכי חולין ס"א [אי דסוטה] חוץ הוא: ב] תיבות דצריכי לקדושי נמחק: ג] רבי זירא: ד] תיבות אמר רבי אבא נמחק: ה] מתטייבא ליה: ו] אלעזר בר צדוק הוא: ז] כמין טס של זהב כו' פ"ה לכסותה שלא יפול בה עפר כלפי פיה מקום מוצא הפתילה (ואין רוצה להוציא הדשן דרך פיה) שצריך שיהא נקב שם ליתן הפתילה · גליון: ח] האלה שיהו כולם של זהב: ט] לא של חוליות ממש שלא היה יכול: י] שהיו הקנים: יא] לא מתטייבא אות נ' נמחק: יב] מסלקן את הנרות: יג] פיה זורקת: יד] היא דנר היינו מנורה: טו] נחמיה אדרבי נחמיה

עיין לקמן

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מסלקן מ' היתה הס"ד והה"ד ד"ס כוה כך כוהא

נ"ל מס"ד ואי מיר בשביל רביעית כו' נ"ק

[נ"י רש"י נ"ל חיי רש"ם]

[ברכות כח: ערכין י. ושם פירש"י נר ישראל שאתה מאיר עיני חכמים]

נ"ל והא ודאי לא אלא נ"ק

נ"ל לא של חוליות ממש שהיה יכול כו' נ"ק

והיינו של פרקים הס"ד נ"ק

דיבור זה קאי לפי' ראשון של רש"י נ"ק

נ"ל באות

[לעיל עו: וש"נ]

נ"ל היתה על כל נר ונר ו' נ"ק

נ"ל וחחקת נ"ק

רבינו גרשום

והלא בחוץ היו א) כל מעשיו בשערי ניקנור ולא בעזרה אי לרביעית שמן של נזיר לחם נזיר שבלול בשמן כשחיטת איל מתקדש הלחם ולא היה צריך לרביעית לקדש השמן: מארץ מרחק שמבבל היה ר' חייא אי לחצי לוג של סוטה חוץ הוא · כלומר בחוץ היה משקה אותה בשערי נקנור ולא היה צריך להכניס המים לפנים שיקדשו: ומספקא הא מילתא לרבנן משום

יד א ב מיי' פ"ט מהל' מעה"ק הלכה ג

עיין בספר קרבן אהרן בפ' לו פי' י"א במאמר כזה ועי' רש"ק וק"ק

טו ג מיי' פ"ח מהלכות ביאה הלכה א וע"ש מהל' מעה"ק הלכה כג:

טז ד מיי' פ"ו מהלכות איסורי ביאה הל' ג:

יז ה מיי' פי"ג מהלכות מעה"ק הלכה ם וע"ש הלכה יב·

וליעבד זהב כל דהו [א] קמ"ל: חצי לוג שמן לתודה: תניא רבי עקיבא אומר מה תלמוד לומר בשמן בשמן שני פעמים אילו לא נאמר אלא בשמן אחד הייתי אומר הרי הוא ככל המנחות ללוג עכשיו שכתב בשמן בשמן הוי ריבוי אחר ריבוי ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט מיעטו הכתוב לחצי לוג ריבוי אחר ריבוי חד ריבוי הוא אלא אילו לא נאמר בשמן כל עיקר הייתי אומר הרי הוא ככל המנחות ללוג עכשיו שנאמר בשמן בשמן הוי ריבוי אחר ריבוי ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט מיעטו הכתוב לחצי לוג יכול יהא חצי לוג זה מתחלק לשלשת מינין לחלות ולרקיקין [ב] ולרביכה כשהוא אומר בשמן ברביכה שאין ת"ל ריבה שמן לרביכה הא כיצד *מביא חצי לוג שמן וחוציהו [חציו] לחלות ולרקיקין וחציו לרביכה אמר לו ר' אלעזר בן עזריה עקיבא *אם אתה מרבה כל היום כולו בשמן בשמן איני שומע לך אלא חצי לוג שמן לתודה ורביעית שמן לנזיר ואחד עשר יום שבין נדה לנדה הלכה למשה מסיני: בלוג היה מודד: ת"ר [ג] במצורע עני כתיב (ויקרא יד) (א) °עשרון בלול ולוג לימד על עשרון שטעון לוג דברי חכמים רבי נחמיה ורבי [ד] אליעזר אומרים אפי' מנחה של ששים עשרונים אין לה אלא לוגה שנאמר (שם) °למנחה ולוג שמן ורבי נחמיה ור' אליעזר (בן יעקב) האי עשרון בלול ולוג מאי עבדי ליה ההוא לגופיה [ה] דקא אמר רחמנא לייתי חד עשרון ואידך לגופיה לא צריך מדגלי רחמנא גבי מצורע [ו] ג' קרבנות וג' עשרונות הכא דהד קרבן חד עשרון ואידך איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל וחס רחמנא עליה לאתויי בדלות אימא לא ליבעי [ז] מינה כלל ואידך לגמרי לא אשכחן ורבנן האי למנחה ולוג שמן מאי עבדי ליה ההוא למתנדב מנחה שלא *יפחות מדבר הטעון לוג ומאי ניהו עשרון ואידך תרתי שמעת מינה: ששה לפר ארבעה לאיל שלשה לכבש: מנלן דכתיב (במדבר כח) °ונסכיהם חצי ההין יהיה לפר הין תריסר לוגי הויין דכתיב (שמות ל) °שמן זית הין וכתיב (שם) °שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם *זה בגימטריא תריסר הויין: שלשה ומחצה למנורה חצי לוג לכל נר: מנא הני מילי *דתנו רבנן (שם כז) °מערב עד בקר תן לה מדתה שתהא דולקת והולכת מערב עד בקר דבר אחר מערב עד בקר אין לך עבודה שכשירה מערב עד בקר אלא זו בלבד ושיערו חכמים חצי לוג מאורתא ויש צפרא איכא דאמרי מלמעלה למטה שיערו ואיכא דאמרי ממטה למעלה שיערו מאן דאמר ממטה למעלה שיערו התורה *חסה על ממונן של ישראל ומאן דאמר ממעלה למטה שיערו *אין עניות במקום עשירות: **מתני'** מערבין נסכי פרים בנסכי אילים נסכי כבשים בנסכי כבשים של יחיד בשל ציבור של

תוספות

וליעבד זהב כל דהו · ולא ליעבד זהב טהור ולפי זה גרסינן לעיל שיהא כולו זהב טהור ואי גרסינן הכא וליעביד כל דהו אתי שפיר אע"ג דלא גרסי' לעיל טהור אלא שיהו כולן זהב: **חד** ריבוי הוא · דחד בשמן קאמר דאיצטריך לגופיה דטעון שמן ככל המנחות ללוג תימה דכי האי גוונא קרי ריבוי אחר ריבוי לעיל בהקומץ רבה (דף לד·) דתניא מזוזת ביתך אני מיעוט מזוזות שתים כשהוא אומר מזוזות בפרשה שניה שאין ת"ל הוי ריבוי אחר ריבוי: **חצי** לוג לכל נר וכו' · תימה למה היה צריך לקדש השמן בכלי שרת: **אין** לך עבודה שכשרה מערב ועד בוקר אלא זו בלבד · צריך ליישב הקטרת אברין ותרומת הדשן ויש לפרש דלא דמי דהקטרת אברים מתחלת מבעוד יום כדאמר בפרק ר' ישמעאל (לעיל עב·) דהכיבה מצוה בשעתה ותרומת הדשן לא מתחלא משקיעת החמה: **ושיערו** רבנן חצי לוג מאורתא ועד לצפרא · ואם משתייר מן השמן בתקופת תמוז לא חיישינן ובירושלמי אמרינן דבימות הקיץ היו עושין פתילה גסה ובימות החורף פתילה דקה ומיהו כששיערו מתחילה שיערו בפתילה בינונית: **אין** עניות במקום עשירות · ואף על פי שיכול לשער בשמן של תול מ"מ אין עניות במקום עשירות: בלגן

רש"י

מת"ל בשמן בשמן שני פעמים · חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן (ויקרא ז): חד ריבוי · ח] (ב) דחד בשמן צריך לגופיה ואידך בשמן חד ריבויא לחוד: הרי הוא ככל המנחות ללוג · דלא מצינו חלות ורקיקין בלא שמן: עכשיו שנאמר בשמן בשמן · דלא צריכי כלל: מתחלק לג' מינין · כשיעור שיתן כשיעור לכל מין ומין: כשהוא אומר בשמן ברבוכה שאין ת"ל שמן ברבוכה בחביתין דכתיב על מחבת בשמן תעשה מורבכת (ויקרא ו): ריבה שמן ברבוכה · שיתן בה שמן יותר מבשאר המינין: הלכה למשה מסיני · הוא דחציו לחלות וחציו לרבוכה אלא מקרא אתי: ת"ר ועשרון סלת אחד בלול בשמן למנחה ולוג שמן וגו' · במצורע ט] כתיב לימד על עשרון שיהא כל עשרון סלת טעון לוג שמן: אפילו מנחה של ששים עשרון אין לה אלא לוג של שמן · דבשתי נבללות כדאמר לקמן (דף קג:) ששים עשרון נבללין בכלי אחד ששים ואחד אין נבללין: שנאמר למנחה · כלומר כמה שתהא המנחה גדולה אין לה אלא לוג שמן י]: מצורע · עשיר שמביא [שלש] קרבנות מביא שלשה עשרונות למנחה הכי נמי בעני דלא מייתי אלא חד * קרבן לאשם יא] בחד עשרון סגי כי איצטריך קרא לכדאמרן ללמד על עשרון שטעון לוג: ואידך · רבי אליעזר בן יעקב אומר אפי' הכי איצטריך לגופיה ס"ד וכו': לגמרי · זבח בלא מנחה כלל לא אשכחן ולא מצית למימר דלהכי איצטריך: ורבנן · דלית להו האי סברא דאפי' מנחה של ס' עשרון אין לה אלא לוג אחד: האי למנחה יב] · צריך דכל מנחה אינה פוחתה מעשרון: יג] ששה לוגין יין ושמן לפר · דכתיב (במדבר כח) חצי ההין יהיה לפר ושמן דכתיב (שם טו) בלול בשמן חצי ההין וארבעה לוגין יין ושמן לאיל דכתיב (שם כח) שלישית ההין לאיל והוא הדין לשמן: זה בגימטריא תריסר הוי · ואי קשיא לך אימא תריסר רביעית הא לא קשיא דלא אשכחן מדאורייתא מדה פחותה מלוג להכי אמרי' י"ב לוג: שכשר מערב ועד בקר · שתהא כשרה אחר תמיד בין הערבים ואחר כל העבודות אלא זו: ושיערו חכמים חצי לוג מאורתא · והיכי שיערו איכא דאמרי מלמעלה למטה שיערו שבתחלה נתנו יד] שמן בנר ונשתייר בבקר ובלילה השני פחתו עד ששיערו הדבר שלא היה צריך יותר מחצי לוג אפילו בליל ארוך וכן נותן אפילו בליל קצר ומה שנשתייר בבוקר זורק לחוץ ואיכא דאמר בקיץ היו עושה פתילה עבה ובחורף הוה פתילה דקה כדי שיכלה בקיץ נמי בבקר ולמ"ד ממטה למעלה שבתחלה נתנו רביעית ועמדו שם וראו שאין שיעור ושוב הוסיפו עד חצי לוג: מאן דאמר ממטה למעלה התורה חסה על ממונן של ישראל · שאילו היה נותנין בו לוג לכתחלה ומה שמשייר למחר היו שופכין לחוץ איכא הפסד: אין עניות במקום עשירות · אין חוששין במה ששופך לחוץ: **מתני'** מערבין נסכי פרים הא' טו] *מיין ושמן קאמר והכי קאמר מערבין מיין נסכי פרים ביין נסכי אילים ואע"ג דלפר אית ליה שלשה עשרון סלת וחצי ההין יין ושמן ולאיל ב' עשרון סלת ושלישית ההין יין וכן שמן אעפ"כ מערבים זה בזה משום דשניהם בלילתן שוה דלתרווייהו איכא שני לוגין לעשרון דבאיל כתיב שלישית ההין לאיל דהיינו ד' לוגין טז] וה"ה לשמן [וכתיב שני עשרונים ובפרים כתיב חצי הין דהיינו ששה לוגין וה"ה שמן] וכתיב שלשה עשרונים לפר דהייט ב' לוגין לעשרון וכיון דבלילתן שוה משום הכי מערבין נסכיהן: ומערבין נמי נסכי כבשים בנסכי כבשים · כגון יז] בנסכי מוספין משום דתרווייהו בלילתן רכה דבנסכיהן יש ג' לוגין שמן לעשרון דכתיב (שם כח) ועשרון לכבש וכתיב (שם) ורביעית ההין לכבש ויןדהייט ג' לוגין וכן שמן וכן נמי מערבין נסכי כבשים של יחיד בנסכי כבשים של צבור וכן

כל דהו [אינו מזוקק] קמ"ל: בשמן בשמן · גבי תודה חלות בלולות בשמן חלות משוחות בשמן חד ריבויי הוא [ושמן] קמא איצטריך [דטעון] שמן ככל המנחות אלא' איהא אילו לא נאמר בשמן כל [עיקר הייתי] אומר דלא גרע משאר מנחות: יכול יהא · מתחלק [חצי לוג] השמן לכל מין ומין [מבנגד] שבשמן לא היו טעון: כשהוא אומר בשמן ברבוכה · דכתיב והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן וסלת מרבכת חלות בלולות בשמן ועד השתא הוה דריש בשמן קמא והשתא דריש שמן דסיפא דקרא: איני שומע לך · דלאוי ריבוי אחר ריבוי דחד איצטריך לגופיה: אלא חצי לוג שמן לתודה (לטולה) [לכל המינין]: (ושלים) [ורביעית] השמן · לכל [לחמי נזיר]: וי"א יום שבין נדה לנדה · שבין סוף נדה לתחלת נדה שלאחר שכלו שבעת ימי נדה שהאשה כדה שוב אינה מתחלת להיות נדה עד י"א יום ואפי' אם רואה דם זיבה היא ואם אינה רואה במוכן י"א יום אלא יום אחד או (או) ב' ימים רצופין או אפי' שלשה ימים שאינם רצופין כגון יום טמא ויום טהור היא שומרת יום כנגד יום וטובלת ליום המחרת ואם שלשה ימים ראתה רצופים הויא (זיבה) [זבה] ובעיא ספירה שבעה וקרבן אבל לאחר י"א יום אם רואה דם נדה היא ואם רואה יום לאחר שומרת ששה ימים והוא ואם כל ז' ראתה ופוסקת לערב טובלת מיד ואינה צריכה ספירה שבעה וקרבן מן התורה אבל בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפילו רואה טיפת דם כחרדל יושבת עליו שבעה נקיים ולאחר כמה שנים קבלו עליהן דבר זה: ועשרון · סולת אחד בלול בשמן למנחה ולוג שמן במצורע עני כתיב ודרשו ליה מר כי מעמיה ומר כי טעמיה: למנחה · ואפי' גדולה: לגמרי לא אשכחן · דלפטור מקרבן עשיר וכיון דקרבן עשיר ג' עשרונות עני מיהא חד בעיא: אין לך עבודה שכשרה · משקיעת החמה ואילך עד בוקר: אלא זו בלבד · הדלקת נרות: מלמעלה למטה שיערו · למעלה מחצי לוג אי בעי לייתי אבל למטה לא אייתי דאין עניות במקום עשירות: ולמלמעלה למטה שיערו כששיערו מדת חצי לוג לכל נר כך עשו בתחלה הביאו לוג שלם לנבות ודלק כל הלילה וגם היום והזר ליל שני והביאו שני שלישי לוג ועדיין דלק יותר מאור הבקר וכן עשו כמה לילות עד שהביאו חצי לוג ודלק כשיעור הלילה ולא נסו מלמטה למעלה שיערו: ומ"ד מלמטה למעלה שיערו · בתחלה רביעית בלוג ולא דלק אלא חצי הלילה ליל שני הוסיפו וכן כמה לילות עד ששיערו חצי לוג ללילה אבל מלמעלה למטה לא לפי מה דניתותר בנר אין לו הקנה אלא לשפוך והתורה חסה על ממונם של ישראל: **מתני'** מערבין נסכי פרים · מנחת נסכי פרים במנחת נסכי אילים לפי שבלילת שתיהן שוה שני לוגין לעשרון דקתני לעיל ששה לוגין לפר וסולת היה לכו שלשה עשרונים כדכתיב והקריב על בן הבקר (קרבן) [מנחה] סולת ג' עשרונים לפר (בלולות) [בלול] בשמן חצי ההין דהיינו ששה לוגין ולאיל ד' לוגין וסולת שני עשרונים לאיל: נסכי כבשים · ג' לוגין לעשרון דכתיב עשרון אחד לכבש האחד וכתיב בלול בשמן כתית רביעית ההין דהיינו ג' לוגין:

שיטה מקובצת

א] דהו' ס"א] ואפילו מתכות: ב] ולרבוכה כשהוא אומר בשמן ברבוכה שאין כו' שמן לרבוכה הא כיצד כו' והוציהו חציו לחלות כו' וחציו לרבוכה: ג] תיבות במצורע עני כתיב נמחק: ד] אלעזר בן יעקב אומרים כו' ור' נחמיה ור' אלעזר בן יעקב האי: ה] לגופיה מאי קאמר את ד' נמחק: ו] מצורע עשיר: ז] ליבעי מנחה: ח] ריבויא הוא: ט] במצורע עני: י] שמן ואידך לא איצטריך מדמצורע עשיר שמביא שלש והד"א: יא] לאשם עשרון אחד סגי ותיבת בחד נמחק: יב] למנחה מאי עבדי ליה: יג] מעשרון הס"ד ומה"ד תרתי ש"מ דבין מנחה גדולה של ס' ובין מנחה קטנה של עשרון אין לה אלא לוג: יד] נתנו לוג: טו] תיבת האי נמחק: טז] לוגין לעשרון: יז] כגון נסכי תמידין בנסכי: א) נראה דהס"א לא גרס זהב כל דהוא רק וליעבד כל דהו ועי' בתוספות ד"ה וליעבד:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ת"ר במצורע עני כתיב ועשרון וגו' בלול וגו' לימד: (ב) רש"י ד"ה חד ריבוי הוא דחד:

[ויקרא יד: כריתות ס:]

[שבת כג. יומא מד: זבחים יט:]

יבמות סב: נדה כג:

[ג"ל אין ושמן ז"ק]

[לעיל עו: וש"נ]

[שם פת: בכה קב: כתובות קי: תמיד כט. נא:]

רבינו גרשום

אותה לרבות מלקחיה ומחתותיה והיינו קשיא דר' נחמיה] דאמר ר' חמיה: ליעביד זהב כל דהו לפי נרות ולא טהור קמ"ל דצריך [זהב טהור]: מה ת"ל בשמן בשמן חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן: חד ריבוי הוא ולא תרי דחד בשמן צריך לגופיה ואידך בשמן הוי חד ריבוי: כשהוא אומר בשמן ברבוכה שאין ת"ל שהרי נאמר שמן ברבוכה בחביתין דכתיב על מחבת בשמן תעשה מורבכת· הלכה למשה מסיני היא דמתחלק בשוה לג' מינין ולא בעיא קרא: ואפילו מנחה של ס' עשרונים כדתנן בפ' המנחות והנסכים מתנדב אדם מנחה של ס' עשרון כו' עשרון סולת אחד בלול בשמן למנחה ולוג שמן גבי מצורע עני כתיב: לגמרי לא אשכחן' זבח בלא מנחה: ואידך תרתי שמעת מינה דבין מנחה גדולה של ס' בין מנחה קטנה של עשרון: שלשה ומחצה למנורה אין מכלל ז' מדות אלא אגב דחשיב לוגין דפר ואיל וכבש חשיב נמי דמנורה: אין לך עבודה שכשרה מערב עד בקר ולא ביום אלא זו: איכא דאמר מלמעלה למטה שיערו שבתחלה נתנו לוג וודאי שנשתייר בבקר ובלילה השני פיחתו עד ששיערו הדבר שאין צריך יותר מחצי לוג אפילו לליל הארוך מאן דאמר מלמעלה למטה שיערו קסבר אין עניות במקום עשירות ולא חששו על מה שנשתייר בשחרית מן הלוג שאין ראוי לכלום א"ה הכי איבעי ליה לשווי בכל לילה בנר יותר מחצי לוג הרשות בידו ומאן דאמר ממטה למעלה שיערו שבתחלה נתנו פחות מחצי לוג הדשן עשרין צריך עד שיכוונו שאין צריך יותר מחצי לוג וכיון דמעיקרא שיערו הכי ממטה למעלה ש"מ משום דהתורה חסה על ממונן של ישראל ואינו רשאי ליתן בנר יותר מחצי לוג: מערבין נסכי פרים האי נסכי משמע וכנחה ויין הכל ביחד קרי נסכין והכי קאמר מערבין נסכי פרים בנסכי אילים אע"פ דלפר אית ליה ג' עשרון סלת וחצי הין שמן וכן יין ולאיל ב' עשרון ושלישית הין שמן וכן יין אעפ"כ מערבין נסכיהן זה בזה דהוי בלילתן עבה דלכל הוי שני לוגין שמן לעשרון ומערבין נמי נסכי כבשים בנסכי כבשים כמו נסכי תמידין במוספין שוה וזה בלילתן רכה ג' לוגין שמן לעשרון וכן נסכי כבשים של יחיד בנסכי כבשים של צבור וכן מערבין נסכי כבש הגהה (א) הולי נ"ל דר' נחמיה אדר' נחמיה דקאמר לעיל דנרותיה לא סיפא בה מן הכבר·

של יום בשל אמש אבל א] אין [א]מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים ואם [ב]בללן אלו בפני עצמן ואלו בפני עצמן ונתערבו כשרים אם עד שלא בלל פסול [ג]הכבש הבא עם העומר אע"פ שמנחתו כפולה לא היו נסכיו כפולים: **גמ'** ורמינהו *והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים אמר ר' יוחנן [ד]אם נתערבו קא אמר ב] *אי הכי ואין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים ג] ואפי' נתערבו נמי לא [ה]הא מדקתני סיפא בללן אלו בפני עצמן ואלו בפני עצמן ונתערבו כשרין מכלל דרישא לכתחלה קא אמר אביי ד] ה"ק מערבין יינן אם נתערב סלתן ושמנן ויינן לכתחלה לא והתניא במה דברים אמורים בסלת ושמן אבל יין מערבין אלא אמר אביי ה] ה"ק [ו]היכא דהוקטר סלתן ושמנן מערבין יין לכתחלה היכא דלא הוקטר אם נתערב סלתן ושמנן מערבין נמי יינן ואם לאו אין מערבין דלמא אתי לאיערובי סלת ושמן לכתחלה: ו] כבש הבא עם העומר: ת"ר °ומנחתו שני עשרונים לימד על כבש הבא עם העומר שמנחתו כפולה יכול כשם שמנחתו כפולה כך יינו כפול תלמוד לומר °ונסכו יין רביעית ההין יכול לא יהא יינו כפול שאינו נבלל עם מנחתו אבל יהא שמנו כפול שנבלל עם מנחתו ת"ל ונסכו כל נסכיו לא יהו אלא רביעית מאי תלמודא אמר רבי אלעזר כתיב ונסכה וקרינן ונסכו ז] כיצד נסכה דמנחה כנסכו דיין מה יין רביעית אף שמן נמי רביעית א"ר יוחנן אשם מצורע ששחטו שלא לשמו טעון נסכים שאם אי אתה אומר כן פסלתו מתקיף לה רב מנשיא בר גדא אלא מעתה כבש הבא עם העומר ששחטו שלא לשמו תהא מנחתו כפולה שאם אי אתה אומר כן פסלתו °ותמיד של שחר ששחטו שלא לשמו יהא טעון שני גזירין בכהן אחד שאם אי אתה אומר כן פסלתו ותמיד של בין הערבים ששחטו שלא לשמו יהא טעון שני גזירין בשני כהנים שאם אי אתה אומר כן פסלתו ח] איזה"נ אלא אמר אביי *חדא מינייהו נקט *ר' אבא אמר בשלמא הנך עולות נינהו אי

רש"י

וכן נמי מערבין נסכי כבשים של היום בנסכי כבשים של אמש כדאמרינן (לעיל דף טו:) מביא אדם זבחו היום ונסכיו מכאן עד י' ימים: אבל אין מערבין וכו' · משום דהללו בלילתן רכה והללו בלילתן עבה: בללן · לנסכי פרים בפני עצמן ולנסכי כבשים בפני עצמן ושוב נתערבו כשרין ואם נתערבו עד שלא בלל פסולה: **גמ'** שלא יערב חלבים · הכי נמי לא יערב נסכים: אמר רבי יוחנן · לא תימא מערבין לכתחלה אלא אם נתערבו קאמר והא דקתני והקטירו שלא יערב לכתחלה מיירי: אי הכי · ט] דקתני במתניתין אבל אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים דאפי' נתערבו דיעבד נמי לא: והא מדקתני סיפא נתערבו כשרות · דהיינו דיעבד: מכלל דרישא אין מערבין לכתחלה · וה"ה רישא דרישא נמי מערבין לכתחלה והדר קשיא לדוכתי' (א) שלא יערב חלבים בחלבים: אמר אביי · ודאי רישא דמתניתין דתני מערבין לכתחילה היא ולא תיקשי לך י] דנתערבו נסכים דמתני' ביינות קמיירי והכי קאמר מערבין יינן של נסכים פרים ואילים לכתחלה אם נתערב כבר סלתן ושמנן מאליהן הואיל והתחיל לערב ליכא משום לא יערב חלבים והא דתני אבל אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים אפי' היכא דנתערב סלתן ושמנן · ויין לכתחלה לא · אפי' דאילים ופרים אם לא נתערב סלתן ושמנן והא תניא בד"א דאין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים בסלת ושמן אבל יין מערבין לכתחילה בין נתערב סלתו ושמנו בין לא נתערב: אלא אמר אביי היכא דהוקטר כבר סלתן ושמנן של פרים ואילים כמלותן: *מערב נמי יין לכתחלה דליכא למיחש דילמא אתי לערובי סלתן ושמנן דבני הקטרה נינהו ואיכא משום והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים שהרי כבר מעורבין ועומדין ואם לאו דלא *הוקטר סלתן ושמנן *אין מערבין דחיישינן דלמא אתי לעירובי סלת ושמן לכתחלה דאסור שלא יערב חלבים בחלבים והא דקתני ברייתא אבל יין מערבין היינו אם הוקטר סלתן ושמנן והא דקתני מניעתא למתניתין *אבל אין מערבין היינו *בשלא נתערבו סלתן ושמנן: אע"פ שמנחתו כפולה · דכתיב יא] ומנחתם שני עשרונים ושאר כבשים אין להם אלא עשרון לכבש. לא היו נסכיו כפולים · אלא ג' לוגין יין וג' לוגין שמן: לימד על כבש · כלומר דלימד בזבח זה מה שלא לימד בכל הזבחים: שנבלל עם מנחתו · וסלתו כפולה יב] היא כך יהא שמנו כפול: מאי תלמודא · היכי משמע מן ונסכו שאין שמנו כפול: נסכה של מנחה · דהיינו שמן כנסכו של כבש דהיינו יין: טעון נסכים · כמו שאם שחטו לשמן והכי נקט אשם מצורע דאילו אשם דעלמא אם שחטו שלא לשמן קרב בלא נסכים כדמעיקרא אבל אשם מצורע דטעון נסכים איצטריך למימר דכי שחטו שלא יג] לשמן טעון נסכים: שאם אי אתה אומר כן · דטעון נסכים אלא יקריב בלא נסכים: פסלתו · מליקרב ע"ג המזבח דלמצורע לא חזי שהרי נשחט שלא לשמו ולעולה לא חזי שהרי לא ניתק לרעייה ואין ראוי לנדבה דאשם לא אתי בנדבה אבל נסכים אתו למזבח ואשם לכהנים וצריך אשם אחר להכשירו: כבש הבא עם העומר · דומיא דאשם מצורע דכי היכי דאשם מצורע טעון נסכים ואיך שאר אשמות טעונין נסכים כך כבש הבא עם העומר נשתנית מנחתו משאר מנחות כבשים דאילו שאר כבשים אין טעונין אלא עשרון וזה טעון ב' עשרונות להכי נקט כבש הבא עם העומר: תמיד של שחר יהא טעון ב' גזירין בכהן אחד · כדמפרש במסכת יומא (דף כו:) ובער עליה הכהן עצים אבל בין הערבים ב' גזירין בב' כהנים כדכתיב ובער וערכו: אין הכי נמי · דצריך למיעבד להו דינייהו כאילו נשחטו לשמן כמו אשם מצורע: אלא אמר אביי · הא דלא אמרי אלא באשם מצורע חדא מינייהו נקט: בשלמא הנך · כבשים דעומר ותמיד ששחטן שלא לשמן לעולם אימא לך דלא צריכי הלכתייהו כדמעיקרא לא גזירין ולא מנחה כפולה ואפילו הכי לא מיפסלו למיקרב למזבח משום דעולות נינהו ואי

תוספות

בללן אלו בפני עצמן ואלו בפני עצמן [וגי' נתערבו] כ"רוש. כ"ג"ל. דפליגי עליה דרבי יהודה בהקומץ רבה (לעיל כג:) דתנן ר' יהודה אומר שנתערב בבלול יקריב: **ואם** עד שלא בלל נתערבו פסולות · דבעינן ראוי לבילה: **והא** מדקתני סיפא בללן אלו בפני עצמן כו' · תימה מאי קשיא דלעולם אין מערבין אפי' נתערבו נמי לא יד] וכגון שלא בלל ונראה דלא מייתי ההוא דאין מערבין אלא משום דסיפא דבללן אלו בפני עצמן כו' על הא קאי אנסכי כבשים בנסכי פרים ואילים אבל לא דייק כלל אלא מהא דמדקתני סיפא ונתערבו בלשון דיעבד מכלל דמערבין דרישא לכתחילה קאמר:

שאם אי אתה אומר כן פסלתו · תימה אם כן כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן דתניא בפ' התכלת (לעיל מח:) הדם יזרק והבשר יאכל אמאי הא כיון דבעי לחם ולא קדש הלחם יפסל וכן תודה ששחטה שלא לשמה תיפסל כיון דלא קדש הלחם ושלמי נזיר ששחטן שלא כמצותן דקאמר דאין טעונין לא לחם ולא זרוע וכן מפרים מעות לנזירותו ומת דאמר בפ' קמא (לעיל ד:) דמי שלמים יביא בהן שלמים ואין טעונים לחם ולרבא ניחא דמשני בשלמא הנך עולות נינהו אי לא חזו לעולת חובה חזו לעולת נדבה הכא נמי שלמים נינהו אי לא חזו לשלמי חובה חזו לשלמי נדבה אלא לאביי קשיא ואפי' לרבא נמי קשה דהא ניבור לא מייתו שלמי נדבה וי"ש לומר דלחם לא דמי לנסכים דנסכים חשיבי טפי כגוף הקרבן משום דקרבי למזבח אבל לחם לא חשיב כגוף הקרבן משום דאין בו למזבח וזרוע בשילה נמי אף על גב דגופא דזיבחא הוא אין לחוש בכך דשלמי נזיר גופייהו אפי' לא היה מקיים בהן מצות זרוע בשילה לא היו פסולין בכך הואיל ונעשו העבודות כמצותן: **תמיד** של שחר טעון שני גזירין · בכהן אחד אחר סידור כל המערכה ושל בין הערבים בשני כהנים ושני גזירין כדמפרש בפרק ב' דמסכת יומא (דף כו:) כך פירש בקונטרס [י]והכי תנן התם בפרק ב' (ג"ז שם) דתמיד קרב בתשעה בעשרה באחד עשר לא פחות ולא יותר טו] עצמו בתשעה בחג ביד אחד צלוחית של מים הרי כאן עשרה בין הערבים בי"א עצמו בתשעה ושנים בידן שני גזירי עצים והשתא תימה אי גזירי עצים דתמיד של שחר בכהן אחד הוה ליה עצמו בעשרה או באחד עשר אי טעונים שני כהנים וצריך לומר דלא חשיבא שני

רש"י כת"י

של היום בשל אמש · אם הביא אמש בלא נסכים דקי"ל מביא אדם זבחו ונסכיו מכאן ועד עשרה ימים דכתיב ומנחתם ונסכיהם בלילה ומנחתם ונסכיהם ואפי' למחר ובלבד שלא יקדשו בכלי מאמש דלא לפסלו בלינה ושל היום הביא קרבן אחד ושני נסכיו עמו אחד בשבילו ואחד בשביל של אמש מערבין יחד אם הקרבנות שוות שיהיו בני כבשים או שני אילים או פר ואיל: אין מערבין כו' · דמנחת פר ואיל עבה היא לגבי מנחת כבשים ובולעת ממנה ונמצאת של כבשים חסירה ושל [פרים] ואילים יתירה: ואם בללן [אלו בפני עצמן] שכבר הלכה [מצות בלילת] שמנו: כשרים · כרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה בהקומץ רבה ואמרי תרד בנתערב בבלול יקריב: ואם עד שלא בלל נתערבו פסולות דבעינן ראוי לבילה וליכא דחסירה של כבש' ושל איל יתירה: אע"פ שמנחתו כפולה · כדכתיב באמר אל הכהנים ומנחתו שני עשרונים: גמ' והקטירו מדלא כתיב והקטיר משמע לבדו שלא יערב חלבי קרבן זה עם חלבי קרבן אחר וה"ה לנסכים דהוא נמי איגה בהקטרה [אלא] לבדו: אם נתערבו · בדיעבד קאמר מתני' דנסכי פרים ואילים כשרים וקא פריך א"כ סיפא דקתני אבל אין מערבין של פרים בשל כבשים ואפי' דיעבד נמי לא בתמיה והא מדקתני כו' מכלל דרישא דקתני אין מערבין לכתחלה קאמר ומדאין מערבין פרים בכבשים לכתחלה קאמר פרים ואילים נמי לכתחלה קאמר והדר קושיין לדוכתיה: אמר אביי · ודאי דמערבין דמתניתין לכתחלה קאמר ולא תקשי והקטירו דה"ק מערבין יינם לכתחלה אם כבר נתערב סלתן ושמנן דמיע ליה לאביי דלא מתרצי אלא הכי מערבין נסכי יין של פרים בשל אלים אם נתערבו סלתן ושמנן כבר ואי לא לא דלמא אתא לאערובי נמי סולת ושמן לכתחלה וקא עבר אוהקטירו ואין מערבין נסכי יין של פרים ואילים בשל כבשים ואפי' נתערבו סלתן ושמנן דהא מיפסל פסול סלתן ושמנן ובעי לאתויי לאחרים והאחרים לא נתערבו הלכך יין נמי לא מערבין בללן אלו לעצמן ואלו לעצמן ונתערבו כשרות ומתערבין אף היין לכתחלה ואם עד שלא בלל פסול ויין נמי לא מערבין: ויין לכתחלה לא · (אפי') [אם] לא נתערב סולת ושמן כבר: במה דברים אמורים · דאין מערבין מנחת פרים במנחת כבשים (ועלה בתוספתא): בסולת ושמן · דבני הקטרה נינהו והוי בכלל והקטירו: היכא דהוקטר סלתן ושמנן · אף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו כהלכתן: מערבין יין לכתחלה · דליכא למיחש למידי והכי מתוקמא ברייתא דקתני אבל יין מערבין ותנא נסכי פרים בכבשים וה"ה נסכי פרים בשל אילים דבתוספתא לא קתני מערבין נסכי פרים בנסכי כבשים וה"פ דברייתא אין מערבין נסכי יין דפרים ואילים בשל כבשים וה"ה של פרים בשל אילים בד"א בזמן שהסולת והשמן לפניו דלא הוקטר ונתערב אבל אין כאן אלא יין שכבר הוקטר המנחה מערבין לכתחלה: והיכא דלא הוקטר סלתן ושמנן כו' דשמעינן ליה במתני' דאוקמינא דה"ק מערבין יין אם כבר נתערב סלתן ושמנן: ואי לא לא · דלמא אתא לאערובי סולת ושמן דפרים ואילים לכתחלה וקא עבר או הקטירו: גליון · פ"ה רישא דברייתא אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים ואמר בד"א כו' (וי"ג) [וסיה אפשר לפרש] דנתערב [מנחת] כבשים באילים וצריך להביא אחרים והוי כלא נתערב כדפי' הקונטרס לעיל ולא הוה נריך לאוקמא דנתערב הסלתות אחר בלילת כל אחד [בפני עצמו] לפי דליבנא דברייתא לא משמע הכי דאיירי בהאי גוונא · עד כאן: עוד גליון פ"ה דהברייתא תנא פרים בכבשים וה"ה פרים בשל אילים דאין מערבין ולפי דבריו נ"ל דהא דלא נקט פרים בשל אילים דהוי רבותא טפי דאע"ג דנסכיהם שוות נקט פרים בכבשים לרבותא דסיפא דהפ"ה [היין] מערבין. עד כאן: ומנחתו שני עשרונים · כבש הבא עם העומר כתיב: שנבלל עם מנחתו · והלכך יהא כפול ת"ע כו': מאי תלמודא · האי ונסכו דחד משמע היינו יין כדכתיב ונסכו יין אבל שמן לא נפקא ליה מיניה: נסכה דמנחה · שמן: אשם מצורע ששחטו שלא לשמו · כגון לשם אשם ולא לשם מצורע: טעון נסכים · כדין אשם מצורע דקתני במתני' [דף נ ע"ב] אלא שחטאתו ואשמו של מצורע טעון נסכים ואי כשאר זבחים ששחטן שלא לשמן שכשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה: פסלתו · דלבעותו לשם זבח אחר אי אפשר שהרי לשם אשם הופרש ואשם מצורע לא מתכשר בלא נסכים שאין אשם מצורע בלא נסכים: תמיד של שחר · טעון שני גזירין בכהן אחד אחר סדור כל המערכה ושל בין הערבים בשני כהנים שני גזירין כדמפרש בפ' שני דיומא: רבא אמר · לעולם הנך אין טעונין דין הכשר

רבינו גרשום

של היום בנסכי אותו של אמש כדאמרן מביא אדם זבחו היום ונסכיו למחר: אבל אין מערבין וכו' משום דהללו בלילתן עבה והללו בלילתן רכה: אע"פ שמנחתו כפולה כדכתיב ומנחתו שני עשרונים סלת: שלא יערב חלבים ה"ה הכי לא יערב נסכים: אמר ר' יוחנן לא תימא דמתניתין מערבין לכתחלה קאמר אלא אם נתערבו קאמר והכי קאמר אם נתערבו נסכי פרים בנסכי פרים הואיל והתחילו לערב מערבין נמי בנסכי אילים אי הכי דקתני ואין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים ואפילו נתערבו כבשי' (בכבשי') [בפרים ואילים] דיעבד נמי לא והא מדקתני סיפא וכו' אמר אביי רישא (רישא) דמשמע דמערבין לכתחלה ביינן קאמר אם נתערב סולתן ושמנן ויין לכתחלה לא בלא נתערב סלתן ושמנן והתניא בד"א שאין מערבין בתחלה בסלת ושמן אבל יין מערבין לכתחלה בין נתערב סולתן ושמנן בין לא נתערב אלא אמר אביי הא דקתני מערבין יין לכתחלה היכא דהוקטר סלתן ושמנן בלא תערובת היכא דלא הוקטר אם נתערב סלתן מערבין ואם לאו אין מערבין משום גזרה דלמא אתי לערובי סלת ושמן לכתחלה הא לאו משום הא גזירה מערבין יין לכתחלה כדקאמר ברייתא: טעון נסכין שבאשם מצורע כתב נסכים: שאם אי אתה אומר כן פסלתו מעל גבי המזבח שהרי לא ניתק לרעייה ואינו יכול ליקרב נדבה אבל נסכים מתירין אותו למזבח ולכהנים וצריך אשם אחר להתיר בעלים: בשלמא הנך כבשים ותמידין ששחטן שלא לשמן לא צריכי לא

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ו מהלכות תמידין ומוספין הל' טו :

יט מיי' שם הלכה יז:

ב ג מיי' פ"ב מהלכות מעשה"ק הלכה ט :

בא ד ה מיי' פ"י מהל' תמידין ומוספין הל' טו ופ"ח מהלכות ק"פ הלכה ו :

בב ו מיי' שם הלכה יח :

שיטה מקובצת

א] אין מערבין עיין תוספות לקמן (דף נא ע"ב) ותוספות חולין דף פג ע"ב): ב] אמר אבל אין מערבין כו' והשאר נמחק: ג] ואילים דאפי': ד] תיבות ה"ק נמחק: ה] תיבות ה"ק נמחק: ו] הכבש הבא עם העומר כו' : ז] ונסכו הא: ח] פסלתו וב"ח אין ה"נ הא לא [חשיב להו] אמר אביי: ט] הכי הא: י] לך דמערבין נסכים דמתני': יא] דכתיב ומנחתו: יב] כפולה כך ותיבת היא נמחק: יג] שלא לשמו דטעון: יד] וכגון שלא בלל · טו] דא"ל דהיינו סיפא דקתני אם עד שלא בלל פסול · יותר כיצד ע"ש :

גי' נ"ק וקשה דהכי תנן כו'

[יבמות מח: וש"נ]

[נ"ל רבא אמר וכן היא גי' התוספות]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מכלל וכו' לכתחילה דקתני שלא:

גליון הש"ס

גמ' ותמיד של שחר ששחטו שלא לשמו · עי' ע"ל דף מט ע"א תוס' ד"ה תדיר:

מסורת הש"ס

פסחים סה:

נ"א אי הכי אין מערבין כו' נ"ק

נ"א מערבין נ"ק

נ"א נתערבו

נ"א אין מערבין יין דחיישינן כו' נ"ק

נ"א אבל אין מערבין היינו בשלא הוקטר סולתן ושמנן והא דקתני לימד על כבש כלומר לימד בזבח זה מה שלא לימד בכל הזבחים שמנחתו כפולה וכו' וג' לוגין שמן דס"ד נ"ק ונ"א אלו ב' הדבורים אע"פ כו' לא היו כו' שייכים להמשנה

ואי לא חזו וכו': אשם נדבה מי איכא. הילכך לא הותר ליקרב למזבח אלא על ידי נסכים: מתני' שהיה גודשה בתוכה. שהיתה גדולה כל כך שכשהיתה מחוקת היה בה עשרון: מדת היבש בירוציהן חול. מה שנופל מן הכלי לאחר שנתמלא הייש בירוצין: אלא שהלח נעקר (ב). שהבירוצין נכנסו בכלי ונתקדשו בו ושוב נעקרו ממנו כשנפלו חוץ לפיכך הן קדש דנכנסו בכלי ונתקדשו בו:*] ובירוצין של יבש אינו נעקר. מתוכו של כלי שלא נכנס בתוך הכלי ולא נתקדש בו לפיכך הוא חול: גמ' מני. הא דקתני כל המדות היו נגד שות: אי ר"מ. דאמר לעיל (ד' פז.) גדוש שבו היה מודד לכל המנחות ח]* מתוק מדה של כהן גדול שהיתה גדולה כ"כ שגודשה בתוכה: ט] ומחוק הוי. *) ואפילו חד גדוש לא הוה: ומאי כל מדות. י] דלא תימא כל המדות שהיו שם היו גדושות דלא היתה אלא אחת גדושה: אלא הכי קתני מתניתין כל מדידות. שהיו מודדין בה היו גדושות: לא נמשחו בחוץ. לפיכך בירוציהן חול: רבי עקיבא סבר מדת יבש לא יא] נמשחה כל עיקר. וחול היא לפיכך מה שבפנים בכלי קדושת פה הוא דמקדש ליה הילכך מה דאיצטריך ליה מקדש בירוצין דלא צריך ליה לא מקדש לפיכך בירוציהן חול: היינו טעמא. דלא בירוציהן קודש שלה נעקר מתוך הכלי: ומגווה דמנא קאתי. מן הקדש להכי הוי קודש: למאי דצריך. למה שבתוך הכלי איכוין למיקדש ולא לבירוצין ואמאי מיקדשי הבירוצין: שלא מדעת. שאף ע"פ שלא נתכוין להקדיש הבירוצין קדושין *כלי שרת: גזירה שמא יאמרו. דמאן דחזי להנך בירוצין לא קדשי אע"ג דאתו מגוויה דמנא אמרי הכי נמי מוציאין מכלי שרת לחול אבל יבש דלא אתי מגופיה דמנא לא אתו למימר ביה מוציאין מכלי שרת לחול: סידר את הלחם ואת הבזיכין לאחר השבת. שלא כמצותו דמצותו היה לסדרו בשבת: פסולה. לפי שצריך שיהא הלחם על השולחן ב' שבתות: כיצד יעשה. שיהיו כשירין הלחם והבזיכין: יניחנו. שלא יקטיר הבזיכין ולא יסלק הלחם עד לשבת שניה הבאה ונמצא הלחם והבזיכין על השולחן *ט"ו ימים ושני ימי שבת שאפילו הוא על השולחן אותן ז' ימים שעד לשבת יותר מדינו אין בכך כלום הכא נמי ניגזור שלא יניחנו לשבת הבאה שמא יאמרו כשם שאלו אין נפסלין אע"פ ששהו בם יותר מדינן כך מפקידים בכלי שרת כל זמן שרוצה ואין נפסל בלינה: פנים. לחם הפנים דהוא בהיכל אמדות קרמית שהן חוץ בעזרה: פנים לאו כ"ע ידעי. שכן אירע בזה הלחם אלא הכהנים וכהנים ידעי טעמא דמילתא דכהנים זריזין וליכא למיגזר: חוץ כ"ע ידעי. ואיכא למיגזר שמא יאמרו וכו': לקיץ המזבח. שקונין מהן עולות ומקיצין בהן את המזבח כשאין שם קרבנות כדי שלא יהא המזבח בטל: המקבל עליו לספק סלתות. שקבל מעות מן הגזבר כדי לספק סולת כל השנה וקיבל עליו לתת ארבעה סאין בסלע והוקרו: ועמדו שלשה סאין בסלע. נותן ד' סאין כמו שקיבל: קיבל עליו לתת ג' סאין בסלע והוזלו ועמדו

אי לא חזו לעולת חובה קרבי לעולת נדבה אלא הכא אי לא מוקמית ליה במילתיה אשם נדבה מי איכא תניא כוותיה דרבי יוחנן *אשם מצורע ששחטו שלא לשמו או שלא נתן מדמו על גבי בהונות הרי זו עולה לגבי מזבח וטעון נסכים וצריך אשם אחר להתירו:

מתני' כל מדות שבמקדש היו נגדשות חוץ משל כהן גדול שהיה גודשה א] לתוכה מדת הלח בירוציהן קדש ומדת היבש בירוציהן חול רבי עקיבא אומר מדת הלח קדש לפיכך בירוציהן קדש *מדת היבש חול לפיכך בירוציהן חול רבי יוסי אומר לא ג] משום זה אלא שהלח (א) נעקר והיבש אינו נעקר:

גמ' מני אי *רבי מאיר ג] חד גדוש הוה אי רבנן חדא ומחוק הוה אמר רב חסדא לעולם רבי מאיר ומאי כל מדות כל מדידות: מדת הלח בירוציהן קדש: במאי קא מיפלגי תנא קמא סבר מדת הלח ד] נמשחה בין מבפנים בין מבחוץ מדת יבש נמשחה מבפנים ולא נמשחה מבחוץ ורבי עקיבא סבר מדת הלח נמשחה בין מבפנים בין מבחוץ מדת יבש לא נמשחה כל עיקר ורבי יוסי סבר אידי ואידי נמשחה מבפנים ולא נמשחה מבחוץ והכא היינו טעמא דלח נעקר ומגווה דמנא קא אתי והיבש אינו נעקר וכי נעקר מאי הוי גברא למאי דצריך קא מכוין אמר רב דימי בר ששנא משמיה דרב זאת אומרת כלי שרת מקדשין שלא מדעת רבינא אמר לעולם אימא לך *כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת וגזרה *שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול מותיב ר' זירא *סידר את הלחם ואת הבזיכין לאחר השבת והקטיר את הבזיכין בשבת ה] *פסולה כיצד יעשה יניחנו לשבת הבאה *שאפילו הוא על שלחן ימים רבים אין בכך כלום ואמאי התם נמי לימא גזירה שמא יאמרו מפקידין בכלי שרת פנים אחוץ קא רמית פנים לאו כולי עלמא ידעי חוץ כולי עלמא ידעי *תנן התם מותר נסכים לקיץ המזבח מאי מותר נסכים רבי חייא בר יוסף אמר בירוצי מדות ר' יוחנן אמר כאותה ששנינו *המקבל עליו לספק סלתות מארבע ועמדו ו] בשלש יספק מארבע משלש.

שני גזירין של שחרית משום דלפני שחיטת תמיד השחר הן משכימין לסדר המערכה לא חשיב אלא העוסקין בשעת התמיד דסידור שני גזירין היה אפילו קודם תרומת הדשן כדאיתא בסידור המערכה דאביי בפרק אמר להן הממונה (יומא דף לג.) והיינו דאמר בירושלמי בפ"ב דיומא אמר רבי יוחנן לא גזרו על שני גזירין בשחרית פי' שיהו בשעת הקטרת איברים א"ר אסי מתניתין אמרה כן בכל יום קרב בין הערבים באחד עשר ולא אמר בשחרית כלום ומהשתא ליכא למידק מהתם כלל אי הויא בכהן אחד או בשני כהנים ומיהו *יש לדקדק מהא דתניא התם בגמ' ביומא (דף כו:) מנין לתמיד של בין הערבים שטעון שני גזירין בשני כהנים שנאמר וערכו עצים על האש אם אינו ענין לתמיד של שחר שנאמר ובער עליה הכהן עצים בבקר תניהו ענין לתמיד של בין הערבים ואימא אידי ואידי בתמיד של שחר וקאמר רחמנא ניעבד בחד והדר נעביד בתרי אלמא משמע בהדיא דשל שחר בחד משום דכתיב וביער לשון יחיד ושל בין הערבים בתרי משום דכתיב וערכו לשון רבים ועוד תניא התם (דף כז:) בסוף פירקא מי שזוכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה ובשני גזירי עצים: כיצד יעשה. שלא יבא דבר לפסול יניחנה עם הבזיכין לשבת הבאה אי נמי מה יעשה מן הלחם אחר שהוקטרו הבזיכין: שאפילו הוא על השולחן ימים [רבים] אין בכך כלום. תימה דבפרק המזבח מקדש (זבחים דף פז.) בעא מיניה רבא מרבה לינה מועלת בראשו של מזבח או אינה מועלת היכי דמי אי דלא ירדו השתא לנו בעזרה אמרת לא ירדו בראשו של מזבח מיבעיא אלא דירדו לשולחן מדמינן לה דתנן שאפי' הוא על השולחן ימים [רבים] אין בכך כלום והשתא הא לא דמי לשולחן דהא אסידרו באחד בשבת קאי משום דכלי שרת אין מקדשין שלא בזמנן כדמוכח בפרק שתי הלחם (לקמן ד' ק.) ודייקינן מהכא ואי ס"ד כלי שרת מקדשין שלא בזמנן ליקדוש וליפסל *ואם סידרן בשבת הכי נמי דאם לא סילקן לשבת אחרת היה נפסל בלינה והך גופה דלאחד בשבת מקשי התם דאי לינה אין מחוסר זמן כי מטי לילה דבי שימשי ליקדוש ותיפסל ומשני רבא בשקדם וסילקו ורב אשי משני אפילו בשלא קדם וסילקו נעשה כמי שסידרו הקוף וא"כ גבי מזבח אפי' מדמית ליה לשולחן כמי תועיל בו לינה וי"ל דלשון שאפי' הוא על השולחן משמע ליה כתיבת טעם אההוא דסידרו אחר השבת דלכך לא חייביק עליה משום דבכל לחם הפנים כמו הנסדר בזמנו אפילו הוא על השולחן ימים [רבים] אין בכך כלום ומיהו על כרחין לאו טעם גמור הוא דהכא היינו טעמא משום דכלי שרת אין מקדשין אלא בזמנן: בירוצי מדות. אע"ג דנתקדשו לוקחין מהן כבשים לעולות קיץ כדפרישית בריש פירקין (דף פח.*) דלב"ד מתנה עליהם: מארבע ועמדו משלש מספק מארבע. בפ' הזהב (ב"מ דף מ:) מפרש דהאי רבית הקדש היכי דמי כגון שקיבל עליו לספק סלתות מארבע ועמדו משלש דמספק מד' דבדיבורו כי האי גוונא אסור ותימה היכי דמי אי דאית ליה סלתות או חיטין שיתחללו עליהן מעות הקדש אפי' בהדיוט שרי דאפי' על הגדים תנן (שם ד' עב:) פוסק עמו על הגדים וכי תימא הא דשרי לפסוק עמו על הגדים היינו בפוסק לפי השער (או) אפי' בשער הלקוטות אבל אי מוזיל טפי אסור אפי' יש לו והכא גבי הקדש שרי אי אפשר לומר כן דהא בריש הזהב (שם דף מו.) תניא היו חמריו ופועליו תובעים אותו ואמר לשולחני תן לי

רש"י כת"י

אי לא חזו לעולת חובה. חזו לעולת נדבה וכיון דלא עקר שם עולה [מותר] לבנו.ו [לעולה אחרת] דמעיקרא נמי [לעולה] הוה. אשם נדבה מי איכא. אין אשם בא אלא על חטא [או] להתירו למצורע לבא אל המחנה: מתני' שהיה גודשה בתוכה. שכשהיה מחוק היה מחזיק כשאר עשרון גדוש: בירוציהן קודש. [כלי הלח] נמי איכא גודש: לא מן השם הוא זה. כלומר לא זהו טעם של דבר דודאי מדת יבש נמי קדש: אלא שהלח נעקר. מה שבשולי הכלי הטפל ראשון כשמוסיפין עליו נעקר ועולה למעלה ונמצא שכבר קדשו הבירוצים בתוך הכלי: והיבש אינו נעקר. אלא במקומה עומד הילכך מה שבפנים קדוש ומה שבחוץ לא קדש: גמ' מני. הא דקתני כל מדת היבש שבמקדש היו נגדשות דמדקתני חוץ משל כהן הגדול דאמרי' לעיל דעשרון שלו מחוק היה לדברי הכל מכלל דכל מדת יבש שבמקדש (היו) נגדשות: אי ר"מ. דאמר שני עשרונות היו שם אחד היה גדוש ואחד לא: ואי רבנן חד. הוה והוא גופיה מחוק כדאמרי' לעיל מדר"מ נשמע לרבנן: כל מדידות. כלומר כל מדידות שבמקדש שהיו מודדין באותו עשרון כגון דכבש ואיל ופר היו נגדשות: בין מבחוץ. שפת הכלי שהלכך שפה מקדשה לבירוציהן: לא נמשחו כל עיקר. כדקתני ומדת היבש חול מיהו מה שמודדין בו קדוש קדושת הפה ובגברא למאי דצריך מקדים ובירוציהן לא מקדים דלא צריך להו: פסולה. דמחוסרת זמן היא דמצותה לעמוד על השלחן שבעה ימים ולא עמדה אלא שבת: יניחנו לשבת הבאה. י"ג יום: שאפי' היא על שלחן ימים רבים. כגון שהה ימים שעמד על השלחן קודם שבת הבאה: ואמאי. אין בכך כלום נהי נמי דאין לינה פוסלת בו לגזור שלא יאמרו: מפקידין בכלי שרת. מניחין בכלי שרת דבר הקדוש דכל זמן שהוא בכלי שרת אין נפסל בלינה דהא האי לחם עמד יותר בכדי זמן על השלחן ולא נפסל ואתא לאכשורי דבר הפסול בלינה מפקידין כמין פקדון שלא יאבד ויפסל כל זמן שהוא שם: פנים. סידור לחם הפנים הוא בהיכל: אחוץ. מדידות (מונחת) [מנחות] בעזרה וכ"ע חזי לאו והיכא למגזר אבל פנים לאו כ"ע ידעי דעמד שם הלחם כל כך וליכא למגזר: לקוץ המזבח. כשהמזבח בטל לוקחין מהותן נסכים כבשים לעולה ומקילין אותם ולשון קיץ הייתו דבלות כאדם שמביאין לו תאנים לאחר סעודה והכי אמרי' בפ"ק דשבועות קיץ בננות שום לאדם: כמקבל עליו. אחד מקבל מעות מן הגזבר וקבל עליו לספק לו סולת למנחות לכל השנה: [illegible] סאין בסלע. והוקרו ועמדו שלש סאין בסלע מספק מארבע דמעות הקדש קונות דהא (הדיוט) [הקדש] קנו ממנו במעות דכתיב ונתן הכסף וקם לו:

רבינו גרשום

לא לגזירין ולא מנחה כפולה דאי לא חזי לעולה וכו': אלא שהלח נעקר. מתוך הלח צפין הבירוצין ועולין למעלה: והיבש אינו נעקר הבירוץ מתוכו ואינו [אלא] צף ולא נכנס בתוך הכלי לפיכך הן חול: תנא קמא סבר מדת יבש לא נמשחה מבחוץ לפיכך אין בירוציה קדש: ורבי עקיבא סבר מדת יבש לא נמשחה כל עיקר לפיכך מה שבפנים בכלי קדושת פה מקדש ליה הילכך מאי דצריך ליה מקדש בירוצה דלא צריך ליה לא מקדש: וכי נעקר מאי הוי גברא למאי דצריך ליה קא מיכון דליקדש ולא בירוצין. ואמאי מקדשי לבירוצין: גזרה שמא יאמרו כרחוו דהללו בירוצין לא מקדשין כך מוציאין מתוך הכלי שרת לחול: סידר את הלחם ואת הבזיכין לאחר השבת שלא כמצותו והקטיר את הבזיכין בשבת הבאה פסולה לפי שהלחם עם הבזיכין צריכין להיות על השלחן ח' ימים שלימים: כיצד יעשה. ויהיה הלחם כשר והבזיכין: יניחנו. שלא יקטיר הבזיכין עד לשבת הבאה בשניה ונמצא הלחם והבזיכין על השלחן ט"ו ימים: ואמאי לגזור שלא ישהה שם כל כך שמא יאמרו כשם שאותו משהין שם כך מפקידין לחולין בכלי שרת: פנים. לחם הפנים דבהיכל אמידות דחוץ בעזרה קרמית פנים לא כולי עלמא ירעי שזה הלחם שהה שם כל כך וליכא למיגזר: לקיץ המזבח. שקונין מהן עולות מקיצין המזבח בהם בשאין שם קרבנות: המקבל עליו לספק סלתות. שלוקח מעות מן הגזבר בשביל לספק סלת לצורך השנה וקבל עליו לתת ד' סאין בסלע והוקרו ועמדו ג' סאין בסלע ימספיק ד' סאין בסלע כמו שקבל עליו. ואותה סאה שנותן להקדש יותר

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פי"ד מהל' מעה"ק הל"ח:
כד ב מיי' פי"ס מהל' מחוסרי כפרה הל"ב:
כה ג מיי' פ"ב מהל' מעה"ק הל"ט ופ"א מהל' כלי המקדש הל"ס:
כו ד מיי' פ"א מהל' כלי המקדש הל"ס:
יומא פ"ו לעיל ס. תוספתא פ"ס דנגעים
כז ה מיי' פ"ג מהל' פסה"מ הל"ב:
ג"ל יש למידק ג"ק
כח ו מיי' פ"ב מהל' מעה"ק הל"ט:
כט ז מיי' פ"ו מהל' כלי המקדש הל"ט וסל"יג:
ג"א ואפי' לר"מ חד גדוש הוה

שיטה מקובצת

א] גורשה בתוכה: ב] לא. ס"א לא מן השם הוא זה אלא: ג] ר' מאיר תרי הוי חד גדוש וחד מחוק אי רבנן: ד] הלח נמשחו וכן צ"ל לקמן: ה] בשבת פסולה: ו] ועמדו משלש מספק: ז] ובירוציהן: ח] המנחות. תרי הוו חד גדוש ואמאי קתני במתני' כל מדות חוץ ממדה של: ט] מה"ד חד ומחוק: י] מדות לא: יא] לא נמשחו:

מסורת הש"ס

[לעיל פז:]
[לעיל פז.]
ג"ל בכלי שרת
ג"ל יהיו ימים נ"ק
(זבחים פח:) [סוכה נ. שבועות יד: לעיל ז. עה:]
[לעיל עט: סוטה ו.]
יומא כט: לקמן ק.
[פי' רש"י ביומא כט: דלא גרסי' פסולה וכעין ג"כ בשם ר"ת ע"ש]
שקלים ג. בכורות קו:
[זבחים פז.]
ג"ל אבל אם סידרן מי ג"ס
ב"מ מ: שקלים ג.
[ד"ס בירוצין]
ג"ס א"
[illegible]

הגהות הב"ח

(א) במשנה שהלח (נעקר) הו"מ ונ"ב ס"א נעקר: (ב) רש"י ד"ה אלא שהלח נעקר וכו' שהבירוצין:

תורה אור

משלש ועמדו מארבע מספק מארבע שיר הקדש על העליונה תניא כוותיה דרבי חייא בר יוסף תניא כוותיה דרבי יוחנן תניא כוותיה דרבי חייא בר יוסף בירוצי מידות הללו מה היו עושין בהן אם יש זבח אחר יקריבו עמו ואם לנו יפסלו בלינה ואם לאו מקיצין בהן את המזבח וקיץ זה מהו עולות הבשר לשם ועורות לכהנים תניא כוותיה דרבי יוחנן המקבל עליו לספק סלתות מארבע ועמדו משלש מספק מארבע משלש ועמדו מארבע מספק מארבע שיר הקדש על העליונה וזהו ששנינו מותר נסכים לקיץ המזבח: **מתני'** כל קרבנות הציבור והיחיד טעונין נסכים חוץ מן הבכור והמעשר והפסח והחטאת והאשם אלא שחטאתו של מצורע ואשמו טעונין נסכים: **גמ'** תנו רבנן °ועשיתם אשה לה' יכול כל העולה לאישים יהא טעון נסכים אפילו מנחה תלמוד לומר °עולה שלמים מנין תלמוד לומר זבח תודה מנין ת"ל או זבח יכול שאני מרבה אף הבכור ומעשר ופסח חטאת ואשם תלמוד לומר °לפלא נדר או בנדבה בא בנדר ונדבה טעון נסכים שאינו בא בנדר ונדבה אין טעון נסכים משמע להוציא את אלו אוציא את חובות הבאות מחמת הרגל ברגל ומאי נינהו עולות ראיה ושלמי חגיגה ת"ל °או במועדיכם כל הבא במועדיכם טעון נסכים משמע להביא את אלו א] אביא שעירי חטאת הואיל ובאין חובה ברגל תלמוד לומר °וכי תעשה בן בקר ב] בן בקר בכלל היה ולמה יצא להקיש אליו ג] מה בן בקר מיוחד בא בנדר ונדבה אף כל בא בנדר ונדבה °לעשות ריח ניחוח לה' מן הבקר או מן הצאן מה ת"ל לפי שנאמר עולה שומע אני אפי' עולת העוף במשמע ת"ל מן הבקר או מן הצאן דברי ר' יאשיה רבי יונתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר זבח ועוף אינו זבח אם כן מה ת"ל מן הבקר או מן הצאן לפי שנאמר °אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן יכול האומר הרי עלי עולה יביא משניהם ת"ל מן הבקר או מן הצאן רצה אחד מביא רצה שנים מביא ורבי יונתן למה לי קרא האמר *עד שיפרוט לך הכתוב יחדו איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל

במדבר טו · שם · שם · שם · שם · שם · שם · ויקרא א

רש"י

ועמדו. ד' סאין בסלע מספק מארבע סאין ואותה סאה שנותן להקדש יותר ממה שקיבל עליו הייתו מותר נסכים שהן לקיץ המזבח: ואם לנו. לפי שאין שם זבח אחר: הבשר לשם ועורות לכהנים. דמהו דתימא הואיל ולקיץ המזבח הוא יהא כולו עולה ואפי' עורה שיחזור ויקח מדמי עור הבהמה לצורך עולה ולא יהא עורה לכהנים קמ"ל: **מתני'** חוץ מן הבכור ומעשר ופסח. דהנך כולהו משום (א) *חובה ד] נינהו אבל חטאות מצורע בציבור נמי: אלא (ב) חטאת יכו'. ואע"ג דאמרינן חוץ מחטאת ואשם חטאתו ואשמו של מצורע טעונין נסכים משום דכתיבי בהדיא: **גמ'** ואפילו מנחה. הבאה בפני עצמה בלא זבח: ת"ל עולה. למנחה הבאה עם זבח טעונה נסכים ולא מנחה הבאה בפני עצמה בלא זבח: משמע להוציא את אלו. בכור ומעשר ופסח וחטאת ואשם שאין באין בנדבה אלא חובה הן: ה] (ומאי ניהו עולת ראייה ושלמי חגיגה) שאינם חובת הרגל אלא עולת ראיה ללא יראו פני ריקם וחגיגה לשלמים (ג) ומוספין וחובת היום לא מצי להוציא אע"ג דלא הוו בנדר ובנדבה דהא בהדיא כתב *) בהו נסכים: *משמע להביא את אלו. עולות ראייה ושלמי שמחה משום דהויא דומיא *) דעולות ושאר עולות הבאין בנדר ובנדבה שאינן חובת הרגל: אביא שעירי חטאת. דהואיל ובאין במועד יהו טעונין נסכים: בן בקר בכלל היה. דהא כתיב ברישיה דקרא לעשות ריח ניחוח לה' מן הבקר או מן הצאן וכי תעשה בן בקר למה לי ליכתוב והקריב על בן הבקר וגו': אף כל הבא בנדר ו]. טעון נסכים לאפוקי שעירי חטאת דלא מצינו חטאת שיהא בא בנדר ונדבה: מן הבקר או מן הצאן מה תלמוד לומר. והלא כבר נאמר ח] זבח וכולהו בכלל זבח נינהו: אפילו עולת העוף. יביא עמה נסכים: יביא משניהם בקר וצאן: ורבי יונתן למה לי קרא. לחלק מן הבקר או מן הצאן הא גבי מקלל אביו ואמו ט] אמר (סנהדרין דף סו.) כיון דלא כתיב בהו יחדו משמע נמי אחד אחד י] עד שיפרוש לך הכתוב *יחדו

*) נ"א דשאר שלמים הכי

רש"י כת"י

ועמדו מארבע מספק מארבע. דלא [יהא] הדיוט חמור מהקדש דכל זמן שלא משך יכול לחזור ואותו מותר סולת שמוזרין [ומספקין] מקילין את המזבח וסלתות קרי נסכים שהרי למנחת נסכים הם באים: ואם לנו נפסלו בלינה: גמ' ועשיתם אשה כו'. זהו פרשת נסכים בפרשת שלח לך אנשים: שעירי חטאת. של מוספי רגלים דכולהו כתיב ושעיר חטאת אחד כל המקראות של הלכה זו כתובים באותה פרשה: בכלל היה. בכלל ועשיתם אשה דמשמע' מינה דכל אשה יטעון נסכים חוץ מאלו דאמעט: לפי שנאמר עולה. עולה או זבח משמע כל עולה טעונה נסכים ואפילו עולת העוף: ועוף אינו זבח. דבמליקה הוא ולא בזביחה: ת"ל מן הבקר או מן הצאן. או בא לחלק שאם רצה אחד יביא ואם רצה שנים יביא: ור' יונתן למה לי קרא. לחלק: הא אמר. לגבי אביו ואמו קלל משמע שניהם כאחד ומשמע אחד אחד בפני עצמו: עד שיפרש לך הכתוב יחדו. וה"נ כיון דכתיב מן הבקר ומן הצאן ולא כתיב יחדו ממילא שמעינן שאם רצה להביא אחד יביא: סד"א הואיל וכתיב. בויקרא ומן הצאן דכיון דשני קרא בדיבוריה דכתיב מן הבקר ומןהצאן ולאי דוקא כתיב מדגבי בקר כתיב מן וגבי צאן כתיב ומן משמע דוקא נקט גבי בקר משום דלפרושי מן הבהמה אתא וגבי צאן לאו הכי אתא כתיב ומן והכי קאמר מזה אחד ומזה אחד יביא וכמאן דכתיב יחדו דמי:

גבי מקלל אביו ואמו דאע"ג דכתיבי אהדדי משמע נמי אחד אחד בפני עצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדו הבא נמי בן הבקר ומן הצאן כיון דלא כתיב יחדו משמע כל אחד בפני עצמו ולא איצטריך קרא: אצטריך וכו'

תוספות

לי בדינר מעות ואפרנסם ואני אעלה לך יפה דינר וטריסית אם יש לו מותר *כדפרישית דמטבע נעשה חליפין או בפרוטטות דכיון דיש לו אוולי אזיל גביה ואין כאן אגר נטר ליה ואם אין לו אפילו נדים א"כ מה מרויחו בהקדמת מעות הרי לא יוכל להשתמש בהן דאין להם על מה שיתחלל ולא נפקי לחולין וי"ל דלעולם בדלית ליה אפי' גדים אלא מקבל מעות הקדש והולך אצל בעלי בתים שטוענין לו יותר מד' סאין ומרויח היתר ומה שאין טוען להקדש אותו העודף מידי דהוה אמשלש ועמדו אארבע משום דלא יהיב להקדש אלא כפי השער והשער הוא מארבע ומיהו לפי טעם זה היה מותר להוליך מעות הקדש לסחורה כדי להשתכר בהן וזהו תימה דא"כ אמאי לא אשכחן ריבית בהקדש בכי האי גוונא כפי' הזהב (ב"מ דף נז:) לכך נראה דאין נכון לעשות כן או משום בזיון הקדש או משום שלא יבא לידי מעילה והא דשרי הכא בהקדש ואסור בהדיוט י"ל כי ההיא דסוף איזהו נשך (שם דף עב.) אמר רב מחוסר שתים פוסק שלש אינו פוסק ושמואל אמר בידי אדם אפילו מאה פוסק בידי שמים אפילו אחת אינו פוסק תנן פוסק עמו על הגדיש והא מחוסר מבדא בחמה למיבש ולמידש ומידר ומשני כגון דשדא בחמה ויבש *ולשמואל [דאמר בידי שמים אפילו אחד אינו פוסק והא מחוסר] מידר דבידי שמים היא אפשר בנפוותא ובהקדש אפילו מחוסר כל הני שרי ועוד יש לומר דמיירי הכא בעשירים המתנדבים ונותנין מעות חולין למוכרי סלתות כדי לספק מארבע ואפילו למאן דחייש שמא לא ימסרום יפה בפרק הבית והעליה (שם דף קיח.) גבי שומרי ספיחים בשביעית דאין מתנדב שומר חנם הכא ליכא למיחש דאפילו לא מסרו העשירים יפה יפה מכל מקום מוכרי הסלתות שקיבלו המעות מוסרין אותם יפה יפה וכי תימא אפילו ריבית קעולה ליסתרי שלוו העשירים מאה של חולין לשלם להקדש מאה ועשרים כדאשכחן בהזהב (ב"מ דף נז:) גבי אבני בית המסורות לגיזבר לא דמי דהתם הכל יודעים שהאבנים עומדות לבנין וליכא למיגזר אטו הדיוט אבל הכא גזרינן דילמא אתי למימר דכי מלוה מאה במאה וכ' שרי אם הקדישום אחר כך כי היכי דשרי להלוותן מאה לשלם להקדש מאה ועשרים *ועוד דאפילו כי האי גוונא אסור מדאורייתא דחשיב כאילו הויא הנאה למלוה כיון דקעביד על פיו *כגון תן מנה לפלוני והקדש אני לך דמקודשת מדין ערב ולא דמי לאבני בנין שאין לגזבר חלק בהן ולא דמי נמי לשקול ארבע זוזי ולימא ליה לפלניא דלוזפן זוזי דהא פשיטא ודאי דאסור למימר לחבריה אנא מוזיפנא לך זוזי והב לפלניא ארבע זוזי: **משלש** ועמדו מארבע מספק מארבע. בהא ליכא קולא בהקדש טפי מבהדיוט לרבי יהודה דתנן בסוף איזהו נשך (ב"מ דף עב:) אע"פ שלא פסק עמו כשער הגבוה יכול לומר לו תן לי כזה או תן לי מעותי: **אפי'** מנחה ת"ל עולה. תימה דברים המזבח מקדש (זבחים דף פג:) משמע דמדכתיב עולה לא ממעטינן מנחה גבי כל הנוגע במזבח יקדש דאמרי' אי כתיב עולה ולא כתיב כבשים הוה אמינא כל עולין אפי' מנחה וי"ל דשאני התם דכתיב כל הנוגע דמשמע לרבות אי נמי זאת תורת ריבה אי נמי הכא גבי נסכים דכולן למזבח מסתבר עולה ממש דכולה כליל: **שלמים** מנין. וא"ת שלמים בהדיא כתיבי (במדבר טו) לפלא נדר או שלמים לה' וי"ל דהא ברישיה דההוא קרא כתיב וכי תעשה בן בקר ואתא זבח לרבויי מן הצאן: **שלמי** חגיגה ועולת ראייה. הוה מצי למינקט כבשי עצרת אלא נקט דבר הנוהג בכל הרגלים: **או** במועדיכם. מבמועדיכם דריש לקמן (דף נא.) דריש או או: **בן** בקר בכלל היה. פי' בקונטרס בכלל ועשיתם אשה דמשמע כל העולה לאשים ובחנם פי' כן דבהדיא כתיב בפרשה (במדבר טו) מן הבקר או מן הצאן ועוד כתיב בתריה והקריב על בן הבקר ולשון בכלל משמע כפי' הקונטרס: **מה** בן בקר מיוחד בא בנדר או בנדבה. ומפיק שעירי חטאת טפי משום דאין כיוצא בהן נדבה אבל שלמי חגיגה ועולת ראייה כיוצא בהן נדבה: הואיל

עין משפט נר מצוה

:א ז"ק כדמפרש התם דמטבע כו'

ל א מיי' פ"ב מהל' מעה"ק הל' י:

לא ב מיי' שם הל"א:

לב ג מיי' שם הל"ו:

לג ד מיי' שם הל"ג:

לד ה מיי' שם הל"ב:

לה ו ז מיי' שם הל"ג:

לו ח מיי' שם הל"ב:

ז"ל ולשמואל מחוסר מידר דבידי שמים הוא כו' נ"ק

ז"ל ועוד דכי ה"ג אסור אפי' מדאורייתא נ"ק

ז"ל וכוי כמו תן כו'

שיטה מקובצת

א] אביא שעירי חטאת הואיל ובאין חובה ברגל. גליון ופסח לא חשיב חובה ברגל לפי שבא בארבעה עשר. ע"כ הרגמ"ה: ב] מן בקר עולה או זבח בן בקר: ג] אליו ולומר לך מה בן בקר מיוחד הבא: ד] משום חובה של יחיד נינהו: ה] הן. ומאי ניהו עולת ראיה ושלמי חגיגה: ו] דהויא דומיא דשאר עולות הבאין: ז] בנדר ובנדבה: ח] נאמר או זבח: ט] ואמו אע"ג דכתיב אהדדי אמר: י] אחד אחד בפני עצמו:

מסורת הש"ס

נ"א קרבן יחיד וגי' נ"ק דחובות נינהו והס"ד וא"ח מה"ד והחטאת משכחת כו'

רש"ק מ"ז וגרים הכי משמע להביא את אלו שאינם כו' והז"ק גרים ומאי ניהו עולת ראיה ושלמי חגיגה דאינן חובת הרגל עולת ראייה ללא כו':

*) כתב בהו נסכים ושאר עולות הבאין בנדר ובנדבה אינן חובת הרגל הס"ד וא"כ ד"ה משמע להביא את אלו עולת ראייה כו' דומיא דשלמים הס"ד וא"כ ד"ה אביא שעירי כו' נ"ק

ג"י נ"ק יחדו הכי נמי מן הבקר ומן הצאן כהיב ולא כתיב כהו כו' והס"ד

[יומא מ: כ"ת לד: לה: סנהדרין סו. פה: שבועות כז. חולין עח:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חוץ וכו' משום יחיד נינהו: (ב) ד"ה אלא שחטאתו: (ג) ד"ה משמע וכו' עולת ראייה ללא יראו פני ריקם וחגיגה לשלמים ובלא שמחה:

רבינו גרשום

יותר היינו מותר נסכים שהן לקיץ המזבח: משמע להביא את אלו. עולת ראיית ושלמי חגיגה מפני שהן דומיא דשאר עולות דבאין בנדר ונדבה: פסח אינו בא חובת ברגל בי"ד הוא בא: בן בקר בכלל היה מן הבקר או מן הצאן: ור' יונתן למה ליה קרא מן הבקר או מן הצאן הא אמר.

הואיל וכתיב ומן הצאן כמאן דכתיב יחדו דמי ולרבי יאשיה דאמר אע"ג דלא כתיב יחדו כמאן דכתיב יחדו דמי ליבעי קרא הכתיב אם עולה קרבנו מן הבקר ואם מן הצאן קרבנו ואידך איצטריך ס"ד אמינא הני מילי א] במפרש אבל בסתמא לייתי מתרווייהו קמ"ל אמר מר תודה מנין ת"ל או זבח אטו תודה לאו זבח הוא איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ואיכא לחם בהדה לא תיבעי נסכים ומאי שנא מאיל נזיר דאיכא בהדיה לחם ובעי נסכים סלקא דעתך אמינא התם שני מינין הכא ארבעת מינין קמ"ל ולכתוב רחמנא לפלא נדר או ב] לנדבה ולא בעי עולה אי לא כתב רחמנא עולה הוה אמינא ועשיתם אשה לה' כלל לפלא נדר או לנדבה פרט ג] לריח ניחוח חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר שאינו בא על חטא אף כל שאין בא על חטא אוציא חטאת ואשם שהן באין על חטא אביא בכור ומעשר ופסח שאין באין על חטא ת"ל עולה השתא דכתיב עולה כלל ופרט מה מרבית ביה מה הפרט מפורש שאינו מחוייב ועומד אף כל שאינו מחוייב ועומד להביא ולדות קדשים ותמורתן ועולה הבאה מן המותרות ואשם שניתק לרעיה וכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן והשתא דאמרת או לדרשא לפלא נדר או ד] לנדבה למה לי לחלקם איצטריך סלקא דעתך אמינא עד דמייתי נדר ונדבה לא ה] ליבעי נסכים קמ"ל דאייתי נדר לחודיה ליבעי נסכים ואי אייתי נדבה לחודיה לייתי נסכים הניחא לרבי יאשיה אלא לר' יונתן למה לי ס"ד אמינא אייתי נדר לחודיה ליבעי נסכים אייתי נדבה לחודיה ליבעי נסכים אייתי נדר ונדבה תיסגי בנסכים דחד קמ"ל או במועדיכם למה לי סלקא דעתך אמינא ה"מ ו] דקא מייתי עולה בנדר ושלמים בנדבה אי נמי איפכא אבל היכא דקא מייתי עולה ושלמים בנדר אי נמי עולה ושלמים בנדבה שם נדר אחד ושם נדבה אחת היא ותיסגי ליה בנסכים דחד קמ"ל ז] או במועדיכם וכי תעשה בן בקר עולה או זבח למה לי איצטריך סלקא דעתך אמינא הני מילי היכא דקא מייתי עולה ושלמים בנדר אי נמי עולה ושלמים בנדבה אבל היכא דקא מייתי שתי עולות חדא בנדר וחדא בנדבה אי נמי שני שלמים אחד בנדר ואחד בנדבה אימא שם שלמים אחת היא שם עולה אחת היא ותיסגי ליה בנסכים דחד קמ"ל לפלא נדר או שלמים למה לי סלקא דעתך אמינא הני מילי היכא דמייתי שתי עולות חדא בנדר וחדא בנדבה אי נמי שני שלמים חדא בנדר וחדא בנדבה אבל היכא דקא מייתי שתי עולות בנדר ושתי עולות בנדבה אי נמי שני שלמים בנדר ושני שלמים בנדבה שם עולה אחד הוא ושם נדר אחד הוא ותיסגי ליה בנסכים דחד קמ"ל ורבי יאשיה האי מן הבקר או מן הצאן למה לי סלקא דעתך אמינא *הני מילי ח] [בתרי מיני אבל בחד מינא תסגי ליה בנסכים דחד קמ"ל ככה תעשו לאחד למה לי סד"א הני מילי] בזה אחר זה אבל בבת אחת תיסגי ליה בנסכים דחד קמ"ל: אלא שחטאתו של מצורע ואשמו טעון נסכים: מנא הני מילי דת"ר ושלשה עשרונים סלת מנחה במנחה הבאה עם הזבח הכתוב מדבר אתה אומר במנחה הבאה עם הזבח או אינו אלא במנחה הבאה בפני עצמה כשהוא אומר והעלה הכהן את העולה ואת המנחה הוי אומר במנחה הבאה עם הזבח הכתוב מדבר ועדיין איני יודע אם טעונה נסכים ואם לאו ת"ל ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העולה או לזבח לכבש האחד עולה זו עולת מצורע זבח זו חטאת מצורע או לזבח זו אשם מצורע ותיפוק ליה תרוייהו מזבח

דאמר

רש"י

הכי נמי מן הבקר ומן הצאן כיון דלא כתיב בהו יחדו משמע נמי כל אחד בפני עצמו ולא איצטריך קרא לחלק: הואיל דכתיב בויקרא ומן הצאן. כיון דהוה ליה למיכתב מן הצאן וכתיב ומן כמו דכתיב יחדו דמי וגבי אביו ואמו אע"ג דכתיב ואמו לא משמע יחדו משום דהתם לא אפשר בלא וי"ו דהיכי ליכתוב ומקלל אביו אמו משמע אביו קילל אמו: ולר' יאשיה דאמר אע"ג דלא כתיב יחדו כמאן דכתיב דמי. והאי מן הבקר או מן הצאן מיבעי ליה לאוציא עולת העוף: ליבעי קרא. לחלק דרצה אחד מביא: הא כתיב. קרא אחרינא לחלק: אם עולה קרבנו מן הבקר *ואם מן הצאן קרבנו וגו'. דמשמע לחלק: ורבי יונתן אמר לך אף ע"ג דכתיב אם עולה קרבנו מן הבקר איצטריך ליה מן הבקר או מן הצאן לחלק: ה"מ. דאי בעי הך לייתי: ט] במפרש. בשעת הנדר צאן או בקר: תודה לאו זבח הוא. מהיכא *דנפקי עולה ושלמים מההוא נמי משמע תודה למה לי לרבויי מאו: הואיל ואתי לחם בהדה. ואינה חשובה זבח לא ליבעי נסכים י] *אי נמי משום דהוי הלחם במקום נסכים (*אי נמי) ליקום במקום נסכים: וליכתוב קרא לפלא נדר או בנדבה. ולא ליכתוב לא עולה ולא זבח דכל שבא בנדר ובנדבה דהיינו עולה ותודה ושלמים ומנחה דאין טעונה נסכים (א) מימעיט ממן הבקר או מן הצאן: *אביא יא] בכור (ופסח) ומעשר ופסח: והשתא דכתיב עולה. ולא מצית לרבויי בכור ומעשר ופסח יב] והוי עולה גופה פרט דהוי כלל ופרט וכלל דועשיתם אשה לה' כלל עולה או זבח לפלא נדר או בנדבה פרט לעשות ריח ניחוח הזר וכלל: מאי מרבית ביה. דהואיל ואמרת אוציא חטאת ואשם יג] [מה] יש לך לומר מה הפרט מפורש אף כל ומאי ניהו דקאמר לרבויי מפרט זה: שאין מחוייב ועומד. שאין מחוייב בעולה דבעולת נדבה מיירי: להביא ולדות *של קדשים. נקבות של שאר קדשים דעולה זכר [ולא שייך ולד]: ועולה הבאה מן יד] *המותרות. כדאמרינן בפירקין לעיל (דף נ:): ותמורתן. הייט שהמיר את העולה: ואשם שניתק לרעייה טו]. ושחטו לשם עולה *ולעשותו כליל כעולה הילכך טעון נסכים: וכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן. שהן כשרים אלא שלא עלו לבעלים שטעונין נסכים: והשתא דאמרת או. מן הצאן אתי לדרשא לחלק או דלפלא נדר או נדבה למה לי לחלק איצטריך דסד"א כו': הניחא לרבי יאשיה. דאמר אע"ג דלא כתיב יחדו כמו דכתיב דמי להכי איצטריך האי או לחלק: *אי נמי איפכא. דאייתי שלמים בנדר עולה בנדבה בעי נסכים כל חד וחד: או זבח. או למה לי: או שלמים. או למה לי: ורבי יאשיה. *דנפקא ליה מיעוט עולת העוף (ב) מן הבקר או למה לי דבשלמא לרבי יונתן *דדריש האי או לחלק טז] ורבי יאשיה נפקא ליה לחלק מן ואם מן הצאן ומאם עולה קרבנו מן הבקר יז] ולמעוטי עולת העוף נפקא ליה ממן הבקר ומן הצאן: *[בתרי מיני. הוא] דבעי נסכים לכל חד בחד מן הצאן או בקר תסגי ליה כו': ככה תעשו לאחד. דמשמע נמי לכל אחד נסכיו בפני עצמו למה לי יח] *) והדר פירש דינו של כל אחד: אבל אייתי בבת אחת. נדר ונדבה אימא תסגי וכו': ושלשה עשרונים סלת מנחה בלולה בשמן. במצורע עשיר כתיב: במנחה הבאה עם הזבח. כלומר שזקוקה לזבח שקריבה עמו: או אינו אלא במנחה הבאה בפני עצמה. כלומר שהמנחה אינה זקוקה לזבח אלא מנחה בפני עצמה היא: ועדיין איני יודע אם טעונים נסכי יין אם לא. דהא לא כתיב בה יין בפירוש: תלמוד לומר. בפרשת שלח ויין לנסך רביעית ההין וגו' לא הוה צריך קרא למימר דהכא כתיב ברישא הפרשה עולה או זבח מה תלמוד לומר על העולה או לזבח: אלא עולה. זו עולת מצורע: זה אשם מצורע. שהשתן טעונים נסכים: ותיפוק ליה תרוייהו. חטאת ואשם מזבח ולא ליבעי קרא לכל חד וחד:

*) נ"א דכבר

תוספות

הואיל וכתיב ומן הצאן כמאן דכתיב יחדו. דמדכתיב מן הבהמה והדר כתיב *מן הבקר ומן הצאן משמע שניהם (ובקונטרס פירש בע"א) דתרווייהו אפירושא דבהמה מדלא כתיב מן הבקר והצאן משמע שניהם דאתא לפרש מאיזו בהמה מן הבקר ומן הצאן מזה אחד ומזה אחד *) ואף ע"ג דדרשי' בתמורה (דף כח:) כוליה דוי"ו דידיה נמי דריש התם מ"מ אי לא כתיב הכא או לחלק הוה דרישנא ליה למימר דבעינא יחדו*: וכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן. תימה הא למה לי קרא כיון דדרשינן בריש מכילתין (דף ב.) אם כמה שנדרת עשית יהא נדר ואם לאו יהא נדבה ליבעי נסכים כנדבה וכי תימא דלגבי נסכים לא הוה מוקי ליה לקרא הא על כרחיך צריך לאוקומי הכי שאם אי אתה אומר כן פסלתו כדאמר רבי יוחנן לעיל גבי אשם מצורע ונראה דהכי נסכיה משום דאי לאו קרא דמולא שפתיך מהכא הוה נפקא ליה ועיקר קרא לאחרינא אתא:

דאמר

רש"י כת"י

ולר' יאשיה א) דאמר גבי אביו קלל דאי לאו דכתיב קללה לאביו [דכתיב] כי יקלל את אביו וקרא דכתיב אמו קלל הא לאו הכי הוי אמינא עד שיקלל את שניהם דכמו דכתיב יחדו דמי: ליבעי קרא לחלק בבי ומן הצאן והיכא דריש ליה דמן הבקר או מן הצאן לדרשא אחרינא למעוטי עולת העוף: במפרש. הכי עלי כבש או הכי עלי שור: אטו תודה לאו זבח הוא. דאיצטריך או לרבויי תיפוק מזבח. דלחם יהא במקום נסכים: לא תיבעי נסכים: ומאי שנא מאיל נזיר. דכתיב ביה לחם ונסכים נמי בעי כדקתני לקמן במתניתין הילכך בלא או נמי נפקא תודה ולא אמרי' דיהא לחם במקום נסכים: שני מינין. בנזיר כתיב חלות ורקיקין ולא חמץ ורבוכה: ולא בעיא עולה. דהא בכלל נדר ונדבה היא דאי משום למעוטי מנחה כדקתני לעיל הא מזבח נפקא דמנחה [לאו] זבח הוא: הוה אמינא; דהמשמעות דנדר ונדבה לא ממעטינן להו דעל כרחך כלל ופרט לרבויי אתא אפי' מאי דלאו נדר ונדבה הוא דהא כל נדר ונדבה ממשמעותא אתי: ת"ל עולה. מריבויי דקרא ממעטינן בכור ומעשר ודרשינן מה הפרט מפורש כדלקמן ילאו בכור ומעשר ופסח והשתא דכתיב עולה למעוטי בכור ומעשר אף כל דכלל ופרט מאי מרבית ביה הא כל הטעונים נסכים כתובים בפרשה בהדיא: להביא ולדות קדשים. של נקבה כגון אליה יתמורה של שלמים: ועולה הבא מן התמורה. תמורת עולה: ואשם. שמתו בעליו או נתכפרו באחר דקיי"ל כל שבחטאת מתה באשם רועה: שניתק לרעייה ... כדתנן ואמרי' בפ"ק אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה וההוא עולה בעי נסכים ג"א גרסי' ועולה הבא מן המותרות כל הכך דאמרינן ילפי' דמיו לנדבה ואותה נדבה הייט עולות לקיץ המזבח וכגון מותר נסכים דאמרי' לעיל הבשר למזבח ועורות לכהנים אבל אי לאו מיעוטא דעולה כיון דנדר ונדבה לאו דוקא הוה דלעי ביה לרבות כל שאינו בא על חטא: הניחא לר' יאשיה. דבעי חלוק: או במועדיכם למה לי. כולהו או מן פרשת נסכים קא בעי: ורבי יאשיה. דאמר לעיל דהאי מן הבקר או מן הצאן למעוטי עולת העוף אתא או למה לי בשלמא לרבי יונתן דריש או לחלק אלא לר' יאשיה מאי דריש ביה: הני מילי. דבעי שני נסכים לשני קרבנות היכא דהוקדש זה אחר זה והביאן כאחד אבל היכא דמקדשי בבת אחת והביאן בבת אחת תסגי בנסכים דחד קמ"ל: ושלשה עשרונים סולת מנחה וגו' במצורע כתיב: במנחת נסכים הכתוב מדבר דמצורע עשיר מביא ג' כבשים עולה וחטאת ואשם הילכך בעי שלשה עשרונים: את העולה ואת המנחה. משמע שמנחה הבאה בגלל עולה: נסכים. יין: ויין לנסך. בפרשת נסכים כתיב:

דכל שבא בנדר ונדבה היינו נמי עולה: ת"ל עולה דומיא דעולה דבא בנדר ונדבה למעוטי בכור ופסח ומעשר: לכל חד אבל בחד מינא ותיבות ולמעוטי עולת העוף נפקא ליה מן נמחק: יח] לי. והדר תיבה והדר נמחק:

השתא דכתב רחמנא עולה. הרי כלל ופרט וכלל דכתיב ועשית' אשה כלל או זבח לפלא נדר או לנדבה פרט לעשות ריח ניחוח כלל מאי קא מרבית ביה מההוא פרט: מה פרט וכו'. שאינו מחוייב ועומד דבעולת נדבה קא מיירי להביא ולדות קדשים ותמורתן של שאר קדשים ב) ועולה הבא מן התמורות שאם המיר את העולה: השתא דאמר או לדרשה מן הבקר או מן הצאן דלחלק: לפלא נדר או לנדבה למאי אתי לחלק איצטריך סד"א וכו': הניחא לר' יאשיה דאמר אע"ג דלא כתב יחדו כמאן דכתב דמי להכי איצטריך או: ור' יאשיה דממעט עולת העוף ממן הבקר. או מן הצאן למה לי: הני מילי בתרי מיני. מן תצאן ומן הבקר: תעשו לאחד לאחד משמע נמי לחלוק: למה לי וכו': ג' עשרונים סלת מנחה בפרשת מצורע כתיב: או אינו אלא במנחה הבאה בפני עצמה. דכתיבא גבי מצורע עני דכתיב את אשר תשיג ידו את האחד חטאת ואת האחד עולה על המנחה: כשהוא אומר והעלה הכהן וכו': אם טעונה נסכים. יין דלא כתב בפרשה: ותיפוק לי תרוייהו מזבח דאמר מר

א) נראה דז"ל דאמר גבי מקלל אביו ואמו דאי לאו דכתיב קללה גבי אביו דכתיב כי יקלל את אביו והללה גבי אמו דכתיב אמו קלל הו"א עד שיקלל וכו'. ב) נראה דגי' רביט הי' ועולה הבאה מן התמורות וכן הוא גירסת רש"י כת"י ובשיטה מקובצת ועולה הבאה מן המותרות וכן גרס רש"י הנדפס לפנינו ... נ"י ולא הוא ... כ"ל להגהת נ"ק:

מסורת הש"ס

ויקרא א. שם. במדבר טו. שם. שם. שם. ויקרא יד. שם. במדבר טו.

ד' בפרשה אחרת כתיב

ד"ל ונפקא שלמים נ"ק

נ"י נ"ק אי נמי משום דהוי אמינא דליקום הלחם במקום נסכים והס"ד

נ"א נ"ל איל מיר והוא דבור אחר והיה כתוב אח"כ בר"ה וטעו וכתבו אי נמי

נ"י נ"ק הד"א מן הצאן ולא אביא נמי בכור ומעשר ופסח ותמאת ואשם והס"ד וכ"ה בס"י

נ"ל של שאר קדשים נקבות ותמורתן הייט שהמיר את העולה ועולה הבאה מן המותרות כדאמרי' בפירקין דלעיל והס"ד נ"ק

נ"ל דמשום לעשותו כו' נ"ק

נ"י נ"ק מהד"ה אבל אייתי בב"א נדר ונדבה אימא תסגי כו' א"כ כו'

ס"א ד"ה ור' יאשיה דנ"ל לחלק ממן הבקר כו' לחלק אלא לר' יאשיה כו' וגירסת נ"ק נ"ל נפקא למה דממעט עולת כו'

נ"ל ד"ה ס"ה דבעי נסכים לכל חד והס"ד ואח"כ ד"ה אבל בחד מינה דצאן ובקר תסגי ליה כו' וככה יעשה לשור האחד דמשמע נמי לכל אחד נסכיו בפ"ע לקמן מפרש למה לי דהדר מפרש דינו של כל אחד והס"ד אח"כ ד"ה ושלשה עשרונים וכדינור אבל אייתי כו' שייך לעיל נ"ק

עין משפט נר מצוה

וגי' נ"ק מן הבקר ומן הצאן ולא כתיב מן הבקר והצאן משמע שניהן ותרווייהו אפירושא דבהמה קאי דאתא לפרש מאיזה בהמה יקריב מן הבקר כו'

*) [ועי' היטב תוס' יומא נג: סוף ד"ה שניא]

כאן נ"ל ובקונטרס פירש בע"א ונמחק לעיל רש"ק

לז א מיי' פ"ד מהל' תמורה הל"א:

לח ב מיי' פ"ב מהל' פסה"מ הל"ז:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וליכתוב וכו' נסכים נמי ממעט ממן הבקר: (ב) ד"ה ור' יאשיה וכו' ממן הבקר וכו' ומן הצאן הס"ד ואח"כ מ"ה אבל אי אייתי בבת אחת ומה שבינתיים נמחק:

גליון הש"ס

גי' נ"ק הני מילי בתרי מיני אבל בחד מינא ובבת אחת תיסגי ליה בנסכים דחד קמ"ל וכן הגירסא בילקוט ועי' פירוש בנ"ק

שיטה מקובצת

א] בדמפרש: ב] או בנדבה: ג] פרט ועשית לריח: ד] או בנדבה: ה] לא לייתי נסכים: ו] ה"מ היכא: ז] תיבות או במועדיכם נמחק: ח] מילי בתרי מיני אבל בחד מינא תסגי ליה בנסכים דחד קמ"ל ככה תעשו לאחד כמספרם למה לי סד"א הני מילי: ט] בדמפרש: י] נסכים הכי נמי: יא] בכור ומעשר ותיבת ופסח נמחק: יב] ופסח דהוי: יג] ואשם יש ותיבת מה נמחק: יד] מן התמורות: טו] לרעייה. כדאמר בפ"ק אשם שניתק לרעיית ושחטו לשם עולה כשר לעשותו: טז] לחלק אלא לר' יאשיה דנפקא: יז] הני מילי בתרי מיני. מן הבקר ומן הצאן דבעי נסכים

רבינו גרשום

ולר' יאשיה דאמר אע"ג דלא כתב יחדו [כמאן דכתיב] יחדו משמע והאי מן הבקר או מן הצאן מיבעי ליה למעוטי עולת העוף ליבעי ליה קרא לחלק דרצה מן הצאן מביא: הא כתב קרא אחרינא לחלק אם עולה קרבנו מן הבקר ואם מן הצאן קרבנו: ור' יונתן אצטריך מן הבקר או מן הצאן סד"א וכו': מאי שנא מאיל נזיר. דאתי לחם בהדיה ואית ליה נסכים דכתיבי גביה: לכתוב רחמנא לפלא נדר או לנדבה ולא בעי עולה

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ח מהל' בכורות הל"ב :

מ ב מיי' פ"ב מהל' מעשה"ק הל"ט :

מא ג ד ה מיי' פ"ב מהל' מעשה"ק הל"ד :

---

*דאמר מר חטאת ואשם מנין תלמוד לומר זבח הני מילי היכא דתרוייהו כי הדדי נינהו אבל היכא דאשם להכשיר וחטאת לכפר בעינן תרי קראי זבח זו חטאת מצורע ואימא זו חטאת ואשם דנזיר לא סלקא דעתך דתניא °ומנחתם ונסכיהם בעולתו ובשלמיו הכתוב מדבר אתה אומר בעולתו ובשלמיו או אינו אלא אפילו חטאת ת"ל °ואת האיל יעשה זבח שלמים א] ומנחתו ונסכו איל בכלל היה ולמה יצא להקיש אליו ב] מה איל מיוחד בא בנדר ונדבה אף כל בא בנדר ונדבה עולה זו עולת מצורע ואימא זו עולת יולדת אמר אביי עולת יולדת מסיפא דקרא נפקא דתניא רבי נתן אומר לכבש זו עולת יולדת °האחד זה אחד עשר של מעשר ג] [שקרב שלמים] *שלא מצינו לה בכל התורה *שיהא טפל חמור מן העיקר רבא אמר איזהו דבר שצריך שלשה רבויין הוי אומר זו מצורע ד] לאיל למה לי אמר רב ששת לרבות אילו של אהרן אילו של אהרן מבמועדיכם נפקא סלקא דעתך אמינא הני מילי דצבור אבל דיחיד לא ומאי שנא מעולת יולדת סלקא דעתך אמינא הני מילי דבר שאין קבוע לו זמן אבל דבר שקבוע לו זמן אימא לא קמ"ל או לאיל למה לי *לרבות את הפלגס הניחא לר' יוחנן דאמר בריה הוא *דתנן °הקריבו מביא עליו נסכי איל ואינו עולה לו מזבחו *וא"ר יוחנן או לאיל לרבות את הפלגס אלא לבר פדא דאמר מייתי ומתני דספיקא הוא אצטריך קרא לרבויי ספיקא [ודאי] לבר פדא קשיא °ככה יעשה לשור האחד או לאיל האחד או לשה בכבשים או בעזים לשור האחד מה ת"ל לפי שמצינו שחלק הכתוב בין נסכי איל לנסכי כבש יכול נחלק בין נסכי פר לנסכי ה] עגל ת"ל לשור האחד או לאיל ו] מה ת"ל לפי שמצינו שחלק הכתוב בין נסכי בן שנה לנסכי בן שתים יכול נחלק בין נסכי בן שתים לנסכי בן שלש ת"ל (א) או לאיל האחד או לשה בכבשים מה ת"ל לפי שמצינו שחלק הכתוב בין נסכי כבש לנסכי איל יכול נחלק בין נסכי כבשה לנסכי *רחלה ת"ל או לשה בכבשים או בעזים מה ת"ל לפי שמצינו שחלק הכתוב בין נסכי כבש לנסכי איל יכול נחלק בין נסכי גדי לנסכי שעיר תלמוד לומר או בעזים אמר רב פפא *בריך לן רבא. נסכי

תוספות

דאמר מר חטאת ואשם מנין ת"ל זבח . בפ' כל הפסולין (זבחים דף לו.) גבי נאכל ליום ולילה ובקונטרס פירש בנזיר בפ' ג' מינין (דף מה:) גבי חטאת נזיר ואשמו : **אבל** היכא דחטאת לכפר ואשם להכשיר בעי תרי קראי . והא דלא מבעיא לן תרי קראי לחטאת ואשם של מצורע בפרק כל הפסולין (זבחים דף לו.) אלא נפקא לן מחד קרא כולהו חטאות ואשמות דנאכלים ליום ולילה היינו היכא דלא משנינן להו מדין שאר חטאות ואשמות אבל הכא משנינן להו דשאר חטאות ואשמות לא בעו נסכים והני בעו נסכים: **אימא** חטאת ואשם דנזיר. אחטאת ואשם דעלמא לא פריך אלא מהני משום דאית בהו מנחה וגם דמו לנדבה דנזירות נדבה היא :

איל בכלל היה ולמה יצא . דכתיב ביה מנחתו ונסכו וא"ת והא דרשינן ליה בפ"ק דזבחים (דף ח.) וי"ל דהתם וי"ו קדריש ולעיל פירשתי בפ' התכלת (דף מד:*) : **חמור** מן העיקר. דמעשר גופיה לא בעי נסכים: **דמייתי** ומתני. [פירש] בקונט' מביא נסכי איל ואומר אם איל הוא הרי נסכיו עמו ואם כבש הוא יהו נסכים כשיעור כבש *באין חובה לו והשאר יהו נסכי נדבה שהרי מתנדב אדם נסכים בלא זבח ובפ"ק דחולין (דף כג.) הוסיף בקונטרס אע"ג דתנן בפרק המנחות והנסכים (לקמן דף קד.) אין מתנדב לוג שנים וחמשה אלא שלשה שיהו קרויין נסכי כבש או ארבעה שקרויין נסכי איל או ששה הראויין לפר הכא כי האי גוונא בהדי אחריני קרבי והא דאמרינן לקמן בגמרא (דף קד.) דהיכא דאייתי חמשה אי אמרת אין קבע לנסכים משיך ארבעה מינייהו דחזו לאיל ומקריב ואידך הוו נדבה ופי' נמי בקונטרס נדבת צבור וימכר ויפלו דמיו לשופרות או יקרב הוא עצמו וילטרף עם שני לוגין אחרים ויקרב לנסכי תמיד דהני נמי לצבור משמע דאותו לוג חמישי אינו קרב עם הארבעה לא דמי להכא דאע"ג דאם כבש הוא השלשה באין חובה לו והרביעי ניתוסף עליהם שאני הכא דהא ארבעה חזו לאיל בעלמא וא"ת והא תניא בסוף כל התדיר (זבחים דף צא:*) יין כדברי רבי עקיבא לספלים כדברי רבי טרפון לאשים והשתא לרבי עקיבא ניחא אלא לר' טרפון דאמר לאשים הא לא ידע הי מינייהו נדבה דעביד לאשים וי"ל דכי קאמר רבי טרפון בסתם אבל במפרש לספלים מודה דלספלים ולענין המנחה מייתי שתי מנחות בשני כלים אחת של שני עשרונים לאיל וד' לוגין שמן ואחת של עשרון אחד לכבש ושלשה לוגין שמן והויא חדא לחובתו ואידך נדבה ושתיהן אינן נקמצות דמתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום ואי אפשר לערב כדתנן במתניתין* אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים : **תלמוד** לומר לשור האחד . ושור בן יומו קרוי שור *כדכתיב (ויקרא יז) שור או כשב או עז כי יולד : וכפר

רש"י

דאמר מר. גבי נזיר ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים אין לי אלא תחת זבח השלמים תחת חטאת ואשם מנין ת"ע זבח : ה"מ. דנפקי תרוייהו חטאת ואשם של נזיר ו] דכי הדדי נינהו דתרוייהו (חטאת דנזיר טהור ואשם דנזיר טמא) להכשירו ביין וליטמא במתים אתו אבל הכא במצורע דאשם להכשירו לבא במחנה אתי וחטאת לכפר דעל ז' דברים נגעים באין : חטאת דנזיר טהור ואשם דנזיר טמא : לא ס"ל . ח] דמנחתם ונסכיהם דכתיב בנזיר טהור בעולתו ושלמיו הכתוב מדבר דטעונים נסכים ולא חטאתו של טהור ואשמו של נזיר טמא : איל בכלל היה . דהא כתיב ברישא ואיל אחד תמים לשלמים : מה איל . שהוא שלמים מיוחד שבא בנדר ונדבה: אף כל בא בנדר ונדבה. אוליא חטאת ואשם שאין באין בנדר ובנדבה שאין טעונין נסכים הילכך ליכא לרבות לנסכים מזבח אלא חטאת מצורע : זו עולת יולדת.שטעונה נסכים: זה אחד עשר של מעשר. לטעון נסכים כדתנן (בכורות דף ס.) קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולי"א עשירי שלשתן מקודשין התשיעי נאכל במומו והאחד עשר קרב שלמים וטעון נסכים : שיהא טפל חמור מן העיקר . אלא זה דמעשר גופיה לא בעי נסכים והאי דאתי מכחו טעון נסכים: רבא אמר . לא מצית למימר לא חטאת ואשם דנזיר ולא עולה דיולדת דג' ריבויין יש בפסוק העולה ואו לזבח : ואיזהו דבר שצריך שלשה רבויין הוי אומר זה מצורע . דאית ביה שלשה קרבנות חטאת ועולה ואשם דאי בנזיר ארבע ריבויין מיבעיא ליה דהא אית ביה חטאת ועולה ואשם ושלמים : לאיל. דכתיב או לאיל תעשה מנחה למה לי ליכתוב וכי תעשה מנחה סלת שני עשרונים בלולה בשמן שלישית ההין ואנא ידענא דהיינו איל דצריך שני עשרונים אלא לרבות אילו של אהרן : מבמועדיכם נפקא . (ב) כל הבא במועדיכם ואילו של אהרן הוא בא במועד ביום הכפורים : ה"מ. דדבר הבא במועד טעון נסכים (ג) *דליבור אבל פ] ביחיד באילו של אהרן אימא לא : ומאי שנא. אילו של אהרן דמשום דהוי דיחיד הוה אמינא דלא יטעון נסכים : מעולת יולדת. דמרבינן לעיל אף ע"ג דשל יחיד היא טעונה נסכים אף של אהרן נמי לא ליבעי איל לרבוייה : איצטריך סד"א יכו' . אילו של אהרן קבוע לו זמן : או לאיל למה לי לרבות את הפלגס . לנסכים פלגס שעברה שנתו ולא בא לכלל (ד) שנים : הניחא לרבי יוחנן . דאמר בריה בפני עצמו הוא וטעון נסכים : דתנן הקריבו . לפלגס היכא דנדר איל או כבש והקריב פלגס מביא עליו נסכי איל ואין עולות לו מזבחו לשם חובת נדרו וצריך להביא איל ודאי או כבש ודאי דאף על גב דבריה בפני עצמו הוא קמרבי ליה קרא : אלא לבר פדא דאמר מייתי נסכי איל ומתני . אם כבש הוא יקדישו נסכים הראויין לו והמותר יהו נדבה ואם י] (לאו) איל הוא הרי נסכיו דקסבר לאו בריה הוא אלא ספיקא מי איצטריך קרא למיכתב או לרבויי ספיקא והלא לפני המקום הכל גלוי ואין ספיקא לפניו ולא אשכחן קרא דכתיב משום ספיקא : ודאי לבר פדא קשיא . דלדידיה לא ידעינא או למה לי : לשור האחד מה תלמוד לומר . והא כבר נאמר (במדבר טו) והקריב על בן הבקר מנחה וגו' : תלמוד לומר לשור האחד . דבין גדול בין קטן נסכיו שוין : או לאיל האחד מה תלמוד לומר . והלא כבר נאמר (שם) או לאיל תעשה מנחה : או לשה בכבשים מה"ל. והלא כבר נאמר או לזבח לכבש האחד] : או בעזים מה ת"ל. והלא עזים בכלל כבשים הם : גדי היינו בתוך שעיר היינו זקן : נסכי

רש"י כת"י

דאמר מר . במס' נזיר בפ' ג' מינין : חטאת . [של נזיר טהור] : ואשם . דנזיר [טמא] מנין שאם נתן שיער גלותו תחת [האשם] שהחטאת ואשם מתכשרין בו מנין שילא [שנאמר] ונתן על האש [אשר] תחת [זבח] מדלא כתיב תחת שלמים אלמא חטאת [ואשם] בכלל זבח הם : [הכי מילי] . דנפקא מחד קרא היכא דתרוייהו כי הדדי נינהו כגון דנזיר דשניהם באים להכשיר אשם נזיר טמא להכשירו [למנות] נזירות שניה של טהרה וחטאת בנזיר טהור להכשירו ביין ותגלחת אבל מצורע א) דשניהם באים כאחת אשם להכשירו לבא אל המחנה שהרי דמיו טמאין לבהונות וחטאת לכפר על שבעה דברים שהנגעים באים עליהם כדאמרי' בערכין : ומנחתם ונסכיהם. בפרשת נזיר כתיב : ואת האיל יעשה . סיפיה דקרא ועשה הכהן את מנחתו ואת נסכו : איל . שלמי נזיר : בכלל . שאר אילים : היה . דטעונין נסכים כדכתיב בפרשת נסכים או לאיל תעשה מנחה וגו' : ולמה יצא . דהדר כתיב באיל [נזיר] את מנחתו ואת נסכו : להקיש אליו . כל שאר הקרבנות : מה איל מיוחד . שהוא שלמים ודרך שלמים לבא בנדר ונדבה : אף כל בא בנדר ונדבה . יצאת חטאת ואשם : ב) אמר מר עולה זו עולה מצורע : זה אחד עשר של מעשר . דאמרינן בפ' בתרא דבכורות קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשות ואמרי' התם תשיעי נאכל במומו ועשירי מעשר והאחד עשר יקרב שלמים וקא מרבי ליה קרא לנסכים : טפל חמור מן העיקר . בגון הכא דמעשר גופיה לא בעי נסכים כדאמרי' לעיל טפל דהיינו אחד עשר טעון נסכים : רבא אמר . דקפרכת לעיל ואימא זו עולת יולדת לאו פירכא היא דאיזהו דבר שצריך שלשה קראי גבון הכא דכתיב בפרשת נסכים שיהא צריך שלשה קרבנות שטעון שלשה ריבויין עולה או לזבח דכל חד מרבי חד קרבן הוי אומר זה מצורע (ט') : לאיל . דכתיב או לאיל תעשה מנחה (ט') למה הרי כבר נאמר בפנחס ושני עשרונים סולת מנחה בלול בשמן לאיל וגו' : אילו של אהרן . של יום כפורים : ומאי שנא מעולת יולדת . דקרבן יחיד הוא ואתרבאי נסכים ה"נ הוה ידענא לאילו של אהרן ולא בעי קרא : הני מילי דבר שאין קבוע לו זמן . דומיא דנדר ונדבה דכתיב בקרא : לרבות את הפלגס . שאם הביא פלגס מביא עליו נסכים דאילים כאילו הוא איל : פלגס . כבש בן י"ב חדשים יצא מכלל כבש ולכלל איל לא בא דכבש בן שנה ואיל בן שתי שנים כשהוא בן י"ג חדשים ויום אחד שנכנס חדש בשנה שניה קרי ליה איל אבל בתוך חדש י"ג קרי ליה פלגס : הקריבו . לפלגס יביא עליו נסכי איל : ואמר ר"י מאי טעמא . מביא עליו נסכי איל דכתיב בנסכים או לאיל לרבות את הפלגס ומשום דבריה בפני עצמו הוא איצטריך קרא לרבויי : אלא לבר פדא דאמר . מביא נסכי איל ומתני משום דספק איל ספק כבש הוא ואומר אם איל הרי נסכיו עמו ואם כבש הוא הרי נסכים כשיעור כבש באים חובה לו והשאר יהא נסכי נדבה שהרי מתנדב אדם נסכים בלא זבח מאי איכא למימר כיון דספק איל הוא איצטריך קרא למימר דמביא עליו נסכי איל בתמיה : לשור האחד מה ת"ל . והאי אחד אתא לחלק לשור אחד : בין נסכי איל . שהוא בן שנה : לנסכי כבש . שהוא בן שתי שנים : לנסכי עגל . שהוא בן שנה : ת"ל לשור האחד . דהתם שור דין אחד להם בין עגל ובין פר דהיינו בן שתי שנים : או לאיל מה ת"ל . דמה אתא לחלק דהא אשמועינן כבר להם אחד יביא לכה יביא שנים : ת"ע [או] לאיל האחד (נאחד) [כל] דמתו איל אפי' בן שלש שנים דין איל יש לו : כבשה (אתה) . בת שנה : רחלה . בת שתי שנים : גדיק . תנסס :

א) פירש דיל דשניהם אינם באים על דבר אחד דאשם וכו' . ב) נראה דצ"ל כ"ג אמר מר וכו' :

רבינו גרשום

גבי נזיר ולקח שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת סיר של זבח השלמים. אין לי[אלא] זבח שלמים תחת סיר של חטאת או אשם מנין ת"ל זבח : אבל הכא במצורע דאשם להכשירו לבוא בקהל וחטאת לכפר דעל ז' דברים נגעים באים : לא ס"ד . דומנחתם ונסכיהם דכתיב בנזיר בעולתו ושלמים כתיב ולא בחטאת : איל בכלל היה . ואיל אחד לשלמים: זה אחד עשר של מעשר. שטעון נסכים כדתנן קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי התשיעי נאכל במומו והאחד עשר קרב שלמים וטעון נסכים : רבא אמר . לא מצית אמרת לא חטאת ואשם נזיר ולא עולת יולדת . דג' רבויין יש בפסוק ומצורע צריך ג' רבויין דאית ביה חטאת ואשם ועולה : לאיל . דכתיב בנסכים : למה לי . דכתיב או לאיל תעשה מנחה למה לי . ליכתוב וכי תעשה מנחה סלת שני עשרונים ואנא ידענא דהיינו איל דצריך ב' עשרונים : אלא לרבות אילו של אהרן אתא : ומאי שנא איל [של אהרן] דיחיד מעולת יולדת דהוי דיחידה וטעונת נסכים אף איל של אהרן נמי ולא איבעי איל לרבות : איצטריך סד"א וכו' : או דלאיל למה לי לרבות הפלגס . לנסכים: הניחא לר' יוחנן דאמר בריה בפני עצמה הוא ומעונת נסכים דתנן הקריבו לפלגס היכא דנדר איל או כבש והקריבו לפלגס מביא עליו נסכי איל ואין עולה לו מזבחו לשם חובת נדרו וצריך להביא איל ודאי או כבש ודאי : אלא לבר פדא דאמר מייתי נסכי איל ומתני אם כבש הוא ליקרש נסכיו מה שראוי לו והמותר יהיה נסכי נדבה ואם איל הוא הרי נסכיו דקסבר לאו בריה הוא אלא ספיקא הוא : ולבי איצטריך קרא למכתב או לרבויי ספיקא והלא לפני המקום הכל גלוי ואין לפניו ספיקא : ודאי לבר פדא קשיא : ככה יעשה לשור האחד מה ת"ל והלא כבר נאמר והקריב על בן הבקר מנחה . לפי שמצינו שחלק הכתוב וכו' : או לאיל האחד מה ת"ל . כיון דכתיב או לאיל תעשה מנחה : או לשה בכבשים או בעזים . כיון דכתיב לכבש האחד לנסכי רחלה זקנה : או בעזים מה ת"ל . והלא עזים בכלל כבשי'

שיטה מקובצת

א] תיבת ומנחתו ונסכו נמחק : ב] אליו ולומר לך מה : ג] תיבות שקרב שלמים נמחק ול"ש : ד] לאיל למה לי פ"ה הרי כבר נאמר בפרשת פינחס כו' וקשה שהרי כמו כן כתיב דיני פר וע"כ איצטריך דהכא איירי בנדר והתם בתמורה ונראה דבעי מאיל דכתיב בתרית ככה יעשה לשור או לאיל ע"כ גליון : ה] לנסכי . (תיבות) עגל כך צ"ל לפרש"י : ו] לאיל האחד : ז] נזיר מחד קרא : כי ואות ד' נמחק : ח] מ"ד ומנחתם : ט] אבל ליחיד אות ב' נמחק : י] תיבת לאו נמחק :

הגהות הב"ח

(א) גמ' ת"ל לשור האחד או לאיל האחד: (ב) רש"י ד"ה מבמועדיכם נפקא ובמועד וכו' : (ג) ד"ה ה"מ וכו' נסכים כגון דליבור : (ד) ד"ה לאיל וכו' בכלל שתי שנים :

מסורת הש"ס

[נזיר מה: זבחים נו.] [שבת סג: וש"נ] [חולין כג.] [לעיל כט. וש"נ] [לעיל סה:] [ב"ק סה:]

נסכי רחלה בבמה א] ופשטינא ליה ממתני' *גדי *משמש נסכי צאן ן]של גדולים ושל קטנים של זכרים ושל נקבות חוץ משל אילים: **מתני'** ב כל קרבנות הצבור אין בהן סמיכה חוץ מן הפר הבא על כל המצות ושעיר המשתלח רבי שמעון אומר אף שעיר עבודת כוכבים ל"כ קרבנות היחיד טעונין סמיכה חוץ מן הבכור והמעשר והפסח *והיורש ד סומך ומביא נסכים ה ומימר: **גמ'** *ת"ר כל קרבנות הצבור אין בהן סמיכה חוץ מפר הבא על כל המצות ושעירי עבודת כוכבים דברי רבי שמעון רבי יהודה אומר שעירי עבודת כוכבים אין בהן סמיכה ואת מי אביא תחתיהם שעיר המשתלח לא סגיא דלא מעייל אמר רבינא *גמירי שתי סמיכות בצבור אמר לו רבי שמעון והלא אין סמיכה אלא בבעלים וזה אהרן ובניו סומכין בו אמר לו אף זה אהרן ובניו מתכפרין בו א"ר ירמיה ואזדו לטעמייהו *דתניא °וכפר את מקדש הקדש זה לפני ולפנים ואת אהל מועד זה היכל מזבח כמשמעו יכפר אלו העזרות ב] כהנים כמשמען על כל עם הקהל אלו ישראל יכפר אלו הלוים הושוו כולן לכפרה אחת שמתכפרין בשעיר המשתלח (א) דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר כשם שדם שעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל על טומאת מקדש וקדשיו כך דם הפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו (ב) כשם שוידוי של שעיר המשתלח מכפר על ישראל בשאר עבירות כך וידוי של פר מכפר על הכהנים בשאר עבירות ור' שמעון הא ודאי הושוו אין הושוו דבני כפרה נינהו מיהו כל חד וחד מכפר ג] בדנפשיה לרבי יהודה טומאת מקדש וקדשיו ישראל מכפרי בדם שעיר הנעשה בפנים וכהנים בפר של אהרן בשאר עבירות אלו ואלו מכפרי בוידוי שעיר המשתלח ולרבי שמעון בשאר עבירות נמי כהנים בוידוי דפר מתכפרי כדקתני ד] אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משיח מה בין ישראל לכהנים ולכהן משיח אלא שדם הפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו ה] [זו דברי ר' יהודה] ור' שמעון אומר כשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל כך דם הפר מכפר על הכהנים כשם שוידויו של שעיר המשתלח מכפר על ישראל כך וידויו של פר מכפר על הכהנים ת"ר ו] °וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר פר טעון סמיכה ואין שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר פר טעון סמיכה בזקנים ואין שעירי עבודת כוכבים טעון סמיכה בזקנים אלא באהרן ורמינהו החי החי טעון סמיכה ואין שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה דברי ר' יהודה ר"ש אומר הוא טעון סמיכה באהרן

ואי

נסכי רחלה בבמה · יין היא צריכה שהיה רצונו לנסותינו אם הייט מפרישין בין זכר לנקבה · פ"א בין רחלה לכבשה ואמרינן ליה מתני' היא במסכת שקלים ארבע חותמות היו במקדש עגל זכר גדי חוטא גדי משמש נסכי צאן שמאותו חותם שכתוב עליו גדי היו לוקחין נסכים לקרבן צאן בין גדולים בין קטנים בין זכרים בין נקבות דהיינו נמי לכבשה ורחלה דכולן נסכיהן שוין חוץ משל אילים שלא היו נוטלין משם לצורך נסכי אילים *לפי שאין ז] נסכין (ג) שוין לנסכין דהני דהכבש היה שטון רביעית ההין לעשרון אחד מי שהיה מבקש נסכים הלך אצל יוחנן הממונה על החותמות ונותן ח] על נסכיו ונותן לו חותם והולך אצל גזבר הממונה על היין ונותן לו חותם והוא נותן לו נסכים: **מתני'** היורש סומך · על קרבן אביו לאחר מיתת אביו: ומביא נסכים · שהיה אביו חייב להביא עם הזבח: ומימר · שיכול להמיר בקרבן אביו כאביו: **גמ'** וזה · שעיר המשתלח אהרן ובניו סומכין בו ולא בעלים ולא הויא סמיכה: אמר לו רבי יהודה אף זה אהרן ובניו מתכפרים · עם הצבור וסמיכה בבעלים היא: וכפר את מקדש הקדש זה כו' · אחר שנגמר כל ההזאות והיה נוטל מדם הפר ומדם השעיר הנעשה בפנים ומכפר על טומאת מקדש וקדשיו שהיתה בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף בין לפני ולפנים בין דהיכל בין דעזרות ומכפר דם השעיר על ישראל ודם הפר על הכהנים: כהנים והקהל והלוים הושוו · שכולן מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות וכיון דמתכפרין בו הכהנים הויא סמיכה בבעלים: ור' שמעון אומר · אין דודאי בהא אמינא כוותך דכשם שמתכפרין בשעיר הנעשה בפנים וכו' אבל בהא לא אמינא כוותך דכשם שוידוי וכו': ורבי שמעון · לאומר דאין הכהנים מתכפרין בשעיר המשתלח הא קתני ברייתא *דהושוו ט] כלומר שמתכפרין בשעיר: אמר לך מאי הושוו · דבני כפרה נינהו אבל כל חד וחד מכפר בדנפשיה · *ישראל בדם השעיר והכהנים בדם הפר י]: אחד ישראל אחד כהן משיח ואחד כהנים · מתכפרין בשאר עבירות בשעיר המשתלח: מה בין ישראל לכהנים וכו' זו דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר וכו': תנו רבנן וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר · דכתיב בפר העלם דבר של צבור כו': ואין שעירי עבודת כוכבים טעונים סמיכה · *וב' סמיכות הן פר העלם דבר של צבור *ופר הבא על כל (ד) המצות *[דגמר מעיני עיני מפר העלם דבר של צבור]: אלא באהרן · כלומר בכהן ואף על גב דכהנים לא עבדו [עבודת כוכבים] סומך הכהן על השעיר: החי · וסמך אהרן וגו' השעיר החי (ויקרא טז):

ואין

רש"י כת"י

מתני' היא · [במס' שקלים] דתנן [ארבע חותמות] היו במקדש [ועל אחד היה] כתוב גדי: נסכי צאן · זכרים ונקבות של גדולים ושל קטנים שהיה מביא בין גדול בין קטן בין זכרים ובין נקבה ולא [היה מביא מביתו] יין וסולת [אלא היה] טתן מעות [לגזבר] והיה נותן לו] גזבר חותם [שהיה כתוב] עליו גדי [ומוסר להממונה] על הסלתות ונסכים: א) דנסכיו[לא] היה להם חותם[זה] שמדה אחרת [היה להם] אלמא דבגדי דקתני אנקבות דנקבות בין גדולה ובין קטנה מדה [אחת להן]: מתני' פר הבא על כל המצות · עבירה מכל המצות כגון [שהורו] ב"ד שחלב מותר [מביאין] פר העלם דבר וסמיכה כתיב [ביה]: ושעיר עבו"ם · דכתיב בפרשת שלח לך וכי תשגו וכו': היורש סומך · אם התנדב אביו קרבן עולה ושלמים ומת [סומך] היורש עליו: ומימר · אם המיר אותן בבהמה אחרת תמורה חלה עליהן ושתיהן קדושות כאילו המיר אביו: גמ' גמירי שתי סמיכות בצבור · הילכך לא סגי דלא מעייל: וזה · שעיר המשתלח: אהרן ובניו סומכים · כדכתיב וסמך אהרן את שתי ידיו הלכך) לאו שייכן ואינו משלים שתי סמיכות של צבור: אף זה · שעיר המשתלח · אהרן ובניו מתכפרים בו על שאר עבירות חוץ מטומאת מקדש וקדשיו: לטעמייהו · דאפלינו בעלמא דלרבי יהודה אהרן ובניו מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות חוץ מטומאת מקדש וקדשיו וכבעלים [הוי] בהו ולר' שמעון [אין] מתכפרין בו: וכפר את מקדש הקדש · לאחר [שנגמר] ההזאות בפר [ושעיר של] יום הכפורים כתיב באחרי מות: זה לפני ולפנים · שבשעיר הנעשה [בפנים] ופר מכפרים על [טומאת] מקדש וקדשיו [שנכנס] לפני ולפנים: מזבח · שמכפרים על טומאה שנגע במזבח וכגון שהיתה לו ידיעה בתחלה כשנטמא [ונעלם] ממנו טומאה זו או [העלם קדש] ונגע בו ושעיר הנעשה [בפנים מכפר] עד שיודע ויביא קרבן עולה ויורד [כדאמר] בשבועות: הושוו כולן · כהנים לוים וישראלים הושוו בהאי יכפר דכתיב על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר [לומר דמכפר] בשעיר המשתלח אשאר עבירות דבטומאת מקדש וקדשיו ליכא למימר דמכפר דהא דם הפר מכפר על הכהנים [ודם] שעיר [הפנימי] על ישראל לדברי הכל כדאמר בפ"ק דשבועות: ר' שמעון אומר · בהאי שפיר קאמרת דבטומאת מקדש וקדשיו לא הושוו דכשם שדם השעיר וכו' אבל בהאי פלגינא עלך כשם שוידוי של שעיר המשתלח כו' כך וידוי של פר כו' · וקא פריך ור"ש היכי מצי למימר דאין כהנים מתכפרים בשעיר המשתלח: הא ודאי הושוו · לכפרה אחת כהנים לוים וישראלים בהאי יכפר בתרא דודאי הושוו כהנים לוים וישראלים דבני כפרה נינהו ולעולם אף בשאר עבירות כל חד מתכפר באפיה נפשיה כדאמרן: האי דכתוב בספרים לר' יהודה כו' פירוש יתירא הוא: אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משיח · לעיל מיניה [מיירי] בכפרת שעיר המשתלח וקאמר אחד כהנים כו' מתכפרים בו בשאר עבירות: אלא שדם הפר מכפר על הכהנים ודם השעיר הנעשה בפנים על ישראל: ת"ר הפר · וסמכו זקני העדה על ראש הפר: החי · על ראש השעיר החי

א) נראה דצ"ל ונסכים: חוץ משל אילים· לאיש לא היה חותם סי' · ב) אולי צ"ל לא מקרו סמיכה ואינו משלים ·

וכפר את מקדש הקודש זה לפני ולפנים אהל מועד זה היכל מזבח **כמשמעו** · בפ"ק דשבועות (דף יג:) פירש בקונטרס דמיירי בטמאה שנשמש לפני ולפנים או בהיכל או במזבח ותימה דלא אשכחן דמכפר שעיר הנעשה בפנים אמשמש בטומאה וכאן פירש בקונטרס דמיירי בטמא שנכנס לפני ולפנים או נגע במזבח וקשה דאמאי בעי קרא הכא אכל חד וחד הא בפ"ב דשבועות (דף טז:) נפקא כרת בכולהו מחד קרא מדכתיב משכן ומקדש אם אינו ענין לטומאה שבחוץ תנהו ענין לטומאה שבפנים ושמא מאחר דנפקא לן הכא בכולהו דמתכפרין לא מיבעי לענין כרת אלא חד קרא ועוד קשה הא דתניא בפ"ק דשבועות (דף ז:) וכפר על הקודש מטומאות בני ישראל *שיש לי בענין הזה להביא שלש טומאות טומאת עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים וקאמר רבי שמעון ממקומו הוא *מוכרח הוא ליה למימר מהכא דעל כרחך בטומאת הקודש הכתוב מדבר ועוד דבסוף הוציאו לו (יומא סא·) מייתי לה אמתני' בגשפך הדם יביא אחר ויחזור ויזה תחלה בפנים וכן בהיכל וכן במזבח הזהב משמע בהדיא דלענין הזאות דריש דמזה על בין הבדים ועל הפרוכת ועל מזבח הזהב ושירי הדם על יסוד מזבח החיצון וקרי ליה למזבח החיצון עזרות לפי שהיה *בעזרה דאיכא עזרת כהנים ועזרת ישראל דקודשים שוה ליחשב מחנה שכינה ואע"ג דכולהו הזאות · כבר כתיבי ואפילו עיכובא דרשינן מוכלה בפרק *ב' דשבועות (דף טז) אם כילה כיפר ואם לא כילה לא כיפר איצטריך האי קרא דלא תימא הני מילי אהרן להכי כתב רחמנא וכפר הכהן אשר ימשח אותו ואשר ימלא כדדרשינן בתורת כהנים וכתיב בתריה וכפר את מקדש הקודש: **הושוו** כולן לכפרה אחת שמתכפרין בשעיר המשתלח · אבל בשעיר הנעשה בפנים לא הושוו דאין כהנים מתכפרים כדדרשינן בפ"ק דשבועות (דף יג:) דכתיב אשר לעם ואם תאמר ולוים במה מתכפרים אי בשעיר הנעשה בפנים אשר לעם כתיב ואיכא למאן דאמר בפרק הזרוע (חולין קלא:) לויסלא איקרו עם ואי בפרו של אהרן ביתו כתיב דהיינו כהנים ויש לומר דמתכפרין בשעיר הנעשה בפנים מאחר דכתיב יכפר אלו הלוים דאשמועינן קרא דמתכפרין: **ואין** שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה · ואיצטריך קרא למעוטי דלא תילף מפר העלם דבר של צבור דזה צבור והאי צבור אי נמי משום דר' שמעון מרבי להו בסמוך מדכתיב (ויקרא ד) וסמך ידו על ראש השעיר ור' יהודה מוקי לה לרבות שעיר נחשון ואיפכא לא מסתברא ליה למימר דמהאי ממעט שעיר נחשון ומהשעיר ירבה שעירי עבודת כוכבים משום דמהשעיר דכתי' גבי נשיא אית לרבויי טפי נמי שעיר נשיא כמו שעיר דנחשון ולי נראה דלהכי ליכא למימר יא] אי למעט [שעיר] נחשון משום דאי אמרת בשלמא לרבות שפיר אלא אי אמרת למעט לשתוק קרא מיניה דשעה מדורות לא ילפינן כדאמר פ' כל המנחות באות מלה (לעיל דף נט.) גבי מנחת שמיני ללבונה:

כה

רבינו גרשום

נסכי רחלה בבמה יין צריכה היה רוצה לנסותנו אם היינו מפרישים בין גדולה לקטנה: ואמרי' ליה מתני' היא במס' שקלים ארבע חותמות היו במקדש וכתוב עליהן עגל זכר גדי כו' גדי משמש עם נסכי צאן בין גדולה בין קטנה בין זכרים בין נקבות נסכיהן שוה חוץ משל אילים·מי שהוא מבקש נסכים הולך אצל יוחנן שהוא הי' ממונה על החותמות: ושעירי ע"ז דיליף מעיני מעיני מפר העלם דבר היינו פר הבא על כל המצות: א"ל ר' יהודה אף זה אהרן ובניו מתכפרין' בו עם הצבור וסמיכה בבעלים היא: וכפר את מקדש הקדש זה היה אחר שנגמר כל ההזאות והיה נוטל מדם השעיר הנעשה בפנים ומדם הפר ומכפר על טומאת מקדש וקדשיו בין דלפני לפנים בין דהיכל בין דעזרות כהנים והקהל והלוים הושוו שמתכפרים בשעיר המשתלח בשאר עברות וכיון דמתכפרין בו הכהנים הויא סמיכה בבעלים(והיינו)ואזדא ר' יהודה לטעמיה ורבי שמעון לטעמיה דאמר אין מתכפרין בו ולא הויא סמיכה בבעלים: ור' שמעון הא ודאי קתני ברייתא דהושוו כלומר שמתכפרין בשעיר: לא הושוו · דבני כפרה וכל חד וחד בדנפשיה כהנים בפר וישראל בשעיר כדקתני בשבועות אחד כהנים ואחד ישראל ואחד כהן משיח מתכפרין בשאר עבורות בשעיר המשתלה מה בין ישראל לכהנים וכו' זה דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר כו': החי וסמך אהרן את ידיו על ראש השעיר החי היינו שעיר המשתלח וקשיא דר'

שמעון

מב א מיי' פ"ב מהל' מעה"ק הלכה ד:

מג ב מיי' פ"ג שם הלכה י:

מד ג מיי' שם הל' ו:

מה ד מיי' שם הל' ט:

מו ה מיי' פ"א מהלכות תמורה הלכה ה:

נ"ל יש נ"ק

נ"ל מוכרח נ"ק

נ"ל ב' עזרות

[נ"ל יומא פ:]

שיטה מקובצת

א] בבמה ואמרינן ליה מתניתין היא גדי: ב] ועל הכהנים כמשמען ועל: ג] בדנפשיה' פירוש לרבי יהודה' זה הפי' הוא מרבנן סבוראי: ד] כדקתני [בשבועות]: ה] מקדש וקדשיו ר"ש אומר והשאר נמחק: ו] ת"ר פר טעון סמיכה כו' והשאר נמחק: ז] שאין נסכיו שוין לנסכין דהני שהאיל היה טעון שלישית ההין לעשרון: ח] ונותן לו מעות על: ט] דהושוו כולם שמתכפרים: י] הפר כדקתני בשבועות: יא] למימר איפכא (אי) משום דאי אמרת בשלמא לרביה שעיר נחשון ניחא אלא כו' ותיבות חי למעט שעיר נחשון שפיר ל"ש תמחק:

הגהות הב"ח

(א) גמ' בשעיר המשתלח בשאר עבירות דברי רבי יהודה: (ב) שם וכשם שוידוי וכו' ולר' שמעון: (ג) רש"י ד"ה נסכי רחלה וכו' לפי שאין נסכין דאילים שוין: (ד) ד"ה ואין שעירי עבודת כוכבים וכו' כל המצות הס"ד ואח"כ מ"ה אלא באהרן כלומר בכהן החי הס"ד ואח"כ מ"ה ואין שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה באהרן דכתיב וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר שתי אלא בזקנים דגמר מעיני עיני מפר העלם דבר של צבור וקשיא דר' שמעון אדר' שמעון:

נ"ל לפי שאין נסכיהן שוין נ"ק

שקלים פ"ה מ"ג

תמורה ג.

[תוספתא פ"י ע"ש]

[לעיל סב: פח.]

ויקרא טז

[שבועות יג: חולין קלא: יומא סא.]

נ"ל דהושוו כולן שמתכפרין כו' נ"ק

נ"ל ישראל בווידוי השעיר והכהנים בווידוי הפר נ"ק

נ"ל וב' סמיכות הן בפר כו' נ"ק

נ"ל שהוא פר *נ"ל ובשעיר המשתלח

נ"ק

ויקרא ד

ואין שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה באהרן אלא בזקנים אמר רב ששת ותסברא דהך קמייתא מתרצתא היא הא א"ר שמעון סמיכה בבעלים בעינן אלא [א] תריץ הכי הפר פר טעון סמיכה ואין שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר החי חי טעון סמיכה באהרן ואין שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה באהרן אלא בזקנים והכי קא אמר ליה ר' שמעון לר' יהודה שעירי עבודת כוכבים בעו סמיכה ואי שמיע לך דלא בעו סמיכה באהרן הוא דשמיע לך ומיעוטא מהחי הוא ורבי יהודה למה לי למעטינהו מקרא והא *אמר רבינא גמירי שתי סמיכות בצבור גירסא בעלמא ורבי שמעון שעירי עבודת כוכבים דבעיא סמיכה מנלן נפקא [ב] לן *מדתניא °וסמך ידו על ראש השעיר לרבות שעיר נחשון לסמיכה דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר לרבות שעירי עבודת כוכבים לסמיכה שהיה ר"ש אומר כל חטאת שנכנס דמה לפנים טעונה סמיכה למה לי [ג] למימרא שהיה סימנא בעלמא ואימא שעיר הנעשה בפנים דומיא דשעיר נשיא דמכפר על עבירות מצוה ידועה ולרבינא דאמר גמירי שתי סמיכות בציבור קראי למה לי איצטריך הלכתא ואיצטריך קראי דאי מקרא הוה אמינא זבחי שלמי ציבור [ד] כי קשיא אמתני' דהך פירקא דכל המנחות באות *א"ר שמעון שלשה מינין טעונין שלש מצות (א) ליתי בקל וחומר ויהו זבחי שלמי ציבור טעונין סמיכה מקל וחומר מה שלמי יחיד שאין טעונין תנופה חיים טעונין סמיכה חיים וכו' איצטריך הלכתא ואי מהלכתא (הוה אמינא) לא ידעינן הי [ה] נינהו קמשמע לן דומיא דשעיר נשיא דמכפר על עבירות מצוה ידועה: כל קרבנות היחיד טעונין סמיכה חוץ מבכור ומעשר ופסח: ת"ר °קרבנו ולא הבכור שיכול והלא דין הוא ומה שלמים שאין קדושתן מרחם טעונין סמיכה בכור שקדושתו מרחם אינו דין שטעון סמיכה תלמוד לומר קרבנו ולא הבכור קרבנו ולא מעשר שיכול והלא דין הוא ומה שלמים שאין מקדשין לפניהם ולאחריהם טעונין סמיכה מעשר שמקדש לפניו ולאחריו אינו דין שטעון סמיכה תלמוד לומר קרבנו ולא מעשר קרבנו ולא פסח שיכול והלא דין הוא ומה שלמים שאינו בעמוד והבא טעונין סמיכה פסח שהוא בעמוד והבא אינו דין שטעון סמיכה תלמוד לומר קרבנו ולא פסח איכא למיפרך מה לשלמים שכן טעונין נסכים ותנופת חזה ושוק קראי אסמכתא בעלמא אלא קראי

תורה אור

ואין שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה באהרן *אלא בזקנים · וקשיא דרבי שמעון אדרבי שמעון דהתם אמר באהרן והכא אומר בזקנים: והאמר (ג) ו] סמיכה בבעלים · ובעלים דשעירי עבודת כוכבים היינו זקנים ולא כהנים: והכי קאמר ליה · רבי שמעון לרבי יהודה מפר לא משמע ליה דממעט עבודת כוכבים דפר צריך לגופיה ודאי שעירי עבודת כוכבים טעונים סמיכה ואי שמיע לך מרבך דלא בעי סמיכה *באהרן הוא דמשמע דלא בעי סמיכה ז] ביה אלא בזקני' ומיעוטא דאהרן לא מהפר אתי אלא מהחי ח] כדקאמר דשעיר ממעט שעיר ואין ספר ממעט שעיר ולהכי קמתרץ בהאי עניינא דהכי קאמר ליה לרבי שמעון וש' משום דר' יהודה מפיק טעמיה מפר והוא מהדר ליה מהחי ע"א מדאיצטריך סמיכה בשעיר המשתלח למעט מבעלים אלא באהרן בלבד שמע מכלל דבעלמא דהיינו שעיר עבודת כוכבים טעונה סמיכה בבעלים דהיינו (ג) בזקנים ולא מ"ה: ור' יהודה למה לי למעוטי · שעירי עבודת כוכבים מקראי מפר ומן החי: והאמר רבינא גמירי ב' סמיכות בצבור · ותו לא וכיון דאמר במתני' חוץ מפר העלם דבר של צבור ושעיר המשתלח היינו ב' סמיכות ולא צריך קרא למעוטינהו בברייתא מקראי: גירסא בעלמא · כלומר ודאי לא צריך ט] למעוטינהו מפי מקראי אלא להכי הדר ומעטינהו משום גירסא בעלמא שתהא רגיל (ד) שתי סמיכות בצבור ותו לא וקראי אסמכתא בעלמא · ע"א גירסא בעלמא ודאי לא צריכי קראי אלא כך קיבלה רבי יהודה מרבו בלשון זה כ"ש ולר' שמעון אע"ג דמרבה שעירי עבודת כוכבים לסמיכה אפי' הכי ליכא אלא ב' סמיכות בצבור דהא יא] *נמר ב' סמיכות בצבור לרבי שמעון היינו בבעלים ושעיר המשתלח אין טעון סמיכה בבעלים דבני אהרן לרבי שמעון אין מתכפרין בשעיר המשתלח אבל לר' יהודה *דלא בעי סמיכה בבעלים יב] איצטריך: ורבי שמעון · דפשיטא ליה דשעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה בזקנים מנלן: נפקא ליה מדתניא וסמך ידו · דכתיב בשעיר נשיא: לרבות שעיר נחשון לסמיכה שהרי הוא נמי שעיר נשיא ואי קשיא לך יג] דתנן כל קרבנות היחיד טעונין סמיכה והאי נמי קרבן יחיד הוא ולמה לי קרא אפי' הכי איצטריך קרא לרבויי לסמיכה דשעה מדורות לא ילפינן: ור' שמעון אמר לרבות שעירי עבודת כוכבים · שהן נמי שעיר לסמיכה: שהיה רבי שמעון אומר וכו' · ושעירי עבודת כוכבים נמי נכנס דמן לפנים לאפוקי שעיר נחשון דאין דמו נכנס לפנים: למה לי · מאחר דמרבה ליה מקרא: סימנא בעלמא · דכל חטאת שנכנס דמה וכו' (ה): ולר' שמעון · דאמר לרבות שעירי עבודת כוכבים אימא לרבות שעיר יום הכפורים הנעשה בפנים דהא נכנס דמו לפנים: לא ס"ד דומיא דשעיר נשיא דמכפר על עבירות מצוה ידועה׳ לאפוקי שעיר הנעשה בפנים למכפר על טומאת מקדש וקדשיו שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף: ולרבינא דאמר גמירי וכו' · (ו) לר' שמעון קמבעיא ליה כיון דא"ר שמעון בבעלים ונמירי ב' סמיכות בצבור הא ודאי פשיטא לן דהיינו פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת כוכבים דהני איתנהו בבעלים לאפוקי שעיר המשתלח דלא הוי סמיכה בבעלים דהא לרבי שמעון יד] אין אהרן ובניו מתכפרין בו ולמה לי קרא לרבות שעירי עבודת כוכבים לסמיכה: דאי מקראי מן החי הוה אמינא זבחי שלמי צבור טעונים נמי סמיכה מקל וחומר כדתנן בפרק כל המנחות (לעיל דף סב:) ומה זבחי שלמי יחיד שאין טעונין תנופה חיין ושחופין טעונין סמיכה זבחי שלמי צבור וכו' והכי קאמר חי טעון סמיכה באהרן ולא שלמי צבור טעונין סמיכה באהרן אלא בזקנים ואיכא שלשה סמיכות בצבור להכי איצטריך הילכתא דב' סמיכות בצבור ותו לא: לא ידעינן הי ניהו · אותן ב' סמיכות אי דזבחי שלמי צבור אי דעבודת כוכבים קמ"ל טו] אידך קרא השעיר לרבות שעירי עבודת כוכבים דומיא דשעיר נשיא לאפוקי זבחי שלמי צבור דלא דומיא דשעיר נשיא הוא ואי כתב השעיר ה"א סמיכת שעירי עבודת כוכבים באהרן הוא להכי איצטריך החי למימר דחי טעון סמיכה באהרן ולא שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה באהרן אלא בזקנים׳ האי דאמר ר"ש במתני' אף שעירי עבודת כוכבים לאו משום דקסבר שלשה סמיכות בצבור אלא קסבר שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה טז] כאלו פר העלם דבר של צבור ושעיר המשתלח ולעולם ב' סמיכות בעינן בצבור בבעלים עצמן ולא בכהנים דהיינו פר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים:

הא לרבי שמעון סמיכה בבעלים בעינן · ואהרן לאו בעלים הוא דלאו משום שמתכפר עם כל ישראל הא אמר ר' שמעון במסכת הוריות (דף ה:) פר ושעיר לכל שבט והא דחשיבי זקנים בעלים אע"פ שיש פר ושעיר לבית דין בפני עצמן כיון דעל ידיהן נעשה החטא קרי להו בעלים: גירסא בעלמא · ל"א *פירש בקונטרס כלומר דרבי יהודה לית ליה הלכה למשה מסיני בשתי סמיכות אלא בגירסא בעלמא נקט להו ויליף להו מקראי וקשה דבפרק כל המנחות באות מצה (לעיל סב:) פריך ויהו זבחי שלמי צבור טעונין סמיכה מק"ו ומשני גמירי שתי סמיכות בצבור וי"ל דהתם מיירי לר' שמעון דאית ליה גמרא כדאמר נמי בסמוך לרבינא ורבי יהודה הוה ממעט זבחי שלמי צבור מהפר עוד פירש לשון אחר גירסא בעלמא קראי אסמכתא בעלמא לאוקמי גירסא לסימנא: איכא למיפרך · תימה נילף מהקישא דכל הקרבנות כדדרשינן (זבחים דף ז:) ביום צוותו זה בכור מעשר ופסח: שכן טעונין נסכים ותנופת חזה ושוק · וכי תימא חטאת ואשם יוכיחו מה לכולהו דמתן דמים מרובה למזבח תאמר בהני דבמתנה אחת:

רש"י כת"י

ר' שמעון · [לעיל]: סמיכה בבעלים בעינן דקתני [והלא אין] סמיכה אלא [בבעלים ולא] חשיב [לשעיר המשתלח] כשעירי [עכו"ס והכא] חשיב [לשעירי עכו"ס באהרן] לאדא מסתי סמיכות שיש בצבור: ואי שמיע לך דלא בעי [סמיכה] באהרן אבל [בזקנים] בעי סמיכה דבדידהו לא [אימעט] אלא מהאי [דלא בעי אהרן] בסמיכתם [ומיעט] שעירי [עכו"ס] מחטת סהי [בעי] סמיכה באהרן [דכתיב] וסמך אהרן את שתי ידיו ואין שעירי עכו"ס טעון סמיכה באהרן אלא בזקנים: ורבי יהודה למה לי למעטינהו · לשעירי עכו"ס: מקרא · כיון [דסבר] ר' יהודה אהרן [ובניו] מתכפרים בשעיר המשתלח אלמא סמיכה [בבעלים] הוא וכיון דאמר גמירי ב' סמיכות בצבור ממילא ידעינן [דלא] בעי שעירי עכו"ס סמיכה אלא שעיר המשתלח ופר העלם דבר של צבור: גירסא בעלמא · אסמכתא בעלמא · לישנא אחרינא גירסא ולסימנא נקטא בעלמא' כלומר ר' יהודה לית ליה הלכה למשה מסיני בשתי סמיכות אלא בגירסא בעלמא נקיט להו ויליף להו מקראי: מנ"ל · דהא לא נפיק אלא דלא בעי סמיכה [באהרן] וממאי דבעי סמיכה בזקנים אימא דלגמרי ממעיט: וסמך ידו על ראש השעיר · בשעיר נשיא כתיב: לרבות שעיר נחשון לסמיכה · להכי נקט [שעיר נחשון] שהוא הקדים ראשון ואצטריך לרבויי דשעה מדורות לא ילפינן ואע"ג דקרבן יחיד [הוי אמינא דלא בעי] סמיכה קמ"ל והכי אמרי' בפ' כל המנחות באות מצה: כל חטאת שנכנס דמה לפנים· בהיכל לפנים: טעונה סמיכה· ושעירי עכו"ס נכנס דמן [לפנים] בהיכל כדאמרינן באיזהו מקומן פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין מתיעתן בצפון כו' ושעירים הנשרפים הם שעירי עכו"ס שנשרפין חוץ למחנה כדאמר בה"כ: למה לי למימר שהיה · כיון דאמר שעירי עכו"ס טעון סמיכה ממילא ידענא דכל חטאת שנכנס דמה לפנים טעונה סמיכה דהא בפר העלם דבר כהן משיח כתיב [דבעי] סמיכה ושעיר הנעשה בפנים ליכא למימר דאתא לרבויי כדמפרש לה: סימנא בעלמא· נקטיה שלא תאמר שעיר הנעשה בפנים: ופריך אימא לרבות שעיר הנעשה בפנים' דהא נכנס דמה לפנים' ומשני דומיא ליה קא מרבי דהאי בשעיר נשיא כתיב: דמכפר על עבירות שיש בה ידיעה' מנודע לו החטא אבל שעיר הנעשה בפנים אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו עד שיודע לו ויביא עולה ויורד: קראי למה לי · לרבות שעירי עכו"ס לר"ש דאמר אהרן ובניו אין סומכים בשעיר המשתלח פשיטא דההיא סמיכה לאו סמיכה היא ובעי סמיכה אחרת לבעלים סמיכות דרבינא: מקל וחומר · כדאמרי' בפ' כל המנחות באות מצה קמ"ל רבינא הילכתא דשתי סמיכות בצבור ותו לא: לא ידענא אידך מה היא · דחד מינייהו פר העלם דבר כתיב בהדיא ואידך לא ידענא אי שעירי עכו"ס אי שעיר הנעשה בפנים: קמ"ל · וסמך ידו דשעיר נשיא תופס דסברא דומיא דידיה קא מרבי דמכפר על עבירות מצוה ידוע כמותה: [קרבנו] · שלמים קרבנות כתיבי בסמיכה בשלמים בויקרא קרבנו בבא לשום ריצוי ודורון ולא בכור ולא מעשר ופסח שאינן באים לריצוי אלא חובה הם עליו ולא לכפרה: מעשר מקדש לפניו ולאחריו · כדאמרי' בבכורות קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשות: איכא למיפרך · למה לי למעטינהו דלא אתי מדינא דלבעי סמיכה דאיכא למיפרך מה לשלמים שכן טעון נסכים מה שאינן בהכך דממעטינהו במתניתין דלעיל:

רבינו גרשום

שמעון אדר' שמעון התם קאמר באהרן והכא בזקנים; והאמר רבי שמעון סמיכה בבעלים בעינן ומשני עדיפא סמיכה בזקנים בשעיר עבודת כוכבים דאינהו הוו בעלים [ספי] מאהרן אלאתריץהכי הפר וכו' והכי קאמר ליה ר"ש לר' יהודה מפר ולא משמע למעוטי שעיר דפר צריך לגופיה(אתא) ודאי שעיר עבודת כוכבים בעי סמיכה ואי שמיע לך מרבך דלא בעי סמיכה באהרן הוא דשמיע לך דלא בעי סמיכה ביה אלא בזקנים ומעוטא דאהרן לאו מפר נפקא אלא מהחי כדקאמינא: ואית ספרי דכתיב בהו ומעוטא היא והיינו פירושא אי אמרת כיון דבעו סמיכה בזקנים לאו מיעוטא [אלא] רבוייא אפילו הכי מעוטא הוא דממעט להו מאהרן; ור' יהודה למה למעטינהו לשעיר עבודת כוכבים מקראי מפר ומהחי והאמר רבינא גמירי שתי סמיכות בצבור ותו לא וכיון דקאמר במתני' חוץ מפר העלם דבר ושעיר המשתלח היינו ב' סמיכות ולא הוה צריך למעוטי בברייתא מקראי ודאי לא היה צריך למעוטינהו תו מקרא אלא להכי הדר מעטינהו משום גרסא בעלמא כדי שיהא לשונך רגיל דב' סמיכות בצבור ותו לא וקראי לסמיכה בעלמא: ור"ש דפשיטא לי' שעיר דעבודת כוכבי' טעונה סמיכה בזקנים מדתניא וסמך ידו על ראש השעיר דכתיב בנשיא לרבות שעיר נחשון לסמיכה ואי קשיא והתנן כל קרבנות יחיד טעונין סמיכה והאי נמי קרבן יחיד אפילו הכי אצטריך קרא לרבות שעיר נחשון לסמיכה דשעת מדורות לא ילפינן ור' שמעון אמר לרבות שעירי עבודת כוכבים לסמיכה שהיה רבי שמעון אומר וכו' ושעירי עבודת כוכבים דמן נכנס לפנים: לסימנא בעלמא) שכל חטאת ואימא לרבות שעיר יוה"כ הנעשים בפנים לא ס"ד דומיא דשעיר נשיא דמכפר על עבירת מצוה ידועה דכתיב או הודע אליו ושעיר עבודת כוכבים מכפר נ"כ על עבירת מצוה ידועה אבל שעיר הנעשה בפנים לא מכפר אלא על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף ולרבינא דאמר גמירי בין לר' יהודה דאמר לר' יהודה למה ליה לרבוינהו מקראי ולר' שמעון למה ליה למעוטינהו מקראי הא גמירי ב' סמיכות ותו לא: איצטריך הלכתא ואצטריך קרא דאי מקרא הוה אמינא זבחי שלמי צבור טעונין סמיכה מק"ו המנחות ומה זבחי שלמי יחיד שאין טעונין תנופה חיים וטעונין סמיכה וכו' להכי איצטריך הלכתא למעוטינהו: אית דמפרשי גרסא בעלמא הוא דקא גמיר ולאו הלכתא גמירי ליה האי דקאמר ר"ש עבודת כוכבים ע"ז לאו משום דקסבר דג' סמיכות בצבור אלא קסבר שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה כמו פר העלם דבר ושעיר המשתלח דכתיב בהו סמיכה בפירוש ולעולם ב' סמיכות בעי בצבור עצמן ולא סומך על קרבן אביו אחר שמת אביו ומביא נסכים שהיה אביו חייב להביא עליו' ומימר שיכול להמיר קרבן אביו כאביו: ת"ל קרבנו למעוטי בכור פסח ומעשר שהללו באין חובה ולא על חטא: מעשר שמקדיש כדאמרן בדא לעשירי כו': איכא למיפרך דאפילו לא מיעט רחמנא מקרבנו לא ילפי משלמים דמה לשלמים שכן טעון תנופת חזה ושוק ודאי לא צריכי קרא אלא אסמיכת בעלים ואלא עיקר קראי

שיטה מקובצת
א] אלא הכי קתני הפר: ב] נפקא ליה: ג] תיבת למימרא נמחק: ד] זבחי שלמי צבור: ה] איצטריך הלכתא ואי כו' והשאר נמחק: ו] תיבת ג' נמחק: ז] והאמר ר' שמעון: ח] מהחי כדקאמרינא: ט] לא צריך הוה: י] שהתוא לשונו: יא] דהא דגמרי: יב] בבעלים לא איצטרך: יג] לך הא דתנן: יד] שמעון ממיכה בעינן: טו] קמ"ל קרא דהשעיר: טז] סמיכה ופר העלם דבר כו' ושעיר המשתלח דכתיב בהו סמיכה בפירוש:

א] נראה דחסר כאן וצ"ל שלמי צבור יהיו טעונין סמיכה מק"ו כו' איצטריך הילכתא

הגהות הב"ח
(א) גמ' שלש מצות ויהו זבחי שלמי צבור כו' ותיבות ליתי בקל וחומר נמחק: (ב) רש"י ד"ה והאמר ר"ש סמיכה וכו' ולא כהנים וכו': (ג) ד"ה ור' יהודה וכו' ולא עכו"ס כו' והיכות ולא מ"ה נמחק: (ד) ד"ה גירסא וכו' רגיל לומר שתי סמיכות וכו' בלשון זה ולרבי שמעון וכו': (ה) ד"ה סימנא וכו' דמה וכו' ולר' שמעון וכו' לפנים ומשני לא ס"ד כצ"ל: (ו) ד"ה ולרבינא וכו' לר' שמעון · נ"ב אליבא דרבינא וק"ל:

[לעיל סב: סב.]
זבחים מח: לעיל נח.

ב) נ"ל קראי למ"ל לר' יהודה · ג) נ"ל שבל חטאת שנכנס דמה לפנים טעונה סמיכה ·

גמרא

קראי למה לי קרבנו ולא קרבן חבירו קרבנו א]ולא קרבן עובד כוכבים קרבנו לרבות ב]כל בעלי קרבן לסמיכה: היורש סומך: תני רב חנניה קמיה דרבא יורש אינו סומך יורש אינו מימר והא אנן תנן היורש סומך ומביא את נסכיו ומימר אמר ליה א] איפכא א״ל לא (א) מתניתין ב] מני רבי יהודה היא *דתניא יורש סומך יורש מימר רבי יהודה אומר יורש אינו סומך יורש אינו מימר מאי טעמא דר׳ יהודה קרבנו ולא קרבן אביו ויליף תחלת הקדש מסוף הקדש מה סוף הקדש יורש אינו סומך אף תחילת הקדש יורש אינו מימר ורבנן (ויקרא כז) °המר ימיר לרבות את היורש ויליף סוף הקדש מתחילת הקדש מה תחלת הקדש יורש מימר אף סוף הקדש יורש סומך ורבנן האי קרבנו מאי עבדי ליה קרבנו ולא קרבן עובד כוכבים קרבנו ולא קרבן חבירו קרבנו לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה ורבי יהודה לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה לית ליה ואי נמי אית ליה עובד כוכבים וחבירו מחד קרא נפקא אייתרו ליה תרי קראי חד קרבנו ולא קרבן אביו ואידך לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה ורבי יהודה האי המר ימיר מאי עביד ליה מיבעי ליה לרבות את האשה דתניא לפי שכל הענין כולו אינו מדבר אלא בלשון זכר מה *סופינו לרבות ג]את האשה תלמוד לומר המר ימיר ורבנן דרשי מואם ור׳ יהודה ואם לא דריש:

מתני׳ *הכל סומכין ד]חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ועובד כוכבים והעבד והשליח והאשה ה]וסמיכה שירי מצוה ו]על הראש בב׳ ידים ז]ובמקום שסומכין שוחטין *ח]ותכף לסמיכה שחיטה:

גמ׳ *בשלמא חרש שוטה וקטן דלאו בני דעה נינהו עובד כוכבים נמי ג] °בני ישראל סומכין *ואין עובדי כוכבים סומכין אלא סומא מאי טעמא לא רב חסדא ורב יצחק בר אבדימי חד אמר אתיא סמיכה סמיכה מזקני ד] עדה וחד אמר אתיא סמיכה סמיכה מעולת ראייה ולמאן ה] דאמר מעולת ראייה מ״ט לא יליף מן זקני עדה דנין

רש״י

קרבנו · ו] *דתלת קרבנו כתיבי בענייני דשלמים (ויקרא ג) שלשה מינייהו דריש להו התם לדרשא אחרינא ושלשה דריש הכא: ולא הבכור · טעון סמיכה: מעשר · שמקדש לפניו ולאחריו כדאמר (בכורות דף ס) קרא לתשיעי עשירי וכו׳: איכא למיפרך · דלא הוו צריכי קראי דאפילו לא מיעט רחמנא מקרבנו לא מצית ילפת משלמים מה לשלמים כדין הוא דטעונים סמיכה שכן טעונין תנופת חזה ושוק תאמר באלו דאין טעונין תנופה ולמה לי קרא׳ (ב): ודאי לא צריכי קראי אלא אסמכתא בעלמא אלא עיקר קראי למה לי הואיל ואסמכתא נינהו*: ולא קרבן חבירו · שאין אדם סומך על קרבן חבירו: ולא על קרבן עובד כוכבים · ז] דסמיכה בבעלים בעינן: כל בעלי קרבן · מי שיש לו חלק בקרבן סומך (ג) עליו: ח] ורבי חנניה אמר ליה איפכא · כלומר *דאתני יורש סומך ויורש מימר כי היכי דלא תקשה ליה מתניתין: אמר ליה לא צריכת · דמתניתא דתני אינו סומך ואינו מימר רבי יהודה היא: ויליף תחלת הקדש · דהיינו תמורה שמקדישה תחילה מסוף הקדש מסמיכה שהוא סומך בשעת שחיטה דתכף לסמיכה שחיטה: יורש אינו סומך · כדאמר קרבנו ולא קרבן אביו: עובד כוכבים וחבירו מחד קרא נפקא · דזה וזה אינו ט] שלך ותרוייהו מהאי טעמא הוא דסמיכה בבעלים בעינן: אינו מדבר אלא בלשון זכר · לא יחליפנו ולא ימיר בלשון זכר הוא: מה סופינו · כלומר היאך נרבה את האשה: תלמוד לומר המר ימיר · לרבות את האשה: ורבנן נפקי לאשה מואם: גמ׳ אתיא סמיכה · לכל קרבן מסמיכה דזקני עדה דפר העלם דבר של צבור דמה להלן סומא לא דאמרינן (סנהדרין דף יז.) אתך בדומין לך: מעולת ראייה · דהתם כתיב יראה ואמרינן (חגיגה דף ד:) פרט לסומא:

דנין

רש״י כת״י

ולא קרבן חבירו · [דלא בעי] סמיכה [בשל חבירו]: כל בעלי קרבן · שאם [היה להם בשותפות] קרבן אחד סומך עליו ולא [מתחייבי לסמוך] כולם: איפכא · אהפך: ה״ג מתניתין ר׳ יהודה היא: תחלת הקדש · תמורה [השתא] כשממיר הוא תחילה להקדישה: [מסוף הקדש] · סמיכה דמה [סמיכה]א) אין לאחר סמיכה דקסבר אחד [סומך] לכולם: עכו״ם וחבירו · מחד קרא נפקא [דמשלו] ולא משלית בין שלוחו של עכו״ס ובין שלוחו של ישראל: שכל הענין · של תמורה: מה סופינו לרבות · אחר שסופינו לרבות את האשה: מתני׳ וסמיכה שירי מצוה · דאינו מעכב כפרה: במקום שסומכין שוחטין · באותו מקום ולא יזיזנה [ממקומה]: גמ׳ מזקני העדה · לאו סומין נינהו כדאמרי׳ בסנהד׳ [מקים] ריבים לנגעים [ועוד] כשם שבית דין מנוקין בצדק כך מנוקים ממום דכתיב כלך יפה רעיתי ומום אין בך: מעולת ראייה · דבעי סמיכה התם סומין לא [דכתיב] יראה יראה ואמרי׳ אבל סומין לא:

א) אולי צ״ל דמה סוף כו׳ הס״ד ומה״ד לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה לית ליה · דקסבר כו׳

תוספות

קראי למה לי · פי׳ בקונטרס דתלת קרבנו כתיבי בשלמים בויקרא ואם מן הצאן קרבנו אם כבש הוא מקריב קרבנו וסמך ידו על ראש קרבנו ובת״כ משמע דאקרבנו דעז קאי והתם לא כתיבי אלא תרי ואם עז קרבנו והקריב ממנו קרבנו ושמא וסמך ידו על ראשו חשיב כמו קרבנו: **תחלת** הקדש מסוף הקדש · תמורה מסמיכה ובנזיר בפרק בית שמאי (דף לא.) חשיב לתמורה סוף הקדש אבל הכא לגבי סמיכה חשיב תחלת הקדש ואית ספרים דגרסי הכא איפכא ובפ׳ הזהב (ב״מ נה·) נמי קרי תמורה סוף הקדש לגבי חילול: **קרבנו** ולא קרבן עובד כוכבים · הא דדרשינן בפרק כל המנחות באות מצה (לעיל סא:) בני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין פירשתי שם*: **לרבות** כל בעלי קרבן לסמיכה לית ליה · *פי׳ בקונ׳ אחד סומך על ידי כולן ובריש תמורה (דף ב·) פירש בקונט׳ דלא סמכי כלל ויש ספרים שכתוב שם מ״ט דלא מייחד קרבן דידהו משמע כפירושו אבל קשה דלקמן *אמרי׳ קרבנו לרבות כל בעלי סמיכה שיש״ל ומה תנופה שנתרבתה בשותפין מתמעטה *במחוברין סמיכה שלא נתרבתה בשותפין אין דין שתתמעט *במחוברין משמע דאי לאו קרא הוה אמינא דהוי כתנופה דאחד מניף על ידי כולן וכאן נמי אחד סומך על ידי כולן: **מיבעי** ליה לרבות את האשה · תימה דבפרק אין מעמידין (ע״ז כז·) שמעינן ליה לר׳ יהודה גבי המול ימול דברה תורה כלשון בני אדם ושמא במקום שהפסוק מוכיח לא אמרינן*: **לפי** שכל הענין כולו אינו מדבר אלא בלשון זכר · בכמה מקומות בעי קרא למעט אשה כגון בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות* וכן (סוטה דף כג:) בגניבתו ולא בגניבתה אע״פ שכל הענין אינו מדבר כולו אלא בלשון זכר משום דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה (קדושין דף לה·) אלא הכא היינו טעמא כדמפרש בריש תמורה (דף ב:) מהו דתימא הני מילי עונש דשוה בין ביחיד בין בציבור אבל הכא כיון דעונש שאינו שוה בכל הוא דתנן אין הציבור והשותפין עושין תמורה אשה נמי כי עברה לא תילקי קמ״ל ות״ת ולמה ליה למימר שכל הענין כולו הוה ליה למימר לפי שיש לנו ללמוד תחלת הקדש מסוף הקדש דכי היכי דאינה סומכת אינה ממירה ועוד קשה דנילף סוף הקדש כגון שחיטה מתחילת הקדש כגון סמיכה ונבעי שחיטה בבעלים ומיהו בזה י״ל כדאמר בהקומץ רבה (לעיל יט·) דגלי רחמנא בפרו של אהרן ושחט את פר החטאת אשר לו מכלל דבעלמא לא בעינן בעלים ועוד קשה הא דתנן בריש תמורה (דף ז:) דאין כהנים ממירין בבכור משום דכתיב הוא ותמורתו יהיה קדש היכן קדושה חלה בבית בעלים אף תמורה בבית בעלים תיפוק ליה דילפינן תחילת הקדש מסוף הקדש מסמיכה דבעלים ועוד קשה דבעי התם בתמורה (דף ב:) עובד כוכבים מהו שימיר נילף מסמיכה דאין עובד כוכבים סומך ויש לומר דדווקא גבי יורש גמרי מהדדי דאי חשיב קרבנו לגבי האי חשיב נמי לגבי האי אבל בעלמא לא ילפי מהדדי כלל: **ורבי** יהודה ואם לא דריש · הא דבעלמא דריש ר׳ יהודה וי״ו פירשתי בסוף התכלת (לעיל מא: ד״ה וי״ו): **הכל** סומכין · בריש ערכין (דף ב·) אמרי׳ הכל לאתויי יורש ותימה הא תנא ליה רישא דהכל לאיתויי יורש ודלא כרבי יהודה וממתני׳ דלעיל שמעינן לה דאוקימנא דלא כר׳ יהודה וי״ל דאורחיה דתנא הכי כיון דלא מייתר ליה בבא בכך רגיל לשנות תיבה אחת אגב אורחיה אע״ג דתני לה בהדיא בשאר דוכתי כדאשכחן בכתובות בפ׳ נערה (דף מח: ושם) דתנן לעולם היא ברשות האב כו׳ מפרש בגמ׳ מאי לעולם לאפוקי ממשנה ראשונה אע״ג דמשנה ראשונה ואחרונה תנן בפרק אע״פ (שם נז·) וכן בריש יבמות (דף ג·) תנן פוטרות משום דאי תנא אוסרת ה״א אוסרת לייבם אבל מיחלץ חלצה אע״ג דהא מילתא שמעינן מכמה מתני׳ דאפי׳ חליצה לא בעי כדקתני (שם דף ב·) כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתיבמת אלמא דאיכא אפי׳ חליצה לא בעו עוד תנן (שם דף יג:) חלצו בית הלל מכשירין ואי בעיא חליצה אפי׳ מדרבנן היו פוסלין כדאשכחן בריש החולץ (שם לו:) גבי מת בתוך שלשים ועמדה ונתקדשה דאם אשת כהן היא חולצת שלא תיפסל לו ובריש ברכות (דף ב· ושם) נמי אמרינן מילתא אגב אורחיה קמ״ל הערב שמשו אוכל בתרומה אע״פ שהיא משנה במסכת נגעים (פי״ד מ״ג)*: **רב** חסדא ורבי יצחק בר אבדימי · כאן ולקמן בפרק שתי הלחם (דף נח.) משמע שהיה חברו של רב חסדא והוא היה רבו

מסורת הש״ס

נ״ב שייך לעמוד הקודם

נ״ל ואתני נ״ק

[תמורה ב: ע״ש]

ערכין ב. [חולין ב: ע״ש]

ברכות מב. ביצה כ. זבחים לג.

[חגיגה ב: וש״נ]

[עי׳ תוס׳ סוכה כח: ד״ה לרבות ותוס׳ סנהדרין ט. ד״ה בני]

רבינו גרשום

קראי למה לי · דתלתא קרבנו כתיבי: לרבות כל בעלי קרבן · כל שיש להן חלק לסמיכה: א״ל איפכא · כלומר אהפך כדי שלא תקשי לי המשנה: א״ל רבא לא צריכת דמתני׳ ר׳ יהודה היא: יליף תחלת הקדש כשמימר היינו כשמקדישו תחלה מסוף הקדש סמיכה דסמיכה בשעת שחיטה היא שעה שמבערו מן העולם: יורש אינו סומך כדקאמרת קרבנו ולא של אביו: עכו״ם וחברו מחד קרא נפיק דזה וזה אינו שלו: אינו מדבר אלא בלשון זכר דכתיב ולא יחליפנו ולא כתיב ולא תחליפנו: אתיא סמיכה סמיכה מזקני העדה · והם מנוקים מכל מום:

עין משפט נר מצוה

מז א מיי׳ פ״ג מהל׳ מעה״ק הלכה ה:

מח ב מיי׳ שם פ״ה הלכה טו:

מט ג מיי׳ פ״א מהל׳ תמורה הלכה ז:

נ ד מיי׳ פ״ג מהלכות מעה״ק הלכה ח:

נא ה מיי׳ שם הל׳ ט:

נב ו מיי׳ שם הל׳ יג:

[תמורה ב. ערכין ב כל הסוגיא]

נג ז ח מיי׳ שם הל׳ יג:

[ד״ה מלינו ע״ש]

כן פירש רש״י בריש ערכין ולקמן בגמרא ריש דף צד

[דף צד ·

נ״ל במחוברין נ״ק

נ״ל במחוברין נ״ק

[ועי׳ תוס׳ סוטה כג. ד״ה ורבי יוחנן ותוס׳ לעיל יט: ד״ה מאי הלכ]

[קדושין לה.]

[קדושין לה.]

שיטה מקובצת

א] ליה איפכא ואות א׳ נמחק: ב] תיבת מני נמחק: ג] בני ישראל׳ עיין תוס׳ לעיל (דף סא ע״ב): ד] מזקני העדה: ה] דיליף מעולת ותיבת דאמר נמחק: ו] קרבנו ששה קרבנו כתיב בעניינא: ז] עובד כוכביםא) לרבות כל בעלי קרבן דסמיכה בבעלים בעינן וכל מי שיש לו סו׳: ח] מה״ד אמר ליה רב חנניה איפכא: ט] אינו שלו:

א) אולי צ״ל הס״ד ומה״ד לרבות כו׳.

[ועי׳ תוס׳ זבחים כח. ד״ה א״ש]

הגהות הב״ח

(א) גמרא א״ל לא צריכא מתניתין מני: (ב) רש״י ד״ה איכא וכו׳ ולמה לי קראי ומשני ודאי כצ״ל והד״א: (ג) ד״ה כל בעלי וכו׳ עליו הס״ד ואח״כ מ״ה אמר ליה ר׳ חנניה איפכא:

דנין יחיד מיחיד ואין דנין יחיד מציבור ולמאן דיליף מזקני עדה מאי טעמא לא יליף מעולת ראייה דנין מידי דכתיב ביה סמיכה בגופיה ממידי דכתיב ביה סמיכה בגופיה לאפוקי עולת ראיה דהיא גופה מעולת נדבה גמרה *דתני תנא קמיה דרב יצחק בר אבא °ויקרב את העולה א] ויעשה כמשפט כמשפט עולת נדבה לימד על עולת חובה שטעונה סמיכה: והעבד והשליח והאשה: תנו רבנן °ידו ולא יד עבדו °ידו ולא יד שלוחו ידו ולא יד אשתו כל הני למה לי צריכא אי כתב רחמנא חד הוה אמינא למעוטי עבד דלאו בר מצות ב] אבל שליח דבר מצוה הוא *ושלוחו של אדם כמותו אימא לסמוך ואי אשמעינן הני תרתי דלאו כגופיה דמיא אבל אשתו *דכגופיה דמי' אימא תיסמך צריכא: סמיכה שירי מצוה: *ת"ר °וסמך °ונרצה וכי סמיכה מכפרת והלא אין כפרה אלא בדם שנאמר °כי הדם הוא בנפש יכפר אלא לומר לך שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה *מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר ותניא גבי תנופה כי האי גוונא °לתנופה לכפר וכי תנופה מכפרת והלא אין כפרה אלא בדם שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר אלא לומר לך שאם עשאה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר: על הראש: תנו רבנן ג]ידו על הראש ולא ידו על הצואר ידו על הראש ולא ידו על הגביים ידו על הראש ולא ידו על החזה כל הני למה לי צריכי דאי כתב רחמנא חד ג] למעוטי צואר דלא קאי בהדי ראשו אבל גבו דקאי להדי ראשו אימא לא צריכא ואי אשמעינן הני תרי משום דלא איתרבי לתנופה אבל חזה דאיתרבי לתנופה אימא לא צריכא איבעיא להו ידו על הצדדין מהו תא שמע ד]דתניא אבא ביראה ד] ברבי אליעזר בן יעקב אומר ידו על ראשו ולא ידו על הצדדין בעי רבי ירמיה מטלית מהו שתחוץ תא שמע ו]ובלבד שלא תהא דבר חוצץ בינו לבין הזבח: ובשתי ידים: מנא הני מילי אמר ריש לקיש דאמר קרא °וסמך אהרן את שתי ידו כתיב ידו וכתיב שתי זה בנה אב כל מקום שנאמר ידו הרי כאן שתים עד שיפרט לך הכתוב אחת אזל רבי אלעזר אמרה להא שמעתא בבי מדרשא ולא אמרה משמיה דריש לקיש שמע ר"ל ואיקפד א"ל אי ס"ד כל היכא דכתיב ידו תרתי נינהו למה לי למכתב ידיו ידיו אקשי ליה עשרים וד' ידיו °ידיו תביאנה °ידיו רב לו °שכל את ידיו אישתיק לבתר דנח דעתיה א"ל מאי טעמא לא תימא לי ידיו דסמיכה קאמרי בסמיכה נמי כתיב °ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו סמיכה דבהמה קאמרי: ובמקום שסומכין שוחטין ס] תכף לסמיכה שחיטה: מאי קאמר הכי קאמר במקום שסומכין שוחטין שתכף לסמיכה שחיטה: **מתני'** חומר בסמיכה מבתנופה ובתנופה מבסמיכה ה]שאחד מניף לכל החברים ואין אחד סומך לכל החברים חומר בתנופה שהתנופה נוהגת בקרבנות היחיד ובקרבנות ו]הצבור בחיים

רש"י

דנין קרבן יחיד מיחיד · מעולת ראייה דהוי נמי קרבן יחיד: דנין · *סמיכה בקרבן יחיד דכתיב ביה סמיכה בגופיה דכתיב וסמך מפר העלם דבר של ציבור דכתיב ביה סמיכה בגופיה וסמכו זקני העדה (ויקרא ד): לימד על עולת חובה · כגון האי דמילואים ועולת ראייה כמו עולת חובה היא: כל הני למה לי · ו] והנך כולהו מחד ידו ממעטי · ושלוחו של אדם כמותו · דגמרינן (קדושין דף מא:) מפסח דכתיב ושחטו אותו כל קהל וגו': *(סמיכה שירי מצוה שאם לא עשאה לא מעכב): כאילו לא כיפר · כאילו לא עשה מצוה מן המובחר כדכתיב (ויקרא א) וסמך ונרצה ואפילו הכי כיפר דכפרה בדם הוא: ולא על הצואר · היינו הגרון בית השחיטה: הגביים · היינו גב ז]: דקאי להדי רישיה בשוה (א) הראש אימא לא נמעט: על הצדדין · של ראש על הלחיים: מהו שתחוץ · בין ידו לבין הראש: כתיב ידו · חסר: אקפד · על שלא אמרה משמו ואקשי ליה אי ס"ד וכו' למה לי דכתב רחמנא בשום מקום בתורה ידיו מלא לכתוב ידו ומשמע נמי תרי: ידו ח] דסמיכה קאמרי · דמשמע תרי *והא לא אשכחן ידיו מלא דסמיכה: סמיכה דבהמה קאמרי · דכל מקום שנאמר ידו משמע תרי: *(מאי) קאמר · במקום שסומכין שוחטין ט] כלומר דלאחר שסומכין לאלתר שוחטין י] שתכף לסמיכה שחיטה דהכי מסתבר שפיר (ע"א) ומאי קאמר דמשמע ליה דבאותו מקום בבהמה שסומכין שם שוחטין והלא אין סמיכה (ב) בצואר יא] נ"ל: *)במקום שסומכין · בעזרה במקום הטבעות דבשעת סמיכה היו ישראל ראשין ליכנס שם:
*)ג"א ע"א מתני'

רש"י כת"י

מעולת נדבה גמרה · דלא כתיב [סמיכה] אלא בעולת [נדבה דכתיב] וסמך ידו על [ראש] העולה וכל התחלת ויקרא [הוא בעולת נדבה] דכתיב אדם כי יקריב מכם משמע [אם ירצה] להקריב: ויעשה כמשפט · בעולת חובה כתיב בויהי ביום השמיני והיא עולת חובה היתה דכתיב קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים וכתיב בסמיכה [תמים]: ידו ולא יד חבירו · אע"ג דאמר לעיל [קרבנו] ולא קרבן חבירו איצטריך ידו דאי לא כתיב ידו הוי אמינא היכא [דאימעט] חבירו היכא [דהקריב] בלא ידיעה: שלוחו · של ישראל כמותו ילפינן בפסחים ושחטו כל קהל עדת ישראל וכי כל הקהל שוחטין אלא מכאן שלוחו של אדם כמותו: שירי מצוה · שלא סמך: כאילו לא כפר · מן המובחר: וכיפר · כפרה כל דהו דכפרה בדם: הצואר · תחת הגרון: הגביים · גבו של בהמה: ראש · כתיבי מובא בה בעולה ושלמים וחטאת: בהדי ראשו · [שיפוע] ראשו כנגד ראשו: הצדדין · לידי הראש מהו: בדבי רבי: מטלית · אם כרך מטלית על ידו וסמך: שלא יהא דבר חוצץ · גבי פרו של אהרן במס' יומא: ידו · בלא יו"ד: שמע ריש לקיש · דלא אמרה משמיה: ואותיב ליה · איהו גופיה: אי ס"ד ידו משמע תרי: למה לי למכתב ידיו · בכל התורה: אקשי ליה עשרים וארבע · אמאי לא כתיב ידו: בתר דנח דעתיה א"ל · אנן בסמיכה ילפינן בבנין אב דמה בשעיר המשתלח כתיב ידו וכתיב שתי אף כל מקום [דכתיב] ידו בסמיכה שתי הויין: מאי קאמר · דלתני תיכף לסמיכה שחיטה והכא ידענא דבמקום שסומכין שוחטין לפי שתיכף לסמיכה שחיטה דכתיב וסמך אהרן וסמיך ליה ושחט: מתני' שאחד מניף לכל החוברים · [שרצו] להתנדב קרבן שכל הקרבנות מביאין בשותפות כדאמר בפ' המנחות והנסכים [ואחד] מניף על ידי כולם כדמפרש בגמ': בקרבנות · בחזה ושוק של שלמים: ובקרבנות הצבור · כבשי עצרת:

תוספות

דבו של רבא דאמר רבא בריש יבמות (דף ג·) ובפ' הנשרפין (סנהד' עה:) א"ל רב יצחק בר אבודימי אתיא הגה הגה אתיא זמה זמה ועוד אחר היה בימי רבי כדאשכחן בפ' כירה (שבת מ:) דאמר רב יצחק בר אבודימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ כו' והוא היה רבו של רב דאמר בפ' הספינה (ב"ב פו·) היכא תנא דאתנייה לרב מדות אחוייה לרב יצחק בר אבודימי ורבינו שמואל גריס דאתנייה רב בלא למ"ד כלומר ששנה לו רב במדות ור"ת מייתי ראיה מפ"ק כל הבשר (חולין קי·) דרבו של רב היה דאמר היכא תנא דאתנייה לרב כחל אחוייה לרב יצחק בר אבודימי ואי אפשר לגרוס שם דאתנייה רב דהוא דקמהדר ליה אני כחל מניקה שניתי לו ויש מפרשים דלו כמו ממנו כדאשכחן במועד קטן (דף כא·) ואם היו רבים צריכין לו* :

*אתיא סמיכה סמיכה מזקני · תימה אם כן ניבעי מנוקים מכל מום ולמאן דיליף מעולת ראייה נמעט סומא באחד מעיניו דפטר ליה מראייה ושאר כל הנהו דפטורים התם ועוד למה לי בני ישראל למעוטי נשים תיפוק לי מהכא :

*יליף מעולת ראייה · אע"ג דעולת ראייה גופה מעולת נדבה גמרה כדבסמוך וקיימא לן (זבחים דף מט:) דדבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בג"ש הני מילי היכא דיליף ההיא מילתא גופה אבל הכא ילפינן עולת חובה דטעונה סמיכה מעולת נדבה והדר גמרינן סומא דלא : ידו ולא יד אשתו · מהא דכתיב בני ישראל למעוטי נשים מסמיכה לא נפקא אשתו דהוה אמינא תסמוך בקרבן בעלה דכיד בעלה דמיא *וא"ת ולמה לי קרא למעוטי נשים מסמיכה תיפוק לי דמצות עשה שהזמן גרמא אם תכף לסמיכה שחיטה דאורייתא כדאמר בפ' כל הפסולין (זבחים לג·) דאפילו סמך בסוף הלילה תכף לעמוד השחר צריך לשהות עדיין את התמיד תחילה שלא יהא דבר קודם לתמיד עוד תנן בפרק ב' דמגילה (דף כ:) כל היום כשר לסמיכה ולשחיטה דריש בגמרא דכתיב ביום זבחכם ואיתקש סמיכה לשחיטה דכתיב ושחט וסמך* :

*כאילו לא כיפר וכיפר · בפ"ק דזבחים (דף ו·) בעי למידק מהכא דלא מכפר אעשה דלאחר הפרשה דקאמר מאי לאו כיפר עשה דקודם הפרשה לא כיפר סמיכה דהוה ליה עשה דלאחר הפרשה ואמר רבא עשה דסמיכה קאמרת שאני הכא כיון דכל כמה דלא שחט בעמוד וסמוך קאי אימת קא הוי עשה לאחר שחיטה חשיב כעשה דלאחר שחיטה אמר ליה רב הונא בר (רבי) יהודה לרבא ואימא כיפר גברא לא כיפר קמי שמיא כדתניא והטהר בשמן אשר על כף הכהן כו' ותימה דלא מייתי מברייתא דתנופה דהכא דעל כרחין לא כיפר קמי שמיא קאמר דלא שייך לנומר לא כיפר *עשה דתנופה היא לאחר זריקה ויש לומר דהך ברייתא מיתניא גבי אשם מצורע בתורת כהנים שטעון תנופה חי ושייך לפרש לא כיפר עשה דתנופה מחיים :

ולא ידו על הצואר · נגד הגרון מקום הסימנין שהם קרוי צואר כדתנן בפרק קמא דחולין (דף יט:) סמיכה

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פ"ג מהלכות מעה"ק הלכה יב :

נה ב ג ד מיי' שם הלכה יג :

נו ה מיי' פ"ש מהלכות מעה"ק הלכה טו :

נז ו מיי' פ"ח מהלכות תמידין ומוספין הל' יא :

ביצה כ.

[ועי' תוס' יבמות ג. ד"ה דאמר ותוס' כתובות מ. ד"ה אמר ותוס' ב"ב פז. ד"ה מי כאן ותוס' חולין קי. ד"ה היכא ותוס' חגיגה יא: ד"ה דאמר]

[ברכות לה: וש"נ]

[שם כד. וש"נ]

יומא ה. זבחים ו.

עי' תוס' קדושין לו: ד"ה הקבלות וכו' כתבו ישוב על קושיא זו

ר"ל עשה תנופה דתנופה היא ג"ק

צ"ל סמיכת קרבן יחיד כו' נ"ק

שייך למתני' וגו' נ"ק לסמיכה כו' שלא עשאה כו'

צ"ל והכא לא כו' מלא בסמיכה נ"ק

נ"א הכי קאמר וגו' נ"ק תרי הס"ד ואח"כ ד"ה מאי קאמר דמשמע ליה דבאותו מקום בבהמה שסומכין שם שוחטין והלא אין סמיכה בצואר הס"ד ואח"כ ד"ה הכי קאמר במקום שסומכין בעזרה במקום הטבעות דבשעת סמיכה היו ישראל ראשין ליכנס שם ענין אחר במקום שסומכין שוחטין כלומר דלאחר שסומכין לאלתר שוחטין שתכף לסמיכה שחיטה נ"ל והכי מסתבר שפיר הס"ד

רבינו גרשום

מעולת ראיה נמי היינו חובה: ושלוחו של אדם כמותו · דכתיב ושחטו אותו וגו': שירי מצוה · ולא עשאה מעלה עליו כאילו לא כיפר וכיפר · דהא עקר כפרה בדם כתיב : ולא על הצואר · היינו הגרון: דקאי להדי ראשו אימא לא למעט: הגביים היינו גבה של בהמה: הצדדין · של ראש: מטלית · לבין ידו לבין הראש: כתיב ידו · חסר אקשי לי' כ"ד דאמאי כתי' ידיו לכתוב ידו משמע נמי שתים: ידו דסמיכה קאמרי דלא צריך למכתב ידיו אלא ידו: במקום שסומכין שוחטין · דבעזרת סומכין כי היכי דשוחטין :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דקאי וכו' בשוה עם הראש : (ב) ד"ה מאי קאמר וכו' אלא בצואר ומבני במקום שסומכין :

גליון הש"ס

גמ' ידו ולא יד שלוחו · עי' יבמות קא ע"ב תוס' ד"ה וקראו :

שיטה מקובצת

א] ויעשה כמשפט · פ"ה בעולת חובה כתיב ביום השמיני והיא עולת חובה היתה של אהרן וא"ת והא קרא דויעשה כתיב אצל קרבן העם ואיך נגמר מהתם דהתם גזרת הכתוב הוא דהא עולת חובת צבור הוא וצבור לא בעי סמיכה רק האי דאמרינן לעיל ואומר הר"ם דע"כ פ"ה עיקר דאעולת אהרן קאי דאי אעולת העם מאי ויקרב ויעשה דמשמע אהרן יעשה עצמו הסמיכה והלא אין סמיכה רק בבעלים אלא ע"כ האי אעולת אהרן ואע"ג דלא נכתב במקומו סיים הכתוב כל העולות והדר כתיב וסמך וקאי אעולה הכתובה מקודם · עכ"ל גליון : ב] מצות הוא : ג] חד הוי אמינא : ד] ברבי אליעזר ב"י ידו תיבת אומר נמחק : ס] שוחטין ותיכף : ו] לי דהנך : ז] גב הבהמה : ח] דסמיכה אמרי : ט] שוחטין לומר ואות כ' נמחק : י] שוחטין נימא תיכף ואות ש' נמחק : יא] בצואר כך נ"ל :

בחיים "ובשחוטין ובדבר שיש בו רוח חיים ובדבר "שאין בו רוח חיים מה שא"כ בסמיכה:
גמ' תנו רבנן °קרבנו לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה שיכול והלא דין הוא ומה תנופה שנתרבתה בשחוטין נתמעטה בחוברין סמיכה שלא נתרבתה בשחוטין אינו דין שתתמעט בחוברין ת"ל קרבנו לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה ותתרבה תנופה בחוברין מקל וחומר ומה סמיכה שלא נתרבתה בשחוטין נתרבתה בחוברין תנופה שנתרבתה בשחוטין אינו דין שנתרבתה בחוברין משום דלא אפשר היכי ליעביד לינפו כולהו בהדי הדדי קא הויא חציצה ליניף וליהדר וליניף תנופה אמר רחמנא ולא תנופות וסמיכה בשחוטין ליתא והתנן* "בזמן שכהן גדול רוצה להקטיר היה עולה בכבש והסגן בימינו הגיע למחצית הכבש אחז [א] סגן בימינו והעלהו והושיט לו הראשון הראש והרגל [ב] סומך עליהם וזורקן הושיט השני לראשון שתי ידים נותנו לכהן גדול סומך עליהם וזורקן נשמט השני והלך לו וכך היו מושיטין לו שאר כל האברים סומך עליהם וזורקן ובזמן שהוא רוצה הוא סומך ואחרים זורקין אמר אביי "התם משום (א) [ג] כבודו דכהן גדול:

הדרן עלך שתי מדות

שתי "הלחם נילושות אחת אחת ונאפות אחת אחת "לחם הפנים נילושות אחת אחת ונאפות שתים שתים "ובדפוס היה עושה אותן כשהוא רודן נותנן לדפוס כדי שלא יתקלקלו: **גמ'** מנא הני מילי דתנו רבנן °שני עשרונים יהיה החלה האחת מלמד שנילושות אחת אחת מנין שאף שתי הלחם כך תלמוד לומר יהיה ומנין שאפייתן שתים שתים תלמוד לומר °ושמת אותם יכול אף שתי הלחם כן תלמוד לומר אותם האי אותם הא אפיקתיה אם כן לימא קרא ושמתם מאי ושמת אותם שמעת מיניה תרתי: תנו רבנן ושמת אותם בדפוס "שלשה דפוסין הם נותנה לדפוס ועדיין היא בצק וכמין דפוס היה [ד] לה בתנור וכשהוא רודה נותנה בדפוס כדי שלא תתקלקל ולהדרה לדפוס קמא כיון דאפי [ה] לה נפחה: איתמר לחם הפני' כיצד עושין אותו
רבי

רש"י

מתני' בחיין ובשחוטין. "בכבשי עצרת: ובדבר שאין בו רוח חיים. [ו] לחם ומנחות: מה שאין כן בסמיכה. דאין נוהגין בשחוטין ואין נוהג אלא בדבר שיש בו רוח חיים: **גמ'** שיכול. שיהא האחד סומך לכל החבירים והלא דין הוא וכו': בחוברין. בחבירין: נתמעטה בחוברין. שאין כולם צריכין להניף אלא אחד מניף על יד כולם: ותתרבי תנופה בחוברין. שיהא כולם צריכין להניף: תנופה שנתרבית בשחוטין. בין בשלמי צבור בין בשלמי יחיד: קא הוי חציצה. דכי מניף זה ידו ע"י חבירו הויא ידו חוצצת בין יד [ז] חבירו לזבח: ליניף. חד והדר ליניף חבריה: תנופה. אחת כתיב אבל בסמיכה לא כתיב סמיכה [ח] בהדיא אלא וסמך סתם [יכול] לסמוך והדר לסמוך: והעלהו. לכהן גדול: הושיט הראשון. מאותן *י"ב שעסוקים בתמיד וסומך עליהם כהן גדול וזורקן על האישים ונשמט השני והלך לו ובא חבירו שלישי ומושיט לראשון והראשון לכהן גדול: משום יקרא דכהן גדול. שיהא נראה כמו שהקריב הוא את כולן היה סומך עליהן ולא שתהא סמיכתם נוהגת בשחוטין מן התורה:

הדרן עלך שתי מדות

רש"י כת"י

חיים ושחוטין. [מפרש בפ' כל] המנחות באות מצה: בדבר שיש בו רוח חיים. כגון קרבן בהמה: בדבר שאין בו רוח חיים. כגון לחמי תודה ונסכים: גמ' כל בעלי קרבן לסמיכה. כל החוברין סומכין: נתמעטה בחוברין. [שאחד] מניף כדמפרש משום דלא אפשר [משום] דהויא חציצה בין יד של זה לקרבן ואי קשיא הא אמרינן כהן מניח ידו תחת יד בעלים ומניף והוי ידו חציצה לא אקפיד משום דעיקר תנופה בבעלים כדכתיב על כפי הנזיר: בזמן שכה"ג רוצה להקטיר. הקרבן דכתיבתו הוא דאמר במס' יומא כיצד מקריב אנא ברצה אומר עולה זו אני מקריב: והעלהו. מסייעו לעלות: והושיט הראש והרגל דהן קרבין ראשון בתמיד כדאמרינן במס' יומא: וסומך עליהן. כה"ג וזורקן על המערכה: הושיט השני. די"ג כהנים [היו עסוקין] בתמיד: שתי הידים. קרבין אחר הראש והרגל והשני מושיט לראשון דכך כבוד הוא בכך שיהא אחד מושיט מכולם ונותן לו ומדקתני והושיט לו הראשון וסומך עליהם אלמא יש סמיכה בשחוטין: הא לאו סמיכה גמורה היא אלא משום יקרא דכה"ג שתהא הקטרתו מעולה מאחר הקטרת:
(ע"כ מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל)

הדרן עלך שתי מדות

[פירושים שלא בדפוס מכאן והלאה הוא פירוש רש"י ז"ל]

שתי הלחם: דפוס. פורמ"א בלע"ז ובגמ' מפרש היאך עשוי: וכשהוא רודה [ט]. מן התנור: נותנן בדפוס. כדי שלא יתקלקלו וישברו: **גמ'** החלה האחת. בלחם הפנים כתיב: ושמת אותם. שימה ראשונה שאתה עושה מהם דהיינו בתנור תהא בלשון אותם דמשמע שהיה נותן שתים בשני דפוסין יחד בתנור: ועדיין היא בצק. נותנה בדפוס שהדפוס עשוי [י] כמין תיבה פרוצה ולמר כמין ספינה רוקדת כדפליגי לקמן ומתקן הבצק בתוך הדפוס שיהא עשוי כעין הדפוס שהלחם היה לו דפנות ותוך: וכמין דפוס היה לה בתנור. והיו מסיקין אותו עם התנור ואופה את הלחם: וליהדרה. לאחר שרדה לדפוס קמא שתקנה בו: נפחה. [יא] וצריכה דפוס גדול מן הראשון:
כמין

תוספות

סמיכה שלא נתרבתה בשחוטין. תימה ותתרבה בשחוטין מקל וחומר מתנופה שנתמעטה בחוברין ונתרבתה בשחוטין:
קא הויא חציצה. והא דכהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף פירשתי לעיל בפרק כל המנחות באות מצה (דף סא:): **בזמן** שכהן גדול רוצה להקטיר. משנה היא במסכת תמיד (דף לג:):

הדרן עלך שתי מדות

שתי הלחם. במשנה ובמקרא קרוי לשון זכר ולשון נקבה דהכא תנן שתי הלחם ובשמואל (א' י) כתיב גבי שאול ונתנו לך שתי לחם ולקחת מידם ולעיל פ' ואלו מנחות (דף עה:) קרי ליה לשון זכר דקאמר בבא מלחם גדול וכתיב (ישעיה נא) ולא יחסר *לחמו: **ובדפוס** היה עושה אותן. אית דגרסי טפוס והכל אחד כמו גיטין (דף כו.) טופסי גיטין פורמ"א בלע"ז ואי אפשר לברר אם היה מתקן הלחם מחוץ לדפוס שהיה הדפוס בתוך הלחם או הלחם בפנים ומתוך הסברא נראה שהלחם בתוך הדפוס אבל מדקאמר בגמ' וליהדרה בדפוס קמא ומשני כיון דאפי לה נפחה משמע שהלחם חוץ לדפוס דאי בתוך הדפוס כיון דכמין דפוס היה לה בתנור היכי מינפחה הא אין הדפוס מניחה ועוד דבכל דוכתא משמע שהיו מדביקין את הפת בתנור ואם בתוך הדפוס נתונה אי אפשר להדביקה ומהא דקתני וכשהוא רודן נותנן בדפוס אין לדקדק דשייך רדיה* מפני הדפוס ולא מפני שהודבקה בתנור: **וכשהוא** רודן נותנן בדפוס. הן הקערות של שולחן כדאמר (לקמן דף נז.) קערותיו אלו דפוסין וכן פירש רש"י בפירושי חומש שהיה נותנו בקערות לאחר אפייה ותימה הא דפליגי לקמן (דף נה:) באפייתן אי דחיא שבת דלמאן דאמר תנור מקדש דחיא שבת משום דאי אפי לה מאתמול איפסלא בלינה ולמאן דאמר אין תנור מקדש לא דחיא הא בין למר ובין למר קערות נתקדשו כדכתיב בפ' נשא ומשחת בו את אהל מועד ואת ארון העדות את השולחן ואת כל כליו ושמא אע"ג דכתיב גבי שלחן ועשית קערותיו מ"מ כלי השולחן מיהא לא מיקרו אי נמי מאן דמפרש קערותיו אלו הדפוסים קסבר תנור מקדש אבל מאן דאמר אין תנור מקדש היה מפרש דקערותיו היינו קערות שהיו נותנים בהם את הלחם על שתי שולחנות שבאולם אחד מכסף ואחד מזהב על של כסף נותנים לחם הפנים בכניסתן ועל של זהב ביציאתן אבל אין לפרש דעל שולחן של מקדש שבהיכל היו סודרין בתוך הקערות דהא כן שולחן היה מקדש יותר מחמשה עשר טפחים:
ושמת אותם בדפוס. וא"ת והא אפיקתיה למר שאפייתן שתים שתים ויש למר דהא כן לכתוב ונתת אותם אבל ושמת משמע שימה בדפוס:
כמין

עין משפט נר מצוה:
נט א ב מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הל' ח ופ"ח מהלכות תמידין ומוספין הלכה יא: [ד"ס כאן]
ס ג ד מיי' פ"ה מהל' כלי המקדש הל' יג:
א ה מיי' פ"ח מהלכות תמידין ומוספין הל' ו:
ב ו מיי' פ"ה שם הל' ז:
ג ז ח מיי' שם הל' ח:

[ראיה זו לע"ג דהא ולא יחסר מוסב על האדם ומצאתי שגם התי"ט הניח זה בתימה]

שיטה מקובצת
א] אחז הסגן: ב] והרגל וסומך: ג] משום יקרא: ד] תיבת לה נמחק: ה] לה נפחה רב: ו] חיים שתי לחם: ז] תיבת חבירו נמחק: ח] סמיכה אחת: ט] רודה אותן: י] עשוי למר: יא] נפחה רב:

נמי מן הדפוס צ"ק

תורה אור: ויק' א | ויק' כד | שם

צ"ק | א"י רא צ"ק | תמיד לג:

הגהות הב"ח
(א) גמ' משום (כבודו) תז"מ ונ"ב גי' רש"י יקרא:

רבינו גרשום
שיכול. שיהא א' סומך ע"י כולן. והלא דין כו': קא הויא חציצה. שידו של אחר חוצץ בין ידו של אחר: לינף חד והדר לינף חבריה תנופה אחת אמר כו'. אבל בסמיכה דלא כתב סמיכה אחת לסמוך והדר לסמוך: והושיט הראשון. מאותן י"ב כהנים שזוכין בתמיד: וסומך עליהן כ"ג וזורקן. על המערכה: נשמט השני והלך לו ובא חברו ומושיט לראשון והראשון לכ"ג: משום כבודו דכ"ג. היה סומך עליהן אבל בעלמא ליכא סמיכה בשחוטין:

סליק פירקא

שתי הלחם. ת"ל אותם. שתי הלחם למעט לחם הפני': הא אפיקתיה לגופיה דנאפות שתים ולא בא למעט אם כן וכו': וכמין דפוס היה לה בתנור. גדול מעט מן הדפוס הראשון: וכשהוא רודה. כשמוציאה מן התנור וניתנת בדפוס ג' שהוא גדול מדפוס שבתנור כדי שלא תתקלקל תקונה לפי שהיא דקה ואם לא נותנת בדפוס היתה מתקלקלת: נפחה. גדלה ואינה נכנסת בדפוס הראשון

ד א מיי' פ"ה מהלכות תמידין ומוספין הל' ט:

רבי חנינא אמר כמין תיבה פרוצה ר' יוחנן אמר כמין ספינה רוקדת בשלמא למאן דאמר כמין תיבה פרוצה היינו דהוו יתבי בזיכין אלא למאן דאמר כמין ספינה רוקדת היכי הוו יתבי בזיכין מקום עביד להו בשלמא למאן דאמר כמין תיבה פרוצה היינו דהוו יתבי קנים אלא למאן דאמר כמין ספינה רוקדת קנים היכי הוו יתבי מורשא עביד להו בשלמא למאן דאמר כמין תיבה פרוצה היינו דסמכי ליה סניפין ללחם אלא למאן דאמר כמין ספינה רוקדת היכי סמכי ליה סניפין ללחם דעגיל להו מיעגל בשלמא למאן דאמר כמין ספינה רוקדת היינו דבעינן סניפין אלא למאן דאמר כמין תיבה פרוצה סניפין למה לי אגב יוקרא דלחם תלת בשלמא למאן דאמר כמין ספינה רוקדת סניפין על גבי שלחן מונחין אלא למ"ד כמין תיבה פרוצה סניפין היכא מנח להו אארעא מנח להו אין דאמר רבי אבא בר ממל לדברי האומר כמין ספינה רוקדת סניפין על גבי שלחן מונחין לדברי האומר כמין תיבה פרוצה סניפין ע"ג קרקע מונחין כמאן אזלא הא דא"ר יהודה הלחם מעמיד את הסניפין והסניפין מעמידין את הלחם כמאן דאמר כמין ספינה רוקדת

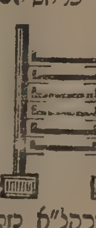
מיתיבי

רש"י

כמין תיבה פרוצה. שניטל כיסויה ושתי דופנותיה א' כנגד זו כך הלחם היו לו ב' דפנות ושוליים רחבים כזה:

כמין ספינה רוקדת א). קוו"ש ואין לה שוליים אלא מלמעלה רחבה ומלמטה כלה והולכת עד כאצבע כזה וב' ראשיה חדין והולכין וגבוהין למעלה ואין נוגעין במים ולהכי קרי לה רוקדת שמרקדת והולכת מהר: היינו דיתבי בזיכין. של לבונה בתוך לחם העליון כדכתיב (ויקרא כד) על המערכת לבונה זכה דהואיל והשוליים רחבים היו יושבים הבזיכין עליהם יפה: אלא למאן דאמר כמין ספינה רוקדת היכי יתבי בזיכין. הא אין לו שוליים: מקום הוה עביד להו. בעובי אחד הדפנות היה מתקן להן בית מושב: בשלמא למ"ד כמין תיבה פרוצה. ב] היו הדפנות: היינו דיתבי קנים. דקתני מתניתין כ"ח קנים היו שם שהיה נותן ג' קנים של זהב על הלחם ג] הראשון *[האחד] ראשו של קנה על דופן זה וראשו ד] (של) אחר על דופן זה ועל הקנים היה מושיב לחם אחר עד שהם שם חלות זו על זו ומבדילין הקנים בין חלה לחבירתה כדי שלא יתעפשו: אלא למאן דאמר כספינה רוקדת היכי יתבי קנים. והלא ראשן חדים ואין יכול ליתן שם אלא קנה אחד באמצעיתו: מורשא עביד להו. אגל הראש מכאן ומכאן ומדביק מעט בצק לקבל את הקנים: בשלמא למאן דאמר כמין תיבה פרוצה. שהיו הדפנות זקופות בשוה היינו דסמיכי סניפין ללחם דקתני' מתני' ארבעה סניפין ה] היו שם מפוצלין בראשיהן שנים לסדר זה ושנים לסדר זה שהלחם ו] מונח ארכו לרוחבו של שולחן וקופל למעלה מיכן ומיכן מה שאורך הלחם יתר על רוחב השולחן והן הן דופני הלחם ולמאן דאמר כמין תיבה פרוצה ז] כפול שהדפנות זקופות בשוה: היינו דסמכי שני סניפין. שקורין פירק"ש העומדים בקרקע ח] ארוכות וגבוהות עד לחם העליון סומכין הלחם שלא ישברו דופנותיו ולהכי מפוצלין בראשיהם פיצולין הרבה כזה* שראשי הקנים שעל כל לחם ולחם מונחין ט] על אותם פיצולין:

אלא למאן דאמר כמין ספינה רוקדת. שאוין הדפנות בשיפוע היכי סמכי סניפין ללחם והלא אין הסניפין נוגעין אלא מעט בראשו של לחם י] ואין יכול לסמוך *שאר דופנותיו שלא ישבר: דעגיל להו מיעגל. יא] אין הסניפין עומדין זקופין אלא עשויים כחצי מעגל שקורין ציירקל"א כזה ואותו עיגול תחת שיפועו של לחם וסומך את כל הלחם וראש הסניף סומך לראש הלחם מיעגל ציירקל"א כדקרינן חוני המעגל על שם עוגה (תענית דף יט.):

היינו דבעינן סניפין. שאין שולי הלחם רחבים ואינו יושב יב]: אגב יוקרא דלחם. שזה מונח על זה מכבידו: תלה. נשבר כמו תילחי תילחי (חולין דף נג:): סניפין על גבי שלחן מונחים. ודעגיל להו כדאמרן: אלא למ"ד כמין תיבה פרוצה. והוו הדפנות שוות וזקופות תו לא מלו סניפין למיתב על השלחן: הלחם מעמיד את הסניפין. שסיפועו של לחם מונח על *קיפולו של סניף יג] כדאמר דעגיל מיעגל והסניף מעמיד הלחם שלא יפול:

תוספות

כמין תיבה פרוצה. דשולחן רחבו חמשה לרבי יהודה (לקמן דף צו.) וששה לרבי מאיר ולחם ארכו עשרה ורחבו חמשה ונותנין ארכו כנגד רחבו של שולחן וקופל לרבי יהודה טפחיים ומחצה מכאן וטפחיים ומחצה מכאן ולרבי מאיר טפחיים מכאן וטפחיים מכאן נמצא שהיה כמין תיבה פרוצה ב' דפנות א' כנגד זו ושוליים רחבין ופרוצה מלמעלה כמין ספינה רוקדת ואין לה שוליים אלא מלמעלה רחבה ומלמטה כלה והולכת עד כאצבע ושני ראשיה חדין והולכין וגבוהין מלמעלה ואין נוגעין במים כך פי' בקונטרס ומתוך פירושו נראה דפתוח הלחם *מלמטה ושני ראשין חדין כספינה החדה בראשה ובסופה כדי לרוץ מהרה כך הלחם חד בראשו *ובסופו (של חד) לצד אורך השולחן ולהכי פריך למאן דאמר כמין ספינה רוקדת היכי יתבי קנים הלא ראשן חדין ואין יכול ליתן שם אלא קנה אחד באמצעיתו ואע"פ שהיו שם ד' סניפין של זהב מפוצלין בראשיהן כדי לקבל ראשי קנים מ"מ בעינן שיהא *לחם משאן חזק באמצען שלא יתקפלו מכובד הלחם ומה שצייר בקונטרס צורתו כזה

הם החידודין שבראשו ושבסופו של אורך השולחן ולצד רוחבן שהיו דופני הלחם מאריכין ומרחיבין כעין זה שסופפין לצד ראשו ולכך מפרש לקמן דסניפין עגיל להו מיעגל אבל גובה הלחם *מאמצעית לא היה הולך ומגביה בשיפוע מכאן ומכאן עד שהיה הולך ומרחיב עד ה' טפחים והם השוליים המונחים רחבו של שולחן *ואחד כופל מכאן ומכאן כמו דופן זקוף לר' יהודה טפחיים ומחצה ולר' מאיר טפחיים כזה*

אבל מה שפי' בקונטרס ושני ראשיה חדין והולכין וגבוהין למעלה ואין נוגעין במים אם רוצה לומר כעין ספינות שלנו שראשו וסופו משופע והולך. ואינו נוגע במים נמצא דכי מסדר ליה ללחם על השולחן לא יתיב להם אקנים המונחים בראש הלחם שתחתיו ובסופו דלא יתיב אלא אקנה אמצעי בלחודיה ויש מפרשים דהיינו הא דפריך אלא למאן דאמר כמין ספינה רוקדת קנים היכי הוו יתבי כלומר היאך היה יושב הלחם על הקנים פירוש היכי הוו יתבי קנים א)כמשמעו שישב הלחם עליהם ומשני מורשא עביד להו שהיה מדביק בצק בשולי הלחם מתחתיו בתוכו שלמטה כדי שישען על הקנים ואין הלשון משמע כן כלל לפיכך נראה שהלחם בראשו ובסופו שכלפי אורך השולחן אין הולך ומשפע כלל אלא זקוף וא"ת למאן דאמר כמין ספינה רוקדת היכי מיפרשא מתני' דלחם הפנים ארכו עשרה ורוחבו חמשה וקופל לר' יהודה טפחיים ומחצה מכאן וטפחיים ומחצה מכאן ולרבי מאיר טפחיים דכיון דלמטה כלה והולך עד כאצבע היכי תנן נמצא ארכו ממלא רחבו של שולחן הא חסר ליה מה שבוליו הולכין וגבוהין מאמצעיתו מכאן ומכאן דכי פשטת ליה קממלא ליה ותו לא וכי משפעת ליה חסר ליה פורתא ושמא ההוא פורתא לא חשיב ועוד קשה הא דאמר רבי יוחנן (לקמן ד' צו.) לדברי האומר טפחיים ומחצה קופל נמצא שולחן מקדש ט"ו טפחים למעלה הא גבוה טפי לרבי יוחנן גופיה כיון דאמר כמין ספינה רוקדת וצריך לומר דלא הוי טפח והאמרינן לקמן כיון דלא הוי טפח לא קחשיב ודוחק הוא שהרי ששה לחמים היו זה על גב זה ואי לכל חד וחד לא סליק שתות טפח מאי קא פריך למ"ד כמין ספינה רוקדת היכי יתבי בזיכין הא אין משפיעין השוליים אפילו שתות טפח וי"ל דאפילו הכי משמע ליה דלא יתבי בזיכין שפיר דבעינן יד] שלא יהו נוגעין כל עיקר וא"ת אכתי הרי לחם הפנים עוביו טפח כדאמרינן בפסחים בפרק כל שעה (דף לז.) נמצא שולחן מקדש טובא וי"ל דאותו עובי טפח היה בתוך הקיפול שהקיפול טפחיים ומחצה לרבי יהודה או טפחיים לרבי מאיר: **דסמכי** ליה סניפין ללחם. נראה דסניפין רחבין חמשה כרחבו של לחם ומפוצלין בראשיהן ב)דאמר פי' בקונטרס שראשי הקנים של כל לחם ולחם מונחין באותן פיצולין ולפי' זה היו הפיצולין זה למעלה מזה לר' יהודה טפחיים ומחצה ולרבי מאיר טפחיים במדת גובהו של לחם ואפשר דאותן פיצולין היו כעין פגימות לראשי הסניפין כמדת עובי הקנה ותימה דבמתני' תנן (לקמן דף צו.) ד' סניפין של זהב היו שם מפוצלין בראשיהן כדי שיהו סומכין בהן את הלחם וכן קתני לקמן בברייתא שבהם סומכין את הלחם ואין מזכיר בשום מקום כלל נתינת ראשי הקנים משמע דלא בעי העמדה אלא ללחם התחתון המונח על טהרו של שולחן ובתוספתא (פ"א) נמי תניא ד' סניפין היו שם שבהן סומכין את הלחם משמע אלא התחתונה דווקא ולא אפשר להיות כלל למאן דאמר כמין ספינה רוקדת: **תלת**. כמו נפל תילתי תילתי דפרק אלו טרפות (חולין דף נג:):

א) כמשמעו צ"ק. ב) דאמרינן לקמן פי' בקונטרס דהיינו שראשי צ"ק.

רבינו גרשום

שיטה מקובצת

וכבין: בשלמא למ"ד כמין תיבה פרוצה היינו דסמכין ליה סניפין ללחם שקפול הלחם שלחן הוא והסניפין על הארץ הם עומדים ונתעים בכל קפול הלחם עד למעלה וסומכין כמין ספינה רוקדת היכי סמכי הקנים את הלחם דאינם נוגעים על פני כל הקיפול אלא עגיל להו. לסניפין ב) כופין עד יגעו כמין סורקולא ואותו ענול קאי תחת שיפועו של לחם ועומדין הסניפין על השלחן הלחם מעמיד את הסניפין והסניפין מעמידין היינו דבעינן סניפין. (כהלחם) [כי הלחם] אחד על חבירו שלא ידחוק ראשי התוך הלחם למה לי. והלא קיפולו ישר ואינו משופע ולא ידחוק אחד את ראש חבירו לחוץ שקיפולו כמין תיבה פרוצה לא הוו צריכין סניפין למסמכינהו אלא משום הכי הוו סניפין שהם פיצולין מכאן ומכאן מונחים הקנים ולא על גבי הלחם ממש כדי שלא יפרוס הלחם

[כופפן] כדי שיגעו לכל קפול הלחם ועומדין הסניפין על השלחן והלחם מעמיד הסניפין מעמידין קיפולי הלחם כעין זה: היינו דבעינן סניפין. כשהלחם אחד על גבי חבר החדין לחוץ: סניפין למה לי והלא קיפולו ישר ואינו משופע לא ידחוק אחד ראש שוה: ודאי למאן דאמר משום תיבה פרוצה לא הוו צריכי סניפין למסמכינהו אלא שהן מפיצלין שעל גבי פצולק מיכן ומיכן מונחין הקנים ולא על גבי הלחם ממש הלחם שאילו לא היו הסניפין שסומכין הלחם והקנים: אגב יוקרא דלחם תלח הוה תילחי: סניפין על גבי השלחן מונחין. שהיה כופף ראש הסניף תחת שפוע הלחם הלחם מעמיד את הסניף. ששפועו מהדק ותליו על השלחן והסניף מעמיד

סניפין הסומכין את הלחם והקנים: אגב יוקרא דלחם תלחי. היה נופל התחתונה תלחי תלחי: סניפין על גבי השלחן מונחים. שהיה כופף ראש הסניף תחת שיפוע הלחם שעומ ששפועו מהדק ותליו על השלחן והסניף מעמיד את הלחם שלא יפרוס. (עכ"ל הרגמ"ה): א] רוקדת שקורין קוויש: ב] פרוצה ושהיו הדפנות ארוכות: ג] הלחם ראשו של קנ של זהב: ו] שהלחם נתון ארכו: ז] פרוצה שהדפנות: ח] בקרקע אצל השלחן: ט] באותם פיצולין: י] לחם ואיך יכולים: יא] מיעגל שאין: יב] יושב עליו: יג] סניף והס כדאמרן: יד] שלא יהו נוגעין ס"א נוסחן כל כו' נ"א נוגעין כל עיקר בדופן:

א) אולי צ"ל קיפול וכ"ה ברגמ"ה. ב) אולי צ"ל והיו כופפין כדי שיגעו ללחם ועשויין כמין ציירקלא ואותו עיגול קאי יעי'.

מיתיבי כמין כוורת היה לה בתנור *ודומה כמין טבלא מרובעת אימא ופיה דומה כמין טבלא מרובעת תניא כמאן דאמר כמין ספינה רוקדת דתניא ארבעה סניפין של זהב היו שם מפוצלין מראשיהן כמין דקרנין היו שסומכין בהן את הלחם שהוא דומה כמין ספינה רוקדת איבעיא להו לחם הפנים נפסל במסעות או אינו נפסל במסעות רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי חד אמר נפסל וחד אמר אינו נפסל מאן דאמר נפסל דכתיב °כאשר יחנו כן יסעו מה בחנייתו נפסל ביוצא אף בנסיעתו נפסל ביוצא מאן דאמר אינו נפסל דכתיב °ולחם התמיד עליו יהיה ואידך נמי הא כתיב °כאשר יחנו כן יסעו לאידך גיסא מה בחנייתו כי לא יצא ממקומו לא מיפסיל אף בנסיעתו כי לא יצא ממקומו לא מיפסיל ואידך נמי הא כתיב ולחם התמיד עליו יהיה אלא כי אתא רב דימי אמר א] במסודר דכולי עלמא לא פליגי אלא כי פליגי במסולק מאן דאמר נפסל דכתיב כאשר יחנו כן יסעו מה בחנייתו נפסל ביוצא אף בנסיעתו מיפסל ביוצא למאן דאמר אינו נפסל דכתיב °ונסע אהל מועד *אע"פ שנסע אהל מועד הוא ואידך נמי הכתיב כאשר יחנו כן יסעו לאידך גיסא מה בחנייתו ב] כי לא מפיק ליה לא מיפסיל אף בנסיעתו כי לא מפיק ליה לא מיפסיל ואידך נמי הא כתיב ונסע אהל מועד ההוא לדגלים הוא דאתא ואידך °ממחנה הלוים בתוך המחנות נפקא מיתיבי *בשעת סילוק מסעות קדשים נפסלין ביוצא וזבין ומצורעין משתלחין חוץ למחיצתן מאי לאו אפילו לחם הפנים לא בר מלחם הפנים מה נפשך אי אהל מועד דוקא הוא אפילו קדשים נמי אי אהל מועד לאו דוקא הוא אפילו לחם הפנים נמי אלא כי אתא רבין אמר מר אמר במסודר ומר אמר במסולק ולא פליגי אמר אביי ש"מ יש סילוק מסעות בלילה דאי סלקא דעתך אין סילוק מסעות בלילה אימת מדלי ג] לצפרא מאי איריא משום יוצא תיפוק לי דאיפסיל ליה בלינה פשיטא °ללכת יומם ולילה כתיב מהו דתימא הני מילי היכא דעקור בימםא אבל היכא דלא עקור בימםא בליליא לא מצו עקרי קא משמע לן ורמינהי *הוגללו הפרוכת הותרו הזבין ומצורעין ליכנס לשם אמר רב אשי לא קשיא הא ר' אליעזר הא רבנן דתניא [תוספתא פ"ב]

רבי

תורה אור: במדבר י — שם ד — שם ב — שם — שם — שמות יג

רש"י

כמין כוורת היה לה בתנור. וזה הדפוס שהוא נאפה בו מרובע והייט כמין תיבה פרוצה שיש לה שוליים רחבים ומרובעים: אימא ופיה דומה כו'. ד] השוליים עשויין כספינה: כמין דוקרנין. כמין ה] קנים הדוקרנין קנים שיש בהן ענפים הרבה דהוו מפוצלין: נפסל במסעות. כשנוסעין ישראל במדבר ומפרקים המשכן ונושאים השלחן עם הלחם כדכתיב (במדבר ד) ועל שלחן הפנים יפרשו בגד תכלת מי נפסל לחם ביוצא או לא: בחנייתו נפסל ביוצא אם ו] יוצא חוץ לקלעים כדכתיב והיתה לאהרן ולבניו ואכלוהו במקום קדוש (ויקרא כד): ולחם התמיד עליו יהיה. אלמא בקדושתיה קאי: ממקומו. ז] של שולחן: במסודר. על השלחן: ח] [במסולק]. שעדיין לא הגיע זמן לסלק אותו ט] שנסעו ומ"מ בתוך מחנה הלוים הוא שנושאין אותן י] עמהן עם המשכן ודגלי מחנה ישראל סביב להם: כי לא מפיק ליה. מעזרה והשתא נמי לא אפקיה ממחנה לויה: לדגלים. להורות איזה דגל יסע ראשון ואיזה אמצעי ואיזה אחרון: סילוק מסעות. יא] שהפרוכת נגללות: קדשים נפסלים ביוצא. שאין להם קלעים ואעפ"כ המחנה קדוש וזבין ומצורעין משתלחין חוץ ממחיצתן מצורע חוץ למחנה ישראל והיו מהלכים בסוף מחנה כדאמר בברכות (דף נד.) את והב בסופה וזבין חוץ למחנה לויה: אי אהל מועד דווקא הוא. אע"ג דהוגללו הפרוכת כדקתני לעיל: ה"נ אפילו קדשים נמי לא ליפסלו ביוצא ואי אהל מועד לאו דוקא הוא אפילו לחם הפנים נמי ליפסול: אלא כי אתא רבין אמר. אהל מועד לאו דווקא דלדגלים הוא דאתא ומר דמכשיר במסודר דכתיב לחם תמיד עליו יהיה ומר דפסיל במסולק: ש"מ. מדקתני קדשים נפסלים משום פסול יוצא: יש סילוק מסעות בלילה. שאם היה נעלה הענן בלילה היו נוסעים מיד ולא היו ממתינין עד הבקר: אימת מידלו. קלעים: בלילה לא מצו עקרי. דכתיב יומם בריפא והדר לילה קמ"ל: ורמינהי. יב] דקתני וזבין ומצורעין משתלחין: *) בפסח הבא בטומאה. כגון שרוב ציבור טמאים כדאמר (פסחים דף סו:) איש נדחה לפסח שני ולא ציבור וטומאה מה הותרה להם כדכתיב (במדבר ט) טמא יג] נפש אבל לא זיבה וצרעת

*) עייך לע"ב — ורבי

תוספות

כמין כוורת היה לה בתנור. כוורת עגולה היא כדמוכח בפ"ק דשבת (דף ח.) והכא קתני כמין טבלא מרובעת אלא מנוקב ככוורת של קנים שישלוט האור בכולו: **מר** אמר במסודר ומר אמר במסולק ולא פליגי. יד] מסקנא דשמעתא דלא אמרינן אע"פ שנסע אהל מועד הוא והא דמסיק ליה בפ' בתרא דזבחים (דף קטז:) *הייטו לענין קדשים קלים דנאכלין בכל מחנה ישראל ולא בעו אהל מועד ומיהו ק' דבפרק קדשי קדשים (שם דף סא:) מסיק ליה גבי קדשי קדשים דמפרש בשני מקומות קדשים נאכלים קודם שיעמידו הלוים את המשכן ולאחר שיפרקו הלוים המשכן ולא מיפסלי ביוצא משום דאע"פ שנסע אהל מועד הוא ויש לומר דהתם מיירי טו] (קודם) שנפרס אהל מועד והמזבח וקלעי החצר עומדים במקומן *וא"ת וכיון שנסתלק המזבח היכי מתאכלן הא"ר אלעזר התם מזבח שנפגם אין אוכלין בגינו שירי מנחה ור' ישמעאל ברבי יוסי נמי קאמר כל הקדשים שנשחטו שם פסולין ואפילו קדשים קלים והתם מדמי סילוק מסעות לנפגם מזבח וי"ל דאתיא כתנא דפליג אר' ישמעאל בר' יוסי ובקונטרס פי' התם דשני מקומות לאו לאחר שנסעו ונסתלק המזבח קאמר אלא חד מינייהו כדאיתא בעוד שהמשכן נטוי כמשפטו וחד לאחר שפרקוהו קרשיו ויריעותיו ועדיין המזבח במקומו וקודם שיעמידו לוים המשכן דנקט לאו דווקא נקט חדא דלא משכחת לה שיהא המזבח מונח קודם העמדת המשכן שהרי קודם שיחנו בני קהת נושאי המזבחות היו חונין בני גרשון ובני מררי נושאי המשכן ומקימין אותו טז] *)אבל בנסיעתן שהיו מורידין המשכן תחלה יז] ונושאין בני גרשון ובני מררי אחר דגל ראשון ובני קהת אחר דגל שני כדי שיהו קודמין בני גרשון בחנייתן ומעמידין את המשכן לפני בא בני קהת כדכתיב אחר מסע יח] בני יהודה (במדבר י) והורד המשכן ואחר שני דגלים כתיב (שם) ונסעו הקהתים נושאי המקדש דהייטו ארון ומזבחות וכלי שרת והקימו בני גרשון המשכן עד בואם של בני קהת ועוד אי בשיטו את הסדר מוקמת לה היכי שחטו קרבנם קודם שיעמידו המשכן הא אמרן באיזהו מקומן (זבחים דף נה:) שלמים ששחטן קודם שיעמידו הלוים את המשכן פסולין ואי גרסינן לה מיתוקמא בששיט את הסדר והאיך דאיזהו מקומן שלמים דווקא קאמר ומשום דכתיב בהו ושחטו פתח אהל מועד ולא יליף שאר קדשים מינייהו עכ"ל והא דתנן גבי תמיד (דף ל:) לא היה השוחט שוחט עד שישמע קול שער גדול שנפתח למלוה בעלמא וא"ת ולעיל אמאי איצטריך לשנויי ההוא לדגלים הוא דאתא לימא לקדשים קלים הוא דאתא כדמוכח בפרק בתרא דזבחים (דף קטז:) וי"ל דא"כ לא הוה ליה למתלייה באהל מועד ואם תאמר ולוקמה בקדשי קדשים וכגון שהמזבח והקלעים במקומן וי"ל דמשמע ליה ונסע אהל מועד שנסתלק הכל אפילו המזבח: **שמע** מינה יש סילוק מסעות בלילה. פי' בקונטרס מדקתני קדשים נפסלין דאי אין סילוק מסעות בלילה אימת מידלו קלעים בצפרא מאי איריא משום יוצא תיפוק לי דאיפסיל ליה בלינה תימה דלמא נפקא מינה היכא דנסעו באמצע היום דקדשים שנשחטו היום נפסלין משום יוצא ולא משום לינה ונראה לפרש דקאי אפלוגתא דרבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי דאיירי בלחם הפנים ומסקינן דמסולק נפסל במסעות ועל כרחך בשבת לא היו נוסעין דאפילו לא היו תחומין מדאורייתא לא היו יכולין ליסע משום איסור הוצאה ואיסור מהמר להכי דייק דאי אין סילוק מסעות בלילה יט] תיפסול הלחם בלינה ואי הוה אמרינן דבשום פעם לא היו נוסעין אלא או בתחלת היום או בתחלת הלילה הוה מצינו למימר דדייק מברייתא שפיר:

אין

*) נ"ל ובנסיעתן היו מורידין כו' ונסעו נ"ב

רבינו גרשום

כמין כוורת היה לה בתנור. לחלה והיינו הדפוס ודומה כמין טבלא מרובעת. אלמא דהלחם נמי מרובע כמין תיבה: שהא לא תקשי אימא ופיה של דפוס דומה כמין טבלא. שהיה פיה מרובע מרוחב כדי שיכנים בו הלחם בריוח אבל למטה עשוי הדפוס כמין ספינה רוקדת: ארבע סניפין. ב' לסדר זה וב' לסדר זה: ומפוצלין מראשיהן. כדי לקבל הקנים: כמין דוקרנין. כעין קנין שמתפרדין מלמעלה: נפסל במסעות. כשהיו ישראל נוסעים ממקום למקום היו נושאין את השלחן עם הלחם שעליו: חד אמר נפסל. דכיון דנסעו ממקומן הוה ליה חוץ ממחיצתו: חד אמר אינו נפסל [אם] הוא (ו)במקומו (הוא) על השלחן: מה בחניית המשכן נפסל ביוצא. חוץ ממקומו: אף בנסיעתו [כי לא יצא] ממקומו לא מיפסיל ע"ג השלחן: במסודר. שעדיין ע"ג השלחן לא מיפסיל אע"ג דנסעו: כי פליגי במסולק. שאם סלקוהו מן השלחן בשעת נסיעה וכרכוהו בבגד תכלת שעליו ובפרוכת והוליכוה: אע"ג שנסע כיון דעדיין הוא כרוך בין הפרכת אהל מועד [הוא] ולא מפסל ביוצא: מה חנייתו כי לא מפיק ליה חוץ ליריעות לא מפסיל: ואידך דפסיל והכתיב ונסע אהל מועד דמשמע אף על גב דנסע אהל מועד הוא התוא (דנסע) לדגלים הוא דאתא. שיהא אהל מועד באמצע הדגלים בין דגל ראובן לדגל אפרים: סילוק מסעות. היינו סילוק אהל מועד: קדשים שהיו שם נפסלין משום יוצא וזבין ומצורעין משתלחין חוץ למחיצה. כלומר שאין ראוין להכנס באותו מקום שהיה בו אהל מועד מפני שהיה קדוש: מאי לאו דמאי קדשים נפסלין אפילו לחם הפנים קאמר: אי אהל מועד דוקא דאע"ג שנסע אהל מועד הוא אפילו קדשים נמי לא ליפסלו: אלא כי אתא רבין אמר ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי [לא פליגי] מאן דמכשר אמר במסודר ומאן דפסל אמר במסולק ולא פליגי והא ברייתא דאמרה דקדשים נפסלין דמשמע אפילו לחם נמי במסולק קאמר: אימת מדלי. כלומר אימת מסלקי: מצפרא תפוק לי דאיפסול בלינה. דבצפרא אכתי לא עבוד ביה קרבנות והני קדשים דהוו ביה מדאתמול הוו ואי לא מדלי אלא מצפרא הוה בהנהו קדשים נמי פסול לינה אלא מדלא איירי מפסול לינה ש"מ יש סילוק מסעות בלילה: פשיטא דכתיב ללכת יומם ולילה דבליליא נמי אסלקי: מהו דתימא הני מילי דאימתי אולי בליליא כגון דעקור המסעות בימםא וכו': הוגללו הפרוכות. שנסעו ממקום למקום: הותרו זבין ומצורעין ליכנס לשם וקשיא התוא דזבין ומצורעין משתלחין חוץ למחיצה:

בפסח

שיטה מקובצת

א] במסודר. גליון פ"ח במסודר על השלחן שעדיין לא הגיע כו' עד שסלקוהו בשבת כו'. וק"ק דהא ע"כ בשבת לא נסעו משום הוצאה ומחמר כמו שכתבו התוס' לקמן ושמא יש לומר כגון שאותו שבת היה יוה"כ שלחם הפנים נאכל לערב במוצאי שבת ולא הספיקו לאכול אותם עד שנסעו ויש סילוק מסעות בלילה כדמוכיח אביי וכן משמע לקמן במתני' חל יוה"כ להיות בשבת החלות מתחלקות לערב עכ"ל הגליון גמרא של קלף: ב] כי לא מפיק ליה. פ"ח כי לא מפיק ליה מעזרה וה"נ לא מפיק ליה ממחנה לויה וקשה דמה יש לנו לדמות עזרה למחנה לויה ונראה דה"פ אף נסיעתו כי לא מפיק ממחנה לויה לא מפסיל דמחנה לויה אקרי אהל מועד בשעת מסע דכתיב ונסע אהל מועד מחנה לוים אלמא דקרוי אהל מועד לפי שאהל מועד בתוכו: ג] מצפרא: ת.זוסי רגמ"ס

...ק למחנה. כלומר שלא היו ראוין ליכנס באותו מקום שהיה בו אהל מועד מפני שהוא קדוש: אימת מדלי מצפרא. כלומר אימת מסלקי מצפרא: תיפוק לי דאיפסול בלינה. דבצפרא אכתי לא עברא בה קרבנות והני רבנות הוי ביה מאתמול ואי לא מדלי אלא מצפרא הוה בהנהו קדשים נמי פסול לינה אלא מדלא איירי בפסול לינה ש"מ [יש] סילוק מסעות בלילה. (עכ"ל הרגמ"ה): ד] כו' אבל: ה] קנים שיש בהן ענפים הרבה היינו מפוצלין: ו] אם היה: ז] על השלחן תיבת של נמחק: ח] תיבת במסולק ל"ש ונמחק: ט] שנסעו כ"ע לא פליגי דלא איפסל דהא כתיב לחם הפנים תמיד כי פליגי במסולק שסלקוה בשבת וסדרו אחר ולא הספיקו לאכול אותם עד שנסעו: י] אותן כהנים עמהם על השלחן ודגלי: יא] שהפרוכת נגלל: יב] ורמינהי להא: יג] טמא לנפש: יד] פליגי ממסקנא דשמעתא [משמע]: טו] קודם שנפרק אהל מועד מכל וכל: טז] תיבת אבל נמחק: יז] תחלה ונוסעין תיבת ונושאין נמחק: יח] מסע דגל: יט] בלילה תיפוק ליה דאיפסל:

נפסל במסעות. כשהיו ישראל נוסעים ממקום למקום היו נושאים את השלחן וגם הלחם: חד אמר נפסל במסעות. דכיון שנסעו ממקומן הוא יוצא לחוץ ממחיצתו: וחד אמר אינו נפסל. הלחם אם הוא במקומו על השלחן: כי פליגי במסולק. [אם] סלקוהו מן השלחן [בשעת] נסיעה וכרכהו [בבגד] תכלת שעליו בפרכת והוליכוהו: אע"פ שנסע אהל מועד הוא. כיון דעדיין הוא כרוך בין הפרוכת אהל מועד הוא ולא מפסל בלינה: ההוא לדגלים הוא דאתא. שיהא אהל מועד באמצע הדגלים בין דגל ראובן לדגל אפרים: סילוק מסעות. היינו סלוק אהל מועד: קדשים. שהיו [נשארים] נפסלים משום יוצא: זבים ומצורעים משתלחים

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"ה מהל' תמידין ומוספין הל' ט:

נ"א דאמרינן אע"ג שנסע אהל מועד הוא כיון כו' נ"ק

נ"ק מ"ז

[ע' תוס' זבחים דף סא ע"א וע"ב כאורך]

מסורת הש"ס

[זבחים סא: קטז:]

תוספתא דזבחים פי"ג זבחים ס:

תורה אור

רבי *אליעזר אומר יכול דחקו *זבין ומצורעין ונכנסו לעזרה בפסח הבא בטומאה יכול יהו חייבין תלמוד לומר °וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש בשעה שטמאי מתים משתלחין זבין ומצורעין משתלחין אין טמאי מתים משתלחין אין זבין ומצורעין משתלחין: **מתני'** אחת [ג]שתי הלחם ואחת [ג]לחם הפנים לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים [ד]ואינן דוחות את השבת רבי יהודה אומר כל מעשיהם בפנים *רבי שמעון אומר לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעזרה וכשרות א] בבית פאגי: **גמ'** הא גופא קשיא אמרת לישתן ועריכתן בחוץ אלמא מדת יבש לא נתקדשה ואפייתן בפנים אלמא מדת יבש נתקדשה אמר ב] רבה הקשה אדם קשה שהוא קשה כברזל ומנו רב ששת מאי ג] קשיא דלמא עשרון לא מקדש תנור מקדש אלא אי קשיא הא קשיא ואפייתן בפנים אלמא תנור מקדש ואין דוחות את השבת ד] איפסלה בלינה (אלא) אמר רבא הקשה אדם קשה שהוא קשה כברזל ומנו רב ששת אמר רב אשי מאי קושיא דלמא מאי מבפנים במקום זריזין והא דרב אשי ברותא היא מה נפשך אי אפייה בעינן זריזין לישה ועריכה נמי [בעינן] זריזין ואי לישה [ועריכה] לא בעינן זריזין אפייה נמי לא בעינן זריזין אלא דרב אשי ברותא היא: ר' יהודה אומר כל מעשיהן בפנים [וכו']: אמר רבי אבהו בר כהנא ושניהן מקרא אחד דרשו °והוא דרך חול אף כי היום יקדש בכלי רבי יהודה סבר ה] בחול אשכחינהו דקא אפו ליה אמר להו דרך חול קא אפיתו ליה אף כי היום יקדש בכלי איפסיל ליה בלינה רבי שמעון סבר בשבת אשכחינהו דקא אפו ליה אמר להו לא דרך חול בעיתו למיעבדיה מידי תנור מקדש שלחן הוא דמקדש ומי מצית אמרת דבשעת אפייה אשכחינהו והכתיב °ויתן לו הכהן קודש כי לא היה שם לחם כי אם לחם הפנים המוסרים מלפני ה' אלא מאי דרך חול דקא אמר להו הכי קא אמרו ליה ליכא לחם כי אם לחם הפנים המוסרים מלפני ה' אמר להו לא מיבעיא האי דכיון דנפק ליה ממעילה דרך חול הוא ו] אלא אפילו האיך נמי דהיום יקדש בכלי הבו לי' דליכול

מסוכן

(שמואל א כא — במדבר ה — שם)

ורבי אליעזר דמיקל התם מיקל הכא דהשתא נמי אין טמאי מתים משתלחים חוץ למחנה שלהם דטמא מת אינו אסור אלא בעזרה בלבד ועכשיו ז] כשהוגלל פרוכת אין מחילה לטמאי מתים להשתלח דטמא מת מותר ליכנס במחנה לויה דכתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו במחילתו וכדאמר בפסחים (דף סז.) ובלבד שלא יכנס למחנה שכינה דהיינו עזרה והא דרבנן דאמרו אע"פ שטמאי מתים אין משתלחין זבים ומצורעים משתלחין: **מתני'** לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים. מפרש בגמ': ואינן דוחות את השבת. אפייתן: וכשרות בבית פאגי. בכל ירושלים דקא סבר אפייתן נמי בחוץ: **גמ'** אלמא מדת יבש. כגון עשרון שנמדדו בו: ח] נתקדשו. ואי נפקי מיפסלא ביוצא: הקשה. בתירוץ זה: אדם קשה. חכם ומחודד לחתך הלכה כברזל ט]: איפסלו בלינה. דכל המנחות משנתקדשו בכלי נפסלים והאי כיון דאיקדיש מאתמול בתנור איפסיל בלינה קודם שיסדרנו על השולחן: במקום זריזים. ולא ביזה ממש הלא בחוץ יעשוהו כהנים זריזים שלא יחמיץ: ושניהם. רבי יהודה ורבי שמעון: בחול. בערב שבת אשכחינהו דוד לכהנים דקאפו ליה: דרך חול קא אפיתו. כלומר בחול קאפיתו ליה בתמיה: אף כי היום יקדש בכלי. התנור ואיפסיל ליה למחר בלינה אלמא תנור מקדש ודוחה שבת: מידי תנור מקדש. דיראים אתם שלא יפסל בלינה והא כי היום יקדש בכלי בתמיה קאמר להו וכי היום יקדש בתנור: דנפקא ליה ממעילה. דכיון *שסילקו י] (בו) מותר לכהנים וכל שיש לו שעת היתר לכהנים אין בו מעילה ולא מיבעיא הך שכבר נסתלק אפילו זה יא] אם היום יקדש בכלי שסידרתם על השלחן הבו ליה:

מסוכן

אין טמאי מתים משתלחים. כגון עכשיו שהוגלגלו הפרוכת דאין מחילה לטמאי מתים להשתלח דטמא מת מותר ליכנס למחנה לויה כדאמרינן בסוטה פרק היה נוטל (דף כ:) ובפסחים בריש אלו דברים (דף סז.) לא טמא מת בלבד אמרו אלא אפילו מת עצמו שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו עמו במחילתו וא"ת והיכי ילפינן טמא מת ממת שאני מת דאין לו טהרה במקוה כדאי' בסוף עירובין (דף קד:) המכניס שרץ למקדש פטור ואע"פ שהיו טמאין אגונו של יוסף עמו במחילתו ומכל מקום קשה הא קא חשיב רבותא אפילו מת עצמו וי"ל דסבר כמאן דאמר חייב אי נמי חשיב יב] במינו טהרה במקוה *דיש לאדם חי טהרה יג]: **לישתן** ועריכתו בחוץ. אלמא מדת יבש לא נתקדשה דאי נתקדשה מינכייה מילתא אי אפיק להו אבראי ולא כפי' הקונטרס דמפרש מטעם פסול יוצא דמשום קידוש כלי לא מיפסיל ביוצא כדפרישית בפ"ק (דף ס.*) והאי דכל המנחות נילושות בפושרין אפילו מנחת מאפה פירשתי בפ' כל המנחות באות מצה (לעיל נה.*): **שהוא** קשה כברזל. שבח הוא לתלמידי חכמים כדאמר בפ"ק דתענית (דף ז.) כל תלמיד חכם שאינו קשה כברזל אינו תלמיד חכם: **ומאי** קושיא דילמא עשרון לא מקדש תנור מקדש. תימה אכתי קשיא סיפא דקתני חביתי כ"ג לישתן ועריכתן בפנים אלמא מדת יבש נתקדשה וי"ל דאע"ג דעשרון לא נמשח חצי עשרון נמשח משום דאמרינן בפ"ק (לעיל דף ח.) חביתי כהן גדול רבי יוחנן אמר אינה קדושה לחצאין ובההיא שמעתא א"ר חנינא אין מנחה קדושה בלא שמן ואם כן צריך להניח בביצה או בכלי שרת אחד עשרון שלם של חביתין ושלשת לוגין שמן כדי לקדשן בכלי שרת ובתוך הביצה עצמה היה נותן הסולת לצד אחד והשמן לצד אחר לפי שצריך אחר כך לחלק הסולת בפני עצמו בחצי עשרון והשמן בפני עצמו לוג ומחצה שחרית ולוג ומחצה בין הערבים וכיון דאתקדש בכלי שרת גנאי הוא להשימן אחר כך בכלי חול ולא מסתבר לנומר שיוכל לחלוק הסולת והשמן קודם שיתקדש בביצה ויניח בתוך הביצה עצמה של שחרית לצד אחד ושל בין הערבים לצד אחר דהא דריש בפ"ק (ג"ז שם) אמר קרא מנחה מחציתה הבא מנחה ואחר כך חולקה ומיהו למאן דאמר בפ"ק (ג"ז שם) קדושה לחצאין ומחצה משלם דמביא לא נצרכה אלא להביאה שלם מביתו קשה מאי שנא חצי עשרון דנמשח ומאי שנא עשרון דלא נמשח ויש פירושים מרש"י שכתוב בהן בסוף התכלת (לעיל דף כז:*) לפי שהיו צריכין לעשרון למדוד בו שאר מנחות כל יחיד המתנדב מנחה ופעמים מוציאו לחוץ אבל חצי עשרון היה מיוחד לכהן גדול ולא היה צריך למנחת נדבה של יחיד ולא יתכן טעם זה כלל דהא בפ' כל המנחות באות מצה (לעיל דף נז:) דדרשינן מקרא *דמנחת יבש לא נתקדשה מדכתיב חמץ תאפינה ביכורים לה' אימתי הם לה' לאחר אפייה ואע"ג דההוא קרא גבי עשרון כתיב לא שנא ונראה לפרש דלישה ועריכה דלחם הפנים ושתי הלחם מדת יבש הוא דאין בהן שמן ולישתן ועריכתן לא היתה בכלי הלח אבל לישה ועריכה דחביתין היה בכלי הלח דיש בה שמן שנמדד בלוג ומדת הלח נמשחה לכולי עלמא ובין למאן דאמר בפ' ואלו מנחות (לעיל דף עה.) בוללן סולת בין למאן דאמר בוללן חלות מכל מקום בכלי שהיה לש ועורך היה בולל לפיכך צריך בכלי שרת והא דנקט במתני' חביתי כהן גדול לאו דוקא דהוא הדין שאר מנחות הטעונות שמן כדאיתא בתוספתא דקתני מנחה יש בה מעשה כלים בפנים טחינתו והרקדתו בחוץ ולישתו ועריכתו בפנים כל מעשיהן בפנים וכזר כשרות עד שיבואו לבית הקמילה והא דלא תני במתניתין אלא חביתין י"ל משום דחביתין חלוקין משתי הלחם ולחם הפנים בשני דברים דאלו לישתן ועריכתן בחוץ ואינן דוחות את השבת ואלו לישתן ועריכתן בפנים ודוחות את השבת ועוד נראה דמתני' נמי קתני שאר מנחות דקתני בסיפא כל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים ופי' בקונטרס לישה ועריכה הכל בכלי שרת בפנים ולא בחוץ ואף על גב דמשמע פירוש הקונטרס שזו היא נמי פירושו של ואין בהן מעשה כלי בחוץ והכל חדא מילתא הוא נראה לפרש דאין בהן מעשה כלי בחוץ אטחינה והרקדה קאי דלא בעו כלי שרת כי ההיא דתוספתא: **אלא** דרב אשי ברותא היא. והברה מי ששנה זו לא שנה זו*: **דרך** חולין אפיתו להו אף כי היום יקדש בכלי איפסיל ליה בלינה. ואע"ג דאין כלי שרת מקדשין אלא בזמנן וזה אין זמנו בערב שבת לדבריהם קאמר להו כדפרישית בסוף התכלת (לעיל דף נא.) [ד"ה אפי לה]:

כלל

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ד מהלכות ביאת מקדש הלכה יב סמג לאוין:

ב ב מיי' פ"ח מהלכות תמידין ומוספין הל' ז:

ג ג מיי' פ"ב שם הל' ה:

ד ד מיי' שם הלכה ופ"ה הלכה ח:

[בסוטה כ: ד"ה לא תירצו באופן אחר ועי' תוס' נדה כת: ד"ה פרט]

*עי' רש"ק שמהפך הגי' בכל אלו הדיבורים וגי' פנ"ק בחוץ. וסאי דכל המנחות כו' באות מצה בס"ד אח"כ ד"ה אלמא מדת יבש פי' בפ"ק כב"ד

[ד"ה ר"נ]

[ד"ה כן]

[ד"ה בפנים וכו' והש סב"כ רש"י במשנה דסמוך לקמן צו. ד"ה חביתי] בפרט יבש צ"ק

*תוס' לעיל נה. ד"ה כל המנחות]

מסורת הש"ס: [פסחים סז. עירובין] — [לעיל ס.] — [נ"ק פ"ו] — [סנהדרין כגבי מגיד מי] — [סוף איילו זה דסוף יקדש פו' נ"ק]

רבינו גרשום

בפסח ראשון הבא בטומאה דנטמא רוב צבור. הא דתניא תותרו זבין ר' אליעזר הוא. וההיא דזבין ומצור' משתלחין כרבנן דפליגי על דר' אליעזר: כל מעשיהן. לישתן ועריכתן ואפייתן: כ: רות בעזרה וכשרות אבית פגי בכל העיר: אלמא מדעביד לה בחוץ מדת יבש. העשרון לא נתקדש, לא נמשח בפנים: דבר זה הוקשה לאדם גדול שהוא קשה להשיב. מאי קושיא דלמא עשרון לא מקדש. כלל והא דקתני ואפייתן בפנים דקסבר דתנור מקדש משום הכי צריך שהוא אפיה בפנים: אלא אי קשיא וכו'. אין דוחין את השבת אלמא דמע"ש אפי להו ואינן סודרין על השלחן עד למחר בשש שעות הא איפסילו בלינה בלילי שבת: אלא אמר רבא היינו דהוקשה אדם קשה הא קושיא דאמרן. מאי קשיא דלמא מאי בפנים לאו בעזרה קאמר אלא האי אפייתן בפנים בחוץ הוא והאי בפנים דקאמר במקום זריזין. כלומר במעמד זריזין שיהו כהנים עומדין על גביו בשעת אפייתן: מסה נפשך אי בפנים דקאמרת חוץ הוא אלא במקום זריזין. מאי שנא אפייה דבעי זריזין ספי מלישה (וצריכת בחול) [ועריכה]: אשכחינהו מע"ש דקא אפו ליה ואמר להו בחול קא אפיתו ליה כיון דקדיש בתנור הא איפסיל ליה בלינה אלא למחר בעיתו למעבדיה מדאמר להו למחר בעיתו למעבדיה ודחי שבת אלמא כל מעשיהן בפנים דאי בחוץ לא אמר להו דהוא דחי שבת: ר' שמעון סבר מידי תנור מקדש אמר להו. אלמא בחוץ מעשיהן משום הכי אמר להו לא דחי שבת: דנפק להו ממעילה. דהותרה לכן שעת היתר לכהנים לאוכלן דרך חול הוא: מסוכן הוא. שאחזו בולמוס חולי

שיטה מקובצת

א] וכשרות אבית: ב] אמר רבא: ג] מאי קושיא: ד] השבת איפסלו בלינה אמר רבא: ה] בחול אשכחינהו מע"ש דקא אפו ליה ואמר להו בחול קא אפיתו ליה כיון דקדיש בתנור הא איפסל ליה בלינה אלא למחר בעית למעבדיה מדאמר להו למחר בעיתו למעבדיה ודחי שבת. אלמא כל מעשיהם בפנים דאי בחוץ לא אמר להו למידחי שבת. הינ"ה: ו] הוא נב"כרו: ז] כשהוגלל הפרוכת: ח] לא נתקדשו ואי נפקי לא: ט] כברזל כיון דאפייתו מע"ש דאינו דוחה השבת וסדור אינו אלא בשבת: י] הוא מותר לכהנים דכל שיש: יא] זה שהיום: יב] חשיב טהרה במקוה דיש במינו. חיבת במינו נמחק וחיבות לאדם חי ל"ש: יג] טהרה מה שאין כן בשרץ שאין במינו טהרה הנ"ד:

מסוכן הוא ור' יהודה ור' שמעון בגמרא פליגי דיקא נמי דקתני ר' שמעון אומר לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעזרה וכשרות אבית פאגי שמע מינה :

מתני' *חביתי *[א]כהן גדול לישתן ועריכתן ואפייתן בפנים ודוחות את השבת [ב]טחינתן והרקדתן אינו דוחה את השבת *כלל אמר רבי עקיבא [ג]כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת ושאי אפשר לה לעשותה מע"ש דוחה את השבת [ד]כל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים ואין בהן מעשה כלי בחוץ [ה]שתי הלחם [א] ארכן שבעה טפחים ורחבן ד' טפחים וקרנותי' ארבע אצבעות לחם [ו]הפנים [ב] ארכן י' טפחים ורחבן ה' טפחים וקרנותיו שבע אצבעות ר' יהודה אומר שלא *תטעה זד"ד יה"ז בן זומא אומר °ונתתה על השלחן לחם פנים לפני תמיד (שמות כה) לחם פנים שיהו לו *פנים השולחן ארכו י' ורחבו חמשה לחם הפנים ארכו י' ורחבו ה' נותן ארכו כנגד רחבו של שולחן וכופל טפחיים ומחצה מכאן וטפחיים ומחצה מכאן נמצא ארכו ממלא [ג] רחבו של שולחן דברי רבי יהודה ר' מאיר אומר [ז]השלחן ארכו י"ב ורחבו ו' לחם הפנים ארכו י' ורחבו ה' נותן ארכו כנגד רחבו של שולחן כופל טפחיים מכאן וטפחיים מכאן וטפחיים ריוח באמצע כדי שתהא הרוח מנשבת בהם אבא שאול אומר [ח]שם היו נותנין שני בזיכי לבונה של לחם הפנים אמרו לו והרי כבר נאמר °ונתת על המערכת לבונה (ויקרא כד) זכה אמר להם הרי כבר נאמר °ועליו מטה מנשה (במדבר ב) וארבעה [חח]סניפין של זהב היו שם מפוצלין מראשיהן שהיו סומכין בהם שנים לסדר זה ושנים לסדר זה [ט]וכ"ח קנים כחצי קנה חלול ארבעה עשר לסדר זה וי"ד לסדר זה *לא סידור [ד] קנים ולא נטילתם דוחה את השבת אלא נכנס מערב שבת *ושומטו ונותנו לארכו של שלחן [י]כל הכלים שהיו במקדש ארכן לארכו של בית :

גמ' כל המנחות יש בהן מעשה כלי מבפנים : שאלו את רבי זו מנין אמר להם הרי הוא אומר °ויאמר (יחזקאל מו) אלי זה המקום אשר יבשלו שם הכהנים *(את החטאת ואת האשם) אשר יאפו את המנחה לבלתי הוציא אל החצר החיצונה מנחה דומיא דאשם וחטאת מה אשם וחטאת טעונין כלי אף מנחה נמי טעונה כלי : השולחן ארכו עשרה : א"ר *יוחנן לדברי האומר טפחיים ומחצה כופל נמצא שלחן מקדש חמשה עשר טפחים למעלה לדברי האומר טפחיים כופל נמצא שלחן מקדש י"ב טפחים למעלה והאיכא קנים קנים שקועי משקע להו מאי טעמא משום איעפושי לחם סוף סוף קא מיעפש לחם דמגבה ליה פורתא והאיכא ההוא פורתא כיון דלא הוי טפח לא חשיב ליה והאיכא בזיכין [ל]בגוויה דלחם הוו יתבי ולבהדי לחם הוו קיימי והאיכא קרנות קרנות לגוויה דלחם כייף להו ולחם עלייהו נח ליה והאיכא

רש"י

מסוכן הוא. שאחזו בולמוס ותנן מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו עד שיאורו עיניו אפילו ביום הכפורים ביומא בפרק בתרא (דף פג:) : בגמ' פליגי. מר גמיר ליה מרביה דתנור מקדש ומר גמיר דלא מקדש : דיקא נמי. דבגמרא פליגי ולא בקראי מדקתני האי לישנא לעולם הוי רגיל לומר כו' : **מתני'** חביתי כהן גדול לישתן ועריכתן בפנים. *ולדברי הכל אותו חצי עשרון שהיה חולק בו עשרונו של כהן גדול נמשח והאי דלא משחו עשרון שלם מפני שכל אדם מודד בו מנחתו [ה] דפעמים שמוציאו לחוץ אבל זה אינו מסור אלא לכהנים לחצות בו עשרונים : ושא"א. אפייתן אי אפשר לעשות מאתמול ולא לישה ועריכה דכיון דקדשה בכלי מיפסל בלינה : מעשה כלי. לישה ועריכה הכל בכלי שרת בפנים ולא בחוץ [ו] : וקרנותיה. שהיה מדביק בצק לכל זוית כעין קרנים ואורך הקרן ד' אצבעות : שלא תטעה. בין שתי הלחם ללחם הפנים בין בשיעור [ז] רוחב בין בשיעור אורך וקרנות : זד"ד יה"ז. זד"ד שתי הלחם אורכה ז' ורחבה ד' וקרנותיה ד' [ח] *יה"ז לחם הפנים ארכו י' ורחבו ה' וקרנותיו ז' : שיהא לו פנים. *דפנות. [ל"א] שיהא לו פנים זווית והן הן הקרנות : ארכו י' ורחבו ה'. כדכתיב אמתים ארכו ואמה רחבו ור' יהודה לטעמיה דאמר [ט] אמת כלים באמת בת ה' ונותן אורכו של לחם כנגד רוחבו של שלחן : וכופל. הלחם : טפחיים ומחצה. למעלה מיכן ומיכן *ובהן הן הקרנות ונמצאו זקופות בשוה לשפת השלחן ולמ"ד כמין ספינה רוקדת הוו הנך דפנות הולכות וזוקפות בשיפוע: ונמצא ארכו ממלא רחבו של שלחן. [י] ורחבן מחזיק חצי אורך השלחן וכשהיה סודר האחר אצלו נמצא שלחן כולו מלא : ארכו י"ב. ר' מאיר לטעמיה דאמר כל האמות היו בינונית והלחם [יא] עשרה דבהא לא פליג : וטפחיים ריוח באמצע. בין שתי הסדרים [יב] דרוחב הלחם אינו אלא ה' ושני הסדרים מחזיקים י' טפחים כאורך השלחן פשו להו טפחיים והם ריוח בין סדר לסדר שתהא רוח מנשבת בהם שלא יתעפשו : אבא שאול אומר שם. באותו ריוח שבין סדר לסדר [יג] בו נותנין בזיכים : על המערכת. על ממש : ועליו מטה. הוי [יד] אותו על בסמוך : המפוצלים. לתת ראשי הקנים באותן פיצולין והרבה פיצולין יש בהן למנין הקנים : כ"ח קנים. בגמרא מפרש כמה קנים ללחם : לא סידור הקנים. במערכת החדשה ולא נטילתן מעל הישנה דוחה שבת : שומטן. מבין כל לחם ולחם ומניחן לאורכו של שלחן ולמחר מסדר הלחם ולמוצאי שבת נותן הקנים בין כל לחם ולחם כמשפטן : כל הכלים. כגון שולחנות אורכן לאורכו של בית ממזרח למערב : **גמ'** זו מנין. שהמנחות טעונות כלי : מה חטאת ואשם טעונין כלי. דכתיב אשר יבשלו ואין בישול בלא כלי ובפנים משתעי קרא דכתיב [טו] (יחזקאל מו) לבלתי הוציא (א) אל [טז] החיצונה : ט"ו טפחים. ב' טפחים ומחצה לכל לחם והם שש חלות זו על גב זו נמצא שלחן מקדש *כו' ונפקא מינה דאי יהיב באויר השלחן מידי בתוך ט"ו טפחים מקדש ליה ליפסל בלינה : והאיכא קנים. שבין כל לחם ולחם ואיכא טפי : משקע להו. פגימות עושה בלחם בעוד שהיה בצק והקנים היו משוקעים בהם ואינו מגביה הלחם : וקא פריך מאי טעמא. כלומר מכדי קנים מאי טעמא היו בין כל לחם : משום איעפושי. שיהא אויר בינתים שלא יתעפשו : סוף סוף. כיון דמשקע להו ליכא אוירא ומיעפש הלחם : פורתא. שלא יהא משוקע כל כך : והאיכא בזיכין. קשיא לי אמאי פריך הכי דהא שלחן לא מקדש להו לבזיכין : והאיכא קרנות. שבולטין ועשויין כראשי הדופן [יז] : והאיכא

תוספות

כלל א"ר עקיבא כו'. בפ' ר"א אומר אם לא הביא (שבת דף קלג. וסם) ובפ' אלו דברים (פסחים דף סט:) פסק כר' עקיבא משום דאיכא צריכותא גבי פסח ומילה אבל הכא ליכא צריכותא ומיהו אמילתיה דר"ע לא בעי צריכותא דאשמעינן בכל דוכתא מאי דדחי שבת :

כל הכלים שהיו במקדש אורכן לאורכו של בית. בגמ' תניא חוץ מארון שאורכו לרוחבו של בית ובשולחן ומנורה פליגי רבי ור' אלעזר בר' שמעון ומתני' כרבי דאמר מזרח ומערב מונחין :

שאלו את רבי זו מנין. אמתני' קאי וקאמר מנין שכל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים ולא לענין קמילה מכלי שרת וקידוש קומץ בכלי שרת איירי דבהאי קרא דמייתי איירי בבישול חטאת ואשם ואפיית מנחה ולא איירי בקידוש קומץ כלל ומהיקשא דזאת התורה נפקא לן לעיל בסוף פ' התודה (דף פב:) מה עולה טעונה כלי דכתיב ויקח את המאכלת אף כל טעון כלי וקמילה כנגד שחיטה וקידוש קומץ כנגד קבלה כדאמר לעיל בפ' שני (דף יג:) אלא הכא בלישה ועריכה ואפיה של מנחה איירי דאיתקש אפיה דמנחה לבישול דחטאת ואשם מה הם טעונין כלי דכתיב וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר ואם בכלי נחשת בושלה ומיהו מזה אין ראיה דלאו למימרי חובה קאמר אלא כדפירש בקונטרס דכתיב אשר תבושל בו ואין בישול בלא כלי ובפנים משתעי קרא דאי בחוץ הרי חטאת ואשם נפסל ביוצא ועוד כתיב ביה לבלתי הוציא אל [החצר] החיצונה אף אפיה דמנחה טעונין כלי שרת והוא הדין לישה ועריכה וצריך לדקדק לאיזו מנחה איצטריך קרא אי למנחת מחבת ומרחשת ומאפה תנור הא כתיב בהו כלי ואילו למנחת סלת אין בה אפיה קודם קמיצה :

והאיכא בזיכין. הקשה בקונטרס אמאי פריך הכי דהא שולחן לא מקדש להו לבזיכין ונראה דלא קשה(ליה) מידי דהא אמרינן בפ"ק (לעיל דף ז.) דקומץ מנחה מכלי שעל גבי קרקע שכן מניטו בסילוק בזיכין משמע דהוי כקומץ מע"ג השלחן : לא

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פ"ג מהלכות תמידין ומוספין הל' ג:
יא ב מיי' שם הל' יט:
יב ג מיי' פ"ב מהלכות שבת הל' ז טוש"ע א"ח סימן שלא סעיף ו וטוש"ע יו"ד סימן רסו סעיף ב:
יג ד מיי' פי"ב מהלכות מעשה קרבנות הל' כ:
[ע' תוס' לעיל לה: סוף ד"ה ומאי קושיא]
יד ה מיי' פ"ה מהל' תמידין ומוספין הלכה י:
טו ו ז מיי' פ"ה מהל' תמידין ומוספין הלכה ט:
טז ח מיי' פ"ג מהלכות בית הבחירה הל' יג:
טז [חח] [מיי' שם הל' טו ופ"ה מהלכות תמידין ומוספין הל' ב]:
יז ט מיי' שם הל' יד:
[דרכו של ר"י לתת סימנים כמו דנ"ך וכו' לשון הרב מברטנורה]
גי' הי"ט פינים
יח י מיי' פ"ה מהלכות תמידין ומוספין הלכה יא:
יט כ מיי' פ"ג מהלכות בית הבחירה הל' יב:
כ ל מיי' שם הלכה טו ופ"ה מהלכות תמידין ומוספין הלכה ב:

שיטה מקובצת

א] הלחם ארכם: ב] ארכו: ג] במלא את: ד] הקנים: ה] מנחתו ופעמים: ו] בחוץ בכלי לאפוקי מעל השבלא: ז] בשיעור אורך בין בשיעור רוחב וקרנות: ח] יה"ז דרכו של ר' יהודה לתת סימן כמו דצ"ך עד"ש באח"ב: ט] אמות: י] שלחן ורחבו: יא] והלחם ארכו: יב] הסדרים ורוחב: יג] לסדר נותנין הבזיכין: יד הוי אומר: טו] דכתיב ביה: טז] אל החצר החיצונה: יז] הדופן לכל צית:

מסורת הש"ס / הגהות

לעיל כ:
לעיל עב. יבמות יד. שבת קלג. פסחים סט: [לקמן צב.]
הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה מה חטאת וכו' הוציא אל החצר החיצונה:
שבת קכג:
[משנה שבמשניות ליתא גי' ושומטן ונותנן]
[את האשם ואת החטאת]
[לעיל פו:]
ט"ו וכ"מ נ"ק

רבינו גרשום

שמרע"ב : ור' יהודה ור' שמעון לאו בקרא פליגי אלא בגמרא פליגי בסברא: דיקא נמי דקתני וכו' : **מתני'** יש' בהן מעשה כלי שרת בפנים כגון לישה ואפייה : ארכה שבעה. הל"מ : וקרנותיהן ד' אצבעות כל קרן וקרן עושה בצק דק ומדביק לקרן: וארכו ד' אצבעות. א) ואורך בצק של קרנותיו (ז') [ד'] אצבעות לכל קרן וקרן : סימן של שתי הלחם זר"ד ושל לחם הפנים יה"ז : שיהו לו פינים קרנות ב) : מה אשם וחטאת טעונין כלי שרת לבשלם ובפנים אף מנחה נמי : שלחן ארכו י"ב. דכתיב אמתים ארכו ואמה רחבו וקסבר ר' מאיר באמה בת ששה : וטפחיים ריוח באמצע. בין סדר לסדר. ולר' יהודה לא היה כלל ריוח ביניהן : ועליו מטה מנשה לאו עליו ממש אלא על בסמוך לו : והא איכא קנים. בין לחם ללחם והן היו מרבין הגובה : שקעי משקע להו לקנים בתוך הלחם ולא היו מרבים הגובה : ועיקרן של קנים מ"ט משום איעפושי. כדי שלא יגע הלחם אחד בחבירו והשתא כשהוא משקע בתוכו יגע הלחם בסופו אחד בחבירו ומיעפש בתוכו : דמגבה להו לקנים פורתא. כדי שלא יגע הלחם זה בזה : והא איכא ההוא פורתא דמגבה דהוו טפי מט"ו טפחים : והאיכא בזיכין. [בזיכי] לבונה שהיה מניח ע"ג הלחם ומקדש למעלה מט"ו טפחים : בגויה דלחם. באמצעו בין ב' קיפולין : והאיכא

א) מלאם דצ"ל אורך בצק וכו' או דצ"ל וקרנותיו שבע אצבעות [וכוה ליון על כמבגס] ופי' פ"ז ואורך בצק של קרנותיו ז' אצבעות וכו'. ב) דבור זה עד מנחה נמי מקומה להלן קודם ד"ה והא איכא קנים

א ב מיי' פ"ג מהל' כלים הלכה א:
ב ג מיי' פ"ד שם הלכה ט:

והאיכא מסגרתו כמאן דאמר מסגרתו למטה היתה ולמאן דאמר מסגרתו למעלה היתה פרקודי הוה מפרקדא ולחם בגויה דשלחן הוה יתיב כדתניא ר' יוסי אומר לא היה שם סניפין אלא מסגרתו של שלחן מעמדת את הלחם אמרו לו *מסגרת למטה היתה אמר ר' יוחנן לדברי האומר א] מסגרתו למטה היתה טבלא המתהפכת טמאה לדברי האומר מסגרתו למעלה היתה טבלא המתהפכת תיבעי לך מכלל דשלחן בר קבולי טומאה הוא כלי עץ העשוי לנחת הוא וכל **כלי עץ העשוי לנחת אין מקבל טומאה מאי טעמא *דומיא דשק בעינן מה שק מטלטל מלא וריקן אף כל מטלטל מלא וריקן ב] שלחן נמי מטלטל מלא וריקן כדריש לקיש *דאמר ר"ל מאי דכתיב °על השלחן הטהור טהור מכלל ג] דאיכא טמא אלא מלמד שמגביהין אותו לעולי רגלים ומראין בו לחם ואומרי' להם ראו חיבתכם לפני המקום כדברי רבי יהושע בן לוי *דאמר רבי יהושע בן לוי נס גדול נעשה בלחם הפנים סילוקו כסידורו שנאמר °לשום לחם חם ביום הלקחו ותיפוק לי משום ציפוי מי לא *תנן השלחן והדולבקי ד] שנפחתו או שחיפן בשייש ושייר בהן מקום הנחת כוסות טמאין רבי יהודה אומר ה] מקום הנחת חתיכות שייר אין לא שייר לא וכי תימא כאן בציפוי עומד כאן בציפוי שאינו עומד והא בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן בציפוי עומד או בציפוי שאינו עומד בשחיפה את לבזבזין

תוספות

לא היה שם סניפין. תימה לרבי יוסי מה הן קשותיו דקרא דלקמן (דף צז.) אמרינן קשותיו אלו הסניפין ומנקיותיו אלו הקנים ורש"י פירש בפי' חומש שנחלקו בהן חכמי ישראל ואית דאמרי איפכא ואונקלוס שתרגם מנקיותיו מכילתיה כמאן דאמר מנקיות אלו סניפין ולא מצינו מחלוקת זה בש"ס שלנו ומכילתיה נמי יש ליישב אקנים נמי שגם *שם היו יג] סוכפין את הלחם ועוד דאי אסניפין הא כתיב (שמות כה) ומנקיותיו אשר יוסך בהן שמסככין בהן את הלחם שעל הלחם מסככין הקנים בין לחם לחברתה והא דכתיב (במדבר ד) את קשות הנסך הכי קאמר סניפין של קנים המסככין את הלחם וכדפרישית לעיל שהסניפין מעמידין את הקנים: מסגרתו [של שלחן] מעמדת את הלחם. משמע שא"ל העמדה אלא חלה, התחתונה ולעיל פירשנו (דף צד:*): לדברי האומר מסגרתו למטה היתה. ברגלים אבל הדף העליון חלק היה משני צדדין ואין לו בית קיבול טבלא המתהפכת שיכולין להשתמש בצד זה כמו בצד זה שחלקה היא משני צדדין טמאה כשולחן של מקדש שהיה מקבל טומאה כדמפרש לקמן ואין טבלא זו כשאר פשוטי כלי עץ משום דרחבה היא בית קיבולה ולדברי האומר למעלה היתה האי דמקבל טומאה משום דאית לה בית קבול ואינה מתהפכת וטבלא המתהפכת תיבעי לך כך פירש בקונטרס והאי דלא משכח בפרק אלו מומין (בכורות דף לח.) טומאה מדאורייתא *ואין לו תוך בכלי שטף אלא בהנך דחזו למדרסות *דלא איתקש לשק היינו כמאן דאמר מסגרתו למעלה היתה דטבלא המתהפכת תיבעי לך אי נמי טבלא המתהפכת *בית לה תוך חשיבא מחמת שהיא רחבה ולא מיקריא אין לו תוך כך פי' בקונטרס והא דאמר בפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סו.) גבי דף של נחתומין דפשוטי כלי עץ *מדרבנן היינו כמאן דאמר מסגרתו למעלה היתה דמדרבנן טמאה ומדאורייתא תיבעי ולכל הפחות אפילו תמצי לומר דמדאורייתא טהורה מדרבנן מיהא טמאה ומיקל שם ר' אליעזר משום דשמא מדאורייתא טהורה אי נמי ההיא שיטה *דלא כר' יוחנן ובמסקנא לא קאי אי נמי הא דמיבעי לן הכא בטבלא המתהפכת היינו משום דטבלא משמשת את האדם ומשמשת משמשי אדם כדתניא בת"כ בפרשה ויהי ביום השמיני וכלי עץ יכול אף הסולם *והקולב והאנחות והמטורה ת"ל מכל כלי עץ יד] יכול שאני מוציא את השולחן ואת הטבלא והדולבקי ת"ל כל כלי ריבה ומה ראית לרבות אלו ולהוציא את אלו אחר שריבה הכתוב ומיעט ת"ל שק מה שק מיוחד שמשמש אדם ומשמש תשמישי אדם אף אני ארבה את השולחן ואת הטבלא והדולבקי שמשמש אדם ואת משמשי אדם ומוציא אני את הסולם שמשמש אדם ואינו משמש את משמשי אדם הקולב והנחותה והמטורה שמשמש את משמשי אדם ואינו משמש אדם ועל כרחך בשאין ראויין למדרס מיירי מדלא נקט מטה כסא וספסל והוה ליה לרבוינהו נמי ממשכב *ובשאין להם בית קיבול טו] מדלא קאמר מה שק מיטלטל מלא וריקן ומיבעיא לן הכא אי דרשא גמורה היא לו או אסמכתא בעלמא משום דעל כרחין אפילו למ"ד מסגרתו למטה אע"פ שכל הדרשות נריכות היא דת"כ לרבויי משמשי אדם ומשמש משמשי אדם והשולחן הטהור איצטריך ללמד שמגביהין אותו לעולי רגלים מ"מ לענין טבלא לאו דרשא גמורה היא דטבלא המתהפכת נפקא לן משולחן הטהור והשתא דף של נחתומין דפשיטא לן דהויא דרבנן אינה משמשת אדם ומשמשי אדם והא דמשמע בכל דוכתא דפשוטי כלי עץ אפילו טומאה דרבנן אין בהן כדמשמע בריש חולין (דף ג.) דקאמר טמא במוקדשין שבדק קרומית של קנה ושחט בה ועל כרחך בשעשאה כלי דעולה טעונה כלי ובפ' בכל מערבין (עירובין דף נח.) דקאמר דשקיל לה בפשוטי כלי עץ ובפרק כל הכלים (שבת קכג:) גבי קנה של זיתים דפריך בגמרא פשוטי כלי עץ הוא ובפ"ק דשבת (דף טז.) כלי עץ כלי זכוכית פשוטיהן טהורין אפילו מדרבנן דומיא דכלי זכוכית וסיככה בחילין זכרים כשרה בפ"ק דסוכה (דף יב:) ואי מקבלי טומאה אפילו מדרבנן הוו פסולי לסיכוך דאמר מר אפילו מטלניות שאין בהן שלש ואגילי פשתן פסולין אע"ג דלא הוו מקבלי טומאה כל הני לא דמו לדף של נחתומין דחשיב רחבה כבית קיבול כדפירש בקונטרס הכא דמהאי טעמא טמאה טבלא המתהפכת מדאורייתא למ"ד מסגרתו למטה ולאו הוה מצי למימר דדף של נחתומין הוי כטבלא דמשמשת אדם ומשמשי אדם כ"ש דניחא טפי דלא דמי לכל הני דטהורין אפילו מדרבנן ורבינו שמואל פי' שם דההיא מסקנא לא קיימא ור"ת פי' דהיינו טעמא דטבלא המתהפכת לפי שיש לה בית קיבול למטה כמו שולחן למאן דאמר מסגרתו למטה ועדיף טפי משאר פשוטי כלי עץ שאין להם בית קיבול כלל ואי אפשר להיות כן דלפירושו למ"ד מסגרתו למטה היתה המסגרת קבועה בשולחן ובפ"ק דסוכה (דף ה.) מוכח דברגלים היתה המסגרת ולא בשולחן דפריך וגילף מזר דאמר מר זר כל שהוא ומשני דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מהכשר כלי ופריך מסגרת נמי הכשר כלי הוא ומשני מסגרתו למטה היתה: **כלי** עץ העשוי לנחת הוא. דמה שמסלקים אותו בסילוק מטות אין זה טלטול כיון דמקומו קבוע: **סילוקו** כסידורו. טז] היינו למאן דאמר אפייתו דוחה שבת דתנור מקדש דלמ"ד אין אפייתו דחיא שבת לא היה חם בשעת סידור: **כאן** בציפוי שאינו עומד. הוה מצי לאקשויי משלחן דמשה דציפוי דעומד הוא *)אי נמי (לא היה) מחובר בעץ אלא כעין מעשה ארון דאמר בפרק בתרא דברכות**) (דף נו) שלש ארונות עשה בצלאל אחד של עץ ושנים של זהב ועוד יש לפרש יז] דעומד קרי כשהציפוי עב וחזק וראוי להשתמש עליו בפני עצמו אפילו כי שקלת ליה לעץ: כלי

*) מ"מ לא היה מחובר בעץ אלא כעין מעשה ארון כמו שעשה בצלאל כדאמרינן בפ"ב דברכות נ"ק **) [צ"ל יומא עב:]

רש"י

והאיכא מסגרתו. דגובה טפח דכי מסדר לחם עלה הוי ע"ז טפחים: למטה היתה. ד' דפין רחבין טפח קבועים על נידיהן ולא על רחבן ו] *כנובה ד' רגליו של שלחן לד' רוחות והיה דף השלחן העליון מונח על אותן דפין כעין כסוי כשרוצה נוטלו משם שלא היה קבוע עליהם: פרקודי מפרקדא. כעין פרקדן שלא היתה זקופה בשוה אלא משופעת ונוטה כלפי חוץ ואין הלחם סדור עליה: כדתניא. דהיכא למאן דאמר דמסגרתו למטה היתה קבוע ברגלים אבל דף העליון היה חלוק משני צידיו ואין לו בית קיבול: טבלא המתהפכת. שיכולים להשתמש בצד זו כמו בצד זו שחלקה היא משני צדדיה: טמאה. כשלחן של מקדש שהיה מקבל טומאה כדמפרש לקמן ואין ז] טבלא [זו] כשאר פשוטי [כלי] עץ דרחבה היא בית קיבולה ח] *כל פשוטי כלי עץ הראויין למדרס מקבלין טומאה כדמפרש בהדיא בבכורות בפ' על אלו מומין (דף לח.) דפרכינן התם וכלי שטף דלית ליה תוך מדאורייתא מי הוי בר קבולי טומאה והא דומיא דשק בעינן ומשנינן בהנך דאחזו למדרסות: לדברי האומר למעלה היתה. האי דמקבל טומאה משום דאית ליה בית קיבול ואינה מתהפכת טבלא המתהפכת תיבעי לך: טהור מכלל שהוא טמא. והא עשוי לנחת ט] שאין י] מגביהין אותו ואינו דומיא דשק: ביום הלקחו. הוי חום: ותיפוק לי. דאפילו אין מגביהין אותו מקבל טומאה: משום ציפוי. דהוי מתכת יא] ולא איתקש לשק אפילו עשוי לנחת מקבל טומאה: מי לא תנן. דאזלינן בתר ציפוי: הדולבקי. פלדשטו"ר של עור ואוכלין עליו: בשיש. דהוה ליה ציפוי של אבנים וכלי אבנים לא מקבלי טומאה: שייר אין. דכיון דאישתייר ביה כולי האי דחזי יב] למלאכתו רחשובה מקבל טומאה: לא שייר לא. אלמא אזלינן בתר ציפוי: וכי תימא. הא דאזלינן בתר ציפוי בציפוי עומד קבוע במסמרות ושלחן *של קדש לאו עומד הוא: והא בעא מיניה כו'. הא דשלחן ודולבקי דאזלינן בתר ציפוי בציפוי עומד או אפילו שאינו עומד: לבזבזין

רבינו גרשום

והאיכא מסגרתו. דשלח והלחם מונח עליו הויא ט"ז טפחים: כמאן דאמר מסגרתו למטה היתה. בקרקעיתו של שלחן סמוך לארץ: פרקודי הוה מפרקדא. מוטה לחוץ בשלחן: לדברי האומר מסגרתו למטה סמוך לארץ א"כ טבלא המתהפכת טמאה ה"א. משום דקים לן דשלחן הוה מקבל טומאה והיה סתום מכל עבריו כעין שידה שיש לה ד' דפנות דופן לכל צד עשוי כשלחן משום שאין לו בית קבול חוץ מלמטה: ואית דאמרי אפילו מלמטה [לא הוה לה בית קיבול] שהיה מונח ע"ג מסגרתו ולא היה המסגרת מחובר לשלחן: ולדברי האומר מסגרתו למעלה היתה. שהיה לו בית קבול ולא תפשום מיניה טבלא המתהפכת: מכלל לדברי ר' יוחנן דשלחן בר קבולי טומאה: טהור מכלל שהוא מקבל טומאה. והאיך מקבל טומאה כלי עץ העשוי לנחת הוא אלא מלמד שמגביהין אותו ומיטלטל מלא וריקן הוא הילכך מקבל טומאה: אמאי איצטריך למימר האי נמי מיטלטל מלא וריקן משום הכי מטמא ותיפוק ליה דמטמא משום צפויו וליטמא מי לא תנן דהעץ בטל לגבי צפוי אם הצפוי טהור הרי טהור (והם הכי) וה"ה אם טמא טמא: דולבקי. כעין שקורין פלדשקוי"ר בלע"ז ואוכלין עליו: שנפחתו. ולא נפחתו בו כמוציא רמון: או שחיפן כולן בשיש. כלי גללים שאין מקבלין טומאה: ושייר בהן. שלא חיפן כולן: במקום הנחת הכוסות טמאין. שהרי אותו מקום אינו מחופה: ר' יהודה אומר אם שייר מקום הנחת חתיכות בשר או לחם הוי שיעור חשוב מטמא א) שאין לו שיור לא מטמא משום הכי לא בטל: והא בעא מיניה ריש

ויטמא משום דבטל העץ לגבי הצפוי: וכי תימא כאן בצפוי עומד הבא בשלחן ודולבקי צפוי עומד שלא שייר וקבוע במסמרים וכאן בשלחן של מקדש צפוי שאינו עומד הוא שאינו מסומר משום הכי לא

א) נ"ל שייר אין לא שייר לא מטמא וכו'.

שיטה מקובצת

א] למ"ד מסגרתו למטה [בשפת] של שלחן [ברגליו סמוכין] לארץ א"כ טבלא המתהפכת טמאה היא משום [דהוי כשלחן] והשלחן היה מקבל טומאה והיה [צדיו] כעין שידה שיש לה ארבע דפנות [דופן] לכל צד עשוי כשלחן משום שאין לו בית קיבול חוץ מלמטה וא"ד אפי' מלמטה שהיה מונח ע"ג מסגרתו [ולא היה] מחובר לשלחן. רגמ"ה: ב] תיבות שלחן נמי מטלטל מלא וריקן ס"א אינו: ג] מכלל שהוא טמא כלי עץ העשוי לנחת הוא: ד] שנפחתו ולא נפחתו כמוציא רמון: או שחיפן בשיש. כלי גללים שאין מקבלין טומאה. רגמ"ה: ה] מקום הנחת חתיכות בשראו לחם הוי שיעור חשוב. רגמ"ה: ו] בגובה ד' כו' והיה השלחן: ז] ואין דין: ח] וכל. מכאן עד סוף הדבור ס"א אינו: ט] לנחת הס"ד ותיבת שאין ל"ש: י] שמגביהין אותו. על תיבת ואינה כתוב הגהה נ"ל והיינו: יא] מתכת וכלי מתכת לא אתקש: יב] דחזי למלאכתו: יג] היו סובלין: יד] מכל כל עץ ולא כל כלי עץ: טו] קיבול נמי מיירי: טז] כסידורו לענין שהיה רך ומה שאמר הפסוק חם ביום הלקחו לאו דוקא דלמ"ד אין אפייתו: יז] דעומד עיין תוס' חגיגה (דף כ"ו):

ה] לבזבזין או בשלא חיפה את לבזבזין ואמר ליה [א]לא שנא ציפוי עומד ולא שנא ציפוי שאינו עומד לא שנא חיפה את לבזבזין ולא שנא לא חיפה לבזבזין וכי תימא עצי שיטים חשיבי ולא בטלי הניחא לריש לקיש דאמר לא שנו אלא בכלי אכסלגום הבאים ממדינת הים אבל כלי מסמס חשיבי ולא בטלי שפיר אלא לרבי יוחנן [ב]דאמר כלי מסמס נמי בטלי מאי איכא למימר שאני שולחן דרחמנא קרייה עץ שנאמר °המזבח עץ שלש אמות גבוה ארכו שתים אמות *ומקצעות לו וארכו וקירותיו עץ וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה' *פתח במזבח וסיים בשולחן ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוייהו בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על אדם ועכשיו שאין בית המקדש קיים שולחנו ב] של אדם מכפר עליו: ארבע סניפין של זהב היו שם [וכו']: מנא הני מילי אמר רב קטינא אמר קרא °ועשית קערותיו וכפותיו וקשותיו ומנקיותיו [ג]קערותיו אלו דפוסין כפותיו אלו בזיכין קשותיו אלו סניפין ומנקיותיו אלו קנים אשר יסך בהן שמסככין בהן את הלחם מותיב רבא לא סידור הקנים ולא נטילתן דוחות את השבת ואי סלקא דעתך דאורייתא אמאי אין דוחות את השבת *הדר אמר רבא לאו מילתא הוא דאמרי *דתנן כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לה לעשותה מערב שבת אינו דוחה את השבת והני נמי אפשר דלא דחי ג] שבת עלייהו טעמא מאי דלא ליעפש לחם ד] בכי האי שיעורא לא מיעפש כדתניא [ד]כיצד ה] נכנס מערב שבת ושמטן ומניחן לארכו של שולחן ו] ומוצאי שבת נכנס מגביה ראשיה של חלה ומכנים קנה תחתיה וחוזר ומגביה ראשיה של חלה ומכנים קנה תחתיה [ה]ארבעה חלות צריכות שלשה קנים העליונה אינה צריכה אלא שנים לפי שאין עליה משאוי התחתונה אינה צריכה כל עיקר לפי שמונחת על טהרו ז] של שולחן *תנן התם רבי מאיר אומר כל אמות שהיו במקדש בינוניות חוץ ממזבח הזהב והקרן והסובב והיסוד רבי יהודה אומר [ו]אמת בנין ששה טפחים ושל כלים חמשה אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו °ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטופח

וחיק

רש"י

ח] לבזבזין. שפה סביב לשולחן והיא מסגרת: וכי תימא. עצי שיטין דשולחן חשיבי ולא בטלי ולא מקבלי טומאה אגב ציפוי אי נמי דמגביהין אותן · לא שנו. דגבי חיפן בשיש דאזלינן בתר ציפוי אלא בכלי עץ אכסלגום דלא חשיב כמסמס: מקצעותיו לו. שהיה מרובע: שולחנו של אדם מכפר עליו. דנותן פרוסה ט] לאורחים: מנא הני מילי. דעבדינן סניפין י]: דפוסין. שנערך ונילוש ונאפה בהן כדאמר בריש פירקין: קשותיו אלו סניפין. מריבוייא דקרא נפקא אחרינא שמקשה הלחם ומחזקו שלא ישבר ולא מפי השמועה (א): מנקיות אלו הקנים. שמנקין הלחם מעיפוש: שמסככין בהן את הלחם. שעל הלחם מסככין הקנים בין חלה לחבירתה: לא סידור הקנים כו'. ואי ס"ד סידור קנים דאורייתא כדמפקת לעיל: אמאי לא דחי שבת. יא] דאף על גב דאין שבות במקדש האי טלטול לאו משום שבות הוא אלא דמיחזי כבונה וסותר: אפשר. דלא דחי עלייהו שבת: דטעמא מאי. משוי להו לקנים משום עיפוש: בכי האי שיעורא. שנוטלן מערב שבת ערבית ולמחר בחצי היום מסלקו ומסדר אחרים בלא קנים ולמוצאי שבת מסדר הקנים בכי האי שיעורא דהוי חצי יום לזו וחצי יום *לזו לא מיעפשה: כדתניא. דלמוצאי שבת מסדר קנים ומגביה ראשה של חלה השניה ונותן שלשה קנים על התחתונה אחת מכאן ואחת מכאן ואחת באמצע וכן על השנית בין לחם ללחם: ארבעה חלות. אמצעיות לכל סדר צריכות שלשה קנים תחת כל אחת ואחת הרי י"ב קנים והעליונה אין צריך אלא שני קנים לפי שאין משוי עליה שיכבידנה על שלמטה הימנה: על טהרו של שלחן. יב] ולא מיעפש: בבינוניות. של ששה טפחים ולקמן מפרש לה אמאי קרי לה בינונית משום דאיכא דבלירא ואיכא דעפיא: חוץ ממזבח הזהב. שהיה אמה על אמה והקרן של מזבח העולה שהיו לו לארבע פינותיו ארבע אבנים של אמה גובה ואמה על אמה עובי ואותה אמה היתה באמה בת חמש טפחים ולקמן מפרש אי דגובה אי דאורך ורוחב (ב): יג] היסוד והסובב. של מזבח העולה וכולהו מפרש לקמן: אמת בנין. כגון חומת הבית ומזבח העולה: אמת כלים. ארון ושולחן ומזבח *הזהב: (ג) יד] (אמה וטופח על אותה אמה תהא צריך להוסיף טפח טו] דהוה בת חמש שחסירה טפח מאמה בינונית): מדות המזבח. מזבח העולה: באמות אמה אמה וטופח. באמות בינוניות יהא אמה אמה וטפח דאמותיו טז] והן בשל חמש דהויא לה של ששה אמה וטפח באלו:

וחיק

תוספות

כלי אכסלגום. שם מקום דבפרק דם חטאת (זבחים דף צג.) מייתי לה גבי טורטא*: שאני שולחן דרחמנא קרייה עץ. תימה דבסוף חומר בקודש (חגיגה דף כו:) תנן כל הכלים שהיו במקדש טעונין טבילה חוץ ממזבח הזהב והמזבח הנחושת מפני שהן כקרקע דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים מפני שהן מצופין ומפרש בגמרא וחכמים מטמאין מפני שהן מצופין והשתא מה בכך הא רחמנא קרייה נמי למזבח עץ דכתיב והמזבח עץ שלש אמות ועוד קשה דהכא משמע דציפוי לא בטל גבי שולחן ודוקא היכא דלא שייר כלום ולאידך ליסנא קאמר התם דחכמים לדברי רבי אליעזר קאמרי ליה מאי דעתיך דמטהרת להו מטעם קרקע ולא מטעם עץ משום דמצופין מבטל בטיל ציפוין גבייהו ויש לך לטהר מטעם עץ וי"ל דהא דכתיב המזבח עץ לאו אמזבח קאי א"א כדמתרגם יונתן פתורא דלקבל מדבחא ואידך ליסנא כבר דאפילו לא קאי *אשולחן מ"מ מדאפקיה לשולחן בלשון מזבח שמע מינה דמזבח נמי בטל ציפויו כציפוי השולחן אי נמי היינו טעמא דבטל ציפוי גבייהו כדמפרש התם טעמא דמתניתין דלא בעי טבילה מזבח הנחשת דכתיב מזבח אדמה מזבח הזהב דכתיב המנורה והמזבחות מדאיתקים מזבחות זו לזו: המזבח עץ שלש אמות. אין שיעור זה לא למזבח ולא לשולחן ובמה זה היה גובהן של סניפין*: שלחנו מכפר עליו. דגדולה לגימה (סנהדרין דף קג:): *לאורכו של שולחן. על הרצפה היה מניחו לאורך השולחן דעל השולחן לא היה מקום פנוי *למדוד הקנים לאורכן: קשותיו אלו סניפין. לר' יוסי קשה מה ידרוש כדפרישית לעיל (דף צו: ושם ד"ה לא): לא סידור הקנים כו'. ואף על גב דאין שבות במקדש האי טלטול לאו משום שבות הוא אלא משום דמיחזי כבונה וסותר כך פירש בקונטרס ולא משמע כן בריש כל הכלים (שבת דף קכג: ושם) דאמר קנים קודם התרת כלים נשנו · משמע דליכא אלא איסור בעלמא ואשכחן נמי שבות דאסרו במקדש כגון ציר העליון שמא יתקע נגר המונח בפ' בתרא דעירובין (דף קב. ושם): תנן התם ר' מאיר אומר כו'. משנה היא במסכת כלים פרק כל [כלי] בעלי בתים: באמות אמה אמה וטופח. פירוש *מדת המזבח יהיה באותן אמות באמה בינונית תחזיק מהן אמה וטפח:

וגבולה

מסורת הש"ס

יחזקאל מא · שמות כה · יחזקאל מג

ז"ל ומקצעותיו · ברכות נה. ע"ש חגיגה כז.

ססי"ד אח"כ ד"ה לו' קנים הס"ד אח"כ ד"ה ומנקיות. נ"ק

[שבת סג: וש"נ] · לעיל עב. וש"נ

[כלים פי"ז מ"י עירובין ד: סוכה ה: ו:]

[כל פי' זה אי' להדיא בתוספתא דכלים ב"מ פ"ו]

אלא אשולחן נ"ק

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קשותיו וכו' ולא מפי השמועה נ"ב אלא מגופיה דקרא וק"ל: (ב) ד"ה חוץ וכו' ורוחב ס"ד ואח"כ מ"ה הסובב והיסוד של: (ג) ד"ה אמה וטופח נ"ל אחר ד"ה באמות אמה:

הזהב הס"ד אח"כ ד"ה מדות המזבח מזבח העולה הס"ד אח"כ ד"ה באמות אמה אמה וטופח על אותה אמה תהא צריך להוסיף טפח דהוה בת חמש שחסירה טפח מאמה בינונית דהוי של ששה אמה וטפח מאלו הס"ד וכו"ל ועי' בעירובין ד"ד ע"א נ"ק

עין משפט נר מצוה

[ועי' תוס' חגיגה כז: ד"ה כלי וכו' נ"ק]

כג א ב מיי' פ"ו מהל' כלים הלכה טו:

כד ג מיי' פ"ג מהלכות בית הבחירה הלכה טו:

כה ד מיי' פ"ה מהלכות תמידין ומוספין הלכה יא:

כו ה מיי' פ"ג מהלכות בית הבחירה הל' טו:

כז ו מיי' פ"ב מהלכות בית הבחירה הל' ו:

נ"ב קשה אפילו למ"ד בדף פ"ז: שלחן מקדש י"ב טפחים למעלה וגבהו אמה וחצי ונהי דאמה בת ששה פש לה חצי אמה וקיו למ"ד ט"ו טפחים י"ג היינו אליבא דמ"ד דף נד ע"ב ע"ג שולחן מונחים ולמ"ד ט"ו טפחים באמה בת ה' וקצת קשה דא"כ הל"ל גובה המערכה דלתם ופ"ש סניפין דנקטו ע"כ. ועיין רש"ק

רבינו גרשום

ריש לקיש סר' יוחנן האי חיפן בשיש בצפוי עומד במסמר בשל העץ או אפילו בצפוי שאינו עומד נמי בטל: בשחיפה הצפוי לבזבזי השלחן בשל העץ. וא"ל לא שנא צפוי כו' והכא נמי האי שלחן דמקדש אע"ג דצפוי אינו קבוע ליבטל עצו ולטמא משום צפוי: בכלי עץ ששמו אבסולגוס שאין דמיו יקרין כ"כ אבל כלי מסומס עץ יקר הרבה חשיב ולא בטיל אף עצי שטים נמי לא בטלי: מאי איכא למימר. א) ונימא תיפוק לי משום צפוי שאני שלחן אע"ג דמצופה רחמנא קרייה עץ ולא בטיל עצו דכתיב המזבח עץ וכו': שלחנו מכפר. להכנסת אורחין: מפיצלין מראשיהן. בראש כל לחם ולחם כדי שיהו סומכין בהן את הלחם והקנים מונחין ראשיהן על גבי אותן הפצולין: וכ"ח קנים היו. לב' הסדרים: ומפרש בגמרא מ"ם י"ד [לסדר זה]. ארבע חלות צריכין שלשה שלשה קנים והעליונה ב' בלבד כו'. וכל קנה היה כחצי קנה מבוקע וחלול כדי שלא יתא לו כובד מפני שהוא של זהב. ונותן לארכו של שלחן על גבי הרצפה מפני שכל הכלים שהיו במקדש על גבי הארץ ארכן לארכו של בית: ב) נותנין לחם הפנים בכניסתו. בשעה שהוציאום מן התנור עד שיקטירו המוספין או עד שיביאו הבזיכין כדאמר מוספין בו' בזיכין בז' ואחר כך ד' כהנים נכנסין ב' נוטלין אותו ומניחין אותו על אותו של זהב עד שיקטירו את הבזיכין: ואי ס"ד דאורייתא כיון דנפקי מקראי אמאי אין דוחין את השבת: דקנים טעמא דלא מיעפש לחם בכי הא שיעורא בלילה וחצי יום שלא יהיו שם הקנים לא מיעפש לא את החדש ולא את הישן ואינו דוחה את השבת: ארבעה חלות. משניה קא חשיב מלבד התחתונה: העליונה. (הששית תחתיה) [שהששית מונחת עליה] אינה צריכה אלא ב' קנים לפי שאין עליה על החמישית אלא משוי חלה אחת: טהרו. על גבי השלחן עצמו על של זהב ולא מיעפשא: בבינונית. באמה בת ששה משום הכי קא קרי לה בינונית לפי שיש קטנה ממנה ויתירה ממנה: הקרן והסובב והיסוד. של מזבח החיצון: רבי יהודה אומר אמת הבנין. הקירות: של כלים. רבי יהודה מרבה כל הכלים באמה בת חמשה: אמה וטפח. אמה בת חמשה כלומר אמה שצריך להוסיף לה טפח קודם שתהא כאותה של בת ששה:

שיטה מקובצת

א] לבזבזיו וכצ"ל לקמן: ב] שלחנו מכפר בהכנסת אורחים. הרגמ"ה: ג] דחי עלייהו שבת: ד] בכי האי שיעורא בלילה וחצי יום שלא יהיו הקנים לא מיעפש. הרגמ"ה: ה] כיצד הוא עושה: ו] שלחן ובמוצאי: ז] טהרו גב השלחן שבמקדש היה של זהב ולא מעפש. הרגמ"ה: ח] לבזבזיו: ט] פרוסה לעני הס"ד: י] סניפין וקנים הס"ד: יא] שבת ואע"ג: יב] שלחן דקריר: יג] והיסוד: יד] מתיבת אמה עד תיבת מדות בס"א הכל נמחק: טו] טפח דהיינו: טז] דאמותיו אמה וטפח:

א) אולי צ"ל וקשיא דתיפוק לי כו'. ב) מתיבת נותנין עד תיבת את הבזיכין שייך לפסקי' דלקמן (דף צ"ט ע"ב)

עין משפט נר מצוה

בח א מיי' פ"ב מהל' בית הבחירה הל' ה:

בט ב מיי' שם הל' ו:

ל ג מיי' שם הלכה ט:

לא ד מיי' פ"ו מהלכות מעה"ק הלכה כ:

נ"א כזוכרתא

לב ה מיי' שם פ"ו הלכה ט:

לג ו מיי' פ"ב מהלכות בית הבחירה הל' ה:

לד ז מיי' שם פ"ה הלכה יב:

לה ח מיי' שם ופ"ד הלכה ג:

מדות פ"ג מ"א [זבחים נג. בכורות יז:]

תוספות

וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד. זרת חצי האמה וכשתמדוד מאמצע הקרן זרת סביב עד השפה איסתכח דהוי אמה:

ותנן חוט של סיקרא כו'. משנה היא במסכת מדות (פ"ג מ"א):

אל חיק האמה בגובהה. מכאן יש לקיים גירסת הספרים בזבחים פ' קדשי קדשים (דף סג. ושם ד"ה חוץ) דאמרינן התם כל כבשים שהיו במקדש שלש אמות לאמה חוץ מכבשו של מזבח שהיה שלש ומחצה וחצי טפח ואצבע ושליש אצבע *בזכרות' ומחק שם בקונטרס חצי טפח דאז החשבון מכוון לט' אמות של מזבח ולדברי רבותיו שגורסין חצי טפח פי' בקונטרס שם דלאותו חשבון לא היה ראש הכבש שוה לראש המזבח אלא נמוך ממנו רביע אמה ולא דק בקונטרס דאינו נמוך אלא חומש אמה חסר משהו והקשה בקונטרס שהרי אמרה תורה לא תעלה במעלות על מזבחי ותירץ רבי נתן ה] [מדודא] דאמה שליסוד באמה בת ה' כדאסיקנא הכא ולפירוש הקונטרס קשה דנמצא ראש הכבש גבוה מראשו של מזבח ומיהו אין לחוש בזה אי נמי לגירסת הקונטרס אמות של כבש לפי האמות של מזבח וכגירסתו גריס רביע הנגאל בעירובין בפ' חלון (דף עו.): בלא

גמרא (תורה אור / מסורת הש"ס)

וחיק האמה ואמה רוחב וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד וזה גב המזבח *חיק האמה זה יסוד אמה רוחב א] זה סובב וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד אלו ב] קרנות זה גב המזבח ג] זה מזבח הזהב ר' מאיר סבר ד] זהו באמה בת חמשה הא כל אמות כלים באמה בת שש ורבי יהודה סבר כזה יהו כל אמות ה] כלים קא סלקא ו] דעתך מיסוד ועד סובב באמה בת ה' בגובה ומאי חיק האמה ואמה רוחב הכי קא אמר מחיק האמה ועד ז] רוחב באמה בת חמשה גובה א המזבח כמה הוי עשר אמות ב שית בני חמשה חמשה וארבעי בני שיתא שיתא מזבח כמה הוי חמשין וארבעה פלגיה דמזבח כמה הוי עשרים ושבעה מקרנות ועד סובב כמה הוי עשרים וארבעה כמה בציר לפלגיה דמזבח תלתא *ותנן ג חוט של סקרא חוגרו באמצע כדי להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים אלא הא (א) *דתניא גבי עולת העוף ד היה עולה בכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית ח] [מזרחית] ומולק את ראשה ממול ערפה ומבדיל ט] ומוצה את דמה על קיר המזבח ה ואם עשאה למטה מרגליו אפילו אמה אחת כשירה הא קא יהיב י] עליונה למטה משני טפחים אלא חיק האמה כניסה אמה רוחב כניסה גבולה אל שפתה סביב כניסה (ב) מזבח כמה הוה ליה שיתין פלגיה דמזבח כמה הוי תלתין מקרנות ועד סובב כמה הוי כ"ד כמה בציר לפלגיה דמזבח ששה ותנן אם עשאה למטה מרגליו אפילו אמה אחת כשירה במאי אוקימתא בכניסה ומי מצית מוקמת לה בכניסה ב) והא תנן יא] ו מזבח היה שלשים ושתים על שלשים ושתים *עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד נמצא שלשים על שלשים ושני (ג) טפחים הוי ותו עלה חמש וכנס אמה זהו סובב נמצא עשרים ושמונה על עשרים ושמונה וארבע טפחים הוי וכי תימא כיון דלא הוי אמה לא חשיב ליה מקום יב] קרנות אמה מזה ואמה מזה נמצא עשרים ושש על עשרים ושש הוו לא דק מקום הילוך רגלי הכהנים אמה מזה ואמה מזה נמצא עשרים וארבע על עשרים וארבע מקום המערכה עשרים וחמשה הואי וכי תימא הכא נמי לא דק והא כתיב ג) °והאריאל שתים עשרה אורך בשתים עשרה רוחב רבוע יכול שאינו אלא שתים עשרה על שתים עשרה כשהוא אומר אל ארבעת רבעיו מלמד שבאמצע הוא מודד שתים עשרה אמה לכל רוח ורוח וכי תימא שית מינייהו מעיקרא באמה בת חמשה מייתי להו אם כן רווחא לה עזרה ז דתנן כל העזרה היתה ח אורך מאה ושמונים ושבע על רוחב מאה ושלשים וחמש ממזרח למערב מאה שמונים ושבע מקום דריסת רגלי ישראל אחת עשרה אמה ומקום דריסת רגלי הכהנים אחת עשרה אמה המזבח שלשים ושתים בין אולם ולמזבח עשרים ושתים אמה ט ההיכל מאה אמה אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת אלא חיק האמה בגובהה אמה רוחב כניסה גבולה אל שפתה סביב יג] לא

יחזקאל מג

א) מדות פ"ג מ"ו [זבחים נד.] ב) מנחות נט: ג) יומא עז: מדות פ"ה מ"א

רש"י

וחיק האמה. כלומר [א] באלו אמות אני אומר שיהו בנות חמש: וחיק האמה. יד] דהיינו יסוד דעלה אמה וכנס אמה זהו יסוד ולקמן מפרש בהי אמות קאמר אי דגובהה אי דכניסה: גבולה טו] על שפתה סביב אלו [ב] הקרנות. זרת טז] חצי אמה האחד דמאמצעית האבן מודד והויא זרת לכל רוח דהיינו אמה על אמה זרת חצי אמה: וזה גב המזבח. כלומר ובאמה זו יהא נמי מזבח הזהב: ר' מאיר סבר זה. מזבח הזהב דהויא כלי יהא באמה בת חמשה [ג] והא שאר כלים באמה בת ששה יז]: קס"ד מיסוד ועד סובב. אותה אמה של גובה היסוד ואותן יח] [ד] האמה שבין יסוד וסובב באמה בת חמש מחיק האמה יט] מן היסוד והיסוד בכלל ועד אמה רוחב דהיינו סובב כ] באמה בת חמש: גובה מזבח העולה כמה הוי עשר אמות. כדאמרינן בזבחים בפ' קדשי קדשים (דף נט:) כא] על המשכן ועל המזבח מה משכן עשר אמות אורך הקרש אף מזבח עשר אמות ומה אני מקיים שלש אמות קומתו משפת סובב עד מקום הקרנות: שית. דמן הרצפה ועד הסובב בני חמשה חמשה כדקאמר: מקרנות ועד סובב. מגובה קרנות ועד סובב הוי ד' אמות של ששה ששה שהם כ"ד טפחים דעלה אמה וכנס אמה זהו יסוד ומן היסוד לסובב חמש הרי שש ומן הסובב ועד מקום הקרנות ג' הרי תשעה והקרן אמה הרי עשרה כדקתני לקמן: כמה בציר. דלא הוי סובב אפלגא דמזבח תלתא טפחים הוי פלגיה דמזבח למטה מן הסובב: חוגרו. למזבח סביב כב]: דמים עליונים לתחתונים. חטאת בהמה למעלה מן החוט וחטאת העוף למטה ועולת העוף למעלה כג] וטעמא מפרש בתורת כהנים ובמס' זבחים: מילוי. אוחז בית השחיטה ושוחט הוורידין והדם מקלח למרחוק: למטה מרגליו. מן הסובב: הא קא יהיב כו'. כיון דפלגיה דמזבח אינו נמוך מן הסובב כד] אלא שלשה טפחים כי עביד אמה למטה מרגליו אפילו באמה בת חמש קא יהיב עליונים שני טפחים למטה מן החוט: אלא כולה עשר אמות דגובה כה] באמה בת ששה וכי קתני באמה בת חמש באמות דכניסה יסוד וסובב ועובי הקרנות קרי כו] כניסה שכונס באורך ורוחב: בנין המזבח כמה הוי. גובהו דמזבח שיתין פושכי דהא כל אמות הגובה באמה בת ששה כז] ולמטה מרגליו אפילו אמה אחת באמה בת חמש כשרה דהוי טפח למעלה מן החוט: נמצא שלשים על שלשים. דמכל צד ממעט אמה והיינו ב' באורך ב' ברוחב כח] ל' אמות ושני טפחים הוי: נמצא בין קרן לקרן עשרים וששה ושבעה הוו. דהנך שש אמות דאימעיט לא הוו אלא חמש באמה בת שש כט]: מקום הילוך רגלי הכהנים. אמה סביב לפנים מן הקרנות כשהולכין לסדר המערכה והאברים נמצא כ"ד על כ"ד: מקום המערכה כ"ה על כ"ה ל]. דהא אמה דהילוך ודאי בת ששה הואי לא] דהא לא כתיב בקרא ומיהו כ"ה מיהא הוו: והאריאל. המקום המערכה שבאמצע י"ב אמה על י"ב אמה דהיינו כ"ד על כ"ד לב] וקרא ליכא למימר לא דק: וכי תימא מעיקרא. כשעשו המזבח ל"ב על ל"ב לג] ומדדו מאותן ל"ב שית אמות באמה בת חמש והנך שית לא הוו אלא חמש באמה בת ששה ובצרת לה חדא אמה דהוו להו ל"א אמות הלכך כי עבדת שית אמות דכניסה ג' לכל צד באמה בת חמש דהוי חמש אמות גדולות לא פש להו אלא כ"ו על כ"ו לד] הוי בין קרן לקרן: אם כן. דמעיקרא לא הוה מזבח אלא ל"א על ל"א רווחא לה עזרה יותר ממה ששנינו: דתנן כל העזרה. בין אולם לה] והיכל. היתה קפ"ז על קל"ה. ואם כן הוו ליה בין אולם ולמזבח כ"ג אמות או מקום הדריסה כ"ג: לו] היכל מאה אמה. עם בית קדשי הקדשים: י"א לז] אמה (חלר) אחורי הכפורת. וכשהיו ישראל מרובין בעזרה היו נמשכין מהם לשם כדאמרינן ביומא (דף כא.): אלא חיק האמה בגובהה. אותה אמה שמן הרצפה ועד היסוד באמה בת חמש: ואמה רוחב כניסה. כניסה דסובב באמה בת חמש אבל כניסה דיסוד באמה בינוני: גבולה לח] על שפתה סביב. לט] דגבהו דקרן באמה בת ה': לא

רבינו גרשום

חיק האמה א) זה היסוד. אמת היסוד נמי באמה בת ה' היינו יסוד עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד: ואמה רוחב זהו הסובב. דתנן עלה חמש וכנס אמה זהו הסובב איתה אמה בת ה': סביב אלו הקרנות. דתנן נמי עלה שלש וכנס אמה אלו מקום הקרנות ואותה אמה בת ה': גב המזבח זה מזבח הזהב. שלא היה לו יסוד ולא סובב אמותיו נמי באמה של ה' טפחים. ר' מאיר (סבר לה כרבי אמר) זהו. כלומר זה יהא באמה בת ה' הא שאר כל הכלים כגון ארון ושלחן באמה בת ו': קא ס"ד דקרא דאמר באמה בת חמשה מאותן אמות דמיסוד ועד סובב קאמר ומאי חיק האמה ואמה רוחב דמשמע מאותן ב' אמות בלבד קאמר. הכי קאמר מחיק האמה כלומר מאותה אמה שמן הארץ ועד החיק בגובה המזבח ועד אמה רוחב דהיינו הסובב באמה בת ה' כל ו' אמות התחתונות שמן הארץ ועד הסובב באמה בת ה': גובה המזבח כמה הוי עשר אמות. דילפינן ליה ממזבח הזהב שהיה גבהו פי' שנים כארכו אף מזבח החיצון נמי וקרא דכתיב שלש אמות קומתו מסובב עד קרנות קאמר: שית בני חמשה חמשה. מן הארץ ועד הסובב: וארבע העליונים: בני שיתא שיתא טפח: מזבח כמה טפח הוי גבהו נ"ד מקרנות ועד סובב ד' אמות שהן כ"ד טפחים: ואם עשאה למטה מרגליו. כלומר למטה מן הסובב שהוא עומד על הסובב. אפילו אמה אחת ב) שלה טפח. ואמאי כשרה: אלא חיק האמה דהויא של ה' לא חשיב לה בגבהה אלא בכניסה וכן אמה רוחב וגבולה אל שפתה כל הכניסות היו באמה בת ה' אבל כל עשר אמות של גובה המזבח היו של ו' טפחים והוה ליה מזבח גבוה שיתין טפחים. ועד חציו ל' טפח. ומן הסובב ועד החוט שבחציו ו' טפחים דהיינו אמה משום הכי קאמר כשרה: ואם איתא דבכנסה מוקמת לה דהויא של ה' טפחים א"כ נמצאו ב' טפחים מותירין על הל"ב וכן לכל כניסה וכניסה מותרין ב' טפחים וכשהגיע מקום הקרנות כ"ו אמות הוי כדאמר לכניסת הקרנות עלו השיורין ל"ו טפח שהן אמה. ועשרין ושבעה הויא ליה למימר: לא דק. על אותן שיורין לחשבן לצרפן לאמה: כנסה דקרנות היינו כדאמר בזבחין עלה שלש מן הסובב ומביא ד' אבנים שכל אחת אמה על אמה וגובהה אמה ומניחן על ד' זויות ומן קרן ועד קרן לפנים כ"ו (טפח) [אמה] ומקום רוחב האבן היינו כנסת: ומי מצית אמרת לא דק הא הדר קתני מקום הלוך רגלי הכהנים על גבי המזבח מרחיק אמה מן הקרן לפנים עד מקום המערכה מצד זה וכן מכל צד אותה אמה הויא מקום הילוך הכהנים סביב למערכה נשתייר כ"ד על כ"ד למקום המערכה לפי חשבוננו שעודפין ו' טפחים הויא כ"ה ואי לא דק בהך בבא במקום קרנות הוה דק באידך בבא במקום המערכה: וכי תימא הכא נמי במקום המערכה לא דק והא קרא נמי קאמר הכי כמתניתין וקרא ליכא למימר דלא דק דכתב והאראל היינו המזבח שתים עשרה אמה אורך בשתים עשרה רוחב רבוע על גביו קאמר מלמד שאמצע המזבח הוא מודד שתים עשרה אמה לכל רוח דהיינו כ"ד על כ"ד אלמא דלא מצית מוקמת ליה בכנסה מפני האמה שעודפת: וכי תימא שית מנייהו מעיקרא ו' אמות התחתיות שסמוך לארץ באורך המזבח וברוחב המזבח ג' אמות החיצונות שמכל צד הוו באמה בת ה' טפחים דהיינו שית תלת מיכן ותלת מיכן. כלומר המזבח שהוא ל"ב על ל"ב מלמטה ג' אמות החיצונות שמכל צד הן בת ה' טפח והשאר ו' טפח משום הכי שית מנייהו מעיקרא תלת מיכן ותלת מיכן באמה בת ה' לפי שג' כניסות של אמה בת ה' הוא כונס ליסוד ולסובב ולקרנות ואם היו כל האמות שלו (ב') באמה של ו' והכנסות באמה בת ה' היו עודפין ב' טפחים א' מיכן וא' מיכן לכל כניסה ועכשיו של שלש החיצונות שסביב למזבח הן באמה בת ה' ואותן ג' אמות של ה' הוא כונסן ולא העדיף שם טפח כלל: א"כ והואיל שית מנייהו מעיקרא חשבת להו באמה בת ה' א"כ רווחא לה עזרה ג' טפחים מכל צד המזבח דכל אמות העזרה באמה של ו' הן: אחורי הכפורת. היינו אחורי בית קדשי הקדשים היתה חצר קטנה של י"א אמה. ואם איתא לכל צד המזבח היתה העזרה מרווחת ג' טפחים: אלא ת"ש הכי חיק האמה שהיא של ה' טפח בגבורה דמזבח קאמר מן הארץ ועד היסוד אמה של ה' טפחים וכנסה דיסוד באמה של ו' טפח. ואמה רוחב נמי הוי בת ה' בכנסת דסובב תריץ לה ונשתיירו ב' טפחים טפח מיכן וטפח מיכן. וגבולה אל שפתה סביב דהיינו אמה דקרנות דהויא נמי בת ה': לא

א) נראה דצ"ל חיק האמה היינו היסוד דעלה אמה וכנס אמה וזו יסוד נמי היה באמה בת ה'. ב) נראה דצ"ל אפילו אמה אחת של ה' טפחים: למטה משני טפחים. והאמאי כשרה

שיטה מקובצת

א] זה סובב. אמותיו יהא נמי בת המשה טפחים. הרגמ"ה: ב] אלו הקרנות: ג] זה מזבח הזהב שלא היה לו יסוד. הרגמ"ה: ד] סבר זה הוא: ה] אמות הכלים: ו] דעתיה: ז] ועד אמה רוחב חמשה: ח] דרומית מזרחית: ט] ומבדיל ומיצה: י] יהיב עליונים: יא] תנן המזבח: יב] מקום הקרנות: יג] סביב גובהה: יד] האמה היינו: טו] גבולה אל: טז] זרת האחד אלו הקרנות דמאמצעית האבן: יז] ששה הס"ד ומה"ד ורבי יהודה סבר כמו זה דהיינו גב המזבח שהוא כלי יהיו האמות של כל הכלים: יח] ואותן חמש אמה שבין יסוד לסובב באמה: יט] האמה דהיינו: כ] תיבת באמה נמחק: כא] קריים אשר על: כב] סביב הס"ד ומה"ד בין דמים עליונים לדמים תחתונים: כג] למעלה ועולת בהמה למטה: כד] אלא [א"ה שם כתוב] רק: כה] דגובה המזבח: כו] קרי נמי: כז] ששה למטה: כח] ברוחב הס"ד ומה"ד שלשים אמות ושני טפחים הוי. דהא שתי אמות דאימעט בנות דחמשה נינהו הס"ד ואח"כ מה"ד מקום הקרנות עובי האבן תופס אמה באורך ואמה ברוחב: כט] שש הס"ד ומה"ד לא דק באותה אמה הואיל ומטפחים אתא: ל] כ"ח הוי: לא] הואי דבהא: לב] על כ"ד ובקרא: לג] על ל"ב מדדו: לד] על כ"ו הס"ד ומה"ד אם כן ותיבות הוי בין קרן לקרן נמחק: לה] חצר ובין אולם ובין היכל ובין קדשי קדשים [היתה כו'] ותיבות או מקום הדריסה כ"ג נמחק: לו] ההיכל מאה אמה עם האולם והתא ובית קדשי: לז] אמה אחורי בית: לח] גבולה אל: לט] גובהה:

הגהות צ"ק [א] באלו אני אומר שיהו באמות בת חמש הס"ד : [ב] הקרנות הס"ד ואח"כ ד"ה זרת האחד [illegible]

הגהות הב"ח (א) גמ' אלא הא דתניא כו' וכו' סוף קושיא: (ב) שם כניסה גנין מזבח כמה הוי: (ג) שם נמצא שלשים וב' טפחים נ"ב ר"ל ל' על ל' ושוב ב' טפחים מכל צד וכן [illegible] טפחים מכל צד וק"ל

לא שנא הכי ולא שנא הכי מזבח כמה הוי חמשין ותמניא פלגיה דמזבח כמה הוי עשרין ותשעה מקרנות ועד סובב כמה הוו עשרין ותלתא כמה בציר לפלגיה דמזבח שיתא ותנן אם עשאה למטה מרגליו אפילו אמה אחת כשירה דיקא נמי דכתיב חיק האמה ואמה רוחב שמע מינה וכמה אמה בינונית אמר ר' יוחנן ששה טפחים אמר רבי יוסי בר אבין אף אנן נמי תנינא רבי מאיר אומר השלחן ארכו שנים עשר ורחבו ששה מכלל א]דהויא אמה דנפישא מינה אין ב] והא תנן *שתי אמות היו בשושן הבירה אחת על קרן מזרחית צפונית ואחת על קרן מזרחית דרומית שעל קרן מזרחית צפונית יתירה על של משה חצי אצבע שעל קרן מזרחית דרומית היתה יתירה עליה חצי אצבע נמצאת יתירה על של משה אצבע ולמה אמרו אחת גדולה ואחת קטנה [א]כדי שיהו האומנין נוטלין בקטנה ומחזירין בגדולה כדי שלא יבואו לידי מעילה ותרתי למה לי חדא לכספא ודהבא וחדא לבניינא תנן התם *שער המזרח עליו שושן הבירה צורה מאי טעמא רב חסדא ורב יצחק בר אבדימי חד אמר כדי שידעו מהיכן באו וחד אמר כדי שתהא אימת מלכות עליהן *א"ר ינאי לעולם תהא אימת מלכות עליך שנא' °וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי לאמר ואילו לדידיה לא קא"ל ר' יוחנן אמר מהכא שנאמר °ויד ה' היתה אל אליהו וישנס מתניו וירץ לפני אחאב עד באכה יזרעאלה: °ועלהו *לתרופה רב חסדא ורב יצחק בר אבדימי חד אמר להתיר פה שלמעלה וחד אמר להתיר פה שלמטה *איתמר חזקיה אמר להתיר פה אלמים בר קפרא אמר להתיר פה עקרות תנו רבנן אילו נאמר °ולקחת סלת ואפית אותה שתים עשרה חלות ושמת אותם שתים מערכות ולא נאמר שש הייתי אומר אחת של ארבע ואחת של שמונה לכך נאמר שש ואילו נאמר שתים מערכות שש המערכת ולא נאמר שתים עשרה הייתי אומר שלש של שש שש לכך נאמר שתים עשרה ואילו נאמר שתים עשרה חלות ומערכות ולא נאמר שתים ושש הייתי אומר שלשה של ארבע ארבע ג]לכך נאמר שתים ושש הא עד שלא יאמרו ג' מקראות הללו לא למדנו הא [ב]כיצד נותן שתים מערכות של שש שש ואם נתן אחת של ארבע ואחת של שמונה לא יצא שתים של שבע שבע רבי אומר רואין את העליונה כאילו אינה והא בעינן °ונתת על אמר ליה רב חסדא לרב המנונא ואמרי לה רב המנונא לרב חסדא *רבי לטעמיה דאמר על בסמוך דתניא רבי אומר ונתת על המערכת לבונה זכה על [ג]בסמוך אתה אומר על בסמוך או אינו אלא על ממש כשהוא אומר °וסכות על הארון את הפרוכת הוי אומר על בסמוך: כל הכלים שבמקדש וכו': תנו רבנן [ד]כל הכלים שבמקדש ארכן לארכו של בית חוץ מארון שארכו לרחבו של בית וכך היה מונח וכך היה בדיו מונחין מאי קאמר הכי קאמר כך היה מונח ד] מדבדיו כך היה מונחין ובדיו מנלן *דתניא °ויאריכו הבדים יכול לא היו נוגעין בפרוכת תלמוד לומר ויראו אי ויראו יכול יהו מקרעין בפרוכת ויוצאין ה] תלמוד לומר °לא יראו החוצה הא כיצד

דוחקין

תורה אור: שמות יא · מלכים א יח · יחזקאל מז · ויקרא כד · שם · שמות מ · מלכים א ח · שם

רש"י

לא שנא הכי ולא שנא הכי. כלומר כניסתן דקרנות אי בעי למימר נמי באמה בת חמש לא איכפת לן כיון דכניסת יסוד באמה בת שש לא פש ליה בין קרן לקרן אלא כ"ו וארבעה טפחים שתים מכניסה דסובב ושתים מכניסה דקרנות וכיון דלא הוי אמה לא חשיב לה: חמשין ותמניא. דכולן אמותיו היו בנות ו' חוץ משתי אמותיו (א) מן הרלפה ועד היסוד ואמה גובה של קרן: דיקא נמי. דחיק האמה גובהה ואמה רוחב כניסה מדקרי להאי חיק האמה ולהאי אמה רוחב ושני בדיבוריה: השולחן ארכו י"ב. שמעינן ליה לר' מאיר דאמר לעיל כל האמות היו בבינוניות אלמא בינונית היינו בת ששה: ומדקרי ליה בינונית מכלל דאיכא דנפישא מינה. בתמיה: שתי אמות. מקלות היו שם שבהן מודדין האמות והן [ארכן] אמה: בשושן הבירה. חדר אחד היה בנוי על שער המזרחי של עזרה ומצוייר בתבנית שושן הבירה: של משה. בת ששה: כדי שיהו אומנין נוטלין בקטנה. שהיה גזבר מתנה עם האומנין כך וכך אמות בנין תבנו לבדק הבית בכך וכך דמים באמה של משה ומחזירין לו למדת אמה גדולה שיתירה עליה אצבע כדי שיוסיפו על תנאם משלהם שלא יפחתו ונמצאו נהנים מן ההקדש יותר ממה שעשו ובאין לידי מעילה: וחדא לדהבא ולכספא. כשמתנין ו] צורפי זהב לעשות טבלא בת חמש או בת עשר באמה של משה עושין אותה למדת האמה היתרה עליה חצי אצבע ולא באותה שיתירה עליה אצבע לפי שאומנות יקרה היא ואין טוב להפסידן כל כך: צורה. מצויירת: כדי שידעו. ויראו מהיכן באו ויתנו הודאה למלכות שהוציאם משם: שתהא אימת מלכות. פרס עליהם ולא ימרדו בהם: ואילו לדידיה לא אמר ליה. ותרד אלי והשתחוית לי ואע"ג דמסקנא הכי הוה ויקם פרעה לילה: וירץ לפני אחאב. אליהו (ב) ז] לפני אחאב שהיה רוכב על סוסו משום כבודו שאין דרך מלכים ללכת יחידי: ועלהו לתרופה. גבי מעיין שעתיד לצאת מבית קדשי הקדשים קאי ועל (ג) שפת הנחל יעלה מזה ומזה כל [עץ] (עלה) מאכל והיה פריו למאכל ועלהו לתרופה ואיידי דאיירי בפלוגתא דרב חסדא ורב יצחק נקט לה הכא וקדרים נוטריקון לתרופה: להתיר פה שלמעלה. פה אלמים שכל אלם האוכל ממנו נרפא: פה שלמטה. פה רחם של עקרות: חזקיה ובר קפרא. ח] מפרשא מילתייהו טפי והיא היא: ואילו נאמר שתים מערכות שש המערכת. ולא נאמר שתים עשרה: הייתי אומר שלש של שש. דשתים מערכות הרי תרין שש המערכת הוי מערכת שלישית ובספרים דכתב בהו שלש של שלש הכי משמע אילו לא נאמר שתים עשרה אלא שתים מערכות שש הוי משמע שתים *מערכות של ט] שלש ואם תרצה להוסיף שלישית סגי בג' חלות: לכך נאמר שתים עשרה. דמשמע ותו לא: ואילו נאמר שתים עשרה. ולא נאמר שתים ושש אלא ונתת אותם מערכות המערכת על השולחן הייתי אומר שלש של ד' ד': והא בעינן ונתת על המערכת לבונה. ומי יהיב לה על השביעית איכא חלילה: פרוכת מחילה הוא וקרי ליה על: *(כל הכלים. כגון שלחנות ארכן י] לאורכן של בית ממזרח למערב): כך היה מונח. מנ"ל *מדכך היו בדיו מונחים ממזרח למערב כדאמר בהך ברייתא לקמן מכלל דאורך הארון מצפון לדרום ורוחבו ממזרח למערב דבדים בפותיא דארון קיימי כדאמרינן לקמן: ובדיו מנלן. דממזרח למערב: יא] בפרוכת. פרוכת היתה פרוסה בפתח בית קדשי קדשים לצניעות בעלמא ולא משום מחילה דהא אמה טרקסין הואי במקדש ראשון *וכ"ת לוקמה במקדש ב' דהוי פרוכת יב] ליכא למימר (ד) דבמקדש שני לא הוה ארון ובדים דיאשיהו גנזו במס' יומא (דף נב:) ועוד דקרא במקדש ראשון כתיב: דוחקין ובולטין בפרוכת. לפי שהיה הארון כנגד הפתח כדאמרי' במגילה (דף י:) ארון שעשה משה כשמונח בדביר היה לו עשר אמות ריוח ממנו לכותל לכל צד והדביר היה עשרים על עשרים ומקום ארון אינו ממעט בדביר דבנס היה עומד אלמא באמצע הדביר קאי והפתח נמי היה באמצע בכותל מזרחי והיו הבדים בולטין בפרוכת שבפתח:

כמין

תוספות

שלא יבואו לידי מעילה. לאו דוקא דהקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל אלא שלא היו רוצים ליהנות משל הקדש: חדא לכספא ודהבא. אותה של קרן מזרחית צפונית וסימנך (איוב לז) מצפון זהב יאתה: אחת של ארבע ואחת של שמונה. חדא נקט והוא הדין בענין אחר: רואין אותו כאילו איננו. תימה הא אין שולחן מקדש יותר מי"ב טפחים ונמצא בזיכין למעלה מי"ב וי"ל כגון דמשקע ליה לשביעי עד שהוא בתוך הששי ומיירי שעשאו באותו ענין שיכול לשקע בתוכו:

דוחקין

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ח מהל' מעילה הל"ה:
לז ב ג מיי' פ"ה מהל' תמידין ומוספין הל"ב וס"ג מהל' בית הבחירה הל' טו:
לח ד מיי' פ"ג מהלכות בית הבחירה הלי"ב:

[בסנהדרין ק. איתא איתמר נמי חזקיה וכו']

נ"ל שתים למערכות של שלש וכו"י של שתים עשרה ור"ל בין שניהם דהיינו כל אחד של שש והג' אם ירצה להוסיף יהיה אף של ג' והדיוק יהיה שתים מערכות שש הא הג' א"צ שש ודי בפחות מהם:

מסורת הש"ס

כלים פ"י מ"ט בכורות מ. פסחים פו.
מדות לג. פ"א מ"ג
זבחים קב.
[סנהדרין ק. ע"ש]
[עי' סנ. סוטה לז.]
בתוספתא דיומא פ"ב [יומא נב. ע"ש]
שייך למתני' דף צו.
מדבדיו כך היו מונחים נ"ק
עיין רש"ק

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חמשין וכו' משתי אמותיו דהיינו מן הרלפה: (ב) ד"ה וירץ וכו' אליהו רץ לפני: (ג) ד"ה ועלהו לתרופה וכו' ועל הנחל יעלה על שפתו מזה: (ד) ד"ה בפרוכת וכו' ליכא למימר הכי דבמקדש:

רבינו גרשום

לא שנא הכי ולא שנא הכי לא שנא בגובהה ולא שנא בכניסה הויא בת ח' תשתיירו בהכניסה ב' טפחים טפח מיכן וטפח מיכן וכיון דהני ד' דיסוד ודקרנות לא הויא אמתא לא קא חשיב ליה (לא) במתני' דהמזבח היה וכו' (ולא קרא הארון וגו'): כמה הוי גבות המזבח חמשין ותמניא דאמה התחתונה בגובהה ואמה דקרנות נמי בגובהה באמה בת ח' כדאמר: מקרנות ועד סובב כ"ג טפחים דאמה דקרנות גובהה ה'. ומסובב ועד הרי שיתא דהוו אמתא היינו דתנן אם עשאה לעולת העוף למטה מכ"ג אפי' אמה אחת כשירה: דיקא נמי כדאמרן (דאמר) דאמה רוחב כניסה (ולא) וחיק האמה (אלא) בגובהה קאמר כדאמרן: אף אנן נמי תנינא דר' מאיר דאמר כל האמות היו בינונית חוץ מדמזבח דתנן ר' מאיר אמר השלחן וכו': מדקאמר בינונית מכלל דאיכא נפישא מינה. ב' מדות של אמות. ב' קנים: היו בשושן הבירה. זה שער מזרחי שעליו שושן הבירה מצויירת: אחת היתה זקופה באותה לשכה על קרן מזרחית צפונית ואחת על קרן וכו': א) בשמתנין עמהן לעשות המלאכה מתנין כך וכך אמות במדה קטנה של ו' והן מחזירין מלאכתן במדה גדולה: ותרתי. יתירות עליה למה לי: חדא. יתירה הקטנה למלאכת כסף וזהב. ויתירה הגדולה של אצבע לבנינא של תומות: כדי שידעו מהיכן באו. שיכירו בניסין שעשה להן הקב"ה ששם עלו כשנתן להן כורש רשות לעלות ולבנות הבית: שתהא אימת מלכות. שיזכרו שהן משועבדין: חזקיה ובר קפרא מפרשי דרב חסדא ורב יצחק: אילו נאמר שתים מערכות שש המערכת ולא נאמר שתים עשרה הייתי אומר שלש מערכות של שש שש. שתים מערכות שש המערכת א מערכה שלישית ב) שלשה לכך נאמר היינו שלש מקראות: והא בעינן על המערכת ממש שלא יהא דבר חוצצת בין הבזיכין ללחם גמור: על בסמוך ע"ג השלחן עצמו באותן שתי טפחי' ואויר שבין הסדרים: מדכך היו בדיו מונחים לאורכו של בית מזרח ומערב ש"מ דארון לרוחבו של בית היה אורכו: ולא היו נגעין בפרוכת.

שמבדיל

שיטה מקובצת

א] מכלל. דאיכא: ב] אין. דתנן: ג] לכך נאמר שתים ושש. גליון תימה לכתוב שתים עשרה חלות שש המערכת וי"ל דהוי אמינא מערכה אחת של שש ושתים של שלש שלש עכ"ל הגליון: ד] מדכך היו בדיו מונחים ובדיו: ה] ויוצאין. לחוץ: ו] כשמתנין. עם צורפי זהב: ז] אליהו. רץ: ח] מפרשי: ט] של. שש עשת ואם: י] אורכן. לאורכו: יא] למערב: הא בעינן: יב] פרוכת. הא ליכא:

ונמצו

א) נראה דצ"ל כדי שיהו האומנין נוטלין בקטנה כשמתנין עמהם וכו'. ב) של שש לכך נאמר שתים עשרה ולפיכך צריך שלשה כצ"ל:

עין משפט נר מצוה

לט א ב מיי' פ"ג מהל' בית הבחירה הל"ב:
מ ג מיי' שם הל"ח:

מסורת הש"ס

דוחקין ובולטין בפרוכת ודומין כמין שני דדי אשה שנאמר °צרור המור דודי לי בין שדי (שיר א) ילין ומנלן דבדיו לפותיא דארון הוו יתבי דילמא לארכו דארון הוו יתבי אמר ר' יהודה תרי גברי באמתא ופלגא לא מסתגי להו ומנא לן דבארבעה הוו דרו להו דכתיב א] °ונסעו (במדבר י) הקהתים ב] תרי נושאי המקדש נמי תרי תנו רבנן עשרה שולחנות עשה שלמה המלך שנאמר °ויעש שולחנות עשרה וינח בהיכל (דה"ב ד) חמשה מימין וחמשה משמאל ואם תאמר חמשה מימין הפתח וחמשה משמאל הפתח אם כן מצינו ששולחן בדרום והתורה אמרה °והשולחן תתן על צלע צפון (שמות כו) אלא של משה באמצע חמשה מימינו וחמשה משמאלו תנו רבנן עשר מנורות עשה שלמה שנאמר °ויעש (דה"ב ד) את המנורות הזהב עשר כמשפט ויתן בהיכל חמשה מימין וחמשה משמאל ואם תאמר חמשה מימין הפתח וחמשה משמאל הפתח אם כן מצינו מנורה בצפון והתורה אמרה °ואת (שמות כו) המנורה נכח השולחן ג] אלא של משה באמצע חמשה מימינה וחמשה משמאלה תני חדא ד] מחצי בית ולפנים היו מונחין ותני חדא משליש הבית ולפנים היו מונחין ולא קשיא מר קא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל מר לא קא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל *תנו רבנן מזרח ומערב היו מונחין דברי רבי רבי אלעזר בר' שמעון אומר *צפון ודרום מ"ט דרבי גמר ממנורה מה מנורה מזרח ומערב אף הני נמי מזרח ומערב ומנורה גופה מנלן מדכתיב בנר מערבי °יערוך אותו [אהרן וגו'] לפני ה' מכלל דכולהו (ויקרא כד) לאו לפני ה' ואי סלקא דעתך צפון ודרום כולהו נמי לפני ה' נינהו ור' אלעזר בר' שמעון מאי טעמא גמר מארון מה [א]ארון צפון ודרום אף הני נמי צפון ודרום ורבי נמי ליגמר מארון דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מבפנים ור' אלעזר בר' שמעון ליגמר ממנורה אמר לך [ב]מנורה גופה צפון ודרום הוה מנחה (א) אלא הכתיב יערוך אותו אהרן ובניו דמצדד להו אצדודי *דתניא °אל מול פני המנורה יאירו (במדבר ח) שבעת הנרות מלמד שהיו מצדדין [ג]פניהם כלפי נר אמצעי אמר רבי *נתן מכאן שאמצעי משובח בשלמא למ"ד מזרח ומערב היינו דהוו יתיבי עשרה בעשרים אלא למ"ד צפון ודרום י' בכ' היכי הוו יתבי ותו כהנים היכי הוו עיילי ותו מצינו ה' שלחנות בדרום ותו שלחן דמשה היכא מנח לי' ה] וליטעמיך למ"ד מזרח ומערב נמי שלחן דמשה היכא הוה מנח ליה אלא מי סברת חד דרא הוה תרי דרי נינהו

בשלמא

רש"י

כמין שני דדי אשה. אלמא בדים ממזרח למערב קיימי ראשן אחד למערב וראשן אחד למזרח בתוך הפתח ושמע מינה רוחבו של ארון ממזרח למערב ו] שהיה אורכו של בית : תרי גברי באמתא ופלגא. אי הוו בדים לאורכו ז] לא היה בין בד לבד אלא ח] אמה ומחצה : הקהתים שנים נושאי ארון המקדש שנים. והקימו הלוים את המשכן כשהיו רוצים לחנות עד בואם אלו נושאי הארון : וא"ת. האי מימין ומשמאל דפתח קאמר : אם כן מצינו חמש שולחנות בדרום. שהפתח היה באמצע ההיכל בכותל מזרחי ונמצאו חמשה שבשמאל ט] דרך כניסה כולם בדרום : אלא של משה באמצע חמשה מימינו. בדרומו וחמשה משמאלו בצפונו וכולן בצפון ההיכל ולקמן מפרש היכי *מנחי : תני חדא מחצי הבית ולפנים. מונחין כל השולחנות ואין אחד מהן בחצי מן החיצון לצד הפתח : למר קא חשיב כו'. שההיכל ששים אמה ארכו כדכתיב (מלכים א ו) והבית אשר בנה המלך שלמה לה' וגו' ומאותן ששים היו עשרים בדביר כדכתיב (שם) ולפני הדביר עשרים אמה וגו' וההיכל ארבעים כדכתיב (שם) ארבעים באמה היה הבית הוא ההיכל לפני והשולחנות יושבים בעשרים אמה של היכל של צד הדביר מאן דתני משליש הבית חשיב כל הששים אמה של דביר ושל היכל ומאן דתני מחצי הבית ולפנים לא חשיב אלא היכל לחודיה : מזרח ומערב מונחים. השולחנות ראשן אחד למזרח וראשן אחד למערב דהיינו י] אורכו לאורכו של בית : מה מנורה מזרח ומערב. השלשה קנים במזרח והשלשה במערב : מדכתיב בנר מערבי לפני ה'. דכתיב (ויקרא כד) יערוך אותו אהרן וגו' לפני ה' דמשמע אותו לפני ה' ואין אחר לפני ה' אלמא חד הוא דהוי כלפי מערב לצד בית קדשי הקדשים אלמא מזרח ומערב מונחים והחיצון של צד מערב קרי ליה נר מערבי דאי בצפון יא] (ב) אישתכח דכולהו פי הפתילות שוות למערב : מה ארון צפון ודרום. אורכו לרוחבו של בית כדאמרינן לעיל וכך היה מונח וכך היו בדיו מונחין : חוץ מתוך. מנורה ושולחן שניהם בהיכל : והכתיב אותו. דמשמע אחד לפני ה' ותו לא : מצדד להו אצדודי. לעולם לפון ודרום מנחי ואפי' הכי ליכא אלא חד כלפי מערב והיינו אמצעי שפי הפתילה כלפי מערב ושאר הפתילות מצודדות פיהן כלפי האמצעי שג' של צד צפון מצודדות כלפי דרום וג' של צד דרום מצודדות כלפי צפון : אל מול פני המנורה. אמצעי עומד על גופה של מנורה והשאר על הקנים ומשמע (ג) *קרא יב] אותן שעל הקנים מצודדות כלפי יג] אותם של מערב : מכאן שאמצעי משובח. לגבי שלש שקורין בספר תורה בשני ובחמישי ואמרינן במסכת מגילה (דף כא:) אין פוחתין מעשרה פסוקים וקאמר רבי נתן דאמצעי משובח וקורא ארבעה והשאר ג' ג' : היינו דיתבי י'. עשר שולחנות בעשרים כדאמרן לעיל מחצי הבית ולפנים מונחים וקסלקא דעתך ראשו של זה בצד ראשו של זה קיימי יד] ואיכא למימר אע"ג דאי אפשר שישבו עשר שולחנות של עשרים אמה בעשרים אמה מלומלמות שלא יצאו קצת חוץ לעשרים אמות הפנימיות איכא למימר לא דק כולי האי הא דקתני לעיל מחצי הבית ולפנים : אלא למאן דאמר צפון ודרום. דהיינו לרוחבו של היכל והלא רוחבו אינו אלא עשרים ועשרה שולחנות של עשרים אמה בעשרים אמה היכי יתבי הא אי אפשר לנמלם שלא יהא ריוח מועט בין שולחן לשולחן : ותו. אי נמי מלו יתבי נמצא שמילאו את כל רוחב ההיכל וכהנים ביוה"כ היכי עיילי לפני ולפנים אי נמי בכל שבת נכנסין *) ארבעה כהנים כדקתני במתניתין שנים ליטול שני סדרים הישנים ושנים לסדר שני הסדרים החדשים ועומדים אלו כנגד אלו טפחו של נוטל בצד טפחו של מסדר ואי כל רוחב ההיכל מלא היכי אזלי כהנים הנוטלין באידך גיסא דשולחנות : ותו מצינו חמשה שולחנות בדרום. וקרא כתיב (שמות כו) על צלע צפון : ותו שולחן דמשה. דאמרן לעיל באמצע מונח טו] היכי מונח : ולמאן דאמר נמי מזרח ומערב שולחן דמשה היכא מנח. אישתכח דיתיב הך שלחן כולו בעשרים אמות חיצוניות והשתא מתרץ לכולהו פירכי : מי סברת בחד דרא הוו יתבי. כולהו עשר ראשה של זו בצד ראשה של זו : בתרי דרי הוו יתבי. חמשה מינייהו ראשה של זו בצד ראשה של זו ושל משה אצלן לפניהם ולא בשורתן ושורה אחרת של חמשה אלל אותה של משה ולא בשורתה ואותם ה' ראשה של זו בצד ראשה של זו : למ"ד

*) נ"א ח' כהנים ס' החדשים וב' ליטול ב' בזיכין וב' לסדר ב' בזיכין

תוספות

דוחקין ובולטין בפרוכת ודומין כמין שני דדי אשה. מעשה נס היה דארון באמצע קדשי הקדשים היה ולכל צד היה עשר אמות ומקום ארון אינו מן המדה כדאיתא בפרק קמא דמגילה (דף י:) ואם כן אפילו למאן דאמר שהבדים נמשכים לצד אחד היאך מגיעים עד הפרוכת הא לא היה אורכן עשר אלא ע"י נס האריכו הבדים עד שהיו דוחקין ובולטין ונראין כשני דדי אשה *לחיבתן של ישראל :

*מזרח ומערב מונחין. ומתני' דתנן אורכן לאורכו של בית כרבי : מדכתיב בנר מערבי לפני ה'. נר שני של שתי מזרחיות קרי נר מערבי כדפרישית בפרק כל קרבנות (לעיל ד' פו: ד"ה ממנה) ומתניתין דתמיד (פ"ג מ"ט) דמלא שתי מזרחיות דולקות כרבי דאמר מזרח ומערב מונחין דלמאן דאמר צפון ודרום מונחין אין שייך מזרחיות :

שאמצעי משובח. פי' בקונט' לענין שלשה שקוראין בתורה דאין פוחתין מעשרה פסוקים ואמצעי שקורא ארבעה משובח ועל זה מייתי הך ברייתא התם בפ"ג דמגילה (דף כא:) אבל [קשה] דמייתי [נמי] שאר ברייתות דראשון ואחרון משובחים לכך נראה דהך [דהכא] מיתני' לגבי שלשה המהלכים בדרך דגדול באמצע כדאמר בפרק אמר להם הממונה (יומא דף לז.) ובמגילה (דף כא:) מייתי לה משום דכיון דמשובח לשאר דברים טוב שיקרא ד' פסוקים : תרי דרי הוו. ומיתרצי השתא כולהו פירכי דלמאן דאמר צפון ודרום אף על גב דכי יהבינן חמשה

הגהות הב"ח

(א) גמ' סוס מנחה והכתיב יערוך כצ"ל ותיבת אלא נמחק : (ב) רש"י ד"ה מדכתיב בנר וכו' דאי בצפון ודרום אישתכח: (ג) ד"ה אל מול וכו' ומשמע מקרא :

[שקלים יא ע"א פ"ו] [יומא נד.]

[מגילה כא: ע"ש]

[שם איתא ר' יוחנן]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דוחקין וכו' לחיבתן של ישראל. עיין תוי"ט פ"ו מ"ב ד"ה [illegible]

מקרא דאותן שעל. נ"ק

רבינו גרשום

שמבדיל בין הקדש ובין קודש הקדשים שתלוין ע"ג אמה פרקסין : דילמא לארכו דארון הוי יתבי. וממאי (דאורכו) [דרוחבו] דארון לארכו של בית: [אמר רב יהודה] ליכא למימר הכי דלאורכו של ארון [היו] דרחבו של ארון היה אמה וחצי ואי הוו בדיו לאורכו תרי גברי שנושאין הבדים באמתא ופלגא לא מסתגי להו הילכך אורך הבדים לרוחבו של ארון : ומנא לן דד' גברי דרו. דלא מסתגי להו אימא חד גברא מצד זה ושני בדיו א' על כתף ימין ואחד על כתף שמאל וכן לצד אחר : לא ס"ד הקהתים תרי נושאי תרי הא ד' דמצי למימר ונסעו נושאי המקדש והקימו שנים את המשכן עד בואם נושאי הארון : אלא של משה באמצע וכולן מן שמאל הפתח בצפון : כמשפט תבנית מנורה של משה. גביעים קנים ופתורים: מאן דאמר משליש בית ולפנים קא חשיב בית קדשי הקדשים והיכל (בהדי)[בהדדי דהוי] שתין אמה ומעשרים ולפנים מפתח ההיכל היינו מחצי היכל ולפנים : ומר לא קא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל משום הכי אמר מחצי בית ולפנים דהיינו מעשרים אמה ולפנים : מזרח ומערב הוו מונחין . אורכן לאורכו של בית : מדכתב בנר מערבי לפני ה' דכתיב יערוך אותו לפני ה': מה ארון צפון ודרום. כדאמרן :ואין דנין חוץ מפנים .מנורות דחוץ מארון דהוי בפנים:דמצדד להו אצידודי לשאר נרות כלפי נר מערבי והוא לחודיה מכוון לפני ה' ומוסה קמעא לפני ה' והוא באמצעיתן : בשלמא למאן דאמר מזרח ומערב שארכן לאורך הבית היינו דיתבי עשר שלחנות בעשרים אמה דהוה להו רווחא לאריכא דביתא דהוה ס' אמה. אלא למאן דאמר מצפון לדרום דאורכן לרחבו של בית הא ליכא מצפון לדרום אלא עשרים ועשרים בעשרים היכי יתבי:ותו כהנים היכי עיילי לבית קדשי הקדשים הא מפסקי שלחנות : שלחן דמשה היכי מנח ליה. באמצע : ולמאן דאמר מזרח ומערב שלחן דמשה היכי מנח ליה אי מנח ליה באמצע הרי יגעו בשליש החיצון : מי סברת חד דרא הוה מנח להו לשלחנות תרי שורי ניגהו חמש כנגד חמש ושל משה בין שתי השורות :

שיטה מקובצת

א] ונסעו הקהתים. תרי נושאי תרי הא ארבעה דמצי למימר ונשאו נושאי המשכן והקימו את המשכן עד בוא נושאי הארון הרגמ"ה : ב] תיבות תרי נמי תרי נמחק : ג] השלחן. על (ירך) [צלע] המשכן תימנה : ד] מחצי בית. עי' תוס' לעיל (דף פו ע"ב) : ה] ליה ולמ"ד נמי מזרח ומערב שלחן:ו] למערב. שהוא : ז] לאורכו. של ארון : ח] אלא. כשיעור רוחב הארון והיינו אמתא ופלגא בין בד לבד אלא ודאי לאורכו נתנים הבדים והוי אורך הארון בין בד לבד והיינו שתי אמות : ט] שבשמאל הפתח : י] דהיינו אורכן : יא] בצפון ודרום אישתכח דכולהו נרות דהיינו : יב] דאותן שעל : יג] כלפי אותה : יד] קיימי כולהו : טו] היכא מונח :

בשלמא למאן דאמר צפון ודרום שפיר אלא למאן דאמר מזרח ומערב מכדי שלחן כמה *משוך מן הכותל שתי אמות ומחצה ואמה דידיה ושתי אמות ומחצה דביני ביני ואמה(א) ושתי אמות ומחצה דביני ביני ואמה דידיה אישתכח דקאכיל שולחן פלגא דאמתא בדרום מי סברת שלחן דמשה בהדייהו הוה יתיב לא דמידלי ליה ומנח ליה ומיתתי להו לדידהו פורתא כתלמיד היושב לפני רבו ת"ר עשרה שלחנות עשה שלמה ולא היו מסדרין אלא על של משה שנאמר °ואת השלחן אשר עליו לחם הפנים זהב עשר מנורות עשה שלמה ולא היו מדליקין אלא בשל משה שנא' °(את) מנורת הזהב ונרותיה לבער בערב רבי אלעזר בן שמוע אומר על כולם היו מסדרין שנאמר °את השולחנות ועליהם לחם הפנים ובכולן היו מדליקין שנאמר °את המנורות ונרותיהם לבערם כמשפט לפני הדביר זהב סגור ר' יוסי בר' יהודה אומר לא היו מסדרין אלא על של משה אלא מה אני מקיים ואת השלחנות (ב) אשר עליהם לחם הפנים זהב אלו שלשה שלחנות שהיו במקדש *שנים שהיו באולם מבפנים *לפתח הבית אחד של כסף ואחד של זהב על של כסף נותן לחם הפנים בכניסתו ועל של זהב ביציאתו *שמעלין בקודש ולא מורידין אחד של זהב בפנים שעליו לחם הפנים תמיד *ומנא לן דאין מורידין אמר רבי דאמר קרא °ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו ומנלן דמעלין אמר רבי אחא בר יעקב דאמר קרא °את מחתות החטאים האלה בנפשותם ועשו אותם רקועי פחים ציפוי למזבח כי הקריבום לפני ה' ויקדשו ויהיו לאות לבני ישראל בתחילה תשמישי מזבח ועכשיו גופו של מזבח °אשר שברת ושמתם בארון *תני רב יוסף מלמד שהלוחות ושברי לוחות מונחין בארון מכאן לתלמיד חכם ששכח תלמודו מחמת אונסו שאין נוהגין בו מנהג בזיון (סימ"ן ביט"ל סר"ח ושב"ה) אמר ריש לקיש פעמים שביטולה

מלכים א ז | דה"ב ד | שם ד | שם | שמות מ | במדבר יז | דברים י

רש"י

מזרח

למ"ד מזרח ומערב א] הכי יתבי ולמאן דאמר לצפון [...] ודרום יתבי הכי: [...] בשלמא למ"ד לצפון ודרום ב] שפיר ב]. דלא"ג דלא אפשר שלא יהא מקלת מן השולחן בדרום תורה אור דאי אפשר לצמצם. ג] שולחנות של עשר אמות בעשר אמות (ג) אפ"ה ד] *דמאי דטפי טפח לא הוי לא חשיב ליה: אלא למ"ד מזרח ומערב. ה] הוא האורך והרוחב מלפון לדרום מכדי שורה הלפונית כמה מרוחקת מכותל לפוני שתי אמות ומחלה שיהו ו] כהנים הנושאים שני סדרים יכולים להלך זה בלד זה כדאמרינן במתני' דשנים היו מסדרין בבת אחת ולהילוך שני בני אדם בעינן שתי אמות ומחלה כדאמרינן לעיל גבי בדי ארון (ד) ושלחן רוחב אמה ושתי אמות ומחלה בין שורה לפונית לשלחן של משה ואמה דידיה ושתי אמות ומחלה בינו לשורה דרומית ואמה רוחב השולחנות הרי עשר אמות ומחלה איטתכח דקאכיל פלגא באמתא *דדרום. אבל תפסו למ"ד לפון ודרום ליכא למיפרך הכי דלדידיה הוי רוחבו ממזרח למערב ושורה מערבית משוכה מכותל מערבי שתי אמות ומחלה ואמה רוחב דשולחן ושתי אמות ומחלה בינו ובין השלחן של משה כו': ז] דמשה בהדייהו הוה יתיב. באמלע ממש דליבעי שתי ח] (אמות) הפרשות של שתי אמות ומחלה: לא דמידלו ליה ומנח ליה כו'. שלא ט] *יהא מונח ביניהם ממש אלא משוך ללד מערב וראשו מכוון כנגד אויר שבין שתי השורות דהשתא ליכא אלא חדא הפרשה: כתלמיד היושב לפני רבו. נמוך הימנו כך אותם של שלמה נמוכין משל משה דבית המקדש היה משופע ולצד מערב י] מגביה יותר: ומיתתי יא] ליה פורתא. מושיבם לצד מזרח במקום נמוך: את השלחן. לשון יחיד: על כולן היו מסדרין. פעמים בזה פעמים בזה: שנים שהיו באולם מבפנים. אצל פתח ההיכל אחד של כסף ואחד של זהב והאי דקרי הכא כסף ובמתניתין שיש משום דשיש לבן ככסף: בכניסתו. כשמגיעין לפתח מניחין אותו עליו ועומדין לפוש: ועל של זהב ביציאתו. ושם היה מונח עד שיוקטרו הבזיכין כדקתני מתני': שמעלין בקודש. כגון בכניסתו מניחו על של כסף וכשמגיע להיכל מסדר על של משה שמצופה זהב הרי עלייה ולא מורידין לכך ביציאתו מניחו על של זהב: ויקם משה את המשכן וגו'. מדרישיה וסיפיה דקרא בלשון הקמה דאפי' בלוחות הלשון לא הורד שמע מיניה אין מורידין וא"נ דלא סייעוהו אחיו הכהנים בהקמת העמודים והאדנים ש"מ אין מורידין לפיכך לא נתעסקו בו אחרים נ"א מעיקרא ויקם משה את המשכן (שמות מ) דהיינו יריעות שבתחילה פורס היריעות ולא הורידן בהקמת העמודים והאדנים אלא אחז היריעות בידו עד שהקים כולן: אשר שברת ושמתם בארון. שיהיו השברים בארון:

שביטולה

תוספות

ממש ראשה של זו בצד ראשה של זו אי אפשר לצמצם ממש שולחנות של עשר אמות בעשר אמות אפ"ה *כיון דטפי ליה טפח לא הוי לא חשיב והא דתניא בפ' אמר להן הממונה (יומא דף נג:) שולחן בצפון משוך מן הכותל שתי אמות ומחלה ומנורה בדרום משוכה מן הכותל שתי אמות ומחלה ומזבח ממולע ועומד באמלע ומשוך קימעא כלפי חוץ משום דכתיב ואת המנורה נכח השולחן דבעינן דחזו אהדדי יש ליישבו אפי' כמ"ד לפון ודרום מונחין והשולחן דמשה קאי אבל שולחנות דשלמה סמוכות לכותל *והא דתניא בפרק הוליאו לו (שם דף נח:) בין המזבח למנורה היה מהלך דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר בין שולחן למזבח אע"ג דרבי מאיר סבירא ליה לפון ודרום מונחים כדמסיק התם ניחא דיכול להלך בין שולחן למזבח דשולחנות שלמה קיימי בתרי דרי ושולחן דמשה בין שתי השורות שתי אמות ומחלה ממנו לשורה החילונה ושתי אמות ומחלה ממנו לשורה הפנימית ומשוך מכותל לפוני שתי אמות ומחלה והמזבח היה בין שולחן דמשה למנורה דמשה אלא שמשוך קימעא כלפי חוץ ומזבח הזהב היה אמה על אמה כמלא מקום פנוי הרבה שהיה יכול להלך בין המזבח לשולחנות וצריך ליישב הסוגיא דשקלים (דף יא.) דמייתי התם בפרק שלש עשרה שופרות פלוגתא דרבי ור' אלעזר בר שמעון דהכא ומתנייא התם *איפכא לרבי אלעזר בר שמעון מזרח ומערב ולרבי לפון ודרום והדר קא אמר מ"ד מזרח ומערב כולן רואין לשירות ונראה דהיינו כר' אלעזר בן שמוע דבסמוך דאמר על כולם היו מסדרים ומאן דאמר לפון ודרום כמלא שולחן בלפון ומנורה בדרום* דוקא על של משה מסדרן פי' כרבי יוסי בר יהודה דבסמוך דעל של שלמה אין יכול לסדר כיון שראם השורה. סמוכה לכותל לפוני בדוחק והדר קתני השולחן היה נתון מחלי הבית ולפנים משוך מן *הקרן שתי אמות ומנורה בדרום ומזבח הזהב היה נתון בתוך הבית חולק את הבית מחלי הבית ולפנים משוך קימעא כלפי חוץ וכולהו משלים הבית ולפנים אי אפשר ליישב אותה ברייתא אלא כמ"ד מזרח ומערב מונחים משוך מן הקרן היינו מן הכותל שתים ומחלה היה משוך אלא שדילג הסופר ומחלה והא דקאמר ברישא דברייתא מחלי הבית ובסיפא משלים כדשנינן לעיל דברישא לא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל ובסיפא קא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל: **כמה** משוך מן הכותל שתי אמות ומחלה. כדתניא ביומא פרק אמר להן הממונה (דף נג:) ובקונטרס פירש הטעם שיהיו שני הכהנים הנושאים שני הסדרין יכולין להלך זה בלד זה: **מלמד** שהלוחות ושברי לוחות מונחין בארון. בפרק קמא דבבא בתרא (דף יד.) אמרינן והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועובין ג' ואם כל אחת בפני עלמה היתה ששה על ששה אי אפשר ליישבן בארון זו אצל זו כ"ד טפחים לארבעתן וארכו של ארון לר"מ חמש עשרה טפחים באמת בת ששה ולר' יהודה י"ב טפחים ומחלה דאמרינן באמה בת חמשה דאמתים וחלי ארכו וצ"ל שהיו שברי לוחות תחת השלימות *ובירושלמי דשקלים בפ' י"ג שופרות (ה"א) משמע דאורכן ששה ורוחבן שלשה ומונחות *אורכן לארכו של ארון ויכול ליישב ארבעתן זו אצל זו ברחבן והכי נמי איתא בפרק בתרא דתענית ירושלמי והש"ס שלנו נמי דקאמר בב"ב (דף יד.) ארכן ששה ורחבן ששה מלית למימר דמיירי בין שתיהן כשהיו זו אצל זו לרחבן והא דקאמר כמה לוחות אוכלות בארון י"ב טפחים היינו: **בין** לוחות ושברי לוחות כשהיו מונחות זו אצל זו *ארכן לארכו של ארון: יכול

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואמה דידיה וכו' אמות ומחלה דביני ביני ואמה דידיה וכו' אמות ומחלה דביני ביני ואמה דידיה אשתכח: (ב) שם מה אני מקיים את השלחנות ועליהם לחם הפנים אלו כצ"ל ותיבת אשר ותיבת זהב נמחק: (ג) רש"י ד"ה בשלמא למ"ד לפון וכו' בעשר אמות מ"מ י"ל אפי' טפח: (ד) ד"ה אלא למ"ד מזרח וכו' גבי בדי ארון ואמה דידיה שהיה רוחב אמה ושתי אמות:

ר"א דכיון דטפי מטפח לא כו'. נ"ק

בדרום. נ"ק

[לקמן ע"ב במשנה עי' שקלים פ"ו מ"ד תמיד לא:]

נ"ל על פתח נ"ק מ"ז

[לקמן ע"ב במשנה לעיל לט. ברכות כח. שבת כא: יומא יב: עג. מגילה ט: כא: הוריות יב: תמיד לא:]

ב"ב יד: ברכות ח:

ר"ב בירושלמי דשקלים ליתא וע"ש דאמר ארכן ששה ורחבן ששה ועיין בספר יפה מראה שם סי' ו' רש"ק ועיין נ"ק שהביא כשם ירושלמי דתענית פ"ב כטסתא שלפנינו

נ"א כיון ושש מסט' ט'

[יומא נג:]

סיז והא. נ"ק

[כדפוס שלפני וכן בירושלמי ד' אמש' עם פי' ר' אליהו איתא כמו בסוגיא דהכא]

[עמ"ש רש"י במגילה כו. בשם תוספתא דאין מורידין מדכתיב את מחתות וגו' ומעלין יליף מדכתיב ויקם משה וסי' וקל"ע]

הכותל שתי אמות כלפי לפון ומנורה כנגדו בדרום ומזבח הזהב היה נתון באמלע הבית. נ"ק

ס"א רוחבן לארכו של ארון. נ"ק

רחבן לארכו. נ"ק

רבינו גרשום

בשלמא למאן דאמר אורכו כלפי צפון מדרום הפתח קיימי והוו תרי דרי שפיר דאית להו רווחא סגיא אלא למאן דאמר מזרח ומערב שאורכן לרחבו של בית ורחבן מצפון לדרום מכדי שלחן כמה משוך מן הכותל השורה הסמוכה לכותל צפון שתי אמות ומחצה. לכך משוך כך כדי מקום שילוך שני כהנים זה בצד זה המכניסין עומדין בצפון ופניהם בדרום והמוצ' וכו' ותרי גברי לא מסתגי להו ברווחא אלא בתרי ופלגא. ואמה דידיה. דרחבו של שלחן: ושתי אמות ומחצה שבין שורה הראשונה לשלחן של משה. ואמה דידיה דרחבו של שלחן משה הרי ז' אמות: ושתי אמות ומחצה שבינו לשורה השנית ואמה דידיה של רחב השלחנות של שורת שני' הרי י' אמות ומחצה: אשתכח דקא אכיל הדא השנית פלגא דאמתא ממחציתו של היכל של צד דרום ותוי שלחן בדרום: ומשום הכי קא בעי ב' אמות ומחצה בין כל שורה ושורה כדי שיוכל לסדר הלחם באיזה שלחן שירצה: מי סברת דשלחן דמשה בהדייהו בין ב' השורות הוה קאי דקא חשבת דאכיל פלגא דאמה בדרום. לא דמדלי ליה השלחן של משה חוץ מב' השורות למעלה לצד מערבי שכלפי בית קדשי הקדשים היה גבוה הקרקע יותר מן ההיכל ומיתתי להו לדידהו. לב' השורות כלפי מזרח פורתא ומקרבן זו אצל זו שלא יהא ביניהן אלא שתי אמות ומחצה ולא יהו אוכלות בדרום כלל דהוי [...] השורות למטה ושלחן של משה למעלה כתלמיד היושב לפני רבו: ועל כולן היו מסדרין. על איזה שירצה: דאמר קרא ויקם משה את המשכן. אית דמפרשי שהוא עצמו התחילו להקימו והוא הקימו כלו ולא אחר:

שיטה מקובצת

א] ומערב יתבי הכי: ב] שפיר יתבי: ג] לצמצם דחמש [שולחנות]. ד] אפ"ה כיון (ראפילו) [דטפי]: ה] ומערב הוי תיבת הוא נמחק: ו] שיהו שני: ז] כו' הס"ד ומה"ד מי סברת שלחן דמשה: ח] תיבת אמות נמחק: ט] שלא יהא: י] מערב. גבוה: יא] ומיתתי. להו:

האית

עין משפט
נר מצוה

מא א מיי' פ"ג מהל' בית הבחירה הלט"ו:
מב ב מיי' שם הל"ג:
מג ג מיי' פ"ה מהל' תמידין ומוספין הל"ד:
מד ד ה מיי' שם הל"ב:
מה מיי' פ"א מהל' יס"ת הל"א:

מסורת הש"ס

שביטולה של תורה זהו יסודה דכתיב °אשר שברת *אמר לו הקב"ה למשה יישר כחך ששברת ואמר *ריש לקיש תלמיד חכם שסרח אין מבזין אותו בפרהסיא שנאמר °וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה כסהו כלילה ואמר ריש לקיש כל א) המשכח דבר אחד מתלמודו עובר בלאו שנאמ' °השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים וכדר' אבין אמר ר' אילעא *דאמר רבי אבין אמר ר' אילעא כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה רבינא אמר ב) השמר ופן שני לאוין נינהו רב נחמן בר יצחק אמר בשלשה לאוין שנאמר השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים *יכול אפי' מחמת אונסו ת"ל °ופן יסורו מלבבך במסירם מלבו הכתוב מדבר רבי דוסתאי *בר' ינאי אמר יכול אפילו תקפה עליו משנתו ת"ל רק ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוייהו תורה ניתנה בארבעים ונשמה נוצרה בארבעים כל המשמר תורה נשמתו משתמרת וכל שאינו משמר את התורה אין נשמתו משתמרת תנא דבי רבי ישמעאל משל *לאדם שמסר צפור דרור לעבדו אמר כמדומה אתה שאם אתה מאבדה שאני נוטל ממך איסר בדמיה נשמתך אני נוטל ממך: **מתני'** אשני *שולחנות היו באולם מבפנים על פתח הבית אחד של שייש ואחד של זהב על של שייש נותנים לחם הפנים בכניסתו ועל של זהב ביציאתו *שמעלין בקודש ולא מורידין ואחד של בזהב מבפנים שעליו לחם הפנים תמיד *וארבעה גכהנים נכנסין שנים בידם שני סדרים ושנים בידם שני בזיכין וארבעה מקדימין לפניהם שנים ליטול שני סדרים ושנים ליטול שני בזיכין המכניסים עומדים בצפון ופניהם לדרום והמוציאין עומדים בדרום ופניהם ג) בצפון אלו מושכין ואלו מניחין וטפחו של זה ד) *כנגד טפחו של זה שנאמר °לפני תמיד ר' יוסי אומר אפי' אלו נוטלין ואלו מניחין אף ה) היא היתה תמיד ו) דיצאו ונתנום על שלחן הזהב שהיה באולם הקטירו הבזיכין ז) והחלות מתחלקות לכהנים החל יום כיפורים להיות בשבת החלות מתחלקות לערב חל להיות בערב שבת ושעיר של יום הכפורים נאכל לערב והבבליים אוכלין אותו כשהוא חי מפני שדעתן יפה: **גמ'** א) תניא רבי יוסי אומר אפי' סילק את הישנה שחרית וסידר את החדשה ערבית אין בכך כלום אלא מה אני מקיים לפני תמיד שלא ילין שלחן בלא לחם א"ר אמי מדבריו של ר' יוסי נלמוד אפילו לא שנה אדם אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית קיים מצוה °לא ימוש (את) ספר התורה הזה מפיך °אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי ב) אפי' לא קרא אדם אלא קרית שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש ודבר זה אסור לאומרו בפני עמי הארץ ורבא אמר מצוה לאומרו בפני עמי הארץ ג) שאל בן דמה בן אחותו של ר' ישמעאל את ר' ישמעאל כגון אני שלמדתי כל התורה כולה מהו ללמוד חכמת יונית קרא עליו המקרא הזה לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יונית ופליגא דר' שמואל בר נחמני דאמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן פסוק זה אינו לא חובה ולא מצוה אלא ברכה ראה הקב"ה את יהושע שדברי תורה חביבים עליו ביותר שנאמר °ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל אמר לו הקדוש ברוך הוא יהושע כל כך חביבין עליך דברי תורה לא ימוש ספר התורה הזה מפיך תנא דבי ר' ישמעאל דברי תורה לא יהו עליך חובה ואי אתה רשאי לפטור עצמך מהן אמר חזקיה מאי דכתיב °ואף הסיתך מפי צר רחב לא מוצק תחתיה בוא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם ח) אדם מסית את חבירו מדרכי חיים לדרכי מיתה והקדוש ברוך הוא מסית את האדם מדרכי מיתה לדרכי חיים שנאמר ואף הסיתך מפי צר מגיהנם שפיה צר ט) שעשנה צבור בתוכה

א) מגילה כט. [תוספתא פ"א] ב) [נדרים ח.] ג) תוספתא דמס' ע"ז פ"א ע"ש

שמות לד | ישעיה ד | הושע ד | דברים ד | שם | שמות כה | יהושע א | שמות לג | איוב לו

רש"י

שביטולה של תורה. כגון שמבטל תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה זהו יסודה כלומר מקבל שכר כאילו יושב ומייסדה ועוסק בה שנאמר אשר שברת ולא אמר ליה בלשון כעס שמע מינה הסכימה עמו דעת השכינה כשביטל תורה ושיברן כיון דנתכוין לטובה י] : תקפה. שלא יכול להעמיד גירסתו : רק. מיעוט הוא : נוצרה בארבעים. צורת הולד לארבעים יום במסכת נדה (דף ל.) : **מתני'** על פתח הבית. אצל פתח ההיכל בכניסתו (א) ולא היו מניחים אותו שם אלא להראותו שמעלין בקדש דעכשיו מניחו על של שיש ומיד נושאו בהיכל ומסדרו על של זהב תורה אור של משה ועל של זהב ביציאתו עד שיוקטרו בזיכין כדקתני לקמן יא] : (מתני') המכניסין עומדין בצפון. דהכי שפיר יב] דאותן מסדרין העבודה יהו בצפון דקדושה לצפון אמירה : ופניהם לדרום. וסתמא כמאן דאמר שולחנות מזרח ומערב מונחין ורוחבן לצפון ודרום : אלו מושכין. ועד שלא ביהו הן מן השלחן אלו מניחין : אפילו אלו טולין. לעצמן : ואלו מניחין. אחר שסילקו אף זה היה תמיד כדמפרש טעמא בגמ' דאין תמיד אלא שלא ילין שולחן לילה אחד בלא לחם : חל יו"כ להיות בשבת. ואין יכולין לאוכלו היום : החלות מתחלקות לערב. ולא למחר דנפסל בלינה לאחר זמנו שנסתלק : השעיר. של מוסף שהוא חטאת והוא שעיר הנעשה בחוץ ונאכל לכהנים נאכל לערב בלילי יג] שבתות אע"פ שאין יכולין לבשלו בשבת : הבבליים. כהנים אוכלין אותו חי כשחל יום הכפורים בערב שבת : **גמ'** הישנה. מערכות שעמדו שם בשבת זו : ילין. בלילה : מדבריו של רבי יוסי. דאמר משום דעמד הישן שחרית מעט בשלחן והחדש ערבית מעט קרי ליה תמיד שמע מינה אפי' לא שנה אדם אלא פרק אחד וכו' : אסור לאומרו. שלא יאמר בקרית שמע סגי ולא ירגיל בניו לתלמוד תורה : מצוה לאומרו כו'. דסבר משום קרית שמע נוטל שכר גדול כזה כי אז תגליה את דרכיך אם היה עוסק כל היום כ"ש ששכרו גדול ומרגיל את בניו לתלמוד תורה. ל"א סברי הנך רבנן דמלי פטרי נפשייהו בקרית שמע ויתבי כולי יומא וגרסי שמע מינה שכר גדול יש : לא ובדוק כו'. (ג) דבר שלא יהא בעולם : ופליגא. הא דר' ישמעאל דאמר חובה ללמוד כל היום: כל כך חביבין כו' לא ימוש. הבטיחו שלא תשכח תורתו ממנו : לא יהיו עליך חובה. כאדם שיש יד] לו חוב ואומר מתי אפרענו ואיפטר כך לא יאמר אדם אשנה פרק אחד ואיפטר שאי אתה רשאי לפטור עצמך מהן : הסתת אדם אינה אלא לרעה כמו (דברים יג) כי יסיתך אחיך בן אמך וגו' : ואף הסיתך. הקב"ה ללמוד תורה כדי ליגצל מגיהנם : שפיה צר. ולמה פיה צר שיהא עשנה צבור בתוכה ולא יצא חוץ כדי שידונו רשעים באש ובעשן : *העמיק. הרחיב כיון שבא לעומק מיד מרחיב ובגיהנם משתעי דריסיה דקרא כי ערוך מאתמול תפתה : למלך

תוספות

יכול אפילו מחמת אונסו. משנה היא במסכת אבות (פ"ג מ"ח):

אחד של כסף. ברוב ספרים גרסינן של שיש וכן מוכח במסכת שקלים פרק י"ג שופרות (דף ט:) דתנן י"ג שולחנות היו במקדש ח' של שיש בבית המטבחיים ושנים במערבו של כבש אחד של שיש ואחד של כסף ושנים באולם אחד של שיש ואחד של זהב ואמר בגמ' *תני של כסף [היו] ר' אחא ור' מיישא ומטו בה משום רב שמואל בר רב יצחק לית כאן של כסף מפני שהוא מרתיח לא *כדין תני זה אחד מן הנסים שהיו במקדש שכשם שהיו מניחין אותו חם כך מוציאין אותו חם שנאמר (שמואל א כא) לשום לחם חם ביום הלקחו ריב"ל אמר אין מזכירין מעשה נסים משמע דכולה סוגיא אשולחנות של אולם קיימא דמיוחדים ללחם *ולא אשולחנות דבית המטבחיים ובמערבו של כבש דמיוחדים לאברים ומיהו בכל הספרים כתוב שם במשנה ובמסכת תמיד מייתי לה בפרק לא היו כופתים (דף לא:) אחד של כסף ואחד של זהב בשולחנות של אולם ואין לדחות דרולה לומר דכי היכי דאיכא נס אלחם ה"ג אאברים דאם כן הוה ליה לאיתויי מתני' דמסכת אבות (פ"ה מ"ה) לא הסריח בשר הקודש מעולם ובקונט' משמע כגירסא במתני' דהכא של שיש *ובגמ' בברייתא של כסף א) ופי' שם בקונטרס בגמרא דהאי דקרי לה בברייתא כסף היא ברייתא דשקלים ופלוגתא דתנאי היא והא דפריך במסכת תמיד (דף לא:) מכדי אין עניות במקום עשירות אמאי עבדי דשיש ניעבדו דכספא ודהבא ומשני ר' שמואל בר רב יצחק מפני שמרתיח אכולהו פריך ור' שמואל בר רב יצחק לטעמיה דקיים להכי במסכת שקלים (דף יא:) : **מהו** ללמוד חכמת יונית. תימה וכי לא היה יודע דגזרו עליה ולעיל פירשתי ברים רבי ישמעאל (דף סד: ד"ה ארור) :

לא יהו עליך חובה. כאדם שיש לו חוב ואומר מתי אפרענו ואפטר כך לא יאמר אשנה פרק אחד ואפטר שאי אתה רשאי לפטור את עצמך מהן כך פירש בקונטרס עוד יש לפרש לא יהו עליך חובה שלא תעסוק אלא בהן ולא אתה רשאי לפטור עצמך מהן שלא תעסוק בהן כלל אלא יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ אי נמי לא יהו עליך חוב ללמוד כל התורה כדתנן במסכת אבות (פ"ב מט"ז) לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין ליבטל :

א) נ"ע מגי"ל פירש"י להיפך שסוגלין

[שם יא ע"א] | נ"ק | כדין תני. נ"ק | ולא אשלחן דבמערבו של כבש שהיה מיוחד נ"ק | ובתמיד בברייתא ד"ה של כסף פי' שם בקונטרס דהאי דקרי. נ"ק

שבת פו. יבמות סב. ב"ב יד: [מ"ק יז. ע"ש] | לעיל לו: זבחים קו. מכות יג: סוטה ה. ערובין נד. שבועות ד. לו. ע"ז נב. | אבות פ"ג | [אבות פ"ג מ"ח ע"ש וע"ק] | [אבות דר"נ פכ"ד] | שקלים פ"ו מ"ד [תמיד לא.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה על פתח וכו' ולא היו מניחין. נ"ב ובתמיד דף לא ע"ב פירש כמפרש דמניחין לסוף עלמן וכן נראה מדמשני שם מפני שהוא מרתיח ומתעפש בלחם א"כ בע"כ דמניחין שם לסוף עלמן ומונח מעט על השלחן וק"ל : (ב) ד"ה לא וכו' ודבר זה לא יהא:

גליון הש"ס

גמ' א"ר יוחנן משום רשב"י. כעין ירדי סי' רמז ס"ק א' אי' משום ר"ש בן יהוצדק:

שיטה מקובצת

א] כל ת"ח ששכח : ב] אמר עובר בשני לאוין השמר ופן ותיבות שני לאוין [נינהו] נמחק: ג] ופניהם . לצפון : ד] של זה . בצד טפחו: ה] אף זה: ו] (הולכים . ותיבת יצאו נמחק) : ז] הבזיכין החלות : ח] תיבת אדם נמחק : ט] צר כדי שיהא עשנה : י] לטובה [שעשה] משה ק"ח בעצמו מה פסח שאינו אלא מצוה אחת אמרה תורה כל בן נכר לא יאכל בו כל התורה כולה וכל ישראל מומרים על אחת כמה וכמה כדאמרי' בפ' הבא על יבמתו [ד' סב ע"א]: יא] במתני' והס"ד ואח"כ מה"ד המכניסין : יב] שפיר . שלתא דאותן המסדרין יהו בצפון : יג] בלילי . שבת : יד] ש"ש . עלו חוב :

רבינו גרשום

ואית דאמר ואין מורידין דהאי קרא פתח בויקם וסיים בויקם : שביטולה של תורה זה הוא יסודה . קיומה כדאמר מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה : א"ל הקב"ה יישר כחך ששיברת . הדרש משה ק"ו כדמפרש ביבמות : וכשלת היום וכ"של גם הנביא . הייט ת"ח : כסהו כלילה . שיהא כבודו חביב עליך ככבודך : יכול אפילו תקפה. לשון תקפה שקשה עליו הרבה משנתו שאינו יכול להבינה וסרה מלבו בעל כרחו שאינו מבינה : ת"ל רק מעוט זה : שלא ילין לילה אחד בלא לחם : דבר זה אסור לומר בפני עם הארץ . כדי שלא יפטור עצמו בכך וימנע מללמוד תורה : מצוה לאומרו . כדי שיחשוב בלבו את בדבר זה קיים לא ימוש ויש לו קיבול שכר אילו למד יותר כ"ש וכ"ש : ואיכא דמפרשי מצוה לאומרו בפני עם הארץ כי היכי דמתבטו ת"ח דהא מצו למפטר נפשייהו בק"ש שחרית וערבית ועסקי כולי יומא : פסוק זה לא ימוש . לא קאמר ליה לא משום חובה ולא משום מצוה אלא משום ברכה נאמר רבים הקב"ה ליהושע ואמר לא ימוש : דברי תורה לא יהו בעינך חובה . שלא תאמר כיון שלמדתי תרי עשיתי חובתי ושוב אני פטור אלא כל שעת תעסוק בה :

בתוכה ושמא תאמר כשם שפיה צר כך כולה צרה תלמוד לומר העמיק הרחיב ושמא תאמר למלך לא הוכנה ת"ל גם היא למלך הוכן ושמא תאמר אין בה עצים ת"ל מדורתה אש ועצים הרבה ושמא תאמר זה הוא שכרה תלמוד לומר ונחת שולחנך מלא דשן: חל יום הכיפורים להיות בשבת [וכו']: *אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן לא בבליים הם אלא אלכסנדריים הם ומתוך ששונאין את [א] בבליים קורין אותם על שם בבליים תניא נמי הכי ר' יוסי אומר לא בבליים הם אלא אלכסנדריים הם ומתוך ששונאין את [ב] בבליים קוראין אותן על שם בבליים אמר לו ר' יהודה *תנוח דעתך שהנחת דעתי:

מתני' *סידר את הלחם בשבת ואת הבזיכין לאחר השבת והקטיר את הבזיכין בשבת פסול [ג] אין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא *סידר את הלחם ואת הבזיכין בשבת והקטיר את הבזיכין לאחר השבת פסולה ואין חייבין [ד] עליהן משום פיגול נותר וטמא *סידר את הלחם ואת הבזיכין לאחר השבת והקטיר את הבזיכין בשבת *פסולה כיצד יעשה יניחנה לשבת הבאה *שאפילו היא על השולחן ימים רבים אין בכך כלום:

גמ' *תנן התם אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן [ה] שחיטה אם הגיע הרואה אומר ברקאי מתתיא בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד [ו] שבחברון והוא אומר הן ולמה הוצרכו לכך שפעם אחת עלה מאור הלבנה ודימו שהאיר מזרח שחטו את התמיד והוציאוהו לבית השריפה והורידו כהן גדול לבית הטבילה זה הכלל היה במקדש כל *המסיך את רגליו טעון טבילה וכל המטיל מים טעון קדוש ידים ורגלים *תני אבוה דר' אבין לא זו בלבד אלא אפילו עולת העוף שנמלקה בלילה ומנחה שנקמצה בלילה תצא לבית השריפה בשלמא עולת העוף משום דלא אפשר לאהדורה אלא מנחה אפשר דמהדר קומץ לדוכתיה וקמיץ ביממא הוא תני לה והוא אמר לה כלי שרת מקדשין שלא בזמנן מיתיבי *כל הקרב ביום קדוש ביום [ז] בלילה קדוש בלילה בין ביום ובין בלילה קדוש בין ביום ובין בלילה כל הקרב ביום קדוש ביום ביום אין בלילה לא אינו קדוש ליקרב אבל קדוש ליפסל מותיב ר' זירא סידר את הלחם ואת הבזיכין אחר שבת והקטיר את הבזיכין בשבת פסולה כיצד יעשה יניחנה לשבת הבאה שאפילו היא על השלחן ימים רבים אין בכך כלום ואי סלקא דעתך כלי שרת מקדשין שלא בזמנן [א](ליפסל) ליקדוש וליפסול אמר רבה מאן דקא מותיב שפיר קא מותיב אבוה דר' אבין נמי מתניתא קאמר קסבר *לילה אין מחוסר זמן הא ימים מחוסרין זמן [ח] סוף כי

רש"י

למלך לא הוכנה. לתלמיד שפירש מן התורה שלא יהא נידון בה. מלך קרי לתלמיד חכם דכתיב (משלי ח) בי מלכים ימלוכו: שמא תאמר זהו שכרה של תורה. שמצלת מגיהנם אבל שכר אחר אין לה: ומתוך ששונאין חכמי ארץ ישראל את הבבליים. קורין את האלכסנדריים שעושין מנהג רעבתנות על שם בבליים: [פ] אלכסנדריים. של מצרים: (א) [ג] משפחת רבי יהודה מבבל היתה לפיכך שמח בדברי ר' יוסי:

מתני' פסול. דמחוסר זמן הוא שלא היה על השלחן אלא ששה ימים והכא אי אפשר לתקן נלומר יניחנו עד שבת הבאה דכיון דלחם נסדר כדינו בשבת קידשו שלחן ושוב אין יכול [י] להשהותן אלא עד שבת ראשונה [ג] דמיפסיל בלינה [יא] (*הואיל ולן הלחם (ב) בלא בזיכין): משום פיגול. אם הקטירן על מנת לאכול מן הלחם למחר אינו פיגול שלא קרב המתיר כמצותו ולא משום נותר. שאין נותר חל על הלחם שהרי אין ראוי לאכילה: וטמא. האוכלו בטומאת הגוף אינו בכרת כדאמר בהקומץ [רבה] (לעיל דף כה:) הניתר לטהורים חייבין עליו משום טומאה וזה לא ניתר לטהורים מעולם דבזיכין הוו מתירין דידיה ולא קרבו כהלכתן: לאחר שבת. למחר: יניחנו לשבת הבאה. ויעמוד שבועיים על השולחן דכיון דלא נסדר בשבת אין שולחן מקדשו עד [יב] השבת הילכך לא מיפסל [בלינה] [יג] למוצאי שבת:

גמ' זמן השחיטה. אם האיר היום לשחוט את התמיד: ברקאי. האיר היום כמו (תהלים עז) האירו ברקיו תבל: מתתיא בן שמואל. היה ממונה על כך כדאמר בשקלים (דף יג:) שהיה ממונה על הפייסות והייתו פייסות שמפייסין כשהאיר היום מי שוחט ומי זורק וכשהוא שואל אם הגיע זמן שחיטה אומר לאותו [יד] שעל הגג אמור אם האיר פני כל המזרח [טו] והוא אומר לו הן ובתלמוד ירושלמי גמלא שלפיכך היה אומר עד שבחברון ביום הכפורים כדי להזכיר ישיני חברון: ולמה הוצרכו לכך. לעלות לגג ולראות אם האיר היום: ודימו. סבורים היו: והוציאו לבית השריפה. שפסול היה לפי שנשחט בלילה דכתיב (ויקרא יט) ביום זבחכם ביום בעי לזבוח: והורידו כ"ג כו. מפרש בסדר יומא בפרק שלישי (דף כט.) היכא קאי. מיסך רגליו. גדולים שהלך לבית הכסא: לא זו בלבד. התמיד שנשחט בלילה יוצא לבית השריפה: אלא אפילו עולת העוף ומנחה. דלאו קרבן חשוב הוא דאין באין בציבור אם נעשו בלילה יצאו לבית השריפה: מקדשין. וזה שקמץ ונתן קומץ בכלי אע"ג דלילה לאו זמן קידוש [טז] הוא מקדש ליה כלי ושוב אי אפשר לערבו בשירים ולחזור ולקמוץ שכבר נתקדש זה לשם קומץ: כל הקרב ביום. כגון שחם קרבנות: קדוש ביום. שאם נתנו בכלי שרת ביום כלי שרת מקדשו: בלילה. כגון [יז] מנחת נסכים: וקומץ קרב [יח] ביממא. מביום נוותו: ליפסל. כגון בלינה [יט] ומחוסר כפורים וכגון הכא דתו לא אפשר לאהדורי ונפסל במחוסר זמן: ליקדוש. מאחד בשבת וכי מטי אידך דחד בשבת ליפסל בלינה למוצאי אחד בשבת שהרי שהה יותר משמונה ימים: והבוה דרבי כן *) אבא נמי מתני' קאמר. ולאו מדעתיה דנפשיה הילכך ליכא למימר בדותא היא ומבעיא לן לתרוצינהו: קסבר. תנא דר' אבין לילה אין מחוסר זמן דהלילה הולך אחר היום הילכך מקדש ליה [כא] כלי שרת לקומץ דזמנו הוא אלא שאין עבודת [ד] לילה כשירה: [הכל ימים] מחוסר זמן. דימים הוי מחוסר זמן הילכך לחם הנסדר באחד בשבת לא מקדש ליה לאיפסולי דאכתי כמה ימים יש עד זמנו: כי

*) נ"ל אבין

תוספות

ששונאין את הבבליים. כדאשכחנא בפ"ק דיומא (דף ט:) דאמר א"ל ר"ש בן לקיש [ה] לרבי אלעזר אלהא דישראל סנינא לכו לפי שלא עלו בימי עזרא ומה שמזכירין אותם לגנאי על שאוכלין את השעירים חיים אע"ג דמלוה קעבדי שלא יבואו לידי נותר לפי שהרגילו עצמם כמו כן לאוכלם חיים אף בכל השנים דמיחזי כרעבתנותא: **אמר** להם הממונה. ביומא (דף כח.) פירש בקונטרס דממונה הוא הסגן* וקשה דאם כן הוה ליה למיחשביה בהדי דברים לחשיב בירושלמי דיומא שהסגן משמש אומר לו אישי כ"ג הגבה שמאלך הסגן בימינו וראש בית אב בשמאלו והניף הסגן בסודרים ואחז הסגן בימינו והעלהו לא היה מתמנה להיות כהן גדול עד שנעשה סגן אלא ממונה אחר היה ושמא היה ממונה על הפייסות דמיקרי ממונה סתם כדתנן פרק שני דיומא (דף כב.) אומר להם הגביעו*:

מתתיא בן שמואל אומר (אם) האיר פני המזרח. מתתיא בן שמואל היה ממונה על כך כדאמר בשקלים (דף ז:) מתתיא בן שמואל היה ממונה על הפייסות והייתו הפייסות שכשהאיר היום היו מפייסין מי שוחט מי זורק וכשהוא שואל אם הגיע זמן אומר לאותו שעולה על הגג אמור אם האיר פני כל המזרח עד שבחברון והוא אומר לו הן ובתלמוד ירושלמי נמלא שלפיכך אומר לו ביום הכפורים עד שבחברון כדי להזכיר ישיני חברון [ו] כך פי' בקונטר' ומה שכתוב בספרים בפ' אמר להן הממונה (יומא דף כח:) מתתיא בן שמואל אומר ממונה על הפייסות אומר כו' ליתא אלא אומר ה"ר מאיר דה"ג מתתיא בן שמואל ממונה על הפייסות אומר שהוא עצמו ממונה על כך והתם מפרש מי אומר כן: **אלא** אפי' עולת העוף שנמלקה ומנחה שנקמצה. רבותא היא [כג] מהני אע"ג דלאו בכלל ביום זבחכם נינהו קמ"ל דנפקי מביום צוותו כדמפרש במגילה (דף כ:) ומשום קודם התמיד לא מיפסלא דהייתו למצוה בעלמא כדאמרי' בפ' התכלת (לעיל דף מט:) ומשום פסול לינה נמי לא דלאחר שרפו אפי' קודם עמוד השחר ומיהו אי אפשר לומר כן דהא פריך ניהדר קומץ לדוכתיה ולקמליה ביממא ומשני כלי שרת מקדשין שלא בזמנן ומיפסיל משום לינה אלמא לא מיפסיל קמילה ואי אפשר לשרוף עד אחר עמוד השחר שיפסל בלינה וקמלה לאו דוקא אלא אפילו לא נקמלה נמי כדתנן בפרק שני דמעילה (דף ט.):

בלילה. פי' בקונטרס כגון מנחת נסכים ויש מפרשים הטבת נרות כג][ז] לא שייך על זה לשון קרב*):

*) [וע"ע תוס' תמורה יד. ד"ה וכל]

רבינו גרשום

ושמא תאמר למלך לא הוכנה. כלומר לת"ח שסרח ולא יראה גיהנם: ת"ל גם היא למלך הוכן. משום הכי קרי לת"ח מלך דעוסק בתורה דכתיב בה בי מלכים ימלוכו: ושמא תאמר זו היא שכרה. של תורה שמסיתין אותו מפי צר שמצילין אותו מגיהנם אבל שכר טוב אין לו. ת"ל ונחת שלחנך מלא דשן: חל יוה"כ להיות ע"ש שעיר של יוה"כ של מוסף נאכל לערב כשהוא חי. שאי אפשר לבשלו בשבת והכהנים הבבליים אוכלין אותו חי שדעתן יפה שאינן אניני הדעת: לא בבליים הן. שאוכלין אותו חי שדעתן יפה שאינן אניני הדעת אלא אלכסנדריים היו ומתוך שכהני ארץ ישראל שונאין את הבבליים תולין את הגנאי של אכילת חי בבבליים: א"ל ר' יהודה. לפי שהיה מבבל תנוח דעתך: סידר את הלחם בשבת ואת הבזיכין לאחר השבת והקטיר את הבזיכין בשבת הבאה פסולה. שהרי לא היו הבזיכין על השלחן משבת לשבת מעת לעת. ואין חייבין עליהם. על הלחם: לא משום פגול. שאם חשב בשעת הקטרת בזיכין לאוכלן חוץ לזמן אין בהן משום פגול: ולא משום נותר ולא משום טומאה. אם אכלן בטומאה משום דלא קרב המתיר במצותו: וכן אם הקטיר את הבזיכין לאחר השבת שלא היו על השלחן אלא יום א' פסול ואין חייבין וכו'. סידר את הלחם ואת הבזיכין לאחר השבת והקטיר את הבזיכין בשבת פסולה. דלא היה על השלחן ח' ימים: כיצד יעשה. ויהיה כשרה: יניח הבזיכין והלחם עד לשבת אחרת. הבאה כדי שיהו ח' ימים שלמים על השלחן מן השבת לשבת שאפי' הן על השלחן הלחם והבזיכין י"ג ימים אין בכך כלום אלא נפסלין: בורקי. כלומר עלה ברק השחר: מתיא בן שמואל אמר כך היה אומר הרואה האיר פני כל המזרח וקאמר לית האי דקאי ארעא עד שבחברון כלומר יכול אתה לראות חברון כאור היום והוא אומר הין: והורידו כ"ג לבית הטבילה. פעם אחרת משום דזה הכלל היה במקדש שכל המסיך רגליו טעון טבילה ואי אפשר דאינו מסיך בלילה ואותה טבילה (א) שטבל אח"כ קודם עמוד השחר לא היה טבילה (הואיל ועשה עבודה פסולה לפי שנראה כאילו עשאה לשום עבודה פסולה) לפיכך הצריכוהו טבילה אחרת: לא זו בלבד התמיד אם נשחט קודם היום אלא אפי' וכו': משום דלא אפשר להדורה. אחר שנמלקה ומתה הילכך תצא לבית השרפה: אלא מנחה אפשר וכו': כלי שרת מקדשין הקומץ אפ"ו שלא בזמנו בלילה הילכך תצא לשרפה: קרב בלילה כגון שמן למנורה: מאי דקא מותיב שפיר קא מותיב דאי ס"ד כלי שרת מקדשין שלא בזמנן [ליפסל] לקדש האי לחם קודם השבת וליפסל דשלא [בזמנו] כמצותו הוא: הא דתני אבוהא דר' אבין ודאי מתניתא היא ומתרצתא היא דמתן קומץ בכלי שרת מקדשין שלא בזמנו ליפסל. (ואמאי) [ומשו"ה] מקדש ליפסל דלילה אין מחוסר זמן. דלילה מיומא חדא הוא אלא שהקרבה ביום דכתיב ביום צוותו אבל לענין איקדושי למיפסל לילא נמי מקדש דלילה ויום חד הוא: ימים מחוסרין זמן. כלומר אותן ימים מאחר בשבת ועד שבת שהקדימו לחם הפנים שלא הניחו כהלכתו ביום השבת

שיטה מקובצת

[א] את. הבבליים: [ב] הבבליים: [ג] פסול ואין [חייבין עליה]: [ד] פסול ואין חייבין עליה: [ה] זמן. השחיטה: [ו] עד. שהוא בחברון: [ז] תיבות בלילה קדוש בלילה בין ביום ובין נמחק: [ח] תיבות סוף סוף נמחק: [ט] מה"ד. אלכסנדריים. אלכסנדרי': [י] להשהותו: [יא] תיבות הואיל ולן הלחם בלא בזיכין נמחק: [יב] עד שתגיע שבת הבאה ומאותו שבת יכול להשהות שבעה ימים: הס"ד ומה"ד שאפי' היא על השולחן ימים רבים קודם לשבת אין בכך כלום שאין השולחן מקדשו עד: [יג] בלינת עד למוצאי שבת שני: [יד] לאותו. שעלה על: [טו] המזרח עד שבחברון: [טז] קידוש. קומץ: [יז] כגון. שמן לנרות קדוש בין ביום ובין בלילה קתני מיהא הקרב ביום אינו קדוש בלילה הס"ד [ותיבות מנחת נסכים נמחק]: [יח] וקומץ קרב ביום כדכתיב ביום: [יט] בלינה. ובמחוסר: [כ] דר'. אבין: [כא] ליה. שולהן: [כב] היא. בתני: [כג] נרות. ולא אמר

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"ה מהל' תמידין ומוספין הל' יב:
מז ב מיי' פ"ה מהל' תמידין ומוספין הל' יד ועיין כס"מ:
מח ג מיי' שם הל' יג:
מט ד מיי' שם הל' ג:
נ ה מיי' פ"ה מהל' ביאת מקדש הל' ה:
נא ו ז מיי' פ"ג מהל' פסולי המוקדשין הל' כא:

[וכיה בסנהדרין יט. ע"ש ועיין תוס' סוטה מב. ד"ה סגן]
[ועי' תוס' יומא טו: ד"ה אמר ותוס' סוטה מב. ד"ה סגן]
[עיין רש"י ביומא כט: דמותק זה והעיד כך בשם ר"ח דלא גרסי' פסולה]

מסורת הש"ס

יומא כו: | [לעיל מה. וש"נ] | יומא כט: לעיל ל | [זבחים פז.] | יומא כו: כח. תמיד ל.

הגהות

א) עי' יומא (דף כט) דמפרש בגמ' דהך והורידו כ"ג וכו' לא קאי ארישא כלל וצ"ע.

הנהות צ"ק [א] מ"נה א נמחק: [ב] פנות לעכר משפחת ל"י כו' כצ"ל: [ג] ומיפסל בלינה הואיל ולן כו': [ד] לילה כשרה אבל יום מחוסר זמן הוא שלכן לחם כו' והד"א: [ה] נ"ל לנוטרי: [ו] נ"ע וכן פי': [ז] נ"ל ולא שייך כו':

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה אלכסנדריים של מצרים כס"ד ואח"כ מ"ה אמר לו ר' יהודה כו' משפחת: (ב) ד"ה פסול וכו' ולן הלחם בשבת בלא בזיכין:

כי מטי ליליא דבי שימשי ליקדוש וליפסול אמר א) רבא בשקדם וסילק מר זוטרא ואיתימא רב אשי אמר אפילו תימא בשלא קדם וסילק כיון דסידרו שלא כמצותו נעשה כמי שסדרו הקוף: **מתני'** שתי הלחם *נאכלות ב) אין פחות משנים ולא יותר על שלשה *כיצד נאפות מערב יו"ט נאכלות ביו"ט לשנים חל יום טוב להיות אחר השבת נאכלות לשלשה *לחם הפנים (א) נאכל ג) אין פחות מתשעה ולא יותר על אחד עשר כיצד נאפה מערב שבת ונאכל בשבת לתשעה חל יו"ט להיות ערב שבת נאכל לעשרה שני ימים [טובים] של ראש השנה נאכל לאחד עשר ואינו דוחה לא את השבת ולא את יו"ט רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון בן הסגן דוחה את יו"ט ואינו דוחה את יום צום: **גמ'** *אמר רבינא לדברי האומר נדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט לא תימא מדאורייתא מיחזא חזו ורבנן הוא דגזרו ד) שלא ישהא אלא מדאורייתא נמי לא חזו דהא שתי הלחם חובת היום הוא וליכא למימר שמא ישהא וקתני אינו דוחה לא את השבת ולא את יו"ט:

הדרן עלך שתי הלחם

המנחות והנסכים שנטמאו עד שלא קדשו בכלי יש להם פדיון משקידשו בכלי אין להם פדיון העופות והעצים והלבונה וכלי שרת ה) משנטמאו אין להן פדיון שלא נאמר ו) פדיון אלא בבהמה: **גמ'** אמר שמואל ואפילו הן טהורין נפדין מאי טעמא כמה דלא קדשי בכלי קדושת דמים נינהו וקדושת דמים נפדין והא נטמאו תנן הוא הדין דאע"ג דלא נטמאו ואיידי דקא בעי מיתנא סיפא משקידשו בכלי אין להן פדיון ז) דאפילו נטמאו נמי לא תנא נמי רישא שנטמאו ח) עד שלא קדשו בכלי (ב) *פשיטא קדושת הגוף נינהו איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ובעל מום איקרי טמא טמא נמי כבעל מום דמי ט) ואע"ג דקדוש קדושת הגוף כי נפיל ביה מום מיפריק הני נמי ליפרוק קמשמע לן דלאו כי האי טמא קרייה רחמנא לבעל מום דמכלי

רש"י

כי מטי לילא דבי שימשי. של שבת ראשונה ליקדוש דהא אמרת לילה אין מחוסר זמן וליפסול *בליל י) שני [של שבת שני] בלינה שהרי עומד שם שמונה ימים שלימים: בשקדם וסילקו. קודם בין השמשות של שבת ראשונה וסידר למחר: שלא כמצותו. דסידרו בעודו מחוסר זמן: נעשה כמי שסידרו הקוף. ואין שולחן מקדשו אפילו בזמנו אבל קומץ כמצותו חשיבא ליה דלילה אין מחוסר זמן:

מתני' לא פחות משני ימים. משנאפו: לג'. שאפאום בערב שבת שאין אפייתן דוחה לא שבת ולא יו"ט: לתשעה. לשבת שניה: נאכלות לעשרה. שנאפה בחמישי בשבת: שני ימים טובים של ר"ה. קודם לשבת נאפה יא) *בארבע ונאכלת לשבת שניה לאחד עשר ואי קשיא י"ב ניהו דהא אין נאכלות עד מוצאי שבת דאותו שבת הוי יום הכפורים הא לא קשיא דלענין אכילת קדשים לילה הולך אחר היום שעבר כדאמר באותו ואת בנו (חולין דף פג.) הילכך מיתקרי י"א: ואין דוחה. אפייתן: את יום צום. אל יום הכפורים בערב שבת אין לחם הפנים נאפה בו: **גמ'** לדברי האומר. במסכת ביצה (דף יט.) מחלוקת: (ג) שמא ישהא. קרבנות כל השנה שיהא נודר ונודב ולא יקריבם עד הרגל ונמלא מכוין וממתין יב) מלאכה עד המועד ועוד שמא יעבור בבל תאחר: *וליכא יג) שמא ישהא. שהרי אין יכול להקריבם אלא בו ביום:

הדרן עלך שתי הלחם

המנחות והנסכים עד שלא קדשו בכלי. לא קדשו קדושת הגוף אלא קדושת דמים שצריך לפדותן והדמים קדושים: יד) והעופות והעצים והלבונה וכלי שרת שנטמאו אין להם פדיון. שלא נאמר פדיון בקדושת הגוף אלא בבהמה בעלת מום כדמפרש בגמרא: **גמ'** ואפילו (ד) טהורים נפדין. מנחות ונסכים: בעל מום איקרי טמא. מפרש לקמן: דמכלי

תוספות

כמי שסידרו הקוף. הא דאמרינן בסוף לולב וערבה (סוכה דף נ.) דלא היה ממלא במקודשת משום פסול לינה ולא אמרינן דנעשה כמי שמלאהו הקוף שאני התם דלא בעי כהן בבגדי כהונה במילוי: *שני ימים טובים של ראש השנה קודם לשבת נאפה ברביעי ונאכל לשבת שניה לאחד עשר. ואי קשיא שנים עשר ניהו דהא אין נאכלות עד מוצאי שבת דבאותה שבת הוי יום הכפורים הא לא קשיא דלענין אכילת קדשים לילה הולכת אחר היום שעבר כדאמר באותו ואת בנו (חולין דף פג.) הילכך מיקרי אחד עשר כך פירש בקונטרס ונראה דלא קשיא מידי דהם באו עדים מן המנחה ולמעלה דנהגין אותו היום קודש ולמחר קודש (ר"ה דף ל:) יום שני עיקר ומונין מיניה יוה"כ ויחול אחר השבת ודנוהגין אותו היום קודש חומרא בעלמא דלא ליזלזלו ביה לשנה הבאה ואם קודם מנחה באו עדים לא עבדינן אלא חד יומא ומחרתא דהוא ערב שבת חול אע"פ שכבר אפו לחם הפנים מערב יו"ט חוזרין ועושין אחרים לקיים לחם חום כמו שנוכל יותר והראשון נאכל בפדיון ואע"פ דאמר בפרק המנחות והנסכים (לקמן דף קא.) כל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם היכא דאיכא תקנה לא אמר משום לחם חום ביום הלקחו כדאמרי' בפרק התכלת (לעיל דף מז:) גבי שני כבשים ששחטן על ארבע חלות ותודה ששחטה על שמונים חלות ומיהו קשה היכי חייל יום הכפורים באחד בשבת הא משמע בפרק החליל (סוכה דף נד:) דלא מיקלע באחד בשבת אלא לאחרים שעושין לעולם אחד מלא ואחד חסר ומשנה זו שנויה בפ"ב דערכין (דף ח:) וקתני רישא אין פוחתין *משמנה חדשים המעוברין בשנה ולא נראה לעבר יותר על שמנה ומשמע התם דאתיא דלא כאחרים: **ואינו** דוחה את יום צום. בפרק אלו עוברין (פסחים דף מז.) פריך מהכא דשתי הלחם למאן דאמר מדאורייתא לורכי שבת נעשין ביו"ט *דהכא קתני ואפילו דיו"ט ביו"ט לא עבדי ומשני שאני התם דאמר קרא לכם ולא לגבוה ולרשב"ג דאמר משום ר"ש בן הסגן דוחה את יו"ט ואינו דוחה את יום צום מה"ל ס"ל כאבא שאול ומוחק שם בקונטרס יום צום (משמע) [משום] דלא שייך יום צום גבי שתי הלחם ובחנם מחקו דמילתא דרשב"ג מיתניא בתר הנך תרתי בבי דשתי הלחם ולחם הפנים ואתרוייהו פליג רשב"ג ונקט יום צום משום לחם הפנים: הדרן עלך שתי הלחם

המנחות והנסכים שנטמאו. בגמרא פליגי אי נטמאו דוקא או אפילו טהורין: **העופות**. בשקדם הקדישן למומן מיירי אבל קדם מומן להקדישן נפדין כדתניא בתוספתא ובפרק בתרא דתמורה (דף לג.) דתני לוי הכל היו בכלל העמדה והערכה ואפילו בעל מום מעיקרו וכן תני לוי במתניתיה אפילו חיה ואפילו עופות: **וכלי** שרת. לרבי נחמיה דאמר פרק הנהנה (מעילה דף יט:) דיש מועל אחר מועל דאם אחרים מביאין לידי מעילה הוא עצמו לא כל שכן ניחא דאין להם פדיון ואשכחן לרבנן נמי דאין מועל אחר מועל דמדרבנן אין נפדין ובגמרא משמע נמי דהוי דרבנן בעלמא דמפרש כלי שרת ולבונה משום דלא שכיחי: אף

נב א מיי' פ"ח מהל' תמידין ומוספין הל' ט:
נג ב ג מיי' שם פ"ב הל' י:
עיין רש"ק
יד ד מיי' פ"א מהל' חגיגה הל"ח והל' י:
א ח מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הל"ב (ופ"ג מהל' פסה"מ הל"ח):
ב ו מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הל"ד ועיין רש"ק:

[ערכין ח. פסחים מז. ע"ש]

נ"ל שני משום סידור לילה ולשחרית נפסל בלינה שהרי עומד שם שבעה כו' כצ"ל צ"ק

ערכין ח: פסחים מז.

צ"ל ברביעי צ"ק

גי' צ"ק

[בכילה כ: איתא רב הונא]

צ"ל וליכא למימר שמא כו'. צ"ק

צ"ל והכא קתני כו' צ"ק

צ"ל מששה חדשים צ"ק

הגהות הב"ח

(א) במשנה לחם הפנים אין נאכל פחות: (ב) גמ' עד שלא קדשו בכלי הא נמי פשיטא: (ג) רש"י ד"ה שלא ישהא: (ד) ד"ה ואפי' הן טהורין:

גי' צ"ק צ"ל משקידשו בכלי אין להם פדיון פשיטא כו' ע' תוי"ט

רבינו גרשום

השבת מחוסרין זמן הן שאין השלחן מקדש באותן הימים כלל אפי' לאיפסולי דכל מוקדם מחוסר זמן הוא: וכיון דאמרת דלילה אין מחוסר זמן כי מטי יומא דבי שמשי קמא הוא"ל ומחר בשבת בשש שעות ולמעלה בזמן סדור מתקדש הלחם ליקדש נמי מאורתא לאיפסולי דהא ליליא שסידרו ויומא חד יומא הוא: אמר רבא בשקדם בין השמשות וסילקו עד למחר כדי שלא יקדשו ליפסל: אפי' תימא בשלא קדם. הוא"ל ותחלת סידורו מעיקרא שלא כמצותו היה וכד מטח ושמד נעשה כמי שסידרו הקוף ולא הוי כלו' אותו סדור וחשיב כמה דלא הוי מסודר מעיקרא אלא השתא בשבת בזמנו הילכך לא מקדיש ליה בי שמשי למיפסליה אבל גבי מנחה שקמצה בלילה דקסבר דיום הוא לא אמרינן נעשה כמי שקמצה הקוף אלא מקדשה ליפסל: ואינו דוחה אפייתן את יום צום הכפורים דחמור כשבת: שמא [ישהה] כל נדרים של כל השנה עד יו"ט ולא היו מספיקין הכהנים להקריבן ולאוכלן ונמצאו קדשים באין לבית הפסול. ועוד כיון דלא הקריבו ועבר עליהן רגל וקאי בבל תאחר: וליכא למימר שמא ישהה לרגל. דהא אינן קרבין אלא בעצרת וקתני אין אפייתן דוחין יו"ט כ"ש נדרים ונדבות: הדרן עלך שתי הלחם

המנחות והנסכים שנטמאו עד שלא קדשו בכלי שרת יש להן פדיון. דכיון דלא קדשו בכלי ליה בהו קדושת הגוף אלא קדושת דמים דלא נפקי לחולין אלא בפדיה: והעופות והעצים והלבונה וכלי שרת אע"ג דניטמאו לית [illegible] פדייה דקליטה טומאה [כיון] וכמה דרין דמו כדמפרש בגמרא. דלא נאמר פדיון אלא בבהמה: אמר שמואל מתני' דקתני שנטמאו לאו דווקא אפי' הן טהורין נפדין: דהתם כי נטמאו נמי אין להן פדיון: קמ"ל. דהאי דהדינן

שיטה מקובצת

א] אמר רבינא בשקדם: ב] נאכלות לא פחות: ג] נאכל. לא פחות: ד] שמא ישהה נדרים ונדבות של כל השנה עד יו"ט ולא היו מספיקין הכהנים להקריבן ולאוכלן ונמצאו קדשים באין לבית הפסול ועוד כיון שלא הקריבן ועבר עליהן הרגל קאי בבל תאחר: הרנמ"ת: ה] תיבת משנטמאו נמחק: ו] פדיון. ס"א אינו: ז] פדיון דהתם אפי' נטמאו: ח] שנטמאו משקידשו בכלי אין להם פדיון ותיבות עד שלא קדשו נמחק: ט] דמי דאע"ג: י] בליל שבת שניה בלינה: יא] נאפה ברביעי: יב] וממתין מלאכתו: יג] וליכא למימר: יד] העופות:

ג א מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הל' ב: ד ב מיי' פ"ה מהל' ערכין וחרמין הל"ה: ה ג ד מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הל"ה:

רש"י

דמכלי שרת לא אשכחן ז] דבר דמיפריק. לאחר שקדש בכלי שרת ואפי' בהמה ח] בעלת מום שנאמר בה פדיון לאחר שקדשה בכלי שרת כגון ששחטו לא אשכחן בה פדיון: ואם (א) [כ] ט] בבהמה הטמאה וגו' וכתיב בתריה והעריך אותה וגו' אלמא נפדין: טמאה ממש. כגון סוס וגמל וחמור: כשהוא אומר. למטה מאותה פרשה ואם בבהמה הטמאה ופדה וגו': מומין קבועין ועוברין מפרש בבכורות (דף לז:): מותיב רב הונא. לשמואל: עופות קדושת הגוף נינהו. דהן עצמן קרבן ואין צריכין קדושת כלי: אלא עצים ולבונה. שלא קידשם בכלי וכלי שרת כי נטמאו ליפרקו דהא לאו קדושת הגוף נינהו אלא מכשירי קרבן הם אלא לאו משום דמנחות ונסכים טהורים אין נפדים והני אע"ג דנטמאו כו': ועצים לאו בני קבולי טומאה נינהו אלא משום חיבת הקודש. דכתיב והבשר לרבות עצים ולבונה וה"מ כי מספי להו י] ונסרן ומייפן לגזירים לבקעיות יפות דחזו למערכה: לעולם אימא לך טהורים בעלמא נפדין. והני כטהורים דמו והיינו טעמא דלא מיפרקי: משום דלא שכיחי. ואי הוו יא] להו פדיון טהורין פריק להו לחולין ותו לא משכחי גזברין מידי אחרינא לצורך העבודה: תמימים. בהמה יב] *טהורה: אלא למזבח. שימכרו לצרכי קרבנות: הוה הדר ביה. ממאי דאמר יג] [ג] (עופות) מנחות ונסכים נפדין טהורים אע"ג דראויין למזבח: בדוקין. טייל"א: כולן. כל המנחות: חוץ ממנחת חוטא. שאפילו טהורה נפדית שהרי אמרה תורה בקרבן עולה ויורד (ויקרא ה) מחטאתו על חטאתו בכבשה או שעירה ובתורים כתיב (שם) מחטאתו ובמנחה כתיב על חטאתו [ד] ודרשינן (בפרק בתרא יד]) דלהכי כתיב מחטאתו בכבשה דמשמע מקצת חטאתו שאם היה עשיר כשטימא מקדש והפרים מעות לכבשה או שעירה והעני יביא ממקצת דמי תורים או מנחה והשאר חולין ולהכי כתיב (שם) גבי עשירית האיפה על חטאתו דמשמע יוסיף שאם היה עני והפרים עשירית האיפה והעשיר יפדנה ויוסיף עליה מעות ויביא כבשה או שעירה: לרבי שמעון. דאמר לקמן כל האסור בהנאה אינו מטמא טומאת אוכלין: הערלה. טו] וכל הנך איסורי הנאה נינהו:

[תמורה לג: בכורות לז:]

ב"א תמימה

מדות לה. לעיל פה: | נ"א בפ"ב דכריתות כז: | תוספתא דתמורה פ"א תמורה לג.

גמרא

תורה אור

דמכלי שרת לא אשכחן דמיפריק ובעל מום היכא איקרי טמא דתניא* °ואם כל בהמה טמאה א] אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' בבעלי מומין שנפדין הכתוב מדבר אתה אומר בבעלי מומין שנפדו או אינו אלא בבהמה טמאה ממש כשהוא אומר °ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך הרי בהמה טמאה אמורה הא מה אני מקיים ואם כל בהמה טמאה בבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר יכול יפדו על מום עובר ת"ל אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' מי שאינה קריבה לה' כל עיקר יצתה זו שאינה קריבה היום וקריבה למחר מותיב רב הונא בר מנוח °העופות והעצים והלבונה וכלי שרת ב] שנטמאו אין להן פדיון שלא נאמר פדיון אלא בבהמה בשלמא עופות קדושת הגוף נינהו ולא נאמר אלא בבהמה אלא עצים ולבונה וכלי שרת ליפרקו אלא לאו משום ג] דטהורין בעלמא אין נפדין והני נמי אע"ג דנטמאו כטהורים דמו ד] דעצים ולבונה [א] לאו בני אשויי אוכלא נינהו אלא חיבת הקודש משוה להו אוכלא דעצים כמה דלא משפי להו לגזירין לא מיתכשרי לבונה נמי כמה דלא קידשה בכלי שרת לא מיתכשרה כלי שרת נמי הואיל ואית להו טהרה במקוה לא לעולם אימא לך טהורין בעלמא נפדין והני משום דלא שכיחי הוא בשלמא לבונה וכלי שרת לא שכיחי אלא עצים מישכח שכיחי עצים נמי כיון *דאמר מר כל עץ שנמצא בו תולעת פסול לגבי מזבח הילכך לא שכיחי אמר רב פפא אי שמיעא ליה לשמואל הא *דתניא °המתפים תמימים לבדק הבית אין פודין אותן אלא למזבח שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם ה] ואע"ג דקדושת דמים נינהו אין נפדין הואיל וטהורים הם הוה הדר ביה ולא היא שמיעא ליה ולא הדר ביה לאו אמרת התם כיון דלא שכיחי לא מיפרקי הכא נמי כיון דשכיחי מומין דפסלי בבהמה דאפי' בדוקין שבעין נמי פסלי הילכך לא שכיחי רב כהנא אמר טמאין נפדין טהורין אין נפדין וכן א"ר אושעיא טמאין נפדין טהורין אין נפדין איכא דאמרי ו] א"ר אושעיא אפי' טהורין נפדין רבי אלעזר אומר °כולן טמאין נפדין טהורין אין נפדין °חוץ מעשירית האיפה של מנחת חוטא שהרי אמרה תורה מחטאתו על חטאתו אמר רבי אושעיא שמעתי פיגל במנחה לרבי שמעון אינו מטמא טומאת אוכלין *) דתנן הערלה וכלאי הכרם ושור

*) תוספתא דעוקצין פ"ג בכורות ט:

תוספות

אע"ג דנטמאו כטהורים דמו. מדלא קאמר טהורים נינהו משמע דמקבלי טומאה אלא דלא חשיבא טומאה ותימה דבפ' כל הפסולין (זבחים דף לג.) אמרינן והאמר מר והבשר לרבות עצים ולבונה הכא במאי עסקינן כגון שקדשו בכלי ואע"ג דאליבא דרבא מסיק הכי אביי נמי לא פליג בהא וי"ל דהתם מדאורייתא והכא מדרבנן והכא נמי הא קאמר עצים כמה דלא משפי להו לגזירין דלא מיתכשרי משמע דאז מקבלי טומאה מדאורייתא וקדושת כלי דהתם היינו שיפוי גזירין דהכא ובקונטרס פי' התם דמיירי בעצים שחתה במחתת כלי שרת מעל המזבח עם גחלים ולפיכך נ"ל דהכשר של שיפוי גזירין דהכא דרבנן ולא יתכן פירוש זה דבמסכת תמיד (דף כח:) משמע שהיה חותה מן המאוכלות הפנימיות וגם אין לפרש דמיירי אליבא דרבי בהקומץ רבה (לעיל דף כ:) במתנדב עצים דעצים קרבן נינהו ובעו כלי שרת דהא מסיק התם דנעשה כמי שקרבו מתירין דתנן כל שאין לו מתירין משיקדש בכלי ולרבי הא אמרי' עצים טעונין קמיצה אלמא יש להן מתירין אע"ג דבפרק הקומץ רבה (שם) אמר שהקומץ והשירים הכל למזבח אלמא קדושת כלי דהתם היינו שיפוי גזירין דהכא ובעלי המערכה ומתוך לשון הקונטרס משמע דכמה דלא משפי להו לגזירין טהורין לגמרי וכטהורין דמו לאו דוקא אלא טהורין ממש וא"ת וכי משפי להו לגזירין בקורדום היכי מקדשי והא קורדום אינו כלי שרת כדמשמע בתוספתא דתניא השואל קורדום של הקדש [ה] מחבירו ביקע בו ונתן לחבירו וביקע בו כולן מעלו נתנה לחבירו וחבירו לחבירו הראשון מעל והשני לא מעל ובטולה אינו כן נתנה לחבירו וחבירו לחבירו כולן מעלו ואמר בפ' השואל (ב"מ דף נט.) המשאיל קורדום של הקדש מעל לפי טובת הנאה שבו וחבירו מותר לבקע בו [ו] בתחילה ויש לפרש דקורדום דהתם לא במיוחד לעצי מערכה מיירי אבל כלי שרת היה להם מיוחד לעצים שמשפן ומנסרן ומייפן לעשות בקיעות יפות דחזו למערכה ואם תאמר ט"ז]וכיון דקורדום דתוספתא לאו כלי שרת הוא אמאי מעל השני הא מכיון דבקע הראשון ומעל בו יצא לחולין כדתנן במסכת מעילה (דף יט:) אין מועל אחר מועל במוקדשין אלא בהמה וכלי שרת בלבד כיצד רכב על גבי בהמה ובא חבירו ורכב ובא חבירו ורכב כולן מעלו שתה בכוס של זהב ובא חבירו ושתה ובא חבירו ושתה כולן מעלו מה שאין כן בקדושת דמים וי"ל דהכא דתוספתא מיירי בקורדום [ז] המסור ליד גזבר דומיא דנטל אבן או קורה של הקדש לא מעל דקתני התם בתר הכא דקורדום וקתני בה נתנה לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל [ח] עד שידור תחתיה שוה פרוטה ופריך עלה הש"ס בפרק בתרא דמעילה (דף כ.) ובפרק קמא דחגיגה (דף י:) מכדי מיגזל גזלה מה לי הוא מה לי חבירו ומשני בגזבר המסורות לו אבני בנין עסקינן [ט] ולכך יוצא הקורדום כולו לחולין כשנותנו לחבירו שהרי מוציאו כולו מרשות הקדש אבל כשמבקע בו והוא סבור שהוא שלו אינו מוציאו מרשות הקדש אלא הנאת הביקוע כיון דגזבר הוא ועדיין בידו אינו יוצא מרשות הקדש ולכך מועלין כולן שאין הקורדום מתחלל על ידי הביקוע אבל אינים בעלמא שאינו סבור שהוא שלו כי מבקע ביה מיגזל גזליה ומפיק ליה מרשות הקדש ומתחללת הקדושת דמים בכך ואפי' אין מתכוין לגזול אלא דעתו להחזיר לרשות בעלים לאחר ביקוע הא קיימא לן (ב"ב דף פח.) שואל שלא מדעת גזלן הוי לרבנן וקם ליה כוליה ברשותיה דאפילו נתכוון להיות שואל כאילו נתכוון לגזול דמי והא דאמר בהשואל (ב"מ דף נט.) המשאיל קורדום של הקדש מעל לפי טובת הנאה שבו וחבירו מותר לבקע בו [י] בתחלה והתם משאיל סבור שהוא שלו מדלא מעל אלא לפי טובת הנאה שבו [כ] שחבירו מותר לבקע בו בתחלה דיצא לחולין ומיהו נראה שעדיין הקדש מעורב בו כיון שהוא סבור שהוא שלו ואינו מתכוין להוציא הקורדום מרשותו מ"מ שרי לבקע בו שהרי הנאת הביקוע כבר יצתה לחולין כיון שאינה מכורה לו והא דאמרינן גבי בית בפרק האומר משקלי (ערכין דף כא.) הקדישו משכיר הדר בו מעלה שכר להקדש ופריך כיון דמעל נפיק לחולין לאו כולי בית קאמר דאפי' קורדום כה"ג לא היה יוצא כולו לחולין אם השכיר לחבירו קורדום של הקדש מידי דהוה אמשאיל אלא השכר לבדו הוא דיצא לחולין וברוב ספרים נמי כתוב נפיק שכר לחולין: **פיגל** במנחה לרבי שמעון אינו מטמא טומאת אוכלין. ומפרש טעמא משום דאוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אין קרוי אוכל ומוקי לה במסקנא דאקדשה במחובר שלא היה לה שעת הכושר דטהורין אין נפדין וא"ת א"כ עולה

שיטה מקובצת

א] טמאה וגו' בבעלי מומין כו' והשאר נמחק: ב] תיבת שנטמאו נמחק: ג] משום דבטהורין: ד] מתיבות דעצים ולבונה עד משוה להו אוכלא נמחק: ה] מתיבות ואע"ג דקדושת דמים כו' עד וטהורים הם נמחק: ו] דאמרי. ר' אושעיא אמר:

חדושי הרגמ"ה

דבטהורים בעלמא. מנחות ונסכים טהורים אין נפדין: והני נמי אע"פ שנטמאו כטהורים נינהו דעצים ולבונה לא אשכחן להו טומאה בפירוש אלא דקרא מרבי' להו מן והבשר לרבות עצים ולבונה משום חיבת הקודש. (אמר) רב (פפא) [כהנא] [אמר] (סבר) טהורין אין נפדין המנחות והנסכים: שהרי כתיב. במנחת חוטא על חטאתו [ואפשר למכתב מחטאתו מאי על חטאתו] דאית ליה דין חטאת דאינה נפדית אפילו טמאה כדתנן בתמורה [דף כא ע"א] ישאבדה ונמצאת בעלת מום תמות ובעלת מום היינו טמאה כדאמר: פיגל במנחה. כגון שקמץ ע"מ להקטיר קומצה או לאכול שיריה למחר: לר"ש. דהאי מתני' דערלה לא מטמא טומאת אוכלין הני שירים משום דלא הוה להו שעת הכושר כדמוקמינן לקמן כגון דאקדשינהו לחמים דמנחות במחובר: עכ"ל הרגמ"ה: ז] אשכחן שום: ח] ואפילו בהמה שנאמר בה כו' כגון ששחטה לא: ט] ואם כל [בהמה טמאה]: י] להו מנסרן: יא] ואי הוו מפיק להו לחולין תו לא: יב] בהמה תמימה: יג] דאמר עופות ומנחות: יד] בתרא דכריתות: טו] הערלה וכו' וכל: טז] וכיון דקורדום. עיין תוס' קדושין דף נה ע"א [ד"ה אין מועל אחר מועל]:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואם כל בהמ': טמאה:

רבינו גרשום

דמדרבנן טמא לבעל מום לפדייה הני מילי קודם דקדשו בכלי אבל מאחר דקדשו בכלי אין להן פדייה דמכלי שרת לא אשכחן דמיפריק: הרי בהמה טמאה אמור. דמקדישין בהמה טמאה כגון פרד סוס גמל חמור: הא מה אני מקיים אם כל בהמה טמאה וכו'. א) וק"ל ר' כל היכא דכתיב בגמ' ירעו עד שיסתאבו היינו עד שיוממו דנפקא לן מהכא דבעל מום איקרי טמא: אלא עצים לבונה וכלי שרת. אם איתא דטהורין בעלמא נפדין כדקאמר שמואל הני נמי ליפרקו דהני אין בהן קדושת הגוף כל כך דאין באין בגלל עצמן כמו העופות אלא לאו ש"מ דמשום הכי אין להו פדיון דטהורין בעלמא מנחות ונסכים טהורין אין נפדין: והני נמי אע"ג דנטמאו כטהורין דמו דעצים ולבונה לא אשכחן להו טומאה בפירוש אלא דקא מרבינן להו מן והבשר לרבות עצים ולבונה משום חיבת הקדש ועצים כמה דלא משפי להו (כגון) [כמי]משפה. לא מתכשרי בחיבת הקדש ולטהורין בעלמא [הוי]. וקשיא לשמואל: לא לעולם אימא לך דטהורין בעלמא נפדין והני עצים ולבונה וכלי שרת אמאי אין נפדין משום דלא שכיחי ממינייהו הרבה כמו סולת ויין דמנחות דנסכין הילכך אין נפדין: אין פודין אותן. להוציאן לחולין: אלא למזבח וכו': הוה הדר ביה. מהא דאמר דטהורין נפדין: הילכך לא שכיחי תמימין ואינו פודן אלא למזבח אבל מנחות ונסכים דשכיחי טהורין נפדין. רב כהנא אמר [טהורין] אין נפדין המנחות והנסכים שהרי כתיב במנחת חוטא על חטאתו ואפשר למכתב מחטאתו מאי על חטאתו דאית ליה דין חטאת דאינה נפדית אפילו טמאה כדתנן בתמורה ושאבדה ושנמצאת בעלת מום תמות ובעלת מום היינו טמאה כדאמרן: פיגל במנחה. כגון שקמץ על מנת להקטיר קומצה למחר או לאכול שיריה למחר: לר' שמעון. דהאי מתניתין דערלה: אין מטמאין טומאת אוכלין. הני שירים משום דלא הוה להו שעת הכושר כדמוקמינן לקמן כגון דאקדשינהו לחיטין דמנחות במחובר: ושור

א) אולי צ"ל ומשמע מיניה דכל היכא דאיתמר בגמרא וכו'.

הגהות צ"ק

[א] לאו בני אשויי אוכלא נינהו: [ב] ואם כל בבהמה טמאה: [ג] (עופות) ומנחות ונסכים: [ד] ודרשינן ...: [ה] מחבירו וביקע בו ובא חבירו וביקע בו: [ו] בתחלה: [ז] המסור ליד גזבר: [ח] כגון ...: [ט] עסקינן ...: [י] בתחלה: [כ] וחבירו מותר לבקע בו בתחלה ...

ושור הנסקל ועגלה ערופה וצפורי מצורע ופטר חמור ובשר בחלב *כולם מטמאין טומאת אוכלין ר"ש אומר כולן אין מטמאין טומאת אוכלין ומודה ר' שמעון בבשר בחלב שמטמא טומאת אוכלין הוא"ל והיתה לו שעת הכושר ואמר רב אסי אמר ר' יוחנן מאי טעמא דר"ש °מכל האוכל אשר יאכל *אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אינו קרוי אוכל והא פיגל במנחה נמי אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים הוא אי הכי בשר בחלב נמי תיפוק ליה דאוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים הוא דתניא *ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה שנאמר °כי עם קדוש אתה לה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו ולהלן הוא אומר °ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו מה להלן אסור באכילה ומותר בהנאה אף כאן אסור באכילה ומותר בהנאה חדא ועוד קאמר חדא דאוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים הוא ועוד לדידיה נמי היתה לו שעת הכושר מיתיבי *ר"ש אומר יש נותר שהוא מטמא טומאת אוכלין ויש נותר שאינו מטמא טומאת אוכלין כיצד לן לפני זריקה אינו מטמא טומאת אוכלין לאחר זריקה מטמא טומאת אוכלין א] (והא) ופיגול בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים אינו מטמא טומאת אוכלין פיגל במנחה מטמא טומאת אוכלין לא קשיא כאן שהיתה לה שעת הכושר כאן שלא היתה לה שעת הכושר היכי דמי דלא היתה לה שעת הכושר דאקדשינהו במחובר וליפרקינהו הניחא להך לישנא דאמר רבי אושעיא טמאין נפדין טהורין אין נפדין שפיר אלא להך לישנא דאמר אפילו טהורין נפדין לפרקינהו השתא מיהא לא פריק וכיון דאי בעי פריק ליה ב] (א) שמעי' ליה לרבי שמעון דאמר כל העומד לפדות כפדוי דמי דתניא רבי שמעון אומר *) 'פרה מטמאה טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר ואמר ריש לקיש אומר היה ר' שמעון 'פרה נפדית על גב מערכתה הכי השתא בשלמא פרה עומדת לפדות היא 'שאם מצא אחרת נאה הימנה מצוה לפדותה אלא הני מנחות מצוה לפדותן והא לן לפני זריקה דמצוה למיזרקיה ואי בעי זרק וקתני דאין מטמא טומאת אוכלין הכא במאי עסקינן שלא היתה שהות ביום למיזרקיה אבל היתה לו שהות ביום מאי מטמא טומאת אוכלין אדתני לן לאחר זריקה מטמא טומאת אוכלין ליפלוג בדידה במה דברים אמורים שלא היתה לו שהות ביום אבל היתה לו שהות ביום מטמא טומאת אוכלין הכי נמי קאמר לן קודם שיראה לזריקה אינו מטמא טומאת אוכלין לאחר שיראה לזריקה מטמא טומאת אוכלין 'והא פיגל בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים ג] מצוה למיזרקיה ואי

*) חולין פא. ב"ק עו. שבועות יא: תוספתא דפרה פ"ו

תורה אור: ויקרא יא · דברים יד · שמות כב

ושור הנסקל. ששחטו לאחר שנגמר דינו דאי נסקל ממש מטמא טומאה חמורה דנבילה היא : ועגלה ערופה. ששחטה לאחר ירידתה לנחל איתן ד] דאוסרתה : וצפורי מצורע. ששחטן : ופטר חמור. ששחטו לעובד כוכבים ולא בא עדיין לטומאת נבילות כגון בטווו מפרכס דאמרינן בהעור והרוטב (חולין דף קיז:) השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרכסת מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות*: ה] פטר חמור. אסור בהנאה כל זמן שלא נפדה דקדוש בבכורה הוא ג"א ואפי' היו נבילות מטמאת טומאת אוכלין וכגון דאיכא פחות מכזית דלא חזי לטומאת נבילות מצטרף לפחות מכביצה אוכלין להשלימו לכביצה : בשר בחלב. איכא תנא דאסר ליה בהנאה בפרק כל הבשר (שם דף קיד:) : הואיל והיתה לו שעת הכושר. דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא לא מיתסר עד שיבשלנו שאי אתה יכול להאכילו לאחרים. עובדי כוכבים שאסורים בהנאה : והאי דפיגל במנחה נמי אי אתה יכול להאכילו לאחרים דבת שריפה היא ולקמן מוקי לה בשלא היתה לו שעת הכושר מעולם : אי הכי דטעמא דר"ש משום אוכל שאתה יכול להאכילו הוא : מה להלן מותר בהנאה. כדכתיב לכלב תשליכון אותו והא הנאתו הוא מה שכלבו אוכל ו] *דמחשבתו עליו : ועוד לדידיה נמי. לצורך ישראל עצמו הוה ליה שעת הכושר אבל אינך לא הוה להו שעת הכושר לקבל טומאה ולא הותרו מעולם ואפילו שור הנסקל קודם שנגח דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ולטומאה נמי לא חזיא מחיים : לן לפני זריקה. לא היתה לו שעת הכושר : פיגל במנחה מטמאה טומאת אוכלין. וקשיא לרבי אושעיא: ליפרקינהו. כלומר והא קודם שקדשו בכלי יכול לפדותן ולהוכלן ואשתכח דהוה ליה שעת הכושר : פרה. אדומה אע"ג דאסורה בהנאה מודה ר"ש דמטמאה טומאת אוכלין : ואמר ריש לקיש. מאי שעת הכושר הוה לה : אומר היה ר' שמעון פרה נפדית על גב מערכתה. אפילו נשחטה כתיקונה אלמא אע"ג דלא פרקה הא חשיב ליה שעת הכושר הואיל ומצי למיפרקה : מצוה לפדותה. בתמיה : אבל היה לו שהות ביום כו'. וממילא הוה ידענא כ"ש לאחר זריקה : קודם שיראה לזריקה. דלא הוה ליה שהות : והא פיגל בין בקדשי קדשים כו' דמצוה למזרקיה. בלא (ג) מחשבה דאסור לשנות בקדשים : ואי

עולה לרבי שמעון לא תטמא טומאת אוכלין דאוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים הוא כמו מנחה שפיגל דלא מקבלת טומאה אם הקדישה במחובר וזה נמי לא היתה לה שעת הכושר וי"ל דאכילת מזבח שמה אכילה *כדאשכחן באותו ואת בנו (חולין דף פא.) לענין אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים בהיא חולין ובנה עולה דחשיב עולה שחיטה הראויה ואפילו לרבא דלא חשיב ליה שחיטה הראויה ופטר משום אותו ואת בנו לר"ש *לענין אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים מודה דשמה אכילה מידי דהוה אטריפה שנשחטה דשחיטה שאינה ראויה והויא אוכל שאתה יכול *להאכילו ותדע דהא מים ולבונה מקבלין טומאה לר"ש על כרחך משום אכילת מזבח דאי משום חיבת הקודש לחודיה ז] הא לא מהניא חיבת הקודש למיהוי אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים *דאי לא פיגל במנחה יטמא לר"ש טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר קודם פיגול מיד כשנתקדש בכלי דחיבת הקודש מכשרתה ועוד *כמו שמדקדק מפרה ח]* :

ועגלה ערופה. לאו כשנערפה דא"כ תיפוק ליה משום נבילה אלא בששחטה וקא סבר ירידתה לנחל איתן אוסרתה ולמאן דאמר עריפתה אוסרתה נמי מצינן למימר דקא סבר ר"ש עגלה בשחיטה כשירה כדאמרינן בפ"ב דכריתות (דף כה.) אי נמי משערפה ועריפתה מטהרתה מידי נבילה כדמוכח בסוף חטאת העוף (זבחים דף ע:) :

אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים. הקשה ה"ר אליעזר ממיץ דהכא לא ממעט ר"ש מדכתיב אשר יאכל אלא איסור הנאה ובפרק כיסוי הדם (חולין דף פה. ושם) ממעט ר' שמעון אף טריפה מכיסוי משום דכתיב אשר יאכל ולא אמרי' איסורי הנאה דווקא וי"ל דהכא כתיב מכל האוכל דמשמע כל לרבויי אפילו אסור באכילה הילכך לא ממעט אלא איסור הנאה אבל התם אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל כתיב ולא כתיב כל הילכך אמרינן ההיא דווקא דשרי באכילה :

בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה. בסוף כל הבשר (חולין דף קטו:) יליף איסי איסור אכילה מהך ג"ש ואיסור הנאה מק"ו ונראה דהיינו טעמייהו דר"ש סבר אין ג"ש למחצה וילפינן מינה אף היתר הנאה ואיסי סבר אתי ג"ש ואתי ק"ו אי נמי משום דבההוא קרא דטריפה איירי נמי בקדשים שיצאו חוץ למחיצתן כדאמר בפרק בהמה המקשה (שם דף סח:) דאסירי אף בהנאה וגלי קל וחומר דילפינן מינייהו ורבי שמעון דהכא סבר דפשטיה דקרא בטריפה מיירי :

נאמר כאן אנשי קודש. וא"ת ונילף מבקודש באש תשרף דמיירי בפסול קודש כדאמר בפרק כל שעה (פסחים דף כד.) ואסירי בהנאה ויש לומר דילפינן עם קודש מאנשי קודש :

פיגל במנחה מטמא טומאת אוכלין. וקשיא לרבי אושעיא תימה למאי דס"ד השתא דאיירי רבי אושעיא אפי' בהיה לו שעת הכושר תיקשי ליה מההיא דלעיל דמודה רבי שמעון בבשר בחלב הואיל והיתה לה שעת הכושר ויש לומר דהוה אמינא שעת הכושר דבשר בחלב כגון שנתערבה קודם בישול כגון דתרי ליה כולי יומא בחלבא ואח"כ בישל וכי האי גוונא לא היתה למנחה שעת הכושר *) קודם שהקדישה: ההיא דפרה מטמאה טומאת אוכלין. מפורש בבבא קמא (דף עז.) יפה : והא לן לפני זריקה דמצוה למיזרקיה. אי לאו הנך שינויי דאסיקנא לרבי אושעיא ברייתא גופא לא קשיא ליה מאי שנא פיגל במנחה דמטמאת טומאת אוכלין ומאי שנא לן לפני זריקה דאין מטמא דמנחה היתה לה שעת הכושר קודם שהוקדשה: דקומן

*) נ"א אלא קודם כו' נ"ק

רבינו גרשום

ושור הנסקל. ששחטו לאחר שנגמר דינו. דאי נסקל הוא מטמא טומאה חמורה בכזית : ועגלה ערופה. ששחטה לאחר ירידתה לנחל איתן : ופטר חמור. כגון ששחטו ועדיין הוא מפרכס דלאחר שמת מטמא טומאה חמורה בכזית כדין נבילת בהמה טמאה שמתה : כולן מטמאין טומאת אוכלין כדאמרן אע"ג דאיסורי הנאה נינהו : ר' שמעון אומר כולן אין מטמאין טומאת אוכלין. דאסור בהנאה ולא היתה להן שעת הכושר לעולם דשור ועגלה וצפרים אמרינן בהמה בחיית בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה : חוץ מבשר בחלב. אע"ג דאסור בהנאה מטמא טומאת אוכלין : הואיל והיתה לו שעת הכושר קודם שנתערב ונתבשל : מ"ט דר' שמעון. דאמר כולן אין מטמאין טומאת אוכלין : דאוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים. אפי' לנכרים דאסור בהנאה אין קרוי אוכל : שאי אתה יכול להאכילו לאחרים הוא. דאסור בהנאה: מה להלן אסור באכילה ומותר בהנאה. דכתיב לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך התננה ואכלה או מכור לנכרי : ועוד לדידיה נמי. לישראל נמי: היתה לו

שעת הכושר. קודם שנתערב : לן לפני זריקה אין מטמא טומאת אוכלין . דלא היתה לו שעת הכושר לעולם לא בחיי הבהמה ולא לאחר שנשחטה דהא לן לפני זריקה דלא היה לו שעת היתר לכהנים . ופיגול בזבחים בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים אינו מטמא טומאת אוכלין דלא הוה ליה שעת הכושר. דפיגול לא הוי אלא בד' עבודות מכיון דפיגל אפילו באחרונה בזריקה לא היתה לו שעת היתר. פיגל במנחה מטמא טומאת אוכלין קשיא דר' שמעון אדר' ש: לא קשיא. האי דאמר ר' שמעון דאין מטמא טומאת אוכלין:דלא היתה לה שעת הכושר דאקדשה במחובר :וליפרקינהו.וליהוי להו שעת הכושר: השתא מיהא הא לא פריק. וכיון דלא פריק לא הוה להו שעה"כ : פרה מטמא טומאת אוכלין . אע"ג דלא פראה : הואיל ובידו לפדותה. כדריש לקיש ואכתי קשיא דר' שמעון אדר' שמעון: הכי השתא. בשלמא. (השתא) [פרה] היינו טעמא דכפדויה דמיה דמצוה לפדותה אם מצא נאה הימנה.אלא הני מנחות מצוה לפדותן . בתמיה קאמר דהא מעיקרא לא אתו אלא ממובחר הילכך לא אמרי' כדפריקא דמו ולא מטמא טומאת אוכלין: והא לן לפני זריקה וכו' מקשי עוד לר' שמעון דאמר משום דפרה מצוה לפדותה משום הכי מטמא דכפדויה דמי . והא לן דמצוה לזרוק קודם שילין ואיבעי למיזרקיה קודם שלן הוה יכול למיזרקיה וקתני דאין מטמא טומאת אוכלין אלמא לא אמרי' כזרוק דמי : הא לא קשיא הכא במאי עסקינן שלא היה לו שהות ביום למיזרקיה . כגון ששחטו סמוך לשקיעת החמה משום הכי אין מטמא דלא עמד ליזרק : הכי נמי קאמר לן קודם שיראה לזריקה . היינו דלא הוה ליה שהות ביום למיזרקיה : לאחר שיראה לזריקה . היתה שהות ביום מטמא טומאת אוכלין : והא פריך לר' שמעון דפרה . והא פיגול דמצות למיזרקיה בלא מחשבת פיגול וקתני דאינו מטמא מאי לאו בזריקת

עין משפט נר מצוה:
א מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלין הל' טו:
ד"ל והוי אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים כדאשכחן באותו ואת בנו כסיל חולין כו'. נ"ק
ד"ל לענין טומאה מדה דשמה אכילה והוי אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים מידי דהוה כו'. נ"ק
נ"ל להאכילו לאחרים. נ"ק
נ"ל דאי מהניא פיגל במנחה כו'. נ"ק
נ"ל כמו שדקדקתי מפרה נ"ק
ב ג מיי' שם והרב"ן ... עיין ...
ח ג מיי' שם :
ט ד מיי' פ"א מהל' פרה אדומה הל' ט :
י ה מיי' שם הל' י
יא ו מיי' פי"ז מהל' פסה"מ הל' יג :

שיטה מקובצת
א] אוכלין ופיגול תיבת והא ל"ש : ב] ליה הא : ג] קלים דמצוה
...
ד] איתן . דקיי"ל ירידתה לנחל איתן אוסרתה : ה] ופטר : ו] אוכל. דמזונותיו עליו: ז] לחודיה. עיין תוס' ב"ק דף ע"ז ע"א : ח] מפרה. עיין תוס' חולין דף פ"א ע"ב :

מסורת הש"ס:
עיין נ"ק שמהפך תי' בסם רש"י דבכורות
בכורות ט: חולין קכט.
חולין קטו. קדושין נו: בכורות ה:

הגהות הב"ח
(א) גמ' ושמעינן ליה : (ב) רש"י ד"ה והא פיגל וכו' מחשבה איסור לשנות :
ד"ל דמזונותיו . נ"ק
ב"ק עז: [תוספתא דשקלים פ"ג]
נ"ק מ"ז

יב א ב מיי' פ"ג מהל' מעילה הלכה ה:

דקומץ מנחה כשחיטה דמי · תימה הא שחשב מיהוש הא דלא חשבינן ליה כשחיטה לענין טומאת אוכלין: **אמר** רב אשי אמריתה לשמעתא קמיה דרב כהנא גרסינן · והא רב כהנא אמורא שהיה בימי רב אשי כדאמרינן בכמה דוכתי אבל רב נחמן לא גרסינן דרבו של רבא היה ונפטר מקמי רבא כדאיתא במועד קטן (דף כח.) וביום שמת רבא נולד רב אשי (קידושין דף עב:) ואי גרסי' רב נחמן בר יצחק ניחא:

דאי בעי זריק לא אמר · ולית ליה הא דאמרן לעיל בפ' התודה (דף עט:) ובפרק קמא דפסחים (דף יג:) לרבי אלעזר בר' שמעון היכא דנתקבל הדם בכוס ונשפך אמרינן כזרוק דמי והא דתנן במרובה (ב"ק עו:) קדשים שחייבין באחריותן משלם ארבעה וחמשה ופריך בגמ' (שם עו:) והרי חזרה קרן לבעלים ומשני רבי יוחנן בשוחט תמימים בפנים שלא לשם בעליהן והוי שחיטה הראויה משום כל העומד ליזרק כזרוק דמי ההוא שינויא לא יתכן לרב אשי אלא סבר לה כר"ש בן לקיש דמשני שוחט בעלי מומין בתוך אי נמי היכא דנזרק (בתוך) מודה רב אשי דאמר מעיקרא כזרוק דמי וכן נ"ל דלא תיקשי לר' יוחנן דשמעתא ליה בפרק קמא דמעילה (דף ה:) היתר אכילה שנינו אבל היתר זריקה לא מהני ואין לחלק בין מעילה לשאר דברים דאדרבה בסמוך משמע דאמרי' במעילה (ג"ז שם) כזרוק טפי מבטומאה ובמרובה (ב"ק עו:) מייתי ראייה מטומאה:

ה"ג **לא** ניתוה לנאת וראויה ליטמא · ולא גרסינן וראויה ללון לא כגון שלנה בשעה שראויה ליפסל ביוצא ובטומאה והיינו לאחר שנזרק הדם שאין בה פסול ומעתה ראויה ליפסל ביוצא ובטומאה שלא יהא בה דבר פסול אלא הוא דעדיין היכה פסולה אבל ראויה ליפסל דאי לן הדם תו לא מיקרי ראויה ליפסל דהא פסולה ממש היא ולעולם אי בעי זריק לא אמר כך פירש בקונטרס וקשה מאי פריך כל שיש לה היתר מיבעי ליה הא כיון דלנה אין לה עכשיו היתר ועוד מאי קאמר מעילה משום קדושה הוא לבתר דפקעה במאי הדרא היכי פקעה כיון דלנה ממש *ונראה לפרש ראויה ללון ראויה לנאת וראויה לטמא כלומר שעדיין לא נתרע בה שום פסול קאמר דאין מועלין משום דהשתא הוא עומד ליזרק כזרוק דמי ולבסוף נמי כשהיה בה פסול לינה או יוצא או טומאה אין מועלין כדמפרש טעמא בסמוך דכיון דפקעה קדושה תו לא הדרא רכבא והשתא הא דנקט שלנה ושנטמאת רבותא נקט דכ"ש קודם לכן ולכך פריך כל שיש לו היתר מיבעי ליה שהטעם משום דקודם שיפסל אמר כל העומד לזרוק כזרוק דמי ומשני רב אשי במעילה כיון דפקעה קודם פסול תו לא רכבא לאחר פסול אבל טומאה מידי דחזי השתא לאכילה לא אשכחן ומתבטל ראוי דידה והא דמשני במעילה (דף ה:) דלן בשר הייט למ"ד היתר אכילה אבל למאן דאמר היתר זריקה הוי לן דם:

כי

ואי בעי זריק וקתני דאינו מטמא טומאת אוכלין מאי לאו דפיגל בזריקה לא דפיגל בשחיטה [א]אבל פיגל בזריקה מאי הכי נמי דמטמא טומאת אוכלין אדתני פיגל במנחה מטמא טומאת אוכלין ליפלוג בדידה במה דברים אמורים דפיגל בשחיטה אבל פיגל בזריקה מטמא טומאת אוכלין פיגל במנחה איצטריכא ליה דאע"ג דפיגל בקמיצה דקומץ במנחה כשחיטה דמי אפי' הכי מטמא טומאת אוכלין הואיל והיתה לו שעת הכושר מעיקרו אמר רב אשי אמריתה לשמעתא קמיה דרב נחמן אפילו תימא לן ממש ואפילו תימא דפיגל בזריקה דאי בעי פריק אמר אי בעי [ג] הוה זריק לא אמרינן מיתיבי כלל *אמר רבי יהושע *כל שהיתה [ג] לו שעת היתר לכהנים אין מועלין בה וכל שלא היתה [ד] לו שעת היתר לכהנים מועלין בה [ה] ואיזהו שעת היתר לכהנים שלנה ושנטמאת ושיצאה ואיזו היא שלא היתה לו שעת היתר לכהנים שנשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה ושקבלו פסולין וזרקו את דמה קתני מיהא רישא שלנה ושנטמאת ושיצאה מאי לאו לנה ממש [ו] והבא דאי בעי הוה זריק הוא וקתני דאין מועלין לא ראויה לצאת וראויה לטמא [ז] וראויה ללין אבל לינה ממש מאי הכי נמי דמועלין האי כל [ח] שהיה לו שעת היתר לכהנים וכל שלא היתה [ט]לו שעת היתר לכהנים כל שיש [ט]לו שעת היתר לכהנים אין מועלין בה וכל שאין לה שעת היתר לכהנים מועלין בה מיבעי ליה אלא אמר רב אשי מעילה אטומאה קא רמית מעילה משום קדושה ולאו קדושה היא לבתר דפקעה לה קדושתיה במאי הדרא רכבא לה טומאה משום אוכלא ולאו [י](משום) אוכלא היא כל היכא (א) דאי בעי זריק מצי זריק לי' משוי ליה אוכלא ומטמא טומאת אוכלין היכא דאי [יא] בעי (מצי) זריק לא מצי זריק לא משוי ליה אוכלא [ולא] מטמא טומאת אוכלין מיתיבי *)המביא אשם תלוי ונודע שלא חטא אם עד שלא נשחט נודע לו יצא וירעה בעדר דברי רבי מאיר וחכמים אומרים ירעה

*)כריתות כג:

וזו בעי זריק ליה · בלא פיגול: מאי לאו דפיגל בזריקה · דהא ליה שעת הכושר קודם לכן דאי בעי זריק ליה בהכשר: ליפלוג בדידה · בזבח גופיה: דקומץ במנחה כשחיטה · בזבח ארבעה עבודות המנחה כנגד ארבעה עבודות בזבח בהקומץ זומא (לעיל יג:)מפרש להו: לן ממש · האי לן לפני זריקה ולאחר זריקה דקתני לעיל לפני זריקה ממש דהיה שהות ביום ולאחר זריקה ממש קאמר [יב] (דהוה שהות) והא [יג] פירכא נמי פיגול בין בקדשי קדשים וכו' דפיגל בזריקה ודקא קשיא לך [יד] [א]דר' שמעון הכא לא בעי למימר כל העומד לזרוק כזרוק דמי אדר' שמעון דפרה דאמר כל העומד לפדות כפדוי (ב) דמי לא קשיא דאי בעי פריק אמר דמחוסר פדייה לאו [טו] כמעשה דמי דברים בעלמא ניגהו דאי בעי זריק לא [טז] אמרינן [ג]בהו: אין [יז] מועלין בו · דלא קדשי ה' הם ואע"ג דהשתא אין לה שעת היתר: חוץ לזמנה כו' · על מנת לאוכלה חוץ לזמנה או חוץ למקומה: מאי לאו לנה ממש · הבשר והדם [יח] וקתני היתה לה שעת היתר והיכא הוה ליה שעת היתר לאו משום דאמר כיון דאי בעי זריק שעת היתר קרינא ביה ואין מועלין [יט] דאמרי' כיון דאי בעי זריק כזרוק דמי וקשיא לרב נחמן ורב אשי: ה"ג לא ראויה לנאת וראויה לטמא · ול"ג וראויה ללון לא (ג) כגון [ג] שלנה בשעת שראויה ליפסל ביוצא וטומאה והיינו לאחר שנזרק הדם [ד] דאין בו פסול [כ] אחר ומעתה ראויה ליפסל ביוצא וטומאה [ה]שלא יהא בו שום פסול אלא היא דעדיין איגה פסולה [כא] אבל ראויה ליפסל דאי לן הדם תו לא קרו ליה ראויה ליפסל דהא פסולה ממש היא ולעולם אי בעי זריק לא אמרינן [כב]: אבל לנה ממש · הבשר והדם מאי הכי נמי דמועלין דאי בעי זריק לא אמרינן: [כג] שהיה לו שעת היתר · משמע שהיתה לו שעה שראויה להתירה ונזרק דמה ולא הותרה: כל שיש שעת היתר מבעי ליה · דכיון שנזרק הדם מיד יש לה שעת היתר · ל"א ה"ג ראויה לנאת וראויה לטמא (וראויה ללון) וראויה ללון · כלומר דנזרק הדם וכשרה בלא פסול · וראויה ליפסל באיזה פסול שיתרע בה שלא יהא בה (אלא) אותו פסול לבדו ראויה ליפסל היינו כשרה (ד)דאי כבר פסולה היא כגון בלא זריקת דם תו לא קרי לה ראויה ליפסל אי הכי דבכשרה מיירי כל שיש לה מיבעי ליה דכל שהיתה משמע [כד] שנראה ליזרק ולא נזרק וקרי ליה שעת [כה] הכושר משום דאי בעי זריק: מעילה משום קדושה · מועלין בה ומשום לאו קדושה פקעה מעילתו ולבתר [כו] דפקעה קדושתן שנראה ליזרק ולהיות מותרת לכהנים וקיימא לן (ב"ק דף עו:) כל העומד לזרוק כזרוק דמי במאי הדרא קדושה [כז] אבל טומאה משום אוכלא ולאו אוכלא הוא כלומר כי הוי אוכלא מקבל טומאה וכל כמה דלא הוי אוכלא אף על גב דחזי למיהוי אוכלא לא מקבל טומאה הלכך לא אמרינן בה אי בעי זריק: אשם תלוי · בא על מי שהיו לפניו שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ואכל האחת ואינו יודע איזו היא: יוצא וירעה בעדר · עם שאר בהמותיו דחולין הוא הואיל ולא חטא:

ירעה

רבינו גרשום

הוא דפגיל אף על גב דהוה ליה שעת הכושר דאי בעי זרקיה בלא פגול ולא אמרינן כזרוק בלא פגול דמי אלא אינו מטמא טומאת אוכלין: לא דפיגל בשחיטה · דלא היתה לו שעת הכושר דמנחה קודם הקדישה היתה לו שעת הכושר אבל קדשים אי פגיל בשחיטה לא היתה לו שעת הכושר דמחיים לא חזיא למיכל: דקומץ דמנחה כשחיטה דמי זו היא תחלת עבודה קמ"ל דאפ"ה מטמא טומאת אוכלין: אמריתה קמיה דרב נחמן ותריצתה ליה הכי אפילו תימא לן ממש לאחר (שיראה לזריקה) [זריקה] ואפילו תימא דפיגל בזריקה אפ"ה לא היתה לו שעת הכושר דאע"ג דאמרינן לענין פרה כל העומד לפדות כפדוי דמי לענין זריקה לאו כזרוק דמי: כל שהיתה לו שעת היתר לכהנים אין מועלין בה דלאו מקדשי ה' קרינן בהו דהיינו לאחר זריקה · לפני זריקה מועלין דקדשי ה' הוא: שלנה לאחר שיראה לזריקה או שנטמא או שיצתה דהא היתה לה שעת היתר דאי בעי זריק מאי לאו לנה ממש לאחר שנראה לזריקה וקתני דאין מועלין ואמאי אין מועלין משום דאי בעי זריק אלמא אמרינן נמי דאי בעי זריק: לא תימא לנה לפני זריקה לאחר שנראה לזריקה אימא לנה בשעה שראויה לצאת וראויה ליטמא היינו לאחר זריקה (והכי משמע מהבא לן לאחר זריקה) כלומר שלן בשעה שאם היה יוצא לא היה בו איסור אחר אלא איסורא)

שיטה מקובצת

א) אבל פיגל-עיין תוס' (לעיל דף טז ע"א): ב) בעי זריק: ג] שהיתת לה: ד] היתה לה: ה) בה ואיזה היא שהיתה לה שעת: ו] ממש והא הכא: ז] תיבות וראויה ללין נמחק: ח] כל שהיתת לה: ט] לה: י] ולאו אוכלא היא היכא דאי זריק משוי ליה: יא]דאי לא זריק לא משוי ליה אוכלא ואינו תיבות ולא ל"ש:

חידושי הגמ"ס ג)

מאי לאו [דפיגל בזריקה] לאחר שנראה [לזריקה] וקתני דאין [מטמא טומאת אוכלין] ואמאי אין מטמאין: דאי בעי זריק [לא] אמרינן [דאי בעי פריק] אמרינן לא תימא לפני זריקה [לן] לאחר שנראה [לזריקה] אלא אימא [לן בשעה] שראויה לצאת [שראויה] ליטמא היינו [לאחר זריקה] (והכי משמע [מה דאמר] לאחר זריקה) [כלומר] [שלן] שאם [היה] יוצא לא היה אסור אחר אלא יוצא או שאם נטמא (לא היה איסור אחר אלא יוצא או שאם נטמא לא היה איסור אלא יוצא שאם נטמא) לא היה בו איסור אחר אלא טומאה וכן כשלן לא היה בו איסור אחר אלא לן והיינו לאחר זריקה ומשום הכי אין מועלין דהא נזרק הדם והותר הבשר לכהנים אבל לן לפני זריקה ואח"כ נזרק דאית ליה איסור לן ואיסור זריקה או איסור יוצא ואיסור זריקה (אלא ש"מ דלנה לאחר זריקה עסקינן דאין בה אלא איסור לן להודית ומקודם נזרק הדם והוה ביה שעת היתר לכהנים הלכך אין מועלין אבל לנה ממש שלנה לאחר שנראה לזריקה) מועלין דאי בעי זריק לא אמרינן ולא היה בו שעת היתר לכהנים: ואם איתא דלאחר זריקה קיימא הך ברייתא ליתני כל שיש לה היתר לכהנים דהיינו [לן] לאחר זריקה וכל שאין לה היתר לכהנים היינו לן לפני זריקה אלא מדקתני כל שהיתה ש"מ דלפני זריקה היא והאי שהיתה היינו שלן לאחר שנראה לזריקה דכל שהיתה משמע כל שיכול להיות לה וקתני דאין מועלין אלמא משום דאי בעי זריק אמרינן כזרוק דמי ל"א כתוב בספרים אחרים האי כל שהיה לו שעת היתר לכהנים אין מועלין בו כל שאין לו שעת היתר לכהנים(אין) מועלין בו מבעיא ליה והכי פירושא כלומר אם איתא דלנה לאחר זריקה הוי כדקאמרת א"כ שאין לה שעת היתר לכהנים עכשיו דלנה (אע"ג) [ומשום] דהיה קודם לכן אין מועלין בו אלא מדקתני כל שהיה משמע שיכול להיות לה והיינו לן לפני זריקה כו' · אמר רב אשי לרב נחמן מעילה קא רמית מעילה משום קדושה כו' ואי הוה בהו שעת היתר לאו קדשי ה' נינהו ואין מועלין בהן ולבתר דפקעה לה קדושתה דקיימא לזריקה ואי בעי זריק במאי הדרא ורכבא לה קדושה הלכך אין מועלין בהן: יב] קאמר והא: יג] נמי פיגל: יד] דר' שמעון דהכא: טו] לאו כמחוסר מעשה דמי דדברים:טז] אמרינן דמחוסר מעשה הוא דהשתא מיהא לא זריק [בהו]: יז] מועלין בה דלא קרינן [בהו] מקדשי ה' ואע"ג: יח) והדם קודם זריקה: יט] מועלין בהו אלמא: כ] תיבת אחר נמחק: כא] פסולה אלא ראויה:כב] אמרינן דליהוי שעת היתר הס"ד: כג] כל שהיתה לה תיבות שהיה לו נמחק: כד] משמע דעכשיו אין לה אלא כבר הותה לה אלא מדנקט כל שהיתה משמע:כה]שעת היתר:כו]דפקעה קדושתה:כז] קדושה ורכבא לה: יאכל

לן היינו לאחר זריקה ומשום הכי אין מועלין דנזרק הדם והותר הבשר לכהנים אבל לן לפני זריקה ואח"כ זרק הוה ביהאיסור לן ואיסור זריקה וכן אם (לן)[יצא] קודם זריקה הוה איסור יוצא ואיסור זריקה אלא לאו ש"מ שלנה לאחר זריקה עסקינן דאין בה אלא איסור לן להודיה דכבר נזרק הדם והוה ביה שעת היתר הלכך אין מועלין אבל לנה ממש שלנה לאחר שנראה לזריקה מועלין דאי בעי זריק לא אמרינן ולא היה לו שעת היתר לכהנים:ואם איתא דלאחר זריקה קיימא הא ברייתא ליתני כל שיש לה היתר לכהנים דהיינו [לן] לאחר זריקה וכל שאין לה היתר לכהנים היינו לן לפני זריקה אלא מדקתני כל שהיתה וכל שלא היתה ש"מ דכולה לפני זריקה היא והאי שהיתה היינו שלן לאחר שנראה לזריקה דכל שהיתה משמע כל שיכול להיות לה וקתני דאין מועלין אלמא משום דאי בעי זריק אמרינן וכזורק דמי · לישנא אחרינא כתוב בספר אחר האי כל שהיתה שעת היתר לכהנים אין מועלין בו כל שאין לה שעת היתר לכהנים (אין) מועלין בה מיבעי ליה והכי פירושו כלומר אם איתא דלנה לאחר זריקה הוי כדקאמרת א"כ כל שאין לה שעת היתר עכשיו [כגון] שלנה (אף על גב) שהיה לו קודם שלן אין מועלין ג) בו אלא מדקתני כל שהיה משמע כל שיכול להיות לה והיינו לן לפני זריקה וכו': [אלא] אמר רב אשי לרב נחמן מעילה אטומאה קא רמית מעילה משום קדושה ולאו קדושה היכא דלא הוה בהו שעת היתר קרינא בהו קדשי ה' ומועלין בהן ואי הוה בהו שעת היתר לאו קדשי ה' נינהו ואין מועלין בהן ולבתר דפקעה לה קדושה דקיימא לזריקה דאי בעי זריק במאי הדרא ורכבא לה תו קדושה הלכך אין מועלין בהן אבל טומאת אוכלין משום אוכל ולאו אוכל הוא היכא דזריק ממש משוי ליה אוכלא ואי לא לא: יצא וירעה בעדר · כלומר דהוי חולין גמורין: שאם

א) צ"ל אלא איסור יוצא או שאם נטמא לא היה איסור אחר אלא טומאה או אם לן לא היה איסור אחר אלא לן · ב) נראה דצ"ל אין מועלין בה מבעי ליה ומשום שהיה לו קודם לכן לא אלא מדקתני וכו'. ג) הטעסים במרובעות הם מהמעתיק ככ"י.

הגהות צ"ק [א] דר"ש דהכא כצ"ל : [ב] דמחוסר כאן מעשה כצ"ל : [ג] צ"ל שלנה בשבר בשעה פי' : [ד] צ"ל ואין בו : [ה] צ"ל אם לא היה בו שום פסול אלא דעדיין כו'

הגהות הב"ח

(א) גמ' משום אוכלא ולאו משום אוכלא היא כל היכא דלא משוי ליה אוכלא איגה מטמאי טומאת אוכלין כצ"ל ותיבות דאי בעי זריק מצי זריק משוי ליה אוכלא ומטמא טומאת אוכלין היכא דאי בעי מצי זריק לא מצי זריק נמחק וכו"ב קן כ"ל לכהנים ע"ש פרש"י וק"ל: (ב) רש"י ד"ה לן ממש וכו' כפדוי דמי הס"ד ואח"כ מ"ס לא קשיא וכו' דברים בעלמא ניגהו הס"ד ואח"כ מ"ה דאי וכו' בהו מקדשי ה' הס"ד ואחר כך מ"ס שהיתה לו שעת היתר ואף על גב דהשתא: (ג) ד"ה ה"ג לא וכו' לא כגון · נ"ב ר"ל ה"פ: (ד) ד"ה כל שיש וכו' הייט כשרה דהיכא דכבר

יב א מיי' פ"ד מהלכות פסה"מ הלכה יט:
יד ב מיי' פ"ח מהלכות אבות הטומאה הל"ג וסי"ב הלכה יד ועיין כל"מ:
טו ג ד מיי' פי"ז מהל' מעשה קרבנות הל"ב:
טז ה מיי' שם הלכה ג:
יז ו מיי' שם הלכה ד:

ש"ך לדף קג ע"א

*ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה ר' אליעזר אומר יקריב שאם אינו בא על חטא זה הרי הוא בא על חטא אחר משנשחט נודע לו הדם ישפך והבשר ישרף נזרק הדם הבשר יאכל א]ורבי יוסי אומר אפי' הדם בכוס יזרק והבשר יאכל ואמר רבא רבי יוסי בשיטת ר"ש אמר דאמר *כל העומד לזרוק כזרוק דמי מידי הוא טעמא א"רי במערבא משמיה דרבי יוסי בר חנינא היינו טעמא דר' יוסי דקסבר כלי שרת מקדשין את הפסולין לכתחילה ליקרב אמר ליה רב אשי לרב כהנא ב] *מדאמר רבי שמעון כל העומד לזרוק כזרוק דמי כל העומד לשרוף ג] נמי כשרוף דמי נותר ופרה אמאי מטמאין טומאת אוכלין עפרא בעלמא נינהו א"ל °חיבת הקודש מכשרתן אמר ליה רבינא לרב אשי נהי דמהניא להו חיבת הקודש ד]לאיפסולי דגופיה ליקרויי טמא נמי למימני ביה ראשון ושני ה] תפשוט *דבעי ריש לקיש צריד של מנחות ^מונין בו ראשון ושני או אין מונין בו ראשון ושני כי ו]מיבעיא ליה לריש לקיש דאורייתא כי קאמרינן דרבנן: **מתני'** ^האומר *הרי עלי במחבת והביא במרחשת במרחשת והביא במחבת מה שהביא הביא וידי חובתו לא יצא זו להביא במחבת והביא במרחשת והביא במחבת הרי זו פסולה ^האומר הרי עלי שני עשרונות להביא בכלי אחד והביא בשני כלים בשני כלים והביא בכלי אחד מה שהביא הביא וידי חובתו לא יצא ^אלו ז]בכלי אחד והביא בשני כלים בשני כלים והביא בכלי אחד הרי אלו פסולין הרי עלי שני ח]עשרונות להביא בכלי אחד והביא בשני כלים אמרו לו בכלי אחד נדרת הקריבן בשני כלים פסולין בכלי אחד כשרין ^הרי עלי שני ט]עשרונות להביא בשני כלים והביא בכלי אחד אמרו לו בשני כלים נדרת הקריבן בשני כלים כשרין נתנו לכלי אחד כשתי מנחות שנתערבו: **גמ'** וצריכא דאי אשמעינן הך קמייתא משום דאמר במחבת וקא מייתי במרחשת אבל הכא דאידי ואידי במחבת ואידי ואידי במרחשת אימא ידי נדרו נמי יצא ואי אשמעינן הך משום דקא פליג להו אבל התם דלא פליג י]ביה אימא לא צריכא ת"ר מה שהביא הביא וידי נדרו לא יצא ר"ש אומר אף ידי נדרו נמי יצא: זו להביא במחבת: והא תניא לא קידשום כלי שרת אמר אביי לא קידשום ליקרב אבל קידשום ליפסל ואמר אביי לא שנו אלא

כי קאמרינן דרבנן· תימה בפרק אור לי"ד (פסחים כ:) דקאמר האי בשר דאיתכשר במאי כו' אלא בחיבת הקודש תפשוט דבעי ר"ש [בן לקיש] אמאי לא משני כי הכא דר"ש בן לקיש מיבעי לי' דאורייתא' כי קאמר הכא דרבנן וי"ל דרוצה לתרץ שם אפי' לרב יוסף דאמר בפ"ב דחולין (דף לו:) לר"ש בן לקיש נמי עשאוהו כהכשר מים דרבנן משמע דקסבר דמיבעי' ליה דרבנן ולדידיה ה"נ דתיפשוט מהכא כי היכי דפשיט לי' התם: **בשתי** מנחות שנתערבו · ואמרינן בהקומץ רבה (לעיל כג·) אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה כשרות ואם לאו פסולות והא דקתני כמי לעיל אלו להביא בשני כלים והביא בכלי אחד פסולה כגון דלא יכול לקמוץ מכל אחת בפני עצמה כך כז] פי' בקו' ועוד י"ל דהכא מיירי כגון שאמרו לו בשתי כלים נדרת והקריבן בשתי כלים וחזר ונתנן בכלי אחד וקמ"ל דאף ע"פ שמתחילה הביא בכלי אחד מ"מ הויא לה השתא כשתי מנחות שנתערבו: *__הא__ מני בית שמאי היא דאמרי תפוס לשון ראשון דתנן ס' · בפ' שני דנזיר (דף פ·) מפרש טעמיה דב"ש דסבר לה כר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה וכיון דאמר הריני נזיר הוה נזיר כי קאמר מן הגרוגרות לאיתשולי קאתי [ד] ב"ש לטעמייהו דאמרי אין שאלה בהקדש וכיון דאין שאלה בהקדש אין שאלה בנזירות פי' כיון דאין אדם מוצי' דבריו לבטלה לא תימא מעיקרא כי אמר הריני נזיר היה בדעתו *לגמור מן הגרוגרות ומן הדבלה אלא אמר דנמלך הוא והיינו לאיתשולי שרוצה לחזור בו וכיון דסברי אין שאלה [ס] כדתנן (שם ל:) בית שמאי אומרים הקדש טעות הקדש הכי נמי לא מצי מהדר אף בתוך כדי דיבור אע"ג דבעלמא כדיבור דמי ובית הלל אומרים אינו נזיר דסברי לה כר"ש דתנן ר' שמעון פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבין פי' בקונט' גבי הרי עלי מנחה מן השעורים דקאמר תנא קמא יביא מן החיטין דתפוס לשון ראשון ור"ש פוטר דאין זה כדרך המתנדבין דאין מנחה באה שעורין אלא מנחת העומר ומנחת קנאות והכי נמי בנזירות לא הוי נזיר דמעיקרא היה בדעתו *לגמור מן הגרוגרות ואין זה כדרך הנודרים ואם תאמר ולימא טעמא דבית הלל משום דיש שאלה להקדש ובית הלל לטעמייהו דאמרי הקדש טעות לא הוי הקדש

[נזיר · יפ"ז]
[נזיר · יפ"ז]

ירעה עד שיסתאב · בכריתות (דף כג:) יא] בגמ' מפרש טעמא דרבנן מתוך שלבו נוקפו יב]גמר ומקדיש לה: רבי אליעזר אומר יקריב · ואזיל לטעמיה דאמר בכריתות (דף כה:) מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום: יג]ישפוך לארץ והבשר ישרף · דחולין שנשחטו בעזרה היא: נזרק הדם · ואחר כך נודע לו הבשר יאכל לכהנים שעל הספק באה מתחילתה ובשעת כפרתה דהיינו זריקה אכתי ספק היה וכיפרה ספיקה והלכה לה יד] הכי מפרש בכריתות: כזרוק דמי · וקשיא לרב אשי ורב נחמן דהא הכא אף על גב דלא זריק שרי ליה למזרקיה ולמיכליה דאוכלא טו] היתירא חשיב ליה מקמי דליזריק אלמא לענין טז] [א] שיוי אוכלא אמרינן אי בעי זריק: יז] מידי הוא טעמא · כלומר וכי טעמא דרבי יוסי משום דכזרוק דמי: כלי שרת · כגון האי כוס שנתקבל בו הדם מקדשין את הפסולין שאין פסולין לגמרי אלא כה"ג ליקרב: [ב]כל העומד ליזרק וכו' · לאו דס"ד מעיקרא יח] רבי יוסי בשיטת רבי שמעון אמרה נקיט לה: צריד של מנחות · יט] כדאמרינן לענין שופר (ר"ה דף כז:) צריד או עבה קלא מן הסולת שלא נגע בשמן ולא הוכשר ונגע בו שרץ מונין בו ראשון ושני וכו' צריד לשון יובש כ]: כי קמבעי' ליה דאורייתא · אי מונין בו ראשון ושני דאוריי' שישרפו את השני או לא והכי קמיבעיא ליה דקיימא לן (זבחים דף לד·) והבשר לרבות עצים ולבונה דלאו בני טומאה נינהו אלא משום חיבת הקדש אלמא חיבת הקדש דאורייתא: מונין ראשון ושני · לשרוף גם את השני או אין מונין בו מדאורייתא: כי קאמרי' · לעיל דמטמא טומאת אוכלין דמשמע אפילו למנות ראשון ושני מדרבנן דחולין את השני אם קדש הוא דאין שורפין קדשים על טומאה דרבנן: **מתני'** מה שהביא · כא] דאימר לא לשם נדרו הביאה אלא נדבה אחרת היא: זו להביא במחבת · שהיה עשרון סלת מונח לפניו ואמר זו להביא במחבת כו' הרי זו פסולה דקבעה כלי שהזכיר בה ואין יכול לשנותה לכלי אחר: אלו כב] להביאם בכלי אחד כג] והביא בשני כלים · והפריש שני קמצים והוא לא נדר אלא קומץ אחד ועוד שמנחה חסירה היא בכל כלי וכלי והיכא דנדר בשני כלים והביא בכלי אחד הויא מנחה יתירה ומיעט בקמצים שהוא נדר לשם שתי קמיצות ולא קמץ אלא אחד: אמרו לו בכלי אחד נדרת · ולא חש לדבריהם והקריבן בשני כלים פסולים אע"ג דלא אמר אלו להביא בכלי אחד דהשתא ליכא למימר לשם נדבה אחרת מייתי לה דכיון דאמרו ליה בכלי אחד נדרת הוה ליה למימר להו אנא לשם נדר אחרינא מייתינא לה: כשתי מנחות שנתערבו · כד] כדאמרינן בהקומץ [רבה] (לעיל דף כג·) אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה כשרות ואם לאו פסולות והא דקתני נמי לעיל אלו להביא בשני כלים והביא בכלי אחד פסול כגון שאין יכול לקמוץ מכל אחת בפני עצמה: **גמ'** וצריכא דאי אשמעינן קמייתא · הרי עלי במחבת והביא במרחשת דלא ילא ידי נדרו: אבל כה]בשני כלים והביא בכלי אחד דבאותו כלי שנדר הביא אם מחבת מחבת ואם מרחשת [נ] מרחשת אימא ידי נדרו נמי ילא: אידי ואידי · כלי שנדר ושהביא כו]: משום דקא פליג לה · שחולק מנחה גדולה לשתי מנחות קטנות שנדר בכלי אחד והביא בשני כלים: ר"ש · אכולה מתניתין פליג דקסבר קביעותא דמנא לאו *כלי הוא: והא תניא לא קידשום · אותן כלי שרת שהביאן בו וכיון דלא קידשום אמאי פסולות הא מצי לאהדורינהו ולאיתויי באותן כלים שנדר: לא שנו · דזו להביא במחבת והביא במרחשת פסולה: **ללא**

[לעיל עט: פסחים יג: כריתות כד: תמורה כג.]
ב"ק עו:
פסחים כ. חולין לו.
[לעיל ג.]
[נ"ל כלים]

רבינו גרשום

שאם אינו בא על חטא זה הרי הוא בא על ספק חטא אחר דהכי סבירא ליה לר' אליעזר דמביא אדם אשם תלוי בכל יום: הדם ישפך הכל והבשר ישרף שלא ע"ג המזבח שהרי אין להן תקנה: נזרק הדם ואח"כ נודע לו שלא חטא הבשר יאכל הואיל וכבר נזרק הדם: ר' יוסי אומר אפי' הדם בכוס במזרק' ונודע לו קודם שנזרק אפילו הכי זורק והבשר יאכל דכל העומד ליזרק כזרוק דמי וקשיא למאן דאמר דאי בעי זריק לא אמרינן: מידי הוא טעמא' כלומר מי סברת דמשום האי טעמא דכל העומד ליזרק כזרוק דמי קאמר רבי יוסי וקשיא למאן דאמר דאי בעי [זריק לא אמרינן] לאו היינו טעמא דר' יוסי[א]) דכלי שרת מקדשין את הפסול: למימני ביה ראשון ושני נמי · כגון שנטמאו האוכלין בשרץ למימני ביה ראשון ושני נמי: צריד' דבר יבש של מנחות כגון סלת ולבונה כמו היא קולו עבה או צרוד בלעז רוקו מחמת שיבש הוא השופר: כי קאמרינן הכא בנותר ופרה דמטמאה משום חיבת הקדש מדרבנן קאמרינן: מה שהביא כשר' וידי נדרו לא יצא וצריך עוד להביא כמו שנדר אבל נדר מנחה זו שהיתה לפניו להביא במחבת ושינה בה פסולה: אלו להביא בכלי שרת אחד' לקמוץ מהן קומץ אחד בלבד ושינה פסולין: נתנן לכלי אחד יש להן דין ב' מנחות שנתערבו שאם יכול לקמוץ מזו בפני עצמו ומזו בפני עצמו כשרין: אבל הכא באומר הרי עלי ב' עשרונות דאידי ואידי במחבת או אידי ואידי במרחשת שלא שינה אלא בכלים אימא ידי נדרו נמי יצא: משום דקא פליג ביה בכלי משום הכי לא יצא: והתניא לא קידשום כלי שרת דמשמע דאפי'

שיטה מקובצת

א] יאכל רבי: ב] תיבת מדאמר נמחק לר' שמעון מדכל: ג] לשרוף כשרוף דמי: ד] לפסולה: ה] ושני נמי מי מהניא ליה: ו] כי קא מבעיא: ז] אלו להביא: ח] שני עשרונין: ט] שני עשרונין: י] פליג לה: יא] בכריתות מפרש: יב] נוקפו על חטא: יג] ישפך: יד] לה והכי: טו] דהתירא: טז] לענין שוויא: יז] דמי הוא: יח] מעיקרא דרבי: יט] צריד של מנחות קצת מן הסולת לא נגע בשמן: כ] יובש כדאמרי' לענין שופר היה קולו צרור ואותו צרור היינו יבש שאין הקול נשמע ובלע"ז ראקו: כא] מה שהביא הביא: כב] אלו להביא: כג] אחד שהיו מונחים לפניו הס"ד ומה"ד הרי אלו פסולין דהיכא דנדר בכלי אחד [והביא]: כד] שנתערבו דאמרינן: כה] אבל הכא: כו] ושהביא בו: כז] פי' בקונטרס גליון פ"ה דחוק ור"י פירש דלעיל שנדר בשני כלים שנתחייב בשני לוגין וכשתביא בכלי אחד בוללן מלוג כר' אליעזר דאמר אפילו מנחה של ששים עשרון אין לה אלא לוג ופסולה דעשה מבלולה חריבה והכא איירי שבללן בשני כלים ואח"כ נתנן בכלי אחד לקמוץ ולכך הם כשני מנחות שנתערבו ע"כ:

א) נראה דחסר כאן איזה תיבות

הגהות צ"ק [א] נ"ב שויי: [ב] נ"ב מדקאמר ר"ש כל העומד וכו': [ג] מרחשת אידי ואידי כלי שנדר ושהביא אימא ידי נדרו נמי ילא והס"ד כנ"ל: [ד] נ"ל ת"ש: [ס] נ"ל להקדש כדמסיק וכו':

גליון הש"ס גמרא חיבת הקודש מכשרתן · עיין יומא דף מח ע"א תוספות ד"ה במנחות ובס"א חגיגה דף כג ד"ה לא ישא:

אלא שקבען בשעת נדר *אבל בשעת הפרשה לא °כאשר נדרת ולא כאשר הפרשת איתמר נמי אמר רבי אחא בר חנינא אמר ר' אסי אמר רבי יוחנן לא שנו אלא שקבען בשעת נדר אבל בשעת הפרשה לא כאשר נדרת ולא כאשר הפרשת: **מתני'** *האומר הרי עלי מנחה מן השעורים יביא מן החטים קמח יביא סולת בלא שמן ובלא לבונה יביא שמן ולבונה חצי עשרון יביא עשרון שלם עשרון ומחצה יביא שנים *רבי שמעון פוטר [ב]שלא התנדב כדרך המתנדבין: **גמ'** *אמאי נדר ופתחו עמו הוא אמר חזקיה הא מני בית שמאי היא דאמרי תפוס לשון ראשון דתנן *הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה ב"ש אומרים נזיר ובית הלל אומרים [ג]אינו נזיר ר' יוחנן אמר אפי' תימא בית הלל [ד]באומר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך לא הייתי נודר כך אלא כך אמר חזקיה לא שנו אלא דאמר מנחה מן השעורים אבל אמר מנחה מן העדשים לא מכדי חזקיה כמאן אמר לשמעתיה כבית שמאי ובית שמאי משום תפוס לשון ראשון הוא מה לי מן השעורין מה לי מן העדשים הדר ביה ומאי טעמא הדר ביה אמר רבא מתני' קשיתיה מאי איריא דתני מנחה מן השעורים ליתני מן העדשים אלא שמע מינה משום דטעי הוא [ה]בשעורים טעי בעדשים לא טעי ורבי יוחנן אמר אפילו מן העדשים מכדי ר' יוחנן כמאן אמרה לשמעתיה כבית הלל וב"ה משום דטעי הוא בשעורין טעי בעדשים לא טעי לדבריו דחזקיה קאמר ליה את מאי טעמא הדרת בך משום דלא קתני מן העדשים דלמא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא מן העדשים דאיכא למימר מהדר הוא דהדר ביה ותפוס לשון ראשון אלא אפילו מן השעורין נמי דאיכא למימר מיטעא הוא דקא טעי אפילו הכי תפוס לשון ראשון

אמר

דגרים כג (תורה אור)

אלא שקבען בשעת נדר. הרי עלי להביא את זו במחבת: אבל בשעת הפרשה. דבשעת נדר אמר הרי עלי מנחה סתם ובשעת הפרשה קבעה ואמר זו אביא לשם נדר *במחבת: א] לא אמר כלום. לא מיפסלא: מאי טעמא כאשר נדרת. כתיב כמו שאמרת בשעת נדר קיים דבריך ולא כאשר הפרשת דבשעת הפרשה לא קבעה: אמאי. מחוייב לאתויי מן החטים: נדר ופתחו עמו הוא. עם הנדר אמר פתח שמתחרט בו דכיון דאמר מן *השעורים אמרי' דאין בדעתו להביא כלום דאדם יודע שאין מנחה מן השעורים: תפוס לשון ראשון. וכיון דאמר הרי עלי מנחה איחייב במנחה הוגנת: גרוגרות ודבילה. לא שייכא בהו נזירות: הרי זה נזיר. מן היין דתפוס לשון ראשון: הדר ביה חזקיה משמעתא. דלעיל ב]ומודה דטעמא במתני' באומר ג]לא הייתי יודע כו': בשעורין איכא למימר דטעי. משום דיחיד מביא מנחת קנאות מן השעורים אבל בעדשים ליכא למימר דטעי הילכך פתחו עמו הוא דלא נתכוין להביא כלום: כמאן אמרה לשמעתיה. כלומר כמאן אוקמא למתניתין לעיל כבית הלל: בעדשים לא טעי. וליכא למימר אילו הייתי יודע דהא ודאי ידע שאין מנחה של עדשים ולאו למידי איכוין: לדבריו דחזקיה. דאוקמא מעיקרא כבית שמאי קאמר ליה רבי יוחנן דאפילו מן העדשים תפוס לשון ראשון וליה לא סבירא ליה משום דר' יוחנן אוקי טעמא דמתני' משום דטעי דאיכא למימר אילו הייתי יודע כו' אבל בעדשים לא טעי (א)ד]דמעיקרא לאו למידי איכוין: את מאי טעמא הדרת בך. לדידך איכא לתרוצי דלא מיבעיא קאמר לא מיבעיא עדשים דכיון דקי"ל תפוס לשון ראשון דחייב דכיון דלא טעו בהו אינשי איכא למימר מעיקרא כי אמר ה] למנחה גמורה איכוין ובעא למיהדר ביה וסבר אימא מידי דלא חזי להקרבה ונקט עדשים הלכך חייב דלא מצי מהדר ביה אבל שעורים דאיכא למימר כיון דטעו בהו אינשי אימא מעיקרא לאו למנחה איכוין אלא למנחת שעורים ממש כדפרים וכיון דאין מנחה בהא שעורים ליפטר דוודאי מצי אמר אילו הייתי יודע דסופי להביא חטים לא הייתי נודר כל עיקר קמשמע לן:

הקדש *ולכך מצי למיהדר תכ"ד וי"ל דלמ"ד אין פותחין בחרטה נקט טעמא דב"ה דסבר כר"ש וטעמא דב"ש נקט לשויי אפי' למ"ד פותחין דלמ"ד אין פותחין לא הוי צריך לפרושי טעמא דב"ש משום דאין שאלה להקדש ועוד יש לפרש דניחא ליה לפרושי טעמא דב"ה כר"ש משום דהיינו נמי טעמא דב"ש לר' יהודה דקתני סיפא אמר רבי יהודה אףכשאמרו ב"ש לא אמרו אלא בתומר הרי הן עלי קרבן פירוש כשבדקנוהו אח"כ למאי נתכוון אמר להיות מן הגרוגרות *עלי נתכוונתי אז הוא נדור מןהגרוגרות כאילו אמר גרוגרות ודבילה עלי קרבן ואין זה דברים שבלב שלבו אינו מסוגה ממה שבפיו דהואלת פיו לא משמע נזירות *אבל לרבנן כי אמר הכי הוי נזיר דהואלת פיו משמע להו לשון נזירות כדמפרש להו בגמ' דגרוגרות ודבילה לא פתח כדרו הוא ונזיר הוי ולא נדור הוי אפי' נתכוין לומר קרבן עלי דהא לרבי מאיר *לא הוי נדור לבית שמאי וכי פליגי ר' יהודה ותנא קמא אליבא דב"ש פליגי ולא לבית הלל והשתא לבית שמאי כיון דאמרי אין שאלה בהקדש אמאי לא הוי נזיר אלא סבירא ליה לרבי יהודה *כרבי שמעון דלא נדר כדרך הנודרים ולהכי אמר טעמא דבית הלל *בהכי דהוי השתא חד טעמא לתרווייהו ומיהו קשה לפי'זה דשמעי'ליה לרבי יהודה בסוף פ"ב דזבחים (דף ל.) דאית ליה תפוס לשון ראשון ולקמן מפרש טעמא דר' שמעון משום דבשיטת ר' יוסי אמרה דאףבגמר דבריו אדם נתפס ובמקום שנהגו *נמי אמר ר"ש סבר לה כר' יוסי ואם תאמר דהשתא אמר לבית שמאי דאין שאלה בהקדש וכן מוכח בפ' נערה המאורסה (נדרים דף עח.) ובפרק יש נוחלין (ב"ב דף קכ:) ואילו בפ' בית שמאי (נזיר דף לא:) תנן מי שנדר בנזיר ונשאל לחכם ואסרו מונה משעה שנדר נשאל לחכם והתירו (מונה משעה שנדר ואם) היתה לו בהמה [מופרשת] תלא ותרעה אמרו להם ב"ה לב"ש ואי אתם מודים[בזה] שהוא הקדש טעות שתלא ותרעה בעדר משמע שגם ב"ש מודים לב"ה דיכול חכם להתיר וי"ל דנשאל לחכם דהתם הייתו לידע אם בלשון נזירות נדר או לא ולהכי נקט לשון ואסרו שאמרו לו יש בלשון הזה לשון נזירות ולהכי איצטריך לי' למימר כשאסרו דמוגה מטעה שנדר *דלא תימא עד שידע שהוא נזיר לא יתחיל למנות ומיהו אין מזה ראיה דאיצטריך ליה לאשמועינן אע"פ שעבר ושתה יין בימי נזירתו אפילו הכי עולין לימי המנין כדמוכח התם בגמ' וא"ת מאחר דמפרשי טעמא דב"ש משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה וכי אמר הריני נזיר היה בדעתו לגמור ולפרש מן היין אם כן קשה אמאי איצטריך למימר טעמא דב"ה משום דסברי כרבי שמעון לימא דקסברי אדם מוציא דבריו לבטלה ועוד קשה אטו רבנן דר"ש דאמרי יביא מן החטין מי סברי לה כב"ש דאמרי מן הגרוגרות הוי נזיר ופי תימא ב"ש תנו לה כדקאמר חזקיה ב"ש היא הכתי קשה מר' יוסי בפ' מקום שנהגו (פסחים נג.) דאמרי' לא סבר לה כר"ש מי קאי רבי יוסי כב"ש וי"ל דרוצה לייסב דברי ב"ה ככולי עלמא אפי' כמאן דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה והא דקאמר סברי לה כרבי שמעון לאו משום דפליג ארבנן דר' שמעון לענין מנחה אלא כלומר גבי נזיר הוי מסקי טעמייהו כר' שמעון גבי מנחות ומיהו רבנן גופייהו מודו גבי גרוגרות דלא הוי נזיר דדוקא גבי מנחה יביא מן החטין משום דבעורין שייכי גבי מנחה כדאשכחן מנחת העומר ומנחת קנאות דבאות שעורין ולמנחה מעליא איכוין אבל גרוגרות לא שייכי לנזירות ומעיקרא כי אמר הריני נזיר לא היה בדעתו לנזירות כלל ולחזקיה דמדמי מנחה ונזירות אהדדי ההיא דמקום שנהגו דרבי יוסי לא סבר לה כרבי שמעון לאו ארבי שמעון דפירקין קאמר אלא אההוא דלקמן בפרק הרי עלי עשרון (דף קה.) דתנן הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חוניו יצא רבי שמעון אומר אין זו עולה דטעמא משום דלא התנדב כדרך המתנדבים והיא דתודוס איש רומי דפרק מקום שנהגו (שם דף נג:) דמיא לה אבל גבי מנחה מן השעורים מודה דפטור כרבי שמעון דהיינו טעמא משום דגבי עולה כי אמר הרי עלי עולה שייך בקדושתה וכי אמר אחר כך להקריב בבית חוניו מכל מקום קדושה היא וכיון דחל עליה הקדש תו לא פקע אבל מנחה מן השעורים לא קיבל עליו מנחה מן החטין ומודה רבי יוסי דפטור: **הריני** נזיר מן הגרוגרות. בתוספתא (רפ"ב דנזירות) תניא [כינויי] כינויים בית שמאי אומרים נזיר ובית הלל אומרים אינו נזיר ואיזו כינויי כינויים האומר הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה ותימה מה שייכא הכא ורבינו תם פירש דבירושלמי מפרש דקרו אינשי לגרוגרות תירוש פי' כשעולין אותו אומר כך היה בלבי לשון רבינו תם:

לא

רבינו גרשום

פסול ליכא: אמר אביי וכו' לא שנו כי אמר זו להביא.במחבת דפסול אלא שקבעןבשעת נדר כשנדר תחלה אמר זו אבל קבען בשעת הפרשה כגון שבשעת נדר אמר הרי עלי ובשעת הפרשה כשהפריש אמר זו להביא במחבת אם תביא במרחשת יצא דתשמור ועשית כאשר נדרת כתיב ולא כאשר פרשת: הרי עלי מנחה אע"ג דאמר מןהשעורי' נתחייב להביא מן החיטין דאין מביאין מן השעורין אלא עומר ומנחת קנאות וכן אם אמר קמח יביא סולת: אמאי יביא מן החיטין. נדר ופתחו עמו כדפרשי' לעיל בפרק התודה: ב"ש אומרים נזיר.דקסברי אין שאלה לנזירות ואין שאלה להקדש: אפילו תימא בית הלל ואמאי יביא מן החיטין באומר אילו הייתי יודע שאיןנודרין כך מן השעורים לא הייתי נודר כך אלא כך מן החיטין דלא היה דעתי אלא על מנחת ראויה: אבל אמר הרי עלי מנחה מן העדשים לא יביא מן החיטין. שהרי אמר עדשיןשאין מביאין מנחה בעולם: הדר ביה חזקי' מההיא דאמר דמשום תפוס לשון ראשון הוא אלא קסבר כב"ה דמשו"ה יביא מן החיטין באומר אילו הייתי יודע ואי אמרת אי הכי אפי' כי אמר מן העדשים נמי יביא באומר אילו הייתי יודע ההיא לא מצית אמרת דבעדשין לא טעי איניש דמידע ידע דאין מנחה מן העדשין יפתחו עמו הוי. ומ"ט הדר ביה חזקיה מן טעם דתפוס [לשון ראשון]: בשעורין טעי. יכול למימר אילו הייתי יודע שהרי יש מנחה מן השעורין וההיא חובה ואיהו טעי וסבר דאפילו מנחת נדבה נמי מן השעורין נתכוון לשום מנחה אבל בעדשים לא טעי דאין מנחת מעדשין: לדבריו דחזקיה קאמר אפילו מן העדשין: דלמא לא מבעי קאמר בית שמאי דתפס [לשון ראשון] דלא מיבעיא (קאמר) כי אמר מן העדשים דאיכא למימר דלמא מיהדר הדר בית שהרי א) נתכוון לומר דבר שא"א ואפ"ה תפוס לשון ראשון דלא מצי הדר אלא אפילו כי אמר מן השעורים נמי דאיכא למימר מטעא הוא דטעי שכשנדר ודאי לשעורין נתכוון שהיה סבור שיש מנחת נדבה משעורין ולא נתכוון להיטין כלל וכיון דלא אפשר משעורין סד"א ליפטר קמ"ל דאפ"ת אמרינן תפוס לשון ראשון דכי אמר מנחה אע"ג דאמר שעורים יביא חיטין ולא איצטריך

סליק

מסורת הש"ס (בגליון): נ"י נ"ק ובמחבת | נ"ל השעורים אין בדעתו כו' נ"ק | [נזיר ט:] | [פסחים נג: נזיר ט: ערכין כ:] | נזיר ט. [לעיל פח:]

עין משפט נר מצוה:
יח א מיי' פי"ז מהל' מעשה הקרבנות הל' ב:
יט ב מיי' שם הל' ג:
כ ג מיי' פ"א מהלכות נזיר הלכה י:
כא ד ה מיי' פי"ג מהלכות מעה"ק הלכה ט:

הגהות בגליון התוספות: נ"ל עלי קרבן נ"ק | נ"ל אבל לת"ק נ"ק | [לעיל פח:] | נ"ל נמי לא הוי נ"ק | נ"ל טעמא דב"ש כר"ש נ"ק | נ"ל נמי בהכי כו' נ"ק | [פסחים דף נג:] | נ"ק מ"ו | גי' נ"ק | נ"ל דלא תימא דלא יתחיל למנות עד שידע שהוא נזיר ומיהו כו' נ"ק | גי' נ"ס

שיטה מקובצת

א] תיבות לא אמר כלום נמחק: ב] דלעיל ומוקי דטעמא:] באומר אילו: ד] טעי ועיקרא לא: ה] אמר במנחת למנחה:

א) נראה דצ"ל שהרי בודאי לא נתכוון בתחילה לומר דבר שא"א ולכך אמרינן דתפוס לשון ראשון וכו'.

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה לדבריו וכו' ומעיקרא לאו איכוין:

גליון הש"ס תוס' ד"ה (כשעת הקודש) כא וכו' ולכך מצי למיהדר תכ"ד. עיין לעיל דף פא ע"ב תוספות ד"ה תודה.

תורה אור

אמר זעירי לא שנו אלא דאמר מנחה אבל לא אמר מנחה לא יתיב רב נחמן וקאמר לה להא שמעתא איתיביה רבא לרב נחמן קמח יביא סולת א] לאו דלא אמר מנחה לא דאמר מנחה בלא שמן ולבונה יביא שמן ולבונה מאי לאו דלא אמר מנחה לא דאמר מנחה חצי עשרון יביא עשרון שלם מאי לאו דלא אמר מנחה לא דאמר מנחה אי הכי אימא סיפא עשרון ומחצה יביא שנים כיון דאמר מנחה איחייב ליה בעשרון כי אמר חצי עשרון לא כלום קאמר ב] הוא לא צריכא דאמר הרי עלי מנחה חצי עשרון ועשרון כיון דאמר מנחה איחייב ליה בעשרון כי אמר חצי עשרון ולא כלום קאמר כי הדר אמר עשרון מייתי עשרון אחרינא אי הכי רבי שמעון פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבין אמאי אמר רבא ר' שמעון *בשיטת ר' יוסי אמרה דאמר [אף] בגמר דבריו אדם מתפיס: **מתני'** מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא בכלי אחד ג] (אם אמר הרי עלי ששים עשרון מביא בכלי אחד) אם אמר הרי עלי ס"א מביא ששים בכלי אחד ואחד בכלי אחד שכן ד] הציבור מביא ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ששים ואחד דיו ליחיד שהוא פחות מן הציבור אחד אמר ר"ש והלא אלו לפרים ואלו לכבשים ה] ואינם נבללים זה עם זה אלא עד ששים יכולין ליבלל אמרו לו ששים *נבללין וששים ואחד אין נבללין אמר להם כל מדות חכמים כן בארבעים סאה הוא טובל ובארבעים סאה חסר קרטוב אינו יכול לטבול בהן: **גמ'** שאיל שאילה למעלה מרבי יהודה בר אילעאי מנין לאומר הרי עלי ששים ואחד מביא ששים בכלי אחד ואחד ו] בכלי אחד פתח רבי יהודה בר אילעאי *ראש המדברים בכל מקום ואמר שכן מצינו ציבור מביאין ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ששים ואחד דיו ליחיד שיפחות מן הציבור אחד א"ל ר"ש והלא אלו פרים ואילים ואלו כבשים אלו בלילתן עבה ואלו בלילתן רכה אלו בלילתן שחרית ואלו בלילתן בין הערבים ואין נבללין מזה על זה ז] אמרו לו אמור אתה אמר ח] להם הרי הוא אומר °וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה כבר אמרה תורה הבא מנחה שיכולה להיבלל א"ל בששים נבללין בששים ואחד אין נבללין אמר לו *כל מדת חכמים כן הוא בארבעים סאה הוא טובל בארבעים סאה חסר קרטוב אינו יכול לטבול כביצה מטמא טומאת אוכלין כביצה חסר שומשום אין מטמא טומאת אוכלין שלשה על שלשה מטמא מדרס שלשה על שלשה חסר נימא אחת אינו מטמא מדרס וכי אין נבללין מאי הוי והא תנן °אם לא בלל כשר *אמר רבי זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת ט] בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו אמר רבי ביבי אמר רבי יהושע בן לוי מעשה בפרדה י] אחת של בית רבי שמתה ושיערו חכמים את דמה ברביעית מתיב רבי יצחק בר ביסנא *העיד רבי יהושע ורבי יהושע בן בתירא על דם נבילות שהוא טהור ואמר רבי יהושע בן בתירא מעשה והיו יא] נוחרין ערודיאות לאריות באיסטריא של מלך והיו עולי רגלים שוקעין עד רכובותיהן בדם ולא אמרו להם דבר אישתיק אמר ליה ר' זריקא מאי טעמא לא קא מהדר מר אמר ליה היכי אהדר ליה דאמר רבי חנין °והיו חייך תלואים לך מנגד זה הלוקח תבואה משנה לשנה ופחדת לילה ויומם זה הלוקח תבואה מערב שבת לערב שבת ואל תאמן בחייך זה הסומך על הפלטר

והוא

לא שנו · דתפוס לשון ראשון אלא דאמר מנחה מן השעורים דאיכא למימר כיון דאמר מנחה למנחה גמורה קמכוין אבל אמר מנחת שעורים מנחה אשעורים קאי ופטור דליכא למימר תפוס לשון ראשון · ל"א אבל לא אמר מנחה לא אלא יב] הרי עלי שעורים פטור דודאי לשעורים איכוון: מאי לאו דלא אמר מנחה · אלא הרי עלי קמח אפי' הכי חייב דאין אדם מוציא דבריו לבטלה: כי אמר חצי עשרון לא אמר כלום · ולייתי חד עשרון ותו לא: אי הכי רבי שמעון פוטר כו' · כיון דתפוס לשון ראשון ואיהו אמר מנחה הרי התנדב כדרך המתנדבים יג]: ה"ג אף בגמר דבריו אדם נתפס · דלא אזלינן בתר לשון ראשון לחודיה ולא בתר אחרון לחודיה אלא בתר כולהו וזה שאמר מנחה חצי עשרון ועשרון פירושי קמפרש מנחה של חצי עשרון ועשרון והיינו שלא כדרך המתנדבים (א) ובשיטת רבי יוסי אמרו: **מתני'** ה"ג שכן מצינו שהציבור מביא וכו' · כיצד פרים ל"ט עשרונים שלשה עשרונים לפר ולי"ד כבשים י"ד עשרונים הרי נ"ג ולשני אילים ד' עשרונים הרי נ"ז ולשני תמידין שנים ולשני כבשי מוסף דשבת שנים הרי ס"א: אמר ליה ר' שמעון · וכי אותן ס"א עשרונים בכלי אחד היו: והלא אלו לפרים ואלו לכבשים · ואי מערב להו מיפסל שמנחת פרים בלילתה עבה שני לוגין לעשרון חצי הין לג' עשרונים ומנחת כבשים בלילתה רכה רביעית ההין לעשרון דהיינו שלשה לוגין והן בולעות זו מזו ונמצאת זו חסירה וזו יתירה: אלא · מפני מה אין מביא יחיד ששים וא' עשרון בכלי אחד דעד ששים יכולין ליבלל בכלי אחד בלוג אחד *ואליבא דרבי אליעזר בן יעקב נקט לה יד] בפ' שתי מדות (לעיל פח·) (ב) אפי' מנחה של ששים עשרון אין לה טו] אלא לוגה: טז] בששים ואחד אין נבללין · בתמיה: **גמ'** ראש המדברים בכל מקום · קרי ליה הכי משום מעשה דמערה במסכת שבת (דף לג:): כל הראוי לבילה · כגון ששים עשרונים ראוים ליבלל מלוג: אין בילה מעכבת יז] · דאפי' לא בלל כשר: בילה מעכבת בו · דבעינן שיהא ראוי ליבלל: ושיערו חכמים את דמה · שיצא ממנה: ברביעית · לידע אם יש בו רביעית יפרשו ממנה כנבילה והיינו דאיירי לעיל בשיעורים כל מדת חכמים כך הם נקט נמי להאי דשיעורא דרבנן היא יח] רביעית דם יכול לקרוש ולעמוד על כזית: והיו נוחרין יט] ערודיאות לאריות · ערודי היער היו נוחרין לצורך האריות: הלוקח תבואה משנה לשנה · שאין לו קרקע לזרוע והיינו חייו תלואים שאינו יודע אם יהיו לו מזונות לשנה הבאה: הפלטר · נחתום:

והוא

לא שנו אלא דאמר מנחה אבל לא אמר מנחה לא · ואית דגרסי אבל אמר מנחת פירוש משום דמנחת דבוק לשעורין ולא שייך כלל גבי בלא שמן ולבונה: **מאי** לאו דלא אמר מנחה · וכגון דאמר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך כו' ומהלה כו' · בשלמא אי לא אמר מנחה נייתי תרי כאומר אילו הייתי יודע אלא כיון דאמר מנחת עשרון ומחצה אמאי מביא תרי הא אמרת דהיכא דלא אמר מנחה אין כלום ואם כן משום אותו חצי עשרון לא לייתי כלום: **אי** הכי רבי שמעון פוטר כו' · כיון דתפוס לשון ראשון ואיהו אמר מנחה הרי התנדב כדרך המתנדבים כך פירש בקונטרס וקשה הא אוקימנא לעיל רבנן כבית שמאי דתפוס לשון ראשון אם כן ר' שמעון דקאי כבית הלל לית ליה תפוס לשון ראשון וי"ל הא אסיקנא לעיל דחזקיה הדר ביה ועוד יש לפרש דקאי אהא דאמרן לא צריכא דאמר הרי עלי מנחה חצי עשרון ועשרון דבשלמא אי אמר עשרון וחצי עשרון אין זה כדרך המתנדבין אבל חצי עשרון ועשרון משמע תרי מילי ולכל הפחות עשרון דקאמר בסוף לייתי ומשני דסבר כר' יוסי דאמר [אף] בגמר דבריו אדם נתפס בתמורת עולה תמורת שלמים דמשוינן לה חדא דיבורא אע"ג דמשמע תרי דיבורי מדקאמר תמורת עולה תמורת שלמים ולא קאמר תמורת עולה ושלמים ולא חשבינן ליה כנמלך ה"נ אע"ג דמשמע תרי דיבורי משום דאמר חצי עשרון ברישא מכל מקום חשבינן ליה חד דיבורא: **והא** תנן לא בלל כשר · פירשתי בהקומץ רבה (לעיל יח: ד"ה כי): **מעשה** בפרדה אחת של בית רבי · איידי דאיירי בר' יהודה ראש המדברים על ידי קיסר כדאיתא בפ' במה מדליקין (שבת דף לג:) מייתי האי עובדא דרבי יהודה מורייגא דבי נשיאה דשמא מיהו קיסר ראש על בית נשיא ובקונט' פירש משום דאיירי בשיעורין:

מורייגא

עין משפט
נר מצוה

כב א ב מיי' פי"ז מהל' מעה"ק הלכה י:
כג ג ד מיי' שם הל' יז:
כד ה מיי' פ"י מהלכות תמידין ומוספין הל' יד:
כה ו מיי' פ"ד מהלכות מקואות הלכה א טור ש"ע י"ד סימן רא סעיף א:
כו ז מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה א:
כז ח מיי' פי"ג וכ"ג מהלכות כלים הל"א:
כח ט מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלכה יא:
כט י מיי' פי"ז שם הלכה ז:
ל כ מיי' פ"א מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ··

שיטה מקובצת

א] סולת מאי לאו: ב] קאמר ל"צ: ג] תיבות אם אמר כו' עד בכלי אחד נמחק: ד] שכן מצינו שהצבור: ה] לכבשים ואינן: ו] ואחד שמביא: ז] זה אמר לו: ח] אמר לו: ט] בו עי' תוס' (יבמות דף קד): י] תיבת אחת נמחק: יא] נוחרין ערודאות ס"א עדיראות עדרים של בהמה והיו עולי רגלים וכהנים אוכלי תרומה הרגמ"ה: יב] אלא אמר הרי עלי מן השעורים: יג] המתנדבים הס"ד ומה"ד בשיטת רבי יוסי אמרה דאמר במסכת תמורה בפרק כיצד מערימין (דף כו ע"ב) ותיבת ה"ג נמחק יד] לה דאמר: טו] לה להיות: טז] וששים: יז] מעכבת בו: יח] היא דרביעית: יט] נוחרין מבשר:

[ספחים ...]

[ולעיל יח. פירש"י דאיירי לרבנן דאליעזר בן יעקב נקט לה אגב דאין נבללים יפה ול"ע ועיין בתוס' ...]

[כריתות פו: שבת לג:]

כתובות קד. ר"ס יב.

כ"ב פא: חולין פג. קדושין כה. יבמות קד: נדה סו: לעיל יח: מכות יח: נדרים עג:

עדיות [פ"ח מ"א] [לא מכר שם ר' יהושע וכ' בתוי"ט דהכא גרייתא כיא וגם כן ואמר רי כ"ב מעשה והיו וכו' ליתא במשנה דעדיות] דברים כח

רבינו גרשום

למיהדר ביה: לא שנו דאמר יביא מן החיטין אלא דאמר מנחה אבל לא אמר מנחה לא: לישנא אחרינא אבל אמר מנחת שעורים גליא דעתיה דלשעורים נתכוין: כי אמר חצי עשרון לא כלום אמר דהא אמר מנחת עשרון ואמאי מביא שנים: אי הכי כדקאמרת דאמר מנחת אמאי ר' שמעון פוטר בכולן: בשיטת ר' יוסי אמרה: ביו"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת ששים ואחד עשרונות כיצד ל"ט פרים ל"ט לשני אלים ד' לי"ד כבשים י"ד הב' לב' תמידין וב' לב' כבשים [של מוסף שבת] הרי ס"א: ואין נבללין מזה על זה היינו זה עם זה דהללו בלילתן רכה והללו בלילתן עבה: אלא היינו טעמא דעד ס' יכולין לבלול בלוג אחד טפי לא: אמרו לו בס' נבללין בס"א אין נבללין

בתחילה: קירטוב שמיני שבשמינית הלוג (לפני ב'): [ר' זירא] אמר כל הראוי לבילה שיכול לבלול בלוג אע"ג שלא בלל אין בילה מתעכב בו וכשר וכל שאינו ראוי לבילה כגון ס"א או יותר בילה מעכבת בו שהרי אינו ראוי ליבלל ופסול: ושיערו חכמים את דמה שלא היה בו פחות מרביעית דליטמא משום נבלות הואיל ולכשיקרש לא יהא פחות מכזית ואגב דאיירי בשיעורין נקט האי: עדיראות עדרים של בהמות: והיו עולי רגלים וכהנים אוכלי תרומה:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ה"ג אף וכו' כמתנדבים ולא גרסי' בשיטת ר' יוסי אמרו: (ב) ד"ה אלא מפני וכו' בפרק שתי מדות דאמר אפילו:

והאי (א) גברא · אדידיה קאמר דהא אפלטר סמכינא ואין דעתי מיושב להשיב לו : מאי הוי עלה · דהאי שיעורא : רבי יהודה בר אילעאי מוריינא דבי נשיאה הוה · ב) והיה להם לבית רבי מורה הוראות ועל פיו היו עושין כל דבריהם והוא נוה להם לשעה : כשמעתא דידיה · דאמר בית הלל מטמאין בדם נבילות : ששה דברים · במסכת עדיות קא חשיב להו : על כזית · ושיעור טומאת נבילה בכזית : מתני' אין מתנדבין לוג · יין לנסכים שלא מצינו מנחת נסכים של לוג ולא שנים ולא חמשה אבל מתנדבין שלשה דחזו לכבש וארבעה לאיל דהיא שלישית ההין וששה דחזו לפר ומששה ולמעלה דשבע חזו ג' מינייהו לכבש וד' לאיל ושמונה חזו לשני אילים תשעה חזו לפר וכבש עשרה חזו לפר ואיל י"א חזו לשני אילים וכבש וכך לעולם : גמ' יש קבע לנסכים · ג) אמר הרי עלי כך וכך לוגין ד) מי הוי קבע דאין יכול להקריבם אלא הכל ביחד דהוו קרבי בקרבן א' או אין קבע ויכול להקריבם [מה] דחזו באפיו] כפשייהו: היכי דמי · למאי נפקא מינה : ואידך הוי נדבה · נדבת ציבור וימכר ויפלו דמיו לשופרות או יקרב הוא עצמו וילטרף עם השני לוגין אחרים ויקרב לנסכי תמיד דהוו נמי לציבור : ואי אמרת יש קבע עד דממלא להו · ויביא לוג השני כי היכי דליתחזי לפר לא קרבי דהא אין יכול להקריב ז) בפני עצמו : ששה לנדבה · גבי י"ג שופרות שהיו במקדש קאי די"ג שופרות הוו בשבעה מהם היו נותנין הנך מעות דמפרש במסכת יומא (דף נה:) ובמסכת שקלים (דף ט:) תקלין חדתין ועתיקין קינין גוזלי עולה עלים ולבונה וזהב לכפורת וששה מהם היו לנדבה ליתן בהן מעות ההולכות ח) לנדבת לבור : ואמרינן · לקמן בפרק בתרא (דף קז:): כנגד מי כנגד מותר חטאת ט) · כגון הפריש מעות לחטאת והוזלו הכבשים ונותרו לו מעות : ואחד למותר אשם· אשם כגון גוזלות ומעילות : ואחד למותר אשם נזיר · דאותו מותר לא היה מעורב עם מותר אשם סתם לפי שזה לכפר וזה להתירו ביין : ואחד למותר אשם מצורע · דלא דמו להנך שבא להתירו במתנה ואיך י) מפרש בפרק בתרא (לקמן קז:) וכל הנך מותרות אזלי לנדבת לבור כשהמזבח בטל לוקחין באותם מעות עולות הבשר לשם ועורות לכהנים דזהו מדרשו של יהוידע במסכת תמורה (דף כג:) : ואם איתא · דהמביא חמשה לוגין [א] קרבי ארבע מהם ואחד יהא נדבה : ליתקין לו שופר · להפיל בו הדמים : הנך · מותרות לנדבת ליבור אזלי: הנך · נסכים למה להו שופר אחר וסגיא כל יומא שהרי רוב קרבנות טעונין נסכים : אפשר דמצטרפי דמר ודמר · אם נדר ה' יקריב ד' ויניח לוג הנשאר ויצטרף עם מותר נסכים אחרים עד שיהו ד' או ג' : אזרח · גבי נסכים כתיב כל האזרח יעשה ככה את אלה וקרא יתירא הוא דהא לעיל מיניה כתיבי כל דין נסכים מלמד שמתנדבין נסכים בלא קרבן וכמה שלשה לוגין דבציר מהכי לא חזו למידי : יהיה · חצי ההין יהיה לפר משמע יא) *) [ב] דמנחה דהויא אתרייתי ליסנא אחרינא בפרשת נסכים כתיב ככה כגר יהיה : ככה · עיכובא : אילימא ארבעה וששה · פשיטא יב) מי לריך קרא לרבויי : מאי שנא שלש · דפשיטא לן דחזו לכבש כו' : אלא לאו · מידי דלא חזו יג) ליה אתי ושמע דמתנדבין יד) ויקריבו ארבעה והחמישי יהא מותר : מה שנים לא חזו כלל · דליכא למימר משיך חדא מינייהו ומקריב לה : הא כדאיתא טו) · שנים אין מתנדבין לגמרי חמשה לכתחילה הוא דלא שאין מפרישין תחילה למותרות אבל דיעבד מקריב ארבע וחמישי יהא מותר לנדבה : הא אין קבע לנסכים · וכמה דבעי מפנים ולמעלה מייתי וכי מייתי חמשה מקריב ארבעה מינייהו ואידך מותר טז) וכל מה דבעי מייתי ומאי דחזי מקריב ואידך מותר [ג] לנדבה והכא ליכא למיבעי ולא מידי : עד עשרה פשיטא לי · דלוג ושנים וה' יז) לגמרי [לא קרבי] עד דממלי להו שלש לכבש וד' לאיל וששה לפר ושבעה לכבש ואיל ח' לשני אילים ט' לפר וכבש י' לפר ואיל : אחד עשר מיבעיא

[גי' רש"ק] *) נ"א דמנחה הויא כו'

מוריינא דבי נשיאה · של בית רבי ואפשר שהיה בימיו דאפי' רבי מאיר דנפטר קודם רבי יהודה כדמוכח בפרק שני דקידושין (דף נב:) היה קיים עדיין בהלולא דרבי שמעון בר רבי כדמוכח בירושלמי דבילה דעבר קמי פתחא ושמע שהיו מטפחין ואמר מחללין את השבת ואף בימי רב היה כדמשמע בפרק קמא דעירובין (דף יג:) דאמר רב האי דמחדדנא מחבריא דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה ויש גורסין שם רבי משום עובדא דירושלמי : הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית · משמע דדם עמא מתמת דחשיב כבשר ותימה דבמעילה יח) בפרק קדשי מזבח (דף יז·) אמר מנין לדם שרצים שהוא טמא שנאמר וזה לכם הטמא תיפוק לי דחשיב כבשר ויש לומר דאיצטריך קרא לרבויי דם ללול דמטמא בכעדשה דס"ד עד שיהא בו כדי שיוכל לקרוש ולעמוד על כעדשה ולהכי תנן דם השרץ ובשרו מלטרפין דשיעורן שוה אבל דם נבילה ובשרה לא דאין שיעורן שוה וכן מוכח בירושלמי דאמר דם נבילה טמא [ד] והדתנן דם השרץ ובשרו מלטרפין ואין לנו כיולא בו וא"ת ולמה לי קרא בפרק בהמה המקשה (חולין עב·) לרביעית דם מן המת הרי יכול לקרוש ולעמוד על כזית ויש לומר דשאני מת דהוה ממעיטנן דם משום דגזעו מחליף כדדרשינן בריש דם הנדה (נדה נה·) מה עלם שנברא עמו ואין גזעו מחליף ילאו שינים שלא נבראו עמו ילאו שער ולפורן שאע"פ שנבראו עמו גזען מחליף ופריך והרי בשר דגזעו מחליף וטמא ומשני מקומו נעשה ללקת ועוד קשה בפרק כל שעה (פסחים דף כב·) דלא משני אקושיא דדם כשהותרה נבילה היא וחלבה וגידה ודמה הותרה כדמשני אקושיא דחלב וגיד משמע דלא חשיב כבשר לפיכך לריך לומר שיש שום ריבוי דמרבינן ביה דם נבילות ולבתר דמרבה ביה מסתבר לאוקומי רבויא ברביעית שיכול לקרוש ולעמוד על כזית* : אין מתנדבין לוג שנים וחמשה · תימה כי היכי דאמרי' (לעיל דף קג·) גבי מנחות דאם אמר חצי עשרון יביא עשרון שלם עשרון ומחצה יביא שנים הכא נמי נימא כי אמר לוג או שנים יביא שלשה שהם נסכי כבש וכי אמר חמשה יביא ששה שהם נסכי פר ושמא הכי נמי היכא דאמר הרי עלי אבל הכא מיירי בנדבה דיש לוג אחד או שנים לפניו ואמר הרי אלו לנסכים ובגמרא גבי יש קבע לנסכים פירש בקונטרס כגון דאמר הרי עלי כך וכך לוגין *למדה : ששה לנדבה · בפרק בתרא (דף קז:) מייתי לה לקמן ופליגי אמוראי כנגד מי : אמר אביי אם תמצא לומר כו' · מספקא ליה לאביי משום קושיא דרב אשי : עד עשרה פשיטא לי אחד עשר מיבעיא לי · ואם תאמר שבעה נמי תיבעי אי לשני **) כלים איכוין עד דממלא להו לא קרבי או לאיל וכבש איכוין וי"ל דלא מיבעיא ליה אלא בתרי מחד מינא וחד מחד מינא אי אמר או לא אבל פשיטא דחד מחד מינא וחד מחד מינא אמרינן :

*) נ"ל לנדבה **) נ"ל אלים

תורה אור

והוא גברא על פלטר סמיך מאי הוי עלה אמר רב יוסף רבי יהודה מוריינא דבי נשיאה הוה ואורי ליה כשמעתיה *דתנן רבי יהודה אומר ששה דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל דםנבילות בית שמאי מטהרין ובית הלל מטמאין אמר רבי יוסי בר' יהודה אף כשטמאו בית הלל לא טמאו אלא ברביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית : מתני' [א]אין מתנדבין לוג שנים וחמשה אבל מתנדבין שלשה וארבעה וששה ומששה ולמעלה: גמ' איבעיא להו [ב]יש קבע לנסכים או אין קבע לנסכים היכי דמי כגון דאייתי חמשה אי אמרת אין קבע לנסכים משיך ומקריב ארבעה מינייהו דחזי לאיל ואידך הוי נדבה ואי אמרת יש קבע לנסכים עד דממלי להו לא קרבי מאי אמר אבייתא שמע *[ג]ששה לנדבה ואמרינן כנגד מי כנגד מותר חטאת ומותר אשמות ומותר אשם נזיר ומותר אשם מצורע [א] ומותר קינין ומותר מנחת חוטא ואם איתא ליתקין שופר אחרינא כנגד מותר נסכים הנך לנדבת צבור אזלי הני שכיחי אפשר דמצטרפי דמר ודמר בהדי הדדי וקרבי אמר רבא תא שמע °אזרח *[ד]מלמד שמתנדבין נסכים וכמה שלשת לוגין ומנין שאם רצה להוסיף יוסיף תלמוד לומר יהיה יכול יפחות ת"ל ככה מאי יוסיף אילימא ארבעה וששה מאי שנא שלשה דחזו לכבש ארבעה וששה נמי חזו לאיל ופר אלא לאו חמשה ושמע מינה אין קבע לנסכים שמע מינה אמר רב אשי והא אנן לא תנן הכי אין מתנדבין לוג שנים וחמשה קתני חמשה דומיא דשנים מה שנים דלא חזו כלל אף חמשה נמי דלא חזו כלל מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא אמר אביי אם תמצא לומר אין קבע לנסכים האאין קבע לנסכים אם תמצא לומר יש קבע לנסכים [ה]עד עשרה פשיטא לי אחד עשר מיבעיא

במדבר טו

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פי"ז מהלכות מעה"ק הלכה יב :

לב ב מיי' שם הלכה יד :

לג ג מיי' פי"ב מהלכות שגגות הלכה ג :

לד ד מיי' פי"ד מהל' מעה"ק הלכה א :

לה ה מיי' פי"ח מהל' מעה"ק הלכה יג :

מסורת הש"ס

פנת עו עדיות פ"ה מ"א [בכתובות ע"א: תוספתא נכון משום דהכי ר' ב"ר יהודה אף כשטמאו וכו' לא נזכר במסכת עדיות]

נ"ק

לקמן קז: [וש"נ]

לעיל ע:

שיטה מקובצת

א] תיבות ומותר קינין ומותר מנחת חוטא נמחק :

רבינו גרשום

[והוא גברא כו'] כלומר לא ידע למיהדר שמרוד מפני מחשבת מזונות : ר' יהודה מוריינא דבי נשיאה הוה ...

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה והאי גברא לגו מדידיה :

הגהות צ"ק [א] קרבין פירוש ...

גליון הש"ס רש"י ד"ה ולחד למותר אשם נזיר וכו' וזה להתירו ביין · עי' ...

לו א מיי' פי"ז מהלכות מעה"ק הלכה יב יג:
לז ב מיי' פי"ד מהלכות מעה"ק הלכה א ופי"ז הלכה יב:
לח ג מיי' פי"ד מהל' מעה"ק הלכה ג:
לט ד מיי' פ"ג מהלכות מעה"ק הלכה א ופי"ד הלכה ב:
א ה מיי' פי"ז מהל' מעה"ק הלכה ז:
ב ו ז מיי' שם הלכה ס:
ג ח מיי' שם הלכה ז:

מיבעיא לי מאי גברא לשני פרים קא מכוין ועד דממלי להו לא קרבי או דלמא לשני אילים וכבש אחד קמכוין תרי מחד מינא וחד מחד מינא אמרינן או לא מאי תיקו:

מתני' מתנדבין יין *ואין מתנדבין שמן דברי רבי עקיבא רבי טרפון אומר מתנדבין שמן אמר רבי טרפון מה מצינו א] ביין שהוא בא חובה ובא נדבה אף שמן שהוא בא חובה בא נדבה אמר לו רבי עקיבא לא אם אמרת ביין שכן קרב עם חובתו בפני עצמו תאמר בשמן שאינו קרב עם חובתו בפני עצמו אין שנים מתנדבין עשרון אחד אבל מתנדבין עולה ושלמים ב] ועוף אפי' פרידה אחת:

גמ' אמר *רבא מדברי שניהם נלמוד מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום פשיטא מהו דתימא מנחת נדבה גלי בה רחמנא הני חמשה מנחות אין טפי לא קמ"ל הני מילי בסתמא אבל היכא דפריש פריש: אין שנים מתנדבין: מאי טעמא אילימא משום דכתיב °תקריב עולה נמי הא כתיב °יקריב אלא עולה מאי טעמא דכתיב °לעולותיכם מנחה נמי הא כתיב °למנחותיכם אלא משום דכתיב בה *°נפש תניא נמי הכי רבי אומר °אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם אשר יקריבו לה' הכל באין בשותפות לא סילק הכתוב °אלא מנחה שנאמר נפש אמר ר' יצחק מפני מה נשתנית מנחה שנאמר בה נפש אמר הקדוש ברוך הוא מי דרכו להביא מנחה עני מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו לפני א"ר יצחק מה נשתנית מנחה שנאמר בה חמשה מיני טיגון הללו משל למלך בשר ודם שעשה לו אוהבו סעודה ויודע בו שהוא עני אמר לו עשה לי מן חמשה מיני טיגון כדי שאהנה ממך:

ויקרא ג | במדבר כט | [עי' תוס' זבחים פ: ד"ה נפש]

הדרן עלך המנחות והנסכים

הרי עלי עשרון יביא ג] אחד עשרונות יביא ד] שנים פירשתי ואיני יודע מה פירשתי יביא ששים עשרון הרי עלי מנחה יביא איזו שירצה רבי יהודה אומר יביא מנחת הסולת שהיא מיוחדת שבמנחות מנחה או מין המנחה יביא אחת מנחות או מין מנחות יביא שתים פירשתי ואיני יודע איזה מהן פירשתי יביא חמשתן פירשתי מנחה של עשרונים ואיני יודע כמה פירשתי יביא ששים עשרון רבי אומר יביא מנחות של עשרונות מאחד ה] ועד ששים:

גמ' פשיטא עשרונות יביא שתים איצטריכא ליה הא נמי פשיטא מיעוט עשרונות שתים *איצטריכא ליה: פירשתי ואיני יודע מה פירשתי יביא ששים עשרון: מאן תנא אמר חזקיה דלא כרבי דאי רבי האמר יביא מנחות של עשרונות מאחד ועד ששים ורבי יוחנן אמר אפילו תימא רבי באומר פירשתי עשרונות אבל לא קבעתים בכלי (א) דמייתי שיתין עשרונות בשיתין מאני: הרי עלי מנחה יביא איזהו שירצה [וכו']: תנא הואיל ופתח בו הכתוב תחלה אלא מעתה האומר הרי עלי עולה יביא בן בקר הואיל ופתח בו הכתוב תחלה

ג"ל פירשתי איצטריכא כו' ג"ק

תוספות

מה נשתנית שנאמר בה נפש · דאי משום דאין באה בשותפות הוה ליה למיכתב איש או לשון אחר דמשמע יחיד דוקא: חמשה מיני טיגון · לא היה מטגן מנחת סולת מאפה תנור אלא מנחת מחבת ומרחשת לתורייהו אלא קורא טיגון מה שיש בטע שמן:

הדרן עלך המנחות והנסכים

הרי עלי מנחה יביא איזו שירצה · פירוש מחמשת מנחות אבל במנחת נסכים לא איכוין אע"ג דמתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום דסתמא דעתו אמנחות המפורשות ורגילות לבא בפני עצמן ולא בגלל זבח: מנחה מין המנחה · פירוש או אמר מין המנחה:

סימנא

רש"י

מיבעיא לי מאי גברא לשני פרים איכוין ועד דממלי להו · לי"ב לוגין לא קרבי דהא יש קבע לנסכים ולא אמרינן ליקרבו שמנה לוגין לשני אילים ושלשה לוגין לכבש אחד או דלמא למנחה הראויה לשני אילים וכבש איכוין: ה"ג תרי מחד מינא וחד מחד מינא אמרינן או לא · כלומר מי הוי אורחא ו] לאיתנדובי או לא: מתני' מתנדבין יין · בלא שמן וסלת ומנסכו לשיתין בפני עצמו ואין מתנדבין שמן בלא סלת ויין: מתנדבין שמן · וקומצו ומקטיר הקומץ ושיריו נאכלין: מה מצינו כו' · דאמרן לעיל אזרח מלמד שמתנדבין נסכין ורבי עקיבא מוקי לה ביין ז] (כדחזינן) כדקתני מתנדבין יין ולא שמן: אף שמן שהוא בא חובה · במנחת נסכים בא נדבה (ג) בפני עצמה: עם חובתו בפני עצמו · אע"פ שהוא בא חובה עם המנחה אינו מעורב במנחה שאמר בשמן כו' וכיון דלא אשכחן ליה דליתי בכלי בפני עצמו השתא נמי לא לייתי: אפילו פרידה · אפי' גוזל א' מתנדבין ח]: גמ' מדברי שניהם נלמוד מתנדב אדם מנחת נסכים · סלת שמן ויין בלא קרבן בכל יום דעד כאן לא פליגי אלא בפני עצמו אבל במעורב עם המנחה לא פליגי: חמשה מנחות · סלת ומחבת ומרחשת וחלות ורקיקין אבל רבוכה לא חשיב דאינה באה נדבה אלא בתודה עם הזבח ולאו מנחה היא: קמ"ל · ט] הא דהני חשיב ותו לא היכא דאמר מנחה סתם יביא אחת מחמש הללו: אבל היכא דפריש · לנסכים פריש: מאי טעמא · אין שנים מתנדבין עשרון: תקריב · לשון יחיד: עולותיכם · לשון רבים: עני · דרכו להביא מנחה שאין לו בהמות: חמשה מיני טיגון · סלת מחבת ומרחשת וחלות ורקיקין דמנחת מאפה כל מידי דאית ביה שמן קרי טיגון: שאהנה ממך · כלומר שתקובל לפני בהן:

הדרן עלך המנחות והנסכים

הרי עלי עשרון: פירשתי · כמה עשרונים אביא: ואיני יודע מה פירשתי יביא ששים עשרונים · דאי בציר מהכי נדר לא איכפת ליה דמתני י] ואמר כמה שנדרתי יהיו לנדרי והשאר יהא נדבה ובטפי יא] ליכא לספוקי דאין מנחה יחידית יתירה על ששים עשרונים: הרי עלי מנחה · סתם: יביא איזו שירצה · מחמשה מנחות: יב] מיוחדות · מפרש בגמרא: יג] מין המנחה · כלומר הרי עלי מנחה או שאמר הרי עלי מין המנחה יביא אחת יד]: מנחות · עלי או שאמר מין מנחות עלי יביא שתי מנחות ממין אחד: פירשתי · אחת מן המנחות שכתובים בפרשה ואיני יודע אי זה מהן פירשתי כו': פירשתי מנחה · בכלי אחד של עשרונים: ואיני יודע כמה · עשרונים קבעתי בה: יביא ששים עשרון · דבטפי מהכי ליכא לספוקי ואי בציר נדר לא איכפת לן דמתני ואמר כמה שפירשתי יהא לנדרי והשאר יהא לנדבה: רבי אומר · כיון דאמר מנחה משמע חדא אלמא בכלי אחד קבעה ואם יביא ששים בכלי אחד שמא בציר מהכי נדר והויא מנחה יתירה ואית ליה לרבי קביעותא דמנא מילתא טו] הלכך יביא ששים מנחות מאחד ועד ששים חדא של עשרון וחדא של שתים וחדא של שלש וחדא של ארבע וכן עד ששים דודאי חדא מינייהו נדר ואינך נדבה: גמ' אבל לא קבעתים בכלי אחד · הלכך יביא ששים עשרות בששים כלים כל אחד ואחד בפני עצמו טז] והא דקאמר יביא מנחות של עשרות מאחד ועד ששים הייט היכא דקבעה בכלי אחד דלא מצי לאיתויי בכלי אחד לא בציר מהכי ולא טפי מהכי הלכך יביא מנחות של עשרונים מאחד ועד ששים דודאי חדא מינייהו נדר: תנא · מה טעם יביא מנחת סלת לפי שפתח בה הכתוב תחלה:

מן

נ"ק ב"ז | זבחים עז. נזיר | [זבחים פד: קמן קיד]

רבינו גרשום

ליחלק כדמפרש במתני': אחד עשר מיבעי לי מאי גברא לב' פרים קא מיכוין לי"ב לוגין ועד דמלי להו לא קרבי או דלמא וכו' תרי מחד מינא · כגון ב' אילים וחד מחד מינא כגון כבש אמרי' דדעתיה אהכי או דלמא לחד מינא לב' פרים ותו לא וצריך למלינהו: מתנדבין יין · נסך בפני עצמו ואין מתנדבין שמן בפני עצמו: ובא נדבה · כדאמרי' אזרח מלמד שמתנדב נסכים: שכן קרב עם חובתו בפני (או אינו) [דאינו] מערבו אלא מניחו בפני עצמו בספלים הנקובים הלכך מתנדבין יין בפני עצמו: אין שנים מתנדבין עשרון אחד · משום דכתיב כי תקריב קרבן מנחה תקריב אחד ולא שנים: מדברי שניהם נלמד [מתנדב אדם] מנחת נסכים · מנחה בפני עצמה בלא זבח וקרב עמה נסכים דהא בהא לא פליגי אלא בשמן בפני עצמו · אבל עם המנחה מודי ר' עקיבא: מהו דתימא מנחת נדבה גלי רחמנא · בחמש מנחות דתני ה' מנחות להודייתו מייתי נדבה טפי לא: הני מילי בסתמא · כי נדר מנחה בסתם ודאי אינו מביא אלא אחת מחמש אבל אי פירש מנחת נסכים יביא מנחת נסכים: חמשה מיני טיגון · סולת מחבת מרחשת חלות ורקיקין וכל דבר שעשוי בשמן וסולת קרי טיגון: סליק פירקא

פירשתי בשעת נדר כמה עשרונים הייתי רוצה להביא ואיני יודע מה פירשתי יביא ס' עשרונים שיחיד מתנדב מנחה גדולה של ס' עשרון ובכלל הגדולה יש אותה שנדר: ולא כר' דאמר לקמן קמן והביא גדול לא יצא דלא סבירא ליה דיש בכלל הגדול קטן: דאי ר' האמר במתניתין יביא (קטן) מנחה של עשרונים מאחד ועד ששים דכיון דאינו יודע מה פירש שמא אמר מנחה של עשרון אחד ויביא אחת בכלי אחד ושמא מנחה של שני עשרונים או של ג' או של ד' ואיבא לספוקיה עד ששים מנחות וצריך ששים כלים אחד של ס' ואחד של נ"ט ואחד של נ"ח עד אחד של אחד בא': פירשתי עשרונים ואיני יודע כמה אבל ברי לי שלא קבעתים בכלי שלא אמרתי כך וכך בכלי אחד שלא הזכיר כלי וליכא למימר קטן והביא גדול הכא' ואינו צריך להביא אלא ס' עשרון בס' כלים ותו לא ממה נפשך דאם אמ' ס' הרי הביא ס' וכן סס' ועד א' הביא מה שפירש:

שיטה מקובצת

א] פיין עיין תוס' זבחים (דף ל"א ע"ב):ב:]ושלמים ועוף: ג] יביא אחת: ד] יביא שתים: ה] ועד ששים היינו אלף ושמנה מאות ושלשים כיצד מאלף עד יוד נ"ה א"ם עשר ב"ח עשר ג"ז עשר ד"ו עשר ה"י חמש עשרה עוד מי"א עד עשרים קנ"ה כיצד י"א וי"ט הרי שלשים י"ב וי"ח הרי שלשים י"ג וי"ז הרי שלשים י"ד וט"ו הרי שלשים ט"ז וכ' הרי חמשה ושלשים הכל קנ"ה מכ"א עד שלשים תנ"ה כיצד כ"א וכ"ט הרי חמשים כ"ב וכ"ח הרי חמשים כ"ג וכ"ז הרי חמשים כ"ד וכ"ו הרי חמשים כ"ה ושלשים הרי חמשה וחמשים הכל רנ"ה משלשים ועד ארבעים שנ"ח כיצד ל"א ול"ט הרי שבעים ל"ב ול"ח הרי שבעים ל"ג ול"ז הרי שבעים ל"ד ול"ו הרי שבעים ל"ה ומ' הרי ע"ה הרי שנ"ה ומאחד וארבעים עד נ' תנ"ה מ"א ומ"ט הרי תשעים מ"ב ומ"ח הרי תשעים מ"ג ומ"ז הרי תשעים מ"ד ומ"ו הרי תשעים מ"ה ונ' הרי תשעים וחמשה הכל תנ"ה ומנ"א ועד ס' תקנ"ה נ"א ונ"ט הרי ק"י נ"ב ונ"ח הרי ק"י נ"ג ונ"ז הרי ק"י נ"ד ונ"ו הרי ק"י נ"ה וס' הרי קס"ו הכל תקנ"ה וסימנך נ"ה קנ"ה רנ"ה שנ"ה תנ"ה תקנ"ה ס"ה אלף [ושמונה מאות] ושלשים תיין בתוס' (דף קו): ו] אורחא לאיתנדובי הכי: ז] כדחזינן דקתני: ח] מתנדבין בין שנים: ט] קמ"ל דהני מילי דחמש ותו: י] דמתני ואומר: יא] ובטפי מתני: יב] מיוחדת: יג] מנחה מין: יד] אחת מהמנחות תאמורות בתורה: טו] מילתא היא: טז] עצמו דהאי דקאמר רבי יביא:

הגהות הב"ח (א) גמ' בכלי אחד דמייתי שיתין: (ג) רש"י ד"ה אף שמן וכו' בא נדבה בס"ד ואח"כ מ"ה בפני עצמה עם חובתן בא בפני:

גליון הש"ס גמ' אלא מנחה שנאמר נפש · עי' זבחים דף ס ע"ב תוס' ד"ה נפש:

תורה אור

תחלה מן הצאן יביא כבש הואיל ופתח בו הכתוב תחלה מן העוף יביא תורים הואיל ופתח בו הכתוב תחלה אלמה *תנן הרי עלי עולה יביא כבש רבי אלעזר בן עזריה אומר תור או בן יונה ולא פליג רבי יהודה אלא מאי מיוחדת שבמנחות דלית ליה שם לווי והא תנא הואיל ופתח בו הכתוב תחלה קאמר הכי קאמר איזהו מנחה מיוחדת שבמנחות דלית ליה שם לווי זו שפתח בו הכתוב תחלה פשיטא מנחת הסולת קאמר סימנא בעלמא: מנחה מין המנחה [וכו']: בעי רב פפא מיני מנחה מהו כיון דאמר מיני תרתי קאמר ומאי מנחה דכולהו מנחות נמי מנחה מיקריין דכתיב (ויקרא ו) °וזאת תורת המנחה או דלמא כיון דאמר מנחה חדא מנחה קאמר ומאי מיני מנחה הכי קאמר ממיני מנחה חדא מנחה עלי תא שמע מנחה מין מנחה יביא אחת הא מיני מנחה שתים אימא סיפא מנחות מין מנחות יביא שתים הא מיני מנחה חדא *אלא מהא ליכא למשמע מינה: תא שמע [א]מין מנחות עלי יביא שתי מנחות ממין אחד הא ממיני מנחה חדא דלמא [ב]הא מיני מנחה מביא שתי מנחות משני מינין והא לא תני הכי מין מנחות עלי מביא שתי מנחות ממין אחד מיני מנחות עלי מביא שתי מנחות משני מינין הא מיני מנחה חדא דלמא הא מני רבי שמעון היא *דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא ומאי מיני מנחה מנחה דאית בה תרי מיני אבל רבנן דאמרי מחצה חלות ומחצה רקיקין לא יביא מביא שתי מנחות משני מינין: פירשתי ואיני יודע מה פירשתי יביא חמשתן: מאן תנא אמר רבי ירמיה דלא כרבי שמעון דאי רבי שמעון כיון דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא אי נמי א]*)סבר לה כר' יהודה דאמר כל המנחות באות עשר איכא לספוקה בארבע עשרה מנחות °אביי אמר אפילו תימא רבי שמעון שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר מייתי ומתני *דתניא רבי שמעון אומר [ג]למחרת מביא אשמו ולוגו עמו

*) פי' ומכ"ש אי ס"ל כר"מ דבאות י"ב חלות דאיכא ספיקות טפי

רש"י

*מן הצאן יביא כבש. אמר הרי עלי עולה מן הצאן יביא כבש ולא עז הואיל ופתח בו וכו': דלית ליה שם לווי · שנקראת מנחה סתם דשאר מנחות יש להם שם לווי מנחת מחבת ומנחת מרחשת ומנחת מאפה: איזו היא מנחה דקרי לה ר' יהודה מיוחדת · משום דלית ליה שם לווי זה שפתח בה הכתוב תחלה והיינו מנחת סלת: פשיטא דמנחת סלת קאמר · ר' יהודה דהא בהדיא קתני לה: סימנא בעלמא · לגירסא שלא תטעה ותשכח איזו מנחה קאמר ר' יהודה דיביא סימן זה יהא בידך זו שפתח בה הכתוב תחלה: וזאת תורת המנחה · בלו את אהרן ואכולהו מנחות קאי: ת"ש · ממתני': מנחה מין המנחה · פירשתי לעיל: יביא אחת · משום דמין חד משמע ומנחה נמי חדא משמע: הא מיני מנחה שתים · יביא שתים: ממין אחד · ב] [א] דמוקים לתרוייהו [לישני]: דלמא הא מיני מנחה יביא שתי מנחות משתי מינין · דמיני (א) ג] [ב] (מנחה) משמע תרין [ומנחה נמי משמע תרין] כדאמר לעיל וזאת תורת המנחה: ודילמא · הא דדייקינן מינה הא מיני מנחה חדא ר' שמעון היא דלדידיה איכא לקיומי תרוייהו [לישני] שני מינין במנחה אחת אבל לרבנן דלית להו מנחה משני מינים לעולם חדא מנחה ד] ממין *אחד (לא) מייתי: מאן תנא · דלא מספקא ליה אלא בחמשה מנחות: כיון דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא: ולאו דוקא קאמר דה"ה לתשע חלות וחד רקיק או לתשעה רקיקין וחדא חלה: אי נמי סבר לה כרבי יהודה דאמר · בפרק ואלו מנחות (לעיל עו:) כל המנחות באות עשר עשר: איכא לספוקי להאי בארבע עשרה מנחות · סלת ומחבת ומרחשת הרי ה] ג' ומנחת מאפה איכא אחד עשר ספיקות דלמא כולה חלות נדר ושמא תשעה חלות וחד רקיק ושמא שמנה חלות ושני רקיקין [ג] וכן גרועי לחלות ואוספי לרקיקין עד שמא כולה רקיקין(ב)[הוי י"ח]: מייתי · שתי מנחות אחת של עשר חלות ואחת של עשר רקיקין ואומר אם כולה חלות או כולה רקיקין נדרתי אותה שנדרתי תהא לנדרי והאחרת תהא נדבה ואם מחלה ו] של חלות ורקיקין נדרתי יצטרפו חלות מזו לפי מה שנדרתי *) ורקיקין מזו לפי מה שנדרתי לנדרי והאחרת תהא נדבה: למחרת מביא אשמו ולוגו עמו · בתוספת' דנזירות קתני לה מי שהיה ספק נזיר טמא וספק טהור ספק מצורע מוחלט טמא ספק טהור אוכל בקדשים אחר ס' יום כו' רבי

*) נ"ל ומחלה של רקיקין כו'

תוספות

סימנא בעלמא · לגירסא שלא תטעה ושלא תשכח באיזה מנחה א"ר יהודה כי על ידי טעם זה אתו לאדכורי גמרא:

למחרת מביא אשמו ולוגו · פירש בקונטרס למחרת יום ששים ובזבחים (דף ש·) פירש למחרת יום שמיני והכל אחד דאספק נזיר טמא ואספק מצורע טמא קאי כדמוכח בתוספתא דנזיר פרק בתרא והכי איתא התם ספק נזיר טמא וספק נזיר טהור אבל נזיר ודאי היה ספק מצורע טמא פי' מוחלט ספק מצורע טהור פי' ז] שטהור כבר אבל מצורע ודאי היה פי' בחד גברא איירי שיש בו ספיקות הללו אוכל בקדשים לאחר ששים יום ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ק"כ יום כיצד אמרו לו נזיר טמא אתה [ואין נזיר טמא מגלח אלא עד שבעה] לא ומנה שבעה הזה ושנה וגלח והבא קרבן מנה שבעה ומבקש לגלח אמרו לו נזיר טהור אתה ואין טהור מגלח פחות מל' יום לא ומנה כ"ג להשלים ח] *לו' מנה ל' ומבקש לגלח א"ל נזיר טהור אתה ואין ט] טהור מגלח אלא על הדמים *פירוש שלש בהמות חייב להביא חטאת עולה ושלמים ועל אחד מהם יכול לגלח וחטאת בהמה אינה באה על הספק ושלמי נזיר נמי טעון תנופה וזה אין יכול להניף מפני שהוא ספק מצורע טמא אבל עולה יכול להביא על תנאי והיינו דקתני כיצד הוא עושה מביא עולת בהמה ומתנה עליה ואומר אם טהור אני הרי זו חובה ואם לאו הרי זו נדבה כיצד הוא עושה להחמיר עליו מביא פיילי של חרס חדשה ונותנין לתוכה רביעית מים חיים ומביא שני ציפורי דרור פירוש כדין כל מצורעין ביום תגלחתם וחטאת העוף פי' כדין נזיר טמא דשמא טמא הוא ותגלחת זו של טומאה ואינו מתחיל נזירות טהרה עד שיביא חטאתו של טומאה שחטאתו מעכבתו מלמנות נזירות טהרה אבל אשמו אינו מעכבו ומשיגלח תגלחת טומאה הוא אסור לגלח עד שימנה נזירות טהרה ולהכי צריך להביא חטאת נזירות טומאה למנות נזירות טהרה ולגלח בסופה לטהרת לרעתו ואם ישהה עד תגלחת הטומאה שיעשה אחרי טהרתו בודאי הלרעת שאותה תעלה לו ודאי לטומאת נזרו כמו שמפרש בסוף הברייתא דימי לרעתו אין עולין לו לימי נזרו ותגלחת לרעתו אינה עולה לתגלחת נזרו כדאמר בפרק מי שאמר הריני נזיר מגלח (נזיר יז:) ובפרק שני נזירים (שם ס:) ומה שמביא חטאתו ביום תגלחתו היינו כרבי עקיבא דאמר במסכת נזיר (דף מד:) אם גילח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום והכי נמי הוי כגילח בשמיני שהרי שיהה תגלחתו ומתנה על חטאתו ואומר אם טמא אני חטאת מחובתי ועולה נדבה פי' עולה שאמרנו למעלה ואם טהור אני עולה מחובתי וחטאת העוף ספק מגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו כדרך שהמצורעים מגלחין [ד] ומביא עולת בהמה י] [ומתנה עליה כו' וסופר שלשים יום ומביא עולת בהמה כו'] שהרי ספק נזירות טהרה הוא מונה ואינו יכול לגלח תגלחת שניה לצרעתו עד שיזרוק עליו אחד מן הדמים ומביא עולה וחטאת [ה] ושלמים יא] (ודאי עולת בהמה) וישהה עד סוף נזירות טהרה שאחר טהרת לצרעתו שעולה בודאי ואומר אם טמא אני פירוש אם טמא הייתי בתגלחת ראשונה העולה ראשונה נדבה היתה וזו תהיה חובה וחטאת העוף שהבאתי בתגלחת ראשונה מחובתי ואם טהור אני עולה ראשונה חובה וזו נדבה שתגלחת זו של עכשיו אינה כלום וחטאת העוף ספק ומגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו כדרך מצורעים ותגלחת זו היתה ראויה לעשות בסוף ז' ימי ספירה תגלחתו ראשונה אבל לא היה יכול משום דגילוח ספק מצורע אינו דוחה איסור גילוח דנזיר רבי

עין משפט נר מצוה

ד א ב מיי' פי"ד מהל' מעה"ק הלכה ס:

ה ג מיי' פ"ו מהלכות נזירות הלכה ו:

לקמן קי: ב"ק עח: תמורה כ'

ג"ק

נ"ל שלשים ג"ק

נ"ל פי' עד שיזרוק עליו הדם דשלש בהמות כו' ג"ק

[ברכות כה: וש"נ]

ג"ה אחד מייתי לדידהו אם אמר מיני מנחה מביא שתי מנחות מב' מינים

זבחים צו: כלה · מיר"מן ס'

רבינו גרשום

מאי מיוחדת הואיל ופתח [בה] הכתוב תחילה: פשיטא דמנחת הסולת קאמר מתני' דקתני יביא מנחת הסלת והיינו הא שפתח בה הכתוב תחילה ומאי קאמר לברייתא [דהיינו אותה] (דאמר) שפתח בה הכתוב תחילה ולא כלום קמ"ל דהיינו היא: אלא לסימן בעלמא קמ"ל לגירסא דמי שאמר מנחת סתם לרבי יהודה יביא אותה שפתח בה הכתוב והיינו מנחת הסלת: פירשתי שם מנחה ואיני יודע איזו פירשתי יביא חמשתן: דאי רבי שמעון כיון דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא האי מחצה חלות ומחצה רקיקין לאו מחצה דוקא קאמר אלא מקצת חלות ומקצת רקיקין: אי נמי סבר לה כר' יהודה דאמר כל המנחות באות עשר והני חלות נמי עשר ורקיקין עשר · אמאי יביא חמשתן והא לא הא איכא לספוקא בארבע עשרה מנחות כיצד דדילמא ט' חלות וא' רקיק אמר או ח' חלות וב' רקיקין או ז' חלות וג' רקיקין או ו' חלות וד' רקיקין או ה' חלות וה' רקיקין או ד' חלות וו' רקיקין או ג' חלות וז' רקיקין או ב' חלות וח' רקיקין או חלה אחת וט' רקיקין הרי תשע והיינו גרועי ואוספי עד לחלה א' וט' רקיקין ואיכא לספוקי לכולהו אמר רקיקין או כולהו אמר חלות או סלת אמר או מחבת אמר או מרחשת אמר הרי י"ד · וכ"ש אי סבר לה כר' מאיר דאמר כל המנחות באות י"ב איכא לספוקי בשש עשרה · מוסיף שנים על הני דאמרן דאיכא גרועי ואוספי עד לחלה אחת וי"א רקיקין: אביי אמר אפי' תימא ר' שמעון ואינו צריך אלא חמשתן דשמעינן ליה לר' שמעון דאמר מייתי ומתני · הכא נמי מייתי ומתני שהרי הביא עשר חלות ועשר רקיקין ומתני דאי אמר תשע חלות וחד רקיק ליהוו הני עשר לחובתי ואידך עשר ליהוו נדבה ואי אמר ח' חלות וחד רקיק ואפילו עד חלה אחת וט' רקיקין יכול למימר הני עשר לחובתי ואידך י' לנדבה ואי אמר כולהו חלות או כולהו רקיקין הרי הביא · וכן נמי אי סבירא ליה כר' מאיר לייתי מכולהו י"ב וליתני ולימא אי מחצה רקיקין אמרתי יהו י"א חלות וחד רקיק לחובה והשאר יהא לנדבה הרי י"א מנחות ושמא חלות לחודייהו נדר או שמא רקיקין לחוד נדר או מחבת או מרחשת או מנחת סלת והכי מצי מתני ואזיל וממה נפשך לא יהא צריך אלא חמש מנחות: ומנא תימרא דר' שמעון אית ליה מתני דתניא ר' שמעון אומר למחרת מביא אשמו ולוגו עמו וכו' · התם קאי בנזירות דתנן מי שהיה נזיר טמא בספק ומצורע מוחלט בספק לאחר ס' יום אוכל בקדשים ולאחר ק"כ יום מותר לשתות ביין וליטמא למתים ומגלה ד' תגלחיות שהנזיר טמא מגלח ב' ומצורע מוחלט ב' ומונה ל' יום לנזירות טהרה של (יום) סתם נזירות ומגלח לסוף ל' כדכתיב וגלח הנזיר פתח אוהל מועד וגו' וכשרוצה להביא קרבנו לסוף אותן ל' יום אומרין לו שמא נזיר טמא הייתה ואותו גילוח שגלחת עולה לך בשביל תגלחת נזירות טומאה שהיית חייב לגלח בסוף ז' יום דכתיב וכי ימות מת עליו בפתע פתאום וטמא ראש נזרו וגילח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו ועדיין צריך אתה למנות ל' יום לנזירות טהרתך ומונה ל' יום ומגלח לסוף ל' יום וכשרוצה להביא קרבן לנזירותו אומרין שמא מצורע מוחלט הייתה ואותן ב' גילוחין שגילחת לצרעתך עלו לך ולא לנזירותך שאילו הייתה מצורע מוחלט ודאי ונזיר טמא ודאי ס"מ היה דינך למנות קודם לצרעתך ולגלח ב' תגלחיות ואח"כ לנזירותך אף עכשיו כן · דגילוח ראשון הוי ההיא דחייב לגלח לכשנתרפא מצרעתו דכתיב וכבס המטהר את בגדיו וגלח את כל שערו · וגילוח שני שחייב לגלח לאחר ז' יום לטהרתו כדכתיב וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים וכתיב והיה ביום השביעי יגלח את כל בשרו · ועכשיו רשאי לוכל בקדשים לאחר ס' יום דהשתא ודאי טהור הוא שהרי נטהר מצרעתו ואיכא למימר נטהר נמי מספק טומאת נזירותו · וכיון דאמרינן ליה לצרעתך עלו ולא לנזירותך צריך למנות עוד ל' יום לנזירותו ומגלח לסוף ל' כדין נזיר טהור וכשרוצה להביא קרבנו אומרין לו שמא נזיר טמא הייתה ואותו גילוח שגילחת עולה לגילוח טומאה למה שהייתה חייב לגלח לסוף ז' ועדיין צריך אתה למנות ל' יום לנזירות טהרתך מיום גילוח טומאתך כדכתיב והימים הראשונים יפלו ולגלח לסוף ל' יום כדין נזיר טהור והיינו ק"כ יום ומכן ואילך מותר לשתות ביין ולטמא למתים שהרי כבר עשה ד' תגלחיות דמוחלט ודנזיר טמא כדפרשינן להו וקאמר ר' שמעון למחרת דסוף ס' יום דמנה ס' יגלח ב' תגלחיות דחשבינן לצרעתו למחר מביא אשמו ולוגו וכו' · ולהכי קאמר למחרת דקרבן מצורע אין מביאין אותו באותו יום שנטהר בו וגילח בו עד למחרת דכתיב וביום השמיני יקח שני כבשים וגו' ולהכי קאמר למחרת מביא אשמו דספק מוחלט הוה ומתני

שיטה מקובצת

א] סבר לה כר' יהודה גליון וכ"ש אי סבר לה כר"מ דאמר שתים עשרה איכא לספוקי בשש עשרה ספיקות ע"כ · חידושי הרמ"ה

אי נמי [סבר לה כר' יהודה [דאמר כל] המנחות [באות עשר] והוי [חמשה ספיקות אי] עשר אמר [על כל] חמשתן ותו איכא לספוקי [בתשע] מנחות כיצד [אי] תשע חלות [ורקיק אחד] אמר או שמונה [חלות ושני] רקיקין או ז' [חלות] וג' רקיקין או [ששה חלות] וד' רקיקין [או ה'] חלות וה' רקיקין [וזו] ארבע חלות [וששה] רקיקין או ג' חלות [ושבעה רקיקין] או שתי חלות [ושמונה] רקיקין או חלה אחת ותשעה רקיקין [הרי] תשעה והיינו גרועי ואוספי עד לחלה אחד ותשעת רקיקין ואיכא לספוקי שמא כולהו אמר רקיקין או כולהו חלות או אמר סולת או מחבת או מרחשת הרי [י"ד] וכ"ש אי סבר כר' מאיר דאמר כל המנחות באות שתים עשרה איכא לספוקי [בשש עשרה] מוסיף שנים על [הני דאמרן] דאיכא גרועי ואוספי עד לחלה אחת וי"א רקיקין: אביי אמר אפי' תימא ר"ש · אינו צריך אלא חמשתן דשמעינן ליה לר"ש דאמר מייתי ומתני הכא נמי מייתי ומתני שהרי הביא עשר חלות ועשר רקיקין ומתני דאי אמר תשע חלות ורקיק אחד ליהוי כו' וכן נמי אי ס"ל כר"מ לייתי מכולהו י"ב ולתני וכו' ר' שמעון אומר למחרת מביא אשמו ולוגו · [בתוספתא] דנזירות [קתני מי שהיה ספק נזירות] טמא [וספק טהור] ומצורע [מוחלט] בספק לאחר [ששים יום] אוכל בקדשים [ולאחר] ק"כ יום מותר [לטמא] וכו' וקאמר [ר' שמעון] דסוף [ששים יום] יגלח ב' [תגלחות] לצרעתו [למחרת] מביא אשמו כו' ולהכי קאמר למחרת דקרבן ומצורע [אין] מביאין אותו [ביום] שנטהר בו [מצרעתו] עד למחרת דכתיב וביום השמיני יקח שני כבשים ולהכי קאמר למחרתו מביא אשמו דספק מוחלט הוא ומתני: ב] (ממקום) דמקיים ותיבת דמוקים נמחק: ג] תיבת מנחה נמחק: ד] מנחה אחת: ה] ג' ובמנחת: ו] תיבת של נמחק: ז] שטיהר: ח] להשלים שלשים תיבת לו' נמחק: ט] ואין נזיר: י] בהמה · ומתנה עליה כו' נראה שחסר מן התוס' וסופר שלשים יום כו' א) תרסי' וסופר שלשים יום ומביא עולת בהמה ומתנה כו': יא] תיבות ודאי עולת בהמה ל"ש:

א) לפני רבינו לא היה נדפס עדיין תיבות אלו וסופר ל' וכו' בתוך דברי התוס' מוקף במירכאות ולפיכך הולך להגיה.

הגהות צ"ק [א] נ"ע הספיקים: [ב] [illegible] [ה] נ"ל ושלמים ולאו ודאי עד כו':

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה דלמא וכו' דמיני ומנחה משמע תרין: (ב) ד"ה איכא וכו' לרקיקין הס"ד ואח"כ מ"ה מייתי ומתני מייתי שתי:

גליון הש"ס גמ' אביי אמר אפי' תימא ר"ש · עי' לעיל ג ע"א תוס' ד"ה אימא:

עמו ואומר אם מצורע הוא זהו אשמו וזה לוגו ואם לאו אשם זה יהא שלמי נדבה ואותו אשם טעון שחיטה בצפון ומתן בהונות וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק ונאכל לזכרי כהונה ליום ולילה ואף על גב [א] דקא מפריק מר בשחיטת קדשים אימר דאמר רבי שמעון מייתי ומתני לכתחילה לתקוני גברא אבל בעלמא דיעבד אין לכתחילה לא הני מילי גבי שלמים דקא ממעט באכילתן דהוו להו קדשים לבית הפסול אבל מנחות אפילו לכתחילה אמר ליה רב פפא לאביי(א) רבי שמעון דאמר* מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא הא קא מייתי עשרון אחד משני [ב] עשרון ולוג אחד משני [ג] לוגין שמעינן ליה לר"ש דאמר אם הביא עשרון אחד משני עשרונות ולוג אחד משני לוגין יצא ומיקמץ היכי קמיץ דמתני ואמר אי חלות לחודייהו ורקיקין לחודייהו אמרי דקא קמיצנא מחלות ליהוי אחלות דקא קמיצנא מרקיקין ליהוי ארקיקין אי מחצה רקיקין ומחצה חלות אמרי דקא קמיצנא מחלות ליהוי אמחצה חלות ומחצה רקיקין ודקא קמיצנא מרקיקין ליהוו אמחצה רקיקין ומחצה חלות והא בעי מיקמץ חד קומץ מחלות ומרקיקין

רבי שמעון אומר למחרת של יום ששים מביא אשמו כו': ושחיטתו בצפון · כשאר אשמות : ומתן בהונות · כדין אשם מצורע : וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק · כחומר שלמים : ונאכל לזכרי כהונה ליום ולילה ד] · שמא אשם הוא : ואע"ג (ג) דאמר מר · בשחיטת קדשים בפרק כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות (דף עו:) : אימר. דאמר ר"ש מייתי ומתני לכתחילה לתקוני גברא · כגון האי דבלאו הכי אסור למיכל בקדשים דשמא מצורע הוא : אבל בעלמא · כגון התם בזבחים דמיירי באשם שנתערב בשלמים דקאמר ר"ש התם כולן יאכלו כחומר שבהן שיהו כולן נאכלין ליום ולילה כאשם וכולן טעונים סמיכה ונסכים דיעבד אין לכתחילה לא : דקא ממעט באכילתן · דשמא שלמים הן וזמן אכילתן שני ימים ולילה אחד וכיון דאשם אינו נאכל אלא ליום ולילה והנותר שורף נמצא מביא קדשים לבית הפסול שלא כדין אבל מנחות הללו זמן אכילתן שוה אפילו לכתחילה נמי : ולרבי שמעון דאמר מחצה חלות כו' ומוקמא מתניתין אליביה וכגון דמייתי ומתני שיצטרפו חלות מעשרון זה לפי מה שנדר ורקיקין מעשרון זה לפי מה שנדר : הא קא מייתי· השתא עשרון ה] מזה קצת ומזה קצת וקא מערב שתי מנחות בהדי הדדי ואיהו לא נדר אלא חדא מנחה לאיתויי חד עשרון וחד לוג ומיפלגיה לחלות ורקיקים : שמעינן ליה לר"ש. דאמר המביא מנחה והביא שני עשרונים ושני לוגין ואמר חליו של זה וחליו של זה לחובתי והשאר נדבה יהא ולא אתפרים לן היכא : ומיקמץ היכי קמץ · לאותה מנחה שהוא מצטרף שתי מנחות למנחה אחת ו] : והא בעי מיקמץ כו' · דאי חדא מנחה של חלות ורקיקין אמר הוי בעי איתויי חלות ורקיקין ולפותתן בכלי אחד ולקמוץ משניהם קומץ אחד :
שמעינן

רבי שמעון אומר למחרת מביא אשמו ולוגו עמו בידו כדין מצורע בשמיני שלו והוא יום אחד וששים ומתנה עליו לפי שהוא ספק מצורע וחטאת מצורע שמעכבת טהרתו אינו יכול להביא מבהמה שאין חטאת בהמה באה על הספק לפיכך יביא חטאת העוף ואם הוא עשיר יכתוב נכסיו לאחר ויהא עני ויביא קרבן עני דהיינו עוף ור"ש לטעמיה דאמר במסכת ערכין (דף יז:) אפי' היה עשיר בשעה שהביא ציפוריו או בשעת הבאת אשם והעני הכל הולך אחר החטאת ואפילו לתנאי דפליגי עליה איכא לאוקומה להא דהכא ולפרושי יכתוב נכסיו לאחר מעיקרו ומתנה על חטאת העוף ואומר אם טמא הוא פירוש אם מצורע הוא הרי זו חובתו ואם לאו הרי זו ספיקו ואוכל בקדשים מיד אבל לשתות יין וליטמא למתים אינו יכול שאין ימי נזרו עולין לו לימי נגעו כילד יעשה פירוש לדברי בן זומא שאין מגלח לבקש אחד מן השוק לידור כנגדו בנזיר כמו שמגלח רבי יהושע בפרק שני נזירין (נזיר נט:) כופר שלשים ומביא עולת בהמה ומגלח פי' ספק תגלחת טומאה וספק תגלחת טהרה דשמא מצורע היה ונזיר טמא ולא עלו לו אחת מתגלחותיו לנזירותיו רק מנגעו שאין ימי נזרו עולין מתוך ימי נגעו ולסוף שבעה אחר ימי טהרת נגעו אינו יכול לגלח דשמא נזיר טהור הוא אבל הואיל לא בעי שכבר הזה ושנה ואפילו לסוף ל' אינו יכול לגלח עד שיזרוק עליו אחד מן הדמים ומביא חטאת העוף משום ספק תגלחת טומאה שאינו יכול להתחיל מנין נזירות טהרה עד שיביא חטאתו כדפרישית ומתנה עליו כתנאי שלמעלה בתגלחת ראשונה והוא הדין שיש להתנות שאם אינו נזיר עכשיו כלל שכלתה נזירותו מתגלחת שלמעלה העולה נדבה וחטאת העוף ספיקו אך התנא לא חש לפרש כל זה וסופר שלשים יום ומביא קרבנותיו שלמים ודאי ועולת בהמה ספק ומתנה עליה ואומר אם טמא הייתי בתגלחת שלישית העולה ראשונה נדבה וזו חובה וחטאת העוף מחובתי ואם טהור אני העולה ראשונה חובה וזו נדבה וחטאת העוף ספק והוא הדין נמי דמתנה אם כלתה נזירות מתגלחת שניה שתיקן עולת נדבה וחטאת העוף ספק אך לא חשש לפרש כך ושותה יין ומיטמא למתים תימה למה לא הזכיר בקרבנות תגלחת רביעית זו חטאת [בהמה] שהרי ודאי נזיר היה ועדיין לא הביא חטאת הבהמה בשום פעם ואם באנו לפרש רישא דברייתא ספק נזיר ז] וספק אינו נזיר כלל עכשיו (אבל נזיר ודאי היה) ולכך לא יביא חטאת בהמה שהרי אינה באה על הספק לא משתמע הכי דא"כ הוה ליה לפרושי בהדיא ועוד א"כ בשלמים הוה ליה למיתני תנאי או למיהוי ח] [א] עולת נדבה או שלמי נזיר ט] לענין [המורם מהם] דבהאי חזה ושוק ובהאי זרוע בשילה במה דברים אמורים בזמן שנדר שלשים אבל נדר שנים עשר חדש אוכל בקדשים לאחר שתי שנים ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ארבעה שנים [נ] באותו ענין ובאותה שיטה שאמרנו מגלח לסוף שנה [ג] באותה של סוף שלשים ובאותו תנאי ולסוף שתי שנים [ד] בשניה ולבסוף ג' שנים בשלישית ולבסוף ארבעה שנים ברביעית טמא בספק ומוחלט בודאי אוכל בקדשים לאחר שמונה ימים דתגלחת מצורע ודאי דוחה איסור גילוח דנזיר ומיד כשיבא לפניו מגלח ראשונה ובשביעי תגלחת שניה ובשמיני מכניס ידיו לבהונות ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ל"ו כך כתוב בתוספתא ונראה דגרסינן ששים ושבעה לפי שיטה שפירשנו טמא בודאי ומוחלט בספק אוכל בקדשים י] לאחר שלשים ושבעה יום ושותה ביין ומיטמא למתים לאחר ע"ד יום טמא בודאי ומוחלט בודאי אוכל בקדשים לאחר שמונה ימים ושותה יין ומטמא למתים לאחר ארבעה וארבעים יום : **אשם** זה יהא שלמי נדבה · ות"ת והא אמרינן בפרק איזהו מקומן (זבחים דף מז:) דאשם מצורע שני כהנים מקבלין את הדם אחד ביד ואחד בכלי ושלמים אמרינן דצריך שיקבל כל דמו של פר ויש לומר דתקוני גברא שאני כדאמרינן בפרק התערובות (זבחים דף עו:) :

וסמיכה · למ"ד אשם מצורע לאו דאורייתא הוי באקפויי ידיו ואע"ג דשלמים בעו סמיכה גמורה ואשכחן בפסחים בפרק האשה (דף פט:) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהן דנמנעין מלעשות פסח שני מחמת סמיכה משום תקוני גברא התירו ולמ"ד דאורייתא הזכיר בהגם סמיכה וכן נסכים דבין שלמים בין אשם מצורע טעונין סמיכה ונסכים ומיהו נסכים מליטו למימר דנקט משום שאר אשמות דלא בעו נסכים : **ותנופת** חזה ושוק · תימה דלא תני תנופה מחיים דבעי אשם מצורע כדתנן בפרק כל המנחות באות מצה (לעיל סא·) : **ונאכל** ליום ולילה · ובתודה דאין נאכלת אלא ליום ולילה אין יכול להתנות משום דבעיא לחם ובלחם אי אפשר לעשות תקנה כדמוכח בפרק התודה (לעיל פי·) : **שמעינן** ליה לרבי שמעון דאמר אם הביא עשרון אחד משני עשרונות ולוג אחד משני לוגין יצא · פי' בקונטרס לא איתפרים ויש לדקדק מדקסבר מדת יבש לא נתקדשה דמכשר שתי הלחם ולחם הפנים אבית פאגי שמעת מינה דלאחים בעשרון משתי עשרונות ומיהו לוג אחד מב' לוגין לא שמעינן מינה דכולהו מודו במדת הלח דנתקדשה:
כרבי

א] ואע"ג דקאמר מר איסור דאמר · מתיבת ואע"ג עד תיבת אמר ליה רב פפא זהו פי' מרבנן סבוראי: ב] משני עשרונין : ג] לוגין · פי' דהוי בעי חד עשרון יחד לוג ומפלגינן לחלות ולרקיקין וקא מצרף מעשרון ולוג דחלות ומעשרון ולוג דרקיקין זהו מרבנן סבוראי :

חידושי הרגמ"ה

ואימר אם מצורע הוא (הכי [נמי]) ואותו אשם טעון שחיטה בצפון ומתן בהונות וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק כחומר שלמים דרמינן עליה חומר תרווייהו וה"נ מתני בקרבן נזירותו כשמביא לסוף ק"כ יום אלמא ר"ש אית ליה מתני : (האי פירושא דספרים [מאע"ג] אע"ג דקא מפרק מר בשחיטת קדשים אימר דאמר ר"ש לכתחילה תקוני גברי אבל בעלמא כו'): לר"ש דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא הא קא מייתי כו' האי פירושא דבספרים הכי הוא · דהוי בעי עשרון וחד לוג דמאן דנדר מנחה סתם בעי להביא מחצה חלות ומחצה רקיקין דחד מנחה הוא חשיב ובעי לאתויי עשרון אחד ולעביד מההוא עשרון חלות ורקיקין ותכי נמי חד (עשרון) [לוג] לחלות ורקיקין דחד עשרון אינהו והשתא [דבעי] לאתויי שני עשרונות ושני לוגין נמי וקא מצטרף לחובתו מעשרון ולוג דחלות ומעשרון ולוג דרקיקין ובין תרווייהו הוי חד עשרון לחובתו : א"ל ודאי מצי הכי עביד לצרף חובתו משני עשרונים דשמעינן לר"ש בברייתא דאמר שאם הביא עשרון אחד משני עשרונים כגון אם נדר עשרון אחד ולוג אחד והקדיש שני עשרונים וב' לוגין והביא אותן עשרונים בשני כלים והפריש מהן חצי עשרון מכלי זה וחצי עשרון מכלי זה (משני עשרונים כגון) דמהני ב' עשרונות הפריש חד עשרון להובתו וה"נ עביד בשני לוגין יצא: ומיקמץ היכי קמיץ · הא קא מייתי עשרון לחלות ועשרון לרקיקין הא אימא (אימר) מחצה חלות ומחצה רקיקין אמר היינו חד עשרון ולא בעי אלא חד קומץ לתרווייהו : לעולם (דבעי למיקמץ) דקמיץ ב' קמצים חד דחלות וחד דרקיקין ומתני ואמר [אי] חלות להוד כו' אי מחצה חלות ומחצה רקיקין ליהוי ההוא קומץ דחלות ורקיקין בהדדי דהך תנאי [מהני] דדמי כאילו קמץ חד קומץ לחוד מתרווייהו : הך תנאי מאי אהני ליה הא בעי למיקמץ חד קומץ [וקא קמיץ] ב' קומצין : א"ל ודאי מצי למיקמץ מחלות [שיהו] ארקיקין דשמעינן לר"ש בברייתא דאמר [דהיכא] דנדר מחצה חלות ומחצה רקיקין ומייתי להו בחד מנא וכי קמץ ועלה בידו מאחת על שניהם יצא דיכול לקמוץ מחלות ארקיקין ומרקיקין אחלות : ד] ולילה עד חצות : ה] עשרון אחד משתי עשרונות : ו] אחת ובעי שני קמצים חדא לחובה יהרא לנדבה כדאמר בסוף שמעתין : ז] ספק נזיר טמא : ח] למיהוי שלמי : ט] דלענין מורם מהם : י] לאחר שבעה ושלשים שותה ביין ומטמא למתים לאחר שבעים וארבעה ימים טמא בודאי ומוחלט בודאי אוכל בקדשים לאחר : [א"ה מכאן ועד סוף המסכתא נקרעו הדפין ונאבדו וחבל על דאבדין]

[לעיל סג: וש"נ]

רבינו גרשום

ואומר אם מצורע הוא כו' : ה"נ ואותו אשם טעון שחיטה בצפון ומתן בהונות וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק ונאכל לזכרי כהונה ליום ולילה כלומר ואותו אשם טעון שחיטה בצפון כדין [אשם] דאשם מצורע גמור דשחיטתו בצפון דאפי' יהא שלמים שלמים לא נאסר (ש ח י ט ת ן) [אם נשחטו] בצפון ומתן בהונות כחומר דאשם וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק כחומר דשלמים דרמינן עליה חומרא דתרווייהו · וה"ח הכי נמי מתני לקרבן נזירותו כשמביאו לסוף ק"כ יום אלמא דרבי שמעון אית ליה מתני : האי פירוש, דספר' הכי גרסינן אף על גב דקא מפרק מר בשחיטת קדשים אימור דאמר ר' שמעון מייתי ומתני לכתחילה לתקוני גברא אבל בעלמא כו' · דהכי תנן בשחיטת קדשים היינו במסכת זבחים בפרק כל הזבחים אשם שנתערב בשלמים ר' שמעון אומר שניהן ישחטו בצפון ויאכלו כחמור שבהן ליום ולילה אמרו לו אין מביאין קדשים לבית הפסול ואמרינן בגמרא אפי' תימא ר' שמעון כי אמר שמעון דאיעבד אבל לכתחלה אסור לערבן לפי שאין מביאין קדשים לבית הפסול דהאי שנתערבו תנן וקתני בתר הכי איתיבית ר' שמעון אמר למחרת מביא וכו' דמשמע דאפי' לכתחילה קאמר וקא מפרק ליה שאני התם אמאי מביא לכתחלה ומתני דתקוני גברא הוא שמכשיר האי מצורע להאכילו בקדשים דאי אפשר דלא לייתי קרבן להכי מתני אבל בעלמא דלית ביה משום תקוני גברא כגון שלמי' שנתערבו בזבח אחר לא מצי (מתני) [לערב ולהתנות] לכתחלה : משום דקא ממעט באכילת שלמים דשלמים נאכלין לב' ימים ולילה א' אחר כי נתערבו ויאכלו כחמור שבהן הנותר למחר ישרפנו ועדיין יש להן זמן לאכילתו ומביא קדשים לבית הפסול אבל מנחות שלא ידע מה פירש אפי' לכתחלה מצי מתני דהכא ליכא למימר דממעט באכילתן דכולהו מנחות אין נאכלות אלא ליום ולילה והלכך גבי מנחות כדפרשינן לעיל : לר' שמעון דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקים יביא וקא מתני ס' חלות ורקיק אחד לחובתי ונמצא דקא מייתי עשרון אחד מב' עשרונין דבעינן דקא מייתי עשרון א' לחלות ועביד מיניה הלה אחת וס' רקיקין והשתא כי מתני הכי נמצא דמצטרף מעשרון דהלות ומעשרון דרקיקין חד עשרון לחובתו · ולוג א' מב' לוגין דהא בעשרון דחלות איכא חד לוג ובעשרון דרקיקין חד לוג וכי מתני הכי הוי בעי חד לוג בין החלות ורקיקין לחובתו והאי פירוש שכתוב בספרים הכי הוא דהוה בעי חד עשרון וחד לוג דמאן דנדר מנחה סתם ובעי להביא מחצה חלות ומחצה רקיקין דהדא מנחה הוא חייב לאתויי עשרון אחד ולעביד מההוא עשרון חלות ורקיקים והכי נמי חד לוג בין החלות ורקיקים דחד עשרון נינהו והשתא מייתי ב' עשרונין וב' לוגין וקא מצרף לחובתו מעשרון ולוג דחלות ומעשרון ולוג דרקיקים דבין תרווייהו הוי חד עשרון לחובתו: א"ל ודאי מצי עביד הכי לצרף חובתו מב' עשרונים דשמעינן ליה לר' שמעון בברייתא דאמר אם הביא עשרון א' מב' עשרונים כגון דאם נדר עשרון א' ולוג א' והקדיש ב' עשרונים בב' כלים והפריש מהן חצי עשרון מכלי זה וחצי עשרון מכלי האחר דמהני ב' עשרונים הפריש חד עשרון לחובתו והכי נמי עביד מב' לוגין יצא : ומיקמיץ היכי קמיץ דכי קא מייתי עשרון לחלות ועשרון לרקיקין הא איכא למימר דמחצה חלות ומחצה רקיקי אמר דהיינו חד עשרון ולא בעי אלא חד קומץ מתרויהו : לעולם דקמיץ ב' קמצין חד מחלות וחד מרקיקין ומתני ואמר הכי אי חלות לחוד ורקיקין לחוד אמרי וכו' אי מחצה חלות ומחצה רקיקין אמרי ההוא קומץ דקמיצנן מחלות לחודייהו ליהוו כאילו קמצתי חד קומץ מחלות ורקיקין בהדדי דהך תנאי מהני (לרבי) דדמי כאלו קמץ חד קומץ לחוד מתרויהו : (א') [ופרכינן] והך תנאי מאי אהני ליה הא בעי למקמץ חד קומץ בין חלות ורקיקין והשתא קמיץ מחלות
על

הגהות צ"ק [א] נ"ל שלמי נדבה : [ב] כאותו כו' וכאותה כו' : [ג] נ"ל כלום: כו' וכאותו כו' : [ד] כ"ה בשנייה וכן בשלישית וכן ברביעית :

הגהות הב"ח (א) גמ' ולר"ש דאמר (ב) רש"י ד"ה. ואע"ג דקמפריק מר בשחיטת

ומרקיקין וקא קמיץ מחלות ארקיקין ומרקיקין אחלות שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר *אם קמץ ועלה בידו מאחד על שניהם יצא והא איכא מותר שמן דאי מחצה חלות ומחצה רקיקין אמר מותר השמן מחזירו לחלות אי כולהו רקיקין אמר מותר השמן נאכל לכהנים כרבי שמעון בן יהודה דתניא רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון *מושחן כמין כי ומותר השמן נאכל לכהנים אמר ליה רב כהנא לרב אשי והא איכא לספוקה במנחת נסכים דאמר רבא *מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום כי קא מסתפקא ליה (סימן יחי"ד בגל"ל לבונ"ה בלו"ג מקמצ"ה) באה בגלל יחיד באה בגלל ציבור לא מסתפקא ליה כי קא מסתפקא ליה באה בגלל עצמה באה בגלל זבח לא מסתפקא ליה כי קא מסתפקא ליה טעונה לבונה שאינה טעונה לבונה לא מסתפקא ליה כי קא מסתפקא ליה באה בלוג באה בשלשה לוגין לא מסתפקא ליה כי קא מסתפקא ליה טעונה קמיצה שאינה טעונה קמיצה לא קא מסתפקא ליה: פירשתי מנחה של עשרונים: תנו רבנן פירשתי מנחה (א) וקבעתי בכלי אחד של עשרונים ואיני יודע מה פירשתי יביא מנחה של ששים עשרונים דברי חכמים רבי אומר יביא מנחות של עשרונים מאחד ועד ששים שהן אלף ושמונה מאות ושלשים פירשתי *ואיני יודע מה פירשתי ואי זו מהן פירשתי ואיני יודע כמה פירשתי יביא חמש מנחות של ששים ששים עשרונים שהן שלש מאות דברי חכמים רבי אומר יביא חמש מנחות של ששים עשרונים מאחד ועד ששים שהן תשעה אלפים ומאה וחמשים במאי קא מיפלגי אמר רב חסדא במותר להכנים חולין לעזרה קא מיפלגי רבי סבר *אסור להכנים חולין לעזרה ורבנן סברי מותר להכנים חולין לעזרה רבא אמר דכולי עלמא אסור להכנים חולין לעזרה והכא במותר לערב חובה בנדבה קא מיפלגי רבנן סברי מותר לערב חובה בנדבה ורבי סבר אסור לערב חובה בנדבה אמר ליה אביי לרבא לרבנן דאמרי מותר לערב חובה בנדבה הא בעינן שני קמצים דקמיץ והדר קמיץ והא קא קמיץ מחובה אנדבה ומנדבה אחובה דתלי ליה *בדעת כהן דאמר כל היכא דמטיא ידא דכהן השתא חובה ולבסוף נדבה ואקטורי היכי מקטר ליקטר נדבה ברישא דחובה היכי מקטר לה דלמא כולה חובה היא וחסרו להו שירים *ואמר מר שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה אין מקטיר קומץ עליהן ליקטר חובה ברישא דנדבה היכי מקטר לה ודלמא

רש"י

שמעינן ליה לר"ש · בפ' כל המנחות באות מצה (לעיל סג:) : מותר השמן · אמרי' בפ' ואלו מנחות (לעיל עה.) מנחה הבאה מחצה חלות ומחצה רקיקין מביא לוג שמן וחולהו לחלות ורקיקין וחלות בוללן ומושח הרקיקין על פני כולן ושאר השמן מחזירו לחלות וגבי סלה רקיקין תניא לעיל מההיא מושחן כמין כי ושאר השמן נאכל לכהנים : רבי שמעון בן יהודה · גבי מחצה חלות ומחצה רקיקין קאי : מותר השמן נאכל לכהנים · כדין רקיקין הבאים בפני עצמן הלכך ממה נפשך מותר של רקיקין נאכל לכהנים : כי קא מספקא ליה · לנדר ממנחת יחיד שאינה באה בצבור דהיינו הנך חמש מנחות הנדבה דאינן באות בצבור כדאמר לעיל (דף קד:) אין שנים מתנדבים עשרון אחד שהרי כתיב בה נפש אבל מנחת נסכים הבאה בצבור לא מספקא ליה דודאי (ב) ידע שלא נדרה: *של עשרוני' מאחד ועד ששים · יביא ששים מנחות בששים כלים באחד כלי חד עשרון ובאידך שנים ובאידך שלשה ובאידך [ארבעה וכן עד] ששים : שהם אלף ושמנה מאות ושלשים עשרונות · בכל כלי יאמר אם זו נדרתי יהא לנדרי ואם לאו תהא נדבה דממה נפשך חדא מינייהו נדר : פירשתי · עשרונות *ופירשתי מאיזה מנחה מן החמש המנחות ואיני יודע מאיזה מנחה פירשתי וכמה עשרונים פירשתי בה יביא חמש מנחות של ששים עשרונות : במותר להכנים חולין לעזרה · ודכולי עלמא אסור לערב חובה בנדבה : רבנן סברי מותר להכנים חולין לעזרה · הלכך יביא ששים עשרון בכלי אחד ויתנה אם כולן נדרתי כולן לחובתי ואם לאו מה שנדרתי יהא לחובתי והשאר חולין אבל השאר לנדבה לא מצי לאיתויי דאסור לערב חובה בנדבה ואי קשיא הכא נמי היכי קריב קומץ הא הוי קצת מן הקומץ חולין ועוד מנחה היכי מישתרי והא לא איקמוץ קומץ שלם דקצת מן הקומץ הוי חולין תריץ כדתרצינן בהקומץ רבה (לעיל כד:) קומץ בדעתא דכהן תליא מילתא וכהן דעתו אקודש ולא אחולין : ורבי סבר אסור להכנים חולין לעזרה · הלכך לא מצי איתויי בכלי אחד ומתנה אבל יביא ששים מנחות מאחד ועד ששים בששים כלים ויאמר אותם שנדרתי יהו לחובתי והשאר נדבה ואי קשיא לייתי ששים עשרונות בששים כלים ויאמר לפי חשבון שנדרתי יהא לנדרי והשאר נדבה הא לא קשיא דקביעות *המנחה מילתא היא ולא מצי לאיתויי בכלי אחד פחות ממה שקבע בו : מותר לערב חובה בנדבה · הלכך מייתי ס' עשרונות ויאמר כפי מה שנדרתי יהו לחובתי והשאר לנדבה : שני קמצים · חד לחובה וחד לנדבה : ותשני דקמיץ · שני קמצים : כל היכא דמטיא ידיה דכהן השתא · בקומץ ראשון יהא חובה וכל היכא דמטיא ידיה בקומץ אחרון תהא נדבה : דלמא

תוספות

כרבי שמעון בן יהודה · ואם תאמר מאי סלקא דעתך דמקשה דקאמרינן דאי מחצה חלות ומחצה רקיקין מותר השמן מחזירו לחלות הא לא אשכחן בפ' ואלו מנחות (לעיל עה.) רבי שמעון דאית ליה האי סברא ומנא ידע בסלה רקיקין דשאר השמן נאכל לכהנים וי"ל משום דרבנן דפליגי ארבי שמעון בן יהודה התם סבירא להו במותר השמן מחזירו לחלות ואליבא דרבי שמעון קאמרי דהא קתני מנחה הבאה מחצה חלות ומחצה רקיקים ומאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא רבי שמעון : שהן אלף ושמונה מאות ושלשים · כילד קח בידך מאחד ועד ששים וצרף תחילתן לסופן עד האמצע כגון אחד וששים הם ס"א שנים ונ"ט הם ס"א ושלש ונ"ח הם ס"א כן תמנה עד שלשים דשלשים ושלשים ואחד נמי הם ס"א ויעלה לך שלשים פעמים ס"א וכן עולה למנין פרים דחג דעולין לשבעים כילד ז' וי"ג הם עשרים וכן ח' וי"ב הם עשרים וכן ט' וי"א הם כ' וי' הרי שבעים : במותר להכנים חולין לעזרה קמיפלגי · ולא מיתוקמא אלא כרבנן דאמרי למנחה של ששים עשרון ששים לוגין דאי כרבי אליעזר בן יעקב דאמר אין לה אלא לוגה היכי מיתכשרה כיון דאיערב חולין בהדה הא איכא ראויה לבללן משום דהוה ליה חיסר שמנה : רבה אמר דכולי עלמא וכו' · רבה גרסינן אף על פי שהוא אחר רב חסדא דרבא מסני לקמן סיעתא אחריתא : דתלי לה בדעת כהן · ואף על גב דבהקומץ רבה (לעיל דף כד:) לית ליה לאביי בדעתא דכהן תליא מילתא הכא מודה אפשר

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פי"ד מהלכות מעשה"ק הלכה א :

ז ב מיי' שם פי"ז הלכה ח ופ"ש בכ"מ :

ח ג מיי' פ"ג מהלכות בחיטה הלכה ג ופ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ז

[לעיל קה: ובחים סד.]

הגהות הב"ח

(א) גמרא ת"ר פירשתי מנחה של עשרונים וקבעתי בכלי אחד ואיני יודע : (ב) רש"י ד"ה כי קא מספקא וכו' דודאי ידע בלא :

מסורת הש"ס (גליון)

[לעיל סג:]

נ"א של ס' עשרונים

גי' נ"ק

נ"א ופירשתי מנחה מן החמש כו' נ"ק

נ"א ואיני יודע מאיזו מהן וכו' נ"ק

[לעיל מח. פב וש"נ]

[לעיל כה:]

ב. ס. [יומא מז:]

[נ"א מנחה]

רבינו גרשום

על רקיקין ומרקיקין אחלות דהא קמיץ ב' קמצין : א"ל ודאי מצי למקמץ מחלות לחודיהו ארקיקין דשמעי' ליה לר' שמעון בברייתא דאמר ודאי היכא דנדר מחצה חלות ומחצה רקיקין ומייתי להו בחד מנא וכי קמץ ועלה בידו מאחד על שניהן יצא אלמא דיכול לקמוץ מחלות ארקיקין ומרקיקין אחלות : והא איכא מותר שמן דאמרי' בפירקא דלעיל דכשמביא חלות ורקיקין נותן חצי לוג לחלות וחצי לוג לרקיקין וחלות טעונין בלילה ורקיקין אין טעונין אלא משיחה כדאמרי' מושחן כמין כי יווני ומותר השמן שנשתייר מחצי לוג של רקיקין אותו מותר מחזירו לחלות והשתא כי מספקא ליה אי כולן רקיקין אמר אי מחצה חלות ומחצה רקיקין אמר היכי עביד מאותו מותר שמן דבעי להחזיר לחלות לאחר משיחת רקיקין דאי מחצה חלות ומחצה רקיקין אמר צריך להחזיר המותר לחלות . אי כולהו רקיקין אמר מותר השמן נאכל לכהנים דלאחר שמושחן השירים נאכל לכהנים . והשתא אי אכלי כהנים לשירים שמא מחצה חלות ומחצה רקיקין אמר וצריך להחזירו לחלות ולא למיכליה כהנים : א"ל (ק"ל) [ס"ל] כר"ש בן יהודה . דאמר דהיכא דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין אין מחזיר המותר לחלות אלא נאכל לכהנים הילכך ממה נפשך נאכל לכהנים : והא איכא לספוקא במנחת נסכים דאיכא למימר במנחת נסכים נדר וליתי מנחת נסכים ואמאי לא קא חשיב נמי הא וליתני ו' מיני מנחות ואמאי קא אמר חמשתן ותו לא : דאמר רבא מתנדב אדם . דיכול להביא מנחת נסכים לחודיה בלא זבח והואיל דמצי למיתי איכא למיחש ההא נדר : א"ל להא ודאי ליכא לספוקי כי קא מספקא ליה דידע דמידי דבאה יחיד ולא באה צבור נדר דהיינו אחד מה' מנחות אבל נסכין דבאין נמי בצבור פשיטא ליה דלא נדר : ופשיטא ליה נמי דלא נדר מידי דבא בגלל זבח ולא מידי דלא טעון לבונה ולא מידי דבעיא ג' לוגין שמן ולא מידי דלא טעון קמיצה דהיינו מנחת נסכים דכולה כליל ואית בה כל הני : פירשתי מנחה של עשרונים . דיודע איזו מנחה נדר אבל מספקא לית כמה עשרונים נדר במנחה : יביא ס' עשרון בכלי אחד . ויש בכלל המרובה המועט וסבירא ליה לתנא קמא קמן והביא גדול יצא ור' סבירא ליה דלא יצא ואיירי כגון דקבעם בכלי הילכך קאמר יביא מנחה של עשרונים בס' כלים מאחד ועד ס' . בכלי אחד חד עשרון ובאחד שנים ובשלישי ג' וכן עד ס' דהשתא איזה שנדר הא איתיה לחוד בכליו . פירשתי ואיני יודע איזה מהם פירשתי דאינו יודע מאיזה מין של חמש מנחות ואינו יודע כמה עשרונים במנחה יביא מכל מין ס' בכלי אחד שהן עולין ג' מאות : ר"א מכל מין צריך להביא מאחד ועד ס' . ומין אחד מאחד ועד ס' עולין לאלף ושמנה מאות ושלשים אם תרצה לחשבם קח זה סימן בידך מכל חשבון שתרצה להלקו כך . כגון אלו מאחד ועד ששים אמור ס' פעמים ס' ואל תחשוב אלא המחצית ל' פעמים ס' וכן חשוב מא' עד עשרה א' וב' הרי ג' הוסיף ג' הרי ו' הוסיף ד' הרי יו"ד הוסיף ה' הרי ט"ו וכן עד עשרה יעלה החשבון נ"ה הרי הותירו ה' על חשבון העשרה . ועכשיו ראה ל' פעמים ס' הרי י"ח מאות וששים הם ו' פעמים עשרה ולכל עשרה מותירים חמשה הרי שלשים והרי אלף ושמנה מאות ושלשים : רבנן סברי מותר להכנים חולין לעזרה . וקא מייתי ס' לחוד בחד מנא ומתני ואמר הכי אם עשר נדרתי יהו העשר לחובתי והשאר יהיו חולין וקומץ קומץ אחד ואותו קומץ הוי לחובתו ואי מכנים כולהו ס' בעזרה לית לן בה דאי חולין כהנים אכלי להו כקדשים : ור' סבר אסור להכנים חולין בעזרה . והילכך מתני ואמר הכי אי עשר נדרתי יהו העשר לחובתי והשאר יהו נדבה ואותן עשר הא הוו בכלי אחד בפני עצמו דאם נדר קמן איכא קמן ואי גדול איכא גדול : רבנן סברי מותר לערב חובה בנדבה . והכי מתני אי עשר נדרתי יהו עשר שבתוך אלו ס' לחובתי והשאר נדבה . ואי מתערבי כולהו ס' דהשתא אתערב חובת בנדבה לית לן בה דמותר לערב : ור' סבר דאסור לערב . ומשום הכי יביא מא' ועד ס' בס' כלים שלא יתערב חובה בנדבה : הא בעינן ב' קמצין . חד לחובתו וחד לנדבתו : דקמיץ והדר קמיץ ב' פעמים : והא קא קמיץ מחובה אנדבה כו' . דהא מתערבי אהדדי : דמטא ידא דכהן השתא . כלומר הקומץ שיקמוץ תחלה יהא חובה והאחד נדבה : דילמא כולה מנחה של ס' עשרון חובה דחיישינן דס' נדר וחסרו להו שירים דכיון דקא קמיץ לשום חובה ברישא הך דקא קמיץ לבסוף לשם נדבה לא צריך דדילמא כולה חובה היא וחסרו להו שירים בין קמיצת חובה להקטרת חובה דקודם שתקטיר לשום חובה הקטיר קודם של נדבה ואשתכח דקא חסרו שירים שהרי חסרו אותו קומץ דמקטיר לשום נדבה והלכך היאך מצי הדר מקטיר לקומץ דחובה דאמר מר וכו' : ליקטר דהובה ברישא ההוא קומץ דנדבה היכי מקטיר ליה *) דילמא כולה חובה ת"א . וכל שממנו לאישים השאר הרי הוא בבל תקטירו . והשתא ליכא למימר שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה כיון דקמיץ לשום חובה הקטיר מיד לשום חובה קודם דקמיץ לשם נדבה ולא חסרו בין קמיצה להקטרה . וקא ס"ד דאפי' קמץ אותו קומץ דנדבה מקמי דלקטר קומץ דחובה ליכא למימר דחסרו להו שירים . דהואיל דאמרי' דאותו חובה מקטיר ברישא כיון דאכתי קומץ לנדבה קאי בעיניה בשעת הקטרת קומץ דחובה אע"ג דמקמץ לא חשבינן כמאן דחסרי שירים : א"ל לעולם מקטר דחובה ברישא והכי אפשר ליה בתקנה כגון דמסיק אותו קומץ דנדבת לשום עצים ולא לשום קומץ דהשתא אי אמרת דשירים נינהו לא עבר בבל תקטירו כדר' אליעזר כו' : רבנן אית להו דר' אליעזר דאפשר לאסוקי לשום עצים ור' לית ליה דר' אליעזר ולהכי אמר דליתי מא' ועד ס' דקסבר ר' דהא דלא מייתי ס' להודיהו בחד מנא לאו משום דלא יהא מותר לערב אלא משום דלא מצי מסיק השירים לשום עצים . ורבנן סברי דמסיק ומתני הכי אי כולה חובה הוי הך קומץ שני דנדבה ליהוי כעצים דעלמא ואי לא ליהוי לשום נדבה : אמר אי ס"ד כו' . א"כ דסבירא ליה לר' דמותר לערב אמאי קא מחייב לאיתויי מא' ועד ס' בבציר מהכי סגיא דאפשר דמייתי שיתין עשרונים בחד מנא וחד עשרון בחד מנא ומנא ומנא להו כופף הכלי הגדול שבו ס' והכלי הקטן שבו האחד כדי שיהו נוגעין סולתן במעט וקמיץ מן הגדול חד קומץ ומן הקטן חד קומץ ומתני ואמר הכי אי ס' נדרתי יהו אלו ס' לחובתי ואידך קומץ הקטן השירים יהיו לנדבה ואי עשר לחוד נדרתי יהו עשר מן ס' לחובתי והשאר יהו לנדבה והקומץ של כלי קטן שהוא נדבה יהא פוטר נמי על השאר דנדבה דיש בכלי גדול דהא נגעי פורתא אהדדי ולהא ליכא למיחש רטלה.

שיטה מקובצת

גמ' ת"ר פירשתי מנחה של עשרונים וקבעתי : שם שהן אלף וכו' נ"ב אש"ל סימן : שם שהם תשעה אלפים וכו' נ"ב תס"ח סימן : שם רבי סבר אסור להכנים נ"ב עי' תוס' לעיל דף פ ע"ב : רש"י ד"ה ר"ש בן יהודה כו' קאי דמותר השמן וה"א : ד"ה כי קא מספקא כו' לנדר ממנחת יחיד : בא"ד דהיינו הנך חמש מנחות דנדבה דאינן : ד"ה של עשרונים מאחד כו' ובאידך שלשה ובאידך וכו' וכן עד ששים : ד"ה פירשתי עשרונות כו' של ששים ששים עשרונות : ד"ה רבנן סברי כו' היכי משתריא והא : ד"ה מותר לערב כו' הלכך מייתי ששים עשרונות בחד מנא ויאמר כפי מה שנדרתי יהא לחובתי : תד"ה כר"ש בן יהודה וכו' ומנא ידע דלמא הוי בכולה רקיקין דשאר השמן נאכל לכהנים : נס'

אפשר דמייתי שיתין בחד מנא ומגע להו וקמיץ. תימה והא תניא בהקומץ רבה (לעיל כז.) והרים ממנו בקמצו מן המחובר שלא יביא עשרון בשני כלים ויקמוץ ומגמע התם כגון דחק קפיזא בקבא אע"ג דעריב מעילאי ואין לחלק בין עשרון אחד לכמה עשרונות דהא על כרחיך הא דקאמרי' הכא ומגע להו וקמיץ למה לי דמגע להו אי לאו מכוס דכתיב ממנו כדדריש להו התם כיון דמדכתיב ממנו נפקא יש לנו למעט שני עשרונות בשני כלים כיון דחדא מנחה נינהו וחד קומץ לתרוייהו אע"ג דנגעי כמו עשרון אחד בשני כלים וצריך לפרש שני כלים דהכא כעריבה של הרגנולים דהתם ואע"ג דמפסקן מחילתא הא נוגע וא"ת דבכולה שמעתא משמע דלא אסרינן אלא לערב חובה בנדבה אבל חובה בחובה משמע דשרי וא"כ לרבי יאמר הם ששים עשרונים נדרתי הרי עלי עדיין עשרון א' ואם פחות מס' נדרתי הרי עלי עדיין כל מה שחיסרתי מס' ועוד עשרון אחד יותר ומייתי שיתין בחד מנא וחד בחד מנא ומגע להו וקמיץ מהאי וקמיץ מהאי דכיון דבכל חובה יכול לערב ויש לומר כדמוכח לעיל בפרק התודה (דף פא.) התורה אמרה טוב אשר לא תדור והא אמרת ליקו ולינדר לכתחילה ואין לנו לעשות כאן תקנה ע"י הרי עלי הכל בהרי זו שהרי דהוי *כההוא דרבי כר' אליעזר בן יעקב ואין לומר דלייתי שיתין בחד מנא וחד בחד מנא ומגע להו וקמיץ להו מעשרון הנדבה דבשמ"ס דהא *כי כלל חובה מעורב' בנדבה הוה ליה חיסר שמנה וריבה במנה: **לא** יפחות משני גזירין. ודוקא כי אמר עצים אבל כי אמר עץ מייתי גזיר אחד כדאית' בשקלים (דף יא): **לא** יפחות מן הקומץ. במסכת שקלים בפרק שלשה עשר שופרות (דף יח) פליגי אי לשיעור יד בעלים אי לשיעור יד כהן: **המעלה** את הקומץ בחוץ חייב. ובהא כללא הוו מעלה קומץ בפנים דהקטרה מעלייתא היא והלכך לא חשיב להו בשיטה כך פירש בקונטרס וא"ת ומי בהם לו תנא כר' אליעזר דבפרק בתרא דזבחי' (דף קי.) ומייתי ליה לעיל בסוף פרק קמא (דף יג:) דרבנן מחייבי בכזית בחוץ וי"ל דקומץ דנקט לאו לאפוקי כזית אלא לאפוקי מהידך דרבי אליעזר דאמר בשני בזיכי לבונה עד שיקריב שני קמצים ולפירוש זה לא מיירי בקומץ דסולת: **והא** איכא עולה וא"ת והא איכא שמן למ"ד בפרק כל התדיר (זבחים צא:) דבליל וי"ל כיון דאיכא שמן דאכלי כהנים לא פסיקא ליה ועוד קשיא והא איכא עצים דהפי' לרבי דאמר טעון קמיצה הכל קרב כמפורש בהקומץ רבה (לעיל כ:): ודלמא

תורה אור

ודלמא כולה חובה היא וכל *שהוא ממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו אמר ר' יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי דמסיק להו לשום עצים וכרבי אליעזר *דתניא רבי אליעזר אומר (א) °לריח ניחוה אי אתה מעלה *אבל אתה מעלה לשום עצים אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי ודלמא דכולי עלמא מותר לערב חובה בנדבה והכא בדרבי אליעזר קא מיפלגי דרבנן אית להו דרבי אליעזר ורבי לית ליה דרבי אליעזר אמר ליה אי סלקא דעתך לרבי מותר לערב חובה בנדבה ודרבי אליעזר לית ליה אפשר דמייתי שיתין בחד מנא וחד בחד מנא ומגע להו וקמיץ רבא אמר דכולי עלמא מותר לערב חובה בנדבה ודכולי עלמא אית להו דרבי אליעזר והכא בפלוגתא דרבי אליעזר בן יעקב ורבנן קא מיפלגי *דתנן אפי' מנחה של ס' עשרון נותן לה ס' לוג רבי אליעזר בן יעקב אומר אפי' מנחה של ששים עשרון אין לה אלא לוגה שנאמר °למנחה ולוג שמן רבנן סברי (ב) [כרבנן] דאמרי ס' לוג וכל חד וחד עשרון לוגה קא שקיל ורבי סבר כר' אליעזר בן יעקב דאמר אין לה אלא לוגה ולא ידעינן אי חדא מנחה היא דסגי לה בחד לוג אי שתי מנחות נינהו דבעינן שני לוגין רב אשי אמר בקטן והביא גדול קמיפלגי רבנן סברי קטן והביא גדול יצא ורבי סבר לא יצא והא איפלגו בה חדא זמנא *דתנן [ג]קטן והביא גדול יצא רבי אומר לא יצא צריכא דאי איתמר בהא בהא קא אמרי רבנן משום דאידי ואידי קומץ הוא אבל התם דקא נפישי אימורין אימא מודו ליה לרבי ואי איתמר בההיא בההיא קאמר רבי אבל בהא אימא מודי להו לרבנן צריכא *(סימן עצי"ם זה"ב יי"ן עול"ה תוד"ה שו"ר): **מתני'** [ג]הרי עלי *עצים לא יפחות משני גזירין לבונה לא יפחות מקומץ *חמשה קמצים הם [ד]האומר עלי לבונה לא יפחות מקומץ המנדב מנחה יביא עמה קומץ לבונה המעלה [ה]את הקומץ בחוץ חייב שני בזיכין [ו]טעונין שני קמצים הרי עלי זהב לא יפחות מדינר זהב כסף לא יפחות מדינר *כסף נחשת לא יפחות ממעה כסף [ז]פירשתי ואיני יודע מה פירשתי יהא מביא עד שיאמר לא לכך נתכוונתי: **גמ'** *תנו רבנן °קרבן מלמד שמתנדבין עצים וכמה שני גזירין וכן הוא אומר °והגורלות הפלנו על קרבן העצים רבי אומר עצים קרבן הם טעונין מלח וטעונין הגשה אמר רבא ולדברי *רבי עצים טעונין קמיצה אמר רב פפא לדברי רבי עצים צריכין עצים: לבונה לא יפחות מן הקומץ: מנלן דכתיב °והרים ממנו בקומצו מסלת המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה מקיש לבונה להרמה דמנחה מה הרמה דמנחה קומץ אף לבונה נמי קומץ: ת"ר [ח]הרי עלי למזבח יביא לבונה שאין לך דבר שקרב לגבי מזבח אלא לבונה פירשתי ואיני יודע מה פירשתי יביא מכל דבר שקרב למזבח ותו ליכא והא איכא *עולה איכא עורה לכהנים והא איכא עולת העוף איכא מוראה

דלמא כולה חובה היא. ומכי שקיל קומץ קמא הוה ליה כל מה שבכלים שיריים וכי קמיץ דנדבה ומקטר לה הוו להו [כמקטיר] שיריים (בחסרו): דמסיק להו לשם עצים. לעולם דחובה מקטיר ברישא ודקאמר דילמא *הוו שיריים נינהו וקמו להו בבל תקטירו דמקטר ליה לקומץ דנדב' לשם עצים: ואל המזבח לא יעלו. בשריה דהואי קרא דבל תקטירו כתיב: אית להו דר' אליעזר. הלכך כי מקטר לקומץ דנדבה מתנה ואומר אם היא נדבה בהואת כלי תהוי הקטרה מעליא ואי כולה לחובה היא הקטר' קמיית' תהא הקטרה והך לשם עצים: ורבי לית ליה דר' אליעזר. הילכך לא מצי לאיתויי בחד מנא דהו לא (ג) מקטר לקומץ *קמא דלמא כוליה חובה וקם ליה בבל תקטירו: אפשר דמייתי ששים בחד מנא וחד בחד מנא. וקמיץ מגדול ברישא ומתנה אי כולה חובה שפיר ואי לא הא דקמיצנא ליהוי מהובה ומהאי דקמיצנא *מכלי אי ליהוי אההוא עשרון ולהותה נדבה דפש בכלי (ד) אחר ומגע מגען לראשי הכלים זה בלד זה כדי שיגעו ראשי הקלתות זו לזו כי היכי דליתהרי נדבה דבכלי גדול הקומץ דבכלי קטן *ומקטיר חובה והדר דנדר דהוי נמי הייא קמ יתא כל כלי גדול חובה לא הוו להו שיריים שחסרו דמהנהו שיתין דבחד מנא לא שקיל ולא מידי מכי שקיל קומץ קמא: ששים לוג לששים עשרון. שבאותו כלי ומתנה כמה שנדרתי תהא לחובתי והשאר תהא נדבה וכל חד עשרון לוג שקיל ודחובה לחובה ונדבה לנדבה: אין לה (מנחה) אלא לוגה. לוג לכל המנחות ואי עריב ששים מנחות זו של ששים וזו של ששים בכלי אחד בעי להו ב' לוגין ואי חדא היא *בעי חד לוג: קטן והביא גדול. וזה אי נמי לא נדר אלא ששים עשרונות ומייתי המשה לנדרו ילא ולא בעי אתגויי מידי: קטן והביא גדול. שור קטן עלי והביא גדול: אידי ואידי. בין מנחה גדולה בין מנחה קטנה חד קומץ מקריב: אימורין דגדול נפישי מדקטן. ואיכא למימר לא הכי נדר בההוא קאמר גלא ילא דנפישי אימורין דידיה: **מתני'** שני גזירין: שני בקעיות גדולות: והמעלה את הקומץ בחוץ חייב. כרת דהעלאה היא ובהאי כללא הוי מעלה קומץ בפני' דהקטר' מעלייתא היא הלכך לא חשיב להו בשיטה: שני בזיכין. של לחם הפנים: נחשת לא יפחות ממעה כסף. לא יפחות משוה מעה כסף דמייתי [נחושת] שוה מעה כסף: פירשתי. כך וכך זהב ואיני יודע כמה פירשתי: יביא. כל כך עד שיודע בעצמו שלעולם לא לכך נתכוין: **גמ'** קרבן. נפש כי תקריב קרבן מנחה (ויקרא ב): וכן הוא אומר. דעצים איקרו קרבן: וטעונין הגשה. בקרן דרומית מערבית כמנחה: עצים טעונים קמיצה. שמרסקן לעצים דקין עד שנוטל מהם מלא קומצו: עצים. שמתנדב אדם טעונים עצים להסיקן בעצי הקדש כשאר קרבנות: מנלן. דהתם הקטרה הוי קומץ: פירשתי. אחד מאותן הקריבין כולם למזבח ואיני יודע היזה מהם פירשתי וקא (ה) סלקא דעתך דודאי מדכתי' למנייבא דעתיה [נמי] אמידי *דלית ביה היתר שיריים לכהנים ואע"ג דאיט נקטר כולו *כמין עולת העוף ומנחת נסכים והילכך יביא מכולן אבל היכא דאמר הרי עלי למזבח סתם משמע דבר שנקטר* היינו לבונה: ותו ליכא. ואמילתא קמייתא קאי דאין לך דבר הקרב כולו למזבח אלא לבונה: מורלה

שיטה מקובצת

גמ' דתנן ראב"י אומר אפי' מנחה של ששים: שם ולוג שמן רבנן סברי לה כרבנן דאמרי ס' לוג: שם חמשה קמצים הם האומר הרי עלי לבונה: שם שאין לך דבר שקרב כולו למזבח אלא לבונה: שם מכל דבר שקרב כולו למזבח ותו ליכא: רש"י ד"ה דלמא כו' הוה ליה כל מה שבכלי שיריים וכי קמיץ: ד"ה אית ליה כו' ואי כולה חובה: ד"ה ורבי לית ליה כו' דתו לא מקטר לקומץ בתרא דלמא כוליה חובה היא וקם ליה: ד"ה אפשר כו' ואי לא הא דקמיצנא להוי אהובה ומאי כו' ולאותה נדבה דפש בכלי גדול ומגע להו מגיע ב' ראשי הכלים זה בצד זה: בא"ד נדבה דבכלי הגדול אקומץ דכלי קטן ומקטר: בא"ד קמייתא של כלי גדול חובה: ד"ה אין לה למנחה אלא לוגה לוג לכל המנחה ואי עריב. בא"ד בכלי א' סגי להו בב' לוגין ואי חדא: ד"ה קטן והביא גדול וזה כו' אלא ג' עשרונות ומייתי ס' עשרונות יצא ולא בעי: ד"ה איכורין דגדול כו' ואיכא למימר דלאו הכי נדר בההוא קאמר לא יצא משום דנפישין איכורים דידיה: ד"ה נחושת כו' לא יפחות משוה מעה כסף דמייתי נחשת השוה מעה כסף: ד"ה יביא כו' שיודע בעצמו שמעולם לא נתכוון לכל כך הס"ד: ד"ה מנלן דסתם הקטרת לבונה הוי קומץ: תד"ה אפשר כו' כגון דחקק קפיזא בקבא אע"ג: בא"ד דהוי נדבה הס"ד ומה"ד ורבי כראב"י: ד"ה המעלה כו' וא"ת ומי סתם לן תנא כר' אליעזר דפי"ג דזבחים. ונ"ב דף קט ע"ב: גמ' צריכא: ה' קמצין הן דבהי' ענינין הוו חשיבי קמצין. האומר הרי עלי לבונה סתם מתוך ביתו קומץ: טעונין ב' קמצין. ליתן בכל א' קומץ לבנה: לא יפחות כמעה כסף. נחשת שיהא שוה מעה כסף ולהכי זוטר דבי נחשת מכולהו

רבינו גרשום

דכולה חובה והסרו להו שירים דהא קומץ אחרינא מאידך כלי קטן הוא דלא קא איערוב סולתן ממש אהדדי, והכי אפשר למעבד אלא ש"מ מדלא אמר הכי דמותר לערב חובה בנדבה קמפלגי דר' סבר אסור לערב הילכך לא מצי עביד הכי דהא י' דחובה נינהו בשארא דהוו להו נדבה בכלי אחד ולאו בדר' אליעזר קא מפלגי רבנן אמרי דמייתין שיתין בחד מנא ברבנן דאמרי לס' עשרונים ס' לוגין וכל חד חד עשרון לוגא דהנך ס' לוגין קא שקיל וכתנאי העשרונים יהא תנאי הלוגין: [ורבי] סבר כולהו ס' אין להו אלא חד לוג. ולהכי לא מצי מייתי ס' בחד מנא דלא ידעינן אי חדא מנחה היא כל הני ס' דאמרי' ס' נדר וסגי בחד לוג ושמא ב' מנחות נינהו דהוא הוו חובה והשאר הוו נדבה וצריכי ב' לוגין חד למנחת חובה וחד למנחת נדבה הילכך אי אפשר בתקנה אלא א"כ מייתי ס' לחודייהו ויהיב בהו לוג וכן מא' ועד ס' דמכל חד יחד איכא למימר מנחה באפי נפשה הוא וחדא מנחה יש לה חד לוג בין גדולה בין קטנה: רב אשי לא מהדר לתרוצי אי מותו קא מיפלגי ולא איירי כלל בכל הני דאמרן אלא פסיק ואמר דבהא פליגי. רבנן סברי קטן והביא גדול יצא. ואם נדר י' והביא ס' יצא: הא איפליגו דתנן קטן כו': דאידי ואידי קומץ הוא. בין שהביא מנחה קטנה בין מנחה גדולה אין מעלה ממנה לגבוה אלא חד קומץ להכי קאמרי רבנן דיצא: אבל התם בהמה דקא נפישי איכורין. דכי נתנדב עגל והביא פר דאימורין דפר נפישי מדעגל דהוי לגבוה שפי במה דנדר אימא מידן ליה לר' דלא יצא משום

מוראה ונוצה והאיכא נסכים נסכים לשיתין אזלי והאיכא מנחת נסכים כיון דאיכא מנחה דאכלי כהנים מינה לא פסיקא ליה: הרי עלי זהב לא יפחות מדינר זהב: ודלמא נסכא *אמר ר' אלעזר דאמר מטבע ודלמא פריטי אמר רב פפא פריטי דדהבא לא עבדי אינשי: כסף לא יפחות מדינר: ודלמא נסכא א"ר אלעזר דאמר מטבע *ודלמא פריטי אמר רב ששת באתרא דלא סגי פריטי דכספא: נחושת לא יפחות ממעה כסף: *תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר לא יפחות מצינורא קטנה של נחשת למאי חזיא אמר אביי שמהטטין בה (א) פתילות ומקנחין בה נרות: *ברזל הניא אחרים אומרים (ב) לא יפחות מכליה עורב וכמה אמר רב יוסף אמה על אמה איכא דאמרי לא יפחות מאמה על אמה למאי הויא אמר רב יוסף לכליה עורב:

מתני' הרי עלי יין לא יפחות משלשה לוגין *שמן לא יפחות מלוג רבי אומר שלשה לוגין פירשתי ואיני יודע מה פירשתי יביא כיום מרובה:

גמ' ת"ר *אזרח מלמד שמתנדבין יין וכמה שלשה לוגין ומנין שאם רצה להוסיף יוסיף תלמוד לומר יהיה יכול יפחות תלמוד לומר ככה: שמן לא יפחות מן הלוג רבי אומר שלשה לוגין: *במאי קא מיפלגי אמרוה רבנן קמוה דרב פפא בדון מינה ומינה בדון מינה ואוקים באתרה קא מיפלגי *רבנן סברי דון מינה ומינה מה מנחה מתנדבין אף שמן נמי מתנדבין ומינה מה מנחה בלוג אף שמן בלוג ורבי סבר *דון מינה ואוקי באתרה מה מנחה מתנדבין אף שמן נמי מתנדבין ואוקי באתרה כנסכים מה נסכים שלשת לוגין שמן נמי שלשת לוגין אמר *להו רב פפא אי ממנחה גמר לה רבי דכולי עלמא לא פליגי דון מינה ומינה אלא רבי מאזרח גמיר לה אמר ליה רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא ומי מצית אמרת הכי והתניא קרבן מלמד שמתנדבין שמן וכמה שלשה לוגין מאן שמעת ליה דאמר שלשה לוגין רבי וקא מייתי לה מקרבן א"ל *אי תניא תניא: פירשתי ואיני יודע מה פירשתי יביא כיום מרובה: תנא °כיום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת:

מתני' *הרי עלי עולה יביא כבש ר' אלעזר בן עזריה אומר או תור או בן יונה פירשתי מן הבקר ואיני יודע מה פירשתי °יביא פר ועגל מן הבהמה ואיני יודע מה פירשתי יביא פר ועגל איל שעיר גדי וטלה פירשתי ואיני יודע מה פירשתי מוסיף

רש"י

מוראה ונוצה. נזרקין אצל מזבח (הפנימי) ונבלעין במקומן כדאמרי' במס' יומא בפ' קמא (דף כא.)· לא פסיקא ליה. דלימא דבר הקרב כולו למזבח משום מנחת נסכים הואיל ואיכא מנחת נדבה דאינה כולה למזבח: נסכא. חתיכה אחת של זהב שקורין פלט"א: מציורא קטנה. מזלג קטן: מחטטין. מפילין ראש הפתילה כשהוא שרוף ובלע"ז ממוקי"ר: ומקנחין בה נרות. של מנורה מאפרה שבתוכה: כליה עורב. מסמרות חדין תוחבין בראש גג ההיכל לכלות העורבין שלא ישבו עליו: **מתני'** הרי עלי יין. לנסכין לא יפחות משלשה לוגין שהן פחותין שבנסכים: שמן לא יפחות מן הלוג. דחזי למנחת נדבה ואע"ג דהוא מתכוין להקריבו בפני עצמו כנסכים והך כתמא כר' טרפון דאמר בפירקין דלעיל (דף קד.) אף מתנדבין שמן: כיום מרובה. מפ' בגמ': **גמ'** אזרח. בפרשת נסכים כתיב (במדבר טו) כל האזרח יעשה ככה וגו' קרא יתירא הוא: בשלשה לוגין. דבציר מהכי לא חזו: יהיה. התם כתיב ככם כגר כאזרח יהיה משמע יהיה לכם עוד נסכים אחרינא: דון מינה. דשמן דבא נדבה גמרינן ממנחת נדבה כדאמר לקמן קרבן מלמד שמתנדבין שמן והוא גבי מנחת נדבה כתיב (ויקרא ב) כי תקריב קרבן מנחה: ואוקי באתרה. בנסכים דשמן הבא בפני עצמו הוי כנסכים דומיא דיין: מאזרח גמר לה. היכי דגמרינן לעיל יין הכי נמי גמר רבי אזרח מלמד שמתנדבין שמן ודון מינה כל הנסכים שלשה לוגין· קרבן מנחה מלמד כו'. אלמא ממנחת נדב' גמר לה: **מתני'** יביא כבש. פחות שבעולות (ג) עולה ליכא לספוקי אלא בזכרים: פירשתי. אחד מקרבנות הבהמ' ואיני יודע איזה מהם פירשתי: יביא. מכל מיני בהמה הזכרים *גדולים דהיינו פר ועגל ואיל ושעיר גדי וטלה: פירשתי. את המין ואיני יודע אם מן הבהמה ואם מן העוף:

תודה

תוספות

ודלמא נסכא. נראה דנסכא פחות מדינר דמשפי לא קפיא ליה דהא לן בתר הפחות כדקאמר (לעיל דף קה:) הרי עלי עשרונות יביא ס' אבל עפי לא הרי עלי עולה יביא תור או בן יונה וכן כולה *ובפ' בתרא דכתובות (ד)דף (קי:) ובבבא בתרא (דף קסה:) אמר כתוב בו כסף מגביהו דינר ופריך ואימא נסכא ובכל דוכתא קיי"ל דיד בעל השטר על התחתונה במס' ערכין (דף יא) אמרינן הרי עלי זהב יביא דינר זהב אמר ר' אלעזר והוא שהזכיר צורה אבל לא הזכיר צורה מביא אפי' ציורא משמע דציורא פחותה מדינר והיינו נסכא כדי לעשות ציורא וקשיא מהא דאמרי' בהגוזל *בתרא (ב"ק ד' קג:) נסכא ועבדינהו זוזי משמע דזוזא פחות מנסכא וי"ל דהתם (ה) בזוזי פשיטי דהוא במיני שבלורי והא"נ דנקט זוזי סתם הכי נמי תנן בפ' אע"פ (כתובות דף סד:) כלים של חמשים זוז ומפרש בגמ' חמשין זוזי פשיטי ובפרק היכן (סוכה דף כב:) אמר כזוזא מלעיל כאיסתירא מלתחת וקים לן איסתירא פלגא דזוזא אלא ההוא זוזא הוא זוזי פשיטי דד' מנייהו קיימי *באיסתירא באתרא דלא סגי פריטי דכספא הכא ובגט פשוט (ב"ב קסה:) מכני הכי ותימ' דבפ' בתרא דכתובות (דף קי:) אמרי' פריטי דכספא לא עבדי אינשי ועוד קשי' דבגט פשוט (ב"ב שם.) אמרי' מגביהו דינר ובכתובו' (דף קי:) קתני מגביהו לוה כל מה שירצה וי"ל דפריטי דהכא ובגט פשוט*) לאו דווקא והכי פריך ואימא פריטי כלו' פונדיונים או מעות איסרים כי התם בכתובות ומשני באתרא דלא סגי וכתובו' פריך ואימ' פרוטו' ממש והא"נ דקתני מגביהו לוה כל מה שירצה לא משמע ליה שיוכל להגבותו פרוטות מדלא קתני מגביהו פרוטו' שהוא הגרוע שבכל המטבעו': **שמוחטין** בה את הפתילות. לאו של מנורה [נ"ק] דמלקחיי' היו להן אלא[של]שאר נרות שהיו במקדש כדתנן בתמיד (דף ל) ובפ"ק דסנהד' (דף יד:) דאמרי' אפי' ציורא קטנה של הקדש צריכה עשרה בני אדם לפדותה לא כמו שפי' בה בקונטרס שטווין בה זהב אלא כי הכא שמוחטין בה את הפתילות *אשכחן ציגור' כדתנן (כלי' פ"ט מ"ו) שוב שבלע את הציורה*: **כליה** עורב. פירש בקונטרס מסמרות חדין תוחבין בראש גג ההיכל לכלות העורבים שלא ישבו עליו ובמקום אחר פירש כמין טבלא חדה זקופה על צדה והדורה לחתוך כמו סכין ובערוך ערך כל פי' בעשו טרה להבריח בה העופות מגג ההיכל כדרך שעושין עכשיו שומרי זרעי' וקראו אותה כליה עורב ועוד פי' בערוך מקדש ראשון שסכינה שרוייה בו לא היו צריכין כליה עורב שלא היו עופות פורחין עליו אבל במקדש שני שלא היתה קדושתו כקדושת ראשון הוצרכו לכליה עורב ובפ' (ו) שני דמועד קטן (דף ט.) לא נשמע מן גבי בית פעבה שגמה דאכלו ביוה"כ דקאמר איבעי לכיורי בבנין פורת' ומכני ביורי בנין לא מביירי איבעי ליה לשיורי בהמת כליה עורב משמע שהיתה כליה עורב ובמה תהלה עבה כליה עורב שלא היה יודע אחרי כן כשראה קדושתו במתו: **אי** תני' תני'. ולעולם כהן בדון מינ' פליגי וה"נ אית ליה לרב פפא בפ' כל התדיר (זבחי' ד צא.) °ובפ' כל שעה (פסחי' לג.) והא דלא קאמר הכי בפ' כל המנחות באות מצה (מנחות סב:) דיחויא בעלמא הוא: **רבי** אלעזר בן עזריה אומר יביא תור או בן יונה. בגמ' אמרי' דל"פ דמר כי אתריה ואע"פ שהיו רגילין לקנות קרבנו' בירושלים כדאמרי' (ב"מ כו.) מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה (כריתות ח:) מעשה ועמדו קינים בדינרי זהב מ"מ דעת הנודר לפי מה שרוצה בעיר: **פירשתי** מן הבהמה כו'. ה"ג יביא פר עגל ואיל שעיר גדי וטלה ויש ספרי' דלא כתי' שעיר ועל כרחין גרסי' ליה כדקתני גבי בלמי שעיר':

*) נ"ל לאו דוקא כי התם בכתובות וס"פ והיינו פריטי כלומר פונדיונים או מעות איסרים וכו' נ"ק

מוסף

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ב מהל' ערכין הלכה יז

כתב הר"ק לסוף ריפתא כתבו כן דהא התם תניא בברייתא מגביהו כל מה שירצה והפ"ם פריך והימא נסכא ע"ש

יז ב מיי' שם הלכה כב

יח ג מיי' שם הלכה י

יט ד ה ו מיי' שם הל"ט:

[נ"ל קמא]

כ ו ח ט מיי' פי"ו מהל' מעה"ק הל' טו:

כא י מיי' פט"ז שם הלכה ג:

כב כ מיי' שם הל' ט:

גי' נ"ק באסתירא הס"ד ואח"כ מה"ד באתרא

הגהות הב"ח

(א) גמ' שמחטטין בה את הפתילות ומקנחין בה בנרות: (ב) שם תניא אחרים אומרים האומר עלי ברזל לא יפחות: (ג) רש"י ד"ה יב א כו' דעולה ליכא: (ד) תד"ה ודלמא כו' ובפ' בתרא דכתובות נמי אמר כתוב בו כסף כל מה שירצה. לוה מגביהו ובב"ב פ' גט פשוט דף קסה ע"ב אמר כסף אין פחות מדינר כסף ופריך ואימא נסכא: (ה) בא"ד וי"ל דהתם איירי בזוזי: (ו) ד"ה כליה כו'. ובפ"ק דמו"ק:

גליון הש"ס

גמ' ואיני יודע מה פירשתי יביא פר. עי' בכורות דף ס ע"ב. ע"א ד"ה ... תוס' ד"ה אי תני כו' וכפ' כל שעה. ע"ב דצריך ר"פ כן לי' והא"כ אדרבה הינו כדס"ל לר"פ הכא לעיל סד ע"א וצ"ע:

מסורת הש"ס

נ"ק מז

ב"ב דף קסה: כתובות קי:

ע"י רש"ק בסליך מא"ד נשטע הקופא זו

[בבא ז]

שבת נ. ע"ש

[זבחים לה.]

לעיל פג: קד. ע"ש

זבחים ל: ע"ש

ועיין רש"ק וג"ק

נ"ל גדולי' וקטני' דהיינו כו' נ"ק

[בזבחים איתא אלא רב פפא לאביי]

[סנה קטו: וסוכ]

[לעיל קג. ב"ק עח: תמורה כ.]

רבינו גרשום

משום דנחשת שוה מעה כסף נפיש שיעוריה מכולהו: ואיני יודע כה פירשתי. אי זה מין או כמה מכל מין ומין: יביא מכל מין עד שיאמר לא לכך נתכוונתי. כלומר דיביא מן הזהב עד שיאמר בעולם לא הייתי עשיר כל כך שיוכל לידור כל כך מזהב וכן יביא מכסף וכן מנחשת עד שיאמר לא לכך נתכוונתי: קרבן. אדם כי יקריב מכם קרבן: שמתנדב עצים. דאיקרו נמי קרבן וקסבר תנא קמא דאותן גזירין קריבין להכשר הקרבנות על המערכה. ור' לא אמר ב' גזירין וקאמר דנקטרין בפני עצמן ולא להכשיר האיברים שעל המערכה ולא קא יהיב בהו שיעורא כמה לייתי אבל כלא קומצו יקטיר ומעונה הגשה ומלח כשאר קרבנות. ושירי אותן עצים לכהנים: להרמה. היינו קומץ: יש לישנא אחרת בקצת ספרים : ת"ר הרי עלי למזבח כו'. שסתם הקדש למזבח : לבונה. כלומר אם אמר סתם הרי עלי מידי דקרב למזבח יביא לבונה שסתמא למזבח דמי שנתנדב ומקדיש סתם דבר הקרב למזבח יביא לבונה דזהו דבר שכולו קרב למזבח ואין ממנו לכהנים: פירשתי. יודע אני שפירשתי להביא דבר שקרב כולו למזבח שאין בו שירים לכהנים דאין ממנו נאכל לכהנים אבל איני יודע כאיזה דבר יביא מכל דבר שקרב כולו למזבח. דאין כהנים אוכלין ממנו כגון עולה ולבונה ומנחת נסכים דכולי למזבח. ומכל הני אין כהנים אוכלים הימנו. והאי כולו דהכא ל"ד להאי כולו דלעיל דהאי כולו דלעיל לא איירי אלא בלבונה לחודה והאי כולו דהכא היינו לבונה ועלה ונסכים: ומותבינן אמילתא קמא דקתני שאין לך דבר שקרב כולו למזבח אלא לבונה והו ליכא מידי דקרב למזבח כולו: והא איכא עולה. אית מינה עורות לכהנים: *) לישתים אזלי. ובעינן מידי דליהוי קרב על המזבח ממש. והא דאמרן בפירקין דלעיל מביא יין ובזלפו ע"ג המזבח שמואל אמרה: מנחת נסכים. דאותה מנחה כולה כליל: כיון דאיכא שאר מנחות דאכלי כהנים מינייהו השירים: הלכך לא פסיקא ליה. לא פסיק ואמר מנחת נסכים דלא אמר שום מידי דאיכא באותה מין שנאכל לכהנים ולהכי ליכא לספוקא במנחת נסכים: ודלמא פריטי כמטבע קטנה של זהב. פריטי כעין פריסות: צינירא פלך של נחשת שראשו כפוף ועשוי לשוות בו זהב: מוחטין. מקנח הדשן של פתילה כשהוא עמום: ומקנחין בו נרות כששמן והפתילה כולה כלה: מכולי עורב. לוח של ברזל שהוא אמה על אמה וכלא כולו מסמרין ומשימין אותו בראש גג ההקדש והגג משופע למעלה כעין כובע ושם בראשו היה עושה כליא עורב שמכלה העורב שלא ינוח שם שלא ישנף הגג: שמן סתם לא יפחות מן הלוג. ודלא כר' עקיבא בפירקין דלעיל: פירשתי ואיני יודע מה פירשתי או יין או שמן ואיני יודע נמי כמה לוגין: כיום מרובה. מכל אחד וא' משמן ומיין. מפרש בגמ' האי כיום מרובה: הרי עולה סתם יביא כבש. דזהו פחות שבכל הקרבנות.:מפרש בגמ' דלא פליגי: יביא פר ועגל דאיכא למימר עגל נדר ואיכא למימר פר נדר ומוקמינן לה כר': מן הבהמה. דיודע אני שפרשתי אחד מקרבנות בהמה. וגדיא. טליא. דאיכא לספוקי אי זכר אי נקבה נדר מבהמה: הרי עלי שור סתם יביא פר שהוא שוה בין פר ונכסיו מנה : בחמש. סלעים: שור במנה. אם פירש להביא שור שוה מנה יביא שור שהוא עצמו יהא שוה מנה כמו שאמר וכן כולהו במפרש קאמר : שור במנה. היכא דנדר להביא שור במנה והביא שנים במנה לא יצא. וה"ה נמי לכל הני אם הביא שני עגלים לא יצא. וקא ס"ד דהיכא דאמר שור סתם דאמרי' חייב להביא הוא ונסכיו במנה אם הביא ב' במנה יצא אבל לכתחלה לא ליעביד: אזרח. יעשה ככה דכתי' בסוף פרשת נסכים אחר דפירש כולהו נסכים: מלמד שמתנדבין יין לחוד. ולהכי ילפינן מיניה יין ולא שמן דבההיא פרשת נסכים משתעי בנסכים דיין לחוד בלא שום מנחה. אבל בשמן לחוד בלא מנחה לא משתעי כלל: שמן סתם דון מינה דמנחה מה מנחה שמתנדבין אותה בפני עצמה בלא זבח אף שמן נמי מתנדב בפני עצמו בלא שום מנחה: מה מנחה בלוג. דמנחה סני לה בחד לוג שמן. שמן הבא בפ"ע נמי סגי בלוג : בנסכים דשמן דומיא בנסכים דיין: אלא ר' דאמר ג' לוגין מאזרח גמר לה מיין דקא מייתינן ליה מאזרח מהתם גמר ר' דכי היכי דמתנדבין יין הכי נמי שמן וכי היכי דיין ג' לוגין אף שמן ג' לוגין: ומי כצית אמרת דמאזרח גמר והתניא כי יקריב מכם קרבן ומהכא גמיר: אי תניא דמקרבן גמר. תניא: כיו"ט הא' של חג שחל בשבת. דהוו י"ג פרות וי"ד כבשים וב' אלים (ושעיר) וב' תמידין וב' מוספין של שבת וכשיעור נסכים של כל אלו יביא :

כר

*) ע"ב ש"ן לדף קו ע"ב

שיטה מקובצת

גמ' והאיכא נסכים נסכים לשיתין אזלי: שם למאי חזיא אמר אביי שמוחטין בה פתילות ומקנחין בה נרות: שם מאן שמעת כו' לוגין רבי וקא מייתי לה מקרבן וכו'. ונ"ב עי' בתוס' לקמן דף קו ע"ב בסוף הדף: שם במשנה פירשתי מן הבקר. נ"ב עי' תוס' בכורות דף ס ע"ב ותו' זבחים דף עה ע"א: רש"י ד"ה נסכא התיכה גדולה של זהב: ד"ה מחטטין צ"ל מוחטין. מפילין: בא"ד ובלע"ז מוקאר הס"ד: ד"ה דון מינה שמן דבא: ד"ה ואוקי כו' הבא בפני עצמו הוי כנסכים דומיא דיין וכל המתנדב סתם שמן לנסכים מכוון דומיא דיין הס"ד: ד"ה מאזרח כו' ודון מינה ומינה דכל הנסכים ג' לוגין: ד"ה קרבן כו' לה הס"ד ומה"ד שחל להיות בשבת דהוו י"ג פרים וי"ד כבשים וב' תמידין וב' דמוסף שבת וב' אילים (ושעיר א') הס"ד ואח"כ מה"ד (גמ') יביא כבש וכו' : ד"ה יביא כו' הזכרים גדולים וקטנים דהיינו פר ועגל: תד"ה ודלמא כו'. ובבבא בתרא אמרינן וכו'. נ"ב עיין תוס' שם דף קס"ה ע"ב : בא"ד באיסתירא הס"ד ואח"כ מה"ד באתרא דלא סגי: שם קתני מגבהו לוה מה שירצה: ד"ה שמוחטין כו' דמלקחיים היה להן אלא שאר נרות: בא"ד את הפתילות ואשכחן צנורא כרפי' הקונטרס דתנן כוש שבלע את הצנורא: ד"ה כליה עורב כו'

ובמקום

מוסיף עליהן תור ובן יונה הרי עלי תודה ושלמים יביא כבש *פירשתי מן בקר ואיני יודע מה פירשתי יביא פר ופרה עגל ועגלה מן הבהמה ואיני יודע מה פירשתי יביא פר ופרה עגל ועגלה איל ורחלה שעיר ושעירה גדי וגדייה טלה וטלייה הרי [ג]עלי שור יביא היא ונסכיו במנה עגל יביא הוא ונסכיו בחמש איל יביא הוא ונסכיו בשתים כבש יביא הוא ונסכיו בסלע [ג]שור במנה יביא במנה חוץ מנסכיו עגל בחמש יביא בחמש חוץ מנסכיו איל בשתים יביא בשתים חוץ מנסכיו כבש בסלע יביא בסלע חוץ מנסכיו [ד]שור במנה והביא שנים במנה לא יצא ואפילו זה במנה חסר דינר וזה במנה חסר דינר [ה]שחור והביא לבן לבן והביא שחור [ו]גדול והביא קטן לא יצא *קטן והביא גדול יצא רבי אומר לא יצא: **גמ'** [ז]ולא פליגי *מר כי אתריה ומר כי אתריה: תנו רבנן [ח]הרי עלי עולה בסלע למזבח יביא כבש שאין לך דבר שקרב בסלע לגבי מזבח אלא כבש שקרב בסלע פירשתי ואיני יודע מה פירשתי יביא מכל דבר שקרב בסלע לגבי מזבח: פירשתי מן הבקר ואיני יודע מה פירשתי יביא פר ועגל: אמאי וליתי פר ממה נפשך הא מני רבי היא דאמר קטן והביא גדול לא יצא אי רבי אימא סיפא שור במנה והביא שנים במנה לא יצא ואפי' זה במנה חסר דינר וזה במנה חסר דינר שחור והביא לבן לבן והביא שחור גדול והביא קטן לא יצא קטן והביא גדול יצא רבי אומר לא יצא רישא וסיפא רבי ומציעתא רבנן אין רישא וסיפא רבי מציעתא רבנן והכי קאמר דבר זה מחלוקת רבי ורבנן: תנן התם [ט]ששה *לנדבה כנגד מי (סימן קמ"ף ש"ע) אמר חזקיה כנגד ששה בתי אבות הכהנים שתקנו להם חכמים (א) שיהא שלום זה עם זה ר' יוחנן אמר מתוך שהנדבה מרובה תיקנו להם שופרות מרובין כדי שלא יתעפשו המעות וזעירי אמר כנגד פר ועגל איל וכבש גדי ושעיר ורבי היא דאמר קטן והביא גדול לא יצא ובר פדא אמר כנגד הפרים והאילים

והכבשים

רש"י

תודה ושלמים · או זה או זה : יביא כבש · פחות שבתודה ושלמים : *פירשתי ט' · (ב) תודה ושלמים איכא לספוקי בזכרים ונקבות : רחל · בת שתי שנים (טלה וטלייה) כבש בן שנתו : יביא הוא ונסכיו עמו במנה. כך נתפרש דינו בתורה שבע"פ: בחמש. סלעים: אמר הרי עלי שור במנה יביאנו במנה חוץ מנסכיו· שהרי כך קבעו : שור . במנה והביא שנים במנה לא יצא · שהרי קבע שור א' במנה : **גמ'** מר כי אתריה ומר כי אתריה · באתריה דת"ק גריע כבש מעוף ובאתריה דרבי אליעזר גריע עוף מכבש : פירשתי · איזה קרבן אביא ולקנו בסלע (ג) מדנקט לפרושי איכא לספוקי נמי באחריני הלכך יביא מכל דבר הקרב למזבח שוה סלע מכל אחד ובלבד שיוכל לקנות דבר שלם מסלע : ממה נפשך · דאי נמי עגל נדר הא יש בכלל מרובה מועט : דבר זה · שאמרו יביא פר ועגל לאו דברי הכל היא אלא מחלוקת דרבי ורבנן דלגבי קטן והביא גדול [לרבי] לא יצא משום הכי נקט הנך פלוגתא בסיפא לפרושי רישא דלאו דברי הכל היא : תנן התם · במס' שקלים(דף ט:): ששה לנדבה · י"ג שופרות היו במקדש שבעה מהן מפורשים מה נותנין בהם תיקלין חדתין ותיקלין עתיקין קינים וגוזלי עולה ועצים ולבונה וזהב לכפורת הרי שבעה וששה מהן לנדבה בהן היו נותנין המותרות ההולכות לנדבת צבור דהוא קיץ המזבח והוי הבשר לעולה ועורות לכהנים: כנגד ששה בתי אבות · שכל משמר חלוק לששה בתי אבות כנגד ששה ימי שבוע זה עובד יומו וזה עובד יומו ובשבת כולן שוין : כדי שיהא להן שלום זה עם זה · שעורות של בהמות הנקחות מן השופרות היו לכהנים שמקריבין העולות וכל זמן שאין המזבח בטל לא היו לוקחין מן השופרות ואם לא היה להם אלא שופר אחד אתו לאינצויי דשמא באותו יום של בית אב ראשון או של בית אב שני יביאו נדרים ונדבות הרבה לא יטול הבית אב מן השופר כלום ובשאר ימות השבוע של אלו בתי אבות לא מייתו נדרים ונדבות כ"כ ונמצא אותן בתי אבות מקריבות מן השופר שלא יהא המזבח בטל והוו עורות שלהם ומגלי הנך קמאי בהדי הנך ואמרי יש לכם עורות ואנו אין לנו כלום ואי משום הנך עולות שהביאו יחידים במשמרות שלנו משום מזלינו הוא הלכך תקינו ששה שלא יטול זה משופרו של זה וכשהמעות באות נותנין אותן לששה שופרות : כנגד פר ועגל ואיל כבש וגדי ושעיר · שהמתנדב פר לעולה *מביא (ד) ונותן לשופר ששמו פר במנה אחד כדאמר יביא במנה דפר [א] (נקבה) במנה והמתנדב עגל מביא חמשה סלעים ונותן לשופר ששמו עגל וכן כולם והכהנים לוקחין ממעות שופר ששמו פר ויקריבו מאותו שופר פרים עד שיכלו כל המעות : *דר' היא דאמר קטן והביא גדול לא יצא · ולהכי הוו ששה שאין עולה באה אלא מהנך ששה בהמות : כנגד פרים · של חטאת ציבור שאבדו והפרים אחרים תחתיהן ואח"כ נמצאו הראשונים ונתקו לרעייה [דמיהן טפלין (ה) לשופר הראשון והאילים אשם גזילות ואשם מעילות שאבדו והפריש אחרים תחתיהן ואח"כ נמצאו הראשונים ונתקו לרעייה דמיהן טפלין] לשופר השני ובאים לנדבת ציבור :

[א] רש"ק מ"ז נ"א ניקח

והכבשים

תוספות

מוסיף עליהם תור ובן יונה · ולא גרסינן ובני יונה : **הרי** עלי תודה או שלמים גרסי' ולא כספרים דגרסי תודה ושלמים:

כבש יביא הוא ונסכיו בסלע · תימה הא דאמר בפ' שני דכריתות(דף י:) גבי עולה ויורד מכאן אתה למד לעשירית האיפה שבאה בפרוטה דתניא הרי עלי בסלע למזבח יביא כבש דמדאמר רחמנא איל אשם בכסף שקלים דבן שתי שנים מכלל דבן שנה בסלע ומדחס רחמנא עליה דדלות למהוי חד מסיתסר בעשירות דמעמא מקדש עשיר מביא כבש לחטאת בסלע ועני שני פרידים ברובע כדתנן (כריתות דף ח) ועמדו קינין ברבעתיים פירוש רובע דינר שהוא אחד מט"ז בסלע אלמא דכבש בלא נסכים הוי בסלע דחטאת אינה טעונה נסכים וי"ל *דכך ה"ה דכבש בין יש עמו נסכים [בין אין עמו נסכים] בסלע כדקתני באיל הוא ונסכיו בשתים והיינו לפי שמצינו באיל האשם שהוא בכסף שקלים אע"פ שאין נסכים באשם וא"ת והא משמע בריש איזהו מקומן (זבחים מח) דחטאת בת דנקא פירוש שתות דינר דהיינו מעה וברים חגיגה(דף ו) אמרי' דחגיגה מעה כסף ושה של פדיון פטר חמור אמרי' בפ"ק דבכורות (דף יא·) בפשוטא בת דנקא וי"ל דודאי מה"ת יכול להביא אפי' בפרוטה כדאמרינן בפ' [בתרא] דכריתות (דף כז) שלא נתנה תורה קצבה במחוסרי כפרה שמא יוזלו טלאים ואין להן תקנה לאכול בקדשים ושמא עין יפה בסלע עין רעה בדנקא ואם יוזלו טלאים אפי' בפחות [מדנקא] אם הוא טוב ומובחר [מתכפר בהם] וא"ת והא אמרינן בפ' הוציאו לו (יומא דף נה:) גבי לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות *שמא ימות א' מן הבעלים ופריך ונשקול ארבע זוזי מינייהו ונשדי בנהרא והנך ליפתרו משמע שזהו שיעור דמי הקן ופי' שם בקונטרס ארבע זוזי מדינה והיינו חצי דינר צורי דאיסתירא דהוי סלע מדינה הוי פלגא זוזא כדאמר בפרק אע"פ (כתובות דף סד·) וקשיא להא דכריתות דמשמע שהוא רובע דינר וי"ל דהש"ס נקט שיעור שהיו עומדים בימיהם ושמא אח"כ נתייקרו אי נמי אורחיה דהש"ס בכל דוכתא ד' זוזי ולאו דווקא כדאשכחן בפ' איזהו נשך (ב"מ דף סט:) שקול ארבע זוזי ואימא ליה לפלניא דלוזפן זוזי ובפ' קמא' דגיטין (דף יג·) דאי בעי שקיל ארבע זוזי מישראל ופסיל ליה ובפ' המקדיש שדהו (ערכין דף כט·) שקיל ארבע זוזי ושדי בנהרא ובפ' בתרא דר"ה (דף לא:) גבי גר שנתגייר מפרים רובע לקינו *פי' רש"י רובע סלע ולא יתכן אלא רובע דינר כדפרישית כדמוכח בפ"ק דכריתות (דף י:) דחד מסיתסר הוי ועוד קשיא דבפ' הזהב (ב"מ דף נב·) אשכחן רובע סתם דהוא רובע שקל דהיינו חצי דינר צורי גבי עד כמה תחסר ויהא רשאי לקיימה בסלע עד שקל בדינר עד רובע ומפרש התם רובע שקל וי"ל דאדרבה משם ראיה דסתם רובע לאו רובע שקל מדהוה בעי למימר מעיקרא רובע דינר ומסיק רובע שקל ודייק לה מדקתני עד רובע ולא קתני עד רביע ועוד דומיא דסלע : **שחור** והביא לבן · חלוקים קנא כדאמר פ"ה דנזיר (דף לא:) *ופ"ק (דף ג) או כמא למשכיה סומקא לבישריה חיורא לרידיא : **שיהא** שלום זה עם זה · ואע"פ שבערב שבת מחלקין העורות משום בעלי זרוע [כדאמרי'] בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נז·) *כאן יש תקנה לבעלי זרוע אע"פ שכל בית אב נוטל *מספר שלו הואיל וכל המשמרה ביחד : **ורבי** היא דאמר קטן והביא גדול לא יצא. דלרבנן לא חיישינן *אע"ג דזמנין דשני ליה דההוא נתנן לשם אילים והוא מביא פר תחתיהם :

והמעה

רבינו גרשום

מר כי אתריה. באתריה דמר גריע כבש מתור או בן יונה. באתריה דמר גריע תור או בן יונה מכבש: כבש שקרב בסלע. ומנא תימרא דכבש קרב בסלע מדאמר במסכת כריתות אשם בכסף שקלים וכתי' באשם והביא איל תמים מן הצאן בערכך כסף שקלים בשקל הקדש לאשם. ומדאיל בשתי סלעים מכלל דכבש דבן שנה הוי בסלע: ויש לישנא אחרינא בשאר ספרי'. יביא כבש בסלע למזבח כבש. הכא דמקדיש עולה סתם למזבח חייב להביא כבש. פירשתי דבר שאוכל לקנות בסלע כבש [בסלע] וסולת בסלע ולבונה בסלע: אמאי חייב להביא פר ועגל: רישא וסיפא ר' מציעתא רבנן גדול יצא היינו מציעתא. ואיכא הפסק בין מילתיה דר' במילתא אחריתא. דהואיל ודרישא [illegible] לסיפא בהדי רישא או לרישא בהדי סיפא ואמאי הוי הפסק בין מילתיה דר' לאידך מילתיה [illegible] דרבנן מפסיק בינתייהו. ה"ג רישא וסיפא ר' מציעתא רבנן וה"ק דבר זה מחלוקת ר' ורבנן. [illegible] בין תרי מילי דר' (דברישא) [דבמציעתא] קאמר הכי דבר זה. דפר ועגל מחלוקת ר' ורבנן [illegible] ולרבנן סגי בפר: הני ששה שופרות כנגד מי. אמר חזקיה כנגד ששה בתי אבות של משמר [illegible] יומו בשבוע ולהכי לא אמר ז' בתי אבות דשבת לא חשיב. דשבת היה עובד המשמר כולו. [illegible] לכל בית אב שופרות שכל מותר מעות שיהו ביומו שיהו מקריבין העובד ביומו בין רב בין [illegible] שלו ואין לבית אב אחר חלק בהן כדי שיהא שלום ביניהן ולא אתי לאינצויי: ור' יוחנן אמר [illegible] שופרות מתוך שהנדבה מרובה פעמים שמרבים להביא עולות נדבות ופעמים שיש שם מותרות [illegible] שופרות מרובות עד ששה שאלמלא היו כל המעות בשופר אחד או בשנים היו מתעפשין אם [illegible] וזעירי אמר כנגד מי שמתנדב להביא פר או עגל או של איל או של כבש או של גדי או של [illegible] צריך כל אחד שופרו כר' דאמר קטן והביא גדול לא יצא שאם היו כולן בשופר אחד מי ש[illegible]

שיטה מקובצת

ובמקום אחר פירש כמין סבלא. נ"ב ערוכין דף ו' ע"א: גמ' שקרב בסלע לגבי מזבח אלא כבש פירשתי וכו': שם כנגד מי. סימן קמ"ף ש"ע: שם כנגד ששה בתי אבות. נ"ב עי' תוס' תמורה דף כג ע"ב: שם שיהא להם שלום זה עם זה: רש"י ד"ה תודה ושלמים תודה או שלמים יביא: ד"ה רחל כו' טלה וטלאה הס"ד: ד"ה ששה לנדבה כו' היו נותנים מעות המותרות: ד"ה כדי כו' הרבה ולא יטול הבית אב: באר"ד ואי משום הנך עולות שהביאו הנך יחידים במשמרות. ונ"ב ובגליון כתוב וז"ל ואי משום הנך עולות שהביאו במשמרה שלנו משום מזל שלנו הוא א"נ יש שלמים שהעורות לבעלים ע"כ: באר"ד וכשהמעות באות הולקין אותן לששה ונותנים אותם לשופרות הס"ד: ד"ה כנגד כו' מביא מעות ונותן לשופר ששמו פר במנה אחד כדאמרי' במתני' דפר נקנה במנה והמתנדב עגל וכו' והכהנים לוקחין ממעות שופר ששמו פר ומקריבין פרים וכן מכל אחד בשמו ולהכי אין מערבין נדבת עגל בשל פר ויקריבו מאותו שופר פרים: ד"ה כנגד הפרים פרים של חטאת כו' ואח"כ נמצאו הראשונים ואמרי' אין חטאת צבור מתה אלא ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהם לשופרות הס"ד ומה"ד והאלים כנגד אשם גזילות אשם מעילות שבאות אלים והפריש אחרים תחתיהן ונמצאו הראשונים ונתקו לרעיה דמיהן טפלין לשופר השני ובאין לנדבת צבור הס"ד: תד"ה מוסיף עליהם תור או בן יונה ולא גרסי' ובני יונה: ד"ה הרי כו' ולא כספרים דגרסי תודה או שלמים הס"ד: ד"ה כבש כו' תימה הא דאמר בפ' שני ונ"ב עי' תוס' בת"א דף קטו ע"ב: [illegible] לעשירית האיפה שהיא בפרוטה דתניא: באר"ד וי"ל דכך הוא דין דכבש בין אין עמו נסכים בין יש: באר"ד באיל האשם שהוא כסף שקלים אע"פ: באר"ד בפ"ק דבכורות פשוטא בר דנקא: באר"ד בפ' דכריתות שלא נתנה תורה: באר"ד אם הוא טוב ומובחר ואם תאמר: באר"ד א"נ אורחיה דתלמודא למימר בכל דוכתא: באר"ד מפריש רובע לקנו פי' בקונטרס רובע סלע ולא יתכן:

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פט"ז מהל' מעה"ק הלכה יז:
כד ב מיי' שם הלכה ד סי' כ"מ:
כה ג ד מיי' שם הל' ה:
כו ה מיי' שם הלכה כ:
כז ו מיי' שם הלכה ח:
כח ז מיי' שם הלכה ג:
כט ח מיי' שם הל' יב:
ל ט מיי' פ"ב מהלכות שקלים הלכה ב:

מסורת הש"ס

נ"א מס"ד פר ופרה דהודה ושלמים איכא כו' ואח"כ ד"ה רחל בת שתי שנים סס"ד ואח"כ ד"ה טלה וטלייה כבש בן שנתו והס"ד נ"ק

הגהות הב"ח

(א) גמ' תקנו להם כדי שיהא שלום: (ב) רש"י ד"ה פירשתי כו' תודה: (ג) ד"ה פירשתי איכא [illegible] (ד) ד"ה כנגד פר כו' [illegible] (ה) ד"ה כנגד פרים כו' ונתקו לרעייה דמיהן טפלין לשופר [illegible]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כבש כו' וי"ל דכך הוא הדין [illegible]

והכבשים והשעירים והמותרות והמעה כולהו כחזקיה לא אמרי לאנצויי לא חיישינן דכל חד וחד יומיה קא עביד כר' יוחנן לא אמרי איעפושי לא חיישי' כזעירי לא אמרי כיחידאה לא מוקמי כבר פדא נמי לא אמרי מותרות כולהו נמי מותרות מעה נמי לשקלים אזלא דתניא *להיכן קלבון זה הולך לשקלים דברי ר"מ ר' *אליעזר אומר לנדבה ושמואל אמר *כנגד מותר חטאת ומותר אשם ומותר אשם נזיר ומותר אשם מצורע ומותר מנחת חוטא ומותר עשירית האיפה של כה"ג ור' אושעיא אמר כנגד מותר חטאת ומותר אשם ומותר אשם נזיר ומותר אשם מצורע ומותר קינין ומותר מנחת חוטא ושמואל מ"ט לא אמר כרבי אושעיא קינין תנא ליה רישא ור' אושעיא תני ולא תני (א)קינין והתני רבי אושעיא ותני קינין חד לקינין וחד למותר קינין ורבי אושעיא מאי טעמא לא אמר כשמואל סבר לה כמאן דאמר מותר של עשירית האיפה של כהן גדול ירקב דתניא מותר מנחת נדבה מותר מנחה ירקב מאי קאמר א"ר חסדא הכי קאמר מותר מנחת חוטא נדבה מותר עשירית האיפה של כהן גדול ירקב רבה אמר אפי' מותר עשירית האיפה של כהן גדול נמי נדבה אלא מותר לחמי תודה ירקב בפלוגתא מותר עשירית האיפה של כהן גדול רבי יוחנן אמר נדבה רבי אלעזר אמר ירקב מיתיבי *מותר שקלים חולין ומותר עשירית האיפה ומותר קיני זבין וקיני זבות וקיני יולדות וחטאות ואשמות מותריהן נדבה מאי לאו מותר עשירית האיפה של כהן גדול לא מותר מנחת חוטא אמר רב נחמן בר רב יצחק מסתברא כמאן דאמר מותר עשירית האיפה של כהן גדול ירקב דתניא °לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא אמר רבי יהודה היא קרויה חטאת ואין אחרת קרויה חטאת לימד על עשירית האיפה של כהן גדול שאינה קרויה חטאת וטעונה לבונה ומדאינה קרויה חטאת מותרה ירקב: **מתני'** שור זה עולה ונסתאב אם רצה יביא בדמיו שנים שוורים אלו עולה ונסתאבו רצה יביא בדמיהן אחד ורבי אוסר איל זה עולה ונסתאב אם רצה יביא בדמיו כבש כבש זה עולה ונסתאב אם רצה יביא בדמיו איל ורבי אוסר:
גמ'

(ויקרא ה)

רש"י

והכבשים · אשם נזיר ואשם מצורע הבאים בני שנה שנאמר בהן כבש ינתקו לרעייה דמיהן לשופר השלישי ואהכי לא מערב מותריהן עם מותר גזילות ומעילות משום דלא דמו דאלו בני שנה ואלו בני שתי שנים אלו באין לכפר ואלו להכשיר: והשעירים · שעירי חטאת של ציבור של רגלים מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו בשאין בה ידיעה כדאמרינן בשבועות (דף ב.) ולא מפני השמועה · ואין לנו בהמה ניתקת לרעייה אלא אלו דכבשה ושעירה הבאין לחטאת *יחיד אין ניתקות לרעייה אלא מתות: והמותרות · כגון מי שמקריב אחד מכל אלו והפריש מעות לשם כך והוזלו בהמות וניתותרו המעות נותן לשופר החמישי: והמעה · קולבון בכל יחיד מביא מחצית השקל בהכרעה באדר ואם נתנו בין שניהם שקל שלם נותנין קולבון אחד מעה קטנה מפני הכרעה שעכשיו לא נתנו בין שניהם אלא הכרע אחד ואילו הביאום כמשפטן היו שם שתי הכרעות לפיכך נותנין קולבון: כל חד וחד יומיה עביד · ואם באו לו קרבנות הרבה שלא צריך לשופר אין לו ליטול כלום בעזרות שנקנו מן המעות שניתנו בשופר: כיחידאה לא מוקמינן · דלא חיישינן להא דרבי דאמר קטן והביא גדול לא יצא אלא המתנדב עגל נותן המעות לשופר של פר והכהנים מקריבין פרים מהם עד שיכלו כל המעות שיש שם: מותרות · בתמיה כלומר איהו חשיב חד שופר (ב) למותרות כולהו קמאי נמי דחשיב מן הניתקין לרעייה מותרות נינהו שניתותרו *מכדי קרבן: לשקלים אזלו · לתרומת הלשכה עם שאר השקלים: לנדבה · לשופרות: הכי גרסינן כנגד מותר חטאת *מותר אשם נזיר ומותר אשם מצורע כו' · שהפרים מעות לאחד מכל אלו וניתותרו נותנן לשופרות ואשם סתם היינו אשם גזילות ומעילות *לא מיערב מותר דידיה בהדי חטאת ואשם נזיר ומצורע לא מיערב בהדי אשם סתם דזה בן שתי שנים ואיל בן שנה ואשם מצורע לא מיערב בהדי אשם נזיר דאשם נזיר בא להכשירו לנזירות טהרה ואין טעונין מדמו לבהונות ואין טעונים נסכים ואשם מצורע טעונין מדמו לבהונות וטעון נסכים ובא להתירו במחנה: ומותר דמנחת חוטא · הואיל ואיקרי חטאת אזיל מותרה לנדבת צבור דהכי אמרינן במסכת תמורה (דף כג:) זה מדרש דרש יהוידע הכהן כל הבא ממותר חטאת וממותר אשם ילקח בהם עולות הבשר לשם ועורות לכהנים אבל מותר מעות שאר מנחות לא אזלי לנדבת צבור אלא הוא יוסיף משלו ומביא מנחה אחרת: ומותר עשירית האיפה · של כ"ג שמקריב בכל יום ויום ואם הפריש מעות לעשירית האיפה של היום וניתותרו שוב אין יכול לצרפן לשם מחר אלא תפול לנדבת צבור שגם היא נקראת חטאת בפרק ואלו מגלחין במועד קטן (דף טז:) יקריב חטאתו זו עשירית האיפה של כהן גדול: ומותר קינין · המפריש מעות לקינו *וניתותרו מקינין: תנא ליה רישא · בשבעה שופרות קמאי חשיב חד דשמיה קינין: ור' אושעיא תני במתניתין שלש עשרה שופרות ולא תנא קינין בקמאי: חד לקינין · מחוסר כפרה מביא מעות לקינו ונותן בשופר ואוכל בקדשים לערב כדקיימא לן (עירובין דף לב:) אין ב"ד של כהנים עומדים משם עד שיכלו כל המעות שבאותו שופר ולא חיישינן שמא לא יקריבו הואיל ואין באה על חטאת (ג) *(ואי איהו גופיה לא מצי לאקרובינהו): מנחת חוטא · שהרי לשם חובה הפרים: נדבה · לשופרות: מותר לחמי תודה ירקב · דלאו חטאת איקרו ונדבת יחיד לא (ד) קרבי דבפני עצמו אי אפשר להקריבו שלא מצינו לחם קרב בפני עצמו ועם תודה אחרת אי אפשר להקריבו שהרי אין תודה קריבה בלא לחמה והכי מפרש בשקלים בפרק שני: מותר שקלים · הכנים מעות מרובים לשקלים ושקלן וניתותרו מהן: ואין אחרת · ואע"פ שהיא חובה אינה קרויה חטאת שיהא לה דין חטאת שלא יהא טעון לבונה: ומדלגבי לבונה לית ליה דין חטאת לגבי מותר נמי לית ליה דין חטאת · ואע"ג דאיקרי חטאת לאו דין חטאת אית לה דאימעטא לה מהאי קרא: **מתני'** אם רצה יביא בדמיו שנים · ואע"ג דהוי גדול והביא קטן ובגמ' מפרש טעמא: ורבי אוסר · לכתחילה אבל אם הביא יצא דכיון דאמר זה אינו חייב באחריותו.
גמ'

תוספות

והמעה · קולבון שכל יחיד מביא מחצית השקל בהכרע באדר ואם נתנו בין שניהם שקל שלם נותנין קולבון א' מעה קטנה מפני הכרע שעכשיו לא נתנו שניהם אלא הכרע אחד ואילו הביאו כמשפטו היה שם שתי הכרעות לפיכך נותנין קולבון אחד כך פירש בקונט' וקשיא דאם הכרע עולה יותר ממעה היאך יוצאין בהכרע אחד במעה והלא חייבין בתי הכרעות ואם זה שיעור הכרע למה דחק בקונטרס לפרש כן לפיכך נראה דבכל הכרעות מיירי ופלוגתא היא בתוספ' דשקלים דתניא כמה הוא נותן קולבון מעה כסף אחד מכ"ד בכסף לסלע וחכמים אומרים חצי מעה של ארבע איסרות וקולבונות הללו מה היו עושין מהן טפלין לשקלים דברי ר"מ ר' אלעזר אומר לנדבה:

ושמואל מאי טעמא לא אמר כרבי הושעיא · והוא הדין כל הני אמוראי דלעיל ורבי הושעיא מאי טעמא לא אמר כשמואל דבשלמא אמוראי דלעיל סברי דמותר מנחה לאו לנדבה אזלי אלא לרבי הושעיא דחשיב מותר מנחת חוטא כל שכן מותר עשירית האיפה:

היא קרויה חטאת · בפרק קמא (לעיל ד·) דרשינן לה ותרתי שמעת מינה*:

ומדאינה קרויה חטאת ירקבו · לא דמי למותר מנחה דלא תירקב ואינה קרויה חטאת ועשירית האיפה דווקא דקרויה חטאת ביחזקאל (מו) אתא האי קרא לאפוקי דאין מותר קרויה חטאת ותירקב:
לפי

[ועיין תוס' לעיל נה: ד"ה כן]

[שקלים פ"ב מ"ה]

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ג מהל' שקלים הלכה ו:

לב ב ג ד מיי' פ"ה מהל' פסה"מ הלכה ח:

לג ה מיי' שם הל' ט ופ"ד מהל' שקלים הל' יא:

לד ו מיי' פ"ה מהל' פסה"מ הלכה ט:

לה ז ח מיי' פט"ז מהל' מעה"ק הלכה ו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא תני קינין נ"ב בתמיה: (ב) רש"י ד"ה מותרות וכו' למותרות הס"ד ואח"כ מ"ה כולהו קמאי דחשיב כצ"ל ותיבת נמי נמחק: (ג) ד"ה חד לקינין וכו' ובזי על חטאת ואיהו גופיה כצ"ל ותיבת ואי נמחק: (ד) ד"ה מותר לחמי וכו' לא קרב בפני עצמו ואפ"ה אי אפשר:

ס"א ואע"ג קאי על יביא בדמיהן א' וכן מוכח בסמוך וע' הגה"ק יביא בדמיהן אחד ואע"ג כו'

שיטה מקובצת

גמ' דברי ר"מ ור' אלעזר אומר: רש"י ד"ה והמותרות כגון מי שמחויב אחד: בא"ד וניתותרו המעות נותנם לשופר חמישי הס"ד: ד"ה כל כו' קרבנות הרבה שלא נצטרך לשופר: ד"ה מותרות כו' שניתותרו מכח קרבן הס"ד: ד"ה ה"ג כנגד מותר חטאת ומותר אשם ומותר אשם נזיר: בא"ד ואשם סתם דהיינו אשם גזלות ומעילות כו' לא מערבי בהדי אשם כו' ואלו בני שנה ואשם: בסה"ד ובא להתירו לבא במחנה: ד"ה ומותר מנחת חוטא דהואיל ואקרי: ד"ה חד לקינין כו' אין ב"ד של כהנים עומדין משם עד שיכלו כל המעות שבאותו שופר שמא לא יקרבו ונמצא מחוסר כפרה אוכל בקדשים הס"ד ומה"ד ירקב דלאו חטאת ממש קריית רחמנא שיהיו מותריו לנדבת צבור הואיל ואין באה על חטא ואיהו גופיה לא מצי לאקרובי בהו מנחת נדבת שהרי לשם חובה הפרישה הס"ד: ד"ה מותר כו' דבפני עצמן אי אפשר להקריבן כו' להקריבן שהרי כו': ד"ה אם רצה יביא בדמיו שנים דהוי קטן והביא גדול דשנים חשובין מאחד הס"ד ומה"ד יביא בדמיהן אחד ואע"ג דהוי גדול כו': תד"ה ושמואל כו'. ור' אושעיא מ"ט התח"ד:
גמ'

רבינו גרשום

לוקחין לו ממעות פר: ובר פדא אמר כנגד פרים ואלים והכבשים והשעירים והמותר והמעה. שאם הפריש מעות לפרים או לאילים או לכבשים או לשעירים והותירו. והמותר שאם הפריש חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה תרעה עד שתסתאב ותמכר זהו מותר. והמעה זהו קולבון. שכ' בני אדם שהיו שוקלין שקל הוו מוסיפין עליו קולבון מעה כסף משום ששני חצאי שקל מכריעין יותר ממי ששוקל שקל ביחד: ולאותו קולבון היה לו שופר: לאינצויי לא חיישינן. ולא הוה צריך לכולהו בתי אבות אלא חד שופר: דכל חד וחד בית אב יומיה קא עביד. המותרות שיזדמנו לו ביומו נותנן בשופר ובו ביום מקריבן ואינו משיירן עד לערב כדאמרי' חזקה שאין הכהנים מתעצלין עד שיכלו כל המעות שבשופר: כבר פדא נמי לא אמרי מותרות. לשון תמיהא. דקאמר בר פדא והמותרות כולהו נמי מותרות נינהו דהפרים והאלים במותריהן קא מיירינן והיינו הך: לשקלים אזלא לקופות ולא לשופר: לנדבה. לנדבת צבור לקייץ: ושמואל אמר כנגד מותר חטאת כו' וחשיב נמי המעה היינו ו'. וכן ר' הושעיא חשיב ה' וחשיב נמי המעה: קינין תנא ליה רישא. דקתני תיקלין חדתין ועתיקין קינין היינו תורין וגוזלי עולה מכלל דהנך ששה לית בהו קינין: ור' אושעיא באותן י"ג שופרות ותני קינין ברישא. א"ל תרי קינין קתני חד לקינין עצמן. היכא דאייתי מעות ליקח בהן קינין. וחד למותר קינין. היכא דהפריש מעות לקינין וניתותרו: מאי קאמר כו': מותר מנחת חוטא נדבה דדומיא דהחטאת הוא מה חטאת מותרה נדבה אף מנחת חוטא מותרה נדבה דהא איקרייה חטאת כדבעינן למימר בסמוך: מותר עשירית האיפה של כ"ג ירקב. דהא לא מרמי לה קרא לחטאת: אלא מותר לחמי תודה. הואיל ויש להן קצבה ירקב אבל שאר מותרי מנחות דאין להן קצבה מותרה קרב דומיא דידיה דמותר עולה קרב עולה ומותר מנחת נסכים לנסכים וכן כולהו דומיא דקרבן עצמו: מותר שקלים. דהפריש פרוטות או נרוטאות ליקח בהן שקלים אותו מותר של השקל הוי חולין: מאי לאו היא קרויה חטאת מנחת חוטא דמותרה נדבה כחטאת ואינה טעונה לבונה כחטאת ולא עשירית האיפה דכ"ג שהיא טעונה לבונה ואינה קרויה חטאת הלכך מותרה ירקב: שור זה עולה ונסתאב. שהומם אם רצה וכו': *) והא מותבינן היכי מצינן למימר דיביא בדמיו שנים דהא תנינן שור במנה והביא שנים במנה לא יצא: זה ונסתאב שאני. דהואיל דאמר שור זה עולה ולא אמר עלי לא נתחייב באחריותו: ועוד שהרי נסתאב דהשתא הוו ביה תרתי לריעותא הלכך יביא בדמיו שנים: מ"ט קאסר ר' משום דהוה ליה גדול והביא קטן דנתחייב בשנים דהיינו גדול והביא א' היינו קטן ואע"ג דנסתאב לכתחילה לא שרי ר' דלכתחילה אין מביא בדמיהן אחד אע"ג דאמר אלו ונסתאבו דמדקתני ור' אוסר משמע דאוסר לכתחילה והואיל דאע"ג דמסתאב לא שרי ר' להביא קטן ליפלוג נמי ברישא דקתני שור זה עולה ונסתאב יביא בדמיו שנים דהיינו גדול והביא קטן וליתני נמי ור' אוסר הואיל דלא שני ליה בין נסתאב לשלא נסתאב דהא בקטן והביא גדול קא אסר נמי: ר' אכולה מילתא פליג דודאי פליג נמי ארישא והאי דלא קא מיירי ר' ברישא משום דנטר להו כו': תדע דודאי פליג נמי ברישא בקטן והביא גדול אע"ג דנסתאב דהא תני הכא כבש זה עולה ונסתאב רצה יביא בדמיו איל ור' אוסר דהיינו קטן והביא גדול וקאסר אע"ג דנסתאב ש"מ: ממינא למינא. אם הביא שור ונסתאב אם יכול להביא בדמיו ממין אחר או כבש או איל: אבל מביא בדמיו ב' אלים. אלמא דמביא ממנו מין אחר: ור' אוסר להביא ב' אלים לפי שאין בילה. שלא יכול לבלול זה עם זה דלכתחילה אסור לערב מנחה דחד איל באידך איל אע"ג דזה וזה בלילתן עשה ש"מ דממינא למינא שרי: א' הכי דמין אחר יכול ליקח בו מאי איריא תרי. דמאי איריא דקאמר דמביא בדמיו ב' אלים אבל חד איל לא דהא בנסתאב לא שני להו בין קטן לגדול דאם נדר גדול והביא קטן סבירא להו דיצא דהא קאמרי נסתאב שאני הלכך היכא דהביא שור גדול ונסתאב אמאי לא מצי לאיתויי בדמיה חד איל דהיינו קטן דהא אמרי נסתאב שאני דלא שנא גדול ולא שנא גדול והביא קטן דיצא: תרי תנאי ואליבא דרבנן. דהך תנא דאמר לא יביא בדמיו איל אבל מביא בדמיו ב' אלים איהו סבר אליבא דרבנן דאע"ג דנסתאב אם נדר גדול לא יביא קטן הלכך אין יכול להביא איל אבל ב' אלים יביא דהיינו נמי גדול דומיא דשור: **) דכיון דהוו להו שנים. ב' אלים לא קאמר מערבה סלת בהדי הדדי דאין יכול

*) עיין לע"ב

**) עי' שיטה מקובצת ד"ה טעמא דאין בילה

לז א מיי' פט"ז מהל' מעה"ק הלכה ו:
לז ב מיי' שם הל' ז:
לח ג מיי' שם הלכה ח:
לט ד מיי' שם הל' ט:
מ ה ו מיי' שם הל' ח:
מא ז מיי' פכ"א מהל' מכירה הלכה יט טוש"ע ח"מ סימן ריד סעיף יב:
מב ח מיי' פ"ו מהל' פסה"מ הלכה ד:
מג ט מיי' פכ"א מהל' מכירה הלכה יט טוש"ע ח"מ סימן ריד סעיף יב:

גמ' והא אמרת רישא שור במנה והביא שנים במנה לא יצא שור זה ונסתאב שאני: שני שוורין אלו עולה ונסתאבו רצה יביא בדמיהן אחד ורבי אוסר: מאי טעמא משום דהוה ליה גדול והביא קטן ואף על גב דנסתאב לכתחילה לא שרי רבי ולפלוג נמי ברישא רבי אכולה מילתא פליג ונטר להו לרבנן עד דמסקי מילתייהו והדר מיפליג עלייהו תדע דקתני איל זה עולה ונסתאב רצה יביא בדמיו כבש כבש זה לעולה ונסתאב רצה יביא בדמיו איל ורבי אוסר שמע מינה: איבעיא להו ממינא למינא מאי תא שמע שור זה עולה ונסתאב לא יביא בדמיו איל אבל מביא בדמיו ב' אילים ורבי אוסר לפי שאין בילה שמע מינה אי הכי מאי איריא תרי אפילו חד נמי דהא בנסתאב לרבנן לא שני להו בין גדול לקטן תרי תנאי ואליבא דרבנן: רבי אוסר לפי שאין בילה: טעמא דאין בילה הא יש בילה שרי והתנן איל זה עולה ונסתאב רצה יביא בדמיו כבש כבש זה עולה ונסתאב יביא בדמיו איל ורבי אוסר תרי תנאי ואליבא דרבי ובטהורים עגל והביא פר כבש והביא איל יצא סתמא כרבנן: רצה יביא בדמיו ב' [כו']: אמר רב מנשיא בר זביד אמר רב לא שנו אלא דאמר שור זה עולה אבל אמר שור זה עלי עולה הוקבע ודלמא עלי להביאו קאמר אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב מנשיא בר זביד אמר רב לא שנו אלא דאמר שור זה עולה אי נמי אמר שור זה עלי עולה אבל אמר שור זה ודמיו עלי עולה הוקבע:

מתני' האומר אחד מכבשי הקדש ואחד משורי הקדש והיו לו שנים הגדול שבהן הקדש שלשה בינוני שבהם הקדש פירשתי ואיני יודע מה שפירשתי או שאמר לי אבא ואיני יודע מה הגדול שבהן הקדש: גמ' אלמא מקדיש בעין יפה מקדיש אימא סיפא בינוני שבהן הקדש אלמא מקדיש בעין רעה מקדיש אמר שמואל חוששין אף לבינוני דלגבי קטן עין יפה הוא היכי עביד אמר רבי חייא בר רב ממתין לו עד שיומם ומחיל ליה לקדושתיה בגדול אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא דאמר אחד משוורי הקדש אבל אמר שור בשוורי הקדש הגדול שבהן הקדש תורא בתוראי קאמר איני והאמר רב הונא א"ר חייא משמיה דעולא האומר לחבירו בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה לאו משום דגריע לא מעולה שבבתים: מיתיבי שור בשוורי הקדש וכן שור של הקדש שנתערב באחרים הגדול שבהן הקדש וכולם ימכרו לצרכי עולות ודמיהן חולין תרגומא אשור של הקדש שנתערב באחרים והא וכן קאמר תרגומא אגדול: מיתיבי בית בביתי אני מוכר לך ונפל מראהו נפול עבד בעבדיי אני מוכר לך ומת מראהו מת ואמאי

לפי שאין בילה · שצריך להביא שני מנחות עמהן בב' כלים ואין יכול לערבן יחד בכלי אחד הלכך לא מיחזי כי ההוא דנדרו ומן הדם לא חיישינן אם נתערב ולכל הפחות אם נתערב סולתן יכול לערב לכתחילה כדאמרן לעיל גבי יין: שאקריבנה

גמ' והא אמרת רישא · אפילו לרבנן: שור במנה כו' · ולמאי יביא בדמיו שנים: זה ונסתאב שאני · דכיון דאמר זה אקריב עולה ונסתאב אזל ליה נדריה דזה לא מלי לקרב אבל התם דאמר הרי עלי שור במנה חייב עד שיביאנו: גדול והביא קטן · שבכל מקום שנים חשובים מאחד ואפילו שניהם שוין: ואף על גב דנסתאב · איכא למימר חלף ליה נדריה ובאחריות נמי לא ליחייב דהא אמר הא אפילו הכי לכתחילה לא שרו: ליפלוג נמי ברישא · שור זה עולה ונסתאב יביא בדמיו שנים דהוי קטן והביא גדול נמי ליפלוג ולימא ורבי אוסר דלא שני ליה בין קטן והביא גדול לגדול והביא קטן: תדע · דארישא דנדר קטן והביא גדול נמי פליג (א): ורבי אוסר · אלמא בכבש אסר נמי רבי להביא בדמיו איל דהוי קטן והביא גדול דומיא דשור זה ונסתאב דלא יביא בדמיו שנים: ממינא למינא מאי · שור זה עולה ונסתאב מהו שיביא בדמיו שני אילים: לא יביא בדמיו איל · דקטן הוא יותר מדאי אבל יביא בדמיו שני אילים אלמא ממינא למינא שרי: לפי שאין בילה · שצריך להביא עמהם שתי מנחות בשני כלים ואין יכול לערבן בכלי אחד הלכך לא מיחזי כי ההוא דנדרו דנדר מידי דבאה מנחתו בכלי אחד וקא מייתי בשני כלים וקס"ד דאי לאו משום המנחות לא איכפת לן אקרבנות אי נדר חד ומייתי תרין הואיל ומכח קמא אתו אבל מנחות דמביא מביתו בעינא דומיא דנדרו: אי הכי · דממינא למינא שרי מאי איריא כו': תרי תנאי · דאיכא דסבירא ליה דאפילו בנסתאב אסרי רבנן בגדול והביא קטן לכתחילה: הא יש בילה שרי · לאיתויי ממינא למינא: ורבי אוסר · אע"ג דבכלי אחד אתיא מנחתו אפילו הכי לא מייתי מדמיו אלא דומיא (ב) דידיה: תרי תנאי כו' · דאיכא דקפיד אמנחות ואיכא דקפיד אקרבן גופיה: ובטהורים · סיפא דברייתא דשור זה עולה ונסתאב לא יביא בדמיו איל ובטהורים דלא נפל בהן מום: הוקבע · אחריותו עליו להביאו עולה אחת ולא בשתי עולות: ודלמא עלי להביא · לזה עולה קאמר וכיון דנסתאב אזל ליה נדריה שור זה לדמיו אם נסתאב הוקבע לעולה אחד דאי מייתי ב' עולות לא יצא אבל אי לא אמר עלי יצא כי היכי דעביד ליה דאינו חייב באחריותו: מתני' אחד מכבשי הקדש · למזבח: בינוני שבהן הקדש מפרש בגמ': פירשתי · איזה מהן ולא ידעתי איזה: או שאמר לי אבא · בשעת מיתתו אחד משוורי הפרשתי להקדש: ואיני יודע · לאיזהו מהן: הגדול שבהן הקדש · דמסתמא מוטב שבהן הקדיש דכתיב מבחר נדריכם (דברים יב): גמ' חוששין אף לבינוני · דכיון דאמר אחד מהן הקדש לא ידענא אהי מינייהו חייל הקדש אי אגדול או אבינוני דהוי עין יפה לגבי קטן הלכך אתרווייהו חייל ומיהו לא קרב למזבח אלא חד מינייהו אבל היכא דאמר פירשתי ליכא לספוקי דודאי גדול פירש: היכי עביד · דמישתרי ליה חד מינייהו: ומחיל לקדושתיה בגדול · דממה נפשך אי אבינוני חל ולאו אגדול הרי זה נשתאב ומיללו בגדול ואי אגדול חל מעיקרא נמצא בינוני חולין מעיקרא: לא שנו · דהוששין אף לבינוני: תורא בתוראי · שור החשוב בשוורי: מראהו עלייה · שמראהו לעלייתו ואומר לו זו מכרתי לך קא סלקא דעתך עלייה ממש קאמר דגריעא דירתה משל בית אלמא בית בביתי לאו החשובה בביתי קאמר והוא הדין לתורא בתוראי: שור בשוורי הקדש · עולה: הגדול שבהן הקדש · עולה וכל האחרים ימכרו לצרכי עולות שמא אכל חד איכא למימר זה עולה: ודמיהן חולין · דהקדש אינו תופס דמיו אלא בעל מום שילא לחולין דנתפסין דמיו בקדושתו אבל האי דלא נפיק לחולין (ג) ולצורך קדשים נמכר אין דמיו קדושים והקדש נמי לא גזיל מידי דהא יהיב ליה הגדול שבהן קתני מיהא וכולן ימכרו ש' דחוששין לכולן אף על גב דאמר שור בשוורי וקשיא לרב נחמן: תרגומא · הא דקתני וכולן ימכרו לצרכי עולות: אשור של הקדש שנתערב באחרים · אבל אשור בשוורי ליכא לספוקי דגדול משמע: והא וכן קתני · דמשמע דין שניהם שוה: תרגומא · הא דקתני וכן אגדול דכן דין שוה דעתן הגדול נהקדש אבל לגבי ספיקא ליכא בשור בשוורי: ונפל · אחד מביתו מראהו ואומר זהו שמכרתי לך (ד):

[מזיר ח. ע"ש וגו"ן]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה תדע וכו' נמי פליג רבי והוסר כס"ד ואח"כ מ"ה דקתני איל כו' אלמא בכבש:(ב) ד"ה ורבי אוסר וכו' דומיא דנדר כס"ד: (ג) ד"ה ודמיהן חולין וכו' דלא נפיק לחולין דלצורך עולה נמכר אין: (ד) ד"ה ונפל וכו' ע"ך נפל כס"ד:

מסורת הש"ס
ס"א למקיימס
ואיכא נ"ק
לפלוג נמי וליכא ורבי נ"ק
הלכך מיחזי די.הכא דנדר מידי נ"ק
מעילה כא:
[נ"ב עב. ערכין יח.]
[נ"ל בר חייא וכ"ה בנדרים נו.]
נדריה הס"ד אח"כ ד"ה שור זה ודמיו אם נ"ק
תנך דיה נ"ק

שיטה מקובצת

גמ' טעמא דאין בילה. נ"ב בספרים כ"י כתוב כאן זה הלשון פירוש דכיון דה"ל שנים לא קא מערב סלת בהדי הדדי טעמא וכו' ונראה שהוא פי' נוסף מרבנן סבוראי: שם כבש זה עולה ונסתאב רצה יביא איל: שם ואליבא דרבי ובטהורין. נ"ב בספרים כ"י שבידי כתוב כאן זה הלשון פירוש ואע"ג דהדא מנחה ניהי ואיכא בילה ובטהורים וכו' וגם זה הוא פי' מרבנן סבוראי וז"ל הרגמ"ה ז"ל תרי תנאי ואליבא דרבי כדמפרש בפירוש דאיכא בספרים ע"כ: שם במשנה ואיני יודע מה פירשתי או שאמר אמר לי אבא: שם בגמ' אימא סיפא שלשה בינוני שבהן: שם והאמר רב הונא בר חייא: רש"י ד"ה זה כו' אזל ליה נדריה דהו לא מצי לקומיה אבל התם: ד"ה גדול כו' שבכל מקום שנים חשובים מאחד ואפי' דמיהן שוים: ד"ה ואע"ג כו' ובאחריות נמי מיחייב דהא אמר אלו אפ"ה לכתחלה לא שרי רבי הס"ד: ד"ה לפלוג כו' דהוי קטן והביא גדול לימא נמי ור' אוסר דהא לא שאני ליה בין קטן והביא: ד"ה תדע דארישא דהוי קטן והביא גדול נמי פליגי ורבי אוסר אלמא בכבש נמי אוסר רבי והד"א: ד"ה לפי כו' ואין יכול לערבן בכלי אחד הלכך לא מיחזי כי ההוא נדר דההוא דנדר מידי דבאה מנחתו: בא"ד תרין הואיל ומכח דמי קמא אתי אבל מנחות דמביא מביתו בעינן דומיא דנדרו. נ"ב ברש"י כ"י כתוב כאן אין יכול לבלול סלתן ושמנן יחד ואע"פ ששנינו בפ' שתי מדות מערבין נסכי פרים בנסכי אלים אם נתערבו קאמר והכי מוקמינן בגמ' דהתם אבל לכתחלה אין מערבין דילפינן שהקפידו שלא יערב חלבים זה בזה: ד"ה ור' אוסר אלמא אע"ג דבכלי אחד כו': ד"ה ובטהורים כו' איל הוא ובטהורים כו': ד"ה הוקבע כו' ולא שתי עולות: ד"ה ודלמא כו' שור זה ודמיו: בא"ד דאי מייתי כשתי עולות לא יצא: במשנה ד"ה פירשתי איזה מהן ואיני יודע איזהו: ד"ה או כו' משוורי הפרשתי להקדש ואיני יודע על איזו מהן אמר לי הס"ד ומה"ד הגדול וכו': ד"ה גמ' חוששין כו' חייל הקדש אי אגדול דהוי עין יפה אי אבינוני דהוי עין יפה לגבי קטן הלכך אתרוייהו: ד"ה היכי עביד דלישתרי ליה חד מינייהו: ד"ה תורא בתוראי שור החשוב בשוורי קדש הס"ד ומה"ד מראהו עליה שמראהו לו עליתו ואומר לו: ד"ה הגדול כו' וכל האחרים ימכרו לצרכי עולות דשמא אבל הדא איכא למימר: ד"ה ודמיהן כו' אבל האי דלא נפיק לחולין לצורך נמכר נ"ב נ"א לצורך עולות נמכר וכו': ד"ה תרגומא כו' אבל לגבי ספקא ליכא ספיקא בשור בשוורי: ד"ה ונפל כו' מראהו נפול ואומר זהו שמכרתי לך:

רבינו גרשום

יכול לערב מנחה דהאי איל למנחה דאידך איל לכתחלה הלכך לא דומיא דקרבן ראשון הוא דמנחת שור נתערבת היא עצמה אבל בשני אלים לא: ומותבינן אליבא דר' טעמא דאין בילה. לפיכך אין מביא בדמי השור ב' אלים. אע"ג דהגדול והביא גדול הוא: הא יש בילה. הא אי הוה מצי למיבלל הני מנחות בהדי הדדי שרי לאיתויי ממינא למינא: והתנן איל זה עולה כו' ור' אוסר: תרי תנאי ואליבא דר'. כדמפרש בפירוש דאיכא בספרים: ובטהורים שלא נסתאבו. עגל אם נדר עגל והביא פר דהיינו קטן והביא גדול: סתמא. הך סתמא דקתני הכא דיצא כרבנן היא. דאמרי קטן והביא גדול יצא דמיעום בכלל מרובה: הוקבע. דקבע להביא שור אחד שיהא שוה כשור זה דהואיל דאמר עלי נתחייב באחריותו: ודלמא עלי להביאו קאמר דמאי דמשום דאמר עלי דהכי קאמר עלי להביא שור שוה כזה דלמא הכי קאמר שור זה עלי להביאו דודאי רצונו להביאו: אבל אמר שור ודמיו עלי עולה. כלומר שור אחד שיהו דמיו כזה עלי: הוקבע להביא שור א' כדמי אותו שור ואין יכול להביא ב' שיהו דמיהן כדמי אותו שור הא': אחד מכיסיי הקדש ויש לו ב' כיסין לישנא אחרינא האומר אחד מכבשי הקדש ויש לו ב' כבשים. א' משוורי הקדש. והיו לו ב' מכל חד ראשון: הגדול שבהן הקדש. דאם יש לו בכים א' ליפרא זהב ובכים אחד ליפרא כסף אותו של זהב הוי הקדש. וכן השור הגדול הוי הקדש: ואם יש לו ג' ואמר א' מהן הקדש הבינוני הוי הקדש כדמפרש בגמרא: פירשתי להביא א' מן הג' ואיני יודע איזה מהם הקדשתי: או שאמר לי אבא. א"נ אמר דאמר לי אבא בדייתיקי א' מן ג' שוורים הוי הקדש (דהוא הקדישו) [ואינו יודע לאיזה שור הקדיש]. אמר שמואל ל"ק דהכא נמי גדול שבהן הקדש והכי קתני דחוששין אף לבינוני דאיכא למיחש דהבינוני הקדיש והשתא היכי עביד ממתין לבינוני עד שיומם: ומיחל. מהלל קדושה דבינוני בגדול ולימא הכי אי הקדשתי להך בינוני יהא מחולל על הגדול והוי הגדול הקדש והשתא הוי בינוני מהולל דממ"נ א' הוי הקדש ותו לא דהא קאמר אחד משוורי או מכיסי: לא שנו דהוששין לבינוני: אבל אמר שור בשווריי ודאי הגדול הקדש דתורא בתוראי קאמר. כלומר המובחר שבשווריי דהיינו גדול: בית בביתי מראהו עליה. כלומר מראה לו דירה קטנה כל שהו כעין עליה ואמר לו זו מכרתי לך: לאו משום דגריע. דכי א"ל בית בביתי גריעותא הוא דגרוע שבבתיו קאמר דהא דאמר מראהו עליה היינו דירה גרועה הכא נמי שור בשוורי הגרוע קאמר וקשיא למאן דאמר תורא בתוראי קאמר: מעולה שבבתיו. הא דאמרן מראהו עליה הא עליה היינו מעולה שבבתיו ולא בית גרועה כל שהוא קאמר: וכולן האחרים ימכרו לצרכי עולות ודמיהן חולין. אבל הן עצמן קדשי. והא הכא דכי אמר שור בשוורי דמיהן של אחרים הוי חולין אבל הן עצמן קדישי. ותיובתא דמאן דאמר הגדול שבהן הקדש דמסתברא דסבירא ליה דאחריני הוו הן עצמן חולין: תרגומא הא דקתני דמיהן חולין אבל הן עצמן לא אשור הקדש שנתערב באחרים קאי. אבל היכא דאמר שור בשוורי הגדול הקדש והאחריני לא מיקדשי: והא וכן קאמר דמשמע כל הנהו מילי דאמרינן בשור של הקדש שנתערב באחרים אמרינן נמי באמר שור בשוורי הקדש: תרגומא אגדול. האי דקתני וכן אגדול קאמר דהכי קאמר בין היכא דאמר שור בשווריי ובין היכא דנתערב שור של הקדש בשל חולין הגדול שבכולן הקדש דלהך מילתא שוו ולא אכולהו: נפל אחד מבתיו מראהו נפול ואמר לו זה שנפל מכרתי לך: *) ואמאי אמרינן מראהו נפול ומת ליחזי הי נפל והי מית. כלומר אי מעולה שבבתיו נפל יכול לומר לו זו מכרתי לך ואי מובחר שבעבדיו מת יכול לומר לו זה מכרתי לך הואיל דאמר תורא בתוראי קאמר אלא ש"מ לא אמרינן תורא בתוראי: לעולם גבי שוורים אמרי' תורא בתוראי קאמר וגבי לוקח והאי אמרי' גרוע ובן ליה דיד בעל השטר על התחתונה דבכל דוכתא אמרינן דידו של בעל השטר על התחתונה: השתא דאתית להכי דאמרי' יד בעל השטר על התחתונה. אפי' תימא עלייה דגריעותא דעלייה כל דהוא קאמר. ואפי' הכי גבי שור אמרי' תורא בתוראי קאמר. ולוקח שאני דידו על התחתונה

*) צייר לדף קט ע"א

ואמאי ליחזי היידן נפל היידן מת לוקח קא אמרת שאני לוקח דיד בעל השטר על התחתונה השתא דאתית להכי אפי' תימא עלייה דגריעה יד בעל השטר על התחתונה:

מתני' *הרי עלי עולה יקריבנה במקדש ואם הקריבה בבית חוניו לא יצא הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חוניו יקריבנה במקדש ואם הקריבה בבית חוניו יצא רבי שמעון אומר אין זו עולה הריני נזיר יגלח במקדש ואם גלח בבית חוניו לא יצא הריני נזיר שאגלח בבית חוניו יגלח במקדש ואם גלח בבית חוניו יצא ר' שמעון אומר אין זה נזיר:

גמ' יצא הא מקטל קטלה אמר רב המנונא נעשה כאומר הרי עלי עולה ע"מ שלא אתחייב באחריותה אמר ליה רבא אלא מעתה סיפא דקתני הריני נזיר שאגלח בבית חוניו יגלח במקדש ואם גילח בבית חוניו יצא הכי נמי דנעשה כאומר הריני נזיר על מנת שלא אתחייב באחריות קרבנותיו נזיר כמה דלא מייתי קרבנותיו לא מתכשר אלא אמר רבא אדם זה לדורון נתכוין אמר אי סגיא בבית חוניו טרחנא טפי לא מצינא לאיצטעורי נזיר נמי האי גברא לצעורי נפשיה קא מיכוין אמר *אי סגיא בבית חוניו טרחנא טפי לא מצינא לאיצטעורי ורב המנונא אמר לך נזיר כדקאמרת עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה קאמר ואף רבי יוחנן סבר לה להא דרב המנונא דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חוניו והקריבה בארץ ישראל יצא ועונש כרת תניא נמי הכי הרי עלי עולה שאקריבנה במדבר והקריבה בעבר הירדן יצא וענוש כרת:

מתני' *הכהנים ששמשו בבית חוניו לא ישמשו במקדש שבירושלים ואין צריך לומר לדבר אחר שנאמר (מלכים ב כג) אך לא יעלו כהני הבמות אל מזבח ה' בירושלים כי אם אכלו מצות *(בקרב) אחיהם הרי אלו כבעלי מומין חולקין ואוכלין ולא מקריבין:

גמ' אמר רב יהודה כהן ששחט לעבודת כוכבים קרבנו ריח ניחוח אמר רב יצחק בר אבדימי מאי קראה (יחזקאל מד) יען אשר ישרתו אותם לפני גילוליהם והיו לבית ישראל למכשול עון על כן נשאתי ידי עליהם נאום ה' אלהים ונשאו עונם וכתיב בתריה ולא יגשו אלי לכהן לי אי עבד שירות אין שחיטה לאו שירות הוא: איתמר שגג בזריקה רב נחמן אמר קרבנו ריח ניחוח רב ששת אמר אין קרבנו ריח ניחוח אמר רב ששת מנא אמינא לה דכתיב והיו לבית ישראל למכשול עון [מאי] לאו או מכשול או עון ומכשול שוגג ועון מזיד ורב נחמן מכשול דעון: אמר רב נחמן מנא אמינא לה דתניא (במדבר טו) וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטאה בשגגה מלמד שכהן מתכפר על ידי עצמו במאי אילימא בשחיטה מאי איריא שגג אפילו מזיד נמי אלא לאו בזריקה ורב ששת אמר לך לעולם בשחיטה ובמזיד לא נעשה משרת לעבודת כוכבים ואזדו לטעמייהו דאתמר הזיד בשחיטה רב נחמן אמר קרבנו ריח ניחוח ורב ששת אמר אין קרבנו ריח ניחוח רב נחמן אמר קרבנו ריח ניחוח דלא עבד שירות רב ששת אמר אין קרבנו ריח ניחוח

נעשה

רש"י

והאמאי ניחא הי נפיל · אי גדול נפל הפסיד לוקח דהא גדול בבבתים משמע ואי קטן נפל לית ליה פסידא: בעל השטר · כגון האי לוקח שבא בשטר מכירה ידו על התחתונה דהאי מלוה מחבירו עליו סבריה שהמוכר מוחזק בבתים הלכך ראיה על הלוקח אבל גבי הקדש גדול משמע: מתני' שאקריבנה בבית חוניו יקריבנה במקדש · דכיון דאמר הרי עלי עולה איחייב ליה בעולה: אם הקריבה בבית חוניו יצא · מפרש טעמא בגמ': יגלח במקדש · ויביא קרבנותיו: גמ' והא מקטל קטלה · דשוחט חוץ הוא ואיהו *איחייב בעולה מכי אמר הרי עלי עולה: אמר רב המנונא · כיון דאמר על מנת שאקריבנה בבית חוניו הוי כאילו אמר על מנת שאהרגנה ולא איתחייב באחריותה ומשום הכי יצא אבל חייב כרת משום שחוטי חוץ שהרי קרא עליה שם עולה: נזיר לא מצי לאהטויי על מנת שלא אתחייב באחריות דקרבנותיו דכיון דחלה עליו נזירות לא פקעא מיניה עד דמייתי קרבנותיו: לדורון בעלמא קא מיכוין · ולא חל עליה שם עולה: טפי לא מצינא לאיצטעורי · ברחוק מארץ ישראל עומד וקרוב לחוניו ואיכא דרבא לא מחייב משום שחוטי חוץ: ואמר ליה רב המנונא נזיר הוי ודאי טעמא כדקאמרת דלא חל עליה שם נזירות אבל עולה היינו טעמא נעשה כאומר וכו' ושם עולה עליה וחייב כרת: והקריבה בארץ ישראל · שלא בירושלים ולהכי נקט בא"י דאף על גב דלא קיים נדרו יצא דקביעותא דבית חוניו לאו קביעות היא *(אלא היינו טעמא) דהוי כאומר על מנת שאהרגנה ועל מנת שלא אתחייב באחריותה דמה לי קטלה התם מה לי קטלה הכא וענוש כרת משום שחוטי חוץ אלמא שם עולה חל עלה כדרב המנונא: במדבר · קסבר משום משכן שהיה שם יהא עדיין המדבר קדוש: והקריבה בעבר הירדן · בארץ ישראל שלא בירושלים אפי' הכי יצא דעל מנת שלא אתחייב באחריות קאמר: מתני' ואין צריך לומר לדבר אחר · אם שמשו לעבודת כוכבים לא ישמשו עוד בירושלים: הרי אלו כבעלי מומין · שחולקין ואוכלין בקדשים כדאמר בכל המנחות (לעיל עג:) איש חולק ואפי' בעל מום: גמ' כהן ששחט בהמתו לעבודת כוכבים · לפני עבודת כוכבים ושב קרבנו שהוא מקריב במקדש אחרי כן ריח ניחוח הוא: אי עביד שירות · בעבודת כוכבים מיתסר במקדש ושחיטה לא איקרי שירות דהא במקדש כשרה בזר: שגג בזריקה · זרק דם לעבודת כוכבים בשוגג דהשתא עבד ליה שירות אלא בשוגג היה: מאי לאו או מכשול או עון · כלומר או שוגג או מזיד עשו שירות לעבודת כוכבים וכתיב לא יגשו אלי לכהן לי: עון מזיד · כדאמרי' במסכת יומא (דף לו:) עונות אלו הזדונות וכן הוא אומר הכרת תכרת עונה בה: בחטאה בשגגה · משמע אפי' נפש כהן בחטאה בשגגה יכול להקריב קרבנו ולהקריב על עצמו ובההיא פרשתא בעבודת כוכבים מישתעי כדכתיב (במדבר טו) וכי תשגו ולא תעשו גו' ע עבודת כוכבים ששקולה כנגד כל התורה כולה: במאי · פלח לעבודת כוכבים דאיצטריך קרא לאכשורי לעבוד במקדש כי שגג:

תוספות

שאקריבנה בבית חוניו · אין צריך כאן תפוס לשון ראשון ואחרון דהוי כאומר עד בית חוניו מגיע לאטרח כדאיתא בגמ': *אפילו תימא עלייה דגריעה יד בעל השטר על התחתונה · תימה דבפ' הנודר מן הירק (נדרים נו:) מסיק מאי עלייה מעולה שבנכסיו ושמא דיחויא הוא אבל קשיא דמסיק יד בעל השטר על העליונה ושמא לאפוקי *יניע דווקא קאמר: **לא** ישמשו במקדש בירושלים · בספר הזהיר כתוב כאן כהן שהמיר דתו לא ישא את כפיו ולא יקרא ראשון דכתיב וקדשתו והוא אחליה לקדושתיה ועבדו ליה רבנן מעלה מפני דרכי שלום והאי מין דאידחי אידחי כדתנן הכהנים ששמשו בבית חוניו לא ישמשו במקדש שבירושלים ור"ת *פירש דכשר וזה לשונו הרי אלו כבעלי מומין מ' מהכא נפקא לן דכהן שהמיר דתו וחזר בתשובה כשר לדוכן שהרי לא מצינו כהן בעל מום שיהא פסול לדוכן אלא אם היה לו מום בידיו כדאמרינן במגילה (דף כד:) מפני שהעם מסתכלין בו ותו הא דקתני לא ישמשו במקדש בירושלים ולהכי איצטריך בירושלים לאשמועינן דבנוב וגבעון היו מותרין לשמש כל שכן בזמן הזה שאין שירות ואין מקדש דודאי כשר לדוכן ולקרות בתורה תחילה ומה דאמרינן (תענית דף כז:) אי מה משרת בעל מום לא אף מברך בעל מום לא *ת"ל לעמוד לשרת לעמידה הקשתיו ולא לדבר אחר עד כאן לשונו: **כהן** ששחט לעבודת כוכבים קרבנו ריח ניחוח · ולרב ששת בשוגג ולרב נחמן אפי' במזיד:

נזדמן

רבינו גרשום

התחתונה: ואם הקריבה בבית חוניו לא יצא. דדמי כמי שהקריבה בבמה: ואם אמר הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חוניו אפי' הכי חייב להקריב במקדש. ואם הקריבו בבית חוניו יצא ידי נדרו: הא מקטל קטליה. דהואיל דחוץ למקדש שחיט ליה דמי כאילו נטרה דלאו הקרבה היא ואמאי יצא ידי נדרו: אמר רב המנונא לפיכך יצא דדמי כמאן דאמר הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה והואיל דלא נתחייב באחרי' כי הקריבה בבית חוניו אינו חייב להביא במקדש אחריתי אבל חייב עליה משום שחוטי חוץ שהרי קרא לה שם עולה: נזיר. בתמיהא קאמר. כמה דלא מייתי קרבנותיו לא מתכשר ביין וליטמא למתים: אלא אמר רבא לא תימא על מנת שלא אתחייב באחריותה משום דקשיא נזיר אלא להכי יצא דאדם זה דאמר הרי עלי עולה להקריבו בבית חוניו לדורון נתכוין והכי קאמר אי סגיא כו'. כגון שרחוק מארץ ישראל הוא: ורב המנונא אמר נזיר משום הכי יצא כדקאמר טפי לא מצינא לאיצטעורי וגבי עולה משום הכי יצא דנעשה כאומר על מנת שלא אתחייב באחריותה: והקריבה בארץ ישראל. בגבולין דא"י שלא במקדש יצא וענוש כרת דמדקאמר יצא ידי נדרו ש"מ [דנעשה כאומר] ע"מ שלא אתחייב באחריותה דמשום דאין חייבין באחריותה יצא דלא אתחייב לאיתויי יתיה. וענוש כרת משום שחוטי חוץ הואיל דקרא לה שם זבח. דאי לדורון ולא לשום זבח לא הוה ענוש כרת: שאקריבה במדבר. שלא בזמן משכן דומיא דבית חוניו והקריב בעבר הירדן יצא וכו'. כדאוקימנא ע"מ שלא אתחייב באחריותה: ואין צורך לומר דבר אחר. דאם שמשו לעבודת כוכבים לא ישמשו במקדש. ותנא דמתני' סבר לה כר' יהודה דגמרא דבית חוניו לאו בית עבודת כוכבים. ז עבודת כוכבים: כהני הבמות. הרי אלו כבעלי מומין: דכהנים ששמשו בעבודת כוכבים ככהנים בעלי מומין דמו דחולקין ואוכלין במתנות כהונה ובחלק של שאר כהנים אבל אין מקריבין על גבי המזבח: קרבנו. קרבן אחד שהקריב למזבח הוי לריח ניחוח דהורצה קרבנו אע"ג ששחט לעבודת כוכבים. דלא חשיב שחיטה שירות דהא כשרה בזר: שגג בזריקה. דזרק לעבודת כוכבים בשוגג. קרבן אחד שמקריב לשום שמים ע"ג המזבח הוי ריח ניחוח: או מכשול או עון. דבין ששימשו לעבודת כוכבים במכשול דהיינו שוגג. ובין במזיד דהיינו מזיד לא יגש לכהן: לר"נ מכשול דעון. כלומר אם נכשל במזיד לא הוי קרבנו תו ריח ניחוח אבל בשוגג הוי ריח ניחוח: שכהן מתכפר ע"י עצמו. דאם חוטא יכול להקריב הוא עצמו קרבנו להתכפר בו דאפשר לומר וכפר הכהן על הנפש השוגגת מה ת"ל בחטאו בשגגה אלא הכי משמע וכפר הכהן בחטאה בשגגה בחטא שעשה בשוגג מכפר על נפשו של עצמו: ובמאי. על איזה חטא מכפר על עצמו: אילימא בשחיטה. דשגג בשחיטה לעבודת כוכבים אפי' שחט במזיד יכול להקריב קרבן דהא אמרן אין זה שירות: אלא לאו דשגג בזריקה. וקאמר דמכפר ע"י עצמו. אלמא קרבנו ריח ניחוח: לעולם היכא דשגג בשחיטה קא משתעי קרא ודקא אמרת אפי' מזיד נמי במזיד ודאי אין קרבנו ריח ניחוח דנעשה כומר לעבודת כוכבים דאע"ג דלאו שירות הוא מ"מ עבודה חשובה היא דבכלל ד' עבודות היא: *) במאי עביד לעבודת כוכבים אילימא דעבד בשוגג. מאי ושב דקאמר כי לא עבד במזיד שב ועומד הוא שלבו היה לעולם לשמים: אלא לאו בשחיטה. פשיטא דבמזיד עבד: אלא מדאמר ושב קרבנו ריח ניחוח וכר"נ נחמן: ורב ששת אמר לעולם בשחיטה ובשוגג והאי ושב דקאמר הכי קאמר אם שב מעיקרא הוא. דבשוגג עבד קרבנו ריח ניחוח: והודה לעבודת כוכבים. דקבלו עליו לאלוה: הך קמייתא. דשגג בזריקה: דעביד ליה עבודה. דבכלל עבודה חשבינן לה. וכולהו נקיט אליבא דרב ששת: מלבך בשם שלא כבני לפי שהיו יראים להזכיר השם כתיקונו שלא היו בוטחין בעצמן: חוני בני ישמש תחתי בכהונה גדולה. דניחא ליה בית משמעי: אמר לו שמעי לחוניו: אונקלי. מלבוש של אשה: צלצול. אזור: לאהובתו. לאשתו: מה זה שלא ירד לה. שמעי שלא ירד לגדולה דמעולם לא היה כ"ג כך בא לתקלה זו דבנה חוניו עבודת כוכבים על ידו לפי שנתקנא שמעי בגדולה: הוריד לה. מי שירד לגדולה דאע"ג דלאחר שעלה אין מורידין אותו שלא יבא לידי תקלה: לא קבל עליו חוניו להיות כ"ג. ואע"ג שרצה חוניו שיהא אחיו הגדול כ"ג נתקנא בו: א"ל לשמעי. דחוניו היה חכם יותר משמעי: בקשו להורגו שחשבו שעשה בכוונה: כל המאורע. שאירע לימדו כן: כל הרואה אותו. כל מי שהיה פוגע בחוניו כשהיה בורח מראה באצבעו לאותו שהיו רצין אחריו ואמר עליו זהו: יהיה מזבח לה'. דזהו מזבח שבנה חוניו לש"ש: ומה זה שברח ממנה. דברח מן הגדולה שהדין לא רצה לקבל עליו הכהונה גדולה לפי שהיה ערום במקום הימנו; כך. דבא לתורעת כל כך דנתקנא בו לאחר שרצה שיהא כ"ג עאכ"ו דאין מורידין אותו לאחר שעלה שלא יבא כמו כן לידי תקלה: הכי גרסינן בתח' כל האומר

כט

שיטה מקובצת

גמ' ואמאי ליחזי הי נפל הי מת לוקח: שם רש"א אין זו עולה. נ"ב עי' תוס' לעיל דף קג ע"א: שם מתני' כי אם אכלו מצות בתוך אחיהם הרי אלו: שם בגמ' אי עבד שירות אין אי לא עבד שירות לא ושחיטה לאו שירות הוא: שם מלמד שהכהן מתכפר: שם ובמזיד לא דנעשה כומר לעבודת כוכבים: רש"י ד"ה בעל כו' אבל לגבי הקדש: ד"ה יגלח במקדש ויביא קרבנותיו: ד"ה וא"ל רב המנונא נזיר הוי ודאי כדקאמרת דלאו שם נזירות עליה אבל עולה היינו טעמא: ד"ה במדבר דצבור משום: ד"ה והקריבה כו' שלא אתחייב באחריותה קאמר: במשנה ד"ה ואין כו' אם לעבודת כוכבים שלא ישמשו: שם ד"ה אי עביד שירות לעבודת כוכבים: ד"ה מאי לאו כו' לעבודת כוכבים וכתי' בתריה לא יגשו אלי: ד"ה עון כו' הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה: ד"ה בחטאה כו' אפי' נפש כהן חטאה בשגגה יכול להקריב קרבנו ולכפר על עצמו: בא"ד ולא תעשו את כל המצות ע עבודת כוכבים:

נגה'

*) סייך לע"ב

עין משפט נר מצוה: מד א ב ג מיי' פי"ד מהלכות מעה"ק הלכה ז: · מה ד מיי' פ"ט מהל' ביאת מקדש הל' יד: · מו ה ו ז מיי' שם הל' יג:

גליון הש"ס
גמ' דתניא וכפר. עיין עד ע"א

נעשה משרת לעבודת כוכבים אמר רב נחמן מנא אמינא לה דתניא כהן שעבד עבודת כוכבים ושב קרבנו ריח ניחוח במאי אילימא בשוגג מאי ושב שב ועומד הוא אלא פשיטא במזיד ואי בזריקה כי שב מאי הוי הא עבד לה שירות אלא לאו בשחיטה ורב ששת אמר לך לעולם בשוגג והכי קאמר אם שב מעיקרו דכי עבד בשוגג עבד קרבנו ריח ניחוח ואם לאו אין קרבנו ריח ניחוח השתחוה לעבודת כוכבים רב נחמן אמר קרבנו ריח ניחוח ורב ששת אמר "אין קרבנו ריח ניחוח הודה לעבודת כוכבים רב נחמן אמר קרבנו ריח ניחוח ורב ששת אמר "אין קרבנו ריח ניחוח וצריכא דאי אשמעינן הך קמייתא בההיא קאמר רב ששת משום דעבד ליה שירות אבל שחיטה דלא עבד ליה שירות אימא מודה ליה לרב נחמן ואי אשמעינן שחיטה משום דעבד ליה עבודה אבל השתחוה דלא עבד ליה עבודה אימא לא צריכא ואי אשמעינן השתחואה משום דעביד ליה מעשה אבל הודה דדיבורא בעלמא אימא לא צריכא:

ואין צריך לומר דבר אחר [וכו']: מדקאמר אין צריך לומר דבר אחר *מכלל דבית חוניו לאו עבודת כוכבים הוא תניא כמאן דאמר בית חוניו לאו עבודת כוכבים הוא *דתניא אותה שנה שמת שמעון הצדיק אמר להן שנה זו הוא מת אמרו לו מנין אתה יודע אמר להן כל יום הכפורים נזדמן לי זקן אחד לבוש לבנים ונתעטף לבנים ונכנס עמי ויצא עמי שנה זו נזדמן לי זקן אחד לבוש שחורים ונתעטף שחורים ונכנס עמי ולא יצא עמי לאחר הרגל חלה שבעת ימים ומת ונמנעו אחיו הכהנים מלברך בשם בשעת פטירתו אמר להם חוניו בני ישמש תחתי נתקנא בו שמעי אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים ומחצה אמר לו בא ואלמדך סדר עבודה הלבישו באונקלי וחגרו בצילצול העמידו אצל המזבח אמר להם לאחיו הכהנים ראו מה נדר זה וקיים לאהובתו אותו היום שאשתמש בכהונה גדולה אלבוש באונקלי שליכי ואחגור בצילצול שליכי בקשו אחיו הכהנים להרגו רץ מפניהם ורצו אחריו הלך לאלכסנדריא של מצרים ובנה שם מזבח והעלה עליו לשום עבודת כוכבים וכששמעו חכמים בדבר אמרו מה זה שלא ירד לה כך היורד לה על אחת כמה וכמה דברי רבי מאיר אמר לו רבי יהודה לא כך היה מעשה אלא לא קיבל עליו חוניו שהיה שמעי אחיו גדול ממנו שתי שנים ומחצה ואף על פי כן נתקנא בו חוניו בשמעי אחיו אמר לו בא ואלמדך סדר עבודה והלבישו באונקלי וחגרו בצילצול והעמידו אצל המזבח אמר להם לאחיו הכהנים ראו מה נדר זה וקיים לאהובתו אותו היום (א)שישתמש בכהונה גדולה אלבוש באונקלי שליכי ואחגור בצילצול שליכי בקשו אחיו הכהנים להרגו סח להם כל המאורע בקשו להרוג את חוניו רץ מפניהם ורצו אחריו רץ לבית המלך ורצו אחריו כל הרואה אותו אומר זה הוא זה הוא הלך לאלכסנדריא של מצרים ובנה שם מזבח והעלה עליו *לשם שמים שנאמר °(והיה) ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים ומצבה אצל גבולה לה' וכששמעו חכמים בדבר אמרו ומה זה שברח ממנה כך המבקש לירד לה על אחת כמה וכמה: תניא אמר ר' יהושע בן פרחיה *בתחלה כל האומר *עלה לה אני כופתו ונותנו לפני הארי עתה כל האומר לי לירד ממנה אני מטיל עליו קומקום של חמין שהרי שאול ברח ממנה וכשעלה בקש להרוג את דוד אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לאביי ר' מאיר האי קרא דרבי יהודה מאי עביד ליה לכדתניא לאחר מפלתו של סנחריב יצא חזקיה ומצא בני מלכים שהיו יושבין בקרונות של זהב השביען שלא לעבוד עבודת כוכבים שנאמר °ביום ההוא יהיו חמש ערים בארץ מצרים מדברות שפת כנען

רש"י

נעשה משרת · והא דאמרינן לעיל בשחיטה לא מיפסלא מוקי לה רב ששת בשוגג: הודה לעבודת כוכבים · אמר לה אלי אתה: קמייתא · שגג בזריקה: אבל שחיטה אימא מודה ליה לרב נחמן · ואפילו הזיד: נכנס עמי · לפני ולפנים: אמר ליה · שמעי לחוניו בא ואלמדך סדר עבודה: אונקלי · מלבוש של עור: צילצול · אזור: לאהובתו · לאשתו: זה שלא ירד לה · שמעי שלא ירד לה לגדולה כך נתקנא באחיו: היורד לה על אחת כמה וכמה · שאין מורידין אותו שלא יקלקל עצמו: בא ואלמדך · חוניו היה חכם משמעי: שברח ממנה · שלא רצה לקבלה מתחילה: (א) כל האומר עולה [או] מנחה בתחילה קודם שיפרש קרבנו ואמר *עלי עולה או מנחה אני מטיל עליו כו' משום דאין טוב לומר עלי שמא לא יקיים וכתיב (דברים כג) וכי תחדל לנדור לשון אחר בתחילה כל האומר עלה אני כופתו ומניחו לפני ארי ועכשיו כל האומר לירד הימנה אני מטיל עליו קומקום של חמין בתחילה הייתי שונא את הרבנות וכל האומר לי עלה לגדולה וכו' ועכשיו שעליתי לגדולה וכו' רבי יהושע בן פרחיה נשיא היה במסכת חגיגה (דף טז): מדברות שפת כנען · שפת ישראל שיושבים בארץ כנען וסיפא דקרא נשבעים

תוספות

נזדמן לי זקן אחד לבוש לבנים · *בירושלמי פריך והכתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד ואפי' מלאכים דכתיב ודמות פניהם פני אדם ומשני דשמא שכינה היתה:

חוניו בני ישמש תחתי · תימה הא דרשינן בת"כ תחת אביו בזמן שהוא ממלא מקום אביו וזה לא היה יודע סדר עבודה דהא קאמר ליה בא ואלמדך סדר [עבודה] ויש לומר דבירא' חטא היה ממלא מקום אבותיו ואם תאמר וכי לא ראה כהן גדול מעולם שהיה לובש באונקלי וחגור בצילצול ועוד הא אינו נעשה כהן גדול עד שיעשה סגן ויש לומר דלא היה יודע *ובא ליכנס בכהונה גדולה תחילה:

והעלה עליו עולה לשם שמים · תימה הרי יש כאן איסור שחוטי חוץ *ונראה דלבני נח היה מעלה °(*לעובדי כוכבים) הנודרים נדרים ונדבות:

בתחילה כל האומר עולה [או] מנחה: בתחלה קודם שיפרש קרבנו ואומר הרי עלי עולה ומנחה אני מטיל עליו כו' משום דאין טוב לומר עלי שמא לא יקיים וכתיב (דברים כג) וכי תחדל לנדור וגו' כך פירש הקונטרס עוד פירש בקונט' פירוש אחר גרסינן בתחילה כל האומר עלה אני כופתו ומניחו לפני ארי עכשיו כל האומר לירד ממנה אני מטיל עליו קומקום של חמין בתחילה הייתי שונא הרבנות וכל האומר לי עלה לגדולה כו' ועכשיו שעליתי לגדולה רבי יהושע בן פרחיה נשיא היה במסכ' חגיגה (דף טז) עד כאן לשונו ואותו לשון ראשון היה כתוב בספר ולעיל הוה ליה לאיתויי גבי הרי עלי עולה ורבינו קלונימוס אביו של רבי משולם הגיה בלשון *שני בשעת פטירתו והסופר טעה בין עלה לעולה ושלשה דברים הגיה כמפי גבורה בשעת פטירתו את יעוד אחת שהיה כתוב בספרים בפרק בית שמאי בזבחים (דף מה:) דברים שאין חייבין עליהם משום פיגול חייבין עליהם משום נותר וטמא חוץ מן הדם וטמי רבי שמעון מחייב בדבר שדרכו להאכל פי' אמר רבי שמעון ועוד הגיה בשבועות (דף יב:) שהיה כתוב בספרים קרבנות ציבור שכן מושכן למשהו ולא היו יודעין מהו ואמר דגרסינן למה שכן הטמד

שיטה מקובצת

גמ' ואין צריך לומר לדבר אחר מדקאמר אין צריך לומר לדבר אחר: שם כל יה"כ היה מזדמן לי זקן א' לבוש לבנים ומתעטף לבנים: שם ויוצא עמי שנה זו נזדמן לי: שם לבוש שחורים ומתעטף: שם ראו מה נדר זה לאהבתו וקיים אותו היום שאשמש בכהונה גדולה: שם ורצה אחריו יהלך: שם אותו היום שישמש בכהונה גדולה: שם כל האומר עלה אני כופתו: שם עתה כל האומר לירד ממנה: שם שהרי שאול ברח ממנה ובשעלה בקש להרוג את דוד כל זה נמחק: שם בריה דרב חסדא לרב אשי ר"מ כו': רש"י ד"ה נכנס כו' ולפנים הס"ד ומה"ד ונמנעו אחיו הכהנים מלברך את העם בשם המפורש שלא היו יודעין לאמרו בקדושה ובטהרה א"ל וכו' כן מצאתי ברש"י כ"י אחד: ד"ה בא ואלמדך דחוניו היה חכם: ד"ה שברח כו' שלא רצה לקבלה כך חזר ונתקנא הס"ד ומתח"ד בתחלה כל האומר: ד"ה מדברות כו' וסיפיה דקרא ונשבעות לה' צבאות הס"ד: התד"ה בתחלה כו' כל האומר עולה מנחה: *) גמ' ומאי משמע דהיר הדרס לישנא: שם הביאו בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ הביאו בני מרחוק אמר: שם אמר רב חסדא אמר רב ואמרי לה אמר רב יהודה: שם דקרו ליה אלהא דאלהי ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה בכל מקום כ"ד: שם מנחה טהורה א"ר נהוניא זה הלומד תורה בטהרה: שם זה מזבח בנוי וכו' נ"ב נ"א בקצת ספרים (יד) מיכאל השר הגדול עומד ומקריב קרבן על מזבח שהוא בנוי למעלה: שם כל העוסק בתורה כאילו בנה מזבח והקריב עליו עולה מנחה וכו': שם האי לעולה ולמנחה עולה ומנחה מיבעי ליה: שם ובלבד שיכוון לבו לשמים נ"ב נ"א בכל הספרי יד שבידי שיכוין אדם את דעתו לשמים: שם ימה כשרון לבעליה כי אם ראות עיניו: שם ובלבד שיכוון דעתו לשמים: שם לא אמרתי לכם זבוחו: שם לרצונכם זבוחו לדעתכם ובוחו: רש"י מכירין כו' הראשון ואין מכבידין עולם: ד"ה ואת כו' שמאמינים בהקב"ה ואין עובדין עבודת כוכבים: ד"ה שימי את בתמיה ונ"ב בירורות דף מב ע"ב ונ"ה דף כד ע"א: ד"ה לעולם כו' בדברי הימים בשלמה ובקרבנות: ד"ה מאי כו' ולא כתיב זאת החוקה: ד"ה אין צריך לא לעולה: בא"ד כגון ילחם לכם בשבילכם: ד"ה לרצונכם כו' לקיים מצותי שתהא כפרה לכם (בהג) [בכך] הס"ד:

סליק פרקא וסליקא מס' מנחות בעזרת אל אלהי הרוחות

בכל התמורות כ"י שבידי מסודר פרק ר' ישמעאל אחר פרק שתי מדות וכן בפי' המשניות להרמב"ם ז"ל וסימן פרקי המסכתא: כל דקמיץ: מקמץ: בתכלתא: דכל מנחתא: אלין תורתא: וכל קרבניא: תרתין: ר' ישמעאל אומר: תרתין: מנחתא: הרי עלי:

*) עייך לקף עאמר זה

רבינו גרשום

עלי עולה מנחה. דכל המתנדב מתחילה להביא או עולה או מנחה אני מטיל עליו קומקום של חמין. כלומר הייתי דן אותו ברותחין דאסור לידור לכתחלה כדי שלא יבא לידי תקלה דשמא יקריבנו בבית חוניו ויהא ענוש כרת אלא בשתיקה יביא קרבנותיו ולא יהא נודר לכתחילה קודם שיקריבם. הוא הדין נמי לשאר קרבנות. לישנא אחרינא בתחי' כל האומר לי עלה בה אני כופתו לפני ארי. דר' יהושע בן פרחיה הוה נשיא והכי דקודם שעליתי לגדולה מי שהיה אומר לי עלה בה והיה נשיא הייתי כופתו לפני ארי עכשיו שעליתי כל האומר לירד ממנה אני מטיל עליו קומקום של חמין כלומר שהייתי מאבדו בידים: ר"מ דאמר דבית חוניו הוה לשום עבודת כוכבים האי קרא דר' יהודה מאי עביד לה דמשמע דלש"ש בנה מזבח לה': ומצא בני מלכים. חמשה בני מלכים מצא בתוך החיל. הדירן והשביען שלא יעבדו עבודת כוכבים והניחן חיים ואותן ה' מלכים בנו אותו מזבח לש"ש: יהיו חמש ערים [בארץ מצרים] דאותן ה' מלכים וממלכות מצרים הן: *) ונשבעות לה' צבאות. שלא היו מזכירין שם עבודת כוכבים. והיינו דכתי' יהיה מזבח לה'. אבל אותו בית חוניו הוה לשם עבודת כוכבים: כדמתרגם רב יוסף כו'. דהאי הרס משמע חרבה לשון הריסות והוי נמי כמו חרס שמש כדכתי' האומר לחרס ולא יזרח וכו': איתאמר דהיא הדא מנהון. דקאמר נביא דאחת מאיתן ערים שהיא נקראת בית שמש תהא נהרסת. כבנים דהכמים הן: כבנות דנשים דיהן קלות עליהן וכן דעהן קל: מצור ועד קרטיגני. מקומות. מכירין את ישראל. דיודעין בטבהן של ישראל שהיו חשובין ואין משתעבדים בהן כ"כ: ואת אביהן שבשמים. שיש להן יראת שמים לכל. אותן אומות ואותן אומות דמקרטגני כלפי מזרח אין מכירין ומשעבדין בישראל ואינן יראי שמים: גדול שמי בגוים. אלמא דכל אומות יש להן יראת שמים: א"ל רב לרב שימי. שימי את. אתה הוא זה שימי. לפי שלא היה רואהו משום דהוי ביה ברב מילי דחסידות שלא היה מגביה עיניו מן הארץ ולפניו היה סבים מרוב ענוה וזו אחת היתה ממדותיו. ורצו לנהוג במדה זו רב יוסף ורב ששת תלמידיו תרשי סגי נהורין: דקרו ליה אלהא דאלהא. היינו גדול שמי בגוים אבל אין יראין אותו: א"ר נחום האי מנחה טהורה זה הלומד תורה בטהרה בלא הרהור: א) דאותן שעומדין בבית ה' בלילות הוו כעובדי עבודה: מזבח בנוי. והכי קאמר לעולם לא תיפסוק זאת מישראל שלא יהא מזבח בנוי או למעלה או למטה: כאילו הקריב עולה כו': א"כ הכי איבעי ליה למכתב זאת התורה עולה ומנחה חטאת ואשם. דמשמע דדמי כאילו הקריב עולה ומנחה כו': לא צריך. היינו ל' דלעולה דתורתו מכפרת עליו: מאי דכתיב זאת תורת החטאת הרי כבר נאמר זאת התורה לעולה למנחה להטאת ולאשם וכו' בתורת חטאת בסדר עבודת חטאת: מאי קראה דאחד המרבה כו'. מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל. כלומר בשכר העבודה שעובד עבודה תמתיק שנתו עליו אם מעט ואם הרבה בין עבודה גדולה בין עבודה קטנה שכרו שוה: ברבות הטובה רבו אוכליה מה כשרון לבעלית זהו הקב"ה שהוא היושב המרובה יותר מן המועט שאין נהנה לא מזה ולא מזה כדכתיב אם ארעב לא אומר לך. וחשוב לפניו המעטים כמרבה ובלבד שיכוין לבו לשמים. וא"ת הרי כתוב אשה ריח ניחוח לה' הכל מפרש ליה [בזבחים ד' מו ע"ב] לשום ריח לשום ניחוח לשום מי שאמר והיה העולם: בכל הקרבנות לא נאמר בהן ריח ניחוח לאל ולא לאלהים אלא לה'. שלא ליתן פתחון פה לבעל דין למינין לחלוק מדכתיב בהו בחד קרא לה' ובאידך לאלהים ש"ם ב' רשויות. אלא הכל לה': לא אמרתי לכם זבוחו כדי שתאמר אישה רצונו של מקום ויעשה רצתי כדי שיהא יעשה רצוני. שלא לרצוני אתם זובחים להנאתי אלא להנאתכם כדי שתתכפרו בהם: לרצונכם זבוחו וקא מפרש האי לרצונכם זבוחו היינו לרצתכם זבוחו לאפוקי מתעסק; מנין למתעסק בקדשים. כגון שנתכוין להגביה את התלוש וחתך מחובר אף האי כשרצה לחתוך דבר אחר ושחט הזבח מנין שהוא פסול: בידיע הוא. דודאי מצוה היא: לרצונכם מפרש לרצונכם היינו לדעתכם: סליק פרקא וסליקא מסכת מנחות

א) נ"ל לה"י אלו ס"מ וכו' דאותן ס"ת שעוסקין בתורה בלילה כוי כשעומדין נגיס פ' גליעם ושנרי עבדם

*) עייך לנף קי ע"א

הגהות הב"ח

(א) גמרא אותו היום שאשמש בכהונה; (ב) רש"י ד"ה כל האומר כ"ב רבינו קלונימוס מתק גירסא זו כנמי' ועיין בתוספות:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה נזדמן כו' בירושלמי יומא פ"ה ה"ב כבוסו: ד"ה והעלה כו' לעובדי כוכבים הנודרים נדרים ונדבות עי' זבחים פ"ה ע"א וכס קפו ע"ב תוס' ד"ה תאור:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פ״א מהל׳ ת״ת הלכה ה סמג עשין יב טוש״ע י״ד סימן רמו סעיף ג׳ ·

ב מיי׳ פ״א מהל׳ מעשה הקרבנות הלכה ג :

נשבעים בשם ה׳ צבאות: (א) דעת זכרים מיושבת עליהם יותר מבל נקבות: בני בבל אין להם עול מלכות כשאר גליות שבכל ארצות: מכירין את ישראל · בכבודו הראשון מכירין ואין מכבידין עולם: ואת אביהם שבשמים · (ב) במאמינים בהקדוש ברוך הוא ואין מאמינים בעבודת כוכבים: שימי אתי · בתמיה אתה הוא שימי חכם גדול ומוקשה לי דבר זה ויש אומרים רב לא היה זוקף עיניו אלא כובשן כל שעה משום צניעות: זה הלומד תורה בטהרה · נשוי הוא אומר לשמי ומנחה טהורה: לעולם זאת על ישראל · מקרא הוא בדברי הימים (ב ב׳ ג) *בשלמים ובקרבנות משתעי דלעולם הם עומדים והיכי דמי מזבח בנוי בשמים ומיכאל עומד ומקטיר עליו : מאי דכתיב זאת התורה · *ולא כתיב בה חוקה: עולה ומנחה מיבעי ליה · דליהוי משמע זאת התורה היא עולה ומנחה כו׳ : אין צריך לא עולה וכו׳ · דהכי משמע זאת התורה לעולה כלומר במקום העולה למנחה בשביל המנחה כגון לכם בשבילכם כלומר שתלמוד תורה מכפר על עונותיו : בתורת חטאת · כגון סדר קדשים דמיירי בהלכות עבודה: שנת העובד · עבודת קרבנות ומביאו למזבח מתוקה שנתו שהוא ישן ולא ירא: אם מעט ואם הרבה יאכל · מתן שכרו: ברבות הטובה · קרבנות: רבו אוכליה כהנים : ומה כשרון לבעליו · להקדוש ברוך הוא כי אם ראות עיניו שזה מתכוין לטובה : לבעל הדין · לאומרים רשויות הרבה הן והדבר מוכיח שזה שמו כך נוח להקריב לו מנחה [וזה] שמו כך נוח להקריב לו פרים וזה אילים לכך נאמר בכולם ריח ניחוח לה׳ : אחד המרבה · להביא קרבנות: כדי שתאמר אעשה רצונו · להקריב לו קרבן ויעשה רצוני (ג)לפי שהוא צריך לכך ואשחדנו : לא לרצוני אתם זובחים · כלומר לא *להנאתי שאיני רוצה להטריח אתכם לעשות על כרחכם לרצונכם · לערך עצמכם לקיים מצותי שתהא כפרה לכם בכך : לרצונכם זבחו · שתהא כוונתכם לשחוט פרט למתעסק בסכין לחתוך דבר אחר ושחט בהמת קדשים שפסולה : מנין למתעסק · בדבר אחר ושחט בהמת קדשים שהוא פסול : זו בידינו היא · דמצוה לכוין דעתו : לרצונכם תזבחהו · קרא עליו הכתוב לעכב :

תורה אור

ונשבעות לה׳ צבאות הלכו לאלכסנדריא של מצרים ובנו מזבח והעלו עליו לשם שמים שנאמר °ביום ההוא יהיה מזבח לה׳ בתוך ארץ מצרים °עיר ההרס יאמר לאחת מאי עיר ההרס יאמר לאחת כדמתרגם רב יוסף קרתא דבית שמש דעתיד למיחרב איתאמר דהיא חדא מנהון וממאי דעיר ההרס לישנא דשימשא היא דכתיב °האומר לחרס ולא יזרח °הביאי בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ הביאי בני מרחוק אמר רב הונא אלו גליות של בבל שדעתן מיושבת עליהן כבנים ובנותי מקצה הארץ אלו גליות של שאר ארצות שאין דעתן מיושבת עליהן כבנות אמר רבי אבא בר רב יצחק אמר רב חסדא ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב מצור ועד קרטיגני מכירין את ישראל ואת אביהם שבשמים ומצור כלפי מערב ומקרטיגני כלפי מזרח אין מכירין את ישראל ולא את אביהן שבשמים איתיביה רב שימי בר חייא לרב °ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה אמר ליה *שימי את דקרו ליה אלהא *דאלהא בכל מקום מוקטר מוגש לשמי בכל מקום סלקא דעתך אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר׳ יונתן אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי ומנחה טהורה זה *הלומד תורה בטהרה נושא אשה ואחר כך לומד תורה °שיר המעלות הנה ברכו את ה׳ כל עבדי ה׳ העומדים בבית ה׳ בלילות מאי בלילות א״ר יוחנן אלו ת״ח העוסקים בתורה בלילה מעלה עליהן הכתוב כאילו עסוקים בעבודה °לעולם זאת על ישראל א״ר גידל אמר רב זה מזבח *בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן ורבי יוחנן אמר אלו תלמידי חכמים העסוקין בהלכות עבודה מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם אמר ריש לקיש מאי דכתיב °זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם אמר רבא האי לעולה למנחה עולה ומנחה מיבעי ליה אלא אמר רבא כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה (ולא חטאת) ולא מנחה *ולא אשם אמר רבי יצחק מאי דכתיב °זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם: **מתני׳** *נאמר בעולת בהמה °אשה ריח ניחוח ובעולת עוף °אשה ריח ניחוח ובמנחה °אשה ריח ניחוח לומר לך *אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים: **גמ׳** אמר ר׳ זירא מאי קראה °מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל רב אדא בר אהבה אמר מהכא °ברבות הטובה רבו אוכליה ומה כשרון לבעליו: תניא אמר רבי שמעון בן עזאי בוא וראה מה כתיב בפרשת קרבנות שלא נאמר בהן לא אל ולא אלהים אלא ה׳ שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק ונאמר בשור הגס °אשה ריח ניחוח ובעוף הדק °אשה ריח ניחוח ובמנחה °אשה ריח ניחוח לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין את לבו לשמים ושמא תאמר לאכילה הוא צריך ת״ל °אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלואה ונאמר °כי לי כל חיתו יער בהמות בהררי אלף ידעתי כל עוף הרים וזיז שדי עמדי האוכל בשר אבירים ודם עתודים אשתה לא אמרתי אליכם זבחו כדי שתאמר אעשה רצונו ויעשה רצוני לא לרצוני אתם זובחים אלא לרצונכם אתם זובחים שנאמר °לרצונכם תזבחהו דבר אחר לרצונכם תזבחהו לרצונכם זבחו לדעתכם זבחו כדבעא מיניה שמואל מרב הונא *מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול שנאמר ושחט את בן הבקר שתהא שחיטה לשם בן בקר אמר לו זו בידינו היא לעכב מנין *ת״ל לרצונכם תזבחהו לדעתכם זבחו:

הלומד תורה בטהרה נשא אשה ואחר כך לומד תורה· בפרק קמא דקידושין (דף כט:) איכא למאן דאמר איפכא ואמרינן לא פליגי הא לן והא להו :

ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן · מדרשות חלוקין יש מי שאומר נשמותיהן של צדיקים *ויש מי שאומר כבשים של אש והייט דאמרינן בשמונה עשרה בעבודה ואשי ישראל ותפלתם מהרה באהבה תקבל ברצון ויש אומרים דקאי אדלעיל והשב את העבודה לדביר ביתך ואשי *ישראל· לא מצאתי יותר :

הדרן עלך הרי עלי עשרון וסליקא לה מסכת מנחות

הדרן עלך הרי עלי עשרון וסליקא לה מסכת מנחות

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה כבנים דעת זכרים וכו׳ : (ב) ד״ה ואת אביהם שבשמים בשאמינים בהקב״ה ואין מאמינים בעבודת כוכבים : (ג) ד״ה כדי שתאמר וכו׳ ויעשה רצוני ולא שהוא צריך :

[ועי׳ תוס׳ כתובות כד. ותוס׳ קידושין כט:]

[וכ״ה בגמ׳ וכעין יעקב ויש פ׳ ב׳ דחגיגה פ״ם]

[ועי׳ פר״ו מ״ש סימן ע]

[עמ״ש בדרשות פרק ג׳ דף כח:]

[יומא עב: קידושין כט:]

[ברכות ה: יז. שבת לג. יומא מב. שבועות טו.]

[ויתכן להיות אמר ליה וכ״ה בזבחים מז.]

[ציין! כס. פ״ב פירש״י נדה כד. ועי׳ ברש״י בכורות מג. וע״ב בכס״ין]

[להנאתי שאיני רוצה ל״ק]

[חגיגה יב:]

[ולא חטאת כ״ל וכ״ה בינקוט]

שבועות טו.

[מ״ז בשלמים]

ישעיה יט · שם · איוב ט · ישעיה מג · מלאכי א · תהלים קלד · ד״ה ב ב · ויקרא ו · שם ו · שם א · קהלת ה · שם · ויקרא א · תהלים נ · ויקרא יט · זבחים מז. פסחים סג.

הדרן עלך הרי עלי עשרון וסליקא לה מסכת מנחות

גליון הש״ס רש״י ד״ה מאי דכתיב כו׳ ולא כתיב בה חוקה · עיין לעיל דף יט ע״א ועיין באליהו רבה לשו״ע א״ח סימן א׳ ס״ק פ׳ :

אחר השלמת המסכת יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך :

*) **הדרן** עלך מסכת מנחות והדרך עלן דעתן עלך מסכת מנחות ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת מנחות ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי : יאמר כן שלש פעמים ואחר כך יאמר זה :

יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא **) חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא :

הערב נא ה׳ אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כלנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך : מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי : יהי לבי תמים בחוקיך למען לא אבוש : לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני : ברוך אתה ה׳ למדני חקיך : אמן אמן אמן סלה ועד :

מודים אנחנו לפניך ה׳ אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים ומקבלין שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך :

יהי רצון לפניך ה׳ אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת מנחות כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם : והתקיים בי בהתהלכך **תנחה** אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך : כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים : אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד : ה׳ עוז לעמו יתן ה׳ יברך את עמו בשלום :

***יתגדל** ויתקדש שמיה רבא בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולאחיא מתיא ולאסקא לחיי עלמא ולמבני קרתא דירושלם ולשכללא היכליה בגוה ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן : יהא שמיה רבא וכו׳ יתברך וכו׳ על ישראל וכו׳ יהא שלמא וכו׳ עושה שלום וכו׳ :

*) [פי׳ כגון ע״ה שמלא כספר כהיים שחיבר אחי הגאון מהר״ל מפראג בספר ובזים פ״ח פ״ג] : **) [כסיומא בסוף תשובת מהר״א ז״ל וכן בסוף יש״ש בב״ק כשר לתרוס של הוכרם שמות סלנו]

פסקי תוספות ממסכת מנחות

כל המנחות

א תניתי דכהן גדול אין מערבין המנחה פס השמן : ד"ה ול"ר הינא : דף ח

ב מנחה לא נפסלה ביוצא ודרך ללוש במקום זריזין : ד"ה ריש לקיש : דף ט

ג הגשה והטפה בעי כהונה : ד"ה מקמילה :

ד אין תנופה במנחה : בא"ד :

ה נעומר וקנאות אין יציקה : בא"ד :

ו אין רגילות לנמלם שלא יהא מעט יותר במנחה : ד"ה קמץ ועלה : דף י ע"ב

ז שיעור לבונה קומץ וקומץ לכל סדר וסדר של לחם הפנים : ד"ה קומץ ולבונה : דף יא ע"ב

הקומץ זוטא

ח הלבונה מקטיר קודם שמקטיר הקומץ ואח"כ מקטיר הקמיצה : ד"ה והלבונה : דף יד

ט שכין מקדש ככלי שרת : ד"ה שחיטה : ע"ב

י כלאים עד שיזרע חטה ושעורה במפולת יד : ד"ה ואסרו : דף טו ע"ב

יא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו : ד"ה והתירו :

יב יש נוהגין שאין מפרים אלא לחם של חלה ואפי' פרוסה מיקרי לחם :

הקומץ רבה

יג תרומה ומעשר אין נותנין אלא לחבר וקרובות שניתנין לבית אב [אינו] נותן רק למודה בעבודה : ד"ה מודה : דף יח ע"ב

יד המניח תפילין אחר שקיעה עובר בעשה הייט בלילה וכן כר חנוכה תענית ומנהג אבותינו תורה היא : ד"ה נפסל : דף כ ע"ב

טו הרי עלי עצים מביא דמי ב' גזרי עצים ונותן לכהן ולוקחין בהן עצים ונאותים מהן ואין מועלים בהן : ד"ה תלמוד :

טז הרי עלי גזרי עצים(א) אלו ואלו [טפלים]בלשכת דיר עצים : בא"ד :

יז שתם מלוח הוי כרותח הייט דאינו נאכל מחמת מלחו ולא (ב) כמפרש דווקא במליחה שמולחין להצניע (ולא) [או] לאורחא צלי אין צריך מליחה: ד"ה דם : דף כא

יח קרבנות נאכלין על השבע שנגאי להסתלק מאכילה (ג) : ד"ה אלין : ע"ב

יט מלוה ברעבון וכן פסח וכן מלה וכן אסור לשתות אחר ד' כוסות כ"א מים :

כ בתרומות האדכים לא היו נוים כלל אבל לתרומת קרבנות הן בכלל : ד"ה כל :

כא רבי יוחנן בן זכאי לא היה כהן: ד"ה שהכהנים :

כב לאשון ראשון בטיל הייט בשופך מעט אבל לא כששופך בשפע : ד"ה הדבר : דף כב

כג מין במינו בשהו בדבר לא המתערב יפה וכן חיטין ושעורים בקמח וכיוצא בו : ד"ה ור' יהודה : ע"ב

כד שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה מקטיר קומץ עליה : ד"ה ולא : דף כג ע"ב

כה יולאין במלה מתובלת תבלי' דלטעמיה עבידו בעינא רובא (ד) מלה מיעוט אורז : (ד"ה אלא למ"ד) : [ד"ז הוא בגמ' דף כג:]

כו סדין שעשאו ויצון יצא מטומאתו ובדיעבד יש בו שינוי דאין עולין מטומאה אלא בשינוי מעשה משיקשור או יקרעט : ד"ה ועשאו : דף כד ע"ב

כז כשיש שיעור חלה בכלי בתחלה לא מהני צירוף של אלא כשעושה פחות מכשיעורו :

כח לא אמר שבע טומאה היוצאת מגופו עד פי' הר"ר שלמה (ה) בר גרשון בבא בבת אחת לא שייך : ד"ה כי נגע :

כט אותו ואת בנו נוהג בעופות וכן תוך ח' ימים : ד"ה ואימא : דף כה

ל תרומה שנטמאה אחר תלישה תרומתו תרומה אבל תלשו אדם טמא לא : ד"ה בשוגג ע"ב :

לא אין בשר ניתר באכילה עד יקטירו אימורים אלא אם כן נטמאו או אבדו אימורים : ד"ה קומץ : דף ט ע"ב :

לב בכל ימי סוכה בעינן ד' מינים שבלולב אבל חסר אגוד וגזול תפסלי יומא קמא (ו) : ד"ה ולקחתם : דף כז :

לג לולב צריך לאגוד וכשנוטל ומגבה חד חד נפיק ור"ת פירש דנפיק אם לא אגד כשנטלו : ד"ה לא שנו :

לד חצוצרות דשל כהנים בשל כסף ודלוים בקרני בהמה בכלי שיר : ד"ה חצוצרות : דף כח :

לה לא עשה קוץ ליו"ד לא מצד ימין ולא לצד שמאל ולא לצד הגוף לא הוי אות (ומכל מקום גם שלא עשה קוץ בצד שמאל אין להחמיר בו ולא יוציא נפש על (ז) ראשונות) : (זה אינו בתוס') : ד"ה קוצו : דף כט :

לו גם היה דלת של מדה קטנה כמין יו"ד והראהו לתינוק וקרא ד' והכשירוה : (נ"ע שמראי' לתינוק כל השורה) ד"ה זיל : ע"ב :

לז ויברך כתיב בלא וא"ו אחרונה (וא"ז שלימה דנקיבה אחר כך) למטה לא מפסלי (זה אינו בתוס') : ד"ה ואי לא :

לח שעטנ"ז ג"ץ צריך ג' זיונות וכן לדי"ק כפופה וכ"ף פשוטה לתגין כל הזיינין (כזה) (ח) שמע ושע ולטוטפת ג' זיוני תגין גדולים כעין מקלות גם בג' ראשי (ט) ש' ומ' ויש שעושין שע גדול באמצע ותימין ושמאל תגין קטנים מהאות פאטש : עיין ד"ה שעטנ"ז : ע"ב :

לט אחר כתיבת האותיות יכול להוציא התגין :

מ עטרי דגגין דתית [בסוף] ח' (י) ור"ת פירש [באמצע] ח' וטוב לעשות שניהם(כ) כזה ד"ה דחטרי' :

מא ס"ת שיש בו ד' (נ"ל ג')טעיות בכל דף יתקן ולא יגנז ודוקא מעיקרא אבל אם תקנו לא : ד"ה תנא :

מב יש בה יתירות ותקנה לית לן בה יתר בה אות אחת פסולה : ד"ה אבל : דף ל

מג יש כשמספקין בתיבה אם מלאה או חסירה טושין מלאה וטועים : בא"ד

מד ח' פסוקים אחרונים שבתורה לא יפסיק בהם ונקראים ביחד כשאר התורה : ד"ה שמונה :

מה עכשיו החזן קורא בתורה והוא קורא עמוד פלוני :

מו מה שאומר לדקדק במנחה משום שמת בו משה רבינו ע"ה כדאמר חכם שמת כל בתי כנסיות בטלה : ד"ה מכאן :

מז משה רבינו ע"ה מת בערב שבת ז' באדר: בא"ד :

מח ח' פסוקים אחרונים שבתורה לא יפסיק בהם :

מט הכותב ס"ת צריך שיוציא בפה מה שכותב : ד"ה ומשה :

למשפחותיהם ג' פעמים הכל לפי שכתב הכתב מותר לרבות ברוחב הדף : ד"ה כגון :

נא מניין שיטי הדף הם מ"ב משעות י"א ע' כנגד סנהדרין ואורך ס"ת ו' טפחים כאורך לוחות ולמזוזה [אי] ליכא ס' שיטין או שיעור המפורש שם אין לחוש ויעשה אותיות גדולות ויסיים בראש הדף : ד"ה פסוק :

נב אותיות הפשוטים ככף צריך להאריך באם היא כפופה היא ככף כפופה · שם צריך טלו בתוך הדף :

נג התחיל לכתוב בתוך הדף כגון אברהם כיון שבתי אותיות אחרונות הם תיבה אחת לא יכתבם חוץ לשיטה אלא יחזור ויתחיל אברהם וכן לאובן נפתלי ושמואל :

נד כלא לגורל אחר שנתייבש עדיף מכולהו ויכתוב השם על הגרר והחול שמחק יכתוב בין השיטות ולא יכתוב השם בין השיטין עד שיהו ג' תיבות אחד מהם חול ובדיעבד אם תלה השם מותר אין לתלות כלל בין דף לדף ואם חיסר לו דיו באמצע השם יכול לטבול קולמוסו (ל) בשאר אותיות ולכתחלה יכתוב כולו בטבול אחד ולא יחשב מחשבות ולא ידבר בשעת כתיבת השם וידע אם קדש אם חול (עיין בפנים ולא נזכר שם כל הדברים) : ד"ה רבי יוסי : ע"ב

נה פשוטי כלי עץ הרחבים הראויין לשכוב עליה מעמא מדרס שעושין טהורים ממדרס שעושין כן לנעירים לראות שהם גבוה : (עיין ד"ה שידה) : דף לא :

נו יין שקרש הוי משקה ולא שמן : ד"ה אימא :

נז אין להפריש מן הדבר הדומה לחיוב על הדבר הדומה לפטור :

נח נהגו לכתוב ס"ת על שאינו מעופץ כי תיקון שלנו משובח ודפתרא פסול : ד"ה הא דאפילן : ע"ב :

נט ס"ת צריך תפירה בגידים ומבחוץ בצד שאינו כתוב ומגידים של שור ומעל הכתף שהוא רחב וצריך לתפור כתופרי בגד פשתן שדוקרין המחט לעולם מצד אחד ולא כבגדי צמר שפעמים מצד זה ופעמים מצד אחר :

ס ס"ת שעשאה כשירה או כתבה שלא בדיו או כתב האזכרות בזהב (מ) יגנזו ושאר ספרים צריכין דיו להצילן מן הדליקה ולא לקרות בהן לפי שיש בהן אזכרות מצילין אותו אבל מגילה בעינן שכתובה כהלכתה : ד"ה עשאה :

סא מזוזה שהיא מגלת טוב לעשות כשירה :

סב כל השירות אריח על לבינה חוץ תשירת הים :

סג מזוזה כורכה משמע כלפי אחד ומתחלה יניח כדי לגול הקף : ד"ה ועושה : דף לב :

סד סתומה כתב בתחילת שיטה ובסופה וריוח באמצע כדי לכתוב שם בין שתי אותיות : ד"ה והאידנא :

סה ונהגו להניח ריוח בתחלת שיטה ואח"כ מתחיל והיה אם שמוע והייט נמי סתומה כשמסיים באמצע שיטה ומניח עד סוף שיטה כשיעור ממשפחותיהן היא פתוחה · סתומה כל שכותב חצי שיטה או שליש' ומניחה ומתחיל באמצע שניה כנגד ההנחה זהו סדור קדמונים : בא"ד :

סו במסכת סופרים פתוח בתחלת שיטה לכתוב שיטה שם בן ג' אותיות : בא"ד :

סז גמר הפרשה בסוף הדף ישייר שנייה אחת למעלה ואם שייר מלמטה כדי לכתוב שם בן ג' אותיות יתחיל למעלה : בא"ד :

סח עכשיו נהגו העולם לחלוץ במנעל דאין אנו בקיאין הסנדל : ד"ה מנעל :

סט פרשת שמע שכתב בסוף עמוד כותב והיה (נ) למעלה כתב מלמעלה שמע ט' : ד"ה דלמא :

ע נהיגי העולם בשל יד ד' שיטין ובשל ראש ז' שיטין ואם שינה לא פסול :

עא אין רגילין לשרטט (ס) אף תפילין : ד"ה כאן :

עב הפטור מן הדבר ועשאו נקרא הדיוט : ד"ה הא מורידין : ע"ב :

עג מזוזה צריכה שירטוט : בא"ד :

עד ג' תיבות אין כותבין בלא שירטוט אלא כותבין ס"ת בד' שירטוטים למעלה ולמטה ושני לצדדין : בא"ד :

עה לדקדק בחסירות וגם אין קפידה דכתבינן דיתיאייין מה שקורין פסוקי דזמרה ע"פ וכמה פסוקים ע"פ דמגרס גריסי ויצא לאומרו ע"פ מלכתוב פרשה קטנה ואין כותבין אלא לתנוקות: ד"ה כתבה :

עו מפת שנתמעטו הלבבות התחילו האמוראים לכתוב בדברים שבע"פ :

עז י"מ הדברים הכתובים אין רשאין לאמרם ע"פ הייט שמוציא ידי חובתו בקריאתו וגם דבר שמגור בפי כל מותר כמו ק"ש ותפילין ומזוזה אבל מגילה לא יכתוב ע"פ אפי' היודע ע"פ :

עח בירושלמי קרא כ"ג בעשור כע"פ : [דין זה הוא במתני' ובגמ' בבבלי יומא ריש פרק בא לו] :

עט ערב יום הכיפורים נשתנה מכל השנה :

פ תיבה מגלה ספרים כותבים בראש המטה ולא במרגלותיו והוא שהמטה גבוה י' טפחים ולא שיהיה כל המטה נוגעת בתיבה ודוקא לישן שמא יפיח או ישמש : ד"ה אסור :

פא מותרת לישב על מטה שס"ת מונחת עליה ולכ"ע הש"ס וכיוצא בו מותר : ד"ה דאמר :

פב פרש"י דמזוזה מניח מעומד ור"ת פי' יושב כמו לוחות שמשכיבין בארון וכשס"ת עומד שעמדין וכשיושב יושבין : ד"ה הא דעבידא : דף לג :

פג ואמר כשבניתי הארון הקודש אם נזכרתי הרחבתי לפי מדת ס"ת מיושב וטוב לצאת ידי שניהם ולהניח באלכסון :

פד בית המדרש אין בו מזוזה ואין מכבדין אלא בפתח הראוי למזוזה : ד"ה והא :

פה אם יש לבית כמה פתחים שיוצאים מהן לרה"ר ולחצר אפילו יש חדר וכו חדרים כלם חייבין ומזוזה מניח בשליש העליון ובפתח גבוה מניח כנגד כתיפיו :

פו בית שער הפתוח לבית חייב במזוזה : ד"ה אכסדרא : ע"ב :

פז כותבין גט על עלה זית : ד"ה נאמר : דף לד:

פח ולטוטפת כתיב [בלא ווי"ו שניה] : ד"ה לטטפת : ע"ב :

פט אין גורעין ומוסיפין אלא תחילת תיבה או בסופה ולא באמצע : בא"ד :

צ שלשה מתירין הנדוי : ד"ה עט :

צא נותן חוט או משיחה בין כל אחת [יש נוהגים אפילו] כותבין בד' שורות : ד"ה ושין :

צב לרש"י מימין הקורא קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע ולר"ת הקורא מימינו קדש והיה כי יביאך והיה אם שמוע שמע ויכתוב ברביעית פרשת שמע קודם והיה אם שמוע אך יניחם בסדר שפירש ויצא שמים ידי שניהם להניח שניהם דמקום יש בראש להניח ב' תפילין ואם אינו יודע המקום יברך תחלה ויניח אחד מהן ויסירהו ויניח האחד בלא ברכה ובלבד שלא יסיח בינתיים בנהרדעא ובירושלם מצאו ב' זוגים אחת כרש"י ואחת כר"ת : ד"ה והקורא :

צג תיתורא אף כי ראוי לעשות משער אחד אין נוהגין כן : ד"ה תיתורא : דף לה :

צד מעברתא לא יקבענה בדוחק אלא שיוכל לעבור וי"מ דהיינו רצועה של בית יד : ד"ה מעברתא :

צה שין של תפילין דימין ג' ראשין ומשמאל ד' ראשין ואי אפיך לית לן בה : ד"ה שין :

צו אין כותבין תפילין על גויל : בא"ד :

צז שיעור רחבן ב' אצבעות וטפי שפיר דמי ואי אפחית לית לן בה : בא"ד :

צח לין רחבו ב' אצבעות : בא"ד :

צט לא ימשוך התפירה יותר מדאי : (ד"ז בגמרא לפי פי' רש"י) :

ק תפילין גופן והתפירה מרובע : ד"ה תפילין :

קא יגיע חריץ בין בית לבית עד מקום התפר וגם השין : (ד"ז בגמרא לפי הי"א שהביא הרא"ש בהלכות קטנות) :

קב כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב : ד"ה קולמוסא :

קג רצועות שחורות הלכה למשה מסיני : (ד"ז בגמרא) :

קד בתים יש עושין בקלף לבן : ד"ה רצועות :

קה וכורך הפרשיות כלפי ראש כנגד קדש כמו מזוזה וכורכן בשער בהמה טהורה (ע) י"מ הייט הגיד שתפר בו : (ד"ז בהרא"ש בהל' קטנות) :

קו אם הלכה רופפת הלך אחר המנהג מנהג ותיקון מכשל הלכה אבל מנהגים שאין להם ראייה מן התורה הוי כטועה בשקול הדעת :

קז רצועות של ראש בימין עד כנגד הלב ובשמאל עד החזה וי"מ בימין עד המילה ובשמאל עד טיבורו ובשל יד ישלש ויכרוך סביב האמה : ד"ה וכמה : ע"ב :

קח רוחב רצועה יותר מכעדשה בפחות מכשיעור או יתיר כשר : בא"ד :

קט רצועות הוו תשמישי קדושה : ד"ה אלו :

קי בשל ראש אסור ללכת בם לבית הכסא ולי"מ בשל יד של ראש יכול לגלות ולא של יד : בא"ד :

קיא כל ברכות מברך עליהן עובר לעשייתן ובתפילין בשעת קשירה ובציצית לאחר שנתעטף בטלית עליו אלא שלא שם הציצית בידו ולא השליכו לאחוריו יכול לברך וכן לולב קודם נענוע ואין לברך קודם שבא לידו : (עיין ד"ה בגמ') :

קיב אין צריך לקבור קשר של תפלין אפילו של יד ואין צריך להתירו כשנוטלן דהוי קשר של קיימא : ד"ה תפשת :

קיג השוחט יכול להפסיק ולאמר הביאו לפני בהמה ועוף לשחוט ואם שחט והביאו לו עוד אם יש בין הראשונים עוד לשחוט שוחט הכל בברכה אחת ואם כבר הסיח דעתו יחזור ויברך וכן אם הביאו לפניו פירות והאורחים סומכים ע"ד ב"ה : ד"ה סח : דף לו :

קיד בכל מקום שיכול לפטור בברכה אחת לא יגרום לברך ברכה לבטלה : בא"ד :

קטו ר"ת פי' לא סח מברך אחת על של יד ואחת על של ראש סח מברך על של ראש להניח ועל מצות : ד"ה לא סח :

קטז יש בתיק לך להחזיק שניהם זה בצד זה יניח תחילה של ראש ואחר כך של יד גם צריך לשמש של ראש תחילה : ד"ה וקשרתם :

קיז המשכים קודם היום ומעטף בטליתו אין צריך להסירו כשיאיר היום אלא ימשמש בהם ויברך : ד"ה וכשיגיע :

קיח פר"ת המאחרין בשבת אחר סעודה שלישית או מאחרין עד חשיכה וקורין ומתפללין ואוכלין לא יפה עושין ומנהג אבותינו תורה היא ותחילת שעה י"א זמן ערבית ונאולה וק"ש קודם והיו קורין ק"ש מבעוד יום כנגד י"ב שעות ורב צלי של שבת בע"ש וכ"ש בחול דאז קורין ועל דא (פ) סמיך והמצוה נקרא הדיוט (צ) ומניעת דעת עושין תורה כשתי תורות ומחמירין בקל ומקילין בחמור :

קיט (ק) לילה (לאו) זמן תפילין אלא שאסור שמא יישן בהם : ד"ה רבי יעקב :

קכ דוקא תכשיטין שאסור לצאת בהם לחצר ולא בשאר דברים אין לברך לשמור חוקיו לא על ציצית ולא על תפילין: ד"ה אי קסבר: דף לו ע"ב:

קכא יש מניחין (ר) תפלין בלא ברכה הכוקה הניח והר"ר אברהם והר"ר יב"ק לא יניח אחר שקיעת החמה לשמרן אם הן עליו לא יחלצם :

קכב זמן תפילין משיכיר חבירו ברחוק ד' אמות : (ד"ז במסכת ברכות בגמ' דף ט) :

קכג כשעומדין בפליאות יכול להניחן ולברך דליליא זמן תפלין :

קכד איטר מניח ביד ימין טוב שירגיל עצמו לכתוב ביד ימין ואפילו שרוב תשמיש בשמאל דומה לשולט בשתי ידיו : ד"ה מה :

קכה איטר נוטל לולב בשמאל (ד"ז בטור א"ח סי' תרנא) :

קכו יניחם למעלה מן המרפק : ד"ה מקום :

קכז (ש) ולא יניח אפילו על גבי ס"ת :

קכח של ראש מניח במקום שעושה קרחה והוא מקום להניח שני תפלין ובזרוע מחצי זרוע ואילך : ד"ה קיבורת :

קכט הפודה את בנו תוך ל' ונתעכלו המעות אפי' אם אמר מעכשיו ולאחר ל' אינו פדוי : ד"ה שומע :

קל בכור שנולדו לו סימני טריפה אין צריך לבדוק כשפסקו ציציות בשבת שאין יכול ללובשן מותר ללובשן ובחול ישליך טליתו אם יש לו טלית ורוצה ללובשו צריך להטיל דהוי חובת גברא :

קלא סדר הנחת תפילין של יד על הקיבורת ולא יפסיק דבר בין תפילין לבשר ומושך הרצועה לאורך היד תחת אלוקו כיון שיש לנו מכנסיים אין בו משום רואה ערוה וכורכו באמצע (ת) קודם שיקשרם יברך להניח ברפה ולא להניח בדגש ואח"כ בשל ראש ויפיס רצועה אחת לכאן ואחת לכאן כעין דלת וכשחולצים יניח בתיק טפה על טפה של ראש ושוב של יד וכשיתברך לגדולים וקטנים ישים בתוך ד"א מבית הכסא :

קלב לא יישן בהן אפילו שינת ארעי שלא יפיח בהם ותמיד ימשמש בהם שלא יסיח לבו מהם ויזהר שלא יתהפך רצועה שבל ראשו :

התכלת

קלג אנו נוהגין ד' חוטי לבן ואי טפי ליה לן בה וכן להטים סרבל ערבה שבלולב : ד"ה התכלת : דף לח :

קלד לדידן נפסק ג' חוטי פסולה שתים כשירה : ד"ה אלא :

קלה לדידן אין צריך חוליא ולא לקשור כל חוליא י"ג חוליות (א) הן קושר סמוך לטלית ומתחיל בלבן וכורך חוליא של תכלת וקושרה וכורך בן ו' פעמים בלבן ו' פעמים בתכלת :

קלו אחר כריכת ציצית לבן קושר תכלת הרי י"ג חוליות וחמש קשרים ומקיים בלבן :

קלז ציצית ת"ר ומ' חוטין וה' קשרים הרי תרי"ג : ד"ה לא : דף לט :

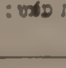
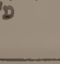
קלח ר"ת נהג לעשות ב' קשרים סמוך לטלית וב' למטה בסוף הגדיל והקשר יקשור שהיה קשר קיימא ויש שעושין הקשרים בד' חוטי שמכאן ומכאן וקושרין אלו עם אלו : בא"ד :

קלט סיראין חייבין מן התורה ומינה פוטר בם : ד"ה ורב נחמן : ע"ב :

קם טוב שכרך בה מותר לפוסקן ואין לעשות טלית פשתן ולהטיל בו ציצית אפילו במינו והמברך מברך לבטלה ודוקא סדין : ד"ה סדין : דף מ :

היכא

נוסחאות כ"י

(א) נ"א פלים אלו למנחה מקבלים סימנו ומקריבו ומועלים בה ואם הקריבו בחוץ [פטור] (ב) במפרש (ג) מאכילת פלוב נרשבון אלא בשובע (ד) הי' אלו ליתא בכ"י (ה) שלמה גרשון (ו) ולא שאר ימים (ז) ניטין הראשונים (ח) ב' [מין] שמע ומ'[מין] ולטוטפת (ט) פי' וכו' (י) תוטרי' דגגין דמית בבוקהית כזה ור"ת פירש [illegible] וטוב לעשות שניהם כזה (כ) [illegible] אותיות

(מ) ינמ (נ) כותב והיה למטה ואם יהיה למעלה כותב מלמעלה שמע (ס) אין רגילין לשרטט ס"ת אלא משום זה אלו והנוהו מיהו נהגוך לשרטט אף תפילין (ע) רצועות תפילין אין לתופרן בירושלמי מתיר פשם ראשונה (פ) ועל דא אלא סמיך (צ) ומעניות דעת (ק) לילה לאו זמן תפילין שמא ישן בהם (ר) כמאן כשומד (ש) ולא יניח ב' אנליוס על גבי ס"ת (ת) כדי שלא יסיח דעתו מהם (א) כוא קושר תמיד

קמא היכא דליכא תכלת אין לעשות ציצית כ"י כלאים : בא"ד :

קמב כשנותן עור או מטיל על הכנף לחזק הוי שפיר מין כנף:מלאכים היו מענשים על מעשה שהאדם יכול לפטור בזה שלא יהא לו טלית בת ד' כנפים כיון שכבר היו לו ב' סדינין אבל בהא' יוצא ולית לן בה :

קמג כל עשה בית דין מוזהרים עליו : ד"ה שניבתו : דף מא :

קמד עשה סוכה ואין עושה מכין אותו מלדום :

קמה מברכין להתעטף בציצית וגם נר חנוכה להדליק :

קמו אבא שאול ליוה.לבניו התירו תכלת מאפיליוני ומתירין ציצית מתים ריב"א קשרו בכנף טליתו:

קמז אט קורין ויאל כדאמר במסכת סופרים במקום תלמוד :

קמח נקרע טלית חוץ לג' אצבעות תופרו ואם(נפל) [נקרע]לגמרי אוזל ותופרו ואמה בגד וכו תכלת לא יתפור לבגדו : (ד"ה אין) [ד"ז בגמרא] :

קמט טלית אדומה יטול בה חוטין אדומין וכן שאר מינים (ג) :

קנ אנו נוהגין ד' חוטין שהם ח' בתוך ג' אצבעות והגדיל ד' אצבעות דבעי שני שלישי ענף והענף ח' אצבעות ובין הכל י"ב אצבעות : ד"ה ב"ש :

קנא צריך להרחיק מלא קשר אגודל מלמעלה וכן מן הצד כשיש. טעין שאין נוהגין בה ואחד ארוך יותר מחבירו מותכין אותו :

קנב ציצית שעשאו עובד כוכבים פסול אשה כשר : ד"ה מניין : דף מב :

קנג העושה ציצית (ג) לעצמו מברך שהחיינו ולא מברכינן אלא בדבר הבא מזמן לזמן : ד"ה ואלו : ע"ב :

קנד בעינן טוויה לשמה וכן עבוד עורות :

קנה מלא חוטי תכלת שערין ומופסקין כשירים ואין נקחים אלא מן המומחה : ד"ה ואין :

קנו תפילין אין נקחין אלא מן המומחה : ד"ה תפילין :

קנז בודקין בכל שנה וי"א פעמים בשמיטה ויש סומכין אהא דאמר תפילין אלו שהניח לי אבא ובדיקות הללו שמא נתקלקל הקלף או בלה הכתב : בא"ד :

קנח בתיקון ס"ת ר"ת [פי'] דשואל מלא וכתב דמאה אותיות בהאי קרא : ד"ה שואל : דף מג ע"ב :

קנט ושלא עשאני אשה ועבד יש לברך ולא גוי : ד"ה גול : דף מד :

קס השואל טלית יכול לברך מיד כמו נשים המברכות אבל חובה אינה אלא לאחר שלשים יום :

קסא וכן כהנים המתעטפים כשעולים לדוכן בטלית שאינו שלהם וכן חתנים ביום חתונתם אבל בית חובה במזוזה מיד :

קסב כהן בבית הכנסת ואמרו לו עלה ולא עלה עובר בעשה : ד"ה כל :

קסג אבל אם הוא חוץ לבית הכנסת לא : בא"ד :

קסד רבי אליעזר נפיק לברא או לאחורי העמודים: בא"ד :

קסה נראה שאין לומר אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו אלא מיד כשסיים הברכה קורא אותם כהנים כדאמר אין הקורא רשאי לקרא כהנים עד שיכלה אמן מפי הציבור : בא"ד :

קסו אחר תמיד של בין הערבים שרי להקריב קרבנות ציבור : ד"ה ציבור : דף מו ע"ב :

קסז לא נתקלקלו הלוים אלא בשיר של מוסף :

קסח אין אומרים לאדם חטא (בשיזכה) [כדי שיזכה] חבירך כשפשע : ד"ה חטא : דף מח :

כל המנחות באות

קסט כשמודדין מדה בפסח או לצורך חלה אין להכביד ידו על סולת : ד"ה חסרה:דף נב ע"ב:

קע בברכת מילה אשר קדש ידיד מבטן זהו אברהם חק בשאירו (ד) זה יצחק וצאצאיו זה יעקב : ד"ה בן : דף נג ע"ב :

קעא עיסה שנילושה במי פירות בלי שום מים אין מחמיץ בהם כלל וכשים מים מחמיצים : ד"ה אין : דף נד :

קעב ומותר ללוש עיסה בפסח בביצים רק שלא יערב בו מים אבל מלח שרי וראוי להחמיר אף בלא שום מים (ה) : בא"ד :

קעג תרומה גדולה מצוה מאומד והמונה הרי זה משובח והמודד משובח ממנו והשוקל משובח משלשתן : ד"ה ניטלום : פ"ב :

קעד בתרומת מעשר המרבה במעשרות דמקולקל הייט כשמתכוין להוסיף אבל במתכוין לאמוד יפה לא : בא"ד :

קעה נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר מותר בלא הפרשה ובשתיקה אלם לא יפרוש : ד"ה במחשבה :

קעו משקרמו פני הלחם לא אתי לידי חימוץ בפסח ושמא הוא כמאכל ב"ד : ד"ה ושמעינן : דף נז ע"ב :

קעז ופלוגתא בקרימות פני תחתון או עליון : בא"ד :

קעח לא קרי לאו שבכללות אלא היכא שלא נתפרש האיסור אבל שאור ודבש נתפרשו ולקי אתרווייהו וכן כל כה"ג : ד"ה אין : ד' נח ע"ב:

קעט כל הלכות הפסוקות שבהש"ם זו ותרצן פרק כל שעה נזיר שמורט ובהניד ורגל [פי']הוציאו לו טריפה היה פ"ק (דברכות) [דבכורות] והיא מתנה זו תבטל בריש השולח : ד"ה והיכא :

קפ מלוה על פה בשלשה [ב"ב] אכלה ערלה (בא"ע) [פרק האשה שנפלו] מה דרך בגלוי פרק כיצד צולין : בא"ד :

קפא פירורין שאין בהן כזית פרק אלו דברים יש עולה ואימורין מצטרפין פרק השוחט ומעלה : בא"ד :

קפב תנופה בבעלים אוחזין בכלי למעלה והכהן בשוליו למטה [ובמנחת סוטה] בכהן זקן ואפי' ילד אין (ו) יצר הרע מצוי באותה שעה : ד"ה כהן : דף סא ע"ב :

קפג לולב צריך לנענע בהולכה והובאה ג' פעמים על כל דבר ובעי אי הולכה חשיב חד והובאה חד או שניהם חשובים אחד ועבדינן לכל אחד לתומרא ג' פעמים לכל אחד : ד"ה כדי : דף סב :

רבי ישמעאל

קפד ממלאה אשה קדירה בשר ביום טוב אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת : ד"ה שתים : דף סד :

קפה ינוקא דאשתפך חמימי נחם ליה אגב אימיה משום מילה התירו : בא"ד :

קפו אין מעבירין על המצות דוקא כשיש מצות לפניו אבל לקבוע מקום לא : ד"ה איבעית : ע"ב :

קפז הורקנוס אחי אריסטובולוס (אבי רבי אליעזר): (ד"ז ברש"י) :

קפח הגקיאים נקראים בשם מרדכי : ד"ה אמר :

קפט לא תלמד לעשות אבל אתה יכול להורות ולהבין : ד"ה בעלי : דף סה ע"ב :

קצ האוחז עינים פטור : בא"ד :

קצא ביובל ב"ד סופרים ומברכים אבל זכה אינה מברכת שמא תבוא ותספור : ד"ה וספרתם : ע"ב :

קצב כל שהגיע לשבוע יזכור[השבוע](ז)והיום(שהם עושין)ספק חשיכה יכול לברך וא"צ להמתין עד הלילה וי"א דלאחר שהתפללו תפילת ערבית כיון דהוי לילה לענין ק"ש ותפילה הוי לילה גם כן לענין עומר : ד"ה זכר : דף סו :

קצג בה"ג שכח ולא ספר בלילה סופר ביום הפסיק יום אחד ולא ספר שוב אינו סופר וא"כ התחיל בברכה וכשהיה לו להזכיר החשבון שעה אוזן לשמוע מחבירו (ח) ישלים ברכתו אבל התחיל על דעת שיהיה חשבון י' ימים ושמע מחבירו שהיה י"א או אין הברכה עולה ויאמר בשכמל"ו ויתחיל ויברך פעם שנייה : (בא"ד) :

קצד יש בני אדם נבוד שהיום גדול סופרים בלא ברכה ובלילה מברכין ואין נראה דהא יצאו מקפירתן הראשונה דאין ברכות מעכבות והוי ברכה לבטלה : בא"ד :

קצה הר"י פי' אם המתין ליקח חלה עד שנתחמץ אסור לזר כל העיסה אחר שהפרים חלה ועורכין כל לחם בקמח לכך צריך להמעט שתהא החלה עליה כדאמר בירושלמי וי"א דהיא בקמח שנשארה מגיבול הראשון מוסיף עליו קמח (ט) אבל אם אין מוסיף מים על אותו קמח אין צריך אפי' תנאי :

קצו חלה טמאה מבטלה ואוכל לה בימי טומאתם ודוקא כהן אבל זר לא (י) :

קצז שנים שנותנים לכהן אינה מדמעת ושרי לזר ואפי' אחד באחד שרי ואפי' הוי ככרות של בה"ב :

קצח סדר מנחות טוחן שמן בכלי ונותן שמן עליו ולש בפושרין ונותן שמן עליו ובולל ומוזר ונותן כדי לקיים מצות יציקה וקומץ : ד"ה יצק : דף סז ע"ב :

קצט לא בדק תוך הפסח יבדוק אחר הפסח : ד"ה ובשעת :

ר הדש הוי דאורייתא ואף בשל עובד כוכבים קלת שיפון וכל שעורין זורעין אחר הפסח ואוכלין ועושין מהם שכר ולא המושרש קודם העומר והר"א מבה"ם אומר דבשל עובדי כוכבים הוי דרבנן וספיקה הוי אך הירושלמי לא משמע הכי :

רא מילי דאורייתא חיישינן לספק ולפי זה יש להתענות ב' ימים יום הכיפורים אך אין גוזרין גזירה על הציבור אלא א"כ הציבור יכולין לעמוד בה ואין לקבוע על הציבור ור"י היה מתענה :

רב דבר שהיה במשקל במשורה ומנין אפילו פחות מכדי אונאה בטיל מקח אפי' בקרקעי : ד"ה והאמר : דף סט :

רג דג טהור שבלע דג טמא אסור באכילה לפי שלא נתעכל אם לא נלעס וכן חטים במפי תרנגולת בפסח ראוי להחמיר ולאסור אם נתבשלו או נצלו (תפול) [שיעור כדי שתפול] לאור ותשרף הוי מידי דנלעס ולא היה שלם : ד"ה דבלע :

רד כלי גללי הם לפיפי בקר ואינו אבן גלל : ד"ה כלי :

רה כלי אדמה או שנתייבשה בחמה ולא נשרפו בכבשן : ד"ה כלי אדמה :

רו תבואה השוכבת על הארץ והמים שופכין עליה הוי חימוץ במחובר אך רוב שיבולין עומדין ואינן טפלים על הארץ ואגב מדלייהו נפלי :

רז חמץ הידוע אסור במשהו אבל הכא אזלינן בתר רובא או שמא כי קצרו בעוד המים על השיבולים :

רח מחמיצין במחובר אבל כשקוצרין יבשין אפילו הם לחים על ידי (כ) גדולים מוזרים לקדמותם ולכך יש אנשי מעשה קוצרים לצורך הפסח כשהשמש זורח :

רט ילדה שאין לה פירות שהבכה בזקינה ויש לה פירות וקצצה והבכה בזקינה בטלה ילדה בילדה וכלו שני דערלה דקמייתא מקמי בתרייתא בטל בתרייתא : ד"ה דאמר :

רי כתב אילן בפני עצמו ונטעו אצל זקינה והיכך ענפיו בענפי זקינה אם קודם קליטת שרשיו נתאחז זה בזה בטל הילדה בזקינה אבל אם קדמה קליטה שרשים של ילדה מחלוקת ספוק בגפנים (ל) ספוק אחר שהבריך : בא"ד :

ריא טוחנין ומיפין כלאים זה בזה ולאחת ידי חובתו בפסח מצטרפין : ד"ה תנא : דף ע :

ריב עשה עיסה מכל מין ומין בפני עצמו אין מצטרפין אלא כמו שמפרש הש"ס כוסמין מין חיטין שיבולת שועל ושיפון מין שעורים אבל לבן כולן כאחד מצטרפין אם יש בכל אחד שיעור חלה אין מצטרפין אלא כדאמר הש"ס : בא"ד :

ריג ה' רביעית חייבין בחלה הן ושובן ומורסן בעודן בתוך הקמח אבל הפרישו ונתן בתוכם צריך ה' רביעית בלא הן : בא"ד :

ריד שתי נשים שנגעו עיסותם זה בזה אפי' אשה אחת שאינה אפילה שיתערבו פטור בשאין בכל אחת שיעור ואם אין מקפידין על תערובתו (פטור) אפי' של שתי נשים חייבות כשאופין הרבה נשים בתנור א' בי"ט של פסח וכי ליכא כהן קטן שאין להפרים חלה אלא אחר אפייה ויזהרו שלא יתחלפו אלא יתנו שמא תתחלף יהא שלה :

רטו צריך להפסיק בין שמע ישראל ופסוקיה שמע ישראל כי ה' אלהינו ה' אחד גם יש להפסיק בין תיבה לתיבה ובין אחד לברוך : ד"ה וכורכין : דף עא :

רטז בזמן הזה מחללין שוה מנה הקדש על שוה פרוטה בבעלים ולא אדם אחר : ד"ה ומתירין : ע"ב :

ריז אין הפקר עד שיפקיר לעניים ולעשירים : ד"ה ונותנין :

ואלו מנחות נקמצות

ריח אין מולקין מנחות להיות שלו ולקדש בו אשה או חריבה כנגד חריבה אבל מנחה אחת בפני עצמה מולקין : ד"ה אים : דף עג :

ריט חטה שטחנה ואפה ובישלה הפרוסות קיימות מברך המוציא אינה קיימות אפילו יש בה כזית מברך בורא מיני מזונות : ד"ה חבילה : דף עה ע"ב :

רכ המשמרות מתחדשות ומתחלפת פעמים בשנה וכל משמרת נחלקה לבתי אבות (מ)נמצא שלא היה מקריב אלא שני ימים בשנה ולכך מברך בהחייתו כשמקריב : ד"ה היה : דף עה ע"ב :

רכא פת נטומה ואפי' בקערות ואין הפרוסות קיימות אין מברכין המוציא ואם חתיכות שלימות ואפילו בתבשיל בקדירה מברך המוציא : ד"ה אפילו :

רכב לא יבלע קודם הברכה פתיתים גדולים וקטנים מברך על הגדולים : בא"ד :

רכג לחמי תודה לכתחילה עושין ארבעים חלות ובדיעבד אפילו ד' ודרש לעשות מ' וקודם אפייה מפרישין ומיחדים ד' מהם לעשות נאות ויפות : ד"ה דאפרשינהו : דף עז

התודה

רכד אין משתכרין יותר משתות כשאין הלוקח צריך להוציא עליו הוצאות ולטרוח אבל אם צריך להוציא ולטרוח יכול להשתכר יותר : (ד"ז בב"מ דף מ) :

רכה פורס ושוב אין חוטין נמשכין ממנה שאינו מתמין והיינו קרמו פניו בתנור : ד"ה פורסה : דף עח ע"ב :

רכו אסור לכהנים תולין לעזרה לעשות בהן כמין עבודה אבל ליכנס במלבושי חול שרי או להביא חולין לתוכה [ולהקדישה שם] : (ד"ה טולט דף ט ע"ב) : [דף פ ע"ב ד"ה וכי] :

רכז כל כלי דיבור כדבור דמיא חוץ ממנגדף ושבועה ע"ז ומקדש (נ) : ד"ה תודה : דף פא ע"ב

כל קרבנות ציבור

רכח כל קרבנות ציבור ויחיד באין מח"ל ומארץ אפילו מבין העובדי כוכבים חוץ מבכור ומעשר : ד"ה כל : דף פג ע"ב :

רכט שומרי ספחים בשביעית לא היו נוטלים שכר אדם מליקה אלא מודיעין וכן פורשים : ד"ה שומרי : דף פד :

רל של חרם אין צריך לינקב ור"ת פי' דבשל חרם (לא בעי) [מהני] נקיבה : ד"ה כאן : ע"ב :

רלא כשכתב עזרא התורה עשה נקודה (או אם אמור יאמר משה למה נקדת יש'ב) [אמר אם יאמר משה למה נקדת אשיב]הלא לא מחקתי עשרון נקוד וקרא בלא וא"ו מכח תולם לכן איכא למאן דלא דריש ליה [עיין גמרא דף פ"ז ע"ב] אע"ג דאלו לצ"ע ולבכירי"ע דרש כ"ש:

רלב בפר שהיה ידו כשסומך בין קרניו וכן בשעיר ושאר קרבנות ידו על הראש :

רלג בשעת קמיצה ובלילה שעונין כלי כל המנחות :

רלד רבי יהודה היה רגיל לתת סימנים דצ"ך עד"ש באח"ב זד"ד יה"ש ומביאין בטורין קורין בסדר הכתוב בתומש :

שתי הלחם

רלה כלי עץ פשוטים דתנו למדרש מתאין מדאורייתא והכך דתנו למדרש כעין דף נחתומים ושאר פשוטי כלי עץ טהורין : ד"ה ולדבריו : דף צו ע"ב :

רלו למ"ד צפון ודרום הוי שולחן כחבו הוי בצד כתב חבירו ואורך כל שולחנו מצפון למ"ד מזרח מערב היו השולחנות ראשו של זה בצד ראשו של זה ובראש טוכן של משה : ד"ה תרי : דף צט :

רלז הלוחות היו מרובעים ו' על ו' אלא רחב הלוח ג' ורחבן ג' : ד"ה מלמד :

רלח הסגן ממונה על ה' דברים : ד"ה אמר : דף ק :

המנחות והנסכים

רלט האומר הרי עלי מלי עשרון יביא עשרון שלם : (ד"ז בגמרא) : דף קג

הרי עלי עשרון

רם הרי עלי מנחה איזה שירצה מה' מנחות יביא שנים בפני עצמו אבל לא מנחת נסכים : ד"ה הרי : דף קד ע"ב :

רמא שלמים ואשם טעונים נסכים : ד"ה אשם : דף קה ע"ב :

רמב כשיש לך לחשב מאה' ועד ד' מחלוק החשבון שלפני החצי כמו א"ב ג"ד קח ג' ותחלוק לחצי וקח הלק קטן דהיינו א' ואומר שלשה פעמים ג' הוא ט' : ד"ה שכן : דף קו :

רמג הרי עלי עצים לא יפחות מב' גזרי מעוזה מין יפה בסלע ומן התורה יכול להב א בפרוטה : (ד"ז במשנה) : ע"ב :

רמד בספר והזהיר כהן שהמיר דתו לא ישא את כפיו ולא יקרא ראשון ורש"י פי' אם חזר בתשובה הרי הוא כבעל מום ובעל מום אין נפסל אם לא היה לו מום בידיו ובזמן הזה כשר לדוכן ולקרות בתורה לא יאמר איש פלוני שופך דמים ומגלה עריות איך יברכני : ד"ה לא : דף קט :

רמה רוצה שלא עשה תשובה לא ישא כפיו :

רמו אין נעשה כ"ג עד שיעשה תחילה סגן אפי' אין ידוע הבן כמו אביו כיון דיש בו יראת העא הוי ממלא מקום אביו : ד"ה חוניו :

רמז בתחלה כל האומר ליכד ט' גר' בלשון שני ספרס"י ובזבחים פרק ב"ש ואומר כ' ישמעאל ט' : ד"ה בתחלה : דף קי :

רמח ובשבועות שבין מוסכתו (למוסגן) [למשהו] ויש להיות למה שבן כך הגיה בשעת פטירת רבינו קלונימוס אבי רבינו משולם מיכאל מקריב קרבן י"א נשמת הצדיקים י"א כבשים של אש והייט דאמר בי"ת ברכות ואשי ישראל ותפלתם וי"א דקאי אדלעיל והשב העבודה לדביר ביתך ואשי ישראל:בא"ד:סליק

נוסחאות כ"י

(ג) וכן פירש"י יסיר בה מיק:(ג) העושה ציצית [מברך] ולעצמו וכו':(ד) בשאירו שם זה יצחק. וצאצאיו תהם זה פקב: (ה) ר"ת (נמצא) הלכה למשה לנבלו קמח לתינוקת בלי שום מים ועם מים מהני שימור:(ו) אין בהן יצה"ר: (ז) יזכור היום כמו שאנו עושין:(ח) לשמוע מחברו שהיה בו אין כהרבה עושה וכו' [כ"ה השמח בכ"י אבל בלמת שהוא חסר וצ"ל כמו בפ"ת שלפנינו]:(ט) מגיבול הראשון מוסיף עליו קמח ואפילו תנאי אין צריך:(כ) אבל זר [לא] מיהו הלם שהיה שנותנים לכהן:(כ) גידולים:(ל) סיפוק בגפנים אחר סיפוק אחר שהבריכן בארץ מותר:(מ) וכהן לא היה מקריב אלא בשני פעמים בשנה:(נ) ומגרש :

הלכות ספר תורה

א (מנחות דף ל.) אמר [א] רבי יהושע בן יוסי אמר רב גידל אמר רב הלוקח ס"ת מן השוק כחוטף מצוה מן השוק כתבו מעלה עליו הכתוב כאילו קבלו מהר סיני ואמר רב יהודה אמר רב [ב] אם הגיה בו אות אחת מעלה עליו הכתוב כאילו כתבו. [ג] לפי שהיה אצל הראשון באיסור ששהה בביתו ספר שאינו מוגה (ומה) [וזה] שהגיה [ד] והכשירו לקרות בו כאילו כתבו. גרסינן בפרק האשה שנתארמלה (דף יט:) איתמר (א) [ה] ס"ת שאינו מוגה א"ר אמי (ב) [ו] עד ל' יום מותר לשהותו מכאן ואילך אסור לשהותו משום שנאמר אל תשכן באהליך עולה. ואומר אני דודאי מצוה גדולה היא לכתוב ס"ת (ג) [ז] וגם אין למוכרו אלא ללמוד תורה ולישא אשה. וכ"כ הרמב"ם ז"ל (פ"ז מהלכות ס"ת) (ד) דמצות עשה היא לכל איש ישראל לכתוב ס"ת לעצמו [ח] שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת. כלומר כתבו לכם ס"ת שיש בה שירה. [ט] לפי שאין כותבין התורה פרשיות פרשיות והו (א) בדורות הראשונים [י] שהיו כותבים ס"ת ולומדים בו. [כ] אבל האידנא שכותבין ס"ת ומניחין אותו בבתי כנסיות לקרות בו ברבים (ה) מצות עשה היא על כל איש מישראל אשר ידו משגת לכתוב חומשי התורה ומשנה וגמרא ופירושי' להגות בהן הוא ובניו. כי מצות כתיבת התורה היא ללמוד בה כדכתיב ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם. וע"י הגמרא והפי' ידע פי' המצות והדינים על בוריים לכן הם הספרים שאדם מצווה לכתבם (ו) וגם לא למכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אשה: ב שנינו במסכת סופרים (רפ"ק) אין כותבים ספרים לא על עורות בהמה טמאה ולא על עורות חיה טמאה ולא תופרים בגידן [ל] ולא כורכין בשערן. הלמ"מ שכותבין על עור בהמה טהורה ועל עור חיה טהורה ותופרין* וכורכין בשערן. והלמ"מ שמסרגלין בקנה וכותבין בדיו על העור. וסמך לו מן המקרא ואני כותב על הספר בדיו. וכיוצא בזה מביא ברייתא בפרק שמנה שרצים (דף קח.) [מ] אלא שלא הוזכר בברייתא אלא תפלין ומפרש טעמא התם משום דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך [מן המותר בפיך] והאי טעמא נמי שייך בס"ת דהאין לכתוב תורת ה' אלא על דבר המותר בפיך [נ] אבל על עור נבילות וטריפות כותבין שהוא *מן המותר בפיך וכותבין ספר תורה תפלין ומזוזות על עור של עוף טהור. כדאיתא בפרק שמנה שרצים (שם) [ס] אמר רב הונא כותבין תפלין על עור של עוף טהור. ועל עור של דג טהור מיבעיא התם (ז) ולא איפשטא. משום דלא ידעינן אי פסק זוהמא מיניה או לא: ג צריך שיעבד את העורות לשם ספר תורה כדאמרי' בפרק הניזקין (דף מה:) ההוא דאתא לקמיה דר' אבהו אמר לו ספר תורה שכתבתי לפלוני גוילים שלו לא עבדתים לשמן. אמר לו מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך נאמן אתה להפסיד ספר תורה. והא דאמר בפרק נגמר הדין (דף מז:) גבי פלוגתא דאביי ורבא באורג בגד למת דאביי סבר הזמנה מילתא היא ורבא סבר הזמנה לאו מילתא היא ומוקי פלוגתייהו (דף מח.) כתנאי דתניא גבי תפלין ציפן זהב או שטלה עליהן עור [של] בהמה טמאה פסולות. עור בהמה טהורה כשרות אף ע"פ שלא עבדן לשמן. ר' שמעון בן גמליאל אומר אף עור בהמה טהורה פסולות עד שיעבדן לשמן ופרש"י דרבא דאמר הזמנה לאו מילתא היא כרבנן דאמרי עיבוד אינו כלום ואביי כרשב"ג ולפיכך הוי הלכה כרבנן דלא בעי עיבוד לשמן. דקי"ל הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם. [ע] וקשה מההוא עובדא דפ' הניזקין דפסליה רבי אבהו להאי ס"ת ומשמע דהכי הילכתא. ונראה לר"ת כפר"ת שפי' [פ] דאביי דאמר הזמנה מילתא היא כת"ק דלא בעי עיבוד לשמה. דהזמנה שעושין אח"כ לחתוך הקלף ולהקט שיהא ראוי לכתיבה מילתא היא. (ח) ורבא כרשב"ג דהזמנת הקלף לא הוי דבר חשוב הלכך בעי עיבוד לשמה וכתב הר"ר ברוך ז"ל דאם העובד טכבים מעבדו וישראל [צ] עומד על גביו ומסייעו יש בו ממש דעובד טכבים עביד אדעתא דישראל טפי מכותי. [ק] דכותי אמר הנה גמירנא טפי מיק כדאיתא בספ"ק דמסכת ע"ז (דף כב.) ובענין זה התירו הגאונים עיבוד עובד כוכבים. [ר] ואע"ג דבכתיבת גט אמרינן עובד כוכבים אדעתיה דנפשיה קעביד בפ"ב דגיטין (דף כג.) והרמב"ם ז"ל [פ"א מהל' תפילין] פסק אם עיבדן עובד כוכבים פסולין אע"פ שאמר לו לעבד עור זה לשם ס"ת או לשם תפילין שהעובד טכבים על דעת עצמו הוא עושה ולא על דעת השוכר אותו. לפיכך כל דבר הצריך מעשה לשמו אם עשהו עובד כוכבים פסול [ש] ונהגו העם כמ"ש הר"ר ברוך [ת] כי אין עבדנים ישראל מצויין בכל המקומות. וכן הדעת נוכרעת דבגט דבעינן שיכתוב כל תורף הגט לשמה וזה לא יעשה העובד טכבים. (ט) אבל בעיבוד לא בעינן אלא תחלת העיבוד כשישים העור בתוך הסיד שיאמר אז אני עושה לשם ס"ת ולא יעשה העובד טכבים לדעת ישראל כשאמר לו עשה כך. וכיוצא בזה מצינו בפ' אין מעמידין (דף כז:) דרבי יהודה בעי מילה לשמה ואפילו הכי ימול עובד טכבים ואל ימול כותי ולא אמרי' עובד טכבים אדעתא דנפשיה קא עביד כיון דברגע נעשית ודאי הוא עושה על דעת מה שישראל אומר לו. וכן כ' בעל העיטור ז"ל דסגי בעובד טכבים שיעבדם לשמן והר"ר ברוך ז"ל נסתפק אם צריך להוציא בשפתיו שהוא מעבדו לשם ס"ת או לשם תפילין או סגי במחשבה. וכן גבי כתיבת ס"ת תפילין ומזוזות. וכן כתיבת הגט דבעינן כתיבה לשמה אי סגי במחשבה. לפי שמצינו פיגול [א] דכתיב ביה לא ירצה ובעיא דיבור (זבחים דף כו.) [ב] ותרומה ניטלת בלא דיבור רק במחשבה (תרומות פ"א) ובשליחות יד כתיב על כל דבר פשע [ג] והחושב לשלוח יד בפקדון חייב. הילכך טוב הוא להוציא בשפתיו בתחלת העיבוד [ד] ותו לא צריך: ד וכן כשמתחיל לכתוב ס"ת (י) יאמר ס"ת זה אני כותב לשם קדושת תורת משה ותו לא צריך! (יא) ונוהג בשעת כתיבת האזכרות (יב) [ה] צריך שיחשוב לשם קדושת השם. כדאמרינן בפרק הניזקין (דף כה:) כל ס"ת (ב) שאין [ו] אזכרות שלו כתובין לשמן אינו

רש"י ונ"י. א כחוטף מצוה. ומצוה עבד אבל אי כתב הוה מצוה יתירה טפי שאין לו שכר גדול כל כך כמי שטרח בכתיבתו ויש מקום למה"ד לחלוק ולומר אלמלא שנהגה עליו בלא טורח לא היה שבח אותה: כתבו. בוא בעצמו או שכר סופר לכתבו וטורח בתקון הקלפים ולסבול עול הסופר עד שנכתב: כאילו קבלו. שיש למדת רחמים לומר כמו שטרח טורח זה כן היה טורח ללכת במדבר כדי לקבל התורה מהר סיני: אפי' אות אחת. שהיה טעות בו ותקנו: כאילו כתבו. שיש למדת רחמים ללמוד זכות ולומר כמו שתיקן זה כך אם היה [מוצא] בו טעיות רבות היה מתקן אותם: ספר שאינו מוגה. תורה נביאים וכתובים. מוגה מן טעיות שבו: ב גוילים. קלפים: האורג בגד למת. לאחר שנות הזבנה. שהזמינו לכך יתקרא שם שמה עליו מילתא היא כאילו כרכו בו: ציפן זהב. להפילין: פסולות. הלכה למשה מסיני הוא: שלה עליהם. לשון שלאי כלומר היפן בעור בהמה טמאה: פסולים דכתיב בהן למען תהיה תורת ה' בפיך: אע"ג שלא עבדו לעור זה לשמו. דהזמנה לאו מילתא היא ולא א כפת לן בה: ימול עובד כוכבים. שאין מילתו לשם עבודת כוכבים שהרי אין דרכם למול את בניהם: ואל ימול כותי. שמל לשם דמות יונה שמנהגו נהלים הר גריזים ושנדרין

מעדני יום טוב

א [א] אמר ר' יהושע בן אבא גרס בגמ' והוא בפ' הקומץ רבה דף ל' וכן הוא ברי"ף אבל בטור ר"ס ר"ז כתוב ר' יהושע בן לוי ותו לא ונראה דל"ג אמר רב גידל אמר רב דהא ריב"ל קדים טובא ובסוף עוקצים תנינא ליה במשנה וכן מנאו הרמב"ם בפ"ב מעשרה פרקיו שבתחלת פי' המשניות אמר לו אע"פ שאני כתבתי שם בעוקצים דבפ"ב דנדה דף י"ח נחשב לאמורא מ"מ מנאהו לרבינו בר"פ גולב ומשנה דפסק כמותו כנגד ר' יוחנן ובכל דוכתא אמרי' רב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן: ואמר רב יהודה אמר רב ובגמ' הגי' אמר רב ששת: [ב] אם הגיה בו כו'. תיבות הגהה פירשו ר"א מדקדק בספר התשבי שהוא לשון נגה ואורה ואני שמעתי שהוא ל' השקה כמו כאשר הגה מן המסלה דגבי עמשא בשמואל ב' כ' אלא שזה שנקראים ג"כ הגהות מה שכתובים בגליונות הספרים שמחדשים או מוסיפין דינים או ביאורים כמ"ש ג"כ שם בתשבי הוא משבוש יותר לפי' כר"ר אליהו אע"פ שיש לי לנדד ולומר דגם הם נקראים הגהות לפי שבותם להסיר המכשולות שהיה אפשר להבין מתוך הפנים בפנים אחרים מתה שהוא: [ג] לפי שהיה אצל הראשון באיסור שששה כו'. כדלקמן בסמוך: [ד] והכשירו לקרות בו. עי' בזה בד"ח סעיף פ"ה: [ה] ס"ת שאינו מוגה. וכ"כ הרי"ף אבל בגמ' הגי' ספר שאינו מוגה ומשום כך פירש"י תורה נביאים וכתובים וגם רבינו כפ' האשה שנתארמלה העתיק ספר שאינו מוגה: ספר שאינו מוגה. פירש"י ס"ת נביאים וכתובים ובד"ח אכתוב מ"ש רבי' כל זה שם בפ"ב דכתובות סי' י"א: [ו] עד ל' יום מותר כו'. וי"ל דשכתא שכן כל זמן ב"ד וכדאיתא דפרק הבית והעלייה סי' ה' דלנוטים לרה"ר טתנים זמן ל' יום וה"נ טתנים זמן להקן מכשול הספרים ל' יום עוד נ"ל דמן המקרא פלגו כדלת וכדכך שדרשו בנזירות פ"ק ד"ז אדתנן סתם נזירות ל' יום דכתיב קדש יהיה יהיה בגי' תלתין הוו וה"נ אל תשכן אל בגי' תלתין וחד לומר דתלתין וחד יומי לא ישכין באהלו העולה והתם בנזירות כתיב יהיה בגי' תלתין דחייב להיות ל' ימים בנזיר [והכא] כתוב העולה שלא ישכין באהלו ל"א יום עוד נ"ל דבס"פ אלו מציאות דתנן מצא ספר שולנו א' לל' יום ושם כתבתי שכן הדין ג"כ בפקדון וטעמא נ"ל שכן דרך האדם שאינו מניח ספרו בלא גלילה יותר מל' יום אבל בפחות מכן מניחו והלכך כל שהוא פחות מל' יום אין חוששין על מעותיו שהרי אפשר שלא יפתח בל' יום ולא יפגע בעולתה אצר בו: [ז] וגם אין למוכרו כו'. כדאיתא בפ' בני העיר סי' מ"ה: [ח] שנאמר ועתה כתבו וגו'. כן למדו בפ"ב דסנהדרין דף כ"א ואכתבהו בד"ח בס"ד: [ט] לפי שאין כותבין התורה פרשיות. כל זה הוא לשון רמב"ם וה"פ דה"א לומר דלא צוה הקב"ה אלא לכתוב השירה בלבד דהא קי"ל דאין כותבין פרשיות כדאיתא בס"פ הניזקין אלא ה"ק כתבו התורה עד שירה האזינו שהיא גמרה של תורה והיא בכלל: [י] שהיו כותבים ס"ת ולומדים בה. שלא היה עיקר לימודם ועיונם אלא מתוך ס"ת והאחר היו מעיינים ולומדים בע"פ ודברים שבע"פ לא היו רשאין לכתוב כדילפינן מקרא דע"פ הדברים האלה וגו' לפיכך לא אמרו במ"ע זו אלא מ"ע לכתוב ס"ת אבל בזמננו זה שנתחדשה הלכה משום עת לעשות לה' רשאין לכתוב כל התורה שבע"פ כו' לשון כמ"ז ז"ל סי' ע"ל סעיף ב': [כ] אבל האידנא כו' מ"ע היא על כל איש מישראל כו'. וכתב הב"י וז"ל ויש לתמוה היאך בא הרא"ש לפטור לאדם ממצות כתיבת ס"ת ולהחליפה בחומשים ומשניות וגמרות ופירושיהם שהרי לא עלה מעם החילוק בין דורות הראשונים לדורות הללו אלא שבדורות הללו אין לומדים בהם אלא מניחים אותם בביהכ"נ לקרות בהם ברבים וא"כ הנ"ל שגם עכשיו חייבים לכתוב ס"ת וילמדו בהם כמו שהיו לומדים בדורות הראשונים לא לפטרם ממצות כתיבת ס"ת ולכן נ"ל שלא בא אלא לחדש לנו חיוב כתיבת חומשים ומשניות וגמרות ופירושיהם ואיסור מכירתן שגם זה בכלל מצות כתיבת ס"ת ובזה יותר מצוה מלכתוב ס"ת ולהניחו בביהכ"נ לקרות ברבים אבל לכתוב ס"ת לקרות בו הוא ובניו פשיטא דגם האידנא כעיקר קיום מ"ע שהרי הוא עושה כמו שהיו נוהגים בדורות הראשונים עכ"ל: ב [ל] ולא טורכין בשערן. מתיבני הואך מצינו כריכות שערות לגבי ספרים איברא דגבי תפלין תניא הכי בפ' שמונה שרצים. וכתם ודאי ניתא וכדפרש"י שם ונכרכות האיגרות בשערן של אלו ואח"כ מכניסן בדפוסי הקציצה שלהן ע"כ וראיתי בב"י סי' רע"א שכתב דבמסכת סופרים שנו שאין כותבים ספרים תפילין ומזוזות על עור בהמה וחיה טמאים פ"כ אבל במסכת סופרים שלפנינו ליתא אלא כמו שהעתיקה רבי' ומיהו גם נקיטר כתב אין כותבין ס"ת תפילין ומזוזות וכו': [מ] אלא שלא הביאו בברייתא אלא תפילין. ובירושלמי דסוף הלכות שבת קתני ומיירי אף בס"ת: [נ] אבל עור של נבילה וטריפה כותבים וכו'. שם בפ' ח' שרצים ומשלו משל למה הדבר דומה לבני בני אדם שנתחייבו הריגה למלכות אחד הרגו מלך ואחד הרגו אספקליטור (ופירש"י שר הטבחים בלשון יוני) איזה מהן משובח הוי אומר זה שהרגו מלך פירש"י והלו לכן ע"י טרחא וכתבו התוס' וא"ת סינה מתו מאיליהן טרפות ונקורות מאי איכא למימר וי"ל כיון דמתו מהו א"כ מן המותר בפיך לאו דוקא אלא מאין המותר בפיך קאמר פ"כ: [ס] אמר רב הונא כו'. שם ומפרש התם בגמ' דלא איצטריך לאמרו דאית לעוף טור דתנינא כתובא בהן חייב אלא הא קמ"ל דאי מתהני' ה"א כיון דאית ביה נקבי נקבי (מקום מושב הנוצה) לא נכתב דרחמנא אמר וכתבתם כתיבה תמה שלימה ולא תופסקת קמ"ל כדאמרי במערבא כל נקב שהדיו עוברת עליו אינו נקב: ג [ע] וקשה כו' דפסליה רבי אבהו לההוא ס"ת. ואין לחלק בין עור של תפילין לגויל של ס"ת דהא קיי"ן של תפילין הל"מ. תוס': [פ] דאביי כו' כת"ק כו'. והקשו התוס' דפ' התכלת (ורבינו מייתי לה בהל' ציצית סי' ע"ו) ה"נ אביי לר' שמואל בר יהודה כאי תכלת טיכי לצביעה לה ודייק מינה דבעי צביעה לשמה והתם (דף מ"ב) תדמי טוויה נשמה לעיבוד דסכא וה"ה לצביעה ול"נ דאביי לא קיבלה מיניה התם. כו': [צ] ה"ג בס"ת עומד על גביו וסייעו תסייע זה יש בו ממש: [ק] דכותי אומר הנה גמירנא. ט'. ותמ"ה לא נייח למה שישראל אומר לו: [ר] ואע"ג דבכתיבת גט כו'. עיין לקמן בסמוך: [ש] ונהגו העם כו'. עיין לקמן בס' הפתים: [ת] כי אין עבדנים ישראל מצוים כו' גרסינן וכתב ב"י סי' רע"א וז"ל ואני תמה למה כתב שנהגו כהר"ר ברוך לפי שאין עבדנין ישראל מצוין מאי האי הא כיון בא"ל נשמו ואה"כ יעבד העובד טכבים והוו מעובדים.

[illegible]

דברי חמודות

א (א) ספר שאינו מוגה. פירש"י ס"ת נביאים וכתובים ובפרק האשה שנתארמלה סי' י"א מפרש רבינו דלא פירש כן אלא משום דבימי רב אשי לא הי' להם כתובים ספרים אחרים ולא למעט ספרים המצויים לנו עתה דאם נמצא טעות בגמרא או בספר מפוסקים יבא להתיר האסור ולאסור את המותר ולזכות את החייב ולחייב את הזכאי ואין עולה גדולה מזו עכ"ל ומה שהוצרך רש"י לפרש ס"ת נביאים וכתובים היינו דלא תימא ספר דקאמר ס"ת לחוד ולא נביאים וכתובים וכתב רמ"א בר"ס רע"ט בשם תשובת הר"ד כהן בית ע"ו שאין להגיה שום ספר ע"פ סברא כ"א בראיה גמורה שיש בו טעות ע"כ: (ב) עד שלשים יום מותר לשהותו. ולענין לקרות בו בצבור אכתוב בס"ד בסעיף פ"ה: (ג) וגם אין למוכרו כו'. בפרק בני העיר סימן מ"ה מבואר באריכה: (ד) דמ"ע היא לכל איש ישראל לכתוב ס"ת לעצמו. בפ"ב דסנהדרין דף כ"א אמר רבה אע"פ שהניחו לו אבותיו לאדם ס"ת מצוה לכתוב משלו שנאמר ועתה כתבו וגו' וכן פסקו הרמב"ם והטור: (ה) מ"ע היא כו' לכתוב חומשי תורה ומשנה כו'. ולא למעט גם שלא יהיה מחוייב לכתוב הס"ת עצמה כתבה וכדינה אלא להוסיף בא שיכתוב גם כן חומשי תורה שלא כדינם אלא בכתיבה איך שירצה כדי ללמוד בהם וכמו שכתבתי כבר בזה במ"י בשם הב"י: (ו) וגם לא למכרם כו'. וכתב רבינו ירוחם בשם הגאונים ובב"י טור או"ח סימן רמ"ת מביא רמ"ת דמ"מ לא הגוירי בס"ת ומעשים בכל יום שאדם מוכר ספריו ע"כ והאריך עוד בזה בפרק מי שמת ס"ס כ"ט: (ז) ולא איפשטא. וכיון דלא איפשטא לא כתבינן וכ"כ הרמב"ם ורבינו ירוחם והטור: (ח) ורבא כרשב"ג דהזמנת הקלף לא הוי דבר חשוב. והלכתא כרבא דתיקון הקלף ושירטוטו א"צ שיהא לשמה כ"כ הטור סימן רע"ח וגם אינו מועיל שתקון וגירור והחלקה שיעשה לשמה אחר שעיבד שלא לשמה כ"כ רבינו בסוף הל' ציצית בעשיית ציצית: (ט) אבל בעיבוד לא בעינן אלא התחלת העיבוד כו'. וכדי שלא יזייפו העבדנים העובדי טוכבים את העורות מכאן אותן בסימנים וכתבו הגה' מיי' בפ"א מה"ת ובפ"ג מהמ"א נוסמנים הנקבים במרצע כמין אותיות אע"פ שהדבר נקל לעובד טכבים לזייף שיתן את הנקובים על שאינם נקובים וינקוב במרצע דכך שנקבים כמו שעשה שישראל מ"מ אין חוששין לזיוף דמירתת עובד כוכבים פן יכיר שישראל בטביעות עין יכפר"י ע"כ ובמ"י כתבתי דטוב הוא אם יכול להיות שישראל יסייע מעט בתחלת העבוד ולקמן בכפר שעיתים כתוב משמע דלא מכשיר בעיבוד עובד כוכבים אלא ע"י שיסייע ישראל עמו מעט ומ"מ אם א"א ואין כאן ס"ת כשר אל תשביתו קריאת ס"ת בצבור כו': (י) יאמר ס"ת זה אני כותב כו'. ואם לא עשה כן פסול כ"כ הטור בר"ס רע"ד ובב"י לא ביאר מנליה אע"פ שהוזכר בדברי המרדכי שכתב דלרש"י נראה דס"ת סתמא לשמה קיימא דמשכל תיתי דפסולה כשכתב ישראל בסתם דשכחה הוא מסתמא כיון שכותב ס"ת לקרות בו או ללמוד בו ע"כ ובש"ע שלו לא כתב לא פסול ולא הכשר אבל רמ"א ז"ל כ' די"א שהוא פסול: (יא) אמנם בשעת כתיבת האזכרות כו'. משמע דלא סגי אם יאמר כן בתחילת כתיבת הס"ת דלא כמ"ש בנ"י דמשמע מהסמ"ג דסגי ובהדיא כתב רבינו בסדר תיקון תפילין גבי כלשון ומלבד זה יכתוב כל האזכרות כו' ומיהת אפשר באזכרה הראשונה שאומר שיכתוב כולן לשם כו' סגי לן אלא שא"כ ה"ל לרבינו לכתוב בשעת כתיבת האזכרה הראשונה אבל מדכתב בשעת כתיבת האזכרות משמע שעל כל אזכרה ואזכרה צריך שיאמר כן וכן גילה בהדיא מלשונו שבסדר תיקון תפילין כתב כל האזכרות כו' וכן לשון הטור ר"ס רע"ו בכל פעם שכותב שם וכתב ב"י וז"ל כתב הרשב"א בתשובה שאם כתב שם אלהים אחרים לשם קדושת שם אין בכך כלום דהוי כמקדיש בעלי מומים דלא חלה עליהם קדושה ועוד הביא ראיה מדאמרי' בפרק שבועת העדות ויש ללמוד מדבריו שבכל שמות שאינם נמחקים צריך לכתבם לשם קדושת השם דאל"כ היכי הוי צריך למעטי לכתוב שם אלהים אחרים לשם קדושת השם ע"כ ועוד הביא ראיה בשם הר"י אלבגדודי מן הירושלמי דלקמן סימן י' שיש כותב ב' וג' שמות הרי זה מפסיק ביניהם והיכן מצינו ג' [שמות] של הוי"ה סמוכים אבל בני שמות הוי"ה ושם אחר עמהם סמוכים בי"ג מדות ובשמע ישראל אלא שיש לדחות דהיה זו כמ"ש בסעיף ל"ה: (יב) צריך שיחשוב. כבר כתבתי בנ"י בשם הב"י דלאו דוקא אלא צריך שיאמר כו' ועי' בהלכות תפילין סעיף ח' מה שנ"ע וגם כתב שם דאם נקט לנכנם לא יכתוב וכו' וכתב הטור בר"ס רע"ו שאם לא עשה כן פסול וגם על זה לא פקח הב"י עיניו לבאר מנליה ומ"מ אף להמרדכי שכתבתי בסעיף י' דמכשר בס"ת שנכתב בסתם פוסל באזכרות שלא נכתבו בפירוש לשמן דהכי מסיים אבל האזכרות ודאי צריך להזכיר בפירוש לשמן דבעינן שיכתוב לשם קדושת השם וכ"ל להביא ראיה כו' אע"פ שכתבו לשם קדושת הספר דומיא דאמר בספר פסול ע"כ ואע"פ שסב"י דחה

תפארת שמואל (א) בדורות הראשונים שהיו כותבים ס"ת ולומדים בו [illegible]

(יג) אינו שוה כלום. אע"פ שכל כתיבת התורה בעינן לשמה יש מעלה אחרת בכתיבת השם. (יד) וענין עיבוד העורות משמע בסוגיא תלמודא שהוא ע"י עפצים ועור מעובד בלא עפצים הוא הנקרא דפתרא. כדאמריק בפרק המוציא יין (דף עט.) ובפ"ב דגיטין (דף כב.) דפתרא דמליח וקמיח ולא עפיץ ופסול לכתוב עליו ס"ת ומגילה דתנן בפ"ב דמגילה (דף יז.) כתב על הדפתרא פסולה והייט טעמא משום דנקראת ספר. ובפ"ב דסוטה (דף יז.) אמריק אין כותבין פרשת סוטה לא על הלוח ולא על הנייר ולא על הדפתרא אלא על המגילה שנאמר בספר. וכ"ש ס"ת שנקראת ספר בכמה מקומות. ואמריק נמי בפ' המוציא יין [דף עט:] כתבה על הנייר ועל המטלית פסולה וה"ה נמי לדפתרא. דהך טעמא מינהו משום דבעינן ספר. [ז] ואמרי' נמי התם על הקלף ועל הגויל ועל הדוכסוסטוס משמע אבל אדפתרא לא. ואמרי' נמי במסכת סופרים (פ"א) אין כותבין לא על הנייר ולא על הדפתרא וא"ת קלפים שלנו שאין אנו עושין אותן בעפצים היאך כותבין עליהן ס"ת וגיטין ובפ"ב דגיטין (דף יט:) משמע דהאי דלא עפיץ פסול בגיטין משום דיכול להזדייף (טו) ואומר ר"ת דתיקון סיד שלנו שמעבדין בו העורות הוא טוב כמו תיקון עפצים שלהן. דהא קמן שאין יכול להזדייף וגם בימי חכמי התלמוד היה להם תיקון אחר שאין יכול להזדייף חוץ מתיקון עפצים כדמוכח בפרק הקומץ רבה (דף לא:) גבי קרע הבא בבני שיטין יתפור וכו' ומסיק התם הא דתפילין והא דלא תפילין אלמא שהיו כותבים ס"ת על קלף שאינו מעובד בעפצים וגם גיטין היו כותבין על קלף שאינו מעופץ מדאמר בפ"ב דגיטין (דף יט.) כתבו במי טריא ועפצא כשר. וע"כ מדכתבו בעפצים לא היה הקלף מעופץ [ח] דאין מי מילין ע"ג מי מילין: ה גרסינן בפ' המוציא יין (דף עט.) תנא דבי מנשה [ט] (טז) כתבו על הגויל ועל הקלף ועל הדוכסוסטוס כשירה. וגויל הוא עור שלם ותקן במקום השער ובמקום הבשר לא נתקן כדאמריק בריש פרק קמא דב"ב [דף ד.] גויל אבנים דלא משפיין וקלף ודוכסוסטוס הייט עור שנחלק לב' ונקרא הצד שכלפי השער קלף והצד שכלפי בשר נקרא דוכסוסטוס. דוך הוא [י] מקום כמו [ברכות מב:] דוך פלן סוסטוס הוא בשר בלשון יון. ואמריק בפרק הקומץ רבה (דף לב.) (יז) קלף במקום בשר ודוכסוסטוס במקום שער דהייט מקום דיטקן יחד שם מכתבין שניהם והוא המקום הטוב לכתיבה. ור"ת ז"ל היה אומר דקלפים שלנו יש להם דין קלף וכותבין במקום בשר והוא הטוב והנאה יותר. וגם אינו יכול להזדייף כמו לצד השער ויש שרוצים לומר שיש להן דין דוכסוסטוס לפי שמגרדין אותן הרבה במקום שער ומסירים הרבה קליפה [כ] בתער הגלבים ונשאר הצד שכלפי הבשר ולדבריהם קשה דא"כ תפילין היאך נכתבין הלא תפילין פסולין על הדוכסוסטוס כדאיתא בפרק המוציא יין (דף עט.) [ובפרק הקומץ רבה (דף לב.)] [ל] אלא והאי קולפין אותן הרבה גם במקום הבשר (יח) ודין קלף יש להן ונכתבים במקום בשר: ו בפרק הבונה (דף קג.) הגיה כתבה כשירה (יט) או שכתב השירה כיוצא בה (כ) או שכתבה [מ] שלא בדיו או שכתב את האזכרות בזהב הרי אלו יגנזו. ומוקי בפרק הקומץ רבה (דף לא.) [נ] בספר תורה. והיה אומר ר"ת דדיו שמתקנין בעפצים אין קרוי דיו. דתנן בפ"ב דגיטין (דף יט.) בכל כותבין בדיו ואמריק בגמרא תני רבי חייא כתבו במי טריא ועפצא כשר משמע שבא רבי חייא להוסיף על משנתנו מכלל דעפצא לאו היינו דיו דמתני'. ואינה ראיה דמי עפצא לחודיה אין נקרא דיו (כא) אלא כשמערבין בו קומס שקורין גומ"א נקרא דיו [ס] וראוי לכתוב בו אפילו על קלף מעופץ (כב): ז גרסי' בפרק הקומץ רבה (דף לב.) (כג) ס"ת שבלה ותפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה. ופריך הא מורידין עושין אמאי הכא סתומות והכא פתוחות. ומשני. הדר הו פריך הא מורידין עושין והא הניא הל"מ תפילין על הקלף ומזוזה על הדוכסוסטוס. ומשני. והדר הו פריך הא מורידין עושין והא מזוזה בעי שרטוט. ומשני תנאי היא. משם דקדק ר"ת ז"ל דס"ת ותפילין לא בעי שרטוט. והא דלא משני במשורטטין. משום דכיון דאין צריכין שרטוט אין דרך לשרטטן. משום דאמר בירושלמי [ע] בפ"ק דשבת הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט והא דאמר בספ"ק דמגילה (דף טז:) דברי שלום ואמת מלמד שצריכין שרטוט כאמיתה של תורה. לא כמו שפירש רש"י דהייט תורה. אלא אמיתה של תורה הייט מזוזה [פ] שיש בה קבלת מלכות שמים. תדע דאי מס"ת יליף [צ] הוה ליה למימר שצריכה שרטוט מדנקראת ספר כדמפרש התם (דף יט.) לענין תפירה בגידין. ומיהו י"ל דאי הוה יליף מדנקראת ספר [ק] הוה צריך לאשטוחי חד עמינא דלא בעי' שרטוט מדנקראת נמי איגרת. כדקאמר התם לענין תפירה דאין צריך לתופרה כולה בגידין. [ר] והא דאמר במסכת סופרים כל יריעה שאינה משורגלת פסולה ועוד אמרו התם (פ"ק) משרגלין בקנה. הייט שרטוט עליון דאסיר לכתוב ג' או ד' תיבות בלא שרטוט. כדאיתא בפ"ק דגיטין (דף ו:). אבל בין שיטה לשיטה אין צריך לשרטט. והיה אור"ת דס"ת טוב לשרטט כדי ליישר הכתיבה משום זה אלי ואנוהו [ש] אבל תפילין דמיסתן בבתים לא בעיק. ומיהו בירושלמי משמע כפי' רש"י דמס"ת יליף כדגרסינן התם נאמר כאן דברי שלום ואמת ונאמר להלן אמת קנה ואל תמכור מה להלן צריך שרטוט אף כאן צריך שרטוט. והאי קרא אכל התורה נאמר. וי"ל דס"ת בעיא שרטוט דילפיק כתיבה כתיבה ממזוזה. וכי הא דקאמר בהקומץ רבה (דף לב:) גבי מזוזה כתבה איגרת פסולה [ת] פי' שלא דקדק בה בחסירות ויתרות. [א] מאי טעמא. אתיא כתיבה כתיבה מס"ת. והא דפריך הא מורידין עושין והא מזוזה בעי שרטוט הך פירכא אתפילין קיימא כמו פירכא מציעתא דקיימא חזקא אתפילין. אבל פירכא קמייתא קיימא אס"ת דפריך מפתוחות וסתומות. (כד) [ב] וגם תפילין מי שאינו בקי לכוין השיטות לשכתבן (א) ביושר טוב לשרטט [ג] ואין בזה משום הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט. (כה) וכ"כ הרמב"ם ז"ל דס"ת בעיא שרטוט: ח (ב"ב דף יד.) ת"ר (כו) אין עושין ס"ת (כז) לא ארכו יותר על הקיפו ולא הקיפו יותר על ארכו. שאלו את רבי אליעזר

רש"י ונ"י. לא עבודה כדאמר בכל בוהשין ומלין את בניהם לשם יונה א: ד עפצים. מתקנים אותו בחתיקת עפצים כמו שעושים כאן בחתיקת קליפת אלא בקורין טנא: דיפתרא. עור שאינו מעובד כל צרכו: וקביה. מפסק אותו בקמח ומים: ולא עפצן. שהיו מעבדין הקלפים בעפצים שקורין גל"ש: לוח של עץ: נייר. של עשבים שכותבין ומתקנין אותו כדבק שקורין גלי"ד ושפין כמו עור: בספר. קלף: גויל מעובד בעפצים. דוכסוסטוס קלף שנטלה קליפתו העליונה: אפיצן. מתוקן הקלף בעפצים שקורין גל"ש: במי טריא. מי גשמים לבן מורי מי טריא מים שבורה פרי בכן שהוא כעין עפצים גל"ש בלע"ז: ה קלף. שהכותבין עליו במקום בשר: ו כתבה. נכ"א: בשירה. כדלוגין אריח ו. או שירה כמותה. שכתב השירה כשאר שיטות אריח ע"ג אריח: במי טריא. מפורש לעיל: ז תפילין קדושתן חמורה ממזוזה שיש בהן ארבע פרשיות: הבא סתומות. (אתה שמים שלב כו:) נכ"א: והבא פתוחות. במזוזה אלא ב"ש במזוזה נמי סתומות הן: קלף כותבים עליו במקום בשר כו' אלמה תפילין אי אפשר לעשות מזוזה דהא על הקלף נכתבו. באמיתה של תורה. בס"ת עצמה שרטוט הלמ"מ: כתבה איגרת. בלא שרטוט ולא דקדק בחסרות ויתרות כאגרת בעלמא: כתיבה כתיבה. וכתבתם על מזוזות וכתב לה ספר כריתות א"כ כתוב זאת זכרון בספר מה ספר בעי דקדוק אף מזוזה בעי דקדוק: ח לא ארכו יותר על הקיפו. פי' משום נוי זה אלי ואנוהו שלא יהיה ארוך יותר מדאי או עבה יותר מדאי לא יהיה גובה כל כך לפיכך צריך לגולה הכתב לפי שוכי הקלפים לכשיגמור יהיה הוא כמקיף את עוביו ארכו כמדת ארכו:

דברי חמודות

ראיותיו מ"מ אין לנו לדחות דיעו וכ"ש שהטור כתב דפסול אפילו בס"ת: (יג) אינו שוה כלום. ומסיק התם דאין לו תקנה בהעברת קולמוס על האזכרות לשמן כ"י: (יד) בפ"ק דמגילה סימן י"א דהאסור לכתוב שלא מן הכתב וכו' ושם יתבאר בס"ד: (טו) ואומר ר"ת דתיקון סיד שלנו כו'. וז"ל הרמב"ם בפ"א מהלכות תפילין מעבדין אותו בעפצא וכיוצא בו מדברים שמכווצין העור ומחזיקין אותו: (טז) כתבה על הגויל כו'. והרמב"ם בפ"א מהלכות תפילין כתב הל"מ שיהיו כותבים ספר תורה על הגויל אע"פ שכך היא הל"מ אם כתב ספר תורה על הקלף כשר ולא נאמר גויל אלא למעט דוכסוסטוס שאם כתב עליו הספר פסול והר"ן כתב בפרק המוציא יין מצוה מן המובחר בגויל שכך היה דרכן כדאמרינן בגיטין גוילים שבו לא עבדתים לשמן והכי משמע בפרק קמא דבבא בתרא גבי ספר תורה שעשה משה והא דאמריק בהבונה פירקא שאלו את רבי ספר תורה בכמה א"ל בגויל ו' טפחים בקלף איני יודע לאו למימרא שיהא ראוי לעבודו בקלף לכתחלה אלא בשעת הדחק קאמר כ"כ שם ר"ת דכיון דלא אשכחן מי עשה כך אין מהדרין לכתחלה לעבות בקלף ומ"מ מן המובחר אינה אלא בגויל ע"כ ומ"מ בדיעבד כשר אף על הדוכסוסטוס אלא שהרמב"ם כתב על הדוכסוסטוס פסול ולא נהירא עכ"ל וכתב ב"י דדעת הסמ"ג נראה שהוא כדעת הר"ן וטעמו של הרמב"ם נראה שהוא מפני שמצא שום ברייתא דתני הל"מ ספר תורה על הגויל והוכרח לפרש דלא אתיא למעוטי אלא דוכסוסטוס מההיא דשאלו את רבי דמכשר בקלף וכן בפ"ק דמ"ס קתני גבי ספר תורה כותבין על הקלף במקום בשר ועל הגויל במקום שער והכיא דתנא דבי מנשה דבפרק המוציא יין דלא כהלכתא היא ודחיק לה מקמי ההיא ברייתא דקתני הל"מ ספר תורה בגויל ומקמי ההיא דשאלו את רבי וההיא דמ"ס דמשמע דפסלי בדוכסוסטוס מדלא הזכירו אלא גויל וקלף ע"כ: (יז) קלף במקום בשר כו'. ותניא בפרק קמא דמסכת סופרים כותבים על הקלף במקום בשר ועל הגויל במקום שער ואינו רשאי לשנות הל"מ שאם שינה בזה ובזה אין קורין בו עד כאן וכתב בית יוסף סימן רפ"א דמדמסיים אין קורין בו משמע ודאי דבספר תורה מיירי ותו הי לא קאי אלא אתפילין היכי שייך למתני שינה בזה ובזה הא תפילין אינם כשרים אלא על הקלף וכן נראה מדברי הרמב"ם וסמ"ג דבספר תורה ומזוזה נמי אם שינה פסול ומיהו המרדכי כתב בהלכות קטנות דלא קי"ל כמאן דאמר שינה בזה ובזה פסול אלא כרבי אחאי דפליג עליה ומכשיר בפרק המוציא והקומץ והטור כתב ואם שינה וכתב בקלף בצד השיער ובדוכסוסטוס בצד הפנימי בדיעבד כשר בספר תורה וכתב ב"י דנראה שלמד כן ממה שכתב הרא"ש בהלכות כל' מזוזה ירא"ה דכשירה בגויל כיון דכשירה גם אקלף דתפילין דוקא פסולי אגויל דהא אף בקלף אם שינה וכתב במקום שער פסול אבל במזוזה דכשירה אדוכסוסטוס במקום שער והקלף במקום בשר לא שייך בזה שינוי וכשרה גם אגויל במקום שער כמו בדוכסוסטוס במקום שער ומשמע ליה להטור דה"ה לס"ת מהאי טעמא גופיה וכ"פ בסה"ת סימן קנ"ד דבס"ת ומזוזה צריך לכתוב לכתחלה אגויל ודוכסוסטוס לצד שער או בקלף לצד בשר ואם שינה כשר שהרי כשרים הם על שניהם בין לצד בשר בין לצד שער דהא דקתני שינה בזה ובזה מיירי דוקא בתפילין ע"כ וע"ע בירושלמי דסוף הלכות וכב"ע בפנים תמצא דהפוסק כמ"ד שינה פסול אבל רמ"א הגיה כדברי הטור כמ"ש לשונו לקמן: (יח) ודין קלף יש להן. ובתשובות מהרי"ו מינץ סימן ע"ו שהם מובחרים יותר מן הגויל משום זה אלי ואנוהו כי על הקלף הוא יותר נאה שהגויל לא הוסר ממנו כ"א השער גם היתה כבידה יותר מדאי ע"כ וכתב רמ"א בשם א"ז בהלכות תפילין שאם שינה וכתב על קלפים שלנו במקום שער פסול וכתב עוד רמ"א ומיהו יש מקילין בזה: (יט) או שכתב השירה כיוצא בה. וכתב הטור סימן רע"ה ומיהו נראה דוקא שכתב השירה כשאר הכתב בלא שינוי אבל שינה בשינוי ממה שנהגו לא פסול ובלבד שיהא אריח ע"ג לבינה: (כ) או שכתב שלא בדיו. וכתב הב"י שאין יתחי כתב בתשובה שאסור לכתוב שום שם מספר עברים וארבעה ספרים שלא בדיו ע"כ ובמרדכי הלכות קטנות כתב דלא בעינן דיו רק בס"ת ועיין סעיף מ"ד: (כא) אלא כשמערבין בו קומס כו' נקרא דיו. וכ"כ הרמב"ם בפירוש המשנה פ"ב דסוטה כשמטילים בתוכו קנקנתום כשר ופי' קנקנתום בפרק הבונה ובפ"א מהלכות תפילין כתב שהדיו עשוי מעשן השמנים מגובל בשרף האילן ומעט דבש ושורין במי עפצים וכיוצא בו שאם תמחקו יהיה נמחק הוא הדיו שמצוה מן המובחר לכתוב בו ספרים תפילין ומזוזות ואם כתב שלשתן במי עפצא וקנקנתום שהוא עומד ואינו נמחק כשר אם כן מה מיעטו בהלמ"מ שיהיו כותבין בדיו למעט שאר מיני צבעונים כגון האדום והירוק וכיוצא בהם שאם כתב אפילו אות אחת בשאר מיני צבעונים או בזהב הרי אלו פסולין ע"כ וכתב הב"י שכן נהגו העולם וכן נראה שהוא דעת התוס' והנמוק"י שהם שכתבו בהגה' מיי' וכתב רמ"א דמשמע בספר האגור דלכתחלה טוב ליזהר שלא לעשות הדיו כ"א מדברים הבאים מן העץ ע"כ: (כב) כתבו בהגה' מיי' פ"ב מהלכות תפילין וז"ל צריך לכתוב בימינו ס"ת תפילין ומזוזות כדאמר בסוף הקומץ רבה מה [כתיבה] בימין אף [קשירה] בימין ואפילו אם בדיעבד כתב בשמאל פסולה דאין דרך כתיבה בשמאל כדאיתא בפרק הבונה (ואין לומר דוקא בשבת דגמרינן ממשכן אינו מועיל כלאחר יד אבל בעלמא כשר אין סברה לומר כן שיכתוב ס"ת תפילין ומזוזות כהלכתן בשבת ולא יהיה חייב אמנם גבי מחיקה כתיב וכתבת והקם נפלה סכין ושחטה פסולה כשרה אפילו לאחר יד ואפ"ה פטור בשבת משום דהוי כלאחר יד. כ"כ בספר התרומה) ובימינו בשתי ידיו יכתוב בימין ואיטר כותב בשמאל שהוא ימין שלו. תרומה. ע"כ. ועיין בסדר תיקון תפילין ושם יהיה טעמא דכתיב מימינו אש דת למו אבל כדברי התרומה פרש"י בסוף הקומץ וכתב רמ"א בשם מרדכי פרק קמא דגיטין שיש לכתוב בקולמוס של קנה ולא בנוצה ורמ"י ז"ל כתב דאין נוהגין כן: (כג) ס"ת שבלה כו'. וה"ה לגליונים של ס"ת שאין כותבין עליהם מזוזות מס"ע. טור סימן ר"ל ועיין סעיף י"ס: (כד) וגם תפילין מי שאינו בקי כו'. וז"ל הס"ת סימן קנ"ו תפילין אינם צריכים שרטוט וא"ת הא אמריק בריש גיטין שלש כותבים בלא שרטוט ג' אין כותבין פרש רבינו יעקב הייט שטה עליונה או גבל היותר בגליון מד' לדין ובאלפא יכתוב אדבב מורות בלא שרטוט וכן כתב בסמ"ג וצריך לשרטט התפילין ד' שרטוטין סביב הגליון אבל א"צ בין שטה לשטה וכן כתב המרדכי בפרק הקומץ וכן כתב בסמ"ק ובהגה' מיי' פ"א וכתב רמ"א שכן נוהגין ביודע ליישר בלא שרטוט וכתב האגור א"ז אינו פוסל אם שרטט בין שטה לשטה בתפילין ובד"מ כמתה פוסל ע"כ וכתב ב"י או"ח סימן ל"ב וז"ל ואיני יודע מה יקן שלה על דעת לפסול בכך דהא לא אמרו אלא א"צ שרטוט ואע"פ שנקרא הדיוט לא נפסל מפני כך ומיהו מצאתי למהרי"ו שכתב בשם השעור דלהר פירובא שרטוט בתפילין מילתא יתירתא היא ופסולה ע"כ ומ"מ הדבר מבואר שאין כן הסכמת כל הפוסקים שם לכתב"י: (כה) וכ"ב הרמב"ם ז"ל דס"ת בעי שרטוט. וז"ל בפ"ז מהל' ס"ת ס"ת שכתבו בלא שרטוט פסול ע"כ ולעיל מייתי רבינו ממס' סופרים דמסרגלים בקנה וכתב בטור סימן רע"א דפירש רש"י דלא אתא לאפוקי כהן אלא עופרת וכיוצא בו שלובשין וכ"כ במרדכי בה"ק וכ"כ בסה"ת וסמ"ג ובהגה' מיי' וכתב עוד במרדכי בשם א"ז בשרטוט עצמו מסופק רבינו במחה אם צריך שרטוט שיהא ניכר וקיים לעולם כגון לשרטט במרזל או סגי בשרטוט כדי שיהא ניכר לסופר שיכתוב בשוה כגון בברזל או בעופרת ואע"פ שלאחר זמן נמחה השריטה או אם יכול לשרטט בדיו או בלגע המתקיים כל ימי שהכתב קיים ונראה לבין ברשטט ימהל והריך עכ"ל ומכל מקום אין נראה שאם עבר ושרטט בלגע שיהא כאן שום פסול יותר לרבינו שמחה אפשר ויכול להיות שצריך לעשות כן כדי שיתקיים וכן לא ראיתי בדברי האחרונים שתהא הס"ת פסולה משום כך אלא שראיתי לרמ"י ז"ל שכתב בהלכות תפילין סימן ל"ב סעיף ו' שאם שרטט בעופרת בגמאר מקום השרטוט לגמרי כוי צנש יתירה בתפילין ופסול ואפילו הוא בחור דכ"ל כתב יותר עכ"ל והם תימה בעיני למה יפסל בכך ובבריתא לא הזכירה שום פסול וגם אין מראה כן מדברי הפוסקים כמ"ש ואף רמ"י עצמו בהלכות ס"ת סימן רע"א בסעיף ה' לא הזכיר שום פסול ואין מראה לחלק התפילין כיון שא"צ שרטוט לכ"ע הלכך ני' שרטט ועשהו בלגע ג"כ דמב"ב פסול מבא"ב בס"ת דלמסקנת הפוסקים צריכה שרטוט האין טעם בדבר דכיון דמשום תהא אין כאן פסול ומשום דעביד הרסי לפסול ומנ"ל הא ועוד שהוא ז"ל עצמו לא הזכיר זה בטעם ולכן דבריו צריכין עיון: (כו) אין עושין כו'. למצוה לא לעכב כמ"ש בסעיף כ"ח: (כז) לא ארכו יותר על הקיפו. פירש רש"י צריך לגולה כו' לכשיגמור יהא הוא כמקיף כו' ומסיים בטור ריש סי' ער"ב לאחר שיתגלגל ויתגלגל:

מעדני יום טוב

כפתיק רבינו שם וקאי אספר שהוא לשון זכר כדפרש"י בפירוש החומש בפרשת גלגיא"ז: [ז] ואמרינן נמי התם על הקלף ועל הגויל ועל הדוכסוסטוס גרס ותוספות שם בריש כפי' דלקמן גם בנמוקי יוסף סוף הלכה: [ח] דאין מי מילין ע"ג מי מילין. דהכי מוכיח התם בגמ' ועיין לקמן: ה [ט] כתבה גרס ותוקמוה התם בס"ת: [י] ה"ג מקום כמו דוך. וכן הל' בתוס': [כ] בתער הגלבים. לשון מקרא ביחזקאל ה' ופירש"י הגלבים וה' יוני הוא וי"א פרקוני"ל בלע"ז ומנחם חבר תער הגלבים תער המגלחים ואין לו דמיון בתורה ע"כ ולשון הרד"ק שהיא חריפה מאד ושורשת מהרה גלבי הספרים והם המגלחים ראשי בני אדם וזקנם ולא מצינו לו חבר במקרא ובגמרא דבה היה המלך עומד ומגלב ותרגום ירושלמי וכל זקן מגלבה עד כאן ובספרים אחרים שבספרי רבינו לא גרסינן הגלבים: [ל] אלא והאי קולפין אותו הרבה גם במקום הבשר. שמה שמגררים קליפתו העליונה אינו אלא כדי מה שצריך לתקנו ולהחליק ואפילו אם היו חולקים העור לשנים היה צריך לגרר ממנו כך ותלך הסבר הם גוררים הרבה עד שאין נשאר אלא הקלף בלבד. ב"י סימן רע"א: ו [מ] שלא בדיו. עיין בפירוש הב"י לקמן סימן י"ב: [נ] בס"ת. דאע"ג דקתני כתבה בלשון נקיבה לא איכא למימר דהייטו תפלה של יד או של ראש או המזוזה: [ס] וראוי לכתוב בו אפי' על קלף מעופץ. ואינו בכלל אין מי מילין ע"ג מי מילין דלעיל סוף סי' ד': ז [ע] בפ"ק דשבת. אמתני' דלא ישב אדם לפני הספר: [פ] שיש בה קבלת מלכות שמים. וכן כתבו התו' ונמוקי יוסף הוסיף (בסוף הל' זה דמייתי לה התם הרי"ף) בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך ועול מצות דכתיב ובנגתם וכתבתם וקשרתם: [צ] הה"ל שצריכה שרטוט מדנקראת ספר. אבל מצאתי בפי' ג' דמס' סופרים מגילת אסתר צריכה שרטוט כאמתה של תורה שספר נקראת ע"כ ולמסקנת רבינו ז"ל דס"ת צריכה שרטוט הכי א"ש לו ראיה גמורה: [ק] הה"ל לאשטוחי חד. וכן הוא הל' בתוס': [ר] והא דאמר במס' סופרים כל יריעה כו'. וכ"כ התוס' ואני לא מצאתי במס' סופרים: [ש] אבל תפילין דמטושים בבתים לא בעיק. דלא שייך בהו זה אלי. תוס': [ת] פי' שלא דקדק כו'. לי רש"י בלא שרטוט ולא דקדק כו' כ' בדברי רבינו בהל' מזוזה סי' ו' וז"ל התוס' אגרת מקרא ולא מסורת שלא דקדק בחסירות ויתרות אלא כאגרת בעלמא ע"כ: [א] מ"ט אתיא כתיבה כתיבה מספר. פי' בקונט' מוכתב לה ספר כריתות והקשו התוספות דכמה חסירות ויתרות יש בגט דיתיכוייין דיתילבייין פ' כ' יודין וגם חסירות כגון לאתן ושרטוט נמי (לא) אשכחן דבעי בגט ועוד מספר הכתוב בגט לאו לאתויי אגרת דלכפירת דברים הוא דאתא כדאמרי' בגיטין ומיהא בפ' ב' דגיטין דאמר דספר דגט אתא לאתויי בהים וג' ספרים והכ"ל דנפקא כתבו אגרת כמו בפ"ב דסוטה דדרשי' תרווייהו מספר ויש עוד לפרש דיליף סגא מסוטה דממעטי' בפרק ב' דסוטה כתבה אגרת מדכתיב בספר וכפירוש הקונטרס נ"א דיליף מכתוב זאת זכרון וכ"ע אמאי לא ילפינן ליה גם כתיבה כתיבה דליפסול בספר תדכתב ביה ספר ע"כ: [ב] וגם תפילין כו'. עיין בהל' מזוזה ס"ז: [ג] ואין בזה משום הפטור כו'. דמכיון שיש לו טעם בדבר לאם עושהו דהייט כדי שיכול לכוין השיטות ואינו עושהו אלא שהוא חייב לשרטט לא מיקרי עשה הפטור מן הדבר ועושהו כו' שאף הוא היה מתכוין לכשר אלא שאינו יכול מפני שאינו בקי לכוין השיטות בלא שרטוט ושוב מצאתי בב"י מא"ח סי' ל"ב שכתב ללמוד מס"ת סי' קנ"ו לא מקרי הדיוט אם משרטטין כיון שעושה השרטוטין כדי לכתוב ביושר ולא משום חומרא על דבר שלא יוכל לבא לידי איסור ע"כ וכן פ"ה הב"י וז"ל דלא אמרו בירושלמי הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט אלא כשעושה אותו בדרך חומרא אבל הכא שאינו מכוין לכך שהרי אינו דבר איסור דשייך ביה חומרא ואינו משרטט אלא כדי לכתוב ביושר שאע"פ שהוא יודע ליישר השיטה בלא שרטוט יותר נאה ויותר ישר הוא כשהוא משורטט אינו נקרא הדיוט עכ"ל הב"י והולך לפי כן מפני שהוקשה לו על הטור שכ' ואם ירצה לשרטט הרשות בידו וכו' כן על מי שיודע ליישר כו' שהרי אח"כ כ' ומי שאינו יודע ליישר כו' טוב הוא שישרטט כו' אבל באמת שנשמט מלשונו של ס' התרומה בהעתקתו של הב"י שכ"כ שם כיון שעושה השרטוטין כדי לכתוב ביושר שלא בשוקת ויש בין שיטה לשיטה כמלא שיטה ולא משום חומרא ונראה מזה דע"כ לא קאמר סה"ת אלא כשאינו יודע ליישר בלא שרטוט אלא שי"ל דאפילו שכתב כן כדי לכתוב ביושר שלא בשוקת וכו' מ"מ כיון דתלי מילתא בטעמא דכיון דלאו משום חומרא כו' אם כן מה לי אם יוכל לכוין אם לאו כל שהוא עושה כדי ליישר הכתב על צד היותר מיושר ואינו עושה כן בשביל שום חומרא דבאי לעשות כן וכן משמע ג"כ מלשון הקיצור וכמ"ש שם בס"ד ומ"מ נ"ל דוחק כל' שלא יוכל לבא לידי איסור דזהו איסורו אם מכוין לשרטט מצד החיוב והכי הוא אינו חייב בכך דהא בירושלמי אמר אדתנן לא ישב לפני הספר

תפארת שמואל (א) ביושר טוב הוא לשרטט וכו' ותימה א"כ מאי פריך לעיל הא בעי שרטוט דלמא איירי במשורטטין ולהפשר דיש לומר דודאי דהויה איירי במי שאינו בקי דבהא סופרים בקיאים הם:

(אליעזר) שיעור ס"ת בכמה. (כה) [ד] בגויל [ה] ששה טפחים בקלף איני יודע. וירא"ה דהך ששה טפחים בהדי העמוד קאמר. דאמר בפ"ק דבבא בתרא (שם) דס"ת המונחת בארון שהיתה מונחת אצל הלוחות אוכלת בארון שני טפחים כי הקיפו היה ששה טפחים וכל שיש בעוביו טפח יש בהקיפו שלש. ועמוד אחד היה לו כדאמרינן התם ספר עזרה לתחלתו נגלל ועם העמוד היה שני טפחים. (כם) [ו] והא אין שם (א) שיעור לעובי העמוד א"כ בקל היה יכול לשער שיהא בהקיפה ו' טפחים כי יעשה עובי העמיד כפי הצורך: ט (מנחות דף ל.) ת"ר עושה אדם יריעה מבת שלשה דפין ועד בת שמונה דפין. פחות מכן או יותר מכן לא יעשה. ולא ירבה בדפין מפני שנראית כאיגרת. ולא ימעט בדפין מפני שעיניו משוטטות אלא כגון למשפחותיכם בדף אחד נ"פ. [ז] כתב ר"ת ז"ל בתיקון ספר תורה שלו משום ר"ח ז"ל שאמר בשם הגאון דהיינו בכתיבה דקה. (ל) אבל בכתיבה גסה הכל לפי הנוי. ויכול לעשות שיטות ארוכות דאין עיניו משוטטות כיון שהכתיבה גסה. נזדמנה לו יריעה בת ט' דפין לא יחלוק שלשה לכאן וו' לכאן אלא ארבעה לכאן וה' לכאן. בד"א בתחילת הספר אבל בסוף הספר אפילו פסוק אחד ואפילו דף אחד. פסוק אחד ס"ד. אלא אימא אפילו פסוק אחד בדף אחד. [ח] ולע"ג דליכא ס' שיטין או שיעור אגריא דבמסכת סופרים (פ"ב) ליכא למיחש בדף אחרון. [ט] ואף ע"פ שצריך לסיים הספר בסוף הדף ואין בפסוק האחרון תיבות כמנין השיטות יעשה אותיות ארוכות מלמעלה למטה עד שתחזיק תיבה אחת ה' שיטין או שם כדי שיסיים בסוף הדף. שיעור גליון (לא) מלמטה טפח ולמעלה ג' אצבעות. (לב) ובין דף לדף כמלא [רוחב ב' אצבעות ובחומשים מלמטה ג' אצבעות ולמעלה ב' אצבעות ובין דף לדף כמלא] רוחב גודל. (לג) ובין שיטה לשיטה כמלא שיטה (לד) ובין תיבה לתיבה כמלא אות קטנה. ובין אות לאות כמלא חוט השערה. ולא ימעט את הכתב לא מפני ריוח שלמטה [ולא מפני של מעלה ולא מפני ריוח שבין שיטה לשיטה] ולא מפני ריוח שבין פרשה לפרשה. נזדמנה תיבה בת ה' אותיות לא יכתוב שתים בתוך הדף ושלש חוץ לדף אלא כותב שלש בתוך (לה) וב' חוץ לדף (לו) נזדמנה לו תיבה בת שתי אותיות לא יזרקנה בין הדפין אלא לתחילת השיטה (לז) ליכא לספוקי בתיבה בת ז' אם יכול לכתוב שלש חוץ לדף. וכן בת ט' אותיות אם יכול לכתוב ארבע חוץ לדף דמאי מגיא מלתא כשיש כל כך אותיות לדף. ועוד דאם כן הוה ליה למימר בסתם לא יכתוב רוב האותיות של תיבה חוץ לדף. ונראה דדוקא קאמר תיבה בת ה' אותיות דיותר משתי אותיות אין לכתוב חוץ לדף לכתחילה דמגניא מלתא. (לח) ודלא כמו שכתב הרמב"ם ז"ל (פ"ז מהל' ס"ת) דאפילו תיבה בת עשר אותיות יכתוב חציה בתוך הדף וחציה חוץ לדף ובתיבה בת ג' אותיות יש להסתפק אם יש לכתוב ב' חוץ לדף כיון דהוי רוב התיבה. ומיהו נראה מדקאמר נזדמנה לו תיבה בת ב' אותיות [לא יזרקנה בין הדפים משמע תיבה בת שתי אותיות] לא יכתוב כולה חוץ לדף אבל בת ג' כיון שמקצתה בתוך הדף יכול לכתוב ב' אותיות חוץ לדף. ור"ת היה אומר דאותיות השם לריות שיהיו כולם בתוך הדף: י (מנחות ל:) הטועה בשם [י] גורד מה שכתב ותולה את מה שגרד וכותב את השם על [המקום] הגרד דברי רבי יהודה. [כ] רבי יצחק אומר אף מוחק וכותב רבי יוסי אומר אף תולין את השם. ר' שמעון שזורי אומר (לט) כל תולין. מקצתו אין תולין רשב"א משום ר' מאיר אומר אין כותבין את השם לא על ולא

רש"י וכו'. [illegible]

מעדני יום טוב

[illegible]

דברי חמודות

[illegible]

[illegible]

תפארת שמואל [illegible]

אלא על הגרד ואין תולין אותו אלא מסלק את היריעה כולה וגונזה (ט) [ל] אתמר אמר רב חננאל אמר רב הלכה תולין את השם. אמר רבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל *הלכה כרבי שמעון שזורי ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר' שמעון שזורי הלכה כמותו. וכן הלכתא. ודוקא תולין בימי שיטי [מ] אבל לא בגליון שבין שתי העמודים. הכותב את השם (מא) אפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו (מסכת סופרים פ"ה ובירושלמי פ' אין עומדין). [נ] (מב) היה כותב שתים ושלש שמות כאחת (מג) הרי זה מפסיק ביניהם ומשיב. (מד) הטובל את הקולמוס לכתוב את השם לא יתחיל מאות השם אלא מתחיל מאות שלפניו פי' שיזהר הלבלר שלא יכתוב עד השם ויטבול הקולמוס (מה) אלא יניח אות אחת מלכתוב קודם השם ובאותה האות יתחיל לכתוב. ולא יתחיל בשם שמא יש רוב דיו על הקולמוס ויפול כשיכתוב את השם: יא [ס] (ספרי פרשה ראה) המוחק אות אחת מהשם עובר בלא תעשה אמר רבי ישמעאל לכך נאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא ונאמר לא תעשון כן לה' אלהיכם. [ע] ת"ש יש שמות נמחקין ויש שמות שאין נמחקין כגון אל אלוה אלהים וכו' כמ"ש בפ' שבועת העדות (דף לה.): יב ת"ר (שבת דף קג:) [פ] וכתבתם (מו) שתהא כתיבה תמה שלא יכתוב אלפי"ן עייני"ן. עייני"ן אלפי"ן. ביתי"ן כפי"ן. כפי"ן ביתי"ן. גימלי"ן צדי"ן. צדי"ן גימלי"ן. רישי"ן דלתי"ן. דלתי"ן רישי"ן. ההי"ן חית"ן. חית"ן ההי"ן. ווי"ן יודי"ן. יודי"ן ווי"ן. זייני"ן טני"ן. טני"ן זייני"ן. טתי"ן פפי"ן. פפי"ן טתי"ן. (מז) כפופים פשוטין. פשוטין כפופים. ממי"ן סמכי"ן. סמכי"ן ממי"ן. [צ] פרשה פתוחה לא יעשנה סתומה. סתומה לא יעשנה פתוחה. כתבה כשירה או שכתב את השירה כיוצא בה או שכתבה שלא בדיו (מח) או שכתב את האזכרות בזהב הרי אלו יגנזו הא דקאמר אלפי"ן עייני"ן [ק] (מט) משום דדומין בקריאתם. וכפי"ן ביתי"ן [ר] לפי שהן דומין בכתיבתן. ובי"ת צריך שיהא בראשה לצד שמאל תג קטן. דאמרו בירושלמי חגיגה [פ"ב] ובבראשית רבה למה תורה מתחלת בבי"ת. מה ב' יש לה שני עוקצים אחת למעלה ואחת מאחוריו אמר לב' מי בראך ומראה להם בעוקצו שלמעלה זה שלמעלה בראני. ומה שמו ומראה להם מאחוריו ה' שמו לפי שהאל"ף עומד מאחורי הבי"ת והוא אחד ויזהר הלבלר בתג שאחורי הבי"ת שלא יהיה נראה ככ"ף והא דאמרן גימלי"ן צדי"ן אינן דומין לא בקריאה ולא בכתיבה אלא אם תהפך הג' מלמטה למעלה תהא נראית כצדי"ק. וכן דלי"ת יזהר בה הלבלר היטב שיהא תג שלאחריה בולט היטב שלא תהא נראית כמו רי"ש [ש] שבאחת נפסלה הס"ת. (נ) ואם יש ספק בקריאתה [ת] מייתינן ינוקא דלא חכים ודלא טפש ותבדוק בקריאתו. ההי"ן חית"ן אלו דומות בקריאתן ובכתיבתן. [א] ויש להן תג גדול למעלה לצד שמאל. דאמר בפ' הקומץ רבה (דף כט.) מ"ט אית (לה) [לה"א] תג אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו

*ב"א הלכה מוחק וכותב אמר רבין בר חיננא אמר עולא א"ר חנינא הלכה

כתר [ב] כמותו ופירש"י תג קטן יש לה"א [ג] בסוף גגה למעלה ובפ"ב דחגיגה בירושלמי ה"א יש לה נקודה אחת מלמעלה ור"ת פי' דמיירי בעוקץ שמאחריה שלא תהא עגולה מאחוריה. דומיא דתגא דדלי"ת [ד] דסוטה (דף כ.) ודעירובין פ"ק (דף יג.). וצריך ליזהר שלא יגע רגל הה"א למעלה. כדאיתא פרק הקומץ רבה (דף כט.) מ"ט תליא כרעיה דה"א [ה] ואם תגע למעלה אין לה תורה (נא) ופסולה עד שיתקן. אבל בתפילין אין תקנה בתיקון כי צריך לכותבן כסדרן. וכן הקו"ף אין ליגע רגל הקוף למעלה. כדאמר בפ' הבונה (דף קד.) מ"ט תליא כרעיה דקו"ף. ושאר כל האותיות חוץ מן הה"א והקו"ף צריכין שיהיו גולם אחד. הנקודה שעל האל"ף שהיא כמין יו"ד (נב) צריך שיגע באל"ף. וכן מה שבתוך השי"ן והעי"ן ומה שאחורי הצדי"ק. (נג) ואם אין נוגעים נשתנית צורת האות. חי"ת אמרינן בפרק הקומץ רבה (דף כט:) חזינן לספרי דיוקני דחטריה לגגיה דחי"ת. ופי' רש"י מקל מתרגמינן חוטרא [ו] בסוף החי"ת בגגה *יש למעלה כמין מקל כזה ח (נד) ור"ת מפרש דחטריה לשון חטוטרת דגמל שיש לגובה החי"ת באמצע כזה ח מדקאמר לגגיה דחי"ת ולא קאמר לתגיה דחי"ת. דדבר שהוא למעלה בסוף קרוי תגא אבל באמצע האות קרוי גג. כדאמרי' בפרק הבונה (דף קד:) שנטלו לגגיה דחי"ת ועשאו ב' זיינין. ובמחיקת אמצעית גג החי"ת נעשית שני זייני"ן. וגם דלי"ת קאמר נטל לתגיה דדלי"ת ומשוי ליה רי"ש דהיינו חודה שאחוריה. ווי"ן יודי"ן ווי"ן שלא יקצר רגל הוי"ו שתהא נראית כיו"ד וכן רגל הוי"ו לא יאריך שתהא נראית כנו"ן פשוטה וכן לא יקצר רגל הנו"ן שתהא נראית כזיי"ן. ויו"ד אומר ר"ת שיהא שמאל כפוף למטה כזה י כדאמר בפ' הקומץ רבה (דף כט.) מפני מה ראשה של יו"ד כפוף ותניא נמי התם (דף לד) גבי תפילין כתב אחד מעכבן ופריך עליה פשיטא. וקאמר לא נצרכה אלא לכדרב יהודה אמר רב קוצו של יו"ד מעכב. [ז] ופי' רש"י זהו רגל של ימין שכפוף למטה. וקשה לפירושו דפשיטא דמעכב דזהו עיקר גוף האות. ופירש ר"ת שהוא לצד שמאל שכפוף למטה כדמשמע לישנא דראשו כפוף דלצד ימין קרי רגלו. ואמרו נמי בפסיקתא כי ביה ה' צור עולמים העוה"ז נברא בה"א והעוה"ב ביו"ד מה יו"ד יש לו נקודה אחת למטה רומז למתים שיורדין לגיהנם. ונקודה אחת למעלה רומז שעתידין לעלות שנאמר ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל וה"א פתוח לכל צד רמז לבעלי תשובה. יו"ד כפוף רמז לבאי עולם שיהיו כפופין ונהפכו כל פנים לירקון. ולפי דרשה זו תג ליו"ד למעלה וגם כפוף למטה. (נה) ואפשר דקוצו של יו"ד דפרק הקומץ (דף כט.) היינו תג של מעלה ויו"ד כפוף היינו רגל ימיני. טיתי"ן פפי"ן אינן דומין לא בקריאה ולא בכתיבה ולכך היה אומר ר"ת שצריך שתהא לד ימינו של הטי"ת כפוף למטה כזה ט ואם הטה אותה על צדה השמאלי תדמה לפ"א [ח] כעין גימ"ל לצדי"ק. [ט] והכ"ף צריך ליזהר לעגל אותה מאחריה שלא תדמה לבי"ת. ממי"ן סמכי"ן שתיהן סתומות. לכך יזהר לעגל הס' מג'

רוחותיה

רש"י ונ"י ביצד הוא עושה. אם טעה בשם: וגונזה. מפני שמות אחרים שיש בה: **לא ישיבנו.** שלא יפסיק בכתיבתו: **היה** כותב שמים וכו'. כגון שהניח ביריעה שמות רבות שלא רצה לכותבם מפני שלא היה טהור והניח להם מקום ובא לכתבם עתה בבת אחת: **מפסיק** ביניהם. בין שם לשם: **ומשיב.** שלום לכל אדם: **לא** יתחיל וכו'. שדרך הקולמוס לשפוך הדיו בבת אחת אם יש בו דיו יותר מדאי ושמא יפול על השם ויצטרך למחוק א"נ שנדבק בראש הקולמוס שער ומפסיד הכתב: **אלא** מתחיל מתיבה שלפני השם. שיחזור הקולמוס על התיבה שלפני השם ורוב אינו חושש שהרי נבדק הקולמוס אם כותב כהוגן: **יב וכתבתם.** דתפילין ומזוזות: **תם.** שלם כהלכתן: **אלפי"ן** עייני"ן. יש שכותבין כן מפני שדומין בקריאתן: **ביתי"ן** כפי"ן דומין בכתיבתן: **גימלי"ן** לדי"ן דומין בכתיבתן אלא בזה למעלה וזה למטה: **זייני"ן** טני"ן. פשוטין הכפולות שלהן פשוטות כגון לד"י ט"ן: **ממי"ן** סמכי"ן. מ"ם סתומה שדומה לסמ"ך: **סתומה.** פי' שהניח ריוח באמצע ויש כתב מפני הגדדין או נמי בניה אלא בראש השיטה וכותב בסופה: **פתוחה.** שכותב בראש השיטה ומניח חלק בסופה: **כתבה** לס"ת כשירה. בדילוגין אריח ולבינה: **או** שכתב את השירה. כשאר פרשיות בשיטות שלימות: **שלא** בדיו. אע"פ שמתקיים הכתוב בו: **בזהב.** כלומר שזרק זהב על כתב השמות שנכתבה בדיו אפ"ה פסול דסבירא ליה כתב העליון כתב הוא ומבטל התחתון לפי שהוא מותקו ואסור לקרות בו: **יגנוז.** טעונה גניזה שהרי נכתבו השמות לשם שמים: **אית** ליה תגא לה"א. כתר קטן בסוף גגו דה"א: **תליא** לכרעיה דה"א. רגל הפנימי של ה"א תלוי באויר ולאו דבוק לגגו: **כרעיה** דקו"ף הלויה שאינה נדבקת עם גגה: **דיוקני** שמדקדקים לעשות כתב מיושר: **דחטריה** לגגיה דחי"ת. לגגו של חי"ת עושין למעלה כמין חטר כזה ח:

דברי חמודות

(ס) **אתמר** אמר רב חננאל אמר רב הלכה תולין כו'. כבר כתבתי במע"ט דנ"ל לגרוס ג"כ בדברי רבינו הא דהלכה מוחק וכותב והע"ג דמדכתב הטור סימן רע"ו דסברת רבינו דתולין כלומר לאפוקי גורד וכל שכן מוחק דלא נראה ודאי דדייק מדהשמיט הא דהלכה מוחק וכותב ושתיק נמי מלפרש דגורד והב"י אע"פ שסובר דדעת רבינו לענין הלכה דגורד או מוחק או תולה שכן מוכית מדגרס לדרבי יוסי אחר דרבי יצחק משמע דס"ל דמחיקה גריעה מגרידה ועדיפא מתלייה ומ"ד מוחק סבר דוקא גורד או מוחק אבל לא תולה ומ"ד תולה סבר גורד או מוחק או תולה ומש"ה כיון דפסק רבינו דתולין לא הוצרך לכתוב דמוחק וכותב דממכ"ש אתי וכתב עוד הב"י שנראה שזהו דעת ר' ירוחם שסתם וכתב כותבין השם על המחק או על הגרד ותולין אותו כולו ואילו היה הרא"ש חלוק בדבר לא הוה שתיק מיניה עכ"ל הב"י אבל לי נראה דהשמטת הסופר הוא הא דמוחק וכותב וא"כ פשיטא מילתא דכך היא ההלכה לרבינו דגורד או מוחק או תולה וז"ל הרמב"ם בפ"א מה"ת שכח לכתוב את השם כולו תולה אותו בין השיטות כו' בד"א בס"ת אבל בתפילין ומזוזה אין תולים בהן אפילו אות אחת כו' מותר לכתוב את השם על מקום הגרד ועל מקום המחק בכולן עכ"ל וכתב ב"י בסימן ל"ב שכתב הר"י האלכסנדרי שכשבא למחוק לא ימחוק בעודו לח אלא אחר שיתייבש בטוב אבל האם כי אז נמחק בטוב ובקל ולא ישאר לו רושם אח"כ כשיכתוב עליו ע"כ וכתוב בסה"ת דמהירושלמי דפ"ג דמגילה דאיבעיא ליה בג' תיבות שכולם שם כגון אל אלהים ה' דכתיב בספר תהלים אי שרי לתלות או לא יש להוכיח שסדרים של גורד תולה מוחק הוו כמו כן בנביאים וכתובים כמו בס"ת דהא [אל] אלהים ה' כתוב בתהלים ושמא זהו דוקא כשהם בגליון שקדושים יותר ולא כאותם שלנו ובמה אפילו בחומשים שלנו אין קפידא ואמנם כיון דלכבוד ה' הוא בכל מקום צריך [ליזהר] והמחמיר תע"ב ע"כ: (מא) **אפי' המלך.** ולשון הרי"ף מלך ישראל וכ"כ הרמב"ם וכתב הב"י דטעמו כדאי' בפ' אין עומדין לענין תפלה דאם הוא מלך עובד כוכבים יפסיק מפני הסכנה: (מב) **היה** כותב ב' וג' שמות כו'. פירש נ"י כגון שהניח ביריעות שמות רבות כו' משמע שצריך לדקדק שלא יכתוב השמות אלא כשהוא טהור ושמעתי שחסיד אחד עשה כן ומ"מ לפי שכתבתי בסעיף י"ח בשם הר"י האלכסנדרי אין הפירוש כן אלא שר"ל בג' שמות הסמוכים ומשום כתיבה לשמה ע"ש: (מג) **הרי** זה מפסיק ביניהם ומשיב. וכתב ב"י סימן רע"ו דנראה שכשיחזור לכתוב שם שני צריך לחזור לומר שהוא כותבו לשם קדושת השם: (מד) **הטובל** את הקולמוס כו'. וכתבו הגה' מיי' בפ"ק מהל' תפילין בשם סה"ק לא יטבול (באמצע) [הקולמוס באמצע השם] וכשיצטרך לדיו יקח מהאותיות שלפניו ע"כ: (מה) **אלא** יניח אות אחת כו'. ונ"י פירש שיחזור הקולמוס על התיבה כו' שהרי נבדק כו' וב"י כתב שמא כתוב אם לא הניח אות לפני השם כדי לבדוק בו יחפש אם יש שום אות שצריכה דיו וימלאנה וכותב השם ע"כ: (מו) **שתהא** כתיבה תמה. וכתב רבינו בתשובה כלל מ"ז שאם כתב אל"ף למ"ד ביחד כזה אינו כשר דבעינן כתיבה תמה והמרדכי כתב בסוף הלכות קטנות דמשום דבעינן והזהו לכן יכתוב כתיבה גסה שלא יהא נמחק מהר ע"כ ועיין סעיף ל"ג ולקמן בסי' פ"ו: (מז) **כפופים** פשוטים כו'. וכתב האגור שאין להאריך כ"ף פשוטה בגגה יותר מרגלה כי תאבד צורתה והביא בר"ש כי צריכה להיות ארוכה כפלים כגגה וכ"כ החסיד ע"כ לדבריו אם עשה כך פסולה וכ"כ בברוך שאמר וכבר האריך האגור בסימן פ"ה בצורת האותיות וכן בקונטרס הברוך שאמר והביאו הב"י בטא"ח סימן רע"ד וכתב בשם תשובה לרבינו דצורות האותיות אינן שוות בכל המדינות הרבה משונה כתב ארצנו מכתב הארץ הזאת ואין פסול בזה בשינוי רק שלא יעשה ההי"ן חתי"ן ביתי"ן כפי"ן כמו שמפורש בגמרא ע"כ ולפיכך לא אתתי להאריך בכל זה וכתב ב"י בשם הר"י האלכסנדרי שיש מי שכתב שאם עשה הכ"ף פשוטה בזויות כמו דל"ת שהיא פסולה ובתפילין ובמזוזה לא יועיל בה תיקון כמו כדל"ת שנכתב כמו רי"ש דתיקונה מקרי חק תוכות ע"כ ועוד האריך להלן האותיות דשייך בהן שום פיסול בס"ד: (מח) **או** שכתב את האזכרות בזהב תגה. ומדקתני הכי ש"מ דאין לו תקנה וכ"כ הרמב"ם דאין לו תקנה וכן הטור כתב סי' רע"ו שהוא פסול וכתב הב"י סימן רע"ה בשם רבינו ירוחם שהספר פסול אם כתב בזהב שום תיבה אחרת שכ"כ אבן הירחי בתשובה ועי' לעיל בסעיף ג' ובב"י בטא"ח ר"ס ל"ב כתב שכן נראה דעת הרמב"ם וכתב עוד שם דנראה דהא דקתני אזכרות משום דהוה ס"ד דמשום דחשיבי עדיף לכותבן בזהב מבדיו קמ"ל דכל שלא כתבו בדיו פסול וכ"ש לשאר האותיות וכתב עוד דנ"י כתב כתב את האזכרות בזהב כלומר שזרק זהב על כתב השמות שנכתבו בדיו אפ"ה פסול דס"ל כתב העליון כתב ומבטל התחתון עכ"ל וכ"ל דהיינו דוקא כשאינו יכול להעביר את הזהב אבל אם יכול להעבירו יעבירנו וישאר כתב התחתון ומיהו בהזכרות נראה דאסור להעבירו משום דהוה כמוחק את השם ולפי זה מש"ה נקט אזכרות דבהני הוא דאמרי' יגנוז דאין לו תקנה אבל בשאר תיבות א"צ לגנוז דמעביר הזהב וחוזר לכשרותו עכ"ל הב"י וכך פסק בש"ע שלו שם אבל בב"י טור י"ד סי' רע"ו כתב על דברי נ"י דהריב"ש כתב בתשובה דנראה שאם עבר וגרדן וכתבן בדיו כשר ומיהו בכל אזכרות הספר אפילו בדיעבד פסול משום דמיחזי כמומר עכ"ל ולסברא זו נראה לי דה"ה אם עשה כן בשאר אותיות התורה לא הוה במקומות הרבה דמחזי כמומר דפסול ובש"ע לא הזכיר להא דריב"ש ובדברי רמ"י ז"ל דברים סותרים זה את זה דבי"ד סימן רע"ו סעיף ה' כתב דלזרוק הזהב על שאר אותיות התורה כשר ובא"ח סימן ל"ב סעיף ג' כתב דאסור ואם עבר ועשה יעבירנו כו': (מט) **משום** דדומין בקריאתן. וב"י בא"ח סימן ל"ו בשם הר"ם דבסוף גגה של אל"ף צריך שיהיה עקום מדאמרינן לא יעשה אלפי"ן עייני"ן פירוש שלא יעשה ממש עקום וגבוה כמו ראש שמאלי והע"ג דלא היה דומה ממש לעיי"ן מ"מ הטוב דומה לעי"ן ומדהוצרך להזהיר שלא יעקם הרבה ויעשה אלפי"ן עייני"ן ש"מ שהוא דומה קצת ע"כ וכתב ב"י שכ"כ סמ"ג ובהגה' מיי' ובמנהיג ובאגור ובר"ן דפ' הבונה והע"פ שלדברי רבינו אין הכרע מכאן ולדבריו כתוב בס"ה מ"מ כיון דאיכא דקאי דווקא יש הכרעה צריך לדקדק בדבר ע"כ: (נ) **ואם יש ספק** בקריאתה מייתי ינוקא כו'. ומהר"י קולון ביארו יפה שכתב בשרש ס"ט על יוד"י האל"ף והפ"א שאינן נוגעות פשיטא שאין להכשירו על ידי קריאת תינוק שלא נאמרו דברים הללו אלא היכא שנפסקה האות ובליר ליה שיעורא היכן וי"ו קטיעה בה"ט מפוקפקים הם הגיע לאורך וי"ו אם כשיעור יו"ד ולכך תועיל קריאת התינוק דגילוי מלתא בעלמא הוא דאורך וי"ו יש לה

מעדני יום טוב

סוגה דלגי' רבינו למ"ד מוחק אינו תולה ולמ"ד תולה כ"ש דמוחק מטא"כ לגי' התוס' ונתלבע בגירסתם מכח הירושלמי ולפי שבספר ד"ח אכתוב דהלכה כגי' רבינו והרי"ף לכך לא רציתי להאריך בדבריהם: [ל] ה"ג בגמרא ובר"ף אתמר אמר רב חננאל א"ר הלכה תולין את השם אמר רבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל הלכה מוחק וכותב אמר רבין בר חיננא אמר עולא א"ר חנינא הלכה כר"ש שזורי כך נ"ל דגרסי' נמי בדברי רבינו והע"ג דמדברי הטור מוכח דל"ג בדברי רבינו הא דהל' מוחק וכותב וכמ"ש הב"י בסי' רע"ו וגם הב"י סובר כדעת הטור וכמו שכתוב בספרים אלא שנחלק עם הטור בכוונתו של רבינו בענין פסק הלכה וכאשר אכתוב בד"ח בס"ד מ"מ לי נראה שא"א לומר כן שרבינו השמיט בכוונה להא דהלכה מוחק וכותב דהא הזכיר שמותיהם של האומרים הלכה כר"ש שזורי והיאך אפשר לומר שהשליך השמות אלא ודאי רבינו כתב כלשון הרי"ף והגמרא והשמטת הסופרים והמעתיקים הוא להא דהלכה מוחק וכותב וצריך להגיה כך בדבריו וזה נ"ל פשוט וברור: [מ] **אבל** לא בגליון שבין שתי העמודים. ולא שמעינן ליה מהא דר"ת דבסוף הסימן דלעיל דאמר שאותיות השם יהיו כולן בתוך הדף דהכא כיון שהוא כנגד בין השמות ה"א דהוי כעין תולין ולשמרי קמ"ל דלא: [נ] **היה** כותב שתים ושלש שמות כו'. עיין בד"ח: **יא** [ס] **המוחק** אות אחת כו'. כך לשון הרי"ף והיא ברייתא בסיפרי פרשת ראה אע"פ שאינה שנויה בלשון הזה ממש ובגמרא דמכות פ"ג דף כ"ב איתא וליחשב נמי מוחק את השם ואזהרתיה מהכא ואבדתם את שמם ולא תעשון כן לה' אלהיכם: [ע] ה"ג בר"ף הט דבכן יש שמות: **יב** [פ] **וכתבתם** שתהא כתיבה תמה. והע"ג דוכתבתם גבי תפילין ומזוזות כתיב ילפינן ספרים מינייהו. ב"י סי' רע"ד: [צ] **פרשה** פתוחה. פירש נ"י כמ"ש בפירושו ולקמן בסימן הבא האריך רבינו ושם אפרש בס"ד דפתוחה וסתומה היינו בהתחלת הפרשה ע"ש: [ק] **משום** דדומין בקריאתן. ועי' בד"ח: [ר] **לפי** שהן דומין בכתיבתן גרסינן וכדמסיק שיזהר הלבלר בתג שאחריה כו' והטור מסיים לרבעה כו' וי"ל משום דרבינו מסיק בסוף הסימן שצריך הכ"ף לעגל אותה כו' והשתא התג שאחורי הבי"ת עושה הריבוע לפי שאם היתה עגולה לא היה עושה התג שלא היה לו להג מקום עמידה ומ"מ הוי התג רמז למה שאחז"ל שמראה להם מאחוריו כו' ועוד נראה לי יותר נכון דהאי תג דלאחוריו היינו עשיית הריבוע שאינו מעגל ונמלא עוקץ כעין תג קטן וכהיא דר"ת לקמן גבי הה"א ובי"ת צריך שיהא בראשה כו' והיינו במקום פתוחה ולא קתני אדסמיך ליה וכפי"ן ביתי"ן כו' אלא מלתא באפיה נפשיה ומסיפא דהירושלמי דאחת מאחוריו הוא דהך ענין לכפי"ן וביתי"ן וכדמסיק דיזהר הלבלר כו' וכדכתבינן לעיל: [ש] **שבאחת.** כלומר שבאות אחת: [ת] **מייתינן** ינוקא כו'. כדלקמן סי' טו: [א] ה"ג בס"א דיש (לה) [להן] תג קטן למעלה: [ב] **כמותו.** ובס"ת הגי' כמותה. ובגמ' ליתא ועיין לקמן: [ג] **בסוף** גגה למעלה. כלומר אבל פתחה והיינו דכתבו התוס' דכפירוש הקונטרס נראה שהכתב לצד פתח התשובה והגא דקו"ף כיוצא בו דאמר בפרק הבונה מ"ט נהדר תגא דקו"ף לגבי רי"ש אמר הקב"ה רשע אם אתה חוזר בך אעשה אני לך כתר כמותה עכ"ל והגי' דכמותי כך הוא גם בגמ' ובקצת גמרות ראיתי הגירסא כמותו: [ד] **דסוטה** דף כ' ודעירובין פרק קמא דף י"ג. וטעמא דלא לשוויה כרי"ש כדכתב רבינו לקמן: [ה] **ואם** תגע למעלה אין לה תורה ופסולה עד שיתקן. בתשובה לריב"ש סי' ק"ך כתב דיש מי שמורה להתיר בדיעבד משום דבגמ' אמר רב אשי חזינא להו לספרי דוקאני דחטרי לגגיה דחי"ת ותלי ליה כרעיה דה"א כו' ומדקאמר לספרי דוקאני נראה שאינו לעיכובא אלא למצוה מן המובחר וכו' שאין זה נכון בעיניו שהרי נזכר בברייתא שלא יעשה ההי"ן חיתי"ן וכולה ברייתא לעיכובא דמותיב מינה בגמרא לרב חסדא דאמר סתום שעשאו פתוח כשר והראיה ההיא יש לדחותה בשני פנים האחד לומר שהיו מדקדקים דחטרו לגגיה דחי"ת וזה למצוה ואף ע"פ כן היו נזהרים לתלות כרעיה דה"א ולא היו מקילין בזה לומר שאפילו הגע בגג לא תדמה לחי"ת שהרי אין חוטרין אותה כמו שחוטרין לחי"ת והביא ראיה שכן ראוי לעשות לפי שהתלייה היא לעיכובא ואינה כדי שלא תדמה לחי"ת לבד אלא שהיא פתח לתשובה כדבעא מיניה רבי יהודה נשיאה כו' עוד אפשר לדחות הראיה היא בדרך אחרת ולומר שגם התלייה שהסופרים הדייקנים ההם היו עושין למצוה כי הם לא היה די להם בהפריד כרעי' דה"א מן הגג כשיעור המערה אלא היו תולין אותה הרבה כדרך שעושים הסופרים בכתיבת הגע בה"א דלמהך להרחיק כרעיה מן הגג הרבה כדי שלא תדמה לחי"ת ויהיה נראה למחק כדאיתא בפרק המנחות ואע"פ שבכל שלא תדמה לחי"ת כשר הם מדקדקים להרחיקה הרבה שיהא פתח נראה לעינים וזה הענין הוא למצוה לעשות פתח גדול לתשובה אע"פ שאינו לעיכובא כל שנפרדת כשיעור המערה עכ"ל: [ו] **בסוף** החי"ת בגגה שמאל יש למעלה. נגרסי' בספרים אחרים וז"ל התוס' פירש בקונטרס שהגביה רגל שמאלו של חי"ת עד למעלה ע"כ וכ"ל שר"ל באמצע: [ז] **ופירש"י** זהו רגל כו'. לא מצאתיו: [ח] **כעין** גימ"ל לצדי"ק. שפי' גימלי"ן לצדי"ן דבברייתא פירושו כמו כן אם תהפך כו' כדלעיל: [ט] **והכ"ף** צריך ליזהר כו'. כדלעיל ויזהר הלבלר כו' וקצת קשיא למה

חזר

מדלג קראה יו"ד אבל היכא דפשיטא לו שאין האות בצורתה מה תועיל בראיית התינוק ועיניו הרואות שאין האות כצורתה והע"ג בר"מ השיב שאין תפילין ומזוזות נפסלין משום שלא כסדרן כתיבן אותיות הנפרדות ותלה הטעם בקריאת התינוק היינו דוקא לכתב כסדרן מאחר שעיקר צורת האותיות נעשו כסדרן אבל להכשיר בלא תיקון משום קריאת התינוק לא עלה על דעתו וכן כתב הריב"ש ז"ל בתשובה: (נא) **ופסולה** עד שיתקן. ועיין בסעיף ס"ג: (נב) **צריך** שיגע באל"ף כו'. וז"ל הטור ויזהר הרגל באמצע הגג וכן הרגל היו"ד שהיא למעלה ואם היה נוגע בגג האל"ף למטה או היו"ד שלמעלה נוגעת אל הגג למטה כנגד שמאל פסולה ע"כ וז"ל הב"י האלכסנדרי אם הדביק גוף יו"ד שלמעלה או גוף יו"ד שלמטה בגוף האל"ף פסולה שאין להדביק בו"ו האמצעית [אלא] נדקים שבהן לא בגופן ואם הדביקן בגופן שנפסלו אין די לכן במחיקת הדבק דהוי כחק תוכות אלא צריך לגרוד כל היו"ד שנדבק ולתקנה לכתחלה ע"כ וכתב ב"י א"ח סי' ל"ו שכן יש ליזהר ביוד"י השיני"ן והעייני"ן והצדי"ן שלא יגעו בו"ו אלא במקום דיבוק לבד ואם נגעו נפסלו וצריך לגרוד כל היו"ד שנדבקה ולתקנה לכתחלה ע"כ ועיין בסעיף פ"א: (נג) **ואם** אין נוגעים נשתנית צורת האות. ופסולה וכ"כ הב"ע: (נד) **ור"ת** מפרש דחטריה לשון חטוטרות כו'. וכ"ה והטור כתוב שלא שוים כדברי שניהם וז"ל המרדכי ר"ת היה אומר לעשות שניהם מקל בראשה דרך כתיבתה וגם כדפי' באמצעית וגם לא מפסיל בהכי אפי' אינה נעשית כדרך כתיבתה כיון דקרי ליה תינוק דלא חכים ולא טיפש ח"ל הב"י האלכסנדרי חי"ת היא מאותיות המרובעות על כן אין להאריך אותה. בסוף פיסקא דהאי תני לה תאי בני זייני"ן וכן אין לעשותה כמין דל"ת וזיי"ן וכתוב בספר יראים יעשה כרש"י וכר"ת ואין בתוספת זו קלקול לאות ואי משום הא דאמרי' באותיות דר"ע חי"ת אין קבור לה כדר פי' באותו מתיב לעשות כן ובלבד שיעשנה בסוף הגג לצד שמאל שתהא נראה כמו ראש רגל שמאל ולא למעלה נכתר על גגה ולא יאריך בגגה כלל ואם שהאריך פסולה ובתפילין אין לו תיקון עכ"ל: (נה) **ואפשר** דקוצו של יו"ד כו'. וכתב מהרי"ק בסי' ס"ם ועל דבר קוצו של יו"ד המיפת ש"ם להוב לדברי ר"ת שהניח זהיה לדבריו וגם כל הפוסקים האחרונים הניחו דבריו לפסק הלכה וכתב הטור

יו"ד

מתוכיה שלא הגאה נראית כמ"ש סתומה (ט): יג (נו) **פרשה** פתוחה לא יעשנה סתומה. כתב ר"ת איזהו פתוחה כל שנשאר מסיום הפרשה עד סוף השיטה כשיעור ג' תיבות של ג' ג' אותיות זו היא פתוחה. ואם לא נשאר עד סוף השיטה כשיעור הזה מניח שיטה אחת טלה חלק ומתחיל בג' זו היא פתוחה. וסתומה כל שכתב תחילת שיטה וסוף שיטה ומניח חלק באמצע כדי לכתוב שם של שתי אותיות או יותר זו היא סתומה. [י] וסדורה שכתב השיטה עד חציה או עד (שליש) שלישיתה ומתחיל לכתוב בשיטה תחתיה [כ] כנגד השיטה של עליונה זו היא סדורה. זה מצא ר"ת ז"ל בסידור קדמונים. ובמסכת סופרים (פ"א) מצא איזהו פתוחה כל שלא התחיל בראש השיטה. איזו היא סתומה כל שהניח באמצע שיטה. וכמה יניח בראש השיטה והיא נקראת פתוחה. כדי לכתוב שם של ג' אותיות. כמה יניח באמצע שיטה והיא נקראת סתומה. כדי לכתוב שם של ג' אותיות. גמר כל הפרשה בסוף הדף צריך לשייר שיטה אחת מלמעלה. ואם שייר מלמטה כדי לכתוב שם של ג' אותיות מתחיל מלמעלה. וכתב ר"ת דברייתא פליגא על סידור קדמונים דלסידור של קדמונים פתוחה היא בסוף שיטה. ולמסכת סופרים פתוחה היא בתחלת שיטה. ואם יניח בתחלת שיטה ובסוף שיטה יצא ידי שניהם. ובירושלמי [ל] דפ"ק דמגילה אמר [מ] פתוחה מראשה פתוחה פתוחה מסופה פתוחה. משמע דמכל צד מיקרי פתוחה וכן מסתבר. שחלוק הפרשיות הן שתים אחת סתומה ואחת פתוחה הסתומה היא שהריוח שבין הפרשיות סתום מכאן ומכאן. וכל שהריוח פתוח מצד אחד למעלה או למטה נקראת פתוחה. [נ] ואם סיים פרשה סתומה בסוף שיטה יניח שיטה חלק ויתחיל בשיטה השלישית והויא פרשה סתומה. כיון דאין פתוחה לא בסוף שיטה ולא בתחלת שיטה ושיטה חלק הוי כמו ריוח שבאמצע השיטה. והרמב"ם ז"ל (פ"ח מהל' ס"ת) כתב דפתוחה בסוף שיטה היא פתוחה ולא הפתוחה בתחלת שיטה. (נח) ואם סיים בסוף השיטה מניח שיטה אחת חלק. (נט) וסתומה היא באמצע או בתחלת שיטה. (ס) וכאשר כתבתי נראה עיקר דהירושלמי הוא עיקר כנגד מסכת סופרים כי מסכת סופרים נתחבר בדורות האחרונים (סא) ולא הובא מדבריו

מעדני יום טוב

תוך וכפלו ולאחד פירוש שכתבתי לעיל ניחא עי' שם: יג [י] וסדורה כו'. מסיק הב"י דדין סתומה היא: [כ] ה"ג בס"א כנגד החלק של עליונה ובתו' דפרק הקומץ דף ל"ב גרסינן כנגד הנחה כו' וכן הוא הלשון בספר התרומה וז"ל סדורה היינו כשהתחיל למטה נגד מקום הנחה של שיטה שלמעלה תמנה או דוקא ונקראת סדורה שנראית הכל כתוב בשיטה אחת אבל אם אינו מתחיל לכתוב נגד ההנחה של מעלה אלא מתחיל או קודם או אח"כ נקראת שפיר פתוחה ע"כ ועי' לקמן: [ל] דפ"ק דמגילה. הלכה י"א: [מ] פתוחה מראשה פתוחה. ובירושל' דידן הגי' פתוחה מראשה סתומה וכ"ל שכך היא גי' הרמב"ם דלעיל ועי' בהל' מזוזה סימן ה' דהתם מפ' לירושלמי בשם ר"י בענין אחר: [נ] ואם סיים פרשה סתומה בסוף השיטה. משמע לכאורה דקיימא דפרשה היא הנקראת סתומה וכן פתוחה כל אחת לפי מה שהיא ולא כן הוא שז"ל הרמב"ם בפ"ח מהס"ת פרשה פתוחה יש לה שתי צורות אם גמר באמצע השיטה מניח שאר השיטה פנוי ומתחיל הפרשה שהיא פתוחה מתחילת השיטה השניה וכו' וכך כתב ג"כ בפרשה סתומה אם גמר באמצע השיטה מניח ריוח כשיעור ומתחיל לכתוב בסוף השיטה תיבה אחת מתחילת הפרשה שהיא סתומה כו' ולשון הזה כפול ומשולש שם ואילו לא ס"ל לרבינו א"כ היה לו להזכיר חילוק הזה שבינו ובין הרמב"ם שהוא חילוק יותר גדול ממה שהזכיר לקמן שזהו הפרש בין כל פרשה ופרשה של הרמב"ם פתוחה או סתומה לפניה ולרבינו פתוחה או סתומה בסופה ועוד מדרש רבה דריש פרשה ויחי יוכיח שאמרו שם למה פרשה זו סתומה כמו שהביאו רש"י בפירוש החומש ומשמע ודאי דמתחלתו הוא אלא ודאי גם רבינו לא נתכוין במה שכתב ואם סיים פרשה סתומה לומר שסיים הפרשה שתהיה סתומה ע"י מה שעושין בסופה הפסק סתומה דהא ליתא דמה שנקראת הפרשה סתומה היא ע"ש ההפסק סתימה שעושין לה בתחילתה אלא הכא הכי קאמר שאם סיים פרשה שיהיה סתומה אחריה אבל לא נתכוון שהפרשה הזו שסיים שהיא תהיה סתומה. ומצאתי בתשובת רש"ל בסימן ל"ז שכתב שיש הפרש בין אומר פרשה סתומה לאומר סתומה ותלה עצמו במה שיש לפרש טעם פרשה פתוחה וטעם פרשה סתומה דהוי מפני שפרשה פתוחה אינה ענין לפרשה שלפניה והיא התחלת דברים ופרשה סתומה ענינה מחוברת לשלפניה וסתומה אותה שלפניה אלא שיש קצת חלוק ביניהם כמו שאז"ל כדי ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה והשתא פרשה פתוחה היינו הפרשה שהיא פתוחה לפניה כדאמרן וכן פרשה סתומה שהיא סתומה לפניה כדאמרן אבל כשאמרנו סתומה ולא פרשה סתומה כגון הא דואם סיים הסתומות פירושו שסיים בנין הסתומה ר"ל בפרשה שאחריה תהא סתומה עמה ומחוברת לה עכ"ד. ואני תמה עליו דזה הלשון ואם הסתומה הוא לשון הטור ומי יוכל לחלק בין אמרו פרשה סתומה לאמרו סתומה כדמחלק אבל בלשון רבינו שכתב ואם סיים פרשה סתומה אין לחלק בין אמרו פרשה סתומה לאמרו סתומה והיאך השגית על לשון הטור ולא השגית על המקור שממנו הוצב לשונו של הטור שהוא דברי רבינו ז"ל ובדברי השואל דהתם הויא גם לשונו של רבינו ז"ל בהדיא וגם החילוק עצמו שמחלק בין אמרו פרשה סתומה לאמרו סתומה שינויא דחיקא הוא ולכך נראה שאין לחלק ביניהם אלא שיוכל בעל הלשון שיאמר פרשה סתומה על הפרשה שהיא באמת סתומה והיינו שסתומה לפניה בהתחלתה ויוכל ג"כ שיאמר פרשה סתומה על שם שיש פרשה סתומה לאחריה

דברי חמודות

יו"ד שרגל יעשה קצר ועקום כלפי שמאל שלא תדמה לוי"ו וכתב עוד השני קוצות יעשה דיו"ד בטרם מתחיל לכתוב אות אחרת כי פסולה היא בלא אלו השני קוצות לדברי ר"ת עכ"ל כלומר ואם כתב אות אחרת תחלה ואח"כ עשה הקוצים הוי כתוב שלא כסדרן ויגנזו וז"ל הר"י אלכסנדרני נמצא בהגהות מיימון שמעתי שקוץ היו"ד מעכב לר"ת מ"מ בתפילין ובמזוזה אם לא עשאן לא פסל מאחר שבשם יו"ד עליה אפי' בלא אותו קוץ שמנגד שמאל אבל ברגל של צד ימין אם לא עשאה בתחלה אין לתקנה אח"כ בתפילין ומזוזה מפני שאין נקרא יו"ד בלא אותו רגל ונמצא כותבן שלא כסדרן עכ"ל ורמ"י כתב דיש להחמיר לפסול בשניהן: (נו) **כתב** הריב"ש בתשובות סי' קמ"ו שלדעת הרמב"ן כפ"ב דגיטין בס"ת תפילין ומזוזות אם נכנס ראש הלמ"ד באויר הה"א או החי"ת אפי' בלא נגיעה פסול ע"כ ופסקו הש"ע א"ח סי' ל"ב סעיף כ"ח ועיין בדברי רבינו פ"ב דגיטין סי' י"ט וכ"ל דכ"ש באויר דל"ת שהרי נראית כה"א וכן מבואר בהגהת רמ"א בהלכות גיטין סי' קכ"ה סעיף י"ח ועיין סעיף ע"ד לקמן. (נז) **פרשה** פתוחה לא יעשנה סתומה. וסתומה לא יעשנה פתוחה ואם שינה בשניהם פסולה כדמסיק רבינו בסי' דלקמן וצריך הגלגל ליזהר בכל המפורש בברייתא כו' והרמב"ם בפ"ח מהלכות ס"ת כתב שאין לו תקנה וצריך להסיר כל היריעה והטור כתב עליו שרבינו הרא"ש ז"ל כתב בתשובות כלל ג' סי' ז' דודאי מועיל לו תיקון כיון שמועיל תיקון בטעות של חסירות ויתרות כ"ש בתיקון הפרשיות אלא שאינו יודע איך יתקן עיוות הפתוחות והסתומות כי היה צריך למחוק הרבה לפניו ולאחריו ושמא יזדמן לו שם וגם היה צריך למעט הכתב בשביל ריוח שבין פרשה לפרשה ודבר זה אסור עד כאן וגם הרשב"א תמה על הרמב"ם דלמה לא יתקן דהע"ג דקתני יגנזו אין הכוונה שאין לו תקנה אלא יגנזו עד שיתקן והריב"ש כתב להעמיד דברי הרמב"ם לפי שנראים נכונים בסוגיות הגמרא וכתב לדעת הרמב"ם אם עבר ויתקנו שהיא כשרה וכתב עוד אמנם בברצלונה נהגו הסופרים לתקן צורות הפרשיות אם טעו בהם על דעת הרשב"א שהיה רב גדול ומובהק הרשב"א לסמוך עליו בהתיר ואם הוא לכם שעת הדחק כדי הוא אפי' לכתחלה דבדרבנן הולכים אחר המיקל עכ"ל ורמ"א כתב דנהגו הסופרים לתקנו אם אפשר לו למחוק שלא יפגע בשם כי אין לו לחתוך השם ולעשות נקבים ביריעה ע"כ שכ"כ רבינו בתשובות דלעיל דלקדור את האזכרות מן היריעה מוטב שיסלק את היריעה ויכתוב אחרת במקומה וכתב עלה בנו הר"ר יהודה בתשובות הביאה ב"י ס"ס רע"ו וז"ל ואולי אם נקדר לא היה מסלק מ"מ כיון שנעשה בעבירה טוב להחליפה ע"כ: (נח) **ואם** סיים בסוף השיטה מניח שיטה אחת חלק. ובברייתא מצא הר"י אלכסנדרני וז"ל איזו היא פתוחה כל שהתחיל מראש שיטה כמה יניח בסוף שיטה כו' גמר הפרשה בסוף שיטה משייר שיטה אחת גמר בסוף הדף מניח שיטה בתחלת הדף ואם נשארה שיטה בסוף הדף מתחיל מתחלתו: (נט) **וסתומה** כו'. וכתב הב"י וז"ל ולענין שיעור ריוח חלק שבסתומה משוה להו הרמב"ם לפתוחה שהוא ט' אותיות ודלא כמ"ש רבינו תם בשם סדר הקדמונים דריוח סתומה לא הוי אלא כדי לכתוב שם של ג' אותיות או יותר וגם דלא כמ"ש דבין בפתוחה בין בסתומה כתב דשיעור הריוח הוי כדי לכתוב שם של ג' אותיות ונראה מדברי הרמב"ם בפ"ז שאם שייר בין פרשה לפרשה פחות מט' אותיות לא פסל שכתב שם יש דברים אחרים שלא נאמרו בגמרא ונהגו בהם הסופרים וקבלה היא בידם איש מפי איש והן שיהיו מנין השיטין וכו' ושיהיה הריוח שבין פרשה לפרשה כמו ט' אותיות אשר אשר אשר ושיהיה בראש השיטין ולמעלה משירת הים וכו' כל אלו הדברים למצוה מן המובחר ואם שינה לא פסל עכ"ל ומיהו אפשר דלא אמר דלא פסל אלא בששייר פחות מאשר אשר אשר ומ"מ יהיה כשיעור כדי ט' אותיות קטנות [ואם לאו] אפשר דפסול נמי הוי דכל בציר משיעור תשע אותיות קבלו דלא הוי שיור עכ"ל הב"י וכתב עוד דסדורה הנזכר לעיל בדברי ר"ת היא ג"כ סתומה לדעת הרמב"ם ובודאי דכל שמניח חלק בסוף שיטה ובתחלת שיטה שמתחיל ל"ש אם מתחיל לכתוב כנגד הנחתה שלמעלה ל"ש אם מתחיל קודם או אחר כך בכל גוונא מקריא סדורה. (ס) **ובאשר** כתבתי נראה עיקר כו'. והב"י כתב וז"ל וירא שמים יצא את כולם ויעשה תמיד בענין שבפרשה פתוחה יסיים פרשה שלפניה באמצע שיטה וישתייר בסופה חלק כדי ט' אותיות ויתחיל לכתוב בראש שיטה שאחריה ובפרשה סתומה תמיד יסיים פרשה שלפניה בתחלת שיטה ויניח חלק כדי ט' אותיות ויתחיל לכתוב בסוף אותה שיטה עצמה ולא ישנה לעשות צורה אחרת לא לפתוחה ולא לסתומה ובהכי הוי כשר בין לדברי הרמב"ם בין לדברי הרא"ש ז"ל וכן מצאתי כתוב בביאור אחד להרר"י ן' חביב ז"ל שנודע לו שסופר אחד מומחה שהיה סופר ע"פ הרב הגדול כחסיד הר"ר יצחק קאמפאנטון ז"ל היה נוהג לעשות כן ואע"פ שדבר זה קשה לכוין שתמיד יצא לו כן נראה לי שאם בתחלה יכתוב דף אחד ויבער כמה דפין יצטרכו לכתוב ס"ת מאותו כתב יוכל לשער מקום הפרשיות ויקצר שיעור אורך השיטות או יאריכם מעט עד שיצאו הפרשיות מכוונות בענין זה עכ"ל הב"י וכתב רמ"א שאם לא יוכל לכוין בכך לא יסור מדברי הרמב"ם בזה כי עליו סמכו האחרונים וכתבו שדבריו הם עיקר ומ"מ אם נמצאת ס"ת שאינה כתובה לפי דבריו אין לפסלה כי יש גדולים שיש להם סברות אחרות בזה ע"כ. (סא) **לישנא** הרמב"ם בפ"ח מהל' ס"ת ולפי שראיתי שבוש גדול בכל הספרים שראיתי בדברים אלו וכן בעלי המסורת שכותבין ומחברין להודיע הפתוחות והסתומות נחלקים בדברים אלו במחלוקת הספרים שסומכין עליהן ראיתי לכתוב הנה כל פרשיות התורה הסתומות והפתוחות וצורות השירות כדי לתקן עליהן כל הספרים ולהגיה מהם. ספר שסמכנו עליו בדברים אלו הוא הספר הידוע במצרים שהוא כולל ארבעה ועשרים ספרים שהיה בירושלים מכמה שנים להגיה ממנו הספרים ועליו היו הכל סומכין לפי שהגיהו בן אשר ודקדק בו שנים הרבה והגיהו פעמים רבות כמו שהעתיקו ועליו סמכתי בספר התורה שכתבתי כהלכתו:

ספר בראשית ויאמר יהי רקיע. יקוו המים. יהי מאורות. ישרצו המים. תוצא הארץ. ויכלו. אלה תולדות השמים. כולן פתוחות והן שבע פרשיות: (לשון הכסף משנה מדקדק רבינו מלהזכיר פרשיות שבראשית חמשה ספרים שבתורה משמע שאותן הפרשיות אין לכללן לא בפתוחות ולא בסתומות לפי שהן תחילת ספר וכן נמצא בספר קרים ספר לה"ר מנחם לבית מאיר עכ"ל): אל האשה אמר. ולאדם אמר. שתיהן סתומות: ויאמר ה' אלהים פתוחה: והאדם ידע. זה ספר. ויחי שת. ויחי אנוש. ויחי קינן. ויחי מהללאל. ויחי ירד. ויחי חנוך. ויחי מתושלח. ויחי למך. ויהי נח. אחד עשר פרשיות אלו כולן סתומות: וירא ה' אלה תולדות נח. שתיהן פתוחות: ויאמר אלהים לנח. וידבר אלהים אל נח. ויאמר אלהים אל נח. שלשתן סתומות: ויהיו בני נח. ואלה תולדות בני נח. שתיהן פתוחות: וכנען ילד. ולשם יולד. שתיהן סתומות: ויהי כל הארץ שפה אחת. אלה תולדות שם. שתיהן פתוחות: וארפכשד חי. ושלח חי. ויחי עבר. ויחי פלג. ויחי רעו. ויחי שרוג. ויחי נחור. ויחי תרח. כולן סתומות השמנה פרשיות: ויאמר ה' אל אברם. ויהי רעב. ויהי בימי אמרפל. שלשתן פתוחות: אחר הדברים. ושרי אשת אברם. ויהי אברם. ויאמר אלהים אל אברהם. ארבעתן סתומות: (לשון הכ"מ וכתב על זה בהגהות מיימוני ויאמר אלהים אל אברהם שרי אשתך ובדקתי בספרי אספמיא המדויקים ומצאתי פרשה זו כויאמר אלהים אל אברהם אבל שרה אשתך שהוא השני עכ"ל ודברי ההגהות הנזכר הם טעות דוק ותשכח כי בשני אין כתוב אל אברהם וגם אינו פרשה כלל עכ"ל) א): וירא אליו פתוחה: ויסע משם. וה' פקד את שרה. שתיהן סתומות: ויהי בעת ההיא. ויהי אחר. ויהי אחרי הדברים. ויהיו חיי שרה. ארבעתן פתוחות: ואברהם זקן בתומה: ויוסף אברהם. ואלה תולדות ישמעאל. ואלה תולדות יצחק. ויהי רעב. ארבעתן פתוחות: ויהי עשו. ויהי כי זקן יצחק. ויצא יעקב. שלשתן סתומות: ויבא יעקב פתוחה. ויבא יעקב. ותצא דינה. שתיהם סתומות: ויאמר אלהים. וירא אלהים. ויהיו בני יעקב. ואלה תולדות עשו. ארבעתן פתוחות: (לשון הכסף משנה וכתבו הגהות מיי' על זה גם זה בדקתי בספר אספמיא איזה ואלה תולדות עשו הוא ומצאתי שהוא כלשון ואלה תולדות עשו הוא אדום עכ"ל ופשוט הוא כי ואלה תולדות עשו הב' אינו פרשה כלל עד כאן לשונו): אלה בני שעיר סתומה: ואלה המלכים. וישב יעקב. ויהי בעת. שלשתן פתוחות: ויוסף הורד מצרימה סתומה: ויהי אחרי הדברים ב). ויהי מקץ. שתיהן פתוחות: ויגש אליו. ואלה שמות. ואת יהודה. שלשתן סתומות: ויהי אחרי הדברים. ויקרא יעקב. שמעון ולוי. יהודה. זבולן. יששכר. כולן פתוחות והן שש. דן. גד. מאשר. נפתלי. בן פורת יוסף. המשתן סתומות: בנימין פתוחה: מניין הפתוחות שלש וארבעים. והסתומות שמנה וארבעים הכל תשעים ואחת:

ספר ואלה שמות ויקם מלך חדש. וילך איש. ויהי בימים הרבים. שלשתן פתוחות: ומשה היה רועה סתומה: וילך משה. ויאמר ה' אל אהרן. שתיהן פתוחות: וידבר אלהים אל משה. סתומה: וידבר ה' אל משה. וידבר ה' אל משה ואל אהרן. שתיהן פתוחות: אלה ראשי בית אבותם. וידבר ה' אל משה. שתיהן סתומות: ויאמר ה' אל משה ראה נתתיך. ויאמר ה' אל משה ואל אהרן שתיהן פתוחות: ויאמר ה' אל משה כבד לב פרעה. ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן שתיהן סתומות: ויאמר ה' אל משה. פתוחה: ויאמר ה' אל משה אמור אל אהרן נטה את מטך. ויאמר ה' אל משה השכם בבקר שתיהן סתומות: (לשון הכ"מ כתוב בספרי רבינו ויאמר ה' אל משה אמור אל אהרן נטה את ידך. ויאמר ה' אל משה השכם בבקר שלשתן סתומות ומצאתי בספר מוגה שהעתיקו הקולמוס על ויאמר ה' אל משה נטה את ידך ובמקום שלשתן כתוב שתיהן סתומות וכ"ל שהגה"ה מוטעת היא ונסחת ספרינו נכונה דוק ותשכח כי מצאתי בדפוס איטאל"ר עכ"ל): ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה. ויאמר ה' אל משה ואל אהרן שתיהן פתוחות. ויאמר ה' אל משה השכם. סתומה: ויאמר ה' אל משה. ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה. שתיהן פתוחות: ויאמר ה' אל משה נטה ידך סתומה: ויאמר ה' אל. ויהי חשך. ויאמר ה' אל משה עוד נגע אחד שתיהן פתוחות: ויאמר משה. ויאמר ה' אל משה. ויאמר ה' אל משה ואל אהרן. שלשתן סתומות: ויקרא משה פתוחה: ויהי בחצי הלילה סתומה: ויסעו בני ישראל. ויאמר ה' אל משה ואהרן שתיהן פתוחות: ויהי בעצם סתומה: וידבר ה' כו' קדש לי. והיה כי יביאך שתיהן פתוחות: ויהי בשלח סתומה: וידבר ה' כו' וישובו ויחנו. ויאמר ה' אל משה מה תצעק. ויאמר ה' כו' נטה את ידך. אז ישיר משה. ותקח מרים המשתן פתוחות: ויסע משה. ויבואו אילמה. ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר שלשתן סתומות: וידבר ה' אל משה. פתוחה: ויאמר ה' אל משה סתומה: ויסעו כל עדת. ויבא עמלק. ויאמר ה' אל משה כתוב. וישמע יתרו. בחדש השלישי. המשתן פתוחות: וידבר אלהים את כל. אנכי. לא תשא. שלשתן סתומות: זכור פתוחה: כבד. לא תרצח. לא תנאף. לא תגנוב. לא תענה. לא תחמוד. כולן סתומות והן שש. וכל העם פתוחה: ויאמר ה' אל משה סתומה: ואלה המשפטים פתוחה: וכי ימכור. מכה איש. וכי יזיד. ומכה אביו: וגונב איש ומכרו. ומקלל אביו. וכי יריבון אנשים. וכי יכה איש כולן סתומות והן עשר. וכי יגח שור פתוחה: וכי יפתח. וכי יגוף. כי יבער איש. כי יגנוב איש. כי תצא אש. כי יתן. כי יתן איש. כולן סתומות והן שבע. וכי יפתה. מכשפה. זובח לאלהים שלשתן סתומות: אם כסף פתוחה: אלהים לא תקלל. לא תשא. כי תפגע. כי תראה. לא תטה. המשתן סתומות: הנה אנכי פתוחה: לא תהיה משכלה סתומה: ואל משה אמר פתוחה: ויאמר ה' סתומה: וידבר ה' פתוחה: ועשו ארון סתומה: ועשית שולחן. ועשית מנורה. שתיהן פתוחות: ואת המשכן סתומה. ועשית את הקרשים פתוחה: ועשית פרכת. ועשית את המזבח. ועשית את חצר המשכן. ואתה תצוה. ואתה הקרב. המשתן סתומות: ועשו את האפוד פתוחה: ועשית משבצות. ועשית חשן. ועשית את מעיל. ועשית ציץ. וזה הדבר. וזה אשר תעשה כולן סתומות והן שש: ועשית מזבח. וידבר דכי תשא. וידבר דועשית כיור. וידבר דבשמים ארבעתן פתוחות: ויאמר דקח לך סמים. וידבר דראה קראתי. שתיהן סתומות. ויאמר ה' פתוחה. ויתן אל משה סתומה. וידבר דלך רד. ויפן וירד. שתיהן פתוחות. וידבר דלך עלה מזה סתומה. ויאמר משה. ויאמר ה' אל משה פסל. ויאמר ה' אל משה כתב. ארבעתן פתוחות. ויקהל משה סתומה. ויאמר משה. ויאמר משה אל בני ישראל שתיהן פתוחות. ויעשו כל חכם לב סתומה. ויעש יריעות פתוחה. ויעש את הקרשים סתומה. ויעש בצלאל. ויעש את השלחן. ויעש את המנורה. ויעש את מזבח הקטרת ארבעתן פתוחות. ויעש את מזבח העולה. ויעש את הכיור. ויעש את החצר. אלה פקודי. כל הזהב. חמשתן סתומות. ויעשו את האפוד פתוחה: ויעשו את אבני סתומה: ויעש את החשן. ויעש את מעיל. שתיהן פתוחות: ויעשו את הכתנות שש. ויעשו את ציץ. ותכל שלשתן סתומות. ויביאו את המשכן. וידבר דביום החדש שתיהן פתוחות: ויהי בחדש הראשון. ויקח. ויתן את השלחן. וישם את המנורה. וישם את מזבח. וישם את מסך. וישם את הכיור. ויקם את החצר. כולם סתומות והן שמנה. ויכס הענן פתוחה: מנין הפתוחות תשע וששים. ומנין הסתומות חמש ותשעים. הכל מאה וששים וארבע פרשיות:

ספר ויקרא ואם מן הצאן סתומה: ואם מן העוף פתוחה: ונפש כי תקריב. וכי תקריב. ואם מנחה על המחבת. ואם מנחת מרחשת. ואם תקריב חמשתן סתומות: ואם זבח. ואם מן הצאן. ואם עז. וידבר. ואם כל עדת. אשר נשיא. ואם נפש. ואם כבש. ונפש כי תחטא. כולן פתוחות והם תשע. ואם לא תגיע. וידבר ה' שתיהן סתומות: ואם נפש. וידבר דנפש. וידבר דצו שלשתן פתוחות: וזאת תורת סתומה: וידבר דזה קרבן. וידבר דדבר אל אהרן. וזאת תורת החטאת. וזאת תורת זבח. וידבר דדבר אל בני ישראל לאמר המקריב. וידבר דקח את אהרן כולן פתוחות והן שש: ויהי ביום השמיני סתומה: וידבר ה' אל אהרן. וידבר משה. וידבר ה' אל משה שלשתן פתוחות. וזה לכם. וכי ימות. שתיהן סתומות: וידבר דאשה כי תזריע. וידבר דאדם כי יהיה. נגע צרעת כי תהיה. ובשר. ארבעתן פתוחות: או בשר סתומה: ואיש או אשה פתוחה: ואיש כי ימרט ראשו. והבגד. שלשתן סתומות. וידבר דזאת תהיה פתוחה: ואם דל. סתומה: וידבר דכי תבאו. וידבר דדברו אל בני ישראל שתיהן פתוחות. ואיש כי תצא סתומה: ואשה כי תהיה פתוחה: ואשה כי יזוב סתומה: וידבר דאחרי מות. וידבר דדבר אל אהרן. וידבר דדבר אל בני ישראל שלשתן פתוחות. איש איש. ערות אביך. ערות אשת אביך. ערות אחותך. ערות בת בנך. ערות בת אשת. ערות אחות אביך. ערות אחות אמך. ערות אחי אביך. ערות כלתך. ערות אשת אחיך. ערות אשה ובתה. כולן סתומות והן שנים עשר: וידבר דדבר אל כל עדת. וכי תבואו. שתיהן פתוחות: וכי יגור סתומה. וידבר דאשר יתן מזרעו. ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים. שתיהן פתוחות. והכהן הגדול. וידבר דדבר אל אהרן שתיהן סתומות: וידבר דוינזרו. וידבר דדבר אל אהרן ואל בניו שתיהן פתוחות. וידבר דשור או כשב או עז סתומה: וידבר דדבר אל בני ישראל. אלה מועדי ה'. וידבר דכי תבאו אל הארץ שלשתן פתוחות. וספרתם לכם סתומה: וידבר דבחדש השביעי פתוחה: וידבר דאך בעשור סתומה: וידבר דבחמשה עשר יום. וידבר דצו את בני ישראל. ולקחת סלת. שלשתן פתוחות. ויצא בן אשה סתומה. וידבר דהוצא את המקלל. וידבר דבהר סיני שתיהן פתוחות: וספרת לך. כי ימוך אחיך. ואיש כי ימכר. וכי ימוך אחיך. וכי תשיג יד. [אחיך עמך] וכי ימוך. כולן סתומות: והן שש. אם בחקתי. ואם לא תשמעו לי שתיהן פתוחות: ואם בזאת סתומה: וידבר דאיש כי יפליא פתוחה. ואם בהמה סתומה. מנין הפתוחות שתים וחמשים. והסתומות שש וארבעים. הכל תשעים ושמנה:

ספר במדבר סיני ויהיו בני ראובן. לבני שמעון. סתומה. לבני גד. לבני יהודה. לבני יששכר. לבני זבולן. לבני יוסף. לבני מנשה. לבני בנימין. לבני דן. לבני אשר. בני נפתלי. אלה הפקודים. וידבר דאך את מטה לוי. וידבר דאיש על דגלו כולן פתוחות. והן ארבעה עשר: דגל מחנה ראובן. ונסע אהל. דגל מחנה אפרים. דגל מחנה דן. ארבעתן סתומות: אלה פקודי. ואלה תולדות. וידבר דהקרב. וידבר דואני. וידבר דפקד. המשתן פתוחות: ולקחת. ויאמר דפקד שתיהן סתומות: וידבר דקח. וידבר דנשא. וידבר דאל תכריתו. וידבר דנשא. ארבעתן פתוחות: בני מררי. ופקודי בני גרשון שתיהן סתומות: וידבר דצו. וידבר דאיש או אשה כי יעשו. וידבר דאיש איש כי תשטה: וידבר דאיש או אשה כי יפליא. וידבר דדבר אל אהרן. המשתן פתוחות: יברכך. יאר. ישא. ושמו. ויהי ביום כלות משה. ויהי המקריב. כולן סתומות. והן שש: ביום השני. ביום השלישי. ביום הרביעי. ביום החמישי. ביום הששי. ביום השביעי. ביום השמיני. ביום התשיעי. ביום העשירי. ביום עשתי עשר יום. ביום שנים עשר יום. זאת חנכת. וידבר דבהעלתך. וידבר דקח את הלוים כולן פתוחות. והן ארבע עשר: וידבר דזאת אשר ללוים סתומה: וידבר דויעשו. וידבר דכי יהיה טמא. שתיהן פתוחות: וביום הקים סתומה: וידבר דעשה לך. ויהי בשנה השנית. שתיהן פתוחות: ויאמר משה לחובב. ויהי בנסע. שתיהן סתומות: ויהי העם כמתאוננים. ויאמר דאספה לי. ויאמר דהיד ה' תקצר. ותדבר מרים. ארבעתן פתוחות: ויאמר ה' פתאום סתומה: ויאמר דואהביה. וידבר דשלח לך. ויאמר דעד אנה ינאצוני. וידבר דעד מתי. וידבר דכי תבאו. וידבר דבבאכם פתוחות. והן שש: וכי תשגו. ואם נפש אחת. שתיהן סתומות: ויהיו בני ישראל במדבר פתוחה: ויאמר דמות יומת סתומה: ויאמר דועשו להם. ויקח קרח. שתיהן פתוחות: וידבר דהבדלו. וידבר דהעלו. וידבר דאמור אל אלעזר. שלשתן סתומות: וילונו פתוחה: וידבר דהרמו סתומה: וידבר דקח מאתם. ויאמרו בני ישראל. שלשתן פתוחות: ויאמר ה' אל אהרן סתומה: וידבר ה' אל אהרן פתוחה: ולבני לוי סתומה: וידבר דואל הלוים. וידבר דזאת חקת. ויבאו בני ישראל. וידבר דקח את המטה ארבעתן פתוחות. ויאמר דיען לא האמנתם. וישלח משה. שתיהן סתומות: ויסעו מקדש פתוחה: וישמע הכנעני סתומה: ויסעו מהר ההר סתומה: אז ישיר פתוחה: וישלח ישראל סתומה: וירא בלק סתומה: וישב ישראל. וידבר דפנחס. וידבר דצרור. ויאמר ה'. ארבעתן פתוחות: בני שמעון. בני גד. בני יהודה. בני יששכר. בני זבולן. בני יוסף. אלה בני בנימין. אלה בני דן. בני אשר. בני נפתלי. כולן סתומות. והן אחד עשר: וידבר ה' פתוחה: ואלה פקודי הלוי. ותקרבנה שתיהן סתומות: ויאמר דכן בנות צלפחד. ויאמר דעלה. שתיהן פתוחות: וידבר משה סתומה: וידבר דצו. וביום השבת. ובראשי חדשיכם. שלשתן פתוחות: ובחדש הראשון. וביום הבכורים שתיהן סתומות: ובחדש השביעי פתוחה: ובעשור. ובחמשה עשר. וביום השני. וביום השלישי. וביום הרביעי. וביום החמישי. וביום הששי. וביום השביעי. ביום השמיני כולן סתומות והן תשע: וידבר משה. וידבר ה' שתיהן פתוחות: ויגשו משה ואלעזר.

א) [בהגהות מיימון לפנינו ליתא לפנים אבל ישנם דבוננו על פסוק זו ויאמר אלהים אל אברהם שרה אשתך וזה דברי הגהות מיימון אלו מגומגמים]. ב) [וכתב ע"ז בהגה"מ דהיינו ויהי אחרי הדברים האלה תמצא כו'].

בתלמוד. וגם הסברא נותנת כן כדפרשתי לעיל : יד (סב) **וצורות** השירות מפורש במסכת סופרים (פי"ב) שירת האזינו יש באמצע כל שיטה ריוח כשיעור הפרשה הסתומה. ובמלאת כל שיטה חלוקה לשתים והתחלת השיטות הם כתובין במסכת סופרים (פי"ב) (סג) וגם הרמב"ם ז"ל כתבן [ס] ושינה בהן קצת. ושירת הים כותבין שיטה ראשונה כדרכה ושאר כל השיטות האחת (סד) מניחין באמצע ריוח מעט ואחת בשתי מקומות באמצעיתה ובמלאת השיטה חלוקה לג' ובמלא ריוח כנגד הכתב וכתב נגד הריות : (סה) וראשי השיטות כתובים במסכת סופרים (פי"ב) : או שכתב שלא בדיו . למעלה (סי' ו) פי' מה הוא נקרא דיו שכשר לכתוב וצריך הלבלר ליזהר בכל המפורש בברייתא הזו (סו) שאם שינה אחת מכל המפורש בה [ע] פסולה (סז) ושיהא מעט ריוח בין אות לאות ולא יהא ריוח יותר מדאי עד שיהא נקרא כשתי תיבות : (מנחות דף לא:) א"ר זעירי אמר רב חננאל קרע הבא בתוך שני שיטין יתפור בתוך שלש לא יתפור א"ל רבה זוטי לרב אשי [פ] הכי אמר רבי ירמיה מדיפתי הא דאמר מר בתוך ג' לא יתפור ה"מ בעתיקתא (סח) אבל בחדתא יתפור [צ] ולא חדתתא חדתתא ממש אלא (סט) הא דעפילן והא דלא עפילן וה"מ בגידין (ע) אבל בגרדים לא . בעי רב יהודה בר אדא בין [ק] דף לדף [ר] בין תיבה לתיבה מהו. (עא) תיקו . נראה הא דאמרינן בשני שיטין יתפיר הייט כשהקרע **עובר** בין האותיות (עב) דאילו נחלקה האות אין לו תיקון . ושאלתי את הר"ם מרוטנבורק הא דאמרי' בשלש לא יתפור אם יכול לתקן בדבק כיון דטעמא משום דמגילה מדמפליג בין עפילן ללא עפילן היה נראה דשרי . כי אם יתן על הקרע קלף מבחוץ ויתברע בדבק אינו ניכר . והשיב אין אומרים לדבק טוב הוא. והא דלא אשכחן [ש] דבק אלא תפילין המנוחים בדפוסים ואינם נמשכין לכאן ולכאן גבי תפילין של יד שכותבן בד' עורות והמתן בבית אחד ילא דאיכא מ"ד צריך לדבק ואיכא מ"ד אפילו לדבק אין צריך. אבל בס"ת שקורין בו זה מושך לכאן וזה מושך לכאן והתמיד גוללין אותו ומהדקין אותו יש לחוש פן יתפרד הדבק ויקרע יותר והיינו נמי טעמא דשיור התפר כדי שלא יקרע. [בפ"ב דמגילה (דף יט.)] ועוד מדמסיק עלה הני מילי בגידין אבל בגרדין לא ולא מסכת תלמודא תקנתא אחרינא אלמא שאין לבנות אלא כמו שאמרו חכמים. ומצאתי במסכת סופרים (פ"ב) הלמ"מ ס"ת שנקרע מבחוץ טולה עליה נוטלית משם היה נראה קצת דמותר דמסתמא מיירי שהגיע הקרע עד מקום שאסור לתופרו וקאמר דעל ידי טלאי של מטלית שמחבר את הקרעים יפה ואין ניכר שמותר ולמעלה מזו הבבא קתני אין דובקין בדבק ולא כותבין על גבי המטלית וכו' ורבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר שדובקין בדבק וכותבין על גבי מטלית משמע [ת] שנחלקו בדבוק קודם הכתיבה אבל ס"ת שנקרע מותר לדבק הקרעים יחד (עג) כיון שאין צריך לכתוב על הדבק : טו (מנחות דף כט:) (עד) (עה) **אמר** אשיאן בר נדבך משמיה דרב ניקב תוכה של ה' כשר ירכו פסולה אמר

זעירי

רש"י וג"י. יד קרע הבא בשני שיטין . אם נתקרע גליון של ס"ת ונכנס הקרע בשני שיטין בתוך הכתב יתפור וא"צ להחליף היריעה דהכי מהודר הוא : **בג' לא** יתפור. אלא יסלק את היריעה דבעיק ואתוהו וליכא כיון שבל כך הוא נקרע : **עתיקא** קלף ישן מגנא קריעה : **עפיצן** . הוי שחור כעתיקא. עפילין מתוקן הקלף בעפצים שקורין גל"ש : והני מילי דתופר בגידין יתפור אבל לא בגרדין פינדי"ש בלע"ז : **דף** קורין בלע"ז פפיינ"א : **בין דף לדף**. אם נקרע עד כנגד הכתב שאילו היה נכתב היה יותר מג' שיטין : **ובין** שיטה לשיטה אם נקרע יתפור או לא יתפור :

מעדני יום טוב

לאחריה וכלומר שמסיים פרשה שאחריה יעשה סתומה ועיין בהלכות מזוזה סי' ד' : **יד** [ס] **ושינה** בהם קצת. לא מצאתי שינוי כי אם במקום ואולים שבמסכת סופרים כתב הוא בני : [ע] **פסולה**. כדקתני בסיומא ינגנו ועיין בד"ח סעיף כ"ה : [פ] **הכי** אמר ר' ירמיה מדפתי . ובגמ' משמיה דרבא אבל גם ברי"ף ליתא: [צ] **ה"ג** בגמרא ולא עתיקא עתיקא ממש ולא חדתתא חדתתא ממש אבל ברי"ף גם הוא כגי' הספר ; עתיקא פירש"י קלף ישן מגניא קריעה ומסקנא דלא עתיקא ממש אלא דאפילן וגם רבינו כתב בסמוך דכולהו מלתא משום דמגניא וק"ק דא"כ למאי קאמר מעיקרא עתיקא וחדתתא כיון דלאו בהכי תליא מלתא אלא באפילן ובלא אפילן ובדברי חמודות אכתוב פי' הרמב"ם ולדידיה לא קשה ולא מידי : [ק] **דף**. פי' רש"י קורין בלע"ז פאייל"א ועיין לקמן בהלכות מזוזה סימן ד' : [ר] **בין** תיבה לתיבה. ובגמרא גרס בין שטה לשטה ובר"יף גרס לתרוייהו והרמב"ם בפרק ט' כתב כגירסת רבינו והטור סימן ר' כתב כגי' הגמרא : [ש] **ה"ג** בס"ת דלא אשכחן דמפרש דבק : [ת] **ה"ג** בס"ת שנחלקו ובדבק שקודם הכתיבה :

ה"ג

דברי חמודות

ויאמר אלעזר . ויאמר שא. שלשתן סתומות: ומקנה רב פתוחה : ויאמרו אם מצאנו ויגשו אליו שתיהן סתומות : ויאמר אליהם משה . אלה מסעי שתיהן פתוחות : וישמע הכנעני . וידבר בערבות שתיהן סתומות: וידבר צו את בני ישראל . וידבר ואלה שמות האנשים . וידבר בערבות מואב . וידבר דבר אל בני ישראל . ויקרבו ראשי חמשתן פתוחות :

מנין הפתוחות שתים ותשעים והסתומות שש ושש הכל מאה ותמנים ושמנה :

ספר אלה הדברים ויאמר ה' אלי . ונפן ונעבור . וידבר ה' . ויאמר ה' אלי ראה . ואתחנן חמשתן סתומות : ועתה ישראל . כי תוליד בנים . אז יבדיל . ויקרא משה ארבעתן פתוחות :

אנכי ה'. לא תשא. שמור. כבד. לא תרצח. ולא תנאף. ולא תגנוב. ולא תענה. ולא תחמוד. ולא תתאוה. את הדברים כולן סתומות. והן אחד עשר : שמע ישראל פתוחה : והיה כי יביאך . לא תנסו . כי ישאלך בנך . כי יביאך. ארבעתן סתומות : והיה עקב פתוחה : כי תאמר סתומה : כל המצוה . והיה אם שכח תשכח . שמע ישראל. בעת ההיא . ועתה ישראל חמשתן פתוחות : כי הארץ . והיה אם שמוע . כי אם שמור תשמרון . ראה אנכי . והיה כי יביאך . כי ירחיב . כי יכרית . כולן סתומות . והן שבע : כי יקום פתוחה : כי יסיתך . כי תשמע . בנים אתם . לא תאכל . את זה תאכלו . כל צפור טהורה . כולן סתומות . והן שש : עשר תעשר פתוחה : מקצה שלש שנים . מקץ שבע שנים . כי יהיה בך אביון . כי ימכר לך ארבעתן סתומות : כל הבכור . שמור את חדש שתיהן פתוחות : שבעה שבועות סתומה : חג הסכות פתוחה : שפטים ושטרים . לא תטע לך . לא תזבח . כי ימצא בקרבך . ארבעתן סתומות : כי יצא פתוחה : כי תבא . לא יהיה לכהנים . וזה יהיה . וכי יבא הלוי . כי אתה בא . כי יכרית . כולם סתומות . והן שש : וכי יהיה איש פתוחה : לא תשיג . לא יקום עד . כי תצא למלחמה . כי תקרב אל עיר . כי תצור אל עיר חמשתן סתומות : כי ימצא חלל פתוחה : כי תצא למלחמה . כי תהיין לאיש . כי יהיה לאיש . וכי יהיה באיש . לא תראה את שור . לא תראה את חמור . לא יהיה כלי גבר כולן סתומות והן שבע : כי יקרא פתוחה : כי תבנה . לא תחרש . גדילים . כי יקח איש אשה . ואם אמת היה . כי ימצא איש . כי יהיה נערה בתולה . ואם בשדה ימצא . כי ימצא . לא יקח איש . לא יבא פצוע . לא יבא ממזר . לא יבא עמוני . לא תתעב אדומי . כי תצא מחנה . לא תסגיר . לא תהיה קדשה . לא תשיך . כי תדר נדר . כי תבא בכרם . כי תבא בקמת . כי יקח איש אשה . כי יקח איש אשה חדשה . כי ימצא . השמר בנגע הצרעת . כי תשה ברעך . לא תעשוק שכיר עני . לא יומתו אבות . לא תטה . כי תקצר . כי יהיה ריב . כי ישבו אחים . לא יהיה לך בכיסך כולן סתומות והן חמש ושלשים : זכור את אשר עשה . והיה כי תבא שתיהן פתוחות : כי תכלה לעשר . היום הזה . שתיהן סתומות : ויצו משה וזקני ישראל פתוחה : וידבר משה . (לשון הכ"מ בספרי רבינו מוגה וידבר משה אחר ויצו משה בסתומה ובספר מוגה מצאתי שהיא פתוחה עכ"ל) ויצו משה את העם . ארור האיש . ארור מקלה . ארור מסיג . ארור משגה . ארור מטה . ארור שוכב עם כל בהמה . ארור שכב עם אחתו . ארור שכב עם חתנתו . ארור מכה . ארור לוקח שחד . ארור אשר לא יקים . כולן סתומות והן שלש עשרה : והיה אם לא תשמע שתיהן פתוחות : אלה דברי הברית סתומה : ויקרא משה . אתם נצבים שתיהן פתוחות : והיה כי יבאו . כי המצוה . ראה נתתי שלשתן סתומות : וילך משה פתוחה : ויקרא משה סתומה : ויאמר ה' אל משה הן . האזינו השמים . ויבא משה . וידבר ה' אל משה בעצם . וזאת הברכה . חמשתן פתוחות : וזאת ליהודה סתומה : וללוי פתוחה : לבנימין . וליוסף . ולזבולן . ולגד . ולאשר . ויעל משה כולן סתומות . והן שבע : מנין הפתוחות של ספר זה שלשים וארבע . והסתומות מאה ועשרים וארבע . הכל מאה ותמנים ושמנה : מנין הפתוחות של כל התורה מאתים ותשעים . ומנין הסתומות שלש מאות ושבעים ותשע : הכל שש מאות ושש ושש : (סב) **וצורות** השירות . עיין לעיל סעיף כ' : (סג) וגם הרמב"ם ז"ל כתבן וכו'. וז"ל וכותבין אותה בשבעים שטות ואלו הן התיבות שבראש כל שיטה ושיטה האזינו יערוף כשעירים כי האזור אל שחת הלה' הלא זכר שאל בהנחל יצב כי ימצאהו יסובבנהו כנשר יפרוש ה' ירכיבהו ויניקהו חמאת בני ודם שמנה וינבל בתועבת אלהים לא ותשכח מכעס אראה בנים כעסוני בגוי ותיקד ותלהט חצי וקטב עם ומחדרים יונק השביתה פן ולא ואין יבינו ושנים וה' ואויבינו ומשדמות אשכלות וראש חתום לעת ותם ועל ואפס נור ישתו יהי ואין מחלתי כי אם אשיב אשכיר מדם הרנינו ונקם. כל אלו התיבות שבראש : ואלו הן התיבות שבראש כל חצי שיטה אחרונה שהן באמצע הדף ותשמע תזל וכרביבים הבו כי צדיק דור עם הוא ביתו זקניך בהפרידו למספר יעקב וכתהו יצרנהו על ישאהו ואין ויאכל ושמן עם וישמן ויטש יקניאהו יזבחו חדשים צור וירא ויאמר כי הם ואני כי ותאכל אספה מזי ושן מתוך גם אמרתי לולי פן כי לו איכה אם כי כי ענבימו חמת הלא לי כי כי כי ואמר אשר יקומו ראו אני ואין ואמרתי והתאזו ולמשנאי והרבי מראש כי וכפר. ע"כ : וכתב עוד הרמב"ם בפ"ז נהגו הסופרים וקבלה היא בידם איש מפי איש שיהיה בראשי השיטין למעלה משירת האזינו ואעידה אחרי הדרך באחרית להכעיסו קהל שש שיטין ולמטה ממנה חמש שיטין ויבא לדבר אשר הזאת אשר וכל הדברים האלו למצוה מן המובחר ואם שינה לא פסל ע"כ ובטור הועתק זה בשיבוש ונפלאתי על רמ"א ורמ"י שהאמינו למדפיסים ולא דקדקו אחריהם והעתיקום כמו שהוא בדפוסי הטורים : (סד) **מניחין** באמצע ריוח מעט . כתב הריב"ש דכי היכי דבשירת האזינו יש באמצע ריוח כשיעור הפרשה סתומה דנראה שכן גם בשירת הים אלא שבשירת הים בשיטה שיש בה ב' אוירים מניח שיעור כריות בין שניהם וה"ל הרמב"ם בשירת הים ושאר השיטות אחת מניחין באמצעה ריוח אחת ואחת מניחין הריות בשני מקומות וכו' ומדקאמר מניחין הריות משמע שיש שיעור לו אלא שבאותה שיטה חולק הותה לשני אוירים עכ"ל : (סה) וראשי השיטות כתובים במסכת סופרים פרק י"ב . והרמב"ם כתבם בשינוי גדול ובשניהם כתב שכותבין אותה בשלשים שיטות והנני מעתיק השירה שבהרמב"ם וזהו (*) *) :

(*) אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו
לאמר   אשירה לה' כי גאה גאה   סוס
ורכבו רמה בים   עזי וזמרת יה ויהי לי
לישועה   זה אלי ואנוהו   אלהי
אבי וארוממנהו   ה' איש מלחמה ה'
שמו   מרכבות פרעה וחילו ירה בים   ומבחר
שלשיו טבעו בים סוף   תהומות יכסימו ירדו במצולות כמו
אבן   ימינך ה' נאדרי בכח   ימינך
ה' תרעץ אויב   וברב גאונך תהרס
קמיך   תשלח חרונך יאכלמו כקש   וברוח
אפיך נערמו מים   נצבו כמו נד
נוזלים   קפאו תהומות בלב ים   אמר
אויב ארדוף אשיג   אחלק שלל תמלאמו
נפשי   אריק חרבי תורישמו ידי   נשפת
ברוחך כסמו ים   צללו כעופרת במים
אדירים   מי כמוכה באלים ה'   מי
כמוכה נאדר בקדש   נורא תהלות עושה
פלא   נטית ימינך תבלעמו ארץ   נחית
בחסדך עם זו גאלת   נהלת בעזך אל נוה
קדשך   שמעו עמים ירגזון   חיל
אחז יושבי פלשת   אז נבהלו אלופי
אדום   אילי מואב יאחזמו רעד   נמוגו
כל יושבי כנען   תפול עליהם אימתה
ופחד   בגדול זרועך ידמו כאבן   עד
יעבור עמך ה'   עד יעבור עם זו
קנית   תביאמו ותטעמו בהר נחלתך   מכון
לשבתך פעלת ה'   מקדש ה' כוננו
ידיך   ה' ימלוך לעולם ועד   כי
בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים   וישב ה' עליהם את מי
הים   ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך   הים

ומכאן קשה לי על מנהג שכופלין ה' ימלוך לעולם ועד בפסוקי דזמרה כמ"ש בפרק אין עומדין סעיף ט"ו וכתבתי הטעם בשם הרד"א לפי שהוא בסוף השירה אבל מחלוקת ישנה היא וזו שהההם הראב"ע כתב בפרשת בשלח שלפי דעתו גם זה הפסוק מהשירה להזכיר הפלא שעשה בתוך פלא כי פרעה היה טובע ונשארו אנשים מישראל עוברים בים היה שם רוח קדים מיבש ובמקום פרעה ואילו הביא השם רוח אחרת להמם המים שנקרשו ונעשו חומות והנה שתי רוחות בים ובני המקומות קרובים וזהו כי בא סוס פרעה וגו' ובני ישראל עודם הלכו ביבשה וגו' ע"כ והרמב"ן דחה דבריו לפי שאיננו כלשון השירות והנבואות הנה נוכל לומר דאתרי דנהיגי לכפול פסוק ה' ימלוך נתפשט מטעם הרמב"ן ואנו לענין כתיבת ס"ת אין לנו אלא דברי הרמב"ם כי הוא יגע ומצא ולכן אליו האמין והעפ"כ אין לבטל מנהג זה דימלוך ואפשר לתת טעם אחר שכופלין אותו כמו אמן ואמן ומשום כך מסיימים בפסוק זה ג"כ לסיים בתשועת ה' ולא מטעם שהוא סוף השירה . ובספר ברוך שאמר העיד שמצא זה הפסוק כתוב בשירה בעשרים וארבע זקן וטוב ובשני תיקונים מדויקים וכתב עוד הרמב"ם בפ"ז שנהגו הסופרים וקבלה בידם שיהיה בראש השיטין למעלה משירת הים הבאים ביבשה ה'. את במצרים חמש שיטין ולמטה מן השירה חמש שיטין התחלת כל שיטה מהן כך ותקח אחריה סוס ויבאו ויבאו וכל זה למצוה מן המובחר ואם שינה לא פסל ע"כ : (סו) **שאם** שינה אחת מכל המפורש בה פסולה . וכן אם כתב המלא חסר או החסר מלא (וכדלקמן בסי' ע"ז) כ"כ הרמב"ם בפ"ז מהלכות ס"ת וכתב עוד שכן ג"כ אם כתב מלה שהיא קרי וכתב כקריאתו כגון שכתב ישכבנה מקום ישגלנה ובטחורים מקום ובעפולים וכיוצא בהן הרי זה פסול ואין בו קדושת ס"ת כלל אלא כחומש מן החומשין שמלמדין בה התינוקות ע"כ : (סז) **ושיהא** מעט ריוח כו'. עיין סעיף ל"ה : (סח) **אבל** בחדתתא יתפור. וכתב הריב"ש בתשובה דהע"ג דליבנא דגמרא הוא אפשר לפרושי דבחדתא לית לן בה כלל ואפילו ביותר מג' יתפור אין סברא לומר כן אלא כמו שיש חילוק בעתיקתא בין ב' לג' כך יש חילוק בין ג' לד' בחדתתא וכן נראה מלשון הרמב"ם שכתב ואפשר קרע הבא בתוך ג' ומינה הא ביתר מג' לא וכן נראה מלשון רש"י שפירש במאי דבעי בגמרא בין דף לדף והטעם מפני שכל שהתפירה גדולה אין זה הדר ונהגו חכמים ביעור לחדש שניכר עיפולו שלשה שיטין וליבן שני שיטין לפי שהקריעה בישן מגונה יותר שנראה שהוא מחמת רקבון ע"כ : (סט) **הא** דעפילן כו'. וכבר כתבתי במ"ע דלפרש"י ורבינו קשיא המאי קאמר מעיקרא ה"מ בעתיקתא כו' כיון דלא תלי מילתא אלא בעפילן ולא עפילן ולפיכך נראה מ"ש הרמב"ם בפ"ט וז"ל בד"א בישן שאין עיפולו ניכר ואם ניכר הגויל שהוא עפון תופר ואפי' קרע הבא בתוך ג' ע"כ וכתב ב"י דנראה שהוא ז"ל מפרש הא דעפילן כלומר שעדיין עפוצן ניכר ואתי שפיר מה שאמר בתחלה הא בעתיקתא כו' : (ע) **אבל** בגרדין לא . ותמה הב"י סי' ר"פ על סה"ת דנסתפק אם רשאי לתפור במשי ודבך רגילות לתפור במשי וכן רבינו כתב בתשובה כלל ג' הקרע יכול להופרו שלא בגידין שהוא תיקון הקלף ולא הוזכרו גידין אלא בחיבור היריעות ע"כ והא דאמרינן הכא בהדיא ה"מ בגידין אבל בגרדין כלומר חוטים לא עכ"ל הב"י ומ"מ כתב רמ"א דנוהגים אלידנא לתפרה במשי אבל העיקר לתפרה בגידין אם אפשר ע"כ ועיין בס"ת סעיף קמ"ד : (עא) **תיקו**. וכתב הרמב"ם בפ"ט מהלכות ס"ת שיתפור והשיג עליו הטור סי' ר"פ דנראה כיון דלא איפשטא עבדינן לחומרא וכתב ב"י משמע שהוא סובר דהא דאמרת קרע הבא בתוך ג' לא יתפור מדאורייתא הוא ומש"ה ספיקא דיליה נקטינן לחומרא ואינו מוכרח דאדרבה משמע דלא מתסר אלא מדרבנן שמא יתקרע הרבה וכמו שאמרו בשיור התפר ואפשר שזה היה דעתו של הרמב"ם ולפיכך פסקה לקולא כשאר כל ספיקי דרבנן דנקטינן בהו לקולא ועי"ל שהרמב"ם מפרש דמדבעי רב יהודה בין דף לדף כו' משמע דרב חננאל בקרע העובר בין אות להברתה אמר יתפור כלומר לא יקרא בו עד שיתפור ומבעיא ליה בין דף לדף כו' יכול לקרות בו בלא תפירה או לא ולא איפשטא ופסק להומרא דלא יקרא בו עד שיתפור עכ"ל : (עב) **דאילו** נחלקה האות כו'. וז"ל מהרי"ק סי' קכ"ב לע"ד נראה לחלק בין היכא שנקרע גוף האות להיכא שהקרע עובר בין אות לאות דודאי היכא שנקרע גוף האות והדבק מחזיקו נמצא שאין כתב כי אם ע"י הדבק ואע"פ שבשפתי הקריעה נוגעים זו בזו ולא נחסר הקלף כלל אלא שנקרע ונסדק מ"מ בעינן שיהא האות מוקפת גויל ואפי' היכא שהאות שלם ולא נבדק כלל אלא שנחסר הקלף שבתוך החלל פסל בירושלמי (עיין סעיף ע"ד) כ"ש הכא שגוף האות נחלק לשנים אלא שהדבק מעמידו עכ"ל ולא דמי להא דלקמן סעיף ע"ג בנפסק א' מאותיות הפשוטים דכשר בבדיקת קריאת תינוק דהתם לא נשתנה צורת האות כ"כ רמ"י ועיין לקמן בסי' ע"ז וכתב דמ"א שיזהר שלא יתחוב המחט תוך הכתב אלא חוץ לכתב. והריב"ש כתב בתשובה אם היה הקרע בישן : (עג) **כיון** שא"צ לכתוב על הדבק. והריב"ש כתב בתשובה אם היה הקרע בישן תוך ב' שיטין ובחדש תוך ג' שיש להם תקנה בתפירה היה אפשר לומר שה"ה בדבק ומה שאמרו בגמ' אבל בגרדין לא זהו כשבא לתקן בתפירה אבל בדבק ולבוש עליו מעט קלף דק מבחוץ אפשר שיהיה כשר כמו ששנינו במ"ס ובירושלמי פ"ק דמגילה דובקים בדבק אבל כשיקרע למעלה מב' שיטין בישן ולמעלה מג' בחדש דהסיקנא דלא יתפור אין לו תקנה אלא בסילוק היריעה כמו שכתב רש"י גם הרי"ף והרמב"ם לא הביאו כלל תיקון הדבק ואפי' בתוך ג' ואפי' במ"ס נפרש דבתפילין הוא דמצריך לדבק הפרשיות של יד ואם לא נהגו כן גם שם במ"ס ברייתא אחרת דהני בה פלוגתא ולת"ק אין דובקים ור"ש בשם ר"מ סבר דובקים ויחידאה הוא ע"כ ומהרי"ק בשורש קכ"ב כתב שהיו נוהגים אצלם לתלות קלף על חסרון שבירעה ולכתוב עליו ופלפל והאריך בדבר כדי לקיים המנהג וגם רמ"א כתב שכן נהגו וכתב מהר"ם פאדווא בתשובה סי' פ"ד דמותר לתקן ס"ת עצמה עם גליונותיה אם א"א לתקנה בענין אחר והיה צריך לגומה בלאו הכי אע"ג דאין עושין מזוזה מספר תורה ותפילין שבלו כדלעיל ריש סי' ז' ואין כותבין הוהה על גליוני ס"ת לפי שאין מורידין מקדושה המורה לקדושה קלה כדלעיל סעיף כ"ד ומ"מ אם אפשר לתקנה בענין אחר הן להמתין עד כי יקרה היודע לעשות גויל או אפי' שהספר תורה מגוילין ורוצה לדבק בה קלפים לא יתהוך בגליונות לתקנה דאין איסור לתקנה מבחוץ בקלף אע"פ שהספר תורה מגוילין ע"כ : (עד) **תניא** בפ"ג דמסכת סופרים ספר שפסקו ובנוקד ראשי פסוקים שבו אל יקרא בו גורפו או שערבו בו את האות אל יקרא בו . ובהגה' מיי' פ"י מהלכות ס"ת הביאו ובמקום גרפו כתוב גלעו ופירוש שתיבן לא אדע ויראה לי שצ"ל גרעו ופירושו שגרע את האות והקטינו וכהביא דגמרא דידן בסי' דלקמן אפסיק כרעיה דוי"ו דויהרג ובתשובה להרמב"ן סימן רל"ח נתן טעם לפסול ספר תורה מנוקד משום דאין לנו אלא כנתינתו מסיני וכ"כ רבינו ירוחם ס"ת המנוקד פסול ואפי' הסירו ממנו הנקוד פסול כי יש אם למקרא ולמסורת ואם מנקדו אין כאן מסורת כך פסוט במ"ס וכ"כ רבינו באי בתשובה והרשב"א עכ"ל ורמ"י ז"ל יהיב טעמא אהא דאם הסירו הנקוד דפסול לפי שכבר נכתבה לשם הנקוד ולא לשם המסורת ע"כ ואין נ"ל דהא היא גופה דכשמנקדה לא פסלינן ליה אלא לפי שאז אין כאן מסורת והב כן מכיון שהוסר הנקוד הרי יש כאן מסורת לכן נראה לי דטעמא משום דמחזי כמגומר כי הא דכתבינן לעיל סעיף מ"ח. וכתב הריב"ש בתשובה על ספר תורה שהיה אויר בין פסוק לפסוק כמ"ש פרק (ג) הנזכר פיסוק הפסוקים אף על פי שהרמב"ם לא הביא פיסול זה והרשב"א כתב כן בתשובה שפיסוק הפסוקים והנקוד פוסלין בספר תורה אבל היה אפשר לומר דדוקא בפסוק בעשה נקודים בדיו כדרך ששם בחומשים אבל בהנחת אויר לבד אין זה פיסוק גמור להפריד הפסוקים אלא להבין הקורא ואין לנו להרבות בפסולים אלא כמו שנזכר במ"ס ספר שניקד כו' וכיון שאין האויר כשיעור פרשה אין לפסלו מחמת אויר שהרי פעמים רבות מניח הסופר בסוף השיטין אויר מפני שאין רוב התיבה יכולה לכתוב שם או אף באמצע שיטה כפי שיזדמן לו וכל שאינו כשיעור פרשה אין לחוש לו ע"כ ועיין בהלכות תפילין סעיף קל"ב ועירב את האות יש לפרש בירושלמי דלקמן סעיף פ"ג וכתב רמ"א בשם הריב"ש בימן קנ"ו דס"ה לכתחלה אין לערב בה האותיות כמו בגט אבל בדיעבד אינה פסולה דאי בדיעבד פסול לא הייתו עושין בגט עכ"ל ולא מצאתי בריב"ש שם שכתב כן בהדיא אבל יש לדקדק מדבריו דהתם דפסל כשנכנס ראש למ"ד באויר הה"א או החי"ת כמ"ש לעיל סעיף כ"ו : (עה) **וכתב** בהגה' מיי' פ"י מהל' ס"ת בשם מ"ס הפסיק באמצע השם הרי זה לא יקרא בו ולא ראיתי במ"ס אבל בר"ם נע"ו כתב הב"י

*) [וכאן הדפסנו תמונת השירה כמו שכותבין בס"ת שלנו וכ"ה ברמב"ם כת"י אשר היה לפני הגאון מוהר"ש די לונזאנו ז"ל כמש"כ בספר אור תורה שלו וכתב בס' הרמב"ם הנדפסים נדפס בשיבוש ע"ש] :

זעירי לדידי מפרשא ליה מיניה דרב הונא ורבי יעקב אמר לדידי [א] מיפרשא לי מיניה מדרב יהודה תוכו של ה"א כשר. ירכו פסול (עו) אם נשתייר בו [ב] מלא אות קטנה כשר ואם לאו פסול פירש"י פי' אחד תוכו של ה' היינו רגל הפנימי. ירכו רגל הימני. ופירש פי' אחר תוכו [ג] הגויל והחלק שבתוכו. (עז) ופי' ראשון נ"ל עיקר. (עח) ואשמועינן דאין שיעור לרגל הפנימי רק שנכתב בו כל דהו. דלפירוש שני קשה [ד] אמאי נקט של ה"א מתוך שאר כל האותיות. אגרא חמוה דרבי אבא (עט) איפסקא ליה כרעיה דה"א דהעם בנקיבה. אתא לקמיה דרבי אבא א"ל אם נשתייר בו מלא אות קטנה כשר ואם לאו פסול. [ה] רמי בר דיקולי דהוה רמי בר תמרי איפסיק ליה כרעיה דוי"ו דויהרג. אתא לקמיה דרבי זירא א"ל זיל אייתי ינוקא (פ) דלא חכים ודלא טיפש אי קרי ליה ויהרג כשר (פא) ואם לאו פסול (פב) (פג) (פד): טז [ו] (סס) אמר רבה (פה) ז' אותיות (פו) צריכין ג' זיונין. ואלו הן שעטנ"ז ג"ץ. י"מ הכניס לצד שמאל אחד מלמטה ואחד מלמעלה [ז] ואחד לצד ימין כזה [ח] ובפי' שבת כתב רש"י לייר אחד מימין ואחד משמאל ואחד מלמעלה [ט] כזה. (פז) עוד פירש שם שיש עושין שלשתן למעלה כזה: גרסינן בפ' הניזקין (דף ס.) [י] אמר רבי שמואל בר נחמני כל ספר שחסר אפי' יריעה אחת (פח) אין קורין בו. פירוש שחיבר כל היריעות

ריש"י ונ"י. טו תוכו של ה'. רגל הימנית: לי אחר תוכו הגויל והחלק שבתוכו. ובתפילין קא מיירי: כשר. שהרי ניכרת האות: ירכו פסול. שהרי אין אדם מכיר אם הוא ה"א או רי"ש: מלא אות קטנה. אם נשתייר מן הוי"ו קצת כשיעור של אות דקה מאות דקה: איפסיקא ליה כרעא דה"א. בתפלה: וי"ו דויהרג כל בכור אירע בנוקב נקב ונראה כמין יו"ד: דלא חכים. דאי חכים מבין שמתרף הוא לומר יהרג כלפי מעלה והומר ויהרג: לא טפש. שאם טפש אינו יודע לקרות אלא אות שלימה: טז שלשה זיונין. ג' תגין קטנים בכל אחת (ואחת לשי"ן בראש) רגל השמאלית וכן בעי"ן בראשי הרגל הפנימי וכן כולם ואותם ג' תגין אחד נוטה לימין ואחד נוטה לשמאל ואחד למעלה: שעטנ"ז ג"ץ. וה"ה לגדי"ק כפופה ולנו"ן פשוטה: אין קורין בו. ויגמ שס"ת חסר הוא:

מעדני יום טוב

טו [א] ה"ג מיפרשא לי מיניה דרב יהודה ניקב תוכו של ה"א כשר ירכו אם נשתייר בו מלא אות קטנה. כך הוא הגי' ברי"ף ובגמרא הגי' כשיעור אות קטנה: [ב] מלא אות קטנה. ל' נ"י אם נשתייר מן הוי"ו כו' קרי ליה לירך שבה"א וי"ו לפי שהיא כצורת וי"ו הפוכה וכ"ש אם קורא כן לרגל הימיני שהיא כוי"ו ממש: [ג] הגויל והחלק שבתוכו. ורש"י מסיים בה ובתפילין קא מיירי ונ"ל דטעמו משום דלגבי דיני דתפילין אתמר הך מימרא אבל אין כן דעת הפוסקים כמו שכתבתי בד"ח סעיף ל"ג דדיני דהיקף גויל איתא בס"ת נמי ואולי דרש"י ה"ק דבתפילין מיירי דכשר הא בס"ת פסול דאמירא לענין היקף גויל וכמ"ש בשם הרשב"א בד"ח אבל אין נראה להאמיר כולי האי אי מקילין בתפילין ה"ה בס"ת וכן דעת הפוסקים להשוות גם לקולא בענין הזה: [ד] ה"ג בס"א אמאי נקט תוכו של ה"א טפי מגוף: [ה] רמי בר דיקולי דהוה רמי בר תמרי. וכך היא הגי' ברי"ף אבל בגמ' איפכא אלא דגרס דהוה תמוה כו' ונ"ל כגי' הגמ' דהכי איתא נמי בפרק כל הבשר דף ק"י אבל אין נ"ל לגרוס דהוה תמוה דהתם נמי ל"ג כן וכך משמע נמי הלשון דדיקולי ותמרי שם אחד הוא אלא שמקצת בני אדם היו קורין אותו תמרי ומקצתן היו קורין אותו דיקולי וכוונת קצת היה ע"ש האילן הנקרא דקל וכוונת קצת ע"ש פירות דקל שהן תמרים: טז [ו] אמר רבה. וכן הוא ברי"ף בכאן אבל בגמ' הגי' אמר רבא וכן הוא ברי"ף הל' מזוזה גם בטור י"ד סימן רע"ד. [ז] וא' לצד ימין. גרס בתוס' ולא אתפרש להיכן נוטה אותו האחד שלצד ימין אם מלמטה ואם מלמעלה ואין נראה לומר דאין קפידא בו להיכן יעשהו דלא הוי הידור ונאה אם יהיה פעם כה ופעם כה שאם אין קפידא א"כ יעשהו פעם מלמעלה פעם מלמטה ועוד איכא למידק מנלן דצריך בשל שמאל שנים ובשל ימין אחד ולא איפכא ולכן נ"ל דאלו הג' תגין לפי הפי' הזה צריכים שלשתן שיהיו על הראש הימני שבכל האותיות האלו שיש להן יותר מראש א' כמו השי"ן והעי"ן והשתא אתי שפיר הכל דבצד שמאל של הראש הימני יש מקום לעשות תג מלמטה כמו מלמעלה משא"כ בצד ימין לפי שבצד ימין למטה אין מקום לעשות שם תג שהרי שם למטה נמשך גוף האות ומעתה אע"פ שבאותיות שאין להן אלא ראש אחד כמו הטי"ת והגימ"ל יכולין לעשות בצד ימין ג"כ תג למטה מ"מ לא פליג ועוד שאלו האותיות שיש להן יותר מראש אחד הם הרבים וזיל בתר רובא ועיין בהלכות תפילין בדברי חמודות סעיף קל"ז: [ח] ה"ג ובפי' שבת כתב רש"י צריך אחד ובתוס' הגי' ובפי' שבת כתב יד (רבינו פי') [רש"י] לייר אחד: [ט] כזה. ובפירש"י דהכא כתב שהן על הראש השמאלית לכך ציירתי אותם כן: [י] ה"ג א"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן כל ס"ת

דברי חמודות

ג"כ בשם תשובת הרשב"א שכתב הכל בו והר"ר אבודרה"ם ופירשו דהפסיק באמצע הבא היינו שעשה שם א' כשני שמות כזה ראו בן וכן פי' המרדכי וכתב בספר התרומה סימן ר"ה ופיסול זה הוא בכלל מה שכתב רבינו לעיל סימן ט"ו שלא יהא ריוח יותר מדאי עד שיהא נקרא כשתי תיבות וכן כתבתיו ג"כ בשם הסמ"ג בסעיף ל"ג: (עו) אם נשתייר בו כשיעור כו'. וכתב המרדכי דהאי שיעורא הוי לאות ה"א ודכוותא דוקא אבל אותיות פשוטות שאין להם אלא ירך אחד כגון וי"ו וזיי"ן ונו"ן פשוטה אי אינקיבו או איפסיקו אין שיעורם כאות קטנה דאדרבה אם לא נשאר רק כשיעור יו"ד פסול אלא בהיכר תינוק דלא חכים ולא טיפש וכתב ב"י טור או"ח סימן ל"ב דמיהו כבר אפשר לומר דשיעור דמלא אות קטנה הוי גם לאותיות פשוטות שאין להם אלא ירך אחד ומאי מלא אות קטנה מלא אות דידה כלומר מלא וי"ו קטנה או נו"ן קטנה וניכר יפה שהוא וי"ו או נו"ן וכתב עוד המרדכי וז"ל וכל הפשוט יכול להיות דפסולות אפילו אי קרי ליה תינוק דלא חכים ולא טיפש ופירש ב"י כלומר דכל הניכר ונראה לעין בפשיטות שלא נשתייר בו שיעור אות אפילו קרי ליה תינוק דלא חכים ולא טיפש לא מהניא ביה ע"כ וכתב עוד הב"י בשם הר"ר מנחם מאירי וז"ל ניקב ירכו והוא איזה רגל שבה"א הן ימיני הן שמאלי נכרו בו שני תקונים או נשתייר בו כמלא אות קטנה והשני כל דינוקא לא חכים ולא טיפש קורא כתיקונו ונראין הדברים על שני תקונים אלו שעל שני מיני נקבים הם כי תחלה דברו בנקב שהפסיק שפת רוחב הרגל שהוא עבה ונוקב מקצתו מצד רחבו בשפת הרוחב אבל ארכו נשאר קיים מצד רוחב האחד וקאמר דמאחר שנשתייר בארכו בלא נקב כמלא אות קטנה ר"ל דקה כגון וי"ו או יו"ד כשרה שהרי אם עשה הרגל מתחלתו דק כשר ואח"כ דברו כשנקב באמצעית הרגל עד שנפסק הרגל צדו העליון מן התחתון ותיקון זה תלוי כשיהא הנקב דק כ"כ שאין הספק מונע הקריאה המתוקנת לתינוק בינוני עכ"ל: (עז) ופי' ראשון נראה לי עיקר כו'. ואעפ"כ לא נמנע הטור או"ח סימן ל"ב לכתוב כפירוש השני וכתב הב"י משום דאיכא למימר הדא מהאותיות שיש להם תוך נקט ואפשר שגם הרא"ש מודה דניקב חלל שבתוך האות כשר ולא כתב דלשון ראשון עיקר לדחות דינו של לשון שני אלא לומר דעל מילתיה דאשיאן בר נדבך מתיישב טפי לשון ראשון מלשון שני ע"כ וכתב הטור די"א אפי' ניקב כל תוכו ובירושלמי משמע שצריך גם בפנים מוקף גויל הלכך אם ניקב כל תוכו פסול וכתב ב"י ירושלמי בפרק קמא דמגילה ומ"ש הלכך אם כו' אפשר שהוא סיום דעת הירושלמי כלומר בירושלמי משמע שצריך גם בפנים מוקף גויל ולפי זה אם ניקב כל תוכו פסול ואפשר שהוא לישנא דנפשיה שפוסק לפסול כיון דבירושלמי פוסל ובגמרא דידן אינו מבורר שהכשר בהדיא אבל הרמב"ם כתב סתם ניקב בתוך האות כגון תוך ה"א או תוך מ"ם וכן בשאר אותיות כשר ולא חילק בין נקב ממלא כל החלל לשיהא דאינו ממלא וגם במרדכי פרק הקומץ אחר שהביא הירושלמי כתב ומיהו בגמ' לא בעי היקף גויל בפנים וכל רבותינו שוים בדבר עכ"ל וכ"כ ס"ה שבגמרא שלנו מכשיר לגמרי עכ"ל הב"י ומ"מ כ' רמ"י ז"ל דלכתחילה לכולי עלמא לא יכתוב מ"ם או ה"א סביב נקב ויהיה הנקב ממלא סביב חלל כל אותו האות: (עח) ואשמועינן דאין שיעור כו'. משא"כ לפירוש השני והרמב"ם בפ"א מהלכות תפילין כתב [illegible]

היריעות והפרן זו בזו וכשהיא יריעה אחת שלא חיברה אע"פ שמוכנת כאן אין קורין בו עד שיהא כולו מחובר : יז (מנחות דף כט:) **תניא** (פט) ס"ת שיש בו ג' טעיות בכל דף ודף [כ] יתקן ד' יגנז . תנא אם יש בו דף אחת שלימה מצלת על כל הספר . [ל] פירוש שלימה מעיקרא שנכתבה בלא ד' טעיות . א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב [מ] והוא דכתיב רוב הספר שפיר . א"ל אביי לרב יוסף אי אית בההוא דף ג' טעיות מהו . א"ל הואיל ואתיהיב לתקוני מתקן . והני מילי בחסרות [נ] אבל ביתרות לית לן בה . יש טועים בפירושא דהא מילתא כשנסתפקין בכתיבה אם היא מלאה או חסרה עושין אותה מלאה משום דהכא אמר אבל ביתירות לית לן בה. וטעות הוא בידם כי היתרון פוסל כמו החסרון . וה"פ אבל ביתירות [ס] לית לן בה (אבל) אם יש [יותר] מארבע (צ) [ע] דלא מיגניא הגרידה כולי האי (צא) ולא מחזי כמנומר : יח (מנחות דף ל.) **תניא** הכותב ס"ת לא יגמור באמצע הדף כדרך שגומר בחומשין (צב) אלא מקצר ויורד בסוף הדף . איני והאמר רבי יהושע בר אבא [אמר] רב גידל אמר רב לעיני כל ישראל באמצע הדף . באמצע השיטה איתמר . רבנן אמרי אפילו באמצע השיטה. רב אשי אמר באמצע השיטה דוקא והלכתא באמצע השיטה דוקא . גרסי' בפרק הקורא את המגילה (דף יח:) אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן (צג) אסור לכתוב אפילו אות אחת שלא מן הכתב . רב חסדא אשכחיה לרב חננאל דהוה כותב ספרים שלא מן הכתב . א"ל ראויה כל התורה כולה ליכתב מפיך אלא הרי אמרו שאסור לכתוב אפילו אות אחת שלא מן הכתב (צד) :

יט **גרסינן** בפרק התכלת תפילין (דף לח.) כותבי ספרים תפילין ומזוזות. לא התירו להם להפוך היריעה על פניה (צה) אלא פורס עליה את הבגד : כ **גרסינן** בפרק השולח בגיטין (דף מה.) [אמר ר"נ] נקיטינן [פ] ס"ת שכתבו מין ישרף כתבו עובד כוכבים יגנז נמצא ביד מין יגנז. ביד עובד כוכבים [צ] אמרי לה קורין בה (צו) ואמרי לה יגנז. דחיישינן שמא כתבו. גרסינן בפרק הניזקין (דף נד:) ההוא דאתא לקמיה דר' אמי א"ל ס"ת שכתבתי לך אזכרות שבו אינן כתובים לשמן. [ק] א"ל *) ס"ת ביד מי . א"ל ביד לוקח . א"ל (צז) נאמן אתה להפסיד שכרך (צח) ואי אתה נאמן להפסיד ס"ת . א"ל ר' ירמיה נהי דאפסיד שכר אזכרות שכר כולו ספר אמאי אפסיד . א"ל שאני אומר ס"ת שאין אזכרות שבו כתובים לשמן אינו שוה כלום . ההוא דאתא לקמיה דר' אבהו א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני עורות שבו לא עיבדתים לשמן . א"ל ס"ת ביד מי . א"ל ביד לוקח. א"ל מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך נאמן אתה להפסיד ס"ת ומ"ש מדר' אמי . התם איכא למימר טעי בדר' ירמיה . [ר] הכא קפיד עליה אגריה וקאתי וקאמר ש"מ קושטא קאמר . [ש] ירושלמי פ"ק דמגילה הלמ"מ שיהו כותבין בעורות (צט) ובדיו (ק) [ת] מסרגלין בקנה **) וטרכין בשער [א] וטולין במטלית (קא) ודובקין בדבק ותופרין בגידין . וצריך שיהא כותב על הגויל במקום שער ועל הקלף במקום נתוסתו . (קב) ואם שינה פסול

*) עי' ביו"ד הלכות יין נסך סי' קכו **) עי' לעיל סימן כ' במ"ע אות ל'.

רש"י ונ"י . יז ד' יגנז. שכיון שכל כך טעיות יש בכל דף ודף הוי כמנומר ופסול ואין בו תקנה : **מצלת על כולה.** שאפילו ד' טעיות בכל דף ודף או מגלת עליהן הך דף שלמה [ומתקן] : **אי בההוא דף** שלימה שלשה טעיות מאי מגלת או אין מגלת מי אמרינן שלימה בלא טעיות או דלמא שלימה מד' טעיות אבל שלש לא איכפת לן : **הואיל ואתיהיב רשות.** לתקוני ס"ת שיש בו ג' טעיות בכל דף מתקן להך דף בת ג' ומגלת על כולה אע"פ שיש טעיות בכל שאר הדפין: **וה"מ.** דאמרינן ד' יגנז כגון חסרות שחסרו ממנו אותיות אבל יתירות לית לן בה אלא גורדן דלא אמרינן מחזי כמנומר [אלא] כשכותב ומגיהו בהשיטין את מה שחיסר: **יח בחומשין.** של ס"ת כגון [illegible] גמורים כגון בכל מבעיסם ובהר סיני : **מקצר.** השיטין והולך עד שיגמור לעיני כל ישראל בסוף הדף כזה : אף באמצע שיטה. וכ"ש בסוף שיטה דכשר : **באמצע** שיטה דוקא. אבל בסוף שיטה פסול : **אפי'** אות אחת וכו'. כדי שלא יטעה בכתיבתו שלא יחסר ולא יותיר ואפי' יהיה בקי בכל חדרי התורה ויודע אותה על פה כר"ח: **יט להפוך.** יריעה קלף על פניה להגין עליה שלא יעלה אבק על האותיות: **על פניה.** כלומר ושיעמוד הכתב התתון לפי שנוהג בהן מנהג בזיון: **כ מין.** אדוק בעבודת כוכבים כגון כומר ישראל דודאי לשם עבודת כוכבים כתבו: **כתבו** עובד כוכבים יגנז. כדלקמן דיליף לה מדכתיב וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה: **נמצא** ביד מין יגנז. בפק כתבו ספק מינאי ובכר הוא : **נמצא** ביד עובד כוכבים. אמרי לה יגנז מספיקא שמא הוא כתבו ואמרי לה קורין בו דס"ס הוא שמא ישראל כתבו ואת"ל הוא כתבו שמא למכור לישראל כתבו ולא לשם עבודת כוכבים: **ביד הלוקח.** שאם היה ביד הסופר שהוא המוכר יהיה נאמן גם להפסיד הס"ת שהרי שלו הוא עדיין שלא משכו הלוקח ואין אתה נאמן כו' הואיל ואין בידך : וכ"ש מדר' אמי . דהא"ל אין אתה נאמן להפסיד ס"ת : **התם** א"כ למימר. דמיבעי ונתכוון לקנטו ושכור שלא יפסיד אלא שכר אזכרות כר' ירמיה אבל הכא גבי קלפים דיודע הוא שיפסיד כל שכרו ואתי ואמר איניש קושטא קאמר : **ובהורג'ל.** [illegible] רי"ק : **ותופרין.** ין תופרין אותו בגידין : **על הגויל.** אם רוצה לכתוב על הגויל שהוא העור שלא נקלף ממנו דבר אבל הוא שלם כמו שהיה בו בעודו על הבהמה : **במקום שער.** צריך שיכתוב במקום שהיה בו השער ולא על מקום הבשר : **ועל הקלף.** שנחלק העור לשנים ורוצה לכתוב על חצי העליון שהוא נקרא קלף והוא דק מן הדוכסוסטוס : **במקום נתוסתו.** צריך שיכתוב בתחתון שלה והיא הצד שהיה על הבהמה דהיינו מקודש לכן ולא שינה פסול דקים להו לרבנן דהכי

דברי חמודות

(פט) בצבור לא נפיק ואפי' רבנן דתרתי מתיבתא ל"פ כי אם גבי עיבוד שלא לשמה דס"ל לרבנן דתרתי מתיבתא דהוי כאילו לא הוי עלה שם ס"ת דאם חסרה יריעה אחת אין קורין כ"ש הכא דהפסול בכולה אבל בדבר זה הנדון דידן אין הפסול רק במקצת נראה להקל ומותר לקרות בו וכו' ובסוף הסעיף אכתוב עוד מסקנתו ז"ל אבל הטור י"ד סימן רע"ט כתב ס"ת שחסר או יתיר אפילו אות אחת אפי' ק"א בו בדיעבד לא יצא וחוזר לראש הסדר וכ"כ רבינו בתשובה בכלל ג' ס"ת שנמצא בו טעות דע כי כיון שפסול הוא הקריאה שקראו לאו כלום הוא ונמצא שגם הברכה שברכו היא ברכה לבטלה והקוראים בכשר צריך לברך על קריאתם וכ"כ הרשב"א בתשובה וכ"כ מגדול עוז בהלכות תפילין שכך נהגו בכל ספרד וקטלוניא ושכן הסכימו הרמ"ה והראב"ד והרמב"ן והרשב"א ז"ל וגם הרמב"ם בפי' מהס"ת כתב נמצאת למד שעשרים דברים הם שבכל אחד מהם פוסל ס"ת ואם נעשו בו אחד מהם הרי הוא כחומש שמלמדין בו התינוקות ואין בו קדושת ס"ת ואין קורין בו ברבים אבל בשאלה להרשב"א כתב ששאלו השואל שמצא תשובה להרמב"ם שהתיר לקרות ולברך על ס"ת פסול אם א"א להיות להם ס"ת כשר ושכן נהגו בפני גאוני עולם ותמה הרשב"א על תשובה זו וכתב שנ"ל שבילדותו כתב כן ובזקנותו חזר בו וכתב בחיבור לפסול והכלבו כתב בשם גאוני נרבונ"א כדעת אותה תשובה של הרמב"ם והאגור כתב שהרא"ש סובר שאע"פ שנמצא טעות בס"ת אין להחזירו ולהוציא אחר משום דאין לנו ס"ת כשרים שלא ימצא בהם חסר או יתר וכ"כ הרי"א ז"ל וכ"כ המרדכי פ"ג דמגילה נהוג עלמא כוותיה ע"כ וכתב ב"י א"ח סימן קמ"ג דמה שהעיד על הרא"ש עדות בטלה היא דהא בתשובה דלעיל כתב בהפך ממש ואפשר דט"ס הוא באגור וצ"ל הר"ם במקום הרא"ש גם מ"ש דנהוג עלמא כוותיה זהו אפשר לבני אשכנז אבל בני ספרד אין נוהגים אלא כתשובת הרא"ש שכתבתי בסמוך וכן ראיתי תמיד מעשים בכל יום בפני גדולי הדור ומיהו מורי הרב הגדול מהר"ר יעקב בי רב זלה"ה הנהיג היכא דנמצא טעות בספר בשעת הקריאה להוציא ס"ת אחרת ולהתחיל ממקום שנמצא הטעות ולהשלים הקוראים על אותם שקראו במוטעה ואם נמצא הטעות באמצע קריאת התורה גומר קריאתו בספר הכשר ומברך לאחריה ואינו חוזר לברך לפניה כי ברכה שבירך לפניה בס"ת הפסול וכן קריאה שקראו בו עלתה להם בדיעבד וכ"ש לדבר דכיון שהרמב"ם כתב בתשובה להכשיר אין לומר שחזר בו בחיבור אלא ע"כ לומר שמה שכתב בחיבור או לענין קריאה בצבור אלא לענין קיום מצות עשה לכתוב כל אחד ס"ת אבל לענין קריאה בצבור אין טעות מעכב בו וכיון שכן יש לסמוך עליו בדיעבד עכ"ל הב"י ודבריו בלתי מובנים אצלי שהרי הרמב"ם כתב בהדיא שאין קורין בו ברבים ועוד מאי קדייק דא"ל שחזר בחיבור ולמה אין לומר כן וכי לא מצינו לו ז"ל בכמה דברים שחזר בו בחיבור ממ"ש בפירוש המשנה שלו כמו שהגהתי דברי רבינו בספרי תוי"ט בס"ד ובפרט בסדר קדשים וטהרות וגם ב"י עצמו הזכיר כן בכמה מקומות ועוד וכי דבר של תימה הוא זה והלא מצינו לחכמי הגמרא שחזרו בהם בכמה דוכתי ומהדורא קמא ומהדורא בתרא דרב אשי מוכיחות על כולם ובזה מצאתי בכ"מ שכתב על תשובת הרשב"א דלעיל הדכתב שהרמב"ם חזר בזקנותו כתב וז"ל ולפי זה יקשה מ"ש שכן נהגו לפני גאוני עולם ואפשר לומר דהתם בדלא אפשר להו ומ"ש כאן שאין קורין בו בצבור הוא בדאפשר להו ומאחר שכן היכא שנמצא טעות בס"ת מוציאין ס"ת אחר ומתחילין ממקום שנמצא הטעות ומשלימין ז' על אותם שקראו במוטעה דכיון שהוא בדיעבד הוה ליה כמו לא אפשר להו והכי משמע שהרי מן הדין קורין לכתחלה בחומשין אם לא היה מפני כבוד הצבור ואע"ג דהאי הסר במילתיה בדיעבד מיהא יצא וליכא דרבינו הכי דייק שלא כתב ואם קראו בו בצבור לא יצאו ידי חובת קריאה אלא אין קורין בו ברבים דמשמע לכתחלה הוא דאין קורין בו אבל בדיעבד עלתה להם קריאה ואם נמצא הטעות באמצע כו' וכן הנהיג מורי הרב הגדול מהרר"י בי רב ע"כ . וכתב עוד בב"י דחילוק זה שבין לענין קריאה בצבור לענין קיום מ"ע לכתוב כל אחד ס"ת מצאתיו בתשובה להר"ש בן הרשב"ץ בשם הר"ן זהא השמיטתיה דברי הר"ן עצמו דבפרק הקורא שהבאתיה לעיל וכתב עוד הב"י בא"ח בשם הרשב"ץ הביא שם על דברי הר"ן מורי הרב המחבר היה תופס דברי הר"ן עיקר וקרוב לשמוע כדי ליישב דברי הרמב"ם בתשובה עם דבריו בחיבור וכך אנו נוהגים אחריו עכ"ל הב"י וכתב רמ"א דאין חילוק בזה בין שנמצא הטעות בס"ת ראשונה ובין שנמצא הטעות בשניה שקורין בה חובת היום למפטיר וכתב עוד בהגהותיו לא"ח סימן קמ"ג בשם המרדכי פ"ב דמגילה שאם כבר קראו ג' פסוקים ואפשר להפסיק פוסקים שם ומברך אחריה ומשלימין המנין בס"ת האחרת שמוציאים וכתב עוד בשם האגור הא דמוציאין אחרת דוקא שנמצא טעות גמור אבל משום חסרות ויתירות אין להוציא אחרת שאין ס"ת שלנו מדויקים כל כך שנאמר שהאחרת תהיה יותר כשרה והכל בו והאגודה כתבו דבשעת הדחק שאין לצבור רק ס"ת פסולה ואין שם מי שיוכל לתקנה יש לקרות בו בצבור ולברך עליה [illegible] המקילים לא הקילו באותו דאתמר בהדיא בגמרא שאם חסרה יריעה אחת אין קורין בו וכתב בנ"י בפרק הניזקין וז"ל כתב רבינו להלכה ולא למעשה שאם נמצא בס"ת טעות בה' מן החומשים שמותר לקרות בשאר חומשים דהא אין חומשים מעכבין זה את זה אלא משום כבוד הצבור וכיון דהס"ת שלם שפיר דמי עכ"ל ורמ"א הביאו למעשה בא"ח סימן קמ"ג ונמשך אחריו [illegible] דמ"מ אי מפרש כהתוספות והר"ן דדוקא יריעה אחת פוסלת א"כ אפילו באותו חומש נמי יקראו בו ואם אין חילוק בין תיבה ליריעה א"כ בשאר חומשים נמי לא יקראו דהא לא הוי למלתיה ותדע מדבעי בגמרא למפשט בעיא דמהו למקרי בחומשים בצבור מהא דס"ת שחסר יריעה אין קורין בו וא"כ על כרחך צריך לפרש אין קורין בו בכל ס"ת אפילו בשאר החומשים כו' ולמסקנא דסבירא לן דאין קורין בחומשים איך נאמר דמותר לקרות בצבור בס"ת שחסר בו דבר זה לא יתכן אי חבינן חסרון תיבה או אות חסרון וכתב עוד וא"ת אי חסר כשר מ"מ היאך קורין בע"פ כדאמרינן במגילה לעיל לא הוה דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרן בע"פ ותירץ דלא קשיא דהא אמרינן בסדר יומא גבי כ"ג דבעשור שבחומש הפקודים קורא ע"פ ופריך וניתי ס"ת אחריני ומשני משום פגמו של ראשון וה"נ משום פגמו של ראשון כי לפי דבריו דלעיל דאין התורה פסולה לכך מותר לקרות בע"פ ובודאי לענין לכתחלה אסור להוציא את הס"ת שיש בו חסרון לקרות אותה פרשה דהא דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרן בע"פ אבל לענין אם אין החסרון באותה פרשה שקורין בו אפילו לכתחלה שרי להוציא אותה ולקרות בו אבל בודאי אסור להשהות ס"ת שאינו מוגה כדאיתא בפרק ב' דכתובות (וכתב רבינו ג"כ לעיל ריש הלכות). כשקראו בס"ת ומצאו בה חסר או יתיר קורין בה ואין להכניסה ולהוציא אחרת דשייך בזה משום פגמו של ראשון ולא עוד אלא שאם יש תוספת אותיות או תיבות בודאי מותר לקרות בה אפי' לכתחלה ומכ"ש שא"צ להוציא אחרת וכן אם חסר בה אותיות שבשביל אותה החסרון אין נשתנה הקריאה כגון במלא וחסר מותר לקרות בה דלא שייך לומר האסור משום דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרן בע"פ דהא לא שייך בחסר אות שהיה צריך להיות מלא אבל החסרון המקלקלים הקריאה בזה יש להסור ולא משום שהיה ס"ת פסולה אלא משום דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרן בע"פ דלא שייך בזה כמו דאמרינן ביומא דמותר לקרות בע"פ ולא להוציא אחרת משום פגמו של ראשון דהכא לא שייך פגמו של ראשון כיון דקי"ל דס"ת פסולה היא מ"מ יראה דאותו חסר יקרא בחומש וא"צ להוציא ס"ת אחרת כלל ולא שייך כאן אין קורין בחומשין בשביל כבוד הצבור דלא שייך לומר כך כיון שיש כאן ס"ת הרי כבוד הצבור איכא רק שקורין תיבה אחת או שתים אין זה ממעט כבוד הצבור כיון שכל הקריאה היא בס"ת רק תיבה אחת או ב' ועוד יש לי לומר שלא אמרו דברים שבכתב וכו' רק כשהוא דבור שיכול לומר בלבד כמו ובעשור לאדם הוא וייסף של יוה"כ אבל תיבה אחת שאין לה משמעות כלל בלבד וצריך לצרף אותו אל דיבור שהוא עמו אין זה נקרא דברים והוא דומיא דדברים שבע"פ דודאי דברים שבע"פ אין לפרש רק דברים שהם ענין אחד וכן פירוש דברים שבכתב כו' היינו כשהוא דיבור שלם אבל על תיבה שאין זה דיבור ואות טפילה אל הכתוב דהאי לאומרם בע"פ עכ"ל ומ"מ בחסרון אותיות המקלקלים הקריאה כו' דלא שייך פגמו של ראשון כיון דקי"ל דס"ת פסולה היא תמיהא לי דהא הוא סובר וקים ליה דכל שאינה חסרה יריעה לאו ס"ת פסולה היא ושמא לא כתב כן לסברא דנפשיה אלא שיש לנהוג לאיסור בכל כי האי גוונא ולומר דפסולה היא וכוב מסיק וכתב וז"ל ומ"מ נראה פשוט דס"ת שהיה חסרה תיבה או אותיות מותר לקרות בה בצבור כי לקריאה בצבור היא כשרה [illegible] נאמר יקרה בעיניהם התורה נדדו להחמיר שלא יקילו ראש באותיות התורה שאם הוסיף אות או גרע אות כאילו מחריב כל העולם כולו כדאיתא בעירובין רפ"ק וגם כיון שאין אנו מבחינים בס"ת רק לענין קריאה אם יקילו אנו בקריאה [illegible] לנהוג כדברי התוס' והר"ן ופשוט הוא עכ"ל וכן רש"י ס"ל כהתוס' והר"ן כנראה מתוך דברי התוספות והרי יש לנו לרבינו מהר"י ליווא ז"ל גאוני עולם שהזכיר הרמב"ם בתשובתו דמסייעים [illegible] דלתא וגם גאוני נרבונ"א שהזכיר הכלבו ומטה [illegible] דהאגור וגם מצאתי בפסקי מהרא"י סימן ע' שכתב ראיתי את דודי מורי הקדוש מהר"ר אהרן זצ"ל שהורה הלכה למעשה בההיא דתשובה [illegible] שאין לקרות בס"ת אחרת אם ימצא טעות בקריאת התורה וכן אנו נוהגים אחריו עכ"ל ומדכתב אם נמצא טעות ולא חילק בין רב למעט ש"מ דכדברי התוספות והר"ן ס"ל דדוקא כשהיא חסרה יריעה אין קורין בה [illegible] הלכך כשר הדבר לנהוג כך שאין להכניס ולהוציא אחרת וגם עשה נכון הוא הא דכתב האגור דאין לנו ס"ת כשרים במלא וחסר [illegible] מהרא"י גדול בהוראות כך נהג ועוד דאין זה אלא תקנת גדולים ואינה אלא מן התורה ממש ותו שב ואל תעשה [illegible] לפגמו של ראשון כך נ"ל : (פט) ס"ת שיש בו ג' טעיות. כתב הרשב"א בתשובה ס"ת שיש בו ג' טעיות אסור לקרות בו עד שיגיהנו כי הוא מוחזק כמוטעה כתלת זימני ע"כ ועיין בסעיף דלעיל : (צ) **דלא** מיגניא הגרידה כולי האי. וכבר כתבתי דברי המרדכי בזה דצריך להרחיב האות כו' ופסקו רמ"א בהגהותיו : (צא) **ולא** מיחזי כמנומר. וכתב הטור שאלה לרבינו ז"ל בכלל ג' [illegible] ולפי שנוהגין לעשות ס' שיטין ביריעה (כדלקמן סוף ההלכות) אם יכול לנתוק שני שיטין או ג' ולכתוב במקומה ד' או ה' ולהכניס מה שדילג תשובה לא יתקן בעיני למחוק ב' שיטין או ג' ולכתוב ד' או ה' להכניס מה שדילג שממעט בכתב ומחזי כמנומר וטוב לתלק היריעה ע"כ וכתב הסופרים נהגו לתקן עיין סעיף כ"ז : (צב) **אלא** מקצר ויורד. פירש"י מקצר השיטין וכו' ואם אין בפסוק האחרון תיבות כמנין השיטות כו' כתב רבינו לעיל ב' ס' שיעבה אותיות הרובות מלמעלה למטה כו' וכתב העתיק מלמטה למעלה ונמשך אחריו רמ"א בהגהותיו ואולי משום דהט"ע [illegible] אחד הדין שלה בין יורד ענינו שבאן במבליע כמה שיטין כאחת . (צג) **אסור** לכתוב אפילו אות אחת שלא מן הכתב. וכתב הר"ן בפ"ב דמגילה דמוכח בירושלמי שאם כתב שלא מן הכתב אסור לקרות בו שלא בשעת הדחק [illegible] דוקא לכתחלה אבל אם עבר וכתב שלא מן הכתב לא פסל וי"א אם אותן פרשיות שבתפילין יכול לכתוב בס"ת שלא מן הכתב הואיל [illegible] נאחה אגב להקרות לסופר אלא א"כ אחר הסופר וקורא בפיו קודם שיכתוב שלא יטעה כדגרסינן בפ"ק דב"ב הקב"ה אומר ומשה אומר וכותב וכ"כ סה"ת וסמ"ק והגהות מיי' והתוס' בקומץ וכתב ב"י א"ח סימן ל"ב דמשמע מדברי סמ"ג דהיינו לכתחלה אבל בדיעבד אינו נפסל בכך וז"ל המרדכי ס"ל וימת שם משה סי"ג רש"י ומשה אומר וכותב (לאפוקי יש ספרים שאין כתוב בהם רק ומשה כותב כמו שהזכיר בס"ה סימן קנ"ה) מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע מכאן יש להוכיח דס"ת תפילין ומזוזות הסופר צריך להוציא בפיו לקרות הוא עצמו פן יטעה רק בדברי פורענות כגון מן וימת ואילך לא היה קורא אלא כותב וכן ברוך בן נריה לפי שהן קינות וצריך ליזהר על כך ע"כ ומכל הלין לא משמעינן אלא להפיק שיהא אחר מקרא לו אבל אם הוא כותב מתוך הספר בזה לא אמרו שצריך ג"כ שיקרא בפיו אבל הטור א"ח סימן ל"ב כתב בזה הלשון וצריך שיכתוב מפי הכתב ויקרא כל תיבה ותיבה קודם שיכתבנה [illegible] ב"י י"ד סימן רע"ד דהא בס"ת ס"ל לפי שסמך על מה שכתב שם בהלכות תפילין ע"כ ומדברי הר"ר מנוח דלעיל מוכח דכ"ש בס"ת ולא מיחת קשיא לי דבש"ע א"ח סימן ל"ב סעיף ל"א כתב אם אינו כותב מתוך הכתב לא יכתוב ע"פ במקרא אותו אחר אא"כ יאמר הוא ויקרא בפיו. ע"כ ואני תמה דהא נשמע מתוך דברי הטור דאף בכותב מתוך הספר מצריך שיקרא כו' דאי הכתי קאמר לא הל"ל ושיקרא כו' אלא הל"ל או שיקרא כו' ובש"ע י"ד סימן רע"ד סעיף ב' בפניו כלשון הטור [illegible] הם נפרש אותם למי שאורות לו בפיו וה"נ למי שאינו שגורות לו וכותב מתוך הכתב שצריך שיקרא כל תיבה ותיבה בפיו אלא [illegible] : (צד) **תניא** בפרק קמא דמסכת סופרים [illegible] רשאי לכתוב אלא אם כן יודע לקרות וכתבו המרדכי בסוף הל' תפילין : (צה) **אלא** פורס עליה את הבגד . או כופלה הרמב"ם בפ"ה מה"ת : (צו) **וא"ל** יגנז כו'. וכך היא גירסת הרי"ף דהך א"ל גורס בסוף דלא כגירסת הגמרא שהיא הפיך ומשום כך כתבו הרמב"ם בפ"ה מה"ת אבל לגירסת הרי"ף ורבינו נראה דפסקי דיגנז [illegible] דבבב"ג שכיח טפי עכ"ל ועיין בפרק הבולה סי' מ"ט ומ"ו : (צז) **נאמן** אתה להפסיד שכרך. וכתב המרדכי בפרק הניזקין הקשה תלמיד לרהב"ה ויתן לו לכל הפחות כשכר חומש בעלמא ללמוד בו תינוקות ותירץ [illegible] ס"ת הפסדי מדין יותר מחומש זה לא יתן ע"כ ועיין בפרק הגוזל עולם סי' י"ז : (צח) **ואי** אתה נאמן להפסיד ס"ת. [illegible] נאמן כו' אבל מתחלה [illegible] דע דאפסיד שכרי בעיבוד העורות שלא לשמן אפ"ה פליגן דמסתמא ידע והלכך מתוך [illegible] וכ"ש הכא כשהוא אומר בהדיא יודע אני כו' דאמרי' מתוך כו' : (צט) **ובדיו** . מפורש לעיל סימן ו' : (ק) **מסרגלים** בקנה . עיין סעיף כ"ס : (קא) **ודובקים** בדבק טוב . עי' ס ס י"ד : (קב) **ואם** שינה פסול . עיין בסעיף י"ם :

מעדני יום טוב

שחסר : יז [כ] **יתקן.** עיין מ"ש לקמן בשם המרדכי : [ל] **פי'** שלימה מעיקרא כו'. דאי יכול לתקן בתה שיחזור ויכתוב דף אמאי יגנז כ"כ התוס' : [מ] **והוא** דכתב רוב הספר שפיר. וא"ת כיון דבעינן שיהא רוב הספר מתוקן למה צריך דף א' שאין בו ד' טעיות מאחר שרוב הספר מתוקן הרי יש בו כמה דפים שאין בהם טעיות וי"ל דרוב הספר אותיות הספר כתובים כתקנם ואין לך דף שאין בו כמה טעיות וקאמר דאפ"ה אם אין בדף א' יותר מג' טעיות מאחר שרוב אותיות הספר כתובים כתקנה מגלת אותו דף על כל הספרים ומגיהין אותו אף ע"פ שיש בכל שאר דפים ל' או מ' טעיות או יותר בכל אחת כ"כ ב"י סימן רע"ט ובכסף משנה פ"ז יהיב טעמא דאם אין רוב האותיות מתוקן לא מהני הדף משום דרובו ככולו : [נ] **אבל** ביתירות לית לן בה. ומפרשי' בגמ' חסירות מאי טעמא לא אמר רב כהנא משום דמחזי כמנומר : [ס] **ה"ג** בס"א לית לן בה אם יש יותר מארבע דלא מגניא הגרידה כולי האי : [ע] **דלא** מגניא הגרידה כולי האי . וכתב המרדכי וז"ל ואם תאמר איך יתקן הא אמרינן במס' סופרים הפסיק באמצע השם יותר ממלא אות קטנה שהוא שיעור בין תיבה לתיבה לא יקרא בו (וכתבתיו לעיל) ויש לומר אחר הגרידה אם יוכל להאריך האותיות מלפניהם כשר הדבר בעיני ואם לאו ימחוק ואות אחת גדולה יכתוב במקום השתים. ושאלתי לר' ואמ"ל דההיא דמתניתין איירי בענין שיכול למלאות האויר על ידי שיאריך האותיות וההיא דמ"ס שאין יכול להאריך ודותק ומה שפירש נמי שימחוק האותיות אין נראה דא"כ בחסירות נמי יכול למחוק ולכתוב קטנות ועוד דההיא דמ"ס אמאי לא יקרא בו יעשה כן ואם היינו מפרשי' לא יקרא בו עד שיתקן היה ניחא וכן משמע מדלא נקט יגנז ומיהו איכא למידק לתוספתא מדלא תנא יתקן ועוד דאי איירו תנא יגנז ה"א דפסול לגמרי וזה אינו דאפשר להסיר הדף או היריעה ועל כל הפירושים ק"ל דאיך יוכל לעשות כתיבה דקה או גסה יותר משאר הספר הא אמרינן (לעיל סימן ע') לא ימעט הכתב לא מפני הריוח שלמטה ולא מפני הריוח שלמעלה ואין נראה לחלק בין אורך לרוחב ואין לחלק בין כתיבה קטנה לגדולה וכו' וסוף דבריו ולא ידענא מאי אידון בה ע"כ והב"י סימן רע"ט כתב ולע"ד נראה לומר דודאי במתניתין איירי ביכול למלאות האויר ע"י שיאריך האותיות והא דאמרינן לא ימעט הכתב וכו' היינו לכתחלה אבל היכא דא"א לתקנו בע"א ש"ד ע"כ ועיין בד"ח: **ה"ג** בפרק הקורא את המגילה למפרע : כ [פ] **ס"ת** שכתבו מין ישראל. עיין בהלכות תפילין סימן ג' : [צ] **אמרי** לה קורין בו. פי' בקונטרס דה"ל ספק ספיקא דשמא ישראל כתבו ואפילו כתבו עובד כוכבים שמא כתבו למכור לישראל ולא לשם עבודת כוכבים ואין נראה דרב נחמן קאמר כתבו עובד כוכבים יגנז והיינו אפילו כתבו למכור לישראל דלקמן מפרש טעמא משום כל שאינו בקשירה אינו בכתיבה אלא טעמא דאמרי לה קורין בו משום דאיכא למתלי טפי שישראל כתבו דאין דרך עובד כוכבים לכתוב. תוס': [ק] **א"ל** ס"ת ביד מי. עי' בדברי רבינו פ' הניזקין סימן י"ג : [ר] **הכא** . איכא למימר קושטא קאמר ומה ששאל לו ס"ת ביד מי כדי לברר דבריו דאע"ג דאינו בידו נאמן כמ"ש רבינו בפרק הניזקין שם : [ש] **ירושלמי** בפ"ק דמגילה. הלכה י"א : [ת] **ה"ג** מסרגלין בקנה וטרכין בשער וברי"ף ל"ג בקנה ועיין לעיל ריש סימן ג' : [א] **וטולין** במטלית .

עיין

פסול: (קג) ולא יהא כותב [ב] חציו על עור וחציו על קלף (קד) ואין כותבין אלא על עור של בהמה טהורה שנאמר למען תהיה תורת ה' בפיך [ג] מן המותר בפיך. [ד] היריעה שבלתה לא יטול בתים (ולא יחזור) *[ויחזיר] בתים. אבל נוטל ג' ומחזיר ג'. ומה שהוא מחזיר כמדת כתב הראשון. לא יעשה חציו גויל וחציו קלפים. אבל עושה חציו גויל [ה] וחציו לצבאים. אף על פי שאינו מן המובחר. מנין השיטין נהגו ע"פ מסכת סופרים (פ"ב) לעשות [ו] מ"ח או ס' שיטין וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ז מהלכות ספר תורה) שנהגו הסופרים שלא לפחות ממ"ח ולא להוסיף על ס': ובשם הגאונים כתב הרב ר' יהודה בר' ברזילי מ"ב. וסימן לדבר ה' ב"ש סיני בקודש

ספר העתים

אמר רב נטרונאי קלף של ס"ת אם אפשר לעבדו ישראל לשמה מצוה מן המובחר. ואם לאו ילך אצל עובד כוכבים ויאמר לו קלף לס"ת אני צריך. וכשמעבדו עובד כוכבים לשם ס"ת יסייע עמו ישראל מעט. וכה"ג הוי עבוד לשמה. [ז] ושאלתם שאין כאן מי שיודע לתקן גוילים [ח] ולא דק (והוינן) [ט] והוצרכו לכתוב ס"ת ומלאו קלפים שבאו ממקום רחוקים להם רשות לכתוב [י] באותן קלפים או לא. הוו יודעים שעיקר קלפים שאתם אומרים לא הכשירו רבנן דתרתי מתיבתא לכתוב בהן ס"ת ולקרות בו בצבור. ולא התירו אלא מר [כ] רב משה מחסיא ז"ל [בלבד] הוי קרי להדק קלף. [ל] ולא קלף ניכר. חיפה אמיה דמגילה ולא קמיח ולא עפיץ. ולענין מגילה תנן כתבה על הדפתרא לא יצא ודפתרא מליח וקמיח ולא עפיץ וכ"ש דק דלא קמיח. מיהו בבנים הללו כיון שאין מי שיודעים לעשות אותו גויל כתקנו וכי אתו לעפוציגהו טורחין הרבה ס"ת רוב הצבור סמכו עליו כדאשכחן דרב *והב"ה לביר ורב משה סמכו עליו וקא קרו ביה בצבור [מ] לבר מן המהדרין ומדקדקין במצות לא קרו אלא בגויל כהוגן. ולענין עבוד לשמה רבנן דתרתין מתיבתא סבירא להו דכל שלא לשמה מיעבד לאו כהוגן הוא ופסול למיקרי ביה בצבור. דהכין עבדי רבנן מעשים. ומר רב משה (ס"א גאון) ז"ל הוה פליג נמי בהא והיה אומר דמצוה מן המובחר למיעבד עבוד לשמה. אבל מהורת ס"ת כשר שקורין בו בצבור לא נפיק. ואית לנא ולרבנן דקדוקא בהא מילתא לדחויי לדמר רב משה. אלא מיהו אתם שאין במקומכם מי שעושה גויל [נ] ולא דק אם יש במקומכם ס"ת כהוגן השמרו וקראו בה בצבור ואם לאו אל תשביתו קריאת ס"ת בצבור מפני זה שהרי הכתוב אומר (תהלים קיט) עת לעשות לה' הפרו תורתך. [ס] ורבי יוחנן ור"ל [ע] מעיינין בספרי אגדתא בשבתא (גיטין דף ס:) וסמכי אהאי קרא אף אתם עשו ס"ת מן דק אע"פ שאינו מעובד לשמה. דמר רב משה גאון כדי הוה לסמוך עליו בשעת הדחק וכ"ש על דרך שאמרנו עת לעשות וגו'. אבל אם יש לכם יכולת להחזיר את ירושת הדק לידי מתוח ולהעביר עליהם סיד לשמה הרי יצאתם ידי עיבוד לשמה. ואם [פ] אין יכולת לעשות כתבו בו ואף ע"פ שאין מעובד [צ] לשמה: **סליק ספר העתים**

רש"י ונ"י. תמיד ספי ומתקי"ע הכתב יותר: **חציו גויל כו'**. משום דבעינן זה אלי ואנוהו וזה אינו נוי אבל אינו נפסל בכך מדלא קתני פסול: **מן המותר בפיך**. דהוא בהמה טהורה: **סליק הלכות ספר תורה**

מעדני יום טוב

עיין בהלכות תפילין סוף סימושה רבה: [ב] **חציו** על עור. והטור ס"ס רפ"א העתיק חציה ע"ג גויל וכ' נ"י דעור הייטו גויל וקרי ליה עור לפי שהוא שלם: ובגם בירושלמי אבל כותב חציו על עור בהמה טהורה וחציו על עור חיה טהורה אבל גם בגרי"ף ליתא: [ ] **מן** המותר בפיך. עיין לעיל סימן ב': [ד] **היריעה** שבלתה לא יטול בתים גרסי'. והב"י סימן ב' כתב שהוא ג"כ ירושלמי ולא היא אלא היא במס' סופרים בגויס היא נפ"ב וכתב הטור דמממא דתלתא לפי שה"א שיטו אותן במחליף דומות לגמרי לאמרם לכך צריך שיהא לפחות שלשה דומות ואז לא יהא נראה כל כך בשינוי ע"כ: [ה] **וחציו** לצבאים. קלפים גרס במס' סופרים וז"ל דקלפים של צבאים דומים קצת לגוילי בהמה: [ו] **מ"ח** או ס' שיטין. וכך שנים שהם הלכה ו' בשיטין טתנים עמם כמספות מ"ב ורבבות של ישראל ובזקני של ישראל ע"ב וכתובות של מתנה תורה ל"ח הכל לפי הכתב המספות שנא' ויכתב משה את מוצאיהם כרבבות ישראל שנאמר כתב לך ואת ישראל (במ' כי תשא כתב לך וגו' כרתי אתך ברית ואת ישראל) מה ישראל בס' רבוא אף שיטה של תורה בס' רבוא בזקנים ע"ב שנאמר אספה לי שבעים איש ויאצלו בני אלהים במתנה ומשה בכתובים שבעים ובניס ובתוכחות ל"ח שנאמר אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת עכ"ל ואף הרמב"ם בפ"ז מהלכות ס"ת כתב כדברי רבינו והגהות שם שכיוון לברייתא זו אלא שכתבו מ"ח מטעית וזה תימה שהרי לא כתבו באלה מטעי כי אם מ"ב וכתב"ש שם בפרש"י ובליתי לומר כי מ"ח כנגד מ"ח ערי הלוים אלא שלא ראיתי בפרשה שהוא כמו לכך ואולי שאין צורך כי הלא כמה ר"ל כל שבט גרי תופשי התורה שמה כענין שנאמר יורו משפטיך ליעקב וגו':

ספר העתים [ז] ה"ג בס"א ושאלתם מקום שאין בו מי. אך לקמן נראה דגירסת ספרינו עיקר: [ח] **ולא** דק. פי' קלף כ"כ הטור בסימן רפ"א ועיין לקמן וסיין ל"ג בס"א: [ט] **ה"ג** בס"א והוצרכו לכתוב ס"ת ומלאו קלפים: [י] **ה"ג** בס"א באותן קלפים ס"ת או לא: [כ] **ה"ג** בס"א רב משה גאון מחסיא ז"ל בלבד והוא קרי ליה לדק קלף: [ל] **ולא** קלף ניכר. כלומר אותן דק שאתם אומרים: [מ] **ה"ג** בס"א לבד מהמהדרין: [ ] **ולא** דק. כלומר קלף בנעשה כדין קלף: [ס] **ור'** יוחנן ור"ל כו' בגמ' דר"פ כל כתבי: [ע] **נ"ל** דק"ג הוו מעיינו בספרי אגדתא: **ה"ג** שמר רב משה גאון כדי: [פ] **ה"ג** בס"א אין לכם יכולת לעשות כן כתבו: [צ] **ה"ג** בס"א לשמם וקראו בו בצבור: **סליק ספר העתים**

דברי חמודות

(קג) ולא יהא כותב חציו של עור כו'. וכתב הטור סי' רע"א שאם כתב כן פסול וכ"פ הרמב"ם בפ"ז מהלכות ס"ת: (קד) אין כותבין אלא על עור בהמה טהורה. אבל על עור נבילות וטריפות כשרין כדלעיל סי' ב' ועיין שם ס"ס:

סליק הלכות ספר תורה

הלכות — הלכות מזוזה — קטנות

א (מנחות דף כח.) **שתי** פרשיות שבמזוזה מעכבות זו את זו. פשיטא אמר רב יהודה לא נצרכה אלא לקוצו של יו"ד הא נמי [א] פשיטא. לא נצרכה [ב] אלא לאידך דרב יהודה אמר רב כל אות שאין מוקף גויל לה מד' רוחותיה פסולה. ולעיל בהלכות ס"ת כתבתי מהו קוצו של יו"ד [ג] והסיה דניקב תוכו של ה"א והסיה דשעטנ"ז ג"ץ: **ב** (שם דף לד.) **ת"ר** וכתבתם יכול יכתבם על האבנים (א) נאמר כאן כתיבה ונאמר להלן כתיבה מה להלן בספר [ד] אף כאן בספר. והיכא דאיסתמיט בה אות אחת אין תולין אותה. דגרסינן בירושלמי (דמגילה פ"ד) תולין בספרים [ה] ולא בתפילין ולא במזוזה: **ג** (מנחות דף לא:) **אמר** רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן (ב) מזוזה שעשאה ב' וג' ואחת [ו] כשרה (ג) ובלבד שלא יעשנה כקובה וכזנב. כקובה אחת שתים ושלש. כמו אהל שהוא צר למעלה. כזנב ג' ב' ואחת. אמר רב חסדא על הארץ בשיטה אחרונה איכא דאמרי בסוף שיטה כגבוה שמים על הארץ (תהלים קג) וא"ד בתחלת שיטה כדמרחקי שמיא מארעא. וכבר עבדו ליה ספרא תקנה ברים שיטין כי היכי דתהוי על הארץ ברים שיטה אחרונה. ומאי ניהו [ז] שמע ה' הדברים לבניך ובשכבך בין והיה מצוה בכל יורה עשב פן והשתחויתם השמים ואבדתם [ח] ושמתם אתם בדרך ובשעריך אשר על הארץ. קדמאה לטוטפת (ד) [ט] ידך חסר. בתרא לטוטפת. קדמאה מזוזת בתראה מזוזות. והירכך חסר וי"ו הטבה לאבתיכם חסר וי"ו: **ד** **אמר** רבי חלבו חזינא לרב הונא דכריך לה [י] מאחד כלפי שמע [כ] ועושה פרשיותיה סתומות. מיתיבי אמר ר"ש בן אלעזר ר"מ היה כותבה (ה) על הדוכסוסטוס [ל] כמין דף (דף לב.) ועושה לה ריוח למטה וריוח למעלה ועושה פרשיותיה פתוחות. אמרתי לו מה טעם. אמר לי לפי שאין סמוכות מן התורה. וא"ר חננאל אמר רב הלכה כרשב"א. תרגמא אריוח. וכמה יהא ריוח. אמר רב מנשיא בר יעקב ואמרי לה א"ר שמואל בר יעקב כמלא אטבא דספרא. פירשו הגאונים כרחב אלי לפוץ. וריוח שמן הצדדים לא פירש (ו). ונראה שצריך להניח בתחלתו כדי לגול [מ] קלף כיון דנכרכת מאחד כלפי שמע כמו בספר תורה למ"ד *בתחלתו הוא עגול. אבל בסופה אין צריך ריוח: **ה** **רב נחמן** בר יצחק אומר מצוה לעשותן סתומות ואי עבדינהו פתוחות שפיר דמי. ומאי פתוחות דאמר רשב"א אף פתוחות. וכן נמי הא דקאמר על הדוכסוסטוס היינו אף דוכסוסטוס, דבפרק המוציא יין (דף עט:) אמר רשב"א ר"מ היה כותבה על הקלף מפני שמשתמרת. וה"נ אמר בשמעתין דמצות מזוזה אדוכסוסטוס ואם שינה וכתבה על הקלף כשרה והתם קאמר דכותבה על הקלף מפני שמשתמרת. ודין פרשה פתוחה ופרשה סתומה כתבתי לעיל בהלכות ס"ת (סי' יג) והאידנא נהגו להניח מעט חלק בתחלת שיטה ואחר כך מתחיל והיה אם שמוע והייט פתוחה לפי הירושלמי ומסכת סופרים (פ"ב) ותלמודא קאמר והאידנא נהוג עלמא בסתומות כרב (הונא). ושמא סמכינן אירושלמי דפליג אגמרא דידן. דמסקינן דכי קאמר רב אריוח ולא אפתוחות: [נ] ובירושלמי פסק רב בהדיא כמ"ד סתומות וה"נ בירושלמי (דמגילה פ"א) מזוזה לית תטיי הוי פתוחה ולית תטיי הוי סתומה. שמואל בר רב שילה בשם רב אמר הלכה כדברי האומר פתוחה שאין זה מקומה. פתוחה מראשה פתוחה פתוחה מסופה פתוחה פתוחה מכאן ומכאן סתומה. ולשון הירושלמי תמוה דלכאורה משמע דאם סיים הפרשה באמצע השיטה [ס] והתחיל לכתוב באמצע השיטה דהוי סתומה [ע] וכבר אמר דאם פתוחה מראשה או מסופה דהויא פתוחה. ופי' רש"י דקאי לפרושי מילתא דרב דהאי דאמר הלכה כדברי האומר פתוחה היינו שיעשנה פתוחה מראשה או פתוחה מסופה או פתוחה באמצע ומכאן ומכאן [פ] סתומה. ומכאן ומכאן דקאמר [צ] אסתומה דבתר הכי קאי. והכי פי' או פתוחה

רש"י ונ"י. **א** שתי פרשיות שבמזוזה. שמע והיה אם שמוע: **כתב אחד**. אות אחת: **מעכבן**. אם נחסר מהם אפילו אות אחת נפסל הכל לפי שכולן מצוה אחת דכתיב וכתבתם שתהא כתיבה תמה: **פשיטא**. דאות אחת מעכבתן דכתיב וכתבתם כתיבה תמה: **קוצו של יו"ד**. רגל ימיני של יו"ד: **הא נמי פשיטא**. הא לא נעשית האות: **שאין גויל מוקף לה**. שמדובק באות אחרת והייט דקתני כתב אחד דעיבכן כלומר הלכות מעוט אות אחת מעכבת למזוזה ותפילין: **ב להלן** כתיבה. וכתב לה ספר: כשירה: **שלא** יעשנה קובה. כזה: **ג ב' וג' וא'**. כלומר שכותב בשיטה א' שתי תיבות ובשיטה שלמטה ממנה בשיטה אחת שלשה תיבות ובשלישי בשיטה אחרת תיבה אחת דהיינו כאהל רחב מלמטה וקצר מלמעלה דהייט א' ב' ג': **זנב**. ג' ב' וא' כזה: **בסוף** שיטה. שכתב כימי השמים על הארץ *) בשיטה אחת שצריך שיהו שמים על הארץ דמשמע כגבוה שמים על הארץ כן יאריכו ימיכם: **בתחלת שיטה**. כלומר לא יכתוב בשיטה אחרונה אלא ב' תיבות הללו שהם על הארץ דמסיים בשיטה הסמוכה לאחרונה כימי השמים דמשמע כן יאריכו ימיכם: **ד דכריך** מאחד כלפי שמע. לאחר שנכתבה כופלה מצד שמאל לצד ימין כשגוללה דגלת והיינו מאחד כלפי שמע שראש השורה שמע ישראל וסופה ה' אחד והתחיל לכופלה מאחד וקופל ובא עד שמע: **ועושה פרשיותיה** סתומות. ועוד ראיתי שבעת כתיבה (כה) עושה פרשיותיה סתומות בין שמע לוהיה אם שמוע: **סתומה**. היינו שמניח ריוח באמצע ויש כתב מכאן ומכאן ... אחר שנקלף מן השער לצד העליון הוא ... הגויל: **על דוכסוסטוס**: **כמין** דף. כמין עמוד שבספרים ארוכה וקצרה: **ריוח**. גליון מלמעלה ומלמטה: **פתוחות** שמסיים פרשת שמע באמצע שיטה ומתחיל והיה אם שמוע בתחלת שיטה: **אמרתי** לו. רבי מה טעם אתה עושה אותן פתוחות והלא בתורה סתומות הן אותן ריוח של אחר בשעריך סתום (לצד שמאל של שיטה) והכיות באמצע השיטה: **א"ל** הואיל ובתורה אינם סמוכות. הכך שתי פרשיות אין כתובה זו אלא זו כתובה בויהיה עקב לפיכך אנו עושין פתוחות: **תרגומא** אריוח. כשפסק הלכה כרשב"א אריוח קאמר שמצוה לעשות בה ריוח מלמעלה ומלמטה: **אטבא** דספרא. גלוסין עך סדוק הנושק דפי קונטרס שלא יכפלו: **ה אף** [פתוחות]. כלומר שאינו נפסל אם שינה אע"פ שמצותה בסתומה: **על** הקלף. נקרא קלף חצי העור העליון שהוא השיער ונקרא דוכסוסטוס חצי העור שהתחתון הדבק לבשר ותפילין נכתבים על הקלף בצד פנים האמצעיים שבעור לא מצד השיער ומזוזה נכתבת על דוכסוסטוס להצד שחולק את העור לא מצד הדבוק בבשר:

מעדני יום טוב

[א] **פשיטא** כו'. קאי אסיפא דהא דב' פרשיות כו' פיסקא דמשנתינו היא דתנן בה הכין שתי פרשיות שבמזוזה מעכבות זו את זו ואפי' כתב א' מעכבן והיה כ"ל לגרוס כן בדברי נ"י דהא לקמן ריש הלכות תפילין גרס הכי אלא לפי שגם בגמ' בכך פיסקא ליתא הלכך לא שלחתי בו יד להגיה: [ב] **אלא** לאידך דרב יהודה אמר רב דלאמר רב יהודה אמר רב גרס בגמ' אבל בגרי"ף הגי' כמו שהיא לרבינו: [ג] **והההוא** דניקב כו'. וההוא דשעטנ"ז ג"ץ אליבא דהרי"ף קאי דהרי"ף כתב בכאן ורבינו חיבר ספרו זה על ספר הרי"ף: **ב** [ד] **אף** כאן בספר. או כלך לדרך זו נאמר כאן כתיבה ונאמר להלן [וכתבת על האבנים] מה להלן על האבנים אף כאן על האבנים נראה למי דומה דנין כתיבה הנוהגת לדורות מכתיבה הנוהגת לדורות ואין דנין כתיבה הנוהגת לדורות מכתיבה שאינה נוהגת לדורות (ספר כריתות נוהג לדורות כתיבת אבנים הוראת שעה היתה. גמ'): [ה] **ולא** בתפילין ולא במזוזה. וכתבו סמ"ג וסה"ת דטעמא משום דאמרינן במכילתא כתבה שלא כסדרן יגנזו: ה"ג מזוזה שעשאה שתים ושלש ואחת: **ג** [ו] **כשרה**. מפרש טעמא בגמ' משום דהשתא הויא כשירה פירש"י כשירה דלא יעיל משה שיטה אחת ארוכה ושיטה אחת קצרה שאין ממלאה כל השיטה ע"כ ומותבינן בגמרא מהא דעשאה כשירה או שירה כמותה פסולה ומשנינן כי תניא ההיא בס"ת ועיין בהלכות תפילין בסדר תיקון תפילין: **ומאן** כינהו גרס: [ז] **שמע** ס'. ותמה המרדכי מדלקמן בריש הסימן חזינא לרב הונא דכריך לה מאחד כלפי שמע משמע דשיטה האחרונה מסיימת באחד וה"כך דשתא גמרא לאו דוקא נקט אלא שמשמיעט דלתחלתא נגללת: [ח] **ה"ג** ושמתם אתם [אתם] בדרך. וכן הוא ברמב"ם פ"ה ובטור סימן רפ"ה ואע"ג דברי"ף כתוב ג"כ חד אתם א"א לומר כן לפי שלא תכיל שתה אתם כ"כ: [ט] **ה"ג** ברי"ף ידך ידך תרויהון חסרין קדמאה מזוזת: **ד** [י] **מאחד** כלפי שמע. פירש"י שסוף השורה ה' אחד ולאו דוקא נקט כדכתבינן לעיל בשם המרדכי: [כ] **ועושה** פרשיותיה סתומות. כתבו התוספות וז"ל קצת קשה דנקט לשון רבים ואין שם כי אם פרשה אחת ושמא משום על הארץ דבסוף שיטה אע"פ שאין כתוב כלום אח"כ עכ"ל ומסיים המרדכי והרי חשיב כסתומים כיון שנתמלאת כל השיטה ע"כ ובתשובות רש"ל ז"ל סימן ל"ז ראיתי ג' פירושים על דברי התוספות הללו שנים מהם לשואלים והשלישי להרב רש"ל ז"ל בתשובתו ופירש על פי שיטת פירושו שכתבתי בהלכות ס"ת סי"ג בפי' סתומה והוצרכו לפירושים אלו בעבור פירוש פרשה סתומה שהוא הסיכך שבראש הפרשה והכא סתומה אסופה קאי ולפי מ"ש אני שם ג"כ ניחא והוא קרוב לפירוש רש"ל ז"ל ואין להאריך כי מובן הוא ממה שכתבתי לעיל שם: [ל] **כמין** דף. פירש"י ארוכה וקצרה כלומר שאין רחבו כארכו ולא יותר מארכו אלא האורך יותר על הרוחב ונ"י פירש כמין דף כמין עמוד שנקרא בלע"ז קאיילא ופעמים שהשיטין שוות ופעמים בפשיטה אחת ארוכה והשנית קצרה ע"כ ועיין בריש סימן דלעיל: [מ] **ה"ג** בס"א כדי לגול היקף: **ה** [נ] **ובירושלמי** פסק רב בהדיא ס'. והלכך אזלינן בתר מאי דפסק רב בהדיא ולא בתר הדמייה דגמ' דידן ואע"ג דבגמ' מוכיח הדמייה דאשכחן ליה לרב דאית ליה לרב גופיה מנהג דאמר רב אם יבא אליהו ויאמר אין חולצים בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל והאידנא נהוג עלמא בסתומות והלכך כי אמר רב הלכה כרשב"א לא אפתוחות קאמר י"ל דעד איכא הוכחה גמורה דדלמא קים ליה לרב בההוא מנהגא דסנדל מפי דאיהו מנהג ותיקון. דודאי פשיטא מלתא דאיכא בין מנהגא למנהגא שאין כל המנהגות שוות ולילך אחריהן כמו שיתבאר בפס"י במסכת ב"מ ר"פ הפועלים: [ס] **והתחיל** לכתוב באמצע שיטה שמתחיס כך הגירסא בתוספות והייט סדורה דבהלכות ס"ת סי' י"ג: [ע] **וכבר** אמר ט' דהויא פתוחה ט' ומי גרע ע מפתוחה מראשה לחוד או פתוחה מסופה לחוד וכ"כ התוס': [פ] **ה"ג** בתוס' סתומה והאי מכאן ומכאן דקאמר: [צ] **אסתומה** דבתר הכי קאי. ולא אפתוחה דקמיה דהויא פתוחה באמצע איקרי כ"ב סתום' ובפרשה פתוחה ש"ב פתוחה והפרש ענין ואופן דמכאן ומכאן סתומה הפיטה והייט שהפתוחה היא באמצע וזה שכתב רבינו וה"פ או פתוחה באמצע ומכאן וכו' כלומר שהיא פתוחה בענין שמכאן וכו' וכתבו עוד התוס' ואכ"ל:

דברי חמודות

(א) **נאמר** כאן כתיבה. ובהלכות ס"ת סעיף כ"ב כתבתי דצריך כתיבה בימין וכתבו הש"ע בסימן רפ"ח סעיף י"ג וקשה לי על רמ"א למה לא הגיה גם כאן די"א שיכתוב בקולמוס של קנה ולא של עוף ומיהו רמ"י כתב בהס"ת דאין נוהגין כן: (ב) **מזוזה** שעשאה שתים ושלש ואחת כשרה. היינו בדיעבד וז"ל הטור סימן רפ"ח כותב כל שיטותיה ביושר שלא תהיה אחת ארוכה מחברתה וכתב ב"י זה פשוט דלכתחלה הכי בעי בס"ת תפילין ומזוזה וכ"כ סמ"ג מיי' פ"ב בשם סה"ק השיטין לא אחת ארוכה ואחת קצרה אלא שוות ואין כותבין ג' אותיות חוץ לשיטה ועיין בהלכות ס"ת בסי' ס': (ג) **ובלבד** שלא יעשנה כקובה וכזנב. והרמב"ם בפ"ה מהלכות ס"ת הוסיף שלא יעשנה כמו עגיל ע"כ והטור כתב כשמו כעגול והכל הדא דעגיל פי' כתוב עגיל וכוונה הוא הכתיב עשוי כעיגול וכן לשון הרלב"ע אולי נקרא כן בעבור היותו עגול: (ד) **ידך**. ואחר חסרי ומלאי בס"ת במסורה רבה: **ועושה** פרשיותיה סתומות. יתבאר בסימן דלקמן: (ה) **על** הדוכסוסטוס. יתבאר בסימן ו': (ו) **ונראה** שצריך להניח בתחלתה כדי לגול היקף ס'. וכך הם דברי התוס' וסמ"ג והגה' מיי' כתב בשם סה"ת שא"צ להניח בתחלתה כדי לגול היקף מדנהגו שיהא שדי נראה מבחוץ ושדי הוא כתוב כנגד ריוח שבין פרשה לפרשה ואם יהיה בתחלת גליון כדי לגול היקף יהיה שדי מכוסה עכ"ל מיהו אם יעשה נקב בגליון שהנית כדי לגול היקף כנגד שדי זהו טוב וכן עכ"ל ההגהות ועיין בסוף ההלכות

*) [כ"ה בנ"י כאן אבל רש"י ז"ל פירש דגם למ"ד בסוף שיטה אינו כותב בשיטה אחרונה רק הב' תיבות של הארץ ע"ש]

פתוחה במכאן ומכאן היא סתומה. ואשמועינן דהכי פליגי תנאי חד תנוי תני פתוחה כלומר אף פתוחה לפי שאין זה מקומה. וחד תני סתומה דוקא כמו שהיא במקומה. ורב פסיק כמ"ד אף פתוחה. והיינו כמסקנא דמעתין כר"נ בר יצחק. והכי נהוג עלמא. [ק] (ז) וטוב שלא יניח כשיעור ג' אותיות בסוף השיטה וכן בראש השיטה לקיים מה שאמר והאידנא נהוג עלמא בסתומות: ו *תניא הל"מ תפילין על הקלף ומזוזה על הדוכסוסטוס. קלף במקום בשר והדוכסוסטוס במקום שער. ומפרשי רבנן ה"מ במעובד לשמה. (ח) ונהיגי להצריך עבוד לשמה אף במזוזה. [ר] והרמב"ם ז"ל (פ"א מהל' ס"ת) כתב דמזוזה לא בעי עבוד לשמה. והא דאמרינן מזוזה על דוכסוסטוס היינו למצוה אבל אם כתבה על הקלף כשרה. [ש] ר"מ היה כותבה [ת] לכתחילה על הקלף לפי שמשתמרת יותר שהוא חזק. והתפילין אין נכתבות אלא על הקלף בלבד. [א] ומשמע דתרווייהו פסילי [ב] אגויל. דמסקינן דתפילין אקלף דוקא ומזוזה אף אדוכסוסטוס אבל אגויל פסילי. וכן מוכח פרק המוציא יין (דף עט:) דס"ת דוקא כשר אגויל אבל לא תפילין ומזוזות. דקאמר התם כתבה על הנייר ועל המטלית פסולה. על הקלף ועל הגויל ועל הדוכסוסטוס כשרה. במאי אילימא במזוזות מזוזה אקלף מי כתבינן. אלא לאו תפילין. ולטעמיך תפילין אגויל מי כתבינן אלא כי תניא ההיא בס"ת: כך כתב ר"י ז"ל. וראיתי פה שכותבין אותה אגויל ונראה דכשר על הגויל [ג] כיון דכשרה גם על הקלף. [ד] דוקא תפילין פסילי אגויל דהא אף בקלף [ה] אם שנהו וכתב במקום שער [ו] פסולה אבל במזוזה דכשרה אדוכסוסטוס במקום שער ואקלף במקום בשר (ט) [ז] לא שייך ביה שינוי וכשרה נמי אגויל במקום שער כמו בדוכסוסטוס במקום שער. (י) ומה שנהגו לכתחילה לכתבה אגויל לפי שהוא חזק ונשתמרת יותר. (יא) והלכתא מזוזה צריך סרטוט (יב) [ח] ותפילין אין צריכין סרטוט (יג) ואידי ואידי נכתבות שלא מן הכתב מ"ט מיגרס גריסין:

ז (יד) [ט] **ובדקבע** לה מזוזה (טו) אומר ברוך אתה ה' אמ"ה אקב"ו לקבוע מזוזה:

(מנחות לב:) אמר רב יהודה אמר שמואל כתבה איגרת פסולה [י] מ"ט אתיא כתיבה כתיבה. פירש"י בלא איגרת בלא סרטוט. ובל"א [כ] פי' שלא דקדק בה בחסירות ויתירות אלא כותב איגרת בעלמא ולשון זה עיקר. דאלישנא קמא קשה דהא אמרן לעיל סרטוט של מזוזה הל"מ והכא ילפינן לה מג"ש: ח **ואמר** רב יהודה אמר שמואל (שם) תלאה במקל פסולה תניא נמי הכי תלאה במקל או שהניחה אחורי הדלת (טז) סכנה ואין בו מצוה של בית מונבז המלך היו עושים לפונדקאות כן זכר למזוזה. סכנה ואין בו מצוה פרש"י כיון דעשאה שלא כהילכתה אין הבית משתמר מפני המזיקים וקשה לר"ת דא"כ הל"ל כל שלא עשאה כהילכתה. ופירש הוא דתלאה במקל סכנה דטוקף בה ראשו כשהוא נכנס ויוצא וכן אחורי הדלת פעמים שהיא בולטת דכיון דעומד במקום שאין נראית אינו חושש לקובעה וכשמשתמש אחורי הדלת נוקף בראשו. ואמר רב יהודה אמר שמואל מצוה להניחה בתוך הללו של פתח. פשיטא בשעריך אמר רחמנא. סד"א [ל] הואיל ואמר רבא מצוה להניחה (מנחות לג.) בטפח הסמוך לרה"ר כמה דמרחק טפי מעלי ויניחנה ברה"ר סמוך לפתח (יז) קמ"ל שצריך להניח בחללו של פתח בטפח הסמוך לרה"ר: (יח) (שם) ואמר רב יהודה אמר שמואל כתבה בשני דפין פסולה מיתיבי כתבה על שני דפין והניחה בשני סיפים פסולה הא בשף אחד כשרה. ראוי לב' סיפין קאמר. בשני דפין פרש"י שהניח חלק בין דף לדף. והא דפריך כתבה על שני דפין והניחה בשני סיפין פסולה הא בשף אחד כשרה דחוק לפירושו דבדף אחד היכי יניח בב' סיפין. (יט) ונראה לפרש בב' דפין בב' חתיכות כי ההיא דפ"ב דסוטה (דף יח:) דקאמר בשני דפין פסולה דספר אחד אמר רחמנא ולא ב'. דומיא דגט דפ"ב דגיטין (דף כ:) [מ] דבעי (רבא) [רב פפא] בין שיטה לשיטה מהו בין תיבה לתיבה מהו. ותיפוק ליה דספר אחד אמר רחמנא ולא ב' וג' ספרים ל"ל (דמעוי) [דמעורה]. ועכ"ל לא מיפסל גט בשני דפין בחתיכה אחת. דהא אמר [נ] בפרק בתרא דגיטין (דף פו:) שייר מקום מקצת הגט וכתבו בדף השני כשר: ואמר רב יהודה אמר שמואל במזוזה הלך אחר היכר ציר. היכי דמי היכר ציר כגון פתחא דבין תרי בתי (כ) בין בי גברא לבי נשי. אדם שחלק את ביתו חציו להילוך אכסים המחזרים בביתו וחציו לאשתו לעשות בו מלאכתה בצנע ויש פתח ביניהם וכל בית ובית פתוח לרה"ר [ס] ובעינן מזוזה דרך ימין לביאה ולא ליציאה *והכא בפתח שבין בית זה לבית זה לא ידעינן הי חשוב ביאה והי חשוב יציאה. אי מהאי להאי אי מהאי להאי אלא הלך אחר חור שבשף שציר הדלת סובב בו [ע] ההוא ציר שהחור בו חשיב בית ודרך ימין שנכנסין בו ותנין המזוזה: ריש גלותא בנה ביתא אמר לר"נ קבע לי מזוזתא. א"ל תלי דשא ברישא. פי' רש"י העמד הסיפין בבנין תחילה ואח"כ אקבע בהן המזוזה [פ] דגמרי מצילית דכתיב ביה תעשה ולא מן העשוי. ואי הוה קבעינן תחילה המזוזה בסיפין ואח"כ הסיפין בבנין הוה ליה עשוי במזוזה קודם שתבא לידי מצוה. וקשה לפירושו דהל"ל קבע סיפין ברישא ועוד דלקמן הוה ליה לאתויי [צ] גבי ל"ש אלא שהעמיד ולבסוף חתך אבל חתך ולבסוף העמיד פסול תעשה ולא מן העשוי הלכך נראה דהאי ביתא דבנה ריש גלותא ה"ל פיתחא מבי גברא לבי נשי ומשום היכר ציר קאמר תלי דשא ברישא. כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ו מהלכות ס"ת) שאין הבית חייב במזוזה עד שיהא לו דלתות ולא ידענא מנ"ל הא דלא אשכחן לפטורא אלא [ק] פתחי שימאי דלית ביה תקרה או דלית ביה שקפי. אבל פתח העשוי כהלכתו לא מצינו שהדלת יעכב. ושמא היה מפרש הא דא"ל ר"נ לריש גלותא תלי דשא ברישא לומר שאין הבית חייב במזוזה עד שיעמיד

לו

רש"י וני'. ו **במעובד**. שיהא מעובד לשם מצוה בין קלף בין דוכסוסטוס: **הנייר** של עשבים: **הגויל**. מעובד בעפצים: **אין צריכין סרטוט**. לפי שהקלף דק הרבה ושמא יקרע ורבני צרפת ז"ל מצריכין לסרטט שיטה עליונה משום דר' יצחק דאמר שנים כותבין ג' אין כותבין: **ואידי ואידי**. בין תפילין בין מזוזות: **מגרס גריסין** רהיטין הם בפי כל אדם ואין טועין בהם הלכך א"צ להעתיקה מספר אחר: ז **כתבה איגרת** בלא סרטוט ולא דקדק בחסירות ויתירות כאגרת בעלמא: **כתיבה** כתיבה. וכתבתם על מזוזות וכתב לה ספר כריתות אי נמי כתוב זאת זכרון בספר מה ספר בעי דקדוק אף מזוזה בעי דקדוק: ח **תלאה**. למזוזה על הפתח: **במקל** פסולה. דבעינן שיקבענה בצורת הפתח עצמו: **שהניחה** אחורי הדלת. שקבעה בכותל אחורי הדלת: **סכנה**. מן המזיקין שאין הבית משתמר בה עד שיקבענה בצורת הפתח כהלכתן: **של** בית מונבז המלך. כשהיו מהלכים בדרך נושאים מזוזות עמהם ותולין אותן בפונדק במקל עד הבקר זכר למזוזה לפי שלא היו דרים לעולם דירת קבע אלא היה הולך מעיר לעיר מלכותו: **היו** עושין בפונדקותיהן. פונדק היינו בית שלנין בו עוברי דרכים בדרך ואין חייבת במזוזה דלאו דירת קבע הוא כדתנן לקמן בהתכלת הדר בפונדקי כל ל' יום פטור ממזוזה: **בתוך** חלל הפתח. ולא מבחוץ דבעינן דרך ביאתך: **פשיטא** בשעריך כתיב דהיינו מקום סגירת השער: **בטפח** הסמוך לרה"ר. (כדאמר לקמן דקדים פגע במצוה) אם היה עובי החלל ד' טפחים או ה' כגון חומת אבנים יניחנה בחלל טפח הסמוך לרה"ר כדאמר לקמן דקדים פגע במצוה כי אתא לביתיה: **במה** דמרחיק. מן הבית: **טפי** מעלי. ויניחנה מבחוץ קמ"ל: **על** שני דפין. הניח בדף זה ותליה בדף זה: **בשני** סיפין. בשני מזוזות של פתח: **ראויה** לשני סיפין. שהניח גויל חלק בין דף לדף וראויין לחלק לשתים הניח כאן ותליה כאן: **נייר** שבין שיטה לשיטה. שלי מהו: **דמעורה**. מעורה במקצת שהיו בו אותיות ארוכין המגיעין משיטה לשיטה בראשי כל התיבה ותיבה: **בדף** השני. שאנו ברוחב המגילה שקורין בלשוננו קולומי"ן: **הי"ד**. האי הלך אחר היכר ציר דרב יהודה: **כגון** פיתחא דתרין בתי בי גברי ובי נשי. אדם שחילק ביתו חציו להלוך אכסים המחזירין בביתו וחציו לאשתו לעשות מלאכתה בצנע ויש פתח בין זו לזו ופתח לכל בית לרה"ר ואמרינן לקמן מזוזה דרך ימין ביאתה ולא ליציאתה והכא בפתח שבין זו לזו לא ידעי' הי ליחשב ביאה והי ליחשב יציאה אי מהאי להאי ואי מהאי להאי אלא הולך אחר חור שבשף שציר הדלת סובב בו ההוא צד שהחור בו חשיב בית ודרך ימין שנכנסין בו נותנין מזוזה: **תלי** דשא ברישא. העמד הסיפא בבנין תחלה ואח"כ אקבע בהו המזוזות דגמרי' מצילית דכתיב ביה תעשה ולא מן העשוי ואי

דברי חמודות

הלכות: (ז) **וטוב** שלא יניח כשיעור ג' אותיות כו' וכן בראש השיטה כו'. וכתב רש"ל בתשובה סימן ל"ז שכותבים המזוזה המניחין חלק בראש והיה אם שמוע יותר מכדי ב' אותיות כדי שיוכלו לכתוב שדי מבחוץ כנגד האויר שלא יפה הן עושין ואם בעבור זה מניחין ריוח ג' אותיות כדי שיכתבו שדי מבחוץ על הריוח מי הוא הנביא שהגיד שיזיק אם לא יהיה הכל על הריוח או יתחיל קצת חוץ מגליון ועיין בסוף ההלכות: (ח) **ונהגו** להצריך עיבוד לשמה. וכ"כ סמ"ג וכתב ב"י וז"ל ומדברי נ"י נראה שגם הרי"ף סובר דמזוזה בעי עיבוד לשמה ולענין הלכה צריך עיבוד לשמה לכתחילה אבל במקום שאם ימתין לעור מעובד לשמה יתבטל מהמצוה יכתבנה על עור שאינו מעובד הנמצא ויקיים המצוה מיד כדעת הרמב"ם בעוד שמבקש עור מעובד לשמה עכ"ל וכדמות ראיה מהך דספר העתים לעיל: (ט) **לא** שייך ביה שינוי כו'. ועיין בהס"ת סעיף י"ז: (י) **ומה** שנהגו לכתחלה לכותבה אגויל כו'. ואין דעת הרי"ף כן דלישנא דלעיל והא דאמרי' מזוזה על דוכסוסטוס היינו למצוה אבל אם כתבה על הקלף כשרה לשון הרי"ף הוא ורבינו הוא שכתב הא דרבי מאיר היה כותבן לכתחלה כו' לומר דאף לכתחלה כותבין אגויל ומדהרי"ף לא כתב כן משמע ודאי מדבריו דלא ס"ל הכי וכ"כ הר"ן בשמו בפרק המוציא יין ומיהו כתב עליו דלא מהוור מלישנא דהיה כותבה והאפשר דאע"ג דקתני היה כותבה היינו לפעמים כשלא היה מזדמן לו דוכסוסטוס היה כותבה על הקלף וכו' וא"נ ה"ק דהיכא דבעיא שימור כגון דעומדת במקום התורפה או במזוזה של רבים שאינה נבדקת אלא פעמים ביובל היה כותבה על הקלף מפני שמשתמרת יפה מן הדוכסוסטוס עכ"ל ודברי הרמב"ם כדברי הרי"ף שכתב אם כתב המזוזה על הקלף או על הגויל כשר לא אמרו דוכסוסטוס אלא למצוה ע"כ ודין קלפים שלנו נתבאר בדברי רבינו בהס"ת סימן ה' וע"ש בספרי זה סעיף י"ח: (יא) **והלכתא** מזוזה צריכה שרטוט. ומשמע ליה להטור דצריכה ואם לא שרטט פסולה וכתב ב"י דיש לו ראיה מהא דפירש"י בפי' אחד בכתבה אגרת פסולה שכתבה בלא שרטוט כמ"ש בסי' דלקמן: (יב) **ותפילין** א"צ שרטוט. כבר נתבאר בהס"ת ס"ס ז' וע"ש בספרי זה סעיף כ"ג: (יג) **ואידי ואידי** נכתבות שלא מן הכתב. ותמיהני על בעלי הש"ע שלא הזכירו לדין זה מהלכות מזוזה סימן רפ"ח סעיף ז' כי שם כתבו הטור ועיין בספרי זה בהלכות ס"ת סעיף נ': (יד) **ובדקבע** לה מזוזה. כתב הטור ר"ס רפ"ט בא לקובעה יתננה בשפופרת של קנה או של כל דבר וכ"כ הרמב"ם בפ"ה ולא הפרב ב"י ולא בכ"מ מנא להו ולי גמרא ערוכה בב"מ פ' השואל דף ק"א ומייתי לה רבינו לקמן סימן י"ז מקום מזוזה על מי על השוכר או על המשכיר ופשיט לה על השוכר משום דלאו מעשה אומן הוא דהא אפשר בגובתא דקניא והע"ג דרש"י פירש בגובתא דקניא ותולה אותה א"א לומר דתולה ממש קאמר מדלקמן תלאה במקל פסולה וכמ"ש התוס' בהקומץ אלא ה"ק שאפשר ע"י גובתא דקניא שמניחה בו שקובעה בלא מעשה אומן ע"י מסמרים משא"כ אילו לא הניחו בגובתא דקניא היה צריך מעשה אומן לנקוב סדק למקום הנחתה וז"ל נימוקי יוסף בגובתא דקניא שיניחנה בשפופרת של קנה ויקבענה במקום הראוי למזוזה בשני מסמרים והשתא לעולם מניחין אותה בגובתא דקניא ואפשר דקאמר היינו שאפשר ע"י כן לקובעה בלא מעשה אומן וכן מוכח עוד מדברי התוספות שהכתוב בסמוך דלעולם מניחים אותה בגובתא דקניא קאמר ורמ"י ז"ל יהיב טעמא דלכך מניחה בשפופרת כו' כדי שלא התפסה גלילתה ותתקלקל מהרה אבל בתוספות דהשואל כתבו דלפרש"י (דברים סימן ט') שפירש שמניחין המזוזה מעומד צריך גובתא דקנה שלא תפול ולפר"ת שמניח אותה מיושב כו' י"ל שלא תבלה מלחלוחית הכותל ע"כ והא דפירשו שלא תפול נ"ל דהיינו כי הא דתוספתא דכלים שהביאו התוס' בהקומץ דף ל"ג בד"ה הא דעבידה כו' דתני בשפופרת שחתכה ונתן בה את המזוזה ואח"כ נתנה בכותל אע"פ שלא כדרך קבלתה טמאה נתנה בכותל ואח"כ קבע בה המזוזה כדרך קבלתה טמאה שלא כדרך קבלתה טהורה משמע בהשפופרת סתומה מצד אחד ובהכי מיירי כדי שלא תפול: (טו) **אומר** בא"י כו'. ולא יברך בשעת כתיבה כ"כ הטור גם הרמב"ם ונתן טעם לפי שקביעתה היא המצוה והכי אמרי' בהתכלת דף מ"ב דכל מצוה שאין עשייתה גמר מצותה אינו מברך אלא בשעת גמר מצותה וכתב הרשב"א בתשובה מי שיש לו שנים או שלשה פתחים הראויים למזוזה אם בא לקבוע כולם ביחד אין מברך אלא ברכה אחת: (טז) **סכנה** ואין בה מצוה. וכתב הטור סימן רפ"ט שאם שינה בהלו אינו מעכב ופי' הב"י משום דמשמע ליה דמה שאמרו אין בו מצוה דהיינו לומר דלא קיים מצוה מן המובחר אבל מ"מ כשרה היא דא"כ ה"ל למיתני פסולה אבל מדברי הרמב"ם נראה דמפרש הא דקתני אין בה מצוה דהיינו לומר דלא קיים מצות מזוזה כלל וכההיא דתנן העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מצוה דהיינו לומר דלא קיים מצות תפילין כלל דתפילין מרובעות הל"מ וכ"כ נ"י בהניחה אחורי הדלת דפסולה ע"כ ובש"ע אחרי שכתב שקביעותה במקום חלל הפתח בטפח הסמוך לחוץ הגיה רמ"א ז"ל אם שינה אינו מעכב ובלבד שיניחנה במזוזה עצמה ורמ"י כתב גם זה הלשון ואח"כ כתב דאחורי הדלת פסולה ומיהא אין זה מוכרח מדברי רבנו ז"ל שהרי אפשר שהוא הולך לגמרי לדעת הטור שאינו פוסל כ"א בקביעה במקל בלבד וזה נראה יותר דאלה"ה כיון דאחורי הדלת לא נזכר בש"ע בהדיא אלו היה דעתו לפסול כיון שהגיה במקצת הדברים שאם שינה לא עיכב ה"ל לפרש דאחורי הדלת מיהת פסולה כמו שהתנה גם כן ובלבד שיניחנה במזוזה עצמה ה"ל להתנות זה ג"כ לכן נראה לי שסובר כדעת הטור דאין לפסול באחורי הדלת הלכך נראה לי דהני בתים הפתוחים ברחוב העובדי כוכבים ומניחים מפני כן מזוזות אחורי הדלת דיש להם על מי שיסמכו: (יז) **קמ"ל** שצריך להניח בחללו של פתח. גם בזה אם שינה לא עיכב כדלעיל: (יח) **לשון** הטור ר"ס רפ"ח כיצד מצותה יקח עור אחד שיש בו לכתוב פרשת שמע והיה אם שמוע ויכתבם זה אחר זה כסדר ואם שינה והקדים והיה לשמע פסולה וכתב ב"י דבמכילתא תניא כתבן שלא כסדרן יגנזו וכ"מ כתב דאפילו כתב אות אחת שלא על הסדר פסולה: (יט) **ונראה** לפרש בשני דפין בשתי חתיכות. וכ"פ הרמב"ם בפ"ה וכתב עוד שאע"פ שתפרן פסולה וכתב הטור סימן רפ"ה דפסולה אפי' אם ידבקם ודלא כהתוס' דפרק הקומץ שכתבו דדוקא בדלא תפרן וכתב עוד הטור דאע"ג דלא נהירא פירש"י דפוסל אפי' בעור אחד בשני דפין מ"מ טוב לכותבה בדף אחד וז"ל הרמב"ם ואם כתבה בשנים או בשלשה דפין כשרה ובלבד שלא יעשנה כזגג וכו' וכתב הכ"מ דכך מפרש להא דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מזוזה שעשאה שתים ושלש ואחת כו' דלעיל סימן ג': (כ) **בין** בי גברא לבי נשי כו'. וכתב המרדכי אומר ר"י דוקא בין גברי לנשי שבניהם עיקר ושניהם פתוחים לרה"ר אבל מבית לחדר או לעליה שעיקר תשמישו ומוצאו ומובאו מבית לשם לא אזלינן בתר היכר ציר אלא יעיתנה בחדר דלצרכו הוא עשוי ולהכי נקט מבי גברא לנשי וכן מגאהי אפילו אחד פתוח לרה"ר ואג.. אינו

פתוח

מעדני יום טוב

ואע"ג דבעלמא מקרי סתומה כה"ג לא חיישינן גבי מזוזה דכיון דמעט משום דאין זה מקומה ומתיישב בכך דלא קשיא ההיא דירושלמי אגמרא שלנו אליבא דרב עכ"ל וזהו מה שמסיק רבינו ואשמועינן כו' ורב פסיק כו' והיינו כמסקנא דמעתין: [ק] **וטוב** שלא יניח כו'. וכתב הב"י וז"ל כלומר דכיון דמ"ס [סבר] דשיעור ריוח פרשה הוי שלשה אותיות (כדלעיל הלכות ס"ת סי' י"ג) אם יניח ריוח שיעור ג' אותיות בסוף שיטה שמסיים בה שמע אף אם לא יניח ריוח בראש השיטה שמתחיל בה והיה הויא פתוחה וכן אם ישייר ריוח בראש שיטה שמתחיל בה והיה אע"פ שלא שייר בסוף שיטה שמסיים בה שמע הויא פתוחה לדעתו ז"ל דכל שהריוח פתוחה לצד אחד או למעלה או למטה נקראת פתוחה כדמשמע בירושלמי דקתני פתוחה מראשה פתוחה מסופה פתוחה ואם יניח ריוח בתחלת שיטה ובסוף שיטה כ"ש דהויא פתוחה ולפיכך הזהיר ז"ל שלא יניח ג' אותיות לא בסוף שיטה ולא בראש שיטה וק"ל על דבריו דכיון שאינו מניח ריוח כשיעור ג' אותיות נמצא שאין כאן פרשה ואנן ודאי שיעור ריוח פרשה בעינן בין ו' לש' ולא נחלקו אלא בצורתה אם פתוחה אם סתומה ולהרמב"ם ודאי שצריך לשייר בתחלת שיטה שמתחיל והיה ריוח כשיעור ט' אותיות שזו היא צורת סתומה לדעתו וסמ"ג כתב וז"ל ומסיק לרב דמצוה בסתומות ואי עבדינהו פתוחות שפיר דמי ובירושלמי דמגילה פוסק רב כן דפתוחה כשרה ומאריך אח"כ שם פתוחה מראשה פתוחה מסופה פתוחה ומכאן ומכאן סתומה. וקבלתי כך הפירוש לא שתהא פתוחה לגמרי מראשה שיעור תשעה אותיות לדברי סידור קדמונים או שלשה אותיות לדברי מ"ס ולא שתהא פתוחה לגמרי מסופה בא"כ היתה פתוחה גמורה אלא תחלק שיעור הפתוחה לכאן ולכאן פחות משלשה אותיות בסוף ובשעריך בסוף שיטה ופחות משלשה אותיות בתחלת שיטה במקום שמתחיל והיה אם שמוע להיכרא בעלמא לפי שאין סמוכות בתורה וזו היא סתומה גמורה מאחר שאין שיעור פתוחה לא בתחלה ולא בסוף עכ"ל: ו [ר] **והרמב"ם** ז"ל כתב דמזוזה לא בעי עיבוד לשמה. ולא פירש מנא ליה ושמא מהא דתניא בפרק התכלת תפילין אין נקחין אלא מן המומחה מזוזה נקחת מכל אדם ומפרש הטעם משום דתפילין צריכים עיבוד לשמה ומזוזה א"צ עיבוד לשמה כ"כ התוספות בפרק התכלת סוף דף מ"ב ולפי מה שאכתוב גירסת הרי"ף שבברייתא זו לקמן בסוף הלכות תפילין מזוזה נמי אינה נקחת מכל אדם ומשמע דרכו של הרמב"ם כרי"ף וא"כ א"ל כדברי התוס' ולקמן בסוף הלכות תפילין אכתוב עוד בזה ובמגדל עוז כתוב דבתשובה לחכמי לוני"ל כתב הוא ז"ל שהטעם מפני שלא נשמע במזוזה עיבוד לשמה והיכא דאתמר אתמר היכא דלא אתמר לא אתמר וא"ת מ"ש ס"ת ותפילין צריכין עיבוד לשמה לפי שעצמו של ס"ת ועצמן של תפילין הן המצוה ולפיכך הוצרכו לעשות להם חשיבות יתירה והוצרכו לעבדן לשמה לפי שיזהר בעיבודן למען יעמדו ימים רבים ועצמה של מזוזה אינה המצוה ולא תחשב מצוה אלא מפני הבית חייב ואם אין בית אין מזוזה אבל ס"ת ותפילין חובת הגוף התדירה עכ"ל: [ש] **ורבי** מאיר היה כותבה גרס (וכן לעיל מפרק המוציא יין): [ת] **לכתחלה**. דהיה כותבה הכי משמע ומדאמרי' נמי מפני שמשתמרת הכי משמע וכ"כ רבינו הנכתל אלו דברי הר"ן בפרק המוציא יין וסוף דבריו אכתוב בדברי חמודות סעיף י"ד: [א] **ומשמע** דתרווייהו פסילי אגויל. וס"ת כשרה אגויל כדמוכח בפרק המוציא יין (וכתבו רבינו לעיל הס"ת סימן ה') ותימה דלא חשיב ליה בהדי אין בין ספרים לתפילין ומזוזות בפ"ק דמגילה ויש לפרש דלא איירי בדבר שכתובין בו כדאשכחן גבי אין בין שבת ליוה"כ דלא חשיב אכילה וגבי אין בין י"ט לשבת דלא חשיב סקילה א"נ משום דתפילין ומזוזות לאו מחד טעמא מיפסלן אגויל ולא דמי לאזוהרית דטעמא משום דכתיב והיו. תוס': [ב] **אגויל**. פירוש גויל כתוב בהס"ת סימן ה': [מפרק. גרס] [ג] **כיון** דכשרה גם על הקלף. והר"ן פרק המוציא יין הבית ראיה מדפריך מזוזה אקלף מי כתבינן ולא פריך מזוזה אגויל מי כתבינן כדפרכינן כי בעיא לאוקמה בתפילין אגויל והב"י סימן רפ"ח כתב דנ"ל ראיה אחרת מדקתני הל"מ מזוזה על הדוכסוסטוס והיינו למצוה כדכתב הרי"ף לעיל ואם איתא דבגויל מיפסלא הוה ליה למתני מזוזה אדוכסוסטוס ועל הקלף לאשמועינן דעל הגויל פסולה דטפי הוה עדיף לאשמועינן פסולא דגויל מלאשמועינן דמצוה בדוכסוסטוס ומדלא קתני הכי משמע דאף בגויל כשרה ולישנא דהרמב"ם דייק הכי קצת שכתב אם כתב המזוזה על הקלף או על הגויל כשר לא אמרו דוכסוסטוס אלא למצוה ע"כ: [ד] ה"ג בס"א דתפילין דוקא: [ה] **אם** שינה גרס בס"א: [ו] **פסול** גרס בס"א: [ז] **לא** שייך בה שינוי. כלומר גם בשניהם בדוכסוסטוס ובקלף שינוי הוא לשנות ולכתוב בדוכסוסטוס במקום בשר ובקלף במקום שיער והלכך כשרה נמי אגויל כו' וז"ל הס"ת סימן קל"ד ס"ת ומזוזה צריך לכתוב לכתחלה בגויל דוכסוסטוס לצד שהור או בקלף לצד לבן ואם שינה כשר שהרי כשרים הם על שניהם בין לצד שיער בין לצד בשר ע"כ ועיין בד"ח: [ח] **ותפילין** אין צריך שרטוט. עי' בהל' ס"ת ס"ס ז': ז [ט] **ובדקבע** לה מזוזה גרס ברי"ף: [י] **מ"ט** אתיא כתיבה כתיבה. עי' בהס"ת ס"ס ז' מ"ש בזה בשם התוספות: [כ] **פי'** שלא דקדק בחסירות ויתירות ולעיל בהס"ת סוף סימן ז' כתבתי ללשון התוספות בזה ועי' שם:

ח [ל] **הואיל** ואמר רבא. לקמן בסימן: [מ] **דבעי** רב פפא גרס וא"ד דתי"ל לעיל מיניה קאי דס"ד הכי זה גימך והנייר שלי אינה מגורשת: [נ] **בפרק** בתרא דגיטין דף פ"ו שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני כשר. ולא אמרינן דהוי כשני ספרים ופסול ויש לדחות משום דגבי גט כתוב ספר אבל בסוטה כתיב בספר דמשמע בספר המיוחד ומיוחד למעוטי ב' דפין אפילו בחתיכה אחת ובירושלמי משמע דבשני עורות פסולה דפריך ולמה לא תנינן שהספרים נכתבים בשני עורות והתפילין ומזוזות אין נכתבין אלא בעור אחד. תוספות: [ס] **ובעינן** מזוזה דרך ימין ט'. לקמן סי' י"ד: [ע] **ה"ג** שהוא צד שהחור בו: [פ] **דגמרי** מצילית ט'. עי"ע סי' י"א: [צ] **גבי** לא שנו ט'. בסימן י"א: [ק] **פתחי** שמאי. גם זה

שכ

לו דלתות . [ד] (כא) ולישנא דתלמודא לא משמע הכי דאהיכר ליר מייתי לה כדפרישית : ט [ש] (כס) ואמר רב יהודה אמר שמואל עשאה כמין נגר פסולה . איני והא כי אתא רב יצחק ב"ר יוסף ואמר מזוזות דבי רבי כמין נגר הן עשויין וההוא פתחא דהוה נפיק רבי לבי מדרשא לא הוה ביה מזוזתא ל"ק הא דעביד כסיכתא והא דעביד כאיסתוירא . פרש"י כסיכתא פסולה [ת] היינו שתוחבין בסף כנגר שתוחבין בכותל כאיסתוירא [א] מקום חבור השוק והרגל ומעומד הוא כשרה . וקשה לר"ת דמעומד לאו דרך כבוד הוא וקבורת חמורים קרי ביה בפרק המוכר את הפירות (דף קא:) . וס"ת ולוחות שבארון שוכבין היו ולא עומדין. כדאיתא בפ"ק דב"ב (דף יד.) אף ע"פ שהיו יכולין להיות עומדים [ב] דארון גובהו כרוחבו ולא ולמד ממנהגו של עולם שס"ת מעומד כל העם עומדים וכשס"ץ משכיבו הכל יושבים. ועוד דאמר לקמן (סי' יא) העמיד לה מלבן של קנים חוקק שפופרת ומניחן . ואי מעומד יניחוה באחד מן הקנים של מלבן . ופי' ר"ת כסיכתא מעומד [ג] כיתדות המשכן שקובעין בארץ פסולה . [ד] כאיסתוירא הנתון בשוק לרוחבו בלע"ז קבלייא כשרה . ומיהו בפרק מצות חליצה (דף קג.) דאמר האי איסתוירא עד ארעא נחית ע"כ היינו עצם היורד מן השוק עד הרגל [ה] ולא קביל"א . והא דאמר בירושלמי בפרק בתרא דמגילה (בסופו) צריך שיהא שמע רואה את פני הפתח . ופי' רש"י כשגוללה מאחד כלפי שמע מכוון כשמעמידה שיהא שמע לצד אויר הפתח ולא לצד פנים . ולפר"ת הופך (א) שיטה אחרונה לצד רשות הרבים וראשונה לצד פנים כדי שתהא שיטת שמע לצד אויר הפתח לפנים . [ו] וכן פרשיות של תפילין היה אומר ר"ת שנותנין בבתים מושכב ולא מעומד והאידנא נהוג עלמא כרש"י . וצריך לדקדק הא דקאמר כולהו מזוזות דבי רבי [ז] כמין נגר עבידין שלא היו לא מיושב ולא מעומד . וע"כ בין דרבי בין דעלמא לא היו פסולות הילכך נראה לפרש דמזוזות דבי רבי דעבידי כאסתוירא היינו באלכסון לא זוקף ולא שוכב א"כ כמין נו"ן [ח] מתלה זוקף ומתלה שוכב [ט] והיינו כשוק המחובר לרגל ושאר מזוזות דעלמא לפי' רש"י מעומד ולפר"ת מושכב (כב) וכן היו מזוזות של ר"מ מרוטנבורג"ק כמין נו"ן כפופה : י והא ההוא פיתחא (דעייל) דהוה עייל ביה רב הונא לבי מדרשא ה"ל מזוזה [י] התם רגיל הוה דאמר רב יהודה אמר רב במזוזה הלך אחר הרגיל ליבנא דפיתחא דהוה עייל לבי מדרשא משמע דהיינו פתח הבית שהיה יוצא ממנו ליכנס לבית המדרש וכן הא דקאמר פיתחא דהוה נפיק ביה רבי לבי מדרשא שהיה יוצא מן הבית ללכת אל בית המדרש אבל פתח בית המדרש עצמו לא בעי מזוזה ובפ"ק דיומא (דף יא.) פליגי ביה תנאי . דתניא יכול יהו בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים. ת"ל ובא אשר לו הבית מי שמיוחד ביתו לו . ומסיק הא ר"מ והא רבנן דפליגי לענין מזוזה בבית הכנסת שאין בה בית דירה לחזן בית הכנסת . ובברכות (דף מז:) משמע דהלכה כמאן דפטר . גבי אביי (ורבא) [ורבין] דהוו אזלי כי מטו לפיתחא דבי כנישתא א"ל ליעול מר . [כ] א"ל עד השתא לאו מר אנא . א"ל הכי [ל] א"ר יוחנן אין מכבדין אלא בפתח שיש בו מזוזה מזוזה ס"ד אלא בפתח הראוי למזוזה . משמע דפתח בית הכנסת היה פטור מן המזוזה . [מ] ובירושלמי דפ' בתרא דמגילה משמע דבי מדרשא דרב חנינא היה בו מזוזה ומונחת בין כתיפו של אדם . (כג) וכן בית מדרשו של מהר"ם מרוטנבורג"ק ז"ל היה בו מזוזה ואמר כשהיה ישן שינת צהרים בבה"מ היה רוח רע מבעתו עד שתיקן מזוזה בפתח : א"ר זירא אמר רב מתנה אמר שמואל מצוה להניחה בתחילת שליש העליון (כד) פי' שלא ירחיק מן המשקוף יותר משליש גובהו של פתח . [נ] (ב) אבל יכול לתתה בגובהו של פתח עד המשקוף:(מנחות לג:) [ס] אמר רבה (כה) מצוה להניחה בטפח הסמוך לרה"ר . מ"ט רבנן אמרי (כו) כי היכי *דתפגע ביה מצוה מיד [ע] ורב הונא מסורא אמר (רב) כי היכי דתנטריה לכולא ביתא : א"ר חנינא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו . מדת ב"ו מלך מבפנים ועבדיו מבחוץ ומשמרים אותו . אבל הקב"ה אינו כן עבדיו יושבים מבפנים (כז) והוא משמרן מבחוץ שנאמר ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך . דרש רב יוסף [פ] בריה דרבא משמיה דרבא (כח) העמיק לה טפח פסולה . שעשה בה חור עמוק בפנים ונתן המזוזה בתוכו : יא תנא פתח שאחורי הדלת אם יש שם טפח צריך מזוזה אחרת . (כט) פירש"י כגון שיש במקצוע הבית [צ] עלים קבועים לב' פתחים [ק] מחותכין בו אחד לצפון ואחד למערב וקבעו מזוזה *בפצים בחלל הפתח לצפון [ר] וכשהדלת פתוח הוי אחורי הדלת . אם יש בפצים עובי שבדל טפח בין פתח לפתח צריך מזוזה אחרת לפתח מערבי הואיל ואין המזוזה בחללו ואם לאו אין צריך מזוזה אחרת שהרי היא כמונחת באותו פתח עצמו . פ"א (פי') שדרך עשירים לעשות פתח קטן אצל שער גדול [תמיד] ופתח הקטן פתוח תמיד אם יש בבנין מלבן או פצים ביניהם רחב טפח צריך מזוזה אחרת . תניא העמיד לה מלבן של קנים חוקק שפופרת של קנים ומניחה. א"ר אחא בריה דרבא ל"ש אלא שהעמיד ולבסוף חקק . אבל חקק והניח ולבסוף העמיד פסולה משום [ש] תעשה ולא מן העשוי . אמר רבא הני פתחי שימאי פטורין

רש"י ונ"י. קביעה תלה המזוזה בסיכה והדר הכיפה בבנין ה"ל עשוי המזוזה קודם שתבא לידי מצוה: ט **עשאה כמין נגר.** שקבעה ותחבה בסף כנגר שתוחבין הנגרין בכותל: **פסולה.** דמצותה לתתה באורך בסף. נגר. קביל"א : **ההוא פתח דעייל ביה לבי מדרשו.** פתח קטן היה לו לר' אלא מקומו ונכנס ויוצא בו כדי שלא יטריח תלמידיו לעמוד בפניו אם יעבור לפניהם : **עבידא כי סיכתא.** נגר של אומנין פסולה : **אסתוירא.** היינו מקום חיבור השוק והרגל ומעומד הוא כשירה . ל"א אסתוירא כי ה כי דמקום חיבור השוק והרגל הוה השוק זקוף מלמעלה והרגל שוכב כך הניחה למזוזה כשרה הואיל ורואה אחד זקוף: **האי אסתוירא.** קביל"א דמפסקי בין שוק לרגל : **עד.** ארעא נחית ואין עוד פרק אחר למטה הימנה בעקב : י **רגיל הוה.** רוב הנכנסין לבה"מ ו ואין היו באים בההוא פתח : **הלך אחר הרגיל.** אם יש ב' פתחים לחדר אחד באותו פתח שרגיל לצאת ולבא יותר יניח המזוזה : **בפתח הראוי למזוזה.** כלומר כל כניסת פתחים למעוטי דרכים ופרצות : **בתחילת שליש העליון.** ימדוד מלמטה למעלה שני שלישי הפתח ולכשיבא לתחלת שליש העליון יתן המזוזה : **מצוה בטפח הסמוך** כו' פירשתי למעלה : **דתינטריה לכל הבית.** מן המזיקין ומש"ה כל מה דיכלינן להוציא המזוזה כלפי רה"ר עדיף : **על יד ימינך.** דמזוזה ליד ימין הוא בכניסתו : **העמיק.** בחור טפח וקובע בו המזוזה אע"פ שהניחה כהלכתה פסולה : יא **פתח שאחורי הדלת.** כגון מקצעי הבית הפצים קבוע ובני פתחים מחותכים אחד לדרום ואחד למערב וקבע מזוזה בפצים בחלל פתח הדרומי וכשהדלת פתוח הוי פתוח למערב אחורי הדלת אם יש עובי בפצים המבדילים טפח בין פתח לפתח צריך מזוזה אחרת לפתח מערבי הואיל ואין המזוזה בחללו ואם לאו א"צ מזוזה אחרת שהרי כמונח באותו פתח עצמו : **מלבן של קנים.** שלא מצא מזוזה ועשה צורת פתח של קנים . מלבן הוא סף המזוזה : **חוקק.** חתיכה מאחד הקנים שהן חלולים ויתן המזוזה באותו מקום החק : **אבל חקק.** בשפופרת: **והניח.** מזוזה בתוכה והא"כ העמיד המלבן (כצורת הפתח) בגדה (לא) [פסולה] משום תעשה ולא מן העשוי : **פתחי שמאי.** מקולקלים והשמ' כמו זקן אשמאי דאמרינן בקדושין :

מעדני יום טוב

שם : [ר] **ולישנא** דגמרא לא משמע הכי דאהיכר ליר מייתי לה כדפרישית. וכתב ב"י סימן רפ"ו דגם הראב"ד השיג עליו וחכמי לוני"ל שאלו להרמב"ם על זה ומאי דמקשה רבינו והשיב להם מי תלה הא בהא כי דרשינו סמוכים בגמ' הלא תדעו שעיקר המצוה לא תלה הכתוב אלא בשער שנאמר על מזוזות ביתך ובשעריך וכי בב' מקומות מניחין על המזוזה ועל השער אלא כך אמר ביתך ועל מזוזות כל שעריך ודבר ידוע שהשער שם הדלתות וכן אמרו חכמים אחד שערי בית וכו' ולא אמרו פתחי בתים כו' שכל פתח שאין לו דלתות פתח מקרי שער לא אקרי ור"ג שאמר לרב נחמן לקבוע למזוזה על פתח שלא היה לו דלתות לאו למימרא שהיה סבור שחיוב מזוזה על פתח בלבד אלא כיון שהעמיד המזוזה א"ל לר"נ להכית המזוזה של כתב על המזוזה דפ זת ואח"כ יעמיד הדלתות ומדברי ר"נ תלמוד דבר זה שהרי א"ל תלי דשא בריפא ולא א"ל תלי דשא או הא אין לו דשא כלומר אע"פ שהכתיבה על המזוזה היא מונחת אין מניחין אותה עד שתעמוד הדלת שאין החיוב אלא במזוזות השער כמו שביארנו ולא במזוזה בעלמא עכ"ל : ט [ש] **ואמר** רב יהודה אמר שמואל. וכן הגירסא ברי"ף והיא נכונה יותר מגירסת הגמרא דגרס אמר רב דכולהו מימרא דלעיל נמי רב יהודה אמר שמואל נינהו : [ת] **היינו** שתוחבה בסף כנגר גרסי' · ופירש הטור סי' רפ"ט שתוחבה בתוך עומק המזוזה כבריח שנכנס בחור וכתב רמ"י דטעמא דפסולה דכתיב על מזוזות והאי לאו על הוא אלא תוך ואין נ"ל כדבריו דא"כ לר"ת דפוסל מעומד והא הוי על לכן נ"ל דא"צ למום טעם שבודאי שאין ספק שמרע"ה קיבל מסיני דרך עמידתה של המזוזה ככל חקת התורה ומצותיה כי לכולם חוק וסדר היאך ואיך יהיה סדר כל מצוה ומצוה והוא מסרה ליהושע וכו' ואם אנו אין לנו טעם ולא פירוש אין בכך כלום אלא כך קבלו איש מפי איש עד מפי מרע"ה שבכך כשרה ובכך פסולה. ושוב מצאתי במרדכי שהקשה על פירוש ר"ת מהא דכתיב על מזוזות וגו' דמשמע שתהא כולה על המזוזה והשער ואם תחבו אותה ע"י נקב במזוזה כדפירש ר"ת הרי שסוף המזוזה אינו על מזוזות השער ומקצתה שמוך ומקצתה מופלג ואין נכון כן עכ"ל אבל רמ"י כתב גם לפיר"ת וא"כ ודאי דאין אנו יכולין לתת לזה טעם שיהא כולל אף לפיר"ת : [א] **מקום** חיבור השוק והרגל . היינו בעצם השוק עד הרגל : [ב] **דארון** גבהו כרחבו . וברוחב היו מונחים כלומר אורך הס"ת ולוחות כנגד רוחב הארון : (העמידו גרס): [ג] **ביתדות** המשכן . דמתרגמינן סיכתא : [ד] **באיסתוירא** כו' כשרה. וז"ל הטור צריך להשכיבה אלכסון לרוחב מזוזת הפתח עכ"ל וז"ל המרדכי יעשה נקב במקדח לתתה ברוחב המזוזה ובתוספות הקשו על פירוש ר"ת מהתוס' שכתבתי בס' ד"ת סעיף י"ד שפופרת שחתכה ונתן בה את המזוזה ואח"כ נתנה בכותל אע"פ שלא כדרך קבלתה וכו' ולר"ת דמעומד פסולה ומיושב כשרה מאי כדרך קבלתה ותירצו דים לייסב שהשפופרת פתוחה לארכה ומשני ראשיה סתומות ושלא כדרך קבלתה היינו דכפאה על פיה ע"כ : [ה] **ולא** קביל"א . ואע"ג דרש"י פירש התם קביל"א המפסקת כו' ופירש נמי לנגר קביל"א ולכאורה היה נראה דרש"י לכל עצם שהוא עשוי כעין נגר קורא קביל"א בין שהוא תחוב בעומק האבר או שהוא נתון ויורד באורך דהא מ"מ עצם פשוט כנגר הוא אבל ר"ת אינו רוצה לקרות קביל"א אלא כשהוא תחוב בין בעומק בין ברוחב כדרך הנגר שהוא נתון או בעומק או ברוחב אבל מה שהעצם הוא פשוט משום כך אינו רוצה לקרותו נגר הואיל ואינו מונח כדרך שרגיל להיות הנגר דהיינו בעומק או ברוחב וא"א לומר כן דהא ההיא דקבורת חמור דפרק המוכר פירות אמרינן התם דעבד להו כמין נגר ולכן צריך לי עיון : [ו] **וכן** פרשיות של תפילין כו'. דאמר לקמן בהלכות תפילין סימן ב' כתבן בקלף אחד והכניסן בד' בתים יצא ובעלמא אם מכניס מושכב משכחת שפיר שיהיו ארבע הבתים ניכרין אבל אי בעומד לא משכחת אלא בדוחק גדול כ"כ המרדכי ועיין מ"ש שם לקמן וכתב עוד בשם ר"ת שאמר שאם יזכה לבנות ארון [אכתיבהו] לפי העמדת ס"ת מיושב כס"ת שהיה מונח בארון ע"כ : [ז] ה"ג בס"א כמין נגר עבידן משמע דשאר מזוזות דעלמא לא עבידי כמין נגר והיאך עבידין שלא היו כו' : [ח] **מחצה** זוקף ומחצה שוכב. ותמיהני היאך עושין כך למזוזה חדא דכי לא גגלי הוא זה לכופלה בעיקום ועוד דהרי כשהיא נתוכה כך אין יכולין לפותחה ולקרותה וכבר הקשה המרדכי על פירוש ר"ת מטעם זה שאם יתוק במזוזה ויש אותה לרוחב הסף א"כ אין נקראת לאותו שעומד בחלל הפתח כדמשמע ובשעריך ע"כ ושוב ראיתי דלעיל מהא במרדכי כתב בשם בה"ג אסתווירא חציו זקוף וחציו שכוב וכתב עלה דר"י מפרש מתופש דבמזוזה א"א חציו זקוף וחציו שכוב ע"כ : [ט] **והיינו** כשוק המחובר לרגל. וכן פי' הקונטרס בלשון אחר כ"כ התוספות ולשון הערוך כעין השוק עד פיסת הרגל שחציו זקופה וחציו שכובה. בתשובה אחזה רגלי תרגום באסתוורא אחדת רגלי ע"כ : י [י] **התם** רגיל הוה. עיין לקמן כ"ם י"ד : [כ] **א"ל** עד השתא לאו מר אנא. דעד השתא כי הוו קאזלי באורחי וקדמיה חמרא דרבין לדאביי ולא א"ע ניזל מר : [ל] ה"ג א"ר יוחנן אין מכבדין אלא בפתח שיש בו מזוזה דאית ביה מזוזה סלקא דעתך ודלית ביה מזוזה לא אלא מעתה בבכ"נ ובה"מ דלית בהו מזוזה ה"נ דאין מכבדין. גמרא : [מ] **ובירושלמי** דפ' בתרא דמגילה גרסינן והוא בסופו משמע דבי מדרשא דרבי חנינא היה בו מזוזה ומונחת כו'. דלעיל מיניה איתא הא דמניחה בשליש העליון כו' וקאמר עלה בר טברי שאל לרבי יצחק הגע עצמך שהיה שער גבוה א"ע נותנה כנגד כתיפיו בית מדרשו דרבי חנינא עבידא כן ע"כ ובאמת שלא ה"ל לרבינו להביא הא דמונחת בין כתיפיו דלמאי צריכה ליה הכא וגם בתוספות קשה כך אבל בתוס' דיומא הביאו הירושלמי כאשר הוא והשתא נ"ק מידי ותו כתבו התוס' דיומא דים לומר דבי מדרשא דל' ודרב הונא ודל' תניא שלהם היה ולא של רבים אלא של עצמן ע"כ : [נ] **אבל** יכול לתתה בגובהו של פתח עד המשקוף . דבגמ' מותבינן עליה דשמואל מדתניא מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזוזה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר וקשרתם מה קשירה בגובה (כדאמרינן מקום שמושו של תינוק רופס) אף כתיבה בגובה שמואל דלא כמאן לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי ומשנינן אמר רב הונא בריה דרב נתן לעולם כר' יוסי ומאי תחלת שליש העליון דקאמר להרחקה שלא נתרחיקה מן הקורה שלמעלה יותר משליש וכתבו התוספות דירושלמי דלעיל דמניחה בין כתיפיו כשהפתח גבוה חולק על הגמרא שלנו ועיין בד"מ : [ס] ה"ג אמר רבה מצוה להניחה בטפח הסמוך : [ע] ורב הונא מסורא אמר . וכן הוא ברי"ף אבל בגמרא הגירסא רב חנינא מסורא : [פ] **בריה** דרבא . וברי"ף אחא ובגמרא רב : יא [צ] ה"ג פצים קבוע לשני פתחים וכך הלשון בטור סי' רפ"ו : [ק] **מחותכין** בו . וכן העתיק הטור וכך הוא בפירש"י אבל בטור כתוב בקלף ראיתי מתוחבים בו : [ר] **וכשהדלת** פתוח הוי אחורי הדלת . וכך העתיק גם הטור אבל לשון קלף הוא ובפירש"י כך הלשון וכשהדלת סתום הוי פתוח למערב אחורי הדלת והמגיה כן בלשון רבינו והטור לא הפסיד : [ש] **תעשה** ולא מן העשוי . כלומר שזה דומה לתעשה ולא מן העשוי שנאמר גבי סוכה דהכא נמי כתיב וכתבתם על מזוזות ביתך

דברי חמודות

פתוח לרה"ר כיון שעיקר תשמיש כניסה ויציאה דרך שם ולא משגחינן בה בהיכר ליר ע"כ וכתב רמ"י וז"ל פתח שנכנסים בו מן הבית לבית התורף שלנו נ"ל שעושין המזוזה בימין הכניסה שנכנסין מן הבית לבית התורף שעיקר תשמיש שלנו הוא בבתי התורף שלנו ולא משגיחין בהן בהיכר ליר כלל דבין היכר היא מבחוץ בין היא מבפנים עושין המזוזה בימין הכניסה נראה לי עכ"ל ומן המרדכי שכתבתי יש לנו ראיה גמורה : (כא) **ולישנא** דגמרא לא משמע הכי כו'. ובמ"י כתבתי מה שהשיב הרמב"ם עצמו לשואלו בדבר הזה וכתב הב"י שנראין דבריו ואעפ"כ כיון שרש"י והרמב"ן והרא"ש והראב"ד חולקים עליו והם לחומרא הכי נקטינן ע"כ ואף על גב דחומרא דאתי לידי קולא ברכה לבטלה היא ל"ק דמ"מ חומרא היא לענין מצוה שמן התורה ובש"ע לא נמנע מלכתוב ג"כ דעת הרמב"ם : (כב) **וכך** היו מזוזות של רמ"מ כמין נו"ן כפופה. תליה בזקיפה ותליה בשכיבה וכתב ב"י שמצא כתוב דהעושים כן יניחו ראש המזוזה כלפי פנים רגלי האותיות נגד הרחוב משום דכיון דמוקמינן לה באלכסון לקיים גם דברי ר"ת צריך לעשות האלכסון כדעבד ר"ת בשכיבה וכ"כ ת"ה סי' נ"ב ע"כ ודכתב באלכסון היינו כפירוש ר"י שכתבתי בשם המרדכי ורמ"י ז"ל כתב עוד וז"ל ויכוין שיהא שמע דהיינו סוף גלילתה לצד תוך דהיינו לצד אויר הפתח וכן נוהגים שקובעים אותה באופן שרואים שד"י מבחוץ שהוא כותב בראש השיטה נגד והיה או נגד אוירו לפי מנהג קצת וממילא יזדמן כך שסוף גלילתה מבחוץ עכ"ל והב"י כתב דדעת הרמב"ם כרש"י ודהכי נקטינן ושכן נהגו אבל רמ"א אע"פ שהעתיק למנהג זה מ"מ מסיים דראוי לנהוג כהמדקדקים שמניחים אותה בשיפוע ובאלכסון ושכן נוהגין במדינות אלו : (כג) **וכן** בית מדרשו של מהר"ם כו'. וכתב הב"י סי' רפ"ו דמדברי רש"י נראה ג"כ דבה"מ חייב במזוזה שהוא פי' בההוא פתחא דבה"מ דרב הונא וכן בבה"מ דרבי פתח קטן ה"ל כו' כלומר ולא פירש דהיינו פתח הבית כו' כדפירש רבינו אבל התוס' כתבו כדברי רבינו וגם הרמב"ם כתב בתי כנסיות ובתי מדרשות שאין בהם בית דירה פטורים לפי שהם קדש פתח שבין בה"מ או בית הכנסת וביתו כו' והיינו כדברי רבינו והתוס' וכן נראה מדברי הרי"ף ומיהו במרדכי כתב בה"מ חייב במזוזה אבל בהכ"נ ודאי פטור כו' ולענין הלכה אע"פ שהרמב"ם והתוס' והרא"ש מסכימין לדעת אחת נכון להצריך מזוזה לבה"מ כדברי הירושלמי ומהר"ם כי ירא אלהים יצא את כולם וכ"ש בדבר שאין בו חסרון כיס הרבה אבל לא יברך על קביעותה עכ"ל ועיין עוד סעיף ל"ו ודין בהכ"נ נתבאר בדברי רבינו ס"ס ע"ו : (כד) **פי'** שלא ירחיק כו' אבל יכול לתתה כו' . אבל מדברי הרמב"ם נראה דלכתחלה מצוה להניחה בתחלת שליש העליון שכתב והיכן קובעין את המזוזה בתוך חלל של פתח כו' בתחילת שליש העליון של גובה השער ואם קבע למעלה מזה כשרה וכ"כ הטור סי' רפ"ט בשמו וכתב ב"י דמימרא דרבי זירא הכי משמע דמצוה להניחה לכתחלה בתחלת שליש העליון בדוקא ורבי יוסי [דברייתא שכתבתיה בספר מעדני יו"ט] איירי היכא דבדיעבד קבעה למעלה מזה כשרה כל שהיא בגובה ולפי זה כי אמרינן ומאי תחלת שליש העליון דקאמר להרחקה היינו לומר דמעיקרא הוה ס"ד דרבי זירא בתחלת שליש העליון דוקא קאמר ולא למעלה ולא למטה ומש"ה הוה קי"ל דלא אתי כר' יוסי ומשני דשפיר אתי כרבי יוסי ולא אתא אלא לאפוקי למטה אבל למעלה כשרה כרבי יוסי ומיהו לכתחילה מצוה להניחה בתחילת שליש העליון כך נ"ל עכ"ל וכתב עוד הרמב"ם שצריך שירחיקנה מן המשקוף טפח וכתב ב"י משום דמשמע ליה ז"ל דלא פליגי ר' יוסי ורבי יהודה [בהך ברייתא שכתבתיה במ"י] אלא בלמטה משליש העליון אבל למעלה לד"ה צריך להרחיקה מן הקורה טפח הכי משמע מדאמר רבי יוסי מה קשירה בגובה אף כתיבה בגובה וכי היכי דקשירה דהוי בגובה הזרוע אינו בסוף הגובה אלא מרוחק מסופו קצת ה"נ כתיבה דילפינן מינה דהויא בגובה אינו בסוף הגובה אלא מרוחקת ממנו מעט דהיינו טפח כנ"ל לדעת הרמב"ם אבל הרי"ף והרא"ש סתמו וכתבו דברי רבי זירא אמר שמואל בלבד ולענין הלכה יש לחוש לדברי הרמב"ם עכ"ל הב"י ובמ"י כתבתי בשם התוספות דירושלמי דלעיל דהמתה בין כתפותיו חולק על הגמרא שלנו אבל במרדכי כתב מסופק היה ר"י אם ההיא דירושלמי שהניחה ר' חנינא כנגד כתפותיו פליג אגמרא דידן מדלא מפליג בין גבוה לנמוך ומיהו נראה דלמעלה מכתפיו לא יניחנה אם הפתח גבוה כל כך דלא יניחנו לעולם במקום שאינה נראית לו וכן משמע מדקאמר מניחה בטפח הסמוך לרה"ר כדי שיפגע במצוה מיד עכ"ל וכן פסק רמ"י ז"ל : (כה) **מצוה** להניחה בטפח הסמוך לרה"ר כו'. וכתב הטור דנראה שאם שינה לא עיכב ועיין לעיל סעיף ט' : (כו) **כי** היכי דתפגע ביה מצוה מיד. וכתב רמ"א בשם מהרי"ל כשאדם יוצא מן הבית יניח ידו על המזוזה ויאמר ה' ישמור צאתי וגו' וכן כשנכנס אדם לבית יניח ידו על המזוזה ויש לו סמך מן המדרש : (כז) **והוא** משמרן מבחוץ. וכתב הטור ר"ס רפ"ה וז"ל צריך ליזהר מאד במצותה כמו שאמרו חכמים כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו מוחזק הוא שלא יחטא מפני שיש במזוזה יחודו של הקב"ה ותמיד בבואו ובצאתו יזכור יחודו של הקב"ה ויתן יראתו על פניו לבלתי יחטא וכל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו דכתיב למען ירבו ימיכם וימי בניכם ואם אינו זהיר בה יתקצרו דמכלל הן אתה שומע לאו וכן דרשו חכמים בעון מזוזה בניו ובנותיו מתים קטנים דכתיב דם נפשות אביונים נקיים וסמך ליה לא במחתרת מצאתים ומסיים בה הטור דמ"מ לא יהא כוונת המקיימה אלא לקיים מצות הבורא יתעלה שצונו עליה ע"כ וכיוצא בזה כתב רבינו בסוף ההלכות ועיין עוד מה שאכתוב שם בשם ירושלמי תפילין ומזוזה איזהו קודמת : (כח) **העמיק** לה טפח פסולה. אלא לא יעמיק כל כך וז"ל הטור סי' רפ"ט כיצד קובעה יסמר אותה במסמרים במזוזות הפתח או יחפור בה חפירה ויקבענה בה ובלבד שלא יעמיק כו' : (כט) **פרש"י** כגון שיש במקצוע הבית וכו'. וכתב הטור ס"ס רפ"ו ויראה מכאן אותן פתחים שהם חלוקים ועמוד באמצע די להם במזוזה אחת אפי' אם יש בעובי העמוד טפח אלא כשאחד למערב ואחד לצפון אבל כשני הפתחים ברוח אחת אפי' אם יש בעובי הפצים טפח חשוב הכל כפתח אחד ואפי' לפירוש השני שפירש"י כמו שדרך לעשות פתח קטן אצל שער הגדול וכו' אפי' לפי זה נראה שפתח התגוק א"ל דשאני התם שפתח הקטן נבדל משער גדול לגמרי שהרי נפתח ונסגר כל אחד בלא חבירו אבל הכא שאינן נבדלים זה מזה דכשזה נפתח גם זה נפתח וכן נסגרים ביחד ואין העמוד נעשה אלא לנוי ודאי כחד חשיבא ע"כ וז"ל הרשב"א בתשובה פתח אחד וחלקו בעמוד בינתים כל שיש היכר ציר בזה ובזה לצד העמוד הרי הן כשני פתחים וצריך מזוזה לכל פתח אבל כשאין צירים לצד העמוד

תפארת שמואל (א) שיטה אחרונה לצד רה"ר וראשונה לצד פנים וכו' . והתוס' פירשו נמי כזה וכתבו עוד והופך שמע לצד אויר הפתח . נ"ל דס"ל להתוס' דא"ל יהפך שיטת האכן לרה"ר א"כ לא יהיה שמע נגד אויר הפתח אלא יהא נתבב כאויר דרה"ר ודו"ק . אבל מ"מ קשה מנלן כל זאת דלמא דבכפיכת שמע לחוד סגיא . ועוד אמאי הוי ניחא טפי לרש"י ממה שניחא לרבינו תם . ע"כ נראה דבשלמא לרש"י איכא למימר דמהפך שמע לצד אויר הפתח אבל לר"ת דבעי מושכב א"כ אין שייך לומר הכי אלא שמע יהא למעלה וכמו שבוכבים ס"ת בארון דבודאי הכתב למעלה וה"נ מאחר שנגלל נגד שמע למעלה ולא כנגד אויר הפתח ומשום הכי צריכין לפרש לר"ת הא דאמר דשמע יהיה רואה את פני הפתח כלומר אויר פני הפתח קאמר לאפוקי לחוץ רה"ר וכן משמע להדיא בטור ודו"ק : (ב) אבל יכול לתתו בגובהו של פתח וכו' . וז"ל הרמב"ם בתחלת שליש העליון של גובה השער ואם קבעה למעלה מזה כשירה והוא שירחיקה מן המשקוף טפח ע"כ ונראה בעיני דיפה פסק שכן כתב ר' יהודה ואף ר"י לא פליג עליה בהא דמרחיק טפח מן המשקוף דוק ותשכח :

אין המזוזה. מאי פתחי שימאי פליגי בה רב רחומי [ת] ורב יוסף חד אמר דלית להו תיקרה וחד אמר דלית להו שיקפי. דלית להו תיקרה בתוס' פירשו (ל) פי' מקום [א] שהדלת שוקף בה מלמעלה אינו שוה אלא אבני הכיפה אחת נכנסת ואחת יוצאת. *נמי דלית להו שיקפי אלא אבנים בולטות כמו שיני חומה. וכה"ג אי' בפ"ק דעירובין (דף יא.) גבי סוכה. ומה שפרש"י בלישנא אחרינא דלית להו תיקרה שאין הבית מקורה קשה דמי גרע משערי חצרות דחייבין במזוזה כדאיתא בפ"ק דיומא (דף יא). [ב] וי"ל דאין ראיה מחצר לבית. דחצר דרכו להיות כך ומשמש לדירת הבתים. אבל בית אינו ראוי לבית דירה כשאינו מקורה (לא) וכ"כ הרמב"ם ז"ל דבית שאין לו תיקרה פטור מהמזוזה: יב **אמר** רבה בר שילא א"ר חסדא אכסדרא פטורה מן המזוזה ואע"פ שיש לה פצימין. (לב) מ"ט פצימין לחיזוק תיקרה עבידי. מיתיבי (לג) [ג] בית שער אכסדרא ומרפסת חייבין במזוזה. הב"ע באכסדרא דבי רב. פי' יש לה ד' דפנות אלא שאין מגיעות לסכך. אכסדרא דבי רב אנדרונא מעליא היא. באכסדרא רומיתא [ד] עשויה חלונות חלונות. כעין היקף של כומרים. א"ר רחבה א"ר יהודה בי הרזיקי (לד) [ה] חייב בב' מזוזות. מאי בי הרזיקי. א"ר פפא שבא משמיה דרב בית שער הפתוח לחצר. ובתים פתוחים לבית שער: יג **ת"ר** בית הפתוח לגינה ולקיטונית רבי יוסי אומר נידון כקיטונית. פי' וצריך מזוזה. וחכ"א נידון כבית שער פי' וא"צ מזוזה. רב ושמואל דאמרי תרווייהו מגינה ולבית כ"ע לא פליגי דחייב. מ"ט עיקר בית הוא. כ"פ מבית לגינה מ"ס עיקר קיטונית ומ"ס עיקר גינה. רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו מבית לגינה כ"ע ל"פ דפטור. מ"ט דבילת גינה הוא. כ"פ מגינה לבית. מ"ס עיקר גינה ומ"ס עיקר דקיטונית. אביי ורבא עבדי כרבה ורב יוסף. ורב אשי עביד כרב ושמואל והלכתא כרב ושמואל לחומרא פרש"י ומצריך מזוזה לתרווייהו. דסבר כר' יוסי. ולא ידענא למה פי' כן. והא (ס"א דהא) דפסיק תלמודא כרב ושמואל לחומרא. היינו דמחמרי טפי מרבה ורב יוסף. ולעולם סברי כחכמים. וראיתי שכתוב בגמ' ורב אשי עביד כרב ושמואל לחומרא (לה) ומדקאמר כרב ושמואל לחומרא משמע לחומרא כר' יוסי (ס"א משמע דס"ל כר"י). דלא הל"ל הלא עבדי (ס"א דעביד) כרב ושמואל אי ס"ל הלכה כחכמים: יד [מנחות דף לג.] **איתמר** לול פתוח מבית לעלייה אמר רב הונא יש לו פתח אחד חייב במזוזה אחת שני פתחים חייב בשתי מזוזות. אמר רב פפא ש"מ מה"ד הונא האי אנדרונא דאית ליה ד' [ו] וה' פיתחי חייב בכל פתח ופתח. פשיטא. לא צריכא אע"ג דלא רגיל אלא בחד. פירש"י והא דאמר הלך אחר הרגיל. ה"מ כגון בתרי בבי ורגיל בחד ובטיל איידך לגביה (תלתא) אבל תלתא לגבי חד לא בטילי. עוד פירש לשון אחר מתשובות הגאונים הלך אחר רגיל שבני אדם רגילין לצאת ולבא בו. ולמעוטי פיתחא דבי רבי שלא היה עשוי אלא לו לבדו ולאיתויי פיתחא דרב הונא שהיה רגיל אף לאחרים. (לו) אבל שני פתחים ושלש לבית אחד וכעשו כולם בשביל בני הבית שהן מרובין ותשמיש אותו החדר תדיר והוצרכו לו פתחים הרבה כולן חייבין במזוזה. ואע"פ שנתמעטו התשמיש ואין צריכין עתה לכולן אלא לאחד מהן. אמר אמימר האי פיתחא דאקרנא חייב במזוזה. אמר ליה רב אשי לאמימר והא לית ליה פצימין. א"ל עדי פצימין. פיתחא דאקרנא כגון שהפתח ממלא כל מזרח ומגיע מצפון לדרום. והא לית ליה פצימין אלא כותלי הבית של צפון ודרום. עדי פצימין [ז] באמת אע"פ שאין נראין כפצימין אלא כותלי הבית שנמשכין עד שם מכל מקום פצימין הן. [ח] רב מרי איקלע לבי מר שמואל חזא דליכא אלא חד פצימא משמאליה ועביד ליה מזוזה והיה כותל הבית לצד ימין הפתח עובר לה מן הפתח. (וזו צורתה) נמצא שלא היה לו פצימין אלא משמאל. [ט] וקבע בפצים המזוזה שבשמאל. אמר ליה כמאן כר"מ (לז) איבור דאמר ר"מ מימין משמאל מי אמר דתניא [י] ביתך (לח) דרך ביאתך מימין. אתה אומר מימין או אינו אלא משמאל ת"ל ביתך. מאי תלמודא. [כ] אמר רבא ביתך דרך ביאתך (לט) כי עקר איניש כרעיה דימינא עקר ברישא. רב שמואל בר אחא קמיה דרב פפא משמיה דרבה בר עולא אמר מהכא ויקח יהוידע הכהן ארון אחד ויקוב חור בדלתו ויתן אותו אצל המזבח מימין: מאי רבי מאיר. דתניא בית שאין לו אלא פצים אחד ר"מ מחייב במזוזה וחכמים פוטרים. מ"ט דרבנן מזוזות כתיב. ומ"ט דר"מ. דתניא מזוזות שומע אני מיעוט מזוזות שתים. [ל] כשהוא אומר בפרשה שניה מזוזות שאין ת"ל. הוי ריבוי אחר ריבוי ואין ריבוי אחר רבוי אלא למעט מיעטו הכתוב במזוזה אחת דברי ר' ישמעאל. ר"ע אומר אין צריך הרי הוא אומר על המשקוף ועל שתי המזוזות שאין ת"ל שתי ומה ת"ל שתי זה בנה אב שכל מקום שנאמר מזוזות אינו אלא אחת עד שיפרוט לך הכתוב שתי. (מ) וכיפה שיש ברגליה עשרה חייבת במזוזה. [מ] דתניא כיפה ר"מ מחייב וחכמים פוטרין. ושוין שאם יש ברגליה י' שחייבת. [נ] (מא) ונראה דהלכה כר"מ כיון דר' ישמעאל ור"ע קיימי כוותיה. וכן משמע לעיל דקאמר איבור דאמר [ר"מ] מימין משמאל מי אמר משמע דאי הוי פצים מימינא הוי ניחא ליה דעביד כר"מ: טו **ת"ר** (יומא דף יא.) בשעריך אחד שערי בתים (מב) ואחד שערי חצרות [ס] ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות (מג) ורפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן כולן חייבין במזוזה. יכול שאני מרבה בית שער אכסדרה ומרפסת. ת"ל בית מה בית המיוחד לדירה אף כל המיוחד לדירה יצאו אלו שאינם מיוחדים לדירה. יכול שאני מרבה בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה. ת"ל בית מה בית עשוי לכבוד אף כל העשוי לכבוד יצאו אלו שאין עשויין לכבוד. יכול שאני מרבה הר הבית והלשכות והעזרות. ת"ל בית מה בית מיוחד שהוא חול אף כל שהוא חול יצאו אלו שהן קדש [ע] ואי קשיא לך הא דתניא בית שער אכסדרא ומרפסת חייבין במזוזה. (מד) התם כשהבתים פתוחים לתוכו. (מה) ור"י תירץ דחייבים מדרבנן. [פ] ובית התבן ובית הבקר ובית העצים והאוצרות (מו) שהנשים

רוחצות

רש"י ונ"י. תיקרה. אסקופה עליונה: **שקפי**. מזוזות. ל"א תיקרה שאין הבית מקורה שקפי אסקופה עליונה: (**פצימין**. עמודים) פי' אחר תקרה היינו אסקופה עליונה שקפי אף על פי שיש לו תקרה מלמעלה רהבה אם אינו בולט מתחת התקרה כשיעור טפח שהדלת שוקף ומכה בו ומעכבו מלצאת חוץ כדרך כל הדלתות אינו ראוי למזוזה: **יב אכסדרה**. בית שיש לו ג' דפנות סתומים בלא פתח וברביעית פתוחה לגמרי מתחת אבל למעלה יש דופן מעט המחזיק את הסכך: **פטורה**. שאע"פ שפתוחה כולה מלמטה אין ראוי להניח מזוזה לאותו דופן רביעית מצד ימין: **פצימין**. עמודים אויש"ם: **לחזק תקרה**. שלא תפול: **בית שער**. בית קטן שיושבין בצד שערי חצירות ויושב שם שומר הפתח: **מרפסת**. אלו אוייר"א והוא ארוך לפני פתחי עליות הרבה וכולן עולין דרך שם: **חייבת במזוזה**. מדרבנן: **אכסדרה דבי רב**. שיש לה ד' דפנות אלא שאין מגיעות לסכך: **אנדרונא**. קמבר"א: [מעליא היא]. ופשיטא דחייבת במזוזה דבית גמור הוא כיון דדפנותיה גבוהות י' טפחים: **באכסדרה רומיתא**. עשויה חלונות חלונות וקורין לויא"ו: **בית שער הפתוח לחצר כו'**. בעי ב' מזוזות א' בפתח שמן בית שער לבתים וא' שמן החצר לבית שער: **יג נידון** כקיטונית. שהוא חדר קטן וצריך מזוזה: **נידון** כבית שער. כאויר דגינה וא"צ מזוזה: **מגינה לבית**. בלויה פתח שבין הגינה לבית שער דכ"ע חייב דבילת בית שער הוי. [ולי נראה איפכא] אותו שער שבו נכנסין לקיטוניות שהבאים מן הגינה דרך בית שער נכנסין בו לקיטונית כ"ע לא פליגי דחייב כ"פ מבית לגינה פתח החיצון שיוצא מבית לגינה שהיוצאין מן הבית דרך בית שער יוצאין בו לגינה: **מ"ס עיקר**. בית שער כו' לשם כניסת קיטונית נעשה והוי כבית שער דעלמא שחייבים כל פתחיו במזוזה: **ומ"ס עיקר**. בית שער לגינה נעשה ליציאה מקיטונית לגינה, הילכך נידון כאויר ולא כבית שער: (מ"ס. הפתח לשם קיטונית עבידא וחייב במזוזה: ומ"ס. עיקר לשם גינה עביד ופטור) ל"א ועיקר הוא מגינה לבית אם כשהוא פותח פתח מגינה לבית היכר ציר הוי בבית דכ"ע ל"פ דחייב **מבית לגינה**. כלומר שהיכר ציר הוי בגינה: **עיקר גינה**. שהרי היכר ציר היא בגינה: **עיקר קיטונית**. וחייב ואע"ג דציר סובב בגינה דכי אמרינן לעיל הלך אחר היכר ציר הני מילי בין הרי בתי דתרווייהו עיקר אבל הכא קיטונית עיקר וחייב: **כ"ע ל"פ דפטור**. כיון שעיקר ציר בגינה הבילת גינה הוא ולא בית. **מגינה לבית**. כלומר שהיכר ציר בבית היא: **עיקר** גינה הוא. שלא נעשה הבית אלא לשמור (של) הגינה ולא מהני היכר ציר ופטור: **קיטונית עיקר**. שהרי הציר סובב מבפנים וחייב במזוזה: **לחומרא**. כלומר דמגינה לבית ד"ה חייב ומבית לגינה דפליגי ר' יוסי ורבנן הלכתא כר' יוסי דמחייב במזוזה: **יד לול** הפתוח מן הבית לעליה. דרך העולם לעשות ארובה באמצע העליה ועולין לה מן הבית במעלות ועושין ארבע מחילות סביב המעלות למטה כדי שלא ירד אדם מן העליה לבית כ"א ברשות בעלים ועושין פתח במחילות וכן עושין בני עליה ד' מחילות סביב הארובה למעלה ובהן פתח ופעמים שאין עושין אלא אחד למטה ואלו נועלין מכאן ואלו נועלין מכאן וכשאין לו אלא פתח אחד אינו צריך אלא מזוזה אחת דהאזלינן בתר היכר ציר וכשיש לה ב' פתחים צריך ב' מזוזות בכל פתח ופתח בתוכו לד שהציר סובב בו: **ואע"ג** דרגיל בחד מינייהו. עפי דהא דאמרן לעיל הלך אחר הרגיל ה"מ כגון תרי בבי ורגיל בחד בטילה איידך לגביה אבל ג' לגבי חד לא בטלי ל"א מתשובת הגאונים הלך אחר הרגיל שהי' רגיל שבני אדם רגילים לצאת ולבא בו ולמעוטי פתחא דרבי שאינו עשוי אלא לו לבדו ולאתויי פתחא דרב הונא שהיה רגיל אף לאחרים אבל ב' פתחים או ג' לחדר אחד וכולן נעשין ליציאת כל בני בית שהם מרובים ותשמיש אותו חדר הוא תמיד והוצרכו לו פתחים הרבה כולם חייבים במזוזה ואע"פ שנתמעט התשמיש ואין צריכין עכשיו לכולן אלא לאחד מהן: **דאקרנא**. בקרן זוית של בית: **והא** אין לה פצימין. מזוזות של ראשי הכתלים: **עדי**. הרי כלומר אלו ראשי הכתלים הן הן פצימין: **פצים**. אחד משמאל שהיה פתח אצל הזוית וציר הפתח היה הזוית ואין אלו כלום ואין לו פצים אלא דף שמונה בו: **ר"מ** מפרש לקמן דמחייב מזוזה לבית שאין לו אלא פצים א': **מימין**. כשהפצים מצד הימין שבו מצות מזוזה: **דתניא**. דמימין: **ביאתך**. מן הימין דרך ימין לביאה: **מאי תלמודא**. מאי משמעות איכא: **דרך ביאתך**. לביאה ולא ליציאה: **רגלא** דימינא עקר ברישא. הלכך דרך ביאתך הוא דרך הילוכך ומדאפקא רחמנא בלשון ביאה ש"מ דרך ימין לביאה בעינן לא דרך ימין ליציאה: **מימין**. בבוא איש לבית ה' כשהיה אדם נכנס לפתח עזרה המזרחה והלך למערב ה"ל אותו ארון מימין שהיה נתון אצל קיר לפונה של מזבח מימין בבא אצל המזבח אלמא דרך ימין הוא ביאה וכל דבר הניתן דרך ביאה צריך לינתן מימין: **מזוזות** כתיב מלא משמע שיש לו שני פצימין מחוייב במזוזה אבל לא בפצים אחד: **מיעט** הכתוב למזוזה. שאם אין בו אלא פצים אחד חייב: **ומה** ת"ל שתי. שמיעוט מזוזות שתים: **כיפה**. העשויה בעיגול: **ר"מ** מחייב. דס"ל חוקקין להכשירם כלומר כיון שיכול לחתוך מן העיגול עד שיהיה שוה בקו המדה שאין תחומה הולכת ויכלה מבחוץ לפי החלל הפנימי אלא התומה ארובה למעלה מבחוץ לחלל כמשפטה גם כי לא חתך כמאן דחתך דמי: **וחכמים** פוטרים. שאין שער גלא רוחב ארבעה וכל כיפה מתקצרת בראשה לפחות מארבעה:

דברי חמודות

שעמוד אין העמוד מחולק לשנים שאינו אלא לנוי בעלמא כעין חלונות שלנו וחלון א' נקרא ופתח א' נקרא עכ"ל: (ל) **פי'** מקום שהדלת שוקף עליו כו'. שאין הפתח חייב במזוזה אפי' הוא עומד במקום החייב אא"כ עשוי כתיקונו כיצד שתהא לו שתי מזוזות ומשקוף על גביהם. ואם אין המשקוף שהדלת שוקף עליו למעלה יש"ר כו' כך לשון הטור ר"ס רפ"ז ומה שקשה לי עליו אכתוב לקמן בסעיף מ' וסעיף מ"א: (לא) **וכ"כ** הרמב"ם ז"ל דבית שאין לו תקרה פטור וכתב עוד היה מקצתו מקורה ומקצתו אינו מקורה יראה לי שאם היה הקירוי כנגד הפתח שהוא חייב במזוזה וכתב הר"ר מנוח דנ"ל דכשיש במקורה ד' על ד' דוקא וע"ל סי' ע"ז: (לב) **מ"ט** פצימין לחזוק תקרה עבידי. ואמר אביי חזינא להו לאספלידי דבי מר דאית להו פצימי ולית להו מזוזתא קסבר חיזוק לתקרה הוא דעבידי וכתב הב"י דמכאן כתב הרמב"ם התקרה שאין לו כתלים אלא עומדת על עמודים מכאן ומכאן אע"פ שהיא כתבנית הבית פטורה לפי שאין לה מזוזות שאלו העמודים להעמיד התקרה הם עשוים דמפרש אספלידא היינו תקרה שאין לה כתלים אלא עומדת על עמודים מכאן ומכאן: (לג) **בית** שער אכסדרה ומרפסת חייבים במזוזה. עיין לקמן סי' ע"ז: (לד) **חייב** בשתי מזוזות. פירש"י אחת במקום שפתוח לבית כו' ומסיים בה חוץ מהמקום שנכנסים לו מרה"ר ופירש הב"י דה"ק חייב בב' מזוזות חוץ ממזוזה שלישית שהוא חייב בה אם יש לו פתח ג' פתוח לרה"ר ע"כ: (לה) **ומדקאמר** כרב ושמואל לחומרא משמע דס"ל כרבי יוסי כו'. וכן נראה מדברי הרמב"ם שכתב וז"ל אפי' י' בתים זה פתוח לזה וזה פתוח לזה הואיל והפנימי חייב במזוזה כולם חייבים ומפני זה אמרו בית שער הפתוח לחצר חייב במזוזה ע"כ ועי' עוד בסעיף נ"ז: (לו) **אבל** ב' פתחים וג' לבית אחד כו'. פתוחים לחצר או לרה"ר לשון הטור סי' רפ"ו והרמב"ם כתב וז"ל בית שיש לו פתחים הרבה אע"פ שאינו רגיל לצאת ולבא אלא באחת מהם חייב לעשות מזוזה בכל פתח ופתח וכתב עוד פתח שבין בה"מ או בין בהכ"נ וביתו אם רגיל לצאת ולבא באותו הפתח חייב במזוזה ע"כ וכתב הב"י דנראה שהוא ז"ל מפרש דהא דאמרי' במזוזה הלך אחר הרגיל היינו לומר דלהתחייב במזוזה בפתח שבין ביתו לבה"מ הלך אחר הרגיל שאם הוא רגיל לצאת ולבא תמיד דרך אותו פתח חייב במזוזה ואם אינו רגיל לצאת ולבא אלא פעם במקרה פטור עכ"ל וכ"מ כתב דליתא משמע טפי כפירוש זה דלדעת הרמב"ם ממה שפירש"י ז"ל וכתב עוד הב"י שמצא כתוב בתשובה אשכנזית יש פתח מרחוב למרתף וכמה פעמים שנכנסים מרחוב למרתף בשעת הבציר בהכנסת חביות וכיוצא ופתח קטן דלא גבוה י' ולא רחב ד' יוצא מבית למרתף וכמה פעמים כשפותחים ההוא פתח שבין מרתף לרחוב נכנסים מרחוב דרך מדרגה של מרתף ודרך פתח קטן לבית והשיב אי הוה פתח מבית למרתף הוה עניית דעתי נוטה דאותו פתח שברחוב פטור דהיכן אלו תשמישים שכתבת ותשמיש הקבוע דרך פתח הפתוח לבית אבל כתבת דפתח הפתוח לבית לית ביה לא ד' ולא י' א"כ חור בעלמא הוא ועיקר פתח האוצר הוי ההיא דברחוב וחייב דלא ניחא תשמישתיה דאותה שבבית ובטלה דעת המשתמשים דרך שם ע"כ: (לז) **איבור** דאמר ר"מ מימין כו'. עיין לקמן סימן נ"ח: (לח) **דרך** ביאתך מימין. וכתב סמ"ג שא"צ להניח מזוזה בימין לשמאל דתניא בספרי ר' יצחק אומר הרי הוא אומר ולקחו מן הדם ונתנו על ב' המזוזות זה בנה אב בכל מקום שנאמר מזוזות אינו בכלל ב' עד שיפרוט לך הכתוב שתי מזוזות ע"כ וכתב הרמב"ם שאם קבעה משמאל פסולה: (לט) **ובי** עקר איניש כרעיה דימינא עקר ברישא. וכתב המרדכי דאין לדקדק דאם הוא איטר ברגליו ורגלא [דשמאלא] עקר ברישא ישים המזוזה דרך שמאל ביאתו מידי דהוי אתפילין דהאי מזוזה דהוי לשימור כל בני הבית משא"כ בתפילין דהויין ליה לחודיה ע"כ: (מ) **וכיפה** שיש ברגליה עשרה חייבת במזוזה וכו'. דכל כיפה למעלה בעיגול הוא מיצר ואינו רחב ד' כדפרש"י ולשון הרמב"ם בית שיש לו מזוזה מכאן ומכאן וכיפה כמין קשת על שתי המזוזות במקום המשקוף אם יש בגובה המזוזות י' טפחים או יתר חייב ואם אין בו י' טפחים פטורה מפני שאין לו משקוף וכתב רמ"א דכ"ש פתח שאין לו גובה י' טפחים דפטור ממזוזה וז"ל הרשב"א בתשובה כל שיש ברגלי הכיפה י' קודם שיתחיל להתעגל יש לה דין פתח וחייב במזוזה כדאיתא בפ"ק דערובין ע"כ אבל לפי' רש"י אפילו אין שם שתי מזוזות כלל אלא שמתחלה מתחיל להתעגל אם יש בו גבוה י' ברוחב ד' מחוייבת וכ"כ הב"י ז"ל וכתב שהטור עיקר פירושו כדברי רש"י אלא שנמשך קצת אחר דברי הרמב"ם שכתב ואם יש לו שתי מזוזות ואסקופה שעליהם עשויה כקשת עכ"ל הב"י ולפיכך אני תמה על הטור שבתחלת סימן רפ"ז כתב אין הפתח חייב במזוזה כו' אא"כ עשוי כתיקונו כיצד שתהא לו שתי מזוזות ומשקוף כו' וכמו שהעתקתי לשונו לעיל סעיף ל' והרי לפי פירש"י שהטור סומך עליו אין אנו צריכים לשתהיינה מזוזות כלל וצריך לומר דהא דמצריך ב' מזוזה להו דוקא מזוזות ממש אלא כעין מזוזות ולאפוקי כיפה אע"פ שמתעגל מיד דמ"מ כעין מזוזות הוי ומיהת אע"ג דהך מיתרצא מ"מ קשיא בסעיף דלקמן: (מא) **ונראה** דהלכה כר"מ כו'. כבר כתבתי במ"י דלא קאי אדסמיך ליה אלא אר"מ דפצים אחד דלעיל ואף על זה כתב הב"י דהרי"ף אע"פ שכתב כל הסוגיא לא הכריע הלכה כדברי מי והרמב"ם פסק בהדיא כחכמים שכתב שאין הבית חייב במזוזה עד שיהיה לו שתי מזוזות ע"כ וכן פסק בש"ע ומכאן קשה ודאי על הטור שכתבתי לשונו בסעיף ל' שפסק להא דהרמב"ם שצריך ב' מזוזות והרי הוא פוסק כרבינו ז"ל דהלכה כר"מ דבפצים אחד חייבת כשהוא בימין וצריך לי עיון: (מב) **ואחד** שערי חצרות ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות. והאידנא לא עבדי מזוזה בכל הני והכתוב בזה בס"ד לקמן בסעיף נ"ח: (מג) **ורפת** ולולין דלפעמים אשה מתקשטת בהן. וכתב הטור וז"ל כל מקום שהוא לדירה חייב אע"פ שהוא במקום טינופת וטוב לכסותם כדי שלא תהא נראית עד כאן וכתב הב"י דנראה שלמד כן מדברי סמ"ג וז"ל י"א שיש בירושלמי עיר שיש בה חזירים פטורים מן המזוזה ואומר ריב"א נשתקע הדבר ולא נאמר כי בדק בכולו ולא מצאו ועוד אפילו ישנו בשום מדרש זהו דוקא בפתח הבית שהחזירים מצויים שם אבל בחדרים ועליות חייבים ואפילו בפתח הבית במקום שתחלת שליש העליון למעלה מי' יכול להניחה המנהג היה נוהג לכסותה וגם בחדרים במקום שהתינוקות מצויים שם אני מכסה הנקב במעט שעוה עכ"ל והעתיקו דבריו הגהות מיי' והמרדכי וסמ"ק והכלבו וכתב הכלבו על הא דבמקום טינוף טוב לכסותה ובמקום טהרה טוב להיות נראית וכ"כ סמ"ק ועל הא די"א דעיר שיש בה חזירים פטורים מן המזוזה כתב רבינו ירוחם כבר כתב הרשב"א שלא מצא כן בשני הש"ס והאומרו משבש ביטולה גדול: (מד) **התם** כשהבתים פתוחים לתוכו. דחייב אף במקום שנכנסים לו מרה"ר חוץ מהמקום שנכנסים לו מהבית כ"כ הטור ונראה שלמד כן מדברי התוס' דלעיל ס"ס י"ב ועיין בסעיף י"ד ודברי הרמב"ם וכן הטור כתבו דס"ל הגינה שבית פתוח לתוכו חייב ג"כ במקום שנכנסים לו מרה"ר חוץ וכו' ועוד מוכח מדברי הרמב"ן דס"ס אכסדרה ומרפסת: (מה) **ור"י** תירץ דחייבים מדרבנן. אפי' אין בית פתוח לו. טור: (מו) **שהנשים**

רוחצות

מעדני יום טוב

ביתך דמשמע שתקבעם על המזוזות כשהוא שקוע בבנין של ביתך. לא שתקבעם במזוזה ואח"כ תתקע המזוזה לבנין ביתך שאין זה כמשמעו של וכתבתם על מזוזות ביתך לשון כמ"י ז"ל: [ת] **ורב יוסף** וכן הוא ברי"ף אבל בגמרא הגירסא ואבא יוסי: [א] **שהדלת שוקף בה כו'**. דבעינן על המשקוף ועל המזוזות דילפינן מפסח מצרים כ"כ כמ"י ז"ל וכתיב נמי בעניינא וכתבתם על מזוזות מלא בשני ווי"ם משמע לשון רבים ועיין לקמן סי' י"ד: **ה"ג** בס"א ואחת יוצאת וכן נמי דלית להו שיקפי שאין שם מזוזות אלא האבנים בולטות: [ב] **ונ"ל** דאין ראיה וכו' דחצר דרכו להיות כך. ובב"י כתב בשם הר"ר מנוח דחצרות שאני שבתים מקורות פתוחים לתוכם: יב [ג] **בית שער** אכסדרה ומרפסת חייבים במזוזה. פירש"י מדרבנן עיין בזה לקמן סי' ע"ו: [ד] **נ"ל** דה"ג עשויה חלונות חלונות כעין היקף וכ"ה בקצור ובטור: [ה] **חייב** בב' מזוזות. פרש"י א' בפתח שמן בית שער כו' וכתב המרדכי דקשה פשיטא דכל בית שער חייב במזוזה ותור"י דמיירי כגון שהאחד מן הפתחים אין רגיל כ"כ וקמ"ל דלא מבטל הרגיל את שאינו רגיל ולא דמי להא דרבי שלא היה רגיל כי אם הוא לבדו כדפ"ה לקמן ומיהו ללשון שני שפ"ה דהרגיל מבטל את שאינו רגיל קשה וי"ל דהכא מיירי שהרגיל כנגדו ומתשיבו ע"כ: **בתים פתוחים** גרסי': [ו] **וחמש** וכן גירסת הרי"ף: [ז] **באמת** אע"פ כו'. לא שתיבת עדי פירושו באמת אלא כך מפרש הענין דקאמר באמת אע"פ כו' אבל מלת עדי כמו שפירש"י הכי ומ"מ משמעות הכי קרובה למשמעות אמת: [ח] **רב מרי**. וכן הוא ברי"ף אבל בגמרא רב פפא ואין נראה דרב פפא לא בימי מר שמואל היה ומשמע דעם מר שמואל עצמו היה מדבר ואומר דהלכ"ה א"ל למאן: [ט] **נ"ל** דה"ג קבע המזוזה בפצים שבשמאל: [י] **ימין** ביתך דרך ביאתך. דכיון דסופינו לרבות מבשעריך כל השערים אחד שערי בתים ואחד שערי חצרות כדרים סי' דלקמן א"כ ביתך ל"ל על מזוזות שעריך ה"ל למכתב ודיו ואי משום בית דירה קאתי לאשמועינן של מזוזות שערי דירתך ה"ל לומר כיון שעיקר בית משום דירה כתבו לכך דרשוהו ג"כ ביאתך ואין להקשות א"כ דילמא כוליה להכי הוא דאתא ובית דירה מנלן דא"כ ביאתך הוה ליה לומר מאי ביתך אלא שמע מינה תרתי נראה לי לשון כמ"י ז"ל בסימן רפ"ט: [כ] **אמר רבא**. וכן במסכת יומא דלקמן וכך מייתי לה לקמן הרי"ף אבל הכא ברי"ף וכן בגמ' הגירסא רבה: [ל] **כשהוא** אומר מזוזות בפרשה שניה שאין ת"ל. משמע קצת דכתיבי מזוזות מלא בב' ווי"ן ולא מזוזת חסר דהא רבי ישמעאל אית ליה יש אם למסורת ברים סנהדרין גבי לטוטפת ומיהו אין ראיה מזה דה"נ אשכחן רבי עקיבא דאית ליה יש אם למקרא בההיא דלטוטפת ובפרק כל שעה אית ליה יש אם למסורת לשון התוס' ועיין בתוספות פ"ק דקדושין דף י"ח אההיא דכיון שפירש טליתו עליה כו': **ה"ג** למזוזה אחת דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אומר: [מ] **דתניא** כיפה כו'. בפ"ק דיומא דף י"א: [נ] **נראה** דהלכה כר"מ כו'. פירש ר"מ דלעיל בברייתא בית שאין לו אלא פצים אחד ועל זה קיימי הראיות שמביא דהלכה כר"מ והא דנטר ליה עד השתא בתר ר"מ דכיפה משום דעד הכא הוא לשונו של הרי"ף ז"ל ולא רצה להפסיק בזה בכור ופטוע ומש"ה פסק הטור כחכמים וכ"כ ג"כ בקצור והב"י ז"ל כי נייס ושכיב כ' בפי' רפ"ו דרבינו פוסק בזה כר"מ דכיפה ולא עוד אלא דלעיל מיני' התם כ' בעצמו לפסק הלכה זו בשם ריב"א כ"מ דפצים אחד: [ס] **אחד** שערי מדינות וא' שערי עיירות. וכן הגי' בגמ' וברי"ף ולכאורה ה"ל להקדים עיירות למדינות והוה לא זו אף זו: [ע] **ואי קשיא** לך כו' התם כו'. כ"כ הרי"ף: [פ] **ובית התבן** כו'

שם

דוחקא בהן פטורין מן המזוזה. [צ] הא סתמא חייבין ודלא כמ"ש הרמב"ם ז"ל דדוקא כשהנשים מתקשטות בהן: ת"ר בית הכנסת ובית האשה (מז) ובית השותפין חייבין במזוזה. פשיטא מהו דתימא ביתך ולא ביתה ביתך ולא בתיהם קמ"ל ואימא ה"נ. אמר קרא למען ירבו ימיכם וימי בניכם [ק] גברי בעי חיי נשי לא בעי חיי [ר] ואלא ביתך למה לי כדרבא דאמר רבא דרך ביאתך. וכי עקר אינש כרעיה דימינא עקר ברישא. ואף על גב דתרי ביתך כתיבי. [ש] חדא איצטריך למעוטי בוכר ובואל. (מח) ובהכ"נ דחייבת במזוזה דוקא שיש בה בית דירה לחזן. (מט) אי נמי בהכ"נ דכפרים דדיירי ביה אורחים אבל דכרכים לא:

טז גרסינן בסוכה (דף ג.) ת"ר [ת] בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות [א] פטור מן המזוזה ומן המעקה וכו'. אף על פי שבכל הספרים אין כתיב כן אלא בית שאין בו ארבע אמות. רב אלפס גרס שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות· דמסתבר דלא חזי לדירה בענין אחר (נ) ודלא כמו שכ' הרמב"ם ז"ל שאם היה ארכו יותר על רחבו הואיל ויש בו לרבע ארבע אמות על ארבע אמות חייב במזוזה דארבע אמות על ד' אמות בעינן לכל הנהו דקחשיב בברייתא בפ"ק דסוכה: (יומא דף יא.) ת"ר מזוזת יחיד [ב] נבדקת פעמים בשבוע ושל רבים פעמים ביובל. אמר רב יהודה מעשה [ג] בארטיבון אחד שהיה בודק מזוזות בשוק העליון של צפורי. (נא) [ד] ראהו קסדור אחד ונטל ממנו אלף זוז: **יז** (ב"מ דף קב.) **ת"ר** המשכיר בית לחבירו (נב) [ה] על השוכר לעשות לו מזוזה (נג) [ו] וכשהוא יוצא לא יטלנה בידו ויצא (נד) ובעובד כוכבים נוטלה בידו ויצא ומעשה באחד שנטלה בידו ויצא וקבר אשתו ושני בניו. מעשה לסתור. אמר רב ששת ארישא (שם דף קא.) בעו מיניה מרב ששת מזוזה על מי. מזוזה [ז] האמר רב [ח] חובת הדר היא. אלא מקום מזוזה על מי א"ל רב ששת תניתוה כל דבר שאין מעשה אומן השוכר עושהו. והאי נמי לא מעשה אומן הוא [ט] דהא אפשר בגובתא דקניא: [י] ת"ר (נה) טלית שאולה כל ל' יום פטור מן הציצית (נו) והשוכר בית בחו"ל והדר בפונדקי בארץ ישראל [כ] פטור מן המזוזה ל' יום אבל השוכר בית בא"י חייב במזוזה לאלתר משום ישוב א"י. (נז) [ל] ואם יש כמה חדרים ועליות זו לפנים מזו כולם חייבים במזוזה: **יח** [מ] (נח) **סוכת** החג בחג (יומא דף י: ע"ש) [נ] והחנויות שבשווקים פטורים

דישי"י ונ"י. **טו** למען ירבו ימיכם. כל התפן בחיים חייב במזוזה: **דרך** ביאתך לימין בבואו לבית ולא מימין לצאת: **בהכ"נ** דכפרים דדיירי ביה. אין מקדישין אותו הקדש גמור כדי שיהו מותרין לשכב ולאכול בה אורחים לפי שאין ידם של בני הכפרים משגת לבנות להכניס האורחים בבתיהם: **אבל** דכרכים. שהן רבים ואין מגיע לכל אחד ואחד אלא מעט מן האורחים יכולים לעשות בתים לצורך אין צריכין לשכב ולאכול בבהכ"נ: **לא**. ההקדש גמור הוא: **טז נבדקת**. שמא נרקבה או נגנבה: **בשבוע**. בשמיטה: **ושל** רבים. של שערי אגירות ומדינות ועיירים: **פעמים** ביובל. כל דבר שהוא של רבים אין להטריח עליו הרבה שאם תטריח יהא כל אחד אומר יעשו חבריו: **בארטבין**. כב הגיה והמרי לה על שם האומנות: **קסדור**. שם פקידים הוא כגון סרדיוט הוא שוטר: **יז המשכיר** וכו' על השוכר. שהוא צריך לשמירה כיון שהוא דר בתוכה אע"ג שאם לא היה שכורה היה חייב המשכיר לעשות לה מזוזה מידי דהוה אבית התבן ובית העצים אפ"ה כיון שהשוכר לא מצא בה מזוזה חייב לעשות לה מזוזה: **ארישא**. שוכר מישראל הוה דתניא רישא לא יטלנה בידו ויצא: **חובת** הדר היא. דדרשי' ביתך דרך ביאתך למי שנכנס ויצא בו זה הדר בה: **מקום** מזוזה. הען שהדלת שוקף עליו אף היא קרויה מזוזה ואם אבן הוא צריך לנקוב בו סדק להניחה בתוכה: **בגובתא** דקניא. ותולה אותה: **פונדק**. שלנים בו עוברים ושבים. והשוכר בית כו' פטור שמא יחזור בו: **משום** ישוב א"י. דלאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפי' יוצא ממנו כדאמר בפרק השואל בב"מ הלכך מקושי יצא ממנה מפני טורח מזוזה אחרת ואפילו יצא ממנה ישכרנה אחר ממנו כשימצאנה מזומנת במזוזה ונמצאת א"י [מיושבת]: סליק הלכות מזוזה

מעדני יום טוב

דברי חמודות

פטורין מן המזוזה מפני שאין קבועין לדירה. נהגו לכתוב שדי מבחוץ של המזוזה (נט) כריוח שבין פרשה לפרשה. וכן נהגו לכתוב באשכנז ובצרפת (ס) כנגד ה' אלהינו ה' מבחוץ שם של י"ד [פ] והם שמונה אותיות של ה' אלהינו ה' באלפא ביתא אבל בפנים אין להוסיף מלומה. [צ] ולא לעשות חותמו' לפי שכולה כאלו מכוין לעשות לו קמיע לשמור. אלא עשה המצוה כתיקנה לקיים מאמר הבורא יתברך והוא ישמרנו וצלנו על יד ימיננו (סא).:

סליק הלכות מזוזה

דברי חמודות

ומדברי הרמב"ם הוא ולא ראיתי להגיה בלשון רבינו מפני שגם בטור ליתא: (נט) בריוח שבין פרשה לפרשה. לשון הב"י גם הרמב"ם כתב כן ולא מצאתי לו רמז בשום מקום ובספר כוזר כתב והתתוך כתב שצריך לכתבו כנגד תיבת והיה וז"ל ת"ח והיה במה קבלה מפתה לשלה ועל זה שדי אהרנים מלבר לקבל במה זה והיה מגיו שד"י מלבר למכוי נסיר בר גם מכל סטרין מלבר ומגיו ע"כ וכן ראוי לנהוג עכ"ל הב"י ורמ"י ז"ל כתב סי' לדבר והיה שדי שצריך אל הקרא שצריך כלי במזוזה ביה בה נזיר יהיה שדי כנגד והיה ע"כ ומיהו רמ"א כ' דכתבו כדברי רבינו והרמב"ם לכתוב שדי כנגד בריוח וכן כתב רמ"י וכתב המרדכי במכיתין נקב בקנה כנגד שם שדי כדי שיהא נראה מבחוץ: (ס) כנגד ה' אלהינו ה' מבחוץ. וכנגי להסף האותיות לסוף מכתיבת המזוזה כדי שיגיע כל הוא כנגד את שהוא מתחלף וכ"כ בגהות מיי': (סא) גרבינן בירושלמי תפלין ומזוזות מי קודם ויתכלר בדברי רבינו בהלכות תפלין סי' א' ועוד שם סימן י"א מנוי ניקמין: סליק הלכות מזוזה

מעדני יום טוב

[פ] והם שמונה לאותיות של ה' אלהינו וכו', ושם כוזו במוכסז כוזו טור סי' רפ"ח: [צ] ולא לעשות חותמות. עניני צורות כמו אותיות מבינות ואומרים בהם חותמות למלאכים וז"ל הרמב"ם מנהג פשוט שכותבים על המזוזה מבחוץ כנגד הריוח שבין פרשה לפרשה שדי ואין בזה הפסד לפי שהוא מבחוץ אבל אלו שכותבין מבפנים שמות המלאכים או שמות קדושים או פסוקים או חותמות הרי הן בכלל מי שאין לכם חלק נכולם הבא שאלו הטפשים לא די להם שבטלו המצוה אלא שעשו מצוה גדולה שהיא יחוד השם של הקב"ה ואהבתו ועבודתו כאלו הוא קמיע של הניית עצמן כמו שעלה על לבם הסכל בזה הדבר שמהנה בהבלי העולם עכ"ל וכ"מ וז"ל כתב הרמ"ך דבמסכת עבודת כוכבים משמע מהא דאמר אונקלוס גבונדא דרומי כי הקב"ה עושה המזוזה לשמור ישראל מבחוץ ויש לדחות דאונקלוס הוא דאמר להו לאמשוכינהו ליהדות ע"כ ואין זו טענה דהא בפ' הקומץ גבי

מזוזה צריך לכוינה בשפה הסמוך לרה"ר א"כ הוא מ"ט כי היכי דנבריה לכך נ"ל דאין ה"נ שהמזוזה שומרת הבית כשהיא כתובה כהלכה לא המלאכים הכתובים בה מבפנים וגם אין כוונה בעשייתה לשמור הבית אלא צריך שיכוין לקיים מצות הקב"ה וממילא נמשך שתשמר הבית עכ"ל הכ"מ: סליק הלכות מזוזה

הלכות הלכות תפילין קטנות

א (מנחו' דף כח.) [א] ארבע פרשיו' של תפילין מעכבות זו לזו ואפי' כתב א' מעכבן:

גמ' [שם דף לד.] פשיטא אמר רב יהודה אמר רב [ב] לא נצרכה אלא לקוצו של יו"ד הא נמי פשיטא [ג] אלא לאידך דרב יהודה דאמר כל אות שאין גויל מקיף לה מד' רוחותיה פסולה: ב [שם ע"ב] ת"ר לטטפת לטטפת לטוטפת הרי כאן ארבע דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר אין צריך [ד] טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים. בשמע [ה] ובוהיה אם שמוע כתב לטטפת חסר בלי וי"ו. ובוהיה כי יביאך כתיב לטוטפת אבל בין פ"ה לתי"ו לא כתיב וי"ו. וקשה דהיכי משמע דאין לומר נורעין ומוסיפין ודורשין ושקלינן לוי"ו דבין טי"ת לטי"ת ושדינן לה בין פ"ה לתי"ו. דלא אשכחן אלא בתחלת התיבה. דבפ' ב' דזבחים (דף כה.) דרשינן ולקח מדם הפר דם מהפר יקבלנו וכן בפרק יש נוחלין (דף קי"ה:) ונתתם את נחלתו לשארו דרשינן את נחלת שארו לו אבל באמצע תיבה לא וכן פרש"י פרק הזהב (דף כה:) גבי הא דשקלינן וי"ו דויסף ושדינן ליה אחמישיתו והוי חמישיתיו בב' ווי"ן. ופריך אי הכי גבי קדש נמי כתיב ויסף חמישית. ומשני דכי שקלת לוי"ו דויסף ושדית אחמישית ה"ל חמישיתו ופירש"י וא"ת ולוקמה באמצע התיבה ולהוי חמישיות אלא ודאי לא אמר הכי אלא בתחילת התיבה או בסופה ופר"ה דדריש וי"ו למ"ד דולטוטפות דאפי' מאן דלא דריש וי"ו. וי"ו למ"ד דריש. והכי אמר בפ' הערל (דף עב:) גבי והטהר ואפי' למאן דלא דריש וי"ו וי"ו וה"א דריש. ולשון טוטפות פי' ר"י לשון תכשיט הנתון על הראש אצל השלח. כמו טוטפית וסרביטין דפרק במה אשה (דף נז.) שהוא כלילא המקפת את הראש. א"נ נקרא טוטפת [ו] ע"ש שנתון בראש בין העינים כמו שפיל והזיל בר אווזא ועינוהי מטייפין (מגילה יד:). והתפילין [ז] לשון פלילה שהוא אות והוכחה לכל רואינו ששכינה שרויה עלינו כדאמר (לקמן סי' יב) וראו כל עמי הארץ וגו' אלו תפילין שבראש: [שם] ת"ר יכול לכתבם בד' עורות ויניחם בד' בתים בד' עורות ת"ל ולזכרון בין עיניך זכרון אחד אמרתי לך לא שנים וג' זכרונות. הא כיצד כותבן על ד' עורות (א) [ומניחן] בד' בתים. (א) ואם כתבן בעור אחד והניחם בד' בתים יצא. [ח] וצריך שיתן ריוח בינ הם דברי רבי (מאיר). וחכמים אומרים אין צריך. ושוין שנותן חוט ומשיחה בין כל אחד ואחד. ואם אין הריצן ניכר פסולות. פי' ושוין שנותן חוט וכו' אע"ג דרבנן אמרי דא"צ ריוח ביניהם מודו דאם כתבן בעור אחד שצריך להעביר חוט או משיחה שבין (ס"א בין) בית לבית. ויש שטועין כן אפילו כשהן כתובין בד' עורות ואמרי דארישא נמי קאי כשכתבן בד' עורות. אבל לשון ושוין משמע שנחלקו בו. ואם אין הריצן ניכר מילתא באפי נפשיה הוא שבכל תפילין צריך שיהא החריץ שבין בית לבית ניכר מבחוץ. גרסי' במכילתא והיו לאות על ידך בד' מקומות מזכיר פרשת תפילין קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע מכאן אמרו מצות תפילין ד' פרשיות של יד הן כרך אחד. ושל ראש הן ד' טוטפות. קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע [ט] כותבן כסדרן [י] ואם כתבן שלא כסדרן הרי אלו יגנזו: [שם] ת"ר כיצד כותבן תפילין של יד כותבן בעור א' ומניחן בבית אחד ואם כתבן בד' עורות והניחן בבית אחד יצא. וצריך לדבק בגומר והיה לך לאות כשם שאות אחד בחוץ כך אות אחד בפנים דברי ר' יהודה. רבי יוסי אומר אינו צריך [כ] א"ל ר' ייסי ומודי ליה ר' יהודה ברבי שאם אין לו תפילין של יד ויש לו בתים של ראש שטולה עור על אחד מהן ומניחן. מודה הייני פלוגתייהו. אמר רבא (ב) מדברי רבי יוסי חזר בו רבי יהודה. טולה והאמרת בלח רבי חנינא מבוב רבי יוחנן [ל] תפילין של יד עושין אותן של ראש (ג) ושל ראש אין עושין אותן של יד לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה. הב"ע בחדתא (ד) ולמאן דאמר הזמנה מלתא היא דלאתני עליה מעיקרא: ג [מ] (מנחות דף מב:) ת"ר ליפן בזהב או שטלה עליהן [נ] עור בהמה טמאה פסולות (ה) עור בהמה טהורה כשרות [ס] ואע"פ שלא עבד לשמן. רשב"ג אומר אף עור בהמה טהורה פסולות עד שיעבדם לשמן. ובהלכות ס"ת (סי' ג) כתבתי דהל' כרשב"ג דבעי עיבוד לשמן. (ו) [ע] הלכך הקלף והרצועו' והבתי' כולן צריכין עיבוד לשמן (ז) [פ] ופירשתי למעלה דין העיבוד (ח) וצריך שיאמר שכותב לשמה. (ט) והאזכרות יכתוב לשם קדושת השם. (י) [צ] ותפילין נכתבין על הקלף במקום בשר [וקלפים שלנו נקראים קלף וכותבין במקום בשר] [ק] ואין תולין בתפילין

רש"י נ"י. א ארבע פרשיות. קדש עד מימיה ימימה שניה כי יביאך עד סוף הסדר שלישית שמע ישראל רביעית והיה אם שמוע דבכולהו כתב לטוטפות או (והיו לטוטפת) בין עיניך: ואפי' כתב אחד. קס"ד כתב אחד ר"ל אות אחת שנחסרה ממנו לגמרי: פשיטא. דפסולין: לקוצו של יו"ד. שנחסר רגל יו"ד וקמ"ל שאע"פ שהיו"ד היא אות שאינה צריכה היכר גדול בנקודה אחת היא אפ"ה נפסל: לא נצרכה. למתני פסול אלא לאידך מילתא דרב אינטריך לאשמועינן: הא נמי פשיטא. כיון שיש חסרון באות: בד' רוחותיה. אע"פ שהאותיות נכתבות כהוגן: ב לטטפת לטטפת לטוטפות. ב' בקריאת שמע וא' בוהיה כי יביאך ב' חסרין וא' מלא: הרי כאן ד'. מכאן שכותבין ד' פרשיות בד' בתים: טט בכתפי שתים. בהותו מקום קורין לשתים טט: נורעין. אות מתיבה זו ומוסיפין רואה על הבירתה והורשין: מטייפין נופין למרחוק ודוגמתו במה' כהונות [דף ס.] נטוף עיניך: על ד' תזיכות קלף: ויניחנו בד' בתי'. של ד' תזיכוי קלף כל א' והאחד בפני עצמו: ת"ל זכרון. ולזכרון בין עיניך: בד' בתי'. בעור א' שמפשיטין עגל קטן ומניחין אותו בדפוס שיש בו כמין אלבעו ומניחין אותו לייבש על הדפוס ונעשי' בתי' מאליהם: ואם כתבן בעור א'. בתחילי' א' של קלף: והניחן בד' בתי'. של עור כמה שפרשנו: וצריך שיהא ריוח. בין הפרשיו' כשיכתוב שלאחר שכתבו בעור א' יחתוך מלמעלה העור כמין ד' אלבעו' ויניחן בד' בתי' ויהיה מדובק למטה עור א' כדי שתהא פרשה אחת בכל בית א': ביניהם. בתוך הד' בתים של עור האחד: שנותן חוט או משיחה. בין כל בית ובית: ואם אין הריצן. הריץ שבין כל בית ובית אם אינו ניכר מבחוץ פסולה כגון אם עשה מחילה הבתים מבפנים ואין הריץ ניכר מבחוץ: כותבה על עור א'. כל ד' פרשיות על עור אחד היינו אחת של קלף: בד' עורות כל פרשה בפני עצמה בתחילה של קלף: יצא. כיון שכול בבית א' דבתפילין של יד כתיב וסים לאות לשון יחיד: לדבקן. אותן ד' עורות כתפירה או בדבק שקורין גלוד: והיה לאות. ולא לאותיות: אינו צריך. דלא קפדינן מבפנים: ברבי. בס כתכם: ויש לו ב'. זוגות תפילין של ראש כעשויין בד' בתים: שטולה. כתוב בטי"ה בסרכה ספרים והוא מלשון טלאי שהוא חתיכה כלו' שמכסה כל הבתים בעור א' שנראין כבית א' ומניחם בזרוע אע"פ שאינן מדובקין מבפנים: מודה. בשמים מדברי רבי יוסי כלומר שחזר בו רבי יהוד' וה"ל לדבק: טולה כוי. כלו' אין מותר [להניח ש"ר ביד]: [חמורה] שפילין של ראש חמור' קדושתה מרובה של שדי נעשה בקשר ב"ד ב"ין דליתא אבל בשל זרוע אין [בו] אלא יו"ד שים שם רלוע' קטני' כשיעור רחב אלבע ובסוף רחבה מעט כמין יו"ד ועוד כתב וראו כל עמי הארץ וגו' ותניא ר' אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש: בחדתא. שלא הניחן עדיין מעולם ומשום הכי מותר לעשות אבל אם הניחן מעולם בראש אין מורידין להניחן ביד: ולמ"ד. בסנהד' בפ' נגמר הדין הזמנה מילת' היא ומשזימנן לצורך הראש אין רשאי לשנותו של יד: בגון דאתני עליה מעיקרא. לשל יד הי צריך לכם: ג ציפן זהב. לתפילין בתים. פסולים דבעי' של עור בעינן דהאפי' קשירתן אינן אלא ברצועות במינו כדאמרי' בהקומץ: או שטלה עליהן. שעשה בתים של עור בהמה טמאה: פסולות. כדאמרי' בפ' שמונה שרצים למען תהיה

דברי חמודות

(א) ומניחן בד' בתים בעור אחד. וכתוב בסמ"ק שיהיו הד' בתים מחוברים יחד מעור א' או שמא מד' עורות ובלבד שיהיו תפורים זה לזה וטוב ונכון לעשותן מעור אחד עכ"ל ולשון הקיצור ומניחן בד' בתים הקבוע בעור אחד ונראה שר"ל העשוים מעור אחד לאפוקי מד' עורות ותפורים יחד ועיין לקמן סימן ד' וכתב רמ"י סימן כ"ב סעיף ל"ח שיעשה כל הבתים שוים שלא יהא אחד גדול מחבירו שזה נוי להם ועיין עוד לקמן: (ב) מדברי רבי יוסי חזר בו רבי יהודה. וכתב האגור בשם הר"ר יהודה החסיד ובשם הרוקח שיכול לתפרם ומהר"ם הצריך לדבקם בדבק עכ"ל וכתב הב"י דנ"ל דלמצוה הוא דמצרכו הכי ולא לעיכובא שהרי חזר רבי יהודה והודה לרבי יוסי שאמר א"צ לדבק עכ"ל. ובספר ברוך שאמר כתב שנהגו לדבקם בדבק ויזהר ליטול דבק כשר כדלקמן סימן ד': (ג) ושל ראש אין עושין אותם של יד. וכתב הרמב"ם בפ"ג מה"ת שכן רצועה של תפלה של ראש אין עושין אותה לתפלה של יד: (ד) ולמ"ד הזמנה מילתא היא דאתני עליה מעיקרא. והע"ג דפסקינן בפ' מי שמתו סימן ל"ג כמ"ד הזמנה לאו מילתא הוא אפ"ה לא נמנע רבינו מלכתוב להא לאשמועינן דתנאה מהני ונשמע מיניה למאן דאמר לאו מילתא היא דאפילו בעתיקתא כי התנו עליה מעיקרא דמהני וכ"כ מהר"ר יצחק הגובר בשם א"ח דתפילין של ראש דאתני עלייהו מותר לעשותן של יד אפילו הם ישנים וכתב שדקדק כן מדאמרינן בגמ' ולמ"ד הזמנה מילתא היא דאתני עלייהו עכ"ל ועי' בפ' הנזכר בספר זה: (ה) עור בהמה טהורה כשרות. וכתוב בסמ"ה שיכול לעשותן מקלף שגם הוא נקרא עור דהא תניא כתבם על ד' עורות ומעור שליל אע"ג דהשיב כבשר לענין טומאה וטעמא משום דלא גרע מעור עוף דכשר כדאיתא בפ"ה שרלים אע"ג דלגבי טומאה חשיב כבשר וכתב עוד די"א דעור שליל יותר הגון למצוה כי לא נעבד בו עבירה שלא היה בו תשמיש זכר ונקבה וכ"כ סמ"ג ומרדכי כתב כן גם לענין רצועות: (ו) הלכך הקלף כו' כולן צריכים עבוד לשמה. וכ"כ בס"ה דברייתא בעור בתים מיירי והרמב"ם כתב דא"צ עיבוד כלל שכתב בפ"ג עור שמחפים בו א"צ עיבוד כלל אפילו עבדי מלה כשר ומקומות הרבה נהגו לעשות אותם בעור מלה ע"כ נ"ל שהוא מפרש אע"ג דרישא דברייתא מיירי בעור בתים סיפא מיירי בקלף שנכתבים בו וברצועות ולא בחפוי כיון דלתפות בתים א"צ עיבוד דכל שהוא מעור מלה יותר חזק א"ל שיהא צריך עיבוד לשמה כ"כ בב"י ל"ב וכתב עוד וז"ל ולענין הלכה כיון דרבי' פליגי עליה דהרמב"ם וגם כי פשטא דברייתא משמע כוותיה הכי נקטינן ומיהו היכא דלא אפשר למצוה תפוי הבתים משובד לשמה מוטב לסמוך על דברי הרמב"ם מלהתבטל ממצות תפילין ע"כ ומיהת ברצועות כתב ג"כ הרמב"ם שצריכים עיבוד לשמן ומ"ש ב"י כשאין נמצא מעובד לשמה לי נראה דהא באין מעובד כלל וקשה לי על הטור שכתב בשם הרמב"ם דאין צריך עיבוד לשמה וכתב ב"י א"ח סימן ל"ב וז"ל ואם עבד לשם מזוזה נראה דודאי לא מהני לכתוב בו תפילין ולא מבעיא לדברי האומרים מזוזה אינה צריכה עיבוד דכי עיבד לשמה לאו כלום הוא אלא אפילו לדברי האומרים מזוזה צריכה עיבוד לא מהני משום דקדושת התפילין חמורה מקדושת המזוזה כדאיתא בפ' הקומץ אבל אם עיבד לשם ס"ת מהני לכתוב בו תפילין דקדושת ס"ת חמורה מקדושת תפילין כדאיתא בפ' מי שמתו דבית שיש בו תפילין מותר לשמש בו ע"י שיניח בכלי בתוך כלי וכס"ת אסור עד שיוציאנו ואם אין לו בית אחר צריך לעשות מחילה גבוה י' טפחים עכ"ל ועיין בעשיית ציצית דכתב רבינו שאין מועיל גירוד כו': (ז) ופירשתי למעלה דין העיבוד. וכתב ב"י בשם הר"י אלסכדרני שהסופרים הזריזים עושים ג' מיני קלפים הטב ביותר לכתוב בו פרשת שמע שהיא קטנה והדק ממנו לפרשה והיה אם שמוע שהיא יותר גדולה ולפרשה קדש ולפרשה והיה כי יביאך שהן ארוכות עושין קלף דק מאד ובזה יתמלאו הבתים בשוה וזה נוי לתפילין עכ"ל: (ח) וצריך שיאמר שכותב לשמה והאזכרות יכתוב כו'. ועיין לעיל בהס"ת סימן ד' ובסעיפיו וכתב הר"י האלסכדרני יש מי שפוסק צריך לומר כן בהתחלת כתיבת כל פרשה ע"כ וכתב עליו הב"י שאין נראה כן מדברי הפוסקים הלא כשיאמר בהתחלת כל הפרשיות סגי: (ט) והאזכרות יכתוב לשם קדושת השם. ולעיל בהלכות ס"ת כתב רבינו צריך שיאמר כו'. וכתבתי שם בספר זה בשם הב"י דלאו דוקא הלא צריך שיאמר כו'. וכך מסיק בש"ע שלו בהס"ת וכן בכאן בהלכות הפילין בש"ע בב"י הלכות הפילין אחר שכתב ג"כ צריך שיאמר כו'. כתב דבספר הורהות חיים כשכותב אחד מהאזכרות צריך שיכוין לכתוב אותם לשם אלהי ישראל ושוליה בשפתיו ואם לא עשה כן אין להם תקנה ולפי דעת בעל התרומה אינו צריך שיאמר בפירוש אלא בהתחלת כתיבה אבל מחשבה ודאי בעי על כל שם ושם וכן דעת הרמב"ם ז"ל ע"כ ויש לתמוה עליו שכתב כן בשם הרמב"ם שהרי דבריו סתומין כדברי הגמ' ואין בהם הכרע וגם מ"ש בשם בעל התרומה אינו מכוון בספר התרומה נסתפק בו דשמא אין די במחשבה כתב עכ"ל הב"י ורמ"א ז"ל בהגהותיו כתב כדברי האורחות חיים וכתב דיש להקל בדיעבד יי"ש שלא עשה כן בהס"ת ורולי לפי שלא ראה כך בשם כן והב"י לא חש לכתבו בהלכות ס"ת דליהוו לא כ"ל כוותיה אף בס"ת וכתב עוד רמ"א בשם הא"ז דבשבא לנמנם לא יכתוב

מעדני יום טוב

א [א] ארבע פרשיות. פירש"י דבכולהו כתיב ולטוטפות או והיו לטוטפות ובפרשת קדש כתיב ולזכרון בין עיניך: [ב] לא נצרכה אלא לקוצו של יו"ד. ולעיל בהלכות ס"ת מפורש וכן שאר דיני אותיות מפורשים ג"כ ועוד יתבארו לקמן בסדר תיקון תפילין: [ג] אלא לאידך דרב יהודה א"כ גרסינן בגמרא ורבינו העתיק מהרי"ף: ב [ד] טט בכתפי שתים. נהאי תנא לא אמרינן לבעי י"ב בתים דמה נפקא ליה שכתוב הכל בפסוק אחד דלא אשכחן בתורה שלא הוזכרו תפילין אלא בד' פרשיות. תוס': [ה] ובוהיה אם שמוע כתב לטטפת חסר שני ווי"ן. עיין בסדר תיקון תפילין: [ו] ע"ש שנתון בראש בין עינים. נשון הבטח כמו שפיל כו' וכן לין לשון הבטה על שם שהוא למעלה מבין שתי ריסי עיניו כ"כ התוספות: [ז] לשון פלילה שהוא אות והוכחה כו'. כמו ויפלל שמעה פלילות עם קיני. תוס': [ח] וצריך שיתן ריוח ביניהם. פירש"י צריך שיהיה ריוח בין הפרשיות כשיכתבם קשה דהיינו לרבי אבל לחכמים אינו צריך להניח ריוח כלל וא"כ ה"א להכניסם בד' בתים ורבינו ירוחם כתב ואם כתבם בעור אחד כשרים אפילו אין ריוח ביניהם אם נתנם בארבעה בתים ולפי זה הא דאמר רבי צריך שיתן ריוח ביניהם לא אכתיבה קאי דלחכמים נמי צריך ליתן ריוח בין פרשה לפרשה כדי שיוכל להכניסן בד' בתים אלא לומר שצריך ליתן ריוח גדול בין בית לבית והכ"א אינו צריך כל כך אלא סגי בחוט או במשיחה וכן פירש בנימוקי יוסף ואפשר שמה שכתב רש"י וצריך שיהא ריוח בין הפרשיות כשיכתבם לא קאי אמאי דאמר רבי וצריך ליתן ריוח ביניהם אלא דברי רש"י הם שאומר כן בין לרבי בין לחכמים ומ"ש ביניהם בתוך הד' בתים של עור האחד קאי אמאי דאמר רבי צריך ליתן ריוח ביניהם ובהכי אתי שפיר דלד"ה צריך להניח ריוח בין הפרשיות כשיכתבם כדי שיוכל לתנם בד' בתים לא נחלקו אלא בריוח שבין בית לבית דלרבי צריך ריוח גדול ולחכמים סגי בחוט או במשיחה ומהר"י אבוהב ז"ל כתב שזאת הברייתא א"א לייבבה כשלא יהיה ריוח ביניהם ושנכנים אותם בארבעה בתים ויהיו כס"ת בהיכל וכ"כ בעל העיטור שמברייתא זו יראה שאין לחוש לזקיפות אע"פ שבעל התרומות חשש לזה עכ"ל הב"י ועי' לעיל סימן ט' מה שכתבתי בשם המרדכי: ה"נ כשכותבן בד' עורות: [ט] כותבן כסדרן. ע' לקמן סוף סימן ד': [י] ואם כותבן שלא כסדרן יגנזו. ולאו דוקא הפרשיות שכתבן שלא כסדרן אלא אפי' האותיות וכדלקמן בתיקון תפילין: [כ] ה"ג אמר רבי יוסי ומודה לי רבי יהודה: [ל] תפילין של יד עושין אותן של ראש. וצ"ל שעשה לה ד' בתים להכניס כל פרשה בבית אחת דאי לאו הכי פסולה דהא אם אין חריצן ניכר פסולה. לשון הכ"מ בפ"ג מהלכות תפילין: ג [מ] ת"ר ליפן זהב כו'. בפ' התכלת דף מ"ב ובהבולא דף מ"ה ובנגמר הדין דף מ"ח ועיין בדברי רבינו לקמן סימן ז': [נ] עור בהמה טמאה פסולות. פירש"י מן המותר בפיך דפי"ן דבבתים נמי בכלל תורת ה' הוא כדאיתא בפרק במה מדליקין ומ"ש רש"י דגם הרצועות איתא התם דהלמ"ת הוא מייתי לה רבינו לקמן סימן י"ב: [ס] ואע"פ שלא עבדן לשמה. פירש"י דהזמנה לאו מילתא היא והקשה עליו רבינו בהלכות ס"ת סימן ג' וכתב דל"ת פירש בשם ר"ת דהזמנה מלתא היא ס"ל לת"ק וכו' ע"ש: [ע] הלכך הקלף והרצועות והבתים כולם צריכים עבוד לשמה. דהא קך ברייתא בעור הבתים מיירי וכ"כ בכ"ה וע' בדברי חמודות: [פ] ופירשתי למעלה. בם בה' ס"ת: [צ] והתפילין נכתבין על הקלף במקום בשר. וז"ל הב"י סימן ל"ב פרק המוציא יין משמע דהויא מסקנא דגמרא דהא דתניא הלמ"ת תפילין על הקלף ומזוזה על דוכסוסטוס לא למצוה בלחוד הוא אלא לעיכובא נומר דתפילין דוקא על הקלף אבל על דוכסוסטוס ועל הגויל פסולים וכן משמע בפ' הקומץ וכך הוא הסכמת כל הפוסקים ובההיא ברייתא דקתני הלמ"ת תפילין על הקלף ומזוזה על הדוכסוסטוס מקיים בה קלף במקום בשר ודוכסוסטוס במקום שער ע"כ: [ק] ואין תולין. פי' אותיות או תיבות בין השיטות: לפי

בתפילין [ד] לפי שצריך לכותבן כסדרן. תני רב חיננא בר רבא מפשרוניא [ש] ס"ת ותפילין ומזוזות שכתבן מין ישרפו (יא) [ת] ותני חדא יגנזו. [א] מסור להגמון עבד עובד כוכבים אשה (יב) כותי (יג) קטן וישראל מומר לעבודת כוכבים (יד) פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם [ב] כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה:

ד גרסינן בפ' ח' שרצים (דף קח.) (טו) ת"ר כותבין תפילין ע"ג עור בהמה טהורה וע"ג עור חיה טהורה [ג] ועל גבי נבילות וטריפות שלהן (טז) ונכרכות בשערן ונתפרות בגידן אבל אין כותבין לא על גבי עור בהמה טמאה ולא על גבי עור חיה טמאה וא"צ לומר נבילות וטריפות שלהן ואין נכרכות בשערן ואין נתפרות בגידן: ה (מנחות דף לד:) ת"ר כיצד סודרן קדש והיה כי יביאך מימין שמע והיה אם שמוע משמאל. והא תניא איפכא. ל"ק כאן מימינו של קורא כאן מימינו של מניח. והקורא קורא כסדרן פרש"י כסדר שהן כתובים מוקדם מוקדם ומאוחר מאוחר. [ו] הילכך (כי) הא דקתני קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע. וקשה לר"ת אמאי פלגינהו לקרות שתים הראשונות מימין ושתים האחרונות משמאל [ה] הל"ל הראשונה מימין וכל האחרונות משמאל או איפכא ג' ראשונות מימין ורביעי' משמאל כמו גבי נר מערבי דפרק שתי הלחם (דף צח:) דיליף דנרות של מנורה מזרח ומערב מונחים מדכתיב בנר מערבי לפני ה' מכלל דכולהו לאו לפני ה'. ולא קאמר דחצי הנרות לפני ה' וחצי האחרים לצד מזרח אלא רק האחת דקרי נר מערבי ויש לדחות לפי שהתפילין מונחים באמצע הראש ושתי פרשיות מימין האדם ושתים משמאלו. ומפרש ר"ת קדש והיה כי יביאך מימין של קורא ומשמאל של קורא הוי שמע מבחוץ ואחריה והיה אם שמוע מבפנים. והשתא אתיא מה שחלקו שתים שתים. וכן פר"ח ז"ל בסנהדרין (דף פט:) כל בית החיצון שאינו רואה את האויר פסול כגון קדש ושמע. וכן פי' רב האי. והיה נותן סימן הוויות להדדי. וכן פ' רב שרירא גאון ונתן סימן שי"ן של קדש ושי"ן של שמע אצל שיני"ן של דפוס. וכן בתשובת הגאונים שכתב רבינו יוסף ע"ע והא דקאמר והקורא קורא כסדרן לא כסדר הכתובין בתורה קאמר אלא מפרש ר"ת דהוא סיום הברייתא דכיצד סדרן. [ז] ולפי שתירץ התלמוד כאן לימינו של קורא כאן לימינו של מניח ולא פי' איזו נעמיד בקורא ואיזו נעמיד במניח חזר ופי' והקורא קורא כסדר הכתוב בברייתא ראשונה קדש והיה כי יביאך בימינו שמע והיה אם שמוע בשמאלו. ובהלכות הרי"ף אין כתוב והקורא קורא כסדרן [ז] ובשמושא רבא שהוא תיקון תפילין קדמוניות כתוב כסדר רש"י. וז"ל ומשוי פרשתא דקדש מימינא בביתא קמא ופרשתא דסמיך ליה והיה כי יביאך בביתא תניינא. ופרשת שמע בשלישית. והיה אם שמוע ברביעית. (יז) [ח] ובמכילתא משמע כפי' רש"י בפרשת והיה כי יביאך בארבע מקומות הזכיר פרשת תפילין קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע מכאן אמרו מצות תפילין ד' פרשיות וכו' והדר תני כותבן כסדרן ואם כותבן שלא כסדרן הרי אלו יגנזו משמע כסדר שמנאן בריש' וצריך לפרש דבכתיבת הספר קאמר שיכתבם כסדר שהם כתובים בתורה ולא על הנחתם בבתים. ובתפילין של יד שהם בעור אחד יניח חלק לפרשת והיה אם שמוע עד שיכתוב פרשת שמע: לפי שנחלקו בדבר זה גאוני עולם [ט] והתפילין של אלו פסולין לאלו [י] ואמרו חכמים מקום יש בראש להניח שם ב' תפילין וכן בזרוע (יח) ירא שמים יצא ידי שניהם ויעשה שני זוגי תפילין ויניח שניהם. ויכוין בשעת הנחתן באותן שהן כתובין כתקנן. בהן אני יוצא ידי חובתי ושאר הן כרצועה בעלמא. (יט) [כ] ואין כאן בל תוסיף אלא בעושה ה' בתים. ולא יניח שני הזוגין בכיס אחד. דאחד מן הזוגין חול הוא ואסור לתתן בכיס של תפילין. אלא יעשה שני כיסין וסימן לכל כיס וכיס שלא יחליפם: ו [שם] אמר רב חננאל אמר רב החליף פרשיותיה פסולות. אמר אביי ולא אמרן [שם לה.] אלא [ל] גווייתא לברייתא וברייתא לגווייתא. אבל גווייתא לגווייתא וברייתא לברייתא לית לן בה [מ] וליתא לדאביי דל"ש הכי ול"ש הכי פסולה:

ז [שם] ואמר רב חננאל אמר רב תיתורא דתפילין הלמ"מ אמר אביי מעברתא דתפילין הלמ"מ תיתורא הוא עור הנכפל למטה (כ) לכסות פי הבתים והוא בית מושבן של תפילין ונראה כעין דף של גשר. ומתוך לשון רש"י משמע שהבתים והתיתורא מעור אחד. והעולם לא נהגו כן לפי שעור הבתים דק. [נ] ולוקחים עור עב וחזק וכופלים אותו לשנים ועושין נקב מרובע בכפל העליון (כא) ומכניסין בו הבתים. והכפל התחתון מכסה את פי הבתים. מעברתא היינו כשכופלין אותו העור [ס] חותכים ממנו בצד השלם משני לצדדין ומניח בו באמצע להכניס בו הרצועות. ונקרא מעברתא על שם שהרצועות עוברות בתוכו. ואינן קבועות בו אלא ממשיכן [ע] ומעבירם מצד זה לזה. ובערוך בערך מעבר כתב מעברתא היא תיתורא. וכן גשרים נקראים מעברתא ותיתורא. ובתפילין הוא מקום שמכניסין בו הרצועות ונקראת מעברתא דתפילין ולא בעי למימר דתרווייהו חדא מילתא [נ"ל דהא חשיב] דלא חשיב להו בגמרא בתרתי. אלא משום דמחברי אהדדי חשיב להו כחדא. וי"מ מעברתא היא רצועה קטנה שמעבירין למעלה על התפילין של יד (כב) וכן נהגו האידנא. ואפילו *אין פירוש של מעברתא רצועה קטנה. [פ] מכל מקום אין התפילין נפסלין [צ] משום בית החיצון [ק] שאין רואה את האויר בכה"ג אא"כ חבר להן בית אחר. [ר] וטעמא דליפן זהב פסולין משום דבעינן שיהו מלופין בעור בהמה טהורה. דומיא דעלה עליהן עור בהמה טמאה. ועוד דאין רואה את האויר לא שייך אלא בתפילין של ראש שהן ארבע בתים ושינה א' מהבתים ממקומו [ש] אבל בתפילין של יד שהן בית אחד לא. וכן נמצא בתשובת הגאונים: ח (שם) ואמר אביי

שי"ן

רש"י ונ"י. תורת ה' בפיך מן המותר בפיך: ה **כיצד** סודרן. סדר הנחתן: **באן** מימין של קורא כאן מימין של מניח. כשהקורא עומד כנגד מניח הימיני של זה לשמאלו של זה והקורא קורא כסדרן כסדר שהן כתובים בתורה מוקדם מוקדם ומאוחר מאוחר הלכך הא דקתני לעיל קדש והיה כי יביאך מימין מימינו של קורא קאמר דהשתא כשהוא קורא כדרכו מימינו לשמאלו נמצא קוראן כסדרן והא דתני איפכא דמשמע קדש והיה כי יביאך משמאל אמניח קאמר והוא ימין של קורא: **מזרח** ומערב. השלשה קנים במזרח והשלשה במערב: **מדכתיב** בנר מערבי לפני ה'. דכתיב יערוך אותו אהרן וגו' לפני ה' דמשמע אותו לפני ה' ואין אחר לפני ה' אלמא חד הוא דהוי כלפי מערב לצד בית קדשי הקדשים אלמא מזרח ומערב מונחים והאמצעי של צד מערב קרי ליה נר מערבי דאי בצפון ודרום אהכא דכולם הפתילות שוות למערב: **שאינו** רואה את האויר. כגון שהוסיף בית חמישי עליהם בצדו או דבר אחר: ו **החליף.** כדמפרש גווייתא לברייתא שכתב והיה כי יביאך קודם לקדש (או והיה אם שמוע לשמע) דנעשית פנימית חיצונה: **אבל** גווייתא לגווייתא. כגון אם הקדים שמע לוהיה כי יביאך: **או** ברייתא לברייתא. כגון (והיה אם) שמוע בשמאל קדש בימין של מניח: ז **תיתורא.** גשר לאחר שנתן האגרות בבתים דרך הפה שהבתים עשויין כעין בתי ידים שקורין גאנ"ט ומכניס האגרות דרך הפה וטתנם בבתי האצבעות והותך מג' כדפסת מכל אחת מעט והרביעית נשאר ארוכה וכופלו לאורך ומטילה על אודן של ג' הדפנות והופר תודן של ג' דפנות על רחבו של זה והוא מושבו בית מושב של תפילין ונראה כעין דף של גשר: **מעברתא.** כשנותן הרצועה של התפילין סביב אותו תיתורא יכפול הקלף סביב כרצועה כעין שעושין לפי המכנסי' שלא תהא הרצועה

מעדני יום טוב

[ד] לפי שצריך לכתבן כסדרן. כנסי' דלעיל: [ש] ס"ת תפילין ומזוזות שכתבן מין ישרפו. וכן הוא ברי"ף אבל בגמרא לא חלק רב חיננא בין מין לאינך אלא כלל למין בהדייהו ואכולהו קתני פסולין ובפרק השולח נמי איתא הכי בגמ' וגם שם סימן מ"ם העתיקה כך רבינו ותירץ הב"י סימן ל"ט דהא דאמר רב נחמן נקיטי' ס"ת שכתבו מין כדאיתא התם בפרק השולח ומייתי לה נמי רבינו לעיל הלכות ס"ת סימן כ' ס"ל לרבינו והרי"ף דלאו דוקא ס"ת אלא ה"ה תפילין ומזוזות ואע"ג דרב חיננא כייל מין בהדי מסור לאנסים ועבד ובכולהו תני פסולים מ"מ כיון דאיהו תני לכולהו פסולים תלוי הדבר בו וכתבו על מין תני חדא ישרף והני חדא יגנז ע"כ: [ת] ותני חדא יגנזו. ותימה דבהלכות ס"ת סימן כ' לא כתבו לא הרי"ף ולא רבינו להא דתני חדא יגנזו וכבר תמה בזה הב"י סימן ל"ט ומעיקרא ה"ל לתרוצי דבתפילין ס"ל ככך הגא דיגנז וטעמא דשאני ס"ת דגם המינין כותבים אותו לצורך עצמם להתלמד בו הלכך ודאי לשם עבודת כוכבים ולא אכפת לנו במאי דתני הכא עלה דס"ת נמי דקמכי אדבהלכות ס"ת סתמא קתני כמ"ד בס"ת דישרף אלא דלא סלקא ליה ממאי דכתבתי לעיל בסמוך בשמו ג"כ דלהכי כתבי בדרב חיננא ישרף אע"ג דאיהו לא אמר אלא פסולין אמר אכולהו מ"מ מדרב נחמן הכי ס"ל בס"ת ה"ה לתפילין ומזוזות ומש"ה שפיר קאמרי ישרף אכולהו וא"כ משמע דכך ס"ל להלכה ואע"פ שלא הכריע בכאן הלכה כדברי מי סמכו על מה שכתבו בהל' ספר תורה לדברי רב נחמן דאמר ס"ת שכתבו מין ישרף והכא מתבאר מדבריהם דהוא הדין לתפילין ומזוזות כך מסיק הב"י וא"כ הדרא הקושיא לדוכתא אמאי קתני הכא לתני אידך דיגנזו ולא עשו כן בהלכות ספר תורה ועוד אני תמיה דלא אשכחנא להא דתני יגנזו אלא בהשולח אספר תורה שכתבו עובד כוכבים וצריך לי עיון: [א] **מסור** ט' וישראל מומר לעבודת כוכבים. כתב ב"י סי' ל"ט וז"ל משמע דהאי מומר לעבודת כוכבים ולכל התורה הוא א"כ דאינו מומר אלא למצוה אחת והוא שיהיה להכעיס אבל אם הוא מומר למצוה אחת לתיאבון משמע דלאו פורק עול הוא ואיכא למידק האי מסור לאנסים ה"ד אי להכעיס בכלל ישראל מומר לעבודת כוכבים ואי לתיאבון מ"ש מאוכל נבילות דלא הוי פורק עול כשעובר על מצוה אחת לתיאבון ואפשר דמסור לאנסים לתיאבון נמי הוי פורק עול דשאני מסור לאנסים דחמיר טובא או אפשר דמסור לאנסים נמי דוקא שלא לתיאבון הוא דהוי פורק עול ואיצטריך סד"א כיון דמסור לאנסים ל"כ בהדיא באורייתא דהא לא נפיק אלא מלא תעמוד על דם רעך אפילו שלא לתיאבון לא מקרי פורק עול קמ"ל עכ"ל הב"י: [ב] כל שישנו בכתיבה ט'. וכ' הר"ן בפ' השולח שמדברי רש"י והרמב"ם דמסור לאנסים וישראל מומר לעבודת כוכבים מדאורייתא מפסלי ואחרים פירשו דמדינא איתנהו בקשירה אלא דמדרבנן כיון שפרק מעליו עול מצוה ואפי' לא הוה מומר לעבודת כוכבים אלא למצוה אחת דשביק היתירא ואכיל איסורא עשאוהו מדבריהם כאילו אינו בקשירה ע"כ: ד [ג] וע"ג נבילות וטריפות שלהן. פי' ל"י כיון שהן ממין ט' שהרי יותר חשוב ט' הכי איתא בגמרא משלו משל לב"ד ט' והעתקתיה לעיל הלכות ס"ת סימן כ"ג גם מ"ש התוס' על זה ע"ש: ה [ד] ה"ג בס"א הלכך הא דקתני קדש והיה כי יביאך מימין מימין של קורא קאמר דהשתא כשקורא כדרכו מימינו לשמאלו נמצא קוראן כסדרן כדרך שהם כתובים בתורה קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע: [ה] **הל"ל** לאשונה לימין גרס בתוספות ובתשובות להרמב"ן סימן כל"ד תירץ דלא נקטא הכי דלא הטעה לומר שאין בה קפידא אלא מימין לשמאל וכדקא חשיב אביי אע"ג דתני הכי ואילו היתה הברייתא מונה והולכת קדש יביאך שמע והיה לא הייתי יודע באיזה צד התחיל אם בימין אם בשמאל הלכך קתני הכי דעכביו א"א לטעות ע"כ: [ו] **ולפי** שתירץ הגמרא ט'. תמיהני וכי הברייתא מקיימת לפרש מה שתירץ הגמ' לכך נ"ל שחסר מן הספר ונ"ל כמו שכתבו בתוס' וז"ל דהיא סיום הברייתא דכיצד סודרן וקאמר שקורא כסדר שמונחין בתפילין מימינו לשמאלו דהיינו קדש והיה כי יביאך והיה אם שמוע ושמע ואפילו לא יהא מן הברייתא אין קשה כלום עכ"ל התוספות ונל זה נראה לי שחסר בדברי רבינו והסוף דברים הללו דאפילו לא יהא מן הברייתא ט' קאי שפיר הא דולפי שתירץ הגמ' ט': [ז] **ובשמושא** רבא ט' כתוב כסדר רש"י. וגם חולק עליו רבינו בשם הר"י ברצלוני ע"ש: [ח] **ובמכילתא** גרס. וכתובה לעיל ס"ם ב': [ט] **ותפילין** של אלו פסולין לאלו. כדאיתא בסימן דלקמן: [י] **ואמרו** חכמים מקום יש כו'. בר"פ בתרא דעירובין וכתבו התוספות דר"י היה מסופק אי שיעור יש בגודל תפילין דיש עושים גדולים מחבירו ויש שעושים אותה קטנים ביותר ומדקאמר מקום יש בראש להניח ב' תפילין משמע דשיעור רחבו שיתמלא מקום השנים ואור"י דמלא במדרש דשיעורן כב' אצבעות וסמך לדבר דציץ רחבו ב' אצבעות כדאמר בפ"ק דסוכה ואמר בפ"ק דעירובין שערו שיה נראה בין ציץ למצנפת שם היה מניח תפילין ודומה דציץ שיה במקום הראוי להניח תפילין אע"ג דגבי ציץ כתוב מצחו ומתרגמינן בין עיטוהי גבי תפילין נמי כתיב בין עיניכם ודרשינן בגובה שבראש ע"כ ובספר התוספות יו"ט הקשיתי לשאול בהא דמשמע הכא דהכי קי"ל דמקום יש בראש כו' ואזכור זה לקמן בסמוך והא דמלא ר"י במדרש כ"כ רבינו לקמן סימן ח' בשם שימושא רבה וגם התוס' הזכירו כן בהקומץ דף ל"ה ועיין בדברי רבינו בסדר תיקון התפילין: **ברצועות** בעלמא גרסי': [כ] **ואין** כאן בל תוסיף אלא בעושה ה' בתים. דאי עביד ד' בתים ואייתי אחרינא ואנח גבייהו האי להודיע קאי והאי לתודיה קאי כדאיתא בגמרא דסנהדרין פרק הנחנקים וכלומר כיון דאינו מחובר עם הבתים האחרים אינו חיבור להם והראוי למטה היא המטה והעודף כמי שאינו וכך פירש"י לעיל מהך וצריך לי עיון בסוגיא דפרק בתרא דעירובין דמשמע דבל תוסיף איכא אפילו אינו מחובר דכמה שטוי מפנינן במאי פליגי ת"ק ור"ג במוצא תפילין דת"ק סובר דמכניסם שנים שנים זוג זוג ור"ג קסבר דמכניסם שנים שנים והוי פלוגתייהו בבל תוסיף ות"ק דכוותיה קי"ל קאי טעמא למתקנא דמתורתא כדשנינן מעיקרא והיינו דמטעמיה משום דהוי בל תוסיף אי מנח שנים שנים וא"ם דמתורתא כדשנינן מעיקרא דהיינו דפליגי בהא דאם יש מקום בראש כו' קשיא נמי דא"כ לת"ק אין כאן מקום לשני תפילין דלא כדמסיק רבינו הכא וזה כתבתי בספר תוס' יו"ט בס"ד שם בפרק בתרא דעירובין ועיין בד"ח גם בהלכות ציצית סימן י"ט: ו [ל] **גווייתא** לברייתא. לשון רש"י שכתב סי' ולשון ל"י שכתב וכ"כ הטור סימן ל"ד: [מ] **וליתא** לדאביי ט'. וא"ל רבא מ"ש גווייתא לברייתא וברייתא לגווייתא דלא דהך דבעי' למחזי אוירא לא קא חזי והא דלא קא בעי למחזי אוירא קא חזיא ברייתא לברייתא וגווייתא לגווייתא נמי הך דבעי למחזי אוירא דימין קא חזיא אוירא דשמאל ודשמאל קא חזיא אוירא דימין ולא הך חזיא אוירא מ"מ הך בעיא למיהוי סמיכא לכך דחזיא אוירא דשמאל ואשתכח השתא דהוי איפכא: ז [נ] **ולוקחים** עור עב ט'. ובספרים אחרים הגירסא ועור התיתורא עב וכו' וכתב הטור סימן ל"ב וז"ל וטוב לעשות כן כי מחמת שהוא עב וחזק מתקיים בית מושב התפילין ותפרו וריבועו: [ס] **חותכין** ממנו בצד השלם משני לצדדין. שלא תהא רוחבה כמו התיתורא כדי שיהא ניכר ריבוע של התיתורא כדלקמן סימן ט': [ע] **ומעבירין** מצד זה לצד זה כך הגירסא בס"א: **שמכניסין** בו הרצועה גרס בס"א: [פ] **מ"מ** אין התפילין נפסלין ט'. כלומר לפי המנהג דמעבירין רצועה קטנה ט' וטעמא דמעבירין כתב רבינו לקמן בסדר תיקון תפילין וכד"ה בכאן אכתוב כעם אחר: [צ] **משום** בית החיצון ט'. דלעיל סימן ה': [ק] ה"ג בס"א אם האויר חדא דלא מקרי אינו רואה את האויר בכה"ג: [ר] **וטעמא** דליפן זהב פסולים. לעיל סימן ג': [ש] **אבל** בתפילין של יד

דברי חמודות

(יא) **ותני** חדא יגנזו. אע"פ שכתבתי במ"ש שהב"י מסיק דרבינו ס"ל להלכה כמאן דתני ישרפו מ"מ בש"ע שלו כתב ג"כ די"א יגנזו: (יב) **כותי** פי' בפרק השולח סימן מ"ה ומ"ו: (יג) **וקטן.** וכתב המרדכי דאפילו הגיע לחינוך דהא ליתא בקשירה מדאורייתא: (יד) **פסולין.** וכתב הטור סימן ל"ט שכל הפסול פסול בכל תיקון עשייתן וז"ל הרמב"ם בפ"ג אין עושין תפילין אלא ישראל שעשייתן ככתיבתן מפני הש"ן שעושין בעור לפיכך אם תפרן עובד כוכבים או תפרן פסולות וה"ה לכל הפסול לכתבן שלא יעשה אותם ע"כ וכתב הב"י ואיכא למידק מאחר שכתב דטעמא דפסולים מפני הש"ן לא יפסל ע"י העובד כוכבים אלא עשיית הש"ן לבד ונ"ל דכיון דיש בעשייתן דבר שהוא ראוי ליפסל אם נעשה ע"י הפסול אין לחלק בין קצת עשייה לקצת עשייה עכ"ל ועיין בפרק השולח סימן מ"ה ומ"ו וגם עיין לקמן בסוף זה ההלכות: (טו) **כותבין** תפילין ע"ג עור בהמה טהורה. וכן ע"ג עור עוף טהור ועור דג טהור מבעיא כדלעיל בהלכות ס"ת סימן ב' וע"ש: (טז) **ונכרכות** בשערן כו'. כל זה יתבאר באורך בתיקון תפילין בס"ד: (יז) **ובמכילתא** משמע כפירש"י וכו'. וכ"כ הרמב"ם וכתב סמ"ג והמרדכי שמלאו כתב מא"י שנפלה חומה של קבר יחזקאל ומלאו שם תפילין ישנים מאד כסדר הרמב"ם ורש"י והרא"ש בתשובה להרמב"ן סימן רל"ד האריך בדבר זה ודחה דברי ר"ת והעמיד דברי רש"י והרמב"ם וסוף דבר כתב דדעתו נוטה כרש"י והרמב"ם ועליהם אנו סומכים ועושים מעשה וכן היו נוהגים ה"ר יונה ז"ל והרמב"ן ועושין מעשה בעצמן על כל וכן טהגין: (יח) **ירא** שמים יצא ידי שניהם. וכתב ב"י ס"ס ל"ד שמלא כתוב בתשובת אשכנזים בלשון הזה שני זוגי תפילין לא חזינן לרבנן קשישי ז"ל דעבדי הכי וגופא אז"ל בתר רובא וסמכינן על מ"ש סמ"ג כההוא דקבר יחזקאל גם ר"ת עשה שאלת חלום על ככה וכדומה הואיל ולא נהוג מיחזי כיוהרא ואין ליטול את השם אלא מי שמוחזק ומפורסם בחסידות מה שלא היה כן כל אותם שראיתים נוהגים כן והמנהגים טוב להניחם בבת אחת ואם עכ"פ לא יכול להניח בבת אחת נראה לברך על של רש"י הואיל ונוהגים כוותיה ושל ר"ת אינם אלא כדי לצאת ידי כולם וכה"ג עבדינן בליל פסח דמברכים המלה לחוד כרבנן והדר עבדינן כריכה בלא ברכה כהלל וכן מאן דקרי מגילה בי"ד וט"ו מברך בי"ד כרובא דעלמא ונראה דשל רש"י יהיו עליו בשעת ק"ש ותפלה כיון דנהוג עלמא כרש"י לא יפרוש מן הצבור לעשות אגודות ואחר תפלה יניח של ר"ת ואם ידלג שלא יהא כמעיד עדות שקר בעצמו יקרא בהם שמע והיה אם שמוע עכ"ל ובש"ע כתב וז"ל ואם אינו יודע לכוין המקום ולהניח שניהם יחד יניח כדברי האחד של יד ושל ראש ויניח האחרים על סמך ברכה הראשונה ואם לא יוכל להניחם בבת אחת יניח של רש"י ויברך עליהם כו' עכ"ל ולפי שנראה כפל לשון נדחק רמ"א ז"ל לעשות ב' חלוקות בדבר וכתב דיניח של ר"ת תחלה ויברך עליהם ואח"כ יניח של רש"י כדי שיקרא בהם ק"ש ותפלה והדר כתב דיותר טוב שיניח תחלה של רש"י ויברך עליהן ויקרא בהן ק"ש ותפלה כו' כדמסיק הש"ע ולי אין נראה כדבריו אלא דהש"ע מעיקרא כתב שאם אינו יודע כו' שיניח בזה אחר זה ולא יברך כ"א על א' והדר מפרש איזו מניח תחלה ואין כאן ב' חלוקות כלל: (יט) **ואין** כאן בל תוסיף אלא בעושה חמש בתים. וכתב רמ"א ז"ל בס"ס ל"ד וז"ל ולהניח שתי זוגות תפילין מסדר אחד שנוהגין בו יש להסתפק אם יש בו משום בל תוסיף דשמא דומיא דציצית שיכול ללבוש כמה בגדים שיש ציצית בהם וה"ה תפילין וכן משמע אמרם ז"ל בענין בל תוסיף כגון ה' פרשיות בתפילין דמשמע הא שתי זוגות לית בהו משום בל תוסיף או נימא ה"ה שתי זוגות מסדר אחד ואינו דומה לציצית שכל כסות חייב בהן ואגב ה' מינין בלולב אמרו ג"כ ה' פרשיות בתפילין ויש להחמיר שלא להוסיף כלל עכ"ל ופשיטא לי מלתא דבמחילה מכבוד תורתו שלא ראה הסוגיות שבגמרא שכתבתי אותן במעיו"ט דלסוגיא דבפרק הנחנקים הא אמרינן בהדיא דלא הוי בל תוסיף דה"נ לתודיה קאי והאי לתודיה קאי ולסוגיא דר"פ בתרא דעירובין הא משמע בהדיא דקעבר בבל תוסיף ומש"ה אין לו להכניס אלא זוג זוג כשמצא אותם בשבת וכך פסקו כל הפוסקים גם רמ"א בעצמו כתב כן בא"ח סימן ש"א סעיף מ"ב אלא מיהת לייבש הסוגיות י"ל דההיא דהנחנקים לענין זקן ממרא דוקא דאינו נעשה זקן ממרא בהוראה זו אבל לענין איסור בל תוסיף בהא לא קמיירי בהנחנקים אלא הוי דינא כדאיתא בפרק בתרא דעירובין דאה"נ דאיסורא איכא ולפי זה יש להורות דיש להחמיר וראיתי שכך מסיק המזרחי בפ' ואתחנן שכל שבזמנו ומוסיף דבר הדם איכא איסורא אע"ג דלא תגידי בהדדי אלא דאי הכי תקשה מאי מייתי רבינו ראיה מהא דהנחנקים כיון דלא איירי אלא בדינא דזקן ממרא וצ"ע גם עיין בדברי רבינו שם ובדברי חמודות סעיף ס"ח: (כ) **לכסות** פי הבתים. ומתוך לשון זה נראה דקאי אתפילין של ראש מ"מ כתב רבינו בתיקון תפילין דאף בשל יד עושה תיתורא ומעברתא כדרך שעושה בשל ראש: (כא) **ומכניסין** בו הבתים. והנשאר בעור הדק של הבתים מד' רוחות סופטו אותו הנה והנה בין שני הכפלים של העור העב ותופרין אותו עמהם כ"כ הטור והוסיף רמ"א ז"ל ויש לוקחין עוד חתיכת עור מרובעת כמדת עור העב הכפולה ומניחים אותה ג"כ בין הכפלים כדי לעשות התיתורא יותר עב וחזק ואח"כ תופרים אותם יחד ע"כ: (כב) **וכן** נהגו האידנא. והב"י ס"ס ל"ב כתב דהאידנא לא נהגו להעביר רצועה זו ע"כ ורבינו לקמן בסדר תיקון תפילין כתב דאע"ג דאין הפירוש של מעברתא כן אפ"ה נהיגי בהכי הסופרים לפי שתפלה של יד גבוהה וקצרה ומשימין אותה תחת הבגדים ונפסדים ומתקלקלים ע"כ ונ"ל דהאלו האזנות עושין לכך ולא כן גבי אותן האזנות שכתב הב"י אבל לי נראה טעם אחר וע"פ אותו הטעם יתיישב דדוקא באלו האזנות יש טעם לעשותו כן ולא באותן האזנות והוא זה שאני אומר שכשעושין הבית של תפילין של יד בתחלה נעשו קמטים והוא אינו נוי וכתיב זה אלי ואנוהו התנאה לפניו כו' לכך נהגו להעביר רצועה א לתפות ולכבות הקמטים אבל בארץ ישראל מקומות של הרב הב"י ז"ל עושין הבית של תפילין של יד בענין

שאן

תפארת שמואל באחד שכתבן בעור א' תוחך מלמעלה כשר כמו ד' אצבעות ומניחן כד' בתים ולמטה יהא מדובק בעור א' כדי שיהיה נראה כהלכו עונה כל פרשה בבית בפני עצמה

(כג) [ח] שי"ן של תפילין הלמ"מ. [א] וצריך שיגיע חריץ למקום התפר. ורב דימי מנהרדעא אמר כיון דמינכר תו לא צריך. כתב במשושא רבא [ב] טורתא דשי"ן דימינא דמניח תלתא רישי. (כד) ובשמאל ארבע רישי. ואי אפיך לית לן בה. ועוד כתב שם שנוהגין על קלף הפרשיות קלף אחר וכורכו בו. (כה) ושמא בשל יד קאמר. אם כתבן בארבע עורות [ג] איכא למאן דאמר צריך לדבק. [ד] והרמב"ם ז"ל כתב שכורכין את הפרשיות במטלית. ועוד כתוב שם אמר אביי אי כתבינהו אגויל שפיר דמי וכן הלכה. וא"א לומר כן דאמר בפ' המוציא יין (דף עט:) [תפילין] אגויל מי כתבינן (כו) עוד כתוב שם בתיקון של תפילין שעושין אותן רחבים ב' אצבעות ואי עבדינהו טפי שפיר דמי ואי פיחת לא מיפסלי בהכי. וצריך שיגיע חריץ למקום התפר. (כז) פירוש [ה] חריץ של שי"ן למטה יגיע עד מקום התפר. ורש"י פירש צריך שיגיע חריץ של הבדלת הבתים עד מקום התפר. [ו] ופירושו נראה מדאמר של שי"ן ולא אמר של היתורא. ונהגו כשני הפי' להגיע חריץ השי"ן וחריץ הבדלת הבתים עד התפירה לחומרא כאביי ודלא כרב דימי. אמר אביי האי קולפא צריך למיבדקיה דלמא אית ביה ריעותא ובעינן כתיבה תמה וליכא. רב דימי מנהרדעא אמר לא צריכא דקולמסא בדיק ליה (כח) [ז] וכן הלכה וה"נ אמרי' בהעור והרוטב (דף קיט:) כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב: א"ר יצחק (כט) רצועות שחורות הלמ"מ. והא תניא תפילין אין קושרין אותן (ל) אלא במינן בין לבנות בין שחורות בין ירוקות. והאדומות לא יעשה משום גנאי וד"א. לא קשיא כאן מבפנים כאן מבחוץ. מבפנים מאי גנאי וד"א איכא זימנין דמתהפכי ליה. יש שעושין בתים של תפילין מעור לבן [ח] דלא נאמר אסורות אלא ברצועות (לא) ומכל מקום נוי תפילין הוא שיהא הכל שחור: ט [מנחות לה. ע"ש] (לב) **תניא** תפילין מרובעות הלמ"מ [ט] אמר רבא בתפרן ובאלכסונן. [י] נימא תניא להא דתנו רבנן העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בו מצוה. אמר רב פפא מתניתא דעבידא כאמגוזא. פירוש עגולים מכל צד כאגוז והיינו נמי דקאמר סכנה שאם ידחוף ראשו בקורה יכנסו בתוך ראשו אבל אם הם רחבים למטה אף על פי שאין להם זויות כשרים קמשמע לן [כ] דצריכים להיות מרובעים (לג) [ל] כגון ארבע בתים של ראש שיכוין שיהו מרובעים דפוסות של ד' הבתים וכן דפוס של יד שיהא מרובע אלא אפילו התפירה שהוא תופר יחד שני כפלין של התיתורא תהיה מרובעת. ולא תימא אפילו ארוכה וקצרה רק שיהו לה ארבע זויות קמ"ל. ובאלכסונן [מ] דבעינן שיהו מרובעים מכל צד שיהא להן אלכסון שאמרו חכמים (עירובין דף נז.) כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא. וכמו שהתפירה צריכה להיות [מרובעת גם צריכה להיות] התיתורא עצמה מרובעת. ולכך מקצרים בליטת הכפל מקום שהרצועה עוברת בו דהיינו מעברתא. וחותכין אותו משני לצדדין שלא תהיה המעברתא רחבה כמו התיתורא כדי שיהיה ניכר ריבוע [של] התיתורא שהוא מושב התפילין ורש"י פירש תפילין מרובעות הבתים מרובעים ובתפרן פי' ישמור בתפירתן את ריבוען שלא ימשוך חוט [התפירה] יותר מדאי כדי שלא יכווצו ויקלקל רחבן. משמע מתוך פירושו שעיקר הריבוע על הבתים ומושבן. [נ] ונהגו לרבע גם התפירה (לד) ותופרן סמוך לבתים כדי שיהיו מהודקים יחד הבתים ומשיירים מן התיתורא סביב התפירה ויש שתופרין יחד שתי כפילות [ס] של התיתורא בשפתה כדרך תופרי בגדים מבלי שיור כלל חוץ לתפירה. ולפי זה ריבוע התפירה והתיתורא הכל אחד הוא. ואפשר שרש"י סובר כן ולכך לא הזכיר ריבוע בתפירה [ע] אלא הזכיר שלא יתקלקל רחבו ע"י התפירה. דכיון שהתפירה היא בשפה [פ] אם ימשוך החוט יותר מדאי יקלקל רחבו ע"י התפירה כיון שהתפירה היא בשפה ובירושלמי [צ] דפ"ק דמגילה [ק] טורכן בשערן ותופרן בגידן וכשהוא תופר [ר] יהא תופר בתפירה הזאת בסתם משמע כדרך כל תופרי בגדים שתופרים בשפת הבגדים זה לזה. ונראה יותר טוב כמו שנוהגים לתפור סמוך לבתים ולשייר מן התיתורא חוץ לתפירה שמתוך זה יהיו הבתים מהודקים יפה וכל הריבוע נשמר יפה: י (שם) **אמר** רב הונא תפילין כ"ז שטבלן קיימת כשרה. ורב חסדא אמר נפסק שתים כשרה שלש פסולה (לה) בערוך פירש טבלן היינו עור הבתים שהיא כטבלא מרובעת. אמר רבא הא דאמרן שתים כשרה (לו) לא אמרן אלא זה שלא כנגד זה אבל זה כנגד זה פסולה. וזה כנגד זה (לז) לא אמרן אלא בחדתתא אבל בעתיקתא לית לן בה. א"ל אביי לרב יוסף ה"ד בחדתתא וה"ד עתיקתא א"ל כל היכא דמיתלא בשלחא והדר הליס עתיקתא. אידך חדתתא. [דף לה:] (לח) א"נ היכא דמיתלא במיתנא אתיא אבתריה חדתתא. אידך עתיקתא. טבלן היינו עור של הבתים. (לט) וזה שלא כנגד זה היינו שנפסק עור בית אחד והאחד שלם והשלישי נפסק: יא **אביי** הוה קאי קמיה דרב יוסף איפסיק ליה רצועה דתפילין א"ל מהו למיקטריה א"ל [ש] וקשרתם שתהא קשירה תמה. פירש"י ואם יש קשר אחד ברצועה מלבד קשר שקושרין בראש תו לא הוי קשירה תמה ליסגא אחריתא רצועה שלימה ולא קשורה. א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי מהו למיתפרינהו ועיולי תופרן לגיו א"ל פוק חזי מאי עמא דבר. רש"י פירש לאיסורא ור"ת פירש להיתרא כי ההוא דפ"ק דעירובין (דף יד:) גבי הלמי ולחיים וההיא [ת] דפרק כיצד מברכין

דף

רש"י ונ"י. קבוע אלא כשהוא רואה מוצבה אילך ואילך ומאריך ראש זה ומקצר ראש זה ולשון מעברתא שמעבירים ומוצבה לכל צד שירצה: ח **שי"ן** של תפילין. לבית חיצונה עושין כמין קמטים דקים בקלף ונראין בו כמין שי"ן: **וצריך** שיגיע חרין. שבין בית לבית עד מקום התפר לומר עד בית מושב דהיינו תיתורא: **כיון** דמנכר. חרין למעלה קצת וא"צ להגיע למקום התפר: **קולפא.** קלף שכותבין עליו תפילין: **ריעותא.** נקב: **כתיבה** תמה. שלימה והתימה דכתיב וכתבתם: **אלא** במינן. של עור [ולא] של משי ופשתן: **אדומות** לא יעשו מפני גנאי. שמא יאמרו גרדן הוא ומדם חטטיו נצבעו והאדימו הרצועות: **ודבר** אחר. שמא יאמרו אשתו נדה בעל ונצבע בדמה: **מבפנים.** אפילו לבנות ודאמר ר' יצחק שחורות מבחוץ: **דמתהפכא** ליה. מה שבפנים בחוץ ונראה האודם: ט **תפילין** מרובעות כו' בתופרן. בתפירתן ישמור את ריבוען שלא ימשך חוט התפירה יותר מדאי שלא יכווצו ויקלקל רחבו שקורין רגרצלי"ד: **ובאלכסונן.** שיהא ריבוען מכוון ארכו כרחבו כדי שיהא להם אותו אלכסון שאמרו חכמים כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא ולא יהא ארכו יותר על רחבו שאפילו יש להן זויות פסולות: **הפלתו** עגולה. בית מושב התפילין עגול שאין להם בית מושב אלא כמין דופן בילה: **סכנה.** כשיכנס בפתח ויכה ראשו באסקופה שלא יכנסו התפילין בראשו: **ואין** בו מצוה. דמרובעות הל"מ: **באמגוזא.** שעור בית מושבה (עגול) [חדוד] ביותר אבל עגול כעגיל וכטבעת אומר דכשרה שהרי יש להם [בית] מושב: י **טבלא.** זהו עור של בתים ואע"פ שנקרע העור שבין בית לבית כיון שלמעלה לא נקרע כשרים: **שתים.** שתי דפנות בשני בתים זה שלא כנגד זה כגון שנפסק בית ראשון ובית שלישי והאחד שלם ביניהם: **זה** כנגד זה. שני בתים הסמוכים ל"א זה כנגד זה בתוך אויר חרין אחד נפסק דופן בית זה ודופן בית שכנגדו: **זה** שלא כנגד זה. שנפסק [זה] באויר אחד וזה באויר אחר שאין קרע דומה את חבירו שהבית מפסיק ביניהם ובהדתתא ונפסקו ודאי עור מקולקל הוא: **דמתלי** בשלחא. כשאוחז בעור ומתפשט: **הדר** הליס. כשמניחן חוזר וכויץ. הליס לשון חבור שמתחבר וחוזר הקמט למקומו. שלאה שר כמו ופסים ושלא: **א"נ** כל היכא דמתלי במהגנא. כשאוחז אדם ברצועה התלויה בהן: **ואתו** הפילין אבתריה. ואינו נתקין חדתא ואידך שנתקין עתיקא לא אתיא אבתריה: יא **קשירה** תמה. שתהא הקשירה נאה ואם יש קשר א' ברצועה לבד מקשר שקושרין בראש תו לא הויא קשירה יפה לי"א קשירה תמה רצועה שלימה ולא קשורה: **ועיילה** לתפירה לגאו. בליטת התפירה מבפנים ולא מבחוץ כדי שתראה שלימה: **מה** עמא דבר **וכיון** דאין נוהגים כן לא תעשה:

דברי חמודות

שאין בו קיסים לפיכך אין מעבירין עליו רצועה זו ואף בהלו הארצות נתפשט ג"כ הדרך הזה שעושין בארץ ישראל בענין תפלין של יד דאין מעבירין עליו רצועה זו כשעושין אותם כן: (כג) **שי"ן** של תפילין הל"מ. ופרש"י לבית חיצונה עושין כמין קמטים כו'. וכתב בארחות חיים שיזהר שלא יעשה השינ"ן בדפוס שאם עשאם לא יצא מפני שהוא בחק תוכות וכ"כ הר"ר יונה והרשב"א עכ"ל וכתב הב"י דנראה מדברי הרמב"ם והרא"ש והטור לדקדק כן שלא כתבו שיעשה השינ"ן בדפוס ושמעתי שהאשכנזים מזהירים בכך שמקמטין העור במלקט על ידי כפילה שכופל מהעור עד שנעשים סעיפי השינ"ן בחקיקות יכרות אבל אנו נוהגים לעשות השינ"ן בדפוס וגם בא"ה כתב שי"א שאין לחוש בזה ופוק חזי מאי עמא דבר עכ"ל ואני כתבתי בגיטין פ"ב סי' י"א דנ"ל דדפוס כשר לכל דבר שצריך כתיבה ע"ש: (כד) **ובשמאל** ארבע רישי. לשון הסמ"ג פירוש שני יודי"ן יעשה בתוכה כדאיתא בשימושא רבא ע"כ וכבר כתבתי כמע ו"ע בטעם הב' שיני"ן בשם הנקדן הכתוב בסמ"ג וכתב ג"כ על זה הפירוש שהוא קשה בעיניו לפי הטעם דשי"ן של ד' ראשין שהוא כנגד כתב הלוחות שכל האותיות היו מן האויר ואם היו שם שני יודי"ן לא תהיה בגופו שי"ן לפי שהראש האמצעי צריך שיגיע עד שולי הבתים בכתיבה ספרדית וכן לשוקעת עכ"ל ובב"י כתוב בכתיבה נפרדים ונדחק בהגהות בלבוש מלכות לפרש לשון זה ולא יתכן לפי פירושו לשון דוכן לשוקעת אבל הגירסא בסמ"ג בכתיבת ספרדים כלומר כתיבה הבולטת והיא כתיבה תמה להפוקי כתיבה הנקראת כתיבה משיט"א והוא הכתב שאנו כותבין בו אגרותינו וספרים מלבד ס"ת ומגילה וכיוצא בזה: (כה) **ושמא** בשל יד קאמר כו'. גם המרדכי כתב דיש לפסול בשכורך קלף גו מטלית על הפרשיות משום דאין בית החיצון רואה את האויר ואין לפסול מהאי טעמא כו' (עיין בדברי רבינו ס"ס דלעיל) ובסוף דבריו העלה פוק חזי מאי עמא דבר דהלכה רופפת בידי וכבר נהגו כשימושא רבא עכ"ל ולקמן בסדר תיקון תפילין יתבאר יותר היאך נוהגין בזה: (כו) עוד כתוב שם בתיקון של תפילין שעושין אותן רחבים כו'. וכל סדר תיקון עשייתן כיצד עושין יתבאר שם בס"ד: (כז) **פי'** חריץ של שי"ן כו'. וכתב רמ"א בשם הברוך שאמר שלא ימשוך השי"ן הרבה אלא שגם שולי השי"ן יהיה נראה על התפר ע"כ וכתב בשם סמ"ג שהיו"ד שבשי"ן צריך ליגע למטה בשולי השי"ן ע"כ וכבר ראית לשון הנקדן לעיל סעיף כ"ד: (כח) וכן הלכה. עיין מה שכתבתי בזה בהלכות ס"ת סעיף ע"ו: (כט) **רצועות** שחורות הלמ"מ. משמע שאם לא עשאן שחורות פסולות ורמ"י ז"ל נשתבש בזה בסימן ל"ב סעיף מ' שכתב שהוא הל"מ ודוקא לעיקר מצותן ועוד אכתוב על דבריו בזה לקמן סעיף ל"א ובסימן ל"ג סעיף ג' סתם כל"מ דרצועות שחורות ולא כתב דהיינו דוקא לעיקר מצותן וכתוב בס"ה בפנים סימן קנ"א שיש להסתפק אם עובד כוכבים יכול להשחירם לבדו כמו שאר תיקוני עור או שמא כיון דרצועות שחורות הל"מ צריך השחרה לשמה ואסור בעובד כוכבים כמו גבי ציצית דבעינן טוויה לשמה וגם צביעה דבעינן לשמה והמתע"ב ובמפתחות כתב סתם שלא ישחירם עובד כוכבים אלא ישראל כמו טוויה דציצית וצביעה דבעינן לשמה עכ"ל וכדבריו הללו כתב בטור בסימן ל"ג וכתב רמ"א דמלא כתוב דאפי' בדיעבד פסול: (ל) **אלא** במינן. פירש רש"י של עור ומסיים כ"י טהורה והכי איתא בפ' במה מדליקין דף כ"ח תני רבי יוסף לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד למאי הלכתא לתפילין ופרכינן תפילין בהדיא כתיב בהו למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך אלא לעורן פרש"י עורו דפוס שלכן דהאי לא מלמען היה נפקא דהא לאו תורה כתיבה ביה ופרכינן והאמר אביי שי"ן של תפילין הלמ"מ פירש רש"י וכיון דאות השם נכתב בקמטים שלו מותר בפיך בעינן ומקרא נפיק ומסקינן אלא לרצועות: (לא) **ומ"מ** נוי תפילין הוא שיהא הכל שחור. וכתב הטור סימן ל"ב ואם עשאן מצבע אחר כשרים אלא שעיקר מצותן להיות שחורות ולא כתב כן בסימן ל"ג גבי רצועות שחורות והיינו טעמא דהתם הל"מ הן ואם עשאן מצבע אחר אה"נ דפסולות וגם בזה נשתבש רמ"י ז"ל בסימן ל"ב סעיף מ' שכתב הלמ"מ שיהיו שחורות בין הבתים בין הרצועות והיינו דוקא לעיקר מצותן מיהו אם עשאן כו' וטעה בתרתי חדא דאין דין שניהם שוין דהבתים אינם הלמ"מ ושנית דדוקא בתים הם לעיקר מצותן בלבד ולא כן הרצועות אלא אפי' לעכב וכבר כתבתי זה לעיל סעיף כ"ח ולענין להשחיר את הבתים ע"י עובד כוכבים לכתחלה טוב שישחירם ישראל לשמן ולא עובד כוכבים כדלעיל סעיף כ"ח לענין רצועות מיהו כתב רמ"א שמלא כתוב דבדיעבד כשר אם השחיר עובד כוכבים עור הבתים: (לב) **תניא** תפילין מרובעות הל"מ. נמצא בתשובה אשכנזית אע"ג דגבי ציצית קי"ל שאם ניתקו מחוטי הערב עד שלא נשאר כשיעור מן הקרן כשר דהיינו דוקא בציצית דכתיב ועשו להם ציצית כלומר בשעת עשייה דוקא קפיד קרא אבל תפילין מרובעות הל"מ וכל שעתא בעינן שיהיו מרובעות עכ"ל: (לג) **ולא** מבעיא בתפילין עצמם דצ"ל מרובעות כגון ארבע בתים כו' וכתב הרמב"ם בפ"ג מה"ת בענין מעשה התפילין וז"ל לוקח עץ מרובע ארכו כגבהו ואם היה גבהו יותר על רחבו או פחות ממנו אין בכך כלום דאין מקפידין אלא על ארכו שיהא כרחבו וכ"כ סמ"ג דבגובה הבתים אין קפידא בריבוע וכתב עוד דבבית א' לבדו א"צ ריבוע וכתב רמ"א בשם הברוך שאמר שיעשה כל הארבעה בתים בשוה שלא יהא אחד גדול מחבירו: (לד) **ותופרן** סמוך לבתים. ויזהר שלא יתפור הכתב עם העור כ"כ המרדכי ועוד יתבארו דיני התפירה בסדר תיקון הפילין: (לה) **בערוך** פירש טבלן היינו עור הבתים. וכך מסיק עוד רבינו לקמן וז"ל הטור סימן ל"ג עור מושב הבתים וכתב הב"י דנראה שהוא מפרש דפני טבלן היינו התיתורא ומדברי נ"י נראה דהיינו עור הבתים מלמעלה ולי נראה דפני טבלן קיימים היינו לומר דבעינן שיהיו שלמים מכל שאר צדדין דלא מכשרינן אלא כשנקרעו בין בית לבית דוקא עד כאן לשון הב"י ובש"ע שלו העתיק לשון הטור והגיה עליו רמ"א גם הבתים צריכים להיות קיימים אלא שנקרעו קצת ע"כ ורמ"י ז"ל כתב וגם קצת מן הבתים קיים נראה דלא דק בדברי רבו ובדברי הב"י ובין כך ובין כך קשה לי דהא משמע דרב הונא ורב חסדא פליגי ורב הונא גדול מרב חסדא כדאי' בפ' הדר סימן (קט"ו) [ב] וכ"ת דאלי הכא כיון דאמוראי מפרשי מילתא דרב חסדא הלכך הלכה כמותו א"כ הקשה אמאי מצריכינן שתהיה פני טבלא קיימת לכן נ"ל דרב חסדא אמילתא דרב הונא מהדר וה"ק דהא דכשרות דאמרת דוקא נפסקו שתים כו' ואע"ג דמדברי רבינו והרי"ף אין הכרע מ"מ הרמב"ם כתב בהדי הך דרב הונא נמי כמו שאעתיק לשונו בסעיף ל"ט ובקיצור השמיט הא דרב הונא לגמרי נראה שהיה סובר כמו שכתבתי דהלכה כרב חסדא דאמוראי מפרשים למילתיה ודלא מהדר רב חסדא אדרב הונא כלל: (לו) **לא** אמרן אלא זה שלא כנגד זה. מסיים בה הטור שאם נתקלקלו ג' בתים בכל ענין פסולים: (לז) **לא** אמרן אלא בחדתתא אבל בעתיקתא לית לן בה. וכן הגירסא בגמרא אבל ברי"ף הגירסא בהפך לא אמרן אלא בעתיקתא אבל בחדתתא לית לן בה וע"פ גירסא זו פירש הב"י בעתיקתא יש לחוש שיקרעו במהרה מרוב יושנן בחדתתא אם היה העור שבבתים מכוסים בהם חדש אע"פ שנקרעו זה כנגד זה כשרים שהעור הוא חזק ולא יקרע יותר ע"כ וגרסת הרמב"ם כגירסת הרי"ף אלא שפירש בעיקר השמועה פירוש אחר ואכתוב דבריו בסעיף ל"ט בס"ד וכתב רמ"א דנ"ל דיש להחמיר כשתי הגרסאות: (לח) **א"נ** היכא דמתלי במיתנא אתיא אבתריה. פרש"י במיתנא ברצועה כו' ואינו נתקן ולשון הטור שאם היו מושכין אותן בעור הרצועות הבית מתפשט ונפתח: (לט) **וזה** שלא כנגד זה היינו שנפסק עור בית אחד כו'. וכתב הטור שהרמב"ם מפרש כל זה על התפירות וז"ל הרמב"ם בפרק ג' מה"ת תפילין שנפסק התפירות שלהם אם כין שתי התפירות זו בצד זו או שנפסקו ג' תפירות אפילו זו שלא כנגד זו הרי אלו פסולות בד"א בישנות אבל בחדשים כל זמן שפני טבלא קיימת כשרות ואלו הן החדשים כל שאוחזין מקצת העור שנקרע תפרו ותולין בו התפילין והוא חזק ואינה ניכרת הרי אלו חדשים ואם אין ראוי לתלות בו אלא הוא נפסק הרי אלו ישנות עכ"ל וגם בזה כתב הטור כגירסת אביו רבי' ז"ל דבחדשות פסולות בישנות כשרות וכתב רמ"א דנ"ל דטוב לחוש לשתי הגרסאות ובב"י בס"ס ל"ב כתב על פי' המפרשים כדברי רבינו והערוך ועל פירוש הרמב"ם וז"ל ולענין הלכה במקום דלא אפשר יש לסמוך על דברי המיקל כדי שלא יתבטל ממצות תפילין עכ"ל ובש"ע שלו לא כתב כלום מזה ומ"מ כשכתב לפירוש

הרמב"ם

מעדני יום טוב

שהן בית אחד לא כו'. והתוספות כתבו עוד וז"ל ועוד כי הרצועה שמתחים של בית הזרוע אינו מכסה כל הבית אלא הבית עצמו מגולה ימין ושמאל א"כ הבית רואה שפיר את האויר לצד המעברתא ולצד שכנגדו ע"כ: ח [ת] **שי"ן** של תפילין. וכתוב בארחות חיים דלפיכך עושין שי"ן יותר משאר אותיות כדי לרמוז הימים שאדם מניחם בשנה שהם ש' ע"כ והיינו בסתם שנה פשוטה היא שנ"ד או שנ"ה ימים וכשתוציא השבתות והימים טובים ישארו ש' שהרי יש בכל שנה פשוטה חמשים שבתות ואע"פ שיש יותר מה' ימים טובים אפילו אם אין יו"ט אלא יום אחד דר"ה ויו"כ וסוכות ועצרת ופסח ואחרון שלו ושבועות הרי שבעה מ"מ על הרוב יחולו קצתם בשבת ונמצאו שנכללו בשבתות וכ"כ רמ"י ז"ל והר"י אסכנדרני כתב שהטעם הנכון לשי"ן של תפילין מפני ששם השוי"ה בא"ת ב"ש עולה שי"ן והיינו מצפ"ץ ועל כן נאמר וראו כי שם ה' נקרא עליך שאין נראה מבחוץ אלא השיני"ן עכ"ל ולכל הכי טעמי משמע דאיכא ביניהו דשי"ן דברא"ש לדל"ת יו"ד דביד וכמו שיתבאר לקמן סימן י"ב: [א] **וצריך** שיגיע כו'. פירש"י חריץ של הבדלת הבתים כו' ולקמן בסמוך מפרש רבינו עוד פי' אחר: [ב] **צורתא** דשי"ן דימינא דמניח תלתא רישי ובשמאל ד' רישיה ובסמ"ג עשין כ"ב כתוב ואני הנקדן אומן לעשות תפילין שמעתי הטעם שהוא כנגד ב' כתיבות שיש לנו כתב הלוחות וכתב ס"ת כתב הלוחות היה כתיבה שוקעת שנאמר חרות על הלוחות הרי שכל האותיות היו מן האויר כמלא שיש לשי"ן ד' דפנות לג' אוירות היא שי"ן לד' ראשין של קמטים ונעשה שי"ן מג' האוירות (ועי' בד"ת) והשנית כתיבה בולטת הוא כתב ס"ת שכתבו משה שהוא בולט על הקלף לפיכך שי"ן של ד' ראשין כנגד שי"ן של קדש היא לאמונה לבתים כמו שכתב הלוחות קודם לכתב ס"ת ועוד שהוא כתב הבורא ראוי להיות ראשון וכן קבלתי מכל מלמדי כי קדם כנגד שי"ן לד' ראשין ע"כ: [ג] **דאיכא** מ"ד גרס והוא לעיל סימן ב': [ד] **והרמב"ם** ז"ל כתב שכורכים את הפרשיות במטלית. והאריך בזה רבינו לקמן בסדר תיקון תפילין וע"ש: [ה] **ה"ג** בס"א חריץ של שי"ן דהיינו חודה של שי"ן יגיע למטה עד אימוי התפר: [ו] **ה"ג** בס"א והפי' ראשון נראה עיקר מדאמרי' של שי"ן ולא אמרי' של תיתורא: [ז] **ה"ג** בס"א וכן הלכה וכן נמי אמרינן בהעור והרוטב: [ח] **דלא** נאמר שחורות גרס בס"א: ט [ט] **אמר** רבא וכן הוא ברי"ף אבל בגמ' הגירסא רב פפא: [י] **נימא** תניא להא דתנו רבנן. וכן הוא ברי"ף ויש לפרש דה"ק נימא דהתם תניא להא דת"ר הכא ועוד נ"ל דאשתבש הגירסא מס"פ הקורא עומד דהתם אמתני' דהעושה תפלתו עגולה כו' קאמרינן בגמרא נימא תניא להא דת"ר ובגמ' דהכא הגירסא לימא מסייע ליה: [כ] **ה"ג** בס"א צריכין להיות מרובעים ולא מבעיא בתפילין עצמם דצריכין להיות מרובעים כגון ארבעה בתים של ראש שיכוין שיהיו: [ל] **ולא** מבעיא בתפילין עצמם כו' כגון ד' בתים כו'. וז"ל המרדכי תפילין מרובעות הל"מ לכאורה משמע דקאי אגוף הבתים בין אשל יד בין אשל ראש לאפוקי מאותם שעושים של יד בדפוס עגול מלמעלה רק שמרבעים התיתורא מלמטה ואדרבה על כרחך הברייתא מיירי בגוף הבתים שהם עיקר התפילין ע"כ: [מ] **דבעינן** שיהו מרובעים מכל צד שיהא להן אלכסון שאמרו חכמים כו' בפ"ה דעירובין דף נ"ז. והוי יודע שא"א לעשות שום מרובע בדיוק אלא צריך שיכוין כפי האפשר לו לעשותו וממתני' דפ"ד דעירובין דתנן זכה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח כו' ותנ"א מרובעות כטבלא מרובעת פי' הרמב"ם וז"ל אמרו כטבלא מרובעת לפי שא"א במלאכה לעשות מרובע בדיוק ולפיכך הודיע שדי לנו שיראה כמרובע כפי היכולת של האדם כמו הלוחות המרובעות שהכוונה בהם הרבוע כפי היכולת עכ"ל ועיין עוד מה שאכתוב לקמן על ונהגו לרבע גם התפירה: [נ] **ונהגו** לרבע גם התפירה. וכתב הר"י אסכנדרני ז"ל כיצד יעשה שתהא התפירה מרובעת תחלה מרבע עור התיתורא מלמעלה ומלמטה ויתקן ממנו המעברתא משני הצדדין מכאן ומכאן בענין שיהיה ניכר ריבוע התיתורא ובכפל העליון של התיתורא ינקוב נקב מרובע מקום הכנסת הבתים בריבוע גמור וקודם שיכניס הבתים בארוכה צריך שיתקן מקום התפירה שיהא בריבוע והוא שיעשה ד' נקבים בד' זויות הארוכה וישער מנקב לנקב שיעור שוה כמנקב לחבירו עד שיהיו הד' נקבים שבד' הזויות עומדים על קצב אחד וכן אלכסון צריך שיהיה בריבוע והוא כביקת מחוגה ויעשה עיגול על ד' הנקבים שבד' הזויות אם ימצא שלא עבר היקף המחוגה חוץ לאחד מהם או לפנים ממנו אז יכיר שאלכסון שוה בשוה אם מצא שעבר חוצה לו או לפנים ממנו אז יכיר שאין אלכסון שוה ויחזור ויכוין עד שלא יעבור סיבוב המחוגה מאחד מד' הנקבים לא לפנים ולא לחוץ וכשימצא הד' נקבים עומדים בשיווי אז יעשה ד' שרטוטין מכוונים מנקב לחבירו ובאלו הד' שרטוטין יעשה התפירה ואז תהיה מרובעת כהלכה וכן לנו לעשות בריבוע הארוכה ובריבוע התיתורא לכוות הריבוע במחוג בריבוע זויות כאשר כתבתי עכ"ל: [ס] **ה"ג** בס"א של התיתורא במקום שפתה: [ע] **ה"ג** בס"א אלא הזהיר שלא יקלקל: [פ] **ה"ג** בס"א אם ימשוך החוט יותר מדאי ויקלקל את הריבוע ובירושלמי: [צ] **דפ"ק** דמגילה. הלכה י"א: [ק] **כורכן** בשערן ותופרן בגידן. בירושלמי שלפנינו הגירסא כורכין בשער כו' ותופרין בגידין וכך העתיקו ג"כ רבינו בסוף הלכות ס"ת ומ"מ גירסא זו נמצאת במסכת סופרים כתב רבינו בהלכות ס"ת ר"ס ב' ע"ש: [ר] **ה"ג** בס"א יהא תופר בתפירה הזאת ומדאמר בתפירה הזאת משמע כדרך כל תפירה של תופרי בגדים: יא [ש] **וקשרתם** שתהא קשירה תמה. כמו שדרשו ג"כ וכתבתם כתיבה תמה בפרק הבונה מייתי ליה רבינו ג"כ לעיל הלכות ס"ת סימן י"ב וכן דרשו ג"כ ולמדתם שיהא לימודך תם בפרק היה קורא דף ט"ו ועני רבא בתריה כגון על לבבך כו' ומה שבעלת רמ"י ז"ל בפירוש דרשה זו ולהוציאה ממלת אותם ללא צורך הוא וכן הוא והבואל שאלנו שם על פירושו אשתמטינהו להא דפרק היה קורא והארכתי בספר מלבושי יום טוב בס"ד: [ת] **דפרק** כיצד מברכין. ושם

בסוגו

(דף מה.) . ובשימושא רבא כתב היכא דאיפסק רצועה לא שרי לקטורינה וכו' עד או לחייטים ולא ליקטריה שנאמר וקשרתם קשירה תמה (מ) זה משמע כפירוש ר"ת דשרי התפירה ובירושלמי דפ"ק דמגילה [הלכה יא] רבי ירמיה איפסיק ליה רצועה של תפילין שאל לרבי אבא בר ממל א"ל וקשרתם קשירה תמה ולא הזכיר שם התפירה. ועוד כתב שם רבי זעירא איפסיק ליה גידא דרצועה משמע שנפסקה הרצועה ותפרה בגידין ונפסק הגיד. והתיר לו לחזור ולקשור הגיד. איפסיק ליה הניינא שרא ליה. ולא מן אולפן פי' שלא מן הדין. אלמא דמותר לתפור הרצועה שנפסקה. ואית דגרסי גידא דתפילין ומיירי בתפירה מרובעת שבתיתורא. ובתשובת גאון מהו לתופרה בגידין או בחוטין הכי אמרי רבנן רצועה ליכא תפירה כלל בגוונא [א] אלא גונזה (מא) ומיירי בנפסקה הרצועה המקפת הראש והזרוע דהתם בעינן קשירה תמה שלא יהיו שמה שני קשרים. אבל הרצועות התלויות למטה לא שייך בהו קשירה שנאמר וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפות בין עיניך דוקא על היד ועל הראש הוא דכתיב בה קשירה למעוטי קשירה שאינה תמה אבל רצועות התלויות לא שייך לאסור בהן קשירה ותפירה. [ב] דהא בעי רב דימי למימר דהם לא נשתייר ברצועות אלא כל שהוא חוץ לקשר כשרות [ג] אמר רב דימי גרדומי רצועות כשרות פירש רש"י מה שתלוי מן הרצועות אחר שנתקשרו בראש אם נפסק מאותן רצועות ונשתיירו גרדומין כשרות ולא היא מדאמרי בני רבי חייא גרדומי תכלת כשרים גרדומי אזוב כשרות התם דתשמישי מצוה [ד] אבל הכא דתשמישי קדושה לא. מכלל דאית להו שיעורא וכמה שיעורא אמר רמי בר חמא אמר ריש לקיש עד אצבע צרדא. רב כהנא מחוי כפוף רב אשי מחוי פשוט *רבא קטר להו ופשיט ושדי להו. רב אחא בר יעקב קטר להו ומתלי' להו. (מב) מר בריה דרבינא עביד כי דידן (מג) [ה] ופותיה דרצועה כאורכה דשעורה ומתוך פרש"י משמע דהני אמוראי איירו ברצועות של ראש. שפירש רבא כשהיה מניח תפילין קטר להו ברישיה ושיורי רצועות פשיט ושדי להו על כתפיה מאחוריו ומתלית להו לרצועות התלויות היה גודלן ומשלשלן תרגו"ר בלע"ז ומשמע דשיעור אורך רצועות הראש חוץ לקשר [ו] למ"ד כפוף כמו שיכול לפשוט מאצבע ועד אמה ולמ"ד פשוט כמו שיכול לפשוט מגודל עד שיעור אצבע. ובשיעור אורך רצועות היד לא איירי. ובערוך כתב בערך צרדי דכתב [בילמדנו] (במכילתא) בכרעת בא אל פרעה (מד) השיעור רצועה של יד אמר ר"ל עד אצבע צרדא [כשידו פשוט וכפוף] ומאי צרדא אמצעי דתניא בתוספתא [ז] איזו היא אצבע צרדא זו אצבע גדולה של ימין. וכפוף ופשוט לפי המכילתא פשוט היינו שתגיע הרצועה עד ראשי אצבע צרדא כשידיו פשוטות. וכפוף היינו שתגיע הרצועה עד אצבע צרדא כשכופף אצבעותיו על פס ידו ולרצועות הראש לא פירש שיעור (מה) ובשימושא רבא מפרש שיעורייהו: יב אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב קשר של תפילין הלמ"מ. [ח] פרש"י שיסים הרצועה על ראשו כעין דלי"ת כדי [ט] שיהא שדי נראה בקמט בית החיצון שכפוף כעין שי"ן. [י] ודלי"ת נראה בקשר ויו"ד נראה בלותו של יד כמין רצועה קטנה וראשה כפוף מעט כעין יו"ד. [כ] וכן פירש"י וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך אלו תפילין שבראש לפי שכתוב עליך רוב השם שי"ן ודלי"ת ובשל יד אין בהן אלא יו"ד. ונראה לי דדלי"ת ויו"ד בתפלין לאו אותיות גמורות הן ולא חשיבי מאותיות השם דלעיל ובפרק בתרא דמגילה (דף כו.) קרי להו לרצועות תשמישי קדושה משמע שהן עצמן אינן קדושים ובשום דוכתא לא קרי להו אלא קשר של תפילין. ועוד אמר [ל] בפרק במה מדליקין (דף כח:) לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד. למאי הילכתא אילימא כו' אלא לעורן והא אמר אביי שי"ן של תפילין הלמ"מ כלומר דפשיטא דבעי עור בהמה טהורה ומסיק אלא לרצועותייהו. [מ] ואם דלי"ת ויו"ד אותיות השם הם והלמ"מ אם כן הך נמי פשיטא. (מו) ומטעם זה היה מסתפק הר"ר מאורליני"ש אם צריך לחלוץ תפילין של יד כשנכנס לבית הכסא [נ] דשמא כיון דמתחפין בעור לא צריך. ולא אסרו אלא תפילין של ראש משום שי"ן. אמר רב נחמן בר יצחק ונוייהן לבר [ס] הצד של הקשר שנראה בו הדלי"ת יהא נראה מבחוץ. ליסנא אחרינא (מז) נויהן של רצועות שהן חלוקות מצד אחד ולבועות שחורות והוא נויהן. ורמיה לדבר [ע] מדאמרינן איתהפיכא ליה רצועה דתפילין א"ל ולא סבר לה מר ונוייהן לבר (מח) ומיהו גם על הקשר קאי כדמוכח בפרק המוצא תפילין (דף לז.) דקאמר התם רבי יהודה סבר עניבה קשירה היא ולכך המוצא תפילין [פ] חדשות לא יכניסם בשבת. ופריך הא לאו הכי עניב להו והא קשר של תפילין הלמ"מ הוא ואמר רב נחמן ונוייהן לבר משמע דקאי רב נחמן גם על הקשר ובערוך נמי פירש הקשר יהא נראה מבחוץ אותו צד שנראה כעין דלי"ת. רב אשי הוה יתיב קמיה דמר זוטרא איתהפיכא ליה רצועה דתפילין א"ל ולא סבר לה מר ונוייהן לבר א"ל לאו אדעתאי. תשובת גאון רצועה דרב הונא דאיתהפיכא ויתיב ארבעין יומין בתעניתא (מו"ק דף כה:) בשל יד או בשל ראש היכן גמירנא מרבוותא דשל ראש היתה (נ"א ורב הונא) דרב הונא דיתיב בתעניתא לאו משום דחובה הוא. תשובה אחרת (מט) [צ] מאן דהפיך רצועה של יד או של ראש מחייב למיתב בתעניתא דפושע הוא וצריך תענית. אבל לחייבו ארבעים תעניות כרב הונא לא דמרבוי חסידות הוא דעביד. וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך תניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש [ק] לפי שנראין יותר משל יד דעל של יד אמר לקמן לך לאות ולא לאחרים לאות. והסירותי את כפי וראית את אחורי אמר רב חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא מלמד שהראה הקב"ה למשה קשר של תפילין. [ר] א"ר יעקב אמר רב [יהודה] קשר של תפילין צריך שיהא למעלה ולא למטה וצריך שיהא כלפי פנים כדי שיהיו ישראל לפנים ולא לאחור [ש] למעלה בגובה הראש ולא למטה בצואר. (נ) כלפי פנים פירש"י ממול עורף ולא בצידי הראש. ליסנא אחרינא שיהא הקשר מבפנים והדלי"ת נראה מבחוץ. כדאמר לעיל ונוייהן לבר. ופי' קמא עיקר [ת] כי הדלי"ת הוא הקשר ורב עמרם ז"ל כתב קשר של תפילין צריך שיהא למעלה (נא) בתפילין של יד קאי [א] דכתיב ושמתם שיהא שימה כנגד הלב. מאי עביד ליה מניחו בגובה שבזרועו כדתני' (לקמן סי' יח) רבי מניחה על ידכה זו קיבורת [ב] וקושר למטה מן התפילין [ג] ואין מורידין למטה הרבה [ד] ומרחיק הקשר מן מעברתא של תפילין שיעור מה שמכניס רצועה לתוכו ואי קיים ליה דרבי יעקב דאמר צריך שיהא קשר למעלה [ה] והיא לפני

זרועו

רש"י ונ"י. גרדומי רצועות. מה שהולה מן הרצועות לאחר שנתקשרו בראש אם נפסק מאותן שירים ונשתייר גרדומים כשירים גרדומים היינו (שירי) שירייב: [גרדומי תכלת כו']. שיעור הכלת מפרש בפ' התכלת ושיעור אזוב מפרש בפ"ק דסוכה: מכלל דאית להו שיעורא. לתליית הרצועות לגד הקשר מדמני להו שירים לגרדומין: מחוי כפוף. כמה שיכול לפשוט מאצבע עד אמה: פשוט. כמה שיכול לפשוט מגודל ועד אצבע דלגבי (פשיטה) אצבע וגו' אמה ואצבע בכפיפה לפי שמאצבע לגודל מתפשט יותר הרבה מבין אצבע לאמה. לשון צרדה צרתה דדא צרה של אגודל והיינו אצבע הסמוך לגודל: יב קשר של תפילין. שיסים הרצועות על ראשו (כעין) שיהא דלי"ת עליהן [השי"ן] נראה בקמט בית חיצונה שכפל הקלף כעין שי"ן ודלי"ת נראה [בקשר. ויו"ד נראה] בלותו של יד כמין רצועה קטנה וראשו כפוף מעט כעין יו"ד: לעורך. עור דפוס שלהן שהכתבים של פרשת מונחים בו דהאי דהא לאו הורה כתיבה בזה: שי"ן של תפילין. שיהא העור נקמט מבחוץ ג' קמטין ודומה לשי"ן והרצועה נקשרת כמין דלי"ת ויש רצועה כפופה כמין יו"ד דהיינו שדי וכיון דאות השם נכתב בקמטים שלו מותר בפיך לרצועותיהן. שיהיו מעור בהמה טהורה: ונוייהן לבר. השם יהא נראה מבחוץ ל"א נויהן של רצועות שהן חלקות מצד אחד ולבועות שחורות והוא נוייהן ורמיה לדבר מדאמרי' איתהפיכא ליה רצועה דתפילין א"ל ו לבר והכי אמרינן לעיל מבפנים מאי גנאי ודבר אחר איכא זמנין דמתהפכים הלכך כה"ג הוי מתהפכין שנהפך צד הרצועה התחתון למעלה ונראה: עניבה קשירה. וחייבים עליה משום אב מלאכה: הא לאו הכי עני היאך הוא עשוי שדומה לדלי"ת בתפירתו עשוי כמין שי"ן ורצועה קטנה קבועה בהן וראשה כפוף ודומה ליו"ד הרי שדי ונוייהן. אותו היכר האותיות לבר לאוון שלין כלפי התפירה בין הבתים אלא כנגד מראית העין וגו' ותניא ר"א הגדול אומר אלו תפילין של ראש: איתהפיכא ליה. שלא היתה הדלי"ת ניכרת מבחוץ: לאו אדעתאי. שוגג הייתי: אתהפיכא ליה. רצועה דתפילין השחור בפנים דרצועה שחורה נראה בחוץ הל"מ: אלו תפילין שבראש. שכתוב [נו] רוב השם שי"ן ודלי"ת: קשר של תפילין. מאחורי העורף והקב"ה מניח תפילין כדאמר לעיל דמשום תפילין של ראש יראו העובדי כוכבים כדכתיב ויראו ממך: למעלה. בגובה הראש כלפי פנים. ממול עורף ולא בצידי הראש ל"א כלפי פנים שיהא הקשר מבפנים והנוי של דלי"ת מבחוץ כדאמרי' ונוייהן לבר: קיבורת. והויא אצל הכתף:

מעדני יום טוב

בסופו הדר"ע אומר טרא נפשות רבות כו': [א] ה"ג בס"א אלא גונזה ויראה דמיירי שנפסק הרצועה: [ב] דהא בעי רב דימי למימר. לקמן בסמוך: [ג] אמר רב דימי. בגמ' גרס רב פפא ובר"יף הגירסא רב פפי: [ד] אבל הכא דתשמישי קדושה. כדתניא בפרק בני העיר דף כ"ו אלו הן תשמישי קדושה כו' וכרתיק של תפילין ורצועותיהן ובסימן דלקמן מייתי ליה רבינו: [ה] ופותיה דרצועה כו' לשון הרי"ף: [ו] למ"ד כפוף כמו שיכול לפשוט מאצבע ועד אמה כו'. ומסיים בה רש"י לשון צרדה צרתה דדא צרה של אגודל והיינו אצבע הסמוך לגודל ולא דייק רש"י בלישניה שלא הי"ל לומר מאצבע ועד אמה אלא הוה ליה לומר מאמה ועד אצבע צרדה והא דכתב רש"י בפירוש צרדה צרתה דדא כו' ליתנא דגמרא הוא בפ"ק דיומא ועיין לקמן בסמוך מ"ש עוד בזה: [ז] איזהו אצבע צרדה זו אצבע גדולה של ימין. כדאמרינן בגמ' דיומא צרדא צרתה דדא דאגודל פירש"י בתוספות י"ס שם ביומא דהיא צרה של עקרת הבית הוא האצבע ונקראת צרה לה בערך האגודל שאתי אלו האצבעות מלרפי' ומשתתפים עם האגודל זו ר"ל האצבע היא סמוכה אליה ממש והאמה אע"פ שאינו סמוכה לה מ"מ יש שייכות עם האגודל כההיא דהכן התם פרתי כהונה מכין לפניו באצבע צרדה והיינו האמה דלא כפרש"י שם שהוא האצבע שהרי א"א להשמיע קול ע"י האצבע אלא על ידי האמה וכדדייקי התוספות דהכא ולפי שיש לו להאמה ג"כ שייכות עם האגודל נקרא צרדה שהיא צרה לדא פירוש לאצבע וכלפי איזו הם צרה ועקר הבית אהא מסיק בגמ' דהוא האגודל: יב [ח] פרש"י שיסים הרצועות על ראשו כו'. עי' סוף סימן דלקמן: [ט] ה"ג בס"א שיהא שד"י נראה עליהם שי"ן נראה בקמט: [י] ודל"ת נראה בקשר. כמו שיתבאר בשימושא רבא: [כ] וכן פירש"י וראו וכו'. בסמוך לקמן: [ל] בפרק ב"מ. ועיין לקמן בסמוך: [מ] ואם דל"ת ויו"ד אותיות השם הוו הלכה למשה מסיני וא"כ הך נמי פשיטא גרסינן בס"ה ודאיתא בפרק במה אשה דף ס"ב אמר אביי שי"ן של תפילין הלמ"מ ואמר אביי דל"ת של תפילין הלמ"מ ואמר אביי יו"ד של תפילין הלמ"מ כתבו שם התוספות דל"ג דל"ת ויו"ד כו' מהא דפרק במה מדליקין כו' ואע"ג דהר"ן כתב שם דא"ל למחוק הנוסחאות דדל"ת ויו"ד כיון שאין בכתיבה ממש אלא בקשר לאו הורת ה' מקרא עכ"ל וכן נ"ל דעת רש"י ז"ל כמו שמכתוב בסימן כ' בס"ד יתגלי לפרש לדברי רבינו דהא דכתב לעיל דלאו אותיות גמורות הן ולא חשיבי מאותיות השם דהכי קאמר שאינו אותיות גמורות אלא שנעשים בקשר ומשום הכי נמי אתי שפיר דר"י מאורלייני"ש כמ"ש בדבסמוך ואי איתא דל"ג כלל לדל"ת ויו"ד הל"מ התם בפרק במה אשה אם כן מאי ספיקא איכא וכן יש לומר דעת התוספות דהכא מהקומץ דלשוט של רבינו וספקו של הר"י מאורלייני"ש העתיק רבינו מדבריהם דהכא אלא דאם כן הך תוספות דהכא פליגי אתוספות דפרק במה אשה דהא על פי שאין זה תמוה כמו שכתבתי בשאר דוכתי מכל מקום יותר נכון להשוותם וכן נראה יותר לפרש דברי רבינו כמשמען דאינן מאותיות השם כלל דלא כהר"ן אלא כהתוספות דבמה אשה מדהתם בפ' במה אשה לא העתיק להא דדל"ת ויו"ד משמע ודאי דלא היה גורס ליה וכן ליתא בספר הרי"ף ולכבין ספקו של ר"י מאורלייני"ש אכתוב בסמוך בס"ד: [נ] שמא כיון דמתופות בעור לא צריך דלא אסור גרסינן בס"א וכן בתוספות ונ"ל דר"ל דשמא כיון דמתופות עור אע"ג דיש להן דל"ת ויו"ד לא צריך דלא אסרו כו' אבל אין לפרש שהספק הוא אי מהני הא דחפוי דעור דהא בהדיא אמרינן בפרק במה אשה ותפילין דמתופות עור הוו מותרין אי לאו משום שי"ן הלכך ודאי דספיקא דיליה הוא על דל"ת ויו"ד וכדכתבתי אע"פ שלכאורה אין הלשון מוכיח כן אלא דקשה לי היאך מספקא ליה מהאי טעמא דאמרינן דדל"ת ויו"ד אינן מאותיות השם דא"כ מהיכא תיתי למתסר כיון דפשיטא לן נמי דחפוי דעור מהני וי"ל דאע"ג דלאו אותיות הבא מ"מ אין ספק שיש בהן רמזים וטעמים של קדושה ועל זה נסתפק דשמא משום כן אסור כו' ועיין עוד בדברי חמודות: [ס] הצד של הקשר שנראה בו הדל"ת יהא נראה מבחוץ. משמע דתלד פנים אינו נראה בו דל"ת וזה דלא כמו שעושין עכשיו שגם בצד הפנימי נראה כעין דל"ת וכ"כ ב"י ס"ס ל"ב שעכשיו נהגו לעשות הקשר בענין שהדל"ת נראית מב' צדדין ועיין לקמן בשימושא רבא ומ"ש שם: ה"ג בס"א והא טייהון ורמיה לדבר מדאמרינן: [ע] מדאמרי'. לקמן בסמוך: [פ] חדשות. שאין בהם קשר: [צ] מאן דהפיך. נ"ל דהיינו שבכוונה ורצון היפך אותה וכדמסיק דפושע הוא ולהכי לא קאמר דאיתהפיכא ליה כליגנא דגמרא: [ק] לפי שנראין יותר משל יד כו'. כך כתבו התוספות אדדחי לפרש"י דמפרש לפי שכתוב עליו רוב השם שי"ן ודל"ת ומסקינן דדל"ת ויו"ד לאו מאותיות השם הן כדכתב רבינו לעיל ותימה לא כתבו זה הפירוש בדוקא אלא דכך יש עוד לפרש שהרי אף לדבריהם דדל"ת ויו"ד לאו מאותיות השם הן מ"מ יש לפרש שם ה' על השי"ן בלבד כ"ש לפירוש האחר שכתבתי לעיל סימן ח' דלכך שבין ש' שהוא בגימטריא מלפ"ן המורות שם הבויה בא"ת ב"ש: [ר] אמר רבי יעקב אמר רב יהודה גרס הרי"ף ובגמרא נ"ב אלא אמר רב יהודה בלבד: [ש] למעלה בגובה הראש. כך פירש"י ז"ל הרמב"ם ויהיה הקשר בגובה העורף שהוא סוף הגולגולת: [ת] כי הדל"ת הוא הקשר. כלומר שהקשר יהיה מבפנים ואין קשר אלא הדל"ת: [א] דכתיב ושמתם. כלומר ושימה על לבבכם: [ב] וקושר למטה מן התפילין. כלומר שיהא הקשר בצד התפילין שכלפי ימין וכמלא התפילין לצד הקשר כדמסיק צריך שיהא הקשר למעלה כו': [ג] ואין מורידין למטה הרבה. כלומר שלא ימשה אותן הרבה כדמסיק רבינו לקמן שכוונת הגאון כשיסים התפילין כו' שימשה אותו כו' וקאמר שאין [ד] ומרחיק הקשר כו'. זה הלשון קשה לי להבין דאיזו שיעור הרחקה שייך בהכנסת רצועה לענין ריחוק הקשר המעמדת נ"ע ואולי ס"פ דמיירי בהרחבת המעיבה שבו העבור הרצועה וכל זה מעמודות: [ה] והיא לפני זרועו. נ"ל שנ"ל והוא לפני זרועו וקאי על הקשר שיהיה למעלה כלפי הגוף לצד ימין והייט לפני זרועו כאילו הוא הקשר לפני זרועו והתפלה מונחת שיא של זרועו וכי

דברי חמודות

הרמב"ם לא סתמו אבל כתבו על שמו של הרמב"ם: (מ) זה משמע כפר"ת. אבל בהגהות מיי' פסק להחמיר ובס"ה כתב שאין להקל בלא ראיה וסמ"ג ומרדכי נטה לדעת ר"ת ודברי הרמב"ם ומסיק הב"י ס"ס ל"ג דלענין הלכה היכא דאפשר חוששין להחמיר אבל היכא דלא אפשר מוטב מלהתבטל ממצות תפילין עכ"ל: (מא) ויראה דמיירי שנפסקה הרצועה המקפת הראש והזרוע שהוא מסופק בדעת רבינו אי הרצועה המקפת הקיבורת דוקא קאמר דהיינו מקום שצריך בו שיעור רצועה דהיינו כשיעור שיש מן הקיבורת עד האצבע וכדי שיכרוך באצבע ג"פ (כמ"ש בסע' דבס"ה משמע בהדיא בתוך שיעור רצועות היד דהיינו כדי שתגיע עד אצבע אמצעי ויכרוך בו ג"פ לר"ת בקשירה ולרש"י אפילו בתפירה ולפי דבריו אפשר דה"ה לרצועות הראש שאין להם תקנה דהיינו של ימין עד הטבור ושל שמאל עד החזה (כדלקמן בסוף סדר תיקון התפילין) ובתרומת הד ברצועה של יד באורך השיעור שמן הקיבורת עד אצבע האמצעי וכפי מה שיכול לכרוך ג"פ סביב פוסט הרצועה מן הקיבורית עד האצבע בלא כריכה סביב הזרוע אבל כל יתרון האורך שהוא כמה פעמים סביב הזרוע כמו שרגילין העולם בהוא יתרון אין להקפיד אקשירה ותפירה כל הוריתי כמה פעמים להתיר עכ"ל ת"ה מסיק הב"י דהיכא דלא אפשר מוטב לסמוך על דברי ה תפילין: (מב) מר בריה דרבינא עביד כי דידן. פירש"י כמנהג שלנו וז"ל התוספות עביד כי דיד כתפיו מלפניו: (מג) ופותיה דרצועה כאורכיה דשעורה. וכתב הרמב"ם שאם היתה רחבה וכתב עוד ושירי הרצועה פסולים עד שיהא ארכה ורחבה כשיעור או יותר עליו וכן משמע ב אבל המרדכי כתב בשם הסמ"ג דאם פיחת הו יתר ליה לן בה וכתב הב"י ס"ס כ"ז דהיכא דל שהן עד שימצא אחרות כשיעור ולענין ארכן של הרצועות יתבאר בסוף סדר תיקון תפילין: (מד) של יד אמר ר"ל עד אצבע צרדה. והרמב"ם כתב בפ"ג וז"ל ואורך רצועה של יד כדי שתקיף את הקשר ותמתח רצועה אחת על אצבע האמצעית ויכרוך ממנה על אצבעו ג' כריכות ויקשור ע"כ וכן משמע מדברי שימושא רבא וכתב המרדכי שנ"ל שמפרשים הכי רבא קטר לה כלומר קוש רב אחא בר יעקב קטר ג"כ באצבע צרדא ומתלית פירוש גודל סביב אצבעו ג"פ א"נ מתלית ע"כ וכתב הב"י והם תופסים עיקר כרב אחא ולא נזכר בדברי הפוסקים כמה פעמים צריך לכ והעולם נוהגים לכרוך שש או שבע כריכות עכ"ל ועיין עוד בסוף סדר תיקון תפילין וכתו תפילין דמהרי"ל אמר שאין מקובל לו מנה: בני אוסטרייך דכורכים נמי הרצועה פעם אחת שבזרוע כדי להדקה בחוזק על הזרוע ואין נכון רק יהיו תלוין כעין של ראש וקרתם דאמרה תורה עם הרצועה שבתוך המעברתא עכ"ל ובלומר שכמה שבקציצה של ראש אין מהדקין על היתורה הרי היא תולה ברצועה שבתוך המעברתא כך גם הקציצה של יד תהיה תלויה ברצועה ולא י שאין לנו להלק ביניהם כלל ורמ"י ז"ל לא ידע מקומה של הגהת רבו ז"ל ולפיכך כדה מלבו על שבני אוסטרייך לכך נהגו להדק של זרוע מפני שמכסים אותה בבגדים ואם הבגדים נרים מתה ע"י בית הזרוע כשפושט אותן לכסות הזרוע וכדלעיל סעיף כ"ב: (מה) ובשימושא רבא מפ לקמן בסוף סדר תיקון תפילין: (מו) ומטעם זה היה מסתפק הרי מ"א אם צריך לחלוץ תפיל לי דהטור בסימן מ"ג לא הזכיר כלל לכך ספיקא נראה מזה דמאי דמספקא ליה להרימ"א מפשט פ דכיון דאין לדל"ת ויו"ד שייכות שם של שד"י הלכך אין להם קדושה או שלא ליכנס בהם לבה"כ ד' אדבלא הכא רצועה יוצאה כו' נראה נמי דס"ל דאין לרצועה של יד קדושה זו וע"ב ומ"מ כיון דאביו רבינו ז"ל כתב ספיקו ולא פשיט ליה וכבר כתבתי זה ג"כ במעיו"ט דפרק מי שמתו סי של רצועות. שבוכבות סביב ראשו. כ"כ הטור בס"ס כ"ז ועיין לקמן בסעיף הסמוך: (מח) ומי ולאו דוקא של ראש אלא ה"ה של יד כמו שכתוב בסעיף דלקמן בשם המרדכי: (מט) מאן ד והטור לא הזכיר אלא בשל ראש נראה שסובר כדברי התשובה הראשונה אבל המרדכי כתב ג"כ בכתב אהא דאתהפכא ליה רצועה וז"ל אי קאי ארצועות של ראש כ"ש הקשר של יד ועוד דל ראש לשל יד ואין בידי להקל ועוד להחמיר ע"כ וז"ל הרמב"ם ולעולם יזהר להיות פני הרצועה אותם על ידו ועל ראשו וכתב ב"י שמהרי"י הגוהב ז"ל כתב דליטנא דרמב"ם דייק דלא קפ הרצועה בשעת הנחה אבל אם הניחה כתיקונה ואח"כ נתהפכה אינו נקרא פושע ע"כ וג"ל שאין ז כתיקונה אינה עשויה להתהפך מעצמה עכ"ל הב"י וטעמו דקפידה דהיפוך אינו אלא ברצועה שמסב שכתבתי בסעיף דלעיל ודבותה נמי בשל זרוע ברצועה המסבבה הזרוע ויראה נמי דלא בכל ה הזרוע אלא ברצועות של סיבוב הראשון דהיינו שבסיבוב ההוא מהדק הקציצה בזרועו: (נ) כלפי עורף וכתב הב"י וז"ל כתב הרמב"ם צריך לכוין אותה באמצע כדי שיהיו בין העינים ונראה צריך שיהא כלפי פנים כדפירש"י והרא"ש ז"ל דכיון דהקשר ממול עורף ממילא הקציצה היא בין ה לעשות כן לקיים קרא דכתיב והיו לטוטפות בין עיניך עכ"ל הב"י: (נא) בתפילין של יד קא

והקיים

זרועו וכנגד לבו. ולא קיים ליה כלפי פנים כדי שיהו ישראל לפנים. [ו] ואיקיים ליה דר' יצחק צריך שתהא שימה כנגד הלב ודרבי חייא בריה דרב אויא דמנח להו להדי ליביה. כוונת הגאון כשיניח התפילין בגובה זרועו יטה אותן מעט כלפי פנים דהיינו לצד ימין [ז] כדי שיכוף זרועו למטה שיהא התפילין כנגד לבו. יג [ח] (מנחות לה:) אמר רב שמואל בר רב מרי אמר רב ואמרי לה אמר רב אחא אריכא אמר רב הונא ואמרי לה [ט] אמר רב מנשיא בר ירמיה אמר שמואל תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן. איני והא אמר רב יהודה אמר שמואל כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן. אביי ורבא דאמרי תרוייהו (נב) משעת הנחה ועד שעת קשירה. מכאן היה מדקדק הר"ר אליהו ז"ל שצריך אדם לקשור תפילין בכל יום. ור"ת אומר שאין צריך. והביא ראיה מהא דאמר בפ"ק דחולין (דף ט.) ת"ח צריך שילמוד ג' דברים כתב שחיטה ומילה. *) ורב יהודה אומר אף קשר של תפילין וברכת חתנים וציצית. ואידך הני שכיחי פירוש ואידך אמאי לא חשיב הנך דרב יהודה. הני שכיחי כתב שחיטה ומילה שכיחי בכל יום וצריך להתלמד שידעם. ואי בעיא למעבד קשר של תפילין בכל יום שכיח טפי מכולהו. ומיהו רש"י פירש שם איפכא הנך שכיחי קשר של תפילין וברכת חתנים וציצית ואינו צריך לימוד שמנעורותו בקי בהן. ולא נהירא [י] דכתב שחיטה ומילה שכיחי טפי. ועוד דקדק ר"ת מהא דחשיב בפרק בתרא דעירובין (דף לז.) קשר של תפילין קשר של קיימא ואם היה צריך לקשור ולהתיר בכל יום לא הוי קשר של קיימא. [כ] ועוד שעת קשירתן דהכא מפרש ר"ת לשון הדוק שמהדקן ומצמצמן בראשו ובזרועו כמו (נדה דף כו:) שליא קשורה בולד [ל] וכן (מס' ע"ז דף ה.) קשורה בו ככלב. ולפירוש רבינו אליהו ז"ל היה לו לומר משעת קשירה [מ] עד שעת הנחה. ורבי' שמשון ז"ל היה אומר דמסתבר כדברי ר"ת בתפילין של ראש וכדברי הר"ר אליהו ז"ל בתפילין של יד. דכתיב בשל יד וקשרתם וכתבתם [נ] ודרשינן מה כתיבה בימין אף קשירה בימין וכיון דקשירה בימין הנחה בשמאל. [ס] ואם היה קושר תחלה ואח"כ מכניסו בזרועו היכי דייק מינה דהנחה בשמאל. ועוד דאמר בפרק אין מעמידין (דף לט.) מעשה באשה אחת שהיתה נשואה לחבר [ע] והיתה קושרת לו תפילין בזרועו. ומשמע שתמיד היתה עושה כן ודוקא בזרועו היתה קושרת לו ולא בשל ראש דהנך לא בעי קשירה בכל יום דלא צותה תורה לקושרן בכל יום. [פ] דקשר של תפילין הלמ"מ והכי גמירא דליהוו תמיד קשורים. והשתא קשירה דשמעתין קשירה ממש דבשל יד מתחיל לברך. ושוב חזר בו ואמר דבתפילין של יד נמי לא בעי קשירה בכל יום דבפ"ב דמקואות קאמר דיש קשרים דצריכים שיבואו בהן מים בשעת טבילה ויש שאין צריכין שיבואו בהן מים בשעת טבילה [צ] ובאין של קיימא צריך שיבואו בהן מים. [ק] וקתני התם של זרוע ושל ראש אין צריכין שיבואו בהם מים והא דקאמר דקושרת לו תפילין בזרועו. היינו נהדקת [ר] לפי שאין כח להדקן בידו אחת: יד (מנחות דף לו.) [ש] אמר רבה בר רב שילא (נג) אמר רב חסדא שח בין תפילין לתפילין חוזר ומברך. שח אין לא שח לא [ת] והאמר רב הונא בר חייא א"ר יוחנן [א] על של יד [ב] הוא אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו (נד) להניח תפילין ועל של ראש הוא אומר (נה) על מצות תפילין אביי ורבא דאמרי תרווייהו לא שח מברך אחת שח מברך שתים. פרש"י לא שח מברך אחת על של יד ועל של ראש [ג] שח מברך שתים להניח שבירך כבר על של יד וחוזר ומברך על מצות על של ראש והרי בירך שתים ור"ת ז"ל פירש לא שח מברך אחת על ש"ר על מצות תפילין. שח מברך שתים על של ראש שצריך לחזור ולברך [להניח]. וכן כתב בשמושא רבא דתפילין וכן מסתבר דאי נתקן ברכה על מצות על של ראש [ד] כשהוא מניח לברך בלא של יד למה לא יברך נמי אותה ברכה כשהוא מניחה עם של יד. וא"ת ברכת להניח שבירך על של יד [ה] פוטר של ראש א"כ יברך נמי להניח כשהוא מניח של ראש לבדו ולמה תיקנו ברכה אחרת. אלא מסתבר שעיקר תיקון הברכות כך היתה [ו] בתחילת הנחתם תיקנו לברך להניח (נו) וקאי נמי על של ראש. וכשמניח של ראש מברך נמי על מצות [ז] שזו היא גמר המצוה. הילכך אם שח והסיח דעתו צריך לחזור ולברך גם להניח. [ח] וכן אם מניח תפילין של ראש לבדו יברך שתים. וכן משמע לישנא דחוזר ומברך שחוזר ומברך אותה ברכה שבירך כבר. אלא שהמקשן לא הבין דבריו והיה סבור דקאמר שמברך ברכה אחרת ופריך לה דאפילו לא שח [נמי] מברך על של ראש על מצות ותירצו אביי ורבא דהא דקאמר שח חוזר ומברך היינו שחוזר ומברך [אותה] ברכה שבירך כבר מלבד הברכה שנתקנה לה לשל ראש. [ט] וכן כתב בה"ג וכן כתב רב עמרם ז"ל בסידור ברכות שלו. וכן בספר הסכ' וכן בלקח טוב. אבל הרי"ף כתב כפירוש רש"י וכן רב האי גאון וכן רב אחא משבחא [י] ורוב הגאונים הסכימו על שתי הברכות ואני הייתי מברך ברכה אחת בילדותי כי כן שמעתי ממורי אחי שאמר [כ] משום (רבו) ה"ר שמואל מאיברא דכיון דפליגי ביה רבוותא טוב יותר שלא יברך דברכות אין מעכבות [ל] ממה שיברך ברכה לבטלה. [מ] עד שלמדתי מנחות ונראה לי לפום ריהטא דגמרא שיש לברך שתי ברכות (נז) וכן היה נוהג מהר"ם מרוטנבורג: גרסינן בפרק לולב וערבה (דף מו.) תניא תפילין כל זמן שמניחן מברך עליהן דברי רבי. וחכמים אומרים אין מברך אלא שחרית בלבד איתמר אביי אמר הלכה כרבי. רבא אמר הלכה כחכמים. אמר רב מרי ברה דבת שמואל חזינא ליה לרבא דלא עביד כשמעתיה אלא כל אימת דמנח להו מברך. אמר מר זוטרא חזינא ליה לרב פפי

דכל

*) בגמ' שם הגי' כאן ורב הונא בר שלמיה א"ר ובדין הראשון אמר רב יהודה משמי' דרב ת"ח כו'.

רש"י ונ"י. יג בידרי. שם: באיכותי מברך עליהן משעת הנחתן. משמע לאחר שהניחן: **עובר וכו'** עובר קודם לעשייתן מלבון ויעבור את הכושי ולא אמר קודם שהייתי אומר שיקדים הברכה הרבה לעשייתם אלא עובר כאיש הכן לפני חבירו והבירו מזרז עצמו להשיגו ומקדימו: **אביי ורבא** דאמרי תרווייהו. מאי משעת הנחתן דקאמר משעת הנחה ועד שעת קשירה דכיון דעדיין לא קשרו עובר לעשייתן הוא: **כתב**. נכתוב שידע לחתום שמו אילו ישב בדין או לעדות: **שחיטה**. לאמן ידו לכך אפילו שבקי בהלכותיה: **קשר של תפילין**. יש בו אומנות שעשוי כמו אות דל"ת שיהא נראה בה שד"י השי"ן מקוקה בקמטי העור כמו שי"ן ורצועה קטנה כפולה ותלויה כעין יו"ד והקשר עשוי כעין ד': **הני שכיחי**. תפילין וציצית וברכת חתנים מצוים תדיר הלכך הכל בקיאים בהם ואין צריכים לימוד שמעצמו יהיה בקי בהם: **מה מזוזה כתיבה בימין**. שכותבה המזוזה בימין דרוב בני אדם כותבין בימין: **אף** קשירה. (נמי עביד קשר) בימין. ומדקשר בימין מכלל דהנחה בשמאל דאי הנחה על קיבורת [בימין] בזו אין יכול לקושרה בימין: **יד בין תפלה לתפלה**. בין של יד לשל ראש דסיפר קודם שיניח אותו על ראש: **להניח**. דבשל יד מתחיל להנית: **מצות** תפילין. דעכשיו גומר את המצוה: **שח מברך שתים**. כדשלא ר' הייא לא שח אין מברך אלא על של יד בלבד: **כל זמן שמניחן**. ואפילו חולצן ומניחן מאה פעמים ביום: **דלא עביד כשמעתיה**. אלא כל [אימת] דמנח. תפילין מברך:

דברי חמודות

דרבינו הא פירש נמי בשל יד ונראה ממ"ש העיטור בשמו שגם לסברא זו הקשר יהיה לצד ימין והתפילין יהיו למעלה ולא בא לומר אלא שלא יעשה המעברתא כ"כ גדולה שיטה הרבה למטה כשיקשור התפילין אלא שלא תהיה גדולה אלא כדי שתכנס בה הרצועה ואז יהיה הקשר סמוך לתפילין ויהיה הקשר והתפילין בגובה אבל בעל המאור כתב וצריך שיהא הקשר מלמעלה ולמטה ממנו מעט בעיגול הזרוע תהיה התפילין שהם לב האדם הנה נראה מזה שצריך שיהיה הקשר למעלה לצד שמאל והתפילין למטה לצד ימין ובעל העיטור כתב עוד דבמנהגא תליא מלתא וכתב שנהגו שיהא הקשר נוטה מעט לצד ימין עכ"ל וקשה לי להבין מה ענין זה שכתב במעברתא שלא תהא גדולה כו' ועיין במ"מ על לשון רבינו ומרחיק הקשר וכו' וכתב מהרי"ו הביב דשני מנהגים אלו ראה בעיניו ובכל אחד מהם בנוי על יסוד שוה לשניהם והוא שלעולם עושים קשר של יד בקצה האחד של הרצועה ואח"כ [מכניס התפלה ברצועה ועל יסוד זה יש שני] מנהגים יש שמכניסים התפלה ומתחילים בקצה האחד של הרצועה ומעביר במעברתא של תפילין כל הרצועה עד שמגיע לקשר אשר הוא בסוף האחד ודא השאר התפלה למטה והקשר למעלה ר"ל שהתפלה היא יותר פנימית וקרובה ללב מהקשר את זה ראיתי בימי תרפי האח"כ מנהג אחר גם הוא בנוי על היסוד הנזכר אבל אינם עושים כמנהג הראשון להכניס ראשונה בתפלה קצה הרצועה האחד שאין בו קשר רק עושים באותן שלעולם ישאר הקשר יותר תחתון וקרוב אל הלב מהתפלה ולעשות זה מדקדקים שלא להכניס הרצועה תוך המעברתא כשיתחילו להכניס ראשונה קצה הרצועה האחד שאין בו קשר רק מכניסין כפל הרצועה הנמשך אחר עשיית הקשר תוך המעברתא ונשאר הקשר והיו"ד אשר בו למטה מהתפלה אבל כניסת הרצועה תוך כפל הקשר תבא למעלה מהתפלה וזה נראה לעין המנהג הזה ראיתי נוהגין כותבי תפילין מדקדקים ושמעתי שהיו נוהגין כן במאמר הרי הגדול הרב רבי יצחק די ליאון ז"ל וכן נוהגין עתה ואין ספק שהיה מדקדק בזה כדי לקיים דברי הגאון כמו שכתובים למעלה ע"כ ובסוף דבריו כתב עוד כי זה המנהג השני הוא הנכון ע"כ ומ"ש במנהג השני שמדקדקים שלא להכניס כו' רק מכניסים הרצועה כו' תמיהני על זה שהרי יכולים להכניס קצה הרצועה האחד שאין בו קשר באופן שישאר הקשר והיו"ד אשר בו למטה מהתפלה והוא שיכניסוהו בצד הימיני של המעברתא כשהקציצה מונחת לפניו והמעברתא סמוך אליו ולא עוד אלא שלהכניסה כפל הרצועה כו' צריך שתהא המעברתא רחבת ידים או שהקשר שבו הכפילה הזאת צר ודק מאד ואולי גם שניהם יחד וזה לא יתכן לרוב הפעמים אם מפני רוחב הרצועה ועור ואם מפני תוכן עור המעברתא וכתב בספר הזוהר בפרשת פינחס על פסוק שמע ישראל יו"ד איצטריך דלא יעדא כלל מגו תפלה של יד. דלא יעביד פרודא והאריך בטעם הדבר ובסוף כתב דמאן דרחיק ליה ירחיק ליה מעידונא דלעילא ועל דא כתיב כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו ע"כ וכתב בתרומת הדשן דבמקצת מקומות נוהגים לתקן קשר של תפילין של יד בענין שכשמניחין אותו בזרוע המעברתא שבה הרצועה עוברת מונחת לצד הכתף והקציצה לצד היד ובקצת מקומות נוהגים לתקן איפכא שהקציצה מונחת לצד הכתף והמעברתא לצד היד ע"כ וכתב ב"י דעכשיו נהגו כל העולם כמנהג הראשון שהמעברתא לצד הכתף והקציצה לצד היד ע"כ: (נב) משעת הנחה ועד שעת קשירה. פרש"י דכיון דעדיין לא קשרן עובר לעשייתן הוא ולקמן ר"ס י"ז כתב רבינו משעת הנחתם פירוש משיתחיל להניחם עד שעה שיהדקם בזרועו ובראשו כדי שתהיה הברכה עובר לעשייתן וכתב ב"י שכ"כ הר"ר יונה בפרק תפלת השחר גבי תפלת הדין והרמב"ם כתב וכל המצות כולם מברך עליהם עובר לעשייתן לפיכך צריך לברך על תפלה של יד אחר הנחה על הקיבורת קודם קשירתה שקשירתן זו היא עשייתן ע"כ ויש לדקדק היכי קאמר דמשום דכל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן לפיכך צריך לברך אחר הנחה דאדרבה אם יברך קודם הנחה הוי מברך טפי קודם לעשייתן וי"ל דבעינן שיברך קודם עשייתן בסמוך וקשירתן זו היא עשייתן וכשמברך אחר הנחה וקודם קשירה הוי שפיר קודם לעשייתן אבל לא יברך קודם הנחה משום דהו"ל קודם דקודם עכ"ל הב"י ולע"ג דכתב עוד תירוץ אחר ולאותו תירוץ אם רצה לברך קודם הנחה מעת שהמצוה מזומנת לפניו לעשותה הרשות בידו וכתב שאפשר בזה דעת רבינו ירוחם אלא דמדברי הרא"ש והר"ן בפרק לולב הגזול נראה כתירוץ הראשון דאינו יכול לברך קודם הנחה וכן ראוי לנהוג עכ"ל וכן נראה ג"כ ממה שפירש נימוקי יוסף אמאי נקט שמואל עובר לעשייתן ולא קודם לעשייתן דלא תימא שיקדים הברכה הרבה לעשייתן כו' וכן הוא מוכרח ג"כ ממ"ש הטור א"ח ס"ס ר"ז הברכת המוגמר וכתבתי לשונו בפ' כיצד מברכין במעיו"ע ר"ס ל"ה והוי יודע שאע"פ שהרמב"ם ז"ל לא פירש אלא ברכת הפילין של יד מאימתי היא כבר כתבתי לעיל לשון רבינו דכן נמי בשל ראש: (נג) אמר רב חסדא שח בין תפילין לתפילין חוזר ומברך. וכתב המרדכי דדוקא אומר ר"ת אם שח דברים בטלים אבל שח בצורך תפילין אין חוזר ומברך כדאמרינן בברכת המוציא ע"כ ועיין בסימן דלקמן: (נד) להניח הפילין. כתב האגור בשם מהר"י מולין שיש לברך להניח בקמ"ץ תחת הה"א אבל לא בפת"ח ודג"ש אף כי אין חילוק במשמעות מ"מ ראוי לברך בלשון הכתוב כמו להניח ברכה אל ניתך עכ"ל בסימן ל"ז ודלא כמו שחשב רמ"י ז"ל דסוף דבריו הן דברי הב"י ומ"מ יפה כתב לחלוק עליו ממ"ש דאין חלוק ואמר הוא ז"ל דטובא איכא בינייהו ואדרבה הרי הם כשני הפכים שכשהוא בקמ"ץ והוא כמו להניח שרשו נוח מנחי העי"ן שעניינו נח כמו ותנח התיבה וכשהוא בפתח הוא כמו אחיכם אחד הניחו אתי שרשו ינח מנחי פ"א שענינו הנחה ועזיבה כמו ויניחהו מחוץ לעיר ומטעם זה עצמו לא יאמר [בפתח] ביהיה כאומר שיעזוב התפילין עכ"ד ואומר אני דלמ"ד דתפילין ידגיש שהרי פירש רבינו לעיל סימן ב' דתפילין לשון פלילה הוא שנשרשו פלל וצריך דגש בלמ"ד להורות על הכפל: (נה) על מצות תפילין. נ"ל הנכון לומר בפת"ח הוי"ו שהוא דבוק וכ"ש לפרש"י דלא קיימי ברכה כלל אלא על של ראש בלבד בודאי דהי"א לומר בהול"ם אבל לר"ת דסובר שברכה זו ניתקנה בלשון זה לפי שהוא גמר המצות לפי זה נוכל לומר בהול"ם כאילו הוא לשון רבים ויכלול ג"כ תפילין של יד אלא דאף לפירוש רבינו הס לא כתב רבינו דקאי אשל יד אלא משום שבתפילין של ראש נגמר בה מצות תפילין משום כך לא תקנו להניח שהוא ההתחלה ותקנו על מצות כלומר שעכשיו נגמר המצוה והדרבא על להניח כתב לר"ת דקיימא אשל ר"ש ולפיכך אף לר"ת הנכון לומר בפתח הוי"ו מיהו למה שאכתוב בסעיף דלקמן ללשונו של הטור מבואר דסובר דברכה דעל מצות קיימא ג"כ על של יד יש לומר בהול"ם והבורר יברור ואני רגיל לומר בפת"ח דלרש"י ודאי הנכון לומר כן ואף למאי דנימא דקיימא נמי אשל יד מ"מ שפיר קאמרינן בפת"ח שהרי יכולים אנו לכלול שתי התפילין במצוה אחת על שם שנהיבן תפילין הם וכחדא חשיבין אע"פ שאינן מעכבות זו את זו עיין בסוף סימן דלקמן: (נו) וקאי נמי על של ראש. ומהאי טעמא כתב רבינו בתשובה שמיד אחר שקשר של יד על הזרוע היה מניח של ראש קודם שהיה כורך הרצועה סביב זרועו מפני שברכה של יד שייכא גם על התפילין של ראש וכריכת הרצועה סביב הזרוע אינה ממצות הנחת הפילין וכ"כ רבינו ירוחם בשם המפרשים והטור ב"ס כ"ה כתב שטעמו מפני שברכה שניה הוזרת גם על של יד וכתב ב"י דנראה דהיינו לומר דכיון דברכת על המצות היא על גמר המצוה וכמו שכתב ג"כ רבינו א"כ קיימא גם על של יד ומ"מ איני יודע למה שינה דברי הרא"ש עכ"ל וכתב עוד הב"י ח"ל יש נוהגים לתקן תפילין של יד וקודם שיניחוהו לוקחים של ראש ומתקנים אותו כדי שלא יצטרכו להפסיק בין הנחת תפילין של יד להנחת תפילין של ראש בתיקון הפילין של ראש וכתבו רבינו הגדול מהרי"א ז"ל והרב מהרי"ן הביא ז"ל דטעות הוא בידם לפי שהם מעבירים על המצות וצריך למחות בידם וללמדם שאחר שיניחו של יד יקחו של ראש ויתקנוהו ויניחוהו דהוא תיקון כיון דצורך הנחה הוא לא הוי הפסק וראיתי בתשובות הר"ר יוסף גאקטילייא ז"ל שע"פ הקבלה אסור להוציא התפילין של ראש מהתיק עד שתהיה תפילין של יד מונחת עכ"ל הב"י וכתב רמ"א וז"ל יש מי שכתב להניח של יד מיושב ושל ראש מעומד ובמדינות אלו לא נהגו כן אלא שתיהן מעומד עכ"ל ורמ"י ז"ל כתב דמנהג הראשון אינו מנהג ולא-עבה יפה בזה דאילו ידע מבטן מי יצאו אלו הדברים לא מילא את לבו לומר כן שבשם הזוהר כתב כן האגור בסימן פ"ד וכתב שיש לו טעם בקבלה: (נז) וכן היה נוהג מהר"ם מרוטנבורג. והאגור כתב וז"ל ואני המחבר מצאתי בספר הזוהר בפרשת פינחס מאמר דרשב"י דאין לברך על שניהם אלא ברכה אחת ח"ל אמר ר"ש תפילין [דרישא] אינון על מוחא לקבל זכור ותפילין דדרועא שמאלא על ליביה לקבל שמור ומה זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו אף הכא ברכה אחת לתרווייהו ולא צריך לאפרשא בשייהו בעלמא בין דא לדא כמה דאוקמוה ואני תמהתי על הני רברבי החולקים על רשב"י אם היה שידעו מאמר זה ומכל מקום העולם נוהגים לברך שתים עכ"ל וכתב עליו הב"י ואיני יודע למה תמה על זה יותר מכמה דינים שמצינו שכתב רשב"י בספר הזוהר הפך ממסקנא דבגמרא ואין הפוסקים כותבים אלא מסקנא דגמרא וטעמו משום דאפילו אם היו יודעים דברי רשב"י לא יהיו חיישי להו במקום דפליג אגמרא דידן והמפרשים דלעולם צריך לברך שתים משמע להו דבהדיא קאמר גמרא הכי ולפיכך פסקו כן כ"ש שבימי הפוסקים עדיין לא נגלה ספר המאור הקדוש בעולם (אמר י"ט זה לא ה"ל להקשות שהרי האגור בעצמו התנה תנאי זה אם היה שידעו כו') ואדרבה זה כסותר הנחתו דלא הוו חיישי כו') ועוד שאין המאמר מכריע שלא לברך אלא ברכה אחת דהא אפשר דהיינו נמי סבר דמברך שתים ומש"ה שכתב אף הכא ברכה אחת לתרווייהו היינו לומר דברכת להניח קאי נמי אשל ראש ומש"ה אין להפסיק ביניהם והרב מהרי"ן הביא כתב בשמע מקובלים האומרים שמצאו בספר הזוהר שאסור לברך שתים ושהראוהו לו רבים מהם אותם המאמרים ורצה שאין בהם עזר כל כך לקיים מה שאומרים בשמם ושמקובל אחד הראה לו מאמרים שאפשר לקיים מהם שראוי לברך שתים והוא ז"ל כתב שהיה נוהג לברך שתים כדברי ר"ת ולהציל עצמו מספק ברכה לבטלה היה אומר אחר הברכה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ואע"פ שאין משיבין את הארי אין דבר זה נראה בעיני שיביא האדם עצמו לידי ספק ברכה לבטלה ויסמוך על שיאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד והרשב"א כתב בתשובה כדברי קצת הגאונים והרי"ף שאמרו שאין מברכין אלא ברכה אחת על שתיהם אנו נוהגים ע"כ וכן הלכה מאחר שהרי"ף והרמב"ם ז"ל מסכימים בכך וכ"ש שרש"י והרשב"א סוברים כן וכן נהגו העולם שלא לברך אלא ברכה אחת לבד עכ"ל הב"י אבל מנהג אשכנז כדברי ר"ת לברך שתי ברכות אפי' אם לא הפסיק כמ"ש רמ"א ז"ל וכתב ג"כ דטוב לומר תמיד אחר הברכה שניה בשכמל"ו וטעמו נ"ל דלא חש לדברי הב"י לפי שאנו נמשכין לענין הלכה אחר ר"ת בזה ולרווחא דמילתא טוב לומר בשכמל"ו לא שמכניסין עצמנו בספק ברכה כלל והב"י מפני שמנהגו שלו וכל ארצו הם שלא לברך אלא אחת מפני כן חשב למכניס עצמו בספק כו' הא דיש לומר בשכמל"ו כתב רבינו בפ' כיצד מברכין סי' ך' ומ"ש רמ"א דטוב לומר תמיד כולל בלשון כזה אף אם היה שח ביניהם דאע"ג דלרש"י נמי מברך על מצות כששח מ"מ אינו חוזר ומברך להניח ולדידיה אליבא דר"ת חוזר ומברך ג"כ להניח ולפי שאין להפסיק בין שתי הברכות עם בשכמל"ו לכך כתב דהתמיד אפי' בענין זה האומר בשכמל"ו אחר הברכה שניה אלא דאז כששח צריך שיכוון באומרו בשכמל"ו

של

מעדני יום טוב

[ו] ואיקיים ליה דרבי יצחק. דלקמן סימן י"ח: [ז] ה"ג בס"א כדי שכשיכוף זרועו ׳ יג [ח] אמר רב שמואל בר רב מרי. ובגמרא גרס בר בידרי: [ט] אמר רב מנשיא בר ירמיה. וכך הוא ברי"ף אבל בגמ' ל"ג בר ירמיה: [י] דכתב שחיטה ומילה שכיחי טפי. מברכת חתנים וציצית אבל מקשר של תפילין אכתי לא ידעינן דהא אי מפרשים דעבדי ליה בכל יום הא אמרן דאי הכי שכיח טפי מכולהו: [כ] נ"ל דה"ג ועד שעת קשירתן וכן נראה מלשון התוספות אבל בס"א גרס ועוד עד שעת קשירתן: [ל] וכן קשורה ככלב גרס והוא בפ"ק דסוטה דף ג' ובפרק קמא דע"א דף ה': [מ] עד שעת הנחה. דהא לרבי' אליהו הקשירה היינו עשיית הקשר והיא קודם ההנחה דלדידי' הכל בכלל ההנחה תחלתו של ההנחה והידוק: [נ] ודרשינן. לקמן סימן י"ח: [ס] ואם היה קושר תחלה. כלומר אי איתא דלפירוש וקשרתם דאיירי' ביה השתא דקאי על הקשר שעושה תחלה לדברי רבינו אליהו: מכניסין גרס: [ע] והיתה קושרת לו. עיין גירסא אחרת בפ"ק דחולין סימן י"ב: [פ] דקשר של תפילין הלכה למשה מסיני. ואע"פ שלפי מה שכתב רבינו בריש סימן דלעיל קאי גם אקשר של יד נ"ל דלשיטה דהכא לאו הכי פירושו דקשר של תפילין דלעיל אלא קאי דוקא אקשר של תפילין ש"ר בלבד ומשום דגבי ש"י כתיב בהדיא וקשרתם וגא כן בשל ראש הלכך קאמר דבשל ראש אין הכי נמי דלא כתיב בקרא דהל"מ הוא ומיהת למסקנא קיימא נמי פירש"י דלעיל דקשר של תפילין הל"מ אף אקשר של יד קאי וכלומר דהלכה למ"מ שכך וכן צורתו: והכי גמירי גרס: [צ] ה"ג בס"א וקשר של קיימא אין צריך שיבואו בו מים ושאינו של קיימא צריך שיבואו בו מים: [ק] וקתני התם של זרוע ושל ראש אין צריך שיבואו בהן מים. ובפרק קמא דחולין מפורש: [ר] לפי שאין נוח להדקן גרסי' בס"א וכן הוא בפרק קמא דחולין: יד [ש] אמר רבה בר רב שילא ל"ג בגמרא וברי"ף הגירסא רבה בר חייא בר רב הונא: [ת] והאמר רב הונא בר חייא אמר רבי יוחנן. ובגמרא גרס רב חייא בריה דרב הונא משמיה דרבי יוחנן וברי"ף הגירסא רב חייא משמיה דרבי יוחנן: [א] על של יד הוא אומר כו'. דס"ד מניח תחלה מדתניא בסי' דלקמן: [ב] הוא אומר כו' להניח כו' הוא אומר על מצות כו' עיין בפ"ק דפסחים בטעמא דזו בלמ"ד וזו בעל וטעמא דזו להניח וזו על מצות אכתוב לקמן בסמוך ועיין ג"כ בד"מ: [ג] ה"ג בס"א שח מברך שתים על של ראש שצריך לחזור ולברך להניח וכן כתוב בשימושא רבא: [ד] ה"ג בס"א כשהוא מניחה לבדה בלא של יד: [ה] ה"ג בס"א פוטרת נמי של ראש: [ו] בתחלת הנחה גרס בס"א: [ז] שזו היא גמר המצוה. וז"ל התוספות בברכות פרק הרואה דף ס' כיון דתחלת הנחתו בזרוע יש לו לברך להניח אבל בשל ראש מברך על מצות ולא להניח שכבר התחיל והניח אחד מהם וכן פירש רבינו תם דעל של ראש שהיא גמר המצוה ועיקרה דיש בה ד' בתים ושי"ן מברך על מצות: [ח] וכן אם מניח תפילין של ראש לבדו כו'. כדבסוף סימן דלקמן וטעמא דהא כיון שאין כאן התחלה אחרת הויא זו התחלה ג"כ ומברך להניח כמו כן ורמ"י סימן כ"ו נדחק: [ט] וכ"כ בה"ג. גם בסימן דלקמן כתוב כך בלשון הלכות תפילין עתיקתא. וכן בשימושא רבא כתוב ב' ברכות. וראיתי בס"א באחר וכ"כ בה"ג כתוב וכן משמע. והקרוב אלי שצ"ל וכן בשימושא רבא: [י] ראיתי בס"א דגרס והרמב"ם ז"ל ורוב הגאונים ואי אפשר לומר כן שבפ"ד מהלכות תפלה כתב בהדיא כהרי"ף ורש"י ואפשר שצ"ל והרמב"ן בנו"ן: [כ] בשם רבו. בס"א ל"ג רבו: [ל] ממה שיברך ברכה לבטלה. כלומר ממה שיברך ויהיה בספק שמא בירך ברכה לבטלה: [מ] עד שלמדתי מנחות. ונראה לי לפום ריהטא דגמרא גרסינן בס"א ולפי הגירסא שלנו בברכות פרק הרואה דף ס' פשיטא מלתא דמברך שתי ברכות דגרסינן התם כי מנח תפילין אדרעיה לימא ברוך כו' להניח ארישא לימא ברוך כו' על מצות ואין נראה לומר דמיירי בשח דוקא דהא במנין הברכות דמברך להו בכל יום קא עסיק התם ותמיהני דהתוספות דהתם דחו פרש"י דהכא משום דדוחק לומר דלא הוזכרו שתי ברכות דלהניח ועל מצות אלא בשח ועבר עבירה ולא דחאו מהאי טעמא דגמרא מנקיט ואזיל להני שתי ברכות במנין הברכות דבכל יום אבל על רבינו אין לתמוה דלא הוכיח מהא

דכל אימת דמנח להו מברך. רבנן דבי רב אשי [נ] (נח) כל אימת דממשמשי בהו מברכי. (נט) פי' ר"י כשהיו ממשמשין בהן להחזירן למקומן אם נשמטו ממקום הנחתן: מתני' תניא (ס) סח בין תפלה לתפלה (סא) [ס] עבירה היא (בידו) וחוזר עליה מעורכי המלחמה [ע] שעל שם קיום מצות תפילין [פ] שתקנו [צ] יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע אף קדקוד (סב) ואף ליהא שמיה רבה ולקדושה ולענות (א) אמן אין להפסיק. ובהל' תפילין עתיקתא כתב סח בין תפילין של יד לתפילין של ראש אם סח שיחת חולין חוזר עליה מעורכי המלחמה. ואם בקדושה ויהא שמיה רבה פה אין חוזר עליה מעורכי המלחמה אלא חוזר ומברך על של ראש שתים מפני שכל תפילין טעונות שתי ברכות. ואם ברכן כאחת עולות זו לזו. ואם הפסיק בקדושה בטלה הראשונה וצריך לברך ב' על של ראש. הא דקאמר מפני שכל תפילין טעונין ב' ברכות תפילין של ראש קאמר [כלומר] לעולם טעונין שתי ברכות [ק] ואם לא הפסיק גם עלייהו קאי ברכת להניח. לכך כשהפסיק צריך לחזור ולברך ברכת להניח [ר] ואפילו דאין חוזר מעורכי המלחמה אם הפסיק לצורך קדושה ואמן נהי דאין העבירה גדולה כ"כ לחזור עליה מעורכי המלחמה מ"מ איכא איסורא שגורם לברך ברכה שאינה צריכה. כדמוכח ביומא פרק בא לו (דף ע.) ופרק אלו נאמרין (דף מ:) דתנן נוטל ס"ת וקורא בו באחרי מות ובאך בעשור וכו' ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה [ש] ופריך בגמרא וניתי ס"ת ונקרי ביה ומשני ר"ל משום ברכה שאינה צריכה. אלמא כל היכא שיכול לפטור עצמו בברכה אחת אם גורם שצריך ברכה אחרת מיקרי ברכה שאינה צריכה (סג). הנח כשהוא מניח מניח של יד ואח"כ של ראש. וכשהוא חולץ (סד) חולץ של ראש ואח"כ חולץ של יד. בשלמא בהנחה של יד קודם דכתיב וקשרתם לאות על ידך והדר לטוטפות בין עיניך. אבל בחליצה מנלן. [ת] אמר רבה בר המדורי (ב) אסברא ניהלי [א] והיו לטוטפות בין עיניך [ב] כל זמן שבין עיניך יהיו שתים. גרסינן פרק אמר להם הממונה (דף לג:) (סה) אמר ר"ל אין מעבירין על המצות. אמר רבא ש"מ מדר"ל עבורי דדרעא אטוטפתא אסיר ופרש"י כשפוגע בשל יד תחלה אסור להעבירן ולהניח של ראש דאין מעבירין על המצות וקשה לפירושו וכי אין בו איסור אלא משום דאין מעבירין על המצות והלא הוא משנה סדר הנחתן האמור בפסוק. ופר"ת בשם ר"ח שאמר בשם רב האי דדרעא אטוטפתא אסורה אסור להעביר ולהקדים ולתת של זרוע תחלה בתיק ושל ראש עליה. כי אז יהיה זקוק להעביר על המצות כשיניח התפילין (סו) כי יצטרך להסיר של ראש שפוגע בהן תחלה ולהניח של יד קודם לשל ראש.

הילכך צריך להניח בתיק תחלה של ראש ועליה של יד (סז) וה"ר אליהו ז"ל פירש דלענין משמוש קאמר דאמר לקמן (סי' יח) דחייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ק"ו מציץ (סח) וקאמר דבשל יד ממשמש תחלה דפגע בהן ברישא דאין מעבירין על המצות (סט) ותנן בפ' התכלת (דף לח.) [ג] תפילין של יד (ע) אין מעכבין של ראש ושל ראש אין מעכבין של יד ואמרינן עלה (דף מד.) אמר רב חסדא לא שנו אלא שיש לו אבל אין לו מעכבות. א"ל אמרת א"ל לא הגא מאן דלית ליה תרי מצות חד מצוה נמי [לא] ליעבד. ומעיקרא מאי סבר גזירה שמא יפשע הילכך בין יש לו בין אין לו אין מעכב יכול להניח זה (ס"א ויכול להניח זה בלא זה) [ד] כגון (עא) היכא דאיכא שום אונס כגון [ה] שהלך בדרך ואין יכול להתעכב ולהניח של יד [ו] מניח של ראש ולא חיישינן למה שאמרו כל זמן שהן בין עיניך יהיו שתים: מתני' [מנחות לו.] ת"ר תפילין מאימתי מברך עליהן. (עב) [ז] משעה שיתחיל להניחם עד שעה שיהדקם בזרועו ובראשו. כדי שתהא הברכה עובר לעשייתן (עג) [ח] היה רוצה לצאת לדרך מניחן וכשיגיע זמנן ממשמש בהן ומברך [ט] ועד מתי מניחן. עד שתשקע החמה: [י] ר' יעקב אומר עד שתכלה רגל מן השוק. וחכ"א עד זמן שינה. [כ] ומודים חכמים לרבי יעקב שאם חלצן ליכנס למרחץ או לבית הכסא ושקעה החמה שוב אין מניחן. אר"נ הלכה כר' יעקב. ואיכא דאמרי אמר ר"נ אין הלכה כרבי יעקב: [שם ע"ב] תניא ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה ימים ולא לילות. מימים ולא כל ימים [ל] פרט לשבתות וי"ט *דרבי יוסי הגלילי הוא דאמר בפרק בא סימן (דף נח:) ובפ' כילד מברכין (דף מד:) דבני מערבא מברכין כי מסלקי תפילייהו [לשמור חקיו]. היה אור"ת שמברכין כשמסלקין אותן סמוך לשקיעת החמה (לשמור חקיו) משום דיש מצוה בסילוקן כדדרשי' הכא ושמרת את החקה ימים ולא לילות [מ] ואמר המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה. ואמר נמי בירושלמי פ' היה קורא על מלתא דבני מערבא דמברכין לשמור חקיו כמ"ד בחוקת תפילין הכתוב מדבר. אבל למ"ד בחקת הפסח הכתוב מדבר לא הילכך האידנא אין לברך לשמור חקיו אפילו כשמסלקן סמוך לשקיעת החמה. [נ] דמסקינן לילה זמן תפילין הוא (ג) אלא שאין מורין כן. ושמרת את החקה בחקת הפסח הכתוב מדבר ואפילו כשמסלקן בע"ש סמוך לשקיעת החמה [ס] אין צריך לברך. דהא השבת לאו זמן תפילין הוא לאו משמרת את החוקה [נפקא] [ע] אלא מוהיה לך לאות. *ר"ע אומר לא נאמר חקה זאת אלא לענין פסח בלבד. קסבר ר"ע לילה זמן תפילין הוא אבל שבתות וי"ט לאו זמן תפילין הוא

רש"י ונ"י. דממשמשי בהו. דקי"ל חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ק"ו מציץ בפ"ק דיומא: מתני' סח בין תפלה לתפלה. ולא בירך על של ראש אלא סמך על ברכה ראשונה: עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה. כדאמר בפ' עגלה ערופה הירא ורך הלבב מעבירות שבידו יחזור לביתו עבירה זו היא בכלל: וקורא אחרי מות. שהוא סדר יום הכפורים ופרשה ראשונה למודה קאמר: ואך בעשור. פרשת שור או כשב שסמוכה היא לאחרי מות ויכול לגלול ס"ת לשם בעוד שהתורגמן מתרגם מקרא האחרון של [פרשה] אחרי מות ואין כאן שהות כדי שיפסוק התורגמן ואין כאן גנאי לצבור: שאינה צריכה. שיהא עכב לחזור ולברך: והיו. משמע שתים כל זמן שיהיו בין עיניך יהיו שתים כל זמן שאותן של ראש מונחים אותו של יד נמי מונחים אלמא דראש תולן ברישא: אין מעבירין. הפוגע במצוה לא יעבור ממנה ונפקא לן במכילתא ושמרתם את המצות קרי ביה את המצות לא המתין לה שתחמיץ ותייבן: מדריש לקיש. דאמר אין מעבירין על המצות: עבורי דרעא אטוטפתא. לאחר תפילין שבזרוע בשביל תפילין של ראש אסור דהא בזרוע פגע תחלה: תפילין של יד כו'. אם אינם נמצאים לו תפילין של יד אלא של ראש לבד יברך על מצות תפילין על אותם של ראש שנמצאים: ושל ראש כו'. ואם אינם נמצאים לו ש"ר אלא של יד לבד מברך להניח על אותם של יד דשתי מצות הם ואינן מעכבות זו את זו כיון שאין נמצאים לו אבל היו לו שתיהם חייב להניחם וגדולה מזו אמרו אם סח בין תפלה לתפלה עבירה היא בידו אבל אם אינם נמצאים בידו אינו דומה לד' מינים שבלולב שמעכבין זו את זו: אלא שיש לו. שתיהן ואם אינו מניח אלא אחת אותה מצוה מיהא קיים: חדא מצוה נמי לא ליעבד. בתמיה: ומעיקרא. דאמר מעכבות: מאי סבר גזירה שמא יפשע. אי אמרינן דאינם מעכבות יפשע ולא יקנה האחרים: מתני' מאימתי כו'. אם מניחן קודם עמוד השחר אימתי ראוי לברך עליהם: משעת הנחתן. משעת זמן הנחתן דאמר בפ"ק דברכות בק"ש אחרים אומרים משיראה חבירו ברחוק ד' אמות ויכירנו ואמרי' התם לתפילין כאחרים כלומר להנחת תפילין כאחרים אבל לא יברך קודם: לצאת לדרך. כלומר השכים לצאת לדרך בעוד לילה ואם לא יניחם בראשו ויטלם בידו עד שהוא מתירא שמא יפלו מידו: מניחם. בראשו: ממשמש בהן. והוי כאילו מניחן אז: שתכלה רגל מן השוק. לאחר שתשיכה: מודים חכמים לר' יעקב שאם חלצן כו' אין חוזר ומניחן. דלילה לאו זמן תפילין היא כדאמרי' לקמן: למועדה. של תפילין שכתוב בפרשיות: הכ"ג מימים ולא כל ימים כו': אלא לפסח בלבד. וה"ק עשה פסח משנה לשנה:

מעדני יום טוב

והרואה אפשר וקרוב לשמוע שלא היתה בגירסתו וכמו שכבר כתבתי זה שם בד"ה סעיף ע"ז: [נ] כל אימת דממשמשי בהו. פירש"י דקי"ל חייב אדם כו' בפרק קמא דיומא ואיתא נמי בפרקין בהקומץ לקמן סי' י"ח: מתני' [ס] עבירה הוא בידו גרס בגמרא אבל ברי"ף כגירסת רבינו: [ע] ה"ג בס"א שמפני קיום מצות תפילין ותיקונן יתקיים: [פ] ותיקונן. כלומר כל מה שתקנו ג"כ חכמים כי הש"י מסר לחכמים לתקן תקנות טובות ונכונות בענין כל מצוה ומצוה ולכך שפיר מתקיים גם על ידי תיקוניהם קרא דוטרף זרוע: [צ] יתקיים באנשי המלחמות כו'. וזה הוא טעם למ"ש דחוזר מעורכי המלחמה אבל אכתי צריכים אנו למודעי בעיקר הדין למה עבירה היא בידו כשסח וכתב הר"ן בסוף ר"ה בשם הרז"ה דהיינו מטעמא משום דאע"ג דשתי מצות הן כיון דכתוב בתפילין של יד ושל ראש והיו לאות על ידך ולזכרון בין עיניך צריך זכירה שיהא תיכף תפלה של ראש לתפלה של יד כדי שתהא הויה אחת לשתיהם ע"כ: כתיב גרס: [ק] ה"ג בס"א ואם לא הפסיק קאי נמי עלייהו ברכת להניח: [ר] ה"ג בס"א ואע"פ שאינו חוזר מעורכי המלחמה אם הפסיק: [ש] ה"ג בפרק אלו נאמרין וניתי ספר תורה אחריני ונקרי: [ת] אמר רבה בר המדורי. ברי"ף הגירסא בר המנונא אבל בגמרא הגירסא רב הונא וכן היא גירסת התוס' שכתבו דגרס רבה ולא רבא דרבא לא ראה רב הונא מעולם דהא אמרינן בפרק בתרא דקדושין דביום שמת רב יהודה נולד רבא ורב הונא שכב קודם רב יהודה כדמוכח במו"ק כו': [א] והיו לטוטפת בין עיניך. פירש"י והיו משמע שתים כו' וכתב רמ"י ז"ל בסימן כ"ח דזה אינו מוכרח דשמא והיו על הדברים דלעיל קאי כמו וקשרתם לכך נראה דמן הקרי יליף לה דיש אם למקרא מדקרינן לטוטפת והוא חסר וי"ו בחול"ם שהוא לשון רבים ודרשינן כל זמן כו' עכ"ד ולי נראה דלא קשיא ולא מידי על פרש"י דאע"ג דאיכא למימר דוהיו קאי על הדברים מ"מ שפיר קא דרשינן מיניה משום דאי איתא דלהכי אתא לא ה"ל לכתוב כלל והיו ויהיה וקשרתם נמשך גם על לטוטפת ולא הייתי צריכים אז להלכה למשה מסיני לקשר של תפילין דראש אלא לצורכו בלבד כמו בשל יד אלא ודאי מדכתיב והיו למדרש מיניה הך דרשה קאתי וקשיא לי נמי על פירושו דרמ"י דהא לא קיימין דברי התוספות בפרק קמא דסוכה דף ו' ובפ"ק דסנהדרין דף ד' מה שכתבו בתחלה דלכ"ע דורשין מקרא ומסרת דהא מסקינן לבסוף בקושיא דאשכחן מאן דדריש יש אם למסורת ולא דריש אם למקרא: [ב] כל זמן שבין עיניך יהיו שתים. והשתא דאתינן להכי אף להא דמניח של יד תחלה שמעינן מהכא וכן פירש ר"י בכאן וז"ל והיו לשון רבים וכיון שכן צריך שילבשם אחרונים ואז כשיהיו בראשו יהיו שתי מצות ומה"ט ג"כ צריך כשחולצם כו' ע"כ ומיהא הך דרשה דוקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפות אין בכתוב שם יתור להכי אלא ממילא משמע ומתרץ לי השתא דיבור תוספות בפ"ק דערכין דף ג' שכתבו וז"ל של יד אינה מעכבת של ראש ואע"ג דאמר בעלמא ולטוטפות בין עיניך [כ"ז שבין עיניך] יהיו שתים היינו בשעה שמניחם שניהם צריך להקדים ש"י עכ"ל והוקשה לי דהא הך דלהקדים לא מהכא נפקא אלא מדהדר ולטוטפת כתיב כדלעיל ומזה שכתבתי ניחא ומתורצת הקושיא: בפ' התכלת ברישא: [ג] תפילין של יד אין מעכבים כו'. פי' מ"ש לקמן בשם התוס': [ד] כגון היכא דאיכא שום אונס דאם יש לו שתיהם ודאי אסור להניח של ראש קודם של יד וכל שכן לבטל שום אחת מהם אם לא מפני האונס כ"כ ב"י סי' כ"ו ובסוף דבריו בזה אכתוב בדברי חמודות: [ה] שהולך גרס בס"א: [ו] מניח של ראש. לרבותא נקט של ראש כדמסיק ולא חיישי' כו' ולשון הקיצור והטור יכול להניח אחת מהן וכן לשון הש"ע מניח אותה שיכול: כל זמן שבין עיניך גרס בס"א: מתני' [ז] ה"ג בס"א מברך עליהן משעת הנחתן. פי' משיתחיל להניחן עד שיהדקם: [ח] היה רוצה כו'. וכן הוא ברי"ף אבל בגמ' הגירסא כיצד היה רוצה וכו' וכן משמע מתוך פירוש רש"י אבל ללשון ל"י הא"ג דל"ג כיצד ניחא דאפ"ה מתפרשא הרישא כשרוצה להניחן בשחרית: היה רוצה לצאת לדרך מניחן וכן הוא ברי"ף אבל בגמ' הגירסא ומתירא שמא יאבדו מניחן והב"י סימן ל' כתב כן בשם סמ"ק והשמטתיה דגירסתו שבגמ' כך ועי' בספר דברי חמודות: [ט] ועד מתי מניחן. עיין בסי' דלקמן: [י] רבי יעקב אומר עד שתכלה כו'. רבי יעקב וחכמים סבירי להו דלילה זמן תפילין אלא חיישינן שמא ישן בהן ועביד רבי יעקב הרחקה טפי מדרבנן כ"כ התוס' ועיין בדברי רבינו בסימן דלקמן: [כ] ומודים חכמים לר' יעקב. וכך היא הגירסא בגמ' וברי"ף אבל נ"ל דגרסי' לר' יעקב וכ"ה לקמן: [ל] פרט לשבתות וימים טובים. ועיין בס"פ בתרא דעירובין דל"ע אדהכא: הא דאמר גרס בס"א: [מ] ואמרינן. בסימן דלקמן ושם מפורש: [נ] דמסקינן. בסימן דלקמן: [ס] א"צ לברך. משמע קצת דהרשות בידו לברך אלא דלא צריך והיינו כרב האי שכתב הטור כך בשמו בסימן ל"ט וכבר תמה עליו דכיון שאינו חייב לברך אם יברך הוי ברכה לבטלה ואע"פ שהב"י נתלבט ליישבו אין נראה לי שכך דעת רבינו אלא כדעת הטור ולכך נראה לי ג"כ שיש לגרוס אין לברך ועל הב"י יש סתירה מדברי עצמו שבפי' של"ב והיך זה מבונפים בחיבור הזה: [ע] אלא מוהיה לך לאות. וכתב הב"י סימן ל"ט וז"ל איכא למידק דמ"מ נברך ברכה מבין קרא דוהיה לאות על ידך וי"ל דלא שייך לתקן ברכה אלא למאן דסבר דושמרת את החקה

במצות

דברי חמודות

על ברכת דלהניח שחזר ובירכה: (נח) כל אימת דממשמשי בהו מברכי. וכתב רמ"א דאם ממשמש באחד מהם מברך כמי שמניח תפלה אחת כבסוף הסי' דלקמן: (נט) פירש ר"י כשהיו ממשמשין בהם להחזירן למקומן וכו'. דלא כפרש"י שנראה מדבריו שאע"פ שלא נשמטו ממקומם מברך עליהם כל זמן שממשמש בהם ואע"פ שכן נראה ג"כ מדברי התוס' וסה"ת ונימוקי יוסף מ"מ פסק הש"ע כדברי ר"י ורבינו ונראה לי משום שכן נראה ג"כ דעת הרמב"ם ואע"פ שהב"י כתב שיש לפרשו ג"כ שדעתו כרש"י מ"מ נראה יותר שיש לפרשו דדעתו כר"י וגם הטור ורבינו ירוחם כתבו כר"י וכתב עוד הטור בסי' ח' די"ל דהא דכל אימת דממשמש בהו מברך היינו כשזזו ממקומם ולא ידע שלא היה במקומם אבל אם הזיזם ממקומם אדעתא להחזירם מיד לא היה צריך לברך ולזה דעתי נוטה ונחלק עליו הב"י מהא דאמרינן בפרק לולב וערבה רבה לא עביד כשמעתיה אלא מקדים וקאי ועייל לבית הכסא ונפיק ומשא ידיה ומנח תפילין ומברך וכי אצטריך זימנא אחרינא עייל לבית הכסא ונפיק ומשא ידיה ומנח תפילין ומברך וכי היכי דבהסירם על דעת להחזירם מיד צריך לברך ה"נ כשזזו ממקומם דנראה שדינם שוה להסירם ממש דהא כל אימת דממשמשי בהו כשנשמטו ממקומם צריך לברך עליהם כאילו הוסרו ממש ע"כ ורמ"א ז"ל כתב כדעת הטור ודעכי נהג וצ"ל טעמו דאע"ג דנשמטו ממקומם דינם שוה להסירם ממש ולדברי הב"י הכתי לא דמי אלא להסירם על דעת להחזירם ולא שהיה מפסיק ביניהם בעשיית צרכיו כההיא דרבה דהתם שאני שכיון דבשעת ההפסק לא חזי לתפילין הוי הפסק גמור וצריך ברכה אחרת כמו הפסקת הלילה דאפי' לחכמים מברך בשחרית מיהת אבל כמסיר אותם ע"מ להחזיר לשום טעם את ואינו מפסיק בין הסרה להחזרה בענין דלא חזי לתפילין לא הוי הפסק לא בהסרה ממש וכ"ש בהשמטה בעלמא מ"מ להחזיר וסעד לחילוק זה מהא דפ"מ שמתו סימן כ"ג גבי אם שהה כדי לגמור את כולה וע' עוד בסעיף דלקמן בשם הראב"ד ומה שיש להקשות על דברי רמ"א מדבריו דהכא שבהלכות ציצית סימן ה' יתבאר בס"ד לקמן במקומו בהלכות ציצית סעיף ס"ח וכתב בתשובות מהרי"ק שרש רל"ג וז"ל מוד בקשתיך להודיעך דעתך הרמה בענין מי שמניח תפילין של יד ובירך עליה בעוד שהוא מהדק הרצועות על זרועו ובתחלת הדידוק נפסק הקשר של יד והוצרך לעשות קשר אחר אמנם לא הסיח דעתו ועשה קשר אחר האם יצטרך לחזור ולברך על של יד אחר שנעשה הקשר החדש וחזר והניח תפילין של יד אם לא ע"כ ולא נכתבה התשובה שם ומסיק הב"י דשאלה דשאלה היא דוקא כשנפסק בתחילת הדידוק כיון דהכתי לא הוית הנחה נמצא דברכה שבירך תחלה עדיין לא חלה על שום מצוה וכיון שלא הסיח דעתו ממנה חיילא שפיר על הנחה שניה ולזה הדעת נוטה שמאחר שלא הפסיק בדבר שאינו מענין התפילין עלתה לו ברכה ע"כ וזה לשיטתו של הב"י דכחולץ ע"מ להחזיר צריך לברך הלכך אי הוה דכבר הידק נמצא דפשיטא דחוזר ומברך וכ"כ ב"י בהדיא אבל לרמ"א שפסק כהטור דאין חוזר ומברך בחולץ ע"מ להחזיר נוכל לפרש השאלה אפי' בכה"ג נמי והפשוט נמי דאין צריך אף בכה"ג וקשיא על רמ"א שלא הגיה בש"ע על מה שדקדק הפנים לכתוב בתחלת הידוק וכתב עוד ב"י שמצא כתוב בארחות חיים בלשון הזה כתב הראב"ד בתשובה שאם הותר של יד קודם הנחת תפילין של ראש מהדקו ואין לחזור ולברך עליהם אבל אם הניח של ראש ואח"כ הותר של יד מהדק ומברך עכ"ל וגם על זה אני תמה שזה נראה סותר סברתו של הב"י במ"ש דאם נפסק אחר שנתהדק דחוזר ומברך לפי שעתו ואילו הראב"ד מצריך דוקא שהניח של ראש ג"כ אחר הידוק ונסייע למרן הטור ורמ"א וקושיא זו קשה גם בש"ע דכתב בדברי מהרי"ק דבתחילת הידוק הוא וכתב ג"כ לשונו זה של הראב"ד: (ס) סח בין תפילה לתפילה עבירה היא. ואפי' להשיב שלום לרבו אסור כ"כ הרמב"ם בפ"ד מה"ת וכתב בפסקי מהרא"י סימן ק"צ דאפי' למאן דס"ל דבחוה"מ מניחין תפילין בלא ברכה כמ"ש רבינו לקמן סי' ט"ו אעפ"כ אסור לדבר ולהסיח בין תפילין לתפילין דלאו טעמו דאיסורא משום דמביא עצמו לידי ברכה שאינה צריכה לו אלא בלאו הכי עבירה יש להסיח כדמוכח מהך טעמא דכתב רבינו על שחוזר מעורכי המלחמה וכן בפ' בתרא דר"ה סימן ל"ב ועוד בפ' כיסוי הדם עד כאן: (סא) עבירה היא בידו. פרש"י כשלא בירך על של ראש אלא סמך על ברכה ראשונה וכתבו התוס' מתוך פירושו משמע דאם סח ובירך שרי וליכא איסורא אלא הדרבה מצוה ושכר ברכה וכתב ב"י כ"ש כ"ה שאין כן דעת כל הפוסקים אלא שבכל ענין אסור לדבר אפילו חוזר ומברך: (סב) ואף ליהא שמיה כו' אין להפסיק. ומסיק הב"י דלפי מאי דמסקי דשותק ושומע בתפלה כמ"ש בפרק מי שמתו סעיף כ"ד ה"נ שותק ושומע והוי כעונה לענין לצאת י"ח עניה ולענין שיחשב כהפסק לא הוי כעונה: (סג) כתוב בארחות חיים בשם העיטור שמותר לברך על תפילין שאולין אבל לא על גזולים דבוצע ברך נאץ ה' עד שיהא בהם יאוש ושינוי רשות ע"כ ועיין בר"פ לולב הגזול: (סד) חולץ של ראש תחלה. וכתב ב"י סי' כ"ח שכתב בספר מעבכות האלקות שצריך לחלוץ תפילין של ראש מעומד: (סה) אמר ר"ל אין מעבירין על המצות. ומסקי התוס' דלא שייכא דר"ל אלא היכא דבעינן למיעבד תרוייהו שיש להקדים ההוא דפגע ביה ברישא אבל היכא דלא עבדינן אלא חד לא נתרינן מיניה ונעביד לתדיר לתודיה ולא נעביד לשאינו תדיר ודייק הכי מדפרק איזהו מקומן גבי שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי קאמר בגמרא מדכתב אל פתח אהל מועד ותיפוק ליה מאין מעבירין על המצות וכן תו התם גבי שירי הדם היה שופך על יסוד דרומי דלמד ירידתו מן הכבש מיציאתו מן ההיכל וכן בר"פ קדשי הקדשים כו' ע"כ ובגמרא דיומא פרק בא לו דף ע' אמרינן דכשאינו עסוק במצוה אלא רואה אע"ג דאיכא ברוב עם הדרת מלך מ"מ אין זה בכלל אין מעבירין מדתנן התם הרואה פר ושעיר הנשרפים אינו רואה כ"ג כשהוא קורא ולא מפני שאינו רשאי: (סו) כי יצטרך להסיר של ראש כו'. וכ"כ התוס' דפירקין ודיומא ולפי זה אם אירע שפגע בשל ראש תחלה צריך להעביר על אותה מצוה ויניח של יד תחלה וכ"כ הרא"ש בהדיא בתשובה וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל ודלא כנימוקי יוסף שכתב שיניח של ראש תחלה ולא יעבור על המצות כ"י סימן כ"ה ועיין לעיל סעיף כ"ו דיש למחות ביד המוציא תפלה של ראש ומתקן אותה קודם הנחה דיד כו': (סז) וה"ר אליהו ז"ל פי' דלענין משמוש קאמר וכו'. וכתב בקצור וכן בטור לשני הפירושים דלעיל ודהך משום דאפשר דתרווייהו איתנהו: (סח) וקאמר דבשל יד ממשמש תחלה דפגע בהן ברישא. וכתב הטור בסי' כ"ח שכשקורא ק"ש ויאמר והיה לאות על ידך ימשמש בתפלה ש"י וכשיאמר לטוטפת בין עיניך ימשמש בשל ראש וכתב ב"י סי' כ"ח דכן נהגו ועוד יתבאר מזה בהלכות ציצית סעיף ע"ג בס"ד ומכל מקום הטור והב"י גם שאיהם ולפבות רמ"י ז"ל אגב רהיטייהו לא דייקי דנסבי לקרא דוהיה והיינו בשמע ולא בוהיה אם שמוע כי אם בוהיה כי יביאך ומה שהיא לק"ש ובש"ע נשמר מזה וכתב לקרא דוקשרתם: (סט) כתב בר"ד אבודרה"ם בשם גאון שמנהג החכמים לנשק התפילין בשעת הנחתן ובשעת חליצתן וכ"ש בספר אורחות חיים: (ע) אין מעכבין של ראש. פירש ב"י ויברך על מצות תפילין על אותם של ראש שנמצאים וזה לשיטת רש"י דסימן דלעיל וכבר נתבאר שם בדברי רבינו דלר"ת מברך שתים כשמניח של ראש לבד והמה הב"י סי' כ"ו על כי לפי דגבי סח מברך שתים אפ"ה דכתב לפרש"י מ"מ מסיק בשם הסמ"ג דגם שוהיה אלא בר"ת (עא) היכא דאיכא שום אונס. כבר כתבתי במעיו"ט בשם הב"י דבלא אונס אסור ומיהא מסיק דמ"מ נראה שאם לא הניח אלא אחת מהם אע"פ ששתיהן בידו ולא כ"ל שום אונס יצא ידי אותה מצוה שקיים: (עב) משיתחיל להניחם מפורש. לעיל סעיף נ"ג: (עג) היה רוצה לצאת לדרך מניחן כו'. כבר כתבתי במעיו"ט דהגי' בגמ' ומתירא שמא יאבדו ות"ל הב"י סי' ל' כתב בסמ"ק הא דברי למבכים

לצאת

תפארת שמואל (א) אמן אין להפסיק וכו'. נ"ל אמן דהאל הקדוש ושומע תפלה ודו"ק: (ב) אסברי' מיליה והיו לטוטפות בין עיניך כו'. פי' דמלשון והיו קדייק שהוא לשון רבים דמשמע לעולם לא יהיו תפילין של ראש יחידי היכא דאפשר אבל היכא דלא אפשר כגון דלית ליה אלא תפילין של ראש או אפילו אית ליה רק שיש לו אונס שלא יכול להניח תרווייהו פשיטא דיכול להניח של ראש לבד רק שאינו יוצא ידי מצות תפילין כהלכתן עד שיתדל שיהיה לו שתים. והא במשתי פעם אחר לפי שבתפילין של ראש יש ש"ין ודל"ת והא"כ הוה שד והיינו שדי ממש עד שיהיו על זרועו תפילין של יד שיהיה הכל בדי לכך צריך להזהר ודו"ק: (ג) אלא שאין מורין כן ושמרת את החוקה וכו'. פי' הא דקאמר אין מורין כן היינו שאין מורין להניח אבל שלא לחלוץ מותר ואין כאן איסור כדקאמר רבה הולך רבה מניה וצ"ל דרב הכי דהיה מניח ידע שהיה יכול לשמור בשמירה וכ"כ הרב בנ"י אבל לפי גירסת הרי"ף משמע דהלכה שמותר אבל אין מורים כן לאחרים וכן משמע לישנא בכולי תלמודא ואפילו לגירסא שלנו והוה מצה וכו' פי' הלכה ואין מורין כן קאי אפילו אמאי שאינו חולץ וכ"ב הרמב"ם:

הוא ונפקא ליה מהאי קרא והיה לך לאות. [פ] ר"ע אומר יכול יניח אדם תפילין בשבתות וי"ט ת"ל והיה לך לאות [צ] יצאו שבתות וי"ט שהן עצמן אות. לאו משום דאסירי בעשיית מלאכה [ק] דאף בחול המועד דשרי מדאורייתא איכא אות בפסח דאסור באכילת חמץ. ובסוכות דחייב בסוכה. ומיהו בפרק בתרא דמו"ק (דף יט.) משמע דבחול המועד חייב בתפילין דתניא כותב תפילין לעצמו ולאחרים בטובה דברי ר"מ. רבי יהודה אומר מערים ומוכר את שלו וחוזר וכותב לעצמו. [ר] ואי משום לאחר המועד מה לי לעצמו מה לי לאחרים. מיהו אפשר דר"מ ור' יהודה לטעמייהו דאית להו שבת זמן תפילין הוא בפרק בתרא דעירובין (דף צו:). [ש] ועוד ראיה מירושלמי [ת] דפ' בתרא דמועד קטן חד גברא אבד תפילין [א] אתא לקמיה דרב חננאל שלח [ב] לקמיה דרבה בר בר חנא א"ל הב לי' תפילך וזיל כתוב לך. א"ל רב זיל כתוב ליה פי' בלא הערמה. מתני' פליגא על רב כותב אדם תפילין לעצמו הא לאחר לא. [ג] פתר לה הכתוב פי' להניחם עד לאחר המועד לעצמו כותב במועד כדי שיהיו מזומנים לו להניחן לאחר המועד מיד [ד] אבל לאחרים לא. אבל להניחן במועד אף לאחר שרי ואין לדחות ולומר דרב סבר דשבת זמן תפילין הוא. דהא כולי אמוראי סברי דשבת לאו [ה] זמן תפילין הוא. הילכך מסתבר לפרש גמרא דידן דלא פליג אירושלמי ונפרש י"ט דומיא דשבתות דאות שלהם היא שמירת שבת מעשיית מלאכה. ובספר העיתים של הרב הברצלוני ז"ל ראיתי כתוב [ו] ובפיסקא לגאון הלכה אסור להניח תפילין בשבתות וי"ט דכתיב ושמרת את החקה הזאת ואסור להניח תפילין בחול המועד. וסומא פטור מן התפילין והציצית [ז] דכתיב וראיתם אותו פרט לסומא ע"כ. (עד) ואין נ"ל לסמוך על האי פיסקא משום דקי"ל הלכה כר"ע מחבירו ואיהו מוקי ושמרת את החקה בחוקת הפסח. ושבתות וי"ט נפקא ליה מן והיה לך לאות וכן פסק רב אשי דלילה [ח] זמן תפילין הוא. ולרבי יוסי הגלילי דדריש מימים ולא כל ימים פרט לשבתות וי"ט לדידיה ודאי חול המועד בכלל י"ט כיון שקרוי מקרא קודש. אבל לר"ע דנפקא ליה שבתות וי"ט מוהיה לך לאות [ט] אין זה בכלל כדפרישית לעיל. [י] וגם מה שכתב הגאון שסומא פטור מהתפילין הוא ליתא. דוראיתם אותו בציצית הוא דכתיב ויש שמניחין תפילין בחוה"מ בלא ברכה (עה) והמברך לא הפסיד: יז גרסינן בפ"ק די"ט (דף טו.) (עו) היה בא בדרך ותפילין בראשו וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו ואי איכא בית הסמוך לחומה דמנטרא להו בגויה מנח להו התם. (מנחות דף לו:) א"ר אלעזר המניח תפילין אחר שתשקע החמה עובר בעשה קסבר השמר דלאו לאו. השמר דעשה עשה.

ורבי יוחנן אומר עובר בלאו קסבר השמר דעשה נמי לאו. א"ר אלעזר אם לשומרן הרי זה מותר. אמר רבינא הוה יתיבנא קמיה דרב אשי וחשך ולא סליק. אמריה ליה לשמרן קבעי מר. אמר לי אין. וחזיתא לדעתיה דלאו לשומרן קבעי אלא קסבר הלכה ואין מורין כן. וקי"ל כרב אשי. זו היא גירסת רב אלפס ז"ל. (עז) [כ] אבל בגמרא גרסינן בכל הספרים וחשך והוה מנח תפילין. וכן פירש"י. ואם לשומרן שלא יאבדו מותר להניחן אפילו לאחר שקיעת החמה. וכתב בעל התרומה ז"ל הא דקי"ל הלכה דלילה זמן תפילין הוא היינו לענין שא"צ לחלוץ מיד שהוא לילה. מיהו אסור להניחן לכתחלה בלילה מדאמר (בסימן דלעיל) עד מתי מניחן עד שתשקע החמה רבי יעקב אומר עד שתכלה רגל מן השוק וחכ"א עד זמן שינה ומודים חכמים [ל] לרבי יעקב שאם חלצן ליכנס לבית הכסא או לבית המרחץ ושקעה החמה שוב אין מניחן. אלמא חכמים ורבי יעקב סברי לילה זמן תפילין מדשרו להניחן בראשו עד זמן שינה (עח) מודים לת"ק דאין מניחים לכתחלה משתשקע החמה ואין לומר דסברי לילה לאו זמן תפילין אבל שרו להשהותן בראשו למר עד שתכלה רגל מן השוק ולמר עד זמן שינה. דלא מסתברא למימר הכי כיון דאיכא איסורא דאורייתא ועובר בעשה אם הניחן בלילה ה"ה אם אין מסלקן והיינו השמר דעשה שמחוייב לסלקן. ולכך היו מברכין בני מערבא לשמור חקיו כשהיו מסלקין תפילין סמוך לשקיעה דהכי משמע ושמרת חוקת תפילין שיהיו בראשך ימים ולא לילות. תדע מדאמר רבה בר רב הונא מצלי בהו באורתא ופריך והא אמר רבה בר רב הונא ספק חשיכה ספק אין חשיכה לא חולץ ולא מניח הא ודאי חשיכה חולץ. ומשני התם בע"ש איתמר אבל בחול אין חולץ וסבר לילה זמן תפילין ושבת לאו זמן תפילין כר"ע הילכך בשבת חולץ בלילה אבל בחול אין חולץ בלילה. אלמא חזינן בשבת דאסור להניח צריך גם לחלוץ מיד כשחשיכה. וה"ה בחול למ"ד לילה לאו זמן תפילין. (עט) אבל למ"ד זמן תפילין א"צ לחלוץ בלילה וגם אין מניח בלילה משום הרחקה דילמא אתי לישן בהן. והא דתניא בפ' המוצא תפילין (דף צו.) הניעור בלילה (א) רצה חולץ רצה מניח. [מ] רצה מניחן בראשו קאמר דאין צריך לחלצן. דאי אם רצה מניחן לכתחילה קאמר. לא הוי צריך למימר רצה חולץ דהא אפילו לכתחלה יכול להניחן. אלא הכי קאמר רצה חולץ רצה מניח מלחלוץ. ובעל העטור כתב בשם הגאונים בע"א וכאשר כתבתי כן עיקר. ומאימתי זמן הנחתן בכדי שיראה את חבירו ברחוק ד"א ויכירנו כדאמר בפ"א דברכות (דף ט:) הלכה בתפילין כאחרים [נ] בק"ש כוותיקין. ירושלמי במה אנן קיימין אי ברגיל אפילו רחיק כמה [ס] חכים ליה. ואי באינו רגיל אפילו קרוב לגביה לא חכים ליה. אלא במה אנן קיימין

ברגיל

רש"י ונ"י. **שהן עצמן אות.** בין הקב"ה לישראל דכתיב כי אות היא וגו': **ולאחרים** בטובה. ולא בשכר: **מערים** ומוכר שלו. כן עושה כל ימות החג: **יז היה** בא בדרך. בע"ש: **מניח** ידו עליהם. שלא יראום וחכמים התירום לו להכניסם לעיר דרך מלבוש דהיא העברה כלאחר יד משום בזיון: **בית** הסמוך לחומה. משנכנס לעיר: **מנח** וכו'. דלא צריך ליה להוליכם בראשו עד ביתו שהוא בתוך העיר: **השמר** דלאו לאו. ר"א סבר השמר דכתב במלתא דמזהיר רחמנא ל"ת הוי לאו גמור ללקות כגון השמר בנגע צרעת דמשמע שלא יקוץ בהרתו וכן השמר לך פן תכרות ברית וגו' אבל השמר דעשה כגון האי דמשמע לעשות תפילין עשה הוא: **עובר** בלאו. דכתיב ושמרת וכל השמר ל"ת הוא: **ואם** לשמרם. שלא יאבדו: **מותר**. להניחן אפילו לאחר שקיעת החמה: **דלאו** לשמרן. שהרי מקום שמירה היה: **קסבר** הלכה. דלילה זמן תפילין היא: **ואין** מורין כן. שמא ישכחם ויישן בהם מדקאמר ליה לשומרם קבעינא. ואין מורין כן אך מי שמהר בהן מניחן ואינו עובר לא בלאו ולא בעשה: **מצלי** בהו באורתא. תפלת ערבית כר' יעקב: **לא** חולץ. אם מניחן: **ולא** מניח. אם חלצן: **הניעור** בלילה. שאין לו לחוש שמא יפיח בתפילין: **רצה** מניח. והיינו כמוסיף על המצות דלילה זמן תפילין היא ורבנן הוא דגזור שמא יפיח כשהוא ישן: **לתפילין**. להניח תפילין שמצות הנחתן קודם ק"ש. בפ"ב [דף יד:]: **ותיקין**. אנשים ענוים ומחבבין מצוה:

דברי חמודות

לצאת לדרך להניחם מיד במתירא שמא יאבדו היא ובהגה' כתוב ונראה דאפילו בלא חששא דשמא יאבדו מותר להניחם לכתחלה קודם היום במשכים ויצא לדרך דליכא למיחש שיישן כיון שהשכים לצאת ע"כ ואפשר דמטעם זה כתבה הרי"ף אע"ג דמשמע דס"ל דאין מניחין תפילין בתחלה בלילה דהכא שאני כיון דהשכים ויצא לדרך ליכא למיחש שיישן בהם ולענין הלכה כיון דכתבו הרי"ף והרא"ש להאי ברייתא הכי נקטינן עכ"ל הב"י וכתב רמ"י ז"ל דנ"ל דהיינו דוקא כשרוכב על סוס או הולך ברגליו שאינו יכול לישן בהליכתו אבל ההולכים בעגלה ודאי אסורין להניחם שמא יישן בהם עכ"ל: (עד) ואין נ"ל לסמוך על האי פיסקא משום דקי"ל הלכה כר"ע מחבירו. וגם המרדכי כתב בשם ר"י דנ"ל ראיה גמורה מן הירושלמי וכתבו התוס' בפרק בתרא דעירובין דכן עמא דבר והרשב"א כתב בתשובה שאין מניחין תפילין בחוה"מ וכן דעת התוס' והרא"ש ז"ל וכן אנו נוהגים ע"כ וכתב ב"י סי' ל"א וז"ל ועכשיו נהגו כל בני ספרד שלא להניחם בחוה"מ ובמעתי שמקודם היו מניחין אותם בחוה"מ כדברי הרא"ש ואח"כ מצאו שכתב רשב"י במאמר א' שאסור להניחם בחוה"מ ועל פיו נמנעו מלהניחם בחוה"מ וכ"כ מורי דודי הר"ר יצחק קארו ז"ל בתשובה ומאמר ההוא איתיה במדרש הנעלם שיר השירים על פסוק לריח שמניך טובים וז"ל רב המנונא סבא הכי אמר אלין איטון יומים דאיקרון טובים ואינון תפילין דרישא דקב"ה מנח להון ועל דא אקרון טובים בגין דאינון נהרין ברישא דקודשא עילאה ובכל אתר יו"ט אינון תפילין דרישא (ואינון תפילין) דקב"ה מנח להון חולו של מועד דלא אקרי יו"ט אלין תפילין דדרועא דהא לית לה לסיהרא מגרמה כלום אלא מנהירו דיו"ט הפילין דדרועא דאיהו תפילין ש"י לא נהירא אלא מגו נהירו דתפילה של ראש תפילה דרישא ימים טובים תפלה דדרועא חולו של מועד ושפיר קאמר והכי איהו ועל דא חוה"מ אינון לענין עבידתא כגוונא דיו"ט ואיצטריך תדוה כגוונא דיליה ובגיני כך באלין יומין דאינון תפילין דמארי עלמא אסור לאנחא שאר תפילין דהא אלין יומין דאינון תפילין עילאין שרין על רישיהון דישראל קדישין ר"א שאיל לר"ש אבוי תינח תפילין דרישא דשריין על רישיהון דישראל קדישין ביו"ט תפילין דדרועא דאיהו חולו של מועד היך אנו אחידו לה (ס"א) א"ל בגין דאינון אהדין לה ואיהו יד כהה אסור למיעבד עבידתא בסטרא דיליה איכא למיעבד חדוה בסטרא דתפילין דרישא ועמא קדישא אהדין תפילין ושריין עלייהו ביו"ט ובתוכו של מועד ואסור לעברה תפילין דמארי עלמא מעל רישיהון ולאנחא תפילין אחרנין דאינון דוגמא ודיוקנא לתתא עכ"ל ומאחר שבגמרא דידן לא נתבאר דין זה בפירוש מי יערב לבו לגשת לעבור דקום עשה על דברי רשב"י המפליג כ"כ באיסור הנחתם עכ"ל הב"י ולי נראה דמכיון דטעמו של הרשב"י משום איסור מלאכה בחוה"מ א"כ לרבינו וסייעתו דסברי דאין איסור מלאכה בחול המועד אלא מדרבנן אין להשגיח במאמרו של הרשב"י בזה וכי הא דכתבתי לעיל סעיף נ"ז בשם הב"י עצמו שכתב כה"ג לענין ב' ברכות של תפילין ע"ש ולפיכך לא כוון יפה רמ"י ז"ל במה שכתב דטעמא דהאוסרים להניח תפילין בחוה"מ משום דפסח אסור באכילת חמץ ובסוכה חייב לישב בסוכה אלא ה"ל לכתוב טעמו של הרשב"י ז"ל. ומיהו עוד נראה לי דאין לנו להשגיח בזה על מאמרו של הרשב"י מכיון דגמרא דידן דמסכת מו"ק מוכח דחייבים וכן הירושלמי וכתוב בש"ע בס"ס תכ"ג א"ל נוהגים לחלוץ התפילין כשרוצים להתפלל מוסף וטעמו כתוב בב"י סי' כ"ה משום דבאותה תפלה אומרים כתר כו' אבל מנהג העולם לחלוץ אף במקום שאין אומרים כתר כמ"ש שם רמ"א בהגה' ופירש רמ"י הטעם לפי שתפלת מוסף היא במקום קרבן מוסף ובשעת הקרבת המוסף הוא כמו יו"ט ממש וא"צ אות וכתב עוד ולי נראה לחלוץ התפילין בעת קריאת הס"ת קודם שקוראין ובראשי תדשים דלא גרע מוסף דקריאת הס"ת ממוסף דתפלה נראה לי עד כאן לשונו ולי אין נראה כן כמו שכתוב בסמוך אחר שהעתיק לפני זה לשונו של רמ"י שבהלכות פסח סימן ת"ל סעיף ב' וז"ל יום שלישי שהוא הולו של מועד כו' ואנו נוהגים להניח תפילין כו' ובמוסף מסירים אותם דבשעת הקרבת הקרבן מיהו י"ט הוא וא"צ אות ומוסף במקום הקרבת הקרבן הוא וכן בר"ח ונראה לי דבר"ח וכן בחוה"מ דפסח מסירים אותם קודם קריאת פרשת המוסף בס"ת דהא הקריאה היא ג"כ במקום הקרבה כמו התפלה ובחוה"מ דסוכות יש להסיר אותם קודם שמברכים על הלולב שקודם ההלל דהא (ע"ש סוד הקבלה) כל מה שיכוון סוד הד' פרשיות שבתפילין יש בסוד הד' מינין שבלולב וכיון שיש בידינו אות ד' מיני הלולב א"צ אות דהתפילין כ"ל עכ"ל ולי אין נראה שום טעם בזה לא בתפלת מוסף ולא בקריאת התורה או נטילת הלולב שאין כל אלו כדאים להיותן אותות שידחו בשבילן לאות בתפילין דשביתה ממלאכה הוי אות שהרי כל היום שובת וכן הא דאיסור חמץ וחיוב סוכה כל היום הוא ואע"ג דנטילת לולב כשר כל היום מ"מ בנטילה אחת יוצא וסגי בה ועוד לא מצינו סברא זו בגמ' לחלק היום ולומר שמקצת היום חייב בתפילין וקצתו לא ולפיכך המנהג הזה שהזכיר בש"ע אינו אלא כעין פשרה בין שתי הדעות המחייבת והפוטרת אבל כי הא נ"ל טפי למיקם אדינא ומכיון דאנן יושבי גלילות אשכנז קי"ל כסברת רבינו וסייעתו דבחוה"מ חייב הלכך אין לנו לסלקם ולהסירם אלא כמו בשאר ימים וכ"ש בר"ח וכדלקמן בסעיף ע"ט: (עה) והמברך לא הפסיד. וכתב במרדכי בכן עשה מהר"ם שהיה מברך עליהם מההיא דירושלמי ע"כ וגם האגור כתב בסימן מ"ג שכן עשה אביו וכתב רמ"א שכן נוהגים בכל גלילות אשכנז אלא שאין מברכין עליהן בקול רם בחוה"מ כמו בשאר ימות השנה עכ"ל וגם למנהג זה לא ידעתי לו טעם נכון ואולי מפני אותם הסוברים להניחם בלא ברכה דיש להם טעם משום ספק ברכות והיו העולם נוהגים כן כמ"ש האגור הלכך הותם שרצו להעמיד הדבר על הדין ולברך כדעת רבינו וסייעתו כדי שלא לבא לידי מחלוקת הנהיגו לברך בחשאי וזכר לדבר בשכמל"ו שאומרים בחשאי כדאיתא בפ' מקום שנהגו: (עו) היה בא בדרך כו'. פרש"י בע"ש וכן נראה מדקתני וקדש עליו היום אבל התוס' פירשו בחול משום דלעיל מהא מימרא אתמר ושקעה עליו החמה וכתב דטעמו דבחול מניח ידו עליהן דילמא מישתלפי מידיה אבל פירש דאתיא למ"ד לילה לאו זמן תפילין והב"י פי' אליבא דהטור דס"ל דלילה זמן תפילין ואפ"ה מיירי בחול וטעמא דיניח ידו עליהם שלא יראוהו הרואים ויטעו להניח לכתחלה ונדחק בל' דקדש עליו היום והכתוב בסעיף ע"ח ותו תניא היה יושב בבית המדרש וכו': (עז) אבל בגמ' גרסינן בכל הספרים וחשך והוה מנח תפילין וכן פרש"י כו'. וכבר כתבתי במעיו"ט וגם הב"י שכ"כ הר"ר יונה ולפ"ז אם לשומרן מורין כן שהרי רב אשי הורה כך וכך מסיק הב"י בהא דרב אשי הלא דמסיק כדברי הרמב"ם דלהניח אסור אפי' לשומרן ואם שלא לסלקם בהא איכא לאפלוגי באם לא לשומרן אינו מסלקן רבאי ואין מורין כן ואם לשמרן מותר ומורין כן וכן פסק בש"ע ורמ"א לא הגיה עליו כלום אבל רמ"א כתב ג"כ כדעת רבינו יונה בהא דלשמרן מותר להניחן אבל השמיט דאף בלא לשמרן מתיר אלא שאין מורין כן וכתב נמי דאם לשומרן אע"ג דיכול להניח לכתחילה אין לו לברך עליהן וכ"ל דטעמו דאע"ג דמורין כן וכדפרישית אפ"ה מכיון דמדרבנן לאו זמן תפילין הוא אין לברך אע"פ שהתירו בכה"ג דהא במשכים לצאת לדרך התירו נמי בסי' דלעיל ואפ"ה אינו מברך עד שיגיע זמנן: (עח) מודים לת"ק דאין מניחן לכתחלה משתשקע החמה. וכתב הב"י דבס"ס כתוב דהאי שקיעה דאסור להניחם מדרבנן היינו סוף שקיעה סמוך לצאת הכוכבים וכ"כ המרדכי עכ"ל ועל מה שפירשו התוס' בהא דלעיל היה בא בדרך כו' למ"ד דבחול מיירי וקתני בה וקדש עליו היום כתב הב"י דצריך לומר דאשמועינן דמשעה שקדש היום בע"ש הוי לילה לענין הנחת תפילין ע"כ ואי תמה דלא הרגיש לפרש דהוא דלא כס"ה והמרדכי דקידוש היום לאו סוף שקיעה היא והכי פרש"י בהדיא בריש פרק קמא דברכות אדתני מאימתי מתחיל לקרות שמע בערבין משעה שקידש היום בע"ש דהיינו בין השמשות דספק יום ספק לילה וכיון דספק הוא קדש היום מספק ע"כ ולכך נ"ל יותר לומר דהתוס' גורסין ג"כ בהך ברייתא ושקעה עליו החמה כי היכי דאתמר בההיא מימרא דלעיל מינה ומיהת כתוב בכתבי מהרא"י איסרלן סימן קכ"א שמי שלא הניח תפילין עד אחר תפלת ערבית שאסור לו להניחם אז הואיל ועשה לאותה שעה לילה בתפלתו דתרי קולי לא עבדינן עכ"ל: (עט) אבל למ"ד זמן תפילין א"צ לחלוץ. ולפיכך בתשובה כתב שמניחים תפילין בתפלת המנחה כמו שכתוב בפ' בתרא דתענית אין לחלוץ הותב קודם תפלת ערבית ומה שהעם נוהגים לחלוץ אותם היינו טעמא דלאו כ"ע דיני גמירי וחכמי הדור אין להם להורות דהא אין מורין כן וראיתי בב"י סימן כ"ה שכתב וז"ל כתבו הגהות מיי' פ"ד בשם העיטור כך ראיתי שהגאונים וכל ראשי ישיבות שאין חולצין עד כימי הבמים על הארץ דערבית ע"כ ונראה שהיו מניחים אותם עליהם כל היום ולא היו חולצים עד אותה שעה עכ"ל הב"י וטעם המנהג דמניחים אותם עד אחר קריאת פרשיות של תפילין ולי נראה כמו שכתבתי עוד כתב הב"י דעכשיו נהגו העולם להניח תפילין עליהם עד אחר קדושה ובא לציון ע"כ וכתב רמ"א בשם פתח עינים וספר הגושר שלא לחלוץ עד שאמר בהם ג' קדושות וארבע קדישים דהיינו לאחר קדיש יתום ונתנו טעם לדבר ע"פ הקבלה והכי נהגים המדקדקים ע"כ עוד כתב הב"י ביום שיש ס"ת נהגים העולם שלא לחלוץ תפילין עד

שיסלק

מעדני יום טוב

במצות תפילין מיירי משום דכיון דכתיב בהו לשון שמירה משמע דה"ק השמר לך פן תניחם אלא בימים דוקא לא בלילות וא"כ מחוייב הוא לסלקן בלילה והלכך שייך שפיר לברך עלייהו אבל בוהיה לך לאות כיון דלא נאמר בו לשון שמירה משמע דה"ק קרא בימים שאינם אות אתה חייב להניח ולא בימים שהן גופן אות ואין במשמע זה איסור להניחם בימים שהן גופן אות וא"כ לא שייך לברך מעין קרא דוהיה לך לאות ובהכי ניחא אע"ג דממעטינן לילה מציצית משום דכתיב וראיתם אותו לא מתסר ללבשו בלילה והיינו טעמא דכיון דלא כתיב ביה לשון שמירה משמע דה"ק ביום שהוא עת ראייה אתה חייב ללבוש ציצית ולא בלילה שאינה עת ראייה ואין במשמע זה איסור ללובשו בלילה וכדברי תירוץ זה נראה מדברי התוס' בפרק בא סימן וכן נראה מדברי המרדכי. עי"ל דלית לן לברוכי שום ברכה דליתא בגמ' וכיון דלא אדכר בגמרא שום ברכה בסילוק תפילין אלא ברכת לשמור חוקיו והיא ברכה אוקימנא דאתיא דלא כהלכתא תו לית לתקוני מדעתן שום ברכה וכן נראה ממ"ש התוס' בפרק כיצד מברכין ח"ל אע"ג דאנן קי"ל דשבת ויום טוב לאו זמן תפילין דוקא לדידהו דס"ל חקה קאי אתפילין מברכים ע"כ משמע שהם סוברים דאי לא מברכים לשמור חקיו משום דלדידן לא קאי חקה אתפילין לית לן לברוכי שום ברכה ויש לייסב דבריהם ע"פ תירוץ ראשון דה"ק דכל היכא דלא כתיב כעין קרא דושמרת את החקה לא מברכין שום ברכה כלל ומכל מקום אלישנא דשמירה הוא דקפדי א"כ דלישנא דחקה נמי משמע להו דהוי כלישנא דשמירה דחקה לישנא דקפידא הוא וכדאמרינן בעלמא כ"מ שנאמר חקה לשון עיכוב הוא וה"ק בימים תניחם ולא בלילות ומשמע דאסור להניחם בלילה למ"ד במצות תפילין הכתוב מדבר עכ"ל הב"י: [פ] ה"ג ברי"ף מהאי קרא דתניא ר"ע: [צ] יצאו שבתות וי"ט כו'. כבר כתבתי לעיל דל"ע ברים פרק בתרא דעירובין: [ק] דאף בחוה"מ דשרי מדאורייתא. דהכי מסיק רבינו ברים מס' מו"ק: [ר] ואי משום לאחר המועד מה לי לעצמו. כו'. למה מותר לכתוב לעצמו שאין זה צורך פרקמטיא תוס': [ש] ועוד ראיה מירושלמי כו'. וכתבו התוס' דפרק בתרא דעירובין דעוד מביאין ראיה מספ"ק דביצה גבי מטלטלין תפילין: [ת] דפרק בתרא דמו"ק גרס. והוא בהל"ד: [א] אתא לקמיה דרבי חננאל. פירוש שיכתוב לו לפי שהיה סופר כדאיתא במגילה כ"כ התוס' דמו"ק: [ב] לקמיה דרבה בר בר חנה. וכן הוא בתוס' דהקומץ ודמו"ק אבל בירושלמי הגירסא רבי אבא בר נתן: [ג] ה"ג בס"א פתר לה בכותב להניחם פירוש: [ד] אבל לאחרים לא. ה"ג בס"א *) (אבל לאדם אחר לא יוכל להניחם במועד): [ה] ה"ג בס"א זמן תפילין הוא דהא כולי אמוראי וכן הוא בתוס' ומסיימי לה רב חסדא ורבה בר רב הונא והייט דבגמרא איתא דהוו מצלו בהו באורתא: [ו] ה"ג בס"א ראיתי כתוב פסק לגאון: [ז] דכתיב וראיתם אותו פרט לסומא. עיין במה שאכתוב בזה לקמן בסמוך: [ח] זמן תפילין הוא. גרס בס"א לדידיה ודאי חוה"מ בכלל יו"ט אבל התוס' במו"ק כתבו די"ל הואיל ועושין מלאכה בו ואין אות מימים ימימה נמי לא ממעט אלא יו"ט דחלוק משאר ימים ע"כ: [ט] ה"ג בס"א ואין חוה"מ בכלל. כדפרישית לעיל: [י] וגם מה שכתב הגאון שסומא פטור מהתפילין לא ליתא דוראיתם אותו בציצית הוא דכתיב. ומיהו כדי שלא לשוויה לגאון לטועה בדבר פשוט כזה דהא זיל קרי בי רב הוא דהך קרא לא כתיב אלא בפרשת ציצית לכן נראה לי דהגאון דנקט לכך דרשא לאו למימרא דדרשינן לה בין לענין ציצית בין לענין תפילין דהא מילתא דפשיטא הוא דדוקא בציצית כתיב ובציצית היא נדרשת אלא לפי שדרשה זו היא בגמ' בפרק ב"מ דף כ"ז ובהתכלת דף מ"ג ומייתי לה רבינו לקמן ברים הלכות ציצית לכך נקטה ומינה נשמע דס"ל נדרוש לענין תפילין מכאיה דכתיב לגבי תפילין דהא לגבי תפילין נמי כתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך דדרשינן לעיל לענין תפילין של ראש ותלמידי הר"ר יונה בפ"ק דברכות אהא דאמרי' התם דזמן הנחת תפילין בכדי שיראה חבירו כו' דמייתי לה רבינו בסוף סימן דלקמן כתבו דהוא מטעמא דכתיב בהו וראו וגו' כך נ"ל לייסב דברי הגאון ואלא מיהת אי קשיא הא קשיא לי דבציצית גופיה הא מסקינן דסומא חייב וראיתם אותו פרט לכסות לילה הוא דאתא וזהו שצריך עיון גם על רבינו שלא הקשה עליו בזה: יז [כ] אבל בגמ' גרסי' בכל הספרים וחשך והוה מנח תפילין כו'. ותמה הב"י סימן ל' על רבינו דמפרש שהיה מניחן לכתחלה דמאחר דאמר רבינא וחזיתא לדעתיה דלאו לשמרן הוא בעי קסבר הלכה ואין מורין כן א"כ אפילו בלא לשמרן מותר להניחם בתחלה אחר שקיעת החמה אלא שאין מורין כן וזה שלא כדברי הפוסקים ולכן נראה דוהוה מנח תפילין לא שהיה מניחם אחר שתשיכה אלא שלא סלקן משתשיכה וה"ק הוה מנח תפילין כלומר שהניח מלסלקן ומש"ה אמרי' דהוי הלכה ואין מורין כן אבל להניחם בתחלה פשיטא דאסור אבל לא כדי לשמרם לפי מה שפירש רש"י כדברי ר"א ומיהו מדברי הר"ר יונה בפ"ק דברכות גבי הא דאמר אביי לתפילין כאחרים משמע דלהניחן בלילה בתחלה נמי הוי הלכה ואין מורין כן עכ"ל הב"י וה"ל להקשות מדברי רבינו עצמו במה שכתב בלשון ספר התרומה דלא כתולק על דבריו ואוסר להניח בלילה: [ל] ה"ג בס"א ומודים חכמים לר' יעקב: [מ] רצה מניחן בראשו קאמר כו' דאי אם כו' לא היה צריך לומר רצה חולץ. והכי נמי בפרק בתרא דסוכה דמייתי לה רבינו לקמן סימן כ"א בכדי שיראה את חבירו כו' וכתבו תלמידי הר"י בפ"ק **) (די"ע) דטעמא דתלו אותו כשיראה את חבירו משום דבתפילין כתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך: [נ] בק"ש טותיקים. דהיו גומרים אותה עם הנץ החמה כדאיתא התם: [ס] חכים. מכיר:

*) אבל אדם אחר לא יוכל ולהניחם במועד כו'. **) נ"ל דברכות דף ט.

דהזיל

תפארת שמואל (א) רצה חולץ [וכו'] רצה מניח בראשו וכו'. ואין קשה כ"כ דשמא איירי כמו שיכול לשמור ולהניח בטהרה כמו שפי' התפילין שיש בהם כמה אזכרות על אחת כמה וכמה ומכל מקום אין מגררין על המשמוש אלא כבודתה ממקומה וממשמש להחזירה כמו שכתב לעיל:

ברגיל ואינו רגיל כי ההוא [ע] דאזיל לאכסניא ואתי לקילין: יח (מנחות דף לו:) [פ] **אמר** רבה בר רב הונא (פ) חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ושעה ק"ו מציץ [צ] ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו. תפילין שיש בהן כמה אזכרות על אחת כמה וכמה. (שם) תנו רבנן על ידך זה שמאל. אתה אומר זה שמאל או אינו אלא ימין תלמוד לומר אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים [ק] ואומר ידה ליתד תשלחנה וימינה להלמות עמלים. (שם דף לז.) רב אשי אמר ידכה זו יד כהה. תנו רבנן איטר מניח תפילין בימינו שהיא שמאלו והא תניא מניח בשמאלו שהוא שמאל לכל אדם. אמר אביי (א) כי תניא ההיא בשולט בשתי ידיו. [ר] ואית דדרשי וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין [ש] אף קשירה בימין. ואדם הכותב בשמאל ושאר רוב מעשיו עושה בימין או כותב בימין ושאר רוב מעשיו עושה בשמאל כתב בעל התרומה (פא) זה הכלל יניח תפילין ביד תשש כח. כרב אשי דדריש ידכה זו יד כהה ולא אזלינן בתר כתיבה. (פב) תני דבי מנשה על ידך זו קיבורת. לשון קיבוץ בשר [ת] כמו קיבורא דאהיני (ב"ב דף ה.) בין עיניך זה קדקד. היכא. אמרי דבי רבי ינאי [א] מקום שמוחו של תינוק רופס. אמר מר על ידך זו קבורת מנא ה"מ דת"ר (פג) על ידך בגובה של יד. אתה אומר בגובה של יד או אינו אלא על יד ממש אמרה תורה הנח תפילין בראש והנח תפילין ביד. מה של ראש בגובה של ראש אף של יד בגובה של יד. רבי אליעזר אומר א"צ הרי הוא אומר והיה לאות על ידך לך לאות (ב) ולא לאחרים לאות. ר' יצחק אומר אין צריך הרי הוא אומר ושמתם את דברי אלה על לבבכם שתהא שימה כנגד הלב יש שהיו אומרים דבגובה של יד [ב] היינו גובה בשר הסמוך ליד והוא בין היד ובין הפרק הנקרא קודא. (פד) ור"ת ז"ל אומר שהוא גובה בשר שבזרוע שהוא בין כתף ובין המרפק [ג] הנקרא קודא*: ועוד מדאמר שתהא שימה כנגד הלב [מ] היינו על כרחך בגובה הזרוע שאצל הכתף. [מנחות לז:] [נ] רבי חייא ברבי אבין מכוין ומנח ליה בהדי ליביה. רב אשי הוה לאמימר דהוי צריין בבי ידיה (בבגדים) ומתחזיא תפילין. אמר ליה לא סבר ליה מר והיה לך לאות ולא לאחרים לאות. אמר לו במקום לך לאות איתמר. ומדגרסי' בערכין (דף ג.) והני כהני הואיל וליתנהו במצוה דיד דכתיב ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינו לבשרו (פה) ש"מ דתפילין נמי אבישרא מנח להו בלא חציצה. ואמר נמי [ס] בפ"ב דזבחים (דף יט.) שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין [ע] אלמא (פו) שאין יכול להניחן על המצנפת:

יט [שם] **אמר** מר בין עיניך זה קדקד מה"מ דת"ר בין עיניך בגובה של ראש או אינו אלא בין עיניך ממש. נאמר כאן בין עיניך ונאמר להלן לא תשימו קרחה בין עיניכם [פ] מה להלן בגובה של ראש במקום שעושה קרחה אף כאן בגובה של ראש. רבי יהודה אומר א"צ אמרה תורה הנח תפילין ביד והנח תפילין בראש [צ] מה להלן במקום הראוי ליטמא בנגע אחד אף כאן. לאפוקי בין עיניך דאיכא בשר ושער לבן ואיכא נמי שער צהוב והא דאמר לעיל במקום שמוחו של תינוק רופס לאו דוקא קאמר שיניח במקום המוח ולא יותר אלא מקום הנחת תפילין מתחיל (פז) ממקום שמתחיל השער דהיינו ממקום שעושה קרחה ומיטמא בנגע אחד ועד מקום שמוחו של תינוק רופס נמשך מקום ההנחה. והיינו דקאמר (בעירובין דף צה:) מקום יש בראש להניח ב' תפילין והא דאמר לעיל של תינוק רופס ה"ק עד מקום שמוחו כו' כן מוכח בירושלמי פרק המוצא תפילין דקאמר התם על מקום הנחת תפילין שיערו לומר עד מקום שגבהו של הראש (מחזיק וכמה) הוא מחזיק (מעתה) שתים. אמר ר' זריקא אסברא לי רב המנונא עד מקום שמוחו של תינוק רופס משמע שמתחיל בהתחלת השער הסמוך למצח ומחזיק עד גובה של ראש: גרסינן בפרק המקבל (דף קה:) הנושא משוי על ראשו ותפילין בראשו אם תפילין רוצצות אסור ואם לאו מותר. באיזה משאוי אמרו (פח) [ק] במשאוי של ד' קבין. תני רבי חייא המוציא זבל על ראשו ותפילין בראשו הרי זה לא יסלקם לצדדין ולא יקשרם בידו מפני שנוהג בהן מנהג בזיון [ר] אבל קושרן *על זרועו במקום תפילין

הגה"ה

ה"ג בס"א שהוא בין הכתף ובין המרפק הנקרא קודא דהא משמע בכל דוכתי דמצות תפילין בזרוע כדאמרינן חביבין ישראל [ד] שהסבן הקב"ה במצות תפילין בראשיהן ובזרועותיהן ובפרק בתרא דעירובין (דף צה:) וקושרן בזרוע במקום תפילין [ה] ואמרינן תנא אין לו זרוע פטור מן התפילין והיינו עצם שבין יד לקודא אינו קרוי זרוע אלא קנה כדתנן בפ"ק דאהלות דחשיב רמ"ח אברים שבאדם [ו] שלשים בפסת היד [ז] ששה בכל אצבע שנים בקנה שנים במרפק א' בזרוע וד' בכתף [ח] אלמא דעצם הסמוך לכתף הוא הנקרא זרוע והוא בין הכתף ובין המרפק הנקרא קודא כדמשמע במסכת ערכין בפרק האומר (דף יט:) דתניא [ט] ביד עד האציל וברגל עד הארכובה [י] ואציל היינו מרפק הנקרא קודא ואצילי ידיו מתרגמינן מרפקי ידוהי משמע דמרפק ביד כנגד הארכובה ברגל שהוא באמצע השוק כן מרפק באמצע הזרוע ובכל דוכתי משמע דאציל היינו קודא [כ] ודלא כפירש"י (דפירש בפ' החומש בפרשת קדושים) גבי אוב וידעוני היינו השחי דהא במסכת סופרים תניא לא יניח ב' אציליו על גבי הספר וזהו הקודא [שדרך] ליסען עליו ואמרינן בפ"ב דזבחים [דף יט.] לא יחגרו ביזע שאין חוגרים במקום שמזיעין לא למטה ממתניהם ולא למעלה מאציליהן אלא [כנגד] אצילי ידיהן והיינו כנגד הקודא ששם דרך לחגור ולא תחת בית השחי ועוד דשם הוא מקום הזיעה ועוד דלמעלה מבית השחי א"א לחגור ואמרי' נמי בפ' המפלת (דף ל.) גבי ולד במעי אמו ושני אציליו על שני ברכיו והא דכתיב בירמיה (סימן לח) שים נא בלואי הסחבות והמלחים תחת אצילות ידיך היה אותו החבלים ביד והיו עוברין תחת הקוד"א ונותן שם בלויי הסחבות שלא יזיקו לו החבלים והא דתנן בשבת (דף צב.) המוציא בפיו ובמרפקו [ל] אפשר שיתן אדם חפץ על הקודא וכופף זרועו (ומתנו) [ומוציאו] והא דתנן בפ' ד' מיתות (דף סה.) בעל אוב זה פיתום המדבר משחיו ובגמרא תניא בעל אוב זה המדבר בין הפרקים ובין אצילי ידיו אלמא דאצילי היינו שחי דתניא במתני' יש לומר דמה שפי' במתניתין פירש בברייתא וכמו שהוסיפה בברייתא בין הפרקים דהיינו בין פירקי אצבעותיו הוסיפה נמי אצילי ידיו דהיינו הקודא ועוד מדאמר שתהא וכו'. כך היא גירסא בס"ת:

רש"י ונ"י. יח והיה על מצחו תמיד. קרא יתירא הוא לכך דרשא דהא כבר קבע ליה מקום והיה על מצח אהרן: ידי יסדה ארץ וימיני וגו'. מדכתיב ידי וימיני ש"מ יד היינו שמאל: יד כהה. דאין בה כח כנקבה ל"א כהה עמיא בלא כח: איטר. פי' מי שימינו כהה ועושה המלאכה בשמאל: בשולט בשתי ידיו. שפתיקן שוות לו בכח דכיון דאף בימין נמי שולט הילכך מניחה בשמאלו לפי שהוא שמאל לכל אדם ואע"ג דלדידיה הוא ימין: מה מזוזה כתיבה בימין. שכותבים המזוזה בימין דרוב בני אדם כותבין בימין אף קשירה נמי עביד קשר בימין ומדקשר בימין מכלל דהנחה בשמאל דאי הנחה על קיבורת שוב אין יכול לקשרה בימין: קיבורת. נידרו"ש כמו קיבורא דאהיני השכול של תמרים: היכא. אקדקדו קאי באיזה מקום של קדקוד: רופס. רך כשהוא קטן בן שנה: בגובה ש"י. היינו קיבורת דהוא אצל הכתף: ידך ממש. כף: מה להלן בגובה שבראש. כדילפינן לקמן מקראי: ולא לאחרים לאות. שלא יראו החוצה ואי בכתף מתחזי לכ"ע: כנגד הלב. קיבורת היא כנגד הלב: אין לו זרוע. שמאל. האציל. מרפיקו: עד ארכובה. מכאן ולמעלה לא הוי רגל אלא ירך: חוגרין. אבנטיהן בשעת העבודה: למטה ממתניהם. מקום שנכפל ונופל בומן הבטן על הקלבוסא שקורין הנק"א: ולא למעלה מאציליהם. למעלה מנגד המרפק שקורין קוד"א לפי שבם הזרוע שוכב תמיד על הצלעות ומזיע: כנגד אצילי ידיהם. על צלעותיהם כנגד המרפק: אצילי. איישיל"א מרפקו איישיל"א: פיתום. שם המכשף המדבר בשחי ומעלה את המת מן הארץ ומושיב לו בשחיו תחת זרועותיו ומדבר משחיו איטל"ה בלע"ז: מבין הפרקים. מעלה את המת ויושב לו מבין פרקי העצמות של מכשף כגון על פרקי אצבעות או על ברכיו: הוה נירה בידים. מכה היתה לו אצל הקיבורת ונקרע חלוקו שם כדי שלא תדחק המכה והיה נראה התפילין דרך הקריעה: אמר ליה וכו'. היה סובר רב אשי שאמימר בכוונה קרע חלוקו כדי שיראו התפילין: במקום לך לאות איתמר. מקום שרוב בני אדם אין נראה לאחרים דהיינו קיבורת ולעולם אם נקרע שרי: שלא יהא דבר חוצץ בין בגדי כהונה לבשרו ותפילין על בשרו בעינן תחת בגדיו בקיבורת אצל הכתף דכתיב והיו לך לאות ולא לאחרים לאות: שערו. של כה"ג: בין ציץ כו'. ציץ מונח על המצח ומגעת על הראש ואינו מחזיק עד המצח אלא מקום התפילין נראה בגובה הראש מקום שמוחו של תינוק רופס: יט בין עיניך ממש. בין גבות עיניו: [שעושה] קרחה. שיער הרבה שאם מרטו עושה קרח: [בנגע] אחד. יד שיער לבן וראש בנגע אחד שיער צהוב דכתיב בפר' נגעים גבי ראש וזקן בעי שיער צהוב לטמאו אלמא מקום שיער צהוב לאפוקי בין עיניך דאיכא שיער דגבות עינים ואיכא בשר ובעי תרתי שיער לבן בבשר ושיער [צהוב] במקום שיער: רוצצות. מתמעכות תחת המצח: ואם לאו. שהוא קל או שאינו מוטל עליהן: באיזה מצח. הוי רצינה:

מעדני יום טוב

[ע] דאזיל לאכסניא. להתאכסן: ואתא לקילין. פירוש לפעמים: יח [פ] אמר רבה בר רב הונא. בהקומץ דף ל"ו ע"ב ואיתא בפ"ק דשבת דף י"ב ופ"ק דיומא דף ח': [צ] ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת. וכתבו התוס' דיומא וז"ל תימה לי דלפרוך מה לציץ שכן השם הוא בגלוי תאמר בתפילין שהן מחופים עור ואין לתרץ דה"נ כתוב שד"י בתפילין בקמטין חדא דאין זה כתב גמור דדוקא שי"ן של תפילין הל"מ אבל ד"י לא (כדלעיל סימן י"ב) ועוד בציץ איכא שם המיוחד בן ד' אותיות דחמיר טפי ונראה לי דאינו ק"ו גמור דאורייתא אלא מדרבנן וה"ק הכי נמי דאיכא חומרא טפי בציץ כדפרישית מכל מקום כיון דאיכא בתפילין לד חשיבות זה עפי שיש בהן אזכרות הרבה סברא הוא שמן הדין יש לחכמים לתקן למשמש בהן כל שעה עכ"ל: [ק] ואומר ידה ליתד וגו'. מאי ואומר וכ"ל דלא תימא הא דאף ידי גבי קב"ה הוא דכתיב קמ"ל ידה ליתד וגו' דאף בבני אדם כך הוא ובגמרא איתא נמי ואומר למה תשיב ידך וימינך מקרב חיקך כלה וגם הרי"ף לא כתבו ותו בגמרא דהשיב רבי יוסי החורם דמצינו ימין בנקרא יד שנאמר וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו ומשנינן יד ימינו אקרי יד סתמא לא אקרי וכתבו התוס' ומדכתיב יד אביו לא קשיא מידי כיון שכבר פירש יד ימינו ונראה דרבי יוסי נמי אההוא קרא קא סמיך ומש"ה לא מייתי מידו הימנית דמצורע עכ"ל: [ר] ואית דדרשי. בגמרא לעיל מהא דרב אשי: [ש] אף קשירה בימין. וכיון דקשירה בימין הנחה בשמאל היא. גמ': [ת] כמו קיבורא דאהיני בפ"ק דבבא בתרא דף ה'. ופירש"י אשכול של תמרים ובערוך כתב דאהיני פרי של תמרים שאין מבושלים וכל בוסר בלשון גמרא אהיני ע"כ: [א] עד מקום שמוחו של תינוק רופס. ובסימן דלקמן פירש רבינו דלאו דוקא ע"ש: [ב] דהיינו גובה בשר הסמוך ליד. לשון התוספות גובה בשר שבאותו עצם שבין היד למרפק: [ג] הנקרא קוד"א. ובלשון אשכנז עלבוגי"ן: [ד] שחבבן הקב"ה. ובתוספות כתוב שסיבבן הקב"ה: [ה] ואמרינן. בפרקין בסוגיא דשמעתין: [ו] שלשים בפיסת היד. כף היד כדכתיב ככף איש עולה מים תרגומו פיסת ידא. כ"פ הר"ש: [ז] ששה בכל אצבע. שכף היד חיבורי האצבעות היא עד הקנה: [ח] א' במא דעצם הסמוך לכתף הוא. דמשמע שמונה לפי סדרי אברי האדם כ"כ התוס' דהמפלת דף ל': [ט] ביד עד האציל כו'. הכי תניא התם מקדש ידי ומקדש רגלי עלי רבי יהודה אומר מביא חבית ומלאה מים ומכניס ביד עד האציל וכו': [י] ואציל היינו מרפק הנקרא קודא. וז"ל התוספות וקרי לאציל מרפק במתני' ע"כ כלומר דבמתני' דהתם תנן מכניסה עד מרפקו וכתבו עוד התוספות דמדקדק ר"ת מההיא דעירובין דף צ"ה דמשמע התם דמדאורייתא ידך זו קיבורת אבל בנדרים הלך אחר לשון בני אדם [ועד] מרפקו יהא דמקריא יד משום דקיבורת לא הוי בכלל ע"כ: [כ] ודלא כפירש"י דפירש גבי אוב וידעוני היינו השחי. בפירוש החומש פרשת קדושים פירש כן ותימה דרש"י לא כתב אלא לישנא דמשנתינו רפ"ד מיתות דמייתי נמי רבינו לקמן בסמוך אבל התוס' כתבו ולא כפירוש הקונטרס דפירש גבי אוב וידעוני איישי"ל ע"כ והיינו פירושו בגמ' אמתניתין דלקמן: [ל] אפשר שיתן אדם חפץ על הקוד"א. ולשון התוס' אפשר שיתן אדם גרוגרת כנגד אותו פרק של קוד"א מבפנים וכופף ידו על כתיפו שלא תפול הגרוגרת ויוציאנה: [מ] היינו על כרחך בגובה הזרוע. וז"ל התוספות היינו כנגד הדדים כדאמר במועד קטן דף כ"ה הספד על הלב כדכתיב על שדים סופדים: [נ] רבי חייא בריה דרב אויא גריס לעיל סימן י"ב בשם רב עמרם ובגמ' רב חייא ורב (אויא) [אחא] בריה דרב אויא אבל נ"ל שהוא טעות דא"כ ה"ל למימר בלשון רבים מכוונו ומנחי להו בהדי ליבייהו ובהרי"ף הגירסא רב חייא בר רב: [ס] בפ"ב דזבחים דף י"ט. ותמיהני דאיתא נמי התם בערכין וכן נמי הא דילבש על בשרו שלא יהא חוצץ איתא נמי בזבחים ולמה לו לרבינו להביא מקצתו מערכין וקצתו מזבחים: [ע] אלמא שאין יכול כו'. עי' בס"ס דלקמן: יט [פ] מה להלן בגובה של ראש במקום שעושה קרחה כו'. וכתבו התוס' בפרק קמא דקדושין דף ל"ו וז"ל וקשה להר"ס אמאי אין מניחין תפילין בכל הראש כי היכי דקאמר קרחה בכל הראש [כדאיתא התם] ומאי לשכי מהני האי בין עיניכם דהוי מצי למכתב בראשיכם ואע"ג דגבי קרחה כתיב בין עיניכם ואפ"ה קרחה בכל הראש וי"ל דלגמור גזירה שוה נכתב עכ"ל: [צ] מה להלן במקום הראוי לטמא בנגע אחד. הקשו התוספות דהא איכא למימר אי מה להלן במקום בשר אף כאן במקום בשר כגון פדחתו: ה"ג עד מקום שגבהו של ראש: [ק] במשאוי של ד' קבין. לפי הירושלמי שכתב רבינו בפרק גיד הנשה סימן ל"ג שולים ד' קבין כ"ה ליטראות של משקל פראג אלא שהוקשה לי מהלכות ס' בפ"ו מהלכות מתנות עניים והארכתי בכל זה בפ' מי שמתו סימן ל' ועיין עוד בפ"ט דנדה בדברי חמודות ספיק מ"ס: [ר] אבל קושרן בזרוע במקום תפילין. שאינו מתמעט בזרוע שיש בו תפילין

דברי חמודות

שיסלקו ס"ת ויניחוהו בהיכל ובמכי ליה מדכתיב ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם ע"כ ופירש דבריו רמ"א דהיינו במקום שמכניסים התורה לאחר וכא נניון גואל אבל לפי מנהג המדינות אלו שמכניסים התורה מיד לאחר הקריאה אין להקפיד רק כמו באחר ימים ע"כ עוד כתב הב"י דביום ראש חודש נהגו העם לחלוץ תפילין קודם מוסף ושמעתי הטעם משום דבאותה תפלה אומרים כתר ואין נכון להיות באותה שעה כתר דתפילין כעין שכתב המוסר בתפילין דחוה"מ כמו שכתבתי לבונו לעיל סעיף ע"ד ורמ"א כתב עוד דהמנהג לסלקם קודם מוסף בכל מקום אף במקומות שא"א כתר אלא נעריצך כו' ועיין מה שכתבתי בסעיף ע"ד: (פ) **חייב** אדם למשמש בתפילין כל שעה ושעה וימשמש בשל יד תחלה כדלעיל סימן ע"ז וכן כשקורא שמע ואומר וקשרתם וגו' כמו שכתבתי בסעיף ס"ח: (פא) **זה** הכלל יניח תפילין ביד תשש כח. וכן נראה שהוא מסקנת המרדכי ובהרגיל עצמו לעשות שום דבר ביד שמאל כתב דלא הוי הרגלתו כלום למקרי איטר אא"כ נולד כן מדלא מוקי מתני' דפרק הבונה כשהרגיל עצמו לכתוב בשמאל ויש לדחות היינו כך דמשני בשולט בשתי ידיו ומיהו נראה לר"ן דבעיקר כח תליא מלתא ע"כ אבל בסמ"ק כתוב השולט בשמאלו בכל דבר שמניח תפילין בימינו אבל אם הוא שולט גם בימינו בכתיבה הוי כמו שולט בב' ידיו מניח בשמאל וכתוב ע"ז בהגה' ולכן היה אומר מורי הר"ר יחיאל דאדם שהוא איטר ביד ימינו שרגיל לכתוב גם בימין אז יניח בשמאל עצמו דעיקר תלוי בכתיבה כדאמרינן מה כתיבה בימין כו' עכ"ל ונכתבה הגה' זו בהגהות מיימוני וגם הטור סי' כ"ז לא נקט אלא לדברי הר"ר יחיאל וכתב רמ"א דהכי נהוג: (פב) **כתב** הב"י שמצא כתוב שבאלת אדם שיש לו מכה בזרועו היכן מניח תפילין הא מסקינן בר"פ המוצא תפילין מקום יש בזרוע להניח ב' תפילין ע"כ ועיין לקמן סעיף פ"ד: (פג) **על** ידך בגובה של יד וכו'. או אינו אלא על יד ממש כו' ומ"מ קרא דכ' על ידך שמעת מיניה דביד תליא מלתא ולפיכך גידם שאין לו יד רק זרוע פטור מהתפילין וכ"כ בא"ז דפטור אבל בתוס' כתבו דחייב ומסיק רמ"א דיניחם בלא ברכה: (פד) **ור"ת** ז"ל אומר שהוא גובה בשר שבזרועו כו' וכתוב בהגהת סמ"ק דמיהו אין כולו כשר להניח כ"א חצי הזרוע של צד הקוד"א כדאי' בשימושא רבה פלג זרוע ע"כ: (פה) **ש"מ** דתפילין נמי אבישרא מנח להו. וכתב בארחות חיים שנשאל הרשב"א רצועה של יד אם יש עיכוב להניח מבפנים על הבשר כדרך שמניחים התפילין עצמה על הבשר או שדינה כרצועה של ראש שמניחים אותה על הבגדים מבחוץ אע"פ שהתפילין עצמם מניחים על הראש ממש והשיב מנין לך שתפילין של ראש צריך להניחם על הראש ממש אני אומר שאפילו על הבגד שעל הראש כו' כמו שאכתוב דבריו בזה בסעיף דלקמן ובסוף דבריו כתב ומעתה אין לנו ראיה לרצועות של יד מרצועות של ראש מ"מ כך נראין הדברים ותפילין של יד עצמם הן מוכרעין שהרי הקציצה צריכה שתהיה במקום שדרכו להיות מכוסה עד שהיה רב אשי סבור שצריך להיות מכוסה לעולם ומעתה [וכי] לא היו מתירין להיות הרצועה נראית מבחוץ והלא היא עוברת על היד ונכרכת באצבע אלא שלא הקפידה התורה להיות במקום לך לאות אלא על הקציצה ע"כ וכתב רמ"י ז"ל דמיהו מקפידים גם במה שצריך לקשירה בין בראש בין ביד: (פו) **אלמא** שאין יכול להניחם על המצנפת. וכ"כ ג"כ בתשובה שצריך שלא יהא דבר חוצץ בין תפילין לראשו ובין תפילין לזרועו וטעמא משום דכתיב לאות על ידכם שלא יהא דבר חוצץ בינו לידו כדדרשינן ילבש על בשרו [שלא יהא דבר חוצץ בינו לבשרו וכן דרשינן לטוטפות בין עיניך] שלא יהא דבר חוצץ בין תפילין לבין עיניך אבל הר"ן אהא דתנן בפרק הקורא את המגילה עומד ונתנם על בית יד אונקלי הרי זה דרך החיצונים כתב דהיינו שנתן תפילין של יד על חלוקו מבחוץ כנגד הקיבורת לא על בשרו ממש ועבדי הכי משום דכתיב לאות על ידך וכיון שהן לאות סבורים הן שראוי שיראו לכל ולא דרשי והיה לך לאות ולא לאחרים לאות ומכאן דקדק הרשב"א דתפילין של ראש מותר ליתן אותם על כובע או על כסוי הראש דהא בשל יד לא אסרו ליתן אותם על גב אונקלי אלא משום דכתיב בהו לך לאות הא לאו הכי שרי ואילו תפילין שבראש אדרבה כתיב בהו וראו כל עמי הארץ כדאמרינן בעלמא אלו תפילין שבראש והא דאמרו מקום יש בין ציץ למצנפת להניח בו תפילין אפשר דהיינו משום דאסור ליתן כלי אחר של מצוה על המצנפת עכ"ל והריב"ש כתב בתשובה למה אתה חושש מהמגילות אפשר לך למעבד כרשב"א ז"ל שכתב דתפילין של ראש מותר להניחם על כובע או על כיסוי הראש ודייק לה מדאסרו תפילין של יד משום לך לאות כו' אלא שעדיין קשה לי דהפרק כל הצלמים גבי עטרת מלכם שהיה מניחה במקום תפילין מקשה נמי דהא בעי להנוחי תפילין ואיצטריך לבנויי מקום יש בראש להניח שתי תפילין אבל ראיתי נוהגים להניח תפילין על הכובע לפי סברת הרשב"א ז"ל והר"ן כתב סברתו זאת בלי שום חולק עכ"ל ובתשובת הרשב"א תירץ קושיא זו דהריב"ש וכתב וז"ל ועטרת דוד שאני דאילו לא היה שם מקום מגולה לא היה אפשר להניח תפילין על עטרה כנגד מקום שמוחו של תינוק רופס אבל כתב הב"י דהרשב"א עצמו לא כתב שדעתו כך בבירור כמ"ש הר"ן בשמו אלא במתוך טענה זו בא לידי ספק זה שהרי בין עיניך אפשר שאינו אלא לסיים להם מקום ומסיק בתשובה דלמעשה בין בשל ראש בין בשל יד רואין אנו מה שהרבים נוהגים ונהוג כן וכמו שאמרו בירושלמי בכוונה מה כל הלכה שהיא רופפת בידך ואין אתה יודע מה טיבה לך וראה מה צבור נוהגים ונהוג כן ע"כ ומאחר שהרשב"א עצמו לא סמך על עצמו לענין מעשה נ"ל שגם הר"ן לא נתכוון אלא ללמדינו דמהכא אפשר למילף שמותר ליתן דבר חוצץ בין תפילין לראשו אבל לא שיהא כן הלכה למעשה והריב"ש נראה שלא ראה תשובת הרשב"א אלא דברי הר"ן שכתב בשמו ראה ותפס היתר כפשוטן ומ"מ אדם שהוא עלול לנזילות ואם לא נתיר לו להניחם על הכובע לא יניחם כלל יש לסמוך על דברים הללו דמוטב שיניחם על הכובע כיון דאפשר דנפיק בהכי משיבטל ממצות תפילין של ראש ואפשר שגם זה היה טעמו של הריב"ש ואע"פ שראה תשובת הרשב"א שלא כתב כן אלא להלכה ולא למעשה הוא ז"ל ראה כן למעשה מפני דמוטב שיניחם על כובע משיתבטל מלהניח התפילין של ראש מיהו נ"ל שיכסנו כדי שלא ילמדו הרואים להניחם על הכובע בלא סיבה מספקת עכ"ל הב"י והא דילכסם יש לו ראיה מהא דלעיל סעיף ע"ו וכתב עוד הב"י וז"ל [illegible]

תפארת שמואל (א) [illegible] (ב) ולא לאחרים לאות כו'. [illegible]

תפילין משום רבי שילא אמרו [ש] אפילו מטפחת של נאם אסור להניח על הראש שיש בו תפילין [ת] וכמה אמר אביי ריבעא דריבעא דפומבדיתא. ויש גורסין אפילו מטפחות שלהם כלומר אפילו מטפחות שקושרין בהן תפילין לשומרן שהוא דבר מועט מפני שבגאי הוא לתפילין לשום עליהן שום משא. והרמב"ם ז"ל (פ"ד מהל' תפילין) כתב שמותר לשום מצנפת בראשו אחר שהניח תפילין שלא אסרו אלא מטפחת שהוא גנאי לתפילין שאינו דרך מלבוש אבל דבר שדרכו לשום כל היום כגון מצנפת גלימא וכובע וכיוצא בה מותר ויש שמקשים עליו מדאמר בירושלמי ר' יוחנן לא הוי מנח תפילין אלא מפיסחא לפיסחא והוה [א] הדיק רישיה מפסחא ועד עצרת פי' ר' יוחנן היה חושש בראשו מקרירות לכך לא היה מניח תפילין אלא פעם אחת בשנה ועל אותו פעם היה צריך לחגור את ראשו ולעטפו מפסח ועד עצרת. ואם איתא דמותר לתת מצנפת או כובע על התפילין למה לא היה מניח תפילין בכל יום ויכסה ראשו כמו שהיה רגיל (פט) ותירץ הר"ר יונה דכ"כ היה חושש בראשו שלא היה מועיל לו הכיסוי שהיה מכסה ראשו לפי שגובה התפילין בין הכובע והראש והיה הרוח נכנס ביניהם ומזיק לו ומה שהיה מניח יותר בפסח נראה לי משום דכי כתיב ושמרת את החקה בפסח כתיב: כ גרסינן בפ' מי שמתו (דף כג.) איבעיא להו [ב] מהו שיכנס אדם (צ) בתפילין (צא) [ג] לבית הכסא קבוע ישתין בו מים. מי חיישינן שמא יפנה בהן או לא. רבינא שרי ורב אדא בר מתנא אסר. אתו ושיילוהו לרבא [ד] אמר להו אסור גזירה שמא יפנה בהן. ת"ר הנכנס לבית הכסא חולץ תפילין [ה] ברחוק ד' אמות ונכנס. פי' הנכנס לעשות צרכיו אבל משום כניסה אין צריך לחלוץ מדקמיבעיא ליה לעיל מהו שיכנס אדם לבית הכסא וישתין וכו'. [ו] ולהכי לא תניא בברייתא בית הכסא קבוע דאפילו אם אינו קבוע [ז] כיון שנכנס לעשות צרכיו צריך לחלוץ ברחוק ד"א [ח] (וה"ה בלא בית הכסא בכ"מ שעשה צרכיו צריך לחלוץ) ומתוך קושיא זו היה גורס רבינו האי מהו שיכנס לבית הכסא לנוע [ט] ומשום שסופו להיות קבוע [י] כי היה קשה לו דעל הכניסה הוא אסור (צב) ולא קשה מידי כדפרישית וכשהוא יוצא מרחיק ד' אמות ומניחן דברי ב"ש. (צג) וב"ה אומרים אוחזן בידו ונכנס ר"ע אומר אוחזן בבגדו ונכנס. בבגדו ס"ד זימנין דמשתלי ושדי להו אלא אוחזן בבגדו בידו ונכנס ולא יניחם בחורים הסמוכים לרה"ר שמא יטלום עוברי דרכים ויבא לידי חשד. ומעשה בתלמיד אחד שהניח תפילין בחורים סמוך לרה"ר ובאה זונה אחת ואמרה ראו מה נתן לי פלוני באתנני. כיון ששמע אותו תלמיד כך עלה לגג ונפל ומת באותה שעה התקינו שיהא אוחזן בבגדו ובידו ונכנס. וכל זה מיירי בנפנה בשדה אבל בבית לא יכניסם לבית הכסא. כלל: א"ר מיישא בר בריה דריב"ל משמיה דריב"ל הלכה גוללן כס"ת [כ] ואוחזן בימינו כנגד לבו. אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ובלבד שלא תהא רצועה יוצאת מתחת ידו [מ] טפח. א"ר יעקב בר אחא א"ר זירא *) ביום גוללן כמין ספר תורה (צד) ובלילה עושה להן כיס טפח ומניחן. אמר רבה בר בר חנא ל"ש אלא שיש שהות ביום כדי ללובשן. אבל אם אין שהות ביום כדי ללובשן עושה להן כיס טפח ומניחן. אמר אביי ל"ש אלא שהניחן בכלי שהוא כליין. אבל בכלי שאינו כליין [נ] אפילו בפחות (צה) מטפח: כא [שם] ת"ר (צו) לא יאחז אדם תפילין בידו וס"ת בזרועו [ויתפלל ולא] ישתין בהן מים. ולא יישן בהן לא שינת קבע ולא שינת עראי. (צז) אבל כשהן בראשו [ס] מותר להשתין בהן בבית הכסא עראי. וגם מותר לישן בהן שינת עראי כדאמרינן בסוכה (דף כו.) (צח) הנכנס לישן ביום רצה חולץ [ע] רצה מניח אבל כשהן בידו אפילו *[לישן בהם] שינת עראי אסור שמא יפלו מידו וא"ת והיאך שינת עראי מותר [פ] והלא אסור להסיח דעתו מהן ובשעה שמתנמנם נמלא שהסיח דעתו מהן. והיה אומר ה"ר יונה ז"ל דמתוך דברי הרמב"ם ז"ל (פ"ד מהל' תפילין) מלאנו תירוץ לדבר זה דלא הוי היסח הדעת אלא כשעומד בקלות ראש ובשחוק. אבל כשעומד ביראה ומתעסק בצרכיו אע"פ שעוסק במלאכתו ובאומנתו ואין דעתו עליהם ממש אין זה נקרא היסח הדעת. דאי לא תימא הכי היאך יכול אדם להניח תפילין כל היום וכן נמי כשמתנמנם אין כאן היסח הדעת כי הוא שוכח הבלי העולם ואין כאן קלות ראש. והא דשרינן בבית הכסא קבוע לאוחזן בבגדו ובידו לעשות צרכיו והכא אסרינן בבית הכסא עראי להשתין בהן מים (צט) כשהן בידו היינו טעמא משום דבית הכסא קבוע ליכא ניצוצות ושרי אבל בבית הכסא עראי איכא ניצוצות ואסור. וא"ת היאך אפשר לבה"כ בלא ניצוצות [צ] והלא א"א לגדולים בלא קטנים. (ק) וי"ל דבבית הכסא קבוע עושה צרכיו מיושב (קא) [ק] וכלין מי רגלים וליכא ניצוצות. אבל כשמשתין מעומד אינן כלין ואיכא ניצוצות. [ר] ומצוה לשפשף שלא יהא נראה ככרות שפכה ויוליא לעז על בניו: כב (ברכות דף כה.) אמר רב הונא שכח ונכנס לבית הכסא בתפילין מניח ידו עליהן (קב) עד שיגמור עמוד ראשון. וליפסוק וליקום משום דתניא רשב"ג אומר עמוד החוזר מביא את האדם לידי הדרוקן: כג [שם ע"ב] תניא בית שיש בו ס"ת או תפילין אסור לשמש בו מטתו עד שיוליאם או (קג) [ש] עד שיניחם כלי בתוך כלי. אמר אביי ל"ש אלא שהניחן בכלי שאינו כליין אבל בכלי שהוא כליין אפילו עשרה מאני ככלי אחד דמי. (קד) אמר רבא גלימא אקמטרא ככלי בתוך כלי דמי: כד (שם דף כג:) אמר ר' יצחק הנכנס (קה) לסעודת קבע חולץ תפילין* ופליגא [ת] דרבי חייא בר אבא דאמר ר' חייא בר אבא (אמר ר' יוחנן) מניחן על שלחנו וכן הדור לו. ועד אימת. אמר ר"נ בר' יצחק עד זמן ברכה [א] וכן הלכה: כה [שם] אמר רב חסדא (קו) האי סודרא דאזמניה למיצר ביה תפילין וצר ביה תפילין אסור למיצר ביה זוזי. צר ביה ולא אזמניה אזמניה

*) [עי' בגמ' גירסא אחרת].

רש"י וג"י. במקום תפילין. אלא תפילין של יד: אפילו מטפחת שלהן שכורכין בה תפילין בלינה: אסור להניח. לשם מנחוי על הראש בשעה שתפילין במקומם מונחים: ובמה. יהא נמאוי ויהא אסור להניחו על הראש אליביה דר' שילא: ריבעא דריבעא. רביע ליטרא דבר מועט הוא: כ מהו שיכנס בתפילין. כשהן בראשו קאמר: לבית הכסא קבוע. שיש בו נואה וכל בה"כ שבגמרא על פני השדה הם בלא חפירה: שמא יפנה בהן. גדולים: בחורים הסמוכים לרה"ר. הורי כותל מחילות השדה שאין עכברים מצוין במקום הילוך בני אדם והוא יכנס לאחורי הגדר לפנות: גוללן. ברצועות שלהן שלא תהא רצועה שיש בה קדושה שהרי בהן הוא קושרן ובקשר נראה בעצייתו כמין דל"ת על שם אחת מאותיות של שדי והשי"ן עשויה בכותלי הקציצה החיצונה והיו"ד עשויה בראש רצועות תפילין של יד רצועה קטנה מאד כפוף ראשו ונראה כמין יו"ד: ואוחזן בימינו. שלא בבגדו כדי שלא יפלו: ביום. כשהוא חולץ בשביל בית הכסא: גוללן כמין ספר. כדאמרן: ובלילה. כשהוא הולך בביתו על מנת להצניען עד הבוקר: עושה להם כיס טפח. דתלנו טפח דחשיב הכלי אהל להפסיק בינם לקרקע: ל"ש. דבעי טפח: אלא בכלי שהוא כליין. כיס העשוי לצורכן דכליין קרוב להיות בטל אצלם הלכך בעינן דבר הניכר שיהא חולץ בפניהם: כא לא יאחז בידו כו' ויתפלל. שאין דעתו מיושבת עליו בתפלה שהרי לבו תמיד עליהן שלא יפלו מידו: ולא יישן בהם. שמא יפיח: בבית הכסא עראי. כגון להשתין שאין אדם הולך בבגדים לבה"כ והפעם הזאת נעשה המקום הזה לבה"כ תחלה: הנכנס לישן. שאין כוונתו אלא לישן ואינו מהרהר לדבר אחר: רצה חולץ תפילין רצה מניח. לפי שביום אין דרכו לשמש עם אשתו ולא לישן קבע: ליכא ניצוצות. שיהא צריך לשפשפם בימינו מעל רגלו. בבה"כ עראי. לקטנים: איכא ניצוצות. הניתזין ע"ג רגליו ואמר במס' יומא מצוה לשפשף שאסור לאדם לצאת בניצוצות שע"ג רגליו שמא יראה ככרות שפכה ונמצא מוציא לעז על בניו שהם ממזרים הלכך א"א לאחוז תפילין בידו: כב הדרוקן. חולי המגלה את הכרס: כג אפילו עשרה מאני. וכולן כליין כחד מאני דמו: אקמטרא. ארגז של ספרים ובמגילה קמטרי דספרי וכן תרגום יונתן ובגמי ברומים אולמין דזהירין מתתין בקמטרין וכן לאשר על המלתחה לדעל קמטרא: ככלי בתוך כלי דמו. דהא גלימא לאו כליין הוא: כד חולץ תפיליו. שמא ישתכר בסעודה ויתגנה בתפליו: וכן הדור לו. שיהו מזומנים לו ויחזור ויניחם בשעת ברכה:

דברי חמודות

(פט) ותי' הר"ר יונה דכ"כ היה חושש בראשו כו'. משמע דאי לא"ה שרי לכסוייהו וכתב המרדכי דבשמושא רבא כתוב צריך לכסוייהו כדי שלא יראו דכתיב לך לאות ולא לאחרים לאות והר"ן אומר דתפילין ש"ר נאמר עליהם וראו וגו' וכתיב נמי והאית דאוקימנא אקשר ויש לפרש דשמושא רבא מודה שצריך לראות הקשר ומיהו עתה חיישינן ליוהרא ומכסין אותן אע"פ שאין נכון עכ"ל ומדברי בעל התרומה נראה דלא איירי שמושא רבא אלא בתפילין ש"י דוקא וכך הם דברי א"ח שכ' וז"ל תפילין ש"י צריך לכסותן דכתיב לך לאות ולא לאחרים לאות אבל של ראש טוב להיותם גלוים ונראים דכתיב וראו כל עמי הארץ וגו' ואמר רבי אליעזר אלו תפילין שבראש עכ"ל ורמ"א ז"ל כתב בזה הלשון ובשל יד אין להקפיד אם הם גלוים או מכוסים וטעמא כדאיתא בסימן דלעיל בעובדא דאמימר דמסיק במקום לך לאות אתמר ומש"ה לא כוון יפה רמ"י ז"ל שכתב כלשון האורחות חיים דצריך לכסותן ולא היה שהיה לו לומר בלשון רבו כדתנן בעדיות וכתוב עוד בספר אורחות חיים בשם רבינו האי מנהג הגאונים והחכמים ואבות ב"ד שמניחים אותם בגלוי אבל תלמיד בפני רבו אין מדרך ארץ לגלות תפילין בפניו שלא ישוו עצמם לרבותם בפניהם ונראים כעזי פנים והוכשים לעונש דמפני שתפילין דרך כבוד דכתיב וראו כל עמי הארץ וגו' עכ"ל וכתב רמ"א דנראה לו שעכשיו שאין מניחין אלא בזמן ק"ש ותפלה אפילו התלמיד לפני רבו יכול לגלות אף בשל ראש וכן המנהג שלא ליזהר עכ"ל ועי' בשמושא רבא: (צ) בתפילין כשהן בראשו קאמר. כך פי' רש"י ועיין בסעיף דלקמן דעת הרמב"ם גם בשני סימנים הסמוכים לקמן ועוד עיין לעיל סימן י"ב ובסעיף מ"ו: (צא) לבית הכסא קבוע כתב רש"י שכל בתי כסאות שבגמרא ע"פ השדה הם בלא חפירה ורוצה לומר דאילו שבבית פשיטא שלא יכניסם כלל כיון שיכול להניחם שישתמרו וכדמסיק רבינו בסמוך וכתב הטור סימן מ"ג דכל הסוגיא הנו דבדיני תפילין לבית הכסא ליתא אלא בשל שדות כבר כתבתי במעיו"ט בפרק מי שמתו כתב רבינו דבית הכסא עראי פשיטא שמותר דבה"כ עראי היינו שמשתין ולית הכא אלא גזירה דניצוצות ולא שייכין כשהן בראשו כמו שיתבאר בסימן דלקמן ומש"ה התיר הרשב"א שהרופא יכול ליקח העביט של מי רגלים בידו והתפילין בראשו דהא ודאי דקיל טפי ממשתין עצמו ומ"מ כתב דבעל נפש לא יסמוך על זה אבל הרמב"ם סובר דהך בעיא נמי לא מיירי אלא כשאינן בראשו דאילו כשהן בראשו פשיטא דאסור ואפילו בבית הכסא עראי דכל שמשפשף הוי גנאי וכדי בזיון לקדושת תפילין שעליו ואפי' אינה באותו יד שמשפשף בה וכתב הבית יוסף שנכון לחוש ולהזהר כדבריו: (צב) ולא קשה מידי. ומיהו כתב רמ"א דטוב להחמיר כדברי רבינו האי: (צג) ובה"א אוחזן בידו כו'. ולא פליג אהרחקה ארבע אמות בין בהגלה בין בהנחה וכן מפורש בקילור ובטור: (צד) ובלילה עושה להן כיס טפח. פירוש כשהוא חולצן בביתו ורבינו פירש כשנכנס לבית הכסא ואין צריך עוד להניחה כו' כמ"ש הרא"ש בשמו בפרק מי שמתו: (צה) גרסי' או התם בגמרא דרבי יוחנן כי הוה אזיל לבית הכסא והוה ספרא דאגדתא בידיה וכו' וכתבו רבינו שם בפ' מי שמתו ס"ס כ"ז ועיין עוד שם בד"ח סעיף ל"א: (צו) לא יאחז כו' וס"ת בזרועו ויתפלל. וכתב בתרומות הדשן דה"ה לכל כתבי הקדש ואפילו מחזורים ותפלות ואם אחזם בידו כדי להתפלל בהם שרי דדמו ללולב דבפרק לולב הגזול (סימן ל"ב) דמתפלל ולולבו בידו משום דמתוך שחביב עליו אין מבהם ושמירתם כבד עליו ולא טריד והכא נמי הואיל והופסם לשם תפלה עלמה כדי להתפלל בעיון ובדיוק יפה ולא לשמירתם אין שמירתם כבד עליו ולא טריד ועיין בפרק מי שמתו סימן ל"ט: (צז) אבל כשהן בראשו מותר ולעיל סעיף נ' כתבתי דעת הרמב"ם: (צח) הנכנס לישן ביום. וכל ביום הוי שינת עראי שאין דרכו לישן בקבע וכל בלילה כיון שדרכו לישן בקבע חולץ אפילו לשינת עראי כך פירש הב"י בשם' מ"ד אבל הרמב"ם מפרש דעראי היא שמניח ראשו בין ברכיו והוא יושב וישן ור"י אמרה התם בסוכה ועוד התנה הרמב"ם שעם שינת עראי לא תהא ג"כ עמו אשה. וטעמו כתב הכ"מ דסיפא דברייתא דסוכה רבי יוסי אומר הילדים לעולם חולצין ואינם מניחים מפני שרגילים בטומאה וס"ל להרמב"ם דלאו דוקא ילדים אלא הורתא דמלתא נקט דסתם בחורים נשותיהם עמהם אהתנה עוד הרמב"ם שצריך שינת סודר על התפילין וכתב עוד שאם היו התפילין כרוכים בידו מותר לישן בהם אפי' שינת קבע וכל זה הלוי בסוגיא דהתם שבסוכה דתלת ברייתות מתנייא במילתא חדא תני ישן עראי ולא קבע וחדא תני ישן בין קבע בין עראי וחדא תני לא קבע ולא עראי ולא קשיין הא דנקט ליה בידיה והא דמנחי ברישיה והא דפרים סודרא עילוייה והא קמן דמפרש להך דישן בין קבע בין עראי היינו דנקיט בידיה ופירשה בכרוכים בידו ולאפוקי אחוזים בידו בלבד דבברייתא דפירקין שהיא אחיזה בעלמא בלא כריכה והיא ג"כ אסורה אפי' בעראי והך דעראי ולא קבע היינו דפרים סודרא עילוייה נשאר ע"כ אותה שבנהה דבין קבע בין עראי לא יישן שהיא היינו דמנחו ברישיה נמלא שלשיטת הרמב"ם כל זמן שהן בראשו (והש"ע כתב ג"כ או בזרועו) אסור אף בשינת עראי אא"כ שהניח סודר עליהן ולא שיהא עמו אשה דאז יישן עראי והוא שמניח ראשו בין ברכיו והוא יושב ויישן ואם התפילין כרוכים בידו (או שהם בזרועו . ב"י בשם העיטור) ואם אוחזן בידו ואינם כרוכין בידו אסור אף בשינת עראי כך הם דברי הב"י כן פסק בש"ע דלא כרבינו שלא חילק בהני חילוקים וגם דלא כוותיה בפירוש שינת עראי והרב רמ"י ז"ל שינה סדרי הש"ע בלבונו בזה ונפל בטעות גדול שהתיר לישן כשיושב ראשו בין ברכיו אפי' כשהם בראשו ובזרועו ומשמע ג"כ לדבריו שאין זה שינת עראי ולא פירש מה היא ובטעם אין אשה עמו ג"כ לא הזכיר טעמא דבגמ' וכמו שהארכתי בזה בספר מלבושי י"ט בס"ד · (צט) כשהן בידו. ובב"י כתוב בשם ס"ה וז"ל כשהן בידו דוקא הוא דאסרו להשתין משום ניצוצות אבל נחיקו אם תגור תגורס או בגגת כיח פשיטא דשרי בין להשתין בין לפנות דהא ליכא למיחש משום ניצוצות ע"כ ומיהו אין לפרש כן להדברי רבינו שהרי בפ' מי שמתו כתב לאחוז בבגדו וז"ל התם דבבגדו ובידו קאמר דבבגדו לחוד לאו רבותא הוא דאדרבה זמנין דמשתמט כדלעיל וז"ל הטור שאם אוחזן בידו אסור להשתין בהם מעומד אפי' אם הוא תופסם אותם בבגדו מפני שצריך לשפשף כו' ולפיכך אני תמה על הש"ע שהעתיק לדברי שניהם דברי הטור ודברי הס"ה וכאילו אין מחלוקת ביניהם ורמ"י ז"ל כתב כזה ומפני כן בהעתקתו ללשונו של הס"ה מכיים דמיירי בבה"כ קבוע אבל א"א לומר כן כמו בעינינו הרואות מלשון הס"ה וגם אילו נתכוין הש"ע כהגהתו של רמ"י ז"ל ודאי שהיה לו לפרש ולא לכתוב אחרי שיש לו לטעות להרואה את גוף דבריו דספר הב"י וגם אילו לא בא לומר הש"ע אלא בבה"כ קבוע לא תידם כלום במה שכתב שבבגדו ובידו מותר דזה הוא מה שכבר כתב בראש הסימן ולא עוד אלא דשם לא הזכיר שיהא צריך לתפסם בבגדו גם בבגדו ג"כ אלא כשאוחזן בידו מותר. לכן יותר נראה בעיני דהש"ע לפום ריהטיה לא דק בז"ת בשם ס"ה שהוא חולק עם מ"ש כבר בשם הטור ובטעם הס"ה שסובר כפרש"י גבי אוחזן בידו דלעיל שכתב שלא בבגדו ודכוותיה א"כ בשל עראי לא מיתסר אלא בידו לבד. אמנם מה שדקדק רמ"י ז"ל לכתוב בידו בימינו ודאי שכן צריך לפרש דאל"כ ניחוש שיקנח דבשמאל מקנחים וכמ"ש במעיו"ט על ומצוה לשפשף כדלקמן: (ק) וי"ל דבבית הכסא קבוע עושה צרכיו מיושב. שכך דרכו של בה"כ קבוע שעושה בו צרכיו מיושב ואם בבה"כ עראי הייט שמטולם לא היה בה"כ הוא רוצה לעשות צרכיו ג"כ דינו כן וכן נמי אם אינו אלא משתין מעומד אף בבה"כ קבוע דינו כבשל עראי וכולה מלתא תליא במיושב ומעומד אלא שחכמים דברו בהווה ורגיל כך כתב רמ"א ודברים ברורים הם בטעמם: (קא) וכלין מי רגלים. ואם הוא עפר תיחוח כלים אפי' בעמידה וכן כשמשתין למקום מדרון אפי' כשהמקום קשה. הרמב"ם. והוא בפ' כילד מברכין וכר"פ כל היד ושם כתבו רבינו: (קב) עד שיגמור עמוד הראשון. ויצא והולך וחוזר ונכנס. טור: (קג) עד שיניחם כלי בתוך כלי. ומסיק רבינו בפ' מי שמתו סימן נ"ה דלא קאי הס"ת אלא התפילין כמ"ש במעיו"ט וכתב עוד שם דשאר ספרי קדש דינן כתפילין וע"ש בד"ח סעיף קס"ד וקס"ה וקס"ו: (קד) אמר רבא גלימא אקמטרא כו'. פרש"י ארגז של ספרים ובמגילה קמטרי דספרי כו' ולשון הרא"ש בספר בעלי הנפש כתבו הב"י א"ח סימן ר"מ עד שיתנם בכלי תוך כלי ויהיה העליון כלי שאינו כליין כגון גלימא עילוי קמטרא ע"כ ובסימן מ' כתב הב"י דנראה דל"ש לן בין עליון כליין ותחתון אינו כליין להיכא דהוי איפכא בכל גוונא שרי ע"כ ומכל הלין במ"ש רמ"א בהגה' שלו אם שניהם אינם מיוחדים להם או שהפנימי אינו מיוחד להם והיצון מיוחד להם מותר לא לאפוקי איפכא כשהחיצון אינו מיוחד והפנימי מיוחד דהא היינו גלימא אקמטרא שבגמרא אלא לרבותא נקט בלא"פ שמיוחד להם הוא מבחוץ מותר וכ"ש כשהמיוחד מבפנים ושאינו מיוחד מבחוץ וכדברי הב"י שבכל גווני שרי: (קה) לסעודת קבע. משמע דלאכילת קבע דוקא צריך לחלוץ אבל לא לאכילת עראי והכי איתא בהדיא בירושלמי פרק שני דברכות וכ"כ המרדכי וכ"כ הרמב"ם ג"י ת"פ מ': (קו) האי סודרא דאזמניה ט' ונר ביה כו'. וכתב המרדכי בפ' בני העיר דאזמניה פירוש לעולם ולא לפי שעה או כי נר תי דמנא קדים וה' סכי ס"ס מ"ג דמשמע ולא

מעדני יום טוב

תפילין שהוא שמאל דידיה כמ"ש ב"י בשם הכ"י אהכנדכני: [ש] אפילו מטפחת של נאם. וכתבו התוס' שכן נראה דלא אשכחן שנותנין תפילין במטפחת כי אם בכיס או בתיק: [ת] וכמה אמר אביי ריבעא דריבעא. ותמהו תלמידי הכ"י בפרק מי שמתו על הרי"ף שגם הוא כתב לדאביי דא"כ לא ה"ל לכתוב הא דלעיל משוי של ד' קבין והרבה תירוצים נאמרו על זה הלא הם כתובים על ספר הב"י סימן מ"א והעתקתי דבריו בפרק מי שמתו ע"ש ועוד כתבתי שם תירוץ אחר שנימדתיו מדברי כמ"א דהא דלעיל בדבר שדרכו לשום עליו כל היום: [א] הדיק. ובס"א מדיק וכן הוא בדברי רבינו פרק מי שמתו: כ [ב] מהו שיכנס אדם בתפילין. פירש"י כשהן בראשו עי' לעיל סימן י"ב: [ג] לבית הכסא קבוע. אבל בית הכסא עראי פשיטא שמותר כ"כ רבינו בפרק מי שמתו סימן כ"ז וטעמא שאין כאן אלא חשש ניצוצות וכיון שאינו בידו שרי ועיין בסימן דלקמן: [ד] א"ל אסור גזירה שמא יפנה בהן. דבבה"כ הוא מיושב ועיין בדברי חמודות סעיף ק': [ה] ברחוק ד' אמות ונכנס. וכן העתיק רבינו שם כמי שמתו גם הרי"ף הכא והתם ואיברא דאיכא ברייתא התם דאיתא הכי אבל הך ברייתא דמסיים וכשהוא יוצא כו' גרסינן בה התם ומניחן בחלון הסמוך לרה"ר ונכנס: [ו] ולהכי לא תנא בברייתא בה"כ קבוע. תימה דבגמרא איתא ברייתא דלעיל מהך בעיא דתניא נמי בהאי לישנא דאתמר עלה אמר רב אחא בר רב הונא אמר רב ששת לא שנו אלא בה"כ קבוע כו' והרי"ף נמי לא כתבו וכן הקשיתי בפרק מי שמתו ואף הרמב"ם והטור לא חילקו וכבר תמה הב"י מאי טעמייהו ולי קשיא מהא דכתב רבינו בס"ס דלקמן וז"ל והא דשרינן בבה"כ קבוע לאוחזן בבגדו ובידו לעשות צרכיו כו' והייט ברייתא דהכא א"כ מיירי בקבע דוקא וצ"ל דקבע דלקמן לא דמי לקבוע דהכא דלקמן בעושה צרכיו עכשיו וכדמוקי לה רבינו הכא ולאפוקי שאינו עושה צרכיו פי' גדולים כמו שאכתוב בסמוך אלא קטנים דהוא מקרי עראי: [ז] כיון שנכנס לעשות צרכיו. פירוש גדולים דאילו קטנים שרי כדכתב רבינו בר"ס דלקמן. ב"י: [ח] וה"ה כו' עד צריך לחלוץ ל"ג לה בס"א ומ"מ אין למחקו מספר דה"ק אפילו לא יחדו לבית הכסא: [ט] משום שסופו. ובס"א הגירסא ופירש שסופו וכן הוא במי שמתו: [י] כי היה קשה לו דעל הכניסה הוא אסור. כלומר שהיה קשה לו לומר שעל הכניסה יהיה אסור. ובס"א הגירסא כי היה פשוט לו כו' וכלומר שהיה פשוט לו דהדברים כמשמען הן שעל הכניסה הוא אסור ולכך הולרך ולהוסיף לנוע: [כ] ואוחזן בימינו. פירש"י שלא בבגדו ובסימן דלקמן נראה מדברי רבינו דאף בבגדו קאמר ועיין בדברי חמודות: [ל] ובלבד שלא תהא רצועה יוצאת כו'. פירש רש"י שיש בהן קדושה שהרי בהן הוא קושרן ובקשר נראה בעצייתו כמין דל"ת כו' ומ"מ נראה דס"ל דלא דמי קדושה דרצועות לקדושה דשי"ן שבקציצה ומש"ה דקדק לפרש לעיל בתפילין שבראשו דאילו שבידו לא אבל שבראשו דחולץ צריך ג"כ לדקדק ברצועות שלהן אבל בתחלה אין כל כך קדושה לרצועות עד שיהיה צריך לחלוץ ג"כ של יד וא"ת והואיל ופירש דברצועות יש בהן דל"ת ויו"ד דשם שד"י מאי שנא איכהו דגריע קדושתייהו משי"ן כבר כתבתי לעיל סימן י"ב בשם הר"ן לפי שאינן בכתיבה ממש וע"ש: [מ] טפח. נראה לי טעמא שהוא שיעור משוי לענין שבת כדאי' בסוף פ' במה בהמה: [נ] אפילו בפחות מטפח. ובגמרא אמר מר זוטרא ואי תימא רב אשי תדע שהרי פכין קטנים מצילין באהל המת פרש"י מצילין בהיקף צמיד פתיל באהל המת ואע"ג דלא הוו טפח חייני: כא [ס] מותר להשתין בהם כו'. כמ"ש טעמא בריש סימן דלעיל: [ע] רצה מניח. פירוש מניחן כך בראשו ועיין לעיל ס"ס י"ז: [פ] והלא אסור להסיח דעתו מהם. כדלעיל סי' י"ח: [צ] והלא א"א לגדולים בלא קטנים. דהא תניא בפ' מי שמתו כשהוא נפנה מגלה מאחוריו טפח ומלפניו טפחים ומוקמינן לה באיש ובגדולים ופירש"י דמתוך שהוא דוחק עצמו לגדולים הוא בא לידי קטנים כו': [ק] וכלין מי רגלים. הכי איתא בגמ' דפ' כילד מברכין דף מ' וגם בר"פ כל היד ושם כתבו רבינו: [ר] ומצוה לשפשף. כדאיתא ביומא פ' א"ל הממונה דף ל' וא"ת ובקבוע שעושה צרכיו אע"פ שאין כאן ניצוצות לשפשף ניחוש שיקנח ביד שהתפילין בה וי"ל דמש"ה אמרי' בגמ' אוחזן בימינו דליכא למיחש שמא יקנח בה דאסור לקנח בה כדאיתא בהרואה (דף ס"ב) מאח"כ בשפשוף ניצוצות דשרי אפי' בימין כ"כ ב"י וכן נראה מבעל מגדל עוז. ב"י: כג [ש] עד שיניחם כלי בתוך כלי. מסיק רבינו בפ' שמתו סימן נ"ה דלא קאי אס"ת אלא אתפילין ועיין בדברי חמודות: כד [ת] דרבי חייא בר אבא. וכן הוא ברי"ף ובגמרא ל"ג בר אבא: [א] וכן הלכה. כלומר כר' חייא וכרב נחמן בר יצחק וכן פסק הרמב"ם בפ"ד וב"י סימן מ':

(קז) אזמניה ולא גר ביה שרי למיגר ביה זוזי. [ב] מ"ט הזמנה לאו מילתא היא. וכן הילכתא: כו (ברכות דף כג:) **בעי** מיניה רב יוסף בריה דרב נחוניא מרב יהודה מהו שיניח אדם תפילין תחת מראשותיו. (קח) תחת מרגלותיו לא מיבעיא לי מפני שנוהג בהן מנהג בזיון כי קא מיבעיא לי תחת מראשותיו. א"ל הכי אמר שמואל מותר (קט) ואפילו אשתו עמו. [ג] וכן הלכה ואע"ג דאיתותב. מאי טעמא לנטוריה[ו] [עדיף] טפי. והיכן מניחן אמר ר' ירמיה (קי) מניחן בין כר לכסת (קיא) שלא כנגד ראשו: **כז גרסינן** בסוכה פ' הישן (דף כו:) שכח ושימש בתפילין הרי זה אין אוחז בידו לא ברצועה ולא בקציצה עד שיטול ידיו ויטלם מפני שהידי' עסקניות הן: **כח** (שם.) **הישן** בתפילין [ד] וראה קרי אוחז ברצועה אבל לא בקציצה עד שיטול ידיו ויטלם דברי רבי יעקב. [ה] בפ' מי שמתו דף כד.] א"ר נחמיה בריה דרב יוסף יומא חדא הוה קאימנא קמיה דרבא ואמר לי זיל אייתי לי תפילין ואתאי ואשכחתינהו בין כר לכסת שלא כנגד ראשו. והוה ידענא דההוא יומא [ו] יום טבילה הוה ולאגמוריה הלכה למעשה הוא דבעי. [שם] א"ר חנינא אני ראיתי את רבי שתלה תפילין יעלו חייו [ז] דורשי רשומות אומרים והיו חייך תלואים לך מנגד זה התולה תפילין ומסיק דרבי כי תלה בכיסתא תלה. אבל תפילין גופייהו אסור לתלות בין ברצועה בין בקציצה: (שבת דף מט.) א"ר ינאי תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים. [ח] מ"ט [ט] אביי אמר שלא יפיח בהם. ורבא אמר [י] שלא יישן בהם [כ] לומר לא שיהא צריך כאלישע בעל כנפים אלא שיכול ליזהר משינה ומהפחה כמותו. [ל] דכיון דאירע לו נס בתפילין משתמע היה שומרן בטהרה. והאידנא שאין רגילין להניחן אלא בשעת תפלה בקל יכול אדם ליזהר באותה שעה. (ברכות דף יד:) אמר עולא כל הקורא ק"ש בלא תפילין [מ] כאילו מעיד עדות שקר בעצמו. א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן [נ] כאילו הקריב תודה בלא מנחה זבח בלא נסכים וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן הרוצה שיקבל עליו מלכות שמים שלימה יפנה ויטול ידיו (קיב) ויניח תפלין ויקרא ק"ש ויתפלל [ס] וזו היא מלכות שמים שלימה. ואמר במס' ר"ה (די"ז.) דפושעי ישראל בגופן [ע] היינו קרקפתא דלא מנח תפילין ועוד שנו חכמים (שם) ליום הדין אם הי' זהיר במצות תפילין כף זכות מכרעת. ואם פשע בהן כף חובה מכרעת שאין לך גדול בכל מצות עשה שבתורה יותר ממצות תפילין [פ] שהוקשה כל התורה כולה לתפילין שנאמר למען תהיה תורת ה' בפיך. לכך צריך כל אדם ליזהר במצות תפילין ומה שהיא רפויה ביד מקצת אנשים הייני כדתניא (שבת דף קל.) רשב"א אומר כל מצוה שמסרו ישראל עצמן עליה בשעת הגזירה כגון עבודת כוכבים עדיין מוחזקת היא בידם. וכל מצוה שלא מסרו עצמן עליה [צ] **בשעת הגזירה** כגון תפילין עדיין מרופה היא בידם. והא דאמר בירוש' [ברכות פ"ב ה"ג] מפני מה לא החזיקו בם מפני הרמאים עובדא הוה בחד גברא דהוה טעון ממונא בערובתא דשבתא אשכח חד גברא מצלי ותפילין ברישיה. אמר ליה לי ליפקוד ממוני אלא לה"ין דנטיר מצות כדון אפקידיה גביה. לאפוקי שבתא כפר ביה אמר לא לך הימנית אלא לאמא דקודבא דהוה על רישך. לא בעי למימר דלא החזיקו במצות תפילין. מכוס דים רשעים ומראין עצמן ככשרים ומרמין בהן הבריות [ק] דבשביל זה לא יניחום הכשרים מלהניחן כי ישרים דרכי ה' וגו'. [ר] אלא ה"פ מפני מה לא החזיקו העולם להיות מניחין תפילין כל היום כשרים ונאמנים (קיג) בעיניהם כי כן יש הדבר ראוי מי שבשם ה' נקרא עליו תמיד יראתו היא על פניו תמיד ולא יחטא. אלא מפני הרמאים שהן רשעים (בלבם) ומניחין תפילין לרמות בהן העולם: **כט ירושלמי** [בב] ר' ינאי היה לובשן אחר חוליו ג' ימים [ש] לימא שהחולי ממרק מ"ע הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי. רבן יוחנן ב"ז לא הוו תפילין זעיין מיניה לא בקייטא ולא בסתוא וכן נוהג רבי אליעזר תלמידו אחריו. גרסי' בפ' כל הבשר (דף קי.) אמר רב יהודה (קיג) חולי מעיים פטורים מן התפילין (קיד): [ת] (קטו) (ברכות דף כ.) נשים ועבדים פטורין מן התפילין [א] משום דהו"ל מצות עשה שהזמן גרמא. ואע"ג דקי"ל (לעיל סי' יז) כר"ע דאמר לילה זמן תפילין הוא מ"מ שבת ויו"ט לאו זמן תפילין וה"ל מצות עשה שהזמן גרמא. ובירושלמי (פ"ג דברכות) משמע דאפי' למאן דאית ליה לילה ושבת זמן תפילין אפ"ה נשים ועבדים פטורים דדרים ליה מקרא. דקאמר נשים מניין ת"ל ולמדתם אותם את בניכם וכו' [ב] עבדים מניין ת"ל שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד מי שאין לו אלא אדון אחד. וגרסי' במכילתא למען תהיה תורת ה' בפיך לפי שנאמר והיה לך לאות על ידך שומע אני אף הנשים במשמע והדין נותן הואיל ומזוזה מצות עשה ותפילין מצות עשה אם למדת במזוזה שנוהגת בנשים כאנשים יכול אף בתפילין כן. ת"ל למען תהיה תורת ה' בפיך לא אמרתי אלא במי שחייב בת"ת. לזכרון בין עיניך מכאן אמרו המניח תפילין כקורא בתורה והקורא בתורה פטור מן התפילין. [ג] ורבי' שמואל בן חפני ז"ל (אמר) [כתב] בתשובה (קטז) וליתא לכך ברייתא דהא רבנן קשישי דהורקן אומנתן ומניחין תפילין ומברכין עלייהו ואי לאו דחובה הוא לא הוו מברכין עלייהו. אלא כיון דלא הובאה בגמרא לאו דמכלתא הוא וכתב בעל העיטור [ד] ומסתבר לן דהקורא בתורה קאמר ולא בתלמוד (א) ואיכא בגמ' עסקי: [סוכה דף כה.] אבל חייב בכל המצות האמורות בתורה חוץ
מן

רש"י ונ"י. כו מהו שיניח תפילין תחת מראשותיו. בלילה כשהוא ישן: **כל** לנטוריה[ו] עדיף טפי. להו מבזיוני כמה שהוא מוזהר על שמירתן מן העכברים ומן הגנבים עפי עדיף להו מבזיוני: **כז עסקניות** הן. ושמא נגעו במקום הטנופת: **כח וראה** קרי. צריך לסלק מראשו בעוד שקרי עליו: **ולא יאחז** בקציצה. כן תפילין עצמן דהוא מושבן ורצוען ודומה לו כמש' גיטין כהניזקין מ' שלא קילוני תפילין: **התולה** תפילין. כיצד יתלו חייו: **דורשי** רשומות. קשרים וסתומים הכלולים בתורה. דורשי תמורות גרסי' והיא היא: **זה** התולה תפילין שהתורה חייו של אדם ורמז לך הכתוב שיתלו חייו: **בכיסתא** תלה. בתוך תיקו היו ותלה התיק: **ברצועה**. והקציצה למטה: **בקציצה**. שהקציצה תהא תונתה על היתד והרצועה למטה: **שלא יפיח**. שיכול להעמיד עצמו בשעת הרוח: **שלא** יישן בהם. שמא יפיח או יראה קרי אבל אם יכול להזהר שלא יישן בהם כל הגופים נקיים בהפחה שיכולין להעמיד עצמן: **כאילו** מעיד עדות שקר בעצמו. ליכנא מעליא: **כאילו** הקריב עולה בלא מנחה. שחייבו הכתוב להקריב עמה שנאמר ועשירית האיפה וגו' אף הקורא ואינו מקיים אינו גומר את המצוה: **נסכים**. הוא היין המתנסך ע"ג המזבח אחר העולה והזבח כדכתיב ונסכיהם ומנחתם תלי הסין וגו'. וה"ה דמצי למימר כאילו הקריב עולה בלא מנחה ונסכים דהא עולה נמי טעונה נסכים אלא ליכנא דקרא נקט עולה מנחה זבח ונסכים: **יפנה**. לנקביו: **כט פטור** מן התפילין. מפני שצריך לחלץ תדיר: **נשים** ועבדים פטורים מן התפילין. שהיא מ"ע שהזמן גרמא וקי"ל בקידושין דנשים פטורות מדאורייתא וקסבר לילה ושבת לאו זמן תפילין נינהו:

מעדני יום טוב

כה [ב] מ"ט הזמנה לאו מילתא היא כו' וליתא לדאביי כו'. כדאי' בפ' מי שמתו סימן ל"ג: **כו** [ג] וכן הלכה ואע"ג דאיתותב. מברייתא ואין דרך האמוראים לחלוק על הברייתא אפ"ה בדבר שהוא בדקדוק המצות כגון זה משום שמירה שכל לפסוק כמו האמוראי' כ"כ תהר"י בפ' מי שמתו: **כח** [ד] **וראה קרי**. פירש"י צריך לסלק מראשו בעוד הקרי עליו כלומר דאילו אחר שקנח הקרי אע"פ שהוא טמא מותר להניחם כדמשמע שתם בגמ' ונראה שהטעם שהתירו לו שיאחז ברצועה משום דליכא למיחש כולי האי שמא נגעו במקום הטנופת ואעפ"כ כיון שאפשר לתלכם ע"י רצועה לא מריכן ליה שיגע בבתים אי נמי משום הכי התירו לו לאחוז ברצועה קודם שיטול ידיו דטפי עדיף הוא שישהם עליו עד שיטול ידיו ב"י סימן מ': [ה] **א"ר נחמיה**. בפ' מי שמתו דף כ"ד ע"א ובגמרא שם רב המנונא: [ו] **יום** טבילה הוא. פירש"י יום שטבלה אשתו ותהר"י ז"ל כתבו כלומר שהוא יודע שטבל לקריו ושמע מעתו שמנהג היה לטבול כשהיו משמשים מטותיהן ואית דאמרי שטבלה אשתו והא' עיקר ע"כ כ"ל טעמם לפי שמדרך הנשים להיות צנועות ולהעלים ליל טבילתן וא"כ מנא ידע משא"כ האיש מאחר שבבר שימש אינו מעלים וגם קרוב יותר להיות נודע טבילת האיש מטבילת האשה. ומיהו קצת י"ל כההוא עובדא דס"פ מפנין דטבלה בגו תלתין גלידתה ואמטוה למרסה בתריה דרבא לפומבדיתא ועוד נראה לי מדקאמר יום טבילה ואי באשה הל"ל ליל טבילה דנשים נדות טבילתן בלילה ואפילו שלא בזמנה משום סכך בתה כדאיתא בס"פ תינוקת אבל אנשים בשחר הם טובלים כדאיתא בפ' מי שמתו דף כ"ב מה עיבן של טובלי שחרין [ז] **דורשי** רשומות. ובגמרא דורשי תמורות וכן העתיק שם רבינו ורש"י כתב דהיא היא ופירש ההכמת שלמה וז"ל והוא מלשון תורמתא שהוא לשון קשר ויש מפרשים מלשון תורמתא והוא מרגליות כלומר שהיו דורשים סתרי תורה עכ"ל ונראה לי דלפירוש השני גרס הומרתא בס"א וכן הוא בערוך ערך המרגליות פירש שם בערוך שהוא כמין מעשה שכן קורין המעשה בלשון ארמית וכי יפגשו זא"ז אומר לחבירו מאי אהמרך כלומר מאי אגדך ומאי עיבך ומאי מעשיך ע"כ כלומר כענין המעשה דורש וכן בכאן דורש בענין המעשה שהוא תליית התפילין שהם חייו של אדם ובפ"ק דקידושין דף מ"ב פירש"י לכור מרגליות כו' והתוס' פירש בשם רבינו תם והערוך הותס מעשה ונראה לי דגרס שם גם כן בס"א: [ח] **מ"ט**. ובעל חכמת שלמה גורס מאי היא: [ט] **אביי** אמר שלא יפיח בהן. פרש"י שיכול לשמור עצמו מלהפיח עד שיסיר תפילין כדפי' בקונטרס אבל לא חיישינן שמא יישן דאע"ג דפעמים לא יוכל ליזהר משינה ורבא מצריך גם שיכול להעמיד עצמו בשעה שמתאחזו היטב שלא יישן פתאום ומיהו אביי נמי מודה דאסור ליישן בתפילין בין שינת קבע בין שינת ארעי. תוספות: [י] **שלא** יישן בהם. משום שלא יפיח בהן בשעת שינה משום היסח הדעת אבל משום קרי אין לחוש כדאמר בפ' הישן דאמר ר' יוסי ילדים לעולם חוללים מפני שרגילים בטומאה ופריך לימא קסבר רבי יוסי בעל קרי אסור להניח תפילין ומשני הכא בילדים ונשותיהם עמהם שמא יבואו לידי הרגל דבר אבל משום קרי לא בעי למיסר. תוס': [כ] **ה"ג** בס"א כלומר לא שיהא צדיק כאלישע: [ל] **דכיון** דאירע לו נס בתפילין. דהכי אמרי' בגמ' דעל שם הנס שאירע לו בתפילין נקרא בעל כנפים שפעם אחת גזרה גזירה על ישראל שכל המניח תפילין ינקרו את מוחו והיה אלישע מניחם ויוצא לשוק ראהו קסדור אחד (מעשבראה"ל שהיה ממונה על כך) רץ מפניו ורץ אחריו וכיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו א"ל מה זה בידך א"ל כנפי יונה פשט את ידו ונמצאו כנפי יונה לפיכך קורין לו אלישע בעל כנפים ואמרי' תו בגמרא דמ"ש דאמר כנפי יונה משאר עופות משום דאמתיל כנסת ישראל ליונה שנאמר כנפי יונה נחפה בכסף וגו' מה יונה כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצות מגינות עליהן: [מ] **כאילו** מעיד עדות שקר בעצמו. פירש"י ליכנא מעליא כלומר דהל"ל דהקב"ה שהרי עדות שקר הוא מה שהעיד ואמר ה' אלהינו ה' אחד ואילו נתכוין לעדות אמת היה מקיים מאמרו וציויו ובתוס' בד"ה ומנח תפילין כתבו וז"ל בעצמו פירוש באדון שלוה שהוא קורא והיו לטוטפת [בין עיניך]-ולאות על ידך ואין עכ"ל ועי' בסמוך בשם תהר"י ז"ל: [נ] **כאילו** הקריב תודה. וכן הוא ברי"ף הכא ובברכות אבל בגמ' הגירסא עולה וכך העתיק שם רבינו וכן נראה דאי גירסא דהכא לא מיתרץ מה שהקשה רש"י דלא הל"ל זבח שהרי תודה נמי טעונה נסכים כדתנן בפרק שתי מדות כל קרבנות הצבור והיחיד טעונים נסכים חוץ מן הבכור והמעשר והפסח כו': [נ] **כאילו** הקריב כו'. כתבו תהר"י ז"ל דשלא ס"ל דכיון שהוא קורא וקשרתם גו' ואינו מניחן כמלא שמעיד עדות שקר על עצמו שמה שאומר אינו אמת ואע"פ שעשה המצוה שילא ידי ק"ש אפ"ה עבר עבירה מלבד אחר שהעיד עדות שקר על עצמו ור"י ס"ל שאפילו המצוה עצמה אינה נעשית שלימה כיון שלא קיבל עליו עול מלכות שמים דה"ל כמי שמקריב כו' כיון שקורא בלא קבלת מלכות שמים: [ס] **וזו** היא מלכות שמים שלימה. גרס וכתבו תהר"י ז"ל מפני שהתפילין שבראש אדם משעבד לבורא ית' הנשמה שהיא במוח ובתפילין שבזרוע אדם משעבד גופו ומפני כן טו לשים אותה כנגד הלב שהלב הוא עיקר התאוות ומחשבות בזה יזכור הבורא וימעט הנאותיו ובמזוזה משעבד אדם ממונו אלא שלא הזכירו בכאן המזוזה מפני שמצותה נעשית בשעה אחרת וכשקורא ק"ש ומתפלל בענין שמשעבד לו נשמתו וגופו זו היא מלכות שמים שלימה. ע"כ: [ע] **היינו** קרקפתא דלא מנח תפילין. וכתבו התוס' אם עסק בתורה כמניח תפילין דמי דאמר במכילתא העוסק בתורה פטור מן התפילין ורבינו תם מפרש דהכא כשמצוה בזיה עליו שמגונות עליו לטוטות של תפילין שבראשו אבל אם ירא להניח משום דבעינן גוף נקי כאלישע בעל כנפים והוא דואג כל שעה שמא לא יוכל להזהר לשמרם בטהרה ובקדושה הא ודאי אין עליו דין פושעי ישראל בגופן כ"כ התוספות אבל בדברי הטור סימן ל"ז דקדק הב"י דס"ל להסור דבכל גווני הוי פושע כשאינו מניח תפילין ואפילו אינו נמנע משום ביזוי וכתב שכן יש לומר שהיא ג"כ דעת רבינו מדסתם ולא פירש כר"ת ע"כ וכן הא דמייתי התוס' ממכילתא דמי לה רבינו בסימן דלקמן בשם ר"ש בן חפני: [פ] **שהוקשה** כל התורה כו'. הכי אמרינן בגמ' פרק קמא דקידושין דף ל"ה: [צ] **ה"ג** בשעת הגזירה כגון תפילין עדיין גרס ופירשו התוספות מדאלישע בעל כנפים אמר לקסדור שהוא כנפי יונה ולא מסר עצמו לומר שהן תפילין: ה"ג כובדא הוה בחד גברא דהוה טעין: ה"ג דנטיר מצות כדון אפקדון: [ק] **ובשביל** זה לא הניחום. ובס"א הגירסא ובשביל זה ימנעו: [ר] **אלא** ה"פ מפני מה כו'. וכתב הב"י וז"ל לכאורה נראה שביאור דבריו הוא כמ"ש רבינו יונה ז"ל פי' שלא החזיקו בהם להניחן כל היום מפני הרמאים אבל בשעת תפלה כ"א מישראל נקרא מפושעי ישראל אם לא יניחם ע"כ אבל כשהדיק דבריו משמע מדברי הרא"ש הם כמ"ש התוס' בפרק במה מדליקין דה"פ מפני מה לא החזיקו נאמנות באדם המניח תפילין וקאמר מפני הרמאים שהיו מניחין תפילין לרמות בני אדם וכ"כ בק"ה עכ"ל הב"י: **כט** [ש] **ה"ג** בס"א לומר שהחולי: [ת] **נשים** ועבדים. פרק מי שמתו דף כ' וגם בס"א לא כתב וקטנים וע"ש בפרק מי שמתו סי' י"ג בדין קטנים: [א] **משום** דהו"ל מ"ע שהז"ג. ונשים פטורים כדכתב רש"י ועבדים הוקשו לנשים בג"ש דלה לה כתיב הכא ותופשה לא נתן לה וכתיב התם וכתב לה כדאיתא פרק קמא דחגיגה דף ג': [ב] **עבדים** מנין כו'. תימה לי דסיפוק ליה מגזירה שוה דלה לה דילפינן מינה לכל המצות שאין עבדים חייבים בהן אלא באותן שהנשים חייבות: [ג] **ה"ג** בספרים אחרים ר"ש בן חפני כ' בתשובה: [ד] **ומסתברא** לן דקורא בתורה. גרס בס"א וכתב הטור סימן ל"ח וז"ל ואין נראה לי לחלק דהא לענין ברכת התורה קאמר בפרק קמא דברכות דאית להו חד דינא ע"כ וכב"י כתב שיש לייצב דבעוסק בתורה שבכתב שנזכר בה יציאת מצרים כמה פעמים הרי הוא זוכר על ידיה יציאת מצרים

דברי חמודות

דאי גר ביה חד זימנא אדעתא למיגר ביה לעולם היינו אזמניה וגר ביה וכן נראה מדברי הרמב"ן בתורת האדם לגבי קבר ע"כ ורמ"י נסתפק בכאן שהצריך הזמנה לעולם וגר ביה חד זימנא אדעתא דהכי וכמ"ש בס"ד במלבושי יו"ט וכתב עוד הב"י בשם מהרי"א דאם התנה על הסודר בתחלה כשהזמין מהני: (קו) **אזמניה** ולא גר ביה שרי. וכתב בס"פ נגמר הדין דדוקא בהזמנה דמשמשין הוא דאמרי' דלא מהניא אבל הזמנה דגוף הדבר עצמו מהניא כגון עבוד עור לקיצה של תפילין ועבוד הקלף עצמו אי עבדינן לשמה אסור להשתמש בהן חול בהך הזמנה גרידתא ורמ"י כתב שי"ע אם התנה עליהן מתחלת עבודן אי מהני ולי בעניי איני יודע מהיכא תיתי דלא מהני: (קח) **תחת** מרגלותיו לא מיבעיא לי כו'. ולהניחן במטה כנגד לדו נראה דאזלינן לחומרא ודיינינן ליה כתחת מרגלותיו מפני שפעמים מתהפך במטה וישכב עליהן כ"כ תהר"י ז"ל בפ' מי שמתו וכ"כ בקיצור: (קט) **ואפי'** אשתו עמו. ומשמש מטתו כדפרש"י לקמן סימן כ"ח גבי יום טבילה הוא ומיירי כשנותנה בכלי תוך כלי דבלא"ה אסור לשמש כדלעיל סימן כ"ג אבל אם אינו רוצה לשמש מניח בין כר לכסת ולא בעינן כלי בתוך כלי ואפי' אשתו עמו במטה דהל"כ כי קתני לעיל אסור לשמש עד שיניחם בכלי תוך כלי הל"ל אסור להיות אשתו עמו במטה עד שיניחה כו' אלא דוקא כשרוצה לשמש אבל כשאינו רוצה לשמש לא ולא חיישי' לשמא ימלך לשמש ויבכא תפילין וכך דקדק הב"י סימן מ' וכתב דאף הרמב"ם ס"ל כך דבאין אשתו עמו א"צ כלי בתוך כלי אע"פ שתהר"י ז"ל כתבו בפ' מי שמתו שאין נראה כן מדבריו: (קי) **בניחן** בין כר לכסת. ובאשתו עמו בכלי תוך כלי כדפרישית לעיל ולשון הקיצור מותר להניחן בתיק שלהן בין כר לכסת וכך כתבו תהר"י ז"ל דהיינו כלי אחד והכר שהוא כלי שני אבל הב"י כתב דמדברי הרמב"ם פ"ד מה"ת נראה שצריך להניחם כלי בתוך כלי קודם שמניחם בין כר לכסת וכן הלכה ע"כ: (קיא) **שלא** כנגד ראשו אבל כנגד ראשו אסור בכל ענין אפי' בכלי תוך כלי ואפי' אין אשתו עמו כ"כ תהר"י ז"ל ודקדקו כן מתוך הסוגיא שבגמ': (קיב) **ויניח** תפילין ויקרא ק"ש ויתפלל. וגם בעטיפת ציצית צריך ליזהר בשעת תפלה כ"כ הטור סי' ס"ד ור"ל כל ענייני תפלה וק"ש בכלל וכיוצא בזה ירושלמי העתקתי בשם התוס' ברפ"ק דברכות במעיו"ט וע' בפ' הרואה סעיף ע"ו שם כתבתי סדר עטיפת ציצית והנחת תפילין (קיג) **חולי** מעים פטור מן התפילין. וכתב הרמב"ם בפ"ד מה"ת וז"ל מצטער ומי שאין דעתו מיושבת עליו ונכונה עליו פטור מן התפילין שהמניח תפילין אסור לו להסיח דעתו מהם ע"כ וכתב הר"ר מנוח אע"ג דבשאר מצות אמרינן דמצטער אבעי ליה ליתובי דעתיה הכא שאני משום היסח הדעת ע"כ המרדכי כתב שחולה פטור מן התפילין ותמה הב"י ר"ם ל"ח דא"כ אמאי נקט רב יהודה חולה מעיים לימא חולה סתם וניחא ליה בהא דהרמב"ם דכיון דנטר ליה למצטער הלכך כל חולה פטור אם הוא מצטער ורב יהודה נקט חולה מעיים אפילו באינו מצטער ע"כ אלא דנקט להא דהרמב"ם בשם האורחות חיים שכתב כך בשמו ולהכן בסי' זה סביא ללשון הרמב"ם בעצמו וגם בטור כתוב ללשונו של הרמב"ם בזה וכתב רבינו בתשובה ריש כלל ד' וז"ל מי שברי לו שאינו יכול להתפלל בלא הפחה מוטב שיעבור זמן התפלה ממה שיתפלל בלא גוף נקי ואם עבר זמן תפלה אנוס הוא ודינו כשוכח ולא התפלל ערבית שמתפלל שחרית שתים [כדאיתא בפרק תפלת השחר סי' כ'] ואם ירא לו שיוכל להעמיד עצמו בגוף נקי בשעת קריאת שמע בין אהבה רבה וק"ש יניח תפילין ויברך דאנוס הוא ועדיף הוא משוגדא דרב דאמר שלוחא הוא דעוית עכ"ל והך דרב הוא בפרק היה קורא סי' י' וכתב הכלבו בשם הר"ם ועל-הבחורים שאלת אשר מהרהרים אפי' בשעת ק"ש לא יניחו תפילין ואפי' חולי מעיים אסור להניחם וכל שאינו יכול לשמרם שלא יפיח בהם אסור כ"ש שלא ינהוג בהם קלות ראש בהאות נשים עד כאן וכתב עליו הב"י ותמיהני דהא תניא בפ"ב דסוכה ר"י אומר הילדים לעולם חולצין מפני שרגילים בטומאה פרש"י שרגילים בטומאה קס"ד שמא יראו קרי שההרהור מצוי בהם ומתמה גמ' לימא קסבר ר"י בעל קרי אסור להניח תפילין אמר אביי בילדים ונשותיהם עמהם עסקינן שמא יבואו לידי הרגל דבר ברי בהדיא דמשום הרהור לא מתסר ואפשר לומר דהר"ם מפרש דקס"ד דמפני שרגילים בטומאה היינו שהן בעלי קריין ובעל קרי אסור להניח תפילין ומש"ה מתמה דבעל קרי ודאי חייב בתפילין ומיהו בעוד שהם עליו צריך שלא יהרהר ואם אינו יכול להעמיד עצמו מלהרהר בשעה שהן עליו לא יניח ובספר א"ח כתוב על הא דהר"ם וכן משמע מהירושלמי שמפרש גוף נקי ממחשבה רעה עכ"ל ול"נ דאין לפטרם ממצות מפני כך אלא יש לכופם בדברים ולמשוך לבם ליראת שמים כדי שיסיח לבם מדברי הבלי המזיקים לגוף ולנפש ויפתו לבם לקבל עליהם עול מלכות שמים עכ"ל הב"י אבל במהרי"ל בסוף הלכות תפילין כתוב שהוקשה לו למהרי"ל על הבחורים שאין נשואין עדיין לנשים שהם מניחים תפילין וגם הנשוי כבר עדיין רך [בשנים] לא ניחא שיניחם מפני שיצרן תקפה עליהן והתפילין צריכין גוף נקי שלא להרהר בעודן עליו ותמיהני מאין הרגלים שמניחין כ"כ בינקותן ואי המלקט בתר לקוטים שוב ראיתי כתוב כן בתשב"ץ עכ"ל וגם רמ"א פסק כן שאם א"א לו בלא הרהורים דמוטב שלא להניחם: (קיד) **נשים** ועבדים פטורין מן התפילין. וכתב הכלבו בשם הר"ם שאם רצו הנשים להניח תפילין אין שומעין להם מפני שאינן יודעין לשמור עצמן בנקיות עכ"ל ובספר א"ח הקשה עליו מדאמרינן בר"ש המוצא תפילין דמיכל בת כושי היתה מנחת תפילין ולא מיחו בה חכמים והב"י תירץ שטעם הר"ם כמ"ש התוס' דאיתא בפסיקתא שמיחו בה חכמים ופירשו הם דטעמא משום דתפילין צריכין גוף נקי ונשים אין זריזות ליזהר והר"ם רצה לחוש לדברי הפסיקתא ע"כ. (קטו) **נשים** ועבדים פטורים. ובמתניתא שנינו נמי וקטנים ושם פרק מי שמתו סי' י"ג מפורש דין הקטנים בדברי רבינו ע"ש גם עיין לעיל ס"ס קי"ב ועוד עיין בס"פ לולב הגזול (קטז) **וליתא** לכך ברייתא כו'. והר"ר יונה כתב בפ' היה קורא דלא בא במכילתא לפטור שלא יניחם כלל בשעת ק"ש ותפלה שזה צריך הוא כדי לקבל עליו עול מלכות שמים שלימה אלא התיוב של כל היום הוא שפוטר למי שעוסק בתורה ע"כ וכתב הב"י דלפי דבריו שפיר נקטינן כברייתא זו וליתא לקושיה דרב

תפארת שמואל (א) ואיכא בגמרא עסקי וכו'. וכתב הטור ואין ל"ל לחלק דהא לענין ברכת התורה קאמר בפ"ק דברכות דאית להו חד דינא ע"כ ואני אומר שיש לכאורה ראיה דליתא סברי. תלמוד שלנו בלולה בכל ויש בו ג"כ מקרא ובפרק אלו מציאות קאמר העוסק בתורה מדה ואינה מדה משנה מדה הלמוד אין לך מדה גדולה מזו ע"כ:

אן התפילין שנאמר בכן פאר. מדקאמר רחמנא ליחזקאל פארך חבוש עליך את הוא דמיחייב וכ"ע פטורים ודוקא ביום ראשון דכתיב ואחריתה כיום מר אבל שאר יומי חייב. [ה] וכיון שהניח שוב אינו חולץ אפילו באו פנים חדשות. כ' גאון ע"ב כאבילות עתיקתא הוא ומתחייב בתפילין (קיז) [ו] וכן מנהג בשתי ישיבות (קיח): **ל גרסי'** בפ"ב דסוכה (כה) ת"ר החתן [ז] והשושבינים וכל בני החופה פטורין (קיט) מן *התפילין וחייבין בק"ש (קכ) [ז] רבי שילא אומר השושבינין וכל בני החופה חייבין והחתן פטור. תניא רבי חנינא בן עקביא אומר כותבי ספרים תפילין ומזוזות הן ותגריהן [ח] ותגרי תגריהן (קכא) פטורין מן הק"ש ומן התפילין [ט] ומכל מצות האמורות בתורה לקיים דברי רבי יוסי הגלילי [י] שהיה אומר העוסק במצוה פטור מן המצוה. ירושלמי דשילהי מגילה תפילין ומזוזה מי קודם. שמואל אמר מזוזה קודמת. רב הונא אמר תפילין קודמין. מ"ט דרב הונא שכן היא נוהגת במפרשי ימים והולכי מדבריות. [כ] ומסתברא דהילכתא כרב הונא דמצוה דגופה עדיף. וגם מדפריך תלמודא טעמיה אלמא חביב ליה עיקר: כתב בשמושא רבא לא אסבר לאחותי תפילין אלא למאן דקרי בתורה בנביאים ובכתובים בתורה בספר בראשית. בנביאים בספר שמואל בכתובים בספר תהלים וכו' (קכב) כמו שאכתוב לפנים בע"ה: **לא בפרק** התכלת (דף מב:) [ל] התכלת אין לה בדיקה [מ] ואין ניקחת אלא מן המומחה [נ] ספרים ומזוזה יש להם בדיקה ונקחין מיד כל אדם תפילין יש להם בדיקה ואינן נקחין אלא מן המומחה. פרש"י יש להם בדיקה אדם יכול לבודקן בחסירות ויתירות אעפ"כ אין נקחין אלא מן המומחה היודע שצריכין עיבוד לשמה ספרים ומזוזה נקחין מיד כל אדם דלא בעו עיבוד לשמה. וקשה דפרק הניזקין (דף נד:) אמר [ס] דס"ת בעי עיבוד לשמה. ואפשר דמפרש הך דהכא בשאר ספרים ודוחק הוא. הילכך נראה לפרש דלעיבוד שלא לשמה לא חיישינן והכל בקיאין בזה והא דאין תפילין נקחין אלא מן המומחה היינו הבקי בחסירות ויתירות דחיישינן שמא יתעצל בבדיקתן דטורח הוא לו להסיר התפירה ולחזור ולתופרן. והא דתניא בפרק בתרא דעירובין (דף צז.) הלוקח תפילין מן השוק [ע] בודקן אחת אחת. [פ] התם כשלוקחן בדיעבד שלא מן המומחה. והכי תניא בתוספתא דמסכת ע"ז (פ"ג) אין לוקחין תפילין אלא מן המומחה (קכג) מי שלקח ממי שאינו מומחה ומצא בידו שנים ושלשה צמדים בודק ממנו תפלה אחת של ראש או של יד בצמד הראשון וכן בשני וכן בג' [צ] וכן ברביעי. והא דתנן (עירובין דף צה.) המוצא תפילין מכניסן זוג זוג אע"פ שלא בדקן. משום כבוד תפילין התירו אי נמי מוצא שאני שנפלו מאדם שהיה מניחן ומסתמא בדקן. וכן אמר (רב) [שמואל] בפרק אלו מציאות (דף כט:) שם את דמיהן ומניחן ואין צריך לבודקן: שניט במכילתא נאמר כאן ימימה ונאמר להלן ימים תהיה גאולתו מה ימים האמור להלן אינו פחות מי"ב חדש. אף ימימה האמור כאן אין פחות מי"ב חדש [ק] מגיד שצריך לבדוק תפילין אחד לי"ב חדש דברי ב"ש. בית הלל אומרים אין צריך בדיקה. שמאי הזקן אומר אלו תפילין של (אבי) אבי אימא כלומר שלא נבדקו מעולם ובירושלמי דפרק בתרא דעירובין תניא תפילין צריך לבודקן פעם אחת לי"ב חדש דברי רבי שמעון בן גמליאל אומר אין צריכין בדיקה: הלל הזקן אומר אלו תפילין של אבי אימא ובשמושא רבא יש שצריך לבודקן פעמים בשבוע. וקצת יש סעד לדבריהם ממזוזה דאמרי' [ר] ביומא (דף יא.) שנבדקת פעמים בשבוע (קכד) אלא שאין **דומה דבדיקה דאיירינן** בה היינו [ש] שמא נתקלקל (א) או בלה הקלף ועפי יש לחוש [ת] במזוזה **מזה מפני** לחלוחית [א] מקומה והזרם והמטר:

נשלמו הלכות תפילין הנמצאים במשנה ובגמ' ואכתוב הלכות תפילין הנמצאים ע"ש גאון ז"ל ונקרא שמושא רבא

אמר רבא האי מאן דבעי למיעבד תפלי מייתי אצבע עגל [ב] תרין אצבעי על תרין אצבעי כעין תרי אצבעי ואי הוו טפי שפיר דמי ואי הוי בציר לא פסול. ואפיל ביה [ג] תלתא נפירין בשוה ומפתי להון כי היכא דניעול בהון קילפא והוין ד' ראשין מצילאי עד מלעי ומתלעי לתתאי הוי חד וסימנך ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. ועביד בכל נפירא הדא נקובתא מפיתחא לפיתחא וה"ל ארבע נפירין התגן *) תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני ומייתי קילפא קבה דמן בהמה טהורה אבל דטמאה אסיר. דתניא עורות של תפילין בין לכתיבה בין לתפירה בין עורות נבילות בין עורות טריפות בין בגויל בין בקלף ובלבד שיהו עבודין כהלכתן. במה דברים אמורים בעורות הנאכלים בתיין. ומחפא להאי אמא בקילפא וחייט ליה עד דמייבש טובא. ומפיק ליה להא ואייתר קילפא בטייא. ויכתוב הני ד' פרשיות דאמיר רבנן בקלפא ומהדר ליה סופא (סופא) לאפה ומצוי פרשתא דקדש לימיניה בביתא קמא ופרשתא דשמע ליה והיה כי יביאך בביתא תנינא ופרשתא דשמע בביתא תליתאי ופרשתא והיה אם שמוע בביתא רביעתא. אמר אביי אי כתביה בגויל שפיר דמי ואי לא לכתבינהו בקלפא לאפי בישרא ובגויל לאפי שערא. [מנחות דף לד.] ואמר רב יהודה אמר רב כל אות שאין גויל מקיף לה מארבע רוחותיה פסולה ההוא לאפרושי בעלמא דתנן וחכ"א צריך שיהא בין אות לאות כמלא חוט השערה והלכה כוותיה דאביי. ואי הוי איפכא פסולה. וכן במזוזה וכן בס"ת ובעי למכרך קימעי בשערי דתורא כי היכי דלא ליטנפו ומיפתחי. ואידך נמי דלידכור לעגלא דלא ליחטי [ד] כדכתיב המעט לנו עון פעור. וליכרוך עליה קילפא או שולפא ובעי למתפר להו בגידי דאמר רב פפא ובתפרן ובאלכסונן [שם לה.] וא"ד בגידי שור איבעי להו תפר להו בגידי בהמה דקה מהו פלוגתא היא ולא איפשיטא לן. וענין דלא איפשיטא לן עבדינן לחומרא. וא"ד משמיה דרב יוסף מותר. ותריסר תפירי ליהוו בהון [ה] לבר מדנפק ועייל. ואמר רבא אי הוו עשרה לא הוי פסולה מ"ט [ו] דמדשקלה מלכא ושמשא אשתיור עשרה. א"ר פפא משמיה דאביי אי הוו ארביסר שפיר דמי דכד מוספת מנשה ואפרים הוי להו ארביסר. ובעי דליגור בקילפא דביתא טרת דשי"ן דימינא תלתא רישין ודשמאל ד' רישין. אמר אביי אי הוי [ז] איפכא פסול. ומאן דכתב תפילין או מזוזה או ס"ת בעי למידק להו בחסירות ויתירות. ולא יכתב להו אלא מאן דהוי במצות דכתיב [ח] וכתבתם וקשרתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה [וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה] אמר רבא כל אלפא ביתא דאתוותא [ט] דתגי דהוי בתפילין עשרים וחמש ואלו הן ח"ן ו"ס ש"י ל"מ ע"ת בפרשת קדש בפ"ר הז"ס א"ך ד"ק חכ"ה ע"ט בפרשת והיה כי יביאך. **) ודמזוזה שעטנ"ז ג"ץ שבעה בפרשת [שמע] והיה אם שמוע. וזהו פירושן [י] ח"ן דחמץ ד' ד' תגי ו"ס דהיבוסי ג' ג' תגי למ"ע דלמען ד' ד' תגי [כ] ת' דתורת ג' תגי [יצחק חסר יו"ד] ב' דיצחק פ"ר דפטר ג' ג' תגי [הז"ס דהזכרים ג' ג' תגי] א"ך דישאלך ד' ד' תגי ד' דיד ק' דהקשה ג' ג' תגי ח' דלשלחנו ד' תגי כ"ה דידכה ג' ג' תגי ע"ט דלטוטפת ה' ה' תגי שעטנ"ז ג"ץ ש"ע דשמע ע"ט דלטוטפת ד' ד' תגי נ' דלנפשך ז"ו דמזוזות ג' דדגנך ץ' דהארץ ג' ג' תגי: אמר רבא כל תפילי דלא בדיקי בהנך אתוותא פסולי והני פרשיות דאמרינן לכתוב להו בהדי הדדי ולשוינהו בדריסא ואי איגם דוקנא הוא כתב להו שלא מן הכתב וכן במזוזה. הכא לא בעי סרטוט והתם בעי

*) מנחות דף לה. ושם איתא תניא. **) בש"ר שעם האלפסי הגי' שעטנ"ז ג"ץ במזוזה וה"פ והשאר ליתא.

רש"י ור"י. שנאמר בכן פאר. כדלקמן ואבל לאו בר פאר הוא וכשמתפאר מראה בעצמו שאינו אבל. מדאמר ליה רחמנא ליחזקאל כו'. דקאמר ליה רחמנא הנני לוקח ממך מחמד עיניך במגפה וגו' האנק דום מתים אבל לא תעשה לא תתאבל עליה פארך חבוש עלך ראשך שלא כדרך שאר אבלים לפי שאני עושה אותך אות ומופת לישראל שכך עתידים למות מתיהן ואין איש מתאבל עליהם אלמא אבל אסור בתפילין: וה"מ ביום ראשון. דעיקר מררא חד יומא כדכתיב ואחריתה כיום מר. **ל פטורין** מן התפלה. דבעיא כוונה: ומן התפילין. משום דשכיחא שכרות וקלות ראש: וחייבים בקריאת שמע. דמצות כוונתו אינו אלא בפסוק ראשון ויכולים ליישב דעתן שעה קטנה כדי לקרות פסוק ראשון: משום ר' שילא אמרו חתן פטור מק"ש. דטריד ושאר בני החופה חייבים ולית להו להני תנאי העוסק במצוה פטור מן המצוה: תגריהן. הלוקח מהן כדי למכור ולהמציאן לצריך להם: מוכרי תכלת. לציצית: **לא ואינה** ניקחית אלא מן המומחה. הואיל ואין לה [בדיקה] אין לוקחין אותה אלא מן המומחה שיודע שקלא אילן אסור: תפילין יש להן בדיקה. אדם יכול לבודקן אם דקדק בהן בחסירות ויתרות אם לא, ואעפ"כ אין ניקחים אלא מן המומחה שיודע שצריכים עיבוד לשמה: וניקחין מכל אדם. דליכא בהן עיבוד לשמן: נבדקת. שמא נרקבה או נגנבה: **סליק הלכות תפילין**

דברי חמודות

שמואל בר חפני דרבנן קשישי בשעת תפלה הוו מנחי להו והא לא איירי במכילתא: (קיז) וכן מנהג בשתי ישיבות. ועי' לעיל סעיף ע"ט גם בפ' בתרא דתענית סי' ל"ו: (קיח) **בר"פ** אלו מגלחין מודה ומצורע איבעיא לן מה הן בתפילין ולא איפשיט. וכתב הב"י ס"ס ל"ח שכתוב בעיטור דאסור ע"כ ותמיהני דלא השגת על מקומו שבטור י"ד דהתם סי' שפ"ד מכר מחלוקת בדבר וגם שם בב"י אשתמיטתיה שלא כתב מאן נינהו הנהו י"א דאסור שזכר בטור ונראה לי שהיה לו לומר שהן דברי העיטור שזכר בא"ח סי' ל"ח וגם בי"ד כתוב בטור דאסור והרי"ף והרא"ש פסקו לקולא וכתב בי"י דנראה כן מדברי הרמב"ם בפ"ז מהל' ת"ת והיינו לפי שלא מנה לה באסורי המנודה וכך נמשך בשו"ע דלא מני לה באיסורין וא"כ דבריו סותרין זה את זה דבשו"ע י"ד מתיר ובשו"ע א"ח אסר ורמ"א גם רמ"י ז"ל לא הרגישו בזה וגם במצורע נראה מדברי הרמב"ם פרק עשירי מהלכות טומאת צרעת דמותר בהן: (קיט) מן התפילין. פרש"י משום דשכיחא שכרות וקלות ראש ונראה לי דלפי זה דווקא בבית המשתה של החופה בשם שותין ומשתכרין [?] או בבית אחר הייבין: (קכ) **רבי** שילא אומר כו'. החתן פטור וכתב רבינו שם בפ"ב דסוכה ס"ס מ"ה דהלכה כרבי שילא דאמר החתן פטור מק"ש: (קכא) **פטורים** מק"ש כו'. שהיה אומר העוסק במצוה כו' וכתב הב"י סימן ל"ח וז"ל ונ"ל דבשעה שהן עסוקים במלאכתן דוקא קאמר שלא יפסיקו ממלאכתן כדי לעשות מצוה אחרת אבל בשעה שאינן עסוקים במלאכתן הרי הן כשאר כל אדם וחייבים בכל המצות וכמ"ש שם התוספות והרא"ש והר"ן גבי הא דתנן שלוחי מצוה פטורים מן הסוכה ולפי מה שכתבו הם ז"ל שם היינו דוקא כשהוא בענין שאם יניחו תפילין או יקראו ק"ש או יקיימו אחת מכל המצות תבטל המצוה שהם עסוקים בה כגון שאדם א' רוצה לפרוש כיס או בציית עכשיו ורוצה לקנות תפילין או תכלת וא"א לו להמתין עד שהסופר או התגר יקיים המצוה הבאה לידו אבל אם אפשר לו להמתין יעשה הסופר או התגר מצוה הבאה אם היא מצוה עוברת ואח"כ יחזור לכתוב ספרים תפילין ומזוזות או למוכרן וכ"כ רבינו ירוחם (ג"כ) על ברייתא זו ודוקא כשמתבטלין ממלאכתן בשעה שיתעסקו במצוה אחרת אבל אין כן דעת הר"ן שהוא כתב שם שהעוסק במצוה פטור מן המצוה אע"פ שהוא יכול לקיים את שתיהן לפי שכל שהוא עוסק במלאכתו של מקום לא חייבתו תורה לטרוח ולקיים מצוה אחרת אע"פ שאפשר ומיהו מודינא דהאי שכל שאינו צריך לטרוח כלל אלא כדרכו במצוה ראשונה יכול לצאת ידי שניהם ומהיות טוב אל יקרא רע ע"כ וכדברי הר"ן כתוב שם בהגהת אשר"י בשם א"ז והאפשר לומר דלא פטרה ברייתא זו לכותבי ספרים כו' אלא ממצות המתם כל היום אבל בשעת ק"ש ותפלה חייבים הם לבניהם כדי לקבל עליהם עול מ"ש וכ"כ הר"ר יונה אהא דפטר במכילתא לקורא בתורה מן התפילין כדלעיל סעיף קט"ו עכ"ל הב"י וכפי דברי עצמו סתם בשו"ע ורמ"א הגיה עליו לדבריו של הר"ן וא"ז: (קכב) **במ"ש** לפנים. ושם בסוף שימושא רבא נחלק עליהם בזה וכן כל הפוסקים השמיטו לדבריהם הללו: (קכג) **מי** שלקח ממי שאינו מומחה כו'. בודק ממנו תפלה אחת כו' וכ"כ רבינו ירוחם וכ"כ הטור סימן ל"ט אבל הרמב"ם בפ"ב מה"ת כתב וז"ל לקח ממנו מאה קציצות בודק מהם ג' קציצות או שתים של ראש ואחת של יד או שתים של יד ואחת של ראש אם מצאם כשרים הוחזק זה האיש והרי כולם כשרים ואין השאר צריך בדיקה ואם לקחן צבתים צבתים כולם צריכים בדיקה שחזקת הצבתים מהכנים הרבה לקוחים ע"כ וז"ש או שתים של ראש כו' פרושא קמפרש למאי דכתיב דבודק שלש קציצות דהיינו או שתים של ראש כו' ומ"ש ואם לקחן צבתים צבתים כולם צריכות בדיקה היינו לומר (כיון) דכל הצבתים צריכים בדיקה אבל [כיון] שבדק מהצבת שתים של ראש ואחת של יד או איפכא כל קציצות שבאותו צבת בחזקת כשרים וכל דברי הרמב"ם מבוארים ופשוטים בפרק בתרא דעירובין דף צ"ז כתבתי ריש מילין במעיו"ט ותמה הב"י למה השמיטו הפוסקים ואני תמה יותר דהך תוספתא שפסקו סותרת להך דגמרין ובש"ע סתם כהרמב"ם ורמ"י ז"ל כתב ג"כ דיש אומרים כי הא דהתוספתא וכ"כ רבינו בתשובה על המוכר תפילין ואמר שהיו של אדם גדול שהוא נאמן דע"א נאמן באיסורים היכא דלא איתחזק איסורא ומסתמא אותו אדם גדול לא הוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ע"כ: (קכד) **אלא** שאין דומה כו' ומ"מ כתוב באורחות חיים שאם אינו מניחן אלא לפרקים בודאי צריכים בדיקה ב' פעמים בכל ז' שנים וכתב עוד שם בשם רב יוסף גאון במקום שאין שם מי שיודע לתפור תפילין ולבדקם ויש אצלם ישנות יניח אותם בלא בדיקה הואיל ואי אפשר לבדקם ולא לעשותם ואע"ג דמצוה כתקנה לא עביד השכר מצות תפילין איכא ע"כ

מעדני יום טוב

מצרים ואין צריך זכרון אחר מה שאין כן כשהוא עוסק בס"ת ומכל מקום אין דברי בעל העיטור נראין עכ"ל הב"י: [ה] וכיון שהניח וכו' עיין בפרק ואלו מגלחין סימן פ"ד: [ו] וכן מנהג בשתי ישיבות. ובפרק בתרא דתענית סימן ל"ז כתב שאין כן מנהג אשכנז ועיין שם: **ל** [ז] והשושבינים. נראה אשר כעס לו דמצון בספר שופטים מתרגמינן לחבריה דהוו שושביניה: [ז] ר' שילא אומר כו' והחתן פטור. פירש"י מק"ש ושאר בני החופה חייבים ולית להו להני תנאי העוסק במצוה כו' אבל רבינו כתב שם בסוף סימן מ"ה דסברי נמי דהעוסק במצוה פטור כו' ויכול לכוין קא מפלגי עיין שם: [ח] ה"ג בס"א ותגרי תגריהן וכל העוסקים במלאכת שמים לאתויי מוכרי תכלת פטורין: [ט] ומכל מצות כו'. כתבו התוספות דמאי דאיצטריך למיהדר הני אגב דאתחבינהו בברייתא קמייתא: [י] **שהיה** אומר העוסק במצוה פטור. וכתב רבינו שם סי' מ"ג דתימה אם יכולין לקיים את שניהן אמאי פטורים ומסיק דמיירי בכה"ג שאם יחזור אחר מצוה אחרת יתבטל ממצוה זו ועיין בדברי חמודות: [כ] **ומסתברא** דהלכתא כרב הונא דמצוה דגופא עדיף וגם כו'. דבלאו הכי ודאי שמואל גדול מרב הונא כדמוכח בכמה דוכתי שכתבו התוספות בפ"ק דחולין דף י"ג אדמשמע התם איפכא דבעא מיניה שמואל מרב הונא ואע"ג דכתבו דתרי רב הונא הוו ככבר הקשו ג"כ על זה מ"מ מן הסתם היכא דאיכא שמואל ורב הונא אזלינן אחר הרוב שהוא רב הונא הקטן משמואל ובירושלמי מייתי סייעתא לשמואל מברייתא תפילין שבלו עושין מהם מזוזה מזוזה שבלתה אין עושין תפילין למה שמעלין בקדש ואין מורידין וכתב הב"י ס"ס ל"ח דאין לתמוה על רבינו היאך דחה סייעתא דברייתא בסברא בעלמא דהא סייעתא לאו כלום הוא משום דהכי ברייתא אתיא דלא כהלכתא דבפרק הקומץ תניא איפכא ספר תורה שבלה ותפילין שבלו אין עושין מהם מזוזה לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה עכ"ל: [ל] **התכלת** אין לה בדיקה. ומפרשינן בגמ' דיכולין לבודקה ומאי אין לו בדיקה דקאמר אטעימה ומייתי לה רבינו בהלכות ציצית סימן ע"ז והא דאינה נקחית מכל אדם כתב הרמב"ם בפ"ב מהלכות ציצית דחוששין שמא נצבעה שלא לשמה ורש"י מפירש לענין קלא אילן לפום מאי דס"ד בגמ' דאין לה בדיקה אם היא תכלת או קלא אילן הוא שפירש כן וכן כתב רש"י על אין לה בדיקה קס"ד כו' ואני לא רציתי להעתיקו בכאן כיון שאין המסקנא כתובה לפנינו פה: [מ] **ואינה** נקחת אלא מן המומחה. והא דמכשירין המוצא חוטי תכלת בשוק פרק המוצא תפילין משום דרוב מצויין אצל תכלת מומחין הן וכהאי גוונא אמר גבי שחיטה תוספות: [נ] **ספרים** ומזוזה יש להן בדיקה ונקחים מיד כל אדם. וכך העתיק עוד רבי' לקמן בהלכות ציצית סי' ע"ז ובגמרא לא גרסינן הכי אלא גרסינן תפילין ומזוזות בהדדי וכך היא הגירסא ברי"ף הלכות ציצית ויש בגמרא חסרון הניכר וכך צריך להיות כמו שהוא ברי"ף תפילין ומזוזות יש להן בדיקה ואין נקחין אלא מן המומחה ספרים יש להן בדיקה ונקחין מיד כל אדם וכן נראה בקיצור: [ס] דס"ת בעי עיבוד לשמה. אבל מזוזה לא מצינו דבעי עיבוד לשמה כמו שכתבתי בהלכות מזוזה סימן ו' דזהו טעמו של הרמב"ם שאינו מצריך עיבוד לשמה למזוזה ואלא מיהת קשיא לי לגירסת הרי"ף שכתבתי לעיל דלגירסתו אף מזוזה אין נקחית מכל אדם ותקשה א"כ איפכא דהא מזוזה לא בעי עיבוד לשמה ודרכו של הרמב"ם ע"פ הרי"ף בכל מקום מלבד מקומות מעטים ויש לנו א"כ מן הסתם לפרש דבריו שיהו מסכימים עם דברי הרי"ף ודקדקתי בהלכות תפילין ומזוזה של הרמב"ם ולא מצאתי שכתב שאין נקחין אלא מן המומחה ולא כתב אלא להא דבפרק המוצא תפילין שלוקח מן השוק דכתב רבינו לקמן בסמוך ומזה נראה לי דס"ל להרמב"ם דהא דתניא דאין נקחים אלא מן המומחה אינה הלכה אפילו בתפילין כיון דאשכחן בריש פרק המוצא תפילין דהמוצאן מכניסן זוג זוג אע"פ שלא בדקן והשתא אפשר לומר דאע"ג דלפי הברייתא שאין מזוזה נקחת מכל אדם בעית עיבוד [illegible] ...יכה עיבוד לשמה לא אדחייה מהלכה ולא היו מהדרין למוכר תפילין שיכניסן כיון שלא בדקן: [ע] **בודקן** אחת [illegible] ...תים של ראש ואחת של יד ומוקמינן לה דזבין מחד גברא ובעי דמתמחי בשל יד ובשל ראש ועיין בסמוך התוספתא דע"ז: [פ] **התם** כשלוקחן בדיעבד גרסינן וכתבו התוספות הקונטרס צריך לפרש דבדיעבד לא חיישינן: [צ] **וכן** ברביעי. כך הוא בתוספתא וקצת קשה דהא לא קאמר אלא שנים או שלשה למדים ועוד קשה כיון דאתחזיק בשלשה רביעי נ"ל והתוספות לא העתיקו וכן ברביעי וגם בקיצור ובטור סימן ל"ח השמיטו אבל נ"ל לקיים הגרסא דהכי מסקינן בפרק המוצא תפילין דכי הוו צבתים אין מחזיקין מאחד על חבירו וצריך לבדוק בכל צבת וצבת לפי שדרך ליקח צבת מאיש אחד וצבת מאיש אחר (לשון צבת כמו שול השולו מן הצבתים) ומסקינן נמי דמשום הכי אפילו כי בדק מג' צבתים לא סגי ואפילו רביעי וחמישי נמי דהכי נמי הך התוספתא אע"ג דבריתא לא קתני אלא שנים שלש מכל מקום מסיק בסיפא דזבן ארבעה אם היו יותר מג' והוא הדין לה' וו' אם היו כל כך: [ק] **מגיד** שצריך לבדוק וכו'. דסבירא ליה בחוקת תפילין הכתוב מדבר תוספות ועיין לעיל סימן ע"ו: [ר] **ביומא**. פרק קמא דף י"א ומייתי לה רבינו בהלכות מזוזה סימן ע"ו: [ש] ה"ג בספרים אחרים שמא נתקלקל הכתב או בלה הקלף: [ת] **במזוזה** לא גרס בס"א: [א] **מקומה** בסף והזרם והמטר גרס בספרים אחרים:

שמושא רבא [ב] ה"ג בס"א תרין אצבעי בתרי אצבעי על תרין אצבעי ואי הוי: [ג] נ"ל דה"ג ואפיל ביה ארבע נפירין: [ד] **בדכתיב** המעט לנו [את] עון פעור גרס וצ"ע מאי מייתי לאייה מהך קרא להך מילתא ורמ"י ז"ל סימן ל"ב סעיף מ"ד כתב כדי שיזכור מעשה עגל ולא יחטא עוד וגם שיהיה מצות תפילין כפרה על אותו מעשה אבל לא הועברו ממנו ע"כ וגם זה דוחק: [ה] **לבר** מדנפיק ועייל. פי' בס"ה מלבד תחיבות הראשונה שתוחב המתע בעור התחלת התפירה היא איזה מן הצבון ול"כ המרדכי בשם ר"ש ובסדר תיקון תפילין אכתוב פי' אחר בשם רבינו: [ו] **דמדשקלת** מלכא ומשחא. נ"ל דיהודה הוא כנגד המלך ולוי כנגד משחא שהלי הם נתונים לעבוד עבודה: [ז] ה"ג בס"א איפכא לא הוי פסול: [ח] **וקשרתם** וכתבתם גרס: [ט] ה"ג בס"א דתגי הוי בתפילין שבע דמזוזה ועשרים וחמשה דתפילין ואלו הן: [י] ה"ג בס"א ח' דחמץ ד' תגין ו"ס דהיבוסי ג' תגי ש' דאשר ס' תגי ו' דלוי ג' תגי: [כ] **ה"ג** ת' דתורת ג' תגי יצחק חסר יו"ד ב' דיצחק ג' תגי פ"ר דפטר ג"ג תגי סז"י

תפארת שמואל (א) או בלה הקלף. ואני אומר שיש להסתפק הסברא דמרוב נדעד ומשום נתקלקל נו יותר סליק הלכות תפילין הנמצאים במשנה ובגמ' דידן. ועתה אכתוב לך חידושים בהלכות תפילין ע"ש גאון ז"ל ונקרא שימושא רבא:

בעי שרטוט. ובעי דליפשו רצועה עד דמטא לכריסא מן ימינא ולחדיא מן שמאלא. וליצור ליה דמות דלי"ת. מעייף דתרתי רישין דרצועה בהדי הדדי ומעייל חד בגו חד וריסא דהאי בעופתא דהאי [וריסא דהאי בעופתא דהאי] ולהוי כמין דלי"ת. (א) דא"ר יעקב א"ר יוחנן קשר של תפילין הלכה למשה מסיני ולהוי הנך רצועות אוכמיתא דתנן רצועות שחורות הלכה למשה מסיני ודדרעא אי טולה [ל] חד נפירא באצבע דקאי בארבע אפירו ולכתוב לפרשיהא לכולהו לחד ומשוי להו בגוה וליצר ברצועה דמות יו"ד ובעי דלמטו רצועתא כדקטיר בדרעא עד אצבעתא גווייתא ותנן שיעור רצועות תפילין של יד עד שיגיע לאצבע צרדה. ואם החליף פרשיות של תפילין זה בזה בהיפך פסולין. ואם נפסקו ג' חוטין בתפרן פסולין. וצריך למיבדק להו כל ז' שנים תרי זימני: וכדעייל לבית הכסא [ם] מעייל בהו באוכנא ועייל וכדמהדר להו מתנח בדרעא ומברך אקב"ו להניח תפילין והדר מתנח לדרישא ומברך אקב"ו על מצות תפילין. וכדחלין להו חלין לדרישא והדר דדרעא. שח בין ברכה לברכה מברך שתים. אמר רבא אסור לתלמיד למיחלץ תפילין קמיה רביה דכתיב וירם יד במלך [סנהדרין דף קא:] (קכה) וא"ר יוחנן שחלץ תפילין לפניו. מאי תקנתיה. לכרוך רביה ברישא והדר כרכיה תלמיד והכי עבדי תלמידי דר"ג: אמר רבא לא כשר לאחותי תפילין אלא למאן דקרי תורה נביאים וכתובים. תורה במאי בספר בראשית פסוק אחד [נ] בנביאים בשמואל פסוק אחד [ס] בכתובים בספר תהלים פסוק אחד בתלמוד תמאני מתיבתא מנ"ל דתנן שמואל הקטן אומר בן חמש שנים למקרא בן עשר שנים למשנה בן י"ג למצות. אמר אביי והוא דידע לתרגומי בכולה דכתיב ולמדתם אותם ושמרתם אותם אם אין למידה אין שמירה ואם אין שמירה אין למידה. אמר רבא [ע] כל המניח תפילין ומתעטף בציצית וקורא ק"ש ומתפלל מובטח לו שהוא בן העוה"ב. אמר אביי מערב אני בו שאין גהנם שולטת בו ואמר רב פפא אף אני מיערב בו שכל עונותיו נמחלין לו וכל הקורא ק"ש בלא תפילין [פ] כאילו מעיד עדות שקר בעצמו [ברכות דף יד:]. אמר ר' יוחנן גדולה מצות תפילין יותר מן התפלה שזה תיקון חכמים וזה תיקון היוצר. ומודים חכמים לר' יוחנן ואמר רבי יוסי יהא חלקי עם קושרי תפילין וקוראין ק"ש ומתפללין בחמה ע"כ: [צ] ואנן תמיהנו טובא על שמושא רבא דכתבי הכא מיהו כתבינן ליה הכא כדאשכחנא יתיה בנוסחאות עתיקי אע"פ שיש בו קצת הוראות נכונות ומינייהו טעות (ב) ומינייהו אין הלשון שלו מכוון כלל שיש בו טעיות הרבה לע"ד בלשון ולא (ג) ידעי אי אסדרא יתיה רבוותא קמאי או אפשר דאסדר יתיה חד מן תלמידוי דרבוואתי קמאי (כ"ל) על שמם ולא דקדקו בלשונם וטעו במקצת הוראותיו או אולי הכי ליסנא דלא דייקי ביה טעות סופר הן [ק] כגון מקומות שיש בהן הרבה דתנן על מה שאמר בגמרא. כגון הא ונהוג הנך רצועי אוכמייתא דתנן רצועות שחורות הלמ"מ ומימרא היא בפרק הקומץ [דף לה.] אמר רבי יצחק רצועות וכו'. וכן נמי בתחילתו אמר רבא האי מאן דבעי למיעבד תפילין מייתי אטא טבא וכו' והאי מימרא לא אשכחא בשם רבא בכולי גמרא ולא אפשר [ר] למהוי בשם חכם מחכמי התלמוד דלא הוי קבוע בגמרא או בהגדה ואפשר דבעי [ש] למהוי האי [דכתב] אמר רבא כגון רבה דיליה כלומר על שם הרב שלמדו האי שמושא ולא על שם רבא שהוזכר בתלמוד. וכן מצינו טעות בהאי שמושא שאין לסמוך עליו כלל. ומה שכתב ומשויא פרשה דקדש דימיניה בביתא קמא ופרשה דסמיך ליה והיה כי יביאך בביתא תנייתא ופרשה דשמע בביתא תליתאה ופרשה דוהיה אם שמוע בביתא רביעתא. (ד) (כ"א אמאי כתבי אגויל ואמר אביי נמחק וכן לקמן) אמר אביי ואי כתבינהו אגויל שפיר דמי. והאי מילתא טעותא רבה הוא. (א) דהא סידרא דכתיבתא הוא אבל סדר הכנסתן בנרתיקן שמע בבית ראשון [ת] לצד ימין המניחן בראשו והיה אם שמוע בביתא שני סמוך לו והיה כי יביאך בבית שלישי קדש בבית רביעי ואפשר דהוי טעות סופר. וכן נמי מאי דכתיב אמר אביי [א] אי כתב בגויל שפיר דמי [וכו'] האי מימרא ליתא כלל. וכן מה שכתב בשם רבא לא כשר לאנוחי תפילין אלא למאן דקרי תורה נביאים וכתובים וכו' והאי מימרא ליתא בכולי תלמודא ולא אשכחן ליה כלל. ואיכא נמי [ב] מאן דבעי מימרא שגם הוראה זו עיקר דהא קיימא לן [סוכה מב.] דכל בר ישראל שיודע לשמור תפילין חייב בחנוכן. ומה שכתוב בתלמודא [ג] תמאני מתיבתא מנ"ל דתנן שמואל הקטן וכו'. ה"פ [ד] דכיון שהוא בן עשר מתחנך למשנה ודאי כשהוא בן י"ג כבר קרא בתלמוד ח' מתיבות [ה] (ב) כמו אנן מתנינן תליסר מתיבתא בעוקצין (ברכות דף כ.) [ו]:

ועתה אסדר בקיצור [ז] תיקון תפילין וכתיבתן והנחתן בבתים וברכתן

העושה תפילין יתקן דפוס של עץ או של מתכת [ח] שיהא מרובע ברבוע גמור ובאלכסון. ולא נתפרש בתלמוד שיעור לאורך ולרוחב ריבוע ד' הבתים [ט] (אך) [אף] שכתוב בשמושא רבא שיהא ריבועו אצבעיים על אצבעיים ולא נהגו העולם כן ור"י דקדק מהא דאמרינן דמקום הנחת תפילין (היינו) ממקום שמתחיל השער עד סוף המקום שמוחו של תינוק רופס דהיינו גובה ש"ר כדפרישית לעיל (סימן יט) ואמר בפרק המוצא תפילין (דף צה:) ופרק כל הצלמים (דף מג.) מקום יש בראש להניח שם שני תפילין ואמר (בעירובין) [בערכין]. (פ"ק דף ג.) ופ"ב דזבחים (דף יט.) שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם היה מניח תפילין ואמר בפרק במה אשה (דף סג:) דציץ רחב ב' אצבעות ומונח במקום תפילין ואמר בפרק המוצא תפילין (דף צה.) מכניסן זוג זוג משום דמקום יש בראש להניח שם ב' תפילין ולא התירו להציל אלא דרך מלבוש ובמקום תפילין. ומכל הלין יש לדקדק דשיעור רחב תפילין הוי לכל הפחות יותר רחב מאצבע שאם לא היו רחבים אלא אצבע א"כ יש מקום בראש להניח ג' תפילין כי הציץ היה רחב ב' אצבעות ומונח במקום התפילין ועוד נשאר מקום לתפילין וא"כ למה בניתו שמכניסן זוג זוג ולא שלש שלש. אלא ודאי שיעור רחבו יותר מאצבע הילכך אין מקום לשלשה תפילין. וטעמא דשמושא רבא כיון דאמר מקום יש בראש להניח ב' תפילין וציץ היה רחב ב' אצבעות ומונח במקום התפילין ושערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין משמע אותו מקום של תפילין היה אצבעיים כרחב הציץ. והאידנא מה שאין עושין הבתים רחבים [שתי אצבעות] היינו לפי שהתיתורא והמעברתא רחבים ואם היו הבתים רחבים ב' אצבעות מלבד התיתורא והמעברתא לא היה מקום בראש [י] להניח שם שני תפילין הלכך נהגו לעשות רוחב ואורך הבתים בלא שיעור וגם גובהן. וחוקק בדפוס שלש חריצין עומקן כפי רוחב הפרשיות כדי שיגיע חריץ למקום התפר: ולוקח עור דק מבהמה [כ] או חיה טהורה או נבילה או טריפה שיהא מעובד לשמה ומרככו ומרטיבו במים ונותנו על הדפוס ומכניסו בחריצין. עד שיתייבש ויתקשה. ובעודו לח יעשה כמין שי"ן בולט מקמטי העור אחת מימין ואחת משמאל [ל] ומימין הקורא יעשה לה ארבע ראשין ומשמאל הקורא שלש ראשין כשאר כל שי"ן. ואחר שיתייבש ויתקשה אותו עור יפה יוציא את הדפוס וישארו כמין ארבע בתים. והשיני"ן ימשוך למטה עד שיגיע חריץ השיני"ן ותתתיכן עד מקום התפר. והעור של דפוס יניח ארוך מצד האחד ויכפלנו על פי הבתים ויתפרנו על (ס"א עם) העור שנשאר משלשה צדי הבתים עובר מכל צד. והוא הנקרא תיתורא רחב כמין דף של גשר. ובאותו עור הדפוס שהניח ארוך מצד האחד יעשה גם המעברתא. ויחתוך המעברתא משני צדדין שלא תהא רחבה כמו התיתורא כדי שיהא ניכר הריבוע של התיתורא. ובאותה המעברתא עוברות הרצועות ועל שם כן נקרא מעברתא על כי הרצועות עוברות בתוכה מצד זה לצד זה. ויש שלוקחין עור אחד עב וחזק וכופלין אותה לשנים וחותכין בכפל העליון נקב מרובע כדי ריבוע הבתים ומכניסין בו הבתים והנשאר בעור הדק [של הבתים] מד' רוחות (של הבתים) פושטין אותה הנה והנה ובין ב' הכפלין של העור העב ותופרין אותו עמהם והוא הנקרא תיתורא ומאותו עור העב עושין גם המעברתא וטוב והגון לעשות כן כי מחמת שהוא עב וחזק מתקיים בו מושב התפילין והתפרן ורבוען. ויקח קלף של עור בהמה טהורה או חיה טהורה ואף מנבילה וטריפה שיהא מעובד לשמה ושלא יהא בו נקב שאין הדיו עובר עליו ויכתבו על הקלף במקום בשר. ובתחלת הכתיבה יאמר אני כותב תפילין הללו לשם קדושת תפילין ומלבד זה יכתוב כל האזכרות לשם קדושת השם. ויכתוב ארבע פרשיות שבתורה שנזכר בהן מצות תפילין · פרשת קדש לי כל בכור עד למועדה מימים ימימה וכתב בה לאות על ידך ולזכרון בין עיניך. ופרשת והיה כי יביאך עד כי בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים ופרשת שמע עד ובשעריך ופרשת והיה אם שמוע עד על הארץ [מ] ובאלו ג' הפרשיות כתוב בהן ולטוטפת. (קכו) [נ] וצריך שיכתבם בימינו ואף אם הוא שולט בב' ידיו. ואם הוא איטר שמאל דידיה ימין הוא לו. וצריך שידקדק בחסירות ויתירות שאם יחסיר או יתיר אות אחת הרי הן פסולין נמצא המניחן מברך בכל יום ברכה לבטלה וגם שרוי בלא מצות תפילין נמצא עונש הסופר מרובה. (קכז) לכך צריך שיהא מאד ירא שמים וירא וחרד [ס] לדבר השם המתעסק בכתיבת התפילין ובתיקונן (קכח) וכל פרשה ופרשה אחר שיכתבנה יקראנה היטב היטב בכוונת דקדוק פעמי' או שלש [ע] ויחזור ויקראנ' קודם שיתננה בתוך ביתה. (קכט) ואם ייתר אות אחת יש תקנה שיגרור אותה. אבל אם חסר אין תקנה כי אין תולין בתפילין נמצא כתיבתן שלא כסדרן ואמר במכילתא כתב שלא כסדרן יגנזו. וגם צריך לדקדק בתיקון גוף האותיות כאשר ביארתי למעלה (הל' ס"ת סי' י"ב) וגם שתהא כל אות מוקפת גויל מכל עבר (קל) ואם אות נוגעת בחבירתה

יגרוד

(א) מנחות דף לה: ושם איתא אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב. (ב) ס"א ומיהו. (ג) ס"א ידענא. (ד) [נ"ל מתיבתא אמר אביי עד והאי נמחק כי כל זה הביא לקמן בסמוך].

מעדני יום טוב

הז"ס דהזכרים נ"ג תגי א"ך דישאלך ל"ד תגין ד' דיד ה' תגי ק' דקפסה ג' תגי פ' דלפלתו ט' עיין לקמן בסדר תיקון תפילין: [ל] ה"ג בס"א חד נפירא באצבע דקאי בארבע אפיה ולכתוב לפרשייתא כולהו כחד ומשוי: [מ] ה"ג בס"א מעייל להו באווני ועייל: [נ] ה"ג בס"א בנביאים במאן בספר שמואל: [ס] ה"ג בס"א בכתובים במאן בס' תהלים: [ע] ה"ג בס"א מערב אני בו שכל: [פ] כאילו מעיד עדות שקר בעצמו. עיין לעיל סימן כ"ח: [צ] ואנן תמהנו טובא כו'. בס"א גרסי' הכי וכתב עליו הרב הברצלוני תמיהני טובא כו' וכן נ"ל מדכתב דטעותא הא דכתב בסדר הפרשיות ורבינו לעיל סי' ה' הביא ראיה ממנו לפרש"י: [ק] ה"ג בס"א כגון מקומות הרבה שאומר בהן דתנן: [ר] ה"ג בס"י למיהוי מימרו בשם: [ש] ה"ג בס"א האי דכתב אמר רבא כמו רבה דיליה: [ת] צד ימין גרס בס"א: [א] ה"ג בס"א אי כתבינהו בגויל: [ב] ה"ג בס"א מאן דבעי למימר שגם הוראה זו אינה עקרית דהא: [ג] תמניא מתיבתא גר' בס"א: [ד] ה"ג בס"א דכיון דכשהוא בן עשר הוא מתחנך: [ה] כמו אנן מתנינן גר' והוא בפ' מי שמתו דף כ' ופרש"י בתליסר מתיבתא בשלשה עשר פנים יש בינינו משנה וברייתא ונדרים ומסכת עוקצין גם היא בשלשה עשר פנים כגון משנת ר' ור' חייא ומשנת בר קפרא ולוי ותנא דבי שמואל הכי אמרי' במסכת נדרים ר' מתני הלכתא בי"ג פנים עכ"ל והתוספות כתבו תליסר מתיבתא י"ג ישיבות יש בנו בקיאים ותליסר לאו דוקא אלא לשון הרגיל בגמ' כמו תליסר זוזי פשיטי ורש"י פי' בע"א ע"כ: [ו] בס"א גר' ע"כ דברי הרב הברצלוני ועתה אסדר וכו' וכן נכון לגרוס מהטעם שכתבתי לעיל ולקמן גבי התגין השיג רבינו ג"כ על השימושא ע"ש:

סדר תיקון תפילין [ז] ה"ג בס"א בקיצור סדר תיקון: [ח] **שיהא** מרובע ברבוע גמור ובאלכסון. כלומר לערך אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא כ"י סימן ל"ב:

[ט] **אף** שכתוב בשמושא רבא שיהא רבועו אצבעיים כו'. ועיין מה שכתבתי בשם התוס' לעיל סימן ה': [י] ה"ג בס"א להניח שני תפילין וחזינן בפרק המוצא תפילין דעם התיתורא והמעברתא יש מקום בראש להניח ב' תפילין הלכך נהגו: [כ] ה"ג בס"א או חיה טהורה ואפילו מן נבילה: [ל] **ומימין** הקורא. פי' העומד לנגדו טור סימן ל"ב: [מ] **ובאלו** ג' פרשיות כתוב בהן ולטוטפת. כלומר ולפיכך כותבים אנו הפרשיות בתפילין ולא הוצרכתי לפ' זה אלא שראיתי להרב הב"י ס"ס ל"ז דשגגה יצאה מלפניו ז"ל כאילו רצה רבינו לומר שלכתוב בהן ולטוטפות מלא וי"ו ומשום כך הגיה בלשון רבינו ע"ש ואינו ענין כלל כמבואר לכל מבין אלא שהוא ז"ל כאשר כך כתוב ולא הבינה אהיכא קאי: [נ] **וצריך** שיכתבם בימינו. דהכי הוא דרך כתיבה וכדאמר לעיל מה כתיבה בימין כו' ועי' מ"ש בשם רמ"י בד"ה הל' ס"ת סעיף כ"ב: **ונמצא** גרס בס"א: [ס] **לדבר** השם. וכן העתיק הטור ובס"א לכבוד השם וגי' הספר יותר נכונה: [ע] **ויחזור** ויקראנה קודם שיתננה בתוך ביתה. כדי שלא תתחלף לו פרשה בפרשה כ"כ סי' ל"ב בשם הר"י אלכנדרני: **שיגרוד** גרס: ה"ג דנמצא כתיבתן

דברי חמודות

ע"כ: (קכה) **וא"ר** יוחנן שחלץ תפילין לפניו. פרש"י שהיה לו לפנות לצד אחר מפני אימת מלכות ולחלוץ שלא בפניו ועיין לעיל סעיף פ"ח: (קכו) **וצריך** שיכתבם בימינו ואם כתב בשמאל פסול כמו שסתמו הגה' מיימ' וכתבתי לשונם בהס"ת סעיף כ"ב גם ע"ש שי"א שצריך לכתוב בקנה: (קכז) **לכך** צריך שיהא מאד ירא וחרד כו'. ולא כמו שעושין עכשיו כמה סופרים שמניחים נערים המתלמדים לכתוב תפילין כדי שירגילום בכתב ואח"כ רואה הסופר אם נכתבו כהלכתן בחסרותן ויתרותן וסגי ליה בהכי ואח"כ מניחים אותם בבתים ומוכרין אותם ומחשבין להם הסופרים אותו המעות בשכר הלומדים לנער ומראים להם פני היתר לומר הרי אנו בזה כגומלי חסדים עם הנערים העניים ללמד להם מלאכת הכתיבה בחנם שהיא מלאכת ה' אבל אני אומר שיצא שכרם בהפסדם ואדרבה לא טוב המה עושים בעמם כי הנער נער ואין יודע בין ימינו לשמאלו ואין לו שום כוונה בעולם רק הם כמתעסקים בכתיבה ליפות הכתב ולא לשם קדושה ושום כוונת מצוה בעולם והרי עונש הסופר מרובה מאד שמכשיל את הבריות שמניחים אותם התפילין הפסולים ולא עוד אלא כדי להשביח את מקחן יאמר הסופר לכל אני כתבתים ובכוונה כתבתים תיפח רוחם ונמצא של העושים כן ובודאי עתידים ליתן את הדין ולקבל עונשם הרבה מאד ועליהם נאמר ארור עושה מלאכת ה' רמיה וגו' ע"כ יזהר כל סופר ויתרחק מזה וטוב לו עכ"ל רמ"י ז"ל וכתב עוד וז"ל עוד ראיתי להם לסופרים ושמעתי כמה פעמים מפיהם שנפלו בטעות ושבוש א' ואפשר דחד בורות גרמה להם כל זה והוא שאינם מבינים פירוש מה שאמרו חכמינו ז"ל שצריך לכותבן לשמן (כדלעיל בסמוך) והוא שכמה פעמים שמעתי מפי הרבה סופרים שיאמרו ללוקחים מהם התפילין קנה לך תפילין ואכתוב לשמך וכן עוד שמעתי מפי הרבה אנשים שוטים הקונים מהם יעשו למדקדקים וחסידות של שטות ואומרים להם כתוב תפילין לשמי ואקח אותם ממך דמשמע מתוך לשונם זה שהם מבינים לשמן דגבי תפילין כמו לשמה דגבי גט ר"ל דכמו דגבי גט פי' דלשמה שיכתבנו לשם הבעל והאשה כך פי' דלשמן דגבי תפילין ג"כ שיכתוב לשם הבעל הרוצה להניחם ולא ידעו ולא יבינו בחשיכה יתהלכו בפירוש לשמן דתפילין שיכתבם לשם קדושת תפילין והוא ג"כ הטעם של הסופרים שאין מקפידים ומניחים נערים לכותבם והמה מטעים ולו חכמו ישכילו יבינו פירוש דלשמן דתפילין היו נזהרים ומרוחקים מן הטעות והשבושים הללו ע"כ והאי הוא מן הראוי למי שיש כח בידו למנות כותבי התפילין מהוגנים אנשי אמת שונאי בצע בעלי תורה יראי אלהים וחרדים אל דברו בכל עיר ועיר ובכל פלך ופלך כמו שממנים שוחטים ובודקים ולא יאמינו לכל הסופרים שאין כונתם אלא להרויח ממון על ידי כתיבה ותיקון יפה בעשיית התפילין ואף כי גם זה כוונה טובה היתה לייפות המצוה בטייה אין להם כוונת קדושה ג"כ אשר בזה אינם נזהרים עכ"ל: (קכח) **וכל** פרשה ופרשה אחר שיכתבנה יקראנה כו'. וכתב הר"י אלכנדרני וז"ל סופרי תפילין כתבו שצריך לנסות הקולמוס קודם שיתחיל לכתוב הפרשה שלא יהא עליו דיו יותר מדאי ויפסיד וכן יזהר קודם שיכתוב כל שם ושם בתפילין ומזוזה לקרות כל מה שכתב כדי שלא יבואו לידי גניזה על ידו ואחר שישלים הפרשה יקראנה כולה בדקדוק היטב ואח"כ יכתוב פרשה שניה וכן בשניה יבדוק בין כל שם ושם וכשישלימנה יחזור על כולה קודם שיתחיל שלישית וכן ברביעית ולמה יחזור לדקדק ולהגיה כל פרשה אחר שהשלימה מפני שאם ימצא טעות בשום פרשה לא היא לבדה נפסלה אלא כל מה שאחריה ג"כ נפסל על ידו משום דא"כ היו שלא כסדרן ופסולות משום דכתיב והיו בהוייתן יהיו ע"כ ומ"ש קודם שיתחיל לכתוב הפרשה אינו ר"ל תחלת הפרשה דוקא אלא כלומר קודם שיתחיל לכתוב בהפרשה וכתב עוד הר"י הנזכר די"א שראוי להקדים ג"כ פרשיות של יד קודם לשל ראש מפני שמוקדם בפסוק מיהו אם לא הקדים לא פסל ע"כ: (קכט) **ואם** ייתר אות אחת יש תקנה שיגרוד אותה. וכתב הר"י אלכנדרני

דמ"מ יש מתקנים בהם פסולים כגון שכתב תיבה שדינה להיות חסרה וכתב הסופר מלאה שעכשיו אם גרד אותו יתר נתלקה התיבה לשנים ופסולה ואל יקשה לך מוי"ו דאמר דהוא גבי"ע מתפילין הרבה דאיתא בהדיא דמשמע דכשרים הוו התפילין מדמונה או בכלל הרעות שגרם בר הדיא ע"י פתרונותיו ואם איתא מכה היא ליה שמנעו מלהניח תפילין פסולים דהתם הסופר אחר שכתבו מלא סרגים בעצמו שקלקל ומחק היתר וכתב רי"ם דאמר על מקום המחק אמנם אם אירע כאה להפילין אחר שיצאו מיד הסופר לפעמים אפשר לתקן ולפעמים אין להם תיקון כיצד כפרשה ראשונה תמר שאר זכח שדינם להיות חסרים וכתבן מלאים ולא תקנם מתחלה אין להם תיקון אחר כך שנמצאת תיבה נתלקה לשנים ואם ימחק רגל הרי"ש והתורי הבי"ת וידבוק אותם למקום האות שנמחקה פסולים מפני שבמחיקת רגל הרי"ש והבי"ת ביטל צורתן וכשאר וכתב נמצא כתובים שלא כסדרן ופסולים והה"נ למאדך לטטפת מזוזות בבשמע ופרשת והיה אם שמוע נתן הטבה אתם חסר וי"ו הלו וכיוצא בהם אין בהם תיקון כלל אמנם במה שאפשר למחוק היתר ולהמשיך האות הסמוכה לה מבלי שיקלקל צורתה הראשון זה ודאי מותר כגון שהיה התיקון תלוי בבי"ת או בכ"ף או בדל"ת או ברי"ש שאפשר להמשיכן מעט למלאות מקום הגרידה לפי שא"א לגרוד מהאות ההוא כלל אלא להאריכה מעט ובאותו האריכות אין האות מתקלקל וזה כגון להבותיך שכתבו מלא בוי"ו מותר הוי"ו וממשיך הבי"ת מעט וכן העבודה שכתב מלא בוי"ו או יביאך שכתב יו"ד וכן כיוצא בהם אמנם יש להסתפק במלות הראשון אם כתבו מלא ומחק את הוי"ו אם מועיל אריכות הצדי"ק למטה אח"כ או דלמא כל שד שאינו מאריך האות למעלה נחשבת כשתי תיבות אע"פ שדבקה מלמטה וכן טוען שמשפטו להיות חסר וכן הוצאך אם כתבו מלא ביו"ד בין ג' לאלי"ף ומ"מ כל שגררה כשתי תיבות הרי זה פסולה עכ"ל: (קל) **ואם** אות נוגעת בחברתה יגרוד ביניהם וכו'. ואפילו לאחר שכתב כל הפרשה דהא קאי אדסמיך ליה שכל פרשה ופרשה אחר שיכתבנה יקראנה כו' וכן משמע מלישנא דכתבן שלא כסדרן דכתיבה דוקא הוא דמקרי שלא כסדרן אבל לא התיקון בע"י גרידה ומיהו סיכה דרגל ה"י וקו"ף נוגעים למעלה כתב רבינו בהלכות ס"ת דבתפילין אין תקנה שצריך לכתבן כסדרן וביודי"ן שעל אלפי"ן ועל שיני"ן ועייני"ן שלא נגעו בגוף באות ותינוק דלא חכים ולא טפש קורא אותם אמר מהר"ם לתקנה אפילו אחר שנכתבו הפרשיות הגה' מיי' פ"ב ובעל תרומת הדשן סי' מ"ה נסתפק אי ס"ל לרבינו דדוקא הכי דאין להם תקנה במחיקה להודה שיפרידנה מגגה משום דהוי חק תוכות ולפי' בבי"ת דלא קפדינן אכסדרן פסולה אלא אם בא לתקן צריך לכל הפחות למחוק כל סרגל ולחזור ולכתוב (וכמו שכתבתי שם בהס"ת סעיף פ"ח) וככ"ב ודאי הויא כתיבה שלא כסדרן וא"כ אפשר דרבינו קאי התם נמי אדכתב בתר הכי דצריכא סידי"ן

תפארת שמואל (א) דהא סידרא דכתיבתא הוא וכו'. נ"ל פירושו שהוא פסק סדר הנחה כר"ת ותשיב ליה דעת שבנגדו טעות גם אפשר דהשיב על מה שכתב לעיל איפכא ואע"פ שלא כתב לעיל בצד ימין המניח בראשו אלא סתם ימינא קאמר ש"מ משמעו ימין המניח מדלא קאמר בימין הקורא ודו"ק: (ב) כמו אנן מתנינן תליסר מתיבתא וכו'. רש"י פי' בפרק מי שמתו י"ג פנים יש בינינו משנה וברייתא ונדרים ומסכת עוקצין גם היא י"ג פנים כגון משנת ר' ומשנת בר קפרא ולוי ותנא דבי שמואל ותוס' פירשו י"ג ישיבות וכו' ולא מתיישב שפיר הכא וטור כתב תמניא מסכתות וקימה דבעוקצין לא שייך לומר י"ג מסכתות ואפשר שסבר כפירש"י דהוא מלשון י"ג פנים ומגילא הכא לפי מסכתות והכל לפי פנים ודו"ק:

יגרור בימיהם (קלא) ויפרידם זו מזו ותפילין אין צריכין לשרטט בכל שיטה ושיטה ומי שאין יודע לכוון השיטה בשוה בלא שרטוט טוב הוא שישרטט משום זה אלי ואנוהו [פ] עד שיהא הכתב מיושר. וצריך שיקרא כל תיבה ותיבה בפה קודם שיכתבנה. ומחמת שהסופרים רגילים באלו הפרשיות ושגורות בפיהם יטלין לכותבן על פיהם שלא מן הכתב מה שאין כן בספר תורה [צ] וצריך שיניח חלק למעלה (קלב) כדי גגה של למ"ד ולמטה כשיעור אורך *הכ"ף [והט"ן פשוטות]. (קלג) (א) אבל בתחלתן וסופן אין צריך ריוח (קלד) [ק] ויעשה השיטות שוות שלא תהא אחת ארוכה ואחת קצרה (קלה) ועושה כל הפרשיות פתוחות [ר] מלבד האחרונה ונהגו [לכתוב] מנין השיטין ע"פ הקבלה בשל יד ז' שיטין בכל פרשה ופרשה ובשל ראש ד' שיטין בכל פרשה ופרשה ואם שינה לא פסל מדאמר פרק הקומץ רבה (דף לד:) מי שיש לו ב' תפילין של ראש ואין לו תפילין של יד דטולה עור על אחת מהן ועושה אותה של יד (קלו) ואלו הן ראשי שיטין שנהגו לעשות [ש] בשל יד. וידבר את היום אתם יוצאים לתת חג ההוא תורת. שניה והיה רחם בשה לאמר כי הקשה בהמה לאות. שלישית שמע את והיה לבבך ובלכתך ידך מזוזת. רביעית והיה ובכל נפשכם ואכלת ה' בכם אשר ה' בין עיניכם ביתך ובשעריך. ואלו ראשי הראשונה של ראש וידבר מזה הזאת זה. שניה והיה וכל פטר חמור [ת] ממצרים ומבית עבדים כל פטר רחם הזכרים שלישית שמע נפשך (קלז) לבניך על. רביעית והיה עשב לא תתן [א] על בניכם. כתוב במסכת רבה ורב אלפס הביאו בהלכותיו [ב] אמר רבא כל אלפא ביתא דאתוותא דתגי דהוו בתפילין כ"ה. ואלו הן ח"ך ו"ם ש"י ל"מ ע"ת בפרשת קדש. בפ"ר הז"ס א"ך דק"ח כ"ה ע"ט בפרשת והיה כי יבאך. ודמזוזה שבעה שעטנ"ז ג"ץ בפרשת שמע והיה אם שמוע. וזהו פירושן. ח"ך דחמץ ד' ד' תגי [ג] ו"ם דהיבוסי ג' ג' תגי. למ"ע דלמען ד' ד' תגי ת' דהתורת ג' תגי. ב' דיביאך [ד] פ"ר דפטר ג' ג' תגי. הז"ס דהזכרים ג' ג' תגי א"ך דישאלך ד' ד' תגי. ד' דיד ק' דהקשה ח' דלשלחנו ד' תגי. כ"ה דידכה ג' ג' תגי. ט"ע דלטוטפת ה' ה' תגי. שעטנ"ז ג"ץ ש"ע דשמע [ה] ט"ע דלטטפת ד' ד' תגי נ' דנפשך ז' ז' דמזוזת ג' דהגך ץ' דהארץ ג' ג' תגי. אמר רבא כל תפילי דלא בדיקי בהני אתוותא פסילי. (קלח) והני זוגי דמפרשי הכא [ו] היינו תגים גדולים (ב) אבל תגים קטנים מה לו להזכיר שעטנ"ז ג"ץ הלא בכל מקום שיש אלו האותיות צריכין תגים קטנים. כדאיתא בפרק הקומץ רבה (דף כט:). ובגמ' דידן לא הוזכרו כלל אלו התגין (קלט) ולא מסתבר כלל למיפסל תפילין בשביל חסרון אלו התגין והרבה דברים כתב במסכת רבא [ז] שאין לסמוך עליהם. והרמב"ם לא כתבם [ח] בספרו אך כתב אחרים [וז"ל] וצריך ליזהר בתגין של האותיות והן כמו זיינ"ן זקופים על האותיות שיש להן תג כמו שהן כתובין בספר תורה. ואלו [הן] האותיות המתויגות שבארבע פרשיות הללו. פרשה ראשונה יש בה אות אחת בלבד שהיא מ' סתומה של מימים ועליה ג' זיונין פרשה ב' יש בה ה' אותיות וכל אחת מהן ה' ועל כל אחד מחמשתן ד' זיונין. והן ה' של ונתנה וה' ראשונה וה' אחרונה של כי הקשה וה' של ויהרג וה' של ידכה. פרשה ג' יש בה (ח' אותיות) [נ"ל ה' אותיות] ואלו הן ק' של ובקומך יש עליה ג' זיונין [ט] וטט"ף של ולטטפת על כל אחד משלשתן ד' זיונין. פרשה ד' יש בהן ה' אותיות ואלו הן פ' של ואספת יש עליה ג' זיונין ות' של ואספת יש עליה *) (ג' זיונין א') וטט"ף של ולטוטפת על כל אחד משלשתן ד' זיונין. כל אותיות המתויגות שם עשרה. ואם לא עשה התגין או הוסיף וגרע בהן לא פסל [עכ"ל]. [י] הלכך טוב שיעשה כולן כי אין פסול ושטי לא בתוספת ולא בגרעון. ואלו הן חסירות ויתירות שכתב הרמב"ם ז"ל (פ"ב מהלכות תפילין) ראשונה קדש לי כל בכור מלא זכור מלא בחזק חסר (קמ) [כ] הוציא מלא וי"ו יביאך מלא האמרי חסר והיבוסי מלא לאבתיך חסר וי"ו העבדה חסר וי"ו מלת חסר וי"ו השביעי מלא מלות מלא שאר חסר גבלך חסר בעבור מלא לאות מלא ולזכרון מלא עיניך מלא תורת מלא הוצאך חסר יו"ד החקה חסר למועדה מלא. פרשה ב' והיה כי יבאך חסר יו"ד ולאבותיך חסר וי"ו חמר חסר בכור מלא בחזק חסר הוציאנו מלא וי"ו יו"ד ויהרג חסר בכור מלא מבכר חסר ועד בכור מלא זבח חסר וכל בכור מלא לאות מלא ידכה כתוב בה' ולטוטפת חסר וי"ו אחרונה [ל] עיניך מלא הוציאנו מלא וי"ו יו"ד: פרשה ג' מאדך חסר לבניך מלא בביתך חסר יו"ד שניה ובקומך מלא לאות מלא ידך חסר לטטפת חסר [שני ווי"ן] עיניך מלא מזזות חסר וי"ו ראשונה ביתך חסר יו"ד שניה ובשעריך מלא. פרשה ד' והיה אם שמע חסר מצותי בוא"ו אחת יורה מלא ומלקוש מלא ותירשך חסר וי"ו והשתחויתם מלא יבולה מלא הטבה מלא נתן חסר אתם חסר לאות מלא [ל] לטוטפת חסר וי"ו אחרונה עיניכם מלא אתם חסר בביתך חסר יוד שניה ובקומך מלא מזוזות מלא ביתך חסר יו"ד שניה ובשעריך מלא לאבתיכם חסר וי"ו (קמא) ובלטטפת השלישית נחלק עליו ר"ת [מ] ואומר שגם הוא חסר ב' ווי"ן. ואחר שיכתוב הפרשיות כתקנן ויזיינם יקראם היטב בכוונת דקדוק ויגלול כל פרשה ופרשה מסופה לתחלתה כדאמרינן (הל' מזוזה סי' ד) גבי מזוזה כורכה מאחד כלפי שמע (קמב) ויכרוך על כל פרשה ופרשה שער של בהמה טהורה ויש שכורכין על כל פרשה ופרשה קלף קטן קודם שישימנה לבית. וכן כתוב במסכת רבה ולכרוך עליה קלפא או שילפא. וכן הרמב"ם ז"ל כתב שיכרוך הפרשיות במטלית והביא אותם בכלל ח' דברים המעכבין בתפילין. ותימה הוא לומר דכריכת מטלית מעכב. (קמג) ובצרפת ובאשכנז לא נהגו לכרוך עליה לא מטלית ולא קלף אלא כורכין שיער סביבותיו:[נ] ובירוש' פ"ק דמגילה [הלי"א] אמר דהל"מ כותבין בעורות ובדיו ומסרגלים בקנה וכורכין בשיער וטולים במטלית ודובקין בדבק ותופרין בגידין. וכתב הר"ר ברוך בעל התרומה דאין ראיה מכאן לעטות מטלית או לכרוך קלף על הפרשיות דלא איירי בהכי אלא מיירי כשיש קרע בקלף וקאמר שישימו מטלית או קלף על הקרע וידבקו בדבק וכן מוכח במסכת סופרים (פ"ב) דשנו ע"ג קרע (ס"א גבי קרע) של ס"ת. ואחר שיכרוך השיער סביב הפרשה יכניסנה לבית פרשה קדש מימין הקורא שהוא שמאל המניח בבית ראשון (קמד) ושתהיה זקופה הפרשה כגון שמעמידים ס"ת בהיכל. ובבית ב' הסמוך לו פרשת והיה כי יביאך ובבית שלישי פרשת שמע ובבית רביעי שהוא בית החיצון פרשה והיה אם שמוע. זהו סדר הנחתם [ככתיבתם] (ס"א בבתים) לרש"י אבל לר"ת והיה אם שמוע בבית ג' ושמע בד'. ומיהו גם לדברי ר"ת צריך לכתבן כסדר שהן כתובין בתורה כדתניא במכילת' בד' מקומות מזכיר פרשת תפילין וכו' ואלו הן קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע כותבן כסדרן ואם כתבן שלא כסדרן יגנזו הלכך בתפילין של יד שהן כתובים בקלף אחד יניח חלק לפרשה ג' שהיא והיה

*) נ"ל זיון אחד וכן הגיה טוה"ח

דברי חמודות.

שיודי"ן שעל האלפי"ן והשיני"ן להיות דבוקים ור"ל דבהכי נמי א"א לתקן בתפילין וכתב ב"י סי' ל"ב דמשמע מדבריו כסברא קמא דרבינו לא קאי איודי"ן וכו' והאגור כתב שאם נגע רגל האל"ף בגג האל"ף או פני האל"ף בפנים בגג שתחתיה וכדומה לזה כולן פסולים ואין להם תקנה במתיקה או בהפרדה שנקרא חק תוכות ומיהו בגרידת מה שנעשה בפיסול סגי ובתפילין אם כתב לפניו אין תקנה לחזור ולהקנס וכמ"ש כל זה כבר בהס"ת סעיף פ"א וז"ל הר"י אלכסנדרני אם כתב בתפילין ומזוזות אות אחת חלוק לשתי אותיות כגון נד"י שכתב יו"ד נו"ן או שי"ן שכתבה עי"ן יו"ד או חי"ת שני זייני"ן אינו יכול לתכרם אח"כ שנמצאו כתובים שלא על הסדר וכ"כ הרא"ש על ה"א וקו"ף שדבקו בתפילין שאין להם תקנה בתיקון כי צריך לכתבו כסדרן הרי שפסל לתקן אפילו הקו"ף אע"פ שאין דיבוקה מדמה אותה לאות אחרת כ"ש פירוד שמדמה לב' אותיות אבל אם היה הפירוד בשאר אותיות שאין פירודן מדמה אותן לאות אחרת כגון אות תי"ו או אל"ף שלא חיברן יש שפסקו שנראה שיכול לחברן ואין בזה משום שלא כסדרן כיון שקודם שנתקנו היה להם שם אותה האות ולא שם אחר כיון שקודם תקנתם יניק דלא חכים ולא טפש מני קרי להו אלא שלא נדבקו כדינם והביאו ראיה מהירושלמי פ"ק דמגילה תולין בספרים ואין תולין בתפילין ומזוזות דבעינן בהו והיו שיהו נכתבות על הסדר משמע מהכא תליה דוקא הוא דמפסל אבל לתקן אות בעלמא שפיר דמי ע"כ וכתב הב"י סי' ל"ו שמלא כתוב אם חוטרא דחי"ת למעלה אינם נוגעים זה לזה אך מ"מ אין ניכר להדיא פרידתם. והראינו לתינוק חכים וקראו בב' זייני"ן ואין התינוקות מורגלים באלו דאפי' המובהר כתיקונו קורין לו ב' זייני"ן נראה דשרי לתקן כי היכי דשרי מהר"ם לתקן כשאין גוף האות נוגע ואי משום דתינוק לא קרי היינו משום שאין מורגל באותי"ן דחוטרא ודאי אי הוה מופרד להדיא עד שנראה כב' זייני"ן ונשתנה צורת האות אסור לו הוה דייקינן מאין תולין דגרע דאין כאן אות עכ"ל: (קלא) כתב המרדכי בס"פ הקומץ שכתב רבינו שמשון ודלא כפי' ר"י שמותר להפריד אותיות של שם והטור כתב בסי' רע"ו בהס"ת דיכול להפריד וא"ל אח"כ להעביר עליו קולמוס לקדשו והם דברי רבינו בתשובה כלל ג' וכתב ב"י דכדאי הם ר"י והרא"ש לסמוך עליהם ויתר דיני השמות יתבארו בפרק שבועות העדות בס"ד: (קלב) כדי גגה של למ"ד. וכ' רמ"א בשם מהרי"ל וברוך שאמר שיהיו ג"כ מוקפין גויל ומש"ה דקדק רמ"י לכתוב כמלא גג של למ"ד ומשהו: (קלג) אבל בתחלתן וסופן אין צריך מסיק ב"י דטעמו מדלא נהגו הכי אפילו כמ"ש בד"מ הלכות מזוזה סעיף ו' ואע"ג שנתפרש בה שיעור בגמרא ומיהו כתב רמ"א בשם הרוקח שהסופרים נהגו להניח קצת בתחלה וסוף עוד כתב רמ"א שצריך להניח בין כל תיבה ותיבה כמלא אות ובין כל שיטה ושיטה כמלא שיטה ובין כל אות ואות כמלא חוט השערה וכמו שנתבאר בס"ת בהס"ת סי' ט' וכתב עוד רמ"א וז"ל גם צריך להניח מעט חלוק בין פסוק לפסוק ע"כ ולא ידענא זו מנין לו שצריך לעשות כן ומהא דתשובת הריב"ש שכתבתי בהס"ת סעיף ע"א אין הכרע ללמוד ממנה שצריך לעשות כן אלא שרשאי לעשות כן וגם בהס"ת ס"ס רע"ד לא כתב כן רמ"א אלא שאם הניח כך דכשרה: (קלד) ויעשה השיטות שוות כו'. ומ"מ אין דין תפילין חמורות בזה מבס"ת דתניא נזדמנה לו תיבה בת ה' אותיות כו' שכותב שלש בתוך הדף ושתים חוץ לדף כו' כ"כ הטור סימן ל"ב ועי' דינין אלו בהל' ס"ת סימן ט' ובסעיפים השייכים לבריאתא זו: (קלה) ועושה כל הפרשיות פתוחות מלבד האחרונה. וז"ל הרמב"ם וצריך ליזהר בפרשיות שאם עשה סתומה פתוחה או הפתוחה סתומה פסול ושלשתן פרשיות הראשונות כולן פתוחות ופרשה אחרונה שהיא והיה אם שמוע סתומה עכ"ל וכתב הב"י דקשיא לו מדאמרינן בהקומץ דמזוזה עושה פרשיותיה סתומות ואם עשאן פתוחות כשרה מפני שאינה סמוכה לה בתורה והשתא בתפילין בשלמא פרשת קדש ופרשת והיה כי יביאך שכן סמוכות זו לזו בתורה דין הוא שאם שינה פסול אבל שמע והיה אם שמוע כיון שאין סמוכות בתורה אמאי פסול אם שינה ובמאי כיון דקצת [illegible]

מעדני יום טוב

כתיבתן שלא כסדרן ואמר במכלתין כתב: יגרוד גרס: [פ] עד שיהא הכתב מיושר. ובס"א כדי שיכתוב מיושר ושוה: [צ] וצריך שיניח חלק למעלה ט'. והיינו שיעורא דמלא אטבא דגבי מזוזה בהלכות מזוזה סימן ד' כ"כ ב"י סימן ל"ב ועיין בדברי חמודות: [ק] ויעשה השטות שוות כו'. וז"ל ספר התרומה סימן ל"ה וצריך שיהיה כתיבת השיטין שוה באורך דאע"ג דגבי מזוזה שלש שתים ואחת שהולך ומקלר השיטין ואם עשה כמו שורה אחת גדולה ואחת קטנה הכל כשר שמא בתפילין אינו כן עכ"ל וה"ם שלש שתים ואחת נראה דלא דק ועיין בהלכות מזוזה סימן ג': [ר] מלבד האחרונה. לפי שהיא סתומה בתורה: [ש] ה"ג בס"א לעשות כראשונה של יד וידבר את היום יוצאים: [ת] ממצרים. וכן העתיק הטור סימן ל"ה אבל בס"א ה' ממצרים: [א] את בניכם גר' בס"א ורב אלפס ז"ל הביאו בהלכותיו וליתא בהל' שלפנינו: [ב] ה"ג בס"א אמר רבא אלפא ביתא דאתוותא דתגים אתה מוצא בתפילין: [ג] ה"ג בס"א ו"ם דהיבוסי ג' ג' תגי מ' דאשר ס' תגים י' דלי ג' תגים למ"ע: [ד] ה"ג בס"א פ"ר דפטר ג' ג' תגי הז"ס דהזכרים ג' ג' תגי א"ך דישאלך ד' ד' תגי' ד' דיד ק' דהקשה ח' דלשלחנו כ"ה דידכה וגם הטור סימן ל"ז כך העתיק והב"י היה לפניו גי' שלפנינו אלא דאכתי ק' על הב"י דעל ע"ט דלטטפת דבקמוך כתב דרבינו דילגו והא ליתא בב' הנוסחאות: [ה] ה"ג בס"א ע"ט דלטטפת נ' דנפשך: [ו] היינו תגים גדולים. שהן כעין מקלות כ"כ בס' התרומה: [ז] שאין לסמוך עליהם. כדפרישנא לעיל גרסי' בס"א: [ח] בספרו. בפ"ב מהל' תפילין: [ט] ה"ג ג' זיונין וק' של ובקמתם יש עליה ג' זיונין וטט"ף של ולטטפת: [י] הלכך טוב שיעשה כולן. ז"ל של רבינו ז"ל וכתב עליו הב"י סימן ל"ז וז"ל וא"ת היאך נמשך ממה שאין פסול בתוספת שהוא טוב שיעשה כולם שגם כן שלא יעשה לגמרי א' מהם הוא טוב מאחר שאין פסול בגרעון וי"ל דה"ק כיון שאין פסול בתוספת טוב שיעשה כולם ויקיים דברי האומרים לעשותם: [כ] ה"ג בס"א הוציא מלא יוצאים חסר וי"ו וכ"ה בהרמב"ם והב"י שכתבו בספרים רבים כתוב הוציא מלא וי"ו היא גי' ספרינו ולא גי' ס"א: תורות גרס: [ל] עיניך מלא בחזק חסר גלסי' בהרמב"ם:[ל] לטוטפת חסר וי"ו שניה גרס:[מ] ואומר שגם הוא חסר שני ווי"ן. וכך סתם רבינו ברים הל' זה וכן מוכח שם ליסנא דרבי ישמעאל בברייתא ותיובתא דהרמב"ם וצ"ע: ה"ג בס"א ותימה הוא לומר דכריכות: [נ] ובירושלמי דפ"ק דמגילה גרסינן. והוא

תפארת שמואל (א) אבל בתחילתן וסופן א"צ ריוח וכו'. ומה שאמרו שצריך להניח כמלא אטבא דספרי הוא דוקא במזוזה והוא תגי ליפורן וכן מה שכתב לעיל [בהלכות מזוזה סימן ד'] ויראה שצריך [להניח] מתחלה כדי לגול היקף
היינו דווקא במזוזה וכן הוא דעת הטור. אבל הסמ"ק כתב שדין תפילין כדין מזוזה וכן נשמע מן המרדכי להדיא דלפי דעת רבינו שמשון שמצריך במזוזה בתחלה כדי לגול היקף ה"ה בתפילין וכן קשה לי מ"ש תפילין ממזוזה ואדרבה היה לנו להחמיר בתפילין שחמורין יותר בעיבוד לשמה ומה שאין צריכין שרטוט בכל שורה כמו במזוזה אפשר הטעם לפי שאין שם שיטין הרבה דלפעמים יותר ז' שיטין ומספיק שרטוט בשורה העליונה מה שאינו כן במזוזה דבעינן כ"ב שורות ועוד אמרינן בהדיא שאין עושין מתפילין מזוזה לפי שאין מורידין וכו' ואף את"ל שאינה תמורה מנ"ל להלק. ונראה בעיני מה שבעינן התם גבי מזוזה אטבא דספרי הוא הטעם כדי שיוכל לכתוב גגה של למ"ד וכו' כמו שכתוב בס"ת והדר שיעורא הוא ומ"ש הרא"ש תפילין כדי לכתוב גגה של למ"ד ולא כתב כמלא אטבא להודיע שאינו צריך אלא כדי גגה של למ"ד לבד ולא תימא שצריך מלא אטבא למעלה מגגה של למ"ד כמו שיש הרבה דעות וקי"ל: (ב) אבל תגים קטנים מה לו להזכיר וכו'. פי' שכאן משמע שאף שעטנ"ז ג"ץ צריכים תגים גדולים והיינו ס"ת. אבל המה אני על הסוך שכתב בלשון אחר וז"ל ולא הי"ל להזכיר שעטנ"ז ג"ץ בכלל תגים באחרים הכל סגך כמה תגים גדולים אבל שעטנ"ז ג"ץ כמה תגים קטנים וט': סליק הלכות תפילין

והיה אם שמוע ויכתוב פרשה ד' שהיא שמע ואח"כ יכתוב והיה אם שמוע על החלק שהגיה ואחר שהכניסן בבתים יכפול את עור דפוס הבתים שהניח ארוך לצד העודף על פי הבתים ויעשה מרובע והוא הנקרא תיתורא. ומאותו העור עצמו יעשה גם המעברתא. ויחתוך המעברתא מב' צדדין כדי שיהא ניכר ריבוע התיתורא. והנשאר באמצע שיא הנקרא מעברתא שמכניסין בו הרצועות. ויש שמביאין עור אחר חזק ועושין ממנו התיתורא כאשר ביארתי למעלה ואחרי שיעשה התיתורא מרובע בריבוע אלכסון (קמה) יתפור אותם בגידי בהמה טהורה בתפירה מרובעת. ויתפור ג' תפירות בכל צד (קמו) שיהא בין הכל י"ב תפירות. [ס] וחוט התפירה יהא סובב משתי רוחות ויעביר חוט התפירה בין כל בית לבית.(קמז) [ע] ואם נפסקה התפירה בג' מקומות צריך להפרה פעם אחרת. ואח"כ יכנים הרצועה בתוך המעברתא (קמח) ויעשה קשר של תפילין. [פ] וימדוד הרצועות סביב ראשו ויכוין שיהא קשר של תפילין בגובה הראש ולא למטה בעורף ויעשה הקשר כמין דל"ת. ורוחב הרצועה לא יהא פחות מאורך שעורה וארכה של צד ימין עד הטבור ושל צד שמאל עד החזה. וי"מ של צד ימין עד המילה ושל צד שמאל עד הטבור ואם פיחת לא פסל. ובתפילין של יד יעשה דפוס של עץ אחד ארכו כפי רחב הפרשיות ויקח עור דק מבהמה או מחיה טהורה ואף מנבילה וטריפה שיהא מעובד לשמה ומרככו ומרטיבו במים וטתנו על הדפוס עד שיתייבש ואחר כך יוציאו הדפוס וישאר הבית עשוי. ויכתוב ארבע פרשיות בקלף אחד קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע לרש"י. ולר"ת ז"ל קדש והיה כי יביאך והיה אם שמוע שמע. ולפר"ת צריך שיניח פרשה והיה אם שמוע חלק עד שיכתוב פרשה שמע שהיא הרביעית ואח"כ יכתוב פרשה והיה אם שמוע שהיא הג' דבעינן כתיבה כסדר שהן כתובות בתורה. ונהגו לכותבן ז' שיטין בכל פרשה ויכרוך ד' פרשיות מסופן לתחלתן (קמט) וכורך עליהם

שער בהמה טהורה ויש שנוהגים לכרוך עליהם קלף. ולדברי הרמב"ם ז"ל מטלית ומתק לבית. ונהגו להעביר עור על הבית לרוחב הזרוע ואומרים דהיינו מעברתא דתפילין. ולא נהירא לי דמעברתא דתפילין שייך בשל ראש ושל יד כמו התיתורא דתפילין. והסופרים נהגו כן לפי שהתפילין של יד גבוהין וקצרין ומשימין אותן תחת בגדיהם [צ] ומתנדנדין (תחת הבגדים) ונפסדין ומתקלקלים העבירו רצועה זו עליהם לחזקם ואין נפסלין בכך משום בית התילון שאין רואה את האויר כדפרישית לעיל. ועושה התיתורא והמעברתא מעור הבית או מעור אחר כדרך שעושה לתפילין של ראש מרובעת [ק] בתפרן ובמנין התפירה ומכנים הרצועה במעברתא ויעשה קשר שתהא הרצועה עוברת בו להדקה בזרועו ובסוף הרצועה אצל הקשר יעשה קשר קטן [ר] כצורת יו"ד. ואורך הרצועה *) שתגיע עד אצבע צרדה. ויכרוך סביב אצבעו ג' פעמים. וכשהוא מניח תפילין מניח של יד תחלה ומברך להניח ומניח של ראש בלא ברכה ואם סח בינתים אפילו לענות אמן [ש] יהא שמיה רבה או קדושה או עונה אמן אחר ברכה ששמע צריך לחזור ולברך על של ראש על מצות תפילין זהו לפירש"י. אבל לפר"ת ז"ל מברך לעולם ב' ברכות על של יד להניח ועל של ראש על מצות ואם סח ביניהם מברך על של ראש שתים להניח ועל מצות. ולמעלה כתבנו שדברי רבינו תם עיקר ולכתחלה יש לעשות כן וכשהוא חולצן חולץ של ראש תחלה ומניחו בתיק ומניח של יד עליהן בתיק. אבל לא יניח של יד תחלה בתיק ויתן עליהם של ראש לפי שכשיבא להניחן היה צריך להעביר על של ראש שהן למעלה ופוגע בהן תחלה כדי ליקח של יד שהוא צריך להניחו בזרוע תחלה ונמצא מעביר על המצות. ובכל פעם שמניח תפילין ביום צריך לברך על כל פעם ופעם: סליק הלכות תפילין

*) בטור בסימן כז איתא יכרוך אותה סביב זרועו עד שיגיע לאצבע אמצעי. ועיין בב"י.

מעדני יום טוב

שם הלכה י"א: [ס] וחוט התפירה יהא סובב משתי רוחות. וכתב ב"י שכ"כ הרמב"ם ובנ"ל שהם מפרשים כן על מה שאמרו במנחות רבא על מספר התפירות בר מדעיל ונפיק ובמקומו לעיל כתבתי פ"א בשם ב"ה והמרדכי: [ע] ואם נפסקה התפירה בג' מקומות צריך לתפור פעם אחרת. וכתוב בס"ה וסמ"ג דהייט דאיתא בירושלמי פ"ד דמגילה ר' זעירא איפסק גידא דרצועתא שאל לרב הונא ורב קטינא ושרון ליה היפסק זמן הגינות וברייין ליה ולא מן הדין וכדוחק פי' שלא היה מן הדין וכדוחק דכיון דהתפירה בשני מקומות גנאי הוא וסמ"ג כתב ואני קבלתי דרצועה שנתפרה בגידין קאי וס"ה כתב דנראה דבמקום גידא דרצועות גב' גידא דתפילתא ע"כ ועיין בד"א סעיף קמ"ה: [פ] שימדוד הרצועות כך העתיק הטור סימן כ"ב: [צ] ה"ג בס"א ומתנדנדים ונפסדים ומתקלקלין ע"כ הטבירו: [ק] ה"ג בס"א בתפרן ובאלכסונן ובמנין התפירות ומכנים: [ר] ה"ג בס"א כצורת יו"ד להשלים אותיות שד"י יש בתוכן בסוף הרצועה אצל הקשר כצורת יו"ד והורך הרצועה כדי שתגיע עד אצבע צרדה: [ש] יהא שמיה רבה גר' בס"א ועיין בפסק מי שמתו סימן י"ט: סליק הלכות תפילין

דברי חמודות

שהן מונחים וכו' הב"י אלכסנדרני ז"ל קורא שינית כל פרשה בבית שלה יעיין ויסתכל לכיון תחילת הקלף שהוא פתיחת הפרשה כי זה הכלל בהאי הפ' לעולם לצד ימין בהכנסת הפרשיות לבתים דבכה"ג יעמדו האותיות כהלכתן כ"א תהיה הפתיחה לצד שמאל בהכנסת הפרשיות לבתים לא יעמדו האותיות הפוכות ברגליהם למעלה וראשיהם למטה עכ"ל וכתוב בב"י סימן ט"ט דכיון דאמרינן שצריך שהפרשיות יהיו מונחים כסדרן כנגד הקורא קפדינן בהו שראשי הפרשיות מונחין כך בבתים שיהא פונה כלפי הון נגד הקורא אם היה בא לפותחו ולקרות בהם יהיו מונחים לפניו כהלכתן ע"כ וכ"כ בא"ח צריך להעמיד הפרשה מעומד הגליון עליון תחלה שזהו סורה עליונה וגליון התחתון לצד פה הדפוס ע"כ (קמה) יתפור אותם בגידי בהמה טהורה. או חיה טהורה כדלעיל סימן ד' וכתוב לעיל במשנה רבה דאיכא דאמרי בגידי שור ומסיק הש"ע דטוב לתפור בהן וכתב האגור בשם מהר"י מולין שאין לקנות גידין לתפור התפילין מן העובדי כוכבים דקלי נמי מבהמה שמתה וספקא דאורייתא הוא וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ע"כ והעיטור כתב גבי הא דאמרינן גבי ס"ת קרע הבא בתוך ב' שיטין יתפור כו' וה"מ בגידין אבל בגרדין לא (כדלעיל בהס"ת סי' ס"ט) וכן שנימין שנשתיירו מן הבגד אבל בגרדין לית לן בה וכן שלייזדור"ש בעיבין מן הקלף וכיון דמיט הוא מותר ומסתברא לן שהן כגידין עצמן ותופרין בהן ס"ת עכ"ל וכתב הב"י סי' ל"ב דנראה דבמקום הדחק שאין גידין מצויין יש לסמוך על בעל העיטור שלא להתבטל ממצות תפילין ותופרין בטליידור"ש ששבין מהקלף עד שיזדמנו להן גידין ע"כ: (קמו) שיהא בין הכל י"ב תפירות. ולעיל במשנה רבה כתוב שאם עשה עשר או י"ד שפיר דמי ותשמע מדבריו שאם פחת מעשר פסל אבל המרדכי כתב שאם פחת או הוסיף לא פסל וכתב ב"י שכן נראה מדברי הרמב"ם ומדברי כל הפוסקים וכתב הר"י אלכסנדרני שי"ב התפירות אלו צריך שיהיו כולן בחוט אחד ולא יפסיק החוט ואם נפסק פסולים עכ"ל והע"פ שכתב עליו הב"י שליט יודע מנין לו מ"מ לא נמנע מלכתוב דבריו בש"ע שלו אלא שבשמים מלכתוב שאם נפסק פסולים וכן נראה דעל הירושלמי שכתבתי במי"ט לקמן בסמוך ר' זעירא איפסק גידא דרצועתא כו' כתב בס"ה דנראה דהגירסא היא גידא דתפילתא ובמשנה רבה ובהגה' של רי"ף כתב ואם נפסקו ג' תומין התפרן פסול דאע"פ שהחזירו ההפסק בשני מקומות בדוחק כדקאמר ולא מן האולפן בג' מקומות לא התירו ע"כ ומן סתימה על הב"י שלא כתב על דברי הב"י הנ"ל דס"ה חולק עליו ודמיי ז"ל כרבים כוה (קמז) ואם נפסקה התפירה בג' מקומות ט'. ובש"ע השמיט לזה ולא כתב לדברי הרמב"ם שכתבתי לשונו לעיל סעיף ל"ט: (קמח) ויעשה קשר של תפילין. לפון רמ"א בס"ם ל"ב ולא יעשה הקשרים אלא לאחר שעשה הש"ין בתפילין ואח"כ יעשה הדל"ת ואח"כ היו"ד כסדר אותיות השם ע"כ: (קמט) וכורך עליהן שיער כ' יעל ועתקן לביה עי' לעיל סעיף קמ"א וקמ"ב וקמ"ג: סליק הלכות תפילין

אבר יום טוב לא השתי להעיר על הנשונות בכל מקום שכתוב בסדר תיקון זה דבר שכבר כהבתי עליו בהלכות עצמו כי המעיין יעיין מעצמו במקומו

הלכות ציצית

א (מנחות דף מג.) ת"ר [א] הכל חייבין בציצית נשים ועבדים [ב] כהנים לוים וישראלים. [ג] ר"ש פוטר בנשים מפני שמצות עשה שהזמן גרמא היא ונשים פטורות. (א) וקי"ל כר"ש והביא ר"ת ז"ל ראיה מפ' במה מדליקין (דף כה:) מהא דרבי יהודה בר רבי אלעאי שהיו תלמידיו מחביאין ממנו כנפי כסותן [ד] מפני שלא היה להם ציצית בסדינן. וקאמר ואינהו סברי משום כסות לילה פי' אע"ג דסדין חייב בציצית לא היו מניחין בו ציצית משום [ה] דלמא אתי להניח ציצית בסדין שהוא כסות לילה והוא פטור כר"ש והוי כלאים שלא במקום מצוה ומדקט התלמודא האי טעמא ולא נקט טעמא אחרינא דמפרש במסכת מנחות (דף מ.) גזירה משום קלא אילן או שמא יקרע סדינו בתוך ג' אלמא דהכי הלכתא ועוד ראיה מפרק במה מדליקין (דף כו:) מהא דקאמר במשנתין דג' על ג' דפריך [ו] כי היכי דמרבינן שאר בגדים לענין טומאה נרבינהו נמי לענין ציצית מאשר תכסה בה. ומשני ההוא מבעי ליה לרבות כסות סומא. והייט כר"ש [ז] ולא קאמר לרבות בעלת חמש כרבנן. ועוד סתם ברייתא בפ"ק דקדושין (דף לג:) דקא חשיב ציצית בהדי מצות עשה שהזמן גרמא. ועוד דבפ"ב דזבחים (דף יח:) פליגי תנאי חד מרבה כסות סומא מאשר תכסה [ח] וחד נפקא ליה מאשר ולא קאמר דסבר כרבנן אלא דוחק להעמיד שניהם כר"ש. ועוד דאמר בברכות פרק היה קורא (דף יג.) למה קדמה פרשת והיה אם שמוע לויאמר שפרשת והיה אם שמוע נוהג בין ביום בין בלילה ופרשת ויאמר אינו נוהג אלא ביום ועוד קאמר התם (דף יד:) אמר רב יוסף כמה מעליא הא שמעתתא דכי אתא רב שמואל בר יהודה אמר אמרי במערבא דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם אמת פי' היו אומרים התחלת פרשת ציצית בערב (ס"א וגמרה בערב) ומדלגין כל מצות ציצית לפי שאין נוהג בלילה. אמר אביי הילכך אתחולי מתחלינן כדמתחלי במערבא וכיון דמתחלינן מיגמר נמי גמרינן דהא אמר רב כהנא א"ר אם התחיל גומר אלמא דכל האמוראים סברי דמן הדין אין לאומרה בערב [ט] ולא קי"ל כרב יהודה דרמא תכלתא לפרוזמי דאיכסי ביתי:[מנחות דף מג.] מ"ט דר"ש דהניא וראיתם אותו פרט לכסות לילה או אינו אלא פרט

לכסות סומא כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי כסות סומא אמור אלא מה אני מקיים וראיתם אותו פרט לכסות לילה ומה ראית לרבות כסות סומא ולהוציא כסות לילה [י] מרבה אני כסות סומא שישנו בראיה אצל אחרים ומוציא אני כסות לילה שאינו בראיה אצל אחרים שיה אור"ת הא דקאמר הכא פרט לכסות לילה היינו כסות המיוחד ללילה אבל כסות המיוחד ליום אין בו משום כלאים [אפילו אם לובשו בלילה] ודקדק זה מדאמר בפרק התכלת (דף מ:) א"ר זירא אמר רב מתנה אמר שמואל תכלת אין בו משום כלאים ואפילו בטלית פטורה. ומסיק דהאי טלית פטורה מיירי בהטיל לנוטלת ודקדק ר"ת ז"ל מהא דקאמר ואפילו ולא קאמר אפי' בלא וי"ו משמע דבלא טלית פטורה איצטריך לאשמועינן דתכלת אין בה משום כלאים. כי ההיא דפ' טרף בקלפי (דף מו.) א"ר אלעזר משום בר קפרא אומר היה ר"מ איברי עולת חול שניתותרו עושה להן מערכה וסודרן ואפי' בשבת מוכח התם מדקאמר ואפי' בוי"ו בתרתי (ס"א דתרתי) מילי אתא לאשמועינן. והכא נמי אתא לאשמועינן דאין בה משום כלאים אפי' בלילה ואע"ג דלאו זמן ציצית הואי דלגמרי התיר הכתוב כלאים בציצית ואין בו משום כלאים כלל ואפי' ללובשו בלילה וכן משמע מהא דקאמר (מנחות דף מ.) גבי סדין בציצית גזירה משום כסות לילה ולא קאמר גזירה שמא יתכסה בו בלילה וכן אמר בפרק התכלת (דף מד:) דטלית שאולה חייבת בציצית משלשים והילך משום דנראית כשלו ומשתרי בה כלאים אע"ג דפטורה מדאורייתא אלו כיון דהותרה אצל בעל הטלית. ובספרי (ב) תניא אם היתה מיוחדת ליום ולילה חייבת בציצית. ועוד תניא התם רבי יהודה בן בבא אומר ביחוד בטלו חכמים כסות אשה מן הציצית אלא פעמים שמתכסה בה בעלה. הילכך נראה דכלאים בציצית שרי בטלית של איש בין לאיש בין לאשה בין ביום בין בלילה ואפ"ה חשיב מצות עשה שהזמן גרמא [כ] כיון דכסות לילה פטור. ועוד דטלית של יום נמי אם נפסק בלילה שרי ולא מיחייב עד ביום (ס"א עד היום). נראה לי דהני תרי שינויי סתרי אהדדי דלשנויא קמא מתעטף בלילה כסות יום חייב לברך מדלא משכח דהוי מצות עשה בהזמן גרמא אלא משום דכסות לילה פטור משמע הא (ג) כסות יום חייב אף בלילה ולאידך

רש"י ונ"י. א שהזמן [גרמא] היא. דלילה לר"ש לאו זמן ציצית והוה יום זמנה: גזירה משום קלא אילן. צבע היא שדומה לתכלת ואי שרית כל תכלת בציצית אתי למירמי נמי צבוע בקלא אילן והוי כלאים שלא במקום מצוה: גזירה משום שמא יקרע. סדין קודם לכן בתוך ג' אצבעות לשפת הכנף דהיינו מקום הציצית ויתפרט בחוטי פשתן ויניח סוף החוטין התלויין שם ואח"כ יתן בה שני חוטי תכלת ויצרף אותן שניים של לבן עמהם והתורה אמרה העשה ולא מן העשוי ונמצאת ציצית פסולה והוי כלאים שלא במקום מצוה העשה ולא מן העשוי בפסול הייט שעשה מתחלה שלא לשם ציצית ולא נעשה כמצותו ואח"כ תקנו קרינא ביה ולא מן העשוי ונמצא ציצית פסולה: אשר תכסה בה. ריבוי דקרא הוא: והיה אם שמוע נוהג בין ביום בין בלילה. דמשתעי בתלמוד תורה דכתיב ולמדתם אותם את בניכם: ויאמר אינו נוהג אלא ביום. דמשתעי בציצית שאינה נוהגת אלא ביום דכתיב וראיתם אותו פרט לכסות לילה: הא במערבא. דרב שמואל בר יהודה אמר אמרי במערבא כו' ק"ש של ערבית אין קורין בה פרשת ציצית כולה לפי שאין מצות ציצית בלילה אבל מתחילין אותה ומפסיקין בה ומדלגין ואומרים אני ה' אלהיכם אמת: רב יהודה רמי ליה תכלתא לפורתימא דהיכי ביתיה. היה מטיל ציצית [לכסות] שמתכסה בו השתו: כסות סומא. דחייב: שישנו בראייה אצל אחרים. וקרינן ביה וראיתם לאחרים ביום ולא אתי אשר תכסה ומפיק וראיתם: שאינו בראייה. ואי מרבית לה מאשר תכסה בה קא עקרת ליה לוראיתם: תכלת אין בו משום כלאים. קס"ד דס"ק ציצית אין בהם משום כלאים ואפילו כו': בהטיל לנוטלת. שהיה בה ד' ציצית והטיל לה ד' אחרים דכי שרי רחמנא כלאים בציצית לגמרי איסתרו: סדין. [בג]

מעדני יום טוב

א [א] הכל חייבים בציצית כהנים לוים וישראלים גרים נשים ועבדים. גרסינן בגמרא ובכרי"ף ומה שגורס בכרי"ף עבדים משוחררים נ"ל שהוא ט"ס דהואל ישראל מעליא הוא ופשיטא וסריכא דליסנא דס"פ ראוהו ב"ד דמסכת ר"ה נקט והתם דוקא משוחררים דאילו עבדים לא דהתם נמי נשים פטורים ומ"מ קשיא לי נמי גירסת גרים דהא נמי פשיטא כדכתיב בפרשת שלח לך תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם ולגר הגר אתכם וא"ל דגרים הייט גר תושב דאיכא פשיטא דלא מיחייבי כל שאינם בני מצות כלל אלא כשאר בני נח ועוד דלא מקרו גרים סתמא: [ב] כהנים לוים וישראלים. ופרכינן בגמרא פשיטא דאי כהנים לוים וישראלים פטירי מאן ליחייב ומשנינן כהנים איצטריך סד"א הואיל וכתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו גדילים תעשה לך מאן דלא איסתרי כלאים לגביה בלבישה הוא דמחייב בציצית הני כהנים הואיל ואיסתרי כלאים לגבייהו לא ליחייבו קמ"ל נהי דאישתרו בעידן עבודה בלא עידן עבודה לא איסתרו ועיין בדברי רבינו בסי' דלקמן: [ג] ר"ש פוטר בנשים כו'. הקשה הרב רבי יעקב מאורלייני"ש נשים לא ליחייבו בכלאים הואיל וליתנהו בגדילים תעשה לך וי"ל הפוה הכתוב אשה לאיש כדאיתא בפ"ק דקדושין (דף לה.) וא"ם ונימא כיון דאתנהו בלבישת שעטנז איתנהו בגדילים וי"ל דאדרבה הוקשה כל התורה לתפילין (כדאיתא בפ"ק דקדושין דף ל"ד) כ"כ התוס' בפ"ק דערכין דף ג': [ד] מפני שלא היה לכם ציצית בסדינם. פי' שהיו מפומפים בסדינים: [ה] דילמא אתי לכסות ציצית בסדין. וביבמות פרכי' וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה לפטור את החייב ומשני שב ואל תעשה שאני. רש"י בפ' במה מדליקין: [ו] כי היכי דמרבינן שאר בגדים לענין טומאה. מדכתיב או בגד: [ז] ולא קאמר לרבות בעלת חמש כרבנן. כדלקמן סי' ג': [ח] וחד נפקא ליה מאשר. ליתא התם בגמרא שלפנינו ואדרבה חד תנא דהתם מרבה מאשר תכסה בה בעלת ה' וסייט כרבנן וכבר הקשיתי זה בפ"ב דברכות ס"ע: [ט] ולא קים לן כרב יהודה גרסינן. ומשמע דדוקא הוא שיה עושה ולא לאחרים תוספות פרק התכלת דף מ' והא דרב יהודה איתא בדף מ"ג ורבינו מייתי ליה בסוף סהלכות ר"ס כ': [י] מרבה אני כסות סומא ט'. מכאן קשה על הגאון שכתב רבינו בשם בה"ג' תפילין סי' פ"ו דסומא פטור מן הציצית וכמ"ש שם: [כ] כיון דכסות ניגס

דברי חמודות

(א) וקי"ל כר"ש. וכתב הטור סי' י"ז וז"ל כתב הרמב"ם שיתעטפו בלא ברכה והוא הולך לשטתו שפירש שנשים אין יכולות לברך בדבר שהן פטורות אבל ר"ת כתב שיכולות לברך אע"פ שהן פטורות ויותר טוב שלא יברכו עכ"ל הטור ורבינו כתב לדברי רבינו תם בפרק קמא דקדושין סימן מ"ט ודתם שם לראיותיו ובפרק בתרא דר"ה השנה סי' כ"ו לא כתב הדחיות וכן בפרק כל הבשר סי' כ"ו וכתב ב"י דנקטינן כהרמב"ם דספק ברכות להקל אבל רמ"א כתב דמנהגנו שהנשים מברכין על מצות עשה שהזמן גרמא וכתב האגור בשם מהר"י מולי"ן דנשים הלובשות ציצית שמות הוא ומהני כיוהרא והאת היה בשכונתינו שהיתה לובשתו עכ"ל וכ"כ רמ"א שאין לנשים ללבוש ציצית הואיל ואינו [אלא] חובת גברא וכתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות ציצית וכן הטור סי' י"ז דטומטום ואנדרוגינוס חייבים מספק וכתב רמ"א דלפי מה שנהגו הנשים לברך המצות עשה שהזמן גרמא גם הם מברכות ורמ"י כתב דהכי הלכתא דהוי ס"ס חדא שמא זכרים הם ואת"ל נקיבות דלמא הלכה כמ"ד מברכים וכלומר דאפי' למ"ד דנשים אין מברכות הני מברכים משום ס"ס ואין נראה לי כן דאע"ג דס"ס הוא מ"מ לא יצאנו מידי ספק ברכות להקל ואף רבו לא אמר אלא לפי מה שנהגו הנשים לברך וכו' וקטן היודע להתעטף כו' כתוב בסוף ההלכות בסי' כ: (ב) תניא אם היתה מיוחדת ליום וללילה חייבת בציצית. וסדינים המיוחדים ללילה אלא שאדם ישן בהם אף בבקר יתבאר דינם בדברי רבינו לקמן בעשיית ציצית: (ג) ה"ג כסות יום חייב אפי' בלילה. וכ"כ בסה"מ שריב"א היה מברך בליל יוה"כ כו' אבל הרמב"ם פ"ג מהלכות

ולאידך שינויא משמע דכסות יום אין מברכין עליו בלילה מדקאמר שאם נפסק בלילה דלא מיחייב לתקנה עד היום. וראיתי באשכנז לפני יום הכפורים [ל] כשמשכימין שליח ציבור מתעטף בטלית של אחר כדי להפטר מהברכה משום טלית שאולה. משום דמספקא להו בטלית. שאינו שלו [נ"ל שהוא שלו] אם צריך לברך או לא. ונראה לי כשינויא קמא כי היכי דכסות לילה פטור אפי' ביום הכי נמי כסות יום חייב אפי' בלילה וכ"כ בספר המצות (א) שריצב"א היה מברך בליל יום הכפורים כשהיה מתעטף בטליתו. וכן משמע בירושלמי בפ"ק דקידושין דקאמר אמר להם ר"ש אי אתם מודים לי שהיא מצות עשה שהזמן גרמא שהרי כסות לילה פטור מן הציצית אלמא הלי טעמא דהזמן גרמא בכסות לילה אלמא הא (ס"א משמע הא) כסות יום חייב אף בלילה: ב ומה שמתעטפין באשכנז בטלית של אחר כדי להפטר מן הברכה משום טלית שאולה נראה לי דטועין הם דהא דטלית שאולה פטורה מהציצית היינו השואל מחבירו טלית [מ] שאינה מצויצת (ד) עד ל' יום פטור מלהטיל בה ציצית שנאמר גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אבל בכסות שאינה שלך לא חייבה תורה לעשות גדילים (ה) אבל השואל מחבירו טלית מצויצת [נ] צריך לברך וכן מצאתי שכתב בעל העיטור ז"ל. (ו) ולמאי דפרים (ס"א דפרישית) שכלאים בציצית מותר אף בלילה תקשה לך הא דאמר בפ' התכלת (דף מג.) גבי כהנים הני דאשתרי כלאים לגבייהו בעידן עבודה שלא בעידן עבודה מי משתרי. ויש לחלק דהכא גדילים תעשה לך אלא תלבש בעטנז קאי וקאמר רחמנא בכהאי גוונא תלבש ומשמע דכל לבישה התירה תורה בין ביום ובין בלילה כמו אם לא היה כלאים. אבל התם לבישה בלא עבודה לא הותרה מעולם. ועוד כלאים בציצית הותר בטלית המיוחד [ס"א [לא] הותר אלא במיוחדין] ללבישה שעיקרו עשוי להנאתו הילכך כל זמן לבישתו הותר בין ביום בין בלילה אבל גבי כהנים לא הותר [אלא] במיוחדים לעבודה הילכך דוקא בעידן עבודה שרי. [ס"א ועוד היה אומר ר"ת דאף שלא בעידן עבודה שרי] וה"ק הני דאשתרי בעידן עבודה כלומר בבגדים המיוחדים לעבודה שלא בעידן עבודה כמו בגדים שאין מיוחדים לעבודה כמו בגדי חול מי שרי. וכן מוכח בתוספתא דכלאים דתניא בגדי כהונה ובגדי כהן גדול אין בהם משום כלאים [ס"א בגדי כהן גדול שיצא בהן למדינה חייב. במקדש בין לשרת בין שלא לשרת פטור אלמא אין בהם משום כלאים] אפילו שלא בשעת עבודה. והא דאמר ביומא בפרק בא לו (דף סט.) שהיו מקפלין אותן ומניחין אותן תחת ראשיהן דלאו תחת ראשיהם ממש משום כלאים היינו דוקא בהצעה שלא כדרך לבישה. וטעמא דמילתא דשאני לבישה שלא ניתנה תורה למלאכי השרת דכשיגמור עבודתו יפשיטו מיד ולא ישהו עליו כלל הילכך כשהתירה תורה לבישה לגמרי הותרה אפי' שלא בשעת עבודה: ג ורבנן האי אשר תכסה בה מאי עבדי ליה. מבעיא ליה לכדתניא על ד' כנפות כסותך ארבע ולא ג'. אתה אומר ד' ולא ג' או אינו אלא ד' ולא ה'. כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי בעלת ה' אמור הא מה אני מקיים ארבע ד' ולא ג'. ומה ראית לרבות בעלת ה' ולהוציא בעלת ג'. מרבה אני בעלת ה' שיש בכלל ה' ד'. ומוציא אני בעלת ג' שאין בכלל ג' ד'. [ס] ואידך נפקא ליה מאשר והא דתניא בספרי בפרש' ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם שומע אני אף בעלי ג' ובעלי ה' ובעלי ו' ובעלי ז' ובעלי ח' במשמע ת"ל ארבע כנפות יצאו בעלי ג' ובעלי ה' ובעלי ו' ובעלי ז' ובעלי ח'. נ"ל דהכי פירושו אי לא כתיב אלא על כנפי בגדיהם ה"א דקל (ס"א שבכל) כנפים שיש לבגד אמרה תורה לעשות ציצית הן מעט הן הרבה ת"ל על ד' כנפות ונתמעטו מעט והרבה. ובעלי ג' פסול אף אם הטיל ארבע (ס"א והרבה. ונתמעטו בעלי ג' שהוא פסול אף אם הטיל בו בד' ציצית) דעל ארבע בעיא וליכא. ונתמעטו בעלת ה' ויותר (ז) שאין להטיל בכל הכנפים אלא בד' מהם: ד תנן בפרק הקומץ (דף כח.) ד' ציציות מעכבות זו את זו [ע] שכולן מצוה אחת. ר' ישמעאל אומר ארבעתן ד' מצות ומאי בינייהו (שם דף לז:). [בגמרא אמר רב יוסף] סדין בציצית איכא בינייהו. לת"ק דאמר מצוה אחת הן אי חסר אחת מהן ליכא מצוה והוו להו איסך כלאים. ולרבי ישמעאל לא הוי כלאים דהשלש שנשארו הוו ג' מצות. רב אדא בר אהבה (ס"א רבה בר אהינא) אמר טלית בת ה' איכא בינייהו. לת"ק דאמר מצוה אחת הן ארבעתן מצוה אחת וכי רבי רחמנא טלית בעלת ה' להטיל לד' כנפותיה רבייה. [ס"א ולא להטיל לכנף חמישי דמצות ציצית בד' כנפות]. ולר' ישמעאל דאמר ארבעתן ארבע מצות כי רבייה רחמנא לבעלת ה' להטיל לכולהו רבייה דהא כל חד וחד מצוה באפי נפשה. רבינא אמר הא דרב הונא איכא בינייהו דא"ר רב הונא היוצא בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה בשבת חייב חטאת. וכ"ע אית להו דרב הונא ואם הטיל לג' כנפים ולא הטיל לרביעית לת"ק הוי מצוייצת שלא כהלכתה (ח) וחייב חטאת דהני ציציות הוי משוי ולר' ישמעאל הוו מצוייצת כהלכתה דג' מצות מיהא איכא. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי ישמעאל. ולית הלכתא כוותיה: ה (מנחות דף לז.) אמר רב שישא בריה דרב אידי (בר אבין) (ט) האי מאן דגלריה לגלימיה לא עביד ולא כלום מ"ט שוייה טלית בעלת ה'. פי' שחתך אחד מן קרניה ועשה ממנה ב' קרנות כדי לפוטרה מן הציצית. אמר רב משרשיא האי מאן דגלרייה לגלימיה לא עשה ולא כלום מ"ט כמאן דשריה דמיא ותנן נמי כל חנותות הצרורות טהורות חוץ משל ערביים. [פ] פי' דגלרייה לגלימיה *) שהגביה כנפי הטלית ותפרן שלא נשאר כנף בטלית לפוטרה מן הציצית: ו תנן בראש התכלת [שם דף לח.] [צ] התכלת אינו מעכב את הלבן הלבן אינו מעכב את [ק] התכלת. פירש"י [ר] אף ע"ג דמצוה לתת ב' חוטי תכלת וב' לבן בציצית אפילו הכי אין זה מעכב את זה ואי עביד ארבעתן תכלת או ארבעתן לבן יצא ולכאורה הוי משמע דאין זה מעכב את זה היינו שאם הטיל ב' חוטין מין אחד יצא כי הא דתפילין של יד אינה מעכבת של ראש ושל ראש אינה מעכבת של יד. [ש] ונהגו כפירוש רש"י. וכן מוכח בפרק התכלת (דף מ.) והלא כל המטיל תכלת בסדינו בירושלים אינו אלא מן המתמיהים ומפרש דאסרוה גזירה משום קלא אילן פי' צבע הדומה לתכלת וכיון שאין תכלת הוי כלאים שלא במקום מצוה. ופריך לא יהא [האי] אלא לבן פי' מאי איכפת לן אי הוי קלא אילן לא יהיה חשוב (ס"א אי רמי קלא אילן לא יהא האי קלא אילן חשוב) אלא נמר לבן בעלמא והאמרינן אין לו תכלת מביא לבן (אלא) [אלמא] משמע דאי הוי לבן אין כאן איסור אפילו בטלית של פשתן אע"ג דבלאו הני דקלא אילן איכא ב' חוטי לבן. אלמא היכא דלית ליה תכלת בעי למירמי ד' חוטי לבן ומיהו יש לדחות דאע"פ דבשל חוטי לבן לחוד איכא מצות ציצית [ת] אי רמי טפי ליכא איסור כלאים דאין זה מוסיף על המצוה דגדיל שנים גדילים ארבע דדרשינן מיניה ב' חוטי לבן וב' חוטי

*) עי' ב"ה טאו"ח סימן י' סעיף ג' מה שהגיה בדברי רבינו אלו.

רש"י ונ"י. פשתן: ב דאשתרי כלאים לגבייהו. הגנט דכתיב ביה שש ותכלת: ג ורבנן. דאית להו לילה זמן ציצית והוי מצוה שלא הזמן גרמא ונשים חייבות האי אשר תכסה בה מאי עבדת ליה לרבות כסות בזמא לא איצטריך דהשתא מה כסות לילה מחייבי כ"ש כסות סומא דישנה בראייה אצל אחרים: ולא שלש. לימד על טלית של בת שלש כנפות שפטורה מן הציצית והיכי דמי כגון שעיגל אחת מד' כנפיה: בת ה'. כגון שחתך מעט מן הכנף ולא עיגל שני מורשי קרנתא [שמקום] החתך נעשה כשתי כנפות: הרי בעלת ה' אמור. לחיוב דריבויא הוא: ד ד' ציציות. של ד' כנפות: מעכבות וכו'. שאם נפסק ציצית של כנף א' אסור לברך עליו ואסור ללבוש אותו בשבת שכולן מצוה אחת ואינה נגמרת המצוה: מאי בינייהו. מ"מ בין למר בין למר בעינן ד' כנפות כדכתיב על ד' כנפות כסותך: סדין. דפשתן בציצית דתכלת דעמרא הוא א"כ לת"ק דאמר מצוה אחת הן הלכך אם חסר סדין ציצית אחת ליכא מצוה והוו להו איסך כלאים ולרבי ישמעאל לא הוו כלאים דהשלש שנשארו ג' מצות הן: בעלת ה'. שחתך מקרן הא' באלכסון והוו בה שני קרנים ותנא לקמן בהתכלת טלית בעלת ה' חייבת בציצית ויליף מריבויא דאשר תכסה בה: לת"ק דאמר מצוה א' הן. סברי ד' דוקא למצוה א' וכיון דרבי רחמנא בעלת ה' להטיל ד' כנפותיה רבייה ולא להטיל לכנף ה' דמצות ציצית בד'. ולרבי ישמעאל דאמר ארבעתן כנפות [ארבע] מצות כי רבי רחמנא בעלת ה' נמי להטיל לכולהו רבייה דהא כל חד מצוה באפי נפשיה: דרב הונא איכא בינייהו כו'. וכ"ע אית להו דרב הונא מיהו הטיל לשלש ולא לרביעית לת"ק הוי מצויצת שלא כהלכתה וחייב חטאת דהוי להו ציצית משוי ולרבי ישמעאל הוי מצויצת כהלכתה דג' מצות מיהא איכא ואינו פסול דהא איכא ג' מצות ורב הונא בעשויה בפסול: הלכה כר' ישמעאל. וכי הך שינויי דאמרן מאי בינייהו: ה דבצריה לגלימא. שחתך א' מן הקרנות חתיכה כגון פגימה דנראין כשני קרנים: לא עביד. כלומר לפוטרה מן הציצית: עווייה טלית בעלת ה'. והייבת: האי מאן דגרייה לגלימיה. שהיתה טליתו ארוכה וכפלה ותלה הציצית בקרנות הכפל אע"ג שגררה ודיבקה שלא תחזור לאיתנה לא עבד כלום דסופו להתיר ולהחזיר לאיתנה ונמצאו ציצית באמצעיתה ואין כנפות בעי' הלכך מהשתא כמאן דשרייה דמי: לישנא אחרינא ועיקר האי מאן דגרייה לגלימא קרנות טליתו (הכל) [כפל] קשר והדומה כאילו קצען ואין לה כנפות כדי להפקיע מתורת ציצית: לא עשה כלום. לפוטרה מציצית: מ"מ כמאן דשרי דמי. ובת ארבע כנפים שסופה לחזור לתחלתה: כל החנות. עודות: הצרורות. שאין שוליהן תפורין אלא צרורים טהורין דאין מקבלין טומאה דרואין כאילו ניתר הקשר וליכא בית קבול והוי ככלי הניקב כמוציא רמון: חוץ משל ערביים. דדרכן בכך: ו התכלת אינה מעכבת את הלבן. ואע"ג דמצוה לתת התכלת ב' חוטין בציצית כדמפרש לקמן אפ"ה אין זה מעכב את זה ואי עביד ארבעתן תכלת או ארבעתן לבן יצא. תכלת נמר צבוע כדאמרינן מדבש כיתנא הכלת עמרא: אינו אלא מן המתמיהין. מתמה את כל רואיו שאומר כלאים הוא לבוש: גזירה משום קלא אילן. צבע הוא שדומה לתכלת ואי שרייה כל הכלת בסדין אתי למרמי נמר צבוע בקלא אילן והוי כלאים שלא במקום מצוה.

דברי חמודות

בהלכות ציצית כתב כסות של פשתן אין מטילין בה תכלת גזירה שמא יתכסה בה בלילה שאינו זמן חיוב ציצית ונמצא עובר על לא תעשה בעת שאין שם מצות עשה ומותר לאדם ללבוש ציצית בלילה בין בחול בין בשבת ואע"פ שאינה זמנה ובלבד שלא יברך ע"כ ומדכתב שמא יתכסה בה בלילה ולא קאמר גזירה משום כסות לילה כלישנא דגמ' ש"מ דאכסות יום קאי ויש בו משום כלאים אם לובשו בלילה ופטור מן הציצית ג"כ כשלובשו בלילה אע"פ שמיוחד ליום וכן נמי בסוף דבריו שכתב שלא לברך בלילה ומאימתי יברך על ציצית בשחרית וכן סתם וכתב שאינו מברך על הציצית בלילה ומברך עליו בשחר ולא חילק בין כסות המיוחד ליום לכסות המיוחד ללילה וכמ"ש הטור בשמו כ"כ הב"י סי' י"ח וכתב עוד וז"ל נראה לי שמ"מ מותר ללבוש ציצית בלילה כשאין בו כלאים היא ואיצטריך לאשמועינן דאע"ג דלילה לאו זמן ציצית הוא מותר ללבוש טלית שיש בה ציצית ולא עבר משום בל תוסיף והא אשמועינן דבשבת מותר לצאת בטלית מצוייצת אפי' בלילה דלאו זמן ציצית הוא משום דציצית אינם משוי אלא מנוי הבגד ותכשיטיו וכמ"ש בפי"ט מהלכות שבת עכ"ל וכתב עוד הב"י וז"ל כתוב בהגהות מיי' שרש"י פי' כדברי הרמב"ם ורבינו שמשון פי' כר"ת וכן רא"מ ולענין הלכה נקטינן כהרמב"ם דרב מובהק הוא וכ"ש דרש"י ס"ל כוותיה ועוד דספק ברכות להקל ע"כ וכ"כ ג"כ רמ"א דספק ברכות להקל על כן אין לברך עליו אלא כשלובש ביום והוא מיוחד ג"כ ליום וכתוב בכתבי מהרא"י סי' קכ"א שאחר תפלת ערבית אע"פ שעדיין הוא יום אינו מברך עליו ע"כ ומ"מ נהגו להתעטף א"כ מי שאומר קדיש יתום משום כבוד צבור וגם שם כתב מהר"א דמי ששכח או הזיד ולא התעטף בציצית כל היום שאחר שהתפללו ערבית יתעטף בלא ברכה ואע"פ שאין הנדון דומה לו לגמרי דהתם לא התעטף כלל וכתוב בהגב"ן וז"ל בליל יוה"כ מתעטף בטלית מבעוד יום ומברך משום דלילה לאו זמן ציצית הוא אבל כשהוא מתפלל סליחות קודם שיעלה עמוד השחר מתעטף בטליתו ואינו מברך וכשהיום מאיר ממשמש בטליתו ומניחו על ראשו ומברך עכ"ל ועיין לקמן סעיף ס"ד בענין המשמוש וז"ל הרמב"ם מאימתי מברך על ציצית בשחר משיכיר בין תכלת ללבן שבה וכתב ב"י שאפשר שלמד כן ממה שנתנו שיעור זה לזמן קריאת שמע בפ"ק דברכות והר"ר יונה שם גבי הא דאמר הבי לתפילין כאחרים כתב וז"ל וציצית שמצותה ביום אפשר שזמן התחלתו הוא גם כן משיראה את חבירו ויכירנו או אפשר שזמנו משיכיר בין תכלת שבה ללבן שבה והמרדכי כתב בפ"ב דמגילה דציצית כיון דלא כתיב ביה יום בהדיא אלא וראיתם אותו בראייה תליא מילתא ומעמוד השחר שרי לכתחלה וכן עמא דבר עכ"ל וכ"כ רמ"א דנוהגים לברך עליו כשלובשו מעמוד השחר ואילך. דין הסדינין שאדם ישן בהם אף בבקר יתבאר בדברי רבינו לקמן בעשיית ציצית: (ד) שעד ל' יום פטור. ואח"כ חייב. עיין לקמן סעיף וא"ו (ה) אבל השואל מחבירו טלית מצוייצת צריך לברך כו'. וכן מסיק בפ' כל הבשר סי' כ"ו וכתב עוד שם דנהגו להתעטף בטליתו של חבירו אפי' בלא ידיעתו וסמכו על זה דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממונו ואם מצאה מקופלת יחזור ויקפלנה כבראשונה דאי לאו הכי לא ניחא ליה עכ"ל ועי' מ"ש על זה שם סעיף קכ"ח וז"ל נ"י במקום שנוהגים להניח טליתיהן בבהכ"נ אם בא אדם להתעטף בה לפי שעה ולהחזירה למקומו מותר ולא חשיב שואל שלא מדעת גזלן הוי כיון דליכא חשש כילוי קרנא ניחא ליה להיניש דליעבד מצוה בממונו מש"כ בספרים דשמא יבא לקרות בהם הרבה עד שיקרע מרוב משמוש ע"ש ואולי שמשום כך דקדק הקיצור שם בפרק כל הבשר לכתוב שמותר להתעטף בו בשעת תפלה וכתב עוד נ"י בפרק הספינה דתפילין מניחן שלא מדעת בעליהן כמו בטלית ע"כ: (ו) גרסינן בר"פ ראשית הגז דף קל"ו ציצית אע"ג דכתב רחמנא כסותך דידך אין דשותפות לא כתב רחמנא על כנפי בגדיהם לדורותם ואלא כסותך למה לי לכדרב יהודה דאמר רב יהודה טלית שאולה פטורה מן הציצית כל שלשים יום ועיין לקמן בדברי רבינו סימן יו"ד גם במיו"ע שם: (ז) שאין להטיל בכל הכנפים אלא בד' מהם וכ"כ הרמב"ם בפ"ג מהל' ציצית ומסיים בה לפיכך כשהוא עושה ציצית לבעלת ה' או שש אינו עושה אלא לד' כנפים המרוחקות זו מזו מאותן הה' או הו' בלבד שנאמר על ד' כנפות כסותך ע"כ וכ"ל דממשמעותיה דקרא דייק דמשמע ד' כנפות יעשה אותם והמרוחקות זו מזו נופל עליהם ביותר שם הכנפות ולא ישרו בעיני דברי הכ"מ שכתב דנראה שמסברא אמר כן דאי הכי המאי מסייס ואמר שנאמר על ארבע וגו' והתחלת דבריו הי' בזה הלשון על ד' כנפות כסותך בעלת ד' ולא בעלת ג' וכו' שנאמר על ארבע וגו' או למה לי: (ח) וחייב חטאת דהני ציצית הוי משוי. וכתב רבינו בתשובה כלל שני סימן ט"ו וז"ל ראיתי לקצת רבותי שהם פושטים טלית שלהם כשהיו יוצאים לרה"ר ואני אומר שהומרא שאין לה טעם היא דלמאי איכא למיחש דאי חיישת שמא נפסקו החוטין ולא נשאר בהם כדי הכשר ציצית א"כ היאך בירך עליו בשעה שלובשו כי עונשו גדול הוא לברך ברכה לבטלה וא"ת שבדק כל ד' ציציות בשעת לבישה א"כ יבדוק גם בשעה שיוצא בהן לרה"ר והעולם לא נהגו כן לבדוק כל הציצית בכל שעה שמתעטף בטליתו משום דמוקמינן ליה בחזקת כשרות עד שיודע לו שנפסלו (וע' בדברי רבינו בעשיית ציצית) ועוד דציצית אינו נפסל בקל דהתכלת אינו מעכב כו' ומפרש בגמ' לגרדומי וכו' (כדלקמן סי' ז') הלכך אינם נפסקים בקל ליפסל והעולם רגילים להקנס אף קודם שיגיעו לידי פיסול הלכך מוקמינן להו אחזקתייהו לענין ברכה וכן לענין לצאת לרה"ר ומי שאינו רגיל לילך ד"א בלא ציצית ראוי לו לסמוך על החזקה ולצאת בו ואם ירצה להחמיר יבדקם בשעת יציאה וי"א שכל טליתות שלנו הויין מצוייצות שלא כהלכתן ואין יוצאין בהן ברה"ר ואינם דברים של טעם דאם אינם מצוייצות כהלכתם היאך אנו מברכין עליהם אלא מספיק לנו בשני חוטי לבן אלא שאנו נותנים עוד שני חוטין זכר לתכלת (ועיין בדברי רבינו לקמן ריש סימן ז') ועוד אף לפי דבריהם שאינן מצויצים כהלכתן מותר לצאת בו לרה"ר דהאמרינן בשבת בפרק ר"א דהולין מתעטף אדם בכילה ובכסכסים ויוצא בה לרה"ר ומ"ש מדרב הונא דאמר היוצא בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה בשבת לרה"ר חייב ציצית לגבי טלית חשיבי ולא בטלי הני לא חשיבי ובטלי ופרש"י ז"ל האי דציצית חשיבי ולא בטלי כי דעתו להתקן שאר ציציות ולגרסם לזו שהיא כשרה הלכך לא בטלי הנך כסכסים בטלו לגבי כילה ומתוך כך פסק ר"י ז"ל שמותר לצאת ברצועות הקבורות בהאבנט אע"פ שאינו קושר בהן בתי שוקים או מנעלים משום דבטלי גבי אבנט וכן נמי טליתות שלנו שיש להם ד' ציציות אפי' אי חשבת להו אינן מצויינות כהלכתן בטלי לגבי (ציצית) [טלית] עכ"ל וכ"כ בכלבו שרז"ל לא חש ליה למהר"ם שלא היה יוצא בטלית קטן בשבת ברה"ר ובב"י סוף ההלכות כתב שיש להוש דטלית קטן לפי שאין בו עיטוף גמור והאת גלימא העליון שנראה כמשוי וכמלבוש כפול וטוב הוא לעשות באמצעיתו אחיזות כעין סרבל ע"כ וכתב עליו הב"י סימן י"א שאינו יודע טעם חשש לזה כלל מהא דבפרק הולין דהביא רבינו בתשובה כדלעיל ומפרק הבית האולייריין מביאין בלורי נשים לבי בני ובלבד שיתכסה בה ראשו וכל שכן בהני טליתות שהם מלובשים ממש דברו ואין טעם להצריך להם אחיזות וכן נוהגים העולם לצאת בה לרה"ר וכן דעת הרשב"א שכתב בתשובה שהרי"ף פסק כמ"ד אין התכלת מעכב את הלבן ונראים דבריו וכך אנו עושים מעשה כדבריו בין בחול בין בשבת ע"כ וכן דעת הרמב"ם בפי"ט מהלכות שבת וכיון דכל הני רבוותא מסכימים להתיר הכי נהגינן וכן נהגו העולם עכ"ל הב"י ומ"מ צריך ליזהר שלא יהא מונח על כתפו כשיוצא בו בשבת דאז הוי כמשוי כדאיתא בס"פ חבית ע"ש וכתב רמ"י ז"ל בהלכות שבת סי' ס"א סעיף ל"א וז"ל ואם אין בו ציצית כלל מותר לצאת בו אע"ג דלא שפיר עביד לצאת בה בלא ציצית מ"מ לבושו הוא ואין בו משום איסור שבת עכ"ל ועי' לקמן בסמוך בשם המרדכי: (ט) גרסי' בהקומץ בתר הך דהכא רבינא הוה קאזיל בתריה דמר בר רב אשי בשבתא דריגלא איפסק קרנא דחוטי ולא אמר ליה מידי כד מטא לביתיה אמר ליה מהתם איפסק א"ל אי אמרת לי מהתם שדיתיה והאמר מר גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה תרגמה רב בר שבא קמיה דרב כהנא בלאו דלא תסור (כגון טלטול איסור דמדרבנן והבנים מקורזלות מותר להכנים לבה"כ משום כבוד הבריות) ואיכא דאמרי מהתם א"ל ואי"ל מאי דעתיך למשרייה גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה והא תרגמה רב בר שבא בלאו דלא תסור ה"נ כרמלית דרבנן היא וכתב ב"י ס"ס י"ג דנראה שאפילו אם נודע לו כשהוא עומד בכרמלית בשעה שיוצא בו פסול היה לא קנסינן ליה מפני שלא בדקו דאפי' אם תמצא לומר שהיה לו לבדקו ולא בדקו לא קנסינן ליה במקום דאיכא כבוד הבריות וכ"ש דלא אשכחן שחייבוהו חכמים לבדוק ומסיק דאין לחלק בין טליתות שלהם שהיו נובאים אותם בנוקום

מעדני יום טוב

לילה פטור. נמצא שהיום גורם לחייב המלבוש. תוס': [ל] ה"ג בס"א כשמשכימין באשמורת שליח צבור: ב [מ] שאינה מצויצת שעד ל' יום גר' בס"א ועיין ריש ס"י: [נ] צריך לברך. והאריך יותר בזה בפרק כל הבשר ס"ס כ"ו ע"ש: ג [ס] ואידך נפקא ליה מאשר. כלומר ממלת אשר לבדה ותכסה בה אתא לרבות כסות סומא וכ"כ ב"י סימן י"ז: ד [ע] שכולן מצוה אחת. ובגמ' לא אתפרש מנלן והרמב"ם כתב בפי' המשנה דלעיל מהך שכולם קבלה בידינו ואסמכוהו נמי אקראי: ה [פ] פי' דגלרייה לגלימיה שהגביה כנפי הטלית ותפרן. ולישנא דגלרייה לא משמע דתפרן ואף רש"י לא פי' כן אלא בכפל וקשר וגם א"א לפרש כן מדאיתא תו בגמרא אמר רב דימי מנהרדעא האי מאן דחייטיה לגלימיה לא עביד ולא כלום והיינו דכפל הכנפות ותפרן וכן פרש"י בשתי הלשונות וטעמא דתפירה נמי לא מהניא קאמר בגמרא משום דאם איתא דלא מבעי ליה לפסוק ולשדייה פרש"י אם ארוכה היא לו ואינה צריכה לו ארוכה כל כך לפסוק אותו כפל ולשדייה ואח"כ יתלה הציצית: ו [צ] התכלת אין מעכב את הלבן. דמדכתיב הכנף דרשינן בגמרא מין כנף ועיין בפרש"י ר"ס דלקמן: [ק] התכלת. פרש"י נמר צבוע כדאמרינן כו'. בפ"ק דיבמות דף ד' ושם פרש"י דשש כיתנא דכתיב ומכנסי בד שש משזר ובד היינו פשתן כדמפרש בבא לו כ"ג במסכת יומא דבר העולה בד בד ותכלת עמרא וכן שאר צבעים האמורים בבגדי כהונה ארגמן ותולעת שני שאין בגדי כהונה אלא צמר ופשתים דכתיב בספר יחזקאל ביה"כ בגדי פשתן ילבשו ולא יעלה עליהם צמר ש"מ שבעבודות החיצונות יש בכהן צמר עם פשתן ולא מין אחר ומדמפרש קרא שש בא' מן המינין ש"מ שאר המינים צמר היו ע"כ ופי' התוס' דליכא למימר דתכלת נמי כיתנא אלא צבוע הוא וארגמן ותולעת שני עמרא דסברא הוא דכל הצבועין מין א' הוא מדלא חילק בהן אלא בבגד ע"כ ובגמרא דפרק בא לו דף ס"ע ע"א אמרי' דליכא לפרש בד אעמרא אע"ג דנמי בד בבד הוא מ"מ יש נימין דמיפלגו מתחלקות לשתים אבל פשתן לא מיפלג אלא ע"י נקותא כשמקיפין עליו: [ר] אע"ג דמצוה לתת שני חוטי תכלת וכו'. עיין מה שאכתוב בזה לקמן בשם התוס': [ש] ונהגו כפירש"י וכן מוכח בפרק התכלת וכו' ומעתה כתב רמ"י ז"ל מהא דכתב הרמב"ם בפ"א מהל' ציצית שמניהם מצוה אחת אע"פ שאין מעכבין כו' ושאמרו חכמים הראשונים והיה לכם לציצית מלמד שמניהם מצוה אחת והלכך לא דמי לתפילין שהם שתי מצות ועל הדרש שדרשו מוסיף פי' רמ"י דס"ל לכתוב והיו וכ"ל משום דפשטיה דקרא משמע דלא קאי אפתיל תכלת לחודיה דא"כ ליעבד פתיל תכלת לחודיה: [ת] ה"ג בס"א א"ע רמי:

תפארת שמואל (א) שריצב"א היה מברך [וכו'] כשהיה מתעטף בטליתו. אכן במרדכי בהלכות תפילין משמע להדיא כדעת הר"ן ור"י וכן המנהג שאין לברך אטלית שמתעטף קודם שהאיר היום ולא פליגי אלא אם צריך להוי ולפושטו ולגובשו או די לו במשמוש ציצית לחוד ע"ש וכן דעת הרמב"ם שאין לברך עליו כלל בלילה ובכהנים סימן קנ"ח כתב שאין לברך עליו בלילה אפילו אחר ערבית ע"ש:

חוטי תכלת לאו למעוטי טפי קאתי כדאמרינן (סוכה דף לה.) גבי ערבי נחל דדרשינן ערבי שנים [א] ונהגו להשים הרבה ערבות בלולב. וכן פירש"י בפרק התכלת (דף מא:) גבי טלית שכולה תכלת דקאמר עלה כאן בטלית בת ח' חוטין ופירש"י עלה אין כאן משום בל תוסיף [ב] כיון ציצית אחד ולא ב'. וקשה דבסנהדרין פרק אלו הן הנחנקין (דף פח.) משמע דאם הוסיף חוטין בציצית פסול. גבי זקן ממרא דקאמר רבי אליעזר אינו חייב אלא על דבר שעיקרו מד"ת ופירושו מדברי סופרים ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע ואין לנו אלא תפילין. ופריך והא איכא ציצית. ומשני אי קשר העליון דאורייתא גרוע ועומד הוא. וי"ל דכל מה שהוסיף מד' חוטין עד ח' לאו גורע היא ולא מיפסל בכך. כדאשכחן אמוראי בפרק התכלת (דף מב.) רב אחא בר יעקב [ג] רמי ארבע ורב ירמיה מדיפתי רמי ח' ולא פליגי הני אמוראי אלא מר עביד הפתו' ומר עביד היתר [ד] ובסנהדרין במוסיף על תמניא. וקשה היכא [ה] דהכא משמע מקרא דאי בעי עביד הכי ואי בעי עביד הכי. בשלמא אי אמרינן דפליגי איכא למימר דבהכי פליגי דמאן דרמי ד' כדדרשינן גדיל שנים [ו] וגדיל ד' ומאן דרמי תמני סבר דגדילים דקאמר רחמנא אכל מין ומין קאי מלבן גדילי' מתכלת [ס"א גדילים מלבן גדילים מתכלת] דהיינו לצמר ופשתים דקאי גדילים עלייהו. וי"ל דהך זה במשמעות גדילים דאי עביד גדילים מתכלת ולבן ב' חוטין מזה וב' חוטין מזה גדילים קרינן ביה ואי עביד מכל מין ומין גדילים כגון ד' חוטין לבן וד' חוטין תכלת גדילים קרינן ביה ולאו מוסיף הוא אבל אי רמי טפי הוי מוסיף וגרוע [ז] (ועומד הוא) [ח] ולעולם גדילים בעינן דהיינו ד' חוטין בין שיש בו ב' מינים [ט] בין שאין בו אלא מין אחד (ס"א אפילו ממין אחד) כמו שפירש"י וראיה עוד לדבריו מהא דאמר גבי טלית שכולה תכלת כאן בטלית בת ד' חוטין כאן בטלית בת שמנה חוטין פירוש בטלית בת ח' חוטין ד' חוטי תכלת והטיל בה ד' חוטי קלא אילן לקיים בה מצות ב' מינים פסולה והואיל ולבד קלא אילן איכא חוטין כל צרכה חיישינן דילמא מזבין ליה לאינש אחרינא וסבר דכולה תכלת ושקיל ד' מינייהו ורמי להו בטלית אחרינא. אבל בטלית בת ארבע חוטין שיש בהם ב' חוטי תכלת יכול לתת בה ב' חוטי קלא אילן לשם לבן וליכא למיחש שמא יקח ממנה ב' חוטין ויתנם בטלית אחר כיון דליכא אלא ד' חוטי ואי שקיל מינייהו מיפסל. אלמא דבפחות מארבע חוטי לא מתכשר אפילו ממין אחד: ז [מנחות לח:] **התכלת** אינה מעכבת את הלבן וכו' לימא מתני' דלא כרבי דתניא ולאיתם אותו [י] מלמד שמעכבין זה את זה דברי רבי וחכ"א אין מעכבין. ומסיק (שם:) אמר רבא לא נצרכה אלא לגרדומין דאי אגרדום תכלת וקאי אלבן או אגרדום לבן וקאי אתכלת לית לן בה. דאמרי בני ר' חייא גרדומי תכלת [כ] וגרדומי אזוב כשירין. וכמה שיעור גרדומי אמר מר בר המדורי אמר שמואל כדי לענבן. משמע דאי איגרדום תרוייהו פסילי אפילו נשאר בהם כדי עניבה ולכך היה אומר ר"ת דעכשיו שנותנין ד' חוטין שנים משום לבן [ס"א ושנים משום תכלת] וכופלין אותם לח' [ל] אם נפסקו ב' מן הח' ונשאר בהם כדי עניבה כשר. ואם נפסקו ג' פסול שמא לא נשאר בהם אלא חוט אחד שלם. וי"א דהך סוגיא דגרדומין אליבא דרבי. דלרבנן אתיא מתני' כפשטה דתכלת אינה מעכבת את הלבן כלל אלא דדחיק תלמודא לאוקמי למתניתין אליבא דר' ובגרדומי. ודוקא לרבי דאית ליה דמעכבין זה את זה. ותרווייהו מצוה אחת מועיל השלם לחבירו כאילו כולן שלמים אבל לרבנן דלא מעכבין אהדדי הוו כב' מצות ואי איגרדום חד [מ] ואי קאי אידך [נ] אין מועילין זה מזה: ואין הלכה כרבי [ס] דר' יוחנן בן נורי פליג עליה וקי"ל הלכה כרבי מחבירו ולא מרבו. ולא מסתבר דתיהוי מילתא [ע] דרבי חייא [פ] בפלוגתא דרבי ורבנן אלא כב"ע אתיא. וי"מ אי איגרדום תכלת וקאי אלבן היינו דנפסק החוט מעיקרו ולא נשתייר בו אלא כל שהוא. לרבי דס"ל מעכבין זה את זה [ס"א דלעולם צריך ב' חוטי לבן וב' חוטי תכלת] מצוה אחת הן ומועיל השלם לחבירו אבל לרבנן דסברי דאין מעכבין זה את זה (הא) [אלא] בין יש לו תכלת בין יש לו לבן צריך שיתן ארבע חוטין [ס"א פי' אפי' הן ממין אחד] אם נפסק החוט מעיקרו פסול [צ] דכיון דנפסק במקום חיבורו בכנף ולא נשאר כ"א ג' חוטין. אבל אם נפסק מכל ארבעתן ונשתייר בהן כדי עניבה כשר. והא דמייתי הא דבני רבי חייא אהא דאמר רבא לא נצרכה אלא לגרדומין. לא שיהא לגמרי כההיא דר"ח אליבא דרבנן דמצרכי לכל [ס"א כההיא דבני ר' חייא דבני ר"ח אליבא דרבנן מצרכי לכל] ארבע חוטין כדי עניבה. וגרדומי תכלת אכל ד' חוטין קאי דאיגרדום מקצתן ונשתייר מקצתן וכיוצא בו לרבא אליבא דרבי אי איגרדום חוטי תכלת לגמרי ואשתייר חוטי לבן שלמים או להיפך. ולא מייתי ראיה מבני ר"ח אלא דלא בעינן שיהו כתחילתן למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. [ק] והא דקאמר רב נפסק חוט מעיקרו פסול לאו דוקא מעיקרו אלא כל שלא נשאר בו כדי עניבה נפסק מעיקרו קרי ליה. כיון דלא נשאר בו כדי הכשר. (י) ופירוש זה עיקר דגרדומי תכלת דבני ר' חייא משמע דאיגרדום כל ארבעתן כי קורא לכל הציצית תכלת כדקאמר (דף לט.) תכלת שכרך רובה כשירה. [ש] וכן רמי תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה (דף מג.) וכן משמע לישנא דגמ' דקאמרי (דף לט.) [ק] מאי שירין ומאי גרדומין לאו שירין דאיפסיק מנייהו ודאשתייר מנייהו גרדומי דאיגרדום איגרדומי אלמא דגרדומי אכל ד' חוטי קאי. וכן משמע דומיא דגרדומי אזוב דקאי אכל ג' קלחי אזוב. הלכך אפי' אי איגרדום כל ח' חוטין ונשתייר בהן כדי עניבה כשר. (יא) ואם יש אפי' בחוט אחד פחות מכדי עניבה פסול. איבעיא להו כדי עניבה [ת] כדי לענב כולהו בהדי הדדי או דילמא כל חד וחד לחודיה תיקו: (יב) ואזלינן לחומרא ובעינן כדי לענבם כולהו בהדי הדדי. בעי רב אשי אלימי ולא מיענבי ואי הוו קטיני מיענבי מאי. א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי (יג) כ"ש דמינכר וכשרין. אמר רבא (יד) ש"מ צריך לקשר על כל חוליא וחוליא. דאי ס"ד לא צריך הא דאמרי בני רבי חייא גרדומי תכלת כשרים כיון דאשתרו להו עילאי אשתרו כולהו. מכאן משמע קצת דכדי עניבה דקאמר לעיל לא בעינן שישייר בפתיל כדי עניבה אלא אפילו נפסק כל הפתיל ונשתייר בגדיל כדי עניבה. מדקאמר כיון דאשתרו עילאי אשתרו כולהו דאי נשאר כדי עניבה בפתיל לא משתרי הקשר (טו) ורש"י דחק לפרש דרבא לית ליה דבר המדורי דבעי עניבה ולא משמע כן. וכן בספרי תני בפרשת גדילים בד"א בתחילתה אבל בשיריה ובגרדומיה כל שהוא. משמע דאגדילים קאי: ח (דף לח.) **ומאן** תנא דפליג עליה דרבי האי תנא דתניא ר' יצחק אומר משום ר' נתן שאמר משום ר' יוסי הגלילי שאמר משום ר' יוחנן בן נורי אין לו תכלת מביא לבן: (דף מג.) תניא היה ר' מאיר אומר קשה עונשו של לבן מעונש התכלת. משל למלך

רש"י ונ"י. וקפריך מאי איכפת לן אי רמי קלא אילן לא יהא אלא קלא אילן אלא לבן בעלמא כלומר לימר לבן דאמרן לעיל אין לו תכלת מטיל לבן: **ויש בו להוסיף.** על מה שפירשו חכמים. **ואם הוסיף גורע.** ופוסל הראשון בתוספתו: **ואין לנו אלא תפילין.** שעיקרם בתורה ופירושן מדברי סופרים שהם ד' בתים ויש להוסיף ה' או יותר ואם הוסיף גורע דקא עובר בבל תוסיף ולא עבד מצוה: **ציצית.** פירושו מדברי סופרים ד' חוטין דילפינן גדיל ב' גדילים ד': **קשר עליון.** שעושין סמוך לכנף כשנתלו החוטין ועל [ידו] נעשה חיבור לטלית: ז **מין** כנף היינו לבן דרוב טליתות של פשתן הן ולבנות: **לא נצרכה.** מתניתין דקתני אין מעכבין זה את זה: **גרדומין.** היינו שיריים שנשתיירו לאחר שנפסקו: **מעיקרו.** היינו ראש המחובר לטלית. **תכלת.** זהו שם כל הציצית: **שכרך רובה.** שעשה שני שלישי גדיל ושליש ענף כשרה אע"ג דמצוה שליש גדיל ושני שלישי ענף כדאמרינן לקמן: **רמי תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה:** היה מטיל ציצית [לכסות] שמתכסה בו אשתו: **מאי לאו שירין דאיפסקא מיניה.** קצת מהתא ונשאר קצת גרדומים: **דאיגרדום איגרדומי.** ולגמרי נפסק עד העיקר: **כדי לענבן.** החוטין אהדדי. דהיינו שיעור גדול: **אלימי.** עבים: **דאי הוו קטיני.** דקים היו מענבי דהארוכים כן כל כך אבל מפני עוביין הוו קטיני לענוב: **כ"ש דכשרין.** דהואיל ואילו הוו דקים ארוכים כדי עניבה כ"ש כשהם עבים דמינכרא מלתא טפי: **ש"מ.** מדאמרי בני ר' חייא גרדומי תכלת כשרים אמאי הא כיון דנפסק קצת הגדיל משתרי ההוא קשר שבסוף הגדיל וכיון דמשתרי ההוא קשר משתרי [הגדיל] אין שם גדיל כלל אלא ש"מ יש קשר בכל חוליא הלכך כי משתרי חדא קשר מתקיים הגדיל בשאר קשרים: **עילאי.** היינו ההוא קשר תחתון דלמעלה למטה קחשיב ועוד דבגרדומין קא מיירי במתניתין •) ובגרדומין מוקפין הוי איכו עליו: ח **ומאן תנא דפליג עליה דרבי** כנך חכמים דאמרי לעיל אין מעכבין זה את זה: **מטיל לבן.** כל סדי' חוטין: **גדול** עונשו של לבן. למי שאינו מטיל ציצית (ותכלת)•

מעדני יום טוב

[א] **ונהגו** להשים הרבה הרבה בלולב. ומסקי התוס' דפרק לאוהו ב"ד דף כ"ח ע"ב בד"ה ומנא תימרא כו' לפי שאין בל תוסיף אא"כ מוסיף מין אחר וכתבו דמיהו תימה דלפי זה אם היה נותן כמה חוטין בציצית וכמה פרשיות בתפילין בבית אחד לא היה עובר משום בל תוסיף ע"כ ובסמוך כתב רבינו דיותר משמנה פוסל: [ב] **ה"ג** בס"א כיון דציצית אחד בכנף ולא שתים. פי' דוקא ב' ציצית אסור אבל להוסיף חוטין בציצית ... וקשה דבסנהדרין פ' אלו הן הנחנקין דף פ"ח: [ג] **רמי ד'** כו' ולקמן בסי' י"ב כתוב באורך: [ד] **ובסנהדרין** במוסיף על תמניא. ומכאן קשה כמה שכתב לעיל בשם התוספות: [ה] **דהיכי** משמע גרס בס"א: [ו] **ה"ג** בס"א גדיל שנים גדילים ד': [ז] **ועומד הוא.** כ"ל דל"צ ליה: [ח] **ולעולם** גדילים בעינן דהיינו ד' חוטין כו'. וכתבו התוס' וא"ת ומנלן דבעינן ב' חוטי לבן וב' חוטי דתכלת דילמא אגדילים קפיד קרא אפילו חד מהאי ותלתא מהאי וי"ל כיון דתרי מיני' בעי רחמנא סברא הוא שיהיו שוין ע"כ: [ט] **בין** שאין בו אלא מין אחד ועושה שנים משום מין זה ושנים משום מין שני כמ"ש בסימן דלקמן בשם ר"ת וכך כתב רבינו בתשובה כתבתיה בד"א סעיף א': [י] **מלמד** שמעכבין זה את זה דברי רבי וחכמים אומרים אין מעכבין ומפרשינן בגמרא מאי טעמא דרבי דכתיב הכנף מין כנף וכתיב פתיל תכלת ואמר רחמנא ולאיתם אותו עד דאיכא תרווייהו באחד ורבנן ולאיתם אותו כל חד לחודיה משמע ורבינו מייתי ליה לקמן סימן י"ז: [כ] **וגרדומי** אזוב כשרים. אע"ג דמתניתין היא בספי"א דמסכת פרה כבר הרגישו בזה התוספות דפרק קמא דסוכה דף י"ג וכתבו דאגב דתכלת נקט אזוב ה"נ משום אזוב דמצורע איצטריך: [ל] **אם** נפסקו שנים מן השמנה כו' וז"ל ב"י כל שנשתייר שיעור עניבה כשירה ודוקא בשני חוטי לחוד כי לעולם צריך שישתיירו שני חוטים שלמים מכל צד בכל כנף וכנף שיהא בהם י"ב אצבעות (כדלקמן סי' י"ב) ודי בכך אע"פ שבשעת עשיה צריך ארכה עכ"ל וכתב ב"י סי' י"ב שכך הם באור דברי ר"ת ג"כ דלא מכשירין אלא כשנשתיירו ב' חוטים שלמים דהיינו ד' ראשים שכל אחד מהראשים ארוך י"ב אצבעות או מכשירים כשנפסקו הב' חוטים אחרים אם נשתייר בהם כדי עניבה דבני ר' חייא לא מכשרי אלא באיגרדום תכלת ונשתיירו ב' חוטי הלבן שלמים או איפכא אבל אם נפסקו ג' חוטין אע"פ שנשתייר בהם כדי עניבה פסולים כיון דאיגרדום חד מינא וקצת מהתין כאחר ומפני כך כשנחתכו ג' ראשים חיישינן שמא כל ראש הוא מחוט אחד ונמצא שאין כאן אלא חוט א' שלם הלכך מספיקא פסול אבל כשלא נחתכו אלא שנים ראשים מכשירים כשנשתייר כדי עניבה שאפילו את"ל שכל ראש הוא מחוט אחד עדיין יש ב' חוטין שלמים שלא נפסק מהם כלום וכתב עוד הב"י דהא דפסלי' בנפסק ג' חוטין מספק היינו במי שאינו מדקדק שיהיו ד' ראשים מצד זה וד' ראשים מצד זה דאילו למדקדק בכך אם כל הג' ראשים הפסוקים הם מצד אחד ודאי מג' חוטים הם ומיהו היכא דקצתם מצד אחד וקצתם מצד השני בהא אפי' למדקדק בכך נמי איכא לספוקי שמא הם משני חוטין או שמא הם מג' חוטין ע"כ וכ' עוד הב"י וא"ת אמאי מצריך בנפסקו שני ראשים שישתייר בהם כדי עניבה הא בלא שיור כדי עניבה הוה לן לאכשורי ממ"נ אם שני ראשים הללו משני חוטין הם הרי נשתיירו הראשים השניים שמהצד האחד שיש בהם כדי עניבה ויותר ואם שני ראשים אלו הם חוט אחד אע"פ שלא נשתייר כדי עניבה כשר דהא לא פסל רבה בר רב הונא אלא בנפסק חוט א' מעיקרו דמשמע שלא נשתייר בו כלום אבל אם נשתייר בו כל שהוא אע"פ שאינו כדי עניבה כשר וי"ל שמה שפי' רבינו לקמן בפי' הר"ת דכל שנשתייר בו פחות מכדי עניבה נפסק מעיקרו קרי ליה לפר"ת נמי מפרש הכי ואע"פ שלא נתפרש בדבריו עכ"ל ועיין לקמן מ"ש בזה וכתב עוד הב"י דמ"ש כשנפסקו שנים שנשאר בהם כדי עניבה כשר לאו למימרא שבכל ראש מהם צריך שיהיה כדי עניבה דהא כשיהיה בראש אחד מהם כדי עניבה סגי שאם שני הראשים חוט אחד הוא הרי יש בראשו האחד כדי עניבה ואם הם מב' חוטין אפילו לא היה בשום אחד מהם כדי עניבה כשר שהרי נשתיירו הראשים השניים שיש בהם כדי עניבה ויותר עכ"ל ועיין עוד מה שכתוב בזה בד"א סעיף י"א: [מ] **ה"ג** בס"א חד וקאי אאידך: [נ] **אין** מועילין זה את זה. גרסי' כן כ"ל וכן העתיק הב"י וז"ל התוס' ולרבנן אפילו בחד תיפסל דהא תרי מצות נינהו ולא תועיל האחת לחבירתה דהוי כאלו אגרדום תכלת ומקצת לבן וכתבו עוד דמיהו נראה דלמאי דבעינן בלבן נמי ד' חוטין א"כ חד מצוה נינהו ואי לא בעינן אלא ב' כ"ש דלא מעכבי ... דליתנהו דמי עכ"ל: [ס] **דר"י** בן נורי פליג עלה. כדבסי' דלקמן: [ע] **ה"ג** בס"א מילתא דבני רבי חייא: [פ] **בפלוגתא** דרבי ורבנן. ולשון התוס' דהוי דלא כהלכתא: [צ] **דכיון** דנפסק במקום חיבורו בכנף. היינו למעוטי מהגדיל אע"פ שכל שני ראשי החוטין קיימים הוי כאינו ליתנהו לגמרי שהרי אינם נאחזים בטלית כלל וכן נראה פרש"י לקמן על נפסק החוט מעיקרו וה"ה אם לא נפסק במקום חיבורו בכנף אלא שנפסק במקום שלא נשתייר בשום אחד מב' ראשין בכדי עניבה נמי פסול וכדמסיק דלא נשארו כ"א ג' חוטין וכ"כ הב"י: [ק] **והא** דקאמר רב כו'. כבר כתבתי לעיל בשם הב"י דאף לפי' ר"ת נמי הכי מפרש ליה ולי פשיטא מילתא דהא בגמרא מסקינן אהא דמותבינן לרב מדתניא שיריו וגרדומיו כל שהוא דברייתא ה"ק דבעינן שיורא לגרדומין כדי לעונבן: [ר] **וכן** רמי תכלתא לפרזומי דאינשי ביתיה. גרס והוא בדף מ"ג וה"ה נמי לאתויי הא דלקמן סי' י"ח ובתכלת כו' במביא תכלת ממקום אחר כו': [ש] **מאי** שירים ומאי גרדומים כו'. אהא דאמר רב אם נפסק החוט מעיקרו פסולה מותבינן ליה מדתניא בד"א בתחלתו אבל בסופו שיריו וגרדומיו כל שהוא ופרש"י גרדומים דאגרדום אגרדומי ולגמרי נפסק עד העיקר וקשיא למ"ד נפסק החוט מעיקרו פסולה וכתבו התוס' דק' דהא כל שהוא קתני וי"ל דלגרדין קתני ולא קאי אלא אשיריו ונראה לפרש לאו שיריו דאיפסיק מינייהו כלומר שיש מן החוטים שנפסקו מעיקרא ואשתייר מן השלמים נמי וגרדומי דאגרדומי כולם והשתא לא קאי כל שהו אלא אגרדומין והא דאפסיק מינייהו הוי השתא כמו נפסק החוט מעיקרו דלעיל וה"נ קרו שיריו בפ"ק דסוכה גבי אזוב תחלתו ג' וסופו ב' עכ"ל והיינו דמסיק רבי אלמא דגרדומי אכל ד' חוטי קאי: [ת] **כדי** לענבם כולהו בהדי הדדי. וכתב הב"י וז"ל וכ"ל דאחוטים המגורדמים קאי כלומר בהחוטים המגורדמים יכולים ליענב יחד לא כמו שראיתי מצריכים שישאר כדי לענוב כל השמונה חוטים יחד ולא מסתבר דלמה לנו שישאר בגרדומים כדי לענוב החוטים השלמים אלא בשישאר כדי לענוב בו כל השמונים הגרדומים קרי כולהו בהדדי וכן נראה מ"ש המרדכי על בעיא זו וז"ל פי' כולהו בהדי הדדי כ"ל ד' חוטים לפיר"ת דאמר לפרש"י דאיגרדום דוקא מין אחד כשר ולפרש"י דאיגרדום כולהו כשר ר"ל לענוב כל השמנה חוטים עכ"ל המרדכי והא דקאמר או דלמא כל חד וחד לחודיה לאו דוקא משמע דאם נשאר בחוט כדי ליענב הוא מיניה וביה סגי אבל מל' כמ"ש נראה דהיינו לומר שנשאר בו כדי ליענב על חוט אחד ולפי שלא נשאר בו כדי ליענב כל טלת אלא על חוט אחד לבד קרי ליה כל חד וחד לחודיה שכתב וז"ל והוא שישאר מן החוט כדי לעשות עניבה על שאר החוטים או על אחד מן החוטים שבזה מסופק הגמרא והמרדכי נראה שהוא מסופק איזה מפירושים אלו עיקר שכתב וז"ל וגי הדיוט הכותב סגני מסופק אם הא דקאמר בגמרא או דלמא כל חד וחד לחודיה אם ר"ל כל חוטי הציצית כל אחד לחודיה צריך כדי עניבה וכן משמע מלשון או ר"ל אם כדי לענוב חוט אחד

דברי חמודות

במקום גלימא ואם פושטים אותו בשוק איכא משום כבוד הבריות דאפילו בטלית דידן נמי אע"פ שאין לובשים אותו משום מלבוש מ"מ איכא זלזול אם יצטרך לפושטו בשוק וא"כ דלא פליג רבנן בין טלית לטלית ע"כ וכתוב במרדכי אומר הר"ר שלמה מדרוי"ש שאם נפסק לאיש חוט של טלית בשבת אסור ללובשו עד שיתקן אותו שאם לובשו עובר בעשה והשיב ר"י דליתא כדמוכח במתניתין דאע"ג דאיפסק לא הוי שרי בכרמלית דרבנן לכך נראה לר"י דמ"מ דציצית אינו אלא להטיל בו ציצית כשילבשנו ולא אמר הכתוב בלשון לא תלבש בגד שיש לו ארבע כנפות בלא ציצית ד"ז ודאי היה הדין עמו אלא מ"מ גרידא להטיל בו ציצית ומ"מ אין הטלית אסור ללבוש וגם אין עובר כיון שאין אתה יכול להטיל בו שהוא שבת ובחול ודאי עובר כל שעה שלובשו בעשה להטיל בו ציצית ע"כ וכתב ב"י דבתשובה אשכנזית מצא כתוב בלשון הזה שאלת בני אם נפסק אחד מהציציות אם מותר להתעטף ולברך בשבת המברך בו מוציא ש"ש לבטלה דקי"ל דד' ציצית מעכבות זו את זו דלית הלכתא כרבי ישמעאל ומיהו אם הלך אדם לבית הכנסת ומצא טליתו שנפסקו החוטים ואינה מצוייצת כהלכתה ומתביים לשבת מנהגו לישב בפני הקהל בלא טלית אפשר דמותר להתעטף בלא ברכה כדאמרינן בהקומץ רבה בכרמלית דרבנן גדול כבוד הבריות ע"כ ואינו כ"ל דלא דמי יושב בפני הקהל בלא טלית לפושט טליתו בשוק עכ"ל הב"י אבל רמ"א ז"ל פסק להא דתשובה אשכנזית: (י) **ופירוש** זה עיקר. והמרדכי כתב ג"כ שאין נראה לר"י פי' רבינו תם אלא כשרים אפילו איגרדום כולהו דמה לי ב' מה לי כולם ועמא דבר מינייהו לקולא מינייהו לחומרא ומיהו בסמ"ג תפס שיטת ר"ת עכ"ל וכתב ב"י דלענין הלכה נקטינן כסברא שהסכימו בה הר"י והרא"ש ז"ל ומיהו היכא דאפשר טוב לחוש לסברת ר"ת להחמיר ע"כ ורמ"א ז"ל כתב דנוהגים כר"ת: (יא) **ואם** יש אפילו בחוט אחד פחות מכדי עניבה פסול. הלכך כיון שכל אחד כפול לשנים אם נפסקו ב' ראשים פסול שמא נפסק חוט אחד אבל אם לא נפסק אלא ראש אחד כשר כ"כ הטור סימן י"ב וכתב הב"י דזה דוקא במי שאינו מדקדק בעת עשיית הציצית שיהיו ד' ראשין מצד אחד לקשרו ד' לצד האחר אבל לפי מה שאנו נוהגים לדקדק בעת עשיית הציצית לתת סימן בד' ראשין בענין שלעולם הד' ראשין הם מצד אחד של הקשר וד' הראשין מצד האחר דאז אנו יודעים בודאי שכל ד' ראשין מצד אחד לקשר הם תליי חוטין ואין בהם חוט אחד שלם הילכך אם נפסקו מעיקרם שני ראשין מצד אחד כשר דהא ודאי אינם חוט אחד אלא משני חוטין והרי נשאר מכל אחד הראש השני שהוא יותר מכדי עניבה ומיהו היכא דנפסק ראש אחד מצד אחד לקשר והראש השני מצד האחרון בהא שייך נמי למיחש דשמא שני ראשין אלו מחוט אחד הוא ע"כ וכתב עוד הב"י ח"ל היכא דנפסקו ב' ראשי החוט ולא נשתייר בשום ראש כדי עניבה ובצירוף שיעור שני הראשים יש כדי עניבה היה נראה להכשיר ואפשר היה לומר דמפני כך כתב רבינו לעיל בדברי ר"ת שאם נפסקו שנים מן השמנה ונשאר בהם כדי עניבה כשר דמשמע דאע"פ שאין בשום אחד משני הראשין לבד כדי עניבה מאחר שבהצטרפות שניהם יש כדי עניבה כשר אלא שלא מצאתי מי שכתב כך ואיכא למימר דכל שאין בשום א' מראשי החוט כדי עניבה אע"פ שבצירוף שניהם יש כדי עניבה במקום אחד לא מינכר ולא חשיב כלל דכמאן דליתיה דמי עכ"ל: (יב) **ואזלינן** לחומרא וכו'. וכתב הב"י אבל הרי"ף והרמב"ם לא הזכירו דין זה ומשמע מדבריהם דאזלינן בה לקולא וטעמא משום דסבירא להו דשיעור זה אינו אלא מדרבנן דאילו מדאורייתא בכל דהו סגי והכי נקטינן היכא דלא אפשר אבל היכא דאפשר טוב לחוש לדברי הרא"ש ז"ל עכ"ל ובשו"ע שלו סתם כדברי רבינו הרא"ש ז"ל: (יג) **כ"ש** דמינכר וכשרין. וכתב רמ"א דמצטרפין בחוטין בינונים: (יד) **ש"מ** צריך לקשר על כל חוליא וחוליא. עי"ל סי' ע"ו: (טו) **ורש"י** דחק לפרש כו'. והמרדכי כתב תחלה להכריע ובנשאר כדי עניבה מהגדיל כשר ואח"כ כתב בשם רבינו שמשון לדחות אותם ראיות והעלה ואין כח בידי להכשיר עד יבא מורה צדק עכ"ל ודברי רבינו הם דברי התוספות וכ"כ ג"כ סמ"ג ורבינו ירוחם שאפילו לא נשאר כדי עניבה אלא מהגדיל כשר וסמ"ק כתב שתי הסברות ולא הכריע וכתב ב"י דמנהג העולם כדברי רש"י ומיהו היכא דלא אפשר כגון שהוא במקום שאין ציציות מצויים

נגנו

גמלך ב"ו שאמר לעבדו הביאו לי ב' חותמות. לאחד אמר חותם של זהב ולאחד אמר [א] חותם של טיט. פשעו שניהם ולא הביאו. איזה מהן עונשו מרובה. זה שאמר לו של טיט: [מנחות דף מ:] **ת"ר** (טז) טלית שהקטן מתכסה בה ראשו ורובו (יז) והגדול יוצא בה ערמי חייבת. אין הקטן מתכסה בה ראשו ורובו אע"פ שגדול יוצא בה ערמי פטורה. [שם מא.] **ת"ר** (יח) טלית כפולה חייבת בציצית. ור"ש פוטר (יט) [ב] ושוין שאם כפלה ותפרה שחייבת. רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר ר"י חזיה דמיכסי בטלית כפולה ורמי ליה חוטי דתכלתא [אכיפליה]. (איפסיק) [איפשיטא] קם חוטא דתכלת להדי רישא. א"ל לאו היינו כנף דכתב באורייתא. שדי ואכסי גלימא אחריתא. א"ל מי סברת חובת גברא הוא חובת טלית הוא זיל רמי ליה: ט [שם] **אמר** רב טובי בר קיסנא אמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית. אמר [ג] ר' אבהו (כ) מודה שמואל בזקן שעשאו לכבודו דפטור. פי' שעשאו תכריכין. מ"ט אשר תכסה בה אמר רחמנא והאי לאו לכסויא עביד. בהאי שעתא ודאי רמינא ליה משום לועג לרש חרף עושהו משמע שתכריכי המת מטילין להן ציצית. (כא) והאידנא נהגו להסיר הציצית מתכריכי המת. והיה אומר ר"ת סמך למנהגינו. משום דציצית נראה כעדות שקיים כל המצות. ואין הדור הזה ראוי לאותה עדות ואמרו במדרש על כנפי בגדיהם להורותם לדור שכולו תם. ועוד דבימיהם היו כולם עטופים בטלית בת ד' כנפים והיו לכולן ציציות בהן בחייהן הילכך מטילין להם גם במותן משום לועג לרש. אבל השתא שאין עטופין (ס"א יעטיפתנו) בבת ד' כנפות ויש הרבה בני אדם שלא היו להן ציצית בחייהן לא רמינן להו במותן מה שלא קיים (ס"א בחייהן אי רמינן להו אחרי מותן איכא טפי לועג לרש שמזקיקי' אותו מה שלא קיים) בחייו ואם היו משימין לאותן שהיו להן בחייהן נמצא שאותן שלא היו להן בחייהן [ד] מתביישים ואין לומר יתביישו וכן ראוי להם על שלא הטילו ציצית בחייהן. לפי שהתורה לא הזקיקה לעשות ציצית אלא למי שיש לו טלית בת ד' כנפות. ועוד סמכו אהא דאיתא במסכת שמחות (פי"ב) שלוה אבא שאול בן בטנית הטילו תכלת מאפליוני. [ה] ואע"ג דאמר הטילו ולא קאמר התירו. [ו] מ"מ משמע להסירו מדקאמר מאפליוני ולא קאמר באפליוני. ואין להביא ראיה למנהגינו מהא דאמר בפרק מי שמתו (דף יח.) גבי הכלתיה דר' יונתן דשדי אקברא וא"ל רבי חייא דלייה כי היכי דלא נימרו מחר באין אצלנו ועכשיו מלעיגין עלינו אלמא דלדידהו לא הוו להו ציצית ואפי' הכי איכא לעג [ז] כיון שאינו בר קיום מצות. [ח] וי"מ ההיא שעתא כשמוליכין אותו לקבר רמינן ליה משום דאיכא לועג לרש חרף עושהו שהמכתפין אותו יש להן ציצית והוא אין לו. וכשמשימין אותו בקבר אז מסירין [אותו]: [שם דף מב.] ר"נ אשכחיה לרב אדא בר אהבה דרמי חוטי ומברך אקב"ו לעשות ציצית. אמר מאי (ציצית) [ציצי] דשמענא הכא. הכי אמר רב ציצית אינה צריכה ברכה. [ט] שקילנא ואסיקנא דבהא פליגי דמ"ד ציצית אינה צריכה ברכה קסבר חובת גברא והויא לה מצוה שעשייתה אינה גמר מלאכתה וכל מצוה שעשייתה אינה גמר מלאכתה א"צ לברך. שהרי תפילין שעשייתן אינן גמר מלאכתן א"צ לברך לעשות תפילין. ומ"ד מצות ציצית צריכה ברכה קסבר ציצית חובת טלית הוא דהוי לה מצוה שעשייתה גמר מלאכתה וכל מצוה שעשייתה גמר מלאכתה צריך לברך כמו המילה שעשייתה גמר מלאכתה. והלכתא כרב דאמר חובת גברא היא. דהא אנן לא מברכין לעשות ציצית. הילכך הא דאמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית ליתא. והכי כתב בה"ג. ואיכא מ"ד הלכה כשמואל דאמר חובת טלית הוא (כן גרס הרי"ף) (ואנו) [ואנן] כתבינן מאי דסבירא לן: י (דף מ:) **אמר** רבא האי מילתא אמריתא אנא ואתמר במערבא [י] משמיה דרבי זירא כוותי היא של בגד [כ] וכנפיה של עור חייבת. היא של עור וכנפיה של בגד פטורה [ל] מ"ט עיקר בגד בעינן: [מ] אמר רב יהודה טלית שאולה כל ל' יום פטורה מן הציצית. (כב) מכאן ואילך חייבת והך חיובא מדרבנן דמדאורייתא פטורה לעולם כדדרשינן בפרק ראשית הגז (דף קלו.) כסותך ולא כסות אחרים ומדרבנן הוא דחייבוה משום דנראית כשלו לפי שאין דרך להשאיל יותר משלשים יום והיינו דוקא בשואל טלית שאינה מצויצת (כג) אבל השואל טלית מצויצת יברך לאלתר: יא (שם מא.) **אמר** [נ] רבה אמר רב יהודה (אמר רב) טלית שנקרעה חוץ לשלש יתפור. תוך שלש לא יתפור. (כד) [ס] פירש"י ז"ל דחיישינן דילמא פייס מידי מחוט התפירה ויניחנה ויוסיף עליו ז' חוטין לשם ציצית ואיכא תעשה ולא מן העשוי אבל חוץ לשלש לאו מקום ציצית הוא. ולפ"ז יראה דטלית של צמר שנקרעה תוך שלש מותר לתפור והאידנא דאין דרך לתפור בחוטין של צמר אלא בחוטי קנבוס [ע] ואינם ראויים לציצית ורב עמרם פירש חוץ לשלש יתפור (כה) כיון דאית ביה שלש על שלש אית ביה תורת בגד. תוך ג' לית ביה תורת בגד וכמאן דליתיה דמיא. ואע"ג דתפריה כמאן דפסיק חשיב ולא רמינן ביה ציצית (כו) ואי עביד ביה ציצית לא פטר ליה לטלית. [פ] תניא נמי הכי טלית שנקרעה חוץ לשלש יתפור תוך שלש רבי מאיר אומר לא יתפור וחכ"א יתפור ושוין שלא יביא [צ] אפילו אמה על אמה ממקום אחר [ק] ובה תכלת ותולה בה משום דעל כנפי בגדיהם בעינן וכנף זה לא היה בבגד זה בשעת עשייה. (כז) ושוין שמביא תכלת ממקום אחר ותולה בה. פי' שמתיר ציצית מטלית אחר ותולה בזה [ר] ואין בזה תעשה ולא מן העשוי שהרי צריך לכרוך

רש"י ונ"י. **חותם.** היו עושים לבהמה ולעבד כשקונים אותו לשם סימן עבדות: **זה** שא"ל המלך הביא חותם של טיט. שמצוי הוא ולא הביא עונשו מרובה: **טלית** של קטן. כל המתבייש לצאת לחוץ בלא כסות: **והגדול** יוצא בה ערמי. שאינו בוש לצאת בה לשוק: **חייבת**. דכסותו קרינא ביה: **פטורה**. דלאו כסותו היא: **טלית כפולה**. שהיתה ארוכה מאד כשתים כראוי לה כגון זו ואין ראוי ללבשה אא"כ כופלין אותה: **ור"ש** פוטר. שאם תפשט נמצאת ציצית באמצעיתה: **שאם** תפרה חייבת. דלא תפשט: **אכיפליה**. והיו שתי ציציותיה בכפליה ולא היתה תפורה ונתן מקום הכפלות בראשו: **איפשיטא**. הטלית והיו ציצית באמצעיתה שהיתה רחבה כפליים בקומתו והיתה כפולה והכפל מוטל על ראשו ושני הראשים של טלית למטה מאחוריו וד' ציציות היו בקרנות הא' ושנים בשני ראשי הכפל מקום שארכו כלה וכשנפשטה היה חבוי כולו בה ונמצאו ב' ציציות של כפל באמצע הטלית כנגד ראשו של רבה: **א"ל** [לאו] היינו כנף. בתמיה: **מי סברת וכו'**. דלמ"ד חובת גברא הוא כיון שיש לו טלית מצויצת פטור מלהטיל תכלת בשאר טליתות כל זמן שאינו לובשן: **חובת** טלית היא. ואע"פ שיש לו טלית מצויצת חייב לעשות ציציות בכל טלית שיש לו בד' כנפות ועביד לאכסויי בהו: **ט כלי קופסא**. טליתות הראויין לציצית אע"פ שמקופלת ומונחת בקופסא חייבת בציצית דהואיל ועומדת היא להתכסות בה אשר תכסה קרי' ביה: **לכבודו**. לתכריכין: **[בההוא** שעתא. סמוך] למיתתו דאי לא רמינא דמי כלועג כלומר איפטר ליה ממצות: **דלייה**. אגביהו. **רבי חוטי**. היה מטיל ציצית לטליתו: **ציצי**. [לשון] ליגלוג: **אין** צריכה ברכה. בשעת עשייתה: **סבר** חובת גברא הוא. ועטיפתה זהו מצותה: **סבר** ציצית חובת טלית. הלכך עשייתן היא גמר מצותן: י **וכנפיה** של עור. שנתחכו קרניה ותלו בהן עור: **יא חוץ** לשלש. למעלה מג' אצבעות משפת הכנף: **יתפור**. ולא חיישינן [דילמא פייס] מן חוט התפירה ויניחם ויוסיף עליו [שבעה] חוטין לשם ציצית ואיכא תעשה ולא מן העשוי דהא חוץ לג' לא חזי לתלות ציצית כדאמרינן לקמן: **בתוך** שלש. [דראוי] להניח שם ציצית: **לא** יתפור. [דהכא] חיישינן להכי כדפרישית: **ממקום** אחר. מטלית אחרת ויש בה תכלת ותולה בה משום דעל כנפי בגדיהם בעינן וכנף זה לא היה מבגד זה בשעת עשיה: **ושוין** שמביא תכלת. מתיר ציצית מטלית אחרת ותולה בה דהכא ליכא ולא מן העשוי דהא צריך לחזור ולטרכה ולתקנה כאן כבתחלה.

דברי חמודות

מצוים לתקן כדאי הם ר"י והרא"ש לסמוך עליהם ועוד שיש לדבריהם ראיה מהסיא דסיפרי וסוגיא דגמרא אתיא שפיר לשטתם עכ"ל: (טז) **טלית** שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו. וז"ל הרמב"ם בפ"ג ותהיה מדתה כדי שיתכסה בה ראשו ורובו של קטן המתהלך לבדו בשוק ואינו צריך אחר לשומרו ולילך עמו ע"כ וכתב הראב"ד יפה אמר שלא בכל קטן משערין אלא בזה שיכול לילך לבדו שהרי אמרו והגדול יוצא בו ערמי אלמא דלא בכל קטן משערין ע"כ ולשון הטור ר"ס ט"ז כל שהקטן בן ט' שנים יכול לכסות בו וכתב ב"י דמשמע דהיינו דלא כהרמב"ם דהא פחות מבן ט' נמי מתהלך לבדו בשוק ואפשר שהטור מפרש דה"ק הרמב"ם קטן המתהלך לבדו בשוק עם טליתו וא"צ אחר לשמרו שלא יאבד הטלית וכדמשמע מדברי סמ"ג וסובר הטור דכל שהוא פחות מבן ט' צריך לשומרו שלא יאבד הטלית עכ"ל הב"י וכתוב בארחות חיים כדי שיתכסה בו ראשו ורובו של קטן פירוש באורך וברוחב: (יז) **והגדול** יוצא בו ערמי חייבת. והרמב"ם השמיט לזה כמו שתראה מלשונו שהעתקתי בסעיף דלעיל וכתב הכ"מ שטעמו לפי שמה שאמרו בברייתא והגדול יוצא בה אינו תנאי לטלית להתחייב בציצית כי הכל תלוי בזה קטן מתכסה בו ראשו ורובו דהו מיקרי כסות ואם לאו לא מקרי כסות ומשום דקטן לאו בר חיובא הוא תלו הדבר בגדול ואמרו שהטעם שמתחייב הגדול בכסות כזה מפני שדרך הגדול לצאת בטלית כזה ערמי והדר קתני סיפא שאם אין הקטן מתכסה בה ראשו ורובו אע"פ שלפעמים על צד הדחק גדול יוצא בה ערמי לא מיקרי כסות ופטורה עכ"ל הכ"מ וכ"כ ג"כ בב"י בשם הר"י ן' חביב ז"ל ונתרעם על הטור שנכנס בתחלת הדברים בלשון הרמב"ם שיעור טלית להתחייב בציצית כל שהקטן כו' וסיים בלשון הברייתא וגדול אינו מתבייש כו' אבל רמ"א ז"ל סובר שזה-הגדול כו' הוא תנאי ג"כ שלמד (זה) שצריך שיהיה בטלית זה כתנאי שהקטן מתכסה כו' יהיה בו ג"כ תנאי זה שהגדול לובשו פעמים ערמי ויוצא בו לשוק ואתיא ברייתא כפשטה וכמשמעה ונמשך אחריו ג"כ תלמידו רמ"י ז"ל ומסיים בה שאם הוא קטן כ"כ שאין דרך שהם בני אדם להתכסות בו זה שיוצא בו באקראי לשוק ואינו מתבייש בטלה דעתו אצל כל אדם: (יח) **טלית** כפולה חייבת בציצית ור"ש פוטר. גם הרי"ף כתם וכתב ולא פירש הלכה כדברי מי משמע משום דסמכו דמן הסתם משמע דהלכה כת"ק וכ"כ הטור סימן י' דמלשון רבינו ז"ל יראה דחייבת אפילו לא תפרה וכך פסק רבינו ירוחם אבל הרמב"ם פסק בפ"ג כר"ש וגם בב"י כתוב דהלכתא כוותיה וכתב ב"י משום דנשמע להו דהא דאמר רבה לאו היינו כנף דכתב רחמנא באורייתא ולא קא"ל לא התעטף בה אלא כשהיא כפולה ש"מ דאפי' בעודה כפולה אסר ליה להתעטף וכר"ש והא דלא א"ל מעיקרא כי חזיה דמיכסי טלית כפולה מפני שרצה להמתין עד שיפשיטנה ויראה דקאים כנף להדי רישיה וכן משמע מדאכסי גלימא אחריתא ולא כפל את זו ומיכסי בה וגם רבה בר רב הונא דא"ל זיל רמי ליה הל"ל זיל כפלה אלא ודאי משמע דהלכה כר"ש וגם ברוקח פסק הלכה כר"ש ושוב נדחק לייבב דאפשר לומר דגם הרי"ף ורבינו ס"ל דהלכה כר"ש וסמכו בזה על שהביאו להך עובדא דרבה בר רב הונא והוקשה לו דא"כ הוה ליה להביא ג"כ האוקימתא דבגמרא דתפרה היינו דנקטה בסיכי כמ"ש במיו"ט וניחא ליה משום דשמעינן ליה מהך עובדא דלא קפיד אלא דלא ליפשוט וליקום חוטא להדי רישא וכי נקטה בסיכי וה"א דליקום חוטא להדי רישא פשיטא דמטילים בה ציצית כשהיא כפולה ומשום כך פסק הב"י דהלכה כר"ש כיון שיש לפרש דעת הרי"ף והרא"ש כהרמב"ם למעט במחלוקת עדיף אבל רמ"א כתב ג"כ די"א דחייבים אף בלא תפירה כת"ק מ"מ מסיק דטוב לעשות לה ציצית אבל לא לברך עליה וכתב עוד הב"י דהא דפטר ר"ש היינו מלהטיל בכנפיה הכפולים אבל בד' כנפיה הפשוטים צריך להטיל דהטו. משום דכפליה איפטרא לא והכי דייק ליבנא דהרמב"ם שכתב אין כופלין את הטלית לשנים ומטילין ציצית על ד' כנפות כשהיא כפולה משמע דוקא על ד' כנפות כשהיא כפולה אין מטילים אבל ד' כנפות פשוטים מטילים עכ"ל: (יט) **ושוין** שאם כפלה ותפרה חייבת. וכתב הרמב"ם שאפילו תפרה מרוח אחת חייבת וכתב הב"י דנ"ל שלמד כן מדאוקמי לה בדנקטי בסיכי כמ"ש במי"ע וסובר הוא ז"ל דנקטיה בסיכי היינו הפרה מרוח אחת א"כ כיון דטעמא דאין מטילין בה ציציות כשהיא כפולה הוא משום דמפשט וקם חוטא להדי רישא כל שתפורה מרוח אחת דליכא למיחש להכי שפיר דמי להטיל בה כשהיא כפולה וממילא משמע דה"ה לנקטיה בסיכי דהיינו תפירה רחבה כדפירש רש"י דתפרה סתם קאמר דאפילו תפירה רחבה במשמע עכ"ל הב"י: (כ) **בזקן** שעשאה לכבודו דפטור. וכתב ב"י ואע"פ שלובש אותה לפעמים בחייו כיון שאין עיקר עשייתה לאיכסויי מחייב ה"ל ככסות לילה שפטורה אפילו ביום ע"כ וכתב ב"י סימן י"ט ואפילו להרמב"ם שמחייב ציצית לכל כסות שלובש ביום ואע"פ שהוא מיוחד ללילה (וכמ"ש לדבריו הללו לעיל סעיף ב') שאני הכא דכיון דכתיב על ד' כנפות כסותך משמע דוקא כסות המיוחד לאדם חי יצא שאינו מיוחד לכסות אדם חי דה"ל כאילו אינו כסות כלל ופטור ע"כ: (כא) **והאידנא** נהגו להסיר. והרמב"ן בתורת האדם העלה שאין קוברין את המת אלא בטלית שיש בו ציצית ואין כאן בית מיחוש וכך מסיק בש"ע י"ד סימן שנ"א ורמ"א כתב דנהגו לקברו בציצית אך שפוסלים הציצית תחלה או כורכין אחד מן הכנפות: (כב) **מכאן** ואילך חייבת. וכתב נימוקי יוסף בשם הריטב"א דהני ל' יום צריך שיהו רצופים שלא התחיל בינתים כלל ע"כ: (כג) **אבל** השואל טלית מצויצת יברך להאהר. ועיין סעיף ה' וסעיף ו': (כד) **פירש"י** ז"ל דחיישינן דילמא פייס כו'. והלכך אפילו קרע כל דהו אסור לתופרו כשהוא בתוך ג' מן הכנף כ"כ רבינו בתשובה כלל ב' סימן י"א: (כה) **כיון** דאית ביה ג' על ג' וכו'. וז"ל התוספות דף מ' ריש ע"ב אדאמר גזירה שמא יקרע סדינו כו' דהיינו שנקרע הכנף שהציצית תלוי בו ולא נשתייר ג' דהוי כאילו נפסק לגמרי אבל אם נשתייר בו ג' לד"ה תפור מעליא עכ"ל וכתב הב"י סימן ט"ו דמשמע דהיינו כפירוש רב עמרם ולפי זה תוך ג' וחוץ לג' לא קאי ארוחב הטלית דל"ש לן בין נקרע תוך ג' ברוחב הטלית לנקרע חוץ לג' אלא אאורך כלומר שאם מה שנשאר שלם הוא חוץ לג' יתפור דכיון דאיכא ג' אצבעות שלם לא חשיב כפסיק אבל אם כל השלם הוא תוך ג' כיון שאין בשלם ג' כפסוק דמי ולא יתפור וכ"כ הרא"ש ורבינו ירוחם עכ"ל ומ"מ כתב ב"י לעיל מיניה בשם רבינו ירוחם דאם נקרע ונשתייר כל שהוא כשר ופירש הב"י דקאי אפירושו של רב עמרם ובזה נראה שנחלקו רבינו והתוס' דמדבריהם משמע דבלא נפסק לגמרי מיירי ואפ"ה תוך ג' פסול ובסוף שיטה זו כתב ג"כ הב"י דהא דרבינו ירוחם מכשיר בנשתייר כל שהוא אינו מוכרח ולפיכך יש לתמוה שבש"ע שלו סתם כדברי רבינו ירוחם בזה אבל רמ"י כתב המחלוקת שעליו די"א שאין נקרא חיבור אא"כ נשארו בו ג' אצבעות שלמים ומסיק הש"ע ז"ל דירא שמים יצא את כולם היכא דאפשר ורמ"י השמיט היכא דאפשר ולא כוון יפה דודאי היכא דלא אפשר מוטב שלא יתבטל מציצית ואע"ג דהתורה לא הזקיקתו אם אין לו כדינו כדלעיל בסי' ט' מ"מ שמא הך יש לו כדינו מקרי וכתב הב"י וז"ל אם נקרע ונשתייר ממנו כל שהוא ותפרו ואח"כ הטיל בו ציצית לדעת רש"י אם הוא של צמר כשר דשמא ישייר מחוט התפירה ליכא למיחש כמבואר בדברי הרא"ש ומשום דנפסק ליכא למפסליה דתפירה הויא חיבור. ולא דמי למאן דחייטיה לגלימיה (שכתבתי במי"ט סימן ה) דלא עשה כלום דשאני התם דכיון דלא פסק הכנפים גלי דעתיה דסופיה למישריגהו ואם הוא של שאר מינים שדרך לתפור בחוטין של אותו מין לא יתפור דאיכא למיחש שמא ישייר מחוט של תפירה ולפירוש רב עמרם שכתבו הרא"ש ורבינו ירוחם נראה דבין של צמר בין של שאר מינים יתפור דהא לא פסל אלא משום דלא נשתייר תורת בגד הא לאו הכי משמע דשפיר הוי תפירה חבור וכן נראה לדעת נימוקי יוסף אליבא דרב עמרם דכל שתפרו ואח"כ הטיל בו ציצית כשר בין בטלית של צמר בין בטלית של שאר מינים מיהו היכא דנקרע לגמרי ותפרו ואח"כ הטיל בו ציצית איכא לספוקי לכולהו פירושי אי מהני בהו תפירה אי לא עכ"ל הב"י ומסיק רמ"י דטוב להחמיר וכ"ל דדוקא היכא דאפשר וכדלעיל בסמוך ועוד כתב רמ"י דהא דמכשיר בשלא נקרע לגמרי דלהתוספות ליתא לפי דלדידהו צריך להשתייר רוחב ג' אצבעות שלם וכבר כתבתי לעיל בזה וכתוב בהגהות מיי' פ"א בשם הר"ם ז"ל ויש ליזהר אותם שתופרים התיכות מעיל בכנפות הטלית שלא תהא שום תפירה שתופרין ומחברין אותם לטלית למטה מג' ולמעלה ממלא קשר גודל (מהטעם שיתבאר בסימן י"ד) אלא התפירה התחתונה ושבצדדים תהיה בסוף הטלית פחות ממלא קשר גודל והתפירה העליונה שבצדה השנית יהיו מרוחקים מסוף הטלית יותר מג' וכתוב בתרומת הדשן על מה שנוהגים לתפור סביב הנקב שהציצית תחוב בו בחוטי משי כדי שלא יתרחב הנקב וישמט הציצית ממקומו דאין קפידא משום תוך ג' לא יתפור דלפי' רב עמרם כיון שהטלית שלם ואינו תופרה אלא כדי לחזק הנקב לא שייך טעמא דכמאן דפסיק דמי ולפרש"י כיון שתופר הטלית של צמר במשי שאינו ראוי לציצית שרי והא דמהר"ס י"ל דאיירי בטלית של משי ותופר פסקי המעיל במשי דחוט התפירה ממין הטלית ואיכא למיחש שמא יצרפנו עם שאר חוטי הציצית ע"כ וכתב רמ"א דה"ה בכל מקום שתופר בחוט שהוא מין הציצית דחיישינן שמא יקח אותו חוט לחוטי הציצית ע"כ וכתב עוד בת"ה דנראה דאפילו אם תופר טלית של משי בחוטים של משי אלא שצבועים התוטים אדום או ירוק אין להקפיד כה"ג דה"נ ליכא למיחש שיצרפנו עם החוטים הואיל ולא נהגינן כלל האידנא בשום מקום רק בציציות שהם לבנים ולא צבועים לא ראיתי מימי אחד שיהא מצויין רק בציצית לבן ולא צבוע ואע"ג דאין קפידא בצבע כלל הואיל ולא נהגו כן נראה דליכא למגזר ביה שמא יצרפנו עם החוטים ומ"מ פה ק"ק פראג בבהכ"נ דפינחס שהייתי רגיל בה קודם שנתמניתי לאב"ד יש ארבע כנפות ממשי בצבע ירוק כתלמון בילה וכן הציציות שבו ג"כ ממשי ירוק כתלמון בילה והובא לכאן מרעגנשבורק והוא של הקדוש רבי שלמה מלכו סי"ד עוד שני דגלים שלו וגם סרגינוס שקורין קיטל: (כו) **ואי** עביד ביה ציצית לא פטר ליה לטלית. ולא מבעיא ואצ"ל שהציצית שכבר תלויים בו שהם פסולים לכשיתפור הקרע משום תעשה ולא מן העשוי וכ"כ רבינו ירוחם אבל בנימוקי יוסף כתב בשם רב עמרם בזה הלשון טלית שיש בו ציצית ונקרע הכנף סמוך לציצית אם הוא חוץ לג' יתפור שהרי לא נתבטל הציצית כיון שנשאר שיעור שלש להיות כנף דהיינו ג' על ג' תוך ג' אם נקרע תוך ג' בטל הציצית מיד שלא נשתייר בו שיעור כנף וכשחזר ותפרו ה"ל תעשה ולא מן העשוי ע"כ וכו' ב"י דמשמע דתוך ג' וחוץ לג' הוא מפרש שברוחב הבגד קאמר כפירש"י אלא דלרש"י כל שנקרע תוך ג' אפילו תופרו ואח"כ הטיל בו ציצית פסול ולרב עמרם לא נפסל אלא ציצית שהיו בו בעת שתפרו אבל ציצית שהטיל בו אחר שתפרו כשר ולזה נוטים דברי הרמב"ם שכתב בפ"א נפסק הכנף שיש בהן ציצית חוץ לג' אצבעות תופרה תוך ג' לא יתפור משמע דוקא לפסול ציצית שיש בה בשעת קריעה קאמר וכיון דהרמב"ם סבר כרב עמרם הכי נקטינן ומיהו היכא דאפשר נכון לחוש לדברי רש"י עכ"ל הב"י וכתב עוד הב"י וז"ל והיכא דנקרע מנקב שהציצית תלוי בו ולמטה אם קדם הטלת הציצית לקרע אותו ציצית שהיה שם בשעת הקרע כשר כיון שתחלתו מעשה כשרות כי הא דרבינא דלקמן סימן י"ד דאיסתר קרנא דגלימא וכו': (כז) **ושוין** שמביא תכלת ממקום אחר ותולה בה. ומכאן השיב הרשב"א למה שנשאל על טלית מצויצת כהלכתה דחלוקה לשנים ובכל חלק יש בו בישאר בהתעטף ונשארו לכל חלק מהציציות אחת או שתים והשיב שאין באותן ציצית משום תעשה ולא מן העשוי מדתניא הכא ושוין שמביא כו' דאלמא שבכל שאר הכנפים לא נפסלו משום תעשה ולא מן העשוי אע"פ שנקרע וניטל מקצתה וכיון שכן

מעדני יום טוב

לבדו ובסמ"ג משמע חוט אחד לבדו עכ"ל המרדכי: ח [א] **חותם** של טיט. וכתבו התוספות מה שמדמה חותם של טיט לציצית שכך עושים לעבדים והציצית מעיד על ישראל שהם עבדי הקב"ה כדאיתא בפרק במה אשה כבלא דעבדא תנן עכ"ל: [ב] **ושוין** שאם כפלה ותפרה שחייבת. ובגמ' פרכינן תפרה פשיטא לא צריכא דנקטיה בסיכי ופרש"י בסיכי ברוק"ש ל"א תפירה רחבה בשטי"ר וקשיא לי הא דאמר בסוף הקומץ מאי מאן דחייטיה לגלימיה ע"כ: ט [ג] **אמר רבא**. כך גי' הרי"ף אבל בגמ' ל"ג ליה: [ד] **מתביישים**. כדאמר מתחלה מניחים מוגמר תחת חולי מעים כו'. כמ"ש רבינו בפרק ואלו מגלחין סי' קכ"ז: [ה] **ואע"ג** דאמר הטילו ולא קאמר התירו. אבל בנוסחא שלפנינו גרס התירו וכן העתיק רבינו בפרק אלו מגלחין והתוס' דרים פרק מי שמתו העתיקו הטילו ובפ' האשה דנדה דף ס"א העתיקו התירו: [ו] **מ"מ** משמע להסירו כו'. ובכמה דברים אנו סומכים על ספרים החיצונים וכו' כמ"ש רבינו שם בפרק אלו מגלחין וכ"כ התוס' בר"פ מי שמתו ובתוס' דהאשה דנדה כתבו דמיהו טעמא של אבא שאול לא נתברר ועיין עוד בדברי רבינו דאלו מגלחין דכתב פ"א על הא דאבא שאול: [ז] **כיון** שאין בר קיום מצות. וגדול המצווה כו'. תוס' דר"פ מי שמתו: [ח] **וי"מ** ההיא שעתא כו'. עיין עוד פ"א בדברי רבינו פרק אלו מגלחין: [ט] **וישקלינן** ומרינן. והסיקנא גרס ברי"ף: י [י] **משמיה דר'** זירא. וכן הוא בגמ' אבל ברי"ף הגי' משמיה דר' יוחנן: [כ] **וכנפיה** של עור. פירש"י שנחתכו קרניה כו' ורמ"י ז"ל בסי' י' סעיף ד' כתב בענין אחר שכל מקום הארוג אין שם כנף אלא הוא עגול ותפר בו חתיכת עור ועשה שם כנף: [ל] **מ"מ** עיקר בגד בעינן. וכתב רמ"י ז"ל דכתיב על כנפי בגדיהם ובגד הוא כל דבר הנארג באריגה ונעשה בגד משא"כ של עור אבל הכנף אין קפידא דכנפי בגדיהם משמע כנפים של בגדיהם יהיו הכנפים מה שיהיו ע"כ ויפה פירש ומהרי"ק כתב בשורש קמ"א בשם הר"ר מנוח דטעמא משום דכתיב אשר תכסה בה ואין אדם מתכסה אלא בעיקר הבגד ומש"ה אזלינן בתריה בין לפטור בין לחיוב ע"כ: [מ] **אמר** רב יהודה טלית שאולה כו'. עיין לעיל סי' ג' ובפרק כל הבשר סי' כ"ו: יא [נ] **אמר** רבה. וכן הוא ברי"ף אבל בגמרא הגירסא אמר רחבה: [ס] **פירש"י** ז"ל דחיישינן דלמא פייס כו' ואיכא תעשה ולא מן העשוי. וכיוצא בזה פרש"י נמי אהא דגזירה שמא יקרע סדינו כו' דלקמן סי' י"ז ושם כתבתי מה שהקשו עליו התוס' אדהתם והיא בעצמה קשיא נמי אדהכא ומפרשינן התם כדפי' רב עמרם אדהכא: [ע] **ואינם** ראוים לציצית. כיון שאינם ממין הטלית כדלקמן סימן י"ז וי"ח: [פ] **תנ"ה** כו' רמ"א לא יתפור וחכ"א יתפור. וכן הוא בגמרא וברי"ף ותמיהא היכי מייתי ראיה מר"מ דודאי לכאורה הלכה כחכמים ובב"י כתב וחכ"א לא יתפור ואתיא דרב יהודה כרבנן דהלכתא כוותייהו ע"כ ומצאתי להב"י סי' ט"ו שהעיר גם בזה וכתב דמצא כתוב בהגהות מיימון החדשות דשפיר מייתי ראיה מר"מ אע"ג דרבנן פליגי עליה משום דהלכה כר"מ בגזירותיו ע"כ: [צ] **אפילו** אמה על אמה. כלומר ואצ"ל שאם הוא הכנף לבדו דפשיטא דלא יביא דהוה משום תעשה ולא מן העשוי: [ק] **ובה** תכלת. כלומר ציצית כדכתב רבינו לעיל סי' ז' שקורא לכל הציצית בשם תכלת: [ר] **ה"ג** בס"א ואין בזה משום וגם

מן

לצרוך ולהקן הציצית כבתחילה [ש] ובלבד שלא תהא מופסקת שיהו כל חוטיה שלמים:[דף מח:] איתמר [ת] רב אמר אין מתירין מבגד לבגד. ושמואל אמר מתירין מבגד לבגד. רב אמר אין מדליקין מנר לנר ושמואל אמר מדליקין מנר לנר. רב אמר אין הלכה כר"ש בגרירה ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון בגרירה אמר אביי כל מילי דמר עביד כרב בר מהני תלת דעביד כשמואל (כח) מתירין מבגד לבגד ומדליקין מנר לנר והלכה כר"ש בגרירה דתניא גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ: יב (שם) ת"ר כמה חוטין נותן [א] בש"א ד' ובה"א ג' וכמה תהא משולשת ב"ש אומרים ארבע וב"ה אומרים שלש ושלש שאמרו ב"ה אחת מארבע בטפח של כל אדם. א"ר פפא טפח דאורייתא שית בקטנה [ב] חמש באצבעתא (כט) וארבע בגודל. [ג] אמר רב הונא ארבע בתוך ארבע ומשולשת ארבע. ורבי יהודה אמר שלש בתוך ג' ומשולשת ארבע. אמר רב פפא הילכתא ארבע בתוך שלש ומשולשת ארבע. פי' ארבע חוטין נכנסים (ל) בתוך שלש אצבעות בכנף הטלית ומשולשת הציצית ארבע אצבעות. משמע שכל הציצית גדיל וענף אינו אלא ארבע אצבעות. ורש"י פירש משולשת תליה הענף לבר מן הגדיל ד' אצבעות או הוי ציצית [ד] שש אצבעות ור"ת ז"ל פי' דמשולשת אגדיל קאי מלשון (סוכה דף טז.) המשלשל בדפנות [ה] שהוא לשון גדול וחבור. וכן מוכח בסיפרי דתני לה אגדילים ולא בפרשת ועשו להם ציצית. דתניא בפרשת כי הלא גדילים תעשה לך למה נאמר לפי שנאמר ועשו להם ציצית שומע אני יעשה חוט אחד [בפני עצמו] ת"ל גדילים וכמה גדילים יעשה אין גדיל פחות מג' חוטין כדברי ב"ה. ב"ש אומרים ארבע חוטין של תכלת וארבע חוטין של לבן של ארבע ארבע אצבעות. והלכה כדברי ב"ש. אלמא דגדיל ארבע בעינן. (לא) והכי נהיגינן לעשות ציצית י"ב אצבעות שליש גדיל ד' אצבעות ושני שלישי ענף ח' אצבעות. למימרא דאיכא שיעורא והא תניא ציצית אין ציצית אלא יוצא ואין ציצית אלא כל שהוא. וכבר עלו זקני בית שמאי וזקני בית הלל לעליית [ו] יונתן בן בתירא ואמרו ציצית אין לו שיעור. כיוצא בו לולב אין לו שיעור. מאי לאו אין לו שיעור כלל. לא אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה. והכי נמי מסתברא מדקתני לולב אין לו שיעור מאי אין לו שיעור אילימא אין לו שיעור כלל והא תנן כל לולב שיש בו שלשה טפחים לנענע בו כשר. אלא אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה. (לב) הכי נמי אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה. רב אחא בר יעקב עביד ארבע ועייף להו ועייל להו בגלימא [ז] ואביק להו מיבק. [ח] קסבר בעינן תמניא בגלימא [ט] כי היכי דלהוי גדיל גדילים במקום פתיל. רב ירמיה מדיפתי עבד תמניא דאינון שיתסר ולא אביק להו מיבק. מר בריה דרבינא עביד כדיון פירש"י [י] מכנים ארבע חוטין וכופלן לשמנה. (לג) גרסינן בפ"ק דסוכה (דף יא:) (לד) תלאן ואח"כ פסק ראשי חוטין שלהן פסולין. (מנחות דף לט.) [כ] אמר רבה בב"ח אמר רב יאשיה דמן אושא (אמר שמואל) חוט של כרך עולה מן המנין פירוש למנין ח' חוטין ועושה א' מן החוטין ארוך וכורך בו סביב השבעה: יג (שם דף מב.) ת"ר ציצית אין ציצית אלא ענף וכן הוא אומר ויקחני בציצית ראשי. ואמר אביי (לה) וצריך לפרודי כצוציתא דארמאי כבלורית של עובדי כוכבים דבוקה למעלה ופרודה למטה (ס"א שדבוקה למטה ופרודה למעלה) כך יפריד חוטי הענף זה מזה: [ל] אמר רב הונא אמר רב מניין לציצית בעובד כוכבים שהוא פסול שנאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית [מ] בני ישראל ולא העובדי כוכבים. משמע דוקא עובדי כוכבים דכתיב בני ישראל (לו) [נ] אבל אשה כשרה לעשות ציצית [ס] ולא אמרי' כל שאינו בלבישה אינו בעשיה. דגבי תפילין דוקא הוא דדרשינן הכי משום דכתיב וקשרתם וכתבתם ודרשינן כל שישנו בקשירה [ע] ישנו בעשיה: יד (מנחות דף מב: ובפרק קמא דסוכה דף ט.) אמר רב יהודה אמר רב עשאה מן הקוצים מן הנימין ומן הגרדין פסולה מן הסיסין כשירה. (לז) קוצים היינו חוטין התלויין ביריעה ובולטין [כמין] קוצין ודרך לקוצצן. נימין חוטין שמוציאין מן הבגד לתפור. [פ] גרדין חוטין היוצאין בשפת הבגד [צ] פסולה. (לח) משום דבעינן תלייה לשמה. מן הסיסין פקעיות של מטוה שלא נטוו לשם ציצית. כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי אף מן הסיסין נמי פסולה. (לט) [ק] בעינן טויה לשמה. והלכתא

רש"י ונ"י. ובלבד שלא תהא מופסקת. שיהא כל חוטיה שלמים: אין מתירין. ציצית שהוא בטלית של מצוה לצורך טלית אחר אפילו נאה ממנו דאית ביה בזוי מצוה: מנר לנר. אותן דחנוכה: הלכה כר"ש. דאמר דבר שאין מתכוין מותר ואע"ג דקעביד חריץ והוי תולדה דחורש או בונה. ומשום דהלכתא כרב באיסורי בכוליה גמרא בר מהני תלת נקטינהו גבי הדדי: כל מילי דמר. רבה בר נחמני: לעשות חריץ גרסי': יב ד'. חוטין נותן בתוך הטלית וכופלן לשמנה: משולשת תלויה מן הגדיל: ארבע. אצבעות: ושלש. שבה"א שתהא כל אצבע אחת מארבע בטפח של כל אדם דהיינו מדת גודל ושית בקטנה: חמש בתילתא. אצבע וכולן מדה אחת: ארבעה. חוטין: בתוך ד'. אצבעות שלא ירחיק מן השפה יותר מארבעה אצבעות: המשלשל בדפנות. כל מלמעלה למטה קרי שלשול: ואין לשון ציצית אלא יוצא. תלוי ויוצא מן הכנף משהו: אין לה שיעור למעלה. דכמה דבעי ליהוי ארוך: ויש לה שיעור למטה. דמשולשת בעינן אבל בציר מהכי לא והא דקתני משהו דכמשהו נמי מתכשרי גרדומי: ועייף להו. כופל להם דקודם שיתלם בציצית: ומעייל להו בגלימא. מכניס הכפל בנקב הטלית: ואביק להו מיבק. עונבן שחוזר ומכניס שתי הראשין בתוך הכפל והלויין בעניבה בטלית דהכי דריש גדיל שנים גדילים (תרתי) [ד'] משמע שהן ד' חוטין ואח"כ כופלן לשמנה: רמי תמניא. דכתיב גדילים לרבות עוד שנים גדילים דהוו תמניא חוטין כך קבלה מרבינו יעקב הזקן במסכת יבמות: דאינהו שיתסר לאחר שהכניסן בטלית כופלן והן שיתסר: בדידן. מכניס ד' חוטין ואחר כך כופלן לשמונה: תלאן. לציציות בכנפות הטלית חוט אחד כפול ארבעה והופרו בכנף ועודנו חוט אחד וכופלו והרי הן שמונה כפולים ופוסק ראשין שלהן ונעשה שמונה חוטין: חוט של כרך. אותו שכורך ועושה ממנו הגדיל עולה ממנין שמונה חוטין דשמונה חוטין בעינן כדמפרש לעיל: יג וצריך לפרודי כי צוציתא דארמאי. כבלורית של עובדי כוכבים דבוקות מלמטה ופרודים מלמעלה: יד עשאן. לציצית: מן הקוצים. חוטין שנתקו בשתי וקושרין אותן ותלוין לראשיהן בבגד לאחר שנארג וקרי להו קוצים על שם שבולטין כקוצים ל"א מן הקוצים הנקצצים היינו חוטין התלויין בכל יריעות שקורין פרוק"ש וקוצצין אותן מן הבגד מן הנימין. כגון טלית שהפרוה או שעשו בה אימרא במחט וראשי חוטי התפירה תלויין בה ומהן יגדלו הציצית ל"א נימין היינו אותן שמוציא מן הבגד לתפור: מן הגרדין. פרוכי"ש שתולין בסוף הטלית מותר האריגה וגדל שם ציצית מינה ובה. פסולות. הואיל ותלויין ועומדין כל אלו בבגד ולא נתלו בה [לשם] ציצית לאו עשיה לשמה היא: מן הסיסין. פקעיות כדוריות של חוט לומש"ש: כשרה. הואיל כשנתנו בבגד לשם ציצית נתלו עשיה לשמה היא דטויה לשמה לא בעינן שאין טויה מן העשיה: כי אמריתה קמיה דשמואל. רב יהודה תלמידו של רב ושל שמואל היה לאחר פטירתו של רב היה אומר שמועות משמו כך אמר לי רב וכשהראלתי דברים לפני שמואל נחלק עליו:

מעדני יום טוב

מן העשוי : [ש] ובלבד שלא תהא מופסקת שיהו כל חוטיה שלמים. זה הלשון דשיהו כו' לשון רש"י הוא והתוספות כתבו וז"ל ובלבד שלא תהא מופסקת ל"ע מאי פירושו ומאי אשמועי' ע"כ וגם ב"י כתב וז"ל שלא תהא מופסקת אינו יודע אם כך הגירסא ולא ראיתי בו שום פי' ע"כ ותייתי תמה דהא לפי פרש"י ורבינו סוגא קמ"ל דאע"ג דאי אגרדום ונשתייר כדי עניבה בשני אנפי דלעיל סי' ז' דכשרים היינו דוקא היכא דבאותו טלית היו מתחלה שלמים ואחר כך איגרדמו אבל הכא שמתחלה היו בטלית גרדומין ולא שלמים אינם כשרים ושוב מצאתי שהב"י דחה לפירוש זה דאי תימא הכי למה לא כתבו הרמב"ם והטור ורבינו יכוחס לזה הדין אבל בקיצור כתבו : [ת] רב אמר אין מתירין מבגד לבגד. ואפילו למ"ד חובת גברא סבר רב דאין לבטל מצות הטלית כדאשכחן במזוזה בסוף השואל ומייתי לה רבינו בהלכות מזוזה (סי' י"ז) שנכנס אותו שבטל המזוזה ואע"ג דחובת הדר היא ושמואל דאמר מתירין אע"ג דקסבר חובת טלית היא דהא שמואל מחייב לעיל כלי קופסא כיון דאין לו אלא כדי טלית אחת טוב שיתן באותה שהוא חפץ להתעטף ולא דמי למזוזה עכ"ל התוספות דפרק התכלת ובפרק במה מדליקין דף כ"ב כתבו בתירוצא דאדשמואל דכיון שעשאו לצורך בגד אחר מש"ה מותר וגבי מזוזה לא היה בדעתו להניח בבית אחר וכתבו עוד שם א"נ מזוזה שאני שעשויה להציל מן המזיקים ע"כ ותירוץ בתרא זה כתבו התוס' דפרק השואל ועיין בהלכות מזוזה בדברי חמודות סעיף כ"ג וא"ת לרב תקשה הא דקתני בברייתא דלעיל ושוין שמביא תכלת ממקום אחר כו' ומצאתי בפי' הנדפס ברי"ף דתירץ דהיינו מוקי לה בדיעבד ולא נהירא לי דשוין שמביא לכתחלה משמע ולכן נ"ל די"ל דברייתא מדאורייתא קאמר שאין בו משום תעשה ולא מן העשוי והך דרב מדרבנן בעלמא הוא משום ביזוי מצוה : יב [א] בש"א ד' וכתבו התוספות וז"ל טעמא דבית שמאי ניחא כדדרשי לעיל גדיל שנים גדילים ד' אבל טעמא דב"ה קשה דדוחק לומר דלית להו אלא גדילים שנים ופתיל תכלת הרי תלתא [ומאי] הא דדרשינן גדילים ד' היינו בכפילה ואלבן קאי והשתא סברי ב"ש דה"ה תכלת דפתיל לאו דוקא וסברא הוא להשוותם והיינו ד' חוטין בלא כפילה וב"ה סברי דפתיל דוקא והא דיומא דריש מפתיל תרי התם הוא דאבנים דכתיב בריש' מהדר דמיירי בכפול ור"ת פירש דמגדיל נפקא לגו לב"ה דעבות מתרגם עובד גדילו ונראה לפי' זה דב"ה דרשי גדילים הרי ששה וכשנכפלו י"ב עכ"ל ובלומר דעבות דמתורגם גדילו היינו בחוטים ג' דב' לאו עבות הוא ומלינו דדרים עץ עבות קלוע כמין קליעה : [ב] חמש באצבעתא. ובהל' מקואות ס"ם ט"ו כתב רבינו שהוא הבינוני ופירשתי שם שר"ל שיעורו הוא בינוני וממוצע בין הגודל והקטנה ועיין שם בד"ה סעיף ס"א שכתבתי בשם ב"י שהוא האצבע הסמוך לגודל ובגמרא הגי' חמש בתילתא ורש"י פי' בתילתא אצבע וכ"ל דקרי ליה תילתא כלומר שהוא משולש עם אלו השנים הגודל והקטנה וממילא שהוא הבינוני שזה הגדול וזה הוא הקטן : [ג] אמר רב הונא ד' בתוך ד' גרס. והא דפסק ארבע והיינו כב"ש הא איפסק נמי בברייתא בסיפרי כב"ש ומייתי לה רבינו לקמן בסמוך : [ד] שש אצבעות. כדלקמן ר"ס ט"ו טוי תכלת כו': [ה] שהוא לשון גדיל גרים. כן נ"ל וכן העתיק הב"י סי' י"א : [ו] יונתן. וכן הוא ברי"ף אבל בגמרא יוחנן : [ז] ואביק להו מיבק. פרש"י עונבן בחוזר ומכניס שתים הראשים וכו' פירוש לפירושו שכשמכניס הכפל בנקב הטלית נמצא במצד א' של הנקב יוצא הכפל ומצד השני תלויין שני הראשין ולוקח אותן הראשין ומכניסן בתוך הכפל ונמצאות אלו שני הראשין תלויין בעניבה בכנפות הטלית ומשום כך כתבו התוס' וז"ל נ"ל שלא היה מעביר דרך נקב האביק אלא ז' חוטין לכל היותר והשמיני מניח וקושר בו דאל"כ היה יכול להעביר הציצית מן הטלית דרך האביק אחר עשייתו ולא מסכחת כלאים בציצית עכ"ל : [ח] קסבר בעינן תמניא בגלימא. פי' התוס' וז"ל דרים גדילים ארבעה וכן מתכלת שבשעת נתינתו בטלית יהו שמנה ורב ירמיה מדפתי (נמי) סובר כן וא"כ ה"ל שיתסר דלית ליה אביק עכ"ל כלומר וכיון דלית ליה אביק א"כ משני צידי הנקב שבטלית תלויים שני ראשים בכל צד שלאחר שהכנים הכפל תוכו לשנים ונמצא גם שם תלוים שני ראשים וה"ל בין הכל שיתסר : [ט] כי היכי דלהוי גדיל גדילין במקום פתיל. כן הוא ברי"ף ונראה לי דהכי פירושו דבמקום שפותליהו ועונבו בטלית שם יהיו גדילים ארבעה וכן מתכלת כמ"ש לעיל בשם התוספות ובפרק קמא דסוכה דף י"א גבי הטיל לג' קרנות בבת אחת וא"כ פסק ראשי חוטין שלהם ומפרשינן לה בגמרא דפוסק ואחר כך קושר וליכא למימרא דכשרים דמהו דתימא בעינן כנף בשעת פתיל וליכא קמ"ל ופרש"י בעינן כנף בשעת פתיל בשעה שפותלו והולך בו הפתילים בעינן כנף אחד ולא שנים ע"כ ועיין לקמן בסמוך : [י] מכנים ארבע חוטין וכופל לשמונה. כבר נתבאר בדברי רבינו בסי' ו' מאי טעמא עבדינן השתא ד' אע"ג דאין לנו תכלת וכתבו התוס' בר"פ התכלת בסוף דיבור הראשון וא"ת מנלן שצריך לכופלו ואי הוה מפרשי' עשה גדיל ופותליהו מתוכו היינו שצריך לפותלו כעין פתילה שהיא כפולה ניחא אבל בקונטרס לא פי' כן ע"כ ורמ"י ז"ל כתב בסי' י"א סעיף ד' שאם לא יכפלם היאך יתלו בבגד אבל אסמכוהו ג"כ אקרא כו' דפתיל משמע שצריך לכופלו כו' ול"נ שטעמו אינו שם דאי משום שיוכל לתלותם הרי יכול שיכפול שנים ויהיו ארבעה ויתקיים גדילים ד' · [כ] אמר רבה בר בר חנה אמר רב יאשיה גרס. והוא בפרק התכלת דף ל"ט ע"א ול"ג אמר שמואל לא בגמ' ולא ברי"ף ותינו גם נימוקי יוסף העתיק אמר שמואל : יג [ל] אמר רב הונא. כך ני' הרי"ף אבל בגמ' גרס אמר רב יהודה : [מ] בני ישראל ולא העובדי כוכבים משמע דלא בעינן כוונה ועבייה לשמה תדאיצטריך למעוטי עובד כוכבים ותקשה לדברי רבינו בר"ס דלקמן דפי' דבעינן תלייה לשמה ושם אפרש בס"ד : [נ] אבל אשה כשרה כו'. עיין בדברי רבינו בפרק השולח סי' מ"ו : [ס] ולא אמרי' כל שאין בלבישה אין בעשיה. דהא לא כתיב בגופה לבישה אלא בכלאים ומלתא אגריתא היא כ"כ התוס' : [ע] ישנו בעשיה. נ"ל של"ל בכתיבה וכן הוא לעיל סי' ג' : יד [פ] גרדין חוטים היוצאים בשפת הבגד. ואלו קולים יוצאים מהיריעה והם עבים כדרך יריעה וא"כ ביריעה בעלמא יוצאים ולא בשפתה : [צ] פסולה משום דבעינן תלייה לשמה. ותימה דבסי' לעיל דדריש רב ועשו להם ציצית בני ישראל ולא העובדי כוכבים למאי צריך ליה קרא למעוטי עובד כוכבים הא אפי' ישראל שעשה שלא לשם ציצית פסול דבעינן עשיה לשמה כדכתב רבינו הכא ועובדי כוכבים ודאי דלאו בני כוונה ועשיה לשמה נינהו ולא ה"ל לקרא למעוטינהו כלל ואיכא למימר דרב פליג אדשמואל דהכא ורבינו דכתב ליה נמי לכא דרב לא כתבו אלא כדי למידק מינה דהא אשה כשרה ועיין בדברי חמודות : [ק] בעינן טויה לשמה. דאמר קרא גדילים תעשה לך לשם חובך גמרא פ"ק דסוכה דף ט' :

דברי חמודות

מה לי אם נקרעה מקצתה או חלוקה לשתים הכל דין אחד וטעם אחד וכאן וכאן כשר דאין כאן משום תעשה ולא מן העשוי עכ"ל ורמ"י כתב דלא גרע מטלית חדשה שעושין בה ציציות בתחלה אחת ושתים ואח"כ מוסיפים עליהם להשלים אע"פ שמפסיק זמן רב הכא נמי ל"ש עד כאן לשונו : (כח) מתירין מבגד לבגד. וכתבו התוס' בפ' במה מדליקין דאפילו שמואל לא שרי להתיר ציציות מבגד זה אלא כדי להניחם בבגד אחר אבל שלא להניחם בבגד אחר לא מש שנהגו להתיר ציצית מטליתות של מתים (כדלעיל סי' ט') נ"ק דדוקא בטלית שהוא בר חובה אין מתירין ע"כ וכתב רמ"י דנ"ל דדוקא כשמתירין שלא על מנת לעשותם בבגד אחר וגם אינו רוצה לעשות ציצית אחרות בבגד זה דה"ל ביזוי מצוה לציצית או לבגד אע"ג דקי"ל ציצית חובת גברא הוא (כדלעיל ס"ס ט') מ"מ אסור להתירם ממנו שלא לצורך כלל אבל אם רצה להתיר ציצית מן הבגד ולהשליכם ולעשות בו ציצית אחרות יפות מן הראשונים נ"ל ודאי שהוא מותר דהוי נוי מצוה וכתיב זה אלי ואנוהו עכ"ל : (כט) וד' בגודל. וכתב המרדכי אומר ר"ב שצריך לשער במקום רוחב הגודל ולא מראשו שהוא קצר עכ"ל ואפשר להבין מזה כוונת שתי גרסאות שכתבו התוספות בפרק התכלת סוף דף מ"א ובפרק קדשי קדשים דף ס"ג : (ל) בתוך ג' אצבעות. ופשוט דהני אצבעות נמי כדפירש לה רב פפא הדארבע דכ"ם דהא הנהו נמי בהך מתחא דהכא מתחינהו רב פפא גופיה ומכיון דמפשטא דגמרא מוכרח כך ולא היה מן הצורך לב"י שהביא כל הפוסקים שכתבו דהיינו אצבעות היינו גודל וכתב עוד הב"י וז"ל וראיתי הרבה אנשים מודדים בג' אצבעות הסמוכים זה לזה ביד שהאחד נקרא אצבע והב' אמה והג' קמילה וטעות הוא בידם ואין להם על מה שיסמכו ע"כ : (לא) והכי נהגינן לעשות ציצית י"ב אצבעות שליש גדיל וכו'. ולפיכך בתחלה יקח החוטים שיהו ארוכין כאצבע יותר מי"ב אצבעות כדי שיעור הקשרים וכ"כ ב"י בשם מהרי"א וכתב עוד שאפשר שמפני כך כתוב בכל בו שיהו אורך החוטים י"ג אצבעות ולפי זה כשמתחלה לוקח אותן פשוטים קודם שיכפלו יהיו ארוכין כ"ו אצבעות וכתב עוד הב"י וז"ל ויש לדקדק שהיה לרבינו להוסיף על אורך החוטים ב' או ג' אצבעות שהרי מקום תליית החוטים בכנף קודם שיתחיל לעשות גדיל הוי ממלא קשר גודל עד ג' אצבעות ואפשר שאותו חלק מהחוט כיון שהוא סמוך לבגד חשוב כגדיל ויותר נראה לומר די"ב אצבעות דקאמר היינו לבד מהחלק ההוא וסברא אחרונה זו פסקה רמ"א ז"ל : (לב) ה"נ אין לו שיעור למעלה. וכתב המרדכי שר"י היה נוהג לעשות ארוך משום גרדומים וכתב עוד ואם הוא ארוך יותר מדאי ראוי לקצרו ולא מקרי תעשה ולא מן העשוי כיון שאינו עשוי בפיסול עד כאן : (לג) כתוב באורחות חיים. וזה לשונו יש מי שכתב שאסור לתת שום בגד בנקבי הטלית שמכניסים בהם הציציות דכתיב הכנף מין כנף וע"כ מקיפין הנקב בפתיל או במשי ויש מי שכתב שאין לחוש בזה כלל כי אין עושים זה אלא לחזק הבגד כדי שלא יקרע וכן כתב בעל התרומה וז"ל הטור שאדם נותן בכנף לחזק מין כנף מיקרי שאינו שם אלא לחזק ע"כ וכתב ב"י שכל העולם נוהגים לתת טלאי סביב הכנף בין שהוא מינו בין שאינו מינו ובארץ מצרים נוהגים לטלות חתיכות עור סביב הכנף ואפי' למ"ד דהיא של בגד וכנפיה של עור זיל בתר כנף ופטורה הכא חייבת דשאני התם שכל הכנף מעור והגרו לבגד וכ"כ המרדכי בשם תוס' שנ"ץ ע"כ : (לד) תלאן ואח"כ פסק ראשי חוטין שלהן פסולין. אבל אם תתכם בכנף ואח"כ תתכם כשרה רק שיתתכם קודם כריכה כ"כ הטור ס"ס י"א וכ"כ סמ"ג ומכ"מ כתב דטוב שיתתכם קודם שיתתכם כלל וטעמו פירש ב"י כדי שלא ישכח מלחתכם עד אחר קשירה וכתב עוד הב"י וז"ל ונ"ל כיון דקי"ל (בסי' ט"ו) דאפילו לא כרך בה אלא חוליא אחת כשרה אם כרך בה חוליא אחת ואח"כ פסקן פסולה ומיהו דוקא בשקשר קשר אחד אבל אם לא קשר כלל לא משום דלא הוי מן העשוי דהא קי"ל קשר העליון דאורייתא הלכך כל שפסקן אחר שקשר ולא כרך או אחר שכרך ולא קשר כשרה אבל אם כרך חוליא וקשר אחריה אם פסק אח"כ פסול ואף שעדיין לא גמר הכריכות והקשרים משום דבהכי מתכשר חשיב שפיר מן העשוי עכ"ל והקשר דנקט היינו שקשר ב' פעמים אבל קשר רק אחד ואח"כ תתכן כשרה דהא מסקינן לקמן דבעינן ב' קשרים וכ"כ רמ"י ז"ל : (לה) וצריך לפרודי כו'. וכתוב בעיטור בעידן הכלת קאמר להפריד תכלת לצד אחד ויפה לדקדק ולעשות זכר לתכלת עכ"ל מהא שמעינן דליכא קפידא כולי האי האידנא ואפשר שזהו הטעם שהשמיט בקיצור וכתב רמ"י ז"ל שיפרידן זה מזה קודם שיברך עליהם ונכון הוא אחרי בברכה מזכיר ציצית ואין ציצית כו' ועיין סעיף ע"ד : (לו) אבל אשה כשרה כו'. וכתב המרדכי שכן מנהג שהנשים עושות ציצית ומיהו מצאתי שמהר"ם היה מקפיד להניח לנשים לעשות לפי שמי שפטור מן הדבר אין מוציא אחרים וכ"ל דהיינו לכתחלה דאל"כ תקשה מסוכת גנב"ך דכשרה ובפרק הספינה ארגז גנוז לאשתו של ר"ח ב"ד דשדיא תכלתא לצדיקים לע"ל ע"ש ועי' בדברי רבינו פרק השולח סי' מ"ו ובסמ"ג ובספר התרומה פסקו ג"כ דנשים יכולות לעשות ציצית וכתב ב"י סי' י"ד דלענין הלכה נהוג עלמא כדברי המכשירים דרובא נינהו וגם כי מטעם נכון יש לנהם ע"כ אבל רמ"א כתב דטוב להחמיר לכתחלה להצריך לאנשים שיעשו אותן וכתב רמ"י ז"ל דדוקא לענין תלייתן בבגד דהך קרא דועשו להם בתלייתן בבגד כתיב ולא בתיקון הציצית בעצמו בטוייתן ושזירתן וההוא מגדילים תעשה לך נפקא כמ"ש במי"ט ר"ם דלקמן ובההוא קרא לא כתיב בני ישראל ולכך מניחין אותן לכתחלה לטוות ולשזור ודברים הללו הלא הם כתובים בהגה' מיי' שכך מלא בשם רבינו משה דאין לנשים לעשות ציצית משום דכתיב בני ישראל ועשו להם ציצית אבל שאר תיקוני הטלית וטויית ציצית יכולות לעשות ע"כ וז"ש תיקוני הטלית מלתא דפשיטא הוא ולא צריכא למימרא : (לז) קוצים היינו חוטים התלויים ביריעה וכו'. וכן פרש"י אבל הרמב"ם מפרש בענין אחר שכתב בפ"א מהלכות ציצית ואין עושים אותם לא מן הצמר הנאחז בקוצים כשהצאן רובצים ביניהם ולא מן הנימין הנתלשים מן הבהמה ולא משיורי שתי שהאורג משייר בסוף הבגד אלא מן הגיזה של צמר או מן הפשתן וכתב ב"י דנראה שהטעם משום ביזוי מצוה ובש"ע שלו לא כתב רק לדברי הרמב"ם ולא זכר כלל לדברי רש"י ורבינו בזה ואני תמיה על זה כמ"ש בסעיף הסמוך : (לח) משום דבעינן תלייה לשמה. וכן פרש"י ז"ל וכתב ב"י בסימן י"ד דאפשר נמי דתולין אותן וקושר א' דצריכים מדאורייתא (כדלקמן בסי' הסמוך) צריך שיעשה לשם ציצית ע"כ וכבר כתבתי בסעיף ·לעיל דהרמב"ם מפרש הך דקוצים כו' בענין אחר ולדידיה לא שמעינן מהכא דבעינן תלייה לשמה ובהדיא פסק בפ"א מהל' ציצית דישראל שעשה אותן בלא כוונה כשרה והיא בתלייה מיירי דא"א לומר דמיירי בטוייה דהרמב"ם עצמו פוסק נמי כשמואל דבסעיף דלקמן דבעי טוויה לשמה ואתיא שפיר להרמב"ם דשמואל דהכא לא פליג אדרב דלעיל דאמר ועשו להם ציצית בני ישראל ולא העובדי כוכבים דלרש"י ורבינו דמפרשים לדשמואל דטעמיה משום דבעינן תלייה לשמה צריכים לומר דפליג אדרב דאי איתא דרב ס"ל נמי בהא כשמואל א"כ לא ה"ל קרא למעוטי עובדי כוכבים כיון דאפי' ישראל העושה בלא כוונה פסול עובד כוכבים נ"ל למימר דלא אתמהה דהא ודאי דעובדי כוכבים לאו בני עשיה לשמה נינהו וכמ"ש כבר במי"ט ומסיק הב"י דלענין הלכה יש לחוש לדברי רש"י ורבינו לעשותו בכוונה ובאין ציציות מצויים לתקנו כדאי הוא הרמב"ם לסמוך עליו וכך פסק בש"ע שלו ולפיכך נמי תמה דמכיון דחושש הוא לדברי רש"י ורבינו בהא דפירש בדשמואל דהכא במאי דשמעינן מינה דבעינן תלייה לשמה לא היה לו למנוע מלכתוב גם דבריהם בפי' קוצים ונימין וגרדין בש"ע שלו ולא לסתום לפירוש הרמב"ם בלבד אע"פ שיש לומר שסמך בזה דממילא נשמעינן מהא דמצריכים תלייה לשמה דכל הני גווני דפירשו רש"י ורבינו בקוצים נימין וגרדין דפסולים דידהו : (לט) בעינן טויה לשמה. ומסיק רבינו לקמן בריש עשיית ציצית דלא מהני השזירה לשמה אם לא היתה הטוייה לשמה לאפוקי דעת בעל העיטור דמכשיר ועוד יתבאר שם דיני השזירה ע"ש וכתב המרדכי שצריך להוציא בפיו בתחלת הטוייה שהוא עושה כן לשם ציצית א"כ יאמר לאשה טוי לי ציצית לטלית ותו לא צריך וכתוב בכ"י עובד כוכבים ושפחת כוכבים לאו בני לשמה נינהו ואפי' ישראל עומד על גבן וזהו דעת הרמב"ם ורבינו נחלק עליו בהלכות ס"ת סי' ג' וכתבתי שם במי"ט דנוהגים שיסייע ישראל מעט ועיין מה שכתבתי שם בסעיף ס' וכתב המרדכי בשם מהר"ם שיש להחמיר לנפץ הצמר של ציצית לשמה וכתב הר"י דלא ידע למה מאחר שלא אמרו בגמרא אלא בעינן טויה לשמה מניין לו להחמיר בלא ראיה ושום אחד מהפוסקים לא כתב כן ולא ראינו מי שחשש לכך עכ"ל ויפה עשה רמ"י ז"ל שלא"ס [illegible] ז"ל

[ר] והלכתא כשמואל (ם) (מא): (מנחות דף מב.) **תנו** רבנן הטיל על הקרן או על הגדיל כשירה. [ש] (מב) ר"א בן יעקב פוסל בשתיהן. על הקרן שלא הרחיק מן הקרן כלום (מג) על הגדיל [ת] פרש"י העב להחזיק שאורגין תחלה בבגד שלא יהא נוח ליקרע. כמאן אזלא הא דאמר רב גידל אמר רב (מד) צריכה ציצית שתהא טופפת על הקרן שנאמר על כנפי בגדיהם. כמאן כר"א בן יעקב. א"ר יעקב אמר רבי יוחנן (מה) [א] וצריך שירחיק מלא קשר גודל ואיצטריך דרב פפא דקאמר לעיל בתוך ג' דאי מדר' יעקב ה"א כמה דמרחיק טפי מעלי. קמ"ל דרב פפא. ואי דרב פפא ה"א כמה דמקריב טפי מעלי צריכא. רבינא ורב סמא הוו יתבי קמיה דרב אשי. איסתר קרנא דגלימיה דרבינא ובצר ממלא קשר גודל. א"ל רב סמא לא סבר לה מר להא דר' יעקב א"ר יוחנן (מו) א"ל בשעת עשייה[*]: **טו (איתמר)** (שם דף לט.) אמר רב הכלת שכרך רובה כשירה. [ב] אפילו לא כרך בה אלא חוליא אחת כשירה. ונוי תכלת שליש גדיל וב' שלישי ענף. וכמה שיעור חוליא. תני רבי אומר כדי שיכרוך וישנה וישלש. תנא הפוחת לא יפחות מז' והמוסיף אל יוסיף על י"ג. לא יפחות משבעה כנגד שבעה רקיעים. ואל יוסיף על י"ג כנגד ז' רקיעים ושש אוירים שביניהם. תנא מתחיל בלבן ומסיים בלבן מתחיל בלבן הכנף מין כנף ומסיים בלבן [ג] מעלין בקודשה ואין מורידין. נראה דדוקא כשיש תכלה אז יש לדקדק במנין חוליות. שהתכלת ניכר בחוליות ודומה לרקיע והלבן דומה לאויר שבין רקיע לרקיע. (מז) אבל האידנא שאין לנו תכלת אין לדקדק במנין החוליות [ד] ומהאי טעמא אין צריך לקשור על כל חוליא וחוליא. כי הקשר הוא להכיר מנין החוליות. ולה' קשרים לא מצינו סמך דבימי חכמים היו עושין ז' קשרים לכל הפחות. כדאמר הפוחת לא יפחות מז' ועל כל חוליא קשר [ה] ואם נפרם שצריך לקשר [ו] דקאמר (דף לח:) הייתו א' של לבן וא' של תכלת או נמצא סמך לה' קשרים [ז] דתחלה קושר סמוך לכנף וכורך חוליא לבן וחוליא תכלת וקושר הרי ב' ועוד לבן ותכלת וקושר הרי ג' ועוד לבן והתכלת וקושר הרי ד' ומסיים בלבן וקושר הרי ה'. ורש"י פירש [ח] דהא דאמר (דף מג:) מצות ציצית שקולה כנגד כל המצות היינו טעמא דציצית בגמטריא שש מאות וח' חוטים וחמשה קשרים הרי תרי"ג: ואע"ג דציצת כתיב חסר יו"ד אלא התי"ו. בתנחומא קאמר דבחד כתב לציצת הלמ"ד משלמת חסרון שלשה היודי"ן [ט] והיה ר"ת ז"ל נוהג לעשות ב' קשרים אצל הכנף ומעט כריכה ביניהם וג' בסוף הגדיל משום מעלין בקודש ולא מורידין. ובכל קשר היה קושר ב' קשרים [י] כי האחד לא יתקיים ולא חשיב קשר. [כ] ומן החוט של הכרך היה עושה כל הקשרים (מח) [ל] והאידנא נהוג לעשות ד' אוירים שבין ה' קשרים שוין [מ] כל אחד רוחב (ד') גודל עם הקשר והוא טוי הציצית ומתקיים הגדיל יפה [נ] וחולקין ח' חוטין ד' לכאן וד' לכאן (מט) ועושין הקשר: רב ורבה בר בר חנה הוו יתבי חליף גברא דמיכסי גלימא דכולא תכלתא ורמי ליה תכלתא וגדילא מיגדלא. אמר רב יאי גלימא ולא יאי תכלתא. ורבה אמר יאי גלימא ויאי תכלתא. במאי פליגי רבה בר בר חנה סבר כתיב גדיל וכתיב פתיל [ס] או גדיל או פתיל. (נ) רב אמר לעולם פתיל בעינן [ע] והוא למניקה

הוא

רש"י ונ"י. על הקרן. על שפת חודה של קרן: **הגדיל.** חוט עבה וחזק [שעושין] בבגד תחלה כדי שלא יהא נוח ליקרע. ל"א גדיל אלו הן חוטין [שבשפתי] שני הצדדין וקורין אורל"ש: **שתהא** טוטפת על הקרן שתהא תולה ומכה על הקרן כלומר כשיגביהנה למעלה מן השפה כדי שתהא תולהו נוגעת התלויה בקרן: **שירחיק** מלא קשר גודל. צריך שיגביהנה מן השפה מלא קשר גודל שיעור הציפורן [והבשר] עד פרק ראשון: **ואיצטריך** דרב פפא דאמר לעיל ארבעה בתוך שלשה. דמשמע שלא יגביהנה יותר מג' אצבעות: **כמה דמקריב.** לשפה: **טפי מעלי.** ואפילו בחודיה של שפה ליתכשר: **דסתר** ובצר ממלא קשר גודל. דנסתר ונדחה (הגדיל וירד למטה עד שעמד בפחות) מלא קשר א"נ נסתר הבגד מלמטה שקורין אנפולייי"ד עד שנפחת מן השפה עד הנקב ונתמעט השיעור ממלא קשר גודל: **בשעת עשיה** [אתמר]. דר' יעקב והאנא נמי בשעת עשיה [הרחקתי] מלא קשר גודל: **טו תכלת** הוא שם כל הציצית: **שכרך** רובה. שעשה שני שלישי ענף גדיל ושליש ענף כשרה ואע"ג דמצותה שליש גדיל וב' שלישי ענף כדאמרי' לקמן: **אלא** חוליא אחת. הקפה ג"פ: **ונויי** תכלת. עיקר מצות ציצית שליש גדיל ושני שלישי ענף: **ובמה** שיעור חוליא. כלומר לכל הפחות: **לא** יפחות משבע חוליות כנגד ז' רקיעים. ועל שם שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע כדלקמן מדמה סידורה לסידור הרקיעים כדי לזכרנו לטובה שאף נבעה כל כך מקק לציצית: **כשהוא** מתחיל לכרוך מתחיל בלבן. שמניח שני חוטים ארוכים לעשות מהן הגדיל ומתחיל לכרוך בלבן ובאמצע כורך של תכלת וחוזר ומסיים בלבן: **מין** כנף. תחלה ואח"כ פתיל תכלת והאידנא עבדינן ה' קשרים היינו דאמרי' לקמן שקולה מצות ציצית ככל התורה כולה הלכך עבדינן שני קשרים מלמעלה ושלשה מלמטה: **משום** מעלין בקדש ואין מורידין. וכיון דאקדמיה קרא למין כנף ש"מ חשוב הוא הלכך אם מסיים בתכלת הוה ליה מוריד סוף הציצית מתחלתה: **דכולה** תכלתא. כל הטלית: **ורמי** ליה תכלתא. ציצית: **וגדילא** מגדל. כל הציצית היתה גדיל ולא שייר ביה ענף כלל: **ולא** יאי תכלתא. משום דאין בה ענף:

דברי חמודות

צ"ל כתב לדברי מהר"ם וכתב עליו שהמנהג לסקל בניפון הוא השמיט כל דבריו בזה ולא כתבן כלל לא לדמהר"ם ולא להמנהג: (מ) **בפ"ק** דסוכה דף ט' אמרינן ועשו להם ציצית משלהם למעוטי גזולה. וכתב הרמב"ם שאם עשה מאמר גזולה פסול וכ"כ הטור וכתב ב"י שבנימוקי יוסף כתוב דלא מפסיל אלא כשגזל חוטים ממש אבל אם גזל צמר ועשאם חוטים כשרה דקנייה ביאוש ושנוי הגוף אבל לכתחלה אסור משום שונא גזל בעולה והרמב"ם שכתב פסול אפשר דמיירי קודם יאוש א"נ אפי' אחר יאוש לא קני משום דהוי שינוי החוזר לברייתו עכ"ל הב"י ורמ"א ז"ל סתם כדברי נימוקי יוסף ולענין ברכה עיין בריש לולב הגזול אבל רמ"י ז"ל כתב ג"כ לתירוץ השני דהב"י וכתב עוד בב"י ועיין שאולים כשרים דמסתמא על דעת הלוה הוא ואפי' לכתחילה וכ"כ בעיטור וז"ל חוטין שאולים הלוה היה דלא הדרי בעינייהו ובדידיה דמי ע"כ כלומר דמסתמא אני לשלומי ליה בחוטין אחריני: (מא) **גרסי'** בפ' כל הצלמים דף מ"ז בעי רב פפא המשתחוה לבהמה לימרה מהו לתכלת הואיל ודבר מצוה הוא מי מאיס כלפי גבוה או לא ולא איפשטא ופסקו הרמב"ם והטור לחומרא וכתבו עוד המשתחוה לפשתן נטוע כשר לציצית וכתב ב"י דנלמד מהא דהתם בעיה לן המשתחוה לקמת חטים מהו למנחות ופשטינן לה דמותר דמעיקרא חטי והשתא קמחא והוי שינוי גמור: (מב) **ראב"י** פוסל בשתיהן. והלכה כמותו כ"כ ב"י וטעמא כ"ל משום דמשנתו קב ונקי ועוד דסוגיין אליביה אתיא: (מג) **על** הגדיל פירש"י חוט העב כו'. ול"א פי' חוטין [שבשפתי] שני הצדדין וכ"כ הטור ולמאי דמסקינן דצריך שירחיק מלא קשר גודל הכי פירושו על הגדיל כלומר שאם היה הגדיל רחב יותר מכדי מלא קשר גודל ונתן הציצית בגדיל אע"פ שהיא למעלה מכדי מלא קשר גודל פסול וכ"כ הב"י ועיין עוד בסעיף מ"ס: (מד) **צריכה** ציצית שתהא נוטפת ס'. פרש"י שתהא תולה ומכה כו' וכתב בכל בו ובאורחות חיים שצריך לתלות הציצית באורך הטלית ולא ברחבו וכ"כ הרוקח ופי' באורך כלומר שיהיו נתונים בנקב ויצאו מזה ומזה בצד האורך ובהגהות מיי' כתוב כתב רא"ם וצריך לתת הציציות לאורך הטלית ולא לרחבו דבעינן שתהא נוטפת על הכנף פי' תלוי על הקרן ואי הוי ברחבו לא הוי נוטף שהרי כלפי הקרקע הוא תלוי וכן הנהיג מהר"ם לדקדק בו בטלית שיהא הציצית נוטף על הכנף בשעה שמעוטף בו האדם ויש כנף שהוא תולה הציצית בארכו ויש ברחבו הכל לפי מה שמתעטפים בו ושוב חזר בו ואמר דהכל נקרא נוטף על הכנף ולא אמעיט אלא שלא יהא הציצית תלוי באלכסון על קרן זויות ורש"י פירש שתהא תולה ומכה כו' עכ"ל וטעמא כתב ב"י בשם מהרי"א ז"ל דתניא בספרי על הקרן פסולה משום ד' ולא ח' והיינו כשנותנים הציצית על הכנף באלכסון שהציצית נראה שהוא עשוי לכנף זה ולכנף זה וה"ל כשתי כנפות עכ"ל וכ"ל שזהו ג"כ טעמו של הטור שלא כתב להא דצריכה שתהא נוטפת וגם הרמב"ם לא כתבו: (מה) **וצריך** שירחיק מלא קשר גודל. ופירש הטור דשיעור זה באורך הבגד הוא דהיינו שימדדו למדת האורך של הבגד אבל לתוך מדת רוחב הבגד אין לו שיעור רק שלא יתנהו של החוטין שעושין בשפת הבגד וטעמו פירש הב"י דמפרש הטיל על הקרן שזהו לאורך הבגד דקרי ליה קרן שהוא סוף האורך והא קאי רבי יוחנן דאמר שצריך להרחיק מלא קשר גודל ודקתני על הגדיל הוא השפה שבסוף רוחב הבגד לשני צדדיו אורליי"ש בלע"ז ובלשון אשכנז קרויין בענד"ר ומשמע ליה דלא מיפסל בקרוב לשפת הבגד ברחבו אלא במטיל הציצית בגדיל עצמו אבל במטיל בבגד עצמו אע"פ שלא הרחיקו משפת רוחב הבגד כלל כשר וכתב מהרי"א ז"ל שמ"ש הטור שאין לו שיעור ברוחב היינו לומר דאין לו שיעור למטה כלומר שיכול להטינו סמוך לשפת הבגד אבל למעלה בהכרח הוא שיש לו שיעור מאחר שאין אנו יכולין להרחיק מן הקרן יותר מג' אצבעות ע"כ וכתב הב"י דאע"ג דהטור מפרש על הגדיל שהוא ברוחב הבגד הה"נ בגדיל שבאורך דמידי הוא טעמא אלא לפי שהגדיל אינו נחשב (בגד) מן הבגד מ"ש גדיל שברוחב מגדיל שבאורך ומה שפירש על הרוחב מפני שהוא היותר מצוי שהרי אם באת לחתוך טלית מבגד שלם מאיזה מקום שתחתוך תמצא גדיל בשני צדי רחבו אבל בארכו לא תמצא גדיל אפי' מצד אחד אא"כ יהיה הטלית מראש הבגד או מסופו ע"כ והסמ"ג כתב המטיל ציצית בבגד לא יניחנו למעלה מג' אצבעות וכו' וגם לא יניחנו ממש בשפת הבגד שגודלין כדי שיהיה חזק שקורין בלע"ז נייסיד"א שהרי על כנפי בגדיהם כתיב וזה אינו נחשב מן הבגד והכי אמרי' בפרק התכלת הטיל על הקרן או על הגדיל ראב"י פוסל ע"כ וכתב ב"י נראה מדבריו שהוא מפרש כלישנא בתרא דרש"י דעל הגדיל דקתני קאי נמי אאורך הבגד (שהן גדילי חוטי השתי שהן בסוף האורך של הבגד) כלומר שאם הגדיל שבסוף אורך הבגד היה רחב והטיל בו ציצית אע"פ שהוא מרוחק יותר מכדי מלא קשר גודל פסול מפני שהוא נתן בגדיל שאינו נחשב מהבגד ולפ"ז אין מכאן ראיה לומר דבתוך רוחב הבגד אין לו שיעור דכיון דקתני הטיל על הגדיל בהדי הטיל על הקרן אלמא כי הדדי נינהו וכי היכי דהטיל על הגדיל מפסיל גם ברוחב דכיון דטעמא דפיסולא דגדיל מפני שאינו נחשב מן הבגד מה לי אורך מה לי רוחב ה"נ הטיל על הקרן בין באורך בין ברוחב פסול דכל שאינו מרוחק מלא קשר גודל בין באורך בין ברוחב קרן מקרי ולא כנף וכן נראה מדברי בעל נימוקי יוסף שכתב והלכתא חוטין בתוך ג' אצבעות מן הכנף בין מן הצד בין מלמטה וכתב מהרי"א שכך סברת בעל העיטור שגם לרוחב הבגד צריך להרחיק כמלא קשר גודל וכתב הר"ב ז"ל שכן ראוי לעשות וכ"כ הר"ר יונה באגרת התשובה וז"ל צריך שירחיק מקום הנחת החוטין משפתי הטלית מזה ומזה קשר גודל ויזהר שיהיה בתוך ג' אצבעות עכ"ל וגרסי' בסוף מסכת ב"ק אהדתנן התם הכובס נוטל ג' חוטים והן שלו יותר מכן לבעה"ב וכו' אמר רב יהודה הכל עולין למנין תכלת ויצחק ברי קפיד עלייהו וכתב הרשב"א הכובס נוטל ג' חוטין דרך האורגים שאורגים בסוף הבגד שנים וג' חוטים רחוק מן האריגה ועושים זה כדי להציל הבגד שלא תסתר אריגתו בראש הבגד ע"י הכביסה ואותם החוטים אם נשמטים משם בשעת הכביסה הכובס נוטלן והכל עולין למנין תכלת פי' שצריך להרחיק מן הכנף כמלא קשר גודל ואותו ארוג שבאותו הבגד עולה לשיעור קשר גודל ולהרחקות ג' אצבעות ויצחק בנו של רב יהודה היה מסופק בדבר שהיה מקפיד בו ומן הספק היה נוטלו מן הבגד דשמא עולים ושמא אין עולים ומ"מ כיון דרב יהודה אמר להדיא עולים אע"ג דרב יצחק בריה מקפיד קי"ל כרב יהודה ועולים עכ"ד והב"י קודם שראה לדברים הללו כתב מסברא דנפשיה ומנימוקי יוסף בענין הזה ומסיק דמיהו אם אין הגדיל רחב ביותר טוב להרחיק מעיקר הבגד מלא קשר גודל שנמצא שהוא תוך ג' אצבעות לתחילת הגדיל דהשתא ממ"נ כשר שאם הגדיל דינו ליחשב במדידה הרי אינו מרוחק ג' אצבעות ואם דינו שאינו נחשב במדידה אלא מעיקר הבגד עצמו הוא שמודדים הרי הוא מרוחק ממנו כמלא קשר גודל עכ"ל ואע"פ שיש לומר שאחר שראה לדברי הרשב"א דפסק כרב יהודה דעולים שוב לא חש ליה לחלק בין שהגדיל רחב או אינו רחב וכן בש"ע שלו סתם וכתב דעולים לשיעור מלא קשר גודל כו' מ"מ רמ"א ז"ל כתב כן בהגהתו וכתב עוד רמ"א דמדידות הללו דמלא קשר גודל וג' אצבעות יהיה ביושר ולא באלכסון מן הקרן: (מו) **א"ל** בשעת עשיה אתמר. וכתב הטור דמ"מ טוב לעשות אימרה בשפת הבגד שלא ינתק וזהו אליביה דפירוש השני שכתב רש"י שנסתר הבגד מלמטה כו' וכדי לתקן ג"כ אליבא דפירוש הראשון דנסתר ונרחב (הגדיל) [הנקב] כו' כתב רמ"א דנוהגים לעשות אימרה סביב הנקב שלא ינתקו שם ויהיה פחות מכשיעור: (מז) **אבל** האידנא שאין לנו תכלת אין לדקדק במנין החוליות וכו'. וכתב הרמב"ם בפ"א מהל' ציצית וז"ל העושה לבן בלא תכלת לוקח חוט אחד מהח' חוטים וכורך אותו על שאר החוטים עד שליש ומניח שלישותן ענף ויש מי שאינו מדקדק בדבר זה בלבן עכ"ל וכתב הב"י דנראה שטעם מי שאינו מדקדק בדבר זה בלבן משום דדייק לישנא דאמרי' טוי תכלת שליש כו' דמשמע דבזמן דאיכא תכלת דוקא דקדקו בכך ולא בזמן דליכא תכלת וטעם מי שמדקדק בכך מפני שהוא סובר דתכלת דקאמר לאו דוקא אלא עיקר מצוה נקט וה"ה להיכא דליכא תכלת דלבן במקום תכלת קאי עכ"ל ולי עדיפא מהא דהרי רש"י פירש לעיל בסמוך אתכלת שכרך רובה דתכלת זהו שם של כל הציצית וגם רבינו לעיל סימן ו' כתב מכמה דוכתי דתכלת שם לכלל הציצית וא"ת דתקשה השתא לאותן שאין מדקדקים ונראה לי דהא נמי לא קשיא וטעמא דידהו כדכתב רבינו בענין מנין החוליות אין לדקדק בהן כיון שאין תכלת והלכך אין אנו צריכים ג"כ לדקדק בנוייהן כלל דדוקא כשמדקדק במנין החוליות אז יש לדקדק ג"כ שיהא שליש כו' אבל כשאין לנו לדקדק במנין גם בענין הנוי אין לדקדק ומ"מ הא מסיק רבינו לקמן דהאידנא נמי נהיגי לעשות שליש גדיל וכו': (מח) **והאידנא** נהוג לעשות ד' אוירים כו' שוין כל אחד רוחב כו'. וכתב רמ"א שאם האריך הציצית יראה שלישיתו יהיה גדיל וב' חלקים ענף ע"כ וכתב הב"י דרבי' ירוחם אחר שכתב מנהג זה שכתב רבינו סיים ביה ובאויר שבין קשר לקשר עושים כריכות קטנות כעין חוליות כל אחד לפי מנהגו ואני קבלתי לעשות י"א כנגד י"ג מדות של רחמים ע"כ ואני ראיתי שנוהגים לכרוך באויר ראשון ז' כריכות ובשני ט' ובג' י"א ובד' י"ג שעולים כל הכריכות מ' כמנין ס' אחד שעולה ל"ט ועם השם עולה מ' וכ"ל שטעמם לפי שהם סוברים דהא דתניא לא יפחות מז' ולא יוסיף על י"ג הכריכות שבין קשר לקשר קאי כפירוש אחרון שכתבו התוספות (בסד"ה לא יפחות כו') וכתבו נימוקי יוסף ומש"ה מתחילין בשבע דהפוחת לא יפחות מז' ועולים והולכים משום דמעלין בקודש וגומרין בי"ג שהוא תכלית העליה שאין מוסיפים עליהם עכ"ל הב"י ורמ"י ז"ל כתב שהוא נמצא ג"כ במספר הכריכות בענין הזה אלא שבחוליא השניה שמע ח' במקום ט' ועכשיו הם בין הכל ל"ט כמספר ה' אח"ד והאריך עוד בטעם לכל מספר הכריכות לכל חוליא כפי עצמה ואין מן הצורך להאריך בזה ויראה שלעולם ידקדק לעשות הכריכות שיהיו כל החוליות שוים ברחבן שלא תהיה חוליא זו רחבה או קצרה מזו וזה יוכל לעשות כשידקדק בעשיית הכריכות שיהיו בחוליא הראשונה מפורדות הרבה ובשניה לא כל כך ובשלישי יקרבם עוד יותר וברביעי יהיו מקורבים לגמרי ובזה הם נוי ציצית והיינו דדייק רבינו וכתב ד' אוירים כו' שוים כו' אבל ראיתי ציציות של הקדוש רבי שלמה מלכו זצ"ל שאינם שוים לגמרי וגם במספרם ראיתי שהכריכות ראשונות שאצל הטלית הן עשרה ואח"כ ה' ואח"כ ו' ואח"כ ה' היינו כאותיות שם ההוי"ה: (מט) ועושין הקשר. לשון הטור וקושר ב' פעמים וטעמו כדכתב רבינו לעיל בסמוך בשם ר"ת דבלאו הכי לא מתקיים ואע"פ שענין הקשר של ר"ת הוא בחוט הכרך לבד מ"מ גם בקשר שע"י כל החוטין כדהכא ודאי דאינו מתקיים אם אינו בשני קשרים זה ע"ג זה וז"ל המרדכי ויש נוהגים לקשר כד' שמכאן וד' שמכאן בענין שקושרין הראשון בטלית וכן עושין כל הקשרים וכן נכון לעשות בעיני רבי עכ"ל: (נ) **רב** אמר לעולם פתיל בעינן

כתב

מעדני יום טוב

[ר] **והלכתא** כשמואל. וכ"כ הרי"ף וכתב כ"י והא דאמר אביי כל מילי דמר עביד כרב בר מתלת דעבד כשמואל (וקא חשיב להו לעיל סי' י"א) הא אמרינן כחומרי דרב עביד אבל כקולי דרב לא עביד אלא היכא דמסתברא טעמיה ע"כ ובמרדכי הקשה על זה מהא דפרק התפלת דף כ"ד דאמר דקי"ל הלכתא כוותיה באיסורי בין לקולא בין לחומרא ותירץ דאמרי' עלה בגמרא דהכא כתנאי עור בהמה טהורה אע"פ שלא עבדן לשמן רשב"ג אומר פסולה עד שיעבדה לשמה ובענין עיבוד לשמה קי"ל כרשב"ג כמ"ש בהלכות ס"ת סי' ג' וגם שם כתב דאביי ורבא פליגי בהזמנה אי מלתא היא אי לא מפרש ר"ת דרבא דקי"ל כוותיה לגבי אביי וסבר דלאו מלתא היא אתיא כרשב"ג דמשום דהזמנה לאו מלתא מש"ה צריך עיבוד לשמה דלא סגי לן בהזמנה והשתא רבא דבתרא הוא דקס ליה בשיטתיה דשמואל הלכך סתרינן להאי כללא דהלכה כרב באיסורי עכ"ד המרדכי וקצת קשה לי דכי היכי דבפרק יש בכור דף מ"ט בתרתי פלוגתות דרב ושמואל דהתם אמרינן אבל מדא דאע"ג דקי"ל כל היכא דפליגי רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני הכא הלכתא כוותיה דשמואל וא"כ אמאי לא אמרי לה נמי הכי הכא בגמ' ואולי דמכיון דקאמרינן בגמרא כתנאי כו' ושמואל כרשב"ג תו לא צריכא למימרא דהלכתא כשמואל דסמך ליה אדקי"ל בעלמא דבעינן עיבוד לשמה בפרק הניזקין והיינו כרשב"ג ומן התימה על הרב הב"י שלא הרגיש בהא לפרש אמאי סתרינן לכללין דהלכה כרב באיסורי ולא כתב על זה כלום לא בב"י סי' י"א ולא בכ"מ בפ"א מהלכות ציצית: [ש] **ראב"י** פוסל בשתיהן. וטעמא אכתוב לקמן אדר"י ורב פפא דבסמוך: [ת] **ה"ג** בס"א פרש"י חוט העב והחזק שאורגין בבגד תחלה: [א] **וצריך** שירחיק מלא קשר גודל וכו'. וז"ל הסמ"ג המטיל ציצית בבגד לא יניחנו למעלה מג' אצבעות מפני שאינו נקרא כנף ולא יניחנו למטה ממלא קשר גודל משום שנאמר על הכנף ואם היה בקרן ממש א"כ היה תחת הכנף וגם לא יניחנו ממש בשפת הבגד שגודלין כדי שיהיה חזק ונקרא בלע"ז לייסיד"א שהרי על כנפי בגדיהם כתיב וזה אינו נחשב מן הבגד ע"כ נראה מדבריו שסוף הבגד ממש פחות מכדי קשר גודל קרוי קרן ומכדי קשר גודל עד כדי שלש אצבעות נקרא כנף ולמעלה מג' אצבעות קרוי בגד וכן נראה מפרש"י ולפי זה מ"ש ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם ויש ונתנו על ציצית הכנף אינו ר"ל שיתנו הציצית למעלה מהכנף אלא שיתנו אותו בכנף עצמו כ"כ הב"י ובמה שהציצית נתונים בתוך הנקב שבכנף ותלוים משני צדדי הנקב בזה נתקיים על הכנף ובשם הרב חביב כתב הב"י שכתב בביאוריו וז"ל טעם שיעור כמלא גודל שמעתי כי יש באורך קשר גודל יותר מב' אצבעות ואינו עולה לג' אצבעות והרי אנו צריכים שלא יהא בקרן ממש כדי שיהא על הכנף ולא תחת הכנף וגם צריך שלא יכנס בבגד ג' אצבעות שלמים כי הוא שיעור חשוב להקרא בגד לענין טומאה וא"כ היה על הבגד ולא על הכנף ואין מקום לקיים על הכנף ולא תחת הכנף ולא בבגד רק שיהא הציצית תוך האצבע השלישי קודם השלמתן ובזה יש לו ממש להקרא על הכנף כיון שהוא יותר מב' אצבעות ונקרא [כנף] ולא בגד כל עוד שלא הגיעו למעלה מג' אצבעות שלימות שיש בהם שיעור בגד ע"כ: **טו** [ב] **אפילו** לא כרך בה אלא חוליא אחת כשרה. ומיהו כשעשה קשר אחד החוליא כדינו דחוליא בלא קשר אינו מתקיים ואין כאן גדיל וקשר העליון דאורייתא אינו סמוך לכנף אלא אותו שהוא בסוף הגדיל כשמפריד בין הגדיל והענף ונקרא עליון משום שכשעוטפו ומגביהו בידו עומד עליון. כך פרש"י ז"ל והתוספות וכ"כ כ"י ולישנא דקשר עליון בגמ' במשנתין ברים הדף: [ג] **מעלין** בקודש. פרש"י דכיון דאקדמיה קרא למין כנף ש"מ חשוב הוא ולא משום שהלבן חשוב מן התכלת שהתכלת דומה לכסא הכבוד כ"כ כ"י: [ד] **ומה"ט** נמי א"צ לקשור על כל חוליא וחוליא גרסי' כדלעיל סי' ז' מדאורייתא א"צ אלא קשר אחד דקשר א' מיהת מדאורייתא מדאיצטריך למישרי כלאים בציצית דהתוכף תכיפה אחת אינו חיבור כדאיתא בגמרא במשנתין ברים הדף ועיין לעיל בסמוך: [ה] **ואם** נפרם שצריך לקשור על כל חוליא דקאמר גרסי' בס"א: [ו] **דקאמר** דף ל"ח ולעיל סי' ז' מייתי לה: [ז] **דתחלה** קושרים סמוך לכנף וכורך חוליא לבן וכו'. והב"י כתב בשם העיטור מפני שבזמן התכלת היו עושין ז' חוליות ג' כריכות לכל חוליא והחוליא הראשונה היתה בלבן וכן האחרונה ועל כל חוליא היו קושרים וא"כ יעלו כל קשירות אבל חוליית הלבן ה' כי בו' חוליות יש ח' קשרים א' בתחלה ואחד בסוף וששה באמצע וכיון שהחוליות הלבן היו ד' א"כ היו קשריהם ה' ע"כ: [ח] **דהא** דאמר דף מג. ורבינו מייתי לה לקמן סי' כ': [ט] **והיה** ר"ת ז"ל נוהג לעשות שני קשרים וכו'. ופי' הב"י כלומר שהיה קושר אצל הכנף קשר א' וכורך מעט וחוזר וקושר קשר שני וכורך כריכות הרבה ובסופן קושר ג' קשרים ובין קשר לקשר כריכה מועטת עכ"ל: [י] **כי** האחד לא יתקיים ולא חשיב קשר. ומדאורייתא קשר בעינן דאל"כ לא הוו ליה לקרא להסמך גדילים לשעטנז למשרי כלאים בציצית ואלא מיהת אע"ג דבקשר אחד סגי מדאורייתא וכמ"ש לעיל מ"מ עבדינן כל הקשרים בענין אחד: [כ] **ומן** החוט של כרך היה עושה כל הקשרים. שהיה תוחבו באמצעית של הח' חוטין ומהדקן יחד ועושה הקשרים כך מפורש במרדכי וכתב עוד במרדכי וז"ל וכי תימה אכתי יכול להוריד הקשר למטה ולמתוח חוט של גדיל מ"מ כיון שמהדקו יפה קשר טוב הוא עכ"ל: [ל] **והאידנא** נהוג כו'. וכ"ל דמשום דמנהג ר"ת שהאויר שבין הקשרים אינו שוה אינו נוי הציצית וגם הגדיל שבין קשר שני לשלישי אינו עשוי להתקיים כל כך לפי שהוא מרובע קאמר רבי' דמנהג זה עדיף ממנהג ר"ת מפני שבמנהג זה הוי נוי הציצית ועשוי להתקיים כ"כ הב"י ועיין בד"מ: [מ] **כל** א' רוחב גודל עם הקשר גרסינן בס"א ונמצא עכשיו שהגדיל בכללו ד' גודלים שהן טפח א' וישאר שני טפחים לענף כדלעיל טוי ציצית שליש גדיל וכו': [נ] **וחולקין** ח' חוטין כו'. נראה דזה לא קאי אדסמוך ליה כדמשמע דהיינו שאחר שעשה כל הגדיל מחלק ח' חוטין כו' אלא אתחלת עשיית הגדיל קאי דאחר שמתבן בכנף חולקים כו' וכן מבואר בדברי הטור שכתב ויתחוך לאלו החוטין ויתחבם בכנף ויכפלם ואז יהיה ארכם י"ב אצבעות שהוא שיעור אורך הציצית ויקח ד' חוטים מצד א' וד' חוטים מצד א' ויקשור ב' פעמים זה ע"ג זה ואח"כ יכרוך חוט הארוך סביב הז' ע"כ: [ס] **או** גדיל או פתיל. וכתבו התוספות דקשה דפתיל מציצית נפקא דדרשינן (לעיל סימן י"ב) אין ציצית אלא ענף ויש לומר דאיצטריך לאשמועינן דלאחר עשייתן צריך לכרוך ובספרי דריש ועשו להם ציצית שומע אני יעשה כולה גדילים ת"ל ציצית הא כיצד שתהא גדיל יוצא מן [הכנף] וציצית מן הגדילים והא ברייתא קשיא לרבה בר בר חנה וקשיא נמי [לרב] דדריש ליה הכא מפתיל והתם דריש ליה [מציצית] עכ"ל: [ע] **והוא** למניקה הוא דאתא. וכתבו התוספות תימה מאי דוחקיה דרב למימר גדילים למניקה (טעמא) [ניחא] דקרא בא לומר תרוייהו בעי גדיל ופתיל ויש לדחוק ולפרש דטעם דרבה בר בר חנה משום דדריש גדילים כמו מיעוט אחר מיעוט משום דכתב בלשון רבים. ואע"ג דליכא גדיל כלל וכי תימה א"כ פתיל דכתב רחמנא למה לי אצטריך דאי לא פתיל הוה פסלינן פתיל וגדיל בהדי הדדי קמ"ל פתיל ורב סבר למניקה ולא למעט גדילים ותימה רבה

בר

הוא דאתא גדיל שנים גדילים ארבע עשה גדיל ופתלהו מתוכו [פ] פי' הנח פתיל ענף למטה. גירסא אחריתי גרים רש"י ופתלהו מתוכו החוט שכורך בו יהא מן המנין:

טז (מנחות דף מב:) א"ל אביי לרב שמואל בר יהודה [צ] האי תכלתא היכי צבעיתו ליה. אמר ליה מייתינן דם חלזון וסמנין ורמינן ביורה וסקלינן מינה פורתא [ק] בביעתא וטעמינן לה באודרא וקלינן להוא אודרא [ר] ושדינן ההיא ביעתא ש"מ תלת. ש"מ טעימה פסולה וש"מ בעינן לביעה לשמה וש"מ טעמה פסלה. היינו טעימה פסולה היינו לביעה לשמה. אמר רב אשי מאי טעמא קאמר [ש] מ"ט טעימה פסולה [ת] משום דבעינן לביעה לשמה. ת"ר תכלת אין לה בדיקה ואין נקחת אלא מן המומחה. [א] ספרים ומזוזות יש להן בדיקה וניקחין מיד כל אדם. תפילין יש להן בדיקה ואין ניקחין אלא מן המומחה. ותכלת אין לה בדיקה. והא רב יצחק בריה דרב יהודה בדיק לה ומייתי מגבא גליא ומיא דשבלולא ומי רגלים (דף מג.) בן מ' יום ותרי להו בגווייהו מאורתא לצפרא אי אפיך חזותא פסולה ואי לא כשירה ורב אדא [ב] משמיה דרבא קמיה דרב עוירא אמר מייתי חמירי ארכסא דשערי ואפי לה בגויה אי אישתני למעליותא כשירה ואי לגריעותא פסולה וסימנך שנוי שקר ושנוי אמת: [ג] מאי אין לה בדיקה משום טעימה. מר ממשכי אייתי תכלתא בשני דרב אחא ובדקוה כדרב יצחק בריה דרב יהודה ואשתני לגריעותא. בדקוה כדרב אדא ואשתני למעליותא. סבור למיפסלה א"ל רב אחאי הא לאו תכלתא היא ולאו קלא אילן היא אלא שמעתתא אהדדי אתמר היכא דבדקיניה כדרב יצחק בריה דרב יהודה אי לא אפיך חזותא כשרה. ואי לא. בדקינן ליה כרב אדא אי אישתני למעליותא כשרה ואי לאו פסולה. בלאו מהם שמעתתא אהדדי איתמר. רבי מני טרח וזבין כחומר מתנייתא [ד] פי' כחומר דברייתא דקתני לעיל טעימה פסילה. א"ל ההוא סבא הכי עבדו קמאי דקמך ואצלחו בעסקייהו: (שם ע"ב) תניא היה ר"מ אומר מפני מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונים מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע [ה] ורקיע דומה לספיר וספיר דומה לכסא הכבוד שנאמר ויראו את (ה') אלהי ישראל וגו' ואומר כמראה אבן ספיר דמות כסא: [שם] ת"ר הלוקח טלית [ו] מצויצת מן השוק מישראל הרי היא בחזקתה. מן העובד כוכבים (נא) מן התגר כשירה. (נב) מן ההדיוט פסולה. (נג) אע"פ שאמרו אין אדם רשאי למכור טלית מצויצת לעובד כוכבי' [ז] אא"כ התיר ציציותיה. מ"ט הכא תרגומא [ח] משום זונה. רב יהודה אמר שמא יתלוה עמו בדרך [ט] ויהרגנו: יז (דף מ.) ת"ר סדין בציצית ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין. פרש"י ב"ש פוטרים מן הציצית משום דלא דרשי סמוכים למשרי כלאים בציצית. והא דנקט לשון פטור ולא נקט לשון איסור והיתר. משום דציצית חובה הוא לבגד ואפילו אינו לובשה. ולב"ש נמי אסור לעשות לבן של פשתן והתכלת של צמר אלא הלבן והתכלת של צמר ולב"ה מותר. והא דנקט פלוגתא בסדין דפסיקא ליה מילתא שאין בו ציצית בלא כלאים שעיקר המצוה היא תכלת [י] ותכלת עמרא הוא. משמע לפי' דסדין חייב *במינו וכן פירש בתשובה וכ"פ רבי' יצחק בר יהודה ז"ל. [כ] והא דשרא ר' זירא לסדיניה. תכלת היתה בו ומלאכא [דף מא.] דאמר לרב קטינא סדינא בקייטא ציצית מה תהא עליה. [ל] אעיקר מצות ציצית קפיד דהיינו תכלת. וקשה לפירושו [מ] דהא דמבעיא לן אי ציצית חובת גברא הוא או חובת טלית הפשוט מהכא דחובת טלית הוא (ס"א הוא מליסנא דב"ש דנקיט פטורים דנס) דגם בית הלל לא פליגי אב"ש בסברא זו. (ס"א ועוד) ונראה דבה"ג פסק דחובת גברא הוא מדמברכינן להתעטף בציצית כדדייקינן [שבת דף כג.] גבי נר חנוכה דהדלקה עושה מצוה מדמברכינן להדליק דאי הנחה עושה מצוה ה"ל לברוכי להניח. וה"נ אי חובת טלית הוא ה"ל לברוכי לעשות ציצית. ועוד הקשה ר"ת ז"ל דברים יבמות (דף ה.) אמר אפילו מ"ד דלא דריש סמוכין בעלמא במשנה תורה דרש. ובסדר רב עמרם חשיב ו' דברים דהלכה כב"ש [נ] והך חדא מינייהו ובכל דוכתי קי"ל דעשה דוחה לא תעשה [ס] וילפינן לה מכלאים בציצית. פר"ת דמדאורייתא מחייבי ב"ש אלא מדרבנן גזרי מהנך טעמי דמפרש [ע] בפרק התכלת גזרה משום קלא אילן או משום כסות לילה או משום שמא יקרע סדינו בתוך ג' וקפטרי לה אפי' ממינו דילמא אתי למעבד ביה תכלת לפי שהוא עיקר (ס"א עיקר המצוה ואי שרית ליה למיעבד במינו אתי למיעבד בה תכלת וב"ה) וב"ה מחייבין אפילו תכלת דלית להו גזירה דב"ש. וכב"ש קי"ל [פ] דר"א בר צדוק דאמר הלא כל המטיל תכלת בסדינו אינו אלא מן המתמיהים סבר כוותייהו ורבי דקאמר א"כ למה אסרוה אב"ה קאי וקאמר רבי [צ] א"כ דהלכה כב"ה למה אסרוה אלא כב"ש קיימינן ואסרינן משום שאינן בקיאין אלא (ס"א אבל) ב"ה לית להו הני גזירות והיה אומר ר"ת שהלובש טלית של פשתן ומברך עליו הוי ברכה לבטלה. א"ר אליעזר בר צדוק הלא כל המטיל תכלת בסדינו בירושלים אינו אלא מן המתמיהים דהרואין תמהין ואומרים כלאים הוא לבוש. ופליג אבית הלל. א"ר א"כ למה אסרוה. לפי שאינן בקיאין. אמר רבא הא מילתא אמרי ואיתמר במערבא משמיה דר' זירא כוותי [ק] [ר] גזירה שמא יקרע סדינו בתוך שלש ויתפרנו והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי (בפסול) שרי רבי זירא לסדיניה. ובעל העיטור ז"ל כתב בשם רב האי שכתב בתשובה ששאלוהו אי עבדי רבנן תקנתא למירמי חוטי דכיתנא בגלימא דכתנא. והשיב שמעולם לא כתבו במתיבתא דמתא מחסיא ודכירנא משום אבא מרי גאון ומשום מר יעקב גאון אחריו ומר אבימי אחריו וכל הגאונים אחריהם ולא היה אחד מהם שהורה כן ואף אתם לא תעשו כן. והאי מאן דרמי חוטי דכיתנא בגלימא דכיתנא עובר משום *לא תעשה. וזה לשון הרב אלפסי ז"ל והאידנא

דלית

*במינו דליכא כלאים שרי וכן פי' כו': ע"א מיחייב במינו דלא פסר ליה אלא משום כלאים אבל

רש"י ונ"י. גדיל שנים. לומר אי הוה כתיב גדיל תעשה לך משמע ב' חוטין דאין גדיל פחות משנים השתא דכתיב גדילים משמע ארבעה: עשה גדיל מד' חוטין. [שישים] ארבע חוטין בתוך הטלית ולכשיכפלם ויעשה מהם גדיל יהיו [שמונה]: ופותלידו מתוכו. אותו חוט שכורך בו יהא מן המנין. ל"א ופותליהו מתוכו תנה פתיל ענף למטה: טז וסמנין. דרך הצובעין לשרות בגדים בצריף שקורין בייצ"ו: וטעמינן להו באודרא. אודרא מוך וצובעים אותו בתוך אותה קליפה לידע אם תכלת יפה הוא: וש"מ. מדשדינן ביעתא (לכדא) [לברא] ולא [שדינן] לה ביורה: טעימה פסלה. אם [עירה] נגע נסיון ביורה פסל את כל היורה: אין לה בדיקה. קס"ד (אם) [אין] אדם יכול לבודקה אם תכלת הוא אם קלא אילן הוא: ואינה ניקחת אלא מן המומחה. דהואיל ואין לה [בדיקה] אין לוקחין אותה אלא מן המומחה היודע שקלא אילן אסורה: נקחים מכל האדם. דליכא בהן עיכוב לשמן: תפילין יש להן בדיקה. אדם יכול לבודקן אם דקדק בהן בחסרות ויתרות אם לאו ואעפ"כ אין ניקחין אלא מן המומחה היודע שצריכים עיבוד לשמן: מגביא גילא. ביישא ובלשון צרפת אלוס: ומיא דשבלולתא. מים היוצאין מן התלתן שקורין פנגריק"א: בן מ' יום. מתינוק בן מ'. ל"א שעברו מ' יום משיצאו מגוף האדם (נתקלקל): נפרד חזותא. נתקלקל המראה: פסולה. דקלא אילן הוא: חמירא ארכסא. שאור קשה: וסימנך. איזה שינוי כשר ואיזה שינוי פסול: שינוי שקר. המשנה דברו נרעה הכל יודעים שרע הוא: מאי אין לה בדיקה. ומאי דקאמר אטעימה. אין אדם יכול לבדוק הצמר אם לשם תכלת נצבע אם לטעימה לשם נסיון ואמרו לעיל דטעימה פסולה. ל"א אטעימה וה"ק אין מודקין יורה של תכלת בטעימה שלא יפסל כל היורה אלא שקיל בביעתא כדמפרש לעיל: מר. שם חכם: ממשכי. שם מקום: לאו תכלת הוא. דהא איפריד חזותא כדרב יצחק: ולאו קלא אילן הוא. [דהא אשתני למעליותא כדרב אדא]: שמעתתא. דרב יצחק ודרב אדא: אהדדי אתמר. כלומר כשתיהן (יחד) בדקינן ולא פליגא אלא היכא דבדקנא כו' דהא דרב אדא מוספת על דרב יצחק ומפרשת: דייק וזבין. מן המומחה: כחומרא מתנייתא. דלעיל דקתני טעימה פסולה הלכך בעי מומחה: מה נשתנה תכלת. שיחדו הקב"ה למצוה זו: דומה לים. שנעשה בו ניסים לישראל ורקיע דומה לכסא הכבוד. ומתוך כך זוכר מן התכלת [את הקב"ה] היושב על כסא [הכבוד] ועוד נאה לישראל שיהא כסאו עליהם: שנאמר ותחת רגליו. והיינו רקיע וכתיב ספיר ובכסא כתיב ספיר אלמא רקיע כמחזה כסא. ותכלת [דומה] לים וים לרקיע אנן קחזינן: בחזקתה. שנעשית כהלכתה: מן העובד כוכבים. אם תגר הוא: כשרה. דלא מרע נפשיה וזבין לה מישראל וכשרה: פסולה. דשמא הוא צבעה ושלא לשמה נעשית: אע"פ שאמרו. אפ"ה אמרי' גבי תגר ישראל מכרה לו: מ"ט. אין מוכרין טלית מצויצת לעובד כוכבים: משום זונה. דילמא הוה ליה זונה [ישראלית] וסבורה ישראל הוא ונבעלה ליה ועברה משום לא תתחתן בם ל"א משום זונה כותית דילמא יהיב לה ההוא עובד כוכבים הטלית באתננה ואמרה כי ישראל נתנה לי ואתי למחזיה: שמא יתלוה. ישראל עם העובד כוכבים זה וסבור ישראל הוא דהא יש לו ציצית ויהרגנו. יז סדין. [של] פשתן: ב"ש פוטרין. מן הציצית דלא דרשי סמוכים למשרי כלאים בציצית והאי דנקט לשון פטור וחיוב ולא נקט לשון אוסרין ומתירין משום דציצית חובה הוא לבגד ואפילו אינו לובשה ואיסור והיתר נמי בהא תליא כיון דלב"ש פטור הו"ל כלאים שלא במקום מצוה ועובר עליהם משום כלאים ולב"ה דמחייבי ליה בציצית דדרשי סמוכים אין כאן משום כלאים ומותר ללובשן וטלית של צמר נמי לב"ש אסור לעשות בה לבן של פשתן ותכלת של צמר אלא הלבן והתכלת של צמר ולב"ה מותר והאי דנקט פלוגתייהו בסדין משום דפסיקא ליה מילתא דאין בו ציצית בלא כלאים שעיקר מצות ציצית תכלת כתיבא ביה ותכלת עמרא הוא: דשרא ר' זירא. מפרש לקמן: [דהדלקה עושה מצוה. המצוה של חנוכה תלויה בהדלקה: הנחה עושה מצוה. עיקר מצותה תליא בהנחה]: במשנה תורה דריש. והאי סמוכים דכלאים בציצית במשנה תורה הוא ודרש"י: וגזירה משום קלא אילן. צבע הוא שדומה לתכלת ואי שריא כל תכלת בסדין אתי למרמי [צמר] צבוע בקלא אילן והוה כלאים שלא במקום מצוה. משום כסות לילה ומשום שמא יקרע. מפורשים לקמן: אינו אלא מן המתמיהין. מתמיה את כל רואיו שאומר כלאים הוא לבוש אדב"ה פליג ר"א: א"ר א"כ. דהלכה כב"ה: למה אסרוה. בירושלים: לפי שאין בקיאין. לדרוש סמוכין דכלאים בציצית מותר ואתי למשרי כלאים בכל מקום ומי קשיא כיון דמדאורייתא חייב היכי מצו רבנן לעקור דבר מן התורה ולמפטריה מציצית משום גזירה (הוא) הא אותיבנא ביבמות בפרק האשה רבה ומשנינן דכל דבר שאמרו לך שב ולא תעשה מצות עשה זו בתורה ורצו טעם לדבריהם אין זה עוקר דבר מן התורה דממילא מיעקר ולא איהו עקר לה בידים. ל"א אדב"ש פליג דאמרי סדין פוטר אלמא דאי רמי ציצית הוי כלאים והלא המטיל כו' תמיהה היא דאיכא אבל איסורא ליכא א"ר א"כ דליכא איסורא מפני מה אסרוה ב"ש לפי שאין בני אדם בקיאין דכלאים בציצית מותר ואתי למשרי כלאים שלא במקום מצוה: הא מילתא אמרי. אנא הכא ואמרי במערבא משום ר' זירא כוותי. דמש"ה אסרו ציצית בסדין: גזירה. משום שמא יקרע סדין קודם [לכן] בתוך ג' אצבעות. לשפת הכנף דהיינו מקום הציצית: ויתפרנו. בחוטי פשתן ויניח סוף החוטין התלויין שם ואח"כ יתן בה שני חוטי תכלת ויצרף אותם שנים של לבן עמהם: והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי. [דפסול] היינו שעושה מתחלה שלא לשם ציצית ולא נעשה כמצותה ואח"כ תיקנו קרינא ביה ולא מן העשוי ונמצא ציצית פסולה: ה"ג ר' זירא אמר משום כסות לילה. שמא יתכסה בו בלילה דפטור מציצית וראיתם אותו פרט לכסות לילה ונמצא נהנה מכלאים שלא במקום מצוה: שרא ר' זירא לסדיניה. התיר ציציותיו מסדינו שהיה של פשתן ונטלן משום שמא יקרע והיינו דאמר רבא איתמר במערבא משמיה דר' זירא כוותי:

מעדני יום טוב

נר כר חנה מנינא מנא ליה עכ"ל ועיין בד"ת. [פ] פי' הנח פתיל ענף למטה. כך פרש"י בלישנא אחרינא וכתבו התוספות תימה דהא נפקא לן מציצית לקמן ובמתניתין [פירשתי] ענין אחר שכפלו כענין פתילה והיינו עייף להו מעיף (דלעיל סי' י"ב) עכ"ל התוס' [ומ"ש] דהא נפקא לן מציצית נתכוונו לדרשא דציצית אין ציצית אלא ענף דלעיל סי' י"ב ואי משום הא אין כאן תימה דהכא דורש שיהא הפתיל יוצא מתוך הגדיל ולאפוקי שיעשוהו בהפך שיהיה הפתיל סמוך לכנף ואח"כ יעשה הגדיל ואף מהברייתא דספרי שכתבו התוס' לעיל כמו שהעתקתי לשונם דתניא בה שיצא הציצית מן הגדיל ת"מ לא פי' הברייתא מנ"ל הא דלמא איפכא דהא לא שמעינן אלא גדילים וציצית אבל עדיין לא שמענו כסדרן היך שיהיו לפי שאיצטריך להא דפתלהו מתוכו וא"ת והיכי שמעינן ליה מקרא שיהיו כסדר הזה דוקא וכתב רמ"י דהכי דרים ונתנו על ציצית הכנף פתיל שעל הציצית הסמוך לכנף יעשה הפתיל נמצא שסמוך לכנף לא יהיה הפתיל אלא הגדיל ע"כ ואין מן התימה דעכביו קורא לגדיל בשם ציצית ולעיל דרשינן אין ציצית אלא ענף דהיינו פתיל וכן בההיא דספרי נמי משמע ציצית שהוא פתיל דל"ק מידי דבערך גדילים נקרא הפתיל ציצית ובערך הפתיל נקרא הגדיל ציצית לפי שהציצית הוא שם לכלל החוטין בין מה שהוא גדיל ובין מה שהוא פתיל ולכך נגלל לפרשו בין על הפתיל בין על הגדיל בכל מקום ומקום כפי שהוא סמוך בענינו: טז [צ] האי תכלתא היכי צבעיתו לה וכו'. וגם הרי"ף כתב לכל זה ולא ידעתי למה דהא לא נ"מ האידנא כלום: [ק] בביעתא. פי' קליפת ביצה והייט לפרש"י לקמן בסמוך בד"ה אודרא כו' בתוך אותה קליפה כו' ולעיל דף מ' ע"א פי' כן רש"י בהדיא והרמב"ם בפ"ב מהלכות ציצית כתב לוקח הצבע מן היורה בכלי קטן: [ר] ושדינן ההיא ביעתא. רש"י פי' בסמוך וש"מ מדשדינן ביעתא לכדא ובפרש"י שנדפס ברי"ף כתוב לנורא ולא משמע כן ולכן הגהתי שצ"ל לכדא*) וברמב"ם כתב ושופך הצבע שבכלי כו': [ש] מ"ט טעימה פסולה. ואפילו לשם ציצית מ"מ לשם נסיון [נמי] עבידא והוי כמנחה שקמצה לשמה ושלא לשמה והשתא הנך תלת תרי ניהו כ"כ התוס': [ת] משום דבעינן לביעה לשמה. ומעתה מפרש בגמ' כתנאי טעמה פסלה משום שנאמר כליל תכלת דברי רבי חנינא בן גמליאל רבי יוחנן בן דהבאי אומר אפילו מראה שני שבה כשר משום שנאמר ושני תולעת. ופירש רש"י משום שנאמר כליל תכלת. כל תכלת בעינן כליל שיהא כל עיקר מראה הלשון נאמר שלא יהא דבר אחר לצוע בה מתחלתה. אפילו מראה שני שבה. שכבר נצבע בה צמר אחר וזה השני כשר. ושני תולעת. משמע שני דאפי' מראה שני של זהורית קרוי תולעת וה"ה לתכלת דכתיב נמי בההוא קרא עכ"ל והקשו התוספות דמשמע דאם נצבע בה שני פעמים זה אחר זה פסול אפילו לשמו ולעיל משמע דלא פסלינן אלא טעימה משום דהויא שלא לשמה ומשמע דלא מייתי תנאי אלא מטעמה פסלה אבל לכ"ע הטעימה כדלעיל [א"כ] לא אתיא כחד תנא דהכא מילתא דיהונתם. לכך נ"ל דאפי' מאה פעמים לשמו משמע [דכשר] דהא כליל תכלת קרינא ביה אבל כשטעם הרי יש צבע שאינו ראוי לתכלת ולכך קרוי מראה שני ע"כ. כלומר שע"י הטעימה מוכח שיש צבע שאינו כראוי דאל"כ למה טעמיה ואע"פ שנמצא יפה מ"מ קרא מיעטיה מכיון דטעמיה ובדקיה לדעת אם הוא יפה וכתבו עוד התוספות ואע"ג דהאי קרא בבגדי כהונה כתיב ילפינן תכלת מבגדי כהונה: [א] ספרים ומזוזות יש להן בדיקה כו'. עי' ת"ם בזה בהלכות תפילין סימן נ"א: [ב] משמיה דרבא קמיה דרב עוירא. וכך הוא ברי"ף אבל בגמרא הגירסא קמיה דרבא משמיה דרב עוירא: [ג] מאי אין לה בדיקה משום טעימה. [וכתבו התוס'] ובדיקה דרב יצחק ורב [אדא] אהני בלוקח מן המומחה שיודע דטעימה פסולה אבל ידע מקלא אילן [אלא] דאיהו טפש לא ידע עכ"ל וכוונתם שהוא מומחה בזה שיודע שהטעימה פסולה ולפיכך צבעה לשמה וגם יודע שקלא אילן הוא אסור אלא שאין מכיר לקלא אילן עצמו ובזה לא איכפת לן שיש לו בדיקה להכירו אחר שנצבע אם הוא קלא אילן או תכלת: [ד] פי' כחומרי כברייתא דקתני טעימה פסולה. לאפוקי מדרבי יוחנן בן דהבאי וכמו שהעתקתי לברייתא לעיל. [ה] ורקיע דומה לספיר. רש"י ל"ג כן אלא רקיע דומה לכסא הכבוד כו'. אבל התוס' כתבו ה"ג רקיע דומה לספיר דהכי כתב קרא וה"נ גרסינן פ' כסוי הדם ולא כספרים דגרסינן רקיע דומה לכסא הכבוד עכ"ל ופ' כסוי הדם גרס רש"י עצמו רקיע דומה לספיר: [ו] מצויינת. וכן הוא בגמרא אבל ברי"ף הגירסא מצוייצת וכן צ"ל לגניס דהכי איתא בגמרא בפרק שקומץ [דף ל"ז:] כדלעיל סימן ד' וכן העתיק הרמב"ם בפ"ב והטור סי' כ': [ז] אא"ב התיר ציציותיה. שאע"פ שנקבי קביעות הציציות קיימין עדיין אין בזה בית מיחוש שמפני כן יחשבו שהוא יהודי שואל ואין בו ציצית כ"כ הב"י אלא שסמך דבריו על דברי רבינו ירוחם ואשתמעתיה דבברייתא עלמה שנוי כך: [ח] משום זונה. פרש"י ישראלית וסבורה שהוא ישראל כו'. א"כ זונה עובדת כוכבים וכו' ואמרה כי ישראל נתנו לה וכתב ב"י שזה הפירוש יותר נכון שזונה ישראל מופקרת לכל לא שכיח ובי"ד אין מניחין ישראל בכך משום לא תהיה קדשה בבנות ישראל ולא יהיה [קדש] שהיא אזהרה לבי"ד ע"כ: [ט] ויהרגנו. וכתב ב"י דה"ה שיאכילנו איסור כסבור שהוא ישראל אלא דנקט החמור שהוא סכנת נפשות ע"כ: [י] ותכלת עמרא הוא. כדאיתא בגמרא בפ"ק דיבמות דף ד' ולעיל סימן ז' כתבתי פרש"י בזה: [כ] והא דשרא כו'. לקמן בסמוך מייתי לה וכן הך דמלאכא: [ל] אעיקר מצות ציצית קפיד דהיינו תכלת. ובגמרא הגירסא ציצית של תכלת מה תהא עלה: [מ] דהא מיבעיא לן כו'. לא דק שאינה אבעיא בשום מקום אבל פלוגתא היא בגמרא בדף מ"א ובדף מ"ג ולעיל סי' מ' כתבה רבינו ולשון התוספות דפלוגתא דאמוראי הוא כו': [נ] והך חדא מינייהו. ואע"ג דבברייתא איתא בגמרא דהלכה כב"ה וכתבה נ"כ הרי"ף הא קי"ל דאין למדין הלכה מפי הגמ' כדאיתא בפ' יש טוחנין דף ק"ל: [ס] וילפינן לה מכלאים בציצית. ש"מ דרשינן סמוכים לכ"ע אף לב"ש דדוחק לומר דבכולי דוכתי דאמרינן דאתי עשה כו' דאתיא דלא כב"ש: [ע] בפרק התכלת. במתניתין ובסמוך מייתי לה: [פ] דר"א בר צדוק דאמר גרס. ובסמוך מייתי לה: [צ] א"ב דהלכה כב"ה. הוא הדבר שכתבתי לעיל דברייתא תניא והלכה כב"ה ועלה קאי א"כ כו': [ק] גזירה שמא יקרע סדינו בתוך ג' ויתפרנו. פרש"י ויתפרנו בחוטי פשתן ויניח סוף החוטין התלויין שם כו' ואפי' לרבנן דאמרי' (לעיל סי' ז' ושם מתני' דרים הפרק) היינו כשיש ד' חוטים אבל הכא דליכא אלא ב' לא ותיוה כ"ל למנקט משום דבעינן שזייה או תלייה לשמה אבל תעשה ולא מן העשוי ליכא לפי מה שפירש הקונטרס גבי עשאה מן הקוצים ומן הבגדים וכו' (לעיל סי' י"ד וגם רבינו פירש שם כפירושו של רש"י) וכו' לכך צריך לפרש תוך שלש היינו שנקרע הכנף שהציצית תלוי בה ולא נשתייר ג' והוי כאילו נפסק לגמרי אבל אם נשתייר בו ג' לד"ה חיבור מעליא הוי והא דלא גזרינן שמא יקרע כולו דבהא לא טעו כ"כ התוספות: הייט נמי אותו הפי' שכתב רבינו בשם רב עמרם לעיל סי' י"א אטלית שנקרעה תוך שלש וכו': [ר] נראה לי דגרס רבא אמר גזירה נמי משום כסות לילה וכדי הרי"ף כתבה נ"כ. ואין להקשות למה לא כתבו

נשיטיא

*) [גרש"י שבגמ' כתי' לברא וכצ"ל]

דברי חמודות

כתב המרדכי פירש ר"י דהכי פירושא לעולם פתיל נמי בעינן אבל פשיטא דכולו פתיל דהיינו ענף כשר דהא כתיב קרא בהדיא ונתנו על הכנף פתיל תכלת וגו' דהיינו ענף [וקשה] דהא אמר רב לעיל אפי' לא כרך בה אלא חוליא אחת כשירה משמע דכולה בלא חוליא פסולה וי"ל היכא דאיכא גדיל בעינן חוליא אבל בלא חוליא היה כשר אבל אין נראה לפרש כן דרישא דברייתא תכלת שכרך רובה כשרה לא מצי לפרושי הכי [אלא] דכולה ענף פסולה ודומיא דהכא בלבן ולכן נראה דבעינן פתיל וגדיל וכתב לא מתכשר והכי עבדינן השתא והכי תניא בספרי פרשת שלח ועשו להם ציצית שומע אני יעשה כולה ציצית ת"ל גדילים יכול יעשה כולה גדילים ת"ל ציצית הא כיצד גדילים מן הכנף וציצית מן הגדילים אלמא תרווייהו בעינן עד כאן וכתב עוד המרדכי לעיל גבי כיון דאשתרי כו' דקי"ל הלכה כרב שהיה גדול בחכמה ובמנין וכולהו אמוראי הכי אית להו גבי [תכלת] שכרך רובה כשרה עד כאן: (נא) מן התגר כשרה. ופירש ב"י מן התגר הקבוע ומוחזק ליקח מישראל ולמכור דחזקה לא מרע נפשיה להפסיד סחורתו ולוקח מן המומחה וכתב ב"י סימן כ' דלאו למימרא דבתגר שעסקו הוא ליקח טליתות מצוייצות מישראל ולחזור ולמכרם עסקינן דבתגר שאר סחורות דלאו טליתות מצויצות נמי מהימן בהוא מוחזק שאינו משקר שאם ימצא כדאי בדבר אחד שוב לא יאמינוהו וכן משמע מדברי רש"י עכ"ל וכתב רמ"א [בהג"ה] שאומר שלקחן מישראל נאמן: (נב) מן ההדיוט פסולה. פרש"י דשמא הוא צבעה כו'. וצ"ל כ"י שאם צבועה היא חיישינן שמא הוא צבעה ואם חוטי לבן שמא הוא עשאה וציצית שעשאה עובד כוכבים פסולה וכ"כ רבינו ירוחם וכתב ב"י דמהרי"א הקשה על זה דדוקא גבי תכלת נחוש לקלא אילן דמשום דתכלת דמיו יקרים מזייף אבל בלבן משום ריוח דעשיה שהוא דבר מועט אינו עושה אלא ע"י ישראל ע"כ וי"ל דאיכא טעמא אחרינא להפך דהתכלת כיון שאפשר לבודקו הל"ל דלא מזייף ואפ"ה חיישינן כ"ש בעשיית ציצית שא"א לבדוק ועוד דהא לא תניא תכלת אלא מצויצות ומצויצות בלבן נמי משמע ואף על פי שרש"י פירשה לענין תכלת לאו לאפוקי היכא דכולה לבן אלא חדא מינייהו נקט עכ"ל הב"י. (נג) אע"פ שאמרו אין אדם רשאי למכור כו'. וכתב ב"י דלאו דוקא למכור אלא אפילו למשכן ולהפקיד ולתת אסור אלא אם כן הוא לפי שעה דליכא למיחש להא ע"כ:

לית לן תכלת רמינן בסדין ציצית ממיניה ושפיר דמי. דאיבעי להו (דף לט.) של פשתן מהו שיפטור של צמר פי' לשום ב' חוטי פשתן במקום לבן בטלית של צמר. צמר בשל פשתן הוא דפטר כיון דתכלת פטרה לבן נמי פטר. אבל פשתן בצמר לא. או דילמא לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו גדילים תעשה לך מהם לא שנא צמר בפשתן ל"ש פשתן בצמר. ת"ש דאמר רחבה א"ר יהודה חוטי צמר פוטרין בשל פשתן וחוטי פשתן פוטרין בשל צמר. חוטי צמר ופשתן פוטרין בכל מקום אפי' בשיראין. [ש] ופליגא דר"נ דאמר שיראין פטורין מן הציצית. הא למדת שחוטי פשתן פוטרין בטלית של *פשתן ומהא נמי שמעי' דחוטי פשתן פוטרין בשל פשתן דאמרי' אמר ר"א בר צדוק והלא כל המטיל תכלת בסדין בירושלים אינו אלא מן המתמיהים ופרקינן גזירה משום קלא אילן ואקשינן ולא יהא אלא לבן בעלמא והלא צמר הלבן פוטר בפשתן במקום לבן ופרקינן הני מילי היכא דליכא מיניה אבל היכא דאיכא מיניה לא. כלומר לא פטרינן ליה בצמר אלא בפשתים שהוא מיניה הוא דפטרינן. כדר"ל דאמר ר"ל כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה את לא תעשה. וכיון דאיכא פשתים לפשתים דמקיים עשה בגויה לא דחינן ליה ללא תעשה למעבד צמר לבן לפשתים וחזינן למקצת רבוותא דאסרי למרמי חוטי פשתן בטלית של פשתן. ואיתלו בהא [ת] דאמרי' [א] סד"א כדרבא דרבא רמי כתיב הכנף מין כנף וכתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים גדילים תעשה לך מהם הא כיצד צמר ופשתים פוטרים בין במינן בין שלא במינן. שאר מינן במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין. וקאמרי מדקאמר סד"א כדרבא מכלל דלית הלכתא כרבא דפטר בפשתן אלא צמר בלחוד הוא דפטר וקאסרי ציצית [ב] דכיתנא [ג] ומינייהו מאן דמחייב להו מלקות. והני רבוותא דסבירא להו הכי לא דייקי בשמעתא ולא ידעי מאי קאמרי רבנן. ומהא שמעתא דאסרי ליה כיתנא בסדינא מינה גופא גמרי' דעבדינן כיתנא בסדיני. [ד] דהכי אמר בגמרא סד"א (נידוק) כי דיוקא דרבא דקאמר רבא הכנף מין כנף ואנן נמי נידוק כי דוקיא ונימא הכנף מין כנף וה"ק רחמנא עביד צמר לצמר ופשתים לפשתים וכי עבדת צמר לצמר לבעיה אבל צמר לפשתים ופשתים לצמר לא. כתב רחמנא צמר ופשתים דאפילו צמר לפשתים ופשתים לצמר. הא סברא דסמכא דסמכי עליה רבנן ושמעת מינה דפשתים בפשתים כשר הוא לד"ה ולית בה פלוגתא [ה] ותמיה אני מהיכן אמרי רבוותא דחוטי פשתן לא פטרי בשל פשתן מדאורייתא כיון דכתיב בקרא צמר ופשתים גדילים תעשה לך וכן אי דרשי הכנף מין כנף א"כ כל דבר פוטר במינו וראיתי לבעל העיטור שכתב והשתא דקי"ל כב"ה דסדין חייב בציצית מדאורייתא ורבנן הוא דגזרי גזרה משום כסות לילה כי היכי דתכלת ליכא פשתן נמי ליכא דקי"ל כרבי יוחנן בן נורי דאמר אין לו תכלת מטיל לבן כלומר *צמר לבן במקום צמר לבוע תכלת ולבן כדינו ובסדין ליכא למימר הכי הלכך פשתים לא פטר בטלית [של פשתן] כלל. [ו] והא דאמר בשיראים או צמר או פשתים רב נחמן דסבירא ליה דשיראין דרבנן הוא דמתרץ הכי ומשום הכי מיפטרי בכל דהו אבל טלית דאורייתא לא מיפטרי בלא תכלת או צמר לבן במקומו כי היכי דלא מיחסר ציצית אלא לבע חלזון. ורב קטינא דלא רמי ציצית משום האי טעמא הוא ומסתבר לן דהיינו טעמא דרבוותא קמאי דלא רמו ציצית של פשתן בטלית של פשתן. ע"כ לשון בעל העיטור ז"ל ופירוש *זה הוא לפרש אין לו תכלת מטיל לבן דוקא צמר לבוע לבן [ז] דר' יוחנן בן נורי היינו רבנן דפליגי ארבי בהך ברייתא וראיתם אותו מלמד שמעכבין זה את זה דברי רבי וחכמים אומרים אין מעכבין ומפרש מאי טעמא דר' דכתיב הכנף מין כנף וכתיב פתיל תכלת ואמר רחמנא וראיתם אותו עד דאיכא תרוייהו כחדא. ורבנן וראיתם אותו האי לחודיה והאי לחודיה אלמא אכל מין כנף אמרי רבנן האי לחודיה והאי לחודיה ואף בטלית של פשתן. [ח] ודבר פשוט הוא דמדאורייתא אין לאסור ציצית של פשתן בטלית של פשתן. ואפשר שירדו [ט] לדעת ר"ת ואסור מדרבנן. ונראה שהרב אלפסי נמי סובר כר"ת [י] דב"ש דרשי סמוכים ואסרו לתת תכלת בסדין משום הנך גזירות דמפרש תלמודא. מדהביא הך דר' זירא (ס"א זירא גזירה שמא יקרע סדינו וכו' אבל) [כ] אבל במינו מחייב. [ל] ודייק דסדין בציצית [מ] היינו תכלת מדקאמר ר"א בר צדוק והלא כל המטיל תכלת כו'. ומשום דעיקר המצוה היא התכלת קרי ליה ציצית בסתם. [נ] אלא דקשיא ליה לישנא דפוטרים דכיון דמחייב במינו ולא אסור אלא התכלת משום גזירה ה"ל למימר אוסרין. [ס] ומשום לישנא דפוטרין פר"ת ואפי' במינו. [ע] ואפשר דכשאמרו ב"ש וב"ה דבריהם בבה"מ אמרו ב"ה דבריהם תחלה ואמרו מחייבים דאפי' בתכלת מחייבים והשיבו בית שמאי על דבריהם ואמרו דאיסורא איכא בתכלת מדרבנן וכששנו מחלוקתן [פ] הקדימו ב"ה דברי ב"ש מפני שהטתן שמקדימים כל פעם דברי ב"ש לדבריהם ואגב [פ] דב"ה שנו מחייבין שנו גם בדברי ב"ש פוטרין ולעולם במינן מחייבין. (נר) וכדאי הוא הרב אלפסי לסמוך עליו. ואפי' לדברי ר"ת גזירה רחוקה היא דגזרו במינו אטו תכלת ותכלת גופי' גזירה שמא יקרע או משום כסות לילה [צ] והאידנא דליכא תכלת לא שייכי הנך גזירות. ולכך לא מחינא באנשי ספרד שמתעטפים בטלית של פשתן שלא להרפות מצות ציצית בידם. ועוד כתב הרב אלפסי ז"ל וחזינן נמי [מאן] דסבירא להו ציצית של פשתן בטלית של פשתן לא פטרי ואייתי לה ראיה מהא (דף מא.) דא"ל מלאכא לרב קטינא משום דאשכחיה דמיכסי בסדינא א"ל קטינא קטינא סדינא בקייטא וסרבלא בסיתוא ציצית מה תהא עליה א"ל [ק] ענשיתו אעשה א"ל בעידן ריתחא ענשינן עליה וקאמרי אם איתא דציצית של פשתן פוטר בסדין אמאי לא רמי ליה רב קטינא בסדיניה דקאמר ליה מלאכא ציצית מה תהא עליה אלא ש"מ דחוטי פשתן לא פטרי בסדין והאי סברא לאו סברא מעלייתא היא וליכא ראיה מהאי מעשה למיסר חוטי פשתן בסדין של פשתן. דהאי ציצית דקאמר ליה מלאכא לאו בלבן קאי דאפשר למיעבדיה מפשתן [ר] אלא אתכלה קאי דלא אפשר למיעבדיה מפשתן דתכלה נמי איקרי ציצית דת"ר סדין בציצית ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין וקאמר ר"א בר צדוק עלה והלא כל המטיל תכלת בסדינו כו' ש"מ דהאי דת"ר סדין בציצית אתכלת קיימא דצמר ניהו וגזרו ביה משום כסות לילה או משום תעשה ולא מן העשוי. אבל לענין לבן דפשתים בפשתים ליכא למגזר ואיהו עדיף דקא מקיים בה עשה ולא תעשה וליכא בהא מילתא ספיקא ועוד איהו עדיף מצמר גפנים דצמר גפנים [ש] חיובא דרבנן הוא ופשתן בפשתן חיובא דאורייתא:

יח [ת] **והא** דדייק רבא נמי לצמר ופשתן פוטרין שלא במינן דשמעת מיניה דשאר מינים חייבים בציצית מדאורייתא לית הילכתא כוותיה. דקי"ל כתנא דבי ר' ישמעאל דאמר הואיל ונאמרו בגדים בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחד מהם צמר ופשתים [א] אף כל צמר ופשתים [ב] וצמר גמלים וצמר ארנבים [ג] וצמר נפיס ונוצה של עזים והשיראין והכלך והסיריקון כולן פטורין מן הציצית. [ד] והא דאמר רחבה אמר רב יהודה חוטי צמר ופשתים פוטרין בכל מקום אפילו בשיראין דשמעת מיניה דשיראין חייבין בציצית הא פליג עליה ר"נ דאמר דשיראין פטורין מהציצית [ה] ואוקימנא להא דתניא השיראין והכלך והסיריקון כולן חייבים בציצית חיובא מדרבנן. (א) ודייקינן מסיפא דברייתא דקתני וכולן צמר ופשתן פוטרין בהן והן עצמן במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין אי אמרת בשלמא דרבנן היינו דפטרי במינן אלא אי אמרת מדאורייתא צמר ופשתן הוא דפטר בהם ופריק רב יהודה להא דוקיא ואמר לא קשיא כדרבא דרבא רמי כתיב הכנף מין כנף וכתיב צמר ופשתים גדילים תעשה לך הא כיצד צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אינן פוטרין. וקס ליה רב יהודה ורבא בהדא שיטתא דשאר מינים חייבין מדאורייתא ולית הלכתא כוותייהו ור"נ קס ליה כתנא דבי ר' ישמעאל הואיל ופרט לך הכתוב באחד מהם צמר ופשתים אף כל צמר ופשתים והלכתא כוותייהו ור"ת פסק דהלכתא כרבא דהוא בתרא וכן פסק רש"י ז"ל בתשובה אע"ג דתנא דבי ר' ישמעאל כר"נ הלכה כרבא. והא דקאמר בפ"ק דיבמות (דף ד:) ס"ד אמינא כדרבא

רש"י ונ"י. **כיון** דהכלת. שנים חוטים דהא תכלת עמרא ניהו פוטר בשל פשתן דהא תכלת כתב רחמנא בהדיא: **לבן**. דצמר נמי פטר בשל פשתן משום לבן: **חוטי** צמר ופשתן. פשתן של לבן צמר של תכלת: **פוטרים** בכל מקום. בכל מיני בגד ואפי' בשיראין דמהו דתימא שיראים פטורים והוו כלאים שלא במקום מצוה קמ"ל דחייבים: **השירים**. של משי: **ואקשינן**. מאי איכפת לן אי רמי קלא אילן לא יהא האי קלא אילן אלא לבן בעלמא. כלומר צמר לבן הא אמרן לעיל אין לו תכלת מט"ל לבן ומשני כיון דאפשר במינו (כיון) דלצם לבן אפשר לתת חוטי פשתן לא רמינן לבן האמר בסדין: **בדריש** לקיש. כלומר (הרי) לבן (גמור) [דצמר] לא מצי להטילן לשום ציצית משום דהוו כלאים בציצית הואיל ואפשר להטילן במינו אבל תכלת דצמר דא"א במינו דכל תכלת צמר הוא [רמינן] אי לאו משום גזירה דקלא אילן: **לקיים** את שניהם. כגון לבן דפשתן בסדין מקיים עשה דציצית (כגון לבן דפשתן) [ולא] ידחה לאו דכלאים: **סד"א** כדרבא. אי לא כתב רחמנא צמר ופשתים הוה דרשינן הכנף מין כנף כרבא למימר דלבגד פשתים עשה פשתן ולצמר עשה צמר ולבעיה תכלת אבל כלאים לא קמ"ל דרשה דסמוכים דאפילו כלאים והכי הוה מסקנא דמילתא אלא דקא מפרש ואזיל מילתא דרבא: **כתיב** הכנף. עשה ציצית ממין הכנף והאי כנף קרא יתירה הוא דהא כתיב על כנפי בגדיהם וה"ל למכתב ונתנו על ציצית פתיל תכלת: **מין** כנף. מין הטלית יהא הציצית והכי משמע ציצית של כנף תהא ואם טלית של משי עשה ציצית של משי וכתיב צמר ופשתים גדילים תעשה לך דמשמע עשה ציצית מצמר ופשתים: (**איצטריך**. צמר ופשתים. אע"ג דלא דריש תנא דבי ר' ישמעאל מין כנף לשאר מינין): **סד"א** לגבי טלית של צמר ופשתים דריש כי דיוקא דרבא. דדריש ציצית מין כנף והכי אמר רחמנא כו' קמ"ל דרשה דסמוכין למשרי כלאים בציצית: **מין** כנף. היינו לבן דרוב טליתות של פשתן הן ולבנות: **תכלת**. צמר לבוע כדאמרינן מדשש כיתנא תכלת עמרא: **דמיכסי** בסדינא. דלא ה"ל ציצית כדאמרינן לעיל משום כסות לילה: **וסרבלא**. כגון שלנו שהם עגולין ואין לה ארבע כנפים (מנט"ל) דפטורה מציצית: **יח כתנא** דבי ר' ישמעאל. דאמר אין מחייבין בציצית אלא בגד צמר או בגד פשתים: **בגדים** בתורה סתם. כגון בטומאת שרצים וטומאת מת דכתיב בטומאת שרצים או בגד או עור ובמת וכל בגד וכל כלי עור וכן בשכבת זרע וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע וגו' ובציצית על כנפי בגדיהם: **ופרט** לך הכתוב באחד מהן. בטומאת נגעים כלל תחלה ואח"כ פרט והבגד אשר יהיה בו נגע צרעת כלל בבגד צמר כו' פרט אף כל בגדים הסתומים ילפינן במה מצינו דהוא בנין אב דאינו אלא צמר ופשתים: **צמר** של עזים קרוי נוצה לפי שאין רך כשאר צמר: **השירים**. מטיל העשוי מעיקר המשי: **והכלך**. מטיל העשוי מאותן [כינין] שמאין [במשי] שקורין פלוש"ל: **סיריקון**. מטיל העשוי מן המשי הרך המתפלל ומצוי במשי וקורין לו במקומינו יד"ש: **צמר** ופשתים פוטרין בהן. קא ס"ד בני חוטין צמר שני חוטין לבן של פשתים: **הן** עצמן. כלך וסיריקון: **במינן** פוטרים. דאם עשה מהן ציצית בטלית שהוא מינו יצא: **אלא** אי אמרת מדאורייתא. מחייבים שיראין בציצית היכי פטרי בהו ציצית דלא היא מדאורייתא וציצית דצמר ופשתים הוה דפוטרין.

דברי חמודות

(נר) **וכדאי** הוא הרב אלפסי לסמוך עליו. ובסמוך מייתי עוד לדברי הרי"ף להוסיף ראיה לחייב פשתן במינו ומש"ה כתב הטור ס"ס ט' דרבינו הסכים לדעת הרי"ף אבל הב"י כתב וז"ל ולי נראה שמלשון הרא"ש משמע שנראין בעיניו דברי ר"ת אלא שכדי שלא להרפות מצות ציצית ביד אנשי ספרד לא רצה להורות כמותו כדכתב ולכך לא מחיתי כו' שלא להרפות כו' וכ"כ בהדיא בתשובה כלל ב' סימן ח' וז"ל וכן נהוג באשכנז ובצרפת שלא לעשות טלית של פשתן ואני בבואי לארץ הזאת ראיתי שכולם לובשים טלית של פשתן אמר לי לבי אם אאסר להם טלית של פשתן תבטל מהם מצות ציצית כי אינם נמצאים כל כך טליתות של צמר בארץ הזאת ואמרתי הנח להם כי נתלים באילן גדול הרב אלפס שמתירו ועוד אף לפירוש ר"ת אין לאסרו בזמן הזה דעיקר טעם האיסור הוא דלמא אתי למרמי ביה תכלת שהוא עיקר המצוה ובכסות לילה או אם יקרע סדינו ה"ל כלאים שלא במקום מצוה אבל בזמן שאין לנו תכלת ואין לנו היתר כלאים בציצית כלל לא שייך למגזר כלל דלא שייך לדמותו לדבר שנאסר במנין דאין לו היתר אלא ע"י ב"ד הגדול ממנו בחכמה ובמנין דכיון שטעם האיסור ידוע אם נתבטל הטעם בטל האיסור ממילא דלא דמי לביצה מתקנת ר' יוחנן ואילך וגם לנך אמור להם שובו לכם לאהליכם ולר' אליעזר שביקש להפקיר כרם רבעי שלו דהיתר ביצה אין הטעם ידוע כל כך לעולם שיהא ההיתר תלוי במה שתקן שיהו מקבלין העדות כל היום כולו וכן בשובו לכם לאהליכם לא משמע מתוך הפסוק זמן להתיר (זמן) התשמיש אם לא שפירש במשוך היובל המה יעלו בהר, דהכי משמע פירוש דקרא היו נכונים לשלשת ימים לקבל התורה אל תגשו אל אשה ולא נקבע זמן לאותה פרישה של אשה [אלא] שהסברא נותנת כיון דבשביל קבלת התורה נאסרה בתשמיש כשנתנה התורה יהיו מותרין ובההיא דר"א שביקש להפקיר כרמו משום שבימיו נתמעטו הפירות בירושלים והיה ראוי שיוליכו פירות מכל סביבות ירושלים אל תוכה לעטר שוקיה בפירות אי לאו דהתירו התקנה אבל בנדון זה אין כאן תקנה אלא ב"ש אוסרים משום גזירה וכיון דהשתא לא שייכא הך גזירה שרי ממילא. כל זה דקדקתי שלא לאסור לבני הארץ הזאת טלית של פשתן עכ"ל הרי אתה רואה שהוא נדחק כדי להעמיד מנהג הארץ ההיא אבל סברתו הוא לאסור כדברי ר"ת לכן כל ירא שמים יש לו ליזהר שלא לעשות טלית של פשתן היכא דאפשר אבל היכא דלא אפשר ליה מוטב שיעשה טלית של פשתן ויברך עליו משיתבטל ממצות ציצית וכמו שנהג הרא"ש עם אנשי ספרד עכ"ל הב"י ולמ"י ז"ל כתב דבזמן הזה הדרבה כ"ש הוא שלא לעשות טלית של פשתן כיון שאנו נוהגים לעשות בה ציצית מצמר ואם יעשוס בבגד של פשתן הוי כלאים עכ"ד ובמחילה מכבודו דלא דק בתשובת רבינו ז"ל שכדי להמלט מסברא זו כתב בזה הלשון אבל בזמן שאין לנו תכלת ואין לנו היתר כלאים בציצית כלל לא שייך למגזר כו' כלומר דכולי עלמא הא ידעי דכלאים אסור ואין להם שום היתר כלאים בציצית הלכך לא שייך למגזר במה יעשו ציצית של צמר בשל פשתן וכתוב בסמ"ק שנכון שלא להטיל שום ציצית של פשתן אפילו בטלית של משי ומסיק הב"י דמשי דנקט לאו דוקא אלא ה"ה לשאר מינים וטעמא משום דחיישינן דלמא אתי להטיל ציצית בטלית של פשתן ע"כ וכתב רמ"א דהכי נהוג וכל זה היכא דאפשר

מעדני יום טוב

לשיטתא דגזירה משום קלא אילן דהוה שיטתא לא קיימא דאיפלוג בגמ' דהא יכול למיקם עלה דמלתא בבדיקה כדאיתא בסי' דלעיל: [ש] **ופליגא** דרב נחמן. וכתבו התוספות דה"נ למימר דמדרבנן הוי (וכדאיתא בסי' דלקמן) אלא משום שהאמוראים יש להם לבאר דבריהם יותר א"כ לא מסתבר ליה לאפלוגי אדרשא דמינא ולקמן אשכח תנא דבי רבי ישמעאל דס"ל כוותיה: [ת] **דאמרינן** סד"א כדרבא כו'. בפ"ק דיבמות דף ד': [א] **סד"א** כדרבא דרבא רמי כו'. דאי לא כתב רחמנא צמר ופשתים כו' אבל כלאים לא וכתבו התוספות וז"ל לאו דוקא דרבא איירי בתר דכתיב צמר ופשתים והשתא איירי אי לא כתיב צמר ופשתים אלא (כלומר) כדיוקא דרבא וה"ק קרא ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם דלבגדים שהם צמר ופשתים עביד ציצית אבל תכלת דבתר הכי לא קאי אבגדים אלא אהכנף מין כנף ע"כ: [ב] ה"ג בס"א דכיתנא בסדינא ומינייהו: [ג] **ומינייהו** מאן דמחייב להו מלקות. ול"ל דלא דרשי סמוכים וכדפירש רש"י אליביה דב"ש: [ד] **דהכי** אמרינן בגמרא סד"א כי דוקיא דרבא כו'. כלומר דמסקנא דגמ' לפרש סד"א דוקיא דרבא כו' משום דהא דאמרינן מעיקרא סד"א כדרבא כו' פרכינן דהא תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרשא דרבא דדריש הכנף מן כנף וכו' ומשנינן איצטריך סד"א כי דוקיא דרבא כו': [ה] **ותמיה** אני וכו'. מכאן ואילך הוא דברי רבינו ז"ל: [ו] **והא** דאמר. בגמרא אדאמר רב נחמן שיראים פטורים מן הציצית מותבינן מדתניא השיראים וכו'. חייבים בציצית ומוקי לה מדרבנן והדר מותבינן מסיפא דוכולן צמר ופשתים פוטרים בהן וא"א מדרבנן היכי מפטרי בהו כלאים ומשני אימא צמר או פשתים: [ז] **דר"י** בן נורי היינו רבנן. כדאיתא לעיל סי' ח': [ח] **ודבר** פשוט הוא כו'. כלומר ובודאי דלא טעו הני רבוותא בזה אלא אפשר שירדו וכו': [ט] ה"ג בס"א לדעת ר"ת ופירושו ואסרו מדרבנן: [י] **דב"ש** דרשי סמוכים. דאין נראה שהרי"ף סובר דהלכה כב"ה כדדייק לעיל דכב"ש קי"ל מדר"א בר צדוק ומדרבי כו' וכן כתב נמי לעיל דרב עמרם פסק בהא כב"ש: [כ] **אבל** במינו מיחייב. כלומר אבל מיהת בהא לא קיימא לן להרי"ף כר"ת דהרי"ף מחייב במינו: [ל] **ודייק** דסדין בציצית כו'. לקמן מייתי ליה רבינו לנוסחיה דהרי"ף בזה: [מ] ה"ג בס"א היינו תכלת. פירוש צמר אבל בפשתן מחייב מדקאמר: [נ] **אלא** דקשיא ליה גרס. וכלומר דלהרי"ף דאמר דמחייב במינו א"כ הקשה לדידיה לישנא דפוטרים דכיון וכו': [ס] **ומשום** לישנא דפוטרים פר"ת במינו. כלומר ותקשה להרי"ף: [ע] **ואפשר** דכשאמר. כלומר דאי משום הא לא אריא דאפשר לתרץ לכך לישנא דפוטרים דלא הקשה להרי"ף שיכולין אנו לומר דכשאמר וכו': [פ] **הקדימו** כו'. מפני ענוותנותן בפרק קמא דעירובין דף י"ג: [פ] ה"ג בס"א דב"ה אמרו מחייבין:

[צ] **והאידנא** כו'. כלומר אפילו כי לא נחוש נומר שגזירה רחוקה היא מכל מקום האידנא וכו': [ק] **ענשיתו**. לקנות טלית המחוייב אם אין לו אבל עשה גמור אפילו ב"ד שלמטה היו מכין אותו עד שתצא נפשו תוס': [ר] **אלא** אתכלת קאי. וכבר כתבתי לעיל דהגירסא בגמרא היא ציצית של תכלת מה תהא עליה: [ש] **חיובא** דרבנן הוא. כדאיתא בסימן דלקמן: יח [ת] **והא** דדייק רבא גרס. והא דברי"ף לעיל מהא דוחזינן נמי כו' דכתב רבינו בשמו בסוף הסימן דלעיל: [א] **אף** כל צמר ופשתים. וכתבו התוספות תימה מנא ליה דפליג דלמא שאני הכא דאיכא יתורא דהכנף מין כנף דה"נ דריש בפרק במה מדליקין מאו בגד שאר בגדים לתנא דבי ר' ישמעאל ויש לומר דלא דמי דהתם לא מפקינן בגד דקרא ממשמעותיה לעולם בגד דקרא צמר ופשתים הוא אלא דמרבינן אף שאר מינים אבל הכא אי דרש' (מיניה) בשאר מינים א"כ בגדים דכתיב ברישא הוי נמי שאר מינים וא"כ מפקת בגד ממשמעותיה א"כ י"ל דרבא לא דריש מייתורא מידי אלא. משום דסבר בגדיהם כל בגדיהם משמע ועלה כתיב הכנף מין כנף שמדבר מן הציצית ולפי' זה על כרחך תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא עכ"ל: [ב] **וצמר** גמלים כו'. לפי שאמר שבכתוב הוא צמר רחלים ואילים שאין לצמר זה שם לווי שקרוי צמר סתם במסכת נדה הלכות כלאי בגדים בסימן ד' כתב רבינו לזה בשם ירושלמי: [ג] **וצמר** נפיס ליתא בגמרא ולא ברי"ף. ואולי לפי שאינו דומה לשל גמלים וארנבים שגדל על בעלי חיים ודומה לשל רחלים ואילים ומש"ה לא צריכא ליה לתנא למתני צמר גפנים ולפי גירסא זו הא דכתב הרי"ף לעיל דצמר גפנים חיובא דרבנן מדנפשיה כתב כן שכך הוא האמת ולא מדתני ליה בברייתא והרמב"ם בפ"ג מהל' ציצית שכתב נמי לשל צמר גפן אפשר דגרס ליה בהדיא בברייתא וא"כ לא גריס ליה ואפ"ה לא נקט מלכתבו הואיל ונפק מפומיה דהרי"ף לעיל: [ד] **והא** דאמר רחבה כו'. בסימן דלעיל כתבו רבינו: [ה] **ואוקימנא** להא דתניא כו'. ובסימן דלעיל כתבתי בשם התוספות אמאי לא מוקי ליה הכא נמי לדרבה

תפארת שמואל (א) ודייקי' מסיפא דברייתא דקתני וכולן צמר וכו'. פסק מהרר"פ דציצית של פשתן אין לעשות כלל משמע אפילו בשל משי אלא צמר ומן המובחר ראוי לעשות. ואני תמה למה אוסר ציצית של פשתן הא צמר ופשתן פוטרות אפילו שלא במינן מאחר שפוסקים הלכה כרבא ואף את"ל דאין הלכה כרבא מ"מ לעולם צמר ופשתן פוטרים שאר מינים דלית ביה ספיקא לכל הפירושים דוק ותשכח. גם מ"ש לכתחלה משי לא ידעתי למה דבצמר אין כאן שום ספק בעולם לאפוקי במינו איכא עד דלא נפיק כגון *) איהו ושאר מינים דאורייתא ולא הוי כדרבא כדאיתא בפנים. ועוד עיקר מצות ציצית צמר הוא דומיא דתכלת והשתא דלית לן תכלת לבן במקומו עומד. כ"ל:

*) [אולי צ"ל כגון אי הוי שאר כו' ולא נדרש כדיוקא דרבא וכדאיתא כו'. ואכן לפי מש"כ בהגהות מיימון בפ"ג מהלכות ציצית דכל היכא דליכא מין כנף בעינן צמר ופשתים יחדיו א"ש פסק מהר"פ ודו"ק]:

כדרבא דרבא רמי ט' קמ"ל דלא כרבא דהיינו (ס"א הייט) לתנא דבי רבי ישמעאל דפליג עליה. (נה נו נז נח) וכן יראה דהלכה כרבא (ס"א כרבא דהוא בתרא) ותימה הוא למה פסק הרב אלפס ז"ל כרב נחמן כיון דרבים פליגי עליה רב יהודה ורחבה ורבא. אי משום תנא דבי רבי ישמעאל (ס"א ר"י הא איכא תנא דבי ר' ישמעאל אחר) אחר דסבר כוותייהו דקאמר בפרק התכלת (דף לט:) [ו] אמר אביי האי תנא דבי רבי ישמעאל מפקא מאידך תנא דבי ר' ישמעאל כו': יט (דף מ:) **אמר** רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא (נט) הטיל לבעלת ג' והשלימה לד' פסולה משום תעשה ולא מן העשוי. דג' הראשונות נעשו שלא כמצותן וכי הדר [ז] מתקן להו איפסול דתעשה ולא מן העשוי. א"ר זירא הטיל למוטלת כשירה. פירש"י שהיה לה ד' ציציות והטיל לה ארבע (ס"א ד' אחרים) (ס) כשרים בהני בתראי אי פסקינהו לקמאי [ח] ואף על גב דהנך לאו לצורך עבדינהו בשעת עשיה ל"א הטיל למוטלת כשרה בהנך בתראי [ט] ואע"ג דכי עביד [תלתא] דבתראי אכתי לא בטיל קמאי ואשתכח דהנך ג' לאו ציצית נינהו דהא לא צריך להו וכי הדר עביד לרביעי ובטיל הנך קמאי לא קרינא בהו בהנך ג' ראשונות שבאחרונות תעשה ולא מן העשוי [י] כדמפרש טעמא (סא) [כ] כיון דקאי בבל תוסיף לא הוי מעשה:

ב (סב) (א) (דף מג.) **רב** יהודה רמי תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה ומברך כל צפרא להתעטף בציצית. [ל] מדרמי קסבר מצות עשה שלא הזמן גרמא היא אמאי מברך דכיון דסבר דלילה נמי זמנה אמאי מברך בכל צפרא לא היה לו לברך אלא פעם ראשונה כשמתעטף בה כשהיא חדשה ומכאן ואילך כחד יומא אריכא דמי דהא אין לילה מפסיק. סבר לה כרבי דתניא תפילין כל זמן שמניחן מברך עליהם דברי רבי א"כ כל שעתא נמי (סג)

רב

רש"י הנ"י. כדאמרינן לעיל גמר ופתחים יחדיו גדילים תעשה לך: **יט הטיל.** שלש ציציות לבעלת שלש כנפים ואח"כ תלה בהן קרן רביעי ועשה בו ציצית פסולה [דשלשה] ראשונות [עשוין] מתחלה שלא כמצותה וכי הדר מתקנה איכא תעשה ולא מן העשוי: **הטיל** למוטלת. שהיה בה ד' ציציות והטיל לה ד' אחרים: **כשרה.** בהני בתראי ואע"ג דהדר פסקינהו לקמאי: **דקאי** בבל תוסיף. כי עבדינהו לא הוו מעשה דכיון דעובר על דברי [תורה] לא מקרי מעשה הלכך כי פסיק לקמאי הוא הוית עשייתן דבתראי אבל שלא לצורך דבעלת שלש שאינו עובר עליהן הוי מעשה לאקרויי ציצית העשויה בפיסול ואיכא כשנגמרה תעשה ולא מן העשוי: **ב רב** יהודה רמא ליה תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה. היה מטיל ציצית לכסות שמתכסה בו אשתו: **ומברך** כל צפרא. ועוד עושה דבר זה כשמתעטף בטליתו בכל בוקר היה מברך: **מדרמי.** תכלתא לכסות אשתו קסבר נשים חייבות אלמא קסבר מצות עשה שלא הזמן גרמא היא דזמנה בין ביום ובין בלילה דאי זמן גרמא נשים פטורות: **א"ב** דלילה זמנה אמאי מברך. לא לבריך אלא פעם ראשון כשנתעטף כשהיתה חדשה לא מכאן **ואילך** כיומי אריכא דמי דהא אין לילה מפסיק:

הגהות הב"ח א מתקן להו הוי תעשה ולא מן העשוי דפסול. אמר רבי זירא: ב דכי: ג דכיון

מעדני יום טוב

לדרתכה: [ו] **אמר** אביי האי תנא דבי ר"י מפקא כו'. ומיהו אי משום הא לא איריא דבפרק במה מדליקין דף כ"ז איתא נמי להא מלתא דאביי ודחה לה רבא התם: יט [ז] **ה"ג** בס"א מתקן להו הוו תעשה ולא מן העשוי דפסולין: [ח] **ואע"ג** דהנך לאו לצורך עבדינהו בשעת עשיה. כלומר ומאי שנא מהטיל לבעלת ג' דבסמוך דלא דמי כדמסיק כיון דקאי בבל תוסיף כו' דבגמרא מותיב מהא דהטיל למוטלת אהא דהטיל לבעלת של"ש ודחי לה רבא בהך דהטיל למוטלת שאני כיון דקאי בבל תוסיף וכו' ועיין עוד בזה לקמן: [ט] **ואע"ג** דכי עביד שלשה בתראי אכתי לא בטל קמאי· גרסינן בס"א ומסיק הב"י סימן י' דאין חילוק בין לשון אחר זה ללשון הראשון לענין הדין אלא בפירוש השמועה דללשון אחד כל ארבע ציציות כי עבדינהו בעוד הראשונים קיימים לא לצורך נינהו ואפילו הכי כי פסקינהו לקמאי כשרים משום דכיון דקאי בבל תוסיף לא הוי מעשה ופסיקת קמאי זו היא עשייתן ובלשון אחרון אפילו לא היה עושה בעוד הראשונים קיימים אלא ג' ציציות והד' לא היה עושהו עד שחתך ד' הראשונים הוה פסלינן אי לאו טעמא דכיון דקאי בבל תוסיף לא הוי מעשה עכ"ל וכלומר דאף ללשון ראשון כיון דסבירא לן כל היכא דקאי בבל תוסיף לא הוי מעשה לית לן בה אי עביד לכולהו ד' קודם שחתך הראשונות או לא עביד אלא ג' והא דבלשון הראשון לא פירש כן דעביד ג' כו' משום דלא משמע ליה לפרש כן כיון דסתמא קתני הטיל למוטלת כו' ולשון אחרון סובר דיש לנו לפרש מה שיש בו רבותא יותר ועוד דדמי השתא טפי להטיל לבעלת של"ש דעלה מותיב מהך ומה שהכרית להב"י לפרש כך דאין חילוק בין לשון ראשון ללשון אחרון הוא מדהטור ורבינו ירוחם סתמו ולא חילקו בין עשה הרביעי לשם מצות ציצית או לא ואני אומר דאף מדברי רבינו יש קצת הוכחה מדלא אסיק למלתא בלשון ראשון ולא כתב טעמא דכיון דקאי בבל תוסיף כו' עד אחר שכתבו ללשון אחרון נראה מזה משום דהני תרי לישני ליכא בינייהו ולא מידי לענין דינא: [י] **כדמפרש** טעמא כיון דקאי בבל תוסיף לא הוי מעשה ובגמ' מתקיף לה רב פפא ממאי דגברא לאוסופי קא מכוין דלמא לבטולי קא מכוין ובל תוסיף ליכא מעשה איכא ופירש"י עיקר מעשה איכא והדר קושיא לדוכתא ע"כ כלומר מאי דמותיב מהטיל למוטלת אהטיל לבעלת של"ש כו' ומעתה תימה על רבינו דלא חש לאתקפתא דרב פפא והשמיטה וכבר תמה הב"י בזה היאך פסק כרבא והא אתקיף ליה רב פפא ולא אהדר ליה מידי וכתב דשמא י"ל דסבירא ליה להרא"ש דטעמיה דרבא משום דכיון דאי הוה מכוין לאוסופי לא חשיב מעשה ומשום הכי הוי קיימת ציציות הראשונות מעשה כי לא מכוין לאוסופי אלא לבטולי נמי לא חשיב מעשה וזה דוחק ויותר כ"ל דסבירא ליה להרא"ש דמכוין לאוסופי כ"ע לא פליגי דלא הוי מעשה וכשרה באחרונות ובמכוין לבטולי כ"ע ל"פ דהוי מעשה וה"ל מן העשוי כ"פ במטיל סתם דרבא סבר לאוסופי קא מכוין ורב פפא סבר לבטולי מכוין והא דאתקיף ליה רב פפא לאו לאהדורי קשיא לדוכתיה אתא כדפירש"י אלא נומר שהיה קשה בעיניו דברי רבא דאמר דסתמא לאוסופי קא מכוין דדילמא לבטולי קא מכוין ורבא לא חש לאהדורי ליה מידי כיון דמלתא דתליא בסברא היא אבל מדברי הטור נראה שלא היה מפרש דברי הרא"ש כך עכ"ל ורואיתי אני להראב"ד בהשגותיו שפי' בדרב פפא דלא אתי למימר דאי לאוסופי אתא דהוה מיפסלא חדא מינייהו אלא למפטר גברא מבל תוסיף היכא דאתי לבטולי קמייתא והטיל למוטלת כשרה סתמא הוא דאתמר עכ"ל וכך כ"ל שסיתה ג"כ דעת רבינו בדרב פפא ומשום הכי לא חש לכתבו לפי שאינו ענין לנדון הציציות אם הן כשרות או לא וכתב עוד הראב"ד והא דמסיק בסנהדרין בענין זקן ממרא (בפ' הנחנקין דף פ"ח) דאי איכא ד' טוטין ואייתי הוא ה' אי קסבר העליון דאורייתא גרוע ועומד הוא אלמא משום תוספת מיפסלא מצוה התם משום חציצה דהייתו החוט היתר שחוצץ בין הטוטין העיקרים והקסבר שהרי למ"ד קסבר העליון לאו דאורייתא אמרינן האי לתודיה קאי והאי לתודיה קאי וליכא גרוע והכא נמי היה שם קשירה כתקנה והטיל בה אחרת וקשרה כמו כן האי לתודיה קיימא והאי לתודיה קיימא וכשרה בין שנתכוין להוסיף בין שנתכוין לבטל וכן עיקר דהאי לתודיה קיימא והאי לתודיה וכו' ע"כ ולפי שאין נראה כן מדברי רבינו לעיל סימן ו' גם בהלכות תפילין סימן ה' אלא משמע מהתם דס"ל דאיכא איסור בל תוסיף בכל כה"ג וכמ"ש גם שם בסימן זה סעיף י"ש הלכך מכ"ש שפיר מילתא דלא חש ליה רבינו לדרב פפא דכיון דלדידיה איכא בל תוסיף בכל כה"ג א"כ אתקפתא דרב פפא מעיקרא ליתא וכי נמי איתא היינו דוקא לענין חיוב ופטור דבל תוסיף אבל לענין הכשר המצוה דציצית ליתא אלא כדרבא דכשרה בכל ענין וכתבו התוספות אהא דאמר רב פפא ממאי דגברא לאוסופי קא מכוין דאפילו למ"ד בפ' בתרא דעירובין דלעבור משום בל תוסיף לא בעי כוונה ותשמע נמי בההוא פרק דלרבי יהושע לא בעי כוונה מ"מ הכא מודי דליכא בל תוסיף כיון דלבטולי קא מכוין ע"כ: [כ] **ביון** דקאי בבל תוסיף לא הוי מעשה וז"ל התוספות דכיון דעביד איסורא לא חשיב עשיה ובשעת קלילת הראשונות זו היא עשייתן ולא דמי להאוא דבפ' קמא דסוכה (סימן כ"א) דלא אמרינן קלילתן זו היא עשייתן עכ"ל: כ [ל] **מדרמי** קסבר מ"ע שלא הזמן גרמא הוא. ובכים ההלכות כתב רבינו דאין הלכה כן:

ה"ג

דברי חמודות

דאפשר בענין אחר אבל היכא דלא אפשר סמכינן אדברי רבינו וכמ"ש בסעיף דלקמן: (נה) **וכן** יראה דהלכה כרבא דהוא בתרא. וכן כתב המרדכי בשם ר"י וכן פסק סמ"ג אבל הרמב"ם בפ"ג מהלכות ציצית פסק כרב נחמן וכתב ב"י דכיון דהרי"ף והרמב"ם קיימי בחדא שיטתא הכי נקטינן ובסוף הסימן כתב וז"ל כיון דהרי"ף והרמב"ם סוברים דשאר מינים בר צמר ופשתן לא מחייבים מדאורייתא נכון שלא לעשות הטלית משום דבר אלא צמר רחלים כי היכי דלקיים מצות ציצית דאורייתא וכ"כ האגור בשם הר"ר ישעיה והר"י מולין שירא שמים יוציא נפשו מפלוגתא ולא יעשה טלית אלא מצמר ומיהו היכא דלא אפשר ליה יעשה משאר מינים ובלבד שלא יעשה של פשתן כדי לחוש לכתחלה לדברי האוסרים (בסימן דלעיל) ואם לא אפשר ליה יעשה אפילו של פשתן ומברך עליו כהסכמת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש עכ"ל ורמ"א ז"ל כתב דהלכה כהני רבוותא דפסקי כרבא דכלהו מינים חייבים מדאורייתא וכ"ל דלדבריו אין לנו להשגיח בדברי הב"י בזה ואף לכתחילה יש לנו לעשות טליתות ממינים אחרים והכי נהוג עלמא לעשות ממשי גם מנוצה של עזים הנקרא טשמלו"ט והא דלא הגיה רמ"א בש"ע סוף הסימן דאין לחוש לזה שכתוב שם דירא שמים עושה של צמר רחלים משום דסמך על המבין דדעת לנבון נקל דמכיון דפסק בהדיא הלכתא דמדאורייתא כולהו חייבים שוב אין לפקפק ולא ישרו בעיני דברי רמ"י ז"ל שנראה מדבריו דאף אחר שנפסקה הלכה דכולהו מדאורייתא חייבים אפ"ה ירא שמים יעשה של צמר כו' דהא אי איתא דדוקא לסברת האומרים דשאר מינים אינם אלא מדרבנן הוא שכתב כן ה"ל לפרש לפי שהוא כתב כל הדברים כענין הגור אחד כאילו מבטן אחד יצאו מפה"כ רבו ז"ל דמכיון שהגיה ברוש הסימן לא היה אם הוא צריך כ"כ להגיה עוד בסוף הסי' ויכול היה לסמוך על המבין מדעתו: (נו) **גרסינן** בפרק שני דבכורות דף י"ז בענין רחל בת עז כו'. אמר רב פפא הכל מודים שאמרו פסול לתכלת והתם כתבו רבינו בסימן ג' ושם יתבאר בס"ד: (נז) **כתוב** בתרומת הדשן שראה חד מרבוואתא דס"ל טלית של משי מצויית בג' ציצית של משי וחד של צמר וכ"ל אי שפיר דמי בכה"ג דלא הכנף מין כנף הוא וגם לא גדילים תעשה לך מהם אינם לגמרי עכ"ל: (נח) **תניא** (דף מ"א ע"ב) טלית אין פוטר אלא מינה. ופירש"י טלית אין פוטרים בה לשם לבן אלא מינה אם אדומה היא יטיל בה שני חוטים אדומים וב' חוטים תכלת וכן שאר גוונים ע"כ וכתב הטור שכ"כ ג"כ הרמב"ם ואח"פ שמהרי"ו תביב ז"ל פירש לדברי הרמב"ם בענין שאינו סובר שחייב לעשות כן כבר קיים ב"י לדברי הטור בסברתו של הרמב"ם כמה דחייב לעשות ס"ל ואין לו להאריך בזה והתוספות (דף מ"א סוף ע"א) כתבו על פרש"י דתימה מידי ליבעא גריס (דהכי פרכי' בגמרא דף ל"ח ע"ב) ושמא משום זה אלי ואנוהו הוי ע"כ והראב"ד בהשגותיו לפ"ב מהלכות ציצית כתב שרא מי שהקשה קושיא זו דמידי ליבעא קא גריס ולאו קושיא היא דהתם לענין אקדומי תכלת ללבן קא פריך דאין ראוי שיקדים תכלת ללבן בשביל הצבע שאע"פ שהטלית כולו תכלת וכו' מ"מ צריך שיהו בו ממין צבע הטלית כדי שיהיה ממין הכנף ע"כ נראה שסובר ג"כ שצריך לעשות הציצית מצבע הטלית אבל סמ"ג כתב דמדמקשי בגמרא גבי סדין בציצית לא יהא אלא לבן יש ללמוד שהמטיל ציצית צבועות בטלית לבן אין לחוש דהא משמע שאינו חושש בצבע ועוד הומר בפ' התכלת מידי ליבעא גריס ורש"י שפירש גבי טלית אין פוטר בה אלא מינה במין הצבע לא דק ע"כ וכתבוהו לדבריו הגהות מיי' בפ"ג וכתב מהרי"א ז"ל שמצא בתשובת הרשב"א שכתב על דין זה לא ראיתי לאחד מרבותי שחששו לזה כלל וכן נ"ל ע"כ וגם בת"ה סימן מ"ו כתב דלא נהגינן הידנא בשום מקום רק בציציות שהם לבנים ולא צבועים ואפילו בטלית קטן (ר"ל מה שאנו קורין ד' כנפות) שהוא ממיני צבעים לא ראיתי מימי אחד שהיה מצויין רק בציצית לבן ולא צבוע ומהרי"א ז"ל כתב בשם בעל העיטור שציציות של לבן קודמים לכל הצבועים באיזה צבע שיהיה הטלית כשאמרו מין כנף שיהיה הציצית ממין הכנף סתם טליתות שלהם היו לבנים אבל אם אין לנו לבן לא צריך שיהיו הציצית מצבע הטלית ועיין לקמן ומסיק הב"י דמ"מ כיון דהרמב"ם ורש"י סוברים שצריך שיהיו מצבע הטלית וגם התוספות והראב"ד נראה שאינם חולקים נכון ליזהר בדבר וכן ראיתי המדקדקים נוהגים לעשות הציצית מצבע הטלית עכ"ל וגם אני הרואה כן בטלית קטן של הקדוש ר' שלמה מלכו זצ"ל שיש פה בבהכ"נ והיא נקראת בהכ"נ דפינחס וכבר הזכרתי זה לעיל ס"ס כ"ה אבל רמ"א ז"ל כתב שהאשכנזים אין נוהגים לעשות הציצית רק לבנים אף בבגדים צבועים ואין לשנות עכ"ל וכ"ל קצת ראיה לדבר מהא דסוף פרק שואל שכתבו רבינו בסוף ההלכות דדרשינן בכל עת יהיו בגדיך לבנים אלו ציצית ופירש"י זה ציצית שמלובן הבגד ע"כ ש"מ דסתם ציצית של לבן ומיהו י"ל שהכתוב דיבר בהווה וכי הא דכתב מהרי"א ז"ל כדלעיל: (נט) **הטיל** לבעלת שלש כו'. וגדולה מזו כתבתי לעיל סעיף ל"ד דאפילו לא קשר אלא קשר אחד בפסול ואח"כ השלים הד' ציצית הוי בכלל תעשה ולא מן העשוי וע"ש: (ס) **כשרים** בהני בתראי אי פסקינהו לקמאי דקמאי מתבטלי בהני בתראי ותו לא מהכשרי אפילו אי פסיק להו לבתראי וכך מסיק הב"י אליביה דרבינו: (סא) **כיון** דקאי בבל תוסיף לא הוי מעשה. אבל בגמרא מתקיף לה רב פפא ממאי דגברא לאוסופי קא מכוין דילמא לבטולי קא מכוין ואע"פ שכתבתי במ"י בשם הב"י טעמא לדברי רבינו דלא חש להך אתקפתא מ"מ הרמב"ם חש לה שכתב בפ"א מהלכות ציצית הטיל ציצית על ציצית אם נתכוון לבטל הראשונה מתיר הראשונה או חותכה וכשרה ואם נתכוין להוסיף אע"פ שחתך אחת מעתיהם הרי זו פסולה שהרי כל שהוסיף פסל את הכל וכשהתיר או חתך התוספת נמצא השאר נעשה מן העשוי שעשייתו הראשונה פסולה היתה ע"כ וכתב הב"י וז"ל א"א לומר שמפרש כפירש"י דהא לפירש"י כשנתכוון להוסיף כשרה וכשנתכוין לבטל פסולה ולהרמב"ם הוי איפכא ונראה שהוא מפרש דהא דאמר רבא הבתא בבל תוסיף קאי מעשה לא הוי היינו לומר דהטלת ציציות בתראי כיון דקאי עלייהו בבל תוסיף שפיר חשיב מעשה ולא קרינא ביה מן העשוי ולא דמי להטיל לבעלת ג' דחשיב מן העשוי משום דלא עבר בה משום בל תוסיף וליכא בתמיה הוא כלומר השתא בבל תוסיף עבר בהטלת ציציות בתראי והיכי אפשר לומר דלא הוי מעשה ורב פפא פליג עליה ואמר ממאי דהא דמכשירין בהטיל למוטלת במתכוין לאוסופי היא דילמא איפכא הוא מכוין לאוסופי כיון דעבר בבל תוסיף ליכא מעשה בכשרות ושתי הציציות פסולים ואין להם תקנה משום דכיון דנפסלו הראשונים כשהטיל השניה בכוונת תוספת נמצא עשייתן הראשונה והוי כאילו נעשה בפיסול וכשחתך השניה ה"ל קמאי מן העשוי בפיסול וכ"ש אם חתך הראשונים שפסולים השנים שהרי תחלת עשייתן היתה בפיסול וכי מכשרינן בהטיל למוטלת בנתכוון לבטל את הראשונות דוקא הוא דמכשרינן דכיון דלא נתכוון להוסיף מעשה איכא כלומר מעשה העשוי בכשירות איכא בהטלת ציציות בתראי שמאחר שנתכוון לבטל הראשונים הוי מעשה חשוב כיון דיש בטלית זו ד' כנפות הלכך לא דמי לבעלת ג' ולפי זה רב פפא ג"כ לא לחלוק בין הטיל לבעלת ג' להטיל למוטלת וקטינן כוותיה עכ"ל וכתב עוד ולענין הלכה נראה דאע"ג דהרא"ש [ס"ל] כפירש"י כיון דרש"י מפרש הוא ולא פסקן ה"ל הרמב"ם והרא"ש ז"ל חד לגבי חד והלכה כרמב"ם ז"ל דמסתבר טעמיה דבנתכוון לאוסופי פסול ונתכוון לבטולי כשר ועוד שדברי רב פפא מיפרשי שפיר טפי אליביה דרש"י עכ"ל ואני אומר שזו שטען ודוחה בזה לדרש"י דלא למנותו מן המנין כשנעמוד על הרוב במאי דפרשן כיהו ולא פסקן אין דעתי נוחה בזה כלל דהם ליה לרש"י שיפרש הסוגיא לפי מה דנראה לו ואע"פ שהוא עצמו אינו סובר שכך הוא אליביה דהלכתא וכי לא יחוש לחורבא דתיפוק מיניה חלילה אבל אין ספק שבכל פירושיו שמפרש הן לפי דעתו ומסקנתו אליבא דהלכתא. והלכך ודאי עולה הוא מן המנין כשנעמוד למנין להטות אחר הרבים וכמדומה לי שקרה לו להב"י בזה מה שהוא ז"ל כתב בכיוצא בזה על. מהרי"ו תביב בסימן נ"א שמסכן נפשו להלוק על פירוש הטור בדברי הרמב"ם אע"פ שרש"י סובר כן דשמא עביד הכא משום דסוגיין דעלמא הכא הוא טרח עצמו להעמיד דבריו כמותם ע"כ וכן הוא ז"ל טורח עצמו להעמיד דברי הרמב"ם להלכה בכל מה דאפשר לו ומ"מ בנדון דהכא אפי' אם נאמר שלא להעמיד לרש"י ז"ל מן המנויין הלא הראב"ד בהשגותיו ס"ל ג"כ דבכל ענין כשר כרבא לפי פירושו בדרב פפא דלא פליג לענין הכשר ציצית כלל וה"כ בלא רש"י הוו הראב"ד ורבינו תרי לגבי חד דאיהו הרמב"ם וכ"כ רמ"א בהגהותיו דהעיקר כדברי המכשירין בכל ענין לאחר שחתך הראשונות והב"י בספרו אשתמטתיה להא דהראב"ד ומש"ה נמי בש"ע שלו סתם כהרמב"ם ורמ"י ז"ל שגם הוא לא ראה רק הספר ב"י ולא חש לדקדק בחיבורים אחרים מש"ה חש לדברי רבו ולדברי הב"י שאע"פ שכתב גם לדברי רבינו לא סגי ליה בדברי הרמב"ם לחוד אלא כתב לשתי הסברות כדי לחוש לדעת רבו מ"מ לא כתבו שהעיקר כדברי רבינו אע"פ ברבו כתב כן משום דחש נמי לדברי הב"י שלא להכריע כרש"י והרא"ש כנגד הרמב"ם ואולי נמי מאידך טעמי דכתב הב"י אבל אין ספק אילו ראה שגם דעת הראב"ד כרבינו היה סומך על דברי רבו להפסק שהעיקר כדברי רבינו דבתרא הוא וגם הראב"ד ורש"י כוותיה ס"ל: (סב) **כתב** מהרי"א הלו הד' כנפות לדברי הכל צריך שיהיו מרובעות לא שיהיו עגולות. וכ"כ בעיטור וז"ל בספרי כסותך פרט לתיכל"א לתיפלטי"ן לפי שאינן מרובעות כעין מחסי"א ואגליפר"א שהן עגולים ואין להם קרנות עכ"ל וכתוב עוד והלו הד' כנפות אינם כוללות לכסות הראש כגון הביק"א שמביאים בזה הזמן שמבואר אמרו בספרי כסותך ולא של ראש עכ"ל ובספר כפתור ופרח כתב וז"ל כתוב בה"ג שדרו ממתיבתא דמגנפת חייבת ראוים ציצית ובספרי ממעט סודר הראש מכסותך דהאי לאו כסות הוא ע"כ וכתב ב"י שכ"כ בספר א"ח וכתב עוד בספר כפתור ופרח ומסתברא שאין כל טכסיסי המגנפת שוים וזה שמגנפת ארצות המערב שמכסים ראשיהם מאמצעיתם ושני ראשיה מובלבים על כתפיהם ועל גופם כגון זאת אין ראוי לפוטרה שהרי מתכסה בה אבל מגנפת ארץ כנען וארץ מצרים שמקפלין כולה בסבוב כעטרה ולא יראה ממנה זוית תהיה פטורה עכ"ל וז"ל העיטור בספרי בה פרט למעפורת סודר שאין מתכסה בה ראשו ורובו עכ"ל וכתב ב"י דמדברי מהרי"א ודברי כפתור ופרח נראה דמפרשי מעפורת סודר הראש ואפילו מתכסה בה ראשו ורובו נמי פטור וכ"כ בפירוש בספר א"ח עכ"ל הב"י ואני תמה שהרי אדרבה מדברי כפתור ופרח משמע בהפך מדמחייב למגנפת שבארצות המערב וכפי הלשון שכתב היא בשם כפתור ופרח כך ראיתי כתוב שם בפרק ההזון מהספר ההוא וגם להלן עוד כתב הב"י במה שנוהגים בני ספרד להביא התיכת בגד כאמה או אמתים אורך מוטלת על כתפיהם שלפי מ"ש בשם כפתור ופרח ה"ל לעשות בו ציצית לפי שלפי' בשעה שמכסה בו ראשו היא מוטלת על כתפיו ועל גופו וחייבת בציצית ע"כ ומ' ; מסיק הב"י בענין הא דבני ספרד דנראה דלא ס"ל כוותיה דכפתור ופרח אלא כל שעיקרו עשוי לכסות הראש אע"פ שקצותיו יורדים על גופו פטור משום דה"ל כסות הראש וזה טעם בני ארצות המערב שאין מטילין ציצית במצנפותיהם וכתב עוד הב"י שע"פ זה י"ל שנהגו בני ארץ מצרים שלא להטיל ציצית בסודרים שנותנים על הצואר שמתחלה עיקר הנחתם לא היה אלא כדי לכסות בהם המגנפת בלכתם לקצות העיר בין הישמעאלים והם רוכבים כמו שהוא מפורסם נמי שיודע מנהג המקום ההוא ה"ל כסות הראש ופטור אלא שהנו רואים שגם הישמעאלים מביאים אותם ואע"פ שאינם צריכים לכסות מצנפותיהם ואפשר דטעמי דפטרי להו היינו משום דלא מקרי כסות אלא דבר שהוא דרך לבישה או עיטוף אבל הני סודרים שאינם אלא דרך העלאה לא שהרי כתב המרדכי וז"ל וכ"ל שאין חייבים בציצית כלל אלא אותם שהם דרך לבישה ואשר תכסה בה משמע נמי דרך לבישה ואפי' דרך העלאה שחייב בכלאים הדעת נוטה לפטור דלא איתקש אלא ללבישה וכרים וכסתות נמי משמע בספרי דממעט מאשר תכסה בה ולא הודה לי רבי עכ"ל המרדכי ואע"ג דלא הודה לו רבי נקטינן כמאן דפטר משום דמסתבר טעמיה וכתב עוד טעם אחר לפי שעיקר הנחת הסודרים ההם הוא להתעטף בהם סביבות הראש מפני הקור ולעשות צל על הראש מפני החום ומש"ה ה"ל כסות ראש ופטור ועוד י"ל שעיקר הנחת הסודרים ההם היא להשתמש בהם לכמה דברים לגרור בהם מעות להביא בהם פירות לקנח הזיעה להגור בהם כשעושים שום עבודת משא לתוק בהם את הידים לתפוש הידים בו ואע"פ שנהנים בהם בחמה מפני החמה והגשמים מפני הגשמים כיון שעיקר הנחתם אינה לכך לא הבינה ולא קרינא ביה אשר תכסה בה ודמיא למוכרי כסות שמותרים להביא בגדי כלאים על כתפיהם למכור אע"פ שנהנים בחמה מפני. החמה וגשמים מפני הגשמים כדתנן במסכת כלאים פ"ט וכי היכא דהתם לא קרינא ביה לא תלבש מהא טעמא ה"נ לא קרינא ביה אשר תכסה בה ע"כ וכתב רמ"י ז"ל דמהא דאמרן דהעשוי עיקרו לכסות הראש פטור מן הציצית אין לתמוה על טליתות שלנו שעושין לה ייפוי מאחר בגד במקום המונח על הראש וקורין לו עטרה כאילו עיקר הטלית לא נעשה אלא להניחו על הראש שאין הדבר כן שהרי הוא מובלבל על כתיפו ועל גופו ועיקרו לכך נעשה אלא מפני שיש בו נויעות יתירה כשמונח על ראשו וגם קי"ל שבשעת העטיפה צריך לכסות בו עצמו על ראשו כדי שתהא עטיפה מעליותא כמו שאמרנו למעלה לכך מייפין בו מקום המונח על הראש ולא שעיקרו נעשה לכך מ"מ מנהג יפה הוא מנהג ארצות ישמעאלים שאין עושין עטרות לטליתות להראות שאין עיקרו נעשה לכך עכ"ל ואני שמעתי טעם אחר למה עושין העטרה והוא כדי שיש להיות היכר למקום המונח על הראש שלא להורידו פעם אחרת מהא דמעלין בקדש ואין מורידין ועיין בסעיף ע': (סג) **תניא** בספרי זוטא אשר תכסה בה פרט להלוקים. וכתבו בהגהות מיי' דפירוש ר"י שעשוי סתום למעלה כעין הלוק וכתוב עוד בהגה' דמכאן פטר הר"ס קוטי"ס שלנו והביא עוד ראיה מהא דלעיל סימן י' היא של עור וכנפיה של בגד פטור דאלמא דאזלי בתר הגוף ולא בתר הכנפים ה"נ הני קיסות שלנו כיון דגופן סתום אזלינן בתר הגוף לפטור ע"כ ובספר כפתור ופרח פרק ס' כתוב כלשון הזה כתב ר"מ מרוטנבורק שהבגדים שפתוחים מעט מלמטה בד' כנפות שאין חייבים בציצית דבתר גופא אזלינן ע"כ וכתב ב"י משמע שכל שאין רובו סתום בגד ד' כנפות מיקרי וחייב בציצית ולא פטר הר"מ אלא ברובו סתום דומיא דהיא של עור וכנפיה של בגד דמייתי מינה ראיה דודאי לא מיפטרי אלא דוקא בשרובה של עור כ"כ מהרי"ק בשורש קמ"ט דלא פטר רבינו שמחה אלא דוקא בשרובו סתום אבל אם רובה פתוח חייבת והרשב"א כתב שבאלוהו על מלבוש שקורין גונילא"א שתוכין אותו מלפניו ומאחריו ודומה שיש לו ד' כנפים אם חייב בציצית אם לאו והשיב אין נקרא בגד של ד' כנפים אלא בטליתות שכולם פתוחים אבל אין יש להם ד' כנפים לכל הבגדים שהפוריר ומתוברים למעלה כגון גונילא"א או קיט"א אין זה כסות של ד' כנפים וכן היו נוהגים בראשונה בכל מקומותינו להיות כנפי אותם מלבושים הרבעה ומעולם לא ראינו מי שחשש ומן הטעם שאמרתי יהושן שאמרת שמתאירין להטיל להם ציציות אין אלו מן המתאירין אלא מן המתמיהין ע"כ וכתב מהרי"ק בשורש קמ"ע שגם הרשב"א לא פטר אלא דוקא כשרוב הבגד סתום ומיעוטו פתוח מלמטה ולדברי רבא דאזיל בתר

עיקר

תפארת שמואל (א) לשון רש"ל כתב בחיי וז"ל יזהר אדם שלא יסיה חלוק פתוח מב' צדדים דלא יש לו ארבע קצוות ואיכא למ"ד במנחות כל בגד שיש לו ד' כנפות חייבת בציצית ע"כ. כתב מהר"ס דים לזהיר ולנבן הגוזר של ציצית לשמן ויזהר שלא יעשה שום ציצית מפשתן ובטלית של משי יעשה של משי ע"כ. וכתב ר"ס. קיט"א בת ד' כנפות פטורים מציצית דהא היא של בגד וכנפיה של עור חייבת דבתר גוף הבגד אזלינן ה"נ הכי כיון שעיקר הבגד סתום אזליק בתריה ופטור. ועוד דהא תניא אשר תכסה בה פרט לחלוק ופירש"י ורשב"ם שעושין כמין חלוק למעלה שהוא סתום עכ"ל:

(סד) רב יהודה אינים למעלה הוה [ל] ולא שרי ליה לגלימא כולה יומא. ומ"ש מצפרא. כי משמי מכסות לילה לכסות יום. פירש"י דב' טליתות מצוילות היה לו אחת ליום ואחת ללילה (סה) ולא הוה שרי (ס"א שדי) ליה לגלימא כולה יומא אלא בערב פושטה וכשחוזר ולובשה ביום מברך. וקשה לי אמאי קמברך בצפרא גם בערב היה צריך לברך כשמתעטף טלית של לילה והל"ל ומברך לצפרא ופניא. וצ"ל דטלית של לילה לא היה פושטה ביום אלא מתעטף בגלימתו על טלית של לילה ורוב פעמים לא היה פושטו אף בלילה הילכך לא פסיקא ליה למימר דמברך בפניא: (סו) ומכאן יש ראיה דאדם שהוא לבוש טלית קטן בואו עושה כל היום וכשהוא מתפלל מתעטף (ס"א בטלית גדול) צריך לברך (סז) [מ] דחייב אדם נעשות ציצית בכל בגדים שלו שיש להם ד' כנפות וכל חד וחד מצוה באפי נפשה היא (סח) אבל אם מתעטף בהם בזה אחר זה בלא הפסק מברך ברכה אחת על כולם: (סט) (ע) גרסינן בפ' לולב הגזול (דף מב.) ת"ר (עא) קטן היודע לנענע חייב בלולב (עב) היודע להתעטף חייב בציצית. היודע לשמור תפילין [נ] אביו לוקח לו תפילין. יודע לדבר אביו מלמדו תורה וק"ש. מאי תורה. אמר רב המנונא תורה צוה לנו משה. ק"ש פסוק ראשון. יודע לשמור ידיו אוכלין על ידיו טהרות: (מנחות דף מג:) תנו רבנן וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות שקולה מצוה זו כנגד כל המצות כולן תניא

רש"י ונ"י. ולא הוה שרי לה כל יומא. אלא בלילה והלכך לא מברך אלא בצפרא ולעולם [כרבי]: ובמאי שנא מצפרא. לברך כשהוא עומד ומתעטף בה באשמורת קודם היום לגירסיה. ומשני כי משנה מכסות לילה לכסות יום. שני טליתות מצוייצות היו (נו) אחת ליום ואחת ללילה: חייב בלולב. לאתכו מדבריהם: לשמור תפילין. שלא יכנס בהן לבה"כ: היודע לשמור את ידיו. כשנוטלם אינו נוגע בשום דבר ספק או בספר המטמא את הידים ואם לא סהר וכא ליגע בטהרות טפל ידיו: אוכלין על ידיו טהרות. שנוגעות ידיו בהם: שקולה מצוה זו. מדכתיב את כל המצות ועוד דציצית בגמטריא ת"ר וה' קשרים וח' חוטין הרי תרי"ג:

מעדני יום טוב

[ל] ה"ג בס"א ולא שדי ליה לגלימיה בכולי יומא: [מ] דחייב אדם לעשות ציצית בכל בגדים שלו. ופי' רמ"י הטעם בסימן ח' סעיף י"ב דהא ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם אמרה תורה ובגדיהם לשון רבים הוא הרבה בגדים משמע בעל כל בגדיו חייב בציצית ובלבד שיהא להם ארבע כנפות דכתיב על ד' כנפות כסותך ע"כ וא"ת והא דרשינן מבגדיהם לרבות כסות של שיתפין כמו שהעתקתי לעיל סי' ב' סעיף ו' כבר תירץ זה נ"כ רמ"י ז"ל בסוף סי' י"ד דאי לשותפין ליהדיה אתא ה"ל לכתוב בגדים (א"נ) [מאי] בגדיהם ש"מ תרתי: [נ] אביו לוקח לו תפילין. לפי שאינם בנמצאים אלא לקונהם משא"כ לולב וציצית שהם דברים השכיחים בחנם לפי שהם דברים מצויים דנמצא מצוי בכל מקום ולולב נמי תנא בח"י קאי דמסכת שביעי אחר שכתבתי זה מצאתי בתוספות הנדפסים בסוף מסכת ערכין שכתוב שם וז"ל גבי ציצית לא נקט ליתנא דלוקח דמסתמא טלית יש לו וגבי לולב נמי יכול לצאת בלולבו של אביו אי נמי משום דתפילין

דברי חמודות

עיקר הבגד בהיא של עור וכנפיה של בגד אבל אם רובן פתוח ומיעוטו סתום חייב בציצית לדברי הכל ומש"ה כתב הרשב"א כגון גוניל"א וקוט א לומר דדוקא בכגון הני שהרוב סתום הוא דפטור ובהכי הרשב"א ורבינו שמחה מסכימת לדעה אחת ואם תני הבגד סתום ותליו פתוח נ"ל דמטילין אותו להומרא וחייב בציצית ואין יוצאים בו בשבת עם הב"י וכתב עוד מהרי"ק בשורש קמ"ט על דבר הקאפ"ה שהיא פתוחה בענין שיש לה ד' כנפות שאם יקבעו בה אחריג"ל לעשותה כסתומה כדי לפוטרה מציצית שאינו מועיל תיקון זה אם לא תהיה קבועה מחצי ארכה ולמטה לכל הפחות וגם שתהיה קבועה למטה מהתגור למען יהיה הרוב הסתום רוב הנראה לעינים דאל"כ יאסר משום מראית העין ומצינו שחשו חכמים למראית העין גבי טלית שאולה שחייבוה בציצית לאחר שלשים יום מפני החשד כדפירשו התוספות בפרק התכלת ע"כ וכתב רמ"א דלפיכך אותם הבגדים הקטנים שעושין עכשיו לטלית קטן לעשות בו ציצית וללובשו תחת הבגדים בקורין ט' סרידא"ק צריך שיעשוהו רובו פתוח משני הצדדין רוב הנראה לעינים וגם לא יעשו בו קרסים קבועין עד למטה מחציו דהו"ל כסתום ואפי' אם הוא ארוך לא יעשה הקרסים למטה מהתגור משום מראית העין שלא יאמרו שהוא מברך עליו שלא כדין כ"ל עכ"ל ועי' עוד מזה לקמן סעיף ע' וכ' הב"י שיש לדקדק במלבושים שלנו שהם פתוחים מלפניהם מלמעלה למטה שהרי יש להם ד' כנפות שנים סמוך לצואר ושנים למטה סמוך לארץ למה אין מטילין בהם ציצית ומיהו במלבושים של מטה יש לדחוק ולומר דכיון שאנו חוגרים אותם הו"ל כסתומים משם ולמעלה ודמו לקוט"א וגוניל"א שכתבו הרשב"א ורבינו שמחה שהם פטורים אבל הני גלימות שלנו שאנו מביאים למעלה מכל הבגדים שהם פתוחים מלמעלה למטה אין טעם למה פוטרים אנו אותם מציצית ושמעתי שמקצת זקני ספרד היו עושים בה שתי קרנות עגולות דכל שאינם מרובעות לא חשיב כנפות כמ"ש (בסעיף דלעיל) בשם העיטור ותימה גדול הוא בעיני שכל העולם לובשים אותם בקרנות מרובעות ולא ראיתי מי שמפקפק בדבר מעולם והאריך בזה וסוף דבריו דה"ל דטעמא משום דלא מקרי כסות אלא הבא להגין על האדם מפני החום והקור זכר לדבר [illegible]

[illegible]

*) [הוא בתשובת מהרי"ל סימן י"]

(עג) תניא אידך וראיתם אותו וזכרתם ועשיתם [ס] ראייה מביאה לידי זכירה וזכירה מביאה לידי עשיה ר' שמעון בן יוחאי אומר כל הזהיר במצות ציצית זוכה ומקבל פני שכינה. כתיב הכא וראיתם אותו וכתיב התם את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד גרסינן בפרק במה מדליקין (דף לב:) אמר ר"ל כל הזהיר במצות ציצית [ע] זוכה ומשמשים לו שני אלפים וח' מאות עבדים שנאמר אשר יחזיקו י' אנשים מכל לשונות הגוים והחזיקו בכנף איש יהודי אחד. ובסוף שואל במסכת שבת (דף קנג.) בכל עת יהיו בגדיך לבנים [פ] זו מצות ציצית ושמן על ראשך אל יחסר זו מצות תפילין. (מנחות מג:) ת"ר חביבין ישראל שסבבן הקב"ה במצות תפילין בראשיהם ובזרועותיהם וציצית בבגדיהם ומזוזות בפתחיהם ועליהם אמר דוד ע"ה שבע ביום הללתיך. ובשעה שנכנס למרחץ וראה עצמו ערום אמר אוי לי שאני ערום מן המצות כיון [צ] שנסתכל במילה נתקרר דעתו. אחר שיצא אמר עליה שירה על השמינית על המילה שנתנה בשמיני [ק] ר"א אומר כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו *ומזוזות בפתחיו [ר] מוחזק אני בו שלא יחטא שנא' והחוט המשולש לא במהרה ינתק [ש] [ת] ואומר חונה מלאך ה' [א] סביב ליראיו ויחלצם:

עשיית ציצית

צריך לטוות החוטין לשם מצות ציצית (עד) ואח"כ שוזר אותם כדאיתא בספרי ועשו להם ציצית שומע אני שיעשה כמו שהוא ת"ל על ציצית הכנף פתיל תכלת בטווי ושזור. אין לי אלא פתיל תכלת שטווי ושזור. לבן מניין אתה דן הרי אמרה (ס"א הרי אתה דן הואיל ואמרה) תורה תן תכלת ותן לבן מה תכלת טווי ושזור אף לבן טווי ושזור. והכי איתא נמי בפרק בתרא דעירובין (דף לו:) המוצא תכלת בשוק לשונות פסולות חוטין כשירות מ"ם לשונות דפסולות דאמרינן אדעתא דגלימא לבעינהו חוטין נמי (ס"א נמי נימא אדעתא דגלימא טוינהו) [ב] בשזורים דכיון דשזורין הם ודאי לשם ציצית נעשו וכתב בעל העיטור ז"ל ומסתברא אם טוואן עובד כוכבים ושזרן ישראל לשמן כשרין. ולא מסתברא לי [ג] דהא אמר שמואל מן הסיסין פסולה וסיסין היינו פקעיות שנטוו שלא לשמן וסתם פקעיות אינן שזורין וצריך לשזרן לציצית ופסולין משום שנטוו שלא לשמה ואין מועיל לכן אם שוזרן לשמה. וכן בעור של תפילין אם עבדו שלא לשמה ואח"כ גררן והחליקן לשמה אין מועלין (ס"א אינו מועיל להכשירו) כי כבר נפסל בעבוד שלא לשמה. והה"נ טווית חוטי ציצית. ומו דד' חוטין באורך ו' טפחים מרווחים מארבע אצבעות בגודל. ואחד מן החוטין יהא ארוך כדי לכרוך בו הגדיל. [ועושה] נקב (ס"א באורכו של) הטלית בתוך שלש אצבעות של הקרן ומרוחק מן הקרן כמו קשר אגודל עד סוף ג' אצבעות בגודל מן הכנף (ס"א כמקשר אגודל עד סוף לפורן של גודל וממלא קשר גודל מן הכנף עד סופו כו') הוא מקום הציצית ופוסק החוטין לארבע ואח"כ תוחב אותן בנקב וכופלן לשנים ולוקח ד' חוטין לצד זה וד' חוטין לצד זה וקושרן על שפת הבגד ב"פ זה על גב זה כי בקשירה אחת לא היה מתקיים. ואחר כך כורך החוט הארוך סביב שבעת החוטין וא"ל לדקדק בחוליות ובמנין מאחר שאין לנו תכלת אלא כורך עד שיהא בכריכה עם הקשר כמלא רוחב גודל. וקושר ב' קשרים וחוזר וכורך. וכן יעשה עד שיהו ה' (ס"א ה' קשרים) וד' כריכות ביניהם. ויהיה כל הגדיל רחב טפח והענף באורך ב' טפחים שיהיה שליש גדיל ושני שלישי ענף. ואם נפסקו החוטין אח"כ ונשתייר בכל אחד מהן כדי עניבה כשר. אבל אם אין כדי עניבה אף באחד מהן היינו נפסק החוט מעיקרו ופסול. (עה) והחרד על דבר ה' יבדוק בציצית קודם עטיפה כדי שלא יברך ברכה לבטלה. וטלית המיוחד ליום מברך עליו אם מתעטף בו בלילה. (ס"א וכסות המיוחד ללילה אם נתעטף בו ביום אין מברך עליו וכסות המיוחד ליום וללילה חייב בציצית) והסדינים אע"פ שאדם ישן בהן בבקר עיקר תשמישן בלילה וכסות לילה מיקרי והמתעטף בטלית שאולה מצוית מברך. והלובש טלית תחת בגדיו (ס"א תחת בגדיו כל היום) ובשעת התפלה מתעטף בטלית אחרת חוזר ומברך: סליק הלכות ציצית

רש"י ונ"י. ראיית ציצית מביאה לידי זכירות מצות: כתיב הכא וראיתם אותו וכתיב התם [את ה' אלהיך תירא] ואותו תעבוד. מה להלן שכינה אף כאן שכינה: בכנף איש יהודי. בשכר הכנף יחזיקו בכנף י' אנשים מכל לשון הרי ז' מאות לפי לשון וד' כנפות יש לו הרי אלפים וח' מאות: זה ציצית. שמלובן הבגד: אלו תפילין. שהם שם מאמן טוב דכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם וגו' והנא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש: שבע ביום. תפילין שבראש ובזרוע הרי שתים וד' ציצית ומזוזה הרי שבע: הכל בחיזוק. מכל וכל עומד בחזקת שלא יחטא: המשולש. תפילין וציצית ומזוזה: סביב ליראיו. העושים מצות: ויחלצם. מחטא: עשיית ציצית: לשונות. צמר סרוק וצבוע: פסולות. שמא לא נצבע לשם ציצית ואנן עשייה לשמן בעינן: דגלימא טווינהו. לארוג מהן טלית ולא לעשות מהן ציצית: בשזורין. שאין דרך לאורגם: סליק הלכות ציצית

מעדני יום טוב

דתפילין דמיהם יקרים שייך בהו לקיחה עכ"ל: [ס] ראייה מביאה לידי זכירה כו'. דוגמא לדבר כאדם המזהיר לחבירו על ענין אחד שקושר קשר באזורו כדי שיזכרנו על כן יש בו ה' קשרים כנגד ה' חומשי תורה וד' כנפים שבכל צד שיפנה יזכור טור סימן כ"ד: [ע] זוכה ומשמשים לו כו'. מפני שיכירו בזמן ההוא כמה גדולה מצוה זו וכי היא שהגינה עלינו בגולה ומביאה אותנו לחיי העוה"ב כ"כ בל"י: [פ] זו מצות ציצית. פירש רש"י שמלובן הבגד ע"כ כלומר שהציצית נעשים מהלובן של הבגד דסתם בגדים הם לבנים כמ"ש בד"ח סעיף כ"ח בשם בעל העיטור וכתבתי בשמו שהציצית הלבנים קודמים לכל הצבעים ומכ"ל שיש לו ראיה מכאן: [צ] שנסתכל. כן הוא ברי"ף אבל בגמרא הגירסא שנזכר: [ק] רבי אליעזר. וכן הוא ברי"ף אבל בגמרא הגירסא רבי אליעזר בן יעקב: [ר] מוחזק אני בו. וכן הוא ברי"ף אבל בגמרא הגירסא הכל בחזוק: [ש] ואומר חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם. ואין לך מלאכי ה' יותר ממצותיו. השם מלאך נאמר בשיתוף על כל דבר השלוח מאתו יתברך לבני האדם וכמ"ש מזה הרמב"ם (בשתוף) [בפירוש] מלאך בפ"ו מהחלק השני שבמורה: [ת] ואומר חונה מלאך וגו'. וכי תימא מאי ואומר תירץ רמ"י ז"ל בס"ס כ"ד דאי מהתם מחוט המשולש איכא למימר מגלן דהני ג' דלמא ג' אחריני ת"ש חונה וגו' סביב דהיינו מצות המסבבים לאדם וכדלעיל חביבין ישראל שסיבבן במצות וכו' ומהך קרא לחודיה נמי לא משמע מיניה דוקא ג' דדלמא מצות ציצית לחודה שהרי היא מסבבת לאדם בד' כנפות ע"כ: [א] סביב ליראיו ויחלצם. פירש"י ליראיו העושים מצות ויחלצם מחטא ע"כ וכתב ב"י נראה שכתב כן משום דקשיא ליה מאי מייתי ר"א מהאי קרא דחונה מלאך ה' סביב ליראיו דלא מיירי במקיימי מצות אלא ביראי שמים וגם יחלצם משמע שמצילם מפגעי העוה"ז לכך פירש דהני יראים הם החרדים אל דבר ה' לקיים מצותיו והאי דקאמר ויחלצם הייט לומר שמצילם מן החטא עכ"ל:

עשיית ציצית [ב] בשזורים. ופרכינן תו בגמ' שזורים נמי נימא אדעתא דשפתיה דגלימא עייפינהו פרש"י דשפתה דגלימא שכן דרך להסך שזורים בשפתו שהוא גדיל וקרא בלע"ז לימוש"י והתוספים נקראים אורי"ל ע"כ ומשנינן במופסקים דכולי האי ודאי לא טרחי איניש פירש"י לא טרח לחזור ולקצרם ולהסך אותם וז"ל הכלבו"ד מופסקים בענין שצריך לציצית וכתבו התוספות וא"ת ואע"ג דלציצית נעשו אמאי הא אמר בפרק התכלת דאין תכלת נקחים אלא מן המומחה שיודע שצביעתה פסולה (ומייתי לה רבינו לעיל סימן ע"ו) אבל מי שאינו מומחה לא דאיכא למיחש לטעימה וי"ל דכשמצאן שזורין ומופסקים שאנו יודעים שלצורך ציצית נפסקו יש לתלות דמן המומחה נפלו דכשאינו מומחה אינו רגיל להתעסק בדבר שיבא שלא יקנו ממנו ואפילו לעצמו אין רגיל לעשות כיון שיודע בעצמו שאינו בקי בהלכות צביעה ע"כ: [ג] דהא אמר שמואל. בפ' התכלת לעיל סי' י"ד מייתי לה: סליק הלכות ציצת

דברי חמודות

בציצית ע"כ וכתב רמ"י ס"ס י"ז דכ"ל דיברכו ג"כ כמו בחינוך דשאר מצות: (עג) **תניא** אידך וראיתם אותו וזכרתם ועשיתם ראייה מביאה לידי זכירה כו'. ומש"ה אע"פ שאין חובה לאדם להיות לו בגד בת ד' כנפות לעשות בו ציצית וגם אם יש לו ומונח בקופסא פטור כדלעיל ס"ע מ"מ מהא דהכא נכון להיות אדם זהיר וזריז במצות ציצית שיהיה לו בגד קטן מצוין שילבש אותו כל היום כדי שיזכור כו' וכ"כ טור סימן כ"ד ובסעיף ע' כתבתי בשם הב"י דנכון ללבוש על המלבושים וכתב עוד הטור דאפי' מי שאינו יכול להתעטף כל היום צריך ליזהר בו בשעת תפלה וכתוב בהגה' מיי' ספ"ג במדרש שוחר טוב יש בהא דכל עצמותי תאמרנה אמר דוד לפני הקב"ה אני משבחך בכל אברי וכו' עד ידי שמאלית בה אני קושר תפילין של יד וכה אני אוחז ציצית בזמן ק"ש בחזה אני משים הציצית כנגד לבי בזמן שאני קורא ק"ש שנאמר והיו הדברים האלה על לבבך וכו' מכאן ראיה שמצוה לאחוז הציצית ביד שמאלית כנגד לבו בזמן ק"ש ע"כ וז"ל בעל העיטור אותם שמקבלים הציצית בשעת ק"ש ונותנים על העינים אפשר שנוהגים כן משום וראיתם אותו על שהיו עטיפתם תחת מלבושם ע"כ והריב"ש כתב בתשובה חלק ב' סימן קכ"ו שאלת כי נהגת להסתכל בציצית בשעת ק"ש כשאתה מגיע לוראיתם אותו מפני שראית כן להר"ר יונה בספר היראה גם בספר עמודי גולה מונה מצוה לעצמה להסתכל בציציות ואמרת כי יש לועגים עליך ונסמכו למה שמצאו תשובה לרב נטרונאי ז"ל שמלמדין למי שעושה כן שלא יעשנו שא"כ כשמגיע לוקשרתם נאמר ג"כ שיאחז בתפילין וכשמגיע לוכתבתם נאמר שהוא צריך שילא לביתו ויניח ידו על המזוזה תשובה עם היות שנראה שאין ראוי שתמנה הראיה מצוה לעצמה כמ"ש בספר עמודי גולה כי אין זה כ"א נתינת טעם למצוה כמו שאז"ל וראיתם אותו ראייה מביאה לידי זכירה וזכירה מביאה לידי עשיה וטעם המצוה אין ראוי שתמנה מצוה לעצמה ושאר מוני המצות לא מנו הראיה מצוה לעצמה אבל כיון שהראיה היא תכלית ראשון למצוה זו כדי שיבא לתכלית האחרון שהוא קיום המצוה טוב וראוי להסתכל בציצית בשעת העטיפה כשמברך עליה וכן אני נוהג ואתה שנהגת להסתכל בה בשעת ק"ש כשאתה מגיע לוראיתם אותו אל תניח מנהגך כי מנהג יפה הוא ותבובי מצוה הוא וכן היה נוהג מורי החסיד הר"ר פרץ הכהן ז"ל ומה שהקשה שא"כ יעשה כן בתפילין יעשה ויעשה שהרי חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה כדי שיהא זריז בהם כדאמרינן בפ"ק דשבת חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה ק"ו מציץ וכו' ואם כשמגיע לוקשרתם אותם ממשמש בהם כ"ש שהוא מנהג יפה והר"ר יונה כתב כן בספר היראה גם בתפילין ומה שהקשו יעשו כן במזוזה אינו ענין שהם אמרו במה שהוא לבוש ומזומן לפניו לא אמרו במה שהוא קבוע בכותל ואינו לפניו ועוד שבציצית הזכיר הכתוב הראיה כדי שיבא לידי זכירה ובתפילין ג"כ שהמשמוש בהם מצוה כדי שיהא זריז בהם ואם עושה כן כשמזכיר וקשרתם משום חבובי מצוה כ"ש שמפליא לעשות אבל במזוזה אינו כן ולכן אחוז במנהגך אל תרף והמלעיגים עליך בזה לא יפה הם עושים עכ"ל וכתב הר"מ מריקנ"ט בסוף פרשת שלח כשמסתכל בציצית או מסתכל בב' ציצית שלפניו שבהם י' קשרים רמז להויות עכ"ל וכתב ב"י ואני שמעתי עוד שבכל אחד מהציציות יש בו ה' קשרים ות' חוטין כמנין אחד וכשמחבר ב' ציצית שלפניו להסתכל בהם עולים כ"ו כמנין שם ההוי"ה עכ"ל וכתב רמ"א דגם נוהגים קצת לנשק הציצית בשעה שרואים ג"כ והכל הוא לחבוב מצוה עכ"ל:

עשיית ציצית (עד) ואח"כ שוזר אותם. לשם ציצית דהא מדמה שזירה לטוויה אבל הרמב"ם כתב אם ירצה לעשותן שזורין עושה ושאלוהו חכמי לוני"ל מהא דספרי השיב להם סתם ספרי ר"ש ויחידאה הוא

אהלכם סב"י בזה דהא בגמרא דעירובין אמורא אמר הכי ועוד הא ליכא מאן דפליג ורמ"י ז"ל כתב דס"ל להרמב"ם דג"ש זו לאו מופנה היא ולכך לא לעכב תניא לה וכתב הר"ן בספ"ק די"ט שאם נתפרקו משזירתן לית לן בה דה"ל כגרדומי ציצית דכשרים ומיהו משמע דבעינן שישתייר בשזור כדי עניבה כדאמרינן בפרק התכלת גבי גרדומים ע"כ ואע"פ שדברי כי אין נראה דמצריך שיור כדי עניבה אינו מוכרח וכמ"ש הב"י וכתב ר"י שנהגו לעשות בסוף כל חוט וחוט קשר כדי שיעמוד בשזירתו וכ"כ הרוקח ז"ל וקושרים כל חוט למטה שלא יתלק ויראה כשנים ורבינו ירוחם כתב וצריך להפריד חוט הענף מזה ומזה וכ"ל די לפי זה נהגו לעשות בכל חוט מהם בראשו קשר אחד כדי להפרידם זה מזה עכ"ל והא דצריך להפריד כו' איתא לעיל ס"ס י"ב וכתב רמ"י ז"ל בסימן י"א סעיף י"ד שאין נוהגין כן בהלו הארצות ואפשר משום שהשזירה שלנו שזירה יפה היא וחזקה וא"צ לזה גם החוטין נשארין מופרדין מעצמן כשהשזירה היא חזקה ע"כ וכן בציציות של הקדוש רבי שלמה מלכו זצ"ל ראיתי שאין בהם שום קשר בראשם: (עה) והחרד אל דבר ה' יבדוק הציצית כו'. ואע"ג דלעיל סעיף ח' כתבתי תשובה לרבינו שכתב בה שהעולם לא נהגו לבדוק כל הציציות בכל שעה שמתעטף משום דמוקמינן להו בחזקת כשרות מ"מ הטור סי' ח' תפס עיקר כדבריו שלנו דהכא ולא עוד אלא בהתם וכתב ויעיין וכו' ולא תלה בחרד אל דבר ה' כו': סליק הלכות ציצית

הלכות טומאה

א (ת"כ פ' אמור) **ויאמר** ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן בני אהרן אין מיטמאין למתים אבל מיטמאות בנות אהרן למתים בני אהרן יכול אף חללים ת"ל הכהנים (א) יצאו חללים [א] רבי חוייה להוא גברא דהוי קאי בבית הקברות א"ל לאו בן **איש פלוני** כהן את. א"ל אבא גבה עינים הוה נתן עיניו בגרושה וחללו. (יבמות דף קיד.) **תניא אמור** ואמרת (ב) להזהיר גדולים על הקטנים [ב] ולכך שינה [ג] המקום כאן שבכ"מ נאמר בני אהרן הכהנים על בניהם. [ד] ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו אין לי אלא המת. **מניין** לרבות את הדם של מת. ת"ל לנפש וכן הוא אומר כי הדם הוא הנפש. ומניין לרבות כל הטומאות הפורשות (א) מן המת. [ה] ת"ל לנפש ותניא במסכת שמחות (פרק ד הלכה כא) כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה כהן לוקה עליה את הארבעים ותנן במסכת נזיר פרק כ"ג (דף מט:) על אלו הטומאות הנזיר מגלח (עליה) [ו] על המת ועל כזית מן המת [ועל כזית נצל] [ז] ועל מלא תרווד רקב (ג) [ח] ועל השדרה ועל הגולגולת ועל אבר מן המת ועל אבר מן החי [ט] שיש עליו בשר כראוי [י] ועל חצי קב עצמות ועל חצי לוג דם [כ] על מגען ועל משאן

רש"י ונ"י וברטנורה. א בני אהרן. פירוש מדכתיב בני ולא כתיב בית אהרן דמשמע בין זכרים בין נקבות א"כ אי לא כתיב לא בית ולא בני היו נכללות בכלל כהנים ואסרו גם המה להטמא למתים כדאשכחן במתנות כהונה דכתיב וזה משפט הכהנים מאת העם ואמרינן כהן ואפילו כהנת כדאמרינן רב כהנא אכיל בשביל אשתו ורב פפא אכיל בשביל אשתו ותנין נמי דבנות אכלו בתרומה ובחזה ובשוק ושמא תאמר כל מי שראוי לאכול קדשים יהיה מוזהר על הטומאה קמ"ל בני זכרים ולא נקבות: יכול הללים. יכול אפילו חללים יהיו מוזהרין על הטומאה דהא בני אהרן הם כדקים לן שהבא על הגרושה זרעו מתחלל אבל הוא אינו מחולל דכתיב לא יחלל זרעו בעמיו זרעו ולא עצמו ת"ל הכהנים יצאו החללים שאע"פ שאביהם כהן הם עצמם אינם כהנים אבל כהנים בעלי מומין הם מוזהרין על הטומאה שהרי הם כהנים לענין אכילת קדשים כגון חטאות ואשמות דכתיב כל זכר בכהנים יאכלנה כלומר אפילו בעל מום זכר פרט לנקבות: גבה עינים. כלומר שלא היה הולך בכובד ראש: נתן עיניו בגרושה. שישרה בעיניו ולקחה לו לאשה והיה כל זרעה מחולל לפיכך מותר אני להטמא למתים ודוקא נולד מן הגרושה ודאי הוא דהוי מותר להטמא למתים אבל נולד מחלוצה שאינה אסורה אלא מדרבנן דנפקא לן מריבוי והבא גרושה מאישה דה"ל למכתב וגרושה מאישה וכו' ואשה גרושה מאישה *) לומר דוקא גרושה אבל חלוצה לא ואסור להטמא למתים: אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת. ב' אמירות הללו למה: להזהיר גדולים על הקטנים. שלא יטמאום אע"ג דבשאר איסורין אין האב מוזהר על הבן כדתנן עובד כוכבים שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה וקטן שבא לכבות אומרים לו אל תכבה ומוקמינן לה בקטן שעושה על דעת אביו הא לאו הכי לא אמרינן ליה אבל בטומאה מוזהר מרבוי דקרא: מניין לרבות את הדם של מת. כגון רביעית דם שמטמא באהל מדכתיב במת בנפש האדם אשר ימות: ת"ל לנפש וכו': הפורשות. הנפרשות מן המתים כגון עצם כשעורה: ת"ל לנפש. ואע"פ שאינו מטמא באהל מטמא במגע: נצל. מוהל מן המת: ועל מלא תרווד רקב. רקבון ועפרורית הבא מן המת: תרוד. כף: ועל אבר מן החי ועל אבר מן המת שיש עליו בשר כראוי. דהיינו כדי שיוכל לחיות ולהבריא אע"פ שאין עליהם בשר כזית: חצי לוג. דם שתי רביעיות:

*) [לשון הגמ' בזה הוא משולל הבנה ועי' ביבמות דף כ"ד. וקידושין דף ע"ח. ות"כ בפ' אמור. וצ"ע].

מעדני יום טוב

א [א] רבי חזייה להוא גברא ס'. לא ידעתי מקומו *): [ב] ולכך שינה ס'. עיין לקמן סימן ז': [ג] ה"ג בס"א ולכך שינה הלשון כאן שבכל מקום נאמר בני אהרן הכהנים וכאן נאמר הכהנים בני אהרן להזהיר הכהנים על בניהם: [ד] ואמרת אליהם ס'. ג"ה בת"כ שם: [ה] ת"ל לנפש. וכן כתב ברי"ף וכן העתיק הרמב"ם ברפ"ג מהלכות אבל אך בת"כ אין הגירסא כך דה"ג התם ת"ל ואמרת אליהם נרבות את הטומאו' הפורשות מן המת לנפש לא יטמא בעמיו כו' כדברים קימן דלקמן וכתב הכ"מ דהרמב"ם סובר כיון דילפינן גדם ה"ה לשאר טומאות הפורשות מן המת דמאי שנא ולא הוה צריך קרא למילף שאר טומאות ספירשות הגה אסמכתא בעלמא הוא ע"כ ובבל"י הכתי לא ידע דברייתא זו בת"כ היא: [ו] על המת ועל כזית כו'. ובגמ' על כזית מן המת מגלח על המת לא כ"ש ומשני כדאמר רבי יוחנן לא נצרכא אלא לנפל שלא נתקשרו איבריו בגידין ורבא אמר ל"נ אלא לרוב בניינו ולרוב מניינו שאין בהם רובע עצמות ועיין לקמן בסמוך ובשאין עליהם כזית בשר כדאמר רבי יוסי בברייתא: [ז] ועל מלא תרווד רקב.

דברי חמודות

(א) יצאו חללים. ופירש ג"י דהיינו בעלי מומין בכלל כהנים וכו' ובהדיא תניא בת"כ ומניין לרבות בעלי מומין ת"ל בני אהרן: (ב) לרז יר גדולים על הקטנים. פירש נימוקי יוסף אפי' להפרישן מוזהר מריבוי דקרא וכ"כ הטור י"ד סי' שע"ג וכי דכי משמע הלשון שדרשו אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים משמע שצריך להזהיר מלטמאות ונחלק על הרמב"ם שכתב בפ"ג מהלכות אבל שאין הגדולים מוזהרים על הקטנים אלא שלא לטמאות אבל אם בא לטמאות בעצמו אין ב"ד מצווין להפרישו אלא שאביו מצוה לחנכו בקדושה וכרים מסכת שבת יתבאר מחלוקתן שנתלית בסוגיא דיבמות בפרק חרש והרמב"ן כתב בפירוש החומש כדברי הרמב"ם וסכ"כ בסמ"ג מל"ת סימן ס"ה גבי סכין ומפרכסים לאדם וסימן קמ"ח וסימן רל"ד ודכוותי נקטינן שבהרשב"א בתשובה סימן קכ"ח פקפק אפילו על מ"ש שהאב מצוה להפרישו וגם יתבאר שם חילוקי דינים בין דברים שהם מן התורה לדברים שהן מדרבנן ודי"א דכל זה בקטן שלא הגיע לחינוך אבל הגיע לחינוך חייב להפרישו ודי"א דלא שייך חינוך אלא לאב ולא לב"ד וכן קטן שעבר בקטנותו מה יעשה לכשיגדיל: (ג) ועל השדרה ועל הגולגולת. בגמרא אבעיא לן בדרס וגולגולת

ומפרש בברייתא בגמרא דאין סרקב מטמא אלא כשנקבר המת ערום בארון של שיש וכיוצא בו שאין שם רקבון אחר אלא מגופו של מת ומנו תניא דמת שמסר אין לו רקב: [ח] על הסדרה ועל הגולגולת. אפילו אין בהם בכל כך פירש הברטנורה וגם פירש דלאו או קתני ובגמרא בעיא היא ועיין בדברי המודות: [ט] שיש עליו בשר כו'. קאי נמי אאבר מן המת ולשון רש"י שיש עליהן וכ"ה במשנה פ"ב דאהלות וכן סתיק רמב"ם פ"ג מהלכות נזירות ופ"ב מהלכות טומאת מת: [י] ועל חצי קב עצמות ועל חצי לוג דם. מסקינן בגמ' דמפי השמועה מפי חגי זכריה ומלאכי אמרו דאע"ג דלתרומה ולקדשים רובע עצמות ורביעית דם מטמא באהל לסתור לנזיר ימי נזירתו בעי חצי קב וחצי לוג: [כ] על מגען. ...ך גן הרקב שאינו מטמא במגע שא"א שיגע בכולו שהרי אינו גוף אחד. הרמב"ם בפ"ז מהלכות נזירות:

*) [הוא בסנהדרין דף ה': ושם הגי' ר' חייא ואכן בתוס' שם כתבו דצ"ל רבי וכ"ה ברש"י שם בשם ירושלמי.

תפארת שמואל (א) מן המת ת"ל לנפש לא וכו'. פירוש הנפרשים מן המת כגון עצם כשעורה וכה"ג שאינו מטמא באהל אלא במגע ומייתי מריבויא דלמ"ד דה"ל למיכתב בנפש לא יטמא אלא בא לומר כל מה שהיה שייך לנפש וכו' נ"ל:

על אהילן. ועל עלם כשעורה על מגעו ועל משאו על אלו הנזיר מגלח. אבל הסככות [ל] והפרעות ובית הפרס וארץ העמים (ר) והגולל והדופק [מ] ורביעית דם [נ] ואהל ורובע עצמות (ה) [ס] וכלים הנוגעי' (על מת) [במת](ו) [ע] על אלו אין הנזיר מגלח: ב בעמיו בזמן שעמיו עמו אינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה. ותנן נמי (נזיר דף מז.) כ"ג ונזיר שהיו מהלכין בדרך ופוגעים במת מצוה [פ] ר"א אומר יטמא כהן ואל יטמא נזיר. ותניא (יבמות דף פט: ובסוף פ"ק דעירובין) איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברים. קורא ואחרים עונים אותו אין זה מת מצוה. (ז) [צ] פי' המוצא מת (מצוה) בדרך או בעיר של עובדי כוכבים ובמקום מצאו אין יכול לקרות ישראל שיענהו ויבוא ליטפל בו ולקוברו אסור לו לזוז משם ולהניח את המת לילך אל העיר להביא לו קוברין אלא הוא בעצמו יטפל ויקברנו. [ק] ואפי' הוא כ"ג ונזיר והולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו. [ר] אבל אם הוא קרוב למת שהמוצאו קורא אותו והוא בא ומטפל בו אין זה מת מצוה שיטמא לו כהן אלא קורא לישראל ויקברנו וה"נ הניא בירושלמי דנזיר פ' שביעי איזהו מת מצוה (ח) כל שהוא צוח ואין בני העיר באין (לו). באו בני העיר ה"ז מושך ידו. עד היכן. עד כדי נושאי המטה והלופיהן וחלופי חלופיהן כשאינם צריכים [לו] אבל כשצריכין לו [ש] לא בד"א כשאין מכירין אותו אבל אם היו מכירין אותו לא בד"א שאין כבודו לכן אבל אם היה כבודו לכן [ת] לא. והנשיא כבודו לכן ומהו שיטמא כהן לכבוד נשיא כד דמך ר' יוחנן נשיאה אכריז ר' ינאי אין כהונה היום. כד דמך ר' יודן נשיאה בר בריה דר' יודן נשיאה דחף רבי חייא רבה את רבי זירא ריש כניסתא דציפורא וסאביה. פי' ואם היו צריכים לו ואפי' יותר מחלופי חלופיהן ואם היו מכירין אותו דקרי ותני [א] לא יספיק לו בזה אלא מיטמאין לו עד השיעור המפורש בפ"ב דכתובות (דף יז.) (ט) [ב] שהוא (שיתא) [תריסר] אלפי גברא. ואם היה כבודו לכן לא בדא דאם הוי מהני פי' לומד לאחרים לא כדאמר התם לית ליה שיעורא והכל מטמאין לו. [ג] והנשיא כבודו לכן לשון בעיא הוא כלומר והנשיא כבודו לכן ואע"ג דלא מתני ומהו שיטמאו לו כל הכהנים ואמרי' נמי בפרק אלו דברים בפסחים (דף ע:) כשמת נשיא בערב פסח או הפסח בא בטומאה דחייבין כל ישראל והכהנים לטמאות לו. והיינו דאמר [ד] בפ' אלמנה ניזונית (דף קג:) אותו היום שמת רבי [ה] בטלה כהונה. ובירושלמי תלמיד מהו שיטמא לכבוד רבו ולא איפשיטא הילכך לא יטמא. וביבמות פרק האשה רבה (דף פט:) גרסינן גבי אשתו קטנה יורשה ומטמא לה והוינן בה אמאי מטמא לאו אשתו היא. ומשני משום דהוי מת מצוה. ופריך והתניא איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין קורא ואחרים עונין אותו אין זה מת מצוה. ומשני (י) ה"נ [ו] כיון דלא ירתי לה קריא ולא ענו לה. והאי ליסנא [ז] משמע דקוראים לאחרים ועונין אותו קאי על המת כלומר אם היה חי והיה קורא לאחרים להטפל בו ובאין וטופלין בו וזה נקרא בעמיו כיון שאלא ממשפחתו שרוצה ליטפל בו. אבל אם אין קרוביו רוצים ליטפל בו נקרא מת מצוה ומטמא לו כהן ואפי' יש שם ישראלים הרבה [ח] ופי' הרמב"ם ז"ל דהתם מילתא בעלמא קאמר לומר דודאי אין לה קוברין לזו [ט] והבעל אינו קורא אלא אפילו היא בעלמה קוראה אין אחרים עונין אותה לבא לקוברה שאין בני המשפחה שומעין [לה] לקוברה ונחלה של המשפחה הוסבה אל הבעל (חי) [י] שלא כדת וכ"ש אחרים שאין קרובים שאין מקקין לה להטיל על עצמן קבורה של אשה שיש לה יורשין וקרובים וכיון שקבורתה בספק וביאום הטילוה חכמים עליו אפילו כשימצא אחרים כדי שתהא מזומנת לה ולא תהא קבורתה מוטלת על המחלוקת והקטטה [כ] שגדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה כזה בכ"מ. ועל דרך זה (נמי) התירה תורה נמי טומאת קרובים והיינו דאמר בפ' ג' מינין [דף מג:] [הוה] קאזיל בפקתא דערבות ופסקוהו גנבי לרישי דאבוה ה"נ [ל] דלא יטמא ליה א"ל מת מצוה קאמרה השתא י"ל באחרים מטמא באבוה לא כ"ש. והאי מת מצוה הוא והתניא איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין קורא והאחרים עונין אותו אין זה מת מצוה [מ] כיון דמשתדלין לקוברו בני המשפחה ומשני כיון דאזיל באורחא כמי שאין לו קוברין דמי. שהרי [נ] אין קוברים בכאן ואחרים ההולכים עמו בשיירא אין עונין אותו לקוברו [ס] אם הבן לא יתעסק עמו בקבורתו ע"כ. ומשמע מתוך דבריו שהוא רוצה לפרש קורא ואחרים עונין אותו על ב' דרכים [ע] א' על כהן המוצאו כאן ברייתא דירושלמי. [פ] ואחד על המת כההיא גירסא דיבמות. ולא נהירא לי אלא על הכהן המוצאו דוקא קאי. וגירסת הספרים (ס"א דיבמות) נשתבשה ע"י סופרים שלא למדו האי ברייתא דירושלמי וסברו דקורא ואחרים עונים אותו על המת קאי וכתבו קריא ולא ענו לה וכך היא הגירסא קרי ולא ענו ליה [צ] פי' בעל הכהן שנפטרה אשתו בביתו וקרי לבני משפחתה לבא לקוברה ולא ענו ליה לפי שהוא יורשה. וכ"ש שלא יטפלו בה נכרים והוי מת מצוה: ג (יא) [ק] והמוצא מת מצוה קוברו במקומו דמת מצוה קונה מקומו שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ. ואמרו בפרק מרובה (דף פא:) תנאים שהתנה יהושע אפילו בחוץ לארץ. ואמרו בירושלמי דנזיר (פ"ז הל"א) המוצא מת מצוה הרי זה מטפל בו וקוברו במקומו (א) אימתי בזמן שמצאו חוץ לתחום אבל המוצאו בתוך התחום ה"ז מביאו למקום בית הקברות וקוברו. אמר ר"ע כך היה תחלת תשמישי לפני חכמים. פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי מת מצוה ונטפלתי בו כד' מילין עד שהבאתיו לבית הקברות וקברתיו וכשבאתי לפני ר"א ור' יהושע אמרו לי על כל פסיעה ופסיעה שפסעת מעלין עליך כאילו שפכת דם. אמרתי אם בשעה שנתכוונתי לזכות נתחייבתי בשעה שלא נתכוונתי לזכות על אחת כמה וכמה מאותה שעה לא זזתי מלפני חכמים לשמשן: ירושלמי (שם) מה ת"ל כי קבור תקברנו

מכאן

רש"י ונ"י וברטנורה. על עצם כשעורה על מגעו ועל משאו. אבל לא על אהלן: **אבל** סככות. דהיינו אילן המיסך על הארץ ויש טומאה תחת ענף באחד מהן ואינו יודע כנגד מי. וכן תחת אבנים הפרושות. ביוצאות מן הגדר וטומאה תחת א' מהן ואינו ידוע לאדם והולך מיד תחתיהן: **ובית** הפרס. שדה שנאבד בה קבר ונחרש: **וארץ** העובדי כוכבים. (שגר) [שגזר] בארץ והוך ימי מיתתו יגלה לארץ העובדי כוכבים וככנס אין הנזיר מגלח: **והגולל** והדופק. גולל זה כיסוי הארון ודופק הוא דופן של לדדין: **ורביעית** דם ואהל ורובע עצמות וכלים הנוגעים במת. וכי ימות מת עליו אמרה תורה: **ב בעמיו**. כלומר בזמן שיש לו קוברים: **למת** מצוה. שאין לו שכרים: **אשתו** קטנה. ביתומה עסקינן: **לאו** אשתו היא. דנישואי קטנה אין כלום ומדרבנן נינהו משום שלא ינהגו בה מנהג הפקר כדאמר בתרגם שנשא פקחת אבל תורה לא זיכתה לקדש אם הבת לא נאמה ולא לאחיה: **בפקתא**. בקעה: **דערבות**. דגנבים ולסטים מצויים שם: **ופסקו** גנבי לרישיה [דאבוה] ה"נ דלא יטמא. בתמיה שהוא חסר: **א"ל** ממת מצוה קא מייתית לי. שאני התם כיון דלית בהדיה אלא הוא לחודיה קאי גביה כמת מצוה דמי: **השתא** י"ל באחריני מיטמא. כדאמרינן לאחותו הוא דאינו מיטמא אבל מיטמא למת מצוה אביו לא כ"ש: (והא אית ליה ברא. ואינו שוה קורא ליה אב לא עני ליה איהו ולא ה"ל מת מצוה):

דברי חמודות

וגולגולת או דילמא או שדרה או גולגולת ולא איפשיטא ומש"ה תמה הכ"מ בפ"ז מהלכות נזירות על הרמב"ם שפסק דאו או קתני אבל בפ"ב מהלכות טומאת מת תירץ דכיון דמלינו לשמאי דהוא או קתני לא חיישינן לדחייה דשאני שמאי דמחמיר ואני בתוספות י"ט רפ"ב דאהלות תמהתי על תירוץ זה דמלינו דהרמב"ם דהם במקום אחר לכיוצא בדחייה זו: (ד) והגולל והדופק. פירש"י גולל זה כיסוי הארון והדופק הוא דופן של צדדים וקשה לר"ת דאמר בפרק בהמה המקשה על פני השדה לרבות גולל ודופק משמע דגלויין הן גולל ודופק ואלו מכוסין הן ופר"ת דגולל הוא המצבה ודופק אבנים שהמצבה נשענת בהם. תוספות דף נ"ד וכ"כ הטור ר"ס שס"ט: (ה) ובלים הנוגעים במת. וכתבתי לדברי הראב"ד במעיו"ט דמצריך שיהו חבורין אבל בהם:ואין לפ"ה מהל' טומאת מת אינו מצריך אלא בכלי שטף והרמב"ם אינו מצריך לשום כלי חיבורין ולפי זה א"כ כל כלי שנגע במת מטמא באהל ואין כהן רשאי ליכנס בו ולהראב"ד בכלי מתכות מיהא וכ"כ התוספות דף נ"ד וכתבו דרבינו חיים כהן מען איזה בית אשר תבנו לי דאין לך בית שאין בה שום כלי מתכות שהיה באהל המת או שום מסמר כו' ומיהא הרמב"ם סובר דכלים שנוגעים במת דהע"פ שהם כחלל דלא נאמר אלא למגע שאם נגע בהם אדם אבל הנושא אותם ולא נגע בהן או שמאהיל עליהן או שהאהילו עליו או שהיו עמו באהל לא וטהורים הם כמ"ש בסוף פ"ה מהל' טומאת מת וכתב ב"י שכן דעת הרמב"ן ג"כ ועכ"ז קשה הדבר שיהיו הכהנים זהירים מליגע בשום כלי להרמב"ם ולהראב"ד בכלי מתכות ואפילו באהל וכן לר"ת ואין להאריך בזה שכבר כתב רמ"א בס"ס שס"ט דנהגו להקל ואין נזהרין בכל זה. ובספרי תוספות יו"ט בר"פ ע"ז דאהלות הארכתי קצת הרוצה יעיין משם: (ו) על אלו אין הנזיר מגלח. ואעפ"כ כתב הטור ר"ס שס"ט שאסור לכהן לטמאות באלו הטומאות ופי' ב"י דטעמא דמשמע ליה דנהי דמלקי לא לקי איסורא מיהא איכא ועיין בסוף ההלכות גם בסעיף כ"ז: (ז) פירוש המוצא מת בדרך או בעיר של עובד כוכבים וכו'. וכתב בתשובת הרשב"א על הגל שנמצא ולא נודע אם הוא ישראל שאלת בפ' היו בודקין בשאלת מכירין אתם אותו ר"ל שמא מעובדי כוכבים הוא אם נאמר כן אף במקום שרובו ישראל ואין רגלי עובדי כוכבים מצוים שם ולא הזקקתי לה אלא ממה שראיתי בירושלמי נהרג מטבריא לצפורי חזקה שיהא ישראל הא מסתפקא לי דאפשר דאיתא להא דירושלמי משום דבאיסורים הולכין אחר הרוב ושמא אף בדינים נעשה כן ועוד מדאמרי' בשלהי פ"ק דכתובות גבי כל קבוע כמחצה על מחצה דמי מדאורייתא מנ"ל וכו' אלמא משום קבוע דהוי כמחצה פטרינן ליה הא ניידי בכי הא חייב ונמצא בין טבריא לציפורי אינו קבוע דאיכא טבריא וציפורי אינם קבועים שם בדרך אלא ניידי וכל דפריש מרובא פריש וכענין שאמרו בפרק האומר גבי שתוקי אלא שאני מסתפק לפי שלא הוזכר כן בגמרין ועוד דבדיני נפשות כתיב והצילו העדה וכו' ומ"מ ההיא דפ"ק דכתובות מכרעא לי כ"ש דרבי יוחנן דירושלמי מכריע עכ"ל: (ח) כל שצווח ואין בני העיר באין. ואפילו היה מוצא הכהנים לקוברו בשכר א"צ לשכור אלא הוא בעצמו מיטמא אם ירצה כ"כ ב"י בר"פ האשה רבה ופסקו רמ"א בהגהותיו ואני מצאתי בפ' ג' מינין דף מ"ג בתוספות בד"ה והאי מת מצוה הוא שכתבו והא יש לו שכר לשכור אחרים מתעסקים בו כיון דקא אזיל באורחא כמי שאין לו קוברים דמי דלא שכיחי אינשי התם עכ"ל והיינו הא דמייתי רבינו לקמן בדברי הרמב"ן שהגיה בגמרא שלפנינו והא אית ליה ברא וי"ל שהתוספות גרס והא אית ליה ולי"ג ברא ומפרשי הא"ק והא אית לו שכר כו' ולפי דברי התוספות אם אינו בדרך ומוצא מי שיתעסק בשכר ויש לו לשכור אינו מיטמא דדוקא כשהוא בדרך עשאוהו כמי שאין לו לשכור דלא פלוג רבנן כיון דברוב פעמים לא שכיחי אינשי בדרך ועיין בסעיף י"ט: (ט) שהוא שיתא אלפי גברא. ואיכא מ"ד התם בשיש רבוא וכך פסק שם בקיצור סי' ס' וכן בטור ר"ס שס"א אעפ"כ בר"ס שע"ד לענין טומאת כהן כתב ג"כ שיתא אלפי גברא וי"ל דבטומאת כהן החמיר שלא לטמאות כיון שיש לו שיתא אלפי גברי דסגי אליבא דחד מ"ד: (י) ה"נ כיון דלא ירתי לה ואע"ג דלא כל קטנה מורשת לבעלה שהרי אפשר שאין לה אפ"ה לא פלוג כמ"ש הרשב"א בתשובה והבאתיה לקמן סעיף ט"ו: (יא) והמוצא מת מצוה קוברו במקומו. בפ' מרובה ד' פ"א ורמינהו המוצא מת מוטל באיסרטיא פירש"י רה"ר ע"ז אמה מפנהו לימין איסרטיא או לשמאל איסרטיא שדה בור ושדה ניר פרש"י שדה בור מכאן לאיסרטיא ושדה ניר מכאן ניר חרוש ולא זרוע ע"ב מפנהו לשדה בור שדה ניר ושדה זרע מפנהו לשדה ניר

כיז

מעדני יום טוב

[ל] והפרעות. פירש"י תחת אבנים כו' וכ"כ רבינו לקמן ריש סימן פ' ועיין מה שאכתוב שם: [מ] ורביעית דם. אפילו על משאו: [נ] ואהל ורובע עצמות כו'. פי' הברטנורה אם האהיל על רובע כו' ולפירושו וי"ו דורובע יתירא והרמב"ם פי' ואהל ר"ל שנגע באהל המת או אם האהיל על רובע עצמות והוא ענין מה שנבנה ורובע עצמות ע"כ: [ס] וכלים הנוגעים במת. שהם מטמאים כמת עצמו והנוגע בהם טמא טומאת שבעה וכתב הראב"ד בהשגות פ"ז מהלכות נזירות וז"ל פי' בעודם נוגעים שאינם מטמאים טומאת ז' אלא בחיבורין עכ"ל ועיין בד"ח: [ע] על אלו אין הנזיר מגלח. לפי שלא נאמר בו וכי ימות מת עליו עד שיטמא מטומאות שהן מעצמו של מת כ"כ הרמב"ם וכ"כ התוס' בד"ה ורביעית דם: ב [פ] ר"א יטמא כהן ואל יטמא נזיר. תמיהני אמאי מייתי מר"א הא חכמים פליגי עליה התם במשנה ואומרים יטמא נזיר ואל יטמא כ"ג וטעמא דר"א מפרש במשנה דנזיר קדושתו תמורה שמביא קרבן על טומאתו וטעמייהו דרבנן דקדושת כהן קדושתו קדושת עולם ופי' התוספות דאפילו כשנזר נזירות עולם מ"מ סתם נזירות הוא שלשים יום ע"כ והכי כתבתי בתוס' יו"ט דקדושת נזיר לא היתה מעולם אלא משעה שנזר ומ"מ קשיא על רבינו דמאי מייתי מר"א וברי"ף לא הביא בדר"א אלא כתב לרישא לחוד ומסיים בה כו' והשתא הראייה מכולה מתני' דעד כאן לא"פ אלא בשיש כאן נזיר גם כן אבל כשהכהן הוא לבדו מודו רבנן דיטמא: [צ] ה"ג בס"א פי' המוצא מת בדרך או בעיר של עובדי כוכבים ומקום שמצאו אין יכול לקרות ישראל שיענהו: [ק] ואפילו הוא כ"ג ונזיר כו'. כדאיתא בפ' כ"ג דף מ"ח דתניא לאחותו מה ת"ל הרי שהלך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת יכול יטמא אמרת לא יטמא יכול לא יטמא למת מצוה ת"ל לאחותו לאחותו הוא דאינו מטמא הא למת מצוה מטמא ופי' רש"י לאחותו דכתיב גבי נזיר למה לי לכדתניא הרי שהיה נזיר והולך למול את בנו ולשחוט את פסחו והאי דנקט להו אהדדי הייתו משום דמילת זכריו ועבדיו מעכבין את פסחו וז"ל רש"י דפ' א' דיני ממונות דף ל"ה ובפ' מי שמתו דף י"ט ולאחותו מה ת"ל גבי נזיר כתיב על נפש מת לא יבא וכתיב בתריה לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו וכולהו יתירי נינהו דהא מכל נפש נפשות משמע ודרשי' להו בספרי לאביו מה ת"ל הא לא בא אלא להוציא את מת מצוה שמותר ליטמא לו. לאמו מה ת"ל לגופיה לא איצטריך ולהתיר את מת מצוה הא מאביו נפקא אלא להביא שאם היה זה נזיר כהן דיש עליו שתי קדושות אין הכתוב מזהירו ליטמא אלא לאמו ולשאר קרובים אבל מטמא למת מצוה. לאחיו מה ת"ל שאם היה זה נזיר כ"ג דקדושתו תמורה שאף בלא נזירות אסור ליטמא לקרובים אעפ"כ לאחיו הוא דלא יטמא אבל מטמא הוא למת מצוה ואם אינו ענין לנזיר גרידא ולא לכהן הדיוט נזיר תניהו ענין לנזיר כ"ג. לאחותו מה ת"ל להביא להא הרי שהיה כ"ג ונזיר והולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו דאיכא מצות טובא אפ"ה לאחותו הוא דאינו מטמא אבל מיטמא למת מצוה ע"כ: [ר] ה"ג בס"א אבל אם היה ישראל קרוב למת שהמוצאו קורא: [ש] לא בדא גרס וכן לקמן לא בדא שאין: [ת] ה"ג לא בדא והנשיא: כד דמך ר' יוחנן נשיאה בר בריה דר' יהודה נשיאה גרס: [א] לא יספיק לו בזה. היינו פי' דלא בדא: [ב] שהוא שיתא אלפי גברא. והתם סימן ס' איכא מ"ד שש רבוא ועיין בד"ח: [ג] והנשיא כבודו לכן לשון בעיא הוא כו' ואע"ג דלא מתני. והקשה הב"י סימן שע"ד דא"כ מאי כעותיה דרבי דביום שמת בטלה כהונה דהא אמרן דלמאן דמתני מיטמאים לו כל הכהנים שבעיר ועוד שלא ראינו שנהגים כן ועוד דמאי האי אבעיא לנו תלמיד וכו' הא כיון דרב הוא ה"ל מתני וחייב ליטמא אפילו יש כמה שמתעסקים בו דהא למאן דמתני לית ליה שיעורא ודוחק לומר דמיירי ברב שלמדו מקרא ולא משנה דלא מתני הוא או דמיירי בשלא לימד אלא לזה דלא מקרי מתני אלא כשהעמיד תלמידים הרבה אבל הרמב"ן בתורת האדם כתב ואם היה כבודו בכך כלומר דהוה מתני לאחריני או שהיה נשיא לא בדא כלומר לא יספיק לו בזה כדאמרינן התם דלית ליה שיעורא בקבורה וכבודו בכל אדם שיטמאו הכל מיטמא לו הכהן עם כולם דכיון שמת מצוה הוא וקבורתו מוטלת על המוצאים אין הכהן מטיל מצוה שעליו על אחרים כל זמן שהוא צריך לה כלל אלא קוברין אותו לפי כבודו בכהנים ובכל אדם ושאלו עוד מהו שיטמא אדם לכבוד הנשיא במאינו מת מצוה קאמר כגון שמת בעיר ויש לו קרובים וקוברים ופשט דהעפ"כ מתיהו לו כו' ולפירושו ניחא דלפירושו הא דקאמר אבל אם היה כבודו בכך לא בדא כלומר דאי הוה מתני לית ליה שיעורא אלא הכל מיטמאין לו היינו כשהוא מת מצוה ובענין דפשיטא לן בנשיא שכבודו לכך אפילו מת בעיר ויש לו קרובים וקוברים והדר איבעיא לן ברבו דהיינו דמתני שמת בעיר ויש לו קרובים וקוברים אם מיטמא לו בדרך שהוא מיטמא לנשיא ולא איפשיטא ולחומרא עכ"ל: [ד] בפרק אלמנה ניזונית. וכן הוא בתורת האדם להרמב"ן כמו שסביאו הב"י והגה"ה שיטפייהו לא דייקי דבפרק הנושא הוא והוא בדף ק"ג: [ה] בטלה כהונה. בגמ' הגי' קדושה אלא דהתוס' בשם ר"ת כהן פי' דקדושת כהונה קאמר: [ו] כיון דלא ירתי לה קריא ולא ענו לה גר' ועיין לקמן מה שאכתוב בזה בשם התוספות: [ז] ה"ג בס"א משמע דקורא ואחרים עונים אותו: [ח] ופירש הרמב"ם (גרס) וכ"ל שצ"ל הרמב"ן: [ט] ה"ג בס"א והבעל איננה קוברה ואינו קורא: [י] שלא כדת. דמן התורה אין לקטנה יתומה נישואין: [כ] שגדול כבוד הבריות שדוחה את ל"ת בזה בכל מקום. ותמיהני דבפרק מי שמתו דף י"ט תרגמה רב בר שבא קמיה דרב כהנא להא דתניא גדול כבוד הבריות שדוחה את ל"ת שבתורה דהיינו בלאו דלא תסור כלומר במילי דרבנן דאסמכוה אלאו דלא תסור והשתא היכי מלינן לדחויי טומאה דאורייתא בנישואין דרבנן וי"ל דהיינו דמסיק וכתב ועל דרך זה התירה נמי תורה טומאת קרובים וז"ל נ"י בפ' האשה רבה ליישנא בעלמא נקט שאפילו היא עלמה קוראה כו' דאמרי הא אית לה בעל ומפני שהיא מת מצוה העילו קבורתה על הבעל כיון שהוא יורשה והטעם שאמרה תורה לכהנים שיטמאו לקרובים אינו מפני שהוא מת מצוה דהא ודאי שפיר כשפלים בהן קרובים והרוקים אלא הטעם כדי שתהא קבורתם מזומנת יותר ע"י קרוביהם עשאו הכתוב לענין זה כענין מת מצוה עכ"ל הריטב"א ז"ל אבל התוספות כתבו דמצו חכמים לתקן דבר כזה דמדאמר כיון דלא ירתי לה קריא ולא ענו לה וקשה דלמ"ד ירושה דבעל דאורייתא אמאי איצטריך קרא שהבעל מטמא לאשתו פשיטא דמת מצוה הוא ועוד דא"כ כהן ונזיר יטמאו לקרובים ולכל מורישיהם כשאין יורש אלא הם וכן לנשיהם ועוד נשאת ע"פ ב"ד ואח"כ בא בעלה אמרי' דאין מטמא אע"ג דבעלה הראשון יורשה כו' אלא ודאי לאו הא בהא תליא דמשום דירית לה לא הויא מת מצוה אלא נראה לר"י דמטמא הוא משום דיש כח ביד חכמים לעקור דבר שהוא מן התורה בדבר הדומה כדפי' גבי האשה שהלך בעלה ט' דמתוך תוקר שהתמרת עליה בסופה הקילו עליה בתחלתה להתירה להנשא ע"פ עד אחד דאין זה עקירת דבר מן התורה כיון בדומה הדבר הגון להאמין והואיל ויש קצת טעם וסמך לא חשיב עוקר דבר מן התורה דה"נ כיון דלא ירתי לה דומה למת מצוה ומיהו אינו מת מצוה גמורה וכן נראה דלאו משום דהויא מת מצוה גמור מטמא לה דא"כ היאך יטמא לה במקום שיש ישראל דהא במת מצוה אם יש ישראל וכהן אמרי' בנזיר (פכ"ג דף מ"ח) יטמא ישראל ואל יטמא כהן ובנישואין קטנה דהוי דרבנן משמע דמטמא כשאר בעל שמטמא לאשתו דאורייי' אם יש שם כמה ישראלים עכ"ל וכ"כ עוד התם בפ' ג' מינין אדאמר והרי מת מצוה הוא כו' דמייתי לה בסמוך: [ל] ה"ג דלא ניטמא ליה. אדרב חסדא אמר רב דלקמן ריש סימן ז' דאמר נקטע ראשו של אביו אין מיטמא לו קא מתמה: [מ] כיון שמשתדלין בני המשפחה. וגרסינן בגמ' והא אית ליה ברא והמגיה כן בכאן לא הפסיד ועיין בדברי חמודות סעיף ז': [נ] ה"ג בס"א אין בכאן קוברין: [ס] ה"ג בס"א אם הבן לא יתעסק עמהן בקבורתו: [ע] אחד על הכהן המוצאו כו'. כדכתב והבעל אינו קוברה ואינו קורא וכן נמי מדמסיים הדפרק ג' מינין ואחרים כו' ואין עונים כו': [פ] ואחד על המת כו'. כדכתב אלא אפילו היא בעצמה קורא וכו': [צ] פי' בעלה כו' וקרי לבני משפחתה כו'. וכן יש לפרש גמרא דפ' ג' מינין והא אית ליה ברא שמחוייב להשתדל ואין אחרים עונים כו' כדכתב הרמב"ן בזה ולא כדפירש"י ואילו הוא קורא ליה אב כו': [ק] והמוצא מת מצוה קוברו במקומו. בגמרא פרק מרובה דף פ"א וכתבו ג"כ שם רבינו בסימן י"ח ומסיים בה כשאינו מוטל על המילך כלומר כשהיה מוטל על המילך פירוש בדרך שעוברים ומאהילים עליו עוברים שהכות ומטמאות אינו קונה מקומו ואיתא התם בגמ' שאם יש לפניו שדה בור ושדה ניר מפנהו לבור וכו' שתיקן יהושע מפנהו למקום שירצה ורבינו לא הביא לה שלא היה מוהיל ואין שכיח

באהלות

תפארת שמואל (א) אימתי בזמן שמצאו חוץ לתחום וכו'. ומה שהאידנא אין אנו עושים כן לפי שאנו דרים בין אומות העולם ואין לנו רשות לקוברן בכל [illegible] ואף אם יקבור אדם במקום שמצאו יש לחוש שמא יבא אחר ויוציאוהו כדי לפשוט בגדיו מעליו או נכבשים כדי לגזלו ע"כ מוליכין לבתי הקברות הסמוך. נ"ל:

[ר] מכאן שאין נעשה מת מצוה עד שיהא ראשו ורובו. תני רבי יוסי קמיה דר' יוחנן כשם שהדם מטמא על מת מצוה כך מטמא על אבר מת מצוה. א"ל ר' יוחנן ויש כאן פי' וכי יש כאן מת (מצוה) שיטמא לו. יעקב בר אחא בשם ר' זעירא הפתר בחוזר כלו' אין נעשה מת מצוה בתחלה אא"כ מצא ראשו ורובו (ס"א ורובו אבל אם מצא ראשו ורובו וקוברו חוזר) [ש] חוזר אפילו על אבר א' וקוברו עמו. ובאבל רבתי תניא לעולם אין מת מצוה עד שימצא ראשו ורובו. (יב) [ת] ר' יהודה אומר השדרה והגולגולת הן הן רובו: ד [א] כי אם לשארו אין שארו אלא אשתו [ב] שנא' שאר אביך היא [ג] הקרובה ולא הארוסה. אליו ולא הגרושה. ואמר בגמרא (יבמות דף כט:) תניא א"ר חייא [ד] ב"ר אמי (יג) אשתו ארוסה לא אונן ולא מטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מטמאה לו. מתה אינו יורשה מת הוא גובה כתובתה. פירש"י אינה מטמאה לו לאו משום כהנת נקט לה דלא הוזהרו כהנות ליטמא למתים אלא ה"ק אינה חייבת להתעסק בו וליטמא לו בין כהנת בין ישראלית [ה] אע"פ שמצוה ליטמא למתים האמורות בפרשה זו אינה מחויבת דלאו שאר היא והרמב"ם ז"ל כתב (פ"ב מהל' אבל) הכהנות הואיל ואינן מוזהרות על הטומאה (כך) אינן מצוות לטמא לקרובים. אלא אם רצו מתטמאות ואם לא רצו אל יתטמאו. ולפיכך הא דתניא לא מתטמאת לו לאו דוקא ארוסה אלא שיטפיה נקט והרמב"ן ז"ל [ו] דחק לפרש כן מנ"ל הא ולא נתישבו לי דבריו כי *הרבה [ז] צריך ראייה לפטור הנשים ממצוה זו: ה (תו"כ פ' אמור) ת"ר לא יטמא בעל בעמיו מת"ל. לפי שנא' לאביו ולאמו ולבנו ולבתו ולאחיו ולאחותו מטמא להן בין כשירין בין פסולין. יכול אף לאשתו מטמא בין כשירה בין פסולה. ת"ל לא יטמא בעל בעמיו יש בעל שהוא מטמא ויש בעל שאינו מטמא הא כיצד. מטמא הוא לאשתו כשירה ואינו מטמא לאשתו פסולה. לאמו אפילו נתחללה מטמא הוא לה. לבנו ולבתו יכול אפילו נפלים. ת"ל לאביו ולאמו מה אביו ואמו בני קיימים אף בנו ובתו בני קיימים יצאו נפלים. הילכך אין כהן מטמא לקטנים אלא א"כ מת ביום ל' ואחד. ואם קים ליה בגויה שכלו לו חדשיו מטמא לו. ולבנו ולבתו בין כשרים בין פסולין כדתנן (יבמות דף כב.) מי שיש לו בן ממזר וכו' ובנו לכל דבר חוץ ממי שיש לו [ח] מן העובדת כוכבים ומן השפחה ואמר למאי הילכתא ליורשו וליטמא לו. וכן אחיו ואחותו דתנן ואחיו הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן העובדת כוכבי' *(ואומר) ולאחיו ולאחותו יכול אחיו ואחותו מאמו. ת"ל ולבנו ולבתו מה בנו ובתו שכן יורשין אף אחיו ואחותו שהוא יורשן יצאו אחיו ואחותו מאמו שאין יורשן ולאחותו הבתולה פרט לאנוסה ולמפותה. או יכול שאני מוציא אף מוכת עץ. ת"ל אשר לא היתה לאיש שהוייתה ביד איש ולא שהוייתה בד"א. וגרסינן בפ' הבא על יבמתו (דף ס:) ת"ר אחותו ארוסה ר"מ ור"י אומרים מטמא לה ר' יוסי ור"ש אומרים אין מטמא לה. אנוסה ומפותה ד"ה אין מטמא לה. מוכת עץ אין מטמא דברי ר"ש שהיה ר"ש אומר ראויה לכ"ג מטמא לה [ט] ושאינה ראויה לכ"ג אין מטמא לה ובוגרת מטמא לה דברי כל אדם. מ"ט דר"מ ור"י דדרשו הכי ולאחותו הבתולה פרט לאנוסה ומפותה יכול שאני מוציא אף מוכת עץ ת"ל אשר לא היתה לאיש מי שהוייתה ע"י איש יצתה זו שאין הוייתה ע"י איש. הקרובה לרבות את הארוסה [י] אליו לרבות את הבוגרת. ור' יוסי ור"ש מ"ט דרשי הכי ולאחותו הבתולה פרט לאנוסה ומפותה ומוכת עץ אשר לא היתה פרט לארוסה שהיתה. [כ] הקרובה לרבות ארוסה שנתגרשה. אליו לרבות את הבוגרת. ור' יוסי מדשבקיה לבר זוגיה [ל] מכלל דבמוכת עץ כר"מ ס"ל ש"מ דמוכת עץ לר' יוסי ור"מ ור"י מטמא לה וה"ל ר"ש יחיד לגבייהו ולית הילכתא כוותיה. ולגבי אחותו ארוסה קי"ל כר' יוסי ור"ש דהוו להו רבי יוסי ור"ש תרי ור' יהודה ור"מ תרי [מ] וכיון דר' יוסי לגבי כל חד מהנך הילכתא כוותיה שמעי' דהלכה כר' יוסי ור"ש (יד) הלכך אחותו ארוסה ואחותו אנוסה ומפותה אין מטמא להן. אבל אחותו ארוסה שנתגרשה ואחותו בוגרת ומוכת עץ מטמא להן וכן הילכתא: (טו) [נ] ו לה יטמא מצוה. [זבחים ק.] לא רצה ליטמא מטמאין אותו בעל כרחו. ומעשה ביוסף הכהן שמתה אשתו בע"פ ולא רצה ליטמא לה ודחפוהו חכמים וטמאוהו בע"כ. לה יטמא [ס] על הודאי מטמא ולא מטמא על הספק כגון נתערב ולדה בולד חבירתה או ספק בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון או אשתו שגרשה בספק גירושין. [ע] וכן נמי בספק בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון היו שניהם כהנים [פ] הוא אונן עליהם והם אוננין עליו הוא אין מטמא להם והם אין מטמאין לו. לה יטמא ואין מטמא לאחרים עמה שלא יאמר הואיל ונטמאתי לאבא אלקט עצמות פלוני. גרסינן בנזיר (דף מב:) *כהן שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו יכול יהא חייב [צ] ת"ל לאחלו ופריך עלה ממתני' דתנן היה מטמא למתים כל היום אין חייב אלא אחת. א"ל אל תטמא אל תטמא והוא מטמא חייב על כל אחת ואחת. ואמאי והא מיטמא וקאי. וכן אמר רב הונא נזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו [ק] ומת אחר חייב ולא אמרינן הא מיטמא וקאי. ומשני הא דאמרן [דפטור] בחבורי אדם במת בעודו מחובר במת פטור דאין כאן תוספת טומאה. אבל פירש ממנו ונגע במת אחר חייב לפי שמוסיף טומאה על טומאתו. דלאחר שפירש הנוגע בו טמא טומאת ערב וכשחזר ונגע במת (ס"א ונוגע במת הנוגע בו טמא) טמא טומאת ז' כאילו נגע במת עצמו [ר] דיקרב בדיקרב מסאב. ולא תימא הא דקתני יכול יהא חייב ת"ל לאחלו חיובא הוא דליכא הא איסורא איכא דתניא באבל רבתי (פ"ד הלכה ט"ו) היה עומד לקבור את מתו עד שהוא עומד בתוך הקבר [ש] מקבל מאחרים וקובר פירש ה"ז לא יטמא. [ת] נטמא בו ביום ר"ע מחייב ור"ט פוטר. נטמא לאחר אותו היום הכל מודים שהוא חייב מפני שהוא סותר יום אחד. וסוגיא דנזיר דלא כר"ע דלא מחייב ר"ע אלא במוסיף ימי טומאה על עצמו אבל מה שמוסיף טומאה לאדם הנוגע לא מיקרי הוספת טומאה. ופסק הרמב"ם ז"ל כר"ע [א] כסתם מתני' דתנן אמרו לו אל תטמא אל תטמא והוא מטמא חייב על כל אחת ואחת וכל הסוגיא דנזיר כוותיה וגם רב הונא סבר כוותיה. ואף ר"ע מודה דאסור דקתני ברישא פירש ה"ז לא יטמא. ולא פליג אלא בחיובא דפטור בו ביום [ב] ובמס' נזיר [ירושל' פ"ג ה"ה] שנו מחלוקתם להפך. יצא ונכנס ר"ט פוטר ור"ע מחייב א"ל ר"ט (פוטר) וכי מה מוסיף זה חלול [על חילולו] א"ל ר"ע בשעה שהיה שם טמא טומאת ז' פירש טמא טומאת ערב חזר ונכנס טמא טומאת ז'. פירוש הנוגע בו. א"ל ר"ט עקיבא כל הפורש ממך כפורש מחייו. [ג] והלכה כר"ע מחברו. וגם נראה שחזר ר"ט והודה לדבריו. הלכך אין לכהנים ליכנס לבית הקברות לקבור מתיהם. דאע"פ שבשעה שהיה מכניס מתו מותר לטמא לאחרים מ"מ לאחר קבורה נמצא מטמא לאחרים ומוסיף טומאה. וכ"כ הרמב"ם ז"ל (פ"ב מהלכות אבל) אבל ר"ת כתב שהלכה כר"ע כהיא דאבל רבתי דנטמא בו ביום פטור ומותר הכהן להכניס מתו לבית הקברות ולקברו. ואפי' היה ר"ע אוסר

רש"י וג"י וברטנורה. ד כי אם לשארו וכו' הקרובה ולא ארוסה. דאירוסין לחודייהו לא מקרי שארו אלא קירוב בשר כגון שנכנסה לחופה: לא אונן: ליאסר בקדשים: ולא מיטמא לה. אם כהן הוא דהא לאו שארו הקרוב הוא: וכן היא לא אוננת. להיות אסורה בקדשים: ולא מיטמאה. אינה צריכה להתעסק בו ולאו דוקא נקט ולא מיטמאה דהא בנות אהרן לא הוזהרו על הטומאה אלא איידי דנקט לא אוננת דאיצטריך ליה נקט לא מיטמאה דבעי למתני ליה תרתי בדידה ובדידיה כך שמעתי ולי נראה ולא מיטמאה כגון ברגל שישראלים מוזהרי' על הטומאה מוגלהם לא הגעו במס' ר"ה: אינו יורשה. דכתיב ונתתם את נחלתו לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה ודרשינן שארו כשמות יירשנה בעלה וארוסה לא הויא שארו כדפרישית: גובה כתובתה. ובדכתב לה מן האירוסין מיתוקמא בכתובות בפרק אע"פ: ה יכול אף לאשתו. כו. אע"פ שהיא חללה מיטמא לה בעל כרחו: ת"ל לא יטמא בעל בעמיו [וכו'] הא כיצד. כלומר והא כתיב כי אם לשארו שמטמא לה הבעל: (לאביו) לאמו ואפי' אמו שנתחללה. אחר שנולד הוא: כ בטמא לה. חייב להטמא לה: יכול אפילו נפלים. כדכתיב במת בנפש ודרשינן איזהו מת שהוא בנפשו של אדם הוי אומר זה עובר שבמעי אמה: בין כשרים בין פסולים. שנולדו לו מן הממזרת או מן החללה שאע"פ שהאב כשר הבנים ממזרים דכתיב לא יבא הלך אחר פסולו ואע"ג דכתיב בישראל למשפחותם לבית אבותם שהבנים הולכים אחר האב ולא אחר האם לכך הוצרך לו לומר שיש לנו לילך אחר פסולה דאם. ובנו מן החללה מפורש ולא יחלל זרעו בעמיו אפ"ה יכול ליטמא לו דהא אב ובנו הוא: חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן העובדת כוכבים. דלא מקרי בנו כלל שפחה דכתיב האשה וילדיה שהולד הולך אחריה עובדת כוכבים דכתיב כי יסיר את בנך ודרשינן אין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה וכן אחיו ואחותו הנולדים לאביו מן הפסולות הנזכרות שיטמא להם דהא אחיו הוא לכל דבר לייבם את אשתו: יכול אחיו ואחותו אפילו מאמו. אע"פ שאינם מאביו: ת"ל ולבנו ולבתו מה בנו ובתו יורשים ניניהו [כו'] יצאו אחיו [ואחותו] מאמו וכו'. דכתיב לקרוב אליו ממשפחתו משפחת אב קרויה משפחת אם אינה קרויה משפחה דכתיב למשפחותם לבית אבותם: הבתולה פרט לאנוסה ומפותה. שהרי אינה בתולה: אחותו ארוסה. של כהן הדיוט אבל נשואה פשיטא לן דאינו מיטמא דכתיב ולאחותו הבתולה: אנוסה ומפותה. ואחותו שנאנסה או שנתפתתה: דברי הכל אין מיטמא לה. וטעמא דכולהו מפרש לקמן: ומוכת עץ אין מיטמא לה דברי ר"ש. ר"ש לטעמיה דאמר במתני' מוכת עץ אסורה לכ"ג אלמא לאו בכלל בתולה היא: שאינה ראויה לכ"ג אין מיטמא לה. דהכא והכא בתולה כתיבא: דברי כל אדם. ואפילו לר"מ דפוסל בוגרת לכ"ג הכא לענין טומאה איתרבי כדלקמן: פרט לאנוסה ומפותה. שאינה בתולה: יכול שאני מוציא אף מוכת עץ. שאינה בתולה: לרבות את הארוסה. ואיצטריך לרבויא דלא תימא אשר לא היתה פרט לארוסה שהיתה לאיש דהויה לשון קידושין היא: הקרובה אליו לאתויי כגון שנתגרשה. והזרה ונתקרבה מיטמא לה: מדשבקיה לבר זוגיה. דגבי מוכת עץ לא פליג אלא ר"ש לחודיה ושבקיה ר"י דהוה בר זוגיה בארוסה: מכלל דבמוכת עץ כר"מ ס"ל. לר"י דמטמא לה מלא היתה דדריש ליה לר"מ מי שהוייתה ע"י איש: ו לה יטמא מצוה. כדמפרש ואזיל שאע"פ שלא רצה ליטמא לה מטמאין אותו בעל כרחו כדאמרינן בעלמא כד"א במצות ל"ת אבל במ"ע כגון סוכה או לולב או ציצית היו מכין אותו עד שתצא נפשו: הוא אונן עליהם. לאומרה במת זה אביו וביום מיתתו אסור זה לאכול בקדשים שמא אנינות חלה עליו וכן הם אוננים עליו וביום מותו אסורים שניהם בקדשים ופריך בגמרא ה"ד שניהם קיים א"ת נגרושה אמאי הוא אין מיטמא לראשון אם בנו הוא הרי טוב ואם אינו בנו הרי הוא חלל וכו' ומפרש בגמרא: יכול יהא חייב ת"ל ומן המקדש לא יצא ולא יחלל. וה"ה לכהן הדיוט ונזיר נמי; שאינו מחולל. שעדיין לא נטמא בו דיבר הכתוב לא יטמא ואם נטמא לוקה יצא זה שנוגע במת אחר שכבר הוא מחולל באותו מת שמונח על כתפו: והושיטו לו מתו ומת אחר. כלומר או מתו או מת אחר והאי דקאמר מתו לאו דוקא שהוא אינו מותר ליטמא בשום קרוב שלו לא באביו ולא באמו: חייב. מלקות אף על טומאת שניהם: כי תניא הכא שאינו חייב אלא אחד בטומאת חיבורין. שבעוד שמונח לו מת על כתיפו נגע במת אחר וכדתניא לה בהדיא דהכא הוא דאינו חייב אלא אחת דכטומאה אחת דמי הואיל ולא נסתלק מטומאה ראשונה: שלא בחיבורין. דנגע במת זה והלך ונטמא במת אחר והכותה נמי במתני' דמחייב על כל אחת ואחת כגון שנטמא בזה והלך ונגע במת אחר:

מעדני יום טוב

באצלות שלנו שיהיו לישראל שדות וכרמים ועיין בד"מ: [ר] מכאן שאין נעשה כו'. כי הא דדריש נמי לעיל מיניה לגופיה דקרא להומת בב"ד ונתלה תקברנו כולו ולא מקצתו: [ש] חוזר כו'. ובזה חמור מהקברים שאינו מטמא להם אא"כ שלמים כדלקמן סימן ז' וכ"כ הטור סימן שע"ד: [ת] ריא"א השדרה והגולגולת הן הן רובו. משמע דתרוייהו הן הן רובו אבל בקצור כתב או השדרה או הגולגולת ואולי מיפסע פסיקא ליה האבעיא שכתבתי בריש פירקין אמתני' דנזיר דהתם: ד [א] כי אם לשארו אין שארו כו' בת"כ ריש פרשת אמור: [ב] שנאמר שאר אביך היא. ותימה דהא גבי אחות אביו כתוב כן קרא וברי"ף גרס שנאמר אל אשתו לא תקרב שאר אביך היא וגירסא זו נראית יותר תמוה דאל אשתו לא תקרב גבי אשת אחי אביו כתיב אבל נראה בעיני שהיא גירסא נכונה וכבר פירשתיה בס"ד בספר תוס' יו"ט בפרק יש מותרין וכה פירשתיה שארו בטומאת כהן מיותר למדרש ודרשינן מדכתיב גבי אחות האב שסי' שאר האב שהוא אחיה ולזה אינו ענין ללמד על שארו דגבי טומאה דהכא כתיב לאחותו הבתולה ולרבות שאינה בתולה א"א מדכתב הבתולה אלא תנהו ענין לדדמי ליה לאחות אביך בעריות והיינו ערות אחי אביו והיא אשת אחי אביו שנא' אל אשתו לא תקרב ש"מ דאשת אחי האב היא שאר בעלה למדנו דשארו כמי היא אשתו וליסנא דברייתא ה"פ שנאמר אל אשתו לא תקרב ולמדנו דאיקרי שארו מדכתיב שאר אביך באם אינו ענין כו': [ג] הקרובה ולא ארוסה. ועיין מ"ש ב"י לקמן סימן ה' אדגרס בפ' הבא על יבמתו ומ"ש עליו: [ד] בר אמי. כך גירסת הרי"ף אבל בגמרא ל"ג: [ה] אע"פ שמצוה ליטמא למתים גרס. וז"ל נימוקי יוסף שאע"פ שאם היתה נשואה וכדי שתאכל חוליה בטהרה אינה רוצה ליגע בו ולא ליכנס באהל שלו היו מכריחין אותה להטמא לו שהרי הכהן המוזהר על שאר הטומאות אם אינו רוצה ליגע באשתו שמתה מטמאין אותו בע"כ כהו כדאמרינן לקמן לה יטמא מצוה אם לא רצה ליטמא מטמאין אותו בעל כרחו וכ"ש דמטמאין אותה בעל כרחה מ"מ מת בעודה ארוסה אין מטמאין אותה בעל כרחה: [ו] דחק לפרש כן מנ"ל הא. וז"ל בתורת האדם ושמא הוא דורש בזה כל שישנו בלא יטמא ישנו ביטמא והכי נמי כיון דליתנהו בלא יטמא*) א"כ כי כתיב בני אהרן ולא בנות אהרן אכולא ענינא כתיב ובסוף דבריו כתב והדברים צריכים תלמוד: [ז] צריך ראיה כו'. כלומר מן הברייתא או מהגמ' ולא מסברא דנפשין: ה [ח] מן העובדת כוכבים. כתב ר"י דכתיב כי יסיר את בנך ודרשינן אין בנך כו' בפ"ב דיבמות שם והכי איתא התם כי יסיר את בנך מאחרי בנך מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבי' קרוי בנך ופרש"י כי יסיר את בנך מדלא כתיב כי תסיר ש"מ ה"ק בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בנך שתלד לו בתך מאחרי אבל אבתו לא תקח לבנך לא קמהדר ולא קרינן ביה כי תסיר בת העובדת כוכבים את בנך שתלד מאחרי אלמא בנך מן העובד כוכבים שילדה לו בתך קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך: ה"ג לא היתה לאיש שהוייתה בידי איש ולא שהוייתה לא ע"י איש: [ט] ושאין ראויה לכ"ג אין מיטמא לה ובוגרת מיטמא לה דברי כל אדם מ"ש דר"מ גרס וברי"ף הגירסא דברי הכל: [י] אליו לרבות הבוגרת. וכתבו התוס' וא"ת למה לי אליו נרבה בוגרת מלא היתה לאיש כדמרבינן מיני' מוכת עץ וי"ל דאי לאו אליו הוה מוקמינן לא היתה לבוגרת גרידא דבוגרת מסתבר לרבות טפי ממוכת עץ משום דמוכת עץ איתעביד בה מעשה ולהכי מוקי אליו דכתיב ברישא לרבות בוגרת ולא היתה לאיש דכתיב בסוף מוקי למוכת עץ וכן משמע דבוגרת עדיפא ממוכת עץ דהא בבוגרת לא פליגי כדקתני ובוגרת מטמא לה דברי כל אדם ועוד נראה דממשמעות בתולה מימעטא מוכת עץ מדפריך בגמ' גבי בוגרת והא נמה לי קרא וגבי מוכת עץ לא פריך הכי ולהכי מוקי קרא קמא בבוגרת וניחא נמי השתא הא דדרשינן דרשה דאשר לא היתה לאיש ברישא אע"ג דכתב בסוף משום דמשמעות בתולה הוה לן למעוטי מוכת עץ הולך לפרש דמתרבי' מאשר לא היתה לאיש עכ"ל: [כ] הקרובה לרבות ארוסה שנתגרשה. וכתב נימוקי יוסף וז"ל נ"ע הא דמייתי לעיל הקרובה ולא הארוסה אליו ולא הגרושה מאן קתני לי' [גא] ר"מ ולא ר' יוסי דאי ר"מ הא מתיר ליטמא לארוסה אע"פ שלא נתגרשה ואי ר"י הא מתיר ליטמא בארוסה שנתגרשה עכ"ל ואני אומר דכי נייס ושכיב כתב להא מילתא ומשום דלא דק בהא דלעיל דהא ההיא בשארו תניא דהיא אשתו ועלה קא דריש למעוטי ארוסה כלומר שאינה נשואה וכן גרושה לאחר נשואת. נמי לא ולא איירי כלל באחותו ואולי שהטעתו הגירסא המשובשת דלעיל דגרים הקרובה והאוה ודאי באחותו כתיב אבל היא גירסא מוטעת דהא נסיב ליה לקרא דשארו ומש"ס הגי' הכונה הקרוב והכי כתיב לשארו הקרוב אליו ואותו המקרא הוא שדורש וכן הוא בהדיא בת"כ: [ל] מכלל דבמוכת עץ כר"מ ס"ל. דמטמא לה מלא היתה כו' ופרכינן בגמ' והא אפיקתיה לר"י להוציא את הארוסה ומשני חד מלא היתה וחד מלאיש ופירש"י חד מלא היתה להוציא את הארוסה וחד מלאיש לאתויי מוכת עץ שאין מקולקלת ע"י איש: [מ] וכיון דר"י וכו' הלכתא כוותיה. כדאמרי' בפרק מי שהוציאוהו דף מ"ז: [נ] לה יטמא מצוה כו'. גם זה בת"כ: [ס] על הודאי מטמא ולא מטמא על הספק. וצ"ע למאי איצטריך דאי למעוטי ספק בן קיימא דלא מיטמא פשיטא דהא אמרינן לעיל [דאין] מטמא לנפלים וספק איסור לחומרא ואי למעוטי בני תערובות כגון כהנות וישראלית שילדו במחבוא וקמ"ל שלא יטמא לאחד מהם ה"ל פשיטא דספק איסורא לחומרא ל"י ואני אומר דאיצטריך דאתי סלקא דאיכא נמי מצוה לטמאות ה"א לאידך גיסא דספק לחומרא וחייב להטמאות אתיא קרא ומעטיה דשב ואל תעשה עדיף: [ע] ותנן נמי גרס בס"א ומפנה היא בס"פ נושאין על האנוסה: [פ] הוא אונן עליהם כו'. כתב רש"י דבגמרא מפרש ה"ד דשניהם חיים והכי מפרש בגמ' דמשכחת לה כגון שנתקדשה קידושי טעות על תנאי ולא נתקיים דנפקא מיניה בלא גיטא וניסת בתוך ג': ה"ג כהן שהושי' לו מת מונח על כתיפו והושיטו: [צ] ת"ל לאחלו. ובגמ' הגירסא ת"ל ולא יחלל במי שאינו מחולל יצא זה שהוא מחולל ועומד ומ"מ בתר הכי בסוגיא דבגמ' דף מ"ג נקט לאחלו במי שאינו מחולל וכו': [ק] ה"ג בס"א ומת אחר ונגע בו חייב ולא אמרינן הא מיטמא וקאי ומשני דהא דאמרי' דפטור בחיבורי אדם במת: [ר] דיקרב בדיקרב מסאב. ליסנא דגמ' פרק אין מעמידין דף ל"ז: [ש] מקבל מאחרים וקובר. דאשמעינן דאיסורא נמי ליכא: [ת] נטמא בו ביום גרס שם הלכה ע"ז ולא שביק' נרא' הדלמי: אלא ללמוד ממנו למנין פירש ממנו וכדמסיק: ופסק הרמב"ם ז"ל גרס בס"א: [א] כסתם מתני'. דקי"ל סתם במתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם. וכן הרמב"ן בתורת האדם: הפוטר גרסי': [ב] ובמסכת נזיר שנו מחלוקתם להיפך. יגעתי וחפשתי בכל המסכתא ולא מצאתי אך כאה זה מצאתיו כלשונו וכמאמרו בירושלמי בפ"ג דמס' נזיר הלכה ה': [ג] והלכה כר"ע מחבירו. דר"ע חבירו היה וכו'

*) [ליתמיכו נמי במצות יטמא. כ"ה בס' תכ"א שם].

דברי חמודות

אין שתיהן בורות שתיהן נירות שתיהן זרועות מפנהו למקום שירצה והא הכא קתני מפנהו אלמא לא קנה מקומו דאי קנה מקומו מאי בעל השדה של ימין ושל שמאל לעכוביה ומשני אמר רב ביבי במוטל על המיצר מתוך שניתן לפנותו מפניהו לכל מקום שירצה פי' רש"י על המיצר מוטל ברוחב הדרך ועוברים ומאהילים עליו טובי דטהרות ומטמאות ע"כ ורבינו בפרק מרובה סימן י"ח כתב האוקמתא דמיירי שאינו מוטל על המיצר ולא חש להאריך ולכתוב הא דאם מוטל על המיצר אסיכן תפנהו וכבים כאן שדה בור ושדה ניר וגם לא חש התם לכתוב הירושלמי שכתב בכאן והטור ח"מ סימן רע"ד כתב לכל החלוקים שמבי"ו בגמרא דידן במרובה ולא חש לכתוב לכך ירושלמי אולי הואיל וליתא בגמרא דידן והרמב"ם בפ"ה מהל' נזקי ממון כתב האוקמתא דשלא יהא מוטל על המיצר ולא חש לכתוב החלוקים הנזכרים אבל כתב ג"כ להא דירושלמי דמיירי שאינו בתוך התחום כו' ובעל הש"ע לא כתב לכל דין מת מצוה קנה מקומו וכמו שלא כתב לכל אותן תנאים שהתנה יהושע וכתב רמ"א דאולי משום שאין שרובן אינן רק במקום שיש לישראל שדות וכרמים וזה אינו שכיח בגלות עכ"ל ואומר אני דמת מצוה קונה מקומו לא שכיח האידנא כלל דאפי' אינו מוטל על המיצר אינו שכיח שיהא מוטל במקום שהוא לישראל ויתקן הקוברו שם וגם הנקבר יבא לידי בזיון שהיום או למחר כשימצאהו העובדי כוכבים קבור שם ישליכהו מקברו: (יב) רבי יהודה אומר השדרה והגולגולת הן הן רובו. ופסק כן הטור סימן שע"ד וכתב ב"י דטעמו דמשמע ליה דר' יהודה לפרושי דברי ת"ק הוא דאתא ולא לאפלוגי ע"כ ומ"מ בב"ע שלו השמיט לדברי ר"י לגמרי: (יג) אשתו ארוסה כו'. מסקנא אליבא דהלכתא מסיק רבינו בסימן דלקמן ועיין שם: (יד) הלכך אחותו ארוסה כו'. אפילו היא ארוסה לכהן כ"כ הרמב"ם בפ"ב מהלכות אבל ומלתא דפשיטא היא: (טו) כתב הרשב"א בתשובה שומרת יבם כהן שמתה כיון שאמרו שהוא יורש כל כתובתה אפי' נכסים הנכנסים והיוצאים עמה כל שנפלו לה בחיי הבעל הרי עשינו אותו לגמרי כבעל לירושתה וא"כ נעשה אותו כבעל לקבור משום מת מצוה דהא קרו ולא עני ליה הוא וכמו שאמרו באשתו הקטנה אפי' לאותן שכותבין אי מיתת בלא בני תהדר כתובתה לבי נשא מסתברא כן דהא נכסי מלוג שנפלו לה תחתיו דבעל הוא יורש ועוד כיון דיבם דעלמא מיטמא לה אין הולכין אחר זה שכתב כן אלא אחר היבמים דעלמא דכל שהן רואים יבמים דעלמא עשאום יורשים כבעל אף הם אומרים כיון שאתה עושה יבם כבעל אף הוא יהא כבעל לקבור תדע לך נושא קטנה שאמרו שהוא יורש ומיטמא לה מי מיפליגא לן בין שהכניסה לו כדוניא שיש לה נכסים שיורש הוא ובין שכתב לה משלו ואינו

הוזהר טומאה בו ביום [ד] מדבריהם. [ה] גדול כבוד מתו [ו] שדוחה ל"ת דדבריהם. והביא ראיה מה' דם הנדה (דף נז.) דתנן הטהרים נאמנין לומר קברנו שם את הנפלים או לא קברנו. וקאמר עלה והא לית להו לפני עור לא תתן מכשול. א"ר *יוחנן כהן כותי עומד שם ודילמא כהן טמא הוא דנקט תרומה בידיה ואכיל מיניה אלמא הסרי לכהן טמא לעמוד במקום הקבר (טז) ואנו ראיה הוא כי התוספות הקשו במס' נדה ומה בכך (ס"א אפילו) אם הוא טמא אסור ליכנס לבית הקברות דבנזיר (דף יז.) מיבעיא לן (כהן ונזיר) [נ"ל נזיר והוא בבית הקברות] *) אי בעי שהייה למלקות ואומר נמי [ז] בפ' ג' מינין (דף מב.) אמר רב הונא נזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר חייב. ותירצו דכותאי לית להו הא דר"ה אלא סברי כשהוא טמא אינו מוזהר עוד מלהוסיף טומאה: ז [ח] לה יטמא אין מטמא על איבריה שאין מטמא על אבר מן החי של אביו אבל מטמא הוא על עצם כשעורה של אביו. אלו הן דברי הרב אלפס ז"ל. ודבריו אינם מחוורים דגרס במס' נזיר פ' ג' מינין (דף מג:) אמר רב חסדא אמר רב נקטע ראשו של אביו אין מטמא לו. מ"ט. דאמר קרא לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר [ט] ואפי' מונח הראש אצל הגוף אין מטמא לו כיון שאין הגוף שלם. ופריך עלה מברייתא לה הוא דמטמא ואין מטמא לאיבריה [י] לפי שאין מטמא לאבר מן החי של אביו [כ] ולא על אבר מן המת אבל מחזר הוא על עצם כשעורה פי' אם כבר נטמא לקבור את אביו ונחסר עצם כשעורה חוזר ומטמא (לו) לקוברו לאו למימרא דאי חסר פורתא [אלא] כלומר הרי נחסר ממנו עצם כשעורה ואע"פ שנטמא (ס"א ואעפ"כ נטמא) לאביו וקברו וקשה לר"ח דאמר כשהוא שלם ולא כשהוא חסר. ומשני האי תנא סבר לה כר' יהודה דתניא ר' יהודה אומר לה יטמא ואין מטמא לאיבריה שאין מטמא על אבר מן החי של אביו [ל] אבל מטמא הוא על אבר מן המת של אביו פי' ע"י חזרה דהא ברייתא [קמייתא] אוקמא (ס"א הניא) כר' יהודה וקתני בה דאינו מטמא לאבר מן המת של אביו. והא דקתני בהך ברייתא דמטמא ע"כ ע"י חזרה. וה"ק לאבר מן החי אין מטמא כלל דלא משכחת בה חזרה אבל לאבר מן המת זימנין דמטמא כגון ע"י חזרה ובסיפא דברייתא קמייתא דתניא בת"כ ר' יהודה אומר אין מטמא לעצם כשעורה מאביו (ס"א אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה) [מ] ונראה דכולה ר"י היא. והדר פריך והא תני רב כהנא בדר"א בן יעקב לה הוא דמטמא ואין נטמא לאיברים פרט לכזית מן המת. [נ] וכזית נצל ומלא תרווד רקב. יכול לא יטמא לגולגולת ולשדרה ולרוב בניינו [ס] ולרוב מנייתו. [ע] כשהוא אומר אמור ואמרת [פ] [צ] הוסיף לך הכתוב טומאה אחרת. ומשני כולהו ר' יהודה ניניהו ורב חסדא דאמר כי האי תנא דתניא מעשה במת אביו של *ר' יצחק בגינזק בא והודיעוהו לאחר ג' שנים בא ושאל את ר' יהושע בן אלישע וד' זקנים ואמרו לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר. ולכאורה דברי הרב אלפסי אינן לא כר' יהודה ולא כרב חסדא ולא כהני תנאי. דאף לר"י אין מטמא לאבר מן המת אלא ע"י חזרה. ואולם (ס"א אולי) הא דכתב הרב אלפסי אבל מטמא הוא לעצם כשעורה מאביו ע"י חזרה קאמר. גם כי היה ראוי למחבר פסקים שיברר דבריו ולא יסתום.

*) [וכן הוא בתוס' נדה נז.].

אף כי נראה דוחק לומר כן (ס"א אף כי נדחק ונאמר כן) מ"מ פוסק כר' יהודה וזה לא יתכן לפסוק כיחידאה כנגד ר' יהושע בן אלישע וד' זקנים. ועוד כי עשו מעשה ואמרו בכל דוכתי מעשה רב. ועוד כי שיטת התלמוד בכ"מ דהלכה כאמוראי גם כי יפסוק דלא כסתם מתני' וכ"ש הכא דרב חסדא ס"ל כרבים [ק] ועוד דבדאורייתא אזלינן לחומרא ולא יטמא לו. [ר] וכ"כ הרמב"ם ז"ל דאין דבריו מחוורים ואף ע"ג דברייתא דתני רב כהנא בר"א בן יעקב אתיא כר' יהודה וקי"ל משנת ראב"י קב ונקי ואפילו יחיד במקום רבים כדמוכח בפרק הבא על יבמתו (דף ס.) [ש] אפ"ה לא דחינא מימרא מפורשת דרב חסדא אמר רב מכללא דמשנת ראב"י קב ונקי דהא רב גופיה אית ליה משנת ראב"י קב ונקי כדמוכח ביבמות והכא לא ס"ל כוותיה [ת] אלמא לא מסתבר כוותיה. א"נ הך מתני' דראב"י רב כהנא הוא דתני לה ולא מיתני בי רבי חייא ודבי אושעיא ולא מותבינן מינה בי מדרשא (יז) וכן דעת הרמב"ם ז"ל וכ' הרמב"ן ז"ל ומיהו מסתבר אם נחתך יד אביו מחייב וכן ליטמא לו שלא יהא [ס"א מחיים בנו מיטמא לו שלא אמרו] אלא כשחסר לאחר מיתה או שחסר בשעת מיתה כגון נחתך ראשו דאינו עכשיו כמו שהיה בחיים ולא קרינא ביה לאביו אבל נחתכה ידו או רגלו [ס"א בחיים] של אביו ולאחר זמן מת אביו כיון שהוא לאחר מיתתו בשלמות שהיה בו מחיים (יח) לאביו קרינא ביה. (יט) באבל רבתי (פ"ד הלכה י) עד מתי מטמא להם. ר"מ אומר כל אותו היום. [א] ר"ש אומר ג' ימים רבי יהודה אומר משום ר"ט עד שיסתום הגולל ומעשה שמת שמעון בן יהולדק בלוד [ב] ובא יוחנן אחיו מן הגליל אחר שנסתם הגולל [ג] ובא ושאלו (ר"ט) לחכמים ואמרו אל יטמא הנא יפתח הקבר (ס"א חלר הקבר) ויראה. (כ) והלכה כר"י משום ר"ט וש"מ טעמא דנסתם הגולל הא כל זמן שלא נסתם הקבר מטמא ונוגע במת שלו (כא) בין לצורך בין שלא לצורך. הרמב"ן ז"ל: [ד] ח **בעמיו** בזמן שעושין כמעשה עמיו ולא בזמן שפירשו מדרכי ציבור (כב) כגון המינין והמומרי' לעבודת כוכבי' והמוסרי' לאנסי'. ולא מיבעיא [ה] מיעל לביתיה ומנגע ביה דאסור אלא אפי' ליכנס לתוך ד' אמות שלו אסור [סוטה מג:] דא"ר יצחק א"ר יוחנן [ו] משום דר"א מת תופס ד' אמות לטומאה [ז] וכן לק"ס. [ח] ותניא בסוטה פרק משוח מלחמה (דף מד.) חלר הקבר העומד בתוכה טהור. והוא שיש בה ד' אמות דברי ב"ש וב"ה אומרים ד' טפחים בד"א שפתחה מן הצד אבל למעלה ד' אמות. ודוקא חלר הקבר דמסיימא מחילתא. אבל מת בעלמא תופס. ומכאן כתב הרב רבי יונתן ז"ל והוא דליכא גדר [ט] גבוה י' טפחים בינו ובין המת שאם היה לו כן כיון דאיכא הכירא לא גזרו ביה רבנן ודוקא מת שלא נקבר אבל נקבר לא תפיס ד"א דהא בציון משהו סגי כדאמר (מו"ק דף ה:) אין מעמידין ציון במקום טומאה ולא מצרכינן ציון של ד"א אלא בכל שהוא סגי עכ"ד. ואינה מחוורת אלא קבר של בנין במחילות מסויימות (כג) [י] סגי בהרחקת ד' טפחים אבל קבר שאינו מסויים במחילות ד"ט (ס"א גבוה י' טפחים) צריך הכהן להרחיק ממנו ד"א ומה שהביא ראיה מציון אינו ראיה דאמר בפ"ק דמ"ק (שם) דאין מציינין אלא על דבר המטמא באהל אבל על הרחקה שגזרו חכמים לא הצריכו ציון כדקאמר התם אין מרחיקין ציון ממקום טומאה שלא להפסיד ארץ ישראל:

והיכא

רש"י ונ"י ובהגהות. והא לית להו ולפני עור לא תתן מכשול. לא דרשי ליה במחטיא את חבירו ולא איכפת להו אם הנו חוטאים על פיהם: **דקאביל** מיניה. ותרומה טמאה באזהרה לטהור וכ"ש לטמא: **בעי** שהייה למלקות. דלא לילקו עד דליששי ביה כדי שיעור השתחויה כדמפרש במס' שבועות בפרק ידיעות הטומאה: ז **לאבר** מן החי מאביו. כגון שנצטרע ונפל לו אבר אחד או שעלתה הצרעת באצבעו וקטעוהו כדי שלא תתפשט בכל הגוף כדאמרי' [ערכין] יש שעלתה לו נימא (באצבעו) [ברגלו] יקטענה ויחיה או יניחנה וימות: **אמר** רב חסדא [א"ר] נקטע ראשו של אביו. אע"פ שהראש בצד הגוף הואיל וכבר נקטע אינו מטמא דאמר קרא לנפש לא יטמא בעמיו כ"ה לשאר הקרוב אליו לאמו ולאביו: **בזמן** שהוא שלם. שלא נתפרדו אבריו זה מזה: **ולא** בזמן שהוא חסר. כגון זה שנקטע ראשו: [**מיתיבי** ולאחותו הבתולה וגו' לה יטמא. כשהיא שלימה]: **ואינו** מיטמא לאיבריה. שאם נפרד ממנה אבר בין בחייה בין במותה אינו מיטמא לה. לפי שאין אדם מיטמא לא לה ולא על אחד משאר קרוביו: **על** אבר מן החי. לפי שאינו יכול להחזירו לכמות שהוא מתחלה והה"נ לאבר מן המת שאין בין אבר מן המת לאבר מן החי אלא בשר הפורש: **אבל** מחזר הוא על עצם כשעורה. ה"ג מאי מחזר הוא על עצם כשעורה דאילו מחסר פורתא. כלומר דכשעה שנגע בה כרישא הוה חסר להך עצם פורתא כשעורה ואפ"ה היה מותר ליטמא לה וה"ה לאביו אע"ג דהוא חסר והיינו שלם וקשיא לרב חסדא דהא כתנא לדברי הכל היא: **לא** רבי יהודה היא. דסתם סיפרא רבי יהודה היא ושמעינן ליה לרבי יהודה דאמר נמי [בכה"ג]: **דתניא.** וה"ג ר"י אומר לה יטמא והוא מטמא לאיבריה לפי שאין אדם מיטמא על עצם כשעורה מאביו אבל הוא חוזר על עצם כשעורה מאביו. כלומר לאיבריו הוא דאינו מיטמא בין בחייו בין במותו לפי שאין אדם מיטמא תחלה על עצם כשעורה מאביו לפי שלא התירה תורה ליטמא אלא בדבר שעיקר הגוף בו אבל מיטמא הוא לעיקר הגוף לכתחילה ואם נחסר הוא הולך ובודק אחריו ואפילו על עצם כשעורה ואנא אמינא לה כרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה דאמרי כיון שנחסר במקצת שוב אינו מותר ליטמא לו וספרים שכתבו בהו לפי שאינו מיטמא לאבר מן החי של אביו אבל מיטמא לאבר מן המת של אביו שבבתא היא מדתני רב כהנא בסמוך אף כל שכל גופו תלוי בו כגון רוב בניינו ורוב מניינו הוא דמטמא אבל לא לאבר אחד ומוקמינן לה להאי נמי כרבי יהודה ועוד לא אשכחן לה דנשנית משנה זו בשם רבי יהודה הכי דהא לא קתני לה הכי אלא כדגרסינן לה הכן לפי שאין אדם מיטמא על עצם כשעורה וכו': **והתני** רב כהנא בר"א. כלומר בברייתא דר"א בן יעקב: **כזית** נצל. ליחה היוצאה מן המת שפורש ממנו ואין נצל אלא לשון הפרשה כמו שמתרגמינן ויצל אלהים ואפרש ה' מפי רבי אליקים מפרש לקמן בשר המת שקרש בפרק כ"ג ונזיר: **והא** תני רב כהנא בברייתא דראב"י לה מיטמא. בגופה שלם ולא לאחד מאיבריה: **פרט** לכזית מן המת כו'. שאינו מיטמא לה: **יכול** לא יטמא לשדרה ולגולגולת כו'. הואיל ואתה אומר כן שאינו מיטמא לאיבריה: **כשהוא** אומר אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם הוסיף לך הכתוב טומאה אחרת. בשדרה ורוב בנינה כגון שתי שוקים וירך אחת וברוב מנינה כגון קכ"ה אברים הימנה שיכול לטמא וש"מ דמותר ליטמא לאביו אע"פ שהוא חסר ותקשה דרב חסדא דהא איכא ר' אליעזר בר יעקב דקאמר נמי הכי וש"מ דלכולי עלמא לית להו דרב חסדא דאמר בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר: **הא** נמי רבי יהודה. כלומר הוא דאמר כרבי יהודה ורב [חסדא] דאמר כי האי תנא. דתניא מעשה במת אביו של ר' יצחק הכהן בגינזק ובאו והודיעוהו לאחר ג' שנים ובא ושאל את ר' יהושע בן אלישע וד' זקנים עמו. מהו להיטמא ולהביאו לקברי אבותיו: **ואמרו** לו לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר. ולאחר ג' שנים א"א לו שאינו חסר: **חלא** בזמן שפירשו מדרכי צבור. כגון המינין והמומרים לעבודת כוכבים והמוסרים לאנסים: **מת** תופס ד' אמות לטומאה. חכמים גזרו שיהא המת נוטמא כל הנכנס בארבע אמותיו כדי שלא ירגילו אוכלי טהרות ליקרב לו ויהא סבור שלא האהיל ויש לחוש שמא יפשוט ידו ויאהיל ולאו אדעתיה: **חצר** הקבר. שלפני המערה כדאמר סדר בנין הקברות בב"ב שעושין מערות גדולות של שש על שש וחופר בכותלים סביב כוכין ארוכות כמדת המת ומכניסן לתוכן והמערה מקורה בתקרה וכיסוי ועושה גומא רחבה בצד המערה ופותח פי המערה לצד תוך הגומא בכותל המערה כמין פתח והיא הגומא היא חצר הקבר: **העומד** בתוכה טהור. כ"מ שהוא עומד טהור דכיון דמערה חלוקה הימנה ומחילותיה ניכרות לא גזור רבנן במתים שבתוכה שיתפסו ד"א סביבותיה לצד המערה דכי גזור רבנן ד"א במת המוטל באויר וכגון למעלה אצל גג המערה כדי להרחיק את האדם מלהאהיל על הטומאה אבל כאן יש היכר: **והוא** שיש בה ד' אמות. הוא דהביאה מקום לעצמה אבל פחות מכאן בטלה אגב המערה ולא חשיבא למהוי מקום לעצמה: ובה"א ד"ט. הוי מקום חשוב בכל דוכתא: **בד"א.** ב"ס א"ל: **בשפתה** של חצר מן הצד. כשעשוי לחצר מדרון במעלות לצאת דרך צדדים דכיון דלא גזור רבנן ד"א במחילות ניכרות סגי להו להא חצר בד' טפחים והעומד בה הרי זה טהור שאין לנו במה לטמאו דאינו צריך לטפס ולעלות שיפשוט זרועותיו ויאהיל כנפיו על חלל הפתח דכי נפיק מידדי ונפיק כשמט ונמשך לו מן הפתח של מערה לצד פתח של צד ויוצא לו: **מלמעלה.** שאין לה כניסת מדרון במעלות מן הצד אלא כשיורדין לה קופצין לה וכשעולין מתוכה מטפס ועולה א"א דלא מאהיל כיון דאינו אלא ד"ט א"א לו לפרוש כנגד ולטפס ולעלות אא"כ מאהיל על חלל הפתח: **ודוקא** חצר הקבר דמסיימי מחילתא. דמערה להודיה ודחצר להודיה ויש היכר בדבר: **אבל** מת בעלמא. המוטל באויר מודו ב"ה דתופס ד"א מדאיצטריך למתני העומד לתוכו טהור דאי בעלמא לא גזור למה לי לאשמועינן הכא דטהור: **אין** מעמידין הציון על הטומאה. שלא להפסיד טהרות שאם הטומאה ממש תחת הציון אינו מרגיש עד שבא על הציון פתאום ויטמאו הטהרות שהרי הטומאה תחת הציון אלא עושין הציון סמוך לטומאה ברחוק כל שהוא וכשבא על הציון מרגיש מן הטומאה ואינו הולך עליה: **אין** מרחיקין את הציון ממקום טומאה. יותר מכל שהוא: **שלא** להפסיד א"י. בכבודה:

דברי חמודות

דאינו יורש ממנה כלום אלא בין כך ובין כך מיטמא לה הואיל ועשאוהו כבעל ליורש כל שיש לה נכסים עכ"ל ועיין בסעיף ח': (טו) **ולאו** ראיה היא וכו'. וכתב ב"י סימן שע"ג דלענין הלכה ה"ל ר"ת יחידאה והלכה ככל הנך דגוותא דפליגי עליה ע"כ וז"ל הרמב"ם בספ"ב מהלכות אבל הטומאה לקרובים דתויה היא ולא הותרה לכל לפיכך אסור לכהן להתטמאת למת אפי' בעת שמטמא לקרוביו שנאמר לה יטמא אינו מטמא לאחרים עמה שלא יאמר הואיל ונטמאתי על אבי אלקט עצמות פלוני או אגע בקבר פלוני ולפיכך כהן שמת לו מת צריך להזהר ולקוברו בסוף בית הקברות כדי שלא יכנס לבית הקברות ולא יתטמא בקברות אחרים כשיקבור מתו עכ"ל ואע"פ שלכאורה לדעתו אוסר מלטמא לאחרים אפילו בשעה שמכניסו ודלא כמ"ש רבינו לעיל בסמוך מ"מ הרי רבינו כתב שכ"כ הרמב"ם ולא פירש שהוא חולק עמו במה שהוא מתיר בעת שמכניס המת והרמב"ם אף בזה אסור ולפיכך אע"פ שהש"ע כתב ללשונו של הרמב"ם אסור לכהן להטמאות למת אפילו בעת כו' אפ"ה רמ"א ז"ל כתב עלה בהגהתו דדוקא לאחר שפירש כו' ומהאי טעמא דנ"ל דאין מי שיחלוק בזה וכמו שנראה מדברי רבינו ג"כ ורמ"י ז"ל שווינהו במחלוקת דלהרמב"ם אסור אפי' קודם שפירש וכתב שכן נכון להחמיר ולרבינו ורבו אנו שומעים שסוברים שאין מחלוקת בשעה שעוסק במתו וגם דברי רבינו הן הן דברי הרמב"ן בתורת האדם ונמלא שגם הרמב"ן אינו סובר שהרמב"ם חולק בזה: (יז) **וכן** דעת הרמב"ם בפ"ב מהל' אבל. וכתב עוד שם שכן המלקט עצמות אביו אינו מטמא להן אע"פ שהשדרה קיימת: (יח) **לאביו** קרינא ביה. ומיהת מסיים בה הרמב"ן בת"ה שהדבר צריך הכרע ומפני כן הש"ע שכתב לזה הדין לא סתמו אלא כתבו בלשון יש מי שאומר: (יט) **כתב** הכל בו בהלכות אבל וז"ל כתב ר"ש מאוור"א שאין רשאי כהן ליטמא לקרוב הרוג דאמרי' לאביו כשהוא שלם ולא כשהוא חסר והרוג חשבינן ליה לחסר בכמה דוכתי וכ"ש אם חסר אבר בין לאחר מיתה והר"ר יחיאל אמר דלא מקרי חסר רק בכדי שינטל מן החי וימות ואין הכל מודים לו שכל הסוגיא של נזיר מוכחת דאפי' עצם כשעורה נקרא חסר עכ"ל וכתב רמ"א דנכון להחמיר: (כ) **והלכה** כר"י משום דרבי טרפון. עד שיסתום הגולל. וכתב הרשב"א בתשובה סימן רנ"ב שאם נקבר על דעת לפנותו לקבר אחר מיטמא עד שיסתום הגולל בקבר השני וגרסי' בירושלמי (הביאו רבינו בפ' אלו מגלחין סי' פ"ז) הרי שמפנין אותו מקבר לקבר אית תנויי תני משיסתום הגולל הב' כלומר למנין שבעה ומסיק כשנתנו דעתם לפנותו אבל לא נתנו דעתם לפנותו משיסתום הגולל הראשון נראה דה"ה והוא הטעם בכהנים הכאן ליגע וליטמא למתים שמקבר ונסתם הגולל על דעת לפנותו והוא שיהיה שלם עכ"ל: (כא) **בין** לצורך ובין שלא לצורך. וכתב בתרומת הדשן דלפי זה כהן שמת לו מת בשבת שרי לו לשהות עם המת באהל דאע"ג דשבת הוא וא"א לקוברו היום מ"מ צריך הוא לשמרו כדי שלא יהא מוטל בבזיון והוי קצת כמו צורך קבורה והא קמן דאפי' שלא לצורך התירה תורה וכ"ש בכה"ג אמנם בתוס' פ"ק דפסחים גבי שפחתו של מציק כתבו בפשיטות אסור לטמאות לקרובו אם לא לצורך המת ותוס' משנ"ץ ביארו יותר וכתבו דלא שרי לטמאות רק לצורך קבורה או להביא לו ארון ותכריכין וא"כ נכון להחמיר עכ"ל: (כב) **כגון** המינין והמומרין לעבודת כוכבים והמוסרין לאנסים. וכ"כ בב"י ובטור סי' שמ"ה כתוב לענין אבלות וז"ל כל הפורשים מן הצבור והם שפורקים עול מצות מעל צוארם ואינן בכלל ישראל בעשיית המצות ובכבוד המועדות וישיבת בתי כנסיות ומדרשות וכו' (אלא הרי הם כבני חורין לעצמן כשאר עובדי כוכבים כך לשון הש"ע): ותניא בפ' אלו מגלחין כל שהכהן מטמא להם מתאבלים עליהם שמעת מינה דעל אותן שאין מתאבלין עליהן אין הכהן מטמא להם ומשום הכי כתב הרמב"ם בפ"ב מהל' אבל דהרוגי ב"ד והמאבד עצמו לדעת אין הכהן מיטמא להם והרי הם מפורשים בפרק אלו מגלחין סימן קמ"א: (כג) **סגי** בהרחקת ד' טפחים. וכתב הרשב"א בתשובה סימן קל"ו דבבית שיש בו מת א"צ הרחקה כלל ומותר לכהן לעבור סמוך לו ממש אפי' ליגע בכותלי הבית כל שאין מאהיל עליו כהני גווני דמפורשים בסימן דלקמן ולפי זה צריך לחלק בין קבר לבית שאע"פ

מעדני יום טוב

עוד בפ"ק דקידושין סימן ל': [ד] **מדבריהם.** דמדאורייתא הא פוטר ל"ע: [ה] **גדול** כבוד מתו כו'. שלא אמר ל"ע אלא לאחר שפי' מהעסק לגמרי: [ו] **שדוחה** ל"ת דדבריהם. כדאי' בפ' מי שמתו והבאתיו לעיל סימן כ': [ז] **בפ"ג** מינין. דמייתי לה לעיל: [ח] **לה** יטמא ואינו מטמא על איבריה ג"ז בת"כ: [ט] **ואפילו** מונח. ה"ג ולשון רש"י הוא ובתורת האדם כתוב פירוש אפילו כו' ומסיים בה הכי כיון שאין הגוף שלם וכ"ש חסר ממש: [י] **לפי** שאין מיטמא לאבר מן החי של אביו. כלומר שאף באביו שקרוב יותר אינו כשאי לטמא [לאבר] אביו ול"ע מכלן [וטמא] מלאביו נפקא. תוספות: [כ] **ולא** על אבר מן המת של אביו. גרס ואע"פ שרש"י לא גרס בברייתא אלא פירש דה"ה כו' הכי רבינו אזר וכתבה לקמן ומ"ש רש"י דאין בין אבר מן המת לאבר מן החי אלא בשר הפורש כרבי נחוניא דבסוף פ"ו ממסכת עדיות דמטמא עצם כשעורה הפורש מאבר מן החי כמו באבר מן המת ומטהר לכזית בשר הפורש מן האבר מן החי: [ל] **אבל** מיטמא לאבר מן המת. פירש"י משבש גירסא זו מדתני רב כהנא בסמוך ורישא דאותה ברייתא כתבה רבינו ואני אכתוב שם הסיפא דמינה מייתי רש"י ראיה: [מ] **ונראה** דכולה ר' יהודה. כלומר ואל תתמה היאך מוקמינן לרישא כרבי יהודה והכי אמר בסיפא מכלל דרישא לאו רבי יהודה היא כ"כ התוס' ובת"כ שלנו גרס בסיפא ר' יוסי אומר כו': [נ] **וכזית** נצל. כתב רש"י דבפ' כ"ג מפרש בשר המת שקרש הכי איתא בדף נ' פירש"י שקרש שנימוח ואח"כ קרש וכ"כ התוספות שם: [ס] **ולרוב** מנינה. פירש רש"י כגון קכ"ה אברים הכי תנן בפ"ב דאהלות וטעמא דכל אבריו של אדם הן רמ"ח כמו שהם מנויין שם בסוף פ"ק: [ע] **כשהוא** אומר אמור ואמרת הוסיף כו'. והא דלעיל בריש ההלכות מייתי דדרשינן מינה להזהיר גדולים על הקטנים י"ל דתרתי שמעינן מינה ועוד שהרי כתב רבינו שם הלכך שינה הלשון כו': [פ] **הוסיף** לך הכתוב טומאה אחרת. שתוכל ליטמאות וסברא הוא להעמיד אמור ואמרת אאחותו דאיירי למעוטי אברים להוסיף שיוכל ליטמאות בהם. תוס': [צ] **הוסיף** לך הכתוב טומאה אחרת. ומסיים בה בברייתא יכול לא יטמא לשדרה ולגלגולת ולרוב בנינה ולרוב מנינה של אחרים תלמוד לומר לאחותו מה אחותו מיוחדת שגופה תלוי בו ומיטמא לשדרה ולגולגולת ולרוב מנינה אף כל שגופו תלוי בו מטמא לשדרה ולגולגולת ולרוב בנינו ולרוב מנינו ופירש"י יכול באחותו שהוא מותר אבל לא בשל אחרים לא בשדרה ולא בגלגולת על שאר קרובים שגופה תלוי בה בשדרה וגלגולת שבכך עיקר הגוף תלוי או בזה או בזה אף כל בשאר קרובים יכול ליטמא או בשדרה או בגולגולת או ברוב בנינו או ברוב מנינו ואע"פ שהוא חסר משאר הגוף ע"כ ולהתוספות נראה שיש גירסא אחרת שכתבו אחרת מה אחותו מיוחדת שגופה תלוי בו כלומר שהרי קרובתו ומוטלת עליו לקוברה וכתבו עוד ומן הדין הל"ל יכול יטמא למתים אחרים אף לאברים אי לא גמרינן מאחותו דכתיב בה לה: [ק] **ועוד** דבדאורייתא אזלינן לחומרא ולא יטמא לו. אע"ג דאיכא נמי מצות עשה שב ואל תעשה עדיף כדכתבתי בריש סימן ו': [ר] **וכ"כ** הרמב"ן ז"ל גרסינן בס"א וגם ב"י כתב וז"ל על עצם כשעורה מאביו ול"ע דהא תזינן במסכת נזיר דדריש לאביו כשהוא שלם מטמא לו ואין מטמא לחסר ומביא מעשה עליה ובכל דוכתא אמרינן מעשה רב ע"כ: [ש] **אפ"ה** לא דחינן כו'. אבל הכ"מ בפ"ג מהל' אבל כתב שיש להשיב בעד הרי"ף דכוון דראב"י כר' יהודה ס"ל לאו יחידאה הוא ואע"ג דהכא הוה תרי ור' יהושע בן אלישע וד' זקנים הוה להו חמשה הכי תרי עדיפא משום דהוו תרי גמרא מפי מאיך ועוד דמשנת ראב"י קב ונקי ואפשר דהרי"ף ל"ג

אמר רב חסדא אמר רב אלא אמר רב חסדא לחוד והוה רב כהנא כנגד רב חסדא ואפי' אי גרס אפשר דאליביה דהוא תנא דגינזק קאמר וליה לא ס"ל ואשכחן דכותיה בריש שבועות גבי פלוגתא דר"י ור"ע ע"כ: [ת] **אלמא** לא מסתבר טעמיה. גרס בס"א ובנדרים פרק השותפים סימן א' דהם נמי רבינו להך כללא במאי דלא מסתבר טעמי' ובפ' מי שהוציאוהו סימן ס"ז כתב בשם ר"ח מפי הקבלה דבק"ב דוכתי דוקא הלכה כמותו ותו לא והיכא למיחש דהרי"ף ידע דזו אינה מן המנין: **או** רגלו בחייו ולאחר זמן גרס בס"א: [א] **רש"א.** והתם גרס ר' יהודה אומר: [ב] **ובא** יוחנן אביו *). אבל באבל רבתי ג"כ הגי' אחיו: [ג] הי"ג באבל רבתי ובא ושאלו לחכמים ואמרו אל יטמא אלא יפתח על הקבר ובס"א גרס יפתח חצר הקבר והב"י העתיק חצי הקבר ונראה שהוא ט"ס ול"ל חצר: [ד] **בעמיו** בזמן וכו'. ג"ז בת"כ: [ה] **למיעל** ביתא. ובר"ף כתב מקרב למיתא: [ו] **משום** ר"א בן יעקב גרס: [ז] **וכן** לק"ס. מפורש בפרק מי שמתו בסימן ז': [ח] **תניא** בסוטה בפרק משוח מלחמה. שם ורבינו שלא כתב המלאה מקום לעיל משום דנקט לי' ללשון הרי"ף כאן שהוא והוא ז"ל הוסיף מדיליה ותניא ט': [ט] **הי"ג** בס"א וכ"ה בב"י גבוה י' טפחים או חריץ עמוק י' טפחים בינו ובין ט': [י] **סגי** בהרחקת ד' טפחים

*) [אולי צ"ל אביו גרס בס"א (ופ"ב הגי' ברא"ש שנדפס אצל הרי"ף) אבל באבל רבתי וכו'].

ט [נ] **והיכא** דמחית מיתא תותי טללא (כד) [ל] אסיר ליה לכהן [מ] למיעל תותי אילן המיסך על הארץ ואפילו אבנים היוצאים מן הגדר כדתנן פ"ט מביאין את הטומאה הזיזין והגזריות והשובכות והשקיפין והסלעים *הגהרים והשננים והסככות [נ] והפרעות שהן ישולין לקבל מעזיבה רבה דברי ר"מ וחכמים אומרים מעזיבה בינונית ואלו הן הסככות אילן המיסך על הארץ. והפרעות אבנים היוצאים מן הגדר. והיכא דמחית מיתא בביתא ופתיחא כוותא מן ההוא ביתא לביתא אחרינא (כה) וכן עד כמה בתי והוו בכל חד מינייהו כוי טפח על טפח איתסרי הני בתי כולהו לכהנא למיעל לגווייהו [ס] וכן עיליתא דעל גבי ביתא [ע] אי איכא ארובה בין עיליתא לביתא כפותח טפח והוי מיתא בחד מינייהו איתסר ליה לכהנא למיעל לתרויהון. וזמנין דמחית מיתא בביתא ושרי ליה לכהנא למיעל לביתא ואסור למיעל בעיליתא. ומשכחת ליה בכזית מן המת הנתון תחת ארובה שאין בה פותח טפח דטומאה בוקעת ועולה ונכנסת לעלייה כיון שהיא מונחת תחת הארובה ואף על פי שאין בארובה פותח טפח אבל אינה חוזרת ויורדת לבית כיון שאין בארובה פותח טפח. ודבר זה מפורש בפרק י' דאהלות במתניתא דתנן בארובות פותח טפח וכן לפעמים בבני בתים זה לפנים מזה וטומאה בפנימי ואין טומאה בחיצון ומותר כהן לעמוד בפנימי אצל הטומאה ואסור ליכנס לחיצון. כגון ב' חדרים פנימים הפתוחים לבית ובכל אחד מהן כחצי זית מן המת ודלתות מן החדרים נעולות (כן) וכהן באחד מהן טהור כיון דאין בו אלא חצי זית (כו) אבל לבית אסור לכהן ליכנס שם [פ] דסוף טומאה לצאת. ורואה אני כאילו ב' החצאי זיתים מונחים בבית ואין הטומאה נכנס בחדרים (כז) כיון שדלתותיהן נעולות ודבר זה מפורש במשנה אחרונה בפ"ח דאהלות. [צ] ואי סכר להו לכוותא בעלים או באבנים או בכל דבר שאין מקבל טומאה איפסיק ליה לטומאה ושרי ליה לכהנא למיעל להאי ביתא דלית ביה מיתא: הרב ז"ל קצר וסתם דבריו וצריכין ביאור דבפ"ב דבבא בתרא מוכח שאין הדבר המונח בחלון מונע מלעבור שם הטומאה עד שיבטלנו שם ביטול עול' שאין בדעתו עוד ליטלו משם דגרסינן התם (דף יט:) אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל (כח) רקיק (ס"א פי' עיסה רכה) אין ממעט בחלון והוינן בה [ק] מאי איריא רקיק אפי' עבה נמי לא מבעיא קאמר לא מבעיא עבה כיון דחזא ליה לא מבטל ליה אבל רקיק דמאים [ר] אימא בטולי בטליה קמ"ל. מיתיבי קופה מליאה תבן וחבית מליאה גרגרות שמונחים בחלון רואין כל שאילו ינטלו ויכולין תבן וגרגרות לעמוד בפני עצמן חוצצין ואם לאו אין חוצצין. תבן הא חזיא לבהמתו. בתבנא סריא. חזי לטינא. דאית ביה קוצי. חזי להסקה. במהוהא. חזי להיסק גדול לא שכיח. גרוגרות הא קחזי ליה, אמר שמואל כשהתריפו פי' כשהתליעו. אלמא כל מידי דחזי ולא מבטלי ליה לא ממעט בחלון. ומיהו בההוא שמעתתא גופיה משמע דממעט ואע"ג דלא בטליה. דפריך האי חבית ה"ד אי דפומיה לבר [ש] היא גופיה תיחוץ. אלמא דחבית חיילא אף ע"ג דלא בטיל ליה. [ת] ונדחק הרמב"ס ז"ל לתרץ כיון דהתליעו הגרוגרות נתקלקל גם החבית ומבטל ליה. מיהו אכתי קשה מההיא דשילהי שבת [א] ופקקו את המאור בטפיח [וכי] פקקו מאי הוי הא לא מבטיל ליה ולא חיילא. וליכא למימר דבטלו את הטפיח. דאם כן ה"ל בונה בשבת [ב] ואמר בפ' בתרא דמגילה (דף כו:) ההוא בי כנישתא דרומאי דהוה פתיחא לאדרונא דהוה מחית ביה מיתא והוו בעו כהני למיעל לצלויי התם אתו אמ"ל לרבא (כט) א"ל זילו (דלא) [דלו] תיבותא ואותבוה להתם. והתיבה אינה מקבלת טומאה דכלי עץ העשוי לנחת הוא [ג] ולכך חוצצת ואי בעי ביטול מאי מהני התם [ד] כיון דעשויה להניח ס"ת בתוכה לא מצי מבטל לה התם. ופרש"י ז"ל דכל היכא דאין סותם כל הנקב אלא ממעטו מטפח התם בעי ביטול ואי לא בטליה לא ממעטי אבל היכא דסותם כל החלון לא בעי ביטול. כי ההיא דמאור (ודתיבותא) ותבן וגרוגרות אין סותמות כל החלון ולהכי בעי ביטול: אבל החבית [והתיבה] סותמות כל החלון ולהכי בעי ביטול [נ"ל ולהכי לא בעי ביטול] וכן דעת הרי"ף ולכך כתב סכר לה לכוותא דמשמע שסתם הכל. [ה] והיכא דאיכא דרתא דמוקפת זיזין א"נ מוקפת אכסדרה והוה מיתא בחדא ביתא מהנך בתי דבההוא דרתא איתסר ליה לכהנא למיעל תותי הני כולהו זיזי דמארבע רוחי דרתא או הני אכסדראות. אבל ודאי אי הוי מיתא תותי הני זיזי או גו אכסדרה שרי ליה לכהנא למיעל לגו ביתא שדרך טומאה לצאת ואין דרך טומאה ליכנס. (ל) כדתנן (אהלות פי"ד) זיז שהוא סובב את כל הבית [ו] ואוכל בפתח ג' אצבעות [ז] טומאה בבית כלים שתחתיו טמאים: טומאה תחתיו ר' אליעזר מטמא את הבית. ורבי יהושע מטהר. ולדברי רב אלפס מיירי שדלת הבית נעול. וכה"ג אמרי' בכל דוכתי באהלות סוף טומאה לצאת ולא מהני נעילה כיון דאין מקום לטומאה לצאת אלא דרך שם [ח] חזינן לטומאה כאלו היא ככר שם ואילו היה הדלת פתוח היתה הטומאה נכנסת מן האכסדרה לבית. כדתנן פ"ו דאהלות [ט] קוברי המת שהיו עוברים באכסדרה והגיף אחד מהם את הדלת וסמכו במפתח אם יכולה הדלת לעמוד בפני עצמה טהור ואם לאו טמא

רש"י וג"י וברטנורה. הסימן מיד פורש ונמצא אין בטומאה שלא לצורך: ט **מהית.** כמו מונח כדמתרגמינן ותנח בגדו אצלה ואתיתתיה: **ואפילו תותי אילן.** כלומר שלא תאמר דוקא הנעשה לאהל כגון בית הוא דאסור אבל באהל אילן או אבנים היוצאות מן הגדר שלא נעשה לאהלין לא יהיו מביאים את הטומאה קמ"ל דמביאין כדתנן והזיזין היתדות התקועות בכותל וכל הני דקא חשיב הם אהלים שאין עשויין לאהל אלא משום דבר אחר: **הזיזין.** עץ או אבן יחידי היוצא מן הכותל קרוי זיז: **גזריות.** כמו גזוזטראות בנין של אבנים או של עצים היוצא מן הכותל: **והשובכות.** של יונים: **והשקיפה.** תרגום סעיפי הסלעים שקיפי כיפיא: **ובסלעים.** בנקיקי הסלעים שקיפין ונקיקי הסלעים אחד הן אלא שזה נעשה ע"י מטר וזה נעשה מאליו: **הגהרים.** מין חורים שמתם באה האור וי"מ מין מערות וביתים: **והשננים.** שיני הסלע: **והסבבות.** כן חולין של ערבה או של קנה של אגם או באבנים רחבים או ארוכים ובמסככין בפועלים מפני הגשמים ואם הם כל כך חזקים שיכולים לקבל מעזיבה רבה. כלומר עפר רב: יביאו את הטומאה לדברי הכל ואם לאו לא יביאו: **וחב"א וכו'.** רבנן סבירא להו שאפילו לא יהו כל כך חזקים אלא שיקבלו מעזיבה בינונית שאינה כל כך רבה ויש גורסים מעזיבה רכה בכ"ף כלומר שאע"פ שהם חזקים אם לא יהיו מדובקים זה בזה שיהיו יכולין לקבל מעזיבה של טיט רכה לא יביאו את הטומאה אע"פ שהיו מקבלים מעזיבה בינונית: **אילן המיסך.** לשון סוככים בכנפיהם: **והפרעות היוצאות מן הגדר.** דרך גדר שנותנים בראשו קוצים וברקנים ועודפים על הגדר ובולטים לחוץ. פרעות לשון גדל פרע: **והיכא דמחית מת בביתא כו'.** ואותו בית פתוח לו חלון לבית אחרת וכן הרבה בתים פתוחות זו בזו אם יש בכולהו חלון וכן בכל חלון וחלון פותח טפח על טפח כל אותן הבתים נאסרו לכהנים לכנס לתוכן וכן חלון שיש בין העלייה והבית בקרקע העלייה והמת בתחתית הבית אסור לכהן לעלות לעלייה: **רקיק.** כופנים תרגם דקה ורכה: **אינן ממעט בחלון.** שבין בית לבית ויש בו פותח טפח ומת מונח בתחת מהן וטומאה בוקעת לצד שני אין רקיק ממעט שיעורו מלהוציא טומאה דכיון דראוי לאכילה לא מבטיל להתם דנהוי כמתים: **אבל רקיק דמאים.** מתוך שהוא דק וליחלות הכותל מרטבו נמאס: **וחבית מלא גרגרות.** תאנים יבשים וכגון שלא הוכשרו: **שהם נתונים בחלון.** שיש בו טפח על טפח המביא את הטומאה מבית לבית: **כל שאלו** ינטלו הקופה וחבית ויכולין התבן או הגרגרות לעמוד בפני עצמן חוצצים. בפני הטומאה: **ואם לאו אין חוצצין.** שהחבית והקופה אין חוצצים לפי שהן מקבלין טומאה וכל דבר הסמוך בכלים אינו חוצץ בפני הטומאה דאין אדם וכלים נעשים אהלים לטהר: **סריא.** נרקב: **והא חזי לטינא.** ולא מבטל ליה: **דאית ביה קוצי.** והן היו רומסין ברגליהן בטיט: **הא חזו.** לאכילה. כולה הנך תיובתא דשמואל דאמר מידי דחזו ליטול משם לאחר זמן אין ממעט בחלון: **כשהתריפו.** התליעו: **אי פומיה לבר.** לצד הבית שאין המת לתוכו: **בבנישתא דרומאי.** אנשי ישראל באו מרומי למתא ונתייצבו שם ועשו להם בהכ"נ: **אירדונא.** חדר שמשימין בו מת והיה מונח בו מת עד שלא נקבר: **מהית.** כמו מונח כדמתרגמינן ותנח בגדו אצלה ואתיתתיה: **בעו כהני למיעל ולצלויי.** בההוא כנישתא ואין יכולין ליכנס מפני הטומאה הנכנסת בבית הכנסת דרך הפתח מבית לבית דהכי תנן במסכת אהלות: **דלו תיבותא.** הגביהו הארון ממקומו: **כלי עץ העשוי לנחת.** במקום אחד אינו מקבל טומאה דאיתקש כלי עץ לשק לענין טומאה דכתיב וכל כלי עץ או בגד או עור או שק מה שק המטלטל אף כלי עץ המטלטל. כל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה: **והיכא דאיכא דרתא** מוקפת וכו' והמת בבית שבפנים וכו' איתסר ליה וכו'. אע"פ שסגור הדלת לפי שדרך הטומאה לצאת מן הבית אע"פ שהיא סגורה כדתנן מת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים לפי שאין דרך שיהיה בבית קבר וודאי צריך שיוציאוהו מן הבית לפיכך לא מהני בהו סגירה אבל אם היה לו ב' פתחים או פתח אחד למזרח וחלון למערב אם נסגר אותו חלון או נגעל אין דרך טומאה לצאת מאותו חלון הנגעל כיון שיש לו פתח בצד אחר שיכול להוציא כדתנן נפתח אחד מהם הוא טמא וכולן טהורים כלומר שהיו סגורים: **אי הוה מיתא תותי הנהו זיזין וכו'.** כלומר אבל אם היה המת תחת היתדות היוצאות לחוץ או תחת האכסדרה אם אותו הפתח של בית הפתוח לאכסדרה הוא סגור או נעול מותר לכהן לעמוד בבית דכיון שהוא סגור אמרינן אין דרך הטומאה ליכנס שאם היה פתוח ליכא למ"ד שלא יהיה דרך הטומאה ליכנס שהרי אפילו חלון של פותח טפח מביא את הטומאה כ"ש פתח גדול: **כדתנן זיז שהוא סובב.** נסרים שבבית מושם יוצאין טפח חוץ לכתלים וכנגד הפתח אוכל ג' אצבעות ועל שאר הפתח אין זיז שאם היה אוכל כנגד הפתח טפח היה הבית טמא לדברי הכל: **כלים שתחתיו טמאין.** שהרי טומאה יוצאה להם בדרך הפתח והטומאה סובבת כל הבית ואפילו אחורי הבית טמא ובהא לא פליג רבי יהושע כדפליג בסיפא לפי שדרך טומאה לצאת: **טומאה תחתיו.** כלומר אם הטומאה תחת אותו הזיז או תחת האכסדרה: **ר"א מטמא את הבית.** אע"פ שהדלת סגור ונעול דס"ל דרך הטומאה ליכנס כמו לצאת ואע"פ שהוא סגור או נעול: **ורבי יהושע מטהר.** דס"ל אין דרך הטומאה ליכנס כיון שהוא נסגר אע"ג דאמרינן שדרכה לצאת כדמפורש לעיל שאין דרך שיהיה הבית כקבר אלא דעתו להוציאו משם ולהוליכו לבית הקברות: **והגיף אחד מהן.** מאותן המלוים את המת לקוברו ולא נושאי המטה וה"ה אם הגיף את הדלת אדם אחר אלא אורחא דמלתא נקט: **את הדלת.** כדי שלא תכנס הטומאה לבית בשעה שיעברו דרך אכסדרה שלפני הבית דיש תקרה על גבה: **אם יכולה דלת לעמוד.** בלא סמיכת מפתח ה"ל מפתח כמאן דליתא והדלת חוצץ בפני הטומאה: **ואם לאו טמא.** דכל דבר הנסמך בכלים אינו חוצץ בפני הטומאה כדאמרן דאין אדם וכלים נעשים אהלים לטהר:

מעדני יום טוב

ולא ידענא הרחקת ד' טפחים אלו מנא ליה דהא בחצר הקבר כשהוא ד"ט העומד בתוכו טהור ופירש"י כל מקום שהוא עומד טהור כו' ועיין בד"מ: ט [נ] **והיכא דמחית מיתא.** כך הגירסא ברי"ף ובס"א גרס והיכא דמאית ונראה שתלמיד טועה הגיה כן ולא ידע ליסנא דגמרא דמגילה שכתבה רבינו לקמן וגם שם בס"א דמאית נראה מכל זה שהוגה כן מתלמיד טועה אבל הגירסא בגמרא דמחית ופירשה רש"י כמו מונח כו': [ל] **אסיר לו לכהן למיעל כו'.** כדלעיל ברים ההלכות ממסכת שמחות כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה כהן וכו': [מ] **ה"ג** ברי"ף למיעל תותי שהוא טללא ואפי' תותי אילן: [נ] **והפרעות.** אבנים היוצאין מן הגדר וכ"ה ברי"ף אבל במשנה ל"ג אבנים והיינו דהרב ברטנורה פירש דרך גדר שנותנים בראשו קוצים וכו' ובספרי תוספות י"ט האריכתי יעויין משם: [ס] **וכן עיליתא** ע"ג ביתא אי איכא ארובה וכו'. וכמה דינים מחולקים יש בענין ארובה שבין בית לעליה כמבואר במשנה דאהלות ולא כתב מכולם אלא דין זה לפי שהוא דבר הידוע שמותר ליכנס לבית שהמת בתוכו ואסור ליכנס לעליה שאין המת בתוכו ב"י סי' שע"א ועיין בד"מ סעיף כ"ח ול"א: [ע] **ה"ג** ברי"ף אי איכא ארובה בין ביתא לעליתא: ה"ג חדרים פנימיים הפתוחים [פ] **דסוף טומאה לצאת.** וכדמייתי רבינו לקמן מכמה מבניות והלכתא גמירא לה, הכי כדפירש"י בסוף מס' ביצה גם בפ' הדר דף ס"ח ואע"פ שבפ"ק דביצה דף י' כתב רש"י דגזירת חכמים היא כבר כתבתי בס"ד בתוספות י"ט דלא קשיא דלדבר שהוא הלכה למשה מסיני יכולין לומר עליו דגזירת חכמים הוא ועכשיו מצאתי בפסקים וכתבים של מהר"ר איסרלן ז"ל שהרגיש בהני תרי ליסני דרש"י ז"ל פ"ק דביצה ופרק בתרא אבל לא יישבם כלל אלא כסטר דזה שכתב גזירת חכמים אינן ר"ל שיהיה הל"מ ומ"מ כתב דבפ"ב דביצה בגמרא מוכח להדיא שהוא הל"מ: [צ] **ואי סכר כו'.** הוא לשון הרי"ף: [ק] **מאי איריא רקיק כו'.** השתא ס"ד דנקיט רקיק דוקא משום דאית ביה תרתי חדא דלאו שכיחא מעלייתא לפי שהוא רך ועשוי ליפול ועוד שאינו מבטלו מש"ה פריך אפי' עבה נמי שמתקיים הואיל ואינו מבטלו אינו ממעט. תוספות: [ר] **אימא בטולי מבטל קמ"ל.** ואע"ג דדבר המקבל טומאה אינו חוצץ גבי הא דכלי עץ העשוי לנחת הא פרכינן לה בגמ' ומוקי לה דמיירי הכא בגילוש במי פירות שאינן מכשירין ואין אוכל מקבל טומאה בלא הכשר משקה הקרוי משקה כגון מים יין וחלב ואיכך דתנן בפ' בתרא דמכשירין וכתבו התוס' דה"ת נמי לשנויי כגון שאין בו כביצה ובמסכת אהלות חשיב פחות מכביצה אוכלים בהדי הנך שאינם ממעטין את הטפח ע"כ: [ש] **היא גופה תיחוץ.** דהא כלי חרס אינו מטמא מגבו. גמרא: [ת] **ונדחק** (הרמב"ס) [הריב"ס] ז"ל לתרץ גרס בס"א וכ"ה בתו' כ"כ [ד"ה היא]: [א] **ופקקו** את המאור בטפיח. מפני הטומאה שלא תצא לה לבית דרך המאור שלא היו יכולים להוציא את המת דבשבת היה: [ב] **ואמר** בפרק בתרא דמגילה גרס והוא בדף כ"ו והא דכתב ואמר אינו ראיה לדלעיל אבל הוא קושיא אחרת וכלומר ועוד האמר: [ג] **ולכך** חוצצת גרס ואיתא בגמרא דאמרו ליה רבנן לרבא והא זימנין דמטלטלי ליה כי מנח ס"ת עלויה וס"ל מטלטל מלא וריקם וא"ל אי הכי לא אפשר: [ד] **כיון דעשוי** להניח ס"ת בתוכה לא מצי מבטל לה התם. דאסור לבטות בדבר אחר דמעלין בקדש ואין מורידין תוספות: [ה] **והיכא דאיכא דרתא כו'.** לשון הרי"ף: [ו] **ואוכל** בפתח ג' אצבעות. כלומר שהוא פחות מטפח שהטפח הוא ד' אצבעות: [ז] **טומאה** בבית כלים שתחתיו כו'. וסיפא דמתני' וכן בחצר שהיא מוקפת אכסדרה כלומר ואכסדרה אוכלת בפתח ג' אצבעות והיינו דמדמי לה הרי"ף דרתא דמוקפת זיזין או מוקפת אכסדרה: [ח] **חזינן** לטומאה כאילו ככר הוא שם. וכתבתי לעיל דכך היא הל"מ: [ט] **קוברי** המת וכו' הגיף אחד מהן. פירש הברטנורה אחד מהן מאותן המלווין כו' וכן פירש הר"ש וטעמא דאי נושאי המת ככר נטמא הבית כשנכנס קצתו תחת תקרת האכסדרה ובתוס' י"ט כתבתי שהרמב"ם מפרש אחד מנושאי המת ומיירי שהדלת נעולה ואחד מהן מחזיקה שתשאר נעולה ולא תפתח עד שיעברו מתוך לאכסדרה ע"כ ובס"א נדברי רבינו כתוב והגיף אחד מהם את הדלת פי' סמך הדלת להעמידו טלו אתם וסמכו במפתח נראה

שגם

דברי חמודות

שאע"פ שנקבר צריך הרחקה ד"א בית שאני וכן מבואר בתשובת הרשב"א שם דשאני בית מקבר וכתב המרדכי במסכת מו"ק והגהות מיי' פ"ב שנשאל ר"מ על מת המונח בספינה שאם היא קטנה שמתנדנדת כשדורכין בה אסור לכהן ליכנס בה דא"א שלא יסיט הטומאה כדתנן בפ"ב דמס' זבין אבל אם היתה ספינה גדולה שאינה רועדת כשדורכין בה מותר ליכנס בה ובלבד שלא יכנס ויתקרב אצל המת תוך ד"א הגהות מיי' כתבו תשובה זו בפ"ב מהלכות אבל וכתבו עליה אבל הר"ס כהן התיר בין בספינה גדולה בין בספינה קטנה רק שלא ישב בד"א המת כדמשמע התם שכל אותם שאומר שם טמאים היינו לתרומה אבל לטהרות טהור א"כ אין טומאה כלל דאורייתא ואין כהן מוזהר לכהן וכן הורה הר"י ב"ר מפה הלכה למעשה עכ"ל והרשב"א כתב כדברי הר"מ שאם היא מכרעת מתחת האדם אסור לכהן ליכנס בה וכתב הב"י ס"ס שע"א דלענין הלכה כיון דהרשב"א והר"מ מסכימים לאסור הכי נקטינן: (כד) **אסור ליה לכהן** למיעל תותי ההוא טללא אפי' היא גדול הרבה טור ריש סי' שע"א וכתוב בתשובת מהרי"ל סי' ס"ט דכהן שהוא ישן ומת עמו באהל אפילו שאין המת לתוך אפ"ה צריך להקיצו דאפילו בלי שהייה קעבר הכהן ואע"ג דלא ידע מ"מ איסור עביד בשוגג ואע"ג דאינו מעשה איסורא איכא ולאחריני דידעי מצוין להפרישו עיין בסמ"ק ע"כ וכתוב בת"ה סימן רפ"ה כהן ששוכב על מטתו ופשט בגדיו כדרך העולם ופתאום קראו לו ואמרו מת באהל צריך לקפוץ ערום ממש ולרוץ חוץ לאהל כדי שלא ישהה בטומאה או שרי משום כבוד הבריות לשהות באהל עד שילבש מקצת בגדים תשובה ירא"ה דמשום כבוד הבריות לא נעבה שום איסור דאורייתא כדאיתא בהדיא בפ"ק מי שמתו ושהייה בטומאת אהל המת לכהן איסור דאורייתא הוא כדאיתא בהדיא בסמ"ג וכדמוכח נמי באשירי פרק שני דכתובות אמנם אותם שקוראים לכהן לצאת יזהרו מתחלה שלא יגידו לו מיד שיש מת באהל אלא יקראו לו בסתם לקום ולצאת אליהם וכשילבש יגידו לו ובדרך זה שרי משום כבוד הבריות ואע"פ שמגיחים אותו שוהה בטומאה הואיל והוא לא ידע ושוגג הוא שרי כדאיתא באשירי בהלכות כלאי בגדים סי' ו' לענין הרואה כלאים בבגד חבירו כו' ע"כ וכן סתם ופסק רמ"א בכאן בהגהותיו אע"פ שבסימן ש"א לא כתב לדברי רבינו לענין כלאי בגדים אלא בלשון י"א ומהא שמעינן נמי דאם הוא בבית הפרס או ארץ העמים שהוא טומאה דרבנן ילבש עצמו תחלה דגדול כבוד הבריות וכדכתב רבינו נמי שם בהלכות כלאי בגדים: (כה) **וכן עד כמה בתי.** עד עולם לשון הקיצור וטור שם: (כו) **אבל** לבית אסור ליכנס שם דסוף טומאה לצאת וכתוב בכתבי מהרא"י סימן כ"ד אשר דרשתני מ"כ אשר מחמירים הכהנים שלא לצאת בשערי התגרות והעיר ושער בית הקברות עד שעבר המת חולה לאותם שערים ופתחים משום דסוף טומאה לצאת כדתנן בפ"ק דאהלות המת בבית וכו' ובפ"ק ובתרא דביצה ובפרק הדר מייתי לה וכתבת דמקרוב בא מנהג זה דע כי לא מקרוב בא כי זה קרוב למ' שנה שהיה היום המועד באלפר"ט והיו שם חמשה זקנים ושם נתחדשו אלו הדברים וגם נמצא בנימוקים שנתחדשו לפני שאירי מהר"ר שלום שמהר"ר מאיר סג"ל אסר לכהנים שילכו דרך שער העיר שסוף טומאה לצאת שם עד לאחר שעבר המת חולה אבל כתב ג"כ שמהר"ר שלום לא חש לאיסור זה וכן נראה נמי דלא נהגו ליזהר בגבולינו בזה ונראה הטעם כיון דפירש"י פרק הדר דמה שטמא הפתח שסוף טומאה לצאת משם אע"פ שאינו תחת אהל המת הל"מ הוא ואין טעם בדבר נוכל לומר כיון דמילתא בלא טעמא הוא הבו דלא לוסיף ונימא דלא היא הלכה דוקא באותו פתח שמוציאים אותו תחלה מתוך האהל אל תוך האויר הואיל ובאותה יציאה נטהר האהל יאמר הלכה שאותו פתח יטמא ולא מכאן ואילך והו דמאן לימא לן דהך טומאה דסופה לצאת הוי טומאה שהנזיר מגלח עליה ובסמ"ק מסיק דהאיא תוספתא מתרצתא היא דעל טומאה שאין הנזיר מגלח עליה ודלא כמ"ש התוס' בפ"ק דכתובות בשם ר"ת דשבשתא היא אמנם ע' באשירי בהל' טומאה משמע דכהן מוזהר כה"ג ע"ש דאפשר יש לחלק מ"מ הואיל ורבנן קשישי חששו לאיסור זה חלילה להפליג דבריהם והמחמירים כמותם לשנות מנהג שמיקל נמי לאו שפיר דמי אמנם להחמיר בבית של נדוק הדין נראה דיפה כתב דאין להחמיר בו כלל דאדרבה אותו פתח בא לטמא את האהל והמרי אין דנין ק"ו מהלכה עכ"ל ומה שרצה להביא ראיה להתירה מההיא תוספתא דעל טומאה שהנזיר מגלח כו' תמהני הא כמה משניות מוכיחות שהכהן אסור בבית הפרס ובארץ העמים ובשאר דברים שאין הנזיר מגלח עליהן וכתבתי הטעם בשם הטור לעיל סעיף ז' ומה שכתב בענין בית של נדוק הדין שאין להחמיר הואיל והפתח בא לטמא את האהל טעמו זה יספיק בבית נדוק הדין שאין בו אלא פתח אחד שבו מכניסים ומוציאין המת אבל אם יש בו שני פתחים שבפתח אחד מכניסים ובפתח האחד מוציאין כמו שיש בבית נדוק הדין פה ק"ק פראג נראה שלפי סברא זו אין היתר לכהנים ליכנס באותו הפתח שמוציאין ממנו המת: (כז) **כיון שדלתותיהן נעולות.** ואם נפתחו גם הם טמאים טור: (כח) **רקיק** אינו ממעט בחלון. וכתבו התוס' וז"ל פירש"י בר מרדכי ע"פ המשניות דאם הוא חלון העשוי לתשמיש שיעורו להביא טומאה בפותח טפח וכשיתמעט מטפח אפילו כמשהו אינו מביא ואם היא חלון לאורה ועשוי בידי אדם שיעורו כמלא מקדח גדול של ליבנה והוא כמלא פונדיון האיטלקי שהוא סלע נירונית והיא יתירה על סלע סתם דסלע סתם הוא פחות ממלא מקדח סתם וכ"ש ממקדח גדול כדאמרינן בבכורות [לז] ואותו חלון שעשוי לאורה אינו מתמעט בסתימת מקצתו כיון שיש בו כשיעור אלא עד שיתמעט שלא יהא בשיריים רוחב אצבעיים על רוחב גודל ומאור שאינו עשוי בידי אדם אלא מעצמו כגון תרוהו מים או שרצים שיעורו מלא אגרוף חשב עליו לתשמיש שיעורו פותח טפח למאור שיעורו מלא מקדח ומלא אגרוף מפרש התם כאגרופו של בן [אבטיח] ורבי יוסי אומר כראשו של אדם ושאינו עשוי לאורה ולא לתשמיש אלא לאויר ולמאור גנות ופרדסים אותו שיעורו כמלא מקדח בינונית עכ"ל ופירוש תשמיש להגיע בה ר גליו וכל האוקי דינין אלו במשניות רפי"ג דמסכת אהלות וגם שם מפורשים האוקי הממעטים את השיעור והוגנין וכתבם בפרק יד ובפרק ט"ו מהלכות טומאות מת ולפי שלא ראיתי להאחרונים שהאריכו בכל אלו ולא ראיתי ג"כ להגלות אותי ואת הבאים אחרי בזה כי הבנתי בטעמם ונימוקם שהשמיטו לכל האוקי דינים האלו לפי שאין הכהנים מדקדקים להקל אלא להחמיר ונמנע מן הדברים שיש להסוב שמביא הטומאה מיד הם פורשים ויוצאים דכהנים זריזים הם בכל כיוצא בזה ועיין בסעיף ל"א: (כט) **א"ל זילו דלו תיבותא כו'.** מכאן כתב מהרי"ל בתשובה סימן ס"ה דאין יכולין להבריח ליורשי המת לצאת אותו חולה כדי שיחזור אותו הכהן לביתו אם רגילים להבהותם משום כבודם לשמוע עליו רבים כלומר עד שיבואו רבים ויתעסקו עמו א"נ לטהרו בביתו כדחזינן הכא דדוחק לדחות ולהעמיד שהיה בשבת ועוד יש מרבותינו אמירה לעובד כוכבים מותר במקום מצוה כה"ג דליכא איסור דאורייתא א"נ על ידי ככר או תינוק אפילו לצורך החיים וכן מנהג הלמא דלא מצי כהני דבי כנישתא לבופס דהאטו מי לא הוה ביתא אחרינא התם ולא שייך לומר על המזיק להרחיק את עצמו דהתם הוא דהוה ל ונהוג נהוג אבל אם רגילים לצאר המתים [להוציאם] מיד אחר פטירתם לבית הטהרה ה"נ יכול לכופן עכ"ל ורמ"א ביו"ד סוף סי' שע"א כתב וכתב דאין יכול לכופן אבל בא"ח סימן ש"י סעיף ב' כתב אסור לטלטל מת ע"י ככר או תינוק לצורך כהנים או דבר אחר אבל ע"י עובדי כוכבים יש מתירין וכן ראיתי נוהגין לצורך מצוה או התוכה עכ"ל ואפשר דהתם נמי (כרבנן) להוציא דוקא ומשום שבת: (ל) **י ד הנזיז** שהוא סובב כו'. ופירש הר"ב וזיז שהוא רוחב טפח וכן פירש הר"ש ואע"ג דברים בפרק תנן הזיז מביא את הטומאה

כנ

טמא ותימה [י] למה הביא זו המשנה על סוף טומאה לצאת כמה משניות היה יכול להביא שהן פשוטות יותר מזו. ההיא (פ"ז דאהלות) דמת בבית וגו פתחים הרבה [כ] כולן טמאים ועוד ג' משניות בפ"ד דאהלות שטלן מפורש בהן שדרך טומאה לצאת ואין דרך טומאה ליכנס. (לא) וגם בכל המשניות כתוב טומאה בבית כלים שתחתיו טהורים. [ל] ופירש רבינו ז"ל לפי שאינו אוכל בפותח טפח אין מביא את הטומאה תחתיו והא דמטמא ר' אליעזר את הבית כשהטומאה תחתיו אע"ג דלית ביה פותח טפח. ר' אליעזר לטעמיה דמטמא [מ] בבית מודבק לאיסקופה בפ"ב דאהלות דבקל מביא את הטומאה לבית. ומסקנא דמלתא הכי אם כל דלתות הבית נעולות והחלונו' נעולים טומאה יוצא' מן הבית לתחת הזיזין והאכסדראות ואם נפתח דלת לצד אחר [נ] או חלון שיש בו ד' על ד' [ס] והדלת של חצר נעול אין הטומאה יוצאה לתחת הזיזין והאכסדראות (ס"א ואם דלת החצר פתוח טומאה יוצאה מן הבית לתחת הזיזין והאכסדראות) [ונכנסת] מתחת לבית: (לב) וכן גגין הבולטין למעלה לחוץ על פני בתים הרבה וטומאה באחת מהבתים כל הבתים אשר דלתותיהן פתוחים טמאים. כי הטומאה מתפשטת תחת גליעת כל הבתים ונכנסת לבתים [ע] דרך הפתח [פ] והיכא דנפל אינש ושבר מפרקתו ונחתך עמו רוב בשר אף על גב דלא נפקא נשמתיה מית הוא ומטמא באהל דאמר רב יהודה אמר שמואל (חולין דף כא.) נשברה מפרקת ורוב בשר עמה מטמא באהל דהו"ל כמאן דהותז כוליה רישיה [צ] ותנן (אהלות פ"א) הותזו ראשיהן אע"פ שהן מפרכסין טמאים כזנב הלטאה שהיא מפרכסת. וא"ת מפרקת דעלי [ק] דמפרקת ולא רוב בשר הוא. זקנה שאני דכתיב כי זקן האיש וגו' וא"ר שמואל בר נחמני [ר] א"ר יונתן קרעו כדג מטמא באהל אמר רב שמואל בר רב יצחק מגבו אבל גוסס אין מטמא באהל עד שתצא נפשו. [ש] דתנן אדם אין מטמא באהל עד שתצא נפשו. ואע"ג דגוסס אין מטמא באהל פליגי ביה תנאי [ת] בנזיר אי שרי לכהן למיעל לביתא דאית ביה גוסס אי לא. דגרסי' התם (דף מג.) להחלו עד שעה שיחלל. רבי אומר במותם יטמא עד שימות. מאי בינייהו. א"ר יוחנן משמעות דורשין איכא בינייהו. ר"ש בן לקיש אומר גוסס איכא בינייהו למ"ד מלהחלו אפי' גוסס. ולמ"ד במותם יטמא עד שימות אין גוסס לא. מיתיבי אדם אין מטמא עד שתצא נפשו. [א] ואפי' מגוייד ואפי' גוסס ולמ"ד מלהחלו הא קתני דאינו מטמא. לענין טמויי עד דנפיק נשמתיה לענין אתחולי [הא] איתחיל ולפי גירסא זו הכתובה בספרים שלנו כהן אין מוזהר על הגוסס דקי"ל כרבי יוחנן לגבי דר"ש בן לקיש דאמר משמעות דורשין א"ב (ס"א ובין לרבי ובין לרבנן אינו מוזהר עליו עד שימות) אבל בה"ג גורס אביי במקום ר' יוחנן רבא במקום ר"ל ולפי זה הלכה כרבא לגבי אביי. ולרבא פליגי רבי ורבנן בגוסס ואין הלכה כרבי מחבריו (לג) נמצא כהן מוזהר על הגוסס: [ב] והיכא דשחט בו שנים או רוב שנים אין מטמא באהל עד שתצא נפשו. דאמר רב יהודה אמר שמואל (גיטין ע:) שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו (לד) ואסור ליה לכהן למיעל לבית הקברות דקבר מטמא כמת דכתיב כל אשר יגע על פני השדה וגו' או בקבר. אפי' לבית הפרס נמי אסור למיעל. ומאי הוא בית הפרס שדה שנחרש בו קבר דתנן (אהלות פי"ז) החורש את הקבר הרי זה בית הפרס. עד כמה הוא עושה. [ג] מלא מענה מאה אמה בית ד' סאין דהוי מאה על מאה. ואי אזיל לדבר מצוה כגון לינסב איתתא וללמוד תורה וליכא אורחא אחריתי שרי ליה למיזל לבית הפרס. דת"ר (מס' ע"ז דף יג.) הולכין ליריד של עובדי כוכבים ולוקחין מהן בהמה עבדים ושפחות בתים ושדות וכרמים וכותב ומעלה בערכאות שלהן מפני שהוא כמציל מידן (לה) ואם כהן הוא מטמא (לו) לדון ולערער עמהם בחו"ל. וכשם שמטמא בחו"ל כן מטמא בביה"ק ביה"ק ס"ד. אלא אימא בית הפרס דרבנן. ומטמא (לז) [ד] ללמוד תורה ולישא אשה. א"ר יהודה אימתי בזמן שאין מוצא ללמוד. אבל מוצא ללמוד אין מטמא. ר' יוסי אומר אפילו מוצא ללמוד יטמא לפי שאין מן הכל אדם זוכה ללמוד א"ר יוחנן הלכה כר' יוסי: **סליק הלכות טומאה**

רש"י ור"י וברטנורה. כולן טמאים. כל הכלים המונחים תחת המשקוף של פתח בחלל הפתחים מבחוץ כולן טמאים אע"פ שהפתחים נעולים דגזרו חכמים על המקום שהוא דרך יציאת טומאה בסופו של מת לצאת דרך שם: מודבק לאסקופה. שהאסקופה רחבה וטומאה מודבקת באסקופה מן [המשקוף] ולתוך ר"ע חשיב כל האסקופה כבית הלכך מטמאה את הבית: נשברה מפרקת. באדם: ורוב בשר עמה. רוב רוחב בשר של מפרקת: הותזו ראשיהן. בשמנה שרצים קמיירי בסדר טהרות: טמאים. דכיון דעשוים גיסטרא אע"פ שלא הובדלו לגמרי כדמפרש והזיל הרי הם כמתים: בזנב הלטאה שמפרכסת. כלומר דאע"פ שמפרכסת אין זה הויות שהרי זנב הלטאה תותך אותה לגמרי והיא מפרכסת אע"פ חיתוך הזנב מפרכס: וא"ת הא עלי מפרקת גלא רוב בשר הוי. וקרי ליה מת ונשבר מפרקתו וימות: ממבא באהל. ואפילו מפרכס: מגבו. מצד גלעיו ולא מצד כרסו ואע"ג דטרפה היא כדתנן או שנקרע כרס התיצונה ואע"ג דסופו למות: עד שתצא נפשו. דכתיב כל הנוגע במת בנפש האדם אשר ימות למדך הכתוב שאינו מטמא עד שימות: ת"ר לא יטמא בעל בעמיו להחלו עד שעה שימות. מותר לעסוק בו ואינו עובר עליו משום לא יחלל עד שעה שימות והאי קרא קאי בכהן וה"ה לנזיר: רבי אומר לא יטמא להם במותם עד שימות. והאי קרא בנזיר קאי וה"ה בכהן: משמעות דורשין. דלמר משמע ליה מהאי קרא דעד שעה שימות אע"ג דעסיק ביה לא הוי מהולל ועומד ולמר מהאי קרא דלהחלו: ור"ל אמר גוסס איכא בינייהו. דלמאן דמשמע ליה מלהחלו אפילו בגוסס קאי בלא יחלל דכיון שהוא גוסס סופו להיות חלל דקי"ל רוב גוססין למיתה וקאמר דלא יחלל כו': ולמאן דמשמע ליה מבמותם עד שימות. אינו עובר בלא יטמא לא כהן ולא נזיר אבל בגוסס לית לן בה: מיתיבי האדם. הכי הויא ריבא דברייתא בהעור והרוטב: מגוייד. חתוך לאיבריו ואפ"ה אינו מטמא וקשיא לר"ש לקיש דמשמע ליה מלהחלו דאפילו לגוסס אסור: לא קשיא לענין טמויי הוא דלא מיטמא עד שתצא נפשו. ולא כהוה גוסס אבל לענין אהולי מכיון דהוי גוסס קאי בלאו דלא יחלל: שחט בו שנים או רוב שנים. שלא יהיה לעולם כהי הבינן ליה שלא רמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו כי היכי דלא תפול קמי יבם: או בקבר. כגון גולל ודופק או הציון שעליו: בית הפרס. מקום שטומאה פרוסה ומתפשטת שם ורבותי פירשו פרס לשון דבר פרוס ושבור שעצמות של מת נפרצו שם ומפי אחרים שמעתי על שם שפרסות בני אדם נמנעין ללכת שם מפני הטומאה: מלא מענה. של המחרישה ממקום הקבר שהתחיל לחרוש בו עד מאה אמה באורך השדה על מאה ברוחב חיישינן שמא הוליכה המחרישה ממנה עצם כשעורה ואם היה חורש והולך חוץ למאה אמה ממאה אמה ולחוץ טהור שאין המחרישה מולכת עצמות הקבר אלא עד מאה אמה: בית ד' סאין. מאה אמה אורך על מאה אמה רוחב הוא מקום זריעת ד' סאין שהרי חצר המשכן שהיה מאה על חמשים הוא בית סאתים כדאמרינן בעירובין נמצא מאה על מאה בית ד' סאין: הולכים ליריד. יריד הוא יום כנופיא לסוחרים קרובים ורחוקים פירש"י בלע"ז ואע"פ שדרך הסוחרים עובדי כוכבים דאזיל ומודה לעבודת כוכבים שלהם ביום שמוכרים ביוקר או בשקוצים בזול וקא עבר משום ושם אלהים אחרים לא תזכירו אפ"ה שרינן לקנות מהם בין עבדים בין שדות וכרמים כדי למעט אותם מארץ ישראל אי נמי בחו"ל כדי כו' דאמרי אינשי זבנת קנית זבין אוביד כלומר מי שקונה דבר אע"פ שמוציא עליו כסף רב הוא מרויח אבל מי שמוכר חפציו אע"פ שמוכר בדמים יקרים נחשב לו להפסד לפי שהכסף הולך וכלה והקרקע או הבהמה עושים פירות: וכותב. שטרות: ומעלה בערכאות. שהן מקום גדוליהם ושופטיהם ומעלה שטרותיו לפניהם לאחוס ואע"פ שכבוד ותפארת הוא להם ואיכא למימר דאזיל ומודה: שהוא כמציל מידם. שמתוך כך יהיו לו עדים ומסייעין להציל מן העוררין: לדון ולערער וכו'. אע"פ שארץ העמים מטמא: בית הקברות ס"ד. וכי משום למעט מהם שרינן איסורא דאורייתא: בית הפרס. שדה שנחרשה בה קבר וחבו חכמים עד מאה אמות דילדלה מחרישה את כתיתי העצמות ושמא יעבור על עצם כשעורה ויטמאהו: דרבנן. שאין טומאתו אלא מדרבנן שכיון שאמר שנחרש בו קבר הולכים רבים עליו ודרכוהו א"נ שלא יהיו כל אותן התיכות של עצמות דקות שאין בהם אפילו עצם כשעורה ודבקים במנעליהם וסנדלים מאנשים הראשונים שהלכו ב נשאר מהם כלום: **סליק הלכות טומאה**

דברי חמודות

כל שהוא הא תנן בסיפא כמה אמרו בזיז שהוא גבוה מן הפתח שלשה נדבכין שהם שנים עשר טפח יתר מכן מביא את הטומאה בפותח טפח ולפיכך הראב"ד בפרק י"ז מהלכות טומאת מת כתב על הרמב"ם אהא דזיז שהוא סובב כו' דדוקא בזיז שהוא למעלה מי"ב טפחים ומיהו כתב הרמב"ם שם אהא דזיז כל שהוא כו' דדבר ברור הוא שאינו מביא אלא מדבריהם וכן כל כיוצא בהבאות הטומאה כזו שאינו באהל טפח הבריא' אינה אלא מדבריהם עד כאן וידוע דאף בשל דבריהם הכהן מוזהר כדלקמן בסוף ההלכות וכבר הזכרתי זה לעיל בסעיף ז' וסעיף כ"ו: (לא) וגם בכל המשניות כתוב טומאה בבית כלים שתחתיו טהורים. ואין כן גירסת המשניות שלנו גם גירסת הר"ש אינה כן ואף הרמב"ם בפי"ז מהלכות ט"מ העתיק טמאים אבל הש"ע השמיט כל זה וכן רבינו והטור השמיטו עוד דיני זיזין אחרים וכתב הרמב"ם שם וכל זה מסכים למה שכתבתי בס"ס כ"ט: (לב) וכן גגים הבולטים כו'. וכתב בכ"י דהמשניות של אהלות משמע שאם היו ב' גגים זה למעלה מזה שאם היו הגגים שוים נדבקים זה בזה אמרינן חבוט רמי ומביאים את הטומאה מה לזה עכ"ל ופירש דבריו היינו משנה ס' דפי"ב דאהלות קורות הבית ועלייה כו' היו העליונות כבין התחתונות טומאה תחת אחת מהן תחת כולם טמא ומייתי לה בפ"ב דסוכה ופירש"י קורות הבית אותן שהעלייה עשוים בהן שקורין סולייר"א קורות העלייה הן שהגג עשויה בה שקורין טרי"ב וגגין שלהן חלקים היו ובוין ומניחין הנסרים מקורה לקורה במין תקרת עלייה היו העליונות כבין התחתונות שלא היו מכוונות # כנגד ז אלא העליונות מכוונות כנגד האויר שבין התחתונות וטומאה תחת אחת מהן תחת כולן טמא דאמרינן בכל העליונות חבוט רמי והשליכם בין התחתונות והוי כל הבית מקורה והוי אהל אחד וכדמוקי בברייתא שהיה רחב העליונות כשיעור אויר שבין התחתונות ע"כ ובסוגיא דהתם מוכח נמי דלא אמרינן חבט רמי אלא כי אית בה טפח כלומר כשיש ברחבה טפח וכן נראין דברי הרמב"ם בפט"ז מהלכות טומאת מת ועיין בפ"ק דעירובין סימן כ"ה ובפירוש חבוט רמי כתב עוד רש"י וז"ל חבוט רמי השפל והשליך אותו על אויר שתחתיו והיינו נמי ענין גוד אחית אלא אחית לענין מחיצה דהוי הודה של מחיצה שייך למימר גוד אחית משוך אותה והורד ולענין המוטל ברוחב ובא לסתום האויר שייך למימר חבטא ע"כ וכתוב בדינין והלכות שבסוף תשובת מהר"י ווייל סי' ל"ג וז"ל הר"ר יעקב מרגליות שאלני אם אמרינן לבוד גבי אהל המת כגון שני בתים הסמוכים זה לזה בגגיהן בפחות מג' טפחים ומת באחד מהם והשבתי לו דלא אמרינן לבוד וראייה מפ"ק דעירובין גבי עור העטלף ובסוכה פרק ישן גבי קורות הבית שאינם מכוונות ע"ש בגמרא ופירש"י עכ"ל: (לג) נמצא כהן מוזהר על הגוסס. וכך סתם הש"ע אבל רמ"א הגיה די"א מתירין ומ"מ כתב דטוב להחמיר: (לד) ואסור ליה לכהן למיעל לבית הקברות כו'. וגרסינן בפרק הבא על יבמתו דף ס"א היה רשב"י אומר קברי עובדי כוכבים אינם מטמאים באהל לבית שנאמר ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם אתם וכו' ופירש"י אין מטמאים את המאהיל עליהם. אתם קרויים אדם וגבי טומאת אהל כתיב אדם כי ימות באהל ע"כ ובגמרא מותבינן מדכתיב נפש אדם ששה עשר אלף ומשני משום בהמה כלומר לגבי בהמה מקרו אדם והתם כתיב בהמה גבייהו וכן מבינין לקרא אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבוא אדם ובתוספות הקשו נמי מכמה מקראות ותרצום עיין שם ומותבינן תו בגמרא כל הורג נפש וכל נוגע בחלל תתחטאו וש"מ מדבעו חטוי אלמא דמיטמו ומשנינן דילמא הקטול חד מישראל ורבנן לא נפקד ממנו איש ורשב"י לא נפקד ממנו איש לעבירה רבינא אמר נהי דמעטינהו קרא מאטמויי באהל דכתיב אדם כי ימות באהל ממגע ומשא מי מעטינהו קרא ופירש"י גבי מגע השכתן מגע בעצם או בחלל דלא כתיב אדם הלכך אע"ג דלא מקרי אדם מטמא במגע ובמשא ע"כ וכתבו התוספות ואע"ג דכתיב וכל אשר יגע על פני השדה וגומר או בעצם אדם הא דרשינן בנזיר פרק כ"ג לענין אהל ואור"י דאין הלכה כר"ש דרשב"ג פליג עליה כדתנן במסכת אהלות והלכה כמותו במשנתינו וצריכים כהנים ליזהר מקברי עובדי כוכבים. ובפרק המקבל בעובדא דאליהו דהשיב לרבה בר אבוה כרשב"י דהכא דהוי קא מדחי ליה ועיקר טעמא שהיה סמוך על רוב ארונות שיש בהן פותח טפח וכן היה רגיל בכל מקום לדחות כמו שמצינו כשהיה קובר רבי עקיבא א"ל לאו כהן ניהו מר א"ל צדיקים אינה מטמאים ועיקר טעמא לפי שהיה מת מצוה שהיה מהרוגי מלכות והיו יראים לקוברו ומיהו בבתי עובדי כוכבים מותרים ליכנס כדתניא בתוספתא דאהלות מדורות עובד כוכבים טמאים בחו"ל טהורים עכ"ל ורבינו כתב כן בפרק המקבל סימן מ"ז והביא עוד ראיה דאליהו מדחי כו' ע"ש והא דכתבו התוספות ורבינו שהיה סמך על רוב ארונות כו' היינו כי הא דאמרינן פרק מי שמתו דף י"ט מדלגין היינו ע"ג ארונות לצאת לקראת מלכים משום דרוב ארונות יש בהן פותח טפח וכל שיש בו חלל טפח חוצץ בפני הטומאה ומיעוטא דאין בהם פותח טפח וגזרו שלא לעבור ע"ג ארונות משום דהוא מיעוטא דאין בהם פותח טפח ומשום כבוד מלכים לא גזרו ומעתה הא קשיא אכתי היאך עבר אליהו אגזירת חכמים בלא טעמא דכבוד מלכים דלא אתמר בהמקבל אלא דאשכחיה בבית הקברות של עובדי כוכבים והרי היה יכול להתראות לו שלא בבית הקברות ומיהו רבינו כתב עוד שם וגם אליהו היה מכיר באותן שאין פותח טפח ובתשובה ריש כלל שלשים לא כתב אלא להא דאליהו היה יודע וכו' וכ' עוד שם והא דקשיא ליה למר הכהן דרפ"ז דאהלות דלא חשיב קבר שהוא לטמא כל סביביו בפחות מטפח על טפח וגבי ארונות שיש בהם פותח טפח טהור ושאין בהם פותח טפח טמא לא ידענא מאי קשיא לך דקבר לא נקרא בפחות מטפח על טפח דאין לך נפל קטן כל כך שלא יצטרך לעשות לו קבר של טפח על טפח ובפחות לא מקרי קבר והיא טומאה רצוצה ומטמאה כנגדה והיא דברכות בשיש פותח טפח בין המת לארון וגם יש פותח טפח בצידי הארון שיש מקום לטומאה לצאת הוי כביב שהוא קמור תחת הבית שיש בו פותח טפח ויש ביציאתו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טהור ואין הטומאה עולה כיון שיש בו פותח טפח ויש לטומאה מקום לצאת אבל אם אין פותח טפח או אפי' יש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טמא עכ"ל וכיוצא בזה הם דברי התוספות דפרק מי שמתו וכן כתב הרמב"ן בתורת האדם ובספר תוספות יו"ט בפרק המוכר פירות כתבתי דלהרמב"ם א"צ לכך לפי שראיתי לו בחבורו פי"ב מהלכות טומאת מת דס"ל דהכיא דרפ"ז דאהלות דוקא בקבר ולא בארון של עץ דההוא אם יש טפח חלל בין כיסוי הארון למת חוצץ והעומד ע"ג הארון טהור מן התורה כו' אע"פ שבפירושו פ"ז דאהלות לא פירש כן וכתב הטור דהאידנא הארונות שלנו כולו סתום אפילו יש בו אויר טפח כל כנגדו טמא מן התורה והיינו כדברי התוס' ורבינו אבל מיהא בענין הא דקברי העובדי גלולים פסק הרמב"ם בפ"ג מהלכות אבל דמותר לכהן לילך עליהם ובפ"א מהלכות טומאת מת כתב שהעובדי כוכבים אין מטמאים באהל אבל מטמאים במגע ובמשא (לא מטמאים) והביא ראיה מת"כ וכתב בסוף דבריו ושמעתי שהאסורים כהנים במגע ומשא מתי עובדי גלולים ואני כתבתי הנ"ל והמחמיר תע"ב והמיקל לא הפסיד אמנם כדברי המחבר רבינו משמע בפרק הבא על יבמתו דגרסי' נהי דמעטינהו קרא מאהל ממגע ומשא לא מעטינהו עכ"ל ההגהות ולי נראה דהא לא מכרעא דהא הך נהי דמעטינהו רבינא קאמר לה אבל לפי סתמא דגמרא לא צריכינן להא אלא דאף ממגע ומשא אימעוטי והא דכתיב תתחטאו משום דהקטול חד מישראל ובתשובה לרבינו ז"ל שהזכרתי לעיל העיד שראה להר"ם מרוטנבורק שמיחה בכהנים מלילך עליהם והמחמיר תע"ב ע"כ וכתב הרשב"א בתשובה סימן קנ"ד דישראל מומר לעבודת כוכבים לענין טומאה אדם הוא דקדושיו קדושין וגיטו גט ואשתו אסורה עד שיגרש בגט כישראל ובכלל בנים הוא כדברי רבי מאיר בשלהי פ"ק דקדושין מדכתיב גבי ישראל דפלחי עבודת כוכבים בנים משחיתים וכו' ואפילו לרבי יהודה דפליג בהא לא מכלל אדם נפיק ולא הוה כבהמה שלא לטמא באהל שכן קדושיו קדושין בדאיתא ביבמות פ"ד ואפי' עובד כוכבים שנתגייר וחזר לסורו כ"ש מי שנזרע בישראל ולא דמי לנא דמותר להלוותו ברבית ושלא היו מחזירים לו אבידה דרבית ואבידה באחוה תלינהו רחמנא ולפנים מן השורה להתחסד עמהם והאי לאו אחיהו הוא ולא היו מרחמין עליו עכ"ל: (לה) ואם כהן הוא וכו'. ואין לו דרך אחרת כ"כ בקצור וטור ר"ס שע"ב בספ"ג מהלכות אבל: (לו) לדון ולערער כו'. וכן כל כיוצא בזה הרמב"ם שם: (לז) ובמבא ללמוד תורה ולישא אשה. וכתבתי במי"ט דפירשו התוספות דמיירי שדעתו לחזור לא"י דאל"ה אסור וכתבו עוד התוספות וז"ל ודוקא בהנך שהן מצות חשובות ללמוד תורה שאת"ת מביא לידי מעשה ואשה נמי דכתיב לא תוהו בראה אבל לשאר מצות לא והכי משמע בפ' בתרא דמגילה אבל בשאלתות מפרש הנך דקילי' וכ"ש לשאר מצות שהם חשובות עכ"ל ומלשון רבינו שהוא לשון הרי"ף שכתב ואי אזיל לדבר מצוה כגון לינסב כו' נראה דכשאלתות ס"ל מדכתב כגון וכו' ואף הרמב"ם בספ"ג מהלכות אבל כתב כגון כו' וכן בטור סימן שע"ב אבל הש"ע השמיט תיבת כגון ורמ"א החזירו ותניא בפרק מי שמתו דף י"ט קברו את המת וחזרו ולפניהם ב' דרכים אחת טהורה ואחת טמאה בא בטהורה באין עמו בטהורה בא בטמאה באין עמו בטומאה משום כבודו ותוקמוה בבית הפרס דרבנן וכלומר שבאין עמו כדי לנחמו כ"כ הרמב"ם והטור ועיין נדרי רבינו בפ"ב דכתובות סימן ו': **סליק הלכות טומאה**

מעדני יום טוב

שגם הוא נתכוון בזה לפירושו של הרמב"ם: [י] למה הביא זו המשנה. דפי"ד דאהלות: [כ] כולן טמאים. פירש הרב דגזרו חכמים על המקום כו' והוא לשונו של רש"י דפ"ק דביצה שהזכרתיו לעיל וכתבתי שם דעיקר מלתא דהלכה למשה מסיני היא: [ל] ופירשו רבותינו ז"ל גרס בס"א: [מ] ה"ג בס"א דמטמא בכזית מן המת מודבק כו': [נ] או חלון שיש בו ד' על ד'. טפחים כדתנן בפי"ג דאהלות ופי' הר"ב דבהכי שיערו חכמים שראוי להוצאת המת והוא לשונו של רש"י פ"ק דביצה ד' י' אבל בפ' בתרא דביצה דף ל"ו פי' דפחות מד' על ד' אינו חשוב להציל על השאר ואפשר דהיינו נמי מה"ט שאינו ראוי להוצאת המת: [ס] והדלת של החצר. כלומר שאותו הדלת שהוא לצד החצר וכן הוא בהדיא בקצור ובטור סי' שע"א: [ע] ה"ג בס"א דרך הפתח או החלון שיש בו פותח טפח: [פ] והיכא דנפל אינש כו'. ל' הרי"ף: [צ] ותנן הותזו ראשיהן גרס והוא בפ"ק דאהלות וריש דמתני' אדם אינו מטמא עד שתצא נפשו ואפי' מגוייד כו' (דמייתי לה לקמן) וכן בהמה וחיה אינם מטמאים עד שתצא נפשם הותזו ראשיהם כו' ויש לתמוה על רש"י שפירש דבה' שרצים קמיירי וכבר כתבו התוספות וז"ל הותזו ראשיהן גבי בהמה חיה ועוף מתני' במס' אהלות ולא גבי שרצים כדפי' בקונטרס ע"כ אבל ראיתי להרמב"ם בספ"ד מהלכות שאר אבות הטומאות שכתב וז"ל השרץ אינו מטמא עד שימות הותזו ראשיהם וכו' וכ"ל דמהסיפא משמע להו לרש"י ולרמב"ם דתנן כזנב הלטאה וכבר דהותזו ראשיהם אסיפא מהדר ובספרי תניא דשרץ אתה דן ק"ו מאדם מת מה מת חמור אינו מטמא עד שעה שימות שרץ הקל אינו דין שלא יטמא עד שימות: [ק] דמפרקת בלא רוב בשר הוא. גרס. והכי מוכח קרא מדיהיב טעמא כי זקן האיש ואי רוב בשר עמו הוא לא"ל דזקן הוה וא"ת דהוא כתיבת טעם אנפילה אתורכית הוא כבר דאמר קרא היא שגרמה לו ותדע דהא דכתיב כי זקן האיש וכבד אינו טעם אחד דא"כ הכי הל"ל כי זקן וכבד האיש אלא להכי אפסקינהו לפי שאינן טעם אחד אלא כי זקן הוא טעם לנפילה אע"פ דלא הוה רוב בשר וכבד הוא נתינת טעם על הנפילה לאחורנית: [ר] א"ר יונתן. וכן עיקר דלא כת"ס בחולין כרבי יוחנן כנ"ע שם [במעיו"ע קופ"א]: [ש] דתנן. בפ"ק דאהלות: [ת] ה"ג בס"א בנזיר פ' ג' מינין אי שרי: [א] ואפי' מגוייד. פירש"י חתוך לאבריו כן לשון גודו אילנא כש"י פרק מי שאחזו דף ע': [ב] והיכא דשחט כו'. הוא לשון הרי"ף: [ג] מלא מענה כו'. פירש הברטנורה ממקום הקבר שהתחיל לחרוש כו' וכן פירש הר"ש ואע"פ שרש"י פירש בענין אחר בפ"ק דתמורה לא כתבתיו לפי שהר"ש הקשה עליו וכתבתיו בתוספות י"ט פ"ק דתמורה משנה ה': מענה. לשון הכתוב על גבי חרשו חורשים האריכו למעניתם: [ד] ללמוד תורה ולישא אשה. פירוש ודעתו לחזור לא"י דאילו אין דעתו לחזור אמרינן בסוף כתובות אחיו של זה נשא עובדת כוכבים וכו' כ"כ התוספות: **סליק הלכות טומאה**

א (חלה פ"א) [א] **חמשה** דברים חייבין בחלה. החטים והשעורים והכוסמין ושיבולת שועל ושיפון הרי אלו חייבין ומצטרפין זה עם זה: **גמ'** (מנחות דף ע:) מה"מ אמר ר"ל אתיא לחם לחם ממצה. הכא כתיב והיה באכלכם מלחם הארץ והתם כתיב לחם עוני. והתם גופיה מנ"ל אמר ר"ל וכן תנא דבי רבי אליעזר בן יעקב אמר קרא לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהן ידי חובתו יצאו אלו שאינם באים לידי חימוץ אלא לידי סירחון. ומצטרפין זה עם זה. תניא כוסמין מין חטין. שיבולת שועל ושיפון [ב] מין שעורין. פירש"י במנחות הא דקתני במתני' ומצטרפין זה עם זה לא שיצטרפו כולן יחד אלא לרופן כמו ששנויין בברייתא. וקשה דתנן בפרק בתרא דמכילתין השעורים מצטרפין עם הכל חוץ מן החיטין אלמא שעורין וכוסמין מצטרפין ובברייתא קתני כוסמין מין חטין משמע ולא מין שעורים. ונ"ל דהכי פירושו כוסמין אף מין חטין שיבולת שועל ושיפון מין שעורין דוקא ובירושלמי דריש מכילתין פריך ממתני' דקתני דכולן ומצטרפין זה עם זה אמתני' דפ' בתרא דתנן מין במינו חייב מין בשאינו מינו פטור. איזהו מין במינו החטין אין מצטרפין עם הכל אלא עם הכוסמין והשעורים מצטרפין עם הכל חוץ מן החטין. ומשני כאן בבלול כאן בנשוך. אם עירב קמח מכל ה' המינין ועשה עיסה מצטרפין לשיעור. אבל אם עשה עיסה מכל אחת והשיכן זה לזה מצטרפין כההיא דפרק בתרא ואם תאמר בנשוך היאך מפרישין חלה מזה על זה והתנן בפ"ב דתרומות כל שהוא כלאים זה בזה [ג] לא יתרום מזה על זה. וברים כלאים תנן דחטין וכוסמין כלאים זה בזה וכן שעורין וכוסמין וכן שעורין ושיפון. וי"ל דתרומה ניטלת מן התבואה מפרישין מן הדומה בתבואות ובחלה מן הדומות בעיסה. והכי איתא בירושלמי (פ"ד דחלה הלכה ד). [ד] (א) ועוד י"ל כשיש לכל אחד שיעור אין מפרישין ממין על שאינו מינו כדרך שאין תורמין ממין על שאינו מינו. וכן מוכח בתוספתא דמכילתין (פ"ב) דקתני קב חטין וקב שעורים וקב כוסמין הרי אלו מצטרפין כשהוא תורם תורם מכל אחד ואחד שאין תורמין ממין על שאינו מינו. חצי קב חטים וחצי קב שעורים וחצי קב כוסמין נוטל מן הכוסמין. מיירי שהכוסמין נתונים באמצע ונושכין עם החטים מצד א' ועם השעורי' מצד אחד הילכך כשיש בכל אחד קב נמצאו החטין [ה] חייבין בלא צירוף חיטין תורם מכל אחד ואחד שאין תורמין ממין על שאינו מינו ואף על פי שהכוסמין מחייבין את החטין ואת השעורין (ב) אין תורם מן הכוסמין עליהם לפי שגם הכוסמין מתחייבין במה שנושכין בחטין ושעורין [ו] ודי לו בצירוף עם אחד מהן. הילכך אם תורם מן הכוסמין על השעורים הוי כתורם מן החיטין על השעורים דכיון דצירוף החטין מחייב הכוסמין נגררין הכוסמין אחר החטין ונקראים על שמן. [ז] וכן נמי על החטין מהאי טעמא. אבל סיפא דליכא אלא חצי קב בכל אחד [ח] והחטין והשעורין מחייבין את הכוסמין [ט] תורם מן הכוסמין שהם מין שניהם. מסקנא דמילתא בבלול מצטרפין כולן לכשיעור. ואם עשה עיסה מכל אחד לבד אין תורמין ממין על שאינו מינו. ומין החטין אין תורמין על שום אחד מהן. ושעורין ושבולת שועל תורמין מזה על זה. וכן כוסמין ושיפון תורמין מזה על זה. וכשאין שיעור בכל אחד (ג) מצטרפין ע"י נשיכה. כדתנן בפרק בתרא חטין וכוסמין מצטרפין. ושעורים מצטרפין עם הכל חוץ מן החטין. וכן כוסמין ושיפון ושיבולת שועל מצטרפין דכולהו בני בקתא דשעורים נינהו. וכי היכי דע"י נשיכה שעורים מצטרפין עם הכל חוץ מן החטין כך אינך נמי מצטרפין עם הכל חוץ מן החטין. [י] ומיהו בירושלמי דפ' בתרא קאמר דלרבנן דפליגי על רבי יוחנן לא מיצטרפי שיפון ושיבולת שועל: **ב מתני'** (משנה חלה פ"א) (ד) אלו חייבין במעשר ופטורים מן החלה. [כ] האורז והדוחן והפרגים והשומשמין והקטניות [ל] ופחות מחמשת רבעים בתבואה. [מ] הסופגנים והדובשנין והאסקריטין וחלת המשרת [נ] והמדומע [ס]: **גמ'** אורז ודוחן מיני קיטנית הן ובלע"ז מיי"ל ופניי"ל. פרגין פי' בערוך [ע] מק"ל בל' כנען [פ] והוא כעין רימון מלא זרע והזרע מתקשקש בתוכו כעין השומשמין. ופחות מחמשת רבעים בתבואה לכאורה היה נראה דה' רבעים יש למודדו בתבואה שכן היתה עיסת מדבר מלא העומר מן היו מלקטים ואחר כך טוחנן ברחיים. וראיתי באשכנז שהגסים גודשות הקמח לשיעור חלה ותליתי הדבר הזה בשביל שנפח הקמח רב מנפח התבואה. וקצת משמע כך ליטנא דמתני' דקתני פחות מחמשת רבעים בתבואה אלמא בתבואה משערינן ומיהו אין ראיה כ"כ. דלפי שהזכיר תחילה מיני קיטנית דחייבין במעשר ופטורין מן החלה תנא בתר הכי גם בתבואה תמצא דבר שחייב במעשר ופטור מן החלה כמן פחות מחמשת רבעים. ולקמן בפרק שני תנן חמשת רבעים קמח חייבין בחלה הן ושאורן וסובן ומורסנן חמשת רבעים חייבין אלמא בקמח משערינן ועוד אי בתבואה משערינן מאי איצטריך לאשמועינן הן וסובן ומורסנן חמשת רבעים פשיטא דסובן ומורסנן בכלל כיון דמדדינן חמשת רבעים בתבואה. ועוד דקתני סיפא ניטל מורסנן מתוכן וחזר לתוכן הרי אלו פטורין ואי משערינן בתבואה אמאי פטור הרי יש כאן ה' רבעי תבואה כבתחילה (ה) אלא ודאי בקמח משערינן ואשמעינן ברישא אף על גב דחמשת רבעי קמח בעינן סובן ומורסנן מצטרף בהדי קמח לעוד שלא ניטל מתוכו ובניטל מתוכו קתני סיפא דלא מצטרף. סופגנין לחם העשוי כספוג [צ] ועשוי רקיקים דקים. רקיקי מצות מתרגמינן אספוגין. דובשנין מטוגנין בדבש. אסקריטין עשוין כלפיתות דמתרגם אסקריטין בדבש (שמות טז) וכולהו ליסתן רכה. וחלת המשרת מפרש בפ' כל שעה (דף לז.) אריב"ל זה [ק] חלוט של בעלי בתים שחולטין אותו במחבת. מחבת מתרגמינן משריתא אמר ריש לקיש הללו מעשה אילפס הן. ורבי יוחנן אמר מעשה אילפס חייבין והללו שעשו בחמה (פטורין) ומסיק התם דבין לרבי יוחנן ובין לריש לקיש הרתיח ולבסוף הדביק חייב בחלה דנהמא הוא (ו) ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח. כי פליגי בהדביק ולבסוף הרתיח. ריש לקיש סבר כמעשה חמה הוא ופטור. ורבי יוחנן סבר כמעשה אילפס [הוא] ל"ש הרתיח ולבסוף הדביק ולא שנא הדביק ולבסוף הרתיח נהמא הוא וחייב בחלה ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח: [ר] ר"ת ז"ל פסק כריש לקיש משום דסוגיא דשמעתין התם כוותיה. דקאמר התם סתמא דתלמודא [ש] לא דכ"ע מעשה אילפס פטור. ועוד הך סוגיא דיתיב רבה ורב יוסף אחורי דרבי זירא אליבא דר"ל איירי דר"י לא פטר אלא בעשוין בחמה [ת] ורב אלפסי ז"ל פסק כרבי יוחנן (בפסחים פ"ב) מדלא חשיב לה ביבמות פרק החולץ (דף לו.) [א] בהדי תלת מילי דהלכה כר"ל (ז) וכן פסק בשאלתות דרב אחאי פרשת צו (סי' ע"ו) וכתב ביה דהא דמחייב ר' יוחנן במעשה אילפס הייט דוקא כשאפאו באילפס בלא משקין דומיא דתנורא אבל אם בשלו במים או טגנו בשמן מודה רבי יוחנן דלא הוי לחם כדמוכח בירושלמי דמכילתין (פ"א הלכה ה) דגרסינן התם א"ר יוחנן כל שהאור מהלך תחתיו חייב בחלה ואומר עליו המוציא לחם מן הארץ ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח. [ב] ור"ל אומר כל שהאור מהלך תחתיו אין חייב בחלה ואין אומרים עליו המוציא ואין אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח אר"י ובלבד ע"י משקין (ח) [ג] כלומר בהא מודינא לך. ועוד היה אומר ר"ת דבדבר שבלילתו רכה פליגי. ר"י סבר אפייתו באילפס עושה אותו לחם. ור"ל סבר דוקא תנור [ד] אבל דבר שבלילתו עבה מודו כ"ע דאיחייב בחלה ואפילו סופו לבשלו במים או לטגנו בשמן. דמשעת גלגול אתי חיוב חלה כדמוכח בכמה דוכתי מההיא דתנן (חלה פ"ג) נולד לה ספק [טומאה] עד שלא נגלגלה תיעשה בטומאה משנגלגלה תיעשה בטהרה. ועוד הביא ראיה ממתני' (חלה פ"א) דתנן עיסה שתחלתה סופגנים וסופה סופגנים פטורה מן החלה. תחלתה עיסה וסופה סופגנים תחלתה סופגנים וסופה עיסה חייבת בחלה פירוש תחלתה וסופה סופגנים כמו עיסה שבלילת' רכה ואח"כ מבשלין אותה או מטגנין אותה בשמן ההיא לא מיקרי לחם ופטורה מן החלה ואין מברכין עליה המוציא אלא בורא מיני מזונות ולאחריה מעין שלש. ותחלתה עיסה וסופה סופגנין כמו שבלילתה עבה ואחר כך מטגנין אותה בשמן או* מבשלין אותה במים. תחלתה סופגנין וסופה עיסה כגון שבלילתה רכה ואח"כ אופין אותה בתנור [ה] אלמא בתר גלגול אזלינן וכיון שבלילתה עבה מיד נתחייב בחלה ואע"פ שסופה לבשלה במים. וכן היה אומר ר"ת דכי היכי דמיחייב בחלה
ה"נ

רש"י וברטנורה. א ומצטרפין זה עם זה. להשלים שיעור העיסה החייבת בחלה ולא שיצטרפו כולן יחד דמין בשאינו מינו אינו מצטרף כדתנן לקמן אלא החטין מצטרפין עם הכוסמין בלבד מפני שהוא מינן והשעורין מצטרפין עם הכל חוץ מן החטין: **דברים** הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהן משום מצה. אם עשאן מצה: **אורז** ודוחן. אין עושין חמץ ואם מחמיצין אותן מסריחין: **ב האורז.** בלע"ז ריי"ס. ודוחן מיל"ו: **והפרגן.** כעין רמון מלא זרע והזרע שלו מקשקש בתוכו וקורין לו כשכ"ש ובלע"ז פפאוור"ה: **והשומשמין.** מין זרע ארוך ובא"י ממנו הרבה וקורין לו בערבי סומסם: **ופחות** מחמשת רבעים בתבואה. תבואה שעושה פחות מחמשת רבעים קמח חייבת במעשרות והעיסה שנלושה מן הקמח ההוא פטורה מן החלה לפי ששיעור העיסה המחוייב בחלה היא ה' רבעים קמח ועוד כלומר מעט יותר מה' רבעים: **הסופגנים.** לחם שבלילתו רכה ועשוי כספוג פי' אחר רקיקים דקים תרגום ורקיקי מצות ואספוגין: **והדובשנים.** מטוגנים בדבש ה"נ נילוסים בדבש: **והאסקריטים.** תרגום לפיתות אסקריטין ובלילתן רכה מאד: **וחלת** המשרת. חלה חלוטה במחבת תרגום מחבת משריתא: **והמדומע.** סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה שאין של חולין ונעשו כלם מדומע ואסורים לזרים ופטור מן החלה דכתיב תרימו תרומה ולא שכבר נתרמה: **חמשת** רבעים קמח וכו'. מפורש לקמן: **ניטל** מורסנן וכו'. גם זה מפורש שם: **חלוט** של בעלי בתים. אינו נעשה כתקון לחם: **ריש** לקיש. אכולהו קאי ולא לאפלוגי אדרבי יהושע בן לוי אתא: **מעשה** אילפס הן. לפיכך לאו לחם הוא דקא סבר אין לחם אלא האפוי בתנור כדכתיב לחמכם בתנור אחד: **והללו.** להכי פטורין לפי שעשאן בחמה ולא באור: **שהרתיח** באלפס ואח"כ הדביק. בה הלחם דהוה לה כעין מעשה תנור הלכך חייבין: **נולד** לה גרסינן. נולד בעיסה ספק טומאה: **גלגלה.** גלגול בחולין זהו גמר מלאכה לחלה: **תיעשה** בטומאה. אם ירצה יטמאנה ביד דסוף סוף הלא ספק היא ולא תאכל: **תיעשה** בטהרה. בכלים [טהורים] ולא יטמאנה ביד ואע"פ דסוף סוף חלתה אסורה אסור לטמאה ביד הואיל ונגמרה מלאכתה להלה אסור לגרום לה טומאה ודאית דכתיב ואני נתתי לך את משמרת תרומתי ודרשינן בבכורות שתי תרומות במשמע טהורה ותלויה ואמר קרא שימרנה: **עיסה** שתחלתה סופגנים. כגון עיסה שבלילתה רכה: **וסופה** סופגנים. שמטגנים אותה בשמן ודבש או מבשלה במים: **תחלתה** סופגנים וסופה עיסה. בלילתה רכה ואופה אותה בתנור:

מעדני יום טוב

א [א] **חמשה** דברים חייבים בחלה כו'. משנה בפ"ק דחלה ובפרק רבי ישמעאל במסכת מנחות דף ע': [ב] מין שעורים הוקא גרס וכן הוא בתוספות: [ג] **לא** יתרום מזה על זה. וחלה נקראת ג"כ תרומה כדכתיב ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה: [ד] ועיי"ל דכשיש לכל אחד כשיעור אין מפרישין כו'. וא"ת ומ"ש דהכא לא אזלינן בתר הדומות זו לזו כדלעיל כתב רמ"י ז"ל בסימן שכ"ד סעיף ב' דנ"ל דהיינו טעמא דלענין להצטרף להתחייב בחלה כיון דבעיסה תלה רחמנא דכתיב עריסותיכם לפיכך כשאין בכל אחד כשיעור אמרינן כל היכא דהעיסות דומות מצטרפות וחייב בחלה אע"פ שאינם מין אחד אבל לענין לפטור מן החלה דהיינו כשיש בכל אחד שיעור חיוב חלה ורוצה לפטור זה ולהפריש עליו ממין אחר אמרינן כיון דתרומה קרייה רחמנא הויא דומיא דתרומה שאין מפרישין ממין על שאינו מינו אע"ג דהעיסות דומות עכ"ל: **ה"ג** נמצא החטין חייבין: [ה] **חייבים** בלא צירוף חטים. שהרי בצירוף השעורים מתחייבים וכן להפך נמי הכוסמים חייבים בלא צירוף שעורים שהרי בצירוף החטים מתחייבים כדמסיק: [ו] ודי לו בצירוף עם אחד מהן. דשני קבים חייבים דשיעור חלה ה' רבעים כדלקמן: [ז] **וכן** נמי על החטים. כלומר וכן נמי אם תורם מן הכוסמין על החטים וכתב רמ"י בסימן שכ"ד סעיף ד' וכן נמי מה"ט

דברי חמודות

(א) ועי"ל שיש לכל אחד שיעור כו'. כיצד אין מפרישין מחטין על שום אחד מהן ולא משום אחד מהן עליהן וכוסמין ושיפון מפרישין מזה על זה וכן שיבולת שועל ושעורין מפרישין מזה על זה כך לשון הטור סימן שכ"ד: (ב) אין תורם מן הכוסמין עליהם. אבל צריך מ"מ שיתרום ג"כ מן הכוסמין דמכל שלשת המינים צריך שיתרום וכ"כ רמ"י ז"ל ועיין בסימן י"ב: (ג) **מצטרפין** ע"י נשיכה. ועיין בסי' ד' ויו"ד: (ד) **ומיהו** בירושלמי דפרק בתרא קאמר דלרבנן כו'. וכבר כתבתי במי"ט דהכ"מ דוחה לפירוש רבינו בזה ומפרש בענין אחר ושהוא דעת הרמב"ם שפסק דשלשתן מצטרפין זה עם זה והיינו כריב"ן משום דס"ל דת"ק לא פליגי עליה דריב"ן וז"ל הרמב"ם עיסת שעורים שנגעה בעיסת הכוסמים או שיבולת שועל או שיפון וכן עיסת כוסמין ושל שיבולת שועל ושל שיפון שנגע כל אחת משלשתן בחברתה הרי אלו מצטרפות עכ"ל: (ה) **אלא** ודאי בקמח משערינן. וכתוב בש"ע וז"ל וכשממלאים המדה קמח תהיה מחוקה ולא גדושה ע"כ וש"פ שני בהכי כשתהיה מחוקה וא"ל שתהיה גדושה: (ו) **ואדם** יוצא בו י"ח בפסח. יתבאר בפרק כל שעה סימן י"ג: (ז) **וכן** פסק בשאלתות. וכן פסקו התוספות וכן פסק הרמב"ם בפרק ו' מהלכות ביכורים והכי נקטינן: (ח) **אר"י** ובלבד ע"י משקה. ומעט משקה שמושחין בו האלפס שלא ישרף העיסה לא מקרי משקה כ"כ הגהות מיימוני פרק ג' מהלכות ברכות בשם סמ"ק לענין המוציא ונראה דה"ה לענין חלה וכן

גופה אם היה תורם מן החטים על הכוסמים או מן השעורים על הכוסמים הוי כתורם מן החטים על השעורים או מן השעורים על החטים: [ח] **והחטים** והשעורים מחייבים את הכוסמים. דלא שני בהדא תכן דאכתי לא הוי ה' רבעים כשנצרף חצי קב חטים וחצי קב שעורים וכן חצי קב שעורים וחצי קב כוסמים: [ט] **תורם** מן הכוסמים שהם מין שניהם. תימה לי וכי יכול לתרום משום מין אחד שאין שום מין אחד מתחייב כלל וכר"ש בריש מסכת כלאים כתב בלשון הזה נמצא דכוסמים ששניהם מצטרפין עמהם חייבים והחטים ושעורים דאין מצטרפין זה עם זה פטורים עכ"ל וכתב עוד פירוש אחר דמיירי כגון שהג' מינין נושכין כולן זה בזה שכל אחד נושך בשני המינין מש"ה ברישא תורם מכל מין ומין כיון שהשנים אחרים מחוייבים בלא השלישי אבל בסיפא דבעי כולהו לצרף נוטל מן הכוסמים שעיסתו דומה לשניהם עכ"ל ופירוש זה כתבו התוספות ג"כ בזה הלשון וקשיא נמי מה שהקשיתי שהרי שני מינים האחרים אינם מתחייבים ומכיון שהכוסמים חייב ודאי שהוא דומה לשניהם דאל"כ לא היה מחייב אלא עיקר טעמא שאנו צריכין לפרש למה נוטל מן הכוסמים הוא מהך טעמא שהכוסמין חייבים ואיך פטורים וכמו שהוא בפירוש האחר וב"י בסי' שכ"ד כתב ללשון הר"ש וללשון רבינו ומחברם ביחד ומסיים נמצא דכוסמים כו' כלשון הר"ש: [י] **ומיהו** בירושלמי דבפרק בתרא קאמר כו'. וכך לשונו על דברי תנא קמא מהו שייחתא רב הונא אמר אם את אמר שיפון מין הכוסמים מצטרף שיבולת שועל מין שעורים אינו מצטרף עם החטים וכתב הכ"מ ספ"ו מהלכות ביכורים דפירשו הר"ש והר"ש דת"ק פליג אריב"ן בשאר מינים דלת"ק שיפון מין כוסמים ושבולת שועל מין שעורים ולי נראה שפירושם דחוק בלשון הירושלמי אלא ה"פ משום דריב"ן אמר שאר מינים מצטרפין זה עם זה נראה (בג) השיפון וכוסמים ושיבולת שועל שלשתן מין אחד הם ומתאמר שהחטים מצטרפין עם הכוסמים למה לא יצטרפו עם השיפון ושיבולת שועל ושני רב הונא דאע"ג דשאר מינין מצטרפין זה עם זה לא יחוייב בשביל זה שיצטרפו עם החטים דבשלמא שיפון מאחר שהוא מין כוסמים להיותו דומה לו יש מקום לומר שמצטרפין עם החטים אבל שיבולת שועל שהוא מין שעורים פשיטא שאין מצטרפין עם החטים נמצא שלא למדנו מהירושלמי אלא דלת"ק אם נאמר דשיפון מין כוסמים מצטרף אבל לענין שאר מינין שמצטרפין זה עם זה ליכא מאן דפליג אריב"ן וכתב שזהו דעת הרמב"ן בפירוש הירושלמי כמ"ש בס"ד בד"מ ועיין עוד בדברי רבינו לקמן סימן יו"ד:
ב [כ] **האורז** פירשו הברטנורה רי"ס ורבינו כתב בסמוך במי"ל ועיין מ"ש בפרק כ"מ סי' ז': [ל] **ופחות** מחמשת רבעים. ובכובע הקב איירי ודוקא פחות הא מלומלמין חייבין כ"כ הר"ש ועיין בסי' ד': [מ] **הסופגנים** והדובשנים וכו'. בספרי זוטא תניא מלחם הארץ ולא כל לחם פרט למבושל וסופגנים ואסקריטין וחלת המשרת. הר"ש: [נ] **והמדומע.** וקסבר האי תנא חלה בזמן הזה דרבנן כדאמר בפ' יוצא דופן דאי מדאורייתא לא אתי דימוע דרבנן ומפקיע חלה דאורייתא. הר"ש. ואע"ג דכתבתי בהלכות ערלה סי' ה' דבספרי פ' קרח דרשוהו לשיעור דימוע בק"א מן הכתוב אסמכתא בעלמא היא כמו שכתבתי בתוס' יו"ט בספ"ק דחלה. והא דפוטר דוקא כשאין בחולין שיעור חיוב חלה וכי הא דלקמן סי' ו' וכן דקדק הר"ש מהירושלמי: [ס] **ה"ג** בסדר המשנה פטורים מן החלה. וכתב הרמב"ם ז"ל ואמרם בסוף זו המשנה פטורים מן החלה חוזר על הסופגנים ודובשנים ואסקריטין וחלת המשרת והמדומע ואמרם בתחלתה חייבים במעשרות ופטורים מן החלה טפל על אורז ודוחן ופרגים ושומשמין וקטניות ופחות מה' רבעים קמח בתבואה עכ"ל וטעמא דרבא איכא שהלקו המסדר לפי שאינו שבסיפא הסופגנים וכו' אינן בכלל אלו השנויין ברישא דקתני בהו שחייבים במעשר דלא שייכא בהני דבסיפא דחיוב המעשר לא עלייהו חיילא אלא אתבואה או קמח שהיו כבר: [ע] **מק"ל** בלשון כנען. ובערוך ראיתי שכתוב מקו"ם והר"ם כתב מק"ו וכן הוא בפירש"י פ"ק דר"ה דף י"ב: [פ] **והוא** כעין רימון וכו'. ומקיים בערוך וז"ל אבל לא עגול כמוהו ומלא זרע כחרדל וכשמנענע קורא קיש קיש וכשינקב יוצא הכל מן הנקב והוא מתוק ועושים ממנו שמן כמו משומשמין ע"כ ולשון הערבי והלע"ז שבפי' כתוב ג"כ בערוך ונראה שמה שאנו קורין שומשמין הוא מה שנקרא במשנה פרגין ובלשון אשכנז קרינן ליה מאה"ן וכן שמעתי מאנשי אמת שבאו מארץ הקדושה שהשומשמין הוא ענין אחר לא מה שאנו קורין מאה"ן וסוברים שהוא השומשמין שבדברי חז"ל ובערוך ערך שמשם שהשומשמין זרעונין ירוקים הם: [צ] **ועשוי** רקיקים. בפי' הברטנורה זהו פירוש אחר *) וגם בפי' הברטנורה זהו פי' הר"ש כתוב א"כ עשוי כו' ובטור סי' שכ"ט נשמע תיבת ועשוי: [ק] **חלוט** של בע"ב מחולטים וכו'. לשון הר"ש חלוט של בע"ב אינו נעשה כתקון לחם של שאר אדם דמתוך שעכן חולטים וכו': [ר] ר"ת ז"ל. ובפרק כל שעה גם שם בתוס' כתוב רבינו חננאל **) וכן הוא בטור סי' שכ"ט: [ש] **לא** דכולי עלמא מעשה אילפס פטור. ותמיהני דבהדיא כתב רבינו בשם התוספות בפ' הגוזל קמא סי' י"ד דאי לא מצי למימר בענין אחר אין ראיה ממש לפסוק הלכה וה"נ לא מצי למימר דכ"ע מעשה אילפס חייבים דהא כן ר"י לא מצי קאי דהא אמר אין לחם אלא האפוי בתנור הלכך אצטריך בגמ' למימר דכולי עלמא מעשה אילפס פטור ופי' בפ' מי שמתו סי' כ"ג: [ת] **ורב** אלפס פסק כרבי יוחנן. בפרק כל שעה ואע"ג דכתב נמי לסברת הפוסק כר"ל ולא סבריא מ"ת ריהטא דלישניה משמע שדעתו הוא לפסוק כר"י בהדי סתם וכתב והלכתא כר"י ואע"ג דאח"כ כתב דר' אחא פוסק כ"ה ובעל הלכות פסק כר"ל מ"מ מה שסתם וכתב והלכתא כר' יוחנן דכפשיה היא ומהחבר שכך דעתו ובתוס' דפרק כל שעה כתוב זה הפסק בשם ר"י: [א] **בהדי** תלת מילי דהלכה כר"ל. דאי משום דאיתותב רבי יוחנן הכא משום הכי לא אצטריך למתני התם הא ליתא דהא בכי דמני התם נמי תניא תותיה דר"ל ואפילו הכי מני לה בהו אלמא דבכולהו אחרכייתא נקטינן כרבי יוחנן. הר"ן: [ב] **ור"ל** אמר כל שהאור וכו'. דאילו לא היה האור מהלך אלא מן הצד מודה ר"ל דהוי לחם וטעמא משום דזהו דרך אפיית פת בפורני. ב"י: [ג] **כלומר** בהא מודינא לך. דה"ק ר"י שזה שאתה אומר אין חייב כך הוא בזגין ומיכה בלבד פ"י משקה: [ד] **אבל** דבר שבלילתו עבה. כלומר כשבוללו במים עם קמח עושה אותו עב לשון רבינו יונה ני"ז ח"ס: ב"ל דה"ג ואח"כ מבשלין אותה במים: [ה] **אלמא** בתר גלגול אזלינן. ובסוף
פסינן

*) [נ"ל וגם בפי' הר"ש כתוב כפי' הברטנורה וז"ל א"נ עשוי כו']. **) [וכ"ה באמת בפי' רבינו חננאל בפסחים דף ל"ח ע"א בנדפס בש"ס הזה].

אלא מברך עליה המוציא לאחר בישול או לאחר טיגון כדמוכח בברכות פ' כיצד מברכין (דף לז:) תניא [ו] היה עומד ומקריב מנחה בירושלים אומר שהחיינו נטלה לאוכלה אומר המוציא לחם מן הארץ וקפסיק ותני ל"ש מנחת סלת ול"ש מנחת מאפה תנור ול"ש מנחת מחבת ומרחשת אע"פ שמטוגנין בשמן. וה"ה נמי למבושלים במים דלא מסתבר לחלק בין מים לשמן. אבל ירושלמית [ז] שקורין בספרד אלטרי"א (ט) היה אומר ר"ת דאין מברכין עליהם המוציא (י) דאין עלייהו תוריתא דנהמא אע"פ שנתחייבה עיסתו בחלה. (יא) ורבינו שמשון ז"ל כתב דהלש עיסה גמורה ודעתו לבשלה במים (יב) או לטגנה בשמן [ח] פטורה מן החלה. ומביא ראיה מפרק כיצד מברכין (שם) דתני רבי חייא לחם העשוי לכותח פטורה מן החלה ותניא חייבת. התם כדקתני טעמא ר' יהודה אומר מעשיה מוכיחות עליה עשאה [ט] כעבין חייבת כלימודין פטורה ופירש"י התם לחם העשוי לכותח אין אופין אותו בתנור אלא מייבשין אותו בחמה. אלמא אע"ג דמשעת גלגול קאתי חיוב חלה כיון שגלגלו אדעתא לאפותו בחמה מיפטר משום דסופו לבטלו מתורת לחם והא דמפליג בין לימודין לכעבין משום דכעבין מיחלפי בשאר עיסה שאינה עשויה לכותח אבל לימודין מעשיה מוכיחות עליה ולא אתי לאיחלופי ובירושלמי (הלכה ו) גרסי' עיסת כותח חייבת בחלה שמא תמלך לעשות חררה [י] לבנה. וכדי שלא יקשה ההיא דירושלמי מגמ' דידן יש לפרש ההיא דירושלמי (יג) בנוטלת מעט מן העיסה לאפותה באור וחיישינן שמא תמלך ליקח כשיעור חלה והיינו נמי דמפליג בגמרא דידן בין לימודים לכעבין דכעבין אתי לימלך אבל לימודין לאו אורחיה לימלך. ומתני' דתחילתה עיסה וסופה סופגנין חייב [כ] הייט כשנמלך. אבל תחילתה עיסה לעשות סופה סופגנין פטורה ואמר נמי בירושלמי (שם) חדא איתתא שאלה לרבי מנא כגון דהנא בעינא למיעבד אגותי איטרא מהו דנסיבנא מינה ותהא פטורה מן החלה. אמר לה אסור שמא תמלך לעשות עיסה פירוש אגותי היינו עיסה כדמתרגמינן (במדבר טו) ראשית עריסותיכם אלוותכון ואשה זו לשה לעשות איטרא הוא כעין סופגנין ואיסקריטין. ובאלה באותו מקום שהיא רגילה לאפות שלא בדרך איטרא אם יכולה לאוכלו בלא חלה. ואסר לה שמא תימלך על כולה או על כדי שיעור חלה. וה"ה לעיסת כותח אם לקח ממנה מעט כדי לאפותה נתחייבת כל העיסה. עוד בירושלמי (הלכה ז) אמר רבי יוחנן [ל] (נחתום) העושה עיסה על מנת לחלקה בצק פטורה מן החלה. אלמא אף על פי שיש שיעור בשעת גלגול כיון שדעתו לחלקה בצק לפחות מכשיעור [מ] (ולמוכרה) פטור מן החלה [נ] וה"ה נמי העושה על מנת לעשות סופגנין. והא דאמר בפ' כיצד מברכין האוכל מנחה מברך עליה ברכת המוציא. לא במנחת מחבת המטוגנין בשמן דבטלות מתורת לחם אלא במנחת מאפה תנור וסולת איירי [ס] אי נמי בכל המנחות ומתוך ששומן מעט הוי כמו אפוי. ועוד ראיה מהא דאמר בפ' כל שעה (דף מא.) אין יוצאין ברקיק מבושל אע"פ שלא נימוח. שהבישול מבטלו מתורת לחם ואע"ג דר"מ פליג עליה [ע] קי"ל כר' יוסי. [פ] והביץ (קידרא) דפ' כיצד מברכין שלא נתבשל איירי והא דתניא התם הכוסס את החטה מברך עליה בפה"א. טחנה ואפאה ובשלה בזמן שהפרוסות קיימות מברך עליהם המוציא ולבסוף מברך ג' ברכות. [צ] רבי מאיר היא דסבר דלא אתי בישול ומבטל ליה לאפייה [ק] וכן כתב הרמב"ן ז"ל והביא ראיה מן הירושלמי דגרסינן התם (הלכה ט) איזה הוא עיסת הכלבים [ר] ר"ל אומר כל שעירב בה מורסן. מתני' אמרה כן בזמן שהרועים אוכלים ממנה פעמים שאין הרועים אוכלין ממנה רבי יוחנן אומר כל שעשאה כעבין חייבין כלימודין פטורין ותני כן עשאה כעבין חייבים כלימודים פטורין רבא בשם רבי שמואל ר' אמי בשם [ש] ר' חייא רובא (אמר) אפי' עשאה גלוסקין. והא תניא אם אין הרועים אוכלין ממנה הפתר שעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה. וכיון דמסקינן הכי שמעינן מינה דעיסת כלבים אפילו עשאה מסולת נקיה כמטעו של שלמה כיון דאדעתא דכלבים עבד פטורה מן חלה וה"נ דינא דסופגנין אע"ג דגלגלה העיסה כדרכה כיון שעל דעת לאוכלה סופגנין הוא ולבסוף נמי עשאה סופגנין פטור לדברי הכל. דעד כאן לא פליגי אלא בעיסת כלבים דתחילתה וסופה עיסה ונאפה בתנור ולחם גמור הוא ולפום הכי חיישי רבי יוחנן ור"ל שמא ימלכו הרועים לאכול ממנה. אי נמי דלמא אתי לאיחלופי בלחם דעלמא ומשתכחת תורת חלה. ולהכי בעי היכרא דמורסן לר"ל ולרבי יוחנן לימודים. ור' חייא ורבא [ש] לא חשוב כלל אלא אפילו בגלוסקא פטור. [ת] אבל בסופגנין שסופו מוכיח על תחילתו הכל מודים שהולכים אחר דעתו של אדם. תחילתו וסופו על דעת סופגנין פטור. תחלת עיסה על דעת עיסה סתם ונמלך לסופגנין חייבת שכבר נתחייב בחלה משעת גלגול. גלגל על דעת סופגנין ונמלך שלא לעשות סופגנין אלא עיסה סתם חייבת. וכי תימא מאי שנא מהא דתנן (חלה פ"ג) הקדישה עד שלא גלגלה וגלגלה הגזבר ופדאה פטורה [א] שבשעת חובתה היתה פטורה התם מחוסר מעשה [ב] הכא [במחשבה] בעלמא תליא מילתא מעשה שבסוף מוציא מידי מחשבה [ג] וכן הקנובקאות ששנינו דחייבות מפרש בירושלמי (הלכה ו) שלא תימא הואיל ועתידה להחזירה לסולתה תהא פטורה מן החלה. מ"מ כיון שאפה בתנור או באילפס ונעשית לחם קודם שמחזירה לסולתה לא מפטרה במחשבה דמעיקרא מ"מ לחם כתיב והא איתעביד לחם [ד] הא חשב בשעת גלגול לדבר שאינו עושה אותה לחם בסוף (כ"ה לחם בסופו ולא עשאו לחם בסוף) פטור ותו לא מידי. ורבינו מאיר הנהיג בביתו כשהיו לשין עיסה כדי לבשלה במים או לטגנה בשמן היה מצוה לאפות ממנה מעט וע"י כך נתחייבה כל העיסה [בחלה] קודם שיאפו ממנו מעט. דחיישינן שמא תמלך כדפירשנו לעיל (יד) [ה] גם לא היה אוכל בלא המוציא אחר שנתבשלה או נטגנה גם לא היה מברך עליה המוציא אלא על לחם אחר היה מברך המוציא ואח"כ (היה) אוכלה:

ג **מתני'** (משנה בפ"ק דחלה) המעיסה בית שמאי פוטרין וב"ה מחייבין. החליטה ב"ש מחייבין וב"ה פוטרין: **גמ'** בפרק כל שעה (דף לז:) תניא המעיסה קמח על גבי מוגלשים. החליטה מוגלשין על גבי קמח. פירוש מוגלשין מים רותחין. וקאמר התם מאי שנא המעיסה ומאי שנא החליטה אמר רב יהודה אמר שמואל ואיתימא ריב"ל כמחלוקה בזו כך מחלוקת בזו. ותברא מי ששנה זו לא שנה זו. כלומר מאן דמחייב מחייב בתרווייהו ומאן דפטר פטר בתרווייהו. והלכתא דתרווייהו חייבים דאע"ג דחלטיה מעיקרא כיון דהדר אפייה בתנור לחם קרינא ביה והכי אמרינן ביבמות (דף מ.) האי חלוט דקאמרת מצה הוא למאי הילכתא. אמר רבינא לומר שאדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. ואע"ג דחלטיה מעיקרא כיון דהדר אפייה בתנור (טו) [ו] או באילפס לחם מיקרי ואדם יוצא בה [ז] ידי חובתו (טז) וחייב בחלה. גרסינן בפרק כיצד מברכין (דף לז:) כי אתא רבין אמר רבי יוחנן טרוקנין חייבין בחלה ול"נ פטור. והכי אי' בירושל' (חלה פ"א הל"ה) ר' יוחנן אומר טרוקנין חייבין בחלה (יז) [ח] ואומר עליו המוציא ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. ואף ע"ג שבלילתו רכה וגובלא בעלמא מ"מ הוי כמו תחילתו סופגנין וסופו עיסה שחייב בחלה. מאי טרוקנין. אמר אביי כובא דארעא.

ואמר

רש"י וברטנורה. היה ישראל עומד ומקריב מנחה. ונתנה לכהן להקריבה: **אומר** ברוך שהחיינו. אם לא הביא מנחות זה ימים רבים: **נטל** לאכלן. הכהן: **תוריתא** דנהמא. תואר מראית הלחם: **לחם** העשוי לכותח. אין אופין אותו בתנור אלא בחמה: **כעבין.** ערוכה ומקוטפת כגלוסקאות ואיתגלי דעתיה דלחם עשאה: **כלמודין.** כנסרים בעלמא שלא הקפיד על עריכתם ודוגמתו שנינו במועד קטן עשה לו למודין לוחין לבור של יין לכסותו: **אין יוצאין.** ידי חובת מצה: **ברקיק** מבושל. דלאו לחם קרינא ביה ואע"פ שכבר נאפה בתנור הואיל וחזר ובישלו בטלו מתורת לחם: **חביצה.** שלנייקוק שמפררין בתוך סאילפס לחם: **הכוסס.** כמות שהיא: **אפאה** ובשלה. לאחר שאפאה בתנור ועשאה לחם חזר ובשלם ...יים: **שהפרוסות** קיימות. שלא נימוחו בבישולם: **שבשעת** חובתה היתה פטורה. דגלגול הקדש פוטר דכתיב עריסותיכם ולא עריסת הקדש: **קנובקאות.** לחם שמחזירים אותו לסלתו ועושים ממנו מאכל לתינוקות: ג **המעיסה** כו' החליטה. בגמ' מפרש פוטרין. מן החלה: **מוגלשין.** רותחין: **במחלוקת** בזו. כלומר שמחייב בזו מחייב בזו והפוטר בזו פוטר בזו וריש לקיש דמפיך פלוגתייהו לאו חדא תנא אמרינהו וקשיא אהדדי ומי ששנה זו לא שנה זו האי תנא שם ליה מדחומרי ב"ש ומקולי ב"ה היא והנך חליטה וה"ה למעיסה והאי אית ליה דמקולי ב"ש וחומרי ב"ה היא והנך המעיסה וה"ה לחליטה: **תברא.** קיין אסדיי' **כובא** דארעא. עושה מקום חלל בכירה ונותן בתוכו מים וקמח כמו שעושין

דברי חמודות.

וכן כתב בהדיא בטור לענין חלוט דבסימן דלקמן: (ט) **היה אומר ר"ת דאין מברכין עלייהו המוציא.** ולא ג' ברכות ואין מברכין עליהן אלא במ"מ ואח"כ ברכה מעין ג' על המחיה ועל הכלכלה כ"כ התוס' בפרק כיצד מברכין וכתבו עוד שרבי יחיאל היה מסופק אם וורימשיי"ש חייבים בחלה מפני שעושה עיסתו כדי לחלקה [בצק] פטור מן החלה (כדמייתי לה רבינו לקמן בסמוך) דלית בהו שיעורא הכא גבי וורימשיי"ש נמי פעמים מחלקן שאין שיעור חלה בקדירה אחת אך היה מצריך ליקח חלה בלא ברכה בשביל הספק ע"כ והב"י אע"פ שהעתיק לדברים אלו בהלכות חלה סימן שכ"ח בש"ע ש"ו לא הזכיר כלום מזה וכתבו התוס' דפרק כל שעה על אופלטק"י נראה שאין מברך המוציא אע"פ שעושין אותו בלא משקה דאין עליהם תוריתא דנהמא תדע שהרי אין מפרישין ממנו חלה אפילו יש הרבה בסל אחד כשיעור חלה אע"פ שהסל מצרפן לחלה עכ"ל: (י) **דאין עלייהו תוריתא דנהמא.** עיין בסעיף י"ד שם יתבאר דינא דפשטיד"א וקרעפלי"ך: (יא) **והרא"ש ז"ל כתב דהלש עיסה גמורה וכו'.** וכ"כ הרמב"ן ז"ל כדלקמן וכתב ב"י שכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ו מהלכות ביכורים ושכן הכריע הרשב"א בפסקי חלה שלו ולזה נראה שמסכים סמ"ג והטור סימן שכ"ט כתב שכן היא מסקנת רבינו ז"ל ובא"ח סימן קס"ח כתב ב"י לשון רבינו ירוחם וזהו רבינו שמשון והרמב"ן סוברים שאפילו בלילתה עבה אם בשלה או טגנה אין מברכין עליה המוציא ואפילו נתחייב בחלה ואפילו שים עליה תוריתא דנהמא דלא דמי ברכת המוציא לחלה דחלה בתר גלגול העיסה אזלינן אבל ברכת המוציא הכל הולך אחר שעת האפייה ע"כ וכתב עוד בב"י שכך הוא דעת הר"ר יונה בפרק כ"מ שאם היתה בלילתן עבה ואח"כ רככו על ידי משקים חייב בחלה בכיון שכבר היתה הבלילה עבה בהיותה עבה נתחייב בחלה שחיוב החלה תלוי בגלגול אבל אין מברכין עליו המוציא שברכת המוציא תלויה בלחם וזה כיון שנתבטל מתורת לחם אין מברכין עליו המוציא ולא ג' ברכות עכ"ל ואע"פ שאין לשונם של הר"ש והרמב"ן כדברים אלו אלא הכל תלוי בדעתו מ"מ העתיק בש"ע זה הלשון של רבינו ירוחם לבדו וכתב בב"י שכן נהגו העולם שלא לברך המוציא על הסופגנים וכיוצא בהם אע"פ שעושין תחלתה עיסה עבה וכ"כ רמ"א ז"ל ומשמע מדבריהם שאין הדבר תלוי בדעת האדם שהרי לא הועתק בש"ע רק לשון רבינו ירוחם ודלפ"ה הכי נהוג עלמא ומ"מ מסיק בב"י גם בש"ע כמנהגו של רבינו מאיר דלקמן ושם יתבאר עוד בס"ד ועיין סעיף מ"ו: (יב) **או לטגנה בשמן.** או לעשותה סופגנים או ליבשה בחמה ועשה כן [פטורה] לשון הש"ע סימן שכ"ט: (יג) **בנוטלת מן העיסה לאפותו באור.** ולשון הטור אם דעתו לאפות ממנו מעט וכתב הב"י נראה דהייט דוקא כשאפה אותו מעט אבל לא אפאו משום דהיה בדעתו לאפותו לא מתחייבא דאפילו בשאפאו לא מחייבא אלא משום גזירה והכו דלא לוסיף עלה לחייבו משום דהיה בדעתו לאפות דבר מועט שאין בו שיעור חלה עכ"ל ואף בנוטלת מן העיסה כו' שכתב רבינו נמי לא שני בהכי אא"כ שאפאו וכן לקמן במנהגו של מהר"ם שהיה מצוה לאפות וכו' ולא קאמר שהיה מצוה ליקח מינו מעט כדי לאפות וכו' דמשמע מיניה שאם אח"כ עברה ולא אפאה דלפ"ה שפיר הפריש ממנו חלה אלא ודאי אפי' ה דוקא קאמר וה"ה נ"ל להב"י להביא לו לראיה לדבריו ועיין סעיף י"ח: (יד) **גם לא היה אוכל בלא המוציא וכו'.** וכן ראוי לנהוג וכ"כ בהג"מ פ"ג מהלכות ברכות בשם סמ"ק דירא שמים יצא ידי שניהם ולא יאכלום אלא בתוך הסעודה עכ"ל הב"י בא"ח וכתב ב"י שלא היה צריך לנהוג כן הר"מ באליטריא"ש שהרי אפי' לרבינו תם דנתחייבה עיסתו בחלה אין מברכין עליהם המוציא משום דלית עלייהו תוריתא דנהמא ע"כ וכתב המרדכי בפרק כל שעה דקרעפלי"ך ופשטיד"א מקרי תואר לחם ואין לאכלם אא"כ בירך על שאר הפת תחלה וכל זה לא איירי אלא בעיסה שאין בה שמן ודבש וכיוצא בו אלא שמטוגן בהן אבל אם נילוש בהן כבר נתבאר דינו בפרק כ"מ אלא פת הבאה בכסנין בסעיף פ"ז וכתב האגור המוציאות שקורין פשטיד"א או טורט"א הנאפות בתנור בבשר או בדגים או בגבינה אע"ג דבשר ודגים וגבינה עיקר מברכין עליהם המוציא דמין דגן חביבי ליה אינשי וכתב הב"י בא"ח שכן דברי שבולי הלקט בשם הר"ר ישעיה וטעמא משום דבתר ה' מינים אזלינן ומביים בש"ע שמברכין עליהם ברכת המזון וכתב רמ"א דדוקא שאפאו בתנור בלא משקה אבל אם אפאו במחבת במשקה אין לברך עליו [המוציא] ואין לאוכלו רק תוך הסעודה ע"כ ועיין בדין חלוט בסעיף ט"ו: (טו) **או באלפס.** בלא משקה כדלעיל: (טז) **וחייב בחלה.** וכתב ב"י א"ח סימן קס"ח דנראה שה"ה שמברכין עליו המוציא וג' ברכות מאחר שלא נאמר עליו בשום מקום שלא יברכו עליו המוציא וג' ברכות ע"כ וכתב רמ"א שכן דבר שבלילתו רכה שאפאו בתנור בלא משקה דינו כפת ומברך עליו המוציא וג' ברכות וכן אם אפאו באלפס בלא משקה (כדלעיל סעיף ט' וע"ש גם עיין סעיף י"א) אבל דבר שבלילתו רכה ומגעה במשקה לכ"ע לאו לחם הוא ע"כ: (יז) **ואומר עליו המוציא.** אם קובע סעודתו עליו כדאיתא בפ' כ"מ ש"

מעדני יום טוב

הסימן כתב רבינו הפסק על תחלתו סופגנים וסופו עיסה אמאי לא אזלינן בתר גלגול: [ו] **היה עומד** ומקריב מנחה בירושלים אומר שהחיינו. פירש"י היה ישראל עומד כו' שהחיינו אם לא הביא מנחות זה ימים רבים ולא פי' כמה ימים רבים ולכאורה היה נראה לי ל' יום וכי הא דאיתא בפרק הרואה סימן ע' הרואה את חבירו לאחר שלשים יום אומר שהחיינו וביאת המקדש נקרא ראייה בכתוב כענין שנאמר שלש פעמים בשנה יראה וא"כ י"ל דגם ברכת שהחיינו בהבאת המנחה ג"כ היא מרגל לרגל כיון שעל הראייה נצטווינו מרגל לרגל סוף דבר אין לנו הכרע וראיתי במנחות פ"ו דף ע"ה שם פירש"י וז"ל היה עומד ומקריב מנחות בירושלים כגון שלא הקריב כהן זה עדיין מנחה ממנו או שהקריב מנחה חדשה כגון מנחת העומר (או כהן שהתחיל) [לפניט איתא שם אומר כהן שהחיינו] עכ"ל והא דכתב שהתמינו נ"ל דהייט מנחת בכורים דכתב השבועות והתוספות דבפרק כיצד מברכין גם בתוס' דמנחות הקשו על שני הפרושים על הא דכ"ת ועל פי' הראשון דמנחות אדכ"ת כתבו שהוא דוחק גדול דהיה עומד ומקריב משמע דכהן המקריב וכן משמע לישנא נטלן לאכלן משמע דאכהן קאי ואפי' לראשון דמנחות הקשו דמנחת כהן כליל היא ובמנחה הנאכלת מיירי כדקאמר נטלן לאכלן וכתבו דיטל לפרש כהן שלא הקריב מנחה בשנה זו ומיירי במנחת ישראל וכתבו פרש"י פי' עוד ל"א ישראל שלא הביא מנחה מימיו ע"כ ומפני כן נ"ע להגיה בדברי רש"י שחסר בין עדיין מנחה לתיבת ממט שורה שלימה וכל"ל עדיין מנחה בשנה זו לשון אחר ישראל שלא הביא מנחה מימיו ותיבת ממט הוא ע"ס ונ"ל מימיו וגם על זה הפי' הקשו בתוס' דנטלן לאכלן קתני וישראל לא מצי אכיל ומסקי בפרק כ"ת וגם במנחות דבכהן העומד להקריב ראשון במשמרתו דכ"ד משמרות היו בירושלים וכל שבת מתחדשת משמרה אחרת א"כ כל משמרה אינה משמשת אלא ב"פ בשנה וכיון שיש להם זמן קבוע מברכין שהחייט ע"כ וכתבו עוד במנחות דהכ"ל שמעון (ובדפוס ישן כתב הכ"ל שמעיה) פי' בברכות דדוקא במנחות לפי שאין רגילים להתנדב מנחות וכתבו דה"א לומר כן דבתוספתא קתני נמי הכי גבי זבח: [ז] **שקורין** איליטרי"א. ובמדינות אלו קורין לאקשי"ן: [ח] **פטורה** מן החלה. והייט רישא דתנן עיסה שתחלתה סופגנים וסופה סופגנים והייט דקרינן לה עיסה ושבלילתה רכה לא מקריא עיסה. הר"ן: [ט] **כעבין.** בבי"ת גרס בגמ' וכן בירושלמי פ"ק דחלה הלכה ע' ורבינו מייתי לה לקמן ופי' רש"י ערוכות ומקוטפות כגלוסקאות נאות אבל בפרק אלו עוברין דף מ"ח גרס בכ"ף כעכין ופירש"י קוילי"ש בלע"ז ארוכים וקצרים ואין עבכין זה מזה ע"כ וכלומר לאפוקי רחבות ועגולות כפין שלנו כמו שפירש"י שם על ככרות של בבל שעשויות זו מזו כ"ש ונ"ל דעכין בכ"ף מלשון עכנא שפירושו נחש שהיא ארוכה וקצרה לא רחבה: עיכה עותה גרס: [י] **לבנה.** פי' לסבן שלה: [כ] **היינו כשנמלך.** לעשותה סופגנין וכן נמי תחלתה סופגנים וסופה עיסה בשנמלך לעשותה עיסה ומ"מ חייבת כדלקמן בדברי רבינו וכ"כ הר"ן: [ל] **נחתום.** לא גרסי' וכן מוכח מהירושלמי שהעתיק אותו רבינו בסימן דלקמן: [מ] **ולמכרה.** נ"ע דל"ג דהאי לא קאי אנחתום: [נ] **וה"ה נמי.** הר"ם כתב דר"ם הוא וכתב עוד אע"ג דלכאורה משמע בירושלמי דר"ל קאמר לה מעות סופר הוא ולא גזר ר' יוחנן דילמא ממליך אלא בנחתום משום דתלוי בדעת לקוחות ע"כ: [ס] **א"נ בכל המנחות** ט'. וכתב הר"ם דהראשון נכתה דר"ל דפטר כל שהאור מהלך תחתיו לא איירי בכל המנחות ועיין בד"מ: [ע] **קיימא לן כר' יוסי.** עיין לקמן בד"ס ר"מ היא וט': [פ] **והביץ קידרא.** נ"ב קידרא וכן בר"ם ליתא אלא חביצא ומיירי הכא בחביצא דפליגי בה רב יוסף ורב ששת בפ' כ"מ דף ל"ז אי בעי פירורין כזית לברכת המוציא אבל חביץ קידרא איתא התם דף ל"ו וליכא מאן דס"ל דמברך עליה המוציא: [צ] **ר"מ היא.** וכ"כ ג"כ בפ' כל שעה ולא מסיק הכי בפרק כ"מ סי' י' וגם נ"ל דראייתו דמפ' כל שעה אינה ראיה ולפיכך אף קושיתו מהא דהכוסס אינה קושיא דבפ' כ"מ דף ל"ח לענין שלקות מסקינן דלענין ברכה הראויה לירקות לא אתי בישול ומבטל לעיקרו דע"כ לא א"ר יוסי אלא לענין מצה דבעינן טעם מצה וליכא (ופירשו התר"י ז"ל וז"ל תימה הוא זה הלשון שלא מצינו דבעינן טעם מצה אלא לחם עוני

ומפרשין רבני צרפת ז"ל דבעינן טעם מצה עבייה וליכא וגו' כיון שהיא מבושלת הויא לה מצה עבירה) וה"נ אמרי' התם לענין מרור דאע"ג דבישול מבטל ברכת מרור משום דבעינן טעם מרור וליכא לענין ברכת ירקות לא מבטל לה: [ק] **וכ"כ הרמב"ן ז"ל.** גרס בנו"ן וכן הוא בר"ן בשמו: [ר] **ר"ל אומר כל שעירב בה מורסן.** וכתב הרשב"א בפסקי חלה שלו א"א לפרש שכל דיש בה מורסן אינה חייבת בחלה שהרי שנינו ה' רבעים קמח חייבים בחלה הם וסובן ומורסן אלא היינו לומר דפעמים מערבין בה מורסן כ"כ שאינה ראויה לרועים א"כ יש לפרש שעירב בתוכה מורסין לאחר שניטל מתוכה לפי שאין דרך בני אדם לעשות כן וכדתנן נטל מורסנן מתוכן וחזר לתוכן הרי אלו פטורין עכ"ל: [ש] **ה"ג רבי חייא רובה אמר אפי' עשאה גלוסקים והא תניא אם אין:** [ש] **ה"ג לא חיישי כלל:** [ת] **אבל בסופגנים שסופו וכו'.** לשון הר"ן אבל בסופגנים והדובשנים והאסקריטים הם מיני מאכל שלכך הולכין בהן אחר דעתו של אדם שכל שתחלתו וסופו על דרך סופגנים פטורה מן החלה והיינו רישא דתנן התם עיסה שתחלתה וסופה סופגנים פטורים מן החלה אבל גלגל על דעת עיסה ונמלך לסופגנים חייבת שכבר נתחייבה משעת גלגול וכן נמי גלגל על דעת סופגנים ונמלך שלא לעשותה סופגנים אלא עיסה חייבת והיינו סיפא דתנן התם תחלתה עיסה וסופה סופגנים או תחלתה סופגנים וסופה עיסה חייבת בחלה וכי תימא ומאי שנא תחלתה עיסה וסופה עיסה מהא דתנן הקדישה וכו' עכ"ל ומה שכתב דהיינו רישא ט' כבר כתבתי לעיל בשמו דדייק מדקרי לה עיסה: [א] **שבשעת** חובתה היתה פטורה. מפרש בגמרא פרק רבי ישמעאל במסכת מנחות דף ס"ז דתרי זמני עריסותיכם כתיב חד עריסותיכם כדי עריסתכם (לשיעור חלה דלקמן סימן ד') וחד עריסותיכם ולא עיסת עובד כוכבים ולא עיסת הקדש: [ב] **הכא** במחשבה בעלמא. כך נ"ל דגרס ואם כן הכא בנמלך בעלמא גרס ולשון הר"ן הכא לאו מחוסר מידי אלא שימלך עליה הלכך מעשה שבסוף וכו': [ג] **וכן** הקנובקאות. סיפא דמתני' תחלתה סופגנים כו': [ד] **הא** חשב גרס כך נ"ל ופירושו הא שיתה מחשבתו: [ה] **גם** לא היה אוכל בלא המוציא. משום דהא דמחייב ירושלמי ע"י אותו המעט שאופין ממנה אינה אלא משום גזירה ולא משום דנעשית כולה ע"י כך ולדעת ר"ת אין לברך עליה המוציא דלאו לחם היא ולדעת ר"ת כיון שבלילתה עבה הוי לחם לענין חלה וגם לא היה אוכל אותם בלא המוציא בית יוסף סימן קס"ח: ה"ג לחם אחר היה מברך המוציא ואח"כ אוכלה: ג [ו] **או** באלפס. ליתא בגמרא וגם בפ' כל שעה סי' י"ג לא העתיקו ר"ת אבל בתוס' דהתורך העתיק ג"כ או באלפס ומייתי גר"ם דפסק כבימן דלעיל כר' יוחנן דמעשה אלפס חייבין בחלה וכו' ועיין בד"מ וגם עיין בדברי רבינו בפ' כל שעה: [ז] **ידי** חובתו בשעת גרס: [ח] **ואומר** עליו המוציא. בדקבע סעודתיה עליה כדאיתא בגמרא

דינו

ולאמר אביי טריתא פטורה מן החלה. ולא דמי לאיריקין דאע"ג שבלילתה רכה אופין אותה בגומא שבכירה כמו שפירש"י התם ונעשית לחם. אבל מרתח גביל שופכין אותה על כבירה והוא מתפשט ואין תורת לחם עליו. מאי טריתא. איכא דאמר מרתח גביל פירש"י טהנין קמח ומים בכלי ובוחשין בכף ושופכין בכירה שהיא ניסוקת ורותחת. איכא דאמרי נהמא דהנדקא בלק שאופין בשפוד ומושחין אותו תמיד בשמן או במי ביצים [ט] ושומן. ואיכא דאמר לחם העשוי לכותח תני ר' חייא לחם העשוי לכותח פטור מן החלה. [י] ואם עשאן כעבין חייבין (יח) נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה. ונשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור (יט) אם אין בשל אחת מהן כשיעור פטור מן החלה: גרסינן בירושלמי (הלכה ז) [כ] אמר רבי יוחנן (כ) העושה עיסה ע"מ לחלקה בצק פטורה מן החלה. א"ל והא תנינא נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה. א"ל לא התיובני נחתום. נחתום לאו בדעתו הדבר תלוי שמא ימצא לקוחות ונטבלו מיד כלומר אם ימצא שיקנה הכל כאחד לא יחלק: **מתני'** [ל] עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה חייבת בחלה (כא) ואם אין הרועים אוכלין ממנה אין חייבת בחלה: **גמ'** בסיפרי זוטא דרים לה מדכתיב [מ] עריסותיכם שלכם חייב ושל חיה פטור: **מתני'** (חלה פ"ב) עיסה שנילושה במי פירות חייבת בחלה: **גמ'** ירושלמי (שם הל' ג) א"ר יוסי בר חנינא דר' אלעזר בר' יהודה איש ברתותא היא דתנינן תמן (טבול יום פ"ג) עיסה שהוכשרה במשקה ונילושה במי פירות ונגע בה טבול יום רבי אלעזר בר' יהודה איש ברתותא אומר משום ר' יהושע פסל את כולו. ר"ע אומר משמו לא פסל אלא במקום מגעו. ר' חייא בשם רבי יוחנן אומר ד"ה היא. אע"ג דאמר ר"ע תמן אין מי פירות מחברין לטומאה מודה הוא הכא שמי פירות מחברין לחלה. רבי חייא בר אבא בשם ריב"ל אומר אין לך מחבר (מכולם) אלא שבעה משקין בלבד ר' יוסי בעי מה את אמרת לחלה או לטומאה אי תימא לחלה [נ] כ"ש לטומאה. אי תימא לטומאה הא לחלה לא. רבי יונה פשיטא ליה לחלה כל שכן לטומאה. רבי יונה כדעתיה דרבי יונה תני רשב"י. דתני רשב"י ר"ע אומר נאמר כאן חלה ונאמר להלן חלת לחם שמן מה חלה האמורה להלן עשויה בשמן אף חלה שנאמר כאן עשויה בשמן ושמן א' משבעה המשקין היא ונראה אף ע"ג דסתם לן רבי הכא דעיסה שנילושה במי פירות חייבת בחלה כיון דאמוראי סברי דמי פירות אין מחברין לחלה ומוקמינן הך סתמא כרבי אלעזר ברבי יהודה איש ברתותא ופליג עליה ר"ע וקי"ל הלכה כר"ע מחבירו א"כ אין הלכה כסתם משנה זו. אף ע"ג דר' יוחנן סבר דר"ע מודה דמי פירות מחברין לחלה. הא פליגי עליה רבי יוסי בר חנינא וריב"ל ור' יונה וברייתא

דר"ש בן יוחאי מסייעתן. וגם ר"ת פסק דהלכה כריב"ל לגבי ר' יוחנן והביא ראיה ממגילה (דף כו:) מהא דמבי רבנן לבי כנשתא לא מזבנינן. ובסדר תנאים ואמוראים כתב דהלכה כריב"ל בכל מקום (כב) לכן יש ליזהר שלא ללוש עיסה במי ביצים לבד בלא תערובת מים כדי לצאת מן הספק על חיוב חלה (כג): האשה יושבת וקוצה חלתה ערומה מפני שהיא יכולה לכסות עצמה. אבל לא האיש (כד) מפני שצריך לברך ברכת הפרשת חלה. ובפרק מי שמתו (דף כד.) מוקי כשפניה טוחות בקרקע וכל ערותה מכוסה. אבל באיש בולטין הביצים והגיד ירושלמי (הלכה ד) הדא דאמרת עגבות אין בהם משום ערוה הדא דתימא לברכה אבל להביט אפילו כל שהן אסור. כהדא דתני המסתכל בעקבה של אשה כאילו מסתכל בבית הרחם והמסתכל בבית הרחם כאילו בא עליה: ד **מתני'** [ס] העושה עיסתו קביים ונגעו זה בזה פטורים עד שישוכו ר' אליעזר אומר אף הרודה ונותן לסל (כה) הסל מצרפן לחלה: **גמ'** פירוש קביים קב קב בפני עצמן. ומסיק בפ' אלו עוברין (דף מח:) דר' אליעזר לא בעי נשיכה [ע] אלא נגיעה בכלי [פ] ובריש מסכת נדה פסיק הלכה כר' אליעזר. וכא דמצרכי רבנן נשיכה ור' אליעזר נגיעה. (כו) ה"מ לצרף יחד שתי עיסות שאין בכל אחת כשיעור. אבל לתרום מן המוקף אפילו נגיעה לא בעינן רק שיהא סמוכות זו לזו בפניו. כדאמר גבי קנקנים של יין (מעשר שני פ"ג) הסמוכין זה לזה דאמר עד שלא גפן תורם מזו על זו [צ] והא דאמר עלה בירושלמי חמשה שקין בגורן תורם ומעשר מזו על זו [ק] והא דתנן במתני' רבי אליעזר אומר נטלת מן הטהור על הטמא כיצד עיסה טמאה ועיסה טהורה נוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה. [ר] ונותן פחות מכביצה באמצע כדי להנטל מן המוקף אלמא בעינן נגיעה לענין מוקף טהורה וטמאה שאני כדאיתא בירושלמי דהאי פירקין (בסופו) דבר שהוא מקפיד על תערובתו אין הכלי מצרף. עיסה טהורה ועיסה טמאה עשה אותו כדבר המקפיד על תערובתו. בעיסה התלה. אבל בעיסה שניה [ש] אין לשני מגע אלא הטבל והא דקאמר אין הכלי מצרף לאו דווקא דלא בעי כלי אלא לאשמועינן דאפי' כלי אין מועיל בדבר המקפיד על תערובתו: (כז) [ת] המפריש חלתו קמח אין חלה וגזל ביד כהן העיסה עצמה חייבת בחלה. והקמח אם יש בו שיעור חייבת בחלה [א] ואסורה לזרים דברי רבי יהושע. אמרו לו מעשה וקיפשה זקן אחד זר. אמר להן אף הוא קלקל לעצמו ותיקן לאחרים פירוש אין חלה [ב] דעריסותיכם כתיב. (כח) והא דאסורה לזרים משום מראית העין כיון שראו אותה בא ליד כהן ואתו למימר ראינו זר אוכל חלות. וקיפשה פירוש חטפה ואכלה. קלקל לעצמו מפרש בירושלמי דאכלה ואיענש. ותיקן לאחרים דאינון אכלין [ג] ותולין ביה אית הני תיקן לעצמו מ"מ אוכלה וקלקל לאחרים דאינון סברי דהיא מותרת והיא אסורה: **מתני'** חמשת רבעים

קמח

רשי וברטנורה. גאלפס: גביל מרתח. נותנים קמח ומים בכלי ובוחשין בכף ושופכים על הכירה כשהיא נסקת: נהמא דהנדקא. בלק שאופין בשפוד ומושחין אותו תמיד בשמן או במי ביצים ושומן: **לחם** העשוי לכותח. אין אופין אותו בתנור אלא בחמה: **כעבין** ערוכה ומקוטפת כגלוסקאות גלוי דעתיה דללחם עבאה: **נחתום**. שעשה שאור לחלק ויש בו כדי חיוב חלה אלא שדעתו למכרו לבני אדם לחלקו לכמה עיסות ואין בכל חלק וחלק כשיעור: **חייב** בחלה. שדעתו אם לא ימצא קונים שיעשה עיסה ויאפה אותה כולה כא': **עיסת** כלבים. נעשית מקמח ומורסן הרבה מעורב בה: **בזמן** שהרועים אוכלין ממנה. שלא נתערב בו מורסן כל כך: **חייבת** בחלה. דכיון דחזיא לרועים להם קרינן ביה: **שהוכשרה** במשקה. שלתה החטים במים: **ונילושה** במי פירות. ומי פירות אין מכשירין והעיסה שנילושה בהן הא לא הוכשרה תחלה אינה מקבלת טומאה: **פסל** את כולה. דמי פירות עושין את העיסה חיבור: **לא** פסל אלא מקום מגעו. קסבר ר"ע דכיון דמי פירות אין מכשירין ולא מייתו להו לידי טומאה רואין אותן כאילו אינן ולא פסל אלא מקום מגעו: **וקוצה** חלתה ערומה. מפרשת חלה ומברכת על הפרשתה ואע"פ שערום אסור לברך אשה יושבת מותרת שבישיבתה פניה שלמטה מכוסים בקרקע: **אבל** לא האיש. מפני שהביצים והגיד בולטין ונראין: **כגון** שהיו פניה טוחות. דבוקות ומכוסות בקרקע טוחות משמע לשון שעיעות טוח תנך שאינה בולטת האלמירש"א בלע"ז: **ד קביים**. קב קב בפני עצמו: **ונגעו** זה בזה. אין הנגיעה מצרפתן להתחייב בחלה: **עד** שישוכו. שיתדבקו זה בזה כל כך שאם בא להפרידם נתלש מזו לזו: **אף** הרודה ונותן לסל. הרודה הלחם מן התנור לאחר שנאפו ונותנם בסל: **הסל** מצרפתן לחלה. אע"פ שאין נושכות: **עד** שלא גפן. במגופה תורם מאחד על הכל דחשיב מוקף: **ר'** אליעזר אומר חלה ניטלת מן הטהורה על הטמאה. רישא דמתני' היא הכי שיעור הלם אחד מכ"ד נטמאה עיסתה בשגגה או אנוסה אחד ממ"ח נטמאה במזיד אחד מכ"ד שלא יהא חוטא נשכר רא"ה היכא דנטמאת מזידה תלוש אחרת בטהרה ויטול מן הטהורה על הטמאה [ומשום] (דמותר) [דמלוה] לתרום מן המוקף כיצד תעשה שיהא מן המוקף וטהורה נוטלת כדי חלת הטמאה מעיסה הטהורה עד שלא הורמה חלתה דהי הורמה חלתה דטהורה תו לא מצי לאפרושי מן הפטור על החיוב ולא חייל עלה תו שם חלה: ונותנת פחות מכביצה באמצע כדי לתרום מן המוקף ומקרא נפקא לן והרמות ממנו מן המוקף לו בספרי הלכך צריכין להקיף החלה אצל העיסה קודם שתקרא לה שם והכי מקיפה לה נותנה בעריבה לצד אחד ונותנת מן העיסה הטהורה פחות מכביצה בין החלה הטהורה ובין העיסה הטמאה והאמצעים נוגעת בשתיהן ומצרפתן וקוראת שם על החלה ומכלקתה עם קריאת השם ופחות מכביצה אינה מטמאה את החלה ואע"פ שהוא עצמו מקבל טומאה כדתניא בת"כ מכל האוכל אשר יאכל מלמד שהוא מטמא בכל שהוא יכול יטמא לאחרים בכ"ש ת"ל אשר יאכל ודרשי' ליה בפרק בתרא דיומא אוכל הנאכל בבת אחת ושיערו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת: **אינה** חלה. דכתיב ראשית עריסותיכם: וגזל הוא ביד כהן. אם אינו מחזירה לבעלים שע"מ כן נתנה ישראל שתהא עיסתו פטורה מן החלה והרי אינה פטורה: **העיסה** עצמה. שהפריש חלתה קמח חייבת בחלה: **והקמח**. שבא ליד כהן בתורת חלה: **אם** יש בו כשיעור. חמשת רבעים קמח חייבת בחלה: **ואסורה** לזרים. כל הקמח שבא ליד כהן ותורמה בעלמא הוא לפי שראו שבא ליד כהן שלא יאמרו ראינו זר אוכל חלות: **וקיפשה** זקן זר. חטפה זקן זר ואכלה: **קלקל** לעצמו. דאכלה ואיענש ותיקן לאחרים שאחרים אוכלים ותולין בו ומוצאים פתח להתיר לפי שראוהו שאכל: **חמשת** רבעים. לוגין ציפוריים שהן שבעה ועוד מדבריות שזה הוא שיעור העומר שהיתה עיסת מדבר שנאמר בה חלה ראשית עריסותיכם כדי עיסתכם עומר לגלגולת והוא עשירית האיפה והאיפה שלש סאין וסאה ששה קבין מדבריות חשוב עישור שבהן והמאה שבעה רבעים קב וביצה וחומש ביצה כיצד חלק שלש סאין שהן י"ח קבין ועשה מהן רבעי קב הייתו לוגין ותמאה בהן ע"ב לוגין טול עשור של שבעים הרי שבעה ושני הנשארים י"ב ביצים הן עישור שלהן ביצה וחומש ביצה הרי שבעה רבעים ועוד דהוא ביצה ובירושלמי הוסיפו על המדות שתות מלבר שהוא חומש מלגיו שנהגו בם מן הראשונות בתוך חמש האחרונות הרי ששת רבעים הראשונים נעשו חמש והרובע וביצה וחומש הנשארים נעשו רובע

מעדני יום טוב

דידן וכתבו פלה רבינו בפ' כ"מ סי' י"א: [ט] ושומן. ובטור י"ד סי' שכ"ט כתוב או שומן: [י] ואם עשאו כעבין חייבין. עמ"ש בזה בסי' דלעיל: [נ] אמר ריש לקיש דלעיל מיהא פליג עליה: ה"ג א"ל לא תתיבני: [ל] עיסת הכלבים בזמן שהרועים וכו'. מפורש בדברי רבינו בסי' דלעיל: [מ] עריסותיכם שלכם חייבת. מסיים בה רמ"י ז"ל ס"ם ב"ל העשויה לכם לאכילה ומשמע שכן כתיב והיה באכלכם וגו': [נ] ה"ג כ"ש לטומאה אין תימר לטומאה הא לחלה לא ר' יונה פשיטא ליה לחלה כ"ש לטומאה ר' יונה כדעתיה דר' יונה תני רשב"י דתני רשב"י ר"ע אומר: ד [ס] העושה עיסתו קביים. קב קב בפני עצמו ושיעור עיסה לחיוב חלה קב ורביע כדלקמן בסמוך ועיין עוד בסימן י': [ע] אלא נגיעה בכלי. נ"ל דמסברא דנפשיה מצריך נגיעה דבפ' אלו עוברין לא קאמר דבעי נגיעה דלא פליגי התם בדר"א אלא אי בעי נשיכה אי לא ומסקינן דלא בעי ומהיכא נפקא לן דבעי נגיעה דאפשר דלא בעינן וסגי בצרוף של לכך אני אומר דמסברא דנפשיה הוא שכתב כן ושוב ראיתי בסמ"ג עשין קמ"א שכתב הסל מצרפן אפי' בלא שום נשיכה רק שנגעו יחדיו בסל ע"כ ונ"ל נמי שלא כתב כן אלא מסברא דנפשיה: [פ] ובריש מסכת נדה. כ"כ הר"ש אבל רבינו שסבר הזכיר פ' אלו עוברין ה"ל לכתוב דהתם פוסק כר"א והיה יכול לכתוב שכן ג"כ בריש מסכת נדה: [צ] והא דאמר עלה. שם הלכה ה' ונ"ל דגרס וכהא דאמר: [ק] והא דתנן במתני'. בסוף הפרק: [ר] ונותן פחות מכביצה. פרש"י בפ"ה דסוטה דף ל' דמעיסה הטהורה לוקחת וכ"כ ג"כ הר"ש וכן מוכח בסוגיא דהתם דסבורה בעיסה להפוכה ואין שני עושה שלישי בחולין ואי לוקחת מעיסה הטמאה הא לאפוכה היא ועושה שני בחולין ומיהת נראה ודאי דאי לוקחת מהטמאה כיון שהוא פחות מכביצה לא אכפת בהכי מידי דהא אין פחות מכביצה מטמא אחרים אלא מפני שיש לחוש שמא תקח כביצה הלכך פשטא דמלתא דלוקחת מהטהורה אבל הרמב"ם פי' דלוקחת מהטמאה אולי טעמו שלא לטמאות הטהור אך הסוגיא מוכחת כפרש"י והר"ש: [ש] אין הכלי גרם. וכ"כ הר"ש אבל בירושלמי גרס אין לשני: [ת] המפריש חלתו קמח ט'. ועיין ריש סימן דלקמן: [א] ואסורה לזרים דברי ר' יהושע גרס. וכתב הטור סי' שכ"ז דהישראל מוכרה לכהן: [ב] דעריסותיכם כתיב. ואע"פ שתרומה ומעשר קדשי בשיבולים התם רביה קרא כדדרשינן בפ' כל שעה דף ל"ה הר"ש: [ג] ותולין ביה. דזה הזקן לא זקן אשמאי היה אלא בקיא בחכמה מדאייתו רבנן דא"ל ראיה ממעשה שעשה ומכיון שיש להם על מי שיסמכו הוו

דברי חמודות

י"א מגמ' דידן וכתב ב"י סי' קס"ח דאע"ג דאפשר דירושלמי לא ס"ל הכי אלא דלעולם מברכים עליו המוציא לא שבקינן מסקנא דגמרא דידן מפני הירושלמי: (יח) ירושלמי פ"ק דחלה קמח וקלי שעשאו בצק חייב בחלה ר' יוסי בשם ר' יוחנן אמר והוא שאפאן וז"ל הרמב"ם בפ"ו מהלכות ביכורים קלי שלשן אותם במים או בדבש ואוכלין אותן בלא אפייה פטור לשו לאפותן פת חייב בחלה ע"כ ובש"ע העתיק כדי לאפותו ומסיים בה רמ"י ז"ל שככר נתחייבה משעת גלגול הבין הוא ז"ל דסגי לן במחשבה דכדי לאפותו ואע"פ שלא אפאו ואין נראה כן מפשט הירושלמי וגם טעמא קא תזיגא דמסתמא דקמח קלי לא לאפותו לשין אותו ומש"ה לא סגי לן במחשבתו וקרוב לזה לעיל סעיף י"ג: (יט) אם אין בשל אחת מהן כשיעור פטורה. וכתב ב"י סי' שכ"ו וז"ל פי' הר"ש נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור ואין כולם יש כשיעור ולא הכל בבת אחת שלא מדעתן וכ"פ סמ"ג בשם ר"י כלומר דאילו מדעתן מצטרפין ולמד מכאן לשנים שנילושה עיסתם יחד מדעתם ואין דעתם להלקה וליקח כ"א חלקו אלא לאכול יחד שמצטרפים ע"כ לשונו: (כ) העושה עיסה ע"מ לחלקה בצק פטור מן החלה. כתבו התוס' פ' כ"מ דף ל"ח דרבינו יחיאל ז"ל היה מסופק אם ורימזו"ש חייבים בחלה משום עושה עיסה כדי לחלקה בצק פטורים מן החלה דלית בהו שיעורא הכא גבי ורימזו"ש נמי פעמים מחלקן שאין משימין שיעור חלה בקדירה אחת אך היה מצריך ליקח חלה בלא ברכה בשביל הספק עכ"ל ונראה לי שלזה נתכוון ר' מרדכי יפה ז"ל בסי' שכ"ו סעיף ב' דכתב העושה עיסה ע"מ לחלקה לאחרים בעודה בצק פטורה ע"כ וסברא נכונה היא וקרוב לבא"ע שזה היה ספקו של רבינו יחיאל ג"כ ועוד אני אומר דחלקה בצק אפי' לעצמו היא ומיהת דהייני שיחלקה שלא לאפות עכשיו הכל אלא ליומא אוחרא או משעוד לסעודה אחרת כמו מאחרית לערבית אבל המחלק עיסה בצק לאפות מיד הכל אע"פ שאין בכל חלק כשיעור לא פטור כלל דה"כ דוקא ככרות גדולות שבכל אחד שיעור הוא דחייב אלא א"כ שנאמר דתנור מצרפן ובזה יש מחלוקת לקמן סעיף ל"ז אם לא שנחלק דהכא היא מתחלה עיסה אחת וזה דוחק לכן נ"ל מה שכתבתי דאין חילוק בבצק פוטר העיסה אא"כ דעתו שלא לאפות כשיעור בפעם אחת אבל בשאופה כשיעור אע"פ שנחלק לככרות קטנות לא נפטר כלל ובהכי אין אנו צריכין למה שכ' ר' מרדכי יפה ז"ל דדוקא לאחרים היא דפשטא דמימרא לא משמע הכי: (כא) ואם [אין] הרועים אוכלים ממנה פטורה. בכר כ' רבינו בסי' דלעיל מאי דאתאמר עלה בירושלמי דר' יוחנן אמר אם עשאה כעבים חייבת ותני כן וכן פסק הטור סוף סי' ש"ל וכתב ג"כ להא דרבה בשם שמואל דבירושלמי שאפי' עשאה גלוסקא אם עשאה מתחלה על דעת שלא יאכלו הרועים ממנה פטורה ולפי זה לא פליגי רבה בשם שמואל ור' יוחנן וכ"כ ב"י שכן דעת הטור ואע"פ שבש"ע שלו לא הזכיר להא דרבה בשם שמואל מ"מ מדחזינן ליה בכ"מ פ"ו מהל' ביכורים דדייק מדברי הרמב"ם דס"ל דהלכה דהא דרבה בשם שמואל אע"ג דודאי דלא ס"ל להא דר' יוחנן כיון שלא התנה שיהא ניכר וכו' מ"מ מכרעת להלכה לפסוק נמי לדרבה בשם שמואל אע"ג דבשלחן ערוך פסק בהדיא לדר' יוחנן דלמש

לנו לומר שיפסוק כר' יוחנן דלא כהרמב"ם אלא כהטור ובמאי דשוים הרמב"ם והטור דהיינו לפסוק כרבה בשם שמואל בהא לא יפסוק בב"ע כמותם כלל והרי יכולין לומר דרבה בשם שמואל אינו חולק עם רבי יוחנן וכדעת הטור. ודע ג"כ שבכסף משנה כפי' בזמן שהרועים אוכלים ממנה כתב שדרך אותם רועים לאכול מאותה עיסה או שאופה על דעת כן עד כאן: (כב) לכן יש ליזהר שלא ללוש עיסה כו'. אבל הרשב"א בתשובה סי' תס"ד השיב לרבי' בשאלו זה הדין והשיבו דמסתברא לו דסתמא דמתני' עדיפא מברייתא דרשב"י ועוד דברייתא לא תני בהדיא כר' יונה אלא דר' יונה מפרש ליה הכין מדעתיה וכדאמר רבי יונה כדעתיה כלומר אזיל לטעמיה דמפרש הא דרשב"י דוקא בשמן שהוא אחד משבעת המשקים אבל אי לאו רבי יונה איכא למימר דלאו דוקא אלא משום דכתיב ראשית עריסותיכם וסתם עריסות נילושות במים ולא בשאר משקים ה"א דוקא מים אתא רשב"י משום ר"ע למימר דאפילו בשאר משקין משום דנאמר כאן חלה ונאמר להלן וחלת לחם שמן ולאו דוקא אלא אפי' נילושה שלא במים דהא עיסה שנילושה בשמן כתיב ביה חלה וה"ה שנילושה בכל שאר משקים ושלא במים ורבי יוחנן נמי אמר לך הכין ולאו כדעתיה דרבי יונה ור"ע כמתני' דמתני' תני עיסה שנילושה במי פירות חייבים בחלה כי היכי דלא תימא דוקא שנילושה במים כסתם עריסות והיא היא דאשמועינן ר"ע דלאו שמן דוקא כדאמרית דאי לא הגע עצמך אי ר"ע דוקא קאמר ולמעוטי שאר פירות א"כ אפי' נילושה ביין וחלב כמשקים שלמד וחלת לחם שמן דהתם דוקא שמן ולא בא' משבעת המשקים האחרים וכיון שבא מכאן למעט אף אנו נמעט כל שאר המשקים בין כל שאר מי פירות בין כל שאר שבעת המשקים כההיא דוחלת שמן שאנו למדין ממנה אלא ודאי ר"ע לא למעט כל שאר המשקים בא אלא לרבות נילושה בשאר המשקים כנילושה במים והא דאמר מר דריב"ל פליג אדר' יוחנן וכל ריב"ל ור"י הלכה כריב"ל הגאונים לא פסקו כן אלא הלכה כר"י ויעיד על זה ריתיה חלה וטעמיה תלא דאפליגו בה ריב"ל ור"י בפ"ו דב"ב וקיימא לן כר"י דהא אפליגו בה נמי אביי ורבא במסכת ע"ז פרק השוכר ורבא כר"י ואביי ורבא הלכה כרבא ועוד דריב"ל ל"ש בהדיא אדר' יוחנן אלא לדעתיה דר' יונה דפסיק ליה לרבי יוסי דלחלה איתאמרת אבל ר' יוסי מספקא ליה ואמר לך ר"י כדעתיה דלטומאה איתאמרת ולא לחלה ומאי דקא אתי למימר משום דרבי יונה ורבי יוסי ה"ל תרי לגבי רבי יוחנן למאי דקא אמרת לית ר"י פליג דאינהו ספוקי מספקא ליה ואילו שמעה להא דרבי יוחנן דאמר לטומאה איתאמרת ולא לחלה הוה מקבלה עפי מדעתיה דרבי יונה ועוד דרבי יונה ור' יוסי תלמידי רבי יוחנן הוו ולית הלכתא כותייהו לגבי רבי יוחנן ועוד דהא איכא רבי חייא דאמרה משמיה דרבי יוחנן וה"ל רבי יוחנן ורבי חייא לגבי רבי יונה ורבי יוסי ואין כאן רבים לגבי רבי יוחנן ורבי חייא והלכך לא דחינן מהניתין דעיסה שנילושה פירות מהלכתא מדעתיה דר' יונה כך דעתי נוטה עכ"ל ובטור סימן שכ"ט כתב בשם הרמב"ם דחייב וכתב ב"י דכיון שהרמב"ם והרשב"א מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן ובזה שכתב הרשב"א דרבי חייא דאמר משמיה דרבי יוחנן נמנה *) לאחד אין נראה כן מדברי רש"י בפ"ק דנדה דף י' ע"ב גבי אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק וקאמר בגמרא דהוו שנים ופירש"י מדאמר לעיל מיניה רבי יוחנן מליביה: (כג) כתב סמ"ק סימן רי"ח רבינו נתנאל היה מקפיד במי ביצים שהיו לשים העולם שיעור חיוב חלה מפני שהיא טהורה שמי פירות אין מכשירים ומה יעשה מחלתה דאע"ג שעכשיו שאין לנו מי חטאת אין אדם טהור מטומאת מת מ"מ כיון שנילושה במי ביצים שלא הוכשרה בשום משקה אינה מקבלת טומאה וא"כ מה יעשה מחלתה לשרפה אינו יכול כיון שהיא טהורה וגם לאכלה אינו יכול כיון שאין רובם טהורים ומיהו היה יכול ליתנה לכהן קטן כדאיתא בבכורות עכ"ל וכתב הב"י שנכון לערב עם הביצים מים או יין או שמן זית או דבש דבורים כדי שתהא מוכשרת על ידיהם וה"ל חלה טמאה ונשרפת עכ"ל ושבעה משקים מפורשים פרק כל הבשר סעיף מ' ופשוט דלא מיירי הסמ"ק אלא בקמח שלא נלתת: (כד) מפני שצריך לברך ברכת הפרשת חלה. בשעה שמפרישה ויברך בא"י אמ"ה אקב"ו להפריש חלה כ"כ הרמב"ם בפ"ה מהלכות בכורים וכ"כ סמ"ג בשם ס"ת וכתב עוד שי"א להפריש תרומה משום דחלה שם הטעה וכ"כ בעל המנהיג והפריש על מדותיו לומר שכל המברך להפריש חלה טועה הוא דחלה היא השגה וסמ"ק כתב דאין להקפיד בין יזכירו חלה בין יזכירו תרומה ע"כ וגם בפסח אין צריך במה שרגילות הנשים לומר להפריש חלה תרומה מלה ומלה של מצה מוסיפים מצה וכתב הכלבו סימן פ"ה בשובטא כעין עוגה אחר שקראו הכהו חלה ע"כ ובמקום שמפסיקין ב' תלת כתב הכלבו שהר"ר אשר ז"ל כתב ביטול הבניה בלי הפסק דיבור אחר הראשונה כדי שתועיל הברכה לשתיהן ואח"כ מסיים הכלבו בזה הלשון והפרשה זו אינה רק שלא תשכח תורת חלה ואין מברכים עליו שכבר נפטרה העיסה בהפרשה ראשונה: (כה) הסל מצרפן. גמ' פ' אלו עוברין דף מ"ח ע"ב בעי רבי ירמיה טבלא שאין לה לבזבזין מהו תוך כלי בעינן והא ליכא או דילמא אויר כלי בעינן והאיכא תיקו פרש"י טבלא שאין לה לבזבז מסגרת ושפה סביב לה ורודה פת לתוכה מן התנור מהו שתצטרף לרבי אליעזר ע"כ ופסק הרמב"ם בפ"ו מהלכות ביכורים שאם הוא חלה מדבריהם פטורה (ואם התנור מצרף יתבאר בסוף סי' דלקמן) וכתב הטור סימן שכ"ה דהלכך כמצרפן בכלי צריך שלא יצא ממנו שום דבר למעלה מדופני הכלי ופירש הב"י דהיינו לומר שלא יהא כל הככר או כל העיסה למעלה מדופני הכלי אבל אם קצתה תוך הכלי אע"פ שמקצת למעלה מדופני הכלי מצטרפים וכתב עוד הטור באם מכסה הפת במפה חשיב כמו כלי נצרפת וכתב ב"י שכ"כ סמ"ק. כתב הרמב"ם היו הככרות עגבות זו בזו ונתקבץ מן הכל שיעור חלה חייבים בחלה אע"פ שאינם בסל וכתב הרשב"א בפסקי חלה שלו שנראה שהוא מפרש עד שישוכו דמתניתין אפילו לאחר אפייה וסבר דלא בעינן צרוף סל אלא בכעגין שאינם נושכות זו בזו ותמה עליו הכסף משנה שאינו יודע מה נשיכה שייך אחר גמר אפייה ועוד שאינו רואה הוכחה בדבריו לומר שיהא סבור כן אלא נראה שמפרש עד שישוכו דמתני' היינו שנדבקים זה בזה בתנור כמו שיארע לפעמים שנדבקים שם יפה וכשמוציא אותו מהתנור ירצו כאילו שניהם אחד אם לא יפרידו אותם וכ"כ בפי' המשנה ונגעו זה בזה ר"ל בעת האפייה שנגעו קצת ככרות לקצתם שאין חיובות בחלה עד שידבקו קצתם בקצתם דיבוק יפה עכ"ל וכן פירש"י כ"כ בב"מ וצריך להגיה כל זה בספרו הב"י: (כו) הי"מ לצרף. עיין ר"ס י': (כז) המפריש חלתו קמח אינה חלה. וכתב הר"ר אליעזר ממיץ הדוקא בלומר שיחול עליה שם חלה בעודה קמח אבל מפריש קמח ואומר כשתעשה עיסה יחול עליה שם חלה דבריו קיימים ופי' סמ"ג טעמו משום דקי"ל כרבי' דאמר בקידושין פרק האומר פירות ערוגה זו מחוברים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושים לכשיתלשו וכיתלשו בליש ונתלשו דבריו קיימים ועיין בסע' ל"ג: (כח) והא דאסורה לזרים

*) [לכאורה מוכח דנ"ל לשנים וכה"ש מה דמסיק דאין מוכח כן מד' רש"י וסי' מדאורך רש"י ז"ל שם טעמו דר"י אמר לעיל מגביה ודו"ק].

משום

קמח · חייבין בחלה הן ושאורן וסובן ומורסנן חמשת רבעים חייבים. (כט) ניטל מורסנן מתוכן וחזר לתוכן הרי אלו פטורין: **גמ'** חמשת רבעים קמח דילפינן מעיסת מדבר דכתיב והעומר עשירית האיפה הוא והאיפה שלש סאין והסאה ששה קבין והקב ארבעה לוגין. הרי שבעים ושנים לוגין באיפה. עשירית של שבעים הוא שבעה לוגין. ועשירית שני לוגין הוא ביצה וחומש ביצה. כי לוג הוא ששה ביצים. נמצא חמש רבעים הם מ"ג ביצים וחומש ביצה. והרוצה לשער המדה ממלא כלי מלא מים (ל) ונותן לתוכו מ"ג ביצים בינונים (לא) [ד] והמים היוצאים הוא המדה. והא דמצרף המורסן מפרש בפ' כלל גדול (דף עו:) שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוסה. ומה שפטר כשחזר לתוכו מפרש בירושלמי א"ר יוחנן דרך עיסה שט כאן וכיון שניטל מורסנן מתוכן וחזר לתוכן אין זה דרך עיסה: **מתני'** (לב לג לד) [ה] שיעור חלה אחד מכ"ד העושה עיסה לעצמו והעושה למשתה בנו אחד מכ"ד. נחתום שהוא עושה למכור בשוק וכן האשה שהיא עושה למכור בשוק אחד ממ"ח: **גמ'** ירושלמי תניא אמר רבי יהודה [ו] מפני מה אמרו בעל הבית אחד מכ"ד מפני שעינו יפה בעיסתו וחכ"א [ז] לא מפני השם הוא זה אלא בעה"ב עיסתו מעוטה [ח] ואין בה כדי מתנה לכהן. נחתום עיסתו מרובה ויש בה כדי מתנה לכהן: **ה מתני'** (חלה פ"ג) אוכלין עראי מן העיסה (לה) עד שתתגלגל בחטים ותטמטם בשעורי' [גלגלה בחטי' וטמטמה בשעורי'] האוכל ממנה חייב מיתה. כיון שהיא נותנת את המים מגבהת חלתה ובלבד שיהו שם חמשת רבעים קמח: **גמ'** לפי שאין עיסת השעורים נדבקת יפה לפיכך נקראת לישתה טימטום. והא דקתני שמגבהת חלתה מיד כשהיא נותנת את המים. לא היא זה עיקר המצוה וטוב יותר שתמתין עד אחר גמר הלישה והעשה כולה גוש אחד: אלא תקנת חכמים הוא בעיסה טהורה למהר להפריש חלתה בטהרה שמא תטמא העיסה והא דקתני בירושלמי כיון שהיא נותנת את המים זו היא ראשית עריסותיכם. ה"ק מנתינת המים קרינן ביה בפיר ראשית עריסותיכם. ולא שתהא עיקר המצוה בכה"ג. ובלבד שתהא שם חמשת רבעים קמח שנתערבו במים דבפחות מכן לא הגיעו עדיין לכלל חיוב. וברוב ספרים כתוב ובלבד שלא יהו שם חמשת רבעים קמח. פי' שלא נתערבו במים דאם נשארו חמשת רבעים לא נפטרו בחלה שהפרישו קודם שנתגלגלה. והכי איתא בירושלמי [ט] למה לי ובלבד שלא יהא שם חמשת רבעים קמח. אמר רב מתנא מתני' [י] עד שלא למדו הכהנות. ומה למדו את הכהנות. הרי זו חלה על העיסה הזאת ועל השאור המתערב בה [כ] ועל הקמח שנתערב בה ועל הקרן שניתן תחתיה לכשתעשה גוש אחד הוקדש זו שבידי לשם חלה. אלמא אחר שלמדו להתנות אין חושש אם נשתייר שם חמש רבעים קמח. אבל קודם

לכן לא. (לו) וצריך ללמוד [ל] תנאי זה לנשים שלנו המפרישות חלה מיד אחר הגלגול קודם עריכת הלחם דבעיסה גדולה פעמים [מ] שעורכים קמח הרבה בכל ככר וככר ואע"פ שאין בככר אחד חמש רבעים (לז) מ"מ התנור מצרפן. והוה מצינו למימר דקמח הנתון בכל ככר וככר בטל ברוב הככר ושוב אין התנור מצרפו. אבל בתוספתא משמע דמצרף דתניא כהן ששייר קמח לעיסתו וכן האשה ששיירה קמח לעיסתה והקרן והשאור מצטרפין לחמש רבעים לאסור את העיסה. וע"כ איירי בקמח שעורך בו הככרות דקמח לאו בר חיוב חלה הוא. אלמא אע"פ שנתבטל חוזר ומצטרף לחמש רבעים לאסור. ואע"ג דחלה זו לא הויא מוקף לקמח המתערבת בעיסה אחר כך מ"מ כיון דהוה מוקף עיקר העיסה סגי בהכי. [נ] וצריך שלא תסרף החלה עד אחר גמר גיבול והערכה (לח): **ו מתני'** עובד כוכבים שנתן לישראל לעשות לו עיסה (לט) פטורה מן החלה. נתנה לו במתנה עד שלא גלגלה חייבת משגלגלה פטורה: **גמ'** פירוש פטורה מן החלה דכיון שהעיסה של עובד כוכבים אין גלגול של ישראל מחייבתה וכן עיסת ישראל אין גלגול של עובד כוכבים פוטרתו. העושה עיסה עם עובד כוכבים אם אין בשל ישראל כשיעור פטורה מן החלה.(מ) והא דפטרינן בפ' ראשית הגז (דף קלה:) [ס] שותפות של עובד כוכבים מן החלה היינו כשאין בחלקו של ישראל כשיעור. בירוש' פריך מה בינה [ע] לעיסת ארנונה אילו עיסת ארנונה שמא אין חייבת. ומשני תמן ברשות ישראל היא (מא) שמא ימלך עובד כוכבים ולא יטלנה [פ] ברם הכא בדעתו היא תלויה. א"ר בון בר חייא בעאי קומי ר' זירא אפי' יש בשל ישראל כשיעור יעשה קב מכאן וקב עובד כוכבים באמצע. א"ל רבי זעירא ואינו מעורב [צ] ע"י עובד כוכבים אתמהא. ויראה דה"א להפריש מיני' וביה (דיש בשיעור) [דבשיעור] חלה שיפריש א"א שלא יהא בו מעיסת עובד כוכבים ונמצא שמפריש מן הפטור על החיוב. אלא לש כשיעור חלה ומניח אצל העיסה ומפרישה לחלה. ומיהו נראה דיוכל להפריש מיניה וביה [ק] דיש בילה בדבר לח לכ"ע. ובשיעור חלה שיפריש א"א שלא יהא בו משל ישראל וחלה אין לה שיעור מה"ת: **ז מתני'** עובד כוכבים שנתגייר והיתה לו עיסה נעשית עד שלא נתגייר פטור משנתגייר חייב.(מב) [ר] ואם ספק חייב: **ח העושה** עיסה מן החטין ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח: **גמ'** חייבת בחלה (מג) אע"ג דלית בה שיעור דגן. ויוצא בה ידי חובה בפסח מהכא דייקינן בפ' התערובות (דף עח.) [ש] דנותן טעם ברוב דאורייתא: **ט מתני'** הנוטל שאור מן העיסה שלא הורמה חלתה ונותן לתוך עיסה שהורמה חלתה אם יש לו פרנסה ממקום אחר יוציא לפי חשבון. ואם לאו מוציא חלה אחת על הכל: **גמ'** פי' לפי חשבון אם נטל קב מעיסה חייבת ונתן לתוך עיסה פטורה אם יש לו פרנסה ממקום אחר כגון

שיש

רש"י וברטנורה.

שהרובע בו ביצים עשה מהן (כט) [חמש] ביצים גדולים והביצה וחומש ביצה נעשית ביצה גדולה שנתוסף עליה תוספת מגין דהוא שתות מלבר הרי שש ביצים גדולים דהוא רובע קב גדול הרי עומר המדבר שש רבעים ירושלמיים וסאה ציפוריית עודפת על ירושלמית שתות מלבר כדאמר בעירובין הרי עומר שהיה שש רבעים ירושלמיים נכנס בחמש ציפוריים: **הן ושאורן.** השאור שעושין לתקן: **וסובן.** קליפת חיטין נושרות מחמת כתישה: **ומורסן.** הנשאר בנפה כולן מצטרפין עם הקמח להשלים השיעור: **נטל** מורסנן מתוכן וחזר לתוכן הרי אלו פטורים. שאין דרך עיסה להחזיר מורסן לתוכה לאחר שנטל ממנה: **בלוסה.** מעורבת בסובנה ובמורסנה: **אחד** מכ"ד. לפי שבעה"ב עיסתו מעוטה ובפחות מאחד מכ"ד אין בה כדי מתנה והתורה אמרה תתנו שיהא בו כדי נתינה: **והעושה** למשתה בנו. אע"פ שעושה עיסה מרובה לא פלוג בעיסת בעה"ב: **נחתום** העושה למכור בשוק. עיסתו מרובה ובאחד ממ"ח יש בה כדי מתנה וכן האשה העושה למכור אע"פ שעיסתה מעוטה לא פלוג בפת העשוי למכור: **ה אוכלין** עראי. עד שתתערב יפה לפי שאין שם עיסה עליה קודם גלגול: **ותטמטם** בשעורים. לפי שעיסת השעורים מתפרדת ואינה מתערבת יפה כעיסה של חטים אלא מטמטם ביד: **חייב** מיתה. דנגמרה מלאכתה וטבל היא במיתה: **מגבהת** חלתה. תקנת חכמים היא בעיסה טהורה למהר להפריש חלה בטהרה שמא תטמא העיסה דעיקר מצוה היא להמתין עד אחר גמר לישה: **ובלבד** שיהא שם חמשת רבעים קמח. שנתערב במים דבפחות מכן לא הגיע העיסה לכלל חיוב חלה ואית ספרים דגרסי ובלבד שלא יהא שם ה' רבעים קמח שלא נתערבו במים דאם נשארו ה' רבעים לא נפטרו בחלה שהפריש קודם שנתגלגלו: **ו פטורה** מן החלה. שאין גלגולה של ישראל מחייב העיסה של עובד כוכבים דעריסותיכם כתיב וכן עיסה של ישראל אין גלגול העובד כוכבים פוטרתה: **אם** אין בשל ישראל כשיעור. שחייבים להפריש ממנו חלה שהן ה' רבעים: **ז חיוב** חלה הכל הולך אחר גלגולה. משתגלגל הוי חיובה וגלגול העובד כוכבים פוטר דכתיב עריסותיכם: **אם** עד שלא נתגייר נתגלגלה פטור אם ספק חייב גרסינן: **ח אורז.** לאו מין דגן הוא וכל שאינו מין דגן פטור מן החלה ואין אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח: **ואדם** יוצא בה י"ח. של עשה דקום אכול מצה בפסח: **ט אם** יש לו פרנסה ממקום אחר. אם יש לו קמח אחר חוץ מעיסה זו מביא קמח כשיעור שאם יצרפנו לשאור זו שחייב בחלה יהיה בו ה' רבעים שהוא שיעור חלה ולש עיסה ומערב עם העיסה שיש בה השאור ומוציא ממנו כשיעור חלה שצריך להפריש מה' רבעים: **ואם לאו.** שאין לו קמח מוציא חלה אחד מכ"ד על כל העיסה

דברי חמודות

משום מראית העין כיון שראו כו'. והכל הקמח שבספרים קאמר וכן לשון הר"ש ואסורה לזרים כל הקמח שבא ליד כהן וכו' והרמב"ם בפ"ה מהלכות ביכורים השמיט שאסורה לזרים ונדחק הכ"מ לומר דס"ל דאין הלכה כר' יהושע אין הדבר כן כמ"ש בב"י דמפרש אסורה לזרים על החלה שמפרישים אלא מאותו הקמח אם יש בו כשיעור ולכך לא הוצרך לכתבו ובפי' המשנה פוסק בהדיא כרבי יהושע: (כט) **ניטל** מורסנן וכו'. זה לשון הטור סי' שכ"ד בד"א שלא הפריש סובנן מתוכן אלא לש בלא הרקדה אבל אם ריקד הקמח והפריש סובנן ומורסנן מתוכן וחזר וערבן עמו אינו מצטרף: (ל) ונותן לתוכו מ"ג ביצים. זה לשון הטור א"ח סימן תנ"ו ויכניס לתוכו מ"ג ביצים בנחת אחת לאחת: (לא) והמים היוצאים הוא שיעור המדה או ימלא כלי מים ויערה המים ממנו לכלי אחר ואח"כ יתן בו מ"ג ביצים ויחזיר בו המים שעירה ממנו והמים שיותרו הם המדה וזה יותר טוב שלא יוכל לכוין בנתינת הביצים לתוכו כשהוא מלא. עכ"ל שם. ורבינו ירוחם בנתיב ה' חלק ג' כתב עוד דרך אחר שלוקח ביצה בינונית ונוקבה ומוציא מה שיש בתוכה וממלאה מים מ"ג פעמים ונותן המים משימין בכלי והכלי המחזיק אותן המים ולא יותר היא המדה וכתב שהכל עולה למדה אחת בין מדידה זו או האחרת שניסה אותה או בקירוב ע"כ ואני תמה דהשיכא מ"ג קליפות של הביצים בינייהו דאילו המדידות וזה לשון הרמב"ם בפ"ו מהלכות ביכורים הקב ד' לוגין והלוג ד' רביעית והרביעית אצבעיים על אצבעיים ברום אצבעיים ותשעי אצבע וחומש אצבע וכל האצבעות הם רוחב גודל של יד נמצאת למד שהמדה שיש בה עשר אצבעות על עשר אצבעות ברום ג' אצבעות ותשיעית אצבע בקירוב הוא העומר וכן מדה שיש בה ז' אצבעות פחות שני תשיעי אצבע על ז' אצבעות פחות שני תשיעי אצבע ברום ז' אצבעות היא מדת העומר ובתי המידות כאחד הם שלים ע"כ וכתב רמ"י ריש סי' שכ"ד דצריך עיון בהלו המדות אם רוצה לומר מרובעות או מעוגלות דודאי הבדל יש ביניהם דכשהוא עגול הוא מחזיק יותר מכשהוא מרובע ע"כ ואני אומר אילו עיין הוה משכח אבל הוא ז"ל ראה רק דברי רבנו בהגהה שלא כתב ההקדמה של הרמב"ם שהתחיל בשיעור כלי המחזיק רביעית הלוג ולכן נולד לו זה הספק אם הם מרובעות או עגולות אבל אילו ידע שהמדידה של מדה זו באת מזאת המדה של הרביעית לא היה שום ספק נולד שאותו השיעור גמרא ערוך הוא בפרק ערבי פסחים דף ק"ח ושם פירשו רש"י והרשב"ם גם התוספות דבמרובע מיירי וא"כ כל הני שיעורים נמי במרובעות וזה מבואר עוד כתב הרמב"ם שם וכמה מכילה מדה זו כמו מ"ג ביצים בינונים וחומש ביצה והם משקל ששה ושמונים סלעים ושני שלישי סלע מקמח החטים שבמצרים שהם משקל חמש מאות ועשרים זוז מזוזי מצרים בזמן הזה ומדה שמכילה כמשקל הזה מקמח החטים הזה בה מודדים לחלה בכל מקום עכ"ל ובש"ע א"ח סי' תנ"ו כתב שהוא בקירוב ולא כתב כן בהל' חלה ר"ס שכ"ד גם על זה כתב רמ"י ז"ל דנראה לו שאין זה שיעור מכוון לשער במשקל קמח שפעמים הקמח לח ומשקלו כבד ופעמים יבש ע"כ ואומר אני שגם בזה במחילת כ"ת לא פקח עיניו יפה שלא רצה הרמב"ם להורות לנו לשקול כך דהרי דקדק וכתב מקמח החטים הזה והיינו דשל מצרים דוקא וכבר ביאר בהדיא בפי' המשניות שלו וז"ל אבל אם באנו לשער מה שתכיל זאת כמדה במשקל ישתנה כפי שינוי דבר המדוד לפי שאין כובד משקל השעורים והחטים שוה ולא מיני הקמח כולם משקלם שוה אע"פ שהם ממין אחד ולא נתנו לו שיעור חלה במדה כמו שתראה ונותן שיעור חלה בשיעור המשקלים שונה ומקום טעותו גלוי מאד אלא אם נתן זה בקירוב כמין רמוז אליו עכ"ל ועיין מה שכתבתי בפרק מי שמתו במעדני י"ט סי' ל"א ובפ' יש נכור בדברי חמודות סעיף כ"ג ולענין לח ויבש שכתב רמ"י נראה פשוט דביבש משערין שכן רגילין ללוש הקמח שהוא יבש וכתב הכלבו יש לספקך בזה השיעור אם נשער בהותו כלי המחזיק אותו המים בקמח רפוי שקורין שויביל או בעצור ומתובך שקורין קלק"ע ע"כ: (לב) **שיעור** חלה אחד מכ"ד כו'. ותנן בסיפא נטמאה העיסה שוגגת או אנוסה אחד ממ"ח וכתב הרשב"א דהלכך עכשיו שכל העיסות אינן טהורות אחד ממ"ח ואפילו במקום שנותנים חלה לכהן ע"כ ועיין בסעיף ס"ח איך נוהגים בזמן הזה והנך בסוף פ"ק האומר עיסתי חלה לא אמר כלום עד שישייר מקצת דראשית בשיריה ניכרין כדאיתא בפרק ראשית הגז הר"ש: (לג) **כתב** הרמב"ם ספ"ה דביכורים השומא והשיכור מפרישין לכתחילה לפי שאין בעיסה רעה ויפה ביכוונו ויפרישו מהרע על היפה כלומר משא"כ בתרומה שאין תורמין כדתנן בפ"ק דתרומות דשמא יתרום מהרע על היפה: (לד) תנו תנן התם התורם שלא ברשות אין תרומתו תרומה אבל ברשות תורם דגם התם כתיב גם לרבות שלוחכם וכתב הטור סי' שכ"ח דהפ"ה אם נתן רשות לאחר להפריש אפי' בעודו קמח מועיל אע"פ שעדיין לא נתחייב וכ"כ סמ"ג בשם הרא"ם הביאו ב"י סימן שכ"ז מהא דכתבתי בסעיף כ"ו וכ"כ התוספות פ"ב דנזיר וכתבו דאע"ג דבשעה שעושה שליח לא היה יכול הוא עצמו להפריש חלה מקמח זה מ"מ בידו להביא עיסה מגולגלת ולומר עיסה זו תהא חלה על קמח זה לכשיהיה נילוש ע"כ ולדברי הר"ם דלעיל א"צ לזה הטעם ולקמן סעיף ל"ט יתבאר דעיסת השותפים חייבת וכתב הב"י ז"ל העושים עיסה בשותפות אינם צריכים ליטול רשות זה מזה אלא כל המפריש חלה מהם הויא חלה כדין תרומה כמ"ש הרמב"ם בפ"ד מהלכות תרומות ואם אחר מפריש להם כתב סמ"ג שצריך ליטול רשות מכל בעלי העיסה וסיים רמ"י אע"ג די"ל שלית עושה שליח ה"מ כשפירש המשלח שנותן לו רשות על זה אבל מסתמא לא ע"כ וכתב עוד הב"י סימן שכ"ג בשם ס"ה שתלמיד הוא כמו אורח יכול לומר לבעלת הבית להפריש חלה מכל עיסות שיהא לו אא"כ אפילו מאותם שיקנה והיינו צריכה ליטול רשות בכל פעם ע"כ וכתב עוד בשם א"ז דלכתחלה האשה עושה שליח להפריש חלה בלא בעלה ע"כ וכתב עוד בת"ה דמשרתת שבבית יכולה ליטול חלה בלא רשות כיון שרגילות הוא לפעמים שבעלת הבית נותנת לה רשות: (לה) עד שתתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים וז"ל הרמב"ם בפ"ח מהלכות ביכורים מאימתי תתחייב העיסה בחלה משתגלגל בחטים ויתערב הקמח במים או שתטמטם בשעורים והעשה כולה גוף אחד והאוכלים עראי מן העיסה עד שתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים והכוסמין כחטים ושבולת שועל והשיפון כשעורים ע"כ וכתב הכ"מ וז"ל פירש הערוך דרך החטים ללוש ולגלגל יפה אבל השעורים כשלשו אותן עיסתו מתפרדת ואינו יכול לגלגלה יפה על כן מטמטמו ביד ועוזבו ע"כ ומ"ש הכוסמין כחטין וכו' נראה שהוא נלמד מהאמר במנחות (פרק רבי ישמעאל) כוסמין מין חטין ושפון ושבולת שועל מין שעורים ומפרש רבינו דאף לענין גלגול וטמטום קאמר והכוסמין אע"ג דמצטרפים אף עם השעורים מ"מ טבע עיסתו לענין גלגול כעיסת חטים עכ"ל: (לו) **וצריך** ללמוד תנאי זה וכו'. וכתב בש"ע סי' שכ"ז דהאידנא טוב להמתין מלהפריש חלה עד אחר גמר לישה שתיעשה כל העיסה גוף אחד ע"כ: (לז) מ"מ התנור מצרפן. וכן כתב גם כן הר"ש אבל הרמב"ם בפ"ו מהל' ביכורים פסק דאין התנור מצרפן וכתב ב"י דתניא בפרק אלו עוברין ר"א אומר תנור מצרפן להלה רבי יהושע אומר הסל מצרפן (וכר"ש ד' כתב רבינו דהפסיק הלכה כר"א) ומשמע להרמב"ם דלאפוקי רבי יהושע נמי היא דהפסיק והרשב"א בפסקי חלה שלו כתב אפשר היה לומר דר"י התנור ולא סל קאמר ולר"א אפילו הסל מצרף וכ"ש התנור אבל בירושלמי גרס אית תנא תני הסל מצרף ואין התנור מצרף ואית תנא תני התנור מצרף ואין הסל מצרף וכיון שכך מסתברא דבחלת הארץ דאורייתא בין בסל בין בתנור מצטרפין וחייבין בחלה מספק אבל בח"ל דוקא בסל כר"א והר"ם כתב אבל התנור אינו מצרפן ולא חילק בין בארץ בין בח"ל ולא ידעתי מי הביאו לידי כך ע"כ ואפשר לומר דהרמב"ם מפרש דהני תנאי דפליגי בירושלמי הם ר"א ור"י והלכה כר"א דאמר הסל מצרף ולא תנור ואפשר שאע"פ שיסבור הרמב"ם כהרשב"א לא חילק בין א"י לח"ל משום דחלה בזמן הזה אף בא"י אינה אלא מדרבנן כמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל עכ"ל הב"י: (לח) **כתב** הטור ס"ס שכ"ז לא הפריש חלה מן העיסה מפריש מן הפת אחר שנאפה וכתב ב"י שהוא בספרי ויליף לה מדכתיב והיה באכלכם מלחם הארץ וכ"כ הרמב"ם בפ"ז וכ"כ הרי"ף בפרק אלו עוברין ועיין ריש סימן ד': (לט) **פטורה** מן החלה. ותניא בפרק רבי ישמעאל במסכת מנחות דף מ"ד חלת עובד כוכבים פטור (כלומר אפילו מתבואה הגדילה מן הארץ) מודיעין אותו שהוא פטור וחלתו נאכלת לזרים ופסקה הרמב"ם פ"ז מהל' ביכורים ומסיים בה ולמה לא הבבנו. לה שמא עיסה של ישראל היא ותלה אותה ביד עובד כוכבים כדי לפוטרה שאם ירצה ישראל יפטור עצמו ויעשה ישראל עיסתו פחות משיעור חלה וכתב בב"י סימן ש"ל שיש לתמוה עליו שבודקים את העובד כוכבים והא לא אמר בדעת ישראל הפרשתיה עשינה גניזה כמו שאמרו בפ"ק דערכין דף ו' גבי עובד כוכבים שתרם וכתב הרמב"ם [בפ"ד] מהל' תרומות וז"ל שלא אמרה כן אלא בתרומה דמדרבנן הויא מיהא תרומה ע"כ וגם בתרומה לא אמר כן אלא בא"י אבל בח"ל דינה כמו בחלה שכ"כ שם בהדיא: (מ) והא דפטרינן בפרק ראשית הגז שותפות של עובדי גלולים אבל שותפים ישראלים חייבים דילפינן ראשית ראשית מתרומה כמו שהעתקתי במ"ט ופסק הרמב"ם בפ"ז מהל' ביכורים וכמו שאכתוב בסעיף מ"ט: (מא) **שמא** ימלך העובד כוכבים וכו'. ואע"ג דלא מני מסלק ליה בזוזי ואע"פ שאין שיעור בשל ישראל כדמסיק רבינו בפ"ק דפסחים סימן ה': (מב) **ואם** ספק חייב ומוכר החלה לכהן. כ"כ רבינו בפרק הזרוע סימן ע' עוד דיני הגר בעובד כוכבים שנתגייר לקמן סעיף כ"ב: (מג) **אע"ג** דלית בה שיעור דגן. ודוקא אורז וחטים כדלקמן בסוף ההלכות הוה בשם בירושלמי ומיהו נ"ל דדוקא לענין חמץ ומצה יש חלוק כדמסיק שם בסוף

אבל

מעדני יום טוב

סוגגים. [ד] **והמים** היוצאים. ומעט יותר מפני החומש ועיין בד"ח: [ה] **שיעור** חלה. פי' מדבריהם דהתורה לא נתנה בה שיעור וכ"כ הר"ש בפי' משנה דלעיל וגם בספרי פ' שלח לא שמענו שיעור חלה ומסמיך אקרא דצריך כדי נתינה לכך אמרו בעה"ב [א' מכ"ד] ט' וז"ל הרמב"ם בפ"ה מהל' ביכורים ראשית זו אין לה שיעור מן התורה אפי' הפריש כשעורה פטר את העיסה: [ו] **מפני** מה אמרו בעה"ב אחד מכ"ד מפני שעינו יפה בעיסתו. ונחתום עינו רעה בעיסתו כך העתיק הר"ש וג"ל דה"פ בעה"ב שעושה עיסתו עינו יפה כלומר מפריש בעין יפה ואינו מדקדק לכך אמרו א' מכ"ד אבל נחתום עינו רעה מפריש בעין רעה שהרי רצונו למכור ולקבל מעות לכך מפריש קצת הלכך אמרו דסגי ליה באחד ממ"ח אבל בירושלמי מצאתי הגי' בהפך הכא ובסיפא האשה שהיא עושה למכור בשוק וכן העתיקה הרמב"ם בפירושו ומפרש דפטור בעה"ב א' מכ"ד מפני שעינו רעה לפי שענין הוצאת החלה הוא נתון לאשה והאשה עינה רע וכשמעריכין אותה להוציא חלק מכ"ד לוקי שתוציא חלק ממ"ח ע"כ וכדברי הרמב"ם מצאתי בספרי פרשת שלח לפי שהאיש עינו יפה והאשה עינה רעה וכשתפחות לא תפחות ממ"ח ע"כ: [ז] נ"ל דה"ג לא הוא משם זה: [ח] **אין** בה כדי מתנה לכהן. פי' רש"י והתורה אמרה תתנו שיהא בו כדי נתינה ובירושלמי איתא הכי ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן עשה שיתנו לכהן בכהונתו: **ה** [ט] **למה** לי ובלבד. גרס וכן העתיק הר"ש אבל בירושל' דידן ליתא למה לי: [י] **עד** שלא למדו הכהנות. נקט כהנות לפי שדרכם לגבל עיסתן בטהרה מפני שרגילים בטהרה ועיסה טהורה מפרישים חלתה בתחלת לישה כדפרישית. הר"ש: [כ] **ה"ג** ועל הקמח שנתערב בה ועל הקרן שניתן תחתיה הקרן פירש הכעטורה ברים סבול יום חתיכות של עיסות שנחתכו ונתלשו מעיסות הגדולות קרויות קרצות ל' וקרץ מצפון בא בא וכן פי' שם הר"ש: [ל] **תנאי** זה לנשים שלנו המפרישות גרס וכן הוא בר"ש: [מ] **שעורכים** קמח. ל' הר"ש שמערבות קמח: [נ] **וצריך** שלא תסרף כו'. דאם נסרפת קודם גמר כו' לא תועיל התנאי הר"ש: **ו** [ס] **שותפות** של עובד כוכבים כו'. וכ"כ הר"ש ותמיהני שלא הוזכר שם דשותפות עובד כוכבים פוטר וכ"ת מדמסיק דנילף ראשית ראשית מתרומה דשותפות חייב בה דכתיב תרומתכם אבל מעריסותיכם לא מני מפיק דשותפות דצריכה לגופה לעיסת מדבר לענין שיעורא וא"ת דתרי עריסותיכם כתיב הא מלתא מיתרצא במנחות פרק ר' ישמעאל דף ס"ז דאיצטריך לאפוקי דעובד כוכבים ודהקדש וזה נעלם מרמ"י ז"ל שלא כתב לזה בספרו וממילא של עובד כוכבים פוטר דהא לעיל מיניה מסיק באיבעית אימא שותפות ועובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי וכן פסק הרמב"ם בפ"ק מהל' תרומות וא"כ כי היכי דנילף לענין חיוב שותפין ה"נ נילף דרבנן מחייבי בחלה שותפות עובד כוכבים ומ"מ הדין דין אמת דלא מחייב אלא אם יש בחלקו כשיעור כדתנן הכא: [ע] **לעיסת** ארנונא. פירש"י בפ"ק דפסחים דף ו' המלך נוטל עישור מן התבואה: [פ] **ברם** הכא בדעתו היא תלויה גרס ובפ"ק דפסחים פי' ה' העתיק גרס הכא בדעת העובד כוכבים היא תלויה וגירסא דהכא נמי כך היא וה"פ דשתי הגרסאות בלשון בתמיה וכי תלויה בדעתו של העובד כוכבים להמלך שלא לעלה דמהיכי תיתי שלא יטול את חלקו דבארנונא רגיל שלא לטול ומסתלק בזוזי דלמה לו למלך העישור בעלמא טוב לו יותר שיקח מעות לעשות בו מה שירצה משא"כ עובד כוכבים דעלמא שיש לו קמח בשותפות עם ישראל דודאי שנוטל חלקו בעצמו ואינו מסתלק בדמים: [צ] **ע"י** גוים גרס בסה"ת ומפרש גוים וחוצין ובלשון בתמיה הסיבה וכי אינו מעורב וכו' והביאו הב"י סימן ש"ל: [ק] **דיש** בילה בדבר לח. עיין בסימן ע': **ז** [ר] **ואם** ספק חייב. ובסוף פרק הזרוע רמינן לה אמתני' דהתם לענין מתנות דתנן גר שנתגייר והיתה לו פרה ספק אם נשחטה קודם שנתגייר כו' פטור שהמע"ה ומשני ספק איסורא לחומרא ספק ממונא לקולא ופירש"י חלה ספק איסורא שיש בה עון מיתה הלכך לא סמכי' אחזקה אבל מתנות אין בהן קדושה אלא דין ממון והמע"ה: **ח** [ש] **דנותן** טעם ברוב דאורייתא. דהא מי לא מיירי אע"ג דרובא אורז ופירש"י דאי נותן טעם ברוב לאו דאורייתא היכי נפיק הא קי"ל דאין יוצאין אלא במצה שהיא מחמצת המיכין דכתיב לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות דברים הבאים לידי חימוץ אתה יוצא בהן ידי מצה יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סרחון ע"כ ולקמן

בסוף

שי: לו עיסה חייבת (מד) מפריש עליה א.זד [ת] מכ"ד ט"ק (מה) ואין זה כמפריס מן החיוב על הפטור שאין השאור בטל בעיסה ובתוס' קתני שמביא קמח ולש עיסה להשלים עם השאור לה' רבעים ומצטרף עם השאור. [א] כדתנן במתני' דדבר שהורמה חלתה [ב] אין מפסיק. ואם לאו שאין לו עיסה חייבת חלה נלא קמח (מו) נוטלה חלה (מז) א' מכ"ד על כל העיסה וטבל אוסר בכל שהוא במינו ונעשית כולה טבולה לחלה: **מתני'** (מח מט) הנוטל שאור מעיסת חטין ונותן לתוך עיסת האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה. ואם לאו פטורה. א"כ למה אמרו הטבל אוסר בכל שהוא. במינו [ג] ושלא במינו בנותן טעם: י (חלה פ"ד) **שתי** נשים שעשו שני קבין [ד] ונגעו זה בזה אפילו הן ממין א' פטור. ובזמן שהן של אשה אחת מין במינו חייב ושלא במינו פטור: **גמ'** פי' אפי' הן ממין א' פטור ואין נשיכה *זו וצירוף של מצרפן [ה] כיון דמקפידות אפי' לגו שני קבין כאחד כיון דסופן לחלק בצק פטורות. כדפרישית לעיל גבי נחתום (בסי' ג' וע"ש) מין במינו חייב בנשיכה או בצירוף סל. ירושלמי כתם אשה אחת אינה מקפדת ב' נשים מקפידות אשה אחת שהיא מקפדת עשאוה כשתי נשים (נ) שתי נשים שאינן מקפידות עשו אותם כאשה אחת. אם אינה מקפדת למה היא עושה בשתי מקומות. א"ר יוחנן בשאין לה מקום ללוש. והיא עושה אותה בשתי מקומות מקפד' היא. (נא) נקי וקיבר מקפדת היא: **מתני'** ואי זה הוא מין במינו החטין אין מצטרפין עם הכל אלא עם הכוסמין השעורין מצטרפין עם הכל חוץ מן החטין. ר' יוחנן בן נורי אומר שאר המינין מצטרפין זה עם זה: **גמ'** פי' שאר המינין שלא הוזכרו במשנה הן שיבולת שועל ושיפון ולרבנן שיפון מין כוסמין ושבולת שועל מין שעורין ואין מצטרפין (נב) והכי איתא בירושלמי [ו] ולעיל פירשתי דבירושלמי פריך מהך מתני' אמתני' דפ"ק דקתני דכולם מצטרפין זה עם זה ומשני כאן בבלול כאן בנשוך: יא **עוד** תניא בירושלמי אית תני כל המינין מצטרפין זה עם זה פי' אפי' בנשוך. על דעתיה דהדין תנא ברא מה בין נשוך מה בין הבלול א"ר יודן אביו דרבי מתניא כשחלקן והוסיף עליה נשוכין חייבין בלולין פטורין. פירוש קב חטין וקב שעורין שנשכו וחלקן והוסיף על קב חטין רובע חטין ועל קב שעורין רובע שעורין דאי נשוך הוי חבור לכל דבר הרי כבר נתחייבו ומה שהוסיף פטור. כדאיתא בירושלמי (פ"ג הלכה ה) [ז] (נג) שני ישראלים שעשו שתי קבין וחלקו והוסיף זה על שלו וזה על שלו פטורין שכבר היה לו שעת חובה ונפטרו ולענין זה יש חילוק בין בלול לנשוך דאע"ג דשניהם חבור להתחייב בחלה מיהו סבר האי תנא ברא דנשוך חבור לחומרא אבל לא להקל לפטור אם הוסיף. (נד) [ח] הילכך נשוכין וחלקן והוסיף חייבים. בלולין וחלקן והוסיף פטורין. ולית הלכתא כהאי תנא ברא אלא נשוכים לא מצטרפו אלא כסדר שפירשתי למעלה: יב **מתני'** שני קבין [ט] וקב אורז או תרומה באמצע אין מצטרפין. דבר שניטל חלתו באמצע מצטרף שכבר נתחייב בחלה: **גמ'** ירושלמי קב מדומע אין מצטרף. קב הכותי אין מצטרף (נה) [י] קב מין אחר מצטרף. קב אשה אחרת מצטרף (נו) [כ] קב חדש מצטרף. ר' בון בר' חייא בעי קב חלה מהו. תני רבי חלפתא בן שאול קב הקדש מצטרף. קב חלה אין מצטרף. מה בין הקדש מה בין החלה. הקדש ראוי הוא לפדותו ולחייבו בחלה. חלה אין ראוי לפדותה ולחייבה. אבל דבר שנטלה חלתה ראוי להתחייב [ל] אם נתן בו שאור מעיסה שלא הורמה חלתה ואין לה פרנסה ממקום אחר: יג **מתני'** קב חדש וקב ישן שנשכו זה בזה ר' ישמעאל אומר יטול מן האמצע (נז) [מ] וחכמים אוסרים: **גמ'** ירושלמי יאות א"ר ישמעאל כוסמין וחטין ב' מינין הן ע"י שהן דומין לו [נ] אתמר מצטרף חדש וישן לא כל שכן. א"ר הילא טעמא דרבנן כוסמין וחטין ב' מינין הן ואין בני אדם טועין לומר שתורמין ומעשרין מזה על זה אבל חדש וישן מין אחד הוא [ס] אם אתה אומר כן סבור לומר שתורמין ומעשרין מזה על זה [ע] (אבל חדש וישן מין אחד הוא). הנוטל חלה מן הקב. [פ] רבי עקיבא אומר חלה. [צ] וחכמים אומרים אינה חלה. ב' קבין שנטלה חלתן של זה בעצמו ושל זה בעצמו וחזר ועשאן עיסה אחת רבי עקיבא פוטר. וחכמים מחייבים. נמצא חומרו קולו: יד **מתני'** רבן גמליאל אומר (נח) ג' ארצות לחלה מא"י עד כזיב חלה אחת מכזיב עד הנהר ועד אמנה ב' חלות אחת לאור ואחת לכהן. של אור יש לה שיעור ושל כהן אין לה שיעור. ומן הנהר ועד (אמנון) [אמנה] ולפנים ב' חלות אחת לאור ואחת לכהן של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור וטבול יום אוכלה. רבי יוסי אומר אין צריך טבילה ואסורה לזבין ולזבות ולנדות וליולדות ונאכלת עם הזר על השולחן וניתנת לכל כהן: **גמ'** פירוש שלש ארצות חלוקות בדין חלה. מא"י ועד כזיב [ק] פירוש כל א"י עד כזיב שהיא

רצועה

רש"י וברטנורה. דטבל אוסר בכל שהוא במינו ונעשית כולה טבולה לחלה: **הנוטל** שאור מעיסת חיטין. שלא הורמה חלתו: **ואם לאו** פטורה. דאין הטבל אוסרה כיון דליכא טעם: **א"כ** למה אמרו הטבל אוסר בכ"ש. דאמרן לעיל כשאין לו פרנסה שמוציא על הכל ה"מ במינו אבל שלא במינו כי האי דהיטין באורז בנ"ט דטעמא דטבל בכ"ש משום דכהיתרו דחטה אחת פוטרת את הכרי כך אסורו והאי טעמא לא שייך אלא מין במינו: י **אפי'** הן ממין אחד פטור. ואין נשיכה וצירוף סל מצרפתן כיון שמקפידות ואפילו לגו ב' קבין כאחד כיון דסופן לחלוק פטורות וסתם מתני' כב"ה דאמרי קביים לחלה ואינה הלכה דקי"ל דה' רבעים הוא שיעור חלה: **ובזמן** שהן של אשה אחת. סתם אשה אחת אינה מקפדת אם העיסות נוגעות זו בזו: **במין** במינו חייב. בנשיכה או בצירוף סל: **החטים** אינם מצטרפין עם הכל. אם היו ב' עיסות אחד של חיטין ואחד של מין אחד מה' המינין ואין באחד מהן שיעור חלה ונושכות זו בזו: **והשעורים** מצטרפות עם הכל. אף עם הכוסמין ואע"ג דמין חיטין הן לאו דוקא מין חיטין אלא מין שעורים ואף מין חיטין: **שאר** המינין מצטרפין זה עם זה. כוסמין ושבולת שועל ושיפון: **יב** שני קבין. של אחד מה' המינין שחייבין בחלה: **וקב** אורז או תרומה. שאין חייבים בחלה באמצע: **אין** מצטרפים. להתחייב בחלה: **יג** יטול מן האמצע. ממקום שנושכים זה את זה כמלא מפריס מתירן: **וחכמים** אוסרים. שהרואה סבור שמותר לתרום ולעשר מן החדש על הישן ומן הישן על החדש: **מן** הקב. שאין בו שיעור חלה: **רבי** עקיבא אומר חלה. והוא שהשלים על העיסה אח"כ כשיעור חלה דכיון שבכלם השיעור הוית חלה למפרע: **אינה** חלה. כיון שבשעה שהפרישה היתה העיסה פטורה: **ר"ע** פוטר. ואזדא לטעמיה דקורא לה חלה והוית חלה למפרע: **נמצא** חומרו קולו. חומרו של רבי עקיבא דאמר לעיל לנוטל חלה מקב דהוית חלה וקדשה גורם לו להקל ולפטור בשני קבים שנטלה חלתו של זה בפני עצמו ושל זה בפני עצמו: **יד** ג' ארצות. חלוקות בדין חלה: **מארץ** ישראל ועד כזיב. כלומר כל ארץ ישראל עד כזיב שהיא רצועה היוצאת מעט לצד צפון וכבשוה עולי בבל וקדשוה קדושה שניה מפרישים חלה אחת ונתנת לכהן ואוכלה בטהרה: **מכזיב** ועד הנהר. לצד מזרח: **ומכזיב** ועד אמנה. לצד מערב ואינה ארץ ישראל ממש לפי שכבשוה עולי מצרים ולא כבשוה עולי בבל וקדושה ראשונה לא קדשה לע"ל: **מפרישים** ב' חלות. הראשונה נשרפת לפי שהיא טמאה בטומאת ארץ העמים כיון שלא כבשוה עולי בבל והשנייה נאכלת לפי שאין טומאת הקלה הראשונה מפורסמת שהרי אינה ארץ העמים גמורה ואם לא היו מפרישין חלה שנייה הנאכלת יאמרו תרומה טהורה נשרפת אבל כשמפרישין חלה שניה ונאכלת הרואה נותן אל לבו להבין טעם הדבר או שואל לחכמים ואומרים לו: **של** אור יש לה שיעור. מפני שזאת הארץ היתה קדושה כבר נראית החלה כשל תורה הלכך יפריש כשיעור שמפרישים מעיסה טמאה אחד מכ"ד או ממ"ח: **ושל** כהן אין לה שיעור. לפי שהיא מד"ס: **ומן** הנהר ומן אמנה ולפנים. כלומר מתחלת הנהר ולפנים ממנה וכן מתחילת אמנה ולפנים ממנה חו"ל ממש מפרישים ב' חלות ותיקן מד"ס אחת לאור שהיא טמאה בטומאת ארץ העמים ממש: **ואחת** לכהן. כדי שלא תשתכח תורת חלה בנתינה לכהן: **של** אור אין לה שיעור. הואיל ותיקן מד"ס מוטב להרבות בההיא שנותנים לכהן שנאכלת לא בנשרפת: **וטבול** יום אוכלה. לחלת האור של חו"ל וטבול יום דקאמר הכא הוא כהן שטבל לקריו שאין חלת האור של חו"ל אסורה אלא בטומאה היוצאה עליו מגופו אבל טמא בשאר טומאה מותר בה: **אינו** צריך טבילה. ובעל קרי מותר בחלת חו"ל: **ונאכלת** עם הזר על השולחן. ולא גזרו העלאה אטו אכילה: **וניתנת** לכל כהן. בין לכהן שאוכל חולין בטהרה בין לכהן שאין אוכל חולין בטהרה אבל לעם הארץ אין נותנין שום מתנה ממתנות כהונה דכתיב לתת מנת לכהן המחזיקים בתורת ה' אין נותנים מנה אלא לכהנים המחזיקים בתורת ה'

מעדני יום טוב

בסוף ההלכות האלו האריך רבינו בפירושא דהא מלתא ע"ש: ט [ת] ה"ג מכ"ד בקב וכן הוא בר"ש ועיין בד"מ: [א] כדתנן במתני'. בפרק דלקמן: [ב] אין מפסיק גרס וכתב הר"ש ועוד יכול לצרפן ע"י סל כדלעיל ר"ס ד': [ג] ושלא במינו בנ"ט. דדבר שיש לו מתירין דאפילו באלף לא בטיל ליתא אלא במינו ועי' מה שאכתוב בפרק בתרא דביצה סימן ע': י [ד] ונגעו זה בזה. מוכח מלשון רבינו והר"ש והברטנורה דהיינו שנשכו זה בזה ועיין ר"ס ד': [ה] כיון דמקפידות. שלא יתערבו זו בזו: [ו] ולעיל פירשתי גרס והוא נכון בהלכות הזה: יא [ז] שני ישראלים ט'. עיין בד"מ: [ח] ה"ג הלכך נשוכין וחלקן והוסיף חייבין בלולין וחלקן והוסיף פטורים וכן לשון הר"ש וכתב עוד הר"ש מיהו תימה כשמוסיף על מה שכבר נתחייב למה לא יצטרף לחייב את התוספת כמו גבי שאור שנטל מעיסה שלא הורמה חלתה ונתנו לעיסה שהורמה חלתה אם יש לו פרנסה ממקום אחר דמפרש בתוספתא שמביא קמח ממקום אחר ומצרפה לה' רבעים (כדלעיל סימן ע') וצריך לומר דהכא איירי כשהפריש חלתו ואה"נ הוסיף וכן היא דשני ישראלים שעשו שני קבים כשהפרישו חלה והיינו דקאמר שכבר היה להן שעת חובה ונפטרו על ידי הרמת חלה עכ"ל וצריך לפרש דהכי קאמר דאיכא בין נשוך לבלול שהנשוך חייבים וא"א שיבואו לידי פטור אבל הבלול אפשר שיבואו לידי פטור והיינו כשהורמה החלה והטור סי' שכ"ד כתב שהבלול עשה על דעת לחלקו ומשום הכי פטורים גם התוספת ודבר תימה הוא שיפטרו התוספת משום כך ומצאתי בב"י סי' ש"ל שכתב לדברי הרמב"ם שכתב ג"כ כדברי הטור והראב"ד השיג עליו שאין דבר זה מחוור ואם עשו אותה לחלק והשלימה מאין לו שהוא פטור ומה בין זה לעושה עיסתו קבין ומשיכן או שצרפן בסל שהם חייבים ואע"פ שהם כן בירושלמי אין השכל נותן לסמוך עליו ועוד דקי"ל אין דיחוי אלא מצות וא' זה וא' זה כיון שהשלם עליו חייב ע"כ והוא ז"ל כתב דנ"ל דהרמב"ם סבר דאין לדחות הירושלמי בגילא דמיעתתא כדדמי ליה הראב"ד ועל כן יש לנו למצוא טעם לדברי הירושלמי דלא תקשי ליה מהעושה עיסתו קבין והשיכן בסל או צרפן דחייב וי"ל דהאי התם דעדיין לא היה לה שעת חובה מעולם הלכך כל שהגיע לה שעת חובה חייבת אבל הכא שכבר היה לה שע"ח שהרי היה בה כשיעור ונפטרה מפני שעשאוה לחלק שוב אינה חוזרת להתחייב דה"ל כאילו הורמה ממנה חלתה באותה שעה והרי זו דומה לאותה ששנינו בפ"ג דחלה הקדישה עיסתה עד שלא גלגלה וגלגלה הגזבר ואחר כך פדאתה פטורה שבשעת חובתה היתה פטורה ואין זה ענין אלא דיחוי דמצות עכ"ל: יב [ט] וקב אורז או תרומה באמצע. ירושלמי נתני אורז ולא נתני תרומה אילו תנן אורז ולא תנן תרומה הוי אמרינן אורז ע"י שאינו ממינו אינו מצטרף תרומה ע"י שהוא ממינו מצטרף הוה צריכא מתני תרומה או אלו תנינן תרומה ולא תנינן אורז הוינן אמרינן תרומה ע"י שאין נגררת אין מצטרף ופירש הר"ש כלומר אורז נגרר כדתנן לעיל (בסי' ח') דאם יש בו טעם דגן חייב בחלה ע"כ והירושלמי הזה השמיט הסופר בבא שלימה ממנו בפירוש הר"ש ז"ל: [י] קב מין אחר. עיין בסי' א': [כ] קב חדש מצטרף. היינו אם היה ישן מצד זה וישן מצד זה וחדש באמצע וכ"כ הרמב"ם פרק ז' מהלכות בכורים ב"י סימן שכ"ד וכדי דלא תקשה מחכמים דבסימן דלקמן: [ל] אם נתן בו שאור ט'. כדלעיל ס"ע: [מ] וחכמים אוסרין. דאין תורמין מן החדש על הישן ודרשינן לה מדכתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה מלמד שאין תורמין מזה על זה וה"ה בחלה דמקרי נמי תרומה: [נ] אתמר מצטרף. ופי' אתה אומר והיינו בניח ההלכות: [ס] אם אתה אומר כן. כלומר אם היה נוטל באמצע הר"ש וע' בדברי חמודות: [ע] אבל חדש וישן מין אחד הוא ל"ג: [פ] רע"א חלה. והוא שהשלים על העיסה א"כ כמ"ש הברטנורה ומסיק בירושלמי דרבי עקיבא מדמי ליה לאומר הרי זו תרומה על פירות הללו לכשיתלשו ונתלשו וכתב הר"ש דאף ר"ע לא אמר אלא דיעבד אבל לכתחילה לא דהא תנן בפ"ב אמר ר"ע יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבים: [צ] וחכ"א אין חלה. מדמו ליה לאומר הרי זו תרומה על הפירות הללו המחוברין ירושלמי: ה"ג בעצמו וחזר ועשאו: [ק] פי' כל א"י עד כזיב שהיא רצועה היוצאה מעט לצד צפון ט'. וכ"כ הר"ש בפ"ו דשביעית ואני כתבתי בתוי"ט שם דליתא להאי פירושא ע"פ עדותו של בעל כפתור ופרח אשר הוא עד ורואה שעכו וכזיב ואמנה שלשתן על הים המערבי של א"י הן וקצה גבול מערבית דרומית הוא נחל מצרים וקצה גבול מערבית צפונית הוא אמנה והוא הר ההר ע"פ גבולי א"י הנזכרים בפרשת מסעי והם כבוש עולי מצרים ואמר שיש מן עכו לנחל מצרים כמו שמן עכו לאמנה ושכזיב הוא צפוני לעכו כמו יום והמשנה דמסכת חלה שאומרת מכזיב ועד הנהר ועד אמנה ר"ל שאם יש מכזיב ועד הנהר מקום שהוא כמו המקומות שיש מכזיב ועד אמנה כלומר שהם מכבוש עולי מצרים בלבד כמו בית שאן וחביריו שתי חלות מאמנה לדרום מאמנה לצפון שתי חלות וכתב עוד שמן הפתח כל מה שהוא לדרום כזיב מוחזק שהחזיק בו עזרא אם לא שהם יאמרו נפירוש שהניחה כמין בית שאן ושלשו שהזכירו שם ז"ל עכ"ד וז"ש רבינו שהיא רצועה היוצאה ט' כתב כן ע"פ גמרא פ"ק דגיטין דף ז' אמתני' דמעכו לצפון ומעכו כלפון כמיכן פלה בברייתא דהיה מהלך מעכו לכזיב מימינו למזרח הדרך חו"ל עד שיודע ט' משמאלו למערב הדרך ארץ ישראל עד שיודע וט' אמר אביי רצועה

נפקא

דברי חמודות

אבל לא לענין חלה וליתא להא דכתב בשם הרמב"ן שם דדרך עיסה שנו ואין דרכן של בני אדם לעשות עיסה משאר ד' מינין עם שום מין מקטנית וכמ"ש בסוף ההלכות במי"ט בס"ד (מד) **מפריש** עליה אחד מכ"ד. והאידנא שכל העיסות טמאות אחד ממ"ח כדלעיל סעיף ל"ד ועיין סעיף ס"ח היאך נוהגים בזמן הזה: (מה) **ואין** זה כמפריש מן החיוב על הפטור. כתב ב"י סי' שכ"ד שמצא כתוב שאלת האופה פשטיד"א שיש בה בשר ושכח ולא הפריש חלה אם יכול לתקן ע"י הפרשה הואיל ואין בבשר רק טעם דמי למפריש מן החיוב על הפטור שאלתך מבנה שלמה הנוטל מן העיסה שלא הורמה חלתה ונתן לתוך העיסה שהורמה חלתה וכו' ואין זה כמפריש מן החיוב על הפטור דאורייתא דטעם כעיקר נמי דאורייתא (כדלקמן בסוף ה' זה) ע"כ: (מו) **מוציא** חלה אחת כו'. וכתב הטור סימן שכ"ד בשם הר"ר פרץ דה"ה נמי אם השאור של הפטור והעיסה של החיוב כמו במוצאי פסח שלוקחים שאור של עובדי כוכבים ונותנים בעיסה שיכול להפריש מיניה וביה ומה שנוהגים ללוש עיסה אחרת חומרא יתירה היא ע"כ ומיירי שיש בעיסה כשיעור חיוב חלה מלבד השאור של עובד כוכבים שבו וכדלעיל סימן ז' וכתב המרדכי בס"פ מקום שנהגו דמ"מ בכל הבנים נוהגים ליקח שאור העיסה קודם הפרשת חלה דלאי לאחר הפרשה הוי שאור פטור וכשמחמצין בו עיסה אחרת פחות מה' רבעים לפי חשבון השאור היתה העיסה פטורה והיה מברך ברכה לבטלה ולכך אפילו כשרוצה ליתן ביותר מה' רבעים נהגו להחמיץ בשאור של חיוב ע"כ וכתב ת"ה סימן ק"ן דבמוצאי פסח אף אם יטלו קודם הפרשה איכא למיחש דילמא איתרמי לידיה אותו שאור של עובד כוכבים שנתערב ולא ניטלה ממנו והיה של פטור וכשמחמצין משאור זה שנעשה הבצק זה נתערב ג"כ בעיסה האחרת וכשתבא להפריש חלה מאותה עיסה איכא למיחש ג"כ דלמא איתרמי אותו בצק שניטל כבר מעיסה ראשונה והיה של פטור אפס י"ל דכולי האי לא חיישינן דאתרמי תרי זימנין אותה של עובד כוכבים עכ"ל וכתב עוד הטור מי שנתערב לו פת שהפריש ממנו חלה עם פת שלא הופרש ממנו אם יש עוד קמח יעשה עיסה מחמשת רבעים ויצרפו עם הככרות בכלי ויפריש ממנו על אותן ככרות שנתערבו ואם רוצה להפריש מיניה וביה צריך להפריש מעט מכל ככר וככר או יצרפם כולם בכלי אחד ויפריש מכל אחד על כולן עד שיפריש מכדי חשבון הככרות ומאחד יותר כגון אם חמשה שהופרש עליהן נתערבו בעשר שלא הופרש עליהן יפריש מששה באלו ודאי הפריש מאחד שלא הופרש עליו ע"כ והא דכתב שיעשה עיסה מה' רבעים נ"ל דלאו דוקא דהא כתב רבינו לעיל בסמוך דלש עיסה להשלים עם השאור לה' רביעים וכו': (מז) **א'** מכ"ד. עיין בסעיף מ"ג: (מח) **כתב** הטור עיסה שאין בה כשיעור ולאחר אפייה תפחה ונתרבית עד שנראית כאילו יש בה כשיעור פטורה וכתב הב"י דלשונו אינו מדוקדק דבתשובת הרא"ש כלל ב' סימן י"ד כתב שבשעת אפייתה תפחה וגדלה ומשמע דאפילו אם קודם אפייתה תפחה קאמר דפטורה ונתן טעם משום דכיון דלא הוה בה שיעורא בשעת חיובא דהיינו משתטיל מים בקמח אע"פ שתפחה אזלינן בתר מעיקרא ע"כ ול"נ שהטור לא נתכוין כלל לומר דאם בשעת אפייתה תפחה שתתחייב בחלה דהאמאי דכי אזלת בתר טעמא כל שאין כאן חמשת רבעים בעודה קמח הו לא מיחייבא אלא הטור כתב לאחר אפייה ה"ק דלאחר אפייה ראינו שתפחה ונתרבית דאילו בשעת אפייה אין דרך לראות בתוך התנור וגם אם רואין לתוכו לצורך מה מ"מ אין הרואים בדקדוק כל כך לשער שיש בה כשיעור החיוב בחלה ועוד נראה דאפילו תפחה קודם שניתנה בתנור לאפות כגון ע"י שנתחמצה דזיל בתר טעמא וכן מוכח בתשובת הרשב"א סימן תס"א ולזה נראה שנתכוין רמ"א וז"ל שעל מ"ש בפנים בעת אפייתה הגיה וה"ה אם תפחה קודם אפייה ולב"י עת אפייה היינו קודם אפייה אלא רמ"א נתכוון אפילו קודם שניתן בתנור ליאפות: (מט) גרסינן בירושלמי (הביאו הב"י ונמצא גם שורה א') פ"ק אמתניתין דהאוכל עראי מן העיסה וכו' דמצא דתנן בפ"ב מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה יעשנה קבין מפני שאינו יכול הא אם היה יכול לא הדא אמרה שאסור לאדם לעשות עיסתו קבין וכתב על זה הרשב"א בפסקי חלה שלו דה"מ בזמן שהיו יכולים לעשותה בטהרה אבל עכשיו ש"א לא יעשנה קבין שאם כן תשתכח תורת חלה ועל זה שנינו בפרק אחרון ג' ארצות לחלה והלכך בזמן הזה אסור להערים ולעשות עיסתו קבין והיינו דאמרי' בפ' אלו עוברין אמר רב יוסף והני נשי דידן נהוג למיפא קפיזא קפיזא ואקשינן ליה מאי דעתיך לחומרא חומרא דאתי לידי קולא הוא דקא מפקע לה מחלה ופריק דעבדו כר"א דאמר הסל מצרפן לחלה ע"כ: (נ) **שתי** נשים שאין מקפידות עשו אותן כאשה אחת. איתא במרדכי ר"פ כל הבשר פסק בס' התרומה עיסה של שני בני אדם כגון תלמידים שלומדים לפני רבם אע"פ שאין כשיעור חלה בחלק האחד לבדו כיון שיש שיעור בין שניהם חייב בחלה ואע"פ שנתערב חלקה שלא מדעתה ע"כ וכבר כתבתי בסעיף מ' דעיסה של שותפים חייבת בחלה וז"ל הרשב"א בפסקי חלה שלו שותפות ישראל אם עשו עיסה בשותפות ולא בשותפות כל שיש בכל העיסה כשיעור חייבת אע"פ שאין לכל הו"א אלא כזית וכדאיתא בתוספתא ע"כ וכתב ב"י בסי' שכ"ו שנראה מדבריו שכל שאין דעתן לחלקה בצק אע"פ שדעתן לחלקה אחר שנאפה מצטרפין ולישנא דרבי יוחנן דאמר העושה עיסה ע"מ לחלק עיסה פטור הכי דייק דכל שאינו חולקה בצק אע"פ שחלקה אחר אפייה חייב ע"כ: (נא) **נקי** וקיבר מקפדת היא. וכן שתי עיסות שבאחת נעורב כרכום ובאחת לא עירבה ודאי מקפדת על תערובתם דאין הכרכום מספיק בחוזתא וטעמא לשתי העיסות וכל זה שאין שיעור בכל א' אבל יש שיעור בכל א' מפריש מאחד על חבירו אם הם של אדם אחד כן מסיק ת"ה סימן קפ"ט והמהגי שלא הביא לו לראיה הא דנקי וקיבר כו': (נב) **והכי** איתא בירושלמי. ואלו הדינין מבוארין בסי' א' ובסעיפיו ע"ש: (נג) **ששני** ישראלים שעשו שני קבין וכו' שכבר היה להן שעת חובה ונפטרו. וכתבתי במי"ט בשם הרמב"ם והטור דמיירי שהיה בדעתם לחלק וכתב הטור סימן שכ"ד שנראה דה"נ באחד אם לש ב' קבין והיה בדעתו לחלק וחלק והוסיף על כל אחד רובע קב שפטור אבל אם לא היה בדעתו לחלקם וחלקם א"כ נראה שהוא חייב אפי' לא הוסיף על כל אחד ואחד שכיון שהיה בו כשיעור נתחייב אע"פ שחלקם א"כ עכ"ל והא דנקט בירושלמי שני ישראלים משום רישא דקתני התם ברישא א"ר בון בר חייא שני עובדי כוכבים שעשו שני קבין וחלקו והוסיף זה על שלו וזה על שלו חייבים שלא היתה להם שעת חובה ונפטרו והתם רבותא דאפי' בנים חייבים עוד שם בירושלמי ישראל ועובד כוכבים שעשו ב' קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו ניחא חלקו של ישראל חייב חלקו של עובד כוכבים מהו כלום חלקו של עובד כוכבים חייב אלא מחמת חלקו של ישראל חלקו של ישראל חייב חלקו של עובד כוכבים פטור וכתב ב"י שהראב"ד גורס חלקו של [ישראל] כלום חייב לא מחמת חלקו של עובד כוכבים והיא גי' הנכונה ואע"פ שהראב"ד מפרשה בתמיהא מסיק הב"י דלא כן הוא אלא בניחותא וכדפסקה הרמב"ם בפ"ו מהלכות ביכורים והטור סי' ש"ל וטעמא דשל ישראל חייבת משום דכיון דחלקו היה מחובר עם של עובד כוכבים ועובד כוכבים לאו בר חיובא הוא נמצא שלא בא עדיין עיסה של ישראל לידי חיוב חלה מעולם והוי כעושה עיסתו קבין והשיכן או צרפן בסל דחייב וה"ש כלום חלקו של ישראל חייב לא מחמת חלקו של עובד כוכבים כלומר דהאין חלקו של ישראל חייב אלא מפני שבהשלים שיעור חלה היה חלקו של עובד כוכבים דלאו בר חיובא הוא והוי חלקו של ישראל כאילו נילוש לבדו הלכך כשיוסיף עליו וישלים לכשיעור חייב ומה שאמר אחר זה חלקו של ישראל חייב חלקו של עובד כוכבים פטור היינו לומר דכיון דתוין דחלקו של ישראל חייב מטעמא דאמרן ממילא שמעינן דחלקו של עובד כוכבים פטור דכיון דהלק העובד כוכבים מחובר לחלק הישראל דבר חיובא הוא א"כ הוי כאילו גם העובד כוכבים שיעור חלה וכבר היה לה שעת חובה ונפטרה מפני שהיה דעובד כוכבים באותה שעה ושוב אינה חוזרת להתחייב כמו שנתבאר ונ"ל דבעשו עיסה זו ע"מ שלא לחלק ואח"כ נמלכו וחלקום דאי מתחלה עשאוה ע"מ לחלק לא היה לה שעת חובה מעולם והכי דייק לישנא דהרמב"ם שכתב בגא זה היתה העיסה ביד שעובד כוכבים וביד הישראל בשותפות מה שלא כתב באחרי כבות וכו' והיינו לומר שלא עשאוה מתחלה לחלקה אלא להיותה ביניהם בשותפות ואח"כ נמלכו וחלקוה ומש"ה של עובד כוכבים פטורה עכ"ל: (נד) **הלכך** נשוכים וחלקן והוסיף חייבים. אבל אם היה מוסיף קודם שחלקן עדיין בפטורייהו קיימי רמ"י סי' שכ"ד סעיף כ': (נה) **קב** מין אחר מצטרף. עיין בסי' א': (נו) **קב** חדש מצטרף. אם היה ישן מצד זה והי"ה לחדש מצדדין וישן באמצע שהוא מצרפן דמאי שנא: (נז) **וחכמים** אוסרים. משום גזירה כדלקמן ומש"ה דליתא אלא גזירה אבל מדינא אף לרבנן חייבים לכך מסיק הר"ש שצריך להפריש על כל אחד ואחד מעיסה אחרת שלא הורמה חלתה חדש או ישן ויצרף לכם להשלים השיעור: (נח) **כתב** הטור ס"ס ש"ל הפקיר עיסתו קודם שנתגלגלה וזכה בו ואח"כ גלגלה ש

בפסים

דטעה שיוצאה מעט לצד הצפון (נט) והוא א"י ממש וכבשוהו עולי בבל כדמפרש בפרק שני דשביעית מפרישין חלה אחת ונאכלת בטהרה מכזיב עד הנהר לצד מזרח ומכזיב ועד אמנון לצד מערב ואין א"י ממש כי כבשוהו עולי מצרים ולא כבשוהו עולי בבל [ר] וקדושה ראשונה בטלה משחרב הבית מפרישין ב' חלות. הראשונה נשרפת והב' נאכלת. [ש] ומפרש בירושלמי שאם לא היו מפרישין אלא חלה אחת אם היתה נאכלת יאמרו תרומה טמאה נאכלת כי זו הארץ טמאה היא כארץ העובדי כוכבים כיון [שלא] כבשוה עולי בבל. ואם היתה נשרפת יאמרו תרומה טהורה נשרפת כי רואין את בני הארץ נשמרים בטהרה. הילכך תיקנו להפריש ב' חלות ודבר תימה הוא בעיני הרואה ונותן אל לבו להבין טעם הדבר ואם אינו יודע להבין ישאל ויגיד לו. של אור יש לה שיעור מפורש בירושלמי מפני שהיא מן התורה ולאו דוקא מן התורה אלא נראית כשל תורה הואיל והיתה קדושה מתחילה הילכך יפריש [ת] כשיעור עיסה טמאה אחד ממ"ח: מן הנהר ועד אמנון ולפנים פירוש מתחילת הנהר ולפנים הימנו (ס) וכן מתחלת אמנון ולפנים הימנו הוא חוצה לארץ ממש (סא) הלכך נזהרים בנאכלת וטבול יום אוכלו פירוש טבול יום דבעל קרי אף על פי שטומאה יוצאה עליו מגופו כיון דטביל שרי ביה. אבל טמא מת וטמא שרץ מותר לאוכלה [א] דאין תרומת חו"ל אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו וכ"ש חלה זו השניה שאינה אלא להיכירא בעלמא: ר' יוסי אומר אין צריך טבילה כיון דאינה אלא להיכירא בעלמא אין לה דין תרומת חו"ל ומותרת אפי' למי שטומאה יוצאה עליו מגופו: ואסורה לזבים וכו'. וקאמר עלה בירושלמי לר' יהודה נצרכה וטעות סופר הוא וה"ג לרבי יוסי נצרכה ואע"ג דשרי ליה לבעל קרי בלא טבילה אסר לה להני בלא טבילה וע"כ בלא טבילה איירי דאי כשטבלו איירי לרבנן נמי נצרכה אלא ודאי ה"ג שרו כשטבלו כי היכי דשרו טבול יום דבעל קרי אע"פ שטומאה יוצאה מגופו דאין לחלק אחר שטבל בין טומאה חמורה לטומאה קלה [ב] כי היכי דמפליג רבי יוסי קודם שטבלו. ונאכלת עם הזר על השולחן [ג] ולא גזרינן העלאה אטו אכילה: גרסינן בבכורות פרק עד כמה (דף כז.) אמר שמואל חלת חו"ל מבטלה ברוב רבה מבטל ברוב ואכיל לה בימי טומאה ופירש ר"י הא דקאמר שמואל מבטלה ברוב לאוכלה כהן בימי טומאה קאמר כדהוה עביד רבה. ועובדא דרבה פירוש הוא למילתא דשמואל למימרא דאיהו ס"ל כשמואל והוה עביד בה עובדא אבל למיכלה זר לא מבטלה בהכי. וי"מ הא דשמואל אפילו לאוכלה זר נמי בטלה בהכי דסתמא איתמר ולבטול לגמרי משמע ורבה כהן הוה והיה סמיך עליו לאוכלה בימי טומאה ומאי דהוה עביד מפרש בגמרא והוא הדין לאכול זר ומביאין ראיה [ד] מן הירושלמי דגרסינן הורה רבי בבצרה שהיא צריכה רוב א"ר יונה מלמד שהיא עולה בפחות ממאה. אמר ר' זעירא מתני' אמרה כן ואפילו אחד באחד דתנינן ונאכלת עם הזר על השולחן. [ה] ומשמע שר"ל שהכהן והזר מערבין פתן ואוכלין ביחד כן כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ה מהלכות ביכורים) ור"י ז"ל אמר דגמרא דידן לא סבירא הכי דתרומת חו"ל (סב) אע"ג דאינה עולה כדאמר שמואל בפרק עד כמה (שם) תרומת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש [ו] מדמעת. כדמוכח במנחות פרק ר' ישמעאל (דף סז.) דקאמר תרומת העובד כוכבים בחו"ל אינה מדמעת משמע הא דישראל מדמעת:[ז] והרמב"ן ז"ל כ' (מהא) [דהא] דקאמר תרומת עובד כוכבים בחו"ל אינה מדמעת (סג) הייטו במחלה על מחלה. והא דקתני אינה מדמעת ולא קתני אינה אוסרת למידק מינה הא תרומת עובד כוכבים בא"י מדמעת אפילו עד מאה כשל ישראל: וניתנת לכל כהן מפרש בירושלמי בין לכהן חבר בין לכהן עם הארץ וכתב הרב רבי שמשון ז"ל דליתא דבפרק הזרוע (דף קל:) אמר דורש לחיים וקיבה אינם ניתנין לכהן עם הארץ [ה] דאין נותנין מנת אלא למחזיקים בתורת ה'. אלא הכא בחבר שאינו אוכל חולין בטהרה כי הסיא דרבי מאיר בשילהי הניזקין (דף סא.) ולי נראה דחלה ב' דמתני' עלה קאמר בירושלמי (סד) דניתנת לכהן עם הארץ דהקלו בה שאינה אלא להיכירא בעלמא וגם הקילו בה להתירה לישראל ע"י ביטול ברוב. ולא קשה הא דקאמר תרומת עובד כוכבים בחו"ל אינה מדמעת [ט] הא דישראל מדמעת. הרי פירשתי דין שלש חלות השנויות במשנתינו: וחלה דידן שאנו מפרישין עכשיו יש לה עוד דין אחר דגרסי' בבכורות [י] בפרק עד כמה (שם) אמר רבינא הלכתא נדה קוצה לה חלה (סה) ואכיל לה כהן קטן ואי ליכא כהן קטן שקלא ליה בריש מסא ושדיא לה בתנורא והדר מפרשת חלה אחריתי כי היכי דלא ליתשכח תורת חלה ואכיל לה אפי' כהן גדול: [כ] נמצא דהיכא דאיכא כהן קטן שאוכל החלה אין להפריש חלה אחרת. ובחלה שלישית דמתני' אף ע"פ שגם היא בחו"ל צריך לעולם להפריש ב' חלות ואותה של אור אינה נאכלת כלל. דומיא דחלה ב' דמכזיב ועד הנהר ועד אמנון לפי שהיו סמוכין אצל ארץ ישראל ומתחזיא חלה דידהו כחלת א"י *טמאה גזרו עליה שלא לאוכלה אפילו כהן טהור גמור בשביל שהיא טמאה. והיא דבכורות איירי במקומות הרחוקים מא"י כגון מקום האמוראים ולא מתחזיא חלה דידהו כחלת א"י ולא גזרו עליה איסור מחמת טומאה עצמה ואמרו שהיא נאכלת לכהן קטן שלא יצא טומאה מגופו ולא יפריש אחרת כיון דזו נאכלת ונראה דה"ה נמי דשריא לכהן גדול שטבל לקריו (סו) אע"פ שלא העריב שמשו דמסתבר שאין להחמיר בה יותר מבחלת כהן שמפרישין הסמוכין לא"י. וכ"כ בעל ה"ג ז"ל אמר רבינא הלכך נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן או מאן דטבל לקריו. ואי תקשי לך אמאי נקט כהן קטן כיון דשריא אפילו לגדול שטובל לקריו. ואי משום טורח טבילה. [ל] והלא בלאו הכי צריכין לטבול לאכול בתרומה. וי"ל לפי שאין שיעור לחלת חו"ל ולפי שדבר מועט הוא [מ] נותנה לכהן קטן. והכי משמע ליתנא שקלי לה בריש מסא ושדיא לה לתנורא אלמא דבר מועט הוא וכמו שהקילו בחלת בבל בשיש כהן קטן ולא הצריכו לשרפה ולהפריש אחרת לכהן כמו לאותם הסמוכים לא"י [נ] כך הקילו בשניה להתירה לזבין ולזבות לנדות וליולדות. דלא מפליג התם בין כהן גדול המותר בחלה ב' בשום טומאה ואף ע"ג דהחמירו בחלה שניה של סמוכים לא"י לאוסרה לזבין ולזבות [ס] שהרי החמירו גם בחלת האור יותר. ועוד שהרי הב' קבועה בסמוכים להפריש לעולם וברחוקים אין צריך להפרישה כשיש כהן קטן או גדול שטבל לקריו. לכך הקילו בה טפי ולא אסרוה אלא לזרים. ותמהתי על כי ראיתי ברוב מקומות באשכנז שאין מפרישין חלה שניה אף כששורפין הראשונה. ויש ליתן טעם לדבר משום דבימי אמוראים היו אוכלים תרומה טהורה בא"י כי היה להם אפר פרה כדאמרי' (נדה דף ו.) חבריא מדכו בגלילא ולכך הצריכו להפריש גם בחו"ל חלת כהן בלא תשתכח תורת חלה. [ע] אבל האידנא שבטל אפר פרה ואין חלה נאכלת בארץ ישראל אף בחו"ל אין צריך להפריש חלת כהן. וכ"כ בה"ג. (סז סח) וחלה בא"י [פ] אין מפרישין אלא אחת [צ] ושורפין אותה (סט) ומנהג טוב להפרישה כי הסברא נוטה להיפך כיון דאין חלה נאכלת בשום מקום

כל

רש"י וברטנורה. טומאה יוצאה מגופו. כגון זב וזבה ונדה ובעל קרי אבל לטמא מת מישתריא: **בטלה** ברוב. לאוכלה לזר ולא בעינן ק"א ולאחר שערבה ברוב חולין יכול לאכול זר או כהן בימי טומאה לאחר שביטלה: **רבה.** כהן היה דמדבית עלי קאתי: **תרומת.** מהבואת חו"ל דאפילו לגבי ישראל לא הוי אלא מדרבנן: **מנת.** חלק כהונה: **הלכך** דבנגיעה אינו מוזהר: **נדה** קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן. ולא גדול מפני שטומאה יוצאה עליו מגופו ואם טבל לקריו הרי הוא כקטן ל"א להכי נקט כהן קטן שלא ראה קרי ולא יצאה טומאה מגופו ובשאלתות דרב אחאי פירש הכי: **בריש** מסא. פורנין. דכמה דאפשר לנזורי מזדהרא מליגע בו מאחר שקראה לה שם: **כהן** גדול. כהן שהגיע לכלל מצות: **חבריא** מדכו בגלילא. חברים שבגליל מטהרים יינם לנסכים ושמנים למנחות שמא יבנה ביהמ"ק בימיהם:

דברי חמודות

שהפקירה אחר שגלגלה וחזר וזכה בה חייב הפקירה ונתגלגלה בעודה הפקר ואח"כ זכה בה פטור וכתב ב"י דאיתא במנחות פ' ר' ישמעאל דף ס"ז ולאו למימרא דאיתא התם בהדיא אלא דהתם איתא כה"ג לענין המקדיש עיסתו ומשם למד לדין הפקר דהוי בכלל מיעוט דעריסותיכם דוקא וכ"כ בכ"מ פ"ה מהלכות ביכורים ומעתה לא היה להראות מקום כלל על מנחות דהיא גופה דהקדש מתני' היא במכילתין דחלה פ"ג. (נט) והיא א"י ממש וכבשוה עולי בבל. ואעפ"כ אין חיוב חלה מן התורה ממש הואיל ולא באו כל ישראל וכדאיתא בפרק יוצא דופן דמ"ו רב הונא בריה דרב יהושע אפכינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דרבנן חלה דאורייתא שהרי שבע שכבשו וז' שחלקו נתחייבו בחלה ולא נתחייבו במעשר ואמינא להו אנא אפי' למ"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא חלה דרבנן דתניא אי בבואכם יכול משנכנסו לה שנים וג' מרגלים ת"ל בבואכם בביאת כולכם אמרתי ולא בביאת מקצתכם וכי הסקינהו עזרא לא כולהו סליק וז"ל הרמב"ם בפ"ה מהלכות ביכורים אין חייבים בחלה אלא בא"י בלבד שנאמר והיה באכלכם מלחם הארץ וגו' ובזמן שכל ישראל שם שנאמר בבואכם ביאת כולכם ולא ביאת מקצתכם ע"כ: (ס) וכן מתחלת אמנה וכו'. בין בסוריא בין בשאר ארצות הרמב"ם שם: (סא) הלכך נזהרים בנאכלת כו'. הרמב"ם שם: (סב) אע"ג דאינה עולה וכו' מדמעת וכו'. והיינו בק"א וכ"כ הטור בשמו וכתב בשם סה"ת דמין במינו בק"א ושאינו מינו בששים וכתב ב"י שהס"ת כ"כ ולמדו מדין תרומה וכתב רמ"א בהג"ה שאם נתערבה באותה עיסה ואין שם ק"א לבטלה ולא הכהן ישאל לחכם עליה ויתיר לו כנדר דנשאלין על ההקדשות ויחזור ויטול חלה אחרת ע"כ ואני אכתוב בסעיף דלקמן מסקנת רבינו ז"ל: (סג) היינו במחלה על מחלה. וממילא דישראל מדמעת נמי דוקא במחלה על מחלה אבל ברוב בטלה וכ"כ הרשב"א בפסקי חלה שלו וכך מסיק רבינו אבבא הסמוכה בניתנת לכל כהן שמותרת לישראל ע"י ביטול ברוב וכתב הר"ן בפרק אלו עוברין שכתב הרמב"ן דהא דאמרינן בטלה ברוב הייטו לומר שאם נתערבה בכמותה או בפחות ממנה מרבה עליה חולין ומבטלה כדאמרינן בפ"ק דביצה דדרבנן מבטלין אסורה כה"ג אבל לבטל בעירוב לכתחלה לא דלערב בשאר איסורים של דבריהם אין לנו ע"כ והרשב"א כתב בפסקי חלה שלו דמשמע דאף לכתחלה נוטל ומבטל וממ"ש רבינו לעיל דמשמע שר"ל שהכהן והזר מערבין כו' נראה נמי שר"ל דאף לכתחלה מערבין וכתב שכ"כ הרמב"ם וכן הוא דבתרומת חו"ל לאכול בימי טומאה כתב כן בפי"ג מהל' תרומות ומכיון שאינו מחלק בין טומאה לזרות א"כ אף לזר מתיר לכתחלה אע"פ שאין נראה כן מלשונו דפ"ה מהל' ביכורים אלא דבדיעבד הוא דמתיר שכתב מותר לאכלה עם הזר על שלחן אחד לפי שאינה מדמעת ואפילו נתערב שוה בשוה ולי נראה לקיים שתיהן דברוב אף לכתחילה מותר לערב אבל שוה בשוה דוקא בדיעבד וטעמא רבה איכא הואיל ומצינו ביטול ברוב בדאורייתא בכ"מ ודלא כמ"ש הטור בשם הרמב"ם שיכול זר לערבה עם החולין שוה בשוה ולאכלה והב"י על ידו מההוא דפי"ג דהלכות תרומות ולא אבין דלבינו דהלכות ביכורים אלא כאילו שמך הרמב"ם מביכורים להתרומה ולי אין נראה אלא לכתחלה אבל לא שוה בשוה ואף לבון רבינו והר"ש דלעיל שכתבו שר"ל שהכהן והזר מערבים כו' לאו למימרא דלכתחילה מערבים דהא מהיכא משמע כן לא מן המשנה דנאכלת עם הזר וכו' וגם לא מן הירושלמי דאפילו אחד באחד דהא הירושלמי לא בלכתחילה איירי כלל דהא מלמד שהיא עולה כו' קאמר ועלה אמר מתני' אמרה כן ואפילו אחד באחד והייטו כמו עולה שהוא בדיעבד כך הא דאחד באחד בדיעבד היא ומתני' נמי לא קתני אלא נאכלת עם הזר וכו' ועירב פירוש דברי הר"ש ורבינו ג"כ במ"ש שר"ל שהכהן והזר מערבים כו' כלומר הא קמ"ל דנאכלת כו' ואע"פ שהכהן והזר מערבים לפעמים לא חילקו ונאכלת לאחר העירוב ג"כ וכל זה שוה בשוה אבל ברוב מבטל אף לכתחילה להרמב"ם כן נ"ל ומיהת בדעתו של רבינו אין לנו הכרע בזה דהרי מסקנתו אינו אלא שהקילו בה להתירה לישראל ע"י ביטול ברוב ולא עדיף האי ליתנא מליתנא דגמרא דמבטלה ברוב ואפ"ה פירשה הרמב"ן כמ"ש הר"ן בשמו דדוקא בדיעבד ויכול להיות שגם רבינו סובר כן כ"ש דהך הכרעתו דברוב שריא לזר כהרמב"ן היא א"כ נימא דבכולי מילתא ס"ל כוותיה דהייטו דאף לזר שריא ברוב ושהוא דוקא בדיעבד ואינו מותר לערב לכתחילה ואיך ביה על כל פנים דחלה מתבטלת ברוב ס"ל וא"כ תימה על הטור שכתב בסי' שכ"ג דמסקנת רבינו ז"ל כר"י דאינה בטלה [אלא] בק"א והב"י כתב שרבינו לא הכריע בין הרמב"ם ור"י ומ"מ דייק הטור מדכתב לעיל אמתניתין דונאכלת עם הזר וכו' ולא גזרינן העלאה כו' משמע דס"ל דלא שריא מתני' אלא בכה"ג אבל אם נתערב כדברי הרמב"ם לא ע"כ וכל זה אינו דהרי מסיק רבינו בהדיא בבבא הסמוכה כהרמב"ן דבטלה ברוב וזה דלא כר"י וגם הוא דלא כהרמב"ם ואין ספק אלא דאשתמיט להו מסקנת רבינו דלא חשו לעיין מה שכתב רבינו אחר שהשלים דין זה שלשם יחזור על דין זה ולענין מאי דדייק הב"י מדכתב רבינו אמתניתין דלא גזרינן העלאה כו' אינו דיוק שהרי פי' הר"ש דאע"ג דשרי בתערובות שפיר קאמרינן דלא גזרינן כו' כלומר שיאכלוה בלא תערובות וכמ"ש לשונו במ"ע ומעתה לענין הלכה הנה בש"ע כתב לדברי הרמב"ם ורמ"א הגיה עליו דברי ר"י וסה"ת שכתבתי בסעיף דלעיל אך נ"ל דרמ"א ז"ל נמשך בזה אחר דברי הטור שכתב שכן מסקנת הרא"ש ז"ל והב"י לידד למאן דאית ליה לדבריו ולפי זה אילו כוו דייקי ומעייני שפיר בדברי רבינו והוו חזו דמסיק דלא כר"י לא היו כותבים כן הטור והב"י ומכ"ש דלא היה מגיה רמ"א ז"ל ולכך הסומך להתיר ברובא לא הפסיד ואף לענין לכתחילה אפשר לסמוך על הרמב"ם והרשב"א דפשט השמועה משמע כדבריהם: (סד) דניתנת לכהן ע"ה. וגרסי' נמי בפרק עד כמה דף כ"ז אמר רבא תרומת ח"ל אין בה משום כהן המסייע בבית הגרנות ופירש"י תרומת ח"ל דרבנן היא ויכול לתנה לכהן המסייע ע"כ וכתב ב"י ס"ס שכ"ג דנראה מדקדוק לשונו דלא אתא רבא למימר אלא דיכולים ליתן תרומת ח"ל לכהן המסייע אבל הכהן עצמו אפשר דאין לו לסייע כדי שיתנו לו תרומת ח"ל ואיך יש לדקדק מדברי הטור אבל הרמב"ם כתב סתם ואין בה משום כהן המסייע במתנותיו שהוא אסור ע"כ ועוד הקילו בה שאוכל והולך ואחר כך מפריש וזה נתבאר בפרק קמא דביצה סימן י"ג ועיין עוד שם לענין מוקף: (סה) ואכיל לה כהן קטן שלא ראה קרי כך פירש"י בלישנא אחרינא ושכ"כ בשאלתות וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מהל' ביכורים וכתב ג"כ או לקטנה שעדיין לא ראתה נדה ובפ"ק דנדה דף י' ת"ר חזקת בנות ישראל שלא הגיעו לפרקן הרי הן בחזקת טהרה: (סו) אע"פ שלא העריב שמשו. וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מה"ב והר"ן כתב בפרק אלו עוברים דאפשר דמי שטומאה יוצאה מגופו אינו מותר בתרומת ח"ל בטבילה לבד בלא הערב שמש: (סז) וחלה בא"י אין מפרישין אלא אחת כו'. כמו שהיה מקודם כדכתב הרמב"ם שכתבתי לשונו במ"ט ומש"ה יש לה כל דיני חלה שמקודם שאינה ניטלת אלא מן המוקף כתרומה ואינה ניטלת מהטהור על הטמא לכתחילה וכל שבתרומה לא יתרום ואם תרם אינה תרומה כך בחלה וכל שבתרומה לא יתרום מזה על זה כך בחלה וכל שאינו אוכל תרומה אינו אוכל חלה וכל האוכל תרומה אוכל חלה וכן לענין שלא יאכל עד שיפריש דבפ"ק דביצה סימן י"ג כך מסיק הש"ע ס"ס שכ"ג והוא לשון הרמב"ם פ"ה מה"ב ואע"פ שאינו מוכרח מדבריו שכתב כן לענין חלת א"י שבזמן הזה: (סח) וב"ש בח"ל. וכתב רמ"א ס"ס שכ"ב בשם מהרי"ו דכשאופים אותה עושין לה היכר בפני עצמה דישראל אסור ליהנות ממנה ע"כ וכתב עוד רמ"א דנוהגין להשליכה להתנור קודם שאופים הפת: (סט) ומנהג טוב להפרישה כו'. וכ"כ רמ"א ס"ס שכ"ג שמנהג שבכל מדינות אלו שאין מפרישים רק חלה אחת בלא שיעור ושורפים אותה כמו שהיו עושין כשהיו מפרישין ב' חלות שאלת האור לא היה לה שיעור ומכל מקום נוהגין ליטול כזית וכתב הרמב"ם בסוף הל' תרומות כל האוכל תרומה מברך ברכם

פוס

מעדני יום טוב

נפקא ויש לגרש"י ולהרמב"ם לכל אחד פירוש אחר כתבתי אותם שם ואין כאן מקום להאריך: [ר] וקדושה ראשונה בטלה משחרב הבית. כדאמרי' בפ' יוצא דופן דף מ"ו והביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה ירושה ראשונה ושניה יש להם שלישית אין להם ופירש"י ירושה ראשונה של יהושע ושניה בימי עזרא יש להן כלומר בגלות נבוכדנצר בטלה קדושת הארץ ונצטרכה לירושה ולקדשה בשניה אבל שלישית לעתיד לבוא אין להם כלומר אינה ירושה דלא יצטרכו לרשתה ולקדשה דלא בטלה קדושתה מגזירת הכתוב: [ש] ומפרש בירושלמי וכו' יאמרו וכו'. אבל בפ' כל הבשר כתב רבי' טעמא שלא תשתכח תורת חלה וכ"כ שם התוס': [ת] כשיעור עיסה טמאה א' ממ"ח. דהכי תנן בסוף פ"ב וכתבתיה בד"מ סעיף ל"א והברטנורה שכתב ג"כ אחד מכ"ד כתבתי עליו בתוי"ט ע"ש: [א] דאין תרומת חוצה לארץ ט'. בפ' עד כמה דף כ"ז: [ב] כי היכי דמפליג רבי יוסי קודם שטבל גרס ומסיים בה רבינו בפ' כל הבשר סי' ד' דטומאה שאינה יוצאה מגופה שרי לרבנן כמו בעל קרי לר' יוסי דאי מצרכי טבילה בטומאת מת תקשי להו כדמקשו בפרק עד כמה וכי הזאה יש לנו וכו' ע"ש: [ג] ולא גזרינן העלאה אטו אכילה. כי היכי דגזרינן בבשר וגבינה בריש פרק כל הבשר ופ"ש ס"ס ד' גם עיין מה שאכתוב לקמן בשם הר"ש: [ד] מן הירושלמי. הלכה י': [ה] ומשמע שר"ל שהכהן והזר מערבין פתן ואוכלים ביחד. מתמייתי על ביטול אחד בא' והא דדייק מינה בריש כל הבשר (סי' ד') דלא גזרינן בדרבנן העלאה אטו אכילה מ"מ דייק שפיר מדלא גזרינן שמא יאכלו בלא תערובות כ"כ הר"ש ובהא אזדא לה מאי דדייק הב"י סוף סימן שכ"ג מדברי רבינו שכתב לעיל ולא גזרינן העלאה וכו' כמו שאכתוב בד"מ סעיף ס"א וגם שם יתבאר דאע"ג דמלישנא דהר"ש ורבינו משמע דלכתחילה מערבין שוה בשוה שאינו כן ע"ש: [ו] מדמעת. פירוש אם הופרשה ונתערבה: [ז] והרמב"ן ז"ל כתב וכו'. וכך מסיק רבינו בבבא הסמוכה וניתנת לכל כהן וכו': [ח] דאין נותנין מנת גרס ועל שם הכתוב ויאמר לעם ליושבי ירושלים לתת מנת הכהנים והלוים למען יחזקו בתורת ה': [ט] הא דישראל מדמעת. כדמתרץ לה הרמב"ן לעיל: [י] בפרק עד כמה שם אמר רבינא הלכתא. וכ"כ התוספות ורבינו בפ' כל הבשר אבל בהלכות גדולות כתוב הלכך כדלקמן וכן ראיתי שם וכן הגי' בגמרא וקאי אדלעיל מיניה דאמר שמואל אין תרומת חוצה לארץ אסורה אלא במי שטומאה יוצאת עליו מגופו וה"מ באכילה אבל בנגיעה לית לן בה וקאמר עלה רבינא הלכך דבנגיעה אינו מוזהר וכדפירש"י שקלה לה בריש מסא ושדיא לה בתנורא פירש"י דכמה דאפשר לאזדהורי וכו' והקשו התוספות על פירושו דהא בנגיעה אמרו דלית לן בה ולגמרי שרי ליגע ופירשו דלהכי נקט ריש מסא לפי שדרך להפך בו גחלים ועצים כמו שפירש בקונטרס מסא פורנין בלע"ז ויכול להכנים יפה החלה בתנור בתוך האור ונראה דמסא הייטו מרדה שרודין בו את הפת כדמשמע בתענית גבי דביתהו דרבי חנינא דקאמרה לה שבבתה אייתי מסא דקא חרכא ריפתא ואמרינן התם אף היא להביא מרדה נכנסה ע"כ וכן בערוך פירש מסא מרדה שרודה את הפת מן התנור: [כ] נמצא היכא דאיכא כהן קטן וכו'. ובכ"מ פ"ה מהל' ביכורים דייק לה ג"כ ממשנה דפירקין דתנן רבן גמליאל אומר שתי חלות בסוריא ר"א אומר חלה אחת משמע דאפילו לרבן גמליאל דוקא בסוריא הוא דהוו שתי חלות: [ל] והלא בלאו הכי צריכין לטבול לאכול בתרומה. וגם בבבל היו טובלים לתרומת חוצה לארץ כדמשמע דלא אכל לה רבה ברוב אלא בימי טומאתו (כדלעיל) תוס' דפ' עד כמה: [מ] נותנה לכהן קטן. כלומר דבכו בהוו אבל לא שאין נותנין אלא לכהן קטן דוקא: [נ] כך הקילו בשניה. פירוש אם אין כהן קטן או גדול שטבל לקריו שמפרישין שניה כדלעיל ואמרינן לעיל דאכיל לה אפי' כהן גדול והייטו שלא טבל לקריו וקאמר השתא דהקילו בה אף להתירה לזבין וכו': [ס] שהרי החמירו גם בחלת האור יותר. שברחוקים כשיש קטן או גדול שטבל אין מפרישין כלל חלת האור ועוד שהרי השניה כלומר דבשניה זו עצמה יש שינוי ואע"ג דלכאורה חדא מלתא דהכי אין בניה אלא כשיש חלת האור וא"כ כי אמר שהחמירו בחלת האור מאי תו ועוד שהרי השניה דקאמר לא קשיא דמעיקרא אמר שלא החמירו לעשות תמיד חלה לאור וכשיש קטן או גדול שטבל לקריו אין חלת האור כלל והדר קאמר דאי נמי אין מפרישין לעולם חלה לאור גם בסמוכים מכל מקום חזינן שינוי בשניה ע שאינה קבועה כו': [ע] אבל האידנא שבטל אפר פרה. גרס ולפי התירוץ האחרון שכתב רבינו בפרק רבי ישמעאל דמקשה עבודת כוכבים דאלו הארצות הרחוקות מעולם לא נתחייבו במעשר לא קשיא ולא מידי דאדרבה אף חלה אחת לא היה לנו להפריש והב"י סימן שכ"ב כתב בשם ספר התרומה שהטעם לפי שצריך לשומרה מזרים ועובדי כוכבים וגם פעמים שנותנים אותה בקערה במרק רותח ועתה אסור לאכלה בקערה ע"כ וסוף דבריו הם כדברי ר"י דלעיל דס"ל דמדמעת וכ"כ ב"י ס"ס שכ"ג: [פ] אין מפרישין אלא אחת ושורפים אותה. לפי שאין שם עיסה טהורה מפני טומאת המת ואעפ"כ אין מפרישין אלא אחת כיון שגם מקודם לא היו מפרישין אלא אחת כך נראה מדברי הרמב"ם פרק ה' מהלכות ביכורים וכתב דמכזיב ועד אמנה מפרישין שתי חלות כמו שהיה מקודם וזה לא פירש בהלכות גדולות: [צ] ושורפין אותה. וכל שכן בחוצה לארץ כך הגירסא בפ' כל הבשר ומיהת הא דוכ"ש בחוצה לארץ אינו מלשון הלכות גדולות שלא ראיתיו שם וגם

הר"ש

כל שכן שתשתכח תורת חלה ולמחר יבנה בית המקדש ובכורים יהיו שאין דין שתאכל חלה:
טו [ק] **העושה** עיסה מחיטין ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואדם יוצא בה ידי חובה בפסח: **גמ'** זה לשון הרמב"ן ז"ל הא מתני' תמיה לפרושה ולגרסה משום דקשה היא ועמוקה ודאי מדקתני ואדם יוצא בה ידי חובתו שמעינן מינה דמדאורייתא היא כשל חיטין כל אימת דאיכא טעמא דחיטין אע"ג דמעורבין בגוה אורז טפי טובא גה"ג [אפיקא] בגמרא בפרק כל הזבחים שנתערבו (דף עח) דמתני' אפילו רובה אורז הוא ואפ"ה כיון דאיכא טעמא דחיטי לא בטל. וכיון דהכי הוא איכא למידק עלה [ר] דהא קיימא לן כזית [ש] בכדי אכילת פרס בטעמו וממשו דאורייתא הא כל היכא דליכא כזית בכדי אכילת פרס דכ"ע לאו דאורייתא. ונהי נמי דטעמא לא בטיל היאך יוצא ידי חובה בפסח הא עיקרה אורז הוא ואשכחן בתלמודא א"י פירושא דמילתא ופירוקה. דקא מפרש טעמא דמתני' משום גרירה. וה"נ התם בפ"ק דחלה כמה דלא אמר תמן אין לך בא לידי חמץ ומלה אלא ה' המינים בלבד ודכוותה אין לך נגרר עם סלן אלא חיטין ושעורין בלבד. רבי אילא בשם ר"ל לא שנינו אלא העושה עיסה מן החיטין ומן האורז אין נגרר אלא עם החיטין בלבד שמעינן השתא דטעמא דמתני' משום דאע"ג דעיסת האורז לאו לחם הוא מיהו כי מערב לה בהדי דגן ואית ביה טעם דגן (גזרו) [הדגן גוררו] לעשו' הכל לחם להתחייב בחלה וקסברי בני א"י דהאי דינא ליתא בכוסמין ובשבולת שועל ובשיפון אלא בחיטין ובשעורין בלבד שגוררין מפני שדרך עיסה שנו ודרכן של בני אדם לעשות עיסה מבאר המינין עמהן. ועוד דקאמר טעמא כמה דתימה תמן אין לך בא לידי מלה וחמץ אלא ה' מינים בלבד דהכי קים להו לרבנן והכי בדיק להו והכותה אין לך נגרר עם כולן לעשות עיסה ולבא לידי מלה וחמץ אלא חיטין ושעורין בלבד. דקים להו לרבנן דאינהו גוררין ומביאין אחרים לידי חמץ ומלה ולא שאר מינין. ור' אילא בשם ר"ל סבר דאין לך גורר אלא החיטין את האורז אבל שעורין אין גוררין אורז ולא חיטין עלמן גוררין מין אחר. שלא שנינו אלא מן החיטין ומן האורז ואילו היה מין אחר נגרר או מין אחר גורר הוה תני לה במתניתין כדקתני הכא. מדלא קתני אלא חיטין ואורז ש"מ שאין לך אחר גורר ונגרר. והיוקא הדייק רבא מהא מתני' בפ' כל הזבחים (שם) דמין בשאינו מינו בטעמא וטעמא לא בטיל קושטא הוא ועל הדין אורחא נמי אתמר אף על גב דחיטין גוררין את האורז אי ס"ד טעמא בטיל דבר שנתבטל בעלמו היאך גורר את אחרים אלא טעמא לא בטיל וכיון דלא בטיל [ת] וחזי לאצטרופי כדנפשיה [א] כגון דאיכא כזית בכדי אכילת פרס מצטרף לכל עונשים שבתורה לחלה ומלה נמי דגורר את האורז לעשותו לחם. ע"כ דבריו. ועוד האריך ודברים שאין בהם צורך הם. ולא ידענא מאי קשה ליה למה יוצא בו כיון דליכא כזית בכדי אכילת פרס. חיטי איתא בטעם וממש. דטעם כעיקר בשאין מינו דאורייתא וכיון שנתנו החיטין טעם באורז הפך הטעם את האורז להיותו כמו חיטה וקרינן ביה טעמו וממשו חיטה וכן מוכח בזבחים פרק התערובות (דף עח.) דאמר ר"ל הפיגול והנותר והטמא שבללן זה עם זה ואכלו פטור וכו' ש"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא מתיב רבא העושה עיסה מן החיטין ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייב בחלה ואדם יוצא בה ידי חובה בפסח. ואף ע"ג דרובא אורז אלמא מין בשאינו מינו בטעמא וכיון שנתן בה טעם נקרא על שמו ויוצא בה ידי חובה [ב] וחשיב כטעם וממש חטה. והדע דהא ר' יוחנן הוא דאמר (ע"ז דף סו') טעמו ולא ממשו אין לוקין עליו ואיהו גופא הוא דסבירא ליה כר"ע בפרק אלו עוברין (דף מד:) ובנזיר (דף לז.) [ג] טעם כעיקר דאורייתא. אלא ודאי הטעם עושה אותו כממש. והא דטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו פי' רבינו תם דאיירי במין ומינו. והר"י חיים ז"ל פירש טעמו וממשו קרי כשיש כזית בכדי אכילת פרס ובהכי מיירי הכא כשיש כזית חטין כדי אכילת פרס דאורז [ד] ואז נהפך כולו חטים ויוצא בה ידי חובה בכזית. [ה] והירושלמי ספי' הטעם משום גרירה משום דאיהו קשה ליה מאי דאזלינן בתר טעם [ו] וחשיב כולו חטין מכל מקום [ז] כיון דרובה אורז אין בא לידי חמוץ והיאך יוצא בה משום מלה ולכך הוצרך לפרש טעם שהחטה גורר את האורז וגורם לבא לידי חמוץ:

סליק הלכות חלה

רש"י וברטנורה. טו העושה עיסה. מפורש ריש סימן ח': **בכדי** אכילת פרס. שאם יש בשיעור פרס של תבשיל כזית מן האיסור לוקין עליו אע"פ שאין כזית של איסור נאכל בבת אחת כיון שאינו שוהה באכילתו משתחיל לאכלו עד שיגמר אלא כדי אכילת פרס מצטרפת אכילתו ולוקה אבל אם אין בכדי אכילת פרס של תבשיל כזית איסור הואיל ושוהה באכילתו כזית יותר בכדי אכילת פרס הא להו כב' אכילות של שני יתים ואין לוקין דקים להו לרבנן דאכילת פרס הוי שיעור שהיית אכילה ופרס הוא חצי ככר של עירובי התחומין ושיערו חכמים ככר מג' לקב תניה לבית המנוגע שנאמר בה והאוכל בבית יכבס בגדיו פרשוה חכמים לשוהה בה שיעור אכילה כדתניא והאוכל בבית והשוכב בבית אין לי אלא שוכב ואוכל לא אוכל ולא שוכב מניין ת"ל יכבס את בגדיו ריבה א"כ מה ת"ל האוכל והשוכב ליתן שיעור לשוכב בכדי אכילה וכמה היא אכילה כדי אכילת פרס והיא ד' ביצים: **מין** בשאינו מינו. שהטעם ניכר בו: **בפ"ב מא.** מחייב ולוקה מן התורה: **שבללן** זה בזה. כזית מזה וכזית מזה ונתן לתוך פיו פטור ממלקות ואפילו התרו בו:(פטור אי אפשר שלא ירבה מין על חבירו כו'. כשהוא לועס אותם בפיו נבלל מין לתוך חבירו מיעוטו של זה ברובו של זה ונפל המיעוט ברוב והבטל בכל מין טוסף על שמבטל ונקרא בשמו ונגרע במינו וה"א לכוין אלא יהא ממין אחד בטל בחבירו יותר ממה של ממין חבירו בו ונמצא שאין בהוגו [מין] בשיעור דבליל ליה שיעוריה ולא ידעינן הי מינייהו בגר ליה וכי מתרינן ביה לא ידעינן משום [מאי נתרי ביה וצריך להתרות בו משום] האיסור הלכך כי מתרו ביה משום פיגול הוי התראת ספק דילמא לא כדידיה תהוי חיובא וכן בנותר והע"ג דמסקנא ודאי אחד מנייהו עבר בשעת התראה מיהו ספק הוא בכל אחד אם יעבור עליו אם לא והתראת ספק לאו התראה היא): **נותן** טעם ברוב לאו דאורייתא. הא דהאסור רבנן בכל דוכתי איסור כנותן טעם כהיתר לאסרו וא"ע ששתר ברוב לאו דאורייתא היא ללקות עליו דאי דאורייתא נהי דרבה מין על ה' מ"מ טעמא יהיב והיכא טעמא דשיעור שלם וקס"ד השתא דאפילו פיגול ונותר מב' מינים בטעמו של זה כ כר בזה נמי פטור לר"ל כגון האי בשר והאי שירי מנחה: ה"ג עשה עיסתו מן החטים ומן האורז כו' ואדם יוצא בו י"ח. של עשה דקום אכול מצה בפסח ואי נתן טעם ברוב לאו דאורייתא היכי נפיק הא קי"ל דאין יוצאין אלא במלה שהיא מהמשת המינין דכתיב לא תאכל עליו חמץ ז' ימים תאכל עליו מצות דברים הבאים לידי חימוץ אתה יוצא בהן ידי מלה יצאו אלו שאין באין לידי ה מין שבאין לידי סרחון: **אלא** מין בשאינו מינו. שהטעם ניכר בו בטעמא מחייב ולקי בו מן התורה וכי אמר ר"ל בפיגול ונותר של מין ומינו דליכא לנויקס הטעמא ולא הבנוע מיניה נתן טעם ברוב לאו דאורייתא: **טעמו** ולא ממשו. כגון אלי שנפל לקדירה או חלב שנפל וגימוה שאין ממשו בעין: **סליק הלכות חלה**

מעדני יום טוב

הל"ם לא הפסיק כן: [ק] **העושה** עיסה וכו'. היא המשנה דלעיל בריש סימן ח': [ר] **דהא** קי"ל. בפ' בתרא דעבודת כוכבים סי' י"א והאריך בזה רבינו בפ' גיד הנשה סי' ל"א: [ש] **בבדי** אכילת פרס. פירש"י ד' ביצים ובפרק בתרא דיומא אבאר פסק זה בעס"י בספר ד"מ: [ת] **וחזי** לאצטרופי כדנפשיה. פי' כאילו לא נתבטל והיה בנפשו כלומר בעלמו: [א] **כגון** דאיכא כו'. כלומר כגון היכא דאיכא וכו': [ב] **וחשיב** כטעם וממש חטה. וילפינן לה ממשרת או מגעולי עובדי כוכבים כ"כ בפרק גיד הנשה סימן ל"א ולקמן מפרש רבינו הירושלמי דלעיל: [ג] **טעם** כעיקר. לעשות טעם של איסור כעיקרו וממשו: [ד] **ואז** נהפך כולו חטה. עיין בפ' ג"ה ס"ס ל"א: [ה] **והירושלמי** כו'. קאי גם על פי' ר"ת: [ו] **וחשיב** כולן חטין. ומש"ה חייבת בחלה: [ז] **כיון** דרובה אורז: ואע"ג דלרבינו חיים איכא מ"מ כזית בכדי אכילת פרס אפ"ה אין בא לידי חימוץ והיאך וכו': **סליק הלכות חלה**

דברי חמודות

פאתו מלכל ואח"כ מבהך א"ק בקדושתו של אהרן וזוגו לאכול תרומה וכך קבלנו והאיט אירס מדרכים לפיו בחלת חו"ל שגם אכילת קדשי סגדיל כעבודה שנאמר עבודת מתנה אתן את כהונתכם: **סליק הלכות חלה**

הלכות קטנות

הלכות כלאים

א תנן בפ"ק דקדושין (דף לו:) כל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ. ושאינה תלויה בארץ נוהגת בין בארץ בין בחו"ל [א] חוץ מן הערלה וכלאים. ר' אליעזר אומר אף החדש. ואמר עלה בגמרא (דף לז.) מאי תלויה בארץ ומאי אין תלויה. אילימא תלויה דכתיב ביה ביאה ודאין תלויה דלא כתיב ביה ביאה. [ב] והרי תפלין ופטר חמור דכתיב ביה ביאה ונוהגת בין בארץ ובין בחולה לארץ. אמר רב יהודה הכי קאמר [ג] כל המצוה שהיא חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחולה לארץ ושהיא חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ חוץ מן הערלה והכלאים רבי אליעזר אומר אף החדש וקיימא לן כרבי אליעזר דסתם לן תנא כוותיה. דתנן (ערלה פ"ג) החדש אסור מן התורה בכל מקום [ד] והערלה הלכה והכלאים מדברי סופרים. א"ר אסי (דף לט.) א"ר יוחנן לוקין על הכלאים דבר תורה. א"ל רבי אלעזר לר' אסי והא אנן תנן והכלאים מדברי סופרים לא קשיא כאן בכלאי הכרם כאן בהרכבת האילן. כדשמואל דאמר שמואל את חקתי תשמורו [ה] חקים שחקקתי לכם כבר בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים. מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה. מה בהמתך בין בארץ בין בחו"ל. אף שדך בין בארץ בין בחו"ל. אלא הא כתיב שדך [ו] ההוא למעוטי כלאי זרעים שבחו"ל [ז] רב נחמן ורב ענן הוו שקלי ואזלי בהורהא. חזיוה לההוא גברא דהוי זרע חיטים ושעורים. א"ל ניתי מר ונשמתיה. א"ל לא חוריתון לא נתחוור לכם דבר זה כי מותר הוא. שוב חזו לההוא גברא דהוי זרע חיטי ושערי בי גופני א"ל ניתי מר נשמתיה. א"ל לא נהריתו. לא קי"ל כרבי יאשיה [ח] דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד. רב יוסף מערב בזרוני וזרע א"ל אביי והא תנן והכלאים מדברי סופרים. א"ל ל"ק כאן בכלאי הכרם כאן בכלאי זרעים. כלאי הכרם דבארץ אסירי בהנאה גזרו בהו רבנן. כלאי זרעים דבארץ לא אסירי בהנאה בחו"ל לא גזרו בהו רבנן. נמצא דין כלאים עכשיו בחו"ל נחלק לג' חלקים [ט] הרכבת האילן מדאורייתא. כלאי הכרם מדרבנן. כלאי זרעים מותרים: **ב הרכבת** האילן כוא (א) [י] המרכיב יחור של אילן זה באילן אחר כדתנן פ"ק דמסכת כלאים אין מביאין אילן באילן ירק בירק ולא אילן בירק ולא ירק באילן. והא דאסירא הרכבה הייט דווקא בעץ מאכל [כ] אבל באילן סרק שרי והכי תניא בירושלמי (פ"א הלכה ז') מנין שאין מרכיבין עץ סרק על עץ מאכל או עץ מאכל
על

רש"י וברטנורה. א תלויה ואינה תלויה. בגמרא מפרש להו: **חוץ** מן הערלה וכלאים. שאע"פ שתלויות בארץ נוהגים אף בחולה לארץ הערלה הלכה והכלאים מד"ס כדלקמן: **אף** החדש. מלאכלו לפני העומר: הלויה דכתיב בה ביאה. שתלאה הכתוב בביאת הארץ כגון כי תבואו כי יביאך: **תפילין** ופטר חמור. כתיב בהו והיה כי יביאך בפרשת קדש לי: ונוהגים בין בארץ וכו'. תפילין אשכחן בכמה דוכתין ברבנן אמוראי דבבל דמנחי תפילין. פטר חמור בפטר רחם תלא רחמנא: **חובת** הגוף. היינו אינה תלויה בארץ אינה מוטלת על הקרקע ולא על גידוליו אלא על גופו של אדם כגון שבת תפילין ע"ז פטר חמור מילה עריות וכיוצא בהם: **חובת** קרקע. שמוטלת על הקרקע או גידוליו כגון תרומות ומעשרות חלה לקט שכחה ופאה שביעית חדש ערלה כלאים: **אסור** מן התורה בכל מקום. קסבר מושבות כל מקום שאתם יושבים משמע: **בהרכבת** האילן. מין בשאינו מינו: **חקתי** תשמרו. מדלא כתיב ושמרת את חקתי משמע את חקותי אשר מעולם תשמרו מלמד שהזהיר את נח ובניו עליהן ואלו הן החקים בהמתך לא תרביע שדך לא תזרע ואיזו זריעת כלאים שאני אומר שחקקתי לך כבר דומיא דבהמה דבר המסויים והיינו הרכבה ומהכא נפקא לן בסנהדרין דבני נח הוזהרו עליהן והכא אתה מוסיף ללמד מהיקש זה דומיא דבהמה אפילו בחולה לארץ: **הכתיב** שדך. המיוחד לך ותו"ל לא היקנו לך מן השמים: **ההוא** למעוטי זרעים דכלאי הכרם בחו"ל. דמשום דאפקיה בלשון זריעה כתוב שדך: **נשמתיה**. דהא עבר על דברי סופרים: **לא** נהריתו. אין הלכות כלאים נוהרות ומאירות לכם: **לא** קי"ל כרבי יאשיה. בתמיה וטעמא דרבי יאשיה לא ידענא מהיכא נפקא ליה דבעינן שני מיני זרעים ותרלן שלישי ומפולת יד נפקא ליה מלא הזרע כרמך כלאים משמע בזריעות הכרם עשות הכרם עלמה תהיה בכלאים: **מערב** בזרוני וזרע. ולא בכרם: **והא** אנן תנן וכו'. וקס"ד דאפילו כלאי זרעים נמי אסרו ביה כיפי דבארץ ישראל אסירי מדאורייתא כלאי זרעים לא כתיב בהם פן תקדש דמשדך לא הזרע כלאים נפקא: **ב אין** מביאין אילן באילן. אין מבריכין אילן מאכל באילן מאכל מין בשאינו מינו: **ירק** בירק. מין בשאינו מינו: **אבל** אילן סרק באילן סרק. כיון שאין שום אחד מהם עושה פרי כמין אחד השוב ושרי:

מעדני יום טוב

א [א] **חוץ** מן הערלה והכלאים. ירושלמי אמאי לא תני נמי חלה כלומר שנוהגת בחו"ל מדבריהם ומשני לא אתא מתני' אלא דברים שנוהגים בשל ישראל ובשל עובדי כוכבים וחלה אינה נוהגת בשל עובדי כוכבים ועיין ריש סימן ה' ורבינו הביא זה הירושלמי בפרק קמא דקידושין: [ב] **והרי** תפילין ופטר חמור וכו'. וכתבו התוספות פירש בקונטרס דנוהג בחו"ל דהא אשכחן בכמה דוכתין ברבנן אמוראי דבבל דמנחי תפילין וכן מליט בבכורות דכמי בר חמא דהיה מבבל היה לו פטר חמור וא"ת דלמא מדרבנן הוו עבדי וי"ל דמ"מ פריך שפיר דכי נמי מדרבנן הוו עבדי מ"מ ה"ל למיתני במתני' חוץ מתפילין ופטר חמור דהא תנא ערלה במתני' דמשמע בסמוך דאינו אלא מדרבנן דקתני יורד ולוקח וכו' וא"ת היכי תיסק אדעתין למימר דמצוה התלויה בארץ היינו אא"כ נאמר בה ביאה והרי הכלאים דלא כתב בהו ביאה וקרי ליה במתני' תלוים בארץ וי"ל דלעולם היה יודע דמצוה שהיא חובת הקרקע נקראת תלויה בארץ אע"ג דלא כ' ביאה אלא הוה סלקא דעתיה דאף אותה שאינה חובת הקרקע אלא חובת הגוף אי כתב בה ביאה הוי נמי נקראת תלויה בארץ ולהכי פריך הרי תפילין ופטר חמור עכ"ל ובהכי מתיישב נמי מה שעל פירש"י פטר חמור בפטר רחם תלה רחמנא כלומר שהוא חובת הגוף והקשה הר"ן דהא אכתי לא ידעינן דאיכא הפרש בין חובת הגוף לחובת קרקע: [ג] **כל** המצות שהיא חובת הגוף כו'. וילפינן בגמ' האי כללא מדת"כ אלה החוקים וכו' לעשות זה מעשה בארץ יכול לא יהא נוהג אלא בארץ ת"ל כל הימים אי כל הימים יכול יהא נוהג אפילו בחו"ל ת"ל בארץ אמר הכתוב ומיעט לא ולמד מה שאמור בעניין אבד תאבדון וגו' מה ע"ז מיוחדת שהיא חובת הגוף כו' וכתיב בה כל הימים אף כל וכו': [ד] **והערלה** הלכה והכלאים מד"ס. וא"ת אמאי לא ילפינן כלאים מק"ו דחדש ואף נוהג בחו"ל דאורייתא ומה חדש שאין איסורו איסור עולם כו' וי"ל דקסבר האי תנא דכתיב גבי כלאים שדך למעוטי זרעים שבח"ל כדאמרינן לקמן וא"ל דערלה מיהא נייתי בק"ו דחדש דאיכא למימר כלאים יוכיחו. תוס': [ה] **חוקים** שחקקתי לך כבר. פירש"י ומהכא וכו' דבני נח מלווים וכו' ולפי זה ס"ל כר"א דהתם ואפשר דאפילו לרבנן ואלמינהו דכתיב במעשה בראשית קאי וה"ק חקים שחקקתי' סדרתי במעשה בראשית שלא יתרכב מין אחד בחבירו אני מצוה אתכם שתשמרו אותם ומש"ה נמי משמע ליה היקשא דמה בהמתך וכו' אע"ג דזריעה כתיבה כיון דלמינהו דלמעשה בראשית למעוטי הרכבה אתא שלא יתרכב מין בחבירו וכו' הר"ן וקרוב לזה כתבו התוס' דשלהי הפרה: [ו] **ההוא** למעוטי כלאי זרעים שבחו"ל. פרש"י זרעים שבכרם דאין לוקין עליו וכתבו התוס' דאין לפרש כלאי זרעים דקרקע דבהם לא אילטריך קרא כיון דחובת קרקע היא פשיטא דאין נוהגת אלא בארץ אבל כלאי זרעים שבכרם אילטריך קרא אע"ג דחובת קרקע הוא דס"ד למילפינהו בק"ו דחדש כיון דאיסורן איסור עולם ואסורים בהנאה אבל זרעים לא מצי למילף מק"ו דחדש דהא כלאי זרעים דקרקע אינם אסורים בהנאה כדאיתא לקמן במתניתין כלאי זרעים דבארץ לא אסירי בהנאה בחו"ל לא גזרו בהו רבנן עכ"ל: [ז] **רב** נחמן. וכן עוד לקמן סימן ד' וכ"ה ברי"ף אבל בגמ' הגירסא רב חנן: [ח] **דאמר** עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד. ואע"ג דחייב משום חטה ושעורה לחוד משום שדך לא תזרע כלאים א"כ כרמך וגו' לחייב עם החרצן למה לי פירשו בירושלמי להתראה שאם התרו בו משום שדך לוקה ומשום כרמך לוקה וכתב הר"ן בספ"ק דקידושין דמינה שאם התרו משום שניהם לוקה ב' וכתב רש"י לא ידעינן מהיכא נפקא ב' מיני זרעים וחרצן שלישי והתוספות כתבו דבכלאי זרעים מודה רבי יאשיה דמתחייב בב' מינין והביאו ראיה לדבר וגם הוכיחו כן מירושלמי וטעמא דרבי יאשיה דמחלק בין כלאי זרעים לכלאי כרם י"ל דמשמע ליה דקרא ה"ק כרמך לא תזרע כלומר בשיכן שיהו כלאים קודם שיזרעו בכרם אבל גבי כלאי זרעים לא אמריכן ב' מינין בהדי שדך דקרקע בלא זרעים נקרא שדה אבל בלא גפנים לא מקרי כרם וכ"כ הר"ש בפ"ה דכלאים והר"ן שם וכן הברטנורה וכמו שתראה מלשונו לקמן ר"ס ג' וכתב עוד הר"ש ומיהו אשכחן בהמתך לא הרביע כלאים ולא אמריט ב' מינים בבהמתך ויש לחלק עכ"ל והתוספות דפרק אלו עוברים דף מ"ז כתבו דמכח קושיא זו דמבהמתך פרש"י דטעמיה דרבי יאשיה דזריעת כלאים משמע בב' מיני זרעים ואמרינן לאו מין זריעה הוא והקשו עליו משום פסולי המוקדשים והירנו ע"ש שאין להאריך בכאן בזה ואני כתבתי בתוספות יו"ט בספ"ק דכלאים דנ"ל שת"ש הר"ש דיש לחלק היינו דבבהמה כשמרכיבין מין א' על שאינו מינו הרי שני המינין מתחברים ומקרו כלאים ועוד בשדה כי היתה דחד מינא שובה כלאים א"כ אין לך זריעה בכל ובמה יהיה כלאים ובירושלמי ריש מסכת כלאים יליף לכל כלאים דדוקא ב' מינין מבהמה ופשתים ועוד כי מינין בבהמה כבין מפולת יד א"א ומ"ב רש"י דמפולת נפקא לי' מלא תזרע כרמך כלאים דאי לא לכתוב רחמנא כרמך לא תזרע כלאים ורבנן לא דרשי הכי אלא ס"ל דכלאים בהדי כרמך קאמר ואע"פ שהכרם נעוש טבע. כר"ן: [ט] **ה"נ** ברי"ף כלאי בהמה והרכבת האילן: [י] **המרכיב** וכו'. ולא פירש כמ"ש רבינו בר"ס דלקמן: [כ] **אבל** באילן סרק שרי. ומאי ס"ש כיון דען סרק ניכהו אפילו מבשא"מ שנד מינא תשיב כלא-
הר"ש

דברי חמודות

(א) **המרכיב** יחור של אילן זה לאילן אחר. כגון יחור של הפות בשל אתרוג או אתרוג בתפוח. הרמב"ם פ"א מהלכות

על עץ מאכל (א)מין בשאינו מינו. ת"ל את חוקותי תשמורו. והא דמבעיא לן באלו טריפות (דף ס.) [ל] הרכיב ב' מיני דשאי' מהו. היינו בחו"ל דכלאי זרעי' שרו ומיבעיא לן אי חשיב הרכבת דשאים הרכבה אילן להתחייב עליהן בחו"ל [מ] משום דכתיב למינהו (בעצייתם) *[בלאתם] [נ] והוי בכלל חקים שחקקתי לך כבר או דלמא כיון דלא כתיב בהו למינהו בלוואה לא. ולא מיקרי הרכבה אלא מין בשאינו מינו אבל מין במינו שרי. כדתנן (כלאים פ"א) ובאילן האגסים והקרוסטומלין הפרישין העוזרדין (ב) אין כלאים זה בזה. התפוח והחזרד הפרסקין והשקדים השזפים והרמון אע"פ שדומין זה לזה כלאים זה בזה. אגסים פרים. קרוסטומלין מין אגסים הוא ודומה לעפילים. פרישים פרוג"ש. עוזרדים קודוק"ש בלע"ז. חזרד גלג"ש מין תפוח וגדל ביער ומאכילין אותו לחזירים. פרסקין גרעין שלו דומין לשקדים. שזפין מפרש בירושלמי הנוטע זיתים ורמונים יחד נפק מנהון שזפין. ותנן נמי התם אין נוטעין ירק לתוך סדן של שקמה ואין מרכיבין פיגם על גבי קידה לבנה מפני שהוא ירק באילן. אין נוטעין יחור של תאנה לתוך החצוב שתהא מקירו (ג) [ס] אין תוחבין זמורה של גפן לתוך האבטיח שתהא זורקת מימיה לתוכו מפני שהוא אילן בירק. ואין טומנין זרע של דלעת לתוך החלמית שתהא משמרתו מפני שהוא ירק בירק:

ג **ואע"פ** דכלאי אילנות נפקא לן מסדך לא תזרע כלאים. לא אסיר אלא הרכבה [ע] דומיא דהרבעה דבהמה. [פ] אבל מותר לערב זרע אילנות זה בזה ולזורען וכן זרעי השדה עם זרעי האילנות ולזורען יחד אע"פ שלוקין על הרכבת האילן ועל קיומו אפ"ה הפרי מותר. [צ] וכן מותר ליקח יחור מן האילן המורכב ולנוטעו בארץ דאין לך בכלאים שיאסר הפרי והעץ [ק] אלא כלאי הכרם דתנן (כלאי' פ"ח) כלאי הכרם אסורי' לזרוע [ר] ולקיים [ש] ואסורי' בהנאה. [ת] כלאי זרעים אסירין לזרוע ולקיים (ד) ומותרים באכילה [וכ"ש בהנאה]. (ה) כלאי בגדים מותרים בכל דבר ואין אסורים [א] אלא ללבוש (ו) כלאי בהמה [ב] מותרים לגדל ולקיים [ג] ואין אסורים אלא להרביע ואסור להניח לעובד כוכבים שירכיב באילן של ישראל. כדאמר במס' שבת פ' תולין (דף קלט.) (ז) [ד] דאפילו כותא בכרמא אסור להניח לעובד כוכבים לזורעו בכרמו:

ד **כלאי** הכרם אסורים בחוצה לארץ (ח) והוא שזרע שני מיני תבואה (ט) או שני מיני ירק עם החרצן במפולת יד דקי"ל הלכה כר' יאשיה כדאיתא בחולין בפרק ראשית הגז (דף קל:) אמר רב נחמן בר יצחק האידנא נהוג עלמא כתלת סבי [ה] כר' אילעאי בראשית הגז [ו] כרבי יהודה בן בתירה בטבילה וכר' יאשיה בכלאים. ופר"י אעפ"י שכמה משניות וברייתות וסוגיות דתלמודא דלא כרבי יאשיה הוא (כלאים פ"ו) דהמעביר עציץ נקוב בכרם קדש והוא (שם) דהמסכך גפנו על גבי תבואה של חברו [ז] קדש ועוד כמה משניות במסכת כלאים וסוגיות דתלמודא ההיא דשבת פרק תולין (דף קלט.) שלחו ליה בני בשכר לגוי כשותא בכרמא מהו שלח להו כשותא בכרמא עירובא. [ח] ולשלח להו כרבי טרפון דכשותא בכרמא אין כלאים [ט] ולא קאמר ושלח להו כר' יאשיה. וכן קאמר התם בפ' תולין מכריז רב האי מאן דבעי למזרע [י] כשותא בכרמא [ליזרע כרבי טרפון] אבל כרבי יאשיה לא קאמר. אפ"ה בדורות אחרונים חזרו להיות עושין כרבי יאשיה. וכן הא דאמר כרבי אילעאי בראשית הגז ופי' רש"י ה"ה במתנות דחד טעמא איתא בתרוייהו [כ] משום דילפי' נתינה נתינה מתרומה וחזינן לכולהו אמוראי שהיו נותנין מתנות לכהן. ורב נחמן בר יצחק גופיה דפסק כרבי אילעאי קאמר התם (חולין דף קלב:) [ל] דקנס אטמא אחד שלא נתן מתנות לכהן קנס אותו ולקח ממנו אטמא ונתנו לכהן וכן הא דפסק הלכה כרבי יהודה בן בתירה בטבילה כולהו תנאי ואמוראי סברי בפ' מי שמתו (דף כב.) דלא כרבי יהודה בן בתירה. אלא שבדורות האחרונים בסוף ימיו של רב נחמן בר יצחק חזרו לנהוג קולא באלו שלשה וחברם רב נחמן בר יצחק יחד ואמר האידנא נהוג עלמא ונשתנה בהן המנהג כי עד הנה לא נהיגי כן. והראב"ד ז"ל כתב הא דבעי רבי יאשיה חטה ושעורה וחרצן במפולת יד היינו דוקא לענין מלקות אבל לענין איסור לא בעינן שיזרעם במפולת יד. [מ] כדתנן המעביר עציץ נקוב בכרם קדש. ונראה לפי דעתו דהאי איסורא ליתא אלא מדרבנן כיון דלא אסרה תורה אלא ג' יחד מגלן דמיקרי כלאי הכרם אם לא עשה כן. ולדעת ר"י נראה דאפילו איסורא דרבנן לית ליה מדפירש דהני סתם מתניתין דלא כרבי יאשיה ואי סבר רבי יאשיה דאסירי אתיין שפיר כוותיה. ואף לדעת הראב"ד ז"ל נראה דלא אסיר בחוץ לארץ אע"ג דאסיר בהנאה בארץ. כיון דלא אסיר ליה אלא מדרבנן לא עדיף מכלאי זרעים דאסירי מדאורייתא בארץ ולא גזרו עליה בחוץ לארץ. והרמ"ה ז"ל כתב דמודה רבי יאשיה דאם זרע ביני גופני בארץ דאסור ואפילו חד מינא דזרעים אסור אבל בחוץ לארץ שרי. משום הכי לא שמתיה להאוא גברא [נ] דהוה זרע בזרוני ביני גופני כי לא זרע אלא חד זרע ביני הגפנים. אבל אם זרע שני מיני זרעים בין הגפנים גזרו ביה רבנן בחו"ל. דהא טעמיה דרב יוסף בכלאי הכרם לאו משום דאסירי בהנאה מדאורייתא קאמר אלא שמא קאמר משום דבארץ ישראל אסור בהנאה משמע אפי' מדרבנן ומיהו ה"מ היכא דזרע שני מיני זרעים בכרם דסוף סוף לכי למחר דמי לאיסורא דאורייתא דהא לא מוכחא מילתא אי במפולת יד זרע אי לא. אבל היכא דזרע חד ביני גופני כיון דלא דמי לכלאים דאורייתא אע"ג דבארץ גזרו ביה רבנן איסור הנאה בחו"ל לא גזרו ביה כלל איסור כי עובדא הניינא דרב נחמן דאי אמרת כי האי גוונא איכא איסור בחו"ל אמאי לא שמתיה להאי גברא ע"כ ולא ידענא מנ"ל זה החילוק שחלק בין זרע אחד לב' זרעים דהך ליסנא דהוי זרע בזרוני ביני גופני משמע זרעים הרבה דומיא דרב יוסף מערב בזרוני וזרע (בי גופני שתם) ועוד דהא ליסנא דקאמר כלאי הכרם דבארץ אסירי בהנאה משמע מדאורייתא שהרי לא מצינו מפורש איסור הנאה בכלאים מדרבנן. דכל הני מתניתין דפליגי על רבי יאשיה ואסרי בלא מפולת יד [ס] מדאורייתא קא אסרי ור' יאשיה דבעי מפולת יד מדאורייתא לא מצינו מפורש שאוסר בלא מפולת יד מדרבנן. הלכך אמורא היה לו לפרש דבריו ולומר דאפילו בדבר שאין אסור בארץ אלא מדרבנן גזרו בחו"ל והיה משמיענו גם חידוש זה דיש איסור בכלאי הכרם מדרבנן לר' יאשיה אלא מדקאמרי דאסירי בהנאה בסתם משמע דמדאורייתא קאמר. והרמב"ם כתב אבל בחו"ל מותר לזרוע בצד הגפנים בתוך הכרם לכתחילה ולא אסרו בחו"ל אלא לזרוע ב' מיני ירק או תבואה עם החרצן במפולת יד. ואע"פ שמותר לזרוע הירק בצד הכרם בחו"ל. הרי אותו הירק הזרוע שם אסור באכילה ואפילו בחו"ל. והוא שיראה אותו לוקט ומוכר אבל ספיקו מותר עכ"ל מתוך דבריו משמע שמותר לכתחלה לזרוע ב' מינים בצד הגפנים מדקאמר דלא אסרו בחו"ל אלא לזרוע ב' מינים עם החרצן במפולת יד משמע דלזרוע ב' מינים בין הגפנים שרי וכן מוכח ההוא עובדא דהוי זרע בזרוני ביני גופני דמשמע ב' מיני זרעים ולא שמתוה כיון דמותרים לזרוע מותרים נמי באכילה. דאי אסורים באכילה אמאי לא שמתוה להאוא גברא דמסתמא זורען כדי לאוכלן והוי להו לשמתיה לאפרושי מאיסורא. ואף אה"ל משום דאכתי לא עביד איסורא בשעת זריעה לא שמתוה מ"מ כיון שידעו שזרע לאכלו היה להן להודיעו שהן אסורין באכילה. ולישנא דגמרא משמע שלא אמרו לו כלום אלא רב נחמן אמר להו לא להריתו דקי"ל כרבי יאשיה ואין שום איסור בדבר לא בזריעתו ולא באכילתו. ומה שכתב ואע"פ שמותר לזרוע הירק בצד הכרם בחו"ל הרי אותו הירק הזרוע שם אסור באכילה אפי' בחו"ל. ר"ל אע"פ שמותר לזרוע ירק בצד הכרם ומותר גם לאוכלו הרי אותו הירק הנמצא זרוע אצל הכרם ואין ידוע אם נזרע במפולת יד או נזרע בצד הגפנים אסור באכילה אפילו בחו"ל כההיא דתנן בפ"ב דערלה ומייתי לה בפ"ק דקדושין (דף לח:) כרם שהוא נטוע ירק וירק

נמכר

רשי וברטנורה. אנסים. בערבי אגא"ס ובלע"ז פירי"ש: **קרוסטמלין**. מין אגסים קטנים הדומים לעפצים שקורין מילן: **פרישים**. שם תבואים בערבי ספריג"ל ובלע"ז קודוניי"ש: **עוזרדים**. בערבי זערי"ד ובלע"ז סורבה"ש: **חזרד**. תפוח יערי תרגום וכפתר ותיזר: **אפרסקין**. בלע"ז פירסג"ש וכשהן קטנים דומים לשקדים: **שזפין**. הרכיב זיתים על רמון נפיק מנהון שזפים: **רמון**. בערוך פירש פולגראקי"י בלע"ז: **שקמה**. אילן תאנה שגדל ביערים: **סדן של שקמה**. לאחר שנחתך ונשארו שרשים בארץ נקרא סדן ואין נוטעים ירק לתוכו דהוי ירק באילן: **פיגם**. עשב שקורין לו רוד"א בלע"ז: **קידה**. מין אילן של בשמים תרגום קידה קציעה וכתיב מור ואהלות קציעות כל בגדותיך: **חצוב**. מין ירק ששרשיו יורדים בעומק הארץ ביושר ואינם נוטין לכאן ולכאן וכו תיתם יהושע את הארץ: **מקירו**. לשון קור שתהא כתאנה מקררת החצוב שהוא חם ביותר פ"א שההיה עליו לגל לשון קורה: **מימיה**. לתוכה. שהאבטיח לח ומלא מים: **חלמית**. בערבי כובזא ובלע"ז מלוו"א: **ג כלאי הכרם** אסורים מלזרוע. אבל אינו לוקה משום כלאי הכרם עד שיזרע שני מיני זרע שהן כלאים זה בזה ויזרעם בכרם דהכי משמע קרא לא תזרע כרמך כלאים לא תזרע ב' מיני זרעים שהן כלאים בתוך כרמך ואם זרען בכרם לוקה שתים משום כלאי זרעים ומשום כלאי הכרם: **ומלקיים**. אם רואה אותם ומתייאש מלעקרם אסור אלא שאינו לוקה אא"כ עשה מעשה: **ואסורים בהנאה**. דכתיב פן תקדש תוקד אש מלמד שהן טעונים שרפה ואסורים בהנאה: **אלא ללבוש**. וה"ה להעלות עליו דכתיב לא יעלה עליך: **אלא להרביע**. להכניס כמכחול בשפופרת אבל מותר להכניס לדיר ולהעמיד זה אצל זה ב' מינים זכר ממין אחד ונקבה ממין אחר: **ד עציץ נקוב**. שיש בו נקב כדי שרש קטן וזרע בתוכו: **בכרם קדש**. אם הניחו בכרם או בד' אמות של עבודת הכרם מקדש כאילו נזרע בארץ: **קדש**. כרמך אין לי אלא כרמך כרם אחר מנין ת"ל כלאים מ"מ: **בני בשכר**. שם מקום: **כשותא**. הימלו"ן שגדל על ההגא: **בכרמא** מהו. ירק הוא וכלאים בכרם או אילן הוא ואינו כלאים בכרם: **עירובא**. כלאים: **כרם הנטוע ירק**. שזרע ירק בין שגפנים דהוו להו כלאי הכרם: **וירק** נמכר חוצה לו. ויש לחוש שמא מירק שגדל בכרם הוא וה"ל ספק כלאים:

דברי חמודות

מהלכות כלאים ודוקא מרכיב כמ"ש רבינו בריש סימן דלקמן: (ב) **אין כלאים זה בזה**. ומותר להרכיב אילנות מין במין שחורות בלבנות ודקות בגסות אע"פ שיש לו שם לווי כ"כ הכלבו סימן צ"א בשם הר"ש וכן פירש"י בפרק משוח מלחמה דף מ"ד דישראל מותר להרכיב משני אילנות שזה פירותיו גסין וזה פירותיו דקין דהוו ממין א' זה בזה ופי' רמ"י ז"ל בסימן רצ"ה סעיף ו' דקות וגסות כגון בלשוננו קירשי"ן בירי"ן פלומ"ן שיש מהם (מינים) גדולים ויש מהם (מינים) קטנים וכתב עוד שכן ענבים לבנים ושחורות כולם מין אחד ע"כ ומ"מ הסמ"ק כתב על כל הנך דתנן דאינן כלאים זה בזה ומינים אחרים אע"פ שדומין זה לזה כלאים זה בזה דלפי שאין המון העולם מכירין רוב המינים טוב ליזהר מכולם: (ג) **אין תוחבין** זמורה כו'. עיין בסימן ד': (ד) **ומותרים באכילה**. ואפילו לזה שעבר והרכיבו טור ס"ס רצ"ה וכ"כ הרמב"ם בספ"א מהלכות כלאים: (ה) **כלאי** בגדים וכו'. כל דיניהם בפרק האשה דמסכת נדה: (ו) **כלאי** בהמה כו'. דיניהם יתבארו מסימן כ' ולהלן: (ז) **דאפילו** כשותא בכרמא אסור וכו'. עיין לקמן בסעיף י"ד: (ח) **והוא** שזרע וכו'. וכן אם חפה אותה בעפר דהכי תניא בפרק בתרא דמכות דף כ"א ופסקה הרמב"ם בפ"ה ונראה נמי דסמך על מ"ש כבר בפ"א על כלאי זרעים דהתם כתב אחד הזורע או המנכש או המחפה כגון שהיתה חטה אחת ושעורה אחת או פול אחד מונחין על הארץ וחפה אותן בעפר בין בידו בין ברגלו בין בכלי ה"ז לוקה סמך התרתי על פי' חפוי שהוא בין בידו וכו' וגם המנכש דמהיכא תיתי להחמיר בכלאי זרעים טפי מבכלאי הכרם וסתמא תניא המנכש והמחפה וגם סמך על המנכש אדהתם ואדרב' קשיא לי מדפרש"י דמשני לה בפמ"ק דר"ע היא דסבר מקיים בכלאים לוקה ורבנן דפליגי עליה דר"ע ס"ל מחפה אינו לוקה דמאן דפטר במקיים פטר במחפה והמנכש עוקר עשבים רעים כדי שיגדלו האחרים יותר לוקה דחשיב כזורע כלאים ע"כ א"כ מנכש אפילו לרבנן אבל מחפה דוקא לר"ע וכי היכי דלא פסק' כר"ע דלוקה במקיים ה"נ לא ה"ל לפסוק כמותו במחפה אבל כי דייקת בריש מו"ק לא קשה ולא מידי דהתם רבה משני לה לברייתא הכי אדמותיב ליה רב יוסף בפלוגתייהו דמנכש ומשקה לזרעים בשבת משום מאי מתרינן ביה רבה אמר משום חורש רב יוסף אמר משום זורע ובספ"ח דהלכות שבת פסק הרמב"ם דמשקה חייב משום זורע ואע"ג דרבה ורב יוסף הלכה כרבה בר ממדה ענין ומהא כמ"ש רבינו בפ"ק דקידושין סימן ח' ולא תגית במה שמגיד כתוב רבא דע"ש הוא וצ"ל רבה דאילו רבא הוא ה"ל לסדר רב יוסף קודם ולכן נ"ל דטעמא משום דהכא שאני דרבה דחיק ליה בברייתא בשינויא דחיקא דכולה ר"ע היא שר"ע אמר כו' וגם אליביה יחידאה היא אך תימה על הרמב"ם דלא קחשיב בה' שבת למנכש דתולש עשבים רעים וכו' וכבר תמה זה הכ"מ שם ועוד כתב הרמב"ם בכלאי זרעים בפ"ק דה' הזורע בארץ או בעציץ נקוב אבל הזורע בעציץ שאינו נקוב היו מכין אותו מכת מרדות וכ"ל ודאי דכן נמי כלאי כרם וסמיך ליה אדכלאי זרעים דמוקדמים לו אך מ"ש הכ"מ דזרע בעציץ נקוב משנה ס"פ (ז') דכלאים אינו כן דהתם לענין איסור לקדש נשנית אבל למלקות לא קתני אלא עיקרא דמלתא משום דבכל דוכתי משמע דנקוב כארץ וכן ממנחות פ' ר' ישמעאל דף ע' דאעציץ שאינו נקוב אמוציאין דמכין מכת מרדות מדרבנן ש"מ ודאי דנקוב לוקין מדאורייתא דאי תרוייהו במכת מרדות נקוב ושאינו נקוב הל"ל ומ"מ אין נראה לחלק ולומר דבחו"ל עציץ שאינו נקוב מותר לגמרי: (ט) **או שני** מיני ירק עם החרצן. או זרע א' ירק וזרע א' מין תבואה וחרצן כן לשון הרמב"ם בפ"ה מה"כ וכתב עוד הרמב"ם ואינו חייב מן התורה אלא על קנבוס ולוף וכיוצא בהן מזרעים שנגמרים עם תבואת הכרם אבל שאר הזרעים אסורים מדבריהם וכתב הכ"מ דהכי איתא במנחות פ"ב דף ט"ו ומ"ש שהם נגמרים וכו' נ"ל דהיינו שאינם נעשים אלא לג' שנים כדתנן בריש פ"ב דכלאים כמו שתבואת הכרם אינו ניתר עד שלש שנים וכתב עוד משמע לי דתבואה וקטניות

וירקות

מעדני יום טוב

הר"ש והב"י סימן רצ"ה דייק מלשון הטור שכתב סלק ע"ג סלק מאכל ע"ג מאכל והוא מינו מותר משמע דבשאינו מינו אסור ע"כ אינו דיוק כלל דמ"ש הטור והוא מינו לא קאי אלא אדסמיך ליה מאכל ע"ג מאכל בלחוד אבל סלק ע"ג סלק כולם כחד מינא חשיב כדכתב הר"ש וכן מדקדק הלשון בקיצור: [ל] **הרכיב** שני מיני דשאים מהו. מאי קא מבעי ליה מתני' היא דאין מביאין ירק בירק הר"ש: [מ] **משום** דכתיב למינהו בעצייתם. הרי השכים הקב"ה על ידם גמרא שם: [נ] **והוי** בכלל חקים שחקקתי לך כו'. ואע"ג דכתיב למינהו איצטריך את חקתי ללמד על למינהו דמשום איסור כתביה ולמינהו נמי איצטריך דה"א חקים שחקקתי לך כבר במרה כדאמרינן נמי כאשר צוך ה' אלהיך במרה הר"ש: [ס] **אין** תוחבין זמורה כו'. מפרש בירושלמי דמיירי כשהעמיק שורש הגפן והאבטיח למטה מג"ט ושם תחב זה לזה ובמקום שהענפים יוצאים לחוץ מן הארץ רחוקים זה מזה כשיעור הרחקת זרע מגפן יחידית דאל"ה אף בלא תחיבה אסור להביא זרע תחת הגפן: ג [ע] **דומיא** דהרבעה. כדאיתא בש"ס י"א: [פ] **אבל** מותר לערב זרעי אילנות זה בזה. דדוקא דומיא דהרבעה והא דכתב הב"י ר"ס רצ"ה שהוא בירושלמי פ"ק דכלאים ר"י"א נוטל אדם מעה וכו' נ"ל דלא דק דאדרבה ר"י לאיסורא קאמר וכן כמי לא התם בירושלמי הלכה ז' אדר"י דמתיר ירק באילן והביאו שם הר"ש: [צ] **וכן** מותר ליקח יחור כו'. ירושלמי פ"ק דכלאים תני עובד כוכבים שהרכיב אגוז ע"ג פרסק אע"פ שאין ישראל רשאי לעשות כן נוטל ממנו יחור והולך ונוטע במקום אחר ורמ"י ס"ס רצ"ה והיב טעמא כיון שהאיסור אינו ניכר בו ואינו מן הענף דהתורה לא אסרה הפרי והעץ אלא בכלאי הכרם וכל אלו הדינים מכלל חוקי התורה הם שאין אנו צריכין למצוא להם טעם: [ק] **אלא** כלאי הכרם. ומדמינן הרכבת אילן לכלאי הכרם. ב"י: [ר] **ולקיים**. כדדרשינן בפ"ק דמו"ק דף ב' כלאים שדך לא ופי' רש"י אע"ג דכתיב לא תזרע כלאים גורעים ודורשים לא כלאים לא יהא כלאים מ"מ שאתה חייב לבטלו ובפרק בתרא דמסכת ע"ז דף ס"ד מפיק ליה מלא כלאים ופירש"י כלאים דהרבעה קא דריש מדסמיך כלאים דלא תרביע גבי שדה דרשינן כלאים שדך לא מדלא כתיב בהמתך לא תרביע כלאים ולא תזרע שדך כלאים ש"מ שדך אכלאים דלעיל נמי דרשינן ומשמע דמזהיר הכתוב שלא יהו כלאים בשדה וכן פירש בפרק הלוקין סוף דף כ"א ואע"ג דר"ע דריש הכי ואמר דלוקה והר"ב פירש דאינו לוקה הכי איתא בירושלמי דהכל מודין באיסור שאסור כשלא קיים ע"י מעשה כמו שהביאו הר"ש ובספרא פרשת קדושים פ"ד שדך לא תזרע אין לי אלא שלא יזרע שלא לקיים מנין ת"ל לא כלאים לא אמרתי אלא משום כלאים: [ש] **ואסורים** בהנאה. פי' הר"ב דכתיב פן תקדש תוקד אש הכי איתא בקידושין פ"ב דף נ"ו וכתבתי בתוס' יום טוב דצריך לומר דסברא הוא כיון דלשריפה קיימת היינו כדי שלא יהנה ממנו ע"כ וכך הם דברי רמ"י ר"ס רצ"ו ומכאן למדתי מדברי התוס' דפרק כל הבשר דף קט"ו דאילו לא אתי אלא לדונו בשריפה ולא למתסר בהנאה הו"ל פן תערף אלא לומר שיהא כקדש ליאסר בהנאה ולא קשיא דלדרש הכי שיהא כקדש הא התם בקידושין דריש הכי רב אבי ודחי לה גמרא דא"כ מה קדש תופס דמיו ויוצא לחולין אף כלאי הכרם כן: [ת] **כלאי** זרעים וכו'. בא"י כדלעיל ס"ס א': [א] **אלא** ללבוש. דלא תלבש כתיב ולאו דוקא לבישה דה"ה העלאה

ט' כמ"ש הברטנורה והכי קאמר מגלכי להו בריש יבמות דף ד' דאי כתב שעטנז ה"א אפילו מוכרי כסות כתב לא תלבש דומיא דלבישה דאית בה הנאה ואי כתב רחמנא לא תלבש ה"א דוקא לבישה דליכא הנאה אבל העלאה לא כתב רחמנא לא יעלה וכו': [ב] **מותרים** לגדל ולקיים. אי קתני לגדל ה"א הואיל ועולת בו פרי אבל כי ליכא פירא לא להכי קתני נמי ולקיים ואי קתני לקיים ה"א דגידול אסור דהוי כמין הרבעה ולא פרי אלא לאחר שנתגדלו להכי איצטריך למתני גידול נמי כהדיא כך כתבתי בתוס' יו"ט ועיין בד"מ: [ג] **ואין** איסור אלא להרביע. עיין מ"ב בסעיף ה' אדתנן בהמה עם בהמה: [ד] **דאפילו** כותא כו'. ואע"ג דלבני בשכר אסרו התם משום שאינן בני תורה אבל מדינא שרי ואפילו המחמיר לא מחמיר אלא בעובד כוכבים גדול דמתלף בישראל התם תירץ ב"י ס"ס רצ"ז אנן השתא לאו בני תורה אנן עפי מבני בשכר וכמ"ש בתוס' לענין מת ביום טוב שני ולענין גוף הדין דכותא בכרמא יתבאר בד"מ סעיף י"ג: ד [ה] **כרבי** אילעי בראשית הגז. דתניא ר' אילעאי אומר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ: [ו] **בר"י** בן בתירה לטבילה. דתניא ר"י בן בתירה אומר אין דברי תורה מקבלין טומאה לפיכך אין בעל קרי צריך לטבול לת"ת: [ז] **קדש**. ובירושלמי דריש ליה מכלאים דמשמע ת"ת וכתבתי בתוספות יו"ט דהכי משמע לי' דאי קפיד על כרמך דוקא שיהיה שלו הל"ל לא תזרע בכרמך כלאים או לא תזרע כלאים בכרמך ומדלא כתב הכי והפסיק לכלאים להיות משמעותו כל כלאים שתעשה אתה מקדש ואפילו אינו בכרם שלך ויש מחלוקת במשנה אם יכול לקדש בתבואה של חבירו כיון שאינו שלו: [ח] **ולשלח** להו כר"ע דכותא וכו'. דתניא כותא רע"א אינם כלאים בכרם ותכ"א כלאים בכרם וקי"ל כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוץ לארץ: [ט] **ולא** קאמר ושלח לאו כרבי יאשיה. ואמ"ת ואכתי אע"ג דלא סבירא ליה כרבי יאשיה מ"מ לשלח להו כרבי יאשיה דכל המיקל וכו' וי"ל דלא שייך למימר הכי אלא במין של איסור דהמתירו חושבו מין היתר בארץ הלכה כמותו בחוץ לארץ אבל בדבר שאינו תלוי אלא בזריעת חטה ושעורה וחרצן במפולת יד בהא לא אמרינן הלכה כמותו בחו"ל תוספות: [י] **כשותא** בכרמא ליזרע כרבי טרפון גרסינן אע"ג דבגמרא שלפנינו לא גרס רבי טרפון: [כ] **משום** דילפינן נתינה נתינה מתרומה. דמה תרומה בארץ אין בחוץ לארץ לא אף הכא נמי בארץ אין בחוץ לארץ לא וכיון דנהוג עלמא כרבי אילעי בראשית הגז אלמא ש"ל דילפי' נתינה נתינה ומעתה ה"ה למתנות הכ"ן: [ל] **דקנה** אטמא. כך גי' רבינו כמו בסמוך אבל בגמ' גרסינן דקנס אטמא בדרבא ובדרב נחמן גרס גלימא: [מ] **בדתנן** המעביר עציץ וכו'. מסקנת לה כרבי יאשיה בעציץ של שני מינין ורבנן במין א' כ"ש הר"ן ולדבריו נמצא דקיימא לן כרבי יאשיה לא אסרינן אלא בשני מינין אבל הטור סימן רצ"ז כתב דלהראב"ד אפילו בזורע מין אחד בין הגפנים איכא איסורא וגם כתב כן בשם הרמב"ם ואף על גב דרי"ו כתב שכן משמע דברי הרמב"ם פ"ה מהלכות כלאים משום דנקיט לשון יחיד ליטע גפן בצד הירק או התבואה בכ"מ שם לא כתב כן אלא דאינו רואה מנין לו לומר כן בדברי הרמב"ם: [נ] **דהוי** זרע בזוני כו' כך גירסת הכס"מ עצמ' דלעיל סוף סי' א': [ס] **מדאורייתא** קאסרו. כלומר סתמייהו הכי משמע אבל לעיל לא פירש כן אליבא דהראב"ד ואליבא דר"י:

מכר הולך לו בארץ ישראל אסור[ע] ובסוריא מותר ובחו"ל יורד ולוקח(ס"א ולוקט)ובלבד שלא ילקט ביד. וכן מוכח נמי דבהכי איירי מדכתב אבל ספיקו מותר אלמא דמיירי בספק כלאים דאורייתא כההיא דמתני' דערלה והתיר באכילה אם לקטן ביד. אבל אם יודע נו שנזרע בלד הגפנים ולא במפולת יד מותר ללוקטן ולאוכלן. וכן לכתחילה מותר לזרוע בלד הגפנים ב' מיני זרעים ולאוכלן (י) [פ] כן נראה שצריך לפרש דבריו. וכן עמא דבר שזורעין בין הגפנים. ומיהא צריך לדקדק דאע"פ שאין כאן איסור כלאים מ"מ יהא אסור משום הרכבת ירק באילן דאסור מן התורה אף בחו"ל. דשרשי הירק נכנסים בתוך שרשי הגפן. כי ההיא דרים פ"ז דכלאים המבריך את הגפן בארץ אם אין עפר על גביו ג' טפחים לא יביא זרע לשם אפילו הבריכה [צ] בדלעת (יא) או בסילון. הבריכה בסלע אע"פ שאין עפר על גביו אלא ג' אצבעות מותר להביא זרע עליה. פי' המבריך היינו (יב) שלוקחין זמורה מגפן אחד ומרכיבין אותה תחת הארץ ומוציאין ראשה מצד אחר ונעשית שמה גפן. ולא יביא זרע ע"ג אפילו הרחיקה ו' טפחים מן הגפן. ומדקדק עליה בירושלמי אמאי אסיר אי משום שהשרשין נכנסין בגפן ואסור משום הרכבת ירק באילן מאי איריא גפן אפילו כל אילן נמי מדתנן בפ"ק דכלאים אין מביאין ירק באילן. ואי משום עבודה שצריך להרחיק מן הגפן שתחת הזרעים כמו מן הגפן שבלד הזרעים. נתני ו' כדין עבודה. כר"ע דאמר (כלאים פ"ו) ג'. [ק] אי כר"ע אפילו מן הלד יהא אסור ומשמע דוקא ע"ג לא יביא הא מן הלד מותר. ומשני לעולם משום הרכבה ושאני גפן דרכיך ונכנסין שרשי הזרעים לתוכו. (יג) אבל שאר אילנות קשין הן ואין נכנסין לתוכו אלמא שמעינן מהך מתני' דמתרצי' דשייך הרכבה אפילו תחת הקרקע ואם כן גמי כשזורע בלד הגפן נכנסין שרשי הזרעים [ר] בתוך שרשי הגפן. ונהי דהזרעים מותרים [ש] מכל מקום יהא אסור לזרוע משום הרכבת ירק באילן. ונראה לי דאף על גב דשייך הרכבה תחת הקרקע ה"מ דמבריך זמורה תחת הקרקע שכבר היה שם אילן עליה קודם שהבריכה. אבל מה שנכנסים שרשי הזרעים בתוך שרשי האילן לא מיקרי הרכבה דאין שם אילן על השרשים תדע לך שהרי גפן יחידית עבודתה ו' טפחים אע"פ שהשרשים מתפשטים חוץ לו' ולא חיישינן להרכבה. ועוד [ת] האמר היה גדר בנתיים זה סומך לגדר גפן מכאן וזה סומך לגדר תבואה מכאן. ואע"פ שנכנסה שרשי התבואה לתוך שרשי הגפן אלמא לא מיקרי הרכבה מה שנכנסין תחתיה לתוך השרשים כיון דאין שם אילן עליה: ה מתני' (יד) [א] כלאי בהמה (טו) מותרים לגדל ולקיים [ב] ואין איסור אלא להרביע: גמ' (טז) ומותר להכניס לדיר שני מיני בהמות זכרים עם נקבות (יז) ואינו חייב עד שיכניס כמכחול בשפופרת כדאמר בב"מ פ' השוכר את הפועלים (דל"ה.) אמר רב פפא הני תרתי מילי בעו מינאי דבי(רב) פפא בר אבא ופשטינן להו לאיסורא חדא כהלכתא וחדא דלא כהלכתא. בעו מינאי מהו לגוש את העיסה בחלב וכו' בעו מינאי מהו להכניס שני מינים לדיר ופשטינן להו דלא כהלכתא[ג] דאמר שמואל במנאפים עד שיראו כדרך המנאפים ובכלאים עד שיכניס כמכחול בשפופרת: מתני' (יח) כלאי בהמה אסורין זה בזה: גמ' כגון הנולדים מן הסוס שאביהן חמור עם הנולדים מן החמור שאביהן סוס וכמ"ד בפרק אותו ואת בנו (דף עח:) אין חוששין לזרע האב דלמ"ד חוששין [ד] כל מיני פרדות אחת הן: גרסינן בפ' אותו ואת בנו (שם) ת"ר אותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים. חנניא אומר נוהג בין בזכרים בין בנקבות. ופליגי בהא תנא קמא סבר אין חוששין לזרע האב [ה] וחנניא סבר חוששין לזרע האב. אמר (דף עט.) רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה

כחנניא. תנן רבי יהודה אומר הנולדים מן הסוס [ו] אע"פ שאביהן חמור מותרים זה עם זה אבל הנולדים מן החמור והנולדים מן הסוס אסורים זה עם זה. איבעיא להו מיפשט פשיטא ליה לר"י דאין חוששין לזרע האב או דילמא ספיקי מספקא ליה. למאי נפקא מינה למשרי פרי עם האם. אי מיפשט פשיטא ליה פרי עם האם שרי. ואי מספקא ליה פרי עם האם אסור. ת"ש דא"ר הונא בריה דרב יהושע הכל מודים פרי עם האם שאסור ש"מ ספוקי מספקא ליה ש"מ א"ל ר' אבא לשמעיה כי מעיילת לי כודנייתא לריספק עיין בהנך דדמיין להדדי ופייל. דסבר אין חוששין לזרע האב [ז] וסימנין דאורייתא מאי סימנין. [ח] כי הא דאמר [ט] ר' אבא עבית קליה בר חמרא. ניל קליה בר סוסיא. ואמר רב פפא רבי אודניה וזוטרין גנובתיה בר המרא רבי גנובתיה וזוטרין אודניה בר סוסיא. ולכאורה הוי משמע דהלכה כחנניא דהא שמואל פסק כחנניא והשכחן סתם משנה בבכורות פרק מומין אלו (דף מה:) דתנן אלו כשרים באדם ופסולין בבהמה אותו ואת בנו [י] ומוקי לה בגמרא כחנניא. ועוד דבפרק השואל (דף לה:) פליגי אביי ורבא אביי סבר כרבי יאשיה ומתרץ קראי כר' יאשיה ורבא סבר כר' יונתן ומתרץ קראי כרבי יונתן אלמא הלכה כר' יונתן [כ] דהילכתא כרבא לגבי אביי. ואמרינן בפרק אותו ואת בנו (דף עח:) [ל] דחנניא סבר כרבי יונתן. ומיהו בעל הלכות פסק דליתא לדחנניא בענין אותו ואת בנו וכן כתב בשאלתות דרב אחאי *וכן כתב רב אלפס. וכן מסתברא משום דכל הני אמוראי דיהבי בהו סימנין וכן רבי אבא דאמר ליה לשמעיה וכו' סברי כר"י. וכן בפרק בתרא דכתובות (דף קיא:) קאמר יצחק ושמעון [מ] וישעיה אומרים הלכה כר"י בפרדות וגם מדמתרגמינן ושור או שה אותו ואת בנו וגו' ותורתא או שיתא לה ולברה משמע דאינו נוהג בזכרים: ומיהו מסקינן דר"י מספקא ליה אי חוששין לזרע האב או לא. ואמר נמי בפ' הזרוע (דף קלב.) דבין ר"א ובין רבנן מספקא להו אי חוששין לזרע אב אי לא הילכך גם פרי עם האם אסור דלמא חוששין לזרע האב [נ] וכן לענין אותו ואת בנו אם מכירו שהוא אביו אסור לשוחטו ביום א'. וכן פסק ר"ת ז"ל בספר הישר וכן ר"י. והנולדים מן החמור שאביהם סוס עם הנולדים מן הסוס שאביהם חמור אין לוקין עליהן דלמא חוששין לזרע האב וכל מיני פרדות אחת הן והרמב"ם ז"ל כתב (פ"ט מהל' כלאים) הנולדין מן הכלאים אם היו אמותיהן ממין אחד מותר להרכיבן זה על זה. ואם היה אמותיהן משני מינין אסור להרכיבן זה על זה. ואם הרכיבן לוקה. וכן אם הרכיב זה הנולד אפי' על מין אמו לוקה כיצד פרד שאמו חמורה מותר להרכיבו על פרידה שאמו המורה. ואסור להרכיבו אפי' על חמורה. ודבריו תמוהין מדקאמר אם היו אמותיהן משני מינין לוקה אלמא פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב. והדר קאמר אם הרכיב זה הנולד אפי' על מין אמו לוקה אלמא פשיטא ליה דחוששין לזרע האב. ואם היה מזכיר בשניהם אסור [ס] או לוקה מכת מרדות הוי ניחא: [ע] ירושלמי איסי בן יהודה אומר אסור לרכוב על הפרידה מק"ו. ומה בגדים שאני מותר ללבוש זה על זה אני אסור בתערובתו. בהמה שאני אסור לנהוג זה עם זה לא כ"ש שאני אסור לרכוב עליה. והא כתיב וירכבו איש על פרדו וינוסו. אין למדין מבני המלכות. פירוש שלא כדין עשו ולא יכלו למחות בהן. והא דכתיב והרכבתם את בני שלמה על הפרדה אשר לי. בריה משעת ימי בראשית היתה. כדאמר בפסחים (דף נד.) אף הפרדה ובתוספתא קתני אמר להן אין למדין מן התקוע פירוש התקע עצמו לדבר הלכה ושלא כדין עשה. א"ל [פ] הרי הוא אומר ויעש הישר בעיני ה' ולא סר מכל אשר צוהו. וליתא לדאיסי דהאי ק"ו מעיקרא פריכא הוא. דאין חומרא בכלאי בהמה

טפי

רש"י וברטנורה. בסוריא. היא ארם צובה שכבשה דוד וכבשה עם א"י וקסבר כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש הלכך ספקו מותר: יורד. העובד כוכבים ולוקט מן הכלאים ממש ומוכר לחבר: ובלבד שלא ילקט. החבר עצמו ביד: המבריך את הגפן. גפן יהידי שאין בזרעים שאלה משום ערבוב דאין כרם בפחות מחמש גפנים ב' כנגד ב' ואחת יוצאה זנב אלא שלא ינק הזרע מן הגפן. מבריך כמו ויברך הגמלים כופף זמורות גפן מחוברים ומבריכה בקרקע בגידים לכאן ולכאן וקורין בלע"ז כדרובניי"ר: אם אין עפר ע"ג ג' טפחים. והבריכה עוברת חוץ לששה טפחים דבתוך ששה טפחים אפילו יש עפר ע"ג ג' טפחים אסור משום עבודת גפן יחידית: לא יביא זרע עליה. אבל מן הצד מותר דזרעים לצדדי לא משרשי אלא שטושין שעפר היתוח ומלקין יסודות הכותל כשנזרעות אלו אבל אין השרשים שלהם מהלכים מן הצד וטעמא דלא יביא זרע על הגפן המוברכת אפילו חוץ לעבודתה לפי שהגפן רך ונכנסים שרשי הזרעים בגפן והוי הרכבת ירק באילן אבל בשאר אילנות שאין רכין שרי: אפילו הבריכה בדלעת או בסילון. שהכניס הגפן בתוך הדלעת או בתוך הסילון אסור משום דשרשי הזרעים נוקבים ומפלשים עד הגפן כשאין ע"ג שלשה טפחים עפר ומשום זרעים בדלעת לא מתסר כגון שהדלעת יבשה. צור ומרזב וסילון אחד הוא ובסילון של חרס דוקא מיירי דבסילון של מתכת אין צריך עפר ג"ט: הבריכה בסלע. קשה דסלע רך [מתפלש] ונפתח מן השרשים: ה להרביע. להכניס כמכחול בשפופרת אבל מותר להכניס לדיר להעמיד זה אצל זה שני מינים זכר ממין זה ונקיבה ממין אחר: (מין ושאינו מינו. והן זכר ונקבה:) מהו להכניס לדיר. מי הוי כמרביע כלאים או לא עד שיאחז הוא בעצמו אבר הזכר ויכניס: ופשטי' להו לאיסורא. שלא יזלזלו: במנאפים. מעידין עליהם העדים לחייבן מיתה ומלקות משישכבו זה על זה כדרך מנאפים. וא"ל לעדים שיראו כמכחול בשפופרת דלא הזקיקתו תורה להסתכל כל כך: בכלאים. אינו חייב עד שיכניס בידו אבר הזכר בנקבה כמכחול בשפופרת כדרך ב"א להכניס מין במינו מכחול קיסם או כף שמכניסים בשפופרת הלולה שהכחול לתוכה ומוציאין הכחול ומעביר על העין: כלאי בהמה אסוריא זע"ז. כגון הנולדים מן הסוס שאביהם חמור עם הנולדים מן החמור שאביהם סוס ומתני' אתיא כמ"ד אין חוששין לזרע האב דלמ"ד חוששים כל מיני פרדות אחת הן ומותרים זה בזה: בנקבות. האם ובנה: ואינו נוהג בזכרים. דאין חוששין לזרע האב ואם שחט זכר מותר לשחוט בנו ובתו: הנולדים מן הסוס נקבה: אע"פ שאביהן חמור מותרין. פרד זכר בן סוס נקבה עם פרדה נקבה בת סוס נקבה ולא אמרינן אתי לד סוס ומשתמש בלד חמור שלד סוס והחמור יש בשניהם להא לא חיישינן ממ"נ אי חוששין לזרע האב שניהם סוים שבשניהם יש לד סוס וחמור ואי אין חוששין הרי כולן מין סוס: אבל פרדות הנולדים מן הסוס נקבה אסורים עם פרדים הנולדים מן החמור נקבה. דשמא אין חוששין לזרע האב והוי האי כוליה סוס והאי כוליה חמור: מפשט פשיטא ליה. ומש"ה אסר: או ספוקי מספקא ליה. ומש"ה אסר: נ"מ למשרי פרי עם האם. פרד בן סוס נקבה להרביע על סוס נקבה: פרי עם האם אסור. משום דלמא חוששין: בריספק. עגלה שהיה רוכב: דדמיין להדדי. באזנים ובזנב משום מנהיג כלאים: קסבר אין חוששין. והוי כלאים בני החמורה ובני הסוסיא דאי חוששין כולן שוין שבכולן יש שני צדדים: וסימנין דאורייתא. מדסמיך אסימנא ושרי אכורא עלייהו ש"מ הא דסמכינן אסימנים בהזרת אבדה כדאמרינן באלו מציאות דאורייתא היא דאי דרבנן היכי דעבוד רבנן תקנתא בממונא באיסורא מי מצי מתקני אלא ש"מ דאורייתא היא והתם באלו מציאות מבעיא לן סימנים דאורייתא או דרבנן: בר חמרא. אמו היתה חמורה: צניף. גלל והוא לשון נעקת הסוס: גנובתיה. זנבו: אותו ואת בנו פסול לקרבן דמחוסר זמן הוא:

מעדני יום טוב

[ע] ובסוריא. פירש"י ארם צובה וכו' וכבשה עם א"י פירש שמאחר שכיף לא"י ולשון הר"ן והוסיפה על א"י וגם מצאתי כן בפירש"י דפרק כיצד מברכין דף ל"ו : [פ] כן נראה שצריך לפרש דבריו. והב"י סימן רצ"ו כתב דליבא דאותו הוויא תיובתיה דרבינו בפירוש זה דלא ה"ל להרמב"ם לכתוב אותו הירק הזרוע שם אלא הל"ל הירק הנמצא זרוע שם ומדכתב אותו הירק משמע בהדיא דקאי לירק שנזרע בלד הגפנים ומ"ש וכן מוכח דבהכי מיירי מדכתב אבל ספיקו מותר אלמא דמיירי בספק כלאים דאורייתא אינו כן דהרי הרמב"ם כתב על זה כמו שבארנו בהת"א ושם פ"י מבואר דודאי כלאים דאורייתא מיירי דומיא דערלה דנקיט בהדייהו ועוד בפ"ה מהלכות כלאים כתב הרמב"ם בהדיא אסור לזרוע ירקות או תבואה בלד הגפנים וכו' ואם עשה כן אע"פ שאינו לוקה ה"ז קדש ונאסרו שניהם כו' הרי בהדיא שאע"פ שלא נזרע במפולת יד אסור מן התורה לזרעו ואם זרעו אסור בהנאה וכתב עוד הב"י דמאי דמייתי רבי' ראיה דמותרים באכילה מדלא שמתוס כו' איתו ראיה אפשר שזרעם למכרם לעובד כוכבים וגם מ"ש דכיון שידעו שנזרע לאכלן היה להם להודיע וליתנא דגמרא משמע שלא אמר כלום לא מכרע מידי דכיון שלא היה עושה איסור למה להם לידרש ללא שאל כי שמא היה יודע הדין ואת"ל שעכ"ז היה מוטל עליהם לכודיעו שמה הודיעוהו ולא הוזכר בגמרא דלא נחת גמרא להכי אלא להודיענו דהלכה כרבי יאשיה וכתב עוד דטעמא דהרמב"ם משום דס"ל דלא פליג רבי יאשיה על כל הכי מתניות דלעיל ולענין איסורא ולא לענין מלקות מתניין וכיון דבא"י ליכא מלקות בזריעה בחוץ לארץ מותר בזריעה והיכא שזרע כיון דבארץ ישראל אסור בהנאה בחוצה לארץ אסור באכילה מיהא עכ"ל : [צ] בדלעת. שהדלעת כשהוציא ממנה הזרע תשאר ריקה ותדמה כמו צינור. הרמב"ם. ומ"ש הברטנורה ומשום זרעים בדלעת כו' משום גפן עצמו הוה מצי למפרך דאסור בדלעת שהרי דלעת ירק הוא כדתנן בפ"ק דכלאים משנה ח' : [ק] אי כרבי עקיבא כו'. וכ"ה בירושלמי ותמיהני דר"ע וחכמים ל"פ במן הלד אלא בשיעורא דו' טפחים או ג' פליגי והר"ש כתב ופריך דמן הלד נמי נכפי ולא הזכיר אי כר"ע ויש ליישב דירושלמי ה"ק אי איתא דמתני' משום עבודה וכר"ע אפילו ט' : [ר] בתוך שרשי הגפן. דנהי דשרשי הירק לא משתרשי לצדדים ניחוש לשרשי הגפן דמשתרשי לצדדים כ"כ הר"ן אבל מסיק דהה"ל דשרשי הגפן נמי לא משתרשי לצדדים : [ש] מ"מ יהא אסור כו'. ומתני' משמע דמן הלד מותר : [ת] הא אמר. לא ידעתי מקומו אא"כ דר"ל הא דתנן בפ"ד דכלאים איזהו גדר שהוא גבוה י' טפחים והרמב"ם בפ"ז מהל' כלאים כתב גדר שהוא גבוה י' טפחים כו' ה"ז מותר ליטע כרם בלידו מכאן וירקות בלדו מכאן : ה [א] כלאי בהמה מותרים לגדל ולקיים. עיין לעיל ס"ס ג' : [ב] ואין איסור אלא להרביע. עי' מ"ש לקמן על מתני' בהמה עם בהמה בשם הרמב"ם : [ג] דאמר שמואל וכו'. תימה לר"י היכי מוכח משמואל דליכא איסורא מדרבנן דשמואל לא איירי אלא מדאורייתא דומיא דמנאפים עד שיראו כדרך המנאפים דאיירי להורגם דהכא מייתי לה בפ"ק דמכות גבי אם הייתם שם לא היה נהרג אדם מעולם. תוספות: [ד] כל מיני פרדות אחת הן. דהאי בר סוסיא וחמרא והאי בר המרא וסוסיא כולהו חד מילתא ניהו גמרא ועיין בסמוך מ"ש על אע"פ שאביהן חמור : [ה] וחנניא סבר חוששים לזרע האב. כלומר דהולכין אחר זרע האב כשם שהולכין אחר זרע האם הר"ן : [ו] אע"פ שאביהן חמור. כלומר דאבוהון של אביהן חמור דאי אביהן של פרד דעלמא קאמר וה"ק ר"י מרביעין סוס גמור על פרד בן סוסי' הא מסקינן דספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע האב אלא דאבוהון דתרוייהו קאמר וצריכים למימר דמ"ד

דברי חמודות

וירקות אסורים מן התורה שהרי כתב בסמוך דעל תבואה וירק לוקה ומשמע דלוקה מן התורה וכ"כ התוספות בפ"ב דמנחות דתבואה של ה' מינים הוי דאורייתא וכ"כ הר"ן בפ' התבית הגז דכל ה' מינים ודאי כלאים מן התורה ופי' ובקנבוס ולוף יהיב טעמא לפי שגדלים הרבה והיכא ערבוביא ועושים אשכלות בגפנים אבל בירק נראה שהתוספות והר"ן חולקים על הרמב"ם עכ"ד הכ"מ וטעמו של הר"ן ובקנבוס ולוף כתב ג"כ רש"י במנחות אבל בגמ' דמייתי היינו זרוע קנבוס דלענין כלאי זרעים נבנית נראה כטעמו של הרמב"ם עוד כתב הרמב"ם אין אסור מבית כלאי בכרם אלא מיני תבואה ומיני ירקות בלבד אבל שאר מיני זרעים מותר לזרען בכרם ואע"ג שאר אילנות ופי' הכ"מ שאר מיני זרעים ר"ל באינם נאכלים : (י) כן נראה שצריך לפרש דבריו. וכבר כתבתי במ"ש דהב"י דוחה לפירוש זה בטוב טעם ודעת אבל מ"מ כתב רמ"א בס"ס רצ"ו ג"כ לדברי המרדכי בספ"ק דקידושין שכתב בשם התוס' שפסקו הלכה למעשה דא"ל ליזהר בחו"ל אלא מחטה ושעורה והרגן במפולת יד וכתב רמ"א שעל כן נהגו להקל במדינות הלו בירקות הגמלאים זרועות בכרמים כי לא שכיח שמרעו באיסור : (יא) או בסילון. ירושלמי הדא דתימא בסילון של חרס אבל בסילון של אבר א"ל עד שיהא שם ג"ט עפר מלמעלה הבריכה בסלע הדא דתימא כהדין צלמה כלומר קשה כרם בהדין רכיכא מתפתתת היא ותמה הב"י על רבינו והרמב"ם שהשמיטוהו ובפ"ז מהלכות כלאים כתב ולא הם לכתבו משום דמשמע ליה דמלתא דפשיטא הוא והטור כתב במקום של חרס של עץ ועל דסלע כתב אפילו אין עליה עפר אלא ג' אצבעות מותר : (יב) שלוקחים זמורה מגפן אחד ומרכיבים אותה וכו'. ואמרו בירושלמי והאי בשאין הראשון נראית אבל אם היה הראשון נראית נותן ששה טפחים לכאן וששה טפחים לכאן תדע לך שהוא כן דתנינן בבתרא המבריך ג' גפנים ועקריהן נראית ותני עלה בד"א לענין הכרם אבל לענין עבודה נותן ו' טפחים לכאן וששה טפחים לכאן ח"ל הרמב"ם בפ"ז מהלכות כלאים בד"א בשאין עיקר הגפן נראה אבל אם נראה צריך להרחיק ו' טפחים לכל רוח והא"כ יזרע כמו שמרחיק מכל גפן יחידית שלא הוברכה ע"כ : (יג) אבל שאר אילנות קשין הן וכו'. ומותר לזרוע על גביו אפילו אין עליו עפר ג' אצבעות. טור : (יד) גרסינן בפרק תולין דף קל"ט שלחו ליה בני בשכר ללוי כשותא מהו שלא להו כשותא בכרמא ערובה ולשלא להו כר"ע דאמר כשותא אין כלאים בכרם וקי"ל כל המיקל וכו' לפי שאינם בני תורה רב משרשיא יהיב פרוטי לתינוק עובד כוכבים וזרע ליה וליתן ליה לתינוק ישראל אתי למסרך וליתן ליה לגדול עובד כוכבים אתו לאחלופי בישראל וכך פסק הרמב"ם בפ"ח מהלכות כלאים אבל רבינו לא פסק כן לעיל ס"ס ג' וכמ"ש טעמו במ"י והאחרונים ז"ל סתמו כהרמב"ם : (טו) מותרים לגדל. לשון הרמב"ם פרק ט' מה"כ מותר בהנאה ואם היה מין טהורה עם מין טהור מותר באכילה כמו שבארנו מהלכות מ"א ושם בפ"א כתב כלאים הבא מבהמה טהורה עם חיה טהורה הנקרא כוי חלבו אסור וכו' ומשמע דבשרו מותר ומשנה היא בפ"ב דביכורים : (טז) ומותר להכניס לדיר כו'. ואם ראה אותם רובעים זה את זה אינו זקוק להפרישן כ"כ הרמב"ם שם ובפרק הפועלים אמר רב אשי הא מילתא בעו מנאי דבי רב נחמיה ריש גלותא מהו להכניס מין ומינו ושאינו מינו לדיר כיון דאיכא מינים בתר מיניה גריר או דילמא אפ"ה לא ופשטי להו לאיסורא דלא כהלכתא משום פריצותא דעבדי : (יז) ואין חייב עד שיכניס כו'. אבל העלם זה על זה בלבד או שעורן בקול היו מכין אותו מכת מרדות כ"כ הרמב"ם שם : (יח) גרסינן בגמ' דהפועלים דף צ' איבעיא להו מהו שיאמר אדם לעובד כוכבים הסוס פרתי והוא בה מאי כי אמרינן אמירה לעובד כוכבים שבות ה"מ לענין שבת דאיסור סקילה אבל הכימה דאיסור לאו לא או דילמא ל"ש ופירש רש"י הסוס פרתי ודוש בה דישה שלך אמירה לעובד כוכבים שבות מדרבנן ע"כ ולא אפשיטא ומינה בכל איסור לאו כמו הכא בכלאים ופסקו הרמב"ם והטור לחומרא שאסור לישראל ליתן בהמתו לעובד כוכבים להרביעה לו וכתבו הגהות מרדכי דשבת סימן ק"ו דיש לחלוק דבפרק גיד הנשה תנן שולח אדם ירך לעובד כוכבים וגיד הנשה בתוכו אלמא מותר לומר לעובד כוכבים אכול ג"ה ומעשים בכל יום שאנו מאכילין עבדינו ושפחותינו ניקור

בשר

אתיא לד דסוס מבהמת בלד חמור ולד חמור מבהמת בלד סוס קמ"ל הכי מפרשים בגמרא ופירש"י קמ"ל דהא לא אמרינן שאין כאן לד סוס מיוחד ולד חמור מיוחד הלכך אין מזכירין כאן לדין דהא מבלבל זרעים ומינה באפי נפשה הוא דמקרי וכוי מין בפני עצמו מעין סוס וחמור וכתבו התוס' דלא דמי לחציו עבד וחציו בן חורין דלאסור בשפחה ובבת חורין דלאסור בבת ישראל משום דאתי לד עבדות ומשתמש בלד חירות (כדתנן בפ' השולח סי' ל"ז) דהכא כלאים אמרי רחמנא דוקא הרי מיני וכל פרדות הבאים מסוס וחמור מין אחד הוא עכ"ל : [ז] וסימנים דאורייתא. פירש"י הא דסימנים בחזרת אבידה כו' בפ' אותו ואת בנו כתבתי ג"כ פירוש הר"ן : [ח] כי הא דאמר. בגמרא לעיל מהך : [ט] רבי אבא. בגמ' איתא אביי : [י] ומוקי לה בגמרא כחנניא מדמכשירינן באדם דה"א לפרש כהנא ובלא דכהנא לאו בת עבודה היא אלא אהכן ובנו דכוותה בבהמה תיפ ובנו כחנניה : [כ] דהלכתא כרבא לגבי אביי. ובברכות פ"ק סימן ה' משמע קצת דדוקא היכא דפליגי אליבא דנפשייהו : [ל] דחנניא סבר כרבי יונתן. דדרים אותו משמע זכר וכתיב בנו מי בנו כנוך אחריו הלכך נוהג בין בזכרים בין בנקיבות ואי דכתיב לרבות כלאים ולחלק דלא תימא עד שיפחט שור ושה ובנו לא צריך קרא כר' יוחנן דאמר אע"ג דלא כתיב או כמאן דכתיב דמי וכל היכא דכתיב פלוני ופלוני או כאי או כאי משמע : [מ] וישעיה. וכן העתיק באותו ואת בנו אבל בגמרא ובתוס' ופירש"י שהוא כרבי אושעיה ברבי ועיין לקמן בסוף הסימן בשם ר"ת : [נ] וכן לענין אותו ואת בנו כו'. ולא עדיף בתהרגם מתכמים דפליגי אחנניא ואדחו מהלכה והארכתי יותר בפרק אותו ואת בנו : [ס] או לוקה מכות מרדות. והר"ת כתב דאף מכות מרדות אין לוקין על הספק וכן דייק בתר הכי מל' הרמב"ם גבי אסור להכניס דיבבה עם שבים דס"ל בכפיה דלא איפשיטא דאף מכות מרדות אין לוקין עליו : [ע] ירושלמי. הלכה ב' : [פ] הרי הוא אומר ויעש הישר וגו'. וכתב הר"ש שעל זה הסיג נכם נביה היסס:

כ"ג

עפי מבכלאי בגדים דכי היכי דאין כלאי בגדים בלא חבור ה"נ [צ] אין כלאי בהמה בלא חבור דכתיב בהו יחדיו כמו בכלאי בגדים ואם היה דף מונח על סוס וחמור ההולכין זה אצל זה ואין קשורין יחד מותר לישב על הדף. (יט) דלא שייך כלאים אלא א"כ קשורין יחד בקרון או במחרישה: **מתני'** [ק] בהמה עם בהמה וחיה עם חיה [ר] בהמה עם חיה וחיה עם בהמה טמאה עם טמאה וטהורה עם טהורה טמאה עם טהורה וטהורה עם טמאה אסורים לחרוש ולמשוך ולהנהיג: **גמ'** אע"ג דבהרבעה כתיב בהמתך ובחרישה כתיב שור וחמור. בשילהי שור שנגח את הפרה (דף נד:) ילפינן בהמתך בהמתך משבת ושור שור משבת [ש] ואסרינן אפי' חיה ועוף משני מינים (כ) אע"פ שדומין זה לזה כדאמר בשילהי שור שנגח את הפרה אר"ל כאן שנה רבי תרנגול טווס ופסיוני כלאים זה בזה. פשיטא אמר רב חביבא משום דרבו בהדי הדדי [ת] מהו דתימא חד מינא הוא קמ"ל. ותנן נמי בפרק קמא דכלאים הזאב והכלב כלב כופרי השועל העזים הצביים היעלים והרחלים הסוס והפרד הפרד והחמור החמור והערוד ואע"פ שדומין זה לזה כלאים זה בזה. אמר שמואל (כא) אווז ואווז הבר כלאים זה בזה. ומפרש טעמא [א] משום דזה ביציו מבחוץ וזה ביציו מבפנים. והא טענא חדא ביעא בשחלא והא טענא כמה ביעי בשחלא: אר"ל המרביע שני מינין שבים לוקה. ובחיה שבים איירי דשייך בהו הרבעה. מאי טעמא. אמר רב אדא בר אהבה משמיה דעולא [ב] אתיא למינהו למינהו מיבשה. בעי רחבה [ג] הנהיג בעיזא ושבוטא [ד] מהו כגון שקשר עז בקרון ביבשה על שפת הים וקשר בה דג בים והנהיג בשניהם. ולא איפשיטא ואזלינן לחומרא. כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ט מהלכות כלאים) כל העושה מלאכה בשני מיני בהמה וחיה (כב) והיה אחד מהן מין טהורה והשני מין טמאה הרי זה לוקה בכל מקום. שנאמר לא תחרוש בשור וחמור יחדיו אבל מדברי סופרים כל שני מינין שהן כלאים בהרבעה אסורים לחרוש בהן כאחד ולמשוך אותן ולהנהיגן. ואם עשה בהן מלאכה כאחד או משך בהן או הנהיג היו מכין אותו מכת מרדות. ונראה דסבירא ליה דאע"ג דילפינן שור שור משבת הכי ילפינן לעשות כל בהמה וחיה כשור וחמור. ומיהו בעינן דומיא דשור וחמור שיהא אחד טמא ואחד טהור. אבל שני מיני בהמה טהורה או שני מיני בהמה טמאה אין אסורין אלא מדרבנן ואין דבריו נראין. דמתניתין כוללת יחד טמאה עם טמאה טהורה עם טהורה טהורה עם טמאה טמאה עם טהורה אסורין לחרוש ולמשוך ולהנהיג [ה] אלמא שכולן שוין באיסורן טמאה עם טמאה וטהורה עם טהורה כמו טמאה עם טהורה. וכן מתני' שור שנגח את הפרה (דף נד:) דקתני אחד השור ואחד כל בהמה לנפילת הבור ולהפרשת הר סיני וכו' ולכלאים משמע דכולן דין אחד להן ונוהגין בכל מיני בהמה חיה ועוף. וכן הא דאמר ר' ירמיה אמר ר"ל המרביע שני מינין שבים לוקה ומבעיא ליה אי לוקה גם בהנהגת המין דיבשה עם מין דים אלמא דלוקה בהנהגת כל שני מינים וכן אמר בפרק בתרא דמכות (דף כב.) *) א"ר אושעיא המרביע שור פסולי המוקדשין לוקה גוף אחד הוא ועשאו הכתוב שני גופין. ופר"ת דעשאו הכתוב כלבי וכאיל [ו] והמנהיג בלבי ואיל לוקה דב' מינין הן וכפירושו מוכח בפ"ה דבכורות (דף לג.) דקאמר התם תלתא לבי ואיל כתיבי חד לכדרבי יצחק ורבי אושעיא ופרש"י לא אתפרש מלתייהו ולפירוש ר"ת ניחא [ז] דהיינו הך דמכות דלוקה עלייהו משום לבי ואיל. [ח] והרמב"ם ז"ל הוצרך לפרש לפי שיטתו דשור פסולי המוקדשים מפני שהיה קדש ונעשה כקדש וחול מעורבין זה עם זה נמצאת בהמה זו כבהמה טמאה והטהורה המעורבין יחד. והוחק הוא לעשות חול כבהמה טמאה לחייבו מלקות. וגם שנינו בספרי לא תחרוש בשור ובחמור אין לי אלא שור וחמור מנין לעשות שאר בהמה וחיה ועוף כיוצא בו בשור וחמור ת"ל לא תחרוש מ"מ. א"כ למה נאמר שור וחמור. בשור וחמור אי אתה חורש אבל אתה חורש בשור ובאדם ובחמור ובאדם. אלמא לא מצא שום דבר להוציא מכלל לא תחרוש אלא אדם מכלל דכל שני מיני בהמות הם בכלל לא תחרוש דומיא דאדם. דאלמלא מיעטיה קרא היה אסור עם שור או עם חמור ואם הוא בכלל טמא יהא מותר עם החמור ואם הוא בכלל טהור יהא מותר עם השור. אלא ודאי אין חלוק [ט] וכל שני מיני בהמות לוקה עליהן מן התורה: ו **מתני'** (כג) המנהיג סופג את הארבעים והיושב בקרון סופג את הארבעים ור"מ פוטר: **גמ'** בפ"ק דב"מ (דף ח:) קאמר שמואל קמפיך למתני' ותני וחכמים פוטרין. משום דשמואל סבר דרכוב לא קני וכ"ש יושב ולהכי מפיך דתיקו מילתיה כחכמים. ור"י ז"ל פסק כשמואל דלא אשכחן אמורא דפליג עליה. ואע"ג דפריך ליה טובא הא שני לכולהו [י] ומתני' דהיו שנים רוכבים ע"ג בהמה מוקי לה שמואל במנהיג ברגליו [כ] והאלפס ז"ל לא הביא דברי שמואל כלל אלא הביא המשנה כצורתה משמע דליתא להך דשמואל משום דפריך ליה טובא. ואף ע"ג דשנינהו נראה לו לרב אלפס ז"ל דשנויי דחיקי נינהו ורכוב קני ולא מפכינן למתני'. (כד) והיושב בקרון לוקה משום דאזלי מחמתיה. משום (כה) [ל] דלא גרע מהנהיגה בקול דלוקה משום דבדבוריה קעביד מעשה: **מתני'** והשלישי שהיא קשורה לרצועות אסורה: **גמ'** פי' אם היו קשורין ב' סוסין בקרון וקשר חמור עמהן אע"ג דבלא חמור קאזלי אסור ולא חזינן לחמור כמאן דליתיה כיון דזה יכול וזה אינו יכול [מ] דליהוי מסייע שאין בו ממש: **מתני'** אין קושרין את הסוס לא בצידי הקרון ולא אחורי הקרון ולא את הלובדקים לגמלים: **גמ'** פי' דרך עגלה למשוך בקרון כדאיתא [נ] בפרק כילד הרגל (דף יז:) ואין קושרין את הסוס לא בצידי הקרון ולא אחורי הקרון ללמדו למשוך. ומפרש בירושלמי מפני שזה נושא עגלותו של זה פי' שהראשון מתעגל [ס] גוף של אותו שאחר הקרון נוגע בקרון ומנהיגו בקרון בגופו רב אמר מפני שנושאין חבל שבינתיים. ואם קשרו בשערו פטור [ע] שאם ימשוך יכאב לו: ז **ראיתי** בתשובה ששאל רבינו אפרים את ראבי"ה אם ישראל רוכב על הסוס לנוד ליד

להביא

*) [נ"ל א"ר יצחק המנהיג שור כו'].

רש"י וברטנורה. ולמשוך ולהנהיג. למשוך את שדרכו למשוך ולהנהיג את שדרכו להנהיג גמל ארחיה במשיך: וחמור ארחיה בהנהגה ומיהו בין בגמל בין בחמור חייב בין מושך בין מנהיג: **משבת.** דכתיב שורך וחמורך וכל בהמתך [וה"ה לכל חיה ועוף]: **כאן שנה.** משנה זו דקתני כלאים נוהג בעופות למדנו דכל עופות כלאים זה בזה מין בשאינו מינו: **טווס.** פוא"ן בלע"ז: **פסיוני.** מין שלו שקורין פירדי"ך: **כלב כופרי.** כלב שמגדלים בני כפרים והוא קטן ודומה לשועל: **היעלים.** מין חיה ואקו מתרגמינן ויעלא: **ערוד.** חמור הבר: **ביצין מבחוץ.** ביצי הזכרות ניכרין באווז הבר מבחוץ: **בשחלא.** בטעינה אחת אווז בר אינו טוען בילה שניה עד שתלד את הראשונה: **הנהיג בעיזא ושבוטא.** קשר קרן לעז ודג זה נף על המים וזה מושך עמו על שפת הים: **ולהפרשת הר סיני.** אם בהמה אם איש כתיב ואנן מרבינן חיה ועוף בגמרא: **ולכלאים.** דהרבעה אע"ג דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים הוי נמי חיה ועוף בכלל כדילפינן בגמרא וכן לענין כלאים דהנהגה דלא תחרוש בשור וחמור: **המרביע שור פסולי המוקדשים.** שנפדה אפילו על מינו לוקה שהרי גוף אחד ועשאו הכתוב שני גופים דתורת חולין ותורת קדשים יש עליו תורת חולין שמותר באכילה מחוץ לפתח אהל מועד כאילו לא הוקדש מעולם ותורת קדשים שאסור בגיזה ועבודה כדאמרינן בספרי בכל אוות נפשך תזבח ואכלת בשר במה הכתוב מדבר אם בבשר תאוה הרי כבר אמור כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגם כי תאוה נפשך וגו' אם באכילת קדשים הרי כבר אמור כי אם במקום וגו' שם תעלה וגו' הא אין הכתוב מדבר אלא בפסולי המוקדשים שנפדו תזבח ולא גיזה דאסור בגיזה ועבודה בשר ולא חלב ואכלת ולא לכלביך והלכך אסור להרביע אפילו מינו משום כלאים שמרביע חולין על קדשים או קדשים על חולין ולא שמעתי ראיה מנלן דחולין וקדשים כלאים זה בזה ודבר תימה הוא: **תלתא** לבי ואיל כתיבי. ברחא אנכי: **חד.** לכדרבי יצחק ור' אושעיא. ולא נתפרש לנו היכן: ך **המנהיג.** בשור וחמור: **סופג.** לשון שאיבה ולקיחה פי' אחר סופג בגימ"ל כמו סופק בקו"ף לשון ויספוק את כפיו: **והיושב בקרון חייב.** הואיל ואזלי מחמתו השיב כאילו מנהיגן: **פוטר.** קסבר לאו מידי עביד: **במנהיג ברגליו.** דקנייה במשיכה שבועט ברגליו והולכת מחמתו כדרך רוכבי סוסים: **ממנהיגם בקול.** בכלאים ואינו אוחז המרדע: **קעביד מעשה.** וה"ל לאו שיש בו מעשה ולוקין עליו: **והשלישית שהיא קשורה לרצועות.** אם שני סוסים קשורין בקרון וקשר שם חמור אע"ג דבלא חמור קאזלי אסור ולא הזינן לחמור כמאן דליתיה: **אין קושרין סוס בצידי הקרון.** כשהבקר מושכות בקרון אין קושרין סוס בצידו או אחריו של קרון כדי שילמוד למשוך לפי שפעמים הסוס שאחר הקרון דוחף את הקרון ומנהיג בגופו: **לובדקים.** חמור של לוד הוא גדול ועריץ משאר חמורים ודומה לגמל:

דברי חמודות

בשר ונבילות וטריפות וי"ל באכילת העובדי כוכבים שהדבר מוכיח ונראה שהעובד כוכבים להנאת עצמו מתכוין חשבינן ליה כאומר לעובד כוכבים עשה מלאכתך ע"כ ורמ"י ז"ל בל ידע מקום הגהות רבו הזאת ולא פירשה כהוגן: (יט) **דלא** שייך כלאים אא"כ קשורים וכו'. עיין סעיף כ"ו: (כ) **אע"פ** שדומין זה לזה. וגדלים זה עם זה כ"כ הטור וכדלעיל משום דרבו בהדי הדדי מהו דתימא וכו' והרמב"ם כתב עוד אע"פ שמתעברים זה מזה: (כא) **אווז** ואווז הבר כלאים כו'. ותנן בפ"ח דכלאים הרמך מותר פירש הרמב"ם הרמך הוא מין ממיני הסוסים כדומה לי שהוא תלוש התאוה שיש מין הסוסים תלושי התאוה ומה שאמר [מותר] ר"ל שמותר לעשות ההרכבה וכך פסק בחיבורו שהרמך עם הסוס מותר להרכיבן זה עם זה ותו תנן התם שור בר מין בהמה רבי יוסי אומר מין חיה ופלוגתייהו מפורש בפרק אותו ואת בנו דף פ' דרבנן סברי מדמתרגמינן תורבלא מינא דבהמה הוא ור"י סובר מדקחשיב ליה בהדי חיות מינא דחיה היא ובירושלמי רבנן אמרי מכאן הוה וערק להמן ור"י אומר עקרו מן תמן הוה ואע"ג דמפרש תמן באלו טרפות אלו הן סימני חיה כל הנהו סימנים נאמרו בשור הבר חוץ מן שור הבר ותו בירושלמי הא שור עם שור בר אינס כלאים דלא כרבי יוסי וכן פסק הרמב"ם דשור עם השור הבר מותר להרכיבן זה עם זה וכתב הב"י בס"פ הפרה קאמר בפשיטות דגמלא פרסא וגמלא טייעא אינם כלאים ואע"ג דהאי אלים קוציה והאי קטין קוציה ופירש רש"י אלים קועיה צואריה עב קטין דק ע"כ הו תנן בפ"ב דביכורים הכוי אסור עם החיה ועם הבהמה ונחלקו החכמים בפרק אותו ואת בנו בפי' כוי וכאן אין לפרש כההוא דכתבתי בשם הרמב"ם לעיל סעיף ע"ו אלא נ"ל לפרש כמ"ד כוי בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים וכוותיה פסק רבינו בפרק קמא דבכורות סימן ו' ולכך אין לוקין עליו הואיל והוא ספק: (כב) **והיה** אחד מהן מין טהורה וכו'. בין בהמה עם בהמה כחזיר עם הכבש או חיה עם חיה כחמור עם הפיל או חיה עם בהמה ככלב עם הזאב או צבי עם החזיר וכיוצא בהן כ"כ הרמב"ם ותנן בפרק ח' דכלאים כלב מין חיה רבי מאיר אומר מין בהמה הפיל מין חיה ואין הלכה כר"מ: (כג) **המנהיג** סופג את הארבעים. ותני בפרק הפועלים דף צ' המזווג בכלאים פטור ואינו לוקה ופירש"י המזווג שור וחמור לקרון ובא חבירו והנהיג פטור הראשון דלא תחרוש כתיב ואינו לוקה אלא זה המנהיגו ע"כ ועיין בסימן דלקמן: (כד) **והיושב** בקרון לוקה. וכתב הטור שזו היא מסקנת רבינו ז"ל והקשה הב"י שאינו מוכרע אדרבה בפ"ק דב"מ פסק כשמואל דרכוב לא קני וא"כ כ"ש לגבי כלאים דלא ילקה ע"כ ואני תמה שהב"י לא הקשה זה על הטור עצמו שהוא בטוח"מ סימן קצ"ז פסק ג"כ דרכוב לא קני ולענין הנדון דהכא הרמב"ם פסק ג"כ כהרי"ף שהיושב בעגלה לוקה וכך סתמו האחרונים וכתב עוד הרמב"ם שכן אם היה יושב א' בעגלה וא' מנהיג שניהן לוקין ואפי' מאה שהנהיגו כלאים כאחד כולן לוקין: (כה) **דלא** גרע ממנהיגה בקול דלוקה. כר' יוחנן בפרק הפועלים כמ"ש במ"י והטור דייק מדברי הרמב"ם דמחייב אפילו כשאינן קשורין והב"י כתב לראייה להרמב"ם הכי ראיות משאלה דבסימן דלקמן אבל בכ"מ חזר בו ואמר שלפי האמת לא ס"ל להרמב"ם ז"ל שיהיה חייב המנהיג בקול אא"כ שהם קשורים יחד וכן מראין דברי הרמב"ם ועוד שא"א להעלות על הדעת דהא מושך ומנהיג ביד אין לחייבם אא"כ קשורים יחד דא"כ לא קרינן בהו יחדיו והיאך אפשר להתחייב במנהיג בקול יותר מבמושך ומנהיג ביד וזה פשוט עכ"ל ולא ידעתי מאי פשיטותיה והרי מבעיא ליה לרבינו אפרים בשאלה שבסימן דלקמן מ"מ הא ודאי דפשט דברי הרמב"ם נראין כדברי הב"י וכתוב בת"ה סימן רל"ח עובד כוכבים בעל חוב מוליך עגלה בכלאים ופגע בו בדרך ורצה לדבר עמו בעסק חובו רשאי לדבר עמו בקול רם ואין לחוש בדבר ואע"ג דכתוב בהגה' סמ"ק נכון שלא לפרוש שלום לעובד כוכבים המנהיגים כלאים שלפעמים הבהמות ממהרות ללכת מחמת הקול נוכל לומר דה"ה זו ס"ל כשאלתות דסברי דלא קי"ל כר"ש בדבר שאינו מתכוין אלא באיסורי שבת בלבד אבל לתוס' והרא"ש שכתבו בפרק ח' שרצים בהוכחות גמורות דבכל איסורין שבתורה קי"ל כר' שמעון שרי אפי' בגוונא דהנהגה דהא לאו פסיק רישא הוא וכ"ש בנידון דידן אמנם נראה דיש ליזהר היכא שהמשא של ישראל והוא הלך עם העגלה ולפעמים כשהגלגלים נכבשים מלכת לא ילמדם היאך יעשו שילכו האופנים דיש לחוש הואיל ועוסק הוא בתיקון ההליכה שמא ישכח ויצעק לבהמות שילכו כדרך העגלים לעשות וכן בכל הדרך שילך עם העגלה טוב שילך מרחוק משום האי חשש כי רגילות הוא שהעגלה נכבשת או מתעכבת באבן או בגומא שלא תלך ע"כ ורמ"י אסר אפי' כשאין המשוי של ישראל ובמחילת כבודו לא כוון יפה דודאי אם מנהיג בקול דלוקה אפי' אין המשוי שלו אבל הך חששא שמא יצעק ודמש"ה ילך למרחוק לא קאסר ת"ה אלא כשהמשוי של ישראל ולא בהגס כתב שהמשוי של ישראל אלא לומר דבלא"ה

לא

מעדני יום טוב

[צ]ה"ג אין כלאי בהמה בלא חבור. ועיין בסוף ההלכו' האלו מ"ש בשם הראבי"ה בזה: [ק] **בהמה** עם בהמה וכו'. ל' הרמב"ם [כשאמר] כלאי בהמה אינם אסורים אלא להרביע אמר שאינו זה אלא לבהמה עם בהמה או חיה עם חיה ושאר מה שיסדר אבל בהמה טמאה עם טהורה וטהורה עם טמאה יש בה תוספת על איסור ההרבעה והוא שהם אסורים לחרוש ולמשוך ולהנהיג ולחרוש הוא שיחרוש בהם יחדיו בעול אחד ולמשוך בהם העגלה או האבן או כדומה לו ולהנהיגם שיקשרם ביחד ויוליכם וזה ענין שאמר הכתוב לא תחרוש בשור ובחמור יחדו ואמרו שענין יחדו ר"ל לחבר ביניהם ולימדם על איזה דרך שיהיה או לחרישה או לזולתם ע"כ וע' בשאלה דסי' ז' מייתי הספרי גם עיין בסוף סימן זה עוד מהרמב"ם בענין זה: [ר] **בהמה** עם חיה כו'. לשון הר"ש בהמה זכר עם נקיבה חיה או חיה זכר עם בהמה נקיבה והכל אחד מה לי זה ומה לי זה וכן טמאה עם טמאה טהורה עם טהורה עם טמאה הכל אחד ומשנה יתירה היא ע"כ: [ש] **ואסרינן** אפילו חיה ועוף. וא"ת תיפוק ליה מלמינהו כי היכי דילפי' דגים לקמן וי"ל דאי לאו ג"ש [לא] הוה מפקי' קרא דבהמתך ממשמעותיה אבל השתא דאתי ג"ש ומפקא לקרא ממשמעותיה מרבינן אפילו דגים למינהו למינהו מיבשה כ"כ התוס' דספרה: [ת] **מהו** דתימא מין א' הוא קמ"ל. ואע"ג דלא שמעינן ממתני' דלהוי כלאים אע"ג דרבו בהדי הדדי ולא שמעינן אלא דאיסור כלאים שייך בעופות א"ש דהכי קאמר ר"ל כאן שנה רבי כלומר כיון ששנה רבי דיש כלאים בעופות א"כ תרנגול טווס ופסיוני כלאים זה בזה כי מסברא דנפשין יש לנו לדעת שאלו המינים חלוקים זה מזה ואינם מין אחד ואע"ג דרבו בהדי הדדי וכיוצא בזה יש ביבמות פרק חרש ובהניזקין אמר רבא מעדותו של ר"י בן גודגדא וכו' תוספות: [א] **משום** דזה ביציו וכו' והא טענה כו'. בגמ' אביי אמר לקמא ורב פפא לבתרא ולכאורה צריכים לתרווייהו שהא' סימן לזכרים והב' סימן לנקיבות ומיהו י"ל ג"כ שאם הכרנו הזכרים ידענו ג"כ הנקיבות בלא סימן וכן להפך: [ב] **אתיא** למינהו למינהו מיבשה. ומשבת לא מצי למילף דתריבוי דוכל בהמתך (דמינה ילפינן בשבת גופה חיה ועוף) לית לן לרבויי אלא כל מילי דיבשה שאדם רגיל לאמר אחריהן דבמאמר כתיב קרא דבהמתך גבי שבת וא"ת ומה צריך ללמוד מיבשה תיפוק לי מדכתיב בגופיה למינהו דאי הוה כתיב בצוואה דשאים לא הוה מבעיא לן (כדלעיל ר"ס ב') ויש לומר דלמינהו לחודיה לא הוה משמע לאיסור אי לאו חוקותי שחקקתי לך (וכמ"ש ג"כ לעיל שם. בשם הר"ש ועוד לעיל ס"ס א' דלרבנן ה"פ חוקים שחקקתי לך במעשה בראשית) והיינו למינהו דיבשה דבבהמה ואילן דאיירי ביה קרא דחקותי אבל מלמינהו דים לחודיה ליכא למילף מיניה דגים תוספות: [ג] **הנהיג** בעיזא ושיבוטא. וא"ת דמשמע דפשיטא ליה דבשני מינים שבים חייב והא למינהו גבי הרבעה והרכבה כתיב ולא גבי זריעה והנהגה דלא מוקמי' חוקים שחקקתי לך כבר כלומר בלמינהו דמעשה בראשית אלא דומיא דבהמתך לא תרביע מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרבעה וי"ל דסבר דמוקים למינהו על כל מה שנאסר במקום אחר ועי"ל כי היכי דילפינן כולהו משבת ה"נ ילפינן שבת בהמתך מהרבעה לאסור דגים בשבת במלאכה והדר ילפי' כלאים דהנהגה משבת כ"כ התוספות: [ד] **מהו.** מי אמרינן כיון דעיזא לא נחית ביה ושיבוטא לא סליק ליבשה לא כלום עביד או דילמא השתא מיהת קא מנהיג גמ': [ה] **אלמא** שכולן שוין גרס וכן העתיק ב"י סימן רצ"ז: [ו] **והמנהיג** בלבי ואיל כו'. וה"נ אי' התם בגמ' א"ר יצחק המנהיג בשור פסולי המוקדשים לוקה שהרי וכו' ופירש"י אפילו מנהיגו עם מינו ואפילו מנהיגו בפני עצמו וכו' אבל התוספות כתבו דדוקא אי משום מושך השור (שים) משוי בגופו דאל"כ לא נילקי דא"כ לעולם לא יוכלו להנהיג שור פסולי המוקדשים ממקום אחר ע"כ: [ז] **דהיינו** הך דמכות. דרבי אושעיא אמר המרביע שור כו' ורבי יצחק אמר המנהיג שור וכו' כמו שהעתקתיו לעיל: [ח] **והרמב"ם** ז"ל הוצרך לפרש וכו'. ואף רש"י פירש כן: [ט] **וכל** שני מיני בהמה לוקה עליהם מן התורה. וכן נ"ל ראיה מהירושלמי ותוספתא דלעיל בפרדות דבני דוד ושלמה לא נמצאת גזירה זו קודם דוד בשום מקרא: ו [י] **ומתני'** דהיו ב' רוכבים ע"ג בהמה. דתנן התם ברים הפרק דקנו שניהם: [כ] **והאלפס** ז"ל לא הביא וכו'. ובפ"ק דב"מ לא כתב רבינו לדברי הרי"ף כלל ועיין בד"ח: [ל] **דלא** גרע ממנהיגה בקול דלוקה. דפלוגתא היא בפרק הפועלים (דף צ:) רבי יוחנן אמר חייב ור"ל אמר פטור וקי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל: [מ] **דלהוי** מסייע שאין בו ממש. דהא זה יכול וזה יכול דמ"מ תיקל החמור להסוסים וכ"כ כמ"י: [נ] **בפרק** כילד הרגל. דף י"ז דאמר רבא כל שבזב וכו' ומשקינן דעגלה מושכת בקרון אתא לאשמועינן ומדנקט עגלה שמע מינה דהכי אורחא: [ס] **גוף** של אותו כו'. כלומר והלכך גוף של אותו וכו': [ע] **שאם** ימשך יכאב לו. וכתב ב"י דקשיא ליה כיון דפירש דטעמא דאיסורא משום דגוף אותו שאחר [הקרון] נוגע בקרון ומנהיגו כי קשרו בשערו מאי הוה אדרבה כל שידחה את הקרון יותר לא יכאב לו כ"כ ואפשר דקשרו בשערו דקאמר לאותו שהוא קשור לפני הקרון ומושכו קאי דכיון שאם ימשך יכאב לו אינו מושך וכמלא שאין הקרון המנהיג אלא ע"י אותו שקשור אחרי הקרון בלבד ודוחק ובדקתי בירושלמי ומצאתי דהכי איתא התם רבי ירמיה בעי קשרן בשערן רבי יונה אמר אתפלגון רב ורבי יוחנן רבי יוחנן אומר מפני שזה נושא עגלותו של זה ורב אמר מפני שנושאים את החבל שבינתים מהו נפק מן ביניהון קשרו בשערו בין על דעתיה דרב בין על דעתיה דר"י פטור ומשמע לי דהתא נמימר דאיכא בינייהו קשרו בשערו דלרב חייב מפני שעדיין זה נושא עגלותו של זה ולר"י פטור שהרי אינו קשור אלא בשערו ואין חבל ביניהם שנאמר שהם טוענים אותו וה"פ קשרו בשערו הוא דאיכא בין דעתיה דרב לדעתיה דר' יוחנן דלמר חייב ולמר פטור ומ"ש פטור אר' יוחנן קאי ולפי זה ניחא מה שהקשיתי מעיקרא וגם ניחא ליסנא מה דנפיק מביניהון דמשמע דאתי לפרושי מאי בינייהו עכ"ל ואתמהה דהא איפכא מיבעי ליה לירושלמי דלרב שאמר טעמא דנושא החבל כו' יהיה פטור בקשרו בשערו ולר"י דאמר טעמא דזה נושא עגלותו כו' יהיה חייב ולכן אגיה לפניך לשון הירושלמי דהב"י השמיט מה שהיה סבור שאינו לצורך וכך הוא ר' ירמיה בעי קשרן בשערן מהו מה אנן קיימין אם בשקשרו בשערו כך אנו אומרים אסור להרכיב בהמה ע"ג חברתה אם בשקשרו החבל בשערו נאמר מפני שהן טוענין את החבל שבינתים ר' יונה אמר אתפלגון רב ורבי יוחנן אמר מפני שזה נושא עגלותו של זה וזה נושא עגלותו של זה רב אמר מפני שהן נושאים את החבל שבינתים מה נפק מן ביניהון קשרו בשערו בין על דעתיה דרב בין על דעתיה דר' יוחנן פטור עד כאן בירושלמי ואע"פ שגם לפי דרכי קאי פטור אדעתיה דרבי יוחנן לא אחוש מלומר דצריך לגרום גבי על דעתיה דרב חייב דעפי עדיף לומר שנשמט על ידי הסופר תיבת חייב מלסבול דוחק פירוש זה דפטור לא קאי אלא על דעתיה דרבי יוחנן וגבי רב לא קאמר ולא כלום אבל מה שנ"ל בעיקר פירוש דברי הירושלמי כך הוא דהא דקאמר הירושלמי מה אנן קיימין וכו' מדקדק על בעיא דרבי ירמיה דממ"נ היכי קאמר אי קשרן בשערן ר"ל שקושר הבהמות יחד שקושר האחד בשערה ע"ג חברתה וס"ד דאסור א"כ אף אנו נאמר שכן אסור להרכיב כלומר רכיבה בעלמא לא הרבעה וגם לא העלאה בדרך שעולים להרביעה ורכיבה כזו שאינה כן ודאי דשרי וא"כ מאי ס"ד דקשירתן בשערות זו עם זו שיהא אסור מסיבה אין כאן שמפני שכואבת ומצטערת כדפירש הרא"ש אינה מושכת והרכבה דכך הרכבה כ"ש שאין כאן והלכך ודאי דשרי ואי מיירי שקשר החבל של בהמה זו בשערה של זו נאמר ודאי דאסור דהא מפני שכואבת ומצטערת מתקרבת אלא הבהמה שיש בה החבל והחבל נתלה ביניהם

ונתגם

להביא ומושך בחבל כלבים אבל הסוס אם הוא לוקה משום מנהיג בכלאים. דבירושלמי משמע [פ] אע"פ שאין עושה מלאכה אלא מנהיג לחודיה לוקה. דקאמר התם ומאי כלאי בגדים שמותריכ ללבוש זה על זה אסור בהערובות כלאי בהמה שאסיר להנהיג זה את זה וכו'. משמע דומיא דלבישת כלאים דמותר בלא חבור כך כלאי בהמה [צ] אע"פ שאין קושרין שמנהיגן ביחד אסור. וה"נ אמרי' [ק] בפ' במה בהמה יוצאה [ר] ובלבד שלא יכרוך. וקאמר עלה אמר רב אשי (דף נד.) [ש] צ"ב לא שנו אלא לענין כלאים. כלאים דמאן. אילימא כלאים דאדם והתנן אדם מותר עם כולן לחרוש ולמשוך. הרי לך דאע"פ שאין עושין מלאכה ואין קושרין יחד [ת] אלא בכורכין דאסיר. ואע"ג [א] דתנן אין קושרין הסוס בצידי הקרון ומפרש בירושלמי מפני שנושאים החבל משמע שצריך מלאכה. י"ל התם מפני שאין מנהיגן ממש יחד שהעגלה לפני הקרון והסוס לצד הקרון הולך כשנושאין החבל בינתיים הוי כאילו מנהיג יחד · ובספרי דרש לרבות הדש והמנהיג מאי קרא דכתיב יחדו מ"מ. ולא דריש האי יחדו כמו יחדו דכלאי בגדים [ב] פרט לתוכף תכיפה אחת. א"כ משמע דאפי' אין מחוברין יחד אלא שהוא מנהיגן יחד לוקה וכן משמע מפלוגתא דר' יונתן ור' יאשיה [ג] דקאמר משמע שמביא כאחד ומשמע אחד אחד בפני עצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדו דומיא דשור וחמור. מכלל דשור והמור אין לי אלא למעט אלא שאין חייב בזה אחר זה אבל כשמנהיגן יחד לוקה דומיא דמכה אביו ואמו [ד] אם לאו קרא יתירא ע"כ. התשובה דעתי נוטה שאין בו לד איסור. חדא שאין איסור כלל אלא בשעת מלאכה. ועוד דאין קושרין יחד ותנן בפ' בתרא דכלאים אין קושרין את הסוס לא בצידי הקרון ולא לאחר הקרון ולא את הלובדקי לגמלים [ה] ור"מ מתיר. ואם היו מסייעין בירידה ובעליה ד"ה אסור ומדנקט קשירה ש"מ דוקא היא אבל בלא קשירה לא. ומדנקיט נמי אם היו מסייעין בירידה ובעליה הכל מודים שהוא אסור ש"מ בשעת מלאכה בעינן. ועוד מדנקט בצידי הקרון ש"מ דוקא בקרון. וריש' דמתיר ר"מ כשקושרין בצידי הקרון לאחר הקרון מיירי שאין מסייעין כלל אלא שקושרין לקרון בעלמא ואפ"ה אסרי רבנן [ו] מפני מראית העין. [ז] והיא דאיסי הבבלי ה"פ ומה כלאי בגדים שמותרים ללבוש זה על זה אסור בתערובתן כשנתחברו יחד בב' תכיפות. כלאי בהמה [ח] שאסור להנהיג זה עם זה בקשירה אינו דין שיהא אסור בתערובתן כשנעשו גוף אחד. הדע לך דבהנהגה בקשירה איירי [ט] מדמייתי לה אמתניתין דאין קושרין את הסוס. ורא"יה דבעי' בשעת מלאכה מן הירושלמי דקאמר מפני שנושאין חבל בינתיים אלמא בעינן שיעשו שניהם מלאכה אחת. ועוד מלישנא דקרא דכתיב לא תחרוש. (כו) והיא דבמה בהמה פר"ח דכריכה היינו כמו קשירה ואף בשעת מלאכה כמו שפירש רש"י ז"ל התם :

סליק הלכות כלאים

רש"י וברטנורה. ז ובלבד שלא יכרוך. החבלים בכרך אחד ובגמרא מפרש טעמא: לענין כלאים שנו. האי שלא יכרוך דמהני' לא שייך ביה איסור שבת אלא משום כלאים אסר ליה כדמפרש ואזיל: אי נימא כלאים דאדם. וכי צריך אדם סביבות ידו נמצא קשור עם הגמלים ופעמים שהן מושכין בום דבר ונמצא אדם וגמל מנהיגין יחד · ותנן אדם מותר עם כולן הבהמות לחרוש ולמשוך. שלא אסרה תורה אלא שני מיני בהמה יחד כענין שור וחמור משנה זו במסכת כלאים: תכיפה אחת. שתתב המחט בבגד פעם אחת בלבד או שעשה קשר אחד דכתיב שמי ופשתים יחדיו לא אסרה תורה אלא חבור יפה ומתקיים: עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו. כמו בפרש לך הכתוב בחורש בשור וחמור ומדאצטריך למכתב יחדו. תמשיון דהי לא כתיב סוס ומשמע שלא יחרוש לא בשור ולא בחמור: סליק הלכות כלאים

מעדני יום טוב

ונמצא בכן שנושאין את החבל שבינתים ואסור ור' יונה אמר ר' יונה סובר ג"כ דהבעיא היא בקושר הבעל בחבל שבשניה ואמר דהא אתפלגון רב ור"י בטעמא דמתני' ר"י אמר וכו' ורב אמר וכו' ומאי בינייהו אלא שקשרו בשערו איכא בינייהו וכלומר שקשרו החבל בשערו ובין ע"ד דרב ובין דקאמר לאו דוקא אלא כלומר אם ע"ד דרב חייב וכדאמרי' שהרי הן נושאים החבל שבינתים וכדפירש"י ואם על דעת דר"י פטור שהוא אינו אם על נשיאת החבל אלא קאמר טעמא דזה נושא עולותו וכו' וליתא בכה"ג כלל והשתא הירושלמי מפורש יפה אלא דבין להב"י ובין לדידי אכתי דברי רבי' תמוהין : ז [פ] אע"פ שאינו עושה מלאכה ומילא אינם קשורים : [צ] אע"פ שאין קשורים. והואיל ולא בקשורים מיירי א"כ אינם עושים מלאכה דאי הוו קשורים החבל שנושאים מקרי עושים מלאכה כדלקמן : [ק] בפרק במה בהמה גרס והוא בסופו : [ר] ובלבד שלא יכרוך. ליכא דמתני' לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך אבל מכניס חבלים להוך ידו וימשוך ובלבד וכו' : [ש] ע"ב לא שנו אלא גרס וכן הוא שם בדברי רבינו: [ת] אלא שכורכים לאסור. כלומר בשני מינים דדוקא אדם מותר עם כולן : [א] דתנן. בס"ס דלעיל : [ב] פרט לתוכף כו'. בס"פ בתרא דכלאים : [ג] דקאמר ר' יוחנן דהלכה כמותו מפרק השואל שהביא רבינו לעיל סי' ה' : [ד] אם לאו קרא יתירא פירוש אי לאו קרא יתירא דיחדו הוה דומיא לאביו ואמו ויהיה חייב אף בזה אחר זה : [ה] ור"מ מתיר ואם היו כו'. הכי תני עלה דמתני' בירושלמי : [ו] מפני מראית העין. תמיהני דמפרש טעמא אחרינא מדבירושלמי דאתפלגו ביה ר"י ורב : [ז] והיא דאיסי הבבלי. איסי בן עקביא גרס והכי מייתי ליה רבינו לעיל סימן ה' : [ח] שאסור להנהיג זה עם זה בקשירה. ואע"ג דאינם אסורים אלא בקשירה מ"מ שפיר עביד ק"ו שיהיו אסורים כשנעשו גוף אחד דהיינו פרדה דהא תערובות בשתי תכיפות אסור בכלאי בגדים ואע"ג דבלאו הכי מותרים לגמרי ק"ו לתערובות כלאי בהמה בגוף אחד שיהיה אסור שהרי כלאי בהמה דב' גופים אסורים בקשירה בלבד ועיין בדברי רבינו לעיל סימן ה' : [ט] מדמייתי לה אמתני' דאין קושרים וכו'. ולא כן הוא בירושלמי שלפנינו אלא אדלעיל מינה אמתניתין דבהמה עם בהמה וכו' עמאה עם עמאה כו' · סליק הלכות כלאים

דברי חמודות

לא חיישינן כן נ"ל : (כו) והיא דבמה בהמה פר"ח דכריכה היינו כמו קשירה ואף בשעת מלאכה כו'. וגם כתב רבינו והתוס' ג"כ דאי בהנהגה בעלמא אם כן הסור לזוז שור פסולי המוקדשים ממקומו דעשאו הכתוב כשני גופים כדלעיל ס"ס ה' ומסקנתו נראה דקשורים יחד בחבל אסורים לנהוג משום דחבל הוי משוי וקשיא לי דהא בירושלמי אתפלגון ר' יוחנן ורב ומשמע דלר"י חבל לאו משוי הוא ולא קאסר אלא בקשורים יחד בקרון משום דזה נושא עולותו כו' כדלעיל סוף הסי' וקי"ל רב ור"י הלכה כר"י וגם לעיל סי' ה' כתב רבינו בזה"ל דלא שייך כלאים אא"כ קשורים יחד בקרון או במחרישה ומיהו הא לא קשיא דהא רב אקשור בקרון קאי וקאמר מפני שנושאים את החבל אבל לפסוק כרב במקום ר"י ודאי דקשיא וצריך עיון ורמ"א ז"ל לא הכריע בין הראב"ד לרבינו אפרים ולי היה נראה לפסוק כדברי רבינו והתו' דבפרק במה בהמה והן הן מסייעים לדברי הראב"ד והוי רבינו אפרים יחידאה נגבי כל הנך רבוותא :

סליק הלכות כלאים

הלכות הלכות ערלה קטנות

א תנן [א] בפ"ק דקדושין (דף לו:) כל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ ושאינה תלויה בארץ נוהגת בין בארץ בין בחו"ל חוץ מן הערלה והכלאים. רבי אליעזר אומר (א) אף החדש. ותנן בשלהי מסכת (כלאים) [ערלה] החדש אסור מן התורה בכל מקום [ב] והערלה הלכה והכלאים מדברי סופרים. ואמרו בפ"ק דקדושין (דף לח:) מאי הלכה. אמר רב יהודה הלכות מדינה עולא א"ר יוחנן הלמ"מ. אמר ליה עולא לרב יהודה בשלמא לדידי דאמינא הלכה למשה מסיני היינו דשני לן בין ערלה לכלאים. דתנן ספק ערלה בא"י אסור [ג] ובסוריא מותר ובחו"ל יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט ואילו גבי כלאים תנן כרם שהוא נטוע ירק וירק נמכר חוצה לו בא"י אסור ובסוריא מותר ובחו"ל יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד. פי' עובד כוכבים יורד ולוקט בפני הישראל וישראל קונה ממנו ובלבד שלא ילקוט הישראל ביד. אלמא מקילינן בכלאים טפי מערלה. לדידי ניחא דערלה הלמ"מ [ד] וכלאים הלכות מדינה. אלא לדידך ליתני או זה וזה יורד ולוקח או זה וזה יורד ולוקט. הא אמר ליה שמואל לרב ענן תני או זה וזה יורד ולוקח או זה וזה יורד ולוקט. אמר רב אסי א"ר יוחנן ערלה בחוצה לארץ הלמ"מ. א"ל רבי זירא לרב אסי והא תנן ספק ערלה בא"י אסור ובסוריא מותר בחו"ל יורד ולוקח. אטו ומס כשעה חדא א"ל אימור (ב) כך נאמרה ודאה אסור ספקה מותר. (ג) ונראה דהלכה כר"י דקי"ל הלכה כר"י לגבי שמואל ועוד מתני' מסייע ליה לרבי יוחנן : ב תנן (ערלה פ"א) הנוטע לסייג ולקורות פטור מן הערלה. (ד) רבי יוסי אומר אפי' אמר הפנימי למאכל והחיצון לסייג הפנימי חייב והחיצון פטור. גמ' פי' לסייג מלשון סוגה בשושנים (שיר ז) שנטע אילנות להיותן גדר לכרם סביב. לקורות מגדל הנטיעות לעשות ממנה קורות ואין עיקר נטיעתו בשביל אכילת פירותיהן פטור מן הערלה. ובירו' דרש ונטעתם כל עץ מאכל את שהוא למאכל חייב. לסייג [ה] ולקורות ולעצים פטור. [ו] עוד מפרש בירו' שצריך שיהא ניכר בהם שהם נטועים לכך. לעצים שנטען רצופים שלא הרחיקן זה מזה כדרך שעושין לעץ מאכל : לקורות במקפה הענפים כדי שיתעבו ויהיו גסים לסייג [ז] מקום הסייג מוכח עליו [ח] ואם חישב עליה בשנה ראשונה (ה) [ט] או בב' למאכל חייב בערלה וברבעי. [י] ומונה משעת נטיעה. אבל אם חשב בסוף שלישית אין בו דין רבעי בלא ערלה ואם נטעו למאכל [כ] ואח"כ חשב עליו לסייג חייב. [ל] אבל אם נטעו למצוה (ו) [מ] ללולב ולאתרוג חייב. הפנימי למאכל שחשב שהענפים הפנימים שלצד השדה יהיה למאכל אף בזה שהכל אילן אחד הוא אפ"ה החיצון פטור

רש"י וברטנורה. א מתני' כל מצוה שאינה תלויה בארץ. כל מצוה שהיא חובת הגוף מקרי אינה תלויה בארץ ושהיא חובת קרקע מקרי תלויה בארץ. חוץ מן הערלה והכלאים. שאע"פ שתלויות בארץ נוהגין אף בחו"ל הערלה הלכה והכלאים מדברי סופרים כדלקמן : אף החדש. מלאכלו לפני העומר : אסור מן התורה בכל מקום. קסבר מושבות כל מקום שאתם יושבים משמע : והערלה הלכה. למשה מסיני שאסור בחו"ל ואעפ"כ ספקה מותר שכך נאמרה הלכה למשה מסיני שיהיה ספקה מותר בחו"ל : והכלאים מד"ס. דוקא כלאי הכרם כיון דבארץ תמירי ואסירי בהנאה מן התורה בח"ל גזרו בהו רבנן אבל כלאי זרעים דבארץ שרו בהנאה בחו"ל לא גזרו בהו רבנן והרכבת אילן אסורה בחו"ל מן התורה דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה ומה בהמתך בין בארץ בין בח"ל אף שדך בהרכבה בין בארץ בין בחו"ל : גמ' הלכות מדינה. מנהיגו הם עליהם בח"ל : היינו דשני לן. המיר ספק ערלה מספק כלאים : ספק ערלה. ספק עברו עליה שלש שנים אי נמי פרדס שיש בו נטיעות ערלה ושאר נטיעות ולקט עובד כוכבים מן הפירות ואין ידוע מהיכן : בסוריא. היא ארם צובה שכבש דוד וכבשה עם א"י וקסבר כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש הלכך ספקו מותר ולקמן פרכינן ואי הלכה למשה מסיני היא בחו"ל היאך מיקל בספקה ומשנינן אימא כך נאמרה הלכה ספקה מותר בחו"ל ודאה אסור : ובחו"ל. דקתני עפי ולא מיתלף יורד ישראל ולוקח מן העובד כוכבים הלוקט מפרדס שיש בו נטיעות ילדות וזקנות וישראל יודע שהוא נכנס שם [ולוקט לכתחלה]: ב מתני' לסייג. כגון שהיתה פרצה בגדר שדהו ונטע בפרצה לסתום לשון סוגה בקוצים: ולקורות. לקוץ ממנה קורות לכשתגדל : פטור מן הערלה. דכתיב ונטעתם כל עץ מאכל את שהוא למאכל חייב לסייג לקורות ולעצים פטור : הפנימי למאכל. נתכוין שיהיו הפנימי יהיה למאכל ויהיו החיצון לסייג אע"פ שהכל אילן אחד החיצון פטור :

מעדני יום טוב

א [א] בפ"ק דקדושין כל מצוה שהיא תלויה בארץ. מפורש בגמרא שהביא רבינו בריש הלכות כלאים : [ב] והערלה הלכה והכלאים מד"ס. מפורש בריש הלכות כלאים ס"ס א' גם ע"ש בספר זה מ"ש : [ג] ובסוריא מותר. פירש"י היא ארם צובה וכו' וכבשו כו' ולשון סניף כלומר שעשאה סניף לארץ ישראל והר"ן כתב והוסיפה כו' : [ד] וכלאים הלכות מדינה. והיינו מד"ס דמנהג נמי כמו מד"ס היא וכדמסיק אלא לדידך נתני או זה וזה וכו' : ב [ה] ולקורות ולעצים. קורות לבנין ועצים לשרפן וכן הוא בטור סי' רצ"ד : [ו] עוד מפרש בירושלמי שצריך שיהא ניכר כו'. ואע"ג דהכי איתא התם אמר רשב"ג בד"א בזמן שנטע לסייג ולקורות ולעצים דבר שהוא ראוי להם נטע דבר שאינו ראוי להם חייב יאות אשכח"ג מ"מ דרבנן א"ר זירא במשנה סדר נטיעתן לעצים ברוצף וכו' ומשמע דע"כ לא קאמרי רבנן דמשנה סדר נטיעתן אלא בדבר שאינו ראוי להם ואילו רבינו סתמא קאמר שצריך שיהא ניכר בהם דמשמע אפילו בדבר שיהא ראוי להם נ"ל דלאו קושיא הוא דרבינו ס"ל דה"ק הירושלמי מ"ט דרבנן דלא מחלקי אלא סתמא קאמרי דלנוטע פטור ותירץ ר' זירא דרבנן משום הכי אין מחלקין לפי שהם לא אמרו כלל דפטור אלא במשנה סדר נטיעתן וכו' והשתא רבנן סברי שצריך שינוי נטיעה לנוטע אפילו בראוי להם : [ז] מקום הסייג מוכח עליו. לשון הטור שהוא במקום שצריך לגדור : [ח] ואם חישב עליו וכו'. גם זה בירושלמי : [ט] או בשניה. וכן בשלישית כל שאינו לסוף שלישית וכדמסיק ובירושלמי נקט בריתא רק בשנה ראשונה וסמך על ה"ס דשניה ושלישית עד סופה ועיין בד"ח : [י] ומונים לו משעת נטיעה. הב"י סבר דמדנפשיה כתב כן ואני מצאתי זה בתורת כהנים פרשת קדושים : [כ] ואח"כ חשב עליו לסייג חייב. דלאו כל כמיניה ירושלמי : [ל] ב"ל דגרס ואם נטעו למצוה : [מ] ללולב ולאתרוג חייב. תמיהני למה יהיה חייב ללולב כיון שאינו רולה במאכל דמ"ש מלקורות וכו' משום דבעץ הלולב עושה בו מצוה מ"מ נעשה הפרי שבאילן עיקר וכוונתו אינו כלל לפירי ודקדקתי בירושלמי ולא מצאתי שם שהזכיר לולב כלל רק אתרוג וזה לשונו רב הונא שאל אתרוג שנטעו למצוותו מהו שיהא חייב בערלה חזר רב הונא ואמר אתרוג שנטעו למצוותו חייב בערלה ולא כן תנינן וכו' כמה דתימר גבי שופר יום תרועה יהיה לכם מ"מ וכן שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל מ"מ מה בינו למעמד פירותיו לעלים כשם שהוא רולה בפריו כך הוא רולה בעלו כרם הכא רולה הוא בפריו ואינו רולה בעלו ע"כ ולא זו דלא נקט כלל לולב אלא אף זו דאדרבה משמע מיניה דלולב דרולה בעלו שאינו חייב בערלה וטעמא דבאתרוג חייב משום שרולה עכ"פ בפריו וכן מסיק נמי התם דנוטע זית למנורה שבבה"מ (לאפוקי דהטוכה שאינו ד"ת כדאיתא בירושלמי) הוה דומיא דאתרוג וסיינו נמי מש"ע דרולה הוא בפריו מכל מקום ותו איכא נמשמע נמי

דברי חמודות

(א) רא"א אף החדש. וקי"ל כוותיה כדסתם לן תנא במתני' דמייתי בסמוך כ"כ רבינו בסוף פ"ק דקידושין וכתב עוד מזה בסוף פרק ערבי פסחים ושם אבאר כל דיניו בס"ד : (ב) כך נאמרה כו' ספקה מותר. ומסיק הר"ן דכל ספק דאורייתא ודהלכה למשה מסיני ספקו אסור מדאורייתא או מהלכה למשה מסיני הוא ולא מדברי סופרים אלא דהכא כך נאמרה דאם לא כן אשה תלוי למה וכו' ועוד בפרק קמא דחולין מייתי ראייה דאזלינן בתר רובא מפסח דכתיב ועצם לא תשברו בו אע"ג דשמא ניקב קרום המוח ומה ראיה להיכא דאתחזק איסורא דילמא התם כל ספק שרי מדאורייתא ועוד מפרק עשרה יוחסין ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ספק יבא ולא אמרינן ספק שרי אלא דוקא ממזר ספק שרי קרא וכן לשון רש"י שם דאי לא איתא קרא לא הוה דרשינן ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ספק יבא אלא הוה אמרינן ככל שאר ספקי איסור על הודאי אזהרת ודאי ללקות עליו ועל הספק אזהרת ספק לאיסורא : (ג) ונראה דהלכה כר"י. וכתב הב"י דמשמע דגבי ערלה נקטינן יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט דלא אמר תני או זה או זה וכו' אלא לשמואל וכו' וכך הם דברי הטור שכתב רק שלא יראה שנבלרו מנטיעי' ערלה והיינו כדתנן יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט ובספקות ערלה איירי בתרי גווני דאסברא לה להרמב"ם שנראה מדבריו להתיר גם בודאי ערלה ובספק הראשון דפירש"י מותר אפי' ביד וגם בש"ע סתם כלשון הטור כרם שיש בו נטיעות של ערלה וכו' שמשמעו כרם שבו נטיעות דהיתר שיש בו ג"כ נטיעות של ערלה ומ"ש בש"ע אח"כ כרם שהוא ספק ערלה בארץ ישראל אסור בסוריא מותר ואנ"ל בה"ל אע"פ שהוא לשון הרמב"ם לא נתכוון לכוונתו דאל"כ ה"ל לכתוב בסעיף הקודם ג"כ לשונו של הרמב"ם דמוכח דמתיר אף בודאי וכדפירש דבריו בכ"י אבל העתיק ל' הטור דדוקא בספק ערלה הוא והיינו בספק השני שבפירש"י פרדס שיש בו נטיעות וכו' ואילו ספק הראשון שבפירש"י שכל הכרם ספק אם עברו עליו ג' שנים שכתבו הטור בהג"ל מהראשון דהוא מותר לא כתבו הש"ע בלשון הטור אבל כתב לשון הרמב"ם כי כך מנהגו להעתיק תמיד דברי הרמב"ם והכי יכולין אנו לפרש לשונו זה דמותר דקאמר דוקא כי הך שריותא דלעיל שבסעיף הקודם והרמ"א ז"ל כתב בסעיף הקודם כלשון הטור וכ"ש לכרם שהוא ספק ערלה שהוא מותר ולא נורך הגיה כן דהא היינו הסעיף שאחריו ואי סבר דסעיף שאחריו דעת הרמב"ם ולהתיר אף ביד אם כן נחלק עליו וה"ל לאגי' בסעיף שאחריו דאינו מותר ביד ולא ה"ל לכתוב בסעיף הזה כלל אלא בלי ספק דאגב ריהטיה לא דק ולא עיין דבפנים עצמו נכתב זה הדין בסעיף שאחריו ורמ"י כיון יפה בזה שהשמיט להגהת רבו זאת אפס כי לא נתכוון שוב יפה בפי' הסעיף שאחריו דמפרש ליה דמותר ע"י ישראל שלא בפניו או ע"י עובד כוכבים ואפילו בפניו ותרווייהו ליתנהו דהא דע"י עובד כוכבים ואפי' בפניו היינו הא דמר בריה דרבינא ופי' הב"י דהלכתא דר"י ליתא וכמ"ש בסמוך לעיל והטעתו לרמ"י שבש"ע העתיק בזה לשון הרמב"ם וכבר הוכחתי שלא נתכוון בזה לכוונתו של הרמב"ם רק להעתקת הלשון בלבד ועוד דהא להרמב"ם הוא מותר אפי' ביד כמ"ש הב"י בפירוש דבריו והא דכתב רמ"י שע"י ישראל שלא בפניו שרי כתב גם כן הב"י דליתא לדר' יוחנן דנוי שאמר לשמואל ספק לי ולהא איכול פירש"י לקוט שלא בפני שיהיה ספק אצלי ולהא איכול ע"כ משום דס"ל כשמואל דערלה בח"ל מהלכות מדינה אסור מכלל דלר' יוחנן דאסור הלכה למשה מסיני ומשום הכי לא כתבו הטור והרמב"ם להא דספק לי ולהא דרב אויא ורבה בר בר חנה דמסקי כפוקי להדדי כ"כ הב"י ולכך אין לשמוע למה שכתב רמ"י בזה ודין ספק הנמצא בכרם של ערלה כמו תבית יין או ענבים טמונים בו מבואר בפרק לא יחפור סימן כ"ב : (ד) רי"א אפילו אמר הפנימי וכו'. מדמייתי לה רבינו ומפרשו וגם מסיק לכתוב הני דינים דאתמר עלה בירושלמי ש"מ דס"ל דהלכתא כוותיה וגם הרמב"ם בפרק עשירי מה' מעשר שני פסק כן וכתב בכ"מ דנראה שסובר דלא אתא ר"י לאפלוגי את"ק אלא לפרושי וגם הוכחה לזה מהירושלמי דמוקי לר' יוסי כין לר' שמעון בן גמליאל כין לר' ע"כ ואע"ג דבפירוש המשנה כתב הרמב"ם שאין הלכה כר' יוסי פשיטא דאזלינן בתר חיבורו שעשאו בזקנותו : (ה) או בשנייה. כבר כתבתי במעדני יום טוב דלאו דוקא דה"ה בשלישית כל שאינה בסוף ג' ולשון הרמב"ם בפרק י' מהמ"ש נטעו לסייג וחזר וחישב עליו למאכל וכו' חייב נטעו ג' שנים לסייג ומכאן ואילך למאכל אין לו רבעי והש"ע לא נקט בדישא שום פרט בשנייה ובסיפא כתב ואם לא חשב עליו עד סוף שנה שלישית כו' : (ו) ללולב ולאתרוג. וכ"כ הטור כגון לצורך לולב או אתרוג ואחריו נמשכו האחרונים הש"ע ורמ"י ז"ל ואינו נראה כלל אלא כמ"ש במ"י דדיקא אתרוג ולא לולב וכה דיטיב רמ"י ז"ל טעמא למלתא שאין עשה ולאו דעשה נדחין מפני שאר עשין מדנפשיה כתב כן דהא בירושלמי טעמא משום דרולה בפריו יצא מן דין וכי מפני כוונת הנטע היה לנו לומר דעשה דוחה שאין הכוונה

פטור. ומפרש בירושלמי [נ] וכן נמי אם התחתון למאכל והעליון לסייג [ס] או להיפך : ג **מתני'** הנטע לרבי' חייב ור"י פוטר הנוטע ברה"ר והעובד כוכבי' שנטע והגזלן שנטע והנוטע בספינה (ז) והעולה מאליו חייב בערלה : **גמ'** והנוטע לרבים שנטע ברשותו לצורך רבים . בפרק כל שעה (דף כג:) מפרש טעמא דרבנן דסברי לכם להביא את הנטוע לרבים . ור"י סבר ונטעתם משמע נמי לרבים ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט . ורבנן סברי [ע] ונטעתם כל אחד לעצמו משמע. ובירו' מוקי פלוגתייהו בנוטע ברה"י והוא של הרבה בני אדם [פ] כגון בירושלים [צ] והנוטע ברה"ר לצורך עצמו. והעובד כוכבי' שנטע דרשינן בירו' כי תבואו ונטעתם פרט לנטעו עובד כוכבים עד שלא באו לארץ. יכול שאני מוציא שנטעו עובד כוכבים משבאו לארץ ת"ל כל עץ . (ח) מכאן אמרו נטעו עובד כוכבי' אע"פ שלא כבשו ישראל חייב. (ט) והנוטע בספינה אע"פ שאינה נקובה (י) אם היא של חרס ומפרש בירו' שאין כלי חרס עומד בפני השרשין והן מפעפעין דרך החרס ויונקין מן הקרקע . אבל של עץ בעי נקיבה . והעולה מאליו מפרש בירו' דוקא במקום יישוב (יא) אבל במקום חורבין לא אם אין עושין כדי טיפול להטפל בהן להביאו ליישוב. ירושל' ר"י בשם ר' ינאי (יב) אילן שנטעו בתוך הבית חייב בערלה ופטור מן המעשר [ק] דכתיב (דברים יד) עשר תעשר וגו' : ד **מתני'** (יג) אילן שנעקר והסלע עמו שטפו נהר והסלע עמו אם יכול לחיות פטור ואם לאו חייב . נעקרה סלע מצדו זעזעתו המחרישה [ר] או שזעזעו ועשאו עפר אם יכול לחיות פטור . ואם לאו חייב : **גמ'** פי' אילן זקן שעקרו הרוח או שטפו נהר והוליכו למקום אחר מן העפר שסביב השרשים עמו והוסיף עליו עפר שם ונשרש בארץ אומדין אותו עובדי אדמה (יד) אם היה יכול לחיות מן העפר שבא עמו בלא תוספת עפר אחר הרי הוא כנטוע במקומו ופטור מן הערלה . ולא מיבעיא זה שנעקר ממקומו ונתקיים במקום אחר דה"ל כנטיעה חדשה אלא אפי' במקומו ונתגלו שרשיו בענין שאין יכול להתקיים מסלעו וממקורו אם לא שיוסיפו עליו עפר חייב בערלה: **מתני'** אילן שנעקר ונשאר בו שורש פטור וכמה יהא בשורש . רשב"ג אומר משום ר' אליעזר בן יהודה איש ברתותא כמחט של מתוח: **גמ'** פי' אם נעקר לגמרי מן הארץ ונשתייר מעט מן השורש בארץ כעובי מחט שמותחים בו הבגד לאחר אריגה להפשיטו ולהרחיבו [ש] ומחברין אותו בראשו במחטין אז ידוע שיוכל לחיות במקומו ופטור אף אם הוסיף עליו עפר : תנן [ת] בפ"ק דשביעית אילן שנגמם והוציא חליפים מטפח ולמטה כנטיעה מטפח ולמעלה כאילן דברי ר"ש. כנטיעה פירוש [א] לענין עשר נטיעות שחורשין כל בית סאה בשבילן עד ר"ה ואמרו עלה בירו' אמר רבי יודן בן טרפון רבי שמעון ורשב"י אמרו דבר אחד . דאמר ר"ש בן נחמני בשם ר' יונתן בשם רשב"י הגומם את כרמו פחות מטפח חייב בערלה מפני מראית העין דברי חכמים עד שיגום מעם הארץ . הרמב"ם ז"ל פסק כחכמים דדוקא שגממו מעם הארץ . (טו) ול"נ הלכה כרשב"י דמשנתו קב ונקי [ב] וגם ר"ש סבר כוותיה : ה **מתני'** אילן שנעקר ובו בריכה *) שהיא חיה ממנו חזרה הזקינה להיות כבריכה : **גמ'** מנהג עובדי אדמה שחופרים גומא ולוקחין יחור אחד מן האילן וטומנים אותו באותה גומא ויוצא ראש היחור מצד אחר ונעשה שם אילן (טז) ואין דין ערלה נוהג בו בעודו מחובר לאילן ויונק ממנו אע"פ שגם הוא יונק מן הקרקע ואם נעקר אילן הזקן מן הקרקע ונמצא שכל חיותו ויניקתו עתה מן היחור שהבריך ממנו ועד עתה לא היה דין ערלה בבריכה כי היתה טפילה לאילן . ועתה שנעקר האילן חוזר האילן להיות טפל לבריכה והיא הבריכה לאילן עתה ומונים להם ג' שנים משעה שנעקר : **מתני'** הבריכה שנה אחר שנה ונפסקה מונה משעת שנפסקה : **גמ'** לאחר שגדל האילן שיצא מן ההברכה ראשונה הבריך ממנו יחור אחד בארץ וכן עשה כמה פעמים זה אחר זה ובכולן אין דין ערלה נוהגת בעוד שהבריכה ראשונה מחוברת לאילן . דלא תימא דוקא ההברכה ראשונה יונקת מן האילן הזקן אבל מכאן ואילך כל אחת יונקת מן הקרקע שתחתיה דאין יניקת האילן מתפשטת כל כך למרחוק קמ"ל דכולן עיקר יניקתן מן האילן הילכך מונין לכולן שני ערלה משעה שנפסקה הראשונה מן האילן : **מתני'** בריכה שנפסקה והיא מליאה פירות אם הוסיף מאתים אסור : **גמ'** פי' אם נתוסף הפרי עד שאין בפרי הראשון שהוא מותר מאתים חלקים על התוספת אסור [ג] דביטול ערלה הוא באחד ומאתים. הילכך יתלוש אותה מיד ויהיו מותרים בירו' מפרש היאך יש לשער ולעמוד עליו ולידע אם הוסיף על השיא מתני' בפרק חמישי דכלאים הרואה ירק בכרם ואומר כשאגיע שם אלקטנו מותר [ד] כשאחזור אלקטנו אם הוסיף מאתים אסור . וגרסינן עלה בירו' דבי רבי ינאי משערים בהדין ירבוזא. כילד הוא בודק . רב ביבי בשם רבי חנינא לוקט אחד ומניח אחד מה שזה פוחת זה מוסיף . פי' רבי' שמשון [ה] לוקח ירק אחד ומשער אותו שהוא כמו ירק אחר מאותו מין הנשאר במחובר לא פחות ולא יותר אלא כמוהו . ושוהה כפי הזמן שנשתהה אותו ירק בכרם [ו] לאחר שאמר לכשאגיע אלקטנו עד שעת לקיטתו אם הוסיף אותו המחובר אחד ממאתים על אותו שנלקט בידוע שהוסיף הנלקט א' ממאתי' וליסנא דזה פוחת וזה מוסיף אין מתיישב [ז] דהוה ליה למימר מה שזה פוחת בו הוסיף זה והרמב"ם ז"ל פירש כילד משערים אם הוסיף מאתים רואים אם נתחך ירק או התבואה מן הארץ בכמה זמן יבש עד שלא נשאר בו לחה וכשיעור שהייתו לייבש נשתהה לצמות . כילד הרי ששהה ליבש עד שלא נשארה בו לחה משנעקר מאה שעות הוי יודע שגדל כל הפרי בק' שעות . וא"כ נשתהה הירק בכרם חצי שעה אחרי שראוהו בידוע שהוסיף מאתים . (יז) וכן אילן זקן שנעקר ובו פירות וחזר ושתלו כך הוא דינו שאם מוסיף מאתים אסור אבל אם הרכיב ענף מלא פירות של ערלה בתוך אילן זקן הפירות של הענף אסורים לעולם אפילו גדלו הרבה [ח] (יח) שאין גדולי היתר מעלין את האיסור. ורבינו יצחק (הכהן) [הזקן]* ז"ל כתב כיון דק"ל דערלה נוהגת בשל עובד כוכבים [ט] כדתנן בפ"ק דערלה צריך לדקדק היאך אנו נוהרין לשתות יין לפי שרגילין בכל שנה להבריך הגפנים בארץ ואחר שהשרים חותכין אותו ונעשה שני גפנים ומונין לשני משעה שנפסקה כדתנן (שם) מונין משעה שנפסק . ועוד תניא בפ"ק דר"ה (דף ט:) (יט) אחד הנוטע ואחד המבריך [י] ואחד המרכיב ל' יום לפני ר"ה עלתה לו שנה . ולענין ערלה מיתניא . והא דתניא בת"כ ונטעתם

פרט

*) נ"ב במשנה הגי' והוא חי ממנה וכצ"ל

רש"י וברטנורה. ג **הנוטע לרבים.** שנטע ברשותו לצורך רבים : **חייב.** דכתיב יהיה לכם ערלים להביא הנטוע לרבים : **ור"י פוטר.** סבר ונטעתם נמי משמע לרבים ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט ורבנן סברי ונטעתם כל אחד לעצמו משמע : **והנוטע ברה"ר.** לצורך עצמו: **העובד כוכבים** שנטע. בשדה של ישראל : **והגזלן.** שגזל קרקע ונטעה ונתייאשו הבעלים ממנה: **והנוטע בספינה.** אע"פ שאינה נקובה אם היא של חרס לפי שאין כלי חרס עומד בפני השרשים והן מפעפעין דרך החרס ויונקין מן הקרקע אבל של עץ בעי נקיבה : **והעולה מאליו.** ודוקא במקום יישוב אבל במקום יערות ומדברות לא : ד **אילן שנעקר.** שעקרתו הרוח או שטפו נהר והוליכו למקום אחר : **והסלע עמו.** העפר שסביב השרשים קרוי סלע לפי שהוא נעשה שם קשה כסלע וקאמר שאם היה אותו עפר עמו והוסיף עליו עפר ונשרש שם בארץ רואים אם יכול לחיות מן העפר שבא עמו בלא תוספת אחר הרי הוא כנטוע במקומו הראשון ופטור מן הערלה ואם לאו הרי הוא כאילן העולה מאליו וחייב : **זעזעתו.** המחרישה ונתפזר ממנו העפר ונתגלו השרשים : **ונשתייר בו שורש.** מחובר לקרקע שלא נעקר : **כמחט של מתוח.** גרסינן . כלומר שיעור עובי השרש כמחט שהאורגים מותחים בו הבגד אחר שאורגוהו להפשיטו ולהרחיבו : **שנגמם.** שנחתך : **חליפין.** גידולים וגזעו מחליף : **כנטיעה.** בין לענין חרישה בין לענין ערלה : ה **ובו בריכה.** מנהג עובדי אדמה שחופרים גומא ולוקחים יחור אחד מן האילן וטומנים אותו בגומא ויוצא שורש היחור מצד אחר ונעשה שם אילן וראש היחור נשאר מחובר באילן ואין דין ערלה נוהג בו בעודו מחובר לאילן ויונק ממנו אע"פ שהוא יונק גם מן הקרקע ואם נעקר אילן הזקן מן הקרקע ונמצא שכל חיותו ויניקתו עתה מן הבריכה חזרה הזקנה להיות כבריכה ושניהם הזקנה והבריכה הוו כאילו נטעו עתה ומונים להם ג' שנים משעה שנעקר האילן : **הבריכה** שנה אחר שנה. לאחר שהגדילה בריכה ראשונה לקח ממנה יחור והבריכו בארץ וכן עשה כמה פעמים זה אחר זה : **מונה.** לכולן שני ערלה משנפסקה הבריכה הראשונה מן האילן : **והיא מלאה פירות.** אם תלשן מיד הן מותרין מפני שגדלו בהיתר ואם הניחן באילן וגדלו לאחר שנפסקה ואין בפירות שגדלו כבר מאתים לבטל התוספת אסור דערלה אוסרת עד מאתים וה"ה באילן זקן שנעקר ובו פירות וחזר ושתלו : **כשאגיע לו.** אע"פ שהוסיף מאתים עד שלא הגיע לו מותר מאחר שאינו מתבטל בבלאים אבל כשאחזור אסור משום דנתעצל ונתייאשם ודכוותה גבי מחיצת הכרם שנפרצה דכשנתייאשם ולא גדרם קדש אבל לא נתייאשם שמתעסק כל שעה לגדור ולא הספיק עד שהוסיף מאתים קדש : **מבריך.** כופף את הזמורה בארץ פרופינ"א : **המרכיב.** אילן בחבירו בקורין אוניסומ"ר : **עלתה לו שנה.** כיון שהגיע יום אחד בתשרי עלתה לו שנה למנין שני ערלה :

דברי חמודות

הכוונה היא העשה עצמה אם מבואר, לכן נראה לי להלכה למעשה דנוטע דקל ללולב שפטור מן הערלה ולשון הרמב"ם מסייעני כמ"ש במ"י : (ז) **והעולה מאליו חייב** . וכתב הב"י כתב הרמב"ם בפירוש המשנה דהוא בתנאי שיהיה צומח ברשות היחיד אבל עולה מאליו ברשות הרבים פטור ועל זה אמרו בספרי ונטעתם פרט לעולה מאליו וכן אמרו בפירוש בתוספתא העולה מאליו לרבים פטור ע"כ ולא ידעתי למה לא כתבו בחיבור עד כאן לשון הב"י ובלי ספק דהגב ריהסים לא דק ולא עיין יפה דהא כתב בחבורו בהדיא העולה מאליו ברה"ר ובכ"מ שלא פירשו ולא הזכיר שום נוסח דלית ביה וא"ת וטעמא מאי דחייב ברשות היחיד ולא ממעטינן נמי מונטעתם ואין לומר דנטעתם דלרבים ממעט דוקא דשל רבים דהא אמרן דלרבנן כל אחד ואחד משמע ואפשר דמ"מ מדכתב בלשון רבים ש"מ נמי להא : (ח) **מכאן אמרו** נטעו עובד כוכבים כו'. וכתב הטור בין לעצמו בין לישראל וכתב הב"י דהכי משמע קצת בירושלמי דלא ממעט אלא שנטעו עובד כוכבי' עד שלא באו ישראל לארץ והרמב"ם ג"כ כתב בין לעצמו בין לישראל ושם כתב הכ"מ משום דבכמה דוכתי משמע דאף בנטע לעצמו אסור משום ערלה כמו שכתבו הג"א ע"כ ועיין לקמן סימן ה' וכתב הכל בו סימן צ"ב שאם יש לעובד כוכבים אילן של ערלה אסור לישראל ללקוט ממנו לצורך העובד כוכבים אפי' בחנם לפי שהישראל נהנה ממה שמחזיק לו העובד כוכבים טובה עד כאן לשונו וטעמו דערלה אסור בהנאה כדאיתא בסוף פ"ב דקידושין : (ט) **ונוטע בספינה**. או בעציץ ירושלמי : (י) **אם היא** של חרס ומפרש בירושלמי שאין כלי חרס עומד וכו'. לשון הב"י וכן פירש"י בפ"ק דגיטין והתוספות הקשו עליו שם ובמנחות בפרק כל הקרבנות וכתבו דנראה להפך דשל חרס בעי נקיבה ושל עץ לא בעי נקיבה שהוא מחלחלת יותר מן החרס ובפרק כל הקרבנות כתבו שמתחלה היה רגיל רבינו תם לפרש כן ואח"כ פי' דבשל חרס מהניא נקיבה אבל בשל עץ אפילו נקוב לא מהניא מידי והרמב"ם כתב בפ"י מה' מ"ש הנוטע בעציץ שאינו נקוב חייב בערלה אע"פ שאינו כארץ לזרעים הרי הוא כארץ לאילנות עכ"ל וז"ל הירושלמי הנוטע בעציץ שאינו נקוב חייב בערלה ר"י אומר מפני שהשרשים מפעפעי' אותו רבי יונה מפיק ליה לא כלי חרס עומד בפני השרשים אתמהה עכ"ל הב"י ומלת אתמהה אינו בירושלמי ולפי מה שהיה רגיל רבינו תם לפרש יש לדניחותא קאמר וגם לפי פירושו השני יש לומר דה"ק כלי חרס עומד בפני השרשים כל שאינו נקוב ובשאינו סתם ולא פירש : (יא) **אבל** במקום חורבין . וכן דין נוטע במקום חורבין שכן בירושלמי א"ר יוסי אפילו נטעה ופסק כן הרמב"ם בפ"י מהמ"ש : (יב) **אילן** שנטעו בתוך הבית . וכתב רבינו בתשובה כלל ב' דגג שמילא עפר ונטע בו חייב בערלה ואע"ג דלענין ביכורים אמרו בפרק כל הקרבנות דמביא ואינו קורא דוקא לענין ביכורים דבעינן מנחת אדמה מידי דהוה אתמרים שבהרים ופירות שבעמקים אבל לכל מילי חשוב מחובר גמור : (יג) **בירושלמי** יבמות תניא עובד כוכבים שהיה מוכר פירות בשוק ואמר של ערלה הן של נטע רבעי הן אינו נאמן שלהשביחה מקחו הוא אומר ורבינו יזוחם בנכ"א ח"ב מסיים בה ואפילו אמר מאיש פלוני לקחתים אך לא ראיתי כן בשלפני יבמות : (יד) **אם** היה יכול לחיות מן העפר שבא עמו . וכתב הרשב"א בתשובה מסתברא לי דאפילו יכול לחיות ממנו קצת ימים פוטרו ואפילו אינו יכול לחיות ג' שנים כשני ימי ערלה ומנא אמינא מדתנן בפרק השואל שטף נהר זיתיו ונתנן לתוך שדה חבירו וכו' וטעמא נמי נ"ל דכיון דכבר היה נטוע ועברו עליה ג' שנים ממקום פטור בא וכו' ומש"ה נ"ל להלכה דכהו"ל אם נעקרו בגופיהן ויכולה לחיות קצת ממנו פטורים אלא בתוספתא דערלה שנינו דבר במספק לי דתניא התם כילד יודע אם יכול לחיות אם לאו תופר גומא בארץ ונוטעו בה אם יכול לחיות פטור ואם לאו חייב עכ"ל : (טו) ולי נראה הלכה כרשב"י וכו' . וכבר כתבתי במ"י דקשיא לי שמן הירושלמי מוכח דשיטה היא ואינה הל' וכ"כ הרשב"א בתשובה דכיון דאמרו בירושלמי דר"ש ורשב"י אמרו ד"א ה"ל שיטה ולית הלכתא כוותייהו ע"כ וכתב הרמב"ם שמונין לו משעת קציצה : (טז) **ואין** דין ערלה נוהג בו בעודו מחובר לאילן ויונק ממנו . לפי שאפשר שיהיה מחובר לאילן ואינו יונק ממנו ולא נהג בו דין ערלה וכ"כ הר"ן בפ"ק דר"ה שאם לא נפסקה אלא שאינה יונקת ממנו נוהגת בה ערלה ומונין לה משעה שהיא יונקת מעצמה ולא מן האב והכי מוכח בירושלמי ואמרינן התם מאן מוכח ומהדרינן מאן דאכיל דלאו דיליה בהיל לאסתכולי ביה כלומר שבשהיא יונקת מן האב היא הופכת עליה שלא יעמדו כנגד העלין של אב ע"כ וכ"כ הרמב"ם והר"ש בפ"ק דערלה גם בתוס' ספ"ק דקידושין במשנה כל מצוה שהיא וכו' : (יז) **וכן** אילן זקן שנעקר ובו פירות וכו' . או שליקט ענף מלא פירות מאילן זקן והרכיבו בילדה טור : (יח) **שאין** גידולי היתר מעלין את האיסור. וכתב הר"ן דגידולין עצמן אסירי דהי שרו היו מעלין אבל הרא"ש כתב דגידולין ודאי שרו כי העיקר אינו יכול לבטל את הגידולין כ"כ הב"י וכתב עוד בשם הר"ן דפ"ק דר"ה אהא דתניא התם דמרכיב יש בו משום ערלה ואינו בספרי תניא ונטעתם פרט למבריך ומרכיב נ"ק דהשיא במרכיב באילן הנטוע למאכל ומש"ה לא נהגא ערלה בהרכבה דקיי"ל ילדה שסככה בזקנה בטלה כדאיתא בפרק משוח מלחמה ואפילו ילדה בילדה נמי לכי מטו ג' לילדה ראשונה שניה נמי שריא והכי מוכח התם (ועיין מ"ש בשם רש"י במ"י סימן ח') והא דהכא בנטעה לראשונה לסייג וקורות לפי שאין בראשונה משום ערלה כלל ומש"ה אין זו בטלה לגבה ומשכחת לה נמי כשהרכיב בתוך אילן סרק ואע"פ שאינו רשאי משום כלאים והכי איתא בירושלמי דתני עובד כוכבים שהרכיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק אע"פ שאין ישראל רשאי לעשות כן יש בו משום ערלה מאימתי מונין לו משעת נטיעתה עכ"ל : (יט) **אחד** הנוטע . ותניא בת"כ פ' קדושים אין לי אלא שנטע אגוז ושקד נטע יחור מנין ת"ל כל עץ ולשון הרמב"ם והטור אחד הנוטע גרעין

או

מעדני יום טוב

נמי מהא דבעי התם מה דמי ליה פירות לאתרוג ומסיק זית למנורה ולמה לא קאמר דקל ללולב דמי ליה אלא ודאי דאה"נ דלא דמי ליה ודוחק לומר דמש"ה לא קאמר לולב לפי שהוא בכלל אתרוג למצותו כיון דד' מינין מעכבין זה את זה ועוד תדע דאילו לולב דינו כמו אתרוג ה"ל להירושלמי להשמיענו רבותא ולימא דקל שנטעו למצותו שחייב בערלה ולהיא אתרוג במכ"ש דהא דקל שאין רוצה לפריו חייב אתרוג שרוצה בפריו לא כ"ש אלא ודאי דאה"נ דדוקא אתרוג הוא שחייב אע"פ שנטעו למצותו דמ"מ בפריו הוא רוצה אבל דקל שנטעו ללולב פטור מן הערלה כיון שרוצה בעצו ושוב ראיתי שהרמב"ם בפרק עשירי מהל' מעשר שני כתב הנוטע למצוה כגון שנטע אתרוג ללולב או זית למנורה חייב בערלה ע"כ ואע"פ שאפשר לומר דלא אתי לאפוקי דקל ללולב אלא דנקט מאי דאיתא בהדיא בירושלמי כדרכו להעתיק דברי הגמרא מ"מ כ"ל מה שכתבתי ועיין בד"ח : [נ] **וכן** נמי אם התחתון למאכל וכו' ירושל' כילד הוא יודע א"ר יונה מביא (ומודה) [צ"ל זמורה] ומקיים ע"כ לסייג מיכן ואילך למאכל : [ס] **או** להפך. וכ"ש להפך הל"ל דהא כשהתחתון למאכל העליון שהוא לסייג גדל מתוך האיסור ואפ"ה פטור כ"ש כשהתחתון לסייג שאינו גדל מתוך איסור שיהיה פטור וא"ת הואיל וגדל מן האיסור למה יהיה מותר והא קי"ל לקמן סי' ס' דאין גידולי היתר מעלין את האיסור . וכן איתא בירושלמי דר' זעירא קא מקשה זה וסבר דאה"נ דאסור וקשיא ליה דמאן דפרי ר' יוחנן הוא ואיהו נמי מלה דשמעתא דלקמן דאין גידולי היתר כו' ותירץ הב"י דהא דלקמן דוקא שפירות הערלה ניכרים קודם שיגדלו גידולי היתר אבל הכא דאין ניכרים הפירות גדלים מתוך היתר ומתוך איסור ה"ל כזה וכזה גורם ומותר אע"ג דבירושלמי מדמה לה לבצל של כלאי הכרם שהוא פרי איכא למימר דהיינו לומר דר' זעירא הוא דלא מפליג בינייהו אבל ר' יוחנן א"כ דמפליג בינייהו ע"כ : ג [ע] **ונטעתם** כל אחד לעצמו משמע. ועיין מ"ש בד"ח סעיף י"ז : [פ] **כגון** בירושלים. ונטעתם מ"מ משמע : [צ] **והנוטע** ברה"ר לצורך עצמו. כתב הב"י לא ידעתי למה כתב כן דמשמע דאפילו הנוטע לרבים ברה"ר חייב דלא גרע מעולה מאליו ועוד דמסיכא דמרבינן לרבנן נוטע לית ביה מיעוטא לנוטע ברה"ר לרבים ואפשר שלא כתבו הרא"ש אלא ליתן טעם אמאי לא פליג ר"י בהא או ליתן טעם לרבנן למה הוצרך לחזור ולשנות שנוטע ברה"ר דהיינו נוטע לרבים. ותרתי למה לי לכך פירש דתרתי דיני (ניכהו) חד נוטע בתוך שלו לרבים וחד נוטע ברה"ר לצורך עצמו ותרווייהו צריכי עכ"ל: [ק] **דכתיב** עשר תעשר וגו' היוצא השדה : ד [ר] **או** שזעזעו ועשאו בעפר גרס . ופי' הרמב"ם שינענע האילן עצמו ויעלה אותו ממקומו אבל לא יפרישנו מן הארץ ואח"כ יתן העפר סביביו : [ש] **ומחברין** אותו בראשו במחטין. לשון הר"ש והערוך בראשיו ב' מחטין : [ת] **בפ"ק** דשביעית. בסופו : [א] **לענין** עשר נטיעות וכו' . דתנן התם בתחלה וקציר תשבות הא"ל חרים וקציר של שביעית אלא חרים של ערב שביעית שהוא נכנס בשביעית וקציר של שביעית שהוא יוצא למוצאי שביעית כגון ספיחים שגדלו בשביעית או שעבר וזרע בשביעית ותנן התם דבשדה האילן חורשים עד העצרת דעד העצרת יפה לפירי של ששית ולא הוה תיקון קרקע לצורך שביעית ואיזה שדה האילן כל שלשה אילנות לבית סאה שהוא קרקע של נ' אמה על נ' אמה ויש פלטי דינים אחרים במשנה ואין להאריך בהם בכאן ותנן נמי דנטיעות (שהם ילדות דאילן קורא לזקנות) צריך שיהיו עשר לבית סאה ואז חורשין כל בית סאה בשבילן עד ר"ה של שביעית לפי שהתורה חסה על ממונן של ישראל ואיכא פסידא טובא בילדות כך הוא בירושלמי ועשר נטיעות הל"מ כדאיתא בפרק לולב הגזול ובכמה דוכתי : [ב] **וגם** ר"ש סבר כוותיה . תמיהני דהא כל כי הא דאמרי' ר"א ור"ש אמרו דבר אחד שיטה הוא ואין הלכה כשיטה כמ"ש רבינו בסוף מסכת ב"מ ושוב מצאתי שכ"כ הרשב"א ג"כ וכמ"ש בד"ח : ה [ג] **דביטול** ערלה הוא באחד ומאתים. דבספרי פרשת קרח דרים דתרומה עולה בק"א מדכתיב גבי תרומת מעשר מכל חלבו את מקדשו ממנו שאם נפל לתוכו הרי הוא מקדשו דהיינו באחד וק' דק' שאין של טבל שיעור תרומת מעשר שבו הייתו שאם ואם חזר ונפל לג"ע אסור הכל אבל נפלה למאה מותרים וכלאי הכרם יליף התם בג"ש בכלאי כרם כתיב המלאה ובביכורים כתיב מלאתך ודמעך מה להלן עולה אף כאן עולה ומקום שכפל את האיסור דכלאי כרם אסורים בהנאה* וערלה אסורה בהנאה כמו כלאי הכרם לכך יש לה ג"כ דין כלאי הכרם דעולה באחד ומאתים וכן הוא בירושלמי שכיאו הר"ש ריש פ"ב דערלה : [ד] **כשאחזור** אלקטנו. פירש הברטנורה משום דנתעצל ונתיאש ודכוותה גבי מחיצות הכרם וכו' בריש מסכת ב"ב ושם פירשו התוספות טעם הדבר דיש לפרש משום דכתיב לא תזרע כרמך כלאים דומיא דזריעה דניחא ליה עכ"ל : [ה] **לוקח** ירק אחד וכו' . לשון הר"ש כשליקט ירבוז אחד ומניח אחד בכרם וגדל אותו שהניח וכו' וכ"ל שדברי רבינו יפורשו כך לוקח ירק אחד כלומר אם ליקט ירק אחד ויותר כ"ל שכ"ל לוקט ירק א' ולשון דרב ביבי הוא ומשער אותו שהוא כמו ירק אחר כו' היינו פירוש ומניח אחד שכ"ל שישער על ירק אחד מאותו מין כו' זהו שמניח אחד כלומר שישער על אחד שהוא כמו זה שליקט לא פחות ולא יותר : [ו] **לאחר** שאמר לכשאחזור אלקטנו גרס. כך כ"ל שהרי א"צ שיעור אלא לענין הטועה איסור : [ז] **דהה"ל** מה שזה פוחת בו הוסיף זה. וז"ל הר"ש וגדל אותו שהניח עד שהוסיף פחות ממנו א' ממאתים שבו א"כ הוסיף מאתים אסור שכ"ל וכ"ל דה"פ שאותו שהניח גדל עד שזה שהוסיף כבר והיינו אותו שליקט הוא פחות ממנו היינו מאותו שהניח הוא עכשיו פחות אחד ממאתים שבו לפי שאותו שהניח נתגדל כ"כ בשיעור זה נתלא א"כ שמה שהוסיף כבר זה שהוסיף דהיינו אותו שלקט הוא אחד ממאתים ואסור לפי שצריך לעלות במאתים ואחד וז"ש רבינו דהל"ל מה שזה שהניח פוחת בו ר"ל מה שזה שהניח פוחת בזה שלקט שהוא פחות שבו אחד ממאתים לפי שנתגדל כ"כ בשיעור זה הוסיף זה הנלקט כבר באותו שיעור דלכשאחזור אלקטנו : [ח] **שאין** גידולי היתר מעלין את האיסור. בגמרא דס"פ הנודר מן הירק ועיין מ"ש בזה לעיל ס"ק ב' בשם הב"י גם פי' בד"ח : [ט] **כדתנן** בפ"ק דערלה. ובסוף פ"ק דקידושין הבית עוד כאיות אמרות : [י] **ואחד** המרכיב. עיין בד"ח סעיף י"ט :

פרט למגרין מכאן אתה אומר [כ] ספוקי גפנים וספוקי ספוקי אע"פ שהבריכם בארץ מותר. ההיא מיירי קודם שהפסיקן מן הגפן [ל] כדתנן ספוק גפנים ספוק אחר ספוק אף על פי שהבריכם בארץ מותר. והתיר ר"י ז"ל לשתות יין מגפני העובדי כוכבים משום דאמר בפ"ק דקידושין (דף לט.) (כ) [מ] דספק ערלה מותר אבל בכרמים של ישראל בזו הארץ שישראל עובדין אותן ומבריכים בכל שנה [נ] והוא ידוע בכל שנה לא מצאתי היתר. ואני רואה שפשט ההיתר בכל אלו הארצות ואין משגיח בדבר. והרתי אני בלבי אם אוכל למצוא שום היתר להציל רבים ממכשול. ומצאתי און לי בגמ' דסוטה פרק משוח מלחמה (דף מג.) גבי אלו חוזרין ממערכי המלחמה דקתני התם ולא חיללו פרט למבריך ומרכיב והא אנן תנן אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב. ומשני רבי יוחנן הא מני ראב"י היא ולאו אמר ראב"י כרם כמשמעו ה"נ נטע כמשמעו נטע אין מבריך ומרכיב לא וה"ה לראב"י לענין ערלה נמי לא הוי מבריך (נ"ל ומרכיב וכ"ה בס"י) ומרביע בכלל ונטעתם דכתיב גבי ערלה ואין דין ערלה נוהג בהברכה והרכבה. ואע"ג דלית הלכה כראב"י לענין חוזרין ממערכי המלחמה אלא כסתמא דמתני' דקתני אחד המבריך ואחד המרכיב. (כא) מ"מ לענין ערלה עבדינן כוותיה. כי פסק ר"י (רים כילד מברכין) [ס] דאין דין נטע רבעי טהג בחו"ל כמאן דתני כרם רבעי. [ע] דקי"ל כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו"ל. וא"כ לענין ערלה נמי בחו"ל נאמר ונטעתם נטיעה אין מבריך ומרכיב לא כראב"י: ו גרסינן בפרק משוח מלחמה (דף מג:) כי אתא רב דימי א"ר יוחנן משום ראב"י ילדה פחותה מטפח חייב בערלה כל שנותיה. משום דמתחזיא כבת שתא. (כב) [פ] וה"מ שתים כנגד שתים ואחת יוצאה זנב. אבל כוליה כרם קלא אית ליה: ז מתני' ענקוקלות והחרצנים והזגין והתמד שלהם [צ] קליפי רמונים והנץ שלהם קליפי אגוזים והגרעינין אסורים בערלה ומותרין ברבעי. (כג) והנובלות כולן אסורות: גמ' ענקוקלות מפרש בירושלמי לשון נוטריקון ענבים דלקו תלתיסון [ק] פי' שלקו עד שלא הביאו שלש וי"א משהביאו שליש. חרצנים גרעינין. זגין קליפין [ר] כזוג שתולין בצואר בהמה החיצון נקרא זוג והפנימי ענבל. והתמד שנתן מים על השמרים או על החרצנים וקלטו המים טעם יין והנץ פרח ע"ג הפטמה והגרעינין גרעין של כל פרי אסורים בערלה. [ש] דדרשינן את פריו את הטפל לפריו. ומותרין ברבעי דתניא פרי אתה פודה ואי אתה פודה לא בוסר ולא פגין. והנובלת בפ' כילד מברכין (דף מ:) מאי נובלת [ת] ר"א ור' זירא חד אמר תמרא דזיקי תמרים שהרוח משירן. וחד אמר בושלי כומרי. תמרים שאינן מתבשלין באילן ונותנין אותו במחצלות להתחמם שיהו ראויין לאכילה: מתני' [א] העלין [ב] והלולבים ומי גפנים (כשחותכין מן הזמורות נוטף מן הגפן כמו מים) [והסמדר] מותרין בערלה: גמ' דכתיב ערלתו את פריו והני לאו פרי נינהו. ודוקא סמדר אבל פגין אסורין [ג] וכן המעמיד בשרף פגין אסורין: ח מתני' (כד) ר' יוסי אומר נוטעין [יחור] של ערלה ואין נוטעין אגוז של ערלה: גמ' נוטעין יחור שהעץ מותר בהנאה אבל לא אגוז שהוא אסור בהנאה: ותניא בפרק כל הצלמים (דף מח:) ומודה ר' יוסי שאם נטע והבריך והרכיב שהוא מותר משום דזה וזה גורם מותר. גורם דאיסור האגוז [ד] וגורם דהיתר למיחת הקרקע (כה): ט תנן בפ"ק דר"ה (דף ב.) (כו) בא' בתשרי ר"ה לשנים לשמיטין וליובלות ולנטיעה [ה] ולירקות. ואמרו עלה בגמ' (דף ט:) לנטיעה מנין דכתיב שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל וכתיב ובשנה הרביעית יהיה (לכם) כל פריו קדש וגו' [ו] (וכתיב ובשנה החמישית תאכלו (כל) [את] פריו) וגמר שנה שנה מתשרי [ז] דכתיב מראשית השנה ועד אחרית שנה ת"ר א' הנוטע וא' המבריך וא' המרכיב ערב שביעית [ח] ל' יום לפני ר"ה עלתה לו שנה ומותר לקיימו בשביעית פחות משלשים יום לפני ר"ה לא עלתה לו שנה ואסור לקיימו בשביעית. ופירות נטיעה זו אסורים עד ט"ו בשבט אם לערלה ערלה ואם לרבעי רבעי. ופרש"י ופירות נטיעה זו אע"פ שאמרנו עלתה לו שנה אם חנטו בה פירות לאחר ר"ה של שנה שלישית מיד עדיין אסורין משום ערלה עולמית. שאע"פ *שר"ה תשרי לנטיעה. [ט] ט"ו בשבט ר"ה לאילן וזו כבר נעשית אילן לפיכך [אין] שנתו מתחדשת לצאת מידי ערלה עד ט"ו בשבט. אבל משם ואילך אם יחנטו בה פירות תורת רבעי עלייהו ויאכלו בירושלים. ובט"ו בשבט לשנה הבאה יצאו מידי רבעי פירות החונטין בה מכאן ואילך. לכך הועילו שלשים יום שלפני ר"ה [שממהר התירה מט"ו בשבט ועד ר"ה] עכ"ל. משמע קצת מתוך לשון דהיקא נטיעה זו שעלו לה שלשים יום לשנה החמירו עליה שתמשך שנתה עד ט"ו בשבט אבל אם נטעו פחות משלשים יום לפני ר"ה הואיל ומונין לה שלש שנים מיום ליום [אין] דין לאוסרה עד חמשה עשר בשבט. ולשון ופירות נטיעה זו משמע קצת לומר כן. ועוד [י] מדקאמר ובשנה הרביעית פעמים שברביעית עדיין אסורה משום ערלה משמע שאין לעולם כן אלא דוקא באותה נטיעה שעלתה לה ל' יום לשנה. (כז) וה"ר זרחיה ז"ל פירש דאין חילוק [כ] ולא משום חומרא הוא דמחמרי עלה לפי שאין השנים שלימות. אלא קא דריש לה בפרק קמא דכתיב ובשנה הרביעית ובשנה החמישית פעמים שברביעית עדיין אסור משום ערלה ופעמים שבחמישית עדיין אסור משום רבעי. (ס"א והא דקאמר ופירות נטיעה זו כלומר שהנטיעה שגורמת לה לאסיר ערלה היא מושכתה משנה זו לשנה זו עד ט"ו בשבט וכן לרבעי והו ל"מ) [כ*] והא דקאמר ופירות נטיעה זו משום דיש חילוק בין נטיעה לאילן אמר נטיעה זו כלומר אע"ג דתשרי ר"ה לנטיעה לכל אילן מונין לו מט"ו בשבט [ל] והא דקאמר פעמים משום דהרבה פעמים אינו נהגה עד אחר ט"ו בשבט. ובירושלמי [מ] איכא פלוגתא בהני שני פירושים. דגרסינן בירושלמי ד"ראש השנה (פרק א' הלכה ב') אמר רבי אבא בר ממל קמיה דרבי זעירא [נ] נראין הדברים כשנטעו שלשים יום לפני ראש השנה אבל כשנטעו פחות משלשים יום לפני ראש השנה אית תמני שנה שלימה לא עלתה לו ותימא הכי. אמר ליה* אין. [ס] אמר ליה כיני אפילו אם נטען פחות שלשים יום לפני ראש השנה יהא אסור [ע] מאי כדון [פ] אמר רבי מני מכיון שעומד בתוך שנתו של אילן הוא משלים שנתו. גרסינן בפ"ק דראש השנה (דף י.) תניא אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית שלשים יום לפני ראש השנה. ואם נטע והבריך והרכיב יעקר דברי ר' אליעזר. ר' יהודה אומר כל הרכבה שאינה קולטת בשלשה ימים שוב אינה קולטת. ר' יוסי ורבי שמעון אומרים שני שבתות: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לדברי האומר שלשים צריך שלשים ושלשים. ולדברי האומר שני שבתות צריך ב' שבתות ושלשים. ולדברי האומר שלשה צריך שלשה ושלשים. ולפי פירוש ר"ת ז"ל [צ] דמילתא דרב נחמן לא קאי אשביעית כלל דלשביעית לא בעינן שיהא נקלט קודם תוספת שביעית [ק] אלא רק שלא יהא נקלט בשביעית עצמה. דתנן בפרק ב' דשביעית

רש"י וברטנורה. ספוק גפנים. דרך עובדי אדמה שלוקחין זמורה ארוכה מגפן זו ומושכים אותה לגפן שגדלה ומרכיבין הזמורה בגפן וזהו הנקרא ספוק ופטור מן הערלה והא דתנן אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב חייב בערלה התם מיירי כשחתך הזמורה מן הגפן או הייחור מן האילן ואח"כ הבריכן או הרכיבן: חללו. משמע מיעוטא לזה ולא לאחר: מבריך. שכופף בארץ: מרכיב. שנוקב האילן ונוטל מן הרך שבענפי האילן ויותב לתוכו ועושה ענף בתוך הנקב ונושא ממין אותו אילן שנוטל ממנו: הא מני. דקתני פרט למבריך ומרכיב לאו סתמא הוא: כרם כמשמעו. ולא שאר אילנות: ו פחותה מטפח. שהיא שפל קומה ולא תגבה לעולם עד טפח: כל שנותיה. מדרבנן כל הימים ערלה נוהגת בה: ומתחזיא כבת שתא. והרואה שאוכלין פירותיה [אומר] שפירות ערלה מותרין: קלא אית ליה. הכל אומרים כרם יש לפלוני משונה מכל הכרמים ויודעין שהיא זקנה: להכי נקט שתים כו' דסבר לה כמ"ד במסכת ברכות כרם רבעי שאין ערלה נוהגת בנטיעה אחת אלא בכרם שלם: ז ענקוקלות. לשון נוטריקון ענבים דלקו חלת. כלומר שלקו קודם שהביאו שליש בשולן: חרצנים. גרעינים שבתוך הענבים: והזגים. הקליפות שבחוץ: תמד. שנתן מים ע"ג שמרים או על חרצנים והזגין ויש בהן טעם יין: והנץ שלהן. פרח שע"ג הפטמא: והגרעינין. גרעין של כל פרי כגון הגרעינין הנמצאים בתוך התמרים והזיתים והאפרסקים וכיוצא בהן: אסורים בערלה. דכתיב את פריו את הטפל לפריו: ומותרים ברבעי. שנטע רבעי אינו אסור בהנאה אלא לאכול לבעלים בירושלים כמעשר שני ואין מתקדש בקדושת מעשר שני אלא דבר הראוי לאכילה: נובלות. פירות הנושרים מן האילן קודם גמר בישולן: כולן אסורות. בין בערלה בין ברבעי: בישולי כמרא. כמו שרופי חמה שבשלם ושרפם החום ויבשו ותמרים הם: כמרא. הוא כמו מכמר בשרא: תמרא דזיקא. שהרוח משירן: ופירות נטיעה אסורים כו'. ואעפ"כ עלתה לו שנה אם חנטו בה פירות לאחר ר"ה של שנה שלישית מיד עדיין אסורין הן עולמית משום ערלה שאע"פ *) שר"ה תשרי לנטיעה ט"ו בשבט ר"ה לאילן וזו כבר נעשית אילן לפיכך אין שנתה מתחדשת לצאת מידי ערלה עד ט"ו בשבט אבל משם ואילך אם יחנטו בה פירות דין רבעי עליהם לאכול בירושלים ובט"ו לשנה הבאה יצאו מידי רבעי פירות החנוטים בה מכאן ואילך לכך הועילו לה ל' שלפני ר"ה שממהר היתרה מט"ו בשבט עד ר"ה: ובשנה הרביעית. וי"ו מוסיף על ענין ראשון יהיה לכם ערלים אף בתוך שנה הרביעית ובשנה החמישית תאכלו את פריו מוסיף על ענין רבעי דסליק מיניה: פעמים שברביעית. כגון אם מיגרו פירותיה לחנוט ברביעית לפני שבט ועדיין אסורים משום ערלה אסורין בהנאה עולמית: פעמים שבחמישית כו'. כגון פירות שחנטו בה קודם שבט עשונין תלול אבל אם איתרה חניטתה עד לאחר ט"ו בשבט אין בהן איסור: יעקר לפי שקלטה בשביעית: לדברי האומר ל'. יום לקליטה צריך ל' ול'. ל' לקליטה ול' לתוספת כר"ה:

*) נ"ל שתשרי ר"ה

מעדני יום טוב

[כ] ספוקי גפנים. פי' הברטנורה לקמן בסמוך דרך עובדי אדמה שלוקחים זמורה ארוכה וכו' וז"ל הר"ש ספוק בגפנים כלשון הרכבה באילן וכו' שייך לשון סיפוק בדבר הקלל כשמחבר בו דבר אחר להאריכו בדבר אחר כדתניא בפ' לולב הגזול ספקו בחוט ע"כ ועוד מצאתי לו חבר ספקה בחבל דספ"ו דמס' כלאים: [ל] כדתנן. בסוף משנה דלעיל הבריכה שנה אחר שנה וכו': [מ] דספק ערלה מותר בח"ל. וכדלעיל סי' א' ועי' בד"מ: [נ] והוא ידוע בכל שנה. כלומר דכיון שהם מבריכין אותן ודאי ננכירים שהם ערלה ואין כאן ספק ב"י: [ס] דאין דין נטע רבעי. דאיתא התם רבי חייא ור"ש ב"ר חד תנא כרם רבעי בכל מקום שיש במשנה נטע רבעי תני איהו כרם שסובר שאינו נוהג רבעי אלא בכרם ולא בשאר אילנות וחד תנא נטע רבעי שסובר דנוהג בכל האילנות: [ע] קי"ל כל המיקל וכו'. וכן לקמן בסוף ההלכות ועי' מ"ש בפרק כ"מ בזה: [פ] וה"מ שתים כנגד שתים וכו'. פירש"י להכי נקט שתים כו' דס"ל כמ"ד במסכת ברכות וכו' קצת קשה לי דהתם בר"פ כ"מ לא משמע דלהכי תני כרם שצריך כרם שלם אלא לאפוקי מאן דתני נטע והיינו שמחייב רבעי בכל שאר אילנות ואפילו אינם גפנים ומצאתי שהר"ן כתב כן בשם רב אחא משבחא ונתן טעם לדבר ואכתוב דבריו בד"מ סעיף ל"א ומה שהקשה עליו הרמב"ן: ז [צ] קליפי רמונים והנץ שלהם. לא מפני שהם פרי אלא לפי שהם ראוים לצבוע ואסור לצבוע בערלה ואמר בספרי לא יאכל אין לי אלא שלא יאכל מנין שלא יצבע ולא ידליק ת"ל וערלתם ערלתו ערלה לרבות את כולם כן לשון הרמב"ם בפירוש המשנה וג"ל ערלה נ"ל ערלים וכן הוא בספרא ובגמרא פרק הגוזל עלים מייתי לה ואיתא כוליה קרא ת"ל וערלתם ערלתו את פריו ערלים לא יאכל לרבות את כולם ע"כ: [ק] פי' שלקו כו'. וי"א כו' תרוייהו בירושלמי: [ר] כזוג שתולין כו'. משנה היא בפ"ו דנזיר: [ש] דדרשי' את פריו וכו'. ולא משמע כן בדברי רבינו עצמו בפרק כ"מ ס"ס ד' כמ"ש שם בס"ד: [ת] רבי אלעזר. בגמרא רבי אילעי: [א] העלין כו'. משנה זו שנויה לעיל ממתניתין דענקוקלות דלעיל: [ב] והלולבים. הם הענפים הרכים היוצאים בראשי הבדים הקשים והם רכים מאד הרמב"ם: [ג] וכן המעמיד. פי' הברטנורה גבינה וז"ל הרמב"ם מעמיד פירושו שמקפיא החלב ועושה ממנו גבינה כמו כגבינה תקפיאני: ח [ד] וגורם דהיתר למיחת קרקע כלשון ראשון של פירש"י ואע"פ שהתוס' דחו ללשון ראשון והסכימו ללשון אחרון משום דס"ל דזה וזה גורם הוא דוקא כששניהם מענין אחד כמו בריכת היסור באילן היתר ששניהם אילן כמו זבל נבייה וקרקע דהתם אבל אגוז וקרקע שני ענינים הם ודעת הרמב"ם הוא ג"כ כפי' הראשון של רש"י בהדיא בפ"י מהל' מעשר שני ומ"ש רש"י כדאמרי' בעלמא ילדה שסבכה וכו' הוא בפ' משוח מלחמה (דף מג) ופירש רש"י בזקנה שסבך נתהלה. שסבכה לשון נאחז בסבך שעשאה ענף בזקינה. במילה לגבי זקנה והיכא חייבת בערלה ואין בה דין רבעי וכי תנן במסכת ערלה דמרכיב חייב בערלה ילדה בילדה תנן שאף אותו ענף חייב בערלה ואע"ג שקלטו תקנה נעשה עכשיו ילדה שזו היא נטיעתו ע"כ ועיין מ"ש בשם הר"ן בל"ת סעיף י"ח: ט [ה] ולירקות. פי' רש"י למעשר ירק וכו' וכן הוא בברייתא ומפרשינן בגמרא דתנא תנא ירקות שמעשרותיהן מדרבנן וכ"ש מה שחייבים מדאורייתא ודתנא ירקות לשון רבים משום דתרי גווני ירק הן דאזלינן בתר לקיטה כדפירש"י ולענין גורנו משנאגד וכו' כדתנן בפ"ק דמעשרות: [ו] וכתיב ובשנה החמישית תאכלו כל פריו ל"ג בגמ' ובר"ף: [ז] דכתיב מראשית השנה ועד אחרית השנה. מראש השנה נידון מה יהא בסופה וכו' כדאי' בגמרא דף ח' וכתבתיו בפירש"י דריש מתני' ותו בגמ' דף ט' ולגמר שנה שנה מניכן דכתיב ראשון הוא לכם לחדשי השנה דנין שנה שאין עמה חדשים ואין דנין שנה שאין עמה חדשים משנה שיש עמה חדשים: [ח] ל' יום לפני ר"ה. ואוקימנא לר"מ דאמר יום אחד בשנה חשוב שנה וכי בעי ל' יום לקליטה ובדין הוא דלבעי ל' יום וא' אלא דקסבר ר"מ יום ל' עולה לכאן ולכאן רי"ף ומסקנא דמלתא לקמן גרם בפ"ק דר"ה תניא אין נוטעין וכו' וגם שם מייתי רבינו לר"ת דמהולק עם רש"י בטעמא דל' יום ואם אכתוב טעמיה דר"ת דס"ל יום א' בשנה חשוב כשנה: [ט] ט"ו בשבט ר"ה לאילן. כדתנן בריש ר"ה ופירש"י לאילן לענין מעשר שאין מעשרין פירות האילן שחנטו קודם שבט על שחנטו לאחר שבט שהאילן הולך אחר חנטה ובגמרא מפרש טעמא הואיל ויצאו רוב גשמי שנה שכבר עבר רוב ימות הגשמים שהוא זמן רביעה ועלה שרף באילנות ונמצאו הפירות חונטין מעתה כ"פ רש"י בגמ' ולשון התוס' כל החונטים קודם זמן הזה היינו על גשמי שנה שלפני תשרי ועיין מ"ש אדלקמן דרשינן פעמים שברביעית וכו' בשם הר"ן בדיבור ולאו משום כו' והא דפירש"י (מעשר) לענין מעשר לשמטיה דלענין ערלה ורבעי לא פסיקא: [י] מדקאמר. בגמ' י': [כ] ולאו משום חומרא הוא וכו'. אלא קרא דריש לה בפ"ק דכתיב ובשנה הרביעית וכו'. ק"ק ודילמא קרא מוכרח קאמר ודקדקתי בדברי הרז"ה בספרו ספר המאור ולא מצאתי לזה מן ולאו משום וכו' עד והא דקאמר כו' אבל הר"ן כתב וז"ל וה"נ מסתברא משום דהא מלתא בטעמא תליא ולאו משום חומרא בעלמא והיינו טעמא דמלתא דכיון דאילן גדל על רוב מים של שנה שעברה וכל שהוא חונט בין תשרי לט"ו בשבט היינו מחמת יניקת מים שלפני ר"ה ומאותם יניקה הנטו פירות הללו ולפיכך הרי הן כאילו חנטו קודם תשרי דחנטה זו מצרף שלפני תשרי הוא וכיון דהיינו טעמא דמלתא ליכא לאפלוגי בין נטעה ל' יום לפני ר"ה או פחות מכן וכי תימא אי הכי דכולהו נטיעות אסורין עד ט"ו בשבט במאי אמרי' ר"ה של נטיעה תשרי י"ל דר"מ שאם עשו לה ט"ו בשבט ר"ה היינו אומרים שאילו נטעה ל' יום קודם ט"ו בשבט עלתה לו שנה עכ"ל ודבריו כדברי התוס' שכתבתי לעיל בפי' שיצאו רוב גשמי שנה ואולי שזהו טעמו של רש"י שאינו סובר טעמו של הר"ן לפי שהוא אינו מפרש כך לרוב גשמי שנה וכדלעיל: [כ*] והא דקאמר פירות נטיעה זו משום שיש חילוק כו'. כלומר אף ע"ג דתשרי כו' ז"ל בספר המאור והאי דקאמר פירות נטיעה זו כלומר שהנטיעה שגורמת לאיסור ערלה היא מושכתה משנה זו לשנה זו עד ט"ו בשבט וכן לרבעי ע"ב וכך פסקו הר"ן: [ל] והא דקאמר פעמים משום דהרבה פעמים וכו'. וז"ל בספר המאור והאי דקאמר שהנטעה המצויה מר"ה עד ט"ו בשבט באילנות מלתא דלא שכיחא היא ובקצת ממיני האילנות ע"כ ולקמן כתב רבינו דהאידנא אין נטעה כלל וכו': [מ] איכא פלוגתא בהאי תרי פירושים גרם וגם הר"ן כ' דפלוגתא היא והכ"מ כתב דלא שייך לומר פלוגתא כיון דפתק המקשה ול"כ דמ"ת מקרי פלוגתא סברת המקשן וסברת התרצן גם נראה שגירסא אחרת ה"ל בירושלמי: [נ] נראין הדברים שנטעו ל' יום לפני ר"ה. כלומר האי דקתני אסורין עד ט"ו בשבט דוקא בנטיעה שהקלת עליה בתחילתה והיינו בשנטעה שלשים יום לפני ראש השנה שהשנה שעלו לה שלשים יום בשנה שלימה אבל נטען פחות [משלשים] יום לפני ראש השנה את הגי שנה שלימה לא עלתה ע ומיתר הכין כלומר שיהא טהג איסורו עד ט"ו בשבט א"ע כן כיא אפילו נטען פחות משלשים יום לפני ראש השנה. אסור הר"ן: [ס] א"ל כיני. אפי' גרס ונראה לי פירושו שהשיב לו בלשון תמיהא וכי כן הוא שאפי' אם וכו' יהא אסור: [ע] מאי כדון גרם. כלומר מ"ש הוא (בכגון) דמתתרת כך: [פ] א"ר מנא מכיון שעומד בתוך שנתו של אילן הוא משלים שנתו גרם. יהיב טעמא דר"ע"ג דלא הקלנו עליו בתחילה מחמירין אנו עליו לאסור עד ט"ו בשבט דהואיל ועומד בתוך שנתו של אילן דשנה של אילן הוא עד ט"ו בשבט כדתנן ט"ו בשבט ר"ה לאילן והלכך צריך להשלים את שנתו ואין לנו לחלק בפירותיו שגדלים או שנכנסים בו בכל שנתו עד שיגמור השנה דהיינו עד ט"ו בשבט: [צ] דמלתא דר"נ לא קאי אשביעית כלל. דלא כרש"י דמפרש שצריך [illegible] לתוספת שביעית: [ק] אלא רק שלא יהא נקלט

דברי חמודות

או יחור מן האילן או שעקר את כל האילן ממקומו ונטעו במקום אחר: (כ) דספק ערלה מותר. ואפי' בא"י דספק ערלה אסור כדלעיל בסימן א' כתב הש"ע סי' רצ"ד סעיף י"ז דיש למצוא היתר גם להם ביין של כרמי הכותיים משום דרובא דגפנים לאו ערלה נינהו ואפילו בכרמים שידוע ודאי שיש בהם ערלה יש להתיר משום דקודם שיעברו עליהם שני ערלה אינם עושים פירות ואם עושים הם דקים וקלושים שאינם ראוים לעשות מהן יין ע"כ: (כא) מ"מ לענין ערלה עבדינן כוותיה וכו'. הר"ן בפ"ק דר"ה ובספ"ק דקידושין כתב בשם הרמב"ן טעם זה בעצמו והרשב"א בתשובה כתב ג"כ דברים אלו בשם הרמב"ן בליקוטיו וכתב ולפי דבריו ז"ל יהיה הדבר מותר לגמרי ואפי' במכירו לאחר שנפסק מהאב ע"כ: (כב) וה"מ שתים וכו'. לשון הטור בד"א בנטיעה אחת או אפילו שתים וכו': (כג) והנובלות כולן אסורות. פי' הברטנורה בין בערלה בין ברבעי וכ"כ הרמב"ם אבל בטור וכן בקיצור כתב דאינן אסורות אלא בערלה אבל לא ברבעי: (כד) דין גלף לענין ערלה נתבאר בר"פ כ"מ סי' ג': (כה) דין ישראל ועובד כוכבים המשותפים בנטיעת ערלה כיצד יעשו נתבאר בספ"ק דמסכת ע"ז ושם נתבאר ג"כ שמותר למכור פירות ערלה לעובד כוכבים קודם שבאו לעולם ושמותר ג"כ לישראל להחליף את כרמו בשני ערלה עם עובד כוכבים בכרמו שעברו עליה שני ערלה: (כו) באחד בתשרי ר"ה וכו' ולנטיעות. ואם נתעברה השנה נתעברה לערלה או לרבעי הרמב"ם והטור: (כז) והרז"ה ז"ל פי' דאין חילוק וכו'. וכדבריו סתמו התוספות וכתב ב"י דרבינו לא הכריע בין רש"י להרז"ה ודעת הרמב"ם כרש"י ולכך בש"ע שלו כתב לשתי הסברות אבל לי נראה דרבינו הכריע ולא ממ"ש לדברי הרז"ה בההיא דהא ודאי אף ע"ג דלפעמים הויא הכרעה הכא ליתא משום דהולך לכתוב פירש רש"י מעיקרא לפי' הברייתא ואם כן דקדק תחלה מדברי רש"י ואחר כך כתב לדרז"ה אבל נראה לי ממ"ש לקמן והאידנא אין נטעה בשום אילן קודם ט"ו בשבט ולכך אין מהרים בערלה אלא שלשה שנים ובודאי דלא כתב כן אלא לסברת הרז"ה דמחמיר ומצריך להמתין עד ט"ו בשבט אע"פ שיהיו יותר מג' שנים והיינו כשנטע פחות מל' יום קודם ר"ה דאילו לסברת רש"י אדרבה מאי אין מהרין דקאמר משום דקודם ט"ו בשבט אין חונטין הא לרש"י אפילו חונטין קודם ט"ו בשבט לעולם לא משכחת לה יותר מג' שנים דכשנטע בפחות מל' יום קודם ר"ה א"צ להמתין עד ט"ו בשבט ואין לך הכרעה גדולה מזו ולכך יפה עשה הטור שסתם כהרז"ה וגם דברי הירושלמי הע"פ

ובשביעית [ר] האורז והדוחן והפרגין והשומשמין שהשרישו לפני ר"ה מתעשרים לשעבר ומותרים בשביעיה [ש] אלמא אינם אסורים מה שנשרשים בתוספת שביעית. אלא לענין ערלה קאמר לדברי האומר שלשים לקליטה צריך לגבי ערלה שלשים ושלשים [ת] כדי שיהא נקלט שלשים יום לפני ר"ה: ונענין קליטה קי"ל כרבי יוסי ור"ש דאמרי שני שבתות דאמר בסוף הערל (דף עב.) אמרי בי רב משמיה דרב הלכה כרבי יוסי באנדרוגינוס ובהרכבה ושמואל קאמר התם הלכה כרבי יהודה דאמר שלשה ימים וקיימא לן כרב באיסורי (כח) הילכך אם נטע בט"ו באב עלתה לו שנה ויראה דהאידנא אין חוששין בשום אילן קודם ט"ו בשבט (כט) [א] ולכך אין מונין בערלה אלא שלש שנים. ויש ה"ג שכתוב בהן ופירות שנת הרביעית דפריק להו אסורים עד דנפקה בתא ועיילא חמישית. ושבוש הוא דהכי לא איירי בפרק קמא דר"ה אלא אותם שחנטו ברביעית קודם ט"ו בשבט אסורים לעולם (ל) [ב] והחונטים אחר ט"ו בשבט [ג] מותרים לאחר פדיה מיד (לא) והאידנא אין נוהג אלא כרם רבעי. [ד] דקיימא לן הלכה כדברי המיקל בחוצה לארץ: [ה] (לב) ולאחר שנלקט כל הכרם מחלל כל הענבים [ו] (לג) על (לד) פרוטה אחת ומברך אקב"ו על פדיון כרם רבעי ושוחק הפרוטה ומפזרו לרוח [ז] (לה) או זורה לנהר (לו):

רש"י וברטנורה. האורז והדוחן כו'. מיני קטנית הן. דוחן. מיל"ו: **פרגין.** מק"ו בלע"ז: **מתעשרין** לשעבר. כמעשרות שנה שעברה אם שניה מעשר שני ואם שלישית מעשר עני: **ומותרין** בשביעית. אם השריש ערב שביעית לפני ר"ה: סליק הלכות ערלה

דברי חמודות

[...] כתב שהוא פלוגתא וכ"כ הר"ן אפ"ה מסקנת הירושלמי נראה דס"ל כדעת הרז"ה וכבר תמה הכ"מ על שקולא [...] כלל כמ"ש דבריו במ"י: (כח) **הלכך** אם נטע בט"ו באב. שיש עדיין מ"ו ימים עם זה היום עד ר"ח אלול [...] אלול כ"ט יום הרי בין כולם שתי שבתות לקליטה שהם י"ד יום ול' יום לשנה אבל לשון הטור אם נטע מקודם [...] וכו' דעתו שצריך ב' שבתות שלימות מלבד יום הנטיעה וכן דעת הרמב"ם בפ"ט מהמ"ש שכתב נטען בט"ו באב [...] עלתה לו שנה: (כט) **הלכך** אין מונין בערלה אלא ג' שנים. ותמיהני למה לא כתב לזה הטור וגם בקצור הש[...] [...] אע"פ שכתבו בב"י השמיטו בש"ע וכן רמ"א ומ"י לא כתבוהו וצ"ע: (ל) והחונטים אחר ט"ו בשבט וכו'. [...]

מעדני יום טוב

נלקט בשביעית דאז ה"ל כנוטע בשביעית הר"ן: [ר] **האורז** והדוחן וכו'. פי' פירושם בהלכות חלה ריש סימן ב': [ש] **אלמא** אין אסורים במה שנשרשים וכו'. אע"פ שזריעתן באיסור מלאכה דאורייתא דכתיב לא תזרע ואקירי בתוספת שביעית מ"מ לא חיישינן ובלבד שישרישו לפני ר"ה כ"כ התוספות וז"ל הר"ן פירש ר"ת דקליטה ונטיעה בתוספת שביעית לא מיתסרא משום דאין תוספת שביעית אסורה אלא בחרישה כדאמרי' בגמ' בחריש ובקציר תשבות אבל בנטיעה לא וטעמא מפרש בירושלמי משום דכל חורש ערב שביעית מועיל חרישתו אפי' בשביעית אבל נוטע כל שישרים לפני ר"ה שני דאי משום דהולך וגדל אף בשביעית כל האילנות נמי מגדל גדלי בשביעית וא"כ לעולם יהא אסור ליטע אלא ודאי נטיעה בתוספת שביעית שריא: [ת] **כדי** שיהא נקלט ל' יום לפני ר"ה. שיהיו חשובין שנה וגימא דעלתה לו שנה משום דלא ס"ל כר"מ דאמר יום אחד בשנה חשוב שנה אלא כר"א דאמר דלתשיבות שנה בעינן ל' יום כדאי' בגמ' הר"ן ובגמרא טעמא דר' מאיר מדכתיב ויהי באחד ושש מאות שנה בראשון בא' לחדש הרי דבא' לחדש של אחת ושש מאות קרי ליה שנה אלא יום אחד בשנה חשוב שנה ור"א אמר מדלא כתיב שנה אבל אחת ולכתוב באחת שנה ושש מאות לא מצית למדרש הכי אלא אחת אתחלתא דאחת קאמר ושנה אמש מאות קאי ודשלשים בשנה חשוב שנה נפקא ליה מדכתיב בראשון באחד לחודש מדאפכתי יום א' הוא דעייל בחדש וקא [...]

סליק הלכות ערלה. והדרן עלך הלכות קטנות

הגהות הב"ח על הרא"ש הלכות קטנות

הלכות ספר תורה

בסי' א ואמר רב יהודה אמר רב משת אם הגיה נ"ב לשון גמ' אמר רב ששת אם הגיה: בסי' ג ואביי כרשב"ג ולפירושי' הוי הלכה כרבנן כצ"ל: שם ובענין זה התירו הגאונים עיבוד שעבד כוכבים. נ"ב עי' לקמן בסימן י"ט בד"ה מספר העיתים כו' בדברי הרא"ש: שם (לפי שמליצו פיגול דכתיב בי' לא יהשב ובעינן דיבור). ה"ז אלו נמחק: שם והחושב לשלוח יד בפקדון חייב. נ"ב פי' כשמגביהו וחושב לשלוח יד בפקדון הייב אע"פ שאינו מוציא בשפתיו אבל בלא הגבהה ודאי אינו חייב אפילו כשהוציא בשפתיו וא"ל כמחשבה לחודי' וק"ל: בסי' ד' דאין „כותבין" מי מילין על גבי מי מילין כצ"ל: בסי' ה במקום שער ומסירין „השער" בתער כצ"ל: בסי' ח ועם העמוד הי' שני טפחים [וצ"ל שיש שיעור לעובי העמוד] כצ"ל: שם והא אין שיעור לעובי העמוד. נ"ב כלומר שאם כן הוא האמת כמו שיראה דהנך ו' טפחים דהדי עמודים קאמר וגם נפרש מאחר שלא הזכיר שיעור לעמודים בתלמוד דאלמא אין שיעור לעובי העמוד א"כ בקל יכול לשער כו' ודבר זה בע"כ אינו אמת [...]

הלכות תפילין

הלכות מזוזה

הלכות ציצית

הדרשינן כצ"ל: בסי' ח מאן תנא דפליג עלי' דרבי. נ"ב אפשר שהביא ברייתא זו בפסקיו לאכותי מ"נה דתלמודייתא אין לאסור ציצית של פשתן בטלית של פשתן ועי' לקמן: בסי' ... אמר מאי ציצי דהמעגל הכא כצ"ל: בסי' יב קסבר בעינן וכו' גדיל גדילים במקום פתיל. נ"ב בגמ' גרסי' הכי קסבר בעינן תמניא בגלימא כי היכי דבעינן במקום פתיל: בסי' יז האי לחודי' והאי לחודי' אלמא אבל מין כנף וכו'. נ"ב נראה בעיני כדי ליישב דעת העיטור שאין מזה תשובה כלות דודאי איכא למימר דרבותא דהכנף מין כנף אפתיל תכלת דלכתרי' קאי לומר לך שאם אין פתיל תכלת יתן במקומו מין כנף אע"פ שאינו צבוע תכלת אלא למר לבן מאחר שהוא מין כנף שאם הבגד הוא של צמר אבל אם אין הבגד של צמר אלא של פשתן אין לו תקנה לא בלבן של צמר דאינו מין כנף ולא בלבן של פשתן דאינו ממין תכלת שהוא של צמר. כללו של דבר דרבותא דהכנף מין כנף מרבינן מיני' שאם אין כאן תכלת בעינן שיתן לבן ממין הבגד ושיהא ממין התכלת שהוא צמר ואין זה אלא בבגד של צמר לחודי': בסי' יט דהא לא צריך להו דכי הדר עביד לרבועי כצ"ל: בסי' כ כיון שנסתכל במילה „שבבשרו" נתקררה דעתו:

הלכות טומאה

בסי' א אמור אל הכהנים בני אהרן. נ"ב בתו"כ דריש לה אמור אל הכהנים ומייתי לה בפ"ק דקדושין דף לה: שם ולכך שינה הלשון כאן. נ"ב אפשר שבא ליישב דמנ"ל לדרוש על הקטנים דלאו בני חיובי נינהו דלמא דוקא להזהיר ב"ד על הגדולים וקאמר דגלי לן קרא דכתיב הכהנים בני אהרן ולאו ילפותא" גמורה היא אלא גילוי מלתא בעלמא ודו"ק: שם פ"ל לנפש תניא במס' שמחות כצ"ל: בסי' ב ואם היה כבודו בכך לא בדה „כלומר" דאם הוי מתני וכו' „לא יספיק בזה" כדקאמר התם כו' כצ"ל: שם והנשיא כבודו ולכך וכו' כלומר והנשיא כבודו לכך כצ"ל: שם ומהו שיטמאו לי' כל הכהנים „ופשט דחייבי' ליטמא לי'". כל הכהנים: שם ואפילו יש שם ישראלים הרבה. נ"ב כלומר שנמצאו שם ישראלים הרבה שרוצים להטפל בקבורתו אפ"ה נקרא מת מצוה מאחר שאין הקרובים רוצים להטפל בו ומפני שקשה להרמב"ן למה יקרא לזה מת מצוה גלל כן פירש דלאו דוקא קריא ולא עוד לא קאמר אלא מלתא בעלמא קאמר דאפילו היא בעצמה קוראה אין אחרים עונין אותה ומכ"ש אחרים באין קרובי' וכיון שקבורתה בספק ובייאוש הטילוה חכמים עליו אפילו כשימצא אחרים ברוצים להטפל בה. והרא"ש נחלק ע"ז דדוקא כשאין מטפל בה שום אדם אבל כשימצא אחרים להטפל בו אין זה מת מצוה ודו"ק: שם ופי' הרמב"ן „בספר תורת האדם" כצ"ל: שם דודאי אין לה קוברים שהבעל אינה קוברה כצ"ל: בסי' ה יכול אפילו נפלים. ת"ל לאמו ולאביו כצ"ל: בסי' ו בו ביום מדבריהם גדול כבוד המת כצ"ל: בסי' ז דאי חסר פורתא „אלא" כלומר כצ"ל: שם ומיהו מסתבר אם נחסר יד אביו מחייב ואח"כ מת כצ"ל: שם ולא קרינן בי' לאביו. נ"ב וקצת קשה שמא גם הרי"ף לזה נתכוון במ"ש אבל מיטמא כו' כלומר דלא מ"ה אינו מטמא כשהוא בחיים אבל לאחר שמת מיטמא הוא אף על עצם כשעורה שנתתק בחייו וצריך לומר דאף בכה"ג אינו מטמא למה שכבר נתתק בחייו אלא דוקא לגופו הוא מטמא מטעם שאף לאחר מיתה הוא בשלימות שהי' לו בחייו ולאביו בזמן שהוא שלם קרינן בי' אבל לאבר שכבר נתתק אינו בדין שיטמא לו אף לאחר שמת דלא יטמא ולא לאברי' מקרא מלא דבר הכתוב וק"ל: שם ולא מצריכינן ציון של ארבע אמות. נ"ב פי' שאם הטומאה ממש תחת הציון אינו נרגים עד שבא על הציון פתאום ויטמאו הטהרות שהרי הטומאה תחת הציון והשתא ודאי צריך לומר דציון כל שהוא סגי דהא"כ אפילו הוי הציון במקום טומאה מ"מ מאחר שהוא יוצא גם חוץ למקום טומאה לא יבא לידי הפסד טהרות וק"ל ומ"ש ולא מצריכינן כו' הוא כמו ועוד כלומר ותו דמדלא מצרכינן בשום דוכתא דשיעור ציון הוא ד' אמות אלמא דבכל שהוא סגי דהא"כ לא אשתמיט תלמודא בשום דוכתא שיעורא דציון בכמה: שם שאין מציינין אלא על דבר המטמא באהל. נ"ב כלומר ומשום הפסד טהרות אבל על הרחקה שגזרו חכמים על הכהנים שאין בו הפסד טהרות לא הצריכו ציון הדע שהרי אין מרחיקין ציון ממקום טומאה יותר מכל שהוא שלא להפסיד אף בטומאה שלא לטרוך דמיד שרואה הציון הוא פורש ואי אמרת דאף על הרחקה שגזרו חכמים הצריכו ציון קשיא מאי קאמר אין מרחיקין כו' הא בע"כ צריך להרחיק מגזירת חכמים ט': בסי' ט וסככות והפרעות. נ"ב ח"ל הרמב"ם וסככות לקום מן סוככים בכנפיהם. ופרעות מן גדל פרע שער ראשו. ע"כ וז"ל הר"ש בפי' המשנה כמו זיז היוצא מן הכותלי והגזריות בערוך גרס והזוטראות ופי' שם טווסטראות ויש כטוטראות. שובכות. של יונים. שקיפין סלעים פירוש לעיל בספ"ג. גחירים. (במקום הגדרים אשר לפנינו בהלפסי הגי' גהירים וי"ג גחירים). פירש בערוך מין חורים שמשם בא החור. וי"א מערות וחורים והשננים. שן סלע. שהן יכולים לקבל כו'. וכה"ג פי' הרמב"ם ע"ש רק שבמקום והגחירין גורס הוא ז"ל והגהירין ופירש והוא תוספת הכותל מן ויגהר ארצה ע"כ. ובספ"ג פי' הר"ש שקיפין הם סעיפי הסלעים והלעים הם נקיקי הסלעים ונקיקים דומיא דשקיפים אלא חד נעשה ע"י מטר ואחד נעשה מאליו כו' ע"כ: שם והיכא דמחית מיתה. נ"ב פ"ג ופ"י דאהלות: שם ואוכל בפתח ג' אצבעות. נ"ב לשון רש"י בפ"ק דב"ב דף יד אוכלות תופסות כך לשון המשנה אוכל בדרום אמה אחת גבי יסוד המזבח. ואף בלשון מקרא כי יאכלו אתיקים מהגה בספר יחזקאל עכ"ל: שם וגם בכל המשניות כתב. נ"ב ר"ל שאותה המשנה שהביא הרי"ף רא"י ממנה אינה ברורה שהרי בכל המשניות שבידינו הגי' הוא טומאה בבית כליו שתחתיו טהורין לדברי הכל והטעם הוא לפי שאינו אוכל בפתח טפח אינו מביא את הטומאה תחתיו וכשהטומאה תחתיו מתמיד ר"א מפני שסובר דבקל מביא טומאה לבית ואח"כ לפי גי' זו ופירושא אין משם ראי' על שוף טומאה לצאת ולכך פי' ני' להרי"ף ז"ל להביא כמה משניות שהן פשיטות וברורות בגרסתם יותר מזו: שם ור"א מטהר. נ"ב וכן בתנר שהוא מוקפת אכסדרה: שם ואם נפתח דלת לצד אחר. נ"ב שלא לצד תנור: שם ונכנסת מתחת לבית. נ"ב כלומר וכן אם היתה טומאה תחת הזיז נכנסת מתחתם לבית: סליק

הגהות על הרא"ש הלכות קטנות

מאת הגאון המובהק נודע ביהודה כו' מרנא יעקב עמדין זצ"ל בהג"מ צבי אשכנזי זצ"ל

הלכות מזוזה סימן י ובירושלמי כו'. נ"ב לק"מ מבהכ"נ אב"מ רמי מר. בתני בי מדרשא דמקרי בי, רבנן כדאיתא בפרק בני העיר (כ"ח ב') וכיון דנאותין בהן ודאי חייבין [במזוזה. דאפילו בכ"ס שנכנס נאותות בו חייב במזוזה [יומא י"א ע"ם] מפא"כ בכ"כ דאסור לאכול ולשתות בהן. משו"ה פי' תוס' הביא דע"פ (ק"א א') כ"א שקדשו בכ"כ כו' משום אורחין דגנו בחדרים הסמוכים לבהכ"נ. ואף לפמ"ש שם בס"ד כתי"ג שם. שא"ל לדחוק משו"ה. מיהא לאו ביתא דאורחין הוה משום אקראי בעלמא [ובאמת נראה דגם התוס' והא"ש סברי די"ש מקום לחלק בין ב"כ לב"מ וכמ"ש במרדכי ועי' ש"ך יו"ד סי' רפ"ו ס"ק י"ט אלא דביומא שם משום ב"מ לב"כ לטנין נגעים. ובברכות שם לפי גרסתינו איתי' להדיא בהכ"נ ובה"מ דלית בהו מזוזה. אף מוכח מאיזה ראשונים דל"ג לה]:

הלכות תפילין סימן יט ר' יוחנן לא הוה מנח. נ"ב אפשר בכל היום קאמר וכמש"ל: בספר העתים המעט לנו עון פעור. נ"ב עמו"ק:

הלכות ציצית סימן ב הייט דוקא בהצעה. נ"ב כמה עלובה תשובה זו לאו ק"ו הוא אם לבישה מותרת כ"ש הצעה ואם הצעה אסורה לבישה לא כ"ש. ועכ"ל לא התירה תורה שלא בשעת עבודה ודברים זרים הוא (חסר) שלא נתנה תורה למה"ש (חסר): בסימן יב ורש"י פירש משולשת. נ"ב על טי תכלת: סימן טו כנגד ז' רקיעים. נ"ב דהכלת דומה לרקיע: בס"ם כ ובשעת התפלה. נ"ב עמו"ק בכל זה:

הלכות טומאה בס"ם ד הרבה צריך ראיות לפטור הנשים ממצוה זאת. נ"ב לא אדע מה צריך דבר זה ראי' ומנין זאת להטיל מצות קבורה על הקרובים אלא מתוך שהטילה תורה חובה עליהם לטמא במ"ש לא יטמא מצוה בידוע שלא ויתרה על כהונה בחנם אלא בזה לטפל בו בקבורה ומאחר שאינן הנשים בבל יטמאו לא מצינו להן מקרא לחייבן בה מהי תיתי להו חיובא כמי איברא מקבורת מת מצוה ודאי לא פטירי נ"ם קרוב לא שנא אבל במקום שיש קוברים בודאי (חסר כמה תי'):

הלכות ערלה ס"ם ג עשר תעשר היוצא השדה כצ"ל: סי' ה ולעו"ג דלית סלכה כרביא"ש. נ"ב דס"ל דלא אמרי' משנת ראב"י קב ונקי אלא במשנתינו

קיצור פסקי הרא"ש

הלכות ס"ת בסי' ו מטל עפצים מבושלים כצ"ל: בסי' יב תמה גופי האותיות כצ"ל: בסי' טו ואם א' מן האותיות כצ"ל: בסי' יז הי' בו דף שלם וכו' אפילו הי' בו ג' טעיות כצ"ל: בסי' כ ביד שנד שכתב קורין בו כצ"ל ותי' אין נמחק [ואולי צ"ל אמרי לה ועי' בהגר"א אורח חיים סימן ל"ע ס"ק ת]: [שם התירם לבעלים נאמן על סגוילין ואינו נאמן על האזכרות כצ"ל]:

הלכות מזוזה בסי' א צריכה שתי פרשיות כצ"ל: בסי' ב היכא דאשתמיט אות אחת כצ"ל: בסי ז' שלא דיקדק בחסורות ויתרות כצ"ל:

הלכות תפילין בסי' ב ואם כתב בעור אחד כצ"ל וכן לקמן: שם או שהתנה עליו מתחלה כצ"ל: בסי' ח צריך שיהיו התפילין טהורות כצ"ל: בסי' יא שיעור אורך הרצועה. נ"ב עי' לעיל ברא"ש בתפר כאן:

הלכות ציצית בסי' ה תיך אחד מן הכנפים כצ"ל: בסי' יב מצות ציצית טטלים וכו' וכופלין שיהיו ח' וכו' ארוך בו יכרוך ויזהר כצ"ל:

הלכות טומאה בסי' א על כל טומאה הפורשות וכו' אבל חלל כהן אינו מוזהר כצ"ל: בסי' טו אם עליה אחרת הפתוחים לו וכו': שם לד התנר נעול אין הטומאה יוצאה תחת הזיזין כצ"ל: שם אסור לכהן להכנס לבית כצ"ל:

הלכות חלה בסי' א יש שיעור חלה אין מפרישין ממין על שאינו מינו כצ"ל: בסי' ב או עיסה בשעה חייבת בחלה ומברכין עליה המוציא: בסי' ג ולחם העשוי לכותח שעשוין למועדים כצ"ל: בסי' ד הסל מצרפן לחלה כצ"ל: בסי' ו אא"כ יש שיעור חלה בשל ישראל לבדו כצ"ל:

הלכות ערלה בסי' ב ואפילו חשב עליו לאכילה כצ"ל: [שם ואם חשב בסוף שליטי או בו דין רבעי כצ"ל]: בסי' ג' אא"כ עושה בהם כדי עפולו להביא כצ"ל: בסי' ה שיכול לאיות ופטור כצ"ל: שם בתוך אין זקן הפירות כצ"ל ותי' של כמתק: בסי' ז וקליפי רמונים והנץ שלהן כצ"ל:

הלכות נטילת ידים בסי' א אפילו שהיד סולדת בהן או שהפסיקו דרך תריץ אסור כצ"ל: שם ובנים שיכלו מצוה להתליק כצ"ל: שם ואי מקרב ידיו לדוגא כצ"ל: שם ובעל הלכות מתיר כצ"ל: שם ויחזור בין כל שפיכה ושפיכה כצ"ל: שם שיכפו ידיהם שיבואו בהם מים כצ"ל: שם איתמר חמי טבריא. נ"ב מכאן ואילך הוא מהרא"ש עצמו. ועי' כ"ז ברא"ש פ"ח דחולין: שם כי פליגי דפסקינהו בכם בירתא כצ"ל: שם בכלים פסולין כצ"ל: [שם להיות כטיט הנדוק ופי' קמא עיקר דאיירי כצ"ל]: שם אמר הגבי מצוה לשמוע דברי חכמים שאומרים לרחוץ משום נקיות רבא אמר מצוה לשמוע דברי ר' אלעזר כצ"ל]: שם ווידיו לא שטף במים הא שטף טהור והא בעי טבילה א לא הי"ק אחר שלא שטף טהור כצ"ל]: שם זימנא חדה כצ"ל: [שם ולתרומה עד הפרק פי' מקום חיבור אצבעות ע"ג היד לחולין עד לפרק פי']: שם בולעין אותן כצ"ל: סליק

המתרגם

באור מלות הלועזיות שברש"י ותוספות ממסכת מנחות

דף כא ע"א רש"י מי מלח מורי"ס (זאלצ-בריהע), עי' המתרגם פסחים ברא"ש סימן א':

דף כה ע"ב גסטרון לייטו"ן לישנא אחרינא מיס"ל, הראשון הוא (מעססינג) והשני (מעטאל) שם כולל לכל מיני מתכות: בבעץ בדיל אשטיי"ן (צין) עי' המתרגם ר"ה כ"ד ב' ד"ה בבעץ: וטפח כו' כפתור פומ"ל (אפפעל-פערמיגער קנאפף): אלכסנדרים כו' וקרויין מגדרנ"ש (שפיצגלאז):

דף ל ע"ב פול המצרי מין קטניות ושמן פאשו"א (דיא טירקישע באהנע, שטיי גבאהנע, איינע ארט ראנקענדער באהנען):

דף לא ע"א תוס' שידה דתנן בית שמאי וכו' מידי דהוי אטקטמי מהורין בפרק במה אשה יוצאה (ס"ז א') פי' אשקיכ"ש בלע"ז שהולכים עליהן בימות הגשמים וכו' עיין המתרגם שבת ס"ו ב' ד"ה קטורי ובמקום מקיכ"ש הבא בא"ד צ"ל ג"כ אקיכ"ש, וע"ש ד"ה לוקטמון: **ע"ב רש"י** אפיצן וכו' מתוקן הקלף בעפצין שקורין גל"ש (גאללעפפעל): הני מילי דתופר בגידין יתפור אבל לא בגרדין פיכדי"ש בלע"ז, עי' המתרגם סוכה ט' א' ד"ה מן הגרדין:

דף לב ע"א אטבע דספרי גלוסו"ן עץ סדוק האוסק (נ"ל האוסך) דפי קונטרס שלא יכפלו (קלעממע, צווינגע), עי' המתרגם שבת נ"ח ב' ד"ה אמר שמואל ביתדות:

דף לג ע"א עשאה כמין נגר וכו' נגר קבילי"א (נאגעל): **תוס'** הא דעבידא כסיכתא וכו' כאסתוירא הנתון בשוק לרחב בלע"ז קבילי"א כסרה וכו' קביילא(קנעבעל), עי' המתרגם חגיגה י"ג א' ד"ה קרסולי: **ע"ב רש"י** טלה לשון טלאי פלאסטר"א. וכו' פלסרא"ש בלע"ז (פער-דעקען, בעדעקען), ועי' המתרגם חולין קכ"ג ב' ד"ה תטר: הואיל ואין פגימין אושרא"ש (פוגען): כרפסת אלאייר"א, (גאלירייי-נעדעקטער גאנג, באלקאן), עי' ה.[illegible] עירובין ע"ח ב' ד"ה שתי גזוזטראות: אינדרונא קמנר"א (קאממער, געמאך) בלשון יוני קורין לחדר אנדרון: באכסדרא רומיתא עשויה חלונות חלונות וקורין לויא"י (איין אבגעזאנדערטער רוים, קליינער פערשלאג):

דף לה ע"א תיתורא גשר וכו' שקורין גומ"ן (האנדשוהע): בתפירתן שקורין לגרזלי"ר, נ"ל רגרזי"ר, עיין המתרגם זבחים נ"ג א' ד"ה תומר: **ע"ב** ומתלית להו לרצועות התלויות סיס גודלן ומשלשן פרני"ש בלע"ז ננאטריל"ר (פלעכטען), עי' המתרגם עירובין פ"ו ב' ד"ה המשלשל:

דף לז ע"א קיבורת בדרו"ן, עי' המתרגם ברכות י"ג ב' ד"ה שתהא שימה וכו': **תוס'** קיבורת פירש בקונטרס וכו' למרפק שקורין קוד"א וכו' (עללענבאגען), איים"ל וכו' (אבסעל), עי' המתרגם שבת נ"ב א' ד"ה במרפקו: בא"ד פרק הסמוך לרגל דהיינו איסתוירא קבילי"א (קנעבעל), עי' המתרגם חגיגה י"ג א' ד"ה קרסולי:

דף לט ע"ב רש"י והכלך מעיל שעושין מאותן דגים (הוא בית התולעת) בגזויין במיטי (נ"א במינין) שקורין פלוצי"ל, הוא פסולת של משי (דאז אייסערע פלאקינג געשפינסט דעם זיידענוואורמס):

דף מא ע"א דנקטה בסיכי ברוק"ש (שטיפ-טע, צוועקע) כמין יתדות קטנות, פי' המתרגם שבת ס"ז א' ד"ה ושבעה סיכי, וכן פי' הערוך, עי' ערך סך התשיעי. ועוד הביא רש"י נ"א חפירה רחבה בשטי"ר, עי' המתרגם מ"ק כ"ב ב' ד"ה שולל: סרבלא מנט"ל בלע"ז, ידוע ועי' המתרגם שבת ק"א ב' ד"ה בחוט הסרבל והמתרגם עירובין י"ד ב' ד"ה הסרבל: **ע"ב** עביד להו ס"סא כשמתכסה לכובס מקפל הציצית כמין פקעת שקורים למוסי"ל כדי שלא ינתק, עי' המתרגם חגיגה י"ב א' ד"ה פקעיות ובסוכה מ' א' ד"ה מן הסיסין:

דף מב ע"א גדיל חוט עבה וכו' נ"א גדיל אלו קן החוטין שבשפתי שני הצדדים וקורין אוריל"ש (זוים, ראנד איינעם ציינעם), עי' המתרגם עירובין נ"ז ב' ד"ה דם פתא דגלימא: דסתר ובלר וכו' גו' כמי לסתר הבגד מלמטה שקורין אנפיליי"ר (אויזפאזערן, אויזפאדעלן, דיא פאדען איינעם געוועבעם הערוים צופפען): **ע"ב** עשאה נגלית מן הקולים הנקלים היינו חוטין שתלויין בכל היריעה שקורין פרוקי"ש, נראה שצ"ל כמו שבת כ"ט ב' ד"ה מפרחייתא עיין שם בהמתרגם: וסממנין דרך הצובעים לשרות בגדים בצריף שקורין בייל"א, עי' המתרגם כתובות ק"ז ב' ד"ה חיורי שרו, ובע"ז דף ל"ג ד"ה מחפורת: מגביא גילה בייס"א ובלשון צרפת אלו"ס, עיין המתרגם שבת ק"י א' ד"ה גביא גילא: מיא דשבלילתא מים היוצאין מן התלתן שקורין פנגרי"א, עי' המתרגם זבחים ע"ב א' ד"ה תלתן:

דף נ ע"ב עריכתן תקון החלות שקורין אטינו"ר, עי' פסחים מ"ח ב' ד"ה עריבה ובסמוך כ"ה א' ד"ה עריכתה:

דף נג ע"א דליותיהן פרוויל"ש, עי' המתרגם פסחים כ"נ א' ד"ה דליות:

דף נה ע"א עריכתה סורני"ר, לעיל נ' ב' ד"ה עריכתן כתוב שקורין אטינו"ר ובל"נ סוני"ר ובפסחים מ"ח ב' ד"ה עריבה כתוב שקורין אנסוורטי"ר שנויים הללו הוכיחו כי טעות נפל בהבלע"ז והעיקר סורני"ר (פארמען):

דף סג ע"א כלבוש גלוא"ן שם כלי עשוי כעין מחבת שלנו וכו' (פפאנע, איין געפעם פאן האלבקוגעלפ ירמיגער פער-טיעפונג): דומה כמין תפוח הכרתים בלום" גלני"ן (אייבעלן):

דף סד ע"ב צריפא בורזי"ל (איינע קליינע האללע אדער היטטע):

דף סו ע"א וחכמים אומרים ט' שקורין פליי"ל (דרעשפלעגעל):

דף סט ע"ב תוס' כלי אדמה פי' בקונטרס שחיקת אבנים שקורין קרויי"ש בלשון אשכנז וכו' אהו (קריידע):

דף ע ע"ב רש"י גולבא אספיילס"א, דיסר"א סינל"א, שבולת תעלא אוויל"א, עי' בהמתרגם פסחים ל"ה א':

דף עא ע"א צבותים בלא קישור שקורין וייביל"ש (איין שוואדען, דאז הייסט זא פיעל האלמען געטריידע אלס דער מעהער אויף איינמאל מיט דער זענזע אבהויעט):

דף פג ע"א קדיר כרוסתריי"ש בלע"ז שנגלש ביותר (אוישוויטצען, דורכדרינגען):

דף פו ע"ב מן הדליות שקורין פרייל"ש (וויין לויב), עיין המתרגם כתובות קי"א ב' ד"ה דלית:

דף פח ע"ב נר של מקדש ט' שקורין קרוסולי"ש עי' המתרגם פסחים י"א א' ד"ה כל נר, ועי' המתרגם שבת כ"ב ב' ד"ה נרות:

דף צד ע"א רש"י ותוס' ובדפוס אית דגרסי טפוס והכל אחד פורמ"א בלע"ז, ידוע, ועי' המתרגם זבחים נ' א' ד"ה הכותב טופסי גיטין: **ע"ב** כמין ספינה רוקדת קווי"ש, עי' המתרגם שבת ק"א א': היינו דסמכי סני סניפין שקורין פירק"ש העומדים בקרקע ארוכים וגבוהים, עי' המתרגם עירובין ט' א' ד"ה לגוד, והמתרגם ר"ה כ"ב ב' ד"ה כלונסות:

דף צו ע"ב הדולבקי פלדסטו"ר, עי' המתרגם שבת ע"ס א' ד"ה בקורספלא:

דף קא ע"א בדוקה סייל"א, עי' המתרגם זבחים ל"ה ב' ד"ה דוקין:

דף קו ע"א נסבא חתיכה אחת של זהב שקורין פלט"א (איינע פלאטטע, אין שטיק ערלעם מעטאלל), ועי' המתרגם יבמות ס"ז א' ד"ה ממלא: מחטין הפליז ראש הפתילה כשאוא שרוף ובלע"ז ממוקר. עי' המתרגם שבת נ' א' ד"ה שמוחטין בו פתילות:

ברמב"ם פיה"מ ספ"ה רעפים טיגול"ש בלע"ז, עי' המתרגם ביצה ל"נ א' ד"ה רעפים:

שם פ"ט משנה ב שנתות דל"א, (איינ-שניטטע) נסימן, וכ"ש הערוך סימנים נחוצים

קיצור פסקי הרא"ש מהלכות קטנות

הלכות ספר תורה

א **הלוקח** ס"ת כהוסף מלוה כתבה או הגיה בה אות אחת כאילו קיבלה מסיני במלות עשה ליכתוב ס"ת ואין למוכרה אלא ללמוד תורה ולישא אשה והאידנא שאין רגילין ללמוד בס"ת עיקר המלוה לכתוב חמשה חומשי תורה ומשנה וגמרא ופירושים: ב אין כותבין ס"ת ותפילין ומזוזות על עור בהמה וחיה טמאה ולא על עור דגים ואפי' טהורה ואין נתפרין בגידן ולא נכרכין בשערן וכותבין על עור בהמה וחיה טהורה ועל עור נבילות וטריפות שלהן ומסרגלין בקנה וכותבין בדיו: ג צריך עיבוד לשמה שיאמר בתחילת העיבוד לשם ס"ת אני מעבדו ואם עובד כוכבים מעבדן וישראל עומד על גביו ואומר לו עשה לשם ס"ת שרי: ד הכותב ס"ת צריך שיאמר בתחילת הכתיבה ספר זה אני כותב לשם קדושת תורת משה ובשעת כתיבת האזכרות צריך שיחשיב לשם כתיבת השם· אע"פ שאין כותבין ס"ת וגט ומגילה אלא ע"ג עור מעובד בעפצים עיבוד שלנו כעיבוד עפצים שלהם וכשר לכתוב: ה גויל הוא עור שנתקן לצד שיער ולא לצד הבשר ועור החלוק לשנים לצד השיער נקרא קלף ונכתב במקום בשר ולצד בשר נקרא דוכסוסטוס ונכתב במקום שיער וקלפים שלנו יש להן דין קלף ונכתבים לצד בשר וכשרים לתפילין: ו כתב ס"ת כשירה או שכתב השירה כיוצא בו או שכתב שלא בדיו תגנז ודיו הוא משל קולים מבושלים או מי עפצים עם קומוס: ז ס"ת ומזוזה בעי שירטוט ופסולין בלא שירטוט ותפילין לא ואם רוצה לשרטט כדי לכתוב ביושר הרשות בידו: ח אין עושין ס"ת אורכו יותר על היקיפו ולא היקיפו יותר על אורכו והוא שיש ו' טפחים בגויל עם העמודים: ט עושין יריעה בת ג' דפין עד ח' לא פחות ולא יותר ושיעור הדף כדי לכתוב ג' פעמים למשפחותיכם· ועיקר הנוי בת ד' וה' ולא בת שלש וח' וה"מ בכתיבה דקה אבל בכתיבה גסה יכול להאריך בדף ובדף האחרון אין חשש אלא כפי שיזדמן לו ואפילו אין בכל הדף אלא פסוק אחד ושיעור הגליון למטה טפח ולמעלה שלש אצבעות ובין כל דף ודף כמלא ב' אצבעות· ובחומשים למטה שלש אצבעות ולמעלה שנים ובין כל דף לדף כמלא רוחב אגודל ובין תיבה לתיבה כמלא אות קטנה ובין אות לאות כמלא חוט השערה· ולא יכתוב חוץ לדף יותר משתי אותיות ואפילו בתיבה גדולה ואפילו שתי אותיות אם הם תיבה בפני עצמה לא יכתבם מחוץ לדף ואותיות השם צריך שיהו כולם תוך הדף: י כל השם תולין מקצתו אין תולין הכותב את השם אפילו המנך שואל בשלומו לא ישיבנו ואם כתב שני שמות יפסיק ביניהם וישיב וכשטובל הקולמוס לכתוב השם לא יתחיל מאות השם אלא מאות שלפניו: יא הגורק אות אחת מהשם עובר בלאו ובשבועת העדות מפרש איזה שמות הנמחקים: יב צריך כתיבה תמה גופי האותיות, כתב האזכרות בזהב תגנז: יג פרשה פתוחה צריכה שישאר חלק בסוף השיטה כנגד שלש תיבות של שלש אותיות או בתחלתה. וסתומה מניח חלק באמצע כדי שתי תיבות או יותר ואם סיים פרשה בסוף שיטה מניח שיטה חלק ומתחיל בשלישית: יד צורת השירה כדאמר במסכת סופרים. קרע הבא בתוך שני שיטין ואינו נכנס בתוך האות יתפור בתוך שלשה שיטים אם הקלף מעופץ יתפור בגידין ולא בגרדין ואם אינו מעופץ אפילו קרע שבין דף לדף לא יתפור ואפילו לדבקו מאחריו בדבק אסור: טו ניקב הרגל הפנימי של ה' ואפילו לא נשאר [אלא] כל שהוא כשר ואם לאו פסול ואם אחת מהאותיות נפסק אם יניק דלא חכים ולא טיפש יכול לקרות כשר ואם לאו פסול: טז שעטנ"ז ג"ץ צריכין שלשה זיונים. ס"ת שחסר אפי' יריעה אחת שאינה מחוברת לאחרים אין קורין בו ואפילו מונחת הנלו: יז ס"ת שיש בה שלש טעיות בכל דף ודף יתקן ד' יגנוז. היה בו דף שלימה מעיקרא אז אפי' היה בה (שלש) [ד] טעיות יתקן על ידו כל הספר והוא שכתוב רובו של דף ודף בלא טעיות וה"מ בחסרות אבל ביתרות לא מיפסל ויתקן אפילו בד' טעיות ובלא תיקון בין חסר בין יתיר פסול: יח לא יסיים כתב באמצע הדף אלא יקצר והולך עד סוף הדף כדי שיסיים בסוף הדף ובאמצע שיטה דוקא· לא יכתוב בס"ת אפילו אות אחת שלא מן הכתב חוץ מתפילין ומזוזה כדאמר בפרק ב' דמגילה (דף יח): יט כותבי ספרים תפילין ומזוזות לא התירו להם להפוך יריעה על פניה אלא פורס עליה בגד: כ ס"ת שכתבו מין ישרף עובד כוכבים יגנוז· נמצא ביד מין יגנז ביד עובד כוכבים אין קורין בו: סופר שכתב ס"ת בעודה בידו נאמן לומר שאין אזכרות כתובים לשמה ולא הגוילין מעובדין לשמן החזירה לבעליה נאמן על האזכרות ואינו נאמן על הגוילין· הלכה למשה [מסיני] שיהיו כותבים בעורות ובדיו ומסורגל [בקנה] וכורכין בשער אין פותחין בס"ת ממ"ב שיטין ואין מוסיפין על ששים:

סליק הלכות ספר תורה

הלכות מזוזה

א **צריכה** (נגרכה) זיונה ושתהא מוקפת גויל ולא יחסר אפילו קוצו של יו"ד כס"ת: ב אין תולין בתפילין ומזוזות היכא דהשמטיה אות אחת: ג עשאה שתים ושלש ואחת כשירה ובלבד שלא יעשנה כקובה וכזנב· על הארץ בראש השיטה ויתקן התחלת שאר שיטין כדי דתהוי על הארץ בראש שיטה אחרונה: ד כורכה מאחד כלפי שמע ומניח למעלה ולמטה ריוח אלא ליפורן ובתחילה כדי לגלול היקף ובסופה אין צריך ריוח כלל: ה נהגו לעשות פרשיותיה סתומות שלא יניח תלק כשיעור שלש אותיות לא בסוף השיטה כדמסיים שמע ולא בתחילת השיטה ואם עביד פתוחה כשירה: ו מזוזה צריכה עיבוד (לשמה) וכשירה בקלף ודוכסוסטוס וגויל: מזוזה צריכה שירטוט ולא תפילין ושניהם נכתבים שלא מן הכתב: ז הקובע מברך אקב"ו לקבוע מזוזה כתבה כאיגרת שלא דקדק בחסרות פסול: ח תלאה במקל או שהניחה אחורי הדלת סכנה ואין בה מלוה: צריך להניחה בתוך חללו של פתח בטפח הסמוך לרה"ר· כתבה בשני דפין פירוש בשתי חתיכות פסולה: במזוזה הולך אחר היכר ציר שאם אינו יודע איזה צד הוא מקום ביאה או יציאה אותו צד שחור הדלת סובב בו נקרא בית ולצד ימין לביאתו חייב במזוזה: ט עשאה כמין נגר שתחבה בסף פסולה לרש"י אלא צריכה להיות זקופה ולר"ת זקופה פסולה אלא צריכה להיות מושכבת והמדקדקים עושין חצי זקופה וחצי מושכבת כמין ל': י פתח בית הכנסת ופתח בית המדרש פטור מן המזוזה ואם יש פתח קטן שרגיל לכנוס בו מביתו לבית הכנסת חייב במזוזה: לא יניחנה למטה משליש העליון של פתח· למעלה אפילו עד המשקוף שרי· ויניחנה בטפח הסמוך לרה"ר ואם העמיק לה טפח פסולה: יא פתח קטן שאצל פתח גדול אם יש מלבן טפח רוחב ביניהם חייב במזוזה הניח במלבן ואחר כך קבע בדלת פסולה: בית שאין תקרה בפתח או שאין תקרת שקוף הפתח ישרה אלא אבן נכנס ואבן יוצא או שאין המזוזה ישרה אלא אבניה בולטות ונכנסות פטור מן המזוזה: יב אכסדרה פטורה מן המזוזה אע"פ שיש לה פצימין· עשויין חלונות חלונות כעין של כומרים חייבת· בית שער הפתוח לחצר ובתים פתוחים לבית שער חייבים בשתי מזוזות: יג *בין הפתח לגינה ולקיטוניות חייב במזוזה בין מגינה לבית בין מבית לגינה· בית שיש לו ד' או ה' פתחים כולם חייבים במזוזה ואפי' אינו רגיל אלא באחת: יד וכן לול שבין בית לעלייה אם יש לו ב' פתחים אחד למעלה ואחד למטה חייב בשתי מזוזות: בית שאין בו אלא פצים אחד מימין חייב ומשמאל פטור· ואם הפתח ממלא רוחב כל אחד כותלי הבית חשוב כפצימין וחייב במזוזה: טו כיפה שיש ברגליה עשרה חייב במזוזה שערי בתים והצירות מדינות ועיירות ורפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ושמן ובית האשה והשותפין ובית הכנסת שיש בה דירה לחזן ובית התבן ובית הבקר ובית העצים שתם כולן חייבים במזוזה בית שער שאין בית פתוח לתוכו ואכסדרה ומרפסת ובית הכסא ובית הבורסקי בית המרחץ ובית הטבילה ובהכ"נ שאין בה בית דירה לחזן ובית הבקר והעצים שהנשים רוחצות בו פטורים: טז בית שאין בו ד' על ד' אפילו ארוך וקצין שיש בו לרבע ד' על ד' פטור מזוזת היחיד נבדקת פעמים בשבוע מזוזת הרבים פעמים ביובל: יז השוכר בית מחבירו חייב לעשות מזוזה ומקום מזוזה ולא יטלנה כשילא ואם שכרה מעובד כוכבים יטלנה כשילא: השוכר בית בחוצה לארץ והדר בפונדק בא"י פטור מן המזוזה שלשים יום והשוכר בית בא"י חייב מיד: חדרים זה לפנים מזה כולן חייבים במזוזה: סוכת חג בחג *והחנונים שבשווקים פטורים: אין להוסיף לכתוב בפנים במזוזה כלום אבל מבחוץ מוסיפין לפי המנהג:

סליק הלכות מזוזה

הלכות תפילין

א **תפילין** צריכין שיהא הכתב מוקף גויל ולא יחסר אפי' קוצו של יו"ד כס"ת: ב מלות תפילין שיכתוב ד' פרשיות על ד' עורות ומניחן בד' בתים הקבועין בעור אחד ויהיו ההרילים בין כל בית ובית ואם כתב בעור אח' כשירים אפילו אין ריוח ביניהם רק שיתן חוט או משיחה בין כל בית ובית ושל יד כותבן על עור אחת ומניחן בבית אחת בעור אחד ואם כתבן בד' עורות והניחם בבית אחת מעור אחד כשירה ואין צריך לדבק הילכך אם יש לו שנים של ראש נוטל עור על אחד מהן ועושה לשל יד וה"מ בחדתי או שהתנה עליה תחילה: ג ציפה עליה זהב או שטלה עליה עור של בהמה טמאה פסול של טהורה כשירה וצריך עיבוד לשמה· עור הרצועה והבתים כולן צריכין עיבוד לשמה אין כותבין אלא בקלף במקום בשר ועורות שלנו יש להן דין קלף ואין תולין בהן: מסור עבד ואשה גר וקטן וישראל מומר שכתבו תפילין פסולין כתבו מין יגנז: ד כותבין תפילין על עור בהמה טהורה וחיה טהורה וטריפות שלהן ונכרכות בשערן ונתפרות בגידן ולא על עור בהמה וחיה טמאה: ה סדר הנחתן לבתים לרש"י קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע ולר"ת קדש והיה כי יביאך והיה אם שמוע ושמע אבל צריך לכותבן על הסדר שכתובין בתורה הלכך של יד שהוא בעור אחד יניח חלק לפרשת והיה אם שמוע על שיכתוב שמע: ו החליף פרשיותיה בין גווייתא לברייתא וברייתא לגווייתא או גווייתא לגווייתא וברייתא לברייתא פסולה: ז דין תיתורא ומעברתא: ח דין שי"ן של תפילין וצריך לכרוך סביב הפרשיות קלף אחד: אין צריך לבדוק תחילה הקלף דקולמוס בדיק ליה· צריך שיהא *התפילין שחורות מבחוץ ומבפנים איזו גוון שיהו חוץ מאדום וגם עור הבתים טוב לעשות שחור: ט צריך הבתים להיות מרובעים בין של ראש בין של יד וגם התיתורא והתפירה שסביב הבתים: י נפסק עור של שני בתים זה אצל זה פסולים זה שלא כנגד זה כגון ראשון ושלישי כשר וה"מ דפסול זה אצל זה בחדתא אבל בעתיקתא לית לן בה: יא רצועה של ראש או של יד שנפסק מה שמקיף הראש או הזרוע אינו יכול לא לקושרה ולא לתופרה אבל התלוי ממנה אין קשירה פוסל בה: שיעור אורך הרצועה· ורוחב כאורך שעורה: יב שי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני וכן דל"ת של קשר ורצועה קטנה התלוי בשל יד· צריך שיהא נוי הקשר ונוי הרצועות דהיינו לצד השחור לצד חוץ: קשר של תפילין צריך שיהא למעלה פי' בגובה הראש וכלפי פנים ממול עורף ולא מצד צואר וי"מ אותו של יד שיהא בגובה הזרוע נוטה מעט לצד ימין: יג תפילין מברך עליהן משעת הנחתן עד שעת קשירה פירוש שמהדקן בראשו ובזרוע: יד ברכות תפילין על של יד להניח וחוזר ומברך על של ראש על מצות תפילין ואם סח בנתיים מברך על של ראש שתים וכן אם אין לו אלא של ראש מברך עליו שתים: כל זמן שמניחן מברך עליהן אפי' אם נשמטו ממקומן וממשמש בהם להחזירם למקומן מברך: טו אסור לדבר בין תפילין לתפילין אפילו לענות קדושה ויהא שמיה רבה ואמן: מניח של יד ואח"כ של ראש וחולץ של ראש ואח"כ של יד ומניח בתיק של ראש למטה ועליה של יד שאם מניח של ראש למעלה יהיה זקוק להעביר על המצות כשיניח תפילין כי יצטרך להסיר תפילין של ראש שפגע בה תחילה ולהניח של יד קודם שאין להניח אלא כסדר הנחתן האמורים בפסוק (אשר"י): וכשממשמש בהן כל שעה ימשמש בשל יד תחילה: תפילין של ראש אינו מעכב של יד ושל יד אינו מעכבת של ראש ואם יש לו שום אונס יכול להניח אחת מהן: טז תפילין מברך עליהן בשעת הנחה וכשירצה לילך בדרך מניחן בלא ברכה וכשיבוא זמנו ימשמש בהן ומברך: אין מברכין עליהן לשמור חוקיך בשעת סילוק ואפי' כשמסלק בע"ש סמוך לחשיכה: שבת ויו"ט לאו זמן תפילין הוא ובחוה"מ יש מניחין בלא ברכה וא"א מברך עליהן: לילה לאו זמן תפילין ואין צריך לחלצן ואין מורין כן אבל להניח לכתחילה בלילה אסור: יז ואם יצא בדרך ותפילין בראשו ושקעה עליו חמה מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו וזמן הנחתן בבקר משיראה חבירו הרגיל קצת אצלו ויכירנו ברחוק ד' אמות: יח צריך אדם למשמש בתפילין בכל שעה. מצות תפילין של יד להניח בגובה הבשר שעל הזרוע שמאל ולא יהא דבר חוצץ בינו ובין בשרו: ואיטר מניח מימין העולם שהוא שמאלו ושולט בשתי ידיו מניח בשמאל כל אדם: יט מקום תפילין של ראש מהתחלת השיער עד מקום שמוחו של תינוק רופף: כ הנכנס לבית הכסא לעשות צרכיו או להשתין או לעשות צרכיו אפי' בשדה חולץ תפילין ברחוק ד' אמות ומיהו לא יכניסם כלל לבית הכסא בבית אלא מניחן ברחוק ד' אמות אבל כשנפנה בשדה גוללו כמין ס"ת ואוחזו בימינו כנגד לבו ולא תהא רצועה מתחת ידו טפח. בלילה או ביום ואין שהות אחר כך ללובשן עושה להן כיס טפח ומניחן ובכלי שאינו כליה אפילו כלי כל דהו וכשילא מרחיק ארבע אמות ומניחן ונכנס בהן בבית הכסא בשדה אם אינו עושה צרכיו ואפילו הוא קבוע אין צריך לחלוץ: כא אסור לאחוז ס"ת בידו ותפילין בידו ולהשתין מים ולישן אפילו שינת עראי· אבל כשהתפילין בראשו מותר לישן בהם שינת עראי ולהטיל בהם מים עראי בבית הכסא עראי: כב שכח ונכנס לבית הכסא ותפילין בראשו מניח ידו עליהן עד שיגמור עמוד הראשון: כג בית שיש בה ס"ת או תפילין אסור לשמש מטתו עד שיוציאם או יניחם בכלי תוך כלי שאינו כליין: כד הנכנס לסעודת קבע מניח תפילין על שולחנו עד זמן ברכה וחוזר ולובשן: כה סודר דצר ביה תפילין ואזמניה אסור למיצר ביה זוזי צר ביה ולא אזמניה אזמניה ולא צר ביה שרי דהזמנה לאו מילתא היא: כו אסור להניח תפילין תחת מרגלותיו אבל תחת מראשותיו בין כר לכסת מותר אפילו אשתו עמו: כז שכח ושימש מטתו בתפילין לא יאחוז לא ברצועה ולא בקציצה עד שיטול ידיו וינגבם: כח ישן בהם וראה קרי אוחז ברצועה ולא בקציצה· אסור לתלות תפילין בין ברצועה בין בקציצה אבל בכיס מותר· מצות תפילין ללובשן כל היום ומי שאין יכול להזהר כל היום לכל הפחות יניחן בשעת ק"ש ותפלה ואם לא עשה כן כאילו העיד עדות שקר בעצמו: כט חולי מעיים וגוים ובנדים פטורין מן תפילין: אבל ביום הראשון פטור מן התפילין מכאן ואילך חייב אפילו באו פנים חדשות ובס' בה"ג נמי חייב: ל חתן ושושביניו וכל בני החופה פטורים מן התפלה ומן התפילין והם חייבין בק"ש וחתן פטור: כותבי ספרים תפילין ומזוזות הם ותגריהן ותגרי תגריהן וכל העוסקים במלאכת שמים פטורים מק"ש ותפלה ותפילין ומכל המצות האמורות בתורה· תפילין ומזוזות תפילין קודמין: לא אין לוקחין תפילין ומזוזות אלא מן המומחה שבקי בחסרות ויתרות ואם לקחם ממי שאינו בקי ומצא בידו ב' או ג' צמדים בודק מהן תפלה אחת של ראש או של יד בצמד ראשון וכן בשני ובשלישי· תפילין אין צריכין בדיקה לעולם: סליק סדר תיקון תפילין משימושא רבא· וסדר תפילין בקיצור כתיבתן והנחתן בבתים וכריכתן:

הלכות ציצית

א **לילה** לאו זמן ציצית היא הילכך נשים פטורות· כסות לילה פטור אף ביום וכסות יום חייב אף בלילה וצריך לברך עליו ואפילו לאשה אין בו משום כלאים אם הוא של איש: ב השואל מחבירו טלית שאינה מצויצת פטור מלהטיל בה ציצית תוך ל' יום ואח"כ חייב ואם שאל טלית מצויצת מברך עליה מיד: ג טלית בעלת שלש כנפים פטור ואפי' אם ירצה להטיל באחת מכנפיה ובעלת חמש חייב להטיל ד' בד' כנפות: ד ארבע ציצית מעכבות זו את זו לפיכך אם לא הטיל הארבעתן הוי כלאים ויוצא בהם בשבת לרה"ר חייב חטאת: ה חתך אחד מן הקרנים ועשאה שניה לא נפטר מציצית: הגביה כנפי הטלית ותפרה שלא נשאר כנף בטלית לא נפטרה בכך: ו התכלת אינו מעכב [את] הלבן ולא הלבן את התכלת שאם לא נמצא את שניהם יעשה מהנמצא אבל לעולם צריך ד' חוטין ואפי' הוסיף עליהן אינו עובר עליהן בלאו בל תוסיף אלא א"כ הוסיף על שמונה: ז ציצית שעשאן כהילכתם ואפילו נפסקו כולם רק שנשארו בה' כדי עניבה כשר ובלבד שנשאר כדי לענבן כולן בהדי הדדי· נפסק אפי' חוט אחד לגמרי פסול: ח קשה עוגם המבטל את הלבן יותר מן המבטל את התכלת· טלית שהקטן מתכסה בה ראשו ורובו וגדול יוצא בו עראי חייבת מכאן ואילך פטור: טלית כפולה שהיתה ארוכה כשתים וכפלה חייבת אע"פ שלא תפרה: ט נהגו עתה להסיר ציצית מטלית של מתים: טלית חובת גברא הוא וכלי קופסא פטור ואין לברך על עשיית ציצית: י טלית של בגד וכנפיה של עור חייבת ואיפכא פטור: טלית שאולה פטור מלהטיל בה ציצית כל ל' יום ואח"כ חייבת מדרבנן: יא טלית שנקרע תוך ג' אצבעות לכנף לא יתפור הוץ לג' יתפור לוקחים ציצית מטלית זה ומשימים לאחר ובלבד שיהו חוטין שלימין אבל לא יקח אמה על אמה ובה תכלת ממקום אחר לתלות למקום אחר: יב מצות ציצית נוטל ד' חוטין ותוחבן תוך הכנף תוך ג' אצבעות דכנף וכופלן שיהא ה' ויהא אורכן י"ב אצבעות ויעשה שלש מהן גדיל ושני שלישי ענף ואחד מן הה' הוטין יהיה ארוך *בו ויזהר לחתוך ראשי החוטין קודם שיטילם לכנף: יג עשיית ציצית בעובד כוכבים פסול באשה כשר: יד עשאן מן הקוצין ומן הגרדין ומן הסיסין פסולה ובעינן טוויי' לשמה: צריך שלא יהא על הכנף ממש אלא מרוחק ממנו כמלא קשר אגודל ולא יהא רחוק ממנו יותר מג' אצבעות ולא יהא על שפת הבגד ממש ואם היה רחוק ג' אצבעות ונקרע הכנף עד שנמצא תוך אגודל כשר: טו ציצית שכרך רובה או שלא כרך בה אלא חוליא אחת כשר ומצותו שליש גדיל ושני שלישי ענף והאידנא אין לדקדק לא בחוליות ולא בקשרים נהגו לעשות ה' קשרים וביניהם ד' אוירים שכל אחד רוחב גודל עם הקשר: טז צביעת תכלת בעי צביעה לשמה ואין לה בדיקה שטעימה פוסלת בה· הלוקח טלית מצויצת מן השוק מישראל כשירה וכן מן עובד כוכבים תגר ומעובד כוכבים הדיוט פסולה: ואין מוכרין טלית מצויצת: יז אע"פ שבתשובות ר"ת כתבו שלא לעשות ציצית מפשתן בטלית של פשתן רב אלפס התירו ולזה הסכים א"ה הרא"ש ז"ל: יח הילכתא כרבא דאמר מינין הוץ מגמר ופשתן חייבים מדאורייתא: יט טלית שיש לה ג' כנפות והטיל בו ג' ציצית ואחר כך השלימה לארבע פסולה: טלית שיש לה ד' ציציות והטיל לה ד' אחרות כשירה בד' האחרונות כשיסיר ד' הראשונות: כ מי שיש לו ד' או ה' בגדים של ד' כנפות צריך להטיל ציצית בכולן ואם לבשם בזה אחר זה בלי הפסק די בברכה אחת· הפסיק ביניהם צריך לחזור ולברך על כל אחד ואחד· קטן היודע להתעטף חייב בציצית וכמה גדולה מצות ציצית: סליק סדר תיקון עשיית הציציה

הלכות טומאה

א כהן כשר מוזהר שלא לטמא על כל טומאות הפורשות מן המת ועל אבר מן החי שיש עליו בשר כראוי אבל חלל כהן אינו מוזהר וגדולים מוזהרים להזהיר הקטנים: ב כהן מטמא למת מצוה אפילו כהן גדול ונזיר והולך לשחוט פסחו ולמול בנו ומת מצוה הוי כל שמוצאו במקום שקורא כהן ואין ישראל באים להשתדל בו אבל באים להשתדל בו לא יטמא אם יש לו כל צורכו ולמאן דקרי ותני אפי' יש לו כל צורכו מיטמא עד שיהא שיתא אלפי גברא ולמאן דמתני אין לו שיעור ולגשיא נמי מיטמא בלא שיעור. ולרבו לא יטמא אם יש לו: ג המוצא מת מצוה קוברו במקומו וה"מ כשמוצאו מחוץ לתחום אבל מצאו בתוך התחום מביאו לבית הקברות. ואינו נקרא מת מצוה אא"כ מצא ראשו ורובו או שדרה או גולגולת ואם מצא שדרה או ראשו ורובו וקברו חוץ מאבר אחד חוזר לטמאות עצמו בשביל אותו אבר: ד ה כהן מיטמא לאשתו נשואה כשהיא כשרה אבל פסולה או גרושה או ארוסה לא אונן ולא מיטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מצווה ליטמא לו. מיטמא לאמו אפילו נתחללה ולבנו ולבתו אפילו הפסולים ודוקא גדולים שיש לכן ל"א יום או דקים ליה שכלו לו חדשיו אבל לא לנפלים ולאחותו מאביו אבל לא מאמו ואינו מיטמא לאחותו ארוסה אנוסה ומפותה אבל ארוסה שנתגרשה ובוגרת ומוכת עץ מיטמא לה: ו מצוה ליטמא למתים האמורים בפרשה ואם לא רצה לטמא מטמאין אותו בעל כרחו. מיטמא לודאי ולא לספק כגון ספק בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון וכיוצא בו: כהן בעוד מתעסק למתו מותר ליטמא אף לאחרים. פירש אסור ליטמא לאחרים אפילו בו ביום הילכך אין ליכנס לבית הקברות לקבור מתו דאע"פ [שבעת] שמכניסו מותר ליטמא לאחרים מ"מ לאחר קבורה מוסיף טומאה: ז כהן אינו מיטמא על אבר מן החי של קרובים ואינו מיטמא אלא למת שלם חסר ממנו כל שהוא אפילו מונח אצלו אינו מיטמא לו וה"מ שנחסר לאחר מיתה אבל נחסר ממנו בחייו ומת מיטמא ומיטמא עד שלא נסתם הגולל ונוגע במת בין לצורך ובין שלא לצורך אם נסתם הגולל שוב אינו מיטמא: ח ולקרובים שפירשו מדרכי הציבור כגון מינים ומוסרין אסור [וכן אסור] לכהן לקרב תוך ד' אמות של מת או של קבר ואם היה מפסיק גדר גבוה י' טפחים או חריץ עמוק י' טפחים דיו בהרחקת ד' טפחים: ט טומאה תחת האהל אסור לכהן ליכנס תחת כל האהל אפילו לבית אחר או עלייה אחרת הפתוחה לו בפותח טפח ובית לאותו בית עד עולם. ארובה שבין בית לעלייה ואין בה פותח טפח וכזית מן המת כנגדה בבית הבית טהור והעלייה טמאה. שני חדרים הפתוחים לבית ודלתותיהם ננעלו ובכל אחד כחצי זית המת [הבית] טמא והחדרים טהורים: חלון שיש בו פותח טפח וסתמו כולו חוצץ בפני הטומאה אפילו לא ביטל שם הסתימה לא סתמו כולו אלא שמיעטו מטפח אם ביטל חוצץ ואם לאו אינו חוצץ: חצר המוקפת זיזין או אכסדראות וטומאה באחד מהבתים אם כל פתחי הבית והחלונות נעולות הטומאה יוצאה לתחת הזיזין והאכסדראות ואם נפתח חלון או פתח נגד אחד ופתח הבית נגד החצר נעול אין הטומאה [יוצאה] תחת הזיזין ואם הוא פתוח הטומאה יוצא מן הבית לתחת הזיזין ונכנסת מתחתם לבית וכן הרבה גגין הבולטין למעלה על פני הבתים וטומאה באחד מהבתים כל הבתים שפתחיהן פתוחין טמאין נשברה מפרקת ורוב בשר עמה או שנקרע כדג מגבו מטמא באהל אבל שחט בו שנים ורוב שנים והגוסס אינו מטמא באהל מ"מ הכהן מוזהר על הגוסס: אסור לכהן ליכנס לבית הקברות אפילו לבית הפרס דהיינו שדה שנחרש בה קבר: ולישא אשה וללמוד תורה מותר לעבור דרך שם אם אינו יכול לעבור דרך אחרת ואפי' אם מוצא ללמוד במקום אחר: סליק הלכות טומאה

הלכות חלה

א המשה דברים וכן חיטין ושעורין וכוסמין שיבולת שועל ושיפון חייב בחלה ואם בעודם קמח עשה מהן עיסה מצטרפין כולן לחמשת רבעים קמח אם עשה עיסה מכל אחת לבד ובכל אחת יש שיעור חלה אין מצטרפין מין עם שאינו מינו ומחיטין אין מפרישין על שום אחד מהן השעורין ושיבולת שועל מפרישין מזה על זה וכן מכוסמין ושיפון מפרישין מזה על זה ואם אין בכל אחת כשיעור מצטרפין על ידי נשיכה (או) החיטין אין מצטרפין אלא עם הכוסמין ושעורים וכוסמין מצטרפין עם הכל חוץ מעם החיטין ושיפון מצטרף עם הכל חוץ מעם החיטין ושיבולת שועל מצטרף עם הכל חוץ מהחיטין ושיפון: ב אורז ודוחן ופרגין ושומשמין פחות מה' רבעים פטורים מן החלה. וכשמודדין חמשת רבעים מודדין בקמח ולא בתבואה. ואין צריך נדישה (אשר"י): סופגנין שהן רקיקים דקים כספוג ודובשנים ואיסקרטינים פטורים מן החלה: ועיסה שבלילתה עבה אפילו בשלה במים או טיגנה בשמן חייבת בחלה ומברכין עליה המוציא אם יש בה תוריתא דנהמא אבל בלילתה רכה ובישלה במים או טיגנה בשמן פטור ואם עשאה באילפס בלא משקה חייב אף על פי שבלילתה רכה וזהו לר"ת אבל רבינו שמשון והרמב"ן מפרש אפילו עיסה גמורה אם בשעת לישה דעתו לבשלה או לטגנה או להאכילה לכלבים פטורה מיהו אם דעתו אפילו על פחות משיעור ממנה לאפותה לעצמה חייב ונפרים מכולה: ג תלוש שחלטו ואחר כך אפאו בין קמח על גבי רותחין בין רותחין על גבי קמח חייב: טרוקנין שבלילתן רכה ושופכין אותם בגומא שבכירה ונעשה לחם חייב בחלה אבל טריתא שהוא רך הרבה ושופכין אותו על גבי כירה ומתפשט ולחם שאופין בשפוד ומושחין אותו בשמן או במי ביצים ולחם העשוי לכותח שעשאו למודין פטורין ואם עשאם כעבין חייב: ד נחתום העושה עיסה לחלקה חייב בחלה: ונשים שנתנו קמח לנחתום לעשות להם עיסה אם אין בכל [אחת] כשיעור פטורה: עיסת כלבים אם הרועים אוכלים ממנה חייב אם לאו פטורה. עיסה שנילושה במי פירות או במי ביצים לבדן בלא מים בספק אם חייב אם לאו הילכך טוב ליזהר שלא ללוש בהן בלא מים האשה יושבת ערומה וקוצה חלתה ובלבד שיהא פניה טוחות בקרקע וכל ערותה מכוסה אבל לא האיש: שתי עיסות שאין בכל אחת כשיעור הסל מצרפו לחלה ולא בעי נשיכה ואם יש בכל אחת כשיעור אם מונחים לפניו אפילו בלא כלי מפריש מזו על זו: המפריש חלה מן הקמח אינה חלה וגזל ביד כהן וצריך להפריש פעם אחרת על עיסה ועל החלה שהפריש מ"מ החלה שהפריש אסור לזרים ושיעור עיסה לחייב בחלה חמשת רבעים קמח שהם מ"ג ביצים וחומש ביצה והשאור והסובין והמורסן כולם מצטרפין לזה השיעור. נטל המורסן ממנה וחזר לתוכה אינו מצטרף. שיעור חלה לבעה"ב אחד מכ"ד ולנחתום העושה למכור אחד מארבעים ושמונה: ה אוכלים עראי בלא חלה כל זמן שלא נדבקת העיסה יחד. מיד [אחר] נתינת המים יכול להפריש ובלבד שיהא שם חמשה רבעים קמח שנתערבו במים כבר וגם צריך שלא יהא בשעת הפרשה חמשת רבעים קמח שלא נתערבו ומיהו אם מתנה שתהא החלה אף על הקמח שיתערב אח"כ אין לחוש ומוב להתנות כך לעולם בשביל הקמח שעורכים בו העיסה: ו עובד כוכבים שנתן לישראל לעשות לו עיסה פטור מן החלה אא"כ נותן לו במתנה קודם גילגול וישראל שנתן לעובד כוכבים חייבת. ישראל ועובד כוכבים שהיו שותפין בעיסה פטור אא"כ יש שיעור בחלה של ישראל לבדו ואז מפרים מיניה וביה: ז עובד כוכבים שנתגייר ויש לו עיסה נעשית עד שלא נתגייר פטורה: ח העושה עיסה מן האורז ומן החיטין אם יש בה טעם דגן חייבת ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח ואם לאו אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח: ט נוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה לתוך עיסה שהורמה חלתה אם יש לו קמח או עיסה אחרת שחייבת מפרים ממנה על השאור לפי החשבון ואם לאו מפריש אחד מכ"ד בשביל העיסה. נתן שאור מעיסת חיטין לתוך עיסת אורז אם יש בה טעם דגן חייבת ואם לאו פטורה: י שתי נשים שלשות פחות מכשיעור והשיכו העיסה אפילו לבו כאחת ורצו להלקה או אפילו עיסה אחת ורוצה להלק העיסה או מקצתו קיבר ומקצתו נקי פטורה: ואשה אחת או אפילו שתי נשים שלשו בשתי מקומות ואין מקפידות אם נתערבה העיסה והתערב מין במינו חייב בשאינו מינו פטור: יא שנים שלשו שני קבים יחד וחלקום אפילו הוסיף כל אחד על חלקו לכשיעור פטורים וכן עירב קמח מין בשאינו מינו ועושה ממנה עיסה וחלקה אפילו הוסיף על כל אחת כשיעור ממינו פטור: יב שני קבין וקב אורז או תרומה או של עובד כוכבים או קב חלה באמצע אינו מצרפן היה באמצע דבר שנטלה תרומתו או קב ממין אחר או של עיסה אחרת או של חדש או של הקדש מצטרפין: יג חדש וישן שנשכו זה בזה אין תורמין מן האמצע על שניהם. הנוטל חלה מפחות מכשיעור אינה חלה הלכך אם הוסיף אח"כ לכשיעור חייב: יד דין חלה למקומות הללו שהן רחוקות מא"י באם יש כהן שלא ראה קרי מעולם או גדול שטבל לקריו אפילו לא העריב שמשו דיו בחלה אחת ואין לה שיעור ואכיל לה הקטן או הגדול שטבל וה"מ לאוכלה בעיניה אבל ע"י ביטול ברוב אוכלה אפילו בטומאה אבל לא שרינן לה לזר ע"י ביטול ואם אין כהן קטן או גדול שטבל לקריו מפרים אחת לאור ושניה לכהן ומותרת לזבין ויולדות וניתנת אפילו לכהן עם הארץ: סליק הלכות חלה

הלכות חדש והלכות כלאים

א חדש וערלה והרכבה האילן נוהגות בחו"ל מן התורה וכלאי הכרם מדרבנן וכלאי זרעים מותרים: ב אסור להרכיב יחור של אילן באילן אחר שאין מינו או לתוך ירק או ירק לתוך אילן או ירק לתוך ירק או אפי' אילן סרק על של מאכל או אילן מאכל על סרק אבל סרק על סרק או מין על מינו אפילו של מאכל מותר ואסור להניח לעובד כוכבים להרכיב בשל ישראל ואסור לקיים המורכב אבל הפרי היוצא ממנו מותר: ומותר ליקח יחור מן המורכב ולנטעו בארץ: ג מותר לערב זרעי האילנות או זרעי השדה עם זרעי אילנות ולזורעם: ד כלאי הכרם שאסור דוקא כשזורע שני מיני תבואה או שני מיני ירק עם חרצן במפולת יד אבל מין אחד עם חרצן או אפילו שני מינין עם הגפנים מותר לזרוע ולאכול והראב"ד אוסר אפילו מין אחד מדרבנן לזורעה בין הגפנים והרמ"ה התיר מין אחד ואסר שני מינים וירק העומד בין הגפנים ואין ידוע אם נזרע בהן בהיתר או באיסור אסור ללקטו ולאכלו אבל מותר ליקח ולאכול מה שליקטו אפילו בפניו והמבריך זמורה בארץ לא יזרע עליה ירק אא"כ יש עליה עפר ג' טפחים ובשאר אילן מותר: ה כלאי בהמה מותר לגדל ולקיים ואינם אסורים אלא להרביע: ומותר להכניס שני מינים לדיר ואינו חייב עד שיכניס כמכחול בשפופרת: הנולדים מן החמור שאביהם סוס אסורים עם הנולדים מן הסוס שאביהם חמור ואין נוקין עליו *וכן המורה וסוס או בן סוסיא וחמור אסורים עם הסוס ואין מותר הבא מן הכלאים אלא שאמותיהן מין אחד ויכולין להכירם ע"י סימניהם וסומכין עליהם: והותו ואת בנו נוהג בזכרים אם ידוע שהוא אביו כל שני מיני בהמה טהורה עם טהורה או טמאה עם טמאה טהורה עם טמאה או טמאה עם טהורה וכל שני מיני חיה או חיה עם בהמה ואפילו חיה עם עוף אסורים לחרוש למשוך ולהנהיג אפילו דמו להדדי וגדלים ביחד והמרביע חית הים לוקה ואסור לו להרביע מין של יבשה עם מין של ים: ו היושב בקרון ששני מינים קשורים בו לרב אלפס לוקה לר"י אינו לוקה. קשר שני סוסים בקרון וקשר מין אחר עמהם אע"פ ששני הסוסים יכולים למושכה לבדם חייב משום מין האחר וכן עגלה המושכת וקשר מין אחר בצד הקרון או מאחריו חייב: ישראל שרוכב על הסוס נעל ומושך בחבל כלאים אצל הסוס י"א חייב וי"א פטור: סליק הלכות חדש והלכות כלאים

הלכות ערלה

א חדש נוהג בחו"ל מן התורה וערלה הלכה למשה מסיני וכלאים מדברי סופרים וספק ערלה וכלאים בא"י אסור בחו"ל מותר: ב הנוטע אילן להיותו גדר לשדה או בשביל העצים לשורפן או לקורות פטור מערלה ובלבד שיהא ניכר דאדעתא דהכי נטעו (ואפילו) [ואם] חישב עליהן לאכילה בשנה ראשונה או בשניה חייב בערלה וברבעי משעת נטיעה ואם חישב בסוף שלישי *או פודין רבעי ואם נטעו לאכול ואח"כ חישב עליו מאחד מאלו חייב אפילו מקצת האילן למאכל ומקצתו לאילן את של אילן פטור: ג הנוטע ברשותו לצורך רבים וכו' וכרס"ר לצורך עצמו והעובד כוכבים והגזלן שנטעו והנוטע בבית חייב: והנוטע בספינה אם של חרס חייב ואפילו אינה נקובה ובשל עץ דוקא נקובה והעולה מאיליו ביישוב חייב ובמדבר אינו חייב אלא אם כן [עושה בהם] כדי שפלה להביאו לייסוב: ד אילן זקן שנעקר ממקומו עם עפרו ונטעו במקום אחר או שנתגלו שרשיו במקומו והוסיף עליו עפר אחר אם יכול לחיות מעפרו הראשון פטור ואם לאו חייב בערלה: ה אילן שנעקר מן הארץ אם נשתייר ממנו בארץ כעובי מחט של מיתוח בידוע שיכול להחיות ופטור מן ערלה אם הוסיף עליו עפר: אילן שנקצץ וחזר והוציא חליפין אם נשאר בו טפח תחילה פטור פחות מכאן חייב: אילן שהבריך ממנו יחור בארץ והוא עדיין מחובר באילן מצד אחד ומצד אחר יוצא ונעשה אילן וכן עשה מזה ייחור עוד ייחור אחר עד כמה פעמים כל זמן שאילן זקן מחובר כולן פטורים נעקר הזקן הוא וכל הנטיעות חייבים ומונין להן משעה שנעקר: אילן זקן שנעקר ובו פירות ושתלו במקום אחר אם הוסיף מאתים חייב אבל אם הרכיב ענף מלא פירות של ערלה בתוך אילן של זקן הפירות של הענף אסור לעולם אפילו גדלו הרבה: הא דמבריך חייב לאחר שנפסק היינו בארץ אבל בחו"ל פטור ולכך הגפנים אע"פ שמבריכין כל שנה מותרים: ו ילדה פחות מטפח חייבת בערלה כל שנותיה אם לא שיהא כל הכרם כך דאית ליה קול: ז ענבים שלקו באילן הגרעינין והקליפות והתמד העשוי מהם וקליפי רימונים וקנין שלהם וקליפי אגוזים וגרעינין וכל מיני פירות והפגים והתמרים *שמרות אפי' שאינן מתבשלין באילן חייבים בערלה ומותרים [ברבעי]: העלים והלולבים והמים היוצאים מן הגפנים מותרים אף משום ערלה: ח נוטעים ייחור של ערלה ואין נוטעין אגוז של ערלה ואם נטע והבריך והרכיב מותרים: ט דין ערלה מונין ג' שנים משעת נטיעה ואם נטע קודם ט"ו באב כשיגיע ר"ה עלתה לו שנה ומונה עוד שתי שנים ואם נטע אחר ט"ו מונה מר"ה הבאה והולך ג' שנים שלימים ואחר ר"ה של השנה שלישית פירות הנחנטים ברביעי עד ט"ו בשבט יש להן דין ערלה לפי שהיה שני ערלה שלימים ל"ש לא היה שנה ראשונה שלימה כגון שנטע קודם ט"ו באב: והנחנטים אחר ט"ו בשבט נקראים רבעי ופודן ומותרין מיד. וכל הנחנטים עד ט"ו בשבט בשנה חמישית יש להן דין רבעי והנחנטים משם ואילך מותרים בלא פדייה והאידנא אין רבעי נוהג אלא בכרם ולאחר שילקט כל הכרם מחלל כל ענבים על פרוטה ומברך בא"י אמ"ה אקב"ו על פדיון הכרם ושוחקה ומפזרה לרוח ושאר אילנות מותרים מיד אחר ט"ו בשבט ברביעית בלא פדייה: סליק הלכות ערלה

הלכות נטילת ידים

נטילת ידים חמי האור נוטלין מהן לידים אפילו שהיד סולדת בו חמי טבריא במקומן מטבילין בהן הידים בכלי או שהפסיקן דרך חמין אסור: מים מלוחים שנפסלו משתיית בהמה בכלי פסולין ליטול מהן בקרקע שרי למיטל בהו: מים עכורים אם פרה יכולה לשתותן כשירין לנטילת ידים ולטבילה ואם לאו פסול לשניהם. כל שטיבולו במשקה צריך נטילת ידים. הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח ואין זימון לפירות: ושנים שאכלו מצוה לחלק: נטילת ידים מקום חיבור היד והאצבע ויש מצריכין ליטול כל היד עד קנה של הזרוע ולא מסתברא לא"ה הרא"ש ז"ל. נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהן כל היום ואף שלא בשעת הדחק ובלבד שיזהר מלטנפם ומלטמאם: אריתא דדלאי אין נוטלין מהן לידים משום דלא אתי מכח גברא ואי מקרבי ידיו לדוולא נוטלין ואין מטבילין בו את הידים ואם ניקב דלי שדולה בו לגינור בכונס משקה מטבילין בהן וב"ה מתירין להטביל הידים בכלי ולא נהירא: מים שבחבית ויש בו ברזא ישיר הברזא ויחזירנה בין כל שפיכה ושפיכה ואי לאו הסורה: כלי שניקב ומחזיק רביעית למטה מן הנקב מותר ליטול דרך הנקב ולא דרך פיו. כלי שהוא מלא נקבים תחתיו ופיו צר מלמעלה והמניח אצבעו עליו אין המים יוצאין וכשמסירו יוצאין נוטלין ממנה לידים: אין נוטלין מכלי שאין מחזיק רביעית. נוטלין מרביעית אפי' שנים זאח"ז באו ליטול כא' מהאי לוג נוטלים ג' או ד' מלוג אפילו י' או מאה ונוטלין זה בצד זה או זה על גב זה ובלבד שירפו ידיהם שיבא בהם מים: איתמר חמי האור חזקיה אמר אין נוטלין מהן לידים רבי יוחנן אומר נוטלין ואמר רבי יוחנן שאלתי את ר"נ ברבי אוכל טהרות ואמר לי כל גדולי גליל עושין כן וקי"ל כר' יוחנן בהאי ליכא בתרא דלעיל ופרי *ברא"שונים אפי' היד סולדת בה: חמי טבריא חזקיה אמר אין נוטלין ור' יוחנן אומר כל גופו טובל בהן ידיו לא כ"ש: אמר רב פפא במקומו כ"ע לא פליגי דשרי. למשקל מינייהו במנא כ"ע לא פליגי דאסיר. כי פליגי דפסיק ממנו בבת בירתא חזקיה סבר דגזרי' בת בירתא אטו מנא ור' יוחנן סבר לא גזרי' והילכתא כחזקיה דרביה דר"י הוא: ת"ר מים שנפסלו משתיית בהמה בכלי פסולים בקרקע כשירים: מים מלוחים שאין הכלב יכול ללוק מהן וי"א מים עכורים הקרובים להיות כטיט הנדוק פי' דעיקר איירי בצלולין אלא שהן מלוחין או סרוחין ובעכורין אין חילוק בין בכלי לקרקע דאמר בפ"א דזבחים אמר ריש לקיש כל המשלים למקוה משלים למי כיור ורביעית אין משלים למעוטי מאי אילימא למעוטי טיט הנדוק היכי דמי אי דפרה שוחה ושותה הימנה אפי' לרביעית נמי משלים ואי דאין פרה שוחה ושותה הימנו אפי' למקוה נמי לא *אלא דמים עכורים אין חילוק בין טבילה לנטילה אמר רב יצחק בר אביהן אין נט"י לחולין אלא משום סרך תרומה ועוד משום מצוה מאי מצוה אמר אביי מצוה לשמוע דברי ר' אלעזר בן ערך דכתי' וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים אמר ר' אלעזר בן ערך מכאן סמכו חכמים נט"י מן התורה א"ל רבא לר"נ מאי משמע דכתיב וידיו לא שטף במים טמא. אמר ר"א אמר ר' אושעיא כל שטיבולו במשקה צריך נט"י לפי שמשקין עלולין לקבל טומאה הצריכו כאן טבילה משום סרך תרומה אמר ר"א אמר ר' אושעיא לא אמרו נט"י לפירות אלא משום נקיות בלבד ופליגא דר"נ דאמר ר"נ הנוטל ידיו לפירות אינו אלא מגסי הרוח (אמר רבי יוחנן) אמר רבה בר בר חנא (זימנא) הוי קאימנא קמיה דרב אמי ורב אסי אייתי לקמייהו כלכלה דתאני' אכלו ולא משי ידייהו ולא סייפי לי מינה ובריך כל חד לנפשיה ש"מ תלת ש"מ אין נט"י לפירות ש"מ אין זימון לפירות ש"מ שנים שאכלו מצוה לחלק: ת"ר קידוש ידים ורגלים עד הפרק פירוש מקום חיבור היד לקנה ולתרומה עד הפרק פירוש פרק שני שבאצבעות ומסקינא משום דר' יהושע בן לוי עד לפרק בין לחולין בין לתרומה ולחומרא וכן הילכתא ורב אלפס גרס קידוש ידים ורגלים עד לפרק לחולין עד לפקק לתרומה עד לפקק פקק הם הקשרים שבסוף האצבעות מלשון שיפקקו כל חוליות שבשדרה וכמו שאדם כורע בולטות החוליות כלפי חוץ כן כשאדם כופף אצבעותיו בולטים הקשרים לחוץ וה"פ קידוש ידים ורגלים עד לפרק חיבור היד והזרוע לחולין עד לפרק סוף אצבעות לתרומה עד לפרק סוף היד כמו לקידוש מה שלא שנה יחד קידוש ותרומה דשיעור אחד להם מפני ששנו תחילה קידוש ידים שהוא מן התורה ואחר כך חולין שהוא מצוי יותר ואחר כך תרומה ובזה נחלקו האמוראים רב היה גורס לחולין עד לפרק ושמואל היה גורס לשניהם עד לפקק ורבי יהושע היה גורס לשניהם לפרק ומצריך לחולין גם עד הקנה וכן גורס בהלכות א"י: סליק הלכות נטילת ידים

הקדמה להרמב"ם למסכת מנחות

ראיתי להקדים גם כן למסכת הזאת הקדמות כמו שעשיתי לזבחים . ואומר שהמנחות מתחלקות חלוק ראשון לשני חלקים . יש מנחה שנשרפת עם הקרבן והיא באה עמו וזו היא נקראת מנחת נסכים ואין אפשר לאותו קרבן להיות מבלעדה . ויש מנחה שהיא מנחה בפני עצמה ר"ל שאינה מנחת נסכים . ומנחת נסכים היא כוללת צבור ויחיד . ואנחנו כבר ביארנו בהקדמות של מסכת זבחים שכל מיני הקרבנות צבור וקרבנות יחיד ד' . עולה וחטאת ואשם ושלמים . ואלו הארבעה מינין נקרבין מחמשת מיני בעלי חיים מן הצאן והבקר והעזים והתורים ובני יונה כמו שביארנו שם תנאיהן . ואומר עתה שקרבן העוף אינו טעון מנחת נסכים בשום ענין וכתוב בספרי יכול עולת העוף טעון נסכים תלמוד לומר מן הבקר ומן הצאן וכן כתוב בפרשת נסכים וכן החטאת והאשם אין טעון שום אחד מהן מנחת נסכים לפי שנאמר בפרשת נסכים נדר או נדבה או במועדיכם ואמרו כל הבא בנדר או בנדבה טעון נסכים יצאו חטאות ואשמות שאינן באים בנדר ונדבה ומטעם זה אינן חייבין נסכים לא הבכור ולא מעשר בהמה ולא הפסח לפי שאין אחד מהן בא בנדר ונדבה . והנה עלה בידך מכל אלו הקדמות כל עולת בהמה וכל קרבן שלמים הוא שטעון נסכים בין שהן קרבנות צבור בין שהן קרבנות יחיד וחטאת והאשם אינן חייבים בנסכים זולתי חטאת מצורע או אשמו בלבד כמו שנבאר עכשיו (פ"ט הל"ו) . והדבר הנקרא מנחת נסכים הוא סלת בלול בשמן זית . והנסכים הוא היין שמקריבין עם העולה או השלמים ג"כ והוא מה שנאמר ויין לנסך . ולפעמים קוראים לכל ר"ל הסלת בלול והיין נסכים דרך העברה בשמות לפי שאין היין בא בלא סלת ולא סלת בלא יין וכולן טכסיסי קרבן ר"ל העולה והשלמים כמו שביארנו . והשיעור שחייב להביא עם העולה מן הסלת והיין הוא בעצמו שמביאים עם השלמים . והשיעור הזה יתחלף וישתנה כפי שמי הקרבנות והן ג' שיעורין . השיעור הראשון שיהיה הקרבן ממין העזים ואין הפרש בין גדול לקטן או מצעירי הצאן ר"ל שיהיה כבש בן שנתו ומנחת נסכים שטעון כל אחת מהן בין שהם רבים או מועטים עשרון סלת בלול בשמן רביעית ההין ויין לנסך רביעית ההין בין שהקרבן עולה או שלמים . ואם העולה או השלמים מגדולי הצאן והוא הנקרא איל תהא המנחה שחייב בה ב' עשרונים בלול *ברביעית ההין שמן ויין לנסך שלישית ההין וזה השיעור הב' שמנחת נסכים . והשיעור הג' הוא שתהא העולה או השלמים ממין הבקר ואין הפרש בין גדול לקטן . והמנחה הראויה לכל קרבן ג' עשרונים בלול בשמן חצי ההין ויין לנסך חצי ההין . והשיעור הזה נכפל כפי מנין הקרבנות בין שהן של יחיד או של צבור אמר רחמנא כמספר אשר תעשו ככה תעשו לאחד במספרם . ואין שום דבר יוצא מכלל זה ואין מוסיפים עליהם ואין גורעין מהם זולתי הכבש שמקריבין בשני של חג המצות יום הנפת העומר שהיה עולה כמו שביארנו מה שכתוב עליו בתורה שתהא מנחתו שני עשרונים בלולים בשלישית ההין שמן . והנסכים שחייב בהן רביעית ההין יין כמו של כבש וגם כן נבדלה חטאת מצורע ואשמו שעם כל א' משתיהן בא עשרון לפי שקרבן מצורע כמו שביארנו הוא שני כבשים וכבשה והן חטאת ועולה ואשם ונאמר במנחתם ושלשה עשרונים וגו' וזו היא מנחת נסכים ששורפין עם הקרבן הן עם כל העולה הן עם אימורי שלמים . ואלו הם הנסכים שטעונים כל הקרבנות וכבר זכרנו אותן בחמישי בשקלים ובכאן השלמנו סדורם וזהו חלק א' מן המנחות . החלק הב' הם המנחות שאינם תלוין בקרבן והן שני מינים מנחת יחיד ומנחת צבור . ומנחת צבור ג' · א' מהן עומר התנופה והוא הנקרב ביום שני של חג המצות ועוד יתבארו כל משפטיו במסכת זו ומקריבין ממנו קומץ לגבי המזבח ואוכלין הכהנים הנותר . והמנחה השניה שתי הלחם והיא שמביאין אותה יום עצרת וכבר זכרנו אותה בתחילת זבחים אמר רחמנא עליה ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וקראה מנחה שנא' בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם . והמנחה השלישית לחם הפנים שאוכלים אותו הכהנים בכל יום שבת והם י"ב חלות שני עשרונים יהיה החלה האחת . ואלו הג' דוחין את הטומאה אבל לא תאכל אם באת בטומאה כמו שנתבאר בשביעי מפסחים . ומנחת העומר לבדה היא שדוחה את השבת כמו שיתבאר במסכת זו : ומנחת היחיד מתחלקת לחמשה חלקים . החלק הא' שיתחייב בה על עון שעווה . והחלק הב' שיתחייב בה על דבר שרוצה לתקנו . והחלק הג' שיתחייב בזה עם קרבן ידוע שנתחייב בו ואנו קורין זה מנחה דרך העברה ועוד יתבאר זה (פ"ז הל"ב). והחלק הד' היא המנחה שחייב בה כהן גדול בלבד או הדיוט פעם אחת כמו שנבאר. והחלק הה' שיחייב עצמו בה בנדר או בנדבה: החלק הא' הוא שיהא שוגג בטמאת מקדש וקדשיו או שגג בשבועות ביטוי או עבר על שבועת העדות בין במזיד בין בשוגג והעובר על א' מאלה הד' חטאים חייב קרבן כמו שביארנו בתחילת דברינו במסכת זבחים ואם אין ידו משגת לאותו קרבן מקריב עשירית האיפה סלת לא יצוק עליו שמן ולא יתן עליה לבונה וזאת נקראת מנחת חוטא וכבר קראה ה' חטאת ודינה שמקריבין ממנה קומץ ויאכלו הכהנים הנותר . והחלק הב' היא מנחה שחייבת בה הסוטה ונבדלה מהמנחות כולן שהיא קמח שעורים והיא ג"כ בלא שמן ובלא לבונה ומקריבין ממנה קומץ לגבי המזבח ואוכלין הכהנים הנותר כמו שביארנו בב' מסוטה והיא הנקראת מנחת קנאות וכן קרא אותה הכתוב . והחלק הג' שחייב בה ג"כ קרבן ידוע כגון שיחייב אדם עצמו בקרבן תודה או ידור בנזיר ושלמו ימי הנזירות . וכבר זכרתי בחמישי מזבחים (הל"ו) שמקריב עם התודה מיני הלחם וכן עם איל נזיר ואלו המינים שמביאים עם התודה ואיל נזיר לא קרא אותה הכתוב מנחה בשום פנים ואינה מכלל המנחות והראיה על זה *שאם הביא הכהן תודה או איל נזיר שיאכל הלחם שמקריב עמהן כמו ישראל ואילו היה מנחה היה חייב לשרוף אותה כמו שאמר הכתוב וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל אבל החכמים קראוה *[מנחה] דרך העברה· והמסכת הזאת ג"כ חוקרת על מלאכת הלחם הזה ואיך יעשה וכמה שיעורו . והחלק הד' הוא הנקרא חביתי כהן גדול והוא עשירית האיפה ומקריבין מחציתו עם תמיד של שחר ומחציתו עם תמיד של בין הערבים והיא נשרפת כולה שנאמר חק [עולם] לה' כליל תקטר וזו היא המנחה שחייב בה כהן גדול בכל יום והיא נקראת ג"כ מנחת כהן משוח לפי שנא' בה אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו אבל מה שחייב בה כהן פעם אחת הוא כפי מה שאני אומר והוא שהכהן לכשיגדיל ורוצה להכנס לעבודה בין שהיה כהן גדול או כהן הדיוט תחלת מעשיו שיביא עשרון סלת ומקריב אותו מנחה והוא נשרף כולו לפי שהוא מנחת כהן כמו שביארנו ורמז בזה במה שנאמר זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' וגו' הרי שכלל בפסוק זה מנחת כ"ג שמקריב בכל יום ומנחת כל כהן כשיכנס לעבודה · ודע שהכהן משעה שחייב במצות כשר לעבודה אבל לא היו אחיו הכהנים מניחין אותו לעבוד עד שיהא בן כ' שנה . והחלק הה' שיתנדב ויחייב עצמו בכך וזו נקראת מנחת נדבה כמו שנתבאר והוא ה' מינין סלת בלול בשמן לבדו ונקראת מנחת הסלת או מאפה תנור והוא שני מינין חלות או רקיקין או מנחה על המחבת או מנחת המרחשת וכל אלו בפסוקי התורה ואיזה מין שיחייב בו עצמו חייב בו · וכן איזה שיעור · ולא יהיה פחות מעשרון כמו שהתבאר · ואלו הה' מינים צריכין לבונה ושמן וכולן סלת ומקריבין מהן הקומץ והנותר יאכל . והמותרות שיותירו מהמנחות אחר הקרבת הקומץ נקראים שירי מנחות והן נאכלין לכהנים אלא אם היתה מנחת כהן שהיא נשרפת כולה. ועוד יתבאר במסכת הזאת סדר מלאכת המנחות האלו כולן ושיעורן והפסולים הבאים עליהן וכל דיניהם וזהו הנדרש במסכת הזאת. וכבר נתבאר לך שכל המנחות סלת חוץ ממנחת העומר ומנחת סוטה שהן מן השעורים . ומנחת סוטה מיוחדת להיות מקמח שעורים · ואין שורפים א' מהן זולתי מנחת חוטא ומנחת כהן מאיזה דבר שתהא וכן מנחת נסכים לאיזה אדם שתהא . וכל מנחה מקריבין מהן הקומץ ויאכלו הכהנים השיריים וכלל כל הדברים שאמרנו שהן כוללין הזבחים בתחילת דברינו בזבחים ולא נשאר לבאר מכל מה שיש בדעתנו להקדים זולתי ביאור שיעור העשרון ושיעור ההין שבשני אלו המדות אנו משערין כל המנחות והנסכים . והנני אומר שכבר זכרנו בסוף פאה שהמדה (שיש בכללו) [שבתלמוד] ד' אצבעות בארך וד' אצבעות לרוחב ברום שתי אצבעות ז' עשיריות מאצבע ושתהא האצבע שמשערין בה גודל מיד בינונית כברייתה שזו המדה נקראת לוג ורביעתה יקרא רביעית וההין הנזכר בתורה שבו משער הכתוב הנסכים ושאר המנחות ברביעיתו ושלישיתו ומחציתו הוא מחזיק י"ב לוגין · וכבר נתבאר שנסכי כבש ג' לוגין ונסכי איל ד' לוגין ונסכי שור ו' לוגין ובאלו השיעורין מן השמן בוללין הסלת כמו שזכרנו וכבר זכרתי בתחלת מסכת עדיות שאני שערתי מדת הרביעית ודקדקתי בה כל מה שאפשר לי וזכרתי שמצאתיה מחזקת מן היין קרוב לכ"ו דרכמונים מצריים וכן מצאתי מחזקת משמן הזית גם כן כ"ו דרכמונים מצריים וגרגרים לא חששתי בהן למעוטן ויהיה משקל מה שמחזיק הלוג מן היין או מן השמן כפי מה שמצאתי מאה דרכמונים וד' דרכמונים מצריים והעשרון היא עשירית האיפה והוא העומר והוא שיעור חלה וכבר ביארנו שיעור המדה הזו בשני מחלה ובתחילת עדיות בצמצום ושם ביארתי ג"כ ר"ל בעדיות שאני מצאתי שיעור חלה במדה שעשיתי תחזיק תק"כ דרכמונים מקמח חטת מצרים וזה השיעור בעצמו מצאתי שמחזיק מסלת מצרים ג"כ והדרכמונים כולן מצריים וזה מה שראינו להקדים אותו אחר כך אתחיל בפירוש :

פירוש המשניות להרמב"ם מנחות

הוגה ונתקן ע"פ הנדפס בפעם הראשונה בנאפולי שנת רנ"ב

פרק ראשון

כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות אלא שלא כו' : דף ב

נתן קמיצות המנחה תחת שחיטת הקרבנות וכבר הקדמנו בתחילת זבחים שכל הזבחים שנשחטו שלא לשמן כשרים חוץ מן החטאת ונאמר במנחת קנאות הוא מנחת זכרון מזכרת עון ולפי שזכר בה עון עשו אותה כמנחת חוטא וכבר ידעת מה שנאמר במנחת חוטא שקראה חטאת : וענין מה שנא' כשרים שיגמר אותם בכשרות כמו שנתבאר בזבחים : ומה שאמר כל המנחות ר"ל מנחות שאין קבוע להם זמן אבל עומר התנופה אם קמצו שלא לשמו פסול הואיל ובאת להתיר ולא הותרה ר"ל שאינו מותר לאכול החדש עד שיקריב אותו הקומץ שנא' ולחם וקלי וכרמל וגו' אבל מנחות שאין קבוע להן זמן אם קמצן*[שלא לשמן]כשרים כגון שיקמוץ מחבת לשם מרחשת או מרחשת לשם מחבת והדומה לזה: ומה שאמר נתן בכלי רוצה לומר נתן הקומץ בכלי לפי שהוא צריך לתת אותו בכלי שרת וראיתי לזכור בכאן גוף הברייתא הנזכרת בגמ' בסדר הקרבת המנחה ומפני שהיא מבוארת ואינה צריכה פירוש וזה גוף מה שאמר בה סדר מנחות (הא כיצד) ושמור הענינים האלו שכוללת אותם הברייתא הזאת :

אחת מנחת חוטא ואחת כל המנחות שקמצן זר כו' : דף י

כיצד הוא עושה פושט את אצבעותיו על פס ידו כו' : דף יא

הפסולים האלו כולן כבר זכרנו אותן אחד באחד בפרק השני מזבחים תדרוש אותם באותו הפרק וכמו שאומר בן בתירא על מי שקמץ בשמאל כן הוא אומר בשאר פסולים שאם קמץ יחזיר הקומץ לתוך המנחה ויחזור הכשר ויקמוץ ומה שאמר עלה בידו גלגר מלח כאילו אמר צרור ר"ל שאם נזדמן ונתערב עם הסולת שום דבר מזה ויעלה בידו וכבר זכרנו לך בסדר הקמילה שהוא בורר כל הלבונה לצד אחד וקומץ ואח"כ מלקט אותה ונותנה עם הקומץ ושורף הכל ואם נזדמן בכל הקומץ צרור או גרגר מלח או קורט לבונה יהא הקומץ חסר : והאמת בסדר הקמילה והוא מה שלמדנו מן הגמ' מה שאמר מלא קמצו כדקמצי אינשי מלא חפניו כדחפני אינשי ונדחה דבר האומר שהוא מן העבודות הקשות ושים בה קושי ושמירה מעלייתא : ומבורץ גדוש וצירוץ גדישת המדה ושם אותו התוספת שמוסיפין בגדישה צירוצין וראוי שתדע שאינו צריך להרים הכלי מעל הארץ ואח"כ יקמוץ אבל שעיקר בידינו קומצין מכלי שעל גבי קרקע וכן מקדשין מנחה בכלי שעל גבי קרקע וכן העיקר בידינו קומץ שהלקו בשני כלים אינו קדוש וכן המנחה שקמלה בהיכל כשירה אבל אין זה מותר לכתחלה וכלי שרת מקדשין שלא מדעת ר"ל אע"פ שלא חשב בדעתו שכן הקדש כשהכנים שום דבר בהם יתקדש :

ריבה שמנה וחסר לבונתה פסולה כו' : שם

הקומץ את המנחה לאכול שיריה בחוץ או כזית כו' : שם ע"ב

שיעור השמן שיהא לוג לעשרון ולבונה קומץ לעשרון לפיכך מה שנאמר ריבה שמנה שיתן משני לוגין ולמעלה לכל עשרון וחיסר שמנה שיתן פחות מלוג וחיסר לבונתה שלא יהא בה אלא קורט לבונה בלבד אבל אם היו בה שני קרטין כשרה וכן אם ריבה לבונתה והוא שיתן משני קורטין של לבונה ומעלה בעשרון היא פסולה : ודע שקמילת המנחה היא לענין מנחה כמו השחיטה לקדשים לענין קדשים ונתינת הקומץ בכלי שרת כמו קבלת הדם וההולכה כמו ההולכה והקטרת קומץ לבונה כמו זריקת הדם והקומץ והלבונה עצמם הן כמו הדם והאימורים מן הזבח והשיריים מן המנחה כמו הנותר בבשר הזבח שהוא נאכל וכשם שאתה אומר בזבחים שוחט ומקבל ומהלך כך אתה אומר במנחות קומץ ונותן בכלי ומוליך ומקטיר כל מעשה כנגד חבירו ולפיכך הפסול שיארע בזבח במחשבה שהיא בשעת עשיית א' מאלו הד' עבודות הוא כמו הפגול שיארע במנחה במחשבה הדומה לאותה שתהיה ג"כ בשעת עשיית אחד מאלו הד' מעשיות שכנגדן והואיל והדבר כן אין אנו צריכין בכל שאר הפרק הזה לפרש שום דבר כל עיקר לפי שכל אלו הענינים כבר נזכר כל הדומה לזה בפרק ב' מזבחים ובארנו שם כל ענין מהם תכלית הביאור תעיין אותו במקום ההוא לפי שכל דברינו בו טורח בלי תועלת וכן עשה הגמ' ג"כ שלא דבר על שארית הפרק לפי שהיה מבואר ממה שנזכר למעלה :

כיצד לא קרב המתיר כמצותו קמץ חוץ למקומו כו' : דף יב

לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר כו' : שם ע"ב

כל זה מבואר לך בפרק שני של זבחים ואין הלכה כרבי יהודה :

פרק שני

הקומץ את המנחה לאכול שיריים או כו' : דף יג

כבר זכרנו שהקומץ והלבונה כמו האימורים מן הזבח וכבר נתבאר בשני מזבחים שאם חשב להקטיר לבונה למחר שהיא כמו מקצת האימורים שאותה מנחה אין חייבין על אכילתה כרת והקשו עליו מאי שנא מן הזבח והשיב לבונה אינה מן המנחה ר"ל שאינו ממין המנחה כמו הקומץ אבל הוא מכלל מותרי המנחה ודעת ר' יוסי שאין המתיר מפגל את המתיר ולפיכך לא תפס' מחשבתו על הלבונה בשעת קמילה : והכ"א אין המתיר מפגל את המתיר היכא דלא איקבע בחד מנא ולפיכך נתן הכל בכלי אחד היה כגוף א' ומפגל קלתו לקלתו כמו אימורי הזבח וכבר בארנו בשני מזבחים ענין הפגול וסימניו ואין אנו צריכין לחזור ולפרשו כל זמן שנזכור אותו והלכה כחכמים :

שחט ב' כבשים לאכול אחת מן החלות למחר כו' : שם ע"ב

נטמאת אחת מן החלות או אחת מן הסדרים כו' : דף יד ע"ב

כבר בארנו בהקדמת המסכת הזאת שיום עצרת מביאים שתי חלות האלו עם י"ג בעלי חיים כמו שנאמר בהקדמת זבחים והוא שנא' והקרבתם על הלחם ר"ל עמו ומחמתו ומכלל אותן הקרבנות שני כבשים והן שלמים כמו שבארנו בתחלת זבחים ושני הכבשים הם שמביאים אותן עם שתי הלחם בשעת התנופה שנאמר עליהן והניף הכהן אותם וגו' על שני כבשים וגו' לפיכך כשתשמע כבשי עצרת ר"ל שהם אלו השני הכבשים שהם שלמים ושארית כל הנקרב ביום הזה הן עולות והטאות וכן כשתשמע שתי הלחם או לחם בלבד שיזכור עם כבשים באיזה מקום שיהיה הרמז בו אל אלה השתי חלות וכל אחד מהן יקרא חלה אבל לחם הפנים אמר עליו הכתוב. שיהא שתי מערכות שנא' ושמת אותם שתים מערכות שש המערכת ושיהא בכל המערכת כלי שיש בו לבונה שנא' ונתת על המערכת לבונה זכה : ובזך שם אותו הכלי תרגום כפותיו בזיכוהי וזאת הלבונה נשרפת לפי שנא' בה והיתה ללחם לאזכרה ויאכל הלחם כמו שנא' והיתה לאהרן ולבניו ואכלוהו במקום קדוש ולחם הפנים הזה אינו נאכל אלא ביום השבת בלבד ר"ל כל יום השבת בלבד כמו שביאר ביום השבת ביום השבת יערכנו ושתי הלחם נאכלות יום עצרת ואין מניחין ממנו למחר לפי שהן מנחה והמנחה נאמר בה קדש קדשים הוא כחטאת וכאשם וכבר בארנו בחמישי מזבחים שהחטאת והאשם אין מאחרין אותו למחר רק נאכלים ליום ולילה עד חצות· ורבי יוסי אומר ששתי הלחם וכן שני סדרים ומה שפסלה המחשבה משניהן בחוץ לזמנו הוא הפגול בלבד · והכ"א לפי שמניחן קרבן א' ר"ל שתי הלחם והשני סדרים הן כמו גוף א' והכל פגול : ומחלוקת ר' יהודה עם חכמים בטומאה אינה אלא אם נטמא א' מהן קודם זריקת הדם או קודם הקטרת הבזיכים אבל אם נטמא אחר הקטרת הבזיכים או אחר זריקת דם הכבשים הכל מודים שהטמא בטומאתו והטהור יאכל ואמרו למוד ערוך בפי רבי יהודה שאין קרבן צבור חלוק ר"ל הענין קבלה אצלו ואינו סומך אותו לכתוב ולא מצא אותו בהיקש והלכה כחכמים בשתיהן :

תודה מפגלת את הלחם והלחם אינו מפגל כו' : דף טו

כבר ידעת שקרבן שלמים שמקריבים עמו לחם נקרא תודה כמו שנאמר אם על תודה יקריבנו ועוד יתבאר ענין הלחם ההוא ושיעורו במסכת הזאת והלחם הזה נגרר אחר השלמים וכן שתי הלחם הולכות אחר שני כבשים וכשיפסל השרש יפסל הענף בפסולותן אבל אם יארע הפסול בהולכים אחריהם שהוא הלחם הוא לבדו פסול ויהיה העיקר שאחריו הולך שהוא קרבן עומד בשלימותו והשמיטנו שהדין בשניהן יחד שוין בענין הזה :

הזבח מפגל את הנסכים משקדשו בכלי דברי כו' : שם ע"ב

כבר בארנו בהלכה הג' מהפרק הרביעי מזבחים שנסכי קרבן אין מתפגלין ר"ל אין חייבים עליהן משום פגול ובארנו מאיזה טעם וסר"מ הוא האומר שמתפגלים מפני שדם הזבח *מותר ליקרב כמו שבארנו שם וכבר אמרנו שאין הלכה כרבי מאיר :

פיגל בקומץ ולא בלבונה בלבונה ולא בקומץ כו' : דף טז

ענין פיגל בהקומץ ולא בלבונה הוא שיפסיד המחשבה ויעשה אותה מחשבה מפגלת כמו שזכרנו אבל שתהא המחשבה הזאת בשעת הקמילה ולא בשעת ליקוט הלבונה או תהא מחשבת פיגול בשעת ליקוט הלבונה ולא בשעת הקמילה וכבר נתבאר לך שקומץ ולבונה הן המתירין שיריים לאכילה ר"ל שהן שורפים כליל ולא יהיו השיריים מותר באכילה ואמר קומץ מאימתי מתיר שיריים באכילה משיצת

אמר

ראוי בדינו וזהו דבר אמתי וכבר בארנו בפ' השני וברביעי מזבחים שמתנאי הפגול שהפסיד המחשבה במתירים הזבח והוא מה שאמר ובלבד שיקרב המתיר כמצותו כמו שבארנו שם פירוש הענין הזה ודבר תורה במנחת חוטא ומנחת קנאות שהן באים בלא שמן (שמן) ולבונה ואין להן מתיר זולת הקומץ ודבר מבואר הוא ג"כ ששני כבשי עצרת ששחיטתן היא מתיר שתי הלחם לאכילה וכן הקטרת שני בזיכין מתיר לחם הפנים לאכילה ולפיכך יהיה הכבש האחד והבזך האחד מקצת מתיר ושאר ההלכה מבואר למי שמבין מה שזכרנו ואין הלכה כרבי מאיר:

פרק שלישי

הקומץ את המנחה לאכול דבר שאין דרכו כו' דף יז

דבר שאין דרכו לאכול כקומץ והלבונה: ודבר שאין דרכו להקטיר השיריים וכבר זכרנו מה שכנגד ההלכה הזאת בפ"ג מזבחים וכבר הודעתיך בשני מזבחים שלא יהא הדבר מתפגל פגול עד שתהא המחשבה לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר אבל חוץ לזמנו והוא מה שנאמר ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו שהוא ראוי לאכילה ור"א מביא ראיה ממה שאמר האכל וכבר בארנו ששתי אכילות הכתוב מדבר אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח ולפיכך א"ר אליעזר לא חברם הכתוב זה לזה אלא לומר לך שמחשבים מאכילת אדם למזבח ומאכילת מזבח לאדם וחכ"א שלא חבר אותן אלא לומר לך מה אכילה בכזית אף הקטרה בכזית. והלכה כחכמים:

לא יצק לא בלל לא פתת לא מלח לא הניף כו': דף יח

נתערב קומצה בקומץ חברתה במנחת כהנים כו': דף כב

אמר רחמנא מן המנחה מגרשה ומשמנה ואמר גרש ושמן מעכבים וכן המלח אי אפשר בלעדיו ר"ל שיהא עם הקומץ כמו שזכרנו אמרו קרבן טעון מלח ואין כל המנחה טעונה מלח וכן כל שנקרב על גבי המזבח לשרפה אי אפשר בלא מלח אלא העצים בלבד וזה קבלה וכן הדם אמר מעל מנחתך ולא מעל דמך: והבלילה והוא בלילת הסלת באותו השמן הנצוק עליו הוא בא להשלים מצוה ואינו מעכב: ומה שאמר בכאן לא יצק ולא בלל ר"ל לא יצק כהן ולא מלח כהן אלא זר היא כשרה לפי שעיקר בידינו מקמילה ואילך מצות כהונה וכבר זכרתי לך בסוף מסכת זבחים שאלו הדברים אין חייבים עליהם משום זרות וכבר זכרנו שההגשה הוא שיתן המנחה כנגד חודה של קרן דרומית מערבית: ומה שאמר פתין מרובות ר"ל שיהיו חתיכות הלחם גדולות כשיעורן לא שיהיו כצורת הלחם השלם שאינו מבוצע ולא כצורת המפורר ועוד יתבאר לך איך מושחים לחם המנחה בשמן ולפיכך אמר לא משחן: וכבר בארנו בתחלת המסכת הזאת שהקמצים כולן נשרפים וכן מנחת כהנים נשרפת כולה וכן מנחת כהן משוח ומנחת נסכים נשרפת כולה ולפיכך אם נתערבו קמצים עם קמצים כשרה לפי שדינם כולם לישרף. זו בלילתה עבה ר"ל מנחת כהן משיח או מנחת נסכים וזו בלילתה רכה ר"ל כל המנחות שנתערבו קומצין במנחת כהן גדול או מנחת נסכים וביאור זה שמנחת כהן משיח שמנה רב עד ששוקעת בו שנאמר בתורה עליה על מחבת בשמן תעשה מורבכת תביאנה וענין הרביכה שתהא שקועה בשמן ואמר שהוא מוסיף לה שלשת לוגים שמן יותר על השמן שנתבשלה בו כדי שיוסיף עליה כשיתן שלש לוגין שהן רביעית ההין למדנו ממה שנא' בה סלת מנחה תמיד אמרו הרי היא לך כמנחת תמידים שהיא רביעית ההין לעשרון: ומנחת נסכים הנני אומר מה היא שני לוגין בעשרון בנסכי האיל ונסכי שור כמו שבאר' בתחלת מסכת הזאת ושאר המנחות הוא לוג לעשרון ואם רבה שמנה פסולה כמו שזכרנו בפרק הראשון וכבר נתבאר שבלילת הקומץ הזה פחות מבלילת נסכים ובלילת מנחת נסכים פחות הרבה מבלילת כהן משיח: ומה שאמר רבי יהודה במנחת כהנים במנחת כהן משיח במנחת נסכים פסולה ר"ל מנחת כהנים שיקריבו לעבודה שהיא מנחת כהן משיח ובלילתה עבה כמו שבארנו בתחלת המסכת הזאת. ואפשר שר"ל אינו היא מנחת כהן שתהיה אם נתערבה במנחת כהן משיח או במנחת נסכים מן הטעם שזכר על כן אומר רבי יהודה שהקומץ הזה אם נתחבר בשמן כהן משיח או מנחת נסכים אינו בטל במיעוטו מפני שהוא מינו והעיקר אצל ר' יהודה מין במינו לא בטיל כמו שבארנו בזבחים אבל מצד הסולת אומר שהסולת עם סלת מין במינו ולפיכך לא יבטל המעט בהרבה וכן דינו אם נתערבה מנחת כהן גדול עם נסכים הדין אחד וחכמים אומרים הואיל והדין נותן בכולם שישרפו אין אנו חוששים והלכה כחכמים:

שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו אם יכול כו': דף כג

נטמא הקומץ והקריבו הציץ מרצה יצא כו': דף כה

כל זה מבואר למי שמבין כל מה שיעדנו והראיה על היות הציץ מרצה על הטמא ואינו מרצה על היוצא כבר בארנו אותה בשמיני מזבחים:

נטמאו שיריה נשרפו שיריה אבדו שיריה כו': דף כו

שלא בכלי שרת פסולה רבי שמעון מכשיר כו': שם

דעתו של ר"א שאפי' אין שם שיריים יקטיר הקומץ ורבי יהושע אומר אם יותר מהשיריים שום דבר אז יקטיר הקומץ אבל אם אין שם כלום היא פסולה ואם אין שם מקצת מהשיריים או נטמא מקצתו אפי' ר' יהושע אומר יקטיר הקומץ ולפיכך היא כשרה ור"ש אומר שהיא כשירה ואפילו לא היתה המנחה כולה בכלי שרת ואפילו לא נתן הקומץ בכלי שרת ולמידין זה ממה שנאמר במנחה כחטאת כאשם ר"ל כמו שמתעסק במעשה החטאת בידו בלתי כלים ר"ל הקטרת אימורים כך ג"כ הקטרת הקומץ ואין הלכה כר"ש והלכה כר' יהושע:

הקומץ מיעוטו מעכב את רובו העשרון מיעוטו כו': דף כז

אמר רחמנא מלא קומצו וכשהוא חסר ממנו שום דבר פסול וכן עשרון שאין מביאין מנחה אלא עמו כמו שזכרנו שאם היתה שום מנחה בפחות מעשרון היא פסולה וכן יין של נסכים ושמן של מנחות שכל זמן שיחסר שום דבר מן המנחה אפילו כל שהוא שזה מעכב וכבר זכרנו שיעור הנסכים בתחלת המסכת הזאת וכן בארנו בפרק הראשון שאינו פחות מלוג שמן לעשרון מנחה וכן סולת ושמן של מנחה מעכבים זה את זה שנאמר מגרשה ומשמנה אבל הקומץ והלבונה הוא ענין מבואר מפשוטו של מקרא והרים ממנו בקומצו:

שני שעירי יום הכיפורים מעכבין זה את זה כו': שם

שני שעירי יום הכיפורים הן שעיר המשתלח והפנימי וכבר נתבאר זה ביומא: שני כבשי עצרת הן שני כבשי שלמים וכבר נתבאר זה: שני סדרים מעכבות אלהם ר"ל לחם הפנים: ושני בזיכים שני כלים שבהן הלבונה שהן על שני המערכות כמו שזכרנו: שני מינים שבנזיר שני מיני הלחם שמביא עם איל של שלמים כשישלם זמן הנזירות אמר הכתוב עליהן סולת חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן: ושלשה שבפרה רומז לפרה אדומה שצוה לשריף עמה עץ ארז ואזוב ושני תולעת: וד' שבתודה הד' מיני מנחות הראויות לקרבן תודה ודבר תורה עליהן חלות מצות ורקיקי מצות סולת מורבכת על חלות לחם חמץ: וד' שבמצורע עץ ארז' ואזוב ושני תולעת והצפור החיה: וד' שבלולב פרי עץ הדר וכפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל: ודע שאם יש ברשותו ד' מינים שבלולב יכול ליטול אותן אחד אחד ויוצא בהן ידי חובתו לפי שהעיקר בידינו לולב אין צריך אגד כמו שביארנו בסוכה. וז' הזיות שבפרה הן ז' הזיות שזורק מדם פרה אדומה נכח ההיכל שנאמר ולקח הכהן מדמה באצבעו וגו'. ושבע הזאות של בין הבדים הנני זוכר בכאן כל ההזיות שהיו לפנים בין שהן מן הקבלה ובין שהן מפשטי התורה והמשנה ואע"פ שכבר זכרנו אותן כפל הדבור בענין הזה אינו אריכות. הזאות של יום הכיפורים בפנים הן מ"ג הזאות יש מהן על הבדים ס"ז ח' מדם הפר וח' מדם השעיר וכן על הפרוכת ח' מדם הפר וח' מדם השעיר ולפי שנאמר בהן על הכפורת ולפני הכפורת יזה ז' פעמים ר"ל ז' בפנים לפני הבדים וכן הוא אומר על הכפורת וז' על הפרוכת וכן הוא לפני הכפורת ועם כל ז' מהן א' למעלה כמו שבארנו ביומא ראיה לדבר מה שנא' והזה באצבעו הרי זו הזאה אחת אח"כ ז' פעמים הרי ל"ב הזיות אח"כ זורק מדם הפר ומדם השעיר. אחר שיערב שניהן ד' הזאות על ד' קרנות המזבח הזהב וז' הזאות על אמצעו כמו שבארנו ביומא ועליה נאמר בתורה ג"כ ונתן על קרנות המזבח סביב ונאמר והזה עליו מן הדם באצבעו ז' פעמים: וענין פר [כהן משיח ר"ע] הבא על כל המצות אמרה תורה עליו שיזרק ממנו ז' פעמים על הפרוכת והיא המחיצה המבדלת בין קדש ובין קדש הקדשים וד' על מזבח הזהב ר"ל על ד' קרנותיו נאמר בו והזה מן הדם ז' פעמים לפני ה' את פני פרוכת הקודש ונתן הכהן מן הדם על קרנות מזבח קטרת הסמים וכן ממש נאמר בפר העלם דבר של צבור וכמו אלו ההזיות בעצמן ובאלו המקומות זורקים מדם שעירי עבודת כוכבים וזו קבלה וסמכוה למה שנאמר בפר הבא על כל המצות פר החטאת אמרו לרבות שעירי עבודת כוכבים לכל האמור בענין כמו שבארנו בד' מזבחים ועל כל כלל וכלל מאלו ההזאות הוא אומר מעכבות זו את זו וכולן סמכו אותו לרמזים שיש בפסוקים שהן ראיה על שיהיו מעכבות אבל הענין קבלה בידינו:

שבעה קני מנורה מעכבין זה את זה שבעה כו': דף כח

ראיתי לצייר בכאן צורת המנורה שלמה וקודם הציור אני אומר שמסורה בידינו שגבהה י"ח טפחים ועמוד המנורה עצמה היו בו ד' גביעים ושני כפתורים וב' פרחים ונאמר בתורה ובמנורה ד' גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה ומיעוט רבים שנים לפיכך התבאר שיש בה ב' כפתורים וב' פרחים והפרח השלישי הוא סמוך לשולי המנורה והוא מה שנא' עד ירכה עד פרחה ר"ל היסוד שקרא אותו ירך והפרח הסמוך לו והיו לה ג' רגלים והגביע הוא צורת כוס עשוי מקשה שהוא מלמטה צר ואם תרצה לומר שהוא מחודד כאסטונא הוא כראש האסטונא שניטל ממנו דבר מועט מלמעלה: הכפתור היא דמות כדור שאינו עגול מכל וכל רק שיש בה ארך מעט קרוב לצורת ביצת העוף. ופרח צורת שושן. ואני מצייר עכשיו הצורה הזאת שהגביעים צורת דבר משולש והכפתור עגולה והפרח חצי עגולה כדי שיהיה קל להצטייר שאין הכונה בצורה הזאת להודיע בה צורת הגביע על אמתתו לפי שכבר בארתי אותו לך אבל הכונה להודיע בה מספר הגביעים והכפתורים והפרחים ומקומותם והשיעור הנשאר מעמוד המנורה שאין בו שום דבר והמקומות שהיו בהן הפרחים והכפתורים וכולה איך היתה וזו היא צורת כל זה: ודע שכל הכפתורים שיעור א' לכולן וכן הגביעים כולן שוין והפרחים ג"כ ונתבאר לך מהצורה הזאת שמספר הגביעים כ"ב ומספר הפרחים ט' ומספר הכפתורים י"א אמרו גביעים כ"ב כפתורים י"א פרחים ט' מעכבין זה את זה ואמרו בשיעור גובהה גובהה של מנורה י"ח טפחים הרגלים והפרח ג' וטפחים חלק וטפח שבו גביע כפתור ופרח וטפחים חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו א' לכאן וא' לכאן ונמשכים ועולים כנגד גובהה של מנורה טפח חלק וטפח כפתור ושני קנים נמשכים ממנו ויוצאים ועולים כנגד גובהה של מנורה וטפח חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו נמשכים ועולים כנגד גבהה של מנורה וטפחים חלק נשתיירו שם ג' טפחים שבהן גביעים כפתורים ופרחים. ומאשר ציירנו יתבאר לך כל הענין הזה: ומה שנאמר בתורה משוקדים פירושו מעשה שקדים והוא מלאכה ידועה אצל אומני הנחשת שהן מכין בפטיש העשת עד שיהיה כולו שקדים שקדים והוא מעשה מפורסם אין צריך לבאר: וב' פרשיות שבמזוזה הם שמע והיה אם שמוע: וד' פרשיות של תפילין הן קדש לי והיה כי יביאך ושמע והיה אם שמוע בתפילין של ראש כותבים אותן כל א' בפני עצמה בד' גליונים ובתפילין של יד כותבים בגליון אחד: ומה שאמר אפי' כתב א' מעכבם ר"ל אפילו אות א' אם אינה כתובה כהלכה פוסלת אותן לפי שהתפילין וס"ת ומזוזות מתנאיהם שלא ידביק אות באות כדי שיהא שטח הגויל סובב האות מכל רוחותיו וכ"ז שלא יהא כן ואפילו אות א' היא פסולה ואין הלכה כר' ישמעאל:

פרק רביעי

התכלת אינה מעכבת את הלבן והלבן כו': לח

הסולת והשמן אינם מעכבים את היין ולא היין כו': דף מד ע"ב

מצות ציצית כוללת שתי מצות הא' שיהיו ציציותיו בקצות הכסות והוא שנא' ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם וזהו יקרא לבן לפי שהוא צמר לבן או פשתן לבן כפי התנאים והעיקרים שנתבארו בגמ' בדיני הציצית והמצוה השנית נתת חוט של צמר תכלת כרוך על אותן הציצית והחוט הזה נקרא תכלת שנאמר ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת ואינו נמצא בידינו היום לפי שאין אנו יודעים לצובעו שאין כל מין תכלת בצמר נקרא תכלת אלא תכלת ידועה שאי אפשר לעשותה היום ועל כן אנו עושים בלבן לבדו. ומה שאמרו תפלה של יד אינה מעכבת של ראש ע"מ שיהיו אצלו שתיהן והוא יניח איזה משתיהן שירצה לבדה כל זמן שירצה אבל אם אין אצלו אלא של ראש או של יד אז אין מותר לו להניחה עד שיעשה האחרת שמא ימעט ויסמוך על הא' תמיד ויש לך להקשות בכאן קושיא ולומר הואיל ודבר המשנה הוא בתפילין של ראש ושל יד שאין מעכבין זה את זה ע"מ שיהיו מצוי שתיהן אבל אם לא היה מצוי אלא א' הרי הן מעכבות זה את זה ומה שאמר בד' מינים שבלולב מעכבות זה את זה ע"מ שלא יהיו מצויין כולן אבל אם היו מצויין כולן הם ג"כ אין מעכבות כמו שבארנו בפרק שלפני זה והרי השוה דין זה בד' מינים שבלולב ובתפלה של ראש ושל יד ולמה אמר בד' מינים מעכבים ואמר בתפילין אין מעכבים ותירוץ הקושיא הזאת מבואר היטב וזה שבד' מינים שבלולב כשהם מצויין אע"פ שאין מעכבות זו את זו נוטל אותן א' א' לפי שאינו יוצא ידי חובתו ולא שלמה המצוה עד שיגמור נטילת ארבעתן בידו ואפי' נטל אותן זה אחר זה ואינו כן בתפילין של ראש ושל יד אלא כל זמן שיניח אחד מהניחן ר"ל שלובשן כבר קיים מצות עשה ויצא ידי חובת תפילין: ודיני הציצית והתפילין והמזוזה וענין מלאכתן והברכות שחייבין לברך עליהן וכל הענינים התלויין בכל זה מן הדינין ומה שנאמר עליהן בשאלות ותשובות אין ראוי כפי קבלת חבורינו לדבר בהן לפי שאינו אלא מפרש והמשנה לא דברה על אלה המצות דבר מיוחד לכלול דיניהן עד שיהא חייב לפרש אותו וסבת זה בעיני לפי שהיו הדברים האלו מפורסמים בזמן חבור המשנה והיו ענינים ידועים ונהוגים ביד כל העם פרט וכלל ואין ענין מהן נפלא משום אדם וע"כ לא ראה לדבר בהן כמו שלא הסדיר התפלה ר"ל נוסחה והיך יתנהג שליח ציבור לפי שהיה מפורסם ולא חברו בזה הדור אבל חברו בספר גמ' וביאורו: ומה שאמר הסולת והשמן אין מעכבים את היין ר"ל שמן וסולת של מנחת נסכים ויין של נסכים: ומתנות של מזבח החיצון כבר זכרנו אותן והראייה על שאין תלויין קצתן על קצתן הרי היא בתחלת הפ' הד' מזבחים:

הפרים והאילים והכבשים אינן מעכבין זה את זה כו': שם

כבר בארתי לך בתחלת דברינו על הסדר הזה שהקרבן שמקריבין יום עצרת שני חלקים הא' הוא מוסף היום שני פרים ואיל וז' כבשים כולן עולות ושעיר לחטאת והשני הוא שמקריבין עם שתי הלחם והוא הפר ושני אילים וז' כבשים כולן עולות ושעיר לחטאת ושני כבשים שלמים והן כבשי עצרת וכל זה מדברי תורה וכן זכרנו לך פעמים כי מה שנאמר בכאן הפרים והאילים והכבשים אינן מעכבים זה את זה ר"ל שאיל של מוסף היום אינו מעכב לשני האילים של קרבן הלחם ואין שני האילים מעכבין את האיל וכן הפר אינו מעכב לשני האילים וז' הכבשים הקריבין עם הלחם ולא שני הפרים מעכבים את האיל וח' כבשים של מוסף היום והכבשים ג"כ אינן מעכבים לזולתן ולא ז' כבשים של מוסף מעכבים ז' של לחם ולא של לחם מעכבים של מוסף ואין הלכה כר"ש:

הפר והאילים והכבשים והשעיר אינן מעכבין כו': שם

הפר הזה והשני האילים והז' כבשים הם החלק השני שמקריבין בגלל הלחם ביום עצרת וכולן הן עולות ושעיר חטאת: ומה שאמר אח"כ הלחם והכבשים ר"ל שני כבשים שלמים שמביאין עמהן שתי הלחם בשעת התנופה כמו שיתבאר במסכת הזאת: ומה שאמר והכבשים אינן מעכבים את הלחם ר"ל באם לא יהיו שם שני כבשים מביאין שתי הלחם ודינם שיאכלו אותן כאילו הביאום עם הכבשים: ומה שאמר בן ננס יקריבו כבשים בלא לחם לפי שלא היה במדבר להם זולתי המן. וחולק ר"ש על זה ואומר שלא הקריבו במדבר לא לחם ולא כבשים ולא שאר קרבנות הבאים בגלל הלחם ועל זה נאמר בת"כ ר"ל ספר ויקרא וכל מה שזכר בויקרא לא הקריבו אותו במדבר וזה קבלה בידינו שלא הקריבו במדבר אלא הקרבנות הנזכרים בחומש הפקודים ובכל המוספים והלכה כר' (עקיבא) [שמעון]:

התמידין אינן מעכבין את המוספים ולא המוספים כו': דף מט

כבר באר בגמ' בהלכה הזאת תנאי מיוחד ואמר שכן היה ראוי לומר לא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים בד"א שלא נתחנך המזבח אבל נתחנך יקריבו בין הערבים אמר ר"ש אימתי בזמן שהיו אנוסין או שוגגין אבל אם היו מזידין ולא הקריבו בבקר לא יקריבו בין הערבים לא הקטירו בבקר יקטירו בין הערבים ואמר ר"ש לא יקריבו ר"ל אותן הכהנים המזידים ומקריבים אותו אחרים ולא אמר כן בקטרת שאין שום אדם מניח אותה במזיד לפי שהיו מתהלין בה מפני הטעם שבארנו בשלישי מכפרים. וענין חיטך כרגל אומר שכל דבר שיקרב על המזבח החיצון בראשונה

ראשונה היא עולה של שחר וכן הלחם הראשון שנותנים על השלחן אינו אלא ביום השבת ותחלת הדלקת הנרות במנורה בין הערבים שנא' מחוץ לפרוכת וגו' ולשון החינוך שם מושאל בדברים האלה אתחלת המעשים לפי שזה הכלי מרגילים אותו בעבודה דרך דומיא לאדם בתחלה שמלמדים אותו אל חכמה או שום מדה להרגיל עצמו בה עד שתהא קבועה בו ואין הלכה כר"ש בשני הענינים :

חביתי כהן גדול לא היו באות חציים אלא מביא עשרון כו' : דף נ ע"ב

לא מינו כהן אחר משל מי היתה קרבה כו' : דף נא ע"ב

זה הדין בעצמו הוא דינם. אם נפטר המחנית הנשאר שהוא מביא עשרון והואהו עשירית האיפה וגו' ואמרו מחלה משל מי הוא מביא וראיית רבי יהודה שהיורשים חייבין להביא עשרון ממה שנא' מבניו יעשה אותה והיא ראיה על שהן מביאין משלהן ולפי שנא' אותה אמרו אותה ולא חציים ור"ש מביא ראיה ממה שנאמר חק עולם כליל תקטר שתהא כולה בהקטרה והלכה כרבי יהודה :

פרק חמישי

כל המנחות באות מצה חוץ מחמץ שבתודה כו' : דף נב ע"ב

דבר תורה במנחות שקרבים על גבי המזבח שיהיו מצה שנא' כל המנחה אשר תקריבו לה' ונאמר קרבן ראשית תקריבו אותם לה' רומז אל שתי הלחם שנא' עליהן סולת תהיינה חמץ תאפינה ואלו הבכורים ג"כ שמביאים מן התמרים והוא הדבש האמור בתורה באמרו ארץ חטה ושעורה וגו' ר"ל דבש התמרים כמו שבאר' במסכת בכורים וכן נאמר בלחם תודה על חלות לחם חמץ יקריב והוא אחד מהארבעה מינים כמו שזכרנו ועוד יתבאר זה : ומה שאמר הסירה או יתירה מפני שלפעמים יהא השאור קשה ומחזיק מן המדה מקום קטן ופעמים יהא נפוח ורך ומחזיק מקום גדול אע"פ שהשיעור שיש בו מקמח הוא אחד בשוה ואין הלכה כרבי יהודה :

כל המנחות נלושות בפושרין ומשמרן עד שלא יחמיצו כו' : דף נה

לישה הוא שמערבין הקמח במים ועריכה הוא שעורכין אותה ועוסקין בו בידים ואמר רחמנא במנחה לא תאפה חמץ וכבר נאמר לא תעשה חמץ ואמרה על שייחד המצוה שלא לאפות אותו מה אפייה מיוחדת שהיא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה אף אני מביא לישתה ועריכתה וכל מעשה יחידי שבה לאתויי קיטוף והוא ציור החלות שהוא חייב על כל פועל ופועל בפני עצמו ואמר עוד לא תאפה חמץ חלקם אפי' חלקם לא יאפה חמץ ר"ל השירים שהן לכהנים כמו שבארנו הן ג"כ אסור להחמיצן אבל מותר ללוש השיריים בדבש ולבשלן בו ואינו אסור אלא החימוץ בלבד .

יש טעונות שמן ולבונה שמן ולא לבונה לבונה ולא כו' : דף נט

כאילו הוא אומר שמנחת הסולת או המחבת או המרחשת או החלות או הרקיקים טעונה כל מנחה מהן שמן ולבונה ואין הפרש בזה בין שהיא מנחת ישראל בין שהיא מנחת כהן או מנחת עובדי כוכבים ובין שהיא מנחת איש או מנחת אשה אבל מנחת נסכים נאמר בה שמן ואינה טעונה לבונה וכן נאמר בלחם הפנים ונתת על המערכת לבונה זכה ולא היה בה שמן מנחת חוטא ומנחת קנאות נאמר בכל אחת מהן לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה :

וחייב על השמן בפני עצמו ועל הלבונה בפני עצמה כו' : שם ע"ב

[נתן כלי] ע"ג כלי ר"ל שיתן כלי שיש בו שמן על הכלי שיש בו המנחה לא פסלה ואין אנו אומרים כבר עבר על מה שאמר לא יתן עליה שמן לפי שהכוונה לגם שלא יבלול הסולת או הקמח בשמן :

יש טעונות הגשה ואינן טעונות תנופה תנופה ולא כו' : דף ס

הגשה הוא שמגישין הדבר לקרן המזבח ר"ל חודה של קרן דרומית מערבית והוא מה שנא' והגישה אל המזבח או והגישו ׳ ותנופה שמנענעים לד' הרוחות כמו שיתבאר ואלו שחייבים קלת תנופה והגשה וקלתן חייבים באחת מהן יש מהן מדאורייתא ויש מהן מדרבנן וסמכוה לפסוקים מן התורה ומלאנו כוונתנו קצרה מלזכור אותן בארוכה וביאור אותן המסכתות והדברים התלוים בהן יאות לפירושים אחרים יותר מאשר לפירושינו זה : וידוע שמנחת כהנים ומנחת משיח כליל להיסים ורבי שמעון אומר כל שאין מהן לכהן אינן טעונות הגשה והוא ענין מה שאמר כל שאין בהן קמילה ואין הלכה כרבי שמעון :

אלו טעונין תנופה ואין טעונין הגשה לוג שמן של כו' : דף סא

אמר רחמנא באשם מצורע ולוג שמן שלו והניף אותם תנופה לפני ה' ואמרו לפני ה' במזרח ונאמר על הבכורים ולקח הכהן הטנא מידך ואמרו למד על הבכורים שטעונים תנופה וזה דעת רבי אליעזר בן יעקב והוא אמת כמו שנתבאר בשני מבכורים : ומה שאמר אבל לא בידי נשים ר"ל שהתנופה עצמה פסולה בנשים ובעובדי כוכבים וסדרו המשנה הזאת בגמ' כן אחד אנשים ואחד נשים קרבן טעון תנופה ותנופה עצמה בישראל אבל לא בידי נשים ואמרו בני ישראל מניפים ולא עובדי כוכבים מניפים בני ישראל מניפים ולא הנשים מניפות ואמר ידיו תביאנה את אשי ה' אמרו הרי ידי בעלים אמור לפיכך סדר התנופה מכלל ענין הפסוקים כמו שזכרנו כך הוא מניח האימורים על פס ידו וחזה ושוק למעלה שנאמר על אשי החלבים וכהן מניח ידיו תחת ידי הבעלים ומניף וכבר זכרנו פעמים שאלו שני כבשים הם השלמים הנקרבים בכלל הלחם ביום עצרת וכבר נתבאר בברייתא שר' אומר בשתי הלחם עם שני כבשים מניח זה בלד זה ומניף וכן היא ההלכה לפי שעיקר בידינו כר' שהוא אומר על בסמוך יאיש צריך על גביו עכ"פ לפי מה שאמר על הלחם ר"ל עמו אע"פ שהוא לבדו ושאר הענין מבואר :

ד"ש אומר שלשה מינים טעונין שלש מצות כו' : שם

שלש מצות יש סמיכה ותנופת חיים ותנופת שחוטים והג' דברים שיש בכל אחד מהן שתי מצות מאלו הג' מצות הן זבחי שלמי ציבור וזבחי שלמי יחיד ואשם מצורע נאמר בתורה על אשם מצורע שיניף חי קודם השחיטה שנא' ולקח הכהן את הכבש ושחט את הכבש ומפני שהוא אשם אי אפשר לו בלא סמיכה על דאם קרבנו : וזבחי שלמי יחיד יש בהן פסוק בתורה על הסמיכה כשהן חיים ותנופת חזה ושוק והוא שנאמר שוק התרומה וחזה התנופה וגו' וזהו ענין מה שאמר ותנופה שחוטין : וזבחי שלמי ציבור כבר הודעתיך שהן שני כבשי עצרת ואין לנו זבחי שלמי ציבור זולתן וכבר הודעתיך בהן והניף אותן וזה כולל קודם שחיטה ואחריה וכן באה הקבלה ואין בהן סמיכה לפי שהן קרבן ציבור והעיקר בידינו שתי סמיכות בציבור לא יותר והיא סמיכה על שעיר המשתלח ושל פר העלם דבר ואלו העיקרים כולן אמתיים ואינן דעת ר' שמעון לבדו אלא שאומר אותן בשם אמרם ואין חולקין עליו בשום דבר מכל זה :

האומר הרי עלי במחבת לא יביא במרחשת לא כו' : דף סג ע"ב

מרחשת כלי עמוק שיש לו שפה סביב והעיסה שמבשלים בה רך ונגר מאד הוא ענין מה שאמר ומעשיה רכין ומחבת כלי שאין לו שפה ולפיכך תהיה העיסה קשה כדי שלא תגר וזה ענין שאמר מעשיה קשים וזהו הדעת אמתי ע"פ הגמרא שהן כלי כמו שספרנו צורתם :

האומר הרי עלי בתנור לא יביא מאפה כופח כו' : שם

כופה מקום שפיתת קדרה אחר שמסירין האש מאותו המוקד ונותנין שם העיסה והיא נאפת ומעשה תנור הוא שמחממין אבן קשה ושברי חרס עד שיתבלנו ומשליכים עליהן העיסה וכופין עליה כלי ונאפית בו : רעפי' טיבול"ש בלע"ז : ויורות הערביים גומא בארץ טוחה בטיט כמו קדרה ומסיקין האש בתוכה עד שתלבן ומשליכין בה העיסה ואלו הענינים ידועים אצלנו בכפרים ובשדות ואמר רחמנא בקרבן מאפה תנור וכי תקריב קרבן מנחה מאפה תנור סולת חלות מצות וגו' ור' יהודה אומר אלו השני מינים שתי קרבנות מביא זה או זה ור' שמעון נותן אותן קרבן אחד ואמר שמביא שיעור קרבנו משני המינים אם ירצה ׳ והלכה כרבי יהודה :

פרק ששי

אלו מנחות נקמצות ושיריהן לכהנים מנחת סלת כו' : דף עב ע"ב

אמר רחמנא בכלל המנחות הורת המנחה וגו' ואמר והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו וכבר ידעת מה שנאמר בתורה וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל ואמר ר' שמעון שמנחת כהן חוטא אע"פ שהיא נשרפת כולה הואיל והיא מנחת כהן שהיא ג"כ נקמצת מפני שהיא מנחת חוטא וחכמים אומרים כל מנחה ששיריה נאכלין נקמצת ושאין שיריה נאכלין אינה נקמצת והלכה כחכמים :

מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים כו' : דף עד ע"ב

זה שאמר בזו יפה כח המזבח מכח הכהנים שהוא מורה על שיש שם דבר אחר יפה בו כח המזבח מפני שזה התוספת רומז אל הנסכים שהם למזבח [בתי"ם תמה ע"ז פ"ש] ר"ל לשיתין והם השני נקבים שיש במזבח כמו שנתבאר במדות ואין יוצקות על האש כדי שלא יאבדו ולא יגיע למזבח מהן שום חלק וכן אמר ובזה יפה כח הכהנים רומז אל שתי הלחם הבאים בפני עצמן שהן נאכלים ואין נשרפים כמו שבארנו ברביעי מהמסכת הזאת :

כל המנחות הנעשות בכלי טעונות שלש מתנות כו' : שם

הנעשות בכלי ר"ל במחבת ובמרחשת אבל מאפה תנור שהן חלות או רקיקים כמו שבארנו אין צריך ליתן עליה שמן ג' פעמים ונאמר במקצת המנחות סלת בשמן תעשה וזה ראיה על שנותנין השמן בכלי ואין מבשלין בו המנחה ומה שנא' במקצתה בלולה בשמן ראיה שהן צריכות לבלול בשמן ויצק עליה שמן ראיה על רבוי השמן עליה ביציקה לפיכך נתחייבנו בכל הנעשות בכלי באלו הג' דברים ׳ ויהיה סדר עשייתה שנותנים השמן בכלי מכלי שרת ואין חייב שיהיה הכלי שנותנין בו שמן הוא הכלי שמבשלין בו הכרת ואח"כ נותנים הסלת על אותו השמן ואח"כ יוצקין שמן פעם שנית ובוללים הסלת בו וזו היא הבלילה ואחר כן לשין אותה ואופים אותה ופותתים אותה בכלי מכלי המקדש ויוצקים עליה שמן פעם שלישית וזו היא היציקה וקומץ ומקטיר כמו שזכרנו ואוכלים הנותר כמו שאמרנו : ואם היתה מנחת מאפה תנור והיתה חלות בוללין החלות עצמן בשמן אחר אפייתן וזו היא דעת ר' וחכמים אומרים שהוא בולל הסלת שלשין אותו ועושים ממנו החלות שנא' חלות מצות בלולות בשמן וגו' ואם היו רקיקין מושח כל רקיק מהן במשיחת שמן כמין כף יונית שהיא כן והנותר מן הלוג לפי שלוג שמן חייב לכל עשרון מן המנחות כמו שבארנו למעלה אוכלין הכהנים כמו שירי המנחה ומנחת הסלת היא ג"כ טעונה שלשה מתנות ולא אמר כל המנחות הנעשות בכלי אלא למעוטי מנחת מאפה תנור כמו שבארנו והלכה כחכמים :

כל המנחות הנעשות בכלי טעונות פתיתה כו' : דף ע"ה

מנחת ישראל כופל אחד לשנים וב' לד' ומבדיל כו' : שם ע"ב

אמר רחמנא פתות אותה פתים ואמרו אותה פתים ולא פיתיה פיתין ר"ל שאינו מפליג בפתיתה רק לא יהו פחות מכזית ואותה הפתיתה שהיא כזית כופל אותה עם ארבע ואינו מבדיל כדי שלא יהו פיתיה פיתין : ומה שאמר מנחת כהן משיח לא היה מכפלה ר"ל לא יסדר פתיתיה מהן עם ארבע אלא כופל אותה עם שנים : ומה שאמר הנעשות להוציא שתי הלחם ולחם הפנים שאין פותתין אותו אבל שאר המנחות פותתין אותן ואין הלכה כרבי שמעון :

כל המנחות טעונות ג' מאות שיפה וה' מאות בעיטה כו' : דף ע

שיפה הוא גזור מן ישופך ראש ועניינו שיכו החטה בידים בכח עד שמעביר מעליה העפר ובעיטה שדורסים אותה ברגל עד שהיא נשברת ור' יוסי אומר שהעיסה לבדה היא צריכה בעיטה ר"ל שמקפפים אותם ביד דרך בעיטה והשיפה תהיה בחטה ובעיסה ג"כ בסדר [בתי"ם העתיק במספר וע"ע שם] הזה וסבת היות מנין חלות המנחות כלן עשרה [עשרה] למדנו זה מן התורה כמו שיתבאר בפ' שאחרי זה אבל לחם הפנים עליו כתוב שתים עשרה חלות ונאמר בו כי קדש קדשים הוא לו מאשי ה' חק עולם ונא' בחביתי כהן גדול חק עולם לה' כליל תקטר ואמרו אתיא הוקם הוקם לפיכך יהיו חביתי כהן גדול י"ב חלות מקריבין מהן שש בבקר ושש בין הערבים ור"מ למד כל המנחות מלחם הפנים ונשארה התודה עשרה כמו שנתבאר בה כבר וכמו שנבאר עוד וכן הנזירות לפי שהם לחם כמו השלמים וכמו התודה כפי מה שזכרנו בד' מזבחים ואין הלכה כרבי יוסי והלכה כרבי יהודה :

העומר היה בא עשרון משלש סאין שתי הלחם כו' : שם ע"ב

כבר ביארנו בתחלת המסכת הזאת שהעשרון העומר הוא עשירית האיפה וביארנו שיעורו ושיעור הלוג ושיעור האיפה ג' סאין וסאה כ"ד לוגין והוא אומר שיקח שלשה סאים שעורין ויטחון אותן ולא יפסוק מלנפות אותו הקמח פעמים רבות עד שישאר ממנו עשרון וסבת זה לפי שהם שעורים חדשים ומקרוב נקצרו שבלילה שקצרו אותן טוחנים אותן כמו שבארנו במסכת הזאת לפיכך יש בו מעט סלת וקמח לא יהיה עשרון מובחר בפחות מהשיעור הזה והראיה על שהוא כן שנא' קצירכם ודע שהשעורים מתבשלים קודם החטה אבל שתי הלחם לפי שהוא מן החטה יש בו סלת יותר אלא שהוא ג"כ חטה חדשה מן החטה המתבשלת בראשונה כמו שביאר הכתוב ואמר וחג שבועות תעשה לך בכורי קציר חטים לפיכך מוציא שתי עשרונות משלש סאין אבל לחם הפנים שהוא מחטה שנקצרה זה ימים והיא יבשה כל צרכה ויש בה סלת הרבה בלי ספק ומוציאין ממנה עשרון מסאה ודבר תורה בלחם הפנים י"ב חלות וגו' :

העומר היה מנופה בי"ג נפה ושתי הלחם בי"ב כו' : שם

שם נפה ידוע ואלו הי"ג נפות היתה כל א' דקה מחבירתה על הסדר ודע שאם לא הפליג בנפוי או שלא הוציא עומר מג' סאין או עשרון מסאה כמו שאמרנו בהלכה שלפני זו לא פסל ואין כל אלו אלא למצוה ואין הלכה כר"ש שאומר שאפי' לכתחלה אין בזה קצבה ידוע ואפי' למצוה אין להם קצבה :

פרק שביעי

התודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות כו' : שם

מה שמביאין עם קרבן תודה הוא ד' מינין מן המנחות אחד מהם החמץ והוא כמו המצה שעושין ממנה הג' מינים הנשארים שנא' על חלות לחם חמץ (אחת) [אחר] שנא' חלות מצות ורקיקי מצות וסלת מורבכת ר"ל ששיעור אלה הג' מינין כמו שיעור החמץ קבלה בידינו שצריך להיות לחם תודה כשיעור זה וכבר בארנו פעמים שהסאה ו' קבין וסיבת היות כל מין מאלו הד' מינים עשר חלות הוא מה שנאמר בהם והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' ונאמר בתרומת מעשר והוא חלק מעשרה והרמותם ממנו תרומת ה' ולמדנו שתרומה הזאת ממנה כמו שבתרומת מעשר אחד מעשרה כן האחד מכל קרבן אחד מעשרה ולפיכך מנין החלות עשרה מכל מין והיו כולן מ' והעשרה שהן חמץ יש בשיעורם שיעור הל' ואמר על חלות לחם חמץ כנגד חמץ הביא מצה נוטל הכהן ד' חלות עם חזה ושוק ואוכלים הבעלים הנותר מן הלחם והקרבן וזהו קרבן תודה ואלו השיעורים שחלק למנין ההלות הוא דבר מבואר ואין צריך פירוש :

[*המלואים היו באים כמצות שבתודה חלות ורקיקים כו']

ומכלן היה נוטל אחד מעשרה תרומה שנא' והקריב כו' : דף עו ע"ב

המלואים היו בתחלה שנתמנה אהרן כמו שבאר הכתוב ואמר רחמנא במלואים ומסל המצות אשר לפני ה' לקח חלת מצה וחלת לחם שמן וגו' וחלת לחם שמן היא נקראת רבוכה ר"ל שקועה בשמן והביא ראיה על זה ג"כ ממה שנא' בחביתי כהן שנא' בשמן מורבכת תביאנה זה קרבן אהרן ובניו ביום המשח אותו ובארנו שכלל במאמר הזה שתי קרבנות הקרבן שמחוייב כל כהן בתחלה שיכנס לעבודה והוא הנקרא קרבן חנוכו והקרבן שמקריב כהן משיח בכל יום ואמרו מקים חנוכו להמשחו ר"ל שכבר באר שמקריב בתחלתו והוא החנוך כמו הקרבן שמקריב ביום המשח אותו ר"ל בשעת המלואים וכבר נתבאר כי מה שיקריב בחנוך היא רבוכה והוא ראיה שביום המלואים מקריב ג"כ רבוכה וראוי שתדע שאם היה הדיוט ונתמנה כהן גדול מקריב ראשונה עשירית האיפה לחנוכו ואחר כן מקריב חביתי כ"ג אם כבר נתחנך והוא הדיוט כמו שאמרנו בתחלת המסכת הזאת אבל אם נתמנה כ"ג והוא לא עבד עבודה מימיו מקריב עשירית האיפה שהוא חנוך כל כהן כמו שזכרנו אח"כ עשירית שנית שהוא חנוך כל כהן הדיוט כשנתמנה כ"ג ועשירית שלישית שהיא חביתי כהן גדול שמקריב כל יום תמיד ומלאכתם כלן אחד אבל השלמים שמקריב נזיר טהור בכל קרבנותיו מקריב עמו חלות מצות ורקיקי מצות דבר תורה ומה שאמר שתי רוצה לומר שני השלישים וכבר זכר שהמצות של תודה שיעורם חמשה עשר קב ירושלמיות והן עשר עשרונות מדבריות ושני שלישיתם עשרה קבין ירושלמיות והן ששה (עשר) עשרונות ושני שלישי עשרון ועל אלו השני שלישי אמר ועודין ר"ל הנוסף עליהן עוד בלשון רבים כונתו שיהא עם כל עשרון תוספת עד שיהיו בששה עשרונות שני שלישיות ממה שיש בתודה מן המצה : וענין מה שאמר שיהיו כל הקרבנות שוין שיהיו במנין עשרה מכל מין שבתודה והנזיר כמו שבארנו בפרק שלפני זה :

(המלואים היו באים כמצות שבתודה חלות ורקיקים כו' : דף ע"ח)

השוחט את התודה בפנים ולחמה חוץ לחומה כו' : שם ע"ב

שחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה קדש הלחם שחטה כו' : שם

השוחט את התודה חוץ לחומה באר אותו ואמרו חוץ מבית פנים והוא מקום חוץ לבר הבית אבל אם היה הלחם קרוב מן העזרה אע"פ שהוא חוץ לחומת העזרה הוא מתקדש ואע"פ שאמר הכתוב על הלחם

(* ר"ב נאפולי משנת רנ"ב ובדפוס וויניציא ובכל ס"י ונראה שלפני הר"מב"ם היה סידור הגמ' מהופך ממה שלפנינו

אין

אין אנו צריכין בכל אל שיהא בסמוך על כל פנים והנכון אלו שבית בני היה המקום שאופין בו מנחות ולכך קורין אותו בית בגים מגזרת מפת בג המלך והיה קרוב להר הבית והוא חוץ ממנו בלי ספק כמו שנתבאר בגמ' סנהדרין : ומה שאמר איל המלואים ולא אמר אל נזיר שהוא נוהג לדורות לפי שהוא אחרון לתחלת החיוב והוא מה שאמר עיקר מילתא נקט ואין הלכה כרבי אליעזר :

נסכין שקדשו בכלי ונמצא הזבח פסול אם יש כו' : דף עט

ולד תודה ותמורתה והמפריש תודתו ואבדה כו' . שם ע"ב

זה שאמרו אם יש זבח אחר יקריב עמו אין זה אלא בקרבן צבור לפי שעיקר בידינו ב"ד מתנה עליהם אבל קרבן יחיד העיקר שהן פסולים לזבח אחר ותנאי אחר ג"כ שיהא הזבח זבוח באותה שעה שנפסל הזבח הראשון אבל אם לא היה שם זבח זבוח הן פסולים כאילו לנו בלילה וסדר המשנה כך הוא ואם אין שם זבח אחר באותה שעה נעשו כמו שנפסלו בלינה ופסולים וכל זה אם קדשו בכלי שרת ויהיה הזבח זבוח לפי שהעיקר בידינו אין הנסכים מתקדשים אלא בשחיטת הזבח שנאמר זבח ונסכים : ומה שאמר נמצא הזבח פסול אם נפסל בזריקה אבל אם נפסל בשחיטה לא קדשו הנסכים ודע שאם לא נתקדשו נסכים הוא מקריב כל זמן שירצה לפי שהעיקר בידינו מביא אדם קרבנו היום ונסכו אחר י' ימים ואין הפרש בין יחיד או לצבור וכן אשם מצורע מביא אשמו היום ולוג שמן שלו אחר עשרה ימים אבל אם קדשו בכלי שרת כמו שהתנינו או תפסל בלינה : ומה שאמר אינן טעונים לחם אינו אלא אחר כפרה ר"ל אחר הקרבת התודה הראשונה שהיא העיקר אבל אם לא נקרב אחד מהן אלא הרי הן מצויות שתיהן היא ובנה או חליפתה או תמורתה שממירין אותה שתיהן טעונים לחם וכל זה בתודת חובה אבל תודת נדבה חליפתה ותמורתה טעונים לחם בין לפני כפרה בין לאחר כפרה לפי שהוא מותר תודה וכבר ידעת התובה היא במה שאומר הרי עלי ונדבה שיאמר הרי זו וכבר נתבאר זה פעמים · וממה שראוי לזכור אותו בכאן שיעור השמן שמותנים בתודה ובנזירות לפי שזה לא נתבאר בתורה אבל הלכה למשה מסיני שיהא חצי לוג שמן לתודה ורביעית שמן לנזיר וכבר זכרנו שהתודה שלשה מינים מהן מלה צריך שמן רביעית חמץ אין צריך שמן ואותו חצי לוג תציו שהוא רביעית לרבוכה והרביעית הנשארת לחלות רקיקין וכן רביעית של לחם הנזיר לחלות ולרקיקים שאין בקרבן אלא חלות ורקיקים כמו שבארנו :

האומר הרי עלי תודה יביא היא ולחמה מן החולין כו' : דף פא

כמלוה השניה לפי שנא' בה תודה מן החולין היה חובה ונתחייב בלחם והלחם ג"כ חובה ואינו יכול להקריב חובה ממעשר שני כמו שיתבאר אחר זה : ומה שאמר במלות השלישית והרביעית יביא ר"ל שמותר לו להביא כמו שאמר ואם הביא הכל מן החולין הרי זה משובח ולא חייבוהו במלות ד' שיביא לחמה ממעות מעשר שני ולא מעשר שני עלמו אלא כדי שיהיה שלחם הבא עמה ר"ל עם השלמים כמותן כשם שאין השלמים מן המעשר עלמו אלא ממעות המעשר ג"כ הלחם יהיה ממעות המעשר :

מנין להאומר הרי עלי תודה לא יביא אלא מן החולין כו' : דף פב

ענין הפסח שאינו בא אלא מן החולין למדו אותו מפסח מצרים שהיה חולין בלי ספק שלא היה באותו הזמן הקדש לפי שלא קדמה לו התורה ואמרו ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה שיהו כל עבודות של חדש זה כזה מה פסח האמור במצרים אינו בא אלא מן החולין אף פסח האמור לדורות אינו בא אלא מן החולין וכבר ידעת שהאומר הרי עלי חייב באותו דבר מצד נדר וחייב באחריותו : ומה שאמר והנסכים בכל מקום ואפי' באותן המלות שזכרנו שהתרנו לו במקצתן שיביא לחמה מן המעשר לא יביא נסכים של אותה תודה מן המעשר לפי שהנסכים משמעות הפסוקים נוטה בהן שיהיו מאשר תשיג יד בעל הקרבן *ובכך נכלל שנא' והקריב המקריב קרבנו לה' :

פרק שמיני

כל קרבנות הצבור והיחיד באים מן הארץ כו' : דף פג ע"ב

דבר תורה בעומר ושתי לחם שלא יהיו אלא מן הארץ ומן החדש אמר רחמנא בעומר כי תבאו אל הארץ אשר אני נותן לכם וקצרתם וגו' ונאמר בשתי הלחם ממושבותיכם תביאו לחם תנופה ונאמר בה והקרבתם מנחה חדשה לה' ונאמר עוד חג הקציר בכורי מעשיך אבל שאר קרבנות בעלי חיים וכן מותרות המנחות והנסכים יהיו מן הארץ ומחוצה לארץ ומן החדש ומן הישן : וענין שניה להן שהוא פחות מהן ואין מצטרפים ליפול ממנה אלא על ידי הדחק : ומה שאמר כל הארצות היו כשרות ר"ל כשרות להביא מהן סלת של מנחת יחיד ושל נסכים בין של יחיד בין של צבור כמו שאמר בתחלת ההלכה :

אין מביאין לא מבית הזבלים ולא מבית השלחים כו' : דף פה

אין מביאין לכתחלה סלת מהחטה הלומחת באשפות ולא בארצות הלמאים ולא בארצות שיש בהן אילנות מפני שאינן מוטעמים וניר הוא ההפוך שמהפכין הארץ ומניחין אותה שנה אחת ובשניה מהפכין אותה פעם שניה וזורעים אותה ומה שאמר מכניס ידו לתוכה ר"ל בתוך הסולת ואם יעלה בידו אבק בידוע שנשאר באותו הסולת קמח לפיכך מנפין אותו פעם שניה ומעבירים מעלים האבק והוא שאמר עד שינפה ונפה שם הכלי שמנפים בו ועל הסלת הוא אומר אם התליעה פסולה וכן החטה שמותנים ממנה הסלת על מנת שיתליע רובה וראיה לזה מה שנא' תמימים יהיו לכם ונסכיהם שיהיו ג"כ הנסכים ר"ל הסלת והשמן והיין בתכלית השלמות במיניהם :

תקוע אלפא לשמן אבא שאול אומר שניה לה כו' : שם ע"ב

תרגום ולמדתם ותלפון כאילו אומר תקוע מלומדת להביא שמן שהיה רגילה לעשות שמן טוב והוא לשון עברי לפי שכבר נאמר מהסרס הזה מלפנו מבהמות ארץ ובארתי אותו מהתרגום כמו שיתבאר שענין אלף ולמד אחד הוא וכן מה שאמר למעלה אלפא לסלת זה ענינו שאלו הארצות היו בקיאין בהן לעשות סלת טוב · ואנפיקנון הוא השמן שקורין אותו הרופאים שמן הבוסר והוא שסוחטים אותו מן הזיתים הפגים והוא מר בטעמו :

ג' זיתים ובהן ג' ג' שמנים הזית הראשון מגרגרו בראש הזית כו' : דף פו

גרגר הוא גרגיר האחד וכבר זכרנו באור זה בזרעים וענין מגרגרו בראש הזית שמלקט אותו מן האילן גרגר גרגר עד שיהיה כולו מבושל והגרגרים תמימים ואח"כ כותש ונותנו בסל והשמן שמתמצה ממנו הוא השמן הראשון אח"כ טוען עליו קורת בית הבד והוא הנקרא קורה בשם מוחלט לפי שהענין מורה עליה ויהיה השמן שמתמצה ממנה הוא הב' אח"כ מוציאו מתחת הקורה וטוחנו ואח"כ טוען עליו הקורה פעם שניה וזהו השמן השלישי וכן עושין בשמן השני והוא שמוסקים כל הזיתים כאחת הטובים ושאינן טובים ושוטחין אותן בקרקע ובוררים מהן הטובים וכן עושים שמן שלישי והוא שנותנים אותן במעטן עד שיתעפשו ומעטן הוא הגומא שמתעפשים בה הזיתים והיא מלה עברית עטיניו מלאו חלב והם עלמות שיש בהם מוח דימה אותן למעטן לפי שהן רחבים וגדולות בחלולם ומהשם הזה נגזר הפועל ואמר עטיניו ואין הלכה כרבי יהודה :

ראשון שבראשון אין למעלה ממנו השני שבראשון כו : שם

כל מקום שהוא אומר שוין אין רלונו לומר בכל הדברים לפי שכבר אמרנו שאין ראוי למנורה אלא ראשון שבשלשתן ור"ל ושוין למנחות ואין יתרון לזה על זה אלא למי שרולה מלוה מן המובחר לפי שכלן שלישי שבשלישי כשר למנחות אבל הרולה היפה והטוב כבר ידוע מעלתן בשבחן :

ומנין היו מביאין את היין קרותים והטולים כו' : שם ע"ב

אליוסמן מסומסים ר"ל שנותנים אותו בבדים תחת השמש עד שישבר כמו שעושים במלרים ושם השמש בלשון יוני כפי דברי קלת מפרשים יוסמן · ואין מביאין יין ישן והוא שכלו לו י"ב חדש לפי שהוא סם ומתחדש בו מרירות וסומך זה למה שנא' אל תרא יין כי יתאדם : מעושן ר"ל שאם היה לכלי ריח אותו היין היה בו סבל והוא הנקרא מעושן ואירע הרבה כמוס הזה אנלנו בייעות המערב · ומבושל המבושל על ידי אש · ודליות הדליות הגבוהות מן הארץ על ערש של קנים : ורוגליות בשמוכות לארץ כשאר הכרמים : ומה שאמר העבודים ביארו שענינו שנעבדו שתי פעמים בכל שנה ועבודת הכרמים היא החפירה סביבות השרשים כמין גומות ולהשקותן ולהפך אותה העפר כולה כדי שיכנס בהן המים והאויר :

לא היו כונסין אותו בחצבים גדולים אלא בחביות כו' : שם

ריחו נודף יעמיד ריחו מפני שיעלה הכלו במקום שהניח בראש הכלי ויעמיד ריחו · ולא יתערב בו שום דבר ויעלה על פני היין כמין גרגרים וכן יארע זה בייעות סולי דרכים והוא הנקרא קמחין דומים בלי ספק לגרגרי החטה והערביים קורין אותו קמחין ולא יארע זה ג"כ אלא במכריז היין ואולי לא יארע זה ביין של ארץ ישראל אלא בפחות שבהן : וענין מה שאמר ורק את הגיד הקנים בקנה כן הוא זרק היין גיד של שמרים גוזבר מקיש בקנה ר"ל שדוחה ומרחיק אותו ואינו מניחו להתמלות ואין הלכה כר' יוסי בר' יהודה ומן הראוי שתדעאו שכל מי שהקדים למזבח שום דבר מאלו שאמרנו שהן פסולים מסולת או שמן או יין או עלים שהקריבו שהם פסולין ג"כ למזבח לוקה מדרבנן כמו שלוקה מדאורייתא המקדים בעל מום בבהמה לפי שדומה . להן וכתוב בסיפרא בעל מום לא תקריבו אם משום בל תשחט הרי בל תשחט אמור למטן הא אינו אומר כאן לא תקריבו אלא משום בל תקדים מכאן אמרו המקדים בעל מום למזבח עובר משום ה' דברים משום בל תקדיש בל תשחט בל תקטיר מקלתו בל תזרוק את הדם בל תקטיר את החלב ונתחייבו באלו הלאוים לפי שכפל לשון המניעה בפרשיות של בעלי מומין ר"ל מומי בהמה ואמרו שלא באו לחזוק המלוה אלא כל אלו מהן לענין בפני עלמו ונאמר בתחלת אותה הפרשה כל אשר בו מום לא תקריבו וזה הוא המניעה מלהקדישו אח"כ נאמר תמים יהיה לרלון כל מום לא יהיה בו וזו היא המניעה מלשחוט אותן אח"כ נאמר לא תקריבו אלה לה' זו היא המניעה מלזרוק דמו ואשה לא תתנו מהן המניעה מהקטיר אימוריו ונאמר אח"כ ומעוך וכתות ונתוק וכרות לא תקריבו לה' ואפי' קלת האימורין לפיכך המקדים בעל מום עובר על כל אלו והוא חייב ודע זה : ודע שהן היו גם כן *בוחרין מקומות שמביאין משם קרבנות בהמה ועוף אע"פ שהן כשרין מכל מקום כמו שזכרנו וכן אמרו אילים ממואב כבשים מחברון עגלים משרון גוזלות מהר המלך :

פרק תשיעי

שתי מדות של יבש היו במקדש עשרון וחצי וכו' : דף פז

כבר בארנו בתחלת דברנו שמנחת נסכים של פר ג' עשרונים ושל איל ב' עשרונים ושל כבש עשרון ומה שאמר בחביתי כ"ג מודד ר"ל מחלק לפי שכבר בארנו בסוף הפרק הרביעי מהמסכת הזאת שהוא מביא עשרון שלם וחולקו ודע שחביתי כהן גדול נחלקין אחר בישולן וכבר זכרנו שהם י"ב חלות ונתבאר בגמ' שהוא מחלק כל חלה בידו באומד וכבר נתבאר בכאן שהוא מחלק אותו כחצי עשרון או יהיה העולה בידינו מסדר עשייתו שהוא מביא עשרון ומחלקו כשהוא סלת כחצי עשרון כמו שנתבאר ולש כל חצי עשרון ועושה ממנו שש חלות ואופה כל הי"ב חלות כבת אחת ואח"כ מחלק כל חלה לשנים ומקריב הי"ב חצאין בבוקר פיתין כזית כמו שזכרנו בפרק הששי והנותר בין הערבים ותהיה כל פתיתה מאותן פיתין כפולה עם שנים כמו שזכרנו שם אבל פיתי כל המנחות אע"פ שהם כזית כל אחת מהן כפולה עד ד' כמו שבארנו בפ' הו' וזכור הענין הזה ורבי מאיר אומר ג' מדות של יבש במקדש אחד חצי עשרון ואחד מכיל עשרון כשהוא מחוק ושלישי מכיל פחות מעשרון אבל אם סדרו הסלת בו כפי מה שאפשר להכיל יכיל עשרון וסמך זה למה שנא' עשרון עשרון מלמד ששני עשרונות היו במקדש אחת גדוש לכל המנחות ואחת מחוק לחביתי כ"ג וחכמים אומרים עשרון אחד בלבד ומחוק מודד בו והלכה כחכמים :

שבע מדות של לח היו במקדש הין וחצי ההין כו' : שם ע"ב

המדה הזאת שהוא ההין אין בידינו שום דבר למוד אותו בו וזהו מה שתפס ר"ש באמרו וכי מה ההין משמש ומשה רבינו עשה אותו במדבר ומדד בו השמן לשמן המשחה שנאמר ושמן זית הין לפיכך אמרו חכמים הואיל והיה במשכן הין לא יצא מן המקדש מעולם אותה המדה ור' שמעון אומר הואיל ואין בידינו דבר למוד אותו בו אין עושין אותו לפי שהכל מסכימין שאין עושין שמן המשחה עד שיכלה מה שעשה משה רבינו כמו שבארנו פעמים ודבר תורה בנסכים חצי ההין יהיה לפר ושלישית ההין לאיל ורביעית ההין לכבש ועוד יתבאר אח"כ או זה דבר מודדין בלוג וחצי לוג ורביעית לוג וכבר בארנו בתחלת המסכת הזאת שיעור הלוג ושההין י"ב לוגין ודע שהרביעית הוא על נכון רביעית לוג וכבר זכרנו זה פעמים : ופירוש שנתות (ולא פר"ש) רשומין וכבר בארנו זה ג"כ בפ' ג' מהמסכת הזאת שהשמן המיוחד בחביתי כהן גדול הוא ג' לוגין ואין הלכה כרבי אלעזר ולא כר"ש :

רביעית מה היתה משמשת רביעית מים למצורע כו' : דף פח

ואמר במצורע ושחט את הלפור האחד אל כלי חרש על מים חיים ואמר שלא יהא פחות מרביעית וכבר בארנו בפ' הז' מלאכת לחם תודה ולחם נזיר ושחצי לוג של תודה ורביעית של נזיר שבשמן הזה מושחין הלחם היא הלכה למשה מסיני ונאמר בסוטה ולקח הכהן מים קדושים בכלי חרש ואמרו שהן חצי לוג : ומן הראוי שתדע שאלו השני מדות ר"ל רביעית וחצי לוג לא היו כלי שרת ונמשחו בשמן המשחה מפני מי מצורע ומי סוטה מפני שאלו הדברים אינן מן העבודה ולחם תודה ג"כ ולחם נזיר בשחיטת זבח מתקדשין ולא (בזבח) [בשמן] שנמשחין בו החלות אבל היה חצי לוג מכלי שרת לפי שמודדין בו חצי לוג לכל נר ונר והרביעית ג"כ מכלי שרת הוא לפי שמודדין בו רביעית שמן לכל חלה מחביתי כ"ג שהן י"ב חלות כמו שזכרנו שנסכיהן ג' לוגין כמו שבארנו בפ' הג' ולפיכך יהיה השמן רביעית לכל חלה וזה הענין מחזק ענין שעלה בלבי ולא מצאתי כתוב לסומכו עליו והוא כי מה שאמר בחביתי כהן גדול מורבכת תביאנה וכן נאמר בתודה סלת מורבכת והיא נקרא אלגס רבוכה והמלה הזאת אין לה גזרה כל עיקר ממה שיש בידינו מן הלשון אמנם נתחזקה דעתי בענין רבוכה שהוא רבוי השמן מאשר מצאתי מרבית השמן בחביתי כהן גדול ובמין רבוכה משאר מיני התודה כמו שזכרנו פירושו ודעתי נוטה שענין רבוכה היא ענין קלויה בשמן כמו שקולין דבר שנקרא בלשון ערב זלאבי"ה ר"ל שלפה על פני השמן שקולין אותה בה ולכן הולרך רבוי שמן והוא שנא' בשמן תעשה ואשר הביאני לזה מה שאמרו בסיפרא בפי' ענין סלת מורבכת מלמד שכל מעשיה ברותחין והענין הזה הוא שיהא כל שמן שעושין עמה רותח והואיל והענין כן מה שאמר רביעית לכל אחד ר"ל שקולין אותם בה : וכבר בארנו שההין י"ב לוגין וכשזכר לוגין שמן למנחה אמר ג"כ ששה לפר וגו' ואינו ר"ל שנמוד הנסכין בלוג אלא בחצי ההין ושלישית ההין ורביעית ההין כמו שזכרנו ומה שאמרנו חצי לוג לכל נר מערב עד בקר והוא שצריך לתת בכל נר מה שיספיק לכל הלילה בפתילה בינונית והוא חצי לוג ודע שאם נתכבה א' מהנרות שהפתילה והשמן שיש באותו הנר יחשב כולו כאילו הוא ישן ומסיר הפתילה והשמן ונותן שמן אחר חצי לוג ופתילה שלמה חדשה והוא מה שאמרו נר שכבתה נתישן השמן ונתישנה פתילה כילד הוא עשה מסיבה ונותן שמן כמדה ראשונה ומדליקה ואין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב :

מערבין נסכי אילים בנסכי פרים נסכי כבשים כו' : דף פט

העיקר שאם הקטיר מנחת נסכים מותר לו שיערב ייעות הנסכים לכתחלה ע"מ שיהיו הנסכי פרים בנסכי אילים כמו שנזכר ואם נתערבו מנחת נסכים קלתם עם קלתם יערב ג"כ הייעות קלתן עם קלתן ואינו מותר לערב מנחות נסכים קלתם עם קלתם לכתחלה וכשנתערבה הסלת בסלת קודם בלילתה בשמן היא פסולה כמו שאמר אם עד שלא בלל פסול וכבר אמרנו שהנסכין מותר להקריבן אחר הזבח לזמן ידוע ולפיכך אפשר בהן לערב של היום בשל אמש ואמרה תורה בכבש הבא עם העומר ומנחתו שני עשרונים וכבר זכרנו זה בתחלת המסכת הזאת :

כל המדות שהיו במקדש היו נגדשות חוץ משל כו' : דף צ

המשנה הזאת לר' מאיר היא שנתבאר דעתו בתחלת פרק זה שהוא אומר עשרון ועשרון היה במקדש אחד גדוש ואחד מחוק כמו שבארנו וענין נודשה לתוכו שנותנין לתוך אותו עשרון בחזקה כשהוא מחוק כשיעור שמחזיק העשרון האחד כשהוא גדוש וכבר זכרנו ביאור זה ואין הלכה כר"מ · וענין נעכר שבשעה שמודדין הדבר הנגר יפוץ ויולא מן המדה מה שכבר היה בתוכה ונתקדש בלי ספק ומחלוקת באלו התנאים אינה אלא בסדר קדושתם איך היתה כשנמשחת בשמן המשחה והתולדם היולא מדבריהם אין בה מחלוקת כמו שאתה רואה :

כל קרבנות הצבור והיחיד טעונין נסכים חוץ מן כו' : שם ע"ב

כבר זכרנו פירוש ההלכה הזאת בהקדמה שעשינו למסכת הזאת וכן אמרו בגמ' סוטה שהסבה בהיות החטאת והאשם אינן חייבין נסכים כדי שלא יהא קרבנו מהודר והוא הסבה בהיות מנחת חוטא בא בלא שמן ולא לבונה ואמרו אבל חטאת מצורע ואשמו טעונים נסכים לפי שאינן באין על חטא אבל חטאת נזיר אינה חייבת נסכין לפי שהם אמרו נזיר חוטא הוא כמו שבארנו בפ' אבוה חו היא ראית הטעם שאמר ר"ש והעיקר שאמרנו עליו הוא מה שזכרנו ביאור שכל הבא נדר ונדבה טעון נסכים :

כל קרבנות הצבור אין בהם סמיכה חוץ מן הפר כו' : דף צ

כתוב בסיפרי סמיכה אינה נוהגת אלא בקרבן יחיד וזהו שנא' וסמך ידו על קרבנו ומה שאמר בכל פר הבא על כל המלות ר"ל פר העלם דבר לפי שהוא ג"כ יבא על המלות כמו שבארנו במסכת הוריות.

אע"פ שרוב מה שקורין השם הזה הוא לפר העלם [דבר] של כהן משיח אבל על דרך הרחבת לשון ג"כ בנות יקרא ג"כ פר העלם דבר של ציבור פר הבא על כל המצות והתורה אמרה עליו וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר ונאמר בסיפרי יכול כל הזקנים ת"ל העדה המיוחדים שבעדה וכמה הן נתבאר שם שהם ג' וזה המין נכלל במה שאמרנו בתחלת סנהדרין סמיכת זקנים בג' כולל הסמיכה הזאת ומיעוט השופטים שבארנו שם והתורה אמרה ג"כ בשעיר המשתלח וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי וכבר אמרנו בפ' הה' מהמסכת הזאת שאין לציבור אלא השתי סמיכות אמרו גמירי שתי סמיכות בצבור ואתה רואה אותן דבר תורה וענין המאמר הזה שהקבלה בידינו שאין סמיכה בשום פנים בקרבנות ציבור אלא באלו הנזכרים בפסוקין ואין אנו לומדין מהן לזולתם בקרבנות ציבור בא' מי"ג מדות כמו שלמדנו משפטי שעירי עבודת כוכבים מפר כהן משיח כמו שזכרנו ביאורו ונאמר בספרא ג"כ קרבנו לרבות כל בעלי קרבנות לסמיכה ואמרו שהבכור ומעשר בהמה ופסח אינן חייבין בסמיכות שנאמר קרבנו ר"ל הדבר שחייב נעשותו כמותו קרבן לא הבכור והמעשר והפסח ואין הלכה כר"ש :

הכל סומכין חוץ מחרש שוטה וקטן סומא כו' : דף צג

אמר רחמנא בתחלת הלווי על הקרבנות דבר אל בני ישראל ואמרו ז"ל בני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין ונאמר וסמך ידו על ראש קרבנו ואמרו ידו ולא יד עבדו ולא יד שלוחו ולא יד אשתו ואמרו בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל סומכות אבל חרש שוטה וקטן אינן בעלי דכל ונאמר בפר העלם דבר וסמכו זקני העדה וכבר נתבאר בהוריות שהם הסנהדרין ר"ל סנהדרין גדולה ואין ראוי להיות בסנהדרין סומא כמו שנתבאר בסנהדרין ולמדנו סמיכת יחיד מסמיכת ציבור כמו שאינה בסומא כך כל סמיכה לא תהא בסומא : ומה שאמר שירי מצוה לפי שאם לא סמך כבר כפר אבל מעלה עליו כאילו לא כפר ונאמר בשעיר המשתלח וסמך אהרן את שתי ידיו ואמר בנין אב לכל (שתי) סמיכות שיהיו בשתי ידים ותיכף לסמיכה שחיטה שתהא סמוכה ולא יהיה ביניהם איחור והוא טעם מה שאמר ובמקום שסומכים שוחטים וכל זמן שסומך חוץ לעזרה חוזר וסומך במקום שחיטה עד שיסמוך שחיטה לסמיכה ולא יפסיק ביניהן מעשה אחר שנאמר וסמך ושחט :

חומר בסמיכה מבתנופה ובתנופה מבסמיכה כו' : שם ע"ב

על אלו מבוארות וכבר זכרנו אלה העיקרים במסכת הזאת וידעת שהמנחות יש מהן שהן טעונות תנופה אע"פ שהמנחות אינן מבעלי חיים :

פרק עשירי

רבי ישמעאל אומר העומר היה בא כו' : ד' סג ע"ב

קצירת העומר אינה אלא ליל ט"ז בניסן כמו שיתבאר ולפעמים יהיה יום שבת וכבר זכרתי לך שכל מובות שקבוע להן זמן דוחין את השבת ואת הטומאה ומה שחייב הכתוב שיקצרו אותו בג' כדי שיגמר מעשהו במהרה כמו שיתבאר אח"כ והלכה כחכמים :

מצות העומר לבא מן הקרוב לא ביכר הקרוב כו' : ד' סד ע"ב

העיקר בידינו אין מעבירים על המצות והענין נזדמנה לאדם מצוה לא יניח אותה כדי שיתעסק לעשות מצוה אחרת ולפי העיקר הזה נתכוונו להביא העומר מן המקום הקרוב יותר לירושלים כדי שלא יניח זה הראוי למצוה וילך לבקש זולתו ואז יעבור ממצוה למצוה ואין דבר זה מותר :

כיצד היו עושים שלוחי בית דין יוצאים מערב י"ט כו' : ד' סה

אמר רחמנא בעומר ממחרת השבת יניפנו הכהן וענין לדוק וביתוס כבר ביארתי אותו בתחלת אבות והם מאמינים שהשבת הנזכר בכאן הוא שבת בראשית ותהיה קצירת העומר מוצאי שבת והקרבתו יום ראשון השבת כמו שמאמינים הכותים והמינים עד היום הזה ואז"ל כי מה שנא' בכאן ממחרת השבת שהוא אחר יו"ט שבמוצאי יו"ט א' של פסח תהא הנפת העומר ונאמר וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' תמימות תהיינה ולא תהיינה תמימות אלא א"כ מתחיל למנות מתחלת הלילה לפי שתחלת היום מתחלת לילו ונאמר מהחל חרמש בקמה וגו' וזו ראיה שקצירת העומר בלילה כמו שהיא מסורת בידינו :

קצרוהו ונתנוהו בקופות הביאוהו לעזרה היו כו' : ד' ס

בא לו לעשרון ונתן שמנו ולבונתו יצק ובלל כו' : ד' סו ע"ב

הפירוש המקובל שאין עליו מחלוקת כי מה שנא' ואם תקריב מנחת בכורים לה' ירמוז למנחת העומר ומלת אם בכאן אינה רשות אלא היא סמוכה ויהיה פירושו וכשתקריב מנחת בכורים תהא אותה מנחה אביב קלוי באש ור' מאיר אומר שלא יהא קלוי אלא שינע באש וע"כ חייב לחרך אותן בשבלים : וחכמים אומרים שלא יגישו אותן באש קודם שידוש אותן לפי שהוא מתלהלה ובשעת הדישה יתפרד ויפסד אבל קולין אותן אחר דישתו בכלי שקולין בו ויהא הכלי נקוב והוא הנקרא אבוב כמו שתראה בכלים אבוב של קלאים : ור"ע [אומר] אע"פ שקוצר הכל אין כוונתו אלא בעומר וע"כ חייב הנותר לפי דעתו במעשר וחכמים אומרים כי מאחר שנגמרה מלאכתן והוא נדון כהקדש אינו חייב במעשרות כמו שבארנו במקומות מסדר זרעים וזה שאמר ונתן עליו שמנו ולבונתו לא יהא אלא ביום ר"ל יום ט"ז בניסן ודע שזה העומר הוא העומר של שעורין וכבר זכרנו זה הענין ויש לו רמזים בתורה מכללם שקרא אותו מנחת בכורים ונקרא שתי הלחם בכורים וביאר זה ואמר בכורי קציר חטים וזו היא ראיה על שהבכורים שקדמו להם בניסן אינם אלא בכורי שעורין והעיקר שעליו אנו סומכין בזה היא קבלה בידינו ואין הלכה כר"מ ולא כרבי עקיבא :

משקרב העומר יוצאין ומוצאין בשוק ירושלים כו' : שם

משקרב העומר הותר החדש מיד והרחוקים כו' : דף סח

ר"מ אומר אינו מותר להן לצאת לשוק בקלי וקמח קודם הקרבת העומר שמא ישלחו יד ויאכלו ממנו קודם הקרבה ולפיכך אמר שלא ברצון חכמים · ור' יהודה אינו חושש לזה ולפיכך אמר ברצון חכמים והלכה כר' יהודה : ונאמר באיסור אכילת החדש שני כתובין נאמר עד עצם היום הזה ונאמר עד הביאכם את קרבן אלהיכם כשהיה בית המקדש קיים לא נאסר אלא קודם הקרבן ומשקרב העומר מותר לאכול חדש מיד והרחוקים אוכלין אחר חצות יום ט"ז לפי שודאי אלא שבאותה שעה כבר נקרב העומר כמו שאמר מפני שיודעים שאין ב"ד מתעצלים בו ולכן צריכין אנשים שישמרום חצות יום ירושלים לא חצות אותן המקומות לפי שאפשר שיהיה מוקדם או מאוחר וזה ידוע מחכמת אורך הארצות כמו שהוא מפורסם אצל בעלי התכונה אבל אם אין שם מקדש איסור חדש יום הנף כלו ר"ל יום ט"ז שנא' עד עצם היום הזה והעיקר בידינו עד ועד בכלל ואין חולק רבן יוחנן על זה· ומה שאמר התקין ר"ל שלמד בני אדם הדין הזה המקובל וחזק אמונתם בו וזהו ענין מה שאמרו מה התקין דרש והתקין · ודעת ר' יהודה על הענין שהוא מותר מן התורה אלא שאיסורו מדרבנן דרך תקנה ולפיכך אמר והלא מן התורה הוא אסור ואינו כמו שעלה בדעתו רק הכל מסכימין שאם אין שם מקדש עצמו של יום אסור מן התורה :

העומר היה מתיר במדינה ושתי הלחם במקדש כו' : שם ע"ב

ענין מתיר במדינה שהוא מתיר לאכול הדבר שמותר לאכלן בכל המקומות והוא החדש והוא לדבר תורה כמו שהקדמנו · וענין מה שאמרו שתי הלחם במקדש שהוא מתיר להביא מן החדש הדברים שמביאין למקדש שאחר הקרבת שתי הלחם מותר לו להביא איזהו מין שירצה מהמנחות אבל קודם שתי הלחם אינו מותר להביא מנחה מן החדש לכתחלה לפי שאמר בשתי הלחם והקרבתם מנחה חדשה ומה שאמר שאם עבר והביא קודם לעומר לא יצא וקודם לשתי הלחם *[אם] הביא יצא לפי שאין מותר לשום אדם לקצור קודם קצירת העומר כמו שיתבאר עכשיו ואחר קצירת העומר מותר לקצור לכל אדם כל מה שירצה :

החטים והשעורים והכוסמין ושבולת שועל כו' : דף ע

כבר בארנו פעמים שהכוסמין הסה מדברית ושבולת שועל ושיפון שני מיני שעורין וכבר בארנו בתחלת חלה שאלו המינים בלבד הם נקראים לחם ומצטרפין זה עם זה עד שיהא מכולן שיעור חלה ונאמר ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו וגו' כמו שנא' בחלה והיה באכלכם מלחם הארץ וכתב בסיפרי ראשית קצירכם שתהא תחלה לכל הנקצרים ר"ל מנחת העומר לפיכך אינו מותר לקצור שום דבר מחמשת המינים קודם קצירת העומר והוא ענין מה שאמר השרישו *[קודם העומר] מותר לקצור אותו אחר קצירת העומר ומה שהוא גרגרים מפוזרים בארץ בשעת קצירת העומר ונקצר ואותן הגרגרים לא השרישו ואחר כך השרישו אינן מותרים לקצור אותן עד שקוצרים העומר מהשנה הבאה וכבר זכרנו ש הלכה בגמרא בתחלת מסכת חלה :

קוצרין בית השלחים שבעמקים אבל לא גודשין כו' : דף סא

ונאמר וקצרתם את קצירה וגו' וממה שנא' וקצרתם אתו מביאין ראיה שמותר לנו לקצור קודם העומר וממה שנא' ראשית קצירכם ראיה על שאין קוצרים לפניו שום דבר ואמרו בהכרעת הענין הזה ממקום שאתה מביא אין אתה קוצר ממקום שאין אתה מביא אתה קוצר ולפי שאין מביאין העומר מבית השלחים כמו שנתבאר בפ' ה' מותר לקצור מאותן המקומות קודם קצירת העומר אבל אין דשין אלא אחר הקרבת העומר והוא מה שאמר אבל לא גודשין ושחת קצ"ל בלע"ז ובערבי : והביא שלים ר"ל שלא נגמר השליש האחרון לגמר בישולו : ור' יהודה מבאר הדברים הראשונים ולפיכך אין הלכה כר"ש :

קוצרין מפני הנטיעות מפני בית האבל מפני כו' : שם

מפני הנטיעות הוא שיכוין בשעת קצירה להתרחק מהאילנות כדי שלא יפסיק וכן מותר לו לקצור לעשות מקום בית האבל או בית מדרש לפי שהוא מצוה שנא' קצירכם ולא קציר מצוה ר"ל שקציר מצוה מותר מלפני העומר : ונכתים מן האגודות הקטנות ומקבלין הנכתים קלחם לקצן ועושים מהן אגומות גדולות והן נקראין כריכות וכבר נתבאר זה בי' מעירובין :

פרק אחד עשר

שתי הלחם נלושות אחת אחת ונאפות אחת כו' : דף צו

אלו המלאכות כולן קבלה וכן הגידו שהיו עושין אותן מימות משה ע"ה ועד ימיהם : ודפוס הוא ידוע ונקרא טפוס והיו ללחם הפנים ג' טפוסין אחד שנותנין אותן בו כשהוא עשוי והב' שאופין בתנור עד שהיה עומד בין שני אוירין וג' שנותנים אותן לכשיצא מן התנור :

אחד שתי הלחם ואחד לחם הפנים לישתן כו' : דף לה ע"ב

הסבה שמחמתה מותר ללוש אותם חוץ לעזרה ולא יהא מותר לאפות אלא בעזרה לא נתבארה בגמ' רק נתקשה למה הוצרכו לאפות בעזרה ולא הוצרכו ללוש וכבר בארנו שבית פגי בית מחוץ לעזרה היה מוכן לבשול המנחות כפי הנראה לעין ואין הלכה כר' יהודה ולא כר' שמעון :

חביתי כהן גדול לישתן ואפייתן בפנים ודוחות כו' : דף ט

כבר בארנו פעמים שזה הכלל שאמר רבי עקיבא אמת לא ישתבש בשום פנים בשום דבר מכל המצות :

כל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים ואין כו' : שם

יש בהם מעשה כלי בפנים ואינם צריכין כלי שרת אלא בפנים כמו שזכרנו וזה המאמר מחובר במה שאמר שלחם הפנים מותר ללוש אותן בחוץ ונאפה בפנים ומה שאמר כילד הוא שאל על שבת היות לחם הפנים נאפת בדפוסים ואמר שסבת זה שיהא בעל שפתים משמש רואות וכן שתי הלחם : ומה שאמר זד"ד הוא סימן לצורות שתי הלחם שבאורך כל אחד משתיהן שבע ספחים וברוחב ארבע טפחים ובגובה ד' אצבעות והסי' בצורת כל חלה מלחם הפנים יה"ז : ומה שאמר שיהא לו פנים הרבה רוצה לומר שמקיפים אותה ו' טפחים כמו שבארנו :

השלחן ארכו עשרה ורחבו חמשה לחם הפנים כו' : שם

השלחן אמרה תורה עליו אמתים ארכו ואמה רחבו רבי יהודה אומר אמת כלים בת חמשה טפחים ור"מ אומר כל אמה שנזכרת בתורה או בדברי חכמים הוא בת ששה טפחים זולתי מזבח הזהב וקרן מזבח החיצון והסובב והיסוד לפי שהן בת חמשה כפי מה שנבאר בב' ממדות והלכה כר"מ וכשנותנין הלחם על השלחן כמו שאמר רחב החלה לאורך השלחן יהיו במלא השלחן שתי חלות אחר שכופלין קצותם כמו שזכר אח"כ נותן שתיהם למעלה מן השתים עד שיהיו מן הי"ב חלות ב' מערכות ו' בכל מערכה כל אחת ואחת על חברתה והוא מה שאמר שכלו בשתים מערכות שם המערכת והביא ראי' ועליו מטה מנשה שהוא כסמוך לו וקרוב ממנו וכן מה שנא' בלבונה על בסמוך והלכה כאבא שאול :

ארבעה סניפין של זהב היו שם מופצלין מראשיהן כו' : שם

ד' סניפין כאלו שבצד זה מהשלחן והשני שהמצד השני היו של זהב וכן כל הכ"ח קנים שמהם י"ד לכל סדר וסדר היו זהב :

אורך השלחן שהיה בר טפח ורחבו ששה טפחים

כמו ולא כצורה הקנים יכולים להסדר ערב שבת וכן מחזירין אותן מוצאי שבת ולפיכך אין דוחין את השבת הואיל ואפשר לעשות שלא בשבת :

ואמר רחמנא בשלחן ועשית קערותיו אלו דפוסין וכפותיו אלו בזיכין וקשותיו אלו סניפין ומנקיותיו אלו קנים והיו י"ד לכל סדר כמו שאני אבאר נותנין החלה אחת על השולחן על הסדר שזכרנו אח"כ יהיה עליו ג' קנים מאותן הקנים ועל הקנים חלה אחרת ואח"כ ג' קנים ועליהן חלה שלישית אח"כ ג' קנים ועליהן חלה רביעית אח"כ ג' קנים על החלה הרביעית ועליהן חלה חמישית אח"כ ב' קנים על החלה החמישית ועל שני הקנים החלה הששית שאין עליה אלא אחת בלבד ואלו הקנים יכולין להסירן ערב שבת וכן מחזירין אותן מוצאי שבת ולפיכך אין דוחין את השבת הואיל ואפשר לעשות שלא בשבת כל הכלים לאורך הבית זולתי הארון שארכו לרחב הבית והיה מונח בקדש הקדשים כזו הצורה ומן הצורה הזאת יתבאר לך מקום השולחן ומקום המנורה ומזבח הזהב באיזה מקום היה מן ההיכל ואיך היה מונח כל אחד מהן ושמזבח הזהב חוץ למקום השלחן והמנורה ושיעור הרחקתו מן המנורה כשיעור הרחקתו מן המזבח (נ"א השלחן) :

פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת מנחות

שולחנות היו באולם מבפנים על פתח כו': דף צט ע"ב

כבר ידעת שסדור הלחם יהיה ביום השבת שנא' ביום השבת ביום השבת יערכנו. הכהן וגו' ויום השבת יאכל אם לא ימנע הצום ומחלקים לחם הפנים בין משמרה הנכנסת ומשמרה היוצאת כמו שבארנו בסוף סוכה וכשתעיין כל קרבנות יוה"כ לא תמצא בהן מה שיאכל זולתי בשעיר חטאת הנעשה בחוץ כבר נתבאר בחמשה מזבחים שהחטאת תאכל ליום ולילה עד חצות ואם חל יוה"כ בששי בשבת אי אפשר לאכול שעיר חטאת ליל שבת מבושל לפי שאין מותר לבשלו לא ביוה"כ ולא ביום השבת: ואמר שהבבליים היו אוכלין אותו חי בלי בשול מפני שאיסטומכתם חזקה וזהו מה שאמר מפני שדעתן יפה וזה דוחה טענת מי שכופר ומאמין שיום הכיפור לא היה מעולם לא ביום ו' ולא ביום ראשון אע"פ שכל מה שאמר מזה במשנה על דרך התנאי שאם חל כבר אמרה המשנה הלכה למעשה שבבליים היו אוכלים חי ולפיכך אין ראוי להיות בכאן מחלוקת וא"א ג"כ לומר שזה הענין שלא נהיה כמוהו והרבה דברים יש בגמ' שמחזיקים זה וסוף הענין מסור בראיה בזמן שיש שם ב"ד כמו שבארנו בראש השנה ודע זה:

סדר את הלחם בשבת ואת הבזיכים לאחר שבת כו': דף ק

דין לחם הפנים לערכו ביום השבת על השולחן ונותנים עמו שני בזיכי לבונה באותה שעה ג"כ ומניח הכל עד שבת הבאה ומוציאין הלחם והבזיכין ונותן אחרים ומקטיר הבזיכים שהוא יום השבת ג"כ ואוכלין הלחם וכל זה דבר תורה ולפיכך אמר סדר הלחם בשבת כמצותה וסדר הבזיכים אחר השבת ומניח הכל עד שבת הבאה והקטיר הבזיכים שנתן עם הלחם ראשון אותו הלחם פסול ואפי' נתקדש וע"כ אין בו דיני נותר ופיגול וטמא לפי שאינו קדוש וכן אם סדר לחם ובזיכים לאחר שבת והקטיר הבזיכים לאחר שבת הבאה שהלחם ג"כ אינו נפסל ולפיכך לא יקטיר הבזיכים בשבת הבאה ומניח אותו לשבת הבאה כדי שתעבור השבת על הבזיכים והלחם ואז מקטיר הבזיכים בשבת שלישית שהוא יום י"ד לסדור הלחם והבזיכים לפי שיום ראשון יהיה זה ומותר הי' לאוכלו מיד ולא יפסל אם נשאר על השולחן והוא מה שאמר שאפי' היה ימים על השולחן אין בכך כלום:

שתי הלחם נאכלות אין פחות משנים ולא יתר כו': שם ע"ב

כבר נתבאר במסכת ביצה ששני ימים טובים של ר"ה קדושה אחת וכבר זכרנו אותו לך בעירובין ונתבאר בביצה ג"כ שאין אופין ומבשלין בי"ט אלא מה שיאכל באותו היום בלבד ואין הלכה כרשב"ג:

פרק שנים עשר

המנחות והנסכים שנטמאו עד שלא כו': שם

אמר רחמנא ואם כל בהמה [טמאה] אשר [לא] יקריבו ממנו קרבן וגו' ולוה לפדותה ואמר שהפסוק הזה אינו אלא בבעלי מומין שיפדו ראיה על זה מה שנא' לא יקריבו ממנו קרבן שאלמלי נתכוון לבהמה טמאה בידוע שאינה נקרבת וכבר בא הכתוב באותה פרשה ר"ל פרשת ערכין על פדיון בהמה טמאה שנא' ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ולפי שקרא השם בעל מום בפסוק הזה טמא והתיר פדיונו אפשר שיעלה בדעתנו שפודין ג"כ מה שנטמא מן המנחות והנסכים לפיכך הודיענו שאין מותר שלא נאמר פסוק זה אלא על הבהמה בלבד כשתהא בעלת מום כמו שאמרנו וממה שאמר שהיא נפדית אם נטמאה קודם שנתנה בכלי שרת תבין שאין מותר לפדותן כשאין טמאין ואפי' קודם שיתקדשו בכלי שרת:

האומר הרי עלי במחבת והביא במרחשת כו': שם ע"ב

כבר נתבאר בסוף פרק ה' ממסכת זו ההפרש שבין מחבת ומרחשת וכן זכרנו בשלישי ענין שתי מנחות שנתערבו ושאר ההלכה הזאת מבוארת ואינה צריכה פירוש:

הרי עלי מנחה מן השעורין יביא מן החטים כו': דף קג

ר"ש אומר בגמר דבריו אדם נתפס והוא"ל וגמר דבריו שלא כראוי לא נתחייב שום דבר וכאילו לא נדר ודע שזה האיש שנדר כ"ז שאמר דעתי היה שהדברים שאמרתי מספיקין שאם לא היה כן לא נתחייבתי בשום דבר אינו חייב כלום ואין דברי חכמים במשנה הזאת אלא באיש שאומר אילו ידעתי שאין שם מנחה אלא על סדר זה לא נתחייבתי כך אלא כפי הראוי נתחייבתי זהו מחויב להשלים הקרבן והענין מבואר כמי שאומר הרי עלי מנחה וא"כ מתנה תנאי מפסיד כמו שזכר הרי הוא מבטל התנאי כמו שבארנו אבל כל זמן שמוסיף ואמר הרי עלי מנחת שעורים בלא שמן ולבונה הרי עלי מנחה חצי עשרון אינו חייב כלום (כלומר) לדברי הכל שלא חייב עצמו במצות ואין הלכה כר"ש:

מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא כו': שם ע"ב

אין מתנדבין לוג שנים וחמשה אבל מתנדבין כו': דף קד

אם תעיין בהקדמה שהקדמנו במסכת זבחים תמצא מוסף י"ט הראשון של חג י"ג פרים וב' אילים וי"ד כבשים ואם היה יום שבת מוסיפין על זה שתי כבשים מוסף שבת ועל כל פנים צריך שני תמידין שחייבין לכל יום וכל אלו עולות וכשתחשוב במנחת נסכים הראויה לכולן ג' עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל עשרון לכבש יעלה מספר כולן ס"א עשרון ושיעור מקוה ארבעים סאה כמו שיתבאר במקומות והסאה ששה קבין והקב ד' לוגין והלוג ד' רביעיות והקרטוב שתי שמינית הרביעית ומעט ר"ש ודאי אמת אע"פ שכבר זכרנו בפ' השמיני של מסכת זו שבלילה אינה מעכבת ע"מ שתהא המנחה מועטת עד כדי שאם רצה לבלול אותה שיוכל לבלול אבל היתה מרובה עד שאי אפשר לבלול אותה בבת אחת על כל פנים צריכה בלילה והוא מה שאמר במקומות מן הגמ' כל הראוי לבילה אין הבילה מעכבת אותו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת אותו · וכבר בארנו פעמים שנסכי כבש שלשת לוגין ונסכי איל ארבע ונסכי שור שש ולפיכך אי אפשר לאדם שיביא נדבה לוג ולא שנים שאין בידינו שיעור זה במצות לגבי המזבח ולא יתנדב ג"כ ה' לוגין לפי שהן פחות מנסכי שור ואינן ראויין לנסכי שתי בהמות אבל ששה לוגין הן כדי נסכי שור ומששה ולמעלה ראוי ליותר מבהמה אחת לפי ששבעה לוגין הן כדי נסכי כבש ונסכי איל וח' לוגין כדי נסכי ב' אילים ותשעה כדי נסכי שור וכבש או כדי נסכי ג' כבשין וי' לוגין כדי נסכי שור ואיל או שני כבשים ואיל וי"א לוג כדי נסכי שני אילים וכבש והין שהוא י"ב לוג כדי נסכי שני שורים או ג' אילים או ד' כבשים. וכן תמצא תמיד איזה חשבון שיעלה בדעתך (אפי') עולה למה שאפשר מכוין לנסכי מספר בהמות על דרך שהמשלנו:

מתנדבין יין ואין מתנדבין שמן דברי ר"ע כו': שם ע"ב

תאמר בשמן שאינו קרב בפני עצמו לפי שאינו נקרב לבדו אלא עם הסולת כמו שזכרנו ואמר רחמנא אשר יקריבו ממנו קרבן לה' ואמרו הכל באין בשותפין חוץ מן המנחה שנא' בה נפש הוא מה שנא' ונפש ·· תקריב מנחה ועל כן אינה משתתפת בעשרון אחד ופרידה אחת תור או בן יונה שמקריבין אותו שנים או יותר משנים וכבר בארנו בחמישי מזבחים שהלכה שמתנדבין יין ושמן וכן מתנדבין מנחת נסכים איזה שירצה מן השלשה שיעורין הראוי וכבר בארנו בעשירי מזבחים איך נקריב יין ושמן כל אחד בפני עצמו:

פרק שלשה עשר

הרי עלי עשרון יביא אחד עשרונים יביא כו': שם

הרי זה על כל החלות אע"פ שהוא מבואר מחמת ענין השלישי והוא שאם יביא ששים לפי שהוא גדול שבמנחות (יחיד)*[יביא] בכלי אחד כמו שנתבאר בפ' שלפני זה וענין מיוחדת שאינה סמוכה לדבר אחר רק קרא אותו הכתוב מנחה (סם מנחה) שם מוחלט אבל זולתה מן המנחות סמוכה מנחת מרחשת מנחה על המחבת מאפה תנור ואין הלכה כרבי יהודה:

מנחה מין המנחה יביא אחת מנחות מין כו': שם ע"ב

חמשתן חמשת מינין והן מנחת הסולת והמחבת והמרחשת ומאפה תנור והן שני מינין חלות ורקיקין · ומה שאמר מאחד ועד ששים הוא שיביא עשרון בכלי אחד ושני עשרונות בכלי אחר וכן על הסדר מוסיף אחד עד שיביא ששים מנחה בששים כלים בכלי הראשון עשרון ובאחרים כמ"ש לפיכך יהיה מנין כל העשרונות אלף תת"ל עשרון ואין הלכה כרבי:

הרי עלי עצים לא יפחות משני גזירין לבונה כו': דף קו ע"ב

אמר רחמנא אדם כי יקריב מכם קרבן ואמר עזרא ולקרבן העצים קרא אותו קרבן ע"כ אם יחייב עצמו בעצים למזבח נתחייב בהן כשאר הקרבנות ואין פחות משני גזירין מפני שאי אפשר כל יום *[פחות] משני גזירין להוסיפן על המזבח וא"א שיהא פחות מזה שנאמר וערכו ובער עליה הכהן עצים וערכו עצים על האש ומיעוט רבים בלשונינו שנים:

הרי עלי זהב לא יפחות מדינר זהב כסף לא כו': שם

זה לבדק הבית ע"מ שיאמר לשון ממטבע אבל אם לא זכר מטבע יכולין אנו לומר אפשר שבחתיכה של זהב או של כסף נתחייב:

הרי עלי יין לא יפחות משלשה לוגין שמן לא כו': דף קז

כבר ידעת שהפחות שיש בנסכים הוא נסכי כבש שהוא ג' לוגין והפחות שבמנחה עשרון והוא צריך לוג שמן כמו שבארנו פעמים ורבי נוטה אל הפחות שיהיה מן השמן במנחת נסכים והן ג' לוגין שבוללין בהן עשרון לכבש: ויום מרובה הוא יום טוב ראשון של חג שחל להיות בשבת וכשתחשוב הנסכים שחייבין לאותן הקרבנות שמקריבין ביום ההוא תמצא י"ב הין פחות שלש הין והן ק"מ לוג וכשיעור הזה מקריבין מן היין וכמוהו ג"כ יהיה השמן שבוללין בו ס"א עשרון שמקריבין ביום הזה כמו שנתבאר בפרק שלפני זה ואין הלכה כרבי:

הרי עלי עולה יביא כבש ר"א ב"ע אומר תור כו': שם

במקומו של ת"ק לא היו קורין שם עולה מוחלט אלא עולת בהמה ופחות שתהא כבש ובמקומו של ר"א בן עזריה קורין שם עולה מוחלט ואפי' לעולת העוף ועל כן אמר תור או בן יונה ושם עולה נופל על כבש ועל עזים · וזה שאמרו שאם יולד ספק יביאו מזה המין הגדול והקטן שבו ואין זה אלא דעת רבי שאומר שהמתנדב קטן והביא גדול לא יצא ועל כן צריך אל קטן וגדול אבל חכמים אומרים שהוא מביא הגדול מאותו המין אם נולד הספק והלכה כחכמים ואין אנו צריכין לשנות לך שעולת בהמה אינה באה אלא מן הזכרים מאיזה מין שתהא לפי שכבר שזכרנו לך בזה:

הרי עלי תודה ושלמים יביא כבש פירשתי כו': שם ע"ב

זה לפי שהשלמים נקרבים מן הזכרים והנקבות והוא ג"כ דעת רבי אבל דעת חכמים שאם אמר מן הבהמה ואיני יודע מה שפירשתי מקריב פר ואיל ופרה ורחל שעיר ושעירה והלכה כחכמים:

הרי עלי שור יביא הוא ונסכיו במנה עגל כו': שם

אלו הדמים הם הדמים הבינונים לאלו הדברים באותו זמן באותן ארצות וכבר אמרנו שאין הלכה כרבי:

שור זה עולה ונסתאב אם רצה יביא בדמיו כו': דף קח

האומר אחד מכבשי הקדש ואחד משוורי הקדש כו': שם ע"ב

רבי חולק על כל הענינים שאמרנו בהלכה הזאת לפי שדעתו שהנדר מקריבין אותו עצמו ואם נסתאב יביא בדמיו כמוהו ואין הלכה כרבי:

הרי עלי עולה יקריבנה במקדש ואם הקריבה כו': דף קט

הכהנים ששמשו בבית חוניו לא ישמשו כו': שם

שמעון הצדיק ע"ה שממנו קבלנו הכל כמו שבארנו בתחלת הספר הזה כשחננו ה' ארך ימים והשקט הניח שני בנים שם האחד חוניו ושם השני שמעי והוא הגדול אבל חוניו היה יודע יותר בעניני העבודה וצוה ע"ה למנות חוניו הקטן כ"ג תחתיו ופשט חוניו בגדי המעלה הזאת והלבישם לשמעי אחיו ומינהו כ"ג תחת אביו ואח"כ נתחרט על מה שעשה וחשב בלבו להרוג שמעי אחיו כדי שיחזור אל המעלה לפי שא"א לו לחזור כמו שידעת מיסודי תורתנו שכל העולה במעלה ממעלות התורה אין מורידין אותו לעולם אלא בסיבה שיתחייב מחמתה להורידו שמעלין בקדש ולא מורידין ולא יהיה כ"ג אלא אחד בכל העולם לפיכך ביקש תחבולות על שמעי אחיו ואמר לו בא ואלמדך סדר העבודה ואדגילך בה הלבישו אותו בגד שאין הכהנים רגילים ללבוש וחגר אותו המיין שאינו מן המלאכה הידועה וג"כ היתה צורת הבגד והמיין מאותן שלובשות הנשים באותו זמן והניח אותו למזבח ללמדו איך יעבוד לא שיגיע בשום עבודה מן העבודות מפני שאסור בעבודה מחוסר בגדים כמו שהודעתיך אח"כ הניח אותו וירד מאתו אל הכהנים שבמקדש ואמר אחי זה יש לו חשוקה שהוא מזנה עמה וזה הבגד שעליו הוא בגדה והמיין שלה מפני שנשבע לה שיום שיתמנה כ"ג שילבש בגדיה ויקרב בהן למזבח כדי שתכיר גודל אהבתו אותה והנה קיים לה מה שיעדה קפצו המון הכהנים להורגו מפני גודל העבירה הזאת שנעשית במקדש שבגדו וחשב אפודתו מעידים על מה שאמר אחיו הסליר בהן שימתינו לו עד שידבר ולתת לו רשות לדבר עד שיקבלו דבריו ממנו והוא הגיד להן איך בא עליו אחיו בתחבולותיו וחקרו הענין תכלית החקירה ונתאמת שהוא נקי ושחוניו הוא העובר כדי שיתמנה כהן גדול והלעיג על המזבח ועל העבודה עד שעשה מה שעשה ויבקש ההמון להרגו ונמלט אל בית המלך ולא [היה] יכול להצילו מכל העם שהיו מבקשים אותו כל ישראל ויצא וברח מירושלים אל אלכסנדריא של מצרים ובנה בית באלכסנדריא בצורת בית המקדש ובנה מזבח והקריב עליו קרבנות לשם יתברך וכן אמרו בית חוניו לאו בית עבודת כוכבים הוא אלא שעבר על מה שנאמר פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה ונאספו עליו כת שקורין אותן קבטאר עם כל הגלוים אליהם וקרב אותן לעבודת השם ובאו אליו וגדל עניינו ביניהן ומנוהו כהן וכבדו אותו הבית והיו המצרים עובדים בו לשם ומקריבין קרבנות כפי מה שלמד אותן ונתקיים דבר השם ע"י ישעיה ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים וגו' ועמד הבית ההוא מאתים שנה והכל מודים שכל הקרבנות שקריבין בבית הזה והדומה לו אינו קרבן ובעלי חיים ששוחטים שם כאילו חונקים או נוחרים וזה שאמרו יצא לפי שהוא כמו שאמר הרי עלי עולה על מנת שלא אהיה חייב באחריותה ולפיכך יצא ואע"ג שהרג אותה ולא הקריבה ורבי שמעון אומר אינו עולה ואין שם קדושה חלה עליה בשום פנים הואיל והתנה על בית חוניו ומותר למכור אותה לאכלה וכבר בארנו בנזירות מענין הנזירות כזירות והבאת קרבנותיו ומה שאמר גם כן יצא לפי שהוא כמי שאמר הריני נזיר על מנת אלו קרבנות ולא אתחייב באחריותן לפיכך אין כוונתו אלא לצער עצמו והרי הוא כמו שנשבע שלא ישתה יין זמן ידוע ולפיכך חייב בנזירות ור' שמעון אומר אין זה נזיר ומותר לשתות יין וכל מה שאסור לנזיר ואין הלכה כר' שמעון בשני הענינים:

נאמר בעולת הבהמה אשה ריח ניחוח ובעולת כו': דף קי

אמרו גם כן זאת התורה לעולה ולמנחה וגו' כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה ומנחה וחטאת ואמרו תלמידי חכמים העוסקים בהלכות עבודה מעלה עליהן הכתוב כאילו נבנה בית המקדש בימיהם ועל כן ראוי לאדם להתעסק בדברי הקרבנות ולשאת ולתת בהן ולא יאמר הרי הן דברים שאין צורך להן בזמן הזה כמו שאומרים רוב בני האדם:

סליק פירוש המשניות להרמב"ם ז"ל ממסכת מנחות

שנשמטו מגליון הדף יען כי לא הכילם הגליון.

דף ר ע"א ג] וחטאת קרייה רחמנא. וא"ת מה בכך והלא בפ"ק דזבחים בעי למיגמר חטאת נזיר וחטאת מצורע זה מזה ופריך בכולהו פירכא ולא מצי יליף מהדדי עד דמייתי קרא בכולן לפיסולא. הא נמי אי חטאת קרייה רחמנא היכא ילפינן מאידך הא איכא למיפרך מה לחטאת שכן טעון כלי וצפון וי"ל דודאי בחטאת גמורה לא שייך למילף מדקרייה רחמנא חטאת דבכך שמן אבל מנחה הרי לאו חטאת שמה אמאי קריית רחמנא חטאת ש"מ ליתן לו דין חטאת והוי כמו פסוק מיותר עי"ל דה"ק חטאת קריית רחמנא להיות כמו חטאת בהמה שהיא תחתיה בעשירות וההיא כבר ילפינן בזבחים. מהר"פ: י] ניתק אין כו' הוא בהויתו יהא. וה"פ בהויתו שהיה עד מיתה דהיינו בחזקת אשם יהא גם מכאן והלאה והוי אשם פסול. ותימה דהכא משמע דבעי ניתק [מקרא] ובאלו דברים בפסחים משמע משום גזירה ועוד הלא הלכת למשה מסיני הוא ואיך אמר משום גזירה ועוד כיון דהלכה למשה מסיני הוא כל שבחטאת מתה כו' קרא דהכא למה לי ואמר ר"ת דהלכה כל שבחטאת מתה באשם קריבה עולה ואין צריך רעייה והא דנקט בכולי תלמודא באשם רועה משום דגזרו עליה דבעי ניתוק גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה משום הכי נקט כולי תלמודא באשם רועה כאילו נשנית ההלכה כן והכא לא גרסינן ניתק אין כו' אלא ושחטו סתם כו' אמר קרא כו' וה"פ בהויתו שעתיד להיות פי' עולה דכן הל"מ נישנית דבאשם קרב עולה ואי לאו קרא הוי אמינא מתוך הלכה דבעי עקירה שיעקרהו בפה מאשם וצריך שישחטה לשם עולה ואי שחטו סתם פסול להכי כתיב הוא בהוייתו יהא לאשמועינן דלא בעי עקירה וה"נ הוי אמינא אם לא נשנית ההלכה להכי צריכי תרוייהו לאשמועינן דלא בעי עקירה וסתמא כשר והיינו דלא בעי עקירה ולמאן דבעי עקירה גרסי' הכי ושחטו לשם [עולה] כשר אמר קרא הוא כו' וה"פ דוקא כי פירש לשם עולה כשר אבל שחטו סתם פסול דאמר קרא הוא בהוייתו שהי' עד הנה דהיינו אשם יהא ולכך צריך שיעקרנו לשם עולה. תוס' מהר"פ: יא] הואיל ובאת להתיר כו'. תימה איך קאמרינן כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות והלא יש מהן שבאו להתיר ולא התירו וא"כ יפסלו ממש וי"ל דשאני הכא במנחת העומר שבאת להתיר דבר גדול שמתרת חדש לכל העולם וא"כ כיון שבאת להתיר דבר גדול ולא התירה ששינה אותה א"כ יפסלו ממש אבל בשאר מנחות שאין באין להתיר דבר גדול כל כך היכא ששינה שלא לשמה כשרות ולא עלו אבל לא היו פסולות ממש. תו"ח: הואיל ובאת להתיר החדש במדינה ולא התירה. שקמצה שלא לשמה פסולה דלאו לנדבה באה אלא להתיר העומר. הרנמ"ה: לה] והחטאת יליף להו מקראי אחריני. וצריך לומר דאה"נ דמקראי אחריני נפיק והוא דחטאת אצטריך לגלויי על מנחת חוטא וקנאות דפסולין נמי שלא לשמן והוא דכתיב גבי פסח אצטריך לגלויי על אשם ההוא לאחר תקטרת אימורים אינו כלום וא"ת והא דרשינן הוא דפסח בפ"ק דזבחים לדרשה אחריני כדאיתא התם לא הוא לשם אחרים ולא אחרים לשם הוא ואין כאן לגלויי על אשם דלאחר הקטרת אימורים אינו כלום ויש לומר דלרבי אליעזר הוא דדריש לא אחרים לשם הוא ור"א לא אצטריך הוא דפסח לגלויי על האשם דהא שמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר פ"ק דזבחים מה חטאת פסולה שלא לשמה אף האשם פסול שלא לשמו. תוס' מהר"פ: ע"ב יב] מת סתומין יפלו לנדבה. בנזיר פריך והלא דמי חטאת מעורבין בהן ומשני הלכה היא בנזיר ותימה מאי פריך והלא אי בעי נמלך ועביד כולהו שלמים וי"ל (נמחק תיבה אחת ונ"ל שצ"ל) [דבמת] לא שייך למימר איבעי נמלך ועי"ל דמתניתין דהכא מיירי דאמר אלו לקרבן נזירתו דסתומה משמע כל מיני סתומין וכה"ג נמי מיקרי סתומין והשתא ניחא [מאי דפריך] והלא דמי חטאת מעורבין בהן כי אמר לקרבנות נזירות דמשמע לכל קרבנות וכיון דאמר הכי לא מצי לאמלוכי דלקרבנות משמע לכל קרבנותיו ולפי זה ניחא [מה] דתנא מת סתומין יפלו לנדבה והלא בסתומין איירי לעיל אלא ש"מ דאין זה כסתומין דלעיל [דהתם] מיירי דאמר לנזירות והכא מיירי דאמר לקרבנות נזירתו: מפורשין. פי' דאמר אלו לחטאת ואלו לעולה: יח] לא נהנין מדרבנן. וקשה דבמס' ראש השנה משמע דאיכא איסורא דאורייתא דקתני בשופר של עולה לא יתקע כו' אבל בשופר של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא מ"מ איסורא רביע עלייהו ומדקאמר לא יצא אלמא איסורא דאורייתא איכא ופי' הר"מ דאיכא איסורא דאורייתא מידי דהוי אקנמות שהרי מתפיס בכר בשלמים ואכלו עובר בבל יחל וכמו כן בשלמים נופייהו איכא איסור דלא יחל: תו"ח וז"ל תוס' אחרים לא נהנין כו' פ"ה כו' וקשה וכו' ולרשב"א נראה שהוא מדאורייתא כדאשכחן בפ' כל שעה גבי אפר הקדש לעולם אסור ופריך הלא מעל המסיק ומשני בשלמים עסקינן דאין בהן מעילה וכיון דלא מעל לא נפקי לחולין ואיסורא הוא דרכיב עליה ואמר מארי הרמ"ר דנראה לו דאיכא עליה לאו דלא יחל דברו: כג] חטאת יולדת מכשיר. גליון כדאמר בכריתות מה לחטאת שכן מכשרתה אלמא דחטאת דיולדת בא להכשיר. וקשה שהרי לא מצינו זה בכריתות אך נראה שהוא בת"כ דכתיב והקריב אחד לחטאת ואחד לעולה וע"כ ביולדת חטאת מכשיר דהא בכל מקום מצינו כשיש חטאת ועולה החטאת הוי עיקר וחטאת מכפר וכאן ביולדת הכשירה עיקר שהרי לא שייך בה כפרה שהרי לא חטאה וא"כ חטאת מכשירה וא"כ מדחטאת מכשרת עולה מכפרת וקאמר דמכשיר דמור מפי ממכפר עכ"ל תו"ח ובתוס' אחרות כתוב חטאת יולדת מכשיר כדאמרי' בכיצד צולין חטאת מכשירתה לאכול בקדשים ומדחטאת מכשרת עולה מכפרת דבחד מינייהו כתיב וכפר עליה הכהן ע"כ: כו] בהמה. והיינו יולדת שמביאה חטאת העוף עם עולת בהמה ואפי' דיעבד קאמר וז"ל תו"ח ואין לומר דהיינו למצוה אבל דיעבד קרב חטאת אף אחר העולה זה אינו דהא אמרי' בפ' תמיד נשחט מחוסר כפורים מקריב קרבנו אפי' לאחר תמיד של בין הערבים ואפי' כל השנה כו' עד ומי קרבה כו' משמע דאפי' דיעבד לא קרבה ותירץ רבינו חיים כהן דלעולם הא דאמר זה בנה אב למצוה קאמר וההיא דתמיד נשחט דמשמע אפי' בדיעבד ההיא בקרבנות מצורע קאמר והתם עיכובא דכתיב תהיה בהוייתו תהא ורבינו ברוך תירץ דכיון דמשני התם שאני התם דכתיב והעלה שהעלה כבר כיון דהכי הוא גמרינן מינה גם יולדת דאם העלה כבר כשר ע"כ: כח] כך יש כו'. גליון והר"ר יחיאל בר יוסף יישב הגירסא דלא אמרי' חמש חטאות מתות אלא בבהמה אבל בעוף לא ובת"כ בעוף איירי וא"ת והלא הכא בעוף איירינן וקאמר לא יביאו יורשין חטאתה וי"ל דהיינו דווקא הכא משום דהחטאת מכשיר גבי יולדת והכשירה עיקר דכפרה לא שייך בה שהרי לא חטאת וקשה להר"ר שמואל מאיוורא שהרי אמרי' [יומא דף מא ע"ב] גבי מטמא מקדש הפריש מעות לעולתו וכו' וקאמר כיון דהאי פרידה למיתה אזלא ומאי קאמר והלא בעוף איירי ואנן אמרי' דעוף לא הוי בכלל חמאות המתות וצ"ע תו"ח [ועיין שעה"מ הפ"מ בפ' ד' בסופו]:

דף ה ע"א יג] אלא אמר רב פפא כו'. תימה להר"מ כיון דמסקינן דבמתירין יש מחוסר זמן לעיל גבי רב למה לי למימר טעמא משום דמנחת העומר באה להתיר ולא התירה תיפוק לי' משום דכתיב ממשקה בני ישראל ורב סבר לקמן האיר המזרח אינו מתיר וי"ל דרב סבר דאי לאו טעמא דבאת להתיר ולא התירה הו"א דמנחת העומר שלא לשמה כשירה א"כ נעשה שלא לשמו כלשמו ויהיו כל שיריה נאכלין מידי דהוה אשאר זבחים הנאכלים והוי שפיר ממשקה ישראל ומ"מ להתיר עצמה עלתה להכי איצטריך טעמא דכיון דבאת להתיר ולא התירה פסולה לגמרי והא דפריך לרשב"ל ממשקה ישראל היינו משום דקאמר אין שיריה נאכלין. תו"ח וז"ל הר"פ יש להקשות כיון דאשכחנא דיש מחוסר זמן לבו ביום וטעמא דריש לקיש דמכשיר משום דהאיר המזרח מתיר א"כ לרב דשמעינן לקמן (אא"ה חסר ונ"ל שכך צריך להיות) [דסבר האיר המזרח אינו מתיר א"כ למה לי למימר טעמא] הואיל ובאת להתיר ולא התירה בלאו האי טעמא יש לנו לפסול מנחת העומר שקמצה שלא לשמה לפי שאין האיר המזרח מתיר ויש מחוסר זמן לבו ביום לא קרינן ביה ממשקה ישראל וי"ל דאי לאו האי טעמא דהואיל כו' הו"א דבכך לי שלא לשמו כלשמו ותהא כשירה ושיריה נאכלין אלא שצריך להביא אחרת כדאשכחן בלוג שמן של מצורע שאם נתן בבהונות שלא לשמן אמרי' לקמן דכשר הזבח אלא שלא עלתה לו לבעלים לשם חובה וצריך להביא אחר מיהו שירי השמן נאכלין לכהנים דבכך לי שלא לשמו כלשמו אלא שצריך להביא אחר ה"נ הו"א הכא לכך הוצרך לומר רב דפסול הואיל ובאת להתיר ולא התירה והאי דאיצטריך לר"ל לפרש טעם אמאי כשרה היינו משום דאית ליה דאין שיריה נאכלין. ע"כ מהר"פ: ע"ב ז] במי שראוי לעבודה. לאפוקי כהן בעל מום שאין מחשבתו פוסלת. וא"ת מאי בכך שאין המחשבה פוסלת מ"מ מפסל הקרבן משום דבעל מום הקריבו שהרי בעל מום מחלל העבודה וי"ל דאי לאו דאמרי' דאין מחשבה פוסלת הייתי אומר דפסול במחשבת פגול נמי והוי' נקבע בפגול לחייב כרת האוכלן אבל השתא אשמועינן דאין מחשבה פוסלת ולא הוי נקבע בפגול ואין בו כרת דלא הוי אלא פסול בעלמא משום מום בעלמא א"נ בפסול דבעל מום לתודיה אמרי' אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל וס"ד דמשום פסול מחשבה יש לפוסלו דאין בו תקנה שיחזור הכשר ויקבל להכי אשמועינן דאין מחשבה פוסלת בו ואמרי' יחזור הכשר ויקבל. תו"ח: לה] לאחר הביעור. לפ"ת קשה טובא חדא כיון דלר"ע אינו אסור אלא מן הביעור ואילך היכא פליגי רבנן עליה דר"ע וכי לית להו כלה לחיה שבשדה כו' ועוד לר"ע למה לי קרא דהן לא נזרע לאסור ספיחין מן הביעור ואילך תיפוק לי מהאי קרא דכתיב ולבהמתך כו' ועוד דהא תנן עד מתי נהנין בתבן וקש של שביעית עד שתרד רביעה שניה והינו ע"כ של שנה שמינית דאי של שביעית עדיין לא גדלו וכן כל אותן דמקום שנהגו עד מתי אוכלים בענבים כו' היינו בשנת שמינית וא"כ הרי מתיר העומר חדש אף לר"ע עד זמן הביעור לכן צריך לפרש דספיחים אסורים אף קודם הביעור כדכתיב הן לא נזרע וגו' וגם צריך לומר דספיחין של תבואה וזרע אסורין מכל וכל מה שאין כן בפירות האילן לאחר הביעור דמותרין אחר שהפקירן לכל ישראל דאל"כ לר"ע נמי מתרת העומר בספיחים לאכול אחר הפקר. מהר"פ: לו] דחדש. ולכן פי' כן מדלא אמר להתיר לאוץ שבתוכה ולפי דבריו מנחת עומר של שביעית לא הוו שיריה נאכלין ולא נהירא דא"כ קרי כאן ממשקה ישראל אלא נראה לפרש דלאו דשביעית לא הי' בה כלל דמקרא מלא דבר הכתוב דבכל שנה (א) התיר מנחת העומר קרינן ושיריה נאכלין ואין בה כי אם לאו דחדש ואותו לא באתה להתיר. תו"ח: עוד שם וזהו תימא דלא מצינו בשום מקום שיהו שירי מנחת של העומר אסורין באכילה ועוד אם כו':

דף ט ע"א כז] לאו משום. דאם נתקדשה. וא"ת כיון שאין כלי מקדש מנחה להיות נפסלת ביוצא מאימתי תיפסל ביוצא וי"ל מקמיצה ואילך דגמר לה עבודתה וא"ת א"כ מנחת כהנים ומנחת נסכים דלית בהו קמיצה ה"נ דלא פסל ביוצא וא"כ לא משתמע תנא מלאשמועינן בחד דוכתא וי"ל דודאי דמנחת כהן הכלי מקדש ליפסל ביוצא כמו קמיצה בשאר מנחות וכן משמע דתנא קרב הקומץ חייבין עלי' משום פיגול ונותר וטמא וגבי מנחת כהן אמרינן קדשו בכלי חייב עליו משום נותר וטמא אלמא דגבי חיוב פיגול ונותר קדוש כלי מהני במנחת (נסכים) [כהנים] כמו לאחר קמיצה בשאר מנחות וכה"ג נאמר גבי פסול יוצא והקשה הר"מ דאמרי' בפ' שתי הלחם [לחם הפנים] נפסל במסעות משום יוצא ואמאי הא לא קדיש בכלי לפסול ביוצא וי"ל דהתם משום לבונה שאין לה מתירין אחרים שהיא עצמה מתרת ויש לה דין מנחת כהנים ונפסלה ביוצא וממילא נפסל הלחם אחר שנפסלו מתיריו. עוד קשה גבי הא דאמרי' פ' ב' דזבחים [דף יט] ציאה מהו שתועיל בקדוש ידים ורגלים ופ"ה אדם שקידש ידיו ממימי הכיור והוציאן להוץ מהו שיפסלו ידיו משום דהוציאן כדין כל כלים דמקדשין לענין שתפסל ביוצא [והא משום קידוש כלי לא מיפסל ביוצא במידי דלא גמר עבודתו] וי"מ דשאני התם במי כיור דהוי לצורך (ג) שתיהן ומתירין נפסלין משום היסח הדעת וקשה דהתם משמע דבלא טעמא דהיסח הדעת שייך בהו פסול דיוצא לכן נ"ל דמשום יציאה גופא קאמר ולא מכח קדוש כלי דהא הידים לא נתקדש בתוך הכלי אלא משום דהוקדשו (ג) בעבודת רחיצת קדושן הוכשרו ליפסל ביוצא וא"ת כיון שמי הכיור אינן נפסלין ביוצא דהייני קדושת כלי דידהו לא מהני בהו לפסול ביוצא וכדאמר נמי התם א"כ כ"ש דידים שלא נפסלו דהא גבי לינה בעי למימר התם דאמר לר' ראב"ש דאמר אין לינה מועלת בקידוש ידים מ"מ פוסלת לינה במי הכיור. ומפרש דודאי שאין [ללמוד] יוצא מפסול לינה דהא דלא מהני כלי לפסול ביוצא הוא [מפני] שאין הכלי גמר עבודתו ומשום הכי אין יוצא יכול לפסול מי הכיור שאין בהן אלא קדושת כלי ולא נגמר עדיין כל עבודתו שעדיין עתידין להתקדש הידים מהן אבל ודאי אחר שנתקדשו הידים מהן שהוא גמר עבודתו או חיילא עליהם פסול יוצא דהא אפי' כלי מועיל ליפסל ביוצא כשהוא גמר עבודתו כדפי' במנחת נסכים. אבל גבי פסול לינה שאין תלוי בגמר עבודה דהא כלי מהני לפסול בטבול יום ולינה בכל המנחות אע"ג דקדושת כלי דידהו אינו גמר עבודה א"כ דין הוא שיפסלו המים בלינה יותר מהידים שקדשו מהם ונגבו חמים. תו"ח: ע"ב ג] דאיתא לכולה מנחה ואידך (והשאר נמחק). וא"ת מנ"ל לר"ל דאמר דר' יהושע דריש האי קרא ופסיל במנחה תרי לר"א לא דרשי' הכי ור' יהושע לא פליג עליה אלא בלא נשתייר כלים דה"נ משמע פשטא דמתניתין דקתני נטמא שיריה כו' כמדת ר' יהושע פסולה משמע כמדתו בזבחים דאמר אין בשר אין דם כו' ובנשתייר מודה וי"ל דע"כ צ"ל דר"י יהיה סובר במנחות טעם זה דמן המנחה עד דאיתא לכולה מנחה דאי לאו הכי אמאי פסול במנחות בשלמא בזבחים פסול מדכתיב ועשית עולותיך הבשר והדם אם אין בשר אין דם מיהו כי איכא מקצת בשר ודאי זורק את הדם אלא במנחות אמאי פסול כלל דלא ילפינן מזבחים דמה לזבחים שכן מיני דמים אלא ודאי טעמא דר"י מקרא דמן המנחה וא"כ אין לחלק בין נשתייר ללא נשתייר אלא יש לנו לפסול בתרוייהו. ור' יוחנן סבר דמן המנחה שהיתה כבר שהרי ילפינן מנחות מזבחים דמדין (זר) [זת] אין לחלקן דגלויי מילתא בעלמא הוא דגלי קרא בזבחים וה"ה לכל הנקרבים והכי משמע פשטא דמתני' דתנן כמדת ר"י פסולה משמע כמדתו בזבחים שמזבחים גמר לה ולר"ל לא תקשי דודאי מנחות לא גמרינן מזבחים כלל והא דקאמר כמדת ר"י היינו משום דאי לאו גלי לן בזבחים אם אין בשר אין דם לא הוה דרשינן מן המנחה למימר עד דאיתא לכולה מנחה. תו"ח: יד] ור' ינאי אמר מן המנחה כו'. נ"ל דלשון אחרון של רש"י ז"ל עיקר דללישנא קמא קשה דא"כ תרי קראי בחסרון למה לי לר' ינאי ועוד דאין סברא לומר דר' יוחנן פליג אר' ינאי רבו. וא"ת למה אנו משנים (ד) פי' שמן המנחה שהיתה כבר אע"ג דלא איתא השתא וי"ל דהתם מענינו והכא מענינו התם כתיב והרים מן המנחה וקאמר (רשב"ל) [ר' יוחנן דפליג אדרשב"ל] דהמנחה לא קאי אלא אוהרים אבל והקטיר המנחה (דהשתא) [אע"ג דליתא השתא] אבל הכא ע"כ המנחה קאי אוהנותרת דמשמע משום הכי יאכלו כל הנותרת מן המנחה שהיתה כבר דהכי הוי (משום) [משמע] דקאי אוהנותרת דמשמע לפסול משום הכי כמו כן דריש הכי מן המנחה לפסול משום דסמכא קרא לוהנותרת [ולא] בא להכשיר בזו נשתנה מינית אבל לעיל מיירי מקרא דכתיב מן המנחה בהא דרשי מן המנחה שהיתה כבר להכשיר אע"ג דליתא השתא. תו"ח: תוס' אחרות שהיתה כבר על לשון ראשון דרש"י קשה דא"כ במאי לוקים לר' ינאי הני תרי קראי דברייתות דלעיל דממעטי מנחה שחסרה וללשון אחרון קשה דדרשינן הכא מן המנחה שהיתה כבר לפסולא ולעיל דרשינן ליה להכשיר וצ"ל דאף ר' ינאי סמוך אוהנותרת. תוס' אחרות: מ] אחר מיעוט. גליון וי"ל דאין זה פירכא דא"כ בטלת בכל התורה מיעוט אחר מיעוט אלא ודאי נכתבה לומר שלא נעשה לא קו"ח ולא דין אחר. תו"ח ארבע שמאלית כתיבי חד לגופיה שמאלית ולא ימנית ושני לגלויי בעלמא דכ"מ דנאמר כף אינו אלא ימין ושלישי לגלויי דלא נימא אין מיעוט אחר מיעוט. אלא לרבות ורביעי דכיון דאיצטריך השלישי לגלויי על השנים דלא נימא מיעוט אחר מיעוט א"כ הוי השלישי כמו צריך לגופיה והו"א מה כאן שמאלית אף בעלמא שמאלית דאצטריך שלישי לגלויי על השנים אבל השתא דכתיב רביעי ש"מ דדרשינן מיניה כאן שמאלית דאל"כ לשתוק קרא מיניה דהאי רביעי ורש"י פי' בו ג' לשונות וכולם קשים להבין: הקשה בקונטרס אדרבה מתרי קראי קמאי ה"א אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות איצטריך שלישי לומר שמצורע בשמאל והרביעי לומר מה כאן נמי שמאלית אף בעלמא נמי שמאלית ותירץ דכיון דכתיב השלישי וגילה לנו דתרי קראי קמאי לאו למיעוט אתי מעתה נעמיד אלו שני הפסוקים חד בעני ותד בעשיר לגופיה לומר שמאלית ולא ימנית ומן השלישי הו"א מה כאן שמאלית אף בעלמא שמאלית בא הכתוב הרביעי לגלות שלא נדרוש כך אלא כאן שמאלית הא כל מקום כו':

דף יב ע"א ג] מאי טעמא לא תני או כזית לאו משום דמשמע ליה דאו כזית משתמע דחיסרו שירים וקמו אכזית וכיון דבמתן כלי ובהילוך ומקטיר דסיפא לא מצי תני ליה או כזית (נמחק ונ"ל דכך צ"ל) [דאי הוי תנא] או כזית הוי ליה לצדדין דבמתן כלי והילוך איכא תרי מחשבות ע"ם להקטיר קומץ או לאכול שירים ובמחשבה דלאכול שירים הוי שפיר [אפי' בכזית] משירים כגון שחסרו שיריה וקמו אכזית אבל במחשבה דע"מ להקטיר קומץ לא מצי למימר או כזית מקומץ שחסר וקם אכזית דהא ודאי אינו [דכיון] שחסר מנחה פסולה הוה ולא מפגלא ואי הוי תני [או] כזית ע"כ הוא או כזית מקומץ שלם וא"כ הוי ליה לצדדין. בשירים נמי פי' ברישא [לאכול משירי] המנחה אע"ג דהתם שייך שפיר למיתני או כזית ולא הוה לצדדין דשתי המחשבות שוות וכי היכי דע"מ להקטיר קומצה או כזית מקומצה [מיירי] מן השלם ולאו דחסרו וקמו אכזית כמו כן שירים או כזית משירים רצה לומר כזית מן השלמים ולא דחסרו דהא מנחה שחסרה קודם קמיצה פסול [ולא] מפגלא וא"כ אי הוי תנא (בסיפא) [ברישא] דהקומץ או כזית לא הוי לצדדין בקומץ ושירים כדפי' ואפ"ה שבקיה ברישא משום דבסיפא הוי לצדדין ולא [מצי] למיתני ויש ספרים [שכתוב] בשירים לא מיתני [או כזית] והיא היא ולכך [אין למחקו] דהקומץ שירים (נמחק כמו שתי תובות) עבודה ששוה בה קומץ לשירים אבל תנא [דמתניתין] לא חשש למיתני וקתני וחייבין עליו כרת ואי הוי תנא או כזית [הוה] לצדדין דהא ליכא מפגל בהקטרה אלא חד מחשבה ע"מ לאכול שיריה ולא תנא רבי חייא אגב הנך כמו בקמיצה. ומורי רבי יצחק פירש כיון דבמתן כלי ע"מ להקטיר ובהילוך ע"מ להקטיר לא מתני ליה או כזית משום דאתו למטעי ולומר אפי' חסר קומץ וקם אכזית וזהו שקר בשירים נמי כלומר בע"מ לאכול שיריה שאם אמת אם הייתי אומר או כזית דחסרו וקמו אכזית לא מיתני ליה או כזית דשבקיה דלא הוי מצי למיתני גבי הקטרה עכ"ל ובתוס' אחרות כתוב לשון הקונטרס מגומגם והתוס' ביארו לשון הקונטרס וז"ל ר' חייא לא תני או כזית בברייתא דהוא כשיטת משנתינו אלא דלא תני או בכזית משום דאתו למטעי ולומר חסרו ועמדו על כזית וע"כ הא דמשמיט ליה לר' חייא דאו כזית ר"ל חסרו ועמדו על כזית ולאו היינו כזית דרישא כדפ"ה וגרסי' הכי וכיון דבמתן כלי ובהילוך ובהקטרה לא תני או כזית פי' משום דלא מתני ליה אקמיצה בשירים נמי לא תני אי כזית פי' ברישא דלא מצי הא דקומץ ברישא אשיור כדפי' לעיל לא תני ליה:

דף יג ע"ב ג] בשני בזיכי לבונה פ"ה. דבשעה שהקטיר הבזך של לבונה חישב על חבירו חוץ לזמנו ולא נהירא דלקמן פליגא בהא דאיכא למ"ד הקטרה (נמחק ונ"ל שכך צ"ל) [מפגלת] הקטרה ואפי' לר"י דאמר אין מתיר מפגל מתיר שאני התם דפשטא מחשבת בכולה מנחה. תו"ח: ובתוס' אחרות כתוב ולא נהירא דהא פשיטא לקמן דאין הקטרה מפגלת הקטרה ופי' ה"ר שמשון שחישב בשעת סילוק בזך זה להקטיר בזך חבירו למחר וכשסילק הבזך השני חישב להקטירו הוא נמי למחר דהוי עסק מתיר שלם דבשניה סילוקים היה מחשבה ומ"מ אינו פיגול לר' יוסי דאמר אין מתיר מפגל מתיר: ובתוס' אחרות כתוב כגון שבשעת סילוק הבזך האחד חישב ולא הוי חצי מתיר דמיירי בשעת סילוק הבזך חישב להקטיר חבירו חוץ לזמנו ובשעת סילוק השני חישב להקטיר הראשון חוץ לזמנו ולא הוי חצי מתיר כיון דפיגל בכל המתירין ע"כ: ו] היכא דלא איקבע בחד מנא פ"ה כבשי עצרת ועוד פי' לקמן במתני' ואע"ג דשבעה כבשים ופר ואילים כתיבי התם מפורש בפ' התכלת שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת שני כבשי שלמים ותימה כיון דחשבינן לכל חד וחד מהני שני כבשים חצי מתיר א"כ היכי קתני בסיפא דמתני' שהם אחד מן הכבשים לאכול ממנו למחר הוא פיגל וחבירו לא פיגל והאיך הוא פיגל והלא הוא מפגל בעסק חצי מתיר הוא זה ופלוגתא היא לקמן במתני' אי מפגלין בחצי מתיר דתנן פיגל בקומץ ולא בלבונה ר"מ אומר פיגל וחייבים עליו כרת וחכמים אומרים עד שיפגל כל המתיר וי"ל דשהם אחד מן הכבשים לאכול ממנו למחר (אין) [לא הוי] מפגל בחצי מתיר שהרי כל אחד ואחד מן הכבשים מתיר את עצמו בלא חבירו אבל לענין היתר הלחם אין כל אחד ואחד כי אם חצי מתיר:

דף טז ע"ב ג] בארבעה פרים כו' מה דנקט בקונטרס (טיהרו קודם הקרנות) [דהזאות דטהרו של מזבח הוא קודם מתנות דקרנות] לא דק דד' מתנות דקרנות הוו קודם טיהרו כדמוכח במס' יומא. ומה שמשמע מפי' שאם נשפך הדם אחר שהתחיל להזות על המזבח קודם שנגמר כל הזאות של מזבח בין הזאה דקרנות להזאות דטיהרו דאינו צריך לחזור ולהתחיל הזאות דמזבח אינו כן דמשמע ביומא דכל ההזאות דמזבח כחדא חשיבי ואם נשפך הדם בין קרנות לשבע או באמצע שבע צריך להתחיל לראש כל ההזאות של מזבח ואפילו למאן דאית ליה ממקום שפסק יתחיל וא"ת א"כ ד' פרים וד' שעירים היכי משכחת לה וי"ל כגון שחישב בשלישית בהזאה אחרונה של מזבח ונשפך הדם שצריך להביא פר ושעיר אחר משום שירים שהיו נשפכין על מזבח החיצון וקסבר שירים מעכבי ופלוגתא היא ביומא וא"ת מאי שירים שייך הכא כיון דנגמר כבר כל תהזאות הא לא שירים נינהו כיון דאין צריך להזות עוד כי אם לשפוך על מזבח החיצון וי"ל משום דאיכא [מ"ד] במס' יומא שאם נשפך קודם שפיכת שירים יתחיל השני במזבח להזות הזאה אחת על המזבח והוו להו שירים וא"ת אמאי נקט ד' פרים וד' שעירים בב' פרים וב' שעירים סגי וי"ל משום שינויי דרב אשי דזבחים דאמר בראשונה כו' וברביעית וצ"ל שפיגל באחרונה דאל"כ לא קרבו מתיריו והא דקתני פיגל בראשונה כו' בגמר כל אחד מיירי וקרי ראשונה כל הזאות שלפני ולפנים ושניה כל הזאות של פרכת וא"ת כיון דכל מ"ג הזאות מעכבות זו את זו ואם חיסר אחת מהן לאו כלום עביד א"כ כי פיגל באחת מן הזאות איך קרית ליה קרבו כל מתיריו הרי חסר אותה של פיגול וי"ל דלא קרינן ליה חיסרון אותה שפיגל בה דס"מ מהניא לאקבועי בפיגול לחייב עליו כרת דהרצאה כתיב ביה כדאמרינן כהרצאת כשר כך הרצאת פסול. עוד בארבעה פרים וארבעה שעירים פ"ת שחט פר ושעיר והזה הזאות פנים ופיגל באחרונה ונשפך הדם וחזר ושחט השני ופיגל באחרונה של היכל ונשפך ושחט [השלישי ונתן] על טיהרו ופיגל באחרונה ונשפך הדם ושחט פר ושעיר אחר ונתן ד' מתנות של קרנות בשתיקה ולכך פי' פיגל באחרונה דאי [פיגל] בראשונה כי סדי מייא בעלמא קא סדי ולא התי קרבו כל מתירין של אותו פר ושעיר כמצותו אבל כשפיגל באחרונה. כל מה שנעשה באותו פר [קרב] כמצותו עד אותה של פיגול ואיתה כ"ע לא פליגי דלפיגול מרצה דאל"כ לא תמצא פיגול לעולם ולפ"ת דבחד מקום לא אמרינן מייא בעלמא [יכול] להיות שפיגל אף בראשונה ולכך פ"ה ונשפך הדם דאל"כ למה היה מביא אחרים אי משום פיגול ע"כ בכהן שוטה עסקינן דסבר שאין מחשבת פיגול [פוסלת] דהא כי הדר והביא פיגל ועוד פי' דאחר שנשפך הדם הראשון והביא השני לא חזר לראש כל העבודות שאין צריך לחזור אלא למקום שפסק ואפי' [למ"ד בפר] ולא במקצת דמו הני מילי כששחט אבל נשפך מתחיל ממקום שפסק ולכך פי' כן שאם היו צריך לחזור לראש א"כ מה שעשה בראשון אינו כלום ולא הוי [קרב] מתיריו כמצותו וא"ת א"כ כיון שנפסלו הראשונות מאי קא עביד [בשנית] הא אמרינן הקרים מעשה לחבירו פסול וכ"ש הכא שהם פסולות כי עביד אחד מהם בפיסול אינך מייא בעלמא קא סדי דהא הם מעכבות זו את זו ואם כן היאך הפיגול [נקבע] הא לא קרב המתיר כמצותו וי"ל דס"מ הוי קרב המתיר כמצותו ולענין שמרצה לפיגולו וע"כ חל עליו הפיגול והתוס' תירצו שבפר השני חוזר ומתחיל מתחילה וכן כולם וחשב שפיר קרב המתיר כמצוהו ומה שפי' שתביא הב' לשבע [הזאות] על טיהרו והד' לד' מתנות לא דק [שהרי הד' מתנות היו קודם דשבע הזאות

(ה) נראה דצ"ל דבכל שנה היתה מנחת העומר קריבה ושיריה נאכלין. (ב) [אולי צ"ל לענין שתיהן ומתירין נפסלין וכו']. (ג) [נראה דצ"ל דהוקדשו לעבודה ברחיצת קידוש ידים ורגלים וכו']. (ד) [נראה דצ"ל נשנה ... שהיתה כבר פי' מן המנחה ממה שפירש לעיל גבי קרא דוכרים מן המנחה שפירשו שמן המנחה וכו']

ראזות על מיהרו וכן מוכח ביומא] וא"ת אמאי נקט ד' פרים [וד' לעיזים] בשתים סני בראשון פיגל ובשני עשה הכל כמצותו וי"ל משום שינויי דרב אשי דמשני בזבחים שפיגל בראשונה ובשניה ובשלישית וברביעית לא פיגל א"כ צריך לפרש שיש ד' פרים וד' שעירים. תו"ח:

דף כ ע"א יג] אבל מידי אחרינא לא. קשה להר"מ מאי שנא דהכא פריך מידי אחרינא לא דלא נדרוש שום דרשא אחרינא ולעיל פ"ה דפריך ואימא מה מנחה שמתרת ואייתי דם בהדי איברים תרוייתו להרוייהו ותירץ הר"מ דלעיל לא אליטא פירכיה כמו הכא שהרי נוכל לומר ואייתי דם כו' ויש לנו לרבות כמו כן איברים משום דהוי כמותו בא"ש נסמ"א משא"כ בדם אבל הכא שהרי לבונה הוה כמותו בא"ש נסמ"א וגם אחרים באים לה חובה ומתיר וא"כ לא בעיא [מלח] רק דומיא דלבונה דאיכא כל הני אבל מידי אחרינא לא וגם איברים נמעט דאינם מתירים אע"ג דדמי בא"ש נסמ"א. גליון: מדאצטריך מעל מנחתך למעוטי דם אלמא אי לאו דמעטיה קרא הו"א דטעון מלח משום דדמי למנחה בחד צד דמתיר כמו הקומץ וחד צד לאו היקא שהרי דם דמי לקומץ בשני צדדין כמו שמפרש בסמוך מתיר כמותה ונפסל בשקיעת החמה כמותה כלומר אי לאו מיעוטא מעל מנחתך ולא מעל דמיך דממעט דם הוי אמינא חד צד דמה מנחת שמתרת אף כל מתיר. גליון:

דף כג ע"ב י] מני אי רבנן כו' ושירים לאו עולין נינהו [כו'] בשלמא למ"ד בתר מבטל אולינן דהיינו שירים בטל הוי כמבטל ומש"ה לא מבטל להו שירים לטיבלא דהו"ל מין במינו ואע"ג דאמרי' לעיל דאפי' מין במינו יבש ביבש בטל אפ"ה סולת בסולת חשיב לח בלח וכן משמע בפרק בתרא דמסכת ביצה אלא למ"ד בתר מבטל אולינן שירים מי הוי טיבלא וא"כ הו"ל מין בשאינו מינו ואמאי לא קא מבטל להו שירים לטיבלא לרב חסדא ולהוי כמנחה שחסרה קודם קמיצה: לימא הך מתני' דלא כרבי חייא לרב חסדא ופרש"י ומה דלא מבטל להו לשירים דלהוי כריבוי סלתה לא מצי למיפרך לרב (חסדא) [חנינא] דנימא מהכא בתר מבטל אולינן דאי בתר בטל [שירים] מי הוי טיבלא דאי נמי בתר בטל אולינן וטיבלא מבטל לשירים לא הוי כריבה סלתה דבטל כמאן דליתיה דמי ולא מייתר ליה וטעות סופר הוא מה שכתוב למיפרך לרב חסדא דאדרבה הו"ל למיפרך לרב חנינא ומשום חסרון שירים לא איכפת לן אי הוי מבטל טיבלא לשירים והויא ליה כשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה דהא אמר ר"י לעיל בפ"ק דמקטיר קומץ עליהן ואפי' ר"ל דאמר אין מקטיר כי אותיב ליה ר"י אישתיק ליה וקשה למורי מה שכתב רש"י דלא הוי כריבה סלתה משום דבטל כמאן דליתיה דמי ולא מייתר ליה שהרי הוא סותר מה שפי' הוא עצמו במתני' גבי רבי יהודה דפירש דשתיהן פסולות הקומץ והמנחה הקומץ לפי שבולע כמנחת נסכים והוי ליה ריבה שמנה אלמא לא אמרינן בטל כמאן דליתיה דמי ועוד אי בטל כמאן דליתיה דמי חרב שנתערב בבלול דאמר ר"י (הוא) לא יקרב ופי' לעיל משום (ה) חרב שריבה שמנה היא ואמאי אם בטל כמאן דליתיה דמי ולא מייתר לכך פי' מורי דהכא לא איכפת לן בריבה סלתה דהיכא אשכחן פסול בריבה סלתה ובשילהי ואלו מנחות דאמרינן התם כל המנחות שריבה במדת עשרונן פסולות ופרש"י שם טעמא שאם מדד בעשרון גדול או שנתן עשרון ומחצה הו"ל בקומץ מן החצי היתר ונמצא שאין לעשרון קומץ שלם והו"ל קומץ חסר והאי טעמא לא שייך הכא כיון דיכול לקמוץ מזו בפני עצמה ועוד פרש"י שם פי' אחר דטעמא דרבה במדת עשרונן פסולות משום דכתיב עשרון עשרון לעכב אם רבה והאי פסול נמי לא שייך הכא כיון דיכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה: יג] תבלין מי הוי מצה. ומיירי דליכא כזית מצה בעיניה דאי הוי בה כזית מצה בעין יוצא ועוד אמר הר"ם דע"כ איירי דליכא נתינת טעם מן המצה דאי איכא פשיטא דטעם כעיקר דהא חייבין כרת על מיחוי חלב אם יש בו טעם הלב ואעפ"כ כיון דמין במינו לא בטיל יוצא בה ידי חובתו אם יש בה כזית בכדי אכילת פרס ואפי' שאין בה טעם מידי דהוי אבלע מצה שיוצא והשתא ניחא ממה שמקשים העולם דתניא בפרק התערובת עשה עיסתו מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן כו' ולמה שפי' ניחא דהכא מיירי דליכא טעם דגן וא"ת אפי' אנו אומרים תבלין לא הוי מצה אמאי לא יצא ידי חובתו מידי דהוי כההיא דערבי פסחים בלע מצה וי"ל דהתם הוי בעיניה אלא שלא אכל כדרך האוכלים עכ"ל תו"ח ובתוס' אחרות כתוב וא"ת אמאי קאמר בשלמא למ"ד בתר בטל כו' דלכי מעפיש כו' ואיך יכול לצאת בו והלא אין בו טעם דגן וי"ל דמ"מ אי ס"ל דבתר בטל אזלינן מין במינו לא בטיל אפי' לית בה טעם דגן יצא דתבלין מין במינו הוא וא"ת מ"מ קשיא מההיא דתניא בפ' התערובת דמשמע התם דוקא משום דיש בה טעם דגן הא לית ביה לא יצא ואמאי הלא מין במינו הוא וי"ל דמצינו למימר דהתם לא אתיא כרבי יהודה אלא ס"ל דמין במינו נמי בטיל:

דף כז ע"ב ז] אמינא. אהיכל מיחייב אמבית לפרוכת מבעיא. פ"ה שהרי אי אפשר ליכנס במבית לפרוכת בלא היכל וא"כ מכניסת היכל מחייב ובתר הכי פי' הו"א מאי קדש מבית לפרוכת בא זה ולימד על זה (כחד גופא שאין אנו יכולין למצוא זה בלא זה) [ולא נהירא דהא בחד גופא לא אמרי' בא זה ולימד על זה] והכי איתא [קדושין דף ד' ע"א] ויצאה חנם אלו ימי (נערות) [בגרות] אין כסף אלו ימי (בגרות) [נערות] ופריך ולכתוב רחמנא כו' ומשני אמר רבה בא זה ולימד על זה מידי דהוה אתושב ושכיר כו' ופריך אביי מי דמי התם חד גופא כו' ונראה לפרש דודאי מצינא לאשכוחי שיתחייב מבית לפרוכת בלא היכל כגון שנכנס להיכל להיטיב הנרות או להקטיר דלא מחייב אלא בביאה ריקנית ואח"כ נכנס מבית לפרוכת והשתא לא הוי חד גופא ולעיל הקשה אהיכל מחייב אמבית לפרוכת שהוא קדוש יותר מבעיא. תו"ח: לשון תוס' אחרות אהיכל מחייב פ"ה שהרי אי אפשר כו' ולא נהירא דא"כ היכא קאמר דכתיב שניהם דבא זה ולימד על זה והלא בזבחים [דף פ"ב ע"ב] משמע דלא אמרינן בא זה ולימד על זה אלא בשני גופין כגון תושב ושכיר דאמרי' התם וכל חטאת אשר יובא מדמה אל הקדש פנימה ומפרש אל הקדש זה היכל פנימה זה לפני ולפנים ופריך ולכתוב רחמנא אל הקדש ולא פנימה ומשני בא זה ולימד על זה (דאי כתב כו') מידי דהוה אתושב ושכיר כו' א"ל אביי מי דמי התם תושב ושכיר תרי גופי נינהו כו' אבל הכא חד גופא דאי אפשר ליכנס הדמים לפני ולפנים אא"כ יכניסם קודם להיכל ואי כתב רחמנא היכל לא שייך למימר הכי כיון דחד גופא נינהו ואי אפשר להכניסם לפני ולפנים עד שיכניסנו להיכל אלמא לא שייך למימר בא זה ולימד על זה בחד גופא ואי כפרש"י לא הוה אמר ר"י בא זה ולימד על זה לכך צ"ל דאפשר דמחייב משום ביאה דבית לפרוכת ולא מחייב אביאה דהיכל כגון אם נכנס להיכל לצורך כגון לדישון מזבח הפנימי והמנורה או הטבת הנרות דאין זה ביאה ריקנית ולא מחייב והכא ה"פ אהיכל שאינו קדוש כל כך כמו מבית לפרוכת מחייב מבית לפרוכת דקדיש טפי מבעיא. ע"כ:

דף מז ע"א ו] כרבי ס"ל. (מה דאמר דאין הלחם) [ממה דאין בלחם] משום פיגול משמע אבל הכבשים יש בהן משום פיגול. וקשה למורי הר"ש אמאי כיון דאם אבדו הלחם לא קרב המתיר כמצותו והיכא אית בהו בכבשים משום פיגול ותירץ דאע"ג דאבדו הכבשים לענין איסור אכילה מיהו כיון שלא יצאו הכבשים מהניא להו זריקה לאקבועי בפיגול כדאיתא סוף פ"ק בשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה דאחיסרון דאיתא בפנים מהניא להו הקטרה לאקבועי בפיגול דאזורין באכילה א"נ י"ל דנקט אין בלחם משום פיגול משום דפסיקא ליה דבכל ענין [אין] בהן משום פיגול אבל כבשים לא פסיקא ליה דאי הוי זריק דמן שלא לשמן מותרים באכילה וכה"ג יש בהן משום פיגול: דאמר שחיטה מקדשה. ללחם והוי כגופא דזיבחא ודוקא צריכא ליה למימר הכי דס"ד כרבי ס"ל דאי לאו דמקדשה להו שחיטה לא הוי מוכח מידי דלא דמי לאימורים שיצאו שהן גופא דזיבחא אבל הלחם אי לא קדיש בשחיטה לא אגיד בזיבחא כלל ולא איפסל ביוצא: לס] צ"ע. ונראה שזהו גליון ואינו מלשון התוס' והקשה על מה שכתבו בתוס' ושמא ודאי כי אין תנופה וקדושת תנור כו' דתחלה פי' התוס' לפי גירסת הספרים דגרסי לאביי לא תפיס פדיונו דמשום דלא אלימא קדושתה אינו נפדה ושוב מפרש דהיכא דלא קדיש אלא קדושת פה דלא אלים משום הכי מפרק אבל היכא דאיכא תנופה או קדושת תנור לא מפרק ומה שכתוב בתוס' וכדפי' לעיל פי' הקונטרס דפי' לאביי נפדה ולרבא אינו נפדה יש לישב שהוא נמשך אל מה שאמר וכדפי' לעיל ור"ל [דכמו] דלפי פי' תירצו התוס' לעיל [לחלק] בין כי ליתא תנופה וקדושת תנור לכי איתא תנופה וקדושת תנור ה"נ נתרץ לזאת הני' דגרים לאביי לאתפ"ס כו' ודוחק דלא מצינו בקונטרס דפי' הגירסא דלאביי תפ"ס ר"ל נפדה ונ"ל שהוא נמשך למה שאחריו וטעות יש וצריך להגיה לאביי אינו נפדה ולרבא נפדה צ"ע דתחלה פי' כו' שזאת הקושיא אינו אלא לפי' הקונטרס דפי' דלאביי לא תפ"ס ר"ל אינו נפדה ולרבא תפ"ס ר"ל נפדה שאם היינו מפרשים גירסת הספרים דגרסי לאביי לא תפ"ס ר"ל לענין דמשנה המעות ולרבא תפ"ס דלא ישנת המעות לשאר קרבנות צבור אבל בין למר ובין למר שתי הלחם לא יצאו לחולין תו לא הוי קשה מידי וכל זה הלשון הוא מהגליון [ואינו] מלשון התוס' וכן שיעור הלשון לפי' הקונטרס דפי' לאביי אינו נפדה ולרבא נפדה צ"ע דתחלה כו' וכדפי' ויש קצת טעות בלשון וצריך לתקנם והכוונה נ"ל כמו שפי' וצ"ע עוד. וז"ל תוס' חיצוניות פ"ה גירסא אחרת לאביי תפ"ס פדיונו כלומר מקדש הפדיון להיות כמוהו והוא עצמו אין יוצא לחולין משום דהוי קדוש ואינו קדוש והו (ב) ביני וביני בר פדיון ולאו בר פדיון אבל לרבא לא תפ"ס דלא הוי בר פדיון כלל מידי דהוי אבשר קדשים דלא מקדשי פדיונם אלא מאי איכא בין רבי לר' אליעזר דלא מצינו לומר דלרבי קדיש ולא נפקי לחולין ולר' אליעזר נפקי דהא אמרי' לעיל ד"ה שחיטה עושה זיקה ולא מצינו למימר דברי הכל קאי אר' עקיבא ובן ננס ולא קאי אר' אליעזר דאם אמת הוא דפליג בה ר' אליעזר מנ"ל לר' יוחנן למימר דברי הכל א"ר עקיבא ובן ננס ודוגמתו בכתובות ונהי דבפסחים קאמר תלמודא דלר' אליעזר אפי' בתר שחיטה יש להם [פדיון] הנ"מ גבי תודה דרחמנא קריא שלמים ושחיטה אינו עושה זיקה: **ע"ב ג]** [לקולא] לא אמרי'. לאו דוקא דהא בהדיא שמעינן לר' עקיבא דאמר זריקה מועלת ליוצא אף לקולא כגון להוציא מידי מעילה [בבשר ק"ק ליוצא לפני זריקה] אלא ה"פ לקולא לא אמרינן במילתא דלא הוי גופא דזיבחא כגון לרם וקשה להר"ם כאי שנא דבגופא דזיבחא אמרי' בין לקולא ובין לחומרא ותירץ דכיון דגלי קרא גבי תודה זבח תודה מלמד שאין הזבח כו' שאם [שחטו] שלא לשמו לא קדש הלחם כמו כן יש לנו לומר דזריקה שלא לשמה אינה מועלת כלומר ללחמו דלאו גופא דזיבחא תימה אמאי לא פשיט ליה ממתני' (ג) דדקתני [זומא] דאמר הכבשים מעכבים את הלחם כי בשר וכן שלא לשמו וי"ל דלא פשיט ליה מידי מהתם דלעולם זריקה מועלת כגון זריקת פיגול כגון היכא דלא אירע פיסול אחר מהניא ללחם אע"ג דלא הוי כגופא דזיבחא ומשום הכי לא נאמר בזריקה [שלא] לשמה דמהני אבל הכא פשיט [שפיר] דאירע (מה) [בה] פסול יוצא ולא הוי הוגנת ואע"פ [כן] מהניא ללחם ולכך הוצרך לאתויי אמר רב ששת הני תנא סברי לה (כר"י) [כרבי דאי לא הוי מייתי] לה מילתא דרב ששת [לא הוי] מוכח מידי דלעולם [הייתי אומר] דהוי זריקה הוגנת דלית ליה פסול אלא פיגול ולפיגולו מרצה: תו"ח [עוד] לקולא לא אמרי' ונותן מורי טעם דילפינן להו מלחמי תודה דאמר לקמן זבח תודת שלמיו שאם שחטו שלא לשמו לא קידשו הלחם ה"נ אמרי' הכי בזריקה שלא לשמה דאין הלחם ניתר באכילה וא"ת אמאי לא מוכח מהקומץ אמא דאמרינן הכבשים מפגלים את הלחם וי"ל דהתם ליכא פסול אחרינא אבל הכא איכא פסול שלא לשמה בהדי פיגולו. תוס' אחרות: ג] בדאיתנהו אבראי פליגי. וא"ת והרי שמעינן להו בהדיא דפליג אף ביוצא גמור וי"ל דה"פ דכי איתנהו אבראי במילתא דלא הוי גופא דזיבחא דילמא אז לא פליגי אלא בדהדר עייל בידיו ואם תאמר מאן אמר לן [הכי] ועוד מאי תועלת בדהדר עיילא אם נפסלו ביוצא וי"ל דה"פ ממאי דכרבי ס"ל דאמר שחיטה מקדש לאפסולי ביוצא ולעולם כדאיתנהו אבראי דילמא באי כדהדר עיילינהו [פליגי] ר' עקיבא סבר כר' אליעזר ב"ר שמעון דלא מקדש ולא איפסלו ביוצא והלשון כך הוא מיושב ממאי דבמילתא [דהוי] כמו איתנהו אבראי פליגי והקשה הר"ם מעיקרא דס"ל דכי איתנהו אבראי פליגי ולא הדר עיילינהו מאי דוחקיה לאוקמיה כרבי לוקמיה כר' אליעזר ומ"מ אית בה פסול משום זריקה שקדש אותה לפסול ביוצא ונ"ל דכיון שהיה בחוץ בשעת הזריקה אין הזריקה מקדשו ליפסל ביוצא כדאמר גבי שחיטה שחטה תוך החומה ולחמה חוץ לחומה לא קדש הלחם וה"נ אמרי' בזריקה: תו"ח [עוד כתוב] בדאיתנהו אבראי פליגי וא"ת אמאי מהני הדר עיילינהו כיון דמיפסלי בכך ביוצא וי"ל דה"פ ממאי דכר' ס"ל דשחיטה מקדשה ואיפסלו ביוצא דילמא אי הוי ס"ל כרבי דכ"ע אין זריקה מועלת ליוצא והכא בהא קא מפליגי אי מקדשה להו שחיטה ופסילי ביוצא כרבי אי כר"א ס"ל דאמר שחיטה לא מקדשה ולא פסיל להו יוצא וה"ק דבדבר דהוי כמאן דאיתנהו אבראי פליגי דילמא דאי הוי ס"ל דהוי כמאן דאיתנהו אבראי כלומר דמהני להו פסול יוצא כ"ע לא פליגי כו' והכא בדהדר עיילינהו פליגי כלומר בדבר דמהניא להו הדר עיילינהו כלומר בהא פליגי אי איפסלו להו ביוצא או לא כמו שהולך ומפרש. וקשה למורי הרמ"ר מאי דוחקיה לאוקמיה כרבי דאמר שחיטה מקדשה לוקמיה אפי' כר"א וכגון דאיתנהו ממש אבראי ולא הדר עיילינהו ופליגי בזריקה מועלת ליוצא ותירץ דאי איתא אבראי בשעת זריקה לכ"ע לא מתניא (שחיטה) [זריקה] כלל כדפי' לעיל דתנן לקמן השוחט את התודה כו':

דף מח ע"א ג] מושך שנים כו' וא"ת שמא אותן שהוא זורק שלא לשמו קדשו הלחם וא"כ הרי אבדו הכבשים אבד הלחם דכיון ששרטה שלא לשמו נתבטל מתורת כבשי עצרת וא"כ הכבשים שנים הם בלא לחם וי"ל דכיון דלאחריות הביאם לא הוי אבדו כבשים שהרי נכנסו האחרונים תחתיהם. מיהו קשה להר"ם דקא פסיק ותני שמושך שנים מהם אפי' הם הראשונים ואע"פ שהם קדשו הלחם ושחיטת (האחרון) [האחרונות] לא עשת כלום. ואיך מצטרפין השחיטה של (ראשון) [הראשונות] והזריקה של (אחרון) [האחרונות] דודאי [אם] לא נשחט (האחרון) [האחרונות] אלא לאחר זריקת הראשונים ניחא (דמטעם) [דהטעם] דהאחרונים יכנסו תחת הראשונים ויקדש שחיטתן וזריקתם את הלחם אלא להשלים זריקת האחרונים שחיטת הראשונים היכי משכחת לה אחריות כזה וי"ל דודאי אשכחנא כה"ג במעילה (עי' לקמן דף פ' ע"א) השוחט שני אשמות לאחריות (נשפך דמו של אחד מהן) זריקת השני מהניא לפטור בשר חברתה מן המעילה: תו"ח [עוד כתוב] וא"ת משמע שאין כאן קפידא איזה שנים זריק לשמן ואיזה מהן זריק שלא לשמן ובלבד שיזרוק תחילת שנים שלא לשמן ואפי' נשחטו אותן דלשמן באחרונה ואמאי אם נשחטו באחרונה אותן דזריק דמן לשמן היכא מהניא זריקה דידהו להתיר הלחם באכילה והרי לא הוקדש הלחם ע"י שחיטתן כי אם ע"י שחיטת שנים (האחרונים) [האחרים] דנשחטו תחילה וי"ל דהוי כאילו שחט ארבעתן לאחריות כדאמרי' במעילה העוחט שתי (חטאית) [אשמות] לאחריות דמו מהני (להתיר) [לפטור] דבשר דהברתה [מן המעילה]. תוס' אחרות:

דף נא ע"א ג] איפסל ליה בלינה. משמע מאתר דאיכא האי סברא אין צריך קרא דדוחות את השבת ותימה בפ' ר' ישמעאל [ד' עב ע"ב] מצריך [רבי] קרא לשתי הלחם דדוחות את השבת [אפיתן ומסיק קסבר] התנור מקדש אע"ג דאית ליה נמי האי סברא דהכא דאי אפי לה כו' וה"נ גבי פסח מצריך קרא בפסח שני דדחי שבת אע"ג דאית ביה נמי [האי סברא] דאיפסלו בלינת אחר שחיטה לכך צריך לומר דהכא נמי אקראי דלעיל סמיך וא"ת אמאי איצטריך תו האי סברא כיון דנפיק מקרא וי"ל דמקרא לא [הוה שמעינן] דצריך פנים אלא בהקטרה אבל שאר עשיות כגון לישה ועריכה ואפיה לא הוי ידענא דצריך פנים לכך איצטריך האי סברא דהכא לאשמועינן [דבכל העשיות] בעי פנים וא"ת והא כלי שרת אינן מקדשין אלא בזמנן וא"כ אפי' אפי לה מאתמול מאי איכפת לן הא לאו זמנו הוא עד למחר וי"ל דמ"מ מוכח שפיר דדוחות [את השבת דאי] אינן דוחות את השבת אלא שצריך לאפות מע"ש א"כ הוי ליה זמנו ואיפסל לה בלינה וא"ת וליסלקי אדעתייהו דלא מקדש להן כלי ולא ליפסלו בלינה [דהא כלי שרת אינו] מקדש אלא לדעת כדמשמע בפ' לולב וערבה כדתנן כמעשהו בחול כו' עד שלא לדעת וי"ל דשאני הכא כיון דכתיב על מחבת בשמן צריך דעת לקדש בכלי. והקשה [מורי למה לי] על מחבת בשמן ללמד דטעונה כלי תיפוק ליה לפי שהיה בה שמן והוא היה נמדד בלוג ומדות הלח ודאי נתקדשו ותירץ דאי לאו קרא על מחבת בשמן [הוי אמינא] דלא תוי נמדד בלוג של קדש אלא בלוג דחולין כדי שלא תיפסל בלינה: [לשון תו"ח] איפסל בלינה קשה איך יפסול בלינה הלא אין כלי שרת מקדש אלא בזמנן וכ"ת אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל הא מוכח בפ' המזבח מקדש [דף פ"ח] דאפי' ליפסל אין מקדשין וכ"ת דמפסל משום לילה דהוי מיום שלאחריו ואין מחוסר זמן לבו ביום ומאי דוחקא יסלקנו בלילה ולמחר יחזירנו והכי פריך לגבי לחם הפנים לכי מטי לילה לבי שמשי לקדוש ולפסול ומשני בשקדם וסלקו וי"ל ככתוב בתוס' [ע"כ]:

דף עח ע"ב יג] מר סבר כלי שרת מקדשין כו'. חזקיה סבר מקדשין ומשום הכי קדשי לה ארבעים מתוך שמונים משמע הכא למ"ד כלי שרת מקדשין שלא לדעת אע"ג דמערב בהדי דבר שאינו ראוי לו מ"מ דבר הראוי לו הוי קידש ותימה דבפ' לולב וערבה לא משמע הכי דתנן כמעשהו בחול כו' ופריך וניתי במקודשת ומשני קסבר אין שיעור למים כו' פי' אין שיעור למים וכל מה שהוא מלא הוי ראוי לו משמע דאי הוי ס"ל ששיעור למים לא הוי קדוש הראוי לו כיון דמערב בהדי דבר שאין ראוי לו ואפילו למ"ד כלי שרת מקדשין שלא מדעת והכא אמר דדבר הראוי לו מיהא קדיש וצריך לחלק בין שלא לדעת דהכא להתם דהכא דעתו מיהא לקדש הראוי לו אבל התם אין דעתו לקדש שום דבר. ובהכי נמי ניחא מה שמקשים העולם דהכא אמר רב פפא דכ"ע כלי שרת מקדשין שלא מדעת ובפ"ק אמרינן אמר רבי יוחנן זאת אומרת אין כלי שרת מקדשין אלא מדעת אלא ש"מ כדפי'. וא"ת לעיל בפ' התכלת דאמר רבא על מחבת בשמן תעשה מלמד שהיא טעונה כלי ואי קא אפי לה מאתמול איפסל לה בלינה ואמאי ליכוין בדעתיה דלא ליקדש כדאמרי' גבי צלוחית של מים וי"ל כיון דכתיב על המחבת צריך כלי שרת מקודש ושיהא בדעתו לקדש וא"ת במים של שמחת בית השואבה אפילו בחול אמאי לא איפסלי להו בלינה דהא קי"ל דעמוד השחר פוסל (ד) וי"ל דשאני הכא דגלי קרא דשמחת בית השואבה בלילה כדכתיב ושאבתם מים בששון: גליון. מר סבר כלי שרת מקדשין שלא מדעת תימה דהא אמר חזקיה בפרק לולב וערבה כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת וצ"ל דהתם ר"ל אין מקדש אלא מדעת כיון שמתכוין שלא יקדש כלל והכא שמתכוין שיתקדשו ארבעים קרשי. ע"כ:

דף פו ע"ב ז] ממנה היה מדליק ובה היה מסיים. פ"ה בימי שמעון הצדיק היה מטיב ששת נרות שחרית ומניח נר מערבי דולק עד בין הערבים והא דאמרינן הטבת [חמש נרות קודם להטבת] שתי נרות ובדם התמיד דמפסיק להו ומוכח לה במס' יומא [דף ל"ג ע"ב] מקראי (ואין) [דאין] הטבת פחותה משנים ומשמע שכולן היו מטיבות שחרית קרא אניסא [לא סמיך ואם] מצאו נר מערבי דולק היה נוטל פתילה ישנה ומטיבה ונותן בה פתילה חדשה ומדליקה תחלה ואח"כ מדליק כולן וה"ק ממנה היה מתחיל להדליק [ובה היה] מסיים להיטב כדפי' ולא נהירא דא"כ (אינו) [אינו] מסיים [אינו] דומיא דלהדליק ועוד מאי פריך בפ' במה מדליקין [דף כ"ב ע"ב] והא הכא כו' (וקשה) [וקשיא] בין למ"ד משום [בזויי מצוה] בין למ"ד משום אכחושי מצוה ומאי פריך הרי כמו שהיה מדליק נר מערבי מהפתילה ישנה כמו כן היה יכול להדליק כל שאר הנרות ממנה [ולמה היה] צריך קינסא לכך פי' ריב"א ממנה היה מדליק ע"י קינסא ובה היה מסיים להדלקה שהיה נוטל קינסא ומדליק מנר מערבי ומאותה קינסא היה מדליק שאר הנרות ואח"כ היה מטיב נר מערבית ונותן (גבה) [בה] פתילה חדשה ומדליקה ואע"ג דכתיב להעלות נר תמיד שפיר קרוי תמיד כדאמרינן בסוף שתי הלחם [דף נ"ט ע"ב] אם סידר הישנה שחרית והחדשה ערבית קרינן בה תמיד: **סליק**

(ה) נ"ל משום ריבה שמנה (ב) אולי צ"ל זהו מאי דאיכא בינייהו בין רבי לראב"ש. דלרבי תפיס פדיונו ולראב"ש לא תפיס אבל לרבא וכו'. (ג) נראה דצ"ל ממתני' דהקומץ זוטא ד' ס"ו דאמר דהכבשים מפגלין את הלחם כי בשר כו' וי"ל דאין פסול מידי מהתם וכו'. (ד) הדבר צ"ע דהיאך נלמד מהך ק"ת דהשמחה והשאיבה הוא בלילה ועי' תוס' סוכה נא ע"ב ד"ה קרא. כנגד דפירש דלא הביאו המים לעזרה רק לאחר עמוד השחר ואין כלי שרת מקדשין אלא בפנים.

מסכת מנחות פרק שלישי

ה"א דף כו ע"א ד' מינין מעכבין כו' [illegible]

[illegible]

דף כח [illegible] ונמשכות לו ולזכרון בין עיניך עכ"ל כו"ל:

ה"א דף כה ע"א [illegible]

דף כט בד"ה [illegible] ובתפילין קיימי עכ"ל [illegible]

[illegible]

ט' יתן המזוזה הס"ד ואח"כ מה"ד מה קשירת כו' מלמטה למעלה הס"ד ואח"כ מה"ד מה קשירות כו' מלמטה למעלה הס"ד ואח"כ מ"ה להרחיקה כו' מן התקרה ולשלש כר' יוסי הס"ד כצ"ל: תוס' בד"ה כתבה על כו' לא צריכא דמעורה כו' ויש לדחות משום דנבי כו' כצ"ל: בא"ד ובירושלמי משמע דבשני עורות פסולה כו' עכ"ל לכאורה שהירושלמי הוא ראייה לפי' ר"ת אבל במרדכי מפורש שהוא ראיה לפ"ה מדקתני התם בתחלה ב' דפין ולבסוף נקט התם ב' עורות ש"מ שני דפין בעור א' קאמר וא"כ ה"נ הכא דלא נקט אלא ב' דפין בעור א' קאמר וק"ל: בד"ה הא דעבידא כו' של מלבן וע"כ פר"ת כי סיכתא כו' דשיטה אחרונה לצד רה"ר ובהשונה לצד פנים והופך כו' ל"ק מידי דמעומד נמי יש ליישב כו' כצ"ל משום דלכאורה מעומד בעיר א' בר' בתים הוא קשה לעשות רק בדוחק כמ"ש במרדכי ע"ש וק"ל: ע"ב פרש"י בד"ה בפתח שאחורי הדלת כגון שיש במקטע כו' והבדיל את הבדלתו פי' אחר שדרך עשירים כו' עכ"ל כצ"ל ובת"י קשה היכא משכחת לה שיהא לימין לזה ולזה וי"ל שהוא פתוח לרה"ר והשני לצד הדלת פתוח לחצר הוי ביאה לזה ולזה עכ"ל אבל לפי' שני לא יתיישב בזה ועיין במרדכי וק"ל: בד"ה כיצד קתני כו' טפח כו' כגון פתח שאחורי הדלת הס"ד: בד"ה אבל חתך כו' בעמיד המלבן בלידה לא משום ס' ובד"ה ההיא דקתני כו' שיש לה ד' דפנות כו'. כצ"ל ובד"ה מגינה לבית באותו פתח שבין הגינה לבית כו' כל הדברים בפירושו מגומגמים ובפרש"י שבאלפסי כתב ול"נ היפכא מגינה לבית היינו פתח הקיטונית שהבאים מן הגינה כו' ע"ש באורך וק"ל: בד"ה ל"א ועיקר כו' ה"מ דבין תרי בתי דתרווייהו עיקר.אבל הכא עיקר קיטונית ולשמא נעשה וחייב גינה עיקר ולשמא נעשה לשומר ופטור הס"ד ואח"כ מ"ה והלכתא כרב ושמואל לחומרא ומצריך מזוזה לתרוייהו דס"ל כר"י עכ"ל: תוס' בד"ה אספלידי כו' טרקלין נאה ובערוך כו' ליבני ועוד קאמרינן כו' הד"א כצ"ל: בד"ה אכסדרה ומרפסת חייבין כו' עכ"ל כצ"ל:

ח"א דף לג ע"ב מדת ב"ו כו'. והוא משמרן מבחוץ שנאמר ה' שמרך וגו' כפרש"י יד ימינך שהמזוזה היא מימין ביאתו · ואמר יומם השמש וגו' לפי שכל המאורעות רעות שבאות בעולם נתנו ביד מזלות שבעים שעיקרם חמה ולבנה וכוכבים והם המתנגדים לאומה הישראלית כמו שאמרו אין מזל לישראל על כן אמר שבמלות המזוזה השמש וסירח לא יככה כי ה' ישמרך מכל רע שיתעורר מהם לבא עליך ולפי שאמר בשבין שנכנסותך בפנים ישמרך הקב"ה מבחוץ דהיינו יד ימינך ימין ביאתך לבית ושמא תאמר כשאתך לא יהיה שומרך ע"ז אמר ה' ישמר צאתך ובואך וגו' שישמור במצות מזוזה לאתך דהיינו מבחוץ כמו בבואך מבפנים ודו"ק:

דף לד פרש"י בד"ה ל"א מתשובת כו' ולא בא למעוטי כו' לו לבדו כו' ולאתויי פתחא כו' הד"א ובד"ה עדי כו' פלימיזהס"ד ובד"ה מימין כו' קיר לפוני של מזבח אל כו' ובד"ה להלן כו' בעת היתר הס"ד ואח"כ מ"ה שנאמר להלן כו' כלומר צריך לכתוב כו' הד"א כצ"ל: תוס' בד"ה כמה שנאמר כו' ותימה גדולה פירושו דהא מכשירין נט בסיקרא ובסס כצ"ל: בד"ה וכתבתם כו' דס"ל כתיבה דהתם וכתבת על האבנים כו' כצ"ל: בא"ד אלא מכתיבה תמה לא שייכא על האבנים כו' עכ"ל היינו ע"י דיו דילפינן מג"ש לא שייכא על האבנים שאין כתיבת הדיו מתקיימת אבל ע"י חקיקה שבין הוה שייך להתקיים כדקאמר דהי לאו ג"ש ה"א ליכתבה אאבנים וק"ל: ע"ב פרש"י בד"ה בד' בתים כו' שיש בו כמין ד' אצבעות כו' כצ"ל: בד"ה ואם כתבן כו' שעשה עור אחד וכתב בו ד' פרשיות והניחן בד' בתים של עור אחד כמו כו' הד"א ובד"ה וצריך שיהא כו' פרשה אחת בבית אחד בפני עצמו הס"ד ואח"כ מ"ה ביניהם בתוך כו' עור האחד הס"ד ובד"ה אות סימן כו' נך להות אפי' לא יהו כו' אלא חילון חשבו אות כו' וניכר ממשן של ד' כו' (את הס"ד) ובד"ה יטודה כו' החכם הס"ד ובד"ה שטולה עור על אחד כו' ובד"ה כיצד סדרן סדר הנחתן עכ"ל כצ"ל: תום' בד"ה לטוטפות כו' ותימה כו' אבל לא הכחן כו' ומפר"ת דוי"ו קמא דולטוטפות כו' עכ"ל ר"ל לפי' ר"ת הנס דלא אשכחינן גורעין ומוסיפין כתמיהתם היינו כולו באמצע תיבה אבל לגרוע מתחילת התיבה ולהוסיף באמצע בעי למימר דמוסיפין כו' ורמייתו מוי"ו דויסף והתו'דחו ראייתו דע"כ התם מתחילת תיבה דויבף גורעין ומיסיפין אחמישיתו וה"ל חמישיותו בב' ווי"ן דמשמע לשון רבים ועיין בדברי הרא"ש בזה וכן צריך להגיה דברי התוס' דהכא וה"ל חמישיותו ומיקמינן לה אלא יו"ד באמצע התיבה וקשה כו' דכתיב ויסף חמישית כו' ה"ל חמישיתו והשתא כו' כצ"ל ועי' בכל זה בדברי התוספות פ' הזהב דברי ר"ת שם בע"א ודו"ק: בד"ה טט בכתפי כו' יש גורסין טוט ומפרשין כו' עכ"ל ר"ל דהשתא ניחא דלא דריש רק הך דולטוטפות דבפ' והיה כי יביאך דכתיב בוי"ו בין פ"א לתי"ו אבל אינך טטפת בלא וי"ו לא דריש וק"ל: בד"ה והקורא קורא כו' ובמכילתא משמע כפירוש כו' כצ"ל:

דף לה פרש"י בד"ה אבל גוויתא כו' שמע לוהיה כי יביאך ובד"ה או ברייתא לברייתא כגון והיה אם שמוע בשמאל כו' ובד"ה אלא במינן של עור ולא של משי כו' ובד"ה של תכלת דלאו מינן הוא הס"ד ואחר כך מ"ה מבפנים ומבחוץ הוא ס"ד ובד"ה כאמגוזא שבית מושבם חדוד ביותר כו' וכטבעת אימא דכשירה שהרי יש להם טוב מושב ואח"כ טבלא זהו עור של בתים הס"ד ואח"כ מ"ה שתים ב' דפנות בשני בתים הס"ד ובד"ה דמתלי כו' והדר חליס כשמניחין כו' כצ"ל: תום' בד"ה מעברתא כו' גשרים נקראין מעברתא ונקראין תיתורא כו' דתפילין הכל אחד דהא חשיב להו בגמרא בתרתי אלא משום דמחברי אהדדי חשיב להו כחדא ויש מפרשים כו' כצ"ל ועי' בדברי הרא"ש וק"ל: בד"ה שי"ן של תפילין כו' והנותנה אם אין דיעו להיות פסולה כו' עכ"ל לכאורה דטעות קחזינא הכא והגה"ה בזה אינו מבוררת לי ויש לי לפרש דבריהם בדוחק בלי הגה"ה דר"ל דהנותן השי"ן שם אם אין דיעו להיות כלומר אי לאו דהשי"ן של ראש הוה הל"מ פסול משום דנמצא דאין בית רואה כו' שהשי"ן הוה מפסיק בין בית לאויר דלא דמי לטולה כו' דבשל יד לא שייך אינו רואה את האויר כמ"ש לעיל ועוד דבטולה אינו ניכר אם הוא עור אחר משא"כ בשי"ן אי לאו הלמ"מ וכמ"ש במרדכי וק"ל: בד"ה תפילין מרובעות כו' כמו שמפרש רב פפא עכ"ל כצ"ל: ע"ב פרש"י בד"ה שם י"י כו' שכתוב בו רוב השם כו' וירא ממך הס"ד כצ"ל: תום' בד"ה וכמה כו' משערין הרלועות שיגיעו ראש כו' יותר מבחטה ופחות מבשעורה ואם יותר כשר עכ"ל כצ"ל אבל בפחות פוסל בסמ"ק ע"ש וק"ל: בד"ה משנת כו' קשירה דהכי מפר"ת כו' מעשה באשה אחת שנשאת לחבר והיתה קושרת לו תפילין על ידו כו' עכ"ל כך הגירסא שם וכצ"ל ולכך הוצרכו לומר ולפי שאין לקשור ביד אחת כו' דודאי דהחבר ידע לעשות הקשר אלא לפי שאין טוח כו' הוצרך לסיוע שלה תדע כו' ומה שכתבו ותפילין של ראש והאי אין צריך לקשור כו' מלתא באנפי נפשיה הוא מהסברא ולא מן התדע הוא ודו"ק:

ח"א דף לה ע"ב כי שם ה' נקרא וגו' אלו תפילין כו' וראית את אחורי כו' מבואר בברכות פ"ק: שם קשר של תפילין צריך שיהא למעלה כו' הכוונה בזה כמ"ש בקידושין פרק האומר ע"פ מ"ש ג'. כתרים הן כו' שכתר תורה הן הן התפילין של ראש שנאמר בהן למען תהיה תורת ה' בפיך וגו' וע"כ אמר ביהיה זה הכתר של תורה למעלה כדי שיהיו ישראל למעלה ע"י התורה וכמ"ש חז"ל כי כתרך גדול מכתרם וצריך שיהו כלפי פנים כדי שיהו ישראל ע"י התורה לפנים מכל שאר הכתרים כמ"ש ת"ח קודם לכהן ע"ה ולגבי כתר מלכים נאמר בי מלכים ימלוכו וק"ל:

דף לו בא"ד ומדקאמר כשאינו עולה (ויורד) לא חייץ כו' עכ"ל מהא דקאמר נמי גבי של ראש בזמן שהוא חולה נמי מוכח כן כמ"ש במרדכי ובסמ"ג אלא דהכא לפי סברא דבעי לפלוגי בין של ראש ובין של יד בהא לא הוצרך לראייה אלא בשל יד וק"ל: בד"ה לא סח כו' מברך אחד לשל ראש על מצות כו' כצ"ל ובד"ה עבירה היא כו' ולא בירך על של ראש על מצות אלה כו' כצ"ל הו"ק: פרש"י בד"ה מודים חכמים כו' כדאמרינן לקמן הס"ד ואח"כ מ"ה מגלי בהו כו' כר' יעקב הס"ד כצ"ל: ע"ב תוס' בד"ה אי קסבר כו' דלמ"ד שבת לאו זמן תפילין לא הוה שייך למימר חוץ מתפילין וא"ת דהכא כו' כצ"ל: בד"ה יצאו שבתות כו' שתב אדם תפילין לעצמו ולאחרים בטובה דברי ר"מ רבי יהודה כו' ומשמע רב הוה ס"ל כהלכתא כו' א"ה שרי לכתוב ולמכור כו' כצ"ל ועי' בדברי הרא"ש ובמרדכי וק"ק דמאי אולמיה להו לאתויי ספי מירושלמי דהא בגמרא דידן נמי מוכח כן דרב ורבב"ח ס"ל דמניחין בח"ה כדקאמר וכן אורי ליה רב ומשמע דס"ל דשבת לאו זמן תפילין הוא ככל הינך אמוראי ויש ליישב ודו"ק: גמ' אלא לפסח בלבד כו' נפקא ליה מהיכא דנפקא ליה כו' כצ"ל:

דף לז פרש"י בד"ה מידכה כו' ידכה יד כהה עמיא כו' ובד"ה עשר בלעים כו' לנחלה הפ"ה כו' הד"א פשל רחם הס"ד וכצ"ל: תום' בד"ה קיבורת כו' דקחשיב רמ"ח הברים שלשים בפיסת יד ס' במקום שמוציאין ולא לממה ממתניא ולא למעלה מאליליהן כו' דשייך

במתני' פריש בברייתא וכמו שהיכ"ש דין האחרים ס' כך הוסיפו אלילי ידיו דהוא כו' מהרז דצריכין דמשמע כו' לשון בני אדם יעד מרפיקו כו' והוא של גזיר וכנגדו כו' הד"א ועלם של קולית ר"י אומר כו' הד"א היינו שוק דבהמה די"מ דסובך כו' שיעור שבקידוש ידים עד הפרק וברגלים עד הסובך והיינו עד כו' כצ"ל ועיין קצת בזה בתוס' פרק כל הבשר וק"ל: בד"ה שומע אני כו' שלשים יום האב פטור כו' כצ"ל: ע"ב בא"ד שוב אמרינן בירושלמי פ"ק דקדושין גמרא בהמה נסה כו' רב יהודה שאל את ר"א כו' שלשים יום א"ל דומה כו' של בן ואי בנהרג כו' עכ"ל כצ"ל וק"ק ומאי ראיה היא ש דהא שפיר הוצרך לתלות בנהרג במת כמ"ש לעיל דנהרג אצטריכא ליה טפי דה"א דוקא מת מעצמו כו' ואשמועינן דה"ה נהרג ודו"ק: פרש"י בד"ה גובה כו' הכתף הס"ד ואח"כ מ"ה ידך ממש כף הס"ד ובד"ה ולא לאחרים כו' לכ"ע הס"ד ובד"ה בין עיניך ממש בגבות עיניו הס"ד ואח"כ מ"ה שעושה כו' קרחה הס"ד ואח"כ מ"ה יד בגובה א' שער לבן הס"ד ואח"כ מ"ה וראש בגובה אחד שער כו' הד"א ובד"ה לאפוקי כו' בבשר ושער להוב במקום כו' ובד"ה דרב הונא כו' אית להו דר"ה ומיהו כו' ולר"י הוה מצוייתא כהלכתא דנ'כו' והיינו פסול דהאיכא ג' מלות ורב הונא בעשייה כו' כצ"ל: תום' בד"ה האי מאן כו' כלום פי' בקונטרס לשון ראשון שנכפל כו' כלום דכמאן דשדייה דמי כו' בפרק התכלת תניא טלית כפולה כו' עכ"ל כצ"ל

פרק התכלת

דף לח פרש"י בד"ה התכלת אינה מעכבת כו' ובד"ה ואם הקדים ס' הלבן אינה מעכבת כו' אחריו הס"ד כצ"ל: תוס' בד"ה התכלת כו' ת"ל הלתא וצ"ל שחולק על תלמוד כו' ובד"ה ואם הקדים כו' דהא דלא בעינן שינה כו' כצ"ל: ע"ב פרש"י בד"ה ועשה מלות דהאיכא לבן ותכלת הס"ד ובד"ה גרדומין כו' שנפסקו הס"ד ובד"ה דאי כו' הוו מעכבי דצריכין כו' כדי לענוב הס"ד ואח"כ מ"ה כל שכן כו' דקים כל כך כשרים כו' כדי עניבה כל שכן כו' הד"א ובד"ה מטיל לבן כל הד' חוטין הס"ד ואח"כ מ"ה שמע מינה מדאמרי כו' שבסוף הגדיל וכיון כו' ובד"ה עילאי כו' במשמעות גרדומים מקלתן הוה איהו כו' כצ"ל: תום' בד"ה אילימא כו' התכלת שקדם הס"ד ובד"ה לא נצרכה כו' הוה מקדים לפסתן כו' ובד"ה מידי ליבעא כו' דכנף הוי ואע"ג כו' לאו מידי הוא ותו דתניא כו' הד"א דכיון דמין כנף ליכא כו' ובד"ה כיון דאסברי כו' אבל מהא לא מוכח דצריך כו' כצ"ל:

דף לט פרש"י בד"ה קשר עליון כו' משום דאי לא עביד כו' ובד"ה התיכף כו' אינו חיבור הס"ד ובד"ה חוט של כרך כו' לקמן הס"ד ואח"כ מ"ה תכלה זהו כו' לקמן הס"ד כצ"ל: תום' בד"ה לא יפחות כו' דאמרינן צריך לקשור על כל כו' קשר אחד אחר כך ב' חוליות כו' כצ"ל: ע"ב פרש"י בד"ה גדיל שנים כו' גדיל יהו ח' הס"ד ואח"כ מ"ה ופתילהו מתוכו חוט של כרך מן המנין ל"א פותלהו כו' הד"א ובד"ה חוטי למר כו' עמרא ניניהו ופוטר בשל כו' בהדיא לבן דלמר כו' הד"א משום לבן הס"ד ובד"ה למר ופשתים כו' של פשתן הס"ד ובד"ה לילית כו' העשה לך הס"ד ואח"כ מ"ה ורב נחמן דאמר כו' כדתנא דבי רבי ישמעאל כו' הד"א כצ"ל:

דף מ בפרש"י בד"ה ל"א ר"א כו' שלא במקום מלוה הס"ד ובד"ה גזירה כו' דהפשר במיטו לב"ש דלפס כו' ובד"ה כדר"ל כלומר הרי לבן כו' למר הוא רמינן אי לאו כו' ובד"ה לקיים את כו' עשה דלילית הס"ד ואח"כ מ"ה וידחה כו' ובד"ה גזירה כו' לכל הקונים לבדוק כו' לקבוע הנסיון בכל כו' הד"א ובד"ה ל"א כו' שלא יקח אדם כו' ושבלילתא הס"ד ואח"כ מ"ה ה"נ אלא כו' שלא במקום מלוה הס"ד כצ"ל: תום' בד"ה סדין בלילית כו' דמוכח או מופנה ואע"ג כו' לא יהא אלא בלמר כו' לא יתכן למימר לפי מה שפירש כו' ובד"ה א"ה כו' גזירה היא אבל לפ"ה שלמעלה כו' ובד"ה ולבדקיה כו' וה"נ המ"ל שמא שלא כו' כצ"ל: ע"ב פרש"י בד"ה וכנפיה כו' בהן עור הס"ד ובד"ה היו מטילין כו' ולכי גמרי לה כו' שלא נעשית מתחלתה לשם לילית אע"פ כו' שלא לצורך איכא מן העשוי כו' תוך ג' בעינן הס"ד ובד"ה אמר רבא כו' כיון דעובר על ד"ת לא כו' עשייתן דבתראי אבל כו' הוי מעשה ומקרי לילית כו' דאיכא כשנומרה ולא מן העשוי הס"ד ואח"כ מ"ה מעשה איכא כו' כצ"ל: תום' בד"ה שמא יקרע כו' ומיהו קשה מההיא דרב כו' בסמוך כיון שפלטו כו' ובד"ה משום כסות כו' דאינשי ביתיה לקמן ובפ"ק דסוכה כו' ואם היתה טלית מיוחדת ליום ולילה חייבת כו' כצ"ל:

דף מא ע"א גמרא בזמן שעטפה לכבודו שפטורה כו' כצ"ל: פרש"י בד"ה ואמר ר"א כו' אלמא לילית בטלית שאין בו שיעור יש בו כו' ובד"ה אלא כו' פטורים כגון כו' הד"א ובד"ה ור"ש כו' במליתא הס"ד ובד"ה סרבלא כו' מנט"ל דפטורה מלילית הס"ד ובד"ה כלי קופסא כו' דהואיל ועומדת היא כו' ובד"ה לכבודו לתכריכין למיתתו הס"ד ואח"כ מ"ה ודאי רמינן ליה דאי לא כו' ובד"ה יתפור ולא כו' ויוסיף עליו עד ארבע כו'ובד"ה ולא יתפור דהכא חיישינן להכי כו' כצ"ל: תום' בד"ה תכלת (הגמדה"ק) אינכו' דאין לחלק כיון דלההוא גברא דהוי כו' פרק בא לו דעת לעשות כו' ר"י בן בבא אומר ביהוד (פטרן) בטלו חכמים כו' כצ"ל: בד"ה ענשיתו כו' שאין אדם חייב לקנות טלית המחויב אם אין לו כו' עכ"ל לא ידענא אמאי לא מחויב לקנות אם אין לו טלית דהא למ"ד חובת גברא הוא קיימא ואין לפרש אם אין לו מעות דהא ודאי בעשה גמור נמי לא שייך מכרו כו' ודו"ק: בד"ה אין פוטר כו' זה אלי ואנוהו א"כ מיירי בשיראים דעביד במינו ומה דפי' כו' לאו כו' עכ"ל כצ"ל מה"י וק"ל: ע"ב פרש"י בד"ה בטלית בת שמונה חוטין כו' כל צרכה חיישי' כו' ובד"ה משולשת הלויה כו' ד' אצבעות הס"ד ואח"כ מ"ה שלש שב"ה אומרים כו' הד"א: תום' בד"ה כל מילי כו' שרי רבה סרגא כו' ובד"ה בית שמאי כו' היינו בכפילא והלבן קאי כו' ובד"ה ב"ש כו' יסד רבי שלמה הספרדי כו' יהא נפסל ובד"ה ארבעה כו' ואיה דמפרשי בזכרותו היינו ראשונה כצ"ל:

ח"א דף מא ע"א א"ל ענשיתו אעשה כו'. פירשו בתוספות אעשה כי האי כו' אבל עשה גמור אפילו ב"ד של מטה מכין אותו כו' עכ"ל הכי מוכח בפרק הכונס דדין שמים תמיד מפי מדין אדם דכמה דברים חשיב שם דחייב בדיני שמים ופטור מדיני אדם ·ונאה"ל המלאך בעידן ריתחא ענשינן כו' ר"ל בעידן ריתחא בעולם היה לצדיקים להגין על דורו בתפלתן ובמעשיהן וע"כ יש להן להרבות במצות כדי לזכות דורו בכך ולא עלדקי למפטר נפשייהו ממצות וע"כ ראוי לצדיקים כמותם ליענש על כך וק"ל:

דף מב ע"א פרש"י בד"ה ויש לה כו' דמשולשת ד' בעינן אבל בציר מהכי כו' ובד"ה ואצטריך כו' מג' אצבעות הס"ד ואח"כ מ"ה וכמה כו' טפי מעלי ואפילו הד"א ליתכשר הס"ד ואח"כ מ"ה דסתר כו' ונרתב הנקב ויורד כו' ממלא קשר עכ"ל בד"ה רמי חוטין כו' לטליתו הס"ד ואח"כ מ"ה רמי ח' חוטין ובד"ה אלא נרב כו' כצ"ל: תום' בד"ה מנין ללילית כו' דרשינן כה"ג הס"ד ואח"כ מ"ה בישראל כו' כצ"ל: ע"ב גמרא וש"מ טעמא פסלה כו' תפילין יש להן בדיקה ואין נקחין אלא מן המומחה ספרים ומזוזות כו' כצ"ל: בפרש"י בד"ה מעובדי כוכבים כו' תפילין הס"ד ואח"כ מ"ה עשייתן כו' שיקפרס הס"ד ובד"ה הכי מהגיתו כו' רב יהודה אמר רב לעיל כו' אדרב הס"ד ואח"כ מ"ה עשאה כו' כהילין הס"ד ובד"ה וש"מ מהדינן ביעתא לברא ולא שדינן לה כו' אם עירה לבע נסיון כו' ובד"ה ואינה נקחית כו' דהואיל ואין לה בדיקה אין לוקחין כו' כצ"ל: תום' בד"ה ואילו כו' לילית לעצמו מברך שהחיינו וכ"כ רב שרירא גאון דלא סמכינן אההיא כדמשמע ס"פ בכל מערבין אין מברכין שהחיינו אלא בדבר הבא מזמן לזמן ופי' הרואה נמי מלי למיפרך עכ"ל ואח"כ מ"ה מן הקולים כו' כצ"ל מה"י ובד"ה מן הקולין כו' ומרב נמי מלי למפרך עכ"ל כצ"ל: בד"ה משום שנאמר כליל כו' כדלעיל וא"כ לא אתי כו' מלתא דפי' הקונטרס כו' כצ"ל: בד"ה תפילין כו' אלא מן המומחה דשמא לא עיבדן לשמה כו' עכ"ל כצ"ל:

דף מג ע"א גמרא שיטי סקר שיטי אמת ומאי כו' להתעטף בלילית מדרמי קסבר מלוה כו' כצ"ל: בפרש"י בד"ה מאי אין לה כו' יורה של תכלת בטעימה כו' ובד"ה שמועתא כו' בשתיהן יקד בדקינן כו' ובד"ה מן העובד כוכבים כו' וכסדה הס"ד ואח"כ מ"ה פסולה כו' נעשית הס"ד ובד"ה א"כ דלילה זמנה אמאי אינו מברכו' בד"ה מ"ש מלפרא כו' לגירסיה ומשמי כי מסנה כו' ללילה הס"ד ואח"כ מ"ה שזמן גרמא הוא כו' כצ"ל: בד"ה כסוה סימא דחייב הס"ד ואח"כ מ"ה ורבנן דפיה כו' כצ"ל: תום' בד"ה בשלין יש ב' וכו מליסי והא דתנן ס'

א"ת ש"ל בחזקת הפילין כו' דברי ב"ש ב"ה אומרים א"ל בדיקה כו' ובד"ה מאי אין כו' ורב א"א ההי בליקח כו' אבל מקלא אינן לא כו' לא ידע הס"ד ואח"כ מ"ה ור"ש פוטר בנשים אע"ג דאמרינן ס' כצ"ל: ע"ב גמרא ורבנן אשר לא משמע להו כו' כצ"ל: פרש"י בד"ה האי אשר כו' לרבות כסות סומא לא אצטריך כו' ובד"ה ז ק"ש כו' את ק"ש הס"ד ואח"כ מ"ה כיון דנתחייב כו' לכלל מצוה ז דהיינו כו' ובד"ה תוהם כו' שא"ל המלך הביא כו' הד"א ובד"ה טלי שאי כו' מציה הוא הס"ד כצ"ל: תוס' בד"ה ור"ש מאשר כו' גבי האי מאן דלייר לגלימיה כו' כצ"ל: בד"ה בין תכלת כו' דא"כ מאי ראייה ז עכ"ל ועיין בתוס' פ"ק דברכות וק"ל:

ח"א דף מג ע"ב וראיתם אותו וזכרתם זאת מצוה ז כו' ז ק"ש כו'. דהיא נקראת כל מצות ה' שיש בק"ש עיקר האמונה קבלת מלכות והאחדות וע"פ מ"ש בסוף מסכת מכות תרי"ג מצות כו' בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה נמצא כשזוכר בק"ש שמפורש בה כלל אמונה זוכר את כלל המצות כולן וכמ"ש שם. ומאן דתני ראה מצוה זו הכור מצוה אחרת כו' מצות כלאים כו' דכיש כל מצות ה' ולא מקמאן כדנן שדרשו גבי כל המצוה אשר וגו' אם התחלת גמור ה"נ הכא דאי לאו הסמיכות דכלאים שרי בציצית בשאר בגדים דהיינו בכל כלי פשתן לא היה מתקיים מצות תכלת אלא בשאר בגדים בבגדי צמר אבל ע"י הסמיכות מתקיים המצוה בכל הבגדים אף בפשתן. ומאן דתני כיון שנתחייב אדם במצוה זו כו' עיין שני פירושים בפרש"י ולשני הפירושים יש לעיין למה תלה אותן לענין זמן גרמא במצות ציצית ולא במצוה אחרת שזמנה גרמא ויש לייבש דבלילה שכסותו האדם פרוש הוא ובקומו בשחרית בתחלת קומו הוא לובש בגדים שנתחייבו בציצית כ"כ תלה כל המצות במצות ציצית דמיד בלובש הבגדים בבוקר נתחייב בכל המצות ור"ש היא דלרבנן כסות לילה נמי חייב בציצית. ומאן דתני שקולה מצוה זו כו' כמו שאמרו גבי מצות שבת שבשקולה כו' דהיינו דעובדה ובכרם מרובה כדלקמן וכפרש"י בהומש שע"כ נסמכה למצות שבת. ומאן דתני וראיתם אותו וגו' כאילו מקבל כו' נראה דמשמע ליה אותו לשון יחיד דקאי אחוט יחידי של תכלת דכתיב לעיל ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת וגו' וע"פ מ"ש לקמן שתכלת דומה לים כו' עד כסא הכבוד שבכוונה גו בהסתכלות כמצות נבט במים וזה שאמר בראיית נבט התכלת תהיה זכורך מן הדומה עד כסא כבוד ומתהיה שבייתך לשם שמים ורבנ"י נמי דדריש מהאי קרא כל הזריז כו' שני מדכתיב אותו בלשון יחיד אחוט של תכלת קאי למדרש מינה ג"ש דבע"י אותו שהוא חוט של תכלת מן הדומה לדומה כדלקמן יבא עד כסא כבוד לקבל פני שכינה דהיינו אותו תעבוד ובו תדבק וגו' וק"ל: שם חביבין ישראל שסבבן כו'. ר"ל באלו מצות שסבבן דרך במיכה כדלקמן חונה מלאך ה' סביב וגו' דהתפילין סביב לראש וסביב לזרוע ברצועותיהם וד' ציצית לנגד סביב בד' כנפות והמזוזה היא עיקר הסיבוב של מחילות הבית לשמור במקום הפתח ומייתי ופליגן אמר דוד שבע ביום הללתיך וגו' פרש"י תפילין בראש ובזרוע הרי ב' וד' ציצית כו' עכ"ל בזוג של תפילין ניחא דחשיב להו בתרי מצות כמו שמניט לעיל בפרק הקומץ של יד אינו מעכב את הראש כו' אבל בד' ציצית קשה למה חשיב להו בד' כיון דמעכבים זה את זה הרי הן מצוה א' ודוחק לאוקמא כוגיא דהכא כיהודאה כו' ישמעאל דק"ל דד' מצות הן ויש לייפב כיון דד' ציצית גופים מחולקין הן חשיב להו כד' משא"כ ד' פרשיות של תפילין דנעשין גוף אחד. ואמר כשנכנס דוד למרחץ כו' עמד ערום כו' ערום בלא מצוה כו'. דבית המרחץ פטור מן המזוזה כדאמרינן פ"ק דיומא ואמר כשנזכר במילה כו' אמר עליה שירה שנאמר למנצח על השמינית וגו' פירוש שמצות שמינית זאת בהיותה גם במרחץ נמצא כל הז' מצות שזכר וקראה שמינית לגבי שבע שזכר אבל ממה שאמר שניתנה בשמינית נראה דקראה שמינית לפי שניתנה למול ביום שמיני ללידה או מ"ש שהיא מצוה שמינית שניתנה לאברהם דז' מצות נתנו כבר לבני נח וק"ל: שם הכל בחיזוק שלא יחטא שנאמר והחוט וגו'. דמיוט כי החוט המשולש הוא מגודל דרך סביב כעין ג' מצות הללו כמ"ש לעיל שמסבבין את האדם כגדר כזה שלא יבא לידי חטא ומשמע ליה דאיירי קרא דלא ינתק לענין אגוני מחטא דלענין אגוני מפורענות שאר מצות נמי מגני כדאמרינן פרק נוגל מצוה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגני מפורענות אגוני לא מצלי מחטא אבל לענין אגוני מחטא אשמעינן בהאי קרא דהנך ג' מצות שמסבבין האדם מהני כפי משאר מצות ומיהו לא מצילין מן החטא אלא בעידנא דעסיק בה דלא עדיפי הנך ג' מצות מתורה דמסיק שם דבעידנא דעסיק בה אגוני מחטא ובעידנא דלא עסיק בה לא מצלא וז"ש לא במהרה ינתק דהיינו בעוסק בה כמו (עושה) [תורה] ומייתי נמי הכי מקרא דחונה מלאך ה' סביב וגו' כמ"ש. דכל מצוה שאדם עושה בורא לו מלאך וקאמר דבהנך ג' מצות הסובבים לאדם בורא לו מלאך דונמתן להיות חונה סביבו לחלצו ולשמרו מחטא דאי לחלצו מפורענות קאמר שאר מצות נמי אגוני מגני מפורענות כדלעיל ודו"ק: שם מפני שתכלת דומה לים כו' ורקיע לכסא כו'. מפורש פרק כיסוי הדם פ"ש: שם גדול עונשו של לבן כו' פרש"י למי שאינו מטיל ציצית ותכלת כו' עכ"ל דליכא לפרושי הכא כמו במשל בב' אנשים דהא ודאי כל איש ישראל חייב בתרווייהו ובמשל לא בייך לפרש בעבד אחד כי הכא דאין דרך להביאו בב' חותמות דסגי בחד לקיתן עבדות ומיהו ה"מ לפרושי הכא נמי בב' אנשים ובמי שיש לו לבן ואין לו תכלת ושיש לו תכלת ואין לו לבן ולמאי דמסיק לעיל לכ"ע דהתכלת אינו מעכב הלבן והלבן אינו מעכב תכלת: שם חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר כו' פרש"י קרי ביה מאה עכ"ל לפי מה שהבינו התוספות מפירושו דר"ל אל תקרי מה כו' אינו מפורש טעמו אמאי נימא אל תקרי מה כו' ואולי דבריהם היה נראה לקיים פרש"י כפירוש ר"ת דר"ל קרי ביה בפסוק אותיות מאה ועי"ל אל תקרי מה כו' דלפי פשוטו דקאי מלת מה אגי אם ליראה כו' קשה וכי יראה מלתא זוטרתי היא ס' כדמקשינן בפרק אין עומדין ובפ"ג דמגילה וע"כ דרשו מינה אל תקרי מה אלא מאה וה"פ דקרא מה ה' אלהיך שואל וגו' מאה ברכות שמואל הקב"ה מעמך אין כוונתו כ"א ליראה וגו' שהיא ודאי מלתא דרבותי. וע"פ דעת חכמי האמת בסוד נפש רוח נשמה דמיון כהן לוי ישראל דלכך היו ק' ברכות שמעשר מן המעשר מהם יבא לחלק הנשמה ברכה אחת שהיא חלק אלוה ממעל ורמז על זה הספר הא' ממאה שהיא הברכה האחת ממאה הברכות היא בסוד הנשמה ממעל ליראה ה' וגו' ובזולת הא' הוא מה שהוא מורה על דבר קטן אבל אם תוסף הא' שהוא חלק הנשמה נעשה מאה בסוד א"ק וק"ל: שם מברך שלא עשאני גוי א"ל כולי האי כו' עיין ב' פירושים ברש"י ועי"ל דבריאת איש ואשה קלים מלד א' וקשים מלד אחד דאם יזכו הרי שכר האיש גדול מן האשה שזכה בהרבה מצות שהוא חייב בהן יותר מהאשה וכן בהיפך אם לא יזכו הרי עונש האיש יותר מהעונש האשה וכיון דהבור ודאי שאינו זוכה הרי הוא גרוע בבריאתו מהאשה ולהכי קאמר כיון דהבור בירך שלא עשאני אשה כולי האי נמי מה לו לברך שלא עשאני בור דהא בכלל שלא עשאני אשה הוא כיון שהוא גרוע ממנה לענין עונש וק"ל:

דף מד ע"א פרש"י בד"ה זיל טפי אפילו הכי מזולזל כו' ובד"ה גופיה כו' לשבעים שנה דמיהם יקרים הד"א והס"ד ובד"ה והשוכר בית כו' יחזור כו' הס"ד ובד"ה מאי סבר כו' יקנה האחרת עכ"ל כצ"ל: תוס' בד"ה זיל טפי אבל בור לא מברכינן כו' אעבד ואשה שהן מצוין עכ"ל כצ"ל והס"ד ואח"כ מ"ה לבית מדרשו כו' לא היה מביא ראיה כו' כצ"ל: בד"ה טלית שאולה כו' הכא לא מפטר אלא דעד שלשים כו' דמדאורייתא פטורה לעולם כו' עכ"ל עיין בזה בדברי הרא"ש פ"ק דמכות וק"ל: בא"ד והא דמייתי פ"ק דב"ב הא דטלית שאולה גבי נשהה כו' עכ"ל לא מלאתיו שם שמביא שם הא דטלית שאולה וצ"ע: בא"ד מיהו י"ל דמזוזה נמי מדרבנן דהרי ביתך כתיבי כו' עכ"ל עיין בזה מפורש ספ"ק דע"ז: בא"ד טלית בלא לביסה חייב עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה כל כהן שאינו כו' כצ"ל: בא"ד עולים ולא אחד ועוד פי' שם"ל אין כו' כצ"ל: ע"ב בא"ד והאמר ר"ת שאין לומר אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו כו' אלא מיד כשמסיים הברכה קורא כהנים כדמשמע בסיפא אין הקורא רשאי לקרות כהנים עד שיכלה אמן מפי העונין עכ"ל בת"י ובתוספות שלנו הוא מגומגם ודו"ק:

סליק מפרק הקומץ. ומפרק התכלת. דיני ס"ת תפילין ומזוזות וציצית עד ותהלימני ותחייני. אבי"ר:

ח"א דף מד ע"א אין לך כל מצוה קלה כו' לא ולמד ממצות ציצית כו'. קרי ליה למצות ציצית מצוה קלה לגבי מצות חמורות דעונשן מיתות ב"ד וכרת בלאוין ועשין כגון פסח ומילה ואמר שאין מתן שכרן בעה"ז כו' וסייע דמתן שכרן בכלל נתחלק קצת מהן בעה"ז והמותר לעה"ב איני יודע עד כמה אבל הפירות בעה"ז והקרן כולו לעה"ב אינו אלא בהנהו מצות דחשיב בריש פאה ומייתי בסוף פ"ק דקדושין: שם וכתיב בה אני ה' אלהיכם ב' פעמים אני הוא שעתיד ליפרע כו'. כמו שדרשו בכ"מ דכתיב אני ה' הוא אני ה' נאמן ליפרע או לשלם שכר והוסיף כאן לומר אלהיכם כי מצוה זו מעידה על כך שניטל בגדים מכל האומות שאינו עמו והוא אלהינו כמ"ש להיות לכם לאלהים וגו' והקדים שאני עתיד ליפרע מתה שאני עתיד לשלם שכר דגבי אני ה' אלהיכם קמא הזכיר יציאת מצרים אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי וגו' כמ"ש בפרק איזהו נשך יציאת מצרים גבי ציצית נ"ל אמר הקב"ה אני ה' שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור לאינו של בכור אני הוא שעתיד ליפרע ממי שתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא כמפורש שם ולזה אמר דד' ציצית נדמו לו כד' עדים שהם עדים מד' רוחות האדם שהוא אלהינו וק"ל: שם א"ל בני שמא עיניך נתת בא' מן התלמידים כו'. א"ל כן לפי שאין מקבלין גרים לשם אישות כדאמרינן ביבמות והיא הוציאה כתב כו' ושפרה לו כל המאורע שלשם שמים כו' כפי' רש"י וק"ל: שם מוכר בא' עשה כו'. לפירוש רש"י בלשון ראשון ארבע פרשיות יש בהן כו' ק"ק דהא ארבע פרשיות מעכבין זה את זה ומצוה אחת הן דמהאי טעמא לא חשיב ד' ציצית בד' עשה ודו"ק: ע"ב ה' עליהם יחיו ולכל בהן חיי כו'. ר"ל ה' עליהם הוא תפילין של ראש כמ"ש כי שם ה' נקרא עליך ז תפילין שבראש ולכל בהן חיי רוחי וגו' רמז על תפילין של יד שהיא כנגד הלב אשר שם רוח החיים וק"ל:

דף מה ע"א וחטאת את המקדש חטאת עולה היא כו'. לפי פשוטו לפי הנקודה מלשון חיטוי וטהרה הוא כמו וחטאו ביום השביעי וגו' ואפשר דגם לשון חיטוי דכתיב גבי פרה אדומה וחטאו ביום השביעי וגו' מלשון חטאת הוא ע"ש שפרה אדומה מקרי חטאת ודו"ק: שם ז אליהו ע

מלואים הקריבו כו'. ק"ק דבהדיא כתיב בריש דפרשה דהקריבו פר לחטאת דכתיב ואת לא הכהנים וגו' פר בן בקר לחטאת והיינו של מלואים הקריבו ודו"ק: שם זכור אותו האיש לטוב וחנניה כו' אפשר דהיינו דקאמר פ"ק דשבת ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה כו' וי"ח דבר גזרו שם:

כל המנחות פרק חמישי

דף נג ע"א ומי בר אבהן ולא בר אורין אימא תכליה כו'. כיון שלא למד שיהיה בעל תורה כאבותיו אם תאכלנו וי"ג אימא תיכליה כיון דלא למד כאבותיו להוי סיה שאמו (תאכל) [תשכל] אותו כבר תרגום תשכלה תיכלא ור"ל שלא יהיה נקרא ע"ש אבותיו שהיו בעלי תורה דלא נקרא ולד ע"ש אבותיו עד שנולד כמ"ש ויתילדו על משפחותם לבית אבותם כמבואר בחדושים פ"ו דסוטה ע"ש: שם אמרת לה' אדוני אתה וגו'. כ"פ מ"ש פ"ק דברכות מיום שברא הקב"ה את העולם לא היה אדם שקראו אדון עד שבא אברהם וקראו אדון שנאמר אדני אלהים במה אדע וגו' ור"ל דלשון אדנות מורה על השררה והיכולת ועד"ז אמר שא"ל הקב"ה לכ"י אתה אמרת לה' אדוני אתה שאתה קראת אותי אדוני לפרסם יכולת שלי ושאחזיק לך טובה על זאת הנה טובתי להחזיק לך טובה בזה אינה עליך לפי שכבר קדמוך אברהם ויצחק ויעקב שהודיעוני תחלה כו' דהיינו שהודיעו יכלתי בתחלה בעולם ולהם אני מחזיק טובה על כך שנאמר לקדושים אשר בארץ גו' דהיינו ישני אדמת עפר. ואמר ואדירי כל חפצי בם שגם אתם אינכם נעשים רלא בזכותם כמ"ש ובא אני את המתים גו' שלא נענה משה עד שאמר זכור לאברהם גו'. כיון דשמעיה דקאמר אדיר וקמפרש לה אאבות כמ"ש פתח הוא ואמר יבא כו' ומפרש ואדירי כל חפצי בם אלו ישראל. ואמר יבא אדיר כו' מבואר לשון אדיר מלשון חוזק ואומץ כדרך הידור שמתחכם להתחזק על דבר מה וקאמר המצריים נקראו אדירים ע"ש שהתחכמו להתחזק על ישראל כמ"ש הבה נתחכמה לו לדונם במים שכבר נשבע שלא יביא מבול לעולם כדאיתא פ"ק דסוטה לאדירים אלו ישראל ע"ש שמתחכמים להתחזק בעבודת בוראם כמ"ש לקדושים אשר בארץ ואדירי כל חפצי בם יבא אדיר שהוא הקב"ה אשר לו האדרת וההכמה ויתן חכמה ודעת [illegible] לתוכו כמ"ש נכרתו מים בתרגומו חכימו מיא כדאיתא נמי במדרשות והוא פירוש הכתוב משברי ים אדירים היו לסתתכם כדי להתחזק על המצריים גם שהם בעלי טבע ואינן בעלי דעת היה זה כי אדיר במרום ה' נתן חוזק וחכמה למים היינך שנעם. ואמר צללו כעופרת במים אדירים אלו המצריים משמע לנו דאדירים קאי אמצריים ולא אמים דסמיך ליה משום דאי אמים קאי עיקר חסר מן הכתוב דכינוי דכסמו וצללו לא ידענו אמה קאי אבל השתא קאי הכינוי דכסמו וצללו אאדירים שהם המצריים וק"ל: שם יבא ידיד בן ידיד כו'. מלת ידיד טפל על הקירוב ודיבוק וז"ש יבא ידיד זה שלמה כו' ויקרא שמו ידידיה בעבור ה' פ"ש הקירוב אל הקב"ה כמ"ש לעיל מיניה וה' אהבו בן ידיד זה אברהם שנאמר מה לידידי גו' שהוא היה הראשון שנתקרב ונתדבק בהקב"ה וע"כ קראו אברהם אוהבי ע"ב ויבנה ידיד זה בית המקדש דכתיב מה ידידות משכנותיך גו' ע"ש דיבוק השכינה אשר היה שם לידיד זה הקב"ה דכתיב אשירה נא לידידי דהיינו שמתקרב אלינו ומתדבק אלינו בחלקו של ידיד זה בנימין כו' שנתקרב יותר מכל השבטים כדאי' במדרשות ויתכפרו בו ידידים כו' דכתיב נתתי את ידידות נפשי גו' שע"ש קרבתם והאהבתם לו קראם כן וק"ל: יבא טוב כו'. מהידוע כי הפעולות הם ג' הטוב והמועיל והערב ופעולת הטוב שבהם הוא הטוב הגמור שאין בו כוונת הערב והמועיל וז"ש הטוב שהיא התורה שכולה פעולת הטוב כמ"ש כי לקח טוב גו' וכל שאר נקיחות אינם כן אלא מן המועיל והערב והיא הנתונה מטוב שהוא הקב"ה הטוב האמיתי כמ"ש טוב ה' לכל ואין רע יורד משמים אלא מצד המקבל ואינה ראוים שנתן אלא על ידי טוב שהוא משה שהיה מרוחק מב' פעולות האחרים כמ"ש ותרא אותו כי טוב וכמ"ש שהחזירו על מצריות ולא רצה להניק ועל ידו תהא נתונה לטובים שהם ישראל שהם מוכנים לתורה מצד שהם מתייחסים בני טובים שנאמר היטיבה ה' לטובים שהוא שב לאומה סיבתאלית כמ"ש ולישרים בלבותם גו' שלום על ישראל והענין מבואר שלא תאמר בית שום שינוי רצון לפניו שנתנה את ולא בדור אחר לפי שאז ראוי הטוב להנתן מטוב ע"י טוב לטובים וק"ל: שם יבא זה כו'. מבואר כעין שכתבנו לעיל שע"כ נקמטו ב' המאמרים ור"ל שלא תאמר שיש ח"ו שינוי רצון לפניו שנתנה לדורו של משה ולא לדורות שלפניו וע"כ אמר יבא זה כו' מבואר מלת זה הורה על דבר מיוחד וידוע כאילו אותו הדבר במעמד ההוא של האומר וע"כ נאמר זה על המקום ב"ה כמ"ש בפסוק למה זה לי גו' כי מלא כל הארץ כבודו ולפי הדמיון הזה גם לתורה ולישראל ולמשה נאמר כן מלת זה לפי שהם מיוחדים וידועים במעלותם התורה מיוחדת משאר דתות וישראל מבין האומות ומשה מבין הנביאים וע"כ נתנה התורה שהיא מיוחדת מהקב"ה שהוא האחד האמיתי ע"י משה שהוא מיוחד מבין הנביאים לדורות שהיו אז אומה מיוחדת שנאמר עם ז קנית וק"ל: שם על עסקי בני באתי כו'. ר"ל להתפלל עליהם כדמוכח בקרא דכתיב לעיל מיניה ואתה אל תתפלל גו' כמ"ש התוס' לפי פשטיה דקרא בירמיה כו' ע"ש. וא"ל בניך חטאו ונגלו א"ל שמא בשוגג כו' ר"ל ודי להם בגלות כמו שוגג לגבי ערי מקלט א"ל עשותה המזמתה דהיינו מזיד ולא סגי להו בגלות לחוד א"ל שמא מיעוטן כו' והעולם נידון אחר רובו א"ל הרבים: היה לך לזכור כו' ובשר קדש יעברו מעליך לפי עניט הנ"ל יעברו מעליהם ונראה סא דקאמר לזכור ברית מילה ולא שאר מצות דר"ל היה לך לזכור להם זכות ברית מילה שמלתי עלמי בן תשעים שנה והיא מצוה ראשונה הניתנת לאברהם וא"ל הקב"ה ובשר קודש יעברו מעליך בתמאם העבירו זכות זה שעליך. וא"ל שמא אם המתנת להם כו' ע"פ מ"ש בגיטין שהקב"ה צדקה עשה עם ישראל שהקדים הגלות שתי שנים לנושנתם ושמא אם המתנת להם עוד ב' שנים אלו אולי היו חוזרין בתשובה תוך ב' שנים אלו וא"ל הקב"ה גלוי היה לפני שלא היו חוזרין ממנה כי רעתיכי גו' כפרש"י שם כשעברו עבירה היו שמחים בה ובודאי לא היו חוזרים אלא מתוך צרה וא"כ צדקה עשיתי להם שגלו ב' שנים קודם וא"ל שמא ח"ו אין להם תקנה כו' דמתוך כעסם זאת לא יחזרו בתשובה ואמרינן בפרק חלק דאין ישראל נגאלין אלא בתשובה וא"ל הקב"ה זית רענן כו' מאי זית זה אחריתו כו' ע"פ מ"ש שם שהקב"ה מעמיד להם מלך שגזירותיו קשים כגזירת המן ומחזירין פני"ז בתשובה והיינו כזית כו' כדלקמן שאינו מוציא שמנו אלא ע"י כתיתה כך ישראל אין חוזרין בתשובה אלא ע"י יסורין ואחריתו בסופו דקאמר על כוונה ז דר"ל אחריתו הוא תכליתו אינו אלא בסופו שנשתנה להיות שמן דהזית גופיה כמו שהוא אין לו שום מעלה עד תכליתו שנעשה שמן וכדאמרינן בסוף הוריות כשם שהזית משכח תלמוד של ע' שנים כך שמן זית משיב תלמוד של ע' שנים ולזה בז' מינין של א"י לא כתיב זית כמו גפן תאנה כו' אלא זית שמן שהזית כמו שהוא אינו דבר חשוב בז' מינין אלא השמן היוצא ממנו כך ישראל אין אחריתו ותכליתו בעה"ז אלא בסופו דהיינו לימות המשיח אחר שיחזרו בתשובה ע"י יסורין כמו השמן שלא בא אלא ע"י כתישה ודו"ק: שם לקול תלייהו של מרגלים כו'. דמשמע בקרא שהיה תלונתם ובכייתם בהשמעת קול כמ"ש ויהס כלב את העם וגו' והיא הביאה בכייה לדורות בתשעה באב כדאמרינן בפרק חלק ובפרק א"נ ע"ש והייט נתרועעו דליותיהן של ישראל בשעת החורבן ומייתי דהר"ח כו' דודאי נגמס שהוציאו המרגלים דיבם על הארץ כמשמעות הכתובים לא היה להם עונש כ"כ להיות להם ע"י זה בכייה לדורות אבל דבר גדול דברו המרגלים כדפי' מעלה כי חזק הוא ממנו כו' כביכול כו' כמפורש פ' א"נ בעון זה ודאי נגזרה בכייה לדורות וק"ל: שם האי לקול המולה גדולה לקול מלה גדולה מבעי ליה כו' כצ"ל: שם קולך שמעתי ומלתי כו'. דריש המולה מלשון מלה שהה' מתחלף בה' בא"ח ה"ע וק"ל: שם אני אמרתי כו' השחת כל חדא וחדא מאי דפסיק כו' נראה דר"ל שכבר נגזר ונפסק שיעבוד ד' מלכיות בגזירת בין הבתרים כמ"ש במדרש אימ"ה ז בבל חשיכ"ה ז מדי גדול"ה ז יון כו' והשתא בשעת החורבן גרם החטא שישתעבדו בד' מלכיות כאו"א כשיעור ד' מלכיות וא"ל הקב"ה לאברהם קולך שמעתי ומלתי עליהם לבטל אותה הגזירה אלא שלא ישתעבדו כל חדא וחדא אלא כמאי דפסיק לה בגזירת בין הבתרים וה"ד אני אמרתי בזה אחר זה כו' כפרש"י בבת אחת שיהיו משועבדים בבת אחת לכולן דהיינו שיהיו מפוזרים כו' וזהו זכות לישראל כדאמרינן פ"ק דע"ז דא"ל קטיעה בר שלום חדא דלא יכלת לבו דכתיב כי כד' רוחות השמים פרשתי אתכם גו' ודו"ק: שם לומר לך מה זית כו' לא בימי הגשמים כו'. ימי הגשמים הוא משל לעה"ז שהם ימי שעבוד כמו שת"י בפסוק כי הנה הסתיו עבר הגשם גו' זמן שעבודא דדמי לסתווא פסק כו' פרות מצריים דמתילא למטרא כו' ע"ש. ואמר דעליו אין נושרין כו'. העלים הוא משל אל ההמון כמ"ש בפרק ג"ה עלין שבה אלו ע"ה ואלמלא עליה לא אתקיימו אתכליא והיינו דודאי ת"ח שבהם שנדמו לאשכולות כמ"ש שם יתבטלו כמ"ש במסכת שבת עתידה התורה שתשתכח מישראל אבל העלים שהם רמז לכל ישראל לא יהיה להם בטלה לעולם וק"ל:

דף סג ע"א איליטא מרחשת דאתיא ארתותי הלב כו'. לפי שכל הקרבנות כגון חטאת אשם עולה ושלמים מפורש באו על מה הם באים ולא כן במנחות לזה אמרו שבמעשיהם של מנחות מורים על מה הם באים מרחשת דאתיא ארתותי הלב כו' פירש רש"י הרהור עבירה עכ"ל עולה נמי באה אהרהור עבירה אלא דהיינו עשיר אבל המנחה היא קרבן עני. ודאמר אמחבותי הלב דכתיב למה נחבאת גו' פרש"י שהלב חבוי וטמון הוא עכ"ל ועי"ל דמיירי למה נחבאת בלב כמפורש ותגנוב את לבבי גו' וק"ל:

רבי ישמעאל פרק ששי

דף סד ע"ב כשצרו מלכי חשמונאי כו' מבואר סוף סוטה ופ' מרובה: שם סופר מגגות צריפים כו' אתא ההוא ארמאה כו' פרש"י שהוצרכו לכך באותה שעה לפי שאותן החיילות החריבו כל סביבות ירושלים עכ"ל וזה היה מקום רחוק מירושלים כדמוכח במתני' ויש להוסיף פירוש בזה דבכוונה החריבו תבואות החטין והשעורין שמהם באים העומר ושתי הלחם כדי לבטל העבודה כדלעיל גבי תמידין וגם במקומות הרחוקים החריבו מטעם זה ולא נשתיירו רק אלו ב' מקומות מהרחוקים דהיינו גגות צריפין נקרא כן ע"ש שהסתירו מקומן וכמו אותן זריעת השעורים בגג של צריפים שלא יכירו בו האויבים וכן עין סוכר שזרעו החטין במקום הסגור וסתוי מן העין ולכך לא מסרו הדבר הזה אלא לחרשים שאינן מדברים כדי שלא יודע דבר זה לאויבים ומרדכי נמי לא הוי ידע אלא בחכמתו מתוך רמיזות החרשים ודו"ק: שם חדא אמרה לזיבתי כו' סבור מינה כו' עפרש"י וירושלמי דשקלים פ"ה מפורש נקיה נפ"א זאת שאמרה לזיבתי סברין כו' זאת שאמרה לעוכתי סברין למימר שופעת דם כמעיין אמר להו כעין אשתכחת זאת שאמרה לזיבתי סברין למימר זבה ממש א"ל לא זאב ליטול את בנה עכ"ל וכ"ה בערוך בערך זאב ע"ש:

דף סה ע"א שממונה של הקינין זה מרדכי כו'. תפי' הרע"ב במסכת שקלים דצריך שיתמנה הכהן גדול ובקי על זה כדאמרינן קינין ופתחי נדה כן הן גופי הלכות כו' ע"ש ויותר נראה
לגרש

נפש מה"ש דקאמר הכא דכפי שהיה יודע בכל לשון הבא שם הקינן והבין מאי דקאמרי וק"ל: שם והיינו דכתיב במרדכי בלשן. קרא הוא בד"ה אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן גו' ולא ידענא מהיכא משמע ליה למידרש שם בלשן שהוא מרדכי ולמה לא נימא שהוא שם אחר כמו איך דכתב בהאי קרא וי"ל משום דלפי ענינא צ"ל להקדים מרדכי דרך חשיבותו בהך דחשיב דכתיב ביה וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו גו' אבל כתבו הכא גבי בלשן למדרש ביה בלשן בעיל לישני וז"ש היינו דכתיב במרדכי בלשן כ"ל ולא הקדימו ודו"ק: שם וא"ל שוטים מנין זה לכם כו'. הא ודאי דאלו הצדוקים וביתוסים לא האמינו בקבלתם ולאייתם דממחרת השבת הוא ממחרת י"ט ראשון של פסח ופירשו בו שבת ממש דהיינו שבת בראשית וקא"ל ריב"ז מנין זה לכם גם אם לא תאמינו בקבלה מ"מ יש לנו לומר דממחרת שבת הוא ממחרת י"ט דהוזכר לעיל מיניה דמלינו י"ט מקרי שבתון כדכתיב בר"ה וביוה"כ ע"ש שהשיבה דאין בין שבת לי"ט אלא אוכל נפש בלבד והא השיב הביתוסי כיון דמשה רבינו אוהב את ישראל היה מסתמא שבת בראשית קאמר כדי שיתענגו ב' ימים וע"ז קרא עליו מקרא כו' א"נ שוטה ולא תהא תורה שלימה שלנו עם קבלתה כשיחה בטילה שלכם כו' שהיא קרובה למינות שמשה רבינו נתן לכם כמעום ע"פ אהבתו אותם וכאילו לא נתנו מפי הגבורה ח"ו ודו"ק:

כל קרבנות פרק תשיעי

דף פה ע"א תנן אתם מכניסים לעפריים כו' למתא ירקא כו' פרש"י א"ל דברי ליצנות והוא השיב להם בעניינא עכ"ל ונראה לפרש המשל ע"פ המקרא הנביא אשר אתו חלום גו' ואשר גו' ידבר אמת מה לתבן את הבר כפרש"י שם מה לשקר את האמת והשתא א"ל תבן אתה מכניס כו' כמו שאנו עוסקים כאן בכישוף ודבר שקר כתבן הזה כך אתה מתעסק בכך והשיב להם במשל אחר למתא ירקא ירקא שקול דהירקות שמביאין לשוק למכור ודאי דאיכא שוין דיש גרוע ויש טוב ואם ירק שלכם הוא דבר שקר וכישוף ואינו שוה כלום לא כן ירק שלי שהוא טוב כי ענין שלי הוא דבר אמיתי והטוב מאתו יתב' וק"ל: ע"ב וישלח יואב תקועה גו' מ"ש תקוע כו'. דמלשון המקרא משמע דלא ידע יואב מאשה זו בתקוע דאל"כ הל"ל וישלח יואב לאשה החכמה לתקועה ולכך קאמר מ"ש כו' וק"ל: שם וטובל בשמן רגלו זה חלקו של אשר כו'. גבי ברכת אשר כתיב אלא דס"ד דאיכא לפרושי דקאי אדבתריה ומדבר כנגד ישראל כמו ברזל ונחשת מנעליך דכתיב בתריה כפרש"י שם: שם לקיים מה שנאמר יש מתעשר גו'. ר"ל דודאי מה שא"ל לא לי קלסו אלא לזה כו' לאו משום דעשיר גדול היה דמשום עשירות לא שייך למימר קלסו לו אלא דה"ק קלסו לזה על מדה זו שהיה מראה עצמו כעני לעבוד עבודת שכיר ויש לו הון רב ולא קלסו לי שאתם רואים אותי כעשיר ואין לי כל שהרי כל זה אינו שלי ולקיים מדה זו דקאמר שלמה יש מתעשר גו' דגנאי מדה זו ויש מתרושש גו' לשבח מדה זו וק"ל:

דף פו ע"א מאי שמן המור כו' מבואר במסכת מגילה פ"ק: ע"ב אליך ולא לי לא לאורה כו'. דויקחו אליך משל לבור הוא כדאמרינן בריש יומא וא"כ ויקחו בלא אליך נמי הכי משמע אלא דיתורא הוא למדרש אליך ולא לי כו' וה"ל ויקחו אליך דפרה אדומה דלפינן מיניה דלעולם נקראת על שמך כו' כפי' רש"י שם והכא ודאי דליכא למידרש כן כמ"ש הרא"ם ע"ש וק"ל: שם שלחן בצפון ומנורה בדרום כו'. הך מלתא דשלחן בצפון ומנורה בדרום איכא טעמי במדרשות אלא דקאמר שלחן בצפון פתח ההיכל ומנורה בדרום פתח ההיכל והיה אפשר שניהם בצפון פתח ההיכל או בדרום וזה בצפון וזה בדרום בקירוב ולא מרוחקות שיהיה המזבח המפסיק ביניהם כפרש"י שע"י זה היו מרוחקים מזה לזה אלא כדרך האוכלים שמקרב הנר לשלחן שאוכל עליו לאשמעינן לא לאכילה כו' וק"ל: שם ויעש לבית חלוני שקופים אטומים תנא שקופין מבחוץ כו'. גירסת רש"י בהיפך זה שקופין מבפנים ואטומים מבחוץ ופי' שקופין מלשון משקוף והוא מקום צר שבחלון הוא בפנים כו' ע"ש ולא ידענא פירוש אטומים לפי גירסתו אבל לפי גירסתינו ניחא יהיה שקופים מלשון השקפה והסתכלות ואטומים מלשון אטום ומטושה משמע ליה שקופין מבחוץ ואטומים מבפנים ולא בהיפך שקופין מבפנים ואטומים מבחוץ דא"כ מאי אשמעינן קרא דהא כל חלונות נמי שוין כך אבל השתא אשמועינן שלא שהן כדרך שאר חלונות השוין להאיר משום דלא לאורה אני צריך וק"ל: שם מחוץ לפרוכת גו' עדות הוא לכל באי עולם כו' מבואר בשבת פ' ב"מ ע"ש:

דף פז ע"א על חומותיך ירושלים גו' אל דמי לכם מאי אמרי כו'. משמע לאו דבחורבנו איירי האי קרא מדכתיב בתר הכי ואל תתנו דמי לו עד יכונן וגומר וענין השומרים הם המלאכים שמלמדים זכות על ישראל ומתחננים לפניו יתברך על ישראל שיהו נגאלים בב"י. ואמר מאי אמרי כו' אתה תקום תרחם ציון כי בא גו' בכל יום ולילה אומרים כן כמ"ש היום אם בקולי תשמעו דבכל יום עת הוא ובא מועד של הגאולה וכן מה שאומרים בונה ירושלים ה' גו' שהוא לשון הוה דכל עת ושעה הוא זמן הגאולה. ואמר ומעיקרא מאי הוו אמרי כו' כי בחר ה' בציון וגו' דהיינו בעולם הזה בחר בציון ואוה ביום לו למושב קבוע בעולם הבא ואותיות אוה"ה כמו לזה שיהיה הכסא שלם והשם שלם וק"ל:

שתי הלחם פרק אחד עשר

דף צז ע"א המזבח עץ גו' וידבר אלי זה השלחן פתח כו' שלחנו של אדם מכפר כו'' פירש התוספות דגדולה לגימה עכ"ל וכן משמע בפרק הרואה דקאמר והמאריך על שלחנו דלמא אתי עניא ויהיב ליה דכתיב המזבח עץ גו' והוא מפורש באורך פרק ח"ה ע"ש אבל ממתני' פ"ג דאבות משמע משום דאומרין עליו ד"ת ועי' בזה בפרושי אבות:

דף צח ע"א מורה מ"ש כו' ח"א כדי שידעו מהיכן באו כו' עיין פרש"י ועי"ל כדי שיזכור האדם בשעת גדולתו את שפלותו שהכבר היה כענין זכר ליציאת מצרים ודו"ק: ח"א שהאה אימת מלכות ס' מפורש בזבחים פרק י"א: ועלידו לתרופה כו' ח"א להתיר פה שלמעלה כו' מפורש פרק חלק:

דף צט ע"א בתחלה משמישי מזבח כו'. אע"ג דשלא כדין עשו שלקחו המחתות וחלקו על הכהונה מ"מ כוונתם להקדישם לכלי שרת כפרש"י באותם כי קדשו כו' שהרי שעשאום כלי שרת עכ"ל וקרא דמייתי הכא כי הקריבום לפני ה' ויקדשו נמי מוכח כן וק"ל: שם אשר שברת ושמתם בארון אמר רב יוסף מלמד שהלוחות ושברי לוחות כו'. בלוחות השנים מפורש ואשים את הלוחות בארון אלא דנקט הכא גם לוחות שניים משום דפשטיה דקרא ודאי ס"ל קאי אלוחות שניים דאשר דקרא ואכתוב על הלוחות גו' קאי אלא משמיכות דאשר שברת ושמתם בארון דיש דגם שברי הלוחות הראשונים היו מונחים בארון ועי' בתוס' היכן היו מונחים בארון וק"ל: ע"ב ישר כחך ששברת כו'' מפורש פ' הבא על יבמתו וענין זהו יסודה דקאמר הכא נראה לפרש ע"פ מאי דאמרי' התם ומה פסח כו' תורה כולה וישראל מומרים עאכ"ו וק"ל: שם ת"ח ששכח אין מבזין כו'. היינו דאין מנדין אותו בפרהסיא כו' כדאמרינן פרק ואלו מגלחין ע"ש והיינו כסהו כלילה כפרש"י שם: שם יכול אפילו מחמת אונסו כו'' כתבו התוספות משנה היא באבות עכ"ל אין זה הלשון במשנה אלא יכול אפילו תקפה עליו משנתו כו' כליתא דר' דוסתאי ב"י דלקמן ואפשר דמשמע להו תקפה עליו משנתו היינו מחמת אונסו אלא דרב נחמן ב"י ממעט ליה מפן יסורו גו' ורבי דוסתאי ב"י ממעט ליה מרק ומיהו ק"ק לי' דוסתאי דהא במתני' דאבות בהדיא ממעט ליה מפן יסורו ובעיקר דבריהם קשה אמאי כתבו אהך דיכול אפילו מחמת אונסו כו' דמתניתין היא באבות ולא כתבו כן ארישא דמלתא כל השוכח דבר אחד מתלמודו כו' הא מתני' היא באבות כל השוכח ד"א ממשנתו כו' אבל הנראה דמתני' לענין מתחייב בנפשו שהיה והכא טובא מלתא לענין לעבור בלאוי קאמר וק"ק דרב נחמן דחשיב ג' לאוי תרי השמר וחד פן אמאי לא חשיב נמי תרתי פן בהאי קרא פן תשכח גו' ופן יסורו גו' ודו"ק: שם תורה נתנה בת' יום ונשמה כו'. נראה דהאי קרא נמי קאי השמר לך ושמור נפשך גו' השמר לך בתורה וע"י זה תשמור נפשך שהיא הנשמה שבאדם ומייתי משל מן הסבר שא"ל האזן כתדומה כו' שאני נוטל איסר בדמיה כו' דכל מה שקנה עבד קנה רבו אבל גם נשמתך אני נוטל ממך כן הדבר הזה אין אני נוטל מאומה מידך שהכל שלי אלא גם נפשך שהיא נשמתך אני נוטל ממך וק"ל: שם מדברי של ר"י כו' קיים מצות לא ימוש ספר התורה כו'' היינו יומם ולילה דסיפא דקרא שני בערבים ובשחרית כמו תמיד דגבי לחם הפנים ומלינו לשון תמיד נמי גבי תורה בס' תהלים דכתיב ואשמרה תורתך תמיד ורש"י משום רשב"י הוסיף בזה דאפי' לא שנה פרק א' כו' אלא קרא ק"ש שהוא שוב מלוה בלאו לימודה של תורה יצא נמי מצות לא ימוש גו' ועי' במה שכתבנו בסוטה פ' עגל: שם ודבר זה אסור לאומרו בפני ע"ה כו' ורבא אמר מצוה כו'. בגירסת ילקוטי לייב אביי לאומרו בפני ע"ה ורבא אמר מצוה כו' השתא קאי רבא אאביי ולא ארשב"י. ומצוה לאומרו פי' פרש"י ועי"ל דע"ה לא תנא כ"כ אמצות ק"ש אבל כשיאמרו לו שהוא יוצא בק"ש גם מצות לא ימוש גו' ידקדק לקרות ק"ש כדי לקיים גם מצות לא ימוש כו' וק"ל: שם לא ובדוק בשעה שאינה לא יום כו'. וס"ל דיומם ולילה ממש קאמר כל היום וכ"מ למימר נמי ופליג ארשב"י דלעיל דיומם ולילה אינו רק שחרית וערבית וכן לקמן דקא' ופליגא דרשב"י כו' ופליגא דרבי ישמעאל דאמר שונה כל היום כ"ה דפליג הא דרשב"י דאע"ג דאינו שונה כל היום מ"מ פסוק זה למעט קאמר בערבים ושחרית ולא כרשב"י דלא נאמר קרא אלא לברכה וג' מחלוקת בדבר לרשב"י מצוה שחרית וערבית ולר' ישמעאל מצוה כל היום וכל הלילה ולרשב"י אינו אלא ברכה ומלינו קרא כה"ג בלשון ברכה ואני זאת בריתי כו' לא ימושו מפיך גו' וכמ"ש בנשמה שהתורה מחזרת על אכסניא שלה כו' וק"ל: שם ד"ת לא יהו עליך חובה כו'' פרש"י כאדם שיש לו חוב ואומר מתי אפרענו כו' ע"ש לעיל דפרש"י דרבי ישמעאל דאמר חובה לנמוד כל היום עכ"ל לאו דוקא חובה קאמר אלא מצוה ולאפוקי מג"ד פסוק זה אינו אלא לברכה ועוד עיין בתוס' פי' לא יהו עליך חובה כו' ועוד נראה לי לפרש ע"פ מה שאמרו מים ראשונים מצוה ואחרונים חובה ועי' שם מצוה משום סרך תרומה ואונס משום סכנה דמלח סדומית וה"נ יש לפרש כאן לא יהו עליך חובה כו' כאילו אתה עושה משום סכנה כדאמרינן לעיל וכל שאינו עוסק בתורה אין נשמתו משתמרת דא"כ ה"ל מורהו שלא לשמה אבל אי אתה רשאי לפטור עצמך משום מצות ה' אלהינו עליו וק"ל: שם אף הסיתך מפי צר וגו'. לפי שבעל הרוב אלא מכיה נאמרע וההשנה לאחרים לרעה וזה שאמר בהקב"ה לא לפי דמיתך מה שהוא מלוה לך שהוא דבר שמסיתך לרעה אינו כן אלא מדעו כמדת ב"ו שהסבתה שלו לרעה מדרכי חיים כו' והשתא הקדוש ברוך הוא שמסיתך דמשך לרעה אינו אלא כשונה מדרכי מיתה דהיינו גיהנם שפיה צר לדרכי חיים שהוא ג"ע כדמקיים בהאי קרא ונחת שלחנך גו':

דף ק ע"א ואמר רשב"ח כשם שפיה צר כך הלא גרה ח"ל השמיק הרחיב ה' זה המקרא אינו כתוב בהאי מגילה כמשד אנוכ אלא דהכי השיב בהאי קרא מפי צר רחב לא מוצק תחתיה ונחת גו' אלא בספר ישעיה הוא דכתיב כי ערוך מאתמול תפתה שהעמיק הרחיב מדורתה והא דמפסיק בדרש זה במקרא דספר איוב משום דהכא כתוב דפיה של גיהנם צר כתב לא מוצק תחתיה דהיינו שתחתיה הוא רחב ולא צר כמו פיה כדי שיהא עשן הרבה נצור בתוכה והא מייתי ראיה מקרא דספר ישעיה דכתיב גבי גיהנם שהעמיק הרחיב גו' והנך דמייתי ליה דרש לה לכולה קרא גבי גיהנם: שם וש"מ למלך לא הוכנה כו'' ופרש"י למלך לת"ת המפורש מן התורה כו' ע"ש והוא דחוק דהיכן הוזכר שפירש מן התורה ורש"י בספר ישעיה פירש למלך סנחריב גם זה דחוק מ"ש מלך אומות מאחר ונראה לפרש דישעיה ניבא כן מאחז מלך יהודה אלא בבא חזקיה אבא שגירר עצמות אביו על מטה של חבלים כדי שיהיה לו כפרה כדאמרינן פרק מקום שנהגו. ואמר שמא תאמר אין בה עצים ת"ל כו' ר"ל אין עצים הרבה וכשיכלה העץ תכבה האש ת"ל מדורתה עצים ואש הרבה ושמא תאמר זה שכרה כו' עיין פירש"י:

המנחות והנסכים פרק שנים עשר

דף קג ע"ב והיו חייך תלואים גו' זה הלוקח תבואה כו'. ומייך זה בקללות דבשעה שהיו ישראל על אדמתן היה לכל איש מישראל קרקע אבל משגלו לא היה להם קרקע לזרוע ורש"י בחומש הביא דרשה זו דרישא ודסיפא דקרא אבל מציעתא דקרא ופחדת לילה ויומם דדרים מיניה הכא הלוקח תבואה מע"ש כו' לא מייתי והיינו משום דדרכו להביא דרשות הקרובים לפשוטו ומלת חייך דרישא ודסיפא דקרא הכי משמע דהתבואה הוא ודאי חיותו של אדם אבל ופחדת לילה ויומם לא משמע ליה כן לפי פשוטו וק"ל:

דף קד ע"ב מפני מה נשתנה מנחה שנאמר בה נפש כו'. גבי קרבן עולה ויורד נמי כתיב ונפש כי תחטא גו' היינו דסמיך נפש לחטא משא"כ במנחה דכתיב גבי הקרבה ונפש כי תקריב כו' ופרש"י מי דרכו להביא מנחה עני שאין לו בהמות עכ"ל ולאו דוקא דה"ה דאין לו תורים ובני יונה כמפורש בהדיא בקרא בדלי דלות ואם לא תשיג גו' וק"ל: שם שנא' בה ה' מיני טיגון כו' למלך ב"ו שעשה לו אוהבו סעודה כו'. אינו דומה ממש דהתם בסעודה אחד והכא ה' מיני טיגון כל אחד מנחה בפני עצמה וק"ל:

הרי עלי עשרון פרק שלשה עשר

דף קט ע"ב דתניא אותה שנה כו' נזדמן לי זקן א' בלבוש כו'' זה שאמר איתא בפרק טרף בקלפי וע"ש בשם הריטב"א בע"י והתוס' הכא כתבו כן דהכי איתא בירושלמי: א"ל חוניו בני ישמע כו'. כל זה שנאמר כאן מקומו אבל בע"י הביאו בפרק טרף בקלפי אגב גררא דמאמר דלעיל והרמב"ם האריך בפי' המשנה באורך בעובדא דחוניו ושמעי וכתבו התוספות חוניו בני ישמע מאחי תימה הא אמרינן בת"כ כו' בזמן שהוא ממלא מקום אביו כו' וי"ל דבירתא שעה היה ממלא כו' וא"ת וכי לא ראה כ"ג משמש כו' וי"ל דלא היה יודע ולא ליכנס בכהונה כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דודאי היה יודע שכ"ג משמש בח' בגדים ולא באונקלי ובצלצול דזה ראה אלא שלא היה יודע כשבא ליכנס בפעם ראשון לכהונה גדולה אם לא ילבש גם אונקלי וצלצול כמו שא"ל אחיו שמעי וז"ש אותו היום שישמש בכהונה גדולה כו' דזה לא ראה וק"ל: שם רץ לבית המלך כו' הרואה אומר זה הוא כו'. כל זה לא הוזכר בדברי ר"מ דלדעתו ודאי האמינו בדבר דחוניו מעצמו עשה כן ולא ע"פ שמעי אחיו ולכך הולך מיד לברוח אבל לדעת ר"י דחוניו הסיתו לשמעי כך לא האמינו מיד לשמעי דשפי נימא מעצמו עשה עד אחר שנתברר להם הדבר דחוניו הסיתו כמו שכתב הרמב"ם ולא היה לו שהות לעכב שם ורץ לבית המלך ועד אחר הבירור שרצו אחריו ולא כל הרואה אותו אומר זה הוא המתחייב בדבר ולא שמעי בעל המעשה ק"ל: שם והעלה עליו לשם שמים כו'. תימה הכי יש כאן איסור שחוטי חוץ ונראה דלבני נח היה מעלה כו' עכ"ל ומדברי הרמב"ם בית חוניו לאו עע"ז הוא אלא שעבר על מה שנאמר פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה עכ"ל וכן נראה דהא מתני' מוקמינן לה כמ"ד דבית חוניו לאו עע"ז הוא וא"כ אמאי קתני דלא ישמשו במקדש שבירושלים אי לאו משום דעשאום כבעלי מומים משום שעברו אשחוטי חוץ ודו"ק: שם בתחילה כל האומר לירד כו' עתה כל האומר לי עלה כו'. יותר נכון להיות הגירסא בהיפך זה בתחלה כל האומר עלה כו' עתה כל האומר לי לירד ממנה כו' וכ"ה בפרש"י ולפי שודאי שיותר חיה לאדם על מי שא"ל לירד ממנה ממי שא"ל בתחלה עלה ע"כ גבי מי שא"ל עלה לא אמר אלא שאני כופתו לפני ארי ואינני מזיק אותו בידים וגבי מי שא"ל לירד ממנה גם אני בעצמי מזיקו להטיל עליו קומקום של מים ומייתי שפיר משל דמתחלה ברח ולא הזיק וכשעלה בקש להרוג כו' וק"ל: שם שנאמר ביום גו' מדברות שפת כנען גו' פרש"י שפת ישראל היושבים בארץ כנען כו' עכ"ל יש לעיין בזה דמשמע שלא הדיבור אלא שלא לעבוד ע"ז כגר תושב ולא על שאר מצות וא"כ למה לנו לדבר בשפת ישראל ונראה לפרש משום דאינו דומה שבועה לה' בכינוי של נכרים כמו בשבועה בלשון הקדש ולזה אמר שהיו מדברות שפת ישראל הדרים בארץ כנען דהיינו בלה"ק כשהיו נשבעים לה' צבאות שלא יעבדו ע"ז ואמרו ה' צבאות לומר שהודו שה' הוא אבל גם היכולת על כל צבאות שהיו לסנחריב שהיו קפ"ה אלף כאמי גייסות כדאמרינן פ' חלק וק"ל:

דף קי ע"א מאי עיר ההרס כו' קרתא דבית שמש דעתיד לתחרב כו' פרש"י בספר ישעיה ע"י לשון פנים לשון האומר לחרס ולא יזרח ולשון הריסה וחורבן ומהיכן כו' ע"ש ונראה דתרתי ש"מ מדשינה לכתב חרס במקום שמש דריש ליה מלשון הריסה ומדלא כתיב הרס בה' אלא בח' דריש ליה נמי מלשון חרס ושמש וק"ל: שם הביאו בני מרחוק א"כ הוא אלו גליות שבבבל כו'. דאי בניך ובנותיך ממש למה חלקן הכתוב דהא ודאי הבן והבת במקום א' הן. ואמר אלו גליות שבבבל שדעתן מיושבת כו' לפי שהם גלו החכמים כדאמרינן פרק המגרש החרש והמסגר כו' ע"ש ורש"י פי' בע"א: שם מצור ועד כו' מכירין את ישראל ואת אביהם כו'. נקט מתחלה ישראל כו' דע"י ישראל שלמטה נתפרסם אלהותו ית' יכולתו בעולם התחתון ושהוא אלהי ישראל ושכינת על הארץ דהיינו אביהם שבשמים אבל מצור כלפי מערב כיון דאין מכירין ישראל אין מכירין אביהם שבשמים שהוא משגיח בעולם השפל אבל הוא אלהא דאלהיא כדמסיק שהוא אלהי האלהים ואותן אלוהות שתחתיו נתן כח וממשלה למטה ואין הוא משגיח בעולם התחתון וק"ל: שם כאילו מקטירין ומגישין לשמי כו'. שהם עיקר העבודה הקטרת האימורים מכל הזבחים לשמים. ואמר ומנחה טהורה זה הלומד תורה כו' כי המנחה הוא לחם אלהיו כמו כן התורה שנא' לכו לחמו בלחמי גו' וקאמר זה הלומד תורה בטהרה נושא אשה כו' הכי אמרינן בפרק בא לו יראת ה' טהורה זה הנושא אשה כו' ע"ש: שם בבית ה' בלילות מאי בלילות אר"י אלו ת"ח כו'. דלפי פשוטו דקאי אעבודת בית המקדש מאי בלילות הא עיקר עבודה בימים הוא ולא בלילות אלא אלו ת"ח העוסקים בתורה בלילה כו' דביום האדם טרוד בעסקיו ובלילה הוא פנוי כדאמרינן יזיף ביום ופרע בלילה וקאמר כאילו עסוקים בעבודה דעיקר קרא מיירי ביה אלא דנקט בלילות הוא רמז על עסק התורה שהיא כעבודה וק"ל: שם לעולם זאת על ישראל כו'' כפרש"י בקרבנות תמידין קרא ומאי לעולם דהא אחר החורבן בטלו הקרבנות ומוקי ליה דמרמז על מזבח של מעלה מיכאל כו' וכדאיתא פ' אין דורשין כו' רקיעים דחשיב זבול שבו ירושלים וב"ה ומזבח ומיכאל כו' והוא עומד לעולם וכמ"ש התוספות די"א נשמותיהם של צדיקים וי"א כבשים של אש ועל ישראל מוכח קרא כפי' קמא ור"י דאמר אלו ת"ח כו' דהיינו לעולם שעוסקים בהלכותיהם גם לאחר החורבן והיינו על ישראל שעוסק התורה הוא על כל ישראל משא"כ העבודה בכהנים דוקא וק"ל: שם מ"ד זאת התורה לעולה כו' כל העוסק בתורה כו' מאי לעולה כו' כל העוסק בתורה א"נ כו'. יש לדקדק מה הוסיף ומה תיקן בזה וי"ל דקרא דזאת התורה משמע בעוסק בכל התורה משא"כ בזאת תורת החטאת שהוא דבק דלא משמע אלא בתורת אותו קרבן ולכך לא מייתי ההוא קרא דר"י מייתי ליה אע"ג דהוא מוקדם ופריך הכא דא"כ לעולה ל"ל וקאמר אלא דכל העוסק בתורה א"נ לא עולה כו' דלאו כאילו הקריב לחוד הוא דהיינו אחר שנתחייב בהו אלא דהתורה מגנא ומצלא שלא יבא לידי חטא שיתחייב קרבן עליה כדאמרינן בסוטה ובא ר' יצחק והוסיף לדרש מאי קרא דתורת דבק לחטאת דלא איירי בעוסק בכל התורה דמגנא ומצלא אלא דמיירי דעוסק בתורת אותו קרבן דלא הוה אלא כעוסק במצוה דמגנא כאילו הקריב חטאת ואשם שנתחייב אבל אינו מצלא שלא יבא לידי חטא כדאמרינן בסוטה לגבי מצוה ולזה נקט ר"י במלתיה חטאת ואשם ולא נקט עולה ומנחה כדנקט לעיל משום דעולה ומנחה באו בנדבה ולא אצטריך ליה לפרש דודאי הוה כאילו הקריבו מנחה בנדבה אבל בחטאת ואשם שלא באו בנדבה איתא דלא תיהני ליה עסקו בהן מש"ה קאמר דאפילו כן בעסקו בהן נוטל שכר כאילו חטא ודאי והקריב חטאת ואשם ודו"ק: שם נאמר בעולת בהמה כו' ר"ל בין בקרבן עשיר שהיא עולת בהמה ובין בעולת העוף שהוא קרבן דלות ובין במנחה שהיא קרבן דלי דלות דהיינו א' המרבה כו' וק"ל: שם מאי קרא מתוקה שנת העובד כו' ר"ל העובד המביא קרבנות לעבודת בית המקדש אם מעט אם הרבה יש כל בקדשים ובאכילת מזבח ובאכילת כהנים מתוקה לשניהם אם ימעט לבם לשמים והשובע לעשיר שיהיה עומד בעשרו ולא מביא אפילו קרבן עני אינו מניח לו לישן כפשטיה ורב אדא ב"א דאמר מהכא ברבות הטובה גו' ר"ל לפי רבות הטובה רבו אוכליה בקדשים שמביאים בזה שמביא קרבן עשיר ודאי דרבו אוכלים ביותר אבל מה כשרון לבעליה שמביא דבר שרבו אוכליה שהרי אין לו יתרון בזה כ"א לפי ראות עיניו דהיינו לשם מראית העין אבל האמת דשוין הן לפי הכוונה לשמים וק"ל: שם מאי כתיב בפר' קרבנות שלא נאמר בהן אל ולא אלהים כו'. משום דהקרבנות על הרוב באין לרצות ולפיים את מדת הדין על שעת האדם ולא היה לו לכתוב בכלם ריח ניחוח לה' שהוא מדת הרחמים אלא שיהיה ריח ניחוח לגבי מדת הדין אל או אלהים ולא נכתב כן אלא כדי שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק שלשון זה כתיב גם בע"ז בעבודתם כגון לא תשתחוה לאל אחר ואלהים אחרים שלא יאמרו שהקב"ה שהוא אלהא דאלהיא כדלעיל נתן לאלהים אחרים כח וממשלה בעליונים ולמטה לכך כתיב שם ה' שאין לעבוד רק לשם המיוחד ואמר והלא כך ראוים לזה נאמר בשר כו' ובלבד שיכוין לבו לשמים דהיינו לשם ה' אבל אלהים אחרים ודאי דינאי בתוכה באכילה יותר ואמר ושמא תאמר גם הוא לאכילה צריך הרי זה מפורש בראיות דאינו דכתיב בענין קרבנות לא על זבחיך גו' וכתיב בתריה אם ארעב גו' לא משום שארעב אני אומר לך להביא קרבנות שהרי לי תבל ומלואה ואינני צריך לכך ואמר ונאמר כי לי כל חיתו יער גו' זה המקרא הוא מוקדם בקרא ואינה להביא המאוחר מתחלה שזו הענין מפורש שפי ואמר לא אמרתי אליכם זבחו אלא כדי שתאמר כו' אבל מתוך שפרש"י ויעשה רצוני לפי שהוא צריך לכך והאמדע עכ"ל נראה דל"ג אלא וכ"ה בע"י גם בגמ' כפי' גבי ולא לרצוני דהיינו להנאתי וע"כ נראה שגירסת הספרים דגרסינן אלא כדי שתאמר אעשה רצוני ויעשה רצוני כו' דהיינו שתאמר אעשה רצונו כפרש"י להקריב לו קרבן כדי שיעשה רצוני לעצמי כו' לא לרצוני אתם זובחים דהיינו להנאתי אלא לרצונכם ולהנאתכם והו"ק:

סליק פרק הרי עלי עשרון וסליקא לה מסכת מנחות

דף ב ע"א תוס' בד"ה כל המנחות וכו'. והא דאיצטריך לן כמפסס וכו' אליבא דר"א וכו'. איכא למידק כיון דר"א לית ליה היקישא א"כ מנ"ל דעופות בעו לשמן וכן שאר קרבנות בהמה מנ"ל דבעי לשמן דהא בריש זבחים לא ילפי אלא מהיקישא דשלמים וכיון דר"א לית ליה היקישא מנ"ל והנה התוספות ז"ל בפ"ק דחולין דף כא ע"ב ד"ה מה חטאת וכו' תירצו אקושייתם וז"ל ונראה דטעמייהו דרבנן דקסברי דלא מיתוקמי היקש דזאת התורה לחולין משום דלא שייך בכל הקרבנות וכו' ע"ש. ונ"ל דגם דבריהם דהכא מתפרשי הכי דהא דכתבו דר"א לית ליה היקישא דזאת התורה אינו ר"ל דלית ליה כלל אלא ר"ל לענין שאינו בא אלא מן החולין לית ליה האי היקישא משום דלא שייך בכל הקרבנות כמ"ש בחולין אבל לענין דבעי לשמן ודאי אית ליה האי היקישא ולא פליג עלה כיון דשייך בכל הקרבנות ודו"ק כ"ל: בא"ד וא"ע דהסיא דרשא וכו' אליבא דר"ע וכו'. ור"ל דקשה ליה איך אפשר לומר דהסיא דפ"ק דחולין היא אליבא דר"א דהא בההיא סוגיא קאמר דהא דהחטאת אינה באה אלא מן החולין מדכתיב את פר החטאת אשר לו ולא משל מעשר ובפ' התודה דריש לה אליבא דר"ע ודלא כר"א דאילו ר"א יליף בזבחים מפסח כדתנן התם במתניתין ולא איצטריך את פר החטאת אשר לו וק"ל: בא"ד ועוד היכי ילפינן עופות וכו'. עיין בס' קרבן אהרן פ' ויקרא פרשה י' פרק י"ח: ע"ב רש"י בד"ה אבל מחשבה וכו' הך מחשבה וכו' הולאת דיבור בפה הוא וכו'. עיין בס' משנה למלך פי"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א':

דף ג ע"א גמרא פסח ששחטו לשם אשם וכו'. הקשה בס' צ"ק וז"ל יש לדקדק מחטאת ה"ל למיפרך חטאת ששחטה לשם אשם לירלי דאיכא תרתי שינויי דחטאת נקבה ובת שנתה עכ"ל ול"ק דעדיפא מינה פריך לקמן עגל ופר וכו' ומשני נמי נה וק"ל: תוס' בד"ה אלמא קביעותא וכו' כלום הוא. תימה דבפ"ב וכו' וא"כ כגון דאיכא חדא וכו' כצ"ל עיין בס' ברכת הזבח וס' צ"ק: בד"ה לא שנא וכו' ועי"ל דניחא בלאו הכי בין למ"ד וכו'. חסרון הניכר יש כאן וכ"ל שכצ"ל ועי"ל דחריבה לשם בלולה ניחא בלאו הכי בין למ"ד וכו' לקמן אבל בלולה לשם חריבה ל"ע ור"ל דחריבה לשם בלולה ניחא דלא אמרי מיעבר הוא דעבר ועביד לה חריבה דלמ"ד מנחה קדושה בלא שמן א"כ כיון דקדושה היא לא קעבר ולמ"ד אין מנחה קדושה בלא שמן כי קמיץ לשם בלולה הוי כאילו קמיץ לשם חולין ולא אמרי' מיעבר עבר כמ"ש התו' לקמן ד"ה אמר לשם אשם גזילות וכו' אבל בלולה לשם חריבה לא מתיישב דחריבה שנתן בה שמן פסלה ואמרי חריבה היא ומיעבר הוא דעבר ועביד לה בלולה ודו"ק וכן פי' בס' צ"ק ע"ש אבל מ"ש דלמ"ד מנחה קדושה בלא שמן מתיישב נמי בלולה לשם חרבה לא נהירא: ע"ב גמ' לר"ש ה"נ לרבנן וכו'. עיין ברכת הזבח מה שיישב והנכון דל"ג לרבנן וכו' כמ"ש בס' צ"ק ויש ספרים דגרסי לר"ש ה"נ כי קאמינא לרבנן וכתב בס' ברה"ז וז"ל ויש לפרש כי קאמינא פי' אבל בזבחים אינו כן לרבנן דלר"ש ה"נ דדין זבחים ומנחות אחד הוא כ"ל עכ"ל ופירוש זה רחוק ודחוק דאיך אפשר לומר דרישא דברייתא ר"ש וסיפא דקתני אבל בזבחים וכו' רבנן ובברייתא לא קתני אלא ר"ש ועוד א"כ אמאי חילקה בין מנחות לזבחים אי רבנן אפי' מנחות ס"ל דלא עלו דלא דרשי זאת תורת המנחה ואי ר"ש אפי' זבחים ס"ל דעלו דדריש זאת תורת המנחה ואם כן אמאי נקט סברת ר"ש במנחות וסברת רבנן בזבחים אלא ודאי ברייתא כולה ר"ש והא דקתני אבל בזבחים וכו' היינו רוב זבחים כדמשני גמרא לעיל אבל חטאת שלא לשם חטאת דס"ל דעלתה דדריש תורת החטאת לכן נ"ל ליישב האי גירסא כי קאמינא לרבנן פי' מתניתין כרים זבחים דתנן חוץ מן הפסח ומן החטאת דהמקשה סמיך עלה כפרש"י ההיא רבנן היא ולא ר"ש וק"ל:

דף ד ע"א תוס' ד"ה אשם שניתק כו' וא"ת בשלמא וכו'. דתנן בפ' ואלו קדשים ירעו ובעי למימר בגמרא קודם כפרה אבל אחר כפרה הוא עצמו קרב עולה ואיתותב התם וכו' כצ"ל נ"ל ור"ל דק"ל דלפי מאי דאיתותב כדתני ירעו הוא אף אחר כפרה ואמאי כיון דהא דאמרינן לאחר כפרה ירעה הוא משום גזרה דלפני כפרה והכא מאי גזרה איכא הא אף לפני כפרה דינו הוא ליקרב עולה ולא אשם דמעטי' קרא כמ"ש התוס' לעיל וק"ל וכן פירש בס' ברכת הזבח אלא שלא הגיה כן ודברי ספר צאן קדשים בזה לא נהירין ע"ש:

דף ה ע"ב גמרא והא דר"ל לאו בפירוש איתמר אלא מכללא וכו'. הא דלא פריך הכא ואי מכללא מאי כדפריך בכולים תלמודא. עיין בספר הליכות עולם ש"ב פ"ב סי' פ"ב ובס' יבין שמועה: תוס' בד"ה ובדבר הראוי וכו'. כגון מנחה הטין לאפוקי וכו' אסיר להקריב הדם קודם שתי הלחם ולפי"ה וכו' כצ"ל ולפי פירוש זה גרסינן בגמרא דלא הויא דחדש הוא וכו' וכ"ה גירסת הראב"ד ז"ל בפ' י"ד מהל' פסולי המוקדשין וע"ש במרן כ"מ ז"ל שכתב דברים מתמיהין. ועיין בס' ברה"ז בזבחים דף כ"ו ע"ב:

דף ו ע"א תוס' בד"ה בעל מום וכו' וכ"ל דהשתא מאי למילף וכו'. דבריהם קשה להולמן. ועיין בס' ברה"ז וס' צ"ק ולדעתי הקלושה נ"ל דטעות נפל בדבריהם וכצ"ל וכ"ל דהשתא מאי למיפרך ממחוסר אבר ולבסוף כשאמר שכן מומן ניכר בלאו הכי פריך שפיר ור"ל דקשה ליה מאי מקשה רב אחא בעל מום נמי הותר מכללו בעוף דהא אכתי איכא למיפרך מה לבעל מום שכן לא הותר מכללו בעוף אלא מום שאין בו חסרון אבר אבל מום שיש בו חסרון אבר לא הותר תאמר בטריפה שהותרה מכלל וכל שאין לך טריפה גדולה ממליקה וע"ז תירצו וכ"ל דאין ה"נ דהשתא מאי למיפרך הכי ממחוסר אבר אלא דבלאו הכי במסקנא פריך שפיר ודו"ק כ"ל ובזה ניחא מה שהקשה לי תלמיד אחד מאי מקשה רב אחא בעל מום נמי הותר וכו' דשאני והאי דמה שהותר בבעל מום אינו למצוה אלא רשאי להקריב בעל מום בעוף תאמר במליקה שהותרה למצוה שצריך לעשות מליקה ואינה מותרת בשחיטה ובמה שפי' בדברי התוס' ניחא דה"נ דס"מ למיפרך הכי אלא דבלאו הכי פריך שפיר וק"ל: ע"ב רש"י בד"ה שאני פרה דטעמא וכו' בזר לאו דעבודה היא דהא וכו' הכא לא שייכא וכו' כצ"ל והד"א: בד"ה ולאו כל דכן וכו' הא"כ כעבודה בקדשי מזבח וכו' כצ"ל: תוס' בד"ה שלא יהא חוטא וכו' ולאו פירכא היא עכ"ל חסרון הניכר יש בדבריהם וכצ"ל ולאו פירכא היא דהא דקאמר בסלע אינו אלא מדרבנן אבל מדאורייתא אין להם שיעור כצ"ל וכן כתבו בפ"ב דכריתות דף י' ע"ש ובס' ברה"ז כתב בזה ב' תירוצים ותירוץ הא' אינו מובן לי ע"ש ותירוץ הב' הוא כמו שהגהתי אבל מ"ש בסיום דבריו וז"ל אבל בנדבה אף מדאורייתא בעי כבש בסלע כדמשמע בכריתות דף י' ע"ב וע"ש בתוס' עכ"ל זה אינו כנראה מהתוס' שם דדוקא אשם בכסף שקלים הוי דאורייתא אבל נדבה וחטאת אין להם שיעור מן התורה ודו"ק: בד"ה שהרי יולא וכו' וי"ל דהאיברים והאי מתעכלים לכך לא ירדו אבל הדם וכו' כצ"ל לפי פי' ס' ברה"ז ע"ש ועיין בס' צ"ק שפירש בענין אחר וצריך להגי' הרבה דברי התוס' ליישב פירושו:

דף ח ע"א גמרא דתניא מלאים וכו'. כלומר שאינו קדוש וכו'. בס' ברה"ז מחק מתיבת כלומר שאינו קדוש וכו' עד תיבת שלם וכתב עליו בס' צ"ק שבהינם מחק גירסא זו ולי נראה דהאמת אתו משום דלג"א סוף האי ברייתא תיובתיה דר"א דאמר גבי חביתין קדושה לחצאין והאי ברייתא קתני שאינו קדוש עד שיהא עשרון שלם דהא ר"א יליף מנחה ממנחה כדאמרן לעיל אבל אי ל"ג ניחא דהא דקתני אין מלאים אלא שלמים אינו לעיכובא אלא למצוה כדאוקי לעיל בגמרא וכן מצאתי בפ' המזבח מקדש דף פח ע"א דל"ג כל זה ומ"ש בס' צ"ק דמשמע מפירש"י שם בג"י זו לאו ראיה היא דהתם מפרש רש"י אליבא דמ"ד אינה קדושה לחצאין ודו"ק: תוס' בד"ה מ"ט וכו'. טעמא דמתוך הס"ד ואח"כ ד"ה ראשון ראשון קדוש ורב לית ליה דר' יוסי כצ"ל נ"ל ור"ל דרב דסבר אפי' דעתו להוסיף אינו קדוש לא סבר לה כר' יוסי אלא ס"ל כת"ק דלא מחלק בין דעתו להוסיף לאין דעתו להוסיף וק"ל: בד"ה ולר' חנינא עשרון וכו' וז"ל השתא לר' חנינא וכו'. ר"ל בשלמא לר' יוחנן אין אנו לריכין לומר שמתחלה היו מקדשין המנחה בכיסא עם השמן משום דאיכא למימר דר' יוחנן ס"ל (כתב) [כתי'] דמנחה קדושה בלא שמן ובלא לבונה וא"כ מתחילה נתקדשה בעשרון ולכך נמשך חצי עשרון משום דהיה גנאי בדבר להוליא מכלי קדש דהיינו העשרון לכלי חול ולעולם לא היתה כיסא כלל מפסקת בין העשרון לחצי עשרון אלא אחר שמחלקין בחצי עשרון היו בוללין אותו אח"כ בכיסא אבל לר' חנינא דס"ל דעשרון אינו מקדש דאין מנחה קדושה וכו' א"כ לריכין לומר שהיו מקדשין תחילה בכיסא עם השמן וא"כ היאך היו מחלקים בחצי עשרון והא אינו מכיל חצי עשרון סלת עם לוג ומחצה שמן לכך כתבו דלריך לומר שלא היו מערבין אלא זה עומד לצד אחד וזה עומד לצד אחד ואח"כ כתבו ולכ"ע נמי נ"ל כן וכו' ותיבת לכ"ע אינה מתיישבת לי דהא אין אנו לריכין לומר שלא היו מערבין אלא לר' חנינא דסבר שהיו מקדשין אותה בכיסא אבל לר' יוחנן וכן לרב אין אנו לריכין לזה משום דלדידהו לא היתה כיסא מפסקת כלל בין העשרון לחצי עשרון כמ"ש לכן נ"ל דט"ס וצ"ל כן ובלאו הכי נמי נ"ל כן וכו' ור"ל בלאו האי טעמא שכתבו דאין חצי העשרון מיכיל הסלת עם השמן נ"ל שלא היו מערבין משום דלקמן מוכח שהיו מחלקין הסלת לבדו בחצי עשרון והשמן במדה המחזקת לוג ומחצה וק"ל: בא"ד ואפי' עשרון גדוש וכו' דהא דאמר לעיל וכו' כצ"ל ור"ל לא מיבעיא דסבר ר"מ דמדת יבש נתקדשו אלא דאיפשר דגם הגודש נמי ס"ל דמקדש ואע"ג דר"מ קאמר דבירוציהן חול היינו מה שנופל שאין הגודש מחזיקו אבל מה שהגודש מחזיק אפשר דס"ל דמקדש וק"ל: ע"ב ברש"י ד"ה בעולה ומנחה נאמר קדשי קדשים. אינו ר"ל נאמר בהדיא דהא בעולה לא כתיב קדשי קדשים אלא ר"ל כיון דכוליה לגבוה אין קדשי קדשים יותר מזה וק"ל ועיין בפ' איזהו מקומן דף נג ע"ב:

דף ט ע"א תוס' בד"ה עד שלא יצק ימלאנו משמע הא משיצק וכו'. אין צורך למילף מדיוקא דבהאי מתניתין תני בהדיא משיצק יביא אחר בתחלה ודוק: שם בד"ה מאן דפסיל וכו' הכי פליגי במנחות לאו דוקא לרשב"ל וכו'. ר"ל הא דאמר ר' יוסי דמסתברא כי היכי דפליגי ר"א ור"י בזבחים הכי פליגי במנחות לסברת רשב"ל דס"ל דר"י פוסל במנחה שחסרה בין קמילה להקטרה אע"פ שנשתייר בה לאו דוקא פלוגתייהו במנחות הוי ממש כמו פלוגתייהו בזבחים דהא בזבחים לא פליג ר"י אלא אם לא נשתייר כלל אבל אם נשתיירה ממנה מודה לר"א ואילו במנחות אפי' נשתייר פליג אלא ה"פ כי היכי דפליגי בזבחים בלא נשתייר פליגי במנחה בחסר שיריים מה שאין כן לר' יוחנן דהוי ממש פלוגתייהו במנחות כמו בזבחים וק"ל ודברי ס' צ"ק בזה אינן מובנים לי כלל ע"ש: ע"ב גמרא ואימא אין מיעוט אחר מיעוט וכו'. כתב בס' הליכות עולם בש"ד פ"ג סי' קס"ח וז"ל דין רבוי אחר רבוי ומיעוט אחר מיעוט בכל דוכתא אמרינן אין רבוי אחר רבוי אלא למעט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ודין זה ל"ע דבכמה דוכתין אשכחן מיעוט אחר מיעוט ודרים כולהו למעט כי הך דקאמרינן מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן מן הבהמה להוציא את הנעבד מן הבקר להוציא את המוקצה ומן הצאן להוציא רובע ונרבע וכיוצא בו בכמה דוכתין וכן רבוי אחר רבוי דרים להו בברייתא דר' יוסי הגלילי כמ"ש למעלה לכך יש מי שאומר דבי אמרי' אין רבוי אחר רבוי אלא למעט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות דוקא שאין לנו לדרוש ולקיים הרבויים או המיעוטים דאז אמרינן ודאי שהכתוב הפליג ברבויים לרמוז שיש בדבר מיעוט והפליג במיעוטים לרמוז שיש בדבר רבוי אבל היכא דאפשר לדרוש ולקיים הרבויים או המיעוטים דרשינן להו ומוקמינן להו אדינייהו ר"ל הרבויים לרבות והמיעוטים למעט כאותן שכתבתי עכ"ל וקשה מהאי סוגיא דהא הכא אפשר לקיים המיעוטים ולדרוש אותן חד לגופיה שמאלית ולא ימנית ואידך שמאלית לבעלמא דלא נילף מהכא אלא כאן שמאלית הא בעלמא ימנית ואפי' הכי פריך ואימא אין מיעוט וכו' וכבר נתעורר בזה בס' יבין שמועה ע"ש מה שיישב ולענ"ד דלא אמר הרב היכא דאפשר לדרוש ולקיים ברבויים או במיעוטים דרשינן להו ומוקמינן להו אדינייהו אלא היכא דאפשר לדורשן ולקיימן בההוא ענינא דכתיבי ביה דומיא דהנהו דדרים בברייתא דר' יוסי הגלילי אבל היכא דלא אפשר לדורשן בענינא דכתיבי כגון הכא דדרשינן חד לגופיה ותד לעלמא אז ודאי עדיף טפי למידרש להו למיעוט אחר מיעוט לרבות בההוא ענינא דכתיבי ביה מלמידרש חד לעלמא ובזה ניחא מה שהקשה בס' יבין שמועה כלל קמא דאמאי לא פריך המקשה כדמשני ליה שמאלית אחרינא כתיב היכא ומיד הוי להקשות אדרבה מה כאן שמאלית אף בעלמא נמי שמאלית כדפריך בסוף כיון דאית ליה למקשה הך סברא עדיפא בלבון אדרבה ואמאי נטר להאי פירכא עד לבסוף ופריך פירכא ואימא אין מיעוט וכו' ולפי מ"ש ניחא דפירכא אין מיעוט וכו' היא עדיפא טפי דמוקמינן כולהו מיעוטי לענינא דכתיבי ביה משא"כ פירכא אדרבה וכו' ולא פריך אדרבה אלא בתר דמשני שמאלית ג' כתיבא דתו לא אפשר למידרש להו למיעוט אחר מיעוט דאז ההי דרשא מה כאן שמאלית אף בעלמא שמאלית היא עדיפא טפי מלמידרש כאן שמאלית ואין אחר שמאלית ודו"ק נ"ל אבל אכתי קשה מאי פריך ואימא אין מיעוט וכו' כיון דהשתא אכתי לא אסיק אדעתיה דכתיבי אלא תרי שמאלית ותד מינייהו אתי לגופיה א"כ ליכא אלא חד מיעוט כמו שפריך הש"ס לקמן בפ' שתי מדות דף פ"ט גבי בשמן בשמן בפ' פ"ט וכה"ג הקשו התוס' שם מפ' הקומץ רבה ומהתימה מהם שלא הקשו מהאי סוגיא וכבר נתעורר בזה בס' יבין שמועה ולא יישב לפרש"י ז"ל אבל פי' שטה אחרת ליישב לתוס' ע"ש ולענ"ד דלא קשה מידי דהם בפ' שתי מדות אי אמרינן דחד בשמן אתי לגופיה לא בציר לן אלא חד רבוי משום דההוא בשמן דאתי לגופיה לא משמע מניה רבויא דהכא אתי למימר דבעו שמן דאי לא כתיב הוה אמינא דלא בעי שמן כלל לכך כתיב בשמן ללמד דבעי שמן [illegible] אבל לא סייעי מרבה מניה דבעי רבוי שמן וכי כתיב בשמן תנינא אתי לרבוי דבעי רבוי שמן יותר מבלל מנחות וליכא אלא חד רבויא וכן בההיא דלקמן רבה גבי מזוזות מזוזות ההיא קמא נמי אתי לגופיה להורות מקום הכתיבה שיהיה במזוזות בפתח דאי לא כתיב לא הוה ידעינן באיזה מקום תהא הכתיבה וכי כתיב מזוזות תנינא אתי לרבויי דבעי ב' פצימים ולכך הקשו התוס' שפיר כיון דקמא אתי לגופיה להורות מקום הכתיבה א"כ ליכא אלא חד רבויא ומנ"ל לש"ס לומר דהוי רבוי אחר רבוי למעט אפי' פצים אחד אבל הכא אע"ג דקמא אתי לגופיה מ"מ משמע מניה מיעוט שמאלית ולא ימנית דהאי לא אתי אלא להכשורי שמאלית ולא למעוטי ימנית לשתוק מניה ואנא ידענא בין ימנית בין שמאלית כשרין ליציקה דמסתברא תיתי לפסול חד מנייהו אלא ש"מ דאתי למעוטי דוקא שמאלית ולא ימנית ולכך כד משני ליה שמאלית אחרינא כתיב פריך שפיר ואימא אין מיעוט וכו' וחלוק זה אמיתי כנראה מפרש"י לקמן ד"ה במקום שנתרבתה שמאל וכו' ודו"ק היטב אבל אכתי קשה מאי מקשו התוס' בפ' שתי מדות מההיא דהקומץ רבה דהתם נמי אע"ג דמזוזות קמא איצטריך לגופיה מ"מ משמע מניה רבויא דאי לא אתי אלא לגופיה להורות מקום הכתיבה הו"ל למכתב מזוזת בלשון יחיד ומדכתיב מזוזות בלשון רבים ש"מ דאתי לרבויי דבעי ב' פצימים וכבר הקשה זה בס' יבין שמועה וכעת צ"ע ומה שיישב בס' ברה"ז שם הוא דחוי כמ"ש ודו"ק ועיין שם בס' צ"ק ובזה נמי ניחא מ"ש לעיל בשם ס' יבין שמועה שהקשה דאמאי לא פריך מעיקרא כד משני ליה שמאלית אחרינא כתיב אדפריך אין מיעוט וכו' נפרוך אדרבה מה כאן שמאלית וכו' כיון דשמאלית קמייתא מיעוטא הוא כמ"ש א"כ כד משני ליה שמאלית וכו' פריך פירכא חזקה כיון דהכלל מסור מסיני דאין מיעוט וכו' ולא מצי למיפרך ואימא אדרבה וכו' נגד הכלל אבל כד משני שמאלית ג' כתיב וביטל מדת אין מיעוט וכו' אז פריך אדרבה וכו' וק"ל: רש"י בד"ה ואמר ר"א וכו' לא איצטריך אלא איידי וכו' כצ"ל עוד נ"ל לומר הא דמייתי האי דאיתמר עלה דלא תימא דהאי ברייתא משבשתא היא דלא מיתניא בי ר' חייא ובי ר' אושעיא דלא מותבינן מינה לכך מייתי מאי דאיתמר עלה אע"ג דלא צריך דלימא דלא משבשתא היא דהואיל ור"א איירי עלה ודאי מתקנתא היא כלל זה כתוב בס' הליכות עולם ש"ב פ"ב סי' פ"ט ע"ש: בד"ה לשון אחר וכו' שלא תאמר וכו' ואין מיעוט אחר מיעוט נמי וכו' דהא מכולהו וכו'. לא ירדתי לעומק דברי הרב ז"ל מאי קמשני דמה בכך מכולהו שמעינן ימנית לא כיון דעני ועשיר לא ילפי מהדדי להאי ליבנא א"כ אימא דכולהו איצטריך לגופייהו תרי בעשיר למיעוט אחר מיעוט לרבות ימנית וכן תרי בעני למיעוט אחר מיעוט וכו' כיון דלא הוו ילפי מהדדי איצטריך למיכתב בכל חד וחד מיעוט אחר מיעוט וכבר נתעורר בזה בס' יבין שמועה וצריך עיון רב ליישב:

דף י ע"א תוספות בד"ה אמר רבא וכו' וקשה וכו' כמו ימנית דשמן דעני ושמא לענין ימנית בדם לא הוו ילפי מהדדי אי לאו וכו' כצ"ל וכן הגיה בס' ברה"ז וס' צ"ק והא דיליף ימנית דשמן דעני מעשיר אע"ג דחלוקין בקרבנותיהם עיין בספרים הנז' מה שיישבו בזה ועוד נ"ל דדוקא ימנית דדם הוא דלא ילפי מהדדי כיון דחלוקין בקרבנותיהם ועיקר הקרבן הוא הדם דהכפרה תלויה בו אבל שמן שאינו קרבן והאי דשוין הם בו וק"ל ועוד נ"ל לפרש בענין אחר וכצ"ל כמו ימנית דשמן דעני או שמן לענין ימנית לא הוו ילפי מהדדי וכו' ור"ל דמקשו ממ"נ אי ילפי מהדדי א"כ אפי' ימנית דדם דעני לא איצטריך ואי לא ילפי מהדדי כיון דחלוקין בקרבנותיהם א"כ אפי' שמן איצטריך דלא הוו ילפי מהדדי ואתי קאמר דימנית דשמן דעני הוי לפרשה שנאמרה ונשנית וכו' וק"ל: בד"ה שמאל למאי אתא וכו' ולמיעוט אחר מיעוט וכו' דא"כ לא ליכתוב אלא חד וכו'. ר"ל ונרבה ימין מק"ו ומה במקום שלא נתרבתה שמאל וכו' ודלא כפרש"י וק"ל: ע"ב רש"י בד"ה לעובדה בכלי וכו' דכל עבודות וכו' ימין בעי' וכו'. ר"ל וא"כ כיון דקמילה אינה נעשית אלא ביד לריכה ימין וק"ל: תוס' בד"ה בשמאל אכשורי וכו' לעולם אימא לך דבעי נתינה וכו'. ר"ל כיון דנתינה ביד א"כ פ"כ בעי ימין מהיקישא דחטאת כמו דילפינן קמילה וא"כ היכי קאמר בשמאל אכשורי מכשר אבל פ"מ אכתי קשה יד יד דרבא ל"ל דהא דבעי נתינה בימין ילפינן מהקישא דחטאת אלא דק"ל לפי' רש"י היכי קאמר בשמאל אכשורי מכשר ודו"ק וליתא מה שהקשה בס' צ"ק ע"ש:

דף יא ע"א גמרא והי תנא מלא וכו' שאינו מולא אלא הקומץ וכו' כצ"ל: שם אלא להביות כלומר קומץ וכו'. מתיבת כלומר וכו' עד תיבת מלמטה נמחק נ"ל ודו"ק: ע"ב תוס' בד"ה ר' יהודה סבר וכו' וכמו כן לריך לחלק וכו' להא דר"ש דהאמר לא אמרינן מקצת בסוף וכו' כצ"ל ועיין לתוס' פ"ק דבכורות דף ג' ד"ה ור' יהודה סבר וכו' ע"ש:

דף יג ע"א גמרא הא תו למה לי אי לאכול ולאכול דבר שאין דרכו לאכול מרישא שמעת מינה אי לאכול וכו' קמ"ל דמצטרף מסיפא דרישא שמעת מינה וכו' אי לאכול ולהקטיר מדיוקא דרישא וכו' כצ"ל:

דף יד ע"א רש"י בד"ה ולאפוקי מדר"מ וכו'. מדקאמר הכא לעולם דמשמע אפי' פיגל בבניהן כצ"ל נ"ל: תוספות בד"ה הקומץ וכו' מסקינן ליה לכתחילה וכו'. עיין בכריתות דף יד ע"א תוס' בד"ה פקע וכו': ע"ב גמרא ערבינהו וכו' פלגינהו מפלגין דכתוב וכו'. כצ"ל נ"ל וכן נ"ל ברש"י ז"ל:

דף טז ע"א גמ' קתני מיהא נתן את הקומץ במחשבה וכו'. הא דלא מותיב ליה ממתניתין דקתני פיגל בקומץ ולא בלבונה משום דאיכא לאוקמי שפיר בהדיא בעבודה השנית שאינו עושה על דעת הראשונה כמ"ש התוס' ד"ה קתני וכו' כצ"ל: רש"י בד"ה מ"ג דיוה"כ [וכו'] וז' על טהרו וכו' מעורבין ביחד וכו'. משמע שלא היו מערבין אלא בז' של טהרו של מזבח וא"כ האי ברייתא סברה כמ"ד אין מערבין לקרנות וקשה דהא לקמן אוקי לה כמ"ד מערבין לקרנות לכן נ"ל דט"ס נפל בדברי רש"י וצ"ל כמ"ש בזבחים פ' כ"ש דף מ"ב ע"ש:

דף יז ע"ב תוס' בד"ה מאי האוכל יאכל כו' וא"ת א"כ מאי קא פריך בפרק השואל גבי אם גנוב יגנב מעמו הניחא למאן דלית ליה דברה תורה וכו' והא לאו בכל דוכתא פליגי. דבריהם תמוהים מאי קא מקשו דהא כבר כתבו שם בפ' השואל דלא מיסתבר לרבות אבידה כיון דכתיב בלשון גניבה ע"ש וכן ההיא דריש נדרים איכא הוכחה כדאמר שם גמרא מדלא כתיב נדר לנדור כדכתב נזיר להזיר וע"ש בהר"ן ז"ל ועוד מאי הא שכתבו ועוד למ"ד דברה תורה נמי מי ניחא וכו' דהיינו קושייתם הראשונה לכך נ"ל דט"ס נפל וכצ"ל והא לאו בכל דוכתא פליגי וי"ל למ"ד דברה תורה ניחא דטעם שם שלא לדרוש וכו' והוא כדאמר שם בגמרא ויש הוכחה לזה מדקא מקשו בלשון וא"ת ובזה הלשון לא מצינו שמניחין בקושיא ולקושיא דפ' השואל או סמכו על מ"ש שם או חסרון נפל בדבריהם כי כן הוא סדר קדשים כולו מלא טעיות ודו"ק:

דף יח ע"א גמ' ור' יהודה סבר וכו' אלא מאי כשר לרבנן ור"א פוסל אתנייה א"ה מאי הא וכו' קא מתנינן אלא וכו' כצ"ל נ"ל ור"ל אי אמרת בשלמא דד"ה פסול אתנייה ניחא הא דקאמר מפני וכו' שלא יטעה לומר דהלכה כן וליכא מאן דפליג לכך א"ל הא מפני וכו' ר"ל הא דקאמר לך ד"ה פסול לאו ד"ה הוא אלא משום שהיתה חביבה עליו לכך שנאה לך כך ולעולם אינה הלכה אבל אי אמרת דבפלוגתא אתנייה מאי הא מפני וכו' הא גם ר"א בן שמוע נמי פלוגתא אתנייה כר' יהודה ומאי חביבות אתנייה ר"י יותר מר"א בן שמוע ודו"ק נ"ל: רש"י בד"ה אלא מאי אתנייה וכו' הא אנן נמי בדברי בן שמוע פלוגתא מתנינן כר' יהודה כצ"ל ביאור דבריו הוא כמו שפירש בגמרא ודברי ברה"ז דברי נביאות ואינן מתיישבין כלל ע"ש: ע"ב גמ' או שפתתה וכו'. פתין מרובות מבעיא מאי פתין מרובות שריבה בפתיתה והב"א לעולם פתין מרובות ממש ומהו דתימא וכו' כצ"ל: תוס' בד"ה ואמר ר' זירא וכו' אבל בפ"ק דקידושין קשיא וכו' וא"כ אפילו ראוי לא ניבעי וי"ל משום דכתיב כל בשרו דמרבה אפי' בית הסתרים משום הכי אהני למימר דבעינן ראוי. וא"ת א"כ לכתחילה ניבעי רחילה וכו' כצ"ל:

דף כ ע"ב גמרא דתניא קרבן מלמד וכו' ואמר רב פפא לדברי רבי עצים לריכים עצים סמי מכאן עצים אלא קרא למעוטי מאי אי למעוטי דם מעל מנחתך נפקא וכו' כצ"ל: רש"י בד"ה לדברי רבי דמקיש עצים למנחה דטעונים הגשה ומליחה טעונים קמילה כצ"ל והס"ד. ואח"כ ד"ה לריכים עצים שמתנדב וכו' להסיקו כצ"ל והס"ד: בד"ה דם מעל וכו' קרבן בלל מנחתך וכו' אי מה מנחה מיוחדת וכו' מעיקרא דאף כל וכו' כצ"ל:

דף כא ע"א גמ' דם שבישלו אינו עובר וכו'. עיין בשאלות ותשובות של ר' לוי ן' חביב סי' קכ"א מ"ש בהאי סוגיא: שם תקריב אפי' בשבת. הקשה הרב בס' משנה למלך ז"ל בפ' י"ח מהל' שבת איזה מלאכה כאן דאיצטריך קרא לומר דדחי שבת והלא מולח אינו אלא משום מעבד ואין עיבוד באוכלין ע"ש ולי נראה הא דאיצטרי' קרא לומר דמליחה דחי שבת הוא משום הבערה דאי לאו קרא דגלי לן דמליחה עבודה היא הוה אמינא דאסור למלוח איברי התמיד בשבת משום דכשמעלין אותן ע"ג המזבח אנו מרבין בהבערה בשביל המלח לכך איצטריך קרא לומר דמליחה עבודה היא ודחיא שבת כשאר העבודות וק"ל: תוס' בד"ה דם שבישלו וכו' חסרון דברים יש כאן ועיין דבריהם בפ' כל הבשר דף ק"ח ששם מבוארים היטיב: בד"ה (יכול) יתן בו טעם כביצה היינו דלא (ראוי) וכו'. עיין בספר קרבן אהרן: ע"ב תוד"ה בלישכת המלח וכו' וקשיא וכו' והכא לא חשיב אלא ג' עכ"ל. עיין בס' לחם משנה ז"ל סוף פ"ה מהלכות איסורי מזבח שכתב יישוב לזה:

דף כב ע"א מתניתין נתערב קומצה וכו' ר' יהודה אומר במנחת כהן משיח וכו'. ברמב"ם ז"ל בפי' המשניות נראה דהוה גרים ר' יהודה אומר במנחת כהנים במנחת כהן משיח וכו'. ויישב גירסא זו בשני דרכים ע"ש: רש"י בד"ה ר' יהודה וכו' דמנחת נדבת ישראל בלילתו עבה ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים בלילתן רכה וכו'. אבל הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות מפרש איפכא דבלילתן עבה קאי אמנחת כהן משיח ומנחת נסכים ובלילתן רכה קאי אמנחת נדבת ישראל ע"ש:

דף כד ע"ב תוס' ד"ה כי נגע בו הזב מיהא וכו' ואין לתרץ דהאי דתישב עליו ואח"כ תהבו טמא משום דמקבל טומאה בשעת פרישתו מאביו דהא טמא משום דטומאת בית הסתרים וכו' כצ"ל נ"ל ור"ל דהשתא ניחא דלא אמרינן שבע ליה טומאה משום דבשעת פרישתו מאביו כבר נסתלקה ממנו טומאה חמורה ולא מקבל מאביו בשעת פרישתו טומאת אוכלים כיון שכבר תישב עליו וכתבו דאין לתרץ זה דמשמע דהא דטמא טומאת אוכלים הוא משום דטומאת בית הסתרים מטמיא מדמוקי לה כר"מ דאי משום דבשעת פרישתו מקבל טומאה מאביו א"כ אתיא אפי' כר' יוסי ועל זה מקשו ומיהו הוא גופא תימה וכו' וק"ל ובזה נ"ק מה שהקשה בס' משנה למלך פי"ב מהל' שאר אבות הטומאות הלכה י' שכתב ולא ידעתי מה יושיענו זה וכו' ע"ש אבל לפי הגהת ס' צ"ק קשיא חזקה היא ועיין בס' ברה"ז:

דף כו ע"ב תוס' ד"ה אין הקטרה וכו' ולא מ"ל דלאפוקי מדאביי דהא ר' יוחנן קאי כאביי. משמע דאי ר' יוחנן לא קאי כאביי מ"ל לאפוקי מדאביי וקשה היכי מצי לשנויי הכי בשלמא לזעירי איכא למימר ה"ה חמץ והא דנקט שאור לאפוקי מדאביי דלא בעי צירוף דס"ל יש הקטרה פחות מכזית אבל לר' יוחנן לא מצי לשנויי הכי דה"ה חמץ והא דנקט מיר לאפוקי מדאביי דבנזיר לא פליג אביי וכ"ל דט"ס נפל בדבריהם וצ"ל ולא מ"ל דלאפוקי מדאביי ועוד דהא ר' יוחנן קאי כאביי ור"ל דלא מ"ל דלאפוקי מדאביי והוא כמ"ש דבנזיר לא פליג אביי ועוד דהא ר' יוחנן קאי כאביי ואיך אפשר לומר דאתי לאפוקי מיניה ודו"ק: בא"ד וי"ל דאפילו אם תמצי לומר דפליג הא ר' יוחנן קאי כאביי מ"ד וכו' וכל דרים ועי"ל דממסרת דרים וכו' כצ"ל נ"ל ועיין בספר ברה"ז וספר צ"ק:

דף כט ע"א גמ' מלמד שמגביהין אותו לעולי רגלים וכו'. הקשה בס' צ"ק למה היו מגביהין השולחן עם הלחם ועי' זה היה ראוי לקבל טומאה הלחם הפנים בעצמן היה להגביה ולהראות לעולי רגלים שהיה חום בשעת סילוקן ע"ש ול"ק דר"ל ס"ל כרבנן דפ' שתי הלחם דף נט ע"ב דס"ל אלו מושכין ואלו מניחין וטפחו של זה כנגד טפחו של זה שנאמר לפני תמיד וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' תמידין ומוספין ולכך לא היה אפשר להם להגביה הלחם עצמו דאז לא מתקיים לפני תמיד וק"ל: שם אם נשתייר בו שיעור אות קטנה וכו' הא דלא פסלינן משום כל אות שאין מוקף לה מד' רוחותיה פסולה. עיין בב"י א"ח סי' ל"ב: ע"ב גמ' אם משתייר בו כו'. הא דלא א"ל תיקון דינוקא כדלקמן גבי ו"יו דויהרג וכן לקמן לא אמר האי תיקונא דאם משתייר בו כשיעור אות קטנה. עי' בב"י א"ח סי' כמבר: שם ותלו ליה לכרעיה דה"י וכו'. עיין בשו"ת של הריב"ש סי' קי"ב: שם והוא דכתיב רוביה דספרא שפיר. ר"ל שכוב כל דף כתוב בלא טעות שאין בו יותר מג' או מי' טעיות בכל דף אז מגלת עליהן כך דף שלימה ויתקן כן הוא בפירש"י ז"ל בבהרי"ף וכן פי' הב"י י"ד סי' רע"ם ע"ש אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות ס"ת דין י"ב נראה שמפרש הא דקאמר והוא דכתיב רוביה דספרא שפיר ר"ל רוב דפי הספר היו מתוקנים וקשה א"ם אמאי לריך דף אי שלם מאחר ש"ב דפי הספר מתוקנים בלי טעיות ומרן הב"י ז"ל כתב ליישב דברי רבינו ז"ל בפירש"י ז"ל ואין דברי רבינו ז"ל סובלים פי' רש"י ז"ל כלל ול"ע: תוס' בד"ה שעטנ"ז וכו' כתוב בשימושא רבא ש"ע דמשמע ט"ס דלטטפות לריכים ג' ג' זיונין ור"ת כתב בתיקון ס"ת שלו שהוא שיבוש כצ"ל נ"ל וטעמו של ר"ת שכתב עליו שהוא שיבוש משום דקי"ל מ"ם אלו שלריכים ג' תגין והא בכל מקום שעטנ"ז ג"ץ לריכים ג' תגין וכמו שהקשה עוד א"ח סי' ל"ו ומרן הב"י ז"ל שם כתב יישוב לזה ע"ש:

דף מד ע"ב תוס' בד"ה מנחתם ונסכיהם. פירש בקונט' וכו' והא דפ"ק דזבחים דרים מנחתו ונסכו וכו' קדרים התם גבי מיר מדכתיב וכו' כיון דגלי' וכו' כצ"ל ור"ל דקי"ל היכי משמע מיתורא דמנחתו ונסכו דכתיב גבי מיר אפי' בלילה ואפי' למחר כמו שהקשו לעיל לפי' הקונטרס ותירצו כיון דגלי וכו' ר"ל דלעיל ל"ק להו היכי

משמע מיניה לילה אלא משום דאכתי לא אשכחן בעלמא ככשר נסכים בלילה ולכך ק"ל סיכי משמע מיהורא דנסכים אפי' בלילה אבל בשתא דאשכחן גבי עצרת דגלי קרא דאפילו בלילה ואפי' למחר א"ז דרבינן נמי מנחתו ונסכי דגבי נזיר אפילו בלילה ואפי' למחר א"כ דלא משמע מיניה וק"ל: בד"ה אלא דר"א וכו' לאו עלייהו קאי (ר"ל דלא קאי אלא אנסכים לעכב שיהיו התמימים כמו שלמדו רז"ל מכאן שיין שהעלה קמחין פסול לנסכים כמו שפרש"י בחומש) וה"ס דה"מ פריך וכו' כצ"ל נ"ל: בא"ד דגבי עצרת דרים נמי הכי כתם וכן בחג וכו'. ר"ל וגבי עצרת לא אפשר לומר דסמיך אקרא דהא לא כתיב ביה יהיו דיהיו דכתיב גבי עצרת אנסכים קאי כמ"ש לעיל א"כ נאמר נמי הא דקאמר גבי פסח שומע אני וכו' לאו אקרא סמיך וכן הא דקאמר שומע גבי חג אע"ג דכתיב ביה כמשפט לאו אמשפט סמיך דומיא דעצרת וק"ל:

דף מה ע"א תוס' ד"ה מלואים סקריבו וכו' ודבר תימה הוא מי דתקו וכו'. ונלע"ד דסכריתו הא דכתיב וכן תעשה בשבעה וגו' משמע דקאי אהא דכתיב לעיל מיניה באחד לחדש תקח פר בן בקר וגו' וקאמר וכן תעשה פר לחטאת בשבעה לחדש ואז אמרינן דשבעה לחדש קאי אשבעת ימי המלואים. דכתיב לעיל א"כ ההטאת שהיו מקריבים בכל יום מז' ימי המלואים הוא פר בן בקר והא ליתא דהיכא אלא שעיר עזים דדוקא ביום א' היה פר בן בקר כמבואר בקרא לכך מפני זה הוכרחו לדרוש מה שדרשו ודו"ק: **ע"ב** גמ' ת"ר והקרבתם וכו' א"כ מה ת"ל על הלחם מלמד שלא נתחייבו בכבשים וכו' כצ"ל וכ"ס בה"ג וכן משמע מפרש"י ז"ל ד"ה והאמור בה"כ לא קרב וכו' ור"ל שלא נתחייבו בכבשים אלא עד שנתחייבו בלחם דהיינו בכניסתם בארץ ואז אע"ם שאין להם לחם מקריבים כבשים לבד אבל במדבר שלא נתחייבו בלחם לא נתחייבו בכבשים ואינם יכולים להקריב כבשים לבד וק"ל: שם מי כתיב קדש יהיו לה' ולכהן וכו' וכן נגה הע"ג דלא כתיב הכי מ"מ דתיק קרא ומוקי ליה הכי משום טעמא דקאמר במתניתין ובס' קרבן אהרן דף רנ"א כתב דרך נכון בזה ע"ש:

דף מו ע"א גמ' יצא לחמה מכניסן ושוחטו וכו' כצ"ל וכפירש"י ז"ל דכל זמן שאינו קדוש בשחיטה אינו נפסל ביוצא וכן כתבו התוס' ז"ל ד"ה ואיזו הוא זיקה וכו' דקדושת כלי אינו מועיל לאיפסולי ביוצא ומכאן תימה על הרמב"ם ז"ל בפי"ב מהל' פסולי המוקדשין דין י"ד שכתב נפרס לחמה או נטמא או יצא עד שלא נשחטה התודה מביא לחם אחר ושוחט וכו' בעשה דין יצא כדין נפרס ונטמא ולא חילק ביניהם וצ"ע: שם נטמא לחמה וכו' ויקי נדרו יצא והלחם פסול וכו' כצ"ל ונמחק שהלין וכו' כן נראה מהתוס' ז"ל: רש"י בד"ה שלא לחם וכו' עם לחמה אינו קרוי שלמים כצ"ל וכן מצאתי בדפוס הדש ור"ל כשהזכיר הכתוב כבשי עצרת עם הלחם לא קראם כבש שלמים כמו שקרא לתודה גם עם הלחם כבש שלמים להורות בא שאם שחטן עם הלחם ואבד הלחם אבדו הכבשים כיון שהיה הלחם עמהם בשעת שחיטה שוב אין להם דין שלמים ולא יקרבו עוד מה שאין כן בתודה שהכתוב קראם שלמים אפי' בהיותם עם הלחם להורות שדין שלמים יש לה והף אם נפסל הלחם לא תפסל התודה וק"ל:

דף מח ע"א רש"י בד"ה הא דלא כרבי וכו' הגוף והרי הן וכו' והוכלן כל מי שירצה כצ"ל והס"ד: תוס' ד"ה הא דלא כרבי וכו' ונראה שמקדשת אבל אינו כמו וכו' כצ"ל נ"ל: בד"ה הטא בהטאת וכו' אלא היכא דנשחט כדאמרינן לעיל אבד הלחם וכו'. עיין לתוס' לעיל דף מז ע"ב ד"ה מהו שיזרוק דמן שלא לשמן וכו': בא"ד וגבי תודה שנתערבה בתמורתה ומתה א' מהן דתכירתה וכו' כצ"ל: בד"ה הטא בשבת וכו' תימה יזרוק כדי לאוכלן חי וכו'. תימה היאך יכול לאוכלן אפי' חי אף כי נזרק הדם הא אינו יכול לאכלו קודם הקטרת אימורין דדוקא נטמאו או נאבדו שרי בשר באכילה אבל אם הם קיימים בכשרותן כל כמה דלא מקטרי אימורין כהנים בשר לא מצי אכלי כמ"ש התוס' לעיל בפ"ב דף יד ע"ב ד"ה והלבונה וכו' ע"ש וכן אמרינן בהדיא בפ' תמיד נשחט דף נט ע"ב ע"ש ואפשר לומר דרצונם לומר אומרים לו חטא בזריקה גם בהקטרה כדי לזכות לאכלן חי בשבת ועוד י"ל כיון דלא דאפשר לאקטרינהו באידנא נעשים כמי שנטמאו או שאבדו כדמשני בפ' תמיד נשחט ע"ש ודו"ק נ"ל: בא"ד אין לדמות למה שהתירו וכו' לידי חיוב חטאת כצ"ל. הקשה בס' צ"ק וז"ל אבל תמיה לי דלא מצינו שהתירו רק בעיא היא במס' שבת ולא איפשיטא ע"ש דף ג' ע"ב עכ"ל ובאמת דבע"א היא ולא איפשיטא ואדרבה לחד שינויא כתם איפשיטא דלא התירו ולולי דמסתפינא אמינא דט"ס נפל וכצ"ל אין לדמות למאי דבעו מהו שהתירו לרדות' וכו' ור"ל דק"ל אמאי לא פשיטו מהכא דמותר לרדותה בשבת קודם שיבא לידי חיוב חטאת דאמרינן חטא בשבת כדי שיזכה בשבת וע"ז כתבו דאין לדמות וטעמא דהתם ליכא זכייה בלא מניעת חטא ולא אמרינן חטא אלא בשביל שיזכה אבל בשביל שימנע מהטא תמור לא אמרינן ודו"ק נ"ל: **ע"ב** תוס' בד"ה כבשי עצ"ת וכו' ותימה מנ"ל וכו' דילמא הואיל ונאים וכו' ואמאי אותבוה רב בפירקא קמא. ר"ל דהם דף ה' אותבוה לרב מהא דאמר דפסול הואיל ובא להכשיר ולא הכשיר מכה דתניא אשם מצורע וכו' אלמא אע"ג דבא להכשיר ולא הכשיר כשר וקשיא מקשו התוס' אמאי אותביה לרב מהכא דילמא רב סבר כי האי דתני רב יצחק כבשי עצרת וכו' פסולים דטעמא הואיל ובאים להתיר הדם במקדש ולא התירו וק"ל ובס' צ"ק הגיה נאים:

דף מט ע"א תוס' ד"ה ת"ל וערך עליה וכו' מיהו תימה וכו' תנן הביא אשמו וכו' גזילו לא יצא וכו' כצ"ל: בא"ד (מעבצ"ד) לכך נראה וכו' וס' הגוזל איצטריך וכו'. עיין לתוס' ב"ב ס' כל הההדיר דף פט ע"א ולתוס' דס' אמר להם הממונה דף לד ע"א שבה דבריהם יותר מבוארים: בא"ד תימה יבו' דכתיב מלבד עולת החדש וכו'. עיין בס' מל"מ ביאור דבריהם: **ע"ב** רש"י בד"ה המידין וכו' וכ"ב עלאים בעינן. פי' דבעי ו' טלאים לתמידין דשבת וב' י"ט דר"ה וט"ז למוספין דהיינו ב' כבשים דמוסף שבת ו"ד דמוסף יום ב' של ר"ה ז' כבשים משום מוסף ר"ח וז' כבשים משום מוסף דר"ה אבל יום א' דר"ה לא היה בו מוסף משום דכשביו באים עדים מן המנחה ולמעלה אע"פ שהיו עושין אותו יום קדש ולמחר קדש מ"מ לא היה קרב מוסף אלא למחר וק"ל: בד"ה דהאיכא נפרא וכו' ודיום שני ושלישי ורביעי איכא וכו' כן צריך להיות נ"ל:

דף נ ע"א רש"י ד"ה סימנא בעלמא וכו' דביום תינוק הוו בה י"ב מבוקרין וכו' כצ"ל נ"ל ובס' צ"ק הגיה היו בה ששה מבוקרים וכו' וכן לקמן נשארים בה ששה מן הראשונים הגיה במקום ששה שנים וכ"כ כן פירש"י בערכין ולי נראה אע"ג דרש"י בערכין פי' כן מ"מ הכא לא משמע כן שהרי כתב שהיו שם בכל יום ששה ראוין ליטול איזו שנים מהם שירצה כגון וכו' ואי כהגהת הרב המגיה לא יש ראויין ליטול בכל יום כי אם שנים לבד ולישנא דמתניתין משמע כפירש"י ודו"ק: **ע"ב** רש"י תביתי כה"ג דכתיב מחבת וכתיב תופיני כצ"ל נ"ל: שם בד"ה לא שאינה רבה וגדולה וכו' כצ"ל דלהאי לישנא נמי גרסינן רבה בבי"ת ופי' רבה בכמותה דהיינו גדולה אבל ללישנא שירככה בשמן הרבה גרסינן רבה בכ"ף והיפשר דגם להכיא לישנא גרסינן רבה בבי"ת ופי' רבוי שמן אבל בס' קרבן אהרן בפ' ט בפ"ד כתב דגם להאי לישנא גרסינן רכה בכ"ף ע"ש: תוס' בד"ה ת"ל בכל אחד וכו' וי"ל דהוי שפיר וכו'. כיון דמייתו חובה מייתו נדבה כצ"ל נ"ל:

דף נא ע"א תוס' בד"ה הרי היא לך וכו' על עולת התמיד והתמיד נמי גמרינן מועדו מועדו מפסח לטומאה תימה דלמד וכו' כצ"ל נ"ל ר"ל בתהילה הוקשה להם לפי' דרבת אביי דיליף מתמיד א"כ מנ"ל דתביתין דתי טומאה הא בתמיד לא כתיב טומאה ולזה כתבו דתמיד יליף מפסח בג"ש דדחי טומאה כדאיתא בריש פ' אלו דברים והדר יליף חביתין מתמיד וע"ז תמהו דא"כ הוה למד מן הלמד דתמיד גופיה יליף מן פסח והדר יליף חביתין מיניה ות רצו דאין זה לימוד גמור דגילוי מלתא בעלמא הוא דכיון דילפינן דדחי שבת וה"ה דדחי טומאה דלא אשכחן דדחי שבת ולא דחי טומאה וק"ל ובס' ברכ"ז (לא) הגיה ומחק תיבת טומאה ופי' דהכי ק"ל דמנחת תמיד אינו מפורש בכתוב דדחי שבת אלא ילפינן מעולת התמיד ומנחת חביתין ממנחת תמיד א"כ הוי נלמד וכו' ודוחק עכ"ל וקשה דמנחת התמיד נמי מפורשת בכתוב דהא כתיב על התמיד ונסכה דהיינו מנחה נסכים שהיא מנחת תמיד וכי אפשר דנסכה בלא מנחתה והמבר מפני זה כתב ודוחק: ד"ה אפי לה מאתמול וכו' וא"ת הוף לולב וכו' ואי שדי וכו' ואמאי איפסיל כיון דאין זמנה מאתמול וכו'. והימה מאי קא מקשו הא שפיר מיתרצא האי קושיא בתירוצם דלעיל שתירצו על ב' הלחם כיון שלא דחו שבת א"כ מאתמול נמי הוי זמנן וי"ל דט"ס נפל בדבריהם ושיעורם כך בתחילה הקשו מב' הלחם אמאי דחי שבת הא כלי שרת אין מקדשין אלא בזמנן ותירצו כיון דלא דחו שבת א"כ זמנן מאתמול ואח"כ כתבו אבל גבי כמעשהו בחול וכו' אע"ג דק"ל נמי התם אמאי איפסיל מ"מ אין צריכין לתירוץ זה דיש לנו תירוץ יותר נכון דהתם נפסלין משום לינה דלינה לאו מחוסר זמן וכיון דמונחים הם בלילה במקודשת נפסלין בלינה אבל גבי ב' הלחם לא יגדק תירוץ זה דהא אינן מונחים בלילה בתמור דכבר סילקן ביום ואי קדם וסילקו לא מיפסל בלינה כדאיתא בשילהי פ' שתי הלחם דף ק' ע"ב ע"ש וק"ל: **ע"ב** תוס' בד"ה חטאת מלמד וכו' תימה תיפוק לי וכו' וי"ל דאיצטריך למועיל וכו'. עיין להתוי"ט ז"ל פ"ד במס' פרה משנה ד' ד"ה לעולם מועלין בה:

דף נב ע"א תד"ה פר העלם וכו' וה"מ למנקט פרי ע"ז. ר"ל דבע"ז איכא ב' קרבנות פר לעולה ושעיר לחטאת וא"כ הכא ה"מ למינקט שעירי ע"ז ופרי ע"ז אלא חדא מינייהו נקט ולעד"נ דחדא מיתרצא בחבירתה דהתנא רצה לקצר דבריו ולא רצה להאריך ולמיתני שעיר ע"ז ופר ע"ז ולכך נקט שעירי בלשון רבים כדי לרמוז לפר דאתי בהדיה וק"ל שוב ראיתי לתוס' בפרק הוציאו לו דף ב' ע"א שתירצו קושיא זו אמאי נקט פר בלשון יחיד ושעירי בלשון רבים ע"ש ומתירוצם שם נראה דל"ק אמאי לא נקט פר ע"ז דההוא עולה הוי וה"כ נפ"ז נ"ל דטעות נפל בדבריהם הכא וכצ"ל וה"מ למינקט פרי העלם דבר ובזה חדא קשיא היא ודו"ק:

דף נג ע"א גמ' מאי ניהו רביכה אי דאיתא רביכה כתיב בה רביכה אי דליתא רביכה לא כתיב בה רביכה וכו' כצ"ל נ"ל: שם אי בר אוריין ובר אבהן יאי ויאי אי בר וכו' כצ"ל: שם דכתיב צללו וכו'. ק"ק מנ"ל דאדירים קאי על המצריים אדרבה פשטיה דקרא משמע דקאי על המים מדנקוד בי"ת בשו"א דאי קאי על המצריים הו"ל לנקוד בי"ת בפת"ח וי"ל משום דק"ל אי קאי אמים וכי אין דרך העופרת לצלול אלא במים אדירים וכלא אפי' במים שאינם אדירים דרך העופרת לצלול לכך פי' דקאי על המצריים וק"ל ועיין בס' הידושי אגדות ובס' מאור עינים: **ע"ב** גמ' יבא טוב וכו' יבא זה וכו'. הא דמייתי תרתי אגדתא בקבלת התורה ולא סגי בחד עיין בס' מאור עינים: רש"י בד"ה כל אחת ואחת כשישבו ד' מלכיות של עכשיו כצ"ל נ"ל והס"ד: בד"ה בזה אחר זה וכו' משועבדים לבבל ומקצתן לפרס ומקצתן ליון וכו' כצ"ל קשה לכאי פירושא הא לא אשכחן דהוה הכי אלא היו בזה אחר זה דבתחילה נשתעבדו לבבל ואח"כ לפרס ואח"כ ליון ואח"כ לאדום ולא היו בבת אחת וצ"ע: בד"ה ל"א ונישקול וכו' ולשום בלישת אותו וכו' כצ"ל גבאי לישנא לא מתיישב לישנא דהש"ס דקאמר וליתמנינהו מאבריאי וליתיה ונלישיה בהדיא ואפשר דלהאי לישנא צ"ע כן אלא ה"ג ולישקול פורתא מיניה ונלישיה וניהדריה גזירה וכו' וק"ל: תוס' בד"ה בן ידיד וכו' וי"מ שאר זה יעקב וכו' ותך ששם בו שקראו ישראל א"נ יעקב דאיתא במדרש וכבילו רש"י בחומש דשק"ס קראו יעקב וק"ל:

דף נד ע"א בד"ה (בעמוד הקודם) אין מחמילין וכו' והא דאמר וכו' דרמו ביה שארי צ"ל שנתחמצו השעורים במים התילה וכו'. היכא למידק אמאי הוצרכו לשנויי הכי שנתחמצו השעורים במים התילה אמאי לא משנו דהיכא מיה בהדיה הומן כמו שתירצו בכל הנך דלעיל וי"ל משום דתומן האדומי תביב ליה בפ' אלו עוברין חמץ דגן גמור ע"י תערובת ואם לא היו השעורים מתומצים מקודם אלא שעירבו מים עם התומץ אכתי לא הוי אלא חמץ נוקשה ולא תשיב חמץ דגן גמור ע"י תערובת ולכך הוצרכו לשנויי הכי וק"ל וכן כתבו בהדיא בפ' כל שעה דף ל"ה ע"ב ע"ש ואת"ה א"כ גם לפירש"י ז"ל צריך לאוקמי הכי ומדבריהם נראה דלא צריך לאוקמי הכי אלא לפי' ר"ת וי"ל דאין ס"נ דלפירש"י לא צריך להוקמי שנתחמצו השעורים במים תחילה אלא סגי לאוקמי שהיו מים מעורבים עם התומן ואפי' הכי תשיב דגן גמור ע"י תערובת כיון דלפירש"י מי פירות לבדן חשיב חמץ נוקשה א"כ הם דרגא דשעהם עם מים חשיב חמץ דגן גמור ע"י תערובת אבל לפר"ת דמי פירות לבדן לא הוי חמץ כלל א"כ כשהם עם מים לא הוי אלא חמץ נוקשה ולכך מוכרח לאוקמי בתומן האדומי שהיו השעורים מחומצים במים תחילה וק"ל: בד"ה אין לך סקשה לקמיצה וכו'. עיין לתוס' בפ' הוציאו לו דף מט ע"ב ד"ה והאיכא קמיצה וכו' שתירצו קושיא זו: **ע"ב** רש"י ד"ה כי פליגי וכו' וכשר כעגל שנתפח אסיפי' קאי וכו' וכשר זקינה שנתמעט אמילתיה קאי וה"ק וכו'. צריך לפרש כן הא דכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות טומאת אוכלים דין ט' בשר כעגל שתפח וכו' שהרי הוא פסק כהאי אוקמתא כמ"ש לעיל ודו"ק נ"ל: תוס' בד"ה ניטלת באומד וכו' וא"ת וכו' כיון דלא קיין לא מתקן ליה וכו'. עיין להרמ"ב ז"ל בפ"ג מהל' תרומות דין ט"ו דגרים איפכא כמ"ש מהן הכ"מ ז"ל ע"ש ולפי גירסתו ל"ק קושיית התוס' ודו"ק ועיין בס' גרס"י:

דף נה ע"א תוס' ד"ה במחשבה וכו' ואשכחן נמי דוכתא דקרי לדבור מחשבה כמו על כל דבר פשע וכו' כצ"ל נ"ל דמחשבה דהתם נמי פירושה דבור כמ"ש רש"י ז"ל בריש מכילתין דף ב ע"ב ד"ה אבל מחשבה דמינכרא וכו' ע"ש: **ע"ב** רש"י ד"ה מנא ה"מ דעובר בלא תעשה וכו' אלא קומץ דלגבוה אזיל כצ"ל והס"ד. ואח"כ ד"ה מעשה יחיד וכו': בד"ה אימא וכו' דליהוו חייב על כל א' וא' אקומץ ואשיריים מכילה וכו' כצ"ל נ"ל: תוס' ד"ה או אינו וכו' פירש בקונטרס וכו' וקשה א"כ וכו' דבגופיה כתיב וכו'. עיין בס' ברכ"ז מה שפירש ומצאתי בד"ת כ"ה כתיב הכי תיפוק ליה דלגופיה כתב ולא לבנין אב ולפי נוסחא זו הכי קמקשו דלפי פירש"י ז"ל דאותו דנשיא אתי למעוטי כולהו חטאות דלא בעו צפון א"כ מאי קאמר כשהוא אומר ושחט אה החטאת זה בנה אב לכל חטאות שטעונות צפון דילמא לא אתי קרא אלא לגופיה דחטאת יחיד טעונה צפון שלא תמעטנה מאותו אבל לא אתי לבנין אב דלגופיה איצטריך אבל שאר חטאות אכתי תימה דאין טעונות צפון דאימעטו מאותו ולפי פי' זה צריך להגיה דבריהם הכי וקשה א"כ מאי מסיק כשהוא אומר וכו' תיפוק ליה דלגופיה כתיב ולא לבנין אב וכתבו לכך נראה כפירש"י באיזהו מקומן. דנאותו דשעיר נשיא לא ממעטי אלא שעירים כמותו וכו' דהשתא ע"כ קרא דושחט את החטאת דכתיב בכבשת יחיד לא אתי אלא לבנין אב דלגופיה לא איצטריך דהא לא אימעיט מאותו דנשיא אלא שעירים כמותו וא"כ ע"כ לא אתי אלא לבנין אב וא"כ כתבו ליישב פירש"י ז"ל דהכא דזה בנה אב לאו דוקא וכו'. עוד כתבו ליישב במה שפירש"י ז"ל בפ' איזהו מקומן דמיותרא דבחטאת קא דריש דמרבה כל כחטאות דהשתא לא קשה דילמא קרא אתא לגופיה ולא לבנין אב דלאו מגופיה דקרא קא דריש אלא מיתורא דהחטאת קא דריש דהו"ל למימר ושחט אותה במקום העולה וכתב החטאת לרבות כל החטאות דטעונות צפון ודו"ק ואין נורך להגהת ס' ברכ"ז ע"ש וה"ס דה"מ לשנויי לפירש"י ז"ל דבחטאת יחיד כתיב בכשבה וכתיב בשעירה וע"כ אייתר ליה חד לבנין אב כדמשנו לקמן אלא דהכתי לא אביק אדעתייהו האי שינויא וק"ל: בא"ד דמרבה כל חטאות הס"ד. ואח"כ ד"ה בזה טעון צפון וכו' כצ"ל נ"ל:

דף נו ע"א תוס' בד"ה מה לבן לאו וכו'. וי"ל דגבי צפון שייכא וכו' ע"ש בתוס' דקדושין שכתבו ליישב בע"א:

דף נז ע"א תוס' בד"ה לרבות מנחת נסכים וכו' אבל זה ודאי תימה דהוי איפכא וכו'. עיין בס' קרבן אהרן פ' ויקרא פי"ג פרשה י"ב דף ע"ז מה שיישב:

דף נח ע"א גמרא הגוזלות וכו' היו עולות ומה שבידם נותנים וכו' כצ"ל כ"ה הגי' בפ"ג דמסכת ביכורים כמשנה ס': רש"י בד"ה ומה שבידן הסלים של ביכורים שביד הבעלים וכו' כצ"ל והוא כפי' הרא"בד ז"ל בפ"ג מהל' ביכורים ולאפוקי מפי' הרמב"ם ז"ל ע"ש: שם ד"ה לעטר ביכורים וכו' והדתנן וכו' לאו קרובים עמהם וכו' אלא חובה וכו'. עוד נ"ל ליישב דהנהו שלמים לא חשיב להו קריבין עמהם משום דאינן מעכבין הביכורים מלהביא כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' ביכורים סוף דין י"ב ע"ש: **ע"ב** תוס' בד"ה המעלה משאור וכו' ואשאור לחודיה וכו' והא דקאמר משום עירובי שאור משום עירובי דבש ר"ל משום ההוא ריבויא דמפקינן מיניה עירובי שאור ועירובי דבש נמי נוקה משום דההוא ריבויא משמע בין מעורבין בין שאינן מעורבין ודו"ק:

דף נט ע"א גמרא מנחה לרבות מנחת שמיני ללבונה ואימא להוציא וכו'. עיין בס' קרבן אהרן: רש"י בד"ה כל סיכא דתנן הנך מנחות דמתניתין ודפ' אלו מנחות כצ"ל נ"ל: בד"ה קמ"ל וכו' דכל מנחות דמתניתין עשר נינהו וכו' כצ"ל: בד"ה ל"א כל היכא דתנן במתניתין ועוד שנא אחרת דמתניתין ודבפ' אלו מנחות וכו' דבמנחת מאפה איכא ג' מנחות אי בעי כולה חלות אי בעי וכו' וה' רקיקין ומתניתין כדין שאר וכו' כצ"ל נ"ל: בד"ה מסתברא וכו' תעונה שמן הס"ד. ואח"כ ד"ה עשרון בלול בלוג וכו' כצ"ל נ"ל: תוס' בד"ה ונתן עליה וכו' בלא ק"ו וכו'. מבאר מנחות מדאיקרו וכו' כצ"ל:

דף ס ע"א תוס' בד"ה יכול בשני כהנים וכו'. עיין בס' קרבן אהרן בפ' ויקרא פרשה י' פ"ט דף קכ"ח: בד"ה מנחת חוטא וכו' ושמא לא חשיב ליה פירכא. עיין בס' קרבן אהרן בפ' ויקרא בפי"ב פרשה י"א דף ע"ו: **ע"ב** תד"ה יכול שאני מרבה וכו' וי"ל משום דבאים מבעורים גריעי. אכתי קשה דהא לעיל מבית דמנחת העומר ומנחת סוטה הוו טפי בכלל כל המנחה אע"ג דגריעי יותר משתי הלחם ולחם הפנים וצ"ל כמ"ש בס' קרבן אהרן פ' ויקרא דף ע"ו ע"ש:

דף סא ע"א תד"ה אבל הכא וכו' (מעבצ"ד) ומיהו קשה וכו'. עיין בס' קרבן אהרן פ' נו פ' טו פסקא ג' דף מ' ובפרשה מצורע פ"ג פרשה ג' פסקא ז' דף קל"ג ע"ב: **ע"ב** גמרא גרים ועבדים מבוהררין מנין וכו'. עיין בס' קרבן אהרן פ' לו פ' טו פרשה י"א פסקא ג' דף לט: תוס' ד"ה כהן מניח וכו' ובקונטרס פי' לקמן וכו'. עיין בס' קרבן אהרן פ' נו סימן הנזכר:

דף סב ע"ב תוס' בד"ה וכן הבולת וכו' ומיהו לת"ד בפ' כל הפסולים דביאה במקצת לא שמה ביאה דמשמע דטמא בר סמיכה וכו' כצ"ל נ"ל:

דף סג ע"א רש"י בד"ה תנור תנור ואין ריבוי אחר ריבוי וכו'. עיין בספר קרבן אהרן פ' ויקרא פי"א פ' י' דף ע"ג ע"ב פסקא ג': **ע"ב** גמרא דהכי שביחא מילתא וכו'. כצ"ל בבי"ת נ"ל ודו"ק: תוס' בד"ה והכ"א אי שבת וכו' שבת דמודה ר"י מזכיר ברישא וכו'. וקשה לפ"ז א"כ סיפא דמתניתין דקתני והכ"א אי שבת ואי חול וכו' אמאי מזכיר שבת ברישא דפליג ר' חנינא הו"ל להזכיר חול ברישא דמודה ר' חנינא וי"ל דאגב רישא נקט סיפא ודו"ק:

דף סד ע"ב תוס' ד"ה משום כרמל וכו' ואין זה גורעין וכו'. עיין לעיל לתוס' בפרק הקומץ את המנחה דף לד ע"ב ד"ה לטעפת לטעפת וכו':

דף סו ע"ב גמרא אין אור לשון קלי וכו' הא כילד וכו' ל"א אין לשון קלי אלא דבר קליל וכו' כצ"ל: שם והאומר נתעלסה וכו' ונשמה ונהטה בהבבים וכו' כצ"ל ור"ל דה"א דנתעלסה מתחלפת בחי"ת באותיות אחה"ע וניטריקון חימוי וק"ל: רש"י בד"ה אלא דבר אחר וכו' כלומר וכו' ואח"כ שיין ד"ה דבר קליל בכלי נחשת קלל הנקשם באתורי כדף סוף העמוד: תוס' בד"ה מירות העובד כוכבים וכו' ור"ש ור' יוסי כיון דס"ל יש קנין עכ"ם וכו' כן צריך להיות נראה לי:

דף סז ע"ב תוס' בד"ה כדי שתהא בהמתו וכו' גבי תמן המירו אי נמי בודאי דאורייתא וכו'. כצ"ל נ"ל ועיין לדבריהם בפ"ק דפסחים דף ט ע"א ובנדה בפ' כל היד (דף טו ע"ב):

דף סח ע"א תוס' בד"ה קוצרים בית השלחין וכו' ועוד תימה דבת"כ וכו' והבתא וכו'. הו"ל למיסר מטעמא דממקום שאתה מביא אי אתה קוצר וכו' כצ"ל נ"ל:

דף ע ע"א גמרא עלין שאינו נקוב וכו' דילמא חזר ונקבו קא אמרת א"ל אין א"ל הייט דרבא א"ל ככה הדא זריעה וכו' ועולה התם שתי זריעות וכו' כצ"ל וכ"ה בש"א:

דף עג ע"ב גמרא ת"ל והיתה לכהן כמנחה מקיש וכו'. עיין בס' קרבן אהרן:

דף עד ע"ב גמרא אי דלמעלה הייט אבוה. כצ"ל ור"ל כיון הא דקאמר רשב"ם והשיריים מתפזרין על בית הדשן היינו בית הדשן דלמעלה שע"ג המזבח א"כ היינו סברת אביו ר"ש דאמר והשיריים קרבין בפני עצמן וא"כ מאי היכא בינייהו וק"ל: **ע"ב** גמ' ומה כהן ליתן לא תעשה וכו' אף להלן ליתן לא תעשה וכו' כצ"ל:

דף עה ע"א גמ' הוציא את החלות וכו'. עיין בספר קרבן אהרן: רש"י בד"ה מנחה הבאה וכו' רקיקין בדיעבד מביא לוג וכו' ע"א וכו'. כצ"ל נ"ל ור"ל דללשון א' אהיא אפילו כרבנן דאמרי מחלה חלות ומחלה רקיקין לא יביא מ"מ בדיעבד מודו דכשירה כדאמר הש"ס לעיל ס"פ כל המנחות דף ס"ג ע"ב דלר' יהודה בדיעבד כשר ע"ש אבל ללשון ב' ברייתא איירי אף לכתחילה ור"ש היא ודו"ק: תוס' בד"ה אימא לרוצית וכו' בדין מנחת מחבת שפתיתה כתיבא בה בהדיא (ר"ל מנחת מחבת ול"ק מה שהקשה בס' צ"ק ע"ש) בכן שתיהן וכו' כצ"ל נ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה רש"א מנחת נדבה של כהנים וכו'. עיין בס' משנה למלך בפ' י"ג מהל' מעה"ק הלכה י' ע"ד מה שדקדק בדברי רש"י ז"ל:

דף עו ע"א גמרא כל המנחות באות עשר עשר וכו'. עיין בס' משנה למלך בפ' י"ג מהל' מעה"ק הלכה י':

דף עח ע"ב גמ' תודה ששחטה על פ' חלות וכו'. עיין לעיל בפרק התכלת דף מ"ח ברש"י ד"ה ואי דפריק וכו' מ"ש בזה:

דף פ ע"ב גמ' סי' לימודי"ס מר"ת על"ה שי"ש שכ"ן דדמ"ה רא"י תל"ש מות"ר תמור"ה בתו"ן חזקי"ה כפרי"ש הטא"ת לאח"ר יות"ר אמרו למדין וכו' כצ"ל מפני שראיתי מתקשים בביאור סי' זה ראיתי לכתוב פי' והוא שבסוגיא זאת יש שמנה קושיות ונותן הסימן עשה ב' סימנים סי' א' נסי' שמות החכמים המקשים וסימן ב' פי' הקושיות למודים סי' לתכם המקשה ג' קושיות הראשונים שבסוגיא כי קשיא א' וב' הוו מלמדים לפני רבי גם קושיא ג' היא מלוי לר' ולפרש"י ז"ל למדין לפני רבי היינו לוי לכך נותן הסימן עשה מבלשתן פי' למודי"ם ואפי' לפי' התוס' ז"ל דלמדין לפני ר' לאו היינו לוי מ"מ כיון דאשכחן דלוי נקרא למדין לפני חכמים לכך נכנס בסי' למודים וסי' מרת הוא סי' לתכם המקשה קשיא ד' דהיינו ר' ינאי בר שמואל בר מרתא וסי' על"ה קשיא ה' דרב עילא הלס וכו' וסי' שי"ש היינו קשיא ו' מתקיף לה רב שישא וכו' וסי' שכ"ן נוטריקון אבי כהנא דהייט קשיא ז' דא"ל רב אבי לרב כהנא וכו' וסימן רא"י דדמ"ה בניהם סימן א' והוא נוטריקון רא"י רבינא איקלע דדמ"ה רב דימי מדמהורי' והוא סימן לקשיא ח' עד כאן סי' לשמות החכמים ומכאן והילך סימן לשמות הקושיות תל"ש נוטריקון תולין שלמים והוא סימן לקושיא א' וב' א' אי לא ליפוק להולין ב' והא תיכוי שלמים מות"ר סימן ג' והא תיכוי מותר דתודה תמורה סי' לד' והא תיכוי תמורה בתו"ן סי' לה' אם איתא לדר' יוחנן דאמר תוך לחומת כעזרה קדוש וכו' חזקי"ה סי' לו' אם איתא לדחזקיה וכו' כפרי"ש חטא"ת סימן לז' אם איתא לדר' יוחנן דאמר הפרים חטאת וכו' לאחריו"ת סי' לח' והידך תיכוי לאחריות וק"ל:

דף פא ע"א גמרא דקא ממעט באכילה דארבע' כצ"ל לפי פירוש א' וב' דרש"י ז"ל אבל לפי ג' גרסי' דארבעי' וק"ל: תוס' בד"ה אם איתא לדחזקיה וכו' כדאמרן לעיל ושמא דודאי דלא מכוין לאחריות דהוו צורך קרבן סיכא דאמר ליקדשו מ' מתוך פ' והיכא בינייהו מ' דודאי הוו חולין וקא מייתי חולין לעזרה כצ"ל והס"ד כן נ"ל לסגיה אי לא מכתפינא וכפי' מבואר לפי' הגהה זו ודו"ק. ואח"כ ד"ה וליקדשו להו מ' וכו' ועל תגם פי' בקונטרס דלנתינהו בתוך ואע"ג וכו' משום דפריק להו וכו' לא מצי פריק להו וכו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' רב נחמן וכו' אלא מהיפי מעבר שני אבל מהטין הלקוחות ממעות מעשר שני יביא וכו' כצ"ל:

דף פד ע"ב גמ' נאמר כאן ארץ וכו' אף כאן שבח ארץ ואיזה ארץ מארץ ואידך וכו'. עיין לרמב"ם ז"ל בפרשת כי תבא וע"ש בספר נחלת יעקב: תוס' בד"ה כאן בשבינה וכו'. עיין בספר משנה למלך בפ"ב מהל' בכורים הלכה ט:

דף פה ע"א רש"י בד"ה לא מבית כוזל מדה הצריכה לזבל עכ"ל וטעמא דאין מביאין מהם. עיין בסמ"ע ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות מפרש בע"א ע"ש: בד"ה חיטי כרזיים חיטי של אותו מקום כצ"ל נ"ל והוא כפי' הראבון דתוס' ז"ל א"נ יש להגיה חיטי כרזיים שם אותו מקום והוא כפי' השני דתוספות ז"ל וק"ל: תוס' בד"ה וזורע קודם לפסח וכו' וי"ל דה"מ תמין וכו'. עיין לכל"מ ז"ל בפ"ז מהל' איסורי מזבח: **ע"ב** רש"י בד"ה כא נ"ק וכו'. אבל מתניתין אב כיתה עבודה וכו' דהא לא קתני בה שינה ומאי הוי עלה כצ"ל והד"א והס"ד. ועיין פירוש האי סוגיא בס' לח"מ ז"ל בפ"ז מהל' איסורי מזבח והוא כפי' הנכון: בד"ה ניר הליס וכו' כגון שנירה כולה בשנה ראשונה וזרע חציה ובשניה ניר חציה וזורע חציה במה שנר וכו' כצ"ל דהא"כ זורע חציה בראשונה אלא שנרה כולה ולא זרע כלום א"כ למה בשניה ניר חציה הא כבר נרה כולה בראשונה ולפרש"י ז"ל כשעיא נפסקה דבשנים זורעה כולה גרס דלא בעי' אלא תרישה אי אלא מוכרח לומר דבראשונה זרע חציה ולכך בשניה נר חציה דהייט במה שזרע בראשונה ודו"ק ודעת רש"י ז"ל כדעת הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' איסורי מזבח וכמו שביאר דעתו הל"מ ז"ל ע"ש: בא"ד וכאי דאין זורעה כולה בכל שנה הייט לפי וכו' כצ"ל:

דף פו ע"א רש"י בד"ה השני שבזית וכו' ולא היה כתית אלא ראשון שבכל זית. כצ"ל ומ"ש ובספרים דמתני' דכותב ר' יהודה היה יש למחוק דהא אפי' לרבנן דמפרשי כתית מחון ס"ל נמי דאין כשר למנורה אלא ראשון כדקתני בברייתא כראשון למנורה וכו' וטעמא דאע"ג דשמן הוא מ"מ הוא זך בלא שמרים כיון דאין

בו שעינת קורה מבחו"ל בני ושליחי כיון שיש כהן עשינת קורה ע"י דוחק כקורה יוצאים בשמרים עם השמן וק"ל . עיין להר"ם ז"ל ריש פרשת תצוה : תוס' בד"ה שלשה זיתים וכו' וקשיא וכו' דלא נלקטין כולן כאחת וי"ל הא דקתני שלשה זיתים ר"ל שלשה מינים ולעולם כולן נלקטין כאחת אלא שזה מתבשל יותר מזה כדמפרש והז"ל וכו' . כנ"ל ועיין בס' קרבן אהרן פרשת אמור שיישב גם לפרש"י ז"ל : ע"ב גמ' אלא מפני התיסהון מאי התיסהון אמר וכו' . כנ"ל כדגרסינן שילהי פרק אלו מנחות דף ע"ו ע"ב ועיין להרא"ם ז"ל פרשת תצוה ועיין בס' לח"מ ז"ל סוף הלכות איסורי מזבח : רש"י בד"ה שקופין מבחוץ ואטומים מבפנים שאטומים של חלונות וכו' כנ"ל נ"ל :

דף פז ע"א רש"י בד"ה היקש הנזכר על גבי ככד לכתוב זה מיד וזה היה כותמו שלא היה רוצה לדבר וכו' כנ"ל :

דף פח ע"א תוס' בד"ה בירוצי המדות נתקדשו וכו' אבל למ"ד נתקדשו קשיא הא אין להן פדיון וכו' . עיין בס' משנה למלך פ"ב מהלכות מעה"ק דין ט' : בד"ה רביעית מים וכו' וקשה לפירוש זה דחשיב ככא במתניתין וכו' כנ"ל ר"ל וא"כ מתניתין דלא כמאן דהא אמרינן דמצורע וסוטה שוין וק"ל : בא"ד אלמא דמצורע לאו פלוגתא היא ודוקא בסוטה פליגי וכו' אבל במצורע אע"ג דלכ"ע הוי רביעית פליגי הכי וכו' כנ"ל . ר"ל דלעולם כ"ע במצורע לא הוי אלא רביעית מים והא דלא חשיב ליה ת"ק דר' ישמעאל משום דס"ל דאין צריך לשבות בדם דלא בעינן אלא חזותא בעלמא אבל ר' ישמעאל ס"ל דבעי לשבות בדם משום דבעי' הדמימות דם גמור ולכך חשיב ליה וק"ל . ועיין בס' ברה"ז שהגיה ע"פ דבריהם בסוטה :

דף פט ע"א רש"י בד"ה הלכה למשה מסיני הוא דתליו לחלות וכו' . עי' בס' קרבן אהרן פרשת צו פרק י"א : ד"ה מערבין נסכי וכו' דלתרווייהו איכא שני לוגין לעשרון דהאיל וכו' לאיל דהיינו ד' לוגין וה"ה לשמן וכתב שני עשרונים לאיל ובפר כתיב חצי ההין לפר דהיינו ששה לוגין וכו' כנ"ל :

דף צ ע"ב רש"י בד"ה והם לנו לפי שאין שם זבח אחר עכ"ל. עי' בס' משנה למלך פ"ב מהלכות מעה"ק סוף הלכה ט' : ב"ה הון מן הבכור וכו' ופסח ואשם דהנך כולהו קרבן יחיד נינהו אבל חטאת משכחת בצבור נמי כנ"ל והס"ד :

דף צא ע"א גמ' ור' יאשיה ההיא מן הבקר וכו' כ"מ בהדי מיני אבל בחד מינא ובבת א' תיסגי ליה וכו' כנ"ל . וכ"ה בילקוט וכן ראיתי בס' נ"ק שהגיה כן וע"ש היכי מגיה פרש"י ז"ל לפי גי' זו : רש"י בד"ה ועדיין איני יודע אם טעונין נסכי יין וכו' . עיין ברא"ם ז"ל פ' מצורע ד"ה שלשה עשרונים וכו' שמפרש בענין אחר ועי' בס' קרבן אהרן : ע"ב גמ' אחד עבר על מעשר שקרב שלמים שלא מצינו בכל התורה שיהא טבל האוסר מן העיקר אלא זה רבא אמר וכו' כנ"ל נ"ל : רש"י בד"ה ה"מ דנפקי וכו' אבל הכא במצורע דאתא להכשירו לבא במתנה אתי וכו' . עיין בס' באר שבע במסכת כריתות פרק המביא אשם ד"ה מצורע כי מייתי לאו לכפרה מייתי וכו' : בד"ה ואיתו דבר וכו' דאי בנזיר ד' רבויין וכו' . עיין בס' קרבן אהרן פ' מצורע פ"ג :

דף צב ע"ב רש"י בד"ה גירסא בעלמא וכו' ולר"ש אע"ג וכו' אבל לר' יהודה דלא בעי סמיכה בבעלים לא איצטריך כ"ל ור"ל שאין צריך להביא בשני סמיכות שעיר ע"ז דשעיר המשתלח הוא מב' סמיכות כיון דאין צריך סמיכה בבעלים והא דקאמר לר' יהודה לא בעי סמיכה בבעלים שלא בדקדוק דהא לר' יהודה נמי בעי סמיכה בבעלים ושעיר המשתלח הוי סמיכה בבעלים דאזיל לשיטתיה דס"ל דכהנים מתכפרים בשעיר המשתלח בשאר עבירות כדאיתא לעיל בגמרא ודו"ק :

דף צג ע"א רש"י בד"ה קרבנו דאלת קרבנו כתיבי בעניינא דשלמים . כן צריך להיות והס"ד והשאר נמחק נראה לי : תוס' בד"ה מיבעיא ליה לרבות האשה תימה וכו' ושמא במקום שהפסוק מוכיח אמרינן . כנ"ל נ"ל ונמחק מיבה לא ור"ל דהיכא דיש הוכחה מפסוק מנגדת הריבויא אז אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם ולכך גבי המול ימול אמר ר' יהודה דברה תורה כלשון בני אדם משום דהאי ריבויא מנגד הפסוק דכתיב לה' המול דבעינן מילה לשמה כדאיתא התם משא"כ הכא גבי המר ימיר ודו"ק נ"ל : ע"ב בד"ה אתיא סמיכה וכו' בני ישראל למעוטי עובד כוכבים תיפוק וכו' . כנ"ל נ"ל ול"ק מה שהקשה בס' תוי"ט ז"ל ע"ש :

דף צה ע"ב תוס' בד"ה ומאי קושיא דילמא מצרן וכו' כדאיתא בתוספתא ו' ומריכתי ו' שיתו נפנים ובזי כפירות עד קמילה דמקמילה ואילך מלות כהונה והא דלא הני במתניתין אלא הביתן י"ל משום דמתניתין הלוקין משתי הלחם ולחם הפנים בשני דברים וכו' כנ"ל :

דף צו ע"ב רש"י בד"ה ותיפוק לי דאפילו אין מגביהין אותו מקבל טומאה . עיין להכ"מ ז"ל בפ"ד מהל' כלים דין ד' שפי' בשם הר"י קורקוס בהיפך מפירש"י ז"ל לדעת הרמב"ם ז"ל :

דף צז ע"א תוס' בד"ה כלי אכסלגוס שם מקום דנפ' וכו' . נראה דכוונת דבריהם דבאו לשלול שלא תפרש האכסלגוס הוא שם מין עץ דא"כ תיקשי דהכא משמע דהאכסלגוס הוא עץ ובפ' דם חטאת משמע דהוא עור מדמייתי לה גבי עורות הכל אי אמרינן דאכסלגוס הוא שם מקום ניחא דהכא קאמר כלי אכסלגוס ר"ל כלי עץ הבא מאכסלגוס ובפ' דם חטאת דמייתי לה גבי עורות מפרש כלי עור הבא מאכסלגוס וק"ל אבל מדבריהם בשילהי חגיגה נראה דק"ל אף אם תפרש אכסלגוס שם מקום ע"ש וע"פ דבריהם דהתם צריך להגיה כאן בדבריהם הכי כלי אכסלגוס שם מקום וק' דבפ' דם חטאת וכו' ודו"ק : בד"ה המזבח עץ ג' אמות וכו' ובמאי זה היה גובהן של סניפין וכו' . כתב בס' ברה"ז לא ידעתי לכוין החשבון וכו' ע"ש ולי נראה לכוין החשבון למ"ד כמין תיבה פרוצה והסניפין היו עומדים בקרקע ולדעת ר"מ דאמר טפחיים קופל והוא כדעת רש"י ז"ל לעיל דס"ל דהסניפין היו מפוצלין לתת בהן ראשי קנים וא"כ איכא למימר דהסניפין לא היו מגיעין אלא עד סיום הקנים והוא עד נתח ששי ולא עד בכלל כי אינן מגיעין אלא עד הקנים שבין להם חמישי לששי דלמעלה לא יש קנים יותר ולכך לא היו הסניפין גבוהין יותר דאינן צריכין והשתא ניחא דכתיב ג' אמות גבוה כי מהקרקע עד השלחן יש אמה וחצי כשיעור גובה השלחן והמש חלות גובהן עשרה טפחים לדעת ר"מ דהיינו אמה וחצי וטפח עם אמה וחצי דגובה השלחן יהיה הכל בכלל שלש אמות וטפח וקרא לא קא חשיב טפח דנקט שלש אמות חשבון שלם ואותו טפח לא חש ליה וק"ל :

דף ק ע"ב רש"י בד"ה וכי מטי וכו' וליפסול בליל שבת שנים בלינה וכו' שם שבעה ימים שלמים כן צריך להיות נראה לי והס"ד .

דף קב ע"א תוס' בד"ה לא ראוים וכו' וקשה מאי פריך וכו' . לפי נ"א שכתב רש"י ז"ל לא תקשי קושיא זו וק"ל :

דף קג ע"א תוס' בד"ה (מעל"ד) הא מני ב"ש וכו' וא"ת וכו' וי"ל דלמ"ד אין פותחין בחרטה וכו' . עיין בתוס' דנזיר ריש פ"ב דף ט' ד"ה וב"ה כר"ש וכו' שכתבו ליישב בע"א : בא"ד ומיהו קשה לפ"ז דשמעינן ליה לר' יהודה וכו' . עיין שם בגמ' בתוס' ד"ה אין אדם מוציא דבריו לבטלה וכו' שכתבו יישוב לזה :

דף קד ע"א תוס' בד"ה אין מתנדבים וכו' ובגמ' גבי יש קבע וכו' . עיין בספר תוי"ט ז"ל ובס' לח"מ ז"ל פ"ט י"ז מהלכות מעה"ק ועיין שם בס' משנה למלך ז"ל : ע"ב גמרא מיעוט עשרונות שתים פירשתי איני יודע מה פירשתי איצטריכא ליה וכו' כנ"ל :

דף קה ע"א רש"י בד"ה ודילמא הא דדייקינן וכו' משני מינין דלעולם חדא מנחה ממין אחד מייתי לא כנ"ל נ"ל :

דף קז ע"ב תוס' בד"ה שיהא שלום זה עם זה ואע"פ וכו' גמגום יש ואי לא מסתפינא אמינא דטעות נפל וכנ"ל ואע"פ שנעשה שבת וכו' . בפרק מקום שנהגו י"ל שכל בית אב היה נוטל משמר שלו ומ"מ יש תקנה וכו' נוטל משמר שלו שהואיל וכו' ר"ל דהס"ד הא דקאמר בפ' מקום שנהגו שבע"ש מחלקין העורות משום בעלי זרוע דהתיא כונה משמרת ושקלן בהדדי ר"ל שתקנתא היתה שכל העורות של כל יום ויום היו מניחין אותן עד ע"ש ומחלקין אותן לכל המשמרת שוה בשוה ולכך ק"ל א"כ אמאי הוצרך ששה שופרות הא ליכא קנאה בין בתי אבות שהרי לא היו מחלקין אלא בע"ש מ"מ לא היו נוטלין בשוה אלא כל בית אב היתה נוטלת אותן עורות שהיו ביום שלהן ולכך עדיין יש קנאה ביניהן ולכך הוצרך ששה שופרות והדר ק"ל א"כ עדיין יש בעלי זרוע כיון שכל בית אב היה נוטל משופר שלו ותירצו הואיל וכל המשמרה עומדים ביחד בשעת חלוקה ליכא למיחש להו ודו"ק נ"ל : סליק

גליון מהרש"א על מסכת מנחות מאת הרב הגאון כו' מהור"ר שלמה איגר זצ"ל

דף ד ע"א רש"י ד"ה שניתק לרעיה · שמסרוהו לרועה . ובזבחים ה' ב' פירש"י שאמרו לו ב"ד הוציאו וירעה : ע"ב רש"י ד"ה לא נהנין · מדרבנן · בס' שעה"מ פ"ג מחמץ עלה ס' ע"ג ריש העמוד מגיה בדברי רש"י כך אלא נהנין מדרבנן · ולא מועלין מפני דמי עולה שנהנן · מפני שראוין לבוא לשלמים דאילו מדרבנן גם בדמי שלמים נהוד אסור :

דף ה ע"א גמ' ממשקה ישראל · עי' בתוס' לקמן ס"ח ב' ד"ה לא : שם אמר רב פפא · עי' זבחים י"ב א' תד"ה רב פפא אמר : שם דר' יוחנן ור"ל דאמרי תרווייהו · עי' בתוס' לקמן דף ס"ה סוף ע"א :

דף ו ע"א רש"י ד"ה בעל מום נוגן ניכר · ויוצא דופן · דף ל"ז ע"א :

דף יא ע"א מתני' ריבה שמנה · עי' תוי"ט סוף משנה ב' פ"ג :

דף יב ע"א גמ' למיקבעינהו בפיגול · עי' זבחים ס"ח ע"א ד"ה איגור :

דף יד ע"א תוס' ד"ה הקומץ · בסוף פרק בית שמאי דף מ"ג · וע"ש דף מג ב' תד"ה הקומץ :

דף יט ע"א גמ' ויש מוסיף על ענין ראשון · עיין זבחים כ"ה ב' תד"ה במקרא :

דף כא ע"א גמ' תקריב ואפי' בשבת · עי' מל"מ פי"א מסכת הלכה ה' ובשעה"מ פ"ג מיו"ט ה"ד (ד"ה ע"ב) ד"ה ודע כו' ולעיקר כו' דאיצטריך משום מליחת חלבים דלא הוי אוכלים ממש ול"ש בהו ואין עיבוד באוכלין כמ"ש הר"ן וע"ש בעמוד ד' ד"ה ואף קשה לי ובעולה מ"א ע"א ד"ה ומ"מ · ובעולה ס"ה ע"ג ד"ה ולדעת :

דף כג ע"א גמ' שאפשר לגג לה · עי' בהר"ן ע"ז עלה בג"א סוף ע"ב : ע"ב רש"י ד"ה לימא דלא כרבי חייא · סלתה דבטל · עי' תוי"ט סוף משנה ב' פ"ג דמכשירין :

דף כד ע"א גמ' שהותר מכללו בבמה · עי' גליון זבחים ע"ז ב' :

דף כט ע"ב גמ' והלו ליה לכרעיה · י"ל דאי לא הטריה לגגיה ומ"ח . ודאי אילו לא הלו לגגיה דה"א פסול נמי הוי דנראה כחי"ת . אלא אף דניכר כחי"ת ע"י גגיה מ"מ ספרא דוקא תלו לכרעיה דה"א · ס' כנסת יחזקאל סי' ל"ז וע"ש לדחות בזה ראיית מהרי"ק שורש נ"ח דבלא תלא לכרעיה דה"א לא פסיל מדינא · עי' מג"א סק"ג ותשו' עבודת הגרשוני סי' פ"ב ותשו' זכרון יוסף חיו"ד סי' י"ח :

דף לא ע"ב גמ' בשלש אל יתפור · עי' נקה"כ יו"ד סי' ר"ס ובי' לו סק"ד ותשו' שבות יעקב ח"ג סי' פ' : תוס' ד"ה הא דאפלן · ומיהו מחוק לא גרס · עי' שבת ע"ט ע"ב תוס' ד"ה תפילין :

דף לב ע"א גמ' אין תולין בסגל אין שומעין לו · עי' תבואת שור סי' ל"ה סוף ס"ק ל"ה ותשו' מים רבים חיו"ד סי' ס"ה ריש עלה ס"ב : רש"י ד"ה הכא סתומות · בספר תורה · עי' ש"ע א"ח סי' ל"ב סל"ו בהג"ה : תוס' ד"ה דילמא להשלים · וחוסיף שמע בגליון שלמעלה · עי' ש"ז יו"ד סי' ר"ך :

דף לד ע"ב תוס' ד"ה לטוטפת · ותפילין נראה לשון ויכוח · עי' אשל אברהם שנדפס בש"ע קטנים אלל באה"ט סי' כ"ה בש"ע א"ח :

דף לה ע"א תוס' ד"ה מעברתא · הוא הטור · עי' ס' נודע ביהודה ח"א דף א' ע"ב ד"ה ומעתה · ובדבור שאח"ז : ע"ב רש"י ד"ה קשר של תפלין . כדי שיהא שדי נראה · וכ"ה ברש"י במס' עירובין צ"ז א' : רש"י ד"ה שם ד' נקרא עליך · שי"ן ודלי"ת עי' שבת ס"ב א' ובתוס' שם ד"ה שי"ן של תפלין ובהר"ן שם וכתבו' נ"ב שאלה א' בהג"ה שם : תוס' ד"ה אלו תפלין שבראש · לאו אותיות גמורות הן · אף דשד מן שדי מותר למחקו כדאיתא בשבועות ל"ה ב' ובשלחן ערוך יו"ד רע"ו א' :

דף לו ע"ב גמ' השמר דעשה נמי לאו · עיין עירובין צ"ו א' תד"ה השמר · ועי' בשעה"מ פ"ד מתפלין ה"א : תוס' ד"ה יצאו שבתות · משמע דחולו של מועד חייב · ובדעת רמב"ם סותר הכ"מ הל' תפלין פ"ד הל' י' משנתו בפ"ז מהל' יו"ט הל' י"ג :

דף לז ע"א גמ' יד ימינו איקרי · בחולין דף פ"ח ב' עפר שריפה איקרי כו' [וזהו לב"ש שם] ברכות ל"ה א' כרם זית הקרי כו' פי"ד דנגעים מלות איזוב כו' ולא כל איזוב שיש לו שם לוי · ירושלמי פ' בתרא דכלאים דתנא נמר ופשתים הייתי אומר אפילו פשתים של ים ת"ל נמר כו' מה נמר שאין לו שום לוי · נדרים פ"ב הנודר מן היין מותר ביין תפוחים · לקמן מנחות ק"ט א' מאי מיוחדת שבמנחות דלית ליה שם לוי · ובפ"ק דבכורות שכל דבש זולה של דבורים יש להם לוי ובפ"ב דזבחים מים שאין להם שם לוי יצא מי כיור כו' : שם אטר מניח תפלין · עי' בתו"ך ריש פ' גיד הנשה דף צ"א ריש ע"ב ובר"ן שם ובב"י פ' מלות תלילה ובב"י או"ע סימן קס"ט בהל' תלילה ועי' בתשובת אבא מהרי זצ"ל ספר ראשון חלק א' סי' קכ"ב : תוס' ד"ס אין לי · מר אמר חדא · עי' מג"א סכ"ז סק"ג וב"ח וד"מ שם · ותשובת שבות יעקב ח"ג ס"ג : מה שלא פירשו כוונת התוס' דגידם היינו בנקטע · ואין לו יד הויינו בנולד כך · משום דהסברא אפכא דבנולד כך הייו ידו כמו שפי' רש"י סנהדרין מ"ה ב' ד"ה יד העדים : שם ד"ה או קוס גלוי · כיוצא בו בשני ראשים · בתשובת שבות יעקב ח"ג ס"ד העיד שראה שני נערים שהיה לכ"א כל איברים גם ראש לכל אחד אך אחורי הראשים היו נדבקים כאילו היו ראש א' · והם בני שנה · ובכה"ג כשיגדילו חייב כ"א בתפלין : ע"ב תוס' ד"ה שומע אני · וקשה לפירושו · רש"י ז"ל לשיטתו בכורות מ"ט א' וגם שם השיגו התוס' ד"ה מת בנו : בא"ד שכלו לו חדשיו · עי' מל"מ פ"ג מהל' איסורי מזבח ה"ח : גמ' דרך הוגה איכא בינייהו . עיין בתשובת שאגת אריה דיני תפלין סוף סי' מ"א : שם בשבת חייב תגלח · עי' בהר"ן בבת פרק חולין :

דף לח ע"א רש"י ד"ה בלאו דלא תסור · אבל לשאת משא · אף במקום שאין צריך לגופה · דהוי דרבנן מ"מ כיון דיש לו עיקר בדאורייתא לא דחי · הר"ן פ' המלניע בסוגיא (דף נ"ד ב') האי שככה כו' : בד"ה ודאמרינן גדול כבוד הבריות : ע"ב תד"ה כדי לעוגנס · סמוך לכנף קאמר . עי' תשו' גינת ורדים ח"א א"ת כלל ב' ס"א :

דף לט ע"א גמ' תכיפה אחת אינו חיבור · עי' תשו' חוות יאיר סי' קמ"ב עלה קל"א לרמב"ם דב' תפירות הוה חיבור לענין כלאים בלא קשר . דלמא ציצית בעי ב' תכיפות · וקשר לא צריך וכן להר"ש והרא"ש בטור יו"ד סי' ש"ן דתכיפה א' וקשר א' אינו חיבור וע"כ צ"ל דבכ' קשרים יודו · והכא ר"ל קשר עליון ב' קשרים מנ"ל · ודלמא בב' תכיפות וקשר א'

דף מ ע"א גמ' אם אתה יכול לקיים · עי' בב"י א"ח סי' י"א עלה י' סוף ע"ד בשם רבינו ירוחם · אע"פ שאינו מצוי לו ממינו כיון דאפשר לקיים את שניהם אילו הוי מצוי לו לא דחי את לא תעשה : תד"ה כיון דמיגו דתכלת פסר · עי' כתובות מ' א' · תד"ה כגון : ע"ב גמ' אימא כיון שפשטו · לי"ע במרדכי מהל' קטנות סי' תתקמ"ב · תשו' פרי הארץ סי' י"א ד"ה איברא : רש"י ד"ה פ"ב ר' זירא אמר . גזירה משום כסות לילה · בשבת דף כ"ו ע"ב לא פי' רש"י כן · ועי' שעה"מ הל' ציצית :

דף מא ע"א גמ' דרך ערקי חייבת בציצית . ובשיעורו נחלקו בתשובת פרי הארץ סי' א' אם הוא אמה על אמה או ג' רבע אמה אורך וחצי אמה רוחב : תד"ה תכלת · משמע דכל לבישה שרי רחמנא · עיין יבמות ריש דף ד' :

דף מב ע"ב רש"י ד"ה פסולות · בתים · והב"י סי' ל"ב כתב דהרמב"ם מפרש שציפה זהב על הבתים . ובתשו' נ"ב תנינא חא"ח ס"ה השיג עליו אלא להפרשיות קורא תפלין : בא"ד דלאפי' קשירתן . משמע דלמדין רק מרצועות דאילו מן המותר בפיך לא ידעי' אלא עור בהמה אבל זהב איתו מן האסור . ובמגילה פרק הקורא עומד דף כ"ד ע"ב כ' רש"י דמן המותר בפיך פסול זהב · ועי' תשו' נ"ב תא"ח סי' א' ד"ה והנה גם הר"ן . ובסנהדרין מ"ח ב' פירש רש"י על ציפן זהב פסול . הלמ"מ הוא :

דף מג ע"א גמ' מלות עשה שלא הזמן גרמא הוא · עי' בב"י א"ח קרוב לסוף סי' א' ד"ה והיכן בטלית : ע"ב רש"י ד"ה האי אבר תכסה · דהשתא ומה כסות לילה . לי"ע רש"י סוכה י"א א' ד"ה לגרזומא דאיכפי ביתא . ועי' שעה"מ הל' ציצית :

דף מו ע"ב גמ' ויצא לבית השריפה · עי' בתוס' לקמן דף פ"ד א' ד"ה רחמנא :

דף מט ע"א גמ' גלא תמידין דלמחר · עי' מל"מ פ"א מהל' מגילה הי"א :

דף נא ע"ב גמ' מכניו יעשה אותה · כעין זה בסנהדרין נ"ז ע"ב לתנא דבי מנשה שופך דם אדם באדם דמו ישפך :

דף נג ע"א תוס' ד"ה אלא דרבי מאיר · ולא יצא בו ידי מלה דהודה · עי' תשו' דבר שמואל למוהר"ם אבוהב סי' רל"ד :

דף נד ע"א תוס' ד"ה דמעיקרא · תימה דברים המלניע · וברמב"ם הל' שבת פסק כדין זה דחייב . עי' תשו' שער אפרים סי' נ"א ד"ה איברא דרמב"ם לשיטתו דכל אח"ל פטיעותא : ע"ב גמ' אלא אי אמרת כותה שהן · עיין תשו' שער אפרים סי' נ"א ד"ה ואין לומר :

דף סא ע"ב תוס' ד"ה אין לי · אבל גרים ומשוחררין לא ממעטינן · וכן במתני' פרק יש בכור דף מו ע"א נתגיירה מעוברת כו' :

דף סג ע"ב גמ' מוטב שירבה במלאכה אחת . עיין בהר"ן שבת פרק המלניע בגמ' על מתני' שמכוין לסוגיא לפניו ובא לו לאחריו :

דף סו ע"א גמ' קצירה וספירה בלילה . עי' תוס' לקמן דף ע"ב א' ד"ה אף בלילה : תד"ה זכר למקדש הוא . וכיון דדחיא שבת . עי' לחם משנה פ"ז מתמידין ומוספין הל' ו' :

דף סח ע"א תוס' ד"ה והא כיון דליכא לאו . עיין ש"ע א"ח סי' תרנ"ו בהג"ה ובס' מסכת חכמים בפתיחה . ובמג"א סוף סי' תנ"א ובשושן י"ב ב' ויומא סוף דפ"ה ובגליון ש"ע א"ח סי' תרנ"ז : ע"ב גמ' כל שכן הכא דלא אתסר כלל . עי' זבחים ט"ז ע"ב תד"ה שכן :

דף עא ע"א רש"י ד"ה אימתי בזמן . אף מש:ביאם שלים . מדברי רמב"ם לא משמע כן :

דף עב ע"א גמ' ניקריס מערב שבת . עי' ש"ך יו"ד סי' רס"ו סק"ב ותשובת כנסת יחזקאל סי' מ"ב : ע"ב רש"י ד"ה ורבי אלעזר בר שמעון . דכשעת קצירה אכתי . עיין רש"י זבחים נ"ב ע"ב ד"ה טומאה אשתראי :

דף עה ע"ב גמ' ברוך שהחיינו וקימנו . מכאן יצא דמברכין בתחילה על כסוי דם בפעם הראשון . וק' מקדושין ונשואין ומזוזה דאין מברכין ש"ך יו"ד סי' כ"ח סק"ס :

דף עח ע"ב תוס' ד"ה ליקדשו . צריך להפריש י"א חלות . מבואר יותר בתוספות עירובין ד' ע"ב :

דף פ ע"ב גמ' אמר להו וכי מכניסין חולין לעזרה . עי' זבחים ע"א א' תד"ה וחולין : תוס' ד"ה וכי מכניסין . ואע"ג דאדם נכנס . עי' מל"מ פ"ב מפסולי המוקדשין ה"ג : בא"ד והכא נמי אמר אי כך . מבואר כוונתם כאורך במל"מ פ"ב מפסולי המוקדשין ה"ג מן ד"ה ודע דאיסור זה . ובדבורים שאחריו :

דף פא ע"א תוס' ד"ה אם איתא . כדתניא בהלל הזקן . לי"ע בתוס' פסחים פ"ו ע"ב ד"ה מגילה כמ"ש . אבל כו' שאינו עושה כו' . במל"מ פ"ב מפסולי המוקדשין ה"ג :

דף פב ע"א מתני' אינו בא אלא מן החולין . עיין הגהש"ע יו"ד סי' רי"ז ותשו' ר"ח דבר שמואל אבוהב סי' ל"ה : גמ' וכי דנין אפשר משאי אפשר . עיין לקמן נ"ג סוף ע"א . עיין יבמות דף כ"ח סוף ע"ב :

דף פו ע"א תוס' ד"ה שלשה זיתים . וקשיא דמסכת פאה . עי' תשו' בית יעקב סי' ס"ג :

דף צג ע"א גמ' מ"ט לא יליף . עי' לעיל דפ"כ ע"א וכי דנין אפשר :

דף צה ע"ב רש"י ד"ה במקום זריזים . שלא יחמיץ . עי' תשו' נודע ביהודה הראשונות חלק א"ח סוף סימן ע"ו בחלק א"ח :

דף צז ע"א גמ' כלל אמר רבי עקיבא . עי' לח"מ פ"א מתמידין ומוספין הל' ו' :

דף קא ע"א גמ' שכל הראוי למזבח . עיין זבחים קי"ב ב' בגליון : ע"ב רש"י ד"ה הואיל והיתה לו . דאי תרו ליה . עיין רש"י פסחים כ"ה ע"א ד"ה זאת אומרת . ועי' בתוס' כהן ד"ה פיגל במנחה :

דף קב ע"א גמ' אי בעי שוה זריק לא אמרינן . עי' שעה"מ פ"ד מגירושין הל' ב' : ע"ב גמ' אמאי מסמאין באוכלין . עיין תוספות חולין פ"ה ע"ב ד"ה הואיל :

דף קד ע"א תוס' ד"ה הואיל . ולהכי דמרבה ביה . אך קשה א"כ גם בדם שרץ דהתרבי בבעי שאם יקרים יעמוד על כעדשה . תוס' סנהדרין דף ד' ע"א סוף ד"ה מנין :

דף קה ע"א גמ' דלית ליה שם לווי . גרסם לעיל ל"ז רע"א :

דף קט ע"א גמ' כהן ששמש לע"ז . עי' לחם משנה פט"ו מהל' תפלה הל' ג' : סליק

הגהות קרני ראם על מסכת מנחות מהגאון כו' מהור"ר אהרן משה טויבש ז"ל אבד"ק יאסי (בעה"מ שו"ת תועפות ראם)

דף ה ע"ב בתוספות ד"ה האיר כו' משום עשה. נ"ב עיין בדף מ שמא יקרע סדינו מבואר דלע"ג דחכמים שברי יתפור סיכא דאיכא ל"ת גזר ובעשה לא גזר עיי"ש :

דף ז ע"א בתוספות ד"ה וכי כו' מין במינו . נ"ב עיין זבחים דף ק' משמע דלר"י אינו סובר דמין במינו אינו חוצץ וא"כ קשה דכהן רי"י משני וי"ל :

דף יב ע"א בתוספות ד"ה כגון כו' אמאי ניקט אבד . נ"ב איני מבין דלפי' רש"י כיון שאבד קודם קמילה לא הוי כיתר כיון דנאבד קודם קמילה וכשר :

דף טו ע"א בתוספות ד"ה ופליגי כו' קסבר דלין . נ"ב אין לדבריהם ביאור דאי הוי פליגי דלין מרצה על העולין ר"י הוי סבר דאין הלין מרצה עולין ורבנן הוי סברי דלין מרצה על העולין ועיין פרש"י ול"ע :

דף כב ע"א בתוספות ד"ה ועצים כו' ונילף ממלח . נ"ב כפי הנראה קו' הש"ס אהא דפשיטא ליה בעצים דבעינן למילף מלח מעצים ולק"מ :

דף מג ע"א ברש"י ד"ה משום זונה כו' משום לא תתחתן . נ"ב עיין בע"ז ל"ז דכדך זנות לא עבר על לא התחתן רק ב"ד של שם גזרו ול"ע :

דף נב ע"א בתוספות ד"ה ואין כו' לשרפה . נ"ב ר"ל דהוי אפר פרה כמו אפר ת"א דהא לאכי הוי מצותם :

דף פא ע"ב בתוספות ד"ה תודה מן החולין כמסירתו להדיוט כו' נ"ב מזהם דלע"ג דבמסירה להדיוט נ"ב מהני חזרה תכ"ד מ"מ בהקדש עדיפא ממסירה כמ"ש הר"ן בנדרים כ"ח עיי"ש וכן הביאו מפה דמקדש ומגרש ולע"ג דהם מיירי מקדושין כמ"ש הר"ן שם מ"מ גם הקדש מה"ט ל"מ חזרה תוכ"ד אלא דבש"ס ב"ק ע"ג ע"ב וסבר ר"י תכ"ד כדיבור דמי והתנן הרי זה תמורת עולה מבואר דאפילו בהקדש מהני חזרה תכ"ד ועיין מל"מ פט"ו מהלכות פסולי המוקדשין שעמד בזה ולאפשר דדוקא גבי הקדש אמרינן דודאי בגמר דעתו עושה ול"מ חזרה כמו בקידושין וגירושין כמ"ש הר"ן שם אלא בהקדש אמרינן כן אבל בתמורה כיון דאינו רשאי להמיר אין לומר דעביד בגמר דעתו ומהני חזרה תוכ"ד כמו בכל דוכתא ויש לזה ראיה מדקדוק הש"ס שם דמביא הא דתמורת עולה ולא הביא מהך דמשנה שקודמת היא שלמים ולדה חולין דעליה נאמר עיקר מימרא דר"ש בתמורה וע"כ דבהקדש ל"מ חזרה תוכ"ד ויש בזה אריכות ואכ"מ :

דף פט ע"ב ברש"י ד"ה פסלתו כו' שלא לשמו . נ"ב איני מבין דהא עיקר הטעם משום דאין כאן מסכים

דף צב ע"א בתוספות ד"ה הושוו כו' דאשמעינן קרא . נ"ב ובשבועות דמו זה דא"כ סותר מכללו עיי"ש :

דף צג ע"ב בתוספות ד"ה ידו כו' וא"ת . נ"ב ואיני מבין דס"ד דזה ככשר שקרבן וא"א למעט נשים אע"ג דהוי מ"ע שהז"ג :

דף צח ע"א בתד"ה שלא כו' אלא . נ"ב עיין לעיל ע"א ע"ב בתד"ה ומתירין שכ' דדוקא בבעלים וא"כ יק"מ

דף קט ע"א בתוספות ד"ה לא כו' ותו אמרינן . נ"ב לא נמצא שם ול"ע : סליק

מעשה רב על מסכת מנחות

מאת הרב הגאון וכו' מו"ה בצלאל רנשבורג זצ"ל.

דף ב ע"א גמ' מולא שפתיך וכו' כאשר נדרת לה' אלהיך וכו' כצ"ל :

דף ד ע"ב רש"י ד"ה לא יביאו וכו' בפ' דם שחיטה דף כו . נמחק דם שחיטה דף כו . וצ"ע המביא אשם דף כה ועי' נ"ק : ד"ה דמי שלמים וכו' אלא בנזיר טמא כצ"ל : תוס' ד"ה מכשירו וכו' בפ' המביא אשם תלוי דף כה כצ"ל :

דף ה ע"ב רש"י ד"ה מכלל היתר בכל אחר הבהמה מותרת כו' כצ"ל : תוס' ד"ה כר"ע וכו' דהן לא מרע ולא נאסוף וכו' כצ"ל :

דף ו ע"ב גמ' ותניא וקמץ משם וכו' כצ"ל :

דף ז ע"א רש"י ד"ה ומשני כי מהדר ליה וכו' לכלי שמחזירו בהן וכו' . נ"ב עי' צ"ק : **ע"ב** רש"י ד"ה למעוטי וכו' ולא שהאצבע כאן הס"ד ואח"כ מה"ד היה מזה : רש"י ד"ה וטעון הבגד וכו' . ואם משהזה וכו' כצ"ל :

דף י ע"ב גמ' והרי זריקה דלא כתיב וכו' כצ"ל : תוס' ד"ה פליג בברייתא הקשה בקונטרס ליתיב וכו' כצ"ל :

דף טז ע"ב גמ' כי מדי בהיכל מיא בעלמא וכו' כצ"ל : רש"י ד"ה ומאן דאמר פסול וכו' אין דרך הקטרה בכך . נ"ב ומ"ד כשר קסבר אין דרך אכילה בכך ולא פסל וכו' כצ"ל וכ"כ הצ"ק :

דף כא ע"א גמ' דאמר רב חסדא דם שקרש בתפוחות החיצונות ואכלו וכו' כצ"ל וכ"ה הצ"ק : רש"י ד"ה דם המור וכו' דלא חייבה תורה כרת וכו' לקרבן ואין קרבן וכו' כצ"ל : שם ד"ה שאינה שובתת שמצויה בקין ובתורף . כאן הס"ד ואח"כ מה"ד מלח סדומית : רש"י ד"ה אסתרוקנית מן הקרקע נעשית ובידי אדם . כאן הס"ד ואח"כ מה"ד כל שהוא כצ"ל :

דף כג ע"ב תוס' ד"ה אלא למ"ד וכו' הוא דמבטל טעם המלח . נ"ב וכן טעם המלח מבטל לחוזק המרירות ולא הוי מרור כנלע"ד :

דף כד ע"ב רש"י ד"ה מופרש וכו' ע"מ להצטרף עם האבוד שהרי שניהם אבודים . תיבות שהרי שניהם אבודים נמחק :

דף כה ע"א תוס' ד"ה אימא עון יוצא וכו' מעון זרות וכו' כצ"ל :

דף כו ע"א רש"י ד"ה קס"ד נטמא וכו' הואיל וטלה . נ"ב עי' בה"ז וצ"ק : **ע"ב** רש"י ד"ה ר"א מתני לה וכו' שמעלן מבוא השמש כצ"ל :

דף לא ע"א גמ' ורוב ע"ה מעשרין הן . עי' תוס' כתובות דף כד ע"א ד"ה אביי אמר : **ע"ב** רש"י ד"ה ומ"ד בתחילת שיטה כלומר בשיה רחוקי ארץ וכו' כצ"ל :

דף מא ע"ב תוס' ד"ה ובלבד וכו' ומאי אשמעינן . נ"ב י"ל דהא לאשמעינן אע"ג דנשאר כדי עניבה ושר בהיותו בבגד אבל לכתחלה אין לעשותו כך. וזה כוונת רש"י באמרו שיהא כל תוטין שלימין וכמ"ש הרב"י ריש סי' טו יעו"ש :

דף מב ע"ב תוס' ד"ה תפילין וכו' ולא פירש מנא ליה . נ"ב עי' שו"ת הרמב"ם שנקראים פאר הדור ובסי' יח שם השיב הרמב"ם על זה :

דף מד ע"א תוס' ד"ה לבית מדרשו וכו' כדאמרינן בב"ב דף קלא ע"א כצ"ל :

דף מה ע"ב גמ' וכן נגס גמר יהיו מיהיו כצ"ל : תוס' ד"ה קרבו כבשים וכו' ובפ' שתי הלחם דף לה . נמחק דף לה . וצ"ב דף לה ע"א : בא"ד דרשינן בהדיא בפרק ר' ישמעאל דף ב. מלות ר' ישמעאל דף סב נמחק . וצ"ב כל הקרבנות דף סג ע"ב :

דף נב ע"א גמ' ת"ר פר העלם וכו' . נ"ב הוריות דף ג ע"ב :

דף נג ע"ב רש"י ד"ה עבה נמלאת הסירה . מלת הסירה נמחק . וכ"ב יתירה :

דף נח ע"ב תוס' ד"ה כמעלה וכו' דבעינייהו לזוקה שתים וא"ת . נמחק וא"ת . וכ"ב ועל :

ד"ה אין לוקין וכו' מנא ומבושל דממנו דכתיב בנו . נ"ב עי' יבמות דף עד ע"א ובתוס' שם ד"ה חד לגופיה ותבין כוונתם בזה ודו"ק : ד"ה איכא דאמרי וכו' משום מבושל ומשום נא אם לא נקי כי אם משום . מלות כי אם משום נמחק . וכ"ב משום כי אם כצ"ל :

דף ס ע"ב רש"י ד"ה במנחת סוטה וכו' ומנחת נדבה אין טעונין וכו' כצ"ל :

דף סב ע"א גמ' רבי לטעמי' דאמר . נ"ב לקמן דף נח ע"א . ועי' לקמן דף עח ע"ב תוס' ד"ה ולא וכו' :

דף עז ע"א תוס' ד"ה והשקל וכו' תימה . נ"ב עיין בכורות דף נ ע"א דפריך הש"ס הכי ומהרן כתירוצם ודו"ק :

דף עח ע"א בתורה אור ציין על פסוק ומשל כמטות שמות כס . צ"ל ויקרא ח פסוק כו :

דף פ ע"א גמ' שמואל נמי חדא . נ"ב ולפ"ז שוב מאי שמואל סבר אף כרבי. אבל רש"י לא פי' כך בד"ה מאי קמ"ל וכו' . ויש מי שתירץ דא"כ איך אמר שמואל כל שבחטאת מתה אינה טעונה לחם בתודה והא רועה נמי איכא לרבי דאינה טעונה לחם בתודה . ואיש נות לי . ועי' בכורות דף טז ע"א בתוס' ד"ה כל כו' ודו"ק :

דף פא ע"ב גמ' ויתיב וקאמר לא שנא . מלת שנא נמחק . וכ"ב שנו :

דף פב ע"א מתני' א"כ מה ת"ל צאן ובקר להקיש . נ"ב לאו דוקא היקש אלא בנין אב וכמ"ש תוס' ביבמות דף מו ובהכי מיושב שהשיב עליו ר"ע בברייתא דאילו היה היקש הא מסקינן לקמן דאין משיבין וכו' ודו"ק . ועיין בכורות דף ט ע"א בתוס' ד"ה ומה בכך וכו' ודו"ק :

דף פט ע"א תוס' ד"ה חד ריבויא הוא וכו' תימה . נ"ב עי' קרבן אהרן דף פ עמוד ד' :

דף צח ע"א גמ' רבי לטעמיה דאמר . נ"ב לעיל דף סב ע"א ועיין לעיל דף עח ע"ב תוס' ד"ה ולא :

דף ק ע"א תוס' ד"ה בלילה וכו' מתת ננבי"ם . נ"ב עיין יומא כט ע"ב ובחידושי ספר יד דוד שם בזה בד"ה זה הכלל :

דף קא ע"א רש"י ד"ה סי הדר וכו' ממאי דאמר עופות . מלת עופות נמחק :

דף קד ע"ב רש"י בד"ה הרי עלי וכו' מתמשה מנחות . כאן הס"ד ואח"כ מה"ד מיוהדות :

דף קו ע"ב רש"י ד"ה דמפיק להו וכו' דלמא איגך וכו' כצ"ל : שם ד"ה איפשר וכו' ומקפיד הוגה וסדר דנדבה כצ"ל : שם ד"ה קטן והביא גדול וכו' אלא שלשים וכו' . מלת שלשים נמחק . וכ"ב שלשה : שם ד"ה איסורין וכו' לא הכי . נ"ב כאן הס"ד ואחר כך מה"ד בבהוא כצ"ל :

דף קט ע"א תוס' ד"ה לא ישמשו וכו' לעמוד לשרת לעמידה הקדשתיו . מלת הקדשתיו נמחק . וכ"ב הקדשתיו כצ"ל וכן הוא בש"ס ישן וכ"כ הגאון בס' מעין החכמה דף פג ע"ב בד"ה ובסוף מנחות ועיין צאן קדשים : **ע"ב** תוס' ד"ה נזדמן וכו' ומשני דהמא שכינה היתה . נ"ב מכאן תשובה להאומרים שהשכינה מלאך הוא ואינגו . ועי' גם במס' שבת דף קיג ע"ב בלבון רש"י שם בד"ה שמואל שפיתה שכינה קורלחת לו וכו' וכן הוא במדרש רבה פ' אחרי סוף פרשה כ"א יעו"ש דהקב"ה בעצמו ובכבודו היה נכנס עם שמעון הצדיק וזה ראיה שאין עליה תשובה . ודלא כהתשב"ץ בפירוש ההגדה שפי' על ובמורא גדול זו גלוי שכינה דהייטו ראיית המלאך והנלע"ד כתבתי . שוב עיינתי לחפש הירושלמי שזכרו התוס' ומצאתיו ביומא פ"ה סוף הל' ב דף יד ע"ב וגם שם איתא דהקב"ה היה . ומעתה אין לפקפק בדבר . וכן מצאתי שוב בתוס' ישנים ביומא דף לט ע"ב . שוב הגיעני ספר תורת העולה להרמ"א ויעו"ש בחלק א' סוף פרק יח ותבין די"ל דברי התשב"ץ :

דף קי ע"א גמ' איתיב הכי . מלות איתיב הכי נמחק . וכ"ב איתיביה ר' : **סליק**

ספר שדה צופים

מפתח כולל כל מאמרי הש"ס ממסכת מנחות המפוזרים בלשון רבינו הרא"ש ז"ל שלא במקומן

מאת הרב הגאון וכו' מו"ה בצלאל רנשבורג זצ"ל

פרק ראשון

דף יא ע"ב ור"ש את לא דריש . הרא"ש בבכורות פ"א סי' ה' :

פרק שלישי

דף כא ע"א אלא טעמא דמיעטי' קרא לדם . הרא"ש בחולין פ"ח סי' ל"ג : שם ור"י אמר זעירי דם שמלתו אינו עובר עליו . הרא"ש בחולין פ"ח סי' כ"ז וסי' ל"ז : שם במלח יכול הבונהו . הרא"ש בחולין פ"ח סי' ל"ג : שם כיצד הוא עושה מביא האבר ונותן עליו מלח וכו' . הרא"ש בחולין פ"ח סי' י"ט :

דף כג ע"א אמר רבא קסבר ר"י כל שהוא מין במינו ודבר אחר וכו' . הרא"ש בע"ז פ"ה סי' כ"ט : **ע"ב** היבלה בקלא ובשומשמין וכו' בשרה מלה כיא . הרא"ש בפסחים פ"ב סי' כ"ג :

דף כז ע"א וארבעה שבלולב ולקחתם לקיחה תמה . הרא"ש בסוכה פ"ג סי' ג' וסי' ד' :

דף כט ע"א ניקב תוכו של ה"י כשר . יריכו פסול . הרא"ש בהל' ספר תורה סי' טו : **ע"ב** ג' אותיות צריכות ג' זיינין ואלו הן שעטנ"ז ג"ץ . הרא"ש בהלכות ספר תורה סי' ט"ז : שם ומאי שנא נכרא העוה"ז בה"י מפני שדומה לאכסדרה . הרא"ש בעירובין פ"ט סי' ג' : שם ומ"ט אית לה תאגא אמר הקב"ה אם חוזר אני וכו' . הרא"ש בהל' ס"ת סי' י"ב : שם ותניא תיובתיה ג' יתקן ד' יגנז . הרא"ש בהל' ס"ת סי' י"ז :

דף ל ע"א כאן עד לגמור לא יגמור באמצע הדף . הרא"ש בהל' ס"ת סי' יח : שם ח' פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן בב"ה . הרא"ש במגילה פ"ג סי' ב' : שם עושה אדם יריעה מבת ג' דפין ועד בת ח' דפין . הרא"ש בהל' ס"ת סי' ט' : שם הלוקח ס"ת מן השוק כחוטף מצוה מן השוק . הרא"ש בהל' ס"ת סי' א' : **ע"ב** הטועה בשם גורר את מה שכתב . הרא"ש בהל' ס"ת סי' י' :

דף לא ע"ב קרע הבא בשני שיטין יתפור . הרא"ש בגיטין פ"א סי' י"א ובהל' ס"ת סי' ד' וסי' י"ד : שם כי הניא ההיא בס"ת . הרא"ש בהל' ס"ת סי' ו' : שם מזוזה שעשאה ב' וג' וא' כשירה . הרא"ש בהל' מזוזה סי' ג' :

דף לב ע"א רנב"י אחד מצוה לעשותן סתומות . הרא"ש בהל' מזוזה סי' כ' : שם כיוצא בו ס"ת שבלה ותפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה . הרא"ש בהל' ס"ת סי' ז' : **ע"ב** ורב מנימין בר הלקיה דידיה אמר שרטוט של מזוזה הלמ"מ . הרא"ש בהלכות מזוזה סי' ז' : שם והלכתא תפילין לא בעי שרטוט . הרא"ש בהל' מזוזה סי' ו' : שם אר"י א"ם כתבה איגרת פסולה . הרא"ש בהל' ס"ת סי' ז' ובהל' מזוזה סי' ז' : שם תלאה במקל פסולה . הרא"ש בהל' מזוזה סי' ח' :

דף לג ע"א במזוזה הלך אחר הרגיל . הרא"ש בהל' מזוזה סי' י"ג : **ע"ב** הא בבדיא קתני לה סהא שאחורי הדלת אם יש שם טפח צריך מזוזה וכו' . הרא"ש בהל' מזוזה סי' י"א : שם העמיד לה מלבן של קנים הופך בסופרת ומית . הרא"ש בהל' מזוזה סי' ט' : שם לא שנו אלא שהעמיד ולבסוף חתך והניח . הרא"ש בהל' מזוזה סי' ח' : שם שני פיתחי שמאי פטורין מן המזוזה . הרא"ש בקידושין פ"א סי' נ"ג : שם אכסדרה פטורה מן המזוזה . הרא"ש בהל' מזוזה סי' י"ב : שם ת"ר בית שער הפתוח לגינה ולקיטוניות . הרא"ש בהל' מזוזה סי' י"ג :

דף לד ע"א לול פתוח מן הבית לעלייה . הרא"ש בהל' מזוזה סי' י"ד : שם ת"ר וכתבתם יכול יכתבנה על האבנים . הרא"ש בהל' מזוזה סי' ב' : שם פשיטא אר"י א"ר לא נצרכה אלא לקוצו של יו"ד . הרא"ש בהל' ס"ת סי' י"ב : שם כל אות שאין גויל מוקף לה מד' רוחותיה פסולה . הרא"ש בגיטין פ"ב סי' י"ט : **ע"ב** לטטפת לטוטפת הרי כאן ד' . הרא"ש בהל' תפילין סי' ב' : שם ת"ר כיצד סידרן קדש לי וכו' . הרא"ש בהל' תפילין סי' ה' : שם החליף פרשיותיה פסולות . הרא"ש בהל' תפילין סי' ו' :

דף לה ע"א תיתורא דתפילין הלכה למשה מסיני . הרא"ש בהל' תפילין סי' ז' : שם שי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני . הרא"ש בהל' תפילין סי' ח' : שם תנא תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני . הרא"ש בהל' תפילין סי' ט' : שם תפילין כל זמן שפני טבלא קיימת כשירות . הרא"ש בהל' תפילין סי' י' : **ע"ב** אביי הוה יתיב קמיה דר"י איפסק רצועה דתפילי . הרא"ש בהל' תפילין סי' י"א : שם קשר של תפילין הלמ"מ . הרא"ש בהל' תפילין סי' י"ב : שם וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך . הרא"ש בהל' תפילין סי' ב' : שם תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן . הרא"ש בהל' תפילין סי' י"ג : שם אביי ורבא דאמרי תרוייהו משעת הנחה ועד שעת קשירה . הרא"ש בסוכה פ"ג סי' ל"ג . ובמסכת חולין פ"א סי' י"ב :

דף לו ע"א סח בין תפלה לתפלה חוזר ומברך . הרא"ש בר"ה פ"ד סי' יב . ובהל' תפילין סי' י"ד : שם תנא סח בין תפלה לתפלה עבירה היא בידו . הרא"ש בהל' תפילין סי' ט"ו . ובחולין פ"ו סי' ו' : שם ועד מתי מניחין עד שתשקע החמה . הרא"ש בהל' תפילין סי' י"ז : **ע"ב** כל המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה . הרא"ש בהל' תפילין סי' י"ז : שם חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה . הרא"ש בהל' תפילין סי' ט"ו וסי' י"ח :

דף לז ע"א רנ"א א"ל הרי הוא אומר וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין וכו' . הרא"ש בהל' תפילין סי' י"ג . ובמס' חולין פ"א סי' י"ב : שם תנא על ידך זו קיבורית . הרא"ש בהל' תפילין סי' י"ב : שם אמרי דבי ר"י מקום שמוח התינוק רופס . הרא"ש בהל' תפילין סי' י"ט : שם א"ל איתיליד לי ינוקא דאית ליה תרי רישי וכו' . הרא"ש בבכורות פ"ח סי' ה : **ע"ב** רא"א א"ל הרי הוא אומר והיה לך לאות לך לאות וכו' . הרא"ש בהל' תפילין סי' י"ב : שם דת"ר בין עיניך זו גובה שבראש . הרא"ש בהל' תפילין סי' י"ט : שם האי מאן דבצריה לגלימא לא עביד ולא כלום . הרא"ש בהל' ציצית סי' ה' :

פרק רביעי

דף לח ע"א התכלת אינה מעכבת את הלבן . הרא"ש בהל' ציצית סי' ו' : שם תפלה של יד אינה מעכבת את של ראש . הרא"ש בר"ה פ"ד סי' י"ב : שם לימא מתניתין דלא כרבי . הרא"ש בהל' ציצית סי' ז' : **ע"ב** אמר רבא ש"מ צריך לקשור על כל חוליא וחוליא . הרא"ש בהל' ציצית סי' ט"ו :

דף לט ע"א ש"מ קשר עליון דאורייתא . הרא"ש בנדה פ"ט סי' כ"ד : שם אם נפסק החוט מעיקרו פסולה . הרא"ש בהל' ציצית סי' ז' : שם חוט של כרך עולה מן המנין . הרא"ש בהל' ציצית סי' י"ב : שם תכלת שכרך רובה כשירה . הרא"ש בהל' ציצית סי' ז' וסי' ט"ו : שם וכמה שיעור חוליא רי"א כדי שיכרוך וישנה וישלש . הרא"ש בחולין פ"ג סי' ל"א : **ע"ב** איבעיא להו של פשתן מהו שיפטרו בשל צמר . הרא"ש בהל' ציצית סי' י"ז : שם הא כיצד צמר ופשתים פוטרין בין במינן וכו' . הרא"ש בהל' ציצית סי' י"ח :

דף מ ע"א ת"ר סדין בציצית . הרא"ש בהל' ציצית סי' י"ז : שם והלא כל המטיל תכלת בירושלים אינו אלא מן המתמיהין . הרא"ש בהל' ציצית סי' ו' : שם גזירה משום קלא אילן . הרא"ש בהל' ציצית סי' א' : **ע"ב** שמא יקרע סדינו בתוך שלש ויתפרנו . הרא"ש בברכות פ"ב סי' ט' : שם הטיל לבעלי שלש והשלימו לארבעה פסולה . הרא"ש בהל' ציצית סי' י"ט : שם תכלת אין בה משום כלאים ואפילו בטלית פטורה . הרא"ש בהל' ציצית סי' א' : שם והתניא טלית שקטן מתכסה בו ראשו ורובו . הרא"ש בהל' ציצית סי' א' :

דף מא ע"א והא אנן הכן אין ערקי בכלאים . הרא"ש בנדה פ"ט סי' י"ד : שם א"ל קטינא קטינא סדינא בקייטא וסרבלא בסיתוא וכו' . הרא"ש בהל' ציצית סי' י"ז : שם ותודה שמואל בזקן שעשאה לכבודו שפטורה . הרא"ש במו"ק פ"ג סי' כ"ח . ובהל' ציצית סי' ט' : שם טלית שנקרעה חוץ לשלש יתפור תוך ג' לא יתפור . הרא"ש בהל' ציצית סי' י"א : **ע"ב** ארנב"י לא קשיא כאן בטלית בת ד' חוטין כאן בטלית בת ח' חוטין . הרא"ש בהל' ציצית סי' ו' : שם איתמר רב אמר אין מתירין מבגד לבגד . הרא"ש בהל' ציצית סי' י"א : שם כמה חוטין הוא נותן . הרא"ש בהל' ציצית סי' י"ב :

דף מב ע"א ת"ר ציציתו אין ציצית אלא ענף . הרא"ש בהל' ציצית סי' י"ג : שם ת"ר הטיל על הקרן או על הגדיל כשירה . הרא"ש בהל' ציצית סי' י"ד : שם ראב"י רמי ד' ועייף להו מיעף ומטייל להו בגלימא וכו' . הרא"ש בהל' ציצית סי' ו' וסי' י"ב : שם ר"נ אשכחיה לר' אדא רמי חוטי וקמברך לעשות ציצית . הרא"ש בהל' ציצית סי' ט' : שם בני ישראל יעשו ולא הנכרי יעשה . הרא"ש בגיטין פ"ד סי' מ"ו : שם כל מצוה שכשירה בעובד כוכבים בישראל א"צ לברך . הרא"ש בסוכה פ"ד סי' ג' : **ע"ב** עשאה מן הקוצין מן הנימין ומן הגרדין פסולה . הרא"ש בהל' ציצית סי' י"ד : שם ליפן זהב או שתלה עליהן עור בהמה טמאה פסולות . הרא"ש בהל' תפילין סי' ג' : שם א"ל אביי לרב"י הא תכילתא היכי צבעיתו לה . הרא"ש בהל' ציצית סי' ט"ו : שם תכלת אין לה בדיקה ואין נקחין אלא מן המומחה . הרא"ש בהל' תפילין סי' נ"א :

דף מג ע"א ת"ר הלוקח טליה מצוייצת מן השוק מן הישראל הרי היא בחזקתה . הרא"ש בהל' ציצית סי' ט"ז : שם ר"י רמא הכילתא לברתא דאיכסי ביתיה . הרא"ש בהל' ציצית סי' ה' וסי' ז' וסי' כ' : שם ת"ר הכל חייבין בציצית . הרא"ש בברכות פ"ג סי' ט' ובהל' ציצית סי' א' : שם קמ"ל כני דאסתרי בזיתן עבודה בלא עידן עבודה לא אסתרי . הרא"ש בהל' ציצית סי' ג' : **ע"ב** ורבנן האי אגר חכסה כס מאי עבדי ליה . הרא"ש בהל' ציצית סי' ג' : שם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת . הרא"ש בברכות פ"א סי' י"ד : שם וראיתם אותו וכו' בקולה מצוה זו כנגד כל המצות כולן (ועיין ברש"י) . הרא"ש במו"ק פ"ג סי' ע"ח . ובהל' ציצית סי' ט"ו וסי' כ' : שם תניא היה ר"מ אומר מפני מה נשתנה תכלת וכו' . הרא"ש בהל' ציצית סי' ט"ז : שם גדול עונשה של לבן יותר מעונשה של תכלת . הרא"ש בהל' ציצית סי' א' : שם חייב אדם לברך ק' ברכות בכל יום וכו' . הרא"ש בברכות פ"ט סי' כ"ד :

דף מד ע"א טלית שאולה כל ל' יום פטורה וכו' . הרא"ש בהלכות ציצית סי' א' וסי' י' : שם הדר בפונדקי א"י והשוכר בית בחו"ל כל ל' יום פטור מן המזוזה . הרא"ש בהל' מזוזה סי' י"ז ובמסכת חולין פ"ח סי' כ' : שם ל"ש אלא שיש לו אבל אין לו מעכבת . הרא"ש בהל' תפילין סי' ט"ו :

פרק חמישי

דף נד ע"א הפת שעיפשו ונתנו בתוך הפיסה וחימצה כ"ז אסורה . הרא"ש בפסחים פ"ב סי' י"ג :

דף נז ע"א אבר הקריבו לרבות מנחת נסכים לחימוץ . הרא"ש בפסחים פ"ב סי' י"ג :

פרק ששי

דף סה ע"א מגל זו עומר הין מגל זו אומר הין . הרא"ש בנדרים פ"ג סי' ה' וביומא פ"ח סי' כ"ה : **ע"ב** וספרתם לכם שתהא ספירה לכל אחד ואחד . הרא"ש בפסחים פ"י סי' מ' . ובסוכה פ"ג סי' ג' :

דף סח ע"ב אמרה לי אם אבוך לא הוה אכיל חדש אלא בתורתא דשיבסר . הרא"ש בפסחים פ"ו סי' מ"ב :

דף סט ע"א חטין שבגעי בקר ושעורין שבגללי בהמה . הרא"ש בפסחים פ"ב סי' כ"ב :

דף ע ע"א החטין והשעורין והכוסמין וכו' הרי אלו חייבין בחלה . הרא"ש בפסחים פ"ב סי' י"ח : **ע"ב** מנה"מ אר"ל אתיא לחם לחם ממנה . הרא"ש בהל' חלה סי' א' :

דף עא ע"א מצותו לקצור בלילה ונקצר ביום כשר . הרא"ש בפסחים פ"י סי' מ"א :

פרק שמיני

דף עז ע"ב אחד שלא יטול פרוס . הרא"ש בברכות פ"ו סי' כ"א :

פרק אחד עשר

דף צד ע"א לחם הפנים נילושות אחת אחת ונאפות בתים שתים . הרא"ש בפסחים פ"ג סי' ו' :

דף צח ע"ב ומנורה גופא מנ"ל . דכתיב בנר מבחוץ וכו' . הרא"ש בהל' תפילין סי' כ' :

פרק שלשה עשר

דף קט ע"א אפילו הימא עליה דגריס יד נפל שבמה על התחתונה . הרא"ש בנדרים פ"ז סי' ג' : שם הכהנים ששימשו בבית חוניו לא ישמשו במקדש . הרא"ש במגילה פ"ג סי' י"ט : **סליק**

הגהות וחדושים על מסכת מנחות

מאת הרב הגאון הגדול כו' מוהר"ר שמואל שטראשון זצ"ל מווילנא.

דף ב ע"ב תד"ה זריקה. דאם קבלתו אף בשמאל. פי' דהרמב"ם פ"ד מהל' פסולי המוקדשין ה"ב ובכ"מ שם מה שהביא מהתוספתא דפ' בתרא דנגעים ולפ"ג : רש"י בסה"ת . תינוי סותם בין אצבעותיו כו'. ובזבחים (סד ב) במשנה פי' שמקיף בית מליקתו למזבח ודוחק כו'. ועמש"כ שם :

דף ג ע"א גמרא בסה"ע. שגל ופר שמחטן לשם פסח כו'. זה פשוט דשגל ר"ל של עולה ושלמים. וכן יוכל להתפרש הפר . ול"י מאי כוון רש"י בזה שפי' כגון פר כה"מ : תד"ה מילה. האמרינן כו' דמילוי לא מעכב כו'. כן מבואר להדיא בגמרא זבחים (סוף ד' סג) מילה דמה בכ"מ בתזבח כשרה שאם הזה ולא מילה כשרה : **ע"ב גמרא** מחבת לשום מרחשת במנה קא מחשב כצ"ל :

דף ד ע"א גמ' מזכרת עון כתיב בה. לשון הרע"ב הואיל וכתוב בה עון כו' כחטאת שויה רבנן . וכ"ע התוי"ט משמע דמדרבנן הוא . ואין מלשון זה הכרע כמש"כ בס"ד בר"ה ספ"ק ע"ש : **רש"י** ד"ה מותרה כדבה . כבשים לעולות כו'. ל"י מה בדייק לומר כבשים . הלא לא אמרו אלא עולות סתם . ובשבועות (יב ב) דרש ר"ל כו' אין מקיצין בעולת העוף ורבא פליג עליה . משמע דבכל מיני בהמה מקיצין לכ"ע . ועי' בתמורה (כג ב) תד"ה ושפה : **ע"ב** ד"ה אמש מצורע . בא הוא לנשפירו לבא במחנה. וכן לקמן (ס) כי למצורע בהקהל . וכן (קד . קח) . ול"ע דהא גם בימי ספירו סותר לבוא במחנה כדכתיב אחר הבאת צפרים וכבס כו' ואחר יבוא אל המחנה . ותנן בפי"ד דנגעים ת"ב בא לו לשלח את הצפור החיה כו' כנכם לפנים מן החומה ביום השביעי כו'. והתוס' בפסחים (קז ב) ד"ה שכן כתבו דמותר אף למחנה לויה . וכן כ' רש"י בעצמו במו"ק (ז ב) דשרי ליה למחנה ישראל . אמת דבגמרא בשבועות (ח) איתא ג"כ וקרבן לאיפתרויי בקהל . אך כבר עמד בזה שם הגרי"פ והביא בשם ב"ש למחוק תיבת בקהל ולהגיה תחתיו בקדשים . וגם רש"י בעצמו בזבחים (ל ב) במשנה פי' לקדשים ולביאת מקדש וכן בכריתות (ט ב) : ד"ה לא נהגין מדרבנן מפני דמי עולה . ל"ע דאטו מדמי שלמים מותר ליהנות . מעילה הוא דלית בהו אבל איסורא דאורייתא רכיב עלייהו כדאיתא ברמב"ם הבנה (כח) :

דף ה ע"ב גמרא כלאים תוכיח כו' ומותרין לגבוה . מל"ק שהעלה בצ"ע דהא במס' בילה אמרי' דב"כ קשין הן כו' ע"ש . ותקפה עליו משנתו דאין זה בבילה אלא ביומא (סט) . והבתמיפתיה תמ"כ התוס' שם ובספ"ק דבילה דבהעלאה אסור אפי' בקשין מדאורייתא וע"ע בר"ן שם בבילה :

דף ו ע"א במשנה קמן בשמאל פסול. עי' תוי"ע שהביא משמה דגמרא דילפינן מן ויתלא כפו ממנה כו'. אבל לימוד זה נדחה במסקנא לקמן (י) אלא דילפינן יד יד ממצורע. ולרבנן מפיק שם דמכהונה לבד נפקא דכהונה לא בעיא אצבע. וכי איצטריך יד יד לקידוש קומץ . ולר"ש נפקא ליה קמילה גופא מהקישא דחטאת בא לעיבדה ביד עובדה בימין . וקידוש לא בעי כלל . או דמכשיר בשמאל. ואיצטרך יד יד לקמילה דמנחת חוטא עי' היטב שם בסוגיא : **תד"ה** נן בתירה יש לתמוה דלא צריך פסול שמאל כו'. לעד"נ לייבב דהתנא סריך בלישנא דרפ"ב דזבחים דהתם פליג ליה מפסולין דלעיל משום דפלוגתת ר"ש שם לא קאי רק על שמאל : **בא"ד** כיון דאי"ל השבירה ביוה"כ קבעה עבודה כו' כ"ה בתוי"ע : **גמרא** ל"ג למיתנא אחר מנחת חוטא כו' לר"ש איצטרך כו'. והא דתני תחלה שאינו פשוט. עי' תוס' כתובות (כ ב) ד"ה אחד. ובפשוטו נראה משום דבמשנה הקודמת מחלק בשלא לשמן בין מנחת חוטא לשאר כל המנחות. קאמר הכא דבזה שוין הן ועמש"כ ברים זבחים : **ע"ב** כיון דתני ליה כל ולא קתני חוץ כולהו משמע כו'. ואע"ג דאין למדין מן הכללות. מ"מ הכא כיון דבמשנה דלעיל מפיק מכללא מנחת חוטא והכא לא . ש"מ דכללא דוקא הוא . וכן בזבחים מפיק שם ברים המסכת חטאת מהכלל : **רש"י** ד"ה וקמץ משם . כנאר קדשי קדשים כצ"ל :

דף ז ע"א גמרא איתיביה זה"כ כל הקומץ כו' ואילו מגביה לא קתני כו'. תימא היכי ס"ד דהמגביה יהא פוסל בתחשבה. ועי' לקמן (כפ"ב) בפרש"י ד"ה סדר עבודות : **רש"י** ד"ה קולפי עבי . הכאות מוכות . בסוטה (יג) העתיק רש"י מוכי וויניה פירושו הרבה : **ע"ב** ד"ה ליליף מדם . הזאות דדם אשם מצורע . תמוה דבדם האשם ליכא הזאה רק בלוג השמן הבא עמו :

דף ח ע"ב רש"י ד"ה שניהם מלאים . ובמנחת נסכים קמפתפי . כ"ל דע"ם הוא וכ"ל ובמנחת כפיאים . והיא לא היתה מנחת נסכים אלא מנחת נדבה כדפרש"י בעצמו בפי' החומש והוא מהספרי ומדרש שם וע"ש במזרחי . ואולי י"ל דכוונתו בהתנדבו מנחת נסכים דקי"ל (זבחים פד) מתנדב אדם מנחת נסכים בכ"י. משום דמנחת נדבה שהם מעונה לבונה וכאן לא נאמרה. וגם משמע שלא נקמלו אלא היו כולן כליל כדין מנחת נסכים : **תד"ה** כלי הלא. ובפ' ב' מדות תנן ז' מדות היה כו'. מוכח מדבריהם שלא היה הגי' לפניהם של לח כמו שהוא לפנינו :

דף ט ע"א גמרא שיריים שחסרו בין קמילה להקטרה כו' ולר"א אין מקטיר קומץ עליהן . ומשמע דאף בדיעבד אם הקטיר פסולה כדאמר לקמן מאן דפסל כר"י . וק"ל ממשנה דלקמן (כג) נתערב קומצה בשיריה כו' ואם הקטיר עלתה לבעלים . והלא א"א מבלי שתערף כ"ש מהשיריים קודם שתבלע האור בכל הקומץ וגמלא שחסרו שיריים בין קמילה להקטרה : **תד"ה** עד . ומייתי לה במס' יומא. אנכי בעניותי לא מצאתי שמה :

דף י ע"א רש"י ברה"ע דהא כתיב בהן יד ורגל ימנית בדם כו' כצ"ל : **ד"ה** ומשני . הולכה דלא מעכבא דאפשר כו' א"כ כו'. פירושו בכאן תמוה . ובזבחים פי' דהוא עלמו בלא הוקטר אימוריו כשר . ופי' זה מוכרת ביומא (מח ב) ובמ"ת :

דף יא ע"א גמרא במחבת ובמרחשת מותק כו'. עמש"כ ביומא (מז ב) בס"ד . ועפתוי"ע ולשון אינו מדוייק . דפתא ואע"ג דבלשתן נקמלות לאחר אפייה . תמשמע דמנחת סלת ניחא ליה אע"פ שהיא ג"כ בלולה טפל בה שפיר לשון קמח . וקיים דמשכחת נקמלות קמח אותן שאין בה שמן כו' . ועי' לקמן (נד) תד"ה ת"ש : **רש"י** ד"ה מהי אירית . א"כ כו' כגון שמצלע הקומץ כו' ונראה כשני מלאי קמלים . מכאן נראה תשובה להסופרים הנוהגים לחתוך השער של בית תפילין של ראש בקצותיו ואומרים דכיון שמחובר במצלעו נקרא עדיין עור אחד עי' לקמן (לד ב) . ורואה אני שהדבריב ק"ו . ועי' פ"ז או"ח סי' ל"ב סק"ז . ועי' תשו' שמן רוקח ח"ב סי' א' : **גמרא** א"כ אלעזר כצ"ל בל"י וכן לקמן : **רש"י** ד"ה ב' לוגין . דגרסית כשתי מנחות כצ"ל נ"ק : **ע"ב גמרא** הא יתיר כברה כו' הרמב"ם כגון שהפרים לה ב' קמצין עפרש"י . ולשון הרב ואילו רבה לבונתה לא תני דלא פסל אלא בשרבה יותר על שני קמצין . ול"ד דבשני קמצין מלומצמין ג"כ פסול לפי' הא' דרש"י שהחזיק הרע"ב אחריו . ובפי' הרמב"ס יש ע"ש וכצ"ל והוא שיתן משני קומצין של לבונה ולמעלה . וכ"פ בחבורו פי"א מהל' פסה"ק . ואולי גם בדברי הרע"ב חסר קו על מלת על והכוונה עלה ור"ל על המנחה או על הלבונה . ודע שהתוי"ע תלה דברי הרע"ב וז"ל דב' קומצין לגבי ב' קרטין הוא יותר מדאי הרבה כו'. ור"ל דחסר לבונתה דמתניתין היינו משני קרטין וכר' יהודה וכמש"כ הכ"מ שם בהל' א' לחד תירוצא בדעת הרמב"ם . אבל זה דוחק גדול. דהרי תזינן דריו"ח מפרש חיסר לבונתה דמתניתין . דהיינו מקומץ. ואולי יתמר דהרמב"ם פסק כתירוצא קמא דמתמא דגמרא על סברייתא תני קורט כו' (ועמש"כ בס"ד בשבועות (כז) בתד"ה תני) ולכן גם במתניתין י"ל תני חיסר לבונתה משני קרטין . אבל קשה דלריו"ח (לפמש"כ התוי"ע) יקשה מדוע לא תני מתניתין יתר לבונתה . ול"כ דהרמב"ם מפרש דריו"ח לא בא רק לתרץ הקושיא דוהתניא כו' ובא לומר דאתיא כר"מ וריו"ח נמיב לה דר"מ פוסל בחסר כ"ש (כה"ג מתמא לו בסנהדרין (כ ב) ע"ש בפרש"י ד"ה מרגלא) ולא ניחא ליה בתירוצא דתני קורט כו' דמשמע ליה דתני לה דומיא דקומץ כיון דכייל להו בחד תסר . וכן לא ניחא ליה בתירוצא דכאן כו' כאן בו' אף דאית ליה חילוק זה כדאמר לקמן . דמשמע ליה דהברייתא מיירי ג"כ בלבונה הבאה עם המנחה מדכייל לקומץ בהדיה . אבל מתניתין מפרש ג"כ דחיסר מבני קרטין וכר"י וכדמוכח מהא דלא תני רבה לבונתה כדכתב התוי"ע . ועוד כ"ל דאיה מתשנה הסמוכה לקמן דתני להקטיר לבונתה ופרש"י עלמו דכך סתמא כר"ש (כן הגיה הצ"ק) כו' דלבונה כשרה בקורט א'. ול"ד דה"ה דמאי אתיא כר"י דמכשיר בב' קרטין דהא' כוותיה עד ר"ש : **רש"י** ד"ה קומץ בתחלה . וכדילפינן מג"ש כו'. וכן פי' במשנה. אבל שם משמע דאינו אלא הקיש וכמו שהעתיקו התוס' : **ד"ה** שהגיע זמנה . דקרבו המוספין כצ"ל : **תד"ה** ר"י. והא דדריש ר"י הכא כל הלבונה כו' כצ"ל : **ד"ה** ור"ש . ובפ"ב דסוטה משמע ר"י לוואות וקבלות מהאלה כר"מ כצ"ל : **רש"י** במשנה ד"ה פסול. כשהוא אומר כפ' קדושים כו'. פי' לקמן (כה) תד"ה וכא : **ד"ה** לממר. אלא ליום ולילה דאיתקש למנחת כו' כצ"ל :

דף יב ע"ב רש"י ד"ה ומנחת כהנים. רב"ק מחק כ"ז הדבור. וא"י טעמו. ואי משום שכ' רש"י מנחה שהתנדב כהן . ובאמת אפי' מנחת חוטא דידהו נמי . ואפי' לר"ש דלקמן רפ"ז דנקמלת מ"מ מודה דשיריים ג"כ קרבין כדאיתא שם . וכן מנחת חנוכם עולה כליל כמנחת כהן משיח. י"ל דכולה לפרש דתיתי אפי' כהאב"ש שם (עד) דס"ל דשיריים מתפזרים על בית הדשן . ועי' לקמן (כ) בפי' בד"ה מנחת כהנים . ובתוי"ע פ"ד דזבחים (מ"ג) ד"ה מנ"ה :

פרק ב דף יג ע"ב רש"י ד"ה ליקוט לבונה. דלאחר הקטרת קומץ היה מלקט כו'. תמוה דהרי מבואר בסוטה (יד ב) דמקטיר שניהם בהדדי . וע"ש בקה"ע בפירושו . וכבר עמד ע"ד המל"מ בפי"ב מהל' מעה"ק הי"ב . אולם לעיל בסמוך אמרינן אי בעי האי מקטיר ברישא ואי בעי כו' ולפ"ק : ד"ה שני כבשים במשנה . ואע"ג דז' כבשים כו' שאין הלחם קדוש אלא כו'. לשונו מזוקק . ולשון הרע"ב ושאר כבשים דמוספין ניכהו . ול"ד בתחכ"מ . פי' לקמן (מה ב) רע"ח יכול הן הן כבשים האמורים כאן הן הן האמורים בתוה"פ אמרת כו'. ועי' בפירושו לקמן פ"ד מ"ב :

דף יד ע"ב גמרא הנ"ת דטעמא דרבנן מש"ה הוא כו'. כה"ג ביבמות (קמ) : **שם** אר"א מחלוקת לפני זריקה כו' ולפני זריקה במאי פליגי אר"פ כו'. ובמסקנא נדחו דבריו אלא מטמא דר"י שאין ק"ו חלוק . להגהה משמע דמסיגא גם דברי ר"א נדחו ופליגי אפי' לאחר זריקה . ולא כן דעת הרמב"ם בפי' (ואחריו הרע"ב) שהביא הא דר"א וגם מסקנת ריו"ח בטעמו דר"י . ודעתו רחבה מדעתי :

דף טו ע"א ואמאי לימא ק"ו ומה המפגל אינו מתפגל כו'. פי' בתוס'. וק"ל דהא כי חשיב לזרוק הדם למחר ה"ז פיגול והכי פל הדם א"א משום פיגול . ולימא ק"ו המתפגל (דהיינו הדם) אינו מתפגל מי שאינו מפגל (דהיינו הבשר והאימוריה) ואף לא באו לפגל א"ד שלא יתפגלו. ולהוכוד נראה שבתוס' יתיישב זה. גם בהא דמכות היה יכול לדחות לכאורה הק"ו מחילול גופיה . ומה המחלל היינו הכהן שמחלל זרעו אינו מתחלל מי שאינו מחלל היינו זרעו ואף לא בא לחלל א"ד שלא יתחלל . וי"ל : **רש"י** ד"ה מ"ע. תיבות תודת שלמיו הגיתוספו בד"ח שבש : **ד"ה** או לא. פגלי כו'. כ"ל דד"ה כ"ל לאיפגולי לחם . דמייך במחשבת תודה והס"ד . ואח"כ מתחיל דבור המפגל : [**תד"ה** והא פולין. עמש"כ בפסחים שם מה : **ד"ה** ופליגי משמע דאי מחשב תנאי בגין מרלה כו' כצ"ל ודלא כצ"ק : **ד"ה** ר"יא אע"ג כו'. עצ"ק . אבל ק"ל דלפ"ז למאי איצטריך לחילוק דבפסח יש בו אכילה] :

דף טז ע"ב רש"י ד"ה כ"ע שאינה מתרת. דלא מעכבת דאפשר כו'. לכאורה ה"ל לפרש כדפי' לקמן בד"ה שאיעתה אינה מתרת . דזריקה מתירתן. וה"נ הקטרת הקומץ מתירה . וי"ל :

דף יז ע"א ד"ה כחד דמו . אבל לר"י דבר"פ אין מתיר מפגל את המתיר . לכאורה סותר א"ע לגנס"כ לעיל בד"ה הקטרה מפגלת הקטנה וי"ל :

פרק ג במשנה אלא גר"א איצטרך כו'. עמש"כ בזה בזבחים (לה) בס"ד : **ע"ב** ד"ה ת"ק. ר"י דאמר כו' האי הוא דפסול לר' אליעזר כצ"ל בי' :

דף יח ע"א גמרא אנן נמי פלוגתא קא מתנינן . פי' אנן נמי בכ"ד מתנינן פלוגתא אפי' יחיד נגד רבים ואף דאותו יחיד אינו מרבותינו . וא"כ למה הוצרך לתת טעם על ר"י שהנה פלוגתת ר"א על חכמים הא מפני כו'. ופרש"י בזה אינו מובן : **רש"י** ד"ה לתלות מדותיו . מה סר' אלעזר כצ"ל בל"י . וכן בסמוך בד"ה והיה ב' פעמים : **תד"ה** אלא . לפי מסקנא כו' פיגול לר' אליעזר כצ"ל : **בא"ד** אבל בהנך כו' בין לר' אלעזר כצ"ל בל"י : **רש"י** ד"ה לא פתח . וזה אם לא פתח אלא כדי קמילה כשר . וג"פ דכוונתו דע"כ פתח מהחלות כדי קמילה דקומץ היתר פסול כדלעיל (ו) במשנה והתוי"ע ל"ד בכאן במתכ"ת . ומש"כ רש"י כדאמרי' באלו מנחות . בר למש"כ קודם ה"ה נכל המנחות כו' והוא שם (עה) מנחה לרבות כל המנחות לפתיתה . או דצ"ל האי כדאמרי' כו' קודם וזה אם לא פתח כו' : **בפי'** הרע"ב לא מלח כל המנחה כו'. פירושו זה לא נמצא בגמרא עי' לקמן (כ"ד כ) . והפי' גופיה לא מחוור כלל. דמאי קמ"ל מתניתין בלשון דיעבד כיון דאפי' לכתחלה לא בעיא כל המנחה מליחה . בשלמא לא יצק דפי' לא יצק כהן אלא זר . אף דגם לכתחלה משמע דכשרה בזר דמקמילה ואילך מלות כהונה . מ"מ אפשר דהפ"ה היו נוהגים הכהנים ליצוק . וכיוצא בזה כתבתי בברכות (כה . לא ב) ע"ש . או דאתי לאפוקי מר"ש דס"ל לקמן (בע"ב) דבעינן דוקא כהן . והרמב"ם פי' דלא מלח כהן אלא זר . ולקושיית רב יוסף לקמן ע"ז וכי תעלה ע"ד כו' לא תם לה די"ל דקמ"ל דאם עבר ועלה או בשוגג ומלח כשר . (ורב יוסף דלא ניחא ליה בזה אולי ס"ל דהוה מלוה הבאה בעבירה ולכן אפי' עבר ועלה ומלח לא יצא ובפרט זה יש להאריך והכ"ת) ועי' בכ"מ ולח"מ בפ"ה מה' אמ"ז הי"ב : **תד"ה** לא מלח . לא דקדק בסדר כו'. והעתיקם התוי"ע. וג"ל דל"ד הרב ז"ל בזה. דהתוס' מפרשי לא מלח קאי על הקומץ . או שלא מלחו כלל . או שלא מלחו כהן אלא זר וכדאיתא בגמרא שהייכתי לעיל . אבל לפי' הרע"ב דלא מלח קאי על כל המנחה . אדרבה י"ל דבדוקא אקדים התנא לא מלח לאתויי לן דמיירי בנמנחה כולה דקדים לתנופה ולהגשה : **ע"ב** ד"ה ואר"ז. דכתיבא בלילה כו' ובמרחשת . הן בה לא כתיבא בלילה . ואולי כוונתם כיון דילפינן קרבנך קרבנך מרחשת ממחבת לקמן (ר"ד עה) כמאן דכתיבא בלילה בגופה דמיא וע"ש בתוס' :

דף יט ע"א ד"ה במקרא . וא"ת דבפ' השוחט פליגי אמוראי כו' כצ"ל : **בא"ד** וי"ל דהתם דרש כו' כצ"ל בלא קווים . ומעתה לא נלטרך להגהת הצ"ק תיבת טעמא :

דף כ ע"א גמרא וא"ת ביה קרא והכתיב וכ"ק מנחתך במלח תמלח . לכאורה נראה דהכוונה מדכתיב כפול במלח תמלח . ומשני ההוא מבע"ל לכדתניא כו' ומביא אגב ברייתא זו לפרושי טוליה קרא והאריך בה לפרשה עד תמלח למאי אתא כדתניא כו' לקמן (כא) . אבל יותר נראה שיכוון לכוליה קרא (ואולי חסר מלת וגו') . דכתיב ביה ב"כ ולא תשבית מלח כו' מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח . וכ"מ שהבין התוי"ע בדבור לא מלח . וכה"ג כ' התוס' בר"פ אלו נערות ובמ"ת : **רש"י** ד"ה מנחת כהנים . מנחת נדבותיהם . עמש"כ לעיל (יב ב) בס"ד : **ד"ה** ואייתי דם דאיכא נסכים. יין ושמן כו'. זה ודאי דשמן אף דנבלל עם המנחה נקרא בשם נסכים כמו שהאריך בזה התוי"ע לקמן פ"ע מ"ד. אבל גם המנחה גופה נכללת בשם נסכים וכמש"כ התוי"ע בשם הרמב"ם . וכדמוכח בשקלים פ"ה מ"ג וד' ומ"ת מוכח :

דף כא ע"א ד"ה לא סריך. שכשתולין כו'. עי' ש"ך יו"ד סי' קי"ח סק"כ העתקת לשון רש"י בסגנון אחר טוב משלפנינו . ותפי הרב הגאון המנוח מוה' יוסף אב"ד דסלונק ז"ל שמעתי דחסר ב' קווים על מלת ל"א והוא ר"ת לישנא אחרינא וש"י : **תד"ה** דם . והיינו הא דתנן כו'. צ"ע דאדרבה בכריתות (כב) מייתינן עלה דאמר רב ל"ש אלא בלב עוף כו' אבל לב בהמה דיש בו כזית חייבין עליו . ועיין בתוס' חולין שם : **ע"ב רש"י** ד"ה ה"ג. ודרים התם יאכלו שיאכלו כו' כצ"ל :

דף כב ע"א תד"ה ועלים. וא"ת ונילף ממלח כו'. ר"ל ול"ל קרא על עלים לאחר שכבר ילפינן מקרא דמלח : **במשנה** והן בולעות זו מזו . עתוי"ע . ונראה דאיפתמיפתיה מש"כ הרמב"ם בפי"א מהל' פהמ"ק ה"ח דאם נפל לתוכה שמן מנחה אחרת כ"ש נפסלה . וא"כ נוכל לפרש הכא דהפסול הוא משום ריבה שמנה . אם לא ביאמר דהרע"ב לקח לו שיטה אחרת דאף בזה לא מיפסל עד שיוסיף לוג ודלא כרש"י ולא כרמב"ם . זה ה"ל להתוי"ע לבאר . (ואגב ראיתי להכ"מ שם בהל' ע' על מש"כ הרמב"ם דריבה שמנה עד שני לוגין כשרה . שכתב ודלא כפרש"י שכתב אהא דאמרינן ולוקמה כגון דעריב שמן דחולין כו' דעריב ביה פורתא כו'. ותמוה דהא גם הרמב"ם מודה בעירב בה דחולין או דמנחה אחרת אפי' כל שהוא פסולה . וה"ל לאתויי הא דפרש"י לעיל אבל בלוג ומחצה קב"ד דלא מיפסלא . משמע דלמסקנא מיפסלא בהכי . ושני לוגין דנקיט הוא לרבותא דס"ד הואיל והאי חזי ליה כו') : **ומה** שכ' התוי"ע שלא הבין לשיטת רש"י והתוס' דהטעם הוא משום ריבה שמנה קושיית הגמרא וכי בולעות זו מזו מה הוי מב"מ הוא . לאחר העיון בפירושם נראה דהכי פריך כיון דמב"מ לא בטיל לכן אע"פ שהקומץ בולע שמן מהמנחה כיון דלא בטיל לגביה. כל היכא דאיתיה אמנחה קדינן ליה . כדפרש"י לקמן (כג) בד"ה רי"ה לא יקרב . משום דעולין א"מ זא"ז והיכא דאיתיה אמנחת נדבה קדינן ליה . ולכן לא הוה ריבה שמנה לגבי קומץ ולא חסר שמנה לגבי מנחה . ועי' עוד שם בבעיא דרבא קומץ שמילה שמנו כו' ובתוס' שם ובד"ה מרב . ומשני רבא כ"ש מב"מ וד"א כו' בא"מ (דהיינו הקומץ) רבה עליו (על שמן הנבלע בו) ומבטלו . ולכן הוה ריבה שמן בקומץ כיון דבטיל בתוכו . וחסר שמנה גבי מנחה . אך קצת סתירה לזה מהא דפרש"י שם (בע"ב) ד"ה לימא דלא כר"ח שכתב דבטיל כמאן דליתיה דמי ולא אייתיר ליה . וכבר הרגישו עליו בזה התוס' כאן בד"ה והן הא' :

דף כג ע"א רש"י ד"ה ותחומה אינה בטלה בכולה . ואם עבה אחת מהן בתרומה אינה נטרפת כו'. ק"ל דאי בכה"ג מהורה לגמרי כמש"כ התוס' :אי גרס"י שורפין עלה דהא עשאוה טולאי כדאיתא בנדה (כ"ד ג). ועי' עוד שם (לג ב) : **ע"ב** ד"ה נפולה אליבא דר"י . הסגהות שבגליון על דבור זה שבד"ח . שגגות יון :

דף כד ע"א גמרא ברט"ע והגיהו בניקא כצ"ל גב' : **ע"ב** אלא מסיפא נודה ר"י ש'. במשנה לא נמצא זה :

דף כה ע"א רש"י ד"ה מכלים בבמה . בבמות ט"ג דאי; שם קלעים . עי' בתוי"ע מה שתמה עליו בזה . ועי"ש בכה"ד . ואולי יכוון רש"י דאותן קדשים המותרין להקריבן בבמה קטנה. אפי' אם הקריבן בבמה גדולה אין נפסלין ביוצא עי' זבחים (ס"ד קיט) ובפרש"י שם : **ע"ב** גמ' טיתבות טייט לן . ק"ל מדוע לא נפרש דפיגולין הייטו ע"י מחשבת חוץ למקומן . ונותרות הייטו מחשבת נותר כדלעיל (בע"א) א"ם טון פיגול . א"ת טון טתר ע"ש בתוס' :

וכאי

דף כו ע"א גמרא והאי דקאמר נמטא דישייהו נקט . מזה ראיה למש"כ גם"ד כפ"ב דפאה מ"ו ע"ש : רש"י ד"ה ועלים. עלי מערכה . ל"י אמאי לא מפרש כפשטיה בהתנדב עלים פי' לעיל (כ ב) : ע"ב גמ' ר' אלעזר מתני לה כו' כצ"ל בג"י וכן ברש"י :

דף כז ע"א במשנה שני שעירי יוה"כ מעכבין זא"ז . ק"ל מאי איריא השעירים דהוזקקו זל"ז בהגרלה . אפי' הפר של כה"ג והקטורת דלפני ולפנים וכל האמור בפ' אחרי בסדר היום מעכבי אהדדי עי' יומא (ם) פלוגתת ר"י ור"נ . ואולי קמ"ל דאף שעיר המשתלח דעיקר מצותו בתוך להשתלח וגם כשר בזר אפ"ה מעכב . ועי"ל דהא כבר תני להו בדוכתייהו ביומא שם . אלא דכאן רצה שתנא לזווג שנים שנים ועתש"כ לקמן בסמוך : רש"י ד"ה שעל הפרוכת ומזה"ז. בין דפשע"ד כו'. ועיין בלבון הרע"ב דמשמע מדבריו דגם פשע"ד ופכה"מ מעוכין ז' הזיות על מזבח הפנימי וז"א כדמוכח בזבחים (ר"ד מב) ובפ"ד . ומש"כ עוד וד' מתנות כו' אע"פ שלא הוזכרו במשנה · נ"ל דזה כבר שנה בפ"ד דזבחים כל הניתנין על מזבח הפנימי כו' ושם תני דומיא דחטאת החיצונה דהויא בקרנות . וכן לקמן (מד ב) תני המתנות שעל מזבח החיצון א"ת זא"ז דמשמע הא דפנימי מעכבות . אך ק"ל מדוע לא תני הזאה דאצבע שעל בין הבדים ושעל הפרוכת דפר ושעיר של יוה"כ . וצ"ל למיתני בבא דמונה . שכן רש"י כללה עם השבע לעיל (מז) ד"ה מ"ג דיו"ה ושאין שמונה . ואולי דזה כבר נכלל בהא דיומא (ם) וכאן לא שנה רק לזווג שבע שבע וכמש"כ בסמוך לעיל : גמ' ואין אדם יוצא יד"ח בהן עד ביהו כולן באגודה אחת . לאו דוקא כולן שהרי האתרוג אינו עמהן באגודה כדאיתא בסוכה (לד ב) : ע"ב רש"י ד"ה למעוטי דכך משופש שתתר את התומה כו' . וכן העתיקוהו התוס' כאן . אבל בזבחים (פג ב) בתד"ה ל"ג העתיקו שהך והוא יותר נכון :

דף כח ע"א במשנה שתי פרשיות שבמזוזה כו' . ק"ק מדוע לא תשנה לעיל בהדי שנים שנים . וכן ד"פ שבתפילין וד' ציציות בהדי ד"ד כמו שתשב שם ד' שבלולב אע"פ שאינו מעניני עבודה : רש"י ד"ה ד"פ שבתפילין . דבכולהו כתיב ולטוטפות או ולזכרון כו' . ל"י מדוע מביא דוקא מתפילין של ראש ולא משל יד המוקדמין במקרא . והלא בתרווייהו מעכבין זא"ז : ע"ב ד"ה תפוחי הכרתיים . מקום . כדכתיב נגב הכרתי (שמואל א ל) גוי כרתים (צפניה ב) :

דף כט ע"א ד"ה כיון דקאי . שנכרף יפה בימי שלמה כו' עכשיו כו' . לכאורה משמע דזה המעשה היה בבית שני . והיתה מבית האבון שהחזיר להם כורש ואיך השתמשו בה בב"ר לדעת הרמב"ם לקמן (נט) אם היתה יתירה על ככר : ד"ה וזה אשר תעשה . ותחלת עשייה זביחה כצ"ל : ע"ב גמרא ראמי ב"ת דהוא רמי ב"ד כצ"ל ובבינתיים מחק המע"מ בהלק"מ עי' תולין (קי) : רש"י ד"ה וי"ו דויהרג . אירע במקום נקב . מדלא פי' כן בהא דאיפסקא ליה כרעא דה"י דלעיל . נ"ל דס"ל כהא דפסק השו"ע סי' ל"ב סע"ז דכשנכתב בכשרות ואח"כ נפסק בנקב אע"ג שעתה אינו מוקף גויל כשר . וכ"מ לי מתה שפי' לעיל ד"ה שאין גויל מוקף לה . שמדובקת באות האחרת כו' כלומר כו' אות אחת . דלכאורה תמוה דבכה"ג הב' אותיות המודבקות אינן מוקפות גויל . אבל לפמש"כ א"ש . לפי דהראשונה נכתבה בכשרות ושוב אינה נפסלת בדיבוק השניה לה . ולכן לעיל בעובדא דה"י דאף דנשתייר למעלה מן הנקב כשיעור אות קטנה מ"מ הרי שם במקום הנקב אינו מוקף גויל . וע"כ נ"ל דלהכי כשר דמיירי דהנקב נעשה אחר כתיבתו לזאת לא פירש שם מאותה ושניח הדבר כפשטות לשון דאיפסקא דמשמעו דנפסק אח"כ . משא"כ הכא דכיון דינוקא קוראהו וי"ו והיינו מפני שהוא מצרף את שנשמטה מן הנקב לדמעלה דאין הנקב מפרידו ולכן חשבינן ליה להנקב כמי שאינו ודמי להא דאיתא שם בסעיף י"ג . ולכן פי' אירע במקום נקב ור"ל דאף שהיה הנקב כבר קודם הכתיבה כשר . וזה דלא כהע"ז שם ס"ק יו"ד . ואף שהוא נגד משמעות קצת פוסקים שהביא הע"ז שם בס"ק הקודם . מ"מ שיטת רש"י נלע"ד כמש"כ : תד"ה שעטנ"ז. כתיב בס"ר דמשמע ע"פ דלעטפות לריכה ג' ג' זוינין . ר"ל דע"פ דבפ' שמע ולאפוקי ע"פ דכי יביאך דכתוב שם קודש דלריכין ה' ה' זוינין והמסרס"א ואחריו הל"ק ל"ד במחכ"ת ודע דהני זוינין של הס"ר היינו תגין גדולים וזוינין דא"ר הכא שהם הגין קטנים כמש"כ הרא"ש בסדר תיקון תפילין וע"ש בנ"ח אות קל"ח בשם ס' התרומה עוד חילוק אחר . ובס"ר בלפנינו כתוב ד' ד' זוינין בס"ע דשמע אך הטור בסי' ל"ו העתיק ג' ג' כמש"כ התוספות :

דף ל ע"א גמרא אלא כגון למטפחותיכם ג"פ . ולשון הרמב"ם בפ"ז ואורך כל שיטה ושיטה למ"ד אותיות כדי כו' . והוא כפי הגי' שלפנינו בגמרא למטפחותיכם ת"ו ות"י ואף דבספרים שלפנינו בשמות (יג כא) ובבמדבר (לג כד) ח"ו ובב"י ביו"ד סי' ער"ה בד"ה וכנו הדעות משמע דבספרים שלפניו המה מ"ו ומ"י (ול"ע שלא העירו עליו בזה המנחת שי והבאים אחריו) י"ל דהגמרא נקטה דהשיעור הוא כמו שאם היו מ"ו והא דל"ק שתמא כדי למ"ד אותיות הוא מפני ב' טעמים (א) להורות שיהיו בהם ו' אותיות קצרות כמו ו' וי' . (ב) להורות שלא יהיו רק כדי ב' אוירים שבין התיבות שהוא כמלא אות קטנה כדלקמן . וק"ק מה שלא הביאה הגמרא מהמוקדם למטפחותיהם (בראשית ח יט) או באמתחותיכם (שם מג כג) . ונראה קצת מזה דלפניהם היה למטפחותיכם בתורה מ"ו ומ"י : רש"י ד"ה אף באמצע שיטה . ובאמצע הדף . ועי' גם בדבור הסמוך . נראה דדעתו ז"ל דאין סברא לומר דלא יהא רשאי לסיים בסוף שיטה . דכמו דסוף הדף עדיף ה"נ סוף שיטה ולכן הא דא"א באמצע שיטה דוקא וכ"פ קתמא דגמרא ע"כ א"א נומר דבאו לאפוקי סוף שיטה . אלא לאפוקי אמצע הדף . וממילא רבנן דאמרי אף בא"ש ע"כ אתו לרבויי אמצע הדף . ופי' הל"ק בכוונתו לא מהוור כלל . דלפ"ד מאי דוחקיה לפרש דלרבנן כשר באמצע הדף ותהיה הברייתא תיובתא . יפרש דל"פ אלא בסוף השיטה לחוד . אבל באמצע הדף לכ"ע לא וכהברייתא : תד"ה מכאן . עי' כה"ד . בסוטה (יג ב) איתא אותה בכה כו' ניטלה רבות מזה וניתנה לזה ע"ש . משמע דמת בשבת : ד"ה פסוק . ואע"ג דליכא ס' שיטין או שיעורין אחרים דתנ' סופרים . הוא בפ"ב ה"ו . ושם איתא ג"כ מ"ב כהמשמעות . והרא"ש בסוף הל' ס"ת והטור בסי' ער"ה והגמיי' בפ"ז מהל' ס"ת היה הגי' מ"ח וכ"כ מהרמב"ם ועי' בפ"ז שם בקמ"ח . ותמה המע"מ שם דהרי בפ' מסעי אינן אלא מ"ב וכפירש"י שם . והאכי מניתים ול"מ רק מ"ה . ורש"י ע"כ מונה ג"כ דעמסס אשר משם נסעו לאשונה . וצ"ל דרש"י פי' בחוקת ובעקב דחזרו לאחוריהם מהר ההר עד מוסרה והשיבוה בני לוי ומתוסרה עד הר ההר ז' מסעות הרי לך מכוון מ"ח וכוון בס"ד : ע"ב ד"ה ר' יוסי . אלא רי"ל אדרי"ס קאי ולא אדר"י . כה"ג בקדושין (כה) ע"ש :

דף לא ע"א ד"ה אימא . פי' יין דוקא ולא שמן כו' (וכ"פ רש"י) והקשה ר"ת כו' . לענ"ד דהש"ס אינו מבשם למלתא אף אלא דמפרש דכוונת רב"ש הוא דיין לבד הוא דיש להוסיף על דברי ר"מ ולא דבש (והקושיא מכלל דת"ק סבר יין לא איננה רק על החכמים דיין הוא ק"ו מדבש) ואף דקאמר רב"ש אקמייתא . דלגבי אדר"מ . וכמו שכ' התוס' לעיל בד"ה ר' יוסי כה"ג והבאתי דוגמא לדבריהם מקדושין ע"ש : ע"ב גמרא בקה"ע מיתיבי כו' ואר"א א"ר הלכה כרשב"א כו' . פי' ור"ה איך יפלוג על רב רבו כדפריך בשבת (קכח) והא ר"ה תלמיד דרב הוה ורב כר"י ס"ל כו' ועתש"כ בהרא"ש דעירובין פ"א סי' ז' :

דף לב ע"א רש"י ד"ה ולמא לתפלים. דלמא כו' עושין מס"ת מעזה שאם חסרה והס"ד ואח"כ מ"ה קלף : ד"ה והתניא וד"ה בברה"ע הכ' ל"ע הד"א : תד"ה והאידנא. וכ"ת כו' כשיעור למטפחותיכם כו' . זה קרוב למש"כ הרא"ש בהל' ס"ת שי"ג בשמו דפתוחה היא כשיעור ג' תיבות של ג' ג' אותיות . ולהב"י בסי' ער"ה נזדקרה נוסחא משובשת בתוס' כשיעור ג' למטפחותיכם והקשה עליהם ע"ש : בא"ד ואם לא נשתייר בסוף שיטה אלא כשיעור למטפחותיכם כו' כצ"ל : בא"ד גמר בכ"פ בסוה"ד יפייר שיטה כו' כצ"ל ועי' ברא"ש : ד"ה הא . בתפילין ש"י ד' שיטין ובש"ר ז' כו' . ברא"ש ומוש"ע סי' ל"ה הגי' בהפך : ע"ב ד"ה הא . ונהגו אמר שנהגין כו' . עי' במפרשים . ול"נ להגיה ותיבה (או ומיהו) אחר : שם אל תמחה כעמים נ"ל בכ"ף : שם ר"ז כתב ולא זכר כו' ולא כתב כדכתיב המלך יואש . בד"ה (ב כד) כתיב ולא זכר יואש המלך . ולכן לריך לספוך הגי' בתוס' :

דף לג ע"א ד"ה כתבה . ובירושלמי משמע דבשני עורות פסולה דפריך כו' . ועי' במרדכי שהרר"א אדרבה מביא מזה הירושלמי ראיה לפרש"י מדפריך מעיקרא משני דפין ואח"כ משני עורות . משמע דב' דפין היינו אפי' בעור אחד . והביאו הל"ק וכן הגר"א ז"ל בסי' רפ"ח סק"ז הניח דבריהם בצ"ע . ולענ"ד דהתוס' מפרשי דהא דקאמר שהספרים נכתבים בשני שורות היינו ע"כ בשני דפין דבדף אחד אפי' ספרים אינן נכתבין בב' עורות כדמשיק הירושלמי שם ודומיא דספרים קאמר דתו"מ א"כ אלא בעור אחד דהיינו בב' דפין . והך מקשה דהוא רי"ל פליג על מקשה ראשון דהוא ריב"ל פ"ש בירושלמי ותבין . ודע שראיתי בתוס' ש"ק שם שהגיה בלע"ג דברי הרמ"א ביו"ד סי' ר"פ ס"א דפסק דמותר לדבק עליו (פי' אם נקרע) קלף מבחוץ כו' וכן אם נחסר דבר כותבין על הקלף הדבוק . מהך דירושלמי דבדף אחד אסור ב' עורות ע"ש . ולי לק"מ דכה"ג אשכחן בשופר דדבק שברי שופרות פסול מטעם ב' שופרות וכן נסדק לגמרי ודבקו לפרש"י (ר"ה כז) ואפ"ה ניקב וסתמו במינו כשר (שם) : ד"ה הא . שהשופרת פתוחה לאורכה ומשני לאביה כו' כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה [ההיא דקתני חייבת כו' ול"ה באכסדרא רומיתא כו'. בג"כ פי' להיפך ע"ש] : ד"ה מגינה לבית . שבו נכנסין מן הגינה כו' כשרולים ליכנס לקיטונית ולכב' (רלה נומר לפתח הבית) קרי ליה כו' כ"נ דצ"ל :

דף לד ע"א גמ' ל"ל אע"ג דרגיל בחד . קשה דזה לא שמעינן מדר"ה : רש"י ד"ה פצים אחד . וליר הפתח הוא בזוית כו' כצ"ל והנה הרמב"ם פסק כחכמים דבאין לו אלא פצים אחד פטור וכן סתם השו"ע ר"ס רפ"ז והש"ך כתב בשם דעת הרא"ש דבים לו פצים א' מימין חייב . ומלד שמאל פטור והוא מטום דפוסק כר"מ וכר"פ דמפרש דאף ר"מ לא אמר אלא בשהוא מימין . וסיים בזה ונראה דיקבענה בלא ברכה . ופשוט דקאי על אם הוא מלד ימין . והבה"ע העתיק משמו דאף מלד שמאל שהוא פטור נ"ל דיקבענה בלא ברכה . ושרי ליה מארי' : ע"ב תד"ה לטוטפות . וכן לין לשון כבשה . כמו מלין מן התרכים :

דף לה ע"ב רש"י ד"ה שיעור תכלת . ושיעור איזוב מפורש בפ"ק דסוכה . שם לא נמצא. אבל איתא בנדה (כו) ודשיעורו טפח . ועי' תוי"ט ספי"א דפרה : תד"ה פוק . וכן בש"ס כילד מברכין כצ"ל וכ"ה בהרא"ש בהלק"ט סי' י"א :

דף לו ע"א ד"ה לא שח . וכ"ת פי' כו' . בגש"ם בשם חכם א' שכ"ה בתנחומא כו' . כבר כתבה זה פינו של הגר"א ז"ל ורמזו בשו"ע סי' כ"ה ס"ק י"ז :

דף לז ע"א גמרא כתנאי כו' אחרים אומרים ידכה לרבות אה"ג כצ"ל : תד"ה קיבורת . והיינו כנגד הקודא שעם דרך למגור . ק"ל מהא דזבחים (פח ב) אבנט מכפר על הרהור הלב היכא דאיתי' וכ"ה בערכין ועי' תוס' שם (סו ב) ד"ה אבנט : ע"ב גמרא לאפוקי בין עינך דאיכא בשר ושיער כו' ואיכא נמי שיער לזוב ופרש"י שיער דגבות עינים . ותמיהני דהא לא כתיב בקרא בנתקים רק ראש וזקן ולא איבעתמים חד תנא להשמיענו דס"ס בכ"מ כינוס שיער ונראה . ובתו"כ אין לי אלא בזמן שיש לו בראש ובזקן כו' לא בראש ולא בזקן מנין כו' . וכתב הק"א לא בראש ולא בזקן לא גרסינן ליה דאם אין לו לא בראש ולא בזקן במה זה יעמא אחר דאין נתק מטמא במקום אחר מהגוף כו' ע"ש. לכן אני אומר דהגי' שלפנינו בתו"כ נכונה ובא לרבות כל מקום כינוס שיער ומרבה ליה שפיר מתלת או דמיותר . דלא מיבעיא לר' יונתן בב"ת (לד ב) דלא מלריך או לחלק . אלא אפי' לר' יאשיה גם מ"מ האי או מיותר . דלחלק הוה ידעינן מדכתיב לרבת הראש או הזקן הוא. ועמש"כ בס"ד בכלים פי"ז מי"ג : רש"י ד"ה בעלת חמש . שתחך מקרן אחת באלכסון . ל"י מנ"ל כא דלכאורה קרן אינו נקרא רק כשהוא של זוית נלבת . וכ"מ מד"ע לקמן ד"ה דבגליה שפי' שתחך כו' התיכה כגון פגימה . דר"ל שתחך חתיכה מרובעת מן הקרן . וכמ"ק בפי' לקמן (ר"ד לח) בד"ה ל"א ועיקר : בא"ד ולרי"ם כו' כי רבי רממגא בעלת חמש נמי כו' כצ"ל :

דף לח ע"א ד"ה ל"א ועיקר . קרנות שליתו כפל וקשר כו' כצ"ל :

פרק ד במשנה תפלה כו' . עתוי"ט . ולע"ד יל"פ תלשון מתשבה כדפרש"י בפ' ויחי כל לא פללתי . והוא לפי שאסור להסיח דעתו מתפילין וצריך שיהא מחשבתו עליהם תמיד : תד"ה התכלת . ולקמן גבי טלית שכולה תכלת . הוא (בדף מא ב) : ע"ב גמרא א"ל כמב"א ל"נ כו' . ע"כ יש כאן ט"ס ונלרך להגהה : תד"ה אלא. ולרבנן אפי' בחד מיפסל . ר"ל חד מינא והיינו ב' חוטין . וכ"ל הרב"י בדעת הרי"ו ע"ש :

דף לט ע"א רש"י ד"ה דלמא. הא דאמרי בני ר"ח ה"ק כו' כצ"ל : ד"ה מאי לאו . ונשאר קצת הס"ד . ואח"כ מתחיל דבור גרדומיו . דאיגרדום כו' :

דף מ ע"ב גמרא הכא דעשה בעלמא לכ"ע . לכאורה נאו דפטענו נמי איכא כיון דאפשר לקיים שניהם . ויהיה ראיה להא"נ מדאורייתא כו' בתוס' לעיל בד"ה כיון : שם אימא כיון שפלטו בה כו' . נ"ל דפי' כמו הפולע שבל"ט מלאכות דשבת . שהוא סתירת האריג לפי' הרע"ב שם והרמב"ם בחבורו פ"ט בסופו . והכא הכוונה דנשארו בה עוד ג' אלבעות שתי פעמים בלתי ארוגין . וג"א נ"ד אלא פחות מטפ . או מפני שדרך להניח בסוף אורך הבגד קצת תחוטי השתי בלתי ארוג עי' ר"פ פכ"ח דכלים מ"ז בשם הערוך : רש"י ד"ה שרא ר"ז . והיינו דא"ר כו' . לכאורה תנא ידעינן דמשום האי טעמא הוא : ד"ה היו תמילין . אימא שכל ציצית שנעשית כו' כ"נ דצ"ל . וכוונתו לתרץ בזה מדוע לעיל על הא דא"ר שמא יקרע כו' והתורה אמרה תולמה"ע לא פריך הגמרא . ולכן מהלק דהתם היתה תליית התוטין שלא לשמה ודאי אית בה משום תולמה"ע ולא פריך אלא אדרבא דהוויין לשמה רק שלא לגורך והוה דומיא דחסידים כו' . אולם ק"ל דדבריו סותרין אהדדי . דבתחלה פי' דלהכי הויא כא דחסידים שנג"ל משום דלא היה בה כשיעור שיתחשה כו' ותסיים דלא ה"ל אלא ב' קרנות כו' דלפי טעם זה אפי' ארוכה טובא נמי :

דף מא ע"א גמרא איפסעא כו' וקם להדי רישא. עפרש"י . לכאורה גם קודם שנתפסעה היו החוטין להדי רישא רק עתה נמלאו באמלע הטלית וא"כ העיקר חסר . ואולי יל"פ דמתחלה היה הציציות כראין מבחוץ ועתה שנתפסעה היו הציצית כלפי ראשו והטלית עליהם מלמעלה . ועמ"א סי' ח' סקי"ג : שם תכ"ה טלית שנקרעה כו' . לפרש"י דהטעם משום גזירה מייתי ראיה מר"ת משום דהלכה כר"מ בגזירותיו כ"כ הגמיי' בפ"א מהל' ציצית אות מ' . ולפי' התוס' לעיל (מ ב) בד"ה שמא נ"ל דהויא ג"כ משום גזירה דלמא יסמוך על הציצית שהיו בעת הקריעה והם פסולים משום תולמה"ע כדאמר ושוין שלא יביא כו' ממקום אחר ובה תכלת כו' . (וממקום אחר נ"ד דה"ה אם תמכו לגמרי או תוך שלש מבגד זה ומפרש"י נשמע קצת דממקום אחר דוקא . וי"ל דהתוס' פליגי עליה בזה . ועמ"א סי' תרכ"ו סק"ז ויש לחלק) ולכן אסור לתפור אפי' להטיל בה אח"כ ציצית מחדש ועי' בב"י ואחרונים . והב"י גורס דמ"א יתפור ומכ"א לא יתפור וא"ב כפשוטו דמייתי סייעתא מתנאים : ע"ב ת"ר טלית שכולה תכלת כו' מיתיבי טלית כו' . הידום לאמר לשון מיתיבי מברייתא על ברייתא . וכה"ג בב"ק (לד ב) וע"ש בתד"ה ביתי רבי . ועי' בערכין (ז) מיתיבי האופר בור כו' ובפרש"י שם . ועמש"כ בביצה (מז) ולקמן (עג ב) : שם וכמה תהא מעולבלת כצ"ל וכן כולה וכן העתיקו התוס' בסוכה (ג) : רש"י ד"ה ושלם שבה"א . מדת גודל הס"ד . ואח"כ מה"ד ושית בקטנה . באלבע קטנה כצ"ל וכ"ה ברש"י שברי"ף :

דף מב ע"א ד"ה רמי א' . דכתיב גדילים לרבות עוד שני גדילים . כוונתו קשומה . וצ"ל דחסר תיבה אחת וכצ"ל דכתיב גדילים תעשה לרבות כו' וכדדרשינן בר"פ עד כמה תעשה הוסיף לך הכתוב עשיה אחרת כו' ואימא שיתין :

דף מג ע"א תד"ה ור"ש. אבל הכא איתמר כי היכא דלא ניפסלו אהדדי הל"ק מגיה דלא נאסרו אהדדי . והנה אם נלטרך להגיה עד"ז אין מן הלורך רק לסרס האותיות דצ"ל דלא נתסרו . אבל הוא תמוה דהא בלא זה ידעינן מדסמיכי אהדדי ומוכח הו מופנה כדאיתא בריש יבמות בסוגיא דעליה . וגי' דלפנינו עיקר . ור"ל שלא תהא נראה כמו סתירה במלות התורה אהדדי דהכא אסרה כלאים והכא שרתה . ותדע דחשיב התם ג"כ מחלליה מות יומת . וביום השבת שני כבשים דבד"א נאמרו . וכן ערות אשת אחיך ויבמה יבא עליה דהי אפשר לפרשם רק עד"ז דהתם היתר מפורש בקרא : ע"ב רש"י ד"ה דומה לים. בגמשו בו כו' . על"ק . ול"נ דמשים הא לא אריא . מפני דהתכלת חלוקה הרבה ממראית הרקיע . ומראית הים ממולעת ביניהם בסה"ד ויש לרקיע אנן קחזינן כצ"ל בלא ו' :

דף מד ע"א ד"ה ציצית מצוה קלה עשה בעלמא . בסוף חולין במשנה אמרו ומה אם מצוה קלה שהיא כאיסר . משמע דקרי קלה לאותה שהיא קלה בדמיה אך הכא א"א לפרש כן דלעיל בסמוך אמר לפיכך דמיו יקרים . וכן מדמה אותה לעיל לחותם של זהב לעבד שאלו הוא ודאי דבר יקר : ע"ב תד"ה הסולת . ל"י מדוע לא נאמר דילפינן זה ג"כ מהכא דפ' נסכים כמו דיליף מינה לעיל (כז) דיין ושמן מיעוטו מעכב א"כ . דהא כתיב לעיל מינה מנחה סולת עשרון בלול כו' וכן באיל ובפר . ואולי דא"ת כן . היה הבילה נ"כ מעכבת בהו וכן המנחה והנסכים יעכבו זא"ז : במשנה והשעירים א"מ זא"ז . בגי' המשניות ליתא והשעירים . וכן מבוכבת בד"א כאן בסימן המתיקם . ולכאורה גי' והשעירים נכונה . ופירושה כמו דמפרש הש"ם לוהאילים דגם אילים דתו"כ מעכבי ליה לאיל דתוה"פ כו' . דב' שעירים הן א' שבפ' אמור בגלל הלחם והב' שבחוה"פ למוספין כמש"כ הרמב"ם בפ"ח מהל' תומ"ם והוא מהגמרא לקמן (מה ב). רק ק"ק לפ"ז מדוע לא הזכירם הש"ם לפרשם כמו והאילים : גמ' כמשפטם כתיב בהו. זבחים (ל ב) :

דף מה ע"א גמרא ת"ר ואיפה לפר כו' אר"ש וכי כו' . ל"י מדוע לא דריש זה ממקרא הקודם (שם מה כד) ומנחה איפה לפר ואיפה לאיל יעשה . ופרש"י שהביאו התוס' בד"ה וכי הוא על מקרא זה שהבאתי : רש"י ד"ה ת"ל יהיו . ואיל תמימים יהיו כצ"ל : תד"ה בשבעה. ומפתי שהלכו כו' כצ"ל : ע"ב גמרא ור"ע נמי ליליף יהיו מיהיו כו' . ק"ל מדוע לא מפני משום דרשא דרבא לקמן (ס"ד מו) מה בכורים בפני עלמן אף שתי הלחם בפ"ע . וא"כ ע"כ א"א למילף מיהיו דהכבשים יעכבו את הלחם . וגם קשה דלמה לן ילפותא מתהיינה דהלא תמילא ידעינן דע"כ קאי על הלחם. דעל הכבשים א"א משום הא דרבא . ועי' בתוס' שם שהרגישו בזה . אך תירולם אינו מובן לכאורה . וכ"ל כוונתם דלהכי בעי למילף מתהיינה דל"ת דעיכובא דיהיו לא קאי רק על הלחם לבד דמעכבות אהדדי וכן על הכבשים לבד כדדרשינן לעיל (כז) והביאו התוס' כאן בד"ה גמר . וממתהיינה ילפינן דאתי נמי לעכוב הלחם את הכבשים . אבל קושיא הראשונה עדיין ל"ע : תד"ה קרבו . ור"ע לטעמיה דכי שבועות לאו דוקא . תימה דלקמן בברייתא קאמר ר"ע להדיא דמה שאמור בתו"כ לא קרב במדבר . ולכן אני אומר דתיובת ר"ע תומר דלקמן בברייתא ע"ש וצריך למחקם דכן גם בתו"כ ליתנייהו . והכל הוא מדברי ר"ע וב"מ תפרש"י שם ד"ה והאמור בת"כ . וזה דלא כהכ"מ רפ"ח מהל' תו"ת :

דף מו ע"א [רש"י ד"ה נפרש. שהיא מנחה כתודה (נ"ק) וכתיב בה הוא ק"ק הוא שאם כו' כצ"ל . פי' לעיל (יב ב) ולאנס נמחק בגליון מל"ק] : ע"ב גמרא שנאמר בהקריבכם מנחה חדשה לה' . ק"ל מדוע לא הביא מהמוקדם מפ' אמור דכתיב שם והקרבתם מנחה חדשה לה' : תד"ה מה. ואפ"ה אילטריך כו' ללחם דמעכב אה"כ. כוונתם ביארתי לעיל (מ ב) בס"ד ע"ש :

דף מז ע"א רשיי ד"ה א"ב לאיפסולי ביוצא. לא יהא כשר לשחוט עליוכבשים אחרים . לכאורה גם לשי' זו יוכל לפרש כמו שפי' לגי' ראשונה לזרוק עלייהו מאותן כבשים עלמן אחר שנכנסא לפנים . וכן לגי' הא' יוכל להתפרש כמו כאן :

דף מח ע"א ד"ה הא ודאי . ומיהו כו' עד דאפקיה מפשטיה . לכאורה מליפנא דהא כו' משמע דברייתא קמייתא מיהא מלי אתיא אפי' כרבי וכדאוקי ר"ח : ע"ב גמ' דתני לוי ובשאר ט' כשרין ול"מ לבעלים לש"ם . וכן הביאו התוס' ריש זבחים ד"ה ואסור . ודלא כרב"ה במ"י

דף מט ע"א גמ' א"ל רב עלו ופלו כו'. עתב"ב בזה ביבמות (יד) בס"ד: **רש"י** ד"ה וליקדם. דאי בעי כו' ואי בעי מוספין מקריב ברישא. נ"פ דלא פי' כן רק לפי הקס"ד. אבל לפי מאי דמסיק אביי לקמן ע"כ פירושו דאין מעכבין אה"ת בדיעבד אם קרב המוספין קודם. והרע"ב בהספיק לבון רש"י דכאן דואי בעי מוספין כו' לפירושא דמתניתין לפי האמת נ"ד במתכ"ת. ולא עוד אלא דכות פלמו מביים דדרשה דהפועה אינה אלא למלוה כו' וא"כ דבריו סותרין אהדדי: **ע"ב** גמ' ואי דיומיה אמאי תדיר ומקודש עדיף כ"ב דנ"ל. ומלת תדיר דביניתיים למחוק:

דף נ ע"ב במשנה כהן שהקריב מחלה שחרית כו'. כ"ה הגי' במשניות, וכ"ה לקמן בברייתא: **רש"י** ד"ה ת"ל ומחציתה. מריבויא דוי"ו משמע כו'. כן מוכח להדיא לקמן (נא ב) דקאמר אהך דרשה (דר"ש) וי"ו לא דריש:

דף נא ע"ב במשנה ובליתה היתה קריבה. עפרש"י וכ"ה המסקנא בגמרא לקמן. והיתה פל הלמב"ם והרע"ב שכתבו שלפרש כן. וגם התוי"ט לא העיר מזה: **גמרא** א"כ ליכתוב קרא פר' בניו יעשו כצ"ל וכן בכה"י: **שם** לכדתניא אין לי אלא עליונה כו'. לקמן (עד): **שם** מה כאן בכליל תקטר אף להלן בכליל תקטר. נראה משום דאי מכליל תהיה ה"א דהאי לאפוקי מנוגהת כה"ג בנאמר בה להביאה הלאין. א"נ דמכליל תהיה ה"א כרמב"ם לקמן (עד) דהביריים מתפזרין אבכ"ד. וכ"ג שפי' הק"א: **רש"י** ד"ה הכהן המשיח. אחד מבניו כו' כן במשנה וכן כאן בברייתא איתא משל יורשין משמע דכולן שוין בזה וכן לקמן בגמרא אמרינן דאי לאו דרשא להודא אגיא לכתוב בניו. (ומה דמכיים בס יעשה נראה דט"ס הוא וצ"ל יעשו כמו שהגהתי שם לעיל). ועוד נ"ל דדוקא אם ירשו מהניהן. דלכן בינה ר' יהודה לבון הכתוב בניו. ואמר יורשין וכה"ג כתב התוי"ט לקמן פ"ט מ"ז ד"ה ומביא נסכים: **ד"ה** כהנים הדיוטות. ל"א כו' אבל לדורות לא נהג. תמוה דלקמן (פח) מבואר להדיא דנוהג לדורות. וכבר עמד עליו המל"מ בספ"ה מהל' בהמ"ק: **ד"ה** וכן גר. דאי ישראל הוו מקרבי יורשין נכסיו. כן איתא לקמן (נג) במשנה: **תד"ה** יש. שהפריש בחייו כו'. לכאורה למ"ד ביפבודא דאורייתא אפי' לא הפרישן נמי עי' קדושין (יג ב). אולם לפמש"כ התוי"ט לקמן פ"ט מ"ז דביבהל נ"כ אינו הלא כפירש מאביו. א"כ מאי נ"מ ביניייהו וצ"ע בזה:

דף נב ע"א גמרא הנ"א שתי תקנות הוו. כה"ג ביומא (כג) ובכתובות (יג) ובגיטין (מי ב): **שם** ת"כ פר העלם דבר של ציבור כו'. הוריות (ג ב):

פרק ה ע"ב במשנה רי"א אף היא אינה מן המובחר. כלבון זה אמר הוא עצמו בסנהדרין (נג) במשנה ופרש"י שם אף הוא ליטנא בעלמא כו'. ועמש"כ שם. והכא י"ל דנקט לבון זה אגיררת ליבון דאמרו לו אף היא כו' דקיפא:

דף נג ע"ב רש"י ד"ה זית אגורי. נ"א שאין מתבשל כו' אלא בקופו טוען יחד. פי' לקמן (פו) בפי' למתניתין דג' זיתים הן ובתוס' שם:

דף נד ע"א גמרא א"ר כל היכא דמעיקרא כו' הא לית בה וכו"ה כו' מדרבנן. נראה לפ"ד דר"ל ובכי הכי תרתי דיני מיירי מתני'. בשר שעגל כו' הוא הדין השני דמדרבנן שמא. ובשר זקינה כו' הוא הדין הא' ודכ"ע דכמות שהן תנן בה. ופלוגתייהו בעלמא איתמר. ופרש"י בזה דחוק. גם ע"ד פירושו היה נ"ל דרישא וסיפא אהדדי תני. וכגון דמעיקרא היה כאן כתלי בינה בשר עגל וכתלי בינה בשר זקינה. ונתמעך בשר הזקינה. וא"כ נעשו שניהם יחד פחות מכביצה ואח"כ נתפח בשר העגל עד שעמדו יחד על כביצה כמעיקרא ובזה פליגי היכי תנן: **רש"י** ד"ה ור"ש ב"כ. דאינהו מפרשי לברייתא. נדפס בגליון הגה"ה למשנה. ועיין מש"כ בס"ד בנדרים (כו): **תד"ה** דמעיקרא. תימה כו'. ולי תימה על תמיהתם. דלתא התם מיירי דמעיקרא הוה ביה כגרוגרות ולמקם ועמדה פל אגיה ועכשיו תפחה ועמדה על שיעורה הראשון ומדוייק היטב במה שאמר תני גרוגרת ולא כתלי גרוגרת כדלעיל ולקמיה שם. דהכא מיירי דוקא בגרוגרת ממש דמעיקרא כשקיתה האינה היתה גדולה בכמותה. ועוד הא קי"ל שבקה הבא לאוכל כאוכל דמי (שבת קמד ב) וכל האוכלין מצטרפין לכגרוגרת (שם קפ"ז). והא דקאמר הכא דאינו אלא מדרבנן י"ל דהיינו היכא דלא נפש בעומאה אחרי הנפחו. ועי' מל"מ בפ"ד מהל' טומאת אוכלין: **ע"ב** **רש"י** ד"ה במנין. דכי מנים להו לגרוגרות כו' כצ"ל: **ד"ה** משמרותיו מיתולקלין. ותניו הוי פגל כשאר תבואה שבכרי. פי' מש"כ בגיטין (לא) בתד"ה ככס:

דף נה ע"א ד"ה ולא גרוגרות על התאנים במנין. לכאורה לפי זה מאי מקשה ר"ז מתתני' דמקום שאין כהן תורם מן המתקיים. הא י"ל דהיא אתיא כר"א בר' יוסי דלעיל וברייתא כת"ק דידיה: **תד"ה** במתבשם. משמע הא שומש ואינו מדבר תר"מ. כן שם במ"ז תנן בהדיא דאם בדיעבד תר"מ. וכן הביאו התוס' עלמם בגיטין ובבכורות:

דף נו ע"ב תד"ה ומשמש שבת. פי' תיקון דבריהם בל"ק:

דף נז ע"א גמרא א"ר מאי חייב נמי דקאמר כמעשה ללי של שבת. נראה דר"ל כמו דמפרש בעלמו לקמן אם גלגה כו' חייב ופרש"י דלייה גמורה חייב אפי' כי לא היפך. והכא מני קאמר כמעשה ללי ור"ל דלייה גמורה דחייב אפי' לא היפך. ואולי יכוון דגם הכא אינו חייב אלא בנתחמלת חיטון גמור מלד אחד פי' בתוס'. ופרש"י בזה דחוק בעיני: **שם** דחזי לככא דאקלידא כצ"ל כמו שהוגה בגליון. וכן העירוך הביאו בערך ככא: **ע"ב** **רש"י** ברה"ט נ"ל דמי פירות ומד"ה והב"ב ומנחת כהנים וכה"ת נמי כו' והני משום פלוגתייהו נקט. משמע דר"ל דמנח"ב וכה"ת לכ"ע איתרבו. ול"ע דהא מנחת כה"ת נ"כ שעונה ג' לוגין שמן להעשרון כדלעיל (ר"ד נא). וא"כ למאן דנ"ל לרבויי מנחת נסכים משום דמ"פ אין מחמילין מה"ט גם מנחת כה"ת ליכא לרבויי. ואולי משום דמבינה ואופה שורף האב הרבה מהשמן לכן צריכה למים לכ"ע. או משום דכתיב בה מורבכת והוא חלוטה בפיה רותחין כדפרש"י לעיל (נג) ואם לא היו המים מרותחין כראוי הוכל לבוא לידי חימוץ:

דף נח ע"א ד"ה לפטר. ישיר ותנופה ולינה כצ"ל: **ע"ב** ד"ה איכא דאמרי. אע"ג דבאור יש רובין מיסתמפי מיני' כצ"ל (ל"ק) וכא"ה שבגליון שבוש: **תד"ה** אין לוקין. וביתיים ורכב תדלא קריץ ורכב בחטף. עמש"כ ע"ד בב"מ (קמו ב):

דף נט ע"א במשנה לחה"פ כו'. בתוי"ט אי אבלא דכה"ת קאי כו'. ולי תוכח להדיא דקרינן ליה מנחה מתמני' דשקלים והובאה בגמ' לעיל (מו ב) אלא שהכהנים כו' וכל מנחת כהן כו' הואיל כו' ולחה"פ כו' האיך נאכלין וע"ש בגמרא. וכ"מ לקמן (ס ב) דקס"ד לרבויי לחה"פ להגשה מהת המנחה: **גמ'** מנחה לרבות מנחת שמיני ללבונה ואיתא להוציא. נראה דר"ל דלמא היה רתי למעוטי מנחת שמיני. ומנחה לרבות ב' הלחם: **רש"י** ד"ה מנחת הסלת. דמתנדב מנחה סתם מביא כו' וכ"כ הרע"ב אחריו. ושט משנתם כר"י בפי"ג לקמן דל"ה כוותיה. עי' מל"מ פי"ז מהל' מעה"ק הל' ס': **ד"ה** בשבתא. ולה"פ סידורו בשבת. בסידור ליכא מלאכה. יותר ה"ל לפרש פל הקטרת בזיכין בשעת סילוקו שדוחה אה"ש: **ע"ב** במשנה נתן כלי ע"ג כלי לא פסלה. לשון הרע"ב ול"א הרי עבר כו'. וכ"כ הרמב"ם בפי' ובחבורו פי"ב מהל' מעה"ק ה"ח. ולכאורה מדתני גבי שיריה אינו עובר. והכא לא תני רק לא פסלה משמע דעובר מיהא. וכבר דקדק בזה הלח"מ שם. וצ"ל דהתם משכבים כאן ע"ד שפי' הגמרא בסנהדרין על הא דבתרא מתני' תני בה מלקלין אותו שעורים והאידך תני לאם לך. דבתרוייהו שבדין תרוייהו ומה שאמר זה גילה זה ויגיד עליו ריעו. וכה"ג כתבתי בשבת (קנה) בד"ה הל"ה ע"ש. ודע דהנ"ל לפרש בהא דנתן כלי ע"ג כלי דתרתי קתני ותו הו קאמר. ור"ל נתן כלי ע"ג גופא דמנחה. או שנתן השמן ע"ג הכלי שהמנחה בתוכה. אך לשון הרמב"ם בפי' ל"ת כן: **גמ'** ואילו היכא דבידו כו' כוס היה ממלא כו' נראה דהדיחוי הוא משום דאין ראוי לזרוק רק מתוך כלי. ופי' בזבחים (לד ב) ובתוס' שם ד"ה וליהוי דיחוי:

דף ס ע"א רש"י ד"ה בגופה של מנחה. עד ביערב כו'. ל"י מנ"ל הא דהא משמע לעיל דאפילו לא הניח הלבונה אלא על גב הסלת מלמעלה כ"ז שלא לקטה פסולה. וקאיה לדבר לבונה של לחה"פ דכתיב בה נמי על המערכת ולא היתה מעורבת. אלא דהתם היתה נמי בבזיכין והכא אמרינן דבכלי לא מיקרי עליה. ואולי משום דאמרי' לקמן (לז) כפותיו אלו בזיכין ועי' לקמן (פז ב) תד"ה מהו: **במשנה** יש שעונות הגשה וא"ע תנופה תנופה ולא הגשה הגשה ותנופה לא כו'. כ"ה הגי' במשניות וכן הובא בנדרים בגמרא. וכן מפרש להו על סדר הזה במשנה הסמוכה: **גמ'** סק"ע נאמר הבא כו' כצ"ל: **ע"ב** **תד"ה** מנחת סוטה. דתלתא רבויי כו' את המנחה כו'. ר"ל דאת הוא רבוי וכדמוכח להדיא מדבריהם לקמן ד"ה ר"ש. ודלא כהתוי"ט דהשמיט בהעתקת דבריהם מלת את. דמשמע דדריש ה' דהמנחה לרבוי: **באה"ד** אבל ה"א דוהגישה כו' לא דרשינן כו' בתכילתא אחריתא. ק"ל מדוע שני להו למימר דמהלא מנפ"ל למעוטי שלא יביא שעורים נדבה ומהת"ס דרשינן דרלה אחת מביא כדלקמן: **גמרא** והקריבה לרבות מנחת העומר להגשה וכה"א והקריב אותה אל המזבח. לכאורה תמוה דתיפוק ליה דבגופה כתיב והקריב אותה אל המזבח דהיינו הגשה כדפרש"י בחומש. כבר עמד בזה המהרב"א בר"פ היה נוטל ויבשו ע"ש ועמש"כ שם: **שם** ור"י אדרבה הא תלויה שפי כו'. מכאן נ"ל דאיה להש"א בתשובה סי' כ"א בקופו. דתלוי ותדיר של הוצה שאינו תלוי כ"כ התדיר קודם. ולו ז"ל פשיטא ליה שם מסברא. והכי היא גמרא. ואע"ג דר"ש פליג עליה הלא הלכה כר"י נגדו. ועוד דבסוגיא דזבחים (לח) דלא כוותיה דאמר שם מלוי קאמרת כו'. ואין לומר דהכא הוה כמו מילה לגבי פסח להוא"א דשם. ז"א דיתוי תב' טעמים. חדא דהא התם הוא מתוי"ב כדפרש"י שם ושתם היפרא ר"י הוא. ועוד דלו יהיה כן מ"מ מר"י נשמע לדידן עכ"פ במלוי באינו כמו מילה לגבי פסח דתדיר של מוכה עדיף:

דף סא ע"א גמ' ומוליא אני שתי הלחם כו' שאין מהם לאישים. לכאורה לא היה לריך לזה דממעטא שאין באין בגלל עלמן ממעיטי כדאמרי' לעיל (עו) לחם בגלל דכבשים. וכן הובר ר"ש לעיל (מה ב) במשנה דכבשים מעכבין את הלחם ועמש"כ בהוריות (יג). ובמש"כ התוס' בד"ה ובאות יתיישב גם זה: **במשנה** ואימורי שלמי יחיד וחו"ש שלהן. ק"ל מדוע נקיט שלמי יחיד הלא גם שלמי

ליבור טעונין תנופה שחוטין כדלקמן בדברי ר"ש. ואולי מתניתין כרבי דאמר לקמן (סב) דתנופת שלמי לבור לאחר שחיטה כתות שהן ובהרמב"ם בפ"ח מהל' תומ"ם ה"א דלאחר שחיטה נ"כ הנפתן עם הלחם. וא"כ הוא נכלל במה שאמר אח"כ ושתי הלחם וב' כבשי עלרת כו'. (והטוותו בזה למצא מקור לדברי הרמב"ם הנ"ל דלאחר שחיטה נ"כ תנופתן עם הלחם ע"פ בלח"מ. ואין לדחות דלמא דוקא לרבי דס"ל דון מינה ואוקי באתרא לכן ס"ל נ"כ דתנופתו עם הלחם. אבל לרבנן דפסק הרמב"ם כוותייהו דס"ל דון מינה ומינה מנ"ל דבעי' עם הלחם. ז"א דהא לר"פ שם אף רבי ס"ל דון מינה ומינה ואפ"ה ס"ל דעם הלחם וא"כ ה"ה לרבנן נמי) אולם לפי"ז דשם תהני' אתיא כרבי ה"ל לפסוק כוותיה ויקשה על הרמב"ם דפסק כחכמים. ולכן נ"ל דמשמע שם דלחכמים דרבי אימורין דשלמי ליבור אינן בתנופה וכ"כ להדיא ברמב"ם שם (ובאמת ל"י למה כיון דמשלמי יחיד ילפינן ליבעו אימורין נמי תנופה כדיחיד. ולרבינא שם דאמר דילפי משלמיהם ניחא דהתם לא כתיב אלא חו"ש אבל לאידך אמוראי דשם קשיא) ולכן י"ל כאן דהכינוי של הן תוסב על שלמי יחיד (ונכלל בזה גם דשל ליבור) לא על היחיד שעמו ונכון בעז"ה. ודע דק"ל מדוע שייר התנא מלחבוב לחמי תודה ונזיר דטעונין נ"כ תנופה (עי' ספ"ע בהרע"ב ובתוי"ט שם) ואין בהם הגשה: **בהרע"ב** וכבשי שלמים ש"ע הבאים בגלל הלחם. עמש"כ בהוריות (יג): **ע"ב** גמרא מאי קאמר. פרש"י בזה דחוק דבכ"מ אחרים משמעו עובדי כוכבים לבד כמו בפסחים פ"ק אבל אתה רואה של אחרים לפרש"י דהיינו עובדי כוכבים. ועי' בהגר"א ז"ל סי' תמ"ג סקי"א. ולפ"ד נ"פ דפריך מביש דכתיב גבה בני ישראל וכה"ת אמרי' בני ישראל ולא בנות ישראל וכדמוך בברייתא. ואיך קאמר אחד האנשים ואחד הנשים: **שם** בסה"מ הא כילד כהן כו'. פרש"י כילד יתקיימו המקריב דהיינו כהן. משמע דגם לפי האמת מפרשינן דהמקריב היינו הכהן המקריב את החלב וא"כ הוא בעלמו המניף דוקא. והרי לקמן אמרי' דיהיב ליה לכהן אחרינא ואזיל ומקטיר ליה כו'. וזה י"ל דהמקריב פירושו הראוי להקרבה כמו דמפרשינן בר"פ שבו"י המחמאת הראוי לחיטוי. אבל קשה דא"כ למאי איצטריך למילף לעיל ובסוטה (מז ב) יד יד מן ולקח הכהן השנית מידך ובקדושין (לו ב) מן ולקח הכהן מיד האשה מה שם כהן אף כאן כהן. הלא בגופו כתיב כהן. אשר ע"כ נ"ל דידיו תביאנה מגלה לנו דגם המקריב פירושו הבעלים. והא דקאמר הא כילד הוא מחמת ילפותא דיד יד כנ"ל דמשם ידעינן דבעינן נ"כ כהן: **רש"י** ד"ה שהתנופה בכהנים. ויכולים כו' לעשות כהן שליח. תמוה דהא קי"ל אין שליחות לעובד כוכבים (ב"מ עא ב). וי"ל ע"ד שאמר רבא שם (ח) לעולם המגביה מליאה לחבירו לא קנה חבירו והכא ה"מ מינו דזכי לנפשי' זכי נמי לחבירו תדע שאילו אמר לשלוחו לא וגנוב לי וגנב פטור (דאין שליח לד"ע) ושותפין שגנבו חייבין כו'. והכא נמי חיוב על הכהן עלמו נ"כ להניף אמרי' מינו וכמון בס"ד ועי' תוס' כתובות (יח) ד"ה מבשילין. אבל קשה מי איכא מידי דאיהו ל"ת שביד ושליח מלי תשוי כדאיתא בקדושין (כג ב). בשלמא נשים איכא למימר משום דמצינו בהן תנופה מיהא גבי מנחת סוטה ברפ"ג דסוטה וכמו דאמרי' בקדושין שם בעבד. אבל בעובד כוכבים מה"ל. ויש לדחוק גם בזה ע"ד תירוץ הראשון. אמנם מדוע לא פירש כפשוטו דיב"ל המטה בבעלים ובכהן. לכן בנשים ובעובדי כוכבים אע"ג דהם בעלמם נתמעטו מ"מ הכהן לא אימעוט. וכמו דמשמע מפי' התוס'. ואולי דאיהו לשיטתי' שהביאו התד"ה כהן בשמו דעיקר תנופה בבעלים ועי"ע תד"ה מלינו וי"ל דאילטריך כו':

דף סב ע"א גמרא ההוא דמייתי ליה כהן מבה"ע ורמי ליה. ע"כ פירושו ליד הבעלים כדלעיל (לפי' הקונטרס שהביאו התד"ה כהן) וכ"כ הרמב"ם פ"ט מהלכות מעה"ק ה"ח (ולשון רש"י בפיה"ת בפ' לו שם אינו מדוייק בזה ע"ש) א"כ מנ"ל דבעינן ג' כהנים דהא אותו הכהן דרמי ליד הבעלים יוכל אח"כ להניח ידיו למטה להניף. ואח"ז יתנו הבעלים לתוך יד הכהן עלמו להקטיר: **שם** היכא אר"פ במילואים. פי' לקמן (פא) רש"י ד"ה משום דאיכא ארבעה ובתש"כ שם:

דף סג ע"א רש"י ד"ה אי ניחא. לשון ניבי'. נראה דצ"ל לשון נבות: **במשנה** הרי עלי בתנור לא יביא מאפה טופח כו'. לכאורה אפי' אמר הרי עלי מנחת מאפה סתם ל"י תכל הכי כיון דילפינן מדכתיב מאפה תנור. הרי לא גילתה התורה שיוכל להתנדב זולת מאפה תנור. ואמרי' לעיל (ס ב) ת"ל אלה אין לי אלא אלה: **שם** מאפה רעפים. פי' הרע"ב ומסיקין אותן בכבשן. גם תנור וטופח מסיקין בכבשן והוא גמר מלאכתו עי' שבת (קכה). ונראה שיש חסרון בדבריו וטועתו למה שפי' הרמב"ם ומאפה רעפים (כ"נ דנ"ל) הוא שמתמזמין אבן קשה כו': **שם** יורות הערביים. עי' פי' הרמב"ם והרע"ב. וכן תפורש במשנה עלמה בפ"ה דכלים מ"י:

פרק ו ע"ב במשנה ותכ"א אחד שבת כו' בשלשה כו'. לכאורה לפמש"כ התוס' ברישא. שבת דמודה רי"ש מזכיר ברישא. ה"ל למיתני כאן חול קודם. ואולי שיגרא דלישנא דרישא נקיט ואזיל: **גמרא** דהכי שביתה מילתא. פרש"י דהוי עפרון מובחר עפי. וקשה דלפ"ז הדרא קושיא לדוכתא. וגם ליפנא דרבא עפרון מובחר בכ"ע כו' בשירתא כו'. משמע דשוין לגמרי ואינו תגוקין אלא בשירתא. ע"כ נ"ל לפרש דשביתה מילתא היינו דנראה מזה כשירות וגדולה לבית ה':

דף סד ע"א גמ' ומכתים אומרים כו' ואחד חול בשלשה בשלש קופות כו' כצ"ל: **שם** א"ל רבינא לר"א כמלאת הרלבונה כתובה בבני מעיים מהו בתר מחשבתו אזלי' כו'. לכאורה הא משנה מפורשת בנזיר (כג) הפר לה בעלה והיא ל"י כו' והיתה שותה יין כו' אינה סופגת אה"כ. וכן שם (כג ב) רלה לפשוע דבעל מיגז גיזז מהא דתנן האשה שנדרה בנזיר כו' ואי ס"ד בעל מיעקר עקר אמאי סופגת אה"כ. וכן בב"ב (קכ) ילפינן זה"ד דשחוטי חוץ מזה"ד דדה"ת דיש שאלה בהקדש ופי' רשב"ם שאם שחט קדשים בחוץ כו' ואח"כ כו'. וכל הני מחשבתו לאיסורא קמכוון ואפ"ה פטור. ויש לחלק דהכא עלמך איך יתכן לחייב על המחשבה. הלא מחשבה רעה אין הקב"ה מלרפה למעשה חולין (קמה). אלא ע"כ לא תבעי"ל לרבינא אלא שעשה מעשה ג"כ רק שהיה נדחית מפני מלוה כהני גווני דמיירינן במעשתא. אבל כל אלו שהבאתי המעשה היתר גמור הוא. לכן הוה כמו שאינה ולא נשארה אלא המחשבה גרידא: [תד"ה שתים. ניחא דהא ליכא כו'. כן העתיק הש"א סי' נט מתשובת הרמ"א]: **ע"ב** רש"י ד"ה ההוא חכמא. חרש שומע ואמ"ד. נ"ע דברים תגיגה גרסי' המדבר וא"ש זהו חרש. שומע וא"מ זהו אלם כו'. דכתיב ואני כחרש לא אשמע כו'. ובירושלמי רפ"ה דשקלים הגי' בהאי עובדא אלם: **תד"ה** אמור. ואמרי' הלל ושמעון גמליאל ושמעון כו' כצ"ל. עי' שבת (פו): **ד"ה** ועל בקופו. דביתי שלמה היה כו' וה"ל איתא בפסיקתא. וכן איתא בויקרא רבה פי"ב:

דף סה ע"א רש"י ד"ה והייט דתנן. על השופר שעמו קינין שהמתנדב קן כו', שנה משנתו כר"י פ"ו דשקלים מ"ה. אבל חכמים פליגי עליה התם ואמרי קינין א' חטאת כו' ע"ש: **תד"ה** ויודעים. דסגי בשנים אחד לדבר כו'. כ"ה ג"כ גי' הרמב"ם שם עי' בו בפ"א מהל' סנהדרין הל' ה' ובכ"מ ולח"מ. ודלא כל"ק שמחק מדבריהם מלת אחד: **באה"ד** והכא לד"ג דלא סגי כו' כן סגיה הל"ק. וכ"ל ג"כ להגיה מקודם א"כ התם לגבי דיני נפשות ועלח"מ שם בקופו: **במשנה** אומר הין. במשניות הגי' אומרים וכן בכולן: **שם** אומרים לו קצור. התוי"ט העיר מדוע בשאלה זו לא השיבו הין כמו בהקודמות. ולכאורה ה"נ משום דקצור אינו אלא מלה אחת כמו הין משא"כ באינך ולשון קלר עדיף. אמנם משמע דכאן אדרבה היו מכוונים להרבות בדברים מפני הביתוסים: **תד"ה** מרים. תם שמתה כדבריהם הגה"ש. כבר קדמו בזה השפה"ת בהל' מגילה ע"ש: **ע"ב** גמרא מה להלן רגל ותחלת הרגל כו'. פרש"י ואם נמתין עד לאחר השבת פעמים שהיא באה בסוף הרגל כגון אם חל פסח באמצע השבת. לכאורה תמוה שהרי היה די לומר מה להלן רגל לבד וכפי' התוס'. וי"ל לומר דאף דבאמת להביתוסים היכא דחל פסח בא' בשבת דלאחר יו"ט הנף בא' בשבת האי יום כדמוכח לקמן דאמר פעמים שאתה מונה כו' חמשים ושנה. אבר לזאת אמרו נ"כ כאן מה להלן רגל וכפי' התוס'. מ"מ הכתי יכולין לומר דאם חל פסח בא' בשבת שיהא יום הנף בו ביום כיון דהוא בתוך הפסח. לכן בא לדחות גם את זה באמרם מה להלן כו' ותחלת הרגל ונכון בס"ד. ובזה יובנו דברי רש"י לקמן (סו) בד"ה מלה. וז"ל כגון חל פסח בשני בשבת כו' אלא אותו יום לבדו. אשר הקשה הגאון מוהר"א פלעקלש מדוע לא נקט רבותא טפי דאם חל בא' בשבת נמלא שלא תאכל כלל מלה חדש. (עי' בעעם המלך בהל' נדרים שנדחק מאד ביישוב קושיא זאת) ולפי האמור א"ש בפשיטות: **רש"י** ד"ה יצאה ש"ב. אלא ממתין כו' שבתוך הפסח ומתחיל למנות כצ"ל: **ד"ה** רגל ותחלת רגל. דאותה שבת הייטו שבוע. לכאורה ז"א אלא לדידן אבל לדידהו גם שבת * הייטו שבת בראשית. ואולי דאפילו לדידהו אי אפשר לפרש שבת ממש דאם כן הוי קרי לה שמינית: **ד"ה** כל ספירות. שהתחלת למנות כר' כצ"ל:

דף סו ע"א גמרא מיום הביאכם תספרו יכול יקצור ויביא ואימתי סירלה יספור כו' ופרש"י מזה נראה דבפדיון הבן דכתיב מבן חדש תפדה. בהמת הבונה דמתאז הוכשר לפדותו מתי שירלה ויותר מזה מלינו בשבת (קלב) דאי מחד ה"א כו' אבל מתמיני ואילך זמני' הוא ע"ש. רק משום זריזין מקדימין למלות. מלוה לפדותו בו ביום וכ"כ הרא"ש בריש הלכות פדיון בכור משום דכשה דושנראם את המלות מלוה הבאה לידך אל תחמיצנה. וכ"ה בשו"ע סי' ש"ה סי"א. ודלא כמו שכתבתי למחבר אחד שכ' שעובר בשבה אם לא פדאו בו ביום. ואולי לקח זה מהא דתני רב בשלהי בכורות (ר"ד יג) לומר שאינו עובר עליו ופרש"י עד שלשים יום מכאן ואילך עובר וע"כ אתיא כר"א בכורות (ר"ד יג) לומר שאינו עובר עליו ופרש"י עד שלשים יום מכאן ואילך עובר. ועי' בב"י ובהגר"א ביו"ד ר"ס ש"ה. ומשמע דבבכורי אדם לכ"ע עובר. אבל ז"א דדוקא בבכור בהמה שמאה דכתיב ביה ואם לא תפדה וערפתו ודליף ר"א מהיקשא דהאי ואם ל"ת היינו בזמן פדיית בכור אדם. והא מוטל עליו המ"ע דוערפתו מיד ואם לא פדאי אז ולא ערפו עובר במ"ע דוערפתו. ועי' בכ"מ פי"ב מהלכות בכורים הל"ו. וכ"ל עוד ראיה מדאמרי' בב"מ (קב ב) גבי מוכר בית אי לאחר זמנו הגיעה כו' לאחר שלשים יום בחזקת שנפדה כו'. ואם איתא דעובר בשבה נימא דהתם ה"ט דחזקה אין אדם עובר בשבה כדאמרי' שם (קיב ב) חזקה אין בעה"ב עובר משום בל תלין. אבל שכירות קרקע אינו עובר על בל תלין כדאיתא בא"מ ר"פ ה"ש. ולכן נ"ל בהא דאב בלדק שלא נמלים התינוק והגיע יום ל"א לא יפדנו באשר יאמר שם. אם דאיכא רובא דרוב נשים ולד תפליא ילדן ואיכא נמי חזקת פי. הא קי"ל דלא סמכינן אחזקה היכא דאיכא לברורי והכא היכא תבא בככה לבעלה. אמנם לפמש"כ המ"א בסי' תל"ז סק"ד ע"ש ל"נ לבכורי בה"ג וכש"כ הכא דאיכא פוקא תי

ש. וכן יפמ"ש בס בס"ד ל"ל לברורי הכא ע"ש . מ"מ כיון דחזינן דחשו בזה לדברי רשב"ג נמת אלד בתוך פלגים דכפי' חלילה בחטת ישראל . וכן בפגל שנשחט בתוך שמונה דאסור מטעם דהויא מיתוס המלוי כמש"כ התוס' ביבמות (לו ב) למה יכנס בספק ברכה לבטלה . ימתין עד שיבוא לביתו כיון דאין בזה ביטול מלוה כלל . רק מלוה דזריזין . וראיתי בטו"ב מ"מ חלק יו"ד סי' קפ"ז שכ' דאין לומר בכגון זה דרוב ולדות אינן נפלים משום דקי"ל כשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב . וזה לא נ"ל דהא חזינן דחייבה תורה בנוגף אשה הרה לשלם דמי ולדות. וי"ל דשאני התם הואיל דעבדי איכא לקנות הולדות על הספק א"כ על"פ יש להן שיווי דמים : ע"ב נושא עולה כו' . מפרש"י נראה דמפרש עולה מלשון עלייה . ואולי י"ל מלשון שתשכח אשה עולה (ישעיה מט) : שם יראה ראתה נפתח כנ"ל וכ"ה בשבת . וכ"ל לנקוד יראה וכ"ל דבר הירחוי ראתה דהייט המלאך עם חרב שלופה : רש"י ד"ה פודה מיד גזבר . שאר חיטין הנמרחים כו' כנ"ל : תד"ה אומר . היכי אתי מפאיט מעושר כו'. בפסחים (ר"ד מח) איתא להדיא דאין מביאין נסכים מן הטבל : ד"ה מירוח . והשתא מהיכן נמעט דגן עובד כוכבים כו' כנ"ל :

דף סז ע"א ד"ה עובד כוכבים. אלא ודאי בפ"ח גופי' איירי כר"י כו'. תימה דא"כ מאי מתרץ רבא מדרבנן כו' כיון דע"כ אתיא כר"י א"כ מוכח דמודה בגלגול עובד כוכבים דפוטר . וע"כ נצטרך לומר לדידיה דאתיא כר' יוסי לחוד ובפ"ח ס"ל כר' יהודה . דאילו כר"ש לא מצי אתיא דאיהו פליג בבכורות עם להדיא על רי"ה בפ"ח וס"ל דמותר בגזה . ולפ"ז טכל לומר דגם ברייתא השניה לא אתיא אלא כר' יוסי ולא כר"ש . ותקום קערת שמיטת התוס' בד"ה גזירה לדמתה :

דף סח ע"א גמרא נית הבלאין דשריא קצירה כו' . לכאורה לפי המבואר לקמן (ע ב) לפי התוס' למסקנא . ולפרש"י אף לפי מאי דס"ד . קצירת העומר להודא מתרת קצירה . מ"מ למיפרך מאחר קצירת העומר . ואולי י"ל לפי שאין דרך לקצור בלילה כדמשני ר"א בפסחים (נה) לענין ניכוש : רש"י במשנה בסופה. דכתיב עד הביאכם כנ"ל : ע"ב ד"ה נסכים בכורים. מיין שבכר כו'. לכאורה מדוע לא פי' דתרתי קאמר ר"ל נסכים או בכורים וכן פי' התוי"ט . ונראה משום דא"כ לא הל"ל סתמא בכורים דנכללו בהם גם בכורי דגן. והם ודאי פסולים כדמוכח להדיא מפרש"י בסוף דבור הסמוך לקמי' . ולפ"ד להוכיח מלשון המשנה וסדורה דלא מיירי רק מבכורי דגן . ודנסכים ג"כ כשירין כרנב"י . מלשונה . מדנקטה מנחת בהמה ולא מנחת נסכים כדנקטה בכ"ד ותהן לעיל (נט. סח) אלא משום דבמנחת נסכים נכללו לפעמים גם הנסכים עצמן . ואע"ג דלקמן (עד ב) בגמרא מוכח דהא דתנן התם מנחת נסכים למזבח אין הנסכים בכלל . מ"מ כאן דאיכא למיטעי מצם הסתא . משדורה . מדנקטה בכורים בין המנחות ודאי כוונה לאשמעינן בזה דבבכורי תבואה קמיירי דומיא דמנחות האמורות לפניהם ולאחריהם . ועתה לך וראה חכמת הרמב"ם ז"ל . דלפי שלא פסק כר"י בר נחמיה . ולא כרנב"י שאמר לשיטתו (כהתוי"ט בדעתו ז"ל ודלא כרמ"ק) לכן שינה לשון המשנה וסדורה בפ"ז מהל' תומ"ם הל' י"ז . וכתב שאין מביאין מנחות ולא מנחת נסכים ולא בכורים מן החדש קודם הבאת העומר ואם הביא פסול . ונכון בעז"ה . אמנם לולי פרש"י הנ"ל לומר בדרנב"י דלעולם תרתי קאמר . ודאפילו בכורי דגן קאמר ומשום דאין למזבח בהן כלום לכן ליכא בהו משקה ישראל . והכהנים יאכלום אחר הקרבת העומר. ומתני' לא אתיא כוותיה כמש"כ התוי"ט . אך קצת עומד לנגדי הא דתניא בזבחים (פח) אין מביאין כו' ובכורים מן המדומע וא"ל מערלה ומכה"כ כו' . ויש לחלק ע"ש בתוס' וא"כמ"ל : ד"ה אין שתה"ל בכורים. בכבר קרב למזבח כו' כנ"ל :

דף סט ע"א תד"ה דבלע . א"כ נהי דאיפסל כו' לענין טומאת אוכלין כו' . תמוה דבאהלות מיירי לענין טומאת מת לא לענין ט"א . והכא"ה שהביאו מהא דהלב כו' איננה אלא לט"א דלטומאה חמורה א"ל מחשבה עי' נדה (נ ב) ובתוס' שם (ר"ד נא). ובבכורות (כג ב) בד"ה ואידך כתבו להיפך לענין סרוחה מעיקרא דלאיסור אכילה נ"ל קרא להתירא . אבל לטומאה צריך קרא למעטם ע"ש וצ"ע : בא"ד אלא לפי שכבר נתחללה כו' . בגה"ש נראה דנפלו ע"ם בליוט וכנ"ל עי' כתובות (ל ב) בת"י ד"ה וא"ת וביומא (פא) בת"י ד"ה זר : בא"ד ומבעת דל"א עיכול כו'. בגה"ש תמה דמאי ק"ל הא מבעת הוי' כמו כפיפה דלא בטלה כיון דהוי תחילה כלי ואני תמה דמאי מהני דהוי תחילה כלי אם הוי עיכול ודאי דנטהרה דהא נעשית כלי גללים . ופי' הגמרא נ"ל דהכי הוא . איצטריך למיבעי טומאתה וכו' וזה פשיטא ליה דלא הוי' עיכול (דאין לומר דזה גופי' קמבע"ל אי הוי עיכול או לא דא"כ הוכפי לי' הולין) רק דמבע"ל משום דמבטל מכלי להיותה אוכל . תניא כה"כ כו' ואין עולין כו' ותשני נ"ל דבלע הולין כו' . ור"ל דלעולם בעייתו היא אם הוי עיכול או לא ובאמת מבע"ל בהולין . וה"ס בכפיפה דאם הוי עיכול ודאי דנטהרה . והרמב"ם דפסק דכפיפה ודאי טמאה והולין ספק . הוא כחילוק התוס' א"כ דכ"ד שהוא שלם שניכר בעלמותו כו' ונכון בס"ד :

דף ע ע"א במשנה ומלקטר לפני העומר . נ"ל דבזמן שאין מקדש מותר לקצור דאיסור קצירה הוא מדכתיב ראשית קצירכם וכיון דאין קציר בעומר שרי ודלא כדמשמע בס' משכנות יעקב סי' ס"ד ליו"ד (דף לא ע"ד) ד"ה ויש למלוא . במה שהביא ראיה מפ' א"כ ע"ם . (גם מש"כ יאפשר דבח"ל מותר לקצור . כן מבואר להדיא ברמב"ם בפ"ז מהל' תומ"ם הי"ב דאין איסור קצירה אלא בא"י) . וכ"ל עוד דלמ"ד לקמן (לגי' התוס' ופירושם) בנ"ק דאיסור קצירה נמשך עד הבאת העומר . יש לאסור אף בזמן שאין מקדש . אולם לפי מאי דמסקינן שם דהסיפא איתמר . ולכ"ע איסור קצירה אינה נמשכת אלא עד קצירת העומר . איסורה אינה נוהגת אלא בזמן שיש עומר . ובזה אתי כעין חומר הגי' שלפנינו כאן וברים חלה ואסורין בחדש מלפני הפסח . מפני דאיסור אכילה איט תלוי בעומר דאף בזמן דליכא עומר אסור . (ומלפני הפסח ר"ל היום שבפסח שמביאין בו העומר כמש"כ התוי"ט בחלה עם בסד"ה ואסורים נהירושלמי) . ומלקטר לפני העומר . משום דאיסור קצירה תלוי בעומר דוקא . ומקשה שפיר הגמרא למ"ד דאיסור קצירה נמשך עד הבאת העומר ליערבינהו וליתנינהו כיון דלדידיה אין חילוק בשום דבר בין איסור קצירה לאיסור אכילה . וא"ש בין להגי' ליערבינהו וליתנינהו אסורין כו' לפני הפסח. או לגי' לפני העומר. דלגי' רש"י ותוס' וכפי שהגיהו הבה"ז והתוי"ט ומלקטר מלפני הפסח . קשה דהא אפילו במוצאי יו"ט הא' נמי אסור עד שנקצר העומר . והתוס' נדחקו לומר דמיד בליל ט"ז קוצרין העומר (גם י"ל משום שאין דרך לקצור בלילה כמש"כ לעיל (סח) . וכש"כ דקשה טפי למ"ד עד הבאה . והגמ' לא פריך עליה אלא דליערבינהו כו') : תד"ה תנא (בע"ב) וה"מ בתוספתא כו' הרי אלו מצטרפין כשהוא תורם מכל אחד וא' כו' כנ"ל ועי' ר"ש ריש כלאים ובמש"כ אנכי בס"ד בסוף חלה : ע"ב גמרא אלא כו' אסיפא איתמר כו' . לבין הרע"ב ואם השרישו כו' קודם קצירת העומר כו' ומותר לקצור כו' אלא אחר קצירת העומר אסורים כו' . וכ"ל דהיינו לקצור דוקא אבל לאכילה מותר אפילו השרישו אחר קצירה רק קודם הבאה ופסק כמ"ד קודם קצירה . והא ראיה שהרי גם הרמב"ם פי' כן כאן וכן ברים חלה . ואפ"ה פסק בחבורו בפ"י מהל' מא"ס ה"ד אם השרים קודם הקרבת העומר כו' מותר באכילה . ודלא כהכ"מ שם שכ' שפסק כמ"ד קודם הבאה . ובפ"ז מהל' תומ"ם הי"ד לענין קצירה מיקתם נס שתומי וכ' שהשרים קודם העומר וקאי אדלעיל דמיירי בקצירת העומר . ולפמש"כ אין ראיה מסוגיא דמקום שנהגו דאזלא דוקא כמ"ד קודם הבאה כמו שהביא הגר"א ז"ל בס' שנ"א . דהתם איכא למימר דלאכילה מיירי . דקצירה אפשר על ידי קיטוף ומהירושלמי אין ללמוד. מאומה לפי שנשתבש שם בגירסא :

דף עא ע"א במשנה עד שלא הביא שליש . פי' הרע"ב שליש אחר כו' . והוא מפי' הרמב"ם. ותימה דבכ"מ משמע דפי' שליש הראשון : רש"י ד"ה והנכנס . דמשמע שיכול לקצור קודם הבאת העומר . איט מדוקדק דאיסור קצירה באמת איננו אלא קודם קצירת העומר אבל אחר קצירתו מותר אף קודם הבאתו כמבואר בסוגיא דלעיל (בס"ד הקודם) ובפירושו שם : ד"ה ואימא ממין שאי אתה מביא . חטין וכוסמין וש"ש ושיפון כו' . מזה ראיה מפורשת למש"כ בפסחים (לו ב) דאין עומר בא אלא מן השעורים ממש ולא תמינו : ע"ב ד"ה מתירין. ענפים של תרוב כו' כנ"ל : ד"ה לאדם מי שמעת לי' . דקתני קוצר לשחת מפסיק כנ"ל : ד"ה ה"ל תלתא תנאי . ורש"א אף יקצור לכתחלה ומאכיל כו' כנ"ל : בא"ד א"כ אתי ר"י לחלוק וקי"ל כו' . דאי משום תלתא תנאי . גם למסקנא הכי הוי כמש"כ התוספות לקמן . ועוד דמצינו בד"מ דפליגי ג' תנאי וגם יותר :

דף עב ע"ב גמרא אלא פשיטא לשחיקה והרקדה ודכוותה גבי עומר כו' . משתה"ל נופה ר"ש להקשות אלא דרוצה להקשות גם מעומר . ועי' ב"מ (יד ב) תד"ה סיפא :

פרק ז רש"י בסה"ע ד"ה לחריבה של חטין . כגון מנחת חוטא כ"כ דנ"ל :

דף עג ע"א ד"ה בזלוס . שנאמר ואם לא תמצא ידה וגו' עד ולקחה כו' . כה"כ להגיה לכאורה . והוא הנאמר בר"פ תזריע. אבל שם לא נאמר שתביא בדלי דלות מנחה . לכן צריך להגיה ואם לא תגיע ידו וגו' עד שתי תורים : ד"ה שהרי קמו . שהמחוייב קינין כו' . ור"ע במטמא מקדש ותביריו האמור בויקרא : ע"ב גמרא אי מהתם ה"א קרבן כו' . מפרש"י ומתב"כ ע"ד בנזיר (כח ב) בס"ד : שם אפי' תימא ר"ש כו' . לכאורה אדרבה לפי מאי דמשני אתיא כר"ש טפי דאי ריה"ג מאי איריא דתני עולתו אפילו שלמיו נמי וע"ש בתוי"כ : רש"י ד"ה מנחת עובדי כוכבים . ושלמים כמנחתן דנאכלים לכהנים . לכאורה לא חמירי שלמי ישראל דנאכלין לכ"א רק דמתחלקין לכהנים : ד"ה ר"ע אומר אין לי כו' . והאי דתני שלמי העובדי כוכבים עולות . משמע שהיה גירסתו לעיל תנא שלמי עובדי כוכבים עולות ולא כגי' שלפנינו אר"ט . והא דקאמר עולה תמיב כו' מתיב כו' תלינו כה"ג לעיל (מא ב) ועיין מש"כ שם . וא"ש לפ"ז הא דריו"ח מתרץ הקושיא דעולה . אך לפי המבואר בסה"ד דג' ר"ט הוו ע"ש אין מזה ראיה :

דף עד ע"א גמרא לכדתניא אין לי אלא עליונה כו' . לעיל (נא ב) ומש"כ שם : רש"י ד"ה שכן בא בצבור . כתניתין כנ"ל בכ"ף : תד"ה אי דלמשה . במקום שבא פרים ושעירים נשרפין כדאמר בפרק שתי' (קד ב כנ"ל) . ור"ל אם אירע בהן פסול ע"ש . אבל ל"י מדוע נקט דוקא פרים כו' ולא פסולי קק"ד ואימורי קק"ל ע"ש . ועי' לשונם ביבמות (ק) ד"ה והשיריים :

ע"ב רש"י ד"ה כי קמצה"ל . בכהן שאכל כו' מזבח של כהן כו' . ל"ש דנפשוט"א משמע דאפי' מזבח ישראל נמי כיון דמלותן להיות נקטרין הויין בכלל כליל תהיה ל"ת וכ"מ בתכות שם וכ"נ מהרמב"ם : במשנה ד"ה ותתן שמן . ונותן שמן לבלול כו' . והרע"ב כתב ואופה בתנור ופותתה ויוצק כו'. וכ"ש דהיינת בתנור ע"ש דהא תאפה תנור ממעטינן מיניקה : תד"ה איכא תפגם . עיין מה שכתבתי ביומא כד בס"ד :

דף עה ע"א רש"י ד"ס אמר ר"ש. ותציו של חצי הלוג לחלות ולרקיקין כנ"ל . ולפ"ז איט מדוייק מש"כ אח"כ היאך יכול לבלול חלות בחצי חצי לוג . וכן לקמן כתב רביעית לוג . והכי איט אלא רביעית חצי לוג . וכן לשון התוספות איט בדיוק בזה : ד"ה מנחה הבאה . עשרה חלות וי' רקיקין לרבנן . כן הוגה בש"ח . משמע דאפי' לרבנן יוכל להביא מחצה חלות ומחצה רקיקין רק שיהיו עשר עשר . וזה תימה דמוכח להדיא לקמן (קה) דלרבנן אין באות כלל חלות ורקיקין יחד . וכן למעתי דמפרשי לעיל (סג) ר' יהודה וכנו נמי משמע כן : תד"ה מה להלן . נמעט נמי מתתן שמן כו' . עי' מל"מ פי"ג מהל' מעה"ק הל' ה' שהאריך לתמוה ע"ד הללו : גמרא יכול שאני מרבה אף שתי הלחם ולה"פ ת"ל אותה . ועי' תוי"ט ד"ה הנעשות שכ' דתב' מיעוטין ממעטינן להו דחלוקין הם לעלין לבונה. וקשה דהרי לענין הגשה ממעטינן להו לעיל (ס"ד ס) ממיעוט אחד : ע"ב תד"ה אותה. נהי דל"ל למעוטי שתה"ל ולחה"פ שאפילו שמן א"ע כו' . דבריהם הללו נשמטו מהג"א שמביא התוי"ט במשנה דלעיל (סיא מ"ג) בבד"ה כל. וגם מהתוי"ט עלמו שכתב זאת מדנפשיה ולא הביא משמייהו : בא"ד דגבי הגשה איכא ג' מיעוטי כו' . לכאורה קשה לת"ק דר"ש דלא ממעט מנ"כ ומנחת כ"מ מהגשה ע"כ נ"ל אלא תרי מיעוטי וכמש"כ התוס' בעלמם שם בד"ה מנחת חוטא דה"י דוהגישה דרבינן ליה במכילתא אחריתא ועמש"כ שם . א"כ לא נשארו רק תרי מיעוטי : במשנה רפ"א כו' ומנחת כה"ם אין בהם פתיתה . עי' לח"מ ומל"מ פי"ג מהל' מעה"ק הל' ד' :

דף עו ע"ב במשנה רב"א לא היה לכן קלבה . בתשניות הגי' לא היה לס סי' . ומשמע לפי' גי' זו דלא פליג אלא על לחה"פ . ולחם נקרא לפעמים בל"ג כמש"כ התוס' לקמן בר"פ שתי הלחם. וכן הקרא מתביא הוא בלה"פ. ושביק קרא המוקדם סלת תהיינה הכתוב בשתה"ל . וגם לגי' דלכן י"ל דל"ר שב על הכפות . והרע"ב העתיק הגי' לס ואפ"ה פי' דפליג אכולהו : רש"י ד"ה רס"א. ושוב היה נותן כו' והיא היתה קולטת הקרמין כו' ושוב כו' כדי שלא ישתייר מן הקמח ומן הסובין כו' . איט מובן כלל . דכיון דכבר קלטה השניה הדקה את הקרמין לבד או הדקות היתנה הבאות אחריה אינן מועילות כלל . ולפי הגי' שהביאו התוס' מהתוספתא א"ש . ודע דלכאורה תימה על הרע"ב ואחריו התוי"ט (וכ"ת תפי' הרמב"ם) שפי' כרשב"א ולא כת"ק . והרמב"ם בחיבורו מיפתם להו שתיהי בג' המקומות . ועלה"ת פ"ז מהל' תומ"ם ה"ב . וכ"ל משום דלת"ק לא היה אלא שתי נפות וכהן היו מניפין י"ג פעמים כדפרש"י . ומה דאיתא בתוספתא שהעתיקו התוס' בהת"ק י"ג נפות . נ"ל דנפות איט שם הפעם בל"ר . אלא הוא שם המקרה או מקום ורשב"א דס"ל די"ג נפות ממש היו נקיט בלישניה י"ג נפה . וא"כ סתמא דמתניתין דנקטה גם כן נפה אתיא כוותיה לכן פירשו אליביה ונכון בעזרת השם :

פרק ח במשנה שהן שם מדבריות כו' שבכה לחמץ כו' . פי' לקמן בגמרא (פז ב פח) יילף להו בפיר משתי הלחם . והרע"ב והתוי"ט שבקי מזה ולא ביארו :

דף עז ע"א שם ורבוכה . פי' בתוי"ט בשם הרמב"ם טעם נבע זה . ותב"כ שם והוא שנאמר סולת בשמן תעשה . תמוה דהאי קרא כתיב במנחת מרחשת . ובפי' הרמב"ם ליתא לתיבת סלת ונכון ור"ל הא דכתיב במתניתין על מחבת בשמן תעשה : ע"ב רש"י ד"ה ת"ל תהיינה . דהא כתיב בני עשרונים כנ"ל : ד"ה וגילף מתרומת מדין . וד"ה וגילף מתרומת חלה . פי' בטו"ב מ"מ חלק יו"ד סי' ר"א : ד"ה מדמע . דגבי דמוע לא אשכחן מיעוט בקרא . תמוה דדמוע איט אלא מדרבנן כמבואר בכ"ד . ואולי מפני שיש לו אסמכתא מקרא דאת מקדשו ממנו :

דף עח ע"א גמרא וכי דבר הלמד בהיקש כו' . פרש"י דחמץ עלמו כו' מן היקשא דלחם לחם . וכ"כ לקמן בסד"ה תביאו . ותימה דזה נקרא גז"ש . ואף דמלינו בכתובות (לח) להקיש לו ולדון הימט גז"ש וכן בכ"ד . אבל הכא ע"כ הכוונה היקש ממש . דדבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש כאשר הביאו התוס' . ואולי פירושו ה"נ דקס"ד דתביאו איט אלא היקש דמקשינן הבאה דמקום אחר לזה . דגז"ש דלחם לחם נדחה לעיל . והתרכן השיב דאין זה היקש אלא גז"ש : במשנה שהן כו' ומודיין . גי' זו נכונה. ובמשניות הגי' ועדויין ומטותא היא : רש"י בסה"ע . דכתיב חלות מלות כו' . שבוש דכוונתו על הכתוב שבתודה בפ' לו (ז יב) . והמדפיס לויקרא ב' השתבש : ע"ב ד"ה חוץ לחומת ב"פ . שייט חוץ לחומת הר הבית כו' . משמע דב"פ גופי' היה בתוך הר הבית . ונראה דהיה בקלהו חומת הה"ב היה קיר שגו תלד אחד (או תב' לדדין) והיה בנוי באחד מזויות הה"ב) ולכן חוץ לחומתו שם הוא ג"כ חוץ לחומת הה"ב . והרמב"ם מפרש שהב"פ עלמו היה חוץ לחומת הר הבית . ונפלאתי על התוי"ט שכ' אחר פי' הרמב"ם וכן פרש"י. גם מש"כ עוד אבל בפי"א כו' כתב רש"י כו' ע"ש . [ולפלא על גה"ש ששגה בריבותיו פרש"י דבפי"א] משמע דר"ל דשם פי' דלא כפירושו בפסחים והירושלמי . והרי אחדים הם למתבונן בם . ועל פי' הרמב"ם (וכן לפרש"י דהכא) ק"ל מהא דפסחים (נא) אר"ת כו' לא אמרן אלא חוץ לחומת ב"פ כו' מ"מ אפשר דאתמו ליה כו' . ושם ע"כ היינו פנים לירושלים (דהרי הוא נאכל בכל העיר) . וכ"כ שם הרמב"ם בעלמו בפירושו ובחיבורו . וכן בב"מ (נ) והא בתי חומה כגון עדם לפנים מחומת ב"פ . ואולי דכאן גורס בית בגי בב' כמבואר בפירושו ובהרע"ב . ושם הגי' ב"פ . אבל עוד קשה מה חילוק יש בין תוך הב"פ לחולה לו כיון דתרוייהו חוץ להר הבית . ואולי י"ל דהב"פ היה אצל חומת ירושלים והיא היתה הקיר שלו כמש"כ לפרש"י דכאן . וא"כ חולה לו הוי חוץ לעיר : במשנה ד"ה או חוץ למקומה (כנ"ל) . חוץ לעזרה . ע"כ א"א לומר דר"ל שחשבה חוץ למקומה ממש וכמו דמשמע לכאורה גם כן ממש"כ לקמן (בכ"ד הסמוך) בד"ה על חוץ לזמנו שקדם . "הואיל ומ"מ איתי' לזבח בעזרה אבל חוץ למקומו דלא הוי בעזרה פליגי" . חדא דבכ"מ דבכאן כהאי (כ"ל חל"ז וחל"מ) הכוונה שמחשב לאכול או להקטיר חל"ז או חל"מ . שנית דלקמן בברייתא בדברי רי"ה קרי להו לתרוייהו פסול מחשבה. וא"כ דבפסול מחשבה איירי הלל"פ חוץ לחומה שהרי נאכלת בכל העיר ובמחשב לאכול קמיירי כמו שפי' בדבור הקודם על חל"ז . שוב ראיתי להבה"ז שפי' בכוונתו שחשב לזרוק או להקטיר ע"ם ודוחק : ד"ה קדם הלחם . והוי תפוגל כנ"ל :

דף עט ע"א ד"ה בדוקין שבעין . דהוי מום עובר כו' . הא דלא שני ליה בפשטא דגמרא בזבחים (לה ב . פה ב) הואיל וכשרים בעופות . הוא משום קושיית התוס' (שם פז ב) דהא איכא עוד מומין דלא פסלי בהו ואמאי נקט דוקין דוקא . אבל מש"כ דהוי מום עובר צ"ע דהרי בבכורות (לח) חשיב ליה בהדי מומין ששוחטין עליהם את הבכור . ודוחק לומר דהכא מיירי בדוק לבן תשוקע או בדוק שחור לף דאמרי' שם בגמרא דלא הויין מומא . ועוד דלכאורה נראה דאינהו אפילו לכתחלה כשרים . ואולי כוונתו דשם (כח) אמרינן דדוקין שבעין עשויין להשתנות לאחר מיתה ופרש"י ומחיים הוי מתחזי עובר . והכא ר"ל דלאחר השחיטה נראה קבוע . ולהכי לא ירדו דלמא מחיים הוי מתחזי עובר . וכש"כ לפמש"כ התוס' בזבחים (לה ב) דגם שאר מומין אינן אלא מדרבנן א"כ ה"ל ספיקא דרבנן . ואע"ג דקי"ל שם (כה ב) דאם נפל בו מום אחר שחיטה קודם קבלה ג"כ פסול . זה לא גרע מפסול דלאחר שחיטה : ע"ב גמרא מנין שאינה תהן שירלה כו' ת"ל תודה יקריב כנ"ל בלא ה' : שם אחר שריבה הכתוב מיעט כנ"ל בלא ו' כנראה מפרש"י : שם יכול יהו טעונות לחם ת"ל כו' תודה טעונה לחם כו' ולא חילופה כו' . נ"ל דחילופה כדי נסבה ואצינרת ליפן הוא . דהא כבר אפיקתה מיקריבנו . והא דלא ממעט מהם גם ולד ותמורה . נ"ל משום דקדושתם איננה נמשכת עליהם אלא מחמת התודה ה"ל כגוף אחד עמה וכחלק ממנה . מה שאין כן חילופה קדושתם מעלמה לכן נתמעטו כשנים . ומה"ם גופא לא תלי תמעט חילופה מן זבח התודה . הואיל דהיא ג"כ תודה בפ"ע . וכה"ג כתבתי בק"א להש"א בר"ה (ס ב) בד"ה א"ר שמת ע"ש ונכון בעז"ה :

דף פ ע"א אלא אולד תודה תובה כו' . ודין תמורה לא נתפרש כאן . והרמב"ם בפי"ב מהל' פסמ"ק הל' ח' ביאר דינה ועמש"כ לקמן (בע"ב) ע"ד בס"ד . ובפיה"מ נראה שיש חסרון וכ"ל אבל תודה נדבה כו' בין לאחר כפרה וולדה אינו טעון לחם לפי שהוא מותר תודה : בהרע"ב פי' ולד תודה שהפרים תודה מעוברת . ול"י כוונתו דאדרבה דלריו"ח בתמורה (כה) דאם פיידו "שוייר ה"נ כשפרים ב' תודות לאחריות (פי' בתוס') וקודם כפרה באיזו שתתכפר טעונה לחם . וגם לאחר כפרה בתודת נדבה נראה דג"כ טעונה לחם דמרבה בתודות הוא. ואילו בהקדים ואח"כ נתעברה . בתודת נדבה אפי' קודם כפרה אין הולד טעון לחם . ובתודת חובה ג"כ לאחר כפרה תיהא א"ע לחם לכ"ע . ולמ"ד אין אדם מתכפר בשבח הקדש אפי' קודם כפרה א"ע לחם כמבואר כ"ז בסוגיא : שם מסיב ר"ע מהו אומר תודה יקריב כו' ת"ל תודה יקריב כו' כנ"ל כדלעיל : רש"י ד"ה אלא אולד תודה נדבה . שכבר נתכפר בחטת . קלשון תמוה דהא קאמר בין לפני כפרה . וכך הל"ל כיון שא"ם באחריות : בסה"ע ד"ה ואין תודה לגלל לחם . וד"ה אין מביאין נ"ל דבור אחד : ע"ב גמרא מני ר"ח תודה שנתערבה כו' . ופסקה הרמב"ם בפי"ב מהל' פסמ"ק הי"ג וכדמסקינן באומר הרי ע . ול"י קשה מובא דהרי לעיל הל' ח' פסק דתמורת תודת נדבה טעונה לחם בין לאחר כפרה . ותו קשה דבתודת חובה פסק שם דקודם כפרה תמורתה טעונה לחם . ונראה דיונא בה ידי נדרו דהא קי"ל אדם מתכפר בשבח הקדש וכש"כ בתמורה עי' כריתות (כז) . ומה"ם נראה דלפני כפרה טעונה לחם . וא"כ מ"ק הב"ם אי דאמר עלי לא סגיא דל"ת ליה בהמה אחריתא וכו' . חדא דבאמת נ"ל למייתי כיון דקיימא התמורה. שנית דס"ל לאקשויי בפשיטות דלייתי לחם בהדא דקיימא דאפי' היא התמורה הוי קודם כפרה טעונה לחם ולפ"ע . ועמש"כ בכ"ה (ס ב) בס"ד : רש"י ד"ה תודה דא"ל מרבה . מש"ה לרבא ט' כנ"ל . או דהיתה גירסתו בגמרא אמר רבה וזה יותר נראה : בא"ד אבל חטאת ט' שאין דרך של ב"ח נערבת בחטאת . לכאורה שפי הל"ל שאין חטאת באה נדבה . ואילי משום דגם תודה איננה באה בנדבה רק אם אירע לו אחד מהד' דברים שצריכין להודות עליהם (זה נ"מ מעורב בטת ולכאורה בקפ"ד דהולין

אא מכתם כן . ויש לדחות ועי' ברמב"ם פ"ט מהל' מעה"ק הל' ס) אולם אחר שאירע לו יטול לנדור שלא לנדור . והכ"נ גם מעאת כיון שנתחייב בה אף שעבר הפרים ונתנדה מחויב להביא אחרת (וגזה אדרבה יפה כח החטאת מתודה באמר הרי זו . דמתויב בה מחמת החטא) רק שאין דרך להרבות כו' אלא מפרים חילוף התודה : ד"ה לא שני . לתודה לחובתו הס"ד ואח"כ מה"ד הא לחמה והאחרונה כו' : תד"ה וכי ומשני דאע"ג דה"מ יאכלו שיאכלו כו' כצ"ל :

דף פא ע"א רש"י ד"ה משום דאיכא ארבעה . ובכ"מ מלינו שלהם למעלה כו' . עמש"כ בס"ד לקמן (נד) . ומש"כ איכא לתרולי עיקר מלהא נקט . אע"ג דר"פ גופיה תמה לעיל (עט) שביק תנא כו' נ"ל דקבל לתירוצא דשם . אבל נ"י מאי קא ק"ל דאמאי לא אמר בתודה. דהיכא מלינו קרא בתודה דהלחם למעלה , דבשלמא במלואים כתיב קרא כדכתבו רש"י ותוס' שם ועפי יש להקשות אמאי נ"ק ר"פ בלחמי נזיר דשם כתיב על חזה התנופה כו' . ולפרש"י שם בנימוקיו גם מזה נ"ק ע"ש . והנ"ב דהאמר על הא דמה מלינו בכ"מ כו' . במילואים אמר כן גם על הא דלעיל שם ובכל מקום כו' : ע"ב גמרא תודה היא ולחמה מן המעשר יביא . יביא לא שני כו' . הוא פיסקא של מתניתין . וכן בסמוך ונ"י תחימי מע"ש כו' הוא ג"כ פיסקא . וכ"כ הל"ק . אולם מה שמחק מלת תודה הוא לחנם כי במשניות הגי' כן במשנה . וכ"ה בגליון התוספות ובהעתקתם פירוש הקונטרס במתניתין :

דף פב ע"א תד"ה אינו . הא איפכא כגון מיה לב"ת כו' . מפורש כן שם במ"ג . אח"ז מצאתי בבה"ז שהעיר בזה : ד"ה הא מני . לעיל כו' ס"מ לשנויי הא מני ר"י היא . ובגליון בשם תוס' באמן תירלו משום דסתם מתניתין ר"מ . והוא מהל"ק . ולע"ד ז"א דבל"ז אשכחן סתם משנה במס' מע"ש גופה כר"י והוא שם בפ"ד מ"ו כדאיתא בקדושין (נד ב) . והנכי הבאתי בפסחים (:) עוד תרי סתמי שם כר"י וא' מהם בפ"א גופיה : רש"י במשנה . ואפי' היכא דאמר הרי עלי זבח ול"ה ונסכים . תמוה דהכ"נ אפי' בתודה נמי ואפי' אמר בפירוש ולחמה מן המעשר כדלעיל : ע"ב ד"ה ניקו במילתיה . אמאי מזר ודנו כו' כצ"ל : ד"ה אי סדר ביה . מה לפ"מ שכן אין מעוין מתן כו' כצ"ל :

דף פג ע"ב גמרא כשב לרבות אה"פ לאליה כשה"א אם כשב כו' כצ"ל : רש"י ד"ה כבה"א ואם עז . ולא כתיב אם הפסיק כו' . תמוה דאדרבה בכ"ד אמרינן ו' מוסיף על ענין ראשון ומהס בכריתות (כב ב) ע"ש דלרבנן יליף תחתון מעליון . ובפיה"ת פי' דלא נחלקו לשתי פרשיות אלא מפני שחלוקין באליה . ועי' בפירושו בפסחים (נו ב) ובתוס' שם :

פרק ט במשנה עפריים בבקעה כצ"ל כמו שליינו התוס' . ובמשניות הגי' תפריים וגם היא נמצאת ביהושע (י"ט יט) ופי' בבקעה נראה דר"ל דדוקא בבקעות שבתוכה לאפוקי הרים ומישור . ודלא כהרע"ב . וכן תפרש לקמן (פו ב) ובית לבן בהר וכפר סיגנה בבקעה : תד"ה מן החדש . אלא דה"ל למיתני חוץ מבכור ומעשר כדתנן כו' . ולי י"ל משום דלא פסיקא ליה דשם תנא ואם כאו תמימים יקרבו והתוספתא שהביאו י"ל דסברא כר"ע שם בגמרא ע"ש : ד"ה עפריים . וילכוד אביה את עפרין כצ"ל :

דף פד ע"א גמרא דכתיב מושבותיכם כ"מ כו' כצ"ל : תד"ה בטינא . ושמא הך מתניתין דל"כ כצ"ל ולפמש"כ בנדרים (כו) א"ל להגיה . ובעיקר דבריהם הנלע"ד דהא תנן לעיל (סד ב) דמלותו להביא מן הקרוב ומפרשינן שם טעמא משום כרמל . וכש"כ הו"ל דמירחקא טובא : ע"ב גמרא ת"ל בכורי כל אשר בארצם כצ"ל : שם א"ה היינו דכתיב כל טהור בביתך יאכלנו כצ"ל וכן לקמן :

דף פה ע"א אלמלא סמוכום לירושלים כו' . ממשמעות דברי התוס' בד"ה אין מביאין נ"ל דגירסתם היה אילמלי ביו"ד בסוף עי' תוס' מגילה (כא) ד"ה אלמלא . ובלא מלת שהן וכפי הגי' שלפנינו . ודלא כגי' רש"י ופירושו . והב"ח ל"ד בהוסיפו מלת שהן בגמרא . דאינו עולה לפי' התוס' : תד"ה אין . אע"ג דזורעה קודם לפסח כו' היינו משום עומר . קשה דהא מקיים ע"ז והיא עושה סלת מרובה . וסלת חינה אלא מן החטים כדפרש"י בויקרא (ב א) . ובשעורים יקרא גרש כמשמעות פרש"י בר"פ היה מביא . ואולי דלשון תורה לחוד ול"ח לחוד : ע"ב במשנה תקוע אלפא לשמן . במשניות הגי' תקועה . ומ"ש הוא כי שם העלם שלה תקוע כדכתיב ברים עמוס ובירמיה (ו) והא דכתיב ויפלח יואב תקועה . שם בא הה"א במקום למ"ד בתחלתה : גמרא אגבי לודקיא לשמן כצ"ל :

דף פו ע"א רש"י ד"ה לר"ש . ואם הביא פסול . כ"ה גי' הרש"ק וכוון הוא כפי פירושו שהביאו התוס' בשמו . ור"ל דמתניתין אתיא כוותיה . וכן מצאתי ברש"י מגילה (יג) דגרים במתניתין פסול . ודברי הל"ק וגירסתו תמוהים : ד"ה ר"א לא היה טוחנן . לשמן ראשון כ"נ דל"ל : [תד"ה בלשה . וכ"ד שאין לפיטתו כאחד כו' כדאיתא ברים פ' כ"ג . גם זה מתניתין בפאה שם . ועמש"כ בתמורה (יט ב)] : ע"ב רש"י ד"ה ממנה היה מדליק. ומדליק האחרות שכבו בשחר (ר"ל ממנה ואח"כ) מטיבו כו' ונותן בה שמן ופתילה ומדליקו כו' כצ"ל : תד"ה ממנה . ובפרק החלו כו' ב' נרות מזרחיים דולקים כו' . מה שנדפס בגליון דל"ל מערביים (והוא מהל"ק) הוא שבוש :

דף פז ע"א במשנה משליש מאמצעה . ספי' הנכון בזה לע"ד הוא דאינו מביא אלא משלים האמצעי . ומאמצעה דקאמר הוא לביאור על משלישה לומר דיכוון לשליש האמצעי . ולפ"ז היה משים הברזא תחת שני השלישים העליונים . ויתחיל להמשך מתחתית שליש האמצעי . וכשיכלה ויתחיל להמשך משליש העליון (דהיינו זרק הגיר ודלא כמשמעות פרש"י ומהא דאיתא בגמרא גיר של שמרים נ"ק כי גם למעלה לפעמים נמצא שמרים כידוע) אז הקים בקנה . ויתכן ג"כ לפרש דמאמצעה שב על מקום מושב החבית במרתף . וירלה בזה שלא לקחו מאותן החביות הסדורות סביבות כתלי המרתף אלא מאמצעו . וכעין זה פי' הלח"מ בפ"ז מהל' איסורי מזבח ה"ו לדעת הרמב"ם : שם שנאמר תמימים כו' . פשוט שזה אינו מדברי ריב"י אלא מסתמא דמתניתין והוא טעם כולל לכל הפסולים שנשנו בפרקין ודלא כדמשמע קלת מפרש"י . וכ"מ לכדיא מפי' הרמב"ם (והרע"ב) ובחבורו רפ"ו מהל' אמ"ז ופ"ש בכ"מ :

פרק י ע"ב רש"י ד"ה ומדר"מ . לרבנן נמי דלא היה אלא כו' דהכי פליגי בברייתא ר"מ אומר מחוק כו' כצ"ל : במשנה ז' מדות של לח כו' . פי' לעיל (ח ב) בתד"ה כלי הלח ובמש"כ שם : שם אלא כו' לוג ומחצה כו' למנחת כ"ג כו' . ק"ל הא רביעית לא נמשחה אלא בשבילה כדלקמן (פח רע"ב) וא"כ לוג ומחצה ל"ל . ויותר קשה הא דאיתא (שם רע"א) א"ל חצי לוג היתה שם כו' , מדוע לא א"ל דרביעית היתה שם והיא ע"כ מוכרחת לה . שוב ראיתי להמל"מ בפי"ג מהל' מעה"ק ה"ג שהתעורר בזה . ועי' לעיל (ח) תד"ה ונר"ח :

דף פח ע"א תד"ה ומ"ד . וא"ת כו' שלא יהו יתירות עליה כו' . לכאורה ה"כ להגיה שלא תהא יתירה עליהן . רלוני שהגדולה לריכה שתהא מכילה ב' הקטנות וגם האופיא . וי"ל הגי' שלפנינו . ור"ל שאם כבר יש לפנינו ב' רביעיות וחצי לוג מכוונות . ותמלא ב' הרביעיות ותערם לחצי לוג . מותר בהן מפני האופיא של הגדולה : ע"ב רש"י ד"ה והלא בחוץ היו . בשער נקנור . תמוה דבשע"כ לא בא אלא בשמיני למהרתו . אבל בשפיות לפרים דהיא ביום שהרתו היה חוץ לחומה . עי' פי"ד דנגעים מ"ב . שוב ראיתי להמל"מ בפי"א מהל' מ"ל ה"א שעמד עליו בזה : תד"ה אי . וא"ת מ"י דלאחר שנתקדשו בכ"ש לא משימינן לה בכ"ח כו' . ק"ל דהא כתיב מים קדושים בכלי חרש . ואמרינן לעיל (כח ב) דכלי שרת דחרס לכ"ע לא עבדינן . וא"כ ע"כ יבימש בכלי חול א"כ :

דף פט ע"א גמרא אילו לא נאמר כו' ה"ה ככה"מ ללוג . מוכח דס"ל כרשב"י דמתניתין . דהא התודה היתה באה עשרה עשרונות לג' מיני מלה שבה . וא"כ ל"ע מדוע לא פסק הרמב"ם כוותיה בפי"ב מהל' מעה"ק ה"ח כיון דר"ע ס"ל כוותיה . ורמב"ע משמע ג"כ דמודה ליה בהא. ולקמן בברייתא ר"נ ג"כ בשיטתיה . ומשנת ראב"י קב ונקי : שם א"ל ראב"ע עקיבא כו' ורביעית שמן לנזיר כו' . בגדה הגי' יין . ועמש"כ שם בס"ד : שם ור"ל וראב"י האי עשרון כו' . בד"ת מחקו בן יעקב . ושבוש הוא דאדרבה נעיכ בברייתא נריך להגיה ולהוסיף בן יעקב. כי כן במשנה נאמר משמו . והוא יד זוגים דר"נ בר"פ מי שהוליאוהו בברייתא ובב"מ (סב) . אבל ר"א סתם היה בדור שלפני פניו . והיך יקדימו עוד ר"נ לפניו . אם לא דנגיה ר' אלעזר בלא י' : רש"י ד"ה הל"מ . דתליו לחלות ולרקיקין ותליו כו' כצ"ל : תד"ה ושיערו . ומיהו כששיערו כו' בינונית . לכאורה לשון ומיהו כו' אינו מדוייק . דהא לפ"ז ע"כ בחורף היה ג"כ בינונית והירושלמי שאומר דקה היינו נגד הגסה שהיה בקיץ . ואולי ליסגא דומיהו שב על הא דכתבו דבקיץ היה גסה : ע"ב גמרא ומינהו והקטירו שלא יערב כו' עד סוף הסוגיא . והעולה ממנה לפי פרש"י ולמה שאכתוב עוד לקמן . ולהכ"מ הוא ג"כ שיטת הרמב"ם . דלכתחלה אסור לערב אפילו מנחת כבשים בכבשים מדאורייתא מקרא דוהקטירו . ועי' פסחים (סד ב) וכמ"כ של פרים בשל אילים ועי' בכ"מ בסוף הל' תומ"ס . וק"ל לפ"ז ליסגא דר"ש לקמן (קג ב) במשנה והלא אלו לפרים ואלו לכבשים כו' . ובברייתא שם מוסיף עוד אלו בלילתן עבה כו' . דת"ל מוהקטירו דאפי בלילתן שוה ודאפי' דמין אחד אסור ועמש"כ שם . וביותר תמוה לשון הרמב"ם בסוף הל' תומ"ס פ"ו של ולפולם אין מערבין נסכים (ומשמע דהיינו מנחת נסכים עתוי"ע, רפ"ה דשקלים ד"ה על הנסכים) אלא נסכי הפרים לבדם כו' דמשמע דנסכים של מין אחד יוכל לערב . וכן לריך לשום לב על הא דבמוספי שבת בפ' פנחס כתיב ושני עשרונים סלת מנחה בלולה בשמן דמשמע דמביאן מעורבין . ולא כן באחרי מוספין דדקדק לכתוב בלשון דמשתמע דתהיה המנחה מכל קרבן לבדה . וכמ"כ קשה ליסגא דקרא במלורע עשיר ושלשה עשרונים סלת מנחה בלולה בשמן . והמה לשלשת הכבשים כפרש"י שם . ועמש"כ לקמן (לא) בס"ד : שם אלא אמר אביי ה"ק היכא דהוקטר כו' . כן אחרי העיון בפרש"י ובכ"מ שם נראה דלמסקנא אך דיניהם . דאם הוקטרו כבר הסלת והשמן מותר לערב היין לכתחלה אפי' דפרים וכבשים וזהו פי' בברייתא דכמה ד"א כו' . והיכא דלא הוקטרו עדיין אבל נתערבו . בזה יש חילוק בין נסכי פרים ואילים

לנסכי פרים או אילים וכבשים . דבראשון מותר לערב היין . ובשני אסור . וזה איירי מתניתין . אך נ"ל לכאורה לא יבא אל נכון מה שפרש"י בד"ה אלא אמר אביי היכא דהוקטר . של פרים ואילים . דלפמש"כ הנ"ל של פרים וכבשים . וי"ל דר"ל דהני בהקטיר דחד דהיינו דפרים או דאילים אע"פ דשל כבשים לא הוקטר עדיין (וה"ה איפכא) . ודברי מרן הכ"מ בתמתים שיטה זו ג"כ בדעת הרמב"ם ק"ל . שהרי כתב בהל' י"ח וכיון שנבללו כו' וכן אם הקטיר כו' ה"ז מותר לערב יין שלהם . ואח"כ בהל' י"ט כתב כשמערבין כו' אבל אין מערבין יין נסכי כבשים ביין נסכי פרים ואילים . משמע להדיא דאף בהקטיר כבר אין מערבין . וכ"כ מבואר בפיה"מ שלו . ומ"ש עוד בפיה"מ דמפרש דהא דקתני מתניתין אם עד שלא בלל פסול מיירי אף בבוין כדברי הכ"מ ודלא כהתוי"ע שהשיג עליו . ותימה דבכל שיטה משמעתא דהרמב"ם כפי' בפותיה וכאן הסלים שינו ממנו . וגם נ"ל דשוכת הכ"מ אינה אלא על בבא דואם בללן כו' כשרים דמשמע דוקא דיעבד אבל לכתחלה לא . זה קאי גם על נסכי פרים באילים . אבל הא דאם עד שלא בלל פסול לא קאי רק על נסכי פרים ודאילים בדכבשים ע"ש : רש"י ד"ה אמר אביי . ולא תיקשי לך דמערבין נסכים כו' כצ"ל : ד"ה מערב נמי יין . נ"ל דל"ל יינן כדאיתא בגמרא. דבהיכא דהוקטר כו' נקיט אביי יין סתם בלא כינוי משום דקאי אף אנסכי פרים ואילים בדכבשים . אבל בנתערב דלא קאי רק אנסכי פרים באילים נקיט יינם בכינוי לומר דלא קאי רק עלייהו ונכון בע"ה : בסה"ד אבל אין מערבין היינו בשלא הוקטר כו' כ"ה גירסת הל"ק והכ"א שבגליון אפילו נתערבו היא גירס' בפ"ז . וכן הגיה הכ"מ :

דף צ ע"א במשנה כל מדות שבמקדש היו נגדשות . משמע דכולל גם מדות הלח דהם ג"כ נקראים מדות סתם כמש"כ התוס' לעיל (ח ב) ועמש"כ שם . וק"ל דהרי בהן היו מודדין יין ושמן ומים ואין גודשן שוה כמש"כ התוס' בזבחים (פח) (וכדמוכח ג"כ מהא דגפן כדי רביעית יין לנזיר לפרש"י בעירובין ובסוכה) . ולעיל (פח) איתא דלר"מ אסור להוסיף ומתניתין אוקימנן כוותיה לקמן בגמרא : שם בירוליהן . רש"י מפרש דזהו מה שנופל אחורי הכלי ופירושו עולה יפה . והרע"ב מפרש דהיינו גודשן לא מהוור כלל דהא תני רישא דכה"ת היה נדגשות ובמה נתקדש הגודש ביבש . וגם טעמי פלוגתתן דמפרש בגמרא ל"מ הכי : גמרא ת"ק סבר כו' . לכאורה יפלא מדוע לא מפרש דר"ע ור"י פליגי בטעמא דת"ק כדאשכחן בכ"ד (וכה"ג הקשו התוס' בעירובין מח) דלמעוטי במחלוקת עדיף . וי"ל משום דהכר מלינו לעיל (נז ב) דר' יאשיה סובר דמדות הלח נמשחו בין מבפנים ובין מבחוץ ודיבש מבפנים ולא מבחוץ לכן מוקי טעמא דת"ק אליביה . והא דקאמר דפליגי בהיאך נמשחו . אע"ג דלדורות לא הוקדשו במשיחה אלא עבודתן מחנכתן כדאיתא בסנהדרין (טז ב) משום דמסתמא כמו דנתקדשו בימי משה ע"י המשיחה כן נתקדשו לדורות ע"י חינוך : ע"ב גמ' ת"ל לפלא נדר או בנדבה כצ"ל וכן לקמן בדף הסמוך : רש"י ד"ה ומאי ניהו ע"ר ושלמי חגיגה. דאינון חובות הרגל ע"ר ללא יראו כו' . כ"ה גי' הל"ק וכנון :

דף צא ע"א גמרא הואיל וכתיב ומן הלאן כמאן דכתיב יחדו דמי : . ועפרש"י . וק"ל לפי מה שפי' הוא בעלמו בסנהדרין (סו) ובש"מ דתיליה דר' יונתן הוא מדפרש הכתוב יחדו בכלאים . והרי התם כתיב בוי"ו ובמתור . ועוד ק"ל דהלא עיקר פלוגתייהו הוא על הכתוב דאיש אשר יקלל את אביו ואת אמו דפ' קדושים וכיון דכתיב את אביו בסי' הפסוק א"א למעטי כדפרש"י. והגהת הרש"ל בר"פ אותו וא"ב דמחק האתי"ן לא הבינותי : שם קד"א כו' אייתי נו"ן תפני בנסכים דחד קמ"ל . כה"ג דריש ר"י בחולין (פו ב) חיה או עוף : שם במנחה הבאה עם הזבח הכ"מ כו' או אינו כו' . והכ"מ הוא דאם הם להזבחים מצון כל עכחון רביעית ההין שמן . וכ"א קרב בפ"ע דאסור לערבן כדלעיל (פט ב) . ואם היא באה בפ"ע היתה קריבה כאחת . ולא היתה טעונה כולה אלא חצי ההין כדין המתנדב מנחת נסכים דפר ודלא כדמשמע לכאורה מפרש"י דהכ"מ הוא אם ליקרב עם הזבחים . דהא קי"ל אדם מביא זבחו היום ונסכיו אפי' לאחר כמה ימים : רש"י ד"ה ואם שניתק. ושחטו לשם עולה דמלוה לעשותו כניל כו' כצ"ל : ע"ב גמרא יכול נחלק בין נסכי פר לנסכי עגל . מה שנדפס בגליון בד"ה הגהה וס"א וכן לקמן על יכול נחלק בין נסכי כבשה . כולן טעותי ניהו כמבואר : רש"י ד"ה ואיזהו . דאי בנזיר ד' רבוין מ"ל כו'. לעד"נ יותר לפרש אדרבה דבתרי הוא שני. דבעולה ושלמים דידיה בגופייהו כתיב וכדלעיל . וכ"מ ליסגא דלריך . ועי' לעיל (עס רע"ב) כה"ג . ועוד ק"ל לפירושו דהא איכא למיתר דלא מרבי אלא הג' בהמות דנזיר טהור : תד"ה אימא . משום דאית בהו מנחה. נ"י מהיכא פסיקא להו דאית בהו מנחה. וכעת נ"מ מקור לזה ולע"ג :

דף צב ע"א רש"י ד"ה ור"ש דאומר . הא קתני בברייתא דהושוו כולן (כ"ה גי' הל"ק) כו' , הלשון תמוה דהא בברייתא ר"י קא"ל ור"ש הא קפליג עליה בזה והכי ה"ל לפרש דהקושיא היא מקרא דע"כ השווה ומשני אין כו' : ד"ה א"ל מאי הושוו . ישראל בדם כו' . לכאורה לפי הענין ה"ל לפרש ישראל בוידוי השעיר והכהנים בוידוי הפר . ואולי דבא לומר דטעמא דר"ש דלהכי השווה לומר דמה ישראל מתכפרים בדם השעיר לחוד בלא וידוי אף הכהנים מתכפרים בדם הפר לחוד והוידוי ע"כ בא לכפר עליהם בשאר עבירות . אולם בשבועות מפרש הש"ס טעמא דר"ש ממקום אחר ע"ש : ע"ב גמרא דאי מקרא ה"א זש"ל כי קושיין אמתניתין כו' כצ"ל : שם איכא למיפרך מה לשלמים כו' . עי' בתוס' . ולי קשה דהא דרשינן לעיל (פג ב) כשב לרבות את הפסח לאליה כשה"א אם כו' להביא כו' לכ"מ שלמים שיטענו סמיכה כו' ומדוע לא נדרוש ג"כ להביא פסח לכ"מ שלמים שיטעון סמיכה כו' : רש"י ד"ה והאמר סמיכה בבעלים . היינו זקנים ואינן כהנים כצ"ל : ד"ה והכי קא"ל . ואי שמיע לך כו'. באהרן הוא דשמיע לך דלא בעי כו' כצ"ל : בא"ד והכי קמתרץ כו' דה"ק ליה ר"ש כו' כצ"ל : בסה"ד והוא מסדר ליה מהאי כצ"ל : ד"ה דאי מקרא . מן סתי כו' . לכאורה הל"פ דקרא היינו על ראש השעיר דכתיב בשעיר נשיא דמיניה מרבינן סמיכה בשעירי ע"ז לר"ש : ד"ה לא ידעינן . אי דזש"ז . הל"ל נמי אי דשעיר הנעשה בפנים דכ"מ ג"כ מהא דקאמר קמ"ל דומיא דשעיר נשיא דמכפר על עבירות מלוה ידועה . דלשון זה קאמר לעיל לאפוקי שעיר הפנימי :

דף צג ע"א תד"ה מיבעיא . הל"ק תמה עליהם דהתם מסיק ההיא דר"י הכשיא ע"ש . ובמחכ"ת שנה כפשט השמועה דהתם . דלא מוקמינן שם בריה"כ אלא ההיא דמנין למילה בעובד כוכבים שהיא פסולה כו' . אבל ברייתא קמייתא דמפכינן לה דר"י סבר דל"י כותי . וכן ההיא דוכותי נ"י ישראל כו' דברי ר"י . הוא ר"י סתם דבכל הש"ס בר פלוגתיה דר"מ ור' יוסי (ואליבי' אמרי' שם המול ימול דברה תורה כלשון ב"א) וזהו ג"כ כוונת רש"י שם בד"ה מ"ט . וגם בדבריו שנה הל"ק עי' בו . והכא הוא ג"כ סתם ר"י בר פלוגתיה דר"מ . דברים תמורה מסיים בדברי ת"ק דברי ר"מ וכ"כ התוס' בזבחים (ל"ד ו) דזהו פלוגתת ר"מ ור"י . ומשמע שם מדבריהם דהוי גרסי בערכין ג"כ דר"מ כמו בתמורה ע"ש : ד"ה הכל סומכין . ותימה הא תנא ליה רישא . עי' תוי"ט . ומש"כ דלא משכחת לקרבן חש"ו אלא ביורש . נעלם מאתו הא דאיתא בנדרים (לה ב) דאדם מביא קרבן מלורע על בניו הקטנים ע"ש : ע"ב ד"ה אתיא . ועוד נ"ל בכ"י למעוטי נשים כו' . כהוי"ט תמה דשבקי לעובדי כוכבים כו' ועוד כו' ע"ש. ול"נ דמעובדי כוכבים לא רלו להקשות דא"ל דעיקר קרא אתא למעוטי נשים כדמייתי הגמרא בעירובין (לו ב) ובס"ד (וזה נראה דאישתמיט מהתוי"ע כאן . וכ"כ מהא דר' לקמן על הרע"ב ומיהו דרשה דנקט בת"כ מתניא. ולא הביא מהגמרא) ודרשה דלמעוטי עובדי כוכבים (דאיתא ג"כ בת"כ) לא מייתא. והכא דמייתא לעיל אינו אלא לרוותא דמלתא. אוקודם דילפינן מסנהדרין כמ"ש גם התוי"ע לענין חש"ו. ודע דבמקו' משנתינו ב"פ שבדבריו נ"ל במרתינו: גמ' ידו על הראש ול"י על הגולר ידו על הראש ול"י עה"ג כו' . כרלה דכאו"א ממעט תראש בפ"ע דסוגה ראש כתיבי בויקרא וכ"מ מהא דקאמר לריכי דאי כתב רחמנא חד כו' וכמו לעיל בדרשות דידו . ודלא כמשמעות התי"ט דמחד ראש ממעט כולהו : במשנה שהתנופה נוהגת בקה"י ובקה"ל . אע"ג דסמיכה איתא נמי בק"ל כדלעיל (לג) מ"מ א"ג בכל אותן שכנגדן ביחיד טעונין סמיכה משא"כ בתנופה ודוק . א"נ י"ל דכרוך ותני ובקה"ל בחיים ובשחוטין :

דף צד ע"א שם ונדבר שא"ב רוח חיים . בהרע"ב כגון לחמי תודה. זה דכן טעונין תנופה מבואר בגמרא לעיל (פא) . אולם מה דאיתא בהרמב"ם פ"ט מהל' מעה"ק ה"ז דטעונין תנופה עם האימורין וחו"ש . נ"מ זה מפורש בש"ס . דמה שליין הכ"מ למכלתין (עז) חפשתי שם ונ"מ . ואדרבה מדאמרי' שם על הא דפריך וניליף מלה"פ (ר"ל ללחמי תודה) דנין מנחה שבאה תמן עם הזבח כו' . ולא אמר ג"כ דשוין בהא דבעו תנופה . משמע דלחמי תודה א"ט תנופה . אבל הא א"א כדהבאתי לעיל מהא (דבדף פא) . וגם מדל"ק להפך דלה"פ ולחמי תודה תרווייהו א"ט תנופה. לכן ה"נ דלה"ת ממולעין בין לחה"פ ובין שתה"ל . והוא דבעיין תנופה אבל לא ביחד עם הבשר ודלא כהרמב"ם . ולכאורה דעת הרמב"ם תמוה מהא דאמרי' לעיל (עו) להדיא דתודה ולחמה לא הוזקקו זל"ז בתנופה . וי"ל לדעתו ז"ל דשם הכוונה דלא הוזקקו להניפם יחד בחיי התודה כמו הכבשים עם הלחם . וא"כ א"ש גם לדידיה הא (דבדף עז) שהבאתי. ודע דגם דעת רש"י לעיל (פא) ד"ה משום דאיכא ארבעה . כדעת הרמב"ם . ואולי מדאמר הש"ס לעיל (ר"ד סב) ובכ"מ שים לחם הלחם למעלה למדו כן וילפינן מלחמי נזיר : גמרא משום דל"א היכי ליעביד ליניפי כולהו כו' . ק"ל דהא במלואים בפ' תלוה כתיב ושמת הכל על כפי אהרן ועל"פ בניו והנפת אותם תנופה . וכן כתיב בעשייה בפ' לו . ולפמש"כ התוס' בקדושין (לו ב) בד"ה מכנים ע"ש א"ש ופ"ש בת"כ :

פרק יא תד"ה שתי . וכתיב ולא יחסר לחמו . והתוי"ע מביא משמואל (א' יג יח) ועשרה הלחם הזה . ונראה שחפש בהקארקאנד' פי' שם במספר הלחם מביאו בלשון זה . אבל הוא שבוש כי בכה"ס שלפנינו כתוב ועשרה לחם הזה . וכן הביא בעלמו במספר ועשרה . ותימה גם על התנ"ס שלא תפשו בזה . ובעיקר הדבר שכח התוי"ע מקרא מוקדם (שם ט ז) הלחם אזל . והכל"ל מביא תפ' אמור (כד ט) ואכלוהו . וגם הוא שכח הפסוק שלפניו יערכנו . ומש' שהביא עוד תן ולחם אין . ע שגיאה כי מלת אין משמשת גם לנקבה כמו אין חכמה ואין תבונה ואין עצה (משלי כא) : ד"ה ובדפוס . אבל כו' כיון דאפי לה נפחה משמע שהלחם חוץ לדפוס דאי כו'. מוכח דזה פסיקא להו לדפוס הראשון שהיה לו בעודו בצק היה הלחם נעשה בתוכו . דאל"כ אלא דבתרווייהו כהדדי מספקא

נבו

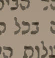
נס. איך ניחא להו אי היה שלחם לחוץ הא מ"מ לא מינפח לפנימיותו דאין הדפוס מניחו ויפשר הקושיא אליבא דהדפוס קמא . ולכן מה שנמנס התוי"ט בפי' הרע"ב מדברי התוס' . ואח"כ מסיק בדעת הרע"ב כתב"כ . ומשמע ודלא כהתוס' ל"ד במתכ"ת. וכן דברי הלח"מ בפ"ה מהל' תומ"ש ה"ח שהכריע דעת הרמב"ם שלא כדעת התוס' מדכתב שנותנין בו התלה והוא בצק (והוא הדפוס הא') דמשמע שנותנין אותו בתוך הדפוס ע"ש. אינם לפמש"כ דגם התוס' לא נסתפקו בזה :

דף צה ע"א רש"י ד"ה במסודר . שה"ש שעדיין כו' כצ"ל והד"א . ומה שהוסיפו בד"א תיבת במסולק הוא שבוש : ד"ה אי אה"נ דוקא . כדאמר לעיל כצ"ל : ע"ב תד"ה אין . וי"ל דסבר כת"ד חייב . ק"ל דהא בפסחים שם מוקמינן להאי ברייתא כר"י . ובעירובין שם בעי למימר דר"י פוטר במכנים שרץ ולגי' ר"ח שם אף למסקנא קאי הכי : רש"י ד"ה במקום זריזים שלא יחמיץ . פי' נו"ב מ"ק חלק או"ח סוף תשובה פ"ו : תד"ה ומאי קושיא. ונל"פ כו' אבל כו' דחביתין ט' דיש בה שמן שנתחדד בלוג . ל"ד פי' לעיל (פז ב) במשנה אלא מדה יתירה של לוג ומחצה כו' למנחת כ"ג כו' . ובברייתא שם (ר"ד פח) א"ל חצי לוג סיתה שם כו'. ומש"כ עוד בין למ"ד בוללן חלות מ"מ כו' . ק"ל דתיפוק להו משום שמן שבכלי קודש לפעייתן עי' לעיל (עה) ובתוס' שם ד"ה מה להלן דמוכח דגם חביתין לא מימעט מזה :

דף צו ע"א במשנה לחה"פ כו' וקרנותיו ז' אצבעות . הרמב"ם בחבורו פ"ה מהל' מעה"ק הל"ט מפרש דקרנות היינו עובי הלחם . ותימה דהרי בפסחים (לז) אמרינן שבו מליט בלה"פ טפח . ועל הגמרא לא קשיא מתבנון כרלב"ג (שהביא הכ"מ שם) שלא יתכן עוביו יותר מג' רביעי אצבע בקרוב. די"ל דרק בשפתיו היה עביו טפח כדי שיהיה לו פנים כפרש"י שם ובאמצעיתו היה דק. ומה שהקשה הלח"מ לפי' הרמב"ם מאי פריך הגמרא לקמן בשה"ע והא איכא קרנות. איפשתמיטתיה מה שהקשו התוס' לעיל (לד ב) בד"ה כמין תיבה בשה"ד מהא דעביו טפח . וכן יתפרש קושיית הגמרא מהא דקרנות לפי' הרמב"ם וכן הבין התוי"ט . ובתירוץ התוס' שם יש לכוון גם תירוץ הגמרא אלא שהלשון דחוק קצת כמש"כ התוי"ט . ואולי גי' אחרת היה להרמב"ם בתירוצא : שם א"ל הרי ככר נאמר ועליו מטה מנשה. וכ' התוי"ט ורבי דמייתי קרא דושמת על הארון את הפרוכת . דניחא ליה למינקט קרא דמשכן לראיה על התנופה כו' . ל"ד דעיקר דברי רבי הוא על הבזיכין לקמן (נח) ולעיל (סב) . ומש"כ התוי"ט דהאצא שאול לרבי לא מייתי קרא דוכתות . די"ש לדחות דהכוונה דניכוף ביה פורתא דמחזי כסכך לא הועיל כלום בזה לדעת הרשב"ם בב"ב (צט) דהארון היה במערבו דבית קה"ק וכ"ה דעת הרמב"ם . ומסתמא כ"כ במשכן . א"כ היה מרוחק מן הפרוכת ואפי' הסיכוך לא היה עליו נגדו ממש אלא בסמוך : שם מפוצלין בראשיהן . נראה דפיצול פי' כאן ענין פגימה ונקב שהיו הקנים נכנסין בהן פי' למון התוס' לעיל (לד ב) ד"ה דמתכי . ואולי דאחד מהסניפין היה מנוקב נקבים מפוצלין מעבר לעבר בכדי שיהיו יכולין לתחוב דרכם מעבר החיצון את הקנים ולדחותם בין הלחמים דרך הפגימות שהיו בראשיהן (כדאיתא בגמרא לקמן קנים שקופי משקע להו) עד שיגיעו להפיצולים שכנגדם אשר בסניף השני . וכן כשהיה שומטן היה מושכן דרך נקבי הסניף אשר באו בהם בלתי טלטול הלחמים כלל . רק כשמסדרן לפי שהיו עביין קצת יותר מפגימות הלחמין (מלמעלה למטה כדאמרינן שם דמגביה ליה פורתא) היה לריך להגביה קצת הלחם אשר יעברו תחתיו כדאיתא בברייתא (נז) . ותם דלא כהציורים הנמצאים שמשויין כעין בליטות יוצאות מהסניפין : שם ושומטו ונותנו לארכו של שולחן. פי' לקמן (נו) תד"ה לארכו : רש"י ד"ה שיהא לו פנים . ל"א שיהא לו פנים כצ"ל עיין תוי"ט : ע"ב גמרא פרקודי כו' . עפרש"י ויתכן שהלחם בקצות שוליו היה מעופף קצת נגד שפוע המסגרת ולכן היה מונח יפה על טהרו של שולחן : רש"י ד"ה למטה סיתה . קבועין ט' בנובה כו' כצ"ל בבי"ת : תד"ה לא . ועוד דאי אסניפין הא כתיב כו' אשר יוסך כו' . הן רש"י בפ' ויקהל (לז יב) פי' דכל דבר שמגין בין מלמעלה בין מכנגד קרוי מסך וסכך . אולם הגמרא לא ס"ל כן כדמוכח בסוכה (ז ב) ובשן הסוה דניכוף כו' דמחזי כסכך . וע"ש (יב) ברש"י במשנה ד"ה כשרים. ובמהרש"ל ובמהרש"א שם (ז ב) בהד"ה מחילה :

דף צז ע"א רש"י ד"ה לא סידור וד"ה אמאי ל"ל הד"א . דאע"ג כו' אלא דמיחזי כבונה וסותר. לכאורה תמוה כיון דלא הוי רק כמיחזי סוף סוף לא הוי אלא שבות . ואולי דר"ל דשבות כי האי דנזיקה משום בונה אשכחן דאף במקדש גזרו כדהביאו התוס' מעירובין. אולם רש"י עצמו שם לא פי' כן : תד"ה לאורכו . לא היה מקום פנוי למדת הקנים כו' כן העתיק התוי"ט : ע"ב רש"י ד"ה גובה מזבח . כדאמרי' כו' (דף נט כצ"ל) על המשכן כו' . וע"ש דר' יוסי קא"ל . ורי"ס ס"ל שם דברים ככתבן . דלא היה גבוה אלא ג' אמות . אבל אכתי תמה דע"כ לא פליגי אלא במזבח דמשה . אבל מזבח ב"ע כ"ע מודו דהיה גובהו עשר . וכן הכ"מ נמשך אחר פרש"י בפ"ב מהל' בה"ב הל' ה' וכתב דסתמא דגמרא דהכא כר' יוסי :

דף צח ע"א ד"ה ל"ש הכי . וכיון דלא הוי אמה ל"ח לה. ק"ל הא לעיל פריך מקרא דוהאריאל כו' ואע"ג דלא הוי אלא חצי אמה לחשבו המקרא דחשיב מאמצעו ואולי התם שאני דבשלימותו יהיה שכ"פ אמה . וכמו דחשיב זרת דקרנות מאמציעותם . או משום דחצי אמה מלינו דחשיב לה קרא והגבול כו' חצי האמה (שם פ' י"ז) אמה אחת וחצי (שם מ ע"ב) ובתורה במדת הארון אמתים וחצי . ואמה וחצי ובב"ת . אמנם מלינו דגם טפח חשיב ליה . מסגרת טפח . ובמלכים (א' ז' כו) ועביו טפח . וצ"ל דש"ה שלא היה בהם יותר . וא"כ הראיה מזרת דקרנות ומוהגבול נופלות : ד"ה כבוגן הבירה. שעה"מ של עזרה . שמש"כ בפסחים (פו) בס"ד : ע"ב ד"ה א"כ מלינו . ונמלאו חמשה כו' דרך כניסה כו' כצ"ל : ד"ה מלדד . ושאר הפתילות מלודדות כו' כצ"ל : ד"ה אל מול. כלפי אותה של מערב כצ"ל . ונראה דלפניו היה הגי' כאן כלפי נר מערבי כמו דאיתא במגילה ושמש"כ שם בק"א להש"ה : תד"ה דוחקין . אפי' למאי דאמר כו' כצ"ל . כי כוונתם למה דאיתא ביומא (עב) הא כיצד מתפרקין כו' . ושם ליכא פלוגתא . ואף דשם איתא ואין נשמטין . היינו שלא היו נשמטין לגמרי מן הטבעות כי לאשיהן היו עבים . אבל באמצען היו דקים ונוכל להזיזם לצד אחד בולן עד שלא ישאר מצד השני רק לאשיהן כמו שאמר שם מתפרקין וכדפרש"י . ולהמהרש"א בח"א שם (כד) בד"ה יכול נראה דאישתמיט התוס' שלפנינו ע"ש :

דף צט ע"א רש"י ד"ה בשלמא . תיבת מערב שבדבריו שייכא לדבור הקודם אל תחת הציור סימני : ד"ה אלא למ"ד . איפתכה דקאיל פנגא דאמתא בדרום כצ"ל כליפנא דבגמרא : ד"ה דמשה. לריך לצייר השלחן העליון דמשה ג"כ ארכו ממזרח למערב כזה : ד"ה כתלמיד. דבהמ"ק הוה משופע ולצד מערב מגביה יותר . תימה לומר דההיכל לא היתה רצפתו שוה. והרמב"ם בפ"ו מהל' בה"ב הל"ד כתב והאולם וההיכל כולו בשוה . ועוד יקשה מהא דיומא (עז) אח"א דבנן הא היכא פנגא דאמתא כו' . מאי קושיא דלמא האי פנגא דאמתא נכסת בגובה שפוע ההר שהיה בלא מעלות . כי בכל האורך הרב דהוא הר הבית (למזרחו) החיל. עזרת נשים קל"ה אמה . ומשער נקנור עד פתח ההיכל ל"ב אמה אשר לא היה בכל המשך רק ל"ע מעלות . אם היה משופע א"א שלא יגבה חצי אמה אלא ע"כ דכ"מ שלא היה בו מעלות היה הקרקע שוה . והא דקרי הש"ס לצד מערב דמידלי הוא מפני קרבתו למקום השכינה : במשנה ועל של זהב ביציאתו שמעלין בקדש ול"מ . וצ"ל דהיה במשבו ובשביו כשל פנים לא פחות . דאם לא כן אכתי הוה הורדה כדמוכח בפסחים (קד ב) דפריך דלמא שקיי בר מאתן ומטייל בר מאה ע"ש . אך לפ"ז היו יכולין לעשות השני ג"כ של זהב וקטן משל היכל . ואולי דבזה לא היה ניכר כ"כ ההעלאה בקדש . ועיקר המטרה היה כדי להראות כו' כדפרש"י : שם אלו מושכין ואלו מניחים כו' . וע"כ היו נוטלין הסניפין תחלה אותן ד' שבאו דיקנין ליטול את הפנים . ומשמע דעליהם לא גזרו איסור טלטול כמו על הקנים לעיל : שם חל להיות בע"ש כו'. הקשה התוי"ט מדוע לא מייתי הגמרא דביצה (כד ב) מהך דהכא ע"ש . ולולי דברי הרמב"ם שמביא במוך הנלע"ד דבסוכה עיקר הפירכא מהברייתא דמייתי שם מכ"ז דתנא לא היו כו' דמשמעו שבכל הינא כן פעמים ולא היו כו' . והמשנה דתנאי בבת כו' שהביא שם אינו רק להבנת דברי ר"ז במה שאמר דברי הכל . ר"ש היא . של איזו פלוגתא כוונתו וא"ש לפ"ז דמעיקרא מביא ממשנה והדר מברייתא דהוא ביסודה ועוד לקרא. אבל מהכא לא פריך דה"ל דל"א רק אם יארע כן והוא ע"ד התנאי בשאר הרמב"ם וכן יתורץ בזה קושיית התוס' בס"פ בד"ה בני יו"ט של ר"ה . ומה שדחה הרמב"ם זה מהא דהמשנה תומרת הלכה למעשה שהבבליים היו אוכלין מי . אולי בגירסתו היתה היו אוכלין . אבל לפנינו דליתא נמלא היו יל"פ דר"ל אם יארע כך יכולין הבבלים לאכלו מי . ולפי' התוס' לקמן בד"ה שפוגאין שהרגילו עלמן כו' אף בכל השנים א"ב גם לשון היו . וגם לא נצטרך לתירוצם שהרי משולם לא אכלו את השעיר בחל בע"ש שאז מצוה לאכלו כן : רש"י ד"ה המכניסין . דקדושת לפון תמידא . והתוי"ט הוסיף עליו דקק"ד שמיעהן בלפון . ולכאורה קשה ממה שפרש"י עצמו בזבחים (נה ב) ד"ה וחד להכשיר לפון. דמאי קדושתיה דלפון מדרום . וי"ל דהתם היינו אם לא היה לנו קרא להכשיר לפון בשלמים . אבל בתר דגלי לן דכשרים בכל הרוחות . וקק"ד אינן אלא בלפון ע"כ קדישא טפי : בתוי"ט ד"ה ר' יוסי וכוותיה כהם נן כו' משום דהכא עיקר כו' . שברא זו מקורו בסנהדרין (לד ב) ואנ"א משום דקתני לה גבי הלכתא דדיני ע"ש בפרש"י . ומוכח להדיא בהר"ן בשפ"ב דמגילה דסתמא דדוכתא עדיפא מסתמא דגבי הלכתא פסיקתא . וכהתוי"ח איפשתמיט זה . גם מש"כ דשבת פי"ט מ"ב סתם כרבנן כדאיתא התם בגמרא (מאן תנא כו' ומסיק רבנן דר' יוסי היא) שנה בזה בפי' המשנה . דמאן תנא קאי שם על הברייתא דתנא בה פירש אינו חוזר . אבל משניין דגם אדרבה סתמא עושין כ"ל מילה ומרבינן מימא ליין שאין מעכבין . ומשמע שפי אפי' פירש דומיא דפרעי דקתני שם וא"כ אדרבה הוא דוקא כר"י :

דף ק ע"א תד"ה שפוגאין. אע"ג דמטה קעבדי שלא לידי טפר . מדלא"ק דמקיימי מ"מ דואכלו אותם . משמע דבאמת לא מקיימי באכילה כזו דהיא שלא כדרך אכילתן . ואע"ג דאצלן היא דרך אכילה לא מהני פי' תל"ת פ"כ מהל' יסה"ת ה"ח . ונפשט ספיקו שם בד"ה יש נתקול . וכן הכריע המשה"מ שם בהראיות נשתות . ולפ"ז מה שקיימו התוס' לפי שהרגילו כו' בהכה"ש ומחזי ברבשבתותא . עדיפא הכ"ל דלא מקיימי מ"מ : רש"י במשנה ד"ה פסול בסופו . הואיל ולן

שלחם שלא בזיכין . לכאורה אינו מובן . והרע"ב השמיטם . וכן בד"ח נמחקו ברש"י תיבות אלו כאשר הביא הל"ק . אולם לדעתי רמז לנו בזה לתרץ קושיא והוא דבזבחים (פז) לשלחן מדמינן לה כו'. דמשמע להדיא דעל השלחן אינן נפסלין בלינה וכמש"כ התוס' שם דמשום דנסדר בהלכתו לא מיפסל בלינה ולכן כתב רש"י דהכא שאני הואיל ולן כו' ור"ל דדוקא כשהוא כהלכתו עם הבזיכין לא נפסל בלינה . ובזה מתורץ התימה שבתוס' שם בשה"ד . דכיון דנסדר שלא בזמנו הוה שלא בהלכתו וכמו בשה"ד. ובא ואתוך עוד טונה נאותה בפרש"י דבבבא השניה בסידר אה"ע ואה"ב בשבת (כהלכתו) והקשה אה"ב לאחה"ש פי' ז"ל למחר (והרע"ב השמיטו) משום דק"ל דאם נפרש דר"ל לאחר שבת שניה . אמאי פסולה וא"ת עליהן כו' כיון דעל השולחן א"כ בלינה (ובאמת לא מלינו בתורה מפורש שתקבע זמן הקטרת הבזיכין בשבת דוקא רק ממשמעות שלותה ביום השבת ביוה"ש יערכנו שמעינן דאז מסלקין את הישנה ומקטירין אה"ב . ועתה נתגלה לנו בעז"ה מש"כ התוס' בזבחים שם דע"כ שום פסוק יש עד"ז באינו נפסל כי נסדר כהלכתו) . לכן הוכיל לפרש דר"ל למחר דהוי תח"ז ; ובזה א"ש גם התוספתא (אשר הפיר עליה התוי"ט) דשם איתא בבבא זו דחייבין עליהן משום פיגול כו' . דהתם ר"ל דהקטירן לאח"ש השניה . ומה שאמר שם פסולה אפשר דהוא מדרבנן . וברמב"ם נראה דפ"ם הוא מש"כ בין לאח"ש זו . ולא נצטרך למה שנדחק הב"ח לייבב הא דלא קרב המתיר כמצותו : שם גמרא כל הקרב ביום קדוש ביום בלילה קדוש בין ביום ובין בלילה כצ"ל ושבינתיים מיותר וכן בתמורה ליתא וכן הגיה הב"ח ביומא : רש"י ד"ה מתתי' . שלפיכך היה אומר עד שבחברון ביוה"כ כו' . וכן העתיק התוס' . ותימה דהרי בכל השנה ג"כ היה אומר עד שבחברון כדאיתא בתמיד פ"ג מ"ב . ובירושלמי ראיתי וליתא שם מלת ביוה"כ . ובודאי ט"ס הוא ברש"י ותוס' : ע"ב תד"ה שני יו"ט . ומיהו קשה כו' אלא להאחרים כו' . ק"ל היאך אפשר לאוקמי משנה זו כאחרים דלדידהו לא מ"ל שני יו"ט של ר"ה . דלעולם הוא ביום ל' דאלול דל"ע ג"כ מלוה לקדש עפ"י הראיה כדאיתא בערכין (ט ב) . ובאמת ק"ל מוכא דליפלגו על הא דהתקינו שלא יהיו מקבלין עה"ח אלא עד המנחה . ותקנת ריב"ז אחר החורבן . ושיהיו שלוחין יוצאין . ומובא משניות דמסכת ר"ה . ויש להאריך בפרט זה הרבה ואכ"מ . ועיין מה שכתבנו לעיל (נט ב) :

פרק יב במשנה העופות כו' אין להן פדיון . לכאורה מסמא כפי מ"ש מתכחות עד שלא קדשו בכלי . ובגמרא משמע דאפילו קדשן בכלי הוה ס"ד דליפרק . דנילף מנס"ת אלא דמכ"ם לא אשכחן דמתפריק. (ור"ל דאפי' בהמה לא מיפרקא לאחר שחיטה אם הוממה כי' זבחים (כה ב)) ועי' לעיל (פא ב) אבל עופות בכתשר אבר מנ"ל דלא מיפרקי . ונ"ל הטעם דהואיל דאין בהן קדושת כלי כלל דמליקתן והזאתן ומילוי דמן הכל בגופו של כהן (ומש"כ התוי"ט בד"ה והעופות . כגון עולה שאינה באה לכ"ם ל"י כוונתו דהא גם מלאת העוף אין בה כלי כלל) . לכן מקדשי קדושת הגוף מיד בהקדשן לענין פדייה (ר"ל מש"כ לענין להפסל במנו"י כו' דרפ"ב דמעילה דלא שייכא מחיים) ולזה נראה שכוון רש"י לקמן בגמרא בד"ה עופות קדושת הגוף נינהו . ושעם הרמב"ם בחבורו פ"ו מהל' א"ת ה"ד על כל אלו דמשנתנו לפי שאינן בהעמדה . תמוה לי מדא עוף מדוע אינו בהעמדה . הא תנא לוי הכל היו בכלל העמדה כו' ואפי' עופות (תמורה לג) . שנית . בדבר שאינו בע"מ לא בעינן העמדה כמו שכתב רש"י ותוס' בר"פ ראשית הגז : רש"י ד"ה והעופות . של"נ פדיון בקדושת הגוף כו' . פי' בתוי"ט שתמה בזה . ול"נ דכוונתו לאפוקי אם לא אקדשינהו אלא לדמי נמוכרן וליקח בהן קרבן או נבד"ה דיש להן פדיון :

דף קא ע"א גמרא דתניא והם כל בהמה כו' כצ"ל : שם אתה אומר בבע"מ שנפדין כצ"ל וכן לקמי' . או דנ"ל שיפדו : שם דשכיחי מותין דפסלי כו' . פ"ז (ה ב) בכורות (מג ב) : רש"י ד"ה חוץ ממנחת חוטא . ודרשינן בפרק בתרא דכריתות כו' כצ"ל והוא שם (כז ב) ואשתמיט מנ"ק :

דף קב ע"א ד"ה לן ממש . ולאחר זריקה ממש קאמר לא דהוי שהות כצ"ל : ד"ה כל שיש שעת היתר מ"ל . קשה דאי הוה אמר הכי היה משמע דגם עכשיו עדיין יש היתר והוא כעין קושיית התוס' . ומפי היה נלע"ד להגיה בגמרא כל שהיה היתר מ"ל (וכן בתוס' ליתא לתיבת שעת רק דגרסי כל שיש) ול"ק ליה רק על תיבת שעת : ע"ב ד"ה כר"א יקרב לטעמיה כו' . תמוה דהא בגמרא (כד ב) אדרבה פריך מר"ת דמתנדב על ר"א דהכא :

דף קג ע"ב במשנה והלא אלו לפרים ואלו לכבשים כו' . והרע"ב הוסיף ואלו לאילים כו' . וגרע דמנחת פרים ואילים בלילתן שוה . והכי הל"ל אלו לפרים ואילים ואלו לכבשים . ומש"כ לעיל (פט ב) בס"ד . ולכן ל"ד התוי"ע במש"כ בכד"ה אלא . דלא אשכחן כו' בלילה שוה כו' . דהפי' תשבח אין מערבין לכתחילה . ור"ם אולי לרווחא דמלתא קאמר . ובהאמור מיושב הל"ע של הור"ע עיין עליו :

דף קד ע"א רש"י ואידך הוי נדבה . ויצטרף עם שני (כצ"ל) וכו' לנסכי תמיד כו' . לכאורה זהו דעת לדוקים לעיל (סה) דיחיד מתנדב ומביא תמיד . ולקמן ל"ק הש"ס אלא דמצטרפי דמר ודמר כו' דהיינו עם של יחיד כמוהו . וי"ל דכוונתו שימסרם לציבור . ועי' מל"מ פ"ד מהל' שקלים שהאריך הרבה בפרט זה : ד"ה וא' למותר אשם נזיר . וזה להתירו ביין . תימה דהרי אשם אינו מביא אלא בטומאה ולא בא רק להכשירו לנזירות טהרה וכ"פ בעצמו לקמן (קח). אבל ביין עדיין אסור עד שימנה מחדש ימי נזירותו ויביא קרבנותיו . גם מש"כ בדבור הסמוך דאשם מצורע בא להתירו במתנה תמוה כמש"כ לעיל (ד ב) : תד"ה אין . תימה כו' למד"א דהכא שאני דיוכל להצטרף דמר ודמר כמו דנתבאר לעיל (פט ב) דמותר לערב יין ביין וכדלקמן בגמרא . (וכן לקמן (קו) בפלוגתת רבי ורבנן משמע דחובה בחובה לכ"ע מערבין) . מש"כ במנחה דלריך לקמוץ מכלו"א . ואין קומצין אלא על עשרונות שלמות . ודברי התוי"ע בזה אינן מוחוורין : בכה"ד תיבת למדה מיותרת : ע"ב במשנה מתנדבין יין . לעיל ולקמן (קז) ילפינן לה מאזרח וכ"כ רש"י במתניתין . והתוי"ע מביא מת"כ דיליף לה מקרבן ע"ש וכ"כ לקמן בפי"ג מ"ג . ולפלא דשביק גמרא דידן ואזל בתר ת"כ . ולעיל מ"ד ובפ' דלקמן מ"ה הביא בעלמו דרשא דאזרח . ובאמת מאזרח ליכא למילף אלא במתנדב מנחת נסכים כדאמר רבא לקמן והיינו סלת ושמן ויין דהכתיב שם יעשה ככה ולעיל מיני' כתובים שלשתן . ואולי הואיל דאין הסולת והשמן מעכבין את היין כו' בהאין עם הזבח לכן יכול ג"כ להתנדב כאו"א בפ"ע . אבל קשה דהא בקרא דאזרח מקיים להקריב אשה כו' והמתנדב יין קי"ל דלשיתין אזיל לעיל (עד ב) וכדפרש"י ופי' זבחים (נא ב) : שם רע"א מתנדבין שמן . ולעיל (עד ב) אמר שמואל דקומצו ושיריו נאכלין כדפרש"י. וכ' התוי"ע דלקמני' בפס ידו כו' א"ת אלא שמפריש בכלי ביעור קומץ כו' . עמש"כ עליו ביומא רפ"ה : רש"י ד"ה ואין מתנדבין שמן בלא סלת ויין . והעתיקו הרע"ב ול"נ למחוק תיבת ויין דודאי מתנדבין שמן עם סלת בלא יין אפילו מנחת נסכים אף לר"ע כמו שמנדבין יין לבד וכמו שבאר טעמו : ד"ה עם חובתו בפ"ע . אע"פ כו' אינו מעורב במנחה ולשון הרע"ב אינו מעכב המנחה. הלשון השפוך והך הל"ל אין המנחה מעכבתו. והתוי"ע כ"ע דהא לא תנן דיין מעכב מנחה (והוא לפי לשונו של הרע"ב) ונפלא דאישתמיטתי' משנה מפורשת (בפ"ד מ"א) הסלת והשמן א"מ את היין ולא היין מעכבן : ד"ה קמ"ל . היכא דאמר מנחה סתם כו' . ובר"פ דלקמן פליג ר"י ואמר דיביא מנחת הסלת . ואולי לדידי' נמי אם אמר א' מן המנחות המתנדבות עלי יביא איזו שירצה אבל מן הס' :

פרק יג במשנה פירשתי וא"י איזה מהן כו' עפרש"י . ובמשניות הגי' וא"י מה פירשתי . וגם גי' זו יש לכוונה ע"ד פרש"י . ופי' הרע"ב לא מחוור : רש"י ד"ה יביא ששים עשרון . דמתני כו' והשאר יהא נדבה והעתיקו הרע"ב . וכן פרש"י לקמן בדברי ת"ק דרבי . והתוי"ח גמגם ע"ד הרע"ב ע"ש . ול"נ דמש"כ והשאר נדבה ר"ל דאף שלא נתחייבתי אלא בפחות. השאר מנדב אני לנדרי שיהי' יותר גדול על מה שנדרתי והיינו כמי קטן והביא גדול דלרבנן יצא והוא כאוקימתא דרב אשי לקמן (קו ב) . וזה ע"ד שפירשתי בס"ד בנזיר (נט ב) במשנה והעולה נדבה שבדברי ב"ה ע"ש : ד"ה הרי עלי מנחה . מחמשה מנחות הס"ד וא"כ מה"ד מיוחדת וכצ"ל : גמרא באומר כו' אבל לא קבעתים בכלי . נ"ל דר"ל שהתנדב אדעתא דהכי דיוכל להקריב איך שיחפוץ אם בכלי אחד או בכמה כלים . ולכן לא מספקינן ליה ביותר מששים דלא היה יכול להביאם בכלי אחד . והתוי"ע נדחק בזה ע"ש :

דף קה ע"א גמ' סימנא בעלמא . פרש"י ותוס' שלא תטעה כו'. כי כן דרכו של ר"י כמו לעיל (ט) במשנה וע"ש בהגרי"פ בשם הרע"ב :

דף קו ע"א גמרא רבי אומר יביא חמש מנחות של עשרונים כו' . כ"נ דל"ל ותיבת ששים למחוק כבריתא : רש"י ד"ה מותר השמן . וגבי כולה רקיקין תניא לעיל מההיא כו' ע"ש דלא נמלא בברייתא מזה . רק דבמשנה איתא שם הכי : תד"ה רבה . רבה גרסי' אע"פ שהוא אחר ר"ח . תימה מהו אע"פ דקאמרי . הרי הרא"ש בב"ק פ"ה סי' ה' בסופו כ' דר"ח גדול מרבה וה"ר לדבר . ורש"י בב"מ (ר"ד ת) כ' דרבה תלמיד דר"ח הוה . והרשב"ם בפ' ע"פ (קי) ד"ה רבה כ' כמו שהיו הדורות א' הא"ז כו' ור"ח נזכר שם קודם . ובפסחים (מז ב) אשכחן דבעי רבה מר"ח . ובתוס' שבת (כג ב) ד"ה גזירה כ' דר"ח היה חבירו דרבה וכ"כ בר"ה (יח) . ומה שהכריחו בשבת שם דגרסי' רבה שהרי משיב לו אביי תלמידו . וכה"ג כתבו ביבמות (כט ב) ושם (קמז) ובגיטין (כו) ובסנהדרין (סב) . תימה ג"כ דמלינו רבות דגם לרבא חבירו היה משיב ברים סוכה. בסנהדרין (סה) בחולין (כט) ושם (קלד) ערכין (יט ב) כריתות (ג ב . יח ב . כד) ב"ב (קל) . ועי' תוס' יבמות (לו ב) ד"ה ואתר . ועוד כהנה וכהנה ול"ע : ע"ב רש"י ד"ה דלמא כולה חובה . נראה דדבור זה שייך לפיה ולכן מה שהוגה בו טעות : במשנה לבונה לא יפחות מקומץ שהוי"ע . ומש"כ דהרמב"ם בפט"ז מהקרבנות ספסיק לשון משנתינו. איפשתמיטתיה שדין זה ביאר בפי"א מהל' פסה"ק הל' יז וכמ"ד דמחלק : רש"י ד"ה פירשתי שבשה"ע . וקס"ד כו' ליפנא דקב"ד קשה . ומש"כ ע"ד לקמן (קח ב) :

דף קז ע"א גמרא ברצל כו' וכתב הרי"י אמה ע"א היכא דאמרי כו' . בשבת שם הגי' לספק ע"ש . תנא כ"ל דאין חילוק בין ליפנא דסתמא לה"ד . ורש"י בחולין (ג) מחלק ביניהן .

פי' נרא"ה פ"ג דל"ה סי' ה' בסופו מחלוקת הפוסקים בזה: במשנה פירשתי מן הבקר כו' יביא פר ופגל פו'. ק"ל לתה לא יצטרך נ"כ להביא בן בקר דהיינו בן שתים שהרי יש לו שם ג"כ כדאיתא בר"ה (י) ויהיה מזה ראיה להרמב"ם בפ"א מהלכות מעה"ק דפר הוא ג"כ בן שתים וכנירסתינו בפ"ק דפרה וחכמים אומרים אף בני ג' ודלא כהר"ש ותהר"ס שם. ואולי י"ל כיון דפר נקרא ג"כ פר בן בקר עי' תוס' ר"ה שם לכן אפילו אמר בן בקר יוצא בהבאת פר אף לרבי. שוב נזכרתי שכבר עמד בזה הפ"א בר"ה שם ועי"ש ובמה שהעירותי עליו בק"א: רש"י ד"ה יביא. הזכרים גדולים וקטנים דהיינו כו' כצ"ל: תד"ה ראב"ע. ואע"פ כו' לקנות קרבנות בירושלים כדאמרינן תעות כו'. ולע"ד י"ל דמע"ש שאני דאינו רשאי לחללו חוץ לירושלים על בהמה תו"ע לחכמים בסוכה (מ ב). ואפי' לר"מ לא שרי אלא על זכרים. ולהירושלמי שהביאו התוס' שם דוקא בדמאי בדי. וכן בכא דכריתות משום דהיו שופרות במקדש אשר היו מביאים דמי קיניהן לשם והב"ד היו קונין בעצמן עי' ספ"ו דשקלים. והעודר נדר בעירו. ולזה טוט גם התוס': ע"ב ד"ה ורבי. אע"ג כו' דהוא נמן לשם אילים והוא מזיא פר תחתיהם. ס"ל להתוס' דלרבנן דקמן והביא גדול יצא אפי' מתינא למינא נמי. אבל מפרש"י לקמן (קח) ד"ה כיתידא לא משמע כן. וכן הרמב"ם פט"ז מהל' מעה"ק ה"פ פסק שכח בלוזה מין הבהמה קנס עולתו יביא שור ואיל ושעיר. ולהתוס' הוי שני בשור לתודים. ועמש"כ לקמן (קח ב) ובמש"כ בנזיר רפ"ח בס"ד:

דף קח ע"א גמרא תפה נמי לשקלים אזלא כו'. לכאורה ה"נ לפסוק כן כיון דטלה אמוראי הכי ס"ע. והרמב"ם פ"ג מהל' שקלים ה"ז לא פסק כן. והראב"ד והכ"מ שם הביאו וירושלמי שהרבה תנאים חולקים בזה ולא הכריעו להלכה. והעלימו פין מסוגיא זו וצ"ע: ע"ב שם והא אמרת כיפא כו'. פרש"י אפילו לרבנן וכ"מ פשמא דמתני' א"כ מוכח דגדול אחד עדיף מב' קטנים וכ"מ להדיא מפרש"י לעיל (בע"א) ד"ה כיתידא ובתוס' (ס"ד קז) וכן הרמב"ם אף שפסק כחכמים בפט"ז מהל' מעה"ק ה"פ. הביא ד"ז בהל' ה'. וא"כ קשה פונא מאי דאמר בסמוך שני פורין כו' רלה יביא בדינר אחד ורבי אוסר מ"מ משום דה"ע גדול והביא קטן ופרש"י שבל"ת שנים משובים מאחד. וכ"כ בד"ה ליפלוג נמי בריפא. וכ"ל דהא דקאמר בסמוך מ"מ ט' אוא לפי הס"ד דל"פ רבי אלא על הסיפא לכן פ"כ נ"ל דטעמיה דזה מיקרי גדול והביא קטן. ופריך ליפלוג נמי בריפא אפ"ת דמיקרי קטן והביא גדול עד דמסיק דבאמת פליג אכולה מילתא. כדכן להיפך דגדול אחד עדיף מב' קטנים וכפשטא דמתני' וכבולהו אמוראי דלעיל כנ"ל. ולפ"ז נ"ד שתוי"ט במה שהביא הא דבסמוך (דהיינו אלא למאי דס"ד) על פי' דמתניתין. ובזה א"ש מה שפרש"י בתשנה על הא דאם רצה יביא בדמיו שנים "ואע"ג דהוי גדול והביא קטן" ודלא כהגי"ק שהגיה בו והגה"ה שבגליון ד"ה. וכ"מ לי עוד מפרש"י לקמן ד"ה נ"י בדמיו איל "דקטן הוא יותר מדאי" דר"ל בזה ליישב לפום רהיטא דלא תקשה הברייתא מינה ובה דמ"ע מותר להביא ב' אילים והרי זה הוא נמי גדול והביא קטן. אבל לפי מאי דמסקינן דהאי תנא ס"ל דלכתחילה נ"י קטן אפי' קטן קלת. נ"ל דמתינא למינא ושניהם גדולים במינן ב' קטנים עדיפי. ומיושבת להתוס' דלעיל (ס"ד קז). ואם נאמר דשוים הם א"ש גם דברי התוס'. ולפמש"כ א"ש בפשיטות הא דרבי דלא חיים להאילים שהם קטנים. ולהמנחות חיים תפשי שהן מין אחד וה"ל גדול והביא קטן. ורש"י ותוס' נדחקו בזה. ועדיין צריך להעמיק בשיטה זו: רש"י ד"ה לפי שאין בילה וקס"ד כו'. גם בכאן ליפנא דקס"ד ל"י להולמו. ועמש"כ לעיל (קו ב) פ"ד: בתד"ה לפי. כדאמרן לעיל הוא (סם ב): רש"י ד"ה ודמיהן חולין. דקדם אינו תופס דמיו כו' לא הבינותי ד"ק. דהרי קי"ל פסחים (ס"ד פט) דהמוכר עולתו לא עשה ולא"כ. אלא דכאן כיון שאינו קדוש אלא אחד והשאר חולין מוכר את החולין בכ"מ שהן ויקריב כ"א לשם מי שהוא כמו בנתערב באחרים וכדאיתא ברפ"ח דזבחים ובפירושו שם:

דף קט ע"ב תד"ה והפלה. דלב"נ היה מעלה דעובדי כוכבים נודרים כ"נ כנ"ל. ועמש"כ בזבחים (קטז ב) בס"ד. ודברי הצ"ק כאן מגומגמין במש"כ ליישב פסק הרמב"ם לענין שחוטי חוץ בקדשי עובדי כוכבים. גם מה שנראה מדבריו דלר"ש דקדשי עובדי כוכבים אח"ע משום טומאה היינו משום בטומאה. שנה מאד כדמוכח מדברי התוס' בזבחים (מו ב) ד"ה אלא ובתמונ"ה (ג) ד"ה ויליף:

סליק מסכת מנחות. בעזר מקור הברכות

הגהות וחדושים על מסכת מנחות

מאת הגאון וכו' מוהר"ר ברוך פרענקיל תאומים זצ"ל (בעהמ"ס ברוך טעם).

דף ה ע"א תוס' ד"ה שהיטה. וה"ר יעקב. נ"ב יעוין יומא דף ל"ג ע"ב ד"ה א"כ: ע"ב גמרא ריש עמוד כעיר מזרח מאיר. ובעין משפט מצויין מיימוני פ"י. נ"ב הרמב"ם פוסק דאסור מה"ת כל היום בזמן שאין בהמ"ק קיים ובזמן שיש מקדש עד שיקרב העומר. וכדרבינא לקמן דף ס"ח ע"ב ושם מצוין בעין משפט על דברי רבינא ברמב"ם פ"י. וכאן טעות סופר:

דף ו ע"א גמ' שכן עשה בו מקריבין. נ"ב יעוין במס' בכורות דמ"ה ע"ב במשנה ואלו כשרים באדם:

דף ט ע"א תוס' ד"ה רבי יהודה אומר אפילו שבט א'. נ"ב יעוין תוס' יומא דף ו' ע"ב ד"ה אמר רב תחליפא:

דף יז ע"ב תוספות ד"ה מאי כהכל. ועוד בסוף אלו מגלחות. נ"ב יעוין ירושלמי פסחים ר"פ שהיה טמא: בא"ד ור"ע קאמר דברה תורה. נ"ב במסכת סוטה דף כ"ו מוחלפת השיטה ור"ע הוא שסובר אם היתה עקרה נפקדת. וא"כ יש לפרש אם ראה תראה כדרש חז"ל שם בברכות אם ראה מוטב. ואם לאו תראה. אלך ואסתתר ול"ל לומר דברה תורה כלשון בני אדם:

דף יח ע"ב תוס' ד"ה ואמר רבי זירא. שאני הכא דכתיב בשרו. נ"ב יעוין מ"ש בתוס' נדה דף ס"ו ע"ב ד"ה כל:

דף כ ע"ב תוס' ד"ה נפסל. והוה פגא בסיפרה. נ"ב יעוין חולין דף ס' ע"ב ויומא דף נ"ט ע"א. פסר סיפרא וברש"י שם:

דף כב ע"ב תוס' ד"ה מכאן. דאמרינן חטין בחטין. נ"ב יעוין יבמות דף פ"ב ע"א תוס' ד"ה רי. ובזבחים דף ע"ב ע"א תוס' ד"ה רבי יהודה. ובדף ע"ז ע"ב סוף ד"ה הא עבר: בא"ד לתוך חולין מתוקנים דאי אפשר למבטל. נ"ב יעוין ירושלמי פ"ה דתרומה ברס הכא אפשר לחולין להיעשות תרומה:

דף כג ע"ב גמרא אלא פליגא רבי יהודה. נ"ב יעוין תוס' לעיל דף כ"ה ע"ב ד"ה ורבי יהודה סבר. ובתוס' מס' יבמות דף פ"ב ע"א ד"ה ור"י:

דף כז ע"א משנה הקומץ והלבונה. נ"ב יעוין תוס' זבחי' דף ק"י ע"א ד"ה קומץ מהו שיתיר כנגדו:

דף ל ע"א תוספות ד"ה מכאן. שנפטר משה רבינו. כן אי' בזה"ק פרשה יתרו:

דף לא ע"א גמרא פעם אחת נתערב לי. נ"ב יעוין תוס' כ"מ דף נ"ג ע"א ד"ה דילמא אתי לאתויי ודאי:

דף לב ע"ב תוס' ד"ה סא. וקנת תימה. נ"ב יעוין מסכת שבת דף קל"ב ע"א ברש"י סוף ד"ה עקיבא ובתוספות קידושין דף י"ז ע"א ד"ה ונילוף ריקס. ובמכות דף י"א ע"א:

דף לד ע"ב גמרא שאין מורידין מקדושה. נ"ב יעוין לקמן במנחות דף ל"ט:

דף מא ע"א תוספות ד"ה תכלת. ועוד דבטלית שעשוי להנאתו. נ"ב יעוין לשון תוספות ישנים ביומא דף ס"ח ובחולין דף ק"ז ע"ב וברא"ש הלכות ציצית:

דף מב ע"א תוספות ד"ה מנין. משמע הא אשה. נ"ב יעוין תוספות גיטין דף מ"ה ע"ב ד"ה כל שישנו בכתיבה ישנו:

דף מג ע"א תוספות ד"ה ור"ש. כי היכא דמרבינן. נ"ב יעוין תוספות מסכת ערכין דף ג' ע"ב ד"ה הכל כהנים:

דף מו ע"ב תוספות ד"ה לפי. הוי מלי למיפרך. נ"ב יעוין תוס' מסכת שבת דף כ"ד ע"ב ד"ה בקר שני ובתוספות מסכת יבמות דף ע"ב ע"ב ד"ה שלא בזמנו:

דף מט ע"ב תוס' ד"ה ת"ל. ותימה הא דאמרינן ריש עירובין. נ"ב יעוין תוס' יומא דף כ"ט ע"א ד"ה אלא: שם דהא לא הוי אלא ספיקא בעלמא. נ"ב יעוין תוספות שבת דף קל"ה ע"א ד"ה ולא:

דף סד ע"א גמרא מהו בתר מחשבתו אזלינן. נ"ב יעוין מו"ק דף כ' ע"ב: שם רבה אמר פטור ורבא אמר חייב. נ"ב מדברי הרא"בד בהשגות נשמע שהיה לפניו הגירסא בהיפך רבה אמר חייב ורבא אמר פטור: תוס' ד"ה שתים. דאיספוך תמימא. נ"ב יעוין גיטין דף מ' ע"ב תוספות ד"ה אע"ג:

דף סז ע"ב תוספות ד"ה כדי שתהא כו'. ופטורה מן המעשר. וקשה דבפ"ק דבילה. נ"ב יעוין שו"ת רשב"א ח"א סי' שס"א: ד"ה כדי שתהא בהמתו אוכלת. ולא כמו שפירש בקונטרס. נ"ב שם בשבת כתב רש"י וכ"ש בטהור. ובתוס' שם כתבו דלאו כ"ש הוא. ויעוין תוס' פסחים דף ט' ע"א ד"ה כדי ודף ל"ג ע"ב ד"ה אמר וביבמות דף ס"ו ע"ב ד"ה לא. ובר"ש סוף תרומות:

דף סח ע"ב גמרא מ"ט מהרה יבנה. נ"ב יעוין תוס' גיטין דף י"ח ע"א ד"ה הנהו:

דף עא ע"ב תוס' ד"ה ומהירין. א"נ דוקא בעלים. נ"ב יעוין תמורה דף כ"ז ע"ב בתוס' ד"ה לא אמרו. ובחדושי ריטב"א בסוגיי' דמסותא מ"ש שם בשם התוס'. ובב"מ דף נ"ה ע"א ברש"י ד"ה הקדישו פדוי. ובתוס' שם ד"ה סלית זו. ויעוין במסכת ערכין פרק ד' משנה ב' אחד הבעלים ואחד כל אדם:

דף פ ע"ב תוס' ד"ה כולהו. וי"ל דלא שרין. נ"ב יעוין תוס' ב"ב דף פ"א ע"ב ד"ה דמקדיש:

דף פא ע"ב תוספות ד"ה הודה מן החולין. מוכח בתמורה. נ"ב יעוין תוס' ב"ק דף פ"ג ע"ב ד"ה הרי תכ"ד:

דף פב ע"א רש"י ד"ה מוסיף שני חומשין ויוסיף חמישית. נ"ב יעוין תוס' ב"מ דף נ"ד ד"ה דילמא:

דף צז ע"א תד"ה לא סידר. דאין שבות במקדש. נ"ב פסחים דף ס"ה. ויעוין עירובין דף ק"ב ע"א:

דף צט ע"א גמרא ומנא לן דאין מורידין. נ"ב יעוין לעיל דף ל"ד:

דף ק ע"ב תוספות ד"ה שני ימים טובים. ומראש דלא קשיא מידי. נ"ב דעת רש"י במס' ביצה דף ה' ע"ב ד"ה מי לא מודה דלאחר תקנת ריב"ז כשבאו עדים מן המנחה ומעלה היה גם יום ו' קודש. ולמועדים מנו מן יום ה' שנתקבל בו עדות החודש. אמנם תקנות ריב"ז לא היה אלא משחרב בהמ"ק וכשיבנה מהרה ישוב לתקנה הראשונה ושלא לקבל עדות מן המנחה כדאיתא במס' ביצה דף הנ"ל: שם ועושין אחרים לקיים להם חוס. נ"ב לעיל דף נ"ט ע"א. ויעוין תוס' חגיגה דף כ"ו:

דף קא ע"א גמרא אוכלא דעלים כמה דלא. נ"ב יעוין תוספות זבחים דף ל"ד ע"א ד"ה שקדש בכלי: תוס' ד"ה אע"ג. וא"ת וכיון דקורדום. נ"ב יעוין תוס' קידושין דף נ"ה ע"א ד"ה אין מועל ובחדושי ריטב"א שם. וב"ק דף כ' ע"ב ד"ה נתנו: סליק

הגהות וחדושים מהרב הגאון המובהק כו' מוהר"ר יחיאל בה"ר שלמה היילפרין זצ"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ס סדר הדורות).

דף יד ע"ב גמ' א"ל רבא בר חנן לאביי. ובהרבה מקומות רבה

דף כו ע"ב גמ' ותני רב חנינא בר מינומי ברא"ה בן יעקב. נ"ל שצ"ל כדבי ר"א בן יעקב וכן הוא ביומא כה ע"ב בדבי והגאני:

דף לב ע"ב גמ' ר' יעקב כו' הנינא ואמרי לה כנ"ל:

דף לג ע"ב גמ' רב רחומי ואבא יוסי. וענין הסיא בעירובין יא ע"א רב רחומי ורב יוסף וצ"ע:

דף מ ע"א גמ' א"ל רבא בר חנן לרבא. נ"ל רבה בר חנן: ע"ב גמ' משום רבי זירא כוותי ר' זירא אמר גזירה כנ"ל:

דף מא ע"ב גמ' יוחנן בן בתירא. וענין הסיא ר' יהודה בן בתירא:

דף ע ע"ב גמ' רבי יוסי בן זבדא. ובסוכה לז ע"ב זבלא ובשבת דף ט ע"א זבדא וברוב מקומות זבידא. סליק

הגהות וחדושים על מסכת מנחות מהגאון וכו' מוהר"ר יחזקאל לנדא זצ"ל אב"ד ור"מ דק"ק בראדי

דף סב ע"ב תוס' ד"ה ויהא זכתי וכו' כדפריכית לעיל. נ"ב לעיל דף נט ע"א ד"ה ונתת עליו: דף עז ע"א גמ' כי היכי דלא למטייה דיתגא. נ"ב גב"ב דף נ ע"ס כגירסא דלא ליבעי פסידא לתגרא. ובערוך גרס כאן מי היכי דלא למעייה זיינא הוא ג"כ לשון הפסד:

הגהות וחדושים על מסכת מנחות

מאת הגאון כו' מוהר"ר זאב וואלף בהג"מ שמואל הלוי זצ"ל מבאסקוויץ.

דף יב ע"א תוס' ד"ה והב"א כו' וי"ל דאתא למעוטה כותים. נ"ב עיין תוס' תמורה דף יח ע"א ד"ה וחכמים אומרים יקריב וכו':

דף יט ע"א גמ' אלא ה"ט דר"ש והביאה כו'. נ"ב עי' לקמן דף נח ע"ב תוס' ד"ה וי"ו לא דריש וכו' ודו"ק:

דף כא ע"ב גמ' אף מלח משל צבור. נ"ב עי' בפי' המשנה להרמב"ם ס"פ ז' שכתב דשהם משל צבור הוא מתרומת הלשכה ומזה יצא לו לרבינו ז"ל מה שפסק בהל' שקלים פי"ד הלכה א' דהמלח בא מתרומת הלשכה:

דף כב ע"א גמ' א"ר יוחנן ושניהם מקרא א' דרשו. נ"ב עי' תוס' זבחים דף פה ע"א ד"ה תנאי היא וכו': שם ע"ב מכאן לעולין. נ"ב עיין תוס' זבחים דף עז סוף ד"ה הא עבר מומם כו' ותוס' יבמות ריש דף סב ד"ה ר"י לטעמיה כו': שם תוס' ד"ה מכאן. ונראה שכמו כן היה יכול להקשות מההוא של טהור ושל חולין כו'. נ"ב מההיא דטהור של חולין וכו' (במסכת ע"ז דף עג ע"ב) כנ"ל: בא"ד ולהכי חשיב התם מין בשא"מ במשהו. נ"ב מין בשא"מ לענין משהו וכו' כנ"ל: בא"ד וההיא דהניזקין ראיה והכי כו'. נ"ב דידיה והכי כו' כנ"ל:

דף כג ע"א תוס' ד"ה שחוטה. היכא דאפשר למיהוי כו'. נ"ב דאפשר למיהוי כותים כו' כנ"ל כי הוא דבור בפ"ע ודלא כבה"ז:

דף כו ע"ב גמ' אליבא דמ"ד על ממש כו'. נ"ב עיין לקמן דף עח ע"ב ודף נח ע"א ובירושלמי דפסחים פרק כיצד צולין ה"א ובסוטה דף ל"ז ע"א ובתוס' שם ד"ה מאי על כו':

דף כט ע"א תוס' ד"ה שלשה דברים ואמריק. נ"ב במדרש תנחומא כמין טו':

דף לב ע"ב תוס' ד"ה הא דקאמרינן בפ"ג דמגילה. נ"ב הלכה ב': בא"ד ר' זעירא כתב ולא זכר המלך יהלם ולא כתב כדכתיב יואש המלך כו' כנ"ל עיין ד"ה ב' סימן כד פסוק כב:

דף לג ע"א גמ' על שני דפין פסולה. נ"ב עי' תוס' סוטה דף יד ע"ב ד"ה כתבה על שתי כו' ותוס' גיטין דף כ' ע"ב ד"ה כפרא וכו':

דף לו ע"ב גמ' ולטוטפות בין עיניך. נ"ב נ"ל ולזכרון בין עיניך שמות יג פ"ט:

דף לט ע"א תוס' ד"ה קשר. ושמא אתיא כמ"ד כן נ"ל: בא"ד וי"ל דבעלמא כו'. נ"ב בספרי עיין ברמב"ם הלכות ציצית פ"א ובהשגות הראב"ד ז"ל שם ובכ"מ:

דף מא ע"ב תוס' ד"ה ב"ש. ויתכן יותר דלא דריש גדילים. נ"ב יותר דדריש ט'. כנ"ל: בא"ד מקמי גדיל פתר נעשים. נ"ב גדיל נעשית כנ"ל:

דף מד ע"א גמ' לכי זכי במקחך. נ"ב עיין תוס' יבמות כד ע"ב ד"ה לא בימי דוד כו' ודו"ק

דף נא ע"א תוס' ד"ה סרי היא. מועדו מועדו מתמיד. נ"ב עיין בס' צ"ק ביאור דבריהם:

דף נב ע"ב תוס' ד"ה הלכה. תימה הלכתא למשיחא. נ"ב עיין תוס' זבחים דף מה ריש ע"א ד"ה הלכתא למשיחא ותוס' סנהדרין דף נא ע"ב ד"ה הלכתא ותוס' יומא יג ע"א ד"ה הלכה כר' יוסי כו':

דף נח ע"ב תוס' ד"ה אין לוקין אלא מיקרי לאו שבכללות. נ"ב אלמא מקרי כו':

דף סב ע"א גמ' דון מינה ומינה. נ"ב עיין בב"ק דף כה ע"ב ובכל המקומות שרשמתי עליהם שם:

דף סד ע"ב תוס' ד"ה ועל אותה. ובמס' עדיות דף ל. נ"ב עי' בעדיות ריש פרק אשי פי' הרמב"ם ז"ל שם:

דף עח ע"ב גמ' ור"י אמר חוץ לחומת ב"פ. נ"ב עי' לעיל דף כו סוף ע"ב ולקמן דף נח ע"א ובירושלמי דפסחים פכ"צ ה"א ובסוטה דף לז ע"א ובתוס' שם ד"ה מאי על וכו': שם ובבלי שרת מקדשין בלא מדעת קא מפלגי. נ"ב עיין לעיל דף ז' ע"א תוספות ד"ה א"ר יוחנן זאת אומרת וכו'. ותוספות סוכה דף נ' ע"א ד"ה חזקיה וכו':

דף עט ע"ב גמרא ת"ר מהו אומר תודה יקריב. נ"ב תמורה דף יח:

דף פב ע"ב גמרא אמר רב אשי זאת אומרת אין משיבין על ההיקש. נ"ב בבא קמא דף סג ע"ב ובדף קו. ובכריתות דף כב: תוס' ד"ה והשתא. פ"א אין היקש למחצה נ"ב עיין תוס' בכורות דף ס ד"ה ומה בכך וכו':

דף פח ע"ב גמרא א"ר אמר רבי נר שכבתה נידחן כו'. נ"ב עיין בתשובת הרשב"א סי' ש"ם פירושו בזה ובסי' ע"ט שם חולק בהדיא ג"כ על דינו של רש"י ולא זכר כלל לפירש"י: רש"י ד"ה נפישי. לשער כמה חסר הא לא ודאי. נ"ב ודאי לא אלא וכו' כנ"ל. וכוונתו שזה אי אפשר לומר שהיה הרבה מדות דהא תנן לעיל דף פז ע"ב שבע מדות ותו לא:

דף צח ע"א גמרא רבי לטעמיה דאמר על בסמוך. נ"ב עיין לעיל דף עח ע"ב ובירושלמי דפסחים פרק כיצד צולין הלכה א' ולעיל דף כו סוף ע"ב ובסוטה דף לז ע"א ובתוס' שם ד"ה מאי על וכו':

דף קד ע"א תוס' ד"ה כוחל. ותימה דבמעילה בפ' קדשי מזבח. נ"ב עיין תוס' שבת דף צג ע"א ד"ה הואיל ויכול וכו'. ותוס' סנהדרין דף ד ע"א ד"ה מנין רביעית וכו'. ועיין בפירוש הרא"בד למס' עדיות ריש פ"ה ודוק: בא"ד דלא חשיב כבשר. נ"ב עיין תוס' חולין דף קיג ע"ב ד"ה דם לאו גדי וכו':

דף קז ע"א גמרא רבנן סברי דון מינה ומינה. נ"ב עיין בב"ק דף כה ע"ב ובכל המקומות שרשמתי שם: סליק

הגהות וחדושים על מסכת מנחות

הגאון המובהק נודע ביהודה כו' מרנא יעקב עמדין זצ"ל בהרב הגאון רשכבה"ג צבי אשכנזי זצ"ל.

דף ה ע"א תוס' ד"ה שהיסה כו' דבשוס מקום. נ"ב בשהיסת פרו פלוגתא היא. שוי' איתי נהלן בדבור הסמוך מייתי ליה תוס'. ועמ"ש במש"ל פ"ג דיומא מ"ג ובפי"ע ת"ג סק"ב סה"ב: ד"ה אלא וכו' פסח שאהשו בארבעה עשר „שתרים" בין כנ"ל:

דף ו ע"ב גמ' דתניא רבי יוסי בן יוסי. תיבות בן יוסי נמחק:

דף ח ע"ב גמ' שהכהנים נכנסין להיכל ואוכלין בו קדשי כנ"ל:

דף ט ע"ב רש"י ד"ה במנחת נסכים וכו' לא יזרוק הדם של המנחה כנ"ל:

דף יז ע"א גמ' אמר רב יעקב בר אידי. נ"ב אם לא תרי ריב"א הוו נ"ל דט"ס יש כאן. דריב"א תלמידו של ר"י הוה ובא"י הוה [ובשע"מ הגירסא יעקב בר אחא]: שם הא מלתא כו' רבי חנינא. נ"ב גם ר"ח זה נראה שאינו ר"ח שתמה דבכולא תלמודא. שהיה בא"י ויושב בראש אחרי מות רבי. אלא איזה אמורא דבבל הוא. עם שאינו מוכרת. כי נמצא גם רב"ח קדמון. עפל"ה ובמטפחת ועם שהיה בבלי רוב אמוראים דבבל למדו תחלה בא"י:

דף יח ע"א גמ' אלא רבי אלעזר ברבי שמוע. נ"ב מכאן וממקום אחר נראה שלא היו עשרה הרוגי מלוכה בדור אחד. הא היה 'ראב"ש הלזה אחד מהם: שם להבו פניו של יוסף הבבלי אמר לו „ר"א" יוסף כמדומה כו' אמר לו „יוסף" רבי כו' זלגו עיניו של ר"א בן שמוע דמעות אחריכם כנ"ל:

דף יט ע"ב גמ' מתקיף לה רב הונא. נ"ב אמורא אחרון הוא:

דף כא ע"א גמ' אמר רבה בר עולא כו' יכול יתבוננו וכו' אי הכי יתבוננו. נ"ב נ"ל לרבה בר עולא גרסי' יתבוננו בלי וי"ו: שם אלא אמר רבא יכול תבוניהו. נ"ב רבא גרס תביגהי ביו"ד אחר הבי"ת

ע"ב גמ' בשם מולחין הקומץ והלבונה והקטורת. נ"ב הא רבנן היא ודלא כריב"ב דלעיל בע"א ועמ"ש ע"ז הב"י א"ח סקל"ג ועל הב"ש בפ"ק דכריתות. ובכ"א בפירוש מעשה פטום הקטורת: תד"ה שהכהנים וכו' מה שעשו ושרתו ידי שכחתי. נ"ב זה ודאי אי אפשר אפילו לאמר בהיה כאן. כי הוא ודאי לא עשה פרה. שהרי ישמעאל כ"ש היה הכ"ג שעשה פרה אחרונה. כדתנן פ"ג דפרה (מ"ה) וריב"ז לא קחשיב ליה התם בעושי פרה. וכנראה שהוא היה קודם לריב"ז הרבה. שכן א"ש בן במנית אמר של בית יב"ש אוי לי מאגרופן. וא"ש היה חבר לאביו של ר"י. כמ"ש שלהי שבת ור"י עם ריב"ז היו בדור אחד. כדאיתא בבניזקין באגדת החורבן. ואפילו ר"ל משמע שם קצת שהיה זקן מריב"ז. ולכן רחוק ג"כ מ"ש תוס' שע"פ הוראתו עשו פרה (אע"פ שכ"ז בתוספתא דאייתי הר"ש פ"ג דפרה) והכא מוכח נמי מהכיא דפ"ג דר"ה (דף ל"א ע"ב) דריב"ז בארבעים שנים קודם שחרב הבית לא היה מורה. ועמ"ש עוד בפ"ג דפרה על הר"ש שם:

דף כב ע"ב תד"ה ור"י כו' והיא דבילה דמין במינו לר' יהודה ודם תבוסה (דאמר). נמחק תיבת דאמר:

דף כג ע"ב רש"י ד"ה הוה ליה כו' מחורת מצה. והויא לה כתבלין וכו' כנ"ל:

דף כד ע"ב גמ' בני בוקתא כנ"ל. נ"ב חברו ריש יש מוהרות:

דף כו ע"א גמ' ה"ש וחכמים וכו' בכלי שרת ומעלו וכו' כנ"ל וכן בסמוך: רש"י ד"ה כמדה ר"א כו' אע"פ שאין שירים כשרים כשר וכו' כנ"ל:

ע"ב גמ' ריב"ל סבר אין קומץ פחות. נ"ע אי סבר נמי דאין קומץ עפי משני זיתים. להכי לעולם פעמי פסול. אי אפילו זמנין דקומץ טפי מבני זיתים שתי פעמים. משום גזרה היכא דלית ביה אלא שני זיתים לאו דלמא כי קמיץ טובא. אין הכי נמי לריב"ל מני מקמץ פעמים וכשר: שם ר"א אומר מבשש לא בו ר"י אמר מתאלית בו (את) כו'. נמחק תיבות את: שם כמי ר"א נ"ב הך ליבא דתלמודא הוא לא דרב אסי:

דף כח ע"ב גמ' כמין תפוחי סכרתים. נ"ב נראה שהוא שם מדינה. ככתוב גוי כרתים. שם גדלים אותם תפוחים:

דף ל ע"א תוס' ד"ה מכאן וכו' ולר' שמעון לא בעי למימר וכו'. נ"ב עשי"ע (סל"ג): בא"ד בעשרים ושנים בניסן כנ"ל:

דף לא ע"ב תוס' ד"ה ועושה כו' ואין שם כי אם פרשה אחת. נ"ב ר"ל הפסק אחד בין שתי הפרשיות. ומשמע לתוס' דפרשה שניה בלבד היא סתומה או פתוחה. והיינו משום דס"ל שאין סתימה ופתיחה דפרשה תלויה אלא בהתחלתה. לא בסיומה של פרשה שלפניה. איברא לר"מ וכן לרש"י דלקמן לא הכי הוא אלא דלקמן בסיום דפרשה הקודמת נמי תליא מלתא ולהכי שפיר קאמר פרשיותיה:

דף לב ע"א גמ' כמלא אטבא דספרי. נ"ב של סופרים: ע"ב רש"י ד"ה היו עושין כו' ותולין אותן בפונדוק. נ"ב שלן בו בלילה:

דף לג ע"ב גמ' פליגי בה רב רחומי כנ"ל:

דף לד ע"ב תד"ה למוספת וכו' ועינוהי מטייפין. נ"ב לא השניהו על פית כפולה שבטוטפת: ד"ה והקורא וכו' וקשה לר"ת דהאי פלוגתא. נ"ב לק"מ חוגי זוגי כדכתיבן באורייתא נקטינהו. דתרתי קמייתא בהדדי כתיבי בספר שמות. ותרתי אחרייתא בתרייתא בספר דברים. ולא גבי הדדי כתיבי. ומנא ידעינן כי הינהו. להכי פלגינהו כדמפלג' באורייתא ונקטינהו כאורחייהו. הלכך אהך דיוקא [ליכא] למסמך מידי. אלא אם קבלה היא נקבל. ולא דבר ריק הוא חלילה לחבוד אמות העולם שיבדו דבר כזה מלבם ועכ"ל סודי"ל:

דף לז ע"ב רש"י ד"ה לאפוקי בין כו' במקום שער. נ"ב כלומר והרי כאן מקום לשני מיני נגעים: תוס' ד"ה מה כו' כגון פדחתו. נ"ב הפירוך כשמש. ונ"ל לייבש. פדחת לא אפשר שהרי שם כ"ג מניח הציץ ככתוב והיה על מצח על מצחו תמיד. דמשמע אף בשעה שמניח תפלין. וכן אמרו שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפלין. הא ודאי תפלין אפדחת ליכא למימר. זה ברור:

דף לח ע"ב גמ' ואי אקדים וכו' אמר (ליה) רמי. נמחק תיבת ליה: רש"י ד"ה הריוך וכו' בדיוי. נ"ב ואומרים בו עוד רמז. דאריוך הוא מלך אלסר. קרי ביה אל אסר. דקי"ל הלכה כרב באיסורי. לא כשמואל אלא בדיני הלכתא כותיה דמלך הוא ודינא דמ"ד: ד"ה עילאה וכו' ובגרדומין מועטין כנ"ל: תוס' ד"ה לא נצרכה וכו' הוה מצטרף מקדים. נ"ב אין נ"ל הגה"ה זו. והכתוב לפנינו יותר נכון ומצטרף ר"ל נדמה לו יותר בצבע דכוותה במראות נגעים דוק ותשכח:

דף מ ע"ב רש"י ד"ה אמר רבא כו' הויא עשייתן „ועשייתן" דבהראי עשיה כנ"ל:

דף מא ע"א גמ' חדא מכלל „תברתה" כנ"ל: תוס' ד"ה ענשיתו כו'. נ"ב עמו"ק א"ח סכ"ד: ע"ב וכמה הגא מטולשת. נ"ב נ"ל מטולשלת נ"ל וכן בכל הענין: תד"ה ובלבד וכו' צ"ע מאי פירושו. נ"ב י"ל דקמ"ל גרדומין לא מתכשרי בתחלת מצותה:

דף מב ע"א גמ' אכשהיה כו' וקא מברך לעשות ציצית כו' ומי אמר רב. נ"ב אף לאמי דמתרץ רב יוסף לדר"ת מ"מ לשנא דלעשות ציצית קשיא לי אטו לא סגי דלא עביד. ונ"ל דהוה ס"ל ציצית חובת גברא: ע"ב גמ' וטעמינן „ליה" באודרא כנ"ל: תוס' ד"ה ואילו וכו' [שלא לברך לעשות תפלין]. נראה על די תיבות הללו. נ"ב נ"ל שפת יתר וכנטול דמי. ושבוש הוא בעיני:

דף מג ע"א גמ' רב יהודה איגש לניעא הוה וכו' ומ"ש מגלפרא. נ"ב נ"ל לגרוס בגלפרה בכו"ת: רש"י ד"ה ומשני וכו' שני טליתות מצוילות היו „לו" כנ"ל: ע"ב גמ' (בסוף הדף) ואלא מאי „אברך" כנ"ל:

דף מד ע"א גמ' אמרה לו גפה של „רומי" וכו' נדמו עלי וכו' אמרה לו איני „מניחתך" כנ"ל: רש"י ד"ה ועולה מן הארץ. נ"ב ר"ל מקרקע הים: ע"ב גמ' הוה מיבעי „לסו" לכדזעירי כנ"ל: **שם** במשנה נסכים יביאו פר אחד „ונסכיו" כנ"ל: רש"י ד"ה כמשפטן וכו' עימלא הס"ד ומה"ד „דחומש הפקודים" כל וכו' כנ"ל:

דף מה ע"א גמ' מה עשה הפלו „לו" שלש כנ"ל: ע"ב תוס' ד"ה קרבו כו' והיו מקריבין מנחת העומר. נ"ב נ"ע אם אין עומר מנחה מנין:

דף מו ע"ב גמ' הביא לחם וכבשים וכו' והביא לחם אחר. נ"ב אם היה שם עוד לחם אחר מוכן מעיו"ט. שהרי אינן דוחות יו"ט:

דף מח ע"א רש"י ד"ה דאי רבי כו' דלא שריא כו' אינו מכיר „אי" אלו כנ"ל: תוס' ד"ה חטא כו' חייב שבת. (שבת ד.) נ"ב ועיין מ"ש ס"פ האומר דקדושין:

דף מט ע"ב רש"י ד"ה תמידין וכו' „וליהוו" כו' ושבה עשר למוספין. נ"ב היינו דשנים לשבת וי"ד ליום אחד של ר"ה דהיינו עם מוסף ר"ח. כי בודאי לא היו מקריבין מוסף בשני י"ט של ר"ה שהאחד חול אע"פ שנוהגין בו קודש ועיין תוס' ר"ה (דף ל ע"ב): תוס' ד"ה (בע"א) תלמוד וכו' ובסמוך נפקא „לן" כנ"ל:

דף נ ע"ב במשנה כהן „שהביא" כנ"ל:

דף נג ע"ב גמ' רבה ורב יוסף וכו' לכמות שהיתה כנ"ל:

דף נד ע"ב גמ' אימא סיפא אמר ר' „אליעזר" כנ"ל (וכן בריש דף הסמוך):

דף נה ע"ב גמ' זה יצא נקובעו „חובה" שאם כנ"ל:

דף נז ע"א רש"י ד"ה והשאר וכו' כשהקומץ מעורבת נ"ל מעורב בה: ע"ב תוס' ד"ה ומעינן וכו' ובמאה (זו) היה שיעור. נמחק תיבת זו:

דף נח ע"ב תוס' ד"ה אין וכו' מדלא קרינן ורכב נתטף. נ"ב ר"ל בגו"א הוי"ו אע"ג דהקמץ כן דינו בס"פ: ד"ה ואיכא וכו' „השיטות" שוים וכו' הרבה בהש"ס סוגיות הפוכות וכו'. נ"ב יש עוד עוללות שהניחו תוס' לעני כמוני (עשי"ע ח"ב):

דף נט ע"א רש"י ד"ה קמ"ל עשר (הוא) ניגהו. נמחק תי' הוא:

דף סא ע"ב גמ' אבל לא בידי נשים. יש לכלול גם נכרים גם באחרים. ויש לי ג' עדים במשנה שוב ראיתי בתוס' שכה"ג והנאני:

דף סב ע"א גמ' רבי יוסי בן המשולם. נ"ב איני יודע אם כן נ"ל שכך מצינו בכתוב מעטים שמות עלם אדם בס"א הדעת או שמא ע"ס הוא נמצא בכתוב משולם:

דף סג ע"א גמ' כמין תפוחי הכרתים כנ"ל. נ"ב יגיד עליו רעו. שהוא שם מדינה ואומה כד"א גוי כרתים:

דף סד ע"א גמ' בעי רבא כו' לשתי גרוגרות. נ"ב בכל דוכתא קרי לתאנה יבשה גרוגרת כדמוכח פרק דלעיל (נב ע"א) וכן במשנה דבכורים והכא במחובר איירי. נ"ל דמיירי אע"פ שיבשו התאנים ולא יבשו העוקצין (כגוונא דאיתא שלהי העור והרוטב (חולין קכז ע"ב) תאנים שלמקו באביהן) עפרש"י: ע"ב גמ' לעונתי לעונתה „ממש" דכולהו כנ"ל: תד"ה אמר להו וכו' היו נקראים. נ"ב אין זה מוכרח כלל. ותימה על תוס'. וכי דבר זר הוא לומר יראת ה' תוסיף בפרט בהותן כהונה גדולה ביורי בית ראבן לא היה חידוש גדול:

דף סה ע"א גמ' והיינו דכתיב במרדכי בלשן. נ"ב מכאן נראה שהממונים שהיו במקדש לא היו צריכין להיות כהנים ולוים: **שם** שאין מתרומת הלשכה. נ"ב ומ"ש בעזרא (ס"ז) עיין אם לגנה:

ע"ב תוס' ד"ה מה חדש כו' אבל יש להביא כו' אמרה תורה חדש הודש. נ"ב י"ל שהם לא לצדוקים קאמרי אבל הכא מה זו תשובה לצדוקים מכחישי תורה שבע"פ היינו דקשיא לר"מ איברא כל הני תנאי לא בהדי צדוקים משתעי: ד"ה וספרתם וכו' כיון שסותרת. נ"ב וכתיב וספרתם לה שבעת ימים: ד"ה רבי יהודה וכו' דאחד היה בזמן הבית. נ"ב אולי היה מאותם ב"ב שנמלאו עם „הלל. כדאיתא ר"פ א"ד (פסחים סו ע"א) בערב פסח שחל בשבת:

דף סז ע"א תוס' ד"ה ותרומתו וכו' ואכיל לה איירי. נמחק תיבת איירי:

דף עא ע"א גמ' לרבי יאשיה דדריה. נ"ב עי' קדושין דף לו ע"ב: רש"י ד"ה סודני וכו' כדאמרי' התם תמרי בחלוזק לבי וכו' כנ"ל:

דף עב ע"א ר"א בר שמעון בשיטת. נ"ב עשי' נ"ל פרושא דכולה סוגיא דהכא: תוס' ד"ה מנין וכו' אלא אהקרבה. עיין דרוש פסח גדול: ד"ה הא וכו' הלכה כדפרישית. נ"ב עשי"ע (סל"ד): ע"ב ד"ה שנאמר וכו' הכי איתא. נ"ב עמ"ש בדרוש הנ"ל:

דף עג ע"א תו' ד"ה אים וכו' ומטילין חלפים. נ"ב עלח"ש שם:

דף עד ע"א רש"י ד"ה תני אבוהי וכו' מימרא וכו' ע"א וכו' מנחת חוטא שלו אין קריבה אלא מתפזרת אבית הדשן כנ"ל: תד"ה אי וכו' דשלמא „בתי" דשנין כנ"ל: ע"ב ד"ה קומצו וכו' יין לגול. נ"ב אבל יכולין לקמוץ כשנקרש. אע"ג דיין הבא מעכיר אפשר לקמצו. לא שכיח. ודלמא מפסיל פסיל למזבח. דיין דחזי לנסוך הוא דכשר אגלו:

דף עה ע"א רש"י ד"ה רקיקין הבאין וכו' רבוי שמן שנשתייר על המנחה כנ"ל: ע"ב גמרא ומקריב מנחות בירושלים. נ"ב לא ידענא למאי אתא. דהא לר"י אין מנחה בבמה. ואי לדברי האומר יש מנחה. מאי שנא ירושלים מבמה. דלמא איכא לפלוגי. דאף למ"ד יש מנחה בבמה. מיהא מצה ליכא משא"כ במקדש בירושלים דמצוה היא:

דף עו ע"א במשנה ור"י אומר בבלק. נ"ב ולא גמרינן מנה. משום דכהנים זריזין:

דף עז ע"א תו' ד"ה והשקל כו' דהכא יהי לכון. נ"ב נראה שנ"ל דהכא וכו'. והכוונה שהמנה של קודש הוא של זהב. שהשלשה שוכר תחלה. נחשבים במנה אחת של זהב. אבל בתרגום שבפירוש רש"י והרד"ק הגירסא ומנא רבא קודשא יהא לכון:

דף עח ע"א רש"י ד"ה תביאו כו' אבל אי „תימא" כדמעיקרא כנ"ל: תוד"ה אתא וכו' מר בר רב אשי אמר כנ"ל: ע"ב ד"ה פורסה וכו' דכי האי גוונא „הוי" עד כנ"ל:

דף עט ע"ב גמרא שלא רב חנינא. נ"ב אחרת:

דף פ ע"ב תוד"ה כולהו וכו' מביא כבשתו לעזרה. נ"ב כדהלל ר"פ א"ד (פסחים סו ע"א). ונראה דמהא ליכא למשמע מידי דעם הבאתו וכניסתו לעזרה. לאלתר מקדישה:

דף פג ע"א רש"י ד"ה אף כל כו' פרטו אפילו בן כנ"ל: ע"ב במשנה עפריים בבקעה. נ"ב בתי"ט [תפריים] עלח"ש ומ"ש תוס' במ"כ טעות דהתם עפרין בט"ן כתיב וקרי. והכא גרסינן בכה"ס במ"ס. אלא שבגמרא להלן (דף פה ע"א) משמע קצת דעפריים גרסינן:

דף פה ע"א תנן אתה מכנים לעפריים. נ"ב יוכל להיות ע"ס ונ"ל בתי"ט ועמ"ש במשנה: ע"ב גמ' בעי ר' ירמיה ברוב תזה וכו'. נ"ב קשיא לי מאי קמבעיא ליה. אי ס"ד ברוב שהא מאי הריא למנחות. הפוק ליה דאפילו להדיוט אסורות. הא על כרחך ברוב תטה קאמר. ואי ברוב של כל תטה קמבעיא ליה. הא נמי פשיטא דאסורות. דלמא משמע ליה אע"ג דמשליך המתולעות פסולות והא הייכא הבעיא: שם במשנה ולא מן „ההבוצים" כנ"ל: תוד"ה הלך וכו' אין זה לוד. נ"ב לי"י מנ"ל זה: ד"ה עוזק וכו' עוזק תחת זיתיו. נ"ב אין מזה ככרת. כי החופר סביב עץ הזית. ודאי עומד תחת הזיתים. שהם הפרי בהענפים מרובים. ארוכים ורחבים. והעושה הגומא סביב לאילן. אינו עושה אותה ברחוק כל כך. אלא בסמוך לו. גם העץ נקרא זית כפרא. ככתוב ויאמרו העצים לזית וגו'. וכן כל עצי פירות בשמות עליהן ופריין שוה. כמ"ש שם ג"כ:

דף פו ע"א רש"י ד"ה שלשה „שלש" לקיטות כנ"ל: תוד"ה שלשה וכו' ובערוך פירש כפירוש הקונטרס. נ"ב וה"ל דוקא התאנה מקרי אין לקיטתו כאחת. לפי שאין זמן ללקיטתו כלל. היום מתבשל אחת ולמחר אחת וכן כל האילן אחת אחת נגמר פריו. משא"כ בזית שנגמרים הרבה כאחת. אלא שאין כולן נגמרים בפ"א מ"מ יש זמן ללקיטתו ואינם יותר משלש זמנים: בא"ר זיתים „קלוסקאי" נ"ל גלוסקאות: תוד"ה מחוץ וכו' דמשמעינן משמע דאשכינה קאי. נ"ב ודאי שכינה מוליכה את עמוד האש והוא עצמו גלוי שכינה שכך כתיב ומראה כבוד ה' כאש אוכלת וגו'. ובתחלה נגלה למשה בלבת אש. ולק"מ מ"ש התוס'. כי פשיטא המכוון על אור סיום. שאינו מספיק להאיר במקומות האפלים: ד"ה ממנה וכו'. נ"ב עיין נר תמיד שלי בלח"ש דתמיד:

דף פז ע"א גמרא ר"י ברבי יהודה אומר „יין" היה כנ"ל: שם כך דבור רע ליין. נ"ב מרמז למ"ש נכנס יין יצא סוד ועי' מש"ע במ"א בס"ד: רש"י ד"ה שבכן כרחבן וכו' מרוב שמגונית כמו שגבוסים כנ"ל: תוד"ה שתי וכו' ובקול פירש. נ"ב אינו בספרינו: ע"ב במשנה שנתות היו. נ"ב נ"ל הוא מלשון ושנה בדבר. ענין השתנות המדה:

דף פח ע"ב גמרא אמר לו גר ישראל. נ"ב לפי שהאיר דבריו ע"י גר. קרי ליה הכי וכ"מ בתוס': שם קרי עליך וכו' ועמוס לדק. נ"ב נראה דקמשבש ועושה מלשון עניית דבור: שם רבי „אליעזר" היא דתניא רבי „אליעזר" כנ"ל: רש"י ד"ה וכלא וכו' בשער נקטור. נ"ב עי' שי"ע (קלו): ד"ה נר שכבתה בחצי הלילה. נ"ב תמיהא מאן ידע בהא ולא אין נכנס להיכל. אלא בשעת הטבה והדלקה. או בשעת הקטרה. הא ודאי לא שייך כי אם בשעת הטבת נרות והעלאתן. או הנכנס להקטיר ורואה נר שכבה. ונראה דאיהו קעביד לה כלי פיים: ד"ה של פרקים וכו' ע"א וכו' ואגרות כתיב „מקשה" גרוסיה כנ"ל: תוד"ה נר ישראל. נ"ב כאן שייך ד"ה תני לוג שסוגא בדף פ"ט ע"א:

דף פט ע"א תד"ה תני לוג וכו'. נ"ב זה הדבור שייך למעלה בדף הקודם ע"ב כמ"ש שם: בא"ד בכלי שרת וכו'. נ"ב תמיהא דאתמיטתיה לתוס' וכי מביאין חולין בעזרה. עי' לעיל דף פ ע"ב וכמ"ש תוס' שם. הא ודאי לא גרע מבכורים וחזה ושוק: ע"ב ד"ה התמיד וכו' בכהן (אחד). נמחק תי' אחד:

דף צ ע"א רש"י ד"ה היינו עשתא וכו' „שבירוץ שלהן" כנ"ל:

דף צג ע"א במשנה במקום שסומכין שוחטין. נ"ב עי' שי"ע ח"א (סי' לו): ע"ב גמרא דתניא אבא בירא „ר"" אליעזר כנ"ל:

דף צד ע"א גמ' כיון דאפי לה נאפה. נ"ב מכאן שאין הנפיחה של אפיה בתנור עושה המן:

דף צה ע"ב גמ' אפסלה בלינה (אלא אמר רבא וכו' ומני רב ששת) אמר. מן תי' אלא עד אמר מוקף: תוד"ה אין וכו' שהיו שאין ארונו וכו'. נ"ב כלומר הע"ג דמסתמא כלי עץ הוא. נ"ע דאף הוא אין לו טהרה במקוה. לפי שדינו כקבר וגולל ודופק. אבל משום כלי אינו מיטמא. אפילו יש לו שולים וראוי לקבול. שאין כלי תשמיש המת מתטמא אלא אם ראוי לתשמיש אדם החי כמו כר וכסת ומטה. משא"כ המחובר לקרקע דינו כקרקע ואין לו דין כלי ואין בו אלא טומאת קבר כמת עצמו. לכן כמו בהמת מוהר במחנה לויה. גם ארונו מותר להכניס שם:

דף צו ע"א תד"ה והאיכא וכו' ונראה דלא קשה „ליה" תיבת ליה נמחק: ע"ב תד"ה שלוקו וכו' בשעת סדור. נ"ב מאן לימא לן הא איברא תוס' לא קבעי למימר. אלא דבשלמא אם היה נאפה בשבת שייך למימר שלוקו כסדורו. משא"כ כשנאפה מע"ש. מנא ידעי דבדורו תם הוה. אבל מ"מ פשיטא אם היה תם ביום הלקחו אחר ט' יום פשיטא שלעולם נשאר תם כסדורו:

דף צז ע"א תד"ה לא וכו' ולא משמע כן עי' לח"ש מ"ע פ"ה דפסחים:

דף צט ע"א תד"ה (בדף הקודם) תרי וכו' אפילו הכי כיון „דמאי" דטפי כנ"ל: ע"ב גמרא משל לאדם שמסר צפור דרור. נ"ב כמה מהחכמה במשל הלז. אחד להורות שד"ת נקנים בזול בחנם. כמ"ש מה אני בחנם. וכן הצפור דמיה באיסר. והשני שנקל לאבדם. כצפור זו שדרה בבית כבשדה. וגם אינה מקבלת מרות. כך התו"ת בן חירות. א"ל בן חורין אלא כו'. ועוד שהיא קלה השמירה. כצפור קטנה. ועם זה יקרה היא מאד. שלא ישקל כסף מחירה אלא יתן נפש כפרה: שם דאמר ר' שמואל בר נחמני וכו'. נ"ב ואתיא כותיה הא דאמר רשב"ג (ב"ק פג ע"א) עיני עוללה וגו' וחמש מאות ילדים שהיו לומדים חכמת יונית:

דף ק ע"ב רש"י ד"ה שמא ישהה וכו'. וממפין „מלהכול" עד כנ"ל:

דף קא ע"א גמרא ולא היא שמיעא ליה וכו'. נ"ב והא דתנן בפ"ד [דשקלים] המקדיש נכסיו והיו דברים כו' ייגות שמנים ועופות רא"א ימכרו לצרכי אותו המין כו' ל"ק לשמואל דהכיא במכירה בעלמא בלא שומא איירי. אשמועינן התם ר"א קולא דמכירה. כדי שלא להוציאן מיד מזבח. והכא אשמועינן שמואל חידושא. רע"י פדיה דהיינו ע"י העמדה והערכה של כהן נפדים ויוצאים לחולין. דקדושת דמים ודאי פקעה ע"י פדיון ד"ת בכל גוונא. אלא דבמידי דלא שכיח אמור רבנן דלא מיפריק. אבל בהני דשכיחי אוקמוה רבנן אדאורייתא דבפדיה נפקי לחולין. ותנא דשקלים משום תקנת המזבח אמר בהני דמוטב ימכרו בלי קפידא אדמים ושפיר דמי כי היכי דלא לפקו מיד מזבח. מיהא מודה דאי בעי פריק להו. ולא פלינן אלא (חסר כאן איזו תי') ודלמא התם למקדים גופיה מיתניא והכא כי תנן המנחות והנסכים נגוזכר הוא דתנן (חסר כאן איזו תי' מסוף המאמר):

דף קג ע"א ד"ה הרני נזיר וכו' דקרו איגשי לגרוגרות תירוש. נ"ב אשכחן דוגמא בדבלה קציעות דאית בה משום שכרות. עוד יין הכא מסגיר דומה לדבלה. ושמא לא נתכוין כשאמר מן הדבלה: ע"ב גמרא והיו מוהרין וכו'. באיסרסיה כנ"ל:

דף קח ע"ב גמ' אמר „ר"" חייא. נ"ב נראה שהרי"ש פ"ס כי הוא אמורא בחו"ל. ועוד בכ"מ קורא אותו שתלמוד הייא בר רב בלי שום תואר: רש"י ד"ה ונפל. אחד מבני מרא נפול והומר כו' כנ"ל:

דף קט ע"א תוד"ה לא וכו' ולקרות בתורה תחלה. נ"ב זה אינו מוכרח וק"ל: ע"ב גמרא אותו היום שאתמש. נ"ב כלומר ביום חינוכו לכ"ג וכפירוש התוס': שם כל האומר „הרי" עלה לה כנ"ל וכ"ב לפירושא קמא דרש"י היה קורא עולה לפ':

בהקדמת פירוש המשניות להרמב"ם

והחלק הד' וכו' בין שהיה כהן גדול. נ"ב נ"ע בזה אם כבר הקריב בכניסתו לעבודה בהיותו כהן הדיוט ושוב נתמנה כ"ג אם חייב להביא עוד קרבן זה כבעולה לכהונה גדולה ואימר שאינו נעשה כ"ג אלא א"כ נעשה סגן תחלה: **סליק**

הגהות וחדושים מאת הגאון המובהק וכו' יוסף חנינא ליפא מייזליש ז"ל אבד"ק פרעמישלא (בעהמ"ס תפארת יוסף וכו'):

דף סב ע"ב רש"י ליפן זהב לתפילין. נ"ב ר"ל שעשה הבתים עצמם של זהב דליפה הפרשיות בזהב ולא בשבה הבתים של עור ואח"כ ליפן עליהן זהב דסרי רש"י כי בטעמא דהיק של עור בעינן וכמו דלעות דהתם מחיש וכרלעות מיירי ג"כ מגוף הקציצה ועיין בב"י או"ח סי' ל"ב שדייק מהרמב"ם דאף בעשה הבתים מעור ואח"כ ליפן על הבתים זהב דפסולים ועיין בשו"ת טו"י מהדו"ק סימן א' מ"ש ע"ז:

דף נט ע"ב בגמ' ור"א כל שבידו לא הוי דיחוי. נ"ב עיין ב"מ בפ"ק דף ע"ד במאי דאיפלגי רב ושמואל בעוין פסיקה על השער: **דף צה ע"ב** רש"י ד"ה במקום זריזין כו' שלא יחמיץ. נ"ב דברי רש"י קשים להבין דהיינו לב"ש אבל שתי לחם המן תלחיבנה כתיב ולנ"ל מקום זריזין וכבר שאל עי' בגאון מהר"א ז"ל לגאון בעל טב"י ול"מ מפנה נכונה ול"ע: **סליק**

מהגאון החסיד כו' מרנא יעקב צבי יאליש זצ"ל בעהמ"ס מלא הרועים.

דף ט ע"א בתוס' ד"ה י"י. לא מרגניא להאי פמא למישרי' כו'. נ"ב עי' סנהדרין י"ב א' ועי' תשובה נו"ב מהד"ג. חלק או"ח סי' פ"ו:

דף כא ע"א בגמ' תקריב מ"מ תקריב ואפילו בשבת. נ"ב וק' למ"ל קרא דהא אין עיבור באוכלין ועי' במ"ל פי"א מהלכות שבת דין ה' מ"ש בזה:

דף כד ע"ב תוס' ד"ה כי נגע. בשלשה על שלשה שנחלק. נ"ב עי' תוס' חולין עב ע"ב ד"ה אלא שם בא"ד דמוקי לה כר"מ. נ"ב דס"ל טומאת בית הסתרים מטמא דאל"כ האיך מיטמא מגע אמ"ה הרי מגע בית הסתרים הוא וע"ז הקשו התו' דלוקי כר"מ כו':

דף לד ע"ב ברש"י ד"ה וצריך שיהא ריוח כו'. נ"ב עי' בב"י סי' ל"ב שכתב דזה לר"ה צריך ריוח בין הפרשיות: תוס' ד"ה לטטפת ומפרש ר"ת כו'. נ"ב עי' תוס' סנהדרין ד"ב ד"ה לטוטפות ועי' תוס' זבחים ל"ז ע"ב ד"ה לטוטפות שכתבו בשם ר"ת להיפוך דס"ל אין גורעין ומוסיפין באמצע תיבה רק דדריש ו' דלטוטפות ואפי' מאן דלא דריש ו' וא"ו למ"ד דריש ע"ש לפי' רש"א כאן צ"ל ג"כ דו' דלטוטפות היינו הוא"ו שקודם הלמ"ד וא"ש דגורעין מתחילה ומוסיפין באמצע עי' רש"א ודו"ק: שם בסוף הדבור אלא בסוף תיבה ככל תני. נ"ב והוא"ו דויסף דבתרומה מוקמינן לה ג"כ בסוף תיבה כפרש"י בב"מ שם יעוי"ש ועי' במלוא הרועים ח"ב שישבתי קו' התוס' בזה שם בתוס' ד"ה לטוטפת ותפילין נראה לשון דכוח כמו ויפלל. נ"ב ואויבינו פלילים: שם בתוס' ד"ה סס. דמסתבר לי' שכתוב כו'. נ"ב עי' תוס' זבחים ל"ז ע"ב שביארו זה כיון דהוזכר בפי' הענין בפסוק אינך הוי כפרשה שנאמרה ונישנית:

דף לה ע"א ברש"י ד"ה זה שלא כנגד זה. ל"א וכו' בתוך אויר הריץ אחד נפסק. נ"ב ר"ל דלכל בית יש מחיצה ודופן ובנפסק דופן בית א' עדיין נשאר הדופן של בית השני ובנפסק דופן א' מצד זה ודופן הב' מצד אחר לתוך חלל אחד הרי זה כנגד זה כך פירשו המפרשים וכ"כ בפר"מ סי' ל"ג ס"ק ב' ולפענ"ד לשון רש"י דופן בית זה לדופן בית שכנגדו משמע של בית אחר ולדבריהם אלו ב' הדופנות של בית א' הן וי"ל דהכוונה על גוף הבית ולא על דופן שמבפנים כ"א על דופן שמבחוץ אך ע"ז ג"כ ק' לשון רש"י הנ"ל ודו"ק:

דף לו ע"א שם בתוס' המתחיל (מדה"ק) דמשעת וכו' ומסתברא כדברי ר"ת כו'. נ"ב עי' בהרא"ש פ"ק דחולין שכ' כ"ז בשם רבינו שמשון: בא"ד ואם הי' קושר תהלה כו'. נ"ב כלומר בשעת עשייתו מתחלה ואח"כ כשמניחן בכל יום מכנים כו' מעד"מ בהרא"ש פ"ק דחולין ודברי מעד"מ בהל' תפילין תמוהים דלפ"ז אדרבה מכאן סתירה לרבינו אליהו: שם בתוס' ד"ה סח. ואם ירצה לא ישחום. נ"ב פי' אינה עבירה אבל מ"מ צריך לברך וכ"כ בחולין דפ"ז ע"א: שם בסה"ד דנפסר בברכה אחת. נ"ב פי' בשחם חי' דס"ל לר"י יכסנה ואח"כ כששחם עוף (אף) דנפסר בברכה אחת: ע"ב בתוס' ד"ה אי קסבר. בככול לא אסרו. נ"ב ר' ענני ס"ל דוהכל ככבול וכולן מותרים להצר ורב ס"ל דכולן אף לחצר אסור ורק כבול התירו שלא תתגנה על בעלה: שם בא"ד תפילין כיון דעשויין למשמש. נ"ב היינו לפי סברא זו דס"ל שבת זמן תפילין אז חוב למשמש בהן אבל אי שבת לאו זמן תפילין א"צ למשמש בהן ועמש"ש בשבת אהא דיוצא אדם בתפילין ע"ש יעוי"ש אך דלפ"ז מה מקשו התוס' לקמן בסמוך דהו"ל לרב לומר חוץ מתפילין דכיון דלפי האמת ס"ל לרב דשבת לאו זמן תפילין א"כ א"צ למשמש בהן ואסור לצאת בתפילין וי"ל דבאמת לזה כוונו התוס' מ"ש לקמן דלמ"ד שבת לאו זמן תפילין לא שייך לומר חוץ מתפילין ודוק דאין לפרש כפשוטו דתפילין בל"ז חייב להולצן כיון דשבת לאו זמן תפילין היא דז"א דהא במשנה תנן ולא בתפילין וע"ז קאמר רב דכל שאסרו הכמים במשנה לצאת לרה"ר ה"ה לחצר וא"כ הו"ל למימר חוץ מתפילין דמטעם או דהמשנה ס"ל שבת זמן תפילין מדתני ולא בתפילין או דס"ל דאף דלאו זמן תפילין מ"מ אינו מרוייב להולצן וכיון דרב אמשנה קאי הו"ל להשמיענו דתפילין שרי לחצר אלא ע"כ הפי' בתוס' כמ"ש ודו"ק: שם בתוס' ד"ה יצאו. בכותב להניח. נ"ב פי' רב מעמיד המשנה להניחם אחר המועד אבל להניחם במועד שרי אפי' לאחר כ"כ התוס' במו"ק שם ודלא כפי' הרש"ק ובזה מתיישב קו' רש"א ורש"ק מה שהביאו ראי' מירושלמי מפי מש"ס דילן דלפי פירושי מבואר דהם מיירי להניחם במועד וכן מוכח להדיא בירושלמי דהוה"מ חייב בתפילין ודו"ק:

דף לז ע"א בתוס' אין לו. ומר אמר חדא ולא פליגי. נ"ב דאחרים מיירי ביש לו זרוע ונותנן בזרוע והקשה במג"א סי' כ"ז דבספרי מבואר דידך לרבות גידם שנותן בימין ולפענ"ד נראה דהתוס' גרסי אין לו אלא זרוע כגי' הא"ז והמרדכי וס"ל דמר אמר חדא [ומר אמר חדא] ול"פ דת"ק פטר מלהניח בשמאל אף שנשאר לו זרוע לא חשוב יד כמ"ש ברפ"ה דערכין וכמ"ש במ"א שם ואחרים מודין לזה רק דדרשי מידך לרבות גידם שנותן בימין ולזה גם ת"ק מודה אך דזה דוחק דת"ק כתמא קאמר פטור משמע אפילו מלהניחן בימין פטור הוא וי"ל דת"ק מיירי שגם בימין אין לו אלא זרוע דסתמא קאמר אין לו אלא זרוע דמשמע דבשניהם אין לו אלא זרוע ואחרים מרבו שנותנו בימין היכא דימינו שלם ומר אמר חדא ומא"ח ול"פ אבל זהו מודי התוס' דעתנו בימין ודו"ק: שם בתוס' ד"ה קיבורת. קרי לאציל מרפק במתני'. נ"ב פי' דבמשנה שם תנן ר"א מכנים ידו עד המרפק ובברייתא תני אציל עם ש"מ דהכל א' והא דלא מייתי ממשנה לבד משום דבמשנה לא הוזכר ארכובה: ע"ב ברש"י ד"ה הלכה כר"י. וכי הנך שינויי. נ"ב כוונתו לפרש מאי שייך הך דרבינא כאן והיינו *): ברש"י ד"ה שריתיה. בסוף העמוד והוה כמשוי. נ"ב וצ"ל דאפסיק קרנא דחוטא היינו כל הקרן עם ציציותיו לגמרי אפסיק דאי דאפסיק חוט א' מן הגדיל א"כ גם לר"י הוה משוי עכ"פ גדיל זה שנפסק מקצתו אך לפמ"ש בשבת קל"ם מתעטף בכולה וכסכסי' ופריך מ"ש מדר"ה ומשני דהכא חשיבא שדעתו להשלים עליהם וא"כ לר' ישמעאל אינך ג' ציציות הן ג' מצות ואינן משוי והד' שנפסק שוב אין דעתו להשלים עליה וכמ"ש הש"ז לדידן בנפסקה כל הד' מותר לצאת לרה"ר עי"ש בסי' י"ג ובטלה ומותר אך לפרש"י בשבת שם חשיבא משום תכלת א"כ גם הכנף שנפסק חשוב עדיין אם עשאת בי תכלת והוה משוי גם לר' ישמעאל ודו"ק וצ"ל דמיירי שפסק כל הכנף: בתוס' ד"ה האי. וועילה ציצית שבקרנותיה. נ"ב מלשון התוס' מבואר דמיירי בטלית שיש לה ד' כנפות ואח"כ כפלה וע"כ ר"ש פוטר דסגי בד' ציציות הפשוטים ומיושב קו' הד"מ באו"ח סי' יו"ד מלשון פוטר דמשמע פוטר לגמרי ולפמ"ש לק"מ דמיירי בשכבר יש לה ציצית על הפשוטים:

דף לח ע"א בגמ' בלאו דלא תסור. נ"ב ק' דהא מסקינן בפ"ג דברכות דאף איסור דאורייתא שרינן בשו"ת והכא שו"ת דל"ד לכלאים שם דעשה איסור בשעת לבישה בקום ועשה משא"כ כאן דבשעת לבישה היו ד' ציציות שלימים ואח"כ איפסיק וי"ל דהכא היא קום ועשה ההליכה שהיא עיקר האיסור שהולך ונושא מטו ודו"ק: שם ה"נ כרמלית דרבנן הוא. נ"ב וכ"ד דרבינא דדווקא בדבר שעיקרו מדרבנן רבנן אהלוהו לייקריירהו בכבוד דבריות אבל בדבר שהוא סייג לתורה אזי אין חכמה ואין תבונה: שם בתד"ה התכלת. ויניח בטלית א' דארבעתן מצוה. נ"ב ועדיין ק' דאיכא למיחש דכשיזדמן לו לבן יסור ב' מן התכלת ויניח לבן במקומו כדינו ואלו ב' יקח לתכלת במקום אחר והן קלא אילן: שם בא"ד משום דדילמא לא מיפסלא בכך. נ"ב פי' דהראשונות לא מפסלו והא דמפלגינן לקמן בין נתכוין להוסיף ובין לבטל היינו לפסול השניות לקודם שחתך הראשונות שניות ודאי פסולין והא דלא מוקי התם על השניות דמיפסלי אך השניות גרועים ועומדים הן אבל הראשונות לא מיפסלי וע"כ דאף קודם שהתך השניות לא מיפסלי דאל"כ לוקי התם בלא החך השניות ועי' בב"י סי' יו"ד שכתב כן לדעת רש"י ואדרבה דעת רש"י אינו כן שכתב לקמן דף מ"א א' וכ"ש דקמאי אי פסיק לבתראי משמע דהוקא בפסק אחרונות אך דעת התוס' דהכא מבואר כן במתכוין להוסיף [נמחק ב' תיבות] דלא כב"י שם: בא"ד פחות משלשה חוטין כדברי ב"ה. נ"ב [בספרי] בפ' שלח הגי' ב"ש ס"ל ג' וב"ה ס"ל ג' לבן והרביעי תכלת והלכה כב"ש ובפ' תצא הגי' כמה גדילים אין פחות מג' חוטין כדברי ב"ה ובש"א ד' חוטים תכלת וד' חוטין לבן ושני הנוסחאות אינן נכונים והעיקר כגי' הגמ' דידן לקמן שהיא כגירסת התוס' כאן ולפמ"ש התוס' בסמוך ג"כ הך ספרי דכי תצא דגרס ב"ש אומרים ד' של צמר וד' של תכלת נראה דעיקר הגי' משובשת בפ' שלח וכצ"ל אין פחות מג' כדברי ב"ה ובש"א ד' לבן וד' תכלת והלכה כב"ש ולפ"ז ההיא דספרי סובר ג"כ ד' לבן וד' תכלת כשיטת התוס' וק' על התוס' דכותבים שחולק על ש"ס דילן ולפמ"ש ב"ש דאמרו ד' לבן היינו ב' חוטין ואיך יתפרש לפ"ז ב"ה דאמרי דהוא חוט ומחצה וע"כ ג' שהן וא"ו לב"ה ולב"ש ח' שהן י"ז אך מלשון התוס' בסמוך משמע דמפרשי לב"ש רק ח' חוטין צריך:

דף לט ע"א ברש"י ד"ה מין כנף. שקולה מצות ציצית. נ"ב כמ"ש רש"י שם ד"ה קשרום וה' חוטים וציצית גי' תרי"ג: בתוס' ד"ה קשר. לא מפיק מקרא דצמר ופשתים אלא מגדיל. נ"ב וקשה דא"כ ל"ל ראי' מכלאים ההוכף כו' בלא זה מוכח מגדיל ונ"ל לגרוס דהותם לא מפיק מקרא דצמר ופשתים אלא מגדיל כו' אבל הכא לא ס"ל דרשא דגדיל וילוף מכלאים: ע"ב בתוס' או. דלאחר עשייתן צריך לפרוד. נ"ב עי' צ"ק ולא ק"מ דאי לא הוה כתוב רק ציצית לא הוי דרשינן לפרוד רק בבעי ענף השתא דנפקא לן ענף מפתיל ילפינן לפרוד מציצית ודו"ק: שם בתוס' ד"ה וההוא. וכ"ת א"כ פתיל כו'. נ"ב דמגדילים משמע גדיל ומדכתיב מיעוט אחר מיעוט נשמע דאף דליכא גדיל כלל כשר:

דף מ ע"ב בתוס' ד"ה שמא. אבל תומ"ה ליכא לפ"ם שאפרש. נ"ב תימה דלקמן פי' כן אליבא דרב דלשיטתיה דס"ל פסיקתן זה עשייתן אין בזה משום תעשה ולא מן העשוי אבל באמת בפ"ק דסוכה שם אהותב רב ונקטינן דל"א פסיקתן זהו עשייתן וא"כ שפיר איכא כאן תעשה ולא מן העשוי:

דף מא ע"א בגמ' טלית כפולה פשיטא. נ"ב ע"ל דף ל"ז ע"ב האי מאן דתפרי' לגלימי' ועי' בתוס' שם: שם בגמ' חובת טלית זיל רמי לה. נ"ב וקשה לפי' הנ"מ בטלית כפולה לר"ש פטור לגמרי מציצית דלאו בגד הוא כלל ורבה בר ר"ה דא"ל לאו היינו כנף כר"ש ס"ל כמ"ש ב"י בסי' יו"ד א"כ היכא א"ל זיל רמי לה (דל"ת) [הא] פטור לגמרי וי"ל דנ"מ ס"ל דרבה בר ר"ה דא"ל לאו היינו כנף ס"ל כרבנן דכפולת חייב רק אחר שנפש"ם לאו היינו כנף אבל בעודה כפולה חייב וו"ש ליה זיל רמי לה שיכפלנו ויטיל בו ציצית ועי' בב"י מה שמקשה ע"ז דה"ל למימר זיל כפלה ועי' במלוא הרועים ש' ציצית חובת גברא אות ד' מ"ש עוד מזה: שם בגמ' תוך שלש לא יתפור תנ"ה. נ"ב גי' הנ"י והכ"א לא יתפור וא"ש דמייתי ראי' מוהכמים דהילכתא כוותייהו ולגי' דידן דר"מ ס"ל לא יתפור מייתי ראי' מר"מ דהלכה כר"מ בגזירותיו כ"כ בהג"ם החדשות והביאו ג"כ הב"י באו"ח סי' י"ז:

*) נ"ה שהסר כאן וכנ"ל דכתב וכי הנך שינויי ד.ר"י אינו סייג מהלת דלאו מגרי שום.

דף מב ע"א ברש"י ד"ה רמי ח'. לרבות עוד שנים גדילים. נ"ב נ"ל שדורש ציצית ב' חוטין פתיל ב' חוטין הרי ד' וגדילים מרבה עוד ד' כ"כ בחידושי אנשי שם באלפסי: שם בתוס' ד"ה ואל ימול. וכתבתם ת"ל דסתמא לאו לשמו קאי. נ"ב וקשה דהא זה לר"מ אבל לרבנן דלא בעי עבוד לשמה לא בעי נמי כתיבה לשמה לכך איצטריך לר"מ למילף עובדי כוכבים מוקשרתם וכתבתם וצ"ל דר"ם ס"ל דכתיבה לשמה אף לרבנן בעי ובגיטין לא משמע כן ועי' שם בתוס' שכתבו בפשיטות דבכתיבה סתמא לשמו קאי: ע"ב בתוס' ד"ה עד. אפשר בהיתוך העור. נ"ב משמע דס"ל דגם אי הזמנה מילתא צריך תיקון קטן ומעשה ולא בדיבור וצ"ע דהתוס' בסנהדרין מ"ח ע"א מסקי דאי נפלי ואמר זה אני מזמין לצורך זה מהני בלי שום מעשה שם בא"ד דתשמיש מצוה. נ"ב עי' סנהדרין מ"ח ע"ב בתוס' ד"ה אע"פ מ"ש שם בגליון:

דף מג ע"א בתוס' ד"ה ור"ש. אכילות מצה התם שאני. נ"ב עי' בסיפרי מלוא הרועים ענין סמוכין אות מ"ו ובענין תפילין אי הוה מ"ע שהז"ג אות ח':

דף מו ע"א בתוס' ד"ה עד סה"ד ויהיה ראוי לזריקה. נ"ב ועיין תוס' פסחים י"ג ב' ד"ה כל העומד שלא כ"כ יעוי"ש. ודנה מ"ש כאן א"נ בעי למימר ויהיה ראוי לזריקה י"ל דמ"ש ויזרוק דמן לשמן היינו שראוי לזריקה וקשה דא"כ מאי פליג על רבי דאמר שהם לשמן וזרק דמן שלא לשמן קדוש דהא הרגע קודם שזרק היה ראוי לזריקה וכמאן דזרוק דמי וכשר בכה"ג אפילו לר"ש וא"ל דרבי מיירי דאינו ראוי לזריקה או שהיא לאחר שקיעת ההמה דא"כ למה נקט שלא לשמן בל"ז פסול הזריקה וע"כ דמיירי שראוי לזריקה ואין בה אלא פסול שלא לשמה ובכה"ג אפי' לראב"ש כשר דהרגע קודם שזרק היה ראוי לזרוק וצ"ל דפלוגתתן בקיבל הדם שלא לשמן דלא כזרוק דמי לר"א כ"א בנתקבל הדם כדמוכח בפסחים י"ג ב' וא"כ אם נתקבל שלא לשמה לא היו ראויין לזרוק ולרבי כיון ששרם לשמה כשר אף דבשעה שקיבל הדם היה שלא לשמה והא דאמר וזרק שלא לשמן ר"ל קבלה ג"כ דהיא אתחלתא דזריקה א"נ לכך לא נקיט רבי רבותא טפי וקיבל דמן שלא לשמה כשר ג"כ אע"ג דלא היה עומד לזרוק כלל אבל בקיבל לשמה ולא זרק אין כאן רבותא דבכה"ג ראב"ש נ"כ מודה דכל העומד לזרוק י"ל דרבי ס"ל דכל העומד לזרוק לאו כזרוק דמי וא"כ לא נ"מ בין קיבל לשמה לשלא לשמה דאף דלשמה קבלה אינו מעלה ומוריד כיון דאף בנתקבל ס"ל דלא כזרוק דמי ודו"ק. ובזה יתיישב הא דנקט בפסחים י"ג ב' לראב"ש כגון שנתקבל הדם בכוס וראב"ש ס"ל כאבוה כל העומד לזרוק כזרוק דלמה לי נתקבל דבכל דוכתא דנקים בש"ם לר"ש כל העומד לזרוק לא נקים נתקבל בכוס דווקא ובב"ק ע"ז ב' מבואר בהדיא דאפילו לא נתקבל ס"ל לר"ש כזרוק ומאי דוחקי' דש"ם אליבא דראב"ש לומר נתקבל דווקא ולמימר דפליג עליה דאבוה בחדא ולפמ"ש ע"כ מוכרח דר"א ס"ל בנתקבל דווקא דאל"כ קשה תסגי ליה בכ"א בשחיטה לשמה לחוד דעומד לזרוק וכזרוק דמי ש"מ דלא אמרינן עומד לזרוק כזרוק עד שנתקבל בכוס ודו"ק:

דף נב ע"ב בגמ' והא אר"י הלכה כסתם משנה. נ"ב מכאן הקשת בתוס' חדשים פ"ג דכלים משנה ב' על המהרי"ק סי' קס"ה דס"ל דלא נאמר כללות אלו על דינין שאין נוהגין עתה. ונראה לתרץ דעיקר טעמו של מהרי"ק דוודאי לא אמרי הילכתא למשיחא. והנה ר' יוחנן דקאמר הכא הלכה כאבא יוסי בן דוסא. ע"כ דס"ל דאמרינן הילכתא למשיחא או דס"ל דאיכא נפקותא מיניה גם האידנא באיזה צד רחוק או למיסבר קראי כדאמרינן בפ"ק דיומא ואם כן שפיר מקשה דלר' יוחנן גם זה נכלל במ"ש הלכה כסתם משנה ודו"ק ועוד נ"ל דעיקר טעמו של ר"י מדסתם רבי כן ולא הביא המחלוקת ש"מ דס"ל דהלכה כן א"כ איך נאמר דבדינים שאין נוהגים עתה אין הלכה כן א"כ קשה למה סתם רבי הכי ע"כ כיון דסתם למיפסק הלכה כן ואף א"ת דסתם אף שאין הלכה כן חזינן דלא הקפיד רבי בסתימתו אף במידי דאין הלכה א"כ אין ראיה בשום מקום ליפסוק כסתם דהא חזינן דסתם אף שאין הלכה כן אך זה יש לדחות דבדברים שאין נוהגין דהוא הילכתא למשיחא לא הקפיד אבל בדברים דנ"מ האידנא לדינא הקפיד:

דף נג ע"א בתוס' ד"ה אלא דר"ט. י"ל דלענין מצה דתודה. נ"ב עי' בתוס' חולין שם ומ"ש שם:

דף סד ע"ב בתוס' ד"ה איבעית אימא. בפ' א"מ דף מ"ו. נ"ב דף נ"א ע"א: שם בא"ד אי לא דגל קרא בהדיא. נ"ב ועי' תוס' מעילה י' ע"ב ד"ה מסתבר:

דף סז ע"א בתד"ה ותרומתו. אותה של כהן אינה מדמעת. נ"ב בתוס' חולין ק"ד מסתפקו בזה והרא"ש סוף הל' חלה כתב ג"כ דחלה שניה אינה מדמעת ובטילה ברוב ועי' במעד"מ שתמה על הכ"ו ובי"ש שכ' דלא ראו סוף דבריו דמסקנתו כהר"מ והש"ך סי' שכ"ג ס"ק ג' השיג עליו דע"כ לא כתב הרא"ש דאינה מדמעת רק במקום שמפרישין ב' אזי חלה ב' אינה מדמעת אבל הטור מיירי היכא דאיכא כהן קטן דאין מפרישין רק אחד והתם מודה הרא"ש דמדמעת כסוגיא דמנחות ויש להמליץ בעד המעד"מ דע"כ לא כ' חלה שני' אלא לפי דין המשנה לדידהו דמיירי בסמוכין לא"י אבל לדידן הרחוקים מא"י חלה ראשונה דידן דינה כדין חלה שניה דידהו וכמבואר מדברי התוס' והרא"ש ר"פ כ"ה דחלה ראשונה דידן דינה כדין חלה ב' בסמוכין לענין דנאכלת לט"י ולכהן קטן ואדרבה קילא מחלה ב' דידהו דצריך שיעור וראשונה דידן א"צ שיעור לדעת התוס' ר"פ כל הבשר מבואר דמסתפקי' אפי' בחלה שני' דידן אי מדמעת ומשמע פשיטא להו דמדמעת וצ"ע ובחבורי הגדול הארכתי: ע"ב בתוס' ד"ה כדי. גבי חמץ החמירו. נ"ב עי' תוס' פסחים פ' דמשני דאיירי כשלא ביטלו דהיא דאורייתא: שם בא"ד אוכל מהן עראי ופטור. נ"ב עי' בחידושי רשב"א ברכות ל"א שכתב קושיא זו: שם בא"ד תלינהו רחמנא דלא גרע. נ"ב דבריהם תמוהין מאד דלפי הנראה מדבריהם מקשי על מ"ש דהך דמכנים במוץ פטור לגמרי שא"א לבוא לידי חיוב ותיקשי דהא אפשר לבוא לידי חיוב אם יעשהו בבית דלא גרע עשאן גורן כו' מזה תמוה דהא ר' אושעי' לית הך חילוק בין דמים ושעורים דבני גורן כמ"ש רש"י להדיא בב"מ שם וא"כ הכא דמיירי לר"א פטור לגמרי דא"א לבוא לידי חיוב כלל אך קשה לי דהא אפשר לבוא לידי חיוב שיוציאו לחוץ וימריחנו ואח"כ יכניסנו וי"ל דעכ"פ כמו שהוא בבית א"א לו לבוא לידי חיוב ועיין בחידושי לברכות פ"ה אות ד' שהארכתי:

דף סט ע"ב תוס' ד"ה כלי גללים. במסכת שבת דף נ"ח. נ"ב ליתא דבדף נ"ח פרש"י צפיעי בקר רק בדף פ"ז ע"ב פרש"י גללים שייש:

דף עא ע"א במתניתין קוצר לשחת מאכיל לבהמה. נ"ב בפסחים הגי' ומאכיל לבהמה דתרי מילי נינהו דאפילו תבואה גמורה מותר להאכיל לבהמה ועיי"ש ברש"י ובתוס':

דף עה ע"ב בתוס' ד"ה הביצה. אפי' יש בהן כזית. נ"ב עי' תוס' ברכות שתי' דר' יוסף מפרש פרוסות קיימות בכזית וכ"ה בירושלמי:

דף פא ע"ב בתוס' ד"ה תודה. דבנמלך אפילו ר"י מודה. נ"ב עיין ש"ך סי' רנ"ה בחושן משפט שתמה עליהם מגמ' ערוכה דבב"ק פ' מרובה דף ע"ג ע"ב מה דמסיק שם תרי תוך כדי דיבור הוי עי"ש:

דף צא ע"ב בתוס' ד"ה דמיתי. אבל במפרש לספלים מודה. נ"ב לנסכים כך הגי' בתוס' דחולין: שם בא"ד ואי אפשר לערב. נ"ב ר"ל שיביא מנחה אחת של ב' עשרונים וד' לוגין וליתני אם כבש יהא המותר לנדבה דאין מערבין כו' ועי' בתוס' חולין שם שהאריכו בזה:

דף קב ע"א בתוס' ד"ה דאי בעי זריק. א"נ היכא דנזרק בחוץ. נ"ב עי' תוס' ב"ק ע"ו ע"ב ד"ה והלא זריקה שכתבו דהיכא שנזרק בהכשר שחיטה ראויה בלא טעם כל העומד לזרוק ולא הוצרך לומר דר"א ס"ל היכא דנזרק בסוף כזרוק דמי דאף בלא זרוק דמי שהיטה ראוי' כמ"ש שם אך דבריהם דהכא אולי לשיטתם בחולין פ' ע"ב וגם שם בב"ק בד"ה כל העומד תפסו שיטה זו דלא הוי שחיטה ראויה כ"א מטעם כל העומד לזרוק ועמ"ש בגליון בב"ק ובחולין שם: בא"ד דנזרק בחוץ. נ"ב בחוץ נמחק ונ"ב בסוף: שם בא"ד אבל היתר זריקה לא מהני. נ"ב תמיהא לי טובא דמאי קושיא דע"כ לא קאמר ר"י כזרוק דמי בב"ק שם רק לר"ש דמקשי עליה שחיטה שא"ר היא וע"ז משני דלדידיה ראוי הוא דכזרוק דמי אבל ר"י ס"ל כרבנן דלא אמרינן כזרוק דמי לכך קאמר דהיתר זריקה לא מהני ואדרבה לדבריהם דתי' לר' יוחנן דבנזרק לבסוף ס"ל כזרוק בב"ק אבל במעילה דלא נזרק לבסוף לא אמרינן כזרוק תיקשי לר"י בר אבין בב"ק שם דמוקי בנשפך הדם להך דר"י א"כ מבואר דס"ל דאף בלא נזרק אמרינן כזרוק וא"כ תיקשי מההיא דמעילה דס"ל דלא אמרינן כזרוק ובל"ז תמיהא לי דבמעילה שם כתבו בעצמם דאפילו לר"ש דס"ל כזרוק דמי י"ל דבמעילה מודה דלא פקעי קדשי קדשים עד לאחר זריקה וא"כ לא קשה מידי על ר"י ואף דבש"ם בסמוך קאמר בהיפך י"ל דרב אשי דבסמוך קאי כחזקי' דאמר שם היתר שחיטה שנים ולדידיה הסברא בהיפך דאפי' רבנן דלא ס"ל בעלמא כזרוק במעילה מודי וכמ"ש התוס' שם אבל לר"י הסברא בהיפך דמעילה גרע דלא אמרינן גבי כזרוק אף דבעלמא אמרינן כזרוק: ע"ב ברש"י ד"ה כל העומד. בשיטת ר"ש אמרה. נ"ב עי' בצ"ק אך לפמ"ש התוס' לעיל ע"א ד"ה דאי בעי זריק דהיכא דנשרף לבסוף מודה ר"א דכזרוק דמי א"כ אף למסקנא א"ש דהכא דנשרף לבסוף למה יטמא טומאת אוכלין מתחילה הא איגלאי מילתא למפרע דכשרוף דמי: שם ברש"י ד"ה צריד. נ"ב ועי"ש דגרים צרור:

דף קז ע"א תוס' ד"ה אי תניא. ובפרק כל שעה. נ"ב זה טעות דפרק כ"ש משמע דרבי ס"ל דון מינה ומינה ועי"ש בתוס' ועי' בתוס' לעיל דף ס"ג ע"ב ד"ה ר"ם אומר: סליק

הגהות וחדושים על מסכת מנחות מאת הגאון מוהר"ר צבי הירש זצ"ל אבד"ק בערלין נכד החכם צבי זצ"ל.

דף יב ע"א במתני' וחכ"א זה וזה. נ"ב וא"ת חכמים היינו ת"ק וי"ל דאתא למסתם כוותייהו דכה"ג משני פרק המפלת תוס' דף י"ב ע"א אלא דנ"ע דהתם אמרינן משום דמסתבר טעמא דר"י דקא מסייע ליה קרא והסבר דס"ל להתוס' דהכא נמי מסתבר טעמא דרבי יוסה דאין כפיסול שאח"כ מוציאו מידי פגולו:

דף יח ע"א במתני' ולא מלח. נ"ב עיין בהרע"ב ודבריו תמוהים לכאורה חדא דהאי לא משני אביי הכי לר' יוסף ודוחק לומר דאביי ור"י לא ידעו כברייתא עיי"ם דף כ' ותו דא"כ במנחת כהנים לא סייך זה דהא צריך למלוח כולה כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפ' י"ג מהל' מעשה הקרבנות. ונלענ"ד דאפי' לר"ש פ"ו מ"ח במנחת הוטא מ"מ גם השיריים צריכין מליחה דהא מיהת לא נפיק מכלל קרבן ותו דמאי קמ"ל דלא מליחו בשום מקום שהמנחה כולה צריכה מליחה אפי' לכתחילה עיין בהרמב"ם שם ובפי' המשנה כתב הרמב"ם לא מלח כהן אלא זו והוא ס"ד דאביי בגמרא הנ"ל וצ"ע עיין בלח"מ סוף פ"ה מהלכות איסורי מזבח וכתבתי בזה במקום אחר בעזה"י:

דף מה ע"ב מתני' האמור בחומש. נ"ב מכאן צריך לי עיון רב על דברי הרמב"ן ז"ל בפרשת אמור ריש פ' מועדות בפסוק דבר אל בני ישראל שכתב היפך מזה עיי"ש:

דף פא ע"ב מתני' עודם מן כהונין. נ"ב עיין בתוי"ט הוו וכו' והקדש עיי"ש ועיין מה שהקשו פ"ח מכס"מ בתמורה דכ"ם ובש"ך חו"מ סימן רנ"ם סק"ם אסיק בפשיטות דבהקדש תכ"ד כדבור דמי דלא כהרמב"ם ותוס' אמנם בתו"ת אמונת שמואל סי' נ"ג עמד השואל ותירץ הקושיא וכיונו ג"כ לדבריו במבל"מ פט"ו מהל' מעשה קרבנות ובס' מחנה אפרים כל' צדקה סי' ח' וסיים שם עלה גידיו שהעיקר כדברי התוס' והרמב"ם ז"ל דלגבי הקדש ליכא חזרה אפי' תוכ"ד:

דף צד ע"א תוס' ד"ה שתי. נ"ב עיין תלמודין דף י"ד ע"א ועיין באשר פ' ויחי בפסוק מאשר שמנה לחמו:

דף צט ע"ב מתני' ר' יוסי אומר. נ"ב עיין בתוס' חדשים ד"ה וקשה. ומאי דכתב דסתם כרבנן משמע דסתם מתני' כרבנן ליתא דכיון דעובין כל צרכי מילה רבויי כוה ואמרינן למאי אתא לכדתני רבנן פירש אינו חוזר מאן תנא וכו' ומוקמינן דלא כר' יוסי סייעו להך ברייתא אבל כ"ש לר' יוסי דאתית מתני' שפיר דאתי לאתויי אפי' פירש אלא דהש"ם לא חש להאריך ואני בעניותי הסכמנא סתמא אחריתא בסוף מס' חגיגה עיי"ש ומ"מ יש לעיין אי סתמא דרבים אי סתמא דהלכתא פסיקתא עדיף מ"מ יש לדון אי כא מקרי הלכתא פסיקתא עי' בכ"ק דק"ב שם עיקר המקום שהבית הרב בזה ותו דסתם בריתא וגם סתם בריתא בהגיגה מסייעין נמי"ש וגם סתמא מסמי' דחגיגה איכא וודאי למפסק כבי"ק: סליק

מלאכת יום טוב מא׳ הרב הגאון הגדול כו׳ מוהר"ר יום טוב ליפמאן זצ"ל אבד"ק קאפולע.

דף ב ע"א רש"י ד"ה או שלא לשמו ולשמו וכו' אבל שלא לשמו ולשמו לא קמ"ל דתפ בתחלת דבריו אדם נתפס עכ"ל. עיין בזה בסוגיא בפסחים דף ס' ע"א ובדברי רש"י שם ד"ה שלא לשמו ולשמו מיבעי' ותמנא מבואר יותר ועיין בתוס' בה ד"ה שלא לשמו וכו' ודו"ק: תד"ה כל המנחות וכו' אבל בתנופה והגשה אין מחשבה פוסלת אע"ג דבעי כהונה עכ"ל. עיין בתוס' זבחים דף יג ע"ב ד"ה זה הכלל וכו' מ"ש טעם בזה. ומה שכתבו בפשיטות דתנופה והגשה בעי כהונה וכן כתבו לקמן. דף ט ד"ה מקמיצה ואילך וכו' ע"ש אבל במגילה דף כ ע"ב תוס' ד"ה לקמיצה כתבו בהדיא איפכא דתנופה והגשה לא בעי כהן. ע"ש וצ"ע: בא"ד ובמצורע שלא לשמן פסולות פי' לכרנות עכ"ל. המצורע לחוד קאי אבל בפרה ובכפנים פסולות לגמרי דחטאות נינהו ולא דקדקו נמי כאן אלא אלוג שמן של מצורע דמכ"ל דבעינן לשמן למצוה דל"ל דהוקש לאשמו דאשם גופא הוי דבר הלמד בהיקש למצוה משלמים ואינו חוזר ומלמד בהיקשא. וע"ש בסוגיא והביאו התוס' ג"כ קצת בסמוך: שם תד"ה שלא לשמן וכו' לכאורה משמע דאיירי בשינוי קדש וכו' וה"ה שינוי בעלים כדמוכח בגמ' וכו' עכ"ל. עיין בכל זה בזבחים בדברי התוס' בריש מס' שהאריכו בזה ודו"ק: **ע"ב** גמ' אלא מעתה עולת העוף וכו' דאי חטאת העוף היא למטה הוי עביד לה. אין להקשות מ"ט לא קשיא ליה מהבדלה דעולה הי' מבדיל והטאת לא היה מבדיל ותני בזבחים דף ס"ד ע"ב כבדיל בחטאת ולא הבדיל בעולה פסול די"ל דאיכא למימר דר"ש ס"ל כר"א בר"י דאמר שם דף סה ע"ב שמעתי שמבדילין בחטאת העוף ע"ש וליכא סיכרא ודו"ק:

דף ג ע"א גמ' והלמה אמר זו להביא במרחשת והביא במחבת כדהגן וכו' כצ"ל וכן הוא ברש"י וכן מוכיח הענין ודו"ק: רש"י ד"ה ה"נ דודאי מודה ר"ש בה דכשירה עכ"ל. הלשון מגומגם דמאן מודה הא לרבנן ודאי פסולה ונראה דצ"ל מודה בה ר"ש לשון הוראה להיתר וזה נכון: **ע"ב** רש"י ד"ה הכי קאמר וכו' וא"ל דמיפסל במחשבה דלא מינכרא וכו' עכ"ל. מזה מוכח דגרסינן בכאן נמי אע"ג דמחשבה דלא מינכרא היא וכו' כדלעיל בתי' דרבא וכן מוכח מדברי תד"ה אע"ג וכו' ודו"ק: תד"ה אע"ג וכו' ובמה שינה הלשון וכו' לפיכך ניחא ליה למינקט הכא ולעיל על פסול לשון לא מינכרא וכו' עכ"ל. באור הדברים שפסול הדבר הוא מחמת איזה חסרון שיש באותו דבר וכל ענין החסרון הוא הבלילות הוא שלול והסור מאיזה ענין והו טעם וביאור מלת חסרון או גרעון מה"ט נקט בטעם הפסול לשון החסרון דהיינו לא מינכרא והיא הבלילות כן נראה לי באור דבריהם ודו"ק היטב:

דף ד ע"א רש"י ד"ה דאמר קרא וכו' פסול הוא עכ"ל. כאן קיצר רש"י ובתמורה דף יח מבואר היטב ע"ש: **ע"ב** רש"י ד"ה דמי שלמים וכו' אבל דמי אשם ליכא וכו' ומכשירו להתחיל נזירות טהרה עכ"ל. אין מובן לאיזה צורך כתב הך דמכשירו וכו' ואפשר דכוונתו דדמי אשמות של נזיר טמא לא יקריבו ממנו אשם לאח"ת משום דמכשיר קבוע הוי דאין קרבן אחר מכשירו להתחיל נזירות טהרה אלא זה ומשום הכי נמי בשלא לשמו פסול דהא להכשיר ולא הכשיר כדלעיל:

דף ה ע"ב תוס' ד"ה אהיר המזרת וכו' אפי' באיסור הכנה דרבנן אשכחן וכו' עכ"ל. אע"ג דעיקר איסור הכנה למאן דס"ל איסור הכנה הוי דאורייתא וכדאי' שם בריש המס' ומקרא דריש ליה רבה התם ועיין בתוס' שם מ"מ הך דבני ימים של ר"ה גופה לא הוי אלא מדרבנן וכדאמרינן התם שהתקינו שלא יקבלו עדים אלא עד המנחה ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש אבל מדאורייתא ליכא אלא יום א' קדש ולא שייך בו הכנה וע"ש: בא"ד לפיכך נראה דאינו אלא מצוה מן המובחר בעלמא ואפי' עשה ליכא עכ"ל. דבר זה אינו מובן כעת לא ידעתי דמיון לדבר זה וצריך לימוד ממקום אחר למצוה כיוצא בו. ועיין בתוס' בקדושין דף לח ע"א ד"ה אקריב עומר וכו' מה שהביאו שם בשם הירושלמי ומדברי הירושלמי יש להביא ראיה קצת דלא הוי מ"ע ממש ע"ש ואין כאן מקומו ודו"ק:

דף ו ע"א תוס' ד"ה דומיא דערלה וכו' וי"ל דמה שניתוסף באיסור וכו' שגדל אחרי כן לא הוי לו מעולם שעת הכושר וכו' עכ"ל וכצ"ל: **ע"ב** תוס' ד"ה ממקום שרגלי הזר וכו' לקמן בפרקין מפרש וכו' עכ"ל. כן הוא מסקנת הגמרא לקמן דף ה ע"ב ומה שפירש רש"י הוא לפי מאי דס"ד שם יעו"ש:

דף ז ע"ב רש"י ד"ה הוא אמינא וכו' ובלבד שיהא בשעת כל טבילה וטבילה כדי שיעור עכ"ל. כלומר שיהא בכלי בשעת טבילה שיעור טבילת אצבע שלא יצטרך לספק אצבעו בדופני הכלי וזה פשוט:

דף ח ע"ב רש"י ד"ה לא נצרכה וכו' מסתברא נמי דסלת יבש נמי בלא שמן מקדשין עכ"ל. כלומר דשפיר יליף שמואל מהאי קרא דמזרקות מקדשין יבש דהיינו סלת בלא שמן: תוס' (הנמעל"ד) ד"ה ולרבי חנינא וכו' אבל אין להרג דר"מ סבר וכו' באות מנה דמדת יבש לא נתקדשה עכ"ל וכצ"ל: ד"ה כלי הלח וכו' דכלים שנותנים בו מנחה כלי לח היו עכ"ל. כלומר הכיסה שהיו נותנים את המנחה לשם לבלול בה היתה כלי לח דגם מזרק וקערה ראויין לזה אבל ליבש ממש דהיינו סלת לא היו מיוחדין אלא אלו שתי מדות:

דף ט ע"א תוס' ד"ה חסר הלוג וכו' ות מה שלא היה יודע רשב"ל וכו' עכ"ל. בכמה מקומות כתבו התוס' שהמשניות של סדר טהרות לא היתה שגורה בפי כל ויכול להיות שאמורא לא ידע אותה משנה ואינה תימה כלל. ועי' ברש"י בסוכה מ"ש אהך דאיתא שם אמר מר אמתניתין: **ע"ב** גמ' זאת אומרת החסרון כבע"מ דמי וכו'. נ"ל דס"ה אגוד ושרוף הוי כבע"מ לענין זה דאין לחלק בין יחיד לצבור דאל"כ מאי פריך אפי' אגוד ושרוף נמי: שם רש"י ד"ה משנה שלימה סתם משנה עכ"ל. אינה משנה בשום מקום אלא ברייתא היא ומ"ש רש"י סתם משנה היינו סתם ברייתא ומשום דלשון הש"ס משנה שלימה כתב רש"י נמי לשון משנה:

דף י ע"א רש"י ד"ה והא קבלה וכו' דאי"ה שלא יתקבל הדם בכלי וכו' עכ"ל. פי' כן לפי שיטתו דלעיל דאינו מעכב כפרה מקרי מה שאפשר לבטלה: **ע"ב** רש"י ד"ה לקידוש קומץ דכי מקדש לקומץ בכלי יתהכו בימינו עכ"ל. עיין בזבחים דף כד ע"ב ברש"י שם שכתב בדרך אחר: תוס' ד"ה והרי זריקה וכו' תימה דאין זה לא משמע בשום מקום עכ"ל. כלומר הא דפריך ותנן זרק בשמאל פסול ולא פליג אהא קשיא להו דלא תנן לה במשנה כלל זרק בשמאל פסול. וכל זה הדיבור איתא נמי בזבחים דף כד ע"ב ע"ש:

דף יא ע"א רש"י ד"ה מן הצד וכו' דלאחר שקמץ הופך גב ידו למטה וכו' עכ"ל. הוצרך לזה משום דבשעת קמיצה מכניס ג' אצבעותיו ודוחק בקמח וכמו שפרש"י בסמוך וא"כ כשהגרור אגל גודל או אגל קמיצה הוי או למעלה או למטה ואמאי קרי ליה מן הצד לזה פי' דלאחר שקמץ הופך גב ידו למטה וכו' דהשתא מקרי שפיר מן הצד כיון שאותו ידו בענין זה שגבי למטה הוי קמיצה וגודל מן הצד וזה פשוט: **ע"ב** רש"י ד"ה ר' יהודה וכו' אי הוי כתיב כל וכו' דכל משמע כל שהוא כמו אין לשפתך כל עכ"ל. נראה דרש"י מפרש כאן כמו באיבעי' אימא דבכורות דף ג ע"ש ובפרש"י אבל התוס' מפרשים כתירוץ ראשון דשם: שם ד"ה פסול דמחשבת חוץ למקומו פוסלת וכו' כשהוא אומר בפ' קדושים תשיו וכו' עכ"ל. נ"ע מ"ט לא פי' במסקנא דזבחים דף כה ע"ב דשם מסקי' דכלהו מקרא אריכתא דפ' צו ילפינן דהרא דפ' קדושים מוקי לדרשא אחריתי ע"ש ונ"ע ודו"ק ועיין בפסחים דף טז ע"ב שם ברש"י ותוס':

דף יב ע"א תוס' ד"ה ותני ר"א וכו' ע"כ הא דמשמע ליה לר"א או כזית דמיירי בשהסרו וכו' כצ"ל: שם בא"ד אבל כזית מן קמיצה לא מיתוקם וכו' ומשום דמשמע ליה לר"ת דמאי דנותני כזית וכו' עכ"ל וכצ"ל: **ע"ב** תוס' ד"ה כוא שאם נפרסה א' מהם וכו' פי' בקונטרס בלחם הפנים דכתיב וכו' עכ"ל עי' ברמב"ם בפי"ב מהל' פסולי המוקדשים דמפרש לה בלחמי תודה וע"ש בראב"ד וכסף משנה ודו"ק:

דף יג ע"א תד"ה הקומץ וכו' דלא מצי למידק מהכא וכו' עכ"ל. והכא לא מצי לדחויי הא מני ר"א היא דהכא ע"כ לא מיירי בקומץ דמנחת חוטא מדקאמר מודה ר"י בזה שהוא פיגול וכן בלבונה ע"כ בלבונה דמנחה מיירי מדפליגי בה ר"י ורבנן ומפרש ר"י לבונה אינה מן המנחה ודו"ק: **ע"ב** רש"י ד"ה לא נתפגלה וכו' והאוכלה ואין חייב כרת עכ"ל. כלומר דפסול מיהת הוי וכדקתני במתני' והשני פסול ואין בו כרת ומ"מ לא עדיפא בזה מחשבה ממעשה הטומאה משום דלאו מחשבה מיפסלא אלא משום גזרה משא"כ בטומאה דאין שם כרת דבטומאת בשר אין בה אלא לאו ודו"ק:

דף טו ע"א תד"ה לחם איקרי תודה וכו' והא דמקיש להוא בהעור והרוטב התם אסמכתא בעלמא עכ"ל. כלומר דהתם מקשינן נמי תרומה לביכורים לענין מבקה היוצא מהן התם אסמכתא בעלמא דהתם ע"כ לאו דרשה גמורה הוי דהתרומה דרבנן מיירי התם וע"ש בפרש"י: שם ד"ה כמפגל וכו' פי' אותו שאתה ר"ל שהוא מפגל וכו' עכ"ל. כלומר דבאמת לפי הק"ו דעביד אינו מפגל כלום דבעי למימר דגם הלחם אינו מתפגל במחשבה ע אלא דלדבריו דקאמר דמאי זית של תודה מפגל את הלחם והוא עצמו אינו מתפגל הקשה לו כן דהיכא ק"ו ודו"ק:

דף טז ע"א תוס' ד"ה הדא וכו' ובפ' ב"ש מביא ברייתא זו איפכא וכו' עכ"ל. ואין להפיך הגי' שם משום דההם נמי פריך היינו קמייתא וא"כ ע"כ מסיפא פריך ולא מצי למפרך אלא מהך דנתן את הקומץ בשתיקה ואת הלבונה במחשבה אלמא דהך גוונא בסיפא מיתני' ע"ש: **ע"ב** רש"י ד"ה אף פסול וכו' עד שיקרבו כל מתיריו באותה עבודה וכו' ובד"ה והאי כיון דהשיב וכו' עכ"ל. עיין בזבחים דף מב ע"ב בתוס' ד"ה כי מדי וכו' שהביאו לשון רש"י דכאן בשינוי קצת ודו"ק: שם ד"ה מאן דאמר פיגול וכו' והוי כמקטיר כזית ע"מ לאכול שירים וכו' עכ"ל. נראה דכוונתו שעשה כן עד שהקטיר כל הקומץ הלבונה דאל"כ הו"ל פיגול בחצי מתיר והכא קאמרינן מ"ד פיגול ד"ה ותו דאפי' לר"מ לא הוי פיגול דדבר המסוים בעינן וכמ"ש התוס' לעיל ע"א ד"ה בין בראשונה וכו': שם ד"ה ומ"ד פסול קסבר אין דרך הקטרה בכך וכו' עכ"ל. נראה דחסר כאן מדברי רש"י וכצ"ל מ"ד פסול קסבר אין דרך הקטרה בכך ואפי' לא נפסל במחשבתו מ"מ הוי כמנחה שלא הוקטרה ומיפסלא. ומתחיל דבור אחר. ומ"ד כשר קסבר אין דרך אכילה בכך ולא פסל מחשבתו אבל דרך הקטרה בכך והקטרה מעלי' הוי ע"כ כן נ"ל להגיה והדברים ברורים:

דף יח ע"א תוס' ד"ה גזירה מקלת דמו וכו' תימה בלשתות וכו' אטו כל דמו עכ"ל. כלומר וכל דמו ע"כ פסול מדאורייתא דלא גרע ממחשבת פיגות דע"כ צריך להניח את כל דמו למחר לשתותו והיינו ממש כמו מחשבה וכה"ג אמרינן בזבחים דף כז מ"ד אמחשבת פיגות וכו' וע"ש בפירש"י ודו"ק: **ע"ב** רש"י ד"ה מקמיצה ואילך כו' כדכתיב ויצק הכהן וגו'. נ"ב נ"ל דצ"ל ויצק וגו' הכהן וקמץ דלהוי וכו' וכן הוא בגמ' לקמן סוף העמוד: תוס' ד"ה שריבה בפתיתין ס"ל כמ"ד וכו' ולא כמ"ד מחזיר לסולתן עכ"ל והס"ד ואח"כ מתחיל הדבור שנאמר המקריב אותו וגו' מודה בעבודה וכו': שם ד"ה ור"ש וכו' ובלאו ה"ט נמי הא מקמיצה ואילך כו' עכ"ל וכצ"ל ור"ל כיון דבעי כהן אי לא דעביד פסול וכמ"ש לעיל:

דף יט ע"א תוס' ד"ה במקרא כתיב וכו' דלא דמי לתקוס וכו'. נ"ב נ"ל שצ"ל ולא דמי לתקוס וכו' כמ"ש בפ"ק דע"ז וע"ש בתוס': שם ד"ה והאמר רב וכו' א"נ משום דאפי' הגופה שהיא שירי מצוה וכו' עכ"ל. פי' בסוגי' דנזיר דף מו ובתוס' שם ד"ה ומי לא מעכבא מ"ש מענין סוגיא דכאן ויש מקום עיון בזה ואין להאריך כאן ודו"ק: שם ד"ה תורה בעי חקה וכו' אר"ת דבכ"מ דאמרינן וכו' ומיהו מעיקרא ודאי הוי בעי למימר וכו' עכ"ל. עיין בתוס' בזבחים דף יח ע"א ד"ה אתי חקה וכו' ולבושם שם לא מתייצב אלא למאי דבעי למימר או תורה או חקה וע"ש היטב: **ע"ב** תוס' ד"ה כהוא לקבוע לה מקום וכו' וא"ת קביעת מקום וכו' ואייתר והגישה לומר דהגשה סכתוב לעכב עכ"ל. עיין לקמן דף ס ע"א וע"ב דדרשינן מהאי קרא דהגישה כמה ריבויי ומיעוטי לענין הגשה לשאר מנחות ולא ידענא מאי קשיא להו כאן כלל וצ"ע ודו"ק:

דף כ ע"א גמ' אלא לבונה באה עמה בכלי אחד וכו'. נראה דה"ה דהו"מ לשנויי דלבונה באה תובה לס ומעכבת כדתנן לקמן דף כ"ז הקומץ והלבונה מעכבין זא"ז משא"כ בנסכים דאין תובה לזבח דהא אין מעכבין בזבח כלל והא"ה מביא זבחו היום ונסכיו מכאן עד עשרה ימים ודו"ק:

דף כא ע"א תוס' ד"ה יאלו עלים וכו' ועוד דהיא גופה משמע דלרבנן הוי דאורייתא דלר"ש הוא דאמר פסולא בעלמא עכ"ל וכצ"ל וע"ש בסוגיא: שם ד"ה כאן בחטאות החיצונות וכו' משמע לפי שיטת וכו'. נ"ב ובזה מתורץ מה שהקשו התוס' בחולין דף קט ע"א ד"ה הלב קורעו וכו' על פרש"י שם: **ע"ב** רש"י ד"ה בעל ריבגם כו' שנופל שם כשמולחין את האברים וכו'. נ"ב נ"ל שצ"ל שמל הכבש כו' שנופל שם כשמולחין את האברים ובקרקעו של מזבח שנופל שם כשמולחין את הקומץ וכדאמרי' לקמן וכו':

דף כב ע"א גמ' ועתיקי לא והא כתיב וכו' עכ"ל. כך קושיא אליבא דרבא דס"ל בזבחים דף ק"ד דאפי' בכתם בעינן חדתי לרמב"ם אבל אביי ס"ל דבכמה מודה לאב"ם דלא בעינן חדתי ולא קשיא מהכא מידי דהכא במה הואי מיהו למסקנא אפשר דגם אביי הודה לדברי רבא מיהו למאי דס"ד ס"מ לשנויי כמה שלני אלא כי היכי דלא תקשי לרבא וע"ש בסוגי' ודו"ק: תד"ה ועלים וכו' וא"ת ולילף ממלח וכו'. נ"ב נ"ל למה לי קרא גבי עלים: **ע"ב** תד"ה ור' יהודה וכו' וי"ל דהתם פי' בקונטרס מדשני קרא וכו' עכ"ל. עיין לקמן בפרש"י מ"ש לחלק בין הך דמן הבקר להך דמקלל אביו ואמו משמע להדיא דס"ל דלאו מדשני קרא קדריש דא"כ לא הוי צריך להך חילוק כלל. ועי' בתוס' לקמן מ"ש טעם אחר כדר' יונתן דשם לפ"ז נראה דמתייבא נמי קושייתם דכאן ודו"ק: בא"ד וי"ל דנפ"ל מדכתיב דם דם כדאיתא בזבחים פ' התערובות דף פא עכ"ל וכצ"ל וע"ש דאיכא נמי תנא דיליף מקדש קדש ואיהו נמי ס"ל דאין מעכבין וכדאיתא שם ע"ב וע"ש: בא"ד וא"ת בפ' הנזקין גבי ערלה וכלאי הכרם וכו' וכל תרומה נמי מודה ר"י וכו'. עיין בזבחים דף עג ע"א בתוס' ד"ה ור"י אומר וכו' וכמעט כל הדבור הוא כמו ככאן: בא"ד ועוד יש לייבב תי' ראשון דר"ת וכו' ולהכי חשיב התם מין במינו לענין מבטל ואע"ג דהשוב מין במינו וכו' עכ"ל וכצ"ל: בא"ד המים למאה והיין לששים. נ"ב נ"ל דצ"ל כמו היין של ששים:

דף כג ע"א רש"י ד"ה ר' יהודה אומר וכו' אבל אם נפל שמן בקומץ דחוטא וכו' עכ"ל. כלומר שמן דעלמא דלאו דעולין דלרבנן נמי מתבטל בשלת אפי' לרבנן לא יקרב ומטעם דמקרי נתרבה קומצו בשמן זה שנבלע בו כיון דמתבטל השמן בשלת שם הקומץ על השמן וה"ל ריבה קומץ ודו"ק: **ע"ב** רש"י ד"ה לעולם אליבא דר"י וכו' שבשבילין לילה א' יצא מקדושתו כחולין וכו' עכ"ל. היינו משום דכיון דאפ"ל לזריקה יצא מקדושתו לגמרי דהא אין מעילה בדמים. ודתנן במעילה יצא לנחל קדרון מועלין בו היינו מדרבנן. ועי' בתוס' זבחים דף מו ע"א ד"ה הוא לפני כפרה וכו' יע"ש ודו"ק: בא"ד והו"ל מין בשא"מ לרב חסדא. נ"ל דצ"ל לרב חסדא הוי דלא כר' חייא ועי' בתוס' לעיל דף כב ע"ב ד"ה ור"י: רש"י ד"ה לא יקטיר דאין מצות הקטרה וכו' עכ"ל. דבור זה צ"ל קודם דבור דכל פורתא וכו' וקאי אליבא דמתניתין בהך דקומץ שנתערב במנחה שלא נקמצה דאילו אקומץ שנתערב בשריים אפילו איסורא איכא משום בל תקטירו וכן הוא בפרש"י במשנה ודו"ק: תוס' ד"ה התם כר' זירא וכו' המרה ר' זירא לעיקר מילתא משום דלא מיתרין כלל וכו'. נ"ב נ"ל פירושו דבין לר' חנינא בין לרב חסדא קשה דהתם לא אפשר לכל אחד להיות כחבירו ודו"ק:

דף כד ע"ב גמ' אמר רבא עשרון שחלקו ואבד אחד מהם וכו' והרי שלפניו מונחים בכיסא וכו'. נראה דלשיטת הרמב"ם בפי"ב מהל' אבוה"ט דס"ל דהאי דאין מצטרף ה"נ מפסיק אם הוא בין שתיהן יע"ש. וצריך לפרש הך דהכא דמיירי שמונחין בענין זה שאין א' מפסיק בין שתי חלאין דהיינו שמונחין בעין כגיל ודו"ק: רש"י ד"ה מופרש וכו' שהרי לא הופרש ע"מ להצטרף עם האבוד שהרי שניהם אבודין עכ"ל. אין לדבריו אלו באור מאי שניהם אבודין דקאמר ובפשיטות הו"ל למימר כיון דבשעה שהופרש עדיין לא נמצא האבוד וזה הופרש תחתיו וכדקאמר בהדיא והפרים אחר תחתיו והיינו שהופרש תחת האבוד להצטרף עם הראשון: תוס' ד"ה ועשאו ויל"ן וכו' ועוד נ"ל דלא מיירי בסדרס עליו ברגלו ערוס או נעול וכו' עכ"ל. זה צריך לומר אפי' למסקנא דכולהו בכך בבת אחת הוי ובכ"ה רבא נמי מודה דלא אמרינן שבע לה טומאה ודו"ק:

דף כה ע"א רש"י ד"ה ואימא עון שמאל דלכתחלה בעינן ימין וכו' עכ"ל. ליכנא דלכתחלה הוא לפי הקושיא דפריך דנימא דהכי יהא מרצה על עון שמאל ובדיעבד אם עבד בשמאל יהא כשר דהכי מרצה ודו"ק:

דף כו ע"א גמ' לימינו ותשב עליו וכו' תול"ז פיגול וכו'. וכצ"ל ופי' החזיר לימינו ותשב עליו בשעת עבודה הוי מחשבה לפגל ונקט לה משום דלרבנן אפי' כחזיר לימינו וחשב בשעת עבודה נמי לא מהני מו מחשבה לפגל כיון דס"ל דפסלתו מתנהו כשנתן לשמאלו הו"ל דבר שאינו ראוי לעבודה ולא קרינן ביה כהרצאת כשר ודו"ק: **ע"ב** תד"ה תורת העולה וכו' אבתי דרשינן מיניה וכו' שאם עלו לא ירדו עכ"ל. עיין בזבחים דף פ"ג ע"ב דאיכא תנאי דילפי להך מילתא בפסולין שעלו לא ירדו מקראי אחריני ואפשר דהך ברייתא אתיא כהני תנאי ועיין שם ודו"ק:

דף כז ע"א גמ' שני כבשי עצרת מעכבין זא"ז הויה. והיינו מדכתיב בהו קודש יהיה לה' לכהן: רש"י ד"ה היין וכו' וכן השמן בין דמנחת נסכים כשיעוריהן בין בלוג וכו' כצ"ל וכוונתו כל מנחת נסכים כל אחד כשיעורי' בפרים אילים וכבשים הלוקין בשיעוריהן וכדלקמן במכילתין ודו"ק: **ע"ב** רש"י ד"ה מבית לפרוכת וכו' עד לפני הארון בארבעים עכ"ל. המבית לפרוכת ואדברי ר' יהודה קאי ודו"ק:

דף כח ע"ב גמ' הרגלים והפרח ג"ט וכו'. נראה דצריך הוא בכלל סג' טפחים אלו ורש"י פי' בחומש שהיך עשוי כמין תיבה לשלשת הרגלים יוצאים ממנה ולמטה ודהשיב הכא הרגלים היינו בהדי ירך שהרגלים יוצאים ממנה ומנין שלשה הרגלים מבואר ג"כ בדברי הרמב"ם בפי' המשנה ובהל' ביה"ב פ"ג וכעת לא ידענא איה מקומו שלמדו ממנו המנין בזה אם לא שמפורש בברייתא דמלאכת המשכן. [אח"כ לא נמצא מספר הרגלים בברייתא דמלאכת המשכן]: רש"י ד"ה לא ס"ד דהוי דידך מיתרגא דאמרת ר"י פוסל וכו' עכ"ל. היינו משום דר' יוסי ב"י הוזכר להדיא בכך בברייתא דמכשיר בשל עץ ורבי לא הוזכר להדיא והדברי ת"ק סתמא מתני' ודו"ק: ד"ה אין לו זהב למנורה עכ"ל. משום דבמנורה איכא קרא להדיא דמצוה לכתחלה בזהב אבל בשאר כ"ש חוץ מארון ומזבח ושולחן לא נמינו שיהא מצוה מן התורה לכתחלה בזהב וברייתא קתני אין לו זהב משמע להדיא דוקא באין לו זהב הוא דמכשר אף של כסף וכו' מהכא משמע ליה לרש"י דאמנורה קאי ודו"ק:

דף כט ע"א רש"י ד"ה וזה אשר וכו' וזביחה תחלת עשיה היא וכתיב וזה וכו' עכ"ל כצ"ל. כלומר דתחלת עבודת קרבנות שעל המזבח היא שחיטה שהיא תחלת ארבע העבודות העקרים ועלה קאי וזה אשר תעשה שהואת לו הלכותיה: תוס' ד"ה סילוקו כסידורו. ולמ"ד אין תנור מקדש וכו'. נ"ב נ"ל דלמ"ד אין תנור מקדש אין אפייתו דוחה שבת והוא נאפה מערב שבת: **ע"ב** רש"י ד"ה איפסקא לי' וכו' בתפלין עכ"ל. משום דבמזוזה ליתא לתיבת טעם. ולא ניחא ליה לפרש בס"ת דלא איירי סוגיא בהכי: ד"ה נתיישבה דעתו וכו' כוהיל ומשמו אומר אע"פ שעדיין לא קבלה עכ"ל. נראה כוונת רש"י דמפרש שבזה נתיישבה דעתו שהתורה נקראת על שמו מאז קודם שקבלה שהרי אומר שבי' הל"מ וזה הי"ל קודם קבלה בסיני שבי' קושר כתרים ואותיות של תורה שעתידה להתקבל על ידו: ד"ה שלשה זיונין וכו' וכן כולן וכו' עכ"ל. מ"ש וכן כולן נראה דכוונתו לטית ולדי פשוטה וכפופה שיש לכל אחד שני ראשין בכולן עושין הזיונין בראש השמאלי ודו"ק:

דף ל ע"ב תוס' ד"ה הא איתמר עלה וכו' וכן מוכח שם בפ' אע"פ דמייתי לה אפלוגתא דרב ור' יוחנן דאומדנא עכ"ל. בספרים שלנו גרסינן שם מהך פלוגתא רב ור' נתן וכן בכך דהלכה כר"ש שזורי. ואמנם נראה דע"כ ט"ס הוא דר' נתן הי' חבירו של ר"מ בסוף הוריות ולא הי' הש"ס מקדים לרב קמיה:

דף לא ע"א רש"י ד"ה טובי הרגלים. הרגלים עבים יותר מן הנסרים עכ"ל. לא ידענא לאיזה צורך כתבו רש"י דאפי' אינן עבים יותר מן הנסרים מ"מ כיון שהם למטה מן השולים ואין בכלל שביניהם נמדד להצטרף גם הם אינם נמדדים לת"ק ולא דמי לנסרים דנמדדים אגב כחלל דרואין אילו הי' כולו חלל וכמ"ש רש"י לעיל משא"כ ברגלים: **ע"ב** תוס' ד"ה עשאה כשירה וכו' ותי' הר"ר יוסף דהכיא דכל כתבי בשאר ספרים וכו' עכ"ל. והא דלא קתני אין בין ספרים למגילה וס"ת היינו משום דס"ת נכתבת בכל לשון כן כתבו התוספות בשבת שם יע"ש:

דף לב ע"א גמ' אידי ואידי בתפלין והא וכו' עכ"ל. פי' הא דקתני בין בזה בין בזה אידי ואידי בתפלין ולאו אבתי הברייתות קאי: תוס' ד"ה והאידנא וכו' בסוף הדף ושייר שיטה אחת. נ"ב נ"ל שייר וכו': ד"ה דלמא וכו' כגון דפי' שמע בסוף עמוד וכו'. נ"ב והנכון כמ"ש בכנים וקאי אס"ת: [אח"כ כוונת אמ"ז הגאון זצוק"ל על הג"א שבגליון דגרסינן בתחלת עמוד וע"ז כתב שהנכון כמ"ש בכנים שהיינו דגרסינן בסוף עמוד וקאי אס"ת]: **ע"ב** תוס' ד"ה דאמר רבב"ח וכו' ותלמידי דר"ה לא סברי כותיה דבעי לאתויי ס"ת אפורי' וכו' עכ"ל. ור"ת נמי שלא הניח להם עשות כן היינו משום דר"ה גופיה הוא דס"ל דאסור ליתב וכו' משו"ה לא הניח לעשות כן וכדאמרינן שם מילתא דאיהו בחיי' לא הוי עביד וכו'. ומ"מ יש להוכיח מדבעי למיעבד כן ש"מ דס"ל דמותר ליתב וכו' ודו"ק: ד"ה כתבה איגרת וכו' דכמה חסירות ויתירות יש בגט דיתאויין וכו' עכ"ל. כלומר שכותבין כן כמו המקרא דהיינו כדרך הקריאה מלא גמור ואין זה דרך המסורת בכתיבת בס"ת והו"ל כאיגרת דאיגרת נמי היינו שכותב כדרך הקריאה כגון יוד במקום חיריק או ואו במקום שורוק משא"כ במסורת בס"ת ודו"ק: ד"ה סכנה וכו' אבל העשוי' וכו': רש"י ד"ה כהוך חלל הפתח ולא מבחוץ עכ"ל. נ"ב נ"ל אבל העשוי' וכו' מבפנים ולא נקט מבחוץ אלא משום דבסמוך אמרינן דאיצטריך לאפוקי מבחוץ וזה ברור:

דף לג ע"א תוס' ד"ה הא דעבידא וכו'. נ"ע הא דקאמר כולהו מזוזה דבי רבי כמין נגר עבידי וכו' עכ"ל. נראה בפשיטות דקאי בין לפרש"י בין לפר"ת למאי דמבני הא דעבידא כאיסקופה דלפרש"י היינו מעומד ולפר"ת היינו מיושב א"כ הא כולהו מזוזה דעלמא ע"כ הכי עבידן דהו דינם לפרש"י דוקא מעומד ומיושב פסול ולפר"ת דוקא מיושב ומעומד פסול ודו"ק:

דף לד ע"א תוס' ד"ה כשהוא אומר וכו' מכמע קצת וכו' דהא ר"י אית ליה יש אם למסורת בריש סנהדרין עכ"ל. בסמוך כאן ע"כ איתא להא דר' ישמעאל אלא משום דשם בסנהדרין דייקין מינה לסדיא דאית ליה יש אם למסורת: ד"ה וכתבתם וכו' אלא מכתיבה תמה דריש וכו' עכ"ל. והקאמר והדר על מזוזות היינו לפרושי קרא דעל מזוזות דלא תקשי על מזוזות אמר רחמנא: **ע"ב** תוס' ד"ה לטוטפת וכו' הלכך נראה דבשום פעם לא מוקמינן ליה אלא בסוף תיבה עכ"ל. וכן דפי' כוזהב נמי בסוף תיבה מוקמינן ליה דהו"ל המיביאהו בבני והוין לבסוף דמשמע נמי המציות הרבה וכן פרש"י בהזהב שם וע"ש. ועיין בתוס' בסנהדרין שם מה שפירש"ת בכך דהכא כדהרביק ואי ולמ"ד יתירים והביאו ג"כ הרא"ש בהלק"ט יע"ש:

דף לה ע"א רש"י ד"ה וצריך שיגיע הרין שבין בית לבית וכו' עכ"ל. עיין ברא"ש בהלק"ט שהביא עוד פי' אחר דהשי"ן קאי וכו' דנראה פי' מדנקט לה בהדי שי"ן ולא נקט לה בהדי הך דתיתורא ע"ש. ול"נ דלפרש"י נמי ניחא דנקט לה בהדי שי"ן משום דתרוייהו בשל ראש לחוד איירי ואפשר דבזה אשמעינן דשי"ן של תפלין בשל ראש לחוד קאמר דומיא דהך דוצריך שיגיע תריץ דודאי לא שייך אלא בשל ראש: תוס' ד"ה מעברתא דתפלין וכו' ועוד דשמא דבית החיצון וכו' לא שייך אלא בתפלין של ראש וכו' עכ"ל. כלומר הא דאמרינן בסנהדרין כל בית חיצון שאינו רואה את האויר פסול בשל ראש דוקא הוא דאיתא לאהי דינא משום דבויא בגלוי לאויר העולם אבל בשל יד לא כיון שהוא מכוסה תחת הבגדים. ועיין ברא"ש בהלק"ט שכתב טעם אחר בזה: ד"ה דשי"ן של תפלין וכו' [והנותנה]. נ"ב כגי' ברש"ק כן נמצא בהגהת מרדכי הל' תפלין ע"ש ול"נ דהאי והנותנה שייך בדבור שקודם ואין נראה לפסול וכנ"ל תפלין של יד והנותנה אם אין וכו' דלא דמי למולה תפלין ש"ר וכו'. וע"ז כתבו ואין נראה לפסול וכו' ועי' בהגה"מ: ד"ה בין של תפלין וכו' וזה א"א דהכהדיא אמרי' בפ' המוציא יין תפלין אגויל מי כתבינן עכ"ל. אין לפרש דהתם לכתחלה ואיהו דיעבד קאמר דהתם פריך כן אהא דתניא כתבה על הקלף וכו' ועל הגויל כשרה ובעי לאוקמי בתפלין אלמא דס"ל אפי' בדיעבד פסולין אגויל ודו"ק:

דף לו ע"ב תוס' ד"ה יצאו שבתות וכו' דכלהו אמוראי ס"ל שבת לא"ת ר"ח ורבה בר רב הונא ואע"ג דס"ל וכו' עכ"ל. לא ידענא מנ"ל דר"ח ס"ל הכא דשבת לא"ת ואפשר דמשמע להו מדאמרינן והא ר"ח ורבה בר רב הונא מצלי בהו באורתא וע"כ באורתא דחול קאמר דהכא רבה ברב"ה ודאי ס"ל בהדיא דשבת לא"ת ומשמע דבאורתא דחול דוקא הוי מצלי ולא בשבת ודוחק: בא"ד ומיהו בזה חולק הש"ס שלנו דרבה בר בר חנה סבר כרב והתם פליגי עכ"ל. זהו לפי גרסתם שהביאו כאן אורי ליה רבב"ח וכו' וכן אורי ליה רב. אבל לפי הגי' שלנו אורי ליה רב לר"ת ואמרי לה רבב"ח וכו' י"ל דלישנא קמא דלא פליג הירושלמי וללישנא דאמרי לה הוא דפליג הירושלמי דבירושלמי אמרינן דרבב"ח לא סתיר ליה אלא ע"י הערמה ורב מזא דשפיר לו אע"פ שלא בהערמה והיינו כלישנא קמא דש"ס שלנו:

דף לח ע"א תוס' ד"ה כתיב הכנף וכו' אבל הכנף מן כנף דריש שפיר עכ"ל. כלומר דלהכי מיכתב דריש ליה דבעינן נמי ציצים מן הכנף לגבר מתכלת והיינו לגבן דאי לא"ה מצ"ל נפקא דבי ר"י דבעינן מן

כל

גו בציצית וכהא לא מצינו תנאי דפליג דלמצוה עכ"פ בעינן תכלת ולבן: **ע"ב** תד"ה לא נצרכא וכו' מצטרף לפסתן שפי. ג"ב כמ"ש בפנים דלבן של צמר מצטרף לפסתן למיהוי מינו טפי כצ"ל ולא כגי' מקדים וכו': ד"ה כיון דאיתהדרי וכו' דהמקים אחר לא אבטתן הגרא דמיסתבר טפי וכו' עכ"ל. והא דלא מיסתבר ליה בסמוך לכנף עי' בפרש"י מיהו אכתי לפי' בכתבו התוס' לקמן דקשר עליון דכוי דאורייתא הייבו האי דסמוך לכנף אכתי קשה מנ"ל דבעינן קשר על כל חוליא והולית והגרא"ה דלפי זה צ"ל דס"ל כמ"ד לקמן גדיל דוקא בעינן ולאי מבתרי אין כאן גדיל הע"ג דאיכא קשר סמוך לכנף:

דף לט ע"א רש"י ד"ה ורמי ליה הכלתא ציצית עכ"ל. כלומר שהציצית נקראים תכלתא ע"ש התכלת שיש בהם אבל לא בשיו כולם תכלה דלקמן דף מא ע"ב משמע דבטלית שכולה תכלת בעינן בה נמי שני מינים אע"ג דתכלת מין כנף נמי הוי וכן פרש"י שם להדיא וכן משמע לעיל בסוגיא דף לח ע"ב ודו"ק: **ע"ב** ד"ה יפותליהו שתוכו אותו הוט שכורך בו יהא מן המנין עכ"ל. נראה דגם לפי"ז יש לפרש הא דקאמר לא הכא דאתי לייבב דמה"ט הלכן הכתוב בשתי פרשיות דלא נימא דבעינן פתיל מלבד מנין הגדילים ומפתיל זה יעשה הכריכות להכי הלכן בפתיל הוא ממנין הגדילים דגם חוט שכורך יהא מן המנין ודו"ק: תד"ה או גדיל וכו' למאי דפריביה לעיל וכו' קשיא דהכא דרביק ליה וכו' עכ"ל. עיין בדבריהם לעיל שדחו פי' זה דמפתיל ילפינן שיהא ב' הוטין הכלת. ובהמת א"ש השמועות דלכ"ע דס"ל ד"ת דבעינן היינו משום דדרים גדיל גדילים שיהא מכל מין שיעור שיוכל לעשות מהם גדיל וע"כ א"א בשל מין בפתות מבני הוטין:

דף מ ע"א תד"ה בדין בציצית וכו' והשתא ניחא הא דנקט סדין דוקא. בגליון כ' דנקט סדין בציצית ולא תכלת בציצית וג"ב והנכון כמ"ש בפנים דבדין פטור מכלים מפני התכלת שהיא של צמר פטור אפי' מן הלבן של מינו ולכן לא שייך לשון אוסרין ומתירין: בא"ד ומיהו תימה דהשתא וכו'. ג"ב הגה"ה ר"ל בזמן הזה וכו'. ג"ב ול"נ דלמאי דמפרש רש"י דלב"ש פטרי אף ממינן משום דתכלת מעכבת א"כ א"א מדאורייתא לקיים וידחה עשה לל"ת ולפר"ת ניחא דאפשר לקיים:

דף מג ע"ב רש"י ד"ה גדול עונשו וכו' ציצית ותכלת. ג"ב צ"ל ציצית מתכלת:

דף מז ע"ב תוס' ד"ה וסרי תודה וכו' וכי זריק שלא לשמה כשר וכו'. ג"ב נ"ל שצ"ל וכי זריק לשמה נמי כשר: בא"ד ואפי' בפסח דלא בעי וכו'. ג"ב נ"ל דצ"ל ואפי' ס"ל בפסח דלא וכו':

דף מח ע"ב תד"ה ככבשי עצרת וכו' ואמאי איהותב רב וכו'. ג"ב הגה"ה בכס נ"ק שצ"ל כדאמר רב וכו'. ג"ב והנכון כמ"ש בפנים ואמאי איתותב רב והיינו דקאמר לעיל (דף ה ע"א) תיובתא דרב וכו' לימא רב דברייתא דהכי כוותי' סברא:

דף נד ע"ב תוס' ד"ה ניטלת באומד וכו' אמאי לא ניחוש לתרומת מעשר וכו'. ג"ב צ"ל אמאי נמי וכו':

דף נט ע"א תוס' ד"ה ונתת עליה שמן וכו' לחם הפנים מבמן דלא תיתי וכו'. ג"ב דצ"ל משום דלא תיתי וכו': ד"ה כלי וכו' מנחת העומר ומנחת נסכים וכו'. ג"ב צ"ל דצ"ל ומנחת כהנים וכו': בא"ד ומיהו גבי לבונה דבסמוך וכו'. ג"ב צ"ל דצ"ל ומיהו גבי בזיכי הלחם וכו':

דף סב ע"ב תוס' ד"ה וכן הבולה וכו' ומיהו למ"ד בפ' כל הפסולין דטמא וכו'. ג"ב צ"ל דצ"ל ומיהו למ"ד בפ' כל הפסולין דביאה במקצת לא שמה ביאה דטמא וכו':

דף סג ע"א רש"י ד"ה וכי הקריב וכו' כשהרצה לעשות מדעתך דבר רשות וכו'. ג"ב צ"ל דצ"ל כשתרצה מדעתך לעשות דבר רשות וכו'. והנוסחא בגמ' כמ"ש בפנים ולא כמ"ש בגליון:

דף סו ע"ב תוס' ד"ה מירות שעובד כוכבים וכו' והשתא מהיכא נמעט דיגון עובד כוכבים וכו'. **ג"ב צ"ל** דצ"ל דגן עובד כוכבים וכו':

דף כז ע"א הד"ה (וכנמדב"ק) ר' יוסי וכו' ומשום דלא דרשי' איש ואשה וכו'. ג"ב צ"ל דצ"ל דלא דרשי. ור"ל הכותים: **ע"ב** תוס' ד"ה כדי שתהא בכמתו וכו' אמאי לא נגזור משום בעלי כיסין וכו'. ג"ב נ"ל דצ"ל אמאי נגזור וכו':

דף סח ע"ב גמ' (סד"ר כנ"א גלי' פי"ל סימן). ג"ב כסימן הוא לנבואות דרמי ב"ה: רש"י ד"ה ואם איתא וכו' והאי עומר היתא מינייהו וכו'. ג"ב צ"ל דצ"ל דאתי מינייהו:

דף פב ע"א רש"י ד"ה לא יצא כפור להולין וכו' שיכא דיש בו ליקח בו בהמה סתם מעות מעשר הויא שלמים ומביא וכו'. ג"ב צ"ל דצ"ל לא יצא הפור להולין דדינו כלוקח בהמה סתם ומעות מעשר דהוין שלמים והכא מביא וכו':

דף פג ע"א רש"י ד"ה ור"ע דמפיק לפסח וכו'. ג"ב צ"ל דצ"ל דמפיק לפסח ותודה וכו': תד"ה מה אשם וכו' אלמא מ:משמעות לו יהיה דריש ולא מייתורא וכו'. ג"ב וצ"ל דצ"ל אלמא דלאו ממשמעות אלא מיתורא וכו' ור"ל ע"י מופנה דריש גבי עולה הע"ג דגבי עולה נמי כתיב לו יהיה וכזה [מיושב] הקושי' מ"ש שם ודו"ק:

דף פד ע"א תוס' ד"ה אלמא וכו' וא"ת ומ"ט הוי תיובתא לימא דחד למצוה וחד לעכב וי"ל דתרי בכורים כתיב. ג"ב צ"ל דצ"ל ומ"ט הוי תיובתא ליה וי"ל דתרי בכורים כתיב חד למצוה וחד לעכב:

דף פח ע"א תוס' ד"ה רביעית מים למצורע וכו' וקשה לפי' זה להשוב גבי דתנן הכא במתני' וכו'. ג"ב צ"ל דצ"ל וקשה לפי זה הא הכא תנן במתניתין וכו' ור"ל מני כיון דלכ"ע יש להשוותם: **ע"ב** רש"י ד"ה נביפי להו וכו' והא ודאי לא וכו'. ג"ב צ"ל דצ"ל דהא לא ידעו וכו': ד"ה של פרקים הי' וכו' המנורה והנרות כתיב וכו'. ג"ב צ"ל דצ"ל ומקשה המנורה והנרות כתיב וכו': ד"ת ת"ל וכו' ות"ק דפליג עלי' דר"כ וכו'. ג"ב צ"ל דצ"ל ות"ק אליבא דר' נחמיה וכו':

דף צא ע"ב רש"י ד"ה ואיזהו דבר וכו' דאי בנזיר ארבע רבויין מיבעי' ליה וכו'. ג"ב ונ"ע דהא בעולה ושלמים דנזיר בהדיא כתיב בהו ומנחתם ונסכיהם כדלעיל והכי הו"ל למימר דאי בנזיר שלשה רבויין סגי ונ"ע:

דף צג ע"ב תוס' ד"ה אתיא סמיכה וכו' דפטר ליה מרחים ואתר כל הנהו דפטורין התם. ג"ב צ"ל דצ"ל ליפטר להו מסמיכה כשאר כל הנהו דפטירי התם א"כ כמ"ש בפנים רק דצ"ל ובייר כל הנהו וכו':

דף צד ע"ב רש"י ד"ה היינו דיהבי קנים וכו' כרהשון האחד ראשו של קנה וכו' וראשו אחר וכו'. ג"ב צ"ל דצ"ל ראשו האחד של קנה וכו' וראשו האחר וכו': תוס' ד"ה כמין תיבה פרוצה וכו' אבל גובה כלחם מאמצעית לא היה הולך ומגביה וכו'. ג"ב צ"ל דצ"ל דצריך למחוק תיבת לא:

דף צו ע"א תוס' ד"ה כלל אמר ר"ע וכו' פסק כר"ע משום דאיכא צריכותא וכו' אבל הכא ליכא צריכותא ומיהו אמילתי' דר"ע וכו'. ג"ב צ"ל דצ"ל דמשו"ה לא פסק כאן הלכה כמותה דלא צריך. ומיהו וכו':

דף צז ע"א תוס' ד"ה שאני שלחן וכו' והשתא מה בכך הא דרחמנא וכו'. ג"ב צ"ל הא רחמנא וכו': ד"ה לאורכו של שלחן וכו' למדוד הקנים להרכן. ג"ב צריך להיות לסדר:

דף צח ע"ב רש"י ד"ה ולמ"ד נמי וכו' דיתיב כך שלחן וכו'. ג"ב צ"ל דצ"ל הך שלחן וכו':

דף צט ע"א תוס' ד"ה מלמד שהלוחות וכו' ארכן לארכו של ארון. ג"ב צ"ל לרחבו:

דף קו ע"ב רש"י ד"ה דילמא כולה חוכה וכו' שיריים שחסרו. ג"ב וצ"ל שצ"ל הוי להו שירים שחסרו. וקאי אדילמא חוכה הוא הראשון שבע"א: ד"ה אפשר דמייתי וכו' ראשי הקלתות וכו'. ג"ב צ"ל ראשי הסלהות וכו': בא"ד הוו להו שיריים שחסרו וכו'. ג"ב צ"ל בנקטרו וכו': **סליק**

הגהות וחדושים על מסכת מנחות מאת הגאון וכו' מוהר"ר שמואל שמעלקא טויבש זצ"ל (אבד"ק יאסי).

דף לא ע"ב ברש"י ד"ה דוכסוסטוס. קלף שלא נקלף. ג"ב ט"ס וצ"ל שנקלף עיין רש"י שבת עט ע"ב ד"ה דוכסוסטוס: בתוס' ד"ה ועושה. אא"כ. ג"ב עיין תשו' מהרב"ל סי' ל"ז ובתשובת רמ"א סי' כ"ו:

דף לב ע"א ברש"י ד"ה ודילמא להבלים. עושין [שאם חסרה] מתפילין מזוזה. ג"ב תמיה דרש"י נקיט הקושי' מכ"ת ותי' להבלים על תפילין. וע"כ דט"ס יש כאן. וכן מצאתי בשו"ת מהר"ע מפאנו סי' ק"ו דג"כ שלא ידו להגי' עיי"ש. והנה י"ל דרש"י נקט הקושי' מכ"ת משום דבתפילין ס"ל דכולם פתוחות וכדעת העיטור גם י"ל דמתפילין לק"מ די"ל בשל ראש מיירי דלא קפדינן אפתוחות וסתומות כמ"ש בב"ק מובא במג"א סי' לב ס"ק מט. וכזה א"ש גירסת המס' שופריס שלפנינו תפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה לפי שאין מורידין. מזוזה שבלה עושין ממנה תפילין. וקשה ה"יך אפשר לעשות ממזוזה תפילין. ולהנ"ל א"ש או דבוים כס. או בתפילין של ראש. ומה דפריך הש"ס מדיוקא ולא ממפרש מזוזה עושין ממנה תפילין. ע"כ פירש"י דאין הדיוק מתפילין רק מס"ה וכנ"ל ודו"ק: בתוס' ד"ה והאידנא. הש"ס שלנו אליבא דרב. ג"ב כ"ל דרב אמר הלכה פתוחה ר"ל אף פתוחה ועיקר המצוה בפתוחה כעין סתומה ורב לא ס"ל הכא כרשב"א דס"ל דוקא פתוחות. ומה דאמרינן מצוה לעשותן סתומות היינו כעין פתוחה. עיין בה"ז ול"ק ובתשו' רמ"א סי' כ"ו: שם ד"ה דילמא. בשלא תפר העורות זה בזה. ג"ב עמש"ל כדף לג בגליון תוס' ד"ה כתבה: בא"ד והוסיף שמע בגליון שלמעלה. ג"ב עיין תוס' שבת דף עט ע"ב ד"ה הא: שם ד"ה תפילין. מיפשלן הגויל. ג"ב עי' מהרש"א ובתוס' שבת עט ע"ב ד"ה תפילין: שם ד"ה אידי ואידי. ועוד יש לתרץ ג"ב עי' בתוס' שבת דף עט ד"ה אידי ומ"ש בהגהותי: **ע"ב** ברש"י ד"ה מינרס. כפי כל אדם. ג"ב עי' ב"ה או"ח סי' מ"ב ודו"ק: בתוס' ד"ה הא. וא"ת דלמא במסרטטו. ג"ב אולי מחמת קושי' זו דעת כמה פוסקים דשרטוט בתפילין פסולין עיין ב"י סי' לה ודו"ק. ועי' ברש"י לקמן דף מג עלה התפילין יש לו בדיקה משום תבירות ותפירות. וכ"כ התוס' שם בד"ה תפילין. ולא משום שמא שרטוט דאינו פסול רק א"ל:

דף לג ע"א בתוס' ד"ה כתבה. ובירושלמי משמע. ג"ב עי' במרדכי בה"ק במגילת הירושלמי נראה לשיטת רש"י דבשני דפין פסולה. מסא דכתב הירושלמי תחילה דבשני דפין פסולה והא"כ משני עורות משמע דבשני דפין אף מתחילה אתת פסול עיי"ש. דלא כמשמע מתוס' דמביא ראי' מהירושלמי לשיטתם. גם שיים הירושלמי דהא ספרים היגם נכתבים רק בעור א' והיינו בדף אחד. ובירושלמי מוכח דתפירה לא מהני בתפילין למזוזות. דכלה תפירה ליכא ס"ד דיועיל בס"ת דלא כמ"ש התוס' לעיל בדף לב ד"ה דילמא. וכבר הרגיש בזה בק"ע ובכ"מ. ועי' עוד תוס' סוטה דף יח ד"ה כתבה. ובכ"ש בלהטע"ז סי' ק"ל ס"ק ה' ובב"מ שם:

דף לד ע"ב בתד"ה והקורא. לאו לפני ה'. ג"ב עיין בתשו' הרשב"א המיוחסת להרמב"ן סי' רל"ד שמיישב זה בטוב טעם: בא"ד פנימיות זו אצל זו. ג"ב דוקא לענין זה דהויות להדדי הוא ס"ל כר"ת. אבל לענין נד ימינו ושמאלו מחולק וס"ל דאזלינן בתר ימין ושמאל של המניח ולא הקורא. עיין רא"ב"ד פ"ג מה"ת ה"ה והוא שיטה שלישית:

דף לה ע"א בתוס' ד"ה השי"ן. דיש להיות פוסלת. ג"ב גירסת הרב"א והרש"ק אם אינו דינו להיות. והרש"א פירש בהוא דיבור אחר ור"ל דאם לאו שהשי"ן של ראש הלמ"מ היה מהראוי להיות פסול משום דאין השי"ן רואה את האויר. דלא דמי לטולה תפילין של ראש ועושה אותם של יד. דבשל יד לא בעינן בית רואה את האויר כמ"ש התוס' לעיל. או דבטולה אינו ניכר אם הוא עור אחר עכ"ד. אולם הרש"ק כתב שהוא דבור אחד והוסיף מילין ואין להוכיח וכו' ככתב עכ"ד. ופי' דמתחילה כתב דאין לדחות הפי' י"ג דמעברת היה רצועה קטנה. מדנקיט כתמה משברתא דמשמע דקאי על של ראש נמי דהא משי"ן מקיים נמי כתמא וקאי רק על של ראש לבד. ותו כתב דאם אין בפירוש כן היה ראוי להסור לעשות כן בשל יד דל"ד לטולה וכמ"ש במרדכי דניכר ועדיף מרצועה קטנה דניכרת עכ"ד. אולם בנ"ק מקיים כגירסא דינו להיות דכתב ג"כ דהכל דבור אחד הוא. והכי פירושו דמתחלה כהבו כשנותנו רצועה על בית זרוע אין לפוסלו. וע"ז כתב דאין לפוסלו אפילו בשל יד משום דאין השי"ן הלמ"מ הוא בשל ראש דוקא. ובשל ראש אם היי נותן עור למעלה דינו להיות פוסלת כיון דאין השי"ן רואה את האויר ולא דמי לטולה דבשל יד א"צ שי"ן עכת"ד. [אולם לא ידע מ"ש דהמהרש"א פי' נמי דהכל דבור אחד הוא. דלא מבואר להדיא במהרש"א דהוא דיבור אחר]. וכל דבריו דחוקים. ועיין בשו"ת נו"ב מהד"ק או"ח סי' א' דפירש נמי דדיבור אחר הוא. ורק קאי לבאר מ"ש דלא שייך בית תמיכי רואה את האויר אלא בשל ראש ויסב טעמא משום השי"ן דצריך להיות רואה את האויר ולהכי פסיל בהנתקין בהוסיף בית המיכי דאפילו אם יעשה גם בבית הנוסף שי"ן ע"ז סיימו והגותנה אם דינו להיות פוסלת דשי"ן שעושה בזה לאו כלום דכמלא שאין בית הראוי להיות השי"ן עליו רואה את האויר עכ"ד. וסיום התוס' דל"ד לטולה צריך לומר משום דבשל יד א"צ שי"ן וגם זה דחוק. ולולי דמסתפינא הוי אמינא דשני דיבורים ניהו וכצ"ל והנותנה על של יד [וכיה כתב ב"י ברא"ת של יד והוסיף המדפיס נו"ן]. דינו להיות פוסלת דלא דמי לטולה וכו'. והיינו דבנותן שי"ן על של יד מהראוי להיות לפסול משום בל תוסיף. דלא דמי לטולה רק דאיכא שי"ן משום דמכוסה ואינו ניכר. מכא"כ בניכר מהראוי לפסול משום ב"ת. ודוק כי נכון הוא. גם יש לקיים הגירסא דנמצא. והיינו אם נותנה על ש"י שאין נמצא דאין בית רואה את האויר. ושי"ן ע"ש הוא והיינו דהשי"ן מפסיק בין בית לאויר דלא דמי לטולה דנהשב כל כעור אחד. וכמ"ש במרדכי. ודוק כי קצרתי: ד"ה קולמוסא. אינו נקב. ג"ב ואף דהבי' גופא אית ליה כך דמעברתא וכמ"ש בשבת דף קח ע"א עיי"ש. איהו ס"ל דהך דמעברתא הנהו דוקא בנקב בתולדה ואנן קי"ל כל נקב אף שנעשה אח"כ. ג"ב זקיני הב"ח באו"ח סי' ל"ג ע"ש: בד"ה רצועות. הלא רצועות. ג"ב עי' תוס' שבת דף כח ע"ב ד"ה תפילין. ובמרדכי בה"ק ושו' ב"ח או"ח סי' ל"ג ובתשו' ג"ב מהד"ק או"ח סי' א':

דף לו ע"א בתד"ה שח. ובמה שאני תפילין במצוה אחת הן. ג"ב ר"ל מה"ט הוי עבירה וכ"כ להדיא ברא"ש הולין פ"ו. ועיי"ש בר"ן ובמעיו"ט ובט"ז או"ח סי' ג"ס בשו"ת אחיו הגאון ז"ל: בד"ה לא שח. לסכית ועל מצות. ג"ב עיין בהרא"ש בה"ק בתוס' ביאור ופילדק לפי"ז דאביי ורבא סוי: **ע"ב** בתוס' ד"ה והא. שיהיה הלכה כחכמים. ג"ב וא"כ לא קשה מרב חסדא ורבה"ה דמצלו בהו באורתא כיון דהלכה כחכמים. עיין תשו' שג"א סי' מ"ג. אולם יש לומר דהוי מצלו בה והא"כ כי' מבירם וא"כ אי כר"מ ס"ל א"ש. משא"כ אי אין הלכה כר"מ אף הלכה כחכמים המה לא עבדו כהלכה כיון דאחר גלותא הי' מבירם ולחכמים עד זמן שינה ודו"ק:

דף לז ע"א בברש"י ד"ה בתנאי. והיכא דלא יליף. ג"ב עיין מרדכי בה"ק הל' תפלין. ועי' תשו' פ"מ ח"ג סי' י"א: בתד"ה מה. הכותב בימינו. ג"ב וכן להיפך היכא דכותב בשמאל ואחר מעביו בימינו הוי כשולט בשתי ידיו. כ"כ במרדכי. ועיי' ב"י וב"ח או"ח סי' כ"ז: ד"ה אין. ולא פליגי. ג"ב היינו דלהחרים מיירי דכשאר בזרוע ות"ק באין לו זרוע כלל. עי' נ"ק ומג"א סי' כ"ז ס"ק ג'. ועיין במרדכי בה"ק הל' תפילין מ"ש בשם ר"י דפליגי. ובביאור מרדכי דהביא דגם כאן דברי ר"י במה ומה שנדחק בזה. והעיקר לדעתי דר"י כת"ז ס"ל וכפירוש הרמ"ך דלא כהב"ח. וגם במרדכי נ"ל אם אין לו אלא זרוע כת"ק וכ"כ המג"א שם שכ"כ במרדכי עי"ש ודו"ק:

דף לח ע"א בתוס' ד"ה התכלת. והאי לתודא קאי. ג"ב עי' תשו' שג"א סי' ל' דהקשה כן להרמב"ם והתימה שלא זכר על לשונו דברי התוס' הלז. ועיין בחיבורי לאו"ח סי' יו"ד ישוב נכון: בא"ד ועוד צריך טעם מגלן. ג"ב עיין בתוס' ד"ה דף כח ע"ב ד"ה מגלן. ומ"ש על הגליון שם. ועיין בב"ח או"ח סי' מ"ח דדייק דדוקא בזמן דאיכא הכלת יכול לתיעבד ד' הוטין תכלת וד"ח לבן. משא"כ בזה"ז דליכא תכלת א"י [לעשות] ח' חוטין לבן. אולם מש"ס לקמן דף מח ע"ב דקאמר ב"ש מתירין משנד לבגד. ואם נימא דאי ליכן תכלת רק ד ה. א"כ לדידיה דסובר דכל ח' חוטין תכלת. עכצ"ל דבש"ת קאי הע"ב דאין חילוק בדבר. וכן מצאתי את"ז בגמ'. עיין בחיבורינו שם בארוך מזה: בשיפו ובס הש"ס. ג"ב עיין לקמן דף לט ע"ב בתוס' ד"ה ופותלהו. ועיין יבמות דף ה' ע"ב בתוס' ד"ה גדילים: **ע"ב** ברש"י ד"ה כדי לענוב. שיעור גדול. ג"ב עיין מרדכי ריש ה"ק הל' ציצית. ומג"א או"ח סי' י"ג ס"ק ב': בתוס' ד"ה אלא. ומקשה לבן. ג"ב זו הסברה אינו מובן לי כ"כ. וגם ברמב"ם פ"א מציצית הל"ה מבואר להיפך שכתב הע"פ שאין א' מהם מעכב את חבירו אינן שתי מצות אלא מצוה אחת אמרו חכמים הראשונים והיא לבם לציצית מלמד שבניהם מצוה אחת עכ"ד ודו"ס: בא"ד ונכנהר כדי שניכר. ג"ב עיין ברמב"ם שם מ"ק הל' ציצית שמביא דבר זה ביותר ביאור.

וכרא"ה מבני ר"ת. כמו התם לא בעינן סופו כתחילתו כן ה"נ באיגרדום תכלת וקאי אלבן וכו' כמ"ש:

דף לט ע"א בתוס' ד"ה קשר. אלא דמיהא בעינן קשר. ר"ל דבעינן קשר עליון דוקא. די"ו כ"ה קשר באמצע או סמוך להכנף סגי. משא"כ לנ"א מוכח דוקא קשר עליון דאורייתא דבאחריכא אין בו כלאים. ולשון אחרון אין ברש"י שלפנינו. עי' רש"ק. ועי' תשובי ר"ן סנהדרין דף פח ע"ב ד"ה אי שכבית נמי גירסת רש"י כמ"ש בתוס'. ושם הביא בשם הר"ד דס"ל דקשר הסמוך להבגד והאי הוי דאורייתא והספק שנשו על קשר לגד הגדיל אי הוי דאורייתא ומוכח דהוי דאורייתא דאל"כ הקשר הסמוך לבגד הוי תכיפה א' ואינו חיבור. ויפה השיגו הר"ן דקשר הסמוך לבגד השוב שתי תכיפות דתחיבת ההוטין בנקב הכנף חשוב תכיפה אחת. והקשר הא' חשוב הכיפה אחרת ושתי תכיפות חיבור לכ"ע עכ"ד עי"ש. אמנם יש מקום להר"ד ולא מטעמיה רק דהוי שתי תכיפות. ומ"מ בעינן עוד קשר א' כביטת הרא"ש מובא ברמ"א יו"ד סי' ש' ס"ב ולאו כ"ע הוא. רק דבתכיפה א' בעינן שני קשרים או שתי תכיפות בקשירה אחת עיי' במג"א או"ח סי' י"א ס"ק י"ג. וכ"כ הרא"ה ממין בירא"ים מצוה י"ו עי"ש ודו"ק: בא"ד ופלוגתא דאמוראי הוא בסמוך. ג"ב כוונת התוס' נראה לפענ"ד דלמ"ד או גדיל או פתיל אינו הוכחה מגמר ופתיס דקשר עליון דאורייתא. דאל"כ מה איצטריך למישרי סדין בציצית וכו'. די"ל דאיצטריך למישרי אף בקשר משום דהותרה כלאים בציצית ואף דאפשר בלא קשירה. עיין לקמן דף מ ע"א בתוס' ד"ה כיון. ומה"ט גם למ"ד גדיל אינו הוכחה גמורה רק הוכחה קצת מדרבא דגדיל. אולם בזה עדיין לא מצינו מזור הצלה דנהי דאינו מורה הקרא דבעינן דוקא לעשותם שיהיה בהם כלאים. י"ל דהקרא אתי להורות דהותרה כלאים בציצית אף דאפשר בלא"ה. משא"כ בהך דהכנף י"ל בלא קשירה וקושי' התוס' יבמות דף ד ע"ב ד"ה ואמר עי"ש. אולם י"ל דמה"ט ליכא הוכחה משום די"ל דקרא גופא אשמועינן דגדילים העשה לך משום דמהני בתפירה אחד ולא צריך קשירה בציצית. דאל"ה כ"א מעטו להם ציצית דבעינן עשיה ממש בקשירה. וא"כ הא דילפינן ביבמות דכלאים בציצית מותר מגדילים ע"כ די"ל לימוד אחר דבעינן קשירה בציצית והרבה דגדיל דרשא גמורה היא בלי הוכחה. א"כ תו מוכח מהכנף פתיל תכלת דליכא למימר בלי קשירה דא"כ גם בגדילים י"ל כן וכנ"ל. ובזה י"ל טעמא דב"ש לקמן דף מ' דפוטרי בסדין בציצית משום דדרשי גדילים כנ"ל. וא"כ איסורא ליכא רק פטרי דילמא אתי למיעבד בקשירה ושוא"ת עדיף הוא ודו"ק. ועוד יש מקום נראה לומר לפמ"ש התוס' ביבמות דף ד' ד"ה דכתיב די"ל גדילים העשה לך להומרא. אלא דא"כ פשיטא מה"ת להתירא עי"ש. מעתה אם נאמר דקרא אתי להורות דקשר עליון דאורייתא. תו י"ל להיסורא ולהורות כנ"ל. ובזה י"ל טעמי דב"ש דפטרי סדין בציצית וקשה לכאורה כיון דלא דרשי סמוכין תו אינו מוכח דקשר עליון דאורייתא. ומה"ט פטרי הא יכול לעשות בלא קשר. והם כי י"ל כנ"ל. י"ל עוד לפמ"ש התוס' שם להקשות האיך לא דרשי ב"ש סמוכין. ולפמ"ש א"ש דדרשי הסמוכין להיפך לחומרא ול"ק פשיטא דאתי להורות דקשר עליון דאורייתא. וא"כ תו שפיר ממילא פטרי ואסרו וכנ"ל ודו"ק. מעתה ביבמות ע"כ מוכח מקרא דגדילים דקשר עליון דאורייתא ותו שפיר דרשי לקולא דלהומרא פשיטא. ושפיר מקשה הש"ס מהכנף פתיל הכלת. וי"ל דרבה אליבא דמ"ד או גדיל או פתיל קאמר. דלא כתוס' דמוכח מכלאים דקשר עליון דאורייתא. וי"ף דהו אינו מוכח דכלאים מותר. עכ"פ יקשי' איך שיהי' מוכח דקשר עליון דאורייתא. אבל הסוגיא דיבמות ע"כ אזיל למאן דלמד קשר עליון דאורייתא מגדיל וכנ"ל והדברים עמוקים ודו"ק היטב:

דף מ ע"א בתוס' ד"ה סדין. א"כ להשמעינן. ג"ב עיין בה"ז ול"ק ודבריהם דחוקים למבין. ועיין מ"ש לעיל דף לט בגליון תוס' ד"ה קשר: בא"ד והשתא ניחא הא דנקט סדין דוקא. כ"א דנקיט סדין בציצית ולא תכלת בסדין. ג"ב וכן הוא במרדכי. אולם י"ל הפירוש ולא נקיט כלאים בציצית כמ"ש התוס' שבת ועיין ל"ק: בא"ד ומיהו תימה דהשתא. ג"ב עיין רש"ק בדבריו דחוקים. והעיקר כמ"ש הנ"ק דאדלעיל קאי דכתבו התוס' דב"ש לא דרשי סמוכין והע"ג דעשה דוחה ל"ת לא שרי ציצית כלאים. משום דעיקר מצות תכלת לא יהי' אלא בצמר. ע"ז הקשו הא כיון דלא אפשר בפשתן במינו כיון דתכלת מעכב הלבן תו נדחי עשה לל"ת עיי"ש. והיינו דזה לא מקרי אפשר לקיים שניהם בטלית צמר דאין זה חשוב אפשר כמ"ש בתוס' כתובות דף מ' ד"ה כגון ועיי"ש בפנ"י. או כפשוטו משום דרצונו ללבוש פשתים. או משום דאין איסור ללבוש פשתים ובציצית לא אפשר וקדמהו בזה הרא"ש כמ"ש בש"מ שם עיי"ש. אולם גם מ"ש התוס' דעיקר מצות תכלת לא יהי' אלא בצמר ופשתן במינו. הוא דחוק כיון דמצות ציצית הנהו בתכלת וכמו שנראה מתוס' שם. ויותר יתכן מ"ש הרמב"ן ז"ל במלחמות ס"פ דשבת דב"ש דרשי הסמוכין להיפך לחומרא דבמקום גדילים לא יהי' כלאים ובפשתן כיון דתכלת אינו גם לובן אינו עיי"ש ובשג"א סי' ל' דהאי עלה מכיון דאינו ראוי לתכלת הוי אינו ראוי לבילה ומעכבת אף לרבנן דס"ל דתכלת אין מעכבת הלבן עיי"ש. וי"ל דדרשי לחומרא ולא קשה קרא ל"ל פשיטא כמ"ש התוס' יבמות דף ד' ד"ה דכתיב. משום דה"א דבכלאים בציצית לא שייך לומר דאין עשה דוחה ל"ת משום דתלוה ללה"כ עיין מ"ש בגליון לקמן דף מ"ה בתוס' ד"ה תכלת קמ"ל לא תלבש בגדילים אף דליכא הגלה אסור ודוק היטב: **ע"ב** בתוס' ד"ה שמא. והאי לי' תעשה. ג"ב לפניהם לא הי' הגירסא בש"ס והתורה אמרה ועיין בחיבורי לאו"ח סי' י"ח: בא"ד לפ"מ שאפרש לקמן. ג"ב דף מב ע"ב ד"ה הקולים ועיין בחיבורי שם מ"ש בזה: בד"ה משום. פרשת ציצית בלילה. ג"ב עיין תשו' שג"א סי' ל' דהקשה לר"ת כיון דטלית יום חייב אף בלילה מדוע אין אומרים פרשת ציצית בלילה. ולדעתי לק"מ כיון דמ"מ עכם מצות ציצית אינו בלילה והתיוב אינו בשביל יום כמ"ש התוס' לקמן כנ"ל: בא"ד וכפ"ק דסוכה. ג"ב מדברי התוס' מוכח דגם בפ"ק דסוכה דברי ר"י כמה. ומה"ש סיימו ר"י לבד הי' עושה כן. אולם בסוכה הגירסא ר"ע חסידא. ויותר נכון שע"ם וכנ"ל ובפ"ק דסוכה ג"ע חסידא רמי תכלתא לפורזמא דהגשי ביתי' סס לבד היו עושים כן. וכ"כ התוס' שבת כה ע"ב ד"ה גזירה עיי"ש. גם י"ל דהך ובפ"ק דסוכה ט"ס דמזה בלא"ה אין ראי' די"ל דר"ע חסידא ס"ל נשים סומכות רשות ויכולים לחייבם א"ע כמ"ש כמ"ש כר"ת וכמ"ש הפני' בסוכה יא. משא"כ ר"י דאית לי' אין בנות ישראל סומכות ע"כ ס"ל לילה זמן ציצית. ע"כ כתב דהוא לבדו הי' עושה כן. ועיין ר"ן ספ"ק דקדושין עלה דכל מ"ע שהז"ג שנראה שהי' בגירסא רק ר"ע חסידא בתרוייהו עיי"ש. אולם לא כן כתב בעצמו בפ"ב דשבת עיי"ש ודוק: בא"ד שהיום גורם לחייב המלבוש. ג"ב ובוגי' הש"ס דינן לא אזיל כן מדפריך הש"ס ורבנן האי אשר תכסה מה עבדי ובן נמי וראיתם אותו. עיין תשו' כרשב"א סי' רנ"ח: בא"ד המיוחדת ליום וללילה הייבת. ג"ב עיין רא"ש בה"ק שהעתיק מכמו א"כ אם נסתפק בלילה שרי ואינו מחייב להקנו עד יום עיי"ש הכ"מ. ולתירוץ זה אם לובש בלילה שניה של יום נ"ל משום דאיסתרי איסתרי. כמ"ש בתוס' לקמן ד"ה תכלת. וזה כתב ור"ת סותר פירוש שלמעלה. והייטו תירוץ זה. רק התירוץ השני שכתב הרא"ש וכנ"ל. עיין בה"ז ומ"ש שם: בד"ה הכלת. ור"ת סותר פירוש שלמעלה. ג"ב עיין בה"ז שכתב שאיזה תלמיד טועה כ"כ. מפני שסקשה לו מה רבותא דכלאים שרי בכה"ג כיון דס"ל דכסות יום חייב אף בלילה עיי"ש. וכן הקשה בשג"א סי' ל'. וגם אינו מוכח. דלגמרי הותר כלאים אף שלא במקום מצוה. כיון דכסות יום חייב אף בלילה הוי מקום מצוה עיי"ש. ועיין בנ"ק שכתב הגירסא ור"ת כותב למעלה. ואין מזור תעלה מדבריו להקושי'. אולם לדעתי לק"מ דכוונת התוס' דשמואל אשמועינן תרתי דתכלת אין בה משום כלאים היינו לענין היכא דאינו זמן ציצית אף דהבגד מחויב כיון דאינו זמן ציצית ה"א דהא דהותרה כלאים בציצית מגדילים העשה לך. ע"ז היכא דמחויב בזמן לעשות גדילים. משא"כ היכא דאינו זמן ציצית. והסיפא אשמועינן דאפילו בטלית שאולה היינו דהזמן מחויב רק הטלית פטורה. כגון הטיל למוטלת דככר נפטר הטלית מציצית שיבנו ככר. אם כן הכלאים שנעשה ע"י ציצית הבגוד אין למתסור אפ"ה הותרה. וקושי' הש"ס והא אמרה ר"ז חדא זימני'. והייט מדנקט שמא הטיל למוטלת אף דאיכא תרתי כלאים כן מצד הציצית נמר ופשתים יחד או מהטלית. ע"כ דהותרה כלאים אף בכה"ג. ע"ז אמר חדא מכלל חברתה אתמר דמהטיל למוטלת מוכח דלא שייך השב כלאים דאל"כ אי נעשה בפסול משום כלאים ואי תו מצוות תעשה ולא מן העשוי. מעתה רמאי' טלית שאולה דפסול בגוף הטלית אינו רק מסיפא דאפילו בטלית פטורה ולא מרישא דהוי רק הפסול בזמן וסיפא הוי רבותא טפי מר שא דליכא בעצם הטלית רעותא כיון דחייב אף בלילה רק רעותא מפאת הזמן. ונלמד לפי"ז היטב תוס' חולין דף קי ד"ה טלית עם תוס' שבכאן ולא קשה קושי' מהרש"א ומהרש"ל שם. ובמג"א פירוש טוגתם כמ"ש מהרש"ל עיי"ש. ולפמ"ש א"ש כמין חומר דמרישא אינו מוכח רק בלילה

ולא היכא דהרשותא בטלית וע"כ טלית שאולה רק מסיפא מוכח ולא מרישא. ומיושב בזה כל קושי' השאג"א ז"ל שם. עיי"ש באורך ותבין כי קצרתי ודוק היטב:

דף מא ע"א בגמ' אין ערלי בכלאים. נ"ב קשה לי כיון דאין ערלי בכלאים ובכה"ג חייב עיין ט"ז יו"ד סי' ש"א ס"ה. א"כ אמאי לא נדרש הפסוק לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך כל מלבוש שישנו בלא תלבש שעטנז הפי' ערלי ישנו בכלל גדילים תעשה לך. שמחויב לעשות בו ציצית עיין תוס' יבמות דף ד' ד"ה דכתיב. והך דכתיב בסוף אשר תכסה בה אין למעט ערלי רק לדרשא אחריני שאולה ובגד מתים וכדומה. ועיין ריטב"א ור"ן קדושין דף לד ובשו"ת תומת ישרים סי' פ"א דעיקר הדרשה הנהו בקבלה דהוי רק לכלאים וא"ש. אולם לתוס' שם צ"ע. ובזה יש ליישב קושי' התוס' לעיל דף מ' ד"ה סדין דב"ש דרשי הסמוכין לכה"ג דאף בגד ערלי חייב בציצית כנ"ל והו"ק: שם ר"מ אומר לא יתפור. נ"ב הגי' בה"ק גרס ר"מ אומר יתפור וחכמים אומרים לא יתפור. והתי' ר"י כרבנן דהלכתא כוותי' עיי"ש. וניחא שפיר התנ"ס. וכ"ז מוכרח לפירושו. משא"כ לפירש"י משום גזירה דילמא פייב. בלא"ה אתי שפיר דהלכה כר"מ בגזירותיו. עיין הגהות מיימוני פ"א מהל' ציצית ובס' יראים מצוה י"ז: בפרש"י ד"ה והתנן אין ערלי בכלאים. יוצא בה ערלי. נ"ב פירושו משולל הבנה לכאורה. דפתח לענין אין הקטן מתכסה בו. ומסיים לענין אין הגדול יוצא בה ערלי. וי"ל דמ"מ בעינן שהקטן יתכסה בה ראשו ורובו. גם מדוע לא פירש כפשוטו. דלענין ציצית בעינן תרווייהו ולענין כלאים מוכח דאף שאין הגדול יוצא בה ערלי הוי כלאים. ולולי דמסתפינא הוי אמינא דהגי' ברש"י תיבה אחת אלא ערלי וכמ"ש בר"מ והר"ש והר"ע בכלאים פ"ט מ"ב עיי"ש. והקושי' אינו הגדול יוצא בה ערלי רק לענין קטן מתכסה בו. והתנן אין ערלי בכלאים דגם בערלי סגי והא בקטן אינו מתכסה בו ראשו ורובו לא מהני ערלי לענין ציצית רק קנע וכמ"ש הב"ח בטו"ח סי' ט"ז. דע"כ דגם שאין קטן מתכסה בו מהני לענין כלאים. וליישב דבריו בלא הגהה נראה דס"ל כיון דאין ערלי בכלאים אף שאין הגדול יוצא בה ערלי. והיינו משום דדרך לבישה אסרה תורה. ואף שהוא בוש לצאת בה ערלי לשוק. מ"מ כיון שלובש ודרך לבישה אסרה תורה הו ממילא אסור גם שאין הקטן מתכסה בו כיון דמ"מ הוי אלא בדרך לבישה ומה לנו במה שאין הקטן מתכסה בה. משא"כ לענין ציצית הנו דאין אנו נחשב כסותו משא"כ בכלאים כיון דאף דאין יוצא בה ערלי חייב אף דאין בגד לכסות כיון דמ"מ הוי דרך לבישה א"כ אסור אף שאין הקטן מתכסה בה וא"ש ודוק היטב: בתוס' (הנדפס"ק) ד"ה תכלה. אבל בגדי כהונה לא לבישם אלא בעידן עבודה. נ"ב דבריהם סתומים לכאורה. והרא"ש בה"ק העתיק דבריהם בביאור קצת שכתב וז"ל ועוד כלאים בציצית הותר בטלית המיוחד ללבישה שעיקר עשוי להנאתו. הילכך כ"ז לבישתו הותר בין ביום ובין בלילה אבל גבי כהנים לא הותר אלא במיוחדין לעבודה הילכך דוקא בעידן עבודה שרי ע"כ. ולי נראה להוסיף קמחא בהבנת דבריהם דהאמת בכלאים לא אסרה תורה אלא במכוון ליהנות. משא"כ שאינו מכוון מותר אף דרך לבישה עיין ש"ך יו"ד סי' ש"א ס"ק ח'. מעתה גבי ציצית דעיקר הבגד מיוחד להנאתו ולא למצוה עיין ט"ז או"ח סי' י"ד ס"ק ד'. וגם חובת ציצית אינו אלא בטלית עשוי' להנאתו כמ"ש התוס' נזה דף סא ד"ה אבל עיי"ש. א"כ מכיון דהוי לבישה לענין ציצית הוי לבישה לענין כלאים מה"ט צריכין בי' היתר וכיון דאיתשרי איתשרי משא"כ בגדי כהונה לא לבש אלא בעידן עבודה. וכיון דאינו מתכוון ליהנות רק לצורך עבודה ליכא בי' כלל איסור כלאים ולא שייך לומר כיון דאיתשרי בעידן עבודה אף שלא בשעת עבודה מותר. כיון דאין אנו צריכים להיתר בשעת עבודה דלא חל כלל איסור כלאים גבי' כנ"ל. עוד י"ל עפמ"ש זה שנים רבות בתשובה בהא דקשה לכאורה לשיטת הפוסקים דס"ל דגם היכא דאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה אמרינן מצות ללה"נ א"כ למה הוצרך הכתוב להתיר כלאים הא בלא"ה לא נהנה וכמ"ש בכ"מ פ"א מציצית ה"א לענין ציצית של עיר הנדחת עיי"ש. [ויש עיון אם נימא דמותר ללבוש טלית בלי ציצית כשיטת המרדכי א"כ לא שייך לדון הנאת הגוף דעצם הלבישה מותר והציצית מלנה"נ רק אם נימא כשיטת הרי"ט דאסור ללבוש הבגד בלי ציצית נחשב הנאת הגוף שע"כ מותר ללבוש הבגד. אולם בזה י"ל דאינו נחשב רק גורם הנאה ואינו נהנה בגופו של איסור ובכה"ג לא נחשב הנאת הגוף בהדי מצוה ומלנה"נ וכמ"ש בריטב"א סוכה לענין במקבל שכר עיי"ש ודוק]. וכתבתי ליישב לפמ"ש באבני מלואים אהע"ז סי' כ"ח דהיכא דאפשר באחר לא אמרינן מצות ללה"נ בכה"ג דאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה והכא כיון דאפשר בבגד צמר רק לא חביב אפשר כמ"ש התוס' כתובות דף מ' מ"מ לענין זה הוי אפשר דתו לא אמרינן מצות ללה"נ כיון דמ"מ אפשר באחר. ועוד הדפתי דהא דאמרינן מצות ללה"נ אף דאיכא הנאת הגוף הוא משום דהנאה הבאה ע"י קיום המצוה נחשב לשלא כדרך הנאתו. ובכלאים כיון דדרך לבישה אסרה תורה אסור אף שלכה"נ. מש"ה שפיר איצטריך קרא לכלאים בציצית. כה כתבתי מאז. ובעת נ"ל דיש לדון דלא שייך כלל מלנה"נ אלא במצוה החיובת על גופו שההכרח לקיים אותה. דאז הוי כעול על צוארו כמו שפירש"י. משא"כ ציצית דאינו מחויב כלל ללבוש טלית בודאי ליהנות ניתנו. ועוד י"ל דהא דמללה"נ אף בהיכא שיש הנאת הגוף כל זה היכא דהנאת הגוף נמשך מהמצוה. וכיון דעיקר המצוה ללה"נ גם הנאה דנמשך מתמצתה אינו נחשב. משא"כ בציצית דאין עצם המצוה חיוב עליו רק היכא דלובש הבגד אז מחויב לעשות בו ציצית. וגם דוקא היכא דמתהני מהבגד כמ"ש בתוס' נדה הנ"ל. א"כ המצוה נסבב מהנאה ולא הנאה מהמצוה ובכה"ג ודאי ליהנות ניתנו. וז"ב בסברא. מעתה יבונו היטב דברי התוס' דבטלית שעשוי להנאתו חייב הכתוב כלאים דלא שייך לומר מללה"נ כיון שעשוי להנאתו והמצוה נמשך מהנאה לא הנאה מעשיית המצוה וע"כ צריך קרא להתיר כלאים וכיון דאיתשרי איתשרי. משא"כ בגדי כהונה לא לבש אלא בעידן עבודה. וכיון דאינו לובש אלא לצורך עבודה תו אמרינן מצות ללה"נ ולא איתשרי כלל. מה"ט דוקא בשעת עבודה מותר. ודוק היטב כי הדברים עמוקים וחריפים לפענ"ד: ד"ה שנביתו אעשה. נ"ב עיין תוס' ערכין דף ג' ד"ה הכל. ותוס' פסחים דף קיג ע"ב ד"ה והא. ותוס' ברכות דף יד ע"ב ד"ה ומנח: **ע"ב** בגמ' שמעת מינה מתירין מבגד לבגד. נ"ב עיין ברש"י ברי"ף הלכות קטנות דמקשה לרב מהך דבוין שמביא תכלת ממקום אחר. ומתרץ דמיירי בדיעבד. ועיין מעיו"ט שכתב עלה ולא נהירא דבוין שמביא לכתחלה משמע. ולכן נ"ל די"ל דברייתא מדאורייתא קאמר שאין בו משום הולמ"ה והך דרב מדרבנן בעלמא הוא משום ביזוי מצוה עכ"ד. ולהרווייהו אשמיט לפי שעה קושי' הש"ס ותי' הש"ס. אם לא דנאמר דלא הי' כתוב כן בש"ס שלהם. אולם בלא"ה לק"מ קושי' הש"ס די"ל דמיירי כשרוצה לעשות ציצית יותר יפין דמותר ליטלן. עיין מג"א ע"ו ב'. ואז מותר לעשות ציצית הישנים בטלית אחר. אמנם בזה י"ל דלמ"ד אין מתירין אף בכה"ג אסור. אולם בלא"ה משכחת ברוצה לעשות בגד שלא יהי' ד' כנפות. ובמוכר לעובד כוכבים עיין מג"א שם ובא"ר. ובמתיר מטלית של מתים לנ"ע. עיין תוס' שבת כ"ב ודו"ק: שם כאן בטלית בת שמונה חוטין שמעת מינה מתירין מבגד לבגד. נ"ב תמי' לי טובא מה קושי' הא דאין מתירין הנהו משום בזיון הטלית או בזיון הציצית וכמ"ש האחרונים. ובטלית בת שמונה חוטין לפירש"י תרווייהו ליתא דליכא בזיון הטלית כיון דהטלית נשאר מצוין כהלכתו. וגם בזיון ציצית אינו כיון דנלקחים לטלית אחר. אם לא דנימא דמ"מ הו"ל למיגזר דילמא יתיר גם מטלית בת ד' חוטין ועדיין לע"ג: ברש"י ד"ה חוץ מקלא אילן. שקיל תרי חוטים מהכא. נ"ב תמי' לי דכתב רש"י דלא כמסקנת הש"ס דבד' חוטין אם שביק כשר. ובאמת אינו מובן דלמסקנא דילמא דאי עביד מדוע לא חשבו לאפשא שכתב רש"י גם בד"ה ולע"ג: ד"ה אין שם ציצית. תלוי ויוצא מן הכנף. נ"ב עיין מג"א א"ח סי' ח' ס"ק יג: בתוס' ד"ה ובלבד. צ"ע מאי פי'. נ"ב י"ל דהפי' כפירש"י שיהי' כל חוטין שלימין. והרבותא דאף דיש כדי עניבה דכשרים בדיעבד מ"מ לכתחלה הוי לכתהלה כמ"ש בב"י סי' ע"ו וכ"כ רש"ק ועיין מ"ש זקיני הב"ח שם ס"ק ב': ד"ה אין. ושמא מדרבנן. נ"ב מבואר דזה תלי ואזהו דרבנן. ועיין תוס' סוכה דף כט ע"ב ד"ה בעינן. ועיין השו' ש"א סי' ג': ד"ה רב. הפן להתעטף בה. נ"ב עיין תשו' חכם צבי סי' מ"ה עיי"ש היטב: ד"ה ב"ש אומרים הרבע. בסופו. ומיהו בספרי איכא דאמרי. נ"ב עיין ספרי פ' שלח ד"ה גדילים וז"ל ד"א גדילים תעשה לך זה לבן מנין לרבות את התכלת ת"ל ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת עכ"ל. ופי' התוס' דכוונתו שנים של לבן ואחד של תכלת אליבא דב"ה משא"כ לב"ש ג' של לבן וא' של תכלת. וא"כ אינו כמ"ש הספרי מקודם דלב"ה שבה חוטין שהם י"ב בכפלין ולב"ש דמוסיף עפי שמונה חוטין שהם ט"ז בכפלין. עיין תוס' בכורות דף לט ד"ה כמה כדי שיהי' ב"ה דומיא דב"ש ולא דמיא דב"ש מפתרי תכלת ולבן וגם איירי בכפלין וב"ה בג' פשוטין איירי ומשמא תכלת ולבן. ובפי' בספרי זוטא מבואר להדיא בספרי שלח. מכמה גדילים אתה עושה אין פחות משלשה דברי ב"ה וב"ש אומרים שלשה של צמר ורביעיה של תכלת וכו' עיי"ש. ולזה כוון הכ"מ פ"א מהל' ציצית ה"ח כמ"ש דלדברי הראב"ד כתבו התוס'. והיינו מ"ש התוס' בשם הספרי. א"כ הוי שנים של תכלת ושנים של לבן ולא כמ"ש התוס' מקודם. אולם מ"ש ושמא של רבינו מדכתיב פתיל תכלת פתיל חד משמע וכ"כ תשובה לחכמי לוניל וכ"מ בספרי. נ"ל כוונתו במ"ש הספרי הד"א הנ"ל ולא כתב בלשון פלוגתא וכ"מ בפ' שלח. מזה דייק דמשמע כדברי הר"מ דיש לטוות חוט א' מקצתו תכלת ומקצתו לבן עד שיהי' ד' חוטין לבן וא' תכלת. וז"ש הספרי גדילים תעשה לך זו לבן כיינו דעיקר ציצית יהי' לבן מניין לרבות את התכלת שיהי' חוט א' תכלת ת"ל ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת והיינו פתיל א' ולא שנים וזה אמת ויציב ודו"ק:

דף מב ע"א בתוס' ד"ה מנין לציצית. אינה בעשי'. נ"ב עיין תוס' גיטין מ"ה ע"ב ד"ה כל: ד"ה ואל ימול כותי. דמכשר ציצית. נ"ב עיין טורי אבן בר"ה כט ע"א ד"ה איכוון בסוף הדיבור דנראה דאשתמיטתי' תוס' זה. דלדבריו מה יענה לציצית עיי"ש ודו"ק: בא"ד וי"ל דאיצטריך. נ"ב עיין תוס' ע"ז כז ע"א ד"ה וכי. ובלבוש התם כן צ"ל הכא: **ע"ב** בגמ' תפילין יש להם בדיקה. נ"ב עיין רמב"ן במלחמות סוכה דף ט ובחידושי ר"ן גיטין כ"ד דהגירסא להיפך דספרים אינם נקחים אלא מן המומחה ותפלין ומזוזות נקחים מכל אדם. ופירש"י משום עיבוד לשמה קאי על ספרים עיי"ש. וידקדק יותר לפי פסק הלכה דהזמנה לאו מילתא הוא. רק בספרים הוי מעשה וכתבתם לכם. [ויש לעיין די"ל לכם להוציא את הגזל עיין סוכה ט'. או לרבות שותפים בכתיבה]. גם לפי הגי' דילן יקשה הקושי' ממגילה ח' אין בין ספרים לתפלה ומזוזות והא איכא עיבוד ותי' לא שייך דהוי לחומרא עיי"ש ודוק: בתוס' ד"ה הקוצים. פי' בקונטרס משום תעשה. נ"ב וכ"כ בספרי תעשה ולא מן העשוי שלא יוציא נימים מן הטלית ע"כ. ועיין ריטב"א סוכה דף ס' ד"ה והא. ובחיבורי חיי עולם לא"ח סי' י"א: בא"ד לפי אותה גירסא. נ"ב ר"ל דגרס אלמא ועיין רש"י סוכה שם ד"ה אלמא. ובבעל המאור ומלחמות שם: בד"ה כתנאי בסופו. לא בעינן עשייה לשמו. נ"ב עיין במלחמות סוכה ט' ובר"ן בהלכסי פ' השולח: בד"ה וסממנים, שמורין אותו בצריף. נ"ב עיין רמב"ם פ"ב מציצית ה"ב ובכ"מ מהד"ק א"ע סי' ל"א: ד"ה ואין. אבל אם נמצאו בשוק. נ"ב עי' תוס' עירובין דף צ"ו ע"ב ד"ה המוצא: ד"ה תפילין. ולא פירש מנ"ל. נ"ב עיין חידושי רשב"א גיטין נד ע"ב שכתב והרמב"ן ז"ל כתב דכן למזוזה דלא בעינן עיבוד לשמה וכו' ועוד אמרינן בפ' הקומץ רבה ס"ת שבלו ותפלין שבלו אין עושין מהם מזוזה לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה וכו' אלמא מזוזה א"צ עיבוד לשמה כתפלין עכ"ד עי"ש. ועיין ב"י סי' ל"ב ובשו"ת שאג"א סי' מ"ז דלהרווייהו אשתמיטתי' הרשב"א הנ"ל. דמוכח דלא אמרינן דעיבוד לחמור מהני לקילתא. ואולי הב"י כ' לשיטת הסוברים במזוזה בעינן ג"כ עיבוד לשמה דמוכרח לומר כן מסוגי' הנ"ל. עיין מ"ש בגליון מג"א שם ס"ק י'. עכ"פ רש"י והר"מ ז"ל שוללו דינם מסוגי' הנ"ל ודוק: בא"ד ושמא מהכא. נ"ב אינו ראי' דגוילים לא עבדתם לשמן פירש בפירוש שלא לשמן. וכ"כ המאירי במגילה ה' עיי"ש. אולם הדבר דחוק קצת מדוע בתפלין סתמא לאו לשמה ובס"ת סתמא לשמה. ומכ"ש בעיבוד דכתב התוס' גיטין מ"ד דסתמא לאו לשמה קאי. גם ידקדק יותר סתמא שלא לשמה רק להתלמד. ע"כ נ"ל להדש דהכוונה לא עבדתם לשמן רק לשם תפלין ואף דבוין ל"מ העיבוד לשם תפילין לס"ת עיין תשו' שאג"א סי' מ"ח. ואף דס"ת א"צ עיבוד לשמן. מ"מ י"ל דעיבוד לשם אחר גרע טפי כעין דאמרינן בקדשים שבחטן לשם זבח אחר פסולים אבל לשם חולין כשרים משום דמינה מהריש בה דלאו מינה אינו מחריב בה. עיין ר"ן ר"ה. ובזה י"ל דלא שייך א"ח מע"ר בכה"ג. עיין מרדכי משום דטעם ולאו דינא גמירא דכה"ג גרע טפי ודוק: בא"ד שנגלאי לסותרן. נ"ב היינו לקרוע התפר ולבדקן ועיין תוס' עירובין דף צו ד"ה הלוקח: בא"ד דבדיעבד לא הייפינן. נ"ב הבה"ז מותק זה והל"ק גריס לי' עיי"ש. והעיקר לדעתי כהל"ק דגם לדעת רש"י משום עיבוד לשמה אינו אלא לכתחילה אף שיש רוב אין סומכין על הרוב במקום שיכול לברר משא"כ היכא דכבר קנה סמכינן ארובא רק לענין חסירות ויתירות צריך לבדוק. וכן שתוספתא יתפרש לרש"י והא לקח מתני באינו מומחה היינו בא"י אם הוא מומחה ואז סמכינן ארובא כנ"ל ברור:

דף מג ע"א בגמ' ר"י רמי תכלתא לפרזומא דאינשי ביתי'. נ"ב עיין ריטב"א קדושין ל"ד ע"ב ד"ה מתניתין דהקשה ל"ל קרא בסמיכה ותנופה למעוטי נשים תיפוק לי' דהו"ל ביום ולא בלילה וכל מצות עשה שהז"ג נשים פטורות. ותירץ דכי אמרינן מ"ע שהז"ג נשים פטורות במצוה שבחובה לגמרי דכי מטי זמן חיובא לא סגי דלא לקיומינהו אבל הנהו אינו בחובה לגמרי אלא שאין לכשיר קרבנו ביעלה לרצון וה"א דאתד אנשים ואחד נשים קמ"ל עכ"ד עיי"ש. וקשה לדבריו דגבי ציצית נמי אינו בחובה לגמרי אי בעי לא לביש טלית כלל דהא חובת גברא הוא ולא הוי מ"ע שהז"ג דלא סגי דלא לקיומינהו א"כ מה"ט רמי ר"י תכלתא לפרזומא דאינשי ביתי' אף דס"ל מ"ע שהז"ג הוא משום כיון דאינו חובה לגמרי שוות נשים לאנשים ומה פריך הש"ס וצ"ע. וכן קשה טובא בהא דקאמר הש"ס לקמן ורבנן האי אשר תכסה בה מה עבדי לי' והיינו משום דע"כ ס"ל לילה זמן ציצית הוא עיין רש"י. וכן פריך האי וראיתם אותו מאי עבדי לי' מאי פרכינן הא איכא למימר דגם היה ס"ל כר"ש דראיתם אותו פרט לכסות לילה ואשר תכסה בה לרבות כסות סומא. ואפ"ה נשים חייבות בציצית אף דהוי מ"ע שהז"ג משום דאינו מ"ע שבחובה לגמרי וכנ"ל. ולמ"ש התוס' ערכין דף ג' ד"ה הכל דהיכא דיש לו טלית מחויב לעטפו י"ל קצת. אבל לשאר פוסקים קשה טובא: **ע"ב** בגמ' אשר תכסה בה מאי עבדי לי'. נ"ב עיין לעיל מא מ"ש אשר תכסה בה אמר רחמנא. ועיין תוס' יבמות ל' ע"ב ד"ה כולהו. ולמ"ד חובת גברא י"ל כסותך כדרשת הש"ס חולין דף קי למעוטי שאולה ואשר תכסה לאפוקי אם לא יכסה אין כאן חיוב כלל. עיין ספרי דדרש מאשר תכסה לאפוקי סדין. וכ"ז י"ל אליבא דרבנן וצריך לומר דעדיפא מיני' משני הש"ס: שם ר"ח ברי' דר"א. נ"ב עיין ברי"ף והרא"ש סוף פ"ב דברכות גירסא אחרת. ועיי"ש ובלח"מ פ"ו מה' תפלה ה"ו ודוק: ברש"י ד"ה שקולה. ועוד דציצית. נ"ב כן ועוד ט"ס וכמ"ש זקיני הב"ח בא"ח סי' כ"ד דאין עילוי במילה כשהוא עולה כך וכך. זולת כיון שעולה תרי"ג עי"כ בא לידי זכרון כל המצות עיי"ש. ובאמת ברש"י שבועות לא נזכר ועוד. וכן בחידושי הרא"ש לנדרים כ"ה עיי"ש. וע"ע בחי' הרא"ש פ' שלה. ועיין תוס' לעיל לט ד"ה לא:

דף מד ע"ב בגמ' אמר ר"ש כל שאינו מנית תפילין. נ"ב הרי"ף ז"ל העתיק המאמרים הלז כהווייתו בהל' תפלין אבל פלא על רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל שהעתיק המאמר מתפילין בהל' תפילין פ"ד הכ"ו וכהן שאינו עולה לדוכן בפט"ו מהל' תפלה הי"ב. ובציצית ומזוזה השמיטו. ויש מקום ברא"ש לומר דמש"ה לא העתיקו בהל' ציצית משום דרב ששת דייקא דרש כן משום דלא דרש וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' שקולה מצוה זו כנגד כל המצות כולן. [עיין ספרי וראיתם אותו וזכרתם מגיד שכל המקיים מצות ציצית מעלה עליו הכתוב כאילו קיים כל המצות וכו']. ע"כ דרש עובר בתמשה עשה כפירש"י. והיינו דמפסיד ה' עשה כמ"ש בב"י או"ח סי' כ"ד עיי"ש. משא"כ להדרשה שקולה מצוה זו כנגד כל המצות. א"כ א"ל לומר דיפסיד ה' עשה הלא הוי כמפסיד כל המצות. ומש"ה הר"מ דהעתיק הך דרשה דוראיתם אותו לא הוצרך להעתיק המאמר עובר בה' עשה לענין ציצית כנ"ל. אולם מה שלא העתיק במזוזה צלע"ג כעת: סליק

הגהות בן אריה על מסכת מנחות מאת הגאון וכו' מהור"ר זאב בן אריה זצ"ל אבד"ק גאלדינגען וטעלז.

דף י ע"א רש"י ד"ה ומשני כו' לאפוקי הולכה דלא מעכבא דאפשר כו'. צל"ע למה אינו מפרש כפשוטי' דאינו מעכב כפרה דהקטרת איברים עצמן אין מעכבין כפרה דאין כפרה אלא בדם וכדאיתא בכמה דוכתי. וכן פירש"י ע"ז בזבחים כ"ד ב' ד"ה המעכב:

דף יא ע"ב תד"ה ר' יהודה כו' דדריש ר' יהודה הכא כולה לבגא. צ"ל כל הלבונה:

דף כא ע"א גמ' לא קשיא הא דסריך כו'. הש"ך ביו"ד סימן קנ"ח ס"ק כ' העתיק לשון הסמ"ג בהל' נדה אמר רב זו שאמרו חכמים דם לח אינו חוצץ לא אמרו אלא בשלא נתבשל אבל נתבשל באש בין לח בין יבש חוצץ ע"כ וכתב ע"ז הש"ך וז"ל ואף שלא נמצא כן בש"ס שלנו גם מדלא משני הכי במנחות לא משמע כן מ"מ דברי הסמ"ג דברי קבלה הם עכ"ל ולענ"ד נראה דאפשר דגירסת הסמ"ג כאן אמר רב גידל אמר זעירי דם [שבשלו] בין לח כו' לא קשי' הא דסריך הא דלא סריך (וכן מציין רש"י כריך. לא סריך. בלא ד') ורוצה דמשני הא (דם שבשלו) סריך ולכן חוצץ הא (דם שלא בשלו) לא סריך ולכן אינו חוצץ בלח. (וכן משמע קצת דמימרא דרב גידל איירי בבישלו דהסוגי' איירי בהכי דאי בלא בישלו מאי שייכא בסוגי' דהכא):

דף כה ע"א רש"י ד"ה מכלה כמה כו' נוב וגבעון דאין שם קלעים כו'. ע' תוי"ט במשנה זו מה שתמה ע"ז. וצ"ע לשון מדרש תנחומא כו' גלה שנו רבותינו שהיו אוכלין במקדש לפנים מן הקלעים אבל [illegible] כו' משמע לכאורה דבשילה לא היו אסורין לאכול חוץ לקלעים וזה תמוה ג"כ ע' זבחים פי"ד מ"ד ואולי דמדרש שם ט"ס וצ"ל לפנים מן החומה וקאי על קדשים קלים:

דף כח ע"א מתני' ד' ציציות מעכבות זו את זו. עי' תוי"ט לא אתמר בגמ' מנלן כו' עכ"ל ובילקוט פ' שלח איתא והי' לכם לציצית ארבע ציציות מעכבות זו את זו דכתיב בכן הוי' עכ"ל. ואולי נכלל זה במאי דאמרינן כאן בגמ' על המתני' מ"ט הוי' כתיב בהו וקאי נמי אציצית ותפילין. [א"ה וע' בספרי שם ובהגהות הגר"א ז"ל על הספרי שם] וטעמא דר' ישמעאל אפשר דס"ל משום דכתיב וסי' לשון יחיד קאי הוי' על כל אחד ציצית בפני עצמו כלומר דמנין גדיל גדילים דהדרבינן [לקמן ל"ט ב] מעכבין זה את זה בכל א' מהן. אבל ארבעתן ארבע מצות הן ואין מעכבין זא"ז: **ע"ב** תד"ה שפודים של ברזל. קרי להו שפודים מפני כו'. ובפסיקתא פ"ב איתא בזה [illegible] למה מדליקין נרות בחנוכה אלא בשעה שנכנסו כו' נכנסו לבית המקדש מצאו שם שבעה שפודין של ברזל וקבעו [illegible] יהדליקו בתוכם נרות ע"כ משמע דשפודין ממש היו ועי' מגילת תענית פ"ט והנוסחא דשם. [א"ה עי' רמב"ם [illegible] הל' בית הבחירה פ"ה דגם בשאר מינים אין לעשות מגרוטאות והיינו לכתחילה וכמ"ש במשנה למלך שם ע"ש. [illegible] אפשר דקבעום ותיכרום כמנורה להדליק בהם רק לפי שעה ואח"כ עשו מנורה של ברזל כהלכתה לכתחילה ועי' פי' התורה והמצוה פ' תרומה פסוק ל"א]:

דף ל ע"א גמ' ובין שיטה לשיטה כמלא שיטה כו'. עי' בסמ"ק מצוה קנ"ה שהעתיק ג"כ בין פסוק לפסוק כמלא תיבה קטנה. וזה לא נמצא בספרים שלנו ולא בירושלמי מגילה פ"א ולא במס' סופרים פ"ב האמנם [illegible] שכן הי' בנוסחת הסמ"ק ונראה שע"פ נוסחה זו כתב מ"ש רמ"א בהו"ח סי' ל"ב סעיף ל"ב גם צריך להניח [illegible] מעט ריוח בין פסוק לפסוק. עי' באחרונים שם במג"א וביאור הגר"א ז"ל ובאלי' רבה שנתקשו בזה ועי' ש"ך יו"ד [illegible] רע"ד סק"ו. אכן העיקר נראה שהוא ע"פ נוסחת הסמ"ק הנ"ל. ועי' ריב"ש סי' רפ"ו בדברי השואל שם:

דף לב ע"א תד"ה ועושה כו' לכתחילה כו'. ע' ביאור הגר"א ז"ל או"ח סי' ל"ב ס"ק ע"ד [שהגיה שצ"ל בתחילה]: **ע"ב** תד"ה הא מורידין כו' בגז"ש וכו' ולמאי לא ילפינן מינה ס"ת ממזוזה לענין שרטוט עכ"ל. לפי [illegible] שפירש"י בשבת קל"ב א' ד"ה עקיבא אין למדין ק"ו מהלכה שלא ניתנה תורה שבע"פ לדון בי"ג מדות עכ"ל משמע [illegible] דאף גז"ש אין למדין מהלכה ואי"כ לא קשה קושית התוס' דהא שרטוט במזוזה הלכה היא. אכן בפסחים [illegible] ב' מבואר לכאורה דילפינן גז"ש מהלכה ועי' בגל"ח שם ומה שכתבתי בכללי הש"ס בכללי י"ג מדות [בהגהות [illegible] ארי' שם]: בא"ד ולא זכר יואש המלך ולא כתב כדכתיב המלך יואש. נ"ב בדברי הימים כ"ד כתיב [illegible] המלך ועי' בקרבן עדה בירושלמי שם מגילה פ"א ה"ב. [א"ה בירושלמי ליתא ולא כתב כדכתיב יואש המלך. ור"ל דמייתי דאיהו ס"ל דמותר לכתוב שלא כתב כדכתיב וכן פירש בק"ע שם ולהתו' כאן צריך להיות הגירסא מהופך שכתב המלך יואש כו']:

דף לג ע"א תד"ה כתבה כו' ובירושלמי משמע כו'. נ"ב בפ"ק דמגילה ה"ט ע"ש. ועי' ביאור הגר"א ליו"ד סימן רפ"ה סק"ז:

דף לט ע"ב תד"ה והוא כו' דטעם רבנ"ח משום דדריש כו'. בזה מתיישב ג"כ דלכאורה פלוגתייהו דרבנ"ח ורב בהאי דרשא דהנהו קראי כמו פלוגתייהו דר' אליעזר ור' יהושע פסחים ס"ח ב' בשמחת יו"ט דרבנ"ח [דדריש או גדיל או פתיל] דריש כר"א שם [או לכם או לה'] . ורב כר' יהושע שם וא"כ יש לדקדק קצת על רבנ"ח היכי דריש כר"א הא ר"א שמותי הוא ולמ"ש התו' משום דדריש גדילים כו' מיעוט אחר מיעוט כו' ניחא:

דף מג ע"א גמ' ותרי לה בגווייהו מאורתא ועד לצפרא. ברמב"ם איתא מעת לעת ואולי שכן הי' גירסתו בגמרא:

דף מד ע"א רש"י ד"ה ועולה. מן הארץ עכ"ל. עי' רמב"ם הל' ציצית [פ"ב ה"ב]. ועי' רש"י סנהדרין צ"א א' ד"ה חלזון תולעת שיוצא מן הים ולכתחילה אינו נראה בכל ההר כו' ע"ש [ובמגילה ו' א' ד"ה ע"י הלזון עולה מן הים להריב כו']. ועי' בקרבן נתנאל על הרא"ש פ"ג דבילה אות כ"ז שכתב שט"ס ברש"י כאן וצ"ל שעולה על הארץ. ועי' בספר עשרה מאמרות מאמר לצאות השם מ"ש בענין הלזון. ולדבריו יש להפליא איך מפרש הא דשבת ע"ה א' כוגיא דהצד הלזון והפוצעו כו' וגם הא דסנהדרין הו"ל קשה לדבריו:

דף מו ע"ב רש"י ד"ה שאינו שוקל כו' דכל הראוי ליפקד קאמר כו'. עי' לעיל כ"א ב' ברש"י ד"ה כל כהן כו' וכל העובר מפרש התם כל העובר בים סוף עכ"ל:

דף מח ע"א רש"י ד"ה הא דלא כרבי כו' והוכלן כל מה שירצה. צ"ל כל מי שירצה. ופי' אפילו ישראל:

דף מט ע"א גמ' הכהנים שפיגלו כו' דחטאת היא וקא מחשב בה לשום שלמים כו'. ופירש"י ומחשב כו' דפיגול הוא כו'. בזה מבוארים דברי רש"י בב"ק ס' א' ד"ה ומפגל כגון ששחט כו' חטאת לשם שלמים כו' ורש"י שם נקט ליסנא דגמרא כאן על האי מתני' גופא דכהנים שפיגלו במקדש [דמוקי לה הכי בהדיא] וע"ש בפני יהושע ובפני ארי' שנדחקו שם בפירש"י הנ"ל. [א"ה ועי' בתו' ב"ק שם ד"ה וקתני]: תוס' ד"ה תדיר כו' וק"ק דהתם כו'. עי' מ"ש בזה בזבחים צ"א א' בתד"ה ת"ש: **ע"ב** רש"י ד"ה תמידין ומוספין כו' ושם עשרה למוספין. פי' ב' דשבת ז' כבשים דמוסף ר"ח וז' דר"ה. [א"ה דלא חשיב מוספין של יום ב' דלא חשיב רק של יום אחד שהם קודמים לתמידין של יום ב' אם מוספין דהאידנא קודמים לתמיד של מחר]:

דף נז ע"א גמ' דחזי לשבת דאקלידא. נראה דצ"ל לככא דאקלידא וכדאיתא שבת פ"ט ב'. וכן צ"ל ברש"י לככא דאקלידא וכפירש"י בשבת שם. וכ"ה בערוך ע' ככא. ועי' שבת נ"ג א' דלשמואל צריך להוציא דנזעי ברמלא דפרזלא כו' וע"ש פירש"י ונראה דסוגי' דהכא אזלא אליבא דרב שם:

דף סז ע"א רש"י ד"ה תנור תנור. ואין ריבוי אחר ריבוי כו'. עי' בזה לשון קרבן אהרן שעל התו"כ על הפסוק מאפה תנור:

דף קא ע"ב רש"י ד"ה הואיל והיתה לו שעת הכושר. דאי תרו ליה כולי יומא כו' עי' רש"י שבועות כ"ה א' ד"ה זאת אומרת כו'. ונראה דרש"י פי' כאן לפי הפי' דיש מפרשים דשם [ועי' תוס' כאן ד"ה פיגל]:

דף קד ע"ב גמ' אפי' תימא רבי כו' לא קבעתים בכלי כו'. פי' אלא [שפירש] אם הרצה אביא בכלי א' ואם ארצה אביא בכמה כלים. הלכך ליכא לספוקי שנדר יותר מששים דקא אי בעי הוה מייתי בכלי א' ואינו מביא בכלי א' יותר מששים. ובזה מיושב מה שנתקשה בזה התוי"ט ע"ש:

דף קו ע"ב משנה נחושת לא יפחות ממעה כסף. עי' תוס' שבת נ' ע"א שהקשו דה"ל לומר לא יפחות מפרוטה כו' ולענ"ד י"ל דאיירי בהקדש דלא סגי בפריטי דנחושת וכמו שמשני כאן בגמ' גבי כסף וכדאיתא בר"פ הזהב ב"מ מ"ד ב' דהיכא דזוטא דלא סגי בי' פריטות נחושת ע"ש. ובגמ' כאן סמך בנחושת אהירוצא דרך שבת גבי כספא [ועי' תוס' כאן ק"ז א' ד"ה ודילמא]: סליק

מאת הגאון המובהק וכו' מו"ה דוד לוריא זצ"ל מביחאוו.

דף כט ע"א פרש"י ד"ה יריכו כו' אתפלין קאי. עי' במרדכי כזה. ול"נ כפשוטו דמשום דמייתי עלה דאגרא דה"א דהטעם דמיירי בתפלין ולא במזוזה. ועד השתא במזוזה מייתי. לכן פרש"י דהא דיוקא יריכו של ה"א מיירי בתפלין וה"ה למזוזה וס"ת. וכן להלן בה"א דהטעם שפרש"י בתפלין וכו' לא נתכוון בלא במזוזה. אבל לא להוציא ס"ת: שם יריכו רגל שמאלי. קשה שהרי לדו ירך השמאלי קיים א"כ אפילו נשתייר בו כשיעור אות קטנה ברגל הימיני לא יהא עליו צורת ה"א כשרגל השמאלי אינו כנגדו ה (ואפי' כשרגל השמאלי ארוך ומגיע נגדו ה צ"ע. רק שכזה י"ל שמא לא תשני' ליה שיטי שהרי ניכר שמחמת הנקב נתקצר רגל הימיני כזה) ה אבל לפי' ב' הוכו הלק שבפנים יש לי לפרש יריכו רגל השמאלי ונפסק למעלה לצד החלק ביש לגגו ולכן שפיר מכשרינן אם נשתייר בו אות קטנה. אבל בשאר ט' אותיות וברגל ימיני של ה"א לא מהני שיעור אות קטנה ומצטרפין בתינוק כמו בוא"ו דויהרג. וצ"ע:

דף ל ע"א גמ' פסוק א' ס"ד. דס"ד פסוק א' בלא דף שלם כלל. וכי"ב מתפרש בסוכה (מד.) אפי' עלה א' וכד א' עלה א' ס"ד אלא כו': שם ובין דל"ד כמלא ריוח רוחב אגודל. לע"ק למה שינה למתני כאן אגודל. ולא נקט אצבע סתם דהוא ג"כ אגודל כמו כל אצבעות דרישא דברייתא כאן ובכל מקום: שם ולא מפני ריוח שבפל"פ. מ' לכאורה הכל מפני ריוח שבין תיבה לתיבה ושבין אות לאות ש"ד למעט הכתב. ול"נ ומפני שהוא דבר מיעוט תיבה א' או איזו אותיות. משא"כ מפני הני דתני שיוכל להיות הרבה וימעט בכתב הרבה ול"נ: שם נזדמנה לו תיבה בת ה' אותיות כו' וג' חוץ לדף. אי טעמא משום מיעוטא כתיבה דווקא שתיכו חוץ לדף. א"כ בתיבה בת ז' אותיות יהי' מותר לכתוב ד' תוך הדף וג' חוץ לדף. אבל אי טעמא דג' אותיות אסור לכתוב חוץ לדף. א"כ אף כאן אסור. וכ"מ דהיינו דתני סיפא נזדמנה לו תיבה בת ב' אותיות לא יזרקנה כו'. לומר אפי' ב' אותיות שהוא שיעור שהותר לזרקו בין השיטין מ"מ כשהוא תיבה שלמה אסור. מ' דטפי מב' לא הותר לעולם לזרקו בין השיטין. והוא מחלוקת הרמב"ם והרא"ש ע"ש: פרש"י ד"ה באמצע שיטה דווקא ולא באמצע דף עכ"ל. ק' א"כ הדק"ל על רבנן מברייתא דלעיל עד סוף הדף עי' פנים מאירות ח"ב סי' קע"ט גם ל"י מי הכריחו לרש"י לפרש כן. ולא פסטי' אף באמצע שיטה וכ"ש בסוף שיטה וכמ"ש בנמק"י כן ואפשר ס"ל לרש"י בסוף דף וסוף שיטה וודאי לא. דהא צריך לשייר סימן שהוא סוף הספר דאפילו בין חומש לחומש מנית פנוי ד' שטין ובין פרשה לפרשה ריוח סתומה או פתוחה. וכ"ש בסוף הספר צריך חלק לסימן סילוק. מי' הא לקמן פרש"י תיבה א' בכל שיטה: ד"ה אלא ט' תיבה א' בשיטה א' כו'. לעיל ד"ה מקצר והולך כו' פרש"י מקצר כל שיטה. וכאן בפסוק א' קשה לפרש כן אם לא שיהיה רק מעוט שיטין בעמוד. ולפ"ש פליגי אהדדי דלשון מקצר והולך דברייתא לעיל מ' וודאי כפרש"י שם:

דף לא ע"ב גמ' מאחד כלפי שמע. פירש"י שאחד סוף השיטה. ובמס' סופרים פ"ב תניא לה בס"ת שמע צ"ל בראש השיטה ואחד בסוף השיטה. ובשה"ת שלהי ה' תפלין הביאו וכתב דבתפלין ומזוזות לא נהגו כן. ואולי י"ל טעם מפני שפסוק זה בס"ת דוקא מיותר מכל פסוקים לענין מצות כתיבת ס"ת כמ"ש בשם הגאון בעל תקרי לב שוכר"י תון ז"ל מההיא דספ"ק דכ"ב דכתב ר"כ א' ס"ת דלמא שמע ישראל כו'. לכן שינו לכתבו בשיטה א' מתחלתה ועד סופה. משא"כ בתפלין ומזוזות:

דף לב ע"ב גמ' התם ס"ת על גבי קרקע הוי. ומה דתני ומוכר שס"ת מונח עליה פירשו שהיו רגילין להניחו ס"ת עליה. ובשהא שרוצה לישב ר"א עלי' סלקו ס"ת משם והניחוהו על גבי קרקע. ולכן נשמט וישב הוא עג"ק בכדי שיניחו ס"ת עליה:

דף לה ע"ב גמ' ולאו מלתא היא מדאמרי בני ר"ח וכו' התם הוא כו'. לכאו' משמע דכל מילי דתשמישי מצוה הן כמו לולב הדס וערבה (וכן שופר) דקרי להו פ' בני העיר ת"מ. גרדומייהו כשרין: אבל לא מחוורא לי מלתא שפיר. דא"כ מ"ט דנקטו בני ר"ח הני תרתי (דלא שייכי ולא דמו אהדדי כלל). וכ"ש לפמ"ש התוס' פ"ק דסוכה (יג.) ד"ה וגרדומיו כו'. דאזוב לא אצטריך להו לבני ר"ח לאשמועי' דמתני' היא במס' פרה. רק איידי דציצי' נקטי'. א"כ אזינן דנקטי בני ר"ח למתחב כל מה דגרדומייהו כשרין. וכיון דנקט למניא הו"ל למיחשב כולהו. ומדנקטו הני תרתי ש"מ דליכא מידי אחריני: ותדע אי איתא דגרדומי לולב ומיניו כשרין. א"כ למה פסול נשרו רוב עליו והדס וערבה וכן נפרצו עליו דלולב שהוא ברוב. כמ"ש הפוסקי' ע"פ התוספתא. ומי גרע מאלו נשבר לגמרי ונפל הרבה ממנו ואשתייר גרדומין דכשר. (ולא מסתבר כלל לומר דשיעור גרדומין דידהו היינו רוב. דגרדומין הוי מעט. ורוב הוי בכולו). אלא שיש לדחות דבהני פסולי' משום הדר. כמ"ש הפוסקים ז"ל. וא"כ גרע כשהעץ קיים ונשרו רוב עליו שאין זה הדר. אבל אם הגרדום לגמרי עם העץ דהתוב סדר. אלא שאכתי ק' דא"כ הו"ל פסול החוזר להכשרו כשנשרו רוב עליו. יחתוך גם העץ ויוכשר ויחזור להדרו. וכמו אם ליקט ענביו ומיעטן שחוזר להדרו. ועיין בהג"א פ' לולב הגזול סי' כד בשם ראבי"ה שפוסל בהוקף הנימור ע"ש. יש לגמגם להכשיר כאן. ועי' בפסקי מהרא"י סנ"ב שהזכיר באתרוג חסר הא דגרדומין ע"ש. ועוד יש לפר' לכאו' דגרדום לולב פסולין. מדלא מהני כפ' התכלת (מח:) דאין לו שיעור דציצי' ולולב קאי אגרדומן. וכמו שפרש"י למסקנא הא דאין ציצי' אלא משהו לענין גרדומין ע"ש. אלא ודאי משום דלולב לא מתכשרי גרדומיו. (שוב מצאתי בס' צאן קדשים שכתב כן ע"ש). אלא שיש לדחות ולומר דלשון אין לו שיעור לכתחי' משמע: וכן בשופר קשה. אי גרדומיו כשרין. מ"ט תנן בפר"ד דר"ה (כז:) בנסדק ודבקו ולא נשתייר בו ש"ת דפסול. ולא מפלגי' בין אם הי' מתחלה כן. או נעשה אח"כ דהו"ל גרדומין: ובאמת מגרדומי ציצית (ורצועות למאי דס"ד להכשיר) לא קשי' לי כלל. שאין דמיון מהם לבאר' מצות. דכאן שייך למיקרי גרדומין. דעבד להו מעשה וקבען לשם מצוה ומעתה נמשך מצותן עד עולם. משא"כ בלולב ושופר וכי"ב דכל שעה שבא לצאת י"ח בו הו"ל תחלת מצותו ולא שייך בו גרדומין. אבל באמת מגרדומי אזוב. כלהו דדמי לכל הני. ועי' ירושלמי פ"ז דעירובין ה"ו: ומצאתי בנמוקי יוסף ס' תפלין שכתב וז"ל דטעמא דגרדומי ציצי' כשרין היינו משום דת"מ נינהו ואיכא משום זא"ו וכיון שהי' בתחלה כהוגן תו לא מפסל הכא דת"ק נינהו רצועות של תפלין יש להחמיר מתחלה וע"ש שיהיו בענין חגין. ע"כ נראה ממשמעות לשונו דשיעוריי' דציצי' ואזוב ורצועות אינן מה"ת אלא משום זא"ו לבד נגעו בה (והוא דרבנן כמ"ש התוס' ר"פ לולב הגזול. ואע"ג דאיכא מידי דנפק מזא"ו והוי דאורייתא. וכמ"ש בעל שאג"א בסי' ל' וכן מצינו בפ' ר"א דמילה (דף קלג:) דדרים כתיבה לשמה מזא"ו. וכתיבה לשמה מדאורייתא כדמוכח בגטין (ועי' בחדושי רמב"ן פ"ד דסנהד' ולשון הר"ן בחדושיו המועתק בתומת ישרים פ' השולח דנראה דס"ל דאסמכתא הוא מזא"ו. ועיקרו מדרשא אחרינא וכמ"ש הם. או אפשר לא הוי גרסי לי' בנוסחתם וכמו שאינו ג"כ בלשון השאילתות: אבל בדבר שהשיעור מה"ת. כמו שיעור טפח בשופר דנפקא לן מולקחת בעי' לקיחה דמגכרא. וכן דלולב ומיניו נמי דאורייתא הן. אע"פ שלא מצאנו לו דרשא בתלמוד. עכ"פ נראה להדיא בנדה (כו.) דאפי' הא דהדרו של לולב צריך שיהא יוצא טפח הוי דאורייתא. דהא ר"ת בדרבנן לא קמיירי ע"ש: ומנא אמינא לה. דשיעורא דציצית מדרבנן מדתניא בהתכלת (דף מא:) אין ציצית אלא משהו. ולא פריך מינה הש"ס כלל למ"ד ציצית יש לה שיעור ורק מסיפא דזקני ב"ש וב"ה אמרו ציצית אל"ש פריך. ומשני דאל"ש למעלה קאמר. אבל רישא לא מהרלא בהכי. ורש"י פי' דאין ציצית אלא משהו לענין גרדומין קאמר. והוא דחוק מאד. ועוד דגרדומין נמי אית להו שיעור כדי עניבה עכ"פ (ודחוק לפרש משהו למעלה וכמו דאיכא בכ"מ לשון כל שהן דמתפרש הכי. כמ"ש התוס' בנדה (כו:) דלשון משהו ודאי לא מתשמע הכי. ובספרי גרסי' אין ציצית אלא כל שהו ע"ש). אלא נראה לענ"ד נכון דשיעורא דציצית מה"ת משהו. דלשון ציצית משמעו דבר היוצא כל שהו. והא דקאמרי אח"כ בני בתירא אל"ש. משמע לי' להש"ס דלדינא קאמרי ואפילו מדרבנן אל"ש. להכי אצטריך לאוקמה דאל"ש למעלה קאמר. וכן נראה לשון הב"י סימן י"א וכתבו ג"כ בכ"מ על מה שפסקו הרי"ף והרמב"ם בעי' דב"ע לקולא משום דס"ל דהוי דרבנן ומדאורייתא בכ"ש סגי והע"ג שיש לפרש דעל שיעור גרדומין קאמר. לענ"ד נראה כמ"ש. שוב ראיתי בס' חיי אדם לר' אברהם אשכנזי ז"ל מווילנא כתב להדיא כמ"ש:

דף לו ע"א גמ' כ"ז שבין עיניך יהיו שתים. מסופקני אם נשמט של יד ממקומו וצריך לתקנו להחזירו למקומו ולקשרו אי חייב להסיר מקודם תיכף את של ראש עד שיתקן את של יד אז יחזור להניחו. או דלמא דלא נאמר זה רק להניח לכתחלה של ראש כשכבר מונח של יד אבל לחולצו אינו חייב. ואף שלשון כל זמן שבין עיניך היה נראה דלעולם צריך כן. מ"מ כיון שכ' הרא"ש דה"ה באונס שא"י להניח שתיהם יכול להניח של ראש לבדו. א"כ נכון לומר דזה נמי חשיב באונס באותה שעה שנשמט של יד:

דף לח ע"א תוס' ד"ה התכלת כו' ומהתם נמי יש ראיה כו' ומאן דמפליג לקמן כו'. לענ"ד יש לדחות בע"א שיש לפרש דה"ט דארבע לא יטיל שיבין דב' מהן קלא אילן. דאל"ה למה הניתום הא סגי בב' תכלת אם אין לו לבן. א"נ דב' קלא אילן והניתום במקום לבן (דב' תכלת וודאי פסולין ללבן כמ"ש רש"י בפי' אחרון. ופי' ראשון ג"כ יורה ע"ז) משא"כ בת ח' חוטין. דע"כ האי טליה יש בו חוטין נוספין. יאמר שכולן תכלת והאי גברא מוסיף והזיל ליקח כל השמנה חוטין וישאיר ב' כדינו. ובלא"ה נמי יש לדחות כפי' תוס' עצמן דב' כפולין קרי ד'. ולא הוו ק' כלל קושי' תוס' דבת ד' נמי יסבור כו'. דמסיכי תיתי יבא להוסיף כיון דיו"ת בב' תכלת (ומכ"ש לפירש"י שבתוס' ד"ה לרבי כו' דלרבנן הה"נ אם הקדים תכלת ללבן טוב לא יתן הלבן כלל עד שיתיר התכלת ויתן הלבן ואח"כ התכלת. ולטירחא טובא לא חיישי') אבל ד' כפולין לח'. כיון דאיכא ב' חוטין יתרין שפיר חיישי' שיקחם. ובתוס' שדחו פי' זה הוא לסברתם דב' תכלת ליכא מצוה וע"כ יוסיף. וא"כ חיישי' שיסבור שהן תכלת ויוסיף לבן של פשתן. ומ"מ תי' ראשון שכתבתי נ"ל יותר נכון בלשון הש"ס. ולמסקנת תוס' דעד ח' חוטין ליכא ב"ת. אין לתוס' ראיה לסברתם מההיא דלא יהא אלא לבן כו'. דנשאר הדיחוי שדחו שם ז"ל דהי עבד שפי (מן ב') ליכא איסורא (ואפילו נאמר יותר מד' יש ב"ת. מקום לומר דעד ד' ליכא. דהוא מצותי' לכ"ע כשיש תכלת ולבן). ואדרבה לשון הש"ס מורה שלא כסברתם. דקאמר לרבי עכובי מעכב לפרש"י דלבן כמאן דליתיה ולרבנן א"ש כמ"ש תוס' שם דילא. ומשמע כמו שהוא בלא הוספת ב' חוטי תכלת אחרים. ואע"פ שהתוס' מפרשים שם דלרבנן כ"ש דקשה דמאי חסר מצוה כו'. אין נלע"ד דהא וודאי כל מילי דלאו דידהו דאורייתא שפיר שייך למאן דעגר עלי' דין עבד חיסר מצוה. ודוקא הקדמת לבן לתכלת דלא כתיב באורייתא שיקדים. רק כיון דכתיב לבן ברישא אמרי' שיקדימנו. הוא שי"ל שאין זה כ"א מצוה מהמובחר לקיים כסדר האמור בתורה. ואין להתוס' ראיה לפירושם רק מההיא דבת ח' חוטין לא חיישי' ללקיחה משם. וכבר דחיתי ראי' זו בס"ד. ומ"ש התוס' דלהכשיר תכלת מיהו מהני לבן. דזה דחוק הוא לפרש"י הלבן כנטול דמי: **ע"ב** תד"ה לא נצרכא כו' ומאי פרכא כו'. לא הבנתי דא"כ מיהו תיתי מעכב כיון דשניהם צמר (גם החוטי לבן) וכי משום שהתכלת אינו ממראה הטלית יהי' מצוה להקדימו. ואדרבא אפי' יהיה התכלת ממראה הטלית. נ"ל לדברי תוס' דלא חיישי' כ"א אכלאים (ובאמת צ"ע לפרש דברי הש"ס בסיפא בטלית שכולו תכלת. דמה כ"מ שכולו תכלת הא הלבן ע"כ של פשתן קאמר כמ"ש תוס' לאו נמי קאי ג"כ על צמר הא לא בעי לסקדי' התכלת בשביל המראה. מי' י"ל שהתוס' מפרשים אה"נ דקאמר דאין מצוה להקדים לא זה ולא זה. לכן הוקשה להם דמאי פרכא): בר"ה מידי כו' הי' לבנים גם מקשר מינים דרבא כנ"ל: בסוגיא דגרדומין. שיטת רש"י ור"ת אם נפסק כרבא דבתראה הוא. א"כ לא בעי' כדי עניבה כלל. ואם נפסקו ד' חוטין שלנו. וידוע שהן כפולין רק מן שנים כשרין (אם לא לסברת תוס' דלרבנן לא סמכי' תכלת אלבן. וכבר נדחה סברא זו). וא"ת וסלא ברייתא דשרי גרדומיו כ"ש אסקי' דנקטה בלשון שירים לאשמועי' דבעי שיעור כ"ע. י"ל דרבא לטעמיה דמפרש שירי' נפסק מעיקרן לפי' התוס'. ולפרש"י גרדומיו מפרש כן ופליג אדרב. וא"כ גם בזה קי"ל כרבא. אלא שמ"מ אפשר נגד כל הני המורחי לא חיישי' לדרבא. וקי"ל דבעי כ"ע ומעיקרו אפי' א' פסול. א"כ חוט א' דידן כשר דנשאר נד השני. ב' דידן כשנשתייר כ"ע כשר בכל ענין. לא נשתייר בשניהם כ"ע אם אין ידוע שאינם מחוט א' פסולין דשמא חוט א' הן וליכא כ"ע. ואם ידוע שהן מב' חוטין כשרין דהא בכ"א יש נד השני לשירים. ג' שנפסקו אפי' נשתיירו בכולן גרדומין פסולין שמא הן מג' חוטין ולא נשתיירו ב' שלמין (דגרדומין לא מכשרינן רק מב' חוטין דלבן או התכלת לבד). ואם ידוע שבשנים מהן הן חוט א'. או אם נשתייר נגד א' מאלו הב' כ"ע כשר. ובשלישי אין חוששין אפילו לא נשתייר בו שהרי נד השני קיים: ושיטת ר"י דגרדומין דבני ר"ת אי אגרדום כל הד' קאי דומיא דאזוב. ואם לא נשתייר שם א' מפיקתו שיעור כ"ע דבי ליכא כ"ע הוא מעיקרו. ופסול לרבנן כחד ולרבי כשר כשנשתייר לבן או תכלת כיון דמשום א' כן (וכמו שרצו התוס' לומר לפרש"י ג"כ) ולא מייתי רבא אדרבי מבני ר"ת רק דלא בעינן שיעור כתחלתו. וזהו ת"ד ר"י ז"ל. וקי"ל עוקא על שיטה זו. הדא א"כ פשי הו"ל לרבא לאתויי ברייתא דלקמן (לט.) בד"א כו' דמייתי לה רבא גופיה לקמן. ועוד א"כ מאי מקשי' לקמן למ"ד נפסק מעיקרו פסול מההיא ברייתא מאי לאו שירי' דאפסוק כו'. לימא דאתיא כרבי דס"ל הכי. ועוד ק' אההיא דש"מ צריך לקשר על כל תולית היכי ש"מ. ואין לומר כפרש"י דרבא הוי ס"ל ד' חוטין בלא כ"ע כשר אפי' לרבנן (וכזה הוי א"ש ג"כ הא דלא משני לקמן כרבי כיה. דלפי' ר"י כל סיכא דתני גרדומין היינו כל הד' ציצית ולרבי לא מכשרי' כ"א באשתייור ב' התכלת או הלבן) דא"כ מי דחקו לר"י לומר בהא דמייתי' מבני ר"ת על רבי דאיכון שוין הן אלא וודאי א"א לומר כן דלרבא אליבי' דרבנן יהי' כשר ד' אפי' בלא כ"ע דא"כ לרבי נמי מ"ט בעינן שירי תכלת או לבן דמ"ט גרע בזה לרבי מלרבנן (גם מ"ש לפרש בהא דלא משני רבי כיה. איע כ"ה לפרש"י דאשתייר מיני' היינו גרדומין וגרדומין היינו נפסק מעיקרו א"כ י"ל נפסקו כל הד' ותני זו ואצ"ל זו. אבל לפי' תוס' דאשתייר מיני' ונעקרו מיני' מוכח להדיא דלרבא לרבנן לא סגי בלא שיור) ובע"כ רבא הוי ס"ל דבעינן כ"ע לרבנן בכולהו (ולס"ד דרבא לקמן בשנים) ולרבי בשנים א"כ הדק"ל. וכבר ראיתי שהרא"ש מפרש כ"ע על סגדיל כדברי תוס' א"כ נסתלקה קושיא זו. וג' קושיות כראשונות יש ליישב בדוחק דרבא לטעמי' דהוי מפרש שיריו וגרדומיו אפי' נפסקו ב' ומעיקרו כשרין. ולא משמע לי' לפרש דהני ב' דווקא שניהן לבן אלא אפי' א' לבן וא' תכלת וא"כ תו לא אתיא כרבי וגם לא מצי לאתויי מינה ראי' לדרבי שהוא ראי' לבתור סברתו דכיון דלרבנן כשרין נפסקו ב' חוטין ה"ה לרבי אפי' א' של לבן וא' של תכלת וא"כ לאו משום דסמיך לבן על תכלת הוא ואפי' נפסקו ב' של לבן ומאי הלבן אינו מעכב התכלת דקתני. מ"מ עדיין קשה דכ"מ לענין אם נפסקו ב' הלבן א"כ לרבנן פסול דליכא שיריים כלל ולרבי כשר דסמכי' התכלת ואיפשר רבא ס"ל דהך ברייתא מבבתא למאי דס"ד דשיריו או גרדומיו קאמר. ולפרש"י כ"ז ניחא דלרבי נמי מפסיל אפי' בא' שאין בו כ"ע א"כ ברייתא דשיריו וגרדומיו ליכא לאוקמי כרבי ג"כ. גם לא מצי לאתויי מינה ראי' לעיקר סברתו דלרבי סמכי' על לבן אם נפסק התכלת רק מבני ר"ת דנקטו גרדומי תכלת דמשמע תכלת ממש (וה"ה גרדומי לבן וחד מיניה (דתכיב יותר) נקט וה"ה לאידך) וטעמא דסמכי' על לבן. כלל העולה לשיטת רש"י דניחא לי' לפרושי' דבני ר"ת מיירי דומיא דרבי בב' חוטין לבד (ומשמעתא קאי בני ר"ת גם לרבנן כמ"ש תוס') הוכרח לפרש נפסק מעיקרו למעלה ממקום חיבור הכנף בא"ל למטה בלא כ"ע נפסל אפי' בא' (וכמו שהוא באמת הדין לרש"י כיון דקי"ל ככר המדורי במש"ל) ורבא דאקשי ע"ז לטעמי' דס"ל נפסקי ב' חוטין בלא כ"ע כשרין דא"כ מאי שיריו ומאי גרדומיו לס"ד דרבא דתרתי מילי נינהו הא אפי' גרדומיו דהיינו כנתיירו ב' חוטין וב' נפסקו לגמרי בלא כ"ע כשרין וכ"ש אם נשתיירו בב' חוטין המופסקין כ"ע. ובשלמא לפיר"ת מפרש דאם נשתיירו במופסקין כ"ע אפי' נפסקו כלן כשר אבל רש"י חולק ע"ז ע"כ הוכרח רש"י לפרש מעיקרו דלא כר"ת ובאמת פיר"ת דחוק בזה לומר דכל שלא נשתייר כ"ע נקרא מעיקרו גם לא ידעתי מי הכריחו ז"ל לזוז מפרש"י בענין מעיקרו. מה שהר"ש הרא"ש לפר"י וכתב וכ"מ ליישנא דגמ' דקאמר כו' אין הראי' מדקאמר בשיריים מיני' ש"מ גרדומי כלהו שא"כ כבר הוא מקשה על שיטת רש"י מן שיטת התוס' שם אבל רש"י עצמו מפרש שם אשתיור מיני' בחוטין המופסקין שנשתיירו כ"ע (וקו"ע דהא לפרש"י רבא פליג ע"ז) א"כ א"ש. ובמרדכי נראה שראיי' ר"י מדנקט גרדומיו ואזוב קאי תכלת ולבן. לא כדבני ר"ת דתנו גרדומי תכלת על תכלת ממש ע"ש:

דף לט ע"ב גמ' כתיב גדילים תעשה לך. והרבו חכמים גדיל אין פחות משנים וגדילים ד' (דהש"ס מפרש האי גדילים לשון רבים על כאו"א מד' הכנפות קאי ולא על כל ד' יחד) וכתי' ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת ופירושו על הציצית שממין הכנף תהן עליו פתיל תכלת. א"כ למדנו שהגדיל של ד' הוא מן שני מינין. וס"ל להתוס' וסייעתם דמסתמא שניהן שוין ב' ממין הכנף וב' ממין אחר וה"ל כי דרשינן מסמוכין דעו"פ יחדו גדילים תעשה לך בין במינן בין בשאינו מינן נמי שם מכל מין דהא במינו דינא הכי והה"נ ממילא בשאינו מינן (ולשיטת התוס' א"ל לכך דה"נ ידעי' מסתמא מחצה מזה ומחצה מזה רק לשיטת הראב"ד ולשטת הרמב"ם נ"ל כן וכן לפי' התוס' לאותו תירוץ דילפי' ב' חוטי תכלת מפתיל נ"ל ג"כ כן): וא"כ כיון שלמדנו דגדילים פירושו ד' עי' תכלת ולבן. מ' פשטי' דלמאי דתנן התכלת א"מ הלבן והלבן א"מ התכלת היינו כאו"א כשיעורו לכל א' כדאית ליה (לתוס' ב' מזה וב' מזה ולראב"ד ג' לבן וא' תכלת ולרמב"ם ג' ותאי לבן ותאי חוט תכלת) אין חבירו מעכבו אלא יקח כאו"א לבדו לגמרי בלא חבירו רק דלא קיים מצות חבירו ודומיא דתפילין (ולפ"ז הי' נראה דהוי ב' מצות אי מניחן תפלין לבני מצות וכ"כ הרמב"ן בהשגותיו לשרש"מ והרמב"ם שרש ט' בסוף דבריו ע"ש והרמב"ם שם שרש י"א ובחיבורו אייתי מתניתא בידי' בשם מכילתא ובמגדל עוז כתבה בשם ספרי (ובמכילתא וספרי שלנו ליתי') והוא ספרי זוטא שקראו הרמב"ם בשם מכילתא דר' ישמעאל על כל התורה) דמדכתיב והי' לכם לציצית היינו לציצית דשייט התכלת והלבן דרשינן שניהם יהי' לכם למצוה אחת. ול"ע דהא לעיל (כח.) מוכח דהא דד' ציציות מעכבין זא"ז היינו מהאי קרא דדרשי' שכולן יהיו לכם לציצית אחת (דהכלה קאי דרשא דוהיו דהתם וכן הי' להדיא בילקוט ס"פ שלח לך) ולמצוה א' וממילא מעכבין זא"ז ואי איתא דקאי נמי אתכלת והלבן א"כ הי' להם ג"כ לעכב זא"ז ואין לומר דמשום וראיתם אותו דרשי רבנן כל חד וחד לחודיה הוא דנפקא לן דאין מעכבין זא"ז דהא ליתא דוודאי אי דרשי' והיו לכם לשון יחיד על התכלת והלבן כאחד שפיר מתפרש גם וראיתם אותו לשון יחיד על שניהם יחד ולא קאמרי רבנן רק דמוראיתם אותו לחודי' לא מצי' למשמע דמעכבין כדרבי משום דמצי' לפרושי כל חד לחודי' ולא תשמע מיני' מידי אבל אם מקרא אחרינא הוי משמע לן דמעכבין. אין לסתור זה מוראיתם אותו. ותו קשה לרבי נ"ל לש"ס דידן למימר טעמי' מוראיתם אותו לימא מוהי' לכם וכימא רבנן ס"ל וראיתם אותו כל חד לחודי' משמע ומפיק מדרשא דוהי' לכם אלא ודאי הדבר ברור דהש"ס דידן ס"ל דוהי' לכם על ד' כנפות הבגדים לבד קאתי למימר שכולן מצוה א' ולא אתכלת ולבן והוצרך רבי לדרוש מוראיתם אותו דלא אצטריך לענין ד' כנפות לצרפן לאחד דכבר שמעי' לה מוהי' לכם אלא לתכלת ולבן ורבנן ס"ל דלא שמעי' מיני' מידי דיש לפרשו כל חד לחודי' והברייתא שהביא הרמב"ם נראה דאתיא כרבי דמעכבין זא"ז ודרש לה מקרא דוהי' לכם שלא כש"ס דידן וכה"ג יש הרבה ברייתות בספרי ומכילתא דדרשי מקראי אחריני מבש"ס דידן: והיינו דקאמר הש"ס אלימא כו' והסר מצוה דלבן דלרבי עכובי מעכב דמשמע דלרבנן א"ש והא ליכא התם אלא תכלת כדינו ולא ד' חוטין ואעפ"כ יו"ח לבן לרבנן אלא שמיסר מצוה אחת שלא קיים מצות לבן ולמסקנא נמי דאוקימנא כרבי ולגרדומין נמי ה"פ שלא הי' בו כ"א מכל מין כדינו ואיגרדם האחד ונשאר השני. והא דאקשי' גבי סדין בציצית כדשנינן משום קלא אילן ולא יהא אלא לבן. הע"ג דהתם מסתמא מיירי במצוית כהלכתא בלבן דמינם וא"כ כיון דכבר יו"ת בלבן דמינו אפי' יהי' מותר כלאים בציצית אף בהיפשר הכא הסור דכבר יו"ת לבן. י"ל דהי שרי היכא דאיפשר א"כ אם הקדים ונתן התכלת במקום לבן ב' חוטין לבד יו"ת ואם מבנה את"כ ליתן שם עוד חוטי לבן דמינו לא חיישי' (למאי דס"ל דשרי להוסיף בחוטי הציצית עד ד' חוטין) וא"כ כי נמי יהיב להו כאחת נמי ש"ד (ואיפשר אפי' נתן כבר ב' חוטי הלבן דמינו יכול להוסיף עוד לבן דנמר כיון דהותרה כלאים אגל ציצית אפי' היכי דאיפשר וכי היכי דס"ד למישרי להטיל עוד ד' ציצית עם כלאים עיי' פרש"י (מח.) ד"ה אלא מאי כו' ותוס' כתובות (מ' א') ד"ה כגון וצ"ע) ולפ"ז הסיא דשמא יקרע סדינו תוך ג' אם נפרש כפירש"י שם שיניתו חוטי התפר א"כ ע"כ בעינן לאוקמה כרבנן דס"ל מעכב דלרבנן למאי ניחוש לה הא יו"ת תכלת עכ"פ בב' חוטי התכלת. וזה דחוק דמעיקרא פריך לא יהא אלא לבן והיינו לרבנן כמ"ש תוס' שם אלימא דמסתבר לי' לאוקמה כרבנן ג"כ והדר שני לי' כרבי. ומי' אם נפרש כפי' תוס' שם משום הכנף שנקרע למטה מג' הוי תולמ"ה א"ש: ומה שהקשו התוס' על שיטה זו מטלית שכולה תכלת דאמרי' דבד' חוטין יו"ת דיעבד ולא חיישי' שמא יקח מהם לטלית אחרת דהי ס"ד דכב' לבן סגי א"כ אכתי יתיר השניים. לענ"ד יש ליישב דהא יתלה ב' מהם תכלת וב' קלא אילן לשם לבן כדינו ודווקא בת ח' חוטין ד' תכלת וד' קלא אילן דע"כ גברא לאוסופי קאתי יאמר שכולן תכלת ויקח מהן לטלית אחרת (או אפי' יאמר שד' מהן תכלת וד' קלא אילן ידמה בדעתו שלוקח מן התכלת ב' ובאמת אינו ניכר הטיב ויכול לעלות בידו הכל מהקלא אילן) ולפי' אחרון שכתב רש"י שהוא העיקר וודאי דלק"מ: אבל כל הפוסקים ז"ל הסכימו דלמ"ד אין מעכבין זא"ז מטיל ד' חוטי לבן לקיים גדילים דדרשי' מיני' ד'. והכי משמע לי פשטי' דליבגא דרבנן אין לו תכלת מטיל לבן והרי לבן קודם להכלת והו"ל למימר אין לו תכלת יו"ת בלבן (שהטיל כבר) אלא לשון מטיל פירושו שיטיל עתה שלא השיג התכלת עושה לבן במקום התכלת ג"כ. ובאמת לשיטת הרמב"ם שהתכלת כדינו אינו אלא חצי חוט. א"כ הדבר מוכרח לפרש כן. דהאיך יטיל חצי חוט לבדו הא אינו ציצי' כלל. דבעינן גדיל וענף יוצא ממנו. ולפ"ז נ"ל הא דמקשי' לרבי עכובי מעכב. דלרבנן אפילו בעינן ד' משום גדילים מ"מ מהני הלבן המוקדם להשלים כמ"ש התוס'. ולפמ"ש התוס' (בע"ב) לפרש דלרבנן מאי חיסר מצוה (פי' וכיון דס"ל דיו"ת בתכלת לבד אין סברא להצריך הקדמת תכלת ללבן ולענ"ד דלשון חיסר מצוה היינו שלא עשה מצוה וקיום חצי מצוה אבל מאי דלא עבד מצוה מהמובחר אכתי לא נחתי' להכי עד למסקנא: ולענין הלכה בפלוגתא דרבי ורבנן. הסכימו כלהו רבוותא (לבד מן הרז"ה והר"י בר ברוך בתשובתו שהשיג ע"ד הרי"ף שהזכירו הפוסקים ז"ל והיא כתובה בשלימותה בתמים דעים ע"ש) דקי"ל כרבנן דרבים נינהו. ומ"ש הר"י בר ברוך דאגלאי מלתא דיחידים פליגי עלי' דרבי. תימה אלא כמה שיעור רבנן. הלא אפי' שנים סו"ל רבים לגבי יחיד שאין דברי של א' במקום שנים (ועמ"ש בחי' ברכות בשם הכלבו והרד"א לעולם לא זכיתי שתאמר ימ"א בלילות) ואפשר הר"י בר ברוך ס"ל אע"ג דכלהו אמרי חד בשם חבירו מ"מ לא ס"ל כוותי' (ועיין שבת ס"פ כירה והכמ"ל בזה) וא"כ רבנן הוי ר"י בן נורי לחודי'. וכ"ה משמע לשונו. ודקדק לשון מאן תנא כו' האי תנא ר"י. דתנא יחידאה הוא והתוס' כ' דאין הלכה כרבי מרבו (ולא ידענא מהיכי פסיקא להו כ"כ. דהא ר"ע שלעולם אין הלכה כמותו מחביריו. מ"מ מרבו איכא פלוגתא בפ' הכותב. וא"כ ברבי דפליגי אי אפי' מחביריו. כ"ש שי"ל דמרבו הלכה כמותו. וזהו דעת הגאונים בפוסקים כרבי לגבי רשב"ג אביו. אע"ג דאביו ורבו הי' כדאיתא בפ' הפועלים ברבב"ח וריב"ק הוו מתני לרבי ולר"א ברש"ם) ועיין בסה"ד בזה. אך אפי' יהיה כן לכאורה היה נראה דווקא רבו ממש שלמד אצלו ולא שהיה גדול ממנו במה שהיה קודם לו: ואע"ג דחזינן דאמוראי דחקו לאוקמי מתני' כרבי. כבר תירצו המלחמות דניחא להו לאוקמי כרבי דאיהו גופיה סתמי' למתני'. ומי' ליגנא דא"ל לוי לשמואל עד דמפרשת לי להא מלתא כו'. משמע דלית בה פירושא אחרינא כלל. וזו ק' אפי' לס"ד ספוסקים הלכה כרבי. דמ"מ לא שייך כ"כ לשאול בפשיטות מאי היא כאילו לית לה פתרי כלל:

דף מא ע"ב גמ' מתירין מבגד לבגד. נ"ל דפלוגתייהו הוא כגון שבטלית האחד יש חוטין יתירים ורוצה לנטלם משם דומיה דס"ד להוכיח דמתירין מברייתא דשכ"ת או ברוצה להתיר ציצית נאים מבגד זה ונתנו בבגד להטיל ציצית אחרים גרועים בהא פליגי וסובר רב דחיישי' לבזיון הטלית אע"ג דהטלית אינו מחויב בציצית ושמואל סובר דל"ח לבזיון הטלית. ומ"ש הטלית אע"ג דחובת טלית הוא לשמואל הרי יטיל בו מיד חוטין אחרים. ומ"ש התוס' כגון שאין לו אלא כדי טלית אחת ציצית אחת ורוצה להתיר ולהטיל באותו הטלית שמתעטף בו. ולא נראה דבכה"ג אף רב לא הוי פליג דמשום בזיון הטלית יבטל מ"ע למ"ד חובת גברא והלכה כמ"ד מתירין וכ' התוס' בשבת דווקא מבגד לבגד אבל שלא לצורך כלל אסור אפי' לשמואל וכ' המג"א שאם רוצה להטיל בהם ציצית יותר נאה מותר להתירם אפי' שלא לבגד אחר וזה נראה דאפי' לרב שרי דרב לא חייש לבזיון הציצית כ"א לבזיון הטלית: שם רבינא הוה מיחט. מכאן נראה דרשאי להתוב הציצית בכנפי הבגד דאל"ה רבינא היכי עביד הכי וע"כ דסובר כמ"ד חובת גברא א"כ מה לנו להפוסקים לטרות למצוא ראי' דקי"ל הא כיון דרבינא דהוא בתרא ס"ל דח"ג וודאי דקי"ל הכי אע"כ דאפי' בטלית שהוא לבוש ג"כ שרי והלא מ"ש המג"א בסי' ח' אלא שבלא"ה דמ"ע היה מנהגם שהציצית יהיו נגררים וכ"פ מרבינא גופא וכן בב"י בשם הכסס ונעובדא דר"י ור"ם ברש"ש

ונרסם

דברכות: שם וכמה תהא משולשת. ובש"י גורס משולשת. פשטא נ"ל דל' משולשת הוא כמו המשלש דפנות וכאילו תני משולשת והיינו ג' אלי' והוא כמה יתלה הציצית חוץ לכנף ומסקי' דהלכה ד' אצבעות בין הכל הגדיל והענף וא"כ למטה מן המובחר דבעינן שליש גדיל וב' שלישי ענף צריך לעשות ח' אצבע ושליש אצבע גדיל והשאר ענף. וכ"ה דעת הריא"ז וכ"כ הרא"ש לפי פשטא ובאמת שכ"ה פשטא דספרי שהביאו הפוסקים אבל רש"י מפרש משולשת נ"כ ג' אלי' רק ומפרש אענף שתלוי מן הגדיל בעינן ד' אצבעות וכ' הפוסקים דלפ"ז לפרש"י בעינן בגדיל ב' אצבעות דהיי תכלת שליש גדיל וב' שלישי ענף. ונראה בזה איזו אלא למצוה מן המובחר וב"מ הא' דמוי תכלת אבל דיעבד סגי בגדיל כ"ש או אפי' כרב רובה בעינן עכ"פ שישתייר ענף ד' אצבעות ומהפוסקים משמע דלעיכובא בעינן ו' אצבעות. וצ"ע ור"ת סובר דמשולשת ל' גדיל ובעינן שיהא בגדיל ד' אצבעות וכ"ה דעת הסמ"ג ולא"ס א"כ בענף בעינן ח' אצבעות ומ' מדבריו דהיינו לעיכובא ופחות מכאן נקרא גרדומין וכמ"ש לעיל גבי גרדומין ואין זה נכון בעיני דהא זה אינו אלא למצוה מהמובחר ורש"י בבכורות פי' ג"כ כשיטת ר"ת וכ"כ ריא"ז בשם ספרים נרש"י וכן הסכימו רוס"פ אבל אין זה הפי' נראה בעיני חדא דל' משולשת לא משמע הכי ועוד דלפ"ז תיקשי לרבנ"ת דס"ל דכולה גדיל שרי והכא אמרי' שיעורא לגדיל לפר"ת משמע דיותר מזה ענף וכ"ש לפרש"י ועוד דמ"ש דמפרש שיעור גדיל לפר"ת או שיעור ענף לפרש"י ולא מפרש שיעורא דתרוייהו וגם פשטא דספרי אינו משמע כדבריהם אלא נראה עיקר כפי' הריא"ז ובבכורות פרש"י פי' אחר דמשולשת ה"א הלוי' בכנף והיינו שיעור כנף כמה וכבר דחו התוס' דבריהם שם ובאמת דפי' זה תמוה דהא הכא אמרי' ד' בתוך ד' דהיינו שיעור הכנף ומ"מ קאמר משולשת ד' וכ"ה דעת הרמב"ם כהריא"ז:

דף מב ע"א גמ' וצריך לפרודה. כ' ב"י בשם בה"ע דהיינו דווקא בזמן התכלת שצריך להפריד התכלת מהלבן אבל אין לי הגמרא מורה כדבריו וגם בכל הפוסקים לא הוזכר מזה וא"כ בודאי דה"ה מצות ציצית אלא כשהם נפרדים ודלא כמ"ש המג"א בסי' ח [שלא] לחוש להפרידו באם יתבטל מתפלת הציבור: שם הטיל על הקרן או על הגדיל. וקי"ל כרב"י דמשנתו קב ונקי ואמוראי בתראי ס"ל כותי'. ועניין קרן וגדיל הוא דקרן נקרא שפת ותודו של בגד ופסול בזה משום דבעינן רחוק כמלא ק"א משפתו והגדיל הוא התוספת על הבגד ולהכי אסור מפני שאינו נחשב כלל מהבגד. ולכאורה הי' נראה מדהגדיל אינו פסול כ"א מחמת שאינו מן הבגד אבל בלא"ה הי' שרי להטיל בגדיל אע"ג דשתם גדיל אין בו מלא ק"א (וכד"מ בשלהי ב"ק דלא היו רגילין כ"א בב"ח לש"ר שרש"י כאן) להכי פי' נראה כלשון הב' שברש"י דגדיל היינו החוטין שנשתיירו מן האריגה ברחבן והוא השתי בלא ערב ולא אמרו שיעור ק"א כ"א בארכן אבל ברחבן שרי וה"פ הברייתא הטיל על הקרן לארכו אע"ג שאין שם גדיל כי אין דרך הגדיל להיות כ"א ברחבן או על הגדיל שהוא ברחבן אע"ג שאין שם דין קרן פסולה בארכן משל קרן וברחבן משל גדיל והיינו דאמרי' שיהא הציצית נוטפות על הקרן וכמ"ש הפוסקים שיהיה הלוי לאורך הטלית ולא למטה והיינו כי בהתעטפו הטלית אזי הוי אורך הטלית לרחבו של אדם ורוחב הטלית לארכו של אדם וכמ"ש המג"א וא"כ כשמטיל הציצית קצת למעלה מן הגדיל אף שאין בו ק"א ובאורך צריך להרחיק ק"א דהיינו שיהי' ציצית התחתונים יותר קרובים אל הגוף וא"כ כשמטיל הציצית לרוחב אזי כפל הציצית קצרים מק"א ועד סוף הטלית איכא ק"א ובע"כ יהיו נוטפות על הקרן (ולי הי' נראה להיפך דלא כהמג"א). וזה הוא דעת הטור וכ"כ הב"י בבד"ה בשם ס' הע"ת בשם מהר"ם ומ"ש הב"י בטא"ח לא דק יפה במכ"ת שקלה קודם זה כתב הב"י מעצמו בשמו ובד"מ כתב שזה הוא ג"כ דעת הרוקח במ"ש נראה ברוחב הנקב שבו החוטין שאין החוטין רחוקים מלא ק"א ל"ל בה ע"כ ולי נראה שט"ס ברוקח וצ"ל נרחב הנקב והיינו הדין דלקמן בעובדא דרבינא. אבל הריא"ז ורבינו יונה באגרת התשובה והג"י כ' דבין באורך ובין ברוחב בעינן ק"א וכ"מ פשטא ועל הגדיל פסלינן אפי' היכא שיש בגדיל עצמו כמלא ק"א ולנ"ר שברש"י שכל"ל כן וכן נראה מדעביד לה הש"ס צריכותא מדר"פ ודר"י הלמא דג' אצבעות דר"פ וק"א דר"י לענין ד"א נאמרו וכי היכי דג"א דר"פ אף ברוחב אפי' לדעת הטור דלאו כנף הוא כלל (ועוד דלפ"ז צ"ל שיעורא וא"כ יעשה כל הציצית בנקב אחד) ה"ה דק"א דר"י הוא אף ברוחב. וגב"י הוכיח מדתני קרן דומיא דגדיל כי היכי דגדיל פוסל בכל הרוחות ה"נ קרן ואינו מוכרח ומהפוסקים שכ' שנכון לעשות אמרא בשפתו שיש להסתפק בחוטי השתי מאיזה מקום יתחילו למנות ג' אצבעות ומדלא הזכירו ק"א ש"מ דס"ל כהטור ואינו מוכרח: ויש להסתפק אם הגדיל מצטרף לק"א או לג' אצבעות דלכאורה נראה דכיון דאסור להטיל עליו אפי' יש בו ק"א הלמא דאינו נחשב מכלל בגד וא"כ אין להצטרפו בין להכשיר ובין לפסול אבל הב"י כתב שהגדיל מצטרף וכ' הב"י דקתני גדיל דומיא דקרן מה קרן מצטרף אף גדיל מצטרף ולא דק במכ"ת. אבל ה"ר מגמ' ערוכה דשלהי ב"ק וכמו שפסק שם הרשב"א במי' אך זה אינו ראי' משם אלא לנ"ר שברש"י כאן דגדיל היינו מה שעושין להוק וכ"פ ג"כ בסמ"ג אבל לל' הב' שברש"י בזה נראה עיקר אין ראי' משם דחיישינן דהתם לאו היינו גדיל ונראה דגדיל דהכא לל' הב' שברש"י הוא חוטי השתי שנשתיירו מאריגה ובמרדכי והר"פ בהגהות סמ"ק והביאו ג"כ הכלבו והב"י בשם מהר"ם שמסופקים בכה"ג בחוטי השתי בולטין מאיזה מקום יתחילו למנות ק"א (ומדברי' דחסידי דלעיל מ' קצת דמצטרף וכמו שכ' שם בס"ד) וע"כ כתבו שטוב לעשות אמרא סביבו שלא ישארו בולטין וכן נכון ביותר נראה שלא יצטרף וכ"כ הב"י שנכון להרחיק ק"א מהבגד שלא הגדיל ושיהיו בתוך ג"א עם הגדיל ובטור כתב ג"כ לעשות אמרא ומ' אפי' להתר העלת הציצית ומטעם שלא ינתקו את"כ ועי' הטעם בב"י ואינו נכונה: שם שתהא נוטפת על הקרן. מפי' הר"ם בש"י משמע במפרש ל' נוטפת הוא ל' טפי פי' שיהא יותר על הקרן היינו שירחיק מקרן וכדס"ל לר"י כמלא קשר אגודל והיינו דהפסקינהו הש"ס בזה בין דר"פ לדר"י (וברוקח הגי' שנוטפות) ובאמת של' רש"י ג"כ נוטה קצת לזה וכ"מ בהגמיי' אבל הב"י פי' אליבא דרש"י נוטפת ל' הטפה במשקין והיינו שיהא הציצית מטיפי' על הקרן מצד הבגד ולא שיהא תלוי למטה אף שהנקב היא למעלה מק"א מ"מ אם התחיל לעשות גדיל רחוק משפת הכנף אזי נוח לכפל לירד למטה ולא יהי' נוטפות על הקרן ואסור וכ"כ בהגמיי' בשם הרא"ש (ודלא כהרא"ש שלפנינו) וכ"כ בשם רבו הר"ם דרוטנבורג וכ' שלבסוף חזר בו ופי' שלא יהא תלוי באלכסון ודחוק ונכון לסחמיר כהגמיי' בשם הרא"ש וכ"כ הרוקח: שם ואיצטריך דר"פ. לכאורה משמע מדעביד צריכותא דשיעורא דר"פ ודר"י שוין דק"א היינו ג"כ ג"א (והיינו דלא פריך לה לפי הס"ד דלא ידע דמר אשמעי' דלא לירחק טפי א"כ יותר הו"ל למיפרך דר"פ אדר"י וכ"ש שלא לעשות צריכותא). אלא דמר א"ל בהאי לישנא ומר א"ל בהאי לישנא דר"פ אשמעי' דיותר מזה השיעור אסור ור"י אשמעי' דגם פחות מזה השיעור אסור וכנראה שזהו דעת ה"ר ישעי' הראשון שהביא נכדו ריא"ז בשמו (ואפשר דה"ט הסמ"ק שהשמיט לדק"א וי"א כ' כ"א ג"א) ומש' דנראה לעין דק"א לא הוי ג"א פשוטים וכ"ש ג"א בגודל ואצבעות דהכא היינו בגודל וכדהר"פ לעיל (ובמרדכי כתוב במקום רחב שבגודל ובתוס' נסתפקו) ע"כ כתב לפרש דק"א היינו הפרק הב' שבגודל שמחזיק ג"א אבל כל הפוסקים הסכימו שהוא קשר הא' של גודל שהוא לערך גודל והאי אצבע כמ"ש הרוקח וכל מה שהוא מק"ג עד השלוש ג"א (ומהרוקח מ' עולע"ב ועב"י) זהו שיעור הכשר לציצית וכ"מ הלשון של ר"פ בתוך ג' ומ' דהרבה שיעורים יש בתוך ג' ועוד לדברי הר"י לא הי' לר"י למיסבק לישנא דברייתא דקתני בהדיא ג"א ובאצבעות משערינן בכל המדות ומה לו להזכיר שיעור שלא הוזכר בשום מקום אע"כ כמ"ש: שם כל מצוה שכשירה כו'. נראה ביאור ד' הגמ'. דלפי הס"ד סבר דמצוה שאין כשירה בעובד כוכבים א"כ עשיית הישראל מצוה ורבנן ברכת המצות תיקנו. והא נמי מצוה קעביד. וא"כ פשוט דבוודאי דבעובד כוכבים כשירה א"י לברך דהא בעשייהו לאו מצוה קא עביד דל"ד ישראל מצוה על העשיה והמצוה דהיינו קיום המצוה הרי לא מקיים בעת עשייתן ולמסקנא א"כ עביד נכרי פסול אצ"ל. דד"ז לא מיקרי מצוה דליתקינו רבנן להא ברכה בכלל ברכת המצות אך הכשר מצוה. אמנם החילוק בין היכא דעשייתה הוי גמר מצוה. ר"ל דהא בעינן שיהיה בדבר מצוה וע"כ במילה וכה"ג בעשייתו גומר המצוה הרי מצוה קעביד ומברך ברכת המצוה לא על העשיה כ"א על המצוה בקיומא ולא דבעינן בכל ברכה שעם הברכה יגמר המצוה דהא מצות מברך עליהן ע"ל. אלא הכא בברכה דעשיה לא מצינו דבר שלא יהא נגמר שיהא צ"ל שכיון שאינו נגמר ממילא אין מצוה בעשייה. אבל היכא דאינו נגמר כגון סוכה ותפילין אם כן אמאי יברך כיון שאין כאן עדיין מצוה ולא התחלת מצוה. אבל לברכת שהחיינו א"ז ענין דהא תני בהדיא העושה סוכה מברך כו' שברכה זו על שמחת הלב הותקנה על מצוה שבאה מזמן לזמן ואינו שייך לעת קיום המצוה. מיהו עכ"פ גם בה צריך שתהא עובר לעשייתה ר"ל לעשיית הסוכה. או אם מברך בי"ט. משהותקנה ע"ד מה. וצריך דבר שתחלת הברכה ע"ל ולכן כ' הרא"ש דאי יום הראשון חול א"י כיון דלאו עשיית הסוכה הוא. (הסר כאן): ע"ב בעינן טוייה לשמה. פשטא משמע לפרש"י כפי' הקולין ונימין דרב שהוא הנשאר מן הבגד. ומ' פשטא דטעמי' הוא משום דבעינן עשי' לשמה היינו שיתלה הציצית לשמה ובסיסין מכשיר דסובר דטויה לשמה לא בעינן ושמואל סובר דאפי' טויה לשמה ג"כ בעינן. ולפ"ז נ"ל הא דמכשר רב בחד לישנא בציצית של נכרי ואפי' למאן דפוסל היינו משום דכתיב ועשו והס"ד דרב ג"כ סובר דבעי' לשמה א"כ בלא"ה תיפוק לי' דפסול דהתם עובד כוכבים עביד שלא לשמה ואפי' ישראל עע"ג כדאי' בפ"ב דגיטין. ועכצ"ל כמ"ש הרא"ש בריש הל' ס"ת בשם ה"ר ברוך גבי ס"ת דשרי בעובד כוכבים וישראל עע"ג ומסייע קצת ומחלק בין ס"ת לגט. וה"נ יש לחלק בין ציצית לגט ולהכי אי לאו הקרא לא הוי מיפסיל ציצית בעובד כוכבים משום שלא לשמה. וכ"כ בש"ע דלהרא"ש כשר (אבל א"י מנין לו שהרא"ש פוסק כמאן דמתני כדרב להיכשירא ליתא דהתם בסור לכאורה נראה דהלכה כר"א דמתני לפסולא וכמ"ש): ואוקי הש"ס פלוגתייהו בפלוגתא דתנאי דת"ק ורשב"ג. דרשב"ג בעי עיבוד לשמו ועיבוד בתפילין שוה לטוי' בציצית דהא עיבוד אינו עיקר המצוה רק הכשר המצוה ועיקר המצוה הוא בכתיבה ואפ"ה ס"ל לרשב"ג דבעי לשמה והיינו כשמואל. ולפ"ז א"ש הסוגיא דסוכה דל"ג אלמא דבעינן טווי' לשמה וכמ"ש רש"י שם אלא דהקושיא הוא מתרוייהו וכד"מ ליבנא וב"ה ל"ל דר"י א"ר דהר"י א"ר ואי לא הוי הקושיא אלא משמואל א"כ מאי קאמר דל"ל דר"י א"ר דהא מימרא דרב אית לי' רק דשמואל ל"ל וגם דלפ"ז לא הוי פריך אב"ס מדשמואל וכוי פריך להיפך אדשמואל מב"ס ואע"ג דהילכתא כוותיה ע"ש בריטב"א דכיון דרב פליג עליה הו"ל למיפרך דהא ב"ה סבר כרב אע"כ דגם רב מודה בעשי' לשמה ולהכי פריך אדב"ס דכיון דכ"ע א"ל דבעי' לשמה ולא מסתבר דב"ס ל"ל כוותייהו (ועוד דאי מדשמואל לחוד הו"ל למיפרך גם אדב"ש דב"ש לא ס"ל דבעי לשמה כ"א בעשיית הסכך שהוא עיקר הסוכה אבל בהכשר הסכך מתהלהו גם ב"ש לא ס"ל לשמה וכדאית להו לב"ש בהדיא מפקפק וגומל בנתיים וטווי' לא הוי כ"א כמו הכשר הסכך אע"כ דהקושיא הוי מתרוייהו. ולפי האמת לא תיקשי טעמיה דב"ש דכיון דיליף מסוכות תעשה לך היינו בעת עשיית הסוכה שהוא הסכך אבל גדילים באה התוספין מ' מתחלת בעת עשיית החוטין). ומשני התם דשאני גבי ציצית דכתיב גדילים תעשה לך וגבי כה"מ לא בעי קרא דבעי' לשמה וכמ"ש הריטב"א בחי' שם דסתו"מ כיון שהן עצמן קדושות מסברא בעינן בהו לשמה וציצית ושופר שאין בהו קדושה בגופן לא הוה בעינן בהו קרא דבעי' לשמה ולהכי לא דחי הש"ס כאן אליבא דשמואל מאי סובר בכ"ע וציצית שאני דכתיב בהו לך דהא רב ג"כ סובר דרשא דלך אלא דלא מסתבר ליה להצריך לשמה משעת טווי' ות"ק דרשב"ג ג"כ לא מסתבר ליה לשמה משעת עיבוד. ולפ"ז לענין הלכה מסתמא קי"ל כרב דהלכתא כרב באיסורי וגם דשמואל מתוקמ' כיחידאי ולהכי פרש"י הך דסנהדרין בענין הזמנה מלתא בפלוגתא דאביי ורבא דמוקמינן להו ג"כ בפלוגתא דרשב"ג ורבנן דהכא פרש"י ג"כ דרבא כרבנן ואביי כרשב"ג ואנן קי"ל כרבא וא"פ לא בעי' לשמן. אבל קשה מהך דפ' הנזקין דסתמא דגמרא ס"ל דבעי' עיבוד לשמן גבי ס"ת והיינו כרשב"ג ודוחק לחלק בין ס"ת לתפילין (דאין בין ספרים לתו"מ כו'). וגם כל המפרשים גרסי התם בסוכה. אלמא דבעי' טווי' לשמה. מ' דעיקר הקושיא הוא מדשמואל ורב לא בעי לשמה כלל. והשתא א"ש הא דכותי כפשטי' דלא בעי' לשמה וכן ס"ל לקמן להרבה אמוראים והכמה ברייתות דעימהם פסולה והיינו משום שלא"ש וכן לעיל סתמא דש"ג גזירה משום עטימה ולאביי נ"ל דלא קיבלה מיניה כמ"ש התוס' והמרדכי וא"כ מדפריך הש"ס מדשמואל ש"מ דהילכתא כוותיה ע"כ מפרש"י כפי' הגאונים בדרב דטעמיה דרב בקולין ונימין הוא משום הכנף מין כנף וכמ"ש הרז"ה בסוכה בשם הגאונים אבל לשמה לא ס"ל לרב כלל ושמואל ס"ל דבעי' לשמה ומוקמי' לסו כתנאי בתפילין ומדמי ציצית לתפילין ובסוכה ג"כ לא פריך אלא מדשמואל דהילכתא כוותיה ודחי הש"ס התם שאני ציצית דכתיב לך. וכ' הרמב"ן דה"ה הכא הוי מצי למימר אליבא דשמואל דאמר לך הנה סברי כב"ע אפי' כרבנן ושאני ציצית דכתיב לך וכמ"ש התוס' אלא דהש"ס לא אסיק הכא אדעתיה הך דרשא דלך וכ' דמצי' כי"ב בכ"מ ולפ"ז לבתר דמסקי' בסוכה מדרשא דלך י"ל דשמואל ס"ל כרבנן ג"כ ולפ"ז הילכתא כשמואל וכרבנן דבציצית בעי' לשמה ובתפילין לא בעי' לשמה והסיא דהנזקין בס"ת דבעי' לשמה כ' הרמב"ן משום דכתיב בה לכם ודרשינן מיני' לשמה והא כ"ע מודו דבעי' לשמה והסיא דסנהדרין כ' מפרש דרבא כב"ע והוא דהש"ס מקדי אתאביי מברייתא דנרתק דהלמ"ה וע"ז קאמר אביי תנאי דרשב"ג סובר כוותיה דאביי דייק מדרשב"ג בעי לשמה ע"כ דסובר הזמנה מ"ס דהל"ס א"כ מאי הועיל בעיבוד לשמה שהוא הזמנה לשם תפילין כיון דהלמ"ס ומותר לנויה ורבנן דסברי דלא בעי' לשמה לא מוכח מידי דמצי סברי ג"כ המ"ה ומ"מ הדין הוא כך דלא בעי' לשמה ואי עביד לשמה ולאו מינה מילתא היא ולפ"ז הנהו דקאמר היינו ברייתא דנרתק ורשב"ג (וכ' הרמב"ן שמצי' כי"ב בכ"מ). ורבא סובר דאפילו לרשב"ג הלמ"ה ובהזמנה לחוד אין בה קדושה אלא דסובר דמ"מ אין עליה קדושת תפילין אם לא יעבדם לשמה וזהו פי' הרמב"ן וכ"ע דהרי"ף דפוסק בציצית כשמואל וכן בס"ת כתב דבעי' לשמה ובתפילין כ' ברייתא דנרתק ורשב"ג כצורתה משמע דסובר כרבנן: אבל הריטב"א כתב בשם רבו הוא הרשב"א לתרץ הא דהכא מוקמי' לה לשמואל בתנאי בתפילין ולא משני דשאני ציצית דכתיב לך כדמשנינן בסוכה וע"כ כתב דדוקא גבי ציצית וסוכה שאינן קדושין אי לאו קרא לא הוי בעי' בהו לשמה אבל בסתו"מ שהן גופן קדושין מסברא ידעי' דבעי' בהו לשמן (וא"כ נ"ל דלרב דלא בעי בציצית לשמן דלא דריש לך לא בעי' בתפילין ג"כ לשמן אע"ג דתפילין לא דמי לציצית נ"ל משום דס"ל לרב דבכ"מ לא בעי' לשמה להכי לא מסתבר ליה לאוקמי קרא דלך גבי ציצית [illegible] אבל אי הוי סובר בתפילין לשמה הוי מוקי דרשא דלך אלשמה ולהכי מוקי הש"ס כאן דרב כרבנן ודחוק מאד). והא תיקשי ליה דבסוכה מ' דקי"ל כשמואל ושמואל ע"כ כרשב"ג, ובסנה' מוקמי' לדאביי כרשב"ג אלמא דלא קי"ל כרשב"ג ע"כ כתב לחלק דהתם בסנה' איירי במשמשי קדושה ובהא פליגי התם אביי ורבא בהמ"ה אבל בגוף המצוה דכ"ע המ"ה וכדאמרי' שם והש"ס תקשי התם עלי' מברייתא דנרתק שהוא משמשי מצוה אלמא דהלמ"ה וע"ז משני אביי תנאי דרשב"ג סובר דבעי' לשמה וסובר דתלי לשמה בעינן הזמנה וסובר דרשב"ג בעי לשמה אפי' במשמשין וסתמא קאמר עוד בהמה טהורה אפילו לרצועות ולאו בדווקא במאי דאיירינן בטלאי שהוא גוף הקדושה אלא אפי' ברצועות בעי' לשמה וע"כ המ"ה ות"ק דידי' סבר דאפילו בגוף התפילין לא בעי' לשמה וע"כ אינו הטעם משום שלמ"ס דבגוף המצוה דכ"ע המ"ה אע"כ דסובר ה"ק דהכי גמירי לה דאין התפילין צריכין לשמן וכס"ת מודו דבעי' לשמה והיינו דסנזקין וברייתא דנרתק פליג ארשב"ג וס"ל דמשמשין לא בעי לשמה ולהכי הלמ"ה אבל בגוף המצוה מלי סברי כרשב"ג דבעי' לשמה והמ"ה ואנן קי"ל כשמואל בציצית שהוא גוף המצוה וה"ה בתפילין עצמן וכרשב"ג דפליג עם ת"ק דידיה אפילו בגוף המצוה ובמשמשין קי"ל כרבא דהלמ"ה וה"ה דלא בעי' לשמה וזה הפי' ג"כ דחוק מאד. והתוס' והרז"ה והרא"ש בס"י ורוקח וס"פ כ' לפרש הסיא דסנה' בהיפך דרבא כרשב"ג. וא"כ א"ש הכל דקי"ל הילכתא כשמואל וכרשב"ג וכרבא וכ"ה דעת רוס"פ דבכולן בעי' לשמה וכפי' הרמב"ם רק דגבי ציצית כתב דעובד כוכבים העושה אותן פסולה מקרא דועשו וישראל העושה שלא בכוונה כשר וצריך לדחוק דס"ל בשעת עשי' לא בעי' לשמה כ"א בטווי' דמפרש קולין ונימין כפי' הגאונים. ועוד נאריך בזה במ"א בס"ד:

דף מג ע"א גמ' מן התגר כשירה. דמסתמא זבין לה מישראל ולא מרעי נפשי' כפי' רש"י והג"י. וכ' עוד דאפילו תגר המוחזק ליקח סחורות ועסקו אינו בדווקא בטליתות מצוייצות ואפ"ה כשר דלאו ימלא בדאי כד"א שוב לא יאמינוהו. ולפ"ז הטעם נראה דאפי' ליקח חוטין שאומר שלקחן מישראל שהם לשם ציצית ג"כ כשרה אבל המג"א כתב דלא סמכי' אתגר אלא היכא דאפילו לעובד כוכבים הוי זיוף וגבי טלית ה"ט דאין דרך עובד כוכבים לעשות ציצית בבגד ולהכי בחוטין אסור ואין דבריו נראין. והא דפסלינן מן ההדיוט פרש"י משום לביעה שלא"ש ולפ"ז בלבן אף מן ההדיוט כשרה אבל בג"י כתב דאף בלבן חיישי' שמא נטוה שלא"ש ואפילו לרב דלא בעי שלא"ש הרבה פסולים יש בציצית כגון תולמ"ה וקולין ונימין: שם (אין מוכרין) [אין אדם רשאי למכור] טלית מצויצת. לטעם דשמא יתלוה אסור אפי' בשאלה וכ"כ וכמ"ש הג"י אבל לטעמא דזונה לל"ב שברש"י ל"ש האי גזירה אלא במכירה וכל הפוסקים תפסו טעם דשמא יתלוה וכדרב יהודה והנראה שכן הלכה: שם מדרמי קסבר מ"ע כו'. מכאן דקדק הרא"ש בתשובה כלל כ' דלדידן דקי"ל דהוה מ"ע שהז"ג אם לא פשט טליתו בלילה מ"מ חייב לחזור ולברך עליו ביום וז"ל מ' דמעיקרא היה סבור שלא היה פושטו בלילה ולכך הקשה כיון דסבר דלילה זמן ציצית אמאי היה מברך דהא היה פושטו בלילה מאי קשה ליה אם מברך בבקר כשחוזר ולובשו אלמא לדידן דקיי"ל לילה לאו ז"צ הוא יש לברך בבקר אף אם לא יפשוט טליתו כו' עכ"ל. ולכאורה אין דבריו מובנים כלל וכמ"ש האחרונים. ולי נראה כוונתו דראייתו מהא דפריך הש"ס ומ"ש מצפרא דע"כ הקושיא הוא משום דהוי ס"ד שלא היה פושטו בלילה דאם היה פושטו א"כ הרי מברך שפיר בצפרא (והא דלא הוכיח מתירוץ דמשני כי משני מכ"ל אלמא דס"ד שלא היה פושטו י"ל יהא"ל לשיטתיה דמפרש בפסקיו דלא כפרש"י דכ"ל לא היה פושטו לעולם רק ביום היה לובש כ"י ע"ג כ"ל ואכ"ל לא היה מברך בצפרא מפני דהו"ל לטעמיה דהוי מ"ע שלהז"ג). אע"כ שלא היה פושטו ואפ"ה לא פריך אלא אדר"י ומ"ש מצפרא כיון דהוי מ"ע שלהז"ג אבל לדידן א"ש דאפי' בלא הפסיקה צריך לברך וזה אינו מוכרח ובאמת דיותר הו"ל לה"ר מהס"ד דר"י סובר כרבנן בתפילין דאינו מברך אלא בשחרית והכי קשיא ליה להש"ס דכיון דמ"ע שלהז"ג אמאי מברך בכל צפרא ואפילו אם פושט הא אין הפסיקה מועיל כלל לרבנן מ' אבל לדידן א"ש דמברך בכ"י דכיון דמ"ע שהז"ג הוא ומפסקי לילות מימים ואע"ג שלא הפסיק דהא אין הפסיקה מעלה ומורדת לרבנן וא"כ ה"ה לבתר דקיי"ל כרבי שהפסיקה מועלת לחיוב מ"מ היכא דמיפסיקא לילות מימים אפילו אם לא הפסיק מברך ורבינו כתב כן כפי' הרא"ש אבל אין דברי הרא"ש סובלין פירושו אבל לענין הדין נכון הוא: שם ר"ש פוטר בכסות. כל הפוסקים פסקו דהלכה כר"ש דסוגיא דש"ס כוותיה אזלי בכ"מ כמו הסיא דלעיל גבי סדין בציצית דאר"ז גזירה משום כ"ל ומשמע דזה הטעם הוא עיקר דשבת גבי תלמידי ר"י לא קאמר אלא זה הטעם וכן ברפ"ב דברכות במתני' קאמר ריב"ק דפ' ויאמר שהוא פ' ציצית אינו נוהג אלא ביום וכן שם במערבא לא היו אומרים פ' ציצית בלילה וכן בפ"ב דשבת בסוגיא דלופים מוקמי' סתמא דש"ס אשר תכסה בה לכסות סומא והיינו כר"ש דלרבנן לרבות כעלת ה' אתי וכן סתמא דברייתא דפ"ק דקידושין חשיב לציצית בהדיא מ"ע שהז"ג וגם בפ"ב דזבחים איכא תנא דמוקי לאשר תכסה לכסות סומא וכר"ש ואפי' אידך מ"ד דמוקי לה לבעלת ה' וכרבנן מ"מ נפקא ליה מאשר לכ"ס אלמא דכ"ל עכ"פ פטור דאל"ס לא איצטריך לרבויי כ"ס כמ"ש רש"י הכא וכ"מ הכא בלישני' דר"י מדרמי קסבר מ"ע שלהז"ג מ' אבל אנן כ"ל דמ"ע שהז"ג הוא (והתוס' בסוכה ה"ר עוד מדמוקמי' לסו לרבנן קרא דוראיתם אותו לענין ק"ש וק"ש דרבנן והתוס' כ' כאן שהוא אסמכתא בעלמא והתוס' לשיטתו דס"ל בכ"מ דק"ש דרבנן אבל אנן קי"ל דק"ש דאורייתא מיהו הכא עכצ"ל דאינו אלא אסמכתא כמ"ש הרמב"ן בברכות דשיעור דק"ש בין תכל"ל אינו אלא דרבנן מי' יש להוכיח מזה דלא קי"ל כוותי' דאנן לא קי"ל בין תכל"ל אלא משיראה את חבירו וכדפסקי' בברכות מי' בירושלמי שם אמרי' דחד שיעורא הוא ועי' ברמב"ן שם דמשמע דש"ס דילן ס"ל ג"כ הכי ועי"ש גי' הרשב"א בסיפך). וכ"פ הה"ג וכל הפוסקים: שם כסות לילה. פשטא משמע דכ"ל היינו כסות שהוא לובש בלילה וממעט מוראיתם אותו דבלילה א"י לראות ופטור בלילה מציצית וכד"מ לעיל גבי סדין בציצית גזירה משום כ"ל פי' שמא יתכסה בה בלילה ובלילה פטורה וכמו בכל המ"ע שהז"ג היינו שיש זמן שאותה המצוה אינו נוהג בה וה"נ בלילה אינו נוהג המצוה. וכ"מ מהא דאמרי' כיון שנתחייב את במצוה זו ס' לל"ר שברש"י ודומיה דכסות סומא דפי' שהסומא אינו חייב בציצית אפילו אם הוא לובש טלית דגברא בר חיובא וכן להיפך אם הפסקא לובש טלית של סומא חייב בציצית (אם אינה שאולה). והיינו דאמרי' דפ' ציצית אינו נוהג בלילה שבלילה אין כאן חיוב ציצית כלל וכן בדר"י דפריך הש"ס מדרמי כו' אמאי מברך כל צפרא מ' הא לדידן ניחא והיינו משום דבלילה אזיל ליה לגמרי מצות ציצית והא דאמרי' פרט לכ"ל ולא אמרי' פרט ללילה היינו משום דאין דרך להתיר הציצית ולהטילן בכל ערב ובקר וא"כ למאי מועיל פטורא דידיה להכי קאמר דבכסות לילה שאינו לובשו אלא בלילה א"צ להטיל בו ציצית לעולם וכ"ה דעת הרשב"א כפי' רל"ת אבל הר"ת ס"ל דמדקאמר כ"ל משמע דכסות המיוחדת ללילה פטורה אפי' ביום וכסות המיוחדת ליום חייבת אפילו בלילה והכי משמע בירושל' פ"ק דקידושין וקרי לה מ"ע שהז"ג שהיום גורם לחיוב המלבוש. והרא"ש כ' עוד פי' אחר (והשאר חסר): ע"ב גמ' ואיזו זו מצוה כלאים. י"ל שכ"ז עבר בציצית שיש בה כלאים בססם טלית שהי' של פשתן והיינו בין תכלת שהם ללבן שהם [illegible]

תפארת שמואל מאת הגאון כו' מוהר"ר אהרן שמואל ב"ר ישראל קיידינובר ז"ל (מהרש"ק).

דף כט ע"א כתב הרב מהרש"א וז"ל לפרש"י ל"ע אמאי נקט תפילין וכו'. ע"ש ול"נ דל"ק מידי דרש"י דייק ליתני דפסול משמע שאין לו תיקון ויגנז ואי בס"ת איירי הא היה יכול לתקן ולכתוב הא בין הביצין והגלות אבל בתפילין א"ש דאין לכם תיקון משום כתיבה למפרע וק"ל:

דף לב ע"א בתוס' ד"ה תפילין כו' כתב הרב מהרש"א אין בין שבת ליוה"כ דלא תשיב וגבי. נ"ל הגירסא דלא תשיב אכילה וגבי. והכי איתא בש"ס דפוס קראקא ולובלין ובזה נסתלק הסיקא דהרב ז"ל וק"ל. שם בא"ד א"כ משום וכו' כתב הרב מהרש"א ז"ל ר"ל דלית ביה טעמה. אין אלו אלא דברי סימה ועיין תוס' במסכת שבת דף ע"ט ע"ב ד"ה תפילין אגויל וכו' ותבין דבריהם וגי' שבש"ס דפוס לובלין וקראקא שם [illegible] כהבנת הרב ז"ל: סליק

השמטה לחדושי הג"מ יוסף חנינא ליפא מייזליש זצ"ל.

דף לא ע"א בתוס' ד"ה ועושה פרשיותיה סתומות. נ"ב הנה דברי התוס' צ"ע להבינם ועיין בס' צ"ק שדחיק לפרש שמה שכ' התוס' ושמא משום על הארץ דבסוף שיטה אע"פ שאין כתיב כלום אח"כ עכ"ל דפירושו דזה ניכר דהפרשה אחר וכיה אם שמוע היא סתומה דכיון מניחים אח"כ שיטה חלק ובשיטה השלישית היו מתחילין הפרשה באמצעה עי"ש. הנה כבר קדמוהו בזה בשו"ת רש"ל סי' ל"ז דרוצה לפרש כן רק דתה זאת וכי זה א"א נאמרו דא"כ מאי פרשיותי' דקאמר דמשמע דהפרשיות המוזה קאי אך כתבו' רש"ל הנ"ל מה שהשיב להר"ר משה כ' בפי' התוס' דקאי על הפסקים שבה קאמר ר"ש שתהיינה סתומות ושייך להקשות דאין בה אלא הפסק אחת וכו' ומתרצו דנקט הפסקות בלשון רבים משום על הארץ דבסוף שיטה אע"פ שאין כתוב כלום אח"כ כלומר הרבוי דנקט הוא משום הפסקה שבסוף שיטה שלא יודע פרשה סתומה דסתימה או פתיחה לא מינכרא אלא בתחלת הכתיבה לא בסיום שברי כשמראה בסוף דף ובסוף שיטה סיום פרשה לא יוכל להבחין אם הבא אחרי' תהיה פתוחה או סתומה דהאבר שיתחיל פרשה הבא בתוך שיטה והוי פתוחה לדעת הרא"ש או ינית שיטה א' חלקה והוי פתוחה להרמב"ם וא"כ איך קורא הפסק שבסוף פרשת והיה אם שמוע להיותה בסוף שיטה סתומה דלא מינכרא מלתא שאין כתוב אחרי' כלום לזה אומר שקורא אותה סתומה ע"ד הסברה ואע"פ שאין כתוב אחרי' כלום וליכא הוכחה אם ההפסק פתוח או סתום מ"מ קורא סתומה כיון שהיא בסוף השיטה לגמרי שאין מניחין שום ריוח לא קטן ולא גדול עיי"ש היטב בתשובתו ודו"ק: סליק

מאת הגאון המובהק כו' מהור"ר יהודה בברך זצ"ל (בעל המחבר נמוקי הגרי"ב).

דף יט ע"א בגמ' אי מה סמיכה בבעלים אף שחיטה בבעלים. עי' מה שציין הגליון מהרי"ב בתוס' חגיגה דף טז ע"ב ד"ה דבר אל בני ישראל כו' ונבאר על הגליון בס"ע וכן הקשה שם בטו"א דכאן נשמע דהוא דאורייתא. רק יש מיעוט מהקריב את פר החטאת אשר לו ע"ש. ויותר יש לתמוה על רש"י פסחים דף ו ע"ב ד"ה פסח וקדשים הבעלים צלוו דכתיב וסמך ידו ושחט. אשר הוא להורה נגד הגמרא. והאמת יורה דרכו דהכל דכאן במנחות הלא גר"ש ולדידי' הקשה דוסמך ושחט הוא דרשה דאורייתא. ולכן צריך מיעוט שלא יהיה שחיטה בבעלים מדאורייתא ולכן אמרו כאן אי מה סמיכה בבעלים כו' דוקא לר"ש. אבל בזבחים דף לג מסקינן דהיקש הוא רק דרבנן וה"נ הוא רק דרך אסמכתא. כמו כן לענין שחיטה בבעלים נמי אמרינן כן דרך אסמכתא. ובפסחים הכ"ל לענין ברכה. פריך שפיר פסח וקדשים כו' כיון דלא סגי בלא"ה דחכמים עו כן. ופרש"י שפיר ומוכרח מגמרא שם רק שהוא דרך אסמכתא. וכנ"ל וזה כונת התוס' בחגיגה. והבן היטב:

דף לב ע"א בגמ' הכלין שבטו כו'. עי' בתוס' סוטה דף יז ע"ב ד"ה כתבה כו'. מיהו לא ידענא אם שרטט כו' אי במגילה כשרה בשבי או לא. עכ"ל אשר תמוה טובא לכאורה לנוה לא פשטוה מהגמ' דכאן דנילו בתוס' שם מהא דמקשה בגמ' פה מהא דתפלין שבלו כו' שאין מורידין מק"ת לק"ק והי מצי לשרטט אחר כתיבה א"כ מאי פריך הא יכול לשרטט עכשיו. וראיתי שעמד בזה הגרע"א בתשובה ס' כ' וקודם העיון הוא לכאורה פלא הגל אחר העיון בדבריהם לא ק"מ דלא לחנם סמכו שם התוס' שכתבו והא דאמרינן בקומץ כו' דהא דהכי הלכתא גמירא לה דאין לו לשרטט תפלין כו' ע"ש וגם מ"ש הספק הנ"ל אם שרטט אח"כ מהני דוקא לפירוש הראשון ולא לר"ת. והוא דבסמיכות סענין באו להרך שלא יפיל לב אדם ופשיט הספק מהך דהקומץ וכנ"ל. וגם סמכי דבתפלין הל"מ דאין לו לשרטט. ולהיפך. אם שרטט פסול בתפלין. כיון שהלכה ל"מ כן בתפילין אין לבנות. דאם כיתא דהל"מ לא בא רק להורות דא"צ לשרטט ואם שרטט לית לן בה. א"כ עדיין היה צריך לשרטט כדי שיהיה הכתיבה נאה ומיושרת. והוא מדרבנן כמו שאר כתבי הקדש והדרא קושיתא שם לדוכתא מהכיא דהקומץ. וגם אם נימא דאין צריך לשרטט גם משום כתיבה נאה ומיושרת. מ"מ אם רצה לשרטט תפול ויתם כמו לפיר"ת. ובע"כ דהל"מ הוא שלא ישרטט דוקא. ואם שרטט פסול. וא"כ אף אם נימא דמורידין מק"ת לק"ק. מ"מ אין לעשות מעשה פסול לק"ת קודם שנעשה הקדושה קלה. וזה מסתבר מאד בסברא. וא"כ שפיר מספקא לבתוס' אם שרטט אח"כ מהני או לא דאם לא מהני. פריך שפיר. ואם מהני אח"כ שרטוט. א"כ אם בתפילין אם ישרטט אח"כ כבר למזוזה לסברא זו. ובתפילין יהיו פסול מהל"מ. וא"כ זה ודאי אף אם מורידין מקדושה חמורה לק"ק. מ"מ אין לפסול התפילין מקדם. דהא אף [אם] מורידין מ"מ אם ירצה אח"כ לחזור לתפילין עם אותן פרשיות שנכתבו מקדם כסדרן רשאי. אבל אין לפסול אף אם מורידין. ולזה הספק שפיר לפירוש הראשון. אבל לפי' ר"ת נפשט הספק מהך דהקומץ רבה וכנ"ל ודבריהם מאירים ומחים בס"ד:

דף לה ע"ב בגמ' כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן. עי' בנימוקי יוסף הל' תפילין שכתב מדקאמר בגמ' עובר ולא אמר קודם שהייתי אומר שיקדים הברכה הרבה לעשייתן הלא עובר כו'. וקשה מה יתרץ הגמ"י בנדה דף סג ע"א עובר ביתן מלה כו' ולא אמר קודם דשם לא שייך תי' הנמ"י הנ"ל ע"ש. ואפשר דעל פגה אין להקדק כ"כ דא"ל לפרש דבריו מפא"כ אמורה צריך לפרש כמ"ש התוס' פ"ג דיו"ט. והנ"ל קודם. אם לא להורות הדין כמ"ש הנ"י הנ"ל:

דף מג ע"א וסימניך שינוי שקר שינוי אמת כו'. עי' רש"י ד"ה וסימניך איזה שינוי כשר ואיזה שינוי פסול כו' עכ"ל ולע"ג דדבר זה א"צ לסימן ומי יטעה בזה דודאי היכא שנשתנה לגריעותא הוא פסול. ואם נשתנה למעליותא בודאי כשר. ולולא דברי קדשו היה נראה לפרש למאי דמסיק שם שמועתא אהדדי אתמר היכי דמקנא בדרב"י כרי' דרב יהודה לא איפרד תותי' כשירה איפרד חוטיה בדקינן לה בדרב אדא כו'. במצא דהשתינה של ר"י בדר"י. אם נשתנה לגריעותא עדיין אינו מוכח שהוא קלא אילן. וזה נקרא שינוי שקר. דיכול להיות תכלת הוא עד דבדקינן לה בדר"א. ודרב אדא הוא שינוי אמת שהשתינה שלו אמתית בכל צד. ותגמרה לן בסימנא עמא לדעת במתחילה צריך לבחון בשינוי שקר. ואחר כך בשינוי אמת: **ע"ב** בגמ' ורבנן האי אשר תכסה בה מאי. עי' בשער המלך הל' ציצית שתמה בדברי רש"י סוכה דף יא ע"א ד"ה לגר זומא כו' שקסבר לילה זמן ציצית הוא וראיתם אותו פרט לכסות סומא אבל כסות לילה חייב כו' ותמה שמלבד שדברי רש"י סותרים להגמ' כאן שאמרו ורבנן האי אשר תכסה בה מאי עבוד ליה ופירש"י לרבות כסות סומא לא איצטריך כו' ועוד מה יענה במה דפריך הגמ' כאן ורבנן האי וראיתם אותו מה עבדי ליה ולא מבעי דלרבנן איצטריך למעוטי כסות סומא ע"ש והנה מצאתי ראיתי לבתוס' שבת דף קלא ע"א ד"ה ושוין כו' שכתבו וז"ל. וכן ציצית לרבנן דפליגי עלי' דר"ש בפ' התכלת דלא דרשי וראיתם אותו פרט לכסות לילה. אלא פרט לכסות סומא כו' ע"ש וכן ברא"ש ס' תפילין כתב בשם ס' העתים והסומא פטור מן התפילין ומן הציצית דכתיב וראיתם אותו פרט לסומא וכתב עליו הרא"ש וגם מה שכתב בשם הגאון שסומא פטור מן התפילין הא ליתא דו"איתם אותו בציצית הוא דכתיב והביאו ב"י א"ח ס' ל"ז. ולמה לא תמה הרא"ש ביותר דהא גם גבי ציצית הא וראיתם אותו לא דרשינן פרט לכסות סומא כדמשמע במנחות. ובע"כ נ"ל דגירסא אחרת הי' להם בגמ' מנחות במה שאמרו ורבנן האי וראיתם אותו מאי עבדי' ליה ול"ל מבעי להו פרט לכסית סומא. א"כ לכדתניא וראיתם אותו וזכרתם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת התלוים בה ואיזו זו ק"ש כי מוכרח הוא מפלשה גאוני קדמאי רש"י ותוס' והרא"ש בשם גאון שהיה לפניהם גירסא אחרת. ומה שמקשה דברי רש"י אהדדי אין קושי' כי אין להקשות על רש"י אם מפרש לפעמים לפי גירסא זו. או לפי גירסא אחרת:

דף ע ע"א גמ' א"ר טביומי בר קיסנא א"ש הזורע כלאים בעציץ שאינו נקוב אסור כו'. עי' רמב"ם פ"א מהל' כלאים ה' ס"ז וכן הזורע בעציץ שאינו נקוב כו' ועי' בכסף משנה שכתב שלמד רבינו מדקתני בעציץ שאינו נקוב לא קדש כו'. והוא תמוה שמזה אין ראי' דהלמא איידי דקתני רישא קדש בעציץ נקוב תני נמי לא קדש ויותר היה לו להביא מר"ש דקאמר זה וזה אוסרין כו' ולא מסתברא דפליג בתרווייהו. גם מ"מ שבת פ"י התולש מעציץ כו' ושאינו נקוב פטור. וכל פטורי דשבת פטור אבל אסור כידוע. אבל האמת כי דינו של הרמב"ם מפורש כאן גמרא ערוכה א"ר טביומי בר קיסנא א"ש הזורע כו' אמר אביי בשלמא כו'. והא דפסק דמכין אותו מכת מרדות הוא לשיטתו בפ"א מהל' סנהדרין דבכל עובר על ד"ס מכין מ"מ. ומה שאמר אביי צריך לומר דלזה קאמר בשלמא כמ"ש בכללי הש"ס דכל היכי דאיתא בשלמא הוא לשון שלום. והיינו משום דגם בזה לא א"ש כ"כ. והיינו אם אמר מכת מרדות הוה קשה קצת למאי אשמועינן דוקא בזה. הא בכל ד"ס הדין כן. והבן. והיינו כסוגית הש"ס שבת דף מ ע"ב גבי המבשל בחמי טבריא ע"ש ומתורץ בזה מה שעמד בכס"מ עיין שם. ועי' רש"י שבת פ"א ד"ה חייב כו' ול"ל כו' וצ"ע למה לא הביא מהא דשבת הנ"ל וכן בכ"מ מאי חייב מ"מ דרבנן. ועי' היטב: שם בגמ' ותנן לא מצינו תרומה במחובר לקרקע. זה הלשון לא נמצא במשנה וכבר עמד בזה הרי"ב אבל האמת כי דרך הש"ס לקצר המשנה וכמ"ש התוס' בשבת דף י"ב והרך הש"ס להביא קיצור תמשנה וכן בקרא. כמ"ש התוס' בשבת דף קכ"ח ובעירובין פ' סדר ד"ה בגר אל יורה וכ"מ בתוס' ותרומה שאינו במחובר הוא במשנה רש"י מ' תרומות מ"ה ולא מן התלוש על המחובר ע"ש בתוי"ט וכן מפורש להדיא במ' בכורים פ"ה מ"ד ויש כו' שהבכורים נקנין במחובר לקרקע:

דף עו ע"ב אמר ר"א התורה חסה כו' דכתיב והשקית את העדה וגו'. כבר שאל הגאון מהרי"ב להגאון נוב"י במהד"ת חלק יו"ד ס' ק"ס על רש"י בר"ה דף כז ע"א וביומא ל"ע ד"ה התורה חסה כו' שנאמר וגוס הכהן מדוע לא הביא גמ' ערוכה מכאן היכא דמייתי והשקית את העדה ואת בעירם. וגם הקשה להיפך על בגמ' דכאן למה לא הביא הקרא דונוס הכהן וגו' כיון דדבר זה מפורש במשנה בנגעים פ' י"ב מ"ה אמר ר"מ וכי מה מטמא לו את כל עליו כו'. ע"ש מה שתי' והנראה לי בזה דרך מרווח דהנה שם מפורש במשנה ואפילו חבילי עצים ואפילו חבילי קנים דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר עסוק הוא לפנוי אמר ר"מ וכי מה מטמא לו כו' ועי' בפי' הרע"ב מה שמפרש בזה (והנה בפי' הגר"א לס' טהרות מפרש דלר' יהודה מטמא אפי' חבילי עצים ואפי' חבילי קנים ור"ש ס"ל דאינו מטמא חבילי עצים וקנים דבר שאינו מקבל טומאה במק"א. רק שגזירת הכתוב שיעסוק בפנוי. ובלא מחלוקות בדבר ר' יהודה ס"ל דמטמא כל דבר וזה אתא התורה לאשמועינן ור' שמעון ס"ל דאינו מטמא רק לעסוק לפנות) ולפי"ז לא מוכח מזה דהתורה חסה כו'. רק לר"מ דבא לאשמועינן דהתורה חסה כו'. וא"כ לר"ש צריך לנקט כמו דהתורה חסה. וא"כ ניחא דבכ"מ פירש"י הליבא דר"מ דסתם מתני' כותי'. ובלא"ה הלכה כמותו כמ"ש הרע"ב. ולפי הרע"ב גם ר"ש ס"ל כר"מ אבל לר' יהודה לכל הפירושים אינו מוכח דהתורה חסה

כו'. ולכן במנחות דמביא ברייתא דת"כ דלחם הפנים ניקח הטים מפני שהחשון דהתורה חסה וסתם ספרא הוא ר' יהודה כמ"ש בשבת (קל"ז) לכן פריך הגמ' היכן רמיזה דמשום הכהן לא נוכח אליבא דר"י כנ"ל וזה נכון בס"ד:

דף עח ע"א תוס' ד"ה אמר רב יצחק בר אבדימי תהיינה כתיב כו'. עי' בקרבן אהרן על הת"כ אמר פ' יג ס' א' מ"ש על התוס'. ובאמת כתיבת יהיו ס' וי' כמה מבורש וסי' בכניס הו'. וכתיבת תפשינה ע' ס' מן הברש ודברי התוס' מדוקדקים עד לאחת כי בלא יוד יהיו חסר ע' פשל. והבן: **ע"ב** בגמ' וכן לענין לחמי תודה כו'. עי' רש"י פסחים דף ל"ז ע"א ד"ה וכן לענין לחמי תודה אם שחט הזבח עליהן כו' דהואיל וקרמו פניו דתנן במנחות כה"ג בעינן עכ"ל רש"י שם משמע מסוף דבריו דרבא תומרא קמ"ל שלא נפרס קרמו פניו דתנן הוא ק־מו כל דהו קמ"ל רבא דבעינן קרמו פניו כ"כ עד שפורסה ואין תוטים נמשכים והדבר תמוה דהרי קאמר הגמ' פשיטא כו' מהו דתימא כו' וככא כמאן דפרוסה דמי קמ"ל ולפירש"י איך אפשר לומר דהתורה לא מהני והרי מפורש במשנה דקרימת פניו מהני ועי' בנודע ביהודה מה"ת ס' פ' שעמד בזה. ויותר תמוה כי דברי רש"י בפסחים סותרים זה לזה מרישא לסיפא דמתחילת דבריו שכתב אם שחט הזבח עליהן מאחר שנאפת כענין הזה קידש הלחם משמע דרבא קולא קמ"ל דבזה סגי להקרא וסיום דבריו לסיפך ועי' בגנ"י מה שהגיה ברש"י ולא במקום הואיל ולא נראה והמשכיל יבין מעצמו. והאמת הברור בדברי רש"י שסני דבורים כאן וסי"ד והתודה כשרה. ואח"כ מתחיל הדבור הואיל. וקאי על תי' הגמ' מ"ד הואיל וכתיב כו'. ויסוד הדבר אם ידעינן מבחוץ דקרמו פניו עדיין לא נאפה ממש וא"כ לפי האמת דאם פורסה ואין חוטין כו' מקרי לחם ניחא הא דתנן במנחות קרמו פניו דזה מקרי שפיר קרמו פניו דעדיין לא נאפה יפה. משא"כ לס"ד דאף כשפורסה ואין חוטין כו' מ"מ עדיין לא נקרא לחם עד שתאפה יפה. וא"כ מה זה דתנן במנחות קרמו. ובע"כ צ"ל לס"ד שבקי כו' דאיהו דתוק ומוקים אנפשי כיון דילפינן מקרא שלא יטיל פרוס בע"כ קרמו פניו דתנן במנחות כה"ג בעינן. וזה כונת רש"י ברור לדעתי בס"ד:

דף פג ע"ב במשנה שתי הלחם כו' אלא מן הארץ ומן החדש כו'. עיין רמב"ם פ"ח מה' תמידין ומוספין ה"ב פסק שתי הלחם אינם באים אלא מן הארץ ומן החדש שנאמר ממושבותיכם כו' לא מצאו חדש יביאו מן העלי' והשגת הראב"ד. א"א הלכה זו בהפך. וכ"מ שם פי' ב' פירושים בכוונת הראב"ד אחד דליבנא דמתניתין דקתני שאינן באין שאם לא הביא מן החדש פסול מדקאמר עלה מתני' דלא כי האי תנא. ואין שהרמב"ם פוסק כברייתא לא הי' לו לתפוס בלשון המשנה ע"ש מה שתי' וכן בלח"מ. ולי יש עוד לתרץ דהלשון אינן באים בלשון שלילה משמע שאם הביא מן הישן פסול ובפסקא דליבנא דתלמודא. רק זאת דרבינו שינה הלשון מן הלשון המבואר במשנה דמתניתין תנן חוץ מן העומר ושתי הלחם שאינן באין אלא מן החדש ומן הארץ ורבינו כתב אינן באים אלא מן הארץ ומן החדש הקדים ארץ לחדש ובמשנה חדש קודם לארץ. והנה במשנה גופה יש לדקדק דמעיקרא תנן כל קרבנות כו' באין מן הארץ כו' ומן החדש הקדים ג"כ ארץ לחדש. ואח"כ הפך והקדים חדש לארץ. והנה מזה י"ל ולפרש הא דאמר בגמ' מתני' דלא כי האי תנא כו' פי' דאי הוה תני מן הארץ ומן החדש הו"מ לפרושי דהא דקתני בלשון אינם באים בלשון שלילה דמשמע אם הביא פסול קאי על מן הארץ והתנא אמר ומן החדש דגם זה מצוה. אבל מדהקדים התנא חדש לארץ ושינה ממ"ש מקודם כנ"ל להורות נתן שאינן באין קאי על חדש ג"כ ועל הארץ בודאי כי לזה משפט הקדימה כנ"ל ושפיר דייק הש"ס כאן ולקמן משא"כ רבינו השכיל שיהו וכתב אינן באין אלא מן הארץ וזהו לעכובא ושייך ומן החדש וזהו למצוה כמו שסיים לא מצאו חדש יביאו מן העלי'. וגם זה נכון. ולענין מה דהשיג רבינו מתני' ופסק כברייתא ע' בכ"מ ולח"מ מ"ש בזה מדוחק ומה שדקדק בלח"מ למה לא פסק בעומר ג"כ דיביאו מן העלי' ע"ש תמוה. דהא כיון דאם מצא קצור קוצר ואפי' בשבת וכזה פסק רבינו בפ"ז שם. וא"כ איך ס"ד להביא מן העלי' אפשר מן הישן משבחת לה שהיה במחובר יוהר משנה:

דף צג ע"ב ברש"י ד"ה כאילו לא כיפר כו'. עיין רש"י יומא ס' א' ד"ה שירי מצוה כלומר שלא תם כו' כיפר נגברא דעיקר כפרה בדם אבל לא כפר קמי שמיא שלא קיים מצות קונו מן המובחר כנ"ל שם ברש"י ובדפוסים ס"ה שבנו המדפיסים הגהות מוהרי"ב בצידו. וצ"ל כמ"ש. והנה פירש"י כמו שאמר רב הונא בר"י לרבא בזבחים ו' א' אבל רבא מפרש התם שעולה מכפרת אחייבי עשה שקודם השחיטה אבל מצות עשה דסמיכה. בעד אחר השחיטה לא עבר שלעולם הוא בעמוד וסמוך קאי עד לאחר שחיטה אינה מכפרת וכ"פ בתוי"ט שם. וצריך להבין למה לא פירש"י כרבא. והנה גם כאן פירש"י כמ"ש שם ביומא. והנראה לי דרב הונא ב"י הביא ראיה לפירושו ממתניתין דנגעים ומעלין עליו כאילו לא כיפר כו' אלא כיפר גברא לא כיפר קמי שמיא ה"נ כיפר כו' ע"ש תזינן דסיכי דלא מתפרש בענין אחר במתני' דנגעים כן יש לפרש בסמיכה. אלא דרבא דחי נמי כיפר מתן בהונות לא כיפר מתנות הראש. והנה אחרי שמצינו הברייתא שהביא רב נחמן ב"י כאן וביומא ותנופה לכפר וכי תנופה מכפרת כו' מעלה עליו הכתוב כאילו לא כפר וכפר ובברייתא זו א"א לפרש רק כמו שאמר רב הונא ב"י ממילא מוכרת מברייתא זו דבכ"מ שנזכר זה הלשון פירושו כפר גברא ולא כפר קמי שמיא. וכמו שמוכיח ממתני' דנגעים. וצ"ל דברייתא זו לא שמיע להו לרבא ולרב הונא ב"י וכמ"ש בע"פ ובכ"מ ברייתא לא שמיע ליה. והנה עתה שנידע לנו הברייתא דתנופה בע"כ צ"ל כמו רב הונא ב"י לכן פירש"י שפיר הכא וביומא. מעתה גם במתניתין דנגעים פי"ד המובא בזבחים הכ"ל צריך ג"כ לפרש כפר גברא לא כיפר קמי שמיא כרהב"י. ויפה פי' הרע"ב בנגעים שם כמ"ש ע"ש כי מוכרח לפרש כן מהך ברייתא דתנופה כנ"ל ונפלאת בעיני על הר"ש בנגעים שכתב ומסיק כפר מתן בהונות לא כפר מתנת הראש. דא"כ איך יפרש הברייתא דתנופה והרע"ב יפה כוון וא"צ למ"ש התוי"ט: שם ד"ה ומעלין כו' ותע"ג דדחינן נ"ל דלמסקנא הכיא דחויא בעלמא היא כו' ע"ש כי שפתיו ברור מללו כפי' רש"י ובדו"ת רע"א ז"ל דתק מאד לייבב ביומא שם דברי רש"י ולפי מ"ב א"ש הכל בס"ד: בגמ' אקשי ליה עשרים וד' ידיו. ובאמת נמצא בתנ"ך יותר מכ"ד. ונראה לי כי הקשה ליה מהפסוק שמואל ב' כ"א ויהי איש וגו' אצבע ידיו וגו' שש ושש עשרים וארבע מספר. ולא רצה להביא כל הפסוק והביא רק בקיצור ופי' אקשי' ליה ידיו דפסוק עשרים וארבע וגו':

דף צה ע"ב ברש"י ד"ה במקום זריזין ולא בעזרה ממש כו'. שלא יחמיץ עכ"ל. אך נפלאת היא דהא כאן קאי גם על שתי הלחם כמ"ש במתני' ובתוב הדר הוא חמץ תאפינה. וכ"ה לעיל ר"פ כל המנחות ע"ש. וכבר נראה זה במראות יחזקאל נודע ביהודה מהדו"ק בחלק או"ח ס' ע"ו ואין פותר כמבואר שם. אולם אחר העיון נראה כי על תי' הגמ' ג"כ קשה מה יענה רב אשי על שתי הלחם דמאי בעי מקום זריזין כיון דבאות חמץ. אולם הנראה ברור דעת שפתיו דזריזין מקרי כל העושה המצוה כתיקונה לפי דת ודין תוס"ק בכל פרטיה ודקדוקיה זהו מקרי זריז לא שיהיה הכונה דוקא זריז ומהיר. ועי' תוי"ט סוף סוטה ד"ה זריזות מביא שם פי' הר"ב וגם פירש"י שזריז להשמר עצמו שלא תבא עבירה לידו. ועי' רש"י שבת כ' א' ועי' חולין ק"ז ב' וברש"י שם. וזה ברור מאד. וא"כ זה תי' רב אשי גם על שתי הלחם כיון דבשתי הלחם בעי חמץ דוקא. למצוה כאשר צונו הבורא ית' וכמה פרטי דינים ודקדוקים המסתעפים מזה. לזאת כן בעי זריזים דוקא לעשית המצוה בשלימות שיהיו חמץ עפ"י דין וכהמרם שאור נודה כו' וא"ש. אלא לפי"ז לא תקשי קושית הש"ס על רב אשי שמסקנו ממ"כ אי באפיה בעינן זריזין לישה ועריכה נמי בעינן כו' דהא שפיר לא בעינן זריזין רק באפיה. כיון דהמצוה הוא שתאפה חמץ א"כ בלישה ועריכה לא איכפת לן דאם נתחמץ כדין ע"י שאור שפיר. ואם לא עדיין יש תקנה להחמיץ בעת אפיה. שזה מעשה אחרון. ובשלמא על לחם הפנים שפיר הקשה הש"ס דשם כל הזריזות שיהיו מצה דוקא. א"כ מה יתן ומה יוסיף אם שמרו בעת אפיה. אם נתחמץ בלישה ועריכה ושפיר קשה ממ"כ משא"כ על שתי הלחם לא ק"מ וכנ"ל. וצריך לומר באמת דקושית הש"ס לא קאי רק על לחם הפנים. והנה זה יהי' כונת רש"י. ותיבת "זריזים" הכתוב ברש"י הוא דבור חדש. וקאי על קושית הש"ס אי אפיה בעינן זריזים לישה כו' ע"ז פירש"י זריזין שלא יחמיץ להורות כיון דקושית הש"ס לא קאי רק על לחם הפנים דהזריזות היא שלא יחמיץ ושפיר קשה ממ"כ משא"כ על שתי הלחם לא קשה כנ"ל. ורש"י ז"ל הורה לנו כל זה בלשונו הזהב כדרכו הטוב. ומקודם תיבת. זריזים. ברש"י צריך לעשות נקודים ומי שיעיין בלשון רש"י ימצא שהדברים ברורים מאד. ועיין פ"ק דמעילה מ"ש רש"י שם דבשתי הלחם ולחם הפנים לא גרסינן בלישה ושם הוא לפי האמת ואינו ענין לכאן. והבן. הגב ראיתי דבר תמיה בשל"ה הביא בשם תולעת יעקב שכתב הטבועות הקריבו חמץ ומצה יחד ע"ג המזבח ע"ש שכתב הטעם עפ"י סוד ונפלאת היא. אם נאמר שהמצה היא על מנחת נסכים שהקריבו הקומץ ע"ג המזבח עכ"ז לא ידעתי מ"ש שגם החמץ נקרב עם המצה שלא משתי הלחם לא נקרב כלום כידוע: **סליק**

מראה כהן   מסכת   מנחות   חשק שלמה

מהגאון המובהק וכו' מו"ה בצלאל הכהן זצ"ל מו"ץ בווילנא.

דף ג ע"ב בגמ' לר"ש ה"נ לרבנן הא אמר. נ"ב נ"ל דכצ"ל לר"ש ה"נ. והא אמר רבא כו' עד לשם אותו הטאת [כלומר וקשיא דרבא אדרבא ומשני] כי קאמינא לרבנן וכגי' הס"א [ולפ"ז מקשה מהא דאמר רבא דלשם חטאת מצורע פסול אע"ג דמפרש טעמי דהני עולות כו' מ"מ כיון דכתיב וזאת תורת גם לשם חטאת מצורע ליכשר וכדמקשה מעיקרא. ושוב ראיתי לבעל צ"ק שכתב על גי' הס"א כי קאמינא לרבנן לא ידעתי פירושו דרבנן מאן דכר שמייהו כו' ע"כ אבל למ"ש בעז"ה ניחא אבל בעל הצ"ק כי' דכצ"ל. לר"ש ה"נ. דאמר רבא כו' ע"כ. ולפי גירסתו נ"ל דמייתי סייעתא מהא דמכשר רבה לשם חטאת דם וס"ל השתא דטעמא מוזאת תורת ואפי' לשם חטאת מצורע לא קא מפסיל אלא משום דהני עולות נינהו. וזה שכ' התוס' כאן ד"ה לשם חטאת דכפ"ק דזבחים בגלהו קרא דוזאת תורת מכשיר חטאת לשם חטאת ואע"ג דר"ש הוא דאמר דחטאת נזיר בלה כו' ע"כ. משמע דס"ל דהא דרבא דהכא אתיא כר"ש ומשום וזאת תורה ואפ"ה בחטאת נזיר ומצורע מודה דפסול וצ"ל דעל דרך זה צ"ל נמי הגי' דלעיל דנדפס בצדו הכא משום דאיכא עולות אלא דלפי גי' זו א"ש הגי' והא א"ר וכנ"ל לר"ש ה"נ. והא אמר רבא כו' ומקשה מהא דלשם חטאת מצורע פסול וס"ל השתא דרבא אליבא דר"ש קאי ומשני הכא משום דאיכא עולות וכפירש"י ז"ל וליכא למילפינהו מוזאת תורת לאכשורי ולפ"ז הך דרבא דהכא אתיא כר"ש שפיר הקשו התוס' ואע"ג לר"ש כו' אבל למ"ש לעיל לק"מ דר"ש בלא"ה מכשיר לשם חטאת נזיר ומצורע מוזאת תורת והא דרבא כרבנן. ודע דבפ"ק דזבחים שם יש מבוכה רבה בשינוי הגי' אי גרסי' רב או רבה או רבה בהאי מימרא וכבר העירותי ע"ז במקום אחר בעז"ה ואכ"מ]: **שם** תוס' סד"ה לר"ש כו' פי' הקונטרס. נ"ל מפי' הקונטרס: (והשאר חבל על דאבדין ולא משתכחין *):

בפסקי תוספות פ"א אות ה בעומר וקנאות אין יציקה. נ"ב עיין בתוס' שלא הוציאו עומר מן סוטה: פ"ב אות ח הלבונה מקטיר קודם. נ"ב נ"ל הלבונה יכול להקטיר קודם כו':

פ"ג אות יח קרבנות נאכלין על השובע שנאמר להסתלק מאכילה: ואח"כ מתחיל אות י"ט מצוה ברעבון. נ"ב הכל דיבור א' ונ"ל שנאמר להסתלק מאכילת מצוה ברעבון וכן פסח וכו': ד"ה חולין דכ"א ע"ב: אות לב תרומה שנטמאה כו'. נ"ב דף כ"ה ע"ב ד"ה כשוגג: שם תרומה תרומה. נ"ב נ"ל תרומתו תרומה: אות נה פשוטי כלי עץ כו' וכן לנרין. נ"ב נ"ל שעושין כן הלולבין: אות סג מזוזות כורכה "משמע כלפי אחד". נ"ב נ"ל מאחד כלפי שמע: אות קכט בכור שנולדו לו וכו' אין צריך "לבדוק". נ"ב נ"ל לפדותו:

פ"ה אות קעה תרומה גדולה כו' והמונה פ"ז משובח משלשתן והשוקל משובח משלשתן ואח"כ מתחיל אות קע"ו בתרומת מעשר המרבה במעשרות. נ"ב קע"ה נ"ל תרומה גדולה מצוה מאומד: והמונה משובח והמודד כו' משלשתן נפגומת מעשר. והד"א [ר"ל דהא דתנן המונה כו' דוקא בתרומת מעשר מיירי אבל תרומה גדולה מצוה מאומד דוקא] ואח"כ נ"ל אות קע"ו כמרבה במעשרות כו': אות קפא פ"ק דברכות. נ"ב נ"ל דבכורות: **סליק**

מהג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"ץ בווילנא.

דף ג ע"א בתוס' ד"ה חטאת. יכול להקבות וכו'. נ"ב אמנם לפ"ד הרמב"ם והרע"ב שהביא התוי"ט בפ"ז דזבחים משנה ב' דס"ל דמליקת עולת העוף שעשאה למטה כשירה בדיעבד ודלא כדעת התוס' בכאן ובזב דף ס"ס ע"ב א"ש במאי דלא מקשה הש"ס כאן ממליקה [ועי' בספר בית הלוי על קנים בסשיג על דברי התוי"ט שם] וכן לפי מש"כ רש"י לקמן בסמוך בד"ה ל"ש דעיקר קושיית הגמ' משום דהוי תרי איסורי ולא אמרינן דמטבל הזה דעבר ג"כ ניחא ולק"מ דהתם הד איסורא הוא ולא מצי למקשי מידי מיהו התוס' לשיטתם אזלי לקמן בסמוך בד"ה ומיעבר דהשיגו על פירש"י ולכן שפיר הקשו בכאן ודו"ק:

דף ה ע"ב בגמ' שכן מתרת הדם בשביעית. נ"ב ואף לר"ל דסבר לקמן כ"ח דאף שבית המקדש קיים כליר מזרח היתיר ועד הביאכם אינו אלא למצוה מ"מ מקרי שמתיר דהא מ"מ צריך להביאו למצוה. ועוד דהא בעי המימרא בכאן הוא רב ורב בעצמו ס"ל לקמן שם באמת דדוקא עומר מתיר ושפיר פריך לרב לשיטתו. ולר"ל בלא"ה ליכא למימר מנחת העומר תוכיח דהא לדידיה אינה אסורה להדיוט וזהו דאמר ר"ל לקמן מפטם הקטורת יוכיח וכר מן דין נמי לא קשה דהא ברייתא דכן הבקר הוא סתם ספרא וסתם ספרא הוא ר' יהודה ור' יהודה לשיטתו הא ס"ל לקמן דבזמן הבית. היה העומר מתיר ובזמן הזה כל היום אסור דעד ועד בכלל והא דאמר ר"ל דהאיר המזרח מתיר היינו לרבנן אבל לר"י בוודאי צריך לעומר דאי להו העומר היה אסור כל היום:

דף ו ע"א ברש"י כל אשר יעבור. שאינה עוברת משום דאין לה וכו'. נ"ב עי' בבכורות דף כח ע"א ברש"י ד"ה נאמר ובתוס' ד"ה פרט לטריפה ועי' בחולין דף קל"ו ע"ב ברש"י ד"ה יש טריפה ע"ש ובתוס' שם ד"ה פרט לטריפה [וע"פ דבריהם שם יתיישב ד' התוס' בחולין דף ק"ל ד"ה תיתי ודו"ק]:

דף יא ע"א במתני' ברש"י ד"ה חיסר לבונתה מפרש לה בג"ש. נ"ב צ"ע דלקמן שם יליף בסיקתא דמקים לבונה להרמה דמנחה ע"ש ולא יליף לה בג"ש כלל ומיהו בירושלמי שקלים פ"ד ה"ח יליף לה בג"ש דאזכרה אזכרה ע"ש ודע דמה דפליגי אמוראי בירושלמי שם אי מפעלינן הקומץ לקומצו של הבעלים או לקומצו של כהן המקריב [ומב"ש שם בירושלמי בקומצו של כה"ג שס"ה ונ"ל כהן שתמה וכן הועתק בתוס' לקמן במכילתין דף ק"ו ע"ב ובמל"מ בפט"ז מהל' מעשה הקרבנות] היינו במנדב לבונה בפני עצמו בלא מנחה אבל במנדב מנחה שצריך להביא עמה לבונה בזה הכל מודים דמשערינן בקומץ של כהן כמו הקומץ דמנחה עצמו ועוד נראה דהפלוגתא אינו אלא לפי הירושלמי דילפינן מלבונה דלחם הפנים אבל לפי הש"ס דילן דיליף מקומץ דמנחה ודאי דדמי לגמרי לקומץ דמנחה ומשערינן בכהן כן נראה לי:

דף יב ע"ב בגמ' נמי מהני ליה סקטרה. נ"ב ומשמע דכיון דמועלת הזריקה לחסר. פתלות האהרושת מואר אפי' באכילה. מיהו היינו דוקא בלחם הפנים ובשתי הלחם אבל בשאר המנחות נתבטם בוב שאת ולכן

*) א"ה הנה כעת גם אנו באנו אח"ל הרבה לכבוד הגבות ותוספות קצרים בכל סדר קדשים אשר השתכחה דהמה הוא ונפרט נכב' זבחים ומנחות לך רפי' זבלחד הנב' זבחים כנחות שלו ולא נמצא רק קונטרס אחד ג"כ לא נדפס יחד.

ואם נתבר מסבירים הסילו נחלה אחת כל כחלות אסורים באכילה וכמ"ש בתוס'. ומיהו במנחת מאפה דאמרינן לקמן דף י"ד ע"א דבכהוב פשאן שני גופין ע"ש אם מביא מחצה חלות ומחצה רקיקין ואליבא דר"ש י"ל דאם נתבר אחד מן החלות קודם הקטרת הקומץ מ"מ הרקיקין מותרים באכילה או להיפך וצ"ע בזה:

דף יג ע"א במתני' ר' יוסי אומר פסול. נ"ב לקמן דף י"ד ע"ב משמע להדיא דהך פסול היינו מדרבנן משום גזירה אבל מה"ת כשר לגמרי וכ"מ דאם אכל אינו עובר בלאו:

דף טז ע"ב ברש"י ד"ה ומאן דאמר פסול. נ"ב נ"ל מאן דאמר כשר קסבר אין דרך אכילה בכך ולא פסל מחשבתו אבל דרך הקטרה בכך וכו':

דף יח ע"א במשנה לא יצק וכו' ולא מלח וכו'. נ"ב הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות כאן פי' דלא מלח כהן אלא זר. ונראה דדחקו לפרש כן משום דרצה להעמיד המשנה אליבא דהלכתא דאם לא מלח כלל קיי"ל באמת דהמנחה פסולה דמליחה מעכב וכמו דאיתא לקמן בברייתא דף כ' ולהאיבעית אימא שם גם רב ס"ל כן משום דכתיב ביה ברית כמאן דתנא ביה קרא דמי וכן פסק באמת בחבורו בפ"ה מהל' איסורי מזבח הלכה י"ב [ומה שחילק שם בין קומץ המנחה לשאר קרבנות דבשאר קרבנות אף שעובר בלאו אם לא מלח מ"מ הקרבן כשר כדבר פשוט דטעמו משום דמצות מליחה אינו אלא באימורין ואם לא מלח לא גרע מאם לא הקטיר האימורין כלל דג"כ כשר הקרבן דהקטרת אימורין אינו מעכב והכ"מ דחק שם בדברי רבינו וכתב דגבי מנחה דאיכא נמי לאו משו"ה מעכב משא"כ בשאר הקרבנות ע"ש ודבריו תמוהים דהא הרמב"ם ז"ל כתב שם בהדיא דגם בכל הקרבנות אם הקריב בלא מלח לוקה ואכן הדבר פשוט כמש"כ] ודברי הרע"ב במשנה כאן דפי' דמיירי דלא מלח כל המנחה אבל בקומץ המליחה מעכב תמוה מאד דהרי בכל המנחה לא בעי מליחה אפי' לכתחלה וכבר תמה עליו בגליון המשניות להגרע"א ז"ל. ואין לתמוה על רבינו הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות הנ"ל דהא לקמן דף כ' אמרינן דגבי מליחה אי אפשר לפרש דלא מלח כהן אלא זר דכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח וכו' די"ל דהיינו לשינויא קמא שם דלרב כשר באמת ומוכרח לפרש דמתני' ר"ל דלא מלח כלל ואף דלא הוי דומיא דיציקה דמיירי דיצק זר משום דבלא"ה אינו דומיא משום דמליחה לא שייך בזר אבל להאיבעית אימא דרב נמי מודה דפסול ע"כ צריך לפרש המשנה כן דר"ל דלא מלח כהן אלא זר ומיירי באמת בעבר ועלה על המזבח [ועי' בתוי"ט חלק ו' סי' כ' שדחק שם ליישב דברי הרמב"ן בפי' התורה בזה דכתב שם דאם מלח זר כשר ע"ש ותמהני דהלא גם הרמב"ם בפיה"מ כתב כן וגם מן הש"ס אינו מוכח להיפך דלא אמרי' רק דאינו במליחות כ"כ וצ"ע] ואכן ראיתי להסמ"ג בלאוין ש"כ שכתב באמת דאף אם לא מלח כלל ג"כ כשר כפשטה דמתני' ולא חילק כלל בין קומץ המנחה לשאר קרבנות וזה דבר תמוה דהא לקמן דף כ' מסקינן דגם רב מודה דמליחה מעכב משום דכיון דכתיב ביה ברית כמאן דתנא ביה קרא דמי וצ"ע: בתוס' ד"ה גזירה. וא"ת לאכול אמאי מודים וכו'. נ"ב תי' אמאי מודים ע"ש וצ"ל לאכול מאימוריו ליגזור כנ"ל:

דף יט ע"א בגמ' אי מה סמיכה בבעלים אף שחיטה בבעלים הוא לא מצית אמרת ק"ו וכו'. נ"ב וצ"ל דמ"מ לכתחלה מצותו בבעלים דהא איתקש לסמיכה וכ"מ להדיא בפסחים דף ו' ע"ב דאמרינן שם פסח וקדשים מאי איכא למימר ופירש"י הבעלים נצטוו דכתיב וסמך ידו ושחט ע"כ ונראה דכוון להסוגיא דהכא [ואף דפסח לא בעי סמיכה מ"מ נ"ל דילפינן פסח משאר קדשים] וכ"מ ג"כ בפסחים דף ס"ה במשנה שחט ישראל וקבל הכהן ופשוט דר"ל דמצותו דוקא בבעלים דאי דקמ"ל דכשר אפי' בישראל תקשה פשיטא דאטו אכתי לא ידעינן דשחיטה בזר כשרה אתמהה וכן ראיה עוד מהא דתנן בכלים פ"א משנה ח' עזרת הכהנים מקודשת ממנה שאין ישראל נכנסים לשם אלא בשעת צרכיהם לסמיכה ולשחיטה ולתנופה ע"כ אלמא דמצות שחיטה ג"כ בבעלים וכ"כ הגר"א ז"ל באליהו רבא שם ע"ש וקצת י"ל דהא דאיתא בזוה"ק פ' נשא דף קכ"ל ע"א ושחט את בן הבקר ושחט אחרא ולאו כהנא דכהנא אסיר ליה וכו' ע"ש ג"כ מיירי בקרבן יחיד כמו דמיירי קרא דושחט את בן הבקר ושם מצותו בבעלים דווקא ומשו"ה אסור בכהן ובעל הזוהר דהוא ר"ש בן יוחאי לשיטתו אזיל דס"ל בכהן דהוקש לסמיכה. והא דמסיק הכא מדגלי רחמנא ביוה"כ ושחט וכו' מכלל דשחיטה בעלמא לא בעינן בעלים היינו דאינו מעכב בבעלים דגבי שחיטה פרו ס"ל לר"ש דפסולה בזר וכמש"כ התוס' כאן בד"ה גלי רחמנא. והא שכ' התוס' בקדושין דף ע"ו ע"ב ד"ה אין בודקין דנהגו הכהנים שלשיל בעצמן ולא הניחו לזר לשחוט היינו בקרבנות צבור [ועי' ביומא דכ"ה ע"ב] אבל בקרבן יחיד אדרבה מצותו בבעלים וכמש"כ ודו"ק [ומפי מר אחי הגאון ז"ל שמעתי לפרש דברי הזוה"ק הנ"ל דהא דאמר דכהנא אסיר ליה ר"ל דכהן בבגדי כהונה אסור לשחוט דכיון דשחיטה כשרה בזר הו"ל כלאים שלא בשעת עבודה והיה לוקה אבל בלא בגדים בוודאי מותר לשחוט והא דאמר ושחט אחרא היינו משום דבלא בגדי כהונה הוי ליה זר דאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם וקרי ליה אחרא וזה נ"ל כפתור ופרח בפי' דברי הזוה"ק ודפח"ח [ובס' תולדות אדם להג"מ מוהרי"ח פיוויל זצ"ל שהיה מ"מ דפה הביא דברי הזוהר הנ"ל בצ"ע ואכן לפי הנ"ל א"ש]:

דף כא ע"א בגמ' יצאו דם ויין שאין עולין לאשים. נ"ב נ"ל דר"י בנו של ריב"ב סבר דטומאת משקין דאורייתא אפי' לטמא אחרים דאל"ה לא הי' צריך לטעם דאין עולין לאשים דתיפוק ליה דאין מקבלין טומאה כמו דממעט עצים מהאי טעמא ולא דמי לפרט דמטמא גם לאחרים. אך קצת צ"ע לפירש"י דפי' דעצים ולבונה לא מקבלי טומאה רק מדרבנן אמאי לא ממעט נמי לבונה כמו דממעט עצים ומצוה ליישב [והא דהוצרך רש"י ז"ל לומר דחיבת הקודש דרבנן ולא דמי לפרט ולא כתב הטעם משום דחיבת הקודש אף אם הוו דאורייתא מ"מ מיבעיא ליה נר"ל לקמן (קב:) אי מוכין בו ראשון ושני ולא דמי לפרט היינו דאם כן תפשוט מהך ברייתא לאיבעיא דר"ל דאין מוכין ודו"ק]: שם אמר רב פפא הלכך דם התור שקרש ואכלו שחייב וכו'. נ"ב עי' בגליון הש"ס להגרע"א ז"ל שתמה דמאי קמ"ל ר"פ הא משנה ערוכה היא בכריתות ריש פרק דם שחיטה דאיסור דם נוהג בין בטהורה ובין בטמאה ועוד תמוה דמאי שנא התור דנקט יותר משאר טמאין ועוד דבטמאין דאין ראויין לכפרה אין נפקא מינה כלל בין קרוש לצלול ואם כן למאי הוצרך לומר דם התור שקרש ואכן שמעתי מפי מר אחי הגאון זצ"ל דצ"ל דם השור שקרוש בה"א והוא שור דנתחב בסמני הקטורת וכתבו תסר"י והרא"ש בפ' כיצד מברכין והטור באו"ח בסימן רט"ז שהיה ידוע היא ויש לה חטוטרת בצוארה ומתקבץ שם כמין דם וכו' והרמ"ה היה אוסר לאוכלו משום חשש דם ע"ש וי"ל דזהו קמ"ל רב פפא דכיון דאמרינן הואיל שכנגדו ראוי דם השור נמי אע"פ שקרוש מתחלתו ומעולם לא נראה לכפרה מ"מ חייב הואיל ושכנגדו ראוי ודפח"ח [וכבר נדפס כן בשם מר אחי זצ"ל בסוף ספר לקח נחמד שנדפס בפ"ק ע"ש]: שם א"ר גידל אמר זעירי דם בין לח ובין יבש חוצץ. נ"ב העין משפט השמיט לציין כאן במיימוני בפ"ב מהלכות מקואות הלכה ב' ע"ש והסמ"ג בעשין רמ"ח [בהלכות מקואות] הביא ד' הרמב"ם דדם שנסרך בבשר חוצץ והבין דר"ל דיש חילוק בין דם לח שעל הבגד ובין דם לח שעל הבשר דבבשר חוצץ אפי' דם לח וע"כ תמה עליו מהש"ס דזבחים דף ל"ו ע"ש אבל הדבר פשוט דהרמב"ם כוון לש"ס דהכא דאם הוא נסרך בבשר דינו כיבש וחוצץ אפי' בבגד ודברי הסמ"ג תמוה וצ"ע ועי' בש"ך ביו"ד סי' קצ"ח ס"ק כ' דפי' כן לד' הרמב"ם כמו שכתבתי אבל תמהני דלא הביא ד' הסמ"ג הנ"ל דלא פירש כן וצ"ע: שם בפירש"י ד"ה לא סריך שכשתולין בו אצבע נמשך ונולך וכו'. נ"ב אינו מובן דאם נמשך ונולך חוט ממנו היכי קרי ליה לא סריך ועוד דעל לא סריך אינו נצרך לפרש דכל זמן דאינו מתחיל להתייבש ולהדבק היינו לא סריך ואכן הדבר פשוט דתיבת לא היא ט"ס וצ"ל ליבנא אחריניא סריך [והיה כתוב ל"א בר"ת ושוב השמיטו הקווין אשר מלמעלה ונדפס לא סריך]: ע"ב ברש"י ד"ה הכי גרסינן. יאכלוה דסיפא שלא יאכלו עמה חולין ותרומה בזמן שהיא מרובה. נ"ב ומייתי לה הש"ס נמי לד' התו"כ אלו בתמורה דף כ"ג ע"א [ומש"כ שם בלידו מנחות כ"א קאי על רישא דברייתא]:

דף כג ע"ב בתוס' ד"ה אלא. אבל אורז לא מבטל טעם דגן וכו'. נ"ב ולפי ד' הירושלמי בחלה פ"ג הלכה ה' דהחטים גורר לאורז בלא"ה לק"מ מהתם דגבי חטים ואורז אין האורז מבטל הטעם ואדרבה דהכל נעשה טעם חטים ועי' ברא"ש בהלכות חלה סימן ט"ו דהוצרך הירושלמי לטעם דגרירה לענין חלה דאל"ה אף דאיכא בהחטין כזית בכדי אכילת פרס מ"מ כיון דרובא אורז הו"א דאינו בא לידי חימוץ ודבר שאינו בא לידי חימוץ אינו יוצא בה ידי חובת מצה ע"ש ולפי הנ"ל יש לומר דהוצרך להך סברא גם מטעם זה דאל"ה היה מבטל האורז לטעם דמצה דס"ל להירושלמי ג"כ דבתר מבטל אזלינן ואף במין בשא"מ וכסוגיית הש"ס דהכא. ועיין ברמב"ן וברא"ש בהלכות חלה ובהשגות הראב"ד ז"ל בפ"ו מהל' בכורים הל' י"א ותמצא שיש ג' שיטות בזה בד' הראשונים ז"ל ודברי הב"י באו"ח בסי' תנ"ג תמוהים בענין הזה ובחידושי האלכתי בזה בעז"ה:

דף כו ע"ב בגמ' איברין שסדרן בצדי המערכה מהו. נ"ב עי' בזבחים דף ס"ב ע"ב דאמרינן שם כשהוא זורק למערכה דלוקה הוא זורק ע"ש ומשמע דפשיטא ליה להאי תנא דצריך ליתן על מערכה דלוקה דוקא ואולי דס"ל דעל הוא על ממש וצ"ע:

דף כח ע"א בתוס' ד"ה חצוצרות. אבל קשה דבמס' תמיד תנן ושתי חצוצרות של כסף בידם וכו'. נ"ב לפנינו שם ליתא שם במשנה שבגמ' דהיו של כסף ואכן במשנה שבמשניות איתא כן דהיו של כסף ועי' בתוי"ט שם דהביא דכ"ה גי' התוס' דזבחים דף ס"ח והו"ל להביא גם ד' תוס' דלכאן דגרסי ג"כ של כסף במשנה שם:

דף לד ע"א בגמ' מזוזות שומע אני מיעוט מזוזות שתים וכו'. נ"ב הנה הדבר פשוט דר"ל דשומע אני שאין הבית חייב במזוזה עד שיהא לו שתי מזוזות כשהוא אומר מזוזות וכו' שמעינן דגם בית שיש לו פתח אחד חייב במזוזה ואכן בסמ"ג בעשין כ"ג משמע להדיא דמפרש דהוצרך לאשמעינן דא"צ לכתוב ב' מזוזות שכ' שם וז"ל ואין צריך להניח מזוזה ימין ושמאל והניא בספרי ואתחנן ר"י אומר וכו' והדבר מתמיה דהא בגמ' כאן משמע בהדיא דלא איירי רק לענין ספימין ואדרבה בזה קי"ל כחכמים דאינו חייב רק אם יש ב' מזוזות ואכן כעד לדברי הסמ"ג מצאתי בעז"ה במדרש משלי על פסוק לשמור מזוזות פתחי דר' לוי סבר שם באמת דבעי לכתוב ב' מזוזות אחת מימין ואחת משמאל ור' ישמעאל פליג וסבר דאינו חייב רק באחת ע"ש והיינו דר' ישמעאל לשיטתי' אזיל דמפיק כאן בגמ' מריבוי אחר ריבוי דסגי באחת ובחדושי האלכתי בזה בעז"ה:

דף לה ע"ב בתוס' ד"ה אלו תפילין. ונראה דדלי"ת ויו"ד שברצועות לאו אותיות גמורות הם ולא חשיבו מן השם וכו'. נ"ב וכ"כ הרא"ש ז"ל בהל"ק סימן י"ב ועי' במעדני יו"ט שם באות כ' שכ' שי"ל דלא פליגי על רש"י כלל בעיקר הדין דשפיר י"ל דהם ז"ל נמי ס"ל דהם הלמ"מ וכמו שהוא כגי' שלפנינו בגמ' בשבת דף ס"ב רק דס"ל דלא חשיבי אותיות גמורות ואין עליהם קדושת השם ע"כ וראיה לדבריו מצאתי בחידושי הרשב"א בפ' במה מדליקין דף כ"ח ע"ב דמקיים שם פירש"י דהוי הלמ"מ והא דלא בעינן בהו מותר בפיך משום דהנאו לאו כתיבה כן אלא קשר בעלמא ואינו חשוב כתב וכעין זה כתב ג"כ הר"ן שם דמשום הך קושיא אין למחוק הגירסאות די"ל דהוי הלמ"מ וכו' ואכן הרשב"א עצמו בפ' במה אשה שם העתיק לד' התוס' דהתם דלא גרסינן ליה כלל והא דאי' בשבת דס"ב שם דאמר אביי דלי"ת ויו"ד של תפילין הלמ"מ ע"ש ונכי דבדברי התוס' י"ל דהוא מאיזה בעלי התוס' אחר אבל דברי הרשב"א תמוה וצ"ע ושוב שלישית מצאתי להרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות תפילין דנראה דמחלק בין הדלי"ת של ראש להיו"ד דהדלי"ת הוא הלמ"מ והיו"ד אינו אלא מתקנת חכמים ע"ש וכ"מ באמת בשימושא רבא להמדקדק כדבריו ע"ש וכן משמע בסדר הדורות בד"א תתע"ו במה שהביא שם בשם ספר שה"ק ד' נ"ב [ובספרי בנין שלמה שהוא עדיין כת"י האלכתי בזה בעזה"י]:

דף לו ע"ב בתוס' ד"ה אי קסבר. כיון דאמר רבה בר אבהו כו'. נ"ב ע"ש וצ"ל רבה בר רב הונא. וכ"ה כאן בגמ' ובשבת י"ב וביומא דף ז':

דף לז ע"ב בתוס' ד"ה מה להלן וכו' וא"ת אי מה להלן במקום בשר אף כאן במקום בשר כגון פדחתו. נ"ב עי' בכ"ק מר אחי הגאון זצ"ל שכ' בנידון הנחת תפילין של ראש היאך הוא ע"פ הדין ונדפס בסידורים שנדפסו בפ"ק עם קונטרס תיקון עולם ותמונות של תפילין ומקום הנחתן [ובתוך הדברים כ' ליישב קושיית התוס' הלו מדלא איצטריך בשום דוכתא למכתב גבי תפילין מלא וכן לא איצטריך בשום דוכתא גבי ציץ למכתב בין עיניך ש"מ דמלא אינו נכלל בבין עיניך כלל אבל בגובה שבראש שפיר מקרי בין עיניך משום דשורייתא דעינא תלי בשערה הראש ומשו"ה אמרינן דמקום הנחה אינו אלא במקום שמוחו של תינוק רופס ולא בכל הראש משום דקים להו לחז"ל דשורייתא דעינא אינו אלא עד חצי הראש ולכך למעלה מחצי הראש אינו נכלל בלשון בין עיניך כל זה מדברי מר אחי ז"ל] וראיתי להוסיף על דבריו דאף דלכאורה י"ל דבין עיניך לא בא אלא למעט מן הצדדין וכמו שכ' הכ"מ בפ"ד מהל' תפילין ה"א ע"ש וכ"כ בתור זרוע בסי' תקע"ג להדיא וכן להיפך גבי ציץ א"א למכתב בין עיניך דהו"א דוקא בין העינים ובאמת היה הציץ מוקף מאוזן לאוזן אמנם כוונת מר אחי ז"ל דמ"מ כתב דמלא סוף מצי למכתב מלא ודו"ק ואכן לענ"ד נראה דבלא"ה הא לומר דבין עיניך ממש במקום שהוא דכיון דאמר ר"י בלשון אינו צריך ומשמע דגם הוא ס"ל להך גז"ש אך דאינו צריך להך דרשא אלא לדרשא דאיתא בקדושין דף ל"ו דבנים פטורות מלאו דקרחה משום דילפינן גז"ש מתפילין והך ללמוד מהך גז"ש להיפך תפילין מקרחה דהיינו. וגם שבראש ס"ל לר"י דאין צריך משום דיש ללמוד זה בבנין אב מתפילין של יד הגל אם באנו ללמוד תפילין של יד להיפך דהיינו על המלא בוודאי א"א דאתי גז"ש ומפיק מבנין אב ודו"ק:

דף לט ע"א ברש"י ד"ה מין כנף כו' משום מעלין בקודש וכו'. נ"ב נראה דתיבת משום הוא תחה"ד והוא אין על הגמ' על הא דאמרינן דמשום דלבן מעלין בקודש וכו' וכ"ה הגי' ברש"י של האלפסי ושם ברי"ף הגי' משום מעלין בקודש ופשוט שכן היה גי' רש"י ולפיכך מה"ד ברש"י משום מעלין בקודש וכו':

דף מ ע"ב בתוס' ד"ה תכלת. ור"ת סותר פי' שלמעלה. והוא מוקף בבני תלאי נגנה. נ"ב הא' לגנה הבעיה ז"ל אחר תיבות אפי' בלילה והוא מאמר המוסגר דפי' ר"ת סותר מה שכ' למעלה דכסות יום חייב אפי' בלילה והוא ז"ל סובר דאפי' כסות יום פטור בלילה כמו כסות המיוחד ללילה ואין כ"מ רק דכסות המיוחד ללילה אית ביה משום כלאים וכסות יום שלובשו בלילה אין בו משום כלאים ובחידושי האלכתי בזה:

דף מג ע"ב בגמ' וכיון שנזכר במילה וכו' אמר עליה שירה שנאמר למנצח על השמינית וגו'. ומדרש תהלים י"ב ואכן במדרש תהלים ו' מבואר דדוד אמר על המילה המזמור דלמנצח בנגינות על השמינית שנאמר בתהלים ו' דשם כתיב רפאני ה' וגו' וכל המזמור שם נדרש במדרש שם על המילה אבל דתהלים י"ב אין לו ענין למילה כלל ושוב מצאתי כן בברכת הזבח להמהרב"ק ז"ל כאן שכתב דט"ס הוא וצ"ל למנצח בנגינות על השמינית דכ"ה במדרש תהלים הנ"ל וע"ש שהאריך בזה: שם ברש"י ד"ה גדול. למי שאינו מטיל ציצית ותכלת. נ"ב נראה דצ"ל למי שאינו מטיל ציצית של לבן יותר מאינו מטיל תכלת:

דף מד ע"א ברש"י ד"ה בשמונה עשר וכו' לא כוסים כי יביאך וכו'. נ"ב נראה דט"ס יש בכאן וצ"ל בפ' קדש כתיב והיה כי יביאך וגו' והיה לך לאות וגו' ושמרת את החוקה הזאת וגו' ובפ' והיה כי יביאך ה' כתיב בסוף הפרשה והיה לאות וגו' הרי ג' ובק"ש כתיב וקשרתם וגו' וכו' כנ"ל. והא דלא חשיב לכך ליכתב קרא דפ' קדש וכן קרא דפ' והיה כי יביאך לתרי עשה כמו דחשיב בפ' שמע והיה אם שמוע היינו משום דבהו לא כתיב רק הויה אחת לשניהם ולכן לא חשיב בכל אחד רק לחד עשה אבל בק"ש דכתיב וקשרתם וגו' והיו לטוטפות לכן חשיב ליה לתרי עשה ופשוט הוא: ע"ב ברש"י ד"ה דהני. נ"ב שייך לדף מ"ה ע"א:

דף מה ע"א בגמ' תיפתרי נמי נבילה וטריפה קמ"ל. נ"ב היינו משום דבכל מליקה אית ביה תרי איסורי נבלה וטרפה דבתחלה כשחותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר נעשה טרפה משום דנפסק חוט השדרה [ועי' בט"ז יו"ד ס"ס כ"ח] ואח"כ כשמולק הסימנין הוי נבילה ועי' בתוס' בחולין דף כ' ד"ה לא אמרן דלמ"ד דאין שחיטה לעוף מה"ת הך נבלה לאו דוקא אלא ר"ל טרפה וקצת נקט נבלה אגב טרפה ע"ש ומיהו י"ל דאתיא כר' יהודה דס"ל בזבחים דף כ"ט דטרפה ששחטה מטמאה בבית הבליעה בעוף דבעוף אין שחיטתה מטהרת טריפתה מטומאתה והל עלה היסור נבלות ג"כ ועי' תוס' חולין דף כ"ו ד"ה נבלות [ודברי הגאון בעל באה"ט בהקדמתו להעט"ז תמוהים בזה וכמדומה דאישתמיט מיניה הסוגיא דחולין כ"ח ע"ש ודו"ק]:

דף מו ע"א ברש"י ד"ה שאם הוזקקו. ואח"כ אבד לחם או כבשים וכו'. נ"ב משמע דמפרש דקאי אשני כבשי עצרת דמעכבין ללחם וכן הלחם מעכבן וכ"מ ג"כ מד' הסוגיא דלקמן ואכן מד' הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' תמידין ומוספין הלכה י"ט נראה דמפרש דקאי אז' כבשים של חובת היום של מוסף היום דאם לא נשחטו כולן מעכבין זא"ז. ומד' הראב"ד בהשגות שם משמע דמפרש כפירש"י וע"ש בכ"מ ובלח"מ ודו"ק: ע"ב בגמ' גזירה שמא יזדמנו להם כבשים וכו'. נ"ב לכאורה פשוט דהגזירה הוא שמא לשנה הבאה דיזדמנו להם כבשים ויקריבו אותו כדינן ואעפ"כ יאכלו הלחם מיד ולא ימתינו על הקרבת הכבשים ואינהו לא ידעי וכו' והמגנ מד' הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' תמידין הלכה ט"ז משמע דהגזירה הוא שמא לא יקריבו כבשים כלל ואף דיהיה להם כבשים והדבר צ"ע דמלבד דלשון הגמ' כאן אינו סובל פי' הזה הנה אינו מובן ג"כ דמה שייך זה לאכילה דאף אם יאה לבית הפריפה שייך ג"כ גזירה זו וטפי הו"ל לתקן שלא יביאו כלל לחם בלא כבשים משום הך חששא ותמהני על נושאי כליו שלא התעוררו בזה ובחדושי על הרמב"ם ז"ל יתבאר זה אי"ה:

דף נב ע"א בגמ' פליגי בה אבא יוסי וכו'. נ"ב הנה לא נתבאר כאן מנ"ל דחביתי כה"ג צריך לבונה דהא בתורה בפרשת דזה קרבן אהרן ובניו לא הוזכר לבונה כלל ואכן לקמן דף ק"ח מייתי הש"ס שם ברייתא דר' יהודה מפיק ליה מקרא דכי חטאת היא הנאמר במנחת חוטא דהיא קרויה חטאת ואין אחרת קרויה חטאת לימד על עשירית האיפה של כה"ג שאינה קרויה חטאת ומעונה לבונה ע"ש וע"ש בתוס' ד"ה היא:

דף נג ע"א בגמ' אדירים אלו המצרים דכתיב צללו כעופרת במים אדירים. נ"ב ובמדרש משלי פרשה ט' על פסוק טבחה טבחה מפיק ליה דמצרים נקראו אדירים מקרא דיחזקאל ל"ב דכתיב שם ובנות גוים אדירים וכ"ה ג"כ במכילתא בפ' בשלח על הכתוב צללו כעופרת במים אדירים כו' ד' נקראו אדירים וכו' מצרים שנאמר ובנות גוים אדירים ומים נקראו אדירים שנא' צללו כעופרת במים אדירים ע"ש וגי' דהכא צ"ע דהא פשטי' דקרא הך אדירים אמים קאי ושוב אחרי כן יצא לאור ביאור מהרא"פ ז"ל על המדרש משלי וראיתי שהעיר ג"כ בזה:

דף נה ע"ב בגמ' תנן מתלקט קאמרינן. נ"ב לכאורה יש לדקדק דלא כתב רחמנא הך אזהרה דאסור לחמץ גם השירים בפ' ויקרא אלא הלאו דלא תעשה חמץ ומ"ש דפלגינהו רחמנא דאזהרה על כל המנחה נאמר בפ' ויקרא ואזהרה על שירים נאמר בפ' צו ונראה דהתם דכתיב לא תעשה חמץ ע"כ מיירי במנחות דשייך בהם עשייה קודם קמיצה כגון מנחת מחבת ומרחשת ומאפה תנור דנקמצות אחר אפייה וכל העשיות הוא קודם הקמיצה והלכך לא מצי למתני בהו אזהרה בשירים דקיי"ל דלאחר אפייה שוב אינו בא לידי חימוץ ולא שייך בהם איסור חימוץ בשירים כלל וכלל ולכן לא כתיב שם אזהרה על השירים כלל אבל כאן בפ' צו. י"ל דבא ללמד על מנחת הסולת דליכא עשייה במנחה קודם קמיצה כלל [ואפי' אם עבר ולש וערך קודם קמיצה בחימוץ הפשר דאינו עובר בלאו כלל דלא חייבה רחמנא רק בעשייה המחוייבת לעשות ועוד כיון דדינו דנקמצת סולת אם עשאה עיסה נפסלה המנחה והמחמץ את הפסולה אינו עובר בל"ת וכמו שמבואר לקמן דף נ"ז] ועיקר האזהרה בהם על החימוץ אינו אלא בשיריים וזהו דלא הוזכר כאן רק לא תאפה חמץ דהשיריים אינו מחוייב ללוש ולהעריך דיכול לעשות בשירים מה שירצה והלכך אינו חייב אלא על מלאכת אפייה בלבד דהאי מ"מ נצרך או לאפות או לעשות מהן תבשיל ולבשלם [ועי' במ"ל בפי"ג מהל' מעשה הקרבנות הלכה י' ודו"ק] והיינו דפלגינהו קרא להורות דבמקום דמחוייב על עשיית המנחה אינו חייב על השיריים ובמקום דמחוייב על השיריים אינו חייב על עשיית המנחה ודוק היטב:

דף נט ע"ב במשנה נתן עליה שמן פסלן. לבונה ילקטנה. נ"ב והא נתן על הקומץ של מנחת חוטא הוא פלוגתא דר"י ורשב"ל לעיל דף כ"ג ע"א אם נפסל או לא ולר"ל עיקר המצוה דישכשם בשירי הלוג ומעלהו ע"ש: שם במשנה נתן כלי ע"ג כלי לא פסלה. נ"ב וגם אינו עובר בלאו דלא ישים וכדאמרינן לקמן דף ס' דלא ישים עליה בגופה של מנחה הכתוב מדבר וכ"כ הרמב"ם בהדיא בפי"ב מהל' מעשה הקרבנות הלכה ח' והא דלא הוזכר זה במשנה י"ל דאיידי דנקט ברישא דנתן עליה שמן פסלה נקט נמי בסיפא דלא פסלה וקמ"ל ונראה דהך לא פסלה אשמן קאי דברישא פסלה קמ"ל דהכא לא פסלה אבל בלבונה לעולם אינו נפסל דהא תני בריפא דלבונה ילקטנה וזהו דדייק רש"י וכתב נתן כלי ובתוכו שמן וכ"ה בד' הרע"ב ובפיה"מ להרמב"ם ז"ל והתוי"ט במת"כ לא דק בכאן במש"כ דחדא מתרי נקטי דאדרבה בדקדוק כתבו כן דבלבונה לא שייך לאשמעינן דלא פסלה דלעולם לא מיפסל ואפי' בנתן ע"ג המנחה ממש דאף דכל זמן דאינו לוקט הלבונה מן המנחה פסולה היא וכמו דמבואר בגמ' מ"מ התנא לא שנה לשון פסול בכאן רק בדבר שאין לו תיקון וראיה דלא תני בלבונה דפסולה עד שילקטנה וכן אמת די"ל דהתוס' יו"ט ר"ל דמ"מ שייך לאשמעינן גם בלבונה דאם שם כלי ע"ג כלי לא פסלה והיינו בלבונה שחוקה דא"א ללוקטה וכמו דאמרינן בגמ' והתם פסולה לעולם ומ"מ גם זה לא אירירא דהא מ"מ מתני' לא מיירי בלבונה שחוקה והלכך יפה דקדקו רש"י והרמב"ם והרע"ב ז"ל ולא הזכירו לבונה. ומה שהביא התוס' יו"ט מד' הרמב"ם בחיבורו דשם הזכיר נמי לבונה אינו קושיא כלל דהרמב"ם שם כ"כ לענין דלא עבר על הלאו דלא יתן עליה לבונה וזה שפיר הוצרך לאשמעינן גם בלבונה וגם יש בו חידוש דין דלא נימא דבלבונה כיון דלעולם לא נפסלה ומ"מ עובר בלאו הו"א דאפי' בכלי עובר קמ"ל דלא משום דגבי לבונה נמי כתיב עליה למעט. א"כ י"ל דהוצרך לאשמעינן זה בלבונה שחוקה מ"מ בנתן כלי ע"ג כלי לא פסלה אבל במתני' הא לא איירי מזה ודו"ק: שם בגמ' נתן משהו שמן ע"ג כזית מנחה פסל. נ"ב בספר מעין החכמה נסתפק אי גם במנחת קנאות חייב במשהו שמן או דילמא כיון דהתם לא יצוק כתיב בעינן שיעורא וכמו יציקה דכתיב בשמן המשחה דבעינן שיעורא וכדאיתא בפ"ק דכריתות דף ה' ע"ש ונשאר בספק [ובחידושי להרמב"ם יתבאר אי"ה ושם יתבאר ג"כ מה דהשמיט הרמב"ם לבי' לאוין דלא יצוק עליו שמן ולא יתן עליו לבונה הנאמר במנחת קנאות ולא חשבם במנין המצות והכל יבואר שם בעזה"י]: שם ברש"י ד"ה וחייב על שמן אם נתנו ע"ג מנחת חוטא וכן בד"ה נתן כלי דייק ג"כ ובתוכו שמן ע"ג כלי של מנחת חוטא. ואכן הרע"ב ברישא כתב באמת על מנחת חוטא או על מנחת קנאות אך בסיפא כתב כרש"י והנה פשוט דבסיפא י"ל דבכוונה דייקו כן משום דגבי מנחת קנאות לא הוצרך לאשמעינן דלא פסלה דהא יציקה כתיב בהם ונתינת כלי לא הוי בכלל לא יצוק ובלא עליה נמי ידעינן זה ואך ברישא צריך להבין כוונת רש"י בזה ואולא דמסתפינא הייתי אומר דט"ס נפל ברש"י וצריך לציין זה על נתן עליה שמן פסלה ודייק רש"י מדתני עליה ולא תני עליהן ולכן פירש דלא קאי רק המנחת חוטא וטעם בזה י"ל דהא בברייתא נפקא לן דפסול מדכתיב היא והיינו מדכתיב תרי זימני היא וכמש"כ התוס' כאן בד"ה כי דחד היא מבעי ליה דבלא לשמה פסולה וא"כ במנחת קנאות דלא כתיב רק חד הוא לית לן קרא דאם שם פסל ואכן ברמב"ם ז"ל משמע דאין חילוק בזה בין מנחת חוטא למנחת קנאות ותרווייהו שמעינן מיניה ותדע דהא גם במנחת חוטא נ"ל דתרווייהו שמעינן מחד קרא וכמש"כ התוס' לקמן דף ק"ח ד"ה היא ולכן צ"ע ובחידושי להרמב"ם ז"ל יתבאר זה אי"ה:

דף סא ע"א ברש"י ד"ה במזרח כלומר אפי' במזרחו של מזבח יכול להניף וכ"ש במערבו דקרוב יותר להיכל. נ"ב נראה דרש"י ז"ל מיירי בתנופה שלא היתה אלא ע"י כהנים בלבד כגון כבשי עצרת ואשם מצורע ומנחת העומר אבל שאר תנופות שהיה ג"כ בבעלים ע"כ דלא היה אלא במזרח דאין הזר נכנס בין האולם ולמזבח אפי' לצורך תנופה וכן מפורש להדיא במס' כלים פ"א משנה ח' ע"ש היטב ובזה יש ליישב ד' הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל' מעשה הקרבנות הלכה ו' שכ' שהיא היה במזרח ותמה עליו הכ"מ דהו"ל לכתוב דכ"ש במערבו דעדיף טפי דהא כתיב לפני ה' ואכן לפי מש"כ לק"מ דהרי הרמב"ם מיירי שם בתנופה של שוק ושל שלמי יחיד דמצותן ע"י הבעלים ג"כ וע"כ נ"ל במזרח ומיהו עדיין לא יתכן מה דמסיים שם הרמב"ם וכן כל הטעון תנופה במזרח היו מניפין אותו ושוב ראיתי שבדברי הרמב"ם ז"ל כן מפורש להדיא בספרי פ' נשא וז"ל שם לפני ה' במזרח שבכל מקום שנאמר לפני ה' הרי הוא במזרח עד שיפרוט לך הכתוב עכ"ל הספרי שם על פסוק והניף את המנחה לפני ה' ודברי רש"י ז"ל אלו תמוהין דהוא נגד הספרי וצ"ע. ועי' בדברי הרמב"ם בפ"ד מהל' מחוסרי כפרה הלכה ב' מחלוקת גדולה בין הרמב"ם והראב"ד בהשגות שם בהנופת אשם מצורע אם היה במזרח המזבח כשאר התנופות ע"י הכהנים בלבד דהרי המצורע בעצמו אסור לו ליכנס בעזרה דהא הוא מחוסר כפורים או דהיה בשער ניקנור וע"י הבעלים ג"כ ואף דכתיב והניף אותם תנופה לפני ה' הך לפני ה' היינו בשער ניקנור וכמו דכתיב והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר ואותם לפני ה' וע"ש בכ"מ ובלח"מ ומיהו מלשון הכתוב דכתב זימנא אחריתא לפני ה' משמע דהיה בעזרה ממש דהל"ל לפני ה' אחריתא למ"ל וד' הראב"ד שם צ"ע: שם ברש"י ד"ה מנחת העומר. ולעיל ילפינן לכו הגשה. נ"ב הדבר פשוט דמשום מנחת העומר נקט דילפינן ליה הגשה אבל במנחת סוטה הא כתיב ביה בהדיא הגשה דכתיב והקריב אותה אל המזבח והיינו הגשה וכמו דפירש"י שם בפ' נשא התם וכן פירש"י גם כאן בדיבור הקודם לזה וכ"כ רש"י עוד בסוטה דף י"ט ע"א במשנה ובאמת שלשון הש"ס לעיל דף ס' ע"ב דר' יהודה מפיק מקרא דוהבאת את המנחה לרבות מנחת סוטה להגשה תמוה והרי הא כתיב להדיא הגשה במנחת סוטה ואולי דבקרא אינו מפורש דהיאך יגיש הגשה והתם גבי מנחת מרחשת כתיב בפירוש ועדיין צ"ע: ע"ב בתוס'

ד"ה בישראל. ולמ"ד דבלאו העובד כוכבים עולות במנחות נמי אינו מתנדב אלא מנחת נסכים דעולה כנ"ל. ג"ב ולכן מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' מעשה"ק הלכה ב' משמע דאינו מתנדב מנחה כלל. וכן משמע באמת לקמן דף ע"ג ע"ב דלר"ע אינו יכול להביא מנחת נסכים בפני עצמו אם לא דמביא זבח אז יכול להביא עמו נסכים משום דעולה וכל חבירתה ומשמע שם דיין בפני עצמו אף לר"י הגלילי אינו יכול להביא משום דאזרח מביא נסכים ולא העובד כוכבים. ומיהו מהש"ס דלעיל דף ס' ע"ב דאמר ר"ש דאם המנחה אתי לרבות מנחת עובד כוכבים להגשה מוכח להיפך דאפי' לר"ע יכול לנדב אפי' סתם מנחה דהא לקמן ע"ג מסקינן דר"ש סבר לה כר"ע דבלאו העובד כוכבים עולות ור"ש בעצמו הא סובר לקמן דמנחת כהנים אינה טעונה הגשה משום דאין ממנה לכהנים וא"כ ע"כ דסובר דמנחת עובד כוכבים נאכלת לכהנים כמו מנחת ישראל והדבר צ"ע. ושוב ראיתי להתוס' בזבחים דף מ"ה ע"א ד"ה והשותפין דהקשו כעין זה על ר"ש במה דס"ל שם דאין חייבין עליהן משום פגול ונותר וטמא ומה שתי' שם דנ"ל דסבר לה כר"י הגלילי צ"ע דהא הדרנא מסקינן לקמן דף ע"ג דר"ש ס"ל כר"ע ומזה ליישב: שם בתוס' ד"ה אין לי. ואית דלא גרסי משוחררת. נ"ב וכ"ה הלשון בתו"כ לפמנו ושפחה בין משוחררת ובין אינה משוחררת: שם גא"ד ושמא בכל הנך יש שום ריבוי. נ"ב ולא הוי להו למכתב בלשון שמא דכן נמצא בהדיא ריבויא לגרים ומשוחררין גבי זיבה בתו"כ בפ' מצורע וז"ל שם בקוצר בנ"י מטמאים בזיבה ואין העובדי כוכבים מטמאים בזיבה אין לי אלא בנ"י מניין לרבות את הגרים וכו' וכן איתא כהך דרשא גבי ערכין בפ' בחקותי ע"ש:

דף סב ע"א בגמ' וקא קמ"ל דבעינן שלשה כהנים משום דכתיב ברב עם הדרת מלך. נ"ב כעין זה ביומא דף כ"ו ע"א דמר סבר ברוב עם הדרת מלך ע"ש וקצת יש לדקדק דהרא"ש דפליג התם ואמר דבמקום שכינה לאו הורה הרעה אמאי לא פליג נמי הכא דהותו כהן שמביא מבית המטבחים הותו כהן בעצמו מניף והותו כהן מקטיר והי' התוס' בס מהא דפסחים ס"ד לא שייך הכא ודו"ק ואולי דברגלים כיון דכל המשמרות שוות מודה הרא"ש דעדיף לחלק לכהנים הרבה ובזה היה מקום ליישב גם קושית התוס' בס מהך דפסחים ס"ד ודו"ק: ע"ב בתוס' ד"ה וכן. בסוף הדבור דדרשינן בתו"כ מזובו ולא מנגעו וכו'. נ"ב נ"ל מטומאתו ולא מזובו כצ"ל והוא בתו"כ בפ' מצורע על קרא דוכפר על המטהר מטומאתו ודרש מטומאתו ולא מזובו כלומר דאם היה מצורע וגם זב א"צ להמתין עד שיטהר גם מזובו אלא מביא קרבנותיו מיד ושפיר הביאו התוס' מזה דטמא מבלא קרבנותיו והסמיכה אינו מעכב דהא ההטאת והעולה של מצורע בוודאי בפי סמיכה וגם באשם איכא למ"ד דהסמיכה דאורייתא אבל לגי' שלפנינו בתוס' המוה דהא הזב מביא בתי תורים וליכא בהו סמיכה ועוד דבמו"ק דף ט"ו ע"ב תוס' ד"ה אהרי כתבו דגלא"ה אין ראיה מהתם דלא מיירי מענין הקרבן כלל אלא לענין הטהרה ע"ש. וכ"כ הגאון מו"ה מלבי"ם ז"ל בספרו התוה"מ בפ' מצורע דכן צריך להגיה בד' התוס' ע"ש:

דף סד ע"ב בתוס' ד"ה אהרו. דפולמוס של טיטוס היה בשעת חורבן. נ"ב ועי' רש"י בסוטה במשנה שם דהביא בשם הסדר עולם דהורקנוס עצמו הביא פולמוס של טיטוס על אסטרובלוס אחיו והא דתנן בפולמוס של טיטוס גזרו היינו הך מעשה בעצמו שהובא כאן בברייתא ועפ"ז קושיית התוס' לק"מ:

דף סו ע"א בגמ' ר' יוסי נמי תני ליה פירכא. נ"ב אולי דהפירכא דתני ליה ר' יוסי הוא משום דלא בא הכתוב לנעול אלא לפתוח ואם נאמר דר"ל דממחרת השבת של כל השנה אי אתה יודע מי הוא וע"כ בשבת שבתוך הפסח קאמר וכעין זה ממש אמרינן בתו"כ בפ' אחרי מות בעניינא דזב דר' נחמיה אומר דלא בא הכתוב לנעול רק לפתוח ועי' היטב בשו"ת הרא"ש ז"ל בכלל ס"א סי' י"ד:

דף סח ע"ב בגמ' הדם בחו"ל דרבנן ולספיקא לא חיישינן. נ"ב עי' במרדכי בפ"ק דביצה שהקשה דהא בדשיל"מ אפי' בספק דרבנן אזלינן לחומרא וכדאיתא בפ"ק דביצה שם דף ד' ותי' דבספק קביעא דירחא קיל טפי משום דאנן בקיאין בקביעא דירחא ועוד תי' בשם ה"ר יו"ט דחדש לא מקרי דשיל"מ משום דחוזר לאיסורו לשנה הבאה. והנה כבר תמהו ע"ז כל האחרונים ז"ל הלא אותו חדש לא יחזור לאיסורו לעולם ובהדיא אמרי' בנדרים [דף נ"ח ע"א] דחדש הוי דשיל"מ ולענ"ד דכוונתו דלא דמי לביצה ספק נולדה ביו"ט ספק בחול דהספק חל על הביצה והביצה הא יש לה מתירין למחר ולא תחזור לאיסורה לעולם אבל הכא הספק חל על היום אם יום י"ז מותר בחדש או לא והך ספיקא בוודאי חוזר לאיסורו לשנה הבאה דבכל השנים עד שיבוא המשיח ויקדשו ע"פ הראיה הכל הוא בספק ולא מקרי דשיל"מ דהא אינו ע"ד מקרה אלא הוא ספק ההווה בכל שנה ושנה כנ"ל כוונת ה"ר יו"ט ודו"ק [ושוב בעת ההדפסה הראוני דכן תי' ג"כ הגאון בעל אבני מילואים ז"ל בתשובות שבסוף הספר סימן ה' ות"ל שכוונתי לדעת הגאון הנ"ל]:

דף עב ע"א בגמ' הקריב מ"מ תקריב ואפי' בשבת. נ"ב דלפי הגי' דמוסקים בתחלה ת"ל תקריב נ"ל כאן תקריב אפי' ביום הקריב ואפי' בשבת וכו' וכן מצאתי בפי' הר"ח על שבת דף קל"א [שנדפס כעת על גליון הש"ס] שגרס כן בלשון הברייתא:

דף עג ע"א ברש"י בסוף העמוד המקדש בחלקו בקדשי קדשים מקודשת. נ"ב היינו לר"י שם בברייתא אליבא דרב דעדיין היא מחלוקת ומיהו בס מפיק מלך קמא דכתיב וזה יהיה לך מן האש אבל מסיפא דקרא אימו ראיה רק על גזל הגר וכן פירש"י בעצמו בזבחים מ"ה ודברי רש"י דהכא צ"ע. ושוב ראיתי דכבר העיר בזה בס' אור חדש בקדושין שם וע"ש מה שתי': ע"ב בגמ' כהן אוכלין. נ"ב נ"ל דזכו גם בעורה מק"ו מעולה דמה עולה שלא זכו בבשרה זכו בעורה הכא דזכו בבשרה אינו דין שיזכו בעורה וכה"ג אמרינן ק"ו בזבחים דף ק"ג לענין ק"ק ומיהו הכא בלא"ה זכו בעירה כיון דהעובד כוכבים הקריב ע"מ שיתכפרו הכהנים הרי הקרבן נעשה שלהם והם נעשו בעלים של הקרבן ופשוט הוא: שם איש איש לרבות את העובדי כוכבים שנודרין נדרים ונדבות. עי' בשו"ת פנים מאירות שהקשה דאמאי לא פשיט הש"ס מכאן דהני כהנים שלוחי דרחמנא נינהו דאי שלוחי דידן הא אין שליחות לעובד כוכבים. ומה שתי' ע"ז בספר דברי חיים על הו"מ דהעובד כוכבים אין לו שייכות בקרבן דלאו בני הרצאה נינהו. נמה"כ נראה דאשתמיטתיה ברייתא ערוכה בזבחים דף ט"ו ודף מ"ה וכן במכילתין דף כ"ה דדם שנטמא וזרקו בעובד כוכבים גם בשוגג לא הורצה משום דכתיב גבי ציץ לרצון להם ולא לעובד כוכבים אלמא דבקרבן כשר שפיר הורצה בקרבן לעובד כוכבים וכן מפורש עוד בתמורה דף ב' הקדיש עובד כוכבים להתכפר בו עובד כוכבים וכו' והכן לעיקר הקושיא לפי מש"כ התוס' בקדושין דף כ"ד דלא מבעיא לן רק אם הם נמי שלוחי דידן או לא וג"מ לענין מודר הנאה אבל שלוחי דרחמנא בוודאי הוו מדרב הונא בריה דר"י ע"ש א"כ לק"מ דהא גם לישראל לא הוי מצי למשוו שלוחים מטעם דמי איכא מידי דאנן לא מצינן למעבד וכו' אלא מ"מ נעשו שלוחים מטעם מיגו דהוו שלוחי דרחמנא וא"כ ה"נ לעובד כוכבים. [ושוב הראוני דכדרוש וחידוש להגרע"א ז"ל בכתובות דף י"א כתוב ג"כ לתרץ כן בשם בנו הגאון מוהר"ש אייגר זצ"ל ות"ל שכוונתי לדעתו ואכן מה שהולך שם להביא מד' רש"י דב"מ דף ח' ע"א צ"ע דאף לפי' התוס' דהולקין שם על רש"י בדין שליח לדבר עבירה מ"מ לענין זה הדבר מוכרח דאמרינן מיגו לד"ה ודו"ק]:

דף עח ע"א בגמ' מר בר רב אשי אמר שלש ולא פליגי וכו'. נ"ב בעין משפט ציין על דברי רב חסדא ברמב"ם בפ"ה מהל' כלי המקדש הלכה י"א ועל דברי מר בר רב אשי לא ציין כלום ובאמת נהפוך הוא דהרמב"ם שם לא הביא רק דינו של מר בר רב אשי ע"ש וע"ש בכ"מ שציין על דברי רבינו מהירושלמי דשקלים פ"ז ודבריו תמוהים דבירושלמי ליתא שם כלל דצריך להביא ג' וכבר תמה עליו הק"ע בשירי קרבן שם אבל גם מדברי הק"ע נראה דאשתמיטתיה להסוגיא דהכא דפשוט דהרמב"ם כוון להעתיק מימרא דמר בר רב אשי דלכאן וצ"ע:

דף עט ע"א בגמ' חוץ למקומה רבא אמר תרד. נ"ב עי' בספר יראים לרבינו אליעזר ממיץ ז"ל סי' שפ"ז שכ' דמיירי בבשר חטאת ואליבא דר"א דאמר דאתה מעלה לשם ע"ש מ"מ בפסולה פליגי רבה ורבא אבל באימורין ובקומץ בוודאי לא פליגי כלל דהא משנה ערוכה היא בפ' המזבח מקדש דאם עלו לא ירדו וכמו שהקשו כאן התוס' עיי"ש:

דף פד ע"ב בגמ' קתני מיהא שבגג ושבחורבה. נ"ב לדעת הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' בכורים הלכה ט' והרא"ש בתשובה כלל ב' סימן ד' [שהביא לקמן בסמוך הגג' וחורבה עדיפי מתמרים שבהרים] נ"ל דעיקר הקושיא לעולא הוא מעלין וכפינה אבל מגג וחורבה לא מקשה מידי ודלא כמו שמשמע מרש"י כאן ובתוס' לקמן פ"ה ע"א ד"ה תנאי היא ואמנם שיטת הראב"ד ז"ל בהשגות שם כשיטת רש"י ותוס':

דף פה ע"א בתוס' ד"ה תנאי היא. משמע אבל לר"י קשיא. נ"ב ובתשובות הרא"ש ז"ל כלל ב' סי' ד' מקשה ג"כ קושיית התוס' הלז ותי' וז"ל וע"כ צריכין למימר דעיקר פירכא דפריך לר' יוחנן הוי מעלין וספינה דדמי לתמרים שבהרים ופירות שבעמקים אבל גג וחורבה פירותיהן עדיפי טפי מהתמרים שבהרים ופירות שבעמקים וכו' והאי דקאמר לעיל אלא לר"י קשיא לא קאי כי אם בעלין וספינה אבל מגג וחורבה לא קשיא לר"י ולהכי לא תי' אלא מעלין וכפינה עכ"ל שם: ע"ב במשנה אין מביאין אנפקטן ואם הביא כשר. נ"ב עי' מש"כ בהגהותי למס' מגילה דף י"ג ע"א דכ"ה גי' הרמב"ם ז"ל אכן במשנה שנמשביות וברש"י במגילה שם הגי' אם הביא פסול ע"ש היטב:

דף פז ע"ב בגמ' למה נקוד וא"ו שבאמצע עשרון. נ"ב נ"ל ועשרון וכ"ה שם בכתוב והיינו דאמר שבאמצע עשרון כי היכי דלא נטעי דקאי אואו דריש התיבה וק"ל: שם חביתי כה"ג במה מחלקן וכו'.

נ"ב נראה דמה דנסתפק דוקא בחביתי כה"ג יותר משאר מנחות דבאות ג"כ עשר חלות דבמה מחלקן נ"ל ראיה מזה לדעת הרמב"ם ז"ל בפי"ג מהל' מעשה הקרבנות הלכה ד' דחביתי כה"ג היו מחלקין אותן אחר אפיה י"ב חלות בבקר וי"ב חלות בין הערבים ובזה שייך שפיר דלאו דרך ארעא לחלקן בכלי ולשקול אם הן שוים משום דהוי דרך קלה וכמו דכתיב והשיבו לאמכם במשקל דמיירי אחר אפיה דככר נעשה להם אבל בשאר מנחות דמחלקן לחלות קודם אפיה לא שייך קלה. [וכ"כ הכ"מ שם]. ועוד י"ל דבשאר מנחות כשמחלק לחלות אין צריך להקפיד שיהיו שוין ממש ולכן לא שייך כ"כ קלה אבל בחביתי כה"ג שצריך לכוין המשקל שיהיו שוין ממש דהא כתיב מחציתה בבקר ומחציתה בערב ולכן צריך להיות ביד כדי שלא יהיה החלוקה דרך קלה וזה סייעתא לדברי הרמב"ם ז"ל הנ"ל דהיה חולק החלות לחצאין ומיהו גם לפירש"י והראב"ד בהשגות שם י"ל דחביתי כה"ג ע"כ היה צריך לעשות כל החלות שוות כדי שיהיה שם הלות שמקריב בבקר מחצית עשרון ממש כמו השש חלות שמקריב לערב ואיכא קפידא במשקל יותר משאר מנחות והלכך צריך להלקן ביד דווקא ודו"ק:

דף צג ע"א בתוס' ד"ה קרא. ובתו"כ משמע דאקרבנו דעז קאי וכו'. נ"ב ובתו"כ לפנינו איתא להני דרשות אקרא' דקרבנו דבן הבקר ואכן לפע"ד היה נראה לומר דהך תלתא קרבנו דחשיב הכא היינו חד קרבנו דבן הבקר דכתיב שם וסמך ידו על ראש קרבנו ואידך קרבנו דכשב דכתיב שם נמי וסמך את ידו על ראש קרבנו ואידך קרבנו דעז דכתיב שם וסמך את ידו על ראשו וראשו נמי מיעוטא כמו קרבנו וכמש"כ התוס' אבל אידך קרבנו דנאמר שם בפרשה לא חשיב להו כלל ולאו למיעוטא דסמיכה אתו כיון דלא כתיב אצל סמיכה ומה שפירש"י דתלת קרבנו כתיב שלשה מינייהו וכו' נ"ל ט"ס וצ"ל דשית קרבנו כתיבי וכו' ומש"כ רש"י דתלתא דרים להו סתם לדרשא אחרינא צ"ע דהא בתו"כ שם דרים להו למעט בכור ומעשר ופסח מסמיכה וזה אינו אלא אסמכתא בעלמא וכדמשיק הכא דלא צריכי קרא לזה והדבר צ"ע:

דף ק ע"א במשנה כיצד יעשה יניחנה לשבת הבאה. נ"ב עי' תוס' לעיל דף נ' ד"ה כיצד דכ' בפירוש הראשון דדוקא קודם שהוקטרו הבזיכין יש תקנה זו שיניח שניהם לשבת הבאה אבל לאחר הקטרה לא והטעם שכבר מקקו לבזיכין הלו ואינו יכול להקטיר עליהם בזיכין אחרים [ובזה א"ש הא דתנן פסולה ור"ל אם כבר הקטירו הבזיכין והתוס' ישנים ביומא דף כ"ט דהקו בתיבת פסולה דר"ל דהלחם לא נתקדש בבזיכין ועדיין הם פסולות עד שבת הבאה ע"ש ולפי התוס' הנ"ל א"ל לזה ודו"ק]: שם ברש"י ד"ה פסול וכו' הואיל ולן הלחם בלא בזיכין. נ"ב מדברי רש"י ז"ל משמע דאף אם נסדר הלחם בשבת ואת הבזיכין לאחר השבת אינו פסול הלחם רק אם הקטירו הבזיכין בשבת דעדיין היה קודם זמנן אבל אם לא הוקטרו הבזיכין יכול להניחן אותן ואת הלחם לשבת השלישית דכל זמן דלא הוקטר הבזיכין אינן נפסלין בלינה לעולם [ועי' היטב בתוס' לעיל דף נ' ד"ה שאפילו] וכן משמע להדיא מד' הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' תמידין ומוספין הלכה י"ג שכ' שם שאפילו נשאר הלחם עם הבזיכין על השולחן כמה שבתות אין בכך כלום עכ"ל ועי' בלח"מ שם ובמ"כ שם ולפ"ז נ"ל דמש"כ שם דכיצד יעשה בלחם ובזיכין שסדרן לאחר השבת וכו' לאו בדווקא שסדר שניהם לאחר השבת אלא או או קתני דבין שסדר את הלחם לאחר השבת והבזיכין בשבת או להיפך הכל יכול להניחן לשבת השלישית וכ"מ שם בהלכה י"ב. וגם זה מבואר שם בהלכה י"ב דאם הקטירו הבזיכין בשבת ראשון נפסל הלחם ושוב אין לו תקנה וכדעת התוס' בפי' הראשון שהבאתי לעיל ע"ש ודו"ק: ע"ב בתוס' ד"ה שני י"ט של ר"ה. ונראה דלא קשיא מידי דאם באו עדים מן המנחה ולמעלה וכו' יום שני עיקר ומנינן מניה יוה"כ ויחול אחר השבת וכו'. נ"ב ולענ"ד יש ליישב פירש"י די"ל דס"ל דבזמן שהיה חל יום ל' של אלול בה' היו מקבלין עדים אפילו אחר המנחה כדי שלא יחול יוה"כ ביום א' דאף בזמן הבית היו נזהרין שלא יחול יוה"כ סמוך לשבת מלפניה או מלאחריה וכדאי' בסוכה דף נ"ד ובקביעות כזו לא התקינו כלל שלא יהא מקבלין אלא עד המנחה ובאותו קביעות אמרו באמת שיר של קודש בתמיד של בין הערבים ואף אם עדיין לא באו עדים משום דסמכו דוודאי יבואו עדים היום ועוד דאפי' לא באו הלבנה ביום ל' מ"מ הא אמרינן בר"ה דף כ' דכל ימיו של ר' יוחנן היה מלמדנו דמאיימין על העדים על החודש שלא נראה בזמנו לקדשו אע"פ שלא ראוהו יאמרו ראינו [והיינו לעת הצורך כדי שלא יקלע יוה"כ סמוך לשבת וכמו שפירש"י שם] וכ"ה לרב דימי מנהרדעא שם דמתני איפכא ע"ש. ומ"מ ביום שלאחר ג"כ היו נוהגין קודש משום גזירה דשאר שנים אם יבואו עדים לאחר המנחה וכ"ש הוא מלאחר החורבן דהתקין ר"י בן זכאי שיהו מקבלין עדות החודש כל היום ואעפ"כ היו נוהגין גם למחר קודש משום גזירה דשמא יבנה בהמ"ק וכדאיתא בביצה דף ה' ע"ב ודו"ק וכ"ל הכרת לפירש"י בזה דלדעת התוס' לא משכחת לה כלל דיהא נאכל לאחד עשר דהא מימות עזרא והילך לא מצינו אלול מעובר ולא מזמן לעולם דיבואו עדים לאחר המנחה ויקבעו ב"ד ביום ל"א ולא היה במציאות כלל שיהא שני הימים קודש אבל לפי מש"כ לדעת רש"י שפיר משכחת לה אם חל יום ל' של אלול ביום ה' ודו"ק. [ועי' בס' סדרי טהרה על הלכות נדה בסי' קצ"ט דדעתו שם דאם היה חל ר"ה ביום ה' לא היו עושין יו"ט רק ביום ה' בלבד כדי שלא יחול יוה"כ באחד בשבת ע"ש. ובמח"כ נעלם ממנו ד' המשנה הלז דמפורש להדיא דהיו נוהגין קודש גם ביום ו' אם באו לאחר המנחה אם לא שנאמר דס"ל דהך משנה אתיא כר"ע דסוכה נ"ד דיוה"כ חל בא' בשבת ע"ש ודו"ק: שם בתוס' ד"ה העופות. בשקדם הקדשן את מומן איירי וכו'. נ"ב הדבר פשוט דר"ל מחוסר אבר דזהו מום הפוסל בעופות והם מפרשים דהך שנטמאו דקתני נמי אעופות ע"כ לאו טומאה ממש דבעו"ת אין מקבלין טומאה אלא ר"ל מחוסר אבר הפוסל בעופות ונקרא ג"כ טומאה בכתוב דכתיב ואם כל בהמה אשר לא טהורה היא ואוקמינן בתמורה דף ל"ב דבבעל מום הכתוב מדבר. ושוב ראיתי להתוס' יו"ט כאן דים לפרש גם בעופות שטמאו ממש וכגון שנטמאו לאחר מליקה ע"ש והדבר תמוה דבכה"ג גם בבהמה אסור לפדות דהא אין פודין את הקדשים להאכיל לכלבים ועוד דהא בעי העמדה והערכה וא"כ מאי רבותא דעוף וצ"ע: סליק בס"ד

הגהות דברי נחמיה על מסכת מנחות מאת הג"מ נחמיה בירך זצ"ל.

דף ג ע"א רש"י ד"ה אמר הריני לשם יחיד. נ"ל לשם חטאת יחיד:

דף ו ע"א רש"י ד"ה מליקה (לכתחילה דהותך). גי' נ"ק דמתחילה הותך: ד"ה איסתרי. גי' נ"ק אסורה להדיוט אף אני אביא פריסה ולהכי איצטריך קרא והכל ד"א. ומוחק תיבת איסתרי. ולי נראה יותר כגי' שלפנינו בגמ' ותי' אסתרי הוא דיבור בפ"ע (ואפשר שזה גי' ד"ח שהביא): ד"ה בע"מ מומן. נ"ל מומין:

דף ז ע"א רש"י ד"ה ומשני כו' מתיבת מקדש עד בכן תיבות אלו מוקף. וכ"ה דנ"ל שהחזירו לכלי שמחזירו בשעה: ד"ה קומצין. מהכלול. נ"ל בהכלול: ע"ב גמ' אמר רבא. נ"ל ואמר:

דף ח ע"א גמ' אלא כיון. נ"ב לקמן י"ב ע"ב: שם תביתי כהן. נ"ב לקמן כ' ע"ב:

דף טז ע"א גמ' שכל הטומה. נ"ב זבחים ב ע"ב ודף מא ע"ב:

דף יז ע"ב רש"י ד"ה ת"ק. אלעזר. נ"ל אליעזר:

דף יח ע"א גמ' אליעזר. נ"ל אלעזר:

דף כז ע"א רש"י ד"ה לכפול. עליו. נ"ל לעכב עליו:

דף כט ע"א רש"י ד"ה וזה. תחילת. נ"ל תחילתה:

דף לג ע"ב רש"י ד"ה בפתח. לדרום. גי' הרא"ש לצפון: שם דרומי. נ"ל צפוני:

דף לח ע"א רש"י ד"ה אלא וד"ה הכנף. נ"ל בד"א:

דף מא ע"א תוס' ד"ה תכלת (מדף מ ע"ב) דחייב מדרבנן. נ"ב נ"ל דר"ל משום איסור הנאה מהקדש (דרך חול). וא"ש מה שהביאו ע"ז מפ' בא לו ע"ש דבהכי מיירי: בא"ד ואין לדמות (מקומות). נ"ק מניה מקדש. ופי' דהמקדש פטור אפילו שלא לשרת. וכג"ה והפי' הכל המוה לפע"ד ומ"ש דביומא שם בעי למיפשט כו' לית' כלל שם (אלא שפושט שניהגו ליהנות כו' ע"ש). לכן נראה יותר לגגי' בתוס' ואין לדמות לילה כו' ומ"ש ותדע דהתם כו' פשוט דר"ל התם בתוספת' שהביאו: ע"ב רש"י ד"ה דילמ'. דנתכלה. נ"ל בנתכלה:

דף מב ע"א רש"י ד"ה דהתם וד"ה אי נמי. נ"ל בד"א:

דף מד ע"א גמ' זהו גופו. נ"ל זה:

דף נ ע"א גמ' והתניא יכול. לקמנ"ח ע"א מעין זה:

דף נא ע"א רש"י ד"ה והלטרכא. (כיון עד למימר) תא"מ: בא"ד (ואיני יודע עד סד"ה נפקא) תא"מ: ע"ב רש"י סד"ה מהני. ליבור. נ"ל יורשין: ד"ה ותיפוק. (מתחילתה מבערב). נ"ל ומתחילתה בערב:

דף נד ע"א רש"י ד"ה ר' יצחק שהן. נ"ל שהיו: ד"ה כולי האי. (ולטמא טומאת אוכלין לכבילה) תא"מ: ע"ב רש"י ד"ה כי פליגי. משערין הואיל. גי' נ"ק משערין לכמות שהן הואיל כו'. כ"ז צ"ע וגי' שלנו נראה נכון: ד"ה אי אמרת. (תאינים דתרומה תרים) מוקף ואולי יש למוחקם:

דף נה ע"ב רש"י גליון ד"ה נ"א אלא כו'. מוקף ועל גליון ד"ה ר"ל דאם. נ"ב שייך לעיל וכ"ז צ"ע ולמותר:

דף נו ע"ב תוס' סד"ה להביא. לגמרי. נ"ב עי' נ"ק וקצת צ"ע ובתוס' דבכורות ל"ג ע"ב:

דף נח ע"א גמ' בסוף העמוד יש קומץ. נ"ב לעיל כ"ו ע"ב וש"נ:

דף סה ע"א רש"י ד"ה מפני הבייתוסי'. (בי' דין) תא"מ. ונ"ב נראה דנ"ל בייתוסין וכ"ה בהרע"ב: ע"ב גמ' תנו רבנן. נ"ב ת"כ פ' אמור פי"ב:

דף סו ע"א גמ'. אף כאן רגל כו' רשב"א כו'. נ"ב פי' סמוך לה. ולכאורה היה נראה להגיה כן וכדלעיל בד' ריב"ב. אך גם בת"כ ליתא וע"ש בג"א ובמזרחי משמע שגם לעיל ל"ג לה בפנים. שוב ראיתי בילקוט שגם כאן הגי' כן בספרי: רש"י ד"ה קצירה. (ובקצירה). גי' נ"ק וספירה. ויתר סגה"ס למותר. וגליון ד"ה וכ"ת כו' נ"ל מוקף. שע"ב היא למותר:

דף סח ע"ב תו' ד"ה בשיטת. ותימ'. עי' נ"ק בזה. ותמהני הא הני אמוראי נינהו וס"ל דריב"ז פליג אדר"י. אבל לפ"מ דס"ל לר"י ולרשב"ל דריב"ז כו' שפיר הקשו מנ"ל דשום תנאי פליג (ומלבד שנג"ש שר"פ ור"ה ע"כ ס"ל דמשום גזירה כו' א"י מנלן ולא משמע כן בגמ'):

דף ע ע"א רש"י סד"ה דילמא. (מלא נקוב) תא"מ: ד"ה מכפנים. (ומן) נ"ל מן: תד"ה כיצי. (ומן) נ"ל מן:

דף עא ע"א תוס' ד"ה וקולרין. וכן בתוספתי. נ"ל ובתוספתא: ע"ב רש"י ד"ה לאדם. ומפסיק. נ"ל מפסיק:

דף עב ע"א תוס' ד"ה אף בלילה. דאי ביום שלפני כו'. בל"ק הקשה מה ראי' מהקטר חלבים דכשירים ביום ובלילה לאפוקי קצירת העומר דס"ד דביום לא ונ"ע עכ"ל. ואי מ"ק דלכאורה פשוט דאא"ל דהא דלילה ביום לא היינו יום שלפניו שהרי הקטר חלבים דתני בלילה ובודאי כשרים ביום שלפניו. ונ"ע כוונתו: בא"ד מאי קשה לימא. נ"ל ליה. ונ"ק מגיה בע"א: ע"ב גמ' מועד אחד לכולן. נ"ל מועד אחד לכולם: שם (אלא) נ"ל לא:

דף עד ע"א רש"י ד"ה בחטאה. על חטאת. גירסת נ"ק על חטאה: ד"ה ורבנן. דאמר. נ"ל ואמר:

דף עה ע"א רש"י ד"ה לא. דהכא. נ"ל דהכי: תוס' ד"ה אימא. בנ"ק הקשה למה לא הקשה איפכא דגבי יציקה נמי ליפרך אימא להוציא שתי הלחם ולהס"פ ע"ש. עי' תוס' ע"ב ד"ה איזהו. שכ' דלא צריך למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים כו' ע"ש.

דף עז ע"ב גמ' בכל מה. לקמן פ"ג ע"ב:

דף עח ע"ב רש"י ד"ה אביי (מתקדשים) נ"ל מקדשין:

דף פ ע"ב גמ' וכולהו חליפין. נ"ל כולהו: רש"י ד"ה נתכפר. (הראשונות) נ"ל הראשונה: שם חליפיה. נ"ל חליפתה:

דף פא ע"א רש"י ד"ה ומשני. דהרבעי'. נ"ל דהרבעה: בא"ד (גבי הבעלים) תיבות אלו מוקף ואולי יש למוחקם: ד"ה ענין אחר (הרבעים וליכי דקדים אלא) תא"מ:

דף פג ע"א רש"י ד"ה אף כל. במס' זבחים דף פו ע"א וע"ש אימתי בריין: ע"ב רש"י סד"ה כשב. (והכי) נ"ל להכי: ד"ה גמ' מן (מהיטין) ת"ז נמחק:

דף פד ע"א רש"י סד"ה דמושבותיכם. מקרבת העומר. גי' נ"ק אפי' כהו"ל: בא"ד (דמנהג) נמחק: ע"ב רש"י ד"ה סיפ'. (למימר) נ"ל למידק:

דף פה ע"ב רש"י ד"ה הא לא. אם (לא). נרא' לי למחוק תיבת לא ותיבת (יבונה) עי' לח"מ כלי' אמ"ז: ד"ה ניר. כולה בשנה ראשונה (וזרע חלים). עיי' נ"ק ונ"ע. ובלח"מ שם בה' איסור מזבח ובפ' תמידים בגי' שלנו ותיבות וזרע חלים ליתי' שם ונרא' דכנ"ל: בא"ד להיזרע בכל שנה כנ"ל ותי' טלה נמחק:

דף פז ע"א גמ' קא מיבעיא להו. נ"ל לי:

דף פח ע"א רש"י ד"ה תני לוג רביעית מים של מצורע כנ"ל ותיבת דהיינו ב' רביעית נמחק: ע"ב גמ' שבו היה מחלק. עי' תוס' לקמן דף פט ע"א ד"ה תני: רש"י ד"ה ת"ל. (נירותיה) נ"ל ונירותיה:

דף פט ע"א גמ' אימא לא ליבעי מינה. נ"ל מנחה: רש"י ד"ה ושיערו. כתנו שמן. נ"ל נתנו לוג שמן: ע"ב רש"י ד"ה ויין לכתחילה (נסכי כבשים כנסכי פרים ואילים) לגי' כ"מ לקמן נראה דנ"ל כאן כמ"ש לח"מ והרמב"ם:

דף צא ע"ב גמ' דאיצטריך קרא. נ"ל איצטריך קרא:

דף צב ע"א רש"י סד"ה ואין בעירי. פר. גי' נ"ק בפר. לכאורה נ"ע למה ועי' בהרע"ב ותוי"ט וברש"י לקמן סע"ב וד"ה והאמר רבינא דנקט במתני' פר העלם דבר כו':

דף צו ע"א גמ' לא סידור קנים. עי' תוס' דף צז ע"א ד"ה לא סידור וד"ה לאורכו ותוי"ט ד"ה ונותנו:

דף צז ע"ב רש"י סד"ה קס"ד. (בהמה) מ"ז: רש"י ד"ה מיטו. ובוחט. נ"ל ובוחטו עי' לעיל דף ב סע"ב: ד"ה וכי תימא. ומדדו. נ"ל מדדו:

דף צט ע"א תוס' ד"ה מלמד. (דמאתים) נ"ל דהמתים:

דף קא ע"א רש"י ד"ה לעולם. והיינו. נ"ל והני: ע"ב גמ' בשר בחלב (נמי) מ"ז: רש"י ד"ה הואיל. דאי תרו. עי' פסחים כ"ס רש"י ד"ה ז"א: ד"ה אי הכי. (שאתה) נ"ל שאי אתה:

דף קג ע"ב רש"י ד"ה אמר לי' ר"ש. נ"ל אמר ר"ש ותי' לי' נמחק:

דף קד ע"א רש"י ד"ה אילימא (מי צריך) נ"ל ומי צריך:

דף קח ע"א גליון ד"ה הכי והע"ג כו'. שגה"ס א שייך לרש"י דמתני':

במרדכי ריש ה' תפילין. [דף י' פ"א דפוס ווילנא] הג"ה יקרה ונפלא. (דאי אפשר לעשות כדפירש בשימושא רבא). ונדחקו כל המפרשים בכוונתו. ולי נראה דהמדפיסים קלקלו. דהיה צ"ל דאא"ל בש"ר. ומשום לפתר הג"ה כפי תיבות הנ"ל. ובאמת סיומי מ"ש דאי אפשר לומר כן בשל ראש אחר צנו רב ראיתי נכון ג"מ כהקדמה לא"כ הגי' כעין סרג: סליק

הגהות וחרושים מהגאון הגדול וכו' מו"ה **אברהם** זצ"ל (בעה"מ ספר משכיל לאיתן וכו') עם **תוספת מרובה** מבי"ן ש **הנדפס בש"ס זיטאמיר**.

דף ב ע"א תוס' ד"ה כל המנחות כו' אבל בתנופה ובגשה אין מחשבה פוסלת אע"ג דבעי כהונה. וכ"כ לקמן (דף ס) והוא נגד מ"ש במגילה (דף כ ע"ב) ד"ה לקמיצה: באר"ד וא"ת ועופות דבעו לשמן מנ"ל ס'. כבר מבואר בברייתא דת"כ פ' ויקרא בפסוק דכתיב גבי עולת העוף-עולה היא לשם עולה:

דף ד ע"ב תוס' ד"ה לא ניבעו ירושין חטאתה. הגירסא מחשבת כו'. עיין בס' שער המלך:

דף ה ע"א תד"ה שחיטה כו' תימה הא איכא קבלה דעבודה היא כו' וי"ל דהוייה לא קאמר אלא אמידי דכתיב בהותה פרשה. וק"ל דהרי מצינו דקבלה נמי כתיבה התם באותה פרשה כמו שהיטה דכ"יב בהר ושחט את הכבש דאשם כי כחטאת האשם הוא לכהן ותניא בזבחים (דף מז ע"ב) מה חטאת טעונה כלי אף אשם טעון כלי פי' בקבלת דמו. וא"כ הרי כתיב קבלת דם באותה פרשה דהוייה והדרא קושיי' תוס' דנימא דמשום קבלה דהוי עבודה וקאי עלה הוייה פסול בהקדים החטאת לאשם. אלא י"ל דכיון דאשם גופי' מהטאת יליף אין סברא להחמיר בו ולפסול כשהקדים קבלת דם החטאת לאשם דהיא שלא יהא טפל חמור מן העיקר וכיוצא בזה אי' בזבחים (דף מח ע"ב): **ע"ב** גמ' שאין מחשבה מועלת אלא במי שראוי לעבודה. ת"כ פ' לו: רש"י ד"ה לדבר הראוי לעבודה כגון מנחת חוטא אבל מנחת העומר של שעורים אינה ראויה אלא לעבודה זו בלבד התיר ולא משום קרבן אתיא והאי דפסלה מחשבה במנחת קנאות משום דרחמנא קרייה חטאת. וכ"כ התוס'. וראיתי לגדול בזמנינו שתמה בתשובה ע"ד רש"י ותוס' שהוא נגד מסקנת הגמ' לעיל (דף ד ע"א) דיליף לפסול מחשבת שלא לשמה במנחת חוטא ובמנחת קנאות משום דכתיב בהו היא ולא משום דקרייה רחמנא חטאת. ועוד תמה דגבי מנחת קנאות לא מצינו כלל בקרא הכתוב חטאת והניח בצ"ע. אך לא על רש"י ותוס' ה"ל להתלונן אלא על גמרא ערוכה דלקמן (דף נט ע"ב) דיליף לפסול מחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו במנחת חוטא ומנחת קנאות בשעה שנתן עליהם לבונה ועדיין לא לקטה מהן ואע"ג דנדחו וא"ר להקריב בשעה שהלבונה עליהם אפ"ה מהניא בהו מחשבה אז למפסל משום דחטאת קריי' רחמנא. והבתא התינח מנחת חוטא אבל מנחת קנאות מנ"ל דל"מ דקריי' רחמנא חטאת. אך נראה דסמך הגמרא התם אהא דקאמר לעיל בתחלת הסוגיא דתנא תנא קמי' דרב נחמן מנחת קנאות מותרה נדבה ומפרש טעמא משום דילפינן מ"ק בגז"ש דעון עון מהטאת דמותרה נדבה. וא"כ דילפא גז"ש מחטאת שפיר הוי כאילו כתבה רחמנא חטאת במ"ק גופה. דקי"ל אין גז"ש למחצה כדמסיק ודוקא לענין לפסול מחשבת שלא לשמן בחטאת וקנאות מסיק לעיל דלא ילפינן מהך גז"ש ולא מדקריי' רחמנא חטאת דהא מפרש טעמא דגלי רחמנא גבי חטאת ושחט אותה לחטאת אותה לשמה כשרה שלא לשמה פסולה אבל כל קדשים בין לשמן ובין שלא לשמן כשרים ואלא מנחת חוטא וקנאות דפסולים שלא לשמן מנלן דכתיב בהו היא. ומשמע דרק לפסול שלא לשמה לא ילפינן מהטאת דמיעט בה רחמנא דכתיב אותה דמשמע אותה שלא לשמה פסולה ולא כל הקדשים. וא"כ לענין שאר מילי דלא מיעטה רחמנא ודאי דאיכא למשמע במנחת חוטא מדקריי' רחמנא חטאת וכן במנחת קנאות מחמת דילפא גז"ש מחטאת. דהא דבעי למימר דלמותרה נדבה הוא דגמירי לא קאי. וכ"כ התוס' שם סד"ה לגמר. וא"ש הסוגיא דלקמן (דף נט) שזכרתי. ועפ"ז א"ש ג"כ פרש"י ותוס' כאן דכתבו דילפינן לפסול מחשבת במנחת קנאות משום דקריי' רחמנא חטאת דהיינו מחשבת שאר פסולין מלבד מחשבה דשלא לשמו. דאי לאו דקריי' רחמנא חטאת לא הוי ידעינן לפסול במ"ק שום פסול משום דהוה דבר שא"ר לעבודה ובכה"ג אפי' מחשבת פיגול לא פסל וכמ"ש תוס' לקמן (דף נט ע"א) והוכיחו כן מש"ס דזבחים ע"ש. ואע"ג דכתב רחמנא היא לפסול ש"א לשמה במ"ק מ"מ אי לאו דקריי' רחמנא חטאת הפסר דהוי מוקמינן מיעוטא דהיא טפי למפסל מחשבה דחוץ לזמנו וחוץ למקומו דחמירי ואכתי פסול דשלא לשמו לא שמעינן במ"ק כיון דדבר שא"ר לעבודה היא וכי מסקינן לעיל דמהיא שמעינן לפסול שלא לשמה היינו משום דלא איצטריך לי' לפסול דחוץ לזמנו וחוץ למקומו דילפי' לי' מדקריי' רחמנא חטאת והיינו מגז"ש דמ"ק מחטאת כנ"ל:

דף ו ע"א תד"ה מה להלאה שכן מצותו בכך כו' וא"ת ולימא ג"ה במחובר יוכיח דאין מצותו בכך ושרי לגבוה כדאמר בג"ה (דף ג). בס' שעה"מ הל' מא"ס הקשה על דבריהם דנראה דס"ל דהא דקאמר רבנ"י התם דלרבי ג"ה במחובר מותר להעלותו מילתא פסיקתא היא וליכא דפליג עליה. א"כ מאי מותיב ההם לרב הונא דאמר ג"ה של עולה הולכו לתפות מברייתא דתניא דג"ה של עולה מעליהו. והמאי לא משני דהברייתא אתיא כרבי אלא מוכח דר"ש סבר דלכו"ע ג"ה אסור לגבוה וא"כ איכא למימר דגם סוגיא דשמעתין סברה הכי ומש"ה לא קאמר ג"ה יוכיח. ונעלמו ממנו דברי הריטב"א שם בחידושיו אהא דמותיב לר"ה מברייתא ולא משני תנאי היא משום דלא איפלגו בהדיא אלא מכללא נפקא כדאיתא התם ע"כ. ולפ"ז י"ל דלר"ה נמי כבר דלרבי ג"ה מותר לגבוה ושפיר הקשו דמאי פריך בשמעתין מברייתא מה להלאה שמצותו בכך דלימא דסברה כמ"ד דג"ה מותר לגבוה ואיכא יוכיח לטריפה ומש"ה מצריך קרא לאסור טריפה לגבוה:

דף ז ע"א גמ' וליבלא לי' וליתי לגבי' סבר שבי מסתייעא מילתא טפי. עיין תענית (דף ו ע"א) ורבה קבלת בפי' אבר לא ידע ללכת וגו':

דף ט ע"ב גמ' ואידך מן המנחה שסיתה כבר. וק' דכאן ס"ל לר' יוחנן דאמרי' שסיתה כבר ובזבחים (דף קיג ע"ב) לא ס"ל תרבה שסיתה כבר. ועוד דאף ר"ל דסבר התם שסיתה כבר איכא התם טעמא דשמעינן מיני' דרשא אבל כאן מאי דרשא איכא ולמה לי"ל מה שסיתה כבר שלימה דלישתוק קרא מיניה: רש"י ד"ה מישתרי כו' דכתיב בתמיד במועדו ומשמע אפי' בשבת וטומאה. ויש להקדק הא אליבא דר' יוחנן ור"ל קיימינן הכא ובפסחים (דף סו ע"ב) מוכח דר"י ור"ל לא ילפי ממשמעות דמועדו דפסח דוחה טומאה בצבור אלא מקרא ילפי דכתיב איש איש כי יהיה טמא איש נדחה ואין צבור נדחין והתמיד ילפי מפסח בגז"ש דמועדו וא"כ קשה איך פירש"י כאן אדר"י ור"ל דמשמעות דבמועדו אפי' בשבת וטומאה. וי"ל דמ"מ צריך לפרש דפריך כאן דלימא לי' ר"ל לר"י צבור שאני כו' ולוקי הברייתא כמ"ד דיליף טומאה דאישתראי בצבור ממשמעות דמועדו ולדידי' איכא למימר הואיל ואישתראי טומאה לגבי צבור אישתראי נמי חסרות. דהא פלוגתא דתנאי היא הך מילתא אי הוה משמעות דמועדו הכי או לא אלא מגז"ש דמועדו ילפי' וכמ"ש התוס' בפסחים שם בריש העמוד. וכן אי' בהדיא בירושלמי פ' כ"ל. וא"כ שפיר מנ"ל דהברייתא אתיא כוותי' דמ"ד דיליף ממשמעות דאילו למ"ד דיליף מגז"ש שאר קרבנות צבור מפסח ליכא למימר הואיל ואישתרי טומאה בהו אישתרי נמי חסרות דהא טומאה דילפא מגז"ש אינה מלמדת על חסרון כמה מצינו להתיר בצבור דדבר הלמד בגז"ש מספקא לן אי חוזר ומלמד בבנין אב בזבחים (דף נ) ומספיקא אין לנו למילף לקולא:

דף י ע"א רש"י ד"ה ויבשי האגבע לא בעי כהונה כו' ומשכחה לה בהאחרי מות ולקח מדם הפר והזה באצבעו הרי אצבע בלא כהונה. וק"ל על פירושו הא בסוף הפרשה באחרי מות כתיב וכפר הכהן אשר ימשח אותו. ומיני' ילפינן דכל עבודות היום אינן כשירות אלא בכהן גדול וכמ"ש רש"י ריש יומא. וא"כ הרי הוה כמאן דכתיב כהונה נמי גבי אצבע באותה הפרשה. ושוב ראיתי לרש"י גופי' שפי' בחולין (דף כב) דגבי יוה"כ כתיב אצבע וכהונה. והיינו כמ"ש וע"כ חזר בו מפירושו דכאן אלא יש לפרש הא דכאן דמשכחת אצבע בלא כהונה במלואים בפ' הגוה דכתיב ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך וכהונה לא נאמר שם. ואפ"ה היה צריך ליתן בימין וכדמוכח בזבחים (דף כד ע"ב): **ע"ב** תוס' ד"ה והרי כו' אלא למ"ד אין חוזר ומלמד בהיקש אמאי לא פליג ר"ש כו'. עיין בס' עומר מן ההקשה דאימא דר"ש סבר כר"ע בזבחים (דף נז) דסימנו וד"א לא הוי היקש וילפי' למד מלמד וא"כ כיון דילפי' שאר קדשים מחטאת לענין בלוע בבלוע דכתיב בי' בפירוש ילפי' מיניה נמי ימין דאתיא בגז"ש. ועי' בזבחים (דף מה ע"א) דפריך אדר"ש וכי דבר הלמד בהיקש חוזר וכו' ושם הוי סימנו וד"א וש"מ דר"ש סבר דהוי היקש ושפיר קשיא להו להתוס' כאן. ומיהו להך תי' בזבחים (דף יד ע"א) משמע דלר"ש יליף כר"ע ול"ע:

דף יא ע"ב רש"י ד"ה למחר כו' דמנחה אינה נאכלת אלא ליום ולילה דאיתקוש לחטאת ואשם כו'. וקשה דבזבחים (דף ס:) פרש"י דילפי' ממנחת לחמי תודה. ועמד בזה בגליון והניח בצ"ע. וי"ל דחזר בו רש"י כאן מהא דזבחים דהא לקמן (דף מו) איתא דלחמי תודה לא איקרו מנחה וא"כ איך נילף מינה לשאר מנחות. ולכך פי' דאיתקוש לחטאת ואשם והוא בקרא דפ' קרח לכל מנחתם ולכל חטאתם כו' ונראה דמזה י"ל נמי ללחם הפנים שנאכל רק ליום ולילה דהוא בכלל כל המנחות וכדאשכחן (דף מ) דקתני כל המנחה לרבות לח"פ להיתוך. ומ"ש התוי"ט דילפינן מדקרייה קדש קדשים דזמן אכילתו נמי כאכילת קדשי קדשים הוא דתוך. דלא מצינו דרשא כזו דא"כ גבי מנחה וחטאת ואשם נמי ל"ל לרבוי מתודה ת"ל דאקרי קדש קדשים. ועוד דבספרי הובא בילקוט קרח דריש לכל קרבנם לרבות לחם הפנים. וא"כ הוא נמי איתקוש לחטאת ואשם:

דף יב ע"א גמ' א"ל רבא אדרבה אפי' לר"א. צ"ל רבה ועי' תוס' לקמן (דף לו) ד"ה אמר: תוס' ד"ה הני מילי כו' ולא נפיק מידי מעילה היכא דילא כולו כו'. עיין מ"ש תוס' בפסחים (דף לד ע"ב):

דף יג ע"ב רש"י ד"ה ליקט לבונה דלאחר הקמיצה הקומץ היה מלקט כו'. עיין משנה למלך פי"ג דה' מעה"ק דין י"ג:

דף יד ע"א תד"ה פיגל כו' כ"ע ביוה"כ יוכיח דכי אמר פיגול מהימן לאו דוקא אלא פסול כו'. עי' לקמן סוף הפ' (דף יז):

דף טו ע"א גמ' לחם גלל דכבשים ואין כבשים גלל דלחם. לכאורה יש להקשות מדאיתא בשלהי הוריות (דף יג) עומר קודם לכבש הבא עמו שתי הלחם קודמין לכבשים הבאים עמהם זה הכלל דבר הבא בגין יום קודם לדבר הבא בגין לחם. וא"כ משמע דשתי הלחם שקודמין לכבשים הוא משום שבאין בגין יום ואינן באין בגין ד"א. ואיך קאמר הכא דלחם גלל כבשים ומשמע שאין הלחם בגין חובת היום רק הכבשים הן חובת היום והלחם בגלל הכבשים הוא בא. וכן קשה על הרמב"ם שפסק לדכאן ולהסיא דהוריות. וי"ל דלא דמי הסיא דכאן לדהוריות דהתם איירי לענין הקדמה וזה תליא בעיקר חובת היום וכיון דב' הלחם הן עיקר החוב ליום הן קודמין. והא דקאמר כאן דלחם גלל דכבשים ומשמע דהכבשים עיקר אינו אלא לענין היתר שהלחם ניתר בגלל דכבשים וכדאיתא לקמן בפ' התכלת (דף מו) דשחיטת כבשים מתיר את הלחם. אבל הלחם אינו מתיר את הכבשים ומש"ה לענין פיגול בכבשים תליא ולא בלחם דקי"ל דפיגול במתיר תליא וכדאיתא בזבחים (דף מד) ולעיל (דף יד). משא"כ הקדמה תליא בעיקר הבא חובה ליום והוא הלחם. ומזה יש תוכיח דאפי' כשבאו שניהם העיקר הוא הלחם מדקדים. וזה דלא כמ"ש התוי"ט בפ' התכלת דאם באו שניהם הכבשים הן עיקר והוא נגד ההיא דהוריות שזכרתי: תוס' ד"ה והכא כו' דלמ"ד טומאה דחויה בעי ציץ לרצויי כיינו לטומאת בשר כו'. עיין תוס' לקמן (דף כה): **ע"ב** תוס' ד"ה ואסרו את הזרעים. הייעו דלא כר' יאשי' דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד. נראה דהתוס' ס"ל דהא דר' יאשי' איירי נמי לענין איסורא דעד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד ליכא אפי' איסורא מדאורייתא. וכן יש להוכיח מדברי התוס' בשבת (ריש דף קלט). אך לדעת הרמב"ם בס' כלאים לא בעי שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפ"י רק לענין חיוב מלקות אבל איסורא דאורייתא איכא נמי בחד מינא. וכ"מ דעת הרמב"ן בסי' כ"ג. ולפ"ז שפיר י"ל דאתיא ברייתא דהכא נמי כר' יאשי'. וכן אתיא שפיר מאי דקשיא להו להתוס' בשבת שם דלא פריך וליבלא להו כר' יאשי' גבי כבותא בכרמא מהו דכיון דלענין איסורא מודה ר' יאשיה דאסור בחד מינא אין נפקותא בהך דר' יאשי' שם בהסיא דאיבעיא דאיירי לענין איסורא עיי"ש:

דף יז ע"א גמ' פיגול בפסול מיתלף ליה. עיין תוס' לעיל (דף יד):

דף יט ע"א גמ' גלי רחמנא ביוה"כ ושחט את פר החטאת אשר לו מכלל דשחיטה בעלמא לא בעינן בעלים. וק"ל דהכתי מנלן דלא בעינן בעלים בשחיטה בעלמא לכתחלה דאימא דלכתחלה בעינן בעלים בשחיטה בעלמא אלא דלא מעכב בדיעבד רק ביוה"כ דגלי קרא דושחט את פר החטאת אשר לו לומר דאפי' דיעבד פסול וכדמשמע מדברי התוס' בפ"ק (דף כ). ומצאתי שהקשה כן בס' עמק הלכה ומ"ש שם דלמ"ד דהוקש דגבי יוה"כ לא קאי אמכתוון לא קאי ג"כ אשחיטת פ"ו נזר ולא מעכב. הוא נגד דברי התוס' ביומא (דף לט ודף מ). אלא י"ל דהא ודאי כדבעא למימר דנבעי שחיטה בבעלים כמו בסמיכה הייעו אף לעיכובא. דגבי דסמיכה לא מעכבא מ"מ כיון דשחיטה מעכבא ואנן ילפי' דבלא בעלים אין שחיטה כמו שאין סמיכה בלא בעלים וכאילו לא סמך ה"נ אין שחיטה בלא בעלים וכאילו לא נשחט דמי וא"כ ממילא מעכב. ועוד דהא קיימינן אליבא דר"ש ובפ"ק דזבחים הוכחתי דר"ש סבר דוק מינה ואוקי באתרא וא"כ כי יליף שחיטה דלבעי בעלים מסמיכה אמר אוקי באתרא. וכי סיכא דשחיטה גופה מעכבת כ"נ מעכב בה בעלים. וכה"ג מבואר מדברי התוי"ט בפ"ו דזבחים גבי ילפותא דמליקה עולה מהקטרה ע"ש. ולפ"ז דילפותא דר"ש כאן למבעי בעלים בשחיטה הוא לעיכובא שפיר דייק דלא הוה ילפותא כלל מדגלי רחמנא ביוה"כ דבעי' בעלים לעיכובא מכלל דבעלמא לא בעינן לפסול עכ"פ. וא"כ ע"כ דלא דרשינן היקשא דשחיטה לסמיכה לענין בעלים כלל דאי הוי דרשינן הוה מפסיל דיעבד וכיון דגלי רחמנא דלא ילפי' ליה מהכי תיתי ליה למבעי בעלים כלל בשחיטה ואפילו לכתחלה. ועוד י"ל לפי מ"ש בספרי משכיל לאיתן דגם לר"ש אית ליה דרשא דר' יהושע ב"ק דמייתי הגמ' בפ"ב דקידושין (דף מב) דיליף שליחות בשחיטת קדשים מושחטו אותו כל קהל עדת ישראל דכתיב גבי פסח. והא דאיצטריך כאן לשנויי גלי רחמנא ביוה"כ כו' הוא משום דלא סגי לר"ש בדרשא דגבי פסח דשם ליכא סמיכה אבל היכא דצריך סמיכה אפשר דבעי בעלים בשחיטה מהיקשא דוסמך ושחט ומה סמיכה בבעלים אף שחיטה וגלי רחמנא ביוה"כ כו' מכלל דבעלמא לא בעי בעלים. וא"כ מוכח דלא דרשי' היקשא דוסמך ושחט. וא"כ אין לנו לאפוקי מדרשא דגבי פסח גם בשאר קרבנות וא"כ ש"מ דלא בעי בעלים כלל אף לו לכתחלה דבלותו של אדם כמותו: **ע"ב** גמ' אמר רב כ"מ שהחזיר לך הכתוב בתורה מנחה אינו אלא לעכב כו' רב סבר הא נמי תנא ביה קרא דכתיב ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה. וק"ל דאיך אמר דתנא ביה קרא לעיכובא מדכתיב וימלא כפו וגו' הא לאו קרא יתירא הוא דהא איצטריך האי קרא לגז"ש וכדאי' לעיל בפ"ק (דף י) דמסיק רבא יד יד לקמיצה ופרש"י כתיב במצורע עשיר ידו סימנית דלא איצטריך וכתיב בקמיצה יד וימלא כפו מה יד דמצורע ימנית אף דקמיצה ימנית ע"כ. וכיון דמבעיא ליה לדרשא לא אמר דהוה תנא ביה קרא לעיכובא וכדמוכח בכולא סוגיא כאן ולקמן (דף כ) גבי מלח דמנחה דלא ילפי' לעכב אלא אי תנא ביה קרא לא מבעיא ליה לדבר אחר. וי"ל דהסיא דפ"ק לא אזלא אלא אליבא דשמואל כאן דלא יליף מיניה עכובא לענין מדה לקומץ אבל אליבא דרב דיליף מיניה עיכובא קושטא דלא יליף גז"ש דיד יד לקמיצה מקרא דוימלא כפו אלא י"ל דיליף ימין לקמיצה מקראי דמצורע לחוד דתרי קראי מופנו שם יד ימנית דגבי עשיר וגם דגבי עני מופנה וגם בפ"ק אמרי' לרבא דהך דגבי עני לא נשנה אלא בשביל דבר שנתחדש בה. והיינו משום דקאי לשמואל דאייתר לי' לדידיה כפו דמנחה גופה אבל לרב דלא אייתר ליה כפו דמנחה גופה א"ל לומר דלא נשנה אלא בשביל דבר שנתחדש בה. אלא דאצטריך לשנויי בעני משום הגז"ש כי היכי דתהוי כמו מופנה משני צדדים דהא קיין שדי הד הלמד וחד מלמד וכה"ג אמר ביבמות (דף ע) גבי תושב ושכיר. וס"ל איכא למימר הכא דשדי תרתי יד דמצורע עשיר ועני חד הלמד דהיינו אמנחה וחד אמלמד דכתיב ביה וה"ל מופנה מב' צדדים ואייתר לי' וימלא כפו דגבי מנחה ושנה לעכב לענין מדה לקומץ. וס"ל לרב דכיון דאיכא למדרש נמי יד דגבי מצורע עני דרשינן ולא אמרינן דלא נשנה אלא בשביל דבר שנתחדש בו דהיכא דאיכא למדרש לא אמרי' הכי וכמש"כ התוס' רפ"ק דסוטה (דף ג). והא דקאמר לעיל דלא נשנה יד דגבי מצורע עני אלא בשביל דבר שנתחדש בו היינו אליבא דשמואל כאן דאייתר ליה כפו דגבי מנחה גופה לגז"ש ולית ליה מידי למדרש מיניה וכמ"ש. ואת"ת דא"כ תקשי הא דמשני רבה ביבמות (דף קד) אליבא דר"א התם דלא יליף רגל דחליצה מרגל דמצורע שיהא בימין משום דאינו מופנה רק מצד א' דהיינו דמצורע לחוד ולא דחליצה והשתא אמאי לא נימא דהוי כמו מופנה מב' צדדים כיון דגבי מצורע מופנה דעשיר ודעני וכמ"ש אליבא דרב כאן. וי"ל דאליבא דר"א ניחא למימר הכי דאיהו ס"ל דאפי' אי איכא למדרש לא דרשינן גבי מילתא דאתיא בק"ו וכדאיתא בפסחים (דף עז) וא"כ ה"ה גבי פרשה שנאמרה ונשנית דהנא כו' ב' כתובים הבאין כאחד ואין מלמדין. עיין רש"י לעיל (דף ט ע"ב):

דף כא ע"א גמ' יתיב רבא וקא אמר לה להא שמעתא. גירסת נ"ק רבה: שם ורבא דידיה אמר. גירסת נ"ק רבה:

דף כד ע"א רש"י ד"ה כגון קפיזא בקבא כו'. עיין לקמן (ריש דף עח): **ע"ב** תוס' ד"ה כי נגע כו' ואין לתרץ דהאי דחשב עליו ואח"כ נהנו טמא משום דטומאת בית הסתרים לא מטמא כו'. עיין בה"ז:

דף כז ע"א גמ' וכן ישראל בהרצאה עד שיהיו כלן באגודה אחת. גירסת הילקוט וכן ישראל לא יבואו להרצאם עד שיהיו כו': **ע"ב** רש"י ד"ה אל פני הכפרת מיבעיא דמתחייב מיתה הא מבעס שנכנס לבית לפרכת מיחייב מיתה כו'. וקשה דילמא איירי שנכנס לתקן דאף לק"ק שרי. וע"ין תוס' ב"ב (דף יד). ועוד ק"ל לפירושו הא איצטריך למכתב מיתה בלפני הכפורת כגון ששגג בהיכל והכי מוקי רב ששת ביומא (דף מ) אברייתא דתיסר א' מכל שמניה חייב מיתה דאיירי ששגג בביאה ריקנית והזיד בקטרה וה"נ י"ל דאיירי ששגג בביאת היכל והזיד בביאת פנים. וכה"ג פרש"י גופי' בפסחים (דף נו). אלא נראה לפרש דהכא מנה כל שבן קפריך דכיון דבהיכל חייב כ"ש דבפנים חייב דמקודש מהיכל ואע"ג דאין עונשין מן הדין י"ל דהכא גלוי מילתא בעלמא הוא כמ"ש הרא"מ פ' אח"מ:

דף ל ע"ב תוס' ד"ה ולימא מר הלכה כמר כו' וצריך ליתן טעם בשאר דוכתי דלא פריך. ונראה דה"ט דהנך דוכתי דלא פריך משום דמסתמא אמרי' דלא שמיע להו הברייתא דפליגי תנאי ובפרט אותו האמורא שפסק נגד הכלל כגון כיחיד נגד רבים ודאי אמרי' דלא שמיע לי' וכמ"ש התוס' בע"ז (דף ס) והרא"ש בפ"ח דב"ב סי' מ"ב. והא דפריך כאן וכהני דוכתי שהביאו תוס' מגיטין ומגילה י"ל דכיון דאמרי בלבון הלכה משמע דאפלוגתא דתנאי קמפלגי האיך הלכה דאי לא שמיע להו הל"ל סתם רב חננאל אמר רב תולין כו'. והא דפריך בקידושין י"ל דשם ג"כ מוכח דשמיע להו הברייתא דאל"כ תקשי דאיך פסק שמואל שם נגד המשנה עיי"ש:

דף לד ע"א תוס' ד"ה קולמסא בדיק לי' וכן הלכה דהכי אמרינן בפ' העור והרוטב כל נקב כו'. וקשה לי דמשמע דאילו לאביי דקאמר דצריך למיבדק הקלף מנקב לא סבר להסיא דהעור והרוטב אלא ס"ל דאף נקב שהדיו עובר עליו הוי נקב והרי בשבת (דף קח) מוכח דאביי ס"ל הסיא דהעור והרוטב דהא אמר התם אביי אדרב הונא דאמר כותבין תפילין ע"ג עור של עוף טהור דקמ"ל אע"ג דאית בי' ניקבי ניקבי וכדאמר במערבא כל נקב שהדיו עוברת עליו אינו נקב. וצ"ל דאליבא דר"ה קאמר התם ולי' לא ס"ל:

דף מא ע"א גמ' תניא נמי הכי טלית שנקרעה חוץ לג' יתפור תוך לג' רמ"א לא יתפור וחכ"א יתפור. וק"ל דמאי תניא נמי הכי מייתי, מדר"מ דסבר הכי הא יחידאה הוא וחכמים פליגי עלי'. וכה"ג הקשו התוס' בשבת (ריש דף קמ) דהיכי מייתי סתם סייעתא מדר' יהודה כיון דרבנן פליגי. וי"ל דשאני הכא דהלכה כר"מ בגזירותיו דגזר שלא יתפור תוך ג' משום שמא ישתייר מן החוט של תפירה ויקחנו להוט של ציצית וקי"ל הלכה כר"מ בגזירותיו אפי' נגד רבים. וכדמוכח בכתובות (דף נז):

דף מב ע"א גמ' כמאן אזלא הא דא"ר גידל אמר רב ציצית צריכה שתהא נוטפת על הקרן שנאמר על כנפי בגדיהם כמאן כרהב"י. וק"ל התינח לרהב"י דעל ממש משמע כדאיתא בסיפא (דף לז) ומש"ה אזיל כאן לשיטתו ומצריך על הקרן ממש. ואילו רב משמע דס"ל על בסמוך מדאמר בזבחים (דף קי) מין במינו אינו חוצץ גבי הקטרת אימורין עם הבשר. ואי הוה ס"ל דבעינן על ממש ה"ל להיות חציצה בין האימורין להעצים דהא כתיב והקטיר על העצים ולא מהני מאי דהוא מינו אי הוה בעי שיהא על ממש והכי מוכח במכילתין לקמן (דף נח) גבי מערכות דלחם הפנים דכתיב ונתת על המערכת לבונה זכה דאי בעי על ממש לא מהני אי מפסיק להם והוה חציצה אע"ג דהוי מינו. וא"כ רב דאמר מב"מ אינו חוצץ ע"כ דסבר דלא בעי' על ממש אלא בסמוך וא"כ היך דייק כאן מעל כנפי בגדיהם שתהא נוטפת על הקרן ממש ופסולה אם הטילה בכנף הודו של קרן. דאי על בסמוך הוא קאמר בי' על כנפי נמי בהודו של קרן דהוי סמוך לכנף. ואין לומר דב"ה דכתיב סמוך לי' על ציצית הכנף פתיל תכלת והך על הוה ודאי ממש וכמ"ש הרמב"ם ריש ה' ציצית וא"כ האמרי' דעל כנפי הוי ממש דומיא דעל ציצית הכנף. וכה"ג בעא הגמ' למימר במכילתין לעיל (ריש דף כז) גבי איברים שסדרן בצידי מערכה דאפי' למ"ד בעלמא על בסמוך הכא הוי על העצים ממש דומיא דעל המזבח כו'. דהרי הוכחתי דאליבא דרב לא אמר דעל העצים הוא ממש וש"מ דלא אמר דומיא דעל המזבח דסיפי' דקרא. וא"כ ה"נ לא ה"ל לומר כאן דעל כנפי הוי ממש דומיא דעל ציצית דסיפי' דקרא. אלא י"ל דרב לית לי' כההיא סוגיא דלקמן (דף נח) אלא דאפי' על ממש אמרי' דמין במינו אינו חוצץ כלל וה"ל כאילו הוא עליו ממש. ועוד דאפשר דסוגיא דלקמן נמי המצ"ל הכי אלא דקושטא קאמר דרבי סגר על בסמוך אבל אפילו אי הוה סבר על ממש לא כרי בלחם העליון היתר חציצה בין המערכה ללבונה כיון דהוי מב"מ:

דף מג ע"ב גמ' שנאמר למנות על השמינית. בתורה אור כתוב שם י"ב וצ"ל ו'. ועיין בס"ז:

דף מד ע"א גמ' באו ד' ציציותיו וטפחו לו על פניו. י"ל ע"ד שאמרו ריש סוטה אדם עובר עבירה בסתר והקב"ה מכריז עליו בגלוי. ודבר זה נרמז בציצית בענין התכלת כדאי' בספרי: תוס' ד"ה כל כהן כו' ותניא בספרי אמר להם מלמד שחזן הכנסת אומר להם האמרו כו'. עיין בס' בס"ז שכתב דהספרי לא ס"ל הא דאמר בגמ' כאן דמוספי חג מעכבין משום דכתיב בהו כמשפט דבזבחים (דף פט) אי' דכמשפט אתיא לד"א. וגם הרמב"ם השמיט הגמ' דכאן דסמך על הספרי ובתוספתא פליגי בזה ת"ק ור"י. והק' דאמאי לא פי' בגמ' דידן ועיין בסוכה (דף מח) ובת"כ שם דמשמע דאמרו לי' דהתם ס"ל כהספרי: **ע"ב** תוס' ד"ה אלא כו' ובספרי דורש כו'. וכה"ג בת"כ פ' אמור פ' והקרבתם: בא"ד ואע"ג דלא כתיב לא בעצרת ולא בחג. עיין בה"ז:

דף מה ע"א גמ' אמר ר"י פ' זו אליהו עתיד לדורשה כו' רב אשי אמר מלואים הקריבו בימי עזרא כו' הגיה נמי הכי כו'. וקשה דא"כ ר' יוחנן דלא כמאן. וי"ל דהא דפרש"י שהקריבו מילואים בר"ח כמו בימי משה שהיה יום א' למלואים הוא דחוק הרבה דא"כ לא היה הקרבן שוה דשם היה עגל וכאן פר כמ"ש תוס'. ועוד ק"ל דא"כ ה"ל להתחיל בימי עזרא ז' ימים קודם ר"ח כמו בימי משה וקראי דיחזקאל מוכחי שהתחילו בר"ח וא"כ עשו עוד ז' ימים. אלא נראה דהא דקאמר שזה שהקריבו בימי עזרא היה מלואים כבימי משה ס"ל כמ"ד דגם בימי משה היתה התחלת המלואים בר"ח כמ"ש הרא"ם. ולדידי' א"ש דהיה שוה לבימי משה שהיה ג"כ ביום א' פר לחטאת. אבל למ"ד שהתחילו בימי משה בכ"ג באדר ויום א' היה ר"ח קושטא דלא הקריבו מילואים בימי עזרא ור' יוחנן נמי כוותיה ס"ל והכי לא הוי להך דתניא כוותי' דרב אשי. וזה דלא כמ"ש בס' מעין החכמה ועיין ברא"מ ס"פ נשא:

דף מו ע"ב תוס' ד"ה גזרת הקרבתו כו' נראה לפרש עד הלינה. צ"ל דלאו דוקא אלא ר"ל עד שקיעת החמה כמ"ש בעלמא בזבחים (דף נו) דמתחלת שקיעה נפסל דם וא"כ א"א להביא כבשים:

דף מח ע"א תוס' ד"ה כיון כו' אע"ג דגבי לחמי תודה נמי כתיב לפני ה' ונאכלין בכל העיר. עיין תוס' זבחים (דף נו ע"ב):

דף נ ע"ב גמ' אימא דכבש לי' בירקא. ביצה (דף כד ע"ב): תוס' ד"ה ומתנה אבל קשיא לר"א דאמר קדוש לתנאין כו' וא"כ אמאי אבל דהא אכתי לא אקדים קדושת הגוף וא"כ כר פדיון הוא. י"ל דאזיל לטעמו דס"ל כר"פ דטהורין אינן נפדין אפי' כבלא קדשו בכלי. ומיהו י"ל דטהורין דחזו למזבח אין נפדין אבל אם א"א למזבח הא כטמאין וא"ש דלא תקשו מברייתא לעיל (דף מח) גבי ב' הלחם שניתותרו וע"ש (דף מז) ובתוס' (דף מי ע"א) ודו"ק:

דף נא ע"א גמ' ה"א תיהוי כמנחת חוטא. פי' משום דהטאות אקרי ביחזקאל כדאי' במ"ק ועיין לקמן (דף קח.): תוס' ד"ה הלי כו' ופסח נמי גמרינן מועדו מועדו מתמיד. בס' מ"ק מגיה דצ"ל דטומאה גמר מועדו מפסח: בא"ד היכא דלמד מן הלמד הוי. זה אינו רק לפמ"ש בספרי לקמן דמשמע דגם להאי תנא יליף תמיד מפסח בגז"ש. אבל לפמ"ש בפסחים (דף סו) דאיכא תנא דיליף ממשמעות דמועדו א"ש ולק"מ: בא"ד ונראה דגלוי מילתא בעלמא הוא. י"ל דכוונתם דמלת תמיד עצמה מגלה דדחי שבת וטומאה כדאי' בת"כ פ' צו ופ' אמור. ועי' תוס' פסחים (דף עז) ומיהו תנא דר' ישמעאל דלא יליף הכי י"ל דסבר דלא מהני ג"ש בלמד מלמד ולא ס"ל משמעות דמועדו דא"כ לא הוי למד ובזה י"ל דברי תוס' ביומא דמשמע דפשיטא להו לר' ישמעאל דלא סבר משמעות: תוס' ד"ה אפי' כו' ואי אפי' לה מתחמול איפסלה בלינה ואפ"ה בעי קרא. וי"ל דאיצטריך לאפוקי ממ"ד בירושלמי פ"ד דסוכה וסוטה דכל שאין ממנו למזבח אין נפסל בלינה:

דף נב ע"א גמ' ל"ר אבי בתי הקדות בתא. כתובות (דף יב) יומא (דף יב) גיטין (דף נב) גיטין (דף מז ע"ב): **ע"ב** תוס' ד"ה כל כו' אבל לחמי תודה לא אשכחן כו'. עיין לקמן (דף קח). ועיין לקמן (דף עז ריש ע"ב) ודו"ק:

דף נג ע"א גמ' כדתניא מנה יכול נמוס כו'. ת"כ ויקרא: שם מנין לכל המנחות שנילושות בפושרין ומשמרם מפסח דכתיב ומהרס את כמעת כו'. וקשה הא קשה תניא בפסחים (דף לו) שאין לשין העיסה בפושרין

נשרפין וי"ל דהתם כ"ע בעינן במקום זריזין וגזרו חכמים אבל מה"ת ש"ד וגבי מנחות שהן במקום זריזין לא גזרו והעמידו על ד"ת. ועיין בפסחים (דף מ') דאמר רבא מצוה ללתות גבי חמץ של פסח שנא' ושמרתם וכו' אלי לא דבעי לתיתה שימור דמאי דשימור דליסה ס"ל דלאו שימור הוא. ולכאורה קשה מדהכא דהוי שימור גבי מנחות ואיכא. נמי בעי שימור כדמסיק (ובס' זרע יצחק כתב דטעמא דרבא דהא"ל חיטי מנחות משום דהא"ל שימור דלא כתיב בהו כמו גבי פסח איבעמיתי סוגיא דהכא). אך באמת נ"ד דגבי מצת דפסח שאין נילושין בפושרין הוא דאמר רבא דשימור דליסה לאו שימור הוא אבל גבי מנחות שנילושות בפושרין מודה דהוי שימור ואע"ג א"ש קושיית מהרש"א שם אדרבא דהאי גבי מנחות אין לותתין. ולפמ"ש א"ש דגבי מנחות א"צ ללתות כיון שנילושו בפושרין הוי שימור דליסה שימור משא"כ גבי מצה שאין נילושה בפושרין ע"כ צריך ללתות כדי שתהא שימור. והא דגזרו ליסה בפושרין שלא במקום זריזין שפי מלתיתה י"ל דלתיסה אין בא לידי חימוץ כל כך כמו ליסה בפושרין. ותדע שהרי רבא ס"ל דמצוה ללתות ואילו גבי פושרין תניא ובוין שאין לשין:

דף נח ע"ב תוס' ד"ה אף אני כו'. וא"ת אי דאתרו אכל חדא וחדא אפי' אפה ואפה נמי ואי אתרו בו אלא הדא בתראה אמאי חייב וי"ל דהכא אפי' התרו על כל או"א איצטריך קרא משום דהכר נפסלה וכ"ת דפטור כו' קמ"ל דהכא הייב מאחר דליכא אלא פסיל של חימוץ. וק"ל דא"כ מאי הקשה רבינא לעיל (דף נג) והימא לא התפה חמץ למיקם גברא עליה בלאו בעלמא ואפסולי לא אפסולי ומש"ה מצריך קרא דכתיב מלה תפיה לעכב. ולפ"ד התוס' לא איצטריך קרא לעכב דת"ל דפסול מדאיצטריך קרא לחלק ולחייב על כל מעשה של חימוץ בפני עצמה דאי איתא דכסברה תקשי קושיי' התוס' להוכחה דל"ל קרא להלק בב' התראות. אלא י"ל קושייתם בע"א דאיצטריך קרא לחלק ולחייב על כל מעשה בפ"ע אף בחדא התראה דהיכא דגלי קרא מתייב תרתי אף בחדא התראה וכ"כ התוס' גופייהו במכות (דף כ' ע"ב) גבי קרחה דכיון דכתב קרא לחלק מחייב על כל קרחה אף בחדא התראה דהוה כמו גופין מחולקין:

דף נז ע"ב גמ' דתניא וימשחם כו' איתמי בן לוי לאחר שנאפו. גירסת הילקוט רבי אומר וימשחם ויקדש אותם למה נאמר והלא כבר נאמר וימשח אותו מה ת"ל וימשחם מגיד שבמשיחה של אלו הוקדשו כל הכלים לע"ל:

דף נח ע"ב תוס' ד"ה אין לוקין כו' וא"ת ולר' יאשי' דבעי או לחלק לא נחייב כחד לתודי' עד שיעשה שניהם שאור ודבש. ומה שתירצו דכתיב ממנו משמע לחלק היינו מכוין כל כך דהא דרשי' מיני' ד"א דכל שממנו לאשים בכל תקטירו. אך באמת מעיקרא לק"מ דע"כ צ"ל דבעי' עד שיקטיר שניהם דהא פרט קרא גבי המן לאו בפ"ע אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ וע"כ כי כתיב שאור ודבש או זה או זה קאמר:

דף נט ע"א משנה לחם הפנים טעון לבונה. עיין הוי"ט ועיין (דף כ"ז): ע"ב גמ' חטאת קריי' רחמנא. וקשה דגבי מנחת קנאות נ"מ דקריי' רחמנא חטאת. אך מכאן סעד לפרש"י לעיל (דף ה') דכתב טעם זה ג"כ לענין פסול דשלא לשמה. וגם כתב הרע"ב דמשום דכתיב בה מזכרת עון הוי כמו חטאת. ועפ"ז ניחא הך דהכא ג"כ:

דף ס ע"א גמ' מנחת חוטא מנין (דטעונה הגשה) ת"ל את המנחה והלא דין הוא וכו'. פי' דסמא"ל במה הצד ממנחת נדבה ומנחת סוטה וע"ל קרא. וכן פריך ר"ש בסיפא גבי מנחת סוטה דאיכא למילף במה הצד מסוטה ועומר. וכה"ג פריך לעיל (דף ו') דל"ל קרא לפסול טריפה לקרבן דנילף במה הצד. ומ"ש הר"ן בנדרים (דף ד) דמילתא דאתיא במה הצד טרח וכתב קרא משום דעל מה הצד פרכינן פירכא כל דהו. וכ"מ בתוס' שבת (דף קל"א). ומשמע דבמה הצד אמרי' טרח אף היכא דליכא נ"מ למלקות כי ההיא דנדרים דאיירי הר"ן גבי בל תאחר דאין לוקין עליו. י"ל דהכא כיון דא"ל לענין הגשה לכתחילה נדרשת לעכב דהוי כמו שנה לעכב ואי איכא למדרש דרשינן:

דף סא ע"ב תוס' ד"ה אין לי אלא ב"י גרים ועבדים משוחררים מנין כו' ותימה דבפ' בנות כותים דרשי' ב"י מטמאין בזיבה ואין העובדי כוכבים מטמאין אבל גרים ומשוחררים לא ממעטינן וכן גבי גונב נפש בפ' הנחנקין וכן בפ"ק דערכין כו'. והנה מהא דפ' בנות כותים ודאי לא קשיא דהרי בהדיא מרבינן גרים ומשוחררים גבי זיבה דמטמאין מדכתיב ואמרת אליהם וכדאי' בת"כ פ' מצורע. וה"נ מרבה להו גבי ערכין בפ' בחוקותי. וגם מהא דפ' הנחנקין נראה די"ל דס"ע דלא ממעטינן התם גרים ועבדים משוחררים מבני ישראל משום דכתיב גבי גונב נפש מאחיו ודרשי' בספרי מאחיו פרט לאחרים וא"כ מדאיצטריך קרא למעט אחרים ע"כ דגרים ומשוחררים לא ממעטינן התם מבני ישראל רק חציו עבד וחציו ב"ח. דאי איתא דממעטינן כלו משוחרר או גר ל"ל למעוטי אחרים:

דף סג ע"ב גמ' ור"ש אי לא כתיב בשמן ה"א דוקא מחצה חלות ומחצה רקיקין אבל חלות לחודייהו ורקיקין לחודייהו אימא לא קמ"ל. משמע דהיינו כמ"ד דבעי או להלק ור' יהודה דפליג ל"ל דס"ל דלא בעי או לחלק וא"ל בשמן להכי אלא לומר דהוו ב' קרבנות ומש"ה דריש קרבן א' אמרתי לך ולא ב' וק' דבפ' או"ב כתבו התוס' דר"י מספקא לי' אי בעי' קרא לחלק. וצ"ל דה"נ מטעם ספק קאמר ר"י דלא יביא: תוס' ד"ה מפשיטים כו' ולאו דוקא נקט הכא פסח דבכל קרבן צבור של שבת הוי מצי לאשמועינן ונקט פסח לרבותא כו' א"נ דוקא בפסח שרו רבנן דהתם שלא יתקלקל הבשר משום דעיקרו לאכילה. ול"נ דדוקא נקט פסח דאינו נאכל בשבת עד הלילה אבל שעירי חטאת נאכלין בשבת תי כדאי' בפסחים (דף ע') וא"כ ודאי ר"י מודה דשרי להפשיט כלו דאמר הטא בשבת כדי שתוכה בשבת גופי' כדאי' לעיל (דף מח). ולפ"ד תוס' בתי' ב' תקשי דאיך נאכלין בשבת כיון דלא שרי רבנן להפשיט:

דף סה ע"א גמ' במרדכי בלשן. וכ"ה בפרקי דר"א: שם עמד ותקנה אחר שבת כו'. עיין בס' עמק הלכה: ע"ב תוס' ד"ה מה חדש כו' ור"ת אומר דמצינו בר"ה אמרה תורה כו' אע"פ שאין הצדוקים מודים. יש לי להביא ראיה מכתובות (דף ל ע"ב) דקאמר אמרה תורה אמידי דפלוגתא. וזה דלא כמ"ש התוי"ט בפ"ה דכתובות:

דף סו ע"א גמ' ר' יוסי אומר ממחרת השבת כו'. ק"ל דהא"ל לר' יוסי לסתור דעת הצדוקים מהא דאמר איהו גופיה בס"ע קבילו תוס' לעיל (דף ל') דמוכח דפסח גלגל היה באחד בשבת ויום הבאת העומר לא היה באחד בשבת אלא בב' וכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח ואמרי' בקידושין (דף לז) דאקרוב עומר והדר אכלי (ועיין רמב"ם ה"ת דיליף מזה הפסוק אלא שהכריח דלא היה בא' בשבת בע"א). וי"ל דאע"ג דס"ל בקבלה לר"י כן לא היה יכול לסתור דרשת הצדוקים בקבלתו. ומיהו גם דברי הרמב"ם א"מ לסותרן דהא איכא למ"ד דממחרת הפסח היינו פסח גופיה כדאי' בירושלמי הובא בתוס' ר"ה (יג). ועוד איכא למ"ד בקידושין דלא אקרוב עומר כלל. ואפשר דר' יוסי הכי ס"ל ומש"ה לא הביא מהם. והרמב"ם לשיטתו בה' מ"א דחדש בחו"ל מה"ת וא"כ ס"ל דאקרוב עומר: תוס' ד"ה דלית להו פירכא. אע"ג דאיצטריך נמי לרשב"א מה שביעי רבות כלהו שמעינן. וק' דא"כ מ"ק דלמא לכדתניי. משמע דזה חשיב פירכא מה שצריך לד"א. ועיין מ"ש התוס' בשבת (דף פח) ובחגיגה (דף י') ובמגילה (דף ז'): ד"ה זכר למקדש. נראה דבספק חשיכה יכול לברך כו' כיון שהוא ספיקא דרבנן. וקשה מנ"ל כלל דצריך לברך בזה"ז לאמימר דא"א משום זכר למקדש דכה"ג גבי לולב בשאר ימים במדינה איכא למ"ד שאינו מברך בסוכה (דף מה):

דף סז ע"א גמ' אמר רבא יהא רעוא דאחזי' כאילמא. עיין לקמן (דף פד) וב"ב (דף קמג): תוס' ד"ה אם עריסותיכם כו' לא דק דמעיקרא הו"ל למעוטי עיסת הקדש דמסתבר טפי כו'. ולפמ"ש התוס' ומהרש"א ריש קידושין (דף ד') י"ל דדק שפיר. דמבואר שם מדבריהם דיש למינקט מילתא דצריכה ברישא כמו בתושב ושכיר. לא יאכל קדש דנקט ברישא תושב שהוא קנין עולם ומשמע שכן דרך הכתוב בכה"ג למנקט ברישא מילתא דצריכה טפי. וה"נ נקט ברישא עיסת עובד כוכבים דצריכה טפי לאשמועינן דפטורה ועיסת הקדש דמסתבר טפי נקט לבסוף:

דף סח ע"א רש"י ד"ה עד עצם היום. עד מראה היום וקסבר עד ולא עד בכלל. בטורי אבן שלהי ר"ה הקשה דהכא קסבר רב עד ולא עד בכלל ובערכין רפ"ד גבי המקדיש שדהו בשנת היובל סבר רב עד ועד בכלל ונדחק בישובם. וכ"ל ליישב ברווח ע"פ הא דאיתא לעיל (דף סו) ר"ש בן אלעזר אומר כתוב אחד אומר ששת ימים תאכל מצות וכתוב א' אומר שבעת ימים מצות תאכלו הא כיצד מצה שאי אתה יכול לאוכלה שבעה מן החדש אתה יכול לאוכלה ששה מן החדש. ובזה סותר דרשת הצדוקים דלעולם מקריבין עומר באחד בשבת אע"פ שחל פסח באמצע השבוע דא"כ אם תמתין עד לאחר השבת נמצאת מבטל מקרא זה דששת ימים תאכל מצות דהא לא יאכל כל כך מן החדש דהרי נחסר מהם וא"א לקיים זה אא"כ מקריבין העומר לעולם ביום שני של פסח. ולפ"ז מוכח דבזמן שאין בהמ"ק קיים האיר מזרח מתיר וכי כתבו קרא עד עצם היום עד ולא עד בכלל קאמר דאי עד ועד בכלל קאמר ויום הנף כלו אסור נמצאת מבטל מקרא זה דששת ימים תאכל מצות דדרשינן ששה מן החדש ומאן דדריש הכי ע"כ מפרש הכא עד עצם היום ולא עד בכלל אפילו אי סבר בעלמא עד ועד בכלל כדי לקיים ששה מן החדש גם בזמן שאין בהמ"ק קיים. ור' יהודה דסבר כאן עד ועד בכלל י"ל דלא סבר לדרשה דרשב"א אלא דריש לי' לר"א וכמ"ש התוס' שם לעיל. אבל מאן דדריש לי' כרשב"א ע"כ פליג אדר"י וכמ"ש. וסייעו טעמא דרב דפליג אדר"י משום דסבר כדרשה דרשב"א דלעיל דפליג כנ"ל. ובזה תתיישב ג"כ תמיהת התוס' בסמוך לקמן אדר' יוחנן ור"ל דאמרי דאפי' בזמן שבהמ"ק קיים שאיר מזרח מתיר מקרא דעד עצם היום והא דכתיב עד הביאכם למצוה דמנ"ל לר"י ור"ל דפליג שום תנא עלי' דר' יהודה כו'. ולק"מ דע"כ האי תנא רשב"א פליג עלי' במאי דסבר כאן עד ועד בכלל אלא סבר עד עצם היום ולא עד בכלל. וס"ל לר"י ור"ל דאיירי אפי' בזמן שבהמ"ק קיים. דלא מסתבר להו לאוקמי קרא רק לזמן שאין בהמ"ק:

דף סט ע"ב גמ' היא גופה קמבעי"ל מפשט פשיטא להו לרבנן דבתר עיקר אזלי' ל"ש לקולא ל"ש לחומרא או דילמא ספוקי מספקא להו ולחומרא אמרי' לקולא לא אמרי'. וק"ל לפמ"ש התוס' ביבמות (דף פב ע"ב) והכס"מ בפ"א דתרומות לדעת הרמב"ם דר' יוחנן ס"ל תרומה בזה"ז דרבנן וכמ"ש בירושלמי. וא"כ לדידיה הוי ערלה בזה"ז דרבנן וספיקה מותר אף בא"י כמ"ש המל"מ בפ"י דמא"ס. והשתא תפשוט דע"כ ס"ל לר"י דאזלי' בתר עיקר דאי מספקא ליה לא הוי מחמיר גבי ערלה בזה"ז. ואין לומר דהכא הוי כמו איקבע איסורא משום העיקר דלדעת הרמב"ם פ' ערלה בחו"ל גם בכה"ג מותר דהא"כ בלא"ה ספק דאורייתא מותר מה"ת לדידיה כדמוכח בדברי הר"ן בקידושין ומבואר בנל"ח פ"ו דברכות ובשו"ת ש"ל סי"ס מ"ת ובס' מ"ע הביא ראיה דאף בספק חסרון ידיעה מותר בערלה בחו"ל דהא לוי אמר לשמואל ספק לי ואנא איכול וכן רב אויא ורבה בר ר"ה הוו מספקי לסדדי ואכלו אף שהיו יכולין להברר לסם הספק. אם לא נאמר דמ"מ בס' חסרון ידיעה וגם איקבע איסורא לא מהני. ואפשר הה"ע דס"ס דאיכא נמי הספק להיפך אם עיקר היתר והתוספה היא איסור כמ"ש תוס' פסחים (ריש דף כה) ובכה"ג שהספיקות סתרי לא אזלי' לקולא בדרבנן: תוס' ד"ה חיטין כו' דע"י נס ירדו בעבים כי הנהו אטמהתא דפ' ד' מיתות. ובס' מנחת כהן הקשה דא"כ יופסלו למנחות דהא קי"ל דבעינן קרבן ממשקה ישראל מן המותר לישראל ומעשה נסים לא הוי מן המותר דאיתא בתענית דאסור ליהנות ממעשה נסים. וכיוצא בזה כתב בידי משה ריש שה"ש דמעשה נסים פסול למזבח כיון שאסור ליהנות ממנו. ולי נראה דאיסור זה אינו אלא ממדת חסידות ולא מן הדין. ותדע שהרי גבי הנהו אטמהתא דפ' ד' מיתות מבעיא לן התם אי הוו דבר טהור ופשטו אין דבר טמא יורד מן השמים. וש"מ דמיתר מה"ד דא"כ מאי נ"מ בטמא או טהור. וכן יש ללמוד מדאי' בנדרים (דף נ) בעובדא דר"י שעשה לו נס שנתמלא מקומו זהובים ואמר תני מאי איכא מיהו לא ניחא לי דאיתהני בהדין עלמא. משמע דאי הוה ניחא ליה היה רשאי ליהנות מהמעות שנמצאו לו בנס. עוד יש להביא מדאמר לקמן (דף פו) התורה חסה על ממונן של ישראל ויליף לה מדכתיב והשקית את העדה ואת בעירם. ואי איתא דאסור ליהנות ממעשה נסים קשה דא"כ אינו מוכח דהתורה חסה דאימא דאיצטריך להתיר להשקותם אע"פ שיש בזה הנאה ממים שבאו ע"י נס. אלא ש"מ דמשום היתרא לא איצטריך קרא ולכך יליף מיניה דהתורה חסה:

דף ע ע"א גמ' ותנן לא מצינו תרומה במחובר לקרקע. כתב בגליון הגרי"ב דלא ידע מקומו במשנה או בברייתא. וה"ה נמצא מפורש בברייתא דספרי פ' קרח בפסוק בכורי כל אשר בארצם. וז"ל בא הכתוב ולימד על הבכורים שהוא קדושה חלה עליהם במחובר לקרקע שהיה בדין אם למדתי על התרומה שאין קדושה חלה עליו במחובר לקרקע אף בכורים כו' ת"ל בכורי כל אשר בארצם. וכבר כתבו התוס' בקידושין (דף מ) ובחולין (דף פז ע"ב) דקאמר

דהשתא דקאמר תנן אברייתא אע"פ שאינה משנה. ועוד דהכא איכא למישמע נמי מדיוקא דמשנה דתנן במס' בכורים פ"ב יש בבכורים משא"כ בתרומה ומעשר שהבכורים נקנין במחובר לקרקע כו'. וכל כה"ג נמי שייך למתני תנן וכמ"ש הריטב"א בקדושין (דף נג). וכן יש ללמוד מדברי התוס' בחולין (דף ל ע"א) עיי"ש:

דף עב ע"ב תוס' ד"ה שנא' כו' בפ' אלו דברים. עי' בהגהת רי"ב מה שהניח בצ"ע. ועי' בס' או"ת בפסחים:

דף עד ע"ב גמ' אמר רב אהרן לרבינא. ב"ק (דף קט):

דף עה ע"א גמ' ת"ר פתות אותה פתים מנחה לרבות כו'. ת"כ ויקרא: ע"ב גמ' ת"ר פתות יכול לשנים כו'. ת"כ ויקרא:

דף עו ע"א גמ' נמר מלחמי תודה מה להלן עשר כו'. הנה התוס' בזבחים (דף נ) הקשו אהא דשמעתין איך יליף דכל המנחות באות עשר בנין אב מלחמי תודה והרי לחמי תודה אתיא בגז"ש מתרומת מעשר ושם בזבחים מבעיא לן דבר הלמד בגז"ש אי חוזר ומלמד בבנין אב ולא איפשטא. וכן הקשו אהא דאמר בשמעתין בסמוך דילפינן נזירות רבא עשר חלות מלחמי תודה דאמר מר שלמיו לרבות שלמי נזיר. אמנם תודה דאתיא בגז"ש חוזרת ומלמדת בהיקש ושם בזבחים איכא למ"ד שאינו מלמד. ונראה דהאי הך גז"ש דתודה מתרומת מעשר שאינה אלא גלוי מילתא בעלמא דילפי' מתמ"מ ולא מבכורים שאין לה שיעור וכמו שמבואר בסוגיא דלקמן (דף עז ע"ב). וכה"ג מקרי ג"מ בעלמא וכמ"ש מהרש"א ביבמות (דף עז) וכיוצא דאינו אלא ג"מ ילפינן לה מלמד בקדשים וכמ"ש התוס' בזבחים (ריש דף נ וסה ע"א) וביומא (סוף דף נג). וי"ל נמי דהיה דבסמוך דהא דדרשינן וזאת תורת שלמיו לרבות שלמי נזיר לא איקרי היקש רק רבוי וילפי' ליה אף לדבר הבא בהיקש. וכה"ג מבואר מדברי התוס' גופייהו בזבחים ס"פ איזהו מקומן (דף נז ע"א) דכל הנך ריבויין דדרשי' מקרא דזבח תודה בזבחים (דף לו) לא חשיבי היקשא וחוזרים ומלמדים לעלמא. וא"כ ה"נ ילפינן בהנות ריבויא אפילו מה שאינו מפורש בתודה אלא ילפא מעלמא ולא חשיב למד מלמד: ע"ב גמ' איתמר הם הביאו קודם לעומר כו' ר' יונה אמר קודם הבאת העומר ר"י בר זבדא אומר קודם קצירת העומר. עי' מה שהקשה בזה הטו"א בר"ה (דף י'). וי"ל דמשכחת לה כשנקצר ביום ט"ו דכשר: תוס' ד"ה כל המנחות כו' דכתיב שלשה עשרונים וגו' ואם ריבה או מיעט פסולות דגזרת הכתוב היא ואסור לשנות. דבריהם א"מ דהא בעינן שינה לעכב. ול"נ ע"פ מאי דאי' לקמן (דף פח) דאין כלי שרת מקדשין אלא מלאים ולא חסירים וא"כ ה"ט דמיעט במדת עשרון פסול משום דלא קדשו הכלי ומנחה שטעונה קידוש בכ"ש קודם קמיצה כדאי' בפ"ב דסוטה ולעיל (דף ה). וכן כשריבה במדתו לא קדשה הכלי כדמוכח בסוגיא דגמ' ופרש"י דשפ"ד דסוכה ופ"ט דזבחים ע"ש. ואף למ"ד דמדת יבש לא נתקדשה מ"מ בעי' קמיצה מכ"ש כמ"ש תוס' לקמן (דף צ'):

דף עז ע"ב גמ' ואת כל חלבו ירים ממנו כו' שלא ינתח בשר קודם שיטול אימורין. וקשה הרא"מ בפ' ויקרא דלמה לי קרא דממנו תיפוק ליה מדדרשינן בזבחים (דף ג) שמוציאו שלם אל מתוך לחתכו. וא"כ כשנוטל האימורין קודם שיוציאנו כשהוא בעזרה עדיין אין הבשר מנותח. דכשהוא מנתח הבשר כבר יצא לחוץ ונפסלו האימורין אם לא נטלן מקודם וע"ש שנדחק. ול"נ די"ל דאי מהתם ה"א שיוציאנו שלם דהיינו שלא יחתכו לאיברים ולחתיכות לגמרי לבני חלקים אבל אם יניחנו מחובר מצד א' שפיר דמי לנתחו מצד א' דכה"ג לא נקרא מנותח וכדמוכח בפ"ק דחולין (דף יח) דקאמר אהא דדרשינן גבי עולה אותו לנתחיו ולא נתחיו לנתחים. ה"מ היכא דחתכם לגמרי אבל היכא דשייף פי' מחובר מצד א' לית לן בה. וגם קרי לם שתם תמימה בכה"ג גבי תלנו הלילה תמימם ולהכי אתא דכא דממנו שלא יחתוך הבשר כלל קודם ביטול האימורין אפי' מצד א': שם ונילף מתרומת חלה. פי' שאין אחריה תרומה ואין לה שיעור לא למטה אבל יש לה שיעור למעלה דאם אמר כל עיסתו חלה לא אמר כלום. ורש"י פי' דשיעור חלה א' ממ"ח ואע"ג דשיעור זה אינו מה"ת אלא מדרבנן מ"מ פריך דנילף שתהא דומה לחלה בשיעור הן מדאורייתא והן מדרבנן. וכה"ג פי' התוס' ביבמות (דף מט) דילפינן היינו מדרבנן. ומה שתירץ הכ"ב במ"ת חו"ד סי' ר"א דהא דאין שיעור לחלה ותרומה מה"ת היינו לפטור מאי' טבל אבל כדי לקיים מצות נתינה לכהן צריך שיעור כבר הקדימו בתוס' רי"ד בקדושין (דף נח): שם או דילמא בו והמיסיתו כו'. עי' יבמות (דף פו) ותוס' שם (דף עג):

דף עח ע"א רש"י ד"ה קפיזי. אלאי קבים. עיין פסחים (דף מח ע"ב):

דף עט ע"א רש"י ד"ה עיקר מילתא נקט. אי"ל הסלואים שבו קדשו הלחם תחלה. ואולי עיקר מילתא דקאמר ר"פ היינו משום דמיניה ילפינן דין זה דקידוש לחם לעיל (דף סג): ע"ב גמ' ור"א כר"ש סבר לה כוותיה דאבוה כו'. עי' ר"ש פ"ה דתרומות משנה ח':

דף פ ע"א תוס' ד"ה הפרים כו' אבל צריך לדקדק דלא תיקשי אם אין ברירה. פי' הנ"ק דילמא האי דמתכפר הוא חולין וקשחיט חולין בעזרה. ומה שתירץ דר' אושעי' ס"ל ברירה בדרבנן כדמסיק בביצה (דף לח) וס"ל כמ"ד ח"ב דרבנן. והד"מ דהא כתבו תוס' בסמוך דר"א איכא דרבי אמרה ורבי הא ל"ל ברירה בגיטין (דף מז) וגם ס"ל ח"ב דאורייתא לאוקימתא דר"א בחולין (דף ק"ל): ע"ב תוס' ד"ה וכי מכניסין ח"ב כו' לא אסרינן להכניס חולין לעזרה אלא היכא דאיכא כעין עבודה הגשה ותנופה כדדרשי' מה שלי בשלך אסור אף שלך בשלי אסור. דהיינו כעין עבודה דומיא דשלי בשלך. ובעל המגיה במל"מ הל' יסודי התורה ספ"ה כתב שאינו יודע למה נקטו התוס' דרשא זו מה שלי בשלך כו' דהא מבואר בסוגיא דקדושין (דף נז) דר' יוחנן דיליף איסור ח"ב מדאמרה תורה שחוט שלי בשלי ושלך בשלך מה שלי בשלך אסור אף שלך בשלי אסור איתותב. וי"ל עפמ"ש בס' שעה"מ הל' שחיטה דאע"ג דפריך עלה בקידושין אי מה שלי בשלך ענוש כרת אף שלך בשלי ענוש כרת ומחמת כן מסיק דיליף איסור ח"ב מקרא דכי ירחק וזבחת בריחוק מקום אתה שבח ואי אתה זובח בקירוב מקום. מ"מ איכא למימר דלא פריך רק דמיניה לחודיה ליכא למילף דא"כ נילף נמי לכרת. אבל למאי דמסיק דעיקר איסורא נפיק מקרא דכי ירחק דמיני' שמעינן לאו הבא מ"ע. לפ"ז הדרן נמי לדרשא דמה שלי בשלך וכו' מיהא לאיסור וכ"מ דמיני' נפקא לן אי' מליקת עוף ח"ב דלא נפיק מוזבחת ע"ש. ולפ"ז א"ש דברי התוס' דכאן דלפי האמת קאי הך דרשא במסקנא. ואולי לטעמייהו דהכי מוכח ממ"ש תוס' בפסחים (דף כד) דלימוד דמה שלי בשלך קאי ומהני ללאו שמ"ע ללקות כמ"ש בס' אמרי לרופה:

דף פב ע"א רש"י ד"ה ומינה מה שלמים אין גופן מעשר שני דשלמים בשר אף תודה כו'. ק"ל דא"כ איך דנין תודה משלמים הא הוי אפשר משא"א דשלמים בשר הן וא"א לבוא מחיטי מעשר אבל לחמי תודה דאפשר אימא דבא ממעשר גופיה: תוס' ד"ה להקיש דבר הבא מן הצאן ומן הבקר לפסח. תימה תינח זבחים עופות ומנחות מנלן. ולפמ"ש בריש מכילתין מוכח דעופות יליף תנא דמתני' דאתיא כר"א מדרשא דאיתא בחולין כמשפט כו'. ומנחות י"ל דיליף מדאי' בת"כ דדריש כחטאת דכתיב גבי מנחה מה חטאת אינה באה אלא מן החולין. ואפשר דכ"ע ס"ל ההוא דרשא לענין מנחת נדבה דלא ילפי' לה מזאת התורה. והתוס' בזבחים (דף כ') הניחו בצ"ע דמנ"ל מנחת נדבה דאינה באה אלא מן החולין ולפ"ד הת"כ שזכרתי א"ש:

דף פד ע"א תוס' ד"ה בעינא כרמל וליכא. תימה ולר"י בר"י לייתי מחוץ לארץ ושמא הך ברייתא דלא כוותיה. ותימה על תמיהתם ועל תירוצם שאמרוה כמסתפק והרי בהדיא מתבאר כן מהירושלמי רפ"ד דשקלים אמתניתין דשומרי ספיחין וז"ל מתני' דר' ישמעאל דאמר אין העומר בא מן הסוריא וא"כ ש"מ דכש"כ דלא אתיא כר' יוסי בר"י דאמר דעומר בא מחו"ל דכיון דאתיא כר' ישמעאל שאינו בא מסוריה פשיטא שאינו בא מחו"ל וגם מאי דקרו לה להך דשומרי ספיחים ברייתא נראה דט"ס הוא דמתניתין היא בשקלים:

דף פז ע"א גמ' אי מה כבש בן שתי שנים פסול אף יין בן שתי שנים פסול כו'. וק"ל דאמאי פסיקא לי' לתלמודא דכבש בן שתי שנים פסול הא לעיל (דף מח ע"ב) מייתי ברייתא דעולת נזיר ועולת יולדת ועולת מצורע שהיו בני שתי שנים ושחטן כשרים וקתני התם כללו של דבר כל הכשר בעולת נדבה כשר בעולת חובה. וא"כ מאי קאמר הכא דכבש בן שתי שנים פסול הא גמרינן חובה מנדבה דכשר. ודוחק לומר דהתם דוקא בעולת יחיד אבל בעולת צבור לא גמרי' חובה מנדבה דהא בפ"ב דביצה (דף כ' ע"א) משמע דמאן דיליף חובה מנדבה לענין סמיכה יליף נמי צבור מיחיד. וא"ל י"ל דהכא אליבא דרבי קיימינן ואליביה ודאי כבש בן שתי שנים פסול גם ביחיד דלשיטתו לא שייך לומר דגמר מנדבה דהא פרש"י בהתכלת (שם) דגמרינן מעולת נדבה דאם נדר קטן והביא גדול הזבח כשר. וז"א רק לרבנן לקמן (דף ק"ז) אבל רבי הא פליג התם ואמר דלא יצא וא"כ לדידי' ליכא ילפותא למגמר חובה מנדבה לאכשורה כבש בן ב' שנים כיון דאף בנדבה כה"ג פסול. ולשיטתו דרבי שפיר קאמר הכא בפשיטות דכבש בן שתי שנים פסול: ע"ב גמ' ור"מ הני עשרון מנ"ל נפקא לי' מועשרון ורבנן ו"ו לא דרשי. ואע"ג דרבנן דר"מ היינו ר' יהודה כדמוכח בכתובות (דף ל"ה) ור"י דריש וי"ו בפ"ק דסנהדרין. י"ל כמ"ש התוס' לעיל (דף כ"ח) דאף דדריש בעלמא איכא דלא דריש לאיזה דרשא. ומאי דפסק הרמב"ם דלא כר"מ לכאורה קשה הא סתם מתני' דלקמן (דף ל') מוקמי' כר"מ. י"ל דה"ט דקאמר בסמוך דר"מ לא דריש נקודי ולא קי"ל הכי דודאי דרשי' נקודי בכמה דוכתי כדאי' באבות דר"נ פל"ד. ומ"ר במדבר ובגמ' דב"מ וסנהדרין וספרי בהעלותך:

דף פח ע"ב גמ' א"ל גר ישראל. עיין כתובות (דף קג ע"ב):

דף פט ע"א רש"י ד"ה הרי הוא ככל המנחות ללוג. דלא מצינו חלות ורקיקין בלא שמן. לכאורה שפת יתר הוא. ונראה דהוצרך לזה משום דיש להקשות אהא דקאמר ה"א דה"ה ככל המנחות ללוג דהאיך הוה ילפי' לחמי תודה ללוג מכל המנחות דבעו לוג הא קי"ל דלחמי תודה לא איקרו מנחה וכדאי' לעיל (דף מו ע"ב). וע"כ פרש"י דה"א דבעי לוג משום דחלות ורקיקין לא מצינו בלא שמן ומשמע ה"א דבעו לוג כמו בחלות ורקיקין דמנחה. ואע"ג דהיא גופה לא אקרי מנחה ה"א שהיא כמנחה לענין שמן מה"ט דלא מצינו חלות ורקיקין בלא שמן והוא נכון מאד בכונת רש"י ז"ל:

דף צא ע"ב רש"י ד"ה ואיזהו דבר שצריך שלשה רבויין הוי אומר זה מצורע. דאית בי' שלשה קרבנות חטאת ועולה ואשם דאי בנזיר ארבע רבויין מיבעיא לי' דהא אית בי' חטאת ועולה ואשם ושלמים. וק"ל לפירוש זה דלשלמים דנזיר הא א"ל רבוי להצריכה נסכים דבהדיא כתיב בהו מנחתו ונסכו. וכן עולה רבי התם קרא מדכתיב ונסכיהם. וע"ק דאין הלשון מדוקדק כלל לפירוש זה דמשמע דמצורע צריך ג' רבויין ונזיר א"ל. ולפי פירושו אדרבה דנזיר לא סגי בג' רבויין וא"כ הכי ה"ל לרבא למימר איזהו דבר דסגי בג' ריבויין. אמנם לולי פרש"י י"ל הקושיא דנזיר א"ל ג' רבויין ואפי' ב' א"ל דסגי בא' לחטאת ואשם דהא אמר בסמוך דכי הדדי נינהו דתרווייהו אתי להכשירו ביין ולטמא למתים ולא למצורע דאשם להכשיר וחטאת לכפר. ולכך צריך מצורע ג' רבויין לג' קרבנותיו דהיינו חטאת ואשם ועולה אבל נזיר סגי ברבוי חד לחטאת ואשם ולעולתו ולשלמיו א"ל רבוי כלל כמ"ש:

דף צב ע"ב תוס' ד"ה איכא למפרך. תימה נילף מהיקשא דכל הקרבנות כדדרשינן זבחים (דף ז ע"ב) ביום צותו זה בכור מעשר ופסח. ויש לי ליישב ע"פ דברי התוס' עצמן בזבחים (דף ג') ובפ"ק דחולין (דף כ"ה) דלא ילפי' בהכות היקשא דזאת התורה אלא דבר שיכול לנהוג בכל הנזכרים בפסוק ומה"ט מבעיא לן קרא בפ"ב דביצה לעולת חובה. שטעונה סמיכה ולא ילפי' בהיקשא דזאת התורה משום דסמיכה לא בעי בכלהו דבכור ומעשר לא בעו סמיכה. ועפ"ז נסתלקה תמיהתם דכאן דהרי הוכיחו התוס' ריש מכילתין ובחולין שם דעופות נמי כתיבי בהך היקשא דזאת התורה. וא"כ אף למאי דס"ד דהכתי לא שמעינן למעט בכור ואיך מסמיכה מ"מ כיון דקי"ל דאין סמיכה בעופות ואינהו נמי כתיבי התם. ולפ"ז הוה סמיכה דבר שאינו יכול לנהוג בכל הנזכרים שם ולא ילפי' לי' לבכור ואיך כי היכי דלא ילפי' לי' לגבי עולת חובה כמ"ש בעלמא כנזכר. ועוד י"ל עפמ"ש התוס' עוד לעיל ריש מכילתין דהא דלא דריש בספ"ב דמגילה דשחיטה אינה אלא ביום מקרא דביום צותו כדדריש לענין מליקה מביום דשחיטה לאו עבודה היא. ולפ"ז מה"ט נמי לא דרשינן לי' לענין סמיכה דלאו עבודה דמעכבא היא:

דף צג ע"א תוס' ד"ה מיבעי לי' לרבות את האשה. תימה דבפ' אין מעמידין (דף כז) שמעינן לי' לר' יהודה גבי המול ימול ד"ת כלשון ב"א. ראיתי לבעל הנ"ק שתמה ע"ד התוס' דהא התם מסיק הסיה דר"י הנשיא היא ופרש"י שהוא בר פלוגתי' דר' יוסי והכא בעל פלוגתא דר"מ ר' יהודה אחרינא הוא. וכד נייס ושכיב אמר להא מילתא שסרכיב שני דבורי רש"י אהדדי. דההיא דר' יהודה הנשיא דקאמר שם לא קאי כלל אדר' יהודה בעל פלוגתיה דר' יוסי אלא אהך ברייתא דמייתי שם דתני מילתא דר' יהודה בלחוד. אבל ר' יהודה בר פלוגתי' דר' יוסי דסבר התם ד"ת כלב"א הוא ניהו בר פלוגתי' דר"מ דתרוייהו ר"מ ור' יוסי הוו חבירו דר' יהודה

יכתיב וכדמוכח בעירובין (דף מו ע"ב) וכלהו תלמידי דר"ע סוו וכדאי' ביבמות (דף ס"ב) מש"כ ר"י בנשיא היינו רבי וכדאמר בשבת (דף לב ע"ב) ובכמה דוכתי. ורבי הוה תלמידו דר' יוסי וכדמוכח בנדה (דף י"ד) ולאו בר פלוגתי'. וא"כ צדקו דברי התוס' דר' יהודה בר פלוגתי' דר' יוסי בפרק א"מ ושמעינן ליה דסבר ד"ה כלב"א. ועיין תוס' לעיל (דף יז) וסוטה (דף כד): ע"ב גמ' דמין יחיד מיחיד כו'. חגיגה (דף ו'):

דף צד ע"א תוס' ד"ה וכשהוא רודן נותנן בדפוס. משמע מדבריהם דאסבר שהיה מסדרן ג"כ על השלחן כשיכל בדפוס. והמה ע"ז הצ"ק וכתב דאישתמיט להו מאי דאי' בת"כ על השלחן הטהור על טהרו של שלחן שלא יהיו הסניפים מגביהים את הלחם מעל השלחן וכפרש"י בחומש. ונראה דלק"מ דהא מוכח דתלמודא דידן לא ס"ל בהיא דרשא דדריש מיניה דרשא אחרת לעיל (דף כט). ואע"ג דלקמן (דף צז ע"א) משמע כשת"כ וכס' לדה לרכך פ' תרומה כתב דאין חולק בזה. מ"מ י"ל דהתוס' ס"ל דתליא בדרשא דלעיל (דף כט). ועיין מה שכתב באדרת אליהו דאין פרש"י בחומש מוכרח די"ל דמ"ש על טהרו של שלחן היינו שיהיה הדפוס של הלחם על טהרו של שלחן ולא יהא הפסק בין הדפוס לשלחן אבל בדפוס גופיה של הלחם לא הוה הפסק דחשוב כהלחם עצמו:

דף צה ע"ב גמ' הקשה אדם קשה שהוא קשה כבחל ומת רב ששת. עיין עירובין (דף סז) ורבה אחרי פ' כ"א: תוס' ד"ה אין טמאי מתים משתלחים. וא"ת והיכי ילפי' ט"מ ממת שאני מת שאין לו טהרה במקומו כו' א"נ חשיב במינו טהרה במקוה דיש לאדם מי טהרה. וכ"כ בנדה (דף כח). וק"ל דבשבת (דף פה) גבי סומאת מדרס בכ"א דטהור משום שאין לו טהרה במקוה. ומצריך התם קרא לטמא במה שיש במינו טהרה משמע דאי לא"ה היו מטהרי' כיון שאין לו טהרה אע"פ שיש במינו. וכהגמ' רפ"ע דנזיר דממעט עכו"ם שאין לו טומאה משום שאין לו טהרה ועכו"ם יש במינו טהרה:

דף צו ע"א משנה הרי כבר נאמר ועליו מטה מנשה. עיין תוס' יו"ט וכס' לוית חן פ' במדבר: תוס' ד"ה שאלו ט' דכתיב אשר תבושל בו ואין בשול בלא כלי. וקשה דא"כ איך יליף מנחה מינייהו דהוי אפשר משא"א ובסוכה (דף ל' ע"ב) אמר אליבא דרבי דא"ד אפשר משא"א. וי"ל דס"ה דהיקשא הוא ואמרי' דע"כ הקשן הכתוב וכה"ג מלינו בנדה (דף לו): באד"א אי למנחת מחבת כו' הא כתיב בהו כלי. עיין תוס' לעיל (דף כג סע"א):

דף צט ע"ב גמ' פן תשכח את הדברים יכול אפי' מחמת אונסו. עיין רי"ף ומ"ר ס"פ תכא: תוס' ד"ה יכול אפי' מחמת אונסו. משנה היא במס' אבות. בס' זרע יצחק פי' כוונתם דק"ל דאי רנב"י קאמר לה האיך ס"ד דאפי' באונס א"כ הל"ל ד' לאוין ומדלא קאמר רנב"י רק ג' ש"מ דאיירי רק בשוכח ולאו הד' איירי במסיר כמזיד. ולכך כתבו דיכול כו' אינו מדברי רנב"י אלא לשון המשנה באבות: שם ד"ה לא כו' אלא יפה ת"ת עם דרך ארץ. עיין ברכות (דף לה ע"ב):

דף ק ע"ב גמ' סד"א שמא נמי כבעל מום דמי ואצ"ג דקדוש קס"ג כי נפל ביה מום מפריק כו'. קשה הא איכא למפרך מה לבע"מ דמפריק שכן לא הותר מכללו משא"כ טמא כדאמר לעיל (דף ט'). וי"ל דכה"ג אקרי היקש כדאמר גבי ותרומת ידך אלו בכורים ואיתקוש תרומה לבכורים ועל היקש אין משיבין כדאמר לעיל (דף פב ע"ב):

דף קא ע"א גמ' אי שמיע ליה לשמואל הא דתניא כו'. בס' שפ"מ הקשה מתניתין דשקלים גבי מקדיש נכסים והיה בהן ויימת שמנים וסלתות דמשמע שם דאי לפדותן לחולין משום דראוי' למזבח אע"ג דפדיין ל"ק בכלי ותקשי לשמואל דאמר מנחות ונסכים נפדין טהורין והניח בצ"ע. וי"ל דשאני מקדיש נכסיו דדעתו לכך שכל דבר הראוי למזבח יקרב. ועוד דשם איכא למגזר מנחות אטו עופות: שם הערלה וכה"כ כו' מיטמא ן טומאת אוכלין. בס' מנ"כ הקשה דאמאי לא תני חמץ בפסח. וי"ל דס"ל דמותר בהנאה כריה"ג וכן פי' התוס' אמתני' דקידושין (דף ט ע"ב). והא דלא תני חולין בעזרה י"ל דס"ל לאו דאורייתא: ע"ב גמ' ר"ש אומר יש נותר שמטמא טומאת אוכלין כו'. וקשה הא ר"ש ס"ל כל העומד לשרוף כשרוף דמי אמאי מטמא ט"א הא כמאן דליתא דמי וכה"ג קאמר לקמן (דף קב) גבי נותר ופגול דס"ל דאף לטומאת עצמו בכ"ש. ואפשר דאליבא דר"ש לכ"ע בכ"ש מקבל טומאה. ונראה דטעמא דבעי' שיעור הוא משום אוכל אשר יאכל ואילו לר"ש אוכל מקרי בכ"ש דהא ס"ל כ"ש למכות. ואשר יאכל דריש ליה שאתה יכול להאכיל לאחרים וא"כ שיעור מנ"ל ומ"מ במעינן לי' לקמן (דף קג ע"ב) דבקע שיעור כביצה לטמא ט"א. ומיהו גבי פגול ונותר משום דח"ק מבני לשווי' שיעור אבל גבי כה"כ ושאר אי' בנאה קשה. ומה שהקשו בס"ג התוס' בסוטה (דף כה ע"ב) אף לרבנן כתבתי לייסב בחידושי שם אבל לר"ש קשה:

דף קד ע"א תוס' ד"ה מורייקא כו' ואפשר שהיה כימיו כו'. עיין שבועות (דף יג): ע"ב גמ' אלא מעתה כאומר הרי עלי עולה יביא בן בקר הואיל ופתח בו הכתוב. פי' ובאמת לא איכפת לן להקדימו משום שפתח בו הכתוב וכדאמר רפ"ב דחגיגה גבי את השמים דאיצטריך קרא להקים דבלא"ה אמרינן דבוין. וכן בפסחים (דף כא) איצטריך הו להקדים. והיא דשלהי כריתות דאיצטריך קרא להשוות עז לכבש כו' ובלא"ה ה"א להקדים כבש היינו משום דבכל מקום אקדמי' קרא אבל משום דאקדמי' פעם א' לא נאמר להקדימו. והא דאמר בברכות (דף ס') דבגדולה מתחילין מן הגדול דכתיב ויאמר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר וגו' י"ל דמדכתיב אל קדרים להקדים כמו את השמים:

דף קו ע"ב גמ' ורבי לית ליה דר"א דאמר מעלה לשם עולים. לכאורה קשה הא רבי ס"ל דעולים צריכין קמיצה והכל קרב כמ"ש תוס' לקמן. ולעיל (דף כ' ע"ב) כתבו דס"ל דהקומץ קרב לעצמו והשיריים קרבין לעצמן ומשמע דהיינו כר"א דמעלה לשם עולים השיריים:

דף קח ע"א גמ' דתניא מותר מנחה ירקב מאי קאמר אר"א ה"ק כו' רבה אמר מותר לחמי תודה ירקב. וקשה הא לחמי תודה לא אקרו מנחה כדאי' לעיל (דף מו ע"ב) וי"ל דאביי הוא דקאמר התם הכי אבל רבה משמע דלית לי' סברא זו ואזיל לטעמיה הכא דקרי להו מנחה: תוס' ד"ה ומדאינה כו' דעבירות האיפה דוקא דקרויה תשאת כו'. עיין מועד קטן (דף טו):

דף קי ע"א גמ' אלו גליות של בבל שדעתן מיושבת עליהן. עיין פסחים (דף פז): רש"י ד"ה אין צריך טו' למנחה בשביל המנחה. כ"ה במדרש הנעלם פ' וירא: סליק

יפה עינים על מסכת מנחות

הגהות וחדושים מאת הג"מ אריה ליב יעלין אבר"ק בילסק (בעהמ"ס מצפה אריה וקול אריה וכו').

דף ב ע"א תר' ד"ה כל בת"כ. ויקרא חובה פרק י"ט ובדברי התוס' יש אתי אריכות בחבורי קול ארי' שבכתובים והכמ"ל וקצתו יבא בעז"ה בחולין כא ע"ב: ע"ב מעשי' מוכיחין. עמ"ש בלב ארי' להרי"ף ר"ה פ' ראוהו ב"ד: דתניא ר"ש אומר כו' יש מהן. ת"כ צו פ"ג: רש"י ד"ה מעשי' מרחשת עמוקה. כ"ה בת"כ ויקרא נדבה פי"ב:

דף ג ע"א הרי עלי במחבת. בירושל' אמר פ"ה ה"א פליגי ר"ל ור' יוחנן דר"ל מוקי לה כב"ש דהקדש טעות הקדש ור' יוחנן מוקי לה כב"ה ומשום דאמר דלנדבה הביאה ועש"ק שם מה שנתקשה בזה:

דף ד ע"א מנחת קנאות פסולה שלא לשמה. עי' במדב"ר פ"ט וכגי' הרד"ל שם: ח"ב שכתיב בהו היא. וכן מפורש בת"כ ויקרא חובה פרק י"ט בקרא דמנחת חוטא היא דפסולה שלא לשמה: תו' ד"ה לאחר בת"כ. צו פרש' ז': שם בת"כ למעוטי אשם נזיר. הוא בת"כ ויקרא חובה פרק כ"א: שם בספרי. נ' דצ"ל בספרא והוא בת"כ מצורע פרק ג': ע"ב כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן. מכלת' בא פי"א: האשה שהביאה חטאתה. ירו' חגיג' פ"א ה"א ועי' ת"כ ויקרא חובה פרק י"א דשם אית' כה"ג ג"כ גבי קרבן עולה ויורד דאם הביא חטאתו ומת יביאו יורשין עולתו. והראיה כאן מיולדת קשה מאי דקרי כאן עולה לכפר וחטאת להכשיר כמ"ש רש"י וכלא בת"כ תזריע פ"ג אית' והקריבו מה ת"ל כו' יכול שיהו שניהם מעכבים ת"ל והקריבו א' מעכב כו' איני יודע אם החטאת אם עולה כשהו"א לכפר מה מצינו בכל מקום כפרה בחטאת אף כאן כפרה בחטאת וטהרה לאכול בזבחים עכ"ל הת"כ וא"כ מוכח דבין הכפרה ובין הטהרה תלוי בחטאת ולהת"כ פ"ד שם דאית דאין באה על חטא האי כפרה היינו הכשר ואין כאן לכפר כלל. גם לר"ש דאמר בנדה ל"א ע"ב יולדת חוטאת היא עיקר כפרה בודאי בחטאת היא גם מאן נימא לן דר"ש היא ועוד הלא בזבחים ז' ע"ב אמרי' דעולה דמצורע דורון הוא ואף דבמצורע העולה מעכב כבערכין כ"א ע"א כ"ש ביולדת דדורון הוא. ובשאני לבי לומר לקיים הגי' המובא בתו' בת"כ ושבשוה. ולישבה עפמ"ש רש"י בנזיר כא ע"ב דבעופות ל"א הכלל חטאת שמתו בעלי' למיתה אזלא דלא גמירי הלכתא כ"א בבהמה ולא בעוף וכ"ה בתוספתא תמורה פ"א ע"ש וא"ש גי' הישנה דיביאו היורשין חטאתו דבדיעבד קרבה החטאת אחר העולה ועי' תוס' ד"ה ה"ג בשם ה"ר חיים. וגבי יולדת לא יביאו חטאתה משום דמכשירין שאני וזה מדויק בגמ' דאילו מכפרין אית בהו דאתי לאחר מיתה ומכשירין לית בהו דאתי לאח"מ דהיינו בחטאת העוף דמכפרים קרבה לאח"מ ולא במכשירים. אבל מעולה לא איירי כלל וכמו דאמר לק' בנזיר משום דאם גלח על אחד משלשתן יצא לק' ה' ע"א ה"נ ביולדת כיון דאין העולה מעכב הו"ל כנדבה דאתי לאח"מ. ומיראתי לבוא דרך חדש אשר לא שערוהו הראשונים בינותי בספרים ויגעתי ומצאתי בשעה"מ פ"ד מפסוה"מ"ק בשם תוס' חיצוניות שמישב כן גי' הת"כ הישנה ומחלק בין מכפר למכשיר. ובענ"ד יתכן שהבינו כן מפי' הגמ' כאן כמ"ש ואמרתי עוד דיש להחזיק באורי גם לפי גי' התוס' בת"כ אף לפנינו בת"כ יש שינוי שהתוס' הביאו באם הקריב העולה ושם אית' אם הפריש חטאתו ומת דמשמע גם אם לא הקריב. וג' דזאת פשיט' לי' להת"כ דמקריבים החטאת בעוף גם לאח"מ רק דאין חיוב על היורשין להביא משלהם והפרים חטאתו דקרב' החטאת גם להאח"מ מביא זאת חיוב על היורשים להביא העולה משלהם ובאופן זה יש לבאר גם בבא השני' בהקריב עולתו ומת לא יביאו יורשין חטאתו כגי' התוס' [ולפנינו בת"כ ליתא בבא זאת כלל] ולא כהבנת התוס' מטעם חטאת שמתו בעלי' לפי הנ"ל דבעוף לא שייך זאת והא דלא יביאו חטאתו הוא משום דאין חל חיוב עליהם ועי"ז מורה הקרא א' לחטאת וא' לעולה דדוקא בהקדים להפריש החטאת חל חיוב על היורשים להביא העולה משלהם עם החטאת דקרבה לאח"מ ולא כן בהקדים העולה ומזה הוי ראיה בגמ' נכונה לחלק בין מכשיר למכפר דהלא גבי עולת יולדת כ' העולה קודם והי' סברא לומר בהקדימה עולתה להתחיל חיוב על היורשים להביא חטאתה ועכ"ז ל"א כן משום דבמכשירין לא מצינו שתקרב להאח"מ גם בחטאת בעוף ובעולה ויורד דהו"ל החטאת לכפר בעי קרא דבהקדים עולתו לא יביאו חטאתו. גם בהקדים החטאת סגי בהפרשה וע"כ דקרבה גם לאח"מ ויביאוה וגם עולתו עמה משלהם וגבי יולדת בעינן שהקריבה משום דבמכשיר ליכ' דאתי לאח"מ [והא דגבי יולדת בעינן לחד מ"ד בקדושין י"ג גם בעולה שהפרישה מחיים י"ל ע"פ הירו' חגיגה פ"א ה"א דתלי זאת בפלוגתא אי ממשכנין ובעולה ויורד י"ל דממשכנין ע"כ גם בלא הפריש בעולה כ"ש בחטאת חל בשעבוד על הנכסים משא"כ ביולדת דאין ממשכנין בעינן שהפרישתו]: תו' ד"ה ה"ג בת"כ. לפנינו ליתא גבי האשה דין זה כ"א בעולה ויורד ויקרא חובה פי"ח: שם בת"כ תזריע. פרק ד': תו' ד"ה לא מתכפרת בת"כ. עמש"ל ד"ה האשה: יוליך הנאה ליס המלח. ע' ירוש' סוטה פ"ג ה"ג: ואינן טעונין לחם. בירו' נזיר פ"ד ה"ד בעי שם ר' בון ב"ר חייא אי שלמים הבאים לאח"מ טעונין לחם ועש"ק שם דמחלק בין דמי שלמים בין שלמים דנזיר עצמן שהפרישם בהמה לשלמים ומת והפ"מ פי' שם דהיינו שלמי תודה וקשה בענ"ד מהא דלק' פ' ע"א כל שבחטאת מתה בתודה אין טעונה לחם ועמ"ש לק' פ' ע"א: תו' ד"ה ואין. עש"ק נזיר פ"ד ה"ד:

דף ה ע"א ממשקה ישראל מן המותר לישראל. ירו' ערלה פ"ב ה"א: דקסבר האיר מזרח מתיר. ה"נ דעת ר' יוחנן בירו' חלה פ"א ה"א ושם פליגי ר' ירמי' ור' יונה ור' יוסי דר' ירמי' פי' דרק בלאו איגו משהאיר היום אבל איסורי' איכא מה"ת ור' יונה ור' יוסי ס"ל דרק מדבריהם ומסייע שם לר' יונה ור' יוסי מדא"ר יוחנן עם עבר והביא בט"ז קודם לעומר כשר והותה הראי' היא גם כאן לר"ל דס"ל ג"כ לק' ע"ב דכשר ביום ט"ז ועי' תוס' לק' ע"ב ד"ה האיר שסבריתו מזה דאפי' עשה לית בי' ותימה שלא הזכירו את הירו': ע"ב אין מביאין מנחת בכורים. ירו' חלה שם: אר"ל לא שנו כו'. בירו' שם ע"ש ר' יוחנן: שאין מחשבה מועלת. ת"כ צו פרש' ח' סי' ה': ת"ר כשהוא אומר מן הבקר למעט. ת"כ ויקרא נדבה פרש' ב': כר"ע דאמר ספיחין אסורים. ירו' מעשרו' פ"ה ה"ב ועי' ברכות פ"א ה"א ופ"ט דשביעית ה"א ומ"ש בפנ"א בברכות שם ועי' ת"כ בהר פ"א:

דף ו ע"א תמורת תכרות בבהמה. ת"כ ויקרא נדבה פרש' ו' ואמור פרק ז' ועי' ירו' שקלים פ"ד ה"ד: מן המותר לישראל. ירו' ערלה פ"ב ה"א: כל אשר יעבור פרט לטרפה. ת"כ בחקתי פרק י"ב: קמץ ועלה בידו צרור. ת"כ ויקרא נדבה פרש' ט': אר"ש בדין הוא שתהא מנחת חוטא. במדב"ר פ"ט: ע"ב כל הזבחים שקבלו דמן. ירו' פסחים פ"ז ה"ז: שחיט' פרה בזר פסולה. ירו' יומא פ"ג ה"ז ולפי' הפ"מ ס"ל לרב שם כשרה ול' כהק"ע למען השלום בין התלמודים ועמ"ש יומא מ"ב זבחים י"ד ע"ב: אזאת תורת העולה. עי' ת"כ צו פ"א: וקמץ משם ממקום שרגלי הזר. ת"כ ויקרא נדבה פרש' ט': בן בתירה כו'. שם:

דף ז ע"א כלי שרת אין מקדשין אלא לדעת. ה"נ בירו' סוכה פ"ד ה"ז: ע"ב קומץ בחלקו. בירו' חגיגה פ"ג ה"ב בעי לה ר' בון בר' חייא ולא אפשיטא: וטבל ולא המשנג. ת"כ ויקרא חובה פ"ג מצורע פ"ג: שיהא כדם שיעור טבילה. ת"כ שם ובירו' יומא פ"ה סו' ה"ד פליגי ר' ורבנן אי מתנת דם צריכה שיעור ע"ש: מן הדם שבענין. ת"כ אחרי פרק ד' ע"ש: חביתי כה"ג. בירו' שקלים פ"ז ה"ג נתחלף דעת ר' יוחנן דשם ס"ל הוא אותה וא"כ מקדישה ושם בר פלוגתי' הוא רשב"ל ועמ"ש בפ"ע שקלים שם דכפי הבבלי מוכרח דעת ר' יוחנן דאינה קדושה לחצאין דהנה שם בירו' מקשה לר' יוחנן ממתני' לק' נ' ע"ב מקריב מחצה ומחצה אבד אלמא דאינה קדושה לחצאין ומקדשה שלמה דוקא ע"כ המחצה אבד ומשני שאני התם דאפי' מעות ילכו ליס המלח והוא נכון לשיטת הירו' דאית' שם מקודם לזה וכן בפ"ב ה"ד שם ובערובין פ"ז ה"א נזיר פ"ד ה"ד דס"ל לר' יוחנן מותר עשירית האיפה ליס המלח ור"א ס"ל שם לנדבה אבל בבבלי לק' ק"ח ע"א איתא שם איפכא דר' יוחנן ס"ל לנדבה ור"א ס"ל ירקב א"כ ע"כ נומר לר' יוחנן דאינה קדושה לחצאין דלא תקשה עלי' מהאי מתני' ומחצה אבד כיון דס"ל דמותרם נדבה והמסכי על התוס' לק' נ' ע"ב ד"ה מחצה שהקשו שם מהאי מתני' לר"א דס"ל קדושה לחצאין ולא בירו' מקשה כן לר' יוחנן דס"ל במו לר"א הבבלי ואותו התי' דמתרץ שם לר' יוחנן יעלה ג"כ לר"א לפי הבבלי דס"ל מותר עשירית האיפה דכה"ג ירקב ואיך לא זכרו את הירו' הנ"ל וצ"ע:

דף ח ע"א נפרס לתמה. ת"כ אמור פרק י"ח: אלו נאמר מנח' מחלית. ת"כ צו פרש' ג' ועי' ירו' יומא פ"א ה"א: ע"ב כלי הלח מקדשין את הלח. ת"כ צו פ"א: ממקום שרגלי הזר. ת"כ ויקרא נדבה פרש' ט': מנין שהם הקישו. ספרי קרח קי"ז:

דף ט ע"א לימד על יציקה ובלילה שכשרה בזר. ת"כ ויקרא נדבה פרק י' פרשה ח' ובפ' ט' שם אית' שקמיצה היא בכהונה דוקא: חסר הלוג עד שלא יצק. ת"כ מצורע פ"ג ושם ר' ישמעאל פליג וס"ל עד שלא נתן: אליבא דר"א כ"ע לי"ס. בת"כ ויקרא נדבה פרק ח' והקטיר הכהן הע"ש שאין זרים ופי' כר"ש והקר"א דהיינו כר"א: נטמא שירי'. ירו' פסחים פ"ז ה"ה ספרי ראה ע"א פלוגת' דר"א ור' יהושע מקרא ועשית עולותיך ובירו' שם מכתוב א' אומר את דמם תזרוק כו' כלק' כ"ע ע"א ופסחים ע"ט ובירו' הדרש בשם ר' יהושע והיינו ר' יהושע בן חנני' כבגמ' שם: ע"ב נפרס לתמה. ת"כ אמור פרק י"ח: מפלוזה שאם חסרה. ת"כ ויקרא נדבה פרש' ט': והנותרת כו' פרט למנחה שחסרה. ת"כ שם פרק י"א: ואין מעוט אחר מעוט. ירו' פאה פ"ו ה"ז שביעית פ"א ה"א ר"ה פ"א ה"א יבמות פי"ב ה"א סוטה פ"ט ה"ב הוריות פ"א ה"א ועי' מגילה פ"ד ה"ז מכות פ"א ה"ה דשם הוא ג"כ ענין מעוט אחר מעוט ובמגילה פ"ד ה"ד רבוי אחר רבוי ע"ש ובספרי ואתחנן לו ובת"כ ויקרא נדבה פרש' י' צו פי"א. וממאי דמשני כאן במאלית אחרי' כתיב מוכח לכאורה כמ"ש הירו' ריש הוריות דבג' מעוטין ל"א הכלל אין מעוט אחר מעוט אלא לרבות ועי' מה"ש שם והוא נגד מ"ש ביפ"ע דלהבבלי היא פלוגת' דר' יהודה ורבנן כי היכי דלא תקשי מעשרה כהנים דבסנהדרין. אך הכא משמע דכ"ע היא. וי' דכאן אין הכונה מטעם ג' מעוטין דהלא עני אינו כתוב סמוך למאלית דעשיר ואין רצוף עמו להיות מעוט אחר מעוט רק התי' הוא דאי נימא לרבות הייט דבכ"מ שנא' כף הייט שמאלית א"כ לא הי' צריך בעני לכתוב שמאלית:

דף י ע"א רגל רגל לחליצה. ספרי תצא רפ"א ועי' ירו' יבמות פי"ב ה"ב: אזן אזן לרציעה. מכלת' משפטים פ"ב ספרי ראה קכב ירו' קדושין פ"א ה"ב וביבמות פי"ב ה"ב משמע דר"א דלא ס"ל בחליצה דמעכב ימין ולא דריש רגל רגל ה"נ לא ס"ל אזן אזן לרציעה ותרי תנאי אליבא דר"א ע"ש: באצבעו וגמר ממצורע. ה"נ מפורש בת"כ ויקרא חובה פרש' ג': זו הולכת אברים לכבש. ת"כ ויקרא נדבה פ"ז והקריב כו' לכבש: זו קבלת הדם. ת"כ שם פרש' ד': ור"ש מכשיר. עי' ירו' יומא פ"ב ה"א ובת"כ ויקרא חובה רפ"ט: ע"ב דא"ר יהודה ברי' דר"ח. ה"נ בירו' יומא פ"ב ה"א ועמ"ש זבחים י"א ע"א: קמץ ועלה בידו צרור. ת"כ ויקרא נדבה פרש' ט':

דף יא ע"א מלא קומצו יכול מבורץ. ת"כ ויקרא נדבה פרש' ט' ובירו' יומא פ"ה ה"א ושם ליתא חופה שלש אצבעות אלא חופה את פס ידו דמשמע כל היד ועי' רמב"ם פ"ג מה' מעה"ק שפסק כל היד וכ' שם הכ"מ דס"ל להרמב"ם דר"פ דאמר אח"כ כדקמצי אינשי פליג על הברייתא והמה איך יפלוג על הברייתא שבגמ' ועי' קר"א שכ' דסמך ר"פ על הת"כ וידע דאיכ' ברייי' נגד הברייתא שבגמ' ובענ"ד נ' דאף אי נימא דר"פ אינו חולק מצינו כהנה רבות שהרמב"ם סומך על הירו' במקום שנוי נוסח' באיזה ברייתא לעמוד לימין צדק הירו' ובפרט דהת"כ ג"כ מסייעו ועוד שלשון המשנה היא ג"כ כהרמב"ם כלק' בסמוך והק"ע והפ"מ פי' בירו' ג"כ כבכאן: דברי ר' יהודה. בת"כ ויקרא נדבה פרק י' משמע דת"ק ס"ל דוקא קומץ שלם מלבונה ור' יהודה פליג וס"ל דמיעט לבונתה כשר ודברי ר"ש לא הוזכר כלל שם ועי' לק' ק"ו ע"ב: ע"ב במחלוקת בנו. ה"נ בירו' שקלים פ"ו ה"ד לגי' הגר"א ופירושו דעת ר' אילא ועי' הקח"ד שם דהגר"א גריס שם תחת פסול כשר וחיסר לבונתה כשר הן הבאה בפ"ע הן הבאה עם המנחה וכ' ראי' לזה דהאי ג"ש נאמר כאן אזכרה כו' מה להלן מלא קומץ הוא בת"כ ויקרא נדבה פרשה ט' ע"ש ר"ש וס"ל חיסר לבונתה כשר וע"כ דהייט לכתחילה ועיי"ש בת"כ שם שנתקשה בדברי הת"כ איך למד מלהה"פ הא התם אין מפורש בקרא דבר הקומץ רק להה"פ ממנחה יליף. ואשתמיטתי' הירו' הנ"ל דשם מבואר דממנחת חוטא ילפי' וכפי הגאונים שהביא הכ"מ שם ועי' קר"א דג"כ עמד שם בהבנתו וכ' דממנחת מרחשת יליף לה וג"כ לא ראה את הירו' ודין מיעט לבונתה סתם בת"כ בסי' כ' שם. דבלבונה אין מעוט מעכב את רובו והייט חיסר כשר:

דף יב ע"א ובלבד שיקריב המתיר כמצותו. פי' ירו' יומא ספ"ה בפסול מולא תיד פסול ועפ"מ שם: ע"ב לאכול כחצי זית ולהקטיר. ירו' פסחים פ"ה ה"ב:

דף יד ע"א רבי אומר משום ר' יוסי פיגל. ת"כ צו פי"ג ושם הגיר' ר"א אומר וכ"ה בזבחים מ"ד ע"ב ועמ"ש להכריע דגרסי' רבי משום דר"א משמע בזבחים מ"ב ע"א דלא ס"ל זאת והכא ג"כ משמע דהקושי' הוא מזה על רבי דהל"ל הי' לו להקשות ממתני' דזבחים כ"ח ע"ב לזרוק דמו או מקצת דמו למחר פיגול וע"כ לאפגולי בשר דאי לפגולי דם מי מפגיל כדמקשה הכא וע"כ משום דבעי לאשכוחי רבי וע"כ שגירס' היא רבי ולא ר"א: אלו דברים שאין חייבין עליהם. עי' ת"כ צו שם וירו' סוטה פ"ג ה"ג: רש"י ד"ה פיגלו בפ"ב. צ שם:

ע"ב נטמאת אחת מן החלות. ירו' פסחים פ"ז ה"ג הוריות פ"א ה"ג ועמ"ש פסחים ע"ט דצריך לגרוס ר' רבי ר"ש תחת ר' יהודה מדמסיק אח"כ אמרו לו ומפרש מאן אמרו לו ר' יהודה דס"ל אין ק"ל חלוק: בציץ מרצה על אכילות. עי' ירו' פסחים פ"ז ה"ה:

דף טו ע"ב לימא ק"ו ומה הוסר. בירו' כלאים פ"ז ה"ג והי' פליגי ר' יוחנן ור"א אי אמרי' ק"ו וקשה הא ברייתא היא דלא"ק ק"ו ונאסרו הזרעים ועי' שנו"א כלאים פ"ז מ"ז מ"ש בבכור הגמ' והוא דלא כהתו' כאן ד"ה והתירו ולא כמה"פ בכלאים שם ע"ש:

דף טז ע"א פיגל בין ברוחנה. עי' ירו' יומא פ"ה ה"ז ובפ"מ שם: ע"ב מיא בעלמא הוא דקא מדי. עי' גליון ירו' יומא פ"ה ה"ד: מערבין לקרנות. עי' ירו' יומא פ"ה ה"ד דשם אית' הכל מודים דמערבין לטהרו של מזבח ועמ"ש זבחים פ"א ע"ב ולק' כ"ב ע"ב: שירים מעכבין. ירו' יומא פ"ה ה"ג פלוגת' דר"ע ור' יהודה ועי' ת"כ אחרי פרש' ד': הקטיר שומשום. ירו' יומא פ"ב ה"א ועמ"ש לק' כ"ו ע"ב:

דף יז ע"א לאכול כחצי זית ולהקטיר. ירו' פסחים פ"ה ה"ג: ע"ב תוס' ד"ה מאין. קושיתם מר"א אדר"א י"ל דהלא למסקנא תנאי היא אליבא דר"א ולחד תנא לא דריש ר"א כפל האכל יאכל ורק מדרבנן פוסל ועי' תוס' סוטה כ"ד ע"א דמקשים ג"כ דר' יוסי אדר' יוסי ועי' ת"כ קדושים ריש פרש' י' שם מבואר דר' יוסי ס"ל דברה תורה כל' ב"א רק דבשם משום דכתיב מקודם ואל בי' תאמר דריש שם איש איש ועמ"ש ביפ"ע סנהדרין נ"ו:

דף יח ע"א לא יצק כהן. ת"כ ויקרא נדבה פרק י': ע"ב ששים נבללים. עי' ת"כ ויקרא נדבה פרש' ט' וירו' יומא פ"א ה"ב: כל הראוי לבילה. ירו' בכורים פ"א ה"ה גבי קרי' דבכורים יבמות פי"ב גבי קרי' דחליצה ועש"ק נזיר פ"ו ה"ט: כל כהן שאינו מודה. ספרי קרח קכ"ב ת"כ צו פרק ט"ז: היציקות והבלילות. ת"כ שם: לימד על יציקה ובלילה. ת"כ ויקרא נדבה פרק י':

דף יט ע"א באצבעו ולקח. ת"כ ויקרא חובה רפ"ט פלוגתא דת"ק ור"ש: ור"ש מכשיר. עי' ירו' יומא פ"ב ה"א: מקבלה ואילך מצות כהונה. ת"כ ויקרא נדבה פרש' ד': שהשחיטה כשרה בזרים. ירו' שבת פ"ג ה"ה ת"כ שם: וכי דין הפסר. בירו' רפ"ב דתרומות סתים דלמדין אפשר משא"א ועמ"ש סוכה ל' והוריות ו' ולק' פ"ב: תורה והוקה אינו אלא לעכב. ירו' פסחים פ"ז ה"ב: תנופה בנזיר מעכב. ירו' נזיר פ"ו ה"ט: שלמיו לרבות שלמי נזיר. ת"כ צו פרק י"א: ע"ב כ"מ שהחזיר לך הכתוב. עי' ירו' פסחים פ"ז ה"ב מכלתא בא פ"ג: שלא יעשה מדה לקומץ. ת"כ צו פרש' ב': כלי הלח מקדשין. ת"כ צו פ"א: לפני ה' יכול במערב. ת"כ צו פרש' ב' ובירו' בכורים פ"ג ה"ד מביאה לענין בכורים דכ' שם לפני ה' וגם לפני מזבח וע"ע במדב"ר פ"ט וספרי נשא י"ז דאית' שם כ"מ שנא' לפני ה' הוא במזרח עד שיפרט לך הכתוב ועי' תוס' לק' ס"א ע"א ד"ה חול:

דף כ ע"א נאמר כאן ברית מלח. בת"כ ויקרא נדבה פרק י"ד ג"ש כה"ג לענין דבר מאל לבור וכלק' כ"א ע"ב: אי אפשר לקרבנות בלא מלח. פי' סוח"ע סי' כ': שומע אני אפי' דם. ת"כ ויקרא נדבה פרק י"ד כל הברייתא רק דשם ליכא קטורת לרבות לו מלח ועי' ירו' יומא פ"ד ה"ה דמצריך מלח לקטורת כמ"ש בברייתא דהכא: ע"ב קרבן מלמד שמתנדבין עצים. ירו' שקלים פ"ו ה"ד ועי' ת"כ ויקרא נדבה פרש' ח' ושם מוכח דמקרא קרבן מנחה דריש לה ולא ידעתי מדוע מחק הרש"ק תיבת מנחה מהגמ': ובמה שני גזרי עצים. בירו' שם אית' דדוקא באומר עצים אבל אם אמר עץ סגי בעץ א' וראיתי מדהכן שכים בידם שני גזרי עצים אלמא דלכהן א' עץ א' ונקרא קרבן: תו' ד"ה לדברי בת"כ. ויקרא נדבה פרש' ח':

דף כא ע"א ר' ישמעאל בנו של ריב"ב מה הפרש. ת"כ ויקרא נדבה פרק יד: הקפה את הדם. ירו' מע"ש פ"ב ה"א יומא פ"א ה"ג שבועות פ"ג ה"ב ועי' תוס' שבועות כ"ג ע"א דמייתי הירו' הנ"ל דר' יהודה דלא גמר שבר שבר מנזיר ולא ידע מה דשני' בכלל אכילה ס"ל כר' יונה בירוש' דיליף מדם ועי' מה"ש בירו' שבועות שם שהקשה על התוס' דהא בירו' הוא דברי ר' יונה ובעצמו חזר בו ובפנ"א מע"ש כהבנתי ישוב לדברי התוס' להלום מקו' המה"ש שהביאה בנ"ע ולא אדע שיכוד הישוב הוא ע"פ הגמ' בשפה ע"כ הנני מביא כאן דהתוס' מפרשים הירו' באופן שבאלו דברי ר' יונה סיימים והוא דר' יונה מוכיח הפי' בכלל אכילה מקרא

לא תאכל דם ואי בקרוש כלא הויין דאינו לא אוכל ולא משקה ועי"ג בגלוג וקרי לה אכילה ומקשה והתני והקפה בדם והאילו הייב מה עבד לה ר' יונה אינו לא אוכל ולא משקה לענין טומאה ולפי המפרשים מקשה הירו' על ר' יונה דהא תנין דחייב גם בדם קרוש א"כ מניט לאוקמי קרא לא תאכל דם בקרוש והא דתני דאינו לא אוכל ולא משקה הוא רק לענין טומאה אבל חייב אאכילתו ועפ"ז מתק בגר"א גבי מה עבד לה ר' יונה תיובת ר' יונה משום דהוא דאוי לדברי ר' יונה דירו' קאמר לא לחלק בין טומאה לחיוב אאכילה. אולם לפי הגמ' שבכאן יעלו דברי ר' יונה כהוגן דלכאורה יש להבין במאי חלוק דין טומאה מדין חיוב ומאחר דמקרי אוכל לחיוב אכילה אמאי לא אקרי אוכל לטומאה ועפ"י הגמ' בסוגין מבואר כיון דכל עיקר טעם חיוב בקרוש הוא רק משום דאקרי דם בחטאות הפנימיות א"כ אין זה שייך כ"א בדין חיוב אבל לענין טומאה דמשקה מדכתיי' דכן ואין בדם זבחים טומאה מה"ת כלל אין לדמות לחטאות הפנימיות ומזה ג"כ מוכרח דיש חיוב מה"ת בגלוג ונקרא דם בתחילה ע"כ לא יצא עי' קריבתו מתורת דם כמו בחטאות הפנימיות אבל אי הוי' לאו בכלל אכילה ולא הוי חיוב אגלוג אין לחדש חיוב בקרש דל"ד לחטאות הפנימיות לגריכה דמלותו בגלוג וע"כ דגם בגלוג הייב ויש דמיון לחטאות הפנימיות וא"ש הגירסא מה עבד לה ר' יונה כו' לענין טומאה וע"כ הטעם משום דכל עיקר החיוב בקרוש אינו כ"א משום הדמיון לחטאו' הפנימיות ובטומאה לא נוכל לדמות כנ"ל אבל אם נאמר דבגלוג אין חיוב באכילתו וע"י הקרישה מתחייב אמאי יהי' לענין טומאה הדין משונה כיון דהתורה קראו אוכל וע"כ דעיקר חיובו הוא בגלוג והא דחייב בקרוש אינו כ"א משום דמדמינן לחטאות הפנימיות דלא יצא מחיובו הקודמת בקריבתו ועי' פ"ג דטהרות מ"א ובתוס' לק' ל"ח ע"א ד"ה אימא דהם מוכח דקרישה איננה מעלה ואדרבה מגרע' ואין סברא דבקרישה יתחדש חיוב רק דין שאינו נופל מחיובו הקודמת וא"ש דברי התוס' ומ"ש בירו' חזר ר' יונה אין פירושו חזר מדבריו כ"א הוסיף עוד ראי' : יכול תבונהו . ת"כ ויקרא נדבה פרק יד כל הברייתא' והתם הסתרוקנית אית' בס סלקונדרית : תקריב כל שהוא . ת"כ שם : ונותן עליו מלח ומעלהו . עי' ירו' נדרים פ"ב ה"ד ופ"ו ה"ג שמוכיח מזה דמלוח לבעה הוי מלוח : ע"ב על המלח ועל העצים . ע"ש הליון בכרשם בגליון שקלים פ"ג מ"ו וצ"ע פ"ז מ"ז : יאכל עמה חולין . ת"כ צו פ"ב : יכול האומר הרי עלי מנחה . ת"כ ויקרא נדבה פ' י"ד כל הברייתי' : ומסר להו לגבור . עמ"ש שקלים פ"א ה"ג וביומא ל"ס ע"ב : תד"ה שהכהנים בספרי. חקת קכ"ג:

דף כב ע"א דתניא יכול האומר . ת"כ ויקרא נדבה פרק ו' כל הברייתא ושם התם ר"א בן שמוע אית' ר"א סתם : ר' יהודה אומר אין דם מבטל דם . ירו' פסחים פ"ה ה"ח : ע"ב לעולין מבטלין . עי' ירו' יומא פ"ה ה"ד דסתם דמערבין לקרנות ומ"מ מוכרח דהוי פלוגת' מדסיים הכל מודים דמערבין לטהרו של מזבח והא גם הבבלי יסבור כן הי' אפשר ליישב קו' התוס' כאן לר' יהודה. אך לפ"ז תקשה בזבחים פ"א ע"ב והכך תנאי כו' ולהנ"ל הא אכתי מהא דמערבין לטהרו של מזבח כשמע . דאי נימא דל"ה עולין אמאי אין מבטלין זא"ז וי' בענ"ד דרק לקרנות דא"ק מדם הפר ומדם השעיר הוי שפיר ראי' אי מערבין דאין מבטלין מדלא אכד כל א' את שמו אבל לטהרו של מזבח דלא כ' מדם הפר ומדם השעיר הו"ל גזה"כ שיזה שבע פעמים מביניהם. יחד ואין להוכיח מזה כלל משום דכ' סתם מן הדם :

דף כג ע"א שתי מנחות שלא נקמצו . ת"כ ויקרא נדבה פרש' ט' ירו' חגיגה פ"ג ה"ב : נבלה בטלה בשחוטה. עי' תוס' דהיינו למגע ולא למשא וכ"ה בירו' תרומות פ"ה ה"א ונזיר פ"ו ה"א ושם אית' אפשר לשחוטה שתיעשה נבלה והגיהו המפרשים שצ"ל אי אפשר כמ"ש כאן ושם מקשה מזה על ר' יוחנן ומשני שאני הכא דחולין אפשר להיות כתרומה ונדחקו המפרשים בזה והרא"פ הקשה שם מהירו' על התו' לעיל כ"ב ע"ב ד"ה מכאן שכ' דחולין א"א להיות כתרומה אם לא בחולין הטבולין דקשי' עלייהו מהירו' שם ועפנ"א מ"ש בזה לפרש כפי הגי' הכתובה ודברי התוס' מיושבים והכמ"ל : ע"ב תו' ד"ה תיבלה ובתוספת' . בפסחים פ"ב וכ"ה בירו' פסחים פ"ב ה"ד ופ"ג ה"א לענין מצה :

דף כד ע"א והניחו בכיסא . בירו' חגיגה פ"ג ה"ב אית' בגסה ושם שאל רב כהנא לרבנן דתמן היינו דבבל וכאן אמרו דשאל זאת לרבנן דא"י : מהו לקמוץ מזע"ז . ה"נ בירו' שם ופשיט ליה ממתני' כבכאן : שני מנחות שלא נקמצו . ת"כ ויקרא נדבה פרש' ט' : והרים ממנו מן המחובר . ת"כ צו פרש' ב' במד"ר פ"ט :

דף כה ע"א ואינו מרצה על היוצא . ירו' פסחים פ"ז ה"ט : וכי איזה עון הוא נושא . ת"כ ויקרא נדבה פרק ד' : ולא עון המקדישים . ירו' פסחים פ"ז ה"ה וה"ז שבועות פ"א ה"ד ועמ"ש זבחים כג ע"ב : תמורת ונכרות בבהמה . ת"כ ויקרא נדבה פרק ו' ואמור פרשה ז' ועי' ירו' שקלים פ"ד ה"ד : דם שנטמא . עמ"ש פסחים טז ע"ב : ע"ב ר' יוסי אומר בין בשוגג . ירו' תרומות פ"א ה"ב פ"ב ה"א פ"ו ה"א : יטול בשר שנטמא לפני זריקת. ת"כ צו פרק י"ג : הניתר לטהורים . לפמ"ש בפנ"א בירו' שבת פ"ז ה"ב הוא נזכר בירו' שם ובסנהדרין פ"ט ה"א :

דף כו ע"א נטמאו שירי' . ירו' פסחים פ"ז ה"ה ספרי ראה פ"ח ועמש"ל ט' ע"א : ומשו בה משמי' דר' יהושע בן חנני' . בירו' שם הוא ר' ישמעאל בשם ר' יהושע סתם וג' דהיינו ר"י בן חנני' דהכא : שלא בכלי שרת פסולה . ירו' פסחים שם ושם אית' ור' ישמעאל מכשיר וג' דצ"ל ר"ש כבכאן וכ"ה ביומא פ"ב ה"א: א"ר יהודה ברי' דר' חייא . ירו' יומא פ"ב ה"א ושם משמע דלא קאי על ר"ש . דסיים שם בכלי שרת ובלבד בימין ור' יוחנן ה"ל שם בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל ור' לא אמר התם דלא שני' הדם דלר"ש שני דס"ל כר"ש אביו דל"ב כלי שרת וכיון דל"ב כלי ל"ב ג"כ ימין ומשמע דגם ביד ל"ב ימין וגם מוכח שם דלר"ש ל"ב קידוש כלי כלל וכר' ינאי דס"ל כתנא דהקטיר ולא נגדין כדמסיק לק' ע"ב : ע"ב הקטיר קומצה פעמים . ירו' פסחים פ"ז ה"ה יומא פ"ב ה"א : יש הקטרה פחות מכזית . ירו' יומא שם פלוגת' דר' יוחנן וריב"ל ושם מפורש דלר' יוחנן אפי' הקטיר שומשמין כשרה והוא דלא כהתו' ד"ה יש שכ' דבהקטרת שומשמין מודה דאין דרך הקטרה בכך וצ"ע שלא שמו עינם הבדולה לסירו' כנ"ל דמבואר שם להדיא בדברי ר' יוחנן אפי' הקטיר שומשמין ומאין להו דלהבבלי אינו כן : ר' חנינא אמר משמשלה בו האור . בירו' יומא פ"ב ה"א אית' גם כן פלוגתא דר' חנינא ור' יוחנן ושם ס"ל לר"ת דאפילו כפריתתו כרות ניתרים השירים ומשמע דל"ב ג"כ משלה בו האור רק שנתנו ע"ג האשים : ברוטו . שם אית' ברוב כל פרידה : תניא אין לי אלא דברים . ת"כ צו פ"ה : עבורי עולה . עי' ת"כ צו פ"ב דשם לא הוזכר מעוט לקטרת משמע כאן דליכא פלוגתא בזה מדלא משני הכא דסברייתי' ס"ל דלא כר"א בן יעקב וכ"ה בירו' יומא פ"ב ה"ב ע"ש ר"ז בשם ר' חנינא קטרת שכבתה הוממה :

דף כז ע"א על בשמוך . פלוגת' דאב"ש ורבנן לק' לז ע"ב ומובא בירו' פסחים פ"ז ה"א ושם איה' דר' וריה"ג ג"כ פליגי בזה אי בעינן על כרעיו ממש או סמוך ועמ"ש פסחים ס"ג ע"ב ולק' לז ע"א ועי' מכלת' בא פ"ו : משטו מעכב את רובו . ת"כ ויקרא נדב' פרש' ט' : שאם חסרה כ"ש . ת"כ שם : שני שעירי יוה"כ . ת"כ אחרי ריש פרק ב' : לרבות שלמי נזיר . ת"כ צו פרק י"א : לולב בין אגוד . ת"כ אמור פרק ס"ז ושם מבואר טעמי' דר' יהודה כמ"ש כאן דגמר לקיחה לקיחה ממאגרים ועי' ירו' יומא פ"א ה"א : לכפול בכוחות . ת"כ ויקרא חובה פרק ו' : ע"ב שלא מכוונות . עי' זבחים קי"ג ע"א וירו' תרומות פ"ו ה"א בשחט ושרפה שלא כנגד הפתח : ר' יהודה אומר . בת"כ אחרי פ"א נסתם כד' ר' יהודה דסתם ספרא ר' יהודה: זה בנה אב. ת"כ אחרי פ"ג:

דף כח ע"א שתי פרשיות במזוזה . עי' ירו' סנהדרין פי"א ה"ד דשם איתא אם הוסיף עוד פרשה שלישית במזוזה פסולה ובבבלי סנהדרין שם ל"מ כן ועי' מה"פ שם : ד' ציציות מעכבין . ספרי שלח קטו פלוגת' דת"ק ור' ישמעאל : באה זהב באה ככר . ברייתי' דמלאכ' המשכן פ"ע : חצוצרות היו באין מן העשת . ברייתי' דמלהמ"ש שם : ע"ב גובהה של מנורה . ברייתי' דמלהמ"ש פ"י :

דף כט ע"א אבן היתה לפני מנורה . ספרי בהעלתך פ' : אלף ככר זהב . ירו' שקלים פ"ו ה"ג במד"ר פי"ב בריית' דמלהמ"ש פ"י : מעשה והיתה . שם ושם שהש"ר פ' עמודיו עשה כסף ועי' במ"ר פל"ס ב"ר פט"ו וירו' יומא פ"ד ה"ד בריית' דמלהמ"ש שם: שמגביהין אותו לעולי רגלים . ירו' סוף חגיגה : נס גדול נעשה בלחה"פ . ירו' שקלים פ"ו ה"ג ושם ע"ש תני : ג' דברים היו קשים . בשמ"ר פט"ו אית' ד' דברים שמן המשחה מנורה כו' ועי' במד"ר פט"ו מכלת' בא פ"א תנחומא שמיני ח' . בהעלתך ג' וסי' ו' ספרי בהעלתך פ"א פס"ר פט"ו ועי' תו' כאן ד"ה שלשה ובפדר"כ ב' שקלים מנה ג' דברים שנתקשה משה על הענין - על המשכן והקרבנות והשקלים וכ"ה בפדר"כ ו' את קרבני לחמי . תנחומא נשא לא : אמר אפילו בר נדבך כו' נקב תוכו . ה"ג בירו' מגילה פ"א ה"ט ושם איתא דר"א ורב פליגי עלי' דס"ל דמהני גרירה ותקון ותבריא אמרין דאתי' דאפילו כר' יוחנן דמחלק בין מלמעלן בין מלמטן דמלמטן שכבר נגמר האות אין נגיעה פוסלתו ומהני גרירה משא"כ במלמעלה בהתחלת האות ל"ה עליו שם אות כלל וכ"ה בירו' ברכות פ"ב ה"ג: אם נשתייר בו. ה"נ בירו' מגילה שם : ע"ב אלו שני עולמות . שוח"ט סי' ס"ב וקי"ד פס"ר פכ"א ירו' חגיגה פ"ב ה"א : שלש יתקן . ה"נ בירו' שבת פט"ז ה"א מגילה פ"א ה"ט : מצלת על כולן . ירו' מגילה שם : בההוא דף ג' טעיות מאי . בירו' שם ג"כ אבעי' הוא ולא אפשטא והכא אפשטא : אגרא חמוה דר' אבא . בירו' שם עובדא בתגרא בשינוי ע"ש :

דף ל ע"א כי אמר רב בחומשין . ה"נ בירו' מגילה פ"א ה"ט דבחומשי תורה גומר באמצע הדף וע"ש בפ"ג ה"א דעושה תורה חומשין וכתבו' כתבתי באורו דשרי להתחיל כל ספר בראש הדף כבחומשין והוא סיעתי' לד' הגאונים דפסקו כן כמובא בתוס' רק שכ' דהוא ע"פ הבבלי ולא כהירו' ובענ"ד גם הירו' ס"ל כן ובס' ראשית בכורים הגי' שם בירו' ולדעתי א"צ להגי' והכמ"ל : עושה אדם יריעה כו' . ירו' מגילה פ"א ה"ט : שלש לכאן ושלש לכאן . ע"ש וצ"ל ושם לכאן : אבל בסוף הספר . ירו' שם וסיים שם ובקלפים לא נתנו חכמים שיעור ובתבו' כתבתי להגי' שם ובדפתרא לא נתנו כו' משום דבדפתרא אין בו משום קדושת ס"ת ובארתי עפ"ז מ"ש במ"ס פ"ג כד"א בדפתרא כו' ושבתי בזה דעת הרמב"ם והכמ"ל עוי"ל דכאן ה"פ ובקלפים לא נתנו חכמים שיעור היינו כמה תכיל הס"ת בכולל שיעור הקלפים אלא ברצותו מרחיב הכתב ויכילו הרבה וברצותו מקצר רק שיהי' הכתיבה כדין : ובין שיטה לשיטה. ירו' שם : ובין אות לאות. שם ובברכות פ"ב ה"א עירב את האותיות כו' : ע"ב וכותב את השם על מקום הגרר . בירו' מגילה שם הפלוגת' ע"ש אית הני' תני: תד"ה ר' יוסי בירו' פ"ק דמגילה . ה"ט : א"ר יוחנן הלכה כרש"ס במסוכן . בחולין ע"ה הגי' ר' יונתן וכ"ה בתו' כאן ד"ה כא ולפ"ז איכא שינוי בין הבבלי לירו' דבירו' דמאי פ"ד ה"א אית' אר"ז א"ר חנינא הלכה כרש"ס ור' יונתן פליג עלי' וס"ל אין הלכה כרש"ס ושם נאמרה על תרומ"ע של דמאי שחזרה למקומה ובגיטין פ"ו ה"א גבי מסוכן פסק כר"ש שזורי . ולהבבלי גם בתרומ"ע של דמאי פסק כרש"ס ועי' מהרי"ט אלגזי לבכורות פ"ד אות מ"ו שכ' דעיקר הגירס' כאן הוא ר' יונתן ומפרש כך דירו' כהרא"פ דקאי על מה דס"ל לרש"ס איננה מדמעת . אבל בלא"ה ג"כ ל"ק מחילוף דעת איזה מ"ד בין הבבלי לירו' : פול המצרי שזרעו . ירו' שביעית פ"ב ה"ה ועמ"ש בר"ה י"ג ע"ב דלדעת הירו' ג' דליכא פלוגת' בין רש"ס ורבנן בזה דבפ"ה מדמאי ס"ה אית' חילוק בין דאורייי' לדרבנן לענין בילה ואית' ג"כ בירו' מעשרות פ"א ה"א דמעשר אילן וקטנית הם מה"ת וא"כ י"ל דרבנן דמיירי באורז ודוחן ופרגין דהם מיני קטניות ס"ל דלא יצבור גרנו ובפול המצרי שדינו כירק דהוי דרבנן אמר רש"ס צובר והבבלי לשיטתו דס"ל גם מעשר אילן דרבנן כדמוכח בברכות ר"פ כיצד מברכין ועמ"ש שבת ר"פ כלל גדול ע"כ ס"ל דפליגי ועמ"ש בר"ה שם עוד מזה ובפנ"א :

דף לא ע"א רוב ע"ה מעשרין הן . ירו' ברכות פ"ו ה"א דמאי פ"ב ה"ד פ"ג ה"א ערלה פ"ב ה"א פסחים פ"א ה"א שקלים פ"א ה"ה כתובות פ"ג ה"א ע"ז פ"ה ה"ד : אין קנין לעובדי כוכבי' . ירו' פאה פ"ד ה"א כלאים פ"ז ה"ג : לך קח מן העובדי כוכבים . הכא דייק מזה דס"ל אין קנין וכ' המוע"י דהירו' ס"ל דטבל אין בטל ברוב מה"ת ע"פ סברת הר"ן בנדרים דדשיל"מ דינו כמין במינו דלא בטיל . ועי' בח"ס יו"ד סי' נו דמספקא לי' לסברת הר"ן אי הוי איסור תורה בכה"ג או דרבנן ובתי' ברית אברהם יו"ד סי' ל"ה כתלים דאינו כ"א דרבנן להחשב כמין במינו וגם כ' שם דמחוסר מעשה לא עמו זאת א"כ הכא הו"ל מחוסר מעשה להפריש ממקום אחר והמרכה"מ"ש פ"ה מה' תרומות כ' דהירו' מיירי בנתערב טבל ודאי בחולין דמן התורה לא נתבטל החיוב הפרשת מעשר ודימה זאת למ"ש הרמ"ך פ"ד מחמץ לד' הרמב"ם בתע"ת דלוקה על כל יראה משום דזה לא נתבטל והבבלי מיירי שנתערב דמאי בחולין וכפרש"י בפי' הרא"ש ועי' רש"י חולין קל"ה ע"ב ד"ה טבל מ"ש בשם התוספת' וע"כ הזר בו מפי' השני שבכאן . ובענ"ד ק"ל עדן א"כ דחפש חיוב תורה למה יען ר"ע ליקח דוקא מן העובד כוכבים הלא יכול ליקח מישראל לר"ת קודם מירוח ולהריב"ם לאחר מרוח דיש בו חיוב תורה וכ' עפמ"ש מגילה יש"ם להוכיח מכאן דתרי דרבנן פטר חד דרבנן דלמ"ד יש קנין הו"ל תרי דרבנן ע"ש ולפ"ז יש"ל דהירו' ס"ל דתרי דרבנן לא מצי פטר חד דרבנן וע"כ נומר דס"ל אין קנין וליכא רק חדא דרבנן דמרוח העובד כוכבים פוטר כמ"ש התו' וס"ל להירו' כהריב"ם דבמישראל לאחר מרוח הוא מה"ת ע"כ לא מצי לו ליקח מישראל דקודם מרוח קשה למצוא ע"כ מצי לו ליקח מעובד כוכבים ובפנ"א הארכתי בזה בראיות מבריחות והכמ"ל : יש קנין לעובד כוכבים . עי' ירו' דמאי פ"ה ה"ח גיטין פ"ד ה"ט ומ"ש לק' ס"ז ע"ב לענין שינוי הירו' מהבבלי דלהבבלי ס"ל לר"מ יש קנין ולהירו' שם ובכלאים פ"ז ה"ג ס"ל אין קנין ועי' ירו' דמאי פ"ב ה"ד ומ"ש גיטין מ"ז ע"ב : תו' ד"ה קסבר דלא א"ל קח מעציץ שאינו נקוב . עי' ירו' דמאי פ"ה ה"ח ומ"ש בפנ"א שם : ע"ב קרע כבלא . ה"נ בירו' מגילה פ"א ה"ט ועפ"ק שם ובגליון : עשאה כשירה . ספרי ואתחנן ל"ו והנה שם הרי אלו יגנזו ומפורש אמזוזה וליכא לדחויי כדדחי הגמ' כי תני' הסיא בס"ת ועי' ירו' מגילה שם דמשמע שם דמסתפק בזה מדקאמר והאמצעית איני יודע : על האלך בשיטה אחרונה . עי' ירו' שם : ושישה פרשיותי' סתומות . בירו' מגילה פלוגת' ופסק רב כמ"ד פתוחות ועי' תו' לק' ל"ב ע"א ד"ה והאידנא :

דף לב ע"א והא רב אית ליה מנהגא . בירו' מגילה שם ס"ל לרב כסדיא דהלכה פתוחות ומובא בתו' : תו' ד"ה והאידנא ובמס' סופרים . ספ"א : שם בירו' פ"ק דמגילה . כ"ש ולפנינו הגירס' פתוחה מהאסה סתומה והוא כדעי' הרמב"ם ועמ"ש בקול אריה בתשוב' סי' א' מכ' א"א הרב הגדול מוהר"ש שכנא זצ"ל : חולצין במנעל . עי' ירו' יבמות פי"ב ה"א ומ"ש ביבמות ק"ב ע"א : תו' ד"ה דלמא בירו'. שם : קלף במקום בשר . ירו' שם : ע"ב תו' ד"ה הא מורידין בירו' פ"ק דשבת ה"ב. וכ"ה בברכות פ"ב ה"ע : שם ובירו' . מגילה פ"א ה"א : שם וכמ"ס פ"א מסרגלין בקנים. וכ"ה בירו' מגילה פ"א ה"ט : שם ומיהו משמע בירו' . מגילה פ"ב ה"ג : תו' ד"ה אסור בירו' . ברכות פ"ג ה"ה וכ"ה במ"ס פ"ג הי"ב : סכנה ואין בה מצוה . ירו' מגילה פ"ד סי"ב : של בית מונבז . בירו' שם של בית מליון :

דף לג ע"א בשפת הסמוך לרה"ר . בירו' מגילה שם אית' נתנה לפנים מטפח פסולה וג' לפי' הא"ג שבקי"ע שקבעה בתוך עמוק יותר מטפח. דלפי' הראשון רחוק מרה"ר לא משמע מכאן לפוסלה דלא קאמר רק מצוה כו' ולא לעכובא ואין לעשות מחלוקת בחנם : על שני דפין פסולה. ירו' מגילה פ"א ה"ט ועמש"ל ל"ג ע"א : תו' ד"ה כתבה ובירו' . שם ובפנ"א שם כתבתי דהירו' ע"כ אף בתפירה קאמר דומי' דס"ת דבשר דהיינו ע"כ בתפירה והתו' מוכח דמפרשי לה בלא תפירה ועי' תו' ל"ב ע"א ד"ה ודלמא וקשה הא בירו' שם מקשה על מתני' למה לא תני שס"ת כשר בשני דפין ומזוזה פסולה בשני דפין וע"ז קאמר דאיכא קושי' גדולה מזה דהו"מ למיתני דס"ת כשר בשני עורות . ומזוזה פסולה וע"כ היינו בתפירה דאין סברא דיוכשר ס"ת בב' עורות נפרדות והא דמשני שם דזה ל"ק משום דכה"ג גם בס"ת פסול היינו ג"כ בתפר וכה"ג דמזוזה בדף א' בתפר שני עורות באמצע הדף פסול גם בס"ת : מזוזת' דבי רבי כמין נגר. ירו' מגילה פ"ד סי"ב : הלך אחר הרגיל. שם : מתחלת שליש העליון . שם ג"כ ע"ש שמואל : תו' ד"ה הא . בפ"ב דמגילה בירו' . הוא ר"ת פ' בתרא דמגילה והוא בפ"ד ס"ג . אך שם מקשה עלה מברייתי' דליר שיש לה שני פתחים ומשמע דלאו עכובא הוא ע"ש : ע"ב תו' ד"ה ומאי ובירו' . מגילה פ"ד סי"ב : יהוא משמשן בהון . עי' ירו' פאה פ"א ה"א ארטבון שלח לר' הקדוש מרגנית' ושלח ליה מזוזה בעבור יקרתה דהוי' שמירה ע"ש : העמיק לה טפח . ירו' מגילה פ"ד סי"ב : הפתוח לגינה . בירו' מגילה פ"ד סי"ב פלוגתא דר' יוסי בר' יהודה וחכמים ולפי' הקי"ע ר' יוסי בר"י המחייב וחכמים פוטרים ולהפ"מ הוא איפכא ע"ש :

דף לד ע"א לול פתוח מן הבית לעליה . בירו' שם היא פלוגת' דר' יוסי ור' יהודה וחכמים : דתניא מזוזות שומע אני . ספרי ואתחנן ל"ו ושם תחת ר"ע אית' ר' יצחק אומר א"ל כו' ועי' מדרש משלי סי' ה' דשם אית' דר' לוי ס"ל דצריך שתי מזוזות א' בימין וא' בשמאל ומייתי שאי דר' ישמעאל דס"ל מזוזה א' בימין לבד וכן חכמים ס"ל כר' ישמעאל : ואין רבוי אחר רבוי עי' ירו' מגילה פ"ד ה"ד ועמש"ל ט' ע"ב : יכול יכתבנה על האבנים . ספרי ואתחנן ל"ו כל הברייתי' : שאין מוקף גויל . ירו' מגילה פ"א ה"ט ועי' ברכות פ"ב ה"ג : ע"ב לטטפת לטטפת . מכלת' בא פי"ז ספרי ואתחנן ל"ה : יכול יכתבם על ד' . מכלת' שם תנחומ' בא יד : וצריך לדבק . תנחומ' בא יד ועי' ספרי שם : כיצד סדרן . עי' מכלת' בא שם ומובא בתוס' ד"ה והקורא :

דף לה ע"א רצועות שחורות . עי' ירו' מגילה פ"ד ה"ט תני ר' יוסי בר' ביבי תפלין מרובעות שחורות הלמ"מ ופי' הק"ע דקאי ארצועות ועי' תו' כאן ד"ה רצועות : תפלין מרובעות . ירו' שם כנ"ל : ע"ב אפסיקא לי' רצועה . בירו' מגילה פ"א ה"ט ר' ירמיה אפסיקא לי' רצועה שאל לר' בא בר ממל א"ל וקטרהם אפי' קשירה תמה : קשר של תפלין הלמ"מ . ירו' שם : עובר לעשייתן . עי' ירו' ברכות פ"ט ה"ג ומ"ש פסחים ז' ע"ב ובפנ"א ירו' שם :

דף לו ע"א על תפלה של יד אומר . פס"ר פכ"ב תנחומא בא יד ירו' ברכות פ"ט ה"ג ועי' ברכות פ"ב ה"ג שבם אית' בחילוף על של יד על מצות תפלין וע"ש של ראש להניח ועמ"ש בפנ"א שם : מה מברך שתים . בתנחומא שם מבואר דבסח מברך שתים על של ראש לבד : שהוא מניח . ספרי ואתחנן לה מכלת' בא פי"ז תנחומא בא יד ועי' ירו' חגיגה פ"ב ה"ב סנהדרין פ"ו ה"ו דנחשב זאת לחטא לחסיד א' שהקדים תפלה ש"ר לש"י : ע"ב ימים ולא לילות. שוח"ט סי' א' מכלת' בא פי"ז ושם אית' למעט לילות ד"א למעט שבתות ומתק הגר"א תיבות ד"א ע"פ הגמ' דכאן דימים עצמו ממעט לילות ומ"ש מימים ממעט שבתות ובירו' ברכות פ"ב ה"ג עירובין פ"י ה"א ממעט שבתות וי"ט מתיב' ימימה ועמ"ש בפנ"א שם: לא נאמר חוקה זו אלא לפסח. ירו' ברכות שם עירובין שם נזכר פלוגתא זו ובמכלתא שם דבחקת תפלין הכתוב מדבר ועכ"ז אית' שם מיעוט לשבתות מצאות יצאו שבתות שגופן אות ועי' בתוה"מ שכ' דהוא למ"ד בחקת הפסח הכ"מ ועי' פס"ר פכ"ב תנחומא בא י"ד : עובר בעשה. ירו' ברכות שם עירובין שם ע"ש ר"א כהכא ובפס"ר פכ"ב אית' ע"ש ר' יוחנן עובר בעשה והכא ס"ל בלאו: פן ואל אינו אלא ל"ת. עי' ירו' כלאים פ"ח ה"א שבת פ"ז ה"ב סנהד' פ"ז ה"ה ב"ר פרכ"א: לשמרן הוא דקא בעי . בירו' ברכות פ"ב ה"ג ר' אבהו הוה יתיב מתני ברמשא ותפלין עלוי מגרדן הוה וכמין פקדון היה וכ"ה בעירובין פ"י ה"א: ת"ר ידך זו שמאל . ספרי ואתחנן לה מכלת' בא פי"ז תנחומא בא יד : תד"ה ושמרת ובירו' דברכות פ' היה קורא . ה"ג וכ"ה בעירובין פ"י ה"א : תו' ד"ה יצאו בירו' פ' בתרא דמ"ק . ה"ד :

דף לז ע"א ר' יוסי החורם אומר . בספרי שם ר' יוסי סתם ובמכלת' שם אבא יוסי : מקום שמתו של תינוק רופס . ירו' עירובין פ"י ה"א : תו' ד"ה קיבורת ובירו' דמצות הלילה . סי' ה"א : ע"ב אך תלק . ירו' פסחים פ"ה ה"א סנהדרין פ"ה ה"ג : זו גובה שביד . מכלת' בא פי"ז כל הברייתא : ר' יצחק אומר . שם ור' יצחק לשיטתו דלא דריש לכם ולא לאחרים גם גבי דם פסח במכלת' בא פ"ו ובפי"א דר' יונתן דריש לכם לאות כו' ור' יצחק לא ס"ל זאת : שתהא שימה כנגד הלב . ספרי ואתחנן לה מכלת' בא פי"ז : במקום הראוי ליטמא בנגע א' . ספרי שם : כל תמתות הגרורות. ירו' כלאים פ"ו ה"ג : גדול כבוד הבריות . ירו' ברכות פ"ג ה"א ונזיר פ"ז ה"א ובכלאים פ"ט ה"א פליגי בה תרין אמוראין וח"א אסור ולפי' הפ"מ ל"ש דמ"ד אסור הוא בכלאים ד"ת ע"ב ומ"ש בפנ"א :

דף לח ע"א תו' ד"ה התכלת בספרי פ' שלח לך ובפ' כי תצא . בפ' שלח קט"ו ובפ' תצא רל"ד ומ"ש שחולק על הש"ס שלנו לפנינו בספרי פ' שלח אית' בש"א שלשה של למר ורביעית של תכלת והלכה כב"ש ובפ' תצא שם איתא בש"א ד' חוטין של תכלת והוגה ושל לבן דהיינו הכל ביחד תכלת ולבן וכ' דלבן וחוט א' דתכלת כמ"ש בספרי שלח ואין כאן מחלוקת על הש"ס שלנו : ע"ב תו' ד"ה כדי לעונג' בספרי בפרש' גדילים . תצא רל"ד וכ"ה בפ' שלח קט"ו :

דף לט ע"א בד"א בתחלתו . ספרי שלח קט"ו תצא רל"ד : מעלין בקדש . ירו' בכורים פ"ב ה"ג יומא פ"ג ה"ח מגילה פ"ד הי"ב שבועות פ"א ה"ט ולק' נס. מייתי לה מקרא ותמה הגרי"ב על לי' ובמגיה ובירו' לית' האי קרא ובבכורים שם הלשון שמעתי וצ"ל דקרא אסמכתא' היא : ע"ב תו' ד"ה או ובספרי . שלח קט"ו : אין לי אלא בגד צמר . עי' ת"כ תזריע פי"ג :

דף מ ע"א סדין בציצית . בספרי תצא רל"ד כסותך פרט לסדין והוא כב"ש ות"כ אית' שם כסותך פרט לכר ויתכן דזה לב"ה . ועי' ספרי שלח קט"ו דממעט מאשר תכסה כרים וכסתות ומשמע דמה"ת פטרי ב"ש סדין בציצית דאין עשה דציצית דוחה ל"ת דכלאים והא דעשה דוחה ל"ת בכ"מ לב"ש ע"כ ידעינן מנזיר ומשום דב"ש ס"ל אין שאלה בנזירות ליכא למפרך שכן ישנו בשאלה כדפרכינן ביבמות סוגי' דעלי' ויש בזה אריכות והכ"מ : ע"ב תעשה ולא מן העשוי . במד"ר פי"ז ספרי תצא רל"ד : תו' ד"ה משום בירו' דקדושין . פ"א ה"ז וכ"ה בברכות פ"ג ה"ג: שם ובתוספתא. פ"א דקדושין: שם ובספרי . שלח קטו :

דף מא ע"א תו' ד"ה תכלת [המתחיל בדף מ' ע"ב] בתוספת' דכלאים . סוף מסכת כלאים ועי' ירו' כלאים פ"ט ה"א דמוקי לה בבגדי לבן ומבואר שם דשלא בעידן עבודה לא אשתרי כלאים בבגדי כהונה . ובחדושי ישבתי לד' הר"ת והרא"ד הא דאית' לק' שלא בעידן עבודה לא אשתרי עפמ"ש התו' יבמות להקשות איך ילפי' עשה דל"ת מכלאים בציצית דלמא שאני כלאים דהותרה מכללה אצל כה"ג ותי' דגם בבג"כ אינו כ"א מטעם דחוי' וא"כ שלא בעידן עבודה לא אשתרי וא"כ להר"ת והרא"ד דס"ל דאשתרי לגמרי תקשה קו' התו' וצ"ל דהותרה מכללה לא גרע משאינו שוה בכל וכיון דגם העשה איננה שוה בכל דנשים פטורות וציצית שפיר ילפי' מזה עדל"ת היכ' שהם שוים במדרגה אחת אך למ"ד נשים חייבות בציצית קשי' וצ"ל כתי' התו' דגם בבג"כ אינו כ"א מטעם דחוי' ושלא בעידן עבודה לא אשתרי ע"כ לקמן בברייתי' דאית' נשים חייבות בציצית שפיר קאמר הגמ' עלה שלא בעידן עבודה לא אשתרי משא"כ לדידן דקי"ל נשים פטורות מציצית עוי"ל בפשיטו' דלהר"ת והרא"ד יתפרש שלא בעידן עבודה היינו זולת בגדי כהונה . אך מהירו' הנ"ל תקשה דשם מפורש דלא כוותייהו וצ"ע כעת : ע"ב מדליקין מנר לנר . פס"ר פ"ה : גורר אדם מטה . ירו' כלאים פ"א ה"ט שבת פ"ג ה"ג וה"ז פ"ה ה"א ביצה פ"ב ה"י : בש"א ד' . במד"ר פי"ז ספרי שלח קט"ו ושם אית' דהלכה כב"ש תנחומ' שלח טו . ועי' ירו' סנהדרין פי"א ה"ז ארבע אצבעות מד' חוטין : וכמה תהא מכולבת . עי' ספרי תצא רל"ד : אין ציצית אלא יוצא . ספרי שלח קט"ו כל הברייתי' : יוחנן בן בתירה . בספרי שם יונתן בן בתירה : תו' ד"ה ב"ש בספרי . תצא רל"ד :

דף מב ע"א כיוצא בו לולב . ספרי שם : על הקרן או על הגדיל . בספרי שלח קט"ו מבואר הגירס' מבכאן דשם אית' על הקרן ועל הגדיל ולית' שם בדברי ראב"י תיבת בשתיהן ומסיק טעמא דראב"י דכתיב על ארבע כנפות כסותך ולא שמנה ומפרש הב"י א"ח סי' י"א דקאי על הקרן לחוד דנראה משני צדדים בהיותה על הקרן וסו"ל שמנה ועי' תו' זבחים פ' ע"ב ד"ה הגה"ה בל תוסיף כה"ג : ר' יהודה אומר כותי ולא ארמאי . ירו' שבת פי"ט ה"ב יבמות פ"ח ה"א פלוגת' דר' יהודה ור' יוסי : המל אומר . ירו' ברכות פ"ט ה"ג : סוכת עובד כוכבים כו' . ירו' סוכה פ"א ה"ב : העושה סוכה לעצמו . ירו' ברכות פ"ט ה"ג סוכה פ"א ה"ב ושם אית' דצריך לברך על העשיה לעשות והכא מפורש דאינו מברך על העשי' והגר"א מגי' שם ברכת שהחיינו כו' לעשות ועמ"ש סוכה מ"ו לבאר בזה מש"ש בעושה לאחרים דצריך לברך לעשות סוכה לשמו ונדחקו הרש"ל והרש"א בבאורו ובענ"ד ע"פ גי' הגר"א ז"ל דכשעושה לעצמו יש ברכת שהחיינו על קנין החפץ כמו כל בונה בית או קונה חפץ משא"כ לאחרים אין מוסב השהחיינו כ"א על המצוה וזהו לשמו לשם מצוה ועפנ"א שם אך ממ"ש כן בירו' גם גבי ציצית ותפלין העושה כו' לאחרים כו' ושם קשה להגי' שהחיינו דאיכא מצות מזמן לזמן לברך עליהם שהחיינו ופשטות הירו' משמע דפליג עם הבבלי וס"ל דמברך גם על העשי' : ע"ב על תפלין של יד . ירו' ברכות פ"ב ה"ג ועי' שם פ"ט ה"ג : ומן הגימין . עי' תנחומא שלח ט"ו : טעימה פסולה . עי' ת"כ מצורע פרש' א' : ואינה נקחית אלא מן המומחה . תוספת' ע"ז פ"ה ירו' שם ספ"ב :

דף מג ע"א תוס' ד"ה תפילין [הנמשך מד' מ"ב ע"ב]. ובמכלתא בא ספי"ז : ר"ש פוטר בנשים . ירו' ברכות פ"ג ה"ג קדושין פ"א ה"ז ושם מוכח דגם רבנן פטרי כסות לילה רק משום דכסות המיוחד ליום ולילה חייב הו"ל מ"ע שלהז"ג ועי' ספרי שלח קט"ו ושם ר"י בן בבא אומר ביחוד פטרו חכמים את הרדיד של אשה מן הציצית ולא חייבו בטליה אלא מפני שבעלה מתכסה בו : ואשתרי כלאים לגבייהו . ירו' כלאים פ"ט ה"א ושם מבואר דשלא בעידן עבודה לא אשתרי ועמש"ל מ"א ע"א : פרט לכסות לילה . במד"ר פי"ד ספרי שלח קט"ו תנחומא שלח ט"ו : הרי כסות סומא אמור . בספרי שם ממעט מאשר תכסה בה כרים וכסתות וכסות סומא מרבה מוהיה לכם לציצית ובתנחו' שלח ט"ו מרבה כסות סומא מוזכרתם שאין בו ראיה כ"א זכירה : תוס' ד"ה ר"ש במכלתין ובירו'. צ"ל במכלתא וכ"א במכלתא יתרו בחדש פ"ז ובירו' נדרים פ"ג ה"ב שבועות פ"ג ה"ח וכ"ה בספרי תצא רל"ג : ע"ב אי אינו אלא ארבע ולא חמש. בספרי שלח קט"ו ממעט גם בעלת חמש ועי' בהרא"ש בה"ק הל' ציצית סי' ג' דמפרש דהיינו שלא יעשה ציצית בכנף החמישית וכנפות ועמ"ש זבחים י"ח ע"ב : וחגור מצוה אחרת.

ירו'

ירו' ברכות פ"א ה"ב: שקולה מצוה זו. ספרי שלח קט"ו: זוכה ומקבל פני שכינה. בירו' ברכות פ"א ה"ב ובספרי שם פ"ס ר מ ושם מעלה עליו הכתוב כאילו מקבל פני שכינה: שסיבבן הקב"ה במצות. ירו' סוף ברכות ספרי סוף ואתחנן שוח"ט סי' ו' ומוכח דקאי על השמינית שבמזמור ו' ולא כגרסם בגליון הגמ' תהלים י"ב ועי' בה"ז: מפני שהתכלת דומה לים. בירו' ברכות פ"א ה"ב בשינוי דשם וים דומה לעשבים ועשבים דומים לרקיע ורקיע דומה לכסא וכסא דומה לספיר ובשוח"ט כ"ד תכלת לעשבים ועשבים לים וים לרקיע ורקיע לקשת וקשת לענן וענן לכסא ובספרי שלח קט"ו כבגמ' ועי' במד"ר פי"ד ופי"ז תנחומא שלח ט"ו: מאה ברכות. ה"ג בירו' סוף ברכות בשינוי ע"ש ר"מ כבכאן: שלש ברכות. ירו' ברכות פ"ט ה"א ע"ש ר' יהודה ועי' הגר"י:

דף מד ע"א

א"ר נתן אין לך כו'. ספרי ס"פ שלה כל הברייתא: הדר בפונדקי. פי' ירו' סוף מגילה ושנה שם אית' עוד הדר בפונדקי בחו"ל ל' יום א"צ ליתן מזוזה ופי' הפ"מ דאפי' לאחר ל' יום פטור ממזוזה וקשה הא אותו הלשון איתא שם מקודם ג"כ גבי הדר בחו"ל והדר בפונדקי בא"י ל' יום א"צ ליתן מזוזה והתם בודאי אין לומר דגם אחר ל' יום יפטר. הדר בח"ל או הדר בפונדקי בא"י מזוזה וע"כ הפי' ל' יום היינו כל ל' יום הראשונים פטור ואח"כ חייב וה"נ בפונדק הו"ל אינו פטור כ"א עד ל' יום וזה קמ"ל דגם בחו"ל בפונדק לאחר ל' יום חייב והא דקאמר בפונדק א"י הוא משום דבא"י לולא פונדק חייב מיד: וכל כהן שאינו עולה לדוכן. ירו' ברכות פ"ג ה"א פ"ה ה"ד נזיר פ"ז ה"א ע"ש ר' יהודה בן פזי בשם ר"א ושם ליתא ג' עשה רק עובר בעשה: ע"ב ונשמיהם בלילה. עי' ירו' סוכה פ"ד ה"ו דשם משמע דאפי' בלילה דקודש הוכח והוא דלא כבבלי כאן דאין נשים מתקדשין אלא בהתישת כוכב ואף דהתם מפרשי לה במפרשים בנשים הבאים בפ"ע מ"מ מלשון הקדימון לזכה משמע בשייכים לזכה ודוחק ועי' מ"ש תענית כ': תוס' ד"ה הלא. ובספרי. פנחס קמ"ז:

דף מה ע"א

ואצ"פ שאין רובו של קהל. קשה כמאן אתיי' זאת הה ר"מ הא לא מייתי רק פר א' ואי ר' יהודה הא אית ליה גרירה דכל הקהל מביאין על ידיכן פר והו"ל במנה עי' הוריות דף ה' ומשמע מיה דר' יהודה לא ס"ל גרירה כ"א כשהו' שבטים הם רובו של קהל אבל כשאינן רובו לא ס"ל גרירה וקשיא לפ"ז ארמב"ם פי"ב מהל' שגגות דפסק דאיכא רובא דקהל גם שיש א' גורר כל הקהל להביא פר וע"כ הא דבעינן ז' שבטים הוא אע"ג דליכא רוב הקהל. וי"ל דאף דל"ב רוב הקהל מ"מ בעי רובי ז' שבטים שלמים. והא דלא מוקי לה שחטאו שבה שבטים והן רובו של קהל דעם הגרירה הו"ל שבעה י"ל דקרא בשבעה משמע ליה לשבעה שבטים ועי' ירו' פסחים פ"ז ה"ו:

ע"ב דברי ר"ש. נ' דל"ל דברי ר"ע דהלא ר"ש אמר לק' במתני' הלכה כבן ננס וכ"ה בת"כ אמור פרק י"ג וכמ"ש לקמן בברייתא: אע"פ שאין לחם. תו"כ אמור פי"ג והיה כדעת בן ננס ובירו' פסחים פ"ז ה"ד מוכח הפלוגתא אי להם עיקר אי כבשים עיקר: יכול הן הן כבשים. בתו"כ שם הוא יכול כבנית סתמא דזהו לדברי הכל. ועי"ש ר"ע איתא שם דס"ל לחם אע"פ שאין כבשים וכ"נ דל"ל כאן ר"ע הומר להם אע"פ שאין כבשים. והאי יכול הוא סתמא דברייתא לדברי הכל. ואף שי"ל דמת"ש דהכבשים הם בגלל להם מוכח דהלחם עיקר עכ"ז הלא בת"כ שם איתא האי יכול כו' והמסקנא אלו באו בגלל לחם אחרי דברי ר"ט דכבשים עיקר וע"כ גם לר"ט כיון דאמר דלא נתחייבו בכבשים עד שנתחייבו בלחם שפיר קרי ליה בגלל לחם וגם הי איכא כבשים לכ"ע הם מקדשין את הלחם אבל אין ראיי' דלחם מעכב הכבשים ע"כ נ' יותר לגרום כבת"כ דמפורש יצא מפי ר"ע לחם אע"פ שאין כבשים. והאי יכול הוא מסתמא דברייתא לכ"ע ובירו' פסחים פ"ז ה"ד איתא דתני שם סתמא לדברי שניהם ודאין מעכבין זה"ז: קדשו השם ונתנן לכהן. במד"ר פ"א:

דף מו ע"ב

כבשים עיקר. עי' ירו' פסחים פ"ז ה"ד מוכח פלוגתייהו: אין שורפין קדשים בי"ט. ירו' שבת פ"ב ה"א עירובין פ"י ה"ד פסחים פ"ג ה"ג וה"ו:

דף מז ע"א

אותו הלחם מהו שאכילה. בירו' מע"ש פ"א ה"ב שתים בתודה דנשפך הדם נפסל הלחם ומשמע דגם לר' נפש: כמ"ש כאן:

דף מח ע"א

וכי אומרים לו לאדם. ה"נ בירו' שקלים פ"ז ה"ב ע"ש ר' יוחנן: להקטיר אימורין לערב. עי' ביצה כ' ע"ב דמשמע שם דאפי' נטמא הבשר או שאבד וזה שדייק להקטיר אימורין והנ"ל כפרש"י ביצה דהיינו ויקטיר. אלא דקמ"ל אע"פ שאין בשר בלתי אם להקטיר לערב ג"כ הורלה ולפ"ז מיושב קו' התו' ד"ה תאמר בשבת: חבית של תרומה. ירו' תרומות פ"א ה"ד פסחים פ"א ה"ד וה"ח: ע"ב ואינן טעונין לחם. עי' ירו' נזיר פ"ד ה"ד ובש"ק שם ד"ה תני ומש"ל ד' ע"ב: אשם בן שנה. בירו' שקלים פ"ד ה"ד אית' בן שנה והביא בן שתים יצא בן שתים והביא בן שנה לא יצא רש"א כל עצמן אינן קדושין והגי' הגר"א והפ"מ דל"ל בן שנה והביא בן שתים בן שתים והביא בן שנה כשרים ולא עלו לבעלים לשם חובה רש"א כל עצמן כו' והוא כמו דאי' בתמורה י"ט מובא בתו':

דף מט ע"א

אזאת חורת העולה ריבה. עי' ת"כ צו פ"א: וכשבור אילים. עי' ירו' פסחים פ"ו ה"ה דשם פליגי ר' מנא ור' יוסי דר' מנא ס"ל עקירה בטעות ל"ה עקירה ור' יוסי סבר דהויא עקירה וקאמר הה"כ תני אילי לבור ושבור שהם כבשים ושחט לשם אילים כבר עלו לבעלים לשם חובה. ור' דהאי תני ר' יוסי אמר לה וקרי בירו' גם למ"מ אמירה תני והוא ומאי דאמר רב דעלו היינו דוקא בכה"ג: ובאומר מותר. ה"נ מוקי לה בירו' גיטין פ"ה ה"ה מהכרת דהי בכור חולין הוא כלא אין פגול בחולין וע"כ באומר מיהר. ואפשר דלזאת התליפו בירו' פסחים פ"ו ה"ס ר' מנא ור' יוסי שיטתן באומר מותר דר' מנא דאמר בסבור שהוא קרבן אחר יש בעשיתו מצוה ס"ל באומר מותר אין בעשיתו מצוה ור' יוסי דסבר בעקירה בטעות דהוי' עקירה ס"ל באומר מותר יש בעשיתו מצוה הוא משום הכרה מהך דכהנים שפגלו במקדש דלר' מנא דס"ל עקירה בטעות ל"ה עקירה ע"כ הך דכהנים מיירי באומר מותר ומוכח דאומר מותר אין בעשיתו מצוה ור' יוסי דס"ל באומר מותר דיש בעשיתו מצוה ע"כ ס"ל דעקירה בטעות הוי' עקירה אך לפ"ז קשה מה דמסיים שם בירו' פסחים מסתברא דר' מנא בקדמייתא' ודר' יוסי בבתרייתא דלפ"ז איך יפרנס הך דכהנים איך מפכחת שוגגין ומזה ראיה דגם למ"ד ל"ה עקירה בטעות מפכהת לה דהוי' עקירה היכא ל"מ בהפעולה דמתנה כגון בזריקה דעולה ותטאת דיש הבדל ביניהם פוסל בו מהשבה אף בטעות מטעם מצות צריכות כונה ובזה ישבתי בחבורי מנחת אריה פ' לאוהו ב"ד דברי הרמב"ם דבהכורו פט"ז מהל' פסוהמ"ק ה"א פסק בעקירה בטעות ל"ה עקירה ועלו לבעלים ובפי' המשנה ריש זבחים כ' דבעולה ושכור שהוא חטאת לא עלה לבעלים ובחילוק הנ"ל מיושב דבחבורו דקדק לומר בשכור שהוא שלמים וזריקתן שה שתי מתנות שבן ארבע מתנ כ בגבחורו כי לשם חטאת מזה גם בטעות פוסל ועמ"ש זבחים כ' ע"ד וע"ש במלכ"א שם והכמ"ל ותי"כ

יש לייסב הך דכהנים דמפכחת שוגג בסבור שהוא שלמים וזמנו לאכול גם למחר והוא תטאת דלמחר הוי לאחר זמנו בכה"ג גם בטעות הוי פגול וא"ש הירו' הנ"ל: שאין מתכוין את המזבח. ספרי פנחס קמ"ג: תדיר. עי' ירו' ברכות פ"ח ה"א פסחים פ"י ה"ב יומא פ"ג ה"ב סוכה פ"ה ה"ו שקלים פ"ח ה"ו תענית פ"ד ה"ג נזיר פ"ז ה"א ועמ"ש זבחים פ"ע ע"א: דהו"ל מקודש. כלהבעי' זו היא בזבחים ל' ע"ב ועי' ירו' יומא פ"ז ה"ב ונזיר פ"ז סו' ה"א ומ"ש בזבחים שם וצ"א ע"א: שלא יהא דבר קודם. ת"כ צו פ"א ירו' פסחים פ"ה ה"א סוטה פ"א ה"ג: ע"ב אין פותחין מששה טלאים. מכלתא בא פ"ס: מנין לתמיד שטעון בקור. ספרי פנחס קמ"ב מכלתא בא פ"ס ועי' ת"כ ויקרא נדבה פרשה ג':

דף נ ע"א

בר"א שלא נתחנך. ספרי פנחס קמ"ג: אמר ר"ש. שם: אר"ש בנביאים. עי' במד"ר פי"א: יכול יהא יחיד מתנדב. עי' ת"כ ויקרא נדבה פס"ט: ע"ב מקריב מחצה ומחצה אבד. ירו' שקלים פ"ז ה"ג: נמצאו שני חצאין. ת"כ צו פרשה ג' ועי' ירו' יומא פ"א ה"א: מחצה ראשון והשני תעובר. ה"נ בירו' שם: ר' אסי א"ר חנינא מטגנה. ה"נ בירו' שם ר' יסא בשם ר' חנינא ור' אחא בש"ר חנינא אמר שם אופה ואח"כ מטגנה: רבי אומר תופיני נאה. בת"כ צו פ"ד ר' יהודה אומר תופיני נאה ובירו' שם כבכאן ותחת ר' יוסי אית' בירו' ר' דוסא ושם מבואר כפירש"י דלמ"ד נא מטגנה תחלה ולמ"ד נאה אופה תחלה: תוס' ד"ה ומחצה. קו' התוס' איתא בירו' שם לר' יוחנן דס"ל כפיט' ר"א בבבלי והתי' דמשני שם תנאה גם לר"א לפי הבבלי ועמש"ל ז' ע"ב: א"ק סלת מנחה תמיד. בת"כ צו פרשה ג' תמיד אפילו בשבת ואפי' בטומאה ותימה מה דאבי' נקט לה משמיה ולא משמיה דברייתא:

דף נא ע"א

מלמד שטעונה כלי. ת"כ צו פרק ד': להוסיף לה שמן. שם כל הברייתא: ע"ב ת"ר כ"ג שמת. ירו' שקלים פ"ז ה"ג פלוגתא דר"י ור"ש ועי' ת"כ צו פ"ס: יכול יהו אהרן ובניו. ת"כ צו פרשה ג': שלא יביא הלי עשרון. ת"כ שם: מן ומתליתה. עי' ב"ר פ"ס דדרים שם וי"ו: אין לי אלא עליונה. ת"כ צו פ"ס: וסבר ר"ש כו'. ה"נ מקשה בירו' ומתרץ כבכאן ולגירס' הגר"א שם לסירו' ל"ה כ"א חדא תקנה: חטאת היא מלמד. ספרי הקת קכ"ד ונסו' פ"ז דירו' שקלים מייתי לה ג"כ להקשות כבכאן ומתרץ שם כבכאן ע"ש:

דף נב ע"א

והתניא איפכא. בבלי הוריות ג' ע"ב נשנה איפכא ועי' ירו' שם פ"א ה"ח פלוגתא דר"מ ור' יהודה ר"מ ס"ל מטילין עליהן ור' יהודה ס"ל מתרומת הלשכה הן באים ופי' הפ"מ לר"מ גובין משל צבור ובאמת הלא לר"מ ב"ד מביאין ולא צבור ואיך אמר דגובין משל צבור אלא הפי' הוא על הב"ד רק ר' יהודה דס"ל משל צבור וכן ר"ש ס"ל דצבור וב"ד מביאין ובשל צבור פליג עם ר' יהודה אי גובין או מתרומת הלשכה הוא בא: בעי ר' יוחנן שלמה שהרית. ה"נ מבעי ליה בירו' שם ופשיט שם דשלמה בשחרית ושלמה בין הערבים משום דכ' מנחה התמיד ולא יתכן שתהיה בעלה בין הערבים וכדמסיק כאן: שני קמצין. בירו' נסתם בני קמצין בלי פלוגתא: ע"ב לרבנן הוכפלה לכונתו. עי' תוס' שכ' דלמ"ד שני קמצין א"א להכפיל בלבונה ולהקריב שני קומצין שחרית ושני קומצין בין הערבים ובירו' שם מבעי' לי' גם בזה אי נאמר שני קומצין בבוקר ושני קומצין בערב ומשמע דפשיט ג"כ דבעי ב' קומצין ועי' ק"ע ופ"מ: כל המנחות באות מצה. תנחומא ויקרא סי' ה' פנחס סי' י"ב: רמ"א השאור בודה. תנחומא פנחס שם ת"כ אמור פי"ג: אף היא אינה מן המובחר. ירו' תרומות פ"ב ה"ב:

דף נג ע"א

דר"מ לר"י מנה היא. פלוגתא דר"מ ור"י היא גם במכלתא בא פ"ט ועי' ירו' פסחים פ"ג ה"א וה"ס פ"ה ה"ד ומ"ש פסחים מ"ג ע"ב: יכול מצוה ת"ל תהיה. ת"כ ויקרא נדבה פי"ב: דהוה עשירי לעזרא. ירו' ברכות פ"ד ה"א תענית פ"ד ה"א יבמות פ"א ה"ו ושם ר' דוסא העיד שמראה ראב"ע דומה לעזרא: יבא אדיר. מדרש משלי פ"ט: יבא ידיד. ספרי ברכה פסוק ולבנימין שוח"ט סי' כ"ד: ע"ב יבא טוב. שוח"ט סי' קכ"ס: ואין טוב אלא תורה. ב"ר פנ"ט שוח"ט סי' כ"ה מדרש משלי פ"ב תנחומא ויתי והאזינו ירו' ר"ה פ"ג ה"ח: משוב זה הקב"ה. ירו' חגיגה פ"ב ה"א: בשעה שחרב בהמ"ק. איכ"ר פ"א ע"ש ר' עוקבא: לקול המולה. עי' ירו' תענית פ"ד ה"ה ע"ש ר' לוי בב"ר לוי בר לחמא: דבר גדול דברו מרגלים. ירו' שם במד"ר פט"ז: מה זית אין עליו. במד"ר פ"ח: לכמות שהן היתה מפעריגן. עי' ירו' תרומות פ"ב ה"ב:

דף נד ע"א

תפוח שרסקו. ירו' תרומות פ"י ה"א חלה פ"א ה"א בבת פ"ג ה"ג פסחים פ"ג ה"ד ועתוס' כאן ד"ה תפוח שהביאה כל מקומות הנ"ל והאמור שם: מוקשה מיהא הוי. משמע מכאן דנוקשה אינו כבר בשתי הלחם ומנחות דבעי חמץ גמור ועמ"ש פסחים לו ע"א: תוס' ד"ה אין מחמיצין [הנמשך מדף נ"ג ע"ב] ובירו'. פסחים פ"ב ה"ז ובדברי התוס' בשם הירו' שאל לרבה הוא ט"ס דמוכח דהלא מסקי עלה דהני אמוראי ס"ל כאביי ואנן קי"ל כרבא ולפי גירסתם. דשם הוא ג"כ רבה לא יתכנו דבריהם. וצ"ל שאל לרבנן. אך קשה דר' מנא שהוזכר בירו' שם אמר ר' מנא בר"פ אלו עוברין אהא דכותח וכו' והוא דאית ביה מוי משום דבלא מים הו"ל מי פירות וא"כ ס"ל לר' מנא דבלא מים מ"פ אין מחמיצין ואיך אמר כאן דמ"פ מחמיצין. ומצאתי להרשב"א בתשו' סי' כ"ג דמפרש לסירו' דהיינו עם מים וא"ש דאין כאן סתירה מר' מנא על ר' מנא ותימה על התוס' שלא הרגישו בסתירה זו ועי' מ"ש פסחים ל"ו ע"א: דכ"ע כמות שהן מפעריגן. עי' ירו' תרומות פ"ב ה"ב: ור' יוחנן אמר מפעריגן כמות שהן. הכא פליגי ר"י ור"ל ובירו' תרומות שם ר"י ור"ל קיימי בהדא ביטה דמפעריגן כמו שהוא עתה אף במתחלה לא היה בו כשיעור ע"ש: ע"ב דמ"ס יש דיחוי באוכלין. בירו' שם משמע דלכ"ע אין דיחוי רק בזה פליגי אם היה מתחלה פחות מכזית ונתפח דדרומאי סברי דבכה"ג לא אזלי' בתר השתא בלתי אם היה כזית מעיקרו וגלמק וחזר ונתפח ור"י ור"ל אמרי תרוייהו אע"פ שלא היה כזית מעקרו: כביצה אוכלין שהניחה. ירו' שם: תיובתא למ"ד יש דיחוי. הכא פשיטא ליה דאריפא קאי הסיפא דאוהן שהמעטו הניחן בגשמים ותפחו. ובירו' שם פליגי בזה דר"י ור"ל אמרי תרוייהו דמיירי גם שלא היה כזית מעקרו וס"ל דלא קאי הסיפא אריפא והירו' לטעמי' דס"ל דגם חיוב דאורייתא יש בו בנתפח אח"כ לדעת האומר כמו שהוא עתה מפעריק אבל הבבלי דאמר דבלא היה בו כשיעור מתחלה ואח"כ נתפח לכ"ע אין בו איסור דאורייתא רק דרבנן והכא דנקט בסיפא דברייתא וחייבין עליו משום פגול כו' דמשמע מה"ת ע"כ בכה"ג שהיה בו מעקרו כשיעור והסיפא ארישא קאי ומוכרח דאין דחוי באוכלין ויש בו איסור תורה: תורמין תאנים על הגרוגרות. בירו' שם פליג רשב"ג ואמר דתורמין ומעשרין מזו"ז ור' ישמעאל בר' יוסי העיד על אביו שתרם מגרוגרות על

התאנים במנין וכלק' ג"ה ע"א על ר"א בר' יוסי ופליגי ר' ירמיה עם ר' יונה ור' יוסה דר' ירמיה אמר דדרך שלמוק להתפח ע"כ לא חש ר' יוסי למיעוט ממעשר כפי המדה משום דיכול לשולקן ולהחזירן כמ"ש לק' נ"ה ע"א רב דימי בשם ר' אלעזר ור' יונה ור' יוסי ס"ל דאין דרך לימוק להתפח ובאמת שקיל ר' יוסי רברבי דהיינו גרוגרות גדולים שהן יעלו גם במדה למעשר ובפנ"א כתבתי דגם לת"ק קאי פלוגתייהו ויבואר קצהו לק' בסמוך: המרבה במעשרות. ירו' דמאי פ"ה ה"ב ומכר בתרומו' פ"ד ה"א: הכא בתרומה גדולה עסקינן. בירו' שם משמע דמיירי במעשר וקא דלא"ת לרבוי הוא משום דס"ל כמות שהן מפעריגן ולזאת הסיפא מגרוגרות על התאנים במדה א"ש והרישא תורמין תאנים על הגרוגרות במנין הוא משום דדרך התפוח להצטמק דהיינו לעשות מהתאנים גרוגרות ע"כ במדה לא משום דכשיהיו מהתאנים גרוגרות יופחת ויהיה ממעט במעשרות ור' יונה ור' יוסי דס"ל דאין דרך לימוק להתפח רק תפוח להצטמק ע"כ רישא א"ש וסיפא משום דאין דרך למוק להתפח ע"כ לא הו"ל רבוי בשחורם לפי המדה [ול"א לנמוק התאנים שנתרם עליהם ויהיה עי"ז רבוי דלא מפגחינן רק בהמעושר ונתרם והכרתתי בראיה בפנ"א] וא"כ לר' ירמיה דס"ל דדרך הנמוק להתפח ג"כ מוכרח דכמות שהן מפעריגן ע"כ אמר שם בירו' דקאי ר' ירמיה בשיט' ר"י ור"ל דאמרי אפי' לא היה כזית מעקרו ולר' יונה ור' יוסי אין הכרח דמפעריגן כמות שהן דאפשר דהפסד עטם הסיפא משום דאין דרך הלימוק להתפח ל"ח רבוי: אר"א בר' יוסי אבא היי. בירו' תרומות פ"ב ה"ב ר' ישמעאל בר' יוסי: אבא אלעזר בן גומל. ירו' תרומות פ"א ה"ד וט"ס בהגהגרי"ב בציין ה"ז וצ"ל ה"ד: תוס' ד"ה נעלת בירו'. תרומות פ"א ה"ד: שם ובירו' מקשי לה. עי' שנו"א בתרומות פ"א דמגי' בירו' ר' יוחנן אמר הא רבנן הא אבא אלעזר בן גומל ריב"ל אמר כאן לת"ג כאן לתרומ"ע ומוקי תרוייהו כאבא אלעזר בן גומל ע"ש: תוס' ד"ה כך בירו'. תרומות פ"ב ה"א:

דף נה ע"א

אבא היה נוטל. עי' ירו' תרומות פ"ב ה"ב ומש"ל נ"ד ע"ב: כל המנחות נלושות בפושרין. תנחומא ויקרא ה' פנחס י"ב: תוס' ד"ה כל המנחות. עמ"ש בזה פסחים ל"ז ע"א: וחייב על ליבתה. הייני אם עשאן כלה חייב על כ"א בפ"ע וכאמור בגמ' לק' ע"ב וכ"ה בירו' שבת פ"ז ה"ב: ע"ב לא תאפה חמץ מה ת"ל. ת"כ צו פ"ג וכ"ה בויק"ר נדבה פרשה י"ב על קרא לא תעשה חמץ: כלל ופרט המרוהקין. עהו' כאן ובהר"ש מפאנו לת"כ צו פט"ו סי' ג': והתניא ושחט אותו. ת"כ ויקרא חובה פרשה ו' כל הברייתא: לרבות שעיר נחשון לסמיכה. ת"כ שם:

דף נו ע"א

לרבות שעירי ע"ז. ת"כ שם וכפי' איתא גבי חטאת יחיד דמרבה חטאת ע"ז לסמיכה וסתם ספרא ר' יהודה ואף דשעירי ע"ז לר' יהודה אין טעונין סמיכה כלק' ל"ב ע"א מ"מ בחטאת ע"ז דיחיד מודה ולרבנן דדרשי הכא לרבות שעירי ע"ז לסמיכה ל"ב קרא לחטאת ע"ז ביחיד דכ"ש הוא: ר' אחיי' אומר ושחט. ת"כ ויקרא נדבה פרשה ה': ואין בו עוף. ת"כ שם: ואין פסח. שם: בכור שאחזו דם. ירו' תרומות פ"ח ה"ד פסחים פ"א ה"ח ת"כ אמור פרשה ז': ע"ב במסרס אחר מסרס. עי' ת"כ אמור פ"ז: ורבנן סברי תמים יהיה לרצון. עי' ירו' תרומות שם וספ"א דפסחים:

דף נז ע"א

אין לי אלא קומץ. ת"כ ויקרא נדבה פרש' י': שאר מנחות מנין. בת"כ פרשה י"ג שם. מבואר שאר מנחות שאינן נאכלין מנין: כשרה ולא פסולה. הכא מפיק לה מקרא אחר תקריבו ובת"כ צו פרק ג' מפיק מקרא דצו נתתי אותה מאשי ובירו' פסחים פ"ה ה"ד אית תניי תני חייב ואית תניי תני פטור ומפרש מ"ד חייב כשפסולו מחמת חימוצו: לרבות מנחת נסכים. ת"כ ויקרא נדבה פרשה י"ב ושם איתא בחילוף המ"ד וכדמסיק לק' ע"ב איפוך: ע"ב ר' יאשי' אומר מדת הלא. ספרי נשא י"ד וכמד"ר פי"ב: מנין למעלה מכבש חטאת. ירו' שבת פ"ז ה"ב ושם סיים ומן השאור ומן הדבש ועי' גליון הש"ס שם שסיי"ע מזה להרמב"ם פ"ה מאסורי מזבח ע"ש וכ"ה בת"כ ויקרא נדבה פרשה י"ב ועי' לח"מ שם: והתני' ינאו שתי הלחם. ת"כ ויקרא נדבה פרק י"ב ירו' שבת פ"ז ה"ג ועמ"ש זבחים פ"ז ע"א:

דף נח ע"א

יכול יהא יחיד מביא. ת"כ ויקרא נדבה פרשה י"ב: מפני שיש בשאור מה שאין בדבש. ת"כ שם: הגוזלות בע"ג הסלים. בירו' בכורים פ"ג ה"ד תני ר' יוסי לא היה נותן את הגוזלות על הסלים שלא ינבלו את הבכורים אלא תולה אותן חוצה להן: כל קרבנם לרבות לוג. ספרי קרח קי"ז מפיק מק"ש קדשים לוג שמן של מצורע: ערובו מנין. ת"כ ויקרא נדבה פי"ב: ע"ב ויש הקטרה פחות מכזית. ירו' יומא פ"ב ה"א ועי' מ"ש פסחים מ"ד ע"א ולעיל כ"ו ע"ב:

דף נט ע"א

מדר"ש דאמר מחלה תלות. ת"כ ויקרא נדבה פרשה י' פלוגתא דרבנן ור"ש בזה: ולא על לחה"פ שמן. ת"כ ויקרא נדבה פט"ו כל הברייתא ושם באריכות יותר: ע"ב נתן שמן על שיריה. במד"ר פ"ט ובת"כ ויקרא הובה פי"ט איתא נותן שמן על שיריה היינו אפי' לכתחלה: ואם שם פסל. עי' ת"כ ויקרא חובה שם כל הברייתא: שאפשר ללוקטה. ועכ"ז עובר בל"ת כשנתן לבונה ועי' ספרי נשא ח':

דף ס ע"א

ואין רבוי אחר רבוי. ירו' מגילה פ"ד ה"ד ספרי ואתחנן ל"ו ת"כ צו פי"א ויקרא נדבה פרשה י': יכול בבני כהנים. ת"כ ויקרא חובה פי"ט: יכול לא יתן כלי. ת"כ שם: מחצה תלות. ת"כ ויקרא נדבה פרשה י': אלו נאמר והבאת. ת"כ ויקרא נדבה פי"א כל הברייתא: ע"ב רש"א. ת"כ שם: והבאת לרבות מנחת העומר. ירו' סוטה פ"ג ה"א: ודין הוא. ת"כ שם פי"ג כל הברייתא: ר' יהודה אומר. ת"כ שם: אבל מנחת העומר ל"צ קרא. זהו מדברי הגמ' וליתא בת"כ: או אינו אומר והבאת אלא שיחיד. ת"כ שם והוזר הגמ' להברייתא: שאין מהן לאשים. ת"כ שם וכ"ה בפי' שם:

דף סא ע"א

והלא מנחת כהנים. ת"כ ויקרא נדבה פי"ג: תנופות קודמות להגשות. ת"כ צו פט"ז ירו' סוטה פ"ג ה"א והנה רש"י כ' כאן מקרא דסוטה ובירו' שם מקשה מנחת העומר מאין ידעינן לה דמסוטה לא מלינן למילף דחדוש הוא ומפיק לעומר מדכ' והבאת לרבות העומר ואח"כ כ' והרים ותנופה היכן היא וע"כ כבר נעשית: שמעונים תנופה כאחת. ת"כ מצורע פרשה ג': תנופה ולא תנופות. ת"כ צו פ' ט"ז: לפני ה' במזרח. ת"כ שם ועי' במד"ר פ"ט ספרי נשא ל"ז כ"מ שנא' לפני ה' הוא במזרח עד שיפרש לך הכתוב ועי' תוס': לימד על הבכורים שטעונים תנופה. ספרי תבא ש' ועי' ירו' בכורים פ"ב ה"ג: ע"ב והנחתו זו תנופה. ספרי תבא ש"א ושם איתא דטעון הנפה ב' פעמים ועי' שנו"א בכורים פ"ב מ"ו דמגי' בספרי הנחה במקום הנפה והוא דלא כהתוס' מכות י"ח ד"ה ומאן ועמ"ש מכות שם. וכאן בספרייתא מגי' הגר"א שם והניחו במקום והנחתו ועי' ירו' בכורים פ"א ה"ס: ואין הנכים מניפית. ת"כ צו פרש' י"ח כל הברייתא ושם תפח ר' יוסי איתא רבי ועז) היס' כאן

ד"ס וביסראל: תניא אידך. ת"כ שם: תוס' ד"ה כאן. ובירו'. סוטה פ"ג ה"א:

דף סב ע"א

כיצד עושה מניח. ת"כ צו פט"ז: יכול יהיו כבשים ע"ג הלחם. ת"כ אמור פי"ג כל הברייתא: על בשוק. עי' ירו' פסחים רפ"ז דמוקי שם כן דברי כר"מ דס"ל אמה כלים באמה בת ששה אבל לר' יהודה דס"ל אמה בת חמשה לא היה מקום בשלחן להניח אגל הלחם וע"כ על הלחם ועל אמה: מוליך ומביא מעלה ומוריד. עיין ספרי נשא י"ז: למי שהרוחות שלו. פסיקתא דרב כהנא ת' העומר ע"ש ר' סימון בשם ריב"ל: כדי לעצור. שם ע"ש אותו המ"ד שבכאן ובויק"ר פכ"ח פס"ר פי"ח נתחלפו המ"ד ומסיק שם ר' אבין דהיא פלוגת' דר"י ור' נחמיה ובויק"ר שם דר"י ורשב"ל היא: ותנופתן כמות שהן. בת"כ צו פרשה י"א איתא כדעת חכמים יכול יהא כל הזבח כולו טעון תנופה כו' ושם איתא דגם האמורים כלם הוא מניף: בדוק מינה ומינה. ירו' יבמות פ"ח ה"ג פי"א ה"א סנהדרין פ"ט ה"א שבועות פ"ד ה"ב פ"ה ה"א וה"ב פ"ח ה"א: ע"ב ויהא אשם מצורע טעון תנופה שחוט. עי' ת"כ צו פרשה י"א דדן ג"כ ק"ו ומייתי קרא שלמיו למעט אשם מצורע והכא מאותו ממעט לי':

דף סג ע"א

מרחשת יש לה כיסוי. ת"כ ויקרא נדבה פרק י"ב ופלוגת' דת"ק ורהב"ג ובתנחומא ויקרא ה' מייתי לתרוייהו בלא ל' פלוגתא ועי' ויק"ר פ"ג: ולא מאפה כופה. ת"כ ויקרא נדבה פרשה י' פלוגתא דת"ק ור"י ור"ש: רש"א לעולם הוי רגיל. ת"כ אמור פ' י"ח: לעשות דבר רבות. ת"כ ויקרא נדבה פרשה י' כל הברייתא: ע"ב ר' יוסי בר' יהודה אומר. ת"כ. צו פרק י' ושם איתא מנין לאומר הרי עלי מנחת מאפה תנור שיביא מחצה כו' והוא א"ש הדרש וכל דהו"ל שני מינים ויביאם והמפרשים הגיהו כבגמ' ובגמ' מוכרח כן וא"א לשנים מדמקשה לק' היינו דתבוה: אמר רבה ר' ישמעאל ור' ישמעאל בנו של ריב"ב. פסחים ירו' פ"ו ה"א אמר זאת ר' יוחנן: בזיון קדשים. כעין זה ירו' שביעית פ"ח ה"ב:

דף סד ע"א

נמצאת אתה מכשילן. ירו' ר"ה פ"א ה"ה מ"ק פ"ג ה"א ועי' תענית פ"ג ה"י:

ע"ב כשצרו מלכי בית חשמונאי. לפי הירו' ברכות פ"ד ה"א ותענית פ"ד ה"ה היה זאת קודם החורבן במאז בטל התמיד ועי' ויק"ר פי"ב במד"ר פ"י: דינרין בקופה. בירו' שם ג' קופות של זהב: ארבע מאה פרסה. שם מ' פרסה: ארור שיגדל חזיר. פס"ר פי"ד: שילמד בנו חכמת יונית. עי' תוספת' ע"ז פ"א ירו' פאה פ"א ה"א סוטה פ"ט הט"ו: ועל אותה שעה שנינו. עי' תוס' ד"ה ועל מה שהביאו בשם הירו' והגיון פ"ה ה"ב ט"ס וצ"ל ה"א ומ"ש בשם הירו' דהעובד שם מתמת שנשרפה א"י ד"ס נאמר שם על מה שהוצא מבקעת עין סוכר ושם ליתא שתי הלחם כ"א שתי פעמים בעומר. בשנה א' בעבור שיבשה הארץ ולא היה בשנה גרש כרמל סמוך לירושלים והביאו עומר מגגות צריפין ולשנה אחרת נשדפה א"י והביאו עומר מעין סוכר ובעת שהעלו חזיר היתה בירו' ברכות פ"ד ה"א ותענית פ"ד ה"ס שבטל מאז התמיד: תוס' ד"ס ועל וה"נ אית' בפסקת'. לא מצאתי זאת בפסקתא כ"א במדרש ויק"ר פי"ב ועי' במד"ר פ"י מדרש משלי ל"א. [ומצאתי בסקדמת הרב הרש"ב לפדר"כ שהעיר בזה]: שלש נשים. ירו' שקלים שם: ביוב סיכנה. בירו' שם איתא זאב בא ליטול בנם:

דף סה ע"א

כיצד הן עושין. קה"ר פ"א פס"ר פי"ח: כל העיירות הסמוכות לשם. רו"ר פ"ג קס"ר שם: כיון שחשכה אומר להן. ירו' ר"ה פ"א ה"ח מגילה פ"ב ה"ז ושם מייתי ראיה מזה דקצירה דיום ג"כ דוחה שבת ואין מובן כראי' ועי' ק"ע ופ"מ ומ"ש בפנ"א: דלא להתענאה. ירו' מגילה פ"א ה"ד תענית פ"ב הי"ב: שיהיו כלם באים מתרומת הלשכה. ספרי פנחס קמ"ב: שהיו בייתוסי' אומרים. עי' ירו' ר"ה פ"ב ה"א שמטעם זה רצו להטעות לתכמים בקדוש החדש בכדי שיבא יום א' דפסח בשבת ויהיה עצרת אחר השבת: ע"ב ספירת תלויה בב"ד. ת"כ אמור פרק י"ב ע"ש ר"י בן בתירה כלק' ס"ו ע"א: מה חדש. עי' ירו' חגיגה פ"ב ה"ד: נאמר שבת למטה הוא כדברי ר' יוסי בת"כ שם וכלק' ס"ו ע"א והכא הוא ע"ש ר"י בן בתירה: ת"ר וספרתם כו'. כל הברייתא כולה בת"כ אמור פרק י"ב:

דף סו ע"א

ר"ש בן אלעזר אומר כתוב א'. ספרי ראה קל"ד ע"ש ר"ש מכלתא בא פ"ח ולשון הראשון הוא שם מה שביעי רשות שהביאו התוס' ד"ה כתוב וכן בפי"ז שם מובא במכלת' ג' הדרשות ובירו' פסחים פ"ו ה"א דרשא דהכא ע"ש הלל. ועי' ת"כ אמור פרק י"א דדרים למה שביעי רשות ובפרק י"ב שם איתא שם כך דרשב"א דהכא: יכול יקצור ויספור. ת"כ אמור פרק י"ב: קצירה וספירה בלילה. עי' ירו' מגילה פ"ב ה"ז: קצרוהו ונתנוהו בקופות. פס"ר פי"ח פדר"כ ת' העומר ויק"ר פכ"ח ירו' ר"ה פ"א ה"ח מגילה פ"ב ה"ז: שמחוהו בעזרה. פס"ר שם פדר"כ שם: ר"ע מחייב בחלה ובמעשרות. ירו' חלה פ"א ה"ג דמהני' סתים דלא כר"ע: ת"ר אביב כו' מלמד. ת"כ ויקרא נדבה פרשה י"ג: ע"ב כרמל רך ומל. ת"כ שם: בא ויליך לנו. שם: יראה ראתה. ת"כ ויקרא נדבה פרשה י"ג: א"ר כהנא אומר היה ר"ע. ה"נ דברי רב כהנא בירו' חלה פ"ג ה"ד ומסיק שם דלא פליג על ר"א דאמר דר"ע פוטר מחלה בגלגול הקדש מ"מ מרוח הקדש אינו פוטר ממעשרות ומשמע דקים כן והכא אדחי לה הך דכהנא. וכ' עפ"ז לפרש מ"ש בירו' פאה פ"ד ה"ד הלה פ"ג ה"ג תפתר במרוח כר"ע וכדברי הכל בקוצר מיד ונתקשו המפרשים בפאה וחלה איתא כר"ע ובמחלוקת וכד"ס בקוצר מיד ועי' פנ"א מ"מ כוה לפני' וכעם נ' לגרס כפי הכתוב והוא דלפי מה דמוקי שם חדא במרות והדא בשלים ומקשה הך דשלים כר"ע דאמר אחר שליש הראשון את מכלך ופוטר את התוספת. ולא לרבנן דמחייבי אתוספת וקשיא לי' הך דמרות [illegible] לא אתי' כר"ע דלדידיה אין מרוח הקדש פוטר מטעשרות והנך משניות משמע דחד תנא אמרינהו דתרוייהו כם בחד ליטנא [illegible] ונ"ם תפתר כר"ע במרוח הוא בלי בהמי'. דאם דהך דשלים הוא כר"ע איך תפתר כר"ע במרוח דלדידיה ליכא לאוקמי במרוח כנ"ל ומשני כדברי הכל דהיינו במרוח כרבנן והך דשלים אתיא ג"כ כרבנן ובקוצר מיד אחר שבאתה מהקדש ולא היה בוס תוספת אח"כ ועי' ירו' מעשרות פ"ה ה"ב ערלה פ"א ה"א פלוגתא דר"ע ורבנן בזה: תוס' ד"ס מרוח בירו'. דמאי פ"ס ה"א הולם לפני הגר"א בשנו"א שם ומרכבת"ש ר' זירא ס"ל שם דמודה ר"מ דיש קנין לעובד כוכבים לאכילת פירות וכיון דס"ל יש קנין ע"כ הא דס"ל כאן תורמין משל כל כו' הוא משום דגדל ברשות ישראל ומרחן העובד כוכבים וס"ל דמרוחו אינו פוטר ואתי' כבבבלי וכ"ה בירו' גיטין פ"ד ה"ט אך מת"ש בכלאים פ"ז ה"ג דר"מ ס"ל אין קנין וכן ממ"ש בדמאי פ"ג ה"ד

[illegible] פ"ט ה"ג דלר"ש ור' יהודה: [וני' דל"ל ור' יוסי]. ס"ל יש קנין ע"כ ס"ל לסירו' דלאו במרוח פליגי ועי' מ"ש לק' ס"ז ע"א:

דף סז ע"א גלגול הקדש פוטר. עי' ירו' חלה פ"ג ה"ד איכא סברא דלרב כהנא דאמר לר"ע אין מרוח הקדש פוטר ה"נ אין גלגול הקדש פוטר והדר מסיק דכמו לרבנן דס"ל מרוח העובד כוכבים אינו פוטר מ"מ גלגול העובד כוכבים פוטר ה"נ לר"ע בהקדש: ותנן דגנך יתירי. בירו' מעשרות פ"א ה"א איתא דגנך ולא של הבקר דגנך ולא של הקדש ודגן עובדי כוכבים מרבה בירו' חלה פ"ג ה"ד מקרא וכל מעשר הארץ ומחלק בזה בין מעשר לחלה דבחלה כתיב מלחם הארץ ממעט של עובדי כוכבים: אין מעוט אחר מעוט. ירו' פאה פ"ו ה"ז שביעית פ"א ה"א ר"ה פ"א ה"א יבמות פי"ב ה"א סוטה פ"ט ה"ב הוריות פ"א ה"א ועי' מגילה פ"ד ה"ז מכות פ"א ה"ה ועמש"ל ט' ע"ב: מ"ד מרוח העובד כוכבים פוטר. בירו' חלה פ"ג ה"ד פשיטא ליה וגם לרבנן דס"ל מרוח אינו פוטר גלגול העובד כוכבים פוטר: חלת עובד כוכבים בארץ. ירו' שם פ"ד ה"ד מדרבנן. ה"נ בירו' דמאי פ"ג ה"ד תרומות פ"ט ה"ג ע"ש ר' יוחנן דמודה ר"ש דמפריש מעשרותיו מהלכה ופי' הפ"מ מהלכות חכמים מדרבנן ועי' ירו' תרומות ספ"ג דאיתא שם דבגדל ברשות ישראל ומרחן עובד כוכבים ותרם מודה ר"ש דתרומתו מדמעת. ולהרמב"ם פ"א מתרומות הל' דל"ג רבנן רק בגדל ברשות ישראל א"כ י"ל דהירו' שם מדרבנן קאמר והא דר"ש פוטר היינו אף מדרבנן בגדל ברשות העובדי כוכבים דגם מדרבנן פטור. ולהטור דס"ל דבכל גווני גזרו רבנן וכדעת התוס' דלא מחלקי בכך ע' תוס' ד"ה גזירה ובבכורות י"ב ע"ב מפרש את הירו' דתרומות דמודה ר"ש בגדל ברשות ישראל היינו מה"ת והירו' לשיטתו דס"ל דלר"מ אין קנין ור"י ור"ש ס"ל יש קנין ול"פ במרוח רק בגדל ברשות עובדי כוכבים. ובקול אריי' הארכתי בבאור פלוגתת הרמב"ם והטור והכמ"ל: ע"ב מערים אדם. ירו' ברכות פ"ה ה"א ושם הלשון מערב אדם דגן בתבן ונותן לפני בהמתו ועי' הר"ש שם ובגליון הירו' למפה"י: משקרב העומר כין. ת"כ אמור פרשה י' פלוגת' דר"מ ור"י: ר' יהודה אומר בודקין. מכלת' בא פי"ז ועי' ירו' פסחים פ"א ה"א וה"ג מבואר שם דמפרש דעת ר' יהודה שם דבעי ג"פ בדיקה וכ"מ במכלתא אבל זאת דלא יבדוק בתוך המועד לא שמענו מר' יהודה ולא קשה קושית הגמ' כאן ולהק"ע שם נשאר כך מסקנת הירו' ולהפ"מ מסקנת הירו' כמו בבבלי שם:

דף סח ע"א בית השלחין דשרי' קצירה. עי' ת"כ אמור פרשה י': משקרב העומר. ת"כ אמור פרשה י' כל המשנה: רב ושמואל דא"ת בזמן שבהמ"ק. עי' ירו' חלה פ"א ה"א דשם הוי הפלוגתא חזקי' עם ר' יוחנן וחזקי' הוא כדעת רב ושמואל כאן ור' יוחנן כדעתו כאן ואמר שם את"כ דמודה ר' יוחנן שאסור עד הבאה ופליגי אמוראי בזה אי מה"ת קאמר באיסור בלא לאו או מדבריהם ומכרית דרק מדרבנן מדא"ר זעירא עלוי' דרב בר דעתיה דבנוי דר' חייה רבה. וני' דהיינו רב דהכא דס"ל אסור ולא בלאו שם לאו ואי נימא מה"ת קאמר ר' יוחנן א"כ י"ל דרב היינו כר' יוחנן ומאין לר"ז דס"ל כחזקי' וע"כ דר' יוחנן דרבנן קאמר ורב הוא דפליג עליה וס"ל דיש איסור תורה והוא כדעתיה דחזקי': ע"ב משום מגוה ליקום ולגזור. ה"נ מקשה בירו' שם בהלה: בשיטת ר' יהודה אמרה. ירו' שם ועפ"מ: אין מביאין מנחות. ירו' חלה שם: מה בין קודם לעומר. ע' ספרי פנחס קמח: במנחת העומר הכתוב מדבר. ת"כ ויקרא נדבה פרשה י"ג: נאמר כאן אביב. ת"כ שם כל הברייתא פלוגת' דר"א ור"ע וכ"ה בירו' סוטה פ"ב ה"א ועי' ירו' חלה פ"א ה"א שם מובא סיומא דהת"כ שם ע"ש:

דף סט ע"ב ילדה שסככה בזקנה. בירו' ערלה פ"א ה"ג איתא טהורה ומתפרשת בלא פירוש כמ"ש הפ"מ ועי' תוס' כאן: בצל ששתלו בכרם. ירו' כלאים פ"ה ה"ו ושביעית פ"ו ה"ג וספ"ו דתרומות ערלה פ"א ה"א נדרים פ"ו ה"ד ועמ"ש נדרים נ"ז מדבר שינוי הנוסחות בירו' משביעית לערלה ומ"ש בשם הגר"א שם: תוס' ד"ה דאמר הירו' פ"ק דערלה. ה"ג:

דף ע ע"א מתעשרת לפי כולה. ירו' שביעית פ"ו ה"ג ערלה פ"א ה"א ועגד בפ"מ הנכמן לעיל ס"ט ע"ב: אוזר ונקבו. ה"נ מבעי' ליה בירו' מעשרות פ"ה ה"ב ופשיט עכשיו נקב ומשמע דנדון כהבאה ושם בהאוהו הל' מיירי מפלוגת' דר"ע ורבנן דר"ע ס"ל אחר שליש הראשון את מהלך ואם גדל בפטור כפטור אף התוספת שאח"כ ורבנן מחייבי בתוספת [ועי' ירו' פאה פ"ד ה"ד חלה פ"ג ה"ג ערלה פ"א ה"א] ומשמע דבעציץ נקוב גם לר"ע חייב דגם שליש הראשון נעשה זרוע בארץ: בטלה דעתו. ירו' ספ"ד דמעשרות: בעציץ שאינו נקוב. עי' ירו' ספ"ה מדמאי דאיתא עציץ עשו אותו ספק ופי' הר"א"פ דקאי על נקוב והפ"מ פי' על שאינו נקוב ועי' מה"פ ספ"ז דכלאים והארכתי בפנ"א והכ"מ ומסוגיא דהכא מוכח דהדין עם הפ"מ ועי' ירו' ערלה פ"א ה"ב חלה פ"ב ה"א: החיטין והשעורין. כל המשנה היא ברים חלה: כוסמין מין חיטין. ירו' חלה פ"ד ה"א: ע"ב אתי' להם לחם. ירו' חלה פ"א ה"א: דברים הבאים לידי חמוץ. מכלת' בא פ"ח ב' פעמים ירו' חלה פ"א ה"א וה"ג פסחים פ"ב ה"ד: אלא אי אתמר אכיפה אתמר. כפי הגי' הכתובה בגמ' נתחלף עתה דעת ר' יונה לדר' יוסי ובאין טעם להחליף הגי' הרש"ק כמ"ש מקודם לר' יונה קודם קצירה ולר' יוסי קודם הבאה. אבל בעג"ד נ' דהגי' הכתובה עיקר ושנצרך להחליף ולשנות עפמ"ש ההוו"ט דיש חלה דגי' המשנה היא והאוסרים בחדש עד לפני העומר ומלקצור לפני הפסח וסכ"מ ברש"י ותוס' כאן וע' שם שמגי' בדברי התוס' ומהפך הבשלמא והקושיא כיא על מ"ד לפני הבאה לערבינהו ביחד עם איסור אכילה דהוא ג"כ עד הבאה וא"כ היה ס"ל להמקשן דלכ"ע איסור אכילה היא עד הבאה ולפני העומר היינו הבאה וע"ז משני דגבי הפרשה דאית' ג"כ לפני העומר ס"ג לר' יוסי דהיינו קודם קצירה וא"כ גם גבי אכילה היינו לפני קצירה שזמנו כל הלילה ומשהאיר היום מתיר א"כ א"ש דלא מצי לערבינהו דקצירה אסורה עד הבאה ואכילה משהאיר היום מותר ור' יונה ס"ל דלפני העומר היינו הבאת העומר ס"ל באכילה אסור עד הבאה ע"כ מוכרח לפרש ולקצור לפני הפסח היינו עד קצירת העומר דאי עד הבאה תקשה לערבינהו והאי שינוי אלא כי אתמר כו' אינו עוקר פלוגת' הראשונה כ"א ה"פ כי אתמר עיקר פלוגתייהו אכיפה ומילתא פליגי ג"כ בקצירה ול"ק לערבינהו כ"א מהם. ועי' ירו' חלה פ"א ה"א דשם איתא ג"כ שני פעמים פלוגת' דר' יונה ור' יוסי והשני נתחלף מהראשונה ובכ"מ בפי' הראשו' כי דקאי פלוגת' שני' אנטמא בע"מר ובוא דהוק ורהוש גם פי' השני שהגי' להפוות הפלוגתות והשני' כמו אמר מר ג"כ קשה דלא חזיק דפלוגת' הראשונה מיירי מדין קצירה ואח"כ מדין הפרשה גם מ"ש בירו' הרי שקצר לרבים ונטמא כו' אין לו באור ומקום שם לפירושו. ע"כ נ' בעג"ד לבאר ג"כ ע"פ הנ"ל אך בירו' נראה לומר דקאי שם ע"פ הגי' ואסורין בחדש לפני הפסח ובקצירה והפרשה איתא לפני העומר. ופלוגת' הראשונה דר' יונה ור' יוסי מיירי באכילה ור' יונה אמר שם לפני הבאה וא"כ בקצירה והפרשה היינו לפני קצירה דהא"כ קשיא לערבינהו ור' יוסי ס"ל קודם קצירה באכילה ע"כ בקצירה הוא לפני הבאה וכן בהפרשה. ע"כ מסיק ר' יונה קצירה מתרת קצירה ור' יוסי ס"ל הבאה מתרת קצירה והבאה וכנ"ל שם הבאה מתרת כו' בדברי ר' יוסי וע"ש מש"ש קצירה מתרת וז"ש ר' יוסי שם לפום כן הוי בה ר' יוסי הרי שקצר לרבים ונטמא חזר ביחיד לאסורו פי' דאין לומר דאיסור קצירה ניתר אחר הקצירה דעומר דא"כ אם נטמא וצריך לקצור שנית יחזור היחיד לאסורו וע"כ עד שעת הבאה לא נגמר בודאית דבר הקצירה גם ביום. וע"ש סיים ר' יונה אמר לפני קצירה וקאי על קצירה והפרשה כדמוכח מראיות ר' יונה ור' יוסי שם וא"ש ועי' פנ"א בבאור יותר:

דף עא ע"א קוצרין בית השלחין. עי' ת"כ אמור פרשה י': קוצר לבהמה. שם: א"ר יהודה אימתי. ת"כ שם ירו' פאה פ"ב ה"א: מצוה לקצור בלילה. ירו' ר"ה פ"א ה"א מגילה פ"ב ה"ז ועי' ספרי ראה קלג: דר"מ ר' יהודה אומר. עי' ירו' פסחים פ"ד ה"ט: תוס' ד"ה וכורכין ובירו'. פסחים פ"ד ה"ט: ע"ב אף משהביאה שליש. ת"כ אמור פרשה י' וכ"ה בתוספתא דמנחות: אבלה תגב. ירו' פאה פ"ב ה"א: אא"ב מתני' בשלא הביאה שליש. בירו' שם יחלק בין פטור פאה לחיוב פאה ואיפכא דבמקום שהוא פטור פאה אינו מפסיק ומקום חיוב פאה הוא יותר מפסיק דהו"ל כשני מינים והגר"א מגי' שם לכוין להבבלי ועמ"ש בפנ"א והכמ"ל: ר"מ בשיט' ר' יהודה. שם בירו': בשיטת ר"ע. עי' ירו' פאה פ"ג ה"א: תוס' ד"ה ונותנין בספרי. ראה קט: תוס' ד"ה הגמל בירו'. פאה פ"ב ה"א ולפנינו הגירסא כפי' שהגיהו התוס':

דף עב ע"א מנחת העומר ונטמאת. ירו' מגילה פ"ב ה"ז: כלל אר"ע. שם: ר' ישמעאל אומר מה חריש רשות. ירו' שקלים פ"ד ה"א: הייתי מעלין לו שמן. ירו' עירובין פ"ט ה"א: כמה חביבה מצוה בשעתה. ת"כ ויקרא חובה פרק י"ט ע"ש ר"ש כבכאן: ע"ב מאי לאו לקצירה. בירו' ר"ה פ"א ה"ח ומגילה פ"ב ה"ז פשיט מזה דגם קצירה דיום דוחה שבת ולא קבלה רשב"ל משום דאפשר דדוחה את השבת קאי אקצירה דלילה ופשיט אח"כ ממקום אחר ע"ש: רבי אומר וידבר. ירו' פסחים פ"ו ה"ד ת"כ אמור סו' פרק י"ז: ואלו מנחות נקמצות. ירו' סוטה פ"ג ה"א: דאמר מהלה הלות. ת"כ ויקרא נדבה פרשה י' ורבנן פליגי עלי' ובפי' לו פרק י' ר"י בר"י הוא דפליג עלי' לפי הגי' החדשה מהמפרשים: רש"א מנחת חוטא של כהנים. ירו' סוטה פ"ג ה"ו ת"כ ויקרא חובה פרק י"ט: אם אינו ענין לבלולה של חיטין. ירו' סוטה פ"ג ה"א: מנין שאין חולקין מנחות. ת"כ לו פרק י' כל הברייתא:

דף עג ע"א איש חולק ואפי' בע"מ. ת"כ שם ירו' סוטה שם: לכדר' יוסי בר"י. בת"כ שם: כל קרבנם לרבות לוג שמן. ספרי קרח קי"ז בשינוי דשם מרבה מקדש הקדשים וכל קרבנם לרבות שתי הלחם ולחה"פ וכל מנחתם מנחת חוטא ומנחת נדבה: מנחת העומר. בירו' סוטה פ"ג ה"א מפיק למנחת העומר שנאכל לכהנים ממנחת סוטה שהיא ג"כ שעורין ובג"ש ע"ש: ע"ב איש מה ת"ל איש איש. ת"כ אמור פרשה ז' כל הברייתא רק דשם נתחלפו המ"ד דר"ע לריה"ג ודריה"ג לר"ע ובירו' נזיר פ"ט ה"א מובא ריש הברייתא: ואין העובדי כוכבים נודרין. ירו' נזיר שם ושם משמע דמשום דכי' איש איש לרבות איצטריך כאן בנזירות למעוטי ולפי האמור כאן הלא הברייתא דאיש איש מסיק למעוטי נזירות ולהסכים עם האמור כאן נדרש הגה"ה ותקון שם: אר"ש שבעה דברים. ירו' שקלים פ"ז ה"ג ויק"ר פ"ב: אין העובד כוכבים מביא נסכים. ספרי שלח ק"ז ועי' ירו' שקלים פ"א ה"ד ובהגהגר"א שם: דת"ר והיתה לכהן. ת"כ ויקרא חובה פרק י"ט כל הברייתא: מקיש חובתו לנדבתו. ירו' סוטה פ"ג ה"ו:

דף עד ע"א מנין לכהן שבא ומקריב. ירו' יבמות פי"א ה"ו: רש"א מנחת חוטא של כהנים. ירו' סוטה פ"ג ה"ו: אי דלמעלה. ע' ירו' שם: אין לי אלא עליונה. ת"כ לו פרק ה': ע"ב רא"א כל שהוא בכליל. ת"כ לו פרק ה': המתנדב יין. עי' ת"כ ויקרא נדבה פרשה ח': המתנדב שמן. עי' ת"כ שם: דברי רבי וחכ"א. ת"כ ויקרא נדבה פרק י"ב: מלמד שטעונה מתן שמן. ת"כ ויקרא נדבה פי"ב כל הברייתא:

דף עה ע"א ת"ר סלת בלולה. ת"כ שם כל הברייתא: ת"ר חלות בלולות. ת"כ ויקרא נדבה פרשה י' כל הברייתא: מושחן כמין כי. ת"כ לו פרק י"א גבי תודה ובויקרא נדבה פרשה י' גבי מנחה ע"ש ראב"י: מנחה לרבות כל המנחות. ת"כ ויקרא נדבה פרק י"ב ובירו' סוטה פ"ה ה"א נזיר פ"ב ה"א הוריות פ"א ה"ג מוכיח מזה דגורעין ומוסיפין ודורשין ע"ש בפ"מ: תוס' ד"ה שפיר בתוספת'. מנחות פ"ח: ע"ב מנחת ישראל קופל. ת"כ ויקרא נדבה פרק י"ב: ואינו מבדיל. ה"נ בת"כ שם ובת"כ לו פרק ד' איתא ומבדיל ושם קאי אמנחת כהנים דאילו מנחת כהן משיח הלא אינו מקפל כלל וצ"ל דט"ס הוא וצ"ל ואינו מבדיל: דאית ביה פרורין כזית. עי' תוס' ברכות ל"ז ע"ב ד"ה תבילא מ"ש בשם הירו' והוא בברכות פ"ו ה"א ועמ"ש ברכות שם ובפנ"א: וכולן פותתן כזיתים. בירו' ברכות שם איתא דלר' ישמעאל ל"ב כזית להמוציא ולרבנן בעי כזית:

דף עו ע"א אתי' חוקה חוקה. בירו' יומא פ"א ה"א המיד תמיד: שלמיו לרבות שלמי נזיר. ת"כ לו פרק י"א ופרק י"ב: ע"ב מנין שאפי' תופין. ת"כ אמור פרק י"ח: התורה חסה. ירו' תרומות פ"א ה"ד פסחים פ"א ה"ח ועי' יומא פ"ג ה"ו לפי' הפ"מ:

דף עז ע"א נמצאו שלשה עשרונים ושליש. ת"כ לו פרשה ז' ע"ש: ע"ב ממנו מן המחובר. ת"כ לו פרשה ז' כל הברייתא: שלא יפחות בכר. וכ"ה בת"כ ויקרא נדבה פרק כ' סי' ב' והקריב ממנו מן המחובר: וכתיב בתרומ"ע ממנו. ה"נ בירו' פאה פ"ז ה"ה מע"ש פ"ה ה"ב דשיעור תרומת לחמי תודה ילפי' מתרומת מעשר:

דף עח ע"א שהן שתי עשרונות ושדיין. ירו' כלאים פ"ו ה"ד: מה המשחו רבוכה. עי' ת"כ לו פרק ד' אין לך בתורה רבוכה אלא ג' גבי כהן משיח ובתודה ובמלואים: כה"ג המתקרב לעבודה. ת"כ צו פרשה ג' ושם את כה"ג ואת כהן הדיוט וכ"ה בירו' יומא פ"ו ה"ג רק דשם נמצא שטי בירו' מהת"כ דבת"כ איתא שאם עבדו בלא עשירית האיפה עבודתם פסולה ובירו' איתא כשירה והגר"א הגי' שם פסולה ובתוספתא סוף שקלים ופ"ב דחגיגה איתא עבודתו כשירה וכ"ה בבמד"ר פ"ו. ובויק"ר פ"ח ע"ש ר' יוחנן איתא עבודתו פסולה והרמב"ם פ"ה מפסוה"מ פסק דכשירה ובירו' יומא פ"א ה"א עשירית האיפה מעכב והכתין אינו מעכב: שתי עשיריות האיפה. ה"נ בירו' שקלים פ"ז ה"ג ע"ש ר' מנא: ת"ר שלמיו לרבות שלמי נזיר. ת"כ לו פרק י"א כל הברייתא ועי' פרק י"ב שם: מצות כלל חלות פרט. במד"ר פי' ספרי נשא לד: ע"ב ולחמה חוץ לחומה. ירו' יומא פ"ו ה"ו: עד שלא קלמו פניו. ע' ת"כ לו פרק י"א: ר' יוחנן אמר חוץ לחומת בית פאגי. בירו' יומא שם איתא הפלוגת' דר"י ור"ל ושם מבואר בדברי ר' יוחנן חוץ לחומת ירושלים והוא דלא כפירש"י כאן חומת הר הבית וכן פי' הרמב"ם בפי' המשנה ועי' תוי"ט מ"ש בשם הירו' הנ"ל וכ"כ רש"י בפסחים ס"ג ע"ב ועמ"ש פסחים שם: על בסמוך. פלוגת' דתנאי היא לק' לו ע"א ועי' ירו' פסחים פ"ז ה"א. ובירו' פ"ו ה"ו תלי פלוגתייהו דר"י ס"ל דדנינן ליה ע"ש סופו כיון דסופן לצאת דהלא נאכלים בכל העיר א"כ משום פסול יוצא ור"ל ס"ל דמ"מ לפני שחיטה וזריקה בעינן שיהיה בעזרה: על זבח תלמוד. ת"כ לו פרק י"א כל הברייתא: יוצאין במלה נא. ירו' פסחים פ"ב ה"ד ועי' ת"כ לו פרק ד': כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת. ירו' סוכה פ"ד ה"ז ועי' מה"פ שם ד"ה חזקי' ומ"ש סוכה נ' ע"א: שחטה שלא לשמה. ע' ת"כ לו פרק י"א ולעיל:

דף עט ע"א הנסכים שקדשו בכלי. ירו' שקלים פ"ד סו' ה"ב: ר"א בר' שמעון. עי' ת"כ לו פרק י"א פלוגת' דר' ורא"בר"ש: ע"ב לב ב"ד מתנה. ירו' יומא פ"ז ה"ה שקלים פ"ד ה"ג ועי"ש פ"ז ה"ג ומשמע שם דליכא פלוגתא בזה ובכאן ר"ש פליג כלקמן ובשבועות פ"ק וזבחים ו' ע"ב: התמידין שלא הוצרכו. עי' ירו' יומא פ"ה ה"א במותר תמידין פלוגת' דשמואל ור' יוחנן: ת"ר מהו אומר תודה יקריב. ת"כ לו ריש פרק י"א:

דף פ ע"א כל שבחטאת מתה בתודה א"מ להם. עמש"ל דף ע"ב מ"ש בשם הפ"מ לירו' נזיר פ"ד ה"ד דמפרש האבעי' שם בשלמי תודה שמתו בעליה אם טעונה לחם ותימה הא בחטאת כה"ג מתה וליכא מ"ד שיהא בתודה טעונה לחם ולהק"ע מיירי שם בשלמי נזיר ע"ש ואפשר דהוי כפסח דאיתא לשמואל בפסחים בבלי צו ובירו' פ"ט ה"ו דכל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים ובנזיר מבעי' לי' אי טעונה לחם: אין חטאת מתה אלא שנמצאת. ירו' פסחים פ"ט ה"ו: ע"ב שאין לו מות. ירו' יבמות פ"א ה"א:

דף פא ע"א האומר הרי עלי תודה. ת"כ לו פרשה ה' כל דיני המשנה: ע"ב ולא יביא מחיטי מעשר שני. ת"כ שם ומקרא שלמים דמקיש לשלמים ועי' ירו' מע"ש פ"א ה"ב: ב"ש היא דאמרי תפוס ל' ראשון. עי' ירו' רפ"ב דנזיר דפליגי שם ר' יוחנן ור"ל בטעמא דב"ש דר"י אמר משום תפוס ל"ר ור"ל אמר משום כינויין דקרי לגרוגרות יין ולפ"ז לא דמי לדין דב"ש שם אך שם מסיק דגם ר"ל ס"ל הך טעמא דתפוס ל"ר לב"ש רק שמוסיף עוד טעם ע"ש ופי' הפ"מ שם מוקשה דתקשה דלמסקנא דמודה ר"ל מה מפקא מבינייהו ע"כ גי' הק"ע ופירושו נכון יותר דלדידיה נשאר הנפקותא ע"ש והבין: שמור ושמעת. עי' ירו' נזיר פ"ב ה"ד: אני אומר אפי' מחיטין הלקוחות. עי' פנ"א מע"ש פ"א ה"ב מ"ש לייסב ע"פ פלוגת' דר' ירמיה ור' זירא הכא דברי הרמב"ם והכ"מ בהלכות בכורות פ"ה בדין בכורה בבהמה הלקוחה במע"ש. מקושית הרי"ט אלגזי בבכורות ה' הלה ומפני האריכות לא העתקנו פה ויבא קלתו בס"ד במס' בכורות י"ב ע"ב בהגיענו לשם בס"ד ויבואר גם הירו' הנ"ל:

דף פב ע"א לא קנו שלמים. ירו' מע"ש פ"א ה"ב והורס' הסוגיא שם באור והכמ"ל: ובחמה לבכר תאוס. ע"ש בירו': ור"א אמר לא קנו. ה"נ בירו' שם: דר"מ דאמר מעשר ממון גבוה. ירו' פאה פ"ז ה"ה מע"ש פ"א ה"ב פ"ה ה"י. ועי' מע"ש פ"א ה"א ופ"ד ה"ב שם הוזכר דעת ר' יהודה לבד ועמ"ש פסחים ל"ז ובכורות י"ב ע"ב: והלא פסח אין בא. ת"כ לו פרשה ה' ספ"י ספרי ראה קל"ו מכלתא בא פ"ד: דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין. ירו' פסחים פ"ו ה"ד ועי' חגיגה פ"א ה"ג: ר"א אומר נאמר פסח. עי' מכלתא בא פ"ד דדרש ר"א קרא דוזבחת כו' צאן ובקר צאן לפסח ובקר לחגיגה ולזאת לא הזכיר כאן ר"א דרשא דקרא למן החולין כ"א למד במה מצינו מסברא התיכונה ע"כ דתה ליה ר"ע וכי דנין אפשר משא"א ועמ"ש בסמוך: וכי דנין אפשר משא"א. עי' ירו' רפ"ב דתרומות דסתים שם דדנין אפשר משא"א וכתבתי בסוכה כ' ע"ב לחלק דהתם בהיקש שאני דהתם לכ"ע דנין והבאר שבע בהוריות ו' ע"ב כתב ג"כ לחלק בכה"ג רק שכ' דהפלוגת' היא רק בהיקש ובבמה מצינו לכ"ע אין דנין. והוא משום דתפס דכאן ר"א מטעם הקש דריש כבמהני' וגם אנכי הלכתי שם אחריו. וכתבתי דלומר דבבמה מצינו אין פלוגתא א"א דהלא בסוכה שם הוי פלוגתא בבמה מצינו וא"כ א"א לומר חילוק זה להבבלי כ"א בהירו' אולם להנ"ל אחרי הדיוק בדברי ר"א דג"כ אינו כ"א במה מצינו אפשר שפיר לומר החילוק גם להבבלי ולא כמ"ש הוא דבבמה מצינו כ"ע ל"פ כ"א בהיקשא כ"ע ל"פ והפלוגתא היא בבמה מצינו אך לק' פ"ג ע"א איתא על הקישא וס"ל דנין אפשר משא"א דהיינו ר"א לשיטתו. משמע דגם בהקישא פליגי וי"ל דהקיש שאינו מיותר ושאפשר להוקמי בדבר אחר האפשרי דינו כבמה מצינו: ע"ב מה עולה טעון כלי. ת"כ לו פרק י"א ושם מפורש מעולת הר סיני וכלי היינו באגנות ועמ"ש זבחים ל"ו ע"ב: דכתיב וישלח אברהם. עב"ר פנ"ו:

דף פג ע"א לימד על זבחי שלמי נזיר. ת"כ לו סוף פרק ח': והנין אפשר משא"א. עי' מ"ש לעיל פ"ב ע"ב: מה חטאת אינה באה אלא מן החולין. ת"כ לו פרק ג' ופרק ט' ע"ש: תוס' ד"ה אף כל בריית' פ' במה המקשה. וכ"ה בת"כ ויקרא נדבה פרק יו: תוס' ד"ה כדי נסכה. עמ"ש בתבורי הדרת קדש בענין השינויים מכאן לזבחים וגם לחולין ועמ"ש בזבחים ל"ח ע"א ומ"ש דס"ד בחולין כ"ב ע"א בבוהנו שם בעזה"ש: ע"ב דבר הבא מן הלאן. ירו' פסחים פ"ה ה"ה שקלים פ"ב ה"ד: כבש לרבות כפסח לאליי'. ת"כ ויקרא נדבה פרשה י"ד ס"ה: כשהוא אם עז. ת"כ שם פרק י"ט: כל קרבנות הצבור. ירו' שקלים פ"ד ה"א ושם מוקי לה כר' ישמעאל דאין העומר בא אלא מא"י והוא כעין מ"ש כאן לק' ס"ד ע"א מתני' דלא כר"ש בר"י:

דף פד ע"א שומר בא מתו"ל. ירו' שקלים שם: בבה"מ שאתם יושבים. ירו' ערלה פ"ג ה"ז קדושין פ"א ה"ח טעמא דר"א דס"ל חדש נוהג בחו"ל דאורייתא ועי' ת"כ אמור פרשה י' ותוס' ד"ה שומרי בת"כ. בכר פרק א': שם אבל באכילה שרי. בירו' שקלים פ"ד ה"א פשיטא ליה דשירי העומר בשביעית אין נאכלים ואפשר דקאי למ"ד ספיחין אסורים ועפ"ק שם ד"ה אי"ל: מחוכן סיה בלה. ת"כ ויקרא נדבה פרשה י"ג כל הברייתא: נאמר כאן אביב. ת"כ שם ירו' סוטה פ"ב ה"א ועי' ירו' חלה פ"א ה"א שם מובא סיומא דהבריי' בת"כ: ע"ב אמר עולה אם הביא לא קדש. בירו' בכורים פ"א ה"ג בחוץ משבעת המינים פשיטא דלא קדיש בתמרים שבהרים כו' ר"ז ר' אילא בשם ר' אלעזר לא קידש ר' אילא כו' אתפלגון ר"י ור"ל כלק' כאן: שתהא ראשית לכל המנחות. ת"כ ויקרא נדבה פרשה י"ב כל הברייתא: חדשה של שעורים מנין. ת"כ שם ובפ' אמור סוף פרק י"ב: בפלוגתא ר"י אמר. ה"נ בירו' חלה פ"א ה"ג כמש"ל: מראשית ולא כל ראשית. ירו' שם ספרי תנא ול"ז ע"ש:

דף פה ע"א אמרי ליה יוחנא וממרא. שמ"ר פ"ט הלא. מבית השלחין. ת"כ אמור פרשה י': ע"ב כל עץ שנמצא בו תולעת. ירו' תענית פ"ד ה"ז: תקיעה שלפה לשמן. שוח"ט סי' ק"ה: וגם בעבר הירדן. עי' ירו' חגיגה פ"ג ה"ד דמקשה הא פסקיות של כותים מפסיקות ומשני שמביא זיתים וכותשן: ולא מן הבלוקים. ספרי פנחס קמ"ב: זה חלקו של אשר. עב"ר פצ"ח:

דף פו ע"א שלוק. ספרי פנחס קמ"ב: שלשה זיתים הן. תנחומא תצוה סי' ו' וז' ת"כ אמור פרשה י"ג ושם בשינוי מהמשנה כי שם הוא כל' הבריית' דלק' בגמ': הראשון למנורה. תנחומא בהעלתך א': שמן זית מזיתו. ת"כ אמור פרשה י"ג כל הברייתא: כלבונה רק במקום מגלגלו איתא שם מגרגרו: הראשון כראשון אין למעלה. ת"כ שם ירו' יומא פ"ג ה"ז: כתית למאור. תנחומא בהעלתך א' ת"כ שם: ע"ב אין זך אלא נקי. ת"כ שם כל הברייתא רק דסיום משונה דשם א"כ מה ת"ל למאור למאור ולא למנחות כבמתני' וכאן מפרש הטעם: התורה חסה. ירו' תרומות פ"ח ה"ד פסחים פ"א ה"ח ולפי' הפ"מ יומא פ"ג ה"ו הוא שם ג"כ לענין שמן: ולא לאורה אני צריך. תנחומא תצוה סי' ד' וסי' ו': שקופים. תנחומא בהעלתך סי' ב' ושם מבואר כפירש"י דאטומים בפנים ורחבות בחוץ: עדות הוא לכל באי עולם. ת"כ אמור פרשה י"ג בריית' דמלהמ"ש פי"ד מובא בתוס' ד"ה מחוץ ע"ש: ז' נר מערבי. ספרי בהעלתך נט: אלפא לוין. ב"ר פכ"ח:

דף פז ע"א שהדבור יפה לבשמים. ירו' יומא פ"ד ה"ה: תוס' ד"ה שגובהן וכב"ר. עי' הגהגרי"ב וכ"ה בירו' פאה פ"ז ה"ג ע"ש ר' חונא בשם ר' אבין ובב"ר שם הוא ע"ש ר' חונא בשם ר' יוסף: ע"ב הביתי כה"ג. ת"כ לו פ"ג ועי' ירו' שקלים פ"ז ה"ג פלוגתא אי קדושה לתלאין ועמש"ל ז' ע"ב: ראב"צ אומר שנתות היו בהין. ספרי פנחס קמ"ה: ר"ש אומר. ספרי שם ע"ש ר' ישמעאל:

דף פח ע"א ברוצי המדות. עי' ירו' שקלים פ"ד ה"ב וה"ג: ראב"י אומר אפי' מנחה של ס'. ת"כ מצורע פרשה ד' ושם ר' נחמיה וראב"י כד' פ"ט ע"א בגמ' ועי' ת"כ ויקרא נדבה פרשה ט"ז שם סתים כחכמים דלכל עשרון לוג: חצי לוג לכל נר. עי' ירו' יומא פ"ב ה"ב דבימות החמה כיון עושים הפתילה עבה ובחורף דקה ומובא בתוס' לק' פ"ט ע"א: ע"ב נר שכבתה. ירו' יומא פ"ב ה"ב: כיצד עושה מסלקו. ברייתא דמלאכת המשכן פי"י: ולא כרותים ומלקחי'. ברייתא דמלאכת המשכן פ"ע ע"ש ר' יהושע בן קרחה: התורה חסה. עי' לעיל פ"ו ע"ב:

דף פט ע"א ר"ע אומר מה ת"ל. ת"כ לו פרק י"א כל הברייתא: ואחד עשר יום. שם ובירו' ברכות פ"ה ה"א: ג' מצורע עני כתיב. ת"כ מצורע פרשה ד': תן לה מדתה. ת"כ אמור פרשה ג' ועי' ספרי בהעלתך נט: חצי לוג מאורת'. בספרי בהעלתך נ"ט משמע דכן היה השיעור מפי הגבורה ע"י משה: נסכי כבשים בנסכי כבשים. ספרי שלח ק"ז: תוס' ד"ה וביערו חכמים ובירו'. יומא פ"ב ה"ב: ע"ב אבל אין מערבין. ספרי שם: שלא יערב חלבים. ת"כ ויקרא נדבה פרק ט': לימד על כבשים. עי' ספרי שלח קז פ' או לאיל תעשה מנחה שני עשרונים:

דף צ ע"א תוס' ד"ה תמיד [הנמשך מד' פ"ט] בירו' בפ"ב דיומא. ה"ב ושם כ' הק"ע והפ"מ כמה"פ דלא גזרו שיהיו בבני כהנים רק סגי בכהן א' והוא דלא כמ"ש התוס' כאן וצ"ע שלא הזכירו מדברי התוס' כאן: בירוציהן חול. עי' ירו' שקלים פ"ז ה"ג וי"ג ועמב"ש ביפ"ע: ת"ק סבר מדות. הוא ג"כ פלוגת' דר' יאשי' ור' יונתן לעיל כ"ז ע"ב ובספרי נשא מ"ד ובבמד"ר פי"ב: כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת. ירו' סוכה פ"ד ה"ז: ר"ח בר יוסף אמר ברוצי מדות. בירו' שקלים פ"ד ה"ב נתחלפו המ"ד בר"ח בר יוסף לר"י לר"ח בר יוסף שלה רביעית ולר' יוחנן בירוצין: ע"ב מספק מהרבע. ירו' שם: אם יש זבח אחר. טוב היה לגרוס גם בירו' שם כמ"ש כאן וקאי על ברוצי מדות ככאן והוא סיעתא לר' יוחנן דקאי בשיטת ר"ח בר יוסף ויוסר הדוחק משם: יכול כל העולה לאשים. ספרי שלח קו: או מן הצאן מה ת"ל. ספרי שם בשינוי ע"ש:

דף צא ע"א וכי תעשה בן בקר עולה או זבח. עי' ספרי שלח ק"ז בשינוי: ושלשה עשרונים. ת"כ מצורע פרק ב': זו עולת מצורע. ת"כ שם וספרי שלח ק"ז: ע"ב בעולתו ובשלמיו הכתוב מדבר. ספרי נשא ל"ד במד"ר פ"י: ככה יעשה לשור האחד. ספרי שלח ק"ז ירו' שקלים פ"ה ה"ג: או לשה בכבשים מה ת"ל. ספרי שם ירו' שם:

דף צב ע"א חוץ מפר הבא על כל המצות. היינו פר העדה ופר יוה"כ ג"כ בעי סמיכה כדאיתא בת"כ ויקרא חובה פרשה ג' אך זה נחשב לקרבן יחיד דהוא פרו של אהרן: וכפר את מקדש הקדש. ירו' יומא פ"ה ה"ו ובת"כ אחרי פרק ח' כל הברייתא: ואין בעירי עובדי כוכבים טעונין סמיכה. ת"כ ויקרא חובה פרק ו' ירו' הוריות פ"א ה"ח פלוגתא דר' יהודה ור"ש ע"ש: תחי טעון סמיכה. ת"כ אחרי פרשה ד': ע"ב לרבות שעיר נחשון. ת"כ ויקרא חובה פרשה ו': לרבות שעירי ע"ז. ת"כ שם ועי' פ"י שם בחטאת יחיד דמרבה ג"כ חטאת ע"ז וסתם ספרא הוא ר' יהודה ורק בחטאת יחיד דע"ז מרבה אבל שעירי ע"ז דצבור ס"ל דל"ב סמיכה ולר"ש אפשר דל"ב רבוי לחטאת יחיד דע"ז דהשתא שעירי ע"ז דצבור אתרבי כ"ש דיחיד: ת"ר קרבנו ולא הבכור. ת"כ ויקרא נדבה פרק י"ז:

דף צג ע"א ולא קרבן חבירו. ת"כ ויקרא נדבה פרק י"ח: ר' יהודה אומר יורש אינו

סומך

סוף . ת"כ שם : ולא קרבן אביו . ת"כ שם : המר ימיר לרבות את היורש . ת"כ בחקתי פרק י"ג : לרבות את האשה . ת"כ בחקתי פרק י"ג : ותיכף לסמיכה שחיטה . דב"ר פ"ב שוח"ט סי' ד' וקל"ד . ירו' ברכות פ"א ה"א ועי' ביצה פ"ב ה"ד חגיגה פ"ב ה"ג ת"כ ויקרא נדבה פרשה ד' : ואין עובדי כוכבים סומכין . ת"כ ויקרא שם : ע"ב לימד על עולת חובה שטעונה סמיכה . ת"כ ויקרא נדבה פרק ד' מקרא העולה ע"ש וגרי"ש : ידו ולא יד עבדו . ת"כ ויקרא נדבה פרק ד' ופרק י"ז ירו' קדושין פ"ב ה"א : ושלוחו ש"א כמותו . פי' ירו' שם דמדייק מזה דשלוחו ש"א כמותו והוא מה"איצטריך למעוטי : והלא אין כפרה אלא בדם . ת"כ ויקרא נדבה סוף פרק ד' ופרק י"ז : אבל חזה דאתרבי להנופה . בת"כ שם מבואר דמהאי טעמא איצטריך קרא למעט החזה ע"ש : זה בנה אב . עי' ת"כ אחרי פרשה ד' דשם איתא זה בנה אב לכל הסמיכות שתהיה בשתי ידים : ולא תמרה מתמיה . עי' ירו' ברכות פ"ב ה"א שקלים פ"ב ה"ז מ"ק פ"ג ה"ז ועי' יבמות פ"ג ה"י פ"ו ה"ח פט"ו ה"ה . סנהדרין פ"ב ה"ב :

דף צד ע"א והלא דין הוא . ת"כ ויקרא נדבה פרק י"ז ועי' לו פרשה י"א : תנופה ולא הנופות . ת"כ לו פרק ט"ז : דת"ר שני עשרונים . ת"כ אמר פרק י"ח : מנין שאף שתי הלחם כן . בת"כ שם ליתא יכול שאף כו' והגיהו במפרשים כבכאן : ת"ר ושמת אותם כדפוס . ת"כ שם :

דף צה ע"א ח"א נפסל . בירו' יומא פ"ד ה"ו מי מהם המ"ד נפסל ומי המ"ד לא נפסל דשם ר' יוחנן אמר נפסל וריב"ל אומר לא נפסל : מה בהניתו כו' לא יצא אינו נפסל . ה"נ בירו' בטעמא דריב"ל : אע"פ שנכנס אהל מועד הוא . שם בירו' מדייק מבתוך המחנות : הוגללו הפרוכות . ירו' יומא שם : ע"ב ר"א אומר יכול דתקו . ת"כ לו פרק י"ד : אחת שתי הלחם . בת"כ אמר פרק י"ח ס"ל נת"ק דלהכ"פ לישתן ועריכתן בפנים ושתי הלחם בחוץ ור' יהודה אומר בשיכן תפשיטם בפנים ולא הובא דעת ת"ק בגמרא : רש"א לעולם . ת"כ אמור פרק י"ח : הקשה אדם קשה כברזל . הרמב"ם פסק כמתני' והקשו ע"ז הא בגמרא מקשה עלה וליכא תרוצא ובחבורי קול אריה שבכתובים כתבתי ישוב לזה ועם זה בא ג"כ ישוב לדברי רש"י ד"ה אפשא דסיים הקושיא על לחה"פ שסדורו על השלחן ועזב שתי הלחם והכמ"ל : בחול אשכתינהו . בירו' סנהדרין פ"י ה"ב איתא דמאלו מדוד אם אפית לחה"פ דוחה שבת ופשיט לכו דלד"ש ועי' מה"פ שם :

דף צו ע"א לעולם הוי רגיל . ת"כ אמור פרק י"ח : כלל אר"ע . ירו' מגילה פ"ב ה"ו : השלחן ארכו עשרה . ברייתא דמלאכת"מ פ"ח : אבא שאול אומר . ירו' פסחים פ"ז ה"א מובא דעתו דס"ל דעל הוא לאו דוקא וכלק' נ"ח ע"א : וארבעה סניפין של זהב . ת"כ אמור פרק י"ח ע"ש : נבנס מע"ש ובומטו . ת"כ שם : ארכן לארכו של בית . שם : ע"ב דומיא דשק בעינן . עי' ירו' שבת פ"ט ה"ג ת"כ שמיני פרשה ו' : שמגביהין אותו לעולי רגלים . ירו' סוף חגיגה ע"ש ריב"ל : נס גדול נעשה בלחה"פ . ירו' שקלים פ"ו ה"ג ועמ"ש וביומא כ"א : תוס' ד"ה ולדברי בת"כ שמיני . פרשה ו' : תוס' ד"ה סנוקו . בקול אריה שבכתובים כתבתי ישוב דלא תקשה למ"ד אין אפיתו דו"ש אמאי השלחן טמא הא אינו מטלטל :

דף צז ע"א קערותיו אלו דפוסין . במד"ר פי"ג : כלל אר"ע . ירו' מגילה פ"ב ה"ו : נכנס מע"ש . ת"כ אמר פרק י"ח : רמ"א כל אמות . ירו' שקלים פ"ו ה"א סוטה פ"ח ה"ג ונזכר פלוגת' זו ג"כ בשבת פ"א ה"א סוכה פ"א ה"א : ע"ב חוט של סקרא . ברייתא דמלאכת"מ פי"א תנחומא לך י"ג ירו' מע"ש פ"ה ה"א : כל העזרה . ירו' סוכה פ"ה ה"ג :

דף צח ע"א לעולם פתח אימת מלכות . פי' מכלתא בא פי"ג תנחומא וישלח ג' בא ז' דחשב שם משה ויוסף ויעקב ואליהו ודניאל המו"ע כלם הלכו כבוד למלכות . והקב"ה צוה למשה ואהרן לחלוק כבוד למלכות : ועלהו לתרופה . ירו' שקלים פ"ו ה"ב דב"ר פ"א שהש"ר פ"ד פ' שלחיך פדר"א פנ"א שוח"ט כ"ג רב ושמואל ה"א כו' ועמ"ש סנהדרין ק' : ת"ר אלו נאמר ולקחת . ת"כ אמור פרק י"ח כל הבדיי' בשינוי לשון : רבי אומר רואין . ירו' פסחים פ"ז ה"א : והא בעינן ונתת על . ה"נ בברייתא דמלאכמ"ש פ"ח מקשה לאבא שאול דאמר דמניח הלבונה על השלחן והכתיב ונתת על המערכת ומשני והלא כבר נאמר ועליו מטה מנשה ועי' ירו' דפסחים פ"ז ה"א דמוקי הא דר' דס"ל דמניח על השלחן דהוא כר"מ בשלחן דאילו לר' יהודה לא היה מקום בשלחן להניח הלבונה : ויאריכו הבדים . פי' ברייתא דמלאכמ"ש פ"ז וירו' שקלים פ"ו ה"א : ע"ב עשר שולחנות עשה שלמה . ברייתא דמלאכמ"ש פ"ח ירו' שקלים פ"ו ה"ג : מנורות עשה שלמה . ברייתא דמלאכמ"ש פ"ט ירו' שבת"ר מזרח ומערב . ירו' שקלים שם ועי' תוס' ד"ה תרי שבי' דשם פלוגתא בהפך ולפנינו הוא כבכאן ועמ"ש כד' נט ע"א : אר"ב מכאן שהאמצעי מבוכה . ספרי בהעלתך גם ברייתא דמלאכמ"ש פ"י :

דף צט ע"א משוך מן הכותל . ירו' שקלים פ"ו ה"ג : עשר שולחנות . ברייתא דמלאכמ"ש פ"ח ירו' שם : עשר מנורות . ברייתא דמלאכמ"ש פ"י ירו' שם : ר"א בן שמוע אומר על כולן . עי' ברייתא דמלאכמ"ש פ"ח לענין שלחנות ובפ"י לענין מנורות ובירו' שם . דשם הוא ע"ש ר"י בר"י על כלן כו' וכן בתוספתא מנחות פי"א בחלוף מכפה ר"א בן שמוע ס"ל רק על של משה מסודר ור"י בר"י ס"ל על כלן כו' : תוס' ד"ה תרי [כנמשך מדף נ"ח] בסוגיא דשקלים . פ"ו ה"ג ומ"ש התוס' דשם הוא איפכא פלוגתא דר' ורא"ברש לפנינו הוא שם כבכאן רק בפלוגתא דר"א בן שמוע וריבר"י אי על כולן הוא מהופך שם כמש"ל : שם נמצא שלחן בצפון . לפנינו שם איתא נמצא שלחן בדרום ומנורה בצפון ודרך קושיא היא ועמ"ש בשקלים בזה : ואת השלחנות אשר עליהם לחה"פ זהב . פ"ש דליתא בקרא כן רק איתא בדה"ב ד' ואת השלחנות ועליהם לחה"פ ולא הוזכר זהב בקרא ופ"ש דמסיק אלו שלשה שלחנות כו' : א' של כסף . עי' ירו' שקלים שם דאיתא שם לית כאן של כסף כו' ע"ש ומובא בתוס' לק' ע"ב ד"ה אחר וגי' הגר"א שם לית כאן של בית ועמ"ש שקלים שם ולק' ע"ב : שמעלין בקדש . ירו' בכורים פ"ג ה"ג יומא פ"ג ה"א מגילה פ"ד הי"ב שבועות פ"א ה"ה ועמ"ש ברכות כ"ח : ושברי לוחות . במד"ר פ"ד תנחומא ויקהל סי' ז' ירו' שקלים פ"ו ה"א סוטה פ"ח ה"ג : תוס' ד"ה מלמד ובירו' דשקלים . פ"ו ה"א ועי' שמ"ר ר"פ כ"ח ופמ"ז במד"ר פ"ד תנחומא תשא ל"ז עקב י"א : שם בפ' בתרא דתענית ירו' . ה"ה ועמ"ש שקלים ביפ"ע שם : ששכח תלמודו מחמת אונסו . עי' ירו' מע"ק פ"ג ה"א : ע"ב יישר כחך ששברת . ירו' תענית פ"ד ה"ה ע"ש ר' ישמעאל ע"ש : השמר פן ואל . עי' ירו' כלאים פ"ח ה"א שבת פ"ו ה"ב סנהדרין פ"ז ה"ה ב"ר פכ"א : שמעלין בקדש . עמש"ל ע"א : אלו מוספין . ירו' יומא פ"א ה"א : והבבליים אוכלים . ירו' פסחים פ"ה ה"ד עירובין פ"ג ה"א : ר' יוסי אומר אפילו סילק . ירו' יומא פ"א ה"א : קיים מצות לא ימוש . ירו' ברכות פ"א ה"ב מי שקיים מצות שמע ביום הגליתיך כאילו קיים והגית כו' : אפילו לא קרא אדם . שוח"ט סי' א' ע"ש ר' יהושע ובר קפרא ועי' מכלתא בשלח פ"ג : מהו ללמוד חכמת . בשוח"ט שם שאלו לר' יהושע ועי' ירו' פאה פ"א ה"א סוטה פ"ט הט"ו : תוס' ד"ה אחד כמס' שקלים . פ"ו ה"ג וגי' הגר"א שם לית כאן של בית מפני שהוא מקרר ולפ"ז נ"ל דכך דתמיד דאמר רב שמואל בר רב יצחק דעבדינן דבית קאי שם אגבר והאי דשקלים קאי בלחה"פ ועי' תקמ"ד בשקלים שם וביפ"ע שם וביומא כ"ח ע"א :

דף ק ע"א שאפילו היה על השלחן ימים רבים . פי' ירו' שקלים פ"ו ה"ג לפי הגה"גר"א : אמר להם ממונה . ירו' יומא רפ"ג ורפ"ב דר"כ : ע"ב שתי הלחם נאכלות . תנחומא אמר כ"ג : לחה"פ נאכל . ויק"ר פל"ב תנחומא אמור כ"ג : העופות והסלים והלבונה . ת"כ בחקתי פרשה ד' ועי' ת"כ ויקרא חובה פרק ח' : וכלי שרת . עמ"ש זבחים פ"ח ע"ב :

דף קא ע"א דתניא ואם כל בהמה טמאה . ת"כ בחקתי פרשה ד' ועי' ירו' ספ"ד דשקלים : כל עץ שנמצא בו תולעת . ירו' תענית פ"ד ה"ו :

דף קב ע"א המביא אא"ת ונודע לו שלא חטא . ת"כ ויקרא חובה פרק כ"א כל הברייתא : ע"ב משנשחט נודע לו . ת"כ שם כל הפלוגתא ונזכר דעת הת"ק בירו' סוטה פ"ג ה"ו : דבעי ר"ל גריד . ה"נ בירו' חגיגה פ"ג ה"ב ע"ש ר"ל : הרי עלי במחבת . ירו' נזיר ס"פ ה"א ושם פליגי ר"י ור"ל בזה ועמש"ל ג' ע"א : הרי עלי ב' עשרונות . עי' ת"כ ויקרא נדבה פרשה ט' דהאומר שהם עליו להביאם בכלי א' :

דף קג ע"א האומר הרי עלי מנחה . ת"כ ויקרא נדבה פרק י' ירו' נזיר פ"ב ה"א : חצי עשרון . ת"כ שם ספרי שלח ק"ז : ר"ש פוטר שלא התנדב . ירו' שם ה"ד פ"ד ה"ג ת"כ שם : תפוס לשון ראשון . פי' ירו' נזיר רפ"ב ומש"ל פ"א ע"ב : ע"ב אבל לא אמר מנחה . כה"ג לפי' הק"ע בירו' רפ"ב דנזיר בלא אמר הריני נזיר דפליגי בזה ר"י ור"ל : ששים נבללים בכלי א' . עי' ת"כ ויקרא נדבה פרשה ט' ירו' יומא פ"א ה"ב : כל הראוי לבילה . ירו' בכורים פ"א ה"ה וביבמות פי"ב ופס"ק נזיר פ"ו ה"ט : מעשה בפרידם . ירו' שבת פ"ח ה"א שקלים פ"ג ה"ג ופ"ח ה"א ובדבר השינויים שבין הבבלי לירו' עמ"ש ביפ"ע שקלים פ"ג ה"ג : זה הלוקח תבואה . אסתר פ"א ועי' ב"ר פל"א רבו שמה שכל הלוקח תבואה מפסוק ירידה היא ועי' קה"ר פ"ב :

דף קד ע"א מורייג' דבי נשיאה . ירו' שבת שם שקלים שם ועמ"ש ביפ"ע שם : אבל מתנדבין שלש . ת"כ ויקרא נדבה פרשה ח' דהמתנדב יין לא יפחות מג' לוגין ועי' ספרי שלח ק"ז : תוס' ד"ה אין . תימה . עי' ספרי שלח ק"ז דשם מפורש דאם אמר הרי עלי יין יביא ג' ומשמע דגם אם אמר שנים יביא ג' וראיתי למגי' א' בספרי שהגי' א' יביא שנים שנים יביא שלשה . ובא' יביא שנים הוא טעות רק בשנים יביא ג' הוא נכון : ע"ב אר"ש מה מצינו . ת"כ ויקרא נדבה פרשה ח' : רבי אומר אשר יקריב . ת"כ ויקרא נדבה פרק ח' : לא סילק הכתוב אלא מנחה . עי' ת"כ ויקרא נדבה פרק י' דממעט מקרבנו שותפות במנחה ובפרשה ח' ממעט מנסך דאין צבור מביאים מנחה ע"ש :

דף קה ע"א ר"ש היא דאמר מחלה חלות . ת"כ ויקרא נדבה פרשה י' ועי' ת"כ לו פ"י : רש"א למתרת מביא אמו . ירו' נזיר פ"ה ה"ב : ע"ב אבל בעלמא דיעבד אין . עי' זבחים פ"ט ג"ע ירו' שביעית פ"ח ה"ז מע"ש פ"ג ה"ב :

דף קו ע"א מושחן כמין כי . ת"כ צו פרק י"א ע"ש ר"ש כבכאן ובת"כ ויקרא נדבה פרשה י' ע"ש ראב"י : שירים שחסרו . עי' ת"כ ויקרא נדבה פרק י"א : ע"ב כל שממנו לאשים . ת"כ ויקרא נדבה פרק י"ג ועש"ק ירו' סוטה פ"ג ה"ו ד"ב רש"א : אפי' מנחה של ס' עשרון . ת"כ מצורע פרשה ד' פלוגתא דר' נחמיה ורא"בי : הרי עלי עצים . ירו' שביעית פ"ם ה"ה שקלים פ"ו ה"ד נדרים פ"א ה"ב : קרבן מלמד שמתנדבין עצים . ירו' שקלים פ"ו ה"ד ת"כ ויקרא נדבה פרשה ח' : מקיש לבונה לקרמה . ירו' שם רג"ש אזכרה אזכרה ובת"כ ויקרא נדבה פרשה ט' ואמור פרק י"ח איתא ג"ש אזכרה אזכרה ע"ש ר"ש לנלחה"פ בשני קומצים :

דף קז ע"א אר"א דאמר מטבע . ה"נ בירו' שקלים פ"ו ה"ד והוא שהזכיר צורה ומובא באר כאן ד"ה ודלמא : וכמה שלשה לוגין . ספרי שלח ק"ז ת"כ ויקרא נדבה פרשה ח' : דון מינה ומינה . ירו' יבמות פ"ח ה"ג פי"א ה"א שבועות פ"ד ה"ב ופ"ה ה"ג סנהדרין פ"ט ה"א : ע"ב אמר חזקיה כנגד ששה בפי אבות . ה"נ בירו' ספ"ו דשקלים חזקי' כדבריו כאן וכן ר' יוחנן אך כדברי ר' זעירי כאן יש שינוי ששם הב ע"ש בר פדא וכאן אמר בר פדא באופן אחר ויתבן דמש"ש בירו' הוא לדעת רבי קטן והביא גדול לא יצא וכדמסיק זעירי כאן ובר פדא כאן אמר לדעת חכמים :

דף קח ע"א להיכן קלבון זה הולך . ירו' ספ"א דשקלים תוספתא שם פ"א : ר' אליעזר אומר שם איתא ר' אלעזר ועוד פליג שם ר"ש שזורי ואומר דרקועי פחים היו פוסים מזה ע"ש : ושמואל אמר מותר . בירו' שקלים פ"ג ה"ב דברי שמואל בשינוי ולגי' הרא"פ ועי' מפרשים דבריו לכאן ומגי' הגר"א שם ליש כן : מותר עבירות האיפה של כה"ג . בירו' עירובין פ"ז ה"ח שקלים פ"ב ה"ד פ"ז ה"ג נזיר פ"ד ה"ד נתחלפו המ"ד ר' יוחנן אמר לים המלח ור"א אמר לנדבה ועמש"ל ז' ע"ב ובשקלים פ"ז שם : דתניא לא ישים . ת"כ ויקרא חובה פרק י"ט : ע"ב מקדיש בעין יפה הוא מקדיש . ירו' נ"ב פ"ד ה"א ע"ש :

דף קט ע"ב אותה שנה שמת שמעון הצדיק . ירו' יומא פ"ה ה"ב ושם ליתא בשנה האחרונה היה הזקן לבוש שחורים רק שאותו הזקן שבכל שנה היה נכנס ולא יצא עמו : אמר להם חוניו בני . כל הענין בירו' פ"ו ה"ג ביומא פלוגתא דר"מ ור' יהודה : והעלה עליו לש"ש . בירו' יומא שם כדברי ר"מ העלה לש"ש וכדברי ר"י בנה לעובדי כוכבים והוא בחילוף מכפה : א"ר יהושע בן פרחיה . בירו' פסחים פ"ו ה"א ע"ש ר' יהושע בן קנחוי ושם מסיק ר' יוסי בר' בון לא שהיה רודף אחר הגדולה כ"א באשר שיודע שאין מקדש ש"ש כמותו :

דף קי ע"א א"ר יוחנן אלו ת"ח . שוח"ט סי' קל"ד : לעולם זאת על ישראל . שם : כל העוסק בתורת חטאת . עי' ספרי עקב מ"א ב"ר פט"ו תנחומא אחרי סי' י' : וא' הממעיט והגדל . עי' שוח"ט כ"ב פ' כי לא בזה : שלא ליתן פתחון פה . ספרי פנחס קמ"ג ובת"כ ויקרא נדבה פרשה ג' ע"ש ר' יוסי : ובסוף הדף אשה ריח . ת"כ ויקרא נדבה פרק ט' : כדבעא מיניה שמואל מר"פ מנין למתעסק . ה"נ בירו' קדושין פ"א ה"ה ועי' ב"ב פ"ה ה"ד שאילת שמואל מר"פ לענין אחר : סליק

הגהות והחדושים למס' מנחות מאת הגאון וכו' מוהר"ר יצחק אייזיק חבר זצ"ל

דף ג ע"א תוס' ד"ה אלמא כו' כגון דאיכא חדא דמייתי וקאמר כו' . נ"ב ר"ל דבאמת לר"ש דאמר יביא או מחבת או מרחשת ואפ"ה הוי תמצה כיון דמסיק התם לר"ש דמייתי מנחה של עשר חלות והני של עשר רקיקין ומהני אם מהלה של רקיקין נדרתי ינטרפו מזה ומזה לפי חשבון וא"כ מנחת מאפה נחשבת לג' מנחות וסולת ומחבת או סולת ומרחשת הוי כ' ודו"ק : ד"ה לא בלא כו' בין למ"ד מנחה קדושה כו' . נ"ב ר"ל דבבלולה לשם חריבה כיון דקדושה בלא שמן הוי כאילו קאמר בלולה לשם בלולה ובחריבה לשם בלולה אף דאמרי בלולה היא לא עבד כלום וא"כ ניכר הח"כ אם יתן בה שמן או לא ולמ"ד אין מנחה קדושה בלא שמן קמ"ל חריבה לשם בלולה הוי כאילו מחשב בקדשים לשם חולין אבל בבלולה לשם חריבה להך מ"ד לא א"ש ולכן כתבו וצ"ע פי' נ"ק :

דף ד ע"ב תוס' ד"ה כ"ג בת"כ כו' דלא הוי אלא כסדר מצורע . נ"ב ר"ל דוקא אם הקדים חטאתו לאשמו פסול מגזרת הכתוב אבל אם הקדים עולה לחטאת לא פסלינן אפי' בעלמא כיון דגם במצורע גלי קרא דכשר בדיעבד משום דכתיב והעלה והיינו והעלה כבר נ"ק . ולענ"ד נראה להגיה וצ"ל בסדר מצורע והיינו מ"ש התוס' לקמן דף ה ע"א ד"ה ואי אין כו' דדוקא במצורע אמרינן יש מחוסר זמן דעדיין לא הגיע זמן עברתם ר"ל צריך ליתן עליו מתן בהונות א"כ שכרה עצמו תלוי בזה משא"כ ביולדת דאין ניתן מדמה עליה כלום חשיב כאילו הגיע בזמן כפרתם ודו"ק :

דף ו ע"ב תוס' בד"ה שלא יהא כו' ולא פרכא הוא . נ"ב ר"ל דמה דבעינן בשלא הוא רק משום מצוה מן המובחר :

דף ז ע"א תוס' ד"ה אר"י כו' שמקדש מדעת . נ"ב ר"ל אותם מ' שבתוך פי' . ואין צריך להגיה ועי' נ"ק : תוס' סד"ה אין מקדשים כו' הדע דהא רבב"ל . נ"ב עי' תוס' שם בפ' המזבח מקדש מבואר זה יותר :

דף יב ע"א גמ' אמר לי רבא אדרבי' . נ"ב נ"ל [illegible]

דף כב ע"ב ת"ר ר' יהודה כו' והכי חשיב התם מין במינו במקומו . נ"ב נ"ל לענין מקומו :

דף ל ע"ב תוס' ד"ה ר' יוסי כו' ומיהו קשה פי' גרסינן . נ"ב נ"ל אי לא גרסינן :

דף לב ע"ב תד"ה פה מורידין [וכו'] ומכה אמר בנוהגין . נ"ל ומה שנוהגין :

דף לג ע"ב רש"י ד"ה מגינה לבית כו' אותו שער שבו נכנסין לקיטוניות שבבאים מן הגינה דרך בית שער נכנסים בו לקיטוניות כ"ע ל"ש דחייב . כנ"ל :

דף לז ע"א תוס' ד"ה קיבורת כו' לא הוי שוק דבהמה וים מפרשים . נ"ל דים מפרשים :

דף לט ע"א תוס' ד"ה קשר כו' והשתא קשר העליון לא במעינן אלא משום דהל"מ לא הוי כו' . כנ"ל : באד"ד ושמא דהתם אתיא . נ"ל וסוגיא דהכא אתיא כו' : ע"ב תוס' ד"ה ורב נחמן כו' . דאי לאו האי טעמא . נ"ל אבל בלאו האי טעמא : ד"ה בנגד כו' דנפרק במה מדליקין . נ"ל בפ' במה אשה דף סג דמרבה שם לאחרוג כ"ש . יעו"ש :

דף מב ע"ב תוס' ד"ה ואין ניקחים כו' אבל אם נמצאו בשוק . נ"ב ר"ל דאם לוקח הללו בביתו הוה ליה קבוע וכמחצה ע"מ דמי משא"כ בנמצא בשוק הלך אחר רוב מצויים אצל תכלת דמומחים הם :

דף מג ע"א תוס' ד"ה מאי אין לה כו' אבל לא ידע כו' . נ"ל וידע מקלא אילן אבל אינו גופים לא ידע . פי' שיודע דקלא אילן אסורה אבל א"י להבחין אם הוא מקלא אילן או מתכלת ולכן בדקינן ליה בדרב יצחק ורב אדא . עי' בנ"ק :

דף מד ע"א תוס' ד"ה טלית כו' כ"ש למימר הואיל ובידו להניחן אלא טעם כו' . כנ"ל ור"ל שבידו להניח הציצית בטלית ולא ילבשנו להניח המזוזה בבית ולא ידור שם . ועי' בנ"ק : ע"ב תוס' ד"ה מנחתם ונסכיהם פי' בקונטרס כו' והתם גבי נזיר דרש . נ"ל דהתם גבי נזיר כו' . ור"ל דנזיר לא ילפינן מהא דעצרת [illegible]

ואימ גמור כו' ר"ל אליבא דרבי פליגי אביי ורבא הע"ג דקאי אליבא דר"א ב"ש מ"מ צריך לפרש דכוונת הש"ס לפרש דברי רבי ומזה נדע פי' דברי רהב"ש והיינו דלאביי גם רבי מודה דמהני פדיון ללחם שיצא לחולין כמו לרהב"ש ורק דלרבי תפיס פדיונו שזה הוא קדושתו ולרבא אינו תופס פדיונו דס"ל לרבי לא מהני פדיון ללחם דקדוש לגמרי ועי"ז מקשה בשלמא לרבא שפיר איכא בינייהו בין רבי לרהב"ש דרבי ס"ל לא מהני פדיון ללחם ולרהב"ש מהני אבל לאביי דגם רבי מודה דמהני פדיון מאי בינייהו ומשני לענין הפסולי ביוצא זהו שיטת רש"י . אבל לשיטת התוס' בדף מו הנ"ל הוא דלא כרש"י וגורסים בש"ס ג"כ כל"א בתופס רש"י לעיקר אך התוס' ס"ל דבין לאביי ובין לרבא לרבי אין מועיל פדיון ללחם ולרהב"ש מועיל אבל ס"ל דלאו מטעמא דרבי ס"ל דשחיטה לבד מקדש אלא משום דס"ל תנור מקדש ורהב"ש ג"כ אי הוי ס"ל דתנור מקדש לא הוה פליג וא"כ צריך לפרש הנ"מ בינייהו במה דס"ל לרבי שחיטה לבד מקדשא ורהב"ש ס"ל דשחיטה לא מקדשא עד בזורק הדם הוא דלאביי גם רבי מודה דלא חייל ביה קדושת הגוף כולי האי ולכן נתפס הפדיון בקדושה כמו קדושת דמים ומ"מ אין הלחם יוצא לחולין משום קדושת תנור ורהב"ש ס"ל ג"כ כרבי בזה ואיכא בינייהו לענין לפסול ביוצא אבל לרבא דס"ל לרבי אין נתפס פדיונו היינו כמו כ"ד שקדוש בקדושת הגוף שאין חל קדושה על הפדיון וא"כ יש חילוק בינייהו דלרהב"ש דס"ל דאין הקדושה נגמר בשחיטה תפיס הקדושה ג"כ על הפדיון . כ"נ לענ"ד :

דף מח ע"א תוס' ד"ה או שמתן כו' דהא אין לך דבר שכשר כו' . נ"ב ר"ל כדמוכח בפ"ב דזבחים דף קי"ד ע"ב דמקשה וכי יש לך דבר שכשר שלא לזמן ופסול לזמן דלא כסוגיא דלעיל דפריך והרי פסח כו' ודו"ק :

דף נ ע"א רש"י ד"ה ה"ג תנא כו' שנתבקרו בראשון יהיו ראויין לחמישי ובנים של שני יהיו ראויים לששי וכו' של שלישי יהיו ראויים לשביעי וכן כולם . כנ"ל :

דף נה ע"ב תוס' ד"ה או אינו כו' זה בנה אב תיפוק [illegible]

וכמו דשם אין הפוחס נ"ל בצפון כמו כן א"ל בחטאת ע"ב תוס' סד"ה ומעשה שבת כו' . לאו כלום הוא . נ"ב והכי נמי מיירי כשהיפך בו ודלא כפרש"י :

דף נט ע"א תוס' סד"ה כלי כו' ומיהו גבי לבונה כו' . נ"ב עי' נ"ק ונראה משם דיש כאן ט"ס ונ"ל גבי שתי הלחם דבשמוך כו' ור"ל דבתי הלחם לא בעי שולחן ע"ש :

דף סח ע"א תוס' ד"ה קוצרים כו' . הוה ליה למימר מטעמא דממקום שאתה מביא אי אתה קוצר כן גורם בנ"ק ר"ל למה הוצרך בת"כ לדרוש דבית השלחין שתם אי אתה קוצר מ"פ וקצרתם כו' ע"ש :

דף עב ע"א תוס' ד"ה כבר כו' בשיטת ר"ש . נ"ל בשיטת ר"י . ועי' בנ"ק פי' דברי התוס' :

דף עח ע"ב תוס' ד"ה ליקדש וכו' והיינו היכא כשמתברר . נ"ל כשאינה מתברר . ועי' נ"ק :

דף פ ע"א תוס' סד"ה מאי קס"ל כו' מסיק דילמא אם ביירו משוייר . נ"ב נ"ל אם ביירו אינו משוייר : ע"ב תוס' סד"ה וכי מכניסין כו' דהא דיש לו פדיון משום דאין לה שיעור לכך אינו קדוש כו' . כנ"ל ועי"ש בתוס' זבחים :

דף פב ע"ב תוס' ד"ה מה מנחה כו' גבי איילים זכרים קודש קדשים הוא . נ"ב ר"ל דמשמע מיעוטא ע"ש ברש"י :

דף פג ע"ב תוס' ד"ה ושלמים כו' נאכלין לב' ימים ולילה א' . ובת"כ גבי הא דכתיב בשרשם ובשר תודת זבח שלמיו מרבה חגיגת י"ד לב' ימים ולילה א' ושלמים הבאים כו' כנ"ל :

דף צה ע"א רש"י ד"ה במסולק . נ"ב תיי' ו' צריך למתוק וסד"א : תוס' ד"ה מר אמר כו' בנסתלק המזבח היכי מתאכלין . נ"ב פי' דעיקר קושיית התוס' מקדשים קלים דמסיק דלא בעו מזבח ודו"ק :

דף קא ע"ב תוס' סד"ה פיגל במנחה כו' כמו שמדקדק מפרה . נ"ב נ"ל שהקדקתי מפרה . ר"ל [illegible]

מפתחות להמפרשים והגהות שנלוו לסוף המסכת

[illegible]

הערה: ההגהות והפירושים לא נדפסו על סדר הדפים [illegible]

הלכות קטנות

עם פירוש רש"י ופירוש רבינו יוסף חביבא הנקרא נימוקי יוסף ועם לקוטות מפסקי הרא"ש ז"ל שחדש על הלכות הרי"ף:

הלכות טומאה

ויאמר א) ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן (א) בני אהרן אין מיטמאין למתים ומיטמאות הן בנות אהרן למתים: בני אהרן יכול חללים ת"ל הכהנים יצאו חללים *רבי חזייה להחוא גברא דהוה קאי בבית הקברות אמר ליה לאו בן איש (ב) כהן אתה א"ל אבא גבה עינים היה ונתן עיניו בגרושה וחללו תניא* אמור ואמרת להזהיר גדולים על א הקטנים ואמרת ב) אליהם לנפש לא יטמא בעמיו אין לי אלא המת מנין לרבות את הדם של מת ת"ל לנפש לא יטמא וכן הוא אומר כי הדם הוא הנפש ומנין לרבות כל הטומאות הפורשות מן המת ת"ל לנפש לא יטמא בעמיו בזמן שעמיו שם אין מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה ותנן נמי *כהן גדול ונזיר שהיו מהלכין בדרך ופגעו במת מצוה וכו' ואיזהו מת מצוה כדתניא* (ג) איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין ב קורא ואחרים עונין אותו אין זה מת מצוה (ד) °כי ג) אם לשארו אין שארו אלא אשתו שנאמר °אל אשתו לא תקרב שאר אביך היא [א] הקרובה ולא הארוסה אליו ולא הגרושה ואמרי' בגמ' [א] *תני ר' חייא בר אמי אשתו ארוסה לא אונן ולא מיטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מיטמאת לו מתה אינו יורשה מת הוא (א) גובה כתובתה ותנו רבנן ד) לא יטמא

א) ספרא ריש פ' אמור. ב) ספרא שם. ג) ספרא שם. ד) ספרא פ' אמור ועי' יבמות כב: ודף ל.

נימוקי יוסף

בני אהרן. פי' מדכתיב בני ולא כתיב בית אהרן דמשמע בין זכרים בין נקבות אי נמי אי לא כתיב לא בית ולא בני היו נכללות בכלל כהנים ויאסרו גם המה להטמא למתים כדאשכחן במתנות כהונה דכתיב וזה משפט הכהנים מאת העם ואמרינן כהן ואפי' כהנת כדאמרינן [חולין דף קלב.] רב כהנא אכיל בשביל אשתו ורב פפא אכיל בשביל אשתו והזינא נמי דבנות אוכלי בתרומה ובחזה ובשוק ושנא תאמר כל מי שראוי לאכול (ר) קדשים יהיה מוזהר על הטומאה קמ"ל בני זכרים ולא נקבות: יכול חללים. יכול אפילו חללים יהיו מוזהרין על הטומאה דהא בני אהרן הם כדקי"ל [סוטה דף כג:] שהבא על הגרושה זרעו מתחלל אבל הוא אינו מחולל דכתיב ולא יחלל זרעו בעמיו זרעו ולא עצמו ת"ל הכהנים יצאו החללים שאע"פ שאביהן כהן הם עצמם אינם כהנים אבל כהנים בעלי מומין הם מוזהרין על הטומאה שהרי כהנים הם לענין אכילת קדשים כגון חטאות ואשמות דכתיב כל זכר בכהנים יאכלנה כלומר אפילו בעל מום זכר פרט לנקבות: גבה עינים. כלומר שלא היה הולך בכובד ראש: ונתן עיניו בגרושה. שישרה בעיניו ולקחה לו לאשה והיה כל זרעו מחולל לפיכך מותר אני להטמא למתים ודוקא נולד מן הגרושה ודאי הוא דהוה מותר להטמא למתים אבל נולד מחלוצה שאינה אסורה אלא מדרבנן (ש) דנפקא לן [יבמות כד.] מריבוי ואשה גרושה מאישה דהוה ליה למיכתב וגרושה מאישה וכתב ואשה גרושה מאישה לומר (ת) דוקא גרושה אבל חלוצה לא. אסור להטמא למתים:

תניא אמור ואמרת להזהיר וכו'. פירוש מריבוי דכתיב אמור וחזר וכתב ואמרת דהוי שני בחד לריבוי אתא שמוזהר האב שלא יניחו לבנו להטמא למתים אע"ג דבשאר איסורין אין האב מוזהר על הבן כדתנן [שבת קכא.] נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה וקטן שבא לכבות אומרים לו אל תכבה ומוקמינן ליה בקטן שעושה על דעת אביו הא לאו הכי לא אסרינן ליה (א) אבל בטומאה מוזהר מריבוי דקרא: מנין לרבות את הדם של מת. כגון רביעית דם שמטמא באהל מדכתיב במת בנפש. האדם אשר ימות ת"ל לנפש וכו': הפורשות. הנכרתות מן המתים כגון עצם כשעורה: ת"ל לנפש. ואע"פ שאינו מטמא באוהל מטמא במגע: בעמיו. כלומר בזמן שיש לו קוברים: למת מצוה. שאין לו קוברים: ואחרים עונים. שיש לו מספדין דכיון שיש שם ישראל שיכולין לקברו אסור לכהן להטמא עמהם: כי אם לשארו כו' הקרובה ולא הארוסה דבאירוסין להודייהו לא מקריא שארו אלא קירוב בשר כגון שנכנסה לחופה: לא אונן עליה. מותר לאכול בקדשים כיון שאינו חייב להתאבל עליה: ולא מיטמא לה. מהאי טעמא דלא נקראת שאר: לא אוננת עליו. אם מת הארוס: ולא מיטמאת לו. ליכא לפרושי בכהנת ומשום איסור טומאה דהא אמרינן לעיל בני אהרן ולא בנות אהרן אלא ה"ק אין עליה חובה להטמא עליו שאע"פ שאם היתה נשואה וכדי שתאכל חוליה בטהרה אינה רוצה ליגע בו ולא ליכנס באוהל שלו היו מכריחין אותה (ב) להטמא לו שהרי הכהן המוזהר על שאר טומאות אם אינו רוצה ליגע באשתו שמתה מטמאין אותו בעל כרחו כדאמרינן לקמן לא יטמא מצוה ואם לא רצה ליטמא מטמאין אותו בע"כ (ג) וכל שכן דמטמאין אותה בעל כרחה מכל מקום מת בעודה ארוסה אין מטמאין אותה בעל כרחה: אינו יורשה. דכתיב ונתתם את נחלתו לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה ודרשינן שארו כשיכנס ירשנה בעלה וארוסה לא הויא שארו כדפרישית: מת הוא גובה כתובתה. ממנו בין כתב לה בין לא כתב לה:

יכול

פסקי הרא"ש

תניא אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים. (ה) ולכך שינה הלשון כאן שבכל מקום נאמר בני אהרן הכהנים וכאן נאמר הכהנים בני אהרן להזהיר הכהנים על בניהם: מנין לרבות את הדם של מת ת"ל וכו' (ו) ותניא במס' שמחות כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה כהן נוקה עליה את הארבעים[א] ותניא במס' נזיר פ' כה"ג (דף מט:) על אלו הטומאות הנזיר מגלח על המת ועל כזית מן המת ועל מלא תרווד רקב ועל השדרה ועל הגולגולת ועל אבר מן המת ועל אבר מן החי שיש עליו בשר כראוי ועל חצי קב עצמות על חצי לוג דם על מגען על משאן על אהלן ועל עצם כשעורה על מגעו ועל משאו על אלו הנזיר מגלח אבל הסככות והפרעות ובית הפרס וארץ העמים והגולל והדופק ורביעית דם ואהל ורובע עצמות וכלים הנוגעים במת על אלו אין הנזיר מגלח: ותניא איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין קורא ואחרים עונים אותו אין זה מת מצוה. פירוש המוצא מת בדרך או בעיר של נכרים ובמקום שמצאו אין יכול לקרות ישראל שיענהו ויבא ליטפל בו ולקברו אסור לו לזוז משם ולהניח את המת ולילך לעיר להביא לו קוברין אלא הוא בעצמו יטפל בו ויקברנו ואפי' הוא כהן גדול ונזיר והולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו אבל אם היה ישראל קרוב [ב] למת שמצאו. קורא אותו והוא בא ומטפל בו אין זה מת מצוה שיטמא לו כהן אלא קורא לישראל ויקברנו והכי נמי תניא בירושלמי דנזיר פרק כהן גדול איזהו מת מצוה כל שהוא צווח ואין בני העיר באין בגו בני העיר הרי זה מושך את ידו עד היכן עד כדי נושאי המטה וחילופיהן וחילופי חילופיהן כשאינן צריכין לו אבל אם היו צריכין לו לא (ז) במה דברים אמורים כשאין מכירין אותו אבל אם היו מכירין אותו לא במה דברים אמורים שאין כבודו לכך אבל אם היה כבודו לכך לא. והנשיא כבודו לכך ומהו שיטמא כהן לכבוד נשיא כד דמך רבי יודן נשיאה אכריז (ח) ר' יהודה ואמר אין כהונה היום כד דמך רבי יודן נשיאה בר בריה דרבי יודן נשיאה דחף רבי חייא רבה לרבי זעירא ריש כנישתא דציפורי וסאביה: פי' אם היו צריכין לו אפילו יותר מחילופי חילופיהן: ואם היו מכירין אותו דקרי ותני לא יספיק בזה אלא מיטמאין לו עד השיעור המפורש בפ"ב דכתובות (דף יז.) שהוא (שיתא) [תריסר] אלפי [ג] גברא ואם היה כבודו (ט) לכך לא בדא דאי הוה מתני פירוש לומד לאחרים לא כדקאמר התם לית ליה שיעורא והכל מיטמאין לו. והנשיא כבודו (י) לכך לשון בעיא הוא כלומר הנשיא כבודו לכך ואפילו דלא מתני ומהו שיטמאו לו (כ) הכהנים: ואמרינן נמי בפרק אלו דברים בפסחים (דף ע:) כשמת נשיא בערב הפסח או הפסח בא בטומאה דחייבין כל ישראל והכהנים ליטמא לו והיינו דאמרינן בפ' הנושא (דף קג:) אותו היום שמת רבי בטלה כהונה: ובירושלמי תלמיד מהו שיטמא לכבוד רבו ולא איפשיטא הלכך לא יטמא: וביבמות פ' האשה רבה (דף פט:) גרסינן גבי אשתו קטנה יורשה ומיטמא לה והוינן בה אמאי מיטמא לה לאו אשתו היא ומשני משום דהויא לה מת מצוה ופריך והתניא איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין קורא ואחרים עונין אותו אין זה מת מצוה ומשני ה"נ כיון דלא ירתי לה קריא ולא ענו לה והאי לישנא משמע דקורא ואחרים עונין אותו קאי על המת כלומר אם היה חי והיה קורא לאחרים ליטפל בו ובאים ומטפלין בו זה [נקרא בעמיו כיון שמוצא ממשפחתו שרוצה להטפל בו אבל אם אין קרובים רוצים להטפל בו זהו] נקרא מת מצוה ומיטמא לו כהן ואפילו יש שם (ל) ישראלים הרבה ופירש (הרמב"ם) [הרמב"ן] בספר תורת האדם] דהתם מילתא בעלמא קאמר לומר דודאי אין לה קוברים לזו (מ) והבעל אינו קוברה ואינו קורא אלא אפילו היא בעצמה קוראה אין אחרים עונין אותה לבוא ולקוברה שאין בני המשפחה שומעין לה שיקברוה הם ונחלה של (נ) משפחה הוסבה אצל הבעל שלא כדת וכ"ש אחרים שאין קרובים שאין נזקקין לה להטיל על עצמן קבורה של אשה שיש לה יורשים וקרובים וכיון שקבורתה בספק וביאוש הפילוה חכמים עליו אפי' כשימצא אחרים בכדי שתהא מזומנת לה ולא תהא קבורתה מוטלת על המחלוקת והקטטה שגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה כזה בכ"מ ועל דרך זה נמי התירה תורה טומאת קרובים (ס) היינו דאמרי' בגמרא בפרק ג' מינין [דף מג:] [ד] [הוה] קא אזיל בפקתא דערבות ופסקוה גנבי לרישיה דאבוה ה"נ דלא ליטמי ליה אמר ליה מת מצוה קאמרת השתא (ע) באחרים מחייב באבוה לא כ"ש והאי מת מצוה הוא והתניא איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברים קורא ואחרים עונין אותו אין זה מת מצוה כיון שמשתדלין לקברו בני המשפחה ומשני כיון דקא אזיל באורחא כמי שאין לו קוברין דמי שהרי אין בכאן קוברין ואחר ס ההולכין עמו בשיירא אין עונין לקוברו אם הבן לא יתעסק עמהן בקבורתו עד כאן ומשמע מתוך דבריו שהוא רוצה לפרש קורא ואחרים עונין אותו על ב' דרכים א' על הכהן המוצאו כהך ברייתא דירושלמי וא' על המת כי הך גירסא דיבמות ולא נהירא לי אלא על הכהן המוצאו (פ) קאי וגירסא דיבמות נשתבשה ע"י סופרים שלא למדו הסיה ברייתא דירושלמי וסברו דקורא ואחרים עונין אותו על המת קאי וכתבו קרי' ולא ענו לה וכך היא הגרסא קרי ולא ענו ליה פירוש (צ) בעלה שנפטרה בביתו קרי לבני המשפחה לבא לקברה ולא ענו ליה לפי שהוא יורשה וכ"ש שלא יטפלו בה נכרים הויא מת מצוה. והמוצא מת מצוה קוברו במקומו דמת מצוה קונה מקומו שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ ואמרינן בירושלמי דנזיר המוצא מת מצוה הרי זה מטפל בו וקוברו במקומו אימתי בזמן שמצאו חוץ לתחום אבל אם מצאו בתוך התחום מביאו למקום בית הקברות וקוברו. אמר ר' עקיבא כך (ק) תחלת תשמישי לפני חכמים פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי מת מצוה וטפלתי בו כארבעת מילין עד שהבאתיו לבית הקברות וקברתיו וכשבאתי לפני רבי אליעזר ור' יהושע אמרו לי על כל פסיעה ופסיעה שהיית פוסע מעלין עליך כאילו היית שופך דמים אמרתי מה אם בשעה שנתכוונתי לזכות נתחייבתי בשעה שלא נתכוונתי לזכות על אחת כמה וכמה מאותה שעה לא זזתי ממשמש חכמים הוא היה אומר דלא שמש חכימיה קטלא חייב: ירושלמי מה ת"ל כי קבור תקברנו מכאן שאינו נעשה מת מצוה עד שיהיה ראשו ורובו תני רבי יוסי קמיה דר' יוחנן כשם שאדם מיטמא על מת מצוה כך אדם מיטמא על אבר מת מצוה א"ל ר' יוחנן ויש כאן פי' וכי יש כאן מת [מצוה] שיטמא לו ר' יעקב בר אחא בשם ר' זעירא תפתר בחוזר כלומר אין נעשה מת מצוה בתחלה אלא אם [ה] מצא ראשו ורובו אבל אם *(לא) מצא ראשו ורובו וקברו חוזר אפי' על אבר אחד וקוברו עמו:[ו] ובאבל רבתי תניא לעולם אינו מת מצוה עד שימצא ראשו ורובו רבי יהודה אומר השדרה והגולגולת הן הן רובו: אשתו ארוסה וכו' לא אוננת ולא מיטמאה לו. פירש רש"י ז"ל אינה מיטמאה לו לאו משום כהנת נקיט

שלטי הגבורים

א וכתב מיי' קטן שבא לטמא את עצמו אין בית דין מצווין להפרישו אלא שאביו מצוה לחנכו בקדושה וכתב הטור וצ"ל שצריכין להפרישו וכן משמע מלשון בדרשו אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים משמע שצריך להזהירם מלטמא וסמ"ג הוכיח מהאי דפ' חרש כדברי מיי' דלא הוזהרו הגדולים על הקטנים אלא שלא יטמאו אותו בידים: ב כן כ' מיי' וסמ"ג והטור פי' שע"ד כ' ואינו נקרא מת מצוה אלא א"כ מצא ראשו ורובו או שדרה וגולגולת ואם מצא שדרה וגולגולת או ראשו ורובו וקברו חוץ מאבר א' חוזר לטמאות בשביל אותו אבר ובזה תמור מקרובים שאינו מטמא להם אא"כ יהו שלמי' כדפרישית ואיזהו מת מצוה כל שמוצאו במקום שאם יקרא המוצאו לישראל לבוא להשתדל בו לא ישמע אותו לבא להשתדל בו אבל אם קורא כהן המוצאו לאחרים לבא ובאין לא יטמא הכהן המוצאו אם יש לו כל צרכו וכמה כל צרכו למאן דקרי ותני עד שיהיה לו שית אלפי גברי ולמאן דמתני אין לו שעור וכן לנשיא מטמא לעולם ולרבו לא יטמא אם יש לו שיעור:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב בתו"כ דריש לה אמור אל הכהנים ומייתי לה בפ"ק דקדושין דף לה: (ב) נ"ב פלוני: (ג) נ"ב פ' האשה רבה דף פט: (ד) נ"ב בתו"כ דלעיל ומייתילה בפ"ב דיבמו' כב: (ה) נ"ב אפשר שבא לייסב דמנ"ל לדרוש על הקטנים דלאו בני חיובי ניהו דלמא דוקא להזהיר בית דין על הגדולים

א [וז"ל ספור אחד האיש ואחד האשה] ומיי' כ' כיון שכהנת אינה מוזהרת על הטומאה גם אין הנשים מצות לטמאות לקרובים ולא נכירא לא"א ז"ל אלא אשה מצווה לטמאות לקרובים כמו האיש :
ב ור"ת כתב שיכול ליכנס לבית הקברות לקבור מתו ומיי' וסמ"ג כתבו כרבינו וטור בע"ג כתב לכל אלו מטמא בין לצורך בין שלא לצורך עד שיסתום הגולל אבל משנסתם הגולל שוב אין מטמא להם ובעוד שהכהן מתעסק במתו מות' לטמאות גם לאחרים אבל מספידם לטמאות למתו אסור לטמאות גם לאחרים אפי' בו ביום לפיכך אין לו ליכנס לבית הקברות לקבור מתו אע"פ שבשעה שמכניסו מותר לטמאות לאחרים מ"מ לאחר הקבורה כשחוזר על הקברים מוסיף לו טומאה לפיכך משפחות כהונה עושין להם שכונה בסוף בית הקברות שלא יטמאו בקברים אחרים :
ג מיי' וסמ"ג פליגי ע"ז וכתבו דאין הכהן מיטמא לשום עלם מעלמות אביו דאינו מטמא לו אלא כשהוא שלם ולא כשהוא חסר והטור כתב דדוקא כשנחסר האבר לאחר מיתתו אינו מטמא לו אבל אם חסר ממנו אבר בחייו ומת מטמא לו אף ע"פ שאינו שלם :
ד סמ"ג עיין רל"א כתב מלאתי בשם רב"י שבזמן הזה כהן המיטמא בבית הקברות אינו לוקה ומביא ראיה מדתניא במס' שמחות הרי שקבר את מתו ובא מת אחר כל זמן שעוסק בבית הקברות יכול לעסוק בו פירש מן הקבר אם חזר וקברו לוקה דברי ר"ע ר' טרפון אומר כל היום אינו לוקה מפני שאינו מרבה עליו ימי הטומאה ובהלכות גדולות פוסק כר' טרפון וא"כ בזמנה"ז מה מרבה טומאה יש כיון שמי חטאת אינה נוהגת ע"כ :

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) כל אפי שוין דהקרובה לרבות אלא שסמך לה אשר לא היתה לאיש פליגי ר"מ ור"י דרשו לה מי שהויתה ע"י איש ולהוציא מוכת עץ והקרובה כדאיתא לרבות את הארוסה ור' יוסי ור' שמעון דרשו הקרובה אדלבתריה דכתיב אשר לא היתה לאיש לומר לך הקרובה שרביתי לך זהו בשלא היתה לאיש שנתגרשה וממילא שמעת פרט לארוסה שהיתה לאיש ותנא דלעיל נמי דדרש הקרובה ולא ארוסה אאשר לא היתה סמיך והשתא פירוש אליו ולא הגרושה ה"פ ארוסה ונתגרשה לא נתמעטה מאשר לא היתה דהשתא חזרה ולא היתה וקורא אני בה הקרובה אליו :

ד"ת (ב) קשה לי*) דמאי ענין זה לזה התם מיירי בבעל והכא באח : (ג) ב"מ נ"א משום דאיכא הכא מצוה להטמא לקרובים וזהו אמינא דספיקא לחומרא ויטמא קמ"ל :

*) וכן כתב הגאון בעל חוות יאיר ז"ל ע"ש מ"ש נ"ע דלעיל מיירי לענין טומאה לשארו וכאן על לאחותו ועיין בהרא"ש ובהגהת מהר"ם בגליון הרי"ף שהוסיף מקום עיון [ועי' במעדני יו"ט על הרא"ש ה"ק סי' ס'] :

הגהות מאי"

[א] דברי הרמב"ם :
[ב] חלול על חלול :

נקים לה דלא הוזהרו כהנות ליטמא למתים אלא ה"ק אינה חייבת להתעסק בו וליטמא לו בין כהנת בין ישראלית אע"פ שמצוה ליטמא למתים האמורים בפרשה זו (ט) דלאו שאר היא והרמב"ם ז"ל (י) כתב הכהנות הואיל ואינן מוזהרות על הטומאה כך אינן מצוות ליטמא לקרוב אלא אם רצו מיטמאות ואם רצו לא יטמאו ולפיכך הא דתניא לא מיטמאה לו לאו דוקא ארוסה והרמב"ן דחק לפרש זה ולא נתיישבו לי [א] דבריו כי (כ) הדבר צריך ראיה לפטור נשים ממצוה זו : **יצאו** נפלים. שאין בני קיימא הלכך אין כהן מיטמא לקטנים אא"כ מת ביום שלשים ואחד ואם, קים ליה שכלו לו חדשיו מיטמא לו : **על** הודאי הוא מיטמא ואינו מיטמא על הספק. כגון נתערב ולדה בולד חברתה או ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון או אשתו שגרשה בספק גירושין ותנן נמי בספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון [יבמות ק:] היו שניהם כהנים הוא אונן עליהם והם אוננין עליו הוא אינו מיטמא להן והם אינן מיטמאין לו :

לה יטמא ואינו מיטמא לאחרים עמה שלא יאמר הואיל ונטמאתי על אבא אלקט עצמות פלוני. וגרסי' בנזיר [דף מב:] כהן שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו יכול יהא חייב ת"ל לחללו ופריך עלה ממתני' דתנן היה מיטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא [אל תטמא] והוא מיטמא חייב על כל אחת ואחת אמאי הא מיטמא וקאי וכן אמר רב הונא נזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר חייב ולא אמרי' הא מיטמא וקאי ומשני דהא דאמרינן דפטור בעודו מחובר במת דאין דף ס. כאן תוספת טומאה אבל פירש ממתו ונגע במת אחר חייב לפי שמוסיף טומאה על טומאתו דלאחר שפירש הנוגע בו טמא טומאת ערב וכשחזר ונגע במת הנוגע בו טמא טומאת ז' כאילו נגע במת עצמו [ע"ז לז:] דיקרב בדיקרב מסאב ולא תימא הא דקתני יכול יהא חייב ת"ל לחללו חיובא הוא דליכא אבל איסורא איכא דתניא באבל רבתי היה עומד וקובר את מתו עד שהוא בתוך הקבר מקבל מאחרים וקובר פירש הרי זה לא יטמא נטמא בו ביום רבי טרפון מחייב ר' עקיבא פוטר נטמא לאחר אותו היום הכל מודים שהוא חייב מפני שהוא סותר יום אחד וסוגיין דנזיר דלא כר' עקיבא דלא מיחייב ר' עקיבא אלא כשמוסיף ימי טומאה על עצמו אבל מה שמוסיף טומאה לאדם הנוגע לא מיקרי תוספת טומאה ופסק הרמב"ן כר' טרפון דסתם מתני' דתנן אמרו לו [אל תטמא] אל תטמא והוא מטמא חייב על כל אחד ואחד וכל סוגיא דנזיר כוותיה (ל) ואף ר"ע מודה לאסור דקתני בריסא פירש הרי זה לא יטמא ולא פליג רבי עקיבא אלא בחיובא דפטר בו ביום ובמס' נזיר [ירושלמי פ"ג הלכה ה'] שנו מחלוקתן בהפך ילא ונכנס רבי טרפון פוטר ורבי עקיבא מחייב א"ל רבי טרפון וכי (מ) מוסיף זה [ב] חלול אמר ליה רבי עקיבא בשעה שהיה שם טמא טומאת ז' פירש טמא טומאת ערב חזר ונכנס טמא טומאת שבעה . פירוש הנוגע בו . אמר לו רבי טרפון עקיבא כל הפורש ממך כפורש מחייו . והלכה כר"ע מחבירו . וגם נראה שרבי טרפון חזר והודה לדבריו הלכך אין לכהנים ליכנס לבית הקברות לקבור מתיהם דאע"פ שבשעה שהוא מכניס מתו מותר ליטמא לאחרים . מ"מ לאחר קבורה נמצא מטמא לאחרים ומוסיף טומאה וכ"כ הרמב"ם . אבל ר"ת כתב שהלכה כרבי עקיבא וכההיא דאבל רבתי דנטמא בו ביום פטור ומותר הכהן להכניס מתו לבית הקברות ולקברו . ואפי' היה רבי עקיבא אוסר טומאתו בו ביום מדבריהם גדול כבוד (נ) *)את שדוחה לא תעשה מדבריהם והביא ראיה מפרק דם נדה (דף נז.) דתנן הכותי נאמן לומר קברנו שם את הנפלים או לא קברנו וקאמר עלה והא לית להו ולפני עור לא תתן מכשול א"ר אבהו א"ר יוחנן כהן כותי עומד שם ודילמא כהן טמא הוא דנקט תרומה בידו ואכיל ליה אלמא דשרי לכהן טמא לעמוד במקום הקבר ולאו ראיה היא כי התוס' הקשו במס' נדה ומה בכך אפילו הוא טמא אסור לו ליכנס לבית הקברות דבנזיר מבעיא לן **) (כהן ונזיר) אי בעי שהייה למלקות ואמרינן נמי בפרק ג' מינין (דף מב:) אמר רב הונא נזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר חייב ותירצו דכותאי לית להו הא דרב הונא אלא סברי כשהוא טמא אינו מוזהר עוד מלהוסיף טומאה : **לה** יטמא ואינו מט"מא על איבריה שאין אדם מיטמא על אבר מן החי של אביו אבל מיטמא הוא על עלם כשעורה מאביו אלו הן דברי הרי"ף . ודבריו אין מהוורין דגרסינן במס' נזיר בפרק ג' מינין (דף מג:) אמר רב חסדא אמר רב נקטע ראשו של אביו אינו מיטמא לו מאי טעמא דאמר קרא לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר ואפי' מוכח הרא"ש אלא הגוף אינו מיטמא לו כיון שאין הגוף שלם ופריך עלה מברייתא דתניא לה הוא מיטמא ואינו מיטמא לאבריה לפי שאינו מיטמא לאבר מן החי של אביו ולא לאבר מן המת של אביו אבל מחזיר הוא על עלם כשעורה פירוש אם כבר נטמא לקבור את אביו ונחסר עלם כשעורה חוזר ומיטמא לו וקוברו ***)ולאו (ס) דוקא חסר פורתא [אלא] כלומר הרי נחסר ממנו עלם כשעורה ואעפ"כ נטמא לאביו וקוברו וקשיא לרב חסדא דאמר כשהוא שלם ולא כשהוא חסר ומשני האי תנא סבר לה כר' יהודה דתניא ר' יהודה אומר לה יטמא ואינו מיטמא לאיבריה שאינו מיטמא על אבר מן החי של אביו אבל מיטמא הוא על אבר מן המת של אביו פירוש על ידי חזרה דהא ברייתא [קמייתא] אוקמינא כרבי יהודה וקא תני בה דאינו מיטמא לאבר מן המת של אביו והא דקתני בהך ברייתא דמיטמא על כרחך ע"י חזרה . והכי קאמר לאבר מן החי אינו מיטמא כלל דלא משכחת ביה חזרה אבל לאבר מן המת זמנין דמיטמא לה כגון על ידי חזרה ובסיפא דברייתא קמייתא תני בה (ע) רבי יהודה אומר אינו

*) בהרא"ש ה"ק איתא מתו ועי' במעיו"ט . **) נזיר והוא בבית הקברות . ***) נ"ל ולאו למימרא דאי חסר .

נר מצוה

יטמא בעל בעמיו מה ת"ל לפי שנאמר לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו ולאחותו יטמא להן בין כשרין בין פסולין יכול אף לאשתו מיטמא בין כשרה בין פסולה ת"ל לא יטמא [בעל] יש"ג י"ד בעל מיטמא ויש בעל שאינו מיטמא הא כיצד מיטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מיטמא לאשתו פסולה לאמו ואפילו אמו שנתחללה מיטמא לה ולבנו ולבתו יכול אפי' נפלים ת"ל (א) לאביו ולאמו מה אביו ואמו בני קיימא אף בנו ובתו בני קיימא יצאו נפלים ולבנו ולבתו בין כשרין בין פסולין כדתנן* מי שיש לו בן מ"מ וכו' ובנו הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו יבמות כב. מן השפחה ומן הנכרית ואמרי' למאי הלכתא ליורשו וליטמא לו וכן אחיו ואחותו דתנן* ואחיו שם הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן הנכרית : *ולאחיו ולאחותו יכול אחיו ואחותו ספרא שם מאמו ת"ל ולבנו ולבתו מה בנו ובתו שהוא יורשן אף אחיו ואחותו שהוא יורשן יצאו אחיו ואחותו מאמו שאינו יורשן ולאחותו הבתולה פרט לאנוסה ומפותה יכול שאני מוציא אף מוכת עץ ת"ל אשר לא היתה לאיש שהוייתה בידי איש (ב) לא שהוייתה בדבר אחר ונרסינן בפרק הבא דף ס. על יבמתו* ת"ר אחותו ארוסה ר' מאיר ור' יהודה אומרים מיטמא לה ור' יוסי ור' שמעון אומרים אין מיטמא לה אנוסה ומפותה דברי הכל אין מיטמא לה ומוכת עץ אין מיטמא לה דברי ר"ש שהיה ר' שמעון אומר ראויה לכהן גדול מיטמא לה ושאינה ראויה לכהן גדול אין מיטמא לה ובוגרת מיטמא לה דברי הכל מ"ט (ג) ר' מאיר ור' יהודה (ד) דרשי הכי ולאחותו הבתולה פרט לאנוסה *ומפותה יכול שאני מוציא (ה) מוכת עץ תלמוד לומר אשר לא היתה לאיש מי שהוייתה ע"י איש יצאת מוכת עץ שאין הוייתה ע"י איש הקרובה לרבות את הארוסה אליו לרבות את הבוגרת (וכו') ור' יוסי ור' שמעון מאי (ו) טעמא דדרשי הכי ולאחותו הבתולה פרט לאנוסה ומפותה *ומוכת ע"אשר לא היתה פרט לארוסה שהיתה הקרובה לרבות ארוסה שנתגרשה. אליו לרבות את הבוגרת. *ורבי יוסי יבמות דף ס: מדשבקיה לבר זוגיה מכלל דבמוכת עץ כרבי מאיר ס"ל ושמעינן מינה דבמוכת עץ לרבי יוסי ורבי מאיר ורבי יהודה מטמא לה והוה ליה ר"ש יחיד (ז) ולית הלכתא כוותיה ולגבי אחותו ארוסה קיימא לן כר' יוסי ור' שמעון דהוו להו רבי יוסי ורבי שמעון תרי ורבי מאיר ור' יהודה תרי וכיון דרבי יוסי לגבי כל חד מהני הלכתא כוותיה שמעינן דהלכתא כר' יוסי ור' שמעון הלכך (ח) ארוסה ואחותו אנוסה ומפותה אין מיטמא להן [אבל אחותו ארוסה שנתגרשה י"ד ואחותו בוגרת או מוכת עץ מיטמא להם] וכן הלכתא *לה יטמא מצוה לא רצה ליטמא לה א מטמאין אותו בעל כרחו מעשה ביוסף הכהן שמתה אשתו בערבי פסחים ולא רצה ליטמא לה ודחפוהו חכמים וטמאוהו בעל כרחו לה יטמא על הודאי הוא מיטמא ואין מיטמא על הספק לה יטמא ואינו מיטמא ב לאחרים עמה שלא יאמר הואיל ונטמאתי על אבא אלקט עצמות פלוני לה יטמא ואינו מיטמא על איבריה שאין אדם מיטמא על אבר מן החי מאביו אבל מיטמא על עצם כשעורה ג מאביו בעמיו בזמן שהן עושין כמעשה רכה סוטה מג: עמן ולא בזמן שפירשו מדרכי צבור ולא מיבעיא אמיקרב למיתא ומינגע ביה דאסור אלא ד אפילו ליכנס תוך ארבע אמות שלו אסור "דאמר ר' יצחק אמר ר' יוחנן משום

יכול אף לאשתו כן . אע"פ שהיא חללה מטמא לה בעל כרחו : תלמוד לומר לא יטמא בעל בעמיו הא כיצד . כלומר והא כתיב כי אם לשארו שמטמא לה הבעל : לאביו ולאמו ואפי' אמו שנתחללה אחר שנולד הוא מטמא לה חייב להטמא לה : יכול אפילו נפלים כדכתיב במות בנפש ודרשינן [חולין עב.] איזהו מת שהוא בנפשו של אדם הוי אומר זה עובר שבמעי אשה : בין כשרין בין פסולין. שנולדו לו מן הממזרת או מן החללה שאע"פ שהאב כשר הבנים ממזרים* דכתיב לא יבא לו הלך אחר פסולו דאע"ג דכתיב בישראל למשפחותם לבית יג"ד אבותם שהבנים הולכין אחר האב ולא אחר האם לכך אתא לו לומר שיש לנו לילך אחר פסולא דאם : ובנו . מן החללה מפורש ולא יחלל זרעו בעמיו אפ"ה יכול ליטמא לו דהא אב ובנו הוא : חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן הנכרית . דלא מיקרי בנו כלל שפחה דכתיב האשה וילדיה שהולד הולך אחריה ונכרית דכתיב כי יסיר את בנך ודרשינן אין בנך הבא מן הנכרית קרוי בנך אלא בנה*:וכן יבמות כג. אחיו ואחותו . הנולדים לאביו מן הפסולות הנזכרות מיטמא להם דהא אחיו הוא לכל דבר ליבם את אשתו : יכול אחיו ואחותו שם אפילו מאמו . אע"פ שאינם מאביו ת"ל ולבנו ולבתו מה בנו ובתו בני ירושה נינהו ספרא יצאו אחיו[ואחותו]מאמו וכו' דכתיב הקרוב שם אליו ממשפחתו[ב"ב קט:]משפחת אב קרויה משפחה משפחת אם אינה קרויה משפחה דכתיב למשפחותם לבית אבותם : הבתולה פרט לאנוסה ומפותה. שהרי אינה בתולה : גרסי' בפ' הבא על יבמתו וכו' רבי מאיר וכו'. לקמן מפרש טעמייהו דדרשינן הקרובה לריבוי ולא למיעוט ור' יוסי ורבי שמעון סבירא להו דדרשינן קרובה למעוטי ארוסה אבל רבוי הבתולה הקרובה אליו לאיתויי (א)שכיון שנתגרשה וחזרה ונתקרבה מיטמא לה וצריך עיון (ב) (פ) הא דאייתי לעיל הרי"ף ז"ל הקרובה ולא הארוסה אליו ולא הגרושה מאן קא תני לה דהא לא ר' מאיר ולא רבי יוסי דאי ר"מ הא מתיר לטמא לארוסה אע"פ שלא נתגרשה ואי רבי יוסי הא מתיר ליטמא בארוסה שנתגרשה : **לה** יטמא מצוה . כדמפרש ואזיל שאע"פ שלא רצה ליטמא לה מטמאין אותו בע"כ כדאמרי' בעלמא [כתובות פו. חולין קלב:] בד"א במצות לא תעשה אבל במצות עשה כגון סוכה או לולב או ציצית מכין אותו עד שתצא נפשו : על הודאי וכו' . וצריך עיון (ל) למאי איצטריך (ג) דאי למעוטי ספק בן קיימא דלא מטמא פשיטא דהא אמרינן לעיל [דאין] מטמא לנפלים וספק איסורא לחומרא ואי למעוטי בני תערובות כגון יבמות דף ס: כהנת וישראלית שילדו במחבא וקמ"ל שלא יטמא לאחד מהם ה"נ פשיטא דספק איסורא לחומרא: אבר מן החי מאביו . כגון שנצטרע ונפל לו אבר אחד או שעלתה הצרעת באצבעו וקטעוהו כדי שלא תתפשט בכל הגוף כדאמרי' [ע"ז דף י:] מי שעלתה לו נימא באצבעו יקטענה ויחיה או יניחנה וימות : על עלם כשעורה מאביו . וצריך עיון (ק) דהא חזינן במס' נזיר [דף מג:] (א) דדרים לאביו כשהוא שלם מטמא לו ואינו מטמא לחסר ומביא מעשה עילויה ובכל דוכתא אמרי' מעשה רב : לא בזמן יג"ד שפירשו מדרכי צבור : כגון המינים והמומרים והמסורות : תוך ד' אמות שלו . מת תופס ד' אמות לטומאה והוא דליכא גדר גבוה י' טפחים או (ר) חריץ עמוק י' טפחים בינו ובין המת שאם היה לו כן כיון דאיכא היכרא לא גזרו בהו רבנן ודוקא מת שלא נקבר הא אם נקבר לא תפיס ד' אמות דהא בציון משהו לחודיה סגי כדאמרי' [מ"ק ה:] אין מעמידין ציון במקום טומאה ואין

שהא מכלל עשה עשה . אי נמי כיון דאיכא נמי מצוה שיטמא לה כמו שדרשו לה יטמא מצוה כו' הילכך צריך הכתוב למעט הספיקות לומר שאין מצוה כלל כשיטמא בספקות . ודו"ק : (ק) כ"כ וכן הקשו רוב הגאונים ועי' בדברי הרא"ש : (ר) נ"ב ועל דבר זה הקשה הרא"ש ע"ש :

א מיי' פ"ג מהל' אבל סמג לאוין רלה וסמג עשין רלא טור יו"ד סי' שעג

קדושין סט:

הגהות חו"י

(א) נ"ב סיה אפשר לחלק בין רשות לחובה אבל א"ח להעמיד הדברים למעיין בגמ' דנזיר : [ועיין בפירש"י בקדושין ס"ס האומר]

הגהות הב"ח

(א) נ"ל לאמו ולאביו : (ב) נ"ל ולא : (ג) נ"ל דר' : (ד) נ"ל דדרשי : (ה) נ"ב אף : (ו) נ"ל טעמייהו : (ז) נ"ב לגבייהו : (ח) נ"ב לאחותו : (ט) נ"ב ואינה מחויבת דלאו שארו היא כנ"ל : (י) נ"ב בפ"ג מהל' אבל : (כ) נ"ל הרבה כו' כהנים : (ל) נ"ב וגם רב הונא סבר כוותיה : (מ) נ"ב מה : (נ) נ"ל המת : (ס) נ"ל דקא : (ע) נ"ב בת"כ : (פ) נ"ב וז"ל הרא"ש מוזהר כפ' אמור וא"ת מ"ש גבי הקרובה אליו דרשו לרבות את הארוסה ולגבי שארו הקרוב אליו דרשו ולא הארוסה . וי"ל משום דלגבי בעל אין אשה קרובה לו אלא הנשואה שכל זמן שהיא ארוסה היא אבל אביה ואחיה . דרשו הקרוב אליו ולא הארוסה שאינה קרובה לו . ולגבי אח שאין אחותו קרובה לו אלא בהיותה פנויה או ארוסה דרשו הקרובה אליו לרבות הארוסה. והכי איתא בירושלמי מחלפה שיטתיה דרבנן תמן אינון אמרין הקרוב ולא הארוסה והכא אינון אמרין לרבות הארוסה ומשני אחותו לעולם בפנים עד שתצא בחוץ . ארוסה לעולם בחוץ עד שתכנס לו עכ"ל : (צ) וז"ל הסמ"ג והלכות גדולות מביא ברייתא ספק אחיו ספק אינו אחיו ספק בנו ספק אינו בנו מתאבל ואינו מיטמא כו' וכ"כ הרא"ש ע"ש . ונראה דהכתוב לחייבו נמי בעשה דלאו

א מיי' פ"ג מה' טומאת מת סמג עשין רלג טוש"ע יו"ד סי' שעא :
ב מיי' פי"ג שם סמג עשין רלג טוש"ע יו"ד סימן שעא :

הגהות חו"י
(א) נ"ב קיימה לכאורה צריך מקום חוץ יותר לקבל מעזיבה בינונית מרכסה וכ"ה הרמב"ם והכ"ע משנה שם :

הגהות מאי
[א] והגהזרין : [ב] נ"ב כלומר בברייתא דהלכ"י רס"י : [ג] נ"ב מינה דטומאה : [ד] נ"ב מתני' באהלות : [ה] דהא איכא מקום קופה ותבית :

ואין מצריכין ציון של ארבע אלא בכל שהוא סגי : והיכא דמיתא מת תותי וכו' ואפילו תותי אילן וכו' . כלומר שלא תאמר דוקא (נ) הנעשה לאהל כגון בית הוא דאסור אבל באהל אילן או אבנים היוצאות מן הגדר שלא נעשו לאהלין לא יהו מביאין את הטומאה קמ"ל דמביאין : כדתנן הזיזין . היתדות התקועות בכותל וכל הני דקא חשיב הם אהלים (ק) שאין עשוין לאהל אלא משום דבר אחר : והסככות . הם הוצין של ערבה או של קנים של אגם או כאבנים רחבות או ארוכות שמסככין (ר) הכתלים מפני הגשמים ואם הם כל כך חזקים שיכולין לקבל מעזיבה רכה כלומר עפר רב יביאו את הטומאה לראש השני ואם לאו לא יביאו : (א) וחכ"א וכו' . רבנן סבירא להו שאפי' לא יהו כל כך חזקים אלא שיקבלו מעזיבה בינונית שאינה כל כך רכה ויש גורסין מעזיבה (ש) רכה בכ"ף כלומר שאע"פ שהם חזקים אם לא יהיו מדובקין זה בזה שיהיו יכולין לקבל מעזיבה של טיט רכה לא יביאו את הטומאה אע"פ שהיו מקבלין את המעזיבה בינונית : והיכא דמיתא מת בביתא וכו' . ואותו בית פתוח לו חלון לבית אחרת וכן הרבה בתים פתוחות זו בזו אם יש באותו חלון וכן בכל חלון וחלון פותח טפח על טפח כל אותן הבתים נאסרו לכהנים ליכנס לתוכן וכן חלון שיש בין העלייה והבית בקרקע העלייה והמת בתחתית הבית אסור לכהן לעלות לעלייה : שאינו מקבל טומאה איפסיק' ליה טומאה . ויש מן המפרשים ז"ל שכתבו וצריך עיון היאך לא פי' הרב את דבריו דהא במסכת ב"ב פרק לא יחפור (דף יט.) משמע שאם היה אותו דבר שסוכר בו את החלון דבר הראוי למלאכה אחרת אינו חוצץ בפני הטומאה דדילמא שקיל לה משם וצ"ל שבטלו שם בפירוש וכיון דאמר בפירוש תו ליכא למיחש מידי עכ"ל : והיכא דאיכא דרתא דמוקפת וכו' והמת בבית שבפנים וכו' איתסר ליה וכו' . אע"פ שסגר הדלת לפי שדרך הטומאה לצאת מן הבית אע"פ שהיא סגורה כדתנן [אהלות פ"ז מ"ג] מת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאין לפי שאין לדרך שיהיה בבית קבר ובודאי צריך שיוציאוהו מן הבית לפיכך לא מהני בהו סגירה אבל אם היה לו ב' פתחים או פתח אחד למזרח וחלון למערב אם נסגר אותו חלון או ננעל אין דרך טומאה לצאת מאותו חלון הננעל כיון שיש לו פתח בגד אחר שיכול להוציא כדתנן (שם) כפתח אחד מהם הוא טמא וכולן טהורים כלומר שהיו סגורים : אי הוה מיתא הותי הנהו זיזין וכו' . כלומר אבל אם היה המת תחת היתדות היוצאות לחוץ או תחת האכסדרה אם אותו הפתח של בית הפתוח לאכסדרה הוא סגור או נעול מותר לכהן לעמוד בבית דכיון שהוא סגור אמרי' אין דרך הטומאה ליכנס . שאם היה פתוח ליכא למאן דאמר שלא יהיה דרך הטומאה ליכנס שהרי אפי' חלון של פותח טפח מביא את הטומאה כ"ש פתח גדול : כדתנן זיז שהוא סובב . נסרים שהבית מכוסה מהן יוצאין טפח חוץ לכתלים : ואוכל בפתח . כלומר אפי' יהיה כל הבית מכוסה מאותן הנסרים כיון שראש אותן הנסרים מגיעין על הפתח שלש אצבעות אותן

נר מצוה

משום רבי אליעזר בן יעקב °מת תופס ד' אמות לטומאה וכן לק"ש והיכא דמיתא מת תותי טללא אסור לכהן למיעל תותי ההוא טללא ואפי' תותי אילן המיסך על הארץ ואפי' אבנים היוצאות מן הגדר כדתנן בפרק יש מביאין את הטומאה וחוצצין* הזיזין והגזריות והשובכות והשקיפין והסלעין [א] והגהיזרין והשנינין (א) והסככות והפרעות שהן יכולין לקבל מעזיבה רכה דברי ר"מ וחכ"א מעזיבה בינונית . אלו הן הסככות אילן שהוא מיסך על הארץ והפרעות אבנים היוצאות מן הגדר (ב) והיכא דמיחת מת בביתא ופתיחא כוותא מן ההוא ביתא לביתא אחרינא וההוא ביתא אחרינא פתיחא לביתא אחרינא וכן עד כמה בתי אי הויאן הנהו כוי בכל חדא מינייהו טפח על טפח איתסרו להו הנך בתי כולהו לכהנא למיעל לגוייהו וכן עיליתא דעל גבי ביתא אי איכא ארובה בין ביתא לעיליתא בפותח טפח *) למיעל והוה מיתא בחד מינייהו איתסר ליה לכהנא למיעל לתרווייהו ואי סכר לה ב לכוותא בעצים או באבנים או בדבר שאינו מקבל טומאה איפסיקא ליה טומאה ושרי ליה לכהנא למיעל לההוא ביתא דלית ביה מיתא °והיכא בדאיכא (ג) דרתא דמוקפת זיזין אי נמי דמוקפת אכסדרא והוה מיתא בחד ביתא מהנך בתי דבההיא דרתא איתסר ליה לכהנא למיעל תותי הנך כולהו זיזין דמארבע רוחי דרתא או הנך אכסדרואתא אבל ודאי אי הוי מיתא תותא הנהו זיזין או גו אכסדרא שרי ליה לכהנא למיתב בגו ביתא שדרך טומאה לצאת ואין דרכה ליכנס כדתנן* זיז שהוא סובב את כל הבית (ד) ואוכל בפתח שלש אצבעות טומאה בבית כלים שתחתיו טמאים

*) בא"י ליתא תי' למיעל

אינו מיטמא לעלם כשעורה מאביו אבל מחזיר הוא על עלם כשעורה ונראה דכולה ר' יהודה היא . והדר פריך והא תני רב כהנא בדברי [ג] ר' אליעזר בן יעקב לה מיטמא ואינו מיטמא לאיבריה פרש לכזית מן המת וכזית נצל ומלא תרווד רקב יכול לא יטמא לשדרה ולגולגולת ולרוב בנינו ולרוב מניינו כשהוא אומר אמור ואמרת הוסיף לך הכתוב טומאה אחרת ומשני כולהו ר' יהודה נינהו ורב חסדא דאמר כי האי תנא דתניא מעשה שמת אביו של ר' ינאי בגינזק באו והודיעוהו לאחר שלש שנים ובא ושאל לר' יהושע בן אלישע וארבעה זקנים ואמרו . לאביו . בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר . ולכאורה דברי הרי"ף אינן לא כדברי רבי יהודה ולא כדברי רב חסדא (ה) דהכא תניא דאף לר' יהודה אינו מיטמא לאבר מדוקמת אלא ע"י חזרה ואולי הא דכתב הרי"ף אבל מיטמא הוא לעלם כשעורה מאביו ע"י חזרה קאמר גם כי היה ראוי למחבר פסקים שיברר דבריו ולא יסתום ואף כי נדחוק ונאמר כן מ"מ הרי הוא פוסק כרבי יהודה ולא יתכן לפסוק כיחידאה כנגד ר' יהושע בן אלישע וד' זקנים ועוד כי עשו מעשה ואמרינן בכל דוכתא מעשה רב ועוד כי שטת התלמוד בכל מקום דהלכה כאמוראי גם כי נפסוק דלא כסתם מתניתין כל שכן הכא דרב חסדא סבירא לי' כרבים ועוד דבדאורייתא אזלינן לחומרא ולא יטמא לו וכן כתב הרמב"ן ז"ל דאין דבריו מחוורים ואע"ג דברייתא דתני רב כהנא בדברי ר"א בן יעקב אתיא כר' יהודה וקי"ל משנת ראב"י קב ונקי ואפי' יחיד במקום רבים כדמוכח בפ' הבא על יבמתו [דף ס.] אפ"ה לא דחינן מימרא מפורשת דרב חסדא מכלל דמשנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי דהא רב גופיה אית ליה משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי כדמוכח התם ביבמות והכא לא סבר לה כוותיה אלמא לא מסתבר טעמיה אי נמי הך (ו) דר' אליעזר בן יעקב *(קב ונקי) רב כהנא הוא דתני לה ולא מתניא בסתמא דתלמודא ורב לא תני לה ולא סבר לה דכל מתניתא דלא מיתניא בדבי רבי אושעיא ובדבי רבי חייא לא מותבינן מינה בי מדרשא וכן דעת הרמב"ם [וכתב הרמב"ן ז"ל] ומיהו מסתבר דאם נחתכה יד אביו מחיים *[ואח"כ מת] בנו מיטמא לו דלא אמרו אלא כשחסר לאחר מיתה [או בשעת מיתה] כגון נחתך ראשו דאינו עכשיו כמו שהיה בחיים ולא קרינא ביה לאביו (ז) אבל נחתכה ידו או רגלו בחייו ולאחר זמן מת אביו כיון שהוא לאחר מיתתו בשלימות שהיה לו מחיים לאביו קרינא ביה : באבל רבתי [פ"ד ה"י] תניא עד מתי מיטמא להן ר' מאיר אומר כל אותו היום ר"ש אומר שלשה ימים ר' יהודה אומר משום ר"ש עד שיסתום הגולל מעשה שמת שמעון בן יהונדק בלוד ובא יוחנן אחיו מן הגליל אחר שנסתם הגולל ובאו ושאלו את ר' טרפון וחכמים ואמרו אל יטמא אלא יפתח (ח) חצר הקבר ויראה והלכה כר"י משום ר"ש ושמעינן [ג] טעמא דנסתם הגולל הא כל זמן שלא נסתם הקבר מיטמא ונוגע במת שלו בין לצורך בין שלא לצורך הרמב"ן ז"ל : [ד] מת תופס ארבע אמות לטומאה ותניא בתוספתא פ' משוח מלחמה (דף מד.) חצר הקבר העומד בתוכו טהור והוא שיש בה ד' אמות דברי ב"ש וב"ה אומרים ד' טפחים בד"א שפתחה מן הצד אבל למעלה ד' אמות ודוקא חצר הקבר דמסיימא (ט) אבל מת בעלמא תופס (י) ומכאן כתב ה"ר יונתן ז"ל והוא דליכא גדר גבוה י' טפחים או חריץ עמוק י' טפחים בינו ובין המת שאם היה לו כן כיון דאיכא היכרי' לא גזרו ביה רבנן ודוקא מת שלא נקבר אבל נקבר לא (כ) תופס ד' אמות דהא בציון משהו סגי כדאמרי' [מ"ק דף ה:] אין מעמידין ציון במקום טומאה (ל) ולא מצריכין ציון של ארבע אמות אלא כל שהוא סגי . ואין דבריו מחוורין אלא קבר של בנין במחיצות מסויימות די בהרחקת ארבע טפחים אבל שאינו מסוים במחיצות גבוהות י' טפחים צריך הכהן להתרחק ממנו ד' אמות ומה שהביא ראיה מציון אינה ראיה דאמרינן בפ"ק דמועד קטן (שם) שאין מציינין אלא על דבר (מ) המטמא באהל אבל על הרחקה שגזרו חכמים לא הצריכו ציון כדאמרינן התם אין מרחיקין ציון ממקום טומאה שלא להפסיד ארץ ישראל : והיכא דמחית מיתא בביתא וכו' וזמנין דמחית מיתא בביתא ושרי ליה לכהנא למיעל לביתא ואסור למיעל לעלייתא ומשכחת לה בכזית מן המת הנתון תחת ארובה שאין בה פותח טפח דטומאה בוקעת ועולה ונכנסת לעלייה כיון שהיא מונחת תחת הארובה ואע"פ שאין בארובה פותח טפח אבל אינה חוזרת ויורדת לבית כיון שאין בארובה פותח טפח ודבר זה מפורש בפ' עשירי דאהלות במתני' דאין בארובה פותח טפח וכן לפעמים בשני בתים זה לפנים מזה וטומאה תחת אחת מהן ואין טומאה בחיצון ומותר לכהן לעמוד בפנימי אצל הטומאה ואסור ליכנס לחיצון כגון שני חדרים פנימיים הפתוחים לבית ובכל אחד מהן כחצי זית מן המת ודלתות (נ) החדרים נעולות וכהן בא' [מן החדרים] טהור [כיון] דאין בו אלא חצי זית אבל לבית אסור לכהן ליכנס שם דסוף טומאה לצאת ורואה אני כאלו שני החצאי זיתים כמונחים בבית ואין הטומאה נכנסת לחדרים כיון שדלתותיהן נעולות ודבר זה מפורש במשנה אחרונה דפ"ח דאהלות : ואי סכר לה לכוותא וכו' . הרב קיצר וסתם דבריו וצריכין ביאור דבפרק שני דבבא בתרא מוכח שאין הדבר המונח בחלון מונע מלעבור הטומאה עד שיבטלנו שם ביטול לעולם שאין בדעתו עוד ליטלו משם דגרסי' התם [דף יט:] א"ר טובי בר קיסנא אמר שמואל רקיק פירוש עיסה רכה אינה ממעט בחלון והוינן בה מאי איריא רקיק אפי' עבה נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא עבה כיון דחזי ליה לא מבטל ליה אבל רקיק דמאיס אימא בטוליה בטליה קמ"ל . מיתיבי קופה מלאה תבן וחבית מלאה גרוגרות שמונחין בחלון (ס) כל שאילו ינטלו ויכולין תבן וגרוגרות לעמוד בפני עצמן חוצצין ואם לאו אין חוצצין תבן הא חזי לבהמתו בתבנא סריא הזי לטינא דאית ביה קוצי הזו להסקה במתונא הזו להיסק גדול לא שכיח גרוגרות הא קא חזי ליה . אמר שמואל בשהתליעו פי' בשהתליעו אלמא כל מידי דחזו ליה ולא מבטיל ליה אינו ממעט בחלון ומיהו בההיא שמעתא גופה משמע דממעט אע"ג דלא בטליה דפריך האי חבית ה"ד אי דפומיה לבר היא גופה (ע) חייץ אלמא דחבית חייצא אע"ג דלא בטיל ליה ונדחק *הריב"ם לתרץ דכיון דהתליעו הגרוגרות נתקלקלה גם החבית ומבטיל ליה מיהו אכתי קשה מההיא דשלהי שבת ופקקו את המאור בטפיח וכי פקקו מאי הוי הא לא מבטלי ליה ולא חייצא וליכא למימר דבטלו את הטפיח דא"כ ה"ל בונה בשבת ואמרי' נמי בפרק בתרא דמגילה (דף כו) ההוא בי כנשתא דרומאי דהוה פתיחא לאידרונא דהוה מחית ביה מיתא אמר להו זילו דלו תיבותא ואתנוה להתם והתיבה אינה מקבלת טומאה דכלי עץ העשוי לנחת הוא ולכך חוצצת ואי בעיא ביטול מאי מהניא התם כיון דעשויה להניח ס"ת בתוכה לא מצי מבטל לה התם ופירש ר"י דכל היכא דאינו סותם כל הנקב אלא ממעטו מטפח התם בעי ביטול ואי לא בטליה לא ממעטי אבל היכא דסותם כל החלון לא בעי ביטול כי ההיא דמאור (ודתיבותא) ודתבן וגרוגרות אינן סותמות כל החלון [ה] ולהכי בעי ביטול אבל החבית [והתיבה] סותמות כל החלון ולהכי לא בעי ביטול וכן דעת הרי"ף ולכך כתב וסכר לה לכוותא דמשמע שסתם הכל : והיכא דאיכא דרתא דמוקפת זיזין וכו' . ולדברי הרב אלפסי איירי שדלת הבית נעול ובכה"ג אמרינן בכל דוכתא באהלות סוף טומאה לצאת ולא מהניא נעילה כיון דאין (פ) להם מקום לצאת אלא דרך שם חזינן כאילו הוא כבר שם ואילו היה הדלת

ג"י ד"ת

נ"ל הרמב"ם

חצר נמתק : (ט) נ"ב מילתא : (י) נ"ב ד"א : (כ) תפיס כו' משהו לתודיה סגי כנ"ל : (ל) נ"ב פירוש שאם הטומאה ממש תחת הציון אינו מרגיש עד שבא על הציון פתח
שהרי הטומאה תחת הציון והשתא ודאי צריך לומר דציון כל שהוא סגי דאל"כ אפי' היה הציון במקום טומאה מ"מ מאחר שהוא יוצא גם חוץ למקום טומאה לא יבא לידי
ומ"ש ולא מצריכין כו' הוא כמו ועוד כלומר ותו דמדלא מצרכינן בשום דוכתא דשיעור ציון הוא ד' אמות אלמא דבכל שהוא סגי דאל"כ לא הסתמיה תלמודא בשום ד
בכמה : (מ) נ"ב כלומר ומשום הפסד טהרות אבל על הרחקה שגזרו חכמים על הכהנים שאין בו הפסד טהרות לא הצריכו ציון תדע שהרי אין מרחיקין ציון ממקום טומ
שלא להפסיד א"י בטומאה שלא לצורך דמיד שרואה הציון הוא פורש ואי אמרת דאף על הרחקה שגזרו חכמים הצריכו ציון קשיא מאי קאמר אין מרחיקין כו' הא בע"כ צריך להר
כו' : (נ) נ"ב מן : (ס) נ"ב רואין : (ע) נ"ל תחוך : (פ) דאין לטומאה מקום כנ"ל : (צ) נ"ב ותימה לפירושו דא"כ למה נקט הרי"ף ז"ל בלשונו ואפי' תותי אילן כו' ואפ
מן האמר הילכך נראה דה"ק ואפי' ספק טמא כגון אילן שמיסך על הארץ וענפיו מובדלין זה מזה וטומאה תחת אחת מהן ואין ידוע איזה או אבנים יוצאין מן הגד
מהם ואין ידוע תחת איזה וכן משמע בדברי הטור בסימן שס"ט : (ק) נ"ב אע"פ : (ר) נ"ב בהן : (ש) וכן גרס הר"ש ופי' ג"כ כך אבל הרמב"ם עם היות שגורס מעז
דבריהם בע"ה וז"ל הוא אם היה הדבר הזה הבולט חלוש עד שכאשר ישימו עליו מעזיבה לא יסבלוהו אבל תפול הנה לא יחוץ בפני הטומאה . והמעזיבה תתהלך
אותו מגשרים עבים אפי' הכתלים לא הסבול אותם וכבר יעשו גג מדקי הערבה או מקנים וישימו עליו טיט מעט וזה קל המשא ואמר רבי מאיר כי כאשר תסבול זה
הטומאה וחכ"א עד שתסבול מעזיבה ממוצעת בין כבדות לקלות ואין הלכה כר"מ עכ"ל :

א) דרתא הוא החצר

שלטי הגבורים

א נ"ל שאין הקבר מסוים במחיצות גבוהות י' טפחים אבל אם הוא מסוים במחיצות גבוהות י' טפחים או בחריץ עמוק עשרה א"צ להרחיק ממנו אלא ד' טפחים

הגהות הב"ח

(א) נ"ב וז"ל הרמב"ם והסככות לקות מן סוככים וכסיפים . והפרעות מן גדל פרע שער ראשו . ע"כ .

נר מצוה | תורה אור

טמאים טומאה תחתיו ר"א מטמא את הבית ור' יהושע מטהר(א): והיכא(ג) דנפל אינש ונשברה מפרקתו ונתתך עמה רוב בשר אע"ג דלא נפקא נשמתיה מת הוא ומטמא באהל *דאמר רב יהודה אמר שמואל נשברה מפרקתו ורוב בשר עמה מטמא באהל דהוה ליה כמאן דהותז כוליה רישיה ותנן* הותזו ראשיהן אע"פ שמפרכסין טמאים כגון זנב הלטאה שהיא מפרכסת *וא"ת מעשה דעלי דמפרקת (א) בלא בשר הוה זקנה שאני דכתיב °כי זקן האיש וכבד וא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן קרעו כדג מטמא באהל א"ר שמואל בר רב יצחק ומגבו. אבל גוסס א אינו מטמא עד שתצא נפשו דתנן* אדם אין מטמא עד שתצא נפשו אפי' מגוייד ואפי' גוסס והיכא דשחט בו שנים או רוב שנים אינו מטמא באהל עד שתצא נפשו *דאמר רב יהודה אמר שמואל שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו ותנו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ב ואסור ליה לכהן למיעל לבית הקברות ב דקבר מטמא כמת שנא' °וכל אשר יגע (בו) על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר יטמא ואפילו לבית הפרס (א) נמי אסיר ליה למיעל ומאי היא שדה שנחרש בה קבר כדתנן* החורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס ג ד כמה הוא עושה בית הפרס מלא מענה מאה אמה בית ארבע סאה דהוי מאה על מאה ואי אזיל לדבר מצוה כגון מינסב איתתא או ללמוד תורה וליכא אורחא אחריתי שרי ליה למיזל בבית הפרס דתנו רבנן* הולכין ליריד של נכרים ולוקחין מהן עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים וכותב ומעלה בערכאות [א] מפני שהוא כמציל מידן ואם כהן הוא מיטמא °לדון ולערער עמהן בחוצה לארץ וכשם שמיטמא בחוצה לארץ כך מיטמא בבית הקברות בבית הקברות ס"ד אלא ג בבית הפרס דרבנן ומיטמא ללמוד תורה ולישא אשה א"ר יהודה אימתי בזמן שאין מוצא ללמוד אבל מוצא ללמוד [לא] יטמא ר' יוסי אומר אפילו מוצא ללמוד יטמא לפי שאין מן הכל אדם זוכה ללמוד אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי :

הדרן עלך הלכות טומאה

פסקי הרא"ש

פתוח היתה הטומאה נכנסת מן האכסדרה לבית כדתנן בס"ו דאהלות קורות המת שהיו עוברים באכסדרה והגיף אחד מהם את הדלת פירוש סמך הדלת להעמידו כולו אחת וסמכו במפתח אם יכולה הדלת לעמוד בפני עצמה טהור ואם לאו טמא ותימה הוא למה הביא זו המשנה על סוף טומאה ל.את כמה משניות היה יכול להביא שהן פשוטות יותר מזו [אהלות פ"ז מ"ג] הביא (ד) דבו פתחים הרבה שכולן טמאין ועוד שלש משניות בפ' רביעי דאהלות שכולן מפורש בהם שדרך טומאה לצאת ואין דרך טומאה ליכנס (ה) וגם בכל המשניות כתב [ג] טומאה בבית כלים שתחתיו טהורין ופירשו רבותינו לפי שאינו אוכל בפתח [טפח] אינו מביא את הטומאה תחתיו והא דמטמא ר"א את הבית כשהטומאה תחתיו (דזיז) אע"ג דלית בה פותח טפח ר"א לטעמיה דמטמא בכזית טומאה מודבק לאסקופה בפ' (יב) דאהלות דבקל מביא הטומאה לבית. ומסקנא דמילתא הכי אם כל דלתות הבית נעולות והחלונות נעולים טומאה יוצאה מן הבית לתחת הזיזין והאכסדראות אבל אם נפתח דלת לצד אחר (ו) או חלון שיש בו ד' על ד' והדלת של החצר נעול אין הטומאה יוצאה לתחת הזיזין והאכסדראות ואם דלת החצר פתוח טומאה יוצאה מן הבית לתחת הזיזין והאכסדראות ונכנסת (ז) מתחתם לבית וכן גגין הבולטות למעלה לחוץ על פני בתים הרבה וטומאה באחד מן הבתים כל הבתים אשר לתותיהן פתוחים טמאין כי הטומאה מתפשטת תחת בליטת כל הבתים ונכנסת לבתים דרך הפתח או החלון שיש בו פותח טפח : אבל גוסס אינו מטמא וכו'. אע"ג דגוסס אינו מטמא באהל פליגי ביה תנאי בנזיר פרק שלשה מינין אי שרי לכהן למיעל לביתא דאית ביה גוסס או לא דגרסינן התם [דף מג.] תנו רבנן להחלו עד שעה שימות רבי אומר במותם יטמא עד שימות מאי בינייהו (ח) משמעות דורשין איכא בינייהו ר"ש ב"ל אומר גוסס איכא בינייהו למ"ד מלהחלו אפי' גוסס ולמ"ד במותם יטמא עד שימות אין גוסס לא . מיתיבי אדם אינו מטמא עד שתצא נפשו אפי' מגוייד ואפי' גוסס ולמ"ד מלהחלו הא קתני ואינו מטמא לענין טמויי עד דנפקא נפשו לענין איתחולי הוא דאיתחיל ולפי גירסא זו הכתובה בספרים כהן אינו מוזהר על הגוסס דקי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל דאמר משמעות דורשין איכא בינייהו ובין לרבי ובין לרבנן א.נו מוזהר עליו עד שימות אבל בעל הלכות גדולות גורס אביי במקום ר' יוחנן ורבא במקום ר"ל ולפי זה הלכה כרבא לגבי אביי ורבא פליגי רבי ורבנן בגוסס ואין הלכה כרבי מחביריו נמצא כהן מוזהר על הגוסס:

הדרן עלך הלכות טומאה

(ג) (אותן שלש אגבעות) שלשומאה תאתיכן שהרי יוצאה להם בדרך הפתח והטומאה סובבת כל הבית ואפי' אחורי הבית טמא ומהמשניות של אהלות משמע שאם היו בה גגים זה למעלה מזה שאם לא היו הגגים שוין נדבקין זה בזה אמרינן חבוט רמי ומביאים את הטומאה מזה לזה: טומאה תחתיו. כלומר אם הטומאה תחת אותו הזיז או תחת האכסדרה : ר' אליעזר מטמא את הבית. אע"פ שהדלת סגור וגעול דסבירא ליה דרך הטומאה ליכנס כמו לצאת אע"פ שהוא סגור או נעול: ור' יהושע מטהר. דסבירא ליה אין דרך טומאה ליכנס כיון שהוא סגור אע"ג דאמרינן שדרכה לצאת כדפרי' לעיל שאין דרך שיהיה הבית כקבר אלא דעתו להוציאו משם ולהוליכו לביה"ק : קרעו כדג . פי' דכמת לגמרי חשבינן ליה : ומגבו . מצד גביו ולא מצד כרסו ואע"ג דטריפה הוא כדתנן [חולין דף כ:] או שנקרע כרס החיצונה ואע"ג דסופו למות: *דשחט בו שנים או רוב שנים . שלא יחיה לעולם כתי חשבינן ליה שאם רמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו כי היכי דלא תפול קמי יבם : או בקבר. כגון גולל ודופק או הגיון שעליו : מאה אמה . לפי שהמחרישה מוליך העצמות דרך חרישתה מאה אמה אבל יותר מכן לא שכל כך נידוק זה השיעור לחתיכות קטנות שאין המחרישה יכולה להחזיק בם אלא נשמטין הם אילך ואילך . ושיעור מאה אמה על מאה הם ארבע סאין דהא חצר המשכן היתה מאה אמה על חמשים ואמרינן בעירובין דהוי בית סאתים ארכה מאה ורחבה חמשים : הולכים ליריד . יריד הוא יום כנופיא לסוחרים קרובים ורחוקים פיריי"א בלעז ואף על פי שדרך הסוחרים שעובדים לעבודת כוכבים דאזלי ומודו לעבודת כוכבים שלהם ביום שמוכרים ביוקר או כשקונים בזול וקא עבר משום ושם אלהים אחרים לא תזכירו אפ"ה שרינן לקנות מהם בין עבדים בין שדות וכרמים כדי למעט אותם מא"י אי נמי בחו"ל כדי למעט אותן [ב"מ נא.] דאמרי אינשי זבנית קנית זבין אוביד כלומר מי שקונה דבר אע"פ שמוליא עליו כסף רב הוא מרויח אבל מי שמוכר חפציו אע"פ שמכר בדמים יקרים נחשב לו להפסד לפי שהכסף הולך וכלה והקרקע או הבהמה עושים פירות: וכותב ומעלה וכו'. כלומר הולך הקונה לבתי דינין של נכרים שיכתבו ויחתמו לו שטרי המכר כדי שלא יוכלו לערער עליו אע"פ שהוא כבוד להם כשישראל בא לדון לפניהם ואזלי ומודו : לדון ולערער וכו' . אע"פ שארץ העמים מטמא : בביה"ק ס"ד . וכי (*משום למעט מהם) שרינן איסורא דאורייתא: אלא בית הפרס. שנחרש בו קבר שאין טומאתו אלא מדרבנן שכיון שאחר שנחרש בו את הקבר הלכו רבים עליו ודרכוהו אי אפשר שלא יהיו כל אותן חתיכות של עצמות דקות שאין בהן אפי' עצם כשעורה נדבקים במנעלים וסנדלים משאנשים הראשונים שהלכו בו ולא נשאר מהם כלום : הדרן עלך הלכות טומאה

שלטי הגבורים

א סמ"ג הביא דברי רבינו וכתב עליהם(ס) והרא"ש היה מחמיר בגוסס שהרי המשנה דוחה שם במס' נזיר בפ' ג' מינין ה"מ לענין טמויי אבל לענין אחולי ע)מחלי ואפי' לרבי יוחנן דאמר משמעות דורשין איכא בינייהו (פ) ושמא אין חולק על ריש לקיש בזה שרבנן יהיו אוסרין בגוסס ע"כ והטור כתב דאסור ליכנס בבית שיש בו גוסס ומיי' כ' כרבינו: ב קברי נכרים כתב מיי' שמותר לכהן לילך עליהן וכתב סמ"ג הרבה גדולים פוסקים כר"ש בן יוחאי דקברי נכרים אינןמטמאין באהל אבל רבינו יעקב פוסק שאין הלכה כרשב"י שהרי רשב"ג חולק עליו במשנה במס' אהלות וקי"ל בכל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו והרא"ש ז"ל כתב בתשובה בהא איכא פלוגתא דרבוותא וראיתי להרב ר' מאיר מרוטנבורג שמיחה בכהנים מלילך עליהם והמהמי' תבא עליו ברכה: ג וכן אבל העובר דרך שם יכול לילך אחריו לנחמו ומטעם זה קאמר בגמ' שהיו מדלגין על הקברות לילך לקראת מלכי ישראל ונכרים דכיון דרוב ארונות (ג) אין בהם פותח טפח אין בו אלא איסורא דרבנן ולדבר מצוה לא אסרו וזה הוא דוקא בימיהם שהיו קוברים בענין שיש ביציאת הקבר פותח טפח אבל האידנא בגולה כתוב אפי' יש בו אויר טפח כל כנגדו טמא מן התורה וכן כתבו מיי' וסמ"ג שדין ארונות הליק מדין קבר בזה שאפי' יש בקבר טפח פנוי המאהיל על גביו מלמעלה טמא מן התורה כדין קבר סתום : ד וכתב סמ"ג וכגון שהיה נכתב בטעות ביד המוכר :

חדושי אנשי שם

ד"ת (א) בתוס' נדה סוף דם הנדה מפרש למה נקרא בית הפרס תג"י :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב וכן באגר בהי"פ מוקפת לכסלו ש : (ב) נ"ב בספ"ק דחולין : (ג) נ"ב לשון גמ' אמר רב ששת אם הגיה: (ד) דמת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים כנ"ל:(ה) נ"ב ר"ל שהותה המשנה שמביא הרי"ף ראיה ממנה אינה ברורה שהרי בכל המשניות שבידנו הגירסא היא טומאה בבית כליו שתחתיו טהורין לדברי הכל והטעם הוא לפי שאינו אוכל בפתח טפח אינו מביא את הטומאה תחתיו וכשהטומאה תחתיו מטמי' ר"א ספי מפני שסובר דבקל מביא טומאה לבית וא"כ לפי גירסא זו ופירושה אין משם ראיה על סוף טומאה לצאת ולכך היה לו להרי"ף ז"ל להביא כמה משניות שהן פשוטות וברורות בגרסתם יותר מזו : (ו) נ"ב פירוש שלא לחצר: (ז) נ"ב כלומר וכאם היתה טומאה תחת הזיזין נכנסת מתחתם לבית: (ח) נ"ב אמר ר' יוחנן : (ט) נ"ב מביא ברייתא : (י) מין כנ"ל : (כ) נ"ב כדאיתא בפ' שמונה שרצים אמר רב הונא כותבין תפילין על עור של עוף טהור כו' : (ל) ולפירושו כנ"ל:(מ) נ"ב עיין לקמן בסי' רל"ח בד"ה מספר העתים כו' בדברי הרא"ש: (נ) אותן שלש אצבעות כ"ל כמי שהטומאה כו' כנ"ל : (ס) נ"ל והר"מ: (ע)אחלי כנ"ל : (פ) שמא כנ"ל : (צ)אי אין נמחק ונ"ב יש:

עין משפט

א מיי' פ"ז מהל' טומאת מת סמג לאוין רלה טור יו"ד סי' שע : ב מיי' פ"ג מהל' אבל סמג לאוין (רלה) [רלא] (טוא"ח סי' שעב וסמג לאוין רלז) טוי"ד סי' שעב שעד : ג מיי' פ"ז מהל' תפילין סמג עשין כד וכה טוי"ד סי' רע רעט :

נ"ל וסיכא דשחט

הגהות הרי"

(א) נ"ב נ"ע מה ק"ל עיין ספ"ק דחולין בפרש"י:

אהלות פי"ז מ"ה

הגהות מא"י

[א] שלהן : [ב] גם שהוא סובב את כל הבית ואוכל בפתח שלש אצבעות טומאה כו' :

מהר"ם נ"ע

הלכות ספר תורה

אמר רב יהודה אמר רב אם הגיה בו אות אחת מעלה עליו הכתוב כאילו כתבו . לפי שהיתה אצל הראשון באיסור ששהה בביתו ספר שאינו מוגה וזה שהגיהו והכשירו לקרות בו כאילו כתבו . דגרסינן בפרק האשה שנתארמלה (דף יט:) איתמר ס"ת שאינו מוגה עד שלשים יום מותר להשהותו מכאן ואילך אסור להשהותו משום שנאמר אל תשכן באהליך עולה ואומר אני דודאי מצוה גדולה היא לכתוב ס"ת וגם אין למוכרה אלא ללמוד תורה ולישא אשה וכן כתב הר"ם במצות עשה דמצוה על כל איש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת כלומר כתבו לכם ס"ת שיש בה שירה לפי שאין כותבין ספר תורה פרשיות פרשיות וזהו נר מצוה

ר"ל *אמר רבי יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב הלוקח ס"ת מן השוק כחוטף מצוה מן השוק כתבו מעלה עליו הכתוב כאילו קבלו מהר סיני (ג) [אמר רב יהודה אמר רב] ד הגיה בו אפילו אות אחת מעלה עליו הכתוב כאילו

רש"י

כחוטף מצוה. ומצוה קעבד אבל אם כתבה הוי מצוה טפי :

נמוקי יוסף

כחוטף. פירוש שאין לו שכר גדול כל כך כמי שטרח בכתיבתו ויש מקום למדת הדין לחלוק ולומר דאלמלא שבאה עליו בלא טורח לא היה עושה אותה: כתבו . הוא בעצמו או שכר סופר לכתבו וטורח בתקון הקלפין ולסבול עול הסופר עד שנכתב : כאילו קבלו . פיש למדת רחמים לומר כמו שטרח טורח זה כן היה טורח ללכת במדבר כדי לקבל תורה מהר סיני : אפילו אות אחת . שהיה

בדורות הראשונים שהיו כותבין ס"ת ולומדין בה אבל האידנא שכותבין ספרי תורות ומניחין אותם בבתי כנסיות לקרות בהם ברבים מצות עשה על כל איש מישראל שידו משגת לכתוב חומש התורה ומשנה וגמ' ופירושיהן להגות בהן הוא ובניו כי מצות כתיבת התורה היא כדי ללמוד בה כדכתיב ולמדה [את] בני ישראל שימה בפיהם ועל ידי הגמ' ופירושיה ידע פירוש המצות והדינים על בוריים לכן הן הן הספרים שאדם מצווה לכתבן וגם שלא למכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אשה : שנינו במסכת סופרים אין כותבין ספרים תפילין ומזוזות לא על עורות בהמה טמאה ולא על עורות חיה טמאה ולא תופרין בגידן ולא כורכין בשערן הלכה למשה מסיני שכותבין על עורות בהמה טהורה ועל עורות חיה טהורה והלכה למשה מסיני שמסרגלין בקנה וכותבין בדיו על העור וסמך לו מן המקרא ואני כותב על הספר בדיו וכיוצא בזה (ט) בפרק שמונה שרצים (דף קח.) אלא שלא הוזכר בברייתא אלא תפילין ומפרש טעמא התם משום דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך והאי טעמא נמי שייך בס"ת דאין לכתוב תורת ה' אלא על דבר המותר לפיך אבל על עור נבלות וטרפות כותבין שהוא (י) מן המותר לפיך וכותבין ספרים תפילין ומזוזות על עור של עוף טהור (כ) ועל עור של דג טהור מיבעיא התם ולא איפשיטא משום דלא ידענא אי פסק מיניה זוהמא אי לא : וצריך שיעבד העורות לשם ס"ת כדאמרינן בפרק הניזקין (דף נד:) ההוא דאתא לקמיה דרבי אבהו א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני גווילים שלו לא עבדתים לשמן א"ל מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך נאמן אתה להפסיד ס"ת והא דאמרינן בפרק נגמר הדין (דף מז:) גבי פלוגתא דאביי ורבא באורג בגד למת דאביי סבר הזמנה מילתא היא ורבא סבר לאו מילתא היא ומוקי פלוגתייהו כתנאי [שם] דתניא גבי תפילין ליפן זהב פסולין עור בהמה טהורה כשרות אע"פ שלא עבדן לשמן רשב"ג אומר פסולות עד שיעבדם לשמן ופירש"י ז"ל דרבא דאמר הזמנה לאו מילתא כרבנן דאמרי עיבוד לשמן אינו כלום ואביי כרבן שמעון בן גמליאל דאמר עיבוד מילתא היא (ל) ולפיכך הוי הלכה כרב ; דלא בעו עיבוד לשמה דקיימא לן הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם וקשה מההיא עובדא דבפרק הניזקין דפסלה ר' אבהו להוות ספר תורה ומשמע דהכי הלכתא ונראה לרבינו תם כר' חננאל דפירש דאביי דאמר הזמנה מילתא היא כת"ק דלא בעי עיבוד לשמה דהזמנה שעושין אחר כך לחתוך הקלף לתקנו שיהא ראוי לכתיבה מילתא היא ורבא כרשב"ג דהזמנת הקלף לא הוי דבר חשוב הלכך בעי עיבוד לשמה וכתב הר"ר ברוך דאם הנכרי מעבדן וישראל עומד על גביו וסייעו מסייע זה יש בו ממש דנכרי אדעתא דישראל עביד ספי מכותי דכותי אמר אנא גמירנא ספי מינך כדאיתא בפירקא קמא דע"ז (דף כב.) ובענין זה התירו הגאונים (מ) עבוד נכרי ואע"ג דגבי כתיבת הגט אמרינן נכרי אדעתיה דנפשיה עביד בפרק שני דגיטין [דף כג.] והרמב"ם ז"ל כתב אם עבדן נכרי פסולין ואע"ג דאמרו לו לעבד עור זה לשם

ספר

א מיי' פ"ט ופ"ז מהל' תפילין סמג עשין כה טור י"ד סי' (רעא) [רעב] רעג :

ב"ב דף יד.

מגילה דף ג.

תורה אור · נר מצוה

כאילו כתבו: גרסינן בפרק האשה שנתארמלה *דף יט: אתמר ספר תורה שאינו מוגה א"ר אמי עד שלשים יום מותר לשהותו מכאן ואילך אסור לשהותו משום שנאמר °אל תשכן באהליך עולה °ת"ר *אין עושין ס"ת לא ארכו יתר על היקפו ולא היקפו יתר על ארכו שאלו את רבי שיעור ס"ת בכמה אמר להן בגויל ו' טפחים בקלף איני יודע: *ת"ר עושה אדם יריעה מבת שלש דפין ועד בת שמנה פחות או יותר לא יעשה ולא ירבה בדפין מפני שנראית כאגרת °ואל ימעט בדפין מפני שעיניו משוטטות אלא כגון למשפחותיכם למשפחותיכם למשפחותיכם ג' פעמים בדף אחד נזדמנה לו יריעה בת תשעה דפין לא יחלוק שלשה לכאן וששה לכאן אלא ה' לכאן וד' לכאן בד"א בתחלת הספר אבל בסוף הספר אפילו דף א' אפילו פסוק אחד. פסוק אחד ס"ד אלא אימא פסוק א' בדף אחד. שיעור גליון

רש"י

בגויל. שהוא קלף עב (א) כדמפרש לקמן: ששה טפחים. אורך וכן יהיה היקפה בכתיבה בינונית: בקלף. שהוא דק: מבת שלש דפין. עמודין שבה קרי להו דפין: פחות מכאן או יותר. על כן לא יעשה לפי שהתפירות של חיבור יריעות יפין בה כשאין בהן יותר מדאי הלכך לא יעשה יריעות קצרות לפי שאז יהיו התפירות קרובות יותר מדאי ולא ארוכות שלא להרחיק יותר מדאי: ולא ירבה בדפין. לעשות שמונה ביריעה אם קלף קטן הוא מפני שהדפין יהיו קצרין ויהא נראה כאגרת(א): ולא ימעט בדפין. לעשות רק שלשה ביריעה אם היריעה גדולה: מפני שעיניו משוטטות. כשהדפין רחבין וטועה בראשי השיטות: נזדמנה לו יריעה שיש בה תשע דפין. למדת האחרים לא יחלק כדי לגרס מפני שאמרו ולא יתר על שמונה: אלא ד' לכאן וחמשה לכאן. כדי שלא תהא זו יתירה על זו יותר מדאי: בד"א. שלא ימעט ולא ירבה בדפין: בתחלת הספר. אבל בסופו אפילו אין לו לכתוב אלא פסוק אחד יכתבנו בכל היריעה: ואפי' דף אחד. יעשנו בכל היריעה: אלא אימא פסוק אחד בדף אחד:

נמוקי יוסף

שהיה טעות בו ותקנו: כאלו כתבו. שיש למדת רחמים ללמוד זכות ולומר כמו שתיקן זה כך אם היה מוצא בו טעיות רבות היה מתקן אותם: גרסינן פ' האשה שנתארמלה איתמר ספר תורה שאינו מוגה אמר רבי אמי עד שלשים יום מותר לשהותו מכאן ואילך אסור לשהותו משום שנאמר אל תשכן באהלך עולה: לא ארכו וכו'. פירוש משום מצות עשה זה אלי ואנוהו שאם יהיה ארוך יותר מדאי או עבה יותר מדאי לא יהיה נאה כל כך: בגויל. שהוא עב שאינו נקלף כלל דזהו לשון גויל דאמרינן בריש בתרא גויל אבני דלא משפיין אי אפשר שלא יהיה בהיקפו ו' טפחים: בקלף. העור שנקלף ממנו קליפה עליונה שאין בו עובי כל כך איני יודע לשער: פחות או יותר וכו'. כלומר (ר) יריעות קצרות כדי שלא יהיו התפירות קרובות יותר מדאי ולא רחוקות יותר מדאי מפני [מגילה דף לב.] שמצוה להעמידו על התפר כשגוללו ויהיה לו טורח לגלול עד שיעמידנו על התפר ויקרע העור עצמו כשמהדקו בשעת הגלילה: ולא ירבה בדפין. לעשות שמונה בעור קלף (ש) אחד מפני שהדפין קצרין ונראות כאגרות שכותב אדם לחבירו: ולא ימעט בדפין לעשות *שתים ביריעה אחת גדולה מפני שעיניו משוטטות כשהדפין כ"כ רחבות וטועה בראשי השיטות: אלא כגון וכו'. אלא שיעור רחבה למצוה כגון שיוכל לכתוב בשיטה אחת למשפחותיכם שלש פעמים וזהו שיעור שלשים אותיות בין גדולות וקטנות כגון יודי"ן ווי"ן בשטה אחת: נזדמנה לו וכו'. שיש בה ט' דפין למדת הדפין האחרים ועל כרחו צריך לקצרם מפני שאמרנו לא יותר משמונה לא יחלוק אותה(ת) לשלש יריעות שיש בכל יריעה ג' דפין כדי שלא יהיו תפירות היריעות כל כך קרובות זו לזו שאע"פ שהתרנו לעשות יריעה בת שלשה דפין הני מילי יריעה קטנה עם גדולה סמוכה לה שאין התפרות סמוכות זו לזו כל כך אלא שתים לבדן אבל ג' יריעות קצרות שיהיו תפירות סמוכות אינן נאות כיון שיכול לחתוך אותה יריעה לשתי יריעות אחת מד' דפין ואחת מה': במה דברים אמורים. דלא ירבה ולא ימעט בדפין: בתחלת הספר. או באמצעיתו אבל בסוף הספר [אפילו] אין לו לכתוב אלא פסוק אחד בכל היריעה יכתבנו: פסוק אחד ס"ד. שיכתבנו בשיטה אחת של יריעה גדולה והא קיימא לן דצריך לגמור בסוף הדף: אלא אימא אפילו וכו'. כלומר אם ירצה יעשה דף קצר מתיבה

פסקי הרא"ש

ספר תורה או לשם תפילין שהנכרי על דעת עצמו הוא עושה לא על דעת השוכר אותו לעיבוד כל דבר הצריך מעשה לשמן אם עשאו נכרי פסול. ונהגו העם כמו שכתב ה"ר ברוך כי אין עבדנין ישראל מצויין בכל המקומות וכן הדעת מכרעת דבגט דבעינן שיכתוב כל הורף הגט לשמה זה לא יעשה(ב) אבל בעיבוד לא בעינן אלא בתחלת העיבוד כששמים העור לתוך הסיד שיאמר אז אני עושה כך לשם ס"ת ואם יעשה הנכרי לשם ישראל כשיאמר לו עשה כך. וכיוצא בזה מצינו בפ' אין מעמידין (דף כז:) דר' יהודה בעי מילה לשמה ואפ"ה ימול ארמאי ואל ימול כותי ולא אמרינן (כותי) [ארמאי] אדעתא דנפשיה קא עביד דכיון דברגע הוא עושה ודאי יעשה אדעתיה דישראל מה שיאמר לו וכן דעת בעל העיטור דסגי בנכרי שיעבדנו לשמן: והר"ב רבי ברוך נסתפק אם צריך להוציא בשפתיו שהוא מעבדו לשם ס"ת או לשם תפילין או סגי במחשבה (ג)(לפי שמצינו פיגול דכתיב ביה לא יחשב ובעינן דיבור) וכן גבי כתיבת ספרים תפילין ומזוזות וכן כתיבת הגט דבעינן כתיבה לשמה אי סגי במחשבה לפי שמצינו פיגול דכתיב ביה לא יחשב ובעי דיבור ותרומה ניטלת בלא דיבור רק במחשבה ובשליחות יד כתיב על כל דבר פשע והחושב לשלוח יד (ד) בפקדון חייב הלכך טוב הוא להוציא בשפתיו בתחלת העיבוד ותו לא צריך וכן כשמתחיל לכתוב ספר תורה יאמר ספר (ה) זה אני כותב לשם קדושת תורת משה ותו לא צריך אנוס בשעת (ו) האזכרות צריך שיחשוב לשם קדושת השם כדאמרי' פ' הניזקין (דף נד:) כל ס"ת שאין כל האזכרות שבו כתובין לשמן אינו שוה כלום אלמא אע"פ שכל כתיבת התורה בעינן לשמה יש מעלה אחרת בכתיבת השם: ועניין עיבוד העורות משמע בכולי הלמודא שהוא ע"י עפצים ועור שהוא מעובד בלא עפצים הוא הנקרא דיפתרא כדאמרי' בפ' המוציא יין (דף עט.) ובפרק שני דגיטין (דף כב.) [דיפתרא] דמליח וקמיח ולא עפיץ ודיפתרא פסול לכתוב עליו ספר תורה ומגילה דתנן בפרק שני דמגילה (דף יז.) כתבה על הדיפתרא פסולה והיינו טעמא משום דנקראת ספר ובפרק שני דסוטה (דף יז:) אמרי' אין כותבין פרשת סוטה לא על הלוח ולא על הנייר ולא על הדיפתרא אלא על המגילה שנאמר בספר וכ"ש ס"ת שנקראת ספר בכמה מקומות ואמרי' נמי בפרק המוציא יין (דף עט:) גבי ס"ת כתבה על הנייר ועל המטלית פסולה וה"ה נמי דיפתרא דחד טעמא לתרוייהו משום דבעינן ספר וקאמר נמי התם על הגויל ועל הדוכסוסטוס כשרה משמע אבל על הדיפתרא לא ואמרי' במס' סופרים אין כותבין לא על הנייר ולא על הדיפתרא וא"כ קלפים שלנו שאינן מעובדים בעפצים היאך כותבין עליהם ס"ת וגיטין דבפ' שני דגיטין (ד' יט.) משמע דהאי דלא עפיץ פסול לגיטין משום דיכול להזדייף ואומר רבינו תם דתיקון סיד שלנו שמעבדין בו העורות הוא טוב כתיקון העפצים שלהם דהא קמן שאינו יכול להזדייף וגם בימי חכמי התלמוד היה להן תיקון אחר שאינו יכול להזדייף חוץ מתיקון העפצים כדמוכח בפרק הקומץ רבה (דף לא:) גבי קרע הבא בשני שיטין [יתפור בשלש] לא יתפור כו' ומסיק התם הא דעפילן הא דלא עפיצן. אלמא שהיו כותבין ס"ת על הקלף שאינו מעופץ [וגם גיטין היו כותבין על הקלף שאינו מעופץ] וכדמוכח בפ"ב דגיטין [דף יט.] (ז) כתבו במי טריא ועפצא כשר ועל [כרחך] מדכתבו בגוי עפצין לא היה הקלף מעופץ דאין (ח) מי מילין על גבי מי מילין: גרסי' בפרק המוציא יין [דף עט:] תנא דבי מנשה כתבו על הגויל ועל הקלף ועל הדוכסוסטוס כשירה וגויל הוא עור שמיגרד ונתקן במקום השער ובמקום הבשר לא נתקן כדאמרינן בריש בתרא (דף ג.) גויל אבני דלא משפיין וקלף ודוכסוסטוס היינו עור שנחלק לשנים ונקרא הצד שכלפי השער קלף והצד שכלפי הבשר נקרא דוכסוסטוס דוך הוא מקום כמו דוך פלן וסוסטוס הוא בשר בלשון יון ואמרינן בפרק הקומץ רבה (דף לב.) קלף במקום בשר ודוכסוסטוס במקום שער דהיינו במקום דיבוקן יחד (ט) כשכותבין שניהן (י) והוא במקום הטוב ונאה יותר וגם אינו יכול להזדייף כמו לד (כ) השחור ויש שרוצין לומר [*שהקלפים שלנו] יש להן דין דוכסוסטוס לפי שמגרדין אותם הרבה במקום שער ומסירין (ל) בתער ונשאר הצד שכלפי הבשר ולדבריהם קשה דא"כ תפילין היאך נכתבין [א] הלא אין תפילין נכתבין על הדוכסוסטוס כדאיתא בפ' המוציא יין ובפ' הקומץ אלא ודאי (מ) תפילין קולפין אותם הרבה גם במקום הבשר ודין קלף יש להן ונכתבין במקום בשר: בפרק הבונה (דף קג:) תניא כתבה כשירה או שכתב (נ) שירה כיוצא בה או שכתב שלא בדיו הרי אלו יגנזו ומוקי לה בפ' הקומץ רבה [דף לא:] בספר תורה והיה אומר ר"ת דדיו שמתקנין מעפצין אינו קרוי דיו מדתנן בפ"ב דגיטין [דף יט.] בכל כותבין בדיו ואמרי' בגמ' תאני רבי חייא כתבו במי טריא ועפצא כשר משמע שרבי חייא בא להוסיף על מתניתין מכלל דעפצא לאו היינו דיו דמתניתין ואינו ראיה דמי עפצא להודיע אינו נקרא דיו אבל כשמערבים בו קומ"ו שקורין גומ"א בלעז נקרא דיו וראוי לכתוב בו אפי' על קלף מעופץ: גרסי' בפ' הקומץ רבה [דף לב.] ס"ת שבלה או תפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה ופריך הא מורידין עושין אמאי הכא סתומות והכא פתוחות ומשני [ב] והדר תו פריך הא מורידין עושין והתניא הלכה למשה מסיני תפילין על הקלף ומזוזה על הדוכסוסטוס ומשני[ג] והדר תו פריך הא מורידין עושין והא מזוזה בעיא שרטוט ומשני תנאי היא. מכאן דקדק ר"ת דס"ת ותפילין לא בעו שרטוט והא דלא משני במשורטטים משום דכיון דא"ל שרטוט אין דרך לשרטטן דאמרי' בירושלמי בפרק שני דשבת הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט והא דאמרי' במגלה [דף טז:] דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמתה של תורה לא כמו שפרש"י שם דהיינו תורה אלא אמתה של תורה היינו מזוזה שיש בה קבלת עול מלכות שמים תדע דאי מספר תורה יליף היה לו לומר שצריכה שרטוט מדנקראת ספר כדקאמר התם [דף יט.] לענין תפירה בגידים ומיהו נראה לי דאי הוה יליף מדנקראת ספר הוה צריך לאשכוחי חד [עניינא] דלא בעי שרטוט מדנקראת נמי אגרת כדקאמר התם לענין תפירה דא"צ לתפרה כולה בגידים והא דאמרי' במס' סופרים כל יריעה שאינה מסורגלת פסולה ועוד אמרינן התם מסרגלין בקנה היינו שרטוט עליון לאסור לכתוב שלש וארבע תיבות בלא שרטוט כדאיתא פרק קמא דגיטין (ד' ו:) אבל בין שיטה לשיטה אין צריך לשרטט והיה אומר רבינו תם דס"ת טוב לשרטט כדי ליישר הכתיבה משום זה אלי ואנוהו אבל תפילין שמכוסים בבתים לא בעיא ואנוהו ומיהו בירושלמי משמע כפי' רש"י דמספר תורה יליף דגרסי' התם נאמר כאן דברי שלום ואמת ונאמר להלן אמת קנה ואל תמכור מה להלן צריך שרטוט אף כאן צריך שרטוט והאי קרא אע"ג התורה נאמר ונראה לי דס"ת בעיא שרטוט דילפי' כתיבה כתיבה ממזוזה כי היכי דאמרינן בהקומץ גבי מזוזה [דף לב:] אמר רב יהודה אמר שמואל כתבה אגרת פסולה פי' שלא דקדק בה בחסרות ויתרות מ"ט אתיא כתיבה כתיבה מס"ת והא דפריך הא מורידין עושין והא מזוזה בעיא שרטוט הך פירכא כמו פירכא מציעתא דקיימא דוקא אתפילין אבל פרכא קמייתא קיימא אספר תורה דפריך מפתוחות וסתומות וגם תפילין מי שאינו בקי לכוין השיטות לכתבן ביושר טוב הוא לשרטט ואין בזה משום הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט וכן כתב הרמב"ם דספר תורה בעיא שרטוט: בגויל ששה טפחים. וירא"ה דהנך ו' טפחים בהדי עמוד קאמר דהא בפ"ק דבבא בתרא (דף יד:) קאמר בס"ת שמונחת בארון (ס) ואוכלת בארון שני טפחים כי היקפה היה ששה טפחים וכל שיש בעביו טפח יש בהיקפו שלש ועמוד אחד היה לו כדקאמר התם ספר (ע) תורה לתחלתו הוא נגלל [ועם העמוד היה ב' טפחים וצ"ל שיש שיעור לעובי העמוד] ואם אין שיעור (פ) לעובי העמוד (צ) בקל יכול לשער שיהיה בהקיפה ששה טפחים כי יעשה עובי העמוד כפי הצורך *[וא"כ מאי רבותא [ד] קאמר רב כתב ע' ספרים ולא אתרמי ליה אלא אחד]: תנו רבנן עושה אדם יריעה מבת שלשה דפין וכו' כתב רבינו תם בתיקון ספר תורה שלו בשם רבינו חננאל שאמר בשם הגאון דהיינו בכתיבה דקה אבל כשהכתיבה גסה הכל לפי הכוי ויכול לעשות שיטות ארוכות דאין עיניו משוטטות כיון שהכתיבה גסה: אלא פסוק אחד בדף אחד. ואע"ג דליכא ששים שיטין או שיעור אחרינא (ק) דמסכת סופרים ליכא למיחש בדף אחרון ואין בפסוק אחרון תיבות כמנין השיטות יעשה אותיות ארוכות ממעלה

שלטי הגבורים

א כתב הטור אשר לשהותו יותר משלשים יום אלא יתקן או יגנז ואפי' קרא בו בדיעבד לא יצא כיון שהוא חסר או יתר אפי' אות אחת וחוזר וקורא הסדר ע"כ והוא הולך לשטת אביו ז"ל שכתב בתשובה דהקורא בספר תורה שיש בו חסרות ויתרות או שום טעות הוי ברכה לבטלה וחוזר לקרות בספר כשר אמנם במרדכי דמגילה יש שאין להקפיד בחסרות ויתרות ושם מבואר הלכה למעשה היאך נוהגין בזה וכן בתשובות האחרונים וספר אגור עיין שם:

לשון ריא"ז

ונראה בעיני שבכל ספר מספרי הקדש נאמר כן וכן נראה בעיני שראוי לקרות בו בס"ת עד שלא הספיק להגיהו אע"פ חסר הספר יריעה אחת שאינו ראוי לקרות בו כמבואר בקונט' הראיות:

ב בכתיבה בינונית. ואם הכתיבה גסה יתרבה השיעור וכן להיפך אם היא דקה. וכתב הרא"ש דהעמוד שעושין לה בסופה הוא בכלל זה *) ואין שיעור [בעובי] העמוד א"כ בקל יכול לכוין שיהא בהיקפה ששה כי יעשה עובי העמוד כפי הצורך:

לשון ריא"ז

ובקלף לא נתנו בו שיעור ויעשה כמו שירצה ובלבד שיהא ארכו כהקיפו ורבינו חננאל כתב מצוה מן המובחר לכתוב ס"ת בגויל ומלאכת כתיבת ס"ת צריכה חכמה יתירה לשער היקפו כאורכו שהרי רב הונא שהיה מגדולי חכמי התלמוד לא נזדמן לו אלא אחד משבעים ומסורת בידינו להיות ארבעים ושנים שיטין ולהיות הגוילין נקיים עבים וחזקים:

*) נ"ל ואם אין שיעור. [וכן הגיה הב"ח]

גי' ד"מ

הגהות הב"ח

(א) נ"ב והיקפו גדול: (ב) נ"ב הנכרי: (ג) מן לפי כו' עד דיבור נמחק: (ד) נ"ב פי' כשמגביהו ותושב לשלוח יד בפקדון חייב אע"פ שאינו מוציא בשפתיו אבל בלא הגבהה ודאי אינו חייב אפי' כשהוציא בשפתיו ואנ"ל במחשבה להודיה וק"ל: (ה) נ"ב תורה: (ו) נ"ב כתיבת: (ז) נ"ב דאמר: (ח) דאין כותבין במי כו' כנ"ל: (ט) נ"ב שם: (י) נ"ב והוא המקום הטוב לכתיבה ור"ת ז"ל היה אומר דקלפים שלנו יש להם דין קלף ונכתבים במקום בשר כו': (כ) נ"ל השער: (ל) נ"ב סרבה קליפות: (מ) תיבת תפילין נמחק: (נ) נ"ל השירה: (ס) נ"ב שהיתה מונחת אבל הלוחות אוכלת כו' וכנ"ל: (ע) נ"ל עזרה ותי' תורה נמחק: (פ) נ"ב כלומר שאם כך הוא האמת כמו שירא"ה דהנך ו' טפחים בהדי עמודים קאמר וגם נפרש מאחר שלא הוזכר שיעור לעמודים בתלמוד דאלמא אין שיעור לעובי העמוד א"כ בקל יכול לשער כו' ודבר זה כבעל כרחך אינו אמת משום דא"כ קשה הא דאמר בפ"ק דב"ב דרב כהנא כתב ע' ס"ת ולא אתרמי ליה אלא חד כו' הלא בקל יכול לשער אלא ודאי צריך לומר דלפי מה שנפרש דהנך ו' טפחים עם העמודים ... שיעור לעובי העמוד וכ"כ הרא"ש גופיה להדיא בפ"ק דב"ב. רק שכתב עוד אח"כ שיש לפרש דהנך ו' טפחים בלא עמודים קאמר. ולכאורה היה נראה לומר שכן היא מסקנת הרא"ש כמו שרגיל הטור ז"ל לפרש ... הרא"ש לפסוק כמו שכותב בסוף אבן מאחר שלא הזכיר הרא"ש ז"ל סברא זו בדבריו פה ירא"ה דס"ל עיקר דהנך ו' טפחים בהדי עמודים קאמר וזה היה דעת הטור בי"ד סימן רע"ב שהעתיק מ"ש הרא"ש ז"ל פה ולא ... בפ"ק דב"ב אבן עכ"פ צריך לומר כדפי' שיש שיעור לעובי העמודים שאם אין שיעור א"כ בקל כו' וא"כ יקשה מהא דרב כהנא כו' שהרי לכאורה דוחק לייחב זה הספק. וכן אפשר לפרש גם ... ואם אין שיעור כו' דהיינו לאמר שא"כ הדבר עומד קצת בספק אם יש שיעור אם לאו. אבל מדברי רבינו ירוחם בנתיב שני ח"ב נראה שמפרש בפשיטות לדעת הרא"ש שהנך ו' טפחים עם ... לעובי העמודים ע"ש. ומצאתי בקיצור פסקי הרא"ש בפ"ק דב"ב שכתב ששה טפחים בלא עמודים ותימה שכתב היפך ממ"ש בטור סימן ... אבל לא משמע כן מדברי הרא"ש גם כי יקשה עליו מהאי דפ"ק דב"ב. ומפרש דעיקר סבונה אינו אלא שלא ... (צ) נ"ב א"כ: (ק) נ"ל דמסכת: (ר) נ"ב לא: (ש) נ"ל קלף קטן מפני כו': (ת) נ"ב נראה שהיה גורס לא יחלק שלש לכאן ושלש לכאן כו' כמו שהוא בספרים דידן. ... יחלק אותה לג' יריעות אלא לב' יריעות וכיון שצריך לחלקה לב' יריעות עדיף טפי לעשות א' מד' דפין וא' מה' דפין וק"ל:

חדושי אנשי שם

גי' מהרש"ל [וכן הגיה הב"ח]

הגהות מיימוני

[א] נ"ב על הדוכסוסטוס ... פסולין על כו': [ב] ... [ג] ... [ד] ... כתב שבעים ולא כו':

נר מצוה — תורה אור

גליון מלמטה טפח ומלמעלה שלש אצבעות ובין דף לדף כמלא רוחב שתי אצבעות ובחומשין מלמטה שלש אצבעות ומלמעלה ב' אצבעות ובין דף לדף כמלא רוחב גודל ובין שיטה לשיטה א כמלא שיטה ובין תיבה לתיבה כמלא אות קטנה ובין אות לאות כמלא חוט השערה לא ימעט את הכתב לא מפני ריוח של מטה ולא מפני ריוח של מעלה (א) ולא מפני ריוח שבין פרשה לפרשה נזדמנה לו תיבה בת ה' אותיות לא יכתוב שתים בתוך הדף ושלשה חוץ לדף *אלא כותב שלש בתוך הדף ושתים חוץ לדף נזדמנה לו תיבה בת שתי אותיות לא יזרקנה בין הדפין אלא יחזור לתחלת השיטה: הטועה ב בשם גורד את מה שכתב ותולה מה שגרד וכותב השם על מקום הגרד דברי רבי יהודה ר' יצחק אומר אף מוחק וכותב ר' יוסי אומר אף תולה את השם ר"ש שזורי אומר כל השם תולין מקצתו אין תולין ר' שמעון בן אלעזר אומר משום ר' מאיר אין כותבין את השם לא על מקום המחק ולא על מקום הגרד ואין תולין אותו אלא מסלק כל היריעה כולה וגונזה: איתמר אמר רב חננאל אמר רב הלכה ב תולין את השם רבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא הלכה מוחק וכותב אמר רבין בר חיננא אמר עולא אמר רבי חיננא הלכה כר' שמעון שזורי ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר' שמעון שזורי הלכה כמותו: *הכותב את השם אפי' מלך ישראל שואל בשלומו לא ישיבנו היה כותב שנים ושלשה שמות כאחת הרי זה מפסיק ביניהן ומשיב *הטובל את הקולמוס לכתוב את השם לא יתחיל [א] מאותו השם °אבל מתחיל הוא מאות שלפניו (ב) המוחק אות אחת מן השם עובר בלא תעשה א"ר ישמעאל לכך נאמר °ואבדתם את שמם מן המקום ההוא ונאמר לא תעשון כן לה' אלהיכם (דברים יג): *ת"ר יש שמות שנמחקין ויש שמות שאינן נמחקין כגון אל אלוה אלהים וכו' כדכתבנוהו פרק שבועת העדות: *ת"ר °וכתבתם (שם ו) שתהא ג כתיבה תמה שלא ג יכתוב אלפין עיינין ועיינין אלפין ביתין כפין כפין ביתין גמין צדין וצדין גמין דלתין רישין ורישין דלתין ההין חתין והתין ההין יודין ווין ווין יודין זיינין נונין נונין זיינין פפין טיתין טיתין פפין כפופין פשוטין פשוטין כפופין ממין סמכין סמכין ממין (ג) פרשה פתוחה לא

ממעלה למטה עד שתחזיק תיבה אחת חמש שיטין או שש כדי שיסיים בסוף הדף: נזדמנה לו תיבה וכו'. איכא לספוקי בתיבה בת שבע אם יכול לכתוב ג' חוץ לדף וכן תיבה בת ט' אותיות אם יכול לכתוב ד' חוץ לדף דשמא מיגניא מילתא כשיש כל כך אותיות חוץ לדף ועוד דא"כ הל"ל בסתם לא יכתוב רוב אותיות של התיבה חוץ לדף ונראה דדוקא קאמר בת חמש אותיות דיותר משתי אותיות אין לכתוב חוץ לדף לכתחילה דמיגניא מילתא ודלא כמו שכתב הרמב"ם דאפי' תיבה בת עשר אותיות יכתוב חציה בתוך הדף וחציה חוץ לדף. ובתיבה בת שלש אותיות יש להסתפק אם יש לכתוב שנים חוץ לדף כיון דהוי רוב התיבה ומיהו מדקאמר נזדמנה לו תיבה בת ב' אותיות לא יזרקנה בין הדפין משמע תיבה בת שתי אותיות לא יכתוב כולה חוץ לדף אבל בת שלש כיון שמקצתה תוך הדף יכול לכתוב שתי אותיות חוץ לדף ור"ת כתב דאותיות השם צריכין שיהיו כולן בתוך הדף: הטובל את הקולמוס וכו'. פירוש שיזהר הלבלר שלא יכתוב עד השם ויטבול הקולמוס אלא יניח אות אחת מלכתוב קודם השם ובאותו האות יתחיל לכתוב ולא יתחיל בשם שמא יש רוב דיו על הקולמוס ויפול כשיכתוב השם: שלא יכתוב אלפי"ן עייני"ן וכו'. הא דקאמר אלפי"ן עייני"ן לפי שהן דומין בקריאתן. וביתי"ן כפי"ן לפי שהן דומין בכתיבתן. ובי"ת צריך שיהא בראשה נגד שמאל תג קטן כדאמרי' בירושלמי דחגיגה ובבראשית רבה למה תורה מתחלת בבי"ת מה בי"ת (ה) שיש לה שני עוקצין א' מלמעלה ואחד מאחוריה אומרים לבי"ת מי בראך ומראה להם בעוקצו של מעלה ואומר זה שלמעלה בראני ומה שמו ומראה להם מאחוריו ואומר ה' שמו לפי שהאל"ף עומד אחורי הבי"ת והוא אחד ויזהר הלבלר בתג שאחורי הבי"ת שלא יהא נראה ככ"ף והא דאמרינן גמי"ן צדי"ן אינם דומין לא בקריאה ולא בכתיבה אלא אם תהפך הגימ"ל ממטה למעלה תהא נראית כצד"י וכן דל"ת יזהר בה הלבלר היטב שיהא תג שמאחוריה בולט היטב שלא תהא נראית כמו רי"ש שבאחת נפסל הספר תורה ואם יש ספק בקריאתה מייתינן תינוקא דלא חכים ולא טיפש ותיבדק בקריאתו: ההי"ן חתי"ן. אלו דומים בקריאתן ובכתיבתן ויש לה"א תג קטן למעלה נגד שמאל כדאמרי' בפ' הקומץ רבה (דף כט:) מ"ט אית לה"א תגא אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר כמותי ופרש"י ז"ל תג קטן יש לה"א בסוף גגו למעלה ובפרק שני דחגיגה בירושלמי ה"א יש לה נקודה אחת למעלה ור"ת פי' דמיירי בעוקץ שמאחוריה שלא תהא עגולה מאחוריה דומיא דתגא דדל"ת דסוטה [דף כ.] ודעירובין פירקא קמא [דף יג.] וצריך ליזהר שלא יגע רגל הה"א למעלה כדאיתא בפרק הקומץ (כט:) מ"ט תליא כרעא דה"א ואם יגע למעלה אין לה תורת ה"א ופסול עד שיתקן אבל בתפילין [א] אין תקנה (ו) כי צריך לכתבן כסדרן וכן אין ליגע רגל הקו"ף למעלה כדאמרינן בפ' הבונה (דף קד.) מאי טעמא תליא כרעא דקו"ף ושאר כל האותיות חוץ מן הה"א [והקו"ף] צריך שיהו גולם אחד. הנקודה שעל האל"ף שהיא כמין יו"ד צריך שיגע באל"ף וכן מה שבתוך השי"ן והעי"ן ומה שאחורי הצד"י ואם אינם נוגעים נשתנית צורת האות: חי"ת אמרינן בפ' הקומץ רבה [דף כט:] חזינן לספרי דוקני דחטרי לגגיה דחי"ת ופרש"י מקל מתרגמינן חוטרא בסוף החי"ת נגד שמאל יש לה למעלה כמין מקל (ז) ור"ת מפרש דחטרי לשון הטוטרת גמל שיש גובה לאמצע החי"ת בגגה באמצע כזה (ח) מדקאמר לגגיה דחי"ת ולא קאמר לתגיה דחי"ת ש"מ לדבר שהוא למעלה בסוף קרוי תג אבל באמצע האות קרוי גג כדאמרי' בפרק הבונה (דף קד:) שנטלו לגגיה דחי"ת ועשאו שני זייני"ן ובמחיקת אמצעית גגו של חי"ת נעשית שני זייני"ן וגבי דל"ת קאמר נטלו לתגיה דדל"ת ומשוי לה רי"ש דהיינו חודה של אחוריה: ווי"ן יודי"ן ווי"ן. שלא יקצר רגל הוי"ו שיהא נראה כיו"ד ולא יאריך רגל היו"ד שיהא נראה כוי"ו וכן רגל הזיי"ן לא יאריך שיהא נראה כנו"ן וכן לא יקצר רגל הנו"ן שתהא נראית כזיי"ן. ויו"ד אומר ר"ת צריך שיהא ראש שמאל כפוף למטה כזה (ט) כדאמרי' בפ' הקומץ רבה [דף כט:] מפני מה ראשה של יו"ד כפוף ותנן נמי התם גבי תפילין כתב א' מעכבן ופריך עלה [דף לד.] פשיטא לא נצרכה אלא לדרב יהודה אמר רב דאמר קוצו של יו"ד מעכב ופירש"י זהו רגל ימין (י) כפוף למטה *(וקיימא לן) דפשיטא למעכב דזהו עיקר גוף האות ופירש רבינו תם שהוא נגד שמאל שכפוף למטה כדמשמע ליפנא דראשו כפוף דנגד ימין קרי רגלו ואמרי' נמי בפסיקתא כי ביה י"י צור עולמים העוה"ז נברא בה"א והעוה"ב ביו"ד מה יו"ד יש לו נקודה אחת למטה *כמו למתים שיורדין לגיהנם ונקודה אחת למעלה רומז שעתידין לעלות שנאמר יי ממית ומחיה מוריד שאול ויעל (כ) ה"א פתוחה מכל צד רמז לבעלי תשובה יו"ד כפוף רמז לבאי עולם שיהיו כפופין ונהפכו כל פנים לירקון ולפי דרשה זו יש ליו"ד תג למעלה וגם כפוף למטה כזה (ל) ואפשר דקוצו של יו"ד דפרק הקומץ היינו תג למעלה דיו"ד כפוף היינו רגל ימיני: פתי"ן פפי"ן. אינן דומין לא בקריאה ולא בכתיבה ולכך היה אומר ר"ת שצריך שתהא לה ימין כפוף למטה (מ) כזה ואם תטה אותה על לדה השמאלי תדמה לפ"א כעין גמי"ן צדי"ן והכ"ף יזהר לעגל אותה מאחוריה שלא תראה כבי"ת: ממי"ן סמכי"ן. כי שניהן סתומות לכך יזהר לעגל הסמ"ך מגגה רוחותיה שלא תראה כמ"ם: פרשה פתוחה לא יעשנה סתומה. כתב ר"ת איזו היא פתוחה כל שנשאר מסיום הפרשה עד סוף השיטה כשיעור ג' תיבות של ג' ג' אותיות זו היא פתוחה ואם לא נשאר עד סוף השיטה כשיעור הזה מניח שיטה אחת כולה חלק ומתחיל בשלישית זו היא פתוחה. וסתומה כל שכותב התחלת השיטה וסוף שיטה ומניח חלק באמצע השיטה כדי לכתוב שם של שתי אותיות או יותר זו היא סתומה וסדורה שכותב השיטה עד חציה או עד שלישיתה ומתחיל לכתוב משיטה שתחתיה כנגד החלק של עליונה זו היא סדורה זה מלא רבינו תם בסידור קדמונים ובמסכת סופרים מלא איזו היא פתוחה כל שלא התחיל בראש השיטה איזו היא סתומה כל שהניח באמצע שיטה וכמה יניח בראש השיטה ותהא נקראת פתוחה כדי לכתוב שם של שלש (שלש) אותיות וכמה יניח באמצע ותהא נקראת סתומה כדי לכתוב שם של שלש אותיות גמר כל הפרשה בסוף הדף צריך לשייר שיטה אחת מלמעלה ואם שייר למטה כדי לכתוב שם של שלש אותיות מתחיל מלמעלה וכתב ר"ת דברייתא פליגא על סידור של קדמונים דלסדור של קדמונים פתוחה היא בסוף השיטה ולמסכת סופרים פתוחה היא בתחילת השיטה ואם יניח בתחילת השיטה ובסוף שיטה יצא ידי שניהם ובירושלמי דפ"ק דמגילה אמרינן פתוחה מראשה פתוחה [פתוחה] מסופה פתוחה משמע דמכל צד מיקרי פתוחה וכן מסתבר דחילוק הפרשיות הן שתים אחת פתוחה ואחת סתומה הסתומה היא שהריוח שבין הפרשיות סתום מכאן ומכאן וכל שהריוח פתוח לצד אחד או למעלה או למטה נקראת פתוחה ואם סיים פרשה סתומה בסוף שיטה יניח שיטה אחת חלק ויתחיל בשיטה השלישית והויא פרשה סתומה כיון דאין פתוחה לא בסוף שיטה

רש"י

אחד. אם רצה יעשה דף קצר מן תיבה אחת כדי שיגמור בסוף הדף: שישור הגליון. של ס"ת: ובחומשין. שאין עשוין לספר תורה אבל עשוין הן בגליון כספר תורה: ולא ימעט את הכתב. לעשות אותיות קטנות בשיטה העליונה ובשיטה התחתונה מפני ריוח הגליונים ומפני ריוח שבין שיטה לשיטה כגון אם שירטט באמצע הדף שני שיטין שאין ריוח כדי שיעור ביניהן לא ימעט את הכתב מפני אותו ריוח: לא יזרקנה לבין הדפין. לא יכתבנו חוץ לשירטוט הגליון של דף אע"פ שהתרנו לו לכתוב שתי אותיות חוץ לדף מתיבה בת ה' תיבה שלמה לא התרנו: גורד את (ד) שכתב. יגרוד החול שהיה במקום שהיה לו לכתוב את השם: ותולה. מגיה מה שנגרד בין השיטין ואת השם שדילג יכתוב במקום הגרד ודוקא לאחר שנתייבש יגרוד החול ויכתוב את השם על הגרד אבל כשהוא לח עדיין לא ימחוק את החול לפי שהוא יהא ניכר יותר מדאי ואין כבוד לכתוב את השם עליו: ורבי יצחק אומר אף מוחק. החול בעודו לח ותולה החול וכותב את השם על המחק: רבי יוסי אומר אף תולה. שמגיה את השם בין השיטין אם ירצה: אלא מסלק את היריעה. כלומר אם טעה ודילג את השם: עובר בלא תעשה. שנאמר ואבדתם את שמם לא תעשון כן לה' אלהיכם: שנמחקין. שמותר למוחקן: אלפין עיינין. לפי שדומין בקריאתן: גמי"ן צדי"ן. צד"י הפוכה דומה לג': זייני"ן נוני"ן. נו"ן פשוטה דומה לזיי"ן קצת: טיתי"ן פפי"ן. פ"א הפוכה דומה לטי"ת: ממי"ן סמכי"ן. מ"ם סתומה: כפופין. כ"ף או נו"ן או צד"י כפופה או פשוטה: פרשה פתוחה. שפרשה שלפניה מסיימת באמצע השיטה ושל

נימוקי יוסף

מתיבה אחת בשיטה אחת כדי שיגמור הפסוק בסוף הדף: מלמטה טפח וכו'. שא"צ בגליון של מעלה כמו בשל מטה לפי שאין היד ממשמש (נ) כל כך: ובחומשין. שאין עשוין כתיקון ספר תורה שיהיו מעובדין לשמן: ולא ימעט את הכתב. כלומר אע"פ שאמרנו דבעינן בין שיטה לשיטה כמלא שיטה אעפ"כ אין למעט הכתב שיכתוב אותיות קטנות בשיטה [העליונה או התחתונה או] האמצעית דכיון שיהיה מקצת השיטין בכתיבה גסה ומקצתה בכתיבה דקה אין זה הדר: ולא מפני ריוח שבין פרשה לפרשה. כגון אם נזדמנה לו שיטה אחת שיש לו לסיים בה פרשה ראשונה ולהתחיל בה פרשה אחרת ויש ריוח מועט בינתים אם לא יכתוב כתיבה דקה אפי' הכי לא יעשה כן אלא יזרז עצמו שלא יצטרך לבא לידי כך: בת שתי אותיות וכו'. כלומר אע"פ שהתרנו לו לכתוב ב' אותיות חוץ לדף מתיבה בת ה' אותיות אבל תיבה שלימה לא התרנו: הטועה בשם. שלא כתב שם בן ד' שהיה לו לכתוב: גורד. בתער שיהיה יפה מקום הנגרד אבל לא ימחקנו בעוד שהכתב לח שלא יהיה נאה: ותולה בין השיטין. אותה תיבה שנגרד דסבירא ליה להאי תנא מוטב שיכתוב השם על הגרד ולא ביני שיטי: וגונזה. מפני שמות אחרים שיש בה: לא ישיבנו. שלא יפסיק בכתיבתו: היה כותב שנים וכו'. כגון שהניח ביריעה שמות רבות שלא רצה לכותבן מפני שלא היה טהור והניח להם מקום ובא לכותבן עתה בבת אחת: ומפסיק ביניהם. בין שם לשם: ומשיב. שלום לכל אדם: לא יתחיל וכו'. שדרך הקולמוס לשפוך הדיו בבת אחת אם יש בו דיו יותר מדאי ושמא יפול על השם ויצטרך למחקו א"נ שנדבק בראש הקולמוס שער ומפסיד הכתב: אלא מתחיל מתיבה שלפני השם. שיחזיר הקולמוס על התיבה שלפני השם ושוב אינו חושש שהרי נבדק הקולמוס אם כותב

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א וג"א בעיני שלא נאמר כן בין שיטה לשיטה כמלא שיטה אלא בספרים שצריך ריוח בגליונות שלהן כמו שכתבנו אבל בתפילין ומזוזות א"צ בהן ריוח כל כך ואין צריך בין שיטה לשיטה כמלא שיטה וכך היא שיטת הפוסקים:

ב וספר התרומות פליג וכתב דלכתחלה אין תולין השם אלא יגרוד ויכתוב על הגרד אא"כ טעה ודילג עמו ב' תיבות של חול אז יכול לתלותו עם שתי תיבות של חול ומיהו בדיעבד שתלה אותו לבדו כשר וסמ"ג כתב דג' ענינים יש מחיקה גרידה תליה גרידה יפה מכולן דהיינו לכתוב השם על הגרד ולתלות התיבה של חול שגרד ומחיקה יפה מתליה דהיינו למחוק התיבה של חול ולכתוב השם על המחק ולתלות החול אבל תליה אין לעשות בשום פניא דהיינו לכתיב השם בין השיטין ומיי' וטור וכן ריא"ז כתבו כרבינו:

ג וכתב הרא"ש בתשובה צורת האותיות אינן שוות בכל המדינות ואין פוסל בזה השינוי רק שלא יעשה ההי"ן חתי"ן ביתי"ן כפי"ן כמו שנפורש בגמ':

הגהות הב"ח

(א) נ"ב ולא מפני ריוח שבין שיטה לשיטה ולא כו': (ב) נ"ב ספרי פ' ראה: (ג) נ"ב סתומין פתוחין פתוחין סתומין: (ד) נ"ל את מה שכתב: (ה) נ"ל ש: (ו) נ"ב בתיקון: (ז) נ"ב כזה ח: (ח) ח: (ט) נ"ב י: (י) נ"ל שכפוף למטה ז"ל: (כ) נ"ל והה"א: (ל) נ"ב: (מ) נ"ב כ: (נ) נ"ל שם:

מנחות דף לה.

עין משפט

א מיי' פ"ז מהל' תפילין סמג עשין כה טור יו"ד סי' רעד רעו: ב מיי' שם סמג עשין שם טור י"ד סי' רעד: ג מיי' פ"ח שם סמג שם טור י"ד סי' ערה:

מנחות דף ל:

ירושלמי פ' אין עומדין ה"א תוספתא דברכות פ"ג ומ"ס פ"ה

מ"ס שם

[דף סו ע"א]

גי' מהר"ם

שבת קג:

הגהות מיימוני

[א] צאות: [ב] אפי' אות א' אם אינה כתובה כהלכתה פוסלין אותו הרמב"ם:

נר מצוה

לא יעשנה א סתומה סתומה לא יעשנה פתוחה כתבה ב כשירה או שכתב את השירה כיוצא בה או שכתב שלא בדיו או שכתב את האזכרות בזהב הרי אלו יגנזו °*אמר רב זעירי (מנחות לב:) אמר רב חננאל קרע הבא בתוך שני שיטין יתפור בתוך שלשה לא יתפור אמר ליה רב זוטי לרב אשי הכי אמר רב ירמיה מדפתי הא דאמר מר בתוך שלשה לא יתפור הני מילי בעתיקתא אבל בחדתא יתפור (א) ולאו חדתא חדתא ממש אלא הא דעפיצא הא דלא עפיצא והני מילי בגידין אבל בגרדין לא: בעי רב יהודה בר אדא בין דף לדף בין שיטה לשיטה [א] בין תיבה לתיבה מאי ג תיקו *אמר אשיאן בר נדבך משמיה דרב (שם כט.) ניקב תוך ד הה"א כשר הא ירכו פסול א"ר זירא לדידי מיפרשא לי מרב הונא ור' יעקב אמר לדידי מיפרשא לי מרב יהודה תוכו כשר ירכו אם נשתייר בו מלוא אות קטנה כשר ואם לאו פסול אגרא חמוה דר' אבא *איפסיקא ליה (שם כט:) כרעא דה"א דהעם בנוקבא אתא לקמיה דרבי אבא אמר ליה אם נשתייר בו כמלוא אות קטנה כשר ואם לאו פסול רמי בר דיקולי דהוא רמי בר תמרי איפסיק ליה כרעא דוא"ו דויהרג אתא לקמיה דר' זירא אמר ליה זיל אייתי ינוקא (ב) לא חכים ולא טפש אי קרי ליה ויהרג כשר ואי לאו פסול אמר [ב] רבא שבעה ה אותיות צריכות שלשה שלשה זיינין ואלו הן שעטנ"ז ג"ץ: גרסינן בפרק הניזקין* (דף ס.) א"ר שמואל בר נחמני א"ר [ג] יוחנן כל ספר תורה שחסר ו יריעה אחת אין קורין בו *תניא (מנחות כט:) ספר שיש בו שלש טעיות ו בכל דף ודף יתקן ארבע יגנז תנא ואם יש בו דף שלימה מצלת על כל הספר א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב והוא דכתב רוב הספר שפיר אמר ליה אביי לרב יוסף אי אית בההוא דף שלש טעיות מהו אמר ליה הואיל ואיתיהב לתקוני ליתקן וה"מ בחסרות *אבל ביתרות לית (שם ל.) לן בה תני' הכותב ז ספר תורה לא ינמור באמצע הדף כמו שגומר בחומשין אלא מקצר ועולה עד סוף הדף איני והאמר רב יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב לעיני כל ישראל באמצע הדף (ג) באמצע השיטה איתמר רבנן אמרי °אף באמצע שיטה רב אשי אמר באמצע שיטה דוקא והלכתא (א) באמצע שיטה דוקא: גרסי' בפ' הקורא את המגלה* (דף יח:) אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ח אסור לכתוב אפי' אות אחת שלא מן הכתב רב חסדא אשכחיה לרב חננאל דהוה כותב ספרים שלא מן הכתב א"ל ראויה כל התורה כולה שתכתב מפיך אלא הרי אמרו אסור לכתוב אפי' אות אחת שלא מן הכתב: גרסי' במגלה* (דף טז:) (ד) א"ר חייא בר אבא א"ר אסי מלמד שצריכה מגילה שרטוט כאמיתה ז של תורה. גרסי' בהמוצא תפילין* (דף צח.) כותבי ספרים תפילין ומזוזות לא התירו להן

רש"י

ושל אחריה מניח חלק ומתחלת באותה שיטה עצמה : כשירה. שכתובה אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח כזה : את השירה. אז ישיר משה וכו' : קרע הבא בשני שיטין. אם נתקרע גליון של ס"ת ונכנס הקרע בשני שיטין בתוך הכתב יתפור: בשלשה לא יתפור. אלא יסלק אותה יריעה: בעתיקתא. קלף ישן דמיגנאי ביה קריעה: עפיצא. שהקלף מתוקן בעפצים דהוא שחור כמו עתיקא : וה"מ. דיתפור דוקא בגידין יתפור: אבל לא בגרדין. פרנייש"י: בין דף לדף. אם נקרע עד כנגד הכתב שאילו היה בכתב היה יותר משני שיטין : ובין שיטה לשיטה. (ה) נקרע יתפור או לא יתפור : או בין תיבה לתיבה. אם נקרע יתפור או לא: תוכו של ה"א. אותו שבפנים: ירכו. רגל הימני. ליכנא אחרינא תוכו הגויל והחלק שבתוכו ובתפילין קמיירי: איפסיקא ליה כרעא דה"א. בתפילין: ויהרג ה' כל בכור. אותה וי"ו אירע במקום נקב ונראה כמין יו"ד : דלא חכים. דאי חכים מבין דמגדף הוא לומר ייהרג כלפי מעלה ואומר ויהרוג : ולא טיפש. שאם טיפש אינו יודע לקרות: ואם יש בו דף שלימה. מצלת על כולן שאפילו יש ארבע טעיות בכל דף יתקן : והוא דכתב רובא דספרא שפיר. שרוב כל דף כתוב בלא טעות שאין בו יתר מה' או מו' טעיות בכל דף אז מצלת עליהן הך דף שלימה ויתקן : אית בההוא דף. שלימה שלש טעיות מאי. מצלת (ו). מי אמרי' שלימה בלא טעות או דילמא שלימה מד' טעיות אבל ג' לא איכפת לן : הואיל ואיתיהב רשות לתקוני. ספר תורה שיש ג' טעיות בכל דף מתקן להך דף בת שלש טעיות ומצלת על כולן אע"פ שיש בכל דף ד' או ה' טעיות : וה"מ. הא דאמרי' ארבע יגנז כגון חסירות (ז) שנחסר ממנו אותיות : אבל יתרות. שכתב אותיות יתירות לית לן בה אלא גורדן שחסירות כשמגיהן מיחזי כמנומר והוי גנאי: מקצר. השיטין והולך עד שיגמור: לעיני כל ישראל באמצע הדף. כזה (ח) כדרך שגומר שאר חומשין (ט) : באמצע שיטה דוקא. ולא באמצע הדף : שלא מן הכתב. כלומר יסתכל בהעתק שמעתיק ממנו ולא יכתוב על פה : דברי שלום

נימוקי יוסף

כותב כהוגן : סתומה. פירוש שהניח ריוח באמצע ויש כתב בשני צדדין אי נמי הניח חלק בראש השיטה וכותב בסופה: פתוחה. שכותב בראש השיטה ומניח חלק בסופה : או (מ) שכתבה כשירה. כגון אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח : או שכתב את השירה. כשאר פרשיות בשיטות שלימות: שלא בדיו. אע"פ שמתקיים הכתוב בו : בזהב. כלומר שזרק זהב על כתב השמות שנכתבו בדיו אפילו הכי פסול דס"ל כתב העליון כתב הוא ומבטל התחתון לפי שהוא מותקן ואסור לקרות בו : יגנזו. טעונין גניזה שהרי נכתבו השמות לש"ש: קרע הבא וכו'. אם נתקרעו גליונות ס"ת מלמעלה או מלמטה ונכנס הקרע שני שיטין בתוך הכתב יתפור וא"צ להחליף היריעה דאכתי מהודר הוא: לא יתפור. וצריך לסלק כל היריעה דבעינן ואנוהו וליכא כיון שכל כך הוא נקרע : בעתיקתא. שהקלף הוא ישן וחלוש ובכל יום הולך וגדל הקרע : בחדתא. שהקלף חדש וחזק והתפירות יגינו שלא יקרע: עפיצא. (נ) הוא עיבוד הקלף ומתוקן כראוי ואז הוא חזק : דלא עפיצא. הוא חלוש ויקרעו מקום התפירות : בגידין. הא דשרינן לתפור לא שרינן בחוטי פשתן וכיוצא בו אלא בגידין כשאר תפירות שמחברין היריעות שהלכה למשה מסיני הוא : בגרדין. הם חוטים אחרים : דף. קורין בלע"ז פאייל"א : בין תיבה. והקרע כל כך גדול שאילו היה בכתב כי האי גוונא היה יותר משלשה שיטין: מאי. מי סגי בתפירה לבד כיון שאינו נוגע בכתב או לא אלא צריך (לכרך) [לסלק] היריעה כולה : ניקב תוך הה"א. שנטל הקלף בתוך חלל הה"א : כשר. שהרי ניכרת האות : ירכו פסול. שהרי אין אדם מכיר אם הוא ה' אם ר' : מלא אות קטנה. אם נשתייר מן הוא"ו קצת כשיעור של אות (ס) דקה. מאות דקה : שלשה. שלשה זיינין לכל ראש וראש כגון אות השי"ן שיש לה שלשה ראשים יעשה לה ש' תגין ובעי"ן שתי תגין ובנו"ן וזיי"ן שאין להם אלא ראש אחד שלשה תגין : אין קורין בו. ויגנז שספר תורה חסר הוא : ארבע יגנז. שכיון שכל כך טעיות יש בכל דף ודף הוי כמנומר ופסול ואין בו ואנוהו : אית בההוא. דף שלש טעיות. דבשאר דפין אמרינן יתקן : מהו. מי מציל על כל הספר כולו או לא דכיון שיש בו (ע) (כלל) לתקן לא יציל : ליתקן. כיון דשרי רבנן בעלמא יתקן גם בזה ויציל על כל הספר : והני מילי בחסרות. (פ) דאמרי' ארבע לא יתקן בחסרות שראוי להיות מלא ועשאו חסר: ביתרות. שראוי להיות חסר ועשאו מלא : לית לן בה. שהרי אינו חסר כלום והיתר הא אמרינן [חולין נח: ע"ש וצ"ע] (צ) כל יתר כנטול דמי ואינו מעלה ואינו מוריד : אף באמצע שיטה וכל שכן בסוף שיטה דכשר : באמצע שיטה דוקא. אבל בסוף שיטה פסול : ואפילו אות אחת וכו'. כדי שלא ימעט בכתיבתה שלא יחסר ולא יותיר ואפי' יהיה בקי בכל חדרי התורה ויודע אותה ע"פ כרב חננאל : כאמיתה של תורה. דהיינו מזוזה שהוא עיקר התורה שיש בה עול מלכות שמים בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך ועול מצות דכתיב ושננתם וכתבתם וקשרתם

הגה"ה ת תו"י (א) נ"ב אנן קיי"ל דלכתחלה יסיים סוף הדף. עי' יו"ד סי' ערב :

פסקי הרא"ש

שיטה ולא בתחלת שיטה ושיטה חלק הוי כמו ריוח שבאמצע השיטה והרמב"ם כתב דפתוחה בסוף השיטה היא פתוחה ולא הפתוחה בתחלת השטה ואם סיים בסוף השיטה מניח שיטה אחת חלק וסתומה היא באמצע או בתחלת השיטה וכאשר כתבתי כן נראה עיקר דהירושלמי הוא עיקר כנגד מסכת סופרים כי מסכת סופרים נתחבר בדורות אחרונים ולא הובא מדבריו בתלמוד וכן הסברא נותנת כדפרישי' לעיל: וצורות השירות מפורשות במסכת סופרים שירת האזינו יש באמצע כל שטה ריוח כשיעור פרשה סתומה ונמצאת כל שיטה חלוקה לשתים והתחלת השיטות הן כתובים במס' סופרים וגם הרמב"ם כתבן ושינה בהן קצת ושירת הים כתובים שיטה ראשונה כדרכה ושאר כל השיטות באחת מניחין באמצע ריוח מעט ובאחת בשני מקומות [בראשה ובסופה וכתוב] באמצעיתה ונמצא השיטה חלוקה לשלשה ונמצא ריוח כנגד הכתב והכתב כנגד הריוח וראשי השיטות כתובין במס' סופרים : או שכתבה שלא בדיו. למעלה פירשתי מהו נקרא דיו שכשר לכתוב וצריך הלבלר ליזהר בכל המפורש בברייתא זו כי אם שינה בא' מכל המפורש בה פסולה ושיהא מעט ריוח בין אות לאות ולא ריוח יותר מדאי עד שיהא נקרא כשתי תיבות : קרע הבא בב' שיטין יתפור. ירא' הא דאמרי' בשני שיטין יתפור היינו כשהקרע עובר בין האותיות דאילו נחלקה האות אין לה תיקון ושאלתי את רבינו מאיר מרוטנבורק הא דאמרינן בשלש לא יתפור אם יכול לדבקו בדבק כיון דטעמא משום דמינכרא מדפלגינן בין עפיצא ללא עפיצא היה נראה לדבר' כי אם יתן על הקרע קלף מבחוץ ויחברנו בדבק אינו ניכר והשיב לי איני אומר לדבק טוב הוא חדא דלא אשכחן (דמפרש) [דמותר] דבק אלא בתפילין המוגהים בדפוסין ואין נמשכים לכאן ולכאן גבי תפילין של יד שכתבן בד' עורות והניחן בבית אחד יצא דאיכא מ"ד צריך לדבק ואיכא מ"ד אפילו לדבק אין צריך אבל בס"ת שקורין בה זה מושך לכאן וזה מושך לכאן ותמיד גוללין אותה ומהדקין אותה יש לחוש פן יתפרד הדבק ויקרע אותו והיינו טעמא דשיור התפירה כדי שלא יקרע בפ"ב דמגילה (דף יט:) ועוד מדמסיק עלה הני מילי בגידין אבל בגרדין לא ולא מסכת תלמודא תקנתא אחרינא א"כ אין לעשות אלא כמו שאמרו חכמים : ומצאתי במס' סופרים *) הלכה למשה מסיני ספר (י) שנקרע מבחוץ טולה עליה מטלית מבחוץ משם היה נראה קצת שמותר דמסתמא מיירי שהגיע הקרע עד מקום שאסור לתפרו וקאמר דטלי עלאי של מטלית שמחבר את הקרעים יפה ואינו ניכר מותר ולמעלה מזו הכא קתני אין דובקין בדבק ולא כותבין על גבי המטלית וכו' ר' שמעון בן אלעזר אומר משום ר"מ שדובקין בדבק וכותבין על גבי מטלית משמע שנחלקו בדבק שקודם הכתיבה אבל ספר תורה שנקרע מותר לדבק הקרעים יחד כיון שאין צריך לכתוב על הדבק : ניקב תוכו של ה"א פרש"י תוכו של ה"א היינו רגל הפנימי ירכו רגל הימני ופי' פ"א תוכו הגויל והחלק שבתוכו ופי' ראשון (כ) עיקר ואשמועינן דאין שיעור לרגל הפנימי רק שנשאר בו בכל דהו דלפי' הב' קשה אמאי נקט תוכו של ה"א טפי מתוך כל שאר האותיות : שבעה אותיות צריכין שלשה שלשה זייני"ן ואלו הן שעטנ"ז ג"ץ. י"מ שלשה זיינין השנים לצד השמאל אחד למעלה ואחד למטה וא' לצד ימין כזה ובפירושי שבת כתב רש"י צריך אחד מימין וא' משמאל ואחד מלמעלה כזה עוד פירוש יש שעושין שלשתן למעלה כזה: אבל ביתרו' לית לן בה. יש שטועים בפירוש' דהאי מלתא כשמסופקין בתיבה אם היא שלימה או חסרה עושין אותה מלאה משום דאמרינן הכא אבל ביתרות לית לן בה. וטעות הוא בידם כי היתרון פוסל כמו החסרון והכי פירושו אבל ביתרות לית לן בה אם יש יותר מד' דלא מינכרא הגרידה כולי האי ולא מיחזי כמנומר : *יריעה שבלתה (ל) לא יטול שתים ויחזיר שתים [ד] אלא נוטל שלשה ומחזיר שלשה ומה שהוא מחזיר כמדת כתב הראשון. לא יעשה חציו גויל וחציו קלף אבל עושה חציו גויל וחציו נבאים אע"פ שאינו מן המובחר: מנין השיטין נהגו ע"פ מס' סופרים לעשות ארבעים ושמונה או ששים וכן כ' הרמב"ם שנהגו הסופרים שלא לפחות מארבעים ושמונה ושלא להוסיף על ששים ובשם הגאון כתב הרב רבי יהודה ברצלוני ארבעים ושנים וסי' לדבר יי' ב"ש סיני בקדש : מספר העתים אמר רב נטרונאי קלף של ספר תורה אם אפשר לעבדו ישראל לשמה מצוה מן המובחר ואם לאו ילך אצל הנכרי

*) בפ"ב ה"י ועי' בטור וב"י סי' ר"פ.

שלטי הגבורים

א ואם שינה בשתי הפרשיות פסולה וכו' מיי' שאין לו תקנה וצריך להסיר היריעה והרא"ש כתב דודאי מועיל לו תקון כמו שמועיל התקון בחסרות ויתרות כ"ש בתקון הפרשיות אלא שאיני יודע איך יתקן טעיות הפתוחות והסתומות כי היה צריך למחוק הרבה לפניו ולאחריו ובאם יזדמן לו שם וגם היה צריך למעט הכתב בשביל ריוח שבין פרשה לפרשה ודבר זה אסור ע"כ ודברי הדעות בצורות הפתוחות והסתומות ונראה נכרא ופסקיה :

ב ומיהו נראה דוקא שכתב השירה כשאר הכתב בלא פיזור אבל שינה בפיזור ממה שנהגו לא פסל ובלבד שיהא אריח על גבי לבינה :

לשון ריא"ז

ספר תורה שכתבה כשירה שעשה בשורות האמצעיים אריכות והעליונות והתחתונות קצרות הרי זה פסול וכן אם כתב השירה כל שיטותיה כשיטות ספר תורה פסולה :

ג וכתב מיי' שיתפור לקולא והטור כתב דכיון דלא איפסיקא עבדינן לחומרא :

ד יש אומרים אפי' ניקב כל תוכו כשר אבל בירושלמי יש שצריך שיהא מוקף גויל גם בפנים הלכך ניקב כל תוכו פסול. כתב ספר המצות אם נפל טפת דיו קודם שנגמר האות ולא היתה האות ניכרת ואח"כ נטל הדיו או שלא היתה מוקפת גויל מתחילה פסולה והוי כמו חק תוכות אבל אם כבר היתה עשויה כתקנה ונפל בה דיו יכול ליטלו והרא"ש ז"ל פוסל גם בזה וכן יתכן דספר התרומות וכתב עוד אסי' עשה רי"ש כמו דל"ת שאינו יכול לגרור ולתקנו וכיוצא בזה כתב הרא"ש ז"ל בתשובה מ"ם פתוחה שנדבק הסיתום וסתמה אינו מועיל לגרוד הדבק ולפתחה דכיון שאינו עושה מעשה בגוף האות שנשאר אלא גורד הסתימה ובזה יעשה האות הוי לה כחק תוכות אבל בדבקות אות לחברתה כתב שמועיל גרידה :

ה ומדברי רבינו בהלכות מזוזה משמע שאם חסרו התגין פסול כתב הרמב"ם ז"ל שאינו פסול וכתב הטור יו"ד סי' רעד ויראה שהוא פסול כיון דאמר רבא ז' אותיות צריכין ג' זיינין מעכבין וכן יראה מלשון הרא"ש ז"ל שכתב בהלכות תפילין על מה שכתב בשמושא רבה שצריך בתפילין תגין אחרים חוץ משעטנ"ז ג"ץ אם חסר מהם פסולין וכו' הרא"ש ז"ל על דבריו ולא מסתבר כלל למיפסל התפילין בשביל תגים אלו כיון שלא הוזכרו בתלמוד ע"כ וכיון שנתן טעם לדבריו בשביל שאינן מוזכרים בתלמוד מכלל דבחסרון תגין שעטנ"ז ג"ץ שמוזכרים בתלמוד פסול :

לשון ריא"ז

וכבר כתבנו שהתגין אינן מעכבין וכך היא שטת מז"ה גם רבי' משה כתב אם לא עשה התגין או הוסיף או גרע בהם לא פסל :

ו וכתב הרא"ש בתשובה לא יתכן בעיני למחוק ב' שיטין או ג' לכתוב ד' או ה' להכנים מה שדילג שממעט הכתב ומחזי כמנומר וטוב לסלק היריעה :

ז ממה שהביא רבינו כאן בהל' (ק) תפלה הפי' דמגילה מוכח דסבירא לי' ס"ת בעי שירטוט וכן כתבו מיי' ורש"י ור"י וכרא"ש ועוד אמנם ר"ת פליג על זה כמו שכתב סמ"ג בשמו דדין ס"ת ותפילין שוין לענין שרטוט ולא מצינו חומר בס"ת יותר מבתפילין לענין שרטוט ולא עוד אלא שהמשרטט נקרא הדיוט מאחר שפעור ולא התיר ר"ת לשרטט אלא א"כ אין הסופר יכול לכוין כתיבתו וז"ע על סמ"ג דבהלכות ס"ת מוכח דסבירא ליה דפירוש צריכה שרטוט כאמתה של תורה ר"ל כס"ת ובהלכות מגילה כ' דצריכה שרטוט כמזוזה שהיא

עין משפט

א מיי' פ"ט ופ"ז מהל' תפילין טוש"ע יו"ד סי' רפ : ב מיי' פ"ק מהל' תפילין סמג עשין כה טוש"ע יו"ד סי' (רעז) [רעד] : ג מיי' פ"ז וס"ט ופ"י שם טוש"ע יו"ד סי' רעח : ד מיי' פ"ז ופ"י שם טוש"ע יו"ד סי' ערב : ה מיי' פ"ק שם סמג עשין כה טוש"ע יו"ד סי' רעא רעג רפא :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב לשון סמג' ולאו עתיקתא ממש כו' : (ב) צ"ל דלא : (ג) נ"ב הסיה באמצע : (ד) נ"ב ... (ה) נ"ב אם : (ו) נ"ב או אין מצלת : (ז) צ"ל שחסרו : (ח) נ"ב ולא : (ט) אף באמצע השיטה ובאמצע הדף . פי' דוקא בדאיכא תרוייהו באמצע והא דלא יגמור באמצע הדף דהיינו דוקא בסוף שיטה והנמוקי יוסף לא פירש כן : (י) צ"ל ס"ת שנקרע . טולה כו' כצ"ל ותיבת מבחוץ נמחק : (כ) נ"ב צ"ל : (ל) נ"ב כתב הטור סי' ר"פ ... : (מ) צ"ל כתבה כצ"ל : (נ) נ"ב נראה ... (ס) נ"ב נראה ... : (ע) נ"ב טעות : (פ) נ"ב הא : (צ) נ"ב והרא"ש והמרדכי ... : ... וכסוגה בני סופר במלאכתך [כו'] שאם אתה מחסר או מייתר אות א' אתה מחריב את כל העולם כולו ע"ש : (ק) צ"ל ס"ת:

הגהות מאי"ר [א] בין סיכה לסיכה מוקפים וכ"ג בגמ' ליתא : [ב] בא"י איתא רבה וכ"ג בבל' מזוזה : [ג] בר"ס הגי' ר' יונתן : [ד] דמתוי כמנומר :

סנכרי ויאמר לו קלף לספר תורה אני צריך וכשמעבדו נכרי לשם ספר תורה ישייע עמו ישראל מעט וכה"ג הוי עיבוד לשמה. ושאלתם מקום שאין בו מי שיודע לעשות גוילים או דק והוצרכו לעשות ספר תורה ומצאו קלפים שבאו ממקום רחוק יש להם רשות לכתוב באותם קלפים ספר תורה או לא. הוו יודעים שעיקר קלפים [ג] שאתם אומרים לא הכשירו רבנן דתרתי מתיבתא לכתוב בהן ספר תורה ולקרות בו בצבור ולא היה מתירו אלא מר רב משה גאון [ד] מחסיא בלבד והוא קרי ליה לדק קלף ולא קלף ניהו (ט) חיפא שמיה [שבת עט.] דמליח ולא קמיח ולא עפיץ ולענין מגילה תנן [מגילה יז.] כתבה על הדפתרא לא יצא ודפתרא מליח וקמיח ולא עפיץ וכ"ש דק דלא קמיח. מיהו בשנים האלה (י) שאין מי שיודעים לעשות אותו גויל כתקנו וכי אתי לעפוצינהו טורחים הרבה רוב הצבור סמכו עליו וקא קרו ביה בצבור כדאשכחן דרב משה סמך עליו וקא קרו ביה בצבור לגד המהדרין ומדקדקי' במצות לא קרו אלא בגויל כהוגן: ולענין עיבוד לשמה רבנן דתרתי מתיבתא סבירא להו דכל שלא לשמה נעבד לאו כהוגן הוא ופסול מלמקרי ביה [בצבור] דהכי עבדי רבנן מעשה ומר רב משה גאון הוה פליג נמי בהא והיה אמר מצוה מן המובחר למעבד עבוד לשמה אבל מתורת ספר תורה כשר שקורין בו בצבור לא נפיק ואית לנא ולרבנן דקדוקא בהא מילתא לדחויי למר רב משה ומיהו אתם שאין במקומכם מי שעושה גוילים ולא דק אם יש במקומכם ספר תורה כהוגן השמרו וקראו בו בצבור ואם לאו אל תשביתו קריאת ס"ת מפני זה שהרי הכתוב אומר עת לעשות לה' הפרו תורתך [גיטין ס.] ור' יוחנן ור"ל מעייני בספרא דאגדתא בשבתא וסמכי אהאי קרא אף אתם עשו ס"ת מן דק אע"פ שאינו מעובד לשמה שמר רב משה גאון כדאי הוא לסמוך עליו בשעת הדחק וכ"ש על דרך שאמרנו עת לעשות לה' הפרו תורתך אבל אם יש לכם יכולת להחזיר את יריעות הדק להיות מתוח ולהעביר עליהם סיד לשמה הרי יצאתם ידי עיבוד לשמה ואם אין לכם יכולת לעשות כן כתבו בו אע"פ שאינו מעובד לשמה וקראו בו בצבור: סליקו להו הלכות ספר תורה

תורה אור

להן להפוך יריעה על פניה אלא פורס עליה סדין או את הבגד גרסי' בפרק ה שולח גט לאשתו (א) אמר רב נחמן נקטינן ספר תורה שכתבו מין ישרף כתבו נכרי יגנז נמצא ביד מין יגנז ביד נכרי אמרי לה קורין בו ואמרי לה יגנז דחיישינן שמא כתבו נכרי גרסינן בפרק הנזקין* ההוא' דאתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה ס"ת שכתבתי לפלוני א אזכרות שבו אין כתובין לשמן א"ל ס"ת ביד מי אמר ליה ביד לוקח אמר ליה נאמן ב אתה להפסיד שכרך ואין אתה נאמן להפסיד ס"ת א"ל רבי ירמיה נהי דאפסיד שכר אזכרות שכר דכולי ספר [א] מי אפסיד א"ל אין שאני אומר כל ס"ת שאין אזכרות שבו כתובין לשמן אינו שוה כלום ההוא דאתא לקמיה דרבי אבהו א"ל ספר תורה שכתבתי לפלוני ג גוילים שבו לא עבדתים לשמן א"ל ס"ת ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך נאמן אתה להפסיד ס"ת ומאי שנא מדרבי אמי התם איכא למימר טעי בדרבי ירמיה הכא קא פסיד כוליה אגריה וקא אתי אמר שמע מינה קושטא קאמר. ירושלמי במגילה בפרק ראשון הלכה למשה מסיני שיהיו כותבין בעורות ד בדיו מסורגל וכורכין בשיער וטולין במטלית ודובקין בדבק ותופרין בגידין וצריך ה שיהא כותב על הגויל במקום שיער ועל הקלף במקום (א) נחושתן ואם שינה פסול ולא יהא כותב חציו ו של קלף וחציו של עור (ב) ואין כותבין אלא על עור של בהמה טהורה שנאמר °למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך:

סליקו להו הלכות ספר תורה

רש"י

שלום ואמת. במגילה כתיב : להפוך יריעה. לאחר שכתבה על פניה : טעי בדרבי ירמיה. שלא היה סבור להפסיד רק שכר אזכרות שהוא דבר מועט : ודובקין בדבק. אם נקרע : על הגויל. גויל נקרא אותו שלא נתלש כי אם רק השיער וניתקן שם ולא ניתקן בצד הבשר ולכך כותב עליו לצד השיער דלצד הבשר אינו מתוקן כלל וכשקופלין את העור לשנים אז אותו של צד השיער נקרא קלף וכותבין עליו באותו צד שנקלף שזהו לצד הבשר שהוא לבן וטוב יותר לכתוב בו והקליפה האחרת של צד הבשר נקרא דוכסוסטוס דוך הוא מקום כמו דוך פלן סוסטוס הוא בשר בלשון יון וכותבין בו לצד שיער שזהו לו מקום הנקלף שלבן וטוב יותר לכתוב בו : כלל לשניהם כותבין במקום שהיו מחוברין זה לזה : אלא עור בהמה טהורה. ואפילו של נבילה הואיל והיא ממין שהוא טהור :

סליקו להו הלכות ספר תורה

נימוקי יוסף

וקשרתם: על פניה. כלומר כשיעמוד הכתב תחתון לפי שנוהג בהן מנהג בזיון : מין. תלמיד מעבודת כוכבים : ישרף. עם האזכרות לפי שכותבין השמות לשם ע"ז שהם אלוקים בה הרבה : נכרי. שאינו כומר לע"ז ואינו כל כך אדוק : יגנז. דלד קדושה יש בו שכוונתו לשם בורא עולם אבל המינים[ב] שהם מכירין וכופרין: ביד המינים. שאין אנו יודעים בבירור שהוא כתבו ויש לחוש שמא לקחו מסופר : יגנז. דיש לחוש שמא לקחו מישראל : קורין בו. דשמא מישראל לקחו שכתבו לשמה : ביד הלוקח. שאם היה ביד הסופר שהוא המוכר יהיה נאמן גם להפסיד הס"ת שהרי שלו הוא עדיין שלא משכו הלוקח : ומאי שנא מדרבי אמי. מה לי אזכרות מה לי גוילין : טעי בדרבי ירמיה. וכיון שאינו מפסיד אלא שכר אזכרות שאינו אלא אחד ממאה משקר כדי שיפסיד חברו כל הספר שהוא מכוין להזיקו : הא קא פסיד וכו'. ואם לא היה אמת לא היה אומר כיון שמפסיד כל כך : מסורגל. משורטט : וכורכין בשיער וטולין במטלית. כלומר אם נקרע הגויל או הקלף עושין לו מבחוץ טלאי (של בגד) : בדבק. בלעז ויש"ק : ותופרים. או תופרין אותו בגידין : על הגויל. אם רוצה לכתוב על הגויל שהוא העור שלא נקלף ממנו דבר אבל הוא שלם כמו שהיה בו בעודו על הבהמה: במקום שיער. צריך שיכתוב במקום שהיה בו השיער ולא על מקום הבשר : ועל הקלף. שנחלק העור לשנים ורוצה לכתוב על חצי העליון שנקרא קלף והוא דק נגד הדוכסוסטוס : במקום נחושתן. צריך שיכתוב בתחתון שלה והוא הצד שהיה על הבהמה דהיינו מקום לבן : ואם שינה פסול. דקים להו לרבנן דהכי (כ) עביד ספי ומתקיים הכתב יותר : חציו גויל וכו'. משום דבעינן זה אלי ואנוהו וזה אינו נוי אבל אינו נפסל בכך מדלא קתני פסול : מן המותר בפיך. דזהו בהמה טהורה : סליקו להו הלכות ספר תורה

הלכות מזוזה

רש"י

ואפילו כתב אחד. כלומר אות אחת : פשיטא. דאות אחת מעכבתו דכתיב וכתבתם כתיבה תמה : קוצו של יו"ד. רגל ימינו של יו"ד : הא נמי פשיטא. דלא נעשית האות כתיקנה : שלשה זיינים. ג' תגין אחד נוטה לימין ואחד נוטה לשמאל ואחד למעלה : שעטנ"ז ג"ץ. וה"ה לד"י כפופה ונו"ן פשוטה : (ודייקנים (ו) שהם מדקדקים לעשות כתב מיושר : חטורים לנגיה דחית. עושין למעלה כמין חוטר כזה) : שתים וג' ואחת. שכתב בשיטה אחת שתי תיבות ובאחת [ג' תיבות ובאחת] תיבה אחת כזה ——— : ובלבד שלא יעשנה כקובה. רחב מלמטה וקצר מלמעלה. דהיינו אחת שתים שלש. קובה הא כזה ——— : וכזנב. היינו רחב למעלה וקצר למטה דהיינו שלש שתים [אחת] כזה ——— : על הארץ בשיטה אחרונה. כלומר בשיטה אחרונה לא יכתוב אלא שתי תיבות הללו: בסוף שיטה. היו כותבין אותה שתי תיבות כזה : בתחלת שיטה אחרונה. היו כותבין (ז) אותן שתי תיבות כזה : איכא דאמרי בסוף שיטה. כדי שיכתוב השמים על הארץ דמשמע (ח) כי גבוה השמים על הארץ כן יאריך ימיכם : ומ"ד בתחילת שיטה. דבעי ארחוקי ארץ משמים דמשמע כי היכא דמרחקי שמים מארץ כן יאריך ימיכם :

ריטי

פסקי הרא"ש

אלא לקוצו של יו"ד. לעיל בהלכות ספר תורה כתבתי מהו קוצו של יו"ד דקכח. והיא דניקב תוכו של ה"א והיא דשעטנ"ז ג"ץ : כמלא

(ג) שתי פרשיות שבמזוזה מעכבות זו את זו ואפי' כתב אחד מעכבן ארבע פרשיות שבתפילין מעכבות זו את זו ואפילו כתב אחד מעכבן ארבע ציציות מעכבות זו את זו שארבעתן מצוה אחת רבי ישמעאל אומר ארבעתן ארבע מצות הן: (ד) שתי פרשיות שבמזוזה מעכבות זו את זו (ה)*פשיטא אמר רב יהודה לא נצרכה אלא לקוצו של יו"ד הא נמי פשיטא לא נצרכה אלא לאידך *[דר"י אמר רב] דאמר רב יהודה אמר רב כל אות שאין גויל מקיף לה מן ארבע רוחותיה פסולה אמר אשיאן בר נדבך משמיה דרב ניקב תוך ה"א כשר הא ירכו פסול אמר ר' זירא לדידי מפרשא לי מרב יהודה תוכו כשר ירכו אם נשתייר בו מלוא אות קטן כשר ז ואם לאו פסול *אמר רבא שבעה אותיות צריכין ג' ג' זיינין ואלו הן שעטנ"ז ג"ץ *ת"ר וכתבתם יכול יכתבם על האבנים נאמר כאן כתיבה ונאמר להלן כתיבה מה להלן בספר אף כאן בספר *[והיכא דאשמיט בה אות אחת אין תולין דגרסי' בירושלמי תולין בספרים ולא בתפילין ומזוזות] *אמר ו בה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מזוזה שעשאה שתים ושלש ואחת כשרה ובלבד שלא יעשנה כקובה ח וכזנב אמר רב חסדא ועל הארץ בשיטה אחרונה איכא דאמרי בסוף שיטה *כימי השמים על הארץ ואיכא דאמרי בתחילת שיטה כדמרחקא שמיא מארעא : וכבר עבדו לה ספריא תקנתא ברישי שיטי כי היכי דת'יהוי

נימוקי יוסף

שתי פרשיות. דהיינו שמע והיה אם שמוע : ארבע וכו'. קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע : ואפי' כתב אחד מעכבן. אם נחסר מהם אפילו אות אחת נפסל הכל לפי שכולן מצוה אחת דכתיב וכתבתם שתהא כתיבה תמה : פשיטא. דהא כתיב וכתבתם ואפי' אות אחת : לקוצו של יו"ד. רגל של יו"ד : הא נמי פשיטא. אם לא עשה ליו"ד רגל לא נעשה האות כלל : שאין גויל וכו'. שמדובקת באות אחרת והיינו דקתני כתב א' מעכבן כלומר הלכות משפט אות אחת המדובקת לחברתה מעכבן למזוזה ותפילין : ניקב תוך ה"א. שהוא החלל שבתוכו כשר שהרי עדיין ראוי לקרות בו : ירכו פסול. שאין אדם יכול להכיר איזו אות היא : אם נשתייר. קצת הרגל של ימין או של שמאל כשיעור יו"ד אות קטנה ודקה מאד כשר : שלשה זיינין. שלשה תגין בכל ראש וראש לשי"ן תשעה תגין לעי"ן ששה [וכן] בכל אלו האותיות של שעטנ"ז ג"ץ והוא הדין לד"י כפופה ולנו"ן *כפופה : להלן כתיב. דכתיב ונכתב בספר וכתוב בספר : שתים ושלש ואחת. כלומר שכותב בשיטה אחת שתי תיבות ובשיטה שלמטה ממנה בשיטה אחרת שלש תיבות ובשלישית בשיטה אחרת תיבה אחת : כקובה. שכתוב בעליונה ושני' ובשניה הדברים האלה ובשלישית אשר אנכי מצוך כי היא עשויה כקובה שרחבה מלמטה וקצרה מלמעלה : וכזנב. שכותב בה שלש או ארבע תיבות בשיטה עליונה ובשניה שתים ובשלישית תיבה אחת : איכא דאמרי. בתחלת שיטה כלומר לא יכתוב בשיטה אחרונה אלא שתי תיבות הללו שהם על הארץ דמסיים בשיטה הסמוכה לאחרונה כימי השמים דמשמע (ל) כן יאריכון ימיכם : בסוף שיטה. שכותב כימי השמים על הארץ בשיטה אחת שצריך שיהיו שמים על

הארץ

ור מצוה

דתיהוי על הארץ בריש שיטה אחרונה ומאי נינהו רישי שיטי שמע. ה'. הדברים. לבניך. ובשבבך. בין. והיה. מצוה. בכל. יורה. עשב. פן. והשתחויתם. השמים. ואבדתם. ושמתם. אתם. [אתם]. בדרך. ובשעריך. אשר. על הארץ. קדמאה לטטפת בתראה א לטוטפת ידך *(ידך תרויהון חסרין) קדמאה מזוזת בתראה מזוזות: א"ר חלבו חזינא לרב הונא דכריך לה ב מאחר כלפי שמע ועושה ג פרשיותיה סתומות. מיתיבי א"ר שמעון בן אלעזר ר' מאיר היה כותבה על דוכסוסטוס כמין דף *ועושה לה ריוח מלמטה וריוח מלמעלה ופרשיותיה פתוחות אמרתי לו מה טעם אמר לי שאין סמוכה לה מן התורה ואמר רב חננאל אמר רב הלכה כר"ש בן אלעזר תרגומא אריוח וכמה הוא °ריוח אמר רב מנשיא בר יעקב ואמרי לה אמר שמואל בר יעקב כמלוא אטבא ד דספרי רב נחמן בר יצחק אמר מצוה למעבדינהו ה סתומות ואי עבדינהו פתוחות שפיר דמי ומאי פתוחות דאמר ר"ש בן אלעזר אף פתוחות תניא הלכה למשה ו מסיני תפילין על הקלף ומזוזה על דוכסוסטוס קלף במקום בשר דוכסוסטוס במקום שער ומפרשי רבנן הני מילי ו במעובד והאי דאמרינן מזוזה על דוכסוסטוס למצוה אבל אם עשה על ז הקלף כשרה ותפילין אין נכתבין אלא על הקלף בלבד (א) *והלכתא מזוזה צריכה שרטוט תפילין ח אין צריכין שרטוט ואידי ואידי נכתבים שלא מן הכתב מ"ט מיגרס גריסין. ט וכד קבע לה למזוזה מברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לקבוע מזוזה אמר רב יהודה אמר שמואל תלאה במקל פסולה תניא נמי הכי תלאה במקל או שהיתה אחורי הדלת סכנה ואין בה מצוה של בית מ נבז המלך היו עושין לפונדקאותיהן כן זכר למזוזה ואמר רב יהודה אמר שמואל מצוה י להניחה בתוך חלל הפתח °*ואמר רב [יהודה אמר] שמואל עשאה ט בשני דפין פסולה ואמר רב יהודה אמר שמואל במזוזה הלך אחר היכר ציר היכי דמי היכר ציר כגון פתחא דבין תרי בתי בין גברי לנשי

רש"י

רישי שיטה. ראש כל שיטה ושיטה: דכריך לה מאחר כלפי שמע. לאחר שנכתבה כולה מצד שמאל לצד ימין (א) כשהיא מונחת בדלת דהיינו מאחר כלפי שמע שראש השיטה שמגע ישראל וסופו ה' אחד והתחיל לכופלה מאחר וקיפל ובא עד שמע: דוכסוסטוס. פי' לעיל: כמין דף. בדרך עמודים שבספרים ארוכה וקצרה: אמרתי לו מה טעם. אתה עושה אותן פתוחות הלא בתורה סתומות (ב) אותו ריוח (ב) של אחד ובשעריך היא סתום (ג) והריוח הוא באמצע השיטה: אמר לי הואיל ובתורה אינן סמוכות הנך ב' פרשיות זו כתובה בואתחנן וזו כתובה בוהיה עקב לכן אנו עושין פתוחות: אריוח. הא דקאמר הלכה כר"ש היינו במאי דקאמר ועשה לה ריוח מלמעלה וריוח מלמטה: אטבא דספרי. עץ סדוק הנוסף בפי הקונטריסים שלא יכפלו: קלף. גויל (ד): דוכסוסטוס. פירשנו כולהו לעיל: מיגרס גריסין. רהוטין הן בפי כל אדם ואין טועין בהן לכך אין צריך להעתיקן מספר אחר: תלאה במקל. תלה המזוזה על הפתח (ה): או שהניחה אחורי הדלת. שקבעה בכותל אחורי הדלת: סכנה מן המזיקין. שאין (ו) משתמר עד שיקבענה בצורת הפתח כהלכתה: פונדקאות. פונדק היינו בית שמלינין בו עוברי דרכים ואין חייבת במזוזה דלאו דירת קבע היא כדתניא לקמן בהלמודא הדר בפונדקי (ג) בארץ ישראל פטור ממזוזה כל שלשים יום: ושל בית מינבז המלך. כשהיו מהלכין בדרך היו נושאין מזוזות עמהן והיו תולין אותן בפונדק במקל עד הבקר זכר למזוזה לפי שלא היו דרים לעולם דירת קבע אלא הולך מעיר לעיר בכל מלכותו: בתוך חלל הפתח. ולא מבחוץ: (ז) בטפח הסמוך לרשות הרבים. אם היה עובי החלל ד' או ה' טפחים יניחנה בחלל טפח ראשון הסמוך לרה"ר כי היכי דליקדים וליפגע במצוה כי אתי לביתיה: אחר היכר ציר. האי היכר ציר דרב יהודה כגון פתח דבין תרי בתי אם חילק ביתו חציו להילוך אנשים המחזרין בביתו וחציו *לנשים לעשות מלאכתן בהצנעה ויש פתח בין

נימוקי יוסף

הארץ דמשמע כגבוה שמים על הארץ כן יאריכו ימיכם: דכריך ליה כו'. לאחר שנכתבה הפרשה מעגל אותה וכופלה מצד שמאל לצד ימין כשמניחה בדלת והיינו מאחר כלפי שמע שראש השטה שמע וסופה אחד ומתחיל וכפלה מאחד ומקפל ובא עד שמע: ועושה פרשיותיה פתומות. עוד ראיתי שבספת כתיבה עושה פרשיותיה סתומות בין שמע לוהיה אם שמוע סתומה היינו שמניח ריוח באמצע ויש כתב משני לצדדין א"כ מניח חלק בראש השיטה: על דוכסוסטוס. אחר שנקלף מן העור צד העליון שבו השער מה שנשאר נקרא דוכסוסטוס. כמין דף כמין עמוד שנקרא בלעז פאיינ"א ופעמים שהשיטין שוות ופעמים שהשיטה אחת ארוכה והשנייה קצרה: ריוח. גליון מלמעלה ומלמטה: פתוחות. שמסיים פרשת שמע דאמצע שיטה ומתחיל והיה אם שמוע בתחלת שיטה: מה טעם. אתה עושה אותן פתוחות והלא בתורה סתומות כלומר אותו ריוח (פ) של אחד ובשעריך כותם לצד שמאל בסוף שיטה והריוח באמצע: שאין סמוכה. הנך שתי פרשיות בתורה אינן סמוכות שזו כתובה בואתחנן וזו כתובה בוהיה עקב לפיכך אני עושה אותן פתוחות: הלכה וכו'. והיכי אמרת שמצוה לעשותן סתומות: תרגומא. תירץ כשפוסק הלכה כרבי שמעון בן אלעזר אריוח קאמר שמצוה לעשות לה ריוח מלמעלה ומלמטה: כמלא אטבא דספרי. מורדרור"ה בלע"ז והוא עץ סדוק הנוסך בפי הקונדריסין שלא יכפלו בעוד שכותב וכאותו שיעור צריך להניח ריוח מלמעלה כדי שלא יגע אותה כלי הנוסך לכתיבה: אף פתוחות. כלומר שאינו נפסל אם שינה אע"פ שמצוה בסתומות: על הקלף. נקרא קלף חצי העור העליון שבו השיער ונקרא דוכסוסטוס חצי העור התחתון הדבק לבשר והתפילין נכתבין על הקלף מצד הפנים האמצעית מהעור לא מצד השער ומזוזה נכתבת על דוכסוסטוס מהצד שחילק את העור לא מצד הדבק בבשר: במעובד שיהא מעובד לשם מצוה בין קלף בין דוכסוסטוס: אין צריכין שרטוט. לפי שהקלף דק הרבה ושמא יקרע ורבני צרפת ז"ל מצריכין לשרטט שיטה עליונה משום דרבי יצחק דאמר שנים כותבין שלשה אין כותבין: ואידי ואידי. בין תפילין בין מזוזות: מגרס גריסין. שגורין הם בפה כל אדם והרגיל לכתבם אין לחוש שיטעה בהם: תלאה במקל. תלה המזוזה על הפתח במקל פסולה דבעינן שיקבענה בצורת הפתח עצמו: אחורי הדלת חוץ למזוזת השער פסולה. דבעינן דרך ביאתו וליכא: לפונדקאותיהן. כשהיו הולכים בדרך נושאים מזוזה עמהם ותולין בפונדק במקל עד הבקר זכר למזוזה שלפי שלא היו להם הבתים (ל) דירה לא היה הפתח חייב במזוזה כדתניא לקמן פ התכלת הדר בפונדקי בארץ ישראל כל שלשים יום פטור מן המזוזה: בתוך חלל הפתח. ולא מבחוץ דבעינן דרך ביאתך וכתיב בשעריך הוא מקום סגירת הפתח: בשני דפין. פרשת שמע (ק) בקלף א' ופרשת והיה אם שמוע בקלף אחר פסולה. דבעינן שתהא כולה בקלף אחד: בין תרי בתי וכו'. כגון שחלק ביתו חציו לצורך הבאים אל הבית וחציו לצורך אשתו לצניעות ויש פתח בין זה לזה ופתח לכל בית פתוח לרה"ר ואילו בזה לא ידעינן למאן נחשוב דרך ימין לביאה לפיכך גלך אחר היכר ציר והוא החור שהדלת סובב בו ואותו בית שיש בו ציר הוא

פסקי הרא"ש

במלוא אטבא דספרי. פירשו הגאונים כרוחב חצי לפורן והריוח שמן הצד דין לא פירשו ויראה שצריך להניח בתחלתה כדי לגלול היקף כיון דנכרכת מאחר כלפי שמע כמו ס"ת למ"ד לתחלתו הוא נגלל אבל בסופה אין צריך ריוח: ומאי פתוחות וכו' אף פתוחות. וכן נמי הא דקאמר על הדוכסוסטוס היינו אף על הדוכסוסטוס דבפ' המוציא יין (דף עט:) אמרינן רבן שמעון בן אלעזר אומר ר"מ היה כותבה על הקלף מפני שמשתמרת והכי אמרי' בשמעתין דמצות מזוזה על דוכסוסטוס ואם שינה וכתבה על הקלף כשרה והתם קאמר דהיה כותבה על הקלף מפני שמשתמרת: ודין פרשה פתוחה ופרשה סתומה כתבתי לעיל בהלכות [ס"ת] והאידנא נהיגי להניח מעט חלק בתחילת השטה ואח"כ מתחיל והיה אם שמוע והיינו פתוחה לפי הירושלמי ומסכת סופרים והתלמודא קאמר והאידנא נהוג עלמא בסתומות כרב ושמא סמכינן על הירושלמי דפליג אגמרא דידן דבגמרא דידן מסקינן דכי קאמר רב אריוח ולא אפתוחות ובירושלמי פסיק רב בהדיא כת"ד פתוחות וה"ג בירושלמי מזוזה אית תנויי תני פתוחה ואית תנויי תני סתומה שמואל בר רב שילא בשם רב הלכה כדברי האומר פתוחה שאין זה מקומה פתוחה מראשה פתוחה פתוחה מסופה פתוחה פתוחה מכאן ומכאן סתומה ולשון הירושלמי תמוה דלכאורה משמע דאם סיים הפרשה באמצע השיטה והתחיל לכתוב באמצע השיטה דהוי' סתומה וכבר אמר דאם פתוחה מראשה או מסופה דהויא פתוחה (ח) ופירש"י דקאי לפרושי מילתא דרב דהאי דאמר דהלכה כדברי האומר פתוחה היינו שיעשה פתוחה מראשה או פתוחה מסופה או פתוחה באמצע ומכאן ומכאן סתומה ומכאן ומכאן דקאמר אסתומה דבתר הכי קאי [*וה"פ או סתומה מכאן שהיא סתומה] (א) ואשמעינן (ט) דהכי פליגי תנאי חד תנויי תני פתוחה כלומר אף פתוחה לפי שאין זה מקומה וחד תנויי תני סתומה דוקא כמו שהיא במקומה ורב פסק כמאן דאמר אףפתוחה דהיינו כמסקנא דשמעתין כרב נחמן בר יצחק והכי נהוג עלמא וטוב שלא יניח כשיעור שלש אותיות בסוף השיטה וכן בראש השיטה לקיים מה שאמר והאידנא נהוג עלמא בסתומות:

ומפרשי רבנן הני מילי במעובד ונהיגי להצריך עיבוד לשמה אפילו למזוזה והרמב"ם כתב דמזוזה לא בעי עיבוד לשמה: והא דאמרי' מזוזה על הדוכסוסטוס היינו למצוה אבל כתבה על הקלף כשרה ור"מ היה כותבה לכתחלה על הקלף לפי שמשתמרת יותר

(י) על הקלף שהוא הזק ותפילין אין נכתבים אלא על הקלף בלבד ומשמע דתרווייהו פסילי אגויל דמסקינן דתפילין אקלף דוקא ומזוזה אף אדוכסוסטוס אבל אגויל פסילי וכן מוכח בפ' המוציא (כ) [שבת עט:] דס"ת דוקא כשר אגויל אבל לא תפילין ומזוזה דקאמר התם כתבה על הנייר ועל המטלית פסולה על הקלף ועל הגויל ועל הדוכסוסטוס כשרה במאי אילימא במזוזה מזוזה אקלף מי כתבינן אלא לאו אתפילין וליטעמיך תפילין(ל)[אדוכסוסטוס]מי כתבינן אלא כי תניא ההיא בס"ת כ"כ ר"י וראיתי פה שנוהגין לכתבה בגויל ויראה דכשרה בגויל כיון דכשרה גם אקלף דתפילין דוקא פסילי אגויל דהא אף בקלף אם שינה וכתב במקום שיער פסול אבל במזוזה דכשרה אדוכסוסטוס במקום שיער והקלף במקום בשר לא שייך בה שינוי וכשרה גם אגויל במקום שיער כמו בדוכסוסטוס במקום שיער ומה שנהגו לכתחילה לכותבה אגויל לפי שהוא חזק ומשתמרת ביותר. [לב:] אמר רב יהודה אמר שמואל כתבה אגרת פסולה מ"ט אתיא כתיבה כתיבה פירש רש"י בלשון אחד בלא שירטוט ובלשון אחר פירש שלא דקדק בחסרות ויתרות אלא כותב אגרת בעלמא ולשון זה עיקר דלגירסא קמא קשה דהא אמרינן לעיל [שם] שירטוט של מזוזה הלכה למשה מסיני והכא יליף מגזירה שוה. סכנה ואין בה מצוה. פירש רש"י כיון דעשאה שלא כהלכתה אין הבית משתמר מפני המזיקין וקשה לרבינו תם דא"כ הוה ליה למימר כל שלא עשאה כמצותה ופירש הוא תלאה במקל סכנה דנוקף בה ראשו כשהוא נכנס ויוצא וכן אחורי הדלת פעמים שהיא בולטת (מ)כיון שעומדת במקום שאינו נראית אינו חושש לקבעה וכשמשמש אחורי הדלת נוקף בה ראשו. ואמר רב יהודה אמר שמואל כתבה בשני דפין פסולה מיתיבי כתבה על ב' דפין והניחה בשני סיפין פסולה הא בסף אחת כשרה ראויה לשני סיפין קאמר בשני דפין פי' רש"י שהניח חלק בין דף לדף והא דפריך כתבה בשני דפין והניחה בשני סיפין פסולה הא בסף אחד כשרה דחוק (נ) לפירושו דבדף אחד היאך יניח בשני סיפין ונראה לפרש שני דפין בשתי חתיכות כי ההיא דסוטה[ד' יח.]דקאמר בשני דפין פסולה דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים (ס)דומיא דגט בפרק ב' דגיטין (דף כ:)דבעי (רבא)[רב פפא]בין שיטה לשיטה (כ) מהו בין תיבה לתיבה מהו ותיפוק ליה דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים לא צריכא דמעורה וע"כ לא מיפסיל גט בחתיכה אחת בשני דפין דהא אמרינן בפרק בתרא דגיטין (דף פז:) שייר מקלת הגט וכתבו בצד השני כשר. היכי דמי היכר ציר כגון פיתחא דבין תרי בתי בין גברי לבי נשי. אדם שחילק את ביתו חציו להילוך אנשים המחזרים בביתו וחציו לאשתו לעשות בה מלאכתה בהצנעה ויש פתח ביניהם (ע) דכל בית פתוח לרה"ר ובעינן מזוזה דרך ימין לביאה ולא ליציאה והכא בפתח שבין בית זה לבית זה לא ידעי' הי חשוב יציאה אי מהאי להאי אי מהאי להאי אלא הלך אחר חור שבסף שציר הדלת סובב בו ההוא צד שהחור בו חשוב בית ודרך ימין כשנכנסין

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א לטטפות מז"ה אומר שהוא חסר בוי"ו ראשון ומלא בוי"ו אחרונה והיפשתי כל הספרים ולא נמצא בשום ספר ובכולם כתיב לטוטפת מלא בוי"ו ראשון וחסר בוי"ו אחרונה וכן אומרים כל הגאונים וכן בדברי רבינו משה שהעתיק מן הספר המדויק הידוע להם וכן עיקר בקונטרס הראיות:

ב ינהיג לכתוב שדי מבחוץ על הריוח שבין פרשה לפרשה וכן נוהגין לכתוב ובגרסת לכתוב מבחוץ כנגד ה' אלהינו שם של ד' אותיות והם הסמוכות לאותיות של ה' אלהים באלפא ביתא כוזו במוכסז כוזו אבל מבפנים אין להוסיף ולא לעשות חותמות לפי שנראה כאילו מכוין לעשות לו קמיע לשמירה אלא יעשה המצוה כתקונה לקיים מאמר הבורא ית' והוא שומרנו והוא יצילנו על יד ימינו ע"כ וכן כתב הרמב"ם עש"ב וכן סמ"ג עש"ב:

ג וסמ"ג כ' וז"ל ותימה שאמר בלשון רבים פרשיותיה סתומות והלא אין כאן כי אם הפסק א' בין שמע לוהיה אם שמוע וכתב רבינו שמשון מבוש דקשבר על הארץ בסוף שיטה האחרונה וכן אני נוהג עכ"ל ושאר הפוסקי' כרבינו:

ד וכתב סמ"ג ומן הצדדין לא פירש ושמא מאחר שכורך כלפי שמע צריך בתחילה כדי לגלול היקף כמו בס"ת כך כתב רבינו שמשון וכן כתב הטור:

ה והפסק שבין פ' שמע לוהיה נהגו לעשות סתום על כן טוב שלא להניח ג' אותיות לא בסוף שיטה שמסיים בה שמע ולא בראש שיטה שמתחיל בה והיה ואם עשאה פתוחה כשרה:

לשון ריא"ז

ומצוה לעשות פרשיותיה סתומות שאינןמניחין ריוח בין פרשה לפרשה אלא כותב שתיהן כאילו הן פרשה א' ואם עשאן פתוחות שהניח אויר ביניהם הרי זו כשרה כדברי מז"ה ושאר הפרשנים אבל רבינו משה אומר שמצוה לעשות ריוח שבין פרשה לפרשה כעין פרשה סתומה ואם עשה ריוח כעין פרשה פתוחה כשרה וכן נראה בעיני עיקר שאףהפרשה סתומה יש בה ריוח אלא שאינו דומה ריוח פרשה סתומה לריות פרשה פתוחה כמו שכתבנו למעלה וכמבואר בקונט' הראיות:

ו מיי' פליג וכתב עוד מזוזה לא בעי עבוד לשמה וכן כ' סמ"ג ראיה לדברי מיי' אמגס כ'סמ"ג דנהגו לעבד קלף המזוזה לשמה וכן הרא"ש והטור:

ז בפנים מפורש פלוגתא דפוסקים אם מזוזה נכתבת על הגויל ומיי' מכשיר אותה על הגויל לכתחילה וכן על הקלף:

ח סמ"ג פליג וכתב בשם ר"ת ז"ל דהא דתפילין אין צריך שירטוט זהו בין שיטה לשיטה אבל שיטה אחת למעלה או שמא אפי' מארבע רוחות צריך לשרטט וכן נראה דברי הטור שכתב וז"ל וא"צ לשרטט בכל שיטה ושיטה ואם ירצה לשרטט הרשות בידו ומי שאינו יודע ליישר השיטה בלא שירטוט טוב שישרטט ע"כ מדקאמר שאין צריך לשרטט בכל שיטה ושיטה משמע הא בשיטה ראשונה צריך ומיימון כתב כרבינו:

ט וכתב רש"י שהיה פסולה אע"ג דעשאה בעור אחד בשני דפין והטור פליג על זה ומכשירה ומ"מ כתב דטוב לכותבה בדף אחד:

עין משפט

א מיי' פ"ה מהל' תפילין סמג עשין כה טוש"ע י"ד סי' רפח: ב מיי' שם סמג עשין כג טוש"ע י"ד סי' רפח ורפט: ג מיי' פ"ו מה' מזוזה סמג עשין כג טוש"ע י"ד סי' רפט:

ס"ש הוא כו אין בפי' מזוזה רק חד יקר. וכן הוא בהל"ש שלכות קטנות ובטור סי' רפח ידך חסר וכן צ"ל גם כאן:

חדושי אנשי שם

מהרמ"ס (א) לשון תוס' ואע"ג דבעלמא מקרי פתוחה כס"ג לא הייטינן גבי מזוזה כיון דהטעם משום דאין זה מקומה ומהייב בכך דלא קפי' הסיפ' דירושלמי מתלמוד שלנו אליבא דרב מ"ר עכ"ל תוס': (ב) ע"מ בהגייר שבין שיטה לשיטה אי מהו כו':

צ"ל לאשתו לעשות מלאכתה

הגהות חוי'

(א) נ"ב עיין בריש מגילה סי' אלף עס: (ב) נ"ב צ"ל שלאחר: (ג) אפילו באיה עי' לקמן סוף הלכות מזוזה:

הגהות ב"ח

(א) צ"ל כשמניחה בדלת: (ב) צ"ל כן: (ג) נ"ב שמאל של שיטה: (ד) נ"ב דק: (ה) נ"ב במקל: (ו) נ"ב הבית: (ז) נ"ב שייך לקמן ע"ב אחר ד"ה בתחלת הפתח: (ח) צ"ל ופרש"י: (ט) צ"ל דהכי: (י) צ"ל בקלף: (כ) נ"ב יין: (ל) צ"ל אגויל: (מ) דכיון: (נ) נ"ב כלומ' לפירושו המקשה ודאי יש לדקדק דלמא ליה למתני כתבה על שני דפין והניחה בשני סיפין לתני בתחלה הניחה בשני סיפין פסולה דפשיטא דאיירי בכתבה בשני דפין ואיירי נמי לדף אחד היאך יניח בשני סיפין אלא ודאי בשני דפין קאמר והניחה בשני סיפין פסולה ודייקינן מינה הא בסף אחד כשרה וא"כ למה ליה למתני בהדיא כתבה על ב' דפין ליתני כהמה. אבל אם פי' שני דפין בשתי חתיכות הוצרך לומר כתבה בב' דפין שאם היה שוה בשתם הניחה בשני סיפין פסולה הייתי מפרש דאיירי בחתיכה אחת אלא שכתובה בב' דפין ולפיכך אינה פסולה אלא בהניחה בב' סיפין אבל בסף אחד כשרה אבל בב' חתיכות אף בסף אחד פסולה להכי תני על שני דפין בשני סיפין פסולה אבל בסף אחד אפי' בשתי חתיכות כשרה לפי דעת המקשה: (ס) נ"ב כלומר ע"כ ההיא דסוטה איירי בב' חתיכות דומיא דגט כו': (ע) וכל בית ובית כנ"ל: (פ) שלאחר: (צ) צ"ל לדירה: (ק) נ"ב והיינו כפי' התוס' והרא"ש דלא כרש"י:

תורה אור

לנשי: ריש גלותא *בנה ביתא אמר ליה לרב נחמן קבע לי מזוזתא א"ל תלי דשי ברישא אמר רב יהודה אמר שמואל עשאה א כמין נגר פסול איני והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר מזוזתא דבי רבי כמין נגר עשויין והההוא פיתחא דהוה נפיק ביה רבי לבי מדרשא לא הוה עביד ליה מזוזתא לא קשיא הא דעבידא כסיכתא הא דעבידא כאסתוירא והא ההיא פיתחא דהוה עייל ביה רב הונא לבי מדרשא ועביד ליה מזוזה התם *רגיל הוה דא"ר יהודה אמר רב במזוזה הלך אחר הרגיל: °א"ר זירא אמר רב מתנה אמר שמואל ב מצוה להניחה בתחלת שליש העליון *אמר רבא מצוה להניחה בטפח הסמוך לרה"ר מאי טעמא רבנן אמרי כי היכי דתפגע ביה מצוה מיד ורב הונא מסורא אמר כי היכי דנינטריה א"ר חנינא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו מלך ב"ו בפנים ועבדיו משמרין אותו מבחוץ אבל הקב"ה משמר את ישראל מבחוץ שנאמר °ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך דרש רב יוסף בר אבא משמיה דרבא העמיק לה טפח פסולה תאני העמיד לה מלבן של קנים תותך שפופרת של קנה ומניחה אמר רב אחא בריה דרבא לא שנו אלא שהעמיד ולבסוף חתך והניח אבל חתך והניח ולבסוף העמיד לא משום תעשה ולא מן העשוי אמר רבא הני ג פיתחי שימאי פטורין מן המזוזה מאי פיתחי שימאי פליגי בה רב רחומי ורב יוסף חד אמר דלית ג להו תקרה וחד אמר דלית להו שקיפי אמר רבה בר רב שילא אמר רב חסדא אכסדרה ד פטורה מן המזוזה ואף על פי שיש לה פצימין מ"ט לחזוקי תקרה הוא דעבידי מתיבי בית שער אכסדרה ומרפסת חייבת במזוזה הכא במאי עסקינן באכסדרה דבי רב אכסדרה דבי רב אנדרונא מעליא הוא באכסדרה רומיאתא אמר ר' רחבה אמר רב יהודה בי ארזיקי חייב בשתי מזוזות מאי בי ארזיקי אמר רב פפא סבא משמיה דרב בית שער הפתוח לחצר ובתים הפתוחות לבית שער

רש"י

בין ע לנו ופתח לכל בית לרה"ר ואמרינן לקמן מזוזה דרך ימין לביאה *או ליציאה והכא בפתח שבין ע לנו לא ידעינן הי ליחשוב ביאה והי ליחשוב יציאה אי מהאי אי מהאי אלא להלוך אחר חור שבצד הציר שהדלת סובב בו אותו צד שהחור בו חשוב בית והדרך ימין שנכנסין (א) לאלו נותנין מזוזה: תלי דשי ברישא. העמיד הסיפין בבנין תחלה ואח"כ המזוזה דגמרינן מגלילות דכתיב תעשה ולא מן העשוי ואי הוה קבעינן המזוזה תחלה בסיפין והדר הסיפין בבנין הוה עשוי המזוזה קודם שתבא לידי מצוה: עשאה כמין נגר. שקבעה ותחבה בסף כנגר שתוחבין הנגרין בכותל: פסולה. דמצוה לתתה באורך [בסף]: ההוא פיתחא דעייל ביה רבי לבי מדרשא. פתח קטן היה לרבי (ב) במקומו בבית המדרש ונכנס ויוצא בו כדי שלא יטריח תלמידיו לעמוד לפניו אם יעבור לפניהן: כי סיכתא. כיתד נגר של אומנים פסול: כי אסתוירא. מקום (א) חיבור השוק והרגל מעומד ל"א כאיסתוירא כמו שמקום חיבור השוק והרגל הוי השוק זקיף למעלה והרגל שוכב כך הניחה המזוזה כשרה הואיל וראשה אחד זקוף: ועביד ליה מזוזה. ולעיל אמרינן דלא עביד (ג) מזוזה: רגיל הוה. רוב הנכנסין והיוצאין בבית המדרש באותו פתח: הלך אחר הרגיל. אם יש שני פתחים לחדר אחד באותו פתח שרגיל ליכנס ולצאת בו יותר בו יניח המזוזה: בתחלת שליש העליון. מודד מלמטה למעלה שני שלישי הפתח ולכשיכנס בתחלת שליש העליון יניח המזוזה [ג]: דנינטריה. לכל הבית כולו מן המזיקין: על יד ימינך. היינו מזוזה שהוא ליד ימין בכניסתו: העמיק החור טפח. וקבע בו המזוזה פסולה: העמיד. לפתח מלבן של קנים: מלבן. (ד) מזוזה: ולבסוף חתך. חתיכה מאחת הקנים שהיו תלוין ונתן המזוזה בתוכו מקום החתך: אבל חתך. בשפופרת והניח המזוזה בתוכה ואח"כ בנה את המלבן בצידה לא דכתיב תעשה ולא מן העשוי: פיתחי שימאי. מקולקלין ואשמין כמו זקן אשמאי: תקרה. אסקופה העליונה: שקפי. מזוזות. ל"א דלית ליה תקרה שאין הבית מקורה. שקפי אסקופה העליונה: אכסדרה. ג' דפנות סתומות בלא פתח והרביעית פתוחה לגמרי מתחת אבל יש למעלה דופן מעט המחזיק את הסכך ואותה פתיחה לאו פתח (ה): ואע"פ שיש לה פצימין. (ו) היינו פצימין עמודין: לחזוקי תקרה. לחזק התקרה שלא תפול הוא דעביד ולא לשם פתח: בית שער. בית קטן שעושין בצד שערי חצירות ויושב בו שומר הפתח: מרפסת. העשוי לפני העלייה וכל בני העלייה יוצאין בו ויורדין ממנה בפתחה דרך סולם לחצר: דבי רב. רבה: אנדרונא. חדר גמור: באכסדרא רומיתא. העשויה חלונות חלונות: בי ארזיקי. מפרש בסמוך: בית שער הפתוח לחצר כו'. צריך שתי מזוזות. אחת (ז) בבית

שמן

פסקי הרא"ש

שנכנסין בו נותנין המזוזה: א"ל תלי דשי ברישא. פירש"י העמד סיפים בבנין תחלה ואח"כ תקבע המזוזה דגמרינן מגלילות דכתיב ביה תעשה ולא מן העשוי ואי הוה קבעה תחלה המזוזה בסיפין והדר הסיפין בבנין ה"ל עשוי במזוזה קודם שתבא לידי מצוה וקשה לי דהל"ל קבע סיפי ברישא ועוד דלקמן [דף לג:] הוה ליה לאתויי נמי לא שנו אלא שהעמיד ולבסוף חתך אבל חתך ולבסוף העמיד פסולה תעשה כתיב ולא מן העשוי הלכך נראה דהאי ביתא דבנה ריש גלותא הוה ליה פיתחא גבי גברי לבי נשי ומשום ה"ע ניר קאמר תלי דשי ברישא:

כתב הרמב"ם שאין הבית חייב במזוזה עד שיהא לו דלתות ולא ידענא מנא ליה הא דלא אשכחן לפטור אלא פיתחי שימאי דלית ליה תקרה או דלית ליה שקפים אבל פתח העשוי כהלכתו לא מצינו שהדלת יעכב. שמא היה מפרש הא דקאמר ליה רב נחמן לריש גלותא תלי דשי ברישא לומר שאין הבית חייב במזוזה עד שיעמיד לו דלתות ולישנא דתלמודא לא משמע כפי דאפיכר ניר מייתי לה כדפרישית: **הא** דעבידא כסיכתא הא דעבידא כאסתוורא. פי' רש"י ז"ל כסיכתא פסולה היינו שתחבה בכף כנגר שתוחבין בכותל כאיסתוירא מקום חבור השוק והרגל ומעומד הוא כשרה (א) וקשה [לר"ת] דמעומד נמי דרך כבוד הוא וקבורת חמור קרי ליה בפרק שמוכר את הפירות (דף קא:) וספר תורה ולוחות שבארון שוכבין היו ולא עומדין כדאיתא בפירקא קמא דב"ב (ד' יד.) אע"פ שהיו יכולין להיות מעומד דארון אמתים וחצי ארכו ולא ולמד ממנהג של בריות כבשת ומעומד כל העם עומדים כשמ"ל (בישיבה) [משכיבו] כל העם יושבין ועוד אמרינן לקמן [דף לג:] העמיד לה מלבן של קנים חותך שפופרת ומניחה ואי מעומד יניחנה באחד מהקנים של מלבן ופי' ר"ת כסיכתא מעומד כיתדות המשכן שקבועות בארץ שבולה כאסתוירא הנחתן בשוק לרחבה ובלע"ז קבלי"א כשרה ומיהו בפרק מצות חליצה [דף קג.] דאמרינן כאי אסתוירא עד ארעא נחית על כרעו היינו עקב היורד מן השוק עד הרגל ולא קבלי"א הוא והא דאמרינן בירושלמי בפרק *שני דמגלה צריך שיהא ממש רואה את פני הפתח לפירש"י כשגוללה מאחד כלפי שמע מכוין כשמעמידה שיהא שמע נגד אויר הפתח ולא נגד פנים ולפירוש רבינו תם (אם) סוף פסוק אחרונה נגד רשות הרבים וראשונה נגד פנים כדי שתהא שימת שמע נגד אויר הפתח לפנים וכן פרשיות של תפילין היה אומר ר"ת שנותנין [אותם] בבתים מושכב ולא מעומד והאידנא נהגו העולם כרש"י וצריך לדקדק בה דאמרי' (ח) מזוזת דבי רבי כמין נגר עבידן משמע דשאר מזוזות דעלמא לא עבידי כמין נגר והיאך עבידן שלא היו לא מיושב ולא מעומד ועל כרחך בין דרבי בין דעלמא לא היו פסולות הלכך נראה לפרש דמזוזת דבי רבי דעבידן כאיסתוירא היינו באלכסון לא זוקף ולא שוכב אי נמי כמין ט"ן מחצה שוכב ומחצה זוקף והיינו כשוק המחובר לרגל ושאר מזוזות דעלמא לפירוש רש"י [מעומד] לפירוש רבינו תם [מושכב] כפופה (ב): **והא** ההוא פיתחא דהוה עייל ביה רב הונא לבי מדרשא הוה ליה מזוזה התם רגיל הוה דאמר רב יהודה אמר רב במזוזה הלך אחר הרגיל לישנא דפיתחא דהוה עייל ביה רב הונא לבי מדרשא משמע דהיינו פתח הבית שהיה יוצא ממנו ליכנס לבית המדרש וכן הא דקאמר פיתחא דהוה נפיק ביה רבי לבי מדרשא משמע שהיה יוצא בו מביתו ללכת לבית המדרש אבל פתח בית המדרש עצמו לא בעי מזוזה ובפירקא קמא דיומא (ד' יא:) פליגי בה תנאי דתניא יכול יהיו בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים ת"ל ובא אשר לו הבית מי שמיוחד ביתו לו ומסיק הא רבי מאיר והא רבנן דפליגי לענין מזוזה בבית הכנסת שאין בה בית דירה לחזן בהכ"נ ובברכות (ד' מז.) משמע דהלכה כמאן דפטר גבי אביי *ורבא דהוו אזלי כי מטו לפתחא דבי כנשתא אמר ליה ליעול מר א"ל עד השתא נמי מר אנא אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן אין מכבדין אלא בפתח שיש בו מזוזה שיש בה מזוזה סלקא דעתך אלא בפתח הראוי למזוזה משמע דפתח בית הכנסת פטור ממזוזה ובירושלמי דבפרק ג' דמגלה משמע דבי מדרשא דרבי חנינא היה בו מזוזה ומונחת כדי כתיפו של אדם וכן בית מדרשו של רבי מאיר מרוטנבורק הוה בו מזוזה ואמר כשהיה ישן שינת צהרים בבית מדרשו היתה רוח רעה מבעתתו עד שתיקן מזוזה בפתח: **אמר** רבי זירא אמר רב מתנה אמר שמואל מצוה להניחה (ט) בשליש העליון פירוש שלא ירחיק מן המשקוף יותר משליש ונהי של פתח אבל יכול לתתה בגובהו של פתח עד המשקוף: **תניא** [ד' לג:] פתח שאחורי הדלת אם יש שם טפח צריך מזוזה אחרת פירש"י כגון שיש במקצוע הבית פנים קבוע *ושני פתחים מחותכים בו אחד לצפון ואחד למערב וקבע מזוזה בפנים בחלל הפתח מצפון כשהדלת פתוח הוי [מערב] אחורי הדלת אם יש דפנים עובי הגלל טפח בין פתח לפתח צריך מזוזה אחרת לפתח מערבי הואיל ואין המזוזה בחללו ואם לאו אין צריך מזוזה אחרת שהרי היא כמונחת בתוך פתח עצמו (ג) פי' אחר שדרך עשירים לעשות פתח אצל שער הגדול שאין פותחין שער הגדול תמיד ופתח הקטן פתוח תמיד אם יש (י) דינן מלבן או פצים ויש ביניהם ריוח טפח צריך מזוזה אחרת: **דלית** להו תקרה. פי' מקום שהדלת שוקף בו מלמעלה אינו שוה אלא אבני (כ) הספים אחד נכנס ואחד יוצא וכן נמי דלית להו

נימוקי יוסף

הוא חשוב בית ובדרך ימין שנכנסין בו צריך מזוזה: שוי סיפא ברישא. העמד הסיפין בבנין תחלה ואח"כ תקבע בהם המזוזה דגמרינן מגלילות דכתיב תעשה ולא מן העשוי לפיכך קודם שיהיו קבועים הסיפין אין ראוי לתת מזוזה בהם: כמין נגר. כלומר שהעמיד המזוזה בסף בשכיבה ולא בעמידה: פסולה. דמצוה לקבעה בזקיפה כספר תורה בארונו שהוא דרך כבוד: כסיכתא. כיתד שקובעין בתור פסולה שאינו דרך כבוד: כאסתוירא. כחבור הרגל עם השוק שמקצתה עומדת ומקצתה שוכבת (ל) והשוק זקוף והרגל שוכב כשרה הואיל וראש אחד זקוף: רב הונא וכו'. אע"פ שהיה פתח קטן ולא היה בו היכר ציר (מ) והיכי אמרת הלך אחר היכר ציר: רגיל הוה. שנכנסין לבית המדרש ויוצאין היו באותו פתח: אחר הרגיל. ואם יש ב' פתחים לחדר אחד בפתח שרגילין לצאת ולבא יותר בו יניח המזוזה. בשליש העליון. מודד מלמטה למעלה שני שלישי הפתח וכשיכנוס לתחלת שליש עליון יתן שם המזוזה ודוקא לכתחלה (נ) אבל דיעבד משליש העליון ולמעלה כשר אע"פ שאינו בתחלת השליש דילפינן מקשירת תפילין מה קשירת תפילין בגובה הראש כדאמרינן מקום שמוחו של תינוק רופס אף נתינת מזוזה בגובה הפתח כלומר שאסור להניחה בשליש האמצעי אלא בשליש העליון: בטפח הסמוך וכו'. כלומר שאם יש לחלל הפתח שבה טפחים קודם שיגיע לדלת מצוה להניחה בטפח הסמוך לרה"ר ומפרש טעמא כי היכי דיפגע במצוה קודם שיכנס רגלו לחלל הפתח: דנינטריה. שישמור כל הבית מן המזיקין ומש"ה כל מה דיכלינן להוציא המזוזה כלפי רשות הרבים עדיף: על יד ימינך. היינו מזוזה (ס) לצד ימין שהוא בכניסתו: העמיק החור. שנותן שם המזוזה טפח אע"פ שהניח שם המזוזה כהלכתה פסולה: מלבן של קנים. שלא מצא מזוזת עץ ועשה לה צורת פתח של קנים: מלבן. הוא סף המזוזה: ולבסוף חתך. לאחר שקבע המלבן בצורת הפתח חתך הקנה החלול ונתן המזוזה בתוכו: שימאי. מקולקל: תקרה. היינו אסקופה העליונה: שקפי. אע"פ שיש לו תקרה מלמעלה רחבה אם אינו בולט מתחת (ע) התקרה כשיעור טפח שהדלת שוקף ומכה בו ומעכבו מלצאת חוץ כדרך כל הדלתות אינו ראוי למזוזה: אבסדרה. בית שיש לה ג' דפנות סתומות בלא פתח ורביעית פתוחה לגמרי מתחת אבל למעלה סמוך לתקרה יש דופן מעט המחזיק את הסכך: פטורה. הואיל ופתוחה כולה מלמטה אין ראוי להניח מזוזה לאותו דופן רביעית מצד ימין: אכסדרה דבי רב. שיש לה ארבע דפנות אלא שאין מגיעות לסכך: אינדרונא. פשיטא דחייבת במזוזה דבית גמור הוא כיון דדפנותיו נגועות עשרה טפחים: רומיתא. שהיתה עשויה חלונות חלונות ורובא קמ"ל שחייבת במזוזה כיון שכל הפתח מחיצות נמי אינם שלימות מלמטה: בית שער הפתוח לחצר וכו'

וצריך

שלטי הגבורים

א נפ"י סגר פליגי רש"י ור"ת וכתב הטור והמדקדקין יוצאין ידי שניהם וקובעין אותה מזוקפת ואותה בשכיבה כגון כיפה והרא"ש כתב שנהגו העם כפרש"י ז"ל: ב ומיי' כתב שיניחנה בתחלת שליש (התחתון) [העליון] של גובה השער ואם קבעה למעלה מזה כשירה והוא שירחיקנה מן המשקוף טפח והרא"ש וטור כתבו כרבינו:

לשון ריא"ז

ומצוה בתחלת שליש העליון ולמעלה ומ"ם אומר שמצותה בגובה שליש העליון ול"נ שמשליש העליון ולמעלה מניחה ב"מ שירצה כמבואר בקונט' הראיות וכך היא דעת הרבנים: ג כתב הטור בית שאינו מקורה פטור ואם מקצתו מקורה ומקצתו אינו מקורה כתב הרמב"ם אם תקירוי אצל הפתח חייב ואם לאו פטור וכתב עוד שאין הבית חייב במזוזה עד שיעמיד לו הדלתות קודם שיקבענה. לא נהירא לאדמ"ו ז"ל שאין חיוב המזוזה תלוי בדלתות:

לשון ריא"ז

וכל הפתחים שיש להם פצימין מן הצדדין ותקרה מלמעלה אע"פ שאין להם דלתות חייבין במזוזה:

לשון ריא"ז

ד וכן ראוי לומר במי שסמך ראש פתחו על פני רחבו של כותל אע"פ שהיו פני הכותל שוין וחלקין הואיל ולא נעשו לתיקון הפתח אינו דומה לפצים והרי הוא כמו פתח שאין לו אלא פצים אחד ופטור מן המזוזה וכך היא שיטת מג"ם:

חדושי אנשי שם

ד"ת (א) ק"ל לפי זה איך נהגו כל העולם לסדר כל הספרים בהיכל מעומד וגם לפרש"י ז"ל בתפילין *) אם מניחין בכתיבה מעומד: מהר"ם וה"ר(וב"ח)(ב) וכן היו מזוזות של רבינו מאיר מרוטנבורג כמין נו"ן כפופה: (ג) ואע"ג דלגבי פתח [illegible]

*) נ"ל כס מונחים בבתים מעומד.

הגהות הב"ח

(א) נ"ל נג: (ב) [illegible]

עין משפט

א מיי' פ"ו מהל' תפילין סמג עשין כב טוש"ע י"ד סי' רפט: ב מיי' פ"ו שם סמג עשין כב טוש"ע י"ד סי' רפט: ג מיי' שם סמג עשין כג טוש"ע י"ד סי' רפו ופט:

הגהות הרי"

(א) [illegible]

רש"י

שמן בית שער לבתים ואחת נפתח שמן החצר לבית שער: קיטונית. חדר: נידון כקיטונית. וצריך מזוזה: כדון כבית שער. (ג) ואין צריך: מגינה לבית. באותו פתח שבין גינה (ד) לבית שער: דכולי עלמא חייב. (ד) דבית שער הוי אותו שער שבו נכנסין מן (ה) הקיטונית [דרך] בית שער כשרוצין ליכנס (ו) לגינה והכי קרי לי' (ז) מבית תורה אור לגינה (א) ולי נראה איפכא (ח) מגינה לבית הייט פתח[*העשוי לצאת מן הגינה אל] הקיטונית שהבאין מן הגינה דרך בית שער נכנסים בו לקיטונית כולי עלמא לא פליגי דחייב כי פליגי מבית לגינה פתח החיצון היוצא מבית שער לגינה שהיוצאין מן הבית דרך בית שער יוצאין בו לגינה: מר סבר עיקר גינה. עיקר בית שער לגינה נעשה ליציאה וביאה ופטור ומר סבר לשם קיטונית נעשה והוי כשאר בית שער וחייב ל"אד' ועיקר מגינה לבית אם כשהוא פותח פתח מגינה לבית דהיכר הציר הוי בבית דכ"ע לא פליגי דחייב [כ"פ מבית לגינה דהיכר ציר הוי בגינה מ"ס] עיקר קיטונית וחייב אע"פ שהציר סובב בגינה דכי אמרינן לעיל הלך אחר היכר ציר ה"מ בין תרי בתי דתרוייהו עיקר אבל הכא עיקר קיטונית ולשמה נעשה[גינה] וחייב: גינה עיקר. ולשמה נעשה לשומר ופטור: לול הפתוח מן הבית לעלייה. זהו דרכן ארובה באמצע עלייה (ט) ועושין לה ד' מחילות סביב המעלות למטה כדי שלא ירד אדם מן העלייה לבית כי אם ברשות (י) ועושין פתח במחילות וכן עושין בני העלייה ד' מחילות סביב דרך הארובה למעלה ובהן פתח: אם יש שני פתחים. כדפרישית: לא צריכא. דאע"ג דרגיל בחד מינייהו טפי דהא דאמר לעיל הלך אחר הרגיל ה"מ תרי בתים זה אצל זה ורגילין בחד בטל אידך אבל תלתא לגבי חד לא בטלי. (כ) ל"א לעיל נעשה רק *לאדם לבד אבל הכא נעשה לכל בני הבית והם מרובין וצריכין פתחים הרבה (ל) אע"פ שנתמעט עתה השמים ואין צריכין אלא לאחד מהן: דאקרנא. בקרן זוית הבית:והא אין לו פלימין.מזוזות אלא ראשי הכתלים:(מ)עדאי.כלומר אלו עדאי כנו (נ) הרי כלומ' אלה ראשי הכתלים הן הן הפלימין: אלא חד פלימא. שהיה הפתח אצל *מפתח וציר הפתח הוא הזוית ואין אצלו כלום:(ס)אין לו פלים. אלא סף שסוגרן:רבי מאיר מפרש לקמן דמחייב במזוזה לבית שאין לו אלא פלים אחד: מאי תלמודא. מנלן דמימין: נימין בבוא איש בית ה'. כשהיה אדם נכנס בפתח עזרה המזרחי והולך למערב הוי אותו ארון מימין(ע)בבא אצל המזבח אלמא דרך ימין הוי ביאה:מיעטו הכתוב למזוזה.שאם אין בו אלא פלים אחד חייב: [שאין ת"ל שתי] (פ) כיפה. פתח העשוי ככיפה והוא קצר למעלה: שיש ברגליה עשרה.שהיא גבוהה עשרה ברוחב ארבעה כשיעור פתח קודש שמתחיל לקצר: (צ)

סליקו להו הלכות מזוזה

רי"ף

שער תנו רבנן בית* הפתוח לגינה ולקיטונית ר' יוסי אומר נידונין כקיטונית וחכ"א נידונין כבית שער רב ושמואל דאמרי תרוייהו מגינה לבית כולי עלמא לא פליגי דחייב כאי טעמא עיקר בית הוא כי פליגי מבית לגינה מר סבר עיקר גינה ומר סבר עיקר קיטונית רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו מבית לגינה °כולי עלמא לא פליגי דפטור מאי טעמא ביאת גינה הוא כי פליגי מגינה לבית מר סבר עיקר גינה ומר סבר עיקר קיטונית *אביי ורבא עבדי כרבה ורב יוסף. ורב אשי עבד כרב ושמואל והלכתא כרב ושמואל לחומרא: איתמר לול פתוח מן הבית לעליה אמר רב הונא יש לו פתח אחד חייב במזוזה אחת שני פתחים חייב בשתי מזוזות אמר רב פפא שמע מינה מדרב הונא (א) האי אינדרונא דאית ליה ארבע וחמש פתחי חייב בכל פתח ופתח פשיטא לא צריכא דאע"ג דלא רגיל אלא בחד אמר אמימר האי פיתחא דאקרנא (ב) חייב במזוזה אמר ליה רב אשי לאמימר והא לית ליה א פצימין א"ל עאדיה פצימין: רב(ג)מארי איקלע לבי מר שמואל חזא דליכא אלא חד פצימא משמאלא ועביד לה מזוזה אמר ליה כמאן כרבי מאיר אימור דא"ר מאיר מימין משמאל מי אמר דתניא ביתך דרך ביאתך מימין אתה אומר מימין או אינו אלא משמאל ת"ל ביתך מאי תלמודא אמר רבה דרך ביאתך וכי עקר איניש רגליה דימינא עקר ברישא·רב שמואל בר אחא *קמיה (ה) רב פפא משמיה דרבה בר עולא אמר מהכא °ויקח יהוידע הכהן ארון אחד ויקוב חור בדלתו ויתן אותו אצל המזבח בימין (ג) וגו' מאי רבי מאיר דתניא בית שאין לו אלא ב פצים אחד רבי מאיר מחייב במזוזה וחכמים פוטרין מאי טעמייהו דרבנן מזוזות כתיב ורבי מאיר מאי טעמא דתניא מזוזות שומע אני מיעוט מזוזות שתים כשהוא אומר בפרשה שניה מזוזות שאין ת"ל הוי ריבוי אחר ריבוי ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט מיעטו הכתוב למזוזה אחת דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר אינו צריך הרי הוא אומר °על המשקוף ועל שתי המזוזות שאין תלמוד לומר שתי ומה תלמוד לומר שתי זה בנה אב על כל מקום שנאמר מזוזות הרי כאן אחת עד שיפרוט לך הכתוב שתים:וכיפה שיש ברגליה עשרה חייבת במזוזה דתניא *כיפה ר"מ מחייב במזוזה וחכמים פוטרין ושוין שאם יש ברגליה עשרה שהיא חייבת: ת"ר *בשעריך אחד שערי בתים ואחד שערי חצרות ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות ורפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן כולן חייבין במזוזה יכול [א] אף אני מרבה בית שער אבסדרה ומרפסת ת"ל בית מה בית מיוחד לדירה אף כל שהוא מיוחד לדירה יצאו אלו שאינן מיוחדין לדירה יכול שאני מרבה אף בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה ת"ל בית מה בית עשוי לכבוד אף כל שהוא עשוי לכבוד יצאו אלו שאינם עשויין לכבוד · יכול שאני מרבה אף הר הבית הלשכות והעזרות ת"ל בית מה בית שהוא חול אף כל שהוא חול יצאו אלו שהן קדש ואי קשיא לך ג הא דתניא

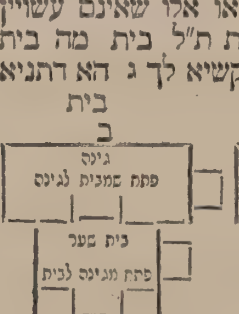
בית

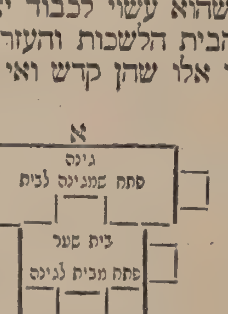
פסקי הרא"ש

להו שיקפי שאין שם מזוזה אלא האבנים בולטות כמו שיני תומה ובכה"ג איתא בפ"ק דעירובין גבי סוכה ומה שפרש"י בלישנא אחרינא דלית להו תקרה שאין הבית מקורה קשה דמי גרע משערי חצרות דחייבין במזוזה כדאיתא בפ"ק דיומא (דף יא') ונראה לי דאין ראיה מחצר לבית דחצר דרכו להיות כך ומשמש לדירת הבית אבל בית אין ראוי לבית דירה כשאינו מקורה וכן כתב הרמב"ם דבית שאינו מקורה פטור מן המזוזה: והלכתא כרב ושמואל לחומרא· ופרש"י ומצריך מזוזה לתרוייהו דסבר כר' יוסי ולא ידענא למה פירש כך דהא דפסיק תלמודא כרב ושמואל לחומרא היינו דמחמרינן טפי מרבה ורב יוסף ולעולם סברי כחכמים וראיתי שכתוב בגמרא ורב אשי עביד כרב ושמואל לחומרא ומדקאמר כרב ושמואל לחומרא משמע דס"ל כרבי יוסי דלא הוה ליה למימר אלא דעביד כרב ושמואל אי ס"ל כחכמים: לא צריכא אע"ג דלא רגיל אלא בחד · פרש"י והא דאמרן הלך אחר הרגיל כגון בתרי (ק) ורגיל בחד וביטל אידך לגביה אבל תלתא לגבי חד לא בטילי עוד פירש לשון אחר מתשובת הגאונים הלך אחר הרגיל שבני אדם רגילין לצאת ולבא בו [*ולמעוטי פתחא דרבי שאינו עשוי אלא לו לבדו ולאתויי פתחא דרב הונא שהיה רגיל אף לאחרים אבל שנים או ג' פתחים לבית אחד ונעשו כולם בשביל בני הבית שהם מרובים ותשמיש אותו הבית מרובה ותדיר והוצרכו לו פתחים הרבה כולם חייבים במזוזה ואע"פ שנתמעט מן תשמיש ואינם צריכים עתה לכולם אלא לאחד מהם]: פיתחא דאקרנא· כגון שהפתח מגלת כל המזרח ומגיע (ר) לדרום ולצפון: והא לית ליה פצימין · אלא כותלי הבית של צפון ודרום: עאדי פצימין· באמת אע"פ שאינן נראין כפצימין אלא כותלי הבית שנמשכים על שם מ"מ פצימין הם: רב מרי איקלע וכו' · והיה כותל הבית לצד ימין הפתח עובר להלאה מן הפתח וזה צורתו (ש) נמצא שלא היה לו פצים אלא משמאל וקבע ליה המזוזה בפצים שבשמאל: כיפה רבי מאיר מחייב וכו' · ונראה דהלכה כר' מאיר כיון דרבי ישמעאל ורבי עקיבא קיימי כותיה וכן משמע לעיל דקאמר אימור דאמר ר"מ מימין משמאל מי אמר משמע דאי הוה פלימא מימינא הוה ניחא ליה דעבד כר"מ : ואי קשיא לך וכו' התם בבתים פתוחים לתוכו (ת) ור"ת תירץ דחייבין מדרבנן :

שהכנסים

נמוקי יוסף

וצריך שתי מזוזות. אחד בפתח שיש מבית שער לבתים וא' לפתח החיצון שמן החצר לבית שער ולא אמרינן כיון דבתים פתוחים לו ליבטל בית שער לגבי [בתים] ולא ליבעי מזוזה פתח החיצון מהו דתימא דכי אמרינן בית שער חייב במזוזה היינו בית שער דחצר שאין בתים פתוחים לו שאין שם מזוזה אלא מרחוק לה הרבה אבל הכא שהפתחים שתחת הבית שער יש בהם מזוזה אימר לא ליבעי מזוזה כלל קמ"ל: נידון כקיטונית. שהוא חדר קטן וצריך מזוזה: נידון כבית שער. כאויר דגינה ואין צריך מזוזה: מגינה לבית. אם כשהוא פותח (א) מגינה לבית כלומר דיש היכר ציר בבית חייב במזוזה: מבית לגינה. כלומר שהיכר ציר הוי בגינה: עיקר גינה. שהרי היכר ציר הוא בגינה: קיטונית עיקר. ואע"ג דציר סובב על גינה דכי אמרינן לעיל הלך אחר היכר ציר הני מילי דבין תרי בתי דתרוייהו עיקר אבל הכא קיטונית עיקר וחייב: כ"ע לא פליגי דפטור. כיון שהיכר ציר בגינה: ביאת גינה הוא. ולא בית: מגינה לבית. כלומר שהיכר ציר בבית הוא: עיקר גינה. הוא שלא נעשה הבית אלא (ב) לשמור הגנה ולא מהני היכר ציר ופטור: קיטונית. עיקר שהרי הציר סובב מבפנים וחייב במזוזה: לחומרא. כלומר דמגינה לבית דברי הכל חייב ומבית לגינה דפליגי רבי יוסי ורבנן הלכתא *כר' דמחייב במזוזה: לול. דרך העולם כשעושין ארובה באמצע עלייה עולין לה מן הבית במעלות ועושין פתח אחד למטה כדי שלא ירדו מן העלייה לבית כי אם ברשות ועושים בעלייה ד' מחילות סביב לארובה למעלה ועושין בו פתח כדי שלא יעלו אלא ברשות ופעמים שאין עושין אלא אחד למטה ואלו נועלין מכאן ואלו נועלין מכאן וכשאין לה אלא פתח א' אינו צריך אלא מזוזה אחת דאזלינן אחר היכר ציר וכשיש לה ב' פתחים צריך שתי מזוזות בכל פתח ופתח באותו צד שהציר סובב בו: אלא בחד. אפ"ה לא בטיל האי שאינו רגיל לגבי אידך דהא דאמרן לעיל [דף לג.] הלך אחר הרגיל הוא למעוטי פתחא דר' שאינו עשוי אלא לו לבדו ולאיתויי פתחא דרב הונא שהיה רגיל אף לאחרים אבל שנים או שלשה פתחים לחדר א' וכולן נעשו לביאת כל בני הבית שהיו מרובין (ג) ותשמיש אותו חדר היא תדיר והוצרכו לה פתחים הרבה כולן חייבין במזוזה ואע"ג שנתמעט התשמיש ואין צריכין עכשיו אלא לאחד מהם: דאקרנא. קרן זוית של בית: (ד) אין לה פלימין.מזוזות אלא ראשי כתלים: עאדיה פלימיה. כלומר אלו ראשי כתליהם פלימיו: משמאלא. שהיה הפתח אצל הזוית וציר הפתח הוא הזוית ואין אצלו מצד האחר כלום אלא [סף] שסוגר: כמאן כרבי מאיר. כלמפרש לקמן דמחייב במזוזה בית שאין לו אלא פלים אחד: מימין. כשהפלים מצד הימין שבו מצות מזוזה: מאי תלמודא. מאי משמעות איכא: (ה) דרך ביאתך. שיהיה מן הימין: רגלא דימינא עקר ברישא. הלכך דרך ביאתך הוא דרך הנוכח ומדאפקיה רחמנא בלשון ביאה ש"מ דרך ימין לביאה בעינן ולא דרך ימין ליציאה: ארון אחד. בבוא איש בית ה' כשהיה (ו) בפתח העזרה שבמזרחו והולך למערב הוה ליה אותו ארון מימין שהיה נתון אצל הקיר לפוני של מזבח אלמא דכל דבר שנותן דרך ביאה צריך ליתנו מימין כי הכא אלמא דרך ימין הויא ביאה: מזוזות כתיב. אלא טעמא שיש לו שני פלימין מחויב במזוזה אבל לא בפלים אחד: שאין ת"ל (ז) דהא מיעוט מזוזות שתים: כיפה. אולם העשוי בעיגול: שיש ברגליה עשרה. קודם שיכפוף האולם הנה והנה עלו הרגלים בקו המדה גבוה עשרה: לדברי הכל חייב במזוזה. שהרי שיעור הפתח הוי עשרה טפח: (ח) רבי מאיר מחייב. דס"ל חוקקים להשלים כלומר כיון שיכול לחתוך מן העיגול עד שיהיה שוה בקו המדה גם כי לא חתך כמאן דחתך דמי: פוטרין. דכיון דמחוסר מעשה לא מחייב במזוזה:

שהכנסים

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א ומה בן כפלימין העמידין בבן מעלים או מאבנים בקובעין אותן בצידי הפתח ומעמידין בהן הדלתות והן סמוכות עליהן ועל אותן הפלימין נאמר וכתבתם על מזוזות ביתך ופעמים שהבנין עשוי מאבני גזית וא"צ לקבוע עמודים בצדי הפתח אלא מבפנים שם הבנין יפה מכאן ומכאן והכותלים שמכאן ומכאן הן במקום פלימים שמעמידין בהם הדלתות כמו שביאר מ"פ :

ב רש"י עושה על זה ב' פירושים ומהם הוכיח הטור יו"ד סימן רפ"ו דאותם פתחים שהם חלוקים ועמוד באמצע דדין להם במזוזה אחת אפי' אם יש בעובי העמוד טפח עש"ב :

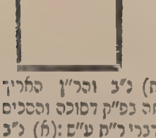
ג ר"י פליג על זה וכתב דבית שער חייב מדרבנן אפי' אין בית פתוח לו :

לשון ריא"ז

בד"א בשלא היו הבתים פתוחים לתוכן אבל אם היו הבתים פתוחין לתוכן חייבין במזוזה שהרי אין להקל בהן יותר משערי חצרות שאין חייבין במזוזה לפי שהחצרות הן לפני הבתים ובתים פתוחים להם כמבואר בקונטרס הראיות :

הגהות הב"ח

(א) צ"ל דרב : (ב) נ"ב בבוא איש בית ה' ונתנו שמה הכהנים שומרי הסף את כל הכסף המובא בית ה' מאי ר"מ : (ג) נ"ב כאויר ואין צריך מזוזה : (ד) נ"ב כזה א : (ה) צ"ל הגינה לבית שער כשרוצין כו' : (ו) צ"ל לקיטונית : (ז) נ"ב מגינה לבית כי פליגי מבית כו' : (ח) נ"ב כזה ב : (ט) נ"ב ועולין לה מן הבית במעלות (י) ברשות בעליה ועושין וכו' : (כ) נ"ב מתשובות הגאונים : (ל) ואע"פ כצ"ל: (מ) ג' תי' עדאי כלומר אלו נמחקות : (נ) צ"ל הרי : (ס) ואין כצ"ל : (ע) שהיה נתון אצל קיר לפוני של מזרח אל אצל המזבח מימין כו' הוי ביאה וכל דבר הניתן דרך ביאה צריך ליתנו מימין כצ"ל : (פ) נ"ב דמיעוט מזוזות שתים כצ"ל: (צ) נ"ב אחד שערי מדינות. יש מדינה מוקפת כרים ויערים בכמה פרסאות ואין יוצאין ממנה אלא דרך שערים כגון ארץ הגר : (ק) צ"ל בבי : (ר) מדרום לצפון כצ"ל : (ש) נ"ב כזה :

(ת) נ"ב והר"ן האריך בזה בפ"ק דסוכה והסכים לדברי ר"ת ע"ש :(א) נ"ב פתח : (ב) צ"ל לשם גינה: (ג) צ"ל דתשמיש : (ד) נ"ב והא : (ה) כדרך כצ"ל: (ו) נ"באדם נכנס כצ"ל:(ז)צ"ל שתי:(ח)נ"ב לשון הגמ' אמר אביי דכ"ע גבוהה עשרה ואין ברגליה ג' ולאו כלום היא א"נ יש ברגליה ג' ואין גבוה י' ולאו כלום היא לא נחלקו אלא בגבוה י' ויש ברגליה ג' ואין ברחבה ד' ויש בה לחוק להשלימה לד' ר"מ סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים ונראה שכך היה גורס הנ"י בדברי הרי"ף :

שהנשים רוחצות בהן וכו' הא סתמא חייבין ולא כמו שכתב הרמב"ם דוקא שהנשים מתקשטות בהן: **תנו** רבנן בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות פטור מן המזוזה אע"פ שבכל הספרים אין כתוב אלא בית שאין בו ד' אמות הרי"ף גרס ד' אמות על ד' אמות ומסתברא דלא חזי לדירה בענין אחר ודלא כמו שכתב *) הרמב"ם נר מצוה: שאם היה ארכו יותר על רחבו הואיל ויש בו לרבע ד' אמות על ד' אמות חייב במזוזה דהרבע אמות על ארבע אמות בעינן לכל הנהו דחשיב בההיא ברייתא בפ"ק דסוכה: **השוכר** בית וכו' ואם יש כמה חדרים ועליות זה לפנים מזה כולם חייבין במזוזה: סוכת החג בחג **) וחנויות שבשווקים פטורין מן המזוזה מפני שאין קבועים לדירה: **ונהגו** לכתוב שדי מבחוץ על המזוזה בריוח שבין פרשה לפרשה וכן נהגו לכתוב באשכנז ובצרפת כנגד ה' אלהינו ה' (כ) אחד מבחוץ שם של י"ד אותיות והם סמוכות לאותיות של ה' אלהינו ה' (כ) אחד בחלופא ביתא אבל מבפנים אין להוסיף מאומה ולא לעשות חותמות לפי שנראה כאילו מכוין לעשות לו קמיע לשמירתו אלא יעשה המצוה כתיקונה לקיים מאמר בוראו והוא (ל) ישמרנו ויצילנו על יד ימיננו:

סליקו להו הלכות מזוזה

בית שער אכסדרה ומרפסת חייבות במזוזה התם בשבתים פתוחין לתוכן ובית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית (א) א שהנשים רוחצות בהן פטורות מן המזוזה תנו רבנן בית הכנסת ובית האשה ובית השותפין חייבין במזוזה פשיטא מהו דתימא ביתך ולא ביתה ביתך ולא בתיהן קא משמע לן ואימא הכי נמי · אמר קרא למען ירבו ימיכם וימי בניכם (ב) ואלא ביתך למה לי לכדרבה דאמר דרך ביאתך וכי עקר איניש רגליה דימינא עקר ברישא ובית הכנסת שחייבת במזוזה דוקא שיש בו בית דירה אי נמי בית הכנסת דכפרים דדיירי בה אורחין אבל דכרכים לא: גרסינן בסוכה* ת"ר בית שאינו ד' אמות ב על ד' אמות פטור מן המזוזה ומן המעקה וכו' *ת"ר מזוזת יחיד (ג) נבדקת פעמים בשבוע ושל רבים פעמים ביובל (ד) אמר ר' יהודה מעשה בארטבון אחד שהיה בודק מזוזות (ה) (יחיד) בשוק העליון של צפורי מצאו קסדור אחד ונטל ממנו אלף זוז: *ת"ר המשכיר בית לחבירו על השוכר להביא מזוזה וכשהוא יוצא לא יטלנה בידו ויוצא ובנכרי נוטל בידו ויצא ומעשה באחד שנטלה בידו ויצא וקבר אשתו ובניו מעשה לסתור אמר רב ששת ארישא: *בעו מיניה מרב ששת מזוזה על מי והאמר רב חובת הדר היא אלא מקום מזוזה על מי אמר להו רב ששת תניתוה כל דבר שאינו מעשה אומן השוכר עושהו והא נמי לאו מעשה אומן הוא דאפשר בגובתא דקניא: *ת"ר טלית שאולה כל ל' יום פטורה מן הציצית והשוכר בית בחו"ל והדר בפונדקי אפי' בארץ ישראל פטור מן המזוזה שלשים יום אבל השוכר בית בארץ ישראל חייב במזוזה לאלתר משום ישוב ארץ ישראל:

סליקו להו הלכות מזוזה

נמוקי יוסף

שהנשים רוחצות וכו'. שאינן נעשין לכבוד: בית הכנסת וכו'. דדיירי בה [אורחין] אין מקדשין אותו הקדש גמור כדי שיהיו מותרין לשכב ולאכול בה האורחין לפי שאין ידם של בני הכפרים משגת להכניס האורחים בבתיהם: אבל דכרכים. שהם רבים ואין מגיע לכל אחד ואחד אלא טורח מעט מן האורחים יכולין לעשות בתים לצורך ואין צריכין לשכב ולאכול בבית הכנסת: לא. דהקדש גמור הוא: בשבוע. בשמיטה: פעמים ביובל. שאין להטריח הרבים שן יהיה כל אחד דוחה הבדיקה על חבירו: משכיר וכו'. על השוכר שהוא צריך לשמירה כיון שהוא דר בתוכה ואע"ג שאם לא היה שוכרה היה חייב המשכיר לעשות לה מזוזה מידי דהוה אבית התבן ובית העצים אפ"ה כיון שהשוכר לא מצא בה מזוזה חייב לעשות לה מזוזה: לא יטלנה וכו'. וכתבו בשם רב אחא משבחא ז"ל דה"מ בדלא קבע לאלתר בבית אחר ואי קבע לאלתר בבית אחר מותר ליטלה כדאמרי' מתירין ציצית מבגד לבגד וצריך עיון עכ"ל: ארישא. דמיירי בישראל: בגובתא דקניא. שיניחנה בשפופרת של קנה ויקבענה במקום הראוי למזוזה בשני מסמרים: והדר בפונדקי. שאין ישיבתו קבועה במזוזת השער ואפילו שוכר בחוצה לארץ כיון שלא שכרה לשלשים יום אינו חייב במזוזה דלא קפדינן בישובה(ר): משום ישוב ארץ ישראל. דכיון שלא יכול ליטלה משם כשיוצא לא יצא אלא בקושי מפני טורח מזוזה אחרת ואפילו אם יוצא ממנה יבא אחר לשכרה כיון שהיא מזומנת במזוזה ונמצאת ארץ ישראל מיושבת:

סליקו להו הלכות מזוזה

פסקי הרא"ש הלכות תפילין

ארבע פרשיות של תפילין מעכבות זו את זו ואפי' כתב אחד מעכבן פשיטא אמר רב יהודה אמר רב לא נצרכה אלא לקוצו של יו"ד הא נמי פשיטא לא נצרכה אלא להא דאמר רב יהודה (ו) כל אות שאין גויל מקיף לה מד' רוחותיה פסולה: *תנו רבנן לטטפת לטטפת לטוטפות הרי כאן ארבע דברי רבי ישמעאל ר' עקיבא אומר אינו צריך טט *בכתפי שתים פת באפריקי שתים: ת"ר וכתבתם יכול יכתבם על ד' עורות ויניחם בד' בתים [*בד' עורות] ת"ל *זכרון זכרון אחד אמרתי לך ולא שנים ושלשה הא כיצד כותבן על ארבעה עורות ומניחן בארבעה בתים בעור אחד ואם כתבן בעור אחד והניחן בד' בתים בעור א' יצא וצריך ליתן ריוח (א) ביניהם דברי רבי וחכ"א אין צריך ושוין שנותן משיחה וחוט בין כל אחד ואחד ואם אין חריצן ניכר פסולות: ת"ר כיצד כותבן תפלה של יד כותבה על עור אחד ומניחה בבית אחד בעור אחד ואם כתבה על ארבעה עורות והניחן בבית אחד בעור אחד יצא וצריך לדבק שנאמר והיה לך לאות כשם שאות אחת בחוץ כך אות אחת מבפנים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אינו צריך אמר ר' יוסי מודה לי רבי יהודה (ז) בר' שאם אין לו תפילין של יד ויש לו שתים של ראש שטולה עור על אחת מהן ומניחן מודה היינו פלוגתייהו

תנו רבנן לטטפת וכו'. בשמע ובוהיה אם שמוע כתיב לטטפת (מ) ובוהיה כי יביאך כתיב ולטוטפת אבל בין פ"א לתי"ו אין כתיב וא"ו וקשה דהיכי משמע תרי ואין לומר גורעין ומוסיפין ודורשין וסקלינן [נוי"ו] דבין ט' לפ' ושדינן (נ) בין פ"א לתי"ו דלא אשכחן אלא בתחלת התיבה וסופה דבפ' שני דזבחים (דף כה:) דרשינן ולקח מדם הפר דם מהפר יקבלנו וכן בפ' יש נוחלין (דף קיח:) ונתתם את נחלתו לשארו דדרשינן ונתתם את נחלת שארו לו אבל באמצע תיבה לא וכן פרש"י בפ' הזהב (דף נד:) גבי הא דאמרינן דסקלינן וא"ו דויסף חמישיתו עליו ושדינן לה אחמישיתו והוי (ס) חמישיתיו בשני ווי"ן (א) אפ"ה הוי חמשיותיו ופרש"י ז"ל ולוקמה באמצע התיבה (ע) אלא ודאי לא אמרינן הכי אלא בתחלת התיבה או בסופה ופר"ת דדרים וא"ו ולמ"ד דולטוטפת דאפילו מאן דלא דריש וא"ו וא"ו ולמ"ד דריש והכי אמרינן (פ) גבי והנותר דאפילו מאן דלא דריש וא"ו (צ) דריש וא"ו וה"א ולשון טוטפת פירש [ר"י] שהוא לשון תכשיט הנתון על הראש אצל המצח כמו טוטפת ושרביטין דפ' במה אשה יוצאה (דף נז.) שהוא כלילא המקפת את הראש אי נמי נקרא טוטפת על שם שהוא נתון בראש בין העינים כמו [מגילה יד:] ספיל ואזיל בר אווזא ועיניו מטייפין ותפילין לשון פלילה שהן אות והוכחה לכל רואיהן ששכינה שרויה עלינו שנאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך אלו תפילין שבראש: **ושוין** שנותן חוט ומשיחה וכו'. (ק) אע"ג דרבנן אמרי דא"צ ריוח ביניהם מודו דאם כתבן בעור אחד שצריך להעביר חוט ומשיחה בין בית לבית ויש עושין כן אפי' כשהם כתובים בד' עורות ואומרים דארישא נמי קאי בשכתבן נמי בד' עורות אבל לשון ושוין משמע דקאי אמה שנחלקו בו: **ואם** אין חריצן ניכר מילתא באנפי נפשה היא שבכל תפילין צריך שיהא החריץ שבין בית לבית ניכר מבחוץ: **גרס"י** במכילתא והיה לאות על ידך בד' מקומות

רש"י

ארבע פרשיות. שמע והיה אם שמוע קדש והיה כי יביאך ולקמן מפרש סדריהן: לטטפת לטטפת ט'. תלתא קראי כתיבי ב' בק"ש וחד בוהיה כי יביאך תרי חסרים וחד מלא לטטפת לטטפת תרי לטוטפות תרי. הרי כאן ד' מכאן שכותבין ד' פרשיות בד' בתים: טט בכתפי שתים. כתפי ואפריקי שם מקומות: על ד' עורות. [*ד' בתים בד' עורות שכותבין על ד' חתיכות קלף ויניחם בד' בתים של ד' חתיכי עורות: בד' בתים של עור אחד] שמפשיטין עגל קטן ולוקחין חתיכת עור ומניחין אותו בדפוס שיש לו בו כמין ארבע אצבעות ומניחין אותו לייבש על הדפוס ונוטלין את הדפוס והבתים נעשין מאליהן: ואם כתבם בעור אחד. שעשה עור אחד וכתב בו ארבע הפרשיות והניחן בארבע הבתים כדפרישי': וצריך שיהא ריוח. בין הפרשיות כשיכתבם על עור אחד כדי שלאחר שיכתבם יוכל ליתן כל פרשה בבית אחד בפני עצמה: שנותנין (ח) משיחה. (בחריץ) וחוט בין כל בית ובית: ואם אין חריצן ניכר. (ט) שבין כל בית ובית אם אינו ניכר מבחוץ פסולה כגון אם עשה מחיצות הבתים מבפנים ואין החריץ ניכר מבחוץ: כתבם על עור א'. כל ארבע פרשיות: ואם כתבן בד' עורות. בארבע אגרות: וצריך לדבק. את ארבע האגרות יחד בתפירה או בדבק שקורין גלו"ד: אות. סימן: (י) ויש לו שתים. שתי זוגות של ראש העשויין בד' בתים: שטולה העור. על ארבע הבתים של אחת מהן מכסה עור אחד ויהא נראית כבית אחד

נמוקי יוסף

ארבע פרשיות. קדש על מימים ימימה שניה כי יביאך עד סוף הסדר שלישית שמע ישראל רביעית והיה אם שמוע: ואפילו כתב אחד. קמ"ל כתב ר"ל אות אחת שנחסרה ממנו לגמרי: פשיטא. דפסולין: לקוצו של יו"ד. שנחסר רגל של יו"ד וקמ"ל שאע"פ שהיו"ד היא אות שאינה צריכה היכר גדול שנקודה אחת היא אפ"ה נפסל: הא נמי פשיטא. כיון שיש חסרון באות: לא נצרכה. למתני פסול אלא לאידך מילתא דרב איצטריך לאשמועינן: בד' רוחותיה. אע"פ שהאותיות נכתבות כהוגן: לטטפת לטטפת לטוטפות. תרי בקריאת שמע וחד בוהיה כי יביאך תרי חסרין וחד מלא: הרי כאן ד'. פרשיות בד' בתים: בכתפי. שם מקום וקורין שם לשתים טט: על ארבע חתיכות של קלף ויניחם וכו'. כל אחת ואחת בפני עצמה: ת"ל זכרון. ולזכרון בין עיניך: בעור אחד. כלומר שמפשיטין עור של עגל קטן ומניחין אותו בדפוס שיש בו כמין ד' בתים ומניחין אותו להתייבש שם ונוטלין אח"כ הדפוס מתחתיו ונשארים הבתים עשויין מאליהן: ואם כתבן אותן ד' פרשיות בעור א'. בחתיכה אחת של קלף: והניחם וכו' כגון שהניח ריוח גדול בין פרשה לפרשה ושם כל פרשה ופרשה בבית שלה ואע"פ שארבעתן בקלף אחד יצא כיון שכל פרשה ופרשה בבית שלה: וצריך ליתן ריוח גדול. בין בית לבית: אינו צריך. כל כך אלא שני בחוט, או משיחה בין כל אחד ואחד כדמפרש ואזיל: חריצן ניכר. אם החריץ שבין כל בית ובית אינו ניכר מבחוץ פסולות אע"פ שעשה מחיצה בינתים מבפנים כיון שאין ניכר מבחוץ: כיצד כותבן. תפלה של יד. כל הד' פרשיות על עור אחת חתיכה אחת של קלף: על ארבע עורות. כל פרשה בפני עצמה בחתיכה של קלף: יצא. כיון שכולן בבית אחד דבתפילין של יד כתיב והיה (ב) לאות לשון יחיד: לדבק. אותן ארבע עורות בתפירה או בדבק שקורין גלוט"ה בלעז: והיה לאות. ולא אותות: אינו צריך. דסבר לא קפדינן מבפנים: בר'. שם החכם: שתים של ראש. שיש להם ד' בתים: שטולה. כתוב בסי"ת בהרבה ספרים והוא מלשון טלאי שהוא חתיכה כלומר שמכסה כל הבתים בעור אחד שנראין כבית אחד ומניחה בזרוע

שומרה ולנו כצ"ל: (מ) נ"ב חסר ב' ווין: (נ) נ"ב לה: (ס) נ"ל חמישיתו וכ"ב וצריך אי הכי גבי הקדש נמי הא כתיב ויסף חמישיתו ... (ע) נ"ב ונקרי חמישיות: (פ) נ"ב בפ' הערל: (צ) נ"ב וא"ו וה"א דרים: (ק) נ"ב סיבום: (ר) נ"ב כן פירש"י: (ש) נ"ב לך:

*) עי' בט"ז או"ח סי' תרל"ד ס"ק ב' שתמה על דברי הרא"ש אלו: **) [יומא דף י' ותנויות כו' איתא ברמב"ם ולא נמצא מקו' לזה בגמ']

תורה אור | נר מצוה

פלוגתייהו אמר רבא מדברי רבי יוסי חזר בו ר' יהודה:(א) (א) מדקאמר טולה והא אמרינן שלח ר' חנינא משום רבי יוחנן תפלה של ראש אין עושין אותה של יד ושל יד עושין אותה של ראש לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה (ב) הכא במאי עסקינן בחדתא ולמאן דאמר הזמנה מילתא היא דאתני עלה מעיקרא: *ת"ר (ג) ציפן זהב או שטלה עליהן עור בהמה טמאה פסולות עור בהמה טהורה כשרות ואע"פ שלא עיבדן (ד) לשמה רבן שמעון בן גמליאל אומר אף עור בהמה טהורה פסולות עד שיעבדנו א לשמן: תני רב חנינא בר רבא* מפרשניא א ספר תורה תפילין ומזוזות שכתבן (א) מין ישרף ותני חדא(ה) יגנז מסור עבד כותי אשה נכרי קטן ישראל מומר פסולין שנא' וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה: גרסינן בפרק שמונה שרצים* ת"ר ב כותבין תפילין על גבי עור בהמה טהורה על גבי עור חיה טהורה ועל גבי נבלות וטרפות שלהן ב ונכרכות בשערן ונתפרות בגידן והלכה למשה מסיני שהתפילין נכרכות בשערן ונתפרות בגידן אבל אין כותבין לא על גבי עור בהמה טמאה ולא על גבי עור חיה טמאה ואין צריך לומר ע"ג (ו) נבלות וטרפות שלהן ואין נכרכות בשערן ואין נתפרות בגידן: ת"ר* כיצד ג סודרן קדש והיה כי יביאך מימין שמע והיה אם שמוע משמאל והתניא איפכא אמר אביי לא קשיא כאן לימין ג הקורא וכאן לימין המניח (ז) א"ר חננאל אמר רב החליף פרשיותיה פסולות אמר אביי לא אמרן* אלא גואתא לברייתא וברייתא לגואתא אבל גואתא לגואתא וברייתא לברייתא לית לן בה וליתא לדאביי אלא לא שנא הכי ולא שנא הכי פסולה: אמר רב חננאל אמר רב האי תיתורא ד דתפילין הלכה למשה מסיני אמר אביי האי מעברתא דתפילין ושי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני וצריך שיגיע חריץ למקום התפר

רש"י

אחד ומניח ביד אע"פ שאין מדובקים מבפנים: מדר' יוסי נשמע שחזר בו ר' יהודה. ואין צריך לדבק: תפילין של ראש חמורה קדושתו. לפי שרובו של שדי נעשה בשל ראש שי"ן ודלי"ת אבל בשל יד אינו אלא יו"ד שיש שם רצועה קטנה רוחב אצבע וכפוף ראשה מעט כמין יו"ד ועוד דכתיב וראו כל עמי הארץ וגו' ותניא [מנחות דף לה:] ר' אליעזר הגדול אומר אלו תפילין של ראש: עתיקא. שכבר הניחן בראש אסור להורידן ולעשותן של יד: למ"ד הזמנה מילתא היא. משהזמינו לצורך הראש אסור לשנותו לשל יד: כגון דאתני מעיקרא. על של ראש לעשותו של יד אם ירצה: ועל גבי עור נבילה וטריפה של בהמה טהורה. דקרינא בהן מן המותר בפיך אחרי שהוא ממין בהמה טהורה דלא גרע הורגו מלך מהרגו אספקלטור: ונכרכות בשערן. צריך לכרוך כל פרשה ופרשה לבדה כדאמר במזוזה וכורך מאחד כלפי שמע [ואחרי כן] כל פרשה לבדו צריך לכרוך סביב (בעור) [בשיער] בהמה טהורה: כיצד סודרן. סדר הנחתן בבתים: כאן מימין הקורא כאן מימין המניח. כשהקורא עומד כנגד המניח הוי ימינו של זה נגד שמאלו של זה והקורא קורא כסדרן כסדר שהן כתובין מוקדם מוקדם מאוחר מאוחר הלכך הא דתני לעיל קדש והיה כי יביאך מימין מימינו של קורא קאמר דהשתא הוא קורא כדרכו מימינו לשמאלו ונמצא שהוא קורא כסדרן והא דתני איפכא דמשמע קדש והיה כי יביאך משמאל אמניח קאי שהוא ימין הקורא: גוייתא לברייתא. שכתב והיה כי יביאך קודם לקדש או אם הקדים והיה אם שמוע לשמע דאז נעשית פנימית חיצונה וחיצונה פנימית אבל גוויתא לגוויתא כגון שמע לוהיה כי יביאך או ברייתא לברייתא כגון קדש לוהיה אם שמוע: תיתורא. גשר לאחר שנתן האיגרות בבתים (ח) כפה הרחב שלהן שהבתים עשויין כעין בתי ידים שקורין הגל"ו ומכנים האיגרות בתוך הפה ונותנו בתוך בתי האצבעות וחותך השלשה דפנות מכל אחת מעט להשוותן והרביעית נשארה ארוכה וכופל אותו ארוך ומטילו על שלש הדפנות ותופר חודן של שלש הדפנות על רוחבו של זה והוא בית מושבן של תפילין מתחת ונראה כעין דף של גשר: מעברתא. (ב) כשנותן הרצוע של תפילין סביב אותה תיתורא יכפיל הקלף סביב אותה רצועה כעין שעושין לפי המכנסים שלא תהא הרצועה קבועה אלא כשרוצה מושכת אילך ואילך ומאריך ראש זה ומקצר את זה לשון מעברתא שמעבירה ומושכה לצד שירצה: ושי"ן של תפילין. לבית חיצון עושין כמין קמטין דקין בקלף (ט) ונראית כמין שי"ן: וצריך שיגיע חריץ. שבין כל בית ובית עד מקום (י) חריץ למטה כלומר עד בית מושבו דהיינו

נמוקי יוסף

בזרוע אע"פ שאינן מדובקים מבפנים: מודה. בתמיה: מדברי רבי יוסי נראה שחזר בו רבי יהודה ואין צריך לדבקו: טולה. כלומר איך מותר להניח של ראש ביד: מקדושה חמורה. של ראש קדושתה חמורה שיש שי"ן ודלי"ת בקשר ובשל זרוע אין בו אלא יו"ד שכופין ראש של רצועה ונראית כמין יו"ד ועוד כתיב וראו כל עמי הארץ וגו' ותניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש ועוד שיש בו ד' בתים: בחדתא. שלא הניחן עדיין מעולם ומש"ה מותר לעשותן אבל אם הניחן מעולם בראש אין מורידין להניחם ביד: הזמנה וכו'. משהזמינן לצורך הראש אין רשאין לשנות ליד: דאתני. עשה תנאי שאם יצטרך יכול להניחם ביד: ציפן זהב וכו'. פסולות דבעינן מן המותר בפיך: שלא עיבדו לשמן. אלא לאחר שעיבדו יאמר על זה העור אכתוב תפילין וסגי דהזמנה מילתא היא: רשב"ג וכו'. דהזמנה לאו מילתא היא: (ר) ישרפו. דלשם ע"ז נכתבו ואין בהן קדושה כלל: יגנזו. דשמא לא נתכוין לעכו"ם ודי בגניזה שלא ישתמשו בהם: מסור. ישראל המוסר ממון חברו לאנסים שהוא מאותן שמורידין כו' וכעכו"ם חשוב הוא: עבד. שטבל ומל ולא נשתחרר שלא נתחייב במצות עשה שהזמן גרמא כנשים: כותים. גרי אריות הם וכעכו"ם דמי: אשה וקטן וישראל מומר. שאינן במצות: וקשרתם. שחייב בקשירה: נבלות וטרפות. אע"פ שאינן מן המותר בפיך כיון שהן ממין טהור ואינו אלא גזרת מלך לאסרם באכילה שהרי יותר חשוב מי שהומת בידי שמים למי שהומת בידי אדם: ונכרכות. הפרשיות כאשר ישימם בבתים: בשערן. בשער בהמה או חיה טהורה וכמו כן נתפרות בגידין של טהורה ולקמן אמרי' שאין נתפרות אלא בגידין של שור ולא של בהמה דקה: כיצד סודרן. לתפילין שבראש קא בעי שיש בהם ד' בתים מי אמרינן כסדר שכתוב בתורה או לא: לימין הקורא. כשהקורא עומד כנגד המניח פנים כנגד פנים הוי ימינו של זה לשמאלו של זה: לימין המניח. שמע והיה אם שמוע ולשמאלו קדש והיה כי יביאך והקורא העומד כנגדו קורא לימין עצמו תחלה והם פרשת קדש והיה כי יביאך ואח"כ חוזר ומביט לשמאל עצמו וקורא שמע והיה אם שמוע ולעולם ההויות מנגאו כלומר פרשת והיה אם שמוע ופרשת כי יביאך באמצע הן לפי שפרשת קדש לשמאל המניח ופרשת שמע לימין המניח ולקורא העומד כנגדו שמע והיה אם שמוע בשמאל ובימין קדש והיה כי יביאך: החליף וכו' גוויתא לברייתא. כגון שנתן פרשת והיה אם שמוע בבית החיצון ובבית השני שמע א"כ שנתן בבית החיצון משמאל המניח והיה כי יביאך ובבית השני לו קדש ומשו"ה פסולות דכל אותן בתים שהם בקבלה עלינו מסיני שיראו את האויר כלומר שיהיו חיצוניים כגון שמע וקדש אם לא יראו את האויר אלא שיעמדו באמצע פסולים אבל גוויתא לגוויתא שיסמוך והיה אם שמוע סמוך לפ' קדש ופ' והיה כי יביאך סמוך לפ' שמע: אין נפסלין בזה וליתא לדאביי אלא בכל ענין נפסלין אם שינה מהסדר הנזכר דלעולם צריך שיהא שמע והיה אם שמוע לימין המניח וקדש והיה כי יביאך לשמאל המניח: תיתורא. היא רצועה קצרה שתופרין אותה על תפילין של יד על הבית ממזרח למערב והוא כעין גשר: מעברתא. התפירה שבין בית לבית בתפילין של ראש שמעביר חוטי התפירה ממזרח למערב כדאמרינן ושוין שנותן חוט או משיחה בין כל אחד ואחד: שי"ן של תפילין. לבית החיצון מן הצד של ימין עושין כמין קמטין דקים בקלף ונראין כמין שי"ן של ארבע ראשין ובצד שמאל שי"ן של שלשה ראשין: שיגיע חריץ.

שכי ן

פסקי הרא"ש — פירוש

מקומות מזכיר פרשת תפילין בקדש לי והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע מכאן אמרו מצות תפילין ד' פרשיות של יד כן בכרך אחת של ראש כן ד' טוטפות ואלו הן קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע כותבן כסדרן ואם כתבן שלא כסדרן הרי אלו יגנזו: **עור** בהמה טהורה כשרות אע"פ שלא עיבדן לשמן. ובהל' ס"ת כתבתי דהלכה כרשב"ג דבעי עיבוד לשמן הלכך הקלף והרצועות ועור הבתים כולן צריכין עיבוד לשמן ופירשתי למעלה דין העיבוד וצריך שיאמר (כ) לשמן והאזכרות שכותב צריך שיאמר לשם קדושת תפילין אני כותב ותפילין נכתבין על הקלף במקום בשר וקלפים שלנו נקראים קלף וכותבין במקום בשר ואין תולין בתפילין לפי שצריך לכתבן כסדרן:

והקורא קורא כסדרן. (ל) כסדר שהן כתובין בתורה מוקדם מוקדם ומאוחר מאוחר הלכך הא דקתני קדש והיה כי יביאך מימין מימין של קורא קאמר דהשתא כשקורא כדרכו מימינו לשמאלו נמצא קורא כסדרן כדרך שהם כתובים בתורה קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע וקשה לר"ת אמאי פלגינהו לקרות שתים הראשונות מימין ושתים האחרות משמאל הל"ל *ראשונות מימין וכל האחרות משמאל או איפכא ג' ראשונות מימין ורביעית משמאל כמו גבי נר מערבי פרק שתי הלחם (דף נח:) דיליף דנרות של מנורה מזרח ומערב מונחים מדכתיב בנר מערבי לפני ה' מכלל דכולהו לאו לפני ה' ולא קאמר חצי הנרות לפני ה' וחצי האחר לצד מזרח אלא רק האחד קרי נר מערבי ויש לדחות לפי שהתפילין נתונים באמצע הראש וב' פרשיות מימין וב' משמאל ומפ' ר"ת קדש והיה כי יביאך מימין של קורא ומשמאל של קורא הוי שמע מבחוץ ואחריה והיה אם שמוע מבפנים והשתא ניחא מה שחילקן שתים שתים וכן פר"ח בסנהדרין כל בית החיצון שאינו רואה את האויר פסול כגון קדש ושמע וכן (מ) רב האי והיה נותן סימן הויות להדדי וכן רב שרירא גאון ונתן סימן שי"ן של קדש ושי"ן של שמע אצל שינין שבדפוסין וכן בתשובת הגאונים (נ) והא דקאמר הקורא קורא כסדרן לא כסדר הכתובים בתורה אלא מפרש רבינו תם להוא סיום הברייתא דכיצד סודרן(ס) מפני שתירץ התלמוד כאן מימינו של קורא כאן מימינו של מניח ולא פי' איזהו נעמוד בקורא ואיזהו נעמוד במניח חוזר ופירש והקורא קורא כסדר שהן כתובים בברייתא ראשונה קדש והיה כי יביאך מימין שמע והיה אם שמוע משמאל ובהלכות הרי"ף ז"ל אין כתוב והקורא קורא כסדרן ובשימושא רבא שהוא תיקן תפילין קדמונים כתוב כסדר רש"י ז"ל וז"ל ומשוי פרשתא דקדש מימינא בביתא קמא ופרשתא דסמיך ליה והיה כי יביאך בביתא תנינא ופרשתא דשמע בתליתית ופרשתא דוהיה אם שמוע ברביעית ובמכילתא משמע כפירש"י ז"ל בפרשת והיה כי יביאך בארבעה מקומות הזכיר הכתוב פרשת תפילין קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע מכאן אמרו מצות תפילין ארבע פרשיות (ע) והדר תני כותבה כסדרן ואם כתבן שלא כסדרן הרי אלו יגנזו משמע כסדר שנאמן בריש. וצריך לפרש דבכתיבת הסופר קאמר שיכתבם כסדר שהם כתובות בתורה ולא על הנחתן בבתים ובתפילין של יד שהן בעור אחד יניח חלק לפרשת והיה אם שמוע עד שיכתוב פרשת שמע ולפי שנחלקו בדבר זה גאוני עולם ותפילין של אלו פסולין לאלו ואמרו חכמים מקום יש בראש להניח בו שני תפילין וכן בזרוע ירא שמים יצא ידי שניהם ויעשה שני זוגי תפילין ויניח שניהם ויכוין בשעת הנחתן באותן שהן עשויין כתקנן אליבא דהלכתא בהן אני יוצא ידי חובתי והשאר הן כרצועות ואין כאן בל תוסיף דלא מיקרי בל תוסיף אלא בעושה ה' בתים ולא יניח שני הזוגים בכיס אחד כי אחד מן הזוגים הוא חול ואסור לתתן בכיס של תפילין אלא יעשה ב' כיסין וסימן לכל כיס וכיס שלא יחליפם: **תיתורא** דתפילין הלכה למשה מסיני. ופירוש תיתורא הוא עור הנכפל למטה לכסות פי הבתים והוא בית מושב של תפילין ונראה כעין דף של גשר ומשוך ומלשון של רש"י משמע שהבתים ותיתורא של עור אחד והעולם לא נהגו כן לפי שעור הבתים דק (פ) ועור התיתורא עושין עב וחזק וכופלין אותו לשנים ועושין נקב מרובע בכפל העליון ומכניסין בו הבתים והכפל התחתון מכסה את פי הבתים: **מעברתא**. היינו כשכופלין אותו עור חותך ממנו בצד השלש משני צדדין ומניח בו באמצע להכנים בו הרצועות ונקרא מעברתא על שם שהרצועות עוברות בתוכו ואינן קבועות בתוכו אלא (צ) מעבירין מצד זה לצד זה וכערוך בערך מעבר כתב מעברתא הוא תיתורא וכן גשרים נקראים מעברתא ותיתורא (ק) הוא מקום שמכניסין בו הרצועה ונקראת מעברתא דתפילין ולא בעי למימר דתרווייהו חדא מילתא היא דהא בגמרא חשיבי בתרתי אלא משום דמחברם אהדדי חשיב להו כחדא ויש מפרשים מעברתא רצועה קטנה שמעבירין למעלה על תפילין של (*ראש ושל) יד וכן נהגו באידנא ואפי' אם פירוש של מעברתא רצועה קטנה מ"מ אין תפילין נפסלים משום בית חיצון שאינו רואה את האויר חדא דלא מיקרי אינו רואה את האויר בכי האי גוונא אא"כ חיבר להן בית אחר וטעמא לציפן זהב פסולין היינו משום דבעינן שיהו מלופין בעור בהמה טהורה דומיא דטלה עליהן עור בהמה טמאה ועוד דאינו רואה את האויר לא שייך אלא בתפילין של ראש שהן ארבע

ארבע

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ק מהל' תפילין סמג עשין כב וכה טור או"ח סי' לט: ב מיי' שם סמג עשין שם טוא"ח שם: ג מיי' פ"ג שם סמג עשין כב טור א"ח סי' לב לד:

הגהות הר"י

(א) תי' מדקאמר מוקפת: (ב) נ"ב הרא"ש כתב פירושו בשם וי"מ מפרשים וכתב והכי נהגו. וא"א לי להולמו עיין במרדכי:

הגהות הב"ח

(א) תי' מדקאמר נמחק: (ב) נ"ב לשון הגמ' ל"ק הא בעתיקא. הא בחדתא כו': (ג) נ"ב בפ' הטולא דף מה ועי"ש במ"ש הר"ן: (ד) נ"ל לשמן: (ה) נ"ב נ"ע דמשמע דככתבן מין יגנז וזה לא מצינו בגמ': (ו) נ"ב עור: (ז) נ"ב ל' הגמ' והקורא קורא כסדרן: (ח) נ"ל דרך הפה הרחב: (ט) נ"ל ונראין בו: (י) נ"ל התפר: (כ) לשם קדושת תפילין אני כותב והאזכרו' יכתוב לשם קדושת השם ותפילין נכתבין כו' כצ"ל: (ל) נ"ב פירש"י: (מ) נ"ב פירש: (נ) נ"ב כתב רבינו יוסף ט"ס: (ס) נ"ל ומפני: (ע) נ"ב וכו': (פ) ולוקחים עור עב וחזק כצ"ל: (צ) נ"ל ממשיכין: ומעבירין: (ק) נ"ב ובתפילין: (ר) שכתבו מין ישרף: (ש) נ"ב והיה כי יביאך ואח"כ שמע ואח"כ כו':

שלטי הגבורים

סתומה פסולה והנה בפרשיות הראשונות כולן פתוחות ומתחילות מתחלת השיטה ופרשה אחרונה שהיא פרשת והיה אם שמוע היא סתומה ומתחלת באמצע השטה שצריך להניח מן השטה לכל הפחות כשעור ט' אותיות כדרך שהם כתובות בס"ת:

א מיי' פליג על זה וסבירא ליה דעור בתים של תפילין לא בעי עיבוד לשמן ושאר הפוסקים כתבו כרבינו דגם עור הבתים צריך שיהיה מעובד לשמן. וכתב בספר המצות דיכול לעשות הבתים מקלף שגם הוא נקרא עור ומעור השליל אע"ג דחשוב כבשר לענין טומאה:

ב מיי' פ"ג מהל' תפילין פליג וכתב דהלכה למשה מסיני שיכרוך הפרשיות במטלית ואח"כ יכרוך שיער על המטלית וטוא"ח סי' ל"ב כתב כרבינו:

ג סמג עשין כ"ב מביא דעת רב שרירא ורב האי ורבינו יעקב דפליגי עם רבינו בהלכות קטנות בדין סדר הנחת הפרשיות תוך הבתים שהתפילין דאינהו סברי שצריך לסדרן כך קדש והיה כי יביאך והיה אם שמוע שמע ישראל (כאן נמצא חסר בדפוס) וכן כתב מיי' פ"ג מהלכות תפילין ורש"י וסמ"ג כתבו שנהגו כדברי מיי' וכתב הטור כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא טוב להניח ב' תפילין ולא יניח שתי הזוגות בכיס א' כי א' מהם חול וכן היה עושה הרא"ש ומהר"ם ז"ל:

לשון ריא"ז

ארבע פרשיות הללו סודרן על ראשו עד שיקרא אותן העומד כנגדו כסדר שהן כתובים בתורה בתחלה קדש לי ואח"כ והיה (ש) אם שמוע בפרשת והיה עקב ונמצאו קדש והיה כי יביאך בימין הקורא ולשמאל המניח ושמע והיה אם שמוע לשמאל הקורא לימין המניח ופרשת קדש בבית החיצון מצד זה ופרשת והיה אם שמוע בבית החיצון מצד זה כמו שביאר מז"ה בפסקיו וראיותיו מבוארות בספר המכריע בערך ע"ו:

לשון ריא"ז

ד ויש אומרי' שהתיתורא הוא בתפלה של יד שמשים על הטוטפת רצועה אחרת שתהא זו על גבי זו שתי וערב ודומה כגשר על הנהר והרי כל אלו הלכה למשה מסיני בין התיתורא בין המעברתא בין הרבוע כדרך שבארתי:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) מימרא דרב חנינא הוא בפ' השולח ולא גרסי' בה כתבן מין ישרף ותני חדא יגנז ולא איירי אלא לענין פסולא בלבד אם כתבן מין מסור ועבד כו' והך דכתבו מין ישרף הוא מימרא דרב נחמן ובס"ת והכי גרסי' התם אמר רב נחמן נקטינן ס"ת שכתבן מין ישרף ולא גרסי' יגנז לגבי מין ככל ההיא שמעתתא אלא לענין כתבן כותי או נמצא ביד מין והכי מייתי לה רב אלפס לעיל בסוף הלכות ס"ת ובגמ' פרק השולח ודרב חנינא בשמעתין שם וצ"ע:

ארבע בתים ושינה אחד מן הבתים ממקומן אבל בתפילין של יד שהן בית אחד לא וכן נמצא בתשובת הגאונים : כתוב בשמושא רבה נורתא דשי"ן דימינא מניח תלתא רישי ומשמאל ארבע רישי ואי אפיך לית לן בה ועוד כתוב שם שנותנין על קלף הפרשיות קלף אחר וכורכו בו ושמא בשל יד קאמר אב כתבה בד' עורות דאיכא מ"ד צריך לדבק והרמב"ם ז"ל כתב שכורכים את הפרשיות במטלית ועוד כתוב שם אמר אביי אם כתבינהו אגויל שפיר דמי וכן הלכתא וא"א לומר כן דאמרינן בפ' המוציא יין (דף עט:) תפילין אגויל מי כתבינן עוד כתוב שם בתיקון של תפילין שעושה אותם רחבים שתי אצבעות ואי עבדינהו טפי שפיר דמי ואי פחות לא מיפסל בהכי וצריך שיגיע החריץ למקום התפירה פירוש הריץ של שי"ן דהיינו חודה של שי"ן למטה יגיע עד אחוי התפר ורש"י פירש צריך שיגיע הריץ של הבדלת הבתים עד מקום התפר והפי' ראשון נראה (ה) מדאמרינן על שי"ן ולא אמרה על תיתורא ונהיגו כשני הפירושין להגיע הריץ השי"ן וחריץ הבדלת הבתים עד התפירה לחומרא כאביי ולא כרב דימי: קולמוס בדיק ליה וכן הלכה וכן נמי אמרינן בהעור והרוטב [דף קיט: וכ"ה בשבת קח.] כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב: רצועה שחורות וכו'. יש שעושים בתים של תפילין מעור לבן דלא נאמר שחורות אלא ברצועות ומ"מ נוי תפילין הוא שיהא הכל שחור : דעבידא כאמגוזא. פירוש עגולין מכל צד כאגוז והיינו נמי דקאמר סכנה שאם ידחוף ראשו בקורה יכנסו בתוך ראשו אבל אם היו רחבים מלמטה אע"פ שאין להם זוית כשרין קמ"ל דצריכין להיות מרובעים ולא מבעיא בתפילין עצמן דצריכין להיות מרובעים כגון ארבעה בתים של ראש שיכוין שיהיו מרובעין לפוסות של ד' בתים וכן דפוס של יד שיהא מרובע אלא אפי' התפירות שתופר יחד שני כפלים של התיתורא תהיה מרובעת ולא תאמר אפילו ארוכה וקצרה רק שיהא לה ד' זויות קמ"ל : ובאלכסונן. דבעי' שיהיו מרובעין מכל צד שיהיה להן אלכסון שאמרו חכמים כל אמתא ברבועא אמתא ותרי חומשי באלכסון וכמו שהתפירה צריכה להיות מרובעת גם צריכה להיות התיתורא עצמה מרובעת ולכך מקצרין בליטת הכפל מקום שהרצועה עוברת בו דהיינו מעברתא וחותכין אותה מב' צדדין שלא תהיה המעברתא רחבה כמו התיתורא כדי שיהיה ניכר ריבוע של התיתורא שהיא מושב התפילין ורש"י פירש תפילין מרובעות הבתים מרובעות ובתפרן פירוש ישמור בתפירתן את ריבוען שלא ימשוך חוט התפירה יותר מדאי כדי שלא יכווצו ויקצר רחבן משמע מתוך פירושו שעיקר הריבוע על הבתים ומושבן ונהגו לרבע גם התפירה ותופרין סמוך לבתים כדי שיהיו מהודקים יחד הבתים ומשיירין מן התיתורא סביב התפירה ויש שתופרין יחד שתי כפילות של התיתורא במקום שפתה כדרך תופרי בגדים מבלי שיור כלל חוץ לתפירה ולפי זה ריבוע התיתורא והתפירה הכל אחד הוא ואפשר (שר"ת)[שרש"י ז"ל] היה סובר כן ולכך לא הזכיר ריבוע בתפירה אלא הזהיר שלא יקלקל רחבן על ידי התפירה דכיון שהתפירה הוא בשפה אם ימשוך החוט יותר מדאי יקלקל את הריבוע: ובירושלמי דפ"ק דמגילה כורכן בשערן ותופרן בגידן וכשהוא תופר יהא תופר כתפירה הזאת ומדאמר כתפירה הזאת סתם משמע כדרך כל תפירה של תופרי הבגדים שתופרין בשפת הבגדים זה לזה ונראה יותר טוב כמו שנהגו לתפור סמוך לבתים ולשייר מן התיתורא חוץ לתפירה שמתוך זה יהיו הבתים מהודקים יפה וכל הריבוע נשמר יפה: תפילין כל זמן שטבלן קיימת כשרה בערוך פירש שטבלן היינו עור הבתים שהם כטבלא מרובעת: מהו למתפריה וכו' אמר ליה פוק חזי מה עמא דבר. רש"י פירש לאיסורא ור"ת מפרש להיתרא כההיא דפירקא קמא דעירובין גבי הילמי ולחיים [דף יד:] והיא דפרק שלשה שאכלו [דף מה.] ובשימושא רבה כתיב היכא דאיפסיקי רצועה לא שרי לכרוכי וכו' עד או לחייטיה ולא לקטריה שנאמר וקשרתם קשירה תמה זה משמע כפירוש רבינו תם דשרי תפירה. ובירושלמי ריש פירקא קמא דמגילה רבי ירמיה איפסיקא ליה רצועה דתפילין שאל לרבי אבא בר ממל אמר ליה וקשרתם קשירה תמה ולא הזכיר שם תפירה ועוד כתוב (ו) רבי זעירא איפסיקא ליה גידא דרצועתא משמע שנפסקה הרצועה ותפרה בגידין ונפסק הגיד והתיר לו לחזור ולקשור הגיד אפסיק ליה תניות שרא ליה דלא מן אולפן פי' שלא מן הדין אלמא מותר לתפור הרצועה שנפסקה . ואית דגרסי גידא דתפילי ומיירי בתפירה מרובעת שבתיתורא ובתשובת גאון מהו לתפרן בגידין או בחוטין הכי אמרי רבנן רצועה ליכא תפירה כלל בגוה אלא גונזה : ויראה דמיירי שנפסק הרצועה במקפת הראש והזרוע דהתם בעי' קשירה תמה שלא יהו שמה ב' קשרים אבל ברצועות התלויות למטה לא שייך בהו קשירה שנאמר וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפות בין עיניך דוקא על היד ועל הראש הוא דכתיב ביה קשירה למעוטי קשירה שאינה תמה אבל הרצועות התלויות לא שייך לאסור בהו קשירה ותפירה דהא בעי רב דימי למימר דאם לא נשתייר ברצועות אלא כל שהוא חוץ לקשר כשרות : (ז) גרדומי רצועות כשרות פירש"י מה שתלוי מן הרצועות אחר שנתקשרו בראש אם נפסק מאותן רצועות ונשתיירו גרדומין כשרות : וכמה שיעורא וכו'. מתוך פירוש רש"י משמע דהני אמוראי איירי ברצועות של ראש שפירש רבא כשהיה מניח תפילין קטר להו ברישא ושורי הרצועות פשים ושדי להו על כתפו מאחוריו ומתלית להו לרצועות התלויות שיה גודלן ומשלשלן שריכי"ר בלעז ומשמע דשיעור אורך רצועות הראש חוץ לקשר (ח) למר כפוף כמו שיכול לפשוט מאצבע ועד גודל ובשיעור אורך רצועה היד לא איירי ובערוך כתוב בערך צרדה דכתוב *בילמדנו בפרשת בא אל פרעה דשיעור רצועה של יד אמר ר"ש לקיש עד אצבע צרדה ומאי צרדה אמצעי דתניא בתוספתא איזהו אצבע צרדה זו אצבע גדולה של ימין . וכפוף ופשוט (ס) ולפי המכלתין פשוט היינו עד שתגיע הרצועה עד (י) אצבע צרדה כשהיא כפופה אצבעותיו

נ"ל במכילתא

נר מצוה

התפר ורב דימי מנהרדעא אמר °כיון א דמינכר
רנד תו לא צריך אמר אביי האי קילפא צריך
למבדקיה דילמא אית ביה ריעותא ובעינן
כתיבה תמה וליכא ורב דימי מנהרדעא אמר
רנה קולמוסא בדיק לה א"ר יצחק ב רצועות שחורות
הלכה למשה מסיני והא תניא תפילין אין קושרין
אותן אלא במינן בין לבנות בין ירקות בין
שחורות. אדומות לא יעשה משום גנאי ודבר אחר
הנ"מ מבפנים אבל מבחוץ שחורות ותו לא מאי
גנאי ודבר אחר מבפנים איכא זימנין דמתהפכת:
תנא ג תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני אמר
רבא בתופרן ובאלכסונן לימא תנינא להא דת"ר
רנו העושה תפילתו עגולה סכנה ואין בה מצוה
אמר רב פפא כיתנן במתני' דעבידא כי אמגוזא
רנז אמר רב הונא תפילין כל זמן שפני טבלן קיימת
כשרה ורב חסדא אמר נפסקו שתים כשרה ג'
פסולה אמר רבא הא דאמר מר שתים כשרה לא
אמרן אלא זו שלא כנגד זו אבל זו כנגד זו
פסולה וזו כנגד זו ושלש פסולות לא אמרן אלא
בעתיקתא (א) אבל בחדתא לית לן בה אמר
ליה אביי לרב יוסף היכי דמי עתיקתא והיכי דמי
חדתא א"ל כל היכא דכי מיתליא בשילחא והדר
חלים (ב) חדתא (א) ואידך עתיקתא *אביי הוה קאי
קמיה דרב יוסף איפסיקא ליה ד רצועה דתפילין
א"ל מהו למיקטריה א"ל וקשרתם שתהא קשירה
תמה א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי
°מהו למתפריה ועיולי תפרי' לגו א"ל פוק חזי מה
עמא דבר אמר רב פפי גרדומי רצועה כשרים
ולא היא מדאמרי בני ר' חייא גרדומי תכלת
כשרין וגרדומי אזוב כשרין התם (ג) דתשמישי
מצוה אבל הכא דתשמישי קדושה לא מכלל
דאית ליה שיעורא וכמה שיעורא אמר רמי בר
חמא א"ר שמעון בן לקיש עד ה אצבע צרדא
רב

רש"י

דהיינו תיתורא : כיון דמינכר . חריץ למעלה קלת: אין צריך שיגיע למקום התפר : קילפא . קלף : ריעותא . נקב : אלא במינן . של שור ולא של משי ופשתן : אדומות לא יעשה . מפני גנאי שלא [יאמרו] גירדן הוא ומדם חטטין שבראשו נאדמו הרצועות : ודבר אחר . שמא יאמרו אשתו נדה

תורה אור

בעל ונאדמו בדם : ה"מ מבפנים . אפילו לבנות הא דבעי רבי יצחק שחורות היינו מבחוץ : דמתהפכא . מה שבפנים לחוץ ונראה האודם : תפילין מרובעות . הבתים מרובעות : בתופרן . בתפירתן ישמור את ריבוען שלא ימשוך חוט התפירה יותר מדאי שלא יכווצו ויתקצרו רוחבן : (ג) ובאלכסונן . שיהא מתון אורכן כרחבן כדי שיהא להן אותו אלכסון שאמרו חכמים כל אמתא ברבועא אמתא ותרי חומשי באלכסון ולא יהא אורכן יתר על רחבן שאע"פ שיש להן זויות פסולין: תפילתו עגולה . מקום בית מושב התפילין עגול שאין להם בית מושב אלא כמין דופן בילה : סכנה . כשיכנס בפתח מכה ראשו למעלה במשקוף ויכנסו תפילין בראשו : ואין בה מצוה . דבעינן מרובעות: כי אמגוזא . כאגוז שבית מושבם חדוד ביותר אבל עגול כטבעת אימא כשירה שהרי יש בהן בית מושב : טבלא . זהו עור של בתים : שתים . שנפסקו משני בתים : זה שלא כנגד זה . כגון שנפסק בית ראשון ובית שלישי ואחד שלם בינתים: לישנא אחרינא זה כנגד זה בתוך אויר חריץ אחד נפסק דופן בית זה ודופן בית זה שכנגדו : זה שלא כנגד זה. זה נפסק באויר אחד וזה נפסק באויר אחר שאין קרע זה רואה את חבירו שבית מפסיק ביניהן : (ד) בחדתא . ודאי עור מקולקל הוא ופסול : דמתליא בשילחא . כשאוחז בעור הוא מתפשט : והדר חלים. כשמניחו חוזר וכווץ: שילחא. עור והפשיט תרגומו וישלח : קשירה תמה . שתהא הקשירה נאה ואם יש ברצועה קשר אחר מלבד אותו קשר שקושרין בראש תו לא הוי קשירה תמה יפה. לישנא אחרינא קשירה תמה רצועה שלימה ולא קשורה : ועיולי לתפירה לגאו . שלא יראה התפירה ותהי כשלימה : מאי עמא דבר . וכיון דאין נוהגין כן לא תעשה : גרדומי רצועות . מה שתלה מן הרצועות לאחר שנתקשרו בראש אם נפסק מאותן שיריים ונשתיירו גרדומיו כשרים : גרדומים . היינו שירי שיריים : שיעור תכלת . מפורש פרק התכלת שיעור אזוב מפורש בפ"ק דסוכה : מכלל דאית ליה שיעורא . לתליות הרצועות מלבד הקשר מדמי בהן שיריים וגרדומין

נמוקי יוסף

שבין בית לבית: למקום התפר·למטה : כיון דמינכר . חריץ למעלה קלת : האי קילפא . הקלף שכותבין עליו תפילין : למבדקיה . אם יש בו נקב או ריעותא אחריתי לפי שהאות שיכתבו שם לא תהיה שלימה ותמימה וכתיב וכתבתם שתהיה כתיבה תמה : קולמוסא בדיק. כיון שהקולמוס אינו מתעכב שם כשכותב ניכר שאין בו נקב והסופר יבין מאליו : אלא במינן . כלומר שהרצועות נמי צריכות שיהיו מעור טהורה : משום גנאי. יש מפרשים שמיפה עצמו למצא חן בעיני הזונות : ודבר אחר . כומרי עכו"ם שעושין סימנין מבגד אדום : מבפנים . (הוא) אותה ברייתא שמכשיר כל המינין חוץ מן האדום מבפנים קא מיירי : שחורות ותו לא . שחורות כשרות ולא מין אחר : מאי גנאי . אי מבפנים מיירי מאי גנאי איכא הא אינו נראה לשום אדם:דמתהפכא הרצועה . ויראו האדמימות ויחשדוהו : תפילין מרובעות . שיהא אורך ד' הבתים כרחבם : בתופרן וכו' . שלא יפסידו בתפירתם את ריבועם במשיכת חוט התפירה : ובאלכסונן . נמי שיהא ריבועם מכוון ארכן כרחבן כדי שיהא להם אותו אלכסון שאמרו חכמים ז"ל כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא : עגולה. בית מושב התפלה עגול כעין בילה : סכנה . שמא יכנס בביתו פתאום ויכה את ראשו באסקופא ויכנסו התפילין בראשו : ואין בה מצוה . דמרובעות הלכה למשה מסיני ש"מ דמסייעא מתניתין לברייתא : כי אמגוזא . לעולם לא מסייעא דלמתניתין אינו היה התפילין זויות אע"פ שלא יהא ארכן כרחבן כשרות דלא פסל אלא כשמחודד בית מושבן כאגוז או עגול לגמרי : תפילין כל זמן וכו' . טבלן עור של בתים ואע"פ שנקרע העור שבין בית לבית כיון שלמעלה לא נקרע כשרים : שתים כשרה שלש פסולה . אם כל אויר ואויר שביניהם שהם שלשה אוירים נקרעו פסולין אע"פ שאין הקרע עולה למעלה : אבל זו כנגד זו . אם היו ב' האוירין הסמוכין זה לזה נקרעין פסולין דלא מכשירין אלא שתים זה שלא כנגד זה כגון שנקרע ראשון ושלישי : בעתיקותא . ישנים שיש לחוש שיקרעו במהרה מרוב יושנן ויצא הקרע לחוץ : בחדתא . אם היה העור שהבתים מכוסים בהם חדש אע"פ שנקרעו זה כנגד זה כשרים שהעור הוא חזק ולא יקרע יותר : בשלחא . תרגום והפשיט ויפשט כשאוחז בעור ופושטו חוזר וכווץ כשמניחו נקראין חדתא אע"פ שיש ימים רבים שנעשו : קשירה תמה . רצועה תמימה ולא קשורה : תפריה לגו . בליטת התפירה מבפנים ולא מבחוץ כדי שתראה שלימה : מאי עמא דבר . וכיון *שנוהגים כן אסור לעשות : גרדומי רצועה . הן שיורי שיריים לאחר שתלה הרצועה כשקשרן בראש נפסק (כ) שיריים ונשתיירו גרדומים : התם . מדלא קא חשיב גרדומי רצועה בהדי גרדומי תכלת וגרדומי אזוב משמע שפסולין דטעמא דכשרין היינו משום דתשמישי מצוה נינהו ואיכא משום זה אלי ואנוהו וכיון שהיה מתחלה כהוגן תו לא מפסיל : הכא דתשמישי קדושה . רצועות של תפילין יש להחמיר מתחלה ועד סוף שיהו בענין הגון : מכלל וכו' לתליית הרצועות חוץ לקשר ומשו"ה אם נחסר מן השיעור נפסלים : צרדא .

צרה

נ"ל שאין נוהגים [וכן הגי' כב"ח]

שלטי הגבורים

א סמג עשין כב פליג עם רבינו בהלכות קטנות דחריץ בשי"ן לתפילין להבדלת הבתים בכתב דצריך שיגיע החריץ למקום התפר ומדברי רבינו נראה דאין צריך :
ב וכתב בספר התרומה שצריך שיאמר יעבדם לשם תפילין ואין להשחירם ע"י עכו"ם וכתב המיי' שאם לא יעשה הבתים שחורים יעשה הרצועה מבפנים הבתים :
לשון ריא"ז
ג ויהיו התפילין מרובעות התפירות שתהיה ברבוע וגם התפילין עצמם יהיו מרובעים בזויות ואלכסונות כדרך כל מרובע והמורה אומר שיהיו מרובעין שכוון ארכו כרחבו וכך היא שיטת רבינו משה ומז"ה תכשיר אע"פ שארכו יתר על רחבו ובלבד שיהיו מרובעות בזויות ואלכסונות כמבואר בקונטרס הראיות :
ד מיי' פ"ג מהל' תפילין פליג עם רבינו וכתב דאם נפסקה הרצועה אין קושרין אותה ואין תופרין אותה אלא יסירנה ויגנזנה וטור א"ח סי' כ"ג כתב דאותה שסביב הראש אין מועיל לה קשירה ותפירה אבל התלוי ממנה ושסביב הזרוע אין קשירה פוסל בה וסמ"ג כתב בשם הרב ר' ברוך אם נפסקה הרצועה ופחותה מכשיעור אין לו תקנה לא לקושרה ולא לתפרה אבל לפי מה שקבלתי מותר וכן משמע בדברי הרב רבי אליעזר ממי"ץ :
לשון ריא"ז
נפסקו הרצועות עד שנפחתו משעורן אינו ראוי לא לקושרן ולא לתופרן אלא מחליף בהן רצועה אחרות שיהיה בהן שיעור האמור בהן :
ה יש אלפסי שכתוב בהן דימינא עד טבעתא דשמאלא עד חדייא (ל) כי הטור אם פחת או הוסיף על השיעור לא עכב :
לשון ריא"ז
כמה שיעור אורך הרצועה רצועה של יד כדי שתקיף את הפרק במקום שמניח את התפלה ותמשך הרצועה עד אורך אצבע צרדה שהיא האמצעית של יד ויכרוך שם ראש הרצועה ושיעור אורך הרצועה של ראש מבואר בשמושא [רבה] תפילין רצועה הימנית כדי שתגיע עד כריסו והשמאלית עד החזה ואם רצה להאריך יהם יותר הרשות בידו:

חדושי אנשי שם
מהר"ם (א) בגמרא ואשר"י ומרדכי גורס איפכא וזה כנגד זה לא אמרן אלא בחדתא אבל בעתיקתא לית לן בה ופרש"י כגירס' זו מוכיח:
(ב) בגמ' ואשר"י גרסינן איפכא כל היכא דכי מיתלי לה בשילחא והדר הלים עתיקתא ואידך חדתא וא"כ כל היכא דמיתלי במיתנא אתייא אבתריה חדתא ואידך עתיקא וכן מוכיח פרש"י וככי איתא לגירסא במרדכי [וכ"ה כב"ח] :

עין משפט

א מיי' פ"ג מהל' תפילין:
ב מיי' שם סמג עשין כב טור או"ח סי' לג :
מיי' פ"ד שם :
ד מיי' פ"ג שם סמג עשין כב טור או"ח סי' כז לב לג :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב עי' בגמ' ובמרדכי דהגי' איפכא :
(ב) הוא דתשמישי מצוה נינהו כו' קדושה מינאי כצ"ל : (ג) נ"ב ובאלכסונן :
(ד) נ"ב מפירש"י משמע דס"ל לא אמרן אלא בחדתא אבל בעתיקתא לית לן בה וכך הוא הגירסא בגמ' ובאשר"י ובמרדכי :
(ה) נ"ב מדאמרה :
(ו) נ"ב שם :
(ז) נ"ב אמר רב דימי גרדומי :
(ח) למ"ד כפוף כמו שיכול לפשוט מאצבע ועד אמה ולמ"ד פשוט כמו כו' כצ"ל : (ט) נ"ל לפי' המכילתא:
(י) נ"ב ראש :
(כ) נ"ל מאותן :
(ל) וכתב כצ"ל:

עין משפט

א מיי' פ"ד מהל' תפילין סמ"ג עשין כב טא"ח סי' כה וס:

תורה אור | נר מצוה

רב כהנא מחוי כפוף רב אשי מחוי פשוט (א) רב קטיר ליה ופשיט (ליה) שדי ליה רב אחא בר יעקב קטר ליה ומתלית ליה מר בריה דרבנא עביד כדידן ופותיה דרצועה כאורכה דשעורה: אמר רב יהודה בר רב שמואל משמיה דרב קשר של תפילין הלכה למשה מסיני אמר רב נחמן בר יצחק ונוייהן לבר רב אשי הוה יתיב קמיה דמר זוטרא אתהפיכת ליה רצועה דתפילי א"ל לא סבר מר ונוייהן לבר א"ל לאו אדעתאי: °וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך תניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין של ראש °והסירותי את כפי וגו' אמר רב חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא מלמד שהראה לו הקב"ה למשה קשר של תפילין אמר ר' יעקב אמר רב יהודה קשר תפילין צריך שיהא למעלה שיהו ישראל למעלה (ג) וצריך להיות כלפי פנים שיהו ישראל לפנים [ולא לאחור]: א"ר שמואל בר* ברודי אמר רב ואמרי לה א"ר אחא אריכא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב מנשיא בר ירמיה אמר שמואל (ג) כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן (ד) מאימתי מברך אביי ורבא דאמרי תרוייהו משעת הנחה עד שעת קשירה: אמר רבה בר חייא בר רב הונא *אמר רב חסדא (א) שח בין תפילין לתפילין חוזר ומברך • שח אין לא שח לא והאמר רב חייא משמיה דר' יוחנן על תפילין של יד הוא אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין על של ראש הוא אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות תפילין. אביי ורבא דאמרי תרוייהו לא שח מברך אחת שח מברך שתים וכן הלכתא *[וה"נ אשכחן בירושלמי כשהוא לובשן מברך אקב"ו להניח תפילין וש"מ דאינו מברך על שתיהן אלא א' וה"נ כתב רב האי גאון וה"נ כתב רב אחא משבחא ז"ל] וחזינא בהלכות גדולות בהא מילתא טעותא והלכתא כדכתבינן דלא מברך א שתים אלא היכא דשח אבל לא שח אינו מברך אלא אחת גרסינן בפרק לולב וערבה* תניא תפילין כל זמן שמניחן מברך עליהן דברי רבי וחכמים אומרים אינו מברך אלא שחרית בלבד: איתמר אביי אמר הלכה

רש"י

וגרדומין: מחוי כפוף. ארך הרצועות תהא עודפת על הקשר כמו שיכול לפשוט מן אצבע עד אמה: פשוט. כמו שיכול לפשוט מן גודל עד אצבע דלגבי פשיטת אצבע מגודל הוי פשיטת אצבע מאמה כפוף לפי שמגודל לאצבע מתפשט הרבה יותר מבין אצבע לאמה: זרתא. לשון זרת דדא זרת של גודל היינו אצבע הסמוך לגודל: רב כשמניח תפילין קטר להו ברישיה ושירי הרצועות פשיט ושדי ליה ותולין על כתיפו מאחריו: מתלית להו. לרצועות התלויות היה גודלן ומשלשלן: כדידן. כמנהג שלנו ותולין לפניו: ופותיה. רוחב הרצועה: כי אורכה דשעורתא. כאורך שעורה: קשר של תפילין. שיהיו הרצועות על ראשו כדי שיהא שדי נראה בקמט בית חיצון שכפל הקלף כעין שי"ן ודלי"ת נראית בקשר וכמין יו"ד נראה באותו קשר של יד כמין רצועה קטנה וראשו כפוף מעט כמין יו"ד: ונוייהן לבר. השם יהא נראה מבחוץ. נ"א נוייהן של רצועות שהן חלוקות מצד אחד ולבועות שחורות (מצד אחר) וזהו נוייהן וראיה מדאמרינן איתהפיכא ליה (למר) רצועה דתפילין אמר ליה ולא סבר ליה מר נוייהן לבר: אלו תפילין של ראש. שכתוב בו רוב השם שי"ן דל"ית: למעלה. בגובה הראש ולא למטה בצוארו: וצריך שיהא מבפנים. שיהא הקשר מבפנים והגוי של הדלי"ת מבחוץ כדאמר נוייהן לבר ויש גורס כלפי פנים ממול העורף ולא בצידי הראש: משעת הנחתן. משמע לאחר שהניחן: (ה) משעת הנחה עד שעת קשירה דכיון דעדיין לא קשרן עובר לעשייתן הוא: בין תפילין לתפילין. בין של יד לשל ראש שסיפר קודם שהניח אותו של ראש: להניח. דבשל יד מתחיל להניח: על מצות תפילין. דעכשיו גומר את המצוה: לא שח אינו מברך אלא אחת. על של יד בלבד: כל זמן שמניחן. כלומר כו'

נמוקי יוסף

זרת דדא כלומר של גודל שהוא אצבע הסמוך לו: מחוי כפוף. שיעור שיש מן האצבע עד הגודל בלא פישוט אלא כמנהגו לעמוד כמו ב' אצבעות: מחוי פשוט. מראה השיעור כמו שיכול לפשוט מגודל עד אצבעו שהוא כפלים מכפוף: קטיר. כשהיה מניח תפילין בראשו שאר הרצועות פושט ותולין לו על כתיפיו מאחוריו: ומתלית ליה. היה משייר מן הרצועות חוץ לקשר כל כך שמחמת גדלן משלשלן כמין עבות: כדידן. כמנהג שלנו שהרבה נשאר מן הרצועות והן נתלות לפניו: קשר של תפילין וכו'. שיהיו הרצועות על ראשו כעין דלי"ת כדי שיהא שם שדי נראה עליהן דשי"ן נראית בבתים חיצוניים שיכפול הקלף כעין שי"ן ודלי"ת נראה בקשר ויו"ד נראית באותן של יד כמין רצועה קטנה וראשה כפוף מעט כמין יו"ד: ונוייהן לבר. מקום שער הרצועות שהוא חלק יראה מבחוץ אבל מקום בשר אינו חלק כל כך: איתהפכת ליה. שלא היתה הדלי"ת ניכרת מבחוץ: לאו אדעתאי. שוגג הייתי: צריך שיהא למעלה. בתפילין של ראש מיירי ורוצה לומר שיהא הקשר למעלה בעורף שכנגד הפנים ולא כל כך למטה כנגד הגרון: וצריך להיות מבפנים. בקשר של תפילין של יד מיירי שלא יהא הקשר מבחוץ לסוף הזרוע אלא מבפנים שהוא כנגד הלב: עובר וכו'. עובר קודם לעשייתן מלשון ויעבור את הכושי ולא אמר קודם שהייתי אומר שיקדים הברכה הרבה לעשייתה אלא עובר כאיש הרץ לפני חבירו וחבירו מזרז עצמו להשיגו ומקדימו: משעת הנחה וכו'. הוי זמנה לברך עובר לעשייתה: לא שח וכו' להניח תפילין. מפני שעכשיו מתחיל להניחו ביד ובשל ראש מברך על מצות תפילין דעכשיו גומר המצוה: שח מברך שתים. לפי שהפסיק בין מצוה למצוה ואז הוא מברך בתפילין של ראש (נ) על מצות תפילין [*זהו שיטת רש"י ורי"ף] ובספר המצות מהר"ם מקוצי ז"ל סימן כ"ב כתוב וזה לשונו שח מברך שתים פירש רב יהודאי גאון ורב עמרם ורבינו תם ז"ל דלא שח אין מברך כי אם אחת על של ראש אבל שח מברך שתים על של ראש וכן ראיתי בפירוש בילמדנו שאפילו מניחן זה אחר זה בלא שיחה שמברך על של יד להניח ועל של ראש על מצות תפילין ולא כדברי המפרשים ז"ל לא שח מברך אחת כלומר שיוצא בברכה שבירך על של יד עכ"ל ז"ל: כל זמן שמניחן. כלומר אם יצטרך ליכנס לבית הכסא או לישן

פסקי הרא"ש

אצבעותיו על פס ידו ולרצועות הראש לא פירש שיעור ובשימושא רבה (ו) מפרש שיעורייהו: אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב קשר של תפילין הלכה למשה מסיני. פירש רש"י שיהיו הרצועות על ראשו כעין דלי"ת כדי שיהיה שדי נראה עליהם שי"ן נראית בעור בית החיצון שכפול כעין שי"ן ודלי"ת נראית בקשר ויו"ד נראית באותן של יד כמין רצועה קטנה וראשה כפוף מעט כמין יו"ד וכן פירש רש"י וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך אלו תפילין שבראש לפי שכתוב עליהם רוב השם שי"ן ודלי"ת בשל יד אין בהם אלא יו"ד: ונראה לר"י דדלי"ת ויו"ד (ז) לאו אותיות גמורות הן ולא חשיבי מאותיות השם דלעיל ובס' בתרא דמגילה (דף כו:) קרי להו לרצועות תשמישי קדושה (ח) ובשום דוכתא לא קרי להו אלא קשר של תפילין ועוד דאמרי' בפ' ב"מ (דף כח:) לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור של בהמה טהורה למאי הלכתא אילימא וכו' אלא לעורן והא אמר אביי שי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני כלומר ופשיטא דצריך עור בהמה טהורה ומסיק אלא לרצועו' ואם דלי"ת ויו"ד הם מאותיות השם הוו הלכה למשה מסיני ואם כן הך נמי פשיטא ומטעם זה היה מסתפק הרב רבי יעקב מאורליניש אם צריך לחלוץ תפילין של יד כשנכנס לבית הכסא דשמא כיון דמחופות בעור לא צריך דלא אסרו אלא בתפילין של ראש משום שי"ן: ונוייהן לבר. הצד של הקשר שנראה בו הדלי"ת יהא נראה בו מבחוץ נ"א נוייהן של רצועות שהן חלוקות מצד אחד ולבועות שחורות והוא נוייהן וראיה לדבר איתהפיכא ליה רצועה דתפילין אמר ליה לא סבר לה מר ונוייהן לבר ומיהו גם על הקשר קאי כדמוכח בפרק המוצא תפילין (דף צז.) דאמרינן התם רבי יהודה סבר עניבה קשירה היא ולכך המוצא תפילין חדשות לא יכניסם בשבת ופריך הא לאו הכי עניב להו והא קשר של תפילין הלכה למשה מסיני הוא ואמר רב נחמן ונוייהן לבר משמע דקאי רב נחמן גם על הקשר ובערוך נמי פי' הקשר יהא נראה מבחוץ אותו צד שנראה כעין דלי"ת: רב אשי הוה יתיב קמיה דמר זוטרא איתהפכא ליה רצועי דתפילין אמר ליה לא סבר לה מר ונוייהן לבר אמר ליה לאו אדעתאי. תשובת גאון רצועה דרב הונא דאיתהפכא ויתיב מ' יומין בתענית בשל יד או בשל ראש הכין גמירנא מרבוותא דשל ראש היתה ורב הונא דיתיב בתעניתא לאו משום דחובה הוא. תשובה אחרת מאן דהפיך רצועה של ראש או של יד מיחייב למיתב בתעניתא דפושע הוא וצריך תעניות אבל לחייבו מ' תעניות כרב הונא לא ומרוב חסידות הוא דעבד: וראו כל עמי הארץ וכו' אלו תפילין שבראש. לפי שנראין יותר משל יד דשל של יד אמרינן לקמן לך לאות ולא לאחרים [לאות]: קשר של תפילין צריך שיהיה כלפי פנים. פרש"י ממול עורף ולא בצידי הראש נ"א שיהא הקשר מבפנים והדלי"ת נראית מבחוץ כדאמר לעיל ונוייהן לבר ופירוש קמא עיקר כי הדלי"ת הוא הקשר ורב עמרם כתב קשר של תפילין צריך שיהא למעלה בתפילין של יד קאי דכתיב ושמתם (ס) שתהא שימה כנגד הלב מאי עביד ליה מניח בגובה שבזרוע כדתניא דבי מנשיא [דף לז.] על ידך זו קבורת וקושר למטה מן התפילין ואין מורידן למטה הרבה ומרחיק הקשר ממעברת של תפילין שיעור מה שמכניס רצועה לתוכה (י) ואיקיים ליה כלפי פנים כדי שיהיו (כ) ישראל כלפי פנים ואיקיים דר' יצחק דאמר צריך שתהא שימה כנגד הלב ודר' חייא בריה דרב אויא דמנח להו להדי ליביה (ל) וכתב הגאון ז"ל כשמשים התפילין בגובה זרועו יטה אותן כלפי פנים דהיינו לצד ימין כדי שכשיכוף זרועו למטה שיהו תפילין כנגד לבו: תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן איני והאמר וכו' עד משעת הנחתן ועד שעת קשירתן. מכאן היה מדקדק ה"ר אליהו שצריך אדם לקשור תפילין בכל יום ור"ת אומר שאין צריך והביא ראיה לדבריו מהא דאמרינן בפירקא קמא דחולין (דף ט.) ת"ח צריך שילמוד שלשה דברים כתב שחיטה ומילה ורב יהודה אמר אף קשר של תפילין וברכת חתנים וציצית ואידך הני שכיחי וסירוש ואידך אמאי לא חשיב הנך דרב יהודה הני שכיחי כתב שחיטה ומילה (*לא) שכיחי (מ) וצריך להתלמד שידעם ואי בעי למעבד קשר של תפילין בכל יום שכיח טפי מכולהו ומיהו רש"י פירש הנך שכיחי קשר של תפילין ברכת חתנים וציצית ואין צריך לימוד שמנעורותם בקי בהם ולא נהירא דכתב שחיטה ומילה שכיחי טפי ועוד דקדק רבינו תם מהא דחשיב בפרק בתרא דעירובין (דף צז) קשר של תפילין קשר של קיימא ואם היה צריך לקשור ולהתיר בכל יום לא הוי קשר של קיימא ועוד עד שעת קשירה דהכא מפרש רבינו תם לשון הידוק שמהדקן ומצמצמן בראשו ובזרועו כמו שניא קשורה בו דנדה (דף כו:) וכמו קשור בו ככלב (סוטה דף ג:) ולפי' רבינו אליהו היה לו לומר משעת קשירה ועד שעת הנחה וה"ר שמשון היה אומר דמסתבר כדברי רבינו תם בתפילין של ראש וכדברי רבינו אליהו בתפילין של יד דכתיב בשל יד וכתבתם וקשרתם ודרשינן [מנחות לז.] מה כתיבה בימין אף קשירה בימין וכיון דקשירה בימין הנחה בשמאל ואם קושר תחלה ואחר כך מכניסן בזרועו היכי דייק מינה דהנחה בשמאל ועוד אמרינן בפ' אין מעמידין (דף לט.) מעשה באשה אחת שהיתה נשואה לחבר והיתה קושרת לו תפילין בזרועו ומשמע שתמיד היתה עושה כן ודוקא בזרועו היתה קושרת לו ולא בשל ראש דהנך לא בעי קשירה בכל יום דלא נותה תורה לקושרן בכל יום דקשר של תפילין הלכה למשה מסיני והכי גמירי דליהוו תמיד קשורין והשתא קשירה דמשעתין קשירה ממש דבשל יד מתחיל לברך ושוב חזר בו ואמר דבתפילין של יד נמי לא בעי קשירה דבפרק בתרא דמקואות קאמר דיש קשרים שצריכין שיבואו בהן מים בשעת טבילה ויש שאין צריכין שיבואו בהם מים וקשר של קיימא אין צריך שיבואו בו מים ושאינו של קיימא צריך שיבואו בו מים וקתני התם בשל זרוע ושל ראש א"צ שיבואו בהם מים והא דקאמר דקושרת לו תפילין בזרועו היינו מהדקת לפי שאין נוח להדקן בידו אחת: לא שח מברך אחת שח מברך שתים. פרש"י לא שח מברך אחת על של יד ועל של ראש שח מברך שתים להניח שבירך כבר על של יד וחוזר ומברך על מצות על של ראש הרי בירך שתים ורבינו תם מפרש לא שח מברך אחת על של ראש על מצות תפילין שח מברך שתים על של ראש שצריך לחזור ולברך להניח וכן כתב בשימושא רבא דתפילין וכן מסתבר דאם נתקן ברכת על מצות על ש"ר כשהוא מניחן לבדו בלא ש"י למה לא יברך נמי אותה ברכה כשהוא מניחן עם של יד ואם תאמר ברכת להניח שבירך על של יד פוטרת נמי של ראש א"כ יברך נמי להניח כשהוא מניח של ראש לבדו ולמה תקנו ברכה אחרת אלא מסתבר שעיקר תיקון הברכות כך היתה בתחלת הנחתן תקנו לברך להניח וקאי נמי על של ראש וכשמניח של ראש מברך נמי על מצות שזו היא גמר המצוה הלכך אם שח והסיח דעת

צריך

שלטי הגבורים

א סמ"ג עשין כ"ב סי' י"ג עם רבינו וכתב בשם ר"ת ורב יהודאי גאון ורב עמרם דאפילו לא שח בין תפילה לתפילה אלא שמניח זה אחר זה בלא שיחה מברך על של יד להניח ועל של ראש על מצות תפילין וכשהוא שח יברך על של ראש שתים ומיימון כתב כרבינו וטור כסמ"ג:

לשון ריא"ז

שח בין תפילה לתפילה חוזר ומברך על של ראש שתים להניח תפילין ועל מצות תפילין לפי שברכה להניח תפילין עושה שתיהן הואיל והספר בשיחה קודם שמניח של ראש שהיא מצוה לעצמה הספיד אותה הברכה חוזר ומברך להניח תפילין פעם שניה כמו שביאר מו"ם ורא' נכונה:

הגהות הב"ח

(א) רב וכו' ופשיט ושדי כצ"ל: (ב) נ"ב ולא למטה: (ג) נ"ב תפילין מאימתי מברך עליהם משעת הנחתן. איני והא אמר רב יהודה אמר שמואל כל המצות כולן כו' כצ"ל: (ד) מאימתי מברך תא"כ: (ה) נ"ב אביי ורבא דאמרי תרווייהו מאי משעת הנחתן דקאמר משעה כו': (ו) נ"ב עיין לקמן בדף י' ע"ב ד"ה ואחר כו': (ז) נ"ב שבתפילין: (ח) נ"ב משמע שהם עצמן אינן קדושים: (ט) נ"ב וגו': (י) נ"ב ואיקיים ליה דר' יעקב דאמר צריך שיהא הקשר למעלה והיא לפני זרועו וכנגד לבו כו': (כ) ישראל לפנים ואיקיים ליה כצ"ל: (ל) נ"ל כוונת הגאון כו': (מ) כל סיום כצ"ל: (נ) להניח וגם על מצות תפילין ובספר צ"ע:

הגהות

א) עי' ברי"ף יה פ"ד ס"ס תתקנו:

צריך לחזור ולברך גם להניח וכן אם מניח תפילין של ראש לבדו יברך שתים וכן משמע לישנא דחוזר ומברך שחוזר ומברך אותה ברכה שבירך כבר אלא בהמקשה לא הבין דבריו והיה סבור דקאמר שמברך ברכה אחרת ופריך ליה אפי' לא שח נמי מברך על של ראש על מצות ותירצו אביי ורבא דהא דקאמרי שח חוזר ומברך היינו שחוזר ומברך אותה ברכה שבירך כבר מלבד הברכה שנתקנה על של ראש וכ"כ בהלכות גדולות *וכן משמע וכ"כ רב עמרם בסידור הברכות שלו וכן נסדר (הסוס) [הפרס *]) וכן בלקט טוב [פרשת לא דף לז ע"ב] אבל רי"ף כתב כרש"י וכן רב האי גאון וכן רב אחא משבחא **) והרמב"ם ז"ל ורוב הגאונים הסכימו על שתי ברכות ואני הייתי מברך ברכה אחת (ו) כי כן שמעתי ממורי אחי שאמר בשם ה"ר שמואל מאיבר"א דכיון דפליגי ביה רבוותא יותר טוב שלא לברך דברכות אינן מעכבות ממה שיברך ברכה לבטלה על שלמדתי מגהות ונראה לי לפום ריהטא דגמרא דיש לברך שתי ברכות וכן היה נוהג ר"מ מרוטנבורק: **כל** אימת דממשמשי בהו מברכין. פירוש כשממשמשין בהן להחזירם למקומם אם (ז) נשמטו ממקום הנחתן:

סח בין תפילין לתפילין וכו'. שמפני מצות קיום תפילין ותקונן יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע אף קדקד ואף ניהא שמיה רבה ולקדושה ולענות אמן אין להפסיק. ובהלכות תפילין עתיקתא כתוב סח בין תפילה של יד לתפילה של ראש אם סח שיחת חולין חוזר עליה מעורכי המלחמה אם בקדושה ויהא שמיה רבה סח אין חוזר עליהן מעורכי המלחמה אלא חוזר ומברך על של ראש שתים מפני שכל תפילין צריכות שתי ברכות ואם ברכן כאחת עולות זו לזו ואם הפסיקן בקדושה בטלה הראשונה וצריך לברך שתים על של ראש הא דקאמר מפני שכל תפילין צריכות שתי ברכות התפילין של ראש קאמר כלומר לעולם מעונות שתי ברכות ואם לא הפסיק קאי גם עליהן ברכת להניח ולכך כשהפסיק צריך לחזור ולברך ברכת להניח:

ואף על פי שאינו חוזר מעורכי המלחמה אם הפסיק לענות קדושה או אמן נהי דאין העבירה גדולה כל כך לחזור עליה מעורכי המלחמה מ"מ איכא (ח) איסורא שגורם לברך ברכה שאינה צריכה כדמוכח ביומא בפ' בא לו (דף ע.) ובפ' ואלו נאמרים (דף מ:) דתנן גולל ס"ת וקורא בה אחרי מות ואך בעשור ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה ופריך בגמ' ונייתי ספר תורה וליקרי ביה ומשני ריש לקיש משום ברכה שאינה צריכה אלמא כל היכא שיכול לפטור עצמו בברכה אחת אם גורם שצריך ברכה אחרת מיקרי ברכה שאינה צריכה:

גרסינן בפרק אמר להם הממונה (דף לג:) אמר ריש לקיש אין מעבירין על המצות אמר רבא ש"מ מדר"ל עבורי דדרעא אטוטפתא אסור ופירש"י כשפוגע בתפילין של יד תחלה אסור להעבירם ולהניח של ראש דאין מעבירין על המצות וקשה לפירושו וכי אין כאן איסורא אלא משום אין מעבירין על המצות והלא הוא (ט) משום סדר הנחתן כדאמר בפסוק ופירש רבינו תם בשם רבינו חננאל שאמר בשם רב האי עבורי דדרעא אטוטפתא (י) אסור להעביר ולהקדים ולתת של זרוע בתיק תחלה ולתת עליהם של ראש כי אז יהיה זקוק להעביר על המצות כשיניח תפילין כי יצטרך להסיר של ראש שפוגע בהן תחלה ולהניח של יד קודם של ראש הילכך צריך להניח בתיק תחלה של ראש ועליהם של יד. וה"ר אליהו פירש דלענין ממשמש קאמר דאמרינן לקמן חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה ק"ו מציץ וקאמר דבשל יד ממשמש תחלה דפגע בהן ברישא דאין מעבירין על המצות:

תנן בפרק התכלת (דף לח.) תפילין של ראש אינה מעכבת של יד ושל יד אינה מעכבת של ראש ואמרינן עלה בגמרא אמר רב חסדא לא שנו אלא שיש לו אבל אין לו מעכבת אמרו לו אמרת [*אמר להו לא אנא] מאן דלית ליה תרי מצות חדא מצוה [נמי לא] ליעבד ומעיקרא מאי סבר גזירה שמא (כ) יפשע הלכך בין יש לו בין אין לו אינם מעכבות ויכול להניח זה בלא זה כגון היכא דאיכא שום אונס כגון שהולך בדרך ואין יכול להתעכב ולהניח של יד מניח של ראש ולא חיישינן למה שאמרו כל זמן שבין עיניך יהיו שתים: **ת"ר** תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן. פירוש משיתחיל להניחן עד שיהדקן בזרוע ובראשו כדי שתהיה הברכה עובר לעשייתן: **תניא** ושמרת את החקה הזאת וכו'. הא דאמר בפרק בא סימן (דף נא:) ובפרק כילד מברכין (דף מד:) דבני מערבא מברכין בתר דמסלקי תפלייהו היה אומר ר"ת שהיו מברכין לשמור חוקיו כשהיו מסלקין אותן סמוך לשקיעת החמה משום דיש מצוה בסילוקן כדדרשינן הכא ושמרת את החוקה ימים ולא לילות ואמרינן המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה ואמרינן נמי בירושלמי פ' היה קורא על מילתא דבני מערבא דמברכי לשמור חוקיו כמ"ד בחוקת תפילין הכתוב מדבר אבל למאן דאמר בחוקת פסח הכתוב מדבר לא הלכך האידנא אין לברך לשמור חקיו אפילו כשמסלקן סמוך לשקיעת החמה דמסקינן דלילה זמן תפילין הוא אלא שאין מורין כן (ל) ושמרת את החקה בחוקת הפסח הכתוב מדבר (מ) אפילו כשמסלקן בערב שבת סמוך לשקיעת החמה אין לברך דהא (נ) דשבת לאו זמן תפילין הוא לאו מושמרת את החוקה נפקא אלא מוהיה לך לאות: **יצאו** שבתות וימים טובים שהן עצמן אות לאו משום דאסירי בעשיית מלאכה (ס) דאף בחול המועד דשרי מדאורייתא איכא אות בפסח דאסור באכילת חמץ ובסוכות דחייב בסוכה ומיהו בפ"ג דמועד קטן (דף יט.) משמע דבחול המועד חייב בתפילין דאמרינן התם כותב תפילין לעצמו ולאחרים בטובה (ע) ר' יהודה אומר מערים ומוכר את שלו וכותב לעצמו ואי משום לאחר המועד מה לי לאחרים ומיהו אפשר דר"מ ורבי יהודה לטעמייהו דאית להו שבת זמן תפילין הוא בפרק בתרא דעירובין (דף צו:) ועוד ראיה מירושלמי דפרק בתרא דמועד קטן חד בר נש (פ) מוכר תפילין במדרשו של רבי חננאל אתא לקמיה (צ) דרבה בר בר חנה א"ל זיל הב ליה תפילך וזיל וכתוב לך אמר ליה רב זיל כתוב ליה פירוש בלא הערמה ומתניתין (ק) דפליגא עליה דרב כותב אדם תפילין לעצמו הא לאחר לא פתר לה בכותב להניחם פירוש להניחם עד לאחר המועד לעצמו כותב במועד כדי שיהיו מזומנים בידו להניחם לאחר המועד מיד (*אבל לאחר לא) אבל לאדם אחר לא ולהניחם במועד אף לאחר שרי ואין לדחות ולומר דרב סבר שבת זמן תפילין הוא דהא טולי אמוראי סברי דשבת לאו זמן תפילין הוא הלכך מסתבר לפרש גמרא דילן דלא פליגא אירושלמי ונפרש ימים טובים דומיא דשבתות דאות שלהן היא שמירה מעשיית מלאכה (א): **ובספר** העתים של הרב הברצילוני ראיתי (ר) פסק לגאון והלכתא אסור להניח תפילין בשבתות וימים טובים דכתיב ושמרת את החוקה הזאת ואסור להניח תפילין בחה"מ והסומא פטור מן התפילין ומן הציצית דכתיב וראיתם אותו פרט לסומא ע"כ ונראה לי דאין לסמוך על האי פיסקא משום דקיימא לן הלכה כרבי עקיבא מחבירו ואיהו מוקי ושמרת את החוקה בחוקת הפסח ושבתות וי"ט נפקא ליה מוהיה לך לאות וכן פסק רב אסי דלילה זמן תפילין הוא ולרבי יוסי הגלילי דדריש מימים ולא כל הימים פרט לשבתות וימים טובים לדידיה ודאי חוה"מ בכלל ימים טובים כיון שקרוין מקרא קדש אבל לרבי עקיבא דנפקא ליה שבתות וימים טובים מוהיה לך לאות אין חול המועד בכלל כדפירש' לעיל וגם מה שכתב בשם גאון שסומא פטור מן התפילין לא ניחא דוראיתם אותו בציצית הוא דכתיב ויש שמניחין תפילין בחוה"מ

*) כ"ה גי' סנ"ת [illegible] הספר **) נ"ל והרמב"ן [illegible]

תורה אור

הלכה כרבי ורבא אמר הלכה כרבנן אמר רב מארי בריה דבת שמואל חזינא ליהלרבא דלא עביד כשמעתיה אלא כל אימת דמנח מברך אמר מר זוטרא חזינא ליה לרב פפי דכל אימת דמנח מברך רבנן דבי רב אשי כל אימת דממשמשי בהו מברכי: *תנא שח א בין תפילין לתפילין עבירה היא (א) וחוזר עליה מעורכי המלחמה: *א"ר שמעון בן לקיש אין מעבירין על המצות *אמר רבה ש"מ מדריש לקיש עבורי דדרעא אטוטפתא אסור: *תנא כשמניח מניח של יד ואח"כ מניח של ראש וכשהוא חולץ חולץ של ראש ואח"כ של יד בשלמא בהנחה של יד קודם שנאמר וקשרתם לאות על ידך והדר והיו לטוטפות בין עיניך אלא בחליצה מנא לן אמר רבה בר המנונא אסברה לי והיו לטוטפות בין עיניך כל זמן שבין עיניך יהיו שתים תפילין של יד אינה מעכבת של ראש ושל ראש אינה מעכבת של יד: ת"ר תפילין א מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן (ב) היה רוצה לצאת לדרך מניחן וכשיגיע זמנו ממשמש בהן ומברך ועד מתי מניחן עד שתשקע החמה ר' יעקב אומר עד שתכלה רגל מן השוק וחכמים אומרים עד זמן שינה ומודים חכמים לרבי יעקב שאם חלצן ליכנס לבית הכסא ושקעה חמה שוב אין מניחן אמר רב נחמן הלכה כרבי יעקב ואיכא דאמרי אמר רב נחמן אין הלכה כר' יעקב *תניא ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה ימים ולא לילות מימים ולא כל ימים פרט לשבתות וימים טובים דברי ר' יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר לא נאמרה חוקה זאת אלא לענין פסח בלבד דקסבר רבי עקיבא לילה זמן תפילין אבל ב שבתות וימים טובים לאו זמן תפילין ונפקא ליה מהאי קרא [א] דתניא רבי עקיבא אומר יכול יניח אדם תפילין בשבתות וימים טובים ת"ל והיה לאות ג יצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות דכתיב כי אות היא ביני ובין בני ישראל: גרסי' ביו"ט פ' ראשון* היה בא ד בדרך ותפילין

נר מצוה

רש"י

כל פעם כשמניחן יברך: דממשמשי בהו. דקי"ל דתפילין צריך למשמש בהן כל שעה שלא יסיח דעתו מהן: שח בין תפילין לתפילין. ולא בירך על של ראש אלא סמך על ברכה ראשונה: עבירה היא בידו. וחוזר עליה ממערכי המלחמה כדאמר פרק משוח מלחמה (דף מד:) מי האיש הירא ורך הלבב מעבירות שבידו: אין מעבירין על המצות. אלא מיד כשתבא לידו יעשנה (ג): עבורי אטוטפתא. (א) לעבור על התפילין (ד) כשיבואו לידו ולא יניחם למצוה אסור: כל זמן שיהו בין עיניך יהיו שתים. שכל זמן שאותן של ראש מונחים אותן של יד נמי יהו מונחין אלמא דשל ראש (ה) (תלינן) מסירן תחלה: אינה מעכבת. דאם אין לו אלא תפילין של ראש או של יד מניחן לבדן: תפילין. שהניחן קודם עמוד השחר אימתי מברך עליהן: משעת הנחתן. כלומר זמן הנחתן כדמסיק: ולכשיגיע זמנו. דהיינו כדמסיק בברכות משיכיר חבירו ברחוק ד' אמות: ממשמש בהו. דהוי כאילו מניחן: עד שתכלה רגל מן השוק. היינו אחר שחשכה: שוב אין מניחן. דלילה לאו זמן תפילין הוא: אלא לענין פסח בלבד. וה"ק עשה פסח משנה לשנה: היה בא בדרך. בערב שבת

נימוקי יוסף

ליטן שיחת קבע שצריך לחלוץ אותן כשירצה ללובשן צריך לברך פעם אחרת: דממשמשי בתפילייהו מברכי. כלומר כשהיו מסיחין עצמן מן התפילין והיו זוכרין אותן וממשמשין בהם לראות אם הם מונחים במקומן כדאמרינן בעלמא חייב אדם למשמש בתפיליו כל שעה ושעה ק"ו מציץ ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו תמיד תפילין שיש בהן כמה אזכרות על אחת כמה וכמה: שח וכו'. דיבר בין תפילין של יד לתפילין של ראש: מעורכי המלחמה. כדאמרינן בפרק משוח מלחמה (ד' מד:) הירא ורך הלבב מעבירות שבידו יחזור לביתו עבירה זו היא בכלל: אין מעבירין וכו'. לא יניח המצוה שבאה לידו ראשונה כדי לעשות מצוה אחרת ואם כן אם בא לידו תפילין של ראש ראשונה אע"ג שראוי להניח של ראש אחרונה כדי שכשיהיו בין עיניך יהיו שתים אפ"ה כיון שנזדמנה לו של ראש תחלה יניחנה ואח"כ יניח של יד: אעבורי. אקדומי: דדרעא. תפילין של זרוע כלומר הנותן אותן בתיק שלהם תחלה ואח"כ נותן עליהם של ראש אסור לפי שכשירצה להניחם יזדמנו לו של ראש תחלה (ט) ויהיה צריך להניחם תיכף קודם אותם של יד אע"פ שאינו הגון לעשות כן ומסיים בנוסחאות במקצת ספרים אלא היכי עביד מוקים דדרעא אטוטפתא שיהיה בתיק אותן של ראש תחלה ואח"כ מוקים עליהן תפילין של יד כדי שכשירצה להניחם יזדמנו לו של יד תחלה דכן הגון כדמפרש בסמוך: יהיו שתים. והיו לשון רבים וכיון שכן צריך שילבשם אחרונים ואז כשיהיו בראשו יהיו שתי מצות ומהאי טעמא גם כן צריך כשחולצם שיחלוץ אותם ראשונים: תפילין של יד וכו'. אם אינם נמצאים לו תפילין של יד אלא של ראש לבד יברך על מצות תפילין על אותם של ראש שנמצאים: ושל ראש. ואם אינם נמצאים לו של ראש אלא של יד לבד מברך להניח על אותם של יד דשתי מצות הם ואינם מעכבות זו את זו כיון שאין נמצאים לו אבל היו לו שתיהן חייב להניחם וגדולה מזו אמרנו אם שח בין תפלה לתפלה עבירה היא בידו אבל אם אינם נמצאים בידו אינו דומה לארבעה מינין שבלולב שמעכבין זו את זו: מאימתי וכו'. אם מניחן קודם עמוד השחר אימתי ראוי לברך עליהם: משעת הנחתן. משעת זמן הנחתן שהוא משיכיר את חבירו ברחוק ד' אמות כדאמר במס' ברכות (דף ט) אבל לא יברך קודם: לצאת לדרך. כלומר השכים לצאת לדרך בעוד לילה ואם לא יניחם בראשו ויטלם בידו עד זמן הנחה מתירא שמא יפלו מידו לפיכך שרינן ליה להניחם בראשו בלילה: ממשמש בהן. והוי כאילו מניחן אז: עד שתכלה רגל מן השוק. שהוא אחר חשיכה: למועדה. של תפילין שכתוב בפרשה

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א וכן כל שמברך על המצוה ושח קודם שהתחיל במצוה בטלה הברכה וצריך לחזור ולברך כמבואר בקונטרס הראיות. ושח בין תפלה לתפלה עבירה היא בידו וחוזר עליה ממערכי המלחמה לפי שהפסיק הברכה וצריך ברכה לבטלה:

ב סמ"ג עשין כ"ב פליג עם רבינו בהגהת תפילין בחש"מ שכתב שמניחין תפילין בחש"מ דלאות פסח וסוכות היא מעשיית מלאכה וביו"ט מותר מן התורה וכ"כ בשם הירושלמי ורבינו שמעון בר' אברהם ור"י בר' ברוך ורבינו כתבו סתם דשבתות וי"ט לאו זמן תפילין נינהו ומדהזכיר דסבירא דאיסור מלאכה בחש"מ הוא מן התורה כדאיתא בריש מועד קטן אלמא דס"ל דאין מניחין תפילין בחש"מ וכן תראה בהרא"ש ועוד א"ח סי' תקמ"ה פסקו שמניחין בחש"מ משום דסברי להו דאיסור מלאכה בחש"מ הוי דרבנן ומיי' ז"ל ס"ל דאיסור מלאכה בחש"מ הוי דרבנן אפשר דס"ל דמניחין בחש"מ וכן מצאתי באיזה ספרי הרמב"ם ז"ל ישנים שכתוב בהם בהלכות תפילין ובחש"מ מניחן בלא ברכה:

לשון ריא"ז

ג יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות שהרי משמירת שבת אדם זוכר יחודו של הקב"ה שברא עולמו ושבת ביום השביעי ועל זה נאמר אני ה' אלהיכם בספר יחזקאל ואת שבתותי קדשו והיו לאות ביני וביניכם כי אני ה' אלהיכם וכן שמירת ימים טובים אדם זוכר יחודו של הקב"ה שאוהו על כל יו"ט ויו"ט לפי ענינו אבל מניחין תפילין בחש"מ שאינו בכלל יו"ט כמבואר בקונ' הראיות בסוף פרק ביצה: אומרים הגאונים שמניחין תפילין בט"ב שהרי גם האבל מניח תפילין מיום ראשון ואילך כמו שביארנו בהלכות אבל וכן ביאר מו"ה פרק אלו מגלחין:

ד וכתב הטור דרבינו פרק פליג על זה וסבר דכיון דלילה זמן תפילין הוא אלא שאין להניחן בלילה גזירה שמא ישן כהן מי שרוצה לצאת בדרך יכול להניחן קודם זמנן ולברך עליהן מיד וטור מדידים כתב כרבינו:

לשון ריא"ז

היה משכים לצאת לדרך ומתירא שמא יאבדו הרי זה מניחן עליו שאף לדברי האומר לילה אינו זמן תפילין אם הוא מניחם כדי לשומרן מותר ולכשיאיר היום ממשמש בהן ומברך עליהן וכן ראוי לומר כשמשכים ולובש ציצית בלילה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) הילכך חה"מ דליכא שמור בעשיית מלאכה חייב בתפילין:

הגהות חו"י

(א) נ"ב עי' במנחות בתוס' דמקשו על פירש"י ופירשו עבורי לשון קדימה שלא יקדימם להניחם בכיס תחלה ול"נ דמכוון בפי' התוס' ומ"מ יפורש עבורי כפשטו שאם יניח תש"י בכיס תחלה ע"כ כשבא להניחם יעבור בידו גם תש"י על תש"ר והוא עובר על המצות ובכלל עבורי דרעא כשבא להניחם יצטרך לעבור ולדלוג על תש"ר וק"ל:

עין משפט

א מיי' פ"ד מהל' תפילין סמג עשין כב טוא"ח סי' כה ל לא:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב בידו: (ב) נ"ב לשון הגמ' כילד: (ג) נ"ב ונפקא לן במכילתא מושמרתם את המצות קרי ביה את המצות לא תחמיצן לה שתחמיצו ותייבן: (ד) נ"ב של ראש: (ה) הו"ב: (ו) נ"ב בילדותי: (ז) נ"ב כוונתו דאם לא נשמטו ממקומן אע"פ דחייב למשמש בהן שלא יסיח דעתו מהן א"כ אין צריך לברך על אותו משמוש ודלא כדמשמע מפירש"י ונימוקי יוסף דאפילו מצאן במקומן חייב לברך עליהם כשממשמש בהן מפני היסח הדעת גם הר"ן ז"ל בפרק לולב וערבה התחבט על זה ומסקנתו דאין לברך אא"כ נשמטו ממקום הנחתם ככ"ל מדבריו עיין עליו לקמן בדף שנד ריש ע"ב: (ח) נ"ב וז"ל התוס' עבירה היא בידו וחוזר עליה ממערכי המלחמה מתוך פי' הקונטרס משמע דאם שח ובירך שרי וליכא איסורא אלא אדרבה מצוה ושכר ברכה וז"ל שח בין תפלה לתפלה ולא בירך על של ראש להניח ועל מצות אלא סמך על ברכה ראשונה עבירה היא בידו מ"כ עכ"ל: (ט) נ"ל מסגה: (י) נ"ב אסור: (כ) נ"ב פי' חיישינן שמא יסמוך על אחת תמיד ולא יקנה האחר ומ"ש הלכך כו' כן פסקו כל הגאונים דלא כמ"ש הרמב"ם כפירוש המשנה ר"פ התכלת: (ל) נ"ל ושמרת: (מ) נ"ל ואפילו: (נ) נ"ל דשבת: (ס) נ"ל דהא אף: (ע) נ"ב דברי ר' מאיר: (פ) נ"ל אבר: (צ) נ"ב דרב חננאל שלא ליה לקמי' דרבה כו': (ק) נ"ל פליגא: (ר) נ"ב כתוב: (ש) נ"ל ויפה:

מהר"ם [וכן הב"ח] נ"ב

הגהות מא"י

[א] והיה לאות דתניא וכו' פ"ל והיו לאות (יחזקאל כ)

שבת : מניח ידו עליהם . (ד) וחכמים התירו לו להכניסן דרך מלבוש לעיר בהאי העברה כלאחר יד משום בזיון: סמוך לחומה . בתחלת כניסתו יכנס באותו בית ולא יוליכם עד ביתו : דמנטריה בגויה . שנשמרין בתוכו : עובר בעשה . דכתיב ושמרת את החקה וגו' ימים ולא לילות ולאו הבא מכלל עשה עשה : עובר בלאו . דכתיב ושמרת (ה) כל השמר הוי לא תעשה : אם לשמרן . שלא יאבדו : מותר . להניחן אחר שקיעת החמה: קסבר הלכה . דלילה זמן תפילין : ואין מורין כן . שמא ישכח ויישן בהן מדקאמר לשומרן קא בעינא : ידי יסדה ארץ וימיני טפחה . מדכתיב ימין ש"מ דיד היינו שמאל : כהה . עמומה בלא כח כי ידכה בה' כתיב דמשמע יד רעועה ומקולקלת : איטר . ימינו היא שמאל לדידיה : בשולט בשתי ידיו . שפתיהן שוות לו בכח הלכך כיון דאף בימינו נמי שולט הלכך מניחו בשמאלו לפי שהיא שמאל לכל אדם אע"ג דלדידיה הויא נמי ימין: קיבורת . קבולת בשר שבזרוע : היכא . אקדקד קאי : רופס . רך כשהוא קטן בן שנה : בגובה של יד . היינו קיבורת שהיא אצל הכתף : ידך ממש . כף : מה להלן בגובה של ראש . כדילפינן לקמן מקראי : ולא לאחרים לאות . שלא יראו חולה ואי בכף מתחזיא לכולי עלמא : כנגד הלב . קיבורת היא כנגד הלב : דהוה ציריה בידיה . מכה היתה לו אצל הקיבורת ונקרע החלוק שם כדי שלא ידחוק המכה והיו נראין התפילין דרך הקריעה: במקום לך לאות איתמר . מקום שברוב בני אדם אינו נראה לאחרים דהיינו קיבורת ולעולם אם נקרע שרי :

סליקו להו הלכות תפילין

נימוקי יוסף

כפרש"ס : ושקעה וכו' . אליבא דמאן דאמר לילה לאו זמן תפילין בימות החול איירי ואי הוא חליץ להו ונוטלם בידו שמא יפלו לו בדרך לפיכך צריכן ליה שיהיו מונחים בראשו עד שיגיע לביתו ולמ"ד(ט)זמן תפילין הוא שקעה ר"ל שקידם היום עליו ואם יניחם שם יאבדו לפיכך צריכן ליה משום הגנה של תפילין שיוליכם דרך מלבוש כיון שכבר היו בראשו בהיתר : מניח ידו עליהן . יכסה אותן בידו כדי שלא ילמדו ממנו הפוגעים בו : בבית המדרש . ואינו שמור מלסטים : מנח וכו' . דלא צריכן להו להוליכם בראשו עד ביתו שהוא בתוך העיר:השמר לעשה . דכתיב ושמרת מימים ולא לילות ולאו הבא מכלל עשה עשה : השמר דלאו . כגון השמר בנגע הצרעת הוי לאו גמור ללקות דמזהיר רחמנא שלא יקוץ בהרתו : אם לשמרן . שלא יאבדו מותר להניחן אפילו לאחר שקיעת החמה : הלכה . דלילה זמן תפילין הוא : ואין מורין כן . שמא ישכחם בראשו ויישן בהם : *דלאו לשמרן . שהרי מקום שמור שם היה : ואין מורין כן . אך מי שנזהר בהן מניחן ואינו עובר לא בלאו ולא בעשה : וימיני . משמע שסתם יד שמאל הוא : יד כהה . הוא שמאל שאין בה כח לעשות המלאכות : איטר . פירוש הוא מי שימינו כהה ועושה המלאכה בשמאל : בשולט וכו' . שפתיהן שוות לו וכיון שכן מוטב לו שיניח בשמאלו שהוא שמאל כל אדם : קיבורת . והוא כנגד הלב : היכא . באיזה מקום של קדקד:רופס.רכה: מה של ראש בגובה וכו' . כדמפרש לעיל: ולא לאחרים . ואם היו על יד ממש מתחזי לכולי עלמא : קשירה כנגד הלב . זהו קיבורת : צירא . בקיעא כדאמרינן [פסחים מ. ע"ש] שאני חיטי דאית בהו צירא והוו כמבוקעין : א"ל וכו' . היה סבור רב אשי שאמימר בכוונה קרע חלוקו כדי שיראו התפילין : במקום לך לאות . כגון קיבורת הוא דאתא לאשמועינן ולמעוטי פס ידו וכתפו אבל אם מנח ליה במקום קיבורת אע"פ שנקרע ונראה לכל שרי : בין עיניך ממש . בין גבות עיניו : ונאמר להלן ולא תשימו קרחה בין עיניכם . ומקום שעושה קרחה יש בו שער הרבה : אף כאן בגובה . זה קדקד

תורה אור | נר מצוה

ותפילין בראשו ושקעה עליו חמה מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו היה יושב בבית המדרש ותפילין בראשו וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו ואי איכא בית הסמוך לחומה דמנטרן בגויה מנח להו התם : *אמר ר' אלעזר המניח תפילין משתשקע החמה עובר בעשה קסבר השמר דעשה השמר עשה השמר דלאו לאו רבי יוחנן אמר עובר בלאו קסבר השמר דעשה נמי לאו הוא וא"ר אלעזר אם לשמרן הרי זה מותר אמר רבינא הוה יתיבנא קמיה דרב אשי *(וישן) (א) (א) בדלא סליק תפילין אמרי ליה לשומרן קא בעי מר אמר לי אין וחזיתיה לדעתיה (ג) דלא לשמרן הוה בעי אלא קסבר הלכה ואין מורין כן וקי"ל כרב אשי:ומאימתי זמן הנחתם מכדי שיראה את חבירו ברחוק ארבע אמות ויכירהו כדאמר בפ' מאימתי* לתפילין כאחרים ולקריאת שמע כותיקין: *אמר רבה בר בר חנה חייב אאדם למשמש בתפילין בכל שעה ושעה ק"ו מציץ ומה ציץ שאין כתוב [בו] אלא אזכרה אחת אמרה תורה °(ג) על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו תפילין שיש בו כמה אזכרות לא כל שכן ת"ר על ידך זה שמאל אתה אומר שמאל או אינו אלא ימין ת"ל °אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים ואומר °ידה ליתד תשלחנה וימינה להלמות עמלים *רב אשי אמר ידכה זו יד כהה ת"ר א איטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאלו והתניא מניח בשמאלו שהוא שמאל כל אדם אמר אביי כי תניא ההיא בשולט בשתי ידיו תנא דבי מנשה על ידך זו °קיבורת בין עיניך זה ב קדקד היכא אמרי דבי רבי ינאי מקום שמוחו של תינוק רופס *אמר מר על ידך זו קיבורת מנא הני מילי דת"ר על ידך בגובהה של יד אתה אומר בגובהה של יד או אינו אלא על יד ממש אמרה תורה הנח תפילין בראש והנח תפילין ביד מה של ראש בגובה אף של יד בגובה רבי אליעזר אומר אינו צריך הרי הוא אומר לך לאות ולא לאחרים לאות ר' יצחק אומר הרי הוא אומר על לבבכם וקשרתם שתהא קשירה כנגד הלב רב חייא בר רב מכוין ומנח לה להדי ליביה רב אשי חזייה לאמימר דהוה (א) צירא בידיה ומחזי תפילין אמר ליה לא סבר לה מר °והיה לך לאות ולא לאחרים לאות א"ל במקום לך לאות איתמר: אמר מר בין עיניך זה קדקד מנא הני מילי דת"ר בין עיניך בגובהה של ראש אתה אומר בגובהה של ראש או אינו אלא בין עיניך ממש נאמר כאן בין עיניכם ונאמר להלן °בין עיניכם למת מה להלן בגובהה של ראש מקום שעושה קרחה אף כאן בגובהה של ראש: גרסינן בפרק המקבל* תניא *הנושא משוי על ראשו ותפילין בראשו

אם

שמות כח | ישעיה מח | צופניה ה | שמות יג | דברים יד | דף לז. | דף לז: | דף קה:

בחוה"מ בלא ברכה והמברך לא הפסיד:וישן ולא סליק תפילין.זו היא גירסא דרב אלפס אבל בגמ' גרסינן בכל הספרים וחשך והוא מנח (להו) תפילין וכן פי' רש"י : ואם לשמרן שלא יאבדו מותר . להניחן אפילו לאחר שקיעת החמה : וכתב בעל התרומות הא דקי"ל לילה זמן תפילין הוא היינו לענין זה שאין צריך לחלוץ מיד כשהוא לילה ומיהו אסור להניחן לכתחלה בלילה מדאמרינן [מנחות לו.] ועד מתי מניחן עד שתשקע החמה רבי יעקב אומר עד שתכלה רגל מן השוק וחכמים אומרים עד זמן שינה ומודים חכמים לרבי יעקב שאם חלצן ליכנס למרחץ או לבית הכסא ושקעה חמה שוב אין מניחן אלמא חכמים ורבי יעקב דסברי לילה זמן תפילין הוא מדשרו להניחן בראשו עד זמן שינה מודו לת"ק דאין מניחן לכתחלה משקיעה חמה ואין לומר דסברי לילה לאו זמן תפילין אבל שרו להשהותן בראשו למר עד שתכלה רגל מן השוק ולמר עד זמן שינה דלא מסתבר למימר הכי (ו) כיון דאיכא איסור דאורייתא ועובר בעשה אם מניחן בלילה ה"ה נמי אם אינו מסלקן והיינו השמר דעשה דמחויב לסלקן ולכך היו מברכין בני מערבא לשמור חוקיו כשהיו מסלקין תפילין סמוך לשקיעה דהכי משמע ושמרת חוקת תפילין שיהיו בראשך ימים ולא לילות ותדע מדאמרינן [שם לו:] רבה בר רב הונא מגלי בהן באורתא ופריך והאמר רבה בר רב הונא ספק חשיכה ספק אינה חשיכה לא חולץ ולא מניח הא ודאי חשיכה חולץ ומשני התם בערב שבת איתמר אבל בחול אינו חולץ וסבר לילה זמן תפילין ושבת לאו זמן תפילין כרבי עקיבא הלכך בשבת חולץ בלילה אבל בחול אינו חולץ בלילה אלמא חזינן דבשבת שאסור להניח צריך לחלוץ מיד כשתחשכה והוא הדין בחול למאן דאמר לילה לאו זמן תפילין הוא ולמ"ד לילה זמן תפילין אינו צריך לחלוץ בלילה וגם אינו מניחן בלילה משום הרחקה דילמא אתי לישן בהו והא דתניא בפרק המוצא תפילין (דף צז.) הניעור בלילה רצה חולץ רצה מניח רצה מניחן בראשו קאמר שאין צריך לחלצן דאי אם רצה מניחן לכתחלה קאמר לא הוי צריך למימר רצה חולץ דהא אפילו לכתחלה יכול להניחן אלא הכי קאמר רצה חולץ רצה מניח מלחלוץ ובעל העיטור כתב בשם הגאונים בענין אחר וכאשר כתבתי עיקר :

כדי שיראה את חבירו ויכירהו וכו' . ירושלמי כמה אנן קיימין אי ברגיל אפי' רחוק כמה חכים ליה ואי בשאינו רגיל אפי' קרוב לגביה לא חכים ליה אלא במה אנן קיימין ברגיל ואינו רגיל כההוא דאזיל ליה לאכסניא ואתי לקיצין :

בשולט בשתי ידיו . דדרשינן וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין אף קשירה בימין ואדם הכותב בימין ושאר רוב המעשים עושה בשמאל כתב בעל התרומות זה הכלל יניח תפילין ביד תשש כח כרב אשי דדריש ידכה זו יד כהה ולא אזלינן בתר כתיבה :

קיבורת . לשון קיבוץ בשר כמו [ב"ב ה.] קיבורא דאהיני :

בגובה של יד . יש שהיו אומרים בגובה של יד היינו גובה בשר הסמוך ליד והוא בין היד ובין המרפק הנקרא קוד"א ורבינו תם אומר שהוא גובה הבשר שבזרוע שהוא בין הכתף ובין המרפק הנקרא קוד"א דהא משמע בכל דוכתא דמצות תפילין בזרוע כדאמרינן [לקמן מג:] חביבין ישראל שחיבבן הקב"ה במצות תפילין בראשיהם ובזרועותיהן ובפרק בתרא דעירובין [דף צה.] וקושרן בזרועו במקום תפילין ואמרינן [מנחות לז.] תנא אין לו זרוע פטור מן התפילין ואותו עצם שבין יד לקוד"א אינו קרוי זרוע אלא [קנה] כדתנן בפ"ק דאהלות דחשיב רמ"ח איברים שבאדם שלשים בפיסת היד ששה בכל אצבע שנים בקנה שנים במרפק אחד בזרוע וד' בכתף אלמא דעצם הסמוך לכתף הוא הנקרא זרוע והוא בין הכתף ובין המרפק הנקרא קוד"א כדמשמע במס' ערכין בפ' האומר (דף יט:) דתנן ביד עד האציל וברגל עד הארכובה ואציל היינו מרפק הנקרא קוד"א ואצילי ידיו מתרגמינן מרפקי ידוהי משמע דמרפק ביד הוא כנגד ארכובה ברגל שהיא באמצע השוק כן מרפק באמצע הזרוע ובכל דוכתא משמע דאציל היינו קוד"א ודלא כפרש"י דפירש גבי אוב או ידעוני היינו השחי דהא במסכת סופרים תניא לא יניח ב' אציליו על גבי הספר וזהו הקוד"א [שדרך] לישען עליו ואמרינן בפ"ב דזבחים (דף יח:) לא יחגרו ביזע שאין חוגרין במקום שמזיעין לא למטה ממתניהן ולא למעלה מאציליהן אלא כנגד [*אציליהן דהיינו כנגד] הקודא ששם דרך לחגור ולא תחת בית השחי ועוד דשם הוא מקום הזיעה ועוד דלמעלה מבית השחי אי אפשר לחגור ואמרינן נמי בפרק המפלת [נדה ל:] גבי ולד במעי אמו ושני אציליו על ב' ברכיו והא דכתיב בירמיה [לח] שים נא בלואי הסחבות והמלחים תחת אצילות ידיך היה אוחז החבלים ביד והיו עוברין תחת הקוד"א ונותן שם בלויי הסחבות שלא יזיקו לו החבלים והא דתנן בשבת (דף צב.) המוציא בפיו ובמרפקו אפשר שיתן אדם חפץ על הקוד"א וכופף זרועו ונושאו והא דתנן בפרק ארבע מיתות (דף סה.) בעל אוב זה פיתום המדבר משחיו ובגמרא תניא [שם ע"ב] בעל אוב זה המדבר בין הפרקים ובין אצילי ידיו אלמא דאצילי היינו שחי (ז) דתני במתניתין י"ל דמה דשייר במתני' פירש בברייתא וכמו שהוסיפה הברייתא בין הפרקים דהיינו בין פרקי אצבעותיו הוסיפה נמי אצילי ידיו דהיינו הקוד"א ועוד מדאמרינן שתהא שימה כנגד הלב היינו ע"כ בגובה הזרוע שאצל הכתף :

במקום לך לאות . ומדגרסי' בערכין (דף ג:) הני כהני הואיל וליתנהו במצות [*תפילין ביד] דכתיב ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד *יהיו על בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין בשרו ש"מ דתפילין נמי אבשר מנח להו בלא חציצה ואמרינן נמי בפ"ב דזבחים (דף יט.) שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין אלמא שאינו יכול להניח על המצנפת : **אמר** מר בין עיניך זה קדקד . והא דאמרינן לעיל במקום שמוחו של תינוק רופס לאו דוקא קאמר שיניח במקום המוח ולא יותר אלא מקום הנחת תפילין [*מתחיל] ממקום שמתחיל השער דהיינו מקום שעושה קרחה ועד מקום שמוחו של תינוק רופס נמשך מקום הנחתן והיינו דאמרינן [עירובין צה:] מקום יש בראש להניח [שני] תפילין והא דקאמר לעיל מקום שמוחו של תינוק רופס ה"ק עד מקום שמוחו וכו' וכן מוכח בירושלמי (ח) דהמוצא תפילין דקאמר התם [א] על מקום הנחת תפילין שיערו לומר עד מקום גובה של ראשו מחזיק וכמה הוא מחזיק מעתה פתים אמר רב זריקא רב המנונא אסברה לי עד מקום שמוחו של תינוק רופס משמע שמתחיל בהתחלת השער הסמוך למצח ומחזיק עד גובה הראש :

א ופי' רבינו יחיאל דוקא כשעושה כל מלאכתו בשמאלו אבל אם היה כותב בימינו אע"פ שאר מלאכתו בשמאלו דינו כשאר כל אדם :

לשון ריא"ז

והאיטר מניח בימינו שהיא שמאלו ואם היה שולט בשתי ידיו מניח בשמאלו שהוא שמאל כל אדם אין לו זרוע שנחתכה זרועו השמאלית למעלה מן הקיבורת פטור מתפלה של יד :

לשון ריא"ז

ב קשר תפילין צ"ר צריך שיהיה למעלה בגובה הערף שהוא סוף הגולגולת כמבואר בקונט' הראיות ושל יד בגובה הזרוע שהוא הקיבורת וכן צריך שיהיה הקשר כלפי פנים שיהיה הקשר של ראש באמצע שהוא מכוון כלפי הפנים ושל יד יהיה כנגד פני הקיבורת שהוא מכוון נגד הלב ולא בגדו של הקיבורת :

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) גי' וישן קשה ליטנו דר"א נמי לא אשכחן דסברי אם לשומרן אלא להניח דעלה קאי ועוד דמסיק טעמיה דרב אשי דאית ליה הלכה ואין מורין כן ומ"ט (הלכה) ישן בהם ויש לייסב ויישן בהם שינת עראי דשרינן לקמיה :

הגהות הב"ח

(א) צ"ל וחשך ולא סליק כו' : (ב) צ"ל דלאו : (ג) נ"ב והיה : (ד) צ"ל שחכמים : (ה) צ"ל וכל : (ו) צ"ל דכיון : (ז) צ"ל דתנן : (ח) בפרק המוצא כצ"ל : (ט) נ"ב לילה :

הגהות מא"י

[א] צ"ל א"ר ירמיה מקום הנחת תפלין עד שערו לומר עד מקום גובהו של ראש מחזיק כו' :

א מיי' פ"ד מהל' תפילין סמג עשין כב טוש"ע א"ח סי' ל וכח | מנחות דף לו: | גי' ד"ת ומהר"ם ומוי' [וכ"מ] והשך | דף ט: | מנחות דף לו: | הגהות חרי (א) ר"ל סדק והוא קרע | שייך קודם ד"ה הלכה | גי' ד"ת | גי' ד"ת | גי' ד"ת | נ"ל ינבא

אם תפיליו רציצות אסור ואם לאו מותר באיזה משוי אמרו במשוי של ארבעת קבין תני רבי חייא המוציא זבל על ראשו ותפילין בראשו הרי זה לא יסלקם לצדדין ולא יקשרם בידו שהוא נוהג בהן מנהג בזיון אבל קושרם על זרועו במקום תפילין משום ר' שילא אמרו אפילו מטפחת שלהן אסור להניח על הראש שיש בו תפילין וכמה אמר אביי ריבעא דריבעא דפומבדיתא: גרסינן בפרק אלו מציאות* אמר שמואל המוצא [תפילין בשוק שם דמיהן ומניחן לאלתר] והדר מכריז וכן הלכתא: גרסינן בפרק מי שמתו* איבעיא להו אדם מהו שיכנס בתפיליו לבית הכסא קבוע להשתין בהן מים מי חיישינן שמא יפנה בהן או לא רבינא שרי ורב אדא בר מתנה אסר אתו שיילוה לרבא אמר להו אסור גזרה שמא יפנה בהן: תנו רבנן הנכנס לבית הכסא חולץ תפיליו ברחוק ארבע אמות ונכנס וכשהוא יוצא מרחיק ארבע אמות ומניחן אלו דברי בית שמאי ובית הלל אומרים אוחזן בידו ונכנס ר' עקיבא אומר אוחזן בבגדו ונכנס בבגדו סלקא דעתך [דילמא] משהלי ועדי להו אלא אוחזן בבגדו ובידו ונכנס ולא יניחם בחורין הסמוכין לרה"ר שמא יטלו אותן עוברי דרכים ויבא לידי חשד ומעשה בתלמיד אחד שהניח תפיליו בחורין הסמוכין לרה"ר ובאת זונה אחת ונטלתן והביאם לבית המדרש אמרה להן ראו כה נתן לי פלוני באתנני כיון ששמע אותו תלמיד עלה לגג ונפל ומת באותה שעה התקינו שיהא אוחזן בבגדו ובידו ונכנס: אמר רבי מיאשא בר בריה דרבי יהושע בן לוי הלכה גוללן כמין ספר תורה ואוחזן בימינו כנגד לבו אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ובלבד שלא תהא רצועה יוצאה מתחת ידו טפח אמר רב יעקב בר אחא אמר ר' זירא ביום גוללן כמין ספר תורה ובלילה עושה להן כיס טפח ומניחן אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן (א) לא שנו אלא שהניחן בכלי שהוא כליין אבל הניחן בכלי שאינו כליין אפי' בפחות מטפח *ודברים שהתירו (שם כג:) בבית הכסא קבוע אסרו בבית הכסא עראי מ"ט בית הכסא קבוע דליכא ניצוצות שרי בית הכסא עראי דאיכא ניצוצות אסור: גרסי' בפרק כל הבשר אסור לבשל בחלב* אמר רב יהודה חולי מעיים פטורין מן התפילין: *תניא בית שיש (ברכות כה:) בו ס"ת או תפילין אסור לשמש מטתו עד שיוציאם או עד שיניחם כלי בתוך כלי אמר אביי לא שנו אלא שהניחן בכלי שאינו כליין אבל בכלי שהוא כליין אפילו עשרה מאני ככלי אחד דמו אמר רבא גליכא אקמבורא ככלי בתוך כלי דמי: *ת"ר (שם כג:) לא יאחז אדם תפילין בידו וס"ת בזרועו ויתפלל ולא ישתין בהן מים ולא יישן בהן לא שינת קבע ולא שינת עראי: *א"ר ינאי תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל (שבת מט.) כנפים מ"ט אמר אביי שלא יפיח בהן רבא אמר שלא יישן בהן: *א"ר יצחק הנכנס (ברכות כג:) לסעודת קבע חולץ תפיליו ונכנס ופליגא דרבי חייא בר אבא דא"ר חייא בר אבא מניחן על השולחן וכן הדור לו עד אימת אמר רב נחמן ברבי יצחק עד זמן ברכה: א"ר חסדא האי סודרא דאזמניה למיצר ביה תפילין וצר ביה תפילין אסור למיצר ביה

אפילו מטפחת של נחם אסור וכו'. ויש גורסין אפילו מטפחת שלהם כלומר אפי' מטפחת שקושר בהן לשמרן שהוא דבר מועט אסור מפני שנגאי הוא לתפילין לשום עליהם שום משא והרמב"ם כתב שמותר לשום המצנפת בראשו אחר שהניח תפילין דלא אסרו אלא מטפחת שנראה בו גנאי לתפילין שאינו דרך מלבוש אבל [דבר] שדרכו לשום בראשו כל היום כגון מצנפת וגלימא וכובע וכיוצא בו מותר ויש מקשין עליו מדאמרינן בירושלמי רבי יוחנן לא הוה מנח תפילי אלא מסתיו לסתיו והוה חדיק רישיה מסתיו עד עצרתא פירוש רבי יוחנן היה חושש בראשו מקרירות לכך לא הוה מנח תפילי אלא פעם אחת בשנה ועל אותו פעם היה צריך לחגור ראשו ולעטפו מסתיו ועד עצרת ואם איתא דמותר לשום מצנפת או כובע על התפילין למה לא היה מניח תפילין בכל יום ויכסה ראשו כמו שהיה רגיל ותירץ הר' יונה דכל כך היה חושש בראשו שלא היה מועיל לו הכסוי שהיה מכסה הראש לפי שגובה התפילין בין הכובע והראש והיה הרוח נכנס ביניהם ומזיק לו ומה שהיה מניח יותר בכסה נראה לי משום [דכי כתיב] ושמרת את החוקה הזאת בפסח כתיב: ת"ר הנכנס לבית הכסא חולץ תפיליו ברחוק ד' אמות ונכנס. פירוש הנכנס לעשות צרכיו אבל בכניסה לחוד אין צריך לחלוץ מדקא מיבעיא ליה לעיל מהו ליכנס לבית הכסא קבוע וישתין וכו' ולהכי לא תנא בברייתא בית הכסא קבוע דאפילו אינו קבוע אם נכנס לעשות צרכיו צריך לחלוץ [ברחוק ד' אמות וה"ה בלא בית הכסא בכ"מ שיעשה צרכיו צריך לחלוץ] ומתוך קושיא זו היה גורס רב האי מהו ליכנס אדם בתפילין לבית הכסא לגוע ופירש שסופו להיות קבוע כי היה לו פשוט דעל הכניסה הוא אסור ולא קשיא מידי כדפרישית (ב): (ג) ולא יישן בהם לא שינת קבע ולא שינת עראי. אבל כשהן בראשו מותר להשתין בהם בבית הכסא עראי וגם מותר לישן בהן שינת עראי כדאמרינן בסוכה (דף כו:) הנכנס לישן ביום רצה חולץ רצה מניח אבל כשהן בידו אפילו לישן בהם שינת עראי אסור שמא יפלו מידו וא"ת והיאך שינת עראי מותר והלא אסור להסיח דעתו מהם ובשעה שמתנמנם מסיח דעתו מהם והיה אומר ה"ר יונה דמתוך דברי הרמב"ם [פ"ד מה' תפילין] מצאתי תירוץ לדבר זה דלא הוי היסח הדעת אלא כשעומד בקלות ראש ובשחוק אבל כשעומד ביראה ומתעסק בצרכיו אע"פ שעוסק במלאכתו ובאומנותו ואין דעתו עליהן ממש אין זה נקרא היסח הדעת דאי לא תימא הכי היאך יכול אדם להניח תפילין כל היום וכן נמי כשהוא מתנמנם אין כאן היסח הדעת כי הוא שוכח הבלי העולם ואין כאן קלות ראש והא דשרינן בבית הכסא קבוע לאוחזן בבגדו ובידו לעשות צרכיו והכא אסרינן בבית הכסא עראי להשתין בהן מים כשהן בידו היינו טעמא משום דבית הכסא קבוע ליכא ניצוצות ושרי אבל בבית הכסא עראי איכא ניצוצות ואסור וא"ת והיאך אפשר בית הכסא בלא ניצוצות והלא אי אפשר לגדולים בלא קטנים וי"ל דבבית הכסא עושה צרכיו מיושב וכלים מי רגלים וליכא ניצוצות אבל כשמשתין מעומד איגס כלים ואיכא ניצוצות ומצוה לשפשף שלא יראה ככרות שפכה ומוציא לעז על בניו שהן ממזרים: בין כך לכסת שלא כנגד ראשו. גרסינן בסוכה פרק הישן (דף כו:) שכח ושימש בתפילין הרי זה אינו אוחז לא ברצועה ולא בקציצה עד שיטול ידיו ויטלם מפני שהידים עסקניות הן הישן בתפילין וראה קרי אוחז ברצועה ולא בקציצה דברי רבי יעקב: התפילין צריכין גוף נקי וכו'. כלומר לא שיהא צדיק כאלישע אלא שיוכל ליזהר משינה ומהפחה כמוהו דכיון שאירע לו נס בתפילין מסתמא היה שומרן בטהרה והאידנא שאין רגילין להניחן אלא בשעת תפלה בקל יכול אדם ליזהר באותה שעה: הרוצה לקבל עול מלכות שמים וכו' ואמרי' במס' ר"ה (דף יז.) דפושעי ישראל בגופן היינו קרקפתא דלא מנח תפילין ועוד שנו חכמים ליום הדין אם זהיר במצות תפילין כף זכיות מכרעת ואם פשע בהן כף חובות מכרעת שאין לך גדולה בכל מצות עשה שבתורה יותר ממצות תפילין שהוקשה* כל התורה כולה לתפילין שנאמר למען תהיה תורת ה' בפיך לכך צריך כל אדם שיהא זהיר במצות תפילין ומה שהיא רפויה בידי קצת אנשים היינו כדתנן* רשב"א אומר כל מצות שמסרו ישראל עצמן עליה בשעת הגזירה [כגון ע"ז] עדיין מוחזקת היא בידם וכל שלא מסרו ישראל עצמן עליה בשעת הגזירה [כגון תפילין] עדיין רפויה בידם והא דאמרי' בירושלמי מפני מה לא החזיקו בה מפני הרמאים עובדא הוה בחד גברא דהוה שפון ממונא בערובתא דשבתא* [ואין לו אדם להפקיד] אשכח חד גברא מצלי ותפילי על רישיה א"ל לית לו לפקיד ממונו אלא להדין דנטיר מצות [דשבתא דבריין] אפקדיה גביה. לאפוקי שבתא כפר ביה אמר ליה לא לך סימנית אלא לשמא דקודשא בריך הוא דהוה על רישך לא בעי למימר שלא החזיקו במצות תפילין מפני שיש רשעים שמראים עצמן ככשרים ומניחין תפילין ומרמין [בהן] את הבריות ובשביל זה ימנעו הכשרים מלהניחם כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם אלא ה"פ מפני מה לא החזיקו העולם להיות מניחין תפילין כל היום כשרים ונאמנין בעיניהן כי כן היה הדבר ראוי שמי שבשם ה' נקרא עליו [תמיד שלא יחטא אלא] מפני הרמאים שהן רשעים ומניחין תפילין לרמות בהן העולם. ירושלמי רבי ינאי היה לובשן אחר חליו ג' ימים לומר שהחולי ממרק מה טעם הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי רבי יוחנן בן זכאי לא הוו תפילין זעזן מיניה לא בקייטא ולא בסיתוא וכן רבי אליעזר תלמידו אחריו: גרסינן בפרק כל הבשר (דף קי') א"ר יהודה חולי מעיין פטורין מן התפילין: [ברכות כ:] נשים ועבדים פטורין מן התפילין משום דהוה ליה מצות עשה שהזמן גרמא ואע"ג דקי"ל כר"ע דאמר [מנחות לו:] לילה זמן תפילין מ"מ שבת ויו"ט לאו זמן תפילין והוה ליה זמן גרמא ובירושלמי משמע אפילו למאן דאית ליה לילה שבת ויו"ט זמן תפילין אפ"ה נשים ועבדים פטורין דדרים ליה מקרא דקאמר נשים מניין ת"ל ולמדתם אותם את בניכם [וכו'] עבדים מניין ת"ל שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד מי שאין לו אלא אדון אחד יצא זה שיש לו אדון אחר וגרסינן במכילתא למען תהיה תורת ה' בפיך לפי שנאמר והיה לך לאות על ידך שומע אני אף הנשים במשמע והדין נותן הואיל ומזוזה מצות עשה ותפילין מצות *(לא תעשה) אם למדת למזוזה שנוהגת בנשים ועבדים יכול אף בתפילין כן ת"ל למען תהיה תורת ה' בפיך לא אמרתי אלא למי שחייב בתלמוד תורה ולזכרון בין עיניך מכאן אמרו המניח תפילין כקורא בתורה והקורא בתורה פטור מן התפילין ורבינו שמואל בן חפני כתב בתשובה וליתא להך ברייתא דהא רבנן קשישי דתורתן אומנותן ומניחין תפילין ומברכין עלייהו ואי לאו דחובה היא לא הוו מברכין (ד) וכתב בעל העיטור ומסתברא לן דהקורא בתורה קאמר ולא בתלמוד *ולאיגהו בגמרא עסקינן: אבל הייב בכל המצות האמורות בתורה חוץ מן התפילין שנאמר בהן פאר מדקאמר רחמנא ליחזקאל פארך חבוש עליך את הוא דמחייבת וכולי עלמא פטירי ודוקא ביום ראשון אבל שאר יומי חייב וכיון שהניח שוב אינו חולץ אפי' בפני פנים חדשות וכתב גאון מי באב דהבלות עתיקתא הוא נתחייב בתפילין וכן מנהג בשתי ישיבות: גרסינן בס"ב דסוכה (דף כה:) ת"ר התן ושושביניו וכל בני חופה פטורין מן התפלה ומן התפילין וחייבין בקריאת שמע משום רבי שילא אמרו שושבינין וכל בני חופה חייבין והחתן פטור: תניא [שם כו.] רבי חנינא בן עקביא אומר כותבי ספרים תפילין ומזוזות הן ותגריהן ותגרי תגריהן (ה) וכל העוסקין במלאכת שמים לאיתויי מוכר תכלת פטורין מן התפלה ומן התפילין ומק"ש ומכל המצות האמורות בתורה לקיים דברי רבי יוסי הגלילי שהיה אומר העוסק במצוה פטור מן המצוה: ירושלמי בשלהי מגילה תפילין ומזוזה מי קודם שמואל אמר מזוזה קודמת רב הונא אמר תפילין קודמין מ"ס דרב הונא. שכן נוהגין במפרשי ימים והולכי מדברות ומסתברא דהלכתא כרב הונא דמצוה דגופא עדיף וגם מלמפרש תלמודא סתמיה אלמא חשיב ליה עיקר: כתוב בשימושא רבא לא הכשר לאתויי תפילין אלא מאן דקרי בתורה בנביאים ובכתובים בתורה בספר בראשית בנביאים בספר שמואל בכתובים בספר תלים וכו' כמו שאכתוב לפנים: בפרק התכלת *תניא התכלת אין לה בדיקה ואינה ניקחת אלא מן המומחה (דף מב:) ספרים ומזוזות יש להן בדיקה וניקחת מכל אדם תפילין יש להן בדיקה ואינן ניקחין אלא מן המומחה פירש"י תפילין יש להן בדיקה אד' יכול לבדקן

קדקד שיש בו שער הרבה: רוצצות. שטגע המשאוי בתפילין ומרצצן: ארבעת קבין. הוא משאוי גדול ויגיע על התפילין ומרצצן: אפילו מטפחת. מקופלת דרך משאוי אבל כל שהוא דרך מלבוש ליכא שום איסורא: הנכנס. לעורך נקביו: גוללן וכו'. שיכרוך אותם ברצועותיהם ואין צריך שישימם בכיס שלהם כיון שעדיין צריך להניחם בראשו אחר שיצא: ואוחזן בימינו. ויהיו מכוסין בבגדו כנגד לבו כדי שיזכור אותם ולא יפשע בהם: ומקנח בשמאל. דבלאו הכי אסור לקנח בימין מפני שמראה בה טעמי תורה: בלילה. שאין רשאי ללבשן: כיס טפח. דכל דבר שיש בו טפח הוא מקום חלוק לעצמו כדאמרי' לענין אהל: קבוע. שהוא במקום גבוה או ים עם הפירס: ליכא ניצוצות. כשמשתין מים לפיכך התירו לאוחזן בבגדו ובידו: עראי. משתין מעומד ואיכא ניצוצות של מי רגלים שניתזות על רגליו ומצוה לשפשף שלא יראה ככרות שפכה ומלא ישפשף ביד ימינו רגלו הימנית ובשמאלו רגלו השמאלית: חולי מעים פטור. גזירה שמא יפיח בהם: חולץ תפיליו. ומניחן בכיס שלהם שמא ישתכר בתוך הסעודה ושוב לא ילבישם עד זמן ברכה. (ו) ואם לא נשתכר ילבישם אותם כיון שגמר לאכול אע"פ שלא בירך עדיין ברכת המזון: וצר ביה. דאיכא הזמנה ומעשה מיקרי השמים קודשה: אזמניה

הגהות הב"ח
(א) נ"ב לא שנו אלא שיש שהות ביום כדי ללובשן אבל אם אין שהות ביום כדי ללובשן עושה להן כיס טפח ומניחן. אמר אביי לא כו' כנ"ל: (ב) נ"ב וכשהוא יוצא מרחיק ד' אמות כו'. וכל זה איירי בנפנה בשדה אבל בבית לא יכניסם לבית הכסא כלל: (ג) נ"ב ת"ר לא יאחז אדם כו' ולא ישתין בהם מים ולא יישן בהם כו': (ד) נ"ב אלא כיון דלא סובלא בנמ' להו דשמכא הוא כו': (ה) נ"ל וכן כל: (ו) ואז אם לא כנ"ל:

א מיי' פ"ד ופ"ו מהל' תפילין ופ"ג מהלכות ציצית ופט"ו מהל' תפלה סמג עשין כב כג כו טור א"ח סי' כב:

ב ביה זוזי אזמניה °ולא צר ביה ולא ג אזמניה שרי למיצר ביה זוזי מאי טעמא הזמנה ד לאו מילתא היא וכן הלכתא: בעא מיניה רב יוסף בר נחוניא מרב יהודה מהו שיניח אדם תפילין תחת מראשותיו תחת מרגלותיו לא קא מיבעיא לי דכיון דבזיון הוא אסיר אלא כי קא מיבעיא לי תחת מראשותיו מאי א"ל הכי אמר שמואל מותר ואפילו אשתו עמו וכן הלכתא מאי טעמא (א)נטורינהו טפי עדיף *והיכן מניחן אמר רבי ירמיה בין כר לכסת שלא כנגד מראשותיו: אמר רב המנונא בריה דרב יוסף יומא חד הוה קאימנא קמיה דרבא וא"ל זיל אייתי לי תפילין ואתאי (ב) ואשכחינהו בין כר לכסת שלא כנגד ראשו (ג) הוה ידענא דההוא יומא יום טבילה הוה ולאגמרן הלכה למעשה הוא דבעא: א"ר חנינא אני ראיתי את רבי שתלה תפיליו מיתיבי התולה תפיליו יתלו חייו דורשי חמורות אמרו °והיו חייך תלואים לך מנגד זה התולה תפיליו ומכקנא דר' כי תלה בכיסיה תלה להו אבל תפילין גופייהו אסור לתלות בין ברצועה בין בקציצה (ד)*אמר עולא כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאלו מעיד עדות שקר בעצמו ור' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן כאלו הקריב (ה) תודה בלא מנחה (ו)זבח בלא נסכים *אמר רב ששת כל שאינו מניח תפילין עובר בשמונה עשה וכל שאין לו ציצית בבגדו עובר בחמשה עשה וכל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בשלשה עשה כה תברכו אמור להם ושמו את שמי כל שאין לו מזוזה בפתחו עובר בשני עשה אמר רשב"ל כל המניח תפילין מאריך ימים שנאמר °ה' עליהם יחיו:

ברכות כג. | דברים כח | ברכות דף יד: | מנחות מד. | ישעיה לח

סליקא להו הלכות תפילין

אזמניה. שאמר זה הסודר יהיה לצורך תפילין: ולא צר ביה. כיון דליכא הזמנה ומעשה לאו תשמיש קדושה היא ושרי לקשור ולתת בו מעות: תחת מראשותיו. בין כר לכסת ובתוך כיס שלהם: מאי טעמא שרי (ס) יכול להוציאם מן הבית או להרחיקם ממטתו ולא יהיה בזיון כל כך: נטורינהו וכו'. לשמרם יותר טוב: שלא כנגד ראשו. כדי שלא יתמעטו התפילין מכובד הראש: יום טבילה הוה. ובודאי אשתו היתה עמו: בכיסתיה. שהיו התפילין בכיס שלהם ותלה הכיס ביתד: בעצמו. שאין יראת מלכות שמים עליו שאמר כפה ואינו עושה: תודה בלא מנחה. כלומר שאין תפלתו מקובלת: עובר בח' עשה. לפי שבארבעה מקומות הוזכר בתורה בארבע פרשיות שבתפילין עשה שבזרוע ועשה שבראש שהן ח': בה' עשה. ועשו להם ציצית ונתנו על ציצית והיה לכם לציצית [וראיתם אותו] גדילים תעשה לך: בב' עשה. אחד בפרשת שמע ואחד בפרשת והיה אם שמוע:

סליקו להו הלכות תפילין

תורה אור

נר מצוה

בהסרות ויתרות אעפ"כ אין נקחין אלא מן המומחה שיודע שצריכין עבוד לשמה ספרים ומזוזות נקחין מכל אדם דלא בעינן בהו עיבוד לשמה וקשה דבפ' הניזקין* אמרינן דס"ת בעי עיבוד לשמה ואפשר דמפרש הך דהכא בשארי ספרים ודוחק הוא הלכך נראה לפרש דלעיבוד שלא לשמה לא חיישינן דהכל בקיאין בזה והא דאין תפילין נקחין אלא מן המומחה הייט הבקי בחסרות ויתרות דחיישינן שמא יתעצל בבדיקתן (ז) וטורח הוא לו להסיר התפירה ולחזור ולתופרן והא דתניא בפ' בתרא דעירובין (דף צז.) הלוקח תפילין מן השוק בודקן אחת אחת התם כשלקחן בדיעבד שלא מן המומחה והכי תניא בתוספתא דע"ז אין לוקחין תפילין אלא מן המומחה מי שלקח ממי שאינו מומחה ומלא בידו שנים או שלשה צמדים בודק ממנו תפלה אחת של ראש או של יד בצמד הראשון וכן בשני וכן בשלישי וכן ברביעי והא דתנן המוצא תפילין מכניסן זוג זוג אע"פ שלא בדקן משום כבוד תפילין התירו א"נ מוצא תפילין שאני שנפלו מאדם שהיה מניחן ומסתמא בדקן וכן אמר [שמואל] בפ' אלו מציאות (דף כט:) שם את דמיהם ומניחן ואין צריך לבדקן:

שנינו במכילתא נאמר כאן ימימה ונאמר להלן ימים תהיה גאולתו מה ימים האמור להלן אינו פחות מי"ב חדש אף ימימה האמור כאן אינו פחות מי"ב הדש מגיד שצריך לבדוק אחד לי"ב חדש דברי ב"ש וב"ה אומר אין צריכין בדיקה שמאי הזקן אומר אלו תפילין של אבי אימא כלומר שלא נבדקו מעולם ובירושלמי בפ' בתרא (ח) תניא תפילין צריך לבדקן אחד לשנים עשר חדש דברי רבי רשב"ג אומר אין צריכין בדיקה הלל הזקן אומר אלו תפילין של אבי אימא. ובשימושא רבה יש שצריך לבדקן פעמיים בשבוע וקצת יש סעד לדבריהם ממזוזה דאמרינן במסכת יומא [דף יא.] שנבדקת פעמיים בשבוע אלא שאינו דומה לבדיקה דאיירינן בה היינו שמא נתקלקל הכתב או בלה הקלף וטפי יש לחוש במזוזה לזה מפני לחלוחית מקומה בסף והזרם והמטר: נשלמו הלכות תפילין הנמצאים במשנה ובגמרא

הגהות הב"ח

הגהות הב"ח

(א) נ"ל לנטורינהו: (ב) נ"ל יאשכחתינהו: (ג) נ"ל והוא: (ד) נ"ב פ' היה קורא דף י"ד וע"ש: (ה) נ"ל עולה: (ו) וזבח כנ"ל: (ז) נ"ל שטורח: (ח) נ"ב דעירובין: (ט) נ"ב הרי: (י) נ"ל כתבינהו: (כ) נ"ב פסולה: (ל) נ"ל מעייף: (מ) נ"ל דרביה: (נ) נ"ב שאינן: (ס) נ"ב היא

ועתה אכתוב מהלכות תפילין הנמצאים על פי הגאונים ונקרא שימושא רבא

אמר רבא האי מאן דבעי למעבד תפילין מייתי אטא טבא תרין אצבעי כתרי אצבעי על תרי אצבעי ואי הוי טפי שפיר דמי ואי הוי בציר לא הוי פסול ונאפיר ביה *תלתא נפירין בשוה ומפתי להון כי היכי דניעול בהון קלפא והויין ארבע ראשין מעילאי עד מילעי וממילעי לתתאי הוי חד וסימניך ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים ועביד בכל נפירא חדא נקובתא מפתחא *לפתחא והוה לה ד' נפירין דתנן תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני ומייתי קלפא קשיא דמן בהמה טהורה אבל של טמאה אסור דתניא עורות של תפילין בין לכותבן בין לחפיפה בין עורות נבילות בין עורות טרפות בין בגויל בין בקלף ובלבד שיהו עבודין כהלכתן במה דברים אמורים בעורות הנאכלין בחייהן ומחפא להוא אטא בקילפא וחייט ליה עילויה עד דמייבש טובא ומפיק ליה לאטא ואייתר קולפא בגוייא ויכתוב הני ד' פרשיות דאמור רבנן בקילפא ומיהדר להדי סופא לאפא ומשוי פרשתא דקדש לימיניה בביתא קמא ופרשתא דסמוך לה והיה כי יביאך בביתא תנינא ופרשתא דשמע בביתא תליתאה ופרשתא דוהיה אם שמוע ברביעתא אמר אביי אי כתבינהו בגויל שפיר דמי ואי לא (י) ליכתבינהו בקילפא לאפי בשרא ובגויל לאפי שערא (כ): ואמר רב יהודה אמר רב כל אות שאין גויל מקיף לה מד' רוחותיה פסולה ההוא לאפרושי בעלמא דתנן והכמים אומרים צריך שיהא בין אות לאות כמלא חוט השערה והלכתא כוותיה דאביי ואי הוי איפכא פסולה וכן במזוזה וכן בס"ת ובעי למיכרך קימעי בשערי דתורא כי היכי דלא ניענפי ומיפתחי ואידך נמי דלידכור לעגלא דלא ליהמי כדכתיב המעט לנו *עון פעור וליכרוך עליה קילפא או שילפא ובעי למיתפר להו בגידי דאמר רב פפא ובתפרן ובאלכסונן ואיכא דאמרי בגידי שור: איבעיא להו תפרן בגידי בהמה דקה מהו פלוגתא הוא ולא איפשיטא לן ועבין דלא פשיטא לן עבדינן לחומרא ואיכא דאמרי משמיה דרב יוסף מותר. ותריסר תפירי ליהוי בהו לבר מדנפק ועייל: ואמר רבא אי הוו עשרה לא הוי פסיל מ"ט כדשקלת מלכא ושמשא אישתייר עשרה אמר רב פפא משמיה דאביי אי הוי ארביסר שפיר דמי דכל מוספת מנשה ואפרים הוו להו ארביסר ובעי דליצור בקלפא דביתא נורה דשי"ן דימינא תלתא רישי ודשמאליה ארבע רישי ואמר אביי אי הוי איפכא לא הוי פסול ומאן דכתב תפילין או מזוזה או ס"ת בעי למיבדק בחסרות ויתרות ולא כתב להו אלא מאן דהוי במצות דכתיב וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה: אמר רבא כל אלפא ביתא דאתוותא דתגי הוו בתפילין שבע דמזוזה ועשרים וחמשה דתפילין ואלו הן א'ץ' ו'ס'ש'י'ל'מ'ע'ת' בפרשת קדש ב'פ'ר'ה'ז'ס'א'ך'ד'ק'ח' כ'ה'ס'ע' בפרשת והיה כי יביאך שעטנ"ז ג"ץ במזוזה. והכי פירוש ח' דהמן ד' תאגי. ץ' דהמץ חמשה תאגי ו"ס דהיבוסי ג"ג תאגי שי"ן דאשר ה' תאגי. י' דלי ג' תאגי. ל'מ'ע' דלמען ד"ד תאגי. ת' דתורת ג' תאגי: [יבאך חסר יו"ד].ב' דיבאך ג' תאגי. פ"ר דפטר ג"ג תאגי ה' ז' ס' דהזכרים ג"ג תאגי. א"ך דישאלך ד"ד תאגי. ד' דיד ג' תאגי. ק' דהקשה ג' תאגי. ח' דשלחנו ד' תגי. כ'ה' דידכה ג' ג' תאגי. פ'ס' דלטוטפת חמש חמש תאגי. ש'ע' דשמע [ט'פ' דלטטפת] ד' ד' תאגי. נ' דנפשך ז'ז' דמזוזות ג' דדגנך ץ' דעל הארץ כל חד וחד ג' תאגי: אמר רבא כל תפילי דלא בדיקי בהנך אתוותא פסילי והנך פרשייתא דאמרינן לכתוב להו בהדי הדדי ולישוינהו בדרישא ואי אינים דווקנא הוא כתיב להו שלא מן הכתב וכן במזוזה והכא לא בעי שירטוט התם בעי שירטוט ובעי דלפשו רצועה עד דמטו לכריסא מן ימינא ולחזיא מן שמאלא וליצור בו דמות דל"ת (ל) מעוף לתרתי רישי רצועה בהדי הדדי ומעייל חד בגו חד ורישא דהאי בעופתא דהאי ורישא דהאי בעופתא דהאי וליהוי כמין דל"ת דא"ר יעקב א"ר יוחנן קשר של תפילין הלכה למשה מסיני וליהוו הנך רצועי אוכמייתא דתנן רצועות שחורות הלכה למשה מסיני ודרעא הוו כוליה חד נפירא כאצבע דקאים בד' אפי' ולכתוב לפרשייתה כולהו כחד ומשוי להו בגוויה וליצר ברצועה דמות יו"ד ובעי דלימטי רצועתא כלקשיר בדרעא עד אצבעתא גוייתא דתנן שיעור רצועות תפילין של יד עד שיגיע לאצבע צרדה ואם החליף פרשיותיס של תפילין זה בזה בהיפוך פסול ואם נפסקו שלשה חוטי בתפרן פסול וצריך למיבדק להו כל שבע שניו תרי זימני וכדבעי למיעל לבית הכסא מעייל להו בחווניה ועייל: וכד מתנח להו מתנח בדרעא ומברך אקב"ו להניח תפילין והדר מתנח לדרישא ומברך אקב"ו על מצות תפילין וכד חליץ להו שרי דרישא והדר דדרעא סח בין ברכה לברכה מברך שתים אמר רבא אסור לתלמוד למיחלץ תפילין קמי רביה דכתיב וירם יד במלך (סנהדרין קא:) וא"ר יוחנן שחלץ תפיליו בפניו מאי תקנתיה ליכרוך (מ) רביה ברישא והדר כרכי תלמידיה והכי עבדו תלמידי דרבן גמליאל ואמר רבא לא כשר לאנוחי תפילין אלא מאן דקרי תורה נביאים וכתובים ותורה במאן בספר בראשית ופסוק אחד בנביאים במאן בספר שמואל ופסוק אחד בכתובים במאן בספר תלים ופסוק א' בתלמוד תמנא מתיבי מנא לן דתנן שמואל הקטן אומר בן ה' שנים למקרא בן י' למשנה בן י"ג למצות ואמר אביי והוא דידע לתרגומי בכולהו דכתיב ולמדתם אותם ושמרתם אותם אם אין למידה אין שמירה ואם אין שמירה אין למידה: אמר רבא כל המניח תפילין ומתעטף בציצית וקורא ק"ש ומתפלל מובטח לו שהוא בן העוה"ב ואמר אביי אני מערב אני בו שאין גיהנם שולטת בו ואמר רב פפא אף אני מערב בו שכל עונותיו נמחלים וכל הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו (ברכות יד:) א"ר יוחנן גדולה מצות תפילין יותר מן התפלה שזו תיקן חכמים וזה תיקן היוצר ומודים חכמים לר' יוחנן ואמר רבי יוסי יהא חלקי עם קושרי תפילין וקורא ק"ש ומתפלל באימה ע"כ:

וכתב עליו הרב הברצלוני תמיהני טובא על האי שימושא רבא דכתבי' הכא מי כתבין ליה הכא כדאשכחן יתיה בנוסחי עתיקי אע"פ שיש בו קצת הוראות (נ) נכונות ומינייהו טעות ומינייהו אין הלשון שלו מכוון כלל שיש בו טעיות הרבה לעגיות דעתין בלשון ולא ידענא אי אסדרו יתיה רבוואתא קמאי או אפשר דאסדר יתיה חד מן תלמידי רבוותאי קמאי בשמם ולא דקדק בלשונו וטעה במקצת הוראותיו או אולי הכי ליסני דלא דייקי ביה טעות סופר הן כגון מקומות הרבה שאומר בהן דתנן על מה שאמור בגמרא כגון הא (דרבא) דניהוו הנך רצועי אוכמייתא דתנן רצועות שחורות הלכה למשה מסיני ומימרא היא בפ' הקומץ (דף לה:) א"ר יצחק רצועות שחורות וכו' וכתב נמי תחלתו אמר רבא האי מאן דבעי למעבד תפילין מייתי אטא טבא תרין אצבעי והאי מימרא בשם רבא לא אשכחי' ליה בכולה גמ' ולא אפשר למיהוי מימרא בשם חכם מחכמי התלמוד דלא הוי קבועה בגמ' או באגדתא ואפשר דבעי למיהוי הא דכתב אמר רבא כמו רבה דיליף כלומר על שם הרב שלמדו האי שימושא ולא על שם רבא שהוזכר בתלמוד וכן מצינו טעותא בהאי שימושא שאין לסמוך עליו כלל מה שכתב ומשוי פרשתא דקדש מימיניה בביתא קמא ופרשתא דסמיך לה והיה כי יביאך בביתא תנינא ופרשתא דשמע (כתבינהו) בביתא תליתאה ופרשתא דוהיה אם שמוע ברביעתא אמר אביי ואי כתבינהו בגויל שפיר דמי וכו' דהא מילתא טעותא רבא (ס) דהא סדרא בכתיבתן היא אבל סדר הכנסתן בנרתקן שמע בבית ראשון נגד ימין המניחן בראשו והיה אם שמוע בבית שני הסמוך לו והיה כי יביאך בבית שלישי קדש לי בבית רביעי ואפשר דהוי טעות סופר וכן נמי מאי דכתיב אמר אביי ואי כתבינהו אגויל שפיר דמי האי מימרא ליתא כלל וכן מה שכתב בשם רבא לא כשר לאנוחי תפילי אלא מאן דקרי תורה נביאים וכתובים האי מימרא ליתא בכולי תלמודא ולא אשכחינן לה כלל ואיכא נמי מאן דבעי למימר שגם הוראה זו אינה עיקר דהא קי"ל (סוכה מב:) כל בר ישראל שיודע לשמור תפיליו חייב בחינוכן ומה שכתב בתלמיד תמניא מתיבי מנא לן דתנן שמואל הקטן אומר כו' ה"פ דכיון דכשהוא בן עשר הוא מתחנך למשנה ודאי כשהוא בן י"ג כבר קרא בתלמוד שמונה מתיבות כמו אנן מתנינן תליסר מתיבתא בעוקצין (ברכות דף כ.) ע"כ דברי הרב הברצלוני ז"ל:

עתה אסדר בקוצר סדר תקון תפילין וכתיבתן והנחתן בבתים וברכתן.

העושה תפילין יתקן דפוס של עץ או של מתכת שיהיה מרובע ברבוע גמור ובאלכסון ולא נתפרש בתלמוד שיעור לאורך ורוחב ריבוע ארבעה הבתים אף שכתוב בשימושא רבה שיהא בריבועו אצבעיים על אצבעיים לא נהגו העולם כן ור' יצחק דקדק מהא דאמרינן למקום הנחת תפילין ממקום שמתחיל השער עד סוף המקום שמוחו של תינוק רופס דהייט גובה של ראש כדפירש' לעיל*)

ג"ל ארבע מי"ע | שבת כח. | ג"ל את עון מי"ט

*) נראה ס"ק הלכות תפילין סימן י"ג. ולמטרי

ואמרי' בפ' המוצא (דף לה:) ובפ' כל הצלמים (דף מד.) מקום יש בראש להניח שני תפילין ואמרי' (בעירובין) [בערכין דף ג] ופ"ב דזבחים (דף יט.) שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם היה מניח תפילין ואמרינן בפ' במה אשה (דף סג:) דציץ רחב שני אצבעות ומונח במקום תפילין ואמרינן בפ' המוצא תפילין (דף לה.) מכניסן זוג זוג משום דמקום יש בראש להניח שם שני תפילין ולא התירו להביא אלא דרך מלבוש ובמקום תפילין ומכל הלין יש לדקדק דשיעור רוחב תפילין הוי לכל הפחות יותר רחב מאצבע שאם לא היו רחבים אלא אצבע א"כ יש מקום בראש להניח שלש תפילין כי הציץ היה רחב ב' אצבעות ומונח במקום תפילין ועוד נשאר מקום לתפילין וא"כ למה שנינו בפרק המוצא תפילין שמכניסן זוג זוג ולא ג' ג' אלא ודאי שיעור *דתקן יותר באצבע הלכך אין מקום לשלשה תפילין וטעמא דשימושא רבה כיון דאמרי' מקום יש בראש להניח שני תפילין וציץ היה רוחב ב' אצבעות ומונח במקום תפילין ושערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם היה מניח תפילין מסתמא אותו מקום של תפילין היה שתי אצבעות כרוחב הציץ. והאידנא מה שאין עושין הבתים רחבים ב' אצבעות היינו לפי שהתיתורא והמעברתא רחבין ואם היו הבתים רחבין ב' אצבעות מלבד התיתורא ומעברתא לא היה מקום בראש להניח שם ב' תפילין וחזינן בפ' המוצא תפילין דעם התיתורא והמעברתא יש מקום בראש להניח ב' תפילין הילכך נהיגי לעשות אורך ורוחב הבתים בלא שיעור וגם נכון. וחוקק בדפוס שלשה חריצים עומקן כפי רוחב הפרשיות כדי שיגיע חריץ למקום התפר ולוקח עור דק מבהמה או חיה טהורים ואפילו מנבלה וטרפה שיהא מעובד לשמה ומרככו ומרטיבו במים ונותנו על הדפוס ומכניסו בחריצין עד שיתייבש ויתקשר ובעודו לח יעשה כמין שי"ן בולטת מקמטי העור אחד מימין ואחד משמאל ומימין הקורא יעשה לה ד' ראשין ומשמאל הקורא שלש ראשין כשאר כל שי"ן ואחר שיתייבש ויתקשר העור יפה על הדפוס יוציא את הדפוס וישארו כמין ד' בתים והשי"ן ימשוך למטה עד שיגיע חריץ השינין ותחתיהן עד מקום התפר והעור של הדפוס יניח ארוך מצד אחד ויכפלנו ע"פ הבתים ויתפרנו עם העור שנשאר משלשה צידי הבתים עובר מכל צד והוא הנקרא תיתורא רחב כמין דף של גשר ובאותו עור הדפוס שהניח ארוך מצד אחד יעשה גם המעברתא ויחתוך המעברתא מב' צדדים שלא תהא רחבה כמו התיתורא כדי שיהא ניכר ריבוע של תיתורא ובאותם המעברתא עוברות הרצועות ועל"כ נקראת מעברתא על כי הרצועות עוברות בתוכה מצד זה לצד זה ויש שלוקחין עור אחד עב וחזק וכופלין אותו לשנים וחותכין בכפל העליון נקב מרובע כפי ריבוע הבתים ומכניסין בו הבתים והנשאר בעור הדק של הבתים מד' רוחות פושטין אותו הנה והנה בין ב' הכפלים של עור העב ותופרין אותו עמהם והוא הנקרא תיתורא ומאותו עור העב עושין גם המעברתא וטוב והגון לעשות כן כי מחמת שהוא עב וחזק מתקיים ביה מושב התפילין ותיפורן וריבוע: ויקח קלף של עור בהמה טהורה או חיה טהורה ואף מנבלה וטרפה שיהא מעובד לשמה ושלא יהא בו נקב שאין הדיו עובר עליו ויכתוב על הקלף במקום בשר ובתחלת הכתיבה יאמר אני כותב תפילין הללו לשם קדושת תפילין ומלבד זה יכתוב כל האזכרות לשם קדושת השם ויכתוב ארבע פרשיות שבתורה שנזכרת בהן מצות תפילין פרשת קדש לי כל בכור עד למועדה מימים ימימה וכתוב בה לאות על ידך ולזכרון בין עיניך ופרשת והיה כי יביאך עד כי בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים ופרשת שמע עד ובשעריך ופרשת והיה אם שמוע עד על הארץ ובאלו הג' פרשיות כתובה בהן ולטוטפות וצריך שיכתבם בימינו ואף אם שולט בשתי ידיו אבל אם הוא איטר שמאל דידיה ימין הוא לו וצריך שידקדק בחסרות ויתרות שאם חסר או יתר אות אחת הרי אלו פסולין ונמצא המניחן מברך כל יום ברכה לבטלה וגם שרוי בלא מצות תפילין ונמצא עונש הסופר מרובה לכן צריך שיהא מאד ירא שמים וחרד לכבוד השם המתעסק בכתיבת תפילין ובתיקונם וכל פרשה ופרשה אחר שיכתבנה יקראנה היטב היטב בכוונת דקדוק פעמים ושלש ויחזור ויקראנה קודם שיתננה לתוך ביתה ואם ייתר אות אחת יש תקנה שיגרור אותה אבל אם חיסר אין תקנה כי אין תולין בתפילין (א) ונמצא כתיבתן שלא כסדרן ואמרינן (ב)במכילתין כתבן שלא כסדרן יגנזו וגם צריך לדקדק בתיקון גופי האותיות כאשר ביארתי למעלה [בהרא"ש הלכות ס"ת סימן י"ב] וגם שתהא כל אות מוקפת גויל מכל עבר ואם אות נוגעת בחברתה יגרוד ביניהן ויפרידם זו מזו ותפילין אין צריכין שירטוט בכל שיטה ושיטה ומי שאינו יודע לכוין השיטה בלא שירטוט טוב הוא שישרטט משום זה אלי ואנוהו כדי שיכתוב מיושר ונוה וצריך שיקרא כל תיבה ותיבה בפיו קודם שיכתבנה ומחמת שהסופרים רגילין באלו הפרשיות והם שגורות בפיהם יכולין לכתבן בעל פה שלא מן הכתב מה שאין כן בספר תורה וצריך שיניח למעלה חלק כדי גגה של למ"ד ולמטה כדי אורך הקו"ף והנו"ן אבל בתחלתן וסופן אין צריך ריוח ויעשה השיטות שוות שלא תהא אחת ארוכה ואחת קצרה:

ויעשה כל הפרשיות פתוחות מלבד האחרונה ונהגו לכתוב מנין השינין ע"פ הקבלה בשל יד שבע שינין בכל פרשה ופרשה ובשל ראש ד' שינין בכל פרשה ואם שינה לא פסל מדאמרי' בפ' הקומץ רבה (דף לד:) מי שיש לו ב' תפילין של ראש ואין לו תפילין של יד טולה עור על א' מהן ועושה אותן של יד ואלו הן: ראשי שינין שנהגו לעשות. ראשונה של יד וידבר. את. ביום [אתם] יוצאים. לאת. חג. ההוא. תורת: שניה והיה: רחם. בשה. לאמר. כי הקשה. בהמה. לאות: שלישית. שמע. את. והיו. לבבך. ובלכתך. ידך. מזוזות: רביעית. והיה. ובכל נפשכם. ואכלת. אף ה'. אשר ה'. בין עיניכם. ביתך ובשעריך: ואלו ראשי הראשונה של ראש. וידבר. מזה. הזאת. זה: שנייה והיה. כל פטר חמור. (ג) ה' ממצרים מבית עבדים. כל פטר רחם הזכרים: ראשי שלישית. שמע. נפשך. לבניך. על: רביעית והיה. עשב. לא תתן. (ד) על בניכם. כתוב בשימושא רבא ורי"ף הביאו בהלכותיו. אמר רבא (ה) הלכתא ביתא דאתוותא דתאגי אתה מונה בתפילין [כ"ה] ואלו הן ח ן ו ם ש י ל מ ע ת בפרשת קדש. בפר הזס אך ד ק ח כ ה ס ס בפרשת והיה כי יביאך. שעטנ"ז ג"ץ בפרשת שמע והיה אם שמוע. וזהו פירושן ח ן של חמץ ד ד תאגי. ו ם דהיבוסי ג ג תאגי. ש דאשר ה תאגי. י דלי ג תאגי. ל מ ע דלמען ד ד תאגי. ת דתורת ג תאגי. ב דיביאך פ ר דפטר ג ג תאגי. ה ז ס דהזכרים ג ג תאגי א ך דישאלך ד ד תאגי. ד דיד ק דהקשה ח דלשלחנו כ ה דידכה ג ג תאגי ס ס דלטוטפת ה ה תאגי. שעטנ"ז ג"ץ ש ע דשמע ס ס דלטוטפות נ דנפשך ז ז דמזוזות ג דדגנך ץ דהארץ ג ג תאגי. אמר רבא כל תפילי דלא בדיקי בהני אתוותא פסילי והני זיוני דמפרשי הכא הייט תגין גדולים אבל תגין קטנים מה לו להזכיר שעטנ"ז גץ הלא בכל מקום שיש אלו האותיות צריכין תגים קטנים כדאיתא בפ' הקומץ רבה (דף כט:) ובגמ' דידן לא הוזכרו כלל אלו התגין ולא מסתבר כלל למפסל תפילין בשביל חסרון אלו התגין והרבה דברים יש בשימושא רבה שאין לסמוך עליהם כדפרישית לעיל. והרמב"ם ז"ל לא כתבם בספרו [בפ"ב מהל' תפילין. מי"ם] אך כתב אחרים (ו) וצריך ליזהר בתגין של האותיות והן כמו זיינין וקופות על האותיות שיש להן תג כמו שהן כתובות בספר תורה ואלו הן המתוייגות שבארבע פרשיות הללו פרשה ראשונה יש בה אות אחת בלבד שהיא מ"ם סתומה של מימים ועליה ג' זיינין. פרשה שניה יש בה ה' אותיות וכל אחת מהן ס"א ושל כל א' מחמשתן ארבע זיינין

והן ה"א של ונתנה וה"א ראשונה ואחרונה של כי הקשה וה"א של ויהרוג וה"א של ידכה. פרשה שלישית יש בה ה' אותיות ואלו הן קו"ף של ובקומך יש עליה ג' זיינין וקו"ף של וקשרתם יש עליה ג' זיינין וטי"ת טי"ת פ"א של ולטוטפת על כל אות אחת משלשתן ארבעה זיינין. פרשה רביעית יש בה חמש אותיות ואלו הן פ"א של ואספת יש עליה ג' זיינין ותי"ו של ואספת יש עליה זיין אחת וטטפ של ולטוטפת על כל אחד משלשתן ארבעה זיינין כל אותיות המתויגות ס"ז ואם לא עשה התגין או הוסיף וגרע בהן לא פסל הילכך טוב שיעשה כולן כי אין פסול ושוי בתוספת ולא בגרעון. ואלו הן חסרות ויתרות שכתב הרמב"ם [פ"ב מהל' תפילין] ראשונה קדש לי כל בכור מלא. זכור מלא. בחזק חסר הוציא מלא. יבאים חסר וא"ו. יביאך מלא. והאמרי חסר. והיבוסי מלא. לאבתיך חסר ואו. העבדה חסר. מצת חסר השביעי מלא מצות מלא שאר חסר גבלך חסר בעבור מלא לאות מלא. ולזכרון מלא עיניך מלא תורת מלא הוצאך חסר יוד (ז) החזקה חסר למועדה מלא. פרשה שנייה והיה כי יבאך חסר ולאבתיך חסר ואו חמר חסר בכור מלא בחזק חסר הוציאנו מלא (ח) ויהרג חסר בכור מלא מבכר חסר ועד בכור מלא זבח חסר וכל בכור מלא. לאות מלא ידכה כתוב בה"א ולטוטפת חסר וא"ו אחרונה עיניך מלא (ט) הוציאנו מלא וא"ו יו"ד. פרשה ג מאדך חסר לבניך מלא בביתך חסר יוד שניה ובקומך מלא (י) לאות מלא ידך חסר לטטפת חסר שני ואוין עיניך מלא מזזת חסר ו' ראשונה ביתך חסר יו"ד שניה ובשעריך מלא. פרשה רביעית והיה אם שמע חסר (כ) מצות בוא"ו יורה מלא ומלקוש מלא ותירשך חסר וא"ו והשתחויתם מלא יבולה מלא הטבה חסר נתן חסר אתם חסר לאות מלא לטוטפת חסר ואו אחרונה עיניכם מלא אתם חסר בביתך חסר יו"ד שנייה ובקומך מלא מזוזות מלא ביתך חסר יו"ד שניה ובשעריך מלא לאבתיכם חסר ואו. ובלטוטפות השלישי נחלק עליו ר"ת ואומר שגם הוא חסר שני ווי"ן:

ויזהר שיכתוב הפרשיות כתקונם ויזיינם יקראם היטב בכוונת דקדוק ויגלול כל פרשה ופרשה כולה מסופה לתחילתה כדאמרינן גבי מזוזה כורכה מאחד כלפי שמע ויכרוך על כל פרשה ופרשה שער של בהמה טהורה ויש שכורכין על כל פרשה קלף קטן קודם שישימנה לתוך הבית וכ"כ בשימושא רבא ויכרוך עליה קילפא או שילפא וכ"כ הרמב"ם שיכרוך הפרשיות במטלית והביא אותן בכלל שמונה דברים המעכבין בתפילין ותימה הוא לומר דכריכת מטלית תעכב ובצרפת ובאשכנז לא נהגו לכרוך עליהם לא מטלית ולא קלף אלא כורכין שער סביבותן ובירושלמי דפ"ק [דמגילה הל' י"א] אמרינן הלמ"מ כותבין בעורות וכותבין בדיו מסרגלין בקנה וכורכין בשער וטולין במטלית ודובקין בדבק ותופרין בגידין: וכתב ה"ר ברוך בעל התרומות דאין ראיה משם לטלות מטלית או לכרוך קלף על הפרשיות דלא איירי בהכי אלא מיירי כשיש קרע בקלף וקאמר שישימו מטלית או קלף על הקרע וידביקו בדבק וכן מוכח במסכת סופרים [פ"ב] דתנוי גבי קרע של ס"ת: ואחר שיכרוך שער סביב הפרשה יכניסנה לבית פרשת קדש מימין הקורא שהוא שמאל המניח בבית ראשון ושתהיה זקופה הפרשה כגון שמעמידין ס"ת בהיכל ובבית שני הסמוך לו פרשת והיה כי יביאך ובבית השלישי פרשת שמע ובבית הרביעי שהוא בית חיצון פרשת והיה אם שמוע וזהו סדר הנחתן בבתים לרש"י אבל לר"ת והיה אם שמוע בבית השלישי שמע ברביעי ומיהו גם לר"ת צריך לכתבן כסדר שהן כתובין בתורה כדתניא (ל) במכילתין בד' מקומות מזכיר פרשת תפילין כו' ואלו הן קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע כותבן כסדרן אם כתבן שלא כסדרן יגנזו הלכך בתפילין של יד שהן כתובין בקלף אחד יניח חלק לפרשה שלישית שהיא והיה אם שמוע ויכתוב פרשה רביעית שהיא שמע ואח"כ יכתוב והיה אם שמוע על החלק שהניח ואחר שהכניסן בבתים יכפול את עור דפוס הבתים שהניח ארוך לצד העודף ע"פ הבתים ויעשה מרובע והוא הנקרא תיתורא ומאותו העור עצמו יעשה גם המעברתא ויחתוך המעברתא משני צדדין כדי שיהא ניכר ריבוע התיתורא והנשאר באמצע הוא הנקרא מעברתא שמכניסין בו הרצועות ויש שמביאין עור אחר חזק ועושין ממנו התיתורא כאשר ביארתי למעלה ואחר שעשה התיתורא מרובע בריבוע אלכסון יתפור אותם בגידי בהמה טהורה בתפירה מרובעת ויעשה ג' תפירות בכל צד שיהיו בין הכל י"ב תפירות וחוט התפירה יהא סובב מב' רוחות ויעבור חוט התפירה בין כל בית ובית ואם נפסקה התפירה בשלשה מקומות צריך לתפור פעם אחרת ואח"כ יכניס הרצועה בתוך המעברתא ויעשה קשר של תפילין וימדוד הרצועות סביב ראשו ויכוין שיהא קשר של תפילין בגובה הראש לא למטה בצואר ויעשה הקשר כמין דל"ת ורוחב הרצועה לא יהא פחות מאורך שעורה וארכן של צד ימין עד הטבור ושל צד שמאל עד החזה וי"א של צד ימין עד המילה ושל צד שמאל עד הטבור ואם פיחת לא פסל:

ובתפילין של יד יעשה דפוס של עץ אחד ארכו כפי רוחב הפרשיות ויקח עור דק מבהמה או מחיה טהורה ואף מנבלה וטרפה שיהא מעובד לשמה ומרככו ומרטיבו במים ונותנו על הדפוס עד שיתייבש ואח"כ יוציא הדפוס וישאר הבית עשוי ויכתוב ד' פרשיות בקלף אחד קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע לרש"י ולר"ת ז"ל קדש והיה כי יביאך והיה אם שמוע שמע. ולפירוש ר"ת צריך שיניח פרשת והיה אם שמוע חלק עד שיכתוב פרשת שמע שהיא כד' ואח"כ יכתוב פרשת והיה אם שמוע שהיא כג' דבעינן כתיבתן כסדר שהן כתובות בתורה ונהגו לכתבן שבע שינין בכל פרשה ויכרוך ד' פרשיות מסופן לתחלתן וכורך עליהן שער של בהמה טהורה ויש שנוהגין לכרוך עליהן קלף ולדברי הרמב"ם מטלית ונותנן לבית ונהגו להעביר עור של הבית לרוחב הזרוע ואומרים דהיינו מעברתא דתפילי ולא נהירא לי דמעברתא דתפילין שייך בשל ראש ושל יד כמו תיתורא דתפילי והסופרים נהגו כן לפי שהתפילין של יד גבוהה וקצרה ומשימין אותן תחת הבגדים ומתגלגלין ונפסדין ומתקלקלין על כן העבירו רצועה זו עליהן לחזקן ואינן נפסלים בכך משום בית החיצון שאינו רואה את האויר כדפרשינן לעיל ועושה התיתורא ומעברתא מעור הבית או מעור אחר כדרך שעושה לתפילין של ראש מרובעים בתפירן ובאלכסונן ובמנין התפירות ומכניס הרצועה במעברתא ויעשה קשר שתהא הרצועה עוברת בו להדקה בזרועו ובסוף הרצועה אצל הקשר יעשה קשר קטן כצורת יו"ד להשלים אותיות שדי יש שחותכין בסוף הרצועה אצל הקשר כצורת יו"ד ואורך הרצועה כדי שתגיע עד אצבע צרדה ויכרוך סביב אצבעו ג' פעמים:

ובשמניח התפילין מניח של יד תחלה ומברך להניח ומניח של ראש בלא ברכה ואם שח בינתיים אפילו לענות אמן יהא שמיה רבא או קדושה או ענה אמן אחר ברכה ששמע צריך לחזור ולברך על של ראש על מצות תפילין זהו לפי' רש"י ז"ל אבל לפר"ת מברך לעולם שתי ברכות על של יד להניח ועל של ראש על מצות תפילין ואם שח בינתים מברך על של ראש שתים להניח ועל מצות ולמעלה כתבתי שדברי ר"ת עיקר ולכתחלה יש לעשות כן וכשהוא חולץ חולץ של ראש תחלה ומניחן בתיק ומניח של יד עליהם בתיק אבל לא יניח של יד תחלה בתיק ויתן עליהן של ראש לפי שכשיבא להניחן יהיה צריך להעביר של ראש שהן למעלה ופוגע בהן תחלה כדי ליקח של יד שהוא צריך להניחן בזרועו תחלה ונמצא מעביר על המצות ובכל פעם שמניח תפילין ביום צריך לברך על כל פעם ופעם:

סליק הלכות תפילין

נ"ל רחבו יותר מהאצבע

הגהות הב"ח

(א) נ"ל דנמצא: (ב) במכילתא כנ"ל: (ג) פי' כ' נמחק: (ד) נ"ל אף: (ה) נ"ל הלכתא: (ו) נ"ל חי"ל: (ז) נ"ל החזקה: (ח) נ"ב וי"ו יו"ד: (ט) נ"ב בחזק חסר: (י) נ"ב וי"ו: (כ) מצותי בוא"ו אחת כנ"ל: (ל) במכילתא כנ"ל:

רש"י

ורבנן. דאית להו לילה זמן ציצית והוי מצות עשה שלא הזמן גרמא ונשים חייבות בה: האי אשר תכסה בה מאי דרשי ביה. דלרבות כסות סומא לא איצטריך דהשתא כסות לילה חייב כסות סומא לא כ"ש דישנה בראייה אצל אחרים: ולא שלש. דטלית בת שלש פטורה: מאשר. מרבויא דאשר: שכולן מצוה אחת הן. ארבע דוקא למצוה אחת וכי רבי רחמנא בעלת חמש להטיל ארבע כנפותיה רבייה ולא להטיל לכנף חמישי דמצות ציצית בארבע כנפות: ולר' ישמעאל דאמר ארבעתם. ארבע מצות כל כנף מצוה לעצמו וכי רבי בעלת חמש להטיל לכולהו רבייה דכל חד מצוה באנפי נפשיה: התכלת אינה מעכבת את הלבן. אע"ג דמצוה להטיל שני חוטי תכלת בתוך הציצית כדמפרש לקמן אפילו הכי אין זה מעכב את זה ואי עביד ארבעתן לבן או תכלת

נר מצוה / **תורה אור**

ת"ר הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים (א) גרים (א) ועבדים משוחררין ר"ש פוטר א בנשים מפני שמצות עשה שהזמן גרמא הוא (ג) ונשים פטורות וקי"ל כר"ש (א) מ"ט דר"ש דתניא וראיתם אותו פרט לכסות לילה אתה אומר פרט לכסות לילה או אינו אלא פרט לכסות סומא כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי כסות סומא אמור ומה אני מקיים וראיתם אותו פרט לכסות לילה ומה ראית לרבות כסות סומא ולהוציא ב כסות לילה מרבה אני כסות סומא שישנה בראיה אצל אחרים ומוציא אני כסות לילה שאינה בראיה אצל אחרים ורבנן *האי אשר תכסה בה מאי עבדי ליה מבעי ליה לכדתני' על ארבע כנפות כסותך ארבע ולא שלש אתה אומר ארבע ולא שלש או אינו אלא ארבע ולא חמש כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי בעלת חמש אמור ומה אני מקיים ארבע ארבע ולא שלש ומה ראית לרבות ג בת חמש ולהוציא בת שלש מרבה אני בת חמש שבכלל חמש ארבע ומוציא אני בעלת שלש שאין בכלל שלש ארבע ואידך נפקא ליה מאשר: (ג) ארבע ציציות מעכבות זו את זו ד שכולן מצוה אחת הן ר' ישמעאל אומר ארבעתן ארבע מצות ולית הלכתא כר' ישמעאל: * ג התכלת אינה מעכבת את הלבן והלבן אינה מעכבת את התכלת *[תניא] ר' יצחק אומר משום

במדבר טו / דברים כב / דף מג: / דברים כב / דף לח. / דף לח:

נמוקי יוסף

ארבע ולא שלש. כשיש לטלית ארבע קרנות חייב בציצית אבל אם אין לו אלא ג' קרנות פטור מן הציצית: נפקא ליה מאשר.[א]שלא היה צריך לומר(פ)תכסה אלא לרבות כסות סומא: ארבע ציצית. של ארבע כנפות: מעכבות וכו'. שאם נפסק ציצית של כנף אחת אסור לברך עליו ואסור ללבוש אותו בשבת שכולן מצוה אחת ואינה נגמרת המצוה: התכלת אינה מעכבת וכו'. אע"ג דמצות ציצית שהם ארבע חוטין השנים מהם ראויים שיהיו מלמר צבוע תכלת והשנים מלמר לבן דכתיב על ציצית הכנף ציצית הדומה לכנף והכנף סתם הוא לבן שרוב הטליתות לבנים וקא משמע לן שאם לא מצא (נ) ראויים לציין בו או כולם צבועים יציין במה שימצא: זה

וקיימא לן כרבי שמעון. והביא רבינו תם ראיה מפרק במה מדליקין [דף כה:] מהא דרבי יהודה ברבי אלעאי שהיו תלמידיו מחביאין ממנו כנפי כסותן מפני שלא היה להם ציצית בסדינין וקאמר ואינהו סברי משום כסות לילה פירוש אע"ג דסדין חייב בציצית לא היו מניחין בו ציצית משום דילמא אתי לאנוחי ציצית בסדין שהוא כסות לילה והוא פטור כרבי שמעון והוי כלאים שלא במקום מצוה ומדנקט תלמודא האי טעמא ולא נקט טעמי אחריני דמפרש במנחות [דף מ.] משום קלא אילן או משום גזירה שמא יקרע כסותו בתוך שלש אלמא דהכי הלכתא ועוד ראיה מפ' במה מדליקין (דף כז:) מהא דקאמר במתניתין דשלש על שלש דפריך כי היכי דמרבינן שאר בגדים לענין טומאה נרבינהו נמי לענין ציצית מאשר תכסה ומשני ההוא מבעיא ליה לרבות כסות סומא והיינו כר' שמעון ולא קאמר לרבות בעלת חמש כרבנן ועוד סתם ברייתא בפרק קמא דקידושין (דף לג:) דקא חשיב ציצית בהדי מצות עשה שהזמן גרמא ועוד דבפ"ב דזבחים [דף יח:] פליגי בה תנאי ומרבה חד כסות סומא מאשר תכסה ואידך מרבה ליה מאשר ולא קאמר דסבר כרבנן אלא דוחק להעמיד שניהם כר"ש ועוד דאמרינן בברכות בפרק היה קורא (דף יג.) למה קדמה והיה אם שמוע לויאמר שוהיה אם שמוע נוהג בין ביום ובין בלילה ויאמר אינו נוהג אלא ביום ועוד קאמר התם [דף יד:] אמר רב יוסף כמה מעליא הא שמעתתא דכי אתא רב שמואל בר יהודה אמר אמרי במערבא דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם אמת פירוש היו אומרים התחלת פרשת ציצית *(וגמרה) בערב ומדלגין כל מצות ציצית לפי שאינה נוהגת בלילה אמר אביי הלכך אתחולי מתחלינן כדמתחלי במערבא וכיון דמתחלינן מגמר נמי גמרינן דהא אמר רב כהנא אמר רב אם התחיל גומר אלמא דכל האמוראין סברי דמן הדין אין לומר פרשת ציצית בערב ולא קי"ל כרב יהודה [מנחות מג.] דרמא תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה: **פרט** לכסות לילה. היה אומר רבינו תם הא דקאמר הכא פרט לכסות לילה היינו כסות המיוחד ללילה אבל כסות המיוחד ליום אין בו משום כלאים אפילו אם לובשו בלילה ודקדק זה מדקאמר בפרק התכלת (דף מ:) א"ר זירא אמר רב מתנה אמר שמואל תכלת אין בו משום כלאים ואפילו בטלית פטורה ומסיק דהאי טלית פטורה מיירי בהטיל למוטלת ודקדק רבינו תם מדקאמר ואפי' ולא קאמר אפילו בלא וא"ו משמע דבלא טלית פטורה איצטריך לאשמועינן דתכלת אין בו משום כלאים כי ההיא דבפרק טרף בקלפי (דף מו.) אמר רבי אלעזר משום בר קפרא אומר היה ר"מ אברי עולת חול שניתותרו עושה לה מערכה וסודרן ואפילו בשבת ומוכח התם מדקאמר ואפילו בוא"ו דתרתי מילי אתא לאשמועינן והכא נמי אתא לאשמועינן דאין בהם משום כלאים אפילו בלילה ואע"ג דלאו זמן ציצית הוא דלגמרי התיר הכתוב כלאים בציצית ואין בו משום כלאים כלל אפילו ללובשו בלילה וכן משמע מהא דקאמר [מנחות מ.] גבי סדין בציצית גזרה משום כסות לילה ולא קאמר גזירה שמא יתכסה בו בלילה וכן אמרינן בפרק התכלת (דף מד.) דטלית שאולה חייבת בציצית מלבשים יום ואילך משום דנראית כשלו ומשתרי בה כלאים אע"ג דפטורה מדאורייתא אלמא כיון דהותרה אצל בעל הטלית ובספרי תניא אם היתה מיוחדת ליום ולילה חייבת בציצית ועוד תניא התם רבי יהודה בן בבא אומר ביחוד בטלו חכמים כסות אשה מן הציצית אלא פעמים שבעלה מתכסה בה הלכך נראה דכלאים בציצית שרי בטלית של איש בין לאיש בין לאשה בין ביום בין בלילה ואפ"ה הוי מצות עשה שהז"ג כיון דכסות לילה פטור ועוד דטלית של יום נמי אם נפסק בלילה שרי ולא מיחייב עד היום. נראה לי דהני תרי שינויי סתרי אהדדי דלשינויא קמא המתעטף בלילה בכסות יום חייב לברך מדלא משכח דהוי מצות עשה שהזמן גרמא אלא משום דכסות לילה פטור משמע הא כסות יום חייב אפילו בלילה ולאידך שינויא משמע דלכסות יום אין מברכין עליו בלילה מדקאמר שאם נפסק בלילה שאינו חייב לתקנו עד היום: (ד) **וראיתי** באשכנז לפני יום הכפורים כשמשכימין באשמורת שש"ץ צבור מתעטף בטלית של אחר כדי ליפטר מן הברכה משום טלית שאולה משום דמספקא להו בטלית (ה) שאינו שלו אם צריך לברך אם לאו ונראה לי כשנויא קמא דכי היכי דכסות לילה פטור אפילו ביום הכי נמי כסות יום חייב אפילו בלילה וכן כתב בספר המצות שריצב"א היה מברך בליל יום הכפורים כשהיה מתעטף בטליתו וכן משמע בירושלמי דפרק קמא דקידושין דקאמר אמר להו ר"ש אי אתם מודים לי שהיא מצות עשה שהזמן גרמא שהרי כסות לילה פטור מן הציצית אלמא תלינן טעמא דהזמן גרמא בכסות לילה משמע הא כסות יום חייב אף בלילה ומה שמתעטפין באשכנז בטלית של אחר כדי ליפטר מן הברכה משום טלית שאולה נראה לי שטועין הם דהא דטלית שאולה פטורה מן הציצית היינו השואל* מחברו טלית שאינה מצויית שעד שלשים יום פטור מלהטיל בה ציצית דכתיב גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אבל בכסות שאינה שלך לא חייבה תורה לעשות גדילים אבל השואל מחברו טלית מצויית צריך לברך וכן מצאתי שכתב בעל העיטור ז"ל ולמאי דפרישית שכלאים בציצית מותרין אף בלילה תיקשי לך הא דאמרינן בפרק התכלת (דף מג.) גבי כהנים נהי דאישתראי כלאים גבייהו בעידן עבודה שלא בעידן עבודה מי אישתרי ויש לחלק דהכא גדילים תעשה לך אלא תלבש שעטנז קאי וקאמר רחמנא דבכה"ג תלבש ומשמע דכל לבישה התירה תורה בין ביום בין בלילה כמו אם לא היו כלאים אבל התם לבישה בלא עבודה לא הותרה מעולם ועוד כלאים בציצית הותר בטלית המיוחד ללבישה שעיקרו עשוי להנאתו הלכך כל זמן לבישתו הותר בין ביום בין בלילה אבל גבי כהנים לא הותר אלא במיוחדין לעבודה הלכך דוקא בעידן עבודה הלכך דוקא בעידן עבודה שרו ועוד היה אומר רבינו תם דאף שלא בעידן עבודה שרי והכי קאמר נהי דאישתראי בעידן עבודה כלומר בגדים המיוחדים לעבודה שלא בעידן עבודה כגון בגדים שאין מיוחדים לעבודה כמו בגדי חול מי שרו וכן מוכח בתוספתא דכלאים דתניא בגדי [ב] כהונה ובגדי כהן גדול [ג] אין בהן משום כלאים בגדי כהן גדול שיצא בהן למדינה חייב במקדש בין לשרת בין שלא לשרת פטור *[מפני שהן ראוין לעבודה] אלמא אין בהם משום כלאים אפילו שלא בשעת עבודה והא דאמרינן ביומא בפרק בא לו (דף סט.) שהיו מקפלין אותן ומניחין אותן תחת ראשיהן ולאו תחת ראשיהן ממש משום כלאים היינו דוקא בהצעה שלא כדרך לבישה וטעמא דמילתא דשאני לבישה משום שלא ניתנה תורה למלאכי השרת דכשיגמור עבודתו יפשטם מיד ולא יפתהו עליו כלל הלכך כשהתירה תורה לבישה לגמרי הותרה אפי' שלא בשעת עבודה: **מיבעי** ליה לכדתניא על ארבע כנפות כסותך ד' ולא שלש וכו'. והא דתניא בספרי בפרשת ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם [שומע אני] אף בעלי שלש ובעלי חמש ובעלי שש ובעלי שבע ובעלי שמונה במשמע ת"ל (ד') על ד' כנפות יצאו בעלי שלש ובעלי חמש ובעלי שש ובעלי שבע ובעלי שמונה מן המשמע נ"ל דהכי פירושו אי לא כתיב אלא על כנפי בגדיהם ה"א שבכל כנפים שיש לבגד אמרה תורה לעשות ציצית הן מעט הן הרבה ת"ל על ד' כנפות ונתמעטו בעלי שלש שהוא פסול אף אם הטיל בו ד' ציצית דארבע כנפות בעינן וליכא ונתמעטו בעלי ה' ויותר שאין להטיל בכל הכנפים אלא בד' מן הכנפים: **תנן** בפ' הקומץ (דף כח.) ארבע ציציות מעכבות זו את זו שכולן מצוה אחת הן רבי ישמעאל אומר ארבעתן ד' מצות וגרסינן עלה בגמ' [דף לז:] מאי בינייהו סדין בציצית איכא בינייהו לתנא קמא דאמר מצוה אחת הן אי חסר אחד מהן ליכא מצוה והוו להו [איכך] כלאים ולרבי ישמעאל לא הוו כלאים דשלש שנשארו הוו שלש מצות. רב אדא בר אהבה אמר טלית בת חמש איכא בינייהו (ו) לת"ק דאמר מצוה אחת הן ארבעתן מצוה אחת וכי רבי רחמנא טלית בת חמש להטיל ד' כנפותיה רבייה ולא להטיל לכנף חמישי דמצות ציצית בארבע כנפות ולרבי ישמעאל דאמר ארבעתן ד' מצות כי רבייה רחמנא לבעלת חמש להטיל לכולם רבייה דהא כל חד מצוה באנפי נפשיה רבינא אמר הא דרב הונא איכא בינייהו דאמר רב הונא היוצא בטלית [מצויצת] שלא כהלכתה בשבת חייב חטאת (ז) לכולהו אית להו דרב הונא ואם הטיל (ח) לארבע לתנא קמא הוי מצויצת שלא כהלכתה וחייב חטאת דהני ציציות הוי משוי ולר' ישמעאל הוי מצויצת כהלכתה דג' מצות מיהא איכא: אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי ישמעאל. ולית הלכתא כוותיה: **ותו** גרסינן [שם] אמר רב שישא בריה דרב אידי האי מאן דבציר לגלימיה לא עבד ולא כלום מאי טעמא שוייה טלית בעלת חמש פירוש שחתך א' מן הקרנים ועשה ממנו שתי קרנות כדי לפטרה מן הציצית אמר רב משרשיא האי מאן דקרייה לגלימיה לא עבד ולא כלום מ"ט כנתן (ע) דשדי דמי והכן נמי [ד] כל [חמתות] צרורות שהורות הוץ אבל ערביים פירוש דקרייה לגלימיה שהגביה כנפי הטלית (י) ותפרן שלא נשאר כנף בטלית כדי לפטרה מן הציצית: **התכלת** אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת. פירש"י אע"ג דמצוה לתת שני חוטי תכלת ושני חוטי לבן בציצית אפ"ה אין זה מעכב את זה ואי עבד ארבעתן תכלה או ארבעתן לבן יצא ולכאורה הוה משמע דאין זה מעכב את זה (כ) שאם הטיל ב' חוטין מן הא' יצא כי הא דתפילין של יד אינה מעכבת של ראש ושל ראש אינה מעכבת ש"י וכהנו כפירש"י וכן מוכח בפ' התכלת [דף מ.] (ל) והא כל המטיל תכלת בסדינו בירושלים אינו אלא מן המתמיהין ומפרש שאסרוהו גזירה משום קלא אילן פי' צבע הדומה לתכלת וכיון שאינו תכלת הוי כלאים שלא במקום מצוה ופריך לא יהא (מ) האי אלא לבן פירוש מאי איכפת לן אי רמא קלא אילן לא יהא האי קלא אילן חשוב אלא כלמר לבן בעלמא והא אמרינן אין לו תכלת מביא לבן אלמא משמע דאי הוי לבן אין כאן איסור אף בטלית של פשתים ואע"ג דבלאי (נ) הכי דקלא אילן איכא שני חוטין לבן אלמא היכא דלית ליה תכלת בעי למירמי ארבעה חוטי לבן ומיהו יש לדחות דאע"ג דבשני חוטי לבן לחוד איכא מצות ציצית (ס) לאי נמי רמי טפי ליכא איסור כלאים דאין זה מוסיף על המצות דגדיל שנים גדילים ארבע (ע) כדדרשינן מיניה שני חוטי לבן ושני חוטי תכלת לאו למעוטי טפי קאתי כדאשכחן גבי ערבי נחל [סוכה לז.] דדרשינן ערבי שתים ונהגו להוסיף הרבה ערבה בלולב וכן פרש"י בפרק התכלת [דף מח:] גבי טלית שכולה תכלת דקאמר עלה כאן בטלית בת שמונה חוטין ופירש הוא ז"ל עלה ואין כאן בל תוסיף משום דציצית אחד בכנף ולא שנים פירוש דוקא ב' ציציות אסור אבל להוסיף חוטין בציצית שרי וקשה דבסנהדרין פרק אלו הן הנחנקין (דף פח:) משמע דאם הוסיף חוטין בציצית פסול גבי זקן ממרא דקאמר

ר"מ

חדושי אנשי שם

הגהות הב"ח

נר מצוה

משום [ר' נתן שאמר משום] רבי יוסי הגלילי שאמר משום ר"י בן נורי אין לו תכלת מטיל לבן: *תניא היה ר"מ אומר קשה עונש הלבן מעונש התכלת משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו הביאו לי שתי חותמות לאחד אמר לו הבא לי חותם של זהב ולאחד אמר לו הבא לי חותם של טיט פשעו שניהם ולא הביאו איזה עונשו מרובה הוי אומר זה של טיט: *ת"ר טלית א שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו והגדול יוצא בו עראי חייבת אין קטן מתכסה בו ראשו ורובו אע"פ שגדול יוצא בו עראי פטורה: ת"ר ב טלית כפולה חייבת בציצית ר"ש פוטר ושוין שאם כפלה א ותפרה שחייבת רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב יצחק חזייה דהוה מיכסי בטלית כפולה ורמי ליה חוטי דתכלתא אכפליה איפשוט קם חוטי על רישיה א"ל [לאו] היינו כנף דכתב רחמנא (א) באורתא שדייה ואיכסי גלימא אחרינא א"ל מי סברת ציצית חובת גברא הוא חובת טלית היא זיל רמי ליה: אמר רב טובי בר ביסנא אמר שמואל כלי ג קופסא חייבת בציצית אמר רבא ומודה שמואל °בזקן שעשאה לכבודו שפטורה מאי טעמא °אשר תכסה בה אמר רחמנא והאי לאו לכסויי עביד בההיא שעתא רמי ליה משום °לועג לרש חרף עושהו פירוש שעשאה לכבודו שעשאה לתכריכין שלו: *רב נחמן אשכחיה לרב אדא בר אהבה דרמי חוטי ומברך אשר קדשנו במצותיו וצונו לעשות ציצית אמר ליה מאי (ב) ציצית דשמענא הכי אמר רב ציצית ב אינה צריכה ברכה ושקלינן וטרינן ואסקינן דבהא פליגי מאן דאמר ציצית אינה צריכה ברכה קסבר °חובת גברא הוא והויא

ר"א אינו חייב אלא על דבר שעיקרו מן התורה ופירושו מדברי סופרים ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע ואין לנו אלא תפילין ופריך והא איכא ציצית ומשני אי קשר העליון דאורייתא גרוע ועומד הוא ויש לומר דכל מה שמוסיף מארבע חוטין ועד שמונה לאו גורע הוא ולא מיפסיל בכך כדאשכחן אמוראי בפרק התכלת [דף מב.] רב אחא בר יעקב רמי ארבעה ורבי ירמיה מדפתי רמי תמניא ולא פליגי הני אמוראי אלא מר עביד הפחות ומר עביד היתר ובסנהדרין דמוסיף על המניא וקצת תימה היכי משמע מקרא דאי בעי עביד הכי ואי בעי עביד הכי בשלמא אי אמרינן דפליגי איכא למימר דבהכי פליגי דמאן דרמי ארבע כדדרשינן גדיל שנים גדילים ארבע ומאן דרמי תמניא סבר דגדילים דאמר רחמנא אכל מין ומין קאי גדילים מלבן גדילים מתכלת דהיינו למר ופשתים דקאי גדילים עלייהו וצריך לומר דאף זה במשמעות גדילים דאי עביד גדילים מתכלת ולבן שני חוטין מזה ושני חוטין מזה גדילים קרינא ביה ואי עביד מכל מין ומין גדילים כגון ארבע חוטי לבן ד' חוטי תכלת גדילים קרינא ביה ולאו מוסיף הוא אבל אי רמי טפי הוי מוסיף וגרוע ועומד הוא ולעולם גדילים בעינן דהיינו ארבע חוטין בין שיש בו שני מינים בין שאין בו אלא מין אחד כמו שפרש"י וראיה עוד לדבריו מהא דאמרינן גבי טלית שכולה תכלת כאן בטלית בת ארבעה חוטין כאן בטלית בת ח' חוטין פירוש בטלית בת שמונה חוטין ארבעה חוטי תכלת והטיל בה ארבעה חוטי קלא אילן לקיים בה מצות שני מינין פסולה הואיל ולבר קלא אילן איכא חוטין כל צרכה חיישינן דילמא מזבן לה לאינש אחרינא וסבור דכולהו תכלת ושקל ד' מינייהו ורמי להו בטלית אחרינא אבל בטלית בת ד' חוטין שיש בה שם שני חוטין תכלת יכול לתת בה שני חוטי קלא אילן לשם לבן וליכא למיחש שמא יקח ממנה שני חוטין ויתנם בטלית אחר כיון דליכא אלא ד' חוטין אי שקל מינייהו מיפסיל אלמא דבפחות מד' חוטין לא מיתכשר אפי' ממין אחד: וגרסי' בגמרא [דף לח.] התכלת אינה מעכבת את הלבן (ו) נימא מתניתין דלא כרבי דתניא וראיתם אותו. מלמד שמעכבין זה את זה דברי רבי וחכמים אומרים אין מעכבין ומסיק [שם ע"ב] אמר רבא לא נצרכה אלא לגרדומין דאי איגרדום תכלת וקאי אלבן או איגרדום לבן וקאי אתכלת לית לן בה דאמרי בני רבי חייא גרדומי תכלת וגרדומי אזוב כשרין וכמה שיעור גרדומין אמר בר המדורי אמר שמואל כדי לענבן משמע דאי איגרדום תרווייהו פסולין אפילו אם נשאר בהן כדי עניבה ולכך היה אומר ר"ת דעכשיו שנותנין ד' חוטים שנים משום לבן ושנים משום תכלת וכופלין אותן לשמונה אם נפסקו שנים מן השמונה ונשאר בהם כדי עניבה כשר ואם נפסקו שלשה פסול דשמא לא נשאר בו אלא חוט אחד שלם ויש אומר דהך שנויא דגרדומין אליבא דרבי דלרבנן אתיא מתני' כפשטה דתכלת אינו מעכב את הלבן כלל אלא דדחיק תלמודא לאוקומה למתניתין אליבא דרבי ובגרדומין ודוקא לרבי דאית ליה דמעכבין זה את זה ותרווייהו מצוה אחת ומועיל השלם לחברו כאילו כולן שלמים אבל לרבנן דלא מעכבי אהדדי הוו כשתי מצות ואי איגרדום חד וקאי אאידך אינן מועילין זה *בלא זה ואין הלכה כרבי דר' יוחנן בן נורי[א] הוא דפליג עליה וקי"ל הלכה כרבי מחברו ולא מרבו. ולא מסתבר דתהוי מלתיה דבני רבי חייא בפלוגתא דרבי ורבנן אלא ככולי עלמא אתיא וי"מ אי איגרדום תכלת וקאי אלבן היינו שנפסק החוט מעיקרו ולא נשתייר בו אלא כל שהוא דלרבי דסבירא ליה דמעכבין זה את זה שלעולם צריך שני חוטי לבן ושני חוטי תכלת מצוה אחת הן ומועיל השלם לחברו אבל לרבנן דסברי דאין מעכבין זה את זה אלא בין יש לו תכלת ובין יש לו לבן צריך שיתן ד' חוטין פירוש אפילו הן ממין אחד אם נפסק חוט מעיקרו פסול דכיון שנפסק (ז) מקום חבורו לכנף לא נשארו כי אם שלשה חוטין אבל אם נפסקו [אפילו] כל ארבעתן ונשתייר בהן כדי עניבה כשר והא דמייתי הא דבני רבי חייא אהא דאמר רבא לא נצרכה אלא לגרדומין לא שיהא לגמרי כההיא דבני רבי חייא דבני רבי חייא אליבא דרבנן מצרכי לכל ד' חוטין כדי עניבה וגרדומי תכלת אכל ד' חוטי קאי דאיגרדום מקצתן ואשתייר מקצתן וכיוצא בו לרבא אליבא דרבי אי איגרדום חוטי תכלת לגמרי *[ולא נשתייר ממנה כדי עניבה] ואשתייר חוטי לבן שלמים או להפך [כשרים] ולא מייתי הא דבני רבי חייא אלא דלא בעי' סופן כתחלתן למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה והא דקאמר רב נפסק חוט מעיקרו פסול לאו דוקא מעיקרו אלא כל שלא נשאר בו כדי עניבה נפסק מעיקרו קרי ליה כיון שלא נשתייר בו כדי הכשר ופירוש זה נראה עיקר דגרדומי תכלת דבני רבי חייא משמע דאיגרדום כל ארבעתן כי קורא לכל הציצית תכלת כדקאמר תכלת שכרך רובה כשרה וכן רמי תכלתא *לאינשי דביתהו וכן משמע לישנא דגמרא דקאמר מאי שיריו ומאי גרדומיו לאו שיריו דאפסוק מינייהו ואשתייר מינייהו גרדומי דאיגרדום איגרדומי אלמא דגרדומי אכל ד' חוטי קאי וכן משמע דומיא דגרדומי אזוב דקאי אכל שלשה קלחי אזוב הלכך אפילו איגרדום כל שמונה חוטי ונשתייר בהן כדי עניבה כשר ואם יש אפילו בחוט אחד פחות מכדי עניבה פסול:

וגרסינן תו [דף לח:] איבעיא להו כדי לענבן כולהו בהדי הדדי או דילמא כל חד וחד לחודיה תיקו ואזלינן לחומרא. ובעי' כדי לענבן כולהו בהדי הדדי בעי רב אשי אלימי ולא מיענבי ואי הוו קטיני הוו מיענבי מאי אמר ליה רב אחא בריה *(דרב אחא) לרב אשי כ"ש דמינכר וכשרין אמר רבא ש"מ צריך לקשר על כל חוליא דאי ס"ד לא צריך הא דאמרי בני ר' חייא גרדומי תכלת כשרים כיון דאישתרי להו עילאי אישתרי להו כולהו מכאן משמע קצת דכדי עניבה דקאמר לעיל לא בעי שישייר בפתיל כדי עניבה אלא אפילו נפסק כל הפתיל ונשתייר בגדיל כדי עניבה מדקאמר כיון דאישתרי עילאי אישתרי כולהו דאי נשאר כדי עניבה בפתיל לא מישתרי הקשר ורש"י דחק לפרש דרבא לית ליה דבר המדורי דבעי כדי עניבה ולא משמע כן וכן בספרי תניא בפרשת גדילים בד"א בתחילתה אבל בשיריה ובגרדומה אפי' כל שהוא משמע דאגדילים קאי: [שם לח:] מאן תנא דפליג עליה (ח) דרבי האי תנא דתניא רבי יצחק אומר משום רבי נתן שאמר משום ר"י הגלילי שאמר משום ר' יוחנן בן נורי אין לו תכלת מביא לבן: **בזקן** שעשאה לכבודו. ומשמע שתכריכי המת מטילין להם ציצית והאידנא נהגו להסיר הציציות מתכריכי המת והיה אומר ר"ת שסמך למנהגם משום דציצית נראית "כעדות שקיים כל המצות ואין הדור הזה ראוי לאותו עדות ואמרינן במדרש, על כנפי בגדיהם לדורותם לדור שכולו תם ועוד דבימיהם היה כל עיטופם בטלית בת ארבע כנפות והיה לכולם ציציות בחייהם הלכך מטילין בהם גם במותם משום לועג לרש אבל האידנא שאין עטיפתו בטלית בת ארבע כנפות ויש הרבה בני אדם שלא היו להם ציצית בחייהם ואי רמינן ליה אחרי מותו איכא ספי לועג לרש שמזקיקין אותו מה שלא קיים בחייו ואם היו משימין לאותם שהיו להם בחייהם נמצא שאותם שלא היו להם בחייהם מתביישים ואין לומר ויתביישו וכן ראוי להם על שלא הטילו ציצית בחייהם. לפי שהתורה לא הזקיקה לעשות ציצית אלא למי שיש לו טלית בת ד' כנפות ועוד סמכו על הא דאיתא במסכת שמחות שלוה אבא שאול בן בטנית הטילו תכלת מאפליוני ואע"ג דקאמר הטילו ולא קאמר התירו מ"מ משמע להסירו מדקאמר מאפליוני ולא קאמר באפליוני ואין להביא ראיה למנהגנו מהא דאמרינן בפרק מי שמתו (דף יח.) גבי תכלתיה דרבי יונתן דשדי אקבריה ואמר

תורה אור

תכלת יצא: גדול עונשו של לבן. למי שאינו מטיל ציצית: ז"ה שאמר לו של טיט. שמלוי ולא הביאו: שהקטן. שהגיע לחינוך: טלית כפולה. שהיתה ארוכה וכפלה לשתים: ור"ש פוטר. שאם הפשוט נמצאו ציצית באמצעיתה: שאם כפלה ותפרה שחייבת. דלא תיפשט: איפשוט. נתפשט הטלית והיו הציצית באמצעיתה (ג) שהיא ארוכה כפלים בקומתו והיתה כפולה והכפל מוטל על ראשו ושני ראשי הטלית למטה מאחריו ושני ציציות בקרנות האחד ושני ציציות בשני ראשי הכפל מקום שאורכו כלה וכשנתפשטה נמצאו שני ציציות של כפל באמצע הטלית כנגד ראשו של רבה: לאו היינו כנף. דבאמצעיתן הן עומדין: מי סברת חובת גברא הוא. דכשהקיים מצות ציצית באחת מהן דתפטר באחריתי: חובת טלית הוא. הטלית הכפולה חייבת בציצית: זיל רמי לה. הסר אותן ציציות שהיו בכפולה והטל בה אחרות כמותן: כלי קופסא. טליתות הראויין לציציות אע"פ שמונחין ומקופלין בקופסא (ד) הואיל ועומדין להתכסות בהו אשר תכסה קרינן ביה: לכבודו. לתכריכין: וההיא שעתא. כשלובשין אותו למת: רמי ליה. מטילין בו ציצית: משום לועג לרש. דדמי לליעוג כלומר איפטר ליה מן המצוה: (ה) (ציצית. לשון ליגלוג): אינה צריכה ברכה. בשעת עשייתה

נמוקי יוסף

שאמר לו של טיט. שהוא קל למצאו ועם כל זה לא הביאו: טלית של קטן וכו'. המתביים לצאת לחוץ בלא כסות מתכסה ראשו ורובו חייבת דכסותו קרינן ביה: פטורה. דלאו כסותו הוא: כפלה. שהיתה ארוכה מאד כשתים כראוי לה כגון זו ואין ראוי ללבשה אלא א"כ כופלין אותה: ור"ש פוטר. דס"ל כנגד שאינו ראוי ללבישה והלכתא כוותיה: ושוין וכו'. שאם תפרה לאחר שכפלה שחייבת דהא חזיא לאיכסויי אכפליה. והיו שתי ציציותיה בכפליה ולא היתה תפורה ונתן מקום הכפלות בראשו: אפשיט. כשנתפשטה לו היו ציציות הכפל בראשו באמצע הטלית: א"ל היינו כנף. בתמיה: מי סברת וכו'. דלמאן דאמר חובת גברא הוא כיון שיש לו טלית מצוייצת פטור מלהטיל תכלת בשאר טליתות כל זמן שאינו לובשן: חובת טלית הוא. ואע"פ שיש לו טלית מצוייצת חייב לעשות ציציות בכל טלית שיש לו בד' כנפות ועביד לאכסויי בהו: כלי קופסא. מונח בקופסא לפי שאין דעתו ללבשן כי אם בימים ידועין: חייבת בציצית. דסוף סוף היא עבידא לאיכסויי בה מחיים: בזקן שעשאה לכבודו. לתכריכין שלו ואע"פ שלובש אותה לפעמים בחייו כיון שאין עיקר עשייתה לאיכסויי מחיים הויא ליה ככסות לילה שהיא פטורה אף ביום לאפוקי כלי קופסא שעיקר עשייתה לאיכסויי בה מחיים: בההיא שעתא. שמת: רמי. נותנין שם ציצית והעלה הריטב"א ז"ל שמנהג יפה הוא לתת ציציות בתכריכין כיון שרגילין במצוה מחיים משום והלך לפניך לדקך וגו' וי"מ שיש במדרש שלכך נסמכה פרשת נסקל לפרשת ציצית לומר שהמת חייב בציצית: אמר רב ציצית אינה צריכה ברכה. כתב הריטב"א כתב רבינו ז"ל והלכתא כרב דאמר חובת גברא הוא דהא אנן לא מברכינן לעשות ודחי מימרא דשמואל דכלי קופסא ואין לנו לזוז מדברי רב אלפס והרמב"ן וכן הגאונים ז"ל וגם הרבה מגדולי האחרונים ז"ל פסקו כן ומיהו ודאי קי"ל כתוספתא דברכות דתניא העושה ציצית לעצמו אומר שהחיינו ואם לא אמר בשעת עשייה אומר בשעת עטיפה הראשונה דהכי הלכתא בלולב ובסוכה כדאיתא בדוכתייהו [סוכה מו.]. ועכשיו נשאר לנו לבאר מצות ציצית אם העטיפה מעכבת בו אם לאו ולפרש קצת לשון הברכה וכיצד מברכין אותו והמניח ציצית ותפילין איזה מהם מקדים לפי שרבו בזה סברות המפרשים ז"ל ונאמר כי יש מן הראשונים ז"ל שאמרו כי אין מצות טלית מתקיימת אלא בעטיפת הראש לכסות בו ראשו וגופו או רובו כדכתיב אשר תכסה בה ולדבריהם אין מצות ציצית באלו הטליתות הקטנים שנהגו ללבוש ברוב המלכיות ואין נראה כן ומה שהיו מברכין להתעטף זהו למצוה מן המובחר ואפשר שהתלמוד מדבר לפי מנהגם שלא היו רגילין ללבוש טלית בת ארבע כנפות אלא טלית גדול כדאמרינן טלית של ת"ח צריך שיהא נראה מתחתיו טפח אבל מסורת הדין כל כסות של ד' כנפות חייבת בציצית ויוצא בו ממצות ציצית אע"פ שאין בו לא כיסוי ולא עטוף דרחמנא בגדיכם וכסותך קאמר וכל מלבוש וכסות במשמע ובלבד שיהא לו כנפות ואי משום אשר תכסה בה ההיא לאו

שלטי הגבורים

א שיהא מרובעת וכפולה כתב מיי' אין מטילין ציציותיה על כנפיה כמו שהיא כפולה אא"כ תפרה כולה ואפי' מרוח אחת ומלבון הרא"ש ירא"ה שחייבת אע"פ שלא תפרה: ב אלא מברך להתעטף בציצית ואם פשט טליתו ולא היה דעתו ללובשו מיד כשחוזר ולבשו צריך לברך אבל אם היה דעתו ללובשו מיד כגון שפשט אותו כדי ליכנס לבית הכסא בזה אני מסתפק אם צריך לברך שיש פנים לכאן ולכאן דאיכא למימר כיון דילפינן כל התורה כולה מתפילין כל אימת דממשמש בהו מברך פי' אם זזו ממקומן ולא ידע שלא היו במקומן אבל אם הזיזם ממקומן אדעתא להחזירן מיד התם נמי לא היה צריך לברך וזה דעתי והישן בטליתו בלילה אין צריך לברך עליו בבקר. טור:

הגהות הב"ח

(א) נ"ל באורייתא: (ב) נ"ל ציצי: (ג) נ"ל שהיתה: (ד) נ"ב חייבת בציצית: (ה) נ"ל ציצי: (ו) נ"ב וכו': (ז) נ"ל במקום: (ח) נ"ב אפשר שהכי גרסינן זו בפסקיו לאוכוחי מינה דמדאורייתא אין לאסור ציצית של פשתן בטלית של פשתן ועי' לקמן במ"ש על הגליון בענין זה:

הגהות מא"י

[א] פליג עליה כנ"ל:

נ"ל את זה. מי"ט

גי' מהר"ס

נ"ל לפרנסת לאינשי ביתיה. מי"ט

נ"ל דרבה

עין משפט

א מיי' פ"ג מהל' ציצית סמג עשין כו טוא"ח סי' טז: ב מיי' פ"ק שם טוא"ח סימן (יז)[ח]: ג מיי' פ"ג שם סמ"ג עשין כו טוא"ח סי' יט.

ס"א נ"ג

רסד רסה רסו

א מיי' פ"ג מה' ציצית סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' יד:
ב מיי' פ"ק שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' טו:
ג מיי' פ"ק ופ"ב שם סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' יא יג:

רש"י

עשייתה: חובת גברא. ועטיפתה היא גמר מלותה: וכנפיה של עור. שנחתכו קרניה ותלה בהן עור: חוץ לשלש. למעלה מג' אצבעות משפת הכנף: יתפור. ולא חיישינן דלמא פיים מידי מן חוט התפירה ויוסיף עליו ד' חוטין לשם ציצית ואיכא תעשה ולא מן העשוי דהא חוץ לג' לא חזי להלות ציצית כדאמרי' לקמן: תוך ג'. דראוי להניח שם ציצית: לא יתפור. דחיישינן להא דפירשנו: ממקום אחר. מן טלית אחר ויש בה תכלת: ותולה בה. משום דעל כנפי בגדיהם בעינן וכנף זה לא היה מבגד זה בשעת עשייה: ושוין שמביא הכלת. מתיר ציצית מטלית אחרת ותולה בה דהכא ליכא ולא מן העשוי דהא צריך לחזור ולכורכה ולתקנה כאן כבתחלה: ובלבד שלא תהא מופסקת. שיהא כל חוטיה שלימים: אין מתירין. ציצית מבגד לבגד והיא ברייתא דלעיל ושוין מוקי לה בדיעבד: אין מדליקין. נר חנוכה מנר חנוכה משום ביזוי מצוה כדמפרש במסכת שבת (דף כב.): כל מילי דמר. רבה: ארבע. חוטין נותן בחור הכנף וכופלן לשמנה: משולשת. תלויה הענף מן הגדיל: ארבע. אצבעות: וג'. שב"ה אומרים שיהא [כל אחת] בתוכן ג' אצבעות (ב) [אחת מד'] מטפח של כל אדם דהיינו כמדת גודל: שית בקטנה. באצבע קטנה: וחמש באצבע וארבע בגודל. והכל שיעור אחד: בתוך ג' אצבעות. כלומר שלא ירחיק מן שפת הכנף יותר מג' אצבעות: אין לשון ציצית אלא לשון יוצא. תלוי ויוצא מן (הכנף) הענף

הגהות חו"י
(א) עי' בהרי"ף שבת פרק במה מדליקין סי' שז:

בס"י בעינן וכ"ה בגמ'

בגמ' הגי' אמר רבה אמר ר' יהודה

פסקי הרא"ש

נר מצוה

והויא לה מצוה שאין עשייתה גמר מלאכתה וכל מצוה שאין עשייתה גמר מלאכתה אין צריך לברך שהרי התפילין אין עשייתן גמר מלאכתן ואין צריך לברך לעשות תפילין ומאן דאמר ציצית צריכה ברכה קסבר ציצית חובת טלית היא והויא לה מצוה שעשייתה גמר מלאכתה וכל מצוה שעשייתה גמר מלאכתה צריך לברך משעת עשייתה כמו המילה שעשייתה גמר מלאכתה וצריך לברך: והלכתא כרב דאמר חובת א גברא היא דהא אנן לא מברכינן לעשות ציצית הלכך הא דאמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית ליתא והכי אמר בעל הלכות ואיכא מאן דאמר הלכתא כשמואל דאמר חובת טלית היא ואנן כתבינן מאי דסבירא לן דף מ:*אמר רבא הא מילתא אמריתא אנא ואיתמר במערבא משמיה (א) דר' יוחנן כוותי א היא של רסז עור וכנפיה של בגד פטורה היא של בגד וכנפיה של עור חייבת מאי טעמא עיקר בגד *היא *אמר דף מד. רב יהודה טלית שאולה כל שלשים יום פטורה מן הציצית מכאן ואילך חייבת *אמר *רבה דף מא. אמר רב יהודה טלית ב שנקרעה חוץ לשלש רסח יתפור תוך שלש לא יתפור תניא נמי הכי טלית שנקרעה חוץ לשלש יתפור תוך שלש ר"מ אומר (לא) יתפור וחכמים (א) אומרים *[לא] יתפור ושוין שלא יביא אפילו אמה על אמה ממקום אחר ותולה בה ושוין שמביא תכלת ממקום אחר ג' ותולה בה *ובלבד שלא תהא נפסקת: איתמר רב אמר אין מתירין מבגד לבגד ושמואל אמר מתירין מבגד לבגד רב אמר אין מדליקין מנר לנר ושמואל אמר מדליקין מנר לנר רב אמר אין הלכה כר' שמעון בגרירה ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון בגרירה (א) אמר אביי °כל מילי דמר עביד כרב לבר מהני תלת דעביד כשמואל מתירין מבגד לבגד ומדליקין מנר לנר והלכה כר"ש בגרירה דתניא ר"ש אומר גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ: תנו ירבנן כמה ב חוטין נותן בית רסט שמאי אומרים ארבעה וב"ה אומרים שלשה וכמה תהא משולשת ב"ש אומרים ארבע וב"ה אומרים שלש ושלש שאמרו ב"ה אחת מד' לטפח של כל אדם: אמר רב פפא טפח דאורייתא שית בקטנה וחמש באצבע ארבע בגודל אמר רב הונא ד' בתוך ד' ומשולשת ארבע ורב יהודה אמר שלשה בתוך שלש ומשולשת ארבע אמר רב פפא הלכתא ארבע בתוך שלש ומשולשת ארבע פירוש ארבעה חוטין בתוך שלש אצבעות בטלית ומשולשת הציצית ארבע ג אצבעות למימרא דאיכא שיעורא והתניא ציצית אין ציצית אלא יוצא ואין ציצית אלא כל שהוא וכבר עלו

ואמר ליה רבי חייא דל"ה דלא לימרון למחר באין אצלנו ועכשיו מחרפים אותנו אלמא דלדידהו לא הוי ציצית דל"ה דאיכא למימר לעולם הוו להו ציצית ואפ"ה איכא לועג כיון שאינו בר קיום מצות וי"מ ההיא שעתא כשמוליכין אותו לקבר רמינן ליה משום דאיכא לועג לרש שהמכתפים אותו יש להם ציצית והוא אין לו וכשמשימין אותו בקבר או מסירין אותן:

טלית שאולה וכו'. והך חיובא מדרבנן הוא דמדאורייתא פטורה לעולם כדדרשינן בפרק ראשית הגז (דף קלו.) כסותך ולא של אחרים ומדרבנן הוא דחייב והוא משום דנראית כשלו לפי שאין דרך להשאיל יותר מל' יום והיינו דוקא בשואל טלית שאינה מצויצת אבל השואל מחברו טלית מצויצת יברך לאלתר:

בתוך ג' לא יתפור. ופרש"י ז"ל דחיישינן דילמא פיים מידי מחוט התפירה ויניחנו ויוסיף עליו חוטין לשם ציצית ואיכא תעשה ולא מן העשוי אבל חוץ לשלש לאו מקום ציצית הוא ולפירוש זה יראה דטלית של צמר שנקרע תוך ג' מותר לתפור באידנא דאין דרך לתפור בחוטי צמר אלא בחוטי קנבו"ס ואינם ראוים לציצית ורב עמרם פירש חוץ לג' יתפור דכיון דאית ביה שלש על שלש אית ביה תורת בגד תוך שלש לית ביה תורת בגד וכמאן דליתיה דמי ואע"ג דתפריה כמאן דפסיק חשיב ולא רמינן ביה ציצית ואי עביד ביה ציצית לא פטר ליה לטלית:

ושוין שלא יביא וכו' משום דעל כנפי בגדיהם בעינן (ג) וענף זה לא היה בבגד זה בשעת עשייה: ושוין שמביא תכלת ממקום אחר ותולה בה. פירוש שמתיר ציצית מטלית אחר ותולה בזה ואין בזה משום ולא מן העשוי שהרי צריך לכרוך ולתקן הציצית כבתחילה: ובלבד שלא תהא מופסקת. שיהו כל חוטיה שלמים:

ארבעה בתוך *ד' וכו' פי' ד' חוטין יכנים בתוך ג' אצבעות בכנף הטלית ומשולשת הציצית ד' אצבעות משמע שכל הציצית גדיל וענף אינו אלא ד' אצבעות ורש"י פי' משולשת תלויה *הכנף לבד מן הגדיל ד' אצבעות ואז הוי הציצית שש אצבעות ור"ת פי' דמשולשת אגדיל קאי מלשון המשלשל בדפנות שהוא לשון גדיל וחיבור וכן מוכח בספרי דתני לה אגדילים ולא בפרשת ועשו להם ציצית דתניא בפרשת כי תצא גדילים תעשה לך למה נאמר לפי שנאמר ועשו להם ציצית שומע אני יעשה חוט אחד בפני עצמו ת"ל גדילים וכמה גדילים נעשים אין גדיל פחות מג' חוטין כדברי ב"ה ב"ש אומר ד' חוטין של תכלת וד' חוטין של לבן של ד' ד' אצבעות והלכה כדברי ב"ש אלמא דגדיל ד' בעינן והכי נהיגין לעשות ציצית י"ב אצבעות שליש גדיל ד' אצבעות ושני שלישי ענף שמונה אצבעות: גרסינן בגמ' אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יאשיה דמן אושא (אמר שמואל) חוט של כרך עולה מן המנין פירוש למנין שמונה חוטין ועושה אחד מן החוטין ארוך וכורך בו סביב השבעה:

בני

שלטי הגבורים

א וכתב הטור ואין אדם חייב לקנות טלית בת ד' כנפות כדי להתחייב בציצית ומ"מ יפה הדבר שיהיה לכל אדם בגד קטן בת ד' כנפות להתלבש בו:

לשון ריא"ז
כלים המונחים לו בקופסא ואינו לובשן פטור מן הציצית שאין הציצית חובת טלית אלא חובה המוטלת על האדם ללובשה שלא ילבש טלית בלא ציצית אע"פ שיכול אדם ללבוש טלית בעלת שלש כנפים ולפטור עצמו מציצית לעולם אין ראוי לאדם לפטור עצמו מן המצוה אלא יחזור אחר טלית בעלת ארבע כנפות ויקיים בה מצות ציצית והמחזר לפטור עצמו ממצ"ע עשה מעונשין אותו מן השמים בעת שיש (י) [ריתחא] בעולם:

ב וכתב בעל העטור דאם ירצה להוסיף יוסיף כמה שירצה ור"י פירש דעד שמונה כפולים שהם ט"ז מוסיף טפי לא:

ג וצריכה שתהא הציצית משולשת ויורדת למטה מן הכנף ארבעה אצבעות בגודל ואם רצה להאריך בה מאריך בה כל מה שירצה אפילו אמה או שתים שאין לה שיעור למעלה ויש שעושין טפח אחד גדיל ושתי טפחים ענף וכן הוא בפרדס המורה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) לשון הגהות מיי' מר"מ מייתי ראיה אע"ג דרבנן פליגי עליה משום דהלכה כר"מ בגזירותיו עכ"ל ובספר יראים ובנימוקי יוסף גרס איפכא ר"מ אומר יתפור וחכ"א לא יתפור וניחא טפי:

(ב) תמיהני אם לא ראה הרב פירש"י שפירש ובלבד שלא תהא מופסקת שיהו כל חוטיה שלמים ושמא על פירש"י נסתפק מה חידוש אתא לאשמועי' ומיהו ה"ר יוסף קארו בנימוקיו לא"ח סי' ט"ו כתב ז"ל משמע דאיצטריך למתני משום דסד"א אע"פ שיפסק בעודו בכנף הראשון כיון שנשתייר בו כדי עניבה שיה כשר בעודו שם גם כשקבעו בכנף שני ליתכשר קמ"ל כיון דתחילת קביעתו בכנף זה הוי בחוט תופסק אע"פ שיש בו כדי עניבה פסול עכ"ל:

הגהות הב"ח

(א) נ"ל דר' זירא: (ב) כל אצבע אחת מד' מטפח כצ"ל: (ג) נ"ל וכנף: (ד) נ"ל תימא: (ה) נ"ב וכפ' הספינה הסיג על זה פ"ב בדף ר"ס ע"א: (ו) נ"ב אבל רש"י והרא"ש פירשו דהכוונה לומר שיהו כל חוטיה שלמים והב"י בטור א"ח סימן ט"ו האריך בזה ע"ש: (ז) נ"ב כלומר אע"פ דקי"ל כרב באיסורי מ"מ בהני מילי משמע דהלכתא כשמואל שהרי אביי העיד על רבה דעביד בהני תלת מילי כשמואל ומעשה רב ותפסי' לקולא אזלינן בתריה וקי"ל: (ח) נ"ב ד': (ט) נ"ב כלומר דאין שיעור למעלה ואם רצה מוסיף בין במנין בין באורך וכ"כ בעל העיטור וע"ז קאמר ויש שפירשו כו' כלומר ודלא כפי' ב"י וקי"ל: (י) נ"ל שונם:

נמוקי יוסף

נאו לכיסוי הגוף או עטיפת הראש אתא אלא לרבות כסות סומא או בעלת ה' כדאמרן לעיל [דף מג] והרי אמר טלית שהקטן מתכסה בה ראשו ורובו [דף מ:] וגדול יוצא בה עראי שהיא חייבת ומסתמא אין בה לגדול כדי עטיפת הראש וכיסוי רוב גופו אלא ודאי כדאמרן וכן פשט המנהג בכל ישראל כי רובם אין להם טלית גדולה הראויה לעטוף ועושין טליתות קטנים שלובשין אותן שלא מיעטו מן וראיתם אותו אלא כסות לילה או כסות סומא ולא ככות שתחת המקטורן וזו נראית ראיה ברורה וכן פסק הרב בעל הלכות ז"ל ואין להרהר בזה ומ"מ מצוה מן המובחר שיהא כולו מעוטף במצוה וזו דרך ירא שמים לחבב המצוה וכ"ש מצות ציצית השקולה כנגד כל המצות ולא שיהא מעכב כלל ובאלו הטליתות הקטנים שנהגו אין מברכין להתעטף אלא נהגו לברך על מצות ציצית ואין לבטל המנהג. ונהגו ג"כ לעשות המצוה מעומד. וכבר נשאלתי על המניח תפילין והמתעטף בשחרית איזה מקדים ונראה שראוי להקדים מצות ציצית שהקולה כנגד כל המצות ועוד שהיא תדירה יותר שנוהגת בין בחול בין בשבת בין ביו"ט ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם וכן מצאתי לרב רבינו יונה זצ"ל בספר היראה ומ"מ אותם שמתעטפים בטלית גדולה כיון שאין דרך להתעטף אלא אחר כל המלבושים ושנתנו מקטוריהם בראשיהם מצות תפילין באה לפניו תחלה ומברכין עליהם תחלה לפי שאין מעבירין על המצות ואפילו אותם שאין נוהגין אלא בטלית קטן ראוי ללבוש אותו על מלבושיהם לקיים בו יפה ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם ועוד שהרי דימו אותו חכמים [דף מג:] לחותם של עבד שמקפיד בו רבו כשמכסה אותו. ומותר לאדם ליכנס בטלית מצויצת לבית הכסא ועושה צרכיו שלא אסרו אלא תפילין שיש בהם משום קדושה וצריכין גוף נקי שלא יפיח בהם ושלא יישן בהם וכן כתב הגאון ז"ל ונראה לי ראיה גמורה לדבריהם מהא דאמרינן בגמ' [דף מג.] דרב יהודה לא מברך על הציצית אלא בצפרא ואמרינן דאפי' (ד) כר' דאמר בתפילין שכל זמן שמניחן מברך עליהן וה"ה לציצית אלא דרב יהודה גברא נגיעא הוה ולא הוה שדי גלימיה מיניה כוליה יומא ש"מ שמותר לעשות כל צרכיו בטלית מצויצת שאל"כ היה צריך לסלקו כשעושה צרכיו וכן המנהג פשוט ולמדנו מאותו מעשה שחייב אדם לברך על הציצית כל זמן שלובשו או מתעטף בו ואפילו אלף פעמים ביום ואם נפלה טליתו שלא במתכוין וחוזר ולובשו ומתעטף בו יש אומרים שאינו צריך לחזור ולברך וכן מצאתי בשם ה"ר יונה זצ"ל אבל מורי ז"ל היה אומר שאף בזו חוזר ומברך אם נפלה מרוב גופו *[דס"ל היסח הדעת] ונראה לי כדבריו מהאי עובדא דרב יהודה דמדמי ציצית לתפילין ובתפילין אמרי' דכל זמן דממשמש בהו מברך והיינו דוקא כשעוקרן ממקום הנחתן ומחזירן למקומן וכן פי' בתוס' וכן פי' ה"ר יונה בשם רבו ה"ר משה ב"ר שניאור ז"ל וכיון דכן ה"ה לציצית עכ"ל הריטב"א ז"ל: טלית שאולה וכו'. מדאורייתא פטורה דכסותך אמר רחמנא דמשמע כסות שלך ופטורה מן הציצית ואם רצה לעשות הרי זה משובח ומברך עליה וכן נהגו לברך על טלית שאולה מצויצת וכן דעת מורי ז"ל ובמקום שנהגו להניח טליתותיהן בבהכ"נ אם בא אדם להתעטף בה לפי שעה ולהחזירו למקומו מותר ולא חשיב שואל שלא מדעת גזלן הוי כיון דליכא הכא חשש כילוי קרנא ניחא ליה לאינים דליעבדו מצוה (ה) בממוניה מה שאין כן בספרים דשמא יבוא לקרות בהן הרבה עד שיקרע מרוב משמוש וכיון שגדולי רבותינו הצרפתים חוששין מלברך בטלית שאולה מצויצת תוך ל' יום ראוי לחוש לדבריהם שלא לברך ואם אדם לובש טליתות הרבה בבת אחת מברך ברכה אחת לכולן ואם אחר שלבש בביתו טלית קטן הלך לבית הכנסת ונתעטף בטלית גדול חייב לחזור ולברך כדברי ה"ר ז"ל וטעמא דקבעי רבנן זמן שלשים בטלית לפי שעד שלשים יום דרך אדם להניח טליתו מושאלת אצל אחרים ולא יותר מכאן ואילך ראית כשלו והלי יום צריך שיהיו רצופין שלא החזירה בינתיים כלל כל זה מיסוד הריטב"א ז"ל: חוץ לשלש וכו'. טלית שיש בו ציצית ונקרע הכנף סמוך לציציות אם הוא חוץ לשלש יתפור שהרי לא נתבטל הציצית כיון שנשאר שיעור שלש להיות כנף דהיינו שלש על שלש: תוך שלש. אם נקרע תוך שלש בטל הציצית מיד שלא נשתייר בו שיעור כנף וכשחוזר ותופרו ה"ל תעשה ולא מן העשוי: ושוין. אפילו למ"ד תוך לשלש יתפור לפי שלא נתבטל הכנף הכא מודה שלא יביא אפילו אמה על אמה ממקום אחר ויניח בטליתו אם היה מקום ציצית קיים ונקרע שאר רוב הטלית דה"ל תעשה ולא מן העשוי ועל דרך זה נמצאת מפורשת בשם רב עמרם ז"ל וה"ר טוביה ז"ל וכן פי' הרב בעל הלכות ז"ל: וחכמים אומרים לא יתפור. ואתיא דרב יהודה כרבנן דהלכתא כוותייהו ודעת הרי"ף ז"ל ורוב הפוסקים לפסוק כרב יהודה: שלא תהא מופסקת. ואיני יודע אם כך הגירסא ולא ראיתי בו (ו) שום פי' (ב): אין מתירין. ציצית שהוא בטלית של מצוה לצורך טלית אחר אפילו נאה ממנו דאית ביה בזוי מצוה וכן מנר חנוכה לצורך נר מצוה כיון שדולק למצותו: כל מילי דמר. רבה בר נחמני הוה (ז) משמע שהלכתא כשמואל: לבר מהני תלת. דכיון דלצורך מצוה היא אין כאן בזיון אבל לצורך חול אסור בעוד שהראשון דולק למצותו ולפיכך כתב ה"ר אשר ז"ל בספר המנהגות שאסור להדליק מנורות של בית הכנסת בעוד שדולקין למצותן לצורך דבר של חול אבל כשצריך לכבותן מותר וכל נר של מצוה בין של שבת בין של חנוכה בין לצרך תלמוד תורה בין לצורך חולה שיש בו סכנה או חיה דין אחד להם: אין ציצית אלא כל שהוא. מיירי בגרדומין כדלקמן. והלכתא (ח) חוטים בתוך שלש אצבעות מן הכנף בין מן הצד בין מלמטה בסוף הכנף ושתהיה הציצית משולשת חוץ לבגד י"ב אצבעות בין גדיל וענף והסיקנן לקמן דהוי תכלת שליש גדיל ושני שלישי ענף כמאה גדיל ד' אצבעות וענף ח' אצבעות והסיקנא דאין שיעור זה אלא למטה אבל למעלה (ט) אין

ע

עלו זקני בית שמאי וזקני ב"ה לעליית יונתן בן בתירא ואמרו ציצית אין לה שיעור כיוצא בו לולב אין לו שיעור מאי לאו אין לו שיעור כלל לא *אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה והכי נמי מסתברא מדקתני לולב אין לו שיעור מאי אין לו שיעור אילימא אין לו שיעור כלל (א) והתניא כל לולב שיש בו *(פחות מ) שלשה טפחים וכדי לנענע בו כשר אלא אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה הכא נמי אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה רב אחא בר יעקב עביד להו ארבעה ועייף להו מיעף (ב) עייל להו בגלימא ואביק להו מיבק קסבר בעינן תמניא בגלימא כי היכי דלידהו גדיל (ג) גדילא במקום פתילים רב ירמיה מדפתי עביד תמניא דאינון שיתסר ולא אביק להו מיבק מר בריה דרבינא עביד כדידן *אמר רבה בר בר חנה א"ר יאשיה חוט של כרך עולה מן המנין אמר רבה בר רב אדא אמר רב נפסק החוט א מעיקרו פסולה ואי איגרדומי איגרדמו ואישתייר מינייהו כדי לעונבן שפיר דמי וכשרין גרסינן (ד) בסוכה פ"ק* תלאן ואח"כ פסק ראשי חוטין שלהן פסולין *תנו רבנן אין ציצית אלא ענף וכן הוא אומר °ויקחני בציצית ראשי אמר אביי וצריך לפרודי °כצוציתא דארמאי אמר רב הונא אמר רב מנין ללוקח ציצית מן הנכרי שפסולה שנאמר °דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית בני ישראל ולא הנכרים : *אמר רב יהודה אמר רב עשאה מן הקוצין מן הנימין מן הגרדין פסולה מן הסיסין כשרה כי אמריתא קמיה דשמואל אמר לי מן הסיסין נמי פסולה בעינן טויה לשמה וליכא והלכתא כשמואל פירוש סיסין פקעיות של מטוה : *אמר רב גידל אמר רב ציצית צריכה שתהא נוטפת על הקרן שנאמר °על כנפי בגדיהם אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן וצריך להרחיק כמלא קשר ב גודל ואיצטריך דר' יעקב ואיצטריך דרב פפא דקאמר בתוך שלש דאי מדרבי יעקב הוה אמינא כמה דמרחיק לה טפי שפיר דמי קמ"ל דרב פפא ואי מדרב פפא הוה אמינא כמה דמקרב טפי מעלי צריכא רבינא ורב סמיא הוו יתבי קמיה דרב אשי אסתתר קרנא דגלימיה דרבינא ובצר ליה ממלא קשר גודל אמר ליה רב סמיא לא סבר לה מר להא דר' יעקב א"ר יוחנן אמר ליה בשעת עשייה איתמר *אמר רב תכלת שכרך רובה כשרה ואפילו לא כרך בה אלא חוליא אחת כשרה ונויי תכלת שליש גדיל ושני שלישי ענף וכמה שיעור חוליא תניא רבי אומר כדי שיכרוך וישנה וישלש תנא הפוחת לא ג יפחות משבע והמוסיף לא יוסיף על שלש עשרה לא יפחות משבע כנגד ז' רקיעים ולא יוסיף

בני ישראל ולא הנכרים · משמע דוקא נכרים משום דכתיב בני ישראל אבל אשה כשרה לעשות ציצית ולא אמרינן כל שאינו בלבישה אינו בעשייה דגבי תפילין דוקא הוא דדרשינן הכי משום דכתיב וקשרתם וכתבתם ודרשינן כל שישנו בקשירה ישנו בעשייה : עשאה מן הקוצים וכו' · קוצים היינו חוטין התלויין ביריעה ובולטין כמין קוצים ודרך לקוצצן : נימין . חוטין *שיוצאין מן הבגד לתפור: גרדין . חוטין שיוצאין בשפת הבגד : פסולה. משום דבעינן תלייה לשמה: מן הסיסין. פקעיות של מטוה ולא נטוו לשם ציצית : (כ) הפוחת לא יפחות מז' וכו' נראה דוקא שכשיש תכלת אז יש לדקדק במנין החוליות שהתכלת ניכר בחוליות ודומה לרקיע והלבן דומה לאויר שבין רקיע לרקיע אבל האידנא דלית לן תכלת אין לדקדק במנין החוליות ומהאי טעמא נמי אין צריך לקשר על כל חוליא וחוליא כי הקשר הוא להכיר מנין החוליות . ולחמשה קשרים לא מצינו סמך דבימי חכמים היו עושין שבעה קשרים לכל הפחות כדאמרי' הפוחת לא יפחות מז' ועל כל חוליא קשר : ואם

[הענף] משאו : אין לו שיעור למעלה. דכמה דבעי ליהוי ארוך : ויש לו שיעור למטה . דמשולשת ארבעה בעינן אבל בציר מהכא לא והא דקתני משאו דבמשאו נמי מתכשר גרדומי : עביד ארבעה. ארבעה חוטין : ועייף להו . היה טופלן לשמונה קודם שיתלם בכנף : ועייל להו בגלימא.

תורה אור

מכנים הכפל בנקב הכנף : ואביק להו מיבק . עונבן שחוזר ומכנים ב' הראשין בתוך הכפל ותלויין בעניבה בטלית אביק (ה) לשון (נקב) [עניבה] : בעינן תמניא . בנקב הטלית והכי משמע ליה גדילים שנים שני גדילין שהן ד' חוטין ואח"כ כופלן לשמונה : עביד תמניא. ודריש גדילים (א) לרבות עוד (ו) שני גדילים שהן שמונה חוטין : דאינהו שיתסר . דלאחר שהכניסן בטלית כופלן לשיתסר: כדידן. מכנים ד' חוטין ואח"כ כופלן לשמונה : חוט של כרך . אותו חוט שכורך סביב ועושה ממנו הגדיל עולה מן המנין דח' חוטין שנמנה עמהן : מעיקרו. דהיינו בראש המחובר לטלית : ואי איגרדום איגרדומי . שנפסקה קצת ונשתייר קצת: כדי לעונבם . זה על זה : תלאן . תלה הציציות בכנף ואח"כ פסק ראשי חוטין שלהן פסולין משום תעשה ולא מן העשוי : וצריך לפרודי . להפריד חוטי הציצית זה מזה: כצוציתא דארמאי. כמו בלורית של כותים שדבוקה למטה ופרודה למעלה:עשאה לציצית מןהקוצים. הנקצצין היינו חוטין התלוין בכל היריעה וקוצצן (ז) מן הבגד : נימין . היינו אותן שיוצאין מן הבגד בתפירה : גרדין . פרנ"ש: פסולה. כל זמן שמחוברין לבגד דבעינן עשייה לשמה והאי תלוי ועומד בה הוא : סיסין . קלונגלי"ן בלשכנז : כשירה. דהיכא תלויה לשמה : שתהא טעפת על הקרן . שתהא תולה עליה ומכה על הקרן כלומר שיגביהנה למעלה מן השפה (ח) חורה של כנף כשיתלה ונוגעת התלייה בקרן : וצריך להרחיק כו'. וצריך להגביהנה מן השפה מלא קשר גודל שיעור הציפורן עם הבשר עד הפרק ראשון:ואיצטריך דרב פפא. דאמר לעיל ד' בתוך שלש דמשמע שלא יגביהנה יותר משלשה אצבעות מן השפה : כמה דקריב לשפה טפי מעלי . ואפילו בתוך של שפה ליתכשר : דאיסתתר . ניסתר ונקרע הנקב וירד למטה עד שפיחת מן השפה עד הנקב ממלא קשר גודל : (ט) בשעת עשייה איתמר . הא דרבי יעקב והא נמי בשעת עשייה היה בו מלא קשר גודל : תכלת. זהו שם כל הציצית : שכרך רובה . שעשה שני שליש גדיל ושליש ענף כשרה ואע"ג דמצותה שליש גדיל ושני שליש ענף : חוליא אחת. הקפה שלש פעמים קרוי חוליא : ונוי תכלת. עיקר מצות ציצית : לא יפחות. משבע חוליות (י) :

ושסה

נמוקי יוסף

לו שיעור ויש שפירשו דלאורך החוטין הוא שאין לו שיעור וכן כיוצא בו בלולב אין לו שיעור למעלה לגדלו אבל מנין החוטים שיעור יש להם בין למטה בין למעלה ויהיו החוטים אחר שנכפלו ל"ב חוטין ויש לבעלי הקבלה בזה ענין גדול ועמוק ואסיקנא בגמרא דחוט של כרך עולה למנין. תניא בספרי פתיל תכלת שוזר כעין פתילה אין לי אלא תכלת לבן מנין אמרה תורה תן תכלת ותן לבן מה תכלת טווי ושזור אף לבן טווי ושזור עד כאן ולמדנו ממנו שאם אין החוטים שזורים פסולה ולכן נהגו לעשות בסוף כל חוט וחוט קשר כדי שיעמוד בשזירתו ומיהו נראין דברי ר"ת ז"ל דכל דשזורין בתחלתן יפה אע"פ שנתפרדה שזירתן ונעשו י"ו לא מפסלי דהוו להו כגרדומי ציצית וכשרה וכן פסק הר"ם בעל הלכות ז"ל ונראה דבריהם : עביד ארבע (ג). כלומר שלא גדלן כלל דס"ל דמצותם ע"ז חוטין : עביד כדידן. ארבע חוטין שזורין קודם שיכניסם בנקב *(ומצותן שזורין ויליף לה בספרי פתיל תכלת טווי ושזור אין לי אלא תכלת לבן מניין הרי אתה דן הואיל ואמרה תורה תן תכלת ותן לבן מה תכלת טווי ושזור) : מן המנין ממנין השמונה חוטין (מ) : [ה"ג] ולא אביק להו מיבק . מר בריה דרבינא עביד כדידן אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יאשיה דמן אושא אמר שמואל חוט של כרך עולה מן המנין אמר רב אדא אמר רב נפסק החוט מעיקרו פסולה ואם איגרדם אגרדומי ואשתייר מיניה כדי לענבן שפיר דמי וכשר גרסי' פ"ק דסוכה (דף יא:) תלאן ואח"כ פסק ראשי חוטין שלהם פסולה . פירוש עייף להו פרש"י ז"ל ובתוס' כופל הד' חוטין לח' קודם שיתלה אותם בטלית ומכנים הכפל בנקב הטלית : ואביק להו מיבק . לשון נקב א"נ לשון עניבה כמו ויאבק איש שחוזר ומכנים ב' הראשים בתוך הכפול חוץ לשפה ותלויין בעניבה בטלית : בגלימא. כלומר בתוך הנקב דלהוי גדיל (נ) כוליה : עביד כדידן. להכניס בכל נקב ד' חוטין וכשנכפלין הם ח' . ומנהגנו שלא לעשות אלא נקב אחד ויצא כפל החוטין מבחוץ מן הצד : מעיקרו. מעיקרו של כנף ממש למעלה במקום תחלת הגדיל סמוך לנקב וי"מ כל שנשתייר שיעור עניבה כשרה ודוקא בב' חוטין לחוד כי לעולם צריך שישתיירו שני חוטין שלמים מכל צד בכל כנף וכנף שיהא בהם י"ב אצבעות ודי בכך אע"פ שבשעת עשייה הוסיף בארכה : תלאן וכו'. דכשתלאן תחלה (ס) *פסק החוטין והתחיל לעשות קשרים אח"כ כשפסק ראשי החוטין הוא מן העשוי ורחמנא אמר תעשה ולא מן העשוי לכך טוב שיתחכם לכתחלה קודם שיכניסם כלל : אלא ענף. כלומר חוטין נפרדים : תניא בספרי יכול יעשה כולה ענף ת"ל גדילים ואין גדיל אלא חוטין מחוברין כדמתרגמינן מעשה עבות עובד גדילו אי גדילים יכול יעשה כולה גדיל ת"ל ציצית הא כיצד צריך שיהא גדיל יוצא מן הכנף וציצית יוצא מן הגדיל ע"כ והוותיקין כל זמן שמתעטפין מעיינין בחוטין ומפרידין אותן יפה ורואין אם נעקר בהם חוט מעיקרו ומנהג יפה הוא ליראי מצות : כצוציתא דארמאי. פירוש (ע) כטלית של נכרי דבוקה מלמטה ופרודה מלמעלה : [בני ישראל ולא הנכרים] . ומכאן דקדקו בתוס' שאם עשאה אשה כשרה ולא אמרינן כל שישנו בלבישה ישנו בעשייה כדאמר גבי תפילין מדאיצטריך קרא למעוטי נכרים מבני ישראל ויפה דקדקו כמנהגם לשון זה מצאתי וכתבו בתוספות כי רבינו יהודה ז"ל צוה לאשתו להיות נוהגת לעשות ובפרק הספינה [ב"ב דף עד:] אמרינן ארגז יש ביה גנוז לאשתו של רבי חנינא בן דוסא דעדיא ביה תכלתא לצדיקים לעתיד לבא : מן הקוצים. פרש"י ז"ל שהם חוטים התלויים בסוף היריעה וקרי להו קוצים על שם שנוהגים לקצצם (פ) משם ובעינן תעשה ולא מן העשוי וכן מן הנימין שמוציאין מן הבגד לתפור : ולא מן הגרדין . שמגרדין מן הבגד כדי לנאותה כל אלו פסולין אם הם מחוברין שם דבעינן תלוייה לשמה וליכא . הסיסין. פקעיות של מטוה קודם שנארגו כלל : כשרה . דהא איכא תלוייה לשמה ורב לא בעי טוייה לשמה . והלכתא דבעינן טוייה לשמה והא דאמר אביי [מנחות מא:] כל מילי דמר עביד כרב בר מתלת הא אמרי' (צ) כחומרי דרב עביד אבל כקולי דרב לא עביד אלא היכא דמסתברא טעמיה ונראין הדברים דשזירה נמי בעי לשמה ונכרי ונכרית לאו בני לשמה נינהו ואפי' ישראל עומד על גביו (ק) והוטין גזולה פסולה *משום דבעינן משלך ומיהו אם גזל צמר ועשה חוטין כשר (ר) דזכה ביאוש ושינוי הגוף אבל לכתחלה אסור משום שהוא גזל בעולה וחוטין שאולים כשרה דמסתמא על דעת הבעלים הוא (ש) והוא קנאו ואפי' לכתחלה : נוטפת. פרש"י ז"ל שלא יקשור הציציות למטה בסוף הכנף אלא מן הצד בענין שתהא עומדת בגוף הכנף (ת) על הקרן ולא על הגדיל שקורין אורלי"א בלעז שעושין לחזק שפת הבגד והכי תניא הטיל על הקרן או על הגדיל רבי אליעזר פוסל בשתיהן והלכה כמותו ומיהו אף הגדיל הזה עולה עם (א) הבגד לשיעור מלא קשר גודל שהוא פרק העליון של גודל אדם בינוני סמוך לצפורן בתוך שלשה אצבעות (ב): אסתתר.נסתלקו קצת הוטין מסוף האריגה של בגד ונתמעט השיעור של מלוא קשר גודל : בשעת עשייה איתמר . שיעור מלא קשר גודל וכיון שנעשו בכשרות אפילו נסתתר אין להוש : רובה. רוב אורך החוטים ולא נשאר ענף אלא מיעוטן : כשרה דיעבד . וכן אפי' לא כרך אלא חוליא והשאר ענף ומיהו (ג) כשעשה קשר אחר החוליא כדינו דחוליא בלא קשר אינו מתקיים ואין כאן גדיל וקשר העליון (ג) דאורייתא אינו סמוך לכנף אלא אותו שהוא בסוף הגדיל שמפריד בין הגדיל והענף ונקרא עליון משום שכשנוטלו ומגביהו בידו עומד עליון כך פרש"י ז"ל והתוספות : ונויי תכלת . פרש"י ז"ל עיקר מצות תכלת ואע"פ שאמרו נויי תכלת וכו' צריך לעשות כן היום בלבן כיון שהוא *ניכר לתכלת : וכמה שיעור חוליא. כלומר לכל הפחות : מז'. כריכות לכל הוליא לכתחלה מדרבנן דאילו מדאורייתא בשלשה

שלטי הגבורים

א וכתב הטור דרש"י פירש דבעינן כדי עניבה מן הענף ור"י פי' דאפילו נחתך כל הענף ולא נשאר אלא כדי עניבה מן הגדיל כשר ואם לא נשאר כדי עניבה אפילו בחוט אחד שנפסק כולו פסול הילכך נפסקו ב' ראשין פסיל שמא נפסק חוט אחד מד' חוטין אבל אם לא נפסק אלא חוט אחד כשר ויש אומרים בענין אחר וזה נראה להרא"ש ז"ל :

לשון ריא"ז

חוטי ציצית שנתקו ונשארו בהם למטה מן הכנף כדי לעונבן כשרים והוא שיהא הקשר הסמוך לכנף קיים שאם נפסק החוט אפילו חוט אחד למעלה מן הקשר פסולה שהרי נפסק החוט מעיקרו והרי היא כאלו אינו ואם היה הקשר קיים ויכול לענוב כל חוט לעצמו ואינו יכול לעונבן כולן כא' הרי זה ספק בתלמוד ואם אינו יכול לעונבן מרוב עוביין ואילו הוו דקים היה יכול לעונבן הרי אלו כשרים שאינם נפסלים מפני רוב העוביה:

לשון ריא"ז

ב וצריך שירחיק נקב הכנף שנותן בו החוטין משפת הכנף מלמטה בין מן הצד כמלוא קשר השני של גודל ששעורו שלש אצבעות בגודל ולא יוסיף להרחיק מזה השיעור ולא יפחות מכן ונמצאו החוטין יורדים מן הנקב על שפת הכנף ואם לא הרחיק משפת הכנף כענין זה פסולה וכך היא שטת מז"ה אבל לפי שטת המורה צריך להרחיק כמלא קשר הראשון של גודל ולא יפחות ולא יוסיף להרחיק יותר מג' אצבעות וכן נראה בעיני עיקר כמבואר בקונט' הראיות:

ג ודוקא בזמן התכלת אבל בזמן הזה עביד כמה דבעי סמ"ג וטור :

לשון ריא"ז

ויש שנוהגין לעשותן (י"ג) כענין זה כורך חוליא אחת וקושר ועוד כורך שתי חוליות וקושר ועוד כורך ג' חוליות וקושר ועוד כורך ג' חוליות וקושר קשר חמישי ונמצאו שני קשרים סמוך לכנף וג' קשרים למטה משום דמעלין בקדש ולא מורידין ומן התורה דיו בקשר אחד אלא שנהגו לעשות בו ה' קשרים כדי שיעלה בחשבון הקשרים וחשבון החוטים בגימטריא של ציצית תרי"ג כנגד תרי"ג מצות לקיים מה שנא' וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' :

הגהות הב"ח

(א) נ"ל והתנן לולב : (ב) נ"ל ועייל : (ג) גדילים במקום פתיל כצ"ל ונ"ב וכן הוא לשון הרא"ש אבל בגמ' גרסי' הכי קסבר בעינן תמניא בגלימא כי היכי דבעינן במקום פתיל : (ד) בפרק קמא דסוכה כצ"ל: (ה) נ"ב לשון הערוך בעירובין מאי היכר ציר אמר רב אויא אבקתא פירש חלל המבקוף שמכניסין בו ציר הדלת בכל דבר שהוא נקוב להכניס בו דבר אחר קורין אותו אבקתא כו':(ו) נ"ב פירש מדלא כתיב גדילה: (ז) וקוצצין אותן מן הבגד כצ"ל ונ"ב ל"א לכך קרי להו קוצים שיוצאין מן הבגד כקוצין: (ח) בחורה כצ"ל : (ט) נ"ב אי נמי נסדק הבגד מלמטה בקורין הכפלייד עד שפיחת כו':(י)לא יפחות כנגד ז' רקיעים כו' עד וכבר הוירן כצ"ל והד"א : (כ) נ"ב ת"ר הטיל על הקרן או על הגדיל כשרה ר' אליעזר בן יעקב פוסל בשתיהם . על הקרן שלא הרחיק מן הקרן כלום. על הגדיל פירש"י חוט העב להחזיק שאורגין תחלה בבגד שלא יהא נוח ליקרע. כמאן אזלא הא דאמר רב גידל אמר רב ציצית צריכין שתהא טעפת על הקרן שנאמר על כנפי בגדיהם . כמאן כר' אליעזר בן יעקב . (ל) עביד ארבעה ולא אביק להו מיבק. כלומר כצ"ל. ונ"ב ל"ש ונראה שמפרש דרב אחא בר יעקב דעביד להו ד' ועייף כו' פירש ד' חוטין שאינם שזורים היה מעייף כו' כלומר שכפלן תחלה ואח"כ הכניסן בטלית ואח"כ גדלן ורב ירמיה לא היה גדלן כלל אלא לקח ח' דאימון שיתסר כו' דס"ל דמצות ע"ז חוטים ומר בריה דרבינא עביד כדידן ר"ל שהיה שוזרן כו' וכל זה דלא כפירש"י שכתב בסמוך : (מ) כשמונה חוטין : מר בריה כצ"ל : (נ) נ"ל כו' : (ס) והתחיל לעשות קשרים ואח"כ פסק החוטים כשפסק כצ"ל : (ע) נ"ל בגורים : (פ) נ"ל משום דבעינן : (צ) כחומרי דרב הוה ... למ"ש כן בפרק כירה בדף מ' ע"א : (ק) והוטין גזולין פסולין כצ"ל ונ"ב בפ"ק דסוכה ד' ט' : (ר) נ"ל דקנייה : (ש) והוא כאלו קנאו כצ"ל : (ת) נ"ב ומכה : (א) נ"ב כן משמע בסוף ב"ק בהא דתנן הטוכה סטל ג' חוטין כו' וע"ש בפירש"י : (ב) נ"ב דוקא : (ג) נ"ב שהוא :

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) נ"ל שדורש ציצית שני חוטין פתיל שני חוטין הרי ארבע וגדילין האמור במשנה תורה בא להוסיף עליהם כמותם עוד שני גדילים : (ב) וכן פרש"י בסוף ב"ק וכ"כ הרשב"א והביאו ר' יוסף קארו בנימוקיו לא"ח סי' יא :

א מיי' פ"ב מהל' ציצית סמג עשין כו :
ב מיי' פ"ק מהל' תפילין סמג עשין כה טוא"ח סי' לט וטי"ד סי' רלא:
ג מיי' פ"ב ופ"ג מהל' ציצית סמג עשין כו טור א"ח סי' כ :

כ"ס נס"י וכ"ה ברא"ש [וכ"ה סב"ח]

וי"ו נכדא . חי"ט

[דף מ ע"ב]

רש"י

וששה אוירין . שבין שבעה רקיעים ועל שם שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע כדלקמן מדמה סידורה לסידור הרקיעים כדי לזכרנו לטובה : מתחיל בלבן . שמניח שני חוטין ארוכין לעשות מהן הגדיל ומתחיל לכרוך בלבן ובאמצע כורך של תכלת וחוזר ומסיים בלבן : הכנף . מין הכנף (ו) והדר פתיל תכלת והאידנא דעבדינן ה' קשרים היינו דאמרינן לקמן שקולה מצות ציצית כנגד כל המצות . ציצית בגימטריא ת"ר וח' חוטין וה' קשרים הרי י"ג דהוו תרי"ג מצות הלכך עבדינן ב' קשרים למעלה וג' קשרים למטה : משום מעלין בקודש ולא מורידין . וכיון דאקדמיה קרא לכנף מין כנף ש"מ חשוב הוא (ז) אי מסיים בתכלת הוי מוריד סוף הציצית מתחלתה: וגדיל מגדיל. כל הציצית היתה גדיל ולא שייר בה (ח) משום ענף כלל : ולא יאי תכלתא . משום דאין בה ענף : גדיל שנים כלומר אי הוה כתיב גדיל תעשה הוה משמע שני חוטין דאין בגדיל פחות משני חוטין השתא דכתיב גדילים משמע ארבעה : עשה גדיל . מארבע חוטין שישים ארבע חוטין בחור הכנף וכשיכפלם ויעשה מהן גדילים יהיו שמונה : ופתלהו מתוכו . אותו חוט שכורך בו יהא מן המנין לשון אחר ופותלהו מתוכו הנח פתיל ענף מלמטה וטעמינן ליה באודרא. מוך ולובעין אותו מוך באותה קליפה לידע אם תכלת יפה הוא: שמע מינה . מדקלינא לאודרא כדי שלא יעשנו לציצית: ש"מ טעימה פסולה . אותו למר שצובעים אותו לשם נסיון פסול לציצית : ושמע מינה . מדשדינן ביעתא *לנורא ולא שדינן לה ליורה (ט) טעימה פוסלת אם עירה לצבע הניסיון בתוך היורה פוסלת כל היורה : וש"מ מדקלינן לאודרא . דבעינן לביעה לשם ציצית : תכלת אין לה בדיקה . ש"ד אין אדם יכול לבודקה אם תכלת הוא או קלא אילן : ואינה נקחית אלא מן המומחה . הואיל ואין לה בדיקה אין לוקחים אותה אלא מן המומחה שיודע שקלא אילן פסול: תפילין יש להן בדיקה. לבדוק אם דקדק בהן בחסרות ויתרות אם לאו ואעפ"כ אין נלקחין אלא מן המומחה שיודע שצריך עיבוד לשמן : ונלקחין מכל אדם . דליכא בהו עיבוד לשמן : גילא . בייס"א ובלע"ז אלו"ם : ומיא דשבליליתא . מים היוצאים מהלתן שקורין פנגרי"א : בן מ' יום . התינוק בן מ' יום ל"א שעברו עליהם ארבעים יום משילאו מגוף האדם: איפרוד חזותא. שנתקלקל המראה פסולה דקלא אילן הוא: חמירא חרסנא . שאור קשה : דשערי . של שעורין : וסימניך . איזה שינוי כשר ואיזה שינוי פסול: שינוי שקר. המשנה דברו לרעה הכל יודעין שרעה היא: שינוי אמת. המשנה דברו להוסיף עליו ולקיימו הכל יודעין שטוב הוא : טעימה (ב) לכך אין יכול לבדוק הגמר לפי שלא יוכל לידע אם לשם תכלת נצבע או לטעימה לשם נסיון ואמר' לעיל דטעימה פסולה: מר. שם חכם : ממשכי. שם מקום : לאו תכלת הוא . דהא איפריד חזותא כדרב יצחק : ולא קלא אילן הוא. דהא אישתני למעליותא כדרב אויא : אלא שמע מינה (י) להאי הוי תכלת ולהאי הוי קלא אילן : שמעתא דרב יצחק ורב אויא אהדדי איתמר. כלומר בשתיקן יחד בדקינן להו ולא פליגי אלא היכא דבדקיניה כו' והא דרב אויא מוספת על דרב יצחק ומפרשת אותה: דייק. וזבין מן המומחה: (כ) מתניתין דלעיל דקתני טעימה פסולה הלכך בעי מומחה : מה נשתנה תכלת . שיחדו הקב"ה למצוה זו : דומה לים. שנעשה בו נסים לישראל : וים לרקיע ורקיע לכסא כבוד . ומתוך כך זוכר מן התכלת את הקב"ה היושב על כסא הכבוד ועוד נאה לישראל שיהא כסאו עליהן : דכתיב ותחת רגליו . וכתיב ספיר ובכסא כתיב ספיר אלמא קיימא רקיע כדמות כסא ותכלת דומה לים וים לרקיע: מן הכותי . אם תגר הוא : כשירה . דלא מרע אנפשיה וזבין לה מישראל . פסולה . דשמא הוא צבעה ושלא לשמה נעשית : ואע"פ שאמרו כו' . אפ"ה אמרינן (גבי) תגר ישראל מכרה לו : מ"ט אין מוכרין טלית לכותי . משום זונה דילמא איכא זונה ישראלית וסברה דישראל הוא ונבעלת לו ועברה על לא תתחתן בם לשון אחר משום זונה כותית דילמא יהיב לה ההוא כותי הטלית באתננה ואמרה ישראל נתנו לי ואתו למחשדיה : שמא יהלוה . ישראל עם כותי זה וסבור ישראל הוא דהא יש לו צי"ת ויהרגנו: סדין. של פשתן: ב"ש פוטרין. מן הציצית דלא דרשי סמוכין למשרי כלאים דציצית

תורה אור

יוסיף על שלש עשרה כנגד שבעה רקיעים וששה אוירים שביניהם תנא מתחיל בלבן ומסיים בלבן מתחיל בלבן *הכנף מין כנף ומסיים בלבן משום °מעלין בקדש ולא מורידין רב ורבה בר בר חנה הוו יתבי חליף גברא דמיתכסי גלימא כולא דתכלתא ורמיא ליה תכלתא *וגדיל מיגדיל אמר רב יאי גלימא ולא יאי תכלתא ורבה אמר יאי גלימא(א) יאי תכלתא במאי פליגי רבה סבר כתיב גדיל וכתיב פתיל או כולה גדיל או כולה פתיל ורב סבר לעולם בעינן פתיל והוא (ב) לשיעורא הוא דאתא גדיל שנים גדילים ארבעה פתיל עשה גדיל ופותלהו מתוכו *א"ל אביי (ג) לשמואל בר יהודה האי *תכלתא היכי צבעיתו לה א"ל מייתינן דם חלזון וסמנין ורמינן להו ביורה ומרתחינן ליה ומייתינן ביעתא ושקלינן מיניה *[פורתא בביעתא וטעמינן להו] באודרא וקלינן ההוא אודרא ושרינן ההוא דבביעתא לנורא ש"מ תלת ש"מ טעמה פוסלה וש"מ טעימה פסולה וש"מ בעינן צביעה לשמה היינו טעימה פסולה היינו צביעה לשמה אמר רב אשי מאי טעם קאמר מה טעם טעימה פסולה משום דבעינן צביעה לשמה : ת"ר תכלת אין לה בדיקה ואין נלקחת אלא מן המומחה *תפילין (ומזוזות) יש להן בדיקה ואין נלקחין אלא מן המומחה (א) ספרים יש להן בדיקה ונלקחין מכל אדם ותכלת אינלה בדיקה והא(א) רב יצחק בר יהודה בדיק לה בגש"ם פירוש מייתי גליא ומיא דשבלילתא ומי רגלים בני *ארבעים יום ותרו להו בגוייהו מאורתא לצפרא אי איפריד חזותא פסולה ואי לא כשרה ורב אדא משמיה דרבא קמי (ד) רב עוירא אמר מייתי חמירא חרסנא דשערי ואפי לה בגוייהו אם נשתנה למעליותא כשרה ואי לא פסולה וסימנך שינוי לשקר שינוי אמת (ה) אלא מאי אין לה בדיקה משום טעימה מר ממשכי אתא תכלתא בשני רב אחאי בדקוה בי רב אחאי כדרב יצחק בר יהודה ואישתני לגריעותא בדקוה כדרב אויא ואשתני למעליותא סבור למיפסליה אמר להו רב אחאי *האי לאו תכלתא הוא ולאו קלא אילן הוא אלא לאו ש"מ שמעתתא אהדדי איתמר היכא דבדקיה כדרב יצחק אי לא איפרוד חזותא כשרה. איפרוד בדקינן לה כדרב אויא אישתני למעליותא כשרה ואי לאו פסולה שלחו מתם שמעתתא אהדדי איתמר : רבי מני טרח וזבין כחומרי מתניתא אמר להו ההוא סבא הכי עבוד קמאי דכותך ואצלוח בעיסקייהו *תניא היה רבי מאיר אומר מה *נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין מפני שהתכלת דומה לים והים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד שנאמר °ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר ואומר °כמראה אבן ספיר דמות כסא *ת"ר הלוקח טלית מצוייצת מן השוק מישראל הרי היא בחזקתה מן הכותי מן התגר כשרה מההדיוט פסולה אע"פ שאמרו אין אדם רשאי למכור טלית מצוייצת לנכרי אא"כ התיר ציציותיה °מאי טעמא הכא תרגימו משום זונה רב יהודה אמר שמא יתלוה עמו בדרך ויהרגנו *ת"ר סדין בציצית בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין והלכה

במדבר טו · דף לט: · דף מב. · פר · דף מג. · דף מג: · שמות כד · יחזקאל א · דף מ.

נר מצוה

ואם נפרש שצריך לקשור על כל חוליא דקאמר היינו אחד של לבן ואחד של תכלת או נמצא סמוך לחמשה קשרים דתחלה קושר סמוך לכנף וכורך חוליא לבן וחוליא תכלת וקושר הרי שנים ועוד לבן ותכלת וקושר הרי שלשה ועוד לבן ותכלת וקושר הרי ארבעה ומסיים בלבן וקושר הרי חמשה ורש"י פירש דהא דאמרי' דמצות ציצית שקולה כנגד כל המצות היינו טעמא דציצית בגימטריא ת"ר וח' חוטין וה' קשרים הרי תרי"ג ואע"ג דציצת כתיב חסר יו"ד אלא הת"י ו בתנחומא קאמר דבחד כתיב לציצית והלמ"ד משלמת חסרון השלשה יודי"ן והיה נוהג ר"ת לעשות שני קשרים סמוך לכנף ומעט כריכה ביניהם ושלשה בסוף הגדיל משום מעלין בקדש ואין מורידין ובכל קשר היה קושר שני קשרים כי האחד לא היה מתקיים ולא היה חשוב קשר ומן החוט של הכרך היה עושה כל הקשרים והאידנא נהגו לעשות ארבעה אוירין שבין חמשה קשרים שוין כל אחד רוחב גודל עם הקשר והוא כוי ציצית ומתקיים הגדיל יפה וחולקין שמונה חוטין ארבעה לכאן וארבעה לכאן ועושין הקשר : **עשה** גדיל ופותלהו מתוכו . פירוש הנח פתיל ענף למטה ני' אחרת גורס רש"י ופתלהו מתוכו החוט שכורך בו יהא מן המנין (ג) :

תנו רבנן סדין בציצית בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין. פרש"י ב"ש פוטרין מן הציצית משום דלא דרשי סמוכים למשרי כלאים בציצית והא דנקט לשון פטור וחיוב ולא נקט לשון איסור והיתר משום דציצית חובה

[דף מ ע"א]

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) בסמ"ג ובאשר"י וכן גי' התוס' ספרים ומזוזות יש להן בדיקה ונקחין מכל אדם וכן הוא במרדכי :

הגהות חו"י

(א)נ"ב דהא דשמואל הכ"ל אינו רק לידע אם קולט הצבע : (ב) נ"ב וא"כ פי' מומחה נאמן ·

רעא

נ"י אלא *אי

רמג

דף מג.

הגהות הב"ח

(א) נ"ל ויאי : (ב) נ"ב גדילים ג (ג) לרב שמואל בר רב יהודה כצ"ל : (ד) נ"ל דרב : (ה) תי' אלא נמחק : (ו) נ"ב תחלה : (ז) נ"ב הלכך : (ח) תי' משום נמחק: (ט) טעמה פוסלה כצ"ל : (י) נ"ל מדלהאי : (כ) כחומרא מתניתא כצ"ל : (ל) נ"ב כחומרי מתניתא כו' . פירש כחומר הברייתא דקתני לעיל טעימה פסולה (מ) טעמה פוסלה כצ"ל : (נ) נ"ב שנאמר: (ס) נ"ל תפילין : (ע) לשמן . נ"א ותפילין כו' אינן נלקחים אלא מן המומחה שהרי צריכין בדיקה ויש טורח כו' ולא בדיק : ונלקחין מכל אדם דלא בעינן עיבוד לשמן כצ"ל · (פ) נ"ל לבן : (צ) נ"ב קדש ·

נ"ל וצריך

נמוקי יוסף

בשלשה כריכות יצא ואומר רש"י ז"ל שאנו נוהגין עם הקשרים וחוליות שביניהם להשלים למנין תרי"ג שאז"ל [מנחות מ"ג:] דשקולה מצות ציצית כנגד כל המצות לפי שהוא כמנין תרי"ג כי ציצית עולה בגימטריא ת"ר ח' חוטין וה' קשרים י"ג וכו' וכן אנו נוהגין לעשות ה' קשרים וד' חוליות וכג' החוליות שבעה כריכות ובאחרונה י"ג כריכות זכר לתכלת שדומה לרקיעים ולאוירים ומ"מ אם הוסיף או פיחת לא פסל ואין לשנות המנהג בכל זה ותימה על הרמב"ן ז"ל שלא הזכיר קשרים בכל ענין זה כלל : מעלין בקדש ולא מורידין . לא משום שהלבן חשוב מן התכלת שהתכלת דומה לכסא הכבוד אלא דכיון דהעלתו ללבן תחלה ממעט הכנף מין כנף אין מורידין אותו ויעשו ממנו קשר האחרון שהוא קיום הבנין כן פירש רש"י ז"ל : גלימא כולה דתכלתא . כל הטלית היה של תכלת : ורמו ליה וכו' . לציצית : וגדיל מגדיל . כלומר כל הציצית היה גדיל ולא שייר בה ענף כלל : ולא יאי תכלתא . דאין בה ענף : ופתלהו מתוכו . כלומר שיהא הענף אחר הגדיל ולא שיעשה הגדיל בסוף החוטין ועוד שיהא פתיל של כרך מן המנין כך פרש"י ז"ל : אודרא . מעט מן הצמר שטוין חוטין לציציתו . טעימה פוסלת . מה שנוטלין מן היורה בביעתא לעשות הנסיון : (מ) משמע שאם היו נותנין אודרא של נסיון ביורה פסלה כולה משום (נ) כליל תכלת שיהא כל עיקר מראה החלזון בצמר שלא יהא דבר אחר נבוע בה מתחלה : וטעימה גופה פסולה. ולפיכך קליא לאודרא שורפין אותה לפי שפסולה היא *לעשות חוטין לציצית : אין לה בדיקה . כלמפרש בסמוך משום טעימה : המומחה . הוא דאית ליה תרתי שהוא בקי ומוחזק בכשרות ודייק במעשיו כן מפרש בירושלמי : (ס) ספרים יש להם בדיקה . פרש"י ז"ל בחסרות ויתרות : ואין נלקחין וכו' . שמא לא נתעבדו (ע) לשמן : ונלקחין מכל אדם . דלא בעינן עבוד לשמן : ותפילין וכו' . *אינן צריכין בדיקה . שיש טורח לנתק התפירות ולבדקן בחסרות ויתרות ולחזור אותן ואתי לאימנועי ולא יבדוק : גילי . אלו"ס בלע"ז : מיא דשבלילתא . פינגרי"ק בלע"ז : בני מ' יום . פרש"י ז"ל מתנוק בן מ' יום ועוד שעמדו בכלי מ' יום : שינוי שקר . כשנשתנה לרעה : שינוי אמת . שנשתנה למוב שהוא אמת ראיה שהוא כשר : שמעתתא אהדדי אתמר . לבדקינן בשניהם ואי אפסיד בקמייתא לגריעותא ובבתרייתא למעליותא כשר : טרח כו'. תגר היה ולזכות את הרבים לא היה רוצה לסמוך על הבדיקות אלא ליקח בכולן מן המומחה : כחומרי מתנייתא . דלעיל דקתני טעימה פסולה : בחזקתה . שנעשית כהלכתה : מן הנכרי מן התגר . מן התגר הקבוע ומוחזק ליקח מישראל ולמכור לחזקה לא מרע נפשיה להפסיד סחורות ליקח [שלא] מן המומחה : מהדיוט . שאינו תגר אם נבוע היא שמא הוא צבעה ואם חוטי (פ) הלבן שמא הוא עשאה וציצית שעשאה נכרי פסולה : זונה . פירש רש"י ז"ל ישראלית וסבורה שהוא ישראל ותבעל לו ועברה על לא תתחתן א"נ זונה נכרית ותאמר שפלוני ישראל נתנו לה באתננה ויחשדוהו ונראה שזה הפי' יותר נכון שזונה ישראלית מופקרת לכל לא שכיח וב"ד אין מניחין ישראל בכך משום לא תהיה קדשה בבנות ישראל ולא יהיה (צ)שהיא אזהרה לב"ד ולפי זה אמרו ז"ל דלאו דוקא למכור אלא אפי' למשכן ולהפקיד ולתת אסור אא"כ הוא לפי שעה דליכא למיחש להא : ויהרגנו . פ"נ שיאכילנו איסור כסבור שהוא ישראל אלא דנקט הא דהיא סכנת נפשות : סדין בציצית .

נר מצוה

והלכה א כב"ה א"ר אלעזר (א) והלא כל המטיל תכלת לסדינו בירושלים אינו אלא מן המתמיהין (ב) ומסקנא *אמר רבה הא מילתא אמריתה אנא קמיה דשמואל ואיתמר משמיה דר' זירא במערבא (א) כוותיה משמיה דר' יוסי גזרה שמא יקרע סדינו בתוך שלש ויתפרנו והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי שרייה רבי זירא לסדיניה רבה אמר גזירה נמי משום כסות לילה: והאידנא דלית לן תכלת רמינן ליה לסדין ציצית ממיניה ושפיר דמי דאמרי' *איבעיא להו של פשתן מהו שיפטור של צמר צמר בפשתים אמר רחמנא הוא דפטור דכיון דתכלת פטרא לבן נמי פטר אבל פשתים לצמר לא או דילמא °לא תלבש שעטנז צמר ופשתים אמר רחמנא °גדילים תעשה לך מהם ל"ש צמר לפשתים ול"ש פשתים לצמר ת"ש דאמר רחבה אמר רב יהודה חוטי צמר פוטרין בשל פשתן וחוטי פשתן פוטרין בשל צמר חוטי צמר ופשתים פוטרין בכל מקום ואפי' בשירין ופליגא דרב נחמן דאמר שירין פטורין מן הציצית הא למדת (ג) שחוטי פשתן פוטרין בטלית של *[פשתן] *[צמר] ומהא נמי שמעי' דחוטי פשתן פוטרין בשל פשתן דאמרי'* א"ר אלעזר והלא כל המטיל תכלת לסדינו בירושלים אינו אלא מן המתמיהין ופרקינן אלא גזרה משום קלא אילן ואקשינן ולא יהא אלא לבן בעלמא הלא הצמר הלבן פוטר בפשתים במצות לבן ופרקינן ה"מ היכא דליכא מיניה אבל היכא דאיכא מיניה לא כלומר לא פטרינן ליה בצמר אלא בפשתים דהוה מיניה כדרשב"ל דאמר רשב"ל כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה לא תעשה וכיון דאיכא פשתים לפשתים דמקיים עשה בגויה לא דחינן ליה ללא תעשה ועבדינן צמר לצמר ופשתן לפשתן °וחזינן למקצת רבואתא דאסרי למרמי חוטי פשתים בטלית של פשתים ואיתלו להו בהא דאמרי' סלקא דעתך אמינא כדרבא דרבא רמי כתיב °הכנף מין כנף וכתיב °לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו גדילים תעשה לך הא כיצד צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן שאר מינים במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין וקאמרי מדקאמר *סלקא דעתך אמינא כדרבא מכלל דלית הלכתא כרבא דפטר בפשתן אלא צמר בלחוד הוא דפטר וקא אסרי ציצית דכיתנא בסדינא ומינייהו מאן דמחייב ליה מלקות והני רבואתא דסבירא להו הכי לא דייקי בשמעתא ולא ידעי מאי קאמרי רבנן (ג) ומיהא שמעתא דאסרי ליה לכיתנא בסדינא מינה גופא גמרינן דעבדינן כיתנא בסדינא *דהכי אמרינן בגמרא סד"א (*כדרבא לאו אצמר ופשתים במינן פוטרין קיימינן אלא אפוטרין שלא במינן קיימינן (ד) דשמע מינה קסבר רבא בשאר מינין כגון שירין וכלך וכיוצא בהן חייבת בציצית מדאורייתא) (ה) כי דוקיא דרבא דאמר רבא

הכנף

חובה היא לבגד (ובטלית של צמר) אפילו אינו לובשה ולב"ש נמי אסור לעשות (בה) לבן של פשתן ותכלת של צמר אלא הלבן והתכלת של צמר ולב"ה מותר והא דנקט פלוגתייהו בסדין משום דפסיקא ליה מלתא שאין בו ציצית בלא כלאים שעיקר המצוה היא התכלת ותכלת עמרא הוא משמע לפירושו דסדין מיחייב במינו דלא פטר ליה אלא משום כלאים אבל במינו דליכא כלאים שרי וכן פירש בתשובה וכן כתב ר' יצחק ברבי יהודה והא דשדא רבי זירא לסדיניה תכלת היתה בו ומלאכה דאמר לרב קטינא סדינא בקייטא ציצית מה תהא עליה אעיקר מ"ות ציצית קפיד דהיינו תכלת וקשה לפירושו דהא מיבעיא לן אי ציצית חובת גברא הוא או חובת טלית תיפשוט מהכא דחובת טלית הוא מליפנא דב"ש דנקט פוטרין דגם ב"ה לא פליגי אב"ש בסברא זו ועוד [דבהלכות גדולות] פוסק דחובת גברא הוא מדמברכין להתעטף בציצית כדדייק' גבי נר חנוכה דהדלקה עושה מצוה מדמברכין להדליק דאי הנחה עושה מצוה הוה לן לברוכי להניח והכא נמי אי חובת טלית הוא הוה לן לברוכי לעשות ציצית ועוד הקשה ר"ת דבריש יבמות אמרי' אפילו מאן דלא דריש סמוכין בעלמא במשנה תורה דריש ובסדר רב עמרם חשיב ששה דברים דהלכה כב"ש והך חדא מינייהו ובכל דוכתא קיימא לן דעשה דוחה לא תעשה וילפינן מכלאים בציצית. ופר"ת דמדאורייתא מחייבי ב"ש אלא דמדרבנן גזרו מהנך טעמי דמפרש בפרק התכלת גזרה משום קלא אילן או משום כסות לילה או משום שמא יקרע סדינו בתוך שלש וקסברי ליה אפילו ממינו דילמא אתי למיעבד בה תכלת לפי שהוא עיקר המצוה ואי שרית ליה למעבד במינו אתי למיעבד בה תכלת וב"ה מחייבין אפילו תכלת דלית להו גזירה דב"ש וכב"ש קי"ל דרבי אלעזר בר צדוק דאמר והלא כל המטיל תכלת לסדינו אינו אלא מן המתמיהין סבר כוותייהו ורבי דקאמר אם כן למה אסרוה אבית הלל קאי וקאמר רבי אם כן דהלכה כב"ה למה אסרוה אלא כב"ש קיימינן ואסרוה לפי שאין בקיאין אבל ב"ה לית להו הני גזירות והיה אומר ר"ת שהלובש טלית של פשתן ומברך עליו דהויא ברכה לבטלה: כל המטיל תכלת בסדינו בירושלים אינו אלא מן המתמיהין. פי' רואיו תמיהין ואומר כלאים הוא לבוש (ל) ובעל העיטור כתב בשם רב האי שכתב בתשובה ששאלוהו אי עבדו רבנן תקנתא למירמי חוטי דכיתנא בגלימא דכיתנא והשיב שמעולם לא כתבו במתיבתא למתא מחסיא ודכירנא משום אבא מרי גאון ומר יעקב אחריו ומר אבימי אחריו וכל הגאונים אחריהם ולא היה אחד מהם שהורה כן ואף אתם לא תעשו כן והאי מאן דרמי חוטי דכיתנא בגלימא [דכיתנא] עובר משום לא תשא וזה לשון הרב אלפס והאידנא דלית לן תכלת רמינא בסדין ציצית ממיניה וכו': כתב הרב אלפסי ז"ל וחזינן למקצת רבוואתא דאסרי וכו'. ותמיהני מהיכן אמרי רבוואתא דחוטי פשתן לא פטרי בשל פשתן מדאורייתא כיון דכתיב בקרא צמר ופשתים גדילים תעשה לך וכן אי דרשינן כנף מין הכנף אם כן כל דבר פוטר במינו וראיתי לבעל העיטור שכתב והשתא דקי"ל כבית הלל דסדין חייב בציצית מדאורייתא ורבנן הוא דגזרו גזירה משום כסות לילה כי היכי דתכלת ליכא פשתן נמי ליכא דקי"ל כרבי יוחנן בן נורי דאמר [דף לח:] אין לו תכלת מטיל לבן כלומר למר[*לבוע] לבן במקום למר לבוע תכלת (א) ולבן כדינו ובסדין ליכא למימר הכי הלכך פשתים לא פטר בטלית כלל והא דאמרי' בשיראין או למר או פשתים רב נחמן דסבירא ליה שיראין דרבנן הוא דמתרץ הכי ומשו"ה מיפטרי בכל דהו אבל טלית דאורייתא לא מיפטר בלא תכלת או למר לבן במקומו כי היכי דלא מיחסר ציצית אלא לבע הלזון ורב קטינא דלא רמי ציצית משום האי טעמא הוא ומסתברא לן דהיינו טעמא דרבוואתא קמאי דלא רמו ציצית של פשתן בטלית של פשתן ע"כ לשון בעל העיטור. ופירוש זר הוא לפרש אין לו תכלת מטיל לבן דוקא למר לבוע לבן דרבי יוחנן בן נורי היינו רבנן דפליגי אדרבי בהך ברייתא [דף לח.] וראיתם אותו מלמד שמעכבין זה את זה דברי רבי וחכמים אומרים אין מעכבין ומפרש מאי טעמא דרבי דכתיב הכנף מין כנף וכתיב פתיל תכלת ואמר רחמנא וראיתם אותו עד דאיכא תרווייהו כחדא ורבנן וראיתם אותו האי לחודיה והאי לחודיה (ק) אלמא אבל מין כנף אמרי רבנן האי לחודיה והאי לחודיה ואף בטלית של פשתן ודבר פשוט הוא דמדאורייתא אין לאסור ציצית של פשתן בטלית של פשתן והפסד שירדו לדעת ר"ת ולפירושו ואסרי מדרבנן ונראה שהרי"ף ז"ל נמי סובר פר"ת דב"ש דרשי סמוכין ואסרי לתת תכלת בסדין משום הנך גזירות דמפרש תלמודא מדהביא הך דרבי זירא גזירה שמא יקרע סדינו וכו' אבל במינו מיחייבי ודייק דסדין בציצית היינו תכלת פירוש למר אבל בפשתן מחייב מדקאמר רבי אלעזר בן צדוק והלא כל המטיל תכלת בסדינו בירושלים וכו' ומשום דעיקר המצוה היא תכלת קרי ליה ציצית בסתם אלא דקשיא ליה לישנא דפוטרין דכיון דמחייב במינו ולא אסר אלא תכלת ומשום גזירה הוה ליה למימר אוסרין ומשום לישנא דפוטרים פר"ת אפילו במינו והפסד דכשאמרו ב"ש וב"ה דבריהם בבית המדרש אמרו ב"ה דבריהם תחלה ואמרו מחייבין דאפי' בתכלת מחייבין והשיבו ב"ש על דבריהם דאיסור איכא בתכלת מדרבנן וכששנו מחלוקתם הקדימו ב"ה דברי ב"ש מפני ענותנותן שהיו מקדימין בכל פעם דברי ב"ש לדבריהם ואגב דב"ה אמרו מחייבין [שנו] גם בדברי ב"ש פוטרין לעולם במינן מחייבין ובדאי הוא הרי"ף לסמוך עליו ואף לדברי ר"ת גזירה רחוקה היא דגזרו במינו אטו תכלת ותכלת גופיה גזירה משום שמא יקרע או משום כסות לילה: והאידנא דלית לן תכלת לא שייכי הנך גזירות ולכך לא מחיתי באנשי ספרד שמתעטפין בטלית של פשתן שלא להרפות מצות ציצית

בידן

רש"י

תורה אור

בלילית והא דנקט לשון פטור וחייב ולא נקט לשון אוסרים ומתירים משום דלילית חובת טלית הוא ואפילו אינה לובשה ואיסור והיתר נמי בהא תליא (ו) כיון דלב"ש פטור הוי להו כלאים שלא במקום מצוה ועובר משום כלאים ולב"ה דמיחייבו בלילית ודרשי סמוכים ואין כאן משום כלאים ומותר ללובשן ובטלית של למר נמי לב"ש אסור לעשות בה לבן של פשתן (ז) ולמר אלא הלבן ותכלת של למר ולב"ה מותר ונקט פלוגתייהו בסדין משום דפסיקא ליה מילתא דאין בו לילית (ח) תכלת בלא כלאים דעיקר (ט) לילית תכלת כתיב (י) ותכלת עמרא הוא: אינו אלא מן המתמיהין. מתמיה כל רואיו שאומר כלאים הוא לבוש ואדבית הילל פליגי רבי ורבי אלעזר: *[אמר רבי]. א"כ דהלכה כב"ה למה אסרוה בירושלים: לפי שאין בקיאין. לדרוש סמוכין להתיר כלאים ואתו למישרי כלאים בכל מקום וא"ת כיון דמדאורייתא חייב היכי מצו רבנן למפטריה מלילית משום גזירה יש לומר שב ואל תעשה שאני דלא חשיב עקירה מה שיושב ואינו מקיים המצוה דממילא נעקר ולאו איהו עקר בידים: נ"א ר' ור' אלעזר אדב"ש פליגי דאמרי סדין פטור (כ) ואי רמי ביה לילית הוי כלאים וקאמר (ל) דאינו אלא מן המתמיהין תימה איכא איסורא ליכא: א"ר א"כ. דליכא איסורא למה אסרום ב"ש (מ): הא מילתא אמריתא (נ) הכא דמשו"ה אסרו סדין בלילית: גזרה שמא יקרע סדינו. קודם לכן: בתוך שלש אצבעות (ס) הכנף דהיינו מקום הלילות: ויתפרנו. בחוטי פשתן ויניח סוף החוטין התלוין שם ואח"כ יתקנו לשם לילית וקרינא ביה תעשה ולא מן העשוי: שרייה רבי זירא לסדיניה. התיר ליליותיו מסדינו שהיה של פשתן ונטלו משום גזירה שמא יקרע: של פשתן. שני חוטי לילית לבן שמטילין עם התכלת אם הם של פשתן מהו שיפטרו טלית לבן של למר אע"ג דליכא השתא מין כנף דהא של למר הוא הטלית: למר בפשתים. פשיטא לי דפוטר אפי' למר לבן דהנו דשני חוטי תכלת דהוא עמרא פוטר בפשתים דתכלת כתיב בהדיא. למר לבן נמי פוטר בפשתים משום לבן: גדילים תעשה לך. משמע גדילים תעשה לך מהם מלמר ופשתים מזה או מזה אפי' הוא שעטנז כגון פשתים בלמר: חוטי למר ופשתים. של לבן פשתים (ג) של למר תכלת: פוטרין בכל מקום. בכל מין בגד: (ע) ואיתלו. להביא ראיה: כתיב הכנף. על לילית הכנף דמשמע מין כנף שיהא הלילית ממין כנף (פ) הטלית: גדילים תעשה לך. משמע גדילים תעשה לך מהן מלמר ופשתים: בין בשאינו מינן. כגון טלית קנבוס או משי: שאר מינין. כגון לילית של קנבים או של משי: במינן. אם גם הטלית

מאותו

נמוקי יוסף

בתכלת ונקט הכי משום שהוא עיקר המצוה ויש פלוגתא בזה יש שאומר בלילית של לבן קאמר וקשה להם הא דכל המטיל תכלת ואתיא להו שפיר הא דאמרינן סדינא בקייטא לילית מה תהא עליה דמשמע שלא היו לילית בסדין כב"ש אפי' של פשתן ורבינו האיי ז"ל כתב כמו אביו ז"ל וכן כתבו הגאונים הראשונים ז"ל מאן דרמי חוטא דכיתנא בגלימא דכיתנא עובר משום לא תשא וכן כתב רב עמרם ז"ל בתשובה וטעמא דמלתא דכיון שאסרו רבנן לסדין תכלת הוי כאילו אינה ראויה לתכלת ופטורה אף מן הלבן כדברי רש"י ז"ל וכן העלה הריטב"א ז"ל שאין להטיל חוטי לבן בסדין ובשאר בגדים דאינם של למר ושל פשתן נראה מאלו דברים שראוי לחוש לדברי האמוראים ז"ל שסוברים שאין חייבין אלא מדרבנן וכמו שפסק רב אלפס ז"ל הלכך אין לו לעשות אלא טלית מצויירת של למר שיקיים בה מלות לילית דאורייתא וכבר

דרשתי

שלטי הגבורים

א פמ"ג עשין סימן כו פליג עם רבינו דפסק נשם רב עמרם ובשם ר"ת כבית שמאי דסדין בלילית פטורין ואפילו להטיל לילית פשתן בסדין של פשתן סברי דפטורין וגם יש אוסרין ורבינו כתב (דהא דלא) [דהאידנא] רמינן לילית פשתן לסדין פשתן וכן מיימון:

לשון ריא"ז

אע"פ שהתירה תורה להטיל חוטי תכלת של למר בסדין של פשתן חכמים אסרו גזירה משום כסות לילה שמא ילבש סדין אחר חשיכה כמו שלובשו כל היום ובלילה אין בו מצות לילית והרי הוא לובש כלאים שלא במקום מצוה אבל מטיל בו חוטי לבן של פשתן כדברי רבינו יצחק ויש גאונים שאוסרין אפילו להטיל בו חוטי פשתן שמא יטיל בו תכלת של למר וילבשנו בלילה וכן היא שטת מז"ה כמו שביאר בספרי ודורין נכוחים:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) דהד סיומיה הוא דמרבינן מהכנף מין כנף למר לבן במקום למר תכלת והיכא דהוי תרי סיומי פשתן לבן במקום למר ותכלת כולי האי ליכא למימר דמרבינן מהכנף מין כנף הלכך אפילו בסדין ליכא למרביה מהכנף מין כנף דכי רבי רחמנא מין כנף במקום תכלת הוא דרבי:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב ב"ד לדוק: (ב) נ"ב אמר רבי אם כן למה אסרוה לפי שאין בקיאין: (ג) נ"ל ומהא: (ד) דשמעת מינה דקסבר כצ"ל: (ה) [illegible] (ו) כיון כצ"ל: (ז) ותכלת של למר כצ"ל: (ח) מי תכלת נמחק: (ט) נ"ב מצות: (י) נ"ל ביה: (כ) נ"ל אלמא דאי: (ל) נ"ב והא סמטיל כו': (מ) נ"ב לפי שאין בקיאין כו' כדפי' לעיל: (נ) [illegible] (ס) [illegible] (ע) [illegible] (פ) [illegible] (ק) [illegible]

עין משפט

א מיי' פ"ג מה' לילית סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' ט סע' ג:

גי' מהר"ם

הגהות הרי"ף (א) נ"ל כוותי': (ב) [illegible] (ג) [illegible]

גי' ד"ס

[דף פא ע"א]

אולי צ"ך לעיל אחרתינה סתם

א מיי' פ"ג מה' לולב ופ"ג מה' ציצית ופ"ד מהל' תפילין ופ"ק מה' ת"ת סמג עשין יב כב כו מד טור א"ח סי' יז נו תרנז טוי"ד סי' רמה :

ב מיי' פ"ג מהל' ציצית סמג עשין כו טוא"ח סי' כד:

רש"י

מאותו המין פוטרין: הואיל ונאמרו בגדים בתורה סתם.בכלאים (ובנגעים) ובציצית על כנפי בגדיהם : ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים . *(בכלאים שנאמר ובגד כלאים שעטנז) בנגעים דכתיב בבגד צמר או בבגד פשתים וילמד סתום מן המפורש : וצלה. שיער הגהגם מן העזים כצלה שתולשין מן העופות : הכלך נר מצוה והסריקון . מיני בגדי משי וכן השירין : והן עצמן . הציציות העשויין ממשי וצלה של עזים וכולהו המפורשין: צמר ופשתים הוא דפטר (י). כדילפי' מגדילים תעשה לך : דמכסי בסדינא . ומשמע דלא הוה ליה ציצית בו כדשקיל וטרי : סרבלא. כגון אותן שלנו שהן עגולין ואין לו אלא שני כנפים דפטור מציצית: בקייטא. בקיץ : בסיתוא. בחורף : סרבלא . מנטו"ל : טלדקי. כלומר התחבולות ועילות תבקש ליפטר : ראיית ציצית . מביאה לידי זכירת מצוה : שקולה מצוה זו כנגד כל המצות . דכתיב וזכרתם את כל מצות ה' ולכך ציצית גימטריא שש מאות וה' קשרים וח' חוטין הרי י"ג וזהו בגימט' תרי"ג: וכתיב התם את ה' אלהיך תירא ואותו

תורה אור

פסקי הרא"ש

הכנף מין כנף ואנן נמי נידוק כי דוקיא ונימא הכנף מין כנף והכי קאמר רחמנא עביד צמר לצמר ופשתים לפשתים וכי עבדת צמר לצמר צבעיה אבל צמר לפשתים ופשתים לצמר לא . כתב רחמנא צמר ופשתים דאפילו צמר לפשתים ופשתים לצמר : האי סברא דסמכא דסמכי עליהן רבנן ושמעת מינה דפשתים בפשתים כשר הוא לדברי הכל ולית בהפלוגתא. והאי דדייק רבא נמי מצמר ופשתים דפוטרין שלא במינן דשמעת מינה דשאר מינין חייבין בציצית מדאורייתא לית הלכתא כוותיה דקי"ל כתנא דבי ר' ישמעאל דאמר* הואיל ונאמרו דף לט: בגדים בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים אף כל צמר ופשתים (א) צמר גמלים וצמר ארנבים ונוצה של עזים והשירין והכלך א והסריקון כולן פטורין מן הציצית והא דאמר רחבה* אמר רב יהודה חוטי צמר שם ופשתים פוטרין בכל מקום ואפילו בשירין דשמעת מינה דשירין חייבת בציצית הא פליג עליה רב נחמן דאמר שירין פטורין מן הציצית ואוקמא להא דתניא השירין והכלך והסריקון חייבין בציצית חיובא מדרבנן (ב) ודייקינן מסיפא דברייתא דקתני וכולן צמר ופשתים (ג) פוטרן והן עצמן במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין אי אמרת בשלמא דרבנן היינו דפטרי במינן אלא אי אמרת דאורייתא צמר ופשתים הוא דפטר בהו ופריק רב יהודה להאי דוקיא ואמר הא לא קשיא כדרבא דרבא רמי כתיב הכנף מין כנף וכתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו (ד) הא כיצד צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין וקם ליה רב יהודה ורבא בחדא שיטתא דשאר מינין חייבין מדאורייתא ולית הלכתא כוותייהו ורב נחמן קים ליה כתנא דבי רבי ישמעאל דאמר הואיל ונאמרו בגדים בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים אף כל ב צמר ופשתים והלכתא כוותייהו וחזינן נמי מאן דסבירא ליה דחוטי פשתן בטלית של פשתן לא פטרי ואייתו ליה ראיה מהא דאמרי' *דף מא. מלאכא אשכחיה לרב קטינא דמיכסי סדינא א"ל (ה) קטינא סדינא בקייטא וסרבלא

[דף מא ע"ב] בסיתוא מצדקי למפטר נפשך מציצית ציצית °מה תהא עלה אמר ליה ענשיתו אעשה א"ל בזמן דאיכא ריתחא ענשינן וקאמרי אם איתא דציצית של פשתן פוטר בסדין אמאי לא רמי ליה רב קטינא בסדיניה דאמר ליה מלאכא ציצית מה תהא עליה אלא ש"מ דחוטי פשתן לא פטרי בסדין והאי סברא לאו סברא מעליא היא וליכא ראיה מהאי מעשה למיסר חוטי פשתים בסדין של פשתים דהאי ציצית דקאמר ליה מלאכא לרב קטינא מה תהא עליה לאו אלבן קאי דאפשר למעבדיה מפשתן אלא אתכלת קאי דלא אפשר למעבדיה מפשתן דתכלת נמי מיקרי ציצית דתנו רבנן סדין בציצית בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין וקאמר ר' אלעזר עלה והלא כל המטיל תכלת בסדין בירושלים אינו אלא מן המתמיהין (ו) דשמעת מינה דהאי דתנו רבנן סדין בציצית אתכלת ס"א לא גרסי' קאי דצמר נינהו וגזרו ביה משום כסות לילה *((ז) משום תעשה ולא מן העשוי) אבל לענין לבן דפשתים בפשתים ליכא למיגזר (ח) איהו עדיף דקא מקיים (ט) עשה ולא תעשה וליכא בהאי מילתא ספיקא ועוד דאיהו עדיף מצמר *גפנים דצמר אולי צ"ל גמלי' גפנים חיובא דרבנן הוא ופשתים בפשתים חיובא דאורייתא הוא: גרסינן בפרק סוכה דף מב. לולב הגזול והיבש *תנו רבנן אקטן היודע לנענע חייב בלולב היודע להתעטף רעד חייב בציצית היודע לשמור תפיליו אביו לוקח לו תפילין היודע לדבר אביו מלמדו תורה וק"ש תורה [מאי היא] אמר רב המנונא °תורה צוה לנו משה דברים לג מנחות דף מג: וקריאת שמע פסוק ראשון היודע לשמור ידיו אוכלין על ידיו טהרות וכו': *ת"ר °וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' בשקולה מצוה זו כנגד כל המצות כולן במדבר טו ערכה תניא אידך וראיתם וזכרתם ועשיתם ראייה מביאה לידי זכירה זכירה מביאה לידי עשייה ר' שמעון בן יוחאי אומר כל הזהיר במצות ציצית כאילו מקבל פני שכינה כתיב הכא וראיתם אותו וכתיב התם °את ה' אלהיך תירא ואותו דברים י תעבוד : גרסינן בפרק במה מדליקין* א"ר שמעון בן לקיש כל הזהיר במצות דף נג: ציצית זוכה ומשמשין אותו שני אלפים ושמונה מאות עבדים שנאמר °כה אמר זכריה ח ה'

נמוקי יוסף

דרשתי כן לרבים ופשט המנהג כן : קטן היודע וכו'. למדנו שחובת חינוך הקטנים במצות הוא בכל מצוה ומצוה : זוכה ומקבל פני שכינה. כתב הריטב"א ז"ל במנין חוטין וקשרים כי היא דוגמת אור לבושו של הקב"ה והמשכיל יבין עכ"ל.עוד הביא ז"ל הא דאמרינן בגמרא רבינא הוה אזיל בשבתא בשוקא הוה אזיל בתריה רב אשי חזייה דאיפסיק קרנא דגלימיה א"ל מאי דעתך דאשדייה הכא גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה א"ל והא תרגמה רב בר שבא בלאו דלא תסור א"ל הכא נמי בכרמלית דרבנן הוא ולמדנו מכאן כי מי שנפסקו חוטי ציצותיו בענין שנפסלו בכך אם הוא ברשות הרבים גמורה שיש ברחבה שש עשרה אמה ומפולשת מצד אל צד שרגילין לעבור בה לפעמים ששים רבוא פושטו ואפי' בשוק דהוה ליה טלית שאינה מצוייצת כהלכה שהיוצא בה בשבת חייב חטאת אבל כל רשויות הרבים שיש לנו עתה בתוך העיירות כרמלית הן ויש הוששים לצאת בזמן הזה בשבת בטלית זה שאין בו עיטוף גמור והוא תחת הגלימא העליון שנראית כמשוי וכמלבוש כפול וגם כי אין לחוש לזה דמלבוש גמור הוא חשוב טוב הוא לעשות באמצעיתו אחיזות כעין סרבל וכן שמעתי שהיו נוהגים באשכנז וצרפת וכך ראיתי רבים שהיו חוששין בדבר זה .

יד

נידן : (*צמר ופשתים אף כל צמר ופשתים והלכתא כוותייהו) : ועוד כתב הרי"ף ז"ל וחזינא נמי מאן דסבירא ליה דחוטי פשתן לא פטרי וכו'. והאי דדייק רבא נמי דלצמר ופשתים פוטרין שלא במינן וכו' לית הלכתא כוותיה (כ) ור"ת פסק הלכה כרבא דהוא בתרא וכן פסק רש"י בתשובה ואע"ג דתנא דבי רבי ישמעאל כרב נחמן הלכה כרבא והא דקאמר בפ"ק דיבמות [דף ד:] סד"א כדרבא דרבא רמי כתיב וכו' קמ"ל דלא כרבא היינו לתנא דבי רבי ישמעאל דפליג עליה וכן יראה דהלכה כרבא דהוא בתראה . ותימה הוא למה פסק הרי"ף הלכה כר"נ כיון דרבים פליגי עליה רב יהודה ורחבה ורבא ואי משום דתנא דבי ר"י הא איכא תנא דבי ר"י [אחר] דסבר כוותייהו דקאמר בפ' התכלת [דף לט:]אמר אביי האי תנא דבי ר' ישמעאל מפיק מאידך תנא דבי ר' ישמעאל וכו' : גרסי' בגמ' [דף מ':] אמר רבא אמר רב סחורה הטיל לבעלת שלש והשלימה לד' פסולה משום תעשה ולא מן העשוי דשלש ראשונות נעשו שלא כמצותן וכי הדר מתקן להו הוו תעשה ולא מן העשוי דפסולין : א"ר זירא הטיל למוטלת כשרה פרש"י שהיה לה ד' ציציות והטיל (ל) ארבע' אחרים כשרה בהני בתראי אי פסיקא לקמאי ואע"ג דהנך לאו לצורך עבדינהו בשעת עשייה . נ"א הטיל למוטלת כשרה בהנך בתראי ואע"ג דכי עביד שלשה בתראי אכתי לא בטיל קמאי ואישתכח דהנך שלש' לאו ציציות נינהו דהא לא צריך להו (מ) וכי הדר עביד לרביעי ובטיל הנך קמאי לא קרינא בהו בהנך שלש ראשונות שבאחרונות תעשה ולא מן העשוי כדמפרש טעמא דכיון דקאי בבל תוסיף לא הוי מעשה: [דף מג.] רב יהודה רמי תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה ומברך כל צפרא להתעטף בציצית . מדרמי קסבר מצות עשה שלא הזמן גרמא היא אמאי מברך דכיון דסבר דלילה נמי זמנה אמאי מברך בכל צפרא לא היה לו לברך אלא פעם ראשונה כשמתעטף בה כשהיא חדשה ומכאן ואילך כחד יומא אריכתא דמי דהא אין (נ) צילות מפסיקין סבר לה כרבי דתניא תפילין כל זמן שמניחן מברך עליהם דברי רבי אי הכי כל שעתא נמי רב יהודה אינים לגיעא הוה ולא שדי ליה לגלימא בכוליה יומא ומאי שנא מצפרא כי משנה מכסות לילה לכסות יום פרש"י דשתי טליתות מצויילות היו לו אחד ליום ואחד ללילה ולא הוי שדי לגלימיה כולי יומא אלא בערב פושטה וכשחוזר ולובשה ביום מברך וקשה לי אמאי קאמר דמברך בצפרא. גם בערב היה לו לברך כשמתעטף בטלית של לילה והוה ליה למימר ומברך צפרא ופניא וצריך לומר דטלית של לילה לא היה פושטו ביום אלא נתעטף בגלימתו על טלית של לילה ורוב פעמים לא היה פושטו אף בלילה הלכך לא פסיקא ליה למימר דמברך אפי' בפניא . ומכאן יש ראיה דאדם שלבוש טלית קטן שלובש כל היום וכשהוא מתפלל מתעטף בטלית גדול צריך לברך (ס) דחייב אדם לעשות ציצית לכל בגדים שלו שיש להם ארבע כנפות וכל חד וחד מצוה באפי נפשיה היא אבל אם מתעטף בהם זה אחר זה בלי הפסק מברך ברכה אחת על שתיהן : סדר עשיית הציצית . צריך נטוות החוטין לשם מצות ציצית ואח"כ שוזר אותם כדאיתא בספרי ועשו להם ציצית שומע אני יעשה כמות שהוא תלמוד לומר על ציצית הכנף פתיל תכלת בשווי ושזור אין לי אלא פתיל תכלה שווי ושזור לבן מנין הרי אתה דן הואיל ואמרה תורה תן תכלת (ע) ולבן מה תכלת שווי ושזור אף לבן שווי ושזור והכי איתא נמי בפ' בתרא דעירובין [דף צו:] המוצא תכלת בשוק לשונות פסולות חוטין כשרים מ"ט לשונות דפסולות דאמרינן אדעתא דגלימא לבעינהו חוטין נמי אדעתא דגלימא *לבעינהו בשזורין דכיון דשזורין הן ודאי לשם ציצית נעשו וכתב בעל העיטור מסתברא אם טוואן עכו"ם ושזרן ישראל לשמן כשרים ולא מסתבר לי דהא אמר שמואל [מנחות דף מב:] מן הסיסין פסולה וסיסין היינו פקעיות שנטוו שלא לשמה וסתם פקעיות אינן שזורין וצריך לשזרן לשם ציצית ופסולין משום שנטוו שלא לשמה ואין מועיל להם אם שזרן לשמה וכן בעור של תפילין אם עבדו שלא לשמה

צ"ל טוויתו

שלטי הגבורים

א וכתב מיי' שצריך לעשות הציצית מצבע הטלית אם הטלית אדום יעשה גם הציצית אדום ואם ירוק ירוק וכן פרש"י ור"י פי' שאין צריך וכתב סמ"ק ומיהו נכון ליזהר שלא לעשות ציצית של פשתן בשל משי :

ב סמג עשין כו פליג עם רבינו דפסק כרבא דאמר צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין ומצריך לעשות ציצית של משי לטלית של משי ומיי' פסק כרבינו פ"ג מה' ציצית וטוא"ח סי' ט' כתב כסמ"ג :

לשון ריא"ז

אין דוחין איסור שעטנז אלא משום מצות תכלת אבל במקום שאין תכלת אין מטילין חוטי צמר בטלית של פשתן הואיל ואפשר לקיים המצוה בחוטי פשתן אין דוחין איסור שעטנז בלא צורך וכן בטלית של שירים אין מטילין בה צמר ופשתים אלא או כולו צמר או כולו פשתים או ממינו כגון חוטי משי וי"א שבגדי צמר ובגדי פשתים חייבים בציצית מן התורה אבל השירין והכלך ונוצה של עזים אין חייבים בציצית אלא מד"ס וכך היא שטת רבינו יצחק בפסקיו אבל לדברי מז"ה כולן חייבין מן התורה וכן עיקר כמו שביאר מז"ה בפסקיו :

הגהות הב"ח

(א) צ"ל וצמר : (ב) הוא ודייקינן להא מילתא כו' כצ"ל: (ג)פוטרין בהן והן כצ"ל:(ד) נ"ב גדילים תעשה לך:(ה) נ"ב קטינא (ו) צ"ל ושמעת : (ז) צ"ל ומשום : (ח) צ"ל ואיהו : (ט) נ"ב בה : (י) נ"ב בהו : (כ) נ"ב ורב נחמן קים ליה כתנא דבי ר' ישמעאל דאמר הואיל ופרט לך באחד מהם צמר ופשתים אף כל צמר ופשתים והילכתא כותייהו ור"ת כו':(ל) צ"ל לה: (מ) צ"ל דכי: (נ)צ"ל לילה מפסיקו : (ס) צ"ל עליו : (ע) צ"ל יתן לבן :

ואחר כך גרדו והחליקו לשמה אין מועיל להכשירו כי נפסל כבר בעיבוד שלא לשמה ושה"ג טוויית חוטי ציצית. ומודד ד' חוטין באורך ששה טפחים מרווחים מד' אצבעות בגודל ואחד מן החוטין יהיה ארוך כדי לכרוך בו הגדיל ועושה נקב בארכו על הטלית בתוך שלש אצבעות על הקרן ומרוחק מהקרן כמקשר הגודל עד סוף צפורן של גודל . וממלא קשר גודל מן הכנף עד סוף שלש אצבעות בגודל מן הכנף הוא מקום ציצית ופוסק החוטין לד' ואח"כ יתחב אותן בנקב וכופלן לשנים ונוקח ד' חוטין מצד זה וד' מצד זה וקושרן על שפת הבגד שני פעמים זה על גב זה כי בקשירה אחת לא היה מתקיים ואח"כ כורך החוט הארוך סביב שבעת החוטין וא"צ לדקדק בחוליות ובמניינן מאחר שאין לנו תכלת אלא כורך עד שיהא בכריכה ועם הקשר כמלוא רוחב גודל וקושר שני קשרים וחוזר וכורך וכן יעשה עד שיהו ה' קשרים וד' כריכות ביניהם ויהיה כל הגדיל רוחב טפח והענף באורך ב' טפחים שיהא שליש גדיל ושני שלישי

ענף ואם נפסקו החוטין אח"כ ונשתייר בכל אחד מהם כדי עניבה כשר אבל אם אין כדי עניבה אף באחד מהם היינו נפסק החוט מעיקרו ופסול והחרד אל דבר השם יבדוק הציצית קודם עטיפה כדי שלא יברך ברכה לבטלה וטלית המיוחד ליום מברך עליו אם מתעטף בו בלילה וכסות המיוחד ללילה אם נתעטף בו ביום אין מברך עליו וכסות המיוחד ליום ולילה חייב בציצית והסדינין אע"פ שאדם ישן בהן בבקר עיקר תשמישו בלילה וכסות לילה מיקרי והמתעטף בטלית שאולה מצוית מברך והלובש טלית תחת בגדיו כל היום ובשעת תפלה מתעטף בטלית אחר חוזר ומברך :

סליקו להו הלכות ציצית

תורה אור

ה' צבאות בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים בכנף איש יהודי וגו' : וגרסינן בסוף שואל אדם מחבירו* °בכל עת יהיו בגדיך לבנים זו מצות ציצית ושמן על ראשך אל יחסר זו מצות תפילין: *ת"ר חביבים ישראל שסיבבן הקב"ה במצות תפילין בראשיהן ובזרועותיהן ציצית בבגדיהם מזוזה בפתחיהם ועליהם אמר דוד °שבע ביום הללתיך וגו' ובשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה נפשו ערום אמר אוי לי שאני ערום מן המצות כיון שנסתכל במילה (א) נתקררה דעתו אחר שיצא אמר עליה שירה שנאמר °למנצח על השמינית מזמור לדוד על המילה שניתנה בשמיני ר"א אומר כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו מוחזק אני בו שלא יחטא שנאמר °והחוט המשולש לא במהרה ינתק ואומר °חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם :

קהלת ט
מנחות מג:
תהלים קיט
שם יב
קהלת ד
תהלים לד

הגהות הב"ח
(א) נ"ב כשנכנס :

סליקו להו הלכות ציצית וסליקו להו הלכות קטנות

ואותו העבוד . מה נאן שכינה : זו מצות תפילין . שהן בראש : שבע ביום . תפילין בראש ובזרוע הרי שתים וארבע ציצית ומזוזה הרי שבע : המשולש . תפילין ציצית ומזוזה : סביב ליראיו . העושים מצות : ויחלצם . מחטא את הצדיקים : סליקו להו הלכות ציצית

נמוקי יוסף

זה בשם הרב החסיד ז"ל עכ"ל : אשר יחזיקו . כי העכו"ם הם ע' מלבד ישראל ועשרה מכל אומה הם ז' מאות בכנף א' דהוו בד' כנפות תרי אלפי ותמני מאה וזה מפני שיכירו בזמן ההוא כמה גדולה מצוה זו וכי היא שהגינה עלינו בגולה ומביאה אותנו לחיי העולם הבא : לבנים וכו' . שמלבן את האדם להיות תמיד בטהרת הגוף והנפש שלא לתור אחרי לבו ואחרי עיניו : ושמן על ראשך וכו' . שיש בה שמו של הקב"ה כדכתיב וראו כל עמי וגו' ואומר טוב שם משמן טוב : שבע ביום הללתיך . והוא ד' ציצית ותפלה של יד ותפלה של ראש ומזוזה :

סליקו להו הלכות ציצית

גליון מהרש"א על הרי"ף ומפרשיו מהלכות קטנות

הלכות טומאה

דף א ע"א בנ"י ד"ה בני . רב כהנא אכיל וכן בקל ה' סלעים של פדיון הבן בשביל אשתו. תוס' קדושין דף מ' ע"א : שם בהרא"ש ד"ה ותניא . אלא קורא לישראל ויקברנו ואם אינו מוצא קוברים אלא בשכר א"צ לשכור אלא מטמא בעצמו אם ירצה . נ"י יבמות דף ל"ב ריש ע"ב : ע"ב בנ"י ד"ה פל הודאי . וצ"ע למאי ויי"ל דאשמעינן דלקי כיון דלא הותר אלא אבל ודאי נפאר גבי ספק לאו דלא יטמא : שם בחדושי אנשי שם אות ב' והכא באת . וכן תמה בס' לחם משנה פ"ב מהל' אבל הלכה ו' : שם בהרא"ש סד"ה לה יטמא . בין שלא לצורך. מיהו בתוס' פסחים דף ט' סוף ע"א משמע דדוקא לצורך מטמא ובש"ע יו"ד סי' שמ"ג ס"ס כתב דנכון להחמיר :

הלכות ספר תורה

דף ב ע"ב בהרא"ש ד"ה אמר . לכתוב חומש התורה . לא בא הרא"ש לפטור ממצות כתיבת ס"ת אלא להוסיף שגם בשאר ספרים חייב . ב"י וט"ז סי' ע"ר והדרישה והש"ך מפרשים דפטור לגמרי לכתוב ספר תורה : שם ד"ה וצריך. עי' בהר"ן פ' השולח ד' קסס ע"א :

דף ג ע"א בהרא"ש ד"ה והרב . בפקדון חייב לדעת ב"ש במתני' סוף המפקיד . אולם רש"י ותוס' שם סברי דגם לב"ש דוקא בדבור : שם ד"ה וענין . על הנייר ועל המטלית פסולה . פירשו בתוס' שבת פרק המוציא יין דף עט ע"ב ד"ה תפילין דדוקא בנייר מחוק אבל בנייר שאינו מחוק כותבים ס"ת והב"י סי' רע"א הביאו ובש"ע השמיט : שם ד"ה גרסינן . קלף במקום בשר . ואם ש נה בזה ובזה כשר בדיעבד לדעת הטור סימן רע"א ועיין בהרא"ש לקמן דף סט ע"א ד"ה ותפילין . והב"י השיג דגם בס"ת פסול כמו בתפילין : שם ד"ה בגויל . ויראה דהנך ו' טפחים. בספ"ק דבתרא כ' הרא"ש דאפשר שהיו מסירים העמודים מהס"ת כשהיו מניחים אותו בארון וא"כ הוא השיעור ו' טפחים בלתי העמודים :

דף ד ע"א בנ"י ד"ה סתומה . בזהב כלומר שורק זהב . ומה שלא פי' כפשטיה שכתב בזהב וי"ל משום דקשיא ליה למה אמר את האזכרות והא בשאר תיבות נ"כ פסול ע"כ פי' שורק הזהב ע"ג כתב ובשאר תיבות אפשר שיגרור הזהב וישאר הכתב התחתון מה שא"כ באזכרות א"א לגרור משום מוחק .

ודבר זה מתורתו של מרן הב"י בא"ח ריש סימן ל"ב ד"ה וכ' בנ"י למדתי . וע"ש בעזור שקודם לזה : ע"ב בהרא"ש ד"ה ניקב . והחלק שבתוכו אף שאינו מוקף גויל כלל בתוכו . ולפי' זה גם רגל הפנימי צריך שישאר כמלא אות קטנה ולפי' ראשון פסול אם אינו מוקף גויל בתוכו . ובש"ע א"ח העלה בהגה"ה לחשוש שתי החומרות היוצא מן שני הפירושים ומ"מ א"צ שתהא מוקף גויל מכל צד אלא כל שהוא מוקף גויל מצד אחד מציל על כל האות . עי' כל זה סי' ל"ב בט"ז ס"ק ח' : שם ד"ה מספר . יסייע עמו ישראל מעט בין בתחילת נתינתו תוך הסיד בין אח"כ . ט"ז סי' רע"א :

הלכות מזוזה

שם בנ"י ד"ה פשיטא . ניקב תוך . עיין מ"ש בגליון לעיל ד' ע"ב :

דף ה ע"ב בהרא"ש ד"ה והא . שיש בה מזוזה ס"ד אלא מעתה בית הכנסת ובס"מ דלית בהו מזוזה ה"ל דאין מכבדין . גמרא :

הלכות תפילין

דף ז ע"א בהרא"ש ד"ה מעברתא . דומיא דטלה עליהן עור. דזהו פסול יותר דמיירי בעשה גוף הבית מזה ופסולו משום דבעינן מן המותר בפיך אבל זהב אין שייך בו לא איסור ולא היתר . ומש"ה באמת רש"י כאן במנחות דחק בטעם הפסול וכ' דק"ו הוא מרצועות . והא דבאמת אילו עשה גוף הבית זהב כשר אלא דמיירי בציפה הבית בזהב וטעמו משום דאינו רואה האויר . וה"ה נמי דמפסל ברצועה קטנה . אף שהרצועה היא מעור בהמה טהורה . ובטלה עליה עור טהורה כשר היינו כשעשה שוב בית שלם דל"ש לומר דאינו רואה דהא זהו גופו בית הרואה משא"כ בעור זה שאינו בית . ועיין בכל זה בס' נודע ביהודה א"ח דף א' ע"א ד"ה ואמנם ובשני דבורים שאחריו :

מרדכי מהלכות קטנות

פרק התכלת סימן תתקמ"ב . ויש לומר כיון שעתיד הוא לגומרה. כבר תמה ע"ז בס' פרי הארץ סי' א' ד"ה איברא שהוא נגד הש"ס פ' התכלת דף מ' ע"ב : סליק

הגהות פעולת שכיר

להג"מ ישכר בער זצ"ל זקן ההוראה פה ק"ק ווילנא

דף א ע"א בהרא"ש ד"ה ואם . לא יספיק בזה . נ"ב תיבות אלו הוא פירוש ללשון לא כדא : שם בד"ה ובירושלמי . בכדי שתהא קבורה מזומנת לו כצ"ל : שם בנ"י סד"ה ונתן . לומר דוקא גרושה . נ"ב עי' יבמות כ"ד וקדושין ע"ח ולשון נמוק"י קשה להלום וצריך תיקון ופשטא דקרא לומר כו' כצ"ל : ע"ב בהרא"ש סד"ה אשתו . והרמב"ן דחק לפרש זה מנ"ל זה ולא נתיישבו לי דבריו כצ"ל :

דף ב ע"ב בנ"י סד"ה ואוכל . שאם היו הנגין שוים כצ"ל ותיבת לא מוקף : שם ד"ה ושיעור . דהא הלר המשכן היתה סאתים וארכה כצ"ל ותיבות על סאתים נמחק :

דף ד ע"ב בנ"י ד"ה איכא דאמרי . על הארץ בשיטה אחת . נ"ב עי' רש"י פר"ל שעל הארץ סוף שיטה אהרונה וכימי השמים סוף שיטה שלפניה והפסק שט"ם וצ"ל על הארץ בשיטה אחרת :

דף ה ע"א בהרא"ש ד"ה ודין פרשה . והתחיל לכתוב באמצע השיטה שתחתיה דהויא כצ"ל : שם וס"פ או פתוחה שמכאן ומכאן היא סתומה כצ"ל : שם ד"ה ואמר ר"י א"ש . דתוק לפרושי דבקלף אתא כצ"ל : שם בנ"י ד"ה דכריך . וסופה אחד ומתחיל לכופלה כו' . נ"ב עיין ב"י סימן רפ"ח ע"ב בהרא"ש סד"ה הא לפירוש ר"ת מושכב כצ"ל ותיבת כפופה נמחק :

דף ו ע"א בהרא"ש ד"ה כיפה . (כיפה ר"מ מחייב וכו') תא"מ :

דף ז ע"א בנ"י ד"ה שיין של תפילין . של ימין . נ"ב ר"ל של הקורה :

דף ט ע"א בהרא"ש ד"ה בשולט . איש דרכשי וקצרתא כו' ואדם הכותב בשמאל ושאר רוב מעשיו עושה בימין או כותב בימין כצ"ל : ע"ב בהרא"ש ד"ה הרואה . תמיד יראתו היא על פניו תמיד שלא יחטא אלא כצ"ל :

דף יג ע"א בהרא"ש ד"ה ואם . והיה נוהג ר"ת . נ"ב עי' במע"מ מה שפירש בשם ב"י : שם בנ"י ד"ה מעלין . ולא משום שהתפלת כצ"ל : ע"ב בהרא"ש ד"ה ת"ר . הוכה היא לנגד אפילו אינו לובשה ובטלית של גמר לב"ש כצ"ל : סליק

הגהות בן אריה להג"מ זאב בן אריה זצ"ל אב"ד דק"ק גאלדינגען וטעלז.

הלכות טומאה דף א ע"א ברי"ף בהתחלתו רבי תוייה להוות גברא כו' . נ"ב גמ' סנהדרין דף ס' ע"ב [ושם איתא ר' חייא] : שם ברי"ף הקרובה ולא הארוסה כו' . נ"ב ע"ש בתו"כ [דשם איתא הקרוב ולא הארוסה . וקאי על הקרא כי אם לשארו הקרוב אליו . ועי' מעדני יו"ט על הרא"ש סי' ה' אות ש'] : שם ע"ב ברא"ש באות ג' . קמ"ל . נ"ב וע"ע תוס' שבת דף קל"ה ע"א ד"ה ולא :

הלכות תפילין דף ו ע"א ברי"ף ת"ר וכתבתם יכול יכתבם כו'. תיבה וכתבתם מוקף . [וכן בגמ' ובהרא"ש ליתא . דוכתבתם לא קאי על תפילין] :

דף ז ע"א רש"י ד"ה כאן כו' קורא כסדרן כסדר שהן כתובים בתורה מוקדם מוקדם כו' כצ"ל . [וכן הוא ברש"י בגמרא ל"ד ע"ב] :

הלכות ציצית ברא"ש ד"ה ורא"תי כו' ומה שמתעטפין כו' אבל השואל מחבירו טלית מצוית צריך לברך כו' . נ"ב עי' ברא"ש פ' כל הבשר סי' כ"ו וקצ"ע ועי' אליהו רבה או"ח סי' י"ד סק"ז . [נראה בכוונתו ז"ל דכיון שכתב שם הרא"ש הטעם דלדעתא דהכי כו' ואם אי אפשר לו לברך אלא א"כ כו' ע"ש . משא"כ כאן נהפוך הוא שלוקח טלית שאולה להפטר מברכה ואינו מכוין לקנות והמשאיל אינו מכוין להקנות . וכן הקשה בחידושי רע"א ז"ל על או"ח על הט"ז בסי' י"ד סק"ד ע"ש] : סליק

גליון אלפס להג"מ שניאור זלמן שליט"א ב"ר אברהם זצ"ל אבד"ק גאלדינגען .

דף א ע"א בנימוקי יוסף ד"ה מת הוא כו' בין לא כתב לה עכ"ל . רש"י כתב ביבמות (דף כט:) דבכתב לה מוקי לה בכתובות דף פט: עכ"ל. אך הנ"י ס"ל כהתוס' בקדושין דף סה. ד"ה ואם וב"מ דף יז: ד"ה מן האירוסין כו' שהאמת הוא שיש לה כתובה אפי' לא כתב לה יעו"ש :

דף ז ע"א ברי"ף ת"ר כותבין תפילין על גבי עור בהמה טהורה כו' . לע"ג למה השמיט הרב אלפס ז"ל מימרא דרב הונא שם בשבת (דף קח.) כותבין תפילין על גבי עור של עוף טהור הא לית מאן דפליג עלה וכ"פ כל הפוסקים . ואע"ג דפריך עלה רב יוסף מאי קמ"ל הא שפיר תירץ אביי טובא קמ"ל כו' ה"א כיון דאית ביה ניקבי ניקבי לא קמ"ל כדאמרי במערבא כל נקב שהדיו עוברת עליו אינו נקב עכ"ל הגמ' . וכיון שלא הביא הרי"ף גם הא דאמרי במערבא א"כ היה לו להביא הא דר"ה שמותר לכתוב על עור עוף טהור אע"ג דאית ביה ניקבי . ובאמת גם זה קשה מאד אמאי לא הביא הרי"ף ז"ל הא דאמרי במערבא כל נקב כו' . ויש ליישב בדוחק שהרי"ף ז"ל סמיך אהא שהביא לקמן (סי' רנד) מימרא דאביי (מנחות דף לה.) האי קילפא צריך למיבדקיה דלמא אית ביה ריעותא כו' ורב דימא אמר קולמסא בדיק ליה וכתבו ע"ז התוס' והרא"ש וכן הלכה משום שכל נקב שהדיו עוברת עליו אינו נקב עכ"ל . אבל עדיין צ"ע למה השמיט מימרות מפורשות דר"ה ודבני מערבא וסמך אהא דמייתי דרב דימא שאין מבואר כ"כ בדבריו דדיו עוברת מהני . והנימוקי יוסף מפרש הא דרב דימא קולמסא בדיק ליה שכיון שהקולמוס אינו מתעכב ניכר שאין בו נקב עכ"ל א"כ אין זה ענין להנקב שהדיו עוברת עליו . וא"כ איך סמך הרי"ף ז"ל אהא שהביא דרב דימא שיהיה נכלל בזה דינא דבני מערבא דדיו עוברת עליו מהני . ויותר נראה לתרץ דהנה סוגיא דשבת סותרת לסוגיא דמנחות הנ"ל דבשבת (קח.) מייתי אביי הא דאמרי במערבא כל נקב כו' והכא במנחות (לה.) פליג אביי גופיה ארב דימא ואמר האי קילפא צריך למיבדקיה וס"ל דלא מהני מה שהדיו עוברת עליו וקשיא דאביי אדאביי וכיון שהסוגיות סותרות זה את זה ס"ל להרי"ף ז"ל דסוגיא דמנחות עיקר משום דאיתמר בדוכתא משום דהרי"ף אזיל לשיטתיה דס"ל בכמה מקומות דהיכא דסתרן סוגיות אהדדי הלכתא כסוגיא דאתמר בדוכתה כמ"ש הר"ן אליביה בפ"ד דבילה (סי' תתקטו) בד"ה שלא נתנו עצים אלא להסקה וז"ל וסוגיא דהכא עיקר משום דאיתא בדוכתיה הלכך נקטי' כסוגיין וסוגיא דשבת ליתא עכ"ל וכ"כ עוד הר"ן בפ"ג דחולין (סי' תשסה) בד"ה סימנין לאו דאורייתא כו' וז"ל משמע דס"ל להרי"ף דפליגי שמעתתא אהדדי ופסק כסוגיא דהכא עכ"ל . לכן ס"ל להרי"ף גם הכא דסוגיא דמנחות עיקר [וביותר שי"ל דהא דקאמר אביי בשבת (שם) הא דבני מערבא רק לתרץ דברי ר"ה מקושיית רב יוסף קאמר וליה לא ס"ל] דס"ל לאביי דלא מהני מה שהדיו עוברת עליו וממילא אסור ג"כ לכתוב על עור עוף טהור ולכן לא מייתי לא הא דרב הונא ולא הא דבני מערבא משום דלא קי"ל כוותייהו כיון דאביי שהוא בתרא פליג עלייהו והלכתא כוותיה לגבייהו וגם לגבי רב דימא משום שאביי הוי מרא דתלמודא ספי מרב דימא וכה"ג כתב הרי"ף בכ"מ . וכמו דפסקי' כאביי לגבי דרב דימא לענין שצריך שיגיע הרץ למקום תפר (דסמיך ליה בדף זה לה.) וכמ"ש הרא"ש ע"ז והביאו כאביי ולא כרב דימא וכ"פ בש"ע או"ח (סי' לב סעי' מ"ג) . כן נלע"ד לתרץ שיטת הרב אלפס ז"ל . ולשיטת התוס' והרא"ש שפסקו כבני מערבא וכרב דימא בזה שהדיו עוברת עליו מהני צריך לתרץ דאביי הדר ביה בתר דשמע להא דרב דימא והא דאמר אביי בשבת שם בפשיטות הא דבני מערבא דנקב שהדיו עוברת עליו לא הוי נקב הייט בתר דשמעה מרב דימא ולא סתרי סוגי' דשבת ודמנחות אהדדי אבל בהא שצריך שיגיע הריך למקום תפר דלא מלינו דהודה לו אביי לרב דימא לכך כתב הרא"ש דנקיטי כאביי ולא כרב דימא . כנלע"ד נכון : סליק

ספר מרדכי מהלכות קטנות
לרבינו מרדכי בר הלל אשכנזי ז"ל

כולל כל דיני התלמוד וכל שיטות הגמרא ורש"י ותוספות כסדר האלפסי עם הרבה סברות וחידושי דינים רבים :

עם **הגהות הרמ"א ז"ל**. והם מסוגרים בשני חצאי רבוע עם כוכב כזה [*] וגם מה שמחק מהמרדכי איזה תיבות הקפנו בשני חצאי לבנה עגולים עם כוכב כזה (*). גם הצגנו הדפין מהגמרא שרשם הרמ"א ז"ל על כל מאמר ומאמר מהמרדכי.

תתקלט התכלת [דף לח] הלבן אינו מעכב התכלת והתכלת אינו מעכב הלבן פירש"י ז"ל שהיו נותנין בטלית שני חוטי' לבן מפני שהוא מין כנף (א) והיה כופלן לד' וכן של תכלת *ותניא (בספרי) בית שמאי אומרים ארבע חוטין של תכלת וארבע חוטין של לבן וקיימא לן כבית שמאי בהא כדפסק רב פפא כבית שמאי לקמן בפירקין (*ותמה ר"י) [תוס' ותימה לר"י] על מנהגנו שאנו עושין ארבע חוטין שהן שמנה ומאי מן הדין לא היה לנו להטיל אלא שנים שהן ארבע כנגד הלבן לפירוש רש"י ז"ל ואדרבה כיון שאין התכלת מעכב את הלבן היה יותר נכון לעשות [ג' חוטין] דהשתא איכא למיחש לבל תוסיף [*ותירץ דלקמן גבי סדין בציצית פריך כו' · מ"י] ונראה לו ראיה [למנהגנו] [מההיא דלקמן סדין בציצית דפריך לא יהא אלא לבן אלמא שאם היה [*הכל לבן] היה פוטר הסדין] אע"פ שהיו כל השמנה חוטין לבן ועוד יש לומר (*דה"נ) [דמש"ה] לית ביה משום בל תוסיף אפילו יטיל בה הרבה חוטין יותר מדיניהם לפי שגדילים כתיב דמשמע הרבה וכן ציצית דמשמע הרבה א וכדבעינן למימר לקמן ע"כ לשון תוספות שאנ"ץ והאריכו הרבה וע"ש ריש פ' התכלת במסכת מנחות [שם] אמר רבא אי אינגרדוס לבן וקאי אתכלת ואי אינגרדוס תכלת וקאי אלבן כשרה הלשון משמע שכשר כשנשאר מין אחד שלם אפילו אינגרדוס השני כולו ואומר רבינו תם שעכשיו שאנו נוהגין ד' פשוטין שהן ח' כפולים כנגד תכלת ולבן אם נפסקו ארבע חוטין ויודע שהם ב' חוטין שנכפלו שהם כנגד הלבן או כנגד תכלת כשרים בכדי עניבה ואם אין (*יודע) [*ידוע] פסול עד שיתברר לו ואפילו בג' חוטין איכא לספוקי דשמא נפסקו הני חוטין אחרים [*כנגדן · מ"י] ולא נשאר רק א' כהלכתו שלם והשאר אינגרדומין ופסולין וכן עשה ר"ת מעשה לפסול בג' חוטין גרדומים ואין נראה לר"י מדאמרינן לעיל [*פרק הקומץ דף לה] גבי רצועות דגרדומין פסול משמע דוקא התם דתשמישי קדושה נינהו אבל הכא דתשמישי מצוה כשר לגמרי דומיא דגרדומין רצועה ועוד דלקמן גבי שיריו וגרדומיו פ"ה שנפסקו [*כל] החוטין למטה וא"כ משמע דקאי אכל הציצית תכלת ולבן ועוד דגרדומי אזוב כשרים לגמרי אפילו אינגרדוס כולהו ודומיא דהכי ציצית דבחדא תני להו ואומר ר"י דכשרים אפי' אינגרדוס כולהו דמ"ל ב' מ"ל כולם ועמא דבר מינייהו לקולא מינייהו לחומרא ומיהו בסמ"ג הפס לו שיטת ר"ת ואם תאמר אי אינגרדוס כולהו כשר כדפירש ר"י אם כן לינקוט רבא רבותא לימא אינגרדומי ציצית כשרים דמשמע בין לבן בין תכלת ויש לומר ודאי לרבי דאמר מצוה אחת היא (ב) מהני השלם על גרדומי חבירו

הגהות מהג"מ ישראל בהג"מ שבנא זצ"ל ומהג"מ הירש שור זצ"ל (א) דרוב טליתות של פשתן היו לכיתות · רש"י : (ב) וציצית מעכבין זא"ז :

חדושי אנשי שם

שי"א וקשה דהא אמר במסכת ר"ה פ"ב וז"ל ומטעם זה מותר ליתן יותר מב' ערבות ומג' הדסים בלולב דבלאו מין ליכא בל תוסיף אפילו למאן דאמר לולב צריך אגד וצ"ע למה אין מותר ליתן כמה חוטין בציצית עכ"ל א"כ משמע שאסור ליתן יותר ציצית וכאן לומד מגדילים וציצית שמותר · וי"ל דודאי מותר רק כר"ה פירש כך וצ"ע למה אין מותר ציצית בלא לימוד של גדילים וציצית וא"כ למה אנו צריכין ללמוד מייסור או משמעות של גדילים וציצית וק"ל :

באור מהגאון ה"ר מרדכי בנעט

ה"ג וכן תניא בספרי ב"ש אומרים ד' חוטין של תכלת וכו'. ופי' הנך ד' חוטים ר"ל ד' כפולים שהן ב' שלימים וכן ד' חוטין של לבן ג"כ ר"ל ב' חוטין שלימים שהן ד' כפולים . וכן משמע בתוס' ר"פ התכלת שכ' בסוף הדיבור ועוד תניא בספרי כו' . ולפ"ז הא דאיתא שם ועשו להם שומע אני יעשה אותן אחד בפני עצמו ת"ל גדילים מכמה גדיל א' נעשית אין פחות משלשה דברי ב"ה ב"ש אומרים ד' של תכלת כו' הפי' ג' חוטין שהזכיר ב"ה דע"כ ר"ל ג' חוטין שלמים שהן ששה כפולים ואינו דומה למה שאמר ב"ש ד' חוטים שר"ל כפולים שהן רק ב' שלימים . אלא שבלאו הכי אינו דומה דב"ה נקיט המנין דתכלת ולבן יחד שבצרוף שניהם הם ג' חוטים שלימים וב"ש מפרש חוטי תכלת לבד וחוטי לבן לבד שמין כל אחד ב' חוטין שלימים שהן יחד ד' חוטים שלמים אבל בתוס' דלקמן דף מ"א ע"ב ד"ה ב"ש ב' בה"ד אכן כי דייקת בה משמע דב"ה דרשי גדילים ואכל גדיל קיימי והשתא הוי דומיא דב"ש כו' דלפי' זה דלב"ה עושה מכל מין לבדו ג' חוטין שלימין ולאותו הפי' ע"כ גם לב"ש ר"ל ד' חוטין שלימין מכל מין דהכי בית שמאי מוסיפים על בית הלל . אבל הספר כאן נקט כדברי התוספות בריש הפרק : **דפריך** לא יהא אלא לבן אלמא כו' . אע"פ שהיה כל השמונה חוטין לבן לכאורה מאי ראיה דקושית הש"ס כיון דעל כל פנים בארבע חוטין לבן שבו ליכא משום כלאים אין בתוספת הד' חוטין איסור כלאים טפי מבד' חוטין הצריכים . ואי משום בל תוסיף תפשא זו איכא בכל הטליתות ואם כן מ"ש סדין בציצית דגזרינן טפי מבכל הטליתות של צמר דגם כן יש לחוש לקלא אילן ויהא איסור דבל תוסיף אלא על כרחך דמשום תפשא דספק דבל תוסי' לא עקרו רבנן ודאי מצות עשה דאיכא ג"כ בל תגרע ודאי ואם כן סדין בציצית נמי ופריך הגמ' שפיר . וי"ל דהכי קאמר כיון דאם הוא קלא אילן קעבר על בל תוסיף הוי ליה הציצית הללו גרועים ועומדים והציצית פסולים אם כן הויא ליה כל הח' חוטים כלאים שלא במקום מצוה . אלא על כרחך כרש"י דרשאי להוסיף עד שמונה חוטים . ובהכי א"ש דלפי פשטא דהוכחת התוספות הוא דאם הוא קלא אילן יש עבירה דבל תוסיף תיקשי הא לא קעבר על בל תוסיף עד דמכוין וכאן אין כוונתו להוסיף אלא כוונתו לקיים מצות תכלת מפני שהוא סובר שאינו קלא אילן הוא אבל לפי מה דפרישית א"ש שלא כוונו לומר דניחוש לבל תוסיף אלא הכוונה כיון דיש כאן בל תוסיף אילו היה מכוין ממילא הציצית אלו גרועים ועומדים ופסולים כדמייתי התוס' מגמ' דסנהדרין דף פ"ג והוי ליה כלאים שלא במקום מצוה : **וכדבעינן** למימר לקמן . בחידושי אחרית יוסף מקשה הא ברי"ה כתב הספר דברי התוס' דשם בדף כ"ח ע"ב שכ' וז"ל וצ"ע למה אין מותר לתת כמה חוטין בציצית עד כאן לשונו וזהו סותר למ"ש כאן ולק"מ דהתם מדברי תוס' הוא דאסקו כאן דדוקא עד שמנה חוטין רשאי להוסיף ולא יותר כדמוכיחו מהך דפ' הנחנקין אבל דעת הס' כאן אינו כן . מיהו לקמן ע"ג אסיק הספר עצמו כדעת התוס' והנה בטור סימן יו"ד כתב דהמוסיף על ח' חוטין שהן ט"ז כפולים עובר על בל תוסיף. ובב"י שם מתשובת הרשב"א דאסור להוסיף יותר מד' חוטין ותמה הב"י על הטור שגם התוס' שכתבו כאן דרשאי להוסיף עד ח' חוטין היינו באיכא תכלת ולבן שהן ב' מינים ע"ש. ולפענ"ד צ"ע על הרשב"א מהא דאיתא לקמן דף מ"א ע"ב ת"ר טלית שכולה תכלת כו' חוץ מקלא אילן . מיתיבי טלית כו' לא קשיא כאן בטלית בת ד' חוטים כאן בטלית בת ח' חוטים ע"ש ברש"י ב' פירושים ופריך הגמרא ע"ז שמעת מיניה מתירין מבגד לבגד ומשני דילמא אי עביד. ולרשב"א קשה הא התשא כאן הוא שהרואה יאמר שסבור שהוא תכלת ואם כן לפי מה שהוא סובר שהכל תכלת יש כאן שמונה חוטין של תכלת לתודא ועבר על בל תוסיף והציצית פסולים ובעל כרחך צריך הוא להתירן וליכא מאן דפליג בכה"ג דהציצית פסולים שלא יהא רשאי להתיר מבגד לבגד ויש מקום לומר דהרשב"א מפרש קושית הש"ס אינו אהך ברייתא דשמונה חוטין אלא קושיית הש"ס אאידך ברייתא קאי דקאמר לא יביא ואם הביא כשר דאוקמינן לה בת ד' חוטין דמשום הכי אי הביא כשר דלא חיישינן שיתיר ממנו ומ"מ הא דלכתחלה לא יביא טעמא בעי וס"ל להש"ס דה"ט דלכתחלה לא יביא משום דלכתחלה מיהת אף בטלית בת ד' חוטים חיישינן שיתיר ממנו רק שאין התשא טובה לפסלו משום הא בדיעבד . וע"ז שפיר מקשה הש"ס ואמאי לא יביא לכתחלה משום תשא שיתיר כו' והא אין מתירין מבגד כו' ומשני דילמא אי עבד וכו"ל מש"ה עכ"פ לכתחלה חיישינן להך תשא ובאמת מהאי טעמא אי הביא כשר משום דאינו חשש כ"כ לדילמא מיקרי דאי עביד וא"ש . ואכתי קשה דאפילו אהך ברייתא דמיירי בת ד' חוטין גם כן לק"מ והא אין מתירין כו' דהא כשרוצה לעשות בטלית זו ג"כ לבן ע"כ צריך הוא להתיר ב' חוטין דאל"כ יהיה יחד ו' חוטים ד' חוטים הראשונים וב' חוטים דלבן שרוצה להטיל בו עכשיו ולרשב"א אסור ביותר מד' חוטין יחד אפילו בזמן דאיכא תכלת כמ"ש בב"י שם וא"כ עדיין קשה מאי פריך הגמ' והא אין מתירין מבגד לבגד דהרי א"א לקיים בטלית זו מצוה דלבן כ"א כשיתיר ב"ח מן ד' חוטין הראשונים מה שהוא סובר שהם תכלת והרי לא גרע זה רוצה לקיים מצות לבן מאילו רצה לעשות ציצית נאים יותר מן הראשונים דכתבו האחרונים דאע"ג דשלא להניחן בבגד אחר אסור להתירן מ"מ ברוצה לעשות ציצית שניים נאים יותר מהראשונים שרי להתירן כן ה"נ י"ל דלמ"ד אין מתירין כו' אבל ברוצה לקיים מצות לבן וא"א בלי שיתיר הציצית שרי וי"ל דדוקא למ"ד מתירין מבגד לבגד א"כ רשאי להתיר לצורך מצות דציצית ורק דשלא להניחם בבגד אסור לכן גם כן ברוצה לעשות ציצית נאין יותר ה"ל אפילו באין רוצה להטיל הראשונים בבגד אחר ג"כ קיום מצוה דואנוהו אבל למ"ד אין מתירין מבגד לבגד דאף על גב דבבגד שהוא רוצה ללבוש שבו עיקר המצוה ומכ"ש למ"ד דציצית חובת גברא כדס"ל לרב לקמן דף מ"ב לחד לישנא דיש בסתרה זו קיום מצוה ואפ"ה אין מתירין א"כ ממילא ג"כ אף במוכרח להתירן מפני קיום מצות הלבן כיון דקיי"ל הלבן אינו מעכב התכלת והרי מקיים עכ"פ בטלית זה מצוה דתכלת אסור להתיר ממנו ב"ח ופה"ג שפיר ובלא"ה צ"ל כן אף להתוס' ורש"י דמשמעות דבריהם דמפרשים הקושיא אברייתא דבת שמונה חוטים וקשיא ג"כ נהי דלא עבר על בל תוסיף באותן השמונה חוטים לדבריהם שרשאי להוסיף עד ח' חוטין מ"מ עכשיו שרוצה לעשות בו לבן ויהיה בו יותר מח' חוטים צריך להתיר מח' חוטים הראשונים כדי לקיים מצות לבן וצ"ל ג"כ כהך תי' כיון שמ"מ מקיים מצות תכלת באותה הטלית אסור לו להתיר ממנו הציצית אע"ג דא"א לו לקיים מצות הלבן עד שיתיר ממנו ב' חוטין מהישנים . וכן י"ל ג"כ להרשב"א אם נפרש דקושיית הש"ס על ברייתא דמיירי בבת ד"ח אבל על ברייתא דח' חוטים ודאי ליכא לפרש הקושיא בשום אופן להרשב"א דס"ל דהציצית פסולים כה"ג ואדרבה קעבר על בל תוסיף וא"כ פשיטא דרשאי להתירן בכה"ג אלא דאכתי קשה מנ"ל להש"ס דהך דבת ד' חוטין דקתני לא יביא הוא הטעם משום דחיישינן לכתחלה שמא יתיר ממנו דהרי יש לומר הטעם כפשטא דמש"ה לכתחלה לא יביא משום דמיחזי כמין אחד וכאילו אינו מקיים מצות לבן כמו שנראה מלשון הרמב"ם בפ"ב הלכה ח' וכב"מ שם גם במהרי"ו חביב שהביא הב"י בסימן ט' . וע"ק אכתי לפי' הב' דרש"י דמפרש בהיסוף דהך דלא יביא ואם הביא כשר מיירי מבת שמונה חוטין ולהך פי' ע"כ קושית הש"ס הוא אהך ברייתא דמיירי משמונה חוטים כמבואר וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה להרשב"א מאי פריך הגמ' והא אין מתירין כו' הא בעינן להתיר כדי שלא יעבור על ב"ת ע"כ נראה העיקר דהרשב"א תופס כפי' כאותן הי"מ שדחו התוס' פירושן בדין זה דהי"מ דד"ח ר"ל כפולים שהן ב"ח שלימים וכן ח"ח ר"ל ח' כפולים שהן ד"ח שלימים ולפ"ז פה"ג שפיר והא אין מתירים דהרי הטלית כשר ואין בו בל תוסיף בד"ח שלמים . והא דקשה אכתי דעכשיו שרוצה לקיים מצות לבן צריך הוא להתיר מהראשונים כב"ל י"ל כדאמרן דלמ"ד אין מתירין גם בכה"ג שמקיים מצוה דלבן ע"י התרה גם כן אסור להתיר כיון דמ"מ יש בטלית זו מצוה דתכלת . וממילא לפי"ז להתוס' שדחו פי' זה ומפרשים דבת ד' חוטים ר"ל שלימים וכן ח' חוטים ר"ל שלימים צ"ל ע"כ מדפה"ג הא אין מתירין כו' דקאי אהך ד' חוטים שלימים דליכא איסור בל תוסיף עד ח"ח שלימים אף כשעושה רק מין אחד דהרי כאן לפי מה שסובר הרואה הוא רק מין אחד דתכלת לבדו . ומינה נשמע לדידן דרשאי להוסיף בלבן עד ח' חוטין וכ"כ הטור ע"ש ברש"י דרשאי להוסיף בלבן עד ח' חוטים וזה ברור : **איברא** מה שדחו התוס' לפי' הי"מ מפרשים וז"ל ומיהו קשה לפי' זה דבת ד' נמי יעבור משום תכלת ויוסיף עליהם לבן של פשתן עכ"ל אינו מובן [illegible] ר"ל ד' חוטין שלימים קשה גם כן הא כשרוצה להוסיף לבן יסלק מהם ב' חוטין לצורך בגד אחר ובטלית הראשון יוסיף לבן של פשתן כמו דחייב בטלית בת ח' חוטין דיתיר ממנו לצורך בגד אחר דאי משום טלית זה עצמו לא היה צריך להתיר להתוס' דלית ביה ב"ת עד ח"ח ורק דלצורך בג"א יתיר מהראשון . א"כ כן ניחוש גבי בת ד"ח שיתיר ממנו ב"ח ויטילם עליה לבן וי"ל ואין כאן מקומו: ודע דלהרמב"ם דס"ל דבטלית של צמר אסור לעשות בו לבן של פשתן כיון דאפשר בלבן דמינו בלא"ה לק"מ קושיית התוס' כאן . דליכא למיחש כלל שיוסיף לבן של פשתן על הב' חוטים דתכלת דהא אף שיסבור שהוא תכלת מ"מ אסור בו לבן של פשתן . אבל גבי בת ד' חוטין שלימים חיים שיקח ממנו ב' חוטין תכלת לעשותו בטלית של פשתן דלקיים מצות תכלת א"א כ"א בכלאים ולפי' זה ע"כ אתיא הך ברייתא כב"ה דמתירין כלאים בסדין בציצית אבל להתוס' לטעמי' דס"ל דליכא מאן דפליג על הא דרתבה אר"י דלקמן דף ל"ט ע"ב ע"כ מקשינן שפיר עכ"פ להרשב"א שפיר י"ל דתופס כפי' הי"מ מפרשים משא"כ לדידן דלא נקטינן כפי' הי"מ כדדחו להו התוס' צ"ל דרשאי להוסיף עד ח' חוטין כדכתיבנא . ובהא אתי שפיר מ"ש הכ"מ בפ"ב דהלכות ציצית הלכה ח' וז"ל ועוד יש לתמוה למה לא חילק בטלית בת ד' חוטין לבת ח' חוטין כמו שחלקו בגמרא עכ"ל ולענ"ד להא דכתב הכ"מ עצמו שם בפ"ג הל' ו' וגם בב"י דהרמב"ם ל"ל הא דרתבה אר"י כו' וס"ל דלהא דקי"ל כר"ל דכל דאפשר לקיים שניהם לא מדחי הלאו דלפי זה אסור לעשות לבן של פשתן אפילו באיכא תכלת כיון דאפשר בלבן דמינו. א"כ למאי ניחוש כאן בטלית בת ח' חוטין דהרי אף שיקח ממנו ב' חוטין תכלת ויעשם בטלית אחר של צמר בע"כ יעשה גם הלבן של צמר וליכא כלאים גם להא ליכא למיחש שיקח הב' חוטין דתכלת ויעשם בטלית פשתן דהא לדידן קי"ל כב"ש בהא או כר"א בן צדוק דאסור להטיל ציצית של תכלת בסדין וברייתא דח"ח אם הביא פסול צ"ל דאתיא כב"ה או דצ"ל דס"ל כהך תנא דר"י דשאר בגדים דאינם צמר ופשתים חייבים מדאורייתא ולכך תנא ע"כ ס"ל כרתבה אר"י דחוטי צמר פוטרין בש"פ ות"פ פוטרין בש"צ כמבואר בסוגיא ד' ל"ט. משא"כ לדידן דקי"ל בהא כב"ש וגם ס"ל דלא כרתבה אר"י משום דס"ל כהך תנא דרק צמר ופשתים חייבים אבל בגדים דשאר מינים פטורים דאליביה דידיה ס"ל להרמב"ם דאינו רשאי לעשות לבן של פשתים בטלית של צמר תו ליכא חששא כלל אף בטלית דבת ח' חוטין אבל בטלית בת ד' חוטין לכתחלה לא יביא משום דמחזי כמין אחד ואתי שפיר : **אפילו** אי אינגרדוס השני כולו . ע"כ זה לא קאי לר"ת שהביאו בסמוך שהרי לדידיה בעינן גם לרבי שנשאר כדי עניבה . אלא קאי לפי' ר"י שמביאו לבסוף אחר דברי ר"ת . ואפשר לייסב הלשון אף לר"ת ומה דמצריך ר"ת כדי עניבה אף לרבי. היינו כדי לקיים שני המצות דתכלת ולבן בכה"ג בעינן דקאי חד מינא שלם ואידך מינא נשאר כדי עניבה . אבל לענין הא דלא יעכב התכלת על מצות הלבן באופן שאינו מקיים באמת רק מצוה א' דהלבן בזה י"ל דסגי לרבי בקאי לבן אפילו באגרדוס תכלת כולה דבכה"ג דעשה מעיקרא ב' מינין אין אחד מעכב חבירו וכ"מ ברמב"ם פ"א הלכה ד' שכתב והתכלת כו' והלבן אינו מעכב כו' כיצד הרי שאין לו כו' וכן אם עשה לבן ותכלת ונפסק הלבן כו' ונשאר התכלת לבדו כשר ומשמע דכמו בעשה אחד לבדו ודאי לא קיים אלא המצוה שעשה או לבן או תכלת . כן בעשה שניהם ונפסק א' לא קיים רק המצוה שנשאר . ולפי"ז באר לנו הרמב"ם תרי גווני דאין מעכבין זה את זה אחד בלא עשה כלל ואחד בעשה שתיהן ונפסק אחד מהן . וקמ"ל בהא דה"ה בכה"ג גרע דה"ל הפסק בקשר ותוספה בו שאינו של מצוה וה"ל גרוע ועומד כמוזכר סברא זו שם בהשגת הראב"ד בהל' פ"ו . קמ"ל הרמב"ם דאפ"ה כשר וכמו שהוא לרבי לתירוץ הש"ס ומוקי' לה גם כן באגרדוס א' כולו ואינו מקיים רק המצוה דמין הנשאר אבל לענין שיהא מקיים שניהם התכלת והלבן צריך שיהא חד מינא קיים כולו ואידך מינא כדי עניבה כמו לר"ת . ולפי"ז כאן בהל' ד' לא מיירי הרמב"ם כלל מדין זה אם מקיים ג"כ חלק המצוה דאותו המין שנפסקו חוטיו או בעושה רק מין אחד ונפסק אם מקיים המצוה בחוטין שנפסקו וכמה הוא שיעורן דמזה לא מיירי כלל כאן אלא רק בקיום המצוה דמין הנשאר קיים ושאינו מעוכב ממין השני כדאמרן . עד סוף הפרק בהלכה י"ח . ושם קמ"ל דין נפסקו חוטין דבעינן שישאר כדי עניבה ולפי זה נסתלקו כל הקושיות של הכ"מ שם מהל' י"ח דקא סתרי דברי הרמב"ם למ"ש בהל' ד' דלפמ"ש בהל' ד' לא קא מיירי כלל אלא מדין דאינו מעוכב ממין השני אבל מ"מ אינו מקיים המצוה רק באותו שיש בו ודו"ק . ומ"מ המפרשים דהביאו לר"ת משמע דמפרשי דגם בהא דאוקמינן לרבי דאגרדוס כו' דר"ל דנשאר כדי עניבה ולא באמת מקיים שניהם לר' מצות הלבן והתכלת . ומכ"מ לענין הדין י"ל דס"ל כמשמעות הספר כאן דכדי לקיים מצוה הנשאר בו לא בעי' לרבי כדי עניבה כלל אף לר"ת וכדאמרן: **ויודע** שהן ב' חוטין ופי' שעשה סימן בכל חוט לידע איזה חוטין מצורפין יחד כגון בעשה סימן בכל חוט וחוט בפ"ע : **כשרים** בכדי עניבה פי' אם נשאר כדי עניבה באותו צד עצמו שנפסק ואע"ג דיש עוד כדי עניבה דהיינו שנפסק צד אחד לגמרי וראש השני נשאר הו"ל ג"כ כדי עניבה . מ"מ הספר לא מיירי מיני' דבכה"ג לא מסתפקא להתיר כד' ראשים שנפסקו דממ"נ פסול אי מחוט אחד הו"ל מעיקרו ואם מחוטין נפרדים לא נשאר מין אחד שלם אבל בנשאר כדי עניבה באותו צד וראש עצמו נפסק א"ש דמכשירין ד' ראשים שנפסקו ונשאר שם כדי עניבה באם יודע שהחוטים מצורפים יחד : **ואם** אינו יודע פי' שלא דקדק כלל לידע החוטים הנפרדים זה מזה ונפסקו ג' ראשים איכא לספוקי אבל בדקדק ליתן ד' מצד זה וד' מצד זה דע"י זה יודע ודאי איזהו חוטים הנפרדים זה מזה לא מיירי הספר כאן דע"ז לא שייך איכא לספוקי דהכי בכה"ג ודאי נפסקו ג' חוטין וכן הטור דכ' דבג' ראשים פסול משום דשמא מג' חוטים הם ג"כ מיירי בלא דקדק כלל אפילו לידע חוטים הנפרדים דאל"כ הו"ל ודאי : **ואפילו** בג' חוטין אבל ב' ראשים לבד שנפסקו כשרים כיון דיש כדי עניבה באותו צד עצמו אבל לא מהני כדי עניבה שמצד השני דהא לא דקדק כלל ואיכא למיחש שמא מחוט אחד הן וכו"ל נפסק חוט מעיקרו מיהו סגי בראש אחד שנשאר בו כדי עניבה אע"ג דבראש הב' לא נשאר בו כדי עניבה ומהני ממ"נ אם מחוט אחד הן הרי נשאר כדי עניבה בראש האחד ואם מב' חוטין הן הרי נשאר בשניהם כדי עניבה מראש השני ב"י . מיהו בדקדק לידע חוטין הנפרדין זה מזה אבל לא דקדק איזהו חוטים שייכים יחד בכה"ג מהני כדי עניבה שמצד השני אם נפסקו רק בראשים כיון שיודע שאינם מחוט אחד א"כ נשאר בכל חוט כדי עניבה ע"י צד השני וכ"ל דהטור שכתב דב' ראשים כשר בכדי עניבה ונפסקו ג' פסול דשמא מג' חוטים הם מיירי בתרי גווני חדא אם לא דקדק כלל דאז צריך כדי עניבה באותו צד עצמו שנפסק וכשר בב' ראשים ופסול בג' ראשים משום דשמא ג' חוטים הם . וב' אם דקדק לידע חוטים הנפרדים זה מזה דאז כשר בב' ראשים ע"י כדי עניבה שמצד השני ופסול בג' ראשים משום דודאי מג' חוטים הם וכן מיירי ג"כ בדקדק לגמרי שיודע ע"י סימן בחוט החוטין המצורפים יחד וכשר בב' ראשים ע"י עניבה שמצד השני אבל בג' ראשים שנפסקו לא שייך להתיר ע"י כדי עניבה שמצד השני דא"כ ודאי נפסקו ג' חוטים והא דכתב הטור לשון שמא הוא לכלול גם דין אם לא דקדק כלל ואז בעינן כדי עניבה באותו צד עצמו דאז ג"כ אינו כשר רק בב' ראשים ופסול בג' ראשים משום דשמא מג' חוטים הם ובזה א"ש ולק"מ קושית הד"מ ע"ש : **משמע** דוקא התם דתשמישי קדושה כו' בגמרא דף ל"ה ולאו מילתא היא מדאמרי בני ר"ח גרדומי תכלת וגרדומי אזוב כשרים התם הוא דתשמישי מצוה נינהו . אבל הכא דתשמישי קדושה נינהו לא ע"כ בגמרא . ומזה דייק הספר דהו"ל בגרדומי תכלת עצמן עד כאן לא שרינן אלא אם נשאר מין אחד שלם ובמין אחד כדי עניבה . אלא ש"מ כהר"י דסגיא ליה במין אחד שלם ומין אחד אגרדוס לגמרי והיינו אליבא דר' עכ"ס : **ועוד** דגרדומי אזוב כשרים לגמרי כו' בתוס' סוכה דף י"ג מקשי' דלמ"ל לבני ר"ח לאשמעינן דין גרדומי אזוב דמתניתין היא פי"א דפרה ולפמ"ש הספר כאן קמ"ל גרדומי תכלת דומיא דגרדומי אזוב אפילו אי אגרדוס כולה כשר : **דמ"ל** ב' מ"ל כולם פי' כיון שהכשירו ע"י כדי עניבה דוקא אבל בלא נשאר כדי עניבה הכי לרבנן דרבי לא מהניא ב' חוטין שלמין : **ליכא** אגרדומי ציצית כשרים פי' דהוא"ג דתכלת גם כולל לציצית כמ"ש בהרא"ש כאן מ"מ כדי דלא לטעי לימא בהדיא גרדומי ציצית [illegible] גבי הדין טלית בהרא"ש דגם ציצית ר"ל תכלת [illegible]

היין

חבירו אבל לרבנן דתרי מצות הם לא מהני חד אחבריה ואפי' הכי מהני או גרדום לבן או תכלת א"כ ה"ה כולהו (*במשמע) [*רמ"ם] : [שם] וכמה שיעור גרדומין אמר שמואל כדי לעונבן ע"כ לא בעי למימר שישאר מן הענף כדי עניבה והגדיל שלם כולו שיהיה בסוף גדיל ופתיל זה אינו חדא דלרבה בר בר חנה כשר הוא בגדיל לבד או בפתיל לבד ועוד דליסנא משמע כדי לענוב מן הכל ועוד מדאמר לקמן צריך לקשור על כל חוליא דאי ס"ד לא צריך הא דאמרי בני ר' חייא גרדומי תכלת ולבן כשרים ואם לא היה שם כ"א קשר שבסוף הגדיל היכי אמר גרדומי תכלת כשרים ואם נפסק הגדיל הא נפסק הקשר ואם לא היה מכשיר שום פסיקא בגדיל א"כ היה הקשר קיים וכ"פ בסמ"ג וכן משמע לקמן גבי ואין ציצית אלא מצהו א ומיהו בסמ"ק משמע דיש שר"ל דקאי אענף דוקא דבעינן מענף כדי עניבה בלא גדיל : [שם] איבעיא להו כדי לעונבן כולהו בהדדי או כל חד וחד לחודיה תיקו פירוש כולהו בהדי הדדי ר"ל ארבע חוטין לפירוש רבינו תם דאיגרדם דוקא מין אחד כשר ולפי' ר"י ז"ל דאיגרדם כולהו כשר ר"ל לענוב כל הח' חוטין (א) ולי הדיוט הכותב הגני מסופק אם הא דקאמר בגמרא או דילמא כל חד וחד לחודיה אם ר"ל כל חוטי הציצית כל אחד לחודיה צריך כדי עניבה וכן משמע הלשון או אם ר"ל כדי לענב חוט א' לבדו ובסמ"ג משמע חוט אחד לבדו :

ב [שם] אמר רבא שמע מינה צריך לקשור על כל חוליא וחוליא לאחר שנעשה קשר ראשון צריך ליקח חוט א' מן הלבן וכורך סביבות החוטין ועושה ומשלש וכריכה ג"פ קרי חוליא ואח"כ לוקח חוט של תכלת ועושה חוליא אחרת ואח"כ לבן ומתחיל בלבן מפני שהוא מין כנף ומסיים בלבן משום דמעלין בקדש ולא מורידין ואמרי' נמי בהתכלת הפוחת לא יפחות מז' כנגד ז' רקיעים והמוסיף אל יוסיף מי"ג כנגד ז' רקיעים וו' אוירים שביניהם ע"כ לשון סמ"ג ותימה למנהג שלנו שאנו עושין רק ה' [קשרים] **תתקמ** ואומר ר"י (*דרי"ף וכן כל גדולי הדור) דבזמן הזה שאין תכלת אין לחוש במספר החוליות אלא יכרוך ויחזור ויכרוך עד שיהא ה' קשרים ובין קשר לקשר כמלא גודל (*שיהא) בין הקשר והכרך [עד] שיהא אורך הגדיל ד' אצבעות בגודל [*וכן שוין רי"ף וכל גדולי הדור] ותו סמכינן אהא דאמרינן לקמן אפילו לא כרך בה אלא חוליא אחת כשרה ויש נוהגין לכרוך בתחלה שיעור חוליא של לבן ולהניח שיעור חוליא אחרת במקום תכלת ואין ראוי להפסיק בכריכה אלא כמו שהיה מתחלה בזמן שהיה תכלת יש לעשות גם עתה ואותם ה' קשרים פירש"י ז"ל לפי שהוא מדרש דציצית עולה ככל המצות דציצית בגימטריא ת"ר וח' חוטים וה' קשרים הרי תרי"ג והקשה [ר"י] [א] (דבכתובות) אמרינן דבג' ציצית דכתיב אין להם לכל ציצית אלא יוד אחת ותירץ לי דלציצית מסלמת אותן ג' יודין ועוד כיון דקרינן ציצית אין משיבין על המדרש ועל דין ה' קשרים נוהגים העולם לעשות ב' קשרים למעלה במקום חיבור הטלית וג' כלפי הקרקע אבל איפכא לא דמעלין בקדש ולא מורידין ודין [*זה] ודפ"ה לקמן גבי והאידנא דעביד ה' קשרים אין נראה לר"י מדאמר רבא צריך קשר על כל חוליא וחוליא ואע"ג דתלמודא דחי להו מכל מקום רבא לא הדר ביה אלא דממילתא דאייתי סייעתא לא מצי למידק ונראה עתה מצוה מן המובחר לקשור קשר העליון סמוך לטלית ממש ואח"כ ד' קשרים בלא דקדוק חוליות אלא תוך ד' אצבעות אורך הגדיל בגודל כדלקמן גבי כמה תהא משולשת וכו' ועל הקשרים עצמן נוהג רבינו תם ור"י לעשות מחוט של כרך (הקשרים) והיה תוחב ראש החוט באמצעות (ב) של הז' חוטין ומהדק יחד בקשר אחד לבד ואומר רבינו אלחנן דכה"ג לא מיקרי קשר של קיימא כדאמר באלו קשרים דלא מיקרי של קיימא אם לא כשמקשר ב' החוטים יחד בב' קשרים ומיהו יש לומר דכה"ג שאין כאן אלא ראש אחד מתקיים יותר אבל בב' ראשין זה הראש מוסך אילך [וזה מוסך] אילך ועבוד לאיתוקי ומיהו נראה לי דלא הוי קשר אחרי שקושר בו שאר החוטין ולעצמו היה מהני שהוא רק חוט של כרך אבל שאר החוטין אינם מתקיימים ור"ת היה מביא ראיה לדבריו מההיא דאלו קשרים חבל דלי שנפסק ר' יהודה אומר עונבו והיה מפ' עניבה שמכניס ב' ראשי החתיכות בנקב באמצעיתו ואם היה רוצה להתירו מושך ב' ראשי החבל ואם היה מעביר הראשים לגמרי דרך הנקב היה קשר גמור אע"ג דליכא אלא חד קשר ה"נ גבי ציצית ועוד ראיה מיוד של תפילין שהוא מכניס ראש הרצועה דרך הנקב וחשיב קשר גמור והקשה ר"ל

ג"י ג"א דבמנחות

דהא מ"ל דמיקרי עניבה כה"ג יש לפרש בע"א שקשר ראשי הרצועות יחד קשר גמור שהעבירו דרך הנקב מכאן ומכאן ואח"כ קשר שני העביר קצת ממנו דרך הנקב ואם היה מעבירו לגמרי היה קשר גמור ב' פעמים כמו שאר קשרים וגם יוד של תפילין היו קשרים בחוזק כמו שעושין גם עתה וחזר בו ר"ת ועשה באותו חוט של כרך שני קשרים כי אין נראה קשר של קיימא בפחות מב' פעמים ג וכי תימא אמאי יכול להוריד הקשר למטה ולמתוח חוט של גדיל מ"מ כיון שמהדקו יפה קשר טוב הוא וה"ר אלחנן היה נוהג ע"א שלוקח חוט של כרך וכורך האחרים ונוקח כשרוצה לקשור חוט א' מן הז' וכורך עליהם מיד אחר כך מעט כמו שירלה וקושר שניהם יחד על החוטין הטהרין ב' פעמים בחוזק כהדך שאר קשרין וחוזר וכורך קצת להפריד הקשרין זה מזה וחוזר וקושר כבתחלה ולא נסירא לר"י כל אלו עניני קשרין דאם כן מאי קאמר איסתרי עילאי איסתראי כולהו הא עדיין מתקיימין הוו בחוטין הנותרין ולא ינתק אי איגרדום לבן או תכלת ומיהו [*לפי] מה דפירש לעיל משם ר"י ז"ל דאפילו אי איגרדום כולהו חוטי כשר ניחא ואין ראיה מכאן דכיון דאיגרדום כולהו אז אין כאן קשר כלל : הגה"ה כתב ראבי"ה בהלכות לולב וז"ל אנן נהיגינן בקשר של לולב וגם בציצית לקשור רק פעם א' ושוב מתעגל וכורכן סביב ומתוך כך מהודק יפה כאילו קושרו בב' ראשי האגד עכ"ל הגה"ה : ויש נוהגין לקשור בד' שמכאן וד' שמכאן בענין שקושרין הראשין בטלית וכן עושין כל הקשרים וכן נכון לעשות בעיני רבי : [שם] כיון דאיסתרי ליה עילאי איסתרי ליה כולה מתוך פ"ה משמע דלא מכשרין גרדומי ציצית אלא ענף ולא הגדיל ולכך דחק עצמו לפרש שסמוך לגדיל נפסקו קצת מן הפתילין וכן (לפי') [פי'] נפסקו הפתילין של ציצית ופתיל קורת ענף בכולה שמעתין ואליבא דרב הוי הא מילתא דבעי לקמן פתיל וגדיל וכן עיקר אבל גדיל כולו לא הוי ציצית הלכך בעי' שישאר בו גדיל ופתיל ומיהו עד הכא לא נהגי אלא לבי פרש"י ז"ל פי' כך לפי זה יש ליישב דהיכא שנפסק במקום גדיל דודאי לכאורה קי"ל כרב שהיה גדול בחכמה ובמנין ושלשתו אמוראי הכי אית להו [*דף לט] גבי טלית שכרך רובה כשרה מעתה אין ראיה מכאן למה דפי' לעיל דאף מן הגדיל כשר בכדי עניבה ואין כח בידי להכשיר עד יבא מורה צדק עד כאן לשון רבינו שמשון : [דף לט] אמר רבא קשר העליון דאורייתא פירוש התחתון לצד הארץ קרי עליון לפי שפעמים מגביה ראשי ציציות או נמי למעלה מן הענף להכי קרי ליה עליון ואומר ר"י הא דקי"ל שני שלישי ענף ושליש גדיל שהקשרים מן המנין שבד' אצבעות מן הגדיל ושיעור שיש בין קשר לקשר כמלא גודל עם הקשר וענף וגדיל י"ב אצבעות ומיהו אין לו שיעור למעלה דיוכל לעשותו ארוך כמו שירצה ור' יצחק היה נוהג לעשות ארוך משום גרדומין ואם הוא ארוך יותר מדאי ראוי לקצרו ולא מיקרי תעשה ולא מן העשוי כיון שאין עשוי בפסול · תניא בסיפרי פרשת שלח מה תכלת טווי ושזור אף לבן טווי ושזור מה תכלת שני חוטין כפולין והם ארבע אף לבן כן : הגה"ה ודורשו מלשון פתיל דהוי לשון פתילה סמ"ג [שם] (*א"ר לעולם) [*ורב סבר לעולם פתיל בעינן] פי' רבינו יצחק דה"פ לעולם פתיל (ג) נמי בעינן אבל פשיטא דכולו פתיל דהיינו ענף כשר דהא כתיב קרא בהדיא ונתנו על הכנף פתיל תכלת וגו' דהיינו ענף וק' דהא אמר רב לעיל אפי' לא כרך בה אלא חוליא אחת כשרה משמע דכולה בלא חוליא פסולה ויש לומר היכא דאיכא גדיל בעינן חוליא אבל בלא חוליא היה כשר אבל *אין נראה לפרש כן (ד) דרישא דברייתא תכלת שכרך רובה כשירה לא מצי לפרושי הכי אלא דכולו (ה) ענף פסולו' ודומיא דהכי בלבן ד לכ"ע דבעי' פתיל וגדיל ובחד לא מתכשר והכי עבדינן השתא והכי תניא בסיפרי פ' שלח לך ועשו להם ציצית שומע אני יעשה כולה ציצית ת"ל גדילים יכול יעשה כולה גדילים ת"ל ציצית הא כיצד גדילים יוצאים מן הכנף וציצית מן הגדילים אלמא

[*פי' אם תפרש הא דאמר רב אם לא כרך אלא חוליא אחת כשירה לא אתי לאשמועינן דכולה ענף פסולה אלא אתי לאשמועינן דאם כרך שלא יעשה פחות מחוליא אחת ואם יעשה יותר מחוליא אחת כל שכן דכשר · דכוותיה גבי רישא דכרך רובה לא אתי לאשמועינן דכולה ענף פסול אלא אם כרך לפחות הרוב דכשר וכ"ש דאם כרך כולו דכשר וזה אינו אפילו אם כולו ענף כשר כולו גדיל פסול ע"כ דרישא וסיפא לא אתיא לאשמועינן אלא דכולו ענף פסולה אבל אם תאמר דכולו ענף כשרה ורישא אתי לאשמועינן אם כרך רובה כשרה אבל אם כרך כולו פסולה לא הוי דומיא דסיפא] :

תרווייהו בעינן · **תתקמא** [שם] חוטי צמר פוטרין בשל פשתן פי' עם התכלת דבלא תכלת אין פוטרין משם ר"ת ובסמ"ק כתב שאסורין בזמן הזה כלאים בציצית : [שם] אמר רחבה

הגהות מהר"י ומהצה"ש (א) ולי הדיוט שבהדיוטו' דהכי כמספק ליה אם ר"ל כל ה' חוטין צריך שכל אחד יהא כדי עניבה או אם ר"ל אם מהני ח' חוטין נשתייר כדי עניבה אפי' איננו ז' לים כבן כדי עניבה ולפ"ז צ"ל או כל חד וחד לחוד ר"ל כל חד וחד אותו חד לחודיה מ"ל על כולם : (ב) באמצעיתו על הז' : (ג) עם גדיל : (ד) דריש דבריו : (ה) גדיל :

הגהות ממרדכי ישן [א] דבמסורות :

חדושי אנשי שם

ג"מ א פי' מדפריך בגמרא למימרא דאית להו שיעורא ורמינהו אין ציצית אלא יוצא אין ציצית אלא מצהו וכבר עלו כו' ומשני כו' ואי סלקא דעתך דיש לחלק בין גדיל לענף מאי פריך בגמ' דילמא הא דאמרינן ציצית אם לו מצה: היינו הענף דכשר היכא דאיגרדום והאי דבעי שיעור בציצית היינו בגדיל שאינו כשר היכא דאיגרדום אלא ש"מ דכשר גרדומין אפילו בגדיל: ב סמ"ג במצות עשה כתב וז"ל שישאר מן החוטין כדי לעשות עניבה על שאר החוטין או על אחד מן החוטין עכ"ל הרי בפירוש שאף אם אין יכול לעשות עניבה אלא על אחד מהחוטין כשר או בחוט אחד על שאר החוטין אבל רש"י פי' לענוב החוטין אהדדי זה סוף שיעור גדול עכ"ל משמע דוקא ר"ל שמענב כולם יחד : ג"מ ג וקשה אם כן כאן משמע להדיא שקשר ועניבה לא מיקרי קשר ובשבת פרק אלו קשרים כתב המרדכי אבל עניבה מותר ובלבד שלא יעשה קשר למטה מן העניבה כלל אלא יעשה שתי עניבות זו על זו וי"ל כי ספק היה להם אם קשר אחד ועניבה עליו מיקרי קשר או לא לכן הלכו בשניהם להחמיר שם בפרק אלו קשרים יש לחוש לאיסור שבת והחמירו לומר שהוא קשר ובציצית שכתוב בהן מצות עשה לקשור ובאם זה אינו קשר לא עביד המצוה כתיקונה הלכו להחמיר לומר שהוא אינו קשר רק יעשה ב' קשרים כדי שבודאי יעשה המצוה כראוי וק"ל וכ"כ ש"י: ש"י ד ס"א דכולה גדיל פסולה ודומיא דהכי בלבן וק"ק היאך מדקדק זה וצ"ל שמדקדק מכרך רובה כשרה לא כולה פסולה וכמו דברישא גדיל כולו פסול כן בסיפא ר"ל סוף מימרא דרב שמדברת בענף שאמר אפילו לא כרך אלא חוליא כו' ג"כ פירושו אבל כולו ענף פסול :

באור מהרמ"ב

שירן דלרבנן דתרי מצות נינהו לא מעכבי חד לחבריה ואפי' הכי מהני כו' א"כ ה"ה כולהו פי' ותו ליכא למטעי. וקי"ק לפי' פרש"י בהא דפריך הגמרא במס דברים האמורים בתחלתו אבל בסופו שיריו וגרדומיו כ"ש כו' מאי לאו שיריו דאפסיק מינייהו ופי' התוס' כלומר שיש מן החוטים שנפסקו מעיקר' ונשתייר מן השלמים נמי כו' ולפי' הר"י קשה מאי קושיא דלמא אתיא כרבי ולר"כ אין הכי נמי דכשר באגרדום מין אחד בכולה אם מין הב' נשאר שלם ואין לומר דקושית הש"ס מגרדומיו כ"ש דעל זה יש לומר מאי כל שהוא כדי עניבה דכן לקמן דף מ"א ע"ב איתא ואין ציצית אלא מצהו ופירש רש"י שם למסקנא דקאי אגרדומים ומצהו היינו כדי עניבה אבל לפי' ר"ת פריך הגמ' שפיר וי"ל: א"ב היה הקשר קיים. רש"י פי' זה דל"ל לרבא הא דאמרן לעיל דבעי כדי עניבה : ואין ציצית אלא מצהו פי' דאיהו מפרש משולשת ארבע קאי אגדיל כפי' ר"ת כד"ס ב"ש כו' ועלה דהא מקשה מברייתא דציצית א"ל שיעור והא מסני דאין לו שיעור למעלה כו' ופירש"י והא דתני' אין ציצית אלא מצהו ר"ל בגרדומים והיינו בכדי עניבה והך ברייתא ע"כ אגדיל קאי דאי הוי קאי אענף לא הוי הש"ס מקשה מידי מהך ברייתא אהא דמשולשת ד' דקאי אגדיל דדלמא בגדיל דוקא בעינן שיעור ד' אבל בענף סגי בכ"ש וא"ל שיעור. אע"כ דהש"ס מפרש להך ברייתא אגדיל א"כ למסקנא דאין ציצית אלא מצהו ר"ל בגרדומין שמע מינה דסגי בכדי עניבה מגדיל . מיהו לרש"י למעניה לא קשה מידי דאיהו מפרש דמשולשת ארבע קאי אענף וא"כ י"ל דס"ל להש"ס דגם בברייתא קאי אענף ואפ"ה פריך שפיר . ולעולם דשיעורא דכדי עניבה מהענף בעינן . רק לפי זה א"א להחמיר כ' תומרי דסתרי אהדדי ר"ל לפרש דמשולשת ד' קאי אגדיל לר"ת ושיהא הענף דוקא שיעור ח' אצבעות וגם דניבעי כדי עניבה מהענף דזה א"א מכח הסוגיא וא"כ לפי' ר"י אליבא דרבי דמהני מין אחד שלם או בנשתייר כדי עניבה מב' המינים א"כ אם נשאר מין אחד שלם כדי ד' אצבעות מהענף ובמין הב' נשאר כדי עניבה מהגדיל כשר ממ"נ דאם נפרש כדי עניבה מענף א"כ ע"כ גם משולשת קאי אענף והו"ל מין אחד שלם ואם נפרש דמשולשת אגדיל קאי ובעינן מן הענף ח' אצבעות א"כ ע"כ הברייתא אגדיל קאי וסגיא ליה בכדי עניבה מהגדיל . רק דלדינא אין נ"מ דבהא דס"ל לרבי להכשיר בב' חוטין שלימים לא הפסינן כוותיה דאנן לא מכשרינן כ"א בנשאר כדי עניבה רק שבב"י לחד פי' אליבא דרמב"ם ס"ל דגם בהא קי"ל כרבי להכשיר בב' חוטין שלימים או בכדי עניבה דד' חוטים . ולא באמת מהני כנ"ל ממ"נ . אלא שבש"ע לא הביא כלל לדעה זו . ובס' ג"מ יש כאן גמגום שכתב מאי פס"ג דילמא הא דאין ציצית אלא מצהו מיירי בענף דכשר היכא דאגרדום כו' וזה טעות דהכי קושית הש"ס הוא מהא דקאמר דאין לו שיעור רק להתרצן דמשני מאי אין לו שיעור למעלה מפרש רש"י דלא תקשה מן הא דאין צריך אלא מצהו דמצהו ר"ל בגרדומיו . והפי' בדברי הספר הוא כדאמרן דאיהו קאי לכך פי' דמשולשת ד' אגדיל קאי: מסופק אם הא דקאמר בגמרא או דילמא כו' או אם ר"ל כדי לענוב חוט לבדו.פי' בב"י דלפי' קמא כל חוט צריך כדי עניבה לענוב עצמו ואין צריך כדי לענוב חוט אחר כלל . אבל לפי' הב' צריך בכל חוט כדי לענוב חוט אחר אלא דסגי בכדי לענוב על חוט אחד וע"ז סיים וכ"ש הסמ"ג שכתב לענוב על חוט אחד מהז"ן חוטין . אבל במג"א פי' דהכי קאמר דלפי' הא' לעולם צריך לענוב כל החוטים ואדרבה הש"ס מספקא ליה דילמא בעיק כדי שיענוב כל אחד ואחד בפני עצמו ובוא חומרא נגד לענוב החוטים יחד בבת אחת . או דילמא דר"ל חוט אחד לבדו ולא הוא קולא לגבי כדי לענוב כל החוטים ולפי זה היה ראוי הלשון אם ר"ל על כל חוטי הציצית או על כל אחד לחודיה . ולפי' המג"א ה"מ הספר למפבט ספקו מדברי רש"י ד"ה כדי לענוב וז"ל דהיינו שיעור גדול ע"כ ולפי' המרדכי הו"א אדרבה כל חד וחד לחודיה הוי שיעורא טפי אבל לפי' הב"י א"ש לעולם כדי לענוב הכל הוא שיעור גדול וע"כ הוצרך לראיה מהסמ"ג : הפוחת לא יפחות מטבע כו' קאי אחוליות כו' ויש לפרש דקאי אהכריכות שבחוליא עצמה שלא יפחות מז' ולא יוסיף על י"ג על כן מנהגנו בחוליא א' ז' כריכות ובסוף י"ג כריכות ב"י : סמוך לטלית ממש נבתוס' דף ל"ט ד"ה קשר עליון ול"א פי' סמוך לכנף כו' וא"כ לכל הפחות צריך לעשות קשר אחד סמוך לכנף חוליא א' עם קשר עליה וכל קשר מן ב' קשרים זה ע"ז . מע"מ : ואין כח בידי להכשיר . והכי הסיק בש"ע כי אם באין ציצית מצויה : שהקשרים מן המנין ולקמן הביא דברי הסמ"ק דבעי' שיעור אגודל בין קשר לקשר משמע דמלבד הקשרים יהיה הגדיל ד' אצבעות וכ"כ ב"י ע"ש הכל בו . ועיין במ"א סימן י"א ס"ק ח' וס"ק כ"א : וענף וגדיל י"ב אצבעות משום דמשולשת ד' אגדיל קאי וקי"ל דהוי ציצית שליש גדיל וב' שלישי ענף לכן צ"ל י"ב אצבעות ולכאורה לסמ"ס בש"ע סוף סימן י"א דהא דהוי ציצית שליש גדיל אינו מעכב וכדמפורש בברייתא תכלת שכרך רובה כשרה . א"כ גם שיעור די"ב אצבעות אינו מעכב דהרי אינו מפורש בהש"ס כך שיעורא . ורק משולשת ד' אמרי' בגדיל . ומפני שהוי ציצית שליש גדיל וב' שלישי ענף אנו יודעים שיהא י"ב אצבעות . וממילא כיון דעיקרא דהא מילתא דהוי ציצית שליש גדיל כו' אינו לעכובא גם הא די"ב אצבעות אינו לעכובא דאל"כ לא הו"ל להש"ס למנקט השיעור בגדיל אלא הו"ל לומר שיעורא דציצית י"ב אצבעות להדיא אם היה הדין דשיעור זה מעכב דוקא אך בש"ע סימן י"ב כשהביא שיטת ר"ת דבעינן ד' חוטין שלמין וב' חוטין כדי עניבה מבואר דשיעורא די"ב אצבעות מעכבין ובאמת לרש"י דכדי עניבה קאי אפתיל דוקא א"כ מבואר דשיעורו דפתיל לכתחלה יותר מכדי עניבה וממילא כיון דאינו מפורש שיעורו צריך ללמדו מהך דמשולשת ארבע דקאי אגדיל ונלמד ממנו דפתיל בעי יותר וה"ל כאלו מפורש בש"ס דשיעורא דציצית י"ב אצבעות דאם לא כן מאי שיעור יהיה להפתיל ונקט הש"ס משולשת ד' אגדיל לסימנא בעלמא · אבל להמפרשים דכדי עניבה אגדיל קאי אין ראיה כלל שיצטרך שיעור פתיל ח' אצבעות דאולי סגי בכ"ש כדי לקיים גדיל ופתיל כמו דסגי בדיעבד אם כרך רובה · גם לרש"י עצמו אינו מוכרח שהרי רש"י מפרש משולשת ד' קאי אהענף א"כ סגי ליה בשיעורא דציצית שמנה אצבעות · ולפמ"ש הספר לעיל הא בהא תליא א"כ הא דפסלינא דיעבד אם אין בחוטים י"ב אצבעות לפי' ר"ת א"י מכ"ל · דהיה ראוי להכשיר אם הענף דב' חוטין השלימים כן רק ד' אצבעות וב' חוטין הנפסקים כדי עניבה מהפתיל צ"ע לדינא : פי' עם התכלת דבלא תכלת אין פוטרין משום ר"ת ז"ל. יש לפרש בו ב' פי' הראשון דודאי דהמצוה דציצית מקיים ע"י חוטי הצמר וש"מ אלא דיש בו משום איסור כלאים כדר"ל דאמר כל היכא דאפשר לקיים כו' והיא שיטת התוס' דף מ' ד"ה כיון כו' אלא דלהד פי' הוא רק מדרבנן ולתי' קמא ולתי' בתרא הוא אסור מדאורייתא · פי' הב' יש לפרש דאין פוטרין ה"ק דאפילו המצוה אין מקיים דאין חוטי צמר פוטרין בש"פ כ"א בהיתר צמר ופשתן יחד ר"ל תכלת ולבן · אבל חוטי צמר לחודיה בש"פ או ח"פ לחודיה בש"ל אין פוטרין והוא דעת מהר"מ ז"ל המובא לקמן בסוף · מ"מ בב"י והאחרונים משמע דנקטו כפי' הראשון דמשום איסור כלאים קאמר ר"ת דא"פ. ובב"י הוסיף עוד דדעת הרמב"ם להחמיר עוד דאפילו באיכא תכלת אינו ראוי לעשות ח"פ בש"ל כיון דאפשר בשיש וכא דהתירה סתורה כלאים הוא אבלא דנמר בטלית ש"פ

רחבה אמר רב יהודה חוטי צמר פוטרין בשל פשתן ושל פשתן בשל צמר חוטי צמר ופשתים פוטרים בכ"מ ואפילו בשיראין ופליגא דרב נחמן דאמר רב נחמן השיראין (*פטורה מציצית) [*פטורים מן הציצית] נראה דשאר בגדים חייבין מן התורה בציצית כרחבה משמיה דרב יהודה ואע"ג דרב נחמן פליג עליה רבא שהוא בתרא קאי כותיה ויש מן הגאונים שפוסקין כרב נחמן ונראין דברינו מדבריהם עד כאן לשון ר"י: [דף ם] תנו רבנן סדין בציצית ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין והלכה כב"ה פ"ה דב"ש לית להו סמוכין והוי כלאים ובית הלל אית להו סמוכין והא דנקט פוטר ומחייב ולא נקט אוסרין ומתירין כיון דשייך איסור כלאים משום דציצית חובת טלית כדלקמן ואפי' אינה לובשה חייב להטיל בה ציצית ופרש"י ז"ל בתשובתו וז"ל הנך גזירות דהכא דקאמר התלמוד לא שייכי אלא בתכלת דהוי כלאים אבל מינה דהיינו ציצית של פשתן. מותר [*והא] דאמרינן לקמן קטינא סדינא בקייטא וסרבלא בסיתוא ציצית מה תהא עליה ע"כ (*לשונו והא) [*לומר הא] דאמר מה תהא עליה ר"ל עיקר מצות ציצית דהיינו תכלת מה תהא עליה אבל מינה מצי להטיל והקשה ר"ת לפירושו דבסדר רב עמרם פסק כב"ש בהא מילתא ואנן הא דרשינן סמוכין ועוד הרבה (*ועיין) [*קושיות עיין] בתוספות ור"ת מפרש דסדין פטור מציצית אפילו במינה ואע"ג דליכא למיגזר כי אם בתכלת גזר מינה אטו תכלת וניחא לפירושו דנקט פוטרין דבמינה לא שייך איסור ורבינו שמשון כתב ז"ל נראה דוחק פירוש ר"ת דמגלן לבדות הך גזירה מלבנו (*שאינו מינו אטו מינו) [*מינו אטו שאינו מינו] ועוד רוב הגאונים פסקו בתשובות דשרי להטיל בפשתן מינו הלכך נראה כפי' הקונטרס דב"ש פוטרין משום כלאים ואפילו (*אי סברי) [*ממינו דסברי] כרבי דאמר התכלת והלבן מעכבין זה את זה וכיון דליכא תכלת לבן נמי ליכא וניחא דנקט פוטרים דפוטרין אפילו ממינה והיא דלקמן דקטינא יש לומר דסבר כרבי ופטור אפי' ממינה כיון דלא מצי למירמי תכלת (א) (אף לב"ה) ור' זירא אי כרבי סבירא ליה לא הטיל בה אפי' מינה ואי כרבנן שרא התכלת כדי לסטיל בה מינה ולהכי נקט סדין בציצית ולא נקט תכלת בסדין (ב) והשתא לא צריכא לפרש כדפ"ה דציצית חובת טלית דהא קיימא לן חובת גברא הוי וכן פוסק בה"ג מדמברכין להתעטף בציצית ותימה לומר דרב קטינא סבר כרבי ואין הלכה כרבי מחביריו וכ"ש מרבותיו וגם ר' זירא ישבנו בדוחק ועוד מצאתי בסיפרי כסותך פרט לסדין (ג) ושאלתי לרבי ואמר לי דאסמכתא היא וכ"ל שאין חייבין בציצית כלל אלא אותם שהם דרך לבישה ואשר תכסה בה משמע נמי דרך מלבוש ואפי' דרך העלאה שחייב בכלאים הדעת נוטה לפטור דלא איתקש אלא ללבישה וכרים וכסתות נמי משמע בספרי דממעט מאשר תכסה בה ולא הודה לי רבי עד כאן לשונו והאריך יותר וע"ש בתוס': [שם] **תתקמב** היא של בגד וכנפיה של עור חייבת היא של שר וכנפיה של בגד פטורה מאי טעמא עיקר בגד בעינן רב אמר זיל בתר כנף אין להוכים מכאן לפסול אותם שליתות שמחופין סביב הנקב בעור כדי שלא יתקלקל הבגד דהכא שאני שכל הכנף מעור וחברו לבגד תוס' שאנ"ן מצאתי שמהר"ם כתב בתשובה שאין לעשות טלאי תחת כנף [*כדי שיחזיק הכנף ולא יתקלקל] דגבי ציצית כתיב על כנפי וגו' ואיכא למידרש על ולא על דמעל כדדרשינן גבי חלילה מעל ולא מעל דמעל ולי ההדיוט נראה כו' • מ"י] משום דדומיא דחלילה דדרשינן מעל ולא מעל דמעל הכא נמי לא שנא ולי הדיוט הכותב [א] ק"ל להיפך דאדרבה מחלילה יש ראיה להתיר דאם היה תפור פשתן במנעל שרי כדאיתא בפ' מצות חליצה ה"נ לא שנא ובסוף התשובה כתב דאפי' אם הטלאי במינו יש להחמיר ואין נ"ל כלל וגם לא נהגו כך היסור אפילו שלא במינו: [שם] חסידים הראשונים כיון שארגו שליש היו מטילין בה תכלת הקשה ה"ר אלחנן הא בעינן כדי שיתכסה בו קטן ראשו ורובו ויש לומר כיון שעתיד הוא לגומרה מחייב מיד ולהכי נראה לי דהוי דוקא למ"ד ציצית חובת טלית: [שם] תניא רבי אומר הטיל למוטלת כשרה אמר רבא בל תוסיף איכא מעשה ליכא מתקיף לה רב פפא ממאי דנברא לאסורא קא מכוין דילמא לבטולי קא מכוין א ובל תוסיף ליכא מעשה איכא לפי מה שפירש לנו רבי במשנה דגדילים משמע אפי' הרבה כמו [דף מב ע"ב] ערבי נחל וליכא בל תוסיף לא קשה מכאן די"ל כשעושה הכל ביחד ומטיל בו חוטין הרבה ודאי לא איכפת לן דהכל ציצית אחד אבל אם עשה ציצית כהלכתה

הגהות מהר"י ומהצה"ש (א) ס"א אינו: (ב) דאפי' במינו פליגי ב"ש וב"ה: (ג) משמע דפטור מן הסורס:

הגהות מ"י [א] נ"ל:

חדושי אנשי שם

ש"י א נ"ל פי' מי שיש לו ד' ציצית והטיל עוד ציצית כשירה ופי' רבא הטעם שכשקושר הראשונות שאינו מתכוין לבטל הראשונה אלא מתכוין להוסיף ומקשה ליה רב פפא דילמא לא נתכוין לעבירה לעבור על בל תוסיף דלמא לבטל נתכוין ומעשה איכא ר"ל שעשה מעשה לבטל הראשונות:

באור מהרמ"ב

דאי אפשר בענין אחר • ולפי זה לא קי"ל כהא דרחבה אר"י בדף נ"ט ע"ב • ולא ביאר אם ר"ל מדאורייתא או מדרבנן • ונראה דלהב"י נ"ל הא דאמר רחבה אר"י דח"ל פוטרין בש"פ וכן בהיפך היינו משום דס"ל דכל הבגדים חייבים בציצית מדאורייתא וכדרבא שם דדרש הכנף מין כנף א"כ להא דרמי רבא אהדדי כתיב הכנף כו' וכתיב צו"פ צ"ל כתירוץ דידיה דצו"פ פוטרין שלא במינן מאח"כ בשאר מינין • א"כ ש"מ דצו"פ פוטרין אידך בשל חבירו • אבל אנן דקיי"ל כהך תנא דבי ר"י דא"ת בציצית מהתורה כי אם בגדי צו"פ • א"כ צו"פ אהבגדים קאי ולא אהציצית • וגם אי קאי אהציצית אינו מוכרח לומר דיעשה חוטי צמר בשל פשתן או פשתן בשל צמר • ורק מסמיכות ציצית לשעטנז דאגו לומדים ממנו היתרא דכלאים בציצית • מוקמינן בתכלת דעושה בטלית של פשתן • כיון דא"א בענין אחר • לכן לא ס"ל כרחבה אר"י: **ציצית** מאי תהא עליה • ובגמרא דידן הגירסא ציצית דתכלתא כו' ומדברי הספר כאן מבואר שלא היה כן הגירסא לפניהם: **והשתא** לא נצרכינן לפרש כדפירש הקונטרס כו' וכ"ה ג"כ שיטת בעל המאור בפ' במה מדליקין ולרמב"ן במלחמות שם שיטה אחרת דלב"ש דאוסר בכלאים אין בגד זה בכלל הבגדים שחייבה התורה בו ציצית וממילא פטור גם מלבן • אבל לדידן דהוא רק משום גזירה אסור רק באינו מינו וחייב בציצית דמינו ולכן נקט מעיקרא סדין בציצית לכלול הכל • וגבי ר"א ב"ל נקט רק תכלת עכ"ד • ועל פי דרכו יש לומר עוד דלב"ש הוי איסור אינו מינו מדאורייתא לכן גזרינן מינו אטו אינו מינו כסברת ר"ת ועי"כ פטור גם מלבן • אבל לר"א ב"ל דאיסור תכלת הוא רק מדרבנן סגיא לן למיסר באינו מינו אבל לא גזרינן מינו אטו אינו מינו דס"ל גזירה לגזירה לכן נקט ר"א ב"ל תכלת דוקא • וקצת יש ללמוד כן מדברי הט"ז סוף סי' ט' אבל בעל העיטור כתב הביאו הרא"ש דהא דתכלת אינו מעכב את הלבן היינו דוקא כשעושה לבן נמר דוקא ונראה דעיטור לטעמיה דס"ל גבי נבע הטלית אע"ג דקפדינא אליבא שיהיו הציצית מלבע הטלית מ"מ לבע לבן דציצית עדיף מכולהו לבעונים משום דהכנף מין הכנף ר"ל מין הכנף של רוב הטליתים שהן נמר כמ"ש הב"י בשמו בסי' ט' כן הה"נ ס"ל כאן גבי לבן דנפקא מן הכנף מין כנף ע"כ של נמר דוקא דלהוי מין הכנף של רוב הטליתים רק בעושה תכלת או דאי לעשות לבן גם מפשתן דאל"כ לא מצכחת כלאים בציצית בטלית של נמר ונראה דהא דהרא"ש דחה דבריו: היינו רק לענין הא דס"ל דבטלית ש"פ אם אינו עושה תכלת א"א למיעבד בו כלל לבן • משום דבכה"ג דאין הלבן של נמר התכלת מעכבת את הלבן בהא ס"ל להרא"ש דהא הטלית של פשתן והוי חוטי פשתן הכנף דידיה תסגי ליה בלבן של פשתן ואין התכלת מעכבת כמו דהוי סגי ליה אם היה אפשר לעשות לבן של נמר • אבל באפשר למיעבד חוטי נמר דמלינו למיעבד הכנף מין כנף דרוב הטליתים • מודה הרא"ש דעדיף טפי למיעבד מין הכנף דרוב הטליתים • וכמו דתפסינן למיעבד חוטים לבנים דוקא כמ"ש בתה"ד סי' מ"ו דכן הוא מנהגנו • והוא ג"כ מה"ט דס"ל בהא כהעיטור דבעינן מין הכנף דרוב הטליתים וכ"מ ברש"י דף ל"ת ע"ב וע"ש בתוס' ד"ה מידי ליבעא קא גריס כו' דלבעל העיטור אתי שפיר הכל • ולפי' זה יצא לנו דבר מחודש טעם נכון למה שכתב בסמ"ק דאין לעשות חוטי לבן פשתן כלל אף בשאר מינים והאריך הב"י בסי' ס' בטעם הדבר • והשתא י"ל דה"ט כיון דאינו עושה ממין הכנף דידיה ממש • ע"כ צריך הוא לעשות בו ממין הכנף דרוב הטליתים שהוא של נמר • ע"כ ח"פ בשאר מינים אינו לא כנף דידיה ולא כנף דרוב הטליתים אבל בחוטי נמר הוא הכנף דרוב טליתים • והא דאמרינן דחוטי פשתן פוטרין באינו מינו היינו עם נמר דוקא כדס"ל למהר"ם לקמן והא דחוטי נמר להודא פוטרים להסמ"ק הטעם משום דחוטי נמר שפיר מיקרי מין כנף דרוב טליתים ועוד יבואר לקמן בעז"ה • איברא דק"ל על בעל העיטור דס"ל דהיכא דאין עושה תכלת בעינן דוקא לבן דנמר דוקא לפי' זה בגמרא דף מ' דפריך ולא יהא אלא קלא אילן • ומשני הש"ס כדר"ל דאמר דכל היכא דאפשר לקיים שניהם כו' • ולבה"ע קושיית הש"ס במ"ע דלא יהא אלא קלא אילן • דהרי אז אין כאן תכלת בטלית זה ואין בו רק לבן וכל היכא דאיכא רק לבן לחודא בעינן לבן של נמר דוקא א"כ א"א לטלית של פשתן זה בלא כלאים או ע"י התכלת או ע"י לבן של נמר דוקא והדר ליסתרי בו כלאים דלבן של נמר כיון דא"א בענין אחר אע"כ דסגי בלבן לחודא אף בחוטי פשתן ולא כבעל העיטור וצ"ע ומכל מקום לגבי בגדי שאר מינים דאם א"ע הכנף דידיה צריך לעשות מין הכנף דרוב טליתים שהוא נמר כמ"ש • ולפי הא אתי שפיר הא דנקט התנא סדין בציצית ושבק לבן פשתן בטלית של נמר כמ"ש רש"י והא דסדין בציצית רבותא הוא • דה"א כאן ליכא תפסת דקלא אילן משום דהלבן צריך להיות נמר דוקא כדעת בעל העיטור: **ולא** הודה לי רבי וכתב הב"י דמ"מ הלכה כהמרדכי דפוטר בשל העלאה ובמג"א סי' י"ת סק"ג כתב דבתוס' דף מ"א ד"ה תכלת כו' בסוף הדיבור כ' אבל גבי ציצית אין לחלק בין העלאה ללבישה • ולענ"ד התוס' מיירי במיוחד ללבישה אז חייב בציצית אפי' בהעלאה ואין בו משום כלאים • אבל במיוחד להעלאה גם לתוס' פטור וסדין מיוחד עיקרו להצעה ולא ללבישה: **דהכא** שאני שכל הכנף הוא מעור כו' הר"ש משאנ"ץ ס"ל כר' אתאי דאזיל בתר כנף אבל אנן לא חיישי להכי וקי"ל כרבא ב"י ממהרי"ק שורש קמ"ט: **הקשה** הר' אלחנן הא בעינן כו' קושיא זו תמוה דבגמרא דף מ' ע"ב מקשה הש"ס עלה דהך ברייתא והא הוי תולמ"ה ומשני הלא אימא כיון שפלטו א"כ מאי קושיא. וצ"ל דקושיתו על המקשן ודוחק: **ובל** תוסיף ליכא ומעשה איכא • סתום מאד ולא ביאר • והנה רש"י פי' דהטיל למוטלת כשרה אפילו אי פסיק לקמאי כו' ולבסוף הסוגיא כתב רש"י ד"ה חדא זימנא דכ"ש אי פסיק לבתראי כו' דהא כולה ציצית מיקרי לפי זה משמע דודאי הציצית כשרים אף בלא חתך א' מהם דכולה ציצית מיקרי אלא מפני דעובר על בל תוסיף כל זמן שלא חתך אחד מהם כתב רש"י דמיירי באי פסק ונקיט רש"י אי פסק לקמאי לרבותא דכ"ש אי פסק לבתראי גם קושית הש"ס על הא דאמר רב ססורה אר"ה הטיל לבעלת שלש כו' דהוי תעשה ולא מן העשוי איני והא אר"ז כו' ע"כ עיקר קושיית הש"ס מאי פסיק קמאי דבעדיין שניהם קיימים הרי הטלית כשרה בציצית הראשונים לכן פירש"י דמיירי אפי' אי פסיק כו' אבל לעולם גם בלא פסיק כולה ציצית מיקרי וכ"כ התוס' בריש פירקין וז"ל והא דלא מוקי לה הסם בהטיל למוטלת משום דדילמא לא מיפסלא בכך אע"ג דעובר על בל תוסיף ואם לא נתכוין להוסיף שרי עכ"ל מבואר דהציצית כשרים בלא חתך ופי' דציצית הראשונים הם כשרים דלא נפסלה ע"י שספס אלא שעובר על בל תוסיף ומתכוין להוסיף ובתי' הש"ס דאמר רבא בל תוסיף עובר כו' מתקיף לה רב פפא כו' דילמא לבטוליה קא מכוין כו' פירש"י וסדר קושיא לדוכתא • א"כ לרש"י אם נתכוין לבטולי ופסק לקמאי פסולי הבתראי משום תעשה ולא מן העשוי • מכל מקום כל זמן שלא פסק אחד מהם אינו מבואר ברש"י וי"ל דכשר כמ"ש התוס' דאם לא נתכוין להוסיף שרי אבל הרמב"ם פ"א מהלכות ציצית כ' דבנתכוין לבטל מתיר הראשונים או תותכה וכשרה משמע דכל זמן שלא התכה אינו כשר אע"ג די"ל דנקט מתיר או תותכה לרבותא דאפ"ה כשר מכל מקום מדלא כ' סתמא כשרה משמע דדוקא חתך בעינן • וגם משמע דוקא חתך הראשונים אבל חתך האחרונים אינו כשרה בראשונים כמ"ש ב"י • וס"ל דרב פפא לא אתא לחזק קושיא קדמייתא אלא על דברי רבא קאי דקאמר בל תוסיף עובר כו' על זה אמר רב פפא דלמא נתכוין לבטולי • וס"ל עוד דרב פפא בא לחלוק על רבא דדוקא בנתכוין לבטולי כשר • אבל בנתכוין לאוסופי פסול ולכן כתב הרמב"ם אחר כך דבנתכוין להוסיף אפילו אם חתך אחד מהם פסולים • והראב"ד שם בהשגות מכשיר בין נתכוין לבטולי ובין נתכוין להוסיף ומשמע מדבריו שם דכשר אפילו בלא חתך ודברי מקשה לדנפשיה וז"ל והא דאסיק בסנהדרין כו' עד אלמא מיפסלא בתוספת מצוה כו' עד בה לחודא קיימא כו' עכ"ל • ואם איתא דלא מכשיר הראב"ד רק בחתך אחד מהם א"כ מאי קושיא מהא דסנהדרין • וע"ק דאדרבה הא דסנהדרין הוי סייעתא דאם פסול אף אחר שחתך ס"ל לאוקים בסנהדרין גם גבי ציצית כגון בהטיל למוטלת כו' כמ"ש התוס' אע"כ דהראב"ד מכשיר אפילו בלא חתך • אלא שמכל מקום עובר על בל תוסיף ורק שהציצית כשרים ולכן לא אוקי' בסנהדרין בהטיל למוטלת • דא"כ לא הוי אם הוסיף פסול דהרי כשרים הם • לכן מקשה לדנפשיה מכל מקום מתוספת חוטין דפסול ע"י ותי' לחלק כמבואר בדבריו • ואם כן ס"ל להראב"ד כהתוס' ורש"י דציצית כשרים בלא חתך אלא בנתכוין להוסיף צריך לחתוך • ובנתכוין לבטל א"צ לחתוך ושרי • ולכאורה על הרמב"ם קשה מהך דסנהדרין לקושית התוס' דנוקים שם בציצית ובהטיל למוטלת ונראה דלק"מ דשם קאמר ואם הוסיף גורע ופסול משמע דפסולו הוא רק כל זמן שהוספתו קיימת אבל בניטל ממנו התוספת חוזר להכשירו ומש"ה כל זמן שלא ניטל ממנו התוספת עובר על בל תוסיף • אבל בהטיל למוטלת דס"ל להרמב"ם שנפסלו הציצית כו' ואף בניטל ממנו התוספת נשארו בפסולן א"כ בכה"ג ה"ל ג"כ גרוע ועומד כמו אם התחיל הגרעון קודם המצוה וה"ה היכא שנשאר בפיסולו אף כשיסלק התוספת ה"ל ג"כ גרוע ועומד כיון שאף לאחר שניטלו ישארו בפסולם וגם לפי"ז אין עובר בזו על לאו דבל תוסיף שהרי אין כאן מצוה כלל שכבר נפסלה הציצית ע"כ לא מוקי הש"ס שם בהטיל למוטלת ובהכי אתי שפיר הא דכתב הרמב"ם דבנתכוין להוסיף הציצית פסולים ודחק בב"י ובכ"מ בטעמו משום דמפרש דרב פפא לאפלוגי על רבא אתא מהיפך להיפך ואין לזה ראיה כלל • מכ"ש מ"ש הרמב"ם דאף הראשונים פסולים זה ודאי קשה מנ"ל דהא שקלא וטריא דבגמרא היה על האחרונים דליהוי תעשה ולא מן העשוי וא"כ אף אם נימא דרב פפא לאפלוגי אדרבה קאי ולמיפסל כשנתכוין להוסיף י"ל רק אהאחרונים אבל הראשונים שנעשה בהכשר מנ"ל דאיכא בכה"ג תעשה ולא מן העשוי • ועיין בהגהות מיימוני סוף פ' ו' דהלכות מזוזה ד"ה כתב רבינו שמחה כו' עד אלמא כל היכא דמתחילה בכשרות שוב אינו נקרא תעשה ולא מן העשוי עכ"ל א"כ קשה להרמב"ם מנ"ל נגד הסברא אבל לדברינו א"ש דראייתו הוא מהך דסנהדרין דס"ל להרמב"ם דכי היכי דבהוסיף חוט מפסלי הציצית בתוספת ה"ה דמפסלי בהטיל למוטלת כקושית הראב"ד וא"כ הוקשה לו קושית התוספות אמאי לא מוקי שם בהטיל למוטלת • וע"ז לא הוי שייך תי' הש"ס דגרוע ועומד ר"ל דכבר נפסלו קודם המצוה • דבהטיל למוטלת היה מתחילה כשר וע"י התוספת מפסלי לא הוי גרוע ועומד • אע"כ דגם לאחר שסילק התוספת ג"כ נשאר בפיסולו • וס"ל להרמב"ם דגם זה מקרי גרוע ועומד היכא שנשאר עומד בפסולו אף לאחר שסילק התוספת • וגם כיון דנפסלו הציצית לגמרי דליכא בהא עוד קיום מצוה תו ליכא לאו דבל תוסיף והו"ל כהוסיף חוטים שאינם של מצוה וא"כ דברי הרמב"ם מקורם הוא מגמרא דסנהדרין הנ"ל וכ"מ בהראב"ד דמקשה לדנפשיה והא דמסיק בסנהדרין כו' וקשה אדרבה משם ראיה להראב"ד דכשר בהטיל למוטלת • דאי פסול תקשה דנוקי' בהטיל למוטלת כדמביא תוס' ראיה משם • אע"כ משום דאם נשארו בפסולם הו"ל ג"כ גרוע ועומד • ולכן לא אפשר לאוקמיה בהטיל למוטלת וע"כ מקשה הראב"ד לדנפשיה דס"ל דכשרים הציצית אף בלא חתך דהא מסקינא שם דיש פסול ע"י תוספת ותירץ דשא"ה בחוט דיש הפסק בקשר כו' • וא"כ מהא דסנהדרין מוכח חדא מתרתי או דכשר אף בלא חתך ורק שעובר בבל תוסיף כדברי התוס' או דנ"ל דאפילו לאחר שחתך נשארו בפסולם דאז ג"כ לא אפשר לאוקמיה בהטיל למוטלת דא"כ הו"ל ג"כ גרוע ועומד • אבל לפסול בלא חתך ולהכשירו בחתך אחד מהן זו א"א מכח הסוגיא • ומ"מ אין מזה קושיא על הרמ"א בסי' י' סעיף ו' שכתב דבחתך דוקא היינו משום כי היכי דלא לעבור על בל תוסיף • אבל משום הכשירה דציצית באמת דכשר אף בלא חתך לדברי רש"י ותוס' והראב"ד כדמוכח בסוגיא דסנהדרין • והרא"ש הביא בהך דהטיל למוטלת ב' פירושים וז"ל הטיל למוטלת פרש"י שהיה לה ד' ציצית והטיל לה ד' ציצית כשרים בשני בתראי אי פסקינהו לקמאי ואף על גב דהנך לאו לצורך עבדינהו בשעת עשיה לא הטיל כו' ואע"ג דכי עביד בתראי אכתי לא בטיל קמאי ואשתכח כו' דהא לא צריך להא וכי הדר עביד לרביעי ובטיל הנך קמאי לא קרינן בהו בהנך שלש ראשונים שבאחרונים תעשה ולא מן העשוי כדמפרש טעמא כיון דקאי בבל תוסיף לא הוי מעשה עכ"ל • וכבר דשו בה רבים הנ"מ שבין ב' הפרושים • ולענ"ד הנ"מ הוא דלפי' קמא הטיל למוטלת הך מוטלת ר"ל הד' ציצית שהיו בה כבר • והוא הטיל עליו ד' ציצית אחרים כשרים ולפי' זה אינו מבואר בהך מימרא אם מיירי בנתכוין להוסיף כדאמר רבא או בנתכוין לבטל כדאמר רב פפא או כדברי שניהם וכדס"ל להראב"ד • וא"כ אין לנו ראיה להקל בשניהם דהרי אפשר לפרש דרק בנתכוין לאוסופי כשר ולא בנתכוין לבטל כמו שפירש"י • ויש ג"כ לפרש דרק בנתכוין לבטל כשר ולא בנתכוין להוסיף כדס"ל להרמב"ם אבל בלשון השני הטיל למוטלת ר"ל מוטלת היינו הג' ציצית שעשאן באחרונה נקרא מוטלת וקאמר דאם הטיל הרביעית האחרונה דלא מבעיא שאין פסול באותה ציצית הרביעית שהרי בזה נתכוין לבטולי קמאי ובודאי כשר אלא אפילו המוטלת שהיה כבר ר"ל אותן ג' ציצית שעשאן באחרונה שבאלו מסתמא לא נתכוין לבטולי שהרי אין ציצית בטלים ע"י כיון דהן רק ג' ציצית ואפ"ה כשרים הן ג' הראשונים שבאחרונים ומשום דב"ת איכא מעשה לא הוי • וא"כ מלבד שיש נ"מ בפירוש הלשון דר"ז דלל"ק מוטלת היינו ד' ציצית קמאי והטיל ר"ל ד' ציצית בתראי והחידוש הוא דד' בתראי כשרים וללי"ב מוטלת היינו ג' ציצית הראשונים שבאחרונים והטיל ר"ל אז ציצית רביעית והחידוש היא דאפי' הג' ראשונים שבאחרונים שהן המוטלת נכשרו ע"י הטלת ציצית הרביעית • זהו הנ"מ בפירוש הלשון • והנ"מ לדינא הוא דלפי"ז מבואר לר"ז דכשר בין בנתכוין להוסיף ובין בנתכוין לבטולי • אדרבה הכשר דנתכוין לבטולי הוא פשוט מבחוץ ולא הוצרך לאשמועינן רק דאפילו ג' ציצית הראשונים כשרים אע"ג דבהא לא הוי לבטולי מ"מ כשרים משום דלא הוי תעשה כיון שעובר על בל תוסיף גם מבואר בלישנא ב' דעשייתו דהכשירו הוא ע"י הטלת ציצית הרביעי וזהו גמר מעשה הכשרה דהרי מש"ה קאמר הטיל למוטלת דמה שהטיל. הוא המכשיר למוטלת ר"ל הטלת הציצית הד' מכשיר הג"ל המוטלות כבר מאח"כ לפי' קמא דהטיל ר"ל ד' ציצית וקמ"ל היתרא דד' ציצית האחרונים • ואינו מבואר ע"י מה הוכשרו וי"ל דבאמת גמר עשייתן דהאחרונות ע"י החתך הוא כמ"ש התוס' בסוגיא וז"ל ובשעת קציצת הראשונים זהו עשייתם עכ"ל אבל לפי' הב' גמר עשייתן דג"ר שבאחרונות הוא ע"י הטלת ציצית הד' ולפי' זה ללישנא ב' מבואר דכשר בכל גוונא וכשיטת הראב"ד ממש • אלא דמכל מקום עובר על בל תוסיף ע"י ג' הראשונים שנתכוין להוסיף • ורק שהציצית כשרים כנ"ל ולכן ג"כ סיים הרא"ש בלישנא ב' ולא קרינן בהו כו' תעשה ולא מן העשוי כיון דקאי בבל תוסיף כו' וללישנא קמא לא סיים טעם כלל להכשירה ובמע"מ דחק עצמו בזה • והאי שפיר משום דללישנא קמא טובא לוקים בנתכוין לבטולי בכל הד' ציצית שעשאן לבטל הראשונים וכתירוץ דרב פפא ע"ד שפירש הרמב"ם אבל לפי' ב' לא נתכוין לבטולי רק בציצית הד' ולא בג' הראשונים לזה הוצרך להאי טעמא דלא קרינן ביה תעשה ולא מן העשוי דמשום דעובר על בל תוסיף לא הוי מעשה ופי' זהו נכון וברור למעיין • והנה המתבר פסק הרמב"ם לפסול בנתכוין להוסיף • אבל בנתכוין לבטל מכשיר בחתך האחרונים דוקא והרמ"א פסק כהרא"ש דגם בנתכוין להוסיף כשר רק שכתב דוקא אם חתך • וכבר באתי דלפי הנראה מסוגיא ומרש"י ותוס' והראב"ד והרא"ש כשר אף בלא חתך • רק כיון דמכל מקום יש כאן איסור דבל תוסיף עד שיחתך אחד מהם לא דקדק הרמ"א וכתב אם חתך • אבל במה שכתב אם חתך הראשונים

כהלכתה וחזר והטיל בו ציצית אחר והאי איכא בל תוסיף דציצית אחד אמר רחמנא ולא שנים כדהכא וכך פ"ה לקמן גבי כהן בטלית בת ח' חוטין דלא שייך בל תוסיף כשהטיל סכל יחד והקשה ה"ר אלחנן דבפ' הנחנקין משמע איפכא גבי לולב דאי לריך אגד והוסיף עליו מין אחר איכא בל תוסיף ואי אין לריך לא הוי תוספת דהאי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ויש לדחות דמין אחר שאני וה"ג גבי ציצית מין אחר (א) היה פוסל ע"כ לשון רבינו שמשון: [שם] תתקמג ת"ר טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו והגדול יולא בו ערלאי חייב בציצית אין הקטן מתכסה בו ראשו ורובו אע"פ שהגדול יולא בו ערלאי פטורה פסק רבינו משה שמדבר בקטן שיולא בשוק בטלית זו ואין לריך גדול לשומרו ע"כ לשון סמ"ג • [דף לז] האי מאן דבלריה לגלימיה לא עשה ולא כלום פירוש חתך אחד מד' כנפותיו להיפטר מציצית לא עשה ולא כלום שהרי עשאה בת ה' וחייבת בציצית ולא מיבעיא אם חתך חתיכה גדולה דמינכרא אלא אפי' מעט ומיהו לכאורה נראה [*שלריך] שיהא [הפסק] בין שתי הקרטות [*ג' אלבעות • מ"י] ושאלתי לרבי אם דוקא נקט בעלת ה' דמחייבא אבל ו' לא אשכחן בתלמוד ומה תהא עליה אם בלריה מב' קרטות ושוייה בת ו' והשיב לי דנראה לו שאין חייב בציצית דלא משתמיט בשום מקום למיחייבה ולקמן משמע קצת דלא שנא דקאמר בברייתא בפ' התכלת מרבה אני בעלת ה' שיש בכללה ד' משמע דמהאי טעמא אפילו טובא ע"כ. לשון תוספות שאנ"ץ: ובסמ"ג כתב וז"ל מי שיש לו טלית בעלת ה' או בעלת ו' אין מטיל ציצית אלא לד' מהם הכנפות המרוחקות זה מזה שנאמר על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה עכ"ל: כתב רבינו שמשון ז"ל אמר לי רבי בשם ר"ל דאותם טליתות שעושין באשכנז והם כמין מלבוש שיש לה בית הצואר וחליו לפניו וחליו לאחוריו כעין קפלריא אין זה מן המובחר דלא מקרי אשר תכסה בה ואף ראשו משמע קצת שצריך לכסות מדבעינן בפ' התכלת שיעור טלית שהקטן מתעטף בו ראשו וגדול יולא בו ערלאי וכו' משמע שצריך שיהא עליו שם מלבוש ראוי לכסות עליו לכל הפחות לקטן וסימן לדבר שאנו מברכין להתעטף בציצית וכן גבי אבל עטיפת הראש ומה שאומר בערוך (*סודר) [*דסודר] חייב בציצית היינו סודר שמכסה בו ראשו ותלוי למטה הרבה שהיה יכול להתעטף בו ולכך קורא רבי תגר על העושין (ב) (בין בציצית בין) בלא ציצית כי רפיא בידיה משום ספק מעשה להניח טלית בת ארבע כנפים בלא ציצית ורבי אמר לנו שעשה טלית כמין סרבל קטן ולו שני כנפים ובלריה לב' כנפיה קצת והוו לה ארבע דאפילו רב ששת דאיירי כאן בבלריה דמשמע שאין טלית מן המובחר הייתו לפי שחתך ממנו מעט ושבור לבטלו מתורת ד' כנפות אבל אם חתך חתיכה ניכרת אין לך טוב ממנו וכן דרך המתעטפים והלנועים שעושין כן תחת מלבושיהם ועיני ראו אותו של רבי כדי להורות הלכה למעשה ולריך להרחיק הקרטות זה מזה שיהו ניכרים היטב כשנים עד כאן לשונו: גרסינן שלהי הקומץ [שם] התם כרמלית דרבנן הואי אומר ה"ר שלמה מדרוש תתקמד שאם נפסק לאיש חוט של טלית בשבת שאסור ללובשו עד שיתקן אותו שאם לובשו עובר בעשה דיש לו ד' כנפות והשיב ר"י דליתיה כדמוכח בשמעתין דאע"ג דאיפסיק (ג) בכרמלית דרבנן (*לא הוי) [*מלאתי הגי' במ"י והוי שרי] שרי משום כבוד הבריות דלא דתנן אלא לאו דלא תסור לכן נראה לר"י דמ"ע דציצית אינו אלא להטיל בו ציצית כשילבשנו ולא אמר הכתוב בלשון לא תלבש בגד שיש לו ד' כנפים בלא ציצית דאז ודאי היה הדין עמו אלא מ"ע גרידא להטיל בו ציצית ומכל מקום אין הטלית אסור ללבוש וגם אין עובר כיון שאין עתה יכול להטיל בו שהוא שבת ובחול ודאי עובר כל שעה שלובשו בעשה דהטל בו ציצית וכן במזוזה ומעקה ותדע דאטו (*במזוזה) [*בלא מזוזה] יאסר ליכנס בבית אלא בעמוד ועשה קאי ותו לא ע"כ לשון תוס' ועוד גרסי' שם תתקמה היולא בטלית שאינה מלויילת כהלכתה בשבת חייב אע"ג דדרך מלבוש הוא הציצית חשיבי ולא בטילי והוי משאוי כדאמר פ' תולין • מספקא לר"י בסרבל שנפסק ממנו הלולאות של משי אם יכול ללובשו אחרי דחשיבי או דילמא הואיל ויכול לפרוף עליהם באגוז או בשום דבר שרי ול"ע: [דף מא] תנו רבנן טלית כפולה חייבת בציצית ור' שמעון פוטר ושוין שאם כפלה ותפרה שחייבין לפירוש ראשון שפ"ה (ד) בסוף הקומץ הכא מיירי שכפלה כולה להכי חייבת שכן דרך מלבוש רבי שמעון פוטר לפי שלא תפרה אי נמי (ה) לא פטר אלא קרני הכפולות ולרבנן חשיבי קרני הכפילות להתחייב בעת שילבשנה להטיל ציצית על קרני הכפילות אבל לא על כולן דארבע אמר רחמנא כדפרים': [שם] בעידן ריתחא ענשינן פירוש מי שיש לו טלית בת ארבע כנפים ומחזר עלילות כדי להיפטר מן המלות נענש ודוקא בימיהם שהיו רגילים (*לטליתות) [*ללבוש טליתות] בת ארבע כנפים אבל אנחנו אין דרכנו (*בבגדים) [*בבגדי] ארבע כנפים אפי' בעידן ריתחא לא מיענשי ומיהא מלוה מן המובחר היא כדאמרינן לא נתאוה משה ליכנס לארץ משום פירותיה אלא כדי לקיים מלות התלויות בה [*וה"ה בציצית שגדולה מאד] ומתן שכרה מרובה כדאמר ששקולה כנגד כל המלות • תוספות שאנ"ץ: [שם] תתקמו הכיא שעתא ודאי רמינן ליה פי' כשימות ות"ת מ"ש מכלאים דאמרינן תכריכי המת אין בו משום כלאים ואומר ר"ת דגבי כלאים לא מיחייב דבמתים חפשי אבל ציצית היא מלוה גדולה ואיכא לועג לרש ועי"ל דהתם גבי כלאים אין כאן לועג לרש דאפי' חי כה"ג שלא היה נהנה כלום ממנו ומתחמם היה מותר ומה שנוהגין עתה להסיר ציציות מטליתות של מתים אומר ר"ת לפי שעתה נתמעטו אנשי מעשה וציצית עולה תרי"ג ואם יהיה לו טלית נראה כעדות שקיים כל התורה כולה וה"ל עדות שקר ועוד אומר ר"ת לדורתם גבי ציצית כתיב הסר ודרשינן לדור תם ור"י אומר דעתה שאין נזהרין במלות ציצית ביטלוה לפי שבשעת מיתה שפטור מן הציצית יהיה לו ובחייו שהוא חייב לא היה לו וה"ל לועג לרש ומיהו במדרש ר' תנחומא איתא למה נסמכה פרשת ציצית לפרשת מקושש לומר שמתים חייבין ור"ל לאחר (*שיחיו יתחייבו) [*שיעמדו יהיה להם ציצית] ומוכיח שם דלריך להטיל ציצית בבגדי מתים דלעתיד לבוא לא יהיו שעה אחת בלא ציצית והאריכו תוספות הרבה ולסוף כתב ר"י וז"ל כי שכיבנא אלוה את בני לקשור הציצית בכנפי הבגד שיהיו מזומנים לעתיד להתיר הבגד הקשור והרי הן תלויין ממילא ואין זה מן העשוי וכן הגון לעשות עכ"ל ועיין במרדכי במסכת שמחות ושם הארכתי בדבר זה: [שם] אמר רחבה אמר רב יהודה תתקמז טלית שנקרע חוץ לג' יתפור תוך שלשה ר' מאיר אומר לא יתפור וחכמים אומרים יתפור וטעמא דר"מ הוי כיון שנקרע תוך שלשה ר"ל רחוק מן השפה גודל והוא הכשר הנחת ציצית איכא למיחש דלפעמים ישאר חוט מן התפירה שתפר ויביא עוד שלש חוטין אחרים ויצרפם עם חוט הנשאר לעשות ציצית וה"ל העשה ולא מן העשוי אבל כשנקרע למעלה משלשה ליכא למיחש להכי שהרי לאו הכשר ציצית הוא וחכמים לא חיישי להך • תמשא ואני הדיוט נפלאתי על ספר מלות קטן שלא הביא רק דברי ר' מאיר משמע שהלכה כר' מאיר ולעיל בהאי שינויא דמשני שמא יקרע שדיט תוך ג' פי' בדרך אחר (*דהוי) [*דלא הוי] אליבא דר' מאיר ומיהו אין משם ראיה דהא הוי אליבא דבית שמאי אי לאו (*דס"ל) [*דהלכתא] כב"ש כדפירשו ר"ת ורב עמרם ושמא ספר מלות קטן לחומרא אזיל: [שם] תתקמח ושוין שלא יביא אפילו אמה על אמה ממקום אחר ובה תכלת ויתלה בה ודוקא להביא ממקום אחר דודאי ה"ל העשה ולא מן העשוי אבל אם הוא נקרע למעלה משלשה ועדיין מחובר לבגד מותר להפור:

טלית

הגהות מהר"י ומהצה"ש (א) לא היה:(ב) בית הצואר דלעיל:(ג) והוי שרי בכרמלית דרבנן משום כבוד הבריות ואע"ג דלא דתנן כו':(ד) הא דאמרינן האי מאן דלייריה לגלימא כו' דף נז:(ה) לא פטר וכו'.פי' דאם יחד הכפלות ציצית באמצע קאי ולכך פטר אבל בד' הכנפים קאי שבגד מיחייב דהשיב כאלו לא כפל ורמינן להו ד' ציצית בכל כנף חד ולפי זה אתיא האי דהקומץ כר"ש נמי:

באור מהרמ"ב

הראשונים כבר כתב שם פב"ח וסמ"א דס"ה אם תתך האחרונים דכשר להרא"ש בכה"ג שנתכוין להוסיף • אבל במתכוין לבטל משמע דספכים הרמ"א לדברי המחבר דאינו כשר כ"א בחתך הראשונים • וכבר כתבתי דמדברי הרא"ש והתוס' והראב"ד משמע בכה"ג דנתכוין לבטל כשר אפילו בלא חתך • רק כיון דאינו מפורש הסיתר בדבריהם נקטינן בהא כהרמב"ם דבעינן דוקא חתך ודוקא חתך הראשונים: והקשה רבינו אלחנן דבפרק הנחנקין משמע איפכא כו' קשה כיון דמקשה משם הו"ל להקשות דעדיפא מיניה דשם מבואר דיש בל תוסיף במנין החוטים כמ"ש הרשב"א בתשובה סי' תס"ח וכמבואר גם בתוס' בר"פ וי"ל דע"ז מלינו למימר דהתם במוסיף יותר מן ח' חוטים או יותר על ד' אבל עד ח' או ח' רשאי להוסיף • משום דהבריירא ליקח גדילים יחד מב' המינים או מכל מין ומין כמ"ש התוס' ואע"ג דלפי הראיה שהביא מערבי נחל הוי שרי להוסיף בכמה מ"מ כי היכי דלא תקשה כלום מהך דפרק הנחנקין מלינא לתרולי הכי • ע"כ מקשה רבינו אלחנן דמ"מ מוכח משם דיותר איכא בל תוסיף היכא דלאו לחודיה קאי • מסיכא דאיכא למימר דלחודיה קאי וכאן בציצית מסקינא איפכא ע"ז תירן דבמין אחר שאני ועכ"פ מבואר כאן דעת הספר דאין להוסיף במנין החוטים כמו שירלה אלא גבול יש לו כמ"ש התוס': פסק רבינו משה שמדבר בקטן כו' ובטור כתב בן ט' שנים ובדין אם לריך גם שהגדול יולא בו ערלאי בטור משמע דתרוייהו בעינא הקטן מתכסה בו כו' והגדול יולא בו ערלאי אבל הרמב"ם לא הביא הא דגדול יולא בו וכתב מהר"י חביב משום דמיירי בגדול שיולא בו וע"ז אמר דחייב אם יולא בטלית שהקטן מתכסה כו' ודוחק כמ"ש במג"א אבל מהרי"א תירן דהא דתנא בברייתא גדול יולא בו כו' אינו תנאי להדין ר"ל דכדי לחייב בציצית לריך ב' תנאים אחד דקטן מתכסה כו' וב' שגדול יולא כו' אלא שהוא רק טעם לדין החיוב שמשו"ה טלית שהקטן מתכסה בו חייב מפני דמסתמא גדול יולא • ולכן לא הולרך הרמב"ם להזכירו שהרי סתמו כך הוא ונלע"ד שלדבריו אם אירע שהקטן מתכסה ואין הגדול יולא בה ערלאי כגון שהקטן הוא ננס באבריו בכה"ג באמת פטור שהרי בהתבטל טעם החיוב יתבטל ממילא דין החיוב ומ"מ הרמב"ם לא הולרך להזכירו מפני שסתמו כך הוא • ולפי' זה הא דפסק בהגה"ה סי' ט"ז דבאין גדול יולא בו פטור הוא מדברי מהרי"א ומה שמלוין מהר"י חביב הוא טעות סופר: ה"ג והשיב ר"י דליתא כדמוכח בשמעתין דלדברי הר"ש אע"ג דאיפסק בכרמלית לא הוי שרי כו': מכל מקום אין הטלית אסור ללבוש וגם אינו עובר וכו' במג"א סי' י"ג דפשוט דמ"מ אסור מדרבנן ללובשו וכ"ל טעמא דאם רשאי ללבשו לא היה לו לרבינא להודיע לו אפילו בבית דנפסקו הציצית ואינו מוכרח דדילמא אמר לו כדי שלא ילבשנו אחר שבת או שמא יתזור ויצא לרה"ר או שמא יפשטנו וילבשנו אחר זה בברכה • ולדבריו לא פליג הר"י על הר"ש במה שאוסר ללבוש רק במ"ש דעובר עליו • הא פליג הר"י אבל בט"ז כתב דלהר"י אפי' מדרבנן שרי ללבוש • אלא שהרמ"א לא סמך עלמו להקל כל כך כ"א בהיכא עוד כבוד הבריות קלת: ובחול ודאי עובר כל שעה • לכאורה לפי' זה אין נ"מ בחול בין הר"ש להר"י כיון דסוף סוף אחר הלבישה יתחייב בציצית • וממילא כדי שלא יבטל המלות עשה לריך להפשיטו • וי"ל דנ"מ ע"ד שכתב במג"א דדוקא להר"ש דהאיסור הוא בלבישה מיקרי קום ועשה ולא דחינן ליה מפני כבוד הבריות אבל להר"י דהלבישה עלמה שרי מיקרי שב ואל תעשה ונדחית מפני כבוד הבריות וכן משמע ברש"י ברכות דף כ' ע"א ד"ה שב ואל תעשה וביבמות דף ל' ע"ב תוס' ד"ה כולהו נמי ולפי זה מה שכתב המרדכי דבשבת שרי ללובשו אין לו ראיה מסוגיא זו כאן • דהרי השתא דתירן הר"י דאין איסור בלבישה והו"ל שב ואל תעשה • והדר שרינן להו מפני כבוד הבריות • אבל לעולם י"ל דשבת וחול שוין • רק דזה כתב הספר מסברא • מאחר דמוכח מהסוגיא דאין איסור בלבישה • רק שיש חובה לעשות הציצית • ממילא הוא דבשבת דלאי אפשר לעשות ציצית שרי ללבשו • אבל במה שכתב וכן במזוזה כו' ותדע כו' קשה כיון דמ"מ הוא מחויב בתיקון מזוזה כשהוא דר בו וא"כ ג"כ ליתסר לדור בו כל זמן שלא עשה מזוזה • כמו שאסור ללבוש בחול טלית בלא ציצית מפני שאחר הלבישה יש עליו חיוב קיום מ"ע • כן הה"ג במזוזה אחר שידור בו יש עליו חיוב קיום מזוזה • ועוד קשה במה שכתב ותדע כו' במזוזה גופא מנ"ל וכ"ל הא דקאמר ובחול אסור משום דמחויב לתקן ביה ציצית היינו כשאין דעתו להטיל בו ציצית עכשיו אבל אם דעתו להטיל בו ציצית עכשיו כיון שאין האיסור בלבישה עלמה • רק דרמיא עליו חובה דעשיית ציצית שפיר דמי ללבשו אפי' בחול אם דעתו לסטיל בו מיד • וע"ז מייתי ראיה ממזוזה • דשרי לדור קודם שקובע המזוזה מפני שדעתו שכשידור בו יקבע בו המזוזה • ובזה קאמר שפיר ותדע כו' שהרי משו"ה מברכין בקביעות מזוזה והרי הוי מעשה שאינו גמר מלוה • כמו בעשיית טלית דמש"ה אין מברכין לעשות ציצית משום דאינו גמר מלותו • ואפ"ה במזוזה מברכין דנ"ל ע"ז כמ"ש המג"א סי' י"ט מפני שמסתמא אינו קובע מזוזה עד אחר שכבר דר בו ומייתי שפיר ראיה מיניה לציצית דשרי ללבשו אם כוונתו לעשות ציצית מיד אחר בלבישה ולפי"ז הנ"מ בין הר"י להר"ש הוא כפשוטו • דלר"ש ודאי אסור ללובשו אף בדעתו להטיל בו ציצית מיד דאטו מי שרי ללבוש כלאים אם דעתו לפשטו מיד דודאי אסור • והנה בתוס' דיבמות הנ"ל אחר שהביאו דברי הר"י הנ"ל דאין איסור בלבישה כתב וז"ל ומיהו קשה מדמברכים להתעטף בציצית משמע דבשעת העיטוף עביד המלוה כו' • וע"ק לפמ"ש הספר כאן דבשבת אין איסור ללבשו ואין לריך לפושטו א"כ בשבת לא לבדך בלל • דהא בלבישה אין איסור ועל הפשיטה אינו מחויב בשבת וכרא שהספר כאן לא חש לקושית התוס' הכ"ל דר"ל דוודאי איסורא דבטול מלות עשה אינו עד אחר הלבישה ומש"ה שפיר הו"ל רק שב ואל תעשה • אבל מ"מ קיומא דמלוה הוא בשעת לבישה מיד ולכן שפיר מברכין להתעטף ומברכין ג"כ בשבת כבחול • ובהכי א"ש מה דקשה לתוס' דאין איסור בלבישה משום ביטול מ"ע דציצית •• א"כ איך דחי עשה דציצים ללא תעשה דכלאים הא בכלאים עבר מיד בשעת לבישה וא"כ הו"ל בעידנא דמיעקר לאו עדיין לא מקיים עשה • אבל השתא ניחא • דנהי דביטול המלוה אינו עד אחר הלבישה אבל קיומא דהמלוה הוא מיד בשעת לבישה • שפיר הו"ל בעידנא דמקיים עשה • עי' בש"א סי' ל' וכ"ל ראיה לזה מירושלמי דסוף מגילה תפילין ומזוזה מי קודם ר"ה אמר תפילין קודמין ושמואל אמר מזוזה קודם רב הונא אמר תפילין קודמין שכן נוהג במפרשי ימים ומדברות ושמואל אמר מזוזה קודם שכן נוהגת בשבתות וימים טובים ופי' בקרבן עדה שאסור לכנוס בבית שאין בו מזוזה בשבת אם יש לו בית אחר • וזה אינו כמבואר כאן וא"כ גם מזוזה אינה נוהגת בשבת וי"ע אע"כ נהי דאין בו משום ביטול מלות עשה אם אין בו מזוזה בשבת וי"ט כיון דהכניסה בו שרי • ותיובא דעשייתו א"א בשבת מ"מ כשיש לו מזוזה בשבת קבועה בביתו מקיים בזה מ"ע ושפיר קאמר התם דמזוזה נוהגת בשבתות וימים טובים לענין הא שמקיים מ"ע אבל לא לענין איסור הכניסה: היוצא בטלית שאינה מלויילת כו' אבל בטלית מלויילת אפי' האידנא שאין לנו תכלת כתב הרא"ש בתשובתו דברי אפילו למ"ד התכלת מעכבת את הלבן אבל הרמב"ן במלחמות פרק ב"מ כתב דלמ"ד התכלת מעכב כו' אסור לנאת בו ובט"ז סי' י"ג כתב דבציצית פסולים רשאי לנאת בו ותמוה כיון דעתיד לפסקן לא שייך דבטילי אגב בגדו: לפי' הא' שפי' הקונטרס בסוף הקומץ הכא מיירי שכפלו כולה אינו מובן דלישנא קמא דרש"י גם שם מיירי מכפלו כולם ותפרהו: ור"ש פוטר לפי שלא תפרה א"כ לא פטר אלא קרני הכפילות ב"י כתב ומדברי הרמב"ם משמע ג"כ דלא פטר אלא בקרני הכפילות • ובדרכי משה דקדק עליו דלשון פוטר לא משמע הכי ובנמ"י משמע דפוטר לגמרי קאמר וכתב הט"ז והמ"א דלא פליגי אהרמב"ם • דנמ"י מיירי מארוך הרבה ק"ק לפ' זה אין ראיה להפוסקים לפסוק כר"ש • ואי מההוא עובדא דשמעתין דלמא היה ארוך מאד די"ל דמודו ביה כולי עלמא דפטור כמו דמחלקין לר"ש לענין לפטור ממנו ציצית לגמרי מקרנות הפשוטים כן יש לחלק ג"כ לת"ק דבארוך הרבה מודה דפטור ויש ליישב • והנה בטור הביא דעת הרמב"ם דפוטר והביא אח"כ שדעת הרא"ש אינו כן והבין הב"י דר"ל שהרא"ש פוסק כת"ק • ולענ"ד לולי דברי הב"י יש לפרש דהטור הבין בהרמב"ם דר"ל פוטר לגמרי אפי' בקרנות הפשוטים כדמשמע בהדרכי משה וע"ז סיים הטור דדעת הרא"ש אינו כן שמדבריו משמע שעכ"פ חייב בקרנות הפשוטים • וא"כ לפטור בקרנות הכפולים גם הרא"ש ס"ל כרמב"ם דפטור משום דקי"ל כר"ש וכההוא עובדא דבשמעתא: פי' מי שיש לו טלית בת ד' כנפות • נ"ל שכיון ליישב מ"ש התוס' דף מ"א ד"ה הכי קאמר • ומכל מקום אי לאו חובת גברא כו' ע"ש שדחקו ולדברי הספר כאן א"ש בשלמא למאן דאמר ח"ג משכחת לה דאין כופין לקיים העשה • אבל מענשין בעידן ריתחא כגון ביש לו טלית ואין לובשו אבל למאן דאמר חובת טלית ממה נפשך אם יש לו כופין אותו לקיים המלות עשה כמ"ש התוספות ד"ס ענשיתו ואם אין לו אפי' בעידן ריתחא לא מענשינן: לקשור הציצית בכנפי בגד • אין לפרש לשון זה דר"ל שמהדקו בהכנף ע"ד שכתבו התוס' ברכות דף י"ח ד"ה למחר כו' דא"כ לא א"ש מה שסיים ע"ז ואין בזה משום תעשה ולא מן העשוי • דפשיטא דהרי גם בשעת ההידוק בכנף מכוסה לא מיפסל בהכי ומה שייך בזה תעשה ולא מן העשוי • אלא ר"ל שקושר הציצית עם הבגד או שקושר הציצית זה עם זה • דבשעת קבירתן איכו יולא חובת ציצית והולרך לאשמועינן דאין בזה משום תעשה ולא מן העשוי ומשמע כאן כמ"ש הלבוש סי' כ"ג ע"ש במ"א ס"ק א' • וכ"מ בהגה' מיימוני סוף פ"ו דהלכות מזוזה • ד"ה כתב רבינו שמחה כו' דכל היכא דמתחילתו נעשה בהכשר ליכא ביה עוד משום תעשה ולא מן העשוי • מיהו להרמב"ם לעיל בסי' י' ס"ו דפוסל אף הראשונים כשנחתכו השנים נ"ל דגם בכה"ג מיקרי תעשה ולא מן העשוי ולפי"ז דין זה תליא בהאי רברבי: ס"ג ולעיל בההיא שנויא דמשני שמא יקרע שדיט תוך ג' פי' בדרך א' דהוי שלא אליבא דר"מ • והוא מ"ש התוס' דף מ' ע"ב בד"ה גזירה שמא יקרע לפי' רש"י • ומ"מ ק"ק דגם לרש"י מלי אתיא הסוגיא גם אליבא דר"מ והייש לאי עביד כדלעיל דף מ"א ע"ב גבי טלית שכולה תכלת וכו': ושמא סמ"ק לחומרא אזיל ובהגהת מיימוני כתב משום דהלכה כר"מ בגזירותיו • ומכ"מ זהו רק לפירש"י אבל לפי' רב עמרם אינו משום.גזירה • ויש שגורסים בהיפוך וחכ"א לא יתפור כמ"ש בב"י: אבל אם הוא נקרע למעלה מג' ועדיין מחובר לבגד מותר לתפור אין להקשות למ"ל לדייק כן מדיוקא דלא יביא ממקום אחר דמשמע אבל אם הוא נקרע כו' הא להדיא מפורש בברייתא דחוץ לג' יתפור משום די"ל דסיינו בציצית שעושה אח"כ אבל בציצית שהיו כבר ונפסלו בשעת הקריעה הו"ל תעשה ולא מן העשוי • לכן מדייק כן מדיוקא ממקום אחר • דס"מ אבל אם הוא נקרע כו' דמותר לתפור • וחזרו הציצית לכשרותן • ועוד דהספר תופס פירש"י דהא דתוך ג' לא יתפור הוא משום גזירה דלא יצרפנו לחוטים אחרים • א"כ מלי מיירי שהוא מחובר לגמרי עדיין ולא נקרע כלל מהבגד • רק שיש שם איזה נקב שלריך תפירה • ובכה"ג הוא דמחלקינן בין תוך ג' דלא יתפור לחוץ לג' דיתפור • לכן מדייק מהא דלא יביא ממקום אחר דדוקא ממקום אחר לא יביא • אבל אם נקרע ממקומו שרי לתופרו • אך קשה הא כיון דמדייק כן דיוקא דמקום אחר א"כ נידוק מיניה נמי

[שם] טלית אין פוטר בה אלא מינה פירש הקונטרס שאם אדומה היא יטיל בה חוטין אדומים וקשה דהא אמרינן לעיל דלאו ליבעא דטלית גרים ונראה דאיירי בשאר מינים כגון שיראין וכלך ושריקין דאין פוטר אלא במינן מדאורייתא או נמי מדרבנן משום זה אלי ואנוהו : [שם] ת"ר כמה חוטין הוא נותן ב"ש אומרים ארבע וב"ה אומרים שלשה וכמה תהא משולשת ב"ש אומרים ארבע וב"ה אומרים שלשה רב עמרם חסיב הך מילתא בהדי הני מילי דקי"ל כב"ש ואם כן קשה לפירוש הקונטרס דפירש דפלוגתייהו קאי אענף דב"ש דאמרי ד' לא הוי אורך הענף רק ד' אצבעות וא"כ הגדיל (*אורטו שנים) [*לא יהיה אורכו רק ב' · מ"י] דאמרינן לעיל טיי ציצית שלש גדיל ב' שליטי ענף וה"ל בין הכל ו' אצבעות ואנן עבדינן [*ד' גדיל וח' פתיל דה"ל בין הכל אורכו כו' · מ"י] אורכו י"ב אצבעות כנגד שבטי תם ואומר ר"ת דמשולשת ר"ל גדיל מענין שלשלת ואגדיל קאי פלוגתייהו והא קאמר ב"ש ארבע וא"כ ה"ל אורך ציצית י"ב אצבעות כמנהגנו וכן משמע בסיפרי דקאי אגדילים דתניא התם גדילים העשה לך כמה גדילים עושין ב"ש אומרים ג' בש"א ד' של תכלת וארבע של לבן של ד' ד' אצבעות והלכה כב"ש [שם] אמר רב פפא עפח דאורייתא ד' בגודל שית בקטינא תגא בתילתא פי' באצבעא אומר ר"ל שצריך לשער במקום רוחב הגודל ולא מראשו שהוא קצר וכן מצינו [סוף פרק קדשי קדשים] גבי מדידת כבש ומיהו (*פריך) [*רש"י פי'] התם דהוי בראש האצבע [*ונראה דהפי' לפירושו הייט ט' · מ"י] והייט דווקא לשם כדי שיהיה (*חשבון) [*החשבון] מכוון אבל בכאן אין דרך מדידה בכך אף לפ"ה וכילד יעשה נוטל ד' חוטין פשוטין ותוחב בתכיפת הטלית בתוך ג' אצבעות מן הכנף דלמעלה מג' לא מיקרי כנף ולא למטה ממלא גודל סמוך לשפת הבגד דכתיב על הכנף ולא תחת הכנף וטוב לעשות אימרא בשפת הבגד כי לפעמים נפרדים החוטין מן האריגה של הבגד ויש לספק מאיזה מקום

*) הגה"ה זו שייכא לקמן אחר פי' איכא לפי גי' רמ"ש

יתחיל הג' אצבעות בשם הר"ם : תתקמט [דף מב] מניין לציצית בנכרי שהיא פסולה שנאמר דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית י"מ דנשים פסולות לעשות ציצית מידי דהוה אתפילין דדרשינן כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה ואומר ר"י דליתא דממעטינן דווקא נכרי אלמא דנשים כשרות לעשות ציצית דבני ישראל מיקרו (א) אי נמי דה"ל מצות עשה שהזמן גרמא א ותדע דהא נשים פטורות מסוכה וסוכת נכב"ך כשירה אלא דווקא גבי תפילין דגלי קרא וכן מנהג שהנשים עושות ציצית ומיהו מצאתי שמהר"ם היה מקפיד (ג) להניח לנשים לעשות לפי שמי שפטור מן הדבר אין פוטר אחרים וכ"ל דהיינו לכתחילה דאל"כ תקשה מסוכת נכב"ך דכשרה וגרסי' בפרק הספינה ארגז גנוז לאשתו של ר' חנינא בן דוסא דשדיא תכלתא לצדיקים לעתיד לבא : [שם] ואילו לעשות [א] סוכה לא מברך מכאן יש למחוק מה שכתוב [ג] בים ה"ג עושה סוכה מברך לעשות סוכה כדמשמע הכא בהדיא ועל פי הירושלמי הורו כן ואינו דפליג בהא אתלמוד דידן ואפילו זמן מוכח בפרק לולב וערבה דמסדר אכסא וכ"ל דה"ה לולב דכשר בנכרי אם עשאו דהא בסוכה בעינן ולא מן העשוי ואפ"ה בנכרי כשר כ"ש לולב ע"כ לשון תוס' שאנן והאריך הרבה לענין הברכות וע"ש : *) הגה"ה עיבוד נכרי פסול אפי' בישראל שומד על גביו דתנן פ"ב דגיטין הכל כשרין לכתוב את הגט אפילו חש"ו ופריך נכרי נמי ומשני נכרי לדעתיה דנפשיה עביד והכי מסיק התם (*אלא) [*אלמא] דאפי' על ידי אחרים לנפשיה עביד והא דפרק אין מעמידין דתניא ימול ארמאי וכו' ולא אמרי' לדעתיה דנפשיה עביד יש לומר שהם תינוק למילה קאי אבל סתם אשה לאו לגירושין קיימא כדמשני רפ"ק דזבחים סתם זבחים לשמן קאי כו' עכ"ל או"ק : [שם] [מנין] למילה בנכרי וא"ת היפוק לי' דבעינן מילה לשמה ונכרי לא עביד לשמה כדאמרינן דפסול הגט מהאי טעמא דנכרי אדעתא דידיה עביד וי"ל דסתם מילה לשמה קאי אבל איתתא לאו לגירושין קיימא והאריך ועיין

הגהות מהרי"ו ומהצה"ש (א) ואף אזו מחייבי בציצית : (ג) מקפיד שלא :

הגהות מס"י [א] ציצית : [ג] בשם ס"ג

חדושי אנשי שם

ב"מ א פי' ומיהו ספתא נמי דפסק"ן מטעם מ"ע שהזמן גרמא מ"מ כשרים לעשות ציצית :

באור מהרמ"ב

אפילו אינו מחובר כלל שרי · ולמה כתב הספר ועדיין מחובר לבגד · והנה בהגהת מיימוני סא"ל שבפ"ו מהל' מזוזה כתב וז"ל כתב רבינו שמחה פלים שבאמצע הפתח כו' ולפעמים מפרק העץ כו' ולא הוי תולמ"ה כו' וכן מוכח הגמ' דא' בהתכלת גבי טלית שנקרע הכנף מן הציצית חוץ לג' יתפור כו' ושוין שלא יביא אמה על אמה ממקום אחר כו' אלמא כל היכא דמתחילה בכשרות שוב אינו נקרא תולמ"ה עכ"ל הרי דמהך דיוקא דדייק הספר מביא הר"ש ראיה דסגיא בהכשר מתחלתו א"כ לא ליבעי שיהיה עדיין מחובר לבגד · וצ"ל דס"ל להספר דנקרע לגמרי היינו ממקום אחר ע"כ ליכא לדייק מיניה רק היכא דעדיין מחובר קצת וכ"כ הט"ז בסי' ט"ו ס"ק ד' לפי מה שפירש הוא ברא"ש ע"ש · ומכ"מ ק"ק ע"ז הדיוק דודאי הא דדייקינא דממקומו שרי לתפור היינו אם נקרע אמה על אמה דיש בו שיעור טלית והו"ל כטלית שחלקו לשתים דשרי כמ"ש הרשב"א המובא בב"י שם · אבל בנקרע מעט למעלה מג' דאין בו שיעור טלית לקטן מנ"ל דיהיה מותר לתופרו להכשיר הציצית שהיה מקודם וצ"ע · והנה בב"י שם כתב דגם רבינו ירוחם מתיר במחובר קצת וסיים ע"ז שכך כתב המרדכי ולכאורה קשה הא המרדכי כאן לא הכשיר אפילו במחובר קצת רק בלמעלה מג' ורבינו ירוחם קאי על תוך ג' א"כ אדרבה פליגי אהדדי וי"ל דודאי להמרדכי כיון דמהני מחובר קצת הה"ד דלאוי שיהא מהני גם בתוך ג' רק דמרדכי לטעמיה דאזיל בשיטת רש"י דאיסור התפירה דתוך ג' הוא משום גזירה דיצרף החוט של תפירה ולהך חששא לא מהני מחובר קצת ולכן לא התיר הספר רק בחוץ לג' · ומכ"מ הב"י שפיר דייק מיניה דכמו דלרש"י שרי למעלה מג' בכשאר מחובר קצת והרי לרש"י אין התפירה מחברו יותר בלמעלה מג' משאם היה תוך ג' דהרי לרש"י אין הטעם כמו לרב עמרם אלא לרש"י סטעם משום גזירה דצירוף הוט וא"כ מדמהני לרש"י בלמעלה מג' היכא דלא שייך גזרה דצירוף הוט ומהני חיבור קצת לחברו הה"כ ע"י תפירה · מינה כשמע לדידן דגם בתוך ג' דלדידן דלא ס"ל כרש"י בהך חששא דהוט שצירוף או היכא דלא שייכא החששא דרש"י כגון בטלית של צמר כדאיתא שם שוה בסברה כמו לרש"י בלמעלה מג' וכי היכי דלרש"י בלמעלה מג' מהני התפירה א"כ ולרש"י ליכא מעליותא בהא דלמעלה מג' לענין הא שיהא התפירה לחבור כן לדידן בתוך ג' וא"ש דברי הב"י · מ"מ אכתי קשה על רבינו ירוחם מנ"ל הך דינא דמהני מחובר קצת · בשלמא המרדכי דאזיל בשיטת רש"י דלדידיה אין חילוק בין למעלה מג' אל תוך ג' בענין חבור התפירה בע"כ כיון דמדייק מהא דלא יביא ממקום אחר דאבל אם נקרע ממקומו יתפרנו בלמעלה מג' מיירי הה"ד בתוך ג' היכא דלא שייכא חששא דרש"י דיצרף חוט מן התפירה אבל לדידן דמפרשי' דהחילוק בין חוץ לג' לתוך ג' הוא דבחוץ לג' מהני תפירה ונעשה חבור ע"י אבל בתוך ג' לא מהני תפירה לחיבור וא"כ אין ראיה מהך דיוקא דלא יביא ממקום אחר דמיירי למעלה מג' ללמוד ממנו לתוך ג' א"כ הא דמהני חבור קצת לדידן אין לו ראיה · והנה התוס' לפום שיטתם שפירשו דתוך ג' ר"ל שמחובר פחות מג' ולמעלה מג' ר"ל שמחובר ביותר מג' הקש' על הרבנן דמתירין לתפור מהא דפ' דם חטאת דף נ"ד דבעינן כדי מעפורת ותי' שאני הכא שהבגד נקרע כולו וזהו לדבריהם שפי' הגמ' דתוך ג' ר"ע הבור בשיעור פחות מג' א"כ קשה על הגמ' הקושיא וצ"ל כתירוצם אבל להרא"ש דחלוקא דתוך ג' קאי על שיעור הבגד ולא מיירי כלל משיעור החיבור דכמש יהא וא"כ לא הוזכר כלל בגמ' וא"כ מנ"ל לחלק בין הך דהכא להא דפ' דם חטאת דבעינן כדי מעפורת דוקא · ובאמת בתרומת הדשן סי' מ"ז כתב אליבא דהרא"ש מיירי במחובר קצת אפ"ה תוך ג' לא יתפור · והנה גם לתה"ד הפי' בדברי הרא"ש כמו שפי' הב"י דלא מיירי בגמ' כלל משיעור החבור כמה יהיה אלא קאי אשיעור הכנף שנקרע אבל מכ"מ מבואר בדבריו דלא ס"ל כרבינו ירוחם · ובלבוש וכמע"מ כאן התמירו באמת דלא סגי' בחבור כ"ש וצ"ע · והנה בנקרע חוץ לג' ואינו מחובר כלל לרש"י דלא מיירי הסוגיא כלל מזה אם מהני חבור התפירה או לא א"כ נשאר בסברת חוץ דהציצית שנעשית א"כ כשרים · דמה"ת דלא יהני תפירה דלרש"י לא הוזכר מזה כלום · אבל לענין בציצית שהיה בו כבר דהוי תעשה ולא מן העשוי · תליא בפלוגתא דרבינו שמחה והמרדכי דלרבינו שמחה כיון דמתחלתו בהכשר לא הוי תולמ"ה ולהמרדכי דוקא בנשאר מחובר קצת ובתוס' דף מ' ע"ב ד"ה גזירה שמא יקרע כו' כתבו דליכא למיחש לנקרע כולו דבזה לא טעו איכשי כו' מבואר דפשיטא להו דבנקרע כולו לא מהני התפירה א"כ ולהתוס' אין חילוק בין בגד הנקרע יותר מג' או תוך ג' דלדידהו החילוק דתוך ג' ולמעלה מג' על שיעור החבור קאי · אבל בנקרע יכול להיות כמה שירצה ואפילו הכי כתבו בפשיטות דלא מהני תפירה א"כ על הציצית שהיה בו כבר ולא טעו איכשי בהכי ומשמע דס"ל דלא כרבינו שמחה הנ"ל ולרא"ש דמפרש הסוגיא לענין ציצית שנעשית א"כ דהא מחלקינן בין שיעור הכנף הנקרע תוך ג' או למעלה מג' אבל בציצית שהיו בו בשעת שנקרע אין מבואר ברא"ש · רק להנמוקי יוסף דמפרש שחילוק דתוך ג' והוא ג' על ציצית שהיה בו כבר לדידיה מבואר דבנקרע למעלה מג' כשרים אפי' הציצית שהיו בו כבר א"כ מבואר דמ"ש במ"א שם ס"ק ג' דבחוץ לג' שנקרע דיתפור אפי' עם הציצית שהיה כבר דבמחלוקת שנויה · דאמת להנמ"י שרי וכן לרבינו שמחה · אבל בהרא"ש לא הוזכר כלום מזה · ולהמרדכי לא יתפור כי אם במחובר קצת · וכן להתוס' פשיטא להו דאסור · וכ"מ גם להרמב"ם דלעיל שבסי' י' סעיף ו' כמ"ש לעיל ואפשר דגם המ"א לא כיון להכשיר רק שהיה בבגד הנקרע שיעור אמה דהיה בו שיעור טלית לקטן דבכה"ג הו"ל כהך דתשובת הרשב"א הנ"ל · והנה בט"ז דחה פירוש הב"י בהרא"ש דהקשה דלדבריו קשה הא דלא יביא ממקום אחר דמשמע הא נקרע ממקומו רשאי לתפור ואינו דוקא למעלה מג' וברא"ש איירי בתוך ג' · אבל מה שהקשה עוד א"כ למה קאמרי' בסוגיא גזירה שמא יקרע כו' והו"ל תולמ"ה · ולהרא"ש הו"ל שאין זה כנפיהם · דהרי אפילו ציצית שנעשית א"כ פסולים ובאמת שזהו קושיא גדולה על פי' הרא"ש ולייסב צ"ל דהרא"ש אינו מפרש הסוגיא כמו שפי' התוס' דהא דאמרינן כאן גזירה שמא יקרע כו' דקאי אליבא דר"מ דס"ל דלא יתפור אלא הרא"ש ס"ל דהסוגיא קאי אליבא דרבנן דס"ל יתפור · וא"כ לדידהו מהני תפירה תוך ג' והוי חיבור מעליא על הציצית שיעשה א"כ · אבל הציצית שהיה מקודם לכן ודאי מודו רבנן דאם נקרע תוך ג' דלא מהני תפירה · דהרי אפי' לר"מ מחוץ לג' אינו מבואר אליבא דרא"ש לענין הציצית שהיה בו אם מהני תפירה א"כ מכ"ש בתוך ג' לרבנן · וע"כ חיים דשמא יקרע תוך ג' ויתפרנו ויפסלו הציצית שהיה בו כבר משום תולמ"ה · גם יש לפרש אם הסוגיא אולא לרבנן דס"ל דתוך ג' ג"כ יתפור והוי חיבור מכ"מ הכא גבי סדין דאיכא חששא דכלאים לא יתפור דחיים שיצרף חוט התפירה אע"ג דרבנן לא חשו להא ואפילו ר"מ לא חש להא דלהרא"ש לא מיירי כלל מהחששא זו · מכ"מ י"ל היינו דוקא היכא דליכא חששא דכלאים אבל היכא דאיכא חששא דכלאים לכ"ע חיים לצירוף חוט התפירה · ובלא"ה נ"ל כן אליבא דרש"י דמפרש הסוגיא אליבא דרבנן והרי לרש"י ר"מ ורבנן פליגי בהך חששא אי חיים לחוט התפירה ואפ"ה חיים כאן בסדין לכ"ע משום דאיכא איסורא דכלאים חיים טפי אף לרבנן · כן י"ל לרא"ש גם אליבא דכ"ע רק לפי' זה הסוגיא דלעיל מיירי מחששא דחוט התפירה · והסוגיא דלקמן דף מ"א מיירי מחיבור התפירה ולא שייכא להדדי כלל · וזה דוחק קצת אבל התי' הראשון הוא נכון דמאי מיירי כאן בציצית שהיה בו כבר ואליבא דרבנן דיכול להיות דמודו בציצית שהיה בו כבר רק לפי' זה הא דנקט הגמרא שמא יקרע תוך ג' ש"מ אבל למעלה מג' אף הציצית שהיה בו כבר ג"כ כשרים ומדרבנן נשמע לר"מ דבלמעלה מג' ליכא פלוגתא בין ר"מ לרבנן · והוא סיוע לדברי המ"א בס"ק ג' הנ"ל : וקשה הא אמרינן לעיל מידי ליבעא קא גרים · לפי מה שכתב הב"י ע"ש בעל העיטור דאם ליכא לבן יעשה מצבע הטלית דוקא כדי שיהיה הכנף מין כנף · אבל באיכא חוטי לבן ממש עדיף דהוי ליה הכנף מין כנף דרוב טליתות א"כ לא קשה מידי דשפיר קאמר לעיל מידי ליבעא קא גרים שיעשו הצבע תכלת כצבע הטלית · הא לבן מיקרי טפי מין כנף דהוא מין כנף דרוב טליתים · והראב"ד בהשגות פ"ב דהלכות ציצית תי' דלעיל לענין שלא יתוחר הלבן קאמר דמפני שהטלית צבוע תכלת לא ישתנה דין הקדימה דלבן לתכלת · אבל לעולם בעינן חוטי לבן מצבע הטלית : ונראה דמיירי משאר מינין פי' דהא דאינו פוטר אלא במינו אינו ר"ל לענין הצבע אלא לענין מינו ממש · והוא פי' התוס' בסוגי' ד"ה אינו פוטר והוא ג"כ מ"ש התוס' בריש פירקין ד"ה מידי ליבעא בסוף הדיבור וז"ל ויש לפרש עוד בענין אחר כו' שהוא הפי' שכתבו כאן · אבל בב"ח שבין מדברי מרדכי תי' אחר שכתב וז"ל · ובמרדכי בהלכות קטנות תי' דבשאר מיני בגדים כיון דלרבנן דרשינן הכנף מין כנף כדתני דבי ר"י השתא נמי כיון דמדאורייתא אינו פוטר אלא במינן צריך שיהיה מגוש כמינן · דאף שהצבע צריך שיהיה כצבע הטלית · ולא אמרו בגמרא מידי ליבעא קא גרים אלא בבגדי צמר ופשתים התכלת פוטר בהם דכיון דכתיב הכנף מין כנף וכתיב פתיל תכלת אלמא תכלת לאו מין כנף הוא עכ"ל · ואינו מובן כלל · דהרי חוטי צמר ופשתים פוטרין בכל מקום ולא בעינן בהו הכנף מין כנף רק כשעושה משאר מינים גם הלשון מגומגם שבסוף דבריו משמע שעיקר התירוץ דלעיל מיירי מטלית של תכלת · בזה צ"ל שיעשה הלבן תכלת דוקא שהרי כתיב הכנף וכתיב תכלת · ש"מ דתכלת אינו הכנף וזהו תי' התוס' לעיל · ולפי' זה לא היה צריך להאריך בתירוצו וגם לפי' זה בטלית של פשתן שפיר קפדינן אצבע הטלית דוקא או אפילו בטלית של צמר אם אינו צבוע תכלת אלא בצבע אחר שפיר קפדינן אצבע ורק בטלית של תכלת דוקא שם לא קפדינן מלבן דצבע טלית דא"כ לא אינו בתורת לבן אלא בתורת תכלת · ואולי הן ב' תירוצים דבתירוץ הא' מחלק בין שאר בגדים לבגדי צמר ופשתים דהכנף עיקרו אשאר בגדים קאי ואח"כ תירץ כתירוץ התוס' דגבי טלית של תכלת לא אפשר להקפיד אצבע וצ"ע : ה"ג ובן מצינו בסוף ק"ק דף ס"ג גבי מדידת כבש ומיהו פ"ה התם דהיינו בראש האצבע מיהו הייט דוקא לשם כדי שיהיה החשבון מכוון · אבל כאן אין דרך מדידה בכך אף לפי' הקונטרס וביאור דבריו בתוס' כאן ד"ה ארבעה · ובפרק ק"ק דף ס"ג ע"א ד"ה חוץ כו' : וטוב לעשות אימרא כו' דלפעמים כו' ויש לספק כו' פי' הא דטוב לעשות אימרא כו' הוא אם נתקו חוטים מן האריגה שאז יש לספק בהטלתו ע"כ אז יעשה אימרא · אבל בלא נתקו חוטים אין צריך אימרא · ולא חיים שינתקו אח"כ דלא איכפת לן בהכי ב"ח ולא כהב"י : ישׁ מפרשים דנשים פסולות לעשות ציצית פי' בתלוי' אבל בטוויה כשרים ט"ז סי' י"ד סק"א והוא בהגהת מיימוני פ"א דהל' ציצית הלכה י"ב : מידי דהוי אתפילין כו' והר"י דליתא כו' בהגהת מיימוני פ"א מהל' ציצית הלכה י"ב כתב וז"ל מכאן פסק ר"י כו' שנשים יכולות לעשות ציצית כו' אבל בשם מורי מצאתי דאין להם לעשות ציצית משום דכתיב בני ישראל ועשו אבל שאר תקוני הטלית וטווית החוטים יכולין לעשות עכ"ל לכאורה משמע דכ"ל מבני ישראל ולא בנות ישראל ועשו · ולפי' זה נסתר הדחוי של הר"י וההוכחה מהא דאיצטריך ב"י לאפוקי עובד כוכבים דמשמע מיניה דנשים כשרות דהא נשים גופא מהך קרא דב"י נפקא ולא קשה על ר"י אמר רב עצמו למה נקט עובד כוכבים ושבק נשים י"ל דרב יהודה לטעמיה דס"ל בדף מ"ג דנשים חייבות בציצית וא"כ הן בכלל המצוה דציצית · וכיון דלא אימעטו בעיקר קיום המצוה מכ"ש דלא אימעטו בהכשרא דמצוה · מ"מ נראה דלא כיון סגהות מיימוני לדרשא דב"י אלא ה"ק משום דכתיב ועשו דרשינן מיניה מאן דאיתא בעשיה דקיום המצוה הוא נמי בכלל עשיה דהכשר מצוה דכן צ"ל בהך דרשא דדרשינן וקשרתם וכתבתם מאן דליתא בקשירה ליתא בכתיבה · וקשה תינח כתיבה דמזוזה אבל כתיבה דתפילין דפסול בנשים מנ"ל והוי צ"ל דהדר ילפינן כתיבה דתפילין מכתיבה דמזוזה וזה דוחק · אע"כ דבתפילין מגופא דקרא ילפינן דכתיב וקשרתם וזה כולל עיקר קיום המצוה שהוא ההידוק דמפרש ר"ת דף ל"ה ע"ב ד"ה מצעת הנחה וכלל בו גם תיקון המצוה והכשרו ואמרינן מאן דליתא בקיומו דמצוה ליתא בהכשרה דמצוה · וכן יש לדרוש ג"כ בקרא דועשו להם ציצית · ולפי' זה יש ע"ז ג"כ הדחיה דדחי הר"י דב"י למעוטי עובד כוכבים צ"ל · גם א"כ בסוכה נמי נדרש תג הסוכות תעשה דמאן דליתא בעשיות דקיומו ליתא נמי בהכשרו · וכמ"א סי' י"א הניח בקושיא דבאמת למה לא נמעטי לנשים מן בני ישראל וכ"ל די"ל גם לל"ק דרב דרשינן ועשו להם אחרים יעשו להם ודרשינן לה לענין נשים שאינם בכלל דבני ישראל ודרשינן ב"י ועשו להם אחרים דהיינו נשים אבל לענין עובדי כוכבים לא דרשינן לרבויי דא"כ קרא דב"י למה לי · וללישנא ב' דמכשיר עובד כוכבים בציצית ל"ק מנ"ל דלמא לרבויי נשים י"ל דר"י לטעמיה דס"ל דנשים גופא בכלל קיום המצוה · אבל אנן קי"ל כלישנא קמא ודרשינן המיעוט דב"י למעוטי עובד כוכבים ורבוי דועשו להם לרבויי נשים · א"כ דמרבינן נשים מסמיכות דכתיב לא תלבש שעטנז כו' גדילים תעשה כו' ודרשינן מאן דאיתא באיסור לבישה דכלאים איתא נמי בעשיה דציצית · והא דלא דרשינא לסמיכות שיהיו הנשים מחויבות בציצית דזה כבר תי' התוס' ביבמות דף ד' ד"ה טעמא כו' · משום דאיכא הקישא דכה"ת לתפילין דנשים פטורות והקישא עדיף מסמיכות אבל בתיקון המצוה דבהא לא ילפינן כה"ת מתפילין כדמוכח מדמכשרינן נשים בעשיית סוכה נשאר הסמיכות למדרש דכיון דאיתנהו בלבישת שעטנז כו' איתנהו נמי בגדילים תעשה לענין עשיית הציצית ובלא"ה אין הקושיא כ"כ דהרי חזינן לאיכא ב' דאפילו ע"י עובד כוכבים כשר מדכתיב ועשו כו' והו"ל להש"ס להקשות ע"ז א"כ בני ישראל למה לי אלא ש"מ דאין כאן יתורא · א"כ ממילא אפילו ללישנא קמא דדרש לה לאפוקי עובד כוכבים לא ממעטינן ג"כ נשים כיון דאינו יתורא משא"כ גבי סמיכה שפיר דרשינן ב"י לאפוקי נשים דשם ב"י מיותר : לפי מי שהוא פטור אינו פוטר אחרים · לכאורה טעם תמוה הוא זה · דלא מצינו כן רק היכא שפוטר אחרים ע"י דיבור · אבל כאן אינו פוטר אחרים אלא שהוא מכשיר המצוה לצורך המחויבים · רק במ"ש פ"א הלכה י"ג איכא כה"ג גבי ממזר שכתב ס"ת דפסול מפני שאינו מוציא אחרים והביאו הספר בסוף הל' תפילין ובש"ך בי"ד סי' רפ"א וא"ל דשאני התם דאיכא מצוה דכתבו לכם כו' דקאי על מצות כתיבת ס"ת וא"כ בכותב ע"י ממזר הו"ל איהו פוטרו במצוה דכתיבה · משא"כ כאן הכשרא דמצוה אינה המצוה עדיין · דז"א דהא קאמר אל יקרא בו ש"מ דמשמע דיעבד פסול · אך לפי' זה מה שמסיים וכ"ל דזהו לכתחילה כו' קשה הא במ"ש גבי ס"ת אפילו דיעבד פוסל מה"ט · ובאמת בהא דכ"ל פסול עובד כוכבים מבני ישראל · וכן כתוא"מ מקרא דוקשרתם ש"מ דל"ל הך סברא דכל שאינו מחוייב בדבר אינו פוטר כו' לענין הא מילתא דאל"כ קרא ל"ל · וע"כ שפיר אסיק הספר דהוא רק לכתחילה והא דפסול ממזר לכתיבת ס"ת עיקר הטעם כמ"ש הספר לקמן בסוף ה"ת משום דאינו כותב לשמה בקרא דלא יבא ממזר ולפי' זה קשה על הש"ך בי"ד סי' רפ"א דנקיט ליה עיקר כך טעמו דכל הפטור מן הדבר אינו מוציא אחרים · דאינו לדידן דמכשירין נשים בציצית · וגם אינו ע"פ הגמרא דמצריך קרא דבני ישראל וקרא דוקשרתם כו' ולא נפקא ליה מהא דכל הפטור כו' וצ"ע : י"ל סתם תינוק למילה קאי · וע"כ בעיבוד דסתמא לאו לשמה קאי שפיר ע"י עובד כוכבים אפילו עומד ע"ג אבל הרא"ש כתב סברא אחרת דשאני מילה דנעשה בזמן מועט וציית לישראל לעשותה לשמה · ולכן אסיק דגם עיבוד דלא בעיא לשמה רק בהתחלת העיבוד כשישים העור בתוך הסיד כו' והו"ל ג"כ כמילה כו' ולכן מהני עומד ע"ג · ובספר התרומה סי' קצ"א מכשיר ג"כ עיבוד ע"י עובד כוכבים וישראל עומד ע"ג ובסי' קצ"ב סביא דברי הר"י דשאני מילה משום דסתמא לשמה · א"כ לדבריו אין לו ראיה להתיר עיבוד בעומד על גביו ישראל · ואין לומר דראייתם מהא דבגיטין דף מ"ו ע"ב פריך הגמ' ורשב"ג עיבוד לשמה כו' כתיבה לשמה לא בעי ומדשבק להקשות על עיבוד ש"מ דבעיבוד מכשרת ע"י עובד כוכבים וישראל עומד ע"ג דזה אין ראיה דבלא"ה א"ש דלא מקשה מעיבוד כמ"ש במהרש"א שם דמקשה מכתיבה אכתיבה ונראה דבאמת מה"ע כתב בספר התרומה דבעינא שיסייע ישראל קצת דכה"ג מסייע יש בו ממש לענין הא שיהיה נקרא עיבוד לשמה דבכל דבו הו"ל לשמה · ולכן אתא שפיר דהטור השמיט הך דסייעים ישראל משום דאיהו אזיל בשיטת הרא"ש ולהרא"ש מהני עומד ע"ג בלי שיסייע משום דנעשה בזמן מועט והו"ל כמילה וזה נכון · ועיין במע"מ כאן מקשה למ"ל למעוטי עובד כוכבים מעשיית ציצית ת"ל דבעי לשמה · ולק"מ בין לסברת הר"י וספר התרומה דמהני סתמא לשמה כל היכא דקאי להכי א"כ גם תלית הציצית בבגד סתמא למצות ציצית קאי ומהני סתמא והוי כשר ע"י עובד כוכבים אי לאו קרא דבני ישראל · ולהרא"ש א"ש מסברא דיליה דנעשה כמעט רגע · וכן עשיית ציצית דא"ל רק תוליא אחת וקשר ג"כ עושה לשמה וע"כ בעינן קרא והב"י דכתב ראיה זו דלא בעינן לשמה בעשיית הציצית מדאיצטריך בני ישראל היינו אליבא דהרמב"ם דאיהו פוסל עיבוד ע"י ישראל שומד ע"ג ולא ס"ל סברת הרא"ש ואפשר דלא ס"ל ג"כ סברת הר"י אבל לדידן לק"מ · והנה יש לפיין

נבוכתום

יצין בתוס' [*עכ"ה] : פסק בה"ג שיש לברך לעשות ציצית בשעת עשייה ועל פי הירושלמי פי' כן דסבר ציצית חובת טלית הוא (*ואית) [*וליתא] דשמי הירושלמי מיקמי דידן וקי"ל כרב נחמן (*משמע) [*משמיה] דרב דאמר לקמן דחובת גברא הוא וכמו שפירש' לעיל משם ה"ג ונראה טעות סופר מה שפי' שבה"ג מצריך לברך לעשות ציצית דא"כ קשה דידיה אדידיה דאיהו גופיה הוכיח מדמברכינן להתעטף דחובת גברא הוי ושמא מה שמצריך לברך לא מטעמא דס"ל חובת טלית אלא טעמא אחרינא איכא*) :

[שם] ס"ת תפילין ומזוזות שכתבם מין טותי נכרי ועבד אשה קטן ישראל מומר פסול שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכו' ולהכי א פטור מלברך הקשה ה"ר יעקב מאורלינ"ש למה ליה קרא למעוטי נכרי תיפוק ליה דבעינן כתיבה לשמה כס"ת וצריך שיאמר בפירוש לשמה אני כותב כיון דסתמא לאו לשמה קאי מדאמר פרק הניזקין אזכרות שבו לא כתבתים לשמן ולא קאמר כתבתיו שלא לשמן דלאו היה משמע דסתמא לשמה קאי ובעי עקירה לפוסלו וכן הוא גבי גט ויש לומר דקסבר האי תנא לא בעי' כתיבה לשמה ועוד תירץ ה"ר אלחנן דתורה סתמא לשמה קיימא ומה שמדקדק מההיא דהניזקין מדלא קאמר כתבתיו שלא לשמן (*היא הנבי) [*דהא גבי] גט נמי דסתמיה לאו לשמה קאי דאשה לאו לגירושין קיימא ואפ"ה תנן בגיטין כל הגט שנכתב שלא לשם אשה ולא קאמר שלא נכתב לשם אשה ומיהו אי לאו (*הכי) [*להכי] קאי ודאי היה צריך להוציא מפיו שכותב לשמן כמו גבי גט וכ"פ הקונטרס בריש מכילתין גבי שלא לשמן [ר"ל דמתם כתיבה לשמה עד שיעקור מפיו ויאמר שלא לשמה וכן גבי זבחים] וכן בריש זבחים דצריך עקירת פיו להוציא מן הסתם ויכול לומר בתחלה אני כותב ס"ת זה לשמה ותו לא צריך וכן גבי טויית ציצית לקמן ודאי צריך לומר כן בתחלת העשייה אי נמי יאמר לאשה טוי לי ציצית לטליתי ותו לא צריך אע"ג דסתמיה לאו לשמה קאי ונראה דאפי' מאן דלא בעי עיבוד לשמה כתיבה לשמה בעי' כדמשמע הכא מדפסיל נכרי לכתיבה ולרש"י ז"ל נראה דס"ת סתמא לשמה קיימא דמהיכא תיתי דפסולה כשכתב ישראל בסתם דסברא הוא מסתמא כיון שכותב ס"ת לקרות בו או ללמוד בו ולא גרע מזבחים דבעי' לשם ששה דברים ואפ"ה אם לא אמר בפירוש כשר כדאמר ר' יוסי פ' ב"ש ובריש זבחים מייתי לה אבל האזכרות ודאי צריך להזכיר בפירוש לשמן דבעינן שיכתבם לשם קדושת השם יתברך

*) כאן שייך הגה"ה הנ"ל

חדושי אנשי שם

נ"ב א ס"א ואפ"ה פטור מלברך פי' על הכתיבה וה"ס אע"פ שאם כתב כותי פסול וא"כ היה לנו לומר שהעיקר היא הכתיבה אפ"ה בישראל כותב אין צריך לברך על הכתיבה כי אינו דומה לשאר מצות שמברכין עליהן הואיל ואין מחויב לכתוב בעצמו · מצאתי ש"י :

באור

בהוכחות הב"י · דהרי איהו עצמו כתב בהה"ע סיי קכ"ג דבאם כתב עובד כוכבים גט וישראל עומד ע"ג למאן דלא קפיד בכתיבה אבני כריתות ופסולו רק משום שלא לשמה הוי ליה רק פסול ולא בטל לגמרי משום דהא עובד כוכבים אדעתא דנפשיה אינו ודאי אלא ספק ואיכא נמי לספוקי דשמא עשאו לשמה · וא"כ שפיר איצטריך הכא קרא דבני ישראל שיהיה פסולו ודאי ולא מחמת ספק לחודא · ומכ"ש להרמב"ם דס"ל דמדאורייתא אזלינן בכל הספיקות לקולא היכא דליכא חזקה · א"כ ודאי דאיצטריך קרא · דאי משום אדעתיה דנפשיה הו"ל רק ספק · איברא די"ל לגבי ספיקא דמצוה מודה הרמב"ם דאזלינן לחומרא ולא מתקיים חובת המצוה כ"א ע"י ודאי · ורא"ה לכאורה מהא שכתב בס"ב דהל' ק"ש דספק קרא ק"ש חוזר וקורא ומברך לפניה ולאחריה· ואי אמרת דמדאורייתא להקל ורק מדרבנן הוא חוזר וקורא איך יברך הא הו"ל ספק ברכה לבטלה · ולא מיבעיא להסוברים דאיכא לאו דלא תשא מדאורייתא גבי ברכה לבטלה ודאי קשה אלא אפי' לסוברים דהוי רק לא תשא מדבריהם · מכ"מ הו"ל הך חומרא שאמרו בספיקא דרבנן לחזור ולקרות · קולא לגבי ברכות · והו"ל למימר שיקרא ק"ש ולא יברך · אע"כ דבמצוה מודה הרמב"ם דאינו יוצא עד שיקיימנו בודאי ומדאורייתא הוא חוזר וקורא וע"כ שפיר דיברך · ולפי"ז גם כאן כיון דיש סברא דלמא העובד כוכבים עבד אדעתיה דנפשיה הציצית פסולים מדאורייתא· וליכא להקשות ע"ז דהרי הרמב"ם גופא כתב בפ"ב דהל' מילה ובהל' סוכה דאין מברכין בספק מצוה·שהכי ביאר יפה הפר"ח בא"ח בסי' ס"ז טעם החלוקים דהיכא דהיה חייב ודאי ולא קמיפטר ע"י ספק · וכן כאן דחייבו דציצית ודאי ולא קפטר נפשיה בציצית דספק · ומכ"ש די"ל על הציצית עצמם אם יש בהם ספק אם נעשה לשמה שהוא כדי לחול עליה קדושה כמ"ש הפוסקים גבי עיבוד לשמה · עיין ברמב"ן בסוכה דף ט' ואע"ג דכאן ציצית תשמישי מצוה הן ונזרקין · מ"מ יש בהן קדושה דבעודן במצותם אסורין לתשמיש חול כמבואר בסי' כ"א וגם אסורים לדבר של גנאי וע"כ י"ל מספק לא נחית בהו קדושה והדר הו"ל פסולים משום שלא לשמה אם נימא דבעינא עשיה לשמה אלא ע"כ דלא בעינן תליה לשמה · מיהו אכתי קשה הא נ"מ טובא בהא דפסילי מחמת ודאי לבאם היו פסולים רק מחמת ספק דהא בגיטין דף מ"ו ע"ב ס"ת שנמצא ביד עובד כוכבים א"ל יגנז וא"ל דקורין בו ופי' רש"י שם משום דהוא ס"ס ספק כתבה ישראל ואת"ל עובד כוכבים שמא כתב לשמה · והתוס' שם חולקים עליו דהרי אף בכתב לשמה ג"כ פסול מקרא דוקשרתם וכתבתם כו' לפי"ז י"ל דאפילו למ"ד דס"ל דנמצא ביד עובד כוכבים יגנוז היינו דוקא בס"ת משום דליכא ס"ס אבל בנמצא טלית מצויין ביד עובד כוכבים י"ל דכשר מטעם ס"ס ספק עשאו ישראל ואת"ל עובד כוכבים שמא עשאן לשמה· אבל השתא דמיפסל עשיית עובד כוכבים מקרא דבני ישראל ליכא אלא חד ספיקא דשמא עשאן ישראל אבל עשאן עובד כוכבים ודאי פסול א"כ נ"מ טובא והקושיא במ"ע על ב"י ונראה לקיים דברי ב"י ולא מטעמיה ור"ל דראיית הרמב"ם דלא בעי עשיה לשמה אינה מהך ליבנא דפוסל עובד כוכבים ומכח דל"ל קרא כו' אלא אדרבה ראייתו מאידך ליבנא דמכשיר בעשיית עובד כוכבים וע"ז שפיר קשה הא מ"מ פסול מספק דשמא עשאן שלא לשמה אע"כ דלא בעי תליה לשמה · ואכתי קשה על מ"ש התוס' בדף מ"ב ע"א ד"ה ואל ימול כו' בא"ד ותימה ל"ל למעוטי מוקשרתם וכתבתם תיפוק ליה דסתמא לאו לשמה קאי כו' וכדאייתי הספר בסמוך ולדברי הב"י הנ"ל דעומד על גביו ישראל·הו"ל רק ספק אי אדעתא דנפשיה קעביד א"כ איצטריך וקשרתם למפסלי בודאי דאי משום ספק ה"א דבנמצא ביד עובד כוכבים קורין בו דהרי איכא ס"ס כדפי' רש"י אבל השתא דהוא פסול ודאי לא הוי ס"ס ואמרינן דבנמצא בידו יגנוז (ובלא"ה נ"מ טובא בין פסול ודאי לפסול ספק בכמה גוונים) אע"כ מכאן ראיה דהתוס' ס"ל דהך סברא דאדעתיה דנפשיה הוא ודאי ולא ספק וכ"ה להדיא הגירסא בגמרא דידן בגיטין דף כ"ג ע"א והא עובד כוכבים ודאי אדעתא דנפשיה כו' ומכ"ש לפי מ"ש התוס' שם בדף כ"ב ע"ב ד"ה והא לאו כו' בסה"ד ופריך והא ודאי עובד כוכבים אדעתא דנפשיה כו' והו"ל לפסיל לר"מ לכל הפסות מדרבנן בגדול עומד ע"ג עכ"ל · וקושיא זו הוא שפיר אם ודאי אדעתא דנפשיה כו' אבל אם הוא רק ספק י"ל נהי דגזרו בודאי שלא לשמה כתיבה אטו תימה אבל בספיקו לא גזרו וכאן דעומד ע"ג הו"ל רק ספק אע"כ דהוי ודאי אדעתא דנפשיה ודברי הב"י בהה"ע צ"ע ואין כאן מקומו · ועכ"פ מש"ה שפיר מקשים התוס' דלמ"ל וקשרתם כו' דהרי פסולו דשלא לשמה בעומד ע"ג גם כן ודאי הוא · ומ"ש רש"י ותוס' בגיטין דף מ"ו דבעובד כוכבים אפי' כותבו לשמה כו' זהו למסקנת הירושלמי כאן · דמהני סתמא לשמה כמבואר בדבריהם כאן וא"ש: פסק בה"ג דיש לברך עיין ב"י סי' מ"ד בשם סמ"ק דציצית ע"י עובד כוכבים כשרים ולכן אינו מברך על עשיה וכתב הב"י דבלא"ה אינו מברך על עשיה משום שאינו גמר מצותו וכ"ל דכ"מ בהיה לבוש הד' כנפות ועושה בו ציצית ועיין במ"א סי' י"ט ובהה"ג מאי מיירי ג"כ בה"ג כאן ודו"ק: ס"ת ותפילין כו' שנאמר וקשרתם כו' ואע"ג דקרא לא כתיב רק במזוזה מ"מ גם בס"ת כך הוא מתרי טעמי הא דס"ת חמירא מתפילין ומזוזות כמ"ש בב"י סי' ל"ב · ועוד יש למילף מג"ש דכתיבה כתיבה כדאיתא במנחות דף ל"ב ע"ב דמש"ה במזוזה דכתבה כאגרת פסולה משום דילפי' כתיבה כו' ע"ש בתוס' ודברי הדרישה בי"ד סי' רפ"א מ"ש שם להקל בס"ת שכתבו אשה או קטן תמוהים מן הגמ' דגיטין דף מ"ו דמיירי בס"ת וכן מדברי התוספות כאן ועוד הא ודאי איכא למילף מג"ש דכתיבה כו' כדכתבינן ופשוט: שכתבו מין כו' בגמ' דע"ז דף כ"ו ע"ב פליגי ר"א ורבינא דחד א' עובר להכעיס הוי מין וחד אמר עובר להכעיס ה"ל מומר ואיזהו מין זהו שעובד ע"ז · ונחלקו הרשב"א והרא"ה שהרשב"א בתורת הבית שער א' בדף ט' ע"ב כ' דעובד להכעיס שחיטתו כשרה אם אחרים רואים אותו א"כ ס"ל כמ"ד דמומר הוי דלמ"ד מין הוי דינו כנכרי גמור ופסול שחיטתו מדאורייי' אבל הרא"ה שם כתב דהא דפליגי ר"א ורבינא היינו עובר לא לתיאבון ולא להכעיס אבל בלהכעיס ממש לכ"ע מין הוי ודינו כנכרי ובאמת להרא"ה א"ש ולק"מ מ"ש התוס' שם ד"ה וחד אמר כו' ותימה מדתני בפ"ב דהוריות כו' דלהרא"ה לק"מ דהתם מאי מיירי בלהכעיס ממש · והנה הר"ן בריש חולין מחלק ג"כ בין שלא להכעיס ושלא לתיאבון דמהני א"ר אותן אבל בעובר להכעיס ס"ל כנכרי ושחיטתו פסולה · ולכאורה אזיל בשיטת הרא"ה אבל כדדייקת ליתא · דהרי הר"ן בפי' הלכות בע"ז כתב דקי"ל כמ"ד דמין הוי ואי ס"ל כהרא"ה דפלוגת' ר"א ורבינא הוא בשל"ה ולא לתיאבון וא"כ כיון דקיי"ל מין הוי גם בכה"ג דשל"ה ולא לתיאבון ג"כ שחיטתו פסולה ואיך כתב שם בחולין דכשר אע"כ דאדרבה הר"ן מפרש הפלוגתא כהרשב"א דפליגי בעובר להכעיס ממש · ורק בהא פליג עלה דהרשב"א דאיהו פוסק כמ"ד מומר הוי ואזיל לקולא · והר"ן ס"ל דקי"ל כמ"ד מין הוי ואזיל לחומרא ומכ"מ דוקא בעובר להכעיס אבל בשל"ה ולא לתיאבון לכ"ע ה"ל רק מומר ולא מין · א"כ ס"ל כהרא"ה בסדין ולא כטעמי' דהרא"ה מוקי הסוגי' בשל"ה ולא לתיאבון ופוסק כמ"ד דמומר הוי אבל בלהכעיס לכ"ע מין הוי · והר"ן מפרש הסוגי' דמיירי בעובר להכעיס וקי"ל כמ"ד מין הוי אבל בשל"ה ולא לתיאבון לכ"ע לאו מין הוי · מיהו הרמ"א בהג"ה י"ד סי' ב' סעיף ד' תפס ב' החומרות כהרא"ה דפליגי בשל"ה ולל"ת ופוסק ג"כ כמ"ד מין הוי ועבי"ד סי' רנ"א בש"ך ס"ק ג' מ"ש על הרמ"א דבהג"ה כאן · ואין להקשות א"כ הא דאי' שם לעיל מהך פלוגתא ברייתא הנכרי כו' א"ל אני שונה לכל אבידת אחיך לרבות המומר · שמי מכאן מומר · וליתני לי' כאן כמומר אוכל נבלות לתיאבון וכאן במומר א"כ להכעיס קסבר אוכל נבלות להכעיס מין הוא · ולהר"ן קשה דלמא מיירי בשל"ה ולא לתיאבון דגרע מאוכל לתיאבון דאין מחזירין אבידתו · ועדיף ממין דלא נקרא כ"א מומר די"ל דלהר"ן בשל"ה ושלא לתיאבון שוה בדינו לאוכל לתיאבון וגם בשל"ה ולל"ת ג"כ מחזירין לו אבידתו · ורק לענין שחיטה צ"ל אחרים רואים אותו שפי מעובר לתיאבון משום דליכא חזקה דלא שביק היתרא כו' גבי' דהך דאוכל שלל"ת אבל לכל שאר מילי דינו כלתיאבון ממש · וכהר"ן בפי' הלכות בגיטין דף מ"ו אהא דכתבו מומר פסול כתב די"מ שהוא רק מדרבנן וי"א כיון דשביק התירא ואכל אסורא לא ה"ל בר קשירה מדאורייתא וכתב במג"א סי' ל"ט · דק' א"כ ה"ל מין והרי אי' שם דכתבו מין ישרף (ואפילו בכהך ברייתא דקתני גם במין דיגנז מכ"מ קשה למ"ל תרתי מין ומומר הא הך מומר היינו מין) ותיר' דהר"ן מיירי ברוצה למיעט טעם דאיסורא דבכה"ג לא הוי מין כדאי' בע"ז שם וק' הא ברוצה למיעט טעם דאיסורא ע"כ דינו כלתיאבון ממש דאל"כ הדר תקשה למה אמר דשמי מכאן מומר נוקי' באכל איסור' כדי למיעט טעמא דאיסורא דתמיר מאוכל לתיאבון אע"כ דבכה"ג מקרי מומר לתיאבון ממש · ובתיאבון ליכא למ"ד דלא יהא נקרא בר קשירה דא"כ אינו ג"כ בר זביחה ואנן קי"ל דמומר לתיאבון שחיטתו כשירה · ואף אם נימא דהיכא דבעי למיעט טעמא דאסורא דינו כמו שלה ושלל"ת · ג"כ קשה דא"א שלא יהא נקרא בכה"ג בר קשירה · דאל"כ אינו ג"כ בר זביחה · והרי הר"ן מכשיר שחיטתו בא"ר אותן · אע"כ דהם בגיטין מיירי דוקא בעובר להכעיס וא"כ הדרא קושי' המג"א לדוכתי' · ולענ"ד נראה דלק"מ דלפמ"ש הכ"מ בפ"א דהל' תפילין הלשון רש"י דהא דכתבו מין ישרף היינו אדוק בעבודת כוכבים · מכ"מ בתוס' שם ד"ה שמי מכאן כו' ונראה כו' ובהשולח ס"ת שכתבו מין כו' מבואר מדבריהם שמומר דגבי ס"ת ר"ל להכעיס דאל"כ מאי קמ"ל התוס' דפשיטא דלתיאבון לא דמי למין אע"כ דמפרשי בהך דחולין דר"ל להכעיס ומין היינו אדוק וכדאמרן · א"כ אם אינו אדוק בעבודת כוכבים וכ"ש עובר שאר עבירה להכעיס אינו מין לענין זה שיהא הדין בס"ת שכתב דישרף וא"כ לק"מ · איברא בלשון רש"י שם ד"ה מין הוא וכ"ל בכמה דברים מצינו חילוק בין מין למומר כגון ס"ת שכתבו מין ישרף ומורידין דהכא א"כ משמע דהא דפליגי ר"א ורבינא בעובר להכעיס אי מין או מומר הוי הוא הכ"מ לענין ב' דברים הנ"ל וש"מ דלמ"ד להכעיס מין הוי הדין דאם כתב ס"ת ישרף · ולמ"ד דעובד ע"ז דוקא מין הוי עכ"פ א"ל להיות אדוק

מהרמ"ב

וגם הר"ן הביא שם לשון רש"י ומשמע ג"כ דס"ל הכי ואין להקשות הא ע"כ צ"ל דרק באדוק הדין דישרף אבל לא באינו אדוק דאל"כ תקשה קושי' התוס' שם ד"ה איזהו מין הכי משמע כו' וקשה דבפ"ק דחולין כו' י"ל הא דאמר שחיטת מין לע"ז היינו בכומר לעבודת כוכבים שאדוק ביותר עכ"ל · א"כ מינה נשמע דכמו דהא דשחיטת מין לע"ז ר"ל באדוק דוקא כן הא דאמרינן ס"ת שכתבו מין ישרף ג"כ ר"ל מין האדוק דוקא דאידי ואידי חד טעמא הוא משום דאמרינן דכיון לעבודת כוכבים · די"ל דשפיר יש לחלק בין הא להא דדוקא בשחיטה דנימא דיהא שחיטתו זבחי מתים ומשום דכיון לע"ז בהא דוקא אם הוא אדוק אבל אם אינו אדוק לא גרע מנכרי דלא אמרי ביה סתם מחשבתו לע"ז אבל גבי ס"ת שכתבו מין דישרף כתב הרמב"ם הטעם בפ"ו דהל' יסודי התורה הל' ח' וז"ל אבל אפיקורוס ישראל שכתב ס"ת ישרף עם האזכרות שבו מפני שאינו מאמין בקדושת השם ולא כתבו לשמו אלא שהוא מעלה בדעתו שזה כשאר דברים והואיל ודעתו כן לא נתקדש השם · ומצוה לשורפו כדי שלא להניח זכר לאפיקורוס ולא למעשיהם עכ"ל · וא"כ כיון דאינו מטעם שאנו חוששים שכיון לע"ז · אלא רק שלא כיון לקדושת השם ית' וכיון דמטעם הוא י"ל אפי' אינו אדוק בע"ז נמי כיון דמין הוא מסתמא לא כיון ומצוה לשורפו משום לאבד זכרו · ולא קשה א"כ גם בס"ת שכתבו נכרי נימא דישרף דהא ודאי לא כתב לשמה וא"כ רשאי לשורפו . דהה"נ דיגנז דקאמר אינו ר"ל דאסור לשורפו אלא ר"ל דא"צ לשורפו דדוקא כמין מצוה לאבד זכרו כדכ' הרמב"ם מפני שהוא ישראל יודע רבונו ומכוון למרוד אבל בנכרי ליתא להך דינא · ועוד בלא"ה מסכתא לה לשמה גם בכתבה נכרי להתוס' בסתמא דקאי לשמה ולהרמב"ם מסכתא לה בעומד ע"ג דהיינו להב"י דס"ל אליבא דידי' דהו"ל רק ספק אדעתי' דנפשיה ואע"ג דבאזכרות גם להתוס' בעינן כונה מפורשת ולא מהני נכרי וישראל עומ"ג · מכ"מ כיון דבס"ת עצמו יש בו קדושה שוב אסור לשורפו · והדרינן לקדמייתי' דלעולם אף בעובר להכעיס דנקרא מין ג"כ ס"ת שכתבו מין ישרף א"נ דעכ"פ הוי בעובד ע"ז אע"ג שאינו אדוק דנקרא מין לכ"ע וס"ת שכתבו ישרף · ולפי"ז מקשה המג"א שפיר · ויותר נראה דמ"ש רש"י והר"ן דנ"מ בין מין ומומר לא כתב כן על הא דפליגי ר"א ורבינא אלא בעלמא קאמרי דיש נ"מ בין מין למומר · והא דפליגי ר"א ורבינא יש נ"מ לענין שחיטה דאי הוי כמומר שחיטתו כשרה באחרים רואים ואי הוי כמין שחיטתו נבלה · גם לענין מילה עיין שם בתוס' בדף כ"ז ד"ה איכא בינייהו אשה כו' ולפי"ז י"ל לעולם גם הר"ן ס"ל דהא דמין שכתב היינו דוקא באדוק ותדע שהא"כ דברי רש"י שבכאן סתרי למ"ש בכ"מ בשמו בגיטין כנ"ל · והנה בב"י סי' ל"ט כ' דר"נ דאמר נקטינן ס"ת שכתבו מין ישרף פליג אהך ברייתא דתנא מין בהדי מומר לע"ז דקתני בהו פסול ולא ישרף ולהנ"ל יש ליישב היטב דלא פליגי דר"נ מיירי במין האדוק לע"ז דבכה"ג ישרף וכאן בברייתא מיירי במין שאינו אדוק לע"ז ואפ"ה נקרא מין כשעובד עבודת כוכבים או למ"ד עובר להכעיס מין הוי וקתני מין ומומר דרך לא זו אף זו · ובאמת לפי"ז הדר תקשה קושי' המג"א דהא גם מומר מיירי בעובר להכעיס ונקרא מין · וא"כ הא דקאמר ג"כ מין ומומר · צ"ל מין החמור ביותר שהוא האדוק ואפ"ה קתני יגנז · והדר צ"ל דפליג על ר"נ · דלפמ"ש דברייתא מיירי במין שאינו אדוק כי היכי דלא תפליג · וקראו מין בלשון הוי צ"ל דמומר מיירי בלא עבר להכעיס וזה ע"כ אינו כמש"ל · ומכ"מ י"ל כמ"ש דמין דאמר ר"נ היינו האדוק · ומין דברייתא ר"ל באינו אדוק והיינו בעובד ע"ז דהוי מין לכ"ע ומומר היינו בלהכעיס אע"ג דג"כ דינו כמין מכ"מ בהך דינא דכאן מין ומומר שוין כ"א במין האדוק ולא קשה אמאי תילקו בתרתי · דלק"מ כיון דמכ"מ זהו שעובד ע"ז מין לכ"ע ומומר להכעיס פליגי ה"ל מין ומומר לא זו אף זו · כללא דמלתא במומר לתיאבון ודאי דכשר מומר של"ה ולל"ת לכ"ע אינו פסול מדאורייתא מיהא דהוי בר קשירה ואפשר דכשר אפי' מדרבנן · ואפי' להרא"ש דמייתי' בהג"ה י"ד סי' ב' סעיף ד' י"ל דכאן מודה לפמ"ש הש"ך בסי' רנ"א סק"ג דטעמו משום דמומר לאותו דבר תמור מכאן לא שייך זה דתפילין הוא מצות עשה · אבל מומר להכעיס ס"ת שלו פסול אבל לא ישרף אפי' כמומר לע"ז כ"א באדוק · ואוכל איסורא למיעבד ה"ל כלתיאבון · וכבר נתבאר היטב בע"ש : וי"ל דקסבר האי תנא כו' נראה דר"ל דתליא בפלוגתא דרבי שמעון בן גמליאל ות"ק גבי הא דניפן זהב דאי' שם וכן משמע לכאורה בגטין דמ"ו דפריך הגמ' ור"שב"ג כו' כתיבה לשמה לא בעי כו' משמע דלת"ק דידיה באמת לא בעי כתיבה לשמה כדלכ'בס"ה ראי' זו מעיקרא אבל לבסוף הדר ביה וכו' דהס"ד לת"ק ג"כ קשה וכ"כ במאור בסוכה דף ט' אבל הספר כאן לפום תי' זה נקט הסוגיא כפשטא דפליגי ת"ק ורשב"ג גם בכתיבה : ועוד תירץ רבינו אלחנן כו' וק' לדבריו מ"ש אזכרות דנקט דהשתא צ"ל כדכתב הספר לקמן משום דבשאר ס"ת י"ל דסתם דהרי גם לרבינו אלחנן גם באזכרות א"צ כוונה מפורשת וסגי ליה בסתמא והתם דקאמר דשלא לשמן רצה לומר בכוונה דשלא לשמן אם כן מבוי נפשיה רשיעא כמו אלו היה אומר על שאר הס"ת וצריך לומר דבאמת דמה שכתב הספר ולפי' אחר י"ל כו' ר"ל דוקא לתי' הר"ר יעקב מאורלנייי"ש אבל לא לתי' רבינו אלחנן דלדידיה באמת כשאר בקושיא מ"ב אזכרות · וצ"ל משום דבשאר הס' הוי מהני חוזר וכתבה לשמה משא"כ בהשם דקיי"ל כרבנן דר"י דאין זה מן המובחר : ותו לא צריך כו' וא"נ יאמר לאשה כו' ותו לא צריך כו' בי"ד סי' רע"ד פי' הב"י דר"ל ותו לא צריך לא דבור ולא מחשבה כיון שהוציא כן בתחילת הכתיבה וה"ד כאן בתחלת הטויה אבל בא"ח סי' י"א גבי הא דיאמר לאשה טוי לי לא סיים המחבר הך דותו לא צריך · ומסתברא דבה"ג צריך שיאמר כן לאשה בתחילת הטויה דכמו דגבי הוא עצמו צריך האמירה בהתחלת המעשה כן נמי באומר לאשה · וצריך גם כן שתהא מחשבה לאשה לשמה דאל"כ מאי מהני האמירות האחרים שע"ז לא נקרא לשמה · אם באמת אין במחשבתה לשמה דהו"ל כנכרי ועומד ע"ג ישראל דלא מהני משום דאדעתא דנפשיה קעביד · והך ותו לא צריך ר"ל שאין ישראל המצוה צריך יותר אבל האשה עכ"פ צריכה מחשבה · ושם בהג"ה מיקל בציצית ע"י נכרי וישראל עע"ג ויסייעו כמו בסי' ל"ב ולענ"ד צ"ע בזה דסברת הרא"ש שם דגבי עיבוד נעשה בהתחלת העיבוד בזמן מועט בהכנת הסיד · וזה לא שייך גבי טווית הציצית · דכל טוויה וטוויה מלתא באנפי נפשיה הוא · וצ"ל דעיקרו סמך על הא שיסייעו הישראל: כתיבה לשמה בעינן כדמשמע הכא מדפסיל נכרי לכתיבה· לשון זה ק' להולמו· אדרבה התוס' מביאים ראיה מדאיצטריך מקרא דוקשרתם כו' ש"מ דמשום שלא לשמה הוא כשר. והספר דייק בהיפוך מדפסיל נכרי ש"מ דבעינן לשמה ומה ראיה היא זו דהא גזירת הכתוב הוא כל שאינו בקשירה אינו בכתיבה והראיה עבד ואשה בהן בני לשמה גבי גט וכאן ממועטים בגזרת הכתוב דוקשרתם א"כ הה"ד בנכרי · ובאמת גם הר"ן בפי' הלכות בגטין דף מ"ו בסוף דבריו שכתב ליישב הסוגיא דלא יסתור הסוגיא דמנחות דף מ"ב דפדמו ספינין לטווית הציצית לסוגיא דסוכה דף ט' דמחלק בין ציצית לסוכה · כתב שם דסוגיא דמנחות אזלא להך ליבנא דציצית בנכרי פסולה ולדידיה בעינא לשמה ופליגי אי מדמינן טוויה לעשיה ע"ש. לשון זה ג"כ ק"ק דהא דציצית בנכרי פסול גזירת הכתוב הוא· אך שיש לדחוק דבציצית דלא פסול ביה רק נכרי י"ל דהתורה גלי לן דבעינן לשמה ומה"ט גופא כתיב בני ישראל לאפוקי נכרי · אבל בתפילין דממעטינא ג"כ עבד ואשה ע"ג א"א לומר בשום אופן דהטעם משום שלא לשמה אלא רק דגזירת הכתוב הוא וצ"ל שהספר לא הביא זה לראיה לפסול כתיבה לשמה דבאמת ס"ל כן מבחוץ דבעינא כתיבה לשמה דלא גרע מעיבוד דקי"ל כרשב"ג דבעינא לשמה · וגם בלא"ה כתיבה עדיפא מעיבוד דאפילו ת"ק מודה ביה כדכתב בספר התרומה · גם המאור בסוכה דף ט' הנ"ל · רק הספר טעמא קא יהיב וה"ק מדפסול נכרי כו' והה"ד עבד ואשה ומדאחשביה רחמנא להך מעשה דיהיה דוקא ע"י מי שהוא בר קשירה ע"כ י"ל דאחשביה רחמנא להוות מעשה דבעי ביה לשמה · ודייק ליה כן כדי ליישב מה שהקשה בס' התרומה אהא דבגטין דף מ"ו פריך הגמרא ורשב"ג עיבוד לשמה בעי כתיבה לשמה לא בעי ואמאי לא אקשי ג"כ מן ת"ק דהרי בכתיבה לא פליגי ולכ"ע בעינא לשמה ובשתא א"ש דוודאי מדלא פליג בכתיבה ש"מ דכתיבה לכ"ע לשמה בעינן אבל מכ"מ היינו רק למאן דדריש וקשרתם כו' א"כ אחשביה תורה להוות מעשה אבל למאן דל"ל הך דרשא דוקשרתם כו' לדידיה באמת לא בעינא לשמה וא"כ התם דאוקי ברייתא ג' דקתני כתבה נכרי קורין בו כו' כרשב"ג ואוקים דלא דריש וקשרתם כו' כדמוכח שם וא"כ לדידיה באמת לא הוי בעי כתיבה לשמה · ולכן דייק הש"ס דרשב"ג עצמו כיון דבעי עיבוד לשמה · ודאי בעינא ג"כ כתיבה לשמה · אע"ג דלא דריש וקשרתם כו' אבל מרבנן דמודו בכתיבה לא קשיא דאינהו דרשי וקשרתם כו' והך ברייתא אתיא כמאן דלא דריש וקשרתם כמ"ש כמהרש"א · אפי' להרא"ש דמסיק למסקנא דאוקי שחוזר לסורו גם הך ברייתא דריש וקשרתם כו' ואפ"ה כשר וכמבואר בש"ע סי' ל"ט · מכ"מ עכשיו בהך ס"ד דמיירי בנכרי ממש גם להרא"ש צ"ל דהך ברייתא לא דריש וקשרתם וא"ש · רק בהא יש פלוגתא בין הרא"ש והתוס' דלהרא"ש למסקנא הדרינן ממה דהוי ס"ל בס"ד דמיירי בנכרי אלא למסקנא מיירי הך ברייתא דקורין ג"כ בשחוזר לסורו· ולפמ"ש המהרש"א בתוס' שם גם להמסקנא מוקמינן ברייתא סג' דקורין כרשב"ג ומיירי ג"כ בנכרי ובידוע שכתב לשמה ודוקא למאן דלא דריש וקשרתם · ולפמ"ש במהדורא בתרא שם למסקנא מיירי ברייתא סג' דקורין בשחוזר לסורו ומכ"מ אתיא דוקא כרשב"ג דלא דריש וקשרתם · אבל להרא"ש למסקנא מיירי ברייתא סג' דקורין בשחוזר לסורו ואתיא ככ"ע אפילו למאן דדריש וקשרתם וכ"ז במסקנא אבל בס"ד דקאי אנכרי ודאי צ"ל דהך ברייתא לא דריש וקשרתם כו' ואו י"ל שלא לשמה כשר· ויש לפרש עוד מ"ש הספר מדפסול נכרי כו' ש"מ דבעינא לשמה דה"ק דיש למילף מק"ו תליים בשתא בציצית היכא חד ליבנא דכשר ע"י נכרי ואפילו למאן דפסל היינו ע"י נכרי אבל ע"י אשה כשר ואפילו הכי בעינא לשמה כדקיימא לן כשמואל דדריש לך לשם תוכך. מכ"ש תפילין וס"ת דפסול ע"י נכרי

וכרי

יתברך מה שאין כן בשאר ס"ת ולהכי נקט בפרק הניזקין אזכרות שלו כתבתי שלא לשמן ולא נקט שאר הספר ולפירוש אחר יש לומר דנקט שמות משום דלא משוי איניש רשיעא ובאזכרות יכול לומר שכחתי לכותבם לשמם לומר בפירוש ונראה לי להביא ראיה מהסיא דפרק הבונה היה צריך לכתוב השם ונתכוין לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דלית מעביר עליו קולמוס ומקדשו אלמא דבשם צריך בפירוש לומר לשם קדושת השם אע"פ שכתבו לשם קדושת הספר דומיא דשאר הספר פסול עד כאן לשון רבינו שמשון: [שם] אמר רב יהודה אמר רב מן הסיסין פי' פקעיות של מטוה כשירה פירוש דלא בעיא טוייה לשמה [שם] כי אמריתה קמיה דשמואל אמר פסולה דבעי' טוייה לשמה [שם] כתנאי ליפן זהב או שטלה עליהם עור בהמה טמאה פסולה עור בהמה טהורה כשירה אע"פ שלא עבדן לשמן רשב"ג אומר אף עור בהמה טהורה פסולה עד שיעבדה לשמה הלכך רב כת"ק ושמואל כרשב"ג וקי"ל כרב באיסורי וכפ"ה בפ' נגמר הדין גבי פלוגתא דאביי ורבא אי הזמנה מילתא היא או לא דרבא כת"ק ואביי כרשב"ג דבעי עיבוד לשמה והשתא רבא קאי כרב דהלכתא כוותיה באיסורי לגבי שמואל וקשה לר"ת דאמר פרק הניזקין גוילין של ס"ת עיבדתים שלא לשמן ומסיק דפסולין דבעינן עיבוד לשמן והיינו כרשב"ג ונראה לר"ת [דף סג ע"א] פירוש ר"ח דאביי קאי כת"ק ורבא כרשב"ג ולרבא לא סגי בהזמנה אלא בעי עיבוד והיינו כשמואל ואע"ג דבעלמא קי"ל פרק יש בכור הלכה כרב באיסורי הכא קי"ל כשמואל דקם רבא בשיטתיה והיכא דמסתבר מילתיה ודאי שהרינן להוא כללא דפרק יש בכור ע"כ לשונו וכתב רבינו שמשון וז"ל נ"ל דאין תימה לפי' ר"ת בהא דעבדינן כשמואל דאע"ג דקי"ל כרב באיסורי [*דהא אמרינן] ה"מ כחומרי דרב [דהא בכל מילי (רבא) [רבה] כחומרי דרב] הוה עביד ולא כקולי דרב אלמא דבקולי דרב לא הפסי' האי כללא ותדע דאכן קי"ל כשמואל דאין קידוש אלא במקום סעודה ואיהו לא חשיב אלא תלתא קולי דשמואל וקי"ל כוותי והיא דהכא נמי חומרי דשמואל היא ולא חש אביי למיחשביה ומיהו בפרק המפלת אמרי' בהדיא דקי"ל הלכתא כוותיה דרב בין לקולא בין לחומרא ויש דוחקין לקיים פי' רש"י ז"ל דודאי עור של תפילין לא בעי עיבוד לשמן דהיינו

משמשין דאין עיקר קדושה בהן אבל גוילין של ס"ת אפילו רבא מודה דבעו עיבוד לשמן דהיא גופה קדושה שהן שם"ת נכתב עליהם ול"נ לר"א דהא (*מתחלת התיקון) [*מתחילה הגויל] איננו קדוש כלל אלא דמשומר לצורך ס"ת והיינו כמו אורג בגד למת ויעוד דבעורן של תפילין איכא קדושה דאמר אביי שין של תפילין הלכה למ"מ ותשיב ליה קדושה גמורה אפ"ה לא בעי עיבוד לשמן הלכך נראה כפי' ר"ת ע"כ לשונו: [שם] תפילין יש בהם בדיקה פי' ר"ת משום דיכול לראות בדקדוק חסרות ויתרות ושאר דברים אם הן כתקנן והא ליכא למיחש דילמא עבידא שלא לשמן או כתבן שלא לשמן דכל הכותב תפילין בקי בדבר זה ודמי להיא דריש גיטין כתם ספרי דדייני מיגמר גמירי: [שם] ספרים ומזוזות יש להם בדיקה כמו כן אם נכתבו כהלכתן וניקחין מכל אדם משום דבקל יש להם לבודקן אבל תפילין אע"ג דיש להם בדיקה נגאי היא לקורען כדי לבודקן ואין ניקחין לכתחלה אלא מן המומחה ובעיבוד הכל בקיאין כדפי' ותניא נמי בתוספתא דע"ז אין לוקחין תפילין אלא מן המומחה ואם לקח ממי שאינו מומחה ומלא בידו ב' וג' למדים בודק ממנו אחד של יד או של ראש בלמד הראשון וכן בלמד הב' וכן בלמד הג' ורש"י ז"ל פי' דתפילין אינן ניקחין אלא מן המומחה משום דצריכי עיבוד לשמה וקשה דהא ס"ת בעי עיבוד לשמה וקאמר דניקחין וכ"ת הכא מיירי בספרים אחרים ולא בס"ת מ"מ קשיא ממזוזה דקתני ספרים ומזוזות יש להם בדיקה וניקחין מכל אדם דמהיכא תיתי לחלק בין מזוזה לס"ת ותפילין ותו מי יוכל לדעת אם עבר וכתב שלא לשמה ויש לומר דדין ספרים ומזוזות יודעים רוב העולם ולהכי א"ל ודאי לידע בהן שהיה עיבוד לשמן אבל תפילין צריך גוף נקי צריכין אנו לידע: [דף מג] אין אדם רשאי למכור טלית לנכרי עד שיתיר ציציותיו מ"ע משום זונה · רב יהודה רמי תכלתא *) לפרזקיה דאנשי ביתיה דקסבר דה"ל ציצית מ"ע שלא הזמן גרמא וליתא (דבת"כ) דמשמע דוקא איהו רמי ולא אחריני ועוד בפ"ק דקדושין קתני סתם ברייתא ציצית עם הנהו דמ"ע שהזמן גרמא ועוד אמרי' פ"ב דברכות שאין אומר פרשת ציצית בלילה ובסמ"ג כתב וז"ל אומר ר"ת דנשים מברכות על מ"ע שהזמן גרמא וראיותיו מפורשות במצות תקיעת שופר ואני שמעתי שהורה ר"י בר'

*) נגמ' אי' לפרזומא

באור

יע"י נשים מכ"ש דבעינן לשמה ונילף לה מציצית · ובהכי א"ש הא דבסוגיא דמנחות דף מ"ב קאמר דרב ושמואל כתנאי דשמואל ס"ל כרשב"ג גבי ליפן זהב כו' דבעינן עשיה לשמה ודדייקו המאור והרמב"ן בסוכה דבסוכה דף ט' מהלקינא בין ציצית לסוכה דבציצית שאני דכתיב קרא · א"כ ג"כ אין לדמות תפילין לציצית דכתיב קרא והאריכו בתירוצים גם הר"ן בגטין דף מ"ו הב"ל האריך לתרץ ולהנ"ל י"ל דה"ק במנחות השתא ציצית דכשרים לחד לשנא בשל נכרי ואפ"ה ללשנא קמא דפסולים בשל נכרי מ"מ ע"י נשים כשר ובעינן לשמה · מכ"ש תפילין דפסולים ע"י נכרי וע"י נשים מכ"ש דבעינן לשמה · אבל סוכה מציצית א"א למילף דציצית המירה דפסול עשייתה ע"י נכרי מיהת אבל סוכת גנב"ך כשירה ולכן אע"ג דמהלקינא בין ציצית לסוכה · לא מהלקינא בין ציצית לתפילין ולכן כתב הספר שפיר דמדפסול כו' ש"מ דבעינא לשמה ודוק היטב: ולפי' אהר י"ל כו' סייעו לרבינו יעקב · אבל להר"ר אלהנן א"א לייבב בהך תי' כמש"ל: ונ"ל להביא ראיה מהך דפרק הבונה כו' אלמא דבשם צריך בפי' לומר לשם קדושת השם הב"י בסי' רע"ו חולק ע"ז דכאן שנתכוין לכתוב יהודה ה"ל כאילו כוון שלא לשם קדושת השם · אבל לעולם סתמא מהני והב"ח הוסיף עוד דאדרבה לדיוקא דהספר כאן ק' אמאי נקיט נתכוון לכתוב יהודה הל"ל כתב השם שלא בכוונה · אע"כ דבאמת אינו צריך כוונה רק בנתכוון לכתוב יהודה גרע עפי ותירץ הט"ז דה"ק דהרי גם תיבת יהודה הוא מהס"ת א"כ כשנתכוין לכתוב תיבת יהודה הרי כוון לכתיבת ס"ת ורק שלא נתכוין לשם · וא"כ אם סגי בכוונה לס"ת הוי כשר אע"כ דבעי' כוונה לשם השם · ודבריו צריכין תיקון דנהי דמוכח דצריך כוונה בכתיבת השם יותר מכתיבת ס"ת אבל מ"מ יכול להיות דסתמא מהני · דכמו דמהני סתמא דכתיבת ס"ת לס"ת הה"ד סתמא דכתיבת אותיות השם להשם · ולכן אם נתכוין לכתיבת אותיות השם אע"ג דלא נתכוין לקדשם מהני אבל כאן דנתכוין לכתוב יהודה גרע מסתמא דאותיות השם דהרי נתכוין ליהודה · וי"ל כיון דמכ"מ מוכח דבעי' לכתיבת השם כוונה יותר מבגוף הס"ת ודבס"ת סתמא דכתיבה דידיה לס"ת · אבל בכתיבת השם צריך מיהא שיכוין לאותיות השם והוי כתיבת אותיות דהשם סתמא לקדושת השם · וממילא תו לא מהני סתמא דהיינו בלא כונה כלל דהרי מיהא צריך שיכוין שכותב אותיות השם וממילא כיון דצריך כוונה פרטית לאותיות השם מיהא ממילא צריך שיאמר הכוונה בפה דהרי ס"ל כל היכא דלא מהני סתמא דעלמא צריך אמירה רק לפי"ז הוי סגי אם אומר בפי' שמכוין לכתוב האותיות השם אע"ג שאין אומר שמתכוין לכתוב לשם קדושת השם · דהרי במכוין לכתוב אותיות השם ה"ל סתמא דאותיות אלו לשם השם וא"כ קושית הב"י בוא רק על מה שסיים הספר שיאמר בפירוש לשם קדושת השם אבל בעיקר דבריו דבעינן כוונה ודיבור דמכוין לכתוב אותיות השם בזה תי' הט"ז שריר וקים · ואהא דהקשה הב"ח מ"ש נתכוין דנקט כו' דהק הט"ז דקמ"ל רבותא לר"י דאפי' בהא מהני העברת הקולמוס ולפמ"ש א"ש דקמ"ל אע"ג דנתכוין לקדושת ס"ת מ"מ כיון דלא נתכ.ין לאותיות השם פסול · אבל במתכוין לאותיות השם ולא נתכוין לקדשו י"ל דכשר דסתמא דכתיבת אותיות השם לשם השם אם לא שכוון היפך · לבר מן דין י"ל דהתנא נקט נתכוין לכתוב יהודה · לדייק מיניה מאי דאיתא במס' סופרים בפרק ה' הל' ב' דכתב יהודה מוחק ה' האחרונה ועושה מן ד' ה' ובע"כ דהך מס' סופרים ר"ל שכוון בכל האותיות לקדושת השם ר"ל אף בשעה שכ' הד' דתיבת יהודה ג"כ כוון לכתוב אותו הד' שצריך לאות ה' · רק בשעת שהיה לו לכתוב כרעיה דה' שכח וכתב ה' אחרת והניח הראשונה בצורת ד' · ולפי זה אין צריך להעביר הקולמוס כלל רק מוחק ה' ומוסיף כרעיה בתוך הד' · דליכא לפרש דבשעת כתיבת הד' היה כוונתו לכתוב ד' א"כ אות ד' לא נכתב בקדושה ומה מהני מה שמוסיף יו"ד בתוכו מ"מ אות הד' שסביב אות יו"ד שבתוכו היה שלא בקדושה ומה לי אות שלמה שלא לשמה או רוב האות שלא לשמה · אע"ג שלפמ"ש בתרומת הדשן סימן רכ"ח דצריך לכתוב עוד מקצת האות עדיף לענין חק תוכות וי"ל ג"כ דכן הוא גבי שלא לשמה ומהני בכה"ג העברת הקולמוס מ"מ כבר הלקו עליו כס' גט פשוט באה"ע סימן קכ"ה ובפ"ת שם ע"ש הרד"ך ומהר"ם אלשקר בתשו' אלא ע"כ דר"ל כאן במס' סופרים שבשעה שכ' אות הד' ג"כ כוון לאות ה' ר"ל שאות ה' נעשה מן ד' ויו"ד בתוכו וכוון לכתוב אות ה' ושכח אח"כ בשעת שהיה לו לכתוב הרגל ובכה"ג א"ל שיעביר הקולמוס כלל על הד' וזה יש לדייק מהך ברייתא דטעמא דנתכוין לכתוב יהודה והשמיט הד' וכתב השם · אבל אם נתכוין לכתוב השם וכתב יהודה לא הוי צריך להעביר הקולמוס דסגי בכתיבת היו"ד שבתוך הד' ובמחיקת ה"א אחרונה · דהל"כ ה"ל לתנא למימר רבותא טפי אפי' בכה"ג צריך העברת הקולמוס א"כ א"ש דנקט דוקא בהך גונא דיהודה כדי לדייק ממנו דין זה · ול"ל דלפמ"ש ליכא הידוש בהך דינא דהא נתכוין בכל האותיות להשם בשלמא במ"ש עצמו י"ל דקמ"ל דלא נימא דה"ל כנטפל להשם ויהא אסור למחוק הה' כמ"ש בט"ז בסי' הנ"ל אבל כאן ל"ל הכי דא"כ הדר ליכא דיוקא כלל · דלא הוי מצי למיקט בגוונא שכ' יהודה דבזה מ"ל תיקון דאסור למחוק הה"א וכיון דליכא דיוקא הדר תקשי מ"ש יהודה דנקט · וי"ל דאף שסברות תוך דזה לא נקרא נטפל להשם ושרשאי למחוק אות ה' דאחר אות דלי"ת מ"מ קמ"ל טובא דה"א דנפסל השם דהרי הפסיק בכתב ה' דחול בין מקצת אות ה' שהרי כתב ד' של קודש וה' של חול · ואח"כ הוא גומר הד' שבקודש ע"י אות יו"ד שבתוכו א"כ הפסיק באמצע ואפ"ה כשר בדיעבד כיון דהפסקו היה עכ"פ מכתיבת אות דס"ת ואינו חול ממש ודו"ק ומכ"ש דא"ש במס' סופרים גופא דמשום דנקט בריש בכתב יהודה נקט נמי בסיפא ג"כ בכה"ג: הלכה כשמואל דקם רבא בשיטתיה · הא דקם רבא אין ראיה דילמא כפרש"י דרבא כת"ק אלא ראייתם משום דקי"ל כרשב"ג א"כ ה"ל לומר בקצרה דקי"ל כשמואל דהרי קי"ל כרשב"ג ומיהא לפמ"ש במאור בסוכה דף ט' ע"ש פי' ר"ת פלוגתא דרב ושמואל הוא עצמו הפלוגתא דהזמנה מילתא ולפי' זה נדויק הלשון שפיר והלכה כשמואל דקם רבא בשיטתיה · ועיין ומכ"מ במאור ורמב"ן ובר"ן בגטין דף מ"ו ראיה אחרת דהלכה כשמואל מהא בסוכה דף ט' מק' הש"ס משמואל ושביק לה לדרב אבל התוס' במנחות דף מ"ב ע"ב ס"ל דבאמת הקושיא גם מר וישׁ דוחקים לקיים פי' רש"י כו' וכ' במג"א שגם הרמב"ם דס"ל דאין צריך עיבוד עור הבתים לשמה סבירא ליה הכי וכפי' רש"י דת"ק ס"ל נאו מילתא וקי"ל כרבא וכת"ק · והא דבעינן עבוד גוילין דס"ת לשמה משום דגוף קדושה שאני וכן קלף של הפרשיות ג"י בעינן לשמה מה"ט והוא כמ"ש בבדק הבית שם בסי' ל"ב · דפלוגתת ת"ק ורשב"ג בעור הבתים קאי · וק"ב עדיין אהרמב"ם דפוסק בטווית דציצית כשמואל ופוסק בעור הבתים כת"ק · והרי במנחות דף מ"ב ע"א אמרינן ושמואל כרשב"ג · בשלמא להב"י שכתב דהרמב"ם מפרש לפלוגתא דרשב"ג ות"ק ברצועות ופוסק כרשב"ג נוכל לומר שפיר דמפרש כפי' התוס' דרבא ס"ל כרשב"ג · ולכן קי"ל כרשב"ג וגם כשמואל · אבל לתי' הבד"ה והמג"א דפלוגתת ת"ק ורשב"ג בבתים ופוסק כת"ק וכפי' רש"י דרבא כת"ק א"כ קשה הא דפסק כאן כשמואל · וצ"ל דסבירא ליה כמ"ש הרמב"ן במלחמות בסוכה דף ט' דסוגיא דסוכה שם דמשני שאני ציצית דכתיב תעשה לך כו' חולקת אהסוגיא דמנחות · וא"כ י"ל דקי"ל כשמואל בציצית משום דכתיב גדילים תעשה לך כו' אפי' הכי בתפילין קי"ל כת"ק · ולא קשה א"כ מנ"ל לפסוק כשמואל בשלמא אי ס"ל כרשב"ג אתי שפיר אבל השתא מנ"ל למישבק כללן דהילכתא כרב באיסורי · דלא קשה מידי דס"ל נדמקשה בש"ס בסוכה משמואל ש"מ דהלכה כשמואל כמבואר שם במאור · דהרי להרמב"ם לרב באמת לא בעינן לשמה כלל וטעם דמן הכיסין כו' הוא משום בזוי מצוה או משום דבעינן ראוי למין הכנף כמבואר בב"י ובמג"א סי' ס"ו ע"ש ובהלכות תפילין נתבאר היטיב בע"ה: ול"ב לר"א דהא בתחילת התיקון אינו קדוש כלל כו' · פי' כמ"ש בס' התרומה דאע"ג דעיבוד עדיף מהזמנה לרבא מ"מ ע"י אותו העיבוד אינו אסור לשטחו לחול דדוקא בהזמנה להכי אסור לשטחו אבל עיבוד לרבא הוא רק לקיים בו מצות לשמה אבל לא דיהיה אסור לשטחו · ולכן מקשה הר"א א"כ עדיין לא מיקרי גוף קדושה א"ג דכיון למ"ש הרמב"ן במלחמות בסוכה דף ט' דגוילין אגב הכתב הוא דקדשי ולא מיקרי גוף קדושה: תפילין יש להם בדיקה פי' ר"ת כו' והא ליכא למיחש דלמא עביד שלא לשמן כו' · אינו מובן הא כאן באמת אינה ניקחת אלא מן המומחה · והתוס' בסוגיא כתבו כן על ספרים ומזוזות דניקחין מכל אדם וכדכתב הספר בסמוך · אבל כאן בתפילין א"י להך ליכא למיחש כו' וצ"ל דהספר קוטעא דמלתא קאמר וכ"ת נאם כבר לקח מאינו מומחה דסגי בבדיקה דחסירות ויתירות כדבסמוך · וכנה צ"ל לר"ת דרוב מומחין הן דוקא לענין עיבוד אבל לענין חסירות ויתירות רובן לאו מומחים דהל"כ

מהרמ"ב

תקשה אמאי אין ניקחין על סמך שיבדקם בחסירות וביתירות וליכא למיחש דלמא ישכח לבודקם משום טרחא דהא בדיעבד יש רוב וכל היכא דבדיעבד יש רוב להתיר סמכינן לכתחילה אבדיקה כדאי' ריש חולין לשיטת הגאונים שם שהובאו ברא"ש אלא ע"כ בענין זה ליכא רוב ועוד הא לקיחה ממנו מיקרי דיעבד דאל"כ איך סמכינן על רוב לענין העיבוד · ולא קשה א"כ גם לרש"י י"ל הא דקאמר בתוספתא הלוקח לבתים ממי שאינו מומחה ר"ל אינו מומחה לחסירות ויתירות אבל הוא מומחה לעיבוד כמו דצריך לחלק גם לר"ת וי"ל דלרש"י דמומחה דקתני בברייתא הכא ר"ל מומחה בעיבוד לשמה ע"כ גם אינו מומחה דבתוספתא ג"כ ר"ל מעיבוד כו' אבל לר"ת מומחה דהכא ר"ל מומחה דהסירות ויתירות · לדידיה גם אינו מומחה דברייתא צריך לומר בחסירות ויתירות אבל בעיבוד לשמה הוא בכלל הרוב מגוין והנה יש לייסב דברי רש"י ולא קשה עליו מהתוס' די"ל הא דאיתא התם ממי שאינו מומחה ר"ל שאינו יודע אם הוא מומחה · וכיון דכבר לקח סמכינן ארוב מגויין · אבל כאן שהוא לכתחילה ליקח ממנו אין סומכין על הרוב ולכן אינן ניקחין אלא מהמומחה כדין העיבוד כו' ולכתחילה בדקינן אם הוא בקי או לא דכל היכא דאיכא לברורי כדאיתא בריש חולין והנה שם באוקמתיה דרבינא מאינו אינו מומחה ר"ל ספק אינו מומחה כן יש לפרש ג"כ בהתוספ' · וצ"ל התוס' סבירא ליה כך דהכא ליקה תפילין ה"ל כדיעבד ונסמוך על הרוב כמו אם כבר לקח וזה דוחק א"כ דהתוס' דחיקא להו לפרש אינו מומחה דבתוס' דר"ל ספק אם מומחה אבל מכ"מ דברי רש"י מתורצים בכך דאינו מומחה ר"ל ספק סמכינא על רוב בקיאין בעיבוד לשמה אבל בחסירות ויתרות ג"כ אפשר לברורי ולכן צריך לבדוק בלבתים ואתי שפיר:מ"מ קשיא מזוזה כו' ולהרמב"ם דמזוזה א"ל עיבוד לשמה אתי שפיר תוס' בסוגיא: ותו מי יכול לדעת אם עבר וכתב כו' לרבינו אלחנן דסבירא ליה דסגיא בסתמא לא קשה מידי רק שהספר תופס כרבינו יעקב מאורלייינש דבעינן כוונה לשמה או כהר"ש דעכ"פ בשמות בעינן כוונה מ"מ יש לומר דין כתיבה ידוע כיון דליכא פלוגתא בכתיבה אבל דין עיבוד אין ידוע שהרי פליגי ביה ת"ק ורשב"ג ולא איקבע הילכתא מפורש: ר"י רמי תכלתא כו' נדרמי כו' ש"מ דמצות עשה שהזמן גרמא היא אמאי מברך בכל צפרא כו' והב"י סי' ח' הביא תשובת רא"ש שכתב דע"כ גם להמקשה לא מיירי ר"י דהיה פושטה כל הלילה דא"כ פשיטא גם לרבנן דהוי חייב לברך אלא ע"כ דמיירי בלא פושטה כי אם לפי שעה ואפ"ה דוקא לר"י דסבירא ליה לילה זמן ציצית אבל אי הוי ס"ל דלילה לאו זמן ציצית הוי אתיא שפיר דמברך בכל צפרא לכן כתב שהלן בטליתו כל הלילה צריך לברך בבוקר · ומקשה בט"ז א"כ לסתרגן דמשני דסבירא ליה כר' דאמר כל זמן שמניחן · ולמסקנא דאסקינן דר"י אינש מעא הוי כו' ומ"ש מגפרא כי משני מכסות לילה לכסות יום א"כ מיירי שפשטה כל הלילה א"כ תו לא הוי צריך לאוקים כר' אלא אפילו לרבנן הייב לברך להרא"ש דבפשטה כל הלילה מודו רבנן אלא ע"כ דלא כהרא"ש ורבנן פליגי אף בפשטה כל הלילה ולא קשה מידי דמ"ש הרא"ש דבפשטה כל הלילה גם לרבנן חייב לברך הייתו בלא נשאר עליו בגד אחר שחייב בציצית · אבל למסקנא דע"כ צ"ל שנשאר עליו כסות לילה כמ"ש הרא"ש בפסקיו דאל"כ גם בפניא היה לו לברך · אלא ע"כ שנשאר עליה כסות לילה · וא"כ נשאר עליו בגד שחייב ובכה"ג מידי הרא"ש דאליבא דרבנן א"ל לברך על הבגד שפשט אפי' פשטה כל הלילה אבל רבי דס"ל דמברך כל אימת דמנחי ואפילו בפשטה והדר מניחה לאלתר צריך לברך שנית בלא נשאר עליו בגד אחר דבר תיובא ממילא י"ל אליבא דר' אם פשטה לכל הלילה אפילו בנשאר עליו בגד אחר חייב לברך · וכמ"ש הב"י שם אליבא דמהרי"ח דס"ל דבנשאר עליו טלית קטן דא"ל לברך היינו במתעטף בה לאלתר אבל אם אינו מתעטף בה עד לערב חוזר ומברך והיינו לרבי דווקא דס"ל כל אימת דמנחי · אבל לרבנן י"ל כיון דנשאר עליו טלית קטן אף כאינו חוזר להתעטף בו עד ערב ג"כ אינו מברך כיון שנשאר עליו טלית קטן ומ"ש הרא"ש דמודו רבנן היינו בס"ד דלא אסיק אדעתי שנשאר עליו טלית אחר · וע"ז כתב הרא"ש דאי בפשטה כל הלילה וגם לא נשאר עליו טלית אחר ודאי גם לרבנן היה חייב · אע"כ המקשה מיירי בלא פשטה כל הלילה · וכיון דמיירי בלא פשטה כל הלילה ה"ל להקשות גם אי הוי ס"ל דהוי זמן גרמא אע"כ דאי הוי זמן גרמא היה מחוייב לברך אף בפשטה ומניחה לאלתר ומינה למד הרא"ש הס"ד דלן בטלית חייב לברך · ולא קשה אהכתי מנ"ל להרא"ש ללמוד דין דלן דלא פשט כלל · מהא דמקשה בגמ' דמיירי מ"מ דפשטה דנהי שלא פשטה לכל הלילה מ"מ ע"כ פשטה לפי שעה דהא משני ע"ז כדרבי כו' · וי"ל דס"ל להרא"ש כיון דלרבנן פושטה וחוזר ולובשה לאלתר א"ל לברך ואפ"ה אי הוי זמן גרמא צריך לברך הס"ד דלרבנן לא פשטה כלל ופשטה וחוזר ולובשה לאלתר שוין ויליף הרא"ש שפיר · איכרא על הטור דכתב שם דבחוזר ולובשה לאלתר אפילו לר' לא מחייב לחזור ולברך כי אם בלא היה בדעתו ללובשה מיד · קשה א"כ ממ"נ כאן במאי מיירי אי בפשטה כל הלילה · בזה גם רבנן ס"ל דחייב לברך · ואי בפשטה על דעת ללובשה לאלתר גם לרבי אינו מברך · וצ"ל דמיירי דפשטה על דעת שלא ללובשה לאלתר וחזר ולובשה · וזה לא יתכן כלל דקשה ע"ז מאי פסקא דאירע בכל פעם שפושטה על דעת שלא ללובשה וחזר ולובשה ובודאי י"ל דהטור מפרש הסוגיא בפשטה כל הלילה וס"ל דרבנן פטרי אפילו בהא ולכן מקשה הש"ס רק למ"ד דלאו הזמן גרמא הוא אבל למ"ד דהוא זמן גרמא שפיר דמברך כיון דפשטה כל הלילה · ובאמת ליכא ראיה השתא לדין הלן בטליתו שיהיה צריך לברך · ולכן באמת פסק הטור דלן בטליתו אינו צריך לברך בבוקר ומשום דאזיל לטעמיה אך לפי זה הרא"ש דלא מוקים לעובדא דר"י בפשטה כל הלילה וע"כ מיירי בפשטה לפי שעה ולכן פריך הגמ' אמאי מברך · וע"ז משני הש"ס דס"ל כרבי נ"ל דלרבי חייב לברך כל זמן שיתעטף ואפילו בדעתו להתעטף בה מיד דמאי פסקא לאוקים עובדא דר"י דוקא בכה"ג דפושטה לפי שעה ולא היה בדעתו ללובשה · ושוב נמלך ולובשה · אלא ע"כ צ"ל להך תשובת הרא"ש כדעת הב"י שם דלרבי לעולם כל זמן דמנחי מברך · וכן יש להוכיח ג"כ מדברי הרמב"ם דהשמיט הא דרבנן כל אימת דמשמשי הוי יברכי וכתב הב"י בסי' כ"ה שהוא מפני דכבר כתב כל זמן שמניחן מברך · וס"ל להרמב"ם דהך כל אימת דמשמשי ר"ל בנשמטו ממקומן כו' וסיינו סנתם · ואי ס"ל כהטור קשה הא בהנחם וחוזר להניח מיד א"צ לברך אבל בהא דכל אימות דמשמשי צריך לברך בנשמטו אף שהיה מיד משום שהיה הסילוק ממקומן שלא מדעת כמו שכתב הטור א"כ הך דמשמשי מברכי דין אחר הוא מה דלא אשמעינן גבי הנחה א"כ הדרא קושיא לדוכתיה היה להרמב"ם להביא הך דין אלא ע"כ צ"ל דגם בכל אימת דמנחי מברכי ג"כ ר"ל אפילו במנחי לפי שעה מיד · ולהטור צ"ל אם לא יחלוק אהרמב"ם דמפרש אליביה כתירוץ הר"ן דמשום הכי לא הביא הך דמשמשי משום דמסתמא יש לו גבול שלא בכל עת דמשמשי יברך כו' ואכן לפי זה צ"ל דכל אימת דמשמשי ר"ל בלא נשמטו ממקומן · והטור שכתב כן דוקא בנשמטו ממקומן הוא כדעת הר"י שהביא הרא"ש בהלכות תפילין צ"ל דפליג מיהת אהרמב"ם בהא · והנה קשה בסוגיא דאמאי טקים כרבי אף כרבנן מצית לאוקמי ונימא דע"כ לא קפטרי רבנן שאין צריך לברך רק בתפילין דהן חובת הגוף כל היום ובפשיטתן לא אזדה חיובא דיליה כיוצא בזה בסי' מ"ז גבי ברכות התורה לכן אינו מברך כ"א שחרית אבל בטלית דאין חיובו רק כשהוא לובשו אבל באינו לבוש בה אין עליו חובה א"כ בפשיטתו אזלה לה החיובא דיליה ולכן כשחוזר ולובשו ה"ל כהתחלת חיוב וחוזר ומברך וד"ל דקו' הש"ס כאן לרב חסדא אליבא דרב דס"ל לעיל דציצית חובת טלית ומסתמא גם רב יהודה תלמידו לא פליג עליה דרב · וז"א דהרי למסקנא קי"ל דח"ג וצ"ל דמ"מ כיון דאסור למעבד עגדקי למפטר נפשיה וכדאמר ליה מלאכא לרב קטינא לעיל בדף מ"א וכמ"ש הטור בסי' כ"ד הו"ל ג"כ כלא אזדא לה חיובא ובהכי א"ש הא דפריך הגמ' דוקא אי לא הוי ז"ג אבל אי הוי ז"ג הוי שפיר דמברך וקשה הא בכסות תליא מילתא · והרי אפילו למ"ד דלילה לאו זמן ציצית מ"מ כסות שמיוחד ליום חייב גם בלילה א"כ מה מועיל דהוי זמן גרמא לחייבו בברכה שניה והת"ש דבשלמא אי ז"ג וא"כ בלילה פטור על כסות לילה · א"כ שרי להיות בלא בגד שחייב בציצית ואין עליו שום חיובא דלבישה רק כל זמן שלובשה חייב הכסות בציצית וי"ל שפיר דרבנן מודו דחוזר ומברך על העטיפות שנית משום דאזלא לה חיובא דיליה בפשיטה משא"כ בתפילין דחובת הגוף הוא · לכן מקשה הש"ס נדרמי הוא כו' ש"מ דלאו הזמן גרמא א"כ לילה ויום שוין ואסור לפטור עצמו ממצוה דציצית בלילה כמו ביום ולא אזדה לה חיובא והוי ליה כהך דתפילין שאין צריך לברך לרבנן וס"ל להש"ס דבס"ד בציצית כיון דמכ"מ בר חיובא הוא-למיהדר בתרה דמצוה ואתי שפיר ונכון: פ"צ וליתא דמשמע דוקא איהו

בר' אבדים לברך על ציצית בציל י"כ שהיה אומר שמוכח בירושלמי דקודשין דכסות יום חייבה בציצית אף בלילה וכל שכן כסות המיוחד ליום ולילה וכסות לילה פטור אף ביום עוד מסקינן במנחות כל מצוה שאין עשייתה גמר מצוה כגון ציצית אין מברך עליה בשעת עשייתה מפני שסוף המצוה שיתעטף בה זו היא סוף המצוה עצמה וכן סוכה ותפילין עוד מסקינן התם שכל זמן שיתעטף יברך ומותר אדם ליכנס עם ציציותיו לבית הכסא נפסקו זורקן לאשפה ע"כ לשונו: [שם] אשר תכסה בה תתקנ הרי כסות סומא אמור הא מה אני מקיים וראיתם אותו פרט לכסות לילה ומסיק דסומא חייב בציצית דישנו בראייה אצל אחרים · [דף מד] טלית שאולה כל ל' יום פטור מן הציצית אומר ר"ת דיש להוכיח מכאן דסתם שאלה ל' יום דומיא דהלואה דאמרי' בריש מסכת מכות דסתמא הוי ל' יום והתוספות דחו זה והאריכו הרבה ובסוף כתבו דבראשית הגז מרבה שותפות בציצית מדכתיב בגדיהם אלא כסותך למה לי לפטור טלית שאולה ומכאן ראיה לטלית של קהל שחייב בציצית דשותפות חייב וצריך ברכה ולא צריכא לטעמא דרשב"ג בפרק יש נוחלין גבי לולב עיין כאן בתוס' שאנך ובסמ"ק כתב שיכול אדם לברך בטליתו של חבירו בלא מהנה רק שיתן לו רשות לברך ואפי' בלא רשות נראה דיכול לברך דניחא ליה לאיניש דליעביד מצוה בממוניה ומיהו מהר"ם פירש דבמקופל צריך ליטול רשות ולי אני הדיוט נ"ל דאם מקפלו כבתחלה שרי או שמא כיון שהבעל מקפלו גלי דעתיה שמקפיד בדבר מלהשאיל · [שם] השוכר בית בח"ל כל ל' יום פטור מן המזוזה נראה דבין במזוזה בין בציצית בדלאו דידיה פטור לעולם מדאורייתא דבציצית כתיב כסותך ובמזוזה כתיב ביתך אבל מדרבנן חייב לאחר ל' שהעולם סבורים לאחר שלשים שהיא שלו ובסמ"ק גבי אין משכירין להם בתים פ"ה דאפי' היא של עכו"ם אם ידור בו ישראל חייב במזוזה נראה דאפילו שכרה מישראל פטור מדאורייתא: כתב בחיי עולם וז"ל יזהר אדם שלא יהא חלוקו פתוח מב' צדדים דאז יש לו ד' קצוות ואיכא מ"ד במנחות דכל בגד שיש לו ד' כנפות חייב בציצית ע"כ כתב מהר"ם דיש להחמיר לנפץ *הצמר של ציציות לשמה ויהא אדם נזהר שלא יעשה שום ציצית מפשתן ובטלית של משי יעשה ציציות של משי

[*וכתב ב"י בא"ח סי' י"א ולא ידעתי למה מאחר שלא אמרו בגמרא אלא בעי טוויה לשמה מנין לו להחמיר בלא ראיה ושום אחד מהפוסקים לא כתב כן ולא ראינו מי שחשש לכך ע"כ]:

וגרסינן בפ' התכלת צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין בזה יש שני פירושים וע"ש בתוספות: ת"ר ציצית אין ציצית אלא (*כנף) [*ענף] וכה"א ויקחני בציצית ראשי הטיל על (א) הגדיל או על הקרן כשר ראב"י פוסל בשתיכן כתב בסמ"ג לא יניחנו ממש על שפת הבגד שגודלים כדי שיהא חזק ונקרא בלעז ליסט"א שהרי על כנפי בגדיהם כתיב וזה אינו מן הבגד · מי שהרחיק הציצית מן הכנף מלא קשר גודל ואח"כ נפרדו חוטי הארוגה מלמטה עד שלא נשאר כשיעור אמר רבינא פרק התכלת שאין לחוש הואיל ובהכשר הוטל · וקודם שיתחיל לקשור ולכרוך יחתוך ראשי חוטין שלהם אם הם מחוברים תתקנא כדאמר פ"ק דסוכה תלאן ולא פסק ראשי חוטין שלהם פסולים שאם לא יחתכם עד אחר קשירה וכריכה נמצא שהציצית נעשה מאליו ופסול משום תעשה ולא מן העשוי כבר וטוב שיחתכם קודם שיתלם כלל סמ"ג וגדולה מצות ציצית ששקולה כנגד כל התורה ויש בה חמשה עשה וכל הזהיר בה משמשים אותו אלפים ושמונה מאות עבדים שנאמר והחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים בכנף איש יהודי ומעשה באחד שהיה זהיר במצות ציצית שמע שיש זונה בכרכי הים שהיתה נוטלת ארבע מאות זהובים בשכרה שיגר לה והלך אליה באתה שפחתה והגידה לגבירתה אמרה פלוני בא אמרה יכנס הציעה שבע מטות של כסף וזהב ובין כל אחת ואחת סולם של כסף ובעליונה ישבה היא ערומה כנגדו אף הוא ישב ערום באו ד' ציציות טפחו לו על פניו מיד נשמט וישב לו ע"ג קרקע אף היא נשמטה ע"ג קרקע אמרה לו גפה של רומי איני מניחך עד שתאמר אי זה מום ראית בי אמר לה העבודה לא ראיתי מימי יפה כמותך אלא מצוה א' יש לנו שכתוב בה (ג) אני ה' אלהיכם בפרשה ונדמו לי ד' עדים אמרה לו איני מניחך עד שתגיד לי מה שמך ומה שם עירך ושם רבך ושם מדרשך שאתה לומד בו תורה כתב ונתן לה עמדה וחילקה כל ממונה שליש למלכות ושליש לעניים מלבד אותם מצעות והשלים ואותם מצעות נטלה בידה ובאת למדרשו של רבי אמרה לו עשני עברית אמר לה בתי שמא נתת עיניך באחד מן התלמידים הוציאה כתב מידה ונתנה לו אמר ליה לך זכה במקחך מצעות שהציעה לך באיסור הציעה לך בהיתר זה מתן שכרה בעולם הזה ובעולם הבא אין לא ראתה:

הדרן עלך פרק התכלת

הקומץ רבה תתקנב שתי פרשיות שבמזוזה מעכבין זה את זה [דף כט] פשיטא אמר רב יהודה לא נצרכה אלא לקוצו של יוד פ"ה רגל ימיני וקשה לר"ת דזו היא פשיטא דהוי גופה של יוד ובענין אחר לא הוי אלא נקודה בעלמא ולא מיקרי אות והלשון משמע דבלאו קוצו מיקרי יוד מדאמרינן של יוד ופר"ת דהיינו רגל שמאלי של יוד שהוא כפוף מעט כדאמרינן לקמן מפני מה ראשו כפוף מפני שהצדיקים יש בהן ראשן כפוף ואפילו לפ"ה יש ליזהר בהא דר"ת משום ההיא דלקמן וההיא דפרק חלק נער יכתבם משמע קצת כפ"ה ואין לשנות אלא הא איתא והא איתא והכי משמע ומוכח בפסיקתא דיש לה נקודה למעלה ולמטה דאמר העוה"ב נברא ביוד לומר לך מה יוד יש לה נקודה אחת למטה (ג) [נגד יורדי גיהנם] ואחת למעלה רמז שכל המתים עולים שנא'

הגהות מהר"י ומהצה"ש (א) הגדיל חוט עבה והקרן היא שפת הבגד: (ב) ב' פעמים: (ג) רמז שהרשעים יורדין לגיהנם:

באור מהרמ"ב

רמז ולא אחרינא וכו': עוד מסקינן התם כ"ז שמתעטף מברך כו' היינו הא דמשני דר"י סבירא ליה כרבי רק דפליגא בזה · להרב בית יוסף אף בלובשו מיד והטור דוקא בלא היה דעתו בשעת עיטוף לחזור וללובשו מיד · וכ"ז על אותו ציצית שכבר היה לבוש בו אבל בלובש טלית אחר מה שלא היה לבוש מקודם מבואר בסי' ח' סעיף י"ב · ושם בהגה"ה פסק דאם פשט הראשון חייב לברך על השני · ותמה במג"א שהרי התה"ד מסופק בהא ועוד דמ"ש משחיטה כו' ולא דמי להא דפשט ולבש הטלית מיד דהתם לא היה בדעתו בשעת ברכה לפושטו וללבשו ע"ש ולפי עניות דעתי הרמ"א מיירי דאחר הברכה עד הפשיטו היה היסח הדעת רק דבין הפשיטות הראשון ולבישת השני לא היה היסח הדעת · ומכל מקום על כל פנים הברכה קמייתא מה שהיה דעתו בשעת ברכה לא מהני לזה כיון דהיה היסח הדעת בין הברכה לפשיטה שהוא זמן רב אחר כן אבל גבי שחיטה לא היה הפסק בין הברכה עד שחיטה שניה וגם א"ש דלפי' זה יש ללמדו שפיר מהך דסעיף י"ז וכיון דהרב בית יוסף סבירא ליה שם דצריך לברך לכן הכריע הבדק הבית כאן דלובש טלית אחר יש לפסוק כהרב"י ולחזור ולברך ודוק: ומותר אדם לכנס עם ציציותיו לבית הכסא · הוא מה שכתב בגמ' דמוכח כן מהא דר' יוחנן דלא מברך כ"א בצפרא משום דאיכא ביעתא ולא פסיק לגלימיה כוליה יומיה מ"מ דשרי ליכנס עמהן לבה"כ · ומכ"מ בטלית של מצוה שלנו אסור · ע"ז בסי' כ"א: וזורקן לאשפה · מ"מ לתשמיש של גנאי אסור גם בעודן במצותן אסור משום בזוי מצוה טור ובית יוסף סי' כ"א ומשמע שם דכ"ז בלא נפסקו וראוים למצותן הו"ל עודן במצותן: ה"ג ואין צריך לטעמא דרשב"ס פרק יש נוחלין · והוא בדף קל"ז עמוד ב' ד"ה אם לאו לא יצא כו': כתב בחיי עולם וז"ל יזהר אדם כו' פי' במהרי"ק שורש קמ"ט דחלוק זה רובו סתום ומיעוטו פתוח ואזלינא בתר רוב הבגד כדלעיל גבי היא של עור וכנפים של בגד · מ"מ איכא מ"ד במנחות דחייב כ"ל ר' אחאי דאזיל בתר כנף והר"ש משנ"ץ לעיל דחש לדבריו ומיהו אנן לא חיישינן לה להאי מילתא דר"א כלל ב"י סימן יו"ד: דיש להחמיר לנפץ הציצית לשמה בס' מקור חיים בב"י מהגאון בעל חות יאיר מק' ע"ז הא בריש פרק המוצא תפילין דף נ"ז ע"ב קאמר ר"א המוצא תכלת בשוק לשונות פסולים וחוטים כשרים ופריך הגמ' מ"ש לשונות פסולים משום דלמא [לא] לבעינהו (שלא) לשמה חוטים נמי כו' ולמהר"ם הו"ל למימר דלמא נפצינהו וסרקינהו שלא לשמה עד כאן מלאתי · ולי קשה עוד אם כן ר"א מ"ש דנקט תכלת דפריך השתא דלביעא שלא לשמה אמאי לא נקיט נמי סתם ג"כ פסולים ואע"ג דליכא לביעה דחיישי דילמא נפצינהו שלא לשמה וא"ל משום דהא דחוטין כשרים הוא רק גבי תכלת דלא טרח כ"כ אבל בלבן אף חוטין פסולין · דזה אינו דהרי מסיק הב"י גם בלבן חוטים כשרים וכ"ל דלא קשיא מידי דבנפיצה וסריקה שלא לשמה יש תקנה לנפצו שנית ולמסרקה לשמה דגדולה מזה כתב העיטור דמהני שזירה לשמה אחר טויה שלא לשמה והרא"ש שחולק הוא בשזירה אחר טויה דלא קסתר לטויה קמייתא אבל כאן בניפוץ אם מנפצו שנית לא גרע מהא דמהני לגבי עיבוד עור דחוזר ומעביר עליו סיד כדאיתא בסי' רע"א ופשוט · וכ"כ גם כן בסמ"ק: ויהא אדם נזהר שלא לעשות שום ציצית מפשתן · ופי' הב"י משום דס"ל כר"ת דבסדין אפי' ציצית של פשתן לא יעשה משום דגזרינן מינו אטו אינו מינו · ומש"ה לא יעשה בשום טלית אפילו בטלית של שאר מינין ציצית של פשתן משום דגזרינן אטו טלית של פשתן · ובטלית של משי יעשה ציצית של משי משום דציצית דשל שאר מינין אינו פוטר באינו מינו · ובציצית של פשתן אסור משום גזירה כנ"ל מיהו הא דלא יעשה ציצית של פשתן בטלית של משי יש עוד טעם אחר משום דמשי מיחלף בצמר ואתו להתיר פשתן בשל צמר אך הא דאין להטיל ציצית של פשתן בשאר בגדים שאינם של משי בזה נ"ל כטעם הא' שהוא משום גזירה · ובמג"א הביא על דברי הגה"ה בסי' ט' שכתב שאין לעשות ציצית של פשתן בשאר בגדים אפילו של משי הך טעמא דמיחלף בשל צמר · ואינו מדוקדק דלהאי טעמא רק בטלית של משי הוא דלא יעשה ציצית של פשתן · אבל הרמ"א דאוסר של פשתן בכל בגדים נ"ל כטעם הא' · מיהו מהאי טעמא דגזרה קשה · תינח הא דלא יעשה ציצית של פשתן בטלית של משי אבל מ"מ למה לא יעשה ציצית של צמר בטלית של משי · וכסיפא דליסגא כאן שכתב ובטלית של משי לא יעשה כי אם של משי ממעט גם צמר · ע"כ נ"ל כאן במהר"ם יש עוד טעם כדכתב בתה"ד משום דמהר"ם ס"ל הא דאמר בדף ל"ט ע"ב דצמר ופשתים פוטרין בין במינן ובין בשאינו מינן היינו דוקא צמר ופשתים יחד אבל צמר או פשתים לחודא לא קפטר בשאינו מינו וכיון דלדידן א"ש צמר ופשתים יחד משום כלאים ממילא א"א לעשות בטלית של משי רק ציצית של משי · והיינו דסיים המהר"ם וגרסינן בפרק התכלת כו' ויש בזה ב' פירושים ר"ל אם הא דצמר ופשתים פוטרים בשאינו מינן ר"ל או צמר או פשתים · או אם ר"ל דוקא צמר ופשתים יחדו וכתב בתה"ד סי' מ"ו דלהרמב"ם מבואר דלא כמהר"ם שהרי כתב דצמר או פשתים פוטרין בשאר מינים וקשה מאי ראיה מייתי מהרמב"ם דהרי הרמב"ם פוסק כמ"ד דשאר בגדים אינם מחוייבין רק מדרבנן ולהך מ"ד מפורש בגמ' דף ל"ט ע"ב דאו צמר או פשתים פוטר · אבל מהר"ם אזיל לשיטת התוס' דס"ל כרבא דכל הבגדים חייבים מדאורייתא ומש"ה קאמר די"ל דבעינן צמר ופשתים יחד א"כ אין ראיה כלל מהרמב"ם יותר ממה שמפורש בגמרא וצ"ע · ולענ"ד קשה על מהר"ם ז"ל מאי פריך הגמ' בדף מ' גבי סדין בציצית דקאמר טעמא משום דחייש' לקלא אילן ומקשה הש"ס ולא יהא אלא לבן וקשה הא למהר"ם כל דבאינו מינו אינו פוטר כי אם צמר ופשתים יחד אבל צמר לחודא או פשתן לחודא לא פטר · א"כ לא פטר צמר לבן לחודא בלי תכלת בטלית של פשתן דודאי א"ל דדוקא בשאר בגדים אם חייבין דאורייתא ונפקא לן מהכנף מין כנף · בשא הוא דאמרינן דאינו נפטר ע"י צמר או פשתן עד דאיכא צמר ופשתים יחד · אבל בבגדי צמר ופשתים ממש ע"ז לא קאי הכנף מין כנף ונפטרים ע"י צמר או פשתן · דזה אינו דודאי הכנף מין כנף דקאי על כל בגדים גם בגדי צמר ופשתים בכלל דהרי גוף מצות דלבן מיניה דהכנף ילפינן וצ"ל א"כ יהא בגדי צמר ופשתים קילא משאר בגדים לענין הא דנפטרים באינו מינם ע"י צמר או פשתן משא"כ בשאר בגדים · ועוד אם זו סברא לא הוי מקשה מידי התוס' דף ל"ח ע"ב ד"ה מידי ציבעא כו' ובאידך ברייתא דתניא טלית אין פוטר בה אלא מינה כו' אלמא ציבעא גרם ע"כ ומאי קושיא התם בשאר מיני' קפדינן אהכנף מין כנף ולכן קפדינן אציבעא אבל בבגדי צמר לא קפדינן אהכנף מין כנף ממילא לא ציבעא גרם · אלא ע"כ דלית להו הך סברא וא"כ קשה על מהר"ם וצ"ע וצ"ל בדוחק דס"ל דסוגיות חלוקים הן דהך סוגיא פליגא על סוגיא דבדף ל"ט · וכתב הב"ח דיש לחוש להא דמהר"ם ז"ל דשמא אין צמר ופשתים פוטר (יחד) כ"א יחד וע"כ יעשה בטלית של משי ציציה של משי אבל בתה"ד כתב דנהיגי עלמא דלא כמהר"ם ונ"ל הטעם משום דס"ל כבעל העיטור שהביא הב"י בסי' ט' דאף אי קפדינן אציבעא כי היכי דלהוי הכנף מין כנף מ"מ צבע לבן עדיפא דה"ל מין כנף דרוב טליתות ולפי זה הה"ע כאן אף אם נימא כמהר"ם דאין צמר ופשתים פוטרים באינו מינן דדוקא כשהן יחד פוטרים מכ"מ היינו דוקא לציצית פשתן אבל ציצית של צמר יכול להיות דפוטר מטעם הכנף מין כנף ולא הוי כלל אינו מינו דהרי מין כנף דרוב טליתים והדרכה לבעל עיטור עדיף עפי ציצית של צמר מלעשות של משי משום דכפי' הכנף דרוב טליתים ואף אם נימא דלא קי"ל בהא כבעל עיטור למיעבד דוקא של צמר משום דגם של משי הו"ל הכנף מין כנף דידיה ממש · מכ"מ יכול להיות דגם בשל צמר ש"ד משום דהו"ל הכנף של רוב טליתים · ובהכי א"ש הא דכתב הסמ"ק שאין לעשות ציצית של פשתים דדחק הב"י בטעם הדבר דהוא משום גזירה לגזירה דלא הוי מצי למימר להסמ"ק כטעמא דמהר"ם משום דסוקשה לו א"כ גם ציצית של צמר לא יעשה בשאר בגדים והסמ"ק דלא קפיד רק אשל פשתן נ"ל שהטעם משום גזירה לגזירה אבל הא דאמרן גם להסמ"ק י"ל הטעם דס"ל כמהר"ם ורק אפ"ה ציצית של צמר יעשה משום דהוי ג"כ הכנף מין כנף דרוב טליתים ולכן ג"כ קפדינן אצבע לבן ובאמת ה"ט ג"כ דכתב העיטור דהא דאין תכלת מעכב את הלבן ר"ל דוקא בעושה לבן צמר · טעמא ג"כ משום הא הוא משום דס"ל דבעינא דוקא כנף דרוב טליתים והרא"ש דפליג עליו הוא רק בזה דס"ל דבטלית של פשתן מהני ג"כ ציצית של פשתן דמכ"מ הו"ל מין כנף דידיה ולכן פוטר ג"כ אבל בהך סברא דציצית של צמר מקרי הכנף זה יודה גם הרא"ש · והנה לכאורה יש לעיין על בעל העיטור דלדבריו יקשה ג"כ מה שהקשה הרמב"ן אהמאור פרק ב"מ וז"ל ומימרא דר"כ גופא דאמר או צמר או פשתים הוי תיובתא שאלו היה התכלת והלבן מעכבים זה את זה לא היו החכמים מצריכים להטיל אחת בטלית שא"א להטיל בה שניהם שהרי אין באחד זכר לקיום מצות ציצית וכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון עכ"ל מזה יקשה גם לעיטור כיון דלבן פשתן לחוד א"פ · אם כן איך תיקנו דבשאר בגדים יפטור לבן פשתן · בשלמא למהר"ם דס"ל דבעינן צמר ופשתים יחד ל"ק קושית הרמב"ן למה בשאר בגדים פוטר חד דל"ק מידי כיון דמכ"מ דבטלית של צמר פוטרים ציצית צמר לחוד · וכן בטלית של פשתים פוטרים של פשתים לחוד · ה"ל שפיר בציצית של צמר או של פשתים זכר לקיום מצוה בשאר בגדים למאן דס"ל שהן רק מדבריהם · אבל על העיטור דלא משכחת של פשתים לחוד דפוטר שפיר ק' למה פוטרות חוטי פשתן לחוד בשאר בגדים ונראה די"ל שפיר הא דכתב העיטור דלבן של צמר דוקא בעינן היינו רק לבתר דאסיק רבא דדרשינן הכנף מין כנף איהו ס"ל דדוקא הכנף דרוב טליתים בעינן · אבל השתא דמוקי לברייתא בצמר ופשתים פוטרים בשאר בגדים דר"ל צמר או פשתן בשאר בגדים היינו מקודם דאסיק הא דרבא דדרשינן הכנף מין כנף ולאותו ס"ד באמת י"ל דהוי ס"ל דסגי בלבן פשתן לחודיה ולפי זה למסקנא דדרשינן הכנף מין כנף ממילא י"ל אפילו למאן דפוטר בגדים דשאר מינים · מכל מקום לענין צמר ופשתים עצמם דרשינן הכנף מין כנף כדכתבו התוס' ר"פ התכלת ד"ה הכנף כו' א"כ בעינן ג"כ ציצית של צמר דוקא משום דבעינן הכנף דרוב טליתים וכדס"ל לבעל העיטור לגבי ציבעא · וממילא ארווח שמעתתא מה שמקשים התוס' בדף ל"ט ע"ב ד"ה ור"כ כו' ותימה הא שפיר שני מדרבנן כו' ולדברי העיטור אתי שפיר דהשתא דמייתי הך דרשא דהכנף ס"ל לגמ' דאף למאן דלא דרשי הכנף בשאר בגדים מכל מקום גבי בגדי צמר ופשתן קפדינן אהכנף ובעינן דוקא הכנף דרוב טליתים ואין לבן פוטר כי אם לבן של צמר · וממילא זו ליכא לאוקים ברייתא דלעיל מדרבנן דתקשי קושית הש"ס אימא סיפא וכו' היכי משתרי בהא כלאים בציצית דהשתא ליכא לשנויי דר"ל צמר או פשתן דתקשי קושיית הרמב"ן היאך תקנו דמהני פשתן כיון דלית בהו זכר לקיום מצוה ואפשר לכוין כן בתירוץ התוס' וז"ל א"כ לא מסתבר לי' לפלוגי בדרשא דהכנף כו' ופי' דאיהו ר"ל דמסתמא ידרוש הכנף לחייב גם שאר בגדים דע"ז לא הוי מצי הש"ס מידי דאף לתנא דבי רבי ישמעאל יקשה הא כתיב הכנף אלא קושית הש"ס הוא כיון דדרש הכנף מיהת לגבי בגדי צמר ופשתים ממילא א"א לשנויי כתירוץ הש"ס דמדרבנן ככ"ל דא"כ תקשי סיפא וכנ"ל · ולפירוש זה אפשר לומר גם למהר"ם דס"ל דצמר ופשתים יחד בעינן גם כן טעמיה משום דכל מה דאפשר למקפד אהכנף מין כנף קפדינן ולכן דוקא צמר ופשתים יחד הוא דמיפטר אבל בחדא מינה לא מיפטר וקפדינן אהכנף · וי"ל גם כן הא דבשאר בגדים מהני או צמר או פשתים הוא ג"כ רק בס"ד דלא אסיק מדרשא דרבא דבעי' הכנף מין כנף אבל לבתר דאסיק הא דרשא דרבא א"פ כ"א בצמר ופשתים יחד · ממילא י"ל גם בשאר בגדים לא תקנו חכמים דסגי ליה בצמר או פשתים ולכן גם כן למסקנא לא רצה הש"ס לתרץ הקושיא לר"כ מברייתא דמדרבנן קאמר דתקשי סיפא ע"ז שכתב לבעל העיטור · ולפי הא אתי שפיר הא דמייתי תה"ד דהרמב"ם חולק על המהר"ם דאע"ג דס"ל לרמב"ם דתיקן רק מדרבנן מכ"מ כעין דאורייתא תיקון ודו"ק · ואפשר שמש"כ מהר"ם כאן שיש בזה ב' פירושים ועיין בתוס' ר"ל ב' תירוצי התוס' ד"ה ור"כ הנ"ל דלתירוץ הב' דר"כ לא יחלוק אהכנף ס"ל למהר"מ הך דלא יחלוק אהכנף ובעינן צמר ופשתים יחד ובגדי צמר ופשתים ממילא בשאר בגדים לא תקנו דמהני בחדא · ודע דאפילו להרא"ש שכתב אליבא דבעל העיטור דהא דאמרינן בשאר בגדים צמר או פשתים פוטר היינו משום דמחויב רק מדרבנן פוטר בהוא בכל דהו ולא ס"ל כהרמב"ם הנ"ל דבעינן דכל דתיקון רבנן כו' י"ל דע"כ לא כתב כן אלא לבעל העיטור דלדבריו דבעינן לבן צמר דוקא צריכין אנו לדחוקי דלא מדמינן דרבנן לדאורייתא אבל להרא"ש דפליג וס"ל גם לבן פשתן פוטר א"י לדחוקי וס"ל כסברת הרמב"ן וכל דתיקון כעין דאורייתא תיקון · ולכן אתי שפיר מה דמייתי בש"ע ספיקא דתה"ד בעשה קצת ציצית מין כנף וקצת ציצית מצמר או פשתים והקשו במג"א דהרי למחבר דפוסק כמ"ד דחייבין רק מדרבנן ומיפטרי בכ"ד ולענ"ד לק"מ שהרי אדרבה סברת הרמב"ם דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא והרא"ש לא כתב כן אלא דרך דוחק אליביה דבעל העיטור ולפי מה שכתבתי גם לבעל העיטור א"ל לדחוקי כמו שכתב' ודו"ק היטב: ראב"י פוסל בשתיכן פי' על הקרן שלא יהיו תלוים לרוחב הבגד דאז הציצית תלויה למטה אלא בעינן שיהיו נוטפות על הקרן מכ"ש שלא יהיה על אלכסון דקרן ויש פוסלים זה משום הא דבספרי על ד' כנפות ולא על ה' כנפות: וכתב הסמ"ג ולא יניחנו כו' מכל מקום הגדיל מצורף להשיעור להקל ולהחמיר ר"ל דאם הוא מלא קשר גודל בהדי הגדיל מהני וכן אם הוא רחוק מג' אצבעות על ידי הגדיל פוסל בית יוסף ממסקנת הגמרא דכ"ק בסופו: שאם לא יחתכם פי' עד אחר שכרך חוליא אחת וקשר עליה אז פסול ולכתחלה טוב שיחתכם קודם תחיבה כלל כדי שלא ישכח לחתכם עד אחר קשירה · ב"י: וגדולה מצות ציצית מש"ה כתבו הפוסקים להקדים לבישת ציצית להנחת תפילין ובספ' ש"א חולק בזה משום דתפילין חובת גברא וחובת הציצית ע"י הכסות בא וכ"ל ראיה קצת לדבריו מירושלמי סוף מגילה תפילין ומזוזה אמר ר"ש תפילין קודמין שכן נוהגים במפרשי ימים כו' ועיין בסי' י"ח סעיף ג' ובסי' למ"ד ס"א ובמג"א סי' תל"א ס"ק ס': ואפי' לפ"ה יש ליזהר בהא דר"ת · משום ההיא דלקמן ר"ל לכתחילה מיהא ואינו מעכב בדיעבד משא"כ לר"ת דמפיק ליה מהכא מעכב בדיעבד: וההיא דפ' חלק כו' משמע קצת כפ"ה לשון זה משמע דמההיא דנער יכתבם מוכרח כפרש"י דהקוץ שבשמאל אינו מעכב · דלר"ת דמעכב יקשה הרי הנער אינו מדקדק לכתוב הקוץ שמאלי וקשה ולרש"י מי ניחא דהרי מכ"מ לרש"י הרגל ימין מעכב והנער כותב י' אף בלי קוצו של ימין וצ"ל דלרש"י א"ש דנהי דפסול בלא אותו הקוץ מ"מ יש שם אות י' עליה גם בלי קוצו · א"כ כמו כן י"ל גם לר"ת אע"ג דלדידיה קוץ שמאלי מעכב מכ"מ יש שם אות י' עליה בלי אותו הקוץ שמאלי · רק יהא מוכרח משם דלא כר"ת במאי דסובר דבלי קוצו של ימין לא מיקרי י' כלל כדאמר מקודם ואין שם אות עליה דלפי"ז תקשה בהא דנער יכתבם הא מסתמא אין

הנער

שנאמר ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל • [שם] אמר רב יהודה אמר רב כל אות שאינה מוקפת גויל מד' רוחותיה פסולה בירושלמי דברכות פרק היה קורא מחלק בין עירוב דלמטה לעירוב דלמעלה דלמעלה פסול ולמטה כשר והכי איתא התם עירב את האותיות אית תנא תני כשר ואית תנא תני פסול א"ר יוחנן בר"ש בשם ר"י מאן דמכשר למטן (א) ומאן דפסל למעלן ומיבעיא לן היכא שאין למטה ממש אלא (ב) באמצע (ג) הגון פשוטה ושום אות דבוקה לה למטה אם נחשב כלמעלה ופסול אם לאו ונראה טעם הירושלמי דכשנדבק הוי ליה כאלו נטל הנדבק הלכך כשנדבק למטה אפילו אם ניטל מן הירך עדיין נשאר כשיעור אות קטנה אבל למעלה אם ניטל כלל פסול הלכך פסול נמי בדבקותו ומיהו בתוך תלמודינו משמע דבכל ענין פסול מדלא מפליג • וכתב רבינו שמשון לדידי מספקא לי דאמר דוקא בתפילין אבל בס"ת ודאי לכתחלה בעי' כדאמר לקמן דבעי' בין אות לאות כמלא חוט השערה ומיהו פסול לא אשכחי' [בדיעבד] הרבה דברים חלוקים תפילין ומזוזות מס"ת ושוב חוזרני דודאי רב יהודה בס"ת איירי מדנקט גויל דפסול בתפילין ומזוזות כדאמרי' בהמוציא וכן כתב ה"ר אלחנן בתקון תפילין שלו דאין לסמוך על הירושלמי וצריך היקף בין למעלה בין למטה • רבינו שמשון: הגה"ה ומיהו בסוף הלכות תפילין כתב דאין היקף גויל פוסל בדיעבד כי אם באותיות של שם עכ"ה: ופי' ר"ן בתיקון שלו דאם כתב ודיבקה בג' מקומות בדף שלא יוכל להפרידה אח"כ דה"ל חק תוכות ואין נראה אלא ה"ל כשאר טעות ויכול לתקן וראיה דאמרי' בהבונה שקליה לגגו דחי"ת ועשאו שני זיינין חייב ולדבריו היינו חק תוכות והיאך חשיב ליה כתב גבי שבת אלא נראה כיון שהוא מתעסק בהפרדת האותיות אינו חק תוכות: [שם] אמר אשיאן בר נדבך משמיה דרב יהודה תתקנג ניקב תוכו [*של ה' כשר (יריעה) ניקב ירכו] אם נשתייר בו כשיעור אות קטנה כשר ואם לאו פסול תוכו של ה' פ"ה בלשון ראשון רגל התלוי בתוכו קרי ליה תוכו לפי שהוא תלוי בה ול"נ דלא מיקרי תוך אלא אויר כדאמר פ"ב דגיטין חק תוכות ועוד מ"ל רגל ימין מ"ל רגל שמאל מי גרע מקומו של י' מדנקט (ד) שיעור גבי ירכו וגבי תוכו לא נקט משמע דלא בעי שיעור ואי לא נשתייר כלל ה"ל רי"ש או דלי"ת ואין נ"ל דאע"ג שלא פירש התלמודא מ"מ צריך ולשון שני שפ"ה החלל שבתוך הה"א פירוש הגויל שבתוכו ובתפילין מיירי ל"ע אמאי נקט תפילין מאן דכר שמייהו ומי הזקיקו לומר כן ועוד אמאי נקט ה' טפי משאר אותיות ושמא משום דאמרינן שצריך להיות פתוחה למטה שכל הרוצה לצאת יצא ועדות הוא לייחוד של מקום ומיהו בירושלמי קאמר ליה גבי בי"ת דקאמר אמר נדבך ניקב נקב באמצע הבי"ת אם היה גויל מקיפו מכל צדדיו כשר ואי"ל פסול ומיהו תלמודין לא בעי היקף גויל וכל רבותינו שוין בדבר ועי"ל דנקט רש"י ז"ל תפילין לאשמועינן דנקב שהוזכר בתפילין איירי בירכו אבל בתוכו ליכא למיחש וירכו מיקרי ימין ושמאל ובפרק שמונה שרצים אמרי' כל נקב שהדיו עובר עליו לא מיקרי נקב: [שם] א"ל זיל אייתי ינוקא דלא חכים ולא טיפש מכאן הורה רבינו אליעזר בגט שהיה דלי"ת של כדת דומה ליו"ד להביא תינוק וקרא כדת והכשיר ומכאן נמי יש לדקדק דאותיות פשוטות שאין להם אלא ירך אחד כגון וי"ו זיי"ן נון פשוטה אי אינקיבו או איפסיק אין שיעורייהו באות קטנה אלא בהיכר תינוק לא חכים ולא טיפש וה"נ אמרינן בפ' הבונה ואדרבה אי לא נשאר אלא כשיעור יו"ד פסול (ה) וכל הפשוט יכול להיות דפסולות אפי' אי קרי ליה תינוק לא חכים ולא טיפש אבל בשיור אות י' פשיטא דפסול ומ"מ נראה מדאמר פ' הבונה זיינין נונין וטנין זיינין פסול משמע דצריך (ו) שלא תדמה אחד לחברתה ומהאי טעמא יש לומר דלא מצי למינקט לעיל בכל האותיות דניקב ירכו אם נשתייר כשיעור אות קטן כשר דלא שייך בכל האותיות ובתוספתא הארכתי הרבה וע"ש (ז): [שם] ואם לאו יהרג הוא ופסול מכאן משמע דויהרג הוי חסר א דמשמע דעתה יש לו משמעות אחר מקודם וכן הוא ברוב ספרים ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר: אמר רבא ז' אותיות צריכין שלשה שלשה זיונין שעטנ"ז ג"ץ פירש"י ז"ל ג' תגין בכל אחת ואחת [*שין] בראש רגל שמאלי ועין ברגל הפנימי ואותם שלשה תגין אחד נוטה לימין ואחד נוטה לשמאל ואחד למעלה וי"מ שהזיון מגוף האות עצמה וכן פירש בסמ"ק דיש סומכין *על קרנות האותיות והא דאמרינן מלא משה להקב"ה שהיה קושר כתרים [*פי' סומכין על קרנות האותיות שבהן יוצאין ידי חובת תגין וא"כ התגין מגוף האותיות עצמן] לאותיות דמשמע שהאותיות היו עשוים כבר י"ל דמיירי בתגין גדולים שבשאר אותיות או תגין דה' וק' וכפופים צריך לזיין דהיא היא ואין חילוק בין כפופה לפשוטה רק שהפשוטה שיעורה שאם תזקוף הכפופה ותפשוט אותה תהיה פשוטה ולכך ארוכות הם הכלל הוא בכל הכפולות לבד מ"ם ומיהו בשיעור אורך צ"ע אם יפסול מדפי' ר"ת פרק הבונה נתכוון לכתוב אחד ועלו בידו שנים ופר"ת כגון שכתב כזה ט שלא הדביק רגל החיצון וה"ל פ"ה וכו"ן מאותו טי"ת שנתכוין לכתוב משמע לכאורה שכשר כשיעור ירך ט' וקשה שהגונין זיינין וזיינין נונין פסול כדאמרינן (*ושמא) [*וי"ל שם] האריך מעט יותר ועוד י"ל שר"ל פ"ז וכתבו סופרים טוען נון פשוטה תחת ז' (*ואפי' כוגה) [*ואמרי' פ' הבונה] דבעי' כתיבה

הגהות מהר"י ומהצה"ש (א) כגון ארצנו תפארתנו: (ב) כגון ארצך תפארתך: (ג) או: (ד) שיור כצ"ל וכן לקמן: (ה) עיין בב"י: (ו) שתדמה קצת: (ז) דאינקב וי"ו דויהרג מייתי תינוק דלא חכים וכו' וקשה שלא וי"ו נקרא אות פשוט ולעיל אמרינן וכל הפשוט י"ל דפסיל אפי' אי קרי ליה תינוק וכו' וי"ל דיש חילוק בין אות שנדמה לאחרת כמו שמביא אח"כ מהאי דפרק הבונה לא מהני קריאת תינוק וכו' עיין כ"ז באר היטב בתשובת מהרמ"י דף פ"ז סימן ל"ח:

חדושי אנשי שם

שי"א וקשה להבין וצ"ל פי' שכשיש וא"ו אחר הרי"ש אז אי אפשר שיהיה וא"ו של ויהרג נקראת יו"ד כי ייהרוג אין לו פירוש כלל וא"כ ע"כ צריך לקרות וא"ו אבל כשהוא חסר וא"ו יש לו פי' לאות של ייהרג פי' שיהרג ע"י אחרים א"כ הוא חסר לכן אם אין הוא"ו של תחילת ויהרג גדול יש לחוש לטעות במשמעות ומה שכתב אע"פ שאין ראיה לדבר היינו. לפי שיש לומר שאין לו משמעות ובודאי אנו מרגישים שיש להיות וא"ו בראשה אבל מ"מ שמא הוא פסול הואיל ולא נכתב כראוי אע"פ שמרגישים וק"ל:

באור מהרמ"ב

הנער כותב אפילו קוץ ימין א"כ הסוכתה מפ' חלק הוא רק לענין זה דנקרא שם אות עליה בלי קוץ ימין אבל לא לענין הדין דקוץ שמאלי דכ"מ בין לרש"י לר"ת ע"ז ליכא ראיה כלל וכ"מ גם בתוס' שהקושיא על ר"ת הוא רק בהא דס"ל דאין שם אות עליה בלי הקוץ מיהא יש נ"מ לענין תפילין ומזוזות דבעי' כסדרן דכמה דאין שם אות עליה מעיקרא אסור לתקנו אבל במה שיש עליו שם אות אע"ג דפסול הוא מ"מ לא מיקרי בתיקונו שלא כסדרן • וכן יש נ"מ כשהקוץ דבוק לאות אחר דהיכא דשם אות עליה בלא אותו הקוץ יש לו תקנה ע"י גרירה ולא מקרי חק תוכות והיכא דאין שם אות עליה בלא אותה תיקון דגרירה מקרי חק תוכות כאשר יבואר לקמן בס"ד: **בירושלמי** דברכות פרק היה קורא ובפרק קמא דמגילה • הלכה אין בין ספרים: **ונראה** טעם הירושלמי כו' אבל למעלה כו' טעם זה תמוה דבירושלמי קאמר למטה כשרה כגון ארצנו תפארתנו א"כ מ"ש אם מודבק היו"ד להכ' בראשה או מודבק בסופה • ובתשובת הרשב"א שהביא בב"י סי' ל"ב נתן טעם אחר • משום דבדבוק למעלה לא מהני תיקון ע"כ פסול אבל בדבוק מלמטה מהני תיקון וכיון דאפשר בגרירה ה"ל כאילו כבר תיקנו כדאמרינן כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ע"כ ובשארי פוסקים משמע דה"ט משום דבדבוק למעלה לא נעשה האות כתיקונו מעיקרא ע"כ פסול אבל בדבוק למטה כבר היה האות בתקונו ושוב אינו נפסל ע"י שנדבק אח"כ כיון דמכ"מ גם בדיבוקו נשאר עליו צורת אות אבל טעם הספר כאן אינו מובן שפיר: **דאין** לסמוך על הירושלמי מ"מ הכרעת אחרונים דדוקא בתפילין לא סמכי' אהירושלמי אבל בס"ת שלא להוציא אחרת סמכינן על הירושלמי ב"ח בסי' ל"ב ומג"א בסי' קמ"ג ובביאורי רש"ל על הסמ"ג בהלכות הפילין כתב וז"ל ואנו נוהגין לפסול בתפילין אפילו נדבק למטה ובס"ת להכשיר אפילו למעלה עכ"ל: **כי** אם באותיות של שם כתב הב"י ונראה שטעם המרדכי משום דאמרינן במ"ס עירב האותיות או שהפסיק באמצע השם אל יקרא בו ומשמע ליה דהשם דקתני אעירב האותיות ושמו של הקב"ה קאמר • אבל בספר התרומה כתב דלאו שמו של הקב"ה קאמר אלא תיבה קרי שם • ובאמת לקמן בסי' התקכ"ז כתב וז"ל ויש לדחות דבשם דוקא ולא שאר תיבות אם לא אותם שיש להם משמעות שהם תיבות גמורות במקום אחר ע"כ מזה משמע דר"ל שם שמות בני אדם וכ"כ הב"י עצמו בי"ד סי' רע"ו ד"ה כתב הגהת מיימוני וזה לשונו דהפסיק באמצע השם היינו שעשה שם אחד כשני שמות כזה ראובן ראו בן וכן פירש המרדכי עד כאן לשונו • אך לקמן בסוף הלכות אלו הביא דברי הר"ש וז"ל וקאי ר"י דפסול היכא שאין היקף גויל אהביא דמ"ס עירב האותיות או שהפסיק באמצע השם אל יקרא בו ועירב האותיות פשיטא דאותיות השם מדלא מפליג בין למעלה בין למטה ועוד מדלא תני יתקן כו' עד והכא נמי בשם אם עירב האותיות מסלק אותה יריעה דה"א לתקנו עכ"ל • מזה מבואר דמס"ה אוקים להך דמ"ס בשם קודש כי היכי דלא תפלוג עלה דירושלמי הנ"ל • גם מדלא תני תקנתא דיתקן וזהו כדברי הב"י כאן • ובספר אבן העזר כתב דה"ט דמרדכי דמוקים לה באותיות השם דוקא • משום דס"ל כסברת הרשב"א דכל היכא דאיכא תקנה ע"י גרירה הו"ל כאילו כבר גררו וע"כ הוקשה לו א"כ אף בדבוק מלמעלה ג"כ יהיה כשר כיון דיש תקנה בגרירה כדלקמן במרדכי • מס"ה מוקים לה באותיות השם דהא אין לגררו להמרדכי עכ"ד והנך רואה מדברי המרדכי דלקמן דליתא לדבריו שהרי לא הוקשה לו כי אם הא דלא מפליג בין למעלה בין למטה • מבואר דלמעלה א"ש אף באי לא מיירי מהשם דוקא • גם להמרדכי דאוסר שם גרירה באותיות השם הוא ג"כ רק בדבוק למעלה מפני שלא היו ניכרים האותיות אבל בדבוק מלמטה הו"ל כמו דיו שנפל כו' • ואף להמרדכי דשאי לגררו • וא"כ אכתי תקשה אמאי אינו מחלק בין למעלה בין למטה • גם מבואר שם דבתפילין מודה דבעי הקפת גויל אף בשאר אותיות דלאו דהשם ואי משום דאיכא תקנה בגרירה גם בתפילין ס"ל להמרדכי דמהני גרירה ולא הוי שלא כסדרן מש"ה כדלקמן אע"כ דטעם דברי המרדכי הם כפשטן כאשר פירשו בעצמו לקמן בסוף ההלכות אלו: **ה"ג אלא** נראה כיון שהוא מתעסק בהפרדת האותיות לאו היינו חק תוכות • והנה כך הם הסכמת הפוסקים ספר התרומה והסמ"ג והרא"ש • וסיים הב"י בסי' רע"ט משם ר"י אסכנדרי שכ"כ הרמב"ם בתשובה • ובספר א"ע דחה דברי כל הגדולים מחמת קושיא א' • שהוקשה לו קושית הב"י בסי' ל"ב הא דמכשירין אם נשתייר אות קטנה הא מ"מ אינו מוקף גויל מחמת נקב וצ"ל כתי' הב"י משום דבנעשה הנקב אח"כ לא מפסיל האות מחמתו • וכתב הוא ז"ל דעל כרחך צריך טעם לדבר דמאי שנא נקב מתחלה או לבסוף אלא צ"ל שהיינו טעם לדברי הרשב"א גבי אותיות דבוקים משום דיש לו תקנה בגרירה ולכן הו"ל כאלו גרר כבר • וממילא מוכח מיניה דמש"ה בנקב מתחלה דפסול • או באותיות דבוקים מלמעלה דפסול ע"כ דאין לו תקנה בגרירה ומשום דהו"ל חק תוכות • דאל"כ הדר תקשה מ"ש נקב מעיקרא או לבסוף אע"כ דלא מהני תיקון הגרירה על דביקות האותיות ע"כ תורף דבריו • והן דברי תימה לדחות דברי הקדמונים משום קושיא כזו • דמכ"ל דמש"ה כשר בנקב אח"כ משום דמהני גרירה והו"ל כאילו גררו עד שנלמד מזה להוכיח דבנקב מעיקרא דפסול לא מהני גרירה וכן באותיות הדבוקים לא מהני גרירה דמכ"ל האי טעמא דלמא הטעם הוא כפשטא • מאחר דנכתב האות כבר בתיקונו לא נפסל עוד • והרי לענין הא דמהני תיקון גרירה בנעשה אח"כ להא דלא מהני לדידיה תיקון הגרירה בהיה מתחלה • נ"ל הטעם מעצמו דיותר טוב אם האות כבר היה כשר • מאם היה פסול מעיקרא • א"כ י"ל ג"כ בעיקר הדין דאע"ג דפסול בנעשה בלי הקפת גויל מתחלתו מכ"מ אינו נפסל אם היה מתחלה האות בהקפת גויל רק שאח"כ נקב ולא מפני ה"ט דהרשב"א דכל העומד לגרר כגרור דמי דלית להו הך סברא כלל • והרשב"א דיהיב האי טעמא הוא לרווחא דמלתא משום דס"ל תיקון הגרירה יש סברא טפי לחלק בין מעיקרא לבסוף ע"כ תולה גם דין ההכשר בו • אבל מ"מ מודה הרשב"א דאין מוכרח לומר דוקא טעם זה ולהדש דין מזה נגד דעת הראשונים • ומכ"ש באמת דבעיקר קושית הב"י הנ"ל דאמאי כשר בנשתייר אות קטנה הא מ"מ אינו מוקף גויל ע"י הנקב כבר העיר בו בבעל התרומות וכתב וז"ל דרב אמר נקב ירכו של ה"א אם גוררו ונשתייר ירך קטן כשר ואם לאו פסול פי' אע"פ שאין גויל חלק סביב האות אלא גוף הירך עבה כל כך שאם גורר ממנו וממעט עוביו יהיה גויל חלק סביב הנקב וגם נשתייר בירך מועט ברחבה כשר עכ"ל הרי שלפניו דבעה"ת תי' קושית הב"י בטוב ולא משום דאיכא תקנה בגרירה אלא משום דאנו רואים אותו חלק העבה כאילו אינו • וסברא זו שייכא דוקא גבי נקב דבזה י"ל מכ"מ דל העובי והו"ל האות בינוני מוקף גויל מה שאין כן בנדבקו האותיות מכל מקום האות אינו מוקף גויל מחמת שדבוק לאות אחר לכן פסול כל זמן שלא גררו • אבל לעולם מהני גרירה ולא הוי חק תוכות כהסכמת הפוסקים: **והנה** הראיה שהביא הספר כאן מהא דפ' הבונה שקליה לגגיה דחי"ת כו' הוזכרה גם כן בהרשב"א בחדושי שבת הביאו הר"ן שם ודחאה משום דשאני שבת דהאיא שכל במלאכת מחשבת • וכן דחאה ג"כ ספר התרומה • ולכן אסתפק ליה בהאי תקנתא דגרירה • ומכאן קשה קצת אמ"ש בדרכי משה בי"ד סי' רע"ד ע"ש שר"ל דמדבקו שני זייני"ן ועושה חי"ת ליכא למ"ד דמהני גרירה והרי למרדכי עיקר כהייתו מכה"ג וצ"ל דמכ"מ איך הפוסקים דלא הביאו ראיה זו י"ל דלא קא שרו ע"י תקנתא דגרירה רק בשאר אותיות דבוקים שלא נפסד בהם צורת האות ולא נעשו אות אחר: **ואין** נראה לומר דאע"ג שלא פירש תלמודא מ"מ צריך • ומכ"מ הרא"ש תפיס להך פי' עיקר משום דאין שיעור. לרגל הפנימי רק שנשאר בו כל דהו סגיא וקשה הא מ"מ אותו כל שהוא שנשאר ג"כ אינו מוקף גויל ולפסול משום הכי • כמו שהקשה הב"י קושיא זו אהא דאמרי אם נשתייר אות קטנה כשר דליפסול משום דאינו מוקף גויל • ומה שתי' ע"ז הב"י דיש חילוק בין נקב מקודם הכתיבה או אח"כ • א"כ דס"ל דאין מק"ג מחמת נקב פוסל • זהו לא שייך הכא • דהרי כאן קיימי' לפי' קמא דרש"י ולהך פי' ס"ל גם תלמודא דידן כדס"ל לירושלמי דבעינן מק"ג שלא יהא נקב אצל האות • גם להך פי' אין מחלקין בין נקב מקודם או אח"כ • ודוחק לומר כיון דלא צריך שיעור לאותו רגל הפנימי לא איכפת לן ג"כ באם איט מק"ג דלא מסתבר כלל למימר הכי • מיהו לפמ"ש לשון בעהס"ת גבי נשתייר אות קטנה • דאמרינן דל עובי האות מהכא ונשאר אות בינוני עם הקפת גויל א"ש גם הכא דברגל פנימי דא"צ שיעור לעולם י"ל דרואין כאילו ניטל דיו דסביב הנקב ונשאר י' קטנה ביותר עם הקפת גויל: **ובתפילין** מיירי צ"ע אמאי נקיט תפילין ובמעה"מ תי' י"ל דגם להך פי' ס"ל לרש"י כירושלמי דבעינן מוקף גויל שלא יהא נקב ורק דזהו בס"ת כדנקיט לישנא דכל אות שאינו מק"ג דהיינו בס"ת דכתבינן אגויל • אבל כאן בתפלין לא אמירא כס"ת לענין מק"ג מחמת נקב • אבל הספר לא ס"ל הך חלוקא דאדרבה מלינו דתפילין חמירי כדלקמן: **ומיהו** תלמודין לא בעי היקף גויל נלע"ד דהיינו דוקא בשאינו מק"ג מחמת שנקב שבתוכו • אבל כשהנקב מבחוץ שאין האות מק"ג מחמתו מבחוץ גם להך פי' פסול דאל"כ מאי אריא דנקיט תוכו הו"ל ניקב סביבו כשר • דהוי כולל בין מבחוץ ובין מבפנים אע"כ דגם להך פי' דרש"י לא מכשרינן כ"א בהללו • ולפ"ז שפיר יש לפרש מ"ש הרמב"ם בפ"א מהלכות תפילין הלכה י"ט שכל אות שאין הגויל מוקף לה מארבע רוחותיה דפסול דמשמע שהם אפילו מחמת נקב היינו בהנקב מבחוץ • ומ"ש בהלכה כ' נקב העור אחר שנכתב אם נקב בתוך האות כו' הא דכתב לאחר שנכתב לא אתי לאפוקי דקודם שנכתב פסול אלא משום דכתב מתחלה עור שהוא נקוב לא יכתוב ע"ג הנקב כו' ע"ז סיים אח"כ דנקב אח"כ כשר • ולא לדיוקא דנקב קודם שנכתב פסול • ומשום דכאן מיירי בנקב תוך האות כן היה נראה לכאורה • אך מדברי הב"י בסי' ל"ב מבואר דלא ס"ל הכי אלא דלהרמב"ם כשר אף במוקף גויל מחמת נקב שמבחוץ ומחלק להרמב"ם בין נקב מקודם לנקב אח"כ: **אמר** ליה זיל אייתי ינוקא דלא חכים • מדברי כמהר"ר שהביא בב"י שכתב וז"ל כשנפסק רגל באמצעו עד שנפסק הרגל לדו עליון מן התחתון • ותיקון זה תלוי שיהא הנקב דק כ"כ שאין ההפסק מונע הקריאה המתוקנת לתינוק בינוני עכ"ל • מבואר דהתינוק מצרף מה שלמטה עם מה שנשאר למעלה ועיי"ז קורא אותו כתיקונו וכשר • וכ"מ בב"ח בסי' ל"ב אות י' וי"ב • וכ"מ בש"ך ביו"ד סי' ר"פ ס"ק ת' • אבל בט"ז א"ח סי' ל"ב ס"ק י' כתב נראה לי דהך נפסק מיירי שנפסק קצת מאורך האות ולמטה לגמרי ולא נשאר רק החלק שקודם ההפסק אז תלוי בקריאת התינוק אם ספק לנו אם נשאר כשיעור אות הס"א אבל כו' לא יועיל כו' דהתינוק יצטרף כו' • ובאמת שכ"מ קצת בנוהרי"ק שהביאו שם בס"ק ט' • וכן מקשה בבית יוסף בהא דמקשה איך מכשרינן על ידי תינוק דלא חכים הא מכ"מ אינו מק"ג • ואם סבירא להו דמצרפים מה שלמטה למה שלמעלה • אם כן האות עצמו למטה ולמעלה הוא מוקף גויל וההפסק שביניהם כיון דאינו ניכר כמאן דליתא הוא • מזה משמע דסבירא ליה כהט"ז ויש לדחות נהי דצרופי מצרפינן לה והוי ליה כאלו היה כתוב במקום ההפסק מכ"מ באותו חלק אות אינו מוקף גויל • כיוצא בזה בש"ך סימן ר"פ ס"ק ד' • והגה בלשון הרמב"ם בהל' י"ט שכתב וז"ל וכל אות שאין התינוק שאינו לא חכים ולא סכל יכול לקרותו פסול משמע להחמיר עוד טפי מהט"ז דלשונו משמע דהיכא דמסופק לנו אם האות כשיעורו או לא באמת לא מהני תינוק דלא חכים כו' אלא דמיירי באות שנראה לנו שהוא כשיעורו ואפ"ה אינו כשר כ"א שיהא ניכר לתינוק דלא חכים כדסיים הרמב"ם לפיכך כו' עד שירוץ הקורא בו • וא"כ תינוק דלא חכים הוא לחומרא ולא לקולא. מיהו בדברי הרא"ש גבי כתב ד' כרי"ש כתב ואם יש ספק מייתי תינוק דלא חכים כו' מבואר דמהני תינוק דלא חכים לקולא כשיש לנו ספק בשיעור וכ"מ סתימות לשון הפוסקים • והנה רש"י כתב כאן ד"ה איפסק ליה וי"ו דויהרג כו' אירע במקום נקב • ופירש הב"י בתי' א' שלא דכוון רש"י לאשמועינן רבותא דאפילו בהיה הנקב מתחלה ג"כ מהני תינוק דלא חכים • ולדבריו עדיין קשה אמאי לא פירש כן ולאשמועינן רבותא זו גבי איפסק ליה כרעיה דה"א • ולפמ"ש לשונו בשם בעה"ת א"ש דלעיל ליכא רבותא בהא משום דמיקרי מוקף גויל דרואים כאילו ניטל העובי סיתרון ונשתייר אות קטנה עם הק"ג אבל כאן גבי תינוק כו' דהתירו מכח קריאת התינוק האות כמו שהוא לא שייך כתירוץ בעה"ת • להכי קמ"ל רש"י דאפ"ה כשר משום דלא איכפת לן במק"ג דמחמת נקב בתפילין כדלעיל ברש"י לפי' ב' • א"כ דמה שכתב רש"י אירע במקום נקב אינו רוצה לומר שהנקב הפסיק האות אלא ר"ל שמעיקרא לא כתב האות כשיעורו • והסיבה לזה היה מפני שהיה שם נקב ומפני כך קיצר הוי"ו • אבל לעולם שהיה מוקף גויל • ולפי זה הוא כפירוש הרמב"ם ממש כמו שכתוב בספר אבן העזר וכן עיקר: **אין** שיעורים באות קטנה כו' ואדרבה אם לא נשאר אלא כשיעור י' פסול בב"י מקשה ע"ז הא שייך גם כן הך התירה דנשתייר אות קטנה שנשאר שיעור ו' קטנה • ולענ"ד דהמרדכי ס"ל כהרמב"ם דאף בנראה לנו שהיא אות ו' קטנה אינו כשר עד שירוץ הקורא בו שיקראנו התינוק דלא חכים גם כן ו' דמה שאנו קוראים אותו ו' מזה אין ראיה דמפני שאנו יודעים שכצ"ל אות ו' ובעינן הך דתינוק כו' להומרא • ולפמש"ל משמע דבעה"ת דמשום הכי מהני נשתייר אות קטנה דאנו רואים כאילו ניטל העובי א"ש גם כן דאם כן לפי זה כאן כשנשאר רק אות ו' קטנה וזהו אינו מוקף גויל וצריכין אנו לראות כאילו עוד ניטל קצת באופן שישאר מוקף גויל ממילא יופסד צורתו דאפי' ו' קטנה לא יהיה וישאר רק י' רק לפי זה צריך לומר הא דמהני תינוק דלא חכים כו' משום דמצרפין מה שלמטה עם החלק שלמעלה ומקרי מוקף גויל • אבל הב"י דסבירא ליה דגם בהא מיקרי אינו מוקף גויל אם כן גם בהכשירו דעי"י תינוק כו' צ"ל כתירוץ הב"י • לכן מקשה שפיר גם כן דליסגי בכשנשתייר אות ו' קטנה ומכ"מ התי' הראשון שכתב נראה לי ברור דהמרדכי סבירא ליה כמשמעות דברי הרמב"ם הנ"ל דתינוק דלא חכים הוא רק לחומרא כנ"ל • ומזה מבואר דמה שכתב הבית יוסף לחלק בין נקב קודם הכתיבה לנקב אחר הכתיבה אינו משום דסבירא ליה כסברת הרשב"א דהיכא דיש תקנה לגררו ה"ל כגרור כבר כמו שהבין האבן העזר • דזה אינו מתרי טעמי • הדא אם כן גם בנקב מקודם הכתיבה לימא הכי דהרי סבירא ליה להב"י להלכה דמהני גרירה • ועוד דלפירוש זה אכתי קושית הבית יוסף אהכשירו דתינוק דלא חכים דבזה צ"ל דיש תקנה לגררו שאם כן לא ישאר שיעורו לתינוק כמו שכתב הא"ע בעצמו אע"כ חלוקא דהב"י הוא מסברת עצמו דנקב שאחר הכתיבה מפני שכבר היה האות כתיקונו שוב אינו פוסלו וכמש"ל: **ובכל הפשוט יכול להיות דפסולות** אפילו

כתיבה תמה : שלא יעשה אלפין פיינין משמע שאלפין צריכין להיות דומה קצת לפיינין . ולא סיתן פיסן משמע שפיתין צריכין לדמות קצת לפ"א כעין שפי' ר"ת ור"ת היה אומר שאם לא זיין כלל דפסול מידי דהוה אקוצו של יו"ד ואין נראה מדאמרי' התם שקליה לגגו דח' ועביד תרי זיינין חייב ש"מ דאין זיונין מעכב דהא בח' ליכא זיינין כדאמר לקמן והוי (שם) (כ"ח) [כתב] גמור וחייב ומצאתי הג"ה בפי' רש"י ז"ל דבכל האותיות איכא תיקון זיון כל שהוא שצריך לזיין האותיות בשום דבר ולא איירי בזיון בשעטנ"ז ג"ץ דהא בשבת כל שני אותיות שהוא שם חייב ואיירי בשלהו אבל בזיונין לא פסיל (א) ע"כ ומיהו בנט מסופק ר"י אחר שנקרא ספר ויש שמצריכין לכל אות היקף גויל וכ"ש דיש להצריך זיונין ומיהו בהיקף גויל אין הדין שמהם דהא כתב גמור הוא וגבי תפילין ומזוזות איצטריך ליה למיתני והו דאמר פ"ב דגיטין לא צריכא דמעיו"ש ואין להביא ראיה דלא בעינן זיונין מדאמרי' כתבו יונית ועדיו עברים כשר דמ"מ כתב גמור הוא בלשונו לשון ואומר ר"י (ג) דיש לכותבו [*פי' בלא זיין] שלא נהוגא לעז על גיטין [דף פג ע"ב] הראשונים רבים שמשון אמר רב אשי חזינא לספרי דייקני דחטרו לגגו דחי"ת פ"ה מקל בראשה השמאלי ואין נראה לר"ת דהא לא מיקרי גגה ופי' ר"ת בשם הגאונים חטרה כמו חטרת גמל באמצע גגה קבועת דיו והיה אומר ר"ת לעשות שניהם מקל בראשה דרך כתיבתם וגם כדפירש באמצעית' וגם לא מיפסיל בהכי אפי' אינה נעשית בדרך כתיבה כיון דקרי ליה תינוק לא טיפש ולא חכים ועוד יש לדקדק מסכות השקליה לגגו דחי"ת ועשאו שני זיינין דלורת החי"ת אינה עגולה מן הצדדין אלא תג, אית לה מכאן ומכאן כמו זיין לצד ימין לגגה ואז לבאורים כי שקלת אמצע הגג נשארו שני זיינין ואומר ר"י נמי דאין לורתה כך מ"מ לא מיפסלא בהכי חומנין דמהגני דעבד הכי ואיכא שני זיינין ואם כן לפי זה מה שהבאתי ראיה לעיל להכשיר בלא בזיונין אין ראיה מכאן דאימא על ידי מחיקת הגגין איתרמי שעשה זיונין ומיהו מפס פירש"י שהזיונין מגוף האות כדפי' לעיל וכן פירש ר"ג מ"ה בספרו במנחות ר"י : והלו לכרעיה דה"א וכרעיה דקוף מפרש בפרק הבונה דהלויה היא פי' ואינה נדבקת עם (*גגה כסיהם) [*הגג ובפירוש] רש"י ואית לה תגין כלפי לד הרי"ש ישאר אותיות לא נודע אם תלויות אם לאו ומיהו מכלל פי' אלא הכי משמע דתו ליכא דתלויות ויש ללמוד דכל שתגין לצד שמאל כמו הקוף ואם לא תלה יש לספק אם פסיל בהכי מידי דהוה אקוצו של יוד או שמא לא פסיל בהכי ויש לדקדק מדקאמר חזינא לספרי דייקי דתלו ט' משמע דלאו מגוף האות הוא אלא שהיו עושין מצוה מן המובחר ותגין שלהן פירש"י ז"ל כמו תגין המשההין נמי קוף שהן כמו מקל בראשה השמאלי ור"ת פירש (ג) כהסיה הבונה שגגו לגגו דד' ועשאו ריש וזו היא בליטת הד' לצד ימין כלפי הג' ולה"ר אלחנן נראה כפי' רש"י ז"ל מדאמרי' פרק הבונה [*דף קד] דאיתלה (*גגו) [*כרעיה] של קוף פירוש שאינה מדבקת עם גגו כמו (*בן) [*כאן] ואותו פתח (ד) שמתוקן לבעלי תשובה באותו לד (*הפתח) [*הכתר] כמעט' הכא דאם יחזור בתשובה יקבלו (ס) וה"נ מתוקן שתלייה בה' לקבל בעלי התשובה ובאותו לד צריך להיות הכתר וסמ"ך ומ"ם על כרחך דבוקות לגגיהן מדאמרי' מ' וס' שבלוחות בנס היו עומדין ואם הדבקו ה' וקוף כרעייהו לגגיהן לא ידע אם יכול להפרידו בסכין ולעיל פי' דהוי כחק ידיכות ושרי וכן מצאתי שחר בו ר"ל ממה שפירש לעיל דהוי חק תוכות ואומר ר"י באם הדביק אות של שם יכול למחוק (*אפי') [*הנ"ם] דהזהרה למוחק שם מלא תעשון כן הא תיקון הוא ושרי וראיה דאמר במ"ס המוחק אות אחד מן השם עובר בלא תעשה ואמר ר' שמעון לכך נאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה' אלהיכם אבל הדיו שנשפך ע"ג הכתב מותר למוחקו שהן לא היה שם כוונתו אלא לתקן הכא נמי כוונתו לתקן ושרי וקצת נראה סיוע למה שפי' לעיל דלא מיקרי חק תוכות • ומ"מ אית לה תגא אמר הקב"ה אם תוזר בו אני קושר לו כתר וכ' נמי אית לה תגא כדאמרינן בב"ר מאי טעמא התחילם

תורה בב' מה ב' יש לה שני עוקצין אחד למעלה ואחד לאחריו אמר לה מי בראך מראה בנקודה של מעלה מה שמו מראה נקודה של אחריו כלומר אלף פי' אלהים שמו • וכל אותיות כפופות שעשאן עגולות מצד ימין בלא עוקץ כשרה ומ' פתוחה צריכה להיות פתוחה למטה דאל"כ הוה ליה בגם כמ"ם סתומה • אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרי' והגיא תיובתיה חדא דאמר רב תתקנד כל ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן ושלשה יגנז והגיא תיובתא שלשה יתקן וד' יגנז תנא אם יש בה דף אחד שלימה מצלת כולן פירש ר"ל דהייט דווקא אם בתחלתו נכתב כן אבל (ו) (אין יכול) להסיר דף אחד הפסול ולכתוב דף אחר כדי להכשיר לא דאל"כ ארבע למה יגנז יסיר דף ויעשה אחר א"ר ילחק והוא דכתוב רובא דסיפרא שפיר אמר ליה אביי לרב יוסף אי אית בההיא דף שלשה טעיות מהו אמר ליה הואיל ואתיהיב לתקוני מתקנא והני מילי חסירות אבל יתירות לית לן בה פ"ס אלא יגרוד היתרות ומתקן והדין עמו דפשיטא דלהגיה כן אסור דמ"ש חסרות מיתרות אם ישאר כן (*דלעגין) [*דבשלמא לענין] תיקון (*מפרש) [*איכא לחלק כדמפרש] טעמא (*שפיר) משום דמחזי כמנומר ואותם סופרים כשהם מסופקים ועושים יתירות טועין הן ועושין מלאכת השם יתברך רמיה וכן נמי אמרינן בעירובין ובסוטה בני הזהר במלאכתך שאם אתה מחסר או מיתר אות אחד אתה מחריב את כל העולם כלו (ז) ואם האמר האיך יתקן הא אמרינן במסכת סופרים (פ' ח' הלכה י') עירב האותיות או שהפסיק באמצע השם יותר ממלא אות קטנה שהוא שיעור בין תיבה לתיבה לא יקרא בו לפי שנראה כב' תיבות ויש לומר אחר הגרידה אם יוכל להאריך האותיות מלאחריהם או מלפניהם כשר הדבר בעיני ואם לאו ימחוק (ח) [*עוד אות] ואות אחת גדולה יכתוב במקום השתים ושאלתי לרבי (ט) ואמר לי דההיא דמעתין איירי בענין שיכול למלאות האויר על ידי שיאריך האותיות וההיא דמ"ס מיירי שאין יכול להאריך ודוחק מה שפירש נמי שימחוק האותיות אין נראה דאם כן בחסרות נמי יכול למחוק ולכתוב קטנות ועוד דההיא דמ"ס אמאי לא יקרא בו יעשה כן ואם היינו מפרש לא יקרא בו עד שיתקן הוה ניחא וכן משמע מדלא נקט יגנז ומיהו איכא למידק לחומרא מדלא תנא יתקן ועוד דאי (*איהו) [*הוה] תני יגנז ה"א דפסול לגמרי וה"א דאפשר להסיר הדף או היריעה ועל כל הפי' ק"ל דהיך יוכל לעשות כתיבה דקה או גסה יותר משאר הספר והא אמרי' לקמן לא ימעט הכתב לא מפני הריוח שלמטה ולא מפני ריוח שלמעלה ואין נראה לחלק בין אורך לרוחב ואין לחלק בין כתיבה קטנה לגדולה והא דאמרינן מקצר והולך ר"ל שיטין כדפי' רש"י ז"ל ועוד דיותר יש לפסול כשאותיותיו קטנות או גדולות שיש לטעות שהן מאותיות שהם הל"מ דדינם להיות קטנות או גדולות ויש לדחות [*דהתם בשם • מ"י] [דבשם] דוקא ולא שאר תיבות אם לא אותם שיש להם משמעות (י) שהם תיבות גמורות במקום אחר א"נ הגדר מוכיח (*כ"ל) [*סוף דבר אני מסופק בדבר] ולא ידעינן מאי אידון [*בה] ע"כ לשון רבי' שמשון והאריך ואני קצרתי ועיין בתוס' : (כ) (חסרות מ"מ פסול משום דמיחזי כמנומר) : [דף ל] הכותב ס"ת ובא לגמור גומר אפי' באמצע הדף מיתיבי לא יגמור באמצע הדף כדרך שעושין בחומשין אלא מקצר והולך כי קאמר בחומשין והא ס"ת אמרת בחומשין של ס"ת והא אמר רב גידל אמר רב לעיני כל ישראל באמצע הדף הוא באמצע שיטה איתמר רב אשי אמר אפי' באמצע שיטה [ל] רבנן אמרי באמצע שיטה דוקא וכן הלכה : אמר ר' יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב התקנה ח' פסוקים שבתורה יחיד קורא אותם ר' מעולם היה מפרש לאפוקי שלא יקרא הש"ץ עם הקורא ואין נראה לר"י דא"כ כל התורה נמי כדאמר פ"ק דמגילה קלאו שנים ילאו מבא"כ בתורה אלא מה שאנו נוהגין (שלא) (*לומר הקרוי עם החזן) [*שיאמר החזן עם הקרוי] כדי שלא לבייש מי שאינו יודע כדאמר במסכת בכורים בהיו נמנעין מלהביא התקינו שיהיו קורין עם הכל וכן פרש"י במגילה (*אלא פי' יחיד

קורא

הגהות בהרי"ו ומהגהו"ש (י') הזיון אינו כ"כ כמו היקף גויל דבלא היקף פסול ובלא זיון כבר דהכי הדין בתפילין . (ב) דאין כצ"ל : (ג) מתחלת ס : (ד) קוף מתוקן : (ס) ובלאותו לד שפתח הוי הכתר :
(ו) נמחק : (ז) יתירות נ"ל בס : וא"ס ט' : (ח) ס"א עוד אות אחת ואות אחת יכתוב גדולה : (ט) וס"ל בססיא דמסכת סופרים נמי יעשה כן : (י) בכל חלק יש לו משמעות בפני עצמם :
(כ) אמר רב : (ל) ובאמצע בדף

באור מהרמ"ב

אפילו אי קרי כו' • פירש הב"י וזה לשונו כלומר דלא הוכר ורלה לומר דפשיטות שלא נתחייב בו שיעור אות אפילו קרי ליה תינוק דלא חכים כו' לא מבגחינן ביה עכ"ל : ודהא נמי ליכא זיונין כדלקמן • הנה בסמוך דחה ראיה זו דאימא ע"י מחיקת הגגין איתרמי דעשה זיונין וז"ל בעה"ת ורבינו יעקב היה מפרש דהסרי לשון חטרת גמל כו' כדאמרי' פ' הבונה כגון שנטלו לגגו של חי"ת ועשאו שני זיינין והרי אין צריכה זיונין אלמא במחיקת החי"ת באמצע נעשית שני זיינין והגין שלהם עכ"ל : מצאתי הג"ה בפירוש רש"י דבכל האותיות כו' לשון זה כמו שהוא לפנינו אינו מובן כלל • ונלע"ד שחסר כאן דבעה"ת בהלכות גיטין כתב וז"ל המנהג הרי"גב"א היה מדקדק כיון שלא יתחייב עליהם אם יכתבם בשבת אם לא יעשה תגין וזיונים כמשפטם כדאיתא פ' הבונה אם כן מסתמא אין נקרא אות בלא תגין שלהם • והכי איתא פ' הבונה • הנה נתכוין לכתוב אות אחת ועלו בידו שתים חייב והתניא פטור לא קשיא הא דבעי זיוני הא דלא בעי זיוני אכן יש לומר דההיא מיירי בכותבו תוך ס"ת כו' אבל בלאו הכי חייב אף בלא תגין כו' והדע דקאמר התם נטלו לגגו של חי"ת ועשאו שני זיינין חייב משמע בנטילת הגג לחודא סגי ושלא צריך בזיין ג' תגין אלמא כיון שאין בדעתו לעשות באות תגין מיקרי אות בהכי עד כאן לשונו • ולפי זה מה שמביא הטור כאן ראיה מהא דנטלו לגגו דחי"ת כו' דכשר בלא זיון • אדרבה יש משם ראיה להיפך מדקאמר הם דלא בעי זיוני פטור ש"מ דבס"ת מיהא פסול בלא זיון • וע"כ לפי זה הא דקאמר לעיל בנטלו לגגו דחי"ת חייב זהו רק לענין חיובא דשבת אבל אינו אות לגבי ס"ת • וע"ז כביא ומצאתי הג"ה בפי' רש"י כו' דלפי"ז י"ל הא דקאמר הא דבעי זיוני פטור ר"ל זיון כ"ש דאיכא בכל האותיות • אבל לא מיירי מזיוני דשעטנ"ז ג"ץ • וי"ל לעולם דבבציר חסר זיון דשעטנ"ז ג"ץ לא מיפסל בהכי אם יש לו זיון קצת כשאר אותיות כן נ"ל לפרש לשון שנשר כאן : פ"ע ואומר ר"י דיש לכתבו בלא תגין שלא להוציא לעז על גטין הראשונים • ולפי זה צריך לומר הא דפטור היכא דבעי זיוני היינו בס"ת כדדתי בסה"ת התרומה אבל אין לומר כדכתבתי בסמוך אליבא דתקנת פירוש רש"י דמיירי שם מנחכת זיון כ"ש של כל האותיות אבל זיוני דשעטנ"ז ג"ץ לא מעכבי • דהאמת לר"י בעל התוס' ליכא למימר הכי דהכי שם בפרק הבונה דף ק"ד ע"ב דבור המתחיל נתכוון מקשי הא"ד וס"ח אמאי אריי נתכוון כו' ויש לומר דנקט נתכוון לרבותא כו' • אבל כתב שתי אותיות אחרים דלא בעי זיון חייב ופי' זה הוא שסיר אם מפרשינן דבעי זיוני רלה לומר זיוני דשעטנ"ז ג"ץ • אבל אם נפרש דהכר זיון כל שהוא שבכל האותיות דמבוש הכי פטור • אם כן גם דכתב שאר שני אותיות בלא זיון כ"ש גם כן ליפטר וא"ל אי ליכא למימר כתירוץ התוס' דלדיוקא אתיא אבל כתב כו' וא"כ נשאר קושית התוס' במקומה • ובאמת ברש"י בלפנינו שם בדף ק"ה דבור המתחיל הא דבעי זיוני מפרש דמיירי בזיוני דשעטנ"ז ג"ץ כו' וטעמו באמת כדאמרן משום דלא יקשה קושיי' התוס' כנ"ל וא"כ כי היכי דלא תקשה אההיא דהכא דמכשיר בלא זיון נ"ל דהתם בס"ת בעי זיון • והכא בגיטין לא בעי זיון ובטור סי' רע"ד כתב דמדברי הרמב"ם ז"ל משמע דפוסל בלא זיון שעטנ"ז ג"ץ אבל ברמב"ם כתב דכשר בלא זיון ולדידי' לריך לכוין הך דפ' הבונה דפטור היכא דבעי זיוני • וי"ל דהרמב"ם לטעמיה דמפרש כך דיכא דרלה דשעטנ"ז ג"ץ בעי זיונה דקאי במזוזה כמבואר בדבריו בפרק ה' מהלכות מזוזה • וכמו שכתב בהגהות מיימוני סוף פרק ה' דהלכות תפילין • אם כן י"ל כך ברייתא דפוטר היכא דבעי זיוני ר"ל בכותב במזוזה • ולפי זה אתי שפיר ספי הברייתא דלעיל דמחייב בנטלו לגגו דחית ועשאו שני זיונין והרי ליכא זיון • דצ"ל על זה כמו שכתב בס' התרומה דשאני בשבת דמלאכת מחשבת אסרה ולא מיירי מב"ת א"נ דהיו עליהן תגין מעיקרא כדברי ר"ת • א"נ דעשה תגין במחיקתו כמו שכתב במרדכי כאן בסמוך • ולהרמב"ם נמי הכי אתי שפיר דהו"ל לזיין כלל שעטנ"ז ג"ץ • אך הברייתא דפוטר היכא דבעי זיוני זה מיירי במזוזה ולפי זה ש"ס במזוזה אם לא זיין שעטנ"ז ג"ץ מיפסל • מיהו להרא"ש שהביאו בהגה' מיימוני סוף פרק ה' דהלכות תפילין דזיוני דאותיות שעטנ"ז ג"ץ הם מגוף האות ור"ל שצריך להיות פני היודין לצלע שגוף יהיה לגבי ראשי אותיות אלו ג' זיוני • ולפי זה י"ל הא דנטלו לגגי דחי"ת חייב היינו כשהיה הני זיינין כתובין היודין שבראשיהן פניהם למעלה • וכן ברייתא דפוטר בלא עביד זיונא מיירי בהיו כתובים הני זיינין ולא היו פניהם למעלה שאז כשנאמרו הני זיינין הם בלא זיונין • והיינו גם כן מה שכתב בסמוך דר"ת מפרש כך דהבונה דמיירי בהני תגין דהיינו דאיך שיין שהיה על הח' תגין דשעטנ"ז ג"ץ שהן שלשה על כל ז' • ואם כן היה על הח' מעיקרא שהם תגין וזהו לא יתכן • אלא ה"ש משום דרבינו תם סבירא ליה גם כן כהרא"ש כר"ל דהתגין הן מגוף האות אם כן שפיר י"ל דהיה הזיינין מעיקרא בתגין • פכ"ס לדינא אין להקל יותר מדברי הרא"ש ר"ל לעשות מכל מקום פני היודין למעלה באופן שיהיה ג' זיונין מאותיות עצמם על כל פנים דממיקל יותר מזה קי עליו הא דפ' הבונה דפטור היכא דבעו זיוני : אלא תגין אית לה מכאן ומכאן • לכאורה אינו מובן מנ"ת הא ליכא ג' זיונין על כל ז' • ור"ם הרי הוא פוסל בחסרו זיוני דשעטנ"ז ג"ץ כדכתב הספר בסמוך • ונראה דסבירא ליה כהרא"ש שהזיונין הם מגוף האות כאשר כתבתי בסמוך ולא"ש : על ידי מחיקת הגגין איתרמי שעשה זיונין • דבר זה קשה להולמו • גם מה שכתב ואם כן לפי' זה כו' דמה קישור יש זה לזה ונראה לי דהכי סבירא ליה תגי' זיוני דז' כן ח' מצד ימין ושניה מצד שמאל כמו שהבאית בב"ח ואם כן אתי שפיר דרש"י במחק הגג כהאיה נעשו ג' בזיונין דלצד שמאל א' למעלה וא' למטה כנ"ל :

והזיון דלצד ימין כבר היה מעיקרא על החי"ת ולפי' זה הך תירוצא הוא שייך לתי' דמקודם • ומשום הכי א"ש הא דדחיק במע"מ למצוא טעם לשיטה זו שיכא ב' לצד שמאל • דלגמא ג' הן לצד ימין • והא"ש שדבריהם מכפים מגמ' זו דע"י מחיקת הגג שבין שני הזיינין וקודר מעט מאצל עוביו של ראש הז' נשארו הזיונין של הזיינין לצד שמאל אחד למעלה ואחד למטה ודו"ק היטב : ויש לדקדק מדקאמר חזינא לספרי דייקני ט' וה"ב נם כן מהרי"ק בשורש ע"א ומהסיא ראיה דאייתי הספר והרי"ב בסי' קכ דמה ראיה זו דמשום הכי קאמר ספרי דייקני משום דעבדי גם תטריס לחי"ת ואפילו הכי תליא כרעי' דה' ובחד סימן שני להטריס בין א' להי או בתלי' דכרעי' דה' או בחטרת דחי"ת • ועוד דספרי דייקני תלי' לכרעי' דה' נעשה מרוחק יותר תמה שצריך להיות מרוחקות מסורת הדין דסגי' ליה בחוט השערה • וק' דהספר בסמוך כ' ואם הודבקו ה' וקוף כו' • לא ידע אם יכול להפרידו בסכין כו' והרי לדידיה בעורן בדביקותן כשר • וצריך לומר דמה שהכשיר כאן היינו רק דביקות משהו באופן שאין הדביקות ניכר מרחוק וגם תינוק יכול לקרותו ה' • ולקמן מיירי בדבוק ממש • ולפי זה מה שמכשיר במהרי"ק בשורש ע"א מיירי גם כן רק מדביקות כ"ש • וכן משמע בא"ע סי' קנה סעיף עז בהג"ה דמחלק בהכי להשוות דברי מהרי"ק לדברי תה"ד שם • ומכל מקום הלשון כאן שכתב משמע דלאו מגוף האות הוא כו' אינו מובן • על כן נראה דהספר מספקא ליה אהרתי מילי אם לא תלה כרעיה דה' • וכן אם לא תטריס לגגו דחי"ת דתרתי דינים אלו נאמרו בחדא דחזינא לספרי דייקנא כו' ולכן אם נמצא דפסול בלא שלו כרעיה דה' לריך לומר גם כן דפסול בלא הטריס לגגו דחי"ת • ומשום דמדמין הך חטרת לקוצו של יוד • ובשתא דפשיטא ליה להתירא בלא תלה כרעא דה' וכן בלא חטריה לגגו דחי"ת • לריך לומר דחטרת הח' אינו מגוף האות • (ולפשר דמה שכתב ואם לא תלה כו' לריך לומר ואם לא הטריס לגגי' דחי"ת כו' ולפירוש זה בלא תלה לכרעים דה' גם הספר מודה דפסול) • ומכל מקום לדינא אף על גב דהריב"ש פוסל בלא תלה כרעים דה' אבל בלא חטריס לגגו דחי"ת משמע להדיא מדבריו דמודה דכשר • דע"ז ליכא למימר כדדחה הריב"ש על תלית כרעים דה' • וכ"מ גם כן במהרי"ק דבלא תטריס לגגו דחי"ת פשיטא ליה תכשר דכשר • דמדין לא תטריס כו' יליף לדין לא תלה לכרעים דה' דכתלא מתאה מתהינא וכו' משמע דבלא חטריס לחי"ת ליכא לספוקי כלל וכשר : מדאמר בפרק הבונה דאי תלא תגא של קוף • פירוש שאין נדבקת כו' עד ישאורו לד כו' הכל מגומגם • אבל הלשון בתיקונו המלא בתוס' כסוגיא וי"ס ומאי טעמא כו' : ס"ג כוונתו לתקן ושרי אבל לקמן בסוף הלכות תפילין אסיק הספר דדוקא בנטלה טפת דיו שרי למחוק כדי לתקן • ולא בנדבקו האותיות מיהו אנן קיימא לן כדכתב כאן כמבואר בסי' רע"ד : וקצת נראה סיוע למה שפי' לעיל דלא מיקרי חק תוכות • פי' דסבירא ליה גם כן אם מתוקן מיד על ידי מחיקה זו ה"ל בשיר תיקון ולא מוחק וע"כ שרי • אבל אם לא היה מועיל מחיקה זו • כ"ה בחור וכתבו אמר כן • ואין התיקון בא מיד בשעת המחיקה ה"ל לאסור למחוק את השם • כיון שמחיקה זו עצמה פדיין אין בו התיקון • א"נ דמ"ש וקצת נראה סיוע הייטו לדעת רבינו תם לקמן דסבירא ליה להלכה דאין כותבין שם על הגרר • וא"כ אם לריך למחקו כולה תו לא הוי שרי למהדר ולכתוב שם השם • אבל אם תיכשר ע"י מחיקת טיפת הדיו כשארו אותיות השם כתובים שלא על הגרר : וכל אותיות כפופות שעשאן עגולות מצד ימין בלא עוקץ כשרה • משמע דלכתחלה לא יהיו עגולות • וקשה דבהגהת מיימוני סוף פרק ח' מהל' תפילין כתב ע"ש הרא"ש וזה לשונו שכל הכפולים בכפולות לריכים להיות עגולות למטה באם תפשטנה תהיה פשוטה כו' עד כאן לשונו • ומכ"ש שלריך להיות עגולות למעלה דאם לא כן תדמה כ' לבית • ולריך לומר דכאן רלה לומר עגולות מבפנים בלי קרן זוית • ועיי' בב"י סי' ל"ו שהאריך והעולה מדבריו דהות כ' לריך להיות עגולה דוקא סכוסה והפשוטה • ואם מ"ם פתוחה עגולה למעלה ויש לה זוית למטה • בלי עקנו • מ"ם סתומה יש לה מוח למטה • פ"א יש לה זוית מבפנים ולא מבחוץ וכן כפה פשוטה עד כאן : ה"ג ואם תאמר אין יתקן הא אמרי' במסכת כר' : ולא ידענא מאי אידון • והבית יוסף בסי' רע"ט כתב דלק"מ דהא דלקמן דלא ימעט הכתב כו' או לא ירחיב כו' הייט לכתחלה • וכאן דאי אפשר להתקן בענין אחר הוי כדיעבד עכ"ל ומכל מקום הייט דוקא לענין לכרבות בכתב • אבל למעט בכתב אפי' דיעבד פסול דהרי פוסל כאן בהסירית ולא מתקנינן לה בגרירה וכתיבת אותיות קטנות • ואכתי קשה מהא דפסל הרמב"ם באם עשה לפרשה פתוחה סתומה או בהיפך . ולא מהני לתיקוני ע"י שימחק וירבה בכתב או ימעט כדכתב הבית יוסף בסי' ער"ה • וי"ל דהתם אין כל הספר פסול רק אותה יריעה ויש תקנה לסלקו • א"נ דהתם שאותיות גדולות יהיה שורות יתר גרע טפי לפסול אבל כאן הוא מפוזר בכל הספר • ולהרמ"א בהג"ה שם דמנהגנו לתקן פתוחה שעשאה סתומה או בהיפוך • לריך לומר הסברא מהופך דכאן בחסרות לא מתקנינן משום דמפוזר כמומר בכל הספר פסול טפי • ועיין בדרישה סימן רע"ם : רב אשי אמר אפילו באמצע שיטה כו' ובגמרא הגירסא בהיפך רבנן אמרי אף באמצע שיטה ורא"ל באמצע שיטה דוקא • ופירש רש"י אף באמצע שיטה ובאמצע דף ועל אמצע שיטה דוקא כתב ולא אמצע הדף • לפי"ז לרבנן כ"ש בתיובתא על רב מברייתא או דז"ל דרב תנא הוא ופליג • והא דמתרצין הא דרב בחומשין הייט לרב הא דמפרש כאן אמצע שיטה דוקא • אבל בנימוקי יוסף פירש אמצע שיטה דוקא ולא סוף שיטה • ולדברי נמין

קורא ר"ל שלא יפסיק החזן בזמן לקרות לשני בני אדם לזה ארבע פסוקים ולזה ארבע פסוקים והדע ענינה יחיד ולא ניתן אחד כמו קראה אחד קראוה שנים) וה"נ אנו נוהגין להסיר ציצית מטליתות של מתים כדי שלא לבייש מי שלא היה לו בחייו כדפי' במצות ציצית אע"ג דלא דמי כ"כ דהכא הלוי בדעתנו א [*כאן שייך אלא פי' כו' עד שנים] ויזהר ש"ל שלא יקרא אלא מי שיודע לקרות שאין אדם רשאי לעמוד עד שיקראהו ש"ל כדאמרי' עלה דהיא מה נתינתה ע"י סרסור וכן בתוספ' שהביא רי"ף ואני שמעתי יחיד ת"ח כדאמרי' לא כל הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה והיה מנהגן לקרות הגדול קודם ואח"כ הקטן ממנו כדאמרי' פרק הניזקין ואחריהם מי כו'· ת"ר וימת שם משה עבד ה' אפשר משה חי וכותב וימת וגו' אלא עד כאן (*משה כותב) [*כתב משה] מכאן ואילך כתב יהושע דברי ר' יהודה כתב רב עמרם בשם שר שלום גאון תתקנו מה שאומרים [*צדקתך [א] שבו] צידוק הדין בשבת זכר לפטירה מרע"ה ואין עוסקין בתורה רק במסכת אבות זכר בעלמא דאמרי' חכם שמת בתי מדרשות בטלין *והקשה ה"ר אלחנן דאמר בפרק קמא דקידושין ובפרק החולץ בן ק"כ שנה אבכי היום שאין ת"ל היום מה ת"ל היום לומר לך היום מלאו ימי ושנותי שהקב"ה ממלא שנותיהן של צדיקים מיום ליום ואילו מת בשבת היאך כתב בע"ש זה ועדיין לא מלאו ימיו ויש לומר דה"נ לר' יהודה כמו כן כתיב לקוח ספר התורה הזה [ב] על שם שהיה יהושע עתיד להשלימו ה"נ הכא ור' נחמיה ה"מ להורי ליה מהך אלא חדא מינייהו נקט ועוד הקשה דמוכח בסדר עולם (*דפ"ה) [דכ"א] בניסן שבו נולדה יריחו בשבת היה חשוב למפרע והמלא שו' באדר שבו מת מרע"ה ע"ש היה ועוד אומר ר' במגלה במדרש דאותו היום שמת משה כתב (*כמה) [*י"ג ספרי תורות י"ב לשבטים ואחת למשמרת וא"כ היאך כתב בשבת] [*עי' בגנדכי פסחים דף קז ע"ב] אלא הקב"ה אומר ה"ג רש"י ז"ל ומשה אומר וכותב ומכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע תתקנו מכאן יש להוכיח דס"ת ותפילין ומזוזות הסופר צריך להוציא בפיו ולקרות הוא עצמו פן יטעה רק בדברי פורענות כמו מן וימת ואילך לא היה קורא אלא כותב וכן ברוך בן נריה לפי שאין קיטות וצריך ליזהר על כך: א"ר יהושע בר אבא אמר רב גידל הלוקח ס"ת מן השוק כחוטף מצוה כתבו מצוה עליו הכתוב כאילו קבלו מהר סיני אמר רב יהודה אמר רב ששת אם הגיה בו אפי' אות אחת מעלה עליו הכתוב כאילו כתבו פי' ה"ר יהודה מפלו"נא דאלוקח מן השוק קאי לפי שעתה לא חסר חבירו מצוה דאדרבה עבירה היתה להפהות בידו ספר שאינו מוגה משום אל תשכן באהליך עולה הרי זכה בקנייתו ובהגהתו וזיכה חבירו שהציל מן העבירה ועיקר: תתקנה עושה יריעה אחת מבת שלשה דפין ועד בת שמונה פחות מכן ויתר על כן לא יעשה [*ולא ירבה בדפין] מפני שנראה כאיגרת ולא ימעט בדפין מפני שעיניו משוטטות אלא כגון שלשה למשפחותיכם שיעור הדף פי' אורך השיטה ופירש ר"ת בשם הגאון דהיינו מכתיבה דקה אבל בגסה הכל לפי הטוי שלא יהיו עיניו משוטטות אילך ואילך ובסמ"ג הוסיף וז"ל שהרי פר"ח שלשה (*משפחותיכם) [*למשפחותיכם] שיעורייהו טפח ואי מכתיבה גסה הוי יותר מטפח ותרטו של ס"ת הוי ששה טפחים כלוחות וכן היקיפו וכל זה למצוה אבל לא לעכב כ"פ ר"ח בשם גאון בתיקון שלו עכ"ל· בסמ"ק כתב בהלכות ס"ת דכל שני אותיות הנראות כמו תיבה אין כותבין חוץ לשיטה: נזדמנה לו יריעה בת ט' דפין לא יחלק שלשה לכאן [וששה] לכאן אלא ארבע לכאן וה' לכאן בד"א בתחלת הספר אבל בסוף הספר אפי' פסוק אחד בדף אחד· שיעור גליון מלמטה טפח מלמעלה שלש אצבעות ובחומשין מלמעלה שני אצבעות ומלמטה ג' אצבעות ובין דף לדף כמלא ריוח גודל ובין שיטה לשיטה כמלא שיטה ובין תיבה לתיבה כמלא אות קטנה ובין אות לאות כמלא חוט השערה· לא ימעט אדם הכתב לא מפני ריוח שבין שיטה לשיטה ולא מפני ריוח של מעלה ולא מפני ריוח של מטה ולא מפני ריוח שבין פרשה לפרשה נזדמנה לו תיבה בת ה' אותיות לא יכתוב שנים בתוך הדף וג' חוץ לדף אלא שלשה תוך הדף ושנים חוץ לדף נזדמנה לו תיבה בת שתי אותיות לא יזרקנה לבין הדפין אלא חוזר וכותב בתחלת השיטה ע"כ פירש רבינו יעקב שאם נזדמן לו השם בסוף השיטה לא יכתוב אפילו אות אחת חוץ לשיטה ומכין שיטין שבעמוד איתא במ"ס או ס' או מ"ח: הטועה בשם גורד מה שכתב ותולה מה שגרד וכותב השם על מקום הגרד דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר תולין השם ר' יצחק אומר אף מוחק וכותב ר' שמעון שזורי אומר כל השם כולו תולין מקצתו אין תולין ר"ש ב"א אומר משום ר' מאיר אין כותבין את השם לא על הגרד ולא על המחק ואין תולין אותו אלא כיצד הוא עושה מסלק היריעה כולה וגונזה איתמר אמר רב חננאל אמר רב הלכה תולין השם רבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל הלכה מוחק וכותב: אמר רבין בר חיננא אמר עולא הלכה כר' שמעון שזורי בתוספות שאנ"ץ האריך ואין צריך כל כך ע"כ לא כתבתי כי כל כוונתו להוכיח אי ע הוא עדיף וסוף דבריו ג' ענינים יש מחיקה רוצה לומר כשהכתב לח ומוחקו· גרידה ר"ל כשיבש וגורדו ואין ניכר כל כך· תלייה הוא בין שיטי ופי' רבינו משה מקוצי דהא דפסק ר"ח הלכה תולין השם הוי פירוש ואין מורין כן אבל מוחק הלכה ומורין כן דהא בירושלמי פ"ק דמגילה הלכה מוחק וז"ל הירושלמי אמר רב חננאל הלכה מוחק וכותב השם ותולה החול (*תולין) [*ותולין] כגון אני ה' אלהיכם (*מותר) ושואל שם מה טעם תולין זה יותר משאר אם הטעם מפני שיש שלש תיבות ואין נראה כל כך כמו לתלות שם יחידי או מפני שיש שם חול שתולה חול עם השם ואין נראה כאלו השם עשה למה שבשנים ובסוף כתב רבינו שמשון וז"ל ר"ת פסק בתיקון ס"ת שלו דקי"ל כר' שמעון בן אלעזר משום ר' מאיר ולא ידענא מאיזה טעם אם לא דמספקא ליה הלכה כמאן ואזיל לחומרא (א) או מספקא ליה הי עדיף או מוחק או תולה ולאפוקי נפשיה מפלוגתא או משום זה אלי ואנוהו פסק כר' מאיר דמסלק היריעה והא דתניא במ"ס ר' מאיר אומר מוחק וכותב תרי תנאי *ואליבא דר' מאיר עכ"ל ובספר התרומה כתב וזה לשונו וכל הדינין האלו בס"ת שדילג בה השם וה"ה בנביאים וכתובים שהרי בירושלמי אומר דכ"מ בין שני הטעמים לאותו פסוק שכתוב ביהושע אל אלהים ה' וכן כתוב בספר תהלים שאם הטעם שאומר שתולין אני ה' אלהיכם משום שיש ג' תיבות ואין נראה א"כ הכא נמי מותר לתלות ואם הטעם מפני שתולין עם השם חול בשלש תיבות אלו שבספר יהושע אין בו חול ואסור לתלות אלמא דבנביאים וכתובים נמי אין תולין ואין סברא לחלק ולומר דבימיהן היו הספרים נגללין והיה בהם קדושה יותר עוד גרסינן בפ"ק דמגילה תולין בספרים ואין תולין בתפילין ומזוזות משמע דאפילו החול אין תולין י"מ הטעם דאמרינן במגילתין כתבם שלא כסדרן יגנזו ולא מפליג בין בפרשיות בין באותיות קצת מס"ה הרבה קראתי בענין זה ואם תגמגם עיין בסמ"ג ובתוספות שאנ"ץ ושם מבואר כל הצורך: אמר רב יהודה אמר רב קרע הבא בשתי שיטין יתפור בג' אל יתפור אמר ליה רב זוטרא לרב אשי הכי אמר רב ירמיה מדיפתי משמיה דרבא הא דאמר בג' אל יתפור לא אמר אלא בעתיקא אבל בחדתא לית לן בה ולא עתיקא ממש ולא חדתא ממש אלא הא דעפיץ הא דלא

[*וכאן דלא משני הא דאמר ר"מ מוחק וכותב הלכה ואין מורין כן ולכך מסלקין היריעה כדמשני [גבי] ר"ח דא"כ היה חומרא רחוקה לסלק היריעה והל"ל גורר היריעה ולכך קאמר תרי תנאי ואליבא דר"מ (ב)].

הגהות מימ"י [א] שהיא: [ב] אלא:

הגהות מהר"י ומהצה"ש (א) דמספקא ליה: (ב) אבל לא דגבי ר"מ שהוא, פשו, ליש לומר כן דר"מ לא אתא לאשמועינן אלא עיקרא דדינא היכי הוי אבל גבי אמוראי דאתי למפסק הלכתא אורחא הוא דפסקי הלכה ואין מורין כן:

חדושי אנשי שם

שי"ו א ר"ל לפרש שר"ל דבמתים אין הלעג דומה ללעג הקורא כי לעג המתים רק בדעת אותו שיודע שלא הניח ציצית בחייו וגם אין הביוש לעיז המתביישים אבל הקורא המתבייש בפני כל שעומדים שם והביוש לפניו והוא יודע שהעומדים רואים ומרגישים הבזיון זו וק"ל אבל ביוש של מתים תלוי רק בדעתו: ג"כ ול"נ דאפשר ר"ל דהכא תלוי בדעתו כלומר ולא במעשה דתלמוד תורה דהיינו שיודע לקרות בתורה תלוי בדעת בני אדם ולא מיקרי מעשה כמו מצות ציצית וסובר המרדכי דמעשה עדיף מת"ת כדאיתא בסוף פ"ק דב"ק גדול ת"ת שמביאה לידי מעשה והלכך לא דמו להדדי ואף לר"ת שכתב שם פ"ק דקידושין תוכת אדיבה מכאן דתלמוד גדול ממעשה מ"מ דברי המרדכי נכונים כלומר והשתא איפכא י"ל לעג הקורא גדול מלעג המתים שאינו תלוי רק בנעשה או י"ל דלענין ביוש מעשה גדול ודו"ק:

באור מהרמ"ב.

סוף הדף לא פליגי רבנן אר"ת דלכ"ע לא יגמור באמצע הדף ופליגי רק אם רשאי לגמור סוף שיטה וקי"ל דאמצע שיטה דוקא ולא סוף שיטה· ולענין דיעבד אם סיים באמצע הדף או סוף שיטה עיין בתשובת שב יעקב חלק ד' סי' נ"ג: מכאן יש להוכיח דס"ת תפילין ומזוזה כו'· אבל יש מקילים בתפילין ומזוזה דמיגרס גריסין דהי"ל לאומרה מפיו· ויש מקילין בכותב מתוך הכתב· ובש"ע לא היקל כ"א בתפילין ובכותב מתוך הכתב כמ"ש במג"א סי' ל"ב ס"ק מ"ב: אבל בגסה הכל לפי הטוי כו'· פי' רשאי לכתוב יותר מן ג' פעמים למשפחותיכם·דבגסה אין עיניו משוטטות·אבל דעת הרמב"ם דלעולם בעינן ג"פ למשפחותיכם וכל כתב וכתב לפי ערכו בדקה שיעורו דג"פ למשפחותיכם הוא קטן ובגסה שיעורו דג"פ כו' הוא גדול·אבל יותר מן ג"פ למשפחותיכ' לא יכתוב אף בגסה: וכל זה למצוה ולא לעכב· כתב במהרי"ק סי' ק"ל דכללא הוא לכל הדינים המוזכרים כאן בברייתא דלא נאמרו רק לכתחילה ע"ש שכתב כן לענין כתב שלשה אותיות חוץ לדף ומינה יש ללמוד הוא הדין לתיבה בת שתי אותיות אע"ג שהיא תיבה שלימה וכתבה חוץ לדף כשר· גם מבואר מזה דאם עשה יריעה מן ב' דפין דכשר כמ"ש הט"ז סי' ער"ב· ועדיפא מיניה דאיהו מייתי ראיה מדלא מנה הרמב"ם פסול זה בהדי ב' דברים הפוסלים ש"מ דכשר וסיינו לענין הס"ת באם אפשר לתקוני אבל מכ"מ המ"ל אם אפשר לסלק היריעה ולכתוב אחרות צריך לעשות כן אבל מכללא דמהרי"ק שמעו דכשר בדיעבד לגמרי: נזדמנה לו תיבה בת ה' אותיות כו'· נחלקו בזה הרמב"ם והרא"ש הרמב"ם ס"ל דבעינן תרתי ר"ל שלשה אותיות וגם שיהיו רוב התיבה ובכס"ג הוא דלא יכתוב חוץ לדף· אבל בחדא מיניה דהיינו שהוא שלשה אותיות ואינן רוב התיבה או בהיפוך רשר חוץ לדף אבל הרא"ש דייק מדלא קאמר מדמנה כו' לא יכתוב ג' אותיות שהן רוב חוץ לדף ש"מ שהכל אזלא רק בג' אותיות לחודא· אבל ברוב לא תליא כלל לא להקל בתיבה בת ה' אותיות ולא להחמיר בתיבה בת ג' אותיות דשרי לכתוב ב' ממנו חוץ לדף אע"ג דהוא רובו: פי' רבינו יעקב שאם נזדמן לו שם כו'· עיין ברא"ש לקמן גבי הלכתא דתולין השם שייס הרא"ש וז"ל ודוקא תולין בין שיטי אבל בגליון שבין עמודים לא· וכתב במעדני מלך אע"ג שכבר כ"כ הרא"ש לעיל בשם ר"ת קמ"ל הכא דאפי' בין העמודים ביני אוירי דבין השיטין ג"כ אסור חוץ לדף· וק"ל מכ"מ הא כבר כתב לעיל הברייתא דתיבה בת שתי אותיות לא יזרקנה בין הדפין אלא חוזר וכותב בתחלת השיטה· מסתמא קאמר דלא יזרקנה בין שרוצה לכתבו מכוון להשיטה או בין אויר דשיטה· וה"כ נדע מכ"ש דאסור לעשות כן בהשם כולו· דהרי מקצתו בלא"ה אין תולין וא"כ מאי קמ"ל הרא"ש· ונלענ"ד די"ל משום דלעיל בברייתא לא מיירי רק מן לכתחלה וכן דברי ר"ת כן רק לכתחלה· וקמ"ל כאן דבהשם כולו בגליון שבין עמודים לא אפי' בדיעבד ועיין במג"א סי' ל"ב ס"ק מ"ו: תולין בגמרא הגירסא אף תולין ור"ל כ"ש מוחק· אבל הספר נקיט גירסת ר"ת דר"ל דוקא תולין אבל בהא דאמר ר"י מוחק אין נ"מ בגירסא· דאפי' אי נגרוס אף מוחק לא קאי האף רק אהא דגורר ולא אהא דתולין כמ"ש התוספת: ואין צריך כ"כ כו'· נ"ל משום דהביא בסמוך דברי הסמ"ג דהא דתולין הוא רק הלכה ואין מורין כן אבל הא דמוחק הלכה ומורין כן עכ"ל אבל כבר גלה דעתו דמוחק וגורר עדיף מתולה וכמאן דגריס אף תולין·

וק"ק לפי' הסמ"ג מאי מקשה הגמרא ולימא הלכה כר' יוסי דהא ר"י תולין לכתחלה קאמר ורב כאן לא פסיק כוותיה לכתחלה דהרי אין מורין כן· ובמהרי"ק סי' ק"ל תירץ קושיא זו בדוחק· דקושית הש"ס דהל"ל הלכה כר' יהודה דמוחק ולא תולין לכתחלה ונדע דדיעבד תולין· והנה בהא דרש"ז רוב הפוסקים פסקו הלכתא כוותיה דכולו תולין ומקצתו אין תולין· ותמה הש"ך הא לא קי"ל כרש"ז גבי בן פקועה וכן גבי שידה ויין דבסוגיא' א"כ ש"מ דלא ס"ל כן כללא דהלכה כרש"ז בכל מקום וכן מקשה בתשובת פני יהושע סי' ה' וביאר (דבריו) דל"ל דרש"ז אתי רק לפרושי לר"י קשה א"כ נשאר קושית הגמ' נימא מר הלכה כמר דהיינו כרש"ז· והנה אי משום הא לא הוי' דמשום הכי נקיט ר"י משום דמר' יוסי נלמד דתולין דוקא אבל לא מוחק אבל מן רש"ז לא נשמע כן דאיצו נקיט תולין משום כיומא דמנלהא דמקצתו אין תולין ואף להתוס' שכתבו דרב דאמר תולין לא אתי למעוטי מוחק· דאדרבה אין מורין כן לכתחלה לתלות·· ג"כ לא קשה מידי דסמ"ל דהלכה כרש"ז דלרש"ז תולין כולו לכתחלה ורב לא ס"ל דתולה לכתחלה· והא דמקשי הגמרא נימא הלכה הקושיא בהיפך דנימא הלכה כר' יהודה כמ"ש במהרי"ק שהבאתי בסמוך· אבל הב"ח בתשובה סי' ק"נ הביא דבמס' סופרים מפורש דלר' יוסי אף מקצתו תולין א"כ ודאי דל"ל דרש"ז לפרש· ולענ"ד דע"כ לא קי"ל כרש"ז היינו לקולא אבל כאן לחומרא הוא דפסקינן כוותיה לענין אין תולין מקצתו· אבל הא דתולין כולו בלא"ה ר' יוסי ס"ל כוותיה דנמוקו עמו מיהו בתוס' פרק בהמה המקשה דף ע"ה ע"ב ד"ה אנא משמע דלא קי"ל כרש"ז אף במקום דרש"ז להחמיר שהרי כתבו שם דמש"ה שמכינן להדליק בכל השמנים כו' דלא קי"ל כרש"ז ע"ש· ומ"מ י"ל דהכא שפיר הלכה כרש"ז משום דהוא מכריע· דהרי ר"י שרי אפי' מקצתו ור"מ פוסל אפי' בכולו· ורש"ז דמחלק בין כולו ובין מקצתו כו"ל מכריע וקי"ל דהלכה כדברי המכריע· גם לפמ"ש התוס' דבמ"ם אי' בדר"י דתולה כל השם·

משמע ג"כ דאבל מקצתו אין תולין· א"כ גם ר"י ס"ל כוותיה דרש"ז בהא דמקצתו אין תולין ע"כ שפיר דפסקו כרש"ז ומכ"מ הסמ"ג כתב להדיא דאין הלכה כרש"ז וכתב הב"ח דמשו"ה אם כבר כתב מקצת השם בתלייה יש להכשיר בדיעבד מיהא· ומכ"מ בתשובה לא סמך ע"ז למעשה כ"א בתולה אותיות הנטפלות להשם· אבל בעיקר אותיות השם אין להכשיר אפילו בדיעבד: אם הטעם מפני שיש ג' תיבות ואין נגלי כ"כ או מפני שיש שם חול שתולה חול עם השם משמע דסגי בחד תיבה של חול ובסמ"ק כ' דבעינן ב' תיבות של חול עמהם· (וכך כ' הטור) והימה הא כאן נקט הדוגמא כגון אני כו' הוי ליה רק חד תיבה של חול· ופי' בתשובות פני יהושע הכ"ל דמה שכתב הסמ"ג בתיבות של חול לאו דוקא אלא ר"ל חד תיבה של חול וחד תיבה שם שאינו נמחק· אבל אינו שם המיוחד· ואתא לאפוקי דאם כ' שמות המיוחדים ורק חד תיבה חול זהו לא מהני· ועוד הוסיף שם דהא דקמיבעיי ליה בירושלמי כדמייתי הספר וקא' כ"מ כגון אל אלהים ה' ולא קאמר נ"מ דבין ה' אלהינו ה' דכתיב באורייתא אלא ע"כ אפי' להא דבעי להתיר בג' שמות דוקא ג"כ בשני שמות מהם שמות שאינם נמחקים ואין שם המיוחד רק א'· ולכן לא נקיט ה' אלהינו ה' דבזה לכ"ע אסור לתלות· ולענ"ד נראה דס"ל להסמ"ק כיון דיש אותיות נטפלים להשם אלהים במלת אלהינו ה"ל ג"כ כתיבה של חול· ולכן ג"כ לא נקט הכ"מ כגון ה' אלהינו ה' דשם יש ג"כ כנוי הנטפל לשם· והירושלמי רוצה למינקט גווני דכולו קודש לכן נקיט אל אלהים ה' לפי"ז להסמ"ק אין לתלות כ"א ביש שתי תיבות א' של חול וא' שם שאינו נמחק עם כנוי אותיות הנטפלים וכ"ל שהכריחו מדלא קאמר בירושלמי כ"מ בין שני הטעמים כפשטא אם דילג רק ב' תיבות אחד חול וא' של קודש· דלה"ט דאין נגלי בג' תיבות וג' דוקא ולה"ט כיון דתולה חול עמו שרי גם בשנים מכת כ"ש ע"כ ס"ל להסמ"ק דבשביל שם א' של חול באמת אין תולה כ"א ביש עוד חול עכ"פ ע"י אותיות כנטפלים דאע"פ שהן ג"כ קודש מכ"מ לא חמירי כאותיות השם עצמו: לא אמרן אלא בעתיקתא כו' אלא הא דאפיצן כו'· מבואר מדבריו דעתיקתא המירה מחדתא· וכן אפיצן חמירי מלא אפיצן כדכתב בסמוך ואומר ר"י אע"ג דלא אפיצן אם הם שחורות כו' ש"מ דס"ל דאפיצן חמירי· והטעם דס"ל כמ"ש רש"י דפסולא דעתיקתא הוא משום דמגגית ביה קריעה בישן טפי מבחדתא· וכן באפיצן דשחור הוא מגגית ביה קריעה· אבל הרמב"ם אע"ג דגם הוא ס"ל דעתיקתא חמירא מחדתא· אבל ס"ל דאפיצן קילא מלא אפיצן· ומפרש שכ"ז שאפוצו ניכר מיקרי חדתא· וכשנתייבן עד שאין אפוצו ניכר מיקרי עתיקא· ולדבריו נ"ל טעם אחר בחלוקא דעתיקא מחדתא דלא מטעם דרש"י אלא כמ"ש הב"י דעתיקא כבר נתייבן ואינו חזק כ"כ וע"כ כיון שנקרע לא יתפור דאין התפירה מתקיימת בה· אבל חדתא הוא חזק דהתפירה מתקיימת בה וכא הטעם באפיצן קילא משום דכ"ז שאפיצן ניכר עדיין חזק הוא· ונראה דרש"י והתוס' לא הוו מצי לפרש הכי מתרי טעמי· חדא דמשמע להו הא דאפיצן קאי אדלעיל דלא יתפור והא דלא אפיצן קאי אדלבתריה דיתפור דאל"כ הול"ל בהיפוך הא דלא אפיצן הא דאפיצן גם לפמ"ש התוס' והספר בסמוך דגם אם מתוקן בלא אפיצן הוא תיקון טוב וחזק א"כ גם בלא אפיצן הוא חזק כאפיצן ע"כ פרש"י בהיפוך שהוא מטעם דמגגית ביה קריעה אבל בטור כ' דכאפיצן יתפור משום שאין התפירה ניכרת כ"כ אבל בלא אפיצן התפירה ניכרת· הנה ס"ל כהרמב"ם דאפיצן קילא מלא אפיצן אבל מטעם אחר· אלא דס"ל סברא הפוכה מרש"י דרש"י ס"ל באפיצן מגגית ביה יותר· והטור ס"ל דאדרבה בלא אפיצן ניכר יותר· והב"י כתב שם ע"ז דפשוט כן ברש"י ותוס'· וכבר תמה הב"ח ע"ז דאדרבה ברש"י ומרדכי ותוס' מבואר בהיפוך ואמת מה שכ' הב"י שכ"מ בתוס' אינו תמוה· אבל מ"ש ב"י שהרא"ש ס"ל כהטור· זה ר"ל דלק"מ דהיה להטור הגי' בהרא"ש כמו שהיה הגירסא בהרא"ש שעם המעדני מלך דגרס וה"מ בחדתא אבל בעתיקתא מ"ד אלא שבע"מ הגיה דברי הרא"ש על פי דעת רש"י ולא"ה הוא אלא הרא"ש ס"ל דחדת' חמיר' מן עתיקת' דבחדתא מינכר טפי התפירה מבעתיקתא ולכן ג"כ ס"ל דלא אפיצן חמירי מבאפיצן דלא אפיצן ה"ל כחדתא כמו לרש"י ואפיצן הוי כעתיקתא כמו לרש"י ורק דלרש"י עתיקתא ואפיצן מגגית ביה טפי והטור ס"ל אדרבה בחדתא ולא אפיצן מינכר ביה טפי וזה ברור ולפי"ז לדינא הוי רחוי להחמי' בין באפיצן דלמא כרש"י והתוס' ובלא אפיצן דלמא כהטור והע"ג דעיבוד שלנו חזק הוא ולא שייך סברא דנתקי' מכ"מ להטור פסול משום דמינכר· רק בב"ה ובתשובה סי' ק"ח כתבו דהאידנא שתופרין בחוטין לבנים שרי בין לרש"י דתלא טעמא משום דמגגיא· ובין להטור דתלה טעמא משום דמינכר ושרי כדלקמן בסמוך· וכהא דמפלגינן בין עתיקתא לחדתא דבחדא מיניה יתפור וכתב הריב"ש דעד כאן לא מקילינן אלא בג'· אבל מיתר מג' לעולם לא יתפור בין בחדתא ובין בעתיקתא· וכ"ה בתוס' שבת דף ע"ט ע"ב ד"ה קלף כו' בא"ד ותניא אידך בג' יתפור בד' לא יתפור כו' אבל בתשב"ץ חלק ג' סי' י"ו כתב שהריב"ש חזר בו וע"ש ח"ב סי' רס"ט· וכ"ה בהגה' מרדכי דגיטין ע"ש בר"ש תשב"ץ וכ"כ בתשובות מהר"ם סי' קע"ד· ומכ"מ כתב הב"ח דאין להקל נגד הריב"ש מאחר שלפי התוס' הנ"ל הגירסא הוא בגמרא להדיא לחלק בין ג' ליותר מג'· וכתב הב"ח דהוא הדין בין דף לדף דקא מיבעי ליה בסמוך לפסק הטור לחומרא והרמב"ם לקולי·

וכן בין זה לזה כמו לשונו גם לדבריו ובקובו על קצת מכריע וקי"ל דהלכה כדברי המכריע· גם לפמ"ש התוס' דבמ"ם אי' בדר"י דתולה כל השם·

דלא עפיץ א ודוקא בגידין פי' התוס' דהא דאמר בירושלמי ס"ת אין תופרין אותה במקום הכתב אלא מבחוץ קאי אהך דקתני הכא שני שיטין יתפור ואהא קאמר דיתפור מבחוץ כלומר שלא יתחוב המחט (א) במקום הכתב אומר ר"י אע"ג דלא עפיץ אם הם שחורות כעפיצן אפי' חדשות אסירי דלא שרי (*בשני) [*בג'] שיטין אלא מפני שהוא לבן ביותר ולא מיגניא ביה קריעה : תניא בהקומץ רבה הל"מ תתקנט תפילין על הקלף מזוזה על דוכסוסטוס קלף במקום (*שער) [*בשר] דוכסוסטוס במקום (*בשר) [*שער] פירוש אותו של צד השער נקרא קלף של צד הבשר נקרא דוכסוסטוס פי' רב האי גאון לוקחין עור וחולקין לשנים אותו של צד השער נקרא קלף ואותו של צד הבשר נקרא דוכסוסטוס פירוש מקום בשר ומעבד להו להרווייהו במקום דיבוקם (*לצד) [*ולצד] הבשר ולצד השיער לא מעבד להו וכותבין שניהם על המעובד שהוא הנאה והיינו דתניא קלף במקום בשר פירוש הצד של צד הבשר ולא במקום בשר ממש והיינו מקום דיבוקו לדוכסוסטוס ודוכסוסטוס במקום שיער פירוש צד המעובד שהוא לצד שיער מקום שהיה דבוק לקלף שנקלף ממנו · ותניא שינה פסול ולא קי"ל הכי אלא כר' אחאי קי"ל דתניא בשבת פרק המוציא ובמנחות בהקומץ שינה בזה ובזה [דף פד ע"א] פסול ור' אחאי מכשיר וכוותיה קי"ל דמוקמינן בפרק המוציא דרב קאי כוותיה ותניא בשבת ובמנחות ס"ת שבלה ותפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה הא מורידין עושין ומוקמינן להו במנחות כר' אחאי : הגה"ה מסיק הא דלא עפיצן (ב) ומכאן מוכיח ר"ת דאף בימי חכמים היו רגילין בעיבוד אחר בלא עפצים כגון שלנו או כיוצא בו ועדיף יותר מעיבוד עפצים (*מדמשמע) [*כדמשמע] הכא דליכא למימר דלא עפיצן וגם ליכא שום עיבוד אלא מליח *וקמיח לבד דא"כ היינו דפתרא ב כדאמרי' פרק המוציא שלשה עורות הן כו' דפתרא דמליח וקמיח ולא עפיץ ודפתרא פסול לס"ת דלא מיקרי ספר מדפסול למגילת סוטה וגבי גט דתנן התם אין כותבין לא על הדפתרא

[*ואין להקשות דכ"ש דמועיל עיבוד שלנו כיון דבימיהם לא היה כ"א מליח וקמיח די"ל במקום שאין צריך עיבוד מועיל עיבוד שלנו מכ"ש אבל במקום שצריך עיבוד כגון גבי תפילין ה"א דאינו מועיל עיבוד שלנו ולכן דחק עצמו להביא ראיה שאף בימיהם היה עיבוד במקום שצריך ולכך מועיל העיבוד שלנו] :

ולא על הנייר מחוק וה"ה לנייר שאין מחוק דהא בפ' המוציא אמרי' כתבה על הנייר ועל המטלית פסולה על הגויל ועל הקלף ועל הדוכסוסטוס כשרה ומוקי לה בס"ת וכן שנינו פ"ב דמגילה כתבה על הנייר ועל הדפתרא פסולה דנקראת ספר ומיהו בגיטין מצינו למהוי דמיירי בנייר של עשבים שאין ג מעופץ כדפי' בקונט' התם ואותו נייר כשר בגט לכ"ע דאין יכול להזדייף אבל בס"ת פסול סוף דבר כתב ר"ת וז"ל אומרים הגאונים גויל מעור שלם כמו שהוא מעופץ לצד שיער וכדאמרינן בריש ב"ב גויל אבני דלא משפייא ומצד הבשר אינו נאה לכתוב מפני גידי הבשר והשמנונית והכי אמרי' בירושלמי במ"ס כותב על הגויל במקום שיער ואם שינה פסול ודוכסוסטוס הוא העור הנחלק לב' אותו שלמעלה מצד השיער קרוי קלף לפי שנקלף מעל חבירו והשני לצד הבשר קרוי דוכסוסטוס פי' דוך מקום כמו דוכתא פלן סוסטוס בלשון יוני בשר וכ"פ בערוך משם רב האיי ועל שניהם כותבין על מקום חתך בקלף כלפי מקום הבשר ועל הדוכסוסטוס כלפי מקום השיער שאין מקום בשר ממש נקלף ולא מקום שיער ממש כדוכסוסטוס ומשם מעבדים אותו בעפצים ומצד שיער אין נאה לכתוב ולא מצד הבשר מפני הגידין והבשר והשמנונית ושמניך כבוד אלהים הסתר דבר וקלפים שלנו דין קלף יש להם שהרי עכשיו מסיר מהקלפים הגידים והשמנונית וקליפה דקה שקורין אשקרניר וכשירים לכל דבר למזוזה ותפילין וס"ת דעיבוד שלנו חשוב ועושה מקום הבשר נוח לכתוב וי"מ דעכשיו דין גויל או דוכסוסטוס יש להם עתה וכותב ס"ת מצד השיער ועליהם הכתוב אומר עינים להם ולא יראו כי ידוע שהלבן טוב יותר ומתקיים יותר מן השחור ועוד אי דין גויל יש א"כ יפסל בתפילין ומזוזות כדאמרינן בהמוציא ואי דין דוכסוסטוס יפסל בתפילין דאין נכתבין אלא על הקלף כדאמרינן לקמן ואי משום הקליפה שמסירים האומנים [*פי' ויפה הנשאר דוכסוסטוס] *אין זה אלא תיקון בעלמא והיינו עבה כ"כ שיהא שם קלף עליה [*פי' על הנקלף וא"כ הנשאר לא מיקרי דוכסוסטוס] *ר"ת וא"ת היכי אמרינן דס"ת פסול אדפתרא וגם בעינן דיו כדאמרינן פרק הבונה כתבה שלא בדיו או שכתב אזכרות שלה בזהב הרי אלו יגנזו ובשבת פרק כל כתבי אמרי' בעי ריש גלותא מדרב הונא היתה כתובה בקומוס ובקנקנתום מצילין אותם מפני הדליקה או לא אמר ליה רב אשי ת"ש אין בין ספרים למגילה אלא שהספרים נכתבים בכל לשון ומגילה עד שתהא כתובה אשורית (ג) ובדיו אלמא דבס"ת לא בעינן ספר ודיו אלא למגילה ותירץ ה"ר יוסף דמיירי בשאר ספרים ולא בס"ת ועי"ל דההיא דפרק כל כתבי איירי להציל מפני הדליקה אבל כ"ע מודו דלא ניתן ליקרות בהם דבעינן ספר ודיו אף לרבנן דר' יהודה וא"ת למה החמירו בספרים דאע"ג דאין נכתבין כהלכתן מצילין מפני הדליקה ובמגילה אם אין כתובה כהלכתה אין מצילין יש לומר משום דבמגילה ליכא אזכרות ותדע דע"כ לא בעי אלא מהו להציל אבל לקרות פשיטא ליה דלא ולי הכותב נראה לי דיש להשיב על האי תדע ודוק ד : ועוד מצאתי שפי' ר"ת דיכול להיות דס"ת כשרה ע"ג דפתרא מדכייל ותניא פרק הבונה כל פסולי' והך לא קתני ואף במ"ס ולא לישתמיט דלישמעינן בשום דוכתא דפסול ומיהו לכתחילה ודאי פסול וגבי מגילה היינו טעמא דפסול דאחמור בה רבנן משום דכתיב ככתבם וכלשונם ואין רגילות לכותבה אלא על ספר ובדיו אי נמי משום דלא לזלזולי בה משום דלית בה אזכרות ע"כ לשון ר"ת ואין נראה לר"ן להקל בה טפי ממגילה · כתב בסמ"ג וז"ל הלכה למשה מסיני הוא שספר תורה כותבין אותה על גויל במקום השיער ושיהו כותבין תפילין על קלף במקום בשר ושיהיו כותבין מזוזות על דוכסוסטוס במקום השיער וכל הכותב על הקלף במקום השיער או בגויל במקום בשר פסול וכתב ר' מאיר שכן הלכה למשה מסיני אם כתב ס"ת על קלף כשר ולא נאמר גויל אלא למעט דוכסוסטוס שאם כתב עליו ס"ת פסול אמנם פרק המוציא מסקינן שספר תורה כשר אפי' על דוכסוסטוס וכן אם כתב מזוזות על הקלף או על הגויל כשר שלא נאמר על דוכסוסטוס אלא למצוה אבל תפילין אין נכתבין אלא על [*] קלף ולא על] גויל ולא על דוכסוסטוס ואם נכתב עליהן פסולין כדאיתא התם עכ"ל ומיהו עתה אין נפקותא בכל זה דקלפים שלנו מספיקים לכל כדפי' לעיל משם ר"ת : בין שיטה לשיטה מהו פי' אם המלא לומר בין דף לדף כשר אם סוף הקרע פונה ומתעקל עד בין שיטה לשיטה מהו משם ר"י כאן : אמר ר' יוחנן מזוזה שעשה בשנים שלש ואחד וכו' נהגו הסופרים לכתוב מזוזות בכ"ב שורות ואם שינה לא פסל ואלו התיבות שבראש כל שיטה שמע ה' הדברים לבניך ובשכבך בין והיה מצוה בכל יורה עשב פן והשתחויתם השמים ואבדתם ושמתם אותם אתם בדרך ובשעריך אשר על הארץ תתקס ומנהג פשוט שכותב על המזוזה מבחוץ כנגד ריוח שבין פרשה לפרשה שדי וכן נגד ה' אלהינו ה' שם המתחלף באלף בית והוא

הגהות מהר"י ומהצה"ש (א) ולא נהירא דהא פשוט הוא ועוד דליכא מבחוץ לא משמע הכי : (ב) כתב הב"י סי' ר"פ והרמב"ם כתב בלשון זה בפ"ע בד"א כשן שאין עיפוצו ניכר אבל אם ניכר עיפוצו יתפור ואפי' קרע הבא בתוך ג' עכ"ל ונראה שהוא ז"ל מפרש הא דעפיצן כלומר שעדיין עיפוצו ניכר הא דלא עפיצן כלומר שהוא ישן כ"כ עד שאין עיפוצו ניכר והכריחו לפרש כן כדי לקיים מה שאמר בתחלה הא בעתיקתא אבל בחדתי יתפור דאילו לפי' רבינו קשה למה בתחלה תולה טעמא בחדתי ועתיקתא כיון שאין הדבר תלוי אלא בעפיצן ולא עפיצן לא הל"ל הילוק אחר עכ"ל וא"כ לפירוש הרמב"ם אין מוכרח דבימי חכמים היו רגילין בעיבוד אחר דהא בשניהם איירי בעיפוץ אלא דהא ניכר והא לא ניכר וא"כ אין ראית הר"ת ראיה ואעפ"כ סובר הרמב"ם כר"ת דעיבוד שלנו חשוב כעיבוד עפצים וכמ"ש הב"י בסי' רע"א ולא ידעתי מנא ליה ומתחלה הייתי סובר דמשום הכי פירש הרמב"ם כן דסבר דבלא עפיצן פסול ואחרי ראותי הב"י סי' רע"א תמהתי ודו"ק : (ג) ובספר :

חדושי אנשי שם

ש"י א כתב ב"י על זה בי"ד בסי' ר"פ ז"ל נראה שהוא מפרש הא דעפיצן לא יתפור הא דלא עפיצן יתפור וזה היפך כל המפרשים עכ"ל וקשה לי הרי רש"י פירש כך וגם ר"ת צריכין אנו לומר שמפרש כך שהרי כתב המרדכי בהגה"ה מסיק הא דלא עפיצן מכאן מוכיח ר"ת שאף בימי חכמים היו רגילין בעיבוד וכו' עד ועדיף יותר מעיבוד עפצים כדמשמע הכא וק"ל :

ש"י ב וק"ל שמשמע דס"ל כפירש"י דפירש הא דעפיצן והם שחורין ונראה כעתיקין לכן אין לתפור בתוך ג' ולא כפירוש נימוקי יוסף דפירש דעפיצן חזק ויכול לתפור וא"כ קשה מאי קאמר דליכא למימר דלא עפיצן וגם ליכא שום עיבוד כו' הלא כ"ש דאיכא למידק דעדיף בלא עיפוץ ומעופץ שהרי אפי' בלא עיפוץ ובלא עיבוד הוא טוב לפירש"י שפירש שבמעופץ נראה כשחור ואינו יכול לתפור ונראה דהכי פירושו וליכא למימר דלא עפיצן וגם ליכא שום עיבוד והא ג"כ מעפיצן ר"ל ונפרש הא דלא עפיצן והא אסור לתפור אבל עפיצן מותר דהוא טוב מלא עפיצן הואיל ולא עפיצן פירש רש"י וגם לא עיבוד רק קמיח ומליח וא"כ לא היה לנו ממה לדקדק בעיבוד שלהם טוב מעיבוד עפצים דמאת הן שוים לכן אמר זה היינו דמליח וקמיח לבד הוא דפתרא כו' וא"כ הא דלא עפיצן ע"כ ר"ל שמותר לתפור וא"כ הוא טוב יותר מעיבוד עפיצן : מהר"ם ג וצ"ע בתוספות פרק המוציא יין שמכשירו אף לס"ת אם אינו מחוק ושמא יש ליישב דהתם בנייר שהוא מעופן שהוא חזק ומתקיים וצ"ע : ד כ"ל משום דסוגיא מוכח התם בפ' כל כתבי דריש גלותא היה יודע אותה ברייתא דאין בין דמייתי רב אשי לבתר דהא כדאתיב ליה רב הונא אין מגילין הדר פרכיה ריש גלותא מהך ברייתא והא רב המנונא תנא מגילין כו' וא"כ מעיקרא מה איבעי ליה לריש גלותא אלא ודאי לאו לענין דינא בעי לה אלא כדי לידע פירושא דהאי ברייתא דאין בין הי לענין קריאה איתמר או לענין הצלה דווקא ואם ישיב לו רב הונא השתא קורין כ"ש מגילין יבין ממנו דהאי ברייתא לענין הצלה דווקא איתמר כדאיתא התם בריש פרקא הלינה דמ"ד נתנו לקרות בהן כ"ע לא פליגי דמגילין כי פליגי למ"ד לא נתנו לקרות בהן כו' והא דלא בעי מיניה בהדיא לענין פירושה שמא ברייתא לא היתה בדוקה לו לענין פסק הלכה או שמא היה מסתפק ברב הונא אי בקיאה ליה או לא כי כן היה סדר התלמידים להתכסם בשאלתם דרך רמז כדאשכחן פ"ב דזבחים קרוב לסופו סבר איבעי מיניה הדא דשמעינן תרתי גבי בעי מיניה לוי מרבי תישב לאכול כזית למהר בהון מהו וכמוהו בפרק מגילת ההבה תלי ליה רב לרבי ביני חיטי האתין שעיבדו מהו רב תרווייהו מיבעי ליה קסבר אי כתיבא ליה כו' :

באור מהרמ"ב

לקולא י"ל ג"כ דוקא עד ג' ולא ביותר · וז"א מוכרח כיון דלד האבעיא להקל משום דבין דף לדף לא אכפת לן בהא דמגילה או מינכר הס"ד ביותר מג' נמי : ודוקא בגידין ·ולענין אם רשאי לדבקו במטלית העלה הרא"ש דשרי אף במקום שאסור לתפור · אבל בהריב"ש שהביא הב"י משמע דבמקום שאסור לתפור ודאי לא מהני דבק אלא שאפי' במקום דשרי לתפור אסתפק ליה אם שרי לדבק או לא · וטעם פלוגתתן הוא בפירוש פלוגתא דבמ"ס דקאמר אין דובקין כו' ר"מ אומר דובקין כו' שהריב"ש מפרשו דקאי לענין תפילין ולענין דביקות הפרשיות יחד אע"ג דחזר בו ר"י לקמן דף ל"ג וס"ל דא"ל לדבק מכ"מ טוב הוא לדבק ומש"ה נוהגין באמת לדבקן כמ"ש הב"י בסי' ל"ב · אבל הרא"ש מפרשו בס"ת ולענין דיבוק הקרע מיירי ופליגי בדביקות דקודם הכתיבה אבל בדביקות הקרע דאחר הכתיבה שרי ובמהרי"ק שורש קכ"ב התיר אף בדביקות קודם הכתיבה וצ"ל לדבריו אע"ג דת"ק ס"ל אין דובקין מכל מקום פוסק כרשב"א משמיה דר"מ דעבד עובדא · גם ס"ל דהירושלמי פ"ק דמגילה דמייתי הרי"ף סוף הלכות אלו משמע ג"כ דס"ל דובקין · ועיין בש"ך סי' ר"פ ס"ק ז' ובט"ז ס"ק ג' : שלא יתחוב המחט במקום הכתב · וכן פירש ג"כ בסמ"ג ובספר התרומה · אבל הטור בסי' רע"ח הביא תשובת הרא"ש דמשמע יש מפרשים כן ולא נהירא דהא פשיטא הוא אלא דקאי אתפירות הידיעות להדדי ולא אתפירות הקרע כפי' הספר · ודבר תימה הוא שחולק על פי' התרומות והתוס' והסמ"ג בפשיטות : ורב אחאי מכשיר וקי"ל כוותיה · וכתב הב"י דסברא דחויה היא דכל הפוסקים לא פסקו כרב אחאי · והראיה דמייתי מגמרא דשבת ליתא התם בס"ד דרב מכשיר תפילין אדוכסוסטוס אבל למסקנא רב קאי אמזוזה אבל בתפילין [בעי'] קלף דוקא · והנה גם הספר עצמו הביא בסמוך דברי ר"ת שכתב ואם שינה פסול · גם לקמן הביא הסמ"ג שכתב דבשינה פסול · אבל מכ"מ נהי לענין דיהא הלכה כרב אחאי הוא סברא דחויה אלא קי"ל כת"ק · מכ"מ לענין ס"ת הא דשינה כשר אינה סברא דחויה והוזכרה בתוס' מנחות דף ל"ב ד"ה אידי ואידי כו' · דלכך לא תי' אידי ואידי אמזוזה · דכיון דכשירה כשינה מצוה כו' ומינה לס"ת דכשר ג"כ על קלף ועל דוכסוסטוס כשר ג"כ אם שינה במקום הכתיבה · גם הטור כתב ע"ש הרא"ש דבס"ת לא פסול ביה שינוי ויליף כן מדיהיב הרא"ש טעמא דפסול תפילין אגויל משום דפסול ביה דוכסוסטוס במקום שער לכן פסול ג"כ גויל דגמירי תפילין במקום בשר דוקא · אבל במזוזה דכשר ביה דווקא קלף וגם דוכסוסטוס ליכא ביה שינוי מקום דשער ובשר וכשר ג"כ בגויל · מזה יליף הטור דממילא בס"ת דכשר קלף ודוכסוסטוס כשר ג"כ בשינה מקום בין במקום שער בין במקום בשר · ובאמת דברי הרא"ש ק"ק דהא בשבת דף ע"ט בס"ד דס"ם אליבא דרב דמכשיר בתפילין קלף וגם דוכסוסטוס אפ"ה קאמר שם בסוגיא ולטעמיך תפילין אגויל מי כתבינן · והרי לאותו ס"ד ל"ל כטעמא דהרא"ש אלא ל"ל דגמרא גמירא ליה שלא יהא אגויל ויש ליישב ואין כאן מקומו : וה"ה לנייר שאינו מחוק וזהו דלא כהתוס' בשבת דף ע"ט ע"ב ד"ה תפילין אגויל כו' וכדברי הספר כאן הכי אסיק בש"ך סי' רע"א ס"ק י' : איירי להציל מפני הדליקה אבל כ"ע מודו דלא ניתן לקרות בהם · מיהו שם תוס' ד"ה מגילה בסוף הדיבור כתבו דר"ה ס"ל תנאי היא ולדידיה היכא שלא ניתן לקרות בהם ג"כ אין מצילין · ולהמרדכי י"ל דס"ל דכהן שכתובים בלה"ק גם לר"ה מצילין אע"ג דלא ניתן לקרות : משום דבמגילה ליכא אזכרות · ומכ"מ היינו דוקא בזמניהם דלא היה ניתן לקרות אז אין מצילין · אבל האידנא דמשום עת לעשות התירו לכתוב בכל לשון ושלא בספר דוקא · ממילא כיון דניתן ללמוד בו ג"כ מצילין ומיהו בנכתב בכתב וכשיקרא י"ל אפי' האידנא לא ניתנה לקרות בו · משום דליכא בזה משום עת לעשות דדיו מצוי הוא לכתוב בו · כ"ז מדברי מג"א סי' של"ד ס"ק י"ח : אמנם בפ' המוציא מסקינן שס"ת כשר אפי' על דוכסוסטוס · ומכ"מ לק"מ על הרמב"ם דאיהו ס"ל דהא דמוקמינן להך ברייתא בס"ת היינו בס"ד שם דהוי ס"ל דמזוזה על קלף פסול · א"כ ע"כ לא מיירי ברייתא זו במזוזה וגם לא מצי מיירי מתפילין דתפילין אגויל מי כתבינן כדמקשה הס"ם שם · וע"כ דמיירי מס"ת וש"מ דס"ת כשר גם אדוכסוסטוס אבל למסקנא דמזוזה כשר אקלף אם כן מצי קאי הברייתא אמזוזה אז הדרינן מהא דס"ת כשר בדוכסוסטוס ואמרי' בדוכסוסטוס פסול בס"ת · ולכן ג"כ מכשיר הרמב"ם גויל למזוזה משום דלדידיה למסקנא קאי אמזוזה · אבל הרא"ש שכתב אליבא דר"י דמזוזה פסול אגויל · הוא משום דאיהו מפרש להברייתא גם למסקנא מיירי בס"ת אבל במזוזה פסול אגויל · ולדידיה באמת מוכרח דס"ת כשר אדוכסוסטוס דהא בהא תליא נמלא תומרו דהרמב"ם בס"ת בדוכסוסטוס הוא קולא למזוזה בגויל ותומרא דהר"י במזוזה אגויל הוא קולא לס"ת בדוכסוסטוס · והנה בלשון הרא"ש שכתב וז"ל וכן מוכח פרק המוציא יין דס"ת דוקא כשר אגויל אבל לא תפילין ומזוזות עכ"ל · קשה טובא היכן רמיזא שם דמזוזה אגויל לא · אדרבה הר"ן שם דייק מדפריך הגמ' ותפילין אגויל מי כתבינן ש"מ אבל אי הוי מוקמינן במזוזה הוי א"ש דכתבינן אגויל ש"מ דמזוזה אגויל כשר א"כ אדרבה נהפוך הוא ממ"ש הרא"ש · וצ"ל דהר"י שהוכיח משם דמזוזה אגויל לא כתבינן ראייתו הכי מדתנא שם במתני' שיעורא דקלף כדי לכתוב פרשה קטנה ושיעור דוכסוסטוס שם בברייתא כדי לכתוב מזוזה · ולא קאמר ג"כ שיעורא דגויל בכמה · ש"מ דגויל פסול בין לתפילין בין למזוזה דאל"כ הו"ל למיהב שיעורא דגויל ג"כ כדי לכתוב מזוזה · וא"ל אכתי מנ"ל דמיפסל אגויל ודילמא משו"ה לא יהיב התנא שיעורא בגויל כדי לכתוב מזוזה משום דלכתחלה מיהא לא כתבינן אגויל וכדמשני שם הס"ם אליבא דרב דמשו"ה לא מבעיא בדוכסוסטוס כדי לכתוב פרשה קטנה משום דלמצוה בעי קלף א"כ י"ל גם במזוזה דלמצוה אין כותבין על הגויל · ויש לומר דאם דיעבד כשר מזוזה על הגויל אם כן היכא שמשתמרת ביותר על ידי הגויל כשר לכתוב עליו אפי' לכתחלה כמו שכתוב ברא"ש · וכיוצא בזה כתב הר"ן שם לענין הקלף דמש"ה כתבה לכתחלה אקלף אע"ג דמצותו על דוכסוסטוס מ"מ היכא שמשתמרת עי"ז יותר שרי אף לכתחלה א"כ י"ל גם בגויל והדרא קושיא לדוכתי' אמאי לא שביק מתני' לשיעורא דגויל אע"כ דמזוזה פסול אגויל · ובהכי א"ש ומיושב קושית הר"ן בהא דפריך הגמ' ותפילין אגויל מי כתבינן ולא מקשה כן אמזוזה ש"מ דמזוזה כשר אגויל דלא כהר"י והא"ש ודאי לפי אותו ס"ד דלא אסיק אכתי מהא דר"מ היה כותבה על הקלף מפני שמשתמרת · ובאמת הוי ס"ל דמזוזה כשר אגויל · ולא תקשה א"כ אמאי שבק במתני' שיעורא דגויל · דהס"ל משום דמכ"מ למצוה לא כתבינן אגויל כלל · אבל להאמת דר"מ היה כותבה אהקלף אע"ג דמצותו בדוכסוסטוס מכ"מ כיון שמשתמרת יותר בקלף כותבה גם לכתחלה אם כן אי ס"ד דגויל כשר בדיעבד למזוזה הוי ג"כ שרי לכתחלה למיכתב על הגויל כי היכי דמשתמר טפי כמ"ש הרא"ש אע"כ דמזוזה אפי' דיעבד פסול אגויל ומוכית הר"י שפיר · ולהרא"ש דמכשיר מזוזה אגויל צריך לדחוק ולומר דנקט לקלף ולדוכסוסטוס לאשמועינן שיעורו של זה לא כשיעורו של זה וממילא נדע גם בגויל דשיעורו דיליה במזוזה · אבל בדוכסוסטוס אתא לאשמועינן דלא נימא דתפילין כשר אדוכסוסטוס כדס"ד דס"ם אליבא דרב מעיקרא ומכ"מ הוכחת הר"י היא נכונה : והנה במנחות דף ל"ב דפריך הגמ' הא מורידין עושין והא תפילין על הקלף כו' ע"כ קושית הס"ם הוא רק מתפילין · אבל מס"ת לק"מ ממ"כ אי להרמב"ם דפוסל ס"ת בדוכסוסטוס מכ"מ איהו מכשיר מזוזה אגויל א"כ משכחת דעושה מס"ת מזוזה בהיתה נכתבת על הגויל · ולהר"י דפוסל גויל למזוזה מכ"מ לדידיה ס"ת כשר אדוכסוסטוס א"כ משכחת לה דעושה מס"ת מזוזה בנכתבת על הדוכסוסטוס ומכ"ש להרא"ש דמכשיר לס"ת גויל וגם דוכסוסטוס ומכשיר גם למזוזה תרווייהו ודאי דלק"מ מס"ת · ע"כ דמקשה הס"ם רק מתפילין וזה פשוט : ה"ג אבל תפילין אין נכתבין אלא על הקלף ולא על הגויל ולא על דוכסוסטוס ואם נכתבו עליהם פסולים : בין שיטה לשיטה מהו פי' את"ל בין דף לדף כשר · מזה משמע קצת דלהמרדכי מקילין בין דף לדף בכל את"ל פשיטות' הוא וכדהוי ס"ל להשואל בתשובת ב"ח סי' ק"ח · ומכ"מ הב"ח שם בתשובתו לא הסכים עמו · וכתב דאין ראיה מהמרדכי דמלי סבר דנקטינן האבעיא להחמיר · עיין בהה"ע סי' י"ז סעיף מ"ד · והנה הטור כתב דנקטינן לחומרא ובשם הרמב"ם כתב דנקט לקולא · ומקשה הב"ח דמנ"ל די"ל דמ"ש הרמב"ם וכן בין דף לדף יתפור ר"ל בשיעור ב' שיטין בעתיקתא או בג' בחדתא · ולענ"ד א"א לומר כן דהרי בסוגיא קא מיבעיא ליה לש"ס בין דף לדף מהו ר"ל אם ג"כ יש בו חומרא דנקרע ג' שיטין לא יתפור או לא דשמא בין דף לדף קילא אבל הא לא קמיבעי' ליה דשמא בין דף לדף המירי טפי דאפי' ב' לא יתפור · משום דודאי בין דף לדף לא חמירי טפי מנקרע בין השיטין ממש · ולפירוש זה אם הרמב"ם קאי רק בגוונא דאמרי' לעיל דיתפור בכה"ג הוא דיתפור ג"כ בין דף לדף א"כ ס"ל להרמב"ם לאשמועינן התומר שיש בין דף לדף דבג' בעתיקתא לא יתפור וכהי ס"ל למימר וכן בין דף לדף לא יתפור בג' ומדנקיט וכן בין דף לדף יתפור ש"מ דהרמב"ם

[*והוא טוב במוכסו כוזו (א)] ואין בזה הפסד לפי שהוא מבחוץ אבל מבפנים אסור (*לעשות) [*לכתוב] אפילו אות אחת ולא לעשות תוהמות כי אם טוי אדון כל לא הוסיף ולא הגרע סמ"ג: אמר רב מבדא על הארץ בשיטה אחרונה איכא דאמרי בסוף שיטה איכא דאמרי בתחילת השיטה אמר ר' הלבו הזינא לרב הונא דבריך לה מאחד כלפי שמע ומכאן היה משמע דשיטה ראשונה מביימא לאחד ותימה שהסופרים נהגו לסיים והבאת את ושמא תלמודא לאו דווקא נקט אלא במשמיענו דלתחלתה נגללת כשאר ספרים שנגללים לתחלתם וקשה דאמרינן פרק הקומץ [*דף יג] וחכמים אומרים עושה לס"ת בתחלתו עמוד ובסופו כדי לגול היקף אלמא נגלל הספר לסופו כיון שהעמוד בתחילתו וכדי היקף בסופו והו דהתם תניא כל הספרים נגללים לתחלתם וס"ת שקורין בו תדיר לאמצעיתו נגלל ועושה לו שני עמודים והתם נמי אמרינן ספר עזרא שאין קורין בו לתחלתו נגלל ובמסכת ידים תנן גליון שבסיף אין מטמא את הידים עד שיעשה לו עמוד וכיון שעמוד בסוף א"כ נגלל לתחלתו ונראה דגרסינן איפכא בברייתא וחכמים אומרים בתחלתה כדי לגול היקף ובסופו כדי לגול עמוד ומגילה שיש לה דין שאר ספרים יש להיות עמוד בסופה וכדי לגול היקף בתחלתה ולא עמוד מקלת מכ"ה ויש סוהרין מקלת הקושיות (*וגרסינן כמתחילתו) [*וגורסין כן וס"ת מתחלתו] ע"ל ואין נראה כדמוכח הכא דמזוזה כלפי שמע נגלל ומסתמא ה"ה שאר ספרים: תתקעא ועושה פרשיותיה סתומות וא"ת והא אין כותבין במזוזה אלא פרשה שמע והיה אם שמוע ת"ה שייך לשון פרשיות לשון רבים ואין כאן אלא פתוחה או סתומה אחת דהי' ג בין גרסה לפרשה שכותבין שתיהן זו ע"ג זו בקלף כבר יש לומר (*מדקדק) [*דמדקדק] היה בב' הפרשיות לכותבם בלמלום כדי לעשותם סתומות ותירוץ זה אין נראה לי כלל דל"כ מאי סתומות דקאמר ועוד מלאתי בסמ"ג ובתוספות בהגך שהיו כותבין על הארץ בסוף השיטה והרי חשוב כסתומה כיון שנתמלאת כל השיטה ותימה דנהגינן השתא דכתבינן ע' הארץ בתחילת השיטה ונראה הטעם דומיא דס"ת דלעיני כל ישראל באמצע השיטה שנראה אז שהדבר נגמר דכשמסיים בסוף השיטה כמו שאר השורות נראה כאלו רוצה לכתוב יותר: ועושה ריוח למעלה ולמטה כמלא הטבא דספרי הוא כלי שאוחזין הסופרים את הקונטרסים פן ינענעו הי"ך ואילך ולא נודע אי מאורך אי מרוחב והגל לפי אומד הספר נפי הכתב לפי הנוי ומיהו מלאתי שהגאונים פירשו כאלי לשון סמ"ג וכתב רבינו שמשון הואיל שמן הלדין לא פירש יש לנו לומר כיון שנגללה מאחד כלפי שמע צריך להניח שיעור לכורכה כמו בשאר ספרים שמניחין בתהילתו כדי לגול היקף עמוד: הגה"ה ומיהו עיין לקמן בהלכות תפילין ושם הוכיח ר"ן דלא בעי' בתחלה להניח חלק כדי היקף וע"ש בעמוד ז' שבהלכות תפילין ע"כ: רב נחמן בר יצחק אמר מצוה לעשותם סתומות ואי עבדינהו פתוחות שפיר דמי ומפרש בגמ' הטעם לפי שאינן סמוכות זו אצל זו בתורה לימא מסייע ליה ס"ת שבלה ותפילין שבלו אין עושין מהן מזוזות לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה הא מורידין עושין ואמאי הכא סתומות והכא פתוחות לא ולמד מה הן סתומות ופתוחות מרבינו משה שכתב סידורן ע"פ ספר הזקן אשר היה בירושלים והכי נקטינן סתומה היכא דשייר [*חלק שיור] ט' אותיות באמצע שיטה והתחיל בכופה אי נמי סיים בסוף השיטה והתחיל באמצע שיטה שלמטה הימנה והשיעור מפורש בין לסתומה בין לפתוחה ט' אותיות והכי איתא במ"ס ריוח בין פרשה לפרשה או ריוח הפרשה שלש תיבות של שלש שלש אותיות ואם סיים באמצע השיטה ואין שיעור עד סוף השיטה שיוכל לכתוב ט' אותיות ישייר אויר חלק קלת בשיטה של מטה ויתחיל הרי לך סתומה בשלשה פנים שביארנו· וצורת הפתוחה אם סיים באמצע שיטה ויש שיעור ט' אותיות עד סוף השיטה יתחיל בתחלת השיטה של מטה הימנה ואם לאו יניח כל אותה שיטה פנויה ויתחיל בשיטה שלישית נקוט האי כללא כי פרשה פתוחה לעולם מתחלת בתחלת שיטה וסתומה באמצע שיטה או קרוב לסוף שיטה וה"מ באמצע הדף אבל בראש העמוד יש דין אחר כמו שאפרש מההיא דמגילה דבירושלמי פ"ק דמגילה אמרינן פתוחה מראשה פתוחה פתוחה מסופה פתוחה מכאן ומכאן סתומה ואומר ר"י דאין לפרשה דמיירי באמצע הדף וה"פ פתוחה מראשה כלומר אם סיים בסוף שיטה והתחיל בשיטה של מטה לאחר שהניח בה שיעור ט' אותיות האויר שבראש השיטה יעשה אותה פתוחה וכן פתוחה בסופה פירוש שאם סיים באמצע השיטה והתחיל בראש שיטה של מטה הימנה שהאויר שבסוף שיטה יעשה אותה פתוחה הא אין לומר דתינח פתוחה מסופה כדפי' הא ודאי פתוח' היא אלא פתוח' [מראש'] דפי' כשמתחיל באמצע שיט' על כרחך סתומ' היא דהא אמרי' לעיל

הגהות מהר"י ומהצה"ש (א) והם אותיות שניות:

באור

דהרמב"ם קולא אתא לאשמועינן · וע"כ דר"ל אפי' בג' דלעיל נ"ל יתפור בעתיקתא מכ"מ בנקרע בין דף לדף יתפור · ומבואר שפיר דלהרמב"ם נקטינן האבעיא לקולא · אבל בהא יגריס הרמב"ם האבעיא בין תיבה לתיבה · ומסקנת האחרונים למנקט לחומרא כיון דבגירסא דילן לא הוזכר כלל בעיא זו בגמרא · ובלא"ה נ"ל דיש לפרש דהרמב"ם הא דמבע"ל בין תיבה לתיבה מהו ר"ל בלא נקרע כלל ב"יון דלמטה רק בין תיבה לתיבה · אבל בנקרע הגליון למטה הייט עיקר הדין דלעיל דנקרע ג' לא יתפור שתמא קאמר בין שהקרע בין האותיות או שהקרע בין התיבות · וע"כ בשנקרע גם הגליון נקטינן לחומרא כד"רי הטור: לכותבם בלמנום כ"ל שכוון מ"ש הספר לקמן בשם הסמ"ג דמניח פחות משיעור סוף פרשה שמע וכן מניח פחות משיעור בתחלת והיה אם שמוע: שהיו כותבין על הארץ בסוף שיטה · וקשה דלעיל פ יגי אמורא' אם על הארץ בריש שיטה או בסוף שיטה ויהיב הש"ס טעמא דמאן דאמר ברשא השיטה ס"ל ד"מרחקא שמיא כו' ומ"ד סוף השיטה ס"ל כדמגבהא שמיא מארעא כו' ולפי דברינו כאן בלא"ה פליגא אם צ"יך לעשותן סתומות או פתוחות מאי דשקיל וטרי הש"ס א"כ בדברי רב · והנה גם בתוס' שלפנינו כתב הת' ון הזה ונתחבטו בו בעלי תריסין בפי' בתשובת רש"ל סי' ל"ז ויש שם ג' פירושים · הא' דהתוס' ס"ל דסימן סתומה ופתוחה אינו לסימן התהלה על הפרשה שלאחריה כמו דהוא להרמב"ם אלא אדרבה הסימן דפתוחה וסתומה הוא לסימן על הפרשה שלפניה ולכן הוקשה להתוס' מאי פרשיותיה סתומות הא א"א למיעבד סימן סתומה רק לפרשת שמע ע"י סימן כתומה דפ' והיה אם שמוע דלאחריה אבל פ' והיה אם שמוע היך יעשנה סתומה וע"ז תי' התוס' דבהא דכותב על הארץ בסוף ה"ל כסתומה ע"י סי' שבסופה אע"ג דאינה סתומה ממש אכ"מ גם סי' פתוחה ליכא בסופה ולכן שפיר מיקרי סתומה · (ומה שסיימו התוס' אע"פ שאין כתוב אחריה כלום נ"ל דר"ל א"כ ליכא כאן סי' סתומה לבסוף ממש · מכ"מ מיקרי סתומה כיון שאינה פתוחה) ולפי' הזה הוא נכון בהתוס' ומאי דמקשה עלה שם א"כ יש פלוגתא חדשה בין הרמב"ם והרא"ש · דלהרמב"ם הסי' הם למה שלאחריה ולהתוס' והרא"ש הסי' הם למה שלפניה · וגם הוקשה א"כ בהא דפליגי אמוראי אי לעיני כל ישראל ברשא השיטה דוקא או גם בסוף השיטה א"כ לדידהו פליגא אי פרשה ויעל משה היא פתוחה או סתומה וה"ל למפלג בהא נלע"ד דלק"מ דהרי בתורה אין נ"מ כלל בהך פלוגתא דמכ"מ נשארו סימן הפתוחות והסתומות כמו שהן מסודרים כהרמב"ם אלא שלהרמב"ם סימן הפרשה גבי יהי רקיע הוא על מה שלאחריה וכן הוא עד סוף החומש וכן בכל חומש וחומש · ולהתוס' הסי' דגבי יהי רקיע הוא על הפרשה הקודמת · וכן בס' אלה הדברים הסי' דגבי ויאמר ה' אלי הוא להרמב"ם על שלהבא ולהתוס' על שלעבר א"כ לעולם יש לפניה ויעל סימן סתומה להרמב"ם סימן על שלהבא ולהתוס' על שלעבר · אבל בסוף התורה ליכא סימן לא פתוחה ולא כתומה · כמו דלהרמב"ם ליכא סימן בהתחלת החומש כן הוא להתוס' בסוף החומש א"כ ליכא נ"מ כלל וגם ליכא פלוגתא כלל רק גבי תפילין ומזוזות יש נ"מ כדבעינן למימר קמן אבל גבי ס"ת ליכא נפקותא כלל · ובהכי ארוח שמעתא במ"ש התוס' בד"ה להשלים בתירוץ הב' דר"ל אם היה כתוב והיה אם שמוע בגליון שלמעלה כותב עליה שמע כו' דקשה טובא מאי דוחקא דהתוס' לומר הכי דהרי זהו שלא כסדרן כמ"ש הט"ז י"ד סי' ר"ל · ודחק עצמו בספר נקודות הכסף דלא כתבו התוס' כן רק לפום דיחוי הש"ס כאן דעושין פתוחות במזוזה וכדי לתרץ קושית הש"ס נ"ל דמיירי להשלים ולפום אותו דיחוי כתב כן והוא תימה דמכ"מ מאי דוחקיה לפרש להשלים שמע על והיה אם שמוע דהרי אפשר לפרשו כפשוטו להשלים והיה אם שמוע על שמע אם היה כתוב שמע בסוף שיטה · ואם נדחק משום הא דדייקינן בברייתא הא מורידין עושין מבמע בין פ' שמע או פ' והיה אם שמוע קשה אכתי בסוגיא עצמה בהא דפה"ג הא מורידין עושין דמעיקרא מאי היה סבור להקשות דהכי גם לס"ד נ"ל דמיירי להשלים כיון דפרשיות שמע והיה אם שמוע מרוחקים זה מזה וכמ"ש התוס' בשבת דף ע"ט ע"ב א"כ מאי סוקשה לו לש"ס הא כאן סתומות כו' והא לא מיירי ע"כ כ"א להשלים · בשלמא לתירוץ הוס' הא' י"ל דהמקשה סוי ס"ל דמדבק ב' פרשיות יחד והתרצן מבני דפרשה הא' מדבק הפסוקים יחד כן נראה מדברי התוס' שם · אבל השתא דבתירוץ השני הדרי בהו ממ"ש מעיקרא דמהני תפירה אלא ר"ל שיו בהך תירוצא דלא מהני תפירה · ולכן פי' דלהשלים ר"ל שכותב בגליון א"כ הקושיא במקומה עומדת על המקשן דקאמרי לה מאי קאמרי לה וע"ק עמ"ש הנקודות הכסף דהתוס' כתבו כן רק לפום דיחוי דש"ס אבל למסקנא דנקט כן דעושה אף פתוחות דבלא"ה לק"מ קושית הש"ס א"נ לומר להשלים ,זהו תימה לכאורה דהא בגוף פי' הברייתא נ"נ להשלים כמ"ש התוס' בשבת הנ"ל וכבר נוותו בזה קמאי · אבל אם ס"ל להתוס' דסימן הפרשיות הם על שלעבר אתי שפיר הכל · דלפי"ז עיקר קושיית הש"ס הוא איך אפשר למיעבד מס"ת מזוזה דהא אחר שמע יש סימן סתומה בתורה שהוא סימן על פרשת שמע שהיא סתומה ואם כן איך אפשר למיעבד מיניה מזוזה דשם נ"ל שמע פתוחה מסופה לסי' שפרשת שמע היא פתוחה והא איך אפשר דאף שנפרש להשלים מכ"מ שוב א"א לעשות מסתימת פרשת שמע דבסופה · פתוחה לסוף פרשת שמע אע"כ דרשאי לעשות גם סתומות א"כ א"ש דעושה מס"ת מזוזה ולהשלים ר"ל שהיה שמע בסוף הגליון ומשלים עליה והיה אם שמוע אבל בהיפוך לא רצה לאוקים להשלים שוהים והיה אם שמוע כתוב בראש הגליון וכתב עלה שמע למעלה שזהו שלא כסדרן כקושיית הט"ז ופה"ג שפיר לכן להתרצן דמתרץ דמיירי להשלים הוצרכו התוס' להוסיף דעיקר תירוץ הש"ס הוא דהיה כתוב והיה אם שמוע בראש הגליון בסימן סתומה כדינו בתורה שהוא סימן על שלעבר · וכתב עליה שמע מלמעלה ועשה בסוף שמע סימן פתוחה מסופה נמלא שמע פתוחה מסופה וממילא למסקנא דעושה אף סתומות שוב אינו צריך לומר להשלים שמע על והיה אם שמוע ולומר דלא קפדינן בפרשיות על שלא כסדרן אלא מפרשינן בהיפוך דמשלים והיה אם שמוע על שמע ונשאר פרשת שמע סתומה ולכן שפיר כתב בנקודת הכסף דלהאמת י"ל דצריך לכתוב כסדרן פ' שמע ואח"כ והיה אם שמוע ואתי שפיר הדק היטב · גם אתי שפיר מה דקשה לכאורה על הרא"ש דס"ל דסימן סתומה הוא ע"י שיטה שלימה ריוח פנויה וקשה לפי"ז בהא דפה"ג הא מורידין עושין והא בס"ת סתומות כו' דלכאורה הקושיא הוא מן והיה אם שמוע דבתורה סתומה · ובמזוזה צריך להיות פתוחה דהי מן שמע הרי לק"מ דשמע גם בתורה היא פתוחה ולהרא"ש קשה מאי קושיא דלמא בתורה היא וה"ש סתומה ע"י שהניח שיטה שלימה פנויה בין והיה אם שמוע לפרשה שלפניה · וכאן שבלא"ה צריך לאתוך פרשיות המרוחקים כדי לעשות מהם מזוזה נוכל לומר דגייז גם לאותה שיטה פנויה שהיה בתחלת והיה אם שמוע · ונמלא עכשיו אינה סתומה עוד · וא"ל נמי דלא הוי סתומה מכ"מ גם פתוחה דלפני הפרשה לא הוי · דז"א דהרי מבכחת לה שהיה שמע מסיים באמצע השיטה וא"כ היה הפרשה שלאחריה סתומה ע"י סימן השיטה פנויה א"כ כשמגרף שמע לפרשת והיה אם שמוע וחותך אותו שיטה שלימה נשארים שפיר פתוחה · ולייטב הקושיא נ"ל דלהרא"ש בכה"ג שמסיים באמצע שיטה ומניח גם שיטה פנויה לא מיקרי סתומה · אע"ג דלהרמב"ם בגוונא דידיה ר"ל שמסיים באמצע שיטה וגם מתחיל אח"כ באמצע שיטה מיקרי סתומה ואזלינן בתר סי' התחתון · ולהרא"ש אינו כן בסי' סתומה דידיה שהוא ע"י שיטה שלימה · דבאם הפרשה שלפניה מסיימת באמצע שיטה נשארת פתוחה ואזלינן בתר סי' העליון וזה דוחק · אבל לדברינו קושיית הש"ס הוא מן פ' שמע דיש בו סי' סתומה לבסוף המורה על פ' שמע שהיא סתומה · ואיך אפשר למיעבד בה סי' פתוחה עוד · והשתא ליכא להקשות עוד דלמא היה פ' שמע מסיימת באמצע השיטה · והיה עוד שיטה פנויה ומיגז לה · די"ל מתרי טעמי · הדא דהשתא נקיימינן שהסי' הוא על שלעבר שפיר הסברא נותנת דאם פרשה מסיימה באמצע אע"ג דיש שיטה פטיה אח"כ נשארת הפרשה פתוחה כיון שהיה סי' על שלעבר שהסי' הפתוחה הוא בגידו · משא"כ להרמב"ם הסי' הוא על שלהבא שפיר אזלינן בתר סי' הסתומה שמתחיל באמצע השיטה · ולא איכפת לן בסי' הפתוחה דלפניה נופני שהסי' המורה על סתימת הפרשה הוא שסמוך לה · ועוד בלא"ה א"ש דהשתא קיימינן דגם המקשן לא ס"ל כלל למיגז ולדבק אלא דהמקשן הוי ס"ל להשלים ור"ל שהיה שמע בסוף הגליון וכתב והיה אם שמוע אח"כ · א"כ אם היה שמע סתומה אי אפשר לעשותה עוד פתוחה · ובכה"ג ליכא תו לסקשות דלמא היה שמע בסוף הדף מסיימת באמצע שיטה והפרשה

מהרמ"ב

שלאחרי' היה בראש הדף עם שיטה פנויה דבכה"ג ודאי די"ל דהוי להרא"ש פתוחה ולא סתומה דהרי אפי' בשיטת הרמב"ם י"ל דסברי כן כדמביא המרדכי בסמוך לפי' ר"י דס"ל ג"כ כהרמב"ם דבראשה הוי סתומה מכ"מ כשהיא בראש הדף לא הוי סתומה ע"י זה · ומכ"ש כאן להרא"ש כשיש סי' פתוחה ע"י סיום שבאמצע השיטה · דלא מהני השיטה שלימה שבראש הדף לעשותה סתומה ופה"ג שפיר וא"כ שיטה זו מרווחת בסוגיא · ומאי דקשה ע"ז הוא רק דברי הטור בסי' ל"ב דהעתיק דברי הרמב"ם דעושה ג' פרשיות הראשונות שבתפילין פתוחות והאחרונה סתומה ואם נימא דהסי' פרשיות הן על שלעבר א"כ כיון דיש אחר שמע סי' סתומה בתורה א"כ צריך לעשות שמע סתומה בסופה · בשלמא להרמב"ם הסי' סתומה דאחר שמע הוא על לאחריה אבל פ' שמע היה בסי' פתוחה מתחלתה · אבל אם נימא כנ"ל ה"ל שמע סתומה · ובאמת מיושב בזה מנהגינו דעושין הכל פתוחות וסומכין על מה שאין סמוכות לה בתורה והוא משום דבפ' שמע לא היה אפשר לצאת ידי שניהם ר"ל להרמב"ם צריך דוקא פתוחה · ולהתוס' צריך דוקא סי' סתומה · אבל בהטור שהביא דברי הרמב"ם הנ"ל הקושיא במקומה עומדת ומכ"מ בהתוס' נראה שהפי' הנ"ל מרווח · הפי' ב' דמ"ש התוס' להקשות דלא שייך ועושה פרשיותיה סתומות כוונתם משום דמפרשים לשון פרשיותיה ר"ל הפסקות שבין פרשה לפרשה וזהו נקרא פרשה ולכן הוקשה להם הא ליכא רק הפסק אחת בין שמע לוהיה אם שמוע וע"ז תירץ שיש הפסק סתום בסוף והיה אם שמוע במה שמסיים בסוף השיטה · והוא פי' זר א"א להולמו כלל דמכ"מ אין פרשת שמע סתומה כלל · רק והיה אם שמוע היא סתומה בתחלתה ובסופה · וא"כ יהיה ועושה פרשיותיה סתומות רחוק מפשטות עניינו כלל · והנה שם הביא תשובת מהר"ם מפאדווי כתב דלולי דברי הרמב"ם היה מפרש הירושלמי באופן זה שהשיור החלק בסוף עושה פתוח הפרשה הסיא שסיימה דבכה משמע כו' דומיא דפתוחה מראשה כמו שהריוח שבראשה עושה הפרשה ההיא עצמה פתוחה גם סופה ככה עכ"ל · וק"ל ממ"נ כילד ס"ל גבי סתומה אם נימא דבסתומה הסי' על שלעבר ד"מ פרשת ויאמר ה' אלי דברים ספר דברי' הוא סי' קאי על שלעבר וכן כל הסתומות דשם הבאים זה אחר זה עד פרשת ועתה ישראל שמע שהיא פתוחה ע"כ יעשנה פתוחה מסופה ר"ל הפרשה שלפניה יסיים באמצע השיטה דאל"כ אלא יתחיל ועתה ישראל באמצע השיטה · א"כ תשאר הפרשה שלפניה שהיא והתחנן בלי סי' כלל שהרי הסי' ס' פ' דבתחלת והתחנן קאי אעבר · והפתוחה דבראשה גבי ועתה קאי על עצמה . וא"ל דאה"נ כיון דיש סי' סתומה אפרשה שלפני והתחנן ויש סימן פתוחה על ועתה לא איכפת לן בפ' ואתחנן עצמה שא"נ סימן כלל שזהו דוחק גדול · ועוד קשה אם עושה פרשת ועתה ישראל בסי' פתוחה מראשה · א"כ גם פרשה כי תוליד צריך לעשותה מראשה דאל"כ יש לפרשה ועתה שני סי' בראשה ובסופה ולפ' כי תוליד אין לה סי' וכן יעשה בפרשה פתוחה הבאים אח"כ בהתחלתה ועוד קשה אם בא הסתומה אחר פתוחה כגון בפרשת אנכי היא סתומה אחר פרשת ויקרא שהיא פתוחה ה"ל תרתי דסתרי שהרי הסתומה היא על שלעבר להראות שויקרא היא סתומה ואינו שהרי היא פתוחה · ואם נימא בהיפוך דהסתומה הוא סי' על להבא כמו שהוא האמת קשה א"כ א"א לעשות פתוחה מסופה בפרשה הבאה אחר פ' סתומה ד"מ ועתה ישראל פתוחה אחר ואתחנן סתומה ואם הסי' סתומה על להבא א"כ איך יעשה בסופה ר"ל בגיא מול בית פעור סי' פתוחה וע"כ צריך לעשות ועתה בסי' פתוחה מראשה · וממילא כן יעשה בפתוחות הבאים אחרי כן דאם יסיים פרשת ועתה כו' בפתוחה מסופה יהיה לאותה פרשה שני סימנים ולפרשת כי תוליד הבאה אחר כך לא יהיה סי' כלל · וכ"ז הוא בלבול גדול בענין הכתיבה אע"כ דליתא להך סברא כלל אלא דאו לעולם הוא סי' על לעבר או לעולם הוא סימן על להבא · הפי' הג' הוא דודאי גם להתוס' הסי' פרשיות הן על להבא ורק כאן במזוזה אין צריך שיהא סי' הריות דסתומה כמו בתורה דדוקא בתורה שמרמזים הפרשיות על הפסקות שביניהם הוא דבעינן הכי אבל בתפילין ומזוזות א"ל להניח ריוח ביניהם ומכ"מ מיקרי סתומה ע"ש שהביא כן ע"ש פסקי מהרי"ז · ודבר זה אפשר לכוונו שפיר בתוס' · וסדרינן לקדמייתא דלפי"ז קושית הש"ס הא מורידין עושין כו' הוא רק מן פ' והיה אם שמוע וקשה מ"ש לעיל הא גם בס"ד מיירי להשלים · א"כ דקאי לה מאי קאמרי לה · ונראה דיש לייטב שפיר דלעולם המקשן לא אסיק כלל דמיירי בלהשלים · ולא קשה איך יעשה מס"ת מזוזה הא הפרשיות מרוחקות · י"ל דהוי ס"ל שעיקרו אתא לאשמעינן דאי עושין מהתפילין מזוזה ובתפילין שפיר משכחת דאי מורידין עושין מתפילין מזוזה בתפילין של יד והע"ג דלפי"ז הו"ל מזוזה בשני דפין הרי התוס' מכשרי מזוזה בשני דפין כמ"ש שם בדף ל"ג וע"ז פה"ג הא בעינן פתוחות במזוזה ור"ל אבל בתפילין הן סתומות · ובזה תיתי שפיר סייעתא להרמב"ם שכתב דאם שינה ועשה מפתוחה סתומה או בהיפוך פסול ותמהו עליו בשלמא מפתוחה סתומה שפיר אבל מסתומה פתוחה אמאי פסול הא אינה סמוכה לה בתורה · וכ' הט"ז דמדפה"ג כאן הא מורידין כו' ומאי קושיא דלמא נקטינן משום תפילין אלא על כרחך גם בתפילין בעינן סתומות דכבר השיגו עליו דלמא קושיית הש"ס דרוצה לדייק הא מורידין עושין גם מס"ת וכמו דקושיית הש"ס דהא"ז הא מורידין עושין הא תפילין על הקלף כו' הוא רק מתפילין ולא מס"ת · דמס"ת לק"מ כמו שכתב' לעיל · א"כ ע"כ קושית הש"ס דרוצה לאוקים הדיוק אס"ת וגם אתפילין כן י"ל גם הכי קושית הש"ס דרוצה לאוקים גם אס"ת · וגם הקושיא דשרטוט להרא"ש הוא רק מתפילין ולא מס"ת · ובלא"ה קשה מנ"ל אכתי דפסול דלמא בתפילין לכתחלה עושה סתומות וכיון דלכתחלה עושה סתומות ודאי לא נייר בעשאה פתוחות עד דמקשה הש"ס אח"כ גבי שרטוט דכיון דלא צריך לשרטט ודאי לא מיירי בשרטוט כמו כן כאן · אבל לעולם מנ"ל דתפילין סתומות דוקא אבל לדברינו ע"כ בס"ד לא אסיק להשלים לא הוי מצי לפרש אס"ת כלל · ואי הוי מפרש אס"ת א"א לפרשו כי אם להשלים א"כ תו ל"ק קושיית הש"ס כלל אלא על כרחך עיקר קושיית הש"ס מן תפילין דמתפילין מזוזה משכחת לה בס"ד בלא להשלים כלל אלא בעושה מתפילין מזוזה · וע"ז מקשה הש"ס הא תפילין סתומות · וע"ז מבני הש"ס דגם תפילין מיירי בלהשלים · ובהכי א"ש דרש"י לטעמיה דס"ל לקמן דאין עושה מזוזה מב' עמודי' א"כ א"א לפרש גם מתפילין מזוזה בלי להשלים והקושיא במקומה עומד' ע"כ פי' רש"י דמיירי ע"י תפירה ודיבוק ואז ה"ש המקשה הוי ס"ל דנוטל ב' פרשיו' ומדבקן כו' והתרצן מבני דנוטל רק פרשה אחת או שיטה אחת ומשלים עליה · אבל התוס' דמכשרי בב' עמודים שפיר יש לפרש כנ"ל גם הקושיא על הרא"ש מתורצת על דרך זה ומובן · ולפי"ז נסתר מ"ש במהרש"ל בטעם מנהגינו דס"ל דגם בתפילין רשאי לעשות פתוחות דא"כ ע"כ קושיית הש"ס אינו מתפילין אלא מס"ת · והוי נ"ל כדאמרן למעלה דסי' הפרשיות הן על שלעבר · עכ"פ להרמב"ם דס"ל סי' הפרשיות הן על להבא · וגם ס"ל דתפירה ודיבוק לא מהני וע"כ הוא מפרש כפירוש הב' דהתוס' נ"ל לדידיה דבתפילין עושים סתומות דוקא · והסוברים דעושין גם בתפילין פתוחות נ"ל הדא מתרתי או דסי' הן על עבר או דל"ל דתפירה ודיבוק מהני ועוד יש דבריה בגו ואין כאן מקומו: ישייר אויר חלק בשיטה של מטה ויתחיל · משמע אע"ג דאינו משייר בתחלת השיטה שיעור ט' אותיות מכ"מ הוי סתומה · ולכאורה קשה · הב"י בסי' רפ"ה תמה אהסמ"ג שכתב להניח פחות משיעור בסוף פ' שמע ופחות משיעור תחילת והיה אם שמוע דלפי"ז אין כאן פרשה כלל לא פתוחה ולא סתומה · והרי גם להרמב"ם כאן סגיא ליה בפחות מט' אותיו' בראש השיט' ונ"ל דשא"ה דיש מכ"מ פרש' שהרי הניח ריוח ט' אותיו' בסוף השיטה שלפניה אלא שאין שם כשיעור שיכתוב גם תיבה א' וכיון שיש כשיעור פ' ורק שמלד אותו הריוח היה נקרא פתוחה ע"ז נהגי הא דמניח גם בתחלת השיטה שיהיה סתומה ע"י אבל הסמ"ג שכתב שיניח גם בסוף פחות משיעור הוקשה לו שפיר דלפי"ז אין כאן ריוח פתוחה כלל ומכאן קשה על מה שכתב הט"ז בסי' ל"ב ס"ק כ"ו דבמניח פחות משיעור בסוף ופחות משיעור בתחלה ה"ל סתומה בין להרמב"ם ובין להרא"ש ומביא מדברי הרמב"ם אלו ואין ראיה מכאן כלל · דהכא נשאר פחות משיעור עכ"פ בסופה · גם בלא"ה אין ראיה מהרמב"ם להרא"ש דבשלמא להרמב"ם התחלת שבאמצע השיטה מצוי ליה סתומה ע"כ מהני גם בשהניח פחות משיעור בהדי דהאי היבות בסוף השיטה · אבל להרא"ש התחלתה שבאמצע אם היא כשיעור מצוי ליה פתוחה לא יתכן דאם הוא פחות משיעור יהא סתומה דממ"נ אם מצרפינן להו הו"ל פתוחה ואם לא מצרפינן להו ליכא כאן פתוחה כלל · ומכ"מ דברי

לעיל האידנא נהוג עלמא בסתומות ופרשת והיה אם שמוע מתחלת באמצע שיטה וכותבין כנגד אותו אויר שדי מבחוץ מגון כנגדו ופרשת שמע מסיימת בסוף שיטה הלכך נראה לר"י לפרש פרשה פתוחה מראשה כגון מראש הדף ושייר שיעור ט' אותיות והתחיל באמצע השיטה ואע"ג דבדף שכתב סיים השיטה אפי' הכי היא פתוחה אע"ג דכה"ג באמצע הדף הויא סתומה מסופה פתוחה כלומר אם בסוף הדף שייר שיעור יכול להתחיל דף האחר בראש השיטה ואע"ג דכי האי גוונא באמצע הדף מיקרי פתוחה מכ"מ נקט (*בסוף הדף) [*בסיפו] לרבותא דאפי' בסוף הדף דאין ניכר כל כך ההפסק מיקרי פתוחה מכאן ומכאן סתומה פירוש אם מניח מעט ריוח בסוף השיטה ובתחלת השיטה שלמטה הימנה ומילתא דרבותא נקט ופשיטא ליה דיש סתומה ופתוחה בענין אחר ולא אצטריך ליה למיתני ור"ת מצא במסכת סופרים איזו היא פתוחה כל שהניח בראש השיטה שלשה אותיות חלק לכותבן סתומה שהניח מקום חלק בסוף השיטה לשלשה אותיות גמר כל הפרשה בסוף הדף ישאיר שיטה אחרת ואם שייר מלמטה כדי לכתוב שם בן ג' אותיות מתחיל מלמעלה וכו' ר"ה (א) דעיקר דפרשה פתוחה [*אינה] מתחלת בראש השיטה ואם הניח שיעור בסוף השיטה וכן בתחלת השיטה יצא ידי שניהם עיד נמצא במ"ס איזו היא פתוחה כל שלא התחיל בראש השיטה איזו היא סתומה כל *) (שלא) שהניח באמצעו וכמה יניח בתחילת פתוחה כדי לכתוב שלשה אותיות ואומר ר"י דעל כרחך טעות סופר היא שהרי כשמתחיל לכתוב באמצע השיטה הוכחנו מיכך דמזוזה דמיקריא סתומה וגם ה"ר יעקב מקלנון אומר שמצא במ"ס מדוייק כדפי' לעיל לכן אותה שמצא ר"ת וכן ההיא שהבאתי בסוף הכל טעות סופר וכן פירש"י ז"ל כאן וז"ל סתומה היינו שמניח ריוח באמצע ויש כתב משני לדדים אי נמי הניח חלק בראש השיטה והיינו כדפרישית · עוד יש פרשה הנקראת סדורה ולורתה כותב השיטה שעומד בה עד חציה או עד סמוך לסופה ומתחיל בשיטה שלמטה כנגד החלק שהניח בשיטה שלמעלה · ובסמ"ג פירש פירוש אחר על הירושלמי דלעיל וה"פ שאם הניח פחות משיעור ג' אותיות לפי מ"ס או ט' אותיות (*לפירושינו) [*לפי' השני] בסוף השיטה וכן בשיטה שלמטה הוי ליה סתומה כלומר שפיחת השיעור בסוף השיטה ובתחילת השיטה שלמטה ובתוספות שאנץ האריך מאד מאד וכתר כל הפירוש שפירשתי לעיל בענין אחר ונלאיתי להאריך והמגמגם יעיין בתוספות שאנץ: (*הגה"ה כתב באז"ק וז"ל ובשרטוט עלמו מסופק רבינו שמחה אם לריך שרטוט שיהא ניכר וקיים לעולם כגון לשרטט בברזל או סגי בשרטוט כדי שיהא נראה לסופר שיכתוב בשוה כגון בבדיל או בעופרת ואע"פ שלאחר זמן נמחק השריטה או אם יכול לשרטט בדיו או בלבע המתקיים כל ימי שהכתב קיים וקלת נראה לשון שרטוט גומא וחריץ ובבראשית רבה דורש קוולותיו הלהלים זה שרטוט משמע דבעינן שרטוט המתקיים כמו הלהלים ובס"ג בענין חלילה כתב הלכתא כר' ילחק דאמר ג' אין כותבין ואי שרטט ליה בדיותא לאו כלום הוא עכ"ל אז"ק): הא מורידין עושין הא בעינן שרטוט דאמר רב מניומי בר חלקיה שרטוט של מזוזה הלכה למשה מסיני ואם אינה משירגלת פסול תנאי היא כו' הקשה ר"ת ליפני בששרטט ולא לימא תנאי היא והומר ר"ת דאין לריך לשרטט תפילין וכל הפטור מן הדבר נקרא הדיוט אם עושהו הלכך לא ניחא ליה למימר במשורטטין ימספר תורה לא פריך דרגילות לשרטט ס"ת או משום שהשיטות ארוכות [*ואינו יכול לכוין] או משום זה אלי ואנוהו כיון שרגיל לקרות בה ולריכה שרטוט מדרבנן אבל תפילין ומזוזות אין רגיל לקרות בהן ומה לנו לנוייהן ומ"מ ע"כ לריך לשרטט תפילין ארבע שורות דהיינו למעלה ולמטה ומן הלד דהא פ"ק דגיטין קאמר ר' ילחק ג' אין כותבין במתניתא תנא ג' כותבין ארבעה אין כותבין אבל בין שיטה לשיטה דוקא מזוזה אבל לא תפילין ומיהו אם אין הסופר יכול לכוין בלא שרטוט יכול לשרטט כל השורות וכן עושין עתה שמשרטטין כל השורות ואין בזה הדיוטות ומדרבה ה"ל זה אלי ואנוהו ואומר ר"ת דאין לריך לשרטט מן התורה אפי' ס"ת דלא כפי' הקונטרס בפ"ק דמגילה דברי שלום ואמת מלמד שלריכה שרטוט כאמתה ס"ת ופירש שם רש"י דאמתה ס"ת הוי ספר תורה ואין נראה לר"ת דלא אסכתנא הל"מ [*בס"ת] ונראה לר"ת כפירוש ר"ח שפי' אמתה של תורה היינו מזוזה ונקרא אמתה של תורה לפי שיש בה קבלת עול מלכות שמים והא דאמרי' בסמוך כתבה אגרת פסולה אהיא כתיבה כתיבה ופ"ה בלא [דף פר ע"ב] שרטוט וגמרי' מזוזה מס"ת [וקשה] דלמה ג"ש הא שרטוט דמזוזה הל"מ ועוד ס"ת גופה מנא לן דבעי' שרטוט ויש ליתב פ"ה (ג) דאשרטוט קאמר והא דאמריך שרטוט מזוס הל"מ היינו למלוה והכי נמי אמרי' הל"מ תפילין על הקלף ומזוזה על דוכסוסטוס ואוקי למלוה ומדאילטריך נמי למיתני אם שינה פסול ש"מ דסתם הלכה למשה מסיני (לכתב) [לכתחלה] וגבי ס"ת נמי תניא במ"ס כתב יריעה שאינה משורגלת פסולה וכן משמע לעיל [*דקתני] לא ירבה בדפין פן ירלה כאגרת לפי שאין אגרת משורטטת ששיטין שלה קלרות ויש דפין הרבה ביריעה והכי אמרי' בירושלמי הל"מ מסרגלין בקנה וכותבין בדיו ואכל השיטין קאי דאי אד' שיטין מאי אריא ספר תורה ול"ל הל"מ אפי' שלש תיבות נמי מדר' ילחק כדלעיל ובירושלמי משמע כפ"ה דדרים מג"ש דאמת קנה והיינו כל התורה ומה שפי' לעיל דשלשה אין כותבין היינו שמביא הפסוק לשום דרשה כההיא דר' אביתר ומר עוקבא פ"ק דגיטין אבל לאגרת שלומים בעלמא שרי וה"ר אליהו וה"ר אלחנן ור' מרדכי אומר דבירושלמי משמע דבין כך ובין כך אסור · בגיטין פי' בגי' דמייס"ע שאנו כותבין לא מיקרי כתב ועל זאת אנו סומכין לכתוב כתב שלומים בלא שרטוט ור"ן פסק כר' ילחק ובס"ג פסק כמתני' ובירושל' מוכח דקי"ל כר' ילחק דאפי' ג' אין כותבין [דף לב] · *) אסור ליסב ע"ג מטה שס"ת מונח עליה ופליגא דרבה בר בר חנה א"ר יוחנן דאמר מותר ליסב ע"ג מטה שס"ת מונח עליה ואם לחשך אדם לומר מעשה בר' אליעזר שהיה יושב ע"ג מטה ונזכר שס"ת עליה ונשמט וישב על קרקע ודומה כמי שהכישו נחש (אמרי') התם ס"ת ע"ג קרקע הוה נראה דהלכה כר' יוחנן שהרי רב הונא תלמיד דרב ורב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ועוד דאף תלמידי דרב הונא לא ס"ל כותיה דאמרי' פרק בתרא דמו"ק כי נח נפשיה דרב הונא סבור לאותובי ס"ת אפורייה אמר (*ליה) [*להו] רב חסדא מילתא דלא ס"ל בחייו ניקום ונעביד ליה אלמא דסברי כר' יוחנן דשרי ואומר ר"י דאפי' יושב על גבי מטה בשוה לספר תורה שרי מדלא מפליג בהכי ותדע מדלא משני הכא ר"א ס"ת שוה לו היה אלא ודאי בכל ענין שרי ובירושלמי דמי שמתו תיבה מלאה ספרים נותנו לראש המטה ולא למרגלות המטה א"ר בון והוא שתהא מטה גובה (*י"א) [*י'] טפחים ולא יהיו חבלי מטה נוגעין בתיבה עוד גרסינן במו"ק לא ישב אדם ע"ג כפסל שספר תורה מונח עליו ומעשה בר' אליעזר כו' ואם היה נתון על גבי דבר אחר מותר וכמה רב הונא אמר טפח ר' ירמיה בשם ר' זעירא אמר אפי' כל שהוא וגבי חזקיהו ספ"ק [*דב"ק] שהגיחו ספר תורה על מטתו י"ל על פי נביא היה או משום שהרבין תורה בישראל: [שם] אמר רב יהודה אמר שמואל כתבה אגרת פסולה פ"ה פירש' לעיל ורבינו תם פירש אגרת מקרא ולא מסורת וכ"פ רש"י ז"ל בלשון שני שלא דקדק בחסרות ויתרות ומכאן נראה קלת מדלא מפליג בטעותא וכן לא מפליג בין חסרות ליתרות דמחק ותלייה פסול במזוזה דלעיל גבי ס"ת מפלגינן בין שני טעיות בדף וכו' משום דמהגיא ביה מחק והכי איתא בירושלמי דמסכת מגילה תולין בספרים ואין תולין בתפילין ומזוזות ורבינו נסים כתב וז"ל מה שפ"ה דילפינן מגט דכתיב ביה ספר אין נראה כלל דבגט איכא טובא חסרות ויתרות וספר דכתיב ביה לספור דברים הוא דאתא כדאמר בגיטין ואם תאמר לר"ת נילף ספר תורה ממזוזה ותיבעי שרטוט וי"ל דלא ילפינן אלא מידי דהאי בגוף הספר כגון חסרות ויתרות אבל מידי דהכשירה לא אהיא מכתיבה והא דילפינן מינה בספר ובדיו הוי נמי בגוף הספר וא"ת המאי נקט מספר לימא כתיבה כתיבה והו לא ושמא לאפוקי כתיבה דגט דלא מיקרי ספר (כדפי') [כדפר"י]: [שם] תלאה במקל פסולה כתב רביט שמשון וז"ל מכאן קשה לי לפ"ה דפרק השואל [*דף קא] דבעי מיניה דרב ששת מזוזה על מי ת"ש כל דבר שאין בו מעשה אומן על השוכר והכא גבי מזוזה אפסר בנוגהא דקניא ופ"ה תלי לה בקניא והכא משמע דפסולה כה"ג אלא יש לומר יכניסנו בחלל הקנה ויקבענה בכותל ואין לריך אומן עכ"ל: [שם] הגיחה אחורי הדלת סכנה ואין בה מלוה פ"ה שאין הבית משתמר מפני המזיקין וקשה לר"ת דאם כן [א] פסולה נמי הוי ונראה לר"ת שמא יהרג שם מתוך שהוא מלר אללה [ג] י"ג) והוא מקום מולנע: [דף לג] אמר רב יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה פ"ה בתחיכה אחת בשני עמודים והקשה הר"ן על פי' מכח הסוגיא מתוך קושיא זו פי' דשני דפין ר"ל בשתי חתיכות וכן לריך לומר גבי ההיא דאמרינן בסוטה ספר אחד אמר רחמנא ולא שנים דליכא לפרש כדפ"ה כאן שני עמודים בעור אחד דכה"ג מיקרי שפיר ספר אחד כדאמרי' פרק ב' דגיטין הרי זה גיטך והנייר שלי כו'

*) כאן שייך הגה"ה כתב וכו' עד אז"ק

הגהות מהר"י ומהצה"ש (א) זה דברי המחבר ולא דר"ש: (ב) דלעולם אשרטוט: (ג) מלוי:

הגהות ממ"י [א] נ"ל כל שלא כמלותה: [ב] דנותן בה רלונו כשהוא נכנס ויולא וזהו סכנה וכן אחורי דלת.

באור מהרמ"ב

דברי הטו"ז יש לנס עיקר מדברי הסמ"ג והרא"ש שכתב כן במזוזה · דעושה סתומות ע"י שנתה דפתוח מכשיעור כאן וכאן וסתומות לאו דוקא כן י"ל ג"כ בתפילין אבל מדברי הרמב"ם אין ראיה כלל כדכתיבנא · והנה מדברי הרמב"ם הללו שכתב שינית בתחילת השיטה קלת ולא התנה בפירוש שישייר דוקא פחות משיעור משמע דבין שינית פחות מכשיעור או כשיעור לעולם מיקרי סתומה כיון שהוא מתחיל באמצע שיטה ר"ל שאינו מתחיל בראש השיטה · והוא כדברי ב"י אליבא דהרמב"ם · ומ"מ כתב בתשובת רש"ל דהל"מ אם הניח לפניו בסוף ריוח כשיעור ט' אותיות לבד · אבל אם הניח לפניו ריוח כשיעור ט' אותיות וגם לכתוב תיבה אחת · ולא כתבה שם והניח בתחילת שיטה שיעור ט' אותיות אז הו"ל שפיר פתוחה · דאם כוון לסתומה היה לכתוב אותו התיבה בסוף השיטה והדבר זה סברא היא בלי ראיה ועיקר כלל: ואע"ג שבדף שכתב סיים השיטה אפ"ה הוי פתוחה · לפ"ז קשה איך יעשה בתפילין והיה אם שמוע סתומה דהא א"א לכתבו באותו הדף ממש ואף שינית בתחלת השיטה אינה סתומה · וא"ל שמנית שיטה חלוק וזהו סתומה · ז"א דהרי הר"י סובר כאן כהרמב"ם דבראשה הוי סתומה · א"כ ע"כ ס"ל גם בהא כרמב"ם דבשיטה שלימה נקרא פתוחה דאל"כ כשסיים פתוחה בסוף השיטה איך יעשה סי' הפתוחה עוד אע"כ ע"י שיטה שלימה · בשלמא הרא"ש דס"ל בראשה הוי פתוחה א"כ יעשה סי' הפתוחה בראשה · ואי סיים השיטה ולריך לסי' סתומה אז יעשה ש"ש אבל להר"י קשה · ונ"ל מ"ש הס' בסמוך מכאן ומכאן סתומה פי' אם הניח מעט ריות בסוף השיטה כו' זהו מהני אף בתחלת הדף · היינו המנהג שזכר הט"ז להניח בסוף פרשה שמע פחות מכשיעור וכן בתחלת והיה אם שמוע · אבל כשמנית בראשה לחודא לא יצא ידי דעת הר"י כאן · ואם כן הר"י והסמ"ג והרא"ש כולם מסכימים לנורה זו דהוי סתומה · והכי נהיגי עלמא האידנא: יצא ידי שניהם זהו קאי אמ"ש ר"ת הובא בתוס' וברא"ש דבסידור קדמונים מלא שפתוחה מסופה הוי פתוחה · אבל מדין בראשה לא הוזכר שם אם היא פתוחה או סתומה או אינה פתוחה כלל · ובמ"ס מלא דפתוחה בראשה הוי פתוחה· והדר קא' גמר כל הפרשה ר"ל פ' שלריך סי' סתומה יניח שיטה שלימה והוי סתומה · ואם שייר מלמטה כו' מתחיל מלמעלה ור"ל והוי ג"כ סתומה ע"כ כתב דבמנית משני לדדים הוי פתוחה ממ"נ אי לע"ס בתר סי' האחרון הזלינן דהוי פתוחה כמו להרמב"ם ג"כ שעיקר הסי' האחרון ואי לסידור הקדמונים הר שם לא הוזכר דין מראשה כלל א"כ הו"ל פתוחה ע"י מסופה ושפיר יצא ידי שניהם אבל אי הוי ס"ל דלסידור הקדמונים דווקא מסופה הוי פתוחה אבל מראשה הוי סתומה לא יתכן על זה לומר דבמנית שניהם דיצא ידי שניהם · אע"כ כדאמרן דה"ס משום דבסידור קדמונים לא ביאר מה היא בראשה · והנה ברא"ש כתב במנית שיטה חלק ולא הניח קודם לזה ולא אחר זה הו"ל סתומה משמע אבל אם הניח בסוף השיטה חלק כשיעור וגם שיטה שלימה או הניח ש"ש וגם חלק בראש השיטה תו לא מיקרי סתומה לדידיה · איברא דקשה ע"ז ממ"נ איזה סי' הול עיקר אם התחתון א"כ ליהוי כשמניח ש"ש אע"ג שהניח גם בסופה שלפניה ואם בהיפוך ליהוי ש"ש כשמנית גם חלק אחריה · וצ"ל דלענין סתומה לריך לדקדק שלא להיות שם פתוחה כלל לא לפניה ולא לאחריה. ומכאן מבואר שמ"ש במג"א ס"ק מ"ט דלהרא"ש כשמניח שיטה חלק ומתחיל באמצע שיטה הו"ל סתומה דאינו כלל כמבואר כאן בלשון הרא"ש וגם לפי"ז משכחת לה סתומה בין להרמב"ם ובין להרא"ש דלהרמב"ם ודאי הוו סתומה בכה"ג א"כ בשל יד יניח ש"ש וגם יתחיל באמצע השיטה אע"כ דבאמת זהו לא מיקרי סתומה להרא"ש וצ"ע: או בלבע המתקיים · ואנו קי"ל דאין משרטטין בדבר הלובע כלל כ"א בגומא וחרין: ומס"ת לא פריך דרגילות לשרטט בס"ת וברא"ש ע"ש ר"ת לא כ"כ · ובאמת שדברי הרא"ש תמוהים דאכתי תקשה לר"ת מאי מקשה מס"ת הא מכ"מ שמשרטט בס"ת אינו הדיוט אף לר"ת גם בבעה"ת מממש כמ"ש הספר כאן בקושי' הש"ס מתפילין אף לר"ת · מיהו איכו ס"ל דאף בתפילין יכול לשרטט וכ"כ הטור וכתב הב"ח דלדבריו צ"ל דקושית הש"ס דאין השרטוט של תפילין דלא לריכה מהכי לתורת שרטוט שבמזוזה · וק"ל הא כתבו התוס' בסנהדרין דף מ"ח ע"ב ד"ה אע"פ דשרטוט ודאי הוי רק הזמנה ולאו מילתא מבואר מדבריהם שם דמש"ס א"ל לשרטט לשמה כלל · ורק שעיבוד לריך להיות לשמה וצ"ע ועי"ש עוד פירוש אחר בב"ח אליבא בעה"ת: ומכ"מ לריך לשרטט בתפילין ד' שורות דהייט כו' דהא פ"ק דגיטין כו' · פי' וא"כ מאי קמ"ל בירושלמי דמסרגלין בקנה אע"כ לאשמעיק דבעי ד' שרטוטין ומיהא בסמוך כתב הספר והכי אמרינן בירושלמי דמסרגלין בקנה כו' ואכל השיטין קאי דאי אד' שיטין מאי אריא ס"ת הל"מ אפי' ג' תיבות נמי כו' זה הי' שמע מטעם דאין מסבין ג' תיבות בלא שרטוט לריך ג"כ ד' שרטוטין מלמעלה ולמטה ומן הלדדים דמג"ל יא' · גם בכל תוספים לא משמע כן: ור"ן פסק כר' ילחק וברמב"ם יש שפירש ממה שכתב נבאהמ אר סורה לגי"ש בהלכות יבום כמו שכתב בכ"ת שם: טפח ובב"י פסק לכתחלה י' טפחים בעינן או עכ"פ ג' טפחים לבוליא מתורת לבוד · תוך אם המקום דחוק סגי בכ"ש: ואין בה מלוה · אבל בטור משמע דיולא בדיעבד בהגיחה אחורי הדלת ואין בה מלוה רלה לומר מלוה כתיקונה לא עביד: פ"ה בשני עמודים · והנה לרש"י לא הוזכר בסוגיא פסול דב' התיכות בדף א' רק שהתוס' הביאו ראיה מהירושלמי פרק קמא דמגילה שתפילין ומזוזות אינם נכתבים אלא על עור א' ובדף ל"ב דבור המתחיל להשלים כ' התוס' אליבא דרש"י דהייט בלא תפרו אבל בתפרו כשר וקשה הא בירושלמי קא' וזה לשונו שהספרים נכתבים בב' דפים ותו"מ א"נ אלא בעור א' התיב ר"י בריה דרבי חייא כתובה דרבה ר"ל גדולה מזו הוי ליה לאשמעינן שהספרים נכתבין בשני עורות ותו"מ א"נ אלא בעור א' כו' לית הא דרבה אמר לן שכן אפי' ספרים אינם נכתבים כן ע"כ · והנה הא שהספרים נכתבין בשני עורות ע"כ בתפירה דאי בלא תפירה גם בספרים פסול וש"מ דבתו"מ אפי' בתפירה פסול · וע"ק דהא אפי' בספרים מסיק הירושלמי דפסול דף א' בשני עורות והייט ע"כ בתפירה דאי בלא תפירה גם בס"ד הוי ידע דלא מהני · ולריך לומר שיש חילוק בין תפרו כולה לתפרה רובה · דבספרים סגי בתפרו רובה · ובתו"מ לריך תפירה בכולה להיות כא' ממש ודוחק · אי נמי נ"מ בשיתה היריעה תפורה ונפסק התפירה דסגי בה' או ו' תפירות מחוברות יחד כמו שכתב בתה"ד ובש"ע סי' רע"ת סעיף ג' אבל בתו"מ לא מהני התפירה כ"א בכולה וכ"ז דוחק · וע"ק הא מזוזה ילפינן לה מגט כדפרש"י דף ל"ב עמוד ב' דבור המתחיל כתבה אגרת והכי בגט לא מהני לדבקו כדאי' בתוספתא דגיטין הובא בפר"ת א"ע סימן קכ"ס סעיף קטן פי' וזה לשונו נתקרע הגט פסול רשב"א אומר מדבק את הקרעים כו' וקיימא לן כתנא קמא דאין מועיל הדיבוק וה"ה בין תפירה ודיבוק דבתוס' סוטה דף י"ת משמע דלא מחלקים בהכי וכן כתבו התוס' בעלמא דבגט פסול ולא מהני הדיבוק · וליישב דבריהם דהכא נראה לי משום דקושית הש"ס מהא דסתומות ופתוחות הוא רק מדברי רשב"א דאמר לעיל מיניה שעשה אותה פתוחות · והא מצי שפיר דלמא להשלים משום דלרשב"א עלמו גם בגט מהני דיבוק והס"ד דמהני במזוזה · אבל לדידן דקיימא לן כתנא קמא דרשב"א באמת לא מהני תפירה ודיבוק · והנה הרמב"ם בהלכות מזוזה והטור בסי' רפ"ת כתב להדיא דלא מהני דיבוק ולדידהו צ"ל כתירוץ התוס' הראשון · כ"א ע"ד שפי' דר"ל דנקט התנא האי טעמא משום דאין מורידין ולא נקט טעמא משום פתוחות וסתומות משום דהא דעשאן פתוחות מאן אמרה רשב"א ולרשב"א מהני דיבוק · ויש ל"מ בה"ע דאין מורידין לדידיה לענין להשלים · ובכ"ש בא"ע סי' ק"ל סע"ק ת' כתב בזה דברים תמוהים שכנה · א' כתב שם דמהא דאמר ר"י בדף ל"ד דלריך לדבק וכיון דלריך לדבק ומועיל הדבק ש"מ הדבוק מהני · והנה רש"י כתב וז"ל ושיה לך לאות כו' אבל לך המשמש בכם וניכר ממשן של ד' אגרות כל אחת לבדה כגו ב' אותיות עכ"ל · וכיון דדבקן דתו אין משמושן ניכר שכן ד' עורות הוו ליה אות א' לדידיה כמו לאחרים · אם כן מאי ראיה מזה לעוין פיבל יבצי' ספר א' ולא שנים ולא מטעם משמושן הניכר · ב' כתב שם ותוס' בסוטה לא סבלו כ"א נתפר או דבוק אחר הכתיבה כו' וכן סבירא ליה להרמב"ם והטור כמו שכתוב ביורה דעה סי' רפ"ת · ברואה תושב שהרמב"ם והטור כתב להכשיר בדבוק שקודם הכתיבה · ולא נמצא כן · הרמב"ם והטור פוסלים בדבוק ואין מחלקים שום חילוק כלל · ועכ"פ מבואר דהרמב"ם והטור לא סבירא להו תי' הא' של התוס' דהרי כאן מיירי גם בדבוק אחר כתיבה · גם בתוס' דסוטה אינו מפרש שמכשירין בדבוק מעיקרא אלא אהא שכתב מתחלה דהיכא דבעי ספר א' מהני מעורה ע"ז הביאו מהא דשופר א' וכו' וכתב דשא"ה דתוספתו ניכר כו' והלא בגט כו' ולא אתיא לדיוקא דבנדבק קודם הכתיבה דכשר אלא עיקר חלוקם הוא בין ניכר התפירה או לא · וכן במעדני מלך כתב להדיא דהרמב"ם והטור לא סבירא להו תי' הא' של התוס' גם כתב דמשום הכי נקטו הפוסקים שתים הבתים מעור א' כוונתם לשלול התפירה והדיבוק וכך כתב הב"ח · ובמ"א סי' ל"ב ס"ק נ"ב כתב דבאגודה הוכיח דמהני תפירה · ותימה דבאגודה לא הביא כ"א הנך ב' תי' דתוס' הנ"ל ולא הכריע · וככר מבואר דרמב"ם וטור לא נקטו להך תי' כלל · ובלאו הכי ק"ל להסוברים דדיבוק מהני · קשה א"כ הא דבשבת דף ע"ט יהיב שיעור דקלף כדי לכתוב פרשה קטנה · ובדוכסוסטוס משום דאינו כשר לתפילין אית ליה שיעורא רבה מיניה בכדי לכתוב עליה מזוזה · ואם מהני במזוזה לדבק בפרשיות · אם כן מאי שנא דסגי בקלף דשיעור דפרשה קטנה משום דחזי לאצטרופי אל ג' פרשיות אחרות · גם בדוכסוסטוס ליסגי בשיעור פרשה קטנה שהרי חזי לאצטרופי לפרשה אחרת על ידי דיבוק או תפירה דמאי שנא הצירוף דפרשה קטנה בתפילין עם הג' האחרים · או פרשה קטנה שבמזוזה עם והיה אם שמוע לאחד וכי כל דלריך עיין לדבקן גרע לן שיעור השיטות דיליה · ואפשר עשר דמה שכתבו הסוס' לגבאר

ט' בעי רב פפא בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מהו ופריך ות"ל דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ואפ"ה אמרינן פרק המגרש שייר מקלת הגט וכתבו בדף השני כשר אלמא כיון דבשור אחד הוי ספר אחד קרינא ביה (ויש לדחוק דגבי כו' ועי' בתוס' דמנחות דף לג) [ויש לנהות] דגבי סוטה דפסול כה"ג משום דכתיב בספר דמשמע ספר מבורר גמור אבל בגט לא כתיב רק ספר ודרשינן ולא שנים או שלשה ור"ל חתיכות סוף דבר לפירוש רש"י בעור אחד בשני עמודים פסולה ולר"ן כשרה וה"ר אלחנן הביא ראיה לפ"ה דבירושל' פ"ק דמגילה אמרינן יש בספרים מה"ב בתפלין ומזוזות שהספרים נכתבים בשני דפין ותפלין ומזוזות אין נכתבים אלא על דף אחד והאריך בירושלמי ולסוף קאמר ספרים בב' עורות ותפלין ומזוזות אין נכתבים אלא על עור א' ומדהשיב בסוף עור א' ושני עורות ובתחלה קתני דפין ש"מ דמעיקרא שני דפין בעור אחד קאמר ור"ם כתב פי' הירושל' נעלם ממני ושמא פליג אתלמודא דידן עכ"ל : [שם] אמר רב יהודה אמר שמואל במזוזה הלך אחר היכר ציר מאי היכר ציר אמר רב יהודה (אפקתא) [אבקתא] ה"ד כגון פיתחא דבי תרי בתי כגון בין גברי לנשי ריש גלותא בנה ביתא א"ל לרב נחמן קבע לי מזוזה א"ל תלי דשא ברישא פ"ה משום תעשה ולא מן העשוי וק"ל דלקמן ה"ל לאתויי דאיירי בהא מילתא והכא נמי עבידתא ועוד דהל"ל תלי סיפין (א) ברישא דדשא היינו שערים ומה לורך מהם ונראה כפירוש ה"נ דהאי ביתא שבנה ריש גלותא בין גברי לנשי הוה ולהכי אמר ליה תלי (ב) השערים נראה להיכן יהיה היכר ציר וריש גלותא היה סבור כיון שכבר נזקפו המזוזות היה יכול לקבוע מזוזה ואומר ר"י דוקא בין גברי לנשי ששניהם עיקר ושניהם פתוחים לר"ה אבל מבית לחדר או לעלייה שעיקר תשמישו ומולאו ומובאו מבית לכם לא אזלינן בתר היכר ציר אלא יניחנו (ג) בחדר דלצורכו הוא עשוי ולהכי נקט מבין גברי לנשי וכן מלאתי אפילו אחד פתוח לר"ה וא' אין פתוח לר"ה כיון דעיקר תשמיש כניסה ויליאה דרך שם לא משגחינן בהיכר ציר : [שם] מצוה להניח בתוך חללו של פתח ובטפח הסמוך לר"ה כדי שיפגע במצוה מיד · פתח שבין שני בתים הלך אחר היכר ציר פירוש בעל הבית שציר הדלת סובבו חייב לעשות מזוזה מימין מבואו דרך אותו פתח שנאמר ביתך דרך ביאתך וכי עקר איניש כרעא דימינא עקר ברישא ואין צריך להניח ימין ושמאל לשון סמ"ג : [שם] אר"י אמר רב עשאה כמין נגר פסולה והא כולהו מזוזה דבי רב כמין נגר עבידן לא קשיא הא דעבידא כסיכתא הא דעבידא כאיסתוירא פ"ה כמין יתד שתובה פסולה כמין איסתוירא והיינו השוק מקום חיבור השוק עם הרגל כמין איסתוירא דמלות תלויה והיינו מעומד היא כשרה ואין נראה לר"ת דיותר הוי כבודה שוכב ממעומד שהרי ס"ת כן היה מונח בארון וגם הלוחות פ"ק דב"ב ואע"פ שהיה יכול להעמידן דארכן כרחבן וכן דרך כבוד במתים כדאמר במ"ק הא דעגסיה דבי ריש גלותא משום דזקיף ארוניה דרב הונא הוא וגם בסוף המוכר פירות גבי כוכי מתים דעביד להו כמין נגר ופריך קבורת חמור היא זו אלמא דגנאי הוא מעומד ועוד לא ולמד מס"ת דכשעומד כל העם עומדים וכששוכב כל העם יושבין ועוד דאפילו תפלין צריכין [*להיות] בעור הבתים מושכב דהיינו לרוחב הבתים ולא לגבהן דאמרינן לקמן כתבן בקלף אחד והניחן בארבע בתים יצא ובשלמא אם מגנים מושכב [משכחת] שפיר שיהיו ארבע הבתים ניכרים אבל אי בעומד לא משכחת אלא בדוחק גדול וה"ר אלחנן אומר דמשכחת לה לפ"ה שיכתוב כל הד' פרשיות לאורך הקלף זו אצל זו ויניח ריוח ביניהם א ומפר"ת הא דעבידא כסיכתא פירוש כיתדות המשכן דמתרגמינן סיכתא והוה ליה מעומד ופסול כדאמר רב יהודה וכתב ר"ת ז"ל וכן אני מורה הלכה למעשה לעשות נקב במקדח ולתתה ברוחב המזוזה ואם נתנה לאורך המזוזה פסולה וכן פרשיות של תפלין לרוחב הבתים ולא לגובה כמו מזוזה וכשאבנה ארון אם אזכה ארחיבהו לפי העמדת ספר תורה מיושב כספר תורה שהיה מונח בארון וזו היא סדר קריאתו והר"ר אלחנן הביא ראיה לפירוש רש"י ז"ל מירושלמי דפרק הקורא את המגילה מזוזה צריך שמע שלה להיות רואה פני הפתח ובשלמא לפירוש רש"י דהויא מעומד ניחא דאתא למימר שאותו צד שיש בו שמע יהיה כלפי הפתח [*ולא לצד פנים וי"ל לפי' ר"ת שצריך שצד שכתב בו שמע יבא נגד הפתח] ולא לצד (כלפי) סופה (ד) על הארץ מכ"מ מאי אירית שמע כל שיטה ראשונה נמי ושמא נקט שמע לסימנא ורצה לומר כל (ה) הצד ודוחק ועוד דהא לא הוי דרך קריאתה כדרך שהיה מונח בארון ועוד

דאמרינן בהלכות גדולות שהיו עושין שדי כנגד אויר פרשה והיה חלון בקנה כדי שיהא חלון כנגד חלון ואז יכולין לראות שדי מבחוץ אם יקוב חור בדלתו וזה אינו לפירוש רבינו תם [ומיהו יש לומר דשדי אינו צריך לראות מבחוץ כי אם למצוה ובה"ג כו' · מ"י] ומיהו אין זה ראיה דאימא למצוה נמי אין צריך לראות שדי מבחוץ ובה"ג מפרש איסתוירא חציו זקוף וחציו שכוב ור"י מפרש מסופק דבמזוזה אי אפשר חציו זקוף וחציו שכוב והעולם נהגו כרש"י ז"ל מעומד וכן עיקר והכי משמע בפירקא קמא דקידושין גבי רליעת אוזן דקאמר מה מזוזה מעומד ועוד דהא כתיב על מזוזות ביתך ובשעריך משמע שתהא תלויה על המזוזה והשער (ו) [ועוד] אם יתחוב אותה על ידי נקב במזוזה כדפירש ר"ת הרי בסוף המזוזה אינו על מזוזת השער ומקצתה סמוך ומקצתה מופלג ואין נכון כן (ז) ואם יחוק במזוזה ויסים אותה לרוחב הסף א"כ אינה נקראת לאותו שעומד בחלל הפתח כדמשמע ובשעריך ובתוספות שאנן האריך יותר וע"ש : ההיא פתחא דעייל רב הונא למדרש הוה ליה מזוזה משום הרגיל דאמר רב הונא במזוזה הלך אחר הרגיל : הגה"ה פירש ר"י כשרגילין כל בני הבית בההוא פתחא אבל אם אין רגיל בו אלא הוא לבדו פטור ממזוזה ומיהו הלכה שבית המדרש חייב במזוזה ומיהו בית הכנסת ודאי פטור כדאמר בברכות כי מטו לפיתחא אמרי להדדי ליעול מר אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן פתח שאין ראוי למזוזה אין נכבדין ב ומיהו אם יש בו דירה לחזן חייב ובירושלמי קאמר רבי חנינא הניח מזוזה בבית מדרשו כנגד כתפותיו : אמר שמואל מניחה בתחלת שליש העליון ורב הונא אמר מגביהה מן הקרקע טפח ומן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזוזה וכן תנא ר' יהודה ר' יוסי אומר וקשרתם וכתבתם מה קשירה בגובה אף כתיבה בגובה ושמואל דאמר כמאן לעולם כר' יוסי ומאי תחלת שליש העליון להרחקה · מסופק היה ר"י אם ההיא דירושל' שהניחו ר' חנינא כנגד כתפותיו פליג אתלמודא דידן מדלא מפליג בין גבוה לנמוך ומיהו נראה דלמעלה מכתיפיו לא יניחנה אם הפתח גבוה כ"כ ושלא יניחנה (ח) לעולם במקום שאינה נראית לו וכן משמע הלשון כדי שיפגע במצוה כדאמרי' בסמוך מניחה בטפח הסמוך לרשות הרבים כדי שיפגע במצוה מיד : דרש רב יוסף משמיה דרבא העמיק לה טפח פסולה לימא מסייע ליה הניחה בפלים או (שהטה) [*שתלה] עליה מלבן אם יש טפח צריך מזוזה אחרת ואם לאו ג אין צריך אחרת כי תניא ההיא בפתח שאחורי הדלת פ"ה כיון שאין לה טפח ולזה ימין ולזה שמאל א"ל מזוזה אחרת וקשה דמנ"ל הא ופירש ר"ן כגון שיש אצל פתח חדר שצריך מזוזה ויש פלים שם שהוא ימין לזה ולזה וכיון שאין ביניהם טפח נפיק במזוזה אחת : פתחי שימאי פירוש שוממין פ"ה ור"ח פירוש (ט) *שם (אומה בפתחיהם אין) [*שפתחי א"י] עשוין כן מאי פיתחי שימאי דלית ליה תקרה פירוש בגג הפתח אלא אבנים בולטות מן הגג בתוך חלל הפתח להיות הדלת נוקש עליו או דלת שיקפי פירוש אין להם קורה מן הצד אלא אבנים בולטים מן הכותל כל אלו פטורין ממזוזה ורש"י ז"ל פי' שאין הבית מקורה וקשה דכי גרע מן חצר ואין סברא לחלק בין סופו להיות מקורה ובין אין סופו להיות מקורה : תנו רבנן בית שער אכסדרה ומרפסת חייבין במזוזה והא תאמר דביומא קאמר יכול שאני מרבה בית שער ומרפסת תלמוד לומר בית שמיוחד לדירה יצאו אלו שאין מיוחדין לדירה ורש"י ז"ל תירץ דהכא מדרבנן והתם מדאורייתא ור"י תירץ דהכא בפתוחין לבית והיא בפתוחין לחצר : תתקסב בית שער הפתוח לחצר ובית פתוח לבית שער חייב בשני מזוזות וקשה דפשיטא דכל שער חייב במזוזה ואומר ר"י דמיירי כגון שהאחד מן הפתחים אין רגיל כל כך וקמ"ל דלא מבטל הרגיל את שאינו רגיל ולא דמי להא דרבי (*שילא) שלא היה רגיל כ"א לו לבדו כדפ"ה לקמן ומיהו ללשון שני שפ"ה דהרגיל מבטל את שאין רגיל קשה ויש לומר דהכא מיירי שהרגיל כנגדו ומחשיבו : איתמר לול הפתוח מן הבית לעליה אם יש לו פתח אחד חייב במזוזה אחת יש לו ב' חייב בב' מזוזות אמר רב פפא האי אידרונא דאית ליה ד' בבי חייב בד' מזוזות ואע"ג דבחד רגיל טפי : מובטח אני שכל בית שתקון כהלכתו במזוזה אין שום מזיק יכול לשלוט בו ובבית שלנו יש קרוב לעשרים וארבע מזוזות לבית המדרש ולבית החורף ולפתח הבית ולשער החצר הפתוח לר"ה ולפתח הבית הפתוח לחצר ולעליית המקורה שאני אוכל בקיץ ולכל החדרים של הבחורים ושלום מאיר בר ברוך : רב פפא איקלע לבי רב ושמואל

חזא

[*ז"ל התוס' עירובין דף י"א פתחי שימאי פר"ח פתחי א"י שהם פתחי בני שם] :

הגהות מהרי"י ומהצה"ש (א) דהיינו המזוזות : (ב) השער : (ג) בימין כניסה : (ד) דהייט : (ה) השיטה : (ו) ואם : (ז) ועוד אם : (ח) ס"א למעלה : (ט) בעירובין דף יא בתוס' בס"מ שם וצ"ע כי' כך :

חדושי אנשי שם

מהר"ם א נשון אשר"י וטוב שלא יניח כשיעור שלש אותיות בסוף השיטה וכן בראש השיטה לקיים מה שאמר ונהוג עלמא בסתומות עיי"ש : *)**שם** דברי ר"ת אלו הרי מביא אותה בס"ת סי' כ' ובסמ"ג ובסמ"ק ובהגהת מיי' ובגמון אחד להם ז"ל וכתב ר"ת כי הברייתא עיקר במה שהיא הולקת ופרשה פתוחה בראש השיטה דוקא נקראת פתוחה ולא בסוף שיטה ע"כ והיינו ברייתא דמסכת סופרים דקתני אי זו היא פתוחה כל שלא פתחיל בראש השיטה ויש גורסין כל שכניה בראש שיטה חלק מקום שלשה אותיות הלכך מה שכתב כאן וכתב ר"ת עיקר דפרשה פתוחה מתחלת בראש שיטה פי' סי' פתוחות דהייט חלק שלה מתחלת בראש שיטה : **שי"ר ב** וקשה הא לסתור שהרי כי מטו לבי כנשתא היו מכבדין זה את זה וא"כ הבית הכנסת חייב במזוזה שהרי כבדו זה את זה בבי כנשתא וכ"ל די"ל דהכי מביא ראיה שבית הכנסת פטור שהרי אמר רבי יוחנן פתח הראוי למזוזה ולא אמר שחייב במזוזה אלא ש"מ דמחייב לכבד בפתח בהכ"נ משום שראוי למזוזה כלומר שראוי מפני שהיא תשובה לאפוקי בהכ"נ אבל אינה חייבת מפני קדושתה או מפני שאין בה דירה לכך אמר לשון ראוי אע"פ שאינה חייב במזוזה חייבת לכבד רבו : **מהר"ם ג** כגון שיש במקצוע הבית פלים קבוע וב' פתחים מחותכין בו אחד לצפון ואחד למערב וקבע מזוזה בפלים בחלל פתח מצפון וכשהדלת פתוח הוי אידך אחורי הדלת ואם אין בפלים עובי כבדל טפח אין צריך מזוזה אחרת לפתח מערבי ואע"ג דלגבי פתח מערבי לא הוי ימין כניסה כיון שהוא פתוח לר"ה זהו שהקשה מנ"ל הא ופי' הר"ן שאין פתח מערבי פתוח לר"ה אלא לחדר סתום פתוח לבית לתוכו והוי שפיר ימין כניסה :

*) שייך לדף שלפני זה

באור מהרמ"ב

והכשיר בדבק הייט רק בדיעבד אבל לכתחלה ודאי דאין לדבק והתם בשבת בעינן שיעורא דמהני למצוה לכתחלה כדאיתא שם · גם לפי מה שכתבתי דכאן דווקא לרשב"א קאמרי אתי שפיר וא"ל מהא דפי' רבינו תם לקמן דף ל"ה ע"ב ד"ה פוק תני דשרי בתפירה · דשאני הכא דלא קפדינן כי אם שיהא קשירה תמה בזה שפיר ועל ידי תפירה הוי ליה קשירה תמה · אבל כאן דילפינן מסוטה או מגט דבעינן ספר א' י"ל דע"י התפירה לא מיקרי אחד וכל כתוב במהרי"ק שורש קמ"ב גבי מגילת די"א דע"י הדבק מיקרי הספר שלם אבל לא מיקרי ספר אחד נהכי · ולכן ג"כ אין ראיה ממה שכ' הנג"א ריש סי' ע"ו והט"ז בסוף סי' י"ב דמהני קשירה בחוט של ציצית · דלא דמי כלל לתפירה דהכא וליכא למילף הדא מאידך · ועוד דבלאו הכי אין הענינים דומים להדדי · דהרי בציצית עלמו לדעת הרא"ש שם בסי' ע"ו לא מהני תפירה תוך ג' אלבעות אפי' לענין הציצית שיעשה להלכה הכי דלא מהני תפירה בכל מילי · ועיין בר"ש פרק ב' דאהלות משנה ב' ופ"ג נגעים משנה ד' פי"א דנגעים משנה ו' תוך הנגע לבגד וכו' ושם הביא הר"ש תוספתא בטולה מן המוסגר כו' וגם שם במשנה א' חיבר להם חוט ושם במשנה ט' שתי דפי חלוק כו' מכל אלו ראיה שאין ללמוד ממקום אחר לכאן ובאמת כתב הב"ח דמנהג כל ישראל שלא לדבק ואין לשנות : ה"נ ויש לדחות דגבי סוטה דפסול כהאי גונא משום דכתיב בספר דמשמע ספר מבורר כ"ה בתוספות · ה"ג דלפרש"י ניחא דאתיא למימר שאותו לד שיש בו שמע יהיה כלפי הפתח ולא נגד פנים אבל לפי' רבינו תם קשה וי"ל לפי' רבינו תם ה"ק שלריך שהלד שכתוב בו שמע יהיה נגד הפתח ולא לגד סופה דהייט על הארץ מכ"מ קשה מאי אירית שמע כל שיטה ראשונה נמי עכ"ל העתקתי מלשון הב"ח סי' רפ"ט :

ומקצתה סמוך ומקצתה מופלג · פי' דהספר מפרש דמה שכתב רבינו תם שהלד שכתוב בו שמע יהיה נגד הפתח ורלה לומר שיעשה חור בסיפי הבית תוך חלל הפתח ויתחוב המזוזה בו ויהיה סופה כלפי פנים בעומק הכותל ושמע לגד חוץ לאויר חלל הפתח · וע"ז מקשה דאם כן מקלתה סמוך ומקלתה מופלג · ג"ז בבית חדש : **ואם** יחוק במזוזה ויסים אותה לרוחב הסף · נראה לי דר"ל דמה שכתב רבינו תם שמע יהיה נגד הפתח רלה לומר שיעשה חור מלד חוץ לסיפי הבית עד פנימי דסיפי הבית ותוחב בו המזוזה ויהיה שמע לגד פנימי של בית · ועל הארץ כלפי רה"ר וכ"כ ברא"ש ובטור ובזה מיושבים כל הקושיות שהקשה הספר מתחלה · ע"ז אמר א"כ אין נקראת לאותו שעומד בחלל הפתח פי' מפני שהמזוזה תחובה מלד רה"ר עד לד פנימי של סף לגד הבית · אלא ע"כ דר"ת ר"ל שעושה חור בסיפי הבית שבחלל הפתח כדמעיקרא · והדר תקשה כל הקושיות דמעיקרא כנ"ל דלא כהב"ח : **פי' ר"י** דאם רגילין כל בני הבית בההיא פתח כו' וזהו פי' שני דרש"י לקמן גבי ש"מ האי אנדרונא דאית ליה ד' וכו' פתחי כו' אבל לפי' הא' דרש"י גם באינו רגיל בו אלא הוא · אם הם רק ב' פתחים הא' רגיל ובאחד אינו רגיל פתח הרגיל חייב והאינו רגיל פטור · אבל בג' וד' פתחים ואחד רגיל אין הרגיל פוטר פתחים האחרים ממזוזה ופי' זה העתיק הטור וכתב עוד והרמב"ם כתב כו' ופי' הבית יוסף דלהרמב"ם הא דקאמר הלך אחר הרגיל ר"ל כשיש פתח א' מביתו לבה"מ אם הוא רגיל בפתח זה חייב ואם אינו רגיל בפתח זה פטור · לפי' זה לא מיירי כלל מדין שני פתחים שא' רגיל ואחד אינו רגיל דבכהאי גוונא י"ל דשניהם חייבים ורק כאן דהפתח שבביתו הוא רק מיוחד לילך משם לבה"מ · והפתח אינו רגיל לכן פטור · ונראה לי שזהו דעת הש"ע שהשמיט הך דהלך אחר הרגיל בית רק שני פתחים עיין סי' רפ"ו סעיף י"ד י"א ודו"ק :

ומאי תחלת שליש העליון להרחקה · נחלקו בזה הרא"ש סבירא ליה דמתחלת שליש עליון עד המשקוף בכל מקומו ויכול לכניתו בתחלת שליש עליון או למעלה ממנו או אפי' בטפח הסמוך למשקוף · ולפירוש זה נ"ל שא דנקט מלוה בתחלת ש"ע דמשמע שהוא רק מלוה משום דגם אם הניחו למטה מש"ע יולא בדיעבד אלא שלא קיים המלוה כתיקונו · והרמב"ם מפרש דתחלת ש"ע דוקא למלוה · אבל למעלה ממנו הוא רק דיעבד לפי' זה הא דנקט מלוה הוא לאפוקי למעלה מרוחק מתחלת ש"ע אבל למטה משליש עליון אפי' דיעבד אינו יולא גם ס"ל להרמב"ם דר' יוסי מודה לר' יהודה דבעינן הרחקה טפח מן המשקוף וק"ק להרמב"ם הא דפס"ג ושמואל דלא כמאן דע"כ קושית הש"ס דר"י קאמר בגובה משמע מרוחק למעלה מש"ע · א"כ מאי מפני שמואל להרחקה קא אמר · אכתי קשה הא ר"י בגובה קאמר ואם רלה לתרץ להתרלן דגובה דר"י ר"ל תחלת ש"ע העיקר הא בגמרא גם אין לומר דהמקשן הוי סבירא ליה דלשמואל דוקא תחלת ש"ע קאמר דאפי' דיעבד מעכב ולכן מקשה מר"י דאמר בגובה והתרלן משני דשמואל להרחקה קאמר ור"ל לכתחלה ולא דיעבד · וא"כ יש לומר ר"י דקאמר בגובה רלה לומר לענין דיעבד · דז"א דהרי שמואל להדיא רק למלוה קאמר דמשמע לכתחלה יאם כן דקארי לה מאי קארי לה · ובנקודת הכסף כתב דהרמב"ם מפרש להרחקה רלה לומר דכדי שלא יעשנו בטפח הסמוך לקורה עשו חכמים הרחקה שיעשנו בתחלת ש"ע · ולפי זה אתי שפיר דהמקשה היה סבור דשמואל מלוה מדאורייתא קאמר על כן הוקשה לו מדברי ר"י דמזכיר בגובה · ומשני דשמואל רק לסייג קאמר ור"י מיירי מעיקר הדין · ולפי"ז בתוס' והרא"ש דלא מפרשים להרחקה כהרמב"ם ממילא לא ס"ל כוותיה · ומכ"מ כיון דלשניהם אם מניחה בתחלת ש"ע שפיר דמי א"כ טפי עדיף להניחה בתחלת ש"ע ממש ללאת ידי שניהם · אבל אם מניחה למעלה ממנו אינו מקיים המלוה כתיקונו לדעת הרמב"ם · ואע"ג דלפי מ"ש הג"ה אלפסי על שם מז"ה מלוה דוקא בגובה רחוק מן המשקוף טפח וכן משמע קלת ברש"י בגמרא שכתב יניחנה בגובה וכו' משמע שהמלוה כך הוא · מכל מקום כיון שאם עושה כן אינו עושה מלוה כתיקונה לדעת הרמב"ם וכשמניח בתחלת ש"ע אתי שפיר בין להרמב"ם ובין להרא"ש והתוס' כותיה נקטינן כן כ"ל · ובביאור רש"ל כתב בדעת הרא"ש דבעינן הרחקה טפח ממשקוף · ולריך עיון דלא כתב כן בטור ועיין בב"י שכתב דאם הניחה למטה מש"ע דפסול להרמב"ם שכך הוא בברייתא בגמ' ר"ל דקאמר ר"י בגובה ור"ל כיון דתחלת ש"ע למלוה ע"כ בגובה דנקיט ר"ל בדיעבד · א"כ ש"מ דלמטה מש"ע אפי' דיעבד לא · מיהא לפי הנקודות הכסף הנ"ל לא מוכח מידי : **ומיהו** נראה דלמעלה מכתפותיו כו' · וכ"כ הב"י והט"ז בס"ק ג' : **פ"ה** כיון כו' · ר"ל דלרש"י מיירי בשני פתחים פתוחים לגד הבית אלא שאחד לדרום הבית וא' למערב הבית ועושה מזוזה בימין הפתח שבדרום הבית ומהני גם לפתח שבמערב הבית כיון שאין הפלים שבין זה לזה טפח · וע"ז קאמר וקשה דמנ"ל הא כו' כגון כו' ר"ל שלפירוש הר"ן יש שני פתחים א' נכנסים בו מדרום לבית וא' למערב יולאים בו ממערב לחדר שחוץ לבית בלד מערב · ובביאור דברי רש"י שלפנינו עיין בב"ח סי' רפ"ו ודרישה שהאריכו : **וקשה** דכי גרע מן חלר · ובהרמב"ם מבואר דהא דשערי חלירות חייבים הוא משום דבתים פתוחים להם · וא"כ לק"מ וכ"כ הב"י ע"ש ה"ר מנוח · אך בהגהב"ד הש"ג מטעם אחר דהא דגינה פטור ממ"כ אי בית פתוח לו הרי חייב ואי אין פתוח לו בלאו הכי נמי פטור משום דאינו מקורה · וע"ז לריך לומר כתירוץ הרא"ש יחספר כאן לחלק בין בית שעומד להיות מקורה ובין דבר שאין סופו להיות מקורה והכי קי"ל בב"י : **והיא** בפתוחים לחלר · ולריך לומר הא דבסמוך בית שער הפתוח לבית ולחלר חייב משום דבית שער עלמו פתוח לבית אבל כאן הבית שער פתוח לחלר ואף החלר פתוחים לו שתי בבתים לכן נסי דהחלר חייב אבל הב"ש פטור · ולכן מ"ש הספר בסמוך וקשה דפשיטא דכל בית שער חייב כו' וקשיא זו הוא רק לפרש"י דלא פי' כהרי"ף ולדידיה סבירא ליה דפתוח לחלר שוה לפתוח לבית · אבל להרי"ף ודאי קמ"ל מוכח דכאן דב"ש פתוח לחלר אסור [illegible] פתוחים בתים ואם הב"ש עלמו פטור לבית ולחלר

בייג

מזה הטעם פתחא דלא הוה לה אלא חדא פצימא משמאלא עביד ליה מזוזה א"ל כמאן כר' מאיר אימור דאמר ר"מ מימין משמאל מי אמר מאי היא דתניא על מזוזות ביתך דרך ביאתך מן הימין דכי עקר איניש כרעיה דימינא עקר ברישא ואין לדקדק דאם הוא איטר ברגליו ורגלא דשמאלא עקר ברישא ישים המזוזה דרך שמאל ביאתו מידי דהוה אתפלין דשאני מזוזה דהוי לשימור כל בני הבית משא"כ בתפלין דהויין לי' לחודיה ואיכא דאמרי מהכא ויקח יהוידע הכהן ארון אחד ויקוב חור בדלתו ויתן אותו אצל המזבח בימין בבא איש בית ה' ומאי ר' מאיר דתניא בית שאין לו אלא פצים אחד ר' מאיר מחייב במזוזה וחכמים פוטרין מ"ט דר' מאיר מזוזת כתיב ומאי טעמא דרבנן מזוזות כתיב וז גירסת רי"ף דתניא מזוזת שומע אני מיעוט מזוזות שתים כשהוא אומר בפרשה [שניה] מזוזות הוי רבוי אחר רבוי ולמעט למזוזה אחת ר' יצחק אומר אין צריך הרי הוא אומר על המשקוף ועל שתי המזוזות זה בנה אב כ"מ שנאמר מזוזת אינו אלא אחת עד שיפרוט לך הכתוב שתים · בתוספות האריכו הרבה בגירסת הספרים וביש אם למקרא ולמסורת ולבסוף כתבו וז"ל ומיהו נראה לר"י עיקר כמו שמצא בגויל מבורגוניא דפרשה ראשונה כתיב מזוזת ופרשה שניה מזוזות מלא ומזוזות נמי משמע תרי וכ"ש הידך דכתיב מזוזות והוי שפיר רבוי אחר רבוי וכן נמצא בספר הרמב"ם וכדי הוא לסמוך עליו לקיים תלמודינו עד כאן לשונו : **תנו רבנן** וכתבתם יכול יכתבנו על האבנים (*ודין הוא) נאמר כאן כתיבה ונאמר להלן כתיבה מה להלן על האבנים אף כאן על האבנים או כלך לדרך אחר מה להלן על הספר אף כאן על הספר נראה למי דומה דנין כתיבה הנוהגת לדורות מכתיבה הנוהגת לדורות ולא מכתיבה שאינה נוהגת לדורות פ"ה כתיבה מכתיבה היינו מגט וקשה דספר דכתיב גבי גט לספירת דברים הוא דאתא ואפי' כתבו על עלה של זית או על קרן של פרה כשר ופי' נמי בקונט' דבגט בעינן דיו וקשה דהא בפ"ק דגיטין תנן בכל כותבין בקומוס וכו' ונראה מכתוב זאת זכרון בספר יליף כדלעיל וה"ה נילף מגט שנוהג לדורות ולא לבעי ספר ודיו וי"ל ילפינן מצוה ממצוה פרט לכתיבת גט שהוא עבירה ועוד דאין זה א כתב (*הנוהג) [*חובה] לדורות א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי רחמנא אמר מזוזות ואת אמרת נילף כתיבה כתיבה אמר קרא וכתבתם כתיבה תמה והדר על המזוזות א"כ גזירה שוה למה לי אי לאו גזירה שוה ה"א ליכתביה אאבנים (*או) [*ולקבעיה · מ"י] אסיפא דביתיה קמ"ל ה"ג רש"י ז"ל כתיבה תמה והדר על המזוזה פי' ועל עצים ועל אבנים או אספר כתיבה תמה והקשה ר"ת דלמה לא יכתוב כתיבה תמה אם האבנים חלקות ור"ג ור"ת גורס

*) כתיבה והדר כו' ולא גרסינן תמה והאריך בתוספות וע"ש · גרסי' פרק האשה שנתארמלה איתמר ספר שאין מוגה אמר ר' אמי עד ל' יום מותר לשהותו מכאן ואילך אסור אלא יתקן או יגנז אמרי' בסנהדרין פרק כ"ב אע"פ שיש לאדם ספר תורה שהניחו לו אבותיו מצוה לכתוב משלו ודיני ס"ת למלך עיין במסכת סנהדרין פרק כ"ב הגיה במ"ס מסרגלין בקנה לאו לאפוקי שנין אלא לאפוקי עופרת וכיוצא בו שהסרטוט על ידי צבע · הכותב את השם אפי' מלך שואל בשלומו לא ישיב לו היה כותב שנים ושלשה שמות כאחד מפסיק בינתיים ומשיב · הטובל הקולמוס לכתוב השם לא יתחיל מאותו שם אלא מתחיל מאות שלפניו : ת"ר יש שמות נמחקין ויש שמות שאין נמחקין אל אלהים וכו' כדאיתא פרק שבועת העדות : **תתקסב** ת"ר וכתבתם שתהא כתיבה תמה שלא יכתוב לאלפין עיינין ולא עיינין אלפין · ביתין כפין כפין ביתין גמלין צדין צדין גמלין דלתין רישין רישין דלתין ההין חתין חתין ההין ווין יודין יודין ווין זיינין נונין נונין זיינין טיתין פיפין פיפין טיתין פשוטין כפופין כפופין פשוטין שמין ממין ממין שמין פרשה פתוחה לא יעשנה סתומה סתומה לא יעשנה פתוחה או שכתבה כשירה או שירה כמותה או שכתבה שלא בדיו או שכתב האזכרות שלא בזהב הרי אלו יגנזו לעיל פירשתי שכל האותיות האלו שהזהיר התנא לחלק בין צורת כתיבתן לריכות דומות במק"ת זו לזו גרסינן בפרק הקורא את המגילה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן אסור לכתוב אפילו אות אחת שלא מן הכתב · אמרינן בקידושין ובפרק בני העיר **תתקסד** אין מוכרין ס"ת אלא לשני דברים ללמוד תורה בדמיו או לישא אשה והוא שאין לו דבר אחר למכור : הגיה בפרק בני העיר **תתקסה** תשמישי קדושה נגנזין תשמישי מצוה נזרקין תשמישי קדושה דלוסקמא של ספרים ותיק של ס"ת ושל תפלין ומסקינן בפרק נגמר הדין דבעיא הזמנה והנחה בתוכו אבל הזמין ולא הניח בו או לא הזמין והניח הרי זה חול גמור בירושלמי דמגילה אמרינן הבימה שעומד עליה האוחז ספר תורה והלוחין שכותבין עליהן להתלמד אין בהם משום קדושת ארון אבל יש בהם משום קדושת בהכ"נ · גרסינן בפי' המוציא תפלין כותבי ספרים תפלין ומזוזות לא התירו להם להפך היריעה על פניה אלא פורס עליה סדין או בגד · גרסינן בפ' השולח אמר רב נחמן נקטינן ס"ת שכתבו מין ישרף נכרי יגנז נמצא ביד מין יגנז ביד נכרי אמרי לה יגנז ואמרי לה קורין בו אמרי לה יגנז חיישינן שמא נכרי כתבו : **הגה"ה** עיין פרק שני דגיטין שם כתוב כל דין דיו באורך ומהו דיו : ההוא דאתא לקמיה דר' אבא א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני גוילים שבו לא עבדתים לשמן א"ל ס"ת ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל מתוך שאתה נאמן להפסיד

[*פי' יליף מגט כתיבה]

חדושי אנשי שם

ב"מ א י"מ דה"ס שאין מחויב ליתן גט לאפוקי"ם ומזוזה דחובה היא לדורות ומצוה ול"נ פירושו דאין זה א כתב הנוהג כלומר דאין הגט אלא לפי שעה ואין זה הכתב של אותו הגט קיים לדורות כי מיד לאחר נתינת הגט אותו הגט בטל וק"ל :

באור מהר"ם"ב

חייב גם בפתח הפתוח לחצר · אך לפי' זה צריך לומר להרי"ף חצר ובית שוה דחייב מדאורייתא · ודבור לא משמע כן אלא אדרבה משמע ב"ש הפתוח לחצר או לבית לעולם הוא רק חיובא מדרבנן ויש לומר דגם בס' דמקשי דא"כ פשיטא גם כן ר"ל פשיטא דחייב מדרבנן · והנה חלוקה דהרי"ף הוא על ב"ש ומרפסת אבל לענין אכסדרה אם הוא אכסדרה רומיתא דיש בה ד' מחיצות רק שעשוי חלונות דאז יש לה פתח בזה יש חילוק בין פתוח לבית או לחצר · אבל באכסדרה שאין לה רק ג' מחיצות דאז אין לה פתח בלא רביעית אף בסמוכה לבית פטור כ"מ בב"ח ובדרישה סימן רפ"ו · (מיהו לפי' זה יש לתרץ דל"ק אכסדרה אאכסדרה בלא"ה רק דיש לדחות דבאכסדרה שאין לה רק ג' מחיצות לא צריך למעטינהו מקרא ופשוט): **דשאני מזוזה** דהוא לשימור כל בני הבית וכתב הב"ח בסימן רפ"ט ס"ק ה' דאפי' כל בני הבית העטרי רגל דלא שייך טעם הספר מכ"מ עושה בימין דעלמא ע"ש הטעם ובלאו הכי י"ל דלא כוונך הספר לטעמו כ"א למאן דמפיק ימין ביתך דרך ביאתך · אבל לא לאיכא דאמרי ויקח יהוידע הכהן כו' או בלא"ה ימין דוקא· ואין לחלק בין איטר לשאר בני אדם · כ"מ בס' שאילות שלום פי' השאילתות פ' ואתחנן : **ר"מ מחייב** · כתב הרא"ש דיש פוסקים כר"מ ומשום דר"ע ור"י משמע דסבירא להו הכי · ולפמ"ש בסמ"ג דבמכילתא יליף דאין עושה מזוזה רק במקום אחד על צד מזוזה אחת ולא על שתי המזוזות ילפי' מדכתיב מזוזת לשון יחיד · א"כ לפ"ז יכול להיות ר"י ור"ע לא קא מיירי כלל מדין אם יש ב' פצים או א' אלא ר"ל שאין עושה רק מזוזה א' על צד א' ולא על שתי הצדדים ולכן א"ש כל הפוסקים דפסקו כרבנן כנ"ל : **ולא לבעי ספר ודיו** · מבואר כאן דמזוזה דיו בעינן וכן בתפילין כדכתב הרמב"ם בפרק א' מהלכות תפילין הלכה ג' ומכאן קשה אמ"ש בביאורי רש"ל אמ"ש בסמ"ג הל"ת שיהיו כותבין ספרים תפילין ומזוזות בדיו והגי' הוא ז"ל דדוקא בספרים דיו בעינן אבל לא בתו"מ והוא תימה לעניות דעתי דזהו נגד משמעות כל הפוסקים : **היה כותב ב' וג'** שמות יחד · משכחת לה בשמות שאינם נמחקים כגון ה' אלהינו ה' · אי נמי בכותב הספר והניח האזכרות לכותבן בסוף יחד בית יוסף על שם הר"י אלכסנדרי וד"ע ע"ש : **סתומה לא יעשנה** כו' והה"ד עשה פרשה במקום שאין פרשה ולענין התיקון דעת הרמב"ם דאין להם תקנה כ"א יגנז · ולהרשב"א יתקן והכי נוהגין כדכתב בהגה"ה סי' ער"ה מיהו אם עבר ותיקנו י"ל להרמב"ם כשר דבשביל שהות מנומר לא פסלינן אחר התיקון עי' עו"ז סי' ר"פ ס"ק ב' : **בזהב** כו' · הה"ד שאר תיבות שכתבן בזהב ג"כ פסול אלא שבשאר תיבות מתני אם חזר וכרכן משא"כ באזכרות ש"ך סי' רע"ז · ורק מ"ש להשיג אדרישה המעיין בדרישה ימצא שגם דבריו יש לפרשן בגרירה · **ומהו דיו** · במס' סופרים פ"א הלכה ה' אין כותבין לא בשחור ולא בסיקרא ולא בקומוס ולא בקנקנתום ולא במי טריא ולא בכל דבר שאינו מתקיים אלא בדיו · מבואר מזה דדיו ממנו בעינן · וכהא דאין מתנים קנקנתום בדיו טעמו כדאמרי' בעירובין דף י"ג דבעינן וכתב ומחה כתב שיוכל להמחות וכ' ר"ת דגם מי אפצא פסול משום שאינו דיו וכ' הרא"ש כיון דמעורב בגומא כשר ונקרא דיו · ובמרדכי דגיטין הוסיף דה"ה מי טריא ואפצא יחד מיקרי דיו · ובענין אם בעינן כתב שיכול למחות לא הזכיר הרא"ש כלום· והרמב"ם ברים הלכו' תפילין כתב ג"כ דבעינן כתב שנמחק · ובדיעבד אם כתב במי אפצא וקנקנתום כשר · ולכאורה ז"ל לדבריו דהא דבמס' סופרים דקתני דאין כותבין ר"ל לכתחלה · דומיא הא דאין מתניס קנקנתום לדיו דג"כ ר"ל רק לכתחלה · ואכתי קשה מהא דאיתא בשבת ר"פ כל כתבי כתב בסם ובסיקרא ובקומוס ובקנקנתום מהו · ופי' שם בתוס' דלענין הצלה מפני הדליקה קא מיבעי ליה אבל ודאי אין ניתן לקרות בהם א"כ ש"מ דאפי' דיעבד פסול קומוס וקנקנתום ע"כ נראה דמה שכתב הרמב"ם ואם כתבו במי אפצא וקנקנתום כשר דר"ל שמעורבין יחד שאז נקראו דיו והש"ס דפוסל בקומוס ובקנקנתום ר"ל כ"א לבדו · וכ"ת דכ"מ שם שכתב שהרמב"ם ס"ל כהרא"ש דחולק על ר"ת משמע דמפרש טעמיה דהרמב"ם כטעמיה דהרא"ש שהוא משום שעירבן אך קשה לפי"ז מה שמסיים הרמב"ם א"כ מה מיעטה הל"ת שאמרה דיו כו' דמאי קושיא דהרי לא הכשיר הרמב"ם רק בתערובות שניהם וכל"ת מיעטה אם כל אחד בפ"ע הע"כ משמעות לשונו דגם כל אחד לבדו כשר א"כ הדרא קושיא לדוכתיה מהא דריש פ' כל כתבי מיהו עיין מ"ש בהגהת מיימוני שם ע"ש רבינו שמחה דכל דבר המתקיים ושחור מיקרי דיו ליכא להקשות עליו מהא דריש פרק כל כתבי משום דשם קאמרינן דקומוס וקנקנתום אינו דבר המתקיים ואע"ג דאינם נמחק מ"מ ג"כ אין מתקיים כמ"ש התוספות שם · ולהרא"ש שדקדק דבר המתקיים י"ל שפיר בקומוס וקנקנתום אינו ככלל · ולפי"ז י"ל ג"כ מה שהכשיר הרא"ש מי אפצא עם קומוס או מה שהכשיר המרדכי מי אפצא עם מי טריא היינו דוקא אלו מפני שאן אפשר במתקיימים ורק דל"ת פסולים דתערובות אינו מיקרי שם דיו והם ז"ל ס"ל דתערובות מיקרי דיו אבל בקומוס ובקנקנתום דפסולים משום שאינם מתקיימים גם כנתערבו יחד פסולים · ויצא מזה דלכתחילה אין לערב קנקנתום בדיו כדברי הרמב"ם וקומוס וקנקנתום שערבן יחד יש לפוסלו אפי' דיעבד כמשמעות הגמרא דר"פ כ"כ · והרא"ש והמרדכי לא הוזכר הכשרם · ועכ"פ אם לא נתערבו כ"א קומוס בעיניה וקנקנתום בעיניה ודאי דפסול לכולי עלמא ואף לרבינו שמחה · ובפ"ע סי' ל"ב באורח חיים · ובי"ד סי' רע"א קיצר בזה והכ"ל לעניות דעתי כתבתי : **ההוא** דאתא לקמיה דר"א א"ל ספר תורה שכתבתי כו' גווילין שבה לא עבדתים לשמה כו' על סוגיא זו מקרו בה הראשונים ז"ל קושיא התוס' פרק נגמר הדין דף מ"ח ע"ב על מה שפירש"י שם תנאי היא דפליגי בהזמנה מילתא תנא קמא דלא בעי עיבוד לשמה סבירא ליה הזמנה לאו מילתא ואין העיבוד לשמה מועיל ע"כ אין צריך להעיבוד לשמה ורשב"ג ס"ל הזמנה מלתא ומועיל העיבוד לשמה · ואנן דקי"ל כרבנן דהזמנה לאו מילתא א"כ אין צריך עיבוד לשמה · וכאן משמע דקי"ל דבעי עיבוד לשמה · ובעל המאור ז"ל בסוכה דף ט' מגני סוכה ישנה כו' מקשה עוד כיון דקיימא לן הזמנה לאו מלתא אם כן הלכה כתנא קמא ובסוכה שם מדמקשה מדשמואל ושביק לרב צריך לומר דהלכה כשמואל דצילית טוויה לשמה בעינן ובמנחות דף מ"ב מבואר דשמואל סבירא ליה הלכה כרשב"ג וא"כ קשה אהדדי · ונראה שהתוס' לא רצו להקשות ע"ד המאור משום דהם סבירא ליה דקושית הש"ס באמת במ"ל מרב כמו משמואל כמו שכתבו במנחות שם וכן המאור לא רצה להקשות קושית התוס' · שבמאור שם מתרץ זה בסוף דבריו במ"ש ונראה לי שכל המחלוקת כו' אבל בכתיבה עצמה כו' וה"ה לגווילין דכל להדי כתיבה כתיבה דמי כו' ע"ש · והנה התוס' והמאור פי' על דרך אחד דהעיקר כפירוש ר"ת דמפרש בה"סוף תנא קמא סבירא ליה הזמנה מילתא ורשב"ג סבירא ליה הזמנה לאו מלתא ועל כן קי"ל כרשב"ג וקי"ל גם כן כשמואל · וכתב בספר התרומה דלפירוש ר"ת דלרשב"ג דהזמנה לאו מילתא ומשום הכי צריך עיבוד לשמה דמ"מ אין העיבוד מועיל שלא יהא רשאי לשנותה לחול שהרי גם אם עיבוד לא הוי כ"א הזמנה כמו אורג בגד למת · ולפי דבריו צ"ל דבעינן עיבוד לשמה אינו הטעם כמו לפי' רש"י כדי להכינה לקדושה ושיהא אסור לשנותה לחול · אלא הטעם משום דהוכחו כך הוא לעשות מצותו לשמה כמו שכתב הרמב"ן במלחמות שם אבל במאור יש שם ערבוב דברים לכאורה שכתב וז"ל ורבא כרשב"ג דבעי עיבוד לשמה ועל הזמנה גרידתא לא סמכינן כמו אורג בגד דהזמנה היא ולא דמי לעיבוד רצועות שהרצועות יש בהם בעצמם מצות קשירה מה שאין כן בבגד המת שאין בו מצוה אלא שהוא נאסר עם המת בכריכות וכל מה שנעשה בו קודם לכן אינו אלא הזמנה בעלמא ואינו נאסר בה עכ"ל משמע שעל ידי העיבוד לשמה נאסרת יותר מבאילו היה הזמנה ועוד נא לייש' דמ"ש מאורג כו' מטעם שכתב ושוב מיד אחר זה כתב וז"ל וה"ה לרצועות של תפילין אם בא לשנותן אחר העיבוד קודם שיתחברנה לקציצה הרשות בידו שאינה נאסרת בהזמנה אע"פ שעיבדן לשמן וא"כ לכאורה גם דברים סותרים תב"ד · ונראה שגם המאור ס"ל כספר התרומה דלא נאסרו בעיבוד לשמה · והעיבוד אינו לשכיש

לקדושה ולכ"ע אליו מחורת הול אלא העיבוד הוא משום שכן חובת מצותו להיות עשייתו לשמה אלא שהוקשה לו מ"ש דלענין לקיים חובת לשמה לא מהני הזמנה ובעינן עיבוד ועל ידי העיבוד מיקרי עשייתו לשמה · ומ"ש דלענין גורם האיסור אמרינן דהזמנה ואורג בגד שהוא מעשה שוין דכמו דהזמנה אינו אוסרת כן אורג אינו אוסר אע"פ שהוא מעשה · ע"ז כתב דשאני רצועות שיש בהם מצות קשירה בעצמה רצה לומר שפיר העיבוד עפי לשמה מאילו היה רק הזמנה דלשמה · אבל גבי איסור דאורג בגד שאין האיסור מצד עצמותו כ"א מצד שהן נכרכים עם המת ע"כ המעשה אורג לא עדיף מהזמנה · אבל לעולם לענין איסור דשנוי לחול גם הוא סבירא ליה דאין נאסרת על ידי העיבוד וכדכתב בסוף דבריו · אבל הר"ן בחידושיו לסנהדרין הביא דברי המאור הללו וכתב בשמו וזה לשונו והע"ג דרבא סבירא ליה דאפי' בהזמנה על ידי מעשה לא מהניא כו' אפשר מתוך שהרצועות עצמם הם דבר של קדושה משום שי"ן וי"ד של תפילין כדאיתא בשבת ואינם תשמישי קדושה הרי הן נאסרות על ידי הזמנת מעשה עכ"ל ותמה עליו שם קושיות רבות ע"ש · הרי שהבין מבעל המאור דמה שכתב שרצועות יש בו מצות קשירה כו' רצה לומר שע"כ נקראו גוף קדושה ונאסרים ע"י עיבוד ותימה איך הבין בזה דברי המאור וצריך לומר דמפרש מה שכתב בסוף וה"ה לרצועות הוא פי' אחר ור"ל דמתחלה קאמר דנאסרת מטעם דהוי גוף קדושה והדר קאמר וה"ה די"ל ג"כ לרצועות שאינם נאסרות כמו אורג בגד כו' וכשיטת ספר התרומה · ומכ"מ במה שכתוב בטעם המאור דמ"ש כיון שיש בהם בעצמן מצות קשירה דרצה לומר דמשני כך מקרי גוף קדושה זה אינו מבואר במאור אדרבה פשטות דבריו כן כאשר פירשתי דמשום דיש בהם בעצמם מצות קשירה לכן מעשה שבהן עדיף מהזמנה לענין קיום חובת מצוה דלשמה ולא כן באורג בגד מפני שאיסורן ע"י כריכתן למת אין המעשה שנעשה בבגד רק הזמנה · ומ"מ במ"ש המאור את"כ שאינם נאסרות קודם שיתחברו לקציצה דמשמע מזה דאחר שיתחברו לקציצה נאסרות לא משמע כן במנחות דף ל"ד ע"ב דמוקים לה דהניח הדא תפילין של ראש עושה אותו של יד בהחדתי כו' משמע להדיא דאף בשכבר מחוברים בקציצה רשאי לשנות הבתים וכ"ש הרצועות ויש לעיין במה שכתב המאור אח"ז וז"ל ונראה לי שכל המחלוקת לא נאמרה אלא לענין תשמישי מצוה ותשמישי קדושה כו' כגון כו' ורצועות כו' אבל בכתיבה עצמה של ס"ת ושל תפילין דכ"ע בעינן לשמה שהוא גוף קדושה וליכא מאן דפליג בהו · לכן גווילין של ס"ת כו' דכל להדי כתיבה הוי ככתיבה כו' וקשה הא לפי מ"ש המאור שם מקודם פי' ר"ת דמשום דסל"ת הוא דבעינן עיבוד א"כ בגוף הקדושה דהזמנה דידיה מלתא א"כ אדרבה לא ליצטרך מעשה לשמה אלא בהזמנה תסגי לה · ועוד קשה מי דחקו לכך שהרי לפום פי' ר"ת קי"ל שפיר כר' שמעון בן גמליאל ובעינן עיבוד לשמה א"כ יש לומר דהוא הדין מהאי טעמא בעי כתיבה לשמה ומה הוצרך לטעם אחר · ונראה לכאורה דמ"ש המאור לחלק בין תשמישי קדושה לגוף קדושה אינו ר"ל דיש חילוק לענין הזמנה · ר"ל דהזמנה לאו מלתא גבי תשמישי קדושה והוי מלתא גבי גוף קדושה · דלעולם אין חילוק דאף בגוף קדושה הזמנה לאו מילתא אלא שבא לייש' כיון דדבר הוכן לקדושה על ידי העיבוד א"כ למה לי כתיבה לשמה על זה אמר כיון שהוא גוף קדושה חיוב מצותו כך היא שיכתב בקדושה אבל לא שבא לחלק בענין הזמנה כלל לך מכ"מ ממ"ש כגון האורג בגד כו' גם מה שסיים לכן גווילין כו' משמע שבעינן הזמנה התא לחלק בין תשמישי קדושה לגוף קדושה וכ"כ במלחמות שם וז"ל ומה שפי' דרבא ל"ל הזמנה לאו מלתא בגוף קדושה כו' הרי שהבין כן בהמאור שמחלק דבגוף קדושה הזמנה מלתא ואם כן קשה לדבריו דסתרי אהדדי דלפום פי' ר"ת אדרבה דכל היכא דסגי ליה בהזמנה לא בעי מעשה ואם כן טעמו לענין כתיבה לשמה מהסוף הוא ונראה שהרמב"ן מפרש דברי המאור כך דס"ק דבגוף הקדושה לכ"ע הזמנה מלתא אם כן הא דבעי כתיבה או עיבוד גווילין לשמה דהוי גם כן ככתיבה משום דהוי להדי כתיבה ע"כ אינו מטעם הכנה לקדושה דלזה לא היה צריך מעשה והוי סגי בהזמנה הע"כ דאינו מטעם הכנה לקדושה אלא דמצותו כך הוא שיכתוב לשמה וכן עיבוד דבגווילין דהוי להדי כתיבה וע"כ ממילא בעיבוד כ"ע סברי הכי דאף למ"ד הזמנה מלתא גם כן בעינן עיבוד גווילין וכתיבה לשמה דכיון דבגוף הקדושה אין פלוגתא אי הזמנה מלתא או לאו מלתא ע"כ אם למ"ד הזמנה מלתא אין צריך עיבוד לשמה גם למ"ד הזמנה לאו מילתא אין צריך לשמה · ואם למ"ד הזמנה לאו מלתא צריך לשמה ממילא כן הוא ג"כ אף למ"ד הזמנה מלתא · באופן שעפי"ז שפיר סבירא ליה להמאור כך חלוקה דגוף קדושה לענין הזמנה ומכ"מ מה שכתב הר"ן בחידושיו ע"ש המאור דסבירא ליה דגם רצועות מיקרי גוף קדושה · זה אינו מבואר במאור אדרבה משמע בהיפוך כדכתיבנא : **והנה** לדברי המאור א"ש הא דבגיטין פ' השולח דף מ"ה פה"ג ורשב"ג עיבוד לשמה בעי כתיבה לשמה לא בעי כו' דמקשי' שם דלמ"ל להש"ס להקשות מכתיבה ולא מקשה מעיבוד גופא דמיירי ביה רשב"ג אבל לפי דברי המאור כאן א"ש דלרשב"ג לא קאמר דבעי עיבוד לשמה כ"א ברצועות דהוי רק תשמישי קדושה והזמנה לאו מילתא ע"כ בעינן עיבוד לשמה · אבל בספר תורה דהוי ליה גוף קדושה והזמנה מילתא אם כן לא היה צריך עיבוד לשמה · לכן מקשה דמכל מקום כתיבה לשמה בעינן וממילא העיבוד דגווילין דס"ת כל להדי כתיבה הוי ליה ככתיבה ובעינן עיבוד לשמה מטעם שדינו ככתיבה · ואין להקשות להמאור מכ"ל להש"ס להקשות מדמצריך רשב"ג עיבוד לשמה גבי רצועות דמצריך עיבוד גבי גווילין משום כתיבה דמנ"ל הא · ואם סבירא ליה מכחון הך סברא לא היה צריך להקשות מכח דברי רשב"ג כלל · וי"ל לפי מה שכתבתי לעיל מודה המאור דעיבוד הרצועות אינו אוסרת ורק שהעיבוד הוא לקיים חובת מצותו לשמה ע"כ שפיר יליף מיניה השתא בת"ק בעינן עיבוד לשמה משום חובת המצוה לשמה מכ"ש בכתיבה דהוי גוף קדושה דבעינן חובת מצותו לשמה והוא הדין עיבוד דגווילין דהו"ל ככתיבה : **גם** א"ש מה שמקשין התוספות שם · דמאי פריך הגמ' כתיבה לשמה הא בעינן דהם נימא דסגי בסתמא דכתיבה לשמה והתם בכתב העובד כוכבים לא גרע מסתמא ובאמת בספר התרומה סי' קנ"א הוכיח מכח קושיא זו דלא מהני סתמא אלא בעינן כוונה מפורשת לשמה אבל התוס' לטעמיה דבמנחות דף מ"ב ע"א כתבו להוכיח דסגי בסתמא · וע"כ מקשים · אבל לדברי המאור א"ש דהרי משום דבעינן כתיבה גם העיבוד דהוי להדי כתיבה בעינן לשמה ועל העיבוד לכ"ע סתמא דידיה לא הוי לשמה דאין סתם עיבוד עורות קיימא לס"ת ותו"מ : **ובאשר** פי' במאור כ"מ ג"כ מה שכתב את"ז דגם טויה לצילית דבעינן לשמה הוא גם כן משום דהזמנה לאו מלתא לכן בעינן מעשה טויה · שמקשה הרמב"ן הא בצילית דהו"ל רק תשמישי מצוה אינה נאסרת דהרי תשמישי מצוה נזרקין א"כ מה מועיל הטויה דלשמה · ולק"מ שגם המאור סבירא ליה היכא שאין מועיל המעשה דלשמה לענין האיסור לשנותו לחול מכ"מ בעינן מעשה לשמה משום חובת המצוה · והנה לדברי ר"ת שהביא שם דלשמואל דאמר טויה לשמה בעינן הוא משום דהזמנה לאו מילתא · אבל רב דסבר דאין צריך טויה לשמה טעמא דידיה משום דסגי בהזמנה לשמה ולפי דבריו הסוגיא מרווחת טובא · ולא קשיא אהדדי הסוגיא דמנחות הנ"ל דמדמה תפילין לצילית אהסוגיא דסוכה דף ט' דמשני שאני צילית דכתיב ביה קרא גדילים תעשה לך כו' שהסוגיות האלו סותרות להדדי כמו שכתב הרמב"ן במלחמות · גם הר"ן בגיטין בפירוש הלכות הרי"ף שם דלפי' ר"ת אתי שפיר דלא בא הש"ס לדמויי תפילין וצילית בעיקר הדבר · דבודאי בהא שפיר יש לומר בצילית כתיב קרא ובתפילין לא כתיב קרא אלא הש"ס מדמי רק להא מילתא דהכי היכי דסבירא ליה לרשב"ג שם דבעינן עיבוד דוקא ולא מהני הזמנה · כן הה"נ בעינן ג"כ טוויה ולא מהני הזמנה וכי היכי דלת"ק שם לא בעי עיבוד לשמה משום דסגי ליה בהזמנה לשמה הוא הדין ה"נ כאן לא צריך טויה וסגי ליה בהזמנה · ואין להקשות מנ"ל להש"ס הכי דלמא שמואל אף כתנא קמא וגם הת"ק סבירא ליה דלא סגי בהזמנה והא דלא בעי

עיבוד

שכרך נאמן אתה להפסיד ש"ת ומ"ש מדר' אמי דא"ל אזכרות שבו לא כתבתים לשמן וא"ל נאמן אתה להפסיד שכרך ולא על ש"ת התם איכא למימר מפי [ר"בדר' ירמי'] הכא קא פסיד טליס

באור מהרמ"ב

עיבוד לשמה לאו משום דסגי בהזמנה לשמה אלא משום דבתפילין לא בעינן לשמה כלל משום דלא כתיב קרא ויש לומר דס"ל להש"ס דודאי התנא קמא לא פליג עליה דלרשב"ג בגוף מלתא דלשמה דאם לא כן ה"ל דאין צריך עיבוד ולא הזמנה אע"כ דבגוף הדין דלשמה מודה תנא קמא ורק בהא פליג דאין צריך עיבוד משום דסגי ליה בהזמנה · ולכן שפיר מדמי הש"ס לציצית · וכן צריך לומר על אביי דקאמר תנאי היא כו' דסבירא ליה ג"כ לדוחק שיחלוק התנא קמא על גוף הדין דלשמה אלא סבירא ליה דלא פליג רק אהא דמצריך רשב"ג עיבוד ואינהו לא מצרכי משום דסגי ליה בהזמנה · ובאמת תירוץ זה הוא כעין שתירץ הר"ן בפירוש ההלכות בגיטין · רק שאינהו ז"ל תירץ כן אם נגקוט כפירש"י דמאן דאמר הזמנה לאו מלתא לא בעינן עיבוד לשמה ורק למאן דאמר הזמנה מלתא בעינן עיבוד לשמה כדי להכינו לקדושה ושיהא אסור לשנותן לחול ולפי זה הוא ק"ק דאיך נאמר דמאן דבעי עיבוד לשמה בעינן גם כן טוויה לשמה דשאני ושאני · העיבוד מועיל שיהא אסור לשנותו לחול · אבל הטויה דציצית אינו מועיל שיהא אסור לשנותה דהא הוי ליה רק תשמישי מצוה כקושית הרמב"ן לעיל · וכן בהיפוך איך יליף מדשמואל דאמר טויה לשמה דבעינן שם גם כן עיבוד דילמא גם הזמנה אוסרתן כתשמישי קדושה דאסור לשנותו לחול וסגי בהזמנה · וצריך לומר דהש"ס מדמי הא' דלשמה דגבי ציצית דאינו מטעם הכנה לקדושה שיהא אסור לשנותה דהא תשמישי מצוה היא אלא דלשמה דידיה משום חובת מצותו · וסבירא ליה לשמואל דכל חובת מצותו אף הטויה בכלל · מינה נשמע להך עיבוד דבתפילין שהוא משום הכנה לקדושה שיהא אסור לשנותה דג"כ כל עשיותיו בכלל · והדוחק מבואר כיון דבתפילין אין לנו לימוד מקרא דבעיא מעשה המצוה לשמה ורק להכינו לקדושה לאסרו לשנותה לחול י"ל שפיר דהזמנה לאו מלתא והעיבוד הוא רק הזמנה לפירש"י לכן לא צריך הזמנה דאינו מועיל כלום · אבל לפי' ר"ת דהעיבוד דגבי תפילין הוא גם כן רק לקיום חובת מצוה לשמה י"ל אדרבה כיון דהל"מ לכן בעינן עיבוד אע"ג שאינה נאסרת בהכי כדלעיל ומדמי הש"ס שפיר וא"כ פי' ר"ת נכון : אבל הרמב"ן במלחמות חולק עמו בכל דבריו · ראשון כתב דהפי' כתנאי הוא כפירש"י דמשום דהזמנה לאו מלתא לכן אינו מועיל העיבוד לשמה ע"כ אין צריך עיבוד לשמה · וביישוב הסוגיא דמנחות דמדמי תפילין לציצית עם הסוגיא דסוכה ד"ט דקאמר התם שאני ציצית דכתיב ביה קרא כו' כתב דהן סוגיות מתחלפות · דבמנחות סבירא ליה לדמות הכל לציצית · ובסוכה מחלק ביניהם · ובהא דתפס המאור הלכה כרשב"ג · כתב הוא דמהרי"ף משמע מדסתים דפוסק כתנא קמא · גם כתב דאביי דאמר תנאי היא איהו רצה לומר רק דרשב"ג סובר הזמנה מלתא אבל לעולם גם התנא קמא מצי סבר הזמנה מלתא אלא דלא איכפת לן בהכנה לקדושה · וכן רבא דסבירא ליה הזמנה לאו מלתא מצי סבר דאפי' רשב"ג סבירא ליה הזמנה לאו מלתא ואפ"ה בעי עיבוד לשמה אע"ג דאינו מועיל מכ"מ חובת מצותו הוא שיהיה לשמה · והוסיף בראיות מברייתא דמנחות דף מ"ב לפום גרסתו דתפילין ומזוזות נקחים מכל אדם ע"כ דאין צריך עיבוד לשמה אבל גוילין דס"ת צריך עיבוד לשמה משום דכתיב קרא (גם) בס"ת כתבו לכם ודרשינן לשם חובתכם כמו בציצית עכ"ל · ולכאורה לפום הא דכתב הסוגיא מחולקות ודבסוכה מחלק דציצית דכתיב קרא שאני א"כ תו לא קשי מידי על הרי"ף דפוסק כשמואל בציצית ופוסק כתנא קמא גבי עיבוד · וגם תו לא קשה הא דפסק כרבה הזמנה לאו מלתא דהרי פוסק כת"ק ולפירש"י הכי הוא דת"ק סבירא ליה הזמנה לאו מלתא · א"כ לא היה צריך לשה שכתב דלרבא כ"ע הזמנה לאו מלתא דלפי זה צריך לומר דפליגי בזה אביי ורבא · דאביי סבר דאם לא היה מועיל העיבוד שיהא אסור לשנותן לא היה צריך עיבוד וע"כ מוכית מיניה דרשב"ג סובר הזמנה מלתא ורבא סבירא ליה דטעם העיבוד משום דמצותו בכך שיהיה לשמה ולא משום דמועיל לאיסור שינוי לחול ופלוגתא זו לא הוזכר בגמרא ומאחר שלא היה צריך לכך דבלאו הכי אתי שפיר א"כ קשה למה ליה לרמב"ן לפרש כן · ונראה לי דהוקשה לו דבמנחות שם קאמר כתנאי לפי' הרמב"ן דלרב ודאי תנאי רצה לומר דסובר רק כתנא קמא ולא כרשב"ג וקשה דהא לפי' רש"י טעם העיבוד לשמה לרשב"ג הוא שעי"ז מכינו לקדושה ואסור לשנותו לחול · וזהו שייך רק גבי תשמישי קדושה אבל כאן בציצית דתשמישי מצוה הוא דאין טויה לשמה מועיל לענין איסור שינוי לחול לכן סבירא ליה לרב דאין צריך טוויה לשמה א"כ מצי סבר רב גם כן כרשב"ג על כן הכריח הרמב"ן דלרבא גם אליבא דרשב"ג הזמנה לאו מלתא וטעם דעיבוד לשמה לרשב"ג הוא גם כן משום דחובת מצותו לשמה וזה הוא גם כן בציצית ע"כ שפיר קאמר בסוגיא דרב כתנאי · (גם בהיפך בהא דכתב לאביי אליבא דכ"ע הזמנה מלתא וטעמא דתנא קמא הוא משום דלא בעיא הכנה לשמה כלל הוא מכח הסוגיא דסוכה דמחלק בין ציצית דכתיב קרא אם כן בתפילין דלא כתיב קרא י"ל דלא בעי עיבוד לשמה כלל) · והנה לפום הא דכתב דרבא סבירא ליה דלכ"ע הזמנה לאו מלתא היה יכול ליישב ולומר דקי"ל כרשב"ג אע"ג דלרש"י רשב"ג סבירא ליה הזמנה מלתא היינו לאביי אבל לרבא גם רשב"ג סבירא ליה הזמנה לאו מלתא ואפי' הכי בעי עיבוד לשמה והוי א"ש בפשיטות הך דגוילין דבעי עיבוד לשמה כרשב"ג ולא היה צריך לדוחק דילפי דיש לימוד גם בס"ת דדרשה זו דכתבו לכם לא מצינו בגמרא וגם סוה א"ש הא דקי"ל כשמואל אף לפום סוגיא דמנחות אלא משום דהוא ז"ל בא ליישב דברי הרי"ף דפוסק כת"ק דלא בעי עיבוד לשמה בתפילין ואפי' הכי בס"ת בעי עיבוד לשמה ע"כ הוצרך לשנויי דיש לימוד גבי ס"ת ועוד מפני הראיות שהביא דתפילין ומזוזות נקחין מכל אדם מסייע ליה · ולפי זה לרש"י ותוס' דגורסין בברייתא דף מ"ב דספרים ומזוזות נקחים מכל אדם אבל תפילין אינם נקחים אלא מן המומחה ולפירש"י טעמו הוא משום דבעי עיבוד לשמה א"כ אדרבה משם ראיה דבעי עיבוד לשמה ולהתוס' שם ד"ה תפילין יש להם בדיקה שכתבו טעם אחר להא דאין נקחין אלא מן המומחה מכ"מ סבירא ליה דבעיבוד בקיאים כל אדם אבל לעולם אפי' מזוזה בעינן עיבוד לשמה ומכ"ש תפילין אם כן לדידהו קי"ל כרשב"ג · והקושיא מהא דקי"ל הזמנה לאו מלתא מתיישבת ע"פ דברי הרמב"ן דרבא לא סבירא ליה כאביי בהא דקאמר תנאי היא אלא סבירא לרבא דאף לרשב"ג הזמנה לאו מלתא · גם הראי' שהביא הרמב"ן מהא דלוקח לבתים בודק כו' תי' התוס' שם בא"ד גם בד"ה ואין נקחים כו' ובלאו הכי קשה על רמב"ן דהרי איתא שם המולא חוטי תכלת כשרים לציצית והרי בציצית לכ"ע אינם נקחים אלא מן המומחה משום דחיישינן לקלא אילן או לטעימה או לצביעה שלא לשמה כדאיתא בסוגיא אם כן לשמה כשרים מכולן וכאן לא שייך למימר דמסתמא נפלו מבעה"ב כמו בלוקח טלית מצויצת דהרי חוטין הן ועדיין לא נעשו בבגד א"כ יכול להיות מתגר והדר ניחוש לכל הכי א"ו כתי' התוס' דסמכינן ארובא דבקיאים נעשים לשמה אם כן גם בתפילין י"ל הכי וכתירוץ התוספות וצריך עיון · ואם כן ליכא ראיה כלל לפסוק כת"ק · מעתה המורם מהכ"ל · דהקושיא שמקשים התוס' על רש"י דמפרש לרשב"ג הזמנה מלתא והא קי"ל כרבא ואפי' הכי קי"ל בס"ת דבעי עיבוד לשמה זהו מתורץ בתלת טעמי הדא כמו שכתב המאור דכל דדמי לכתיבה ככתיבה דמי ובכתיבה לכ"ע בעי לשמה משום דחובת מצותו כך היא · ועוד מתורץ בתירוץ הרמב"ן דבס"ת כתיב קרא כתבו לכם ועוד מתורץ בתחלת דברי הרמב"ן די"ל דאביי ס"ל אליבא דרשב"ג הזמנה מלתא אבל רבא ס"ל אליביה דכ"ע הזמנה לאו מלתא ואפי' הכי בעי רשב"ג עיבוד לשמה · ובהקושיא שמקשה המאור על רש"י דקי"ל כרבא דהזמנה לאו מלתא וקי"ל כשמואל דבעינן טויה לשמה ושמואל סבירא ליה כרשב"ג דבעינן עיבוד בתפילין לשמה וזה סתרי אהדדי לפירש"י ועל זה יש שני תירוצים האחד דודאי קי"ל כרבא וקי"ל גם כן כשמואל מדמקשה בסוכה אליבא דשמואל אבל מכ"מ לא קי"ל כרשב"ג משום דלהסוגיא דסוכה שאני ציצית דכתיב קרא · הב' דבאמת קי"ל כרבא וכשמואל וגם כרשב"ג אלא דסבירא ליה דרבא חולק על אביי אליבא דרשב"ג וסבירא ליה דגם רשב"ג ס"ל הזמנה לאו מלתא ככ"ל ברמב"ן אלא שכדי ליישב הרי"ף צריכין לדחוקי כמו שכתב הרמב"ן · וכ"ש שיטת רש"י מרווחת : **והרמב"ם** פסק דעור הבתים אין צריך עיבוד לשמה ופסק דהזמנה לאו מלתא וכתב הבדק הבית בסי' ל"ב דמפרש כרש"י ופוסק כת"ק ולדבריו אכתי קשה הא בציצית פוסק כשמואל דבעינן טויה לשמה והיינו כרשב"ג כדאוקימנא במנחות וצ"ל דהרמב"ם ס"ל דסוגיות מתחלפות כמ"ש הרמב"ן ונקט לעיקר סוגיא דסוכה דציצית שאני דכתיב קרא גדילים תעשה לך כו' ואכתי קשה הא בגוילין דס"ת פסק דבעינן לשמה והוא כקושית התוס' על רש"י · ולתרץ זה כתב במ"א סי' הכ"ל ס"ק כ"א דהרמב"ם ס"ל כהי"מ שכתבו התוס' דבתים דהוי תשמישי קדושה הוא דס"ל לתנא קמא הזמנה לאו מלתא אבל בגוילין דהוי גוף קדושה אמרי' לכ"ע הזמנה מלתא · והנה בסי' ל"ג הבית דברי הרמב"ם דס"ל דרצועות דהתפילין בעי עיבוד לשמה והניח בבד"ה בצ"ע ותי' במג"א סק"י דמשום דרצועות שחורות הלכה למשה מסיני א"כ בעינן שיעשו לשמן ובעי ג"כ עיבוד לשמן ותימה דהא דשחורות לשמן בעינן מנ"ל דהא ליתא בגמרא אלא שבס' התרומה והסמ"ג והגהות מיימוני כתבו כן והטעם בלדם שם דילפינן מטויה דציצית דבעינן לשמה · והיינו משום דאינהו תפסו כסוגיא דמנחות דהרי גם בתפילין ס"ל כרשב"ג מהאי טעמא משום דקי"ל כשמואל · אבל להרמב"ם דנ"ל דנקיט כסוגיא דסוכה דציצית שאני דגלי קרא א"כ כי היכי דלא ילפינן מצות סוכה מציצית וכן לא ילפינן מיניה בתים דתפילין מציצית כן נמי ליכא למילף שחרות דרצועות מציצית וא"כ הא גופא מנ"ל דבעי' לשמה וקושית הב"י במ"ע · איברא לפמ"ש הב"י בסי' ל"ב דלעולם הרמב"ם פוסק כרשב"ג וס"ל כפי' ר"ת דלרשב"ג הזמנה לאו מלתא ורק שמפרש פלוגתא דת"ק ורשב"ג מיירי ברצועות ולא בבתים ולפי"ז שפיר י"ל דגם השחרות דרצועות בעינן לשמה וילפינן מציצית וגם תפילין ילפינן מיניה וכרשב"ג · ורק בבתים דלא מיירי רשב"ג ויש סברא דבתים קילא משום דאין צריך עור מעובד כלל לכן שם אין צריך עיבוד לשמה אבל המג"א דתופס כתי' הבד"ה דרמב"ם פוסק כת"ק ומפרש הפלוגתא על הבתים א"כ (ה"ז) ע"כ צ"ל דס"ל כסוגיא סוכה א"כ אין ראיה כלל להשחרות רצועות לשמן והקושיא במ"ע מנ"ל דעיבוד רצועות בעינן לשמן ולכן באמת גם בבד"ה הניח דברי הרמב"ם בסי' ל"ג בצ"ע משום דלפמ"ש בבד"ה סי' ל"ב ליכא ליישב כלל :

ואמת דלדברי הב"י דהרמב"ם מוקי לפלוגתא דת"ק ורשב"ג ברצועות לכאורה יש לפרש עוד דהא דמחלק הרמב"ם בין בתים לרצועות בלאו האי טעמא דב"י משום דלא בעי עור מעובד דדוחק אלא י"ל כך הרמב"ם ס"ל כפי' ר"ת דהיכא דהזמנה מלתא לא צריך עיבוד לשמה וס"ל ג"כ כסברת המאור דבגוף קדושה הזמנה מלתא היא וס"ל כהרמב"ן במלחמות דכתב דגוילין לא מיקרי גוף קדושה משום דגוילין אגב כתב קדשי וע"כ שפיר דבעינן ברצועות עיבוד לשמה משום דהזמנה לאו מלתא כפי' ר"ת · וגם שפיר דבעינן גווילין לס"ת עיבוד לשמה משום דהוי ג"כ רק תשמישי קדושה דאגב כתב הוא דקדשי וג"כ הזמנה לאו מלתא בדידיה · אבל בבתים שיש שי"ן כתוב בגוף הבתים בזה לא שייך סברת הרמב"ם דמהעור עצמו הוא הכתב בזה לכ"ע הו"ל גוף קדושה וכיון דבגוף קדושה הזמנה מלתא תו לא צריך עיבוד לשמה · ורשב"ג דבעי עיבוד לשמה מיירי ברצועות רק לפי"ז לא הוי הך דיכא דאין צריך עיבוד לשמה כ"א בתפילין של ראש אבל בשל יד דליכא שי"ן וא"כ הו"ל רק תשמישי קדושה לכ"ע דמאי שנא מגווילין לס"ת ואז הזמנה לאו מלתא ובעיא עיבוד לשמה · וה"ל א"כ איך תניא בדף ל"ד ע"ב דעושה משל ראש של יד בתדתי הא בשל ראש לא היה צריך עיבוד לשמה ובשל יד צריך עיבוד לשמה וממילא אף כאם היה גם של ראש מעובד לשמו לא מהני לשל יד כמ"ש הב"י בסי' ל"ב דמש"ה לא מהני עיבוד לשם מזוזה לתפילין משום דלהרמב"ם דלא בעי עיבוד לשמה במזוזה לא נתכב אותה עיבוד כלל · דז"א דלא דמי כלל דבמזוזה הא דאין צריך עיבוד לשמה הוא מגד קולא דידיה ע"כ העיבוד דלשמו לא מהני לתפילין אבל כאן הא דבשל ראש לא בעי עיבוד הוא משום דגם הזמנה דלשמה בלא העיבוד יש לו אותו קדושה דעיבוד וא"כ אם עיבד לשמו לא גרע בזה · ולכן אם עשה של ראש מעור מעובד לשמו בודאי יכול לעשות ממנו של יד בתדתי ומ"מ כיון דהרמב"ם לא חילק בכך בין של ראש לשל יד צ"ל כסברת הב"י : ובנמ"י פרק נגמר הדין כתב דקציצה דתפילין וגם הקלף וגווילין מיקרי גוף קדושה והזמנה דידהו מילתא היא אבל רצועות מקרי תשמישי קדושה · ולענין עיבוד פסק דהכל בעי לשמה נראה שתופס שיטת הרז"ה בכללו אך ברצועות דתשמישי קדושה והזמנה לאו מלתא בעי עיבוד לשמה כרשב"ג ובקלף וגווילין אע"פ דהוי גוף קדושה מ"מ כל דלהדי כתיבה ככתיבה דמיא · ולכן בקציצה של ראש אע"ג דהוי ג"כ גוף קדושה מ"מ הרי יש שי"ן בתפילין של ראש והו"ל ג"כ להדי כתיבה · ובשל יד דליכא כתיבה · מ"מ של יד ודאי הוי רק תשמישי קדושה כמבואר בתוס' דסנהדרין דלא סתרי דברי ס"מ דס"ל הבתים הם תשמישי קדושה אלא רק משום דיש שי"ן בתפילין של ראש · ממילא בשל יד דליכא שי"ן הוי שפיר רק תשמישי קדושה ובתשמישי קדושה דהזמנה לאו מלתא הדר בעינן עיבוד לשמה ולכן נקט במאור רצועות דוקא דמשמע אבל קציצה יש לו דין גווילין ולפי"ז לענין הזמנה מלתא בתפילין של יד מודה הנמ"י דהזמנה לאו מלתא דהרי הוא רק תשמישי קדושה · דאין לומר ג"כ דהוא גוף קדושה דא"כ א"צ עיבוד לשמה דהא ע"כ תפס כפי' ר"ת דהיכא דהזמנה מלתא לא צריך עיבוד לשמה · וגם האי טעמא דדמי לכתיבה לא שייך בשל יד דא"כ דבשל יד היינו טעמא משום דנקרא תשמישי קדושה והזמנה לאו מלתא בדידיה ולכן בעינן עיבוד לשמה · וא"כ לגבי הזמנה לתודיה בבתים של יד לכ"ע הזמנה לאו מלתא : ולפי"ז יש מקום להכ"ל המאור ממה שתפס עליו הרמב"ן דלדבריו צריך לאוקים הפלוגתא דת"ק ורשב"ג ברצועות וכתב שפיר זהו שיבוש · והשתא יש לפרש דברייתא זו דפליגא · רשב"ג ות"ק בלא"ה איירי בשל יד או בתתך השי"ן כמ"ש המרדכי לקמן גבי כריכות מטלית דבשל ראש לא הוי שרי לטלות עור עליה משום דלא מתחזי השי"ן כי אם בתתך מקום השי"ן כמ"ש הב"י בסי' ל"ב ד"ה ליפן וזהב כאופן שאין השי"ן מן הטלאי כלל א"כ בהא"ג הו"ל כשל יד דליכא הך סברא דלהדי כתיבה והו"ל רק תשמישי קדושה ולכן פליגי ת"ק ורשב"ג אי הזמנה מלתא או הזמנה לאו מלתא · אבל בשל ראש דאיכא כתיבה והו"ל גוף קדושה משום השי"ן באמת לכ"ע בעי לשמה · ובהכי א"ש דנקט התנא כאן דין עיבוד לשמן שאין לו שייכות להכא כמ"ש ברמב"ן אלא משום דכאן בטולה עור דמיירי דוקא באין השי"ן מאותו טלאי בהא הוא דקאמר ת"ק דא"צ עיבוד לשמן אבל בבית שעושה בו השי"ן הו"ל בהדי כתיבה וא"ש הכל : **והנה** יש לעיין בין לרש"י דס"ל דהעיבוד לשמה הוא משום דמועיל שאסור לשנותו לחול והוי ע"י זה מוכן לקדושתו ועיבוד היינו הזמנה · ולר"ת בהיפך משום דבהזמנה לא קיים חובת מצותו לשמה כ"א בעיבוד דעדיף בזה מהזמנה קשה הא לפי מ"ש הב"י בסי' ל"ב אם עבדו לשם מזוזה לא מהני עיבוד לשם תפילין · ולפי"ז גם אם עבדו לשם תפילין דאע"ג הזמנה מלתא לרש"י אליבא דרשב"ג מ"מ היינו שלא לשנות לחול אבל להורידו לקדושה קלה לכאורה כמו לדידן דס"ל הזמנה לגוף קדושה מלתא הוא אפ"ה יכול לשנותו לקדושה קלה כמ"ש המג"א בסי' ל"ב ס"ק י' ובסי' מ"ב סק"ג וכן הוא הדין נמי למאן דס"ל הזמנה מלתא אפ"ה מותר לשנותו לקדושה קלה א"כ גם כשעבדו לשם תפילין יכול לשנות למזוזה דהיא קדושה קלה מתפילין וא"כ כי היכי דלא מהני לתפילין אם היה כוונת עיבודו לשם מזוזה · כן מה"ט עצמו לא מהני עיבודו לתפילין · כיון דאינו מועיל בעיבוד כוונה זו יותר מאילו היה הכוונה למזוזה ולרש"י עיקר עיבוד לשמה הוא מה דיועיל עיבודו להכנת הקדושה מיהו לרש"י י"ל דכאן שעיבדו לצורך בתים מאי מיירי בעיבודו כל שהוא או שלא במקום הכתיבה כן נראה מדברי רמב"ן במלחמות ואין ראוי לכתיבת מזוזה ולתול כבר הועיל העיבוד לשמה דתפילין אע"ג דבידו לעבדו כהוגן מ"מ השתא דלא עבדו רק כ"ש אינו מוכן רק לתפילין אבל לר"ת דהעיבוד לשמה הוא משום שאינו (משום) [מועיל] הזמנה אבל היכא דמועיל הזמנה א"ל עיבוד לשמה קשה א"כ לת"ק אמאי לא בעי עיבוד לשמה דאע"ג דס"ל הזמנה מלתא [מ"מ] באותו הזמנה עדיין ראוי למזוזה וכי היכא דאם עבדו למזוזה לא מהני לרשב"ג לעשות [עליו] תפילין כן לת"ק אם הזמין לתפילין שעדיין ראוי למזוזה לא קיים חובת מצותו ובעינן עיבוד דוקא דעדיף מהזמנה דאי בהזמנה אע"ג דמלתא היא מ"מ אינו מלתא לקדושת תפילין דוקא ואפשר לדחוק דמ"ש הב"י דתפילין תמירי ממזוזה היינו פרשיות דתפילין אבל הבתים דתפילין י"ל דמזוזה חמיר מהן מהבתים של תפילין א"כ כשהזמינם לבתים לתפילין טוב ליכא לשנותו לקלה ממנו וא"ש · אבל כיון שאין זה מפורש בשום מקום נ"ל דהעיקר דדוקא לדידן דקי"ל הזמנה לאו מלתא בתשמישי קדושה · ורק בגוף קדושה קי"ל דהזמנה מלתא בהא אמרינן דמ"מ רשאי לשנותן לקדושה קלה דלענין זה הו"ל גוף קדושה כתשמישי קדושה וסו"ל הזמנה לאו מלתא · אבל למ"ד הזמנה מלתא אף בתשמישי קדושה לדידיה י"ל דאף להוריד לקדושה קלה אסור ולכן א"ש בין לרש"י ובין לר"ת לרש"י ולרשב"ג עיבוד לשמה דהוי כהזמנה ומהני אפי' שלא להורידו לקדושה קלה ולר"ת לא בעי עיבוד לשמה לתשמישי קדושה משום דגם ע"י הזמנה דמלתא היא אסור להורידו לקדושה קלה וכן מוכח בקושית הש"ס דף ל"ד ע"ב דפריך הגמ' ולאביי דאמר הזמנה מלתא מא"ל וקשה הא שם מיירי לענין סורדס משל ראש לשל יד · ש"מ דלאביי דס"ל הזמנה מלתא היא אין חילוק דאפי' להורידו לקלה ממנו אסור אדרבה בהא אתי שפיר מה שהקשה בב"ג סי' ס"ה על קושית הש"ס ולאביי כו' דילמא כי היכי דמחלקין בהזמנה דגוף קדושה לדידן בין לשנותו לחול דאסור לשנותו לקדושה קלה דשרי כן הוא ג"כ לאביי בהזמנה דעלמא · והא א"ש דאביי דאוקים דבריו כתנאי ולרש"י ס"ל כרשב"ג ולר"ת ס"ל כת"ק ע"כ נ"ל דהזמנה מלתא היא אפי' לענין סורדה קלה וא"ש : **ואכתי** קשה לדידן דקי"ל הזמנה לאו מלתא ורק בגוף הקדושה הזמנה מלתא והזמנה דגוף קדושה לחודה ס"ל דאסור לשנותו לחול דוקא אבל שרי לשנותו לקדושה קלה וא"כ קשה עיבוד הקלף דפרשיות או עיבוד הגוויל דס"ת מה מהני דהא לדידן הזמנה לאו מלתא רק משום דגוף קדושה הוא הזמנה מלתא והרי אכתי יכול להורידה לקדושה קלה וא"כ לרש"י דס"ל דלא בעי עיבוד לשמה רק היכא דהזמנה מילתא וכיון דלדידן ל"מ ורק משום דהוי גוף קדושה א"כ עדיין לא הועיל העיבוד דיכול לשנותו לקלה ומאי שנא דלא מהני אם עיבוד הפרשיות דתפילין למזוזה או אם עיבדן לשם תפילין כיון דאכתי יכול לשנותו ומיהו בגוויל דס"ת להפוסלים גויל במזוזה ומכ"ש פסול בתפילין א"כ לא שייך בו להורידו לקדושה קלה · אבל להמכשירים מזוזה בגויל או בכותב בקלף לתפילין דשייך בו הורדה לקדושה קלה למזוזה קשה : **איברא** לפמ"ש דלרש"י הא דקלף וגווילין בעינן עיבוד לשמה הוא כסברת המאור משום דכל להדי כתיבה הו"ל ככתיבה א"ש אבל להנחת המג"א שהוא משום דהוי גופיה קדושה קשה : **ובהכי** א"ש דבשבת דף ע"ט ע"ב פיסקא קלף כדי לכתוב עליו ורמינהו קלף ודוכסוסטוס כו' מאי מזוזה מזוזה שבתפילין ושם בתוס' ד"ה תנן קלף כדי לכתוב עליו כו' אין לפרש דהכי פריך מדנקט קלף מכלל דדוכסוסטוס לא · דא"כ לעיל דמשני מאי מזוזה כו' אכתי תקשה לי' מתני' כו' והשתא י"ל דהא דתפילין על הדוכסוסטוס לא תליא בפלוגתא דת"ק ורשב"ג דלת"ק דלא בעי עיבוד לשמה בבתים משום דהזמנה לאו מלתא אבל בעור הפרשיות דהוי גוף קדושה והזמנה מלתא בעינן עיבוד לשמה בעינן דוקא שיכתוב על הקלף · דלפום אותו ס"ד דש"ס הוי ס"ל דקלף פסול למזוזה ע"ש וא"כ כשעיבדו לשם תפילין מועיל דאסור לשנותו לחול ולמזוזה בלא"ה א"א ומהני עיבודו מטעם הזמנה מלתא בגוף קדושה אבל על דוכסוסטוס לא משום דמזוזה אדוכסוסטוס ודאי מצותו היא ע"כ לא הוו עיבודו לתפילין מועיל כלום · דהרי הזמנה לאו מלתא בעלמא ורק בגוף קדושה הזמנה מלתא ובזה יכול לשנותו לקדושה קלה א"כ לא הוי ליה עיבודו מועיל כלום לתפילין כמו אילו עיבדו מעיקרא למזוזה דלא מועיל לתפילין ואנן עיבוד לשמה דתפילין בעינן ושיועיל שלא יהא רשאי לשנותה למזוזה ע"כ בעינן דוקא קלף מה שהוא פסול לגבי מזוזה · אבל לרשב"ג דס"ל הזמנה מלתא בכל גווני אף בתשמישי קדושה ולדידיה אין יכול להוריד לקדושה קלה שפיר מהני העיבוד לתפילין (שפיר) ע"כ רשאי לכתוב ג"כ אדוכסוסטוס · ולפי"ז מצינא למימר מתני' כת"ק וברייתא כרשב"ג אבל על רב פריך הגמ' שפיר דהרי גם איהו ס"ל במנחות דף מ"ב כת"ק דלא בעי עיבוד לשמה ולרש"י משום דהזמנה לאו מלתא ואפ"ה מתיר לכתוב תפילין אדוכסוסטוס ומקשה עלה הש"ס שפיר מדיוקא דמתני' וא"ש · גם לפי הא נסתלקו קושית הר"ן בחידושי סנהדרין על המאור דלדבריו דרצועות הוי גוף קדושה ובגוף קדושה הזמנה מלתא קשה א"כ למ"ל עיבוד לרשב"ג והרי אליביה דפי' ר"ת סגי בהזמנה ועוד א"כ אביי לית ליה ראיה מת"ק דהזמנה מלתא דשאני התם דהוי גוף קדושה ומכ"ש אם נוקים בבתים דקשה טפי והשתא י"ל נהי דלגוף קדושה לכ"ע הוי הזמנה מלתא מ"מ משום הזמנה דגוף קדושה כיון דבעלמא לאו מלתא יכול להורידו לקדושה קלה ועיבוד דלתפילין אינו מועיל שלא להורידו למזוזה והו"ל רק כאלו עבדו למזוזה · ולכן לרשב"ג דס"ל הזמנה לאו מלתא בעלמא ורק בגוף קדושה מלתא היא ובזה רשאי לשנותה לקלה · לכן צריך עיבוד לשמה דעדיף מהזמנה וכן מת"ק מוכח דס"ל הזמנה מלתא · דאי הזמנה לאו מלתא ורק בגוף הקדושה הזמנה מלתא הוי צריך עיבוד דעדיף מהזמנה · כדי שלא יהא רשאי לשנותה למזוזה · אבל כיון דס"ל הזמנה מלתא אפי' בתשמישי קדושה וא"כ אפי' לקדושה קלה אינו יכול להוריד · שפיר סגי ליה בהזמנה לתפילין וא"צ עיבוד וא"ש : **והנה** בהא דמשני הש"ס בדף ל"ד דלאביי מיירי בדאתני קשה לכאורה ג"כ השתא דאתני ויכול לשנותו לתפילין של ראש לעשותו של יד וא"כ מה הועיל עיבודו לשל ראש לפירש"י דצריך דוקא עיבוד שיועיל שלא לשנותו דהרי אכתי יכול לשנותה לשל יד · וי"ל באמת דגם אם עיבדו לשל יד מהני אע"ג דקדושתו קלה משל ראש מ"מ לענין עיבוד מהני מזה לזה דאל"כ קשה בלא"ה איך עושה משל יד של ראש דהא לא עיבדו לשל ראש אע"כ דלענין עיבוד הו"ל שניהם מעין קדושה א' שמועיל העיבוד מזה לזה · ורק לענין להורידו משל ראש לשל יד הוא דקפדינן וזה פשוט :

ולפי"ז אם מתנה שיהא יכול לשנותה לחול אז לא הוי עיבוד לשמה או אפי' במתנה להורידה לקדושה קלה אחרת אז לא הוי עיבוד לשמה וצ"ע : **נשאר** עוד לבאר מ"ש הרמב"ם דמזוזה אין צריך עיבוד לשמה

וכתב הכ"מ תשובה לחכמי לוניל משום דמזוזה אינו חובת הגוף אלא חיובו הוא רק כשיש לו בית · ולכאורה קשה הא ס"ל בציצית כשמואל דבעי טוויה לשמה והרי גם בציצית אין חובת הגוף ולא מיבעיא למ"ד דוקא כשלובשו דהוי חובת גברא ודאי דדמי למזוזה ואפי' למ"ד חובת טלית מ"מ אם אין לו ד' כנפות אינו מחויב בציצית ואפ"ה בעינן לשמה ועוד דהא קי"ל חובת גברא (וע"ש במרדכי דהב"ג באמת פוסק חובת טלית אבל כל הפוסקים חולקים בדבר) וי"ל דהרמב"ם תופס סוגיא דסוכה דף ט' דשאני ציצית דכתיב גדילים תעשה לך כו' אבל היכא דלא כתיב קרא ורק בתפילין מצינו דא' רשב"ג דבעינן לשמה וכיון דיש לחלק בין תפילין למזוזה דאינו חובת הגוף אין לנו ראיה שיצטרך לשמן · אך הא קשיא במנחות דף מ"ב דקאמר הגמ' כתנאי · ומשמע דרב ודאי לא ס"ל כ"א כת"ק וקשה הא שפיר מצי סבר אף כרשב"ג ורק בתפילין דהוי חובת הגוף בעינן עיבוד לשמה אבל לא כן בציצית · אע"כ דהש"ס מדמי חובת הגוף לחובת מצוה הבאים ע"י אמצעי א"כ אין לדין נחלק בין תפילין למזוזה · וע"ז נ"ל דסמכינן אסוגיא דסוכה דמחלק בין ציצית לסוכה דזהו חלוקה אחרת דמחלקינן דציצית עדיפא ובעינן טפי לשמה משום דכתיב קרא כו' אבל בהא דנימא דציצית קילא מתפילין בזה לא מצינו חולק אהסוגיא וכיון דבסוגיא זו מבואר דאין לחלק ביניהם א"א לחלק עוד וצ"ל בדוחק דהך כתנאי עיקרו אדשמואל קאי ולא על רב (אי נמי כיון דלדידן ס"ל כרשב"ג וס"ל גם כן בגדילים תעשה לך קאי למדרש לשם חובה ותקשה למ"ל קרא נילף מתפילין · אע"כ דציצית דאינו חובת הגוף קילא · כן ה"נ במזוזה · אבל אין זה ראיה כלל דודאי ציצית מתפילין ליכא למילף דתשמישי מצוה קיל מתשמישי קדושה אלא כדאמרן) : גם יש לציין להרמב"ם הנ"ל בירוש' דסוף מגילה דמייתי לה הרא"ש שם ובב"י א"ח ס"ס ל"ח דשם פליגי (ר"ה) [שמואל] ור"ח תפילין ומזוזה מי קודם ע"ש דקאמר מהגיהא מסייע לשמואל דאמר מזוזה קודם דתניא מזוזה אין עושה ממנו תפילין תפילין עושה ממנו מזוזה · והיא הברייתא דמייתי במרדכי לקמן השנויה בהיפוך מהברייתא דמייתי בש"ס דילן דמנחות דף ל"ב ולהרמב"ם כיון דלמזוזה א"צ עיבוד ולתפילין צריך עיבוד א"כ בלאו האי טעמא דאין מורידין כו' א"א לעשות ממזוזה תפילין וליכא למימר דבעיבדו למזוזה מיירי אע"ג דא"צ דהרי אותו עיבוד לא מהני לתפילין אע"ג דהשתא מזוזה חמירא מ"מ עיבודו לשמו דל"ל הו"ל לשמו דידיה שלא לשמו לגבי תפילין כמ"ש הב"י בסי' ל"ב וצריך לדחוקי דמיירי בעשאו מעיקרא לצורך תפילין אלא שכתב עליו אח"כ מזוזה כיון דמזוזה חמירא ואם בלתה ורוצה לעשות ממנו אח"כ תפילין ולא כאי טעמא דאין מורידין מקדושה

כוליה אגרא וש"מ קושטא קאמר · ירושלמי דפ"ק דמגילה **תתקסו** הל"מ שיהו כותבין בדיו ובעור מסורגל וכורכין בשיער וטולין במטלית ודובקין בדבק ותופרין בגידין ויכתוב על הגויל במקום שיער ועל הקלף במקום נחשתן ואם שינה פסול ולא יהא כותב חציו על קלף וחציו על עור ואין כותבין אלא על עור בהמה טהורה או חיה טהורה שנאמר למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך ומיהו אפי' על עור נבילה שרי רק שיהא טהורה במינה והעיבוד לשמה לריך שיתן היהודי העורות בעיבוד לשמן או יסייע ולריך שיאמר בפירוש אני נותן לעיבוד לשם דבר קדושה וכן טוייה דלילית ובתחילת הכתיבה בס"ת תפילין ומזוזות לריך שיאמר בפירוש אני כותב הכל לשם תורת ישראל והאזכרות לשם קדושה וכן בגט לריך אמירה ואין די בכל אלו במחשבה (*ובספר) [*ובפרק] התכלת הארכתי ועיין שם · אמרינן בפ' שני דמגילה **תתקסז** שהבא לתפור יריעות של ס"ת של זו לזו לא יתפור כל האורך אלא יניח למעלה ולמטה מעט כדי שלא ימסך בחוזק ויתפור בגידין ומבחוץ אע"פ שלשון הברייתא במ"ס משמע דלא אתי לאפוקי רק שלא יתחוב המחט בתוך הכתב ומ"מ נהגו להחמיר אף בזו ולעיל פירשתי : **תתקסח** כל היושב לפני ס"ת ישב באימה ובפחד שהוא העד הנאמן על כל באי העולם שנאמר והיה שם בך לעד ואמרו חכמים ז"ל כל המחלל התורה גופו מחולל על הבריות וכל המכבדה גופו מכובד על הבריות וכשספר תורה עומד כל העם עומדין ויש שעומדים בשעת קריאת התורה ומביאין ראיה דכתיב בספר עזרא ובפתחו עמדו כל העם ואין ראיה מכאן דבברכות מפרש עמדו לשון שתיקה כמו עמדו ולא ענו עוד והכי משמע בירושלמי דההוא גברא דהוה קרי וסמיך אמר ליה עמוד מה נתינה בעמידה ובאימה וכו' משמע דדווקא לחזן יש לעמוד וכן עמא דבר א ובשעת קריאת התורה אסור לספר אפילו בדברי תורה והכי משמע מקרא דלעיל והא דאמרינן בסוטה פרק אלו נאמרין רב ששת מיהדר אפיה וגרים היינו בלחש שלא יפסיד אחרים מלשמוע ובהלכות גדולות פי' והוא דאיכא י' דלייתי לס"ת וכתב מהר"מ מי שלא חזר הסדר שנים מקרא ואחד תרגום יכול לחזור עד יום רביעי דמידי דהוה אהבדלה ורביט יהודה פירש דלאחר השבת לא ילא כיון שהתחילו במנחה פרשה אחרת לא מיקרי עם הליבור ומהאי טעמא אם חזר הפרשה מיום הראשון ילא כיון שכבר התחילה הפרשה במנחה מקרי שפיר עם הלבור ומיהו עיקר המלוה לחזור קודם אכילה בשבת דהוה ליה משלשה דברים שלוה רבי את בניו חזרו הפרשה קודם אכילה ואל תדורו בגובה של עיר כו' כדאיתא בירושלמי עיין במרדכי בגיטין סוף פרק הניזקין ושם הארכתי : אמרינן פרק הניזקין מהו לקרות בחומשים להוליא הלבור ומסיק דלא מפני כבוד הלבור ומשמע דאם מחלו הלבור על כבודם שרי ופירשו התוס' דווקא לדידהו אם היו כל ה' חומשין ביחד הוה שרי משום דכל ספריהם היו נגללין אבל לדידן אסר · מהר"ם · ועוד אומר מהר"ם שבטוב יכולין לקרות האב והבן והאח זה אחר זה רק שמניחין בשביל עין הרע ואין לריך לחזור ההפטרה עם הסדר ולא הפרשה של מנחה עוד כתב מהר"ם (א) **תתקסט** דהיכא שקראו לתורה ששה וסיימו הסדר [*עם הששה] ואמר החזן קדיש. אין לריך לחזור ולקרות ז' אלא מפטירין ואחר כך יאמר קדיש דאפי' מפטיר קטן עולה למנין ז' כדאיתא פרק (*בני העיר) [*היה קורא דף כ"ג ע"א] הכל עולה למנין ז' אפי' קטן ואפי' אשה ואפי' עבד וכפר"ת : גרסינן במרובה עשרה תקנות תקן עזרא כו' ובסמ"ג מייתי לה ותקנה עשירית שיטבול בעל קרי קודם שילמוד תורה ותקנה זו בטילה דקי"ל כר' יהודה בן בבא דשרי ומה שנהגו להתענות בשני וחמישי ולקרות בתורה דאמרינן בילמדנו דהמ' יום אחרונים שעלה משה למרום עלה בחמישי וירד בשני והורלה [*ע"כ הג"ה] : כתב המיימוני שמזוזה אינה לריכה עיבוד לשמה וראייתו בסמ"ג ובספר התרומה כתב דאין לסמוך עליו בזה ואין מברך בשעת כתיבה שהנחתה זו הוא גמר מלותה וכשיקבענו במזוזה יברך אשר קדשנו במלותיו ולוו לקבוע מזוזה · ת"ר מזוזת יחיד נבדקת פעמים בשבוע ושל רבים פעמים ביובל לפי שאין להטריח הרבים שלא ידחה כל אחד הבדיקה על חבירו דקדירה דבי שותפי וכו' : ת"ר כיפה שיש בה עשרה טפחים חייבת במזוזה דברי ר' מאיר וחכמים פוטרין ושוים שאם יש ברגליה עשרה שחייבת ונראה לי דווקא ברוחב ד' : ת"ר בשעריך אחד שערי בתים ואחד שערי חלירות ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות ורפת ולולין ומתבן ואולרות יין ושמן חייבין במזוזה יכול שאני

מרבה

הגהות מהר"י ומהצה"ש (א) כן הגיה מורי שיחי' עי' בתוס' דמגילה פרק הקורא דף כז ד"ה ח"א עולה וכן הוא בטור סי' שבת סי' רפ"ב ומסיים אלא יקרא עם המפטיר פה שקרא הששי ואומר אח"כ קדיש שסברי מפטיר עולה למנין ז' וא"א הרא"ש ז"ל היה אומר שאין לומר קדיש פעם אחרת :

חדושי אנשי שם

ש"י א וקשה במרדכי פרק רבי אליעזר דמילה כתב שמהר"ם היה עומד בשעת קה"ת ומביא פסוק ויעמוד כל העם בברית משמע שכל העם חייב לעמוד ושם תירלתי קלת עיין שם :

באור

תמורה הוי רשאי דהכי מעיקרא עיבדו לתפילין וא"ל דא"כ במנחות דף ל"ב דפריך הגמרא כיולא בזה על הברייתא השנויה שם דתפילין אין עושה מזוזה כו' הא מורידין עושין והא מזוזה בעי שירטוט · והרא"ש שם הקושיא מתפילין דוקא · וקשה דלמא מיירי דשירטטו מעיקרא שרלה לכתוב מזוזה וע"כ שירטטו אלא שחזר נמלך וכתבו תפילין דלהך ברייתא תפילין תמורה והוי מעלין בקודש ואם א"כ בלתה לולא האי טעמא דאין מורידין הוי שרי אע"כ ל"ל דדחיקא ליה לאוקים בכה"ג דנמלך וא"כ נשאר הקושיא כאן על הך ברייתא להרמב"ם ואע"ג דברייתא פלנו מהופך מ"מ בהא לא פליגי הברייתות אהדדי · וי"ל דהתם מקשה שפיר כיון דכתב אח"כ תפילין עליו ע"כ היה שעיבדו לשמה א"כ גם כוונתו מעיקרא היה לתפילין דאל"כ לא מהני עיבודו בכוונתו לשם מזוזה וא"כ ל"ל דמעיקרא עיבדו לתפילין ושוב שירטטו למזוזה ושוב נמלך לתפילין זהו לא יתכן אבל כאן שפיר י"ל דעיבדו לתפילין ושוב עשה מהם מזוזה וא"ש ודו"ק : **ואכתי** קשה דבהא דבשבת ד' ע"ט ע"ב פריך הגמ' קלף כדי לכתוב כו' ורמינהו קלף ודוכסוסטוס כדי לכתוב עליו מזוזה וקשה מאי קושיא הא ע"כ הך שיעורא דקלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין היינו אם עיבדו לשם תפילין כדקי"ל דלפרשיות לכ"ע בעי עיבוד לשמה אבל ברייתא קלף דומיא דוכסוסטוס קאמר מה דוכסוסטוס למזוזה מאי מיירי בלא עיבדו לשמן דהא א"ל · גם קלף מיירי מכה"ג וכיון דלא עיבדו לשמה תו אין ראויה לתפילין ורק למזוזה ע"כ בעינן שיעורא דמזוזה · וי"ל דאדרבה משם סייעתא להרמב"ם דהרי גם להחולקים תקשה דלמא ברייתא מיירי בעבדו למזוזה ובעבדו למזוזה ס"ל להב"י דפסולין לכתוב עליו תפילין ע"כ בכה"ג בעינן שיעורא רבא דמזוזה א"כ קושיא זו קשה לכ"ע אבל על הרמב"ם אדרבה יש לתרלו דקושית הש"ס עלה דמתניתי' למה נקט שיעורו דקלף מעובד דוקא נכי דבהא שמעינן (בהא) שיעורא זוטא מ"מ לא ה"ל למשבק למיהב שיעורא בקלף סתמא דאינו מעובד לשמה דג"כ חייב ובשיעורא רבא דהוי אשמעינן בה טובא דאפי' באינו מעובד יש חיוב אע"כ דלעולם אף באינו מעובד אין השיעור דקלף כדי לכתוב מזוזה ופה"ג שפיר · אבל להחולקים דהקושיא נוקים במעובד למזוזה דוחק לתרץ הכי דקושית הש"ס אמאי נקיט קלף מעובד לתפילין ושביק קלף מעובד למזוזה · דודאי קלף מעובד לתפילין דסגי בשיעורא זוטא הוי רבותא · אבל להרמב"ם הקושיא לנקוט קלף סתמא · ובהכי א"ש מ"ש התוס' שם ד"ה והא מדקתני סיפא · דהמ"ל רישא וסיפא אהדדי והא"ש דזהו לק"מ דמלינא לאוקים רישא באינו מעובד בעינן שיעורא דמזוזה וסיפא במעובד לכן סגי ליה בשיעור דתפילין אבל המתניתא מקשה ליה שפיר אבל השתא דמשני מאי מזוזה מזוזה שבתפילין מקשה שפיר והא מדקתני סיפא כו' : **והנה** שם בדף ע"ע ע"א תוס' ד"ה כדי לכתוב עליו כו' ובקונט' פי' דשיעור גט קטן מכולם ובתוס פי' כן דהא אשכחן קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין ונייר דגרע טפי שיעורו לכתוב עליו קשר מוכסין וקשה לאביי הא דס"ל הזמנה מלתא ואסור לשנותו לקלף לדבר הרשות אין ראיה מהא דלא סגי בקשר מוכסין · ואפי' לדידן דקי"ל הזמנה לאו מלתא מ"מ בגוף קדושה הוי הזמנה מלתא א"כ אסור לשנותו לחול ולכן לא סגי בקשר מוכסין · מיהו התוס' לטעמיה ס"ל דלדידן אפי' בגוף קדושה הזמנה לאו מלתא ומש"ה לריך עיבוד ואין העיבוד אוסרתה כדלעיל בספר התרומה · אבל רש"י לטעמיה לפמ"ש המג"א אליביה דס"ל דבגוף קדושה הזמנה מלתא ואסור לשנותו לחול נסתר ראיית התוס' וא"ש דכתב רש"י דגט שיעורא זוטא מכולם ודוק היטב בכל זה : **ירושלמי** הל"מ שיהא כותבין בדיו · זהו קאי בין אס"ת בין אתפילין ומזוזות ובעור לאפוקי דיפתרא ונייר · ומסורגל אי בס"ת ר"ל שירטוט בכולה ואי בתפילין ר"ל ד' שרטוטים מן הלד ולמעלה ולמטה · וכורכין בשער זהו קאי רק בתפילין שלריכין לכרוך הפרשיות בשער כדלקמן : **וטולין** במטלית ודובקין בדבק · י"מ דטולין במטלית קאי ג"כ אתפילין דמתחילה כורכין אותם בשער ואח"כ במטלית כמ"ש הסמ"ג והרמב"ם שכתב בהיפוך מתחלה מטלית ואח"כ בשער שהוא נגד הירושלמי דכאן מבואר דמפרש הסמ"ג כן · גם ודובקין בדבק מפרשים הפרשיות אם כתב של יד על ד' פרשיות שלריך לדבק ואע"ג דקי"ל א"ל לדבק מ"מ טוב הוא לדבק כמ"ש בסמ"ג ובריב"ש סי' ל"א ומיהו יש לפרש וטולין במטלית ודובקין בדבק גם בס"ת כדלקמן לפנינו ותופרין בגידין אי קאי בס"ת מלי קאי בתרתי גווני על תפירת היריעות יחד או אתפירת הקרע במקום שרשאי לתפרו אבל אי קאי אתפילין לא מלי קאי אלא אתפירת קרע וש"מ דהיכא דמהני תפירה בספר תורה כמבואר בי"ד סימן ר"פ · הכי מהני בתפילין ומכל שכן לרש"י במנחות ל"ב משכחת לה הפירה בהפילין כשתפר עור של פרשה א' משני תיכות וע"כ ל"ל דתופרן בגידין גם אתפילין קאי שהרי במגילה דף ט' ע"ב מתניתין אין בין ספרים כו' הא לתופרן בגידין זה וזה שוין ופירש"י שם הך דתופרן בגידין גם אתפילין ומזוזות א"כ ש"מ דשייך גם שם תפירה לרש"י כפשטא ולהסוברים דלא מהני תפירה ע"כ בתפירת קרע דב' שיטים או באינו נקרע הגליון שלמטה היכא דמהני תפירה בס"ת מהני גם כאן : **ובמס'** סופרים פ"ב הלכה י"א אין דובקין בדבק ואין כותבין ע"ג מטלית ואין תופרין במקום הכתב א' רשב"א משום ר"מ דובקין בדבק וכותבין ע"ג מטלית אבל אין תופרין במקום הכתב מבפנים אלא מבחוץ כו' · הל"מ ס"ת שנקרע מטלה עליו מטלית מבחוץ עכ"ל ובריית' זו בס"ת מיירי והנה הא דאין דובקין בדבק אם ר"ל היריעות להדדי הוא פשיטא דלא מהני דבק דהרי נקרע בגלילה אע"כ [דקאי] אקרע ביריעה עלמה שרלה לדבק ע"י מטלית ומקשה במהרי"ק שורש קכ"ב א"כ הא דקאמר אח"כ ואין כותבין ע"ג מטלית הוי זו וא"ל זו דהשתא דבוק להודא דמשמע בלי שיכתוב על מקום הקרע המטלית המדובק אסור מכ"ש דאין כותבין ע"ג המטלית עלמו ע"כ פי' דה"ק דאין דובקין מיירי בקריעה שנקרעו האותיות עלמם ומשו"ה לא מהני דבוקן · והדר קאמר שאין כותבין על גב מטלית אע"פ שהאות שלם על המטלית . וקשה לי אם נקרעו האותיות מאי איריא הא דאין דובקין דמשמע אבל תפירה שרי · והרי בכהאי גוונא אפי' תפירה נמי אסור כמבואר בסי' ר"פ · ובב"ח בתשובה סי' קל"א פי' דהדה קתני ואין דובקין דהיינו אין כותבין ע"ג מטלית ר"ל שרלה לדבק מטלית כדי לכתוב עליה זה אסור והא דקאמר אין כו' ואין כו' בא לתרץ דאי הוה אמר רק אין דובקין וכותבין ע"ג מטלית כו' ה"א דהך דכותבין איננו נמשך על אין דלמעלה אלא ה"א דלהתיר כותבין קאמר וקשה לי ממ"נ אם נפרש אין דובקין קאי אקרע שביריעה א"כ כ"ש דאין כותבין ע"ג מטלית כקושית מהרי"ק א"כ תו א"א למטעי דוכותבין כו' להתירא קאמר ואם ר"ל דנפרש ואין דובקין היריעות המדובקות ולא אקרע שביריעה עלמו · א"כ מכ"ש אין כאן התחלת קושיא כלל · שהרי ליכא זו ואל"ל זו כלל דהדבק מיירי ביריעות יחד וכותבין קאי אמטלית הדבק ביריעה עלמו אלא על כרחך דקושית מהרי"ק דסבירא ליה דאי ביריעות יחד פשיטא דלא מהני דבק וקאי איריעה עלמו א"כ שוב לא תי' הב"ח כלום · ולענ"ד נולא דבריהם ה"א דהא דאין דובקין בדבק היינו ר"ל כפרושם שרולה לדבק מטלית עליו מבחוץ במפני כך הוקשה להם דהך אין כותבין ע"ג כו' הרי זו וא"ל זו · אלא הא דאין דובקין ר"ל שרולה לתקן שפת הקריעה כדיבוקין יחד בלי מטלית עליהן כלל ומיירי בלא נקרעו במקום האותיות · אבל אם רולה לדבק שפתי הקריעה ע"י מטלית באמת שרי והדר קאמר ואין כותבין על גבי מטלית · דבדבק על ידי מטלית אינו אסור כ"א כשלריך לכתיב על המטלית : **והנה** המהרי"ק לשיטתו דמפרש דאין דובקין מיירי בנקרעו האותיות למד ממנו אבל בלא נקרע האותיות ורולה לדבק בקלף מאחריו שרי. ומדייק עוד דהא דקאמר ואין כותבין ע"ג מטלית כך מטלית לאו קלף הוא · ואפ"ה שרי לר"מ וע"כ לת"ק יש לדקדק דוקא מטלית לא אבל קלף שרי אבל בתשובת הב"ח חלק עליו דהך מטלית ר"ל קלף וכ"כ ג"כ מלבוש הרא"ש גבי קרע הבא בתוך ג' דנקים מטלית ופי' אח"כ קלף וא"כ גם במטלית דקלף אסור לכתוב עליו לת"ק דקאמר ואין כותבין : וכתב הרא"ש דאבל לר"מ אם רשאי לדבק כו' דמסתבר דשרי אם מדבק וטולה מטלית מבחוץ כו' והשיב הרא"ש דאסור כו' ושוב מלאתי במ"ס כו'. והנה לסר"מ דאיסר קשה וכי היתממיתיס סופו דמ"מ דטולה במטלית מבחוץ ול"ל דמהר"ם לא קאסר רק בדבוק בלי מטלית כמשמעות לשונו לכאורה. שו"א שבדברי הרא"ש הקדים בספיקו דאם

מהרמ"ב

דבק מטלית דקלף מבחוץ ש"מ דבכה"ג קמבע"ל והא הביא דברי הר"ם שהשיב לאיסור ע"כ נ"ל דמהר"ם ס"ל דהך דטולין מטלית כו' הכל מדברי רשב"א משום ר"מ הוא · אבל הת"ק ס"ל דלא ופוסק כת"ק · ולפ"ז נ"ל דהיה מפרש אין דובקין ע"י מטלית אפילו בלי שיכתוב עליו ואין כותבין הוי זו ואל"ל זו דלפי הנ"ל הוי משמע דוקא אין כותבין ע"ג מטלית אבל לדבק ע"י מטלית שרי · אע"כ דנ"ל דהר"מ היה מפרש דאין דובקין ע"י מטלית אפי' בלי כתיבה · ולפ"ז הך דואין כותבין כו' הוי זו ואל"ל זו · מיהא מהירושלמי קשה דמפורש דטולין במטלית ודוחק לאוקמא סתמא כר"מ אי לאו דהלכתא כותיה אלא העיקר משום דר"מ הוכיח כן מהגמ' דלא משכחת תקנתא כ"א בגידין ש"מ דדבק ע"י מטלית דקלף לא מהני · וא"כ ה"ל הגמ' דילן עיקר נגד המ"ס והירושלמי · אבל הרא"ש התיר ומייתי ראיה מהא דמ"ס · והוסיף עוד דאפי' ת"ק לא אסר כ"א לכתוב עליו אבל הדבק לחוד מהני והיינו דקאמר אין כותבין · והיינו דסיים הל"מ ס"ת שנקרע טולה עליה כו' דאתיא ככ"ע משום דמיירי באינו כותב עליה · אבל בכותב על המטלית פלוגתא דת"ק ור"מ · ולפי"ז בירושלמי דקאמר וטולין במטלית כו' אם נוקים כת"ק ר"ל דוקא באינו כותב על המטלית · וא"כ היינו ודובקו בדבק וג"ל דבדבק ר"ל בלי מטלית דקאמר אבל אם אתיא כר"מ נוכל לפרש וטולין וכו' וכותבין עליה רק לפי"ז הוי ודובקין כו' זו ואל"ל זו וג"ל דדבק ר"ל בלי מטלית · והנה הב"ח בתשובה סי' קל"א חולק על המהרי"ק בהא דמתיר לכתוב על המטלית דקלף ורא"יתו מדברי הרא"ש דלא התיר המטלית רק באינו כותב עליה · ולענ"ד דהרא"ש לא קאתי אלא לפרושי הך דמ"ס ולפרש דסיפא טולה עליה אתיא ככ"ע משום דמיירי אעור שנכתב ולא כותב עליה כלל · אבל כשכותב על המטלית פליגי ביה ת"ק ור"מ אבל לעולם נעניין הלכתא כמאן לא הכריע הרא"ש · די"ל דהלכה כר"מ חדא דר"מ נבלר ורוב דיני ס"ת ומזוזה ילפינן מדבריו בשבת ע"ע ע"ב ובמנחות ל"ב ובעירובין י"ב א"כ איהו עביד עובדא כשמעתיה וקי"ל דמעשה רב · ועוד דהירושלמי דקאמר טולין סתמא אפי' ירלה לכתוב עליה ולא קשה אהר"מ דאוסר בדבק איך חולק אהירושלמי · משום דאיהו הוה דייק מגמ' דילן דקאמר וה"מ בגידין דחולק אהירושל' (ונ"ל) [אבל] להרא"ש דס"ל דדבק בלי כתיבה שרי א"כ ע"כ לא דייקינן בגמ' דילן מידי דהא דנקט גידין לא אתא רק למעוטי גרדין (ומש"ה נמי דובקין במ"ס משום דס"ל דגידין לאו דוקא ורק גרדין אתא למעוטי) א"כ ממילא קי"ל כהך דהירושלמי וא"כ יכול להיות כמהרי"ק להתיר אף בכותב עליה · לפ"ז אף במקלת אות אין ראיה לאסור דמהרי"ק לטעמיה פוסק כת"ק ומפרש דת"ק אין דובקין ר"ל בנקרעו אותיות ומטלית איננו ר"ל קלף ע"כ לדידיה נקרעו האותיות לא מהני שום דבוק · אבל השתא דנקטינן כר"מ או כהירושלמי נוכל להתיר הכל דסתמא קאמר וטולין כו' ומיהו אותן האותיות שנקרעו פסולין ולריך לכותבן מחדש אבל מהני מקלתו על הטלאי ומקלתו על היריעה וכמ"ש הט"ז סי' ר"פ סק"ג : **ובהא** דקאמר אבל אין תופרין במקום כו' הסמ"ג וספר התרומה בסי' ר"ג פי' דקאי אתפר דקריעה ולא קאי אהתפירות דיריעות יחד דא"כ הל"ל אין תופרין בלד הכתב אבל במקום ר"ל שלא יתפור הכתב עלמה אבל הרא"ש הביאו הטור בסי' רע"ט פי' דקאי אהיריעות שמתפרן יחד שיתפרם מבחוץ · א"כ כללא ומלתא מהר"מ אוסר דבק אפי' היכא דמהני תפירה כדמשמע לשונו · והא דמ"ס וירושלמי לא ס"ל ומשום דפוסק כתלמודא דידן והרא"ש מתיר אפי' במקום שאסור לתפרו מהני דבוק באינו כותב עליו אבל בכותב עליו י"ע דאסור וכן אסיק בב"ח אבל במהרי"ק מתיר ומשום דס"ל דמטלית דוקא שאינו של קלף קאמר גם ס"ל דהך דאין דובקין קאי אהקרע באותיות · והב"ח אוסר כנ"ל רק. שמ"מ יש לקיים דברי מהרי"ק ולא מטעמיה אלא משום דס"ל הלכתא כר"מ וגם כירושלמי ואז יש להתיר עוד טפי ממהרי"ק דאפי' מקלת אותיות על המטלית יש להתיר · והנה בריב"ש סי' ל"א נסתפק על דבק אי מהני במקום שרשאי לתפור · משמע דאבל במקום שאסור לתפור כ"ש דאסור דבק והביא הך דמ"ס וירושלמי מזה משמע דס"ל ג"כ הלכה כר"מ דאל"כ אדרבה הך דמ"ס הוי תיובתיה (א"נ דמפרש ג"כ כהרא"ש דהרא"ש בכותב עליהן מיירי ואיהו מיירי בדלא כתב עליהן ודוחק) ורק כמ"ש עוד שם דהרי"ף לא הביא תקון דבק א"כ נ"ל דדבק ר"ל גבי תפילין ועל הפרשיות קאי · וקשה הא הרי"ף הביא הירושלמי בהלכות ס"ת ושם מפורש דדובקין בדבק א"כ הרי סמך הרי"ף על מ"ש כאן · וזה ברור · ואם כוונת הריב"ש על הרמב"ם דלא אייתי תיקון הדבק קשה לדבריו דגם השתא דמפרש ודובקים בדבק על פרשיות דתפילין של יד דטוב לדבק ג"כ קשה הא הרמב"ם לא כתב כן אדרבה כתב כמסקנת ר"י דף ל"ד דאין לריך לדבק : **וכותב** על הגויל כו' מבואר דזה מיירי מס"ת דבתפילין פסול גויל ואפ"ה שיים ואם שינה פסול מכאן מבואר דלא כמ"ש הטור בשם הרא"ש בסי' ערה להכשיר שינה בס"ת וגם אם נפרש כאן דבמזוזה מיירי ג"כ מוכח דאע"ג דכשר בשני מקומות ר"ל בקלף במקום בשר ודוכסוסטוס במקום שער אפ"ה אם שינה במקומותם פסול והש"ד לס"ת וצ"ע ובאמת בהרא"ש עלמו אינו מבואר שיסבור בס"ת דשינה כשר כ"א במזוזה דוקא אבל הטור שכתב כן בשמו קשה מירושלמי דמייתי כאן : **ולא** כו' חליו כו' בנמקי"י כתב הטעם משום נוי ולפ"ז י"ל דדיעבד כשר ואינו מוכרח דהרי גם גבי כתב השם שלא לשמה וחזר וכתבו לשמה ג"כ הוא משום ואנוהו ואפ"ה משמע דאפי' דיעבד לא מהני והכי משמע דהל"מ אפילו דיעבד דומיא דאינך ובדרישה וט"ז כתבו הטעם משום דבעינן ספר אחד וזה נקרא ב' ספרים ופי' דאע"ג דתפרן ודבקן כיון שב' מינים הם נקראים ב' ספרים (ע"ל במרדכי גבי תיתורא המדובקת) : **או** יסייע כ"כ בספר התרומה והסמ"ג אבל הטור לא כתב שיסייע וכ"ל דספר התרומה לטעמיה דאיהו מייתי בסי' קנ"א הא דגבי מילה לא פסלינן ע"י נכרי לשמה הוא משום דסתם מילה לשמה קיימא · א"כ בעיבוד דסתמא לאו לשמה קאי ראוי לפסול נכרי וישראל עומד על גביו וע"כ לריך שיסייע הישראל והך סיוע אינו ר"ל שיסייע עם הנכרי בשעת מעשה הנכרי דמסייע זו אין בו ממש אלא ר"ל שיסייע ויעשה גם הוא איזה מעשה עיבוד בלי הנכרי ולגבי לשמה סגי במעשה כל דהו לשמה דלא גרע מהזמנה למאי דס"ל דמהני ולא מיבעיא לרש"י דטעם דעיבוד לשמה משום הזמנה הוא ודאי סגי במעשה כ"ש · אלא אפילו לר"ת דעיבוד לשמה משום חובת מלותו י"ל ג"כ דסגי במעשה כל דהו כדאיתא בסוכה דף ט' גבי סוכה לב"ש דבעי לשמה ומשו"ה מלריך לחדש בה דבר וסגי בחדוש בה קלת ס"נ כל איזה מעשה שעושה הישראל לא גרע מהדוש לגבי סוכה ומכ"ש להסוברים דמסייע יש בה איסורא עכ"פ כמ"ש הט"ז ביו"ד בסי' קנ"א א"כ הוי עכ"פ מעשה קלת דודאי די"ל דמהני סיוע גם הרי לגבי הקפת פאה אם סייע עובר יו"ד בסי' קפ"א ממילא י"ל דה"ה גבי מעשה לשמה יש שם מעשה על סיוע זו ומהני · אבל הרא"ש שמתרץ דמשו"ה מהני גבי מילה עומד ע"ג משום דנעשה. בלי שיהוי וזמן מרובה לא אמרי' דנכרי אדעתי' דנפשי' קא עביד ומינה דהוא הדין לעיבוד דאין לריך לשמה רק בהתחלתו או בהנחתו לסמיד מהני עומד על גבי כמבואר ברא"ש שם על כרחך אין לריך שיסייע הישראל כן נראה לי נכון : **ויתפור** בגידין מבחוץ כ"ע שכ"כ גם הרא"ש בתשובה הביאו הטור סי' רע"ח : **ובשיקבענה** כו' במג"א סי' י"ט מקשה מ"ש מעשיית לילית דלא מברכינן ותי' דכאן במזוזה סתמא דר בו מקודם וא"כ אין לקבוע תחלה קודם שדר בו בברכה · ומסתימת לשון הפוסקים משמע דאין חילוק ונ"ל לדידהו דשאני מזוזה דגבי מזוזה קביעותה הוא גמר המעשה שאין עוד מעשה מלוה אחרים הנעשה במזוזה גופא ע"כ מברכינן ה"ז. משא"כ בלילית יש מעשה לבישה הנעשה בטלית גופא ע"כ לא מברכינן על הלבישה : **ונ"ל** דוקא ברוחב ד' כ"ה דעת רש"י והטור בסי' רפ"ו וע' בכס"מ בהל' שבת בס"פ ט"ז כתב וז"ל וסובר רבינו דלא בעינן רחב ד' לענין ל"ה ולענין מזוזה ועד כאן כו' כ"א לר"מ כו' אבל בשיש ברגליה עשרה אינה לריכה רחב ד' והב"ח לא כ"כ עכ"ל · מיהו יש להרמב"ם פי' אחר בהך דכיפה דנפיק יו"ד מתקום שהיה הפיגול עד למטה לפ"ז י"ל דלא פליגי לדינא. דגם להרמב"ם יש רוחב ד' כל גובה היו"ד מלמטה דהיינו במקום שלא כלה העיגול עדיין ורק ממקום שכלה העיגול שם סגי בגובה יו"ד ואע"פ שאינו רוחב ד' ודו"ק : **אחד** שערי חלירות. ברמב"ם הלכות מזוזה הלכה ו' מבואר דחלירות הוא משום שהבתים פתוחים להוכן : רפת להרמב"ם מיירי זה דוקא דבתים מתקבלות בו דאינו מתקבלות הו"ל סתמא ולדידיה סתמא פטור א:ל

מרבה בית שער אכסדרה ומרפסת תלמוד לומר בית שמיוחד לדירה יצאו אלו שאין מיוחדין לדירה יכול שאני מרבה אף בית הכסא ובית המרחץ ובית הבורסקי ובית הטבילה ת"ל בית שעשוי לכבוד יצאו. אלו שאין עשוין לכבוד יכול שאני מרבה הר הבית והלשכות והעזרה ת"ל בית שהוא חול יצאו אלו שהן קדש ובית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות ובית שהנשים רוחצות שם פטורות מן המזוזה רי"ף ובספר מצות גדול פסק דבית המדרש פטור מן המזוזה ולעיל פירשתי: ת"ר בית הכנסת ובית האשה ובית השותפים חייב במזוזה ודווקא בית הכנסת שיש בה דירה או דכפרים דדיירי בה אורחים ולא דכרכים רי"ף · גרסי' בסוכה בית שאין בה ארבע על ארבע פטור מן המזוזה ומן המעקה גרסינן בירושלמי דסוף מגילה השוכר בית מן הנכרי עושה בה מזוזה ובשילא נוטלה ובשל ישראל אסור יש מפרשים שיש בירושלמי עיר שיש בה חזירים פטור מן המזוזה ואומר ר"י בר אברהם שבדק בכולו ולא מצא ואם ישנו היינו דווקא בפתח שהחזירי' מצוין בו אבל בחדרים ועליה חייב ואפילו באותו פתח נמי במקום שלשים העליון למעלה מעשרה יכול להניחה אמנם טוב לכסותה כולה בפתח וטוב לכסות הנקב במעט שעוה [*וכן] בחדרי התינוקות או במקום שאין נקי לכל הצורך: ספר מצות גדול · נהגו הסופרים להניח קצת חלק בסוף שמע וקצת (*בסוף) [*בתחילת] והיה אם שמוע ובין הכל שיעור שלשה אותיות: חדר משכב נשים פטור ממזוזה לפי שעושות שם דבר גנאי והמקיים מצות מזוזה מקיים שני עשין ומזכיר אהבת השם יתברך ומאריך ימים דכתיב למען ירבו ימיכם וגו'

סליק הלכות ספר תורה ומזוזה וציצית

הלכות תפילין

ארבע פרשיות שבתפילין מעכבין זה את זה ואפי' אות אחת וכן במזוזה וס"ת פשיטא לא נצרכה אלא לקוצו של יוד או להיות כל אות מוקפת גויל מארבע רוחותיה והכל פירשנו לעיל וכן משפט הכתיבה שוה בתפלין ומזוזות ואין ביניהם אלא שרטוט דבתפילין סגי בארבעה שרטוטין ומזוזה בעי כולה שרטוט כדפי' לעיל ת"ר ה"ג רש"י ז"ל לטטפת [*לטוטפת] לטוטפות הרי כאן ארבע פירוש שטוטפות הכתוב שלש בשני ווי"ן מרבה ב' פרשיות וקשה דהא לאו הכי כתיב בס"ת אלא בפרשת והיה כי יביאך כתיב ולטוטפת חסר וי"ו אחרון ונראה דה"ג לטטפת לטטפת ולטוטפת הרי כאן ארבע וכ"כ המיימוני וכן הוא על פי המסורה ותימה דא"כ ארבע מנא ליה ותירץ הר"ן [*צריכין לומר] שטטל וי"ו דולטוטפת ונותנה לאחר הפ"א וה"ל (*לטוטפות) [*ולטטפות] דהיינו שניים ור"ת מפרש הוי"ו מרבה אחד הרי כאן ארבע ובתוספות האריך ואין צורך כאן · ר"ע אומר א"צ טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים התוס' האריכו ואין צורך ת"ר יכול יכתבם על ד' עורות ויניחם אל ד' בתים בד' עורות ת"ל ולזכרון בין עיניך זכרון א' אמרתי ולא ב' ושלשה זכרונות הא כיצד כותבן על ד' עורות ומניחן בד' בתים בעור א' ואם כתבם בעור א' והניחם בד' בתים יצא משמע קצת מדמפסיק בחד ליסנא עור הבתים ועור שכותבין עליו א"כ צריך להיות הכל מקלף וקלף איקרי עור כמו הכא וכן משמע בשימושא רבא שמזכיר קלף על גוף הבתים וא"כ לפי זה הרצועה היה צריך לעשות מקלף דמינן בעינן והיה צריך להשחירן דרצועות שחורות הל"מ ומיהו נראה דעור מיקרי שפיר מין קלף ויכול לעשות הרצועות מעור ולא אתא למעוטי לקמן אלא משי ולשונות של ארגמן ופשתן וכן פירש הקונטרס ואפילו הבתים יכול לעשות מעור דהא במסכת שבת פרק המוציא יתשמע דעור חפוי לקמיע לאו היינו קלף ובפרק במה אשה משמע דקמיע והתפילין שוין בחיפוי דפריך והרי תפילין דמחופין עור ותניא ט' הלכך בין בעור בין בקלף כשר הדבר ואומר ר"י בשם ר"ן דתפילין עצמן דהיינו הקציצה בעינן שחורות כמו הרצועות וראיה לדבר מפרק במה מדליקין דקאמר לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה ובעי לאוקומי לרצועות ופריך והא אמר ר' יצחק רצועות שחורות הלכה למשה מסיני והשתא תימה מה ענין זה לזה ומה עלה על דעתו להקשות אלא ה"פ כי היכי דבעית רצועות ממראה הקציצה שחורות ה"נ בעינן שיהו דומות קצת לקציצה לענין טהורה: וצריך שיהא ריות ביניהם דברי ר' וחכמים אומרים א"צ ושוין שנותן חוט או משיחה בין כל אחד ואחד ואם אין חריצן ניכר פסולות לכאורה משמע דא"צ חוט או משיחה בין הבתים אלא כשהן כתובין בעור אחד והניח בד' בתים (צריך) להפריזן אבל כתבם בד' עורות והניח בד' בתים א"צ ובעלי תפילין נוהגין כן אע"פ שעושין בד' עורות וכן עיקר בתפילין של ראש עכ"ל רבינו שמשון · ת"ר כיצד כותבן תפילין של יד כותבן על עור אחד ומניחם בבית אחד בעור אחד ואם כתבם בד' עורות והניחם בבית אחד יצא וצריך לדבק [*את הד' אגרות ביחד כתפירה או כדבק שקורין גליד רש"י] שנאמר והיה לך לאות על ידך כשם שאות אחד מבחוץ כך אות אחד מבפנים ד"ר יהודה ר' יוסי אומר א"צ א"ר יוסי ומודה לי ר' יהודה ברבי שאם יש לו שני תפילין של ראש ואין לו של יד שטולה עור על אחד מהם ומניחה · כתוב בסמ"ג וזה לשונו תפילין של ראש צריך לכתוב בעור של קלף ולצד הלבן והד' פרשיות [ס"ר] יכתוב בד' חתיכות של קלף לכתחילה ואם כתבן בחתיכה אחת ארוכה כל פרשה בעמוד אחד יצא ויתנם בעור אחד שיש בו דפוס ד' בתים ולא בד' עורות כל דפוס בית בפני עצמו ותפילין של יד יכתוב בעור קלף אחד לכתחילה ד' פרשיות בד' עמודים ואם כתבן בד' חתיכות קלף יצא ויתנו בעור דפוס אחד שהרי אמרו מי שיש לו ב' של ראש פי' שלא הוכחו מעולם ואין כאן קדושת של ראש ישים עור על אחד מהם לכסות הבדלת הבתים וכשרים לשל יד אלמא כתבן בארבע חתיכות יצא עכ"ל ולי הדיוט תימה מה צריך ראיה לזה הא בהדיא תניא ברייתא דלעיל דיצא · כ' רבינו שמשון בשימושא רבא מצריך לכרוך כל פרשה ופרשה בקלף לפי שמשתמרת יפה ויש שהיו רוצים לפסול משום דאין בית החיצון רואה האויר [דף פח ע"ב] ואין לפוסלו משום האי טעמא כדחזינן הכא שטולה עליה עור והשתא אין עור הבתים רואה האויר ומיהו מצאתי שכתב ר"י ע"ע דלא מיפסיל משום ראיית אויר אלא דוקא דראש אבל דיד לא דלא שייך בשל יד בית חיצון ועוד דלא שייך חילוק דבסמוך דנוייתה וכו' אלא בשל ראש אבל של יד הם בעור אחד הלכך אין ראיה מכאן להכשיר כן בשל ראש ונראה דאין ראיה לא לפסול ולא להיתר *ומיהו כה"ג לא מיקרי יתיר אלא אי מייתר *) בית ד' כההיא דאלו הן הנחנקין

[*פי' משום די"ל דהא דטולה עליהם עור דוקא בשל יד מותר] :

ודמעתין החליף פרשיותיה אבל זה הקלף המכסה להגן בעלמא לא אשכחן בהו פסול והא דתניא בפרק נגמר הדין ובהניזקין ציפן זהב או שטלה עליהם עור בהמה טמאה פסולות לאו משום ראיית אויר אלא כדפירש בקונטרס דהל"מ עור בהמה טהורה ובעור של גוף הבתים איירי ומיהו קצת נראה הלשון שר"ל עור אחד טולה כדהכא טולה עליהם וכו' דבעי למימר עור ע"ג עור הבתים והכי אמרינן ת"ח אל יצא במנעלים מטולאים ומוקי לה טלאי על גבי טלאי ושוב נ"ל דאי אפשר לעשות כדפי' בשימושא רבא דאם כן הש"ן דמסיק התם שהיא הל"מ לכאורה *לא היתה בעור העליון א ופוק חזי מע"ד דהלכה רופפת בידי וכבר נהגו כשמושא רבא ואין למחות בידם כ"א ע"פ ראיה ברורה רבינו שמשון ומיהו מדאמר פרק המוציא הטגע *) בקציצה אין מטמא את הידים
עד

[*נ"ל דס"ל דשי"ן צריכה להיות ע"ג כתב תפילין עצמו ולא יהיה דבר מפסיק ביניהם וא"כ השי"ן לא תהיה בעור העליון וצ"ע] :

חדושי אנשי שם

ש"י א וקשה שכתב לכרוך כל פרשה משמע הפרשה עצמה קודם שיניחנה בבית שלה ואח"כ אמר בית החיצון אינו רואה האויר משמע שהכרך הוא על הבית מבחוץ וגם כתב דאח"כ הש"ן לא שיתה בעור העליון משמע ג"כ שהוא כרוך בחוץ לכן צריכין אנו לפרש דמה שאמר כל פרשה ר"ל הבית עם הפרשה יכרוך עליה עוד עור אך קשה למה אמר יכרוך קלף היה לו לומר לכרוך עור כי אם הוא בחוץ על עור הבתים אין שייך שיהיה קלף מבחוץ וי"ל דעור מיקרי קלף אך קשה שאין אנו כורכין רק על הפרשה עצמה וגם נמצא בשימושא רבא לכרוך קודם שמותנין בביתא לכן יש לדחות ולפרש לכרוך כל פרשה ר"ל פרשה עצמה ממש והא דאמר דאין בית החיצון רואה ר"ל דקרי מה שממש סביב הפרשה עצמה בית ולכן קאמר שאותו שסביב הפרשה צריך שיראה האויר דהוא הקלף שכורכין וכאן איט שהרי העור של הבתים מכסה אותו וגם מה שאמר דא"א דאח"כ הש"ן לא שיתה בעור העליון ר"ל שהוא סובר שהש"ן צריכה להיות בעור של הפרשה עצמה וכאן כתב יכרוך על הפרשה קלף ואז יצטרך לעשות ש"ן על עור שעל הקלף וא"כ לא תהיה הש"ן בעור העליון שהיא על הפרשה שהרי הקלף מפסי' וק"ל נדחקתי כדי ליישב הסמ"ג :

באור מהרמ"ב

בספר ס"ל כהרא"ש דדוקא רנמצות פטור. אבל סתמא חייב וברפת מסתמא אין רוחצות בו כמ"ש התוס' בסוגיא דיומא דף י"א: **ובית** שהנשים רוחצות כו' · מלשון זה משמע דבבית סתמא מחלקים בין שהנשים רוחצות דאז פטורה כ"מ לקמן במ"ש דבית משכב נשים פטורה לפי"ז המשמעות דגבי בית התבן ובית הבקר אפי' באין נשים רוחצות פטורין · ובאמת שזה תימה דביומא דף י"א מבואר דהך ברייתא דתני רוחצות פטורה ס"ל דבית הבקר ובית התבן סתמא חייבים כן פירש"י ד"ה ושהנשים ניאותין בו וז"ל כלומר בית התבן ובית הבקר שהנשים רוחצות כו' ולכן ג"כ ס"ל להב"י בסי' רפ"ו דוקא גבי הנך דלאו בית דירה ממש מהני רוחצות אבל בית דירה ממש אף כרגילה לרחוץ בהם חייב במזוזה · וכן בחדר משכב נשים · ואפי' להפוטרים בחדר משכב נשים י"ל דמודים דלא קא מיפטר בית דירה ממש ע"י שהנשים רוחצות כמ"ש במע"מ · ע"כ נ"ל שתיבת ובית כאן הוא טעות סופר: **ארבעה** על ארבעה · ברי"ף אין הגי' כן רק שהרא"ש כתב דמסתמא דומיא דאינך קתני דבעינן ד' על ד' וע"כ השיג על הרמב"ם דמשמע מדבריו דא"צ ד' על ד' ובטו"ז א"ה סי' תרל"ד ביאר שגם הרמב"ם הכי ס"ל ע"ש וכ"מ שהרי בהלכות רוצח פ' י"א גבי מעקה כתב הוא דבעינן ד' על ד' · ומזוזה ומעקה דיניהם שוין: **ובשל** ישראל אסור · דעת התוס' אפילו ברוצה לעשותה לבית אחר אסור · אבל בשאילתות מתיר ליטלה ברוצה לקבעה בבית אחר · מע"מ ובמג"א סי' ט"ו סק"ב · והנה יש להסתפק בבית · שספתה גבוה י' וכן מבפנים פחות ממקום ד' על ד' גבוה י' דלא מהני גבי מזוזה · ואם יש רחוק מהפתח באמצע הבית מקום גבוה י' ויש בו ד' על ד' · מהו אם נימא דכיון דבאמצע הבית גבוה י' סו"ל ככולו גבוה י' או נימא דלא דאותו האמצע שגבוה י' אין לו פתח ובמקום הפתח אינו רוחב ד' על ד' ומקום הספק משום הא דאמרינן בסוכה דף ז' · ע"א היתה פחותה מי' וחקק בה י' כו' ושם ע"ב כתבו התוס' ד"ה פחות כו' בא"ד וא"ת פ"ק דשבת כו' ויש לומר דלא דמי רשות שבת שהוא למנוע רגל רבים לסוכה דבעינן שבך סמוך למחיצות וא"כ יש להסתפק אם בית דקפיד קרא במזוזה לשבת מדמינן לה ושגי בגובה י' באמצע אף רחוק מפתח והפנות · או לסוכה מדמינן לה וכן יש ספק זה גבי מעקה בשיש באמצע גובה י' וסמוך למחיצות אינו גובה י' אם חייב במעקה או לא · ואין לומר דפשיטא דא"ת במעקה כ"א באמצע שגבוה י' אבל בשפת הגג דאינו גובה י' ליכא כי יפול הנופל משום דא"ג י' וקי"ל דאין חבט למיתה בפחות מעשרה י"ל דהא משכחת בשגבוה י' מבחוץ ואפ"ה פטור ממעקה דתוך י' בעינן כדאיתא ב"ק דף נ"א ה"ל שאני בית דכל פחות מי' לאו בית הוא · א"כ איכא כי יפול הנופל ואינו בית (וגם משמע התם אפי' באינו גבוה י' מבחוץ אם הוא בית שתוכו י' מבפנים חייב א"כ נ"מ ג"כ באינו גבוה י' מבחוץ וחקק בקרקע הבית בפנים רק שזהו דוקא למ"ד יש חבט בפחות מעשרה ע"ש) והדרינן לספיקן אם דמיא לשבת או לסוכה · וכ"ל דיש למפשט בעין מההיא סוגיא דב"ק דף נ"א הנ"ל דשם פריך הגמ' א"ה השתא נמי כו' דחק בה מגואי א"ה כו' דחק בה טוכא כו' ולפי"ז לפי מ"ש התוס' דף ז' ע"ב ע"ש תוספות ישנים וז"ל ועוד י"ל דהכא יש מחיצות גבוה מבחוץ וא"צ לצרף הגידוד אלא שאין מבפנים י' וכשחקק דיש אויר י' במקום אחד הוי רה"י · אבל בסוכה איירי שאין הסוכה גבוה י' בלי הגידוד · והרשב"א תולה בפניהם עכ"ל וכ"כ במג"א סי' שמ"ה ס"ק י"ג אם נימא דמהני הא דגבוה י' באמצע הבית נצרף עמו לחייב במעקה על שפת הגג אע"ג שאין גבוה י' מבפנים והרי זהו דוקא אם מ"מ המחיצות גבוה י' מבחוץ בלא הגידוד לפי"ז לא קשה מידי קושית הב"ש דהרי מצי מיירי בחקק באמצע עד שגבוה מבפנים י' לכן אם המחיצות מבחוץ גבוהים י' מצטרפין ונעשה הכל בית שגבוה י' אבל אם אין המחיצה גבוה י' מבחוץ לא קא מצטרפי הגובה י' שמבפנים כיון שהן רחוקים ממחיצות · אע"כ דס"ל להב"ש דגבי מעקה בעינן שיהא גבוה י' מבפנים סמוך למחיצות תוך ג' טפחים כמו בסוכה · ומינה למזוזה דכן הוא וכ"ש הוא דבמזוזה תליא הכל בפתח · אמנם הסמ"ג שם פוסק כלישנא קמא וצ"ל אליבא דידיה דיש תי' על קושיא דרבא כמ"ש ב"ש שם אלא שדחק שם בפירוש הקושיא וגם דהמרן י"ל מטעם שכתבתי אך מ"מ פשיטות הסוגיא מוכיח דבעינן הגובה י' דוקא סמוך למחיצה גם כי רוב הפוסקים נקטו כלישנא בתרא דשם ואין כאן מקום להאריך בזה:

נשלמו הלכות ס"ת ציצית ומזוזה בעז"ה

הלכות תפילין

ה"ג אם יש לו ב' ש"ר אם לא הוכחו מעולם: **הא** בהדיא תנא ברייתא דלעיל דיצא · אינו מובן [illegible] דמפורש דיצא ולא איכפת לן בהא דהן ד' עורות · אבל מ"מ ס"א דצריך לדבק כדקאמר ר"י דיצא וצריך לדבק · ואי קשיא ליה משום דמסתמא הלכה כר"י דאמר דא"צ לדבק י"ל דאתא לאשמעינן דלכ"ע א"צ לדבק ור"מ שא"צ לדבק אפילו בתורת הוראה (ואם לר"י כיון שהוא עצמו מור בו · פירוש שסמ"ג גופא ס"ל דטוב לדבק דעי' בן אהירושלמי דדובקין בדבק דקאי אתפילין וש"מ דכאן לענין דיעבד קאי והוקשה שפיר להספר הנ"ל נ"ל לאתויי ראיה הא בלא"ה הלכה כר' יוסי והלשון מגומגם קצת לפי"ז: **והא** דתניא כו' ציפן זהב כו' פי' דהוי ס"ל השתא דהטעם ציפן זהב פסול משום דעשה ציפוי על הבתים והו"ל בתים אינם רואים את האויר א"כ ש"מ דיש פסול בזה א"כ נימא ג"כ כי היכי דהבתים צריכין לראות האויר מבחוץ כן נ"ל שלא יהא הפסק בין הבתים להפרשיות שבפנים אלא שהבתים יהיו רואים אויר הפרשיות ע"ז אומר דלאו משום ראיית האויר כו' וקשה איך ס"ד לומר שהטעם משום שאין רואים האויר דא"כ גם טלה עליהם עור בהמה טהורה לפסול אע"כ שהטעם הוא כדמסני משום דבעינן מן המותר וי"ל דהא"כ היינו כדמסני דלאו משום ראיית האויר ובאמת ראיתו מזה דכשר בטלה עליהן עור בהמה טהורה אך לפי"ז לא א"ש מ"ש אח"ז ומיהו מלשון טולה משמע עור א' כו' דהכי נ"ל הכי דא"כ קשה עור בהמה טהורה נמי ליפסלה א"נ י"ל דהוי ס"ל בס"ד שהטעם משום שאינם רואים האויר ואפ"ה לא יקשה א"כ עור הטהורה נמי דשאני עור טהורה נעשה הכל גוף אחד עם עור הבתים והו"ל בית אחד והו"ל רואה האויר אבל עור בהמה טמאה דהוא מין אחר לא נעשה גוף אחד עם הבתים · וקצת ראיה לדבר מהא דבס"ת תנים נבלים ותניה קלפים לא יעשה וכתב בדרישה ובטו"ז הטעם משום דהוי ב' ספרים ולא ספר א' · ור"ל אע"ג דתפרן ותבנן כיון דב' מינים הם לא מחברי יחד להקרא בית א' כן י"ל גם הכא (רק לקמן במ"ש הספר ראיה לרש"י שהתיטורא נ"ל מגוף הבתים מההוא דשבת ב"מ דלא הוכשרו כו' משמע דלא"ס"ל הכי ע"ש) א"כ י"ל דדוקא בציפן זהב הוי ס"ל הטעם בס"ד משום דאין רואה האויר אבל בטלה עליהן עור הוי ידע שפיר שאין הטעם בשביל שאינו רואה האויר אלא משום דלא הוי מן המותר בפיך · ודחקו לזה משום דציפן זהב משמעו ציפה על הבית דלא שייך על הבית עצמו לשון ציפה אלא הו"ל לומר עשה בית מזהב אבל לשון ציפה משמעו דבר טפל על דבר אחר ע"כ הוי ס"ל דציפן זהב ר"ל שעשה ציפוי של זהב על הבית · אבל טלה עליהן עור שפיר שייך לפרש על הפרשיות כו' ור"ל שעשה בית מעור בהמה טמאה והייט טלה עליהם עור דפסול · ולכן שפיר מחלק בין בהמה טמאה לטהורה · אבל בציפן זהב דקאי על הציפוי הוי ס"ל כיון דגוף הבית מעור בהמה טהורה ע"כ לא פסול רק מטעם שאין רואה האויר ול"ק על התנא עצמו למה נקט הכי דר"ל משום דבכל הדא דין אחר קמ"ל בציפן זהב קמ"ל דבעינן בית רואה האויר ובטלה עליהן קמ"ל דבעינן בית מן דבר טהור · א"כ דבס"ד דכאן דהוי סבירא ליה דציפן זהב הוא פסול משום שאין רואה האויר · וטלה עליהן כו' פסול משום דהוי שלא מן המותר והטעם משום דהא דכתיב מן המותר בפיך לא קא ממעט אלא דבר האסור בפיך אבל זהב שאינו מן הראוי לפיך לא ממעט מהך קרא כיוצא בזה כי הב"י אהסמ"ק שמצריך נבגון במטלית או בקלף כשר וכ' הב"י דכשר למעוטי טמא משום דלא הוי מן המותר כו' אבל מטלית דאינו מן המותר בפיך לא ממעט מקרא כן הוה ס"ל להספר בס"ד ע"כ הוי מפרש דציפן זהב פסולו משום שאין רואה האויר ומיירי בציפה על הבתים · אבל טלה עליהן עור קאי על הבית עצמו ומשום שאינו מהמותר בפיך כו' ע"כ שייר דעור בהמה כשר · א"נ בטלה עליהן עור דנעשה עור אחד ע"י חיבור · והע"ג דאחד עור בהמה טמאה אפילו הכי נעשה גוף אחד וליכא ביה משום שאין רואה כו' אבל איכא ביה לפסול מה"ט דאינו מהמותר כו' ע"ז השיב דלאו משום ראיית האויר הוא כו' ור"ל דאף בציפן זהב הטעם משום שאינו מהמותר בפיך וגם שציפן זהב פירוש שעשה הבית עצמו מזהב ונעולם בראיית האויר לא איכפת לן ממה שבפ"ט אלא כדפי' בקונטרס כו' ורש"י לא פי' כלום על ציפן זהב מהו הטעם והדרב' מלשון רש"י שכ' וציפן זהב לתפילין משמע דקאי שעשה ציפוי על הבתים שהבתים בכללן עם הפרשיות נקראים תפילין אבל הפרשיות לבדן אינם נקראים תפילין אלא פרשיות של תפילין מזה משמע דהספר בס"ד הוי ס"ל דגם בהך דטולה עליהן עור כו' הטעם משום שאינו רואה האויר · ולפי"ז נ"ל בס"ד דכתיבנא מעיקרא דמאו"ה בהמה טהורה כשר דנעשה כגוף א' אבל טהורה עם טמאה לא נעשה גוף א' כן הוי ס"ל בס"ד וע"ז השיב דאינו כן דלאו משום ראיית אויר כו' אלא כדפי' רש"י כו': **ובעור** של גוף הבתים איירי · לכאורה שפת יתר הוא דהס"ד דטכל לאוקמא גם בעור אחר עליהן וכדקאמר מעיקרא ורק שאין הטעם משום ראיית האויר אלא משום דבעינן מן המותר · וי"ל דס"ל להספר דטעם זה דבעינן מן המותר לא שייך כ"א בהבית גופה אבל לא בציפוי שעל הבית או בטולה על הבית רק ה"ט דאינו רואה האויר · ולכן השתא דהדר מה"ט נ"ל דמיירי בגוף הבית: **ומיהו** קצת נראה הלשון שר"ל עור אחר טולה כו' לפי"ז הדרא לקדמייתא דהטעם משום שאינו רואה האויר והדר תקשה על השימושא רבא: **ושוב** נראה דאי אפשר לעשות כדפי' בשמושא רבא דא"כ הש"ן כו' · לשון זה קשה להולמו מה א"א לעשות דקאמר גם מ"ש כדפי' בשמושא רבא אדרבה מסקנת דבריו דטולה ר"ל עור אחר היה קושיא על שמושא רבא דלאותו טעם הוי מוכרח דקפדינן על הא דבעינן רואה האויר · ובלשון כתיקונו צריך להיות כך דאי אפשר לפרש כדפי' ויכול לעשות כשמושא רבא או להפוך התיבות וכצ"ל ושוב נראה לעשות כשמושא רבא דאי אפשר לפרש כדפירשתי דאם כן הש"ן כו' וכתב הבית יוסף שלאותו הפירוש צריך לומר דהתך מקום השינין באופן שנשארו השינין מגולין מגוף הבית (או נדחק דמיירי בשל יד) וכאשר פירשתי דברי
הספר

עד שינע במזוזה *) עלמה משמע קצת שלא היו כרוכים בקלף מדלא קא מפליג בההיא קלף מידי מלאתי והאמר רבי יוחנן תפילין של יד עושין של ראש ושל ראש אין עושין אותו של יד לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה לא קשיא הא בעתיקא הא בחדתא ולמ"ד הזמנה מילתא היא דאתני עלייהו מעיקרא : כיצד סודרן קדש והיה כי מימין שמע והיה אם משמאל והתניא איפכא אמר אביי לא קשיא כאן מימינו של קורא כאן מימינו של מניח פירוש מימינו של קורא מימינו של האיש העומד כנגד המניח פירש הקונטרס כסדר הברייתא כך סדר הנחתן בבתים וכסדר הזה כתובים בתורה וכך יניחם קדש מימין הקורא ואחריו בית שני והיה כי יביאך ואחריו בית שלישי שמע ישראל ואחריו בית ד' והיה אם שמוע והכי איתא בשימושא רבא והכי נמי איתא במכילתין סוף פרשת בא אל פרעה כתבם שלא כסדרן יגנזו וכ"כ ר"מ ב"ס והקשה ר"ת לפירושו דא"כ הוה ליה לומר קדש והיה כי יביאך ושמע מימין והיה אם שמוע משמאל דכולן [לימין] חוץ מן החיצונה דהכי אשכחן לקמן פ' שתי הלחם גבי מנורה למ"ד מזרח ומערב היתה מונחת דקרי לה כולהו לפני השם (א) רק נר החיצון שהוא נראה כלפי מזרח ומפר"ת סדר הנחתן בבתים קדש והיה כי יביאך והיה אם שמוע ובבית רביעי שמע וה"פ של הברייתא קדש והיה כי יביאך מימין הקורא שהוא עומד כנגד המניח אם מתחיל לקרות מימינו ימצא קדש והיה כי יביאך ואם בא להתחיל לקרות משמאלו דהיינו בית אהרון ימצא שמע והיה אם שמוע וסימניך הויות להדדי פירוש והיה והיה סמוכות בבתים עוד סימן אחר שי"ן שבבתים כנגד שי"ן שבעור הדפוסין מבחוץ דשי"ן דקדש מכאן ושי"ן דשמע מכאן וכן משמע בפירוש ר"ח פרק אלו הן הנחנקין גבי בית החיצון שאין רואה האויר פסול ופר"ח כגון קדש ושמע וכן פי' רב שרירא גאון ורב האיי וכ"פ ר"י ט"ע וז"ל אותם שהם חיצונים כגון קדש או שמע צריכין שיהיו רואין אויר כדי שיהא אח"כ שי"ן של תפילין דהלכה למשה מסיני וכ"כ רי"ף וה"ר יהודה בר ברזילי וה"ר אב ב"ד מלוניל והקשה ה"ר פטר לפירוש ר"ת דתניא במכילתין בסוף פרשת בא והיה לך לאות על ידך בד' מקומות מזכיר פרשת תפלין (*קדש) [*בקדש] והיה כי שמע והיה אם של יד הוא כרך אחד של ראש הן ד' כרכים ארבע טוטפות (*ואלו) [*אלו] הן קדש לי והיה כי שמע והיה אם כותבן כסדרן כתבן שלא כסדרן יגנזו אלמא משמע בסדר הכתוב בתורה בעי דמשמע דקאי אסדר דלעיל דלפירוש ר"ת ה"ל למיתני והיה אם שמוע מיקמי שמע או ימין ושמאל כדהכא ותו ליסנא דאלו הן משמע דסדר נקט ויש דוחין דודאי כתיבה גזירת הכתוב הוא שצריך לכותבם כדרך הכתובים בתורה אבל סדר הנחתן כדפירש רבינו תם והגאונים ותדע דאכתיבה קאי מדקתני כותבן כסידרן כו' כתבן שלא כסידרן כו' ואיכא למידק דוקא כתיבה בעינן כסדר ולא הנחה כדנקט בהך ברייתא דשמעתין כיצד סודרן משמע דקאי על סדר הנחתן בבתים ולהכי נמי נקט הכא בסמוך החליף פרשיותיה פסולה שמתחילה כתבן כסדר כההיא דמכילתין והחליף הסדר בהנחה ולכך שינה הלשון דבמכילתין קאי אכתיבה והכא קאי אהנחה בבתים ועוד תדע דהתם נקט יגנזו לשון רבים דמשמע שלא נעשו עדיין תפילין אלא הפרשיות נכתבו בפסול ויגנזו הפרשיות בשביל הזכרת השם אבל הכא נקט פרשיות ונקט פסולה דקאי אתפילין של ראש דכבר נעשין כהלכתן אלא שלא הניחם בבתים כהלכתם ופסולה כמו שהיא מונחת אך יוליאו ויניחו כסדר ואינם טעונין גניזה ועוד תדע מדלא נקט התם ימין ושמאל כמו הכא שמע מינה כתיבה קאי ואין להקשות מ"ש די"ל דבשל יד אין לשנות דהיינו כתיבה היינו הנחה דמונחן בעור אחד וה"ה כתיבה של ראש ועוד פן יטעה דאסור לכתוב א אפילו אות אחד שלא מן הכתב אבל בהנחה צריך סדר ועוד הלשון דתליא בסמוך בראיית אויר משמע כפר"ת דלפרש"י ז"ל ה"ל למיתלי בסדר תורה אבל לר"ת ניחא דאין תלוי בסדר התורה רק אכתיבה ועוד דפי' הגאונים דלא תלי בראיית אויר אלא בשל ראש וא"כ הכא בשל ראש דוקא איירי ומכילתין קאי אהרווייהו ועוד דבין עיניך משמע אמלעית הראש ושנים מכאן ושנים מכאן קרינא והיו לטוטפות בין עיניך וגו' [*ר"ל הזויות יהיו באמצע] ואם כן סדר של תורה מאיזה לד שיתחיל או מימין או משמאל לקרות כדפרישנא לעיל וניחא דנקט האי ליסנא ימין ושמאל אבל לפירוש הקונטרס קשיא האי ליסנא דהכי הל"ל (ג) קדש והיה אם שמוע [פי' תרי והיה אם שמוע והיה כי יביאך שיהו בין עיניך ר"ל באמצע] והיה אם מימין [*כי שמע מימין והיה אם משמאל] או בלא ימין ושמאל כי ההיא דמכלתין ולפר"ה [*קשה] כיון דצריך לכותבם כסדר שנכתבו בתורה תינח של ראש דלמטוה נכתבין על ד' עורות ויכול לכתוב כמו שירצה אבל של יד הכתובים בעור אחד למטוה אין יתכן להניח הלך והיה אם שמוע : הגה"ה (ג) ומיהו בסמ"ק ובס"ה כתוב שיניח והיה אם שמוע חלק עד שיכתוב שמע (ד) (*קדש) [*קודם והיה] שהיא אחרונה להנחה וכן של ראש אם [כתב] ארבעה בעור אחד דאמרינן לעיל יצא וכ"ת דבשל יד יכול לכתוב כסדר הכתוב בתורה וגם סדר הנחתן יהיה כן אבל לא של ראש *ז"א מדאמרינן לעיל טולה עליה עור ומניחה בשל יד ואם איתא הרי נכתבו שלא כסדרן וגם היאך יניחם דהרי שלא כסדר דכתובים בתורה מונחים בבתים של ראש ואם נוכל לומר דכותב כסדרן קאי שפיר אבל ראש (*ולא יפסיק) [*ויפסיק] בכתיבה כדפרישית *ובסדר הנחתן אין קפידא ויכול הוא להניח של ראש ביד אע"ג דאין כסדר שכתוב בתורה ואין נראה דאמריק לעיל דשל יד עושה אותה של ראש ואין כסדר של ראש כדפרישית וי"מ ומחלקים דשיכא שנכתבו בארבעה עורות מניחין של ראש באותו סדר ולהכי כשרים של ראש לרבי יוסי בשל יד וגם של יד לשל ראש וכשהן כתובים בעור אחד [אז הם] כתובים ומונחים כסדר הכתובים בתורה ואין נראה דמשמע שהיא כתיבה והנחתה שוה מדלא מפליג בין של יד לשל ראש ועוד סתר בתוס' מכמה טעמים עוד י"מ דכתבן שלא כסדרן קאי על הפסוקים של כל הפרשה או בתיבות ולא בסדר הפרשיות דבהא איירי הכא דקתני החליף וכו' וכן משמע קצת מדלא מייתי הכא ההיא דמכילתין (ס) ועי"מ דשלא כסדרן מיירי דוקא בשנים אלו קדש והיה כי יביאך להקדים א לזו או אחרת לאלו אבל שמע והיה לא איכפת לן ואני מלאתי במ"ס מזוזה שבלה אין עושין אותה תפלין לפי שאין מורידין וכו' ואיכא למידק כדלעיל הא מורידין עושין ואי אמרת שלא כסדרן (ו) פסול היכי מיתוקמא דלכאורה משמע שיקת פרשה אחד מכאן או שהיהם ויסלים התפלין ואין לומר שכבר נכתבו קדש והיה כי יביאך מקודם לכן דאטו יבטל מן התפילין לצפות מתי תבלה ב מזוזתו וכי תימא שנכתבו התפלין קודם למזוזה ובלו שניהם ורוצה להשלים זה מזה (ז) א"כ א היה שלא כסדרן דמ"ל כפלות הפרשיות מ"ל פרשיות אחרות ואיכא למידק דאימר בשל יד לא בעיא וכן דנתי לפני ר"י ואמר לי דרפיא בידיה להכריע הדבר -עכ"ל רבינו שמשון ובתוס' שאנן האריך יותר ובסמ"ג כתב והירא דבר השם מסום ברכה לבטלה יניח שתיהם שניהם של יד בברכה אחת ואחר כך שנים של ראש בברכה אחת דיש בראש ובזרוע מקום להניח ב' תפלין ואם אינו יודע לכוין המקום של שניהם ביחד יניח כדברי האחד של יד ושל ראש ויסלקם ויניח האחרים על סמך ברכה ראשונה ואע"פ שמפסיק אפ"ה עדיף טפי הכי : הגה"ה ז"ל רבינו ברוך אם אינו יודע לכוין המקום (*של יד יניח) [*יניח של יד] כדברי האחד ולברך על

[*פי' אינה כתובה כסדר הכתוב בתורה וגם אינן מונחים כסדר הכתוב בתורה והמכילתין קאי על תפילין של יד בין בכתיבה בין בהנחה]:

[*פי' בשל יד אין קפידא וכס"א מצאתי מוגה ובסדר הנחתן איכא קפידא ובשל יד אינה קפידא בהנחתם עכ"ל ג"מ וגם לא מהק ולא] :

הגהות מהר"י ומהצה"ש (א) נקרא אותן חיצון כו' : (ב) קדש והיה כי מימינו שמע והיה אם משמאלו : (ג) שייך ג"כ להקושיא : (ד) והיה שהיא האחרונה : (ה) א"ו האי דמכילתין מיירי בתיבות ופסוקים לא בפרשיות : (ו) בכתיבה : (ז) אעפ"כ :

חדושי אנשי שם

נ"מ א ואע"ג דאמרינן בגמרא בהדיא דתפילין ומזוזות נכתבין שלא מן הכתב דמגרים גריסין די"ל שינו כשכותב כסדר הכתוב בתורה דאז הם מגרס גריסין אבל שלא כסדרן לא גריסין : ב פי' ובלו שניהם פרשה אחד של תפילין ואחד של מזוזה ורוצה להשלים עם פרשת מזוזה לראשונה את התפלין וזה היה שלא כסדר כי פרשה ראשונה של מזוזה נכתב אחר פרשה שנייה של תפילין וקשה שמא ר"ל שישלים ב' פרשיות ממזוזה לב' של תפילין שבלו והאז הוי כסדר וי"ל דלכך ביאר לעיל דלכאורה משמע שיקת פרשה אחת מכאן כו' ר"ל דמשמע אפי' אחת איזה שיהיה או י"ל שבלו שניהם ר"ל שני הפרשיות של תפילין ורוצה להשלים במזוזה מ"מ הוה שלא כסדרן דמה לי כפילות הפרשיות ר"ל שסובר שצריך לכתוב ארבע פרשיות של תפילין בלי הפסק בינתיים ולכן אמר מה לי זה ההפסק של כפילות הפרשיות שהרי כתב ב' פרשיות של תפילין האחרונות ואח"כ המזוזה ועתה רוצה להשלים תפילין גם הרי הפסיק בפרשה של תפילין קודם שכתב המזוזה ומה לי פרשיות הלא אם הפסיק בתפילין וכתב פרשיות אחרות בינתיים הוה פסול ה"ה כפילות הפרשיות שכתב בתפילין קודם המזוזה הוה הפסק ואין ראוי לתפילין דמקרי שלא כסדרן הלא ש"מ דאין להקפיד על שלא כסדרן ומתרץ איכא למימר בשל יד דווקא אין להקפיד :

באור מהרמ"ב

הספר קן הבין בב"י שלכן כתב על שמו דאם עשה בית איפה זהב על בית או טלה עור על הבית דכשר ולא מיפסל משום מן המותר כיון דאיכא גוף בית מעור טהור ורק שצריך לחרוץ מקום השינין : אבל הב"ח פי' דברי הספר כאן באופן אחר וה"ק והא דתני' ציפן זהב כו' פי' דהוי ס"ל בס"ד דעושה ציפוי על ג"ש כדלעיל • וכן הא דטולה כו' ג"כ ר"ל עור אחר על הבית ואפ"ה קאמר בהמה טמאה פסול אבל מבהמה טהורה כשר וש"מ דלא קפדינן על ראיית האויר וש"מ לקולא ע"ז השיב דלא כן הוא ולא מיירי מעור אחר עליהם אלא מגוף הבתים קמיירי • אבל אי הוה עור אחר אף מעור בהמה טהורה הוי מיפסל ולפירושו לא יתכן מה שכתב המרדכי דלאו משום ראיית האויר הוא אלא כדפירש בקונטרס כו' דמשמע דעל הפסול דבהמה טמאה וציפן זהב קא שקיל וטרי דלהב"ח לא הוה ליה לומר רק אלא מגוף הבתים קא מיירי ולתקן פירושו דהב"ח צ"ל אה"נ דבקושי' והא דתניא נתכוון המרדכי להביא ראיה דבעינן רואה האויר ע"ד שפי' הב"י (ומה דק' בהותו ס"ד הדיוקא דעור בהמה טהורה צ"ל כדלעיל) אבל בהתי' שהטעם הוא כרש"י קושטא דמלתא נקיט דמיירי בעור הבתים עצמו משום דאל"כ הוי מקום לדייק בהיפוך מדלא פסל רק עור ב"ט אבל עור בהמה טהורה כשר הוי שמעינן דלא בעינן ראיית האויר • לכן מוקים לה בעור גוף הבתים ומ"ש אח"כ ומיהו קצת נראה הלשון שר"ל עור אחר כו' כוונתו א"כ דמיירי מעור אחר א"כ הדר נדייק מדכשר עור בהמה טהורה ש"מ דלא בעינן רואה האויר וע"ז קאמר ושוב נראה דה"א לעשות ר"ל להתיר כריכת מטלית על סמך הפירוש שפירשתי דמיירי בטולה עור אחר ונדייק מיני' להתיר באינו רואה האויר דא"כ השין כו' לא היה בעור טעליון כו' ולהך פי' דהב"ח מסקנת הס' להתיר דלא כשמושא רבא • אלא דשוב כ' ותני מאי עמא דבר דסומכין על הס"ד להקל וקצת ק' להך פי' דעיקר הסר דמעיקרא בהקושיא היה ס"ד להביא ראיה מהם לאסור שהטעם מפני שאינו רואה האויר ולא אתנה בדיוקא דהכשר בהמה טהורה ולהתיר הוא בהיפך אתנת לדיוקא ולהביא ממנו ראיה להתיר גם פוק חזי מאי עמא דבר דהוא להקל אינו מקושר שפיר אבל לפי פי' הב"י מסקנת הספר הוא להקל אלא שצריך להחליף התיבות כמ"ש ושפיר שייך ע"ז חזי מאי עמא דבר דעושין כשמושא רבא : ומ"מ במה שכ' הב"י דמשמע במרדכי דבעושה עור אחר עליהן אינו פסול • דנראה דהוכרח לכך מדנקט המרדכי בתי' דמגוף הבתים קא מיירי • ולענ"ד אין מזה ראיה ורק משום דבס"ד דידיה הוי מפרש דוקא בעור אחר עליהן ולא מגוף הבתים ולהתירוץ מני מיירי מגוף הבתים ג"כ כתב ומגוף הבתים מיירי ר"ל אף מגוף הבתים אבל לעולם דג"כ מני מיירי מטלה עור אחר על הבתים גם מ"ש הב"י דבלשון הטור משמע ג"כ דבטולה עור אינו פסול רק בגוף הבתים אבל בציפה זהב פסול אפי' בזהב על הבתים • לענ"ד אינו מוכרח רק כיון דהלשון ציפה זהב משמעות לשום כך הוא דעשה ציפוי על הבית וטולה עליהן משמע שהבית עצמו הוא מהעור דבהמה טמאה כדפי' לעיל בס"ד דמרדכי ע"כ נקטי הטור בהך סגנון אבל לעולם דזהב ובהמה טמאה שוין בדין : וכאשר דייקנו בדברי המרדכי בס"ד כן צריך לדייק בדברי ס' התרומה והרא"ש דשניהם כתבו גבי הא דיש עושין מעברתא על היד כו' וכתב דאינו פסול משום שאינו רואה את האויר כו' וכ' ע"ז והא דתניא ציפן זהב פסול אינו משום דא"ר את האויר אלא משום דבעינן מן המותר כו' דומיא דטולה עליהן עור כו' ודבריהם המוסיף דמעיקרא מאי קסבר אם בציפן זהב הטעם משום שא"ר האויר וזהו פוסלו • א"כ תקשה עור בהמה טהורה אמאי כשרה • ואם נדחקו כיון דנעשה כגוף אחד לא שייך כ"ש דא"ר האויר אבל עור בהמה טמאה דהוא מין אחר לא נעשה גוף אחד קשה א"כ מאי דחה ע"ז דומיא דטולה כו' דהרי גם טולה עור יש לפרשו שהטעם משום שא"ר האויר ואי דקשיא א"כ בהמה טהורה נמי • א"כ מכ"ש הכי ה"ל לדחות בלאו הדומיא • וצ"ל ג"כ על אחד מהדרכים הנ"ל רצה לומר דציפן זהב הוי כ"ל הטעם משום שאינו רואה האויר אבל בטולה עליהן עור הוי ס"ל הטעם משום דבעינן מן המותר והטעם דפי' כן בס"ד הוא משום דציפן זהב משמע טפי ציפוי על הבית כדלעיל • אבל טולה עליהן עור קאי על הבית ולכן שפיר כשר בעור בהמה טהורה • והתנא בני דינים קאמר אחד מציפוי על הבית ואחד מבית עצמו א"כ בס"ד דס"ב והרא"ש הוי ס"ל דרק בעור בהמה טמאה דהינו מן המותר כו' הוא דפסול מה"ט • אבל זהב דאינו דבר בכפה לא שייך האי טעמא אע"כ בזה איכא טעמא אחרינא והא כדאיתא וע"ז כתבו שפיר דהכי דומיא דטולה כו' דאף בס"ד הוי ס"ל הטעם בטולה לאו משום שא"ר האויר (ויש לפרש עוד בס' התרומה והרא"ש לעולם בס"ד הוי ס"ל גם בטולה עור כו' טעמו דפסולו הוא משום שא"ר האויר והא דבהמה טהורה כשר הוא כדכתיבנא דנעשה גוף אחד אבל בהמה טמאה דמין אחר הוא לא נעשה גוף אחד ומה שדחו ע"ז דומיא דטולה עליהן שמכו בזה אמה שפי' רש"י ההך דטולה כו' שהטעם משום דבעינן המותר בפיך כו' ורק כיון שרש"י לא פירש כן אליפן זהב והיה מקום לדחוק ולחלק ביניהם כתבו דציפן זהב דומיא דטולה כו' ומכ"מ מה דפי' בקדמיתא מכוון טפי וכנון) : דאתני עלייהו מעיקרא וכתב הב"י בשם אורחות חיים דבאתני אפי' בעתיקתא שרי לעשות משל ראש ש"י מיהא להתנות להשתמש מקדושה דבר חול אע"ג דלגבי ת"ק מבואר בסי' ג"ע וכי"ד פי' הס"ב דמהני תנאי להשתמש בהם בחול אבל בגוף קדושה נסתפק בלבוש שם אם מקילין כ"כ דליהני תנאי להשתמש בו חול אפי' בחדתא למ"ד הזמנה בג"ק מלתא היא ומכ"ש בעתיקתא ובמג"א היקל בחדתי דהוי רק הזמנה ומחמיר בעתיקתא והוא כעין ספק דבר ולמעלה כתב דבאם התנה להשתמש דבר חול תו ליכא הזמנה לשמה דלפרש"י הוא כדי שלא יוכל לשנותו • וממילא באתני לא הוי עיבודו לשמה וכיון דעיבוד לשמה ע"כ א"א להתנות להשתמש בו חול או קדושה קלה אחריתא כגון עיבוד לתפילין לעשות ממנו מזוזה ורק כאן דתנאי הוא בשל ראש לעשות של יד דמהני העיבוד מזה לזה כן נראה לענ"ד ברור רק שלא משמע כן במג"א סי' מ"ב וצ"ע : וכתב רי"ף ור"י בר ברזילי והראב"ד מלוניל • הנה ברי"ף לא כתב כלום רק מפני שהשמיט הא דוקורא קורא כסדרן משמע קצת דס"ל כפיר"ת וכן הרא"ש שהוקשה לו על ר"ת הא דהקורא קורא כסדרן כתב לבסוף • דבהלכות הרי"ף לא כתב הך והקורא כו' ע"ז סמך הספר כאן להסכים דעת הרי"ף עם ר"ת אבל מ"ש והראב"ד אמת דבהשגת הראב"ד כתב דהוייות להדדי והשינין מבחוץ כר"ת • אבל הוא הופך כל הסדר וכתב דקדש מימין המניח ואחריו והיה כי יביאך ושמע משמאל המניח ואחריו והיה אם שמוע סמוך לוהיה כי יביאך והא דקאמר והקורא קורא כסדרן לאו אקדש והיה כי יביאך קאי אלא על שמע והיה אם שמוע דשניהם לשון והקורא ר"ל ק"ש והיה א"ש ולפי"ז הוא מהיפך להיפך-מן ר"ת דלר"ת קדש מימין הקורא קאמר ואחריו והיה כי יביאך ושמע משמאל הקורא • רק בהא ס"ל כוותיה דהויות בפנים אבל מכ"מ מהופכים הם בהנחתן להראב"ד מן הנחתן לר"ת והרבה יש לתמוה בשום אחד מהספרים הראשונים והאחרונים לא הזכירו דעת הראב"ד ודעת יחידאה הוא ואין חוששים לגלות מידי ספיקא כלל : דאסור לכתוב אפי' אות אחת שלא מן הכתב • פי' בס"ת מתחש טעות א"כ הה"ד כאן בתפילין אם יכתוב שלא כסדרן איכא למיחש לטעות : ה"ג דהכי הל"ל קדש והיה כי יביאך שמע מימין והיה א"ש משמאל : ה"ג ויכתוב שמע קודם שהיא האחרונה להנחה : וכ"ת דבשל יד יכול לכתוב כסדר הכתוב בתורה וגם סדר הנחתן יהיה כן • פי' דלעולם כתיבה שוה להנחה לכן ביד דכותב על קלף א' צריך להיות הכתיבה כסדר שכתוב בתורה ע"כ צריך גם הנחה כסדר שבתורה • אבל של ראש דכותב על ד' קלפים א"צ להיות הכתיבה כסדר התורה • לכן הנחתן בבית ג"כ אינו כסדר שבתורה אדרבה בעינן דוקא כסדר האמור בברייתא שמע מבחוץ והיה א"ש בפנים וז"א מדאמרינן לעיל כו' ואם איתא הרי נכתבו שלא כסדרן דהא בראש היה הכתיבה שלא כסדר שוה להנחה שלא כסדר ובשל יד צריך להיות הכתיבה כסדר וכן ההנחה : ואם נוכל לומר דכותבן כסדרן קאי אבל ראש כו' • פי' דעכשיו נימא דכתיבה חלוקה מהנחה אלא שהכתיבה לעולם הוא כסדרן אף בשל ראש אלא שבהנחה יש חילוק בראש אע"ג דכתב כסדרן יכול להניחו שלא כסדר הכתוב בתורה אלא כדאי' בבריי' אבל בשל יד כיון דצריך כתיבה כסדרן מפני שהוא על קלף אחד ולא יכול להפסיק ע"כ ממילא גם הנחה בשל יד כסדר הכתוב בתורה דהרי עור א' הוא וממילא דאם היה על ד' עורות הוי מהני הנחה שלא כסדר שבתורה : ויכול להניח ש"ר אע"ג דאין כסדר שכתוב בתורה • פי' שהנחתן בבית אינן כסדרן של תורה מכ"מ בשל יד אין קפידא בהנחתן רק דאם הוא מעור א' ממילא הנחתן כסדר הכתוב כו' : ואין נראה דאמרינן של יד עושה ש"ר • ומשתמא כשכתב היד על עור אחד הוי הנחה כסדר שבתורה ועכשיו שעושהו לשל ראש בעינן דוקא הנחה כו' שלא כסדרן : וי"מ ומחלקים כו' ס"ל בכותב על עור אחד בין יד בין ראש כתיבה כסדרן וגם הנחה • ואם כותב בד' עורות בין ראש בין יד בעינא הנחה כסדר הברייתא ואז הכתיבה שלא כסדרן : ואין נראה כו' מדלא מפליג • ר"ל מדלא מפליג בין עור א' לכתיבה על ד' עורות והיינו מסתמא חלוקא דשל יד משל ראש דשל יד סתמו מעור א' וש"ר סתמו מד' עורות : ולא כסדר הפרשיות כו' ועי"מ דשלא כסדרן כו' אבל שמע והיה לא איכפת לן כנ"ל ובתוס' דף ל"ב ד"ה להשלים מפרשים ג"כ כדהכא וע"ש בע"ז הי' רפ"ט שתמה ע"ז מהא דדריש במכילתא והיו לפסול שלא כסדרן ולענ"ד לק"מ דהרי בברכות דף י"ג נפקא לן ג"כ מדכתיב והיו שלא יקרא למפרע ואפי' הכי כתב הרמב"ם שם דאם קרא והיה אם שמע יצא משום דאין סדרן כן בתורה והה"נ לענין הכתיבה וזה ברור : ואני מלאתי במ"ס מזוזה כו' • בברייתא בגמרא במנחות ל"ב ובשבת ע"ס מייתינן להך ברייתא בהיפוך דתפילין אין עושים מזוזה • ומפני כך הגיהו במקצת ספרים הך דמס' סופרים דהשבו שבטעות כוהלף • אבל בירושלמי סוף מגילה מובא הברייתא דמס' כופרים דהכי איתא התם תפילין ומזוזה מי קודם ר"ה אמר תפילין קודם שכן טהג במפרשי ימים ונהרות • ושמואל אמר מזוזה קודם שכן נוהג בשבתות ויו"ט • מתניתא מסייע לשמואל מזוזה שבלתה א"ע ממנה תפילין • תפילין שבלו עושין מהם מזוזה מפני שאין מורידין כו' ובב"י סוף סימן ל"ת אייתי לה בקלרה : ואי אמרת כו' היכא מתוקמא כו' • בשלמא בברייתא דידן שפיר עושה מתפילין מזוזה אי לאו הני טעמא דאין מורידין דנוטל ב' פרשיות דתפילין ועושהו מזוזה או נוטל ממנו פרשה א' וכותב עליה והיה א"ש בגליון או נוטל פרשה מזה ופ' מזה ותופרן יחד אבל כאן הרי הוא צריך לאוסיף קדש והיה כי יביאך וה"ל שלא כסדרן : דמ"ל כפלות הפרשיות או מ"ל פרשיות אחרות • פי' כמ"ש בגדולת מרדכי דסתמא קאמר אפי' בנטל והיה א"ש מהמזוזה ומוסיף שמע וא"כ ה"ל שלא כסדרן • א"כ ס"ל דאין להפסיק

של של יד ויניח [של ראש ויברך] ואח"כ יניח כדברי הגאון השני על סמך ברכה ראשונה ולא ידבר בינתים והשניים ישהה ברחשו כמו שירלה ואע"ג דעתה מברך על של ראש בפעם ראשונה ומפסיק בין ברכה של יד בראשונה להנחה של יד בפעם שניה זה טוב יותר מלערוב מכאן ומכאן [*או] שלא להניח כלל ע"כ הג"ה · ונהוג עלמא כרש"י ורמב"ם וגם שלחו כתב מארץ ישראל שנפלה בימה שעל קבר יחזקאל ומלאו שם תפילין יש:ים כסדר רש"י ז"ל ורמב"ם : אמר רב חננאל החליף פרשיותיה פסולה (א) ולא אמרן אלא גוייתא לברייתא וברייתא לגוייתא אבל ברייתא לברייתא וגוייתא לגוייתא לית לן בה הדר אמר אביי מ"ם גוייתא לברייתא דלא דהך דבעי מיחזי לא חזיא ברייתא לברייתא נמי הך דבעי למיחזי אוירא דימין חזיא אוירא דשמאל אלא ל"ש פירשו הגאונים אלא ל"ש ופסול בכל ענין דבעינן דליחזי הך אוירא דימין והך אוירא דשמאל וכתב רבינו שמשון וז"ל קצת היה נ"ל מדאמרינן פרק אלו הן הנחנקין בית חילון שאינו רואה האויר פסול משמע דוקא בבית חילון קפיד אבל לא באחרים מדלא תני בית שאין רואה אויר שלו פסול והוה משמע כולהו בתי ומיהו פוק חזי מע"ד ופסול עכ"ל : אמר רב חיננא אמר רב תיתורא הלכה למשה מסיני פ"ה שמעור הבתים (שמעיר) עצמה כפול למטה והוא בית מושבן של תפילין : הגה"ה תיתורא פירש רש"י ז"ל לאחר שהכנים האגרות בבתים מקצע כל הבתים לבד עור בית רביעי מניח ארוך וכופלו למטה וזו היא בית מושבו מעברתא (*כפולה) מאותו עור הנכפל עושה בליטה כפולה חוץ לבתים שמכנים בהם הרצועות הנמשכות אילך ואילך שאין תפורות שם ע"כ הגה"ה · וקשה לר"י שהרי אם ימשוך בדוחק יקלקל רבוע התפלין ונראה לר"י פירוש הגאונים שמביא עור רחב וכופל העור תחת התפילין להיות להם גשר דתיתורא לשון גשר הוא ומניח מן הצד (הרצועית) קצת מן השור להכנים שם הרצועות דרך הנקרא מעברתא כפירש"י ז"ל ולפי שיטת הקונטרס הוצרך לפרש לקמן וז"ל כשתפרן יזהר שלא יקלקל הרבוע בתפירות ואנו נפרש לקמן דהיינו רבוע התפירה עצמה וכותבי תפילין נהגו כפירוש הגאונים ואני מצאתי שיש מביאין ראיה לפרש"י ז"ל מההיא דפ' במה מדליקין מדלא מוקי ההיא [דלא] הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה להכות תיתורא ולרש"י ז"ל ניחא דהיינו עור הבתים (*ומכשירין) [*ומב' שיני"ן] של תפילין נפקא לן דבעינא טהורה אבל לפירוש הגאונים קשה דכיון שאין כתוב כאן שום דבר לא קרי ביה תורת ה' ואמר ליה ר"י כיון שמחובר ותפור בבתים אע"פ שהשי"ן על הקציצה הוי כמוה לענין טהורות · רבינו שמשון : אמר אביי האי מעברתא דתפילין הל"מ פ"ה דמעור הבתים הוא כדפי' לעיל אבל בערוך מפרשה שאף הוא מעור אחר כדפי' לעיל שכופלין אותו כדי להכנס בו הרצועה ומשום שאין הרצועות קבועות קרי ליה מעברתא שכשירצה להעבירם ולמושכן אילך ואילך ולהאריך או לקצר יכול וזו היא לשון מעברתא אבל י"מ מעברתא הוא רצועה אחת עליונה על גב תפילין של יד ממזרחו למערבו על גב הקציצה מצד זה ויש תפילין קדמונים עשויים כן ואין למחות ואין לפוסלם משום שאין הבית רואה האויר הא פירש משם הגאון דראיית אויר לא פסיל אלא בשל ראש ועוד דבשל יד אמרינן לעיל טולה עליה עור ומניחן כל שכן הכא שהבית רואה אויר ומיהו ר"י אומר דאדרבה איפכא מסתברא דהיכא שכולו מחופה בעור כדלעיל עדיף טפי דנראה הכל כעור אחד ומה לי בעור אחד ומה לי בב' גבי של ראש נמי הכשרנו לעיל לכורכו בקלף משם הגאונים אבל היכא שניכר שאין מעור תפלין יש לפסול טפי ויש לספק בדבר ואין להוכיח מדקאמר תפילין שהם דמשמע נמי בשל ראש דהא [*נמי] שהמא קאמר שי"ן של תפלין הלכה למשה מסיני ולא מיירי בשניהם אלא בשל ראש דוקא ורי"ף פירש וז"ל מעברתא פירוש מעברתא שבין [*בית] ראש לראש ובעי למיעבר בין כל חד וחד תרי גידי מלעילא עד לתתא וליהדקיה שפיר כי היכי דלא ליפרשו ואינון מעברתא ואם נפסקו שלשה חוטין בתופרן פסולין · והיתורא רצועה עליונה של תפילין של זרוע שלא תהא כטוטפת שאין לה אלא רצועה אחת אלא צריכה אחרת כדי שתהא שתי וערב זו על גב זו כגשר על הנהר דגשר בלשון ארמי תיתורא עכ"ל רי"ף · וצ"ע (ב) בלשון הגאון ואני בדקתי בספרו ולא מצאתי ומה שפירש דהיכא שנפסקו שלשה חוטין בתפירה דפסולה הכי משמע בירושלמי דפרק קמא דמגלה ולקמן מייתי לה בג"ה ר"י · ואמר אביי שי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני · בשימושא רבא כתוב ובעי דליצור בקילפא דביתא טורתא דשי"ן דימינא שלשה רישין ודשמאלא ארבע רישין ואי איפכא לא הוי פסול ומיהו לא פי' אם ימין ושמאל של מניח או של קורא אבל בתיקון תפילין מפרש בהדיא דלימין הקורא יעשה מן העור ד' קמטים דקים שיראו כשי"ן ומתוכן שני יודין כי היכי דליהוי ארבעה ראשין באותה שין ומשמאל הקורא יעשה שלשה ראשין כעין שין שלנו ופירש"י בפרק במה אשה יוצאה במסכת שבת וז"ל שי"ן עשויה מעור החילון עצמו קומט בו שלשה קמטים כעין שין והוא שין של שדי והדלית עשוי' בקשר שקושר הרצועה אחד לצפון ואחד למזרח כמין ד' ורצועה קטנה מאד תלויה בהן ואין בה אלא כדי כפיפה כמי .ד ושפה בעוד שקשור לא ושומדת כפופה לעולם ככ"ע עכ"ל ואין נראה לר"ן מדלא נקט הכא אביי אלא שי"ן ועוד תדע דאמר פרק במה מדליקין לא נצרכה אלא לרצועות ובשין לא בעי לאוקמוה משום דהלכה למשה מסיני היא ואם איתא תיפוק ליה משום ד' ויו"ד אלא ודאי אינם אותיות אלא קשורים בעלמא והרצועות ניתלין כדרכן ולא משום שם והכי נמי מוכח בפרק במה אשה גבי הנכנס לבית הכסא עם תפילין דקאמר *[חולצן] משום שין דאמר אביי וכו' ואמאי לא קאמר משום דלי"ת ויו"ד אלא שמע מינה דוקא שי"ן הלכה למשה מסיני ותו לא ותו דרצועות דתפלין קאמר פרק בתרא דמגלה דתשמישי קדושה נינהו ואמאי לא הוו הם עצמם קדישי משום ד' ויו"ד ותו אי באותיות שדי הוי אמאי שרי להתיר הקשר כשהוא רוצה ותו דלא לישתמיט בכל דוכתא שקראוהו חכמים קשר דליקריוה בחד זימנא ד' ויו"ד : [דף פו ע"א] והרב ר' אלחנן מיישב פ"ה ואומר משום דניתן להתיר בכל עת שירצה להכי לא בעינן טהורה ולא בעינן שיחלוץ כשיכנס לבית הכסא אבל השי"ן לעולם קיימת ושייך בה טפי קדושה וההיא דמגילה דלא הוי רק תשמישי קדושה מיירי ברצועות שנתקן מן התפילין או רצועות מהפילין שבלו דאז אין בהן ד' ויוד אבל כשהן עם התפילין קדושות לגמרי ומה שלא הזכירו נראה דודאי הוי בכלל קשר של תפילין מכ"מ לא הוזכר בתלמוד דאחרי דשרי להתירו כשירצה היה גנאי להזכירו באותיות של שם וסתמו הדבר דרך כבוד פן יתקן המינים לזלזולי במחיקת השם אבל בספרים שלא הרגילו כל העם לקרות לא חשו לדבר זה ויש קצת ראיה מפרק המוצא רצועות של תפלין עם התפלין מטמאין את הידים וטוב נראה שיש לדקדק ראיה דלא כפירוש רש"י ז"ל מדנקט עם התפלין דהיינו הקציצה שיש בה השם שי"ן אבל בפני עצמן לא וי"ל דשין הוא אל ועשוייה לעמוד עולמית יש בה קדושה אבל ד' ויוד עשויין להתיר והלכך אפשר שאף דלית ויוד הלכה למשה מסיני והמחמיר תבוא עליו ברכה הרב ר' אלחנן וצריך שיגיע חרין למקום התפר רב דימי אמר כיון דמינכר לא צריך י"מ דקאי אשין דאיירי ביה שצריך שיהא רגל החילון מגיע עד בית מושבם למטה אי נמי היוד שבתוך השין יגיע עד מקום התפר וכן עושין עתה כותבי תפלין שמגיעין רגל החילון ופנימי של שין עד למטה במקום מושבם שהוא תיתורא ורש"י ז"ל פירש חרין שבין בית לבית דאשכחן לעיל בברייתא דאיקרי חרין דקתני ואם אין חריצם ניכר פסול ולי הדיוט ק"ל לפירוש הראשון דלא מיקרי חרין אלא אדרבה בולט ועוד דיותר נראה שין כלורתה כשאין מגיע יוד אמצעית [לחרין] : וכשמכנים הפרשיות קודם שיכניסם יכרוך כל פרשה ופרשה בשיער בהמה טהורה דגרסינן פרק במה מדליקין הלכה למשה מסיני תפלין נכרכות בשערן ונתפרות בגידן פירוש מבהמה טהורה כמותן וטוב לכרוך בשער שור לכפר על מעשה העגל והכי איתא בשימושא רבה ויש שכורכין אח"כ כל פרשה ופרשה בקלף קודם שיתננה בדפוס בבתים ויותר טוב לכרוך במטלית וכ"כ ר"מ והכי איתא בירושלמי פרק קמא דמגילה הלכה למשה מסיני שיהו (*כורכין) [*כתובין] בעורות ובדיו ומסרגלין בקנה וכירכין בשער וטולין במטלת ודובקין בדבק ותופרין בגידין ויש לפרש דובקין בדבק אם נקרע ספר תורה באמצעית היריעה ותופרין בגידין יריעה לחברתה ונהגו כשנקרע ס"ת באמצע היריעה שתופרין במשי סמ"ג : ומכנים הפרשיות כרוכות בבית שלה כל אחד נגללת מסופה לראשה כדאמרינן לעיל מאחד כלפי שמע וכן כל שאר ספרים נגללים לתחלתן כדאמר בפ' קמא ובירושל' דמגלה דפ"ק עושין עמוד לספר בסופו ולתורה מכאן ומכאן לפיכך גוללין הספר לתחלתו והתורה לאמצעיתה וטעמא רבה יש דבספר תורה שצריך בכל יום לקרות בה לאמצעיתה נגלל במקום שקורין אבל שאר ספרים שאין עמוד בסופו וגוללין לתחלתו ובענין זה נוח לקרות בו ולהכי נמי צריך בספר תורה שני עמודים לתחלתו ולסופו והכי משמע דתנן במסכת ידים ר' יהודה אומר גליון שבסוף הספר אין מטמא את הידים עד שיעשה לו עמוד (*בסופו) ותניא בתוספתא דמסכת ידים ר' יהודה אומר גליון שבתחלת הספר וכדי היקף כולו מטמא הידים ואין לפרש *דר"ל בסוף כדי היקף ועמוד בתחלה דא"כ היה לו לומר וכדי היקף בסוף כי היכי דמפרש במאי דקאמר בתחלת הספר אלא ה"פ [גליון] שבתחלת הספר שמניחין שם כמו שיעור בין עמוד לעמוד מימין וגם כדי היקף דעמוד ולמעלה הימנו משמע (*אע"פ) שלא נתקדש בכתיבה לפניו אלא לאחוריו וכן עיקר דאסיף ל"מ קאי דהא אין גליון נטמא בלא עמוד כדקתני במשנה ותו דלא אשכחן בתוך התלמוד להצריך כדי היקף במקום עמוד אלא מלד אחד וניחא השתא דמשנה וברייתא שוין הם ועוד אמר במ"ם עושה עמוד לספר לסופו ובתחלתו כדי היקפו ומתוך כל זה אומר ר"ן שאין נראה לו צורך להניח במזוזה ותפילין כדי היקף אחרי שאין להם עמוד וגם כי אין העם קורין בהם ואין יד הכל ממשמשין בהם כמו ספרים וספר תורה ועוד דבמזוזה נוהגין העולם לכתוב שדי מבחוץ ברהם שיטה כנגד אויר פרשת והיה אם שמוע וקודרין כנגדו חלון ונראה מבחוץ וא"כ על כרחך אין שם היקף כלל : הנה"ה ומיהו לעיל

[*התוס' פירשו דקתני גליון שבתחלת הספר היינו כדי עמוד וכדי היקף היינו בסוף מדקאמר וכדי היקף בוי"ו ועי' בפי' ר"ש במסכת ידים] :

הגהות מהר"י ומהצה"ש (א) אמר אביי : (ב) ס"א אם הוא לשון הגאון :

באור מהרמ"ב

להפסיק ביניהם וצריך לכותבן בלי הפסק עיין בס' עה"ג סי' ס' לפי"ז גם ברייתא שלנו יש דקדוק זה על ס"ת שא"ע מזוזה דהרי בלא"ה אי אפשר דהוי הפסק וצ"ל דקאי עיקר אתפילין שא"ע מזוזה · והנה בברייתא זו דמ"ס יקשה ג"כ קושית הס"ם דלעיל הא מזוזה פתוחות ועכ"פ לכתחלה עביד כן ותפילין סתומות וכאן צ"ל מה שתי' התוס' בד"ה להשלים דר"ל דכותב על הגליון דהרי מתחילה המזוזה שמע והיה א"ש נכתבים זה אח"ז בדף א' א"כ כבוטל רק פרשה א' בין שמע או והיה א"ש הרי נהפך הגליון וא"א להוסיף עוד · וצ"ל כאן כתירוץ הא' של התוס' דמסכתת בתפרן יחד · אבל לתירוץ הב' ק' · וי"ל דמסכתת אם היה כתוב המזוזה על ב' עמודים דכשר לתוס' וא"כ י"ל שפיר דחותך פרשה א' וכותב השניה בגליון דלמטה כמו אם עושה מתפילין מזוזה · ולפי"ז רש"י לטעמיה דמזוזה בשני עמודים פסול ע"כ צ"ל דהיה המזוזה כתוב על דף אחד לאורך והדרא קושיא אם כן איך עושה ממזוזה תפילין · לכן נ"ל דמהני תפירה וא"ש רש"י ותוס' לעיל בדף ל"ב ד"ה להשלים ע"ש · ואע"ג דאנן לא קי"ל כהך ברייתא היינו בעיקר הדין דקי"ל תפילין חמירי אבל במה שיש ללמוד ממנו במה דליכא פלוגתא עלה שפיר ילפינן מיניה · לפי"ז א"ש ג"כ דנקט ברייתא דידן ס"ת ותפילין שבלו כו' ולא קאמר ס"ת אין עושה ממנו תפילין והוי ידעינן ממילא דא"ע מס"ת מזוזה כו' והשתא לק"מ דהא גופא דתפילין חמירי קמ"ל דהכי בברייתא זו דמ"ס מזוזה המירא · לכן קמ"ל [כאן] שהתפילין חמירי :

מההיא דפרק במה מדליקין כו' ולרש"י ז"ל ניחא כו' · לפי אותה הראיה יש להוכיח ג"כ דלא מהני תפירה לחבר הבית מב' עורות דתקשה ג"כ קושיא זו · רק לפי מה שתירץ הספר כיון שתפור וקשור אע"פ שהשי"ן מחובר כו' א"ש ג"כ הך קושיא ולכאורה י"ל דבלא"ה לק"מ אהגאונים דהא דמהני תפירה אתיתורא ונעשה א' ע"י התפירה היינו בחד מין אבל במין א' טמא וא' טהור לא נעשה עור א' על-ידי התפירה ובכה"ג מודו לרש"י דבעינן שיתורא עם הבית מעור אחד וה"ז דומה לכותב ס"ת חליו על גבאים וחליו על קלפים דפסול ולא מהני תפירה יחד משום דה"ל ב' ספרים כמ"ש בט"ז סי' רע"א וכ"ש הכא דאיכא המין טמא דפסול הוא לתפילין וצ"ל דקושיא שלו דלהגאונים לא הוזכר כלל בגמ' שיהא התיתורא עם הבית מעור א' (שהבית יהיה עם התיתורא מעור א') כיון שאינם מפרשים כרש"י א"כ ממילא י"ל דמהני ג"כ מין טהור וטמא כשתפרן יחד דאין אנו צריכין להיות עור א' ע"י התפירה לפי"ז דהא דבגוף הבית דמליט בגמ' שיהא מעור א' י"ל לעולם דמהני תפירה ועושהו א' ורק דוקא כשהוא מין א' אבל לא כשהן ב' מינים · ולכן אין להקשות גם על רש"י דס"ל לעיל דתפירה מהני דבא"ה דתפירה (שם) דמהני הוא משום שעשהו כעור א' ובזה חלוק מין אחד מב' מינים אבל כאן גבי תיתורא אליבא דהגאונים לא מניע כלל שיהא מעור א' כדי שנצטרך שהתפירה יעשהו א' ולחלק בין מין א' לב' מינים· וק"ל : ועוד אמרינן לעיל דבשל יד ט"י פי' אם רוצה לעשות של יד מתפילין ש"ר טולה כו' והא דלא מייתי מהא דטולה עליה עור בהמה טהורה מפני שסבר כ' לעיל דמאי מיירי בעור גוף הבתים · אבל ק' לעיל דמייתי ראיה מהא דעור בהמה טהורה דלא איכפת לן בראית האויר כמו שפי' הב"ח שם ודחה דהתם כ"ל מגוף הבתים והמאי לא מייתי מהכא דתפילין ש"ר טולה עור עליהן ועושה אותה של יד דהאה ליכא למדחי כלום כדמייתי ראיה מיניה הכא וא"ל דהאי הכא כיון דמחברי ה"ל כעור אחד א"כ גם מהא דלעיל אין ראיה מכ"ט וקושיא זו הוא רק לפי' הב"ח אבל לפי' הב"י שם לא כוון הספר לראיה מבהמה טהורה דלא איכפת לן בבית רואה האויר אלא אדרבה כוון להביא ראיה מן עור בהמה טמאה דפסול דש"מ דבעינן רואה האויר להך פי' לק"מ ול"ק מכ"ש איך אפשר לומר דבעינן רואה האויר א"כ ק' הך דטולין עור כו' די"ל דשא"ה דמחברי יחד (אבל עור בהמה טמאה לא מהני מחברי כמ"ש לעיל משום דהוי מינים הן) אבל גבי כריכות הפרשיות בהלב לא מחברי יחד והא דכתב הכא לחלק בין כריכות הפרשה במטלית למעברתא דרצועה הכא לאו משום דס"ל דכריכות הפרשיות ה"ל כמחברי אלא משום דכריכות הפרשיות במטלית אינו ניכר · אבל כאן ניכר · אבל לעולם יש לחלק גם בין הא דטולה עור כו' דה"ל מחברי ממש להא דכריכות הפרשיות דלא מחברי וזהו עולה לפי' הב"י ולא לפי' הב"ח שם : ובעי למיעבר בין חדא וחדא תרי גידי כו' · היינו מה שהביא בס' לקמן ע"ש ר"ב ויש שמוליך תפירה בג' מקומות עד דרך רבוע התפירה ע"ש : אם ימין ושמאל של מניח כו' · ובאמת פשטיה לשון דש"ר משמע דקאי אהקורא שהרי התחיל לסדר הפרשיות קדש והיה כי יביאך מימינא דר"ל ימין הקורא כו' ואח"כ כתב גבי השינין דיעשה ג' ראשין מימינא משמע דקאי אימין הקורא דמיירי מיניה לעיל · ומכ"מ אנן קי"ל כהנקדן שבסמ"ג דיעשה הימין ד' ראשים בימין הקורא ולפמ"ש מהרש"ל בביאורו גם הסמ"ג ס"ל הכי : לא נצרכא אלא לרצועות פי' הא דלא הוכשרו למלאכת שמים אלא טהורה לבד כו' : משום דהלכה למשה מסיני היא כו' · פי' ובלא"ה בעינן מן המותר בפיך : ואם איתא תיפוק ליה משום ד' ויו"ד · ופי' והוי ממועט ג"כ מקרא דמן המותר · ומכאן תימה אמ"ש הר"ן פ' נגמר הדין ע"ש המאור דרצועות הוי גוף קדושה משום דאיכא שי"ן ויו"ד כדאיתא פ' במה מדליקין · ותימה הא השי"ן בבתים הוא דאיכא ולא ברצועות ועוד אדרבה מאותה סוגיא מביאין ראיה דליכא ברצועות אות השם ואיך מייתי הר"ן מיניה ראיה על הרצועות דהוי גוף קדושה · וצ"ע : ותו דרצועות דתפילין קא' בפ' בתרא דמגילה כו' · עיין ב"ח יו"ד סי' רפ"ב כתב דתיק תפילין ורצועותיהן · הך תיק גם ארצועות קאי והתיק הוא דהוי תשמישי קדושה אבל הרצועות גוף קדושה הן והספר כאן לא ס"ל הכי : והכי נמי מוכח פ' במה אשה גבי הנכנס כו' דאמר אביי משום שי"ן כו' · אין זה ראיה כלל וכן התוס' במקומו דף ס"ב ע"א לא הביא מזה ראיה אבל היה לו להביא ראיה מדף ס"א בתוספות ד"ה דלמא מיפסקי כו' דליישב הגירסא נ"ל כפי' הר"י מקורבי"ל שם דר"מ לתפילין של יד · ות"מ רש"י מחק שם הגירסא ואם כן רש"י לטעמיה לק"מ : אבל כשהן עם התפילין קדושות לגמרי כו' · לפום למאי דסבר השתא הו"ל רצועות גוף קדושה · וא"כ מכ"ש בתים דמיקרי גוף קדושה וקשה לפי זה מדברי רש"י פ' נגמר הדין דף מ"ח ע"ב דמוקים אביי כרשב"ג ומקשים התוס' שם דהרי קי"ל כרבא וקי"ל כרשב"ג ותי' בתג"א סי' ל"ב ס"ק ל"א דרש"י מחלק בין גוף קדושה לתשמישי קדושה וס"ל לרש"י דבתים מיקרי תשמישי קדושה א"כ מכ"ש רצועות דהוו רק תשמישי קדושה מיהא הספר בסמוך אסיק טעם אחר דרצועות לעולם מיקרי תשמישי קדושה : ויש קצת ראיה מפ' המוצא רצועות של תפילין עם התפילין מטמאין את הידים · והוא במס' ידים פ"ג ושם במשנה ג' רצועות התפילין עם התפילין מטמאים את הידים ר"ש אומר רצועות תפילין אינם מטמאים את הידים · ולכן דייק הספר מדפליג ר"ש לומר דרצועות אינם מטמאין · וש"מ דלת"ק רצועות מטמאים ומשום דאית בהו ברצועות גוף קדושה וטוב נראה שיש לדקדק כו' ולפי"ז ר"ש לא קאתא אלא לפרושי דברי ת"ק · א"נ דר"ש ס"ל אפי' כשהרצועות עם התפילין אינם מטמאים הידים עד הע"ש בקליפה עצמה כדאיתא שם בתוספתא : ויותר טוב לכרוך במטלית · משמע דמטלית דוקא ולא קלף והיינו למאן דמפ' דירושלמי אתפילין קאי · אבל להמפרשים ודובקין בדבק אס"ת קאי · ואז ג"כ וטולין במטלית ג"כ קאי על ס"ת ולכתוב עליהן כדאיתא במ"ס פ"ב הלכה י"א דלפום הך פי' מטלית לאו דוקא אלא ר"ל מטלית של קלף כמ"ש הב"ח בתשובה סי' קל"א אבל במהרי"ק סי' קנ"ב אף אי קאי אס"ת ס"ל דמטלית לאו היינו קלף כמ"ש לעיל : כ"ג בדאיתא פ"ק דכ"ב : וכדי היקף כולו · יש גורסין כדי היקף בלי ו' ואז א"ש כפשוטו דר"ל כדי היקף פירושו של גליון שבתחילת הספר שהוא כדי היקף אבל הספר גרס וכדי היקף צריך לדחוק כמ"ש בסמוך אלא ה"פ כו' · כמ"ש בר"ש פ"ג דידים משנה ד' : וכן עיקר דאסיף ל"מ קאי דהא אין [illegible] דלא אשכחן סי' · כ"ל דתיתא

לעיל פירש משום רבינו שמשון דצריך כדי היקף ובסמ"ג פ"כ · ואין צריך בתחלה *ובסוף רק כמלא אצבע דספרי ולא ידע אם שיעור ארכו או רחבו ובתיקון תפלין פירש בתחלה כדי [גגו של למ"ד] ובסוף כדי כף פשוטה או נון פשוטה ויותר מעט וכן נאה יותר ומכניסו מעומד בבתים ראש הפרשה תחלה דרך הנקב כדי שיהו ראויין לקרות כמו (ש"א) שאין מונחין ואע"פ דבמזוזה פסק לעיל ר"ת [מושכב] ודייק מתפילין כדלעיל מיהו גבי תפילין לא משכחנא פסול אף לפי דבריו ורב האי פירש שצריך שתהא שין של קיפלה כנגד שין של קדש ושין מצד אחר כנגד שין של שמע בשיטת ר"ת ורב שרירא פירש דהא דבעינן שיהא בית החיצון רואה האויר משום אויר השינין (*ומיהו) [*ומהא] משמע דלא קאי [אלא] אאויר הפרשה ולא אאויר בית דהיינו הקילפה מבחוץ (*וכן) [*בס"א ומיהו] משמע לעיל דבפרשיות איירי דקאמר הך לחזיא אוירא דימין חזיא דשמאל וכו' ובהחלפת שינין לא איכפת לן רק מצד אחד ד' רישין ומצד שני שלשה רישין · רב דימי אמר כיון דמינכר בו לא צריך אומר ה"ר אלחנן דהלכה בהני תרי מילי כרב דימי להקל ולפ"ה משמע כן לעיל מן הברייתא דקתני אם אין תרילן ניכר פסולה הא ניכר כשרה והיינו כרב דימי לפ"ה ואביי נמי לא אמר הני תרי מילי אלא לחומרא בעלמא אבל פסולה ליכא כמדומה לי ומכל מקום ראוי להחמיר משום דאביי היה ראש ישיבה וגדול ממנו כדאיתא פ' לא יחפור בעובדא דגרוגרות ואמר אביי האי קילפא דתפילי פירוש קלף בעי למיבדקיה דילמא אית ביה רשותא ובעינא כתיבה תמה וליכא ורב דימי מנהרדעא אמר לא צריך קולמוסא בדיק ליה · אמר רבי יצחק רצועות שחורות הלכה למשה מסיני מיתיבי תפילין אין קושרין אותן אלא במינן בין ירוקות בין שחורות בין לבנות אדומות לא יעשה משום *גנאי ודרך ארץ קתני מיהת בין ירוקות בין לבנות לא קשיא כאן מבפנים כאן מבחוץ מבפנים מאי גנאי ודרך ארץ איכא זימנין דמתהפכי ליה : הגה תפלין מרובעות הל"מ לכאורה משמע דקאי אגוף הבתים בין אשל יד בין אשל ראש לאפוקי מאותן שעושין של יד בדפוס עגול מלמעלה רק שמרבעים התיתורא מלמטה ואדרבה על כרחך הברייתא מיירי בגוף הבתים שהן עיקר התפילין ורבא בא להוסיף אף בתופרן ואלכסונן ולא למעט דלא צריך אלא בתפר ריבוע מדמייתי ליה סייעתא מהעושה תפילין עגולה ואי בתפר דוקא מאי סכנה איכא ונהוג ה"ג ורי"ף משמע דשל יד אינה לגמרי מרובעת דאורכן חצי אצבע אמה ורחבן כרוחב אצבע ומשמע דהא קרי ריבוע שיש להם זויות ואין נראה אלא לגמרי מרובעין כיון דלא אשכחן בהדיא* [פי' דלא צריך] וריבוען הלכה למשה מסיני אין להקל בדבר כי אם על פי ראיה ברורה וכמדומה דיש להשיב על ה"ג דשל יד אמרינן לעיל שעושהו של ראש וא"כ איך יתכן אם אין מעשה זה כזה ומ"מ אין ראיה גמורה דכיון שאין שם אלא בית אחד [*כילד] יעשהו (*מרובע) [*ארבע] בעור שניה ולא קאי אלא *אפרשיות ומכ"מ קדושתה משמע שוה ומכ"מ נראה דדראש חמורין יותר דיש להם ארבע בתים וגם אין ראיה מדאמרינן של ראש עושה אותם של יד בתולה עור דשמא אין עיכובא בשל יד ומה שרגילין לעשות כל הפרשה בתפלין של ראש בד' שיטין ושל יד כל הפרשה בז' שיטין אינו אלא למצוה : אמר רבא בתופרן ואלכסונן מתוך פ"ה משמע דלא בעיא (*הפילה) [*תפירה] מרובעת ולעיל פירשתי ומיהו ר"ת וכל הגאונים שוים דבעיא תפירה מרובעת ובאלכסונה פירוש שיהיה אורך התפירה כרוחבה ורגילות עתה לעשות י"ב תפירות למטה על התיתורא כנגד י"ב שבטים וגם העור שסביב חוץ לתפירה יעשה מרובע והתפירה עצמה יעשה בגיד בהמה טהורה והפסק הבתים רגילים עתה לעשות על ידי התפירה עצמה וכן כתב בסמ"ג וז"ל גם עור הבתים בראשו צריך להיות מרובע ואע"פ שאין ראיה מתוך הלכה שצריך ריבוע כשהן ארבעתן יחד מכ"מ מוכח בשימושא רבא שיהיו מרובעות אבל בית אחד לבדו אין צריך שיהא מרובע וגם בגובה הבתים אין קפידא בריבוע וכן תפילין של יד יש להם דין זה וצריך רבוע בתפירה וכן בעור התיתורא וכן בגוף רוחב [הבית] בראשו עכ"ל כתב ר"ב משם שימושא רבא וז"ל תריסר תפירות ליהוויין בה ואי איכא י' שפיר דכי שקלת מלכא וממלא פירש יהודה ולוי אייהר י' ואי טפי (*ב') [*י"ד] ש"ד דכי מוספת מנשה ואפרים ה"ל י"ד : א בר מדעייל ונפיק פי' (*לבד מד' מקומות שיתחוב החוט כשיעשה התפירה מרובעת בר מדעייל ונפיק פי') [*בארבע עשרה מקומות יתחוב החוט כשיעשה את התפירה מרובעת בר מדעייל ונפיק לבד מג' מקומות כן הוא בספר התרומה] לבד משלשה מקומות במקום הבדלת הבתים יתפור עור של בתים לעור של מטה והיינו דאמרינן פרק הקומץ ושין שטהן חוט או משיחה בין כל אחד ואחד ויש שמוליך התפירה בשלשה מקומות (א) מחריץ ימין לחריץ שמאל דרך ריבוע התפירה עכ"ל ובסמ"ק כתב יש מחמירין שיהא העור מלמעלה בעור הבתים מרובע וכן נכון אבל מה שנהגו להעביר חוט התפירה בין הבתים נראה דא"צ עכ"ל : אמר רב הונא תפילין כל זמן שפני טבלא קיימת כשרות רב חסדא אמר נפסקו שתים כשרות שלשה פסולות אמר רבא הא דאמרן שתים כשרות לא אמרן אלא זה שלא כנגד זה אבל זה כנגד זה לא וזה כנגד זה נמי לא אמרן אלא בחדתי אבל בעתיקא לית לן בה והיכי דמי חדתא וה"ד עתיקא כל היכא דמתחי ביה ואתא אבהרא הדתא ואינך עתיקא כל זמן שפני טבלא כו' משמע כל זמן שפניה מבחוץ קיימת אפילו נקרע מבפנים בין בית לבית כשרות וא"כ [נתייבשו] עד שהעור נקלף בין בית לבית כשר ומסיק רבא לא אמרן ט' לפי' (ב) ראשון שבקונטרס בעינן שיהו (*שני) [*אחד משני] בתים השכונים זה לזה (ג) שלמים בלתי קרע וכן אם הקרע של זו למטה לצד היתורא ושל זו למעלה לצד בית משמע הלשון שפסול וכל שכן שיש לפסול מה שרגילין סותבי תפלין כשעושין הארבעה בתים ונותנין אותם בדפוס תוחבין מן העור בין בית לבית כדי שלא יהא נכוץ ובולט ותוחבין מקום החתך מבפנים כדי שיראה מבחוץ שלם וטוענין דלכתחלה ודאי בעי שלימים אף מבפנים וכל שכן לפירוש ראשון שבקונטרס שפסול אם סמוכים (*הבתים השני קרעים) [*שני הבתים הקרועים] פסולים ואין לחלק ולהקל בדבר בין ישנים בין חדשים ואע"ג דבשמעתין מפליג בין חדתא לעתיקא ופירוש הקונטרס

[*עי' בהגהות הדף דהיינו למעלה ובסוף ר"ל בסוף גגו דהיינו למטה] :

[*פי' שמא יאמרו גרדן הוא ומדם חטטיו נצבעו והאדימו הרצועות וד"א שמא יאמרו אשתו נדה בעל ונצבעו בדם · רש"י] :

[*פי' ולא אגוף הבתים הא דאמרי' לעיל של יד שנעשה של ראש] :

זה לשונו דבחדתא ודאי השתא מקולקל אין להכשיר כלל ופירוש ראשון שבקונטרס עיקר שצריך בית אחד שלם מפסיק בינתים אבל לשון שני בפירש שאין להקפיד רק שלא יהא קרע רואה חבירו כגון שנפסק *בבית אחד ובבית הסמוך לו מאויר השני או האחד [נקרע גם] לצד שני וזה לשון שני המיקל בתוספות שאנן משם ה"ר אלחנן ואין להאריך בזה ובספר הרמב"ם משמע דקאי רב חסדא ורבא אתפירות וז"ל תפילין שנפסקו התפירות שלהם אם היו התפירות זה בצד (שתיהם) [זה] או שנפסקו שלשה תפירות אפי' זה שלא כנגד זה פסולות במה דברים אמורים בישנות אבל בחדשות כל זמן שפניהם קיימות ואלו הן חדשות ט' ובשתופרין התפילין תופרין אותן בריבוע והלכה רווחת בכל צד ג' תפירות ע' שיהו בין הכל י"ב תפירות בין בשל יד בין בשל ראש וכל התפירות יהא חוט שלהם סובב מב' רוחות עכ"ל וכתב רבינו שמשון וז"ל אמנם התיבה ראשונה שהוא עושה בעור כדי להתחיל התפירה אינה מן המנין וקרי ליה רי"ף בר מדנפיק ומיהו אין לפסול אם פיחת והוסיף על התפירות רק שיהיו מרובעות וה"ר אלחנן כתב אנו אין לנו רק שיעשה תפירה מרובעת ומיהו טוב לעשות בענין אחד שהוא דברי קבלה ומ"מ אין פוסלין אותן על כך ויזהר שלא יתפור הכתב עם העור לכשיתפור ונהגו כותבי תפלין ליקח מעור של עגל לפי שהוא רך ונוח למותחו ולטופלו כרצונו והוא כשר בין לחיפוי הבתים בין לכתוב עליו לאחר שיעשה קלף ומיהו גבי טומאה חשיב ליה כבשר פרק העור והרוטב ואפילו על עור של תורים ובני יונה כותבין כדאמרי' פרק שמונה שרצים במס' שבת לענין שבת והאריך הרבה בזה עכ"ל : אביי הוה יתיב קמיה דרב יוסף איפסיק ליה רצועה דתפילי אמר ליה מהו למיקשר א"ל וקשרתם כתיב שיהא קשירה תמה מהו למיתפריה ועיילה לתפירה לגאו א"ל פוק חזי מאי עמא דבר פירש"י ז"ל לחומרא ור"ת פי' לקולא כדאשכחן פ"ק דעירובין ובפרק ג' שאכלו ור"מ פי' כמו כן לחומרא וכן בשימושא רבה לחומרא הלכך אסור · ובפ"ק דמגלה בירושלמי איתא רבי ירמיה איפסיק ליה רצועה דתפילי אתא ושאל לר' חייא בר אבא א"ל וקשרתם קשירה תמה אלמא דאסור והו דספיקא דאוריי' אזלינן לחומרא והו גרסינן בירושלמי ר' זעירא איפסיק ליה גידא דרצועתא שאל לרב הונא ורב קטינא ושרו לי' איפסיק תניינות ושרון ליה דלאו מן אולפן פירוש שני פעמים התירו לו ולא יותר ואומר ה"ר אלחנן דגרסינן גידא דתפילתא דמה ענין גידא אצל רצועות ומכאן נראה מה שאמר בשימושא רבה וכ"פ רי"ף שאם נפסקו שלשה חוטין בתפירתן דפסול דאפילו פעם שניה התירו לו בדוחק כדאמר דלאו מן אולפן [*פי' שלא מן הדין] והיינו נפסק במקום אחד ושוב נקרע שם פעם שניה דגלאי הוא כשניכר הקריעה בשני מקומות ופעם שלישית לית דין וליה דיין דודאי פסול ר"י ובסמ"ג כתב וז"ל ואני קבלתי דברצועה שנתפרה בגידין קאי שאם נפסקה וחזרה ונפסקה שמותרת לתופרה בגידין וכן אם נפסקה עוד שלישית שהרי לרבי זעירא נפסק שני פעמים מלבד פעם ראשונה והתירו לו וכן מוכח פרק הקומץ דקאמר מהו למיתפריה ועייליה לתפירה לגאו דקאי התם ארצועות וקאמר פוק חזי מע"ד ופי' רבינו יעקב להקל מההוא דירושלמי והכי מוכח לישנא דקיליה לא מיקרי רצועה ומיהו רש"י ז"ל פירש שם להחמיר עכ"ל : אמר רב פפא גרדומי רצועות כשרות ולאו מילתא היא מדאמרי בני רבי חייא גרדומי תכלת כשרין התם הוא דתשמישי מצוה נינהו אבל הכא דתשמישי קדושה לא מכלל דאית להו שיעורא וכמה שיעורא אמר ר"ל עד אצבע צרדה פ"ה אצבע שבצד גודל ואין נראה דאמרינן פ"ק דיומא מכין *לפניו [*פי' לפני כ"ג שיו מכין כדי שלא יישן ויראה קרי] באצבע צרדה ואין דרך להכות אלא באמה וכ"פ בערוך דהיינו אמה היינו צרדה שמנה בתוספ' והכי תניא בתוספ' צרדה זו אצבע גודל של ימין ואמרי' נמי בילמדנו פרשת בא אל פרעה דשיעור רצועה של יד עד אצבע צרדה מאי צרדה אמצעי וכן יסד הקליר גיא וכל עבריה בצרדה הוכלו והיינו אמה שהיא שלישי לאצבעות דכתיב וכל בשלים עפר הארץ ושיעור זה איט קאי כאן אשל ראש ושל ראש אפרש לקמן בג"ה ומיהו לפי' הקונטרס [דפירש אראש קאי לאו דוקא אלא] אף בשל ראש איירי כמו שאפרש · רב כהנא מחוי כפוף רב אשי מחוי פשיט רבה קטר ליה ופשיט ושדי ליה רב אחא קטר ליה ומתלי' להו מר בריה דרבינא עביד כדידן פ"ה כפוף מאצבע לאמה פשוט מגודל לאצבע ולפירושו צרדה זו אצבע · ולפי' מה שפירשנו דהיינו אמה נ"ל פשוט מגודל לאמה כפוף כדפ"ה וי"מ אסוף קאי (*כפוף) [*שקאי על מה שאמר בסיף] שצריך לקובעה בקיבורת ומז"ה אומר ששיעור האורך [דף פו ע"ב] מאותו מקום עד אצבע צרדה ועלה קאמר מחוי כפוף שכופף האמה לאחוריו לצד הקיבורת וזהו השיעור קלא יותר (ד) מלמ"ד פשוט דהיינו כדרכן ור"מ כתב וז"ל אורך רצועה של יד כדי שיקיף הזרוע ויקשור הקשר והמתח רצועה אחת עד אצבע אמצעי ויכרוך ממנה על האצבע ג' כריכות ויקשור ואם הרצועות ארוכות יותר על שיעור זה כשרות וק"ל מניין לו שיעור זה אך שנ"ל שמפרש הכי רבה קטר לה כלומר קושר רצועה באצבע צרדה כדפירשתי וצריך מעט יותר דכשקושרה בעיקר האמה מגיע העודף פשוט רב אחא בר יעקב קטר ג"כ באצבע צרדה ומהלית פירוש גודל סביב אצבעו והיינו ג"פ כדפרישית אי נמי מהלית כמו משלש והיא כ"א מר בריה דרבינא עביד כדידן שלא היה קושר על אצבעו כלל ואצבע צרדה לשיעורא נקט וכן אנו נוהגין ולפי זה הני שיעורי לא הוי אלא בשל יד אבל לפ"ה דפי' מהלית שגודל הרצועות יחד א"א לפרש אלא בשל ראש דשל יד לבדה אין שייך בה גדילות ושיעור של ראש פי' רי"ף וז"ל לאורכה דרצועה דרישא דימינא כי היכי דנימטי עד טיבורא · דשמאלא עד חדיא · ודידא עד אצבע צרדה וברא"ש דבריו כתב אילין מילי הגאונים ובשימושא רבה כתוב וז"ל שיעור תפלין של יד אורך הרצועה עד שיגיע לאצבע צרדה ובלבד שיהו מסולבין בשלשה זימנין וסימן לדבר והחוט המשולש לא במהרה ינתק והשימושא הכא שיטתו כרב אחאי : ולכל אלו הפירושין ק"ל דנקט תלמודא שיעוריהו דשל יד ושל ראש לא הוזכר ועל שיעור הגאונים שפירשו ימינא עד ליבא דשמאלא עד הדיא קשה ק"ל דלצד שמאל ישנו ללב שהרי הפלין (ה) משמאל ובעינן שימה כנגד הלב ולכתחלה ודאי נכון לעשות כשיעור הזה ומיהו אם נפסקו או נזדמנו לו שאין רצועותיהן ארוכות כשיעור הזה כדי רש"י ז"ל לסמוך עליו וגם בפירש"י ז"ל כאן פשוט וכפוף דאשכחן פרק האורג שיעורייהו כמלא רוחב הסיט וקאמר בגמרא רב יוסף מחוי פשוט וט' ופירושו כי הכא · עביד כדידן פי'

הגהות מהר"י ומהצה"ש (א) פי' גם למטה : (ב) שני : (ג) נ"ל שלם : (ד) נ"ל למ"ד פי' משום שבקיבורת מסה למטה לצד הארץ ואם כופף שאמה למעלה כשיעור יותר גדול שצריך לסבב ברצועה וק"ל : (ה) של יד :

חדושי אנשי שם

יש"י א פי' הא דקאי שלא דהיינו תרילים ניכרים והא דלמטה דקלף לא בעי למבדקים עוד פ"א בר מדעייל ונפיק לבד משלשה מקומות במקום הבדל ט' צריך לנגים א"ע בר מדעייל שי כי הם שני פירושים על בר מדעייל וט' :

באור מהרמ"ב

וגם טעות סופר דוכו בכל הד קושיא : ובתיקון תפילין פי' בתחילה כדי לגול ובסוף כדי כ"ף פשוטה · אינו מובן מה ענין כף פשוטה לשיעור שבסוף אלא כך נ"ל בתחלה כדי לגול ובסוף ולא כלום · ולמעלה ולמטה כשיעור אצבע דספרי שהוא למעלה כדי גגה של למ"ד ולמטה כדי כ"ף פשוטה או נ"ן פשוטה כמ"ש בב"י בסי' ל"ב : דכיון דאין שם אלא בית אחד יעשהו מרובע בעור שנית · פי' כדכתב בכ"מ בפ"ב מהלכות תפילין וז"ל וצ"ל שיעשה לה ד' בתים להכניס כל פרשה בבית א' דאי לאו הכי פסולה דהא אם אין תרילן ניכר פסולה עכ"ל · וכא דלא דייק דהא צריך ד' בתים · משום דהמ"ל שעושה מחיצות ביניהם תוך בית א' עד שיהא ד' חללים · א"כ א' דמוכ"ת לא מהני דהא בעינן תרילן ניכר ואם אינו עושה ד' בתים ממש כל אחד בפ"ע אין כאן תרילים באמת · ואף אם ירצה לעשות היכר תריץ לא מהני דתרילין ממש בעינן ע"י ד' בתים מובדלים כעשייתן : אלא למצוה · עיין בב"י סי' ל"ה בשם המנהיג : לא אמרן אלא בחדתי · פי' הא דפסלינן שנים זה כנגד זה או שלש זה שלא כנגד זה דוקא בחדתי אבל בעתיקי נ"ל בה פי' בשנים זה כנגד זה ולכאורה ה"ה בשלשה זה שלא כנגד זה אבל מכ"מ בעינן שיהא פני טבלא קיימת אפי' בעתיקי אבל בב"ח כתב דכיון דשלש נפסקו אף בעתיקא פסול : שלמים בלתי קרע · לפי"ז נ"ל דהא דבעינן פני טבלא קיימת הי' ט למטה ולמעלה אבל הצדדים אינם בכלל דהל"כ לא אפשר שיהא בית שלם ביניהם · ומ"ש בב"י דהצדדים בכלל הוא לפי' ב' דרש"י דר"ל שלא יהא קרע רואה חבירו משכחת זה שלא כנגד זה בלא הצדדים : ובס' הרמב"ם משמע דקאי ר"ח ורבא אתפירות וכו' · ומלבד זה יש עוד פלוגתא ביניהם דלהרמב"ם הגי' בהיפוך לא שנו אלא עתיקי אבל חדתא לית לן בה · ולדידיה סו"ל הך דהכא כמו הא דמחלקינן בין עתיקי לחדתא גבי קרע הנה תוך ג' שיטין דג"כ עתיקי חמירי מחדתי · אבל לגי' רש"י לעיל עתיקי חמירי משום דמגניא · וכאן הדתא חמירא כדפי' רש"י הטעם · ולהעיר גם לעיל חדתא חמירא כמו הכא לגירסת רש"י : ומכאן נראה מה שאמר בשימושא רבה כו' · וא"ת הא י"ל דהרי"ף מפרש כהרמב"ם דר"ח ורבא קאי אתפירה ומשם ילפי דין זה וי"ל דא"כ היה להם לחלק בין שתים ושלש או בין חדתי לעתיקי · גם להרמב"ם אינו מבואר הדין אם חזר וקשרו או תפרו מאי דיניה אבל אם למדום מהירושלמי מבואר דתפירה פעם ג' לא מהני ודע דכ"ז לאחר שנתפרו כבר אבל אם נפסק הגיד בשעת תפירה אפי' רק פעם אחת אסור וצריך ליקח גיד אחר כמ"ש הב"י סוף סי' ל"ב ומשמע דאפי' בקשרו לחוט הנפסק לא מהני בכה"ג : וכן אם נפסקה עוד שלישית כו' · אבל הפוסקים דלעיל לא התירו רק שני פעמים וטעם פלוגתתן מבואר בביאורי רש"ל על הסמ"ג : פ"ג ומיהו לפ"ה בשל ראש איירי כו' · ופי' ולא בשל יד דלרש"י לא

פירוש היה הולה אותה לפניו כמו שאנו נוהגין עתה: ורוחב הרצועות פירש ר"ת והגאונים וסופיא דרצועה כי אורכה דשעורה ואם רחבה יותר כשרה (*מר רב כהנא מחוי כפוף) עכ"ל רבינו שמשון ור"ב כתב וז"ל משפט אורך הרצועות בפרק הקומץ עד אגבע צרדה חוץ מקשר ומר מחוי פשוט כו' כדפי' ובספר מ"ג כתב וז"ל רוחב הרצועה יותר מחטה ופחות מכשעורה ואם פיחת או יותר לית לן בה עכ"ל ומיהו מתוך סמ"ק משמע דאם פיחת פסול וכן (א) כמה שפירשתי: ועוד כתב בסמ"ג וז"ל כתב ר"ב שאם נפסקה הרצועה ופחותה מכשיעור אין תקנה לא לקשרה ולא לתופרה אבל לפי מה שקבלתי על היא דירושלמי דפירש' לעיל מותר וכן משמע בדברי רא"ס ובדברי רבינו שמשון עכ"ל: קשר של תפילין הלכה למשה מסיני היינו השם שיש בקמטא הדפוס מכאן ומכאן אות שי"ן ואות דל"ת בקשר של ראש ובקשר של יד עוברת מעט מן הרצועה ונראית כמין יו"ד ובכן נעשה שדי וזו היא לשיטת הקונטרס כדפרישית לעיל בספר מצות גדול: אמר רב נחמן ונוייהן לבר • רב אשי הוה יתיב קמיה דמר זוטרא איתהפכא ליה רצועה אמר ליה ולא סבר לה מר ונוייהן לבר א"ל לאו אדעתאי פי' הקונטרס ונוייהן לבר שיהא השם נראה מבחוץ כלומר דל"ת של קשר ויו"ד של קשר של יד ואיתהפכא ליה רצועה פי' הדלי"ת ובקונטרס פי' שני לשונות ושניהם אית להו דקאי אקשר דאמרי' פ"ב דעירובין (ב) הל"מ [*הכי] עניבה מעניב והאמר רב יהודה קשר של תפילין הלכה למשה מסיני ואמר רב נחמן ונוייהן לבר אלמא משמע דקאי אקשר ואע"ג שהיה יכול להקשות בלא רב נחמן וכן מליט פ"ק דחולין גבי הביא קרבן על הדם איכא בינייהו: ומיהו טוב ליזהר המניח שלא התהפך הרצועה (ג) ובערוך פירש דלאו דוקא דלי"ת ויו"ד אלא כל שכן השי"ן שהיא בקציצה ר"י וכתב ר' שמשון לא הבנתי מה היפוך שייך בשינין הקבועות בקציצה אם לא מיירי שבתחלת עשייתה ישים השין על ידי הרצועה שחורה ומיהו כולה סוגיא משמע דמיירי בשל ראש כדאמרי' וראו כל עמי הארץ אלו תפילין שבראש וגם שהם קשר של תפילין אין אלא בראש כדאמר וראית את אחורי מלמד שהראה לו קשר של תפילין ומיהו מדקאמר ונוייהן משמע דאתרוייהו קאי אי נמי אקשר של ראש וארצועות ומיהו אי קאי ארצועות של ראש כ"ש אקשר של יד ועוד דלא אשכחן חילוק בין של ראש לשל יד ואין בידי להקל וטוב להחמיר עכ"ל: וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וגו' תני *ר' אליעזר בן יעקב אומר אלו תפילין שבראש כתב בשימושא רבה צריך לכסוייהו כדי שלא יראו דכתיב לך לאות ולא לאחרים לאות ור"ן אומר דלהכי של ראש קרי ליה וראו וגו' לפי שהם במקום גילוי בראש אבל של יד הם בזרוע תחת לבושו כדדרשי' לך לאות ולא לאחרים לאות והו דשין איכא בראש (*יו"ד ודל"ת) [*ודלי"ת ויו"ד] שביד לא הוזכר בשום מקום כדפרישית לעיל ומכל מקום ודאי טוב שיראו מדכתיב וראו וכתיב נמי וראית דאוקימנא אקשר ויש לפרש דשימושא מודה שצריך לראות הקשר ומיהו עתה (ד) חיישינן ליזהר ומכסין אותם אע"פ שאין נכון ובסמ"ג כתב וז"ל תפילין של ראש בגובה הראש מקום שמוחו של תינוק רופף ויש שם מקום להניח שני תפילין והניא פרק הקומץ רבה נאמר כאן בין עיניך ונאמר להלן לא תשימו קרחה בין עיניכם למת מה להלן בגובה של ראש אף כאן בגובה של ראש • פי' במקום שעושה קרחה והקשר של תפלין יהדק בראשו למעלה בעורף ולא במפרקת כדי שיהו ישראל למעלה כדאמרי' התם ורוחב הקציצה לכתחלה שני אצבעות כדאיתא בשימושא רבה ואם פיחת או ייתר לית לן בה עכ"ל סמ"ג: מאימתי מברך עליהם משעת הנחתן איני והאמר רב יהודה אמר שמואל כל הברכות מברך עליהם עובר לעשייתן אביי ורבא דאמרי תרווייהו משעת הנחה ועד שעת קשירה מכאן היה אומר רבינו אליהו שצריך לקשור תפלין בכל יום ור"ת השיב דאין צריך והביא ראיה מפ"ק דחולין מדאמר ת"ח צריך שילמוד ג' דברים וכו' א ועיין בתוספ' פרק קמא דחולין ועוד הביא ר"ת ראיה מפרק המוציא דקאמר מכניסן זוג זוג ביתנים אבל חדשות שיש בה רצועה ואינן מקושרות אין מכניסן ומפרש טעמא דהיה צריך לקושרם וה"ל קשר של קיימא ואי מתיר וקושר בכל יום לא הוי קשר של קיימא ומה בכך אם יקשרם וכן מוכח מפ"ה לעיל גבי עביד ב כי דידן שאין קושר בכל יום ועוד הביא ר' שמשון ראיה דאין צריך לקשור בכל יום דאמרי' פרק בתרא דמסכת מקואות אלו שאין צריכין שיבא בהן מים כו' והתפלין של ראש בזמן (*שהוא אוצא) : [*שהן חוצה] הגה"ה פירוש הקשר דחוק והתפלין של יד בזמן שאין עולה ויורד פירוש שקשור בחוזק ואינו מרופה עכ"ה: ומדאין צריך להטבילו בשעת טבילה אלמא קשר של קיימא הוא סמ"ג ועוד דאי צריך לקשור בכל יום הל"ל משעת קשירה עד שעת הנחה דשל ראש לכל הפחות אי אפשר להניח עד שיקשור ומפרש רבינו תם משעת הנחה עד שעת קשירה ר"ל עד שמהדק בראשו שבשעה שמסלקן מרפה הקשר קצת להוציא בריוח וכשמניחן מהדקן בראשו והוי זו דרך לבישתן וקשר לשון דיבוק כמו שאיה קשורה בולד • ר"ת • שלח רב חייא משמיה דר' יוחנן על תפילין של יד מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין ועל של ראש מברך אקב"ו על מצות תפילין אביי ורבא דאמרי תרווייהו לא שח מברך אחד שח מברך שנים פ"ה דקאי אשל יד ואשל ראש והיכא דלא שח אינו מברך רק על של יד להניח ועל של ראש אינו מברך דזו היא גמר המצוה והקשה רבינו תם דא"כ ר' יוחנן לא קא מיירי אלא בשח ואביי ורבא לפרושי מילתא דר' יוחנן אתו ואין משמע כן הלשון ועוד דאין סברא דאותה ברכה נתקנה לפושעים דוקא דהיינו שח ועוד דבסדר רב עמרם מונה אותם שנים במנין מאה ברכות ומפרש ר"ת דקאי אשל ראש דוקא דהיכא דשח מברך להניח תחלה ואח"כ מברך על מצות תפלין (ה) על של ראש וכן מוכח בשימושא רבה ומיהו לפירוש רש"י ז"ל י"ל שהוצרכו חכמים לתקן שתי ברכות שהרי של יד אינו מעכב של ראש ולא ראש של יד ופעמים שמניח כל אחד לבדו (ו) [*מ"מ] זה אינו (*קשה) [*דקשה] לפ"ה דבפרק הרואה וכן בירושל' איתא על תפילין דדרעי' (ז) להניח כדי [*פי' לבדו] דרישיה להניח ועל מצות כו' והיינו כר"ת: הגה"ה כתב רי"ף והלכך לא מברך שתי ברכות אלא היכא דשח אבל לא שח אין מברך אלא אחת והכי נמי אשכחן בירושלמי כשהוא לובשן אומר להניח תפלין ושמע מינה דאין מברך על שתיהן אלא ברכה אחת וכן כתב רב האי גאון וכ"כ רב אחא משבחא עכ"ל רי"ף [*עכ"ה] ומיהו בתשובות הגאונים משמע שלא היה כתוב שם רק ברכת להניח והו לא ובספר העיטור מביא משם ראיה לפי' הקונטרס שאין לברך רק להניח בלא שח וקלת. יש להביא ראיה לפי' הקונטרס מדלעיל דקאמר עד שעת קשירה והיינו הידוק כדפי' ובשלמא בשל יד שייך הידוק אבל של ראש הקשר קבוע ועומד וי"ל בדוחק דאף בקשר של ראש שייך הידוק קצת כדפי' לעיל ועוד משמע כפירוש רש"י ז"ל דבשל יד כתוב וקשרתם והוו עיקר מצותן ושייך בהו עובר לעשייתן אבל בשל ראש לא כתיב קשירה כלל ומשמע דהוו הכל בכלל הנחה וה"ר אלחנן אומר לפי שבשל ראש יש קדושה יותר כדפרישית לעיל הקנו בהם ברכה בפני עצמו אי נמי מפני שאין מעכבין זה את זה ואם יארע לאדם שלא יהיה לו רק תפילין של ראש מברך עליהם שתים להניח ועל מצות תפילין והיינו כמו שח וכן ראיתי שהורה ר"י הלכה למעשה ואומר ר"ת דוקא אם שח דברים בטלים אבל שח לצורך התפלין אין חוזר כדאמרינן בברכת המוציא ועוד אומר ר"ת דאפי' ענה קדיש או ברכו בינתים אין הפסק אחרי שאין יכול להניחם עד שיענה עם הצבור ואין הפסק אחרי שצורך הוא זה לו וצריך להקדימו ועוד פי' גר"ת בס' הישר דוקא הכא הפסק הוי היכא דשח כיון שצריך להניח של ראש ובענין אחר לא נגמרה המצוה אבל לגבי שחיטה אם שחט כמה עופות ושח בינתים אין זה הפסק כיון שאם ירצה לא ישחוט יותר ודי לו בברכה ראשונה • ור"ן לא הודה לו ואומר שצריך לחזור ולברך והאריכו בדברים ועי' בתוס' שאכן ובפרק כיסוי הדם • תנא שח בין תפילין לתפילין עבירה הוא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה פירש ה"ר אלחנן דוקא שח מזיד ולא שוגג ואפי' מזיד ושב בכל לבו אין חוזר • תנא כשהוא מניחן מניח של יד ואח"כ של ראש וכשהוא חולצן חולץ של ראש ואח"כ חולץ של יד בשלמא מניח של יד תחלה דכתיב לאות על ידך והדר ולטוטפות ב"ע אלא חולץ של ראש תחלה אמאי אמר רבה (*בר בר חנה) [*רב המנונא] (ח) אסברה לי והיו לטוטפות בין עיניך כל זמן שיהיו בין עיניך יהיו שנים • גרסי' במסכת יומא בפרק אמר להם הממונה ש"מ מדרים לקים עבורי דרעא אטוטפתא אסור משום דאין מעבירין על המצות ופירש שם רש"י ז"ל שלא יניח של ראש קודם ותימה לפי' דלמה לי מדר"ל תיפוק ליה מברייתא ועוד דמפיק הכא טעמא מקרא ולא משום דאין מעבירין עה"מ כדמפרש התם ומפרש ר"ת בשם ר"ת שאמר משום

חדושי אנשי שם

ג"מ א פי' דלר"ת נראה דהסיא קשירה היינו הידוק שמהדקן סביב ראשו כמו שאיא קשורה בו וכמו קשורה בו ככלב דאי קשירה ממש וכי בכל יום ילך אצל בר הבו פי' דאמרינן בגמ' א"ר יהודה אמר רב ת"ח צריך לידע ג' דברים כו' ורב חנינא בר שלמיא משמיה דרב אמר אף קשר של תפילין כו' ופריך ואידך ומתרץ הני שכיחן פי' התוס' כדאמרי' תפילין בי בר חבו מסכת שכיחי: ב ופירש"י לשם כי דידן כמנהג שלנו ותולין לפניו וקשה איך מוכח משם וי"ל דס"פ הואיל ורבה לעיל אמר דקטיר ליה ופירש"י קושר אותו בראשו ר"ל רק סביב ראשו ואינו קושר הקשר בכל יום וא"כ מר בריה דרבינא דפליג עליה אמר דעביד כדידן ופירש"י כמנהג שלנו ותולין לפניו אם כן אם היה סובר דמנהגנו לקשור הקשר בכל יום למה פירש דפליגי בתולין לפניו למה לא פירש כמנהגנו שקושרים הקשר בכל יום אלא משמע דאין מנהג:

באור · מהרמ"ב

קא יהיב שיעורא על של יד: ישים השי"ן על פי הרצועה שחורה • וזה תימה מגמרא דשבת דף כ"ח ע"ב דמשני אלא לרצועות דמשם מפורש דליכא שי"ן ברצועות כי אם בבית: ואם פיחת או יתר לית לן בה • עיין בריטב"א בעירובין ריש פ' המוצא תפילין שכתב דלא יהיו התפילין פחותים מאגבע ומעט יותר דע"ז ראיית התוס' שם נהאי דמקום יש בראש להניח ב' תפילין ולא ג' ראיה תזקה הוא והא דכתבו התוס' שהוא רק כעין ואיה היינו לענין שיהיו ב' אצבעות ע"ז ליכא ראיה דכיון דצריך אצבע ומעט יו"ג שוב ליכא מקום ג' תפילין: וכה בכך אם יקשרם • פי' א"כ גם חדשות ליאסרי • ובלשון הסמ"ג משמע לכאורה דראיתו מהא דיבנית מותרות וכתב עליו מהר"א שעיין צ"ש גם רש"ל בביאוריו שם אבל בלשון ספר התרומה יש תימה שכתב וז"ל ואי עביד קשר בכל יום אם כן אינו של קיימא אז ישנות נמי ליתסרי עכ"ל וקשה להולמו: דשל ראש לכל הפחות א"א להניח עד שיקשור • משמע אבל משל יד לא קשה משום דעושה הקשירה כשכבר הוא מונח על היד אבל במעדני מלך כתב שאין זה מיקרי הנחה כיון שאינה ראוי למצותו עד אחר הקשירה • ולכן לעולם מיקרי קשירה קודם הנחה ממש למאן דס"ל דבעי לקשור בכל יום: ואין משמע כן הלשון • פי' דעיקר הוי' כר"ש דר"י מיירי בשח וזה הסר בגמרא והכ"ת תי' גם שמקשן ידע דר"י איירי בשח רק דהוקשה על אביי ורבא דקאמר חוזר ומברך דמשמע אותה ברכה עצמה • ע"ז מקשה מסר"י והאי מסני דאביי ורבא ר"ל דשח חוזר ומברך ברכה אחרת ולא אותה ברכה דוקא: דהיכא דשח מברך להניח תחלה ואח"כ מברך על מצות • כמאיר סוף ר"ה כתב דבעי' שימשמש בשל יד כדי שיחול הברכה דלהניח גם על של יד ומשום דבעינן תכופות אהדדי • אבל כל הפוסקים לא כתבו כן ונראה דלהסוברים דהא דאמרינן דרבנן דבי ר"א משמשי ומברכי היינו כשנתמטי מיקומן דוקא תו ל"ל כסמאור • אבל המאור ס"ל כרש"י ותוס' דאף כשאהרו במקומן מברכי על המשמוש: ה"ג זה קשה לרש"י דבפ' הרואה כו' • פי' בדף ס' ע"ב כד מנח תפילין אדרעיה לימא ברוך כו' להניח אריסיה לימא ברוך על מצות: וכן בירושלמי • כוון להא דאיתא בירושלמי פ' היה קורא באיזה נד הוא מברך ר"ז בשם ר' יעקב בר אידי כשהוא על יד מברך כו' להניח כשהוא נותן על הראש מהו אומר ברוך כו' על מצות תפילין • אבל מ"ש את"כ וה"ג אשכחן בירושלמי ר"ל ירושלמי דבפ' הרואה דשם איתא העושה תפילין לעצמו מברך כו' להתריה כו' כשהוא לובש אומר על מצות תפילין משמע דמברך רק אחת אך דברי הירושלמי הללו בלא"ה קבין דהמברך אחת מברך רק להניח • וירושלמי קאמר על מצות • גם בלא"ה לא קי"ל כהך ירושלמי דאיהו מצריך לברך על עשייתן ולא קי"ל כן כמ"ש התוס' במנחות דף מ"ב ע"ב ד"ה ואילו לעשות כו': ובשלמא בשל יד שייך הידוק כו' • מכאן משמע קצת כלשון הרמב"ם דדקדק לכתוב בשל יד דיברך אחר ההנחה קודם ההידוק ולא כתב כן גבי תפילין ש"ר וכ"מ בירושלמי דפ' היה קורא הנ"ל דגבי של יד קאמר כשהוא על יד ובש"ר קאמר כשהוא נותן ונ"מ בש"ר משמע ג"כ בשל ראש יברך קודם ההידוק ואחר ההנחה כמ"ש הב"ח: וצריך להקדימו • והרא"ש לא פסק כן אלא אף לקדיש ולקדושה אם ענה צריך לברך שנית • ובב"י פסק דיתחוק ויכוין • ומ"מ בהיש"ת למנהגנו שאין מברכין בהוש"מ נ"ע בהפסק קדיש וקדושה די"ל בכה"ג סמכינן שפיר אדברי ר"ת בכהאן דרשאי לענות קדיש וקדושה: ת"ר היה משכים • בגמ' התחלת הברייתא כך הוא ת"ר תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן כו' וגימ' דקאי אדלקמן הכ מניחן קודם עמוד השחר אימתי ראויה לברך וקאמר משעת הנחתן עבעת זמן הנחתן • אבל הרא"ש מפרש דמלתא בהגפי נפשיה הוא המשעת הנחתן יברך קודם ההידוק וכ"מ דמפרש הספר כאן ולכן לא הוצרך להביאו לרישא דברייתא שכבר כתב לעיל דיברך אחר ההנחה קודם ההידוק: וירא במאי יאבדו • ברי"ף וברא"ש ליתא לזה • והספר גריס כגירסת גמ' דידן וכ"מ לדינא כדלקמן בע"ה: דצריך להפסיקו כו' • משמע כאן דהר"י סובר דבמשמוש מברך אף בלא נכמתו ממקומן • ולעיל ברא"ש כדאייתי הא דרבנן דבי ר"א כו' כתב סי' ר"י דהפיו ממשמשים בהם להחזירם למקומן דוקא וסתרי אהדדי גם משמע בכאן דהמהלך בין תפילין לציצית ס"ל דבציצית אפי' משמוש לא מהני ובב"י סוף סי' ח' כתב לייש מה שכתב בתשובת הגאונים שם דטוב לתשמש משום דיש חילוק בין תפילין לציצית משמע דלפום אותו החילוק ציצית לא בעי משמוש וזה אינו כמבואר כאן שהסברא להיפוך • והנה נדין זה נחלקו הפוסקים הרמב"ם בספיב דין זה וכתב הב"י בסי' ל' דס"ס משום דס"ל דהא דמשכים

ויולא לדרך מניחם הוא רק למ"ד זמן תפילין • אבל לדידן דקי"ל לאו זמן תפילין אין רשאי להניחם ואפי' אע"ג דבדרך לא שייך השתא דשינה גם הוי לשמרם מ"מ לכתחילה אין להניחם אף בלשמרן דרק לשמרן אלא לכלקם מהני לשמרם כדס"ל להרמב"ם לקמן • וקשה הא מסתמא סריפא דברייתא לת"ק קאי ואם הת"ק ס"ל לילה זמן תפילין ואע"ג דמתמיר לחלוץ מיד שתשקע החמה • א"כ מכ"ש ר"י ורבנן דמקילי טפי שאינו להגון כ"א עד שתכלה רגל או עד זמן שינה מכ"ש דס"ל זמן תפילין דאי ס"ל לאו זמן תפילין לא היו מקילין טפי מת"ק • וא"כ הרמב"ם דפוסק לאו זמן תפילין הוא דלא ככולהו הנך תנאי דברייתא ונגד דברי ר"ע ושבק דברי כולהו ופוסק כר' יוסי הגלילי דסא ודאי תימה • ועוד אי נימא דלכולי עלמא ס"ל זמן תפילין א"כ פליגי רק בהרחקה וסייג דאתו שינה • ופליגי בג' שיעורים תנא קמא חייש להרחקה משתקע החמה ור"י לא חייש כ"א מבתכלה כו' ורבנן לא חיישי כ"א בזמן שינה וזה דוחק • מיהו דקושיא זו לא ניחא להרמב"ם בלא"ה אף אם נפרש דס"ל לכ"ע לאו זמן תפילין הוא אבל קושיא קדמייתא קשה • ושיב מקום לומר דהיא הנותנת ת"ק ס"ל לילה זמן תפילין וא"כ הוי שרי אפי' להניח ורבנן דחיישי לשמא יישן בהם הוצרכו לגזור מה"ט שלא יניחם בלילה ממילא גזרו ג"כ שמחויב לסלקם מיד כשתשקע החמה ג"כ מהאי טעמא דשמא יישן אבל ר"י והכמים דס"ל לילה לאו זמן תפילין ולא הוצרכו לגזור אטו דהנחה דבלא"ה אסור מדאורייתא לא גזרו חכמים על חיוב סלוקן לחודא דאינו מצוי כ"כ כיון שבלא"ה אסור בהנחה ולכן אינו מחויב לסלק עד שעה שתכלה רגל או עד שעת שינה • אך בסוגיא לא משמע כן דהכא דבקיל וטרי וכה אמר (ר"ס) [רבה בר"ה] ספק תפיכה כו' קאמר מאי קסבר אי קסבר לילה לאו זמן תפילין כו' מבואר בהדיא בסיפוך דאי לאו זמן תפילין מחויב בסילוקן אבל אי זמן תפילין אינו מחויב בסילוקן ובאמת דמסוגיא קשה בלא"ה להרמב"ם כשאכתוב לפנינו דברי ספר התרומה והרא"ש • גם י"ל לעולם דהנך תנאי ס"ל לילה זמן תפילין ואס"ה פוסק הרמב"ם לילה לאו זמן תפילין משום דבקיל וטרי ר"י ור"א אליבא דריב"ג ש"מ דס"ל כוותיה גם ס"ל דאביי בפ"ק דבילה גבי היה בא בדרך וקדש עליו היום ס"ל ג"כ דלילה לאו זמן תפילין כמ"ש התוס' שם וכן במאור שם מבו"ס פסק הרמב"ם דלילה לאו זמן תפילין • אבל לעולם דהנך תנאי דברייתא סברי דלילה זמן תפילין ומבו"ס ס"ל לת"ק בהשכים לדרך דמניחן • אך בכ"מ כתב להדיא דהרמב"ם ס"ל אליבא דהנך תנאי דברייתא דכולהו ס"ל דלילה לאו זמן תפילין וא"כ ודאי דקשה אמאי השמיט הרמב"ם האך דינא דהשכים לדרך ולקמן יבואר עוד בעז"ה • אבל דעת הר"פ שבסמ"ק והובא בטור ס"ל בהיפוך מהרמב"ם דהא דבהשכים לדרך מניח ואינו מברך היינו למאן דאמר לילה לאו זמן תפילין אבל למאן דאמר זמן תפילין מניחן ומברך עליהן ולפירוש זה ר"י והכמים דסבירא ליה זמן תפילין כמו דפליגי לענין תחלת הלילה שאינו מחויב לסלקם כן הה"נ ה"מ למיפלגי לענין סוף הלילה ביוצא לדרך דצריך לברך אך ניחא להו לאיתקשי פלוגתתן בתפילין גופא ולא בברכה דידהו גם לסיים שנה ומודים חכמים לר"י כו' דלא יניחם לכן נקטו פלוגתתם בכה"ג ויש שמקשים על הר"פ דאיך יברך עליהן כיון דמ"מ מדרבנן אין להניחם בלילה ממילא אין ראוי לברך עליהן והראיה דהרי לת"ק דס"ל לילה לאו זמן תפילין מדאורייתא ולא יברך עליהן עד זמן הנחתן שהוא לאחרים ונשיכיר את חבירו ברחוק ד' אמות • וזמנו מדאורייתא הוא מיד בעמוד השחר ורק מדרבנן בעינן באחרים והפ"ה אינו מברך עד ההוא הזמן ומינה והכ"ד בלילה אע"ג דמדאורייתא זמן תפילין הרי מדרבנן לאו זמן תפילין ולא יברך ע"כ כן הקשה בתשובת שאגת אריה סי' מ"ו ולק"מ דהתם עד זמן שיכיר כיון דחכמים עבאו בלילה א"ע הגילה ואסור להניחם מדרבנן אבל כאן כיון דלילה זמן תפילין ואין איסורו דגילה ה"נ משום חשש דשמא ישן בהם ממילא בדרך דליכא חששא דשינה ליכא איסורא כלל אפי' מדרבנן ושפיר הוא ולכן מברך עליהן • וז"ל כסמ"ק השכים לדרך ומהירא כו' במאי יאבדו • וכתב הגה"ה כמ"ק ע"ז ונראה דהפילו בלא רשות דבמאי יאבדו שרי להניחם לכתחלה קודם היום דליכא למיחש בישן כיון שהשכים לצאת עכ"ל ופי' והאי בשרי הא בפינן שפיר להו"ס דלמה יאבדו משום דדברי ת"ק הוא דס"ל לילה לאו זמן תפילין • אבל לדידן דקי"ל זמן תפילין שרי בלאו הכי וממילא ג"כ יברך עליהן • אולם הרי"ף והרא"ש הביאו הברייתא כגרסה • ולכאורה קשה לסמ"ש הרמב"ן בס"ק דביצה אליבא דהרי"ף דס"ל לילה לאו

רב האי גאון שהפירוש כשחולץ תפילין ומכניסן בתיק לא יעביר של יד לתתם לתוך התיק קודם של ראש אלא יכנים של ראש תחלה ואח"כ של יד בתיק דכשיניחם יפגע תחלה בשל יד כדי שלא יעבור על המצות ולא גרסינן א התם טוטפת דהוה משמע כפ"ה אלא גרס (*טוטפתא) [*אטוטפתא] ורבי' אליהו פי' דמיירי לענין משמוש שצריך בתפילין ק"ו מלין ולהכי קאמר דממשמש של יד קודם דאין מעבירין: ת"ר היה משכים לצאת לדרך וירא שמא יאבדו מניחן וכשיגיע זמנן לברך עליהם ממשמש בהם ומברך · מכאן אומר הר"ן דמי שמשכים לצאת לדרך והיה לבוש טליתו בעוד לילה כשיגיע זמנן ממשמש בהם ומברך רק שיתקן אותו קצת וא"צ לפושטו ולחזור וללובשו כי הכא דסגי במשמוש דתפילין ואו' ר"י דלא דמי דתפילין איכא חיוב למשמשן דלא סגי בלאו הכי יוצא נמי גבי ברכה בהכי אבל גבי טלית הלבוש וקאי קצת נראה דצריך להפשיטו ולחזור וללובשו לברך עליו מיהו נהגו כפי' ר"ן ופוק חזי מע"ד: ועד מתי מניחן עד שתשקע החמה ר' יעקב אומר עד שתכלה רגל מן השוק וחכ"א עד זמן שינה ומודים (א) חכמים (*לר') [*ור'] יעקב שאם הלך לצאת לבית הכסא או ליכנס לבית המרחץ ושקעה החמה שוב אינו חוזר ומניחן אמר רב נחמן הלכה כר' (אליעזר בן) יעקב ופלוגתייהו דתנא קמא סבר לילה לאו זמן תפילין (ור' יעקב) וחכמים סברי לילה זמן תפילין ומכל מקום גזרי' שמא יישן בהם ומר גזר משתכלה רגל מן השוק ומר לא גזר רק זמן שינה דוקא (ב) שהרי אין צריך *לחזור ולהניחן קאמר ופליגי אמוראי נמי בסמוך [*נל"ה שגורס בגמ' ומודים חכמים לר' יעקב שאם חולץ שא"צ להחזיר ולהניחן פי' אינו מחויב להחזיר ולהניחן ומיהו אם ירצה יכול לחזור ולהניחן אלמא דלילה זמן תפילין ולאפוקי הספרים שלנו דגרי' ומודים חכמים לר' יעקב שאם חולץ כו' שוב אינו חוזר ומניחן משמע אינו רשאי שוב להניח אם ירצה וכן פי' רש"י אינו חוזר ומניחן דלילה לאו זמן תפילין הוא והיינו כדפרשתי · דאינו חוזר ר"ל אינו רשאי] :

בשבי א"ד אר"נ אין הלכה (כראב"י) [כר"י] והא [רב חסדא ורבה בר] רב הונא מללי בתפילין בתורתא הא ודאי פליגא והא אמר רבה בר הונא ספק חשיכה ספק אין חשיכה לא חולץ ולא מניח הא ודאי חשיכה חולץ התם בע"ש איתמר: מאי קסבר אי קסבר לילה (*לאו) זמן תפילין שבת נמי (*לאו) זמן תפילין ואי קסבר לילה [*לאו] זמן תפילין שבת נמי [*לאו] זמן תפלין דמהיכא דנפקא ליה דממעט שבת מהתם ממעטין לילות ואם תאמ' אפי' למאן דאמר שבת זמן תפילין אסור מדרבנן כדאמרי' פרק במה אשה ולא בתפילין וקאמר עלה בגמ' ולא תימא למאן דאמר שבת לאו זמן תפילין אלא אפי' למ"ד שבת ז"ת אסור דילמא אתי לאיתויינהו אי מיפסקי ומיהו לר' ענני בר ששון דאמר בכבול לחגר שרי לצאת ניחא [*פי' דהכא בחגר] (ג) וגם ר"ת פסיק התם כוותי' אבל לרב דהתם דאסר אף בחגר ק' וי"ל דאיירי שצריך למשמש בהן כל שעה מדכר ולא חיישי' שמא ישכח ויצא וכה"ג אמרי' התם גבי מחט ומיהו למ"ד שבת לאו זמן תפילין אפי' בחגר אסור והכי קיימא לן ר"י : תניא ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה ימים ולא לילות מימים ולא כל ימים פרט לשבתות וי"ט דברי ר' יוסי הגלילי ר' עקיבא אומר לא נאמר חוקה [*זאת] אלא לפסח בלבד תניא ר' עקיבא אומר

הגהות מהר"י ומהצה"ש (א) נ"א ומודים חכמים ור"י לת"ק : (ב) אבל אין לפרש דסברי לחזור ולהניח אם חולץ בזמנם שסברי כו' : (ג) וס"נ איירי לחגר :

חדושי אנשי שם

א ול"נ התם טוטפתא דהוה משמע, כפי' הקונטרס אטוטפות כך יש להגיה אף כי בדפוס כתב טוטפתא וקשה דמאי שנא טוטפת או אטוטפת מה הוכחה וי"ל דאטוטפתא משמע שמעביר של דרעא קודם טוטפת של ראש כי מעביר הוא כמו קודם ואז הוא כפי' ר"ת דפי' דמיירי בהנחת התפילין לתיק שאז אסור להעביר הדרעא ר"ל להקדים להניחו בכיס קודם הראש דמיירי בהסרת התפילין אבל אי הוא גרים טוטפות הוא כתיב אעבורי דרעא טוטפות הוא משמע שעובר על הדרעא טוטפת עצמה ולוקח אחרת שהיא של ראש ואסור וא"כ היה מדבר בהנחתו כרש"י :

באור מהרמ"ב

[illegible]

אומר יכול יניח אדם תפלין בשבתות וי"ט ת"ל והיה (לך) לאות על ידכה ולטוטפות בין עיניך מי שצריך אות יצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות : אמר ר' אלעזר כל המניח תפלין אחר שקיעת החמה עובר בעשה ור' יוחנן אמר עובר בלאו לימא בדר' אילא אמר ר' בון קא מיפלגי דאמר כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה דמר אית ליה דר' אילא ומר לית ליה דר' אילא לא דכ"ע אית להו דר' אילא והכא בהא קמפלגי מר סבר השמר דלאו לאו והשמר דעשה עשה ומר סבר השמר דעשה נמי לאו • א"ר אלעזר אם לשומרן מותר ואמר (*רבא) [*רבינא] הוה יתיבנא קמיה דרב אשי והוה מנח תפלין בהורתא והמינא ליה לשומרן קא בעי להו מר אמר לי אין וחזיתיה לדעתיה דלאו לשומרן קבעי להו קסבר הלכה ואין מורין כן מכאן יש להוכיח דלילה זמן תפילין מן התורה כרב אשי דבהרתא הוא וכן [*רבה בר] רב הונא ורב חסדא דלעיל דמצלו בהו באורתא וקי"ל נמי כר' עקיבא מחבירו דלא ממעט אלא י"ט ושבת והכי אית להו לר' יעקב ורבנן דלעיל אלא דגזרו מדרבנן פן יישן בהם כדפ"ל הלכך נראה שאין לברך כשהולך תפליו לשמור חקיו דאם חולצן שחרית פשיטא דאין לברך דהא אין מצוה בסילוקן דכל היום זמנה ואם מסלקן סמוך לחשיכה אכתי אין מצוה בסילוקן דלילה ז"ת ואם בערב שבת או בערב יום טוב מסלקן בדין הוא דליבעי ברוכי [דף פו ע"א] די"ט ושבת לאו ז"ת הוא ומיהו אומר ה"ר אלחנן כיון דקי"ל כר' עקיבא דמוקי חוקה לפסח ולא לתפילין לסכי אין לברך שהרי הברכה נתקנה על שם קרא דחוקה פירוש לשמור חוקיו להסירן כשאין זמנן וכ"פ ר"ת בנדה פרק בא סימן [*גבי] ולבני מערבא דמברכי בתר סילוק תפילייהו לאתויי מאי ודוקא בתפלין היו בני מערבא מברכין בתר סילוקן לפי שכתוב אליבייהו בתפלין ושמרת את [חוקיו] ועובר בעשה המניחן אחר שקיעת החמה הילכך [*איכא] (אין) מצוה בסילוק ולהכי לא היו מברכין אחר סילוק ציצית אע"ג דציצית לאו זמנו בלילה כדפירשתי בהלכות ציצית לפי שאין מצוה בסילוקן ואפי' מבלאים לפי' ר"ת והוא הדין דה"מ למימר לאתויי שאר מצות [*בתום' וה"ה דהוה מצי למימר לאתויי ציצית וכו'] דמילתא דפסיקא נקט ומיהו מדרבנן אסור להניחן אחר שקיעת החמה כדאמרינן לעיל שאם חלצן ושקעה חמה שוב אינו מניחן אבל אינו חולץ אם ירצה עד שינה כמו רבנן וכדדייק לרבה בר רב הונא דודאי חשיכה כיון שהם עליו (*והמאי) [*אמאי] חולץ וכדרב אשי דלאו לשומרן קא בעי וכו' והא דתניא בר"פ המוצא הניעור בלילה רצה לחלוץ רצה להניח ומוקי לה כמ"ד לילה זמן תפלין להניח לאו דווקא אלא אם הם עליו חולץ אם ירצה או יניחם כמו שהם עליו ושקעה חמה הנקט לעיל ר"ל לילה וכדממעטי' ימים ולא לילות משמע לילה גמורה וכן משמע מדדייק לעיל הא ודאי חשיכה חולץ והכי אשכחן פרק במה מדליקין דשקיעת החמה ר"ל לילה : לעיל פרט לשבתות וי"ט מסופק היה הר"ן בחול המועד מי נימא דלא הוו ח"ה אות כיון דמדאורייתא שרי בעשיית מלאכה דקראי בפ"ק דחגיגה הסמכתא נינהו כדמ' ר"ת ומותר להניחם או דילמא כיון דשייכי בהלכות י"ט לגבי איסור חמץ וחיוב סוכה וקרבנות אות קרינא ביה ואסור להניחן ור"י הביא ראיה מפרק בתרא דמ"ק כותב אדם תפלין לעצמו וציצית לטליתו ועוד ראיה מן הירושלמי דמ"ק הד בר נש אוביד ליה תפליו בחולא דמועדא אתא לגביה דרב (*חננאל) שלחיה לרבה בר בר חנה אמר ליה זיל כתוב ליה (א) (*והב) [*או הב] ליה דידך וקאמר מתני' פליגא עליה דרב כותב אדם תפלין ומזוזות לעצמו הא לאחר לא פתר ליה בכותב להניה פירוש לאחר המועד ויש לדחות דאליבא דר' יהודה דאית ליה ר"פ המוצא שבת זמן תפלין והכי אית ליה לר' מאיר ומיהו אינו נראה דא"כ לריך לומר דהלכה שבת זמן תפלין ואיך יתכן לומר דרב יסבור דלא ככולהו אמוראי דהכא דס"ל שבת וי"ט לאו ז"ת ובפ' א השולה אמרינן עבד שהניח תפלין לפני רבו יצא לחירות וא"כ ה"ה אשה דנמר לה לה דפטור ושהם משנה פרק מי שמתו נשים ועבדים וקטנים פטורין מק"ש ותפלין [*וא"כ ע"כ שבת וי"ט לאו זמן תפלין והוה מ"ע שהזמן גרמא ולכך נשים פטורות] הלכך נראה ראיה גמורה מן הירושלמי דחול המועד חייב בתפלין ר"י ובסמ"ק וכן בס"ה פי' דיש להניח בלא ברכה ומיהו מהר"ם היה מברך עליהם מהטיא דירושלמי שהבאתי מלאתי • אמר רבה בר בר חנה חייב אדם למשמש בתפליו כל שעה ק"ו מציץ שלא היה בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו תפלין שיש בהן כמה אזכרות לא כל שכן • ת"ר ידך זו שמאל שנא' וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין אף קשירה בימין וכיון דקשירה בימין הנחה בשמאל רב אשי אמר ידכה יד כהה א"ל ר' אבא אימא יד שכחה מי כתיב בחי"ת כתנאי ידכה יד כהה זו שמאל אחרים אומרים ידכה לרבות הגידם תניא אין לו זרוע פטור מן התפלין אחרים אומרים ידכה לרבות הגידם נראה לר"י דתרי שמעינן מיד כהה ואתי לאוסופי דגידם איקרי יד כהה ות"ק ס"ל יד בעינן לאפוקי גידם דאין לו יד כלל • ת"ר אטר מניח תפלין בימינו שהוא (ג) (*שמאל כל אדם) [*שמאלו] והתניא מניח בשמאלו שהוא שמאל לכל אדם ההוא בשולט בב' ידיו : ת"ר ידך זו שמאל אתה אומר שמאל או אינו אלא ימין ת"ל ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים ואומר ידה ליתד תשלחנה וימינה וגו' ואומר למה תשיב ידך וימינך מקרב וגו' ר' יוסי החורם אומר מצינו יד ימין שנקראת יד שנאמר וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו ואידך יד סתמא לא איקרי ר' נתן אומר אין לריך הרי הוא אומר וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין אף קשירה בימין וכיון דקשירה בימין הנחה בשמאל ור' יוסי החורם בשמאל מנא ליה נפקא ליה מהיכא דנפקא ליה לר' נתן רב אשי אמר מידכה יד כהה שאל ה"ר אלחנן את הר"ף אביו ב מי שאיטר לענין כתיבה לבד ולשאר מלאכות בין ביד בין ברגל הוא ימינו [ימינו] (ג) מהו לתפלין מי ניזיל בתר כתיבה וכן משמע קלת הכא דביד שיכתוב יקשור או ניזיל בתר עיקר כחו דלא כהה הוי • והשיב דה"ל כשולט בשתי ידיו ומניח בשמאל כל אדם ומיהו רש"י ז"ל גבי

הגהות מהר"י ומהצה"ש (א) א"ל רב כתוב ליה : (ב) נ"ל בימין כל אדם שהוא שמאלו והתניא כו' : (ג) פי' ימינו ימין כל אדם מהו וכו' :

חדושי אנשי שם

מהר"ם א איני יודע מה ענין זה לזה ושמא טעות סופר שהכניסו כאן ואין זה מקומו וכדי לסולמו י"ל בדוחק דס"ל בשיעבוד תליא מילתא כי היכי דחזינן בעבד ואשה כיון דרשות אחרים עליהם פטורין מן התפילין דכוותה שבתות וי"ט שכל אדם משועבד למצות שבת וי"ט עד שצריך להתבטל ממלאכתו על ידם הלכך פטור נמי מן התפילין אבל ח"ה דליכא עליה דאינש שיעבודא דמ"ס ומותר בעבודת עצמו מס"ת הלכך דין הוא שיתחייב בתפילין : ש"י ב ועוד יש ל"א בזה מי שאינו איטר לענין כתיבה בלבד ולשאר מלאכות בין ביד בין ברגל הוא ימינו שמאלו מהו לתפלין וכו' :

באור מהרמ"ב

שבת לאו זמן תפילין אסור אפי' בחצר • אם רצה לומר דס"ל דיש בהנחת תפילין בשבת איסור דאורייתא לא א"ש הלשון אפי' בחצר ע"כ נראה דר"ל משום גזירה דהוצאה דדוקא אם זמן תפילין דאסור להסיח דעת ליכא בו חשש דהוצאה אבל אי לאו זמן תפילין שפיר איכא ביה חששא דהוצאה לרשות הרבים : אמר ר"א כל המניח תפילין בלילה כו' • יש לעיין אם ג"כ הדין כן במניח תפילין בשבת למאן דמפיק ליה מן ושמרת דלכאורה כמו בלילה דממועט מן ימים עובר בלאו הה"ד שבת דממועט מן מימים ג"כ קאי עלה ושמרת וכן כתב בס' פ"א ולכן הוקשה לו הא דר"פ המוצא תפילין דשרינן להכניס אף לריה"ג ולענ"ד נראה דדוקא בלילה עובר אבל לא בשבת דודאי טעמא בעי מנ"ל להש"ס דעובר בלילה דקרא דמימים ר"ל לאפוקי . לילה שאינו חייב אבל מנ"ל אכתי לאו אלא נראה דמשום דבמכילתא דריש מן ושמרת שצריך לשמור תפילין שלא יפיח בהם וכיון דבזמן שינה איכא חששא דהפחה וקרוב לודאי כדמוכח בסוכה דף כ"ג דפה"ג משינת ערחי דסוכה דאסור דגזרינן אטו קבע לשינת ערחי דתפילין דשרי ולא גזרינן אטו קבע דאיכא הפחה • וקשה מאי קושיא בשינת קבע עצמה הוא רק חששא דהפחה משא"כ בסוכה איכא ודאי איסור כשישן קבע אע"כ דהך חששא דהפחה ג"כ קרוב לודאי א"כ ושמרת כולל הקיום מצוה דביום וכולל ג"כ המניעה בלילה ג"כ משום ושמרת שצריך לשמרו מהפחה ולילה דאיכא שינה א"כ לילה מפורש בתיבה זו דושמרת האיסור • אבל הא דממעטי' שבת ויו"ט מן מימים זה אין לכללו בתיבת ושמרת ואתא רק לאפוקי תיובתא דשבת אבל לא לאיסורא דשבת ויו"ט • וג"כ א"ש הא דשרינן אם לשומרן דמנ"ל הא כיון דגם בלא כוונה אסור א"כ מ"ש לשמרן דשרי • והא"ש כיון דכל אזהרתו הוא רק מן ושמרת דבלילה אם מניחן הוא ממעט בשמירתן ולכן ממילא לשמרן איכא ג"כ ושמרתם ושרי וזה ברור : ובהכי א"ש מ"ש התוס' בסוכה דף מ"ו ע"א ד"ה דכל אימת כו' אם מברכין לשמור חוקיו כו' • ופיי"ש בר"ן שתמה עליהן דברכה על סלוקן וכאן על המשמוש • אבל לפום הא דאמרן דקרא אזהר לן ושמרת שלא יבא לידי הפחה א"כ משמוש זה שהוא שלא יסיח דעתו ויביא לידי ק"ר או הפחה וכדומה א"כ הייט עצמו עשה דושמרת ומברכינן לשמור חוקיו : להכי אין מברך פי' הב"י משום דלא נפקא מקרא דושמרת כו' א"כ משום דליכא איסורא בהנחה דשבת ואע"ג דאיכא איסורא דרבנן דגזירה דהוצאה או איסורא דאורייתא איסורא דבל תוסיף מ"מ על קיום לאו לא מברכינן אלא על קיום עשה : עד שינה כמו רבנן • תימה הא ליכא למ"ד כרבנן אלא או כר' יעקב או כת"ק כדאיתא בסוגיא והראיה דמייתי מדדייק על דרבה בר"ה כו' זהו ג"כ רק עד שתכלה רגל וכן עובדא דר"א דהוי חשך מיירי ג"כ קודם שתכלה הרגל ולא א"כ וכ"ל דהוקשה לו הא דאמר רבינא לר"א לשמרן קבעי מר כו' וקשה דקארי ליה מאי. קארי ליה דלמא ס"ל כר' יעקב כליבנא קמא דלעיל ועוד אמאי הלכה ואין מורין כן הא איכא רבנן דמקילין עוד טפי • אע"כ דעובדא דר"א היה אחר שתכלה רגל • ולכן לא אסיק רבינא למימר שיתיר רב אשי נגד הב' ליסני דלעיל לכן אמר לשמרן קא בעי מר והכינא דהלכה ואין מורין כן לכתחילה כתכמים כיון דת"ק ור"י פליגי • גם י"ל דמסייע לרבנן ברייתא דאייתי בר"פ המוצא תפילין דאייתי הספר כאן דכם קאמר הכית בלילה אינו חולץ משמע אפי' אחר שתכלה רגל כו' וקי"ק דהניעור .בלילה משמע אפילו אחר זמן שינה וזהו ליכא מאן דשרי • וי"ל דזמן שינה לכאן ר"ל לכל א' לפי ענינו ר"ל כ"ז שניעור מקרי שלא בזמן שינה וזה דוחק וצ"ע : להניח ל"ד כו' • הנה להרמב"ם דס"ל דגם אי לאו זמן תפילין אינו מחוייב לסלקם קשה א"כ בר"פ המוצא אמאי דחיק לאוקמי הך ברייתא כמ"ד זמן תפילין הא א"ש גם למ"ד לאו זמן תפילין וצ"ל להרמב"ם דמפ' הך ברייתא להניח ממש וכמ"ד זמן תפילין ולא ס"ל כהך ברייתא בהא דס"ל זמן תפילין אבל לדידן לאו זמן תפילין אפילו לסלקן מחוייב נוכל לפרש גם לענין סילוק וכמ"ד לאו זמן תפילין ובהכי א"ש הא דכתב הרמב"ם הלכה ואין מורין כן סתמא וה"ק דהיינו דוקא עד זמן שתכלה רגל או לכל היותר עד זמן שינה דודאי רב אשי לא יחלוק אכולהו תנאי • אבל השתא י"ל דברייתא דבר"פ המוצא כו' דקתני הניעור בלילה ס"ל הכי דרשאי להניחם כל זמן שניעור ומינה למ"ד לאו זמן תפילין לענין שאין צריך לסלקם ודו"ק : משמע לילה גמורה ומשמע דשרי בה"ש וכא דהתמיר רבה בר ר"ה בס' חשכה שאינו מניח היינו בע"ש דאיכא חששא דאיסורא דהוצאה או בל תוסיף כדלעיל לפי"ז שקעה חמה דקאמרי חכמים אינו דומיא למשתקע חמה דקאמר ת"ק דכתיבנא לעיל דלת"ק דלאו זמן תפילין משתקע ר"ל בה"ש ולחכמים ור"י ס"ל לילה ממש ובהכי א"ש הא דגרים בגמ' ומודים חכמים לר' יעקב והב"ל ומודים חכמים לת"ק אבל השתא א"ש דלא שייך למימר דמודים לת"ק דהרי הכתי חלוק ביניהם דלת"ק בה"ש אסור לגבי סלוק. ולדידהו בה"ש שרי להנחה אבל חכמים לר' יעקב א"ש דהרי גם לדידיה לילה זמן תפילין ושרי בה"ש להניח כנ"ל ודוק היטב : וא"ב הה"ד אשה דגמר לה לה מאשה כו' לפי מ"ש הרא"ש בסוף הלכות תפילין דיש במכילתא לימוד דנשים פטורות מתפילין אף שלא מז"ג נדחה ראיה זו די"ל שפיר רב ס"ל שבת ויו"ט זמן תפילין ואפ"ה נשים פטורות • ועיין בקדושין דף ל"ד ע"ב ובר"פ המוצא תפילין דף צ"ז ע"ב • והנה פלוגתת הפוסקים בחה"מ הוא אליבא דר"ע אבל לריה"ג כתב הרא"ש דודאי גם חה"מ ממועט אבל המע"מ סבירא בשם תוס' דמ"ק דגם לריה"ג אין חוה"מ ממועט כיון דשרי במלאכה אינו הלוק מאחר ימים (לפי זה יש קלת להתוס' ראיה מירושלמי בהיפוך דרב כריה"ג ואנן קי"ל כר"ע) : תפילין שיש בהן כמה אזכרות כתב הרא"ש ע"ש הב"י דוקא הסחה דק"ר אסור והקשה בש"א א"כ ק"ו מציץ ל"ל וכי כ"ד דיהא רשאי ק"ר גם אטו כהן הדיוט דליכא צין שרי בק"ר בשעת עבודה גם הא רבנן דמברכי כי משמשי משום דהסיחו דעתא הא בעינן ק"ר דוקא • ולענ"ד נראה דכל מה שהסיח דעתו בלי סיבה הצריך לו כוי קלות ראש שפורק ממנו מלכות שמים א"כ עוסק במלאכה או ישן לא מקרי הס"ד אבל הס"ד בלי צורך הייט ק"ר עלמו וא"ש דמברכי כי משמשי שלא יסיח דעת בחנם • עוד מקשה מהא דכתב הטור בי"ד סי' שפ"ח דאבל אסור להניח תפילין משום הס"ד והרי התם ליכא ק"ר ולק"מ דודאי אע"ג דהס"ד דאינו של ק"ר ליכא איסור • מ"מ כל אותו העת שמסיח דעת סו"ל כאין עליו התפילין דהרי מה"ט מברכי כד משמשי שאז כשנזכר הו"ל כקיום מצוה מחדש וא"כ אבל שבודאי יסיח דעת אע"ג שאין בו עון בזה מ"מ כמעט אינו מקיים בזה כלל א"כ למה מניח בחנם דודאי אינו מקיים מצוה כיון שמסיח דעת ואם יסיח דעת בדבר שאין צ"ל להסיח דעת יסיח אפי' איסורא דק"ר אדרבה לדברי הש"א קשה וכי ס"ד דרבנן דבי רב אשי פכדו איסורא דהיסח הדעת הצ"ע דבאמת הסה"ד שאינו מחמת ק"ר זהו ליכא איסורא אבל המצוה אינו מקיים בעת הכ"א ואם אינו חושש להזהר בנפשו שלא יסיח דעת במה שאפשר לו זהו שאינו ק"ר ואיסורא מכיח ...

ת"ר ידך זו שמאל שנאמר כו' • כאן חסר גוף הברייתא והובא בסמוך כתיקונו : אין לו זרוע פטור מן התפילין פי' דאין לו קיבורת • ולא נשאר לו כ"א למעלה מקיבורת : נראה לר"י דתרי שמעינן כו' ות"ק ס"ל כו' בתוס' שלפנינו בסוגיא כתב נראה לר"י דמר א' הדא [ומר אמר חדא] ול"פ פי' הא דאחרים מחייבי מיירי ביש לו זרוע ות"ק דפוטר היינו באין לו זרוע וזה סותר למ"ש הספר בשמו כאן והוא כהא"ז שהביא בד"מ סי' כ"ז והפסר לדהוקי דגם כאן ר"ל דאחרים ס"ל תרי שמעינן כו' והיינו בגידם שיש לו זרוע ות"ק ס"ל יד בעיא לאפוקי גידם דאין לו יד כלל ר"ל אותו גידם שאין לו יד הוא דפוטר ת"ק ולא פליגי בדינא רק ת"ק מיירי משטור גידם דאין לו זרוע ולא מיירי מחיובא די"ל זרוע • ואחרים מיירי מחיובא בגידם שי"ל זרוע ולא קא מיירי מפטור דגידם דאין לו זרוע : ומב"מ דברי הספר קשין דהא בסוגיא קאמר כתנאי כו' ולדבריו הרי לכ"ע ס"ל כן דרשה דיד כהה וצ"ל דמ"מ כיון דאינו מפורש בדברי אחרים הך דרשה דיד כהה • ורק בת"ק מפו' ה"ל שפיר כתנאי דדלמא אחרים ל"ל יד כהה • אבל לעולם די"ל בהאמת דג"כ אחרים ס"ל יד כהה ודוחק • א"כ י"ל דמ"ש הר"י דלאחרים תרתי שמעינן מיניה היינו אם ס"ל כת"ק דברייתא דלעיל דידך זו שמאל א"כ לא אצטריך יד כהה רק לאיסר שמנית ביד ימין שהיא יד כהה דידיה לכן מרבינן ג"כ גידם דהוי ג"כ יד כהה דידיה אבל להר"י החורם דס"ל ידך זו ימין ואיצטריך יד כהה לגופא ליד שמאל שהיא יד כהה דעלמא לדידיה לא מרבינן ג"כ גידם לכן הא דקאמר בסוגיא כתנאי היינו אם ס"ל כר"י החורם דידך זו ימין דעליה קאי רב אשי לתירוצי דלדידיה מפיק שמאל מידך וע"ז שפיר קאמר בסוגיא כתנאי דלמאן דמצריך יד כהה לשמאל שהוא יד כהה דעלמא א"צ לימוד על גידם אבל לדידן דקי"ל כת"ק דלעיל דידך זו שמאל • ולא אצטריך ידכה רק לאיטר שמניח בימין כל אדם שהוא יד כהה דידיה הה"ד נמי דמרבינן גידם שהוא ג"כ יד כהה דידיה • ולפמ"ש במג"א דבמרדכי ישן גרס אין לי אלא זרוע ר"ל שנשאר הקיבורת ובכה"ג פליגי ת"ק ואחרים • י"ל עוד דדוקא דכאן דמיירי בנשאר זרוע לכן שמעינן מינה תרתי מידכה יד כהה וגם לרבות הגידם אבל לעיל דקאמר סתמא לרבות הגידם משמע אפי' בא"ל זרוע ר"ל שלא נשאר קיבורת זה לא שמעינן מן ידכה אם אין הקרא מיותר וע"כ שפיר קאמרינן בברייתא קמייתא כתנאי מיהו בב"א משמע אף אי גרסינן א"ל אלא זרוע מיירי ג"כ שלא נשאר קיבורת אבל בנשארה קיבורת לכ"ע חייב • ובמג"א מקשה מהא דאיתא במכילתא פ' בא ר"י אומר כו' ומת"ל ידך לרבות הגידם שמנית בימין • ובתשובת פנים מאירות ח"ג הביא ע"ש הגאון מהרג"פ זצ"ל דקושית המכילתא לא היה על פסוק דידכה בה' אלא פסוק דידך בלי ה' ור"י לדנפשיה מקשה דאיהו מפרש ידך זו יד ימין ולדידיה לא מפקינן שמאל אלא מפרשה שניה דכתיב ביה ידך בה' לכן הקשה ל"ל קרא דידך דפ' א' כיון דשם אינו מפורש מהו אותו היד עד פרשה שניה א"כ לא לכתביה כלל וע"ז אמר לרבות הגידם שמנית בימין • אבל לדידן דמידכה בה' מפקינא לה לרבות גידם קאי אשמאל וזה קלת דחוק דיהא קושית ר"י דעל ידך מיותר דהא איצטריך ד' קראי לד' פרשיות אלו שבתפילין כדאיתא במכילתא וכמו דצ"ל גם לדידן והיה יכול לפרש ע"פ דרכו בפשיטות דמה דמקשה הר"י ומת"ל ידך אין כוונתו להקשות יתורה אלא ה"ק ומת"ל ידך פי' כיון דידך פירושו ימין ובאמת הדין הוא על שמאל אי מקרא אחר או מגמרא א"כ איך כתבה התורה לשון שאינו דהא ידך אינו אלא ימין לר"י כדמייתי ראיה עז"א שבגידם דמניח בימין מתקיים ידך בימין ומלבד דבריו נ"ל אף אם נגרוס ומת"ל ידכה בה' י"ל ג"כ דוקא ר"י לדנפשיה דס"ל שהם יד הוא ימין ולא נפקא ליה שמאל רק מדרשה דוקשרתם ע"כ אי מרבינן גידם מרבינן ליה ג"כ כהמא ליד ימין כסתמא דיד שהוא ימין דבגידם ליכא למילף מידי מוקשרתם כו' אבל לדידן דיד סתמא ר"ל שמאל ע"כ אם מרבינן גידם מרבינן ליה ליד סתמא • דרך כלל הריבוי דגידם דבידכה הוא שהגידם בכלל המצוה וממילא מתפרש ידכה לכל א' כדאית ליה אף לרב אשי דס"ל גם אליביה דר"י דנ"ל מן ידכה נ"ל באמת דפליג אמכילתא דלפי"ז דרבוי דגידם דנ"ל מידכה יד כהה ה"ל שמאל והנה הפוסקים לא הביאו הך ברייתא לא הרי"ף ולא הרא"ש והרמב"ם מזה נראה שמפרשים הא דא"ל זרוע ר"ל שאין לו קיבורת וא"כ כיון דכת' דהנחת תפילין בזרוע על הקיבורת ממילא ידעינן דא"ל קיבורת פטור ויש לו קיבורת חייב אבל להמג"א דגם ביש לו קיבורת פוטר הת"ק לא הוי ליה לפוסקים להשמיט הדין אע"כ כהב"ח : שאל הר"ר אלחנן את הר"ף אביו מי שאיטר לענין כתיבה לבד כו' • הנה בתוס' שלפנינו הביאו על גוונא אחרת ד"ב מה כתיבה כו' וז"ל בסמוך אמרינן דאיטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאלו והשתא אדם שכותב בימינו ושאר רוב מעשיו עושה בשמאלו יש להסתפק באיזה מהן מניח תפילין :שמא יש לדמותו כשולט בשתי ידיו עכ"ל וא"כ מניחי בשמאל כל אדם וכ"כ הסמ"ק ע"ש רבינו יחיאל דאדם הכותב בימין ושאר כל מעשיו בשמאל מניח בשמאל כל אדם ורק שהוא ז"ל נתן טעם אחר משום דר"ל ד"ל וקשרתם וכתבתם כו' וז"ל הסמ"ק אבל אם הוא שולט בימינו בכתיבה הוי כשולט בשתי ידיו ומניח בשמאל כל אדם ולכך היה אומר רבינו יחיאל אדם שהוא איטר שירגיל עצמו גם לכתוב בימין ולא יניח על שמאל דעיקר תלוי בכתיבה כדאמר מה כתיבה בימין כו' וכשהוא מניחן בשמאל קושרן ומהדקן בימין עכ"ל ולכאורה רבינו יחיאל חולק על הטעם ראשון של הסמ"ק דמשוי ליה לשולט בשתי ידיו דלפי זה לא איכפת לן אם כותב בימין ושאר מעשיו בשמאל או בהיפוך לעולם מקרא שולט בשתי ידיו אבל רבינו יחיאל תולה הכל בכתיבה מיהא י"ל גם רבינו יחיאל ס"ל ה"ט דשולט בשתי ידיו והא דהולרך לטעמיה דידיה ליתלי בכתיבה י"ע משום דאיהו מיירי אם כל מעשיו בשמאל וגם הכתיבה בשמאל רק שנרגיל עצמו בימין א"כ בכה"ג י"ל דלא הוי שולט בשתי ידיו דהרי כל מעשיו בשמאל לבדו וגם כתיבה עצמו עיקרו בשמאל • והימין הוא רק מכח מה שהרגיל עצמו ע"כ הולרך בזה לטעמא משום דעיקר תליא בכתיבה ולכן מניח בשמאל והנה בכה"ג שאם כל מלאכתו בימין וכותב ג"כ בימין אלא שכותב ג"כ בשמאל בזה ודאי לכ"ע מניח בשמאל כל אדם לכל הטעמים דהרי אינו איטר כלל ומכ"ש דלא גרע משולט בשתי ידיו • אבל בכותב בשמאל להודא וכל מעשיו בימין בזה לא נתבאר הדין ברבינו יחיאל כדלקמן • ואולם בספר התרומה והרא"ש חולקין בדין זה דהתוס' ורבינו יחיאל דבאם כל מעשיו בשמאל וכותב בימינו מניח בימין של כל אדם משום דבתר רוב מלאכות אזלינן וכ"ל איטר ממש ופסק נפסק"ד כרבינו יחיאל והתוס' • אבל בספר כאן נקט גוונא אחרת בכותב בשמאל וכל מלאכתו בימין מהו אם ניזיל בתר כתיבה או בתר עיקר כח ואסיק דבכה"ג שולט בשתי ידיו • וממילא דהכ"ד בכותב בימין וכל מלאכתו בשמאל ג"כ נקרא שולט בשתי ידיו וממילא דל"ל דוקא אם כל מלאכתו בימין מיקרי שולט בשתי ידיו דהא אינו דהאי

כתיבת מזוזה א פי' דארוב העולם קאי והיינו תלוי בימין ושמאל דידיה ומתוך פירושו נראה לר"י דפליג [* פי' ר' נתן] דאפי' איטר מניח בשמאל ואף ת"ק סבר הכי דידך זה שמאל ויש לספק אי הלכה כוותיה אי לא ורב אשי בסמוך לעיל אימא טעמא דר' יוסי מפרש ולא סבירא ליה אמנם הני סתמי דברייתות דבסמוך סבירי להו הכי [* פי' כר' יוסי] אמנם מר' יצחק דמפיק בסמוך מושמתם שתהא שימה כנגד הלב משמע דאף איטר בעי לאנוחי בשמאל שהרי הלב הוא בשמאל וכוותיה קיימא לן ויש לדחות דה"פ באיזה זרוע שיניח צריך שיהא מכוון כנגד הלב ותדע מדלא הוכיחו תנאי דלעיל · שמאל מושמתם שימה כנגד הלב וכן רב אשי דמפיק מיד כהה ואם לאו פ"ה הייתי מפרש דר' נתן גופיה אית ליה איטר מניח בימינו כיון שהוא כותב בשמאל ואיכא למימר דלא פליגי אלא (*משמעות) [*במשמעות] דורשין (א) א"כ איטר ימין מיקרין ליה שמאלו וכן משמע פרק הבונה [דפריך] ואמאי ליהוי שמאל דידיה כימין דעלמא והשמאל ליחייב לימין לא ליחייב הדע מדשני כי תניא ההיא בשולט בשתי ידיו ולא משני ר' נתן או תנא קמא היא ומיהו יש לומר דלכולי עלמא בעי לאוקמי (*אי) [*א"כ] לדידהו לא הוה שום חידוש דמהיכא מעיטה ומיהו אם הרגיל עצמו לעשות שום דבר ביד לא הוי הרגלתו כלום למיקרי איטר אלא א"כ נולד כן מדלא מוקי מתני' דפרק הבונה כשהרגיל עצמו לכתוב בשמאל ב ויש לדחות דהיינו הך דמשני בשולט בב' ידיו ומיהו נראה לר"ן דבעיקר כח תליא מילתא ואם הרגיל אף בכתיבה מסופק ר"י דאיכא לפרש רבי נתן כדפרישית ונראה לי דכאיטר חשבי' ליה ומה שפי' לעיל הדין *לדמותו דשולט בב' ידיו אין נראה לר"י אלא ודאי נראה לי היכא שאין שוין בשתיהן לכח איטר גמור חשבינן ליה · תנא דבי מנשה על ידך זו קיבורת פירש רבינו תם קבוצת בשר למעלה מן המרפק שהוא בלע"ז קוד"א כדאמרינן קיבורת דאהינא בין המרפק והכתף והוא בזרוע דתפלין בזרוע כדאמרינן בכל מקום תפילין בזרוע וזרוע מיקרי מן המרפק עד הכתף דברים אהלות חשיב סדר מנין האברים יד קנה מרפק זרוע כתף שמע מינה למעלה מן הקוד"א הוי זרוע ותדע דמרפק הוא דאצילי ידיו מתרגם מרפקי ידוהי וכן מוכח במסכת סופרים לא יתננו על ארכבותיו ויתן אצילי ידיו עליו וא"כ היינו קוד"א ולא כמו שפ"ה בפרק ארבע מיתות גבי אוב וידעוני אציליו בית השחי ור"ת פי' קיבורת הזרוע שכנגד בית השחי והוי אמלעות הזרוע ולא נראה לר"ן: בין עיניך זה קדקד אמרי דבי ר' ינאי מקום שמוחו של תינוק רופף צריך לומר דמקום הנחת תפילין אין דוקא מקום רפיפת התינוק מדילפינן במ"ש גובה הראש מגזירה שוה דבין עיניך והיינו סמוך לפדחת ממש כשמגביה הראש ומקום רפיפת התינוק הוא גבוה יותר · ועוד דרשינן בסמוך מקום שעושה קרחה והיינו סמוך לפדחת דאיכא נמי שיער ואחרי העורף ליכא למימר משום דלא מיקרי בין עיניך כלל ואין זה גובה הראש אלא שיפולי הראש ועוד לאידך דבעי מקום הראוי ליטמא (*במגע) [*בנגע אחד] לא בא למעט אלא פדחת ממש והא דקאמר מקום שמוח של תינוק רופף הוי פי' מן הפדחת עד מקום רפיפת התינוק שזו היא מאמצע הראש כלפי פנים דהכל הוי מקום הראוי להנחת תפלין ואע"ג דלא אמר עד משום דלפרושי קדקד דברייתא אתי ועיקר קדקד מקום המוח הוי כדאמרינן כמדומה לי שאין לך מוח בקדקדך בפ"ק דיבמות וגם הברייתא לא חששה לפרשה עד הקדקד דכ"ש דמיקרי שפיר טפי בין עיניך (ג) ואשמעינן דאף הקדקד קרוי בין עיניך ואין לתמוה מ"ל להביא כל כך שיקרא בין עיניך דיש לומר כיון דאפיקתיה מבין עיניך ממש אוקמיה אכל מה שראוי למיהוי מיקרי בין העינים דגזירה שוה אהני לטפויי לגמרי ובפרק המוצא תפלין יש שיש מקום בזרוע להניח שני תפלין וזו היא כדפ"ל בין האציל למעלה סמוך לו וגם איתא התם דבראש יש מקום הנחת שני תפלין ומדקאמר ב' תפלין ותו לא משמע דיש שיעור ומקום הנחתן כבר פי' דהוי מן הפדחת עד מקום רפיפת התינוק ובתלמוד לא נמצא שיעור רק בשימושא רבה איתא אמר רבה מאן דבעי למיעבד תפלין ליתי אצבע טבא אצבעים [על אצבעים] אי טפי שפיר דמי ואי בציר לא פסיל ואומר ר"י דיש לדקדק קצת שיעוריה מדאמר פרק אמר להם הממונה שהלין היה

במקום הראוי לתפלין ולמעלה מן הציץ היה לו תפלין ורוחב הציץ שני אצבעות והיינו מקום שני תפלין ואמנם אינם ראיה גמורה ובתוספות האריך הרבה ועיין שם וכתב רבי' שמשון וז"ל יש להחמיר בדבר אחרי שלא נתברר השיעור מפי התלמוד שלא אביך ויגדך ויש לחוש לדברי הגאונים · בעי מיניה פלימו מרבי מי שיש לו שני ראשים באיזו מניח תפלין אמר ליה זיל גלי או קבל עלך שמתא אף על גב דאיתא בפירקי דרבי אליעזר דאתא ההוא גברא קמי שלמה שהיו לו שני ראשים לדון על ירושת אביו ההוא מן מדבר היה אבל מן היישוב לא חיי עד שיהא ראוי להניח תפלין . אדהכי אתא ההוא גברא [דאיתליד ליה ינוקא דהוה ליה תרין ראשין . א"ל איתיליד לי ינוקא] דאית ליה תרי רישי כמה חייב ליתן לכהן אמר י' סלעים איתיביה ממשמע שנאמר ופדויו שומע אני אפילו נטרף ת"ל אך חלק שאני הכא דבגולגלתא תליא רחמנא התוספות האריכו ואין צורך כאן · ידך זה קיבורת מנא לן דת"ר על ידך זה גובה של יד אתה אומר גובה של יד או אינו אלא ידך ממש אמרה תורה הנח תפילין ביד והנח תפילין בראש מה להלן בגובה של ראש אף כאן בגובה של יד רבי אליעזר אומר אינו צריך הרי הוא אומר והיה לך לאות ולא לאחרים לאות ר' יצחק אומר אין צריך הרי הוא אומר ושמתם את דברי אלה על לבבכם שימה כנגד הלב · רב אשי הוה יתיב קמיה דאמימר הוה לייר בידיה תפלין וקא מיחזיין א"ל ולא סבר לה מר לך לאות ולא לאחרים לאות א"ל במקום לך לאות איתמר : גובה שבראש מנא לן דת"ר בין עיניך גובה שבראש אתה אומר גובה שבראש או אינו אלא בין עיניך ממש נאמר כאן בין עיניך ונאמר להלן קרחה בין עיניכם מה להלן בגובה של ראש אף כאן כו' רי"א א"ל אמרה תורה הנח תפלין ביד והנח תפלין בראש מה להלן מקום הראוי ליטמא בנגע א' אף כאן מקום הראוי ליטמא בנגע א' לאפוקי בין עיניך דאיכא בשר ושער לבן ואיכא נמי שער זהוב : שנינו פרק לולב וערבה רבנן דבי רב כל אימת דממשמשי בהו מברכי · וצריך ליזהר בפרשיות שאם עשה מסתומה פתוחה או מפתוחה סתומה פסולה ושלשה פרשיות הראשונות כולם פתוחות ופרשה אחרונה שהיא והיה אם שמוע סתומה ואם כתב האחסר מלא פסול עד שימחוק היתר ואם כתב המלא חסר פסול ואין לו תקנה · וזמן הנחתן הלכה כאחרים משיכיר חבירו בריחוק ארבע אמות ומפרש בירושלמי באדם שאין רגיל בו אלא לפרקים רואהו כמו אכסנאי : דין בדיקה וליקח מן המומחה פי' לעיל ס"פ התכלת וע"ש · מוכח הסוגיא בברכות שהפטור מקרית שמע פטור מתפילין אמרינן פרק לולב וערבה קטן היודע לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין והא דאמרינן שצריכות גוף נקי כאלישע בעל כנפים ר"ל לענין שיוכל ליזהר שלא יישן בהם ולא יפיח בהם והכי אמרינן במס' קדושין שחולה מעיים פטור מתפילין ולא יישן בהם לא שינת קבע ולא שינת עראי אם הם בידו ואם בראשו הם ובגדו עליהם יישן בהן כדי הילוך מאה אמה דהיינו שינת עראי ולא יאכל בהם אכילת קבע אבל אכילת עראי מותר היה צריך לבית הכסא או להשתין חולץ בריחוק ארבע אמות ומוסרן לחבירו אין לו חבר וירא שמא יקחום בני אדם אם יניחם לחוץ פוסק שם פרק מי שמתו ריב"ל הלכה גוללן כמין ס"ת ואוחזן בימינו כנגד לבו וי"מ גוללן [*ואוחזן] בבגדו ובידו כמו שאמר שם למעלה אמר רב נחמן ובלבד שלא תהא רצועה יוצאה מתחת ידו טפח ומכאן . משמע קצת שהם בידו בלא שום בגד כתב רבינו יהודה שבמקום שאין קבוע ליפנות מותר להשתין מים כשהן מונחין בראשו דאין לגזור שמא יפנה שכח ונכנס לבית הכסא והוא לבוש תפילין מניח ידו עליהן עד שיכלה עמוד ראשון מפני הסכנה תניא בפרק הישן שכח ושמש מטתו והוא לבוש תפילין לא יגע בהן עד שיטול ידיו ולא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו תוך ארבע של מת או של קבר כדאיתא פרק מי שמתו בית שיש בו תפילין או ס"ת אסור לשמש מטתו עד שיוציאם או עד שיניחם כלי בתוך כלי ואם הניחם כלי תוך כלי מותר להניחם תחת מראשותיו בין כר לכסת שלא כנגד ראשו ג כדי לשומרם ואפי' אשתו עמו במטה ובה"ג אומר שאין לאדם ליתן לחבירו תפילין כשהולך לבית הכסא דאמר רבה בר בר חנה כי הוה אזלינן בתריה (*דרב נחמן) [*דר' יוחנן] כי הוה אזיל לבית הכסא כד הוה נקיט ספרא דאגדתא

יהיב

הגהות מהר"י ומהצה"ש (א) איכא בינייהו א"כ איסר ימין כל אדם מקריי' כו' : (ג) כלפי פנים :

חדושי אנשי שם

שי"א ר"ל פי' מתוך הספי' דפרש"י אהא דרב נחמן דארוב העולם קאי ויליף מוקשרתם וגו' ולא מידך דמשמע יד כהה כ"ל לר"י דר' נתן פליג אר' יוסי וסובר דאפי' איטר ממש מניח בשמאל : שי"ב ק"ק ממ"נ דאם ר"ל היה בהרגל דינו כמו עושה בלא הרגל היו מתורלים הברייתות הנ"ל הלא אדרבה כ"ש שקשים הברייתות וי"ל דהכי פירושו דולא כלום ר"ל לא מיקרי כלל איטר אבל אי מקרי איטר היה אפשר לתרץ הברייתות דאחת מדבר באיטר ממש ואחת מדבר באיטר ע"י הרגל דסבר תנא דברייתא שאינו כלום ולכן מניח בשמאל שהוא שמאל כל אדם כי ההרגל אינו כלום אבל עתה דלא מיקרי איטר כלל א"כ הברייתות אינם מדברים מזה כלל כי פשיטא דלא מיקרי איטר ואין צורך לבא לפרש וק"ל שהרי המרדכי מפרש דלא מקרי איטר וק"ל : שי"ג וקשה דבסמוך כתוב אסור אא"כ עשו לו מחילה וכו' וי"ל שזה מדברי ה"ג דפליגי אדלעיל וסברי כר"י דפלוגתא היא בגמרא ומה שלא הביא המרדכי פלוגתא דס"ג דלעיל תיכף אמ"ת קודם שכתב שאין לאדם ליתן וכו' ג"כ פליג על דין שכתב המרדכי לעיל שמוסרן לחבירו ועתה מביא ס"ג דפליגי אשני דינין דלעיל המסרן לחבירו ואכלי בתוך כלי וק"ל :

באור מהרמ"ב

לא הלה טעמו מכח רוב מלאכתו שבימין אלא מטעם דהוי שולט בשתי ידיו וממילא הה"ד איפכא בכותב בימין כו' ג"כ מיקרי שולט בשתי ידיו ומניח בשמאל וכ"ש הוא דמתקיים ג"כ וקשרתם וכתבתם · וא"כ בחלוקה זו דכותב בימין וש"מ בשמאל הוא שלא כדברי הסה"ת והרא"ש דלדידהו כיון דרוב מלאכתו בשמאל נקרא איטר אבל בחלוקה דכותב בשמאל וש"מ בימין הדין שוה להרא"ש וס' התרומה רק דהרא"ש הוא משום דאזלינן אחר רוב מעשיו ולהס' כאן משום דהוי כשולט בשתי ידיו והנה כתב הב"ח דלרבינו ירוחם דתולה הכל בכתיבה היינו דוקא בכותב בימין וש"מ בשמאל אבל בכותב בשמאל וש"מ בימין גם לרבינו ירוחם לא אזלינן בתר כתיבה אלא בתר ש"מ ומניח בשמאל · משום דלהניח בימין בעינא תרתי שיהא הימין יד כהה דידיה גם שיהא הכתיבה ביד שכנגדו אבל להניח בשמאל סגי ליה בחד טעמא או שהוא יד כהה דהיינו בעושה מלאכתו בימין או שהכתיבה ביד שכנגדו וכתב המג"א שאין דבריו מוכרחים וטעמו דמנ"ל הא · ולענ"ד דסברת הב"ח היא משום לפמ"ש התוס' ה"ל כשולט בשתי ידיו וא"כ לענין יד כהה דידיה שני ידיו שוין ולכן בכותב בימין מניח בשמאל משום דמיקרי יד כהה דעלמא אבל בכותב בשמאל אין להניח בימין דהרי אינו יד כהה דעלמא וגבי דידיה לא זה יד כהה ולא זה יד כהה דשניהם שוין ומכ"ש לת"ק דס"ל דידך זו שמאל א"כ בשלמא בכותב בימין מניח בשמאל כדכתיב ידך זו שמאל · אבל כשכותב בשמאל כיון דימינו אינו כהה לגבי דידיה וכשיניח בימין לא אתקיים ידך זו שמאל ועוד הא כלא"ה הא לפירש"י גם כל איטר מניח בשמאל כל אדם כדכתב הס' לקמן משום דלת"ק ידך זו שמאל דוקא בכל אדם וא"כ נהי דלא קי"ל הכי מכ"מ גבי כותב בשמאל וש"מ בימין דליכא למיזל ביה בתר יד כהה דהרי שניהם שוין כ"ע מודו לרש"י דלית ביה דין איטר אלא מניח בשמאל כדי לקיים ידך זו שמאל ועוד כיון דלספר התרומה והרא"ש בכותב בשמאל ושאר כל מעשיו בימין מניח בשמאל כ"א וגם להתוס' דסברי דהוי כשולט בשתי ידיו ג"כ מניח בשמאל כ"א ה"ל דעת ר"י"ת דעת יחידאי בהא מלתא אבל בכותב בימין וש"מ בשמאל אע"ג דלהס' התרומה והרא"ש מניח בימין מ"מ להתוס' מניח בשמאל כמו לרי"ת רק שהרי"ת הוא מטעם דתלה בכתיבה ולהתוס' משום דהוי כשולט בשתי ידיו וא"כ בכותב בשמאל ושאר כל מעשיו בימין לרש"י דלא ס"ל די איטר כלל ודאי מניח בשמאל כל אדם · ולהתוס' דהוי כשולט בשתי ידיו ג"כ מניח בשמאל כ"א ולס"ה והרא"ש דאזלינן בתר רוב מלאכה ג"כ מניח בשמאל כ"א ולא נשאר רק לדעת הרי"ת ולדידיה עצמו אינו מבואר דאפשר דמודה ביה בכה"ג דקפדינן ספי אידך זו שמאל מדקפיד אכתיבה ע"כ שפיר כתב הב"ח דבכה"ג יניח בשמאל איכו דעת הספר לקמן בסמוך הוא כהמגן אברהם דגם בכותב בשמאל וש"מ בימין ג"כ מניח בימין כדלקמן : ותדע מדמשני כו' ולא משני ר"נ או ת"ק היא · זה קאי אסוגיא שלפנינו דמקשה והתניא איטר מניח בשמאל כ"א כו' ע"ז מקשה הספר דה"ל לאוקים כתנא קמא כו' :

מדלא מוקי מתניתין דפ' הכונס כו' · פי' דשם בדף ק"ג אהא דתנן הכותב בין בימינו בין בשמאלו מקשה הש"ס בשמאל לא ליחייב ומשני באיטר והדר פריך באיטר אשמאל ליחייב ואימין לא ליחייב ומדלא מוקים בהרגיל עצמו ש"מ דאינו כאיטר וק' מאי ראיה מייתי הס' מהם דבהרגיל לא מיקרי איטר דדלמא גם בהרגיל מיקרי איטר וא"כ הדר תקשה בהיפוך אשמאל ליחייב ואימין לא ליחייב · וצ"ל אע"ג דמסופק הס' כאן לענין תפילין אם מקרי איטר אבל לגבי שבת ודאי אע"ג דהרגיל לכתוב בשמאל וחייב על שמאל מ"מ לא פקע מיניה חיוב דימין כיון דכתו בימין לא מיקרי כלאחר יד וזה דוחק : ויש לדחות כו' · קשה מאי נ"מ דמ"מ בין כך ובין כך מניח בשמאל כיון דהוי שולט בשתי ידיו וצ"ל דה"ק דהתם לענין שבת דוקא מיקרי שולט בשתי ידיו וה"ה גם על ימין אבל כאן גבי תפילין לא מיקרי שולט בשתי ידיו אלא הוי איטר גמור ומניח בימין כ"א אם נימא דע"י ההרגל נעשה איטר : ומיהו נראה להר"ן דבעיקר כח תלי' מלתא פי' וא"כ בלא"ה לא הוי אטר כיון דרוב מעשיו בימין ולפי"ז לענין הדין שוה הוא עם הדעה קמייתא דמניח בשמאל כל אדם : ואם הרגיל אף בכתיבה כו' · לכאורה משמע דר"ל שהרגיל עצמו בשאר מלאכות וגם כתיבה וסיים ע"ז וצ"ל דכאיטר חשבינן ליה אך מ"ש אח"כ ומה שפי' לעיל הדין השולט בב' ידיו ק' הא לעיל מיירי בכל מלאכתו בימין ורק דהכתיבה לבד הוא בשמאל לכן מיקרי שולט בשתי ידיו אבל כאן בהרגיל עצמו בכולם והכתיבה בכלל זו לא הוי שולט בשתי ידיו אע"כ דמ"ש אף בכתיבה לאו דוקא אלא ר"ל שהרגיל עצמו בכתיבה וע"ז כ' דהוי כאיטר ומה שסיים אלא כ"ל היכא שאין בשתיהן לכח ר"ל לכח הכתיבה וכן סבין במג"א לכן כ' דהדבי ס"ל דנעתב בשמאל ובשאר כ"מ בימין מניח בימין כל אדם ומ"מ איכו גופא מסיק דבהרגיל בכתיבה כיון שבא ע"י הרגלו לא יניח בימין והוא כעין פסק דבר דהרי הספר כיון דאף בהרגיל ס"ל דמניח בימין כ"א ולענ"ד לשון זה מגומגם וא"א לעמוד עליו להבינו כראוי · כאשר יראה המעיין : ולא נראה להר"ן פי' אלא דוקא במקום הגובה בשר שבחצי הזרוע : וגם איתא התם דמקום יש בראש להניח ב' תפילין · נשמע דהכי הלכתא ועיין בטו"ז סי' כ"ה והא דקפיד א"כ לדידן דקי"ל שבת לאו זמן תפילין וקי"ל דלעבור שלא בזמנו על בל תוסיף בעי כוונה וכיון דמקום יש בראש להניח ב' תפילין אמאי לא שרינן בריש המוצא תפילין רק להכניס זוג זוג ולא שרינן טפי ומשום בל תוסיף ליכא כיון שהוא שלא בזמנו וי"ל דלא הוי דרך מלבוש כ"א מה שדרכו ללבוש בחול לכן זוג אחד דדרכו ללבשו בחול ה"ל בשבת דרך מלבוש אבל שני זוגות דהוי בחול בל תוסיף וא"כ אין דרכו בכך בחול לכן הו"ל בשבת שלא כדרך מלבושו בחול וה"ל משוי · ומ"מ כלאחר יד לא הוי אלא משוי גמור הוי כיון שהוא במקום לבישתו בחול כ"ז מתבאר מדברי רבינו יונתן שם ובמהרש"א שם : ואמנם אין ראי' גמורה · נ"ל הטעם משום די"ל דסגי באצבע ותומא אצבע א"כ דהלין היה ב' אצבעות ושיעור תפילין אצבע ותומא ה"ל ג' אצבעות ותומא וממילא משו"ה ליכא לאנוחי ג' תפילין בראש דג' תפילין הן ג' אצבעות וג' תומאים ולפי"ז עכ"פ מוכח דלא סגי באצבע דא"כ היה מקום להניח ג' תפילין ולענין זה הוא ראיה ברורה רק לענין שצריכה ב' אצבעות ע"ז אין ראיה ברורה ועיין בריטב"א עירובין ריש פרק המוצא תפילין : במקום לך לאות אתמר · ומ"מ אסור להניח על הבגד העליון כדאיתא במשנה דסוף מגילה אבל כשהוא מכוסה בבגד ויש חציצה בין התפילין להיד פליגי ביה הרשב"א והרא"ש כמבואר בסי' כ"ז : כל אימת דמשמשי בם מברכינן · נחלקו בו כי התוס' ורש"י ס"ל דמברכי כל אימת דמשמשי אפי' בלא הזיזו ממקומם אבל הרא"ש כתב בשם הר"י דדוקא כשהזיזו ממקומם וכתב הב"י דגם הרמב"ם מפרש כן ולכן השמיט להך דינא משום דכלא"ה כתב לברך כל זמן שמניחם וקשה לפמ"ש הה"מ בהלכות סוכה דא"ל לברך כשילא מהסוכה על דעת לחזור מיד ולפי דבריו כתב במג"א סי' ח' נ"ל בהטור שם דהא דמברכי כל אימת דמנחי' היינו דוקא בלא היה דעת לחזור ולהניחם מיד ובהא דמברכי רבנן כל אימת דמשמשי הוא משום דנשמטו שלא מדעת וא"כ דין חדש הוא וה"ל להרמב"ם להביאו אע"כ דרמב"ם ס"ל דלא כהטור אלא כדעת הרב ב"י דגם בדעתו להחזירו צריך לברך · ולז א"ש דלא הוצרך הרמב"ם להזכיר דין דכל אימת דמשמשי אבל לשיטת הה"מ ע"כ צ"ל דהרמב"ם באמת מפרש הך דמשמשי מברכי אף בלא הזיזו ממקומם מיירי ולא משום הנחה הוי מברכי אלא משום דהיה בהם היסח הדעת חזרו לברך וכמ"ש התוס' בסוכה והא דהשמיטו הרמב"ם הוא כמ"ש הר"ן בסוכה דיש גבול לדבר ואין ידוע להגבול א"נ י"ל דהרמב"ם מפרש דהוו מברכי לשמור חוקיו כמ"ש התוס' ואנן דלא קי"ל כבני מערבא בהא ע"כ ג"כ אין מברכין כל אימת דמשמשי : עד שימחוק היתר · ופי' וימשוך האות שלפניה כמ"ש הב"י בסי' ל"ב ועיין בס' קרבן עדה בירושלמי פ"ק דמגילה הלכה אין בין ספרים ד"ה כגון אראינו תפארתינו : ואם בראשו הן ובגדו עליהן כו' · הנה תפס שיטת רש"י ותוס' בסוכה דף כ"ג דהא דלא יישן שינת עראי קאי בשל יד · ולדבריהם כשהן על ראשו שרי שינת עראי · והא דפריס סודרא דשרי שינת קבע קאי בתפילין כנגדו ואינן בידו ולכן כ' דלא יישן ש"ע כשהן בידו ושוב אח"כ לא התיר כשהן בראשו כ"א בגדו עליהן וזה שיטת הרמב"ם דמפרש הא דפריס סודרא קאי אהן בראשו ולהתיר ש"ע דבלא בגדו עליהן אסור ש"ע ובאמת דק' שם בסוגיא דמקשה מסוכה אתפילין דכאן שרינן ש"ע ובסוכה אסרינן ולהרמב"ם ק' הא גם בתפילין לא שרינן שינת עראי כ"א בגדו עליהן עכ"פ הספר תופס חומרת שניהם וכ"כ הטור וכ' הב"י משום די"ל דהרמב"ם מודה דאם הן בידו בלתי כרוכות אסור ש"ע דחיים שמא יפלו מידו : ומוסרן לחברו ואם אין לו חבר כו' · זהו דעת הספר בסלקא דעתך אבל למסקנתו' הביא דעת בה"ג שאין לאדם ליתן לחבירו כו' וכן הוא דעת כל הפוסקים כמסקנת בה"ג והא דכ' הטור דתולן ברחוק ד"א ונותנו לחבירו כבר פי' המג"א דמיירי בבה"כ קבוע להשתין מעומד דאסור כשהן בראשו משום שמא יפנה ואסור כשהן בידו משום ניצוצות כדלקמן אבל כשעושה צרכיו במיושב או משתין מיושב רשאי להכניסם בידו : גוללן בבגדו ובידו כדאמר ר"ע והכי קי"ל : דאין לגזור שמא יפנה · ולשמא יפיח לא חיים אע"ג דלגבי שינה חיישינן כיון דהוא נזהר מ"מ דעת הרמב"ם כאיכא דאמרי דחיים לשמא יפיח וא"כ אפי' בבה"כ עראי אסור להשתין כשהן בראשו : תוך ד"א של מת או של קבר · ובמג"א אוסר תוך ד"א של בית הקברות וכ"ב : או עד שיניחם כו' בסמוך מחלק דבס"ת לא מהני כ"א במחיצה : שלא כנגד ראשו · אבל כנגד ראשו אסי'

אי

יתיב לן תפילין לא יתיב לן · ובית שיש בו ס"ת אסור לשמש מטתו באותו בית אלא א"כ עשו לו מחילה גבוהה עשרה ואין די להניחה כלי בתוך כלי גרסי' בפרק קמא דיום טוב היה בא בדרך ותפילין בראשו ושקעה עליו החמה וקדש היום מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו ואי איכא בית הסמוך לחומה דמינטרי התם מנח להו התם · תניא ר' חייא אומר הנושא זבל על ראשו ותפילין בראשו הרי זה לא יסלקם לצדדין ולא יקשרם בידו מפני שנוהג בהם מנהג בזיון אבל קושרם על זרועו במקום תפילין משום רבי אמרו אפילו מטפחת שלהם אסור להניח על ראש שיש בו תפילין גרסי' בפרק אלו מציאות המוצא תפלין שם דמיתן ומניחן והדר מכריז וכן הלכה גרסי' בפרק מי שמתו מהו שיכנוס אדם לבית הכסא קבוע ותפילין בראשו ויתנין בהם מי חיישינן שמא יפנה אתו ושיילו לבי מדרשא אמרו גזרה שמא יפנה ת"ר הנכנס לבית הכסא חולץ תפיליו ברחוק ד' אמות וכשהוא יוצא מרחיק ומניחן דברי (*ב"ה וב"ש) [*ב"ש וב"ה] אומר אוחזן בידו ונכנס ולא יניח בחורים הסמוכים לר"ה שמא יטלום עוברי דרכים ויבא לידי חשד ומעשה בתלמיד אחד שהניח תפיליו בחורי ר"ה ובאת זונה ונטלתם אמרה ראו מה נתן לי פלוני באתנני כיון ששמע אותו תלמיד עלה לגג ונפל ומת באותה שעה אמרו שיהא אוחזן בידו ונכנס ריב"ל אומר ביום גוללן כמין ס"ת ובלילה עושה להם כים טפח ומניחן : [הגה"ה] פי' הקונטרס כשבא להצניען עד הבקר עושה להם כים טפח וכשהוא כליין אז הכלי בטל לגבי התפילין הלכך בעינן דבר ניכר שיחוץ בפניהם ואין משמעות השיטה משמע כן אך משמע דקאי אבית הכסא *דמי שילא מבית הכסא וכבר שקעה החמה ואינו יכול עוד להניחן מניחן בכלי טפח וטעמו של טפח הוי לפי שהוא חשוב אהל להפסיק כי בתי כסאות שלהם היו בשדה והני מילי ליפנות סגי בכלי טפח אבל לתשמיש המטה בעינן כלי תוך כלי אבל להצניען עד [דף פו ע"ב] הבקר אין צריך להניחן בכים מדאמרי' התם אני ראיתי רבי שתלה תפיליו ומסיק שם דלמיתליניהו אסור אבל לאנוחינהו משמע דשרי ואפילו בלא כים עד כאן לשון רבינו שמחה ואין נראה שבזה סותר פירוש רש"י ז"ל דההיא תלייה דר' ר"ל שתלה אותם באצבעו להוליכם כן כדסלקא דעתא מעיקרא ולא להצניען · א"ק והוא האריך ואני קצרתי · אמר ר' יוחנן לא שנו אלא שהניחן בכלי שהוא כליין אבל כלי שאינו כליין אפי' פחות מטפח ודברים שהתירו בבית הכסא קבוע אסרו בבית הכסא עראי מאי טעמא בית הכסא קבוע דלית ליה ניצוצות שרי עראי דאית ליה ניצוצות אסור · אסור לשמש בבית שיש בו ס"ת או תפילין אלא א"כ מונחין כלי בתוך כלי אמר אביי ה"מ שהניחן בכלי שאין כליין אבל הניחן בכליין אפי' עשרה כלים ככלי אחד דמי אמר רב יצחק הנכנס לסעודת קבע חולץ תפיליו ונכנס ופליגא דרבי אבא דאמר מניחן על שולחנו ועד אימת אמר רב נחמן בר יצחק עד זמן ברכה · אמר רב נחמן האי סודרא דאזמניה לצור ביה תפילי וצר ביה תפילי אסור למיצר ביה זוזי אזמניה ולא צר ביה צר ביה ולא אזמניה אינו אסור דהזמנה לאו מילתא היא וכן הלכה אמר ר' חנינא אני ראיתי את רבי שתלה את תפיליו מיתיבי התולה תפיליו יתלו חייו דורשי רשומות אמרו והיו חייך תלואים מנגד זה התולה תפילין ומסיק ר' כי תלה בכיסתא אבל תפלין גופייהו אסור לתלות בין ברצועה בין בקציצה : אמר עולא כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כאילו הקריב תודה בלא מנחה וזבח בלא נסכים : הרי לך דין חסרות ויתרות כמו שכתב הרמב"ם ז"ל מתוך ספר קדמון אשר היה מקדש במצרים והיה בו כ"ד ספרים והיה מקדש בירושלים ניתן להגיה בו ספרים ממנו ועליו היו סומכין ותפילין ומזוזה שוין · פרשה ראשונה קדש לי כולהו בכור מלאים זכור מלא בחזק חסר הוציא מלא ילאים חסר ו' יביאך מלא האמרי חסר והיבוסי מלא לאבתיך חסר ו' העבודה חסר מלת חסר השביעי מלא מצות מלא שאר חסר גבלך חסר בעבור מלא כל לאות דכולה פרשה מלאים לזכרון מלא ו' אמר חסר עיניך מלא הולאך חסר יוד החקה חסר למועדה מלא · פרשה שניה יבאך חסר ולאבתיך חסר ו' אמר חסר ויהרג חסר זבח חסר ידכה מלאה בה"א ולטוטפת חסר ו' אחרונה עיניך מלא בחזק חסר הוציאנו ב' מלאים · פרשה שלישית שמע מאדך חסר לבבך חסר לטטפת חסר שני ווין עיניך מלא מזזת חסר ו' ראשונה ביתך חסר יוד שניה ובשעריך מלא · פרשה רביעית והיה אם שמע חסר (ולעבדו חסר) מצותי בו' אחד יורה מלא ומלקוש מלא ותירשך חסר ו' והשתחויתם מלא יבולה מלא הטבה חסר נתן חסר אתם חסר לטוטפת חסר ו' שניה עיניכם מלא אתם חסר בביתך חסר יוד שניה ובקומך מלא ו' מזוזות מלא ביתך חסר יוד שניה ובשעריך מלא לאבתיכם חסר ו' : ואלו תגין של תפילין מס סתומה דמימים שלשה זיינין בפרשה ראשונה · פרשה שניה ה' השין ארבע ארבע זיינין ואלו הן ה' חותמה לך וב' השין דהקשה וה' דויהרג וה' דידכה · פרשה שלישית ק' של ובקומך וק' של וקשרתם שלשה שלשה זיינין וטפס של ולטוטפת ארבע ארבע זיינין · פרשה רביעית פ' של ואספת *זיין אחד וטפס של ולטוטפת ארבע ארבע זיינין וכתב ר"ת שצריך ליזהר בתגין של האותיות והם זיינין זקופים על האותיות שיש להם תגין כמו שהן כתובין בס"ת הבדוקה · בפרשה ראשונה אין בה אלא אות אחת שיש לה תגין והוא מ"ם סתומה דמימים שיש בה שלשה תגין מזויינין · בפרשה ב' אין בה אלא חמשה אותיות שיש להם תגין והם ה' השין וכל אחד ארבע זיינין ולעיל פירשנו · פרשה ג' יש בה ה' אותיות וכל אחד שלשה זיינין לבד מולטטפת שיש בה ארבע זיינין · פרשה רביעית יש בה חמשה אותיות מזוינין ולעיל פירשנו · כתב רבינו שמשון ז"ל כל דוכתא דלא הוי כתב (הכי) מיפסלא מדפסיל ליה תלמודא לעיל כל אות שאין נוקפת גויל (*פסולה) ומיהו דוקא ס"ת מדנקט גויל וכ"ש תפילין ומזוזות אבל לא דמגלה וגט ושאר ספרים שאינן עשויין כתיקון ס"ת ויש לדחות דאף בספר תורה לא פסול אלא דוקא בשם דחמיר כמי לענין לשמן (א) וקאי רב יהודה דפסיל היכא שאין הקף גויל (ב) אההיא דמ"ם עירב האותיות או הפסיק באמצע אל יקרא בו ועירב האותיות פשיטא (*האותיות) (ג) [*אותיות השם] מדלא מיפליג בין למעלה למטה כי ההיא דירושלמי ועוד מדלא תני יתקן וכן רב יהודה דפסיק ותני פסול וממתני' דקתני (ד) מעכבן ליכא הוכחה א דהא אמרינן בירושלמי תולין בספרים [ואין תולין] בתפילין ומזוזות וכדדייק נמי גבי כתבה אגרת פסולה דמפסיק בחסרות ויתרות ולא סגי בתיקון כמו ס"ת והא מדלא שמעינן בתפילין יתקן שמע מינה דאפי' אות אחת יגנז והכי נמי בשם אם עירב האותיות מסלק אותה יריעה שאי אפשר לתקן ודוקא דיו שנטפה על השם (ה) כההיא דמ"ם ודלא כפירוש ר"י שמתיר כמו כן להפריד האותיות של שם ואין הנדון דומה לראיה דהא כבר נתקדש השם כשנטפה עליו הדיו ומצוה היה לתקנו אבל הכא בפסול נעשה מתחלתו ולא מן השם הוא זה וכן נ"ל (*תוס) [*פ"א יריס] של ה' דנקט ריש של שם בס"ת ובתפילין ומזוזות בכל אותיות וא היא חידוש של משנתינו ובס"ת לכתחלה בכל האותיות (ו) ודיעבד פסול דוקא למעלה כההיא דירושלמי ובשם בס"ת (ז) והשתא ניחא ליה דלא פסיקא ליה למתני' בפרק הבונה דמיירי נמי בס"ת כיון דבשם דוקא או למעלה וזיון ודאי צריך בכולהו כדפירש רבינו אליהו מדנקט שבעה אותיות צריכות זיון משמע דכ"מ שהם צריכים זיון שזה מגוף האותיות ומדלא איצטריך למיתנייה בפרק הבונה במתניתין שמע מינה עדיף מקוצו של יוד ותגין לא פסיל אפי' בתפילין ומזוזות מדלא תני במתני' עיטוב תגין כי היכי דקתני הקף גויל ולא לישתמע נמי שום אמורא לאשמועינן פסול תגין ש"מ דדיעבד לא פסלי ולכתחלה ודאי צריך והא מדנקט בפ' הבונה שקליה לתגיה דדלית ושוייה ריש משמע דוקא הני דאית בהו משמעות אחרינא וכן רישין דלתין דתקני בברייתא מכלל דשאר תגין לא פסלי עכ"ל · מה שחסר מכאן עד סוף הפרק כתבתיו בהלכות ציצית :

הדרן עלך הקומץ

זה לשון רי"ף מפרק א' דמגילה קי"ל כר' יוחנן דאמר אסור לכתוב אפי' אות אחת שלא מן הכתב תנא חוץ מתפילין ומזוזות דרבנן שרי למיכתב (*לבד) תפילין ומזוזות שלא מן הכתב כי הא תנא דתניא רבי יהודה אומר תפילין ומזוזות נכתבות שלא מן הכתב ואין צריכין שרטוט והלכתא מזוזה צריכה שרטוט תפילין אין צריכין שירטוט אידי ואידי נכתבין שלא מן הכתב מאי טעמא מיגרס גריסן עכ"ל ופירש רש"י ז"ל נכתבות שלא מן הכתב פירוש בלא טופס מאי טעמא מיגרס גריסן פירוש שגורות פרשיות אלו בפי כל ואין טועה בהם ומתוך כך מתיר ר"ת לומר בע"פ פרשת ק"ש וכן ויושע תנ"ך דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בע"פ אלא משום דגריסן פי' דשגורות בפי כל ופי"ש פרק הנזקין לקמן במרדכי עוד מלאתי בח"י והיה [*לך] לאות על ידך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים פ"ה ז"ל לך לאות יציאת מצרים תהיה לך לאות על ידך ובין עיניך שתכתוב פרשיות הללו ותקשרם בראש ובזרוע על ידך על שמאל לפיכך ידכה מלא בפרשה שניה לדרוש יד כהה עכ"ל : אמרו ס"פ הקומץ רבה וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך תניא ר' אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש ואיתא פרק ב' דברכות אמר עולא כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאלו מעיד עדות שקר בעצמו (אמר) רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כאלו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים א"ר יוחנן כל המקבל עליו עול

הגהות מהרי"ו ומהצה"ש (א) וקאמר : (ב) כההיא : (ג) צ"ל שם קאמר : (ד) אפי' כתב אחד (ה) מותר לתקן ולגרור (ו) ותפילין ומזוזות אף בדיעבד פסול : (ז) בכל ענין.

חדושי אנשי שם

שי"י א ר"נ דנאמר כמו שפסול בתפילין נגיעת אות שסרי כתב א' מעכבן וא"ר נוכית גם שם שמעכב בס"ת אפילו בשאר אותיות שאינם שם כמו בתפילין נוס אשר ליכא הוכחה כי מליט שתפילין חמור מס"ת בשאר דינין דהא אמרינן בירושלמי תולין בספרים ואין תולין בתפילין א"כ שמא בנגיעות אותיות נמי חמור תפילין מס"ת :

באור מהרמ"ב

כלי תוך כלי אסור · אבל בשלא כנגד ראשו אם אין אשתו עמו לא בעי כלי תוך כלי ואם אשתו עמו בעינן כלי תוך כלי וסיים בסדי סכר לרבינו יונה ולהרמב"ם בעי כלי תוך כלי בלא סכר · וכשאין רוצה לשמש מקרי אין אשתו עמו ב"י סי' מ' · **וקדש עליו היום** · רש"י פי' דמיירי בשבת והתוס' פי' דמיירי בחול וס"ל נאביי לאו זמן תפילין וכ"כ במאור שם ורמב"ן במלחמות מקשה הא הוי לשומרן וכ"ל שהתוס' והמאור סוברים דדוקא למ"ד זמן תפילין הלכה ואין מורין כן אף בלא לשומרן · לכן אם הוא לשומרן מורין כן · אבל למ"ד לאו זמן תפילין דבלא לשומרן אסור לכן אף בלשומרן מ"מ אין מורין כן · ולכן מניח ידו עליהן מיהו קשה על הש"ע לדידן דקי"ל זמן תפילין וגם שהוא לשומרן למה צריך להניח ידו עליהם אף בחול כמבואר בש"ע בסי' ל' ועי"ש במג"א שכתב להוכיח כאן שאם מתכוין לשומרן צריך שיאמר כן להרואים שהוא עושה לשומרן וא"ש אבל ברמב"ן ומאור לא משמע כן : ה"ג משום דר' שילא אמרו כו' משמע דפסק כשיטס כדעת הטור דכתב הא דמשוי של ד' קבין והא דר' שילא וכבר כתב הב"י תירוצים שונים א' דיש חילוק בין לכתחילה ודיעבד ב' דיש חילוק בין אם קדם כמשוי דאז לא קפדינן כ"א במשוי של ד' קבין אבל בקדמו התפילין קפדינן אפי' אמטפחת דאסור והב"ח תי' בהיפוך וסד"מ תי' דבמשוי של ד' קבין אפי' בדבר שדרכו בכך אסור אב"ח השיג ע"ז ובע"ז תירץ דמשוי של ד' קבין סתמא התפילין רוצצות אבל במטפחת בעינן דוקא שיהיה התפילין רוצצות ותירוצו ק"ק דהרי אמר אם תפילין רוצצות ועלה קאמר באיזה משוי קאמרי במשוי של ד' קבין משמע דבמשוי של ד' קבין אמרו אם תפילין רוצצות הרי דסתם משוי של ד' קבין אין התפילין רוצצות ולדבריו הכי הל"ל אימתי רוצצות במשוי של ד' קבין : **מהו** שיכנס אדם כו' לרבינו הא' דהכניסה לבדה אסור לבה"כ קבוע גרים כאן בה"כ לנוב אבל הרא"ש כתב דהכניסה בתפילין בראשו אין בו איסור ולכן קמבע"ל בלהשתין בו ואסיקנא דחיישינן שמא יפנה : **חולץ** תפיליו ברחוק ד' אמות · להרא"ש דמתיר כניסה לבה"כ קבוע ורק העשיית צרכיו הוא דאסור נ"ל כאן הא דחולץ בריחוק ד' אמות ולא סגי ליה בחליצה סמוך לבה"כ משום כיון דבלא"ה צריך הוא לחלוץ משום עשיית צרכיו לא נתיר לו הכניסה בתפילין בראשו בחנם דמודה הרא"ש דבשלא לצורך הכניסה אסור כמ"ש המג"א סי' מ"ג ולכן ב"ש לא פליגי בהא עלה דב"ש דצריך לחלוץ ברחוק ד' אמות אך במ"ש הרא"ש דאפי' בנכנס לעשות צרכיו בבה"כ עראי צריך לחלוץ ברחוק ד' אמות זהו קשה דלמה הא עכשיו אכתי הוא רק בה"כ עראי ואיכא מהניך קדוש · ולאחר שעשה צרכיו דליכא מתניך קדוש מ"מ הא לב"ש שרינן אפי' להכניסה בידו וא"כ די לו בכאן בחליצה סמוך לבה"כ ונפנה מיד ובחדושי יש"א כתב דהטעם שחולץ ברחוק ד' אמות הוא משום גזירה דשמא יעשה בהם צרכיו ומ"מ דוקא בקבע ע"ש ונראה שה[...] לא כתב כן אלא אליבא דב"ש אבל אליבא דב"ה בלאמת א"צ לחלוץ · (*) אבל לא ברחוק ד' אמות · ומ"ש בטור סי' מ"ג דחולץ ברחוק ד' אמות ונותנן לחבירו זהו לא קאי אעראי אלא קאי אבה"כ קבוע ורואה להשתין מעומד דאז איכא תרתי לריעותא אסור כשהן בראשו משום גזירה דשמא יפנה · ואסור כשהן בידו משום ניצוצות כמ"ש במג"א שם · וממילא ג"כ להרמב"ם דאוסר להשתין כשהן בראשו אף בבה"כ עראי משום דחיים לשמא יפיח מ"מ א"צ לחלוץ כ"א בסמוך לבה"כ ולא רחוק ד' אמות וזה ברור · ובהכי יש ליישב דברי הש"ע שהעתיק דברי רש"י שבגמרא דדוקא בבה"כ שבזמנה מגולה והיינו בחפירה וקשה במג"א דהא להרא"ש הטעם משום עשיית צרכיו א"כ מ"ל טופה מגולה או מכוסה ולענ"ד והאי לענין שצריך לחלוץ אין חילוק אבל הא דצריך לחלוץ ברחוק ד' אמות זהו גם להרא"ש משום איסור הכניסה דשלא לצורך מודה הרא"ש דבעינן מהניך קדוש וא"כ ע"ז יש לחלק בחילוקא דרש"י ודו"ק : **שיהא** אוחזן בידו · וכבר כתב הספר לעיל דיאחז בבגדו והמה נגד נכנס להשתין כתב בטוש"ע שאוחזן בידו ר"ל בבה"כ קבוע והקשה בט"ז הא נעי"ן בא נגיעה נגדו ובידו ולענ"ד הטעם דוקא בעושה צרכיו אבל כאן דמאי יפסס בגוירה דשמא יפסס לכ"ע סגי ליה בידו אף בלא בגדו כן נ"ל : **ודע** הא דבערלאי מעומד אסור בידו אפי' בידו ובבגדו אסור מיהא להסמ"ג דפוסק כב"ש דסגי בידו לחודא לדידיה י"ל דבערלאי לא אסרינן כ"א בידו לבד אבל בידו ובגדו שרי כל זה מדברי מע"מ: **דמי** שילא מבית הכסא · הלשון מגומגם אבל הפי' הוא דאם לאחר שילא מבה"כ יצא שקעה חמה ולא יחזור להניחם ובבה"ג לא יכניסם בידו לבה"כ אלא עושה להם כים טפח ובהא יש פלוגתא בטור משמע דמניח התפילין בכלי שהוא טפח ואין מכניסם לבה"כ אבל ברמב"ם כתב דמניחן בכלי שהוא טפח מכניסו לבה"כ עם הכלי והנה כך חילוקא דאסור כשם קעה חמה קאי על כל היתירים דלעיל הייט היתר דבידו בבה"כ קבע והתירה דבראשו להשתין בבה"כ עראי כ"ז ביום אבל בלילה אסור דהוי שלא לצורך : **ודברים** שהתירו בבה"כ קבוע כו' הך קבע ועראי לאו דוקא אלא קבע ר"ל משתין מיושב ועראי ר"ל משתין מעומד כמ"ש בהג"מ סי' מ"ג : **בכלי** אחד דמית · ופי' מפני עוד כלי א' שאינו כליין עליו וכו' הג"ה דבין שהחיצון אינו כליין או פנימי אינו כליין מהני ונ"ע דבגמ' לא הוזכר כ"א גלימא אקמטרא דהייט דאין כליין מבחוץ : **האי** סודרא דאזמניה כו' · כתב הר"ן פרק במה הדין דהזמנה הוי במחשבה ומכתן ק"ק לפרש"י דעיבוד לשמה הוא משום הזמנה א"כ סגי מחשבה ובס"א לא כתב כן · ונראה דפירש מה לפירוש ר"ת דעיבוד הוא עדיף מהזמנה ואינו מטעם הזמנה ע"כ שפיר יש לומר נהי דהזמנה לאביי סגי במחשבה מ"מ סעיבוד בעינן אמירה לשמה : **אבל** הכא בפסול נעשה מתחלתו כו' לפי"ז אם נדבק תלמטה אחר שכבר נכתבה אות הו"ל כהך דדיו שנפל כו' ושרי להקנו גם להספר כאן · אולם בסכמת הפוסקים דאף בשם יכול לתקן · ומבואר מדברי הב"י בסי' רע"ז ע"ש סר"י אכסנדרי דלדידן אדרבה הדין בהיפוך מהספר · דבספר כאן פ"ל אם כבר היו אותיות עדיף לתקן מאלא היו האותיות ניכרות לפי"ז בדיבוק למטה שרי לתקן ספי אבל לדידן אדרבה אין לתקן כ"א היכא דנפסד צורת האות והיה פסול בלא הגרירה · אבל בלא נפסד צורת האות כגון בה"א בגגא ברגל בגג קלת כחוט השערה והתינוק קורהו ה' שאסור לתקן · א"כ לדבריהם בנדבק למטה לסירושלמי דמכשיר כ"ש דאסור לגררו ולתקנו ואע"ג דקי"ל דלא כירושלמי ולהחמיר אף שנדבק למטה מ"מ לכשל לא שמעינן דשמא א"צ תיקון בבה"ג וכ"ל מותק השם שלא לצורך תיקון · מיהו לפי מ"ש הספר כאן דבשם מודה הירושלמי דגם דבוק למטה פסול · א"ש ורשאי לגרור ולתקן · ובתשובת פני יהושע סימן א' מקשה אהא דהתמיר הב"י ברגל הה' הנוגעת אם כן גם באותיות השם סדבוקים יחד ג"כ ליתסר לגרר דהרי ג"כ צורת האות ניכרת · ותדע דהל"ל לא היה מועיל הגרירה בבה"ג דהרי הא"ל תק תוכות דהיכא דנתבטל צורת האות לכ"ע הוי חק תוכות כו' כמ"ש הב"ח בא"ע סי' קכ"ה · אלא ע"כ דלא נפסד צורת האות וא"כ הו"ל כרגל ה' שנדבקת לגגה ותירוץ שם דבאותיות הדבוקים שאני דשם עיקר הגרירה הוא רק על הדבוק שאינו מאותיות השם לפי"ז אסור לגרור האות עצמה ולחזור ולכתבו דהא יש עליה צורת האות · ולענ"ד נראה דשאני ברגל ה' דיש מכשירים בלי תיקון כדאיתא בתשובת מהרי"ק סי' ע"א ולפיל בספר ונמי דקי"ל כהריב"ש דפסול בנגיעת הה' מ"מ להקל במחיקת השם לא סמכינן ע"ז משא"כ בדביקות האותיות ובשם לכ"ע פסול אפי' בדביקות למטה ולכן רשאי לגרור כן נלע"ד נכון · ולפי"ז בדבוק רגל ה' לגמרי בגג עד שאינו נראה כה' דמודה מהרי"ק דפסול בכה"ג אמת רשאי לגרור אף שצריך לגרור האות עצמו וזה פשוט : **שזה** מגוף האות הוא · פי' הרא"ש שהוא בסגה[...] ניימוני ספ"א דהל' תפילין שהאותיות הצריכין לתגין למעלה ולכן כתב כאן דאם לא זיין פסול ובלא תגין מכשיר כלפי לייא אלא שכאן מיירי מזיון שבגוף האותיות וכמש"ל ברים הלכות אלו : ומתוך כך מתיר ר"ת כו' [...] בטור ש"ע סי' מ"ט שרינן רבינו על קושיא זו אר"ש פירש כו' מה תועלת ברצועה כו' מפני שצריכים גוף [...]

עול מ"ש שלמה יפנה ויטול ידיו ויניח תפלין ויקרא ק"ש ויתפלל אמר ר' חייא* אמר ר' יוחנן כל הנפנה ונוטל ידיו ומניח תפלין וקורא ק"ש ומתפלל מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן שנאמר ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה' ובספר הגאונים נמצא כתוב א"ר כל המניח תפלין ומתעטף בציצית וקורא ק"ש ומתפלל מובטח לו שהוא בן העוה"ב אמר אביי ואני מערב בו דאין גיהנם שולטת בו רב פפא אמר מערב אני שאין יצר הרע שולט בו א"ר יוחנן גדולה מצות תפילין מן התפלה שזו תיקון חכמים וזה תיקון תורה ולא ידעו רבותי מקום טענה (א) אך שנמצא כתוב בספרי הגאונים מ"מ חזינא דתפילין מצוה רבה לכל אדם וראוי לכל אדם כשר להחזיק בה כדאמר פ"ק דר"ה פושעי ישראל קרקפתא דלא מנח תפלין ורבותינו מפרשים דאם עסק בתורה כמניח דמי ומביאין ראיה מדאמר במכילתין העוסק בתורה פטור מתפילין ולא נ"ל דת"ר פ' ג' שאכלו איזהו ע"ה כל שאין קורא ק"ש שחרית וערבית ר' יהושע אומר כל שאין מניח תפילין הא למדת שאפי' חבר ועוסק בתורה אם אין מניח תפילין הוי ע"ה לדרבי יהושע ושמא מה שאומר (*במכילתין) שהוא פטור היינו בשעה שעוסק בתורה ור"ת פי' דוקא כשהוא מבזה התפילין מה תועלת ברצועות הללו אבל אם נמנע מפני שצריכות גוף נקי ואין יכול ליזהר כדאמרינן ר"פ במה טומנין אין עליו דין פושעי ישראל• חולה פטור מן התפילין בירושלמי פ"ז דברכות ובמדרש ילמדנו פרשת אני פי מלך שמור ר' ינאי היה מניחם שלשה ימים אחר חוליו כלומר שהחולי ממרק שנאמר הסולח לכל עונכי הרופא לכל תחלואיכי ר"י ב"ז לא הוי זייע תפילין מיניה לא בקייטא ולא בסיתוא וכן נהג תלמידו רבי אליעזר: רבי יוחנן (ב) חזיק רישיה ולבים תרוייהו ובקייטא לבים דאדרעיה הא למדת שהחולה פטור מן התפילין והיא דפרק הנושא גבי שבבותי' דרבי דאמר אמתיה סלקא לאיגרא אמרה עליונים מבקשים רבי ותחתונים מבקשים רבי יה"ר שיכופו התחתונים את העליונים כיון דחזיא דעל כמה זימנין לבית הכסא ומנח תפילי וקא מצטער *) אמר רבי י"ר שיכופו עליונים את התחתונים שאני רבי שהיה מתנהג בקדושה ובטהרה יותר מדאי והיה מחמיר על עצמו כמו ר' אליעזר שלבש תפילין בחוליו שמת בו סמוך למיתתו בפרק ארבע מיתות שהיה מחמיר על עצמו לפי שהיה מתנהג בקדושה ובטהרה עכ"ל אז"ק תניא במכילתין ומייתי לה פ' הניזקין זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות תפילין ומזוזה נאה בקלפים נאה בדיו נאה בקולמוס נאה בלבלר נאה ובפ' שני מגיטין תנן תני ר' חיננא בריה דרבא מפשרוניא ספר תורה תפילין ומזוזות שכתבן מין ומסור עכו"ם ועבד אשה וקטן כותי ישראל מומר פסולים שנאמר וכתבתם וקשרתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו כו' וכתב בפירוש ר"ח ואוקימנא הא דתני ס"ת שכתבו עכו"ם יגנז כר' חיננא בר אבא מפשרוניא וכיון דאוקימנא רב נחמן כותיה ואוקימנא סתמא כותיה כותיה עבדי' והא דתניא התם ס"ת שכתבו עכו"ם קורין בו אוקמא רב אשי בגר שחזר לסורו מחמת יראה דדילמא לבו לשמים ותניא במ"ס אין רשאי לכתוב אלא א"כ יודע לקרות ותו פסל התם ס"ת שכתבו גר או ממזר ורבינו שמחה כתב דל"ג ממזר משום דקתני התם זה הכלל כל המוציא את הרבים ידי חובתם כותבו וממזר מוציא רבים ידי חובתם ואיני יודע מניין לו שמוציא הרבים ידי חובתם דמהיא דמ"ס איכא למילף שאין מוציא או מדאורייתא או מדרבנן ואני ראיתי כתוב דהיינו טעמא דממזר פסול כשיגיע לפסוק לא יבא ממזר בקהל ה' נחפז ואינו כותב אזכרה לשמה דאפי' אמר נתכונתי אנן סהדי שלא נתכוון והיינו נמי טעמא דגר דקתני במ"ס היינו גר תושב שאוכל נבלות לתיאבון וכשיבא לכתוב נבילה וגו' לגר אשר בשעריך וגו' עד כי עם קדוש אתה לה' אלהיך אין כותב אזכרה לשמה והא דתניא קטן שכתב תפילין פסולין היינו אפי' הגיע לחינוך דליתיה בקשירה מדאורייתא אלא א"כ בן י"ג שנה והא דדריש פירקא קמא דערכין הכל חייבין בתפילין לאיתויי קטן וכו' עד קטן היודע לשמור תפיליו כו' הא פי' רש"י ז"ל סוף לולב הגזול דהיינו מדרבנן דחינוך שמחנכין הקטן הוי מדרבנן כדאמרי' פרק מי שאמר הריני נזיר גבי הקפת כל הראש ואתי חינוך דרבנן ודחי הקפה דרבנן והכי נמי אמרי' פרק יום הכיפורים גבי מתענין• כתב רבינו יהודה שכל טוב לכל עושיהם וסמוך ליה במצותיו חפץ מאד בתיקון נאה משום ואנוהו במצות מבחוץ למראית העין וכל שכן מבפנים שהרי בית המקדש מפנימה זהב טהור לכן יכתוב כתיבה גסה שלא יהא נמחק מהר ועוד כתב שהכותב תפלין אל יכתוב האזכרה עד שיבדוק כל מה שכתב פן כתב טעות ויהא טעון גניזה עכ"ל אור זרוע קצר: תניא במכילתין נאמר כאן ימימה ונאמר להלן ימים תהיה גאולתו מה ימים האמור להלן אין פחות מי"ב חדש אף ימים האמור כאן אין פחות מי"ב חדש מגיד שצריך אדם לבדוק תפילין לי"ב חדש דברי בית הלל ב"ש אומרים אין צריך בדיקה אמר שמאי הזקן אלו תפילין של אבי אימא פירוש שעדיין היתה התפירה קיימת ומאן דדריש ימימה בתפילין סבר כרבי יוסי הגלילי דהקומץ ובירו' דעירובין פרק המוצא תפילין תניא תפילין צריך לבודקן אחד לי"ב חדש רשב"ג אומר אינו צריך בדיקה הלל הזקן אומר אלו תפלין שהיו של אבי אימא ובשימושא רבה יש שצריך לבודקם שני פעמים בשבוע ויש סמך לדבריהם ממזוזה דאמרינן ביומא שנבדקת [*פעמים] בשבוע עד כאן לשון אז"ק:

*) ג"י גמרא אמרם

ועתה אתחיל לכתוב ההגהות דשייכי לעיל

פנים מניין לצילית בעכו"ם וכו': הגה"ה עיבוד עכו"ם פסול אפילו בישראל עומד על גביו דתנן בפ"ב דגיטין הכל כשרים לכתוב הגט אפילו חרש שוטה וקטן ופריך עכו"ם נמי ומשני עכו"ם לדעתא דנפשיה עביד והכי מסיק התם אלמא דאפי' על ידי אחרים לנפשיה עביד והא דבפרק אין מעמידין דתניא יכול ארמאי כו' ולא אמרי' לדעתא דנפשיה עביד ויש לומר התם תינוק למילה קאי אבל התם אשה לאו לגירושין קיימא כדמשני רפ"ק דזבחים [סתם זבחים] לשמן קאי ע"כ לשון אז"ק כ' רבי' שמשון דלכ"ע לכתחילה בעי עיבוד לשמה או מדאורייתא או מדרבנן דכל מצוה בעינן תחלת עשייתה לשמה דפליגי בסוכה [ישנה] ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין וקאמר בירושלמי דצריך לחדש בה דבר וקאמר נמי דפליגי במצה ישנה אמר רב יוסי דהוא הדין הוא [טעמא] דכיון שלא עשאה לשם דבר ברור ולא דקדק בה עכ"ל ואיני יודע מנין דבעינן עיבוד לשמה אפילו לכתחילה דשאני מצה וסוכה שהם גוף המצוה כתיבת התפילין וקמטין של יו"ד ודלי"ת הוה נמי גוף המצוה אבל עיבוד העור איני יודע מנין לנו ואפי' רבן שמעון בן גמליאל ורבא דפסלי אף בדיעבד לא ידעו רבותינו מנין להם דגבי צילית דין הוא דכתיב גדילים תעשה לך [לך לשמך] אבל לך דתפלין אצטריך לך לאות ולא לאחרים לאות ואי משום דתפילין איתקוש למזוזה כדאמרינן פרק קמא דקדושין ומזוזה וס"ת ילפינן כתיבה מגט דכתיב וכתב לה לשמה הא גט גופיה לא בעינן לשמה ע"כ לשון אז"ק: פנים• כתב במרדכי ספ"ק דברכות דמי שידיו מלוכלכות שחרית יכול להתעטף בטליתו וכשידיח ידיו ממשמש בטליתו ויברך וע"ש ומיהו עיין ברים הלכות תפילין והמצא בענין אחר: שיטן פירוש פקעיות של *מזוזה: פנים פרק שני אמר רב יהודה כו' כל אות שאין מוקפת גויל כו' ומיהו בסוף הלכות תפילין כתבתי דאין הקף גויל פוסל בדיעבד כי אם באותיות של שם ועיין שם: הגה"ה תפילין ומזוזות אין נכתבין אלא אשורית ובלשון הקדש בפ"ק דמגילה תנן אין בין ספרים לתפילין ומזוזות אלא שהספרים נכתבין בכל לשון ותפילין ומזוזות אין נכתבין אלא אשורית פרש"י ז"ל ס"ת נביאים וכתובים נכתבים בכל לשון ובכל כתיבה תפילין ומזוזות דוקא בכתב אשורית ובלשון הקדש ובגמרא נמי תניא תפילין ומזוזות אין נכתבין אלא אשורית ומפרש טעמא משום דכתיב בהו והיו ופרש"י ז"ל בגמ' כתב אשורית הוא כתב שלנו ומלשונו שפירש במתני' תפילין ומזוזות דוקא בכתב אשורית ולשון הקדש משמע שלשון הקדש לאו היינו לשון אשורית וה"נ מוכח פכ"ג בסנהדרין דאמר רב חסדא אמר מר עוקבא בתחילה ניתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקדש כיון שעלו בני גולה בימי עזרא ניתנה להם (בלשון) [בכתב] אשורית ובלשון ארמי וברר להם ישראל כתב אשורית ולשון הקודש והניחו להדיוטות בכתב עברי ולשון ארמי ומדלא קאמר ולשון אשורי משמע דלשון אשורי לאו היינו לשון הקדש ובמגילה פרק שני משמע שהוא לשון הקדש דתנן הלועז ששמע אשורית יצא וכן נמי הא דאמר רב תחלה ניתנה תורה בכתב עברית קשה דאיתא פרק הקומץ רבה אמר רב יהודה אמר רב בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שהיה קושר כתרים לאותיות והיינו בכתב שלנו ואמרינן נמי פ' הבונה מאי טעמא פשוטה כרעיה דדלית לגבי גימל וכל דרשה דהתם הוי לפי כתב שלנו משמע שבכתב שלנו ניתנה תורה ולהכי מסתבר כדברי רבי דתניא פ' כ"ג רבי אומר בכתב זה ניתנה תורה לישראל וכו' ר"ש אומר משום ר' אליעזר בן פרטא שאמר משם רבי אלעזר המודעי כתב זה לא נשתנה כל עיקר שנאמר ווי העמודים ומ"מ לענין הלכה למעשה תפילין ומזוזות אין נכתבין אלא בכתב אשורית שאנו נוהגין עתה ובלשון הקדש עד כאן לשון אז"ק: כתב מהר"ם שהזיונין צריכין ליגע לאות ומה שנהגו הסופרים לכתוב ווי העמודים במגילה וס"ת אי אייתר חילי אבטלינה ואין להתחיל שום עמוד בוי"ו רק באותיות ביה שמו וכן ו' של ואעידה בם דמתוך כך בא לידי קלקול שמרחיבין ומקצרין אותיות שלא כדת כדי למלאם וי"ו בראש העמוד עכ"ל ומיהו מצאו דבי"ה שמו אפילו בדיעבד פסול וי"א דוקא לכתחלה בעינן: מהר"ם כשהיה מגביה הספר תורה היה מראה הכתיבה לעם והכי איתמר במ"ס וס"ת שניה לא היה פותח עד שגוללין (השניה) [הראשונה] וכן לא היה מסיר המפה עד שגללו הראשונה: פנים רב כהנא מחוי כפיף: הגה"ה יש מפרשים מצות רוחב הרצועות יותר מחטה ופחות מכשעורה ואם יותר כשר ומורי רבינו יהודה החסיד כתב רפאות תהיה לשרך לשון שרוך של תפילין עד הטיבור ושקוי לעצמותיך לשון מדה [וקו] פי' מדת רוחב השרוך רצועות התפילין לעצמותיך כשעורה שעור אדם לענין טומאה לפיכך עצמותיך יחלץ עד כאן לשון אז"ק:

סליקו ההגהות מהמרדכי על הלכות קטנות

הגהות מהר"י ומהצה"ש (א) שלא נמצא בתלמוד (ב) בסיתוא:

באור מהרמ"ב

ט' ואם מונע לא מפני שבזויה עליו ולא מפני שצריכה גוף נקי אלא מפני טרדות ועסקים עיין ב"ח סי' ל"ז: **הא** למדת שחולה פטור מתפילין• והא דכתב לעיל תולי מעיים דוקא פטור תירץ הב"י והמג"א סימן ל"ח דכאן במצטער מחמת חולה מיירי ולכן פטור דאין דעתו מיושבת• אבל בחולה מעיים אפי' דעתו מיושבת עליו: **והא** דתניא כו' אוקמא רב אשי בגר שחזר לסורו• מבואר שס"ל כהרא"ש דאף למ"ד דדריש וקשרתם וכתבתם מ"מ גר שחזר לסורו כשר והוא כדברי הש"ע בסי' ל"ט ובמ"א שם חולק דהיינו דוקא למ"ד דלא דריש וקשרתם ע"ש:

כשיגיע לפסוק לא יבא ממזר• מקשה בש"ך א"כ לא יהא פסול רק לפסוק זה ויהא כשר לפרשות אחרות ע"כ נקיט טעם הראשון עיקר: **אלא** א"כ בן שלש עשרה שנים• ופי' ויש לו סימנים ידועים אבל על חזקה לא סמכינן במידי דאורייתא עיין סי' ל"ג וסי' קנ"ת: **ובכ"ש** מבפנים• עיין במנחות דף ל"ב הא דפריך הגמ' הא מורידין כו' והא לא משרטטי שם כתב הרא"ש דקושית הש"ס מתפילין דלא בעינן שרטוט אפי' להידור מצוה משום שכן מבפנים ולכאורה דברי הספר כאן חולק בזה וס"ל כבעה"ת שם דגם בתפילין טוב לשרטט ולפ"ז הג"ה סי' ל"ב שפסק לדברי הספר כאן צ"ל ג"כ כבעל סה"ת גבי שרטוט ויותר נראה דשאני שרטוט דהוא מלתא יתירה בתפילין כמ"ש בהגהת מיימוני בפ"א מה"ת ע"ש רבינו שמחה: **בתשובת** חכם צבי בסי' י"ע הולק על הטור דכתב בסוף סי' ר"פ וכן רבינו ירוחם דיריעה שבלתה אינו נוטל ב' ומחזיר ב' הוא ז"ל הרבה בראיות דמלינו בדוכתי טובא דמסלק היריעה דמשמע דסגי ליה בהא והנה במידי דתליא בגי' ודאי לראשונים שומעים דאיכא הוי בקיאי בגירסא טפי מינן והראיות שהביא אין בהם כדי דיחוי לדין זה דמ"ס מיירי ביריעה שבלתה ור"ל כל ספר הישן ואם יהיה היריעה חדשה הו"ל מטמר ולכן צריך לסלק עוד שני יריעות עמה• אבל בהא דגרר ומחק דזהו בתחילת הכתיבה אין כאן מטמר ודאי• דבגי' בסילוק יריעה אחת• גם בהא דשלש אל יתפור שכתב רש"י אלא יסלק היריעה ג"כ לק"מ שהרי זהו לא מיירי בעתיקתא ממש אלא משום דאפילן קרי לה עתיקתא ולעולם דאינה ישנה• מכ"ש לגירסת הרא"ש והטור שם בסי' ר"פ הגירסא בהיפוך מיירי בחדתי אדרבה לפי פי' הגאון דקאי אדף שבלתה לכן נוטל ג' ומחזיר שלשה קשה א"כ ביריעה בת ג' או ד' או ה' דפין שאם יסלק שלשה דפין הרי פוסל דפין הכשרים בהנם וא"ל דא"כ דצריך לסלק גם הב' דפין הנשארים ביריעה לאחר שנטל ג' דפין ממנו קשה הא במהרי"ק סי' ק"ל כתב דהא דב' דפין לא יעשה הוא רק לכתחלה אבל דיעבד כשר• וכאן דיהא צריך לסלקו הו"ל כדיעבד• ועוד א"כ אדר תקשה מה שהקשה הוא ז"ל אהטור דלא הו"ל להש"ס להשמיט הך דינא דהשתא ל"ל כמ"ש הוא ז"ל כי דין זה שאין עושים יריעה פחות מג' דפין פשוט שם בהקומץ דאיתא• דודאי לענין לכתחלה פשוט שם בהקומץ אבל לא למנין פסול דיעבד אדרבה הרמב"ם לא מנאו בהדי הפסולים כמ"ש הט"ז סי' ער"ב וא"ל דא"כ דלא מסלק הב' דפין הנשארים כיון דהוא דיעבד קשה א"כ ל"ל לסלק ג' דפין יסלק רק ב' דפין ויחזיר ב' דפין דמ"ש שהיריעה הנשארת יהיה ג' דפין ומכשרינן לה בדיעבד• או סיריעה שמתקנה• וצ"ל שאותו שמתקן הו"ל ככותב לכתחלה• אבל באותו שנשאר ממילא הו"ל כדיעבד• כ"ז חידוש גדול וס"ל לתלמודן להשמיטו• אע"כ דפי' הטור ורבינו ירוחם עיקר• הגהתם לענ"ד כתבתי דמלאכת שמים היא• וכגון הא• תלמיד אל ישתוק בפני רבו• ומכ"ש לקיים דברי הראשונים ז"ל:

סליק ביאור מרדכי בעה"

לוח הדינים אשר נמצאו במרדכי הלכות קטנות

פרק התכלת

(א) הלבן אין מעכב התכלת והתכלת אין מעכב הלבן:
(ב) ות"מה ר"ג על מנהגינו שאנו עושין ד' חוטין שהן ח' ולמאי מן הדין לא היה לנו להטיל אלא ב' שהן ארבע כנגד הלבן ומתרץ דגדילים וציצית משמע הרבה:
(ג) אר"ת עכשיו שאנו נוהגין ד' פשוטין שהן ח' כפולין כנגד תכלת ולבן אם נפסקו ארבע חוטין ויודע שהם שני חוטין שנכפלו שהם כנגד לבן או תכלת כשרים:
(ד) וכמה שיעור גרדומין אמר שמואל כדי לענבן:
(ה) הפוחת לא יפחות מז' כנגד ז' רקיעים והמוסיף אל יוסיף מי"ג כנגד שבעה רקיעים וששה אוירים שביניהם סמ"ג:
(ו) רי"ף ור"י בזמן הזה שאין תכלת אין לחוש במספר החוליות אלא יכרוך ויחזור ויכרוך עד שיהא חמשה קשרים ובין קשר לקשר כמלא גודל שיהא בין הקשר והכרך שיהא אורך הגדיל ד' אצבעות בגודל ואין ראוי להפסיק בכריכה אלא כמו שהיה מתחלה בזמן שהיה תכלת יש לעשות גם עתה:
(ז) ואותם ה' קשרים פרש"י לפי שהוא מדרש דציצית עולה כל המצות דציצית בגימט' ת"ר וח' חוטין וה' קשרים הרי תרי"ג והקשה ר"י וכו':
(ח) ועל דין ה' קשרים נוהגין העולם לעשות שני קשרים למעלה במקום חבור הטלית וג' כלפי קרקע ואיפכא לא דמעלין בקדש ולא מורידין:
(ט) ונראה עתה מצוה מן המובחר לקשור קשר העליון סמוך לטלית ממש ואחר כך ד' קשרים בלא דקדוק חוליות אלא ד' אצבעות אורך הגדול בגודל ושם באורך:
(י) והר"ר אלחנן היה נוהג א"ע שלוקח חוט של כרך וכורך האחרים ולוקח כשרוצה לקשור חוט אחד מן הז' וכורך עליהם מעט מיד וכו':
(יא) ראבי"ה אנן נהיגינן בקשר של לולב וגם בציצית לקשור רק פעם אחת ושוב מתעגל וכורכן סביב ומתוך כך מהודק יפה כאלו קושרו בב' ראשי כאגד ושם באורך:
(יב) חוטי צמר פוטרין בשל פשתים פירוש עם התכלת דבלא תכלת אין פוטרין וסמ"ק כתב שאסורין בזמן הזה כלאים בציצית ושם באורך:
(יג) נ"ל שאין חייבין בציצית כלל אלא אותם שהם דרך לבישה:
(יד) היא של בגד וכנפיה של עור חייבת היא של עור וכנפיה של בגד פטורה מאי טעמא עיקר בגד בעינן:
(טו) תניא רבי אומר הטיל למוטלת כשרה אמר רבא כל תוסיף קאי מעשה ליכא:
(טז) ת"ר טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו והגדול יוצא בו עראי חייב בציצית אין הקטן מתכסה בו ראשו ורובו אע"פ שהגדול יוצא בו עראי פטורה:
(יז) סמ"ג מי שיש לו טלית בעלת ה' או בעלת ו' אין מטיל ציצית אלא לד' מהם הכנפות המרוחקות זה מזה:
(יח) כתב ר"ש דאותם טליתות שעושין באשכנז והם כמין מלבוש שיש להם בית הצואר חציו לפניו וחציו לאחוריו כעין קפליירא אין זה מן המובחר דלא מקרי אשר תכסה בה ואף ראשו משמע קצת שצריך לכסות:
(יט) אם נפסק לאיש חוט של טלית בשבת שאסור ללובשו עד שיתקן אותו שאם לובשו עובר בעשה דיש לו ד' כנפות והשיב ר"י דליתיה:
(כ) עוד גרסי' שם היוצא בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה בשבת חייב אע"ג דדרך מלבוש הוא בציצית חשיבי ולא בטילי והוי משאוי:
(כא) תנו רבנן טלית כפולה חייבת בציצית ורבי שמעון פוטר ושוין שאם כפלה ותפרה שחייבין:
(כב) בעידן ריתחא ענשינן פירוש מי שיש לו טלית בת ד' כנפים ומתזר עלילות כדי להפטר מן המצות נענש ודוקא בימיהם שהיו רגילין לטליתות בת ד' כנפים אבל אנחנו אין דרכנו בבגדים ד' כנפות אפילו בעידן ריתחא לא מיענשי ומיהו מצותה מן המובחר הוא:
(כג) ומה שנוהגין עתה להסיר ציציות של מתים אר"ת לפי שעתה נתמעטו אנשי מעשה ציצית עולה תרי"ג ואם יהיה לו טלית נראה כעדות שקיים כל התורה ור"י אומר דעתה שאין נזהרין במצות ציצית בטלוה לפי שבשעת מיתה שפטור מן המצות יהיו לו ובחייו שהוא חייב [לא] היה לו והוי לועג לרש:
(כד) טלית שנקרע חוץ לג' יתפור תוך ג' איכא פלוגתא:
(כה) ושוין שלא יביא אפי' אמה על אמה ממקום אחר וכה תכלת ויתלה בהו ודוקא להביא ממקום אחר אבל אם נקרע למעלה משלשה ועדיין מחובר לבגד מותר לתפור:
(כו) טלית אין פוסל בה אלא מינה פ"ה שאם היא אדומה יטול בה חוטין אדומין:
(כז) ת"ר כמה חוטין הוא נותן ב"ש אומרים ד' וב"ה ג' וכמה תהא משולשת ב"ש אומר ד' וב"ה אומרים ג':
(כח) יש אומרים דנשים פסולות לעשות ציצית ואומר ר"י דליתא וכן מנהג שהנשים עושות ציציות:
(כט) מיהו מצאתי שמהר"ם היה מקפיד להניח לנשים לעשות לפי שמי שפטור מן הדבר אין מוציא אחרים ונ"ל דהייט לכתחלה:
(ל) נ"ל דה"ה בלולב דכשר בנכרי אם עשאו:
(לא) עיבוד נכרי פסול ואפילו ישראל עומד על גבו:
(לב) ה"ג יש לברך לעשות ציצית בשעת עשיה:
(לג) ס"ת תפילין ומזוזה שכתבה מין כותי עכו"ם ועבד אשה קטן ישראל מומר פסול:
(לד) אמר רב יהודה אמר רב מין הסיסין פירוש פקעיות אל מעוה כשירה פירוש דלא בעיא טויה לשמה:
(לה) תפילין יש להם בדיקה פירש ר"ת משום דיכול לראות בדקדוק חסרות ויתרות:
(לו) ושאר ספרים ומזוזות יש להם בדיקה כמו כן ונקחים מכל אדם:
(לז) אין אדם רשאי למכור טלית לעכו"ם עד שיתיר ציציותיו משום זונה:
(לח) אר"ת דנשים מברכות על מ"ע שהזמן גרמא סמ"ג:
(לט) ואני שמעתי שהורה ריב"א לברך על ציצית בלילי יו"כ:
(מ) עוד מסקינן התם שכל זמן שיתעטף יברך ומותר אדם לכנס עם ציציותיו לבית הכסא נפסקו זורקן לאחפה:
(מא) ראיה לטלית של קהל שחייב בציצית דשותפות חייב וצריך ברכה:
(מב) סמ"ק כתב שיכול אדם לברך בטליתו של חבירו בלא מתנה רק שיתן לו רשות לברך ואפילו בלא רשות נראה דיכול לברך דניחא ליה לאיניש דליעבד מצוה בממוניה:
(מג) מיהו מהר"ם פירש דבמקופל צריך ליטול רשות ולי הדיוט נ"ל דאם מקפל כבתחלה שרי או שמא כיון דשהבעל מקפלו גלי דעתיה שמקפיד בדבר מלהשאיל:
(מד) בחיי עולם כתב יזהר שלא יהא חלוקו פתוח מב' צדדים דאז יש לו ארבע קצוות ואיכא מאן דסבר בגד שיש לו ד' כנפות חייב בציצית:
(מה) כתב מהר"ם דיש להחמיר לכפן הצמר של ציציות לשמה ויהא אדם נזהר שלא יעשה שום ציצית מפשתן ובטלית של משי יעשה ציציות של משי:
(מו) וקודם שיתחיל לקשור ולכרוך יחתוך ראשי החוטים שלהם אם הם מחוברים:
(מז) גדולה מצות ציצית ששקולה כנגד כל התורה כו' מעשה באחד שהיה זהיר במצות ציצית שמע שיש ה בכרכי הים כו':

פרק הקומץ

(מח) שתי פרשיות שבמזוזה מעכבין זו את זו שאפילו לא נכרכה אלא לקוצו של יוד:
(מט) אמר רב כל אות שאינה מוקפת גויל מד' רוחותיה פסולה:
(נ) ודאי בס"ת נ"כ איירי ושם באורך:
(נא) הורה רבינו אליהו בנגע שהיה דל"ת של כדת דומה ליוד להביא תינוק וקרא כדת והכשיר:
(נב) אמר רבא ז' אותיות צריכין ג' ג' זיונין שעטנ"ז ג"ץ פרש"י ג' תגין בכל אחת:
(נג) אמר רב אשי חזינא לספרי דייקי דחטרי לגגו של חית פ"ה מקל בראש המאלי ואין נראה ופי' כמו חטרת הגמל:
(נד) ותלו ליה לכרעיה דה"א וכרעא דקו"ף פי' ואינה נדבקת עם גגו ואית לה תגין כלפי לד הרי"ש ושאר אותיות לא נודע אם תלויות אם לא ומדלא פירש משמע דתו ליכא:
(נה) ואר"י שאם הדביק אות של שם יכול למתוק כי תקון הוא ושרי:
(נו) בב"ר מ"ע התחילה תורה בב' מה ב' יש לה שני עוקצי' כו':
(נז) כל ס"ת שיש בו שני טעיות בכל דף ודף יתקן ושלשה יגנז ופי' רש"י דהיינו דוקא אם בתחלתו נכתב אבל אם אין יכול להסיר דף אחד הפסול ולכתוב דף אחר כדי להכשיר לא:
(נח) ואותם סופרים כשהם מסופקים ועושים יתרות טועין הן ועושין מלאכת השם רמיה:
(נט) הכותב ס"ת ובא לגמור גומר אפי' באמצע הדף:
(ס) אמר רב ח' פסוקים שבתורה יחיד קורא אותם:
(סא) כתב רב עמרם מה שאומרים צדוק הדין בשבת זכר לפטירת מרע"ה:
(סב) ואין עוסקים בתורה רק במס' אבות זכר בעלמא:
(סג) הקשה הר' אלחנן והוכיח דלא מת בשבת:
(סד) יש להוכיח דס"ת ותפלין ומזוזות הסופר צריך להוציא בפיו ולקרות הוא עצמו פן יטעה רק בדברי פורענות וצריך ליזהר על כך:
(סה) אמר רב גידל הלוקח ס"ת מן השוק כחוטף מצוה כתבו מעלה עליו הכתוב כאלו קבלו מהר סיני א"ר ששת אם הגיה אפי' אות אחת בו מעלה עליו הכתוב כאלו כתבו פי' ר"י מפלוגתא דהלוקח מן השוק קאי:
(סו) עושה יריעה אחת מבת ג' דפין ועד בת שמנה פחות מכן ויתר על כן לא יעשה מפני שנראה כאגרת ולא ימעט בדפין מפני שעיניו משוטטות אלא כגון שלשה למשפחותיכם ורבינו תם פי' היינו מכתיבה דקה אבל בגסה הכל לפי הענין:
(סז) סמ"ק כתב בהלכות ס"ת דכל שתי אותיות שנראות כמו תיבה אין כותבין חוץ לשטה:
(סח) נזדמנה לו יריעה בת ט' דפין לא יחלק ג' לכאן וג' לכאן אלא ד' לכאן וה' לכאן בד"א בתחלת הספר אבל בסוף הספר אפי' פסוק אחד בדף אחד:
(סט) שיעור גליון מלמטה טפח מלמעלה ג' אצבעות ובחומשין מלמעלה שני אצבעות ומלמטה ג' אצבעות ובין דף לדף כמלא ריוח גודל ובין שטה לשטה כו':
(ע) לא ימעט אדם הכתב לא מפני ריוח שבין שטה לשטה ולא מפני ריוח של מעלה ולא מפני ריוח של מטה כו' נזדמנה לו תיבה בת ה' אותיות כו':
(עא) הטועה בשם גורר מה שכתב ותולה מה שגרר וכותב השם על מקום הגרד דברי ר' יודא ר' יוסי כו' אומר שם באורך:
(עב) ס' התרומה כתב וכל הדינין האלו בס"ת שדילג בה השם והוא הדין בנביאים וכתובים ואין תולין בתפילין ומזוזות:
(עג) אמר רב קרע הבא בשתי שטין יתפור בג' אל יתפור:
(עד) הל"מ תפלין על הקלף על הדוכסוסטום קלף במקום שער ודוכסוסטום במקום בשר:
(עה) מוכיח ר"ת דאף בימי חכמים היו רגילין בעבוד אחד בלא עפצים כגון שלנו או כיוצא בו ועדיף יותר מעבוד עפצים שם באורך:
(עו) וקלפי' שלנו דין קלף יש להם וכשרים לכל דבר וי"מ דעכשיו דין גויל או דוכסוסטום יש להם עתה וכותב ס"ת מצד השער ועליהם הכתוב אומר עינים להם ולא יראו שם באורך:
(עז) נהגו הסופרים לכתוב מזוזה בכ"ב שורות ואם שינה לא פסל:
(עח) ואלו התיבות שבראש כל שטה שמע ה' הדברים לבניך ובשכבך כו':
(עט) מקשה על היאך נגללת:
(פ) ועושה פרשיותיה סתומות שם באורך:
(פא) והשעור בין לסתומה בין לפתוחה ט' אותיות ושם באורך:
(פב) הז"ק מסופק רבי' שמחה אם צריך שרטוט שיהא ניכר וקיים לעולם כגון לשרטט בברזל או סגי בשרטוט כדי שיהא נראה לסופר שיכתוב בשוה ושם באורך:
(פג) אסור ליבש ע"ג מטה שס"ת מונח עליה ופליגא דרבה בר בר חנה כו':
(פד) כתבה אגרת פסולה פר"ת כאגרת מקרא ולא מסורת שלא דקדק בחסרות ויתרות:
(פה) תלאה במקל פסול שם באורך:
(פו) א"ר יהודה אמר שמואל במזוזה שלך אחר היכר ליר ופירושו:
(פז) מצוה להניח בתוך אלנו של פתח ובטפח הסמוך לרה"ר כדי שיפגע במצוה מיד:
(פח) עשאה כמין נגר פסולה ושם באורך:
(פט) והעולם נהגו כרש"י מעומד:
(צ) אמר ר' יוחנן פתח שאין ראוי למזוזה אין מכבדין:
(צא) ת"ר בית שער אכסדרה ומרפסת חייבין במזוזה ור"ל מדרבנן או פתוחין לבית:
(צב) בית שער הפתוח לחצר ובית פתוח לבית שער חייב בשתי מזוזות:
(צג) איתמר לול הפתוח מן הבית לעליה אם יש לו פתח אחד חייב במזוזה אם יש לו ב' חייב בב' מזוזות:
(צד) אמר רב פפא האי אידרנא דאית נה ד' בבי חייב בד' מזוזות ואע"ג דבחד רגיל טפי מובטח אני שכל בית שתקון כהלכתו במזוזה אין שום מזיק יכול לשלוט בו ובבית שלנו קרוב לעשרים וארבע מזוזות כו':
(צה) אין לדקדק דאם הוא איטר ברגליו ורגלא דשמאלה עקר כרישא ישים המזוזה דרך שמאל ביאתו דשאני מזוזה דהוי לשימור כל בני הבית:
(צו) וכתבתם כתיבה תמה שם באורך:
(צז) איתמר ספר שאין מוגה א"ר אמי עד ל' יום מותר לשהותו מכאן ואילך אסור אלא או יתקן או יגנז:
(צח) אמרי' אע"פ שיש לאדם ס"ת שהניחו לו אבותיו מצוה לכתוב משלו:
(צט) מסרגלין בקנה לאו לאפוקי סכין אלא לאפוקי עופרת וכיוצא בו שהשרטוט על ידי צבע:
(ק) הכותב את השם אפילו מלך שואל בשלומו לא ישיב היה כותב ב' ג' שמות כאחד מפסיק ביניהם ומשיב הטובל הקולמוס לכתוב השם לא יתחיל מאותו שם אלא מתחיל מאות שלפניו:
(קא) ת"ר וכתבתם שתהא כתיבה תמה שלא יכתוב לעיינין אלפין ולא לאלפין עיינין כו':
(קב) אין מוכרין ס"ת אלא לשני דברים ללמוד תורה בדמיו או לישא אשה והוא שאין לו דבר אחר למכור:
(קג) תשמישי קדושה נגנזין תשמישי מצוה נזרקין:
(קד) אמרי' בימה שעומד עליה האוחז ס"ת והלוחין שכותבין עליהם להתלמד אין בהם משום קדושת ארון אבל יש בהם משום קדושת בית הכנסת:
(קה) כותבי ספרים תפלין ומזוזות לא התירו להם להפוך היריעה על פניה אלא פורס עליה סדין או בגד:
(קו) נקטינן ס"ת שכתבו מין ישרף גוי יגנז נמצא ביד מין יגנז ביד גוי אמרי לה יגנז ואמרי לה קורין בו:
(קז) דין דיו ומהו דיו בפ' שני דגיטין כתוב באורך:
(קח) הל"מ שיהא כותבים בדיו ובעור מסורגל וכורכין בשער ותולין במטלית ודובקין בדבק ותופרין בגידין ויכתוב על הגויל במקום שער ועל הקלף במקום בשר ואם שינה פסול כו':
(קט) הבא לתפור יריעות של ס"ת זו לזו לא יתפור כל האורך אלא יניח למעלה ולמטה מעט כדי שלא ימשוך בחוזק ויתפר בגידין מבחוץ:
(קי) כל היושב לפני ס"ת ישב באימה ופחד שהוא העד הנאמן על כל באי עולם:
(קיא) וכשס"ת עומד כל העם עומדים ויש שעומדים בשעת קריאת התורה ומביאין ראיה דכתיב וכפתחו עמדו כל העם ואין ראיה דאותו משמע שתיקה:
(קיב) ומשמע דדוקא לחזן יש לעמוד:
(קיג) ובשעת קריאת התורה אסור לספר אפי' בד"ת:
(קיד) כתב מהר"ם מי שלא חזר הסדר שמו"ת יכול לחזור עד יום ד':
(קטו) מסיק דאין לקרות בחומשין בצבור מפני כבוד הצבור ומשמע דאם מחלו הצבור על כבודם שרי ופי' תוס' דוקא לדידהו אם היו כל ה' חומשין ביחד הוי שרי משום דכל ספריהן נגללין אבל לדידן אסור:
(קטז) מהר"ם אומר שבשבוע יכולין לקרות האב והבן והאח זה אחר זה רק שמניחין בשביל עין הרע:
(קיז) ואין צריך לחזור ההפטרה עם הסדר ולא הפרשה של מנחה:
(קיח) עוד כתב דהיכא שקראו לתורה וסיימו הסדר ואמר החזן קדיש אין צריך לחזור ולקרות ז' אלא מפטירין ואח"כ אמר קדיש דאפילו מפטיר קטן עולה למנין ז':
(קיט) תקנת עזרא שיטבול בעל קרי קודם שלומד תורה בטלה:
(קכ) ומה שנהגו להתענות בב' וה' ולקרות בתורה דאמר בילמדינו דהמ' יום אחרונים שעלה משה למרום עלה בב' וירד בה' והורדה:
(קכא) ר"ת מזוזת יחיד נבדקת פעמים בשבוע ושל רבים פעמים ביובל:
(קכב) ת"ר כפה שיש בה י' טפחים חייבת במזוזה כו' ושוין שאם יש ברגליה י' שחייבת ונ"ל דוקא ברוחב ד':
(קכג) ת"ר בשעריך אחד שערי בתים ואחד שערי חצרות ומדינות כו':
(קכד) בית שאין בו ד' על ד' פטור מן המזוזה ומן המעקה:
(קכה) השוכר בית מן הגוי עושה בה מזוזה וכשיצא נוטלה ובשל ישראל אסור:
(קכו) טוב לכסותה כולה בפתח וטוב לכסות הנקב במעט שעוה בחדרי התינוקות או במקום שאין נקי לבל הצורך:
(קכז) נהגו הסופרים להניח חלק קצת בסוף שמע וקצת בסוף והיה אם שמוע ובין הכל שעור ג' אותיות:
(קכח) חדר משכב נשים פטור ממזוזה לפי שעשוית שם דבר גנאי:
(קכט) והמקיים מצות מזוזה מקיים ב' עשה ומזכיר אהבת הש"ת ומאריך ימים:

הלכות תפלין

(קל) ד' פרשיות שבתפלין מעכבין זה את זה ואפי' אות אחת וכן במזוזה וס"ת ואין ביניהם אלא שרטוט:
(קלא) לטטפת לטוטפות הרי כאן ד':
(קלב) כותבין על ד' עורות ומניחן בד' בתים בעור אחד ואם כתבה בעור אחד והניחה בד' בתים יצא:
(קלג) עור מקרי שפיר מין קלף ויכול לעשות הרצועות מעור ולא אתא למעוטי אלא משי ולשונות של ארגמן ופשתן:
(קלד) ושוין שנותן חוט או משיחה בין כל אחד ואחד ואם אין חריצן ניכר פסולות:
(קלה) כיצד כותבין תפלין של יד כו':
(קלו) ר"ש מצריך לכרוך כל פרשה ופרשה בקלף לפי שמשתמרת יפה ויש שהיו רוצים לפסול משום דאין בית התיכון רואה האויר ואין לפוסלו משום האי טעמא:
(קלז) תפלין של יד עושין של ראש ושל ראש אין עושין של יד לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה:
(קלח) כיצד סודרן קדש והיה כי מימין שמע והיה אם משמאל כו':
(קלט) כתבם שלא כסדרן יגנזו ושם באורך רב:
(קמ) סמ"ג הירא דבר ה' משום ברכה לבטלה יניח שתיהם שניהם של יד בברכה א' ואח"כ שני' של ראש בברכה אחת דיש בראש ובזרוע מקום להניח ב' תפלין:
(קמא) ר"ב אם אינו יודע לכוין המקום של יד יניח כדברי האחד ולכרך על של יד ויניח ואח"כ יניח כדברי הגאון השני על סמך ברכה ראשונה ולא ידבר בינתים והשניה ישהה בראשו כמו שירצה כו' עד ונהוג עלמא כרש"י ורמב"ם:
(קמב) פירוש תיתורא:
(קמג) אמר אביי האי מעברתא דתפלין הל"מ דמעור בתים הוא כו':
(קמד) ואמר אביי שין של תפלין הלכה למשה מסיני ושם באורך:
(קמה) וכשמכניס הפרשיות קודם שיכניסם יכרוך כל פרשה ופרשה בשיער בהמה טהורה וטוב לכרוך בשער שור לכפר על מעשה העגל:
(קמו) ונוהגים כשנקרע ס"ת באמצע היריעה שתופרין במשי:
(קמז) ומכניס הפרשיות כרוכות בבית שלה כל אחת נגללת מסופה לראשה וכן כל שאר ספרים נגללים לתחלתם:
(קמח) אומר ר"ן שאין נראה לו צורך להניח במזוזה ותפלין כדי היקף אחרי שאין להם עמוד וגם כי אין העם קורין בהם ואין יד הכל ממשמשים בהם כמו ס"ת וספרים ושם באורך:
(קמט) אמר ר' יצחק רצועות שחורות הל"מ ומוקי לה מבפנים:
(קנ) תנא תפלין מרובעות הל"מ שם באורך:
(קנא) כתב ר"ב תריסר תפירות להווין בה ואי איכא י' כשר דכי שקלת מלכא ושמשא פי' יהודה ולוי אייתר י' ואי טפי שפיר דמי דכי מוספת מנשה ואפרים הוי ליה י"ד:
(קנב) בר מעייל ונפיק פי' לבד מג' מקומות שיתחוב המחט כשיעשה התפירה מרובעת:
(קנג) אמר רב הונא תפלין כל זמן שפני טבלא קיימת כשרה רב חסדא אמר נפסקו שנים כשרות שלשה פסולות:
(קנד) לפי' ראשון שבקונטרס בעינן שיהו שני בתים הסמוכים זה לזה שלמים בלתי קרע וכן אם שקרע של זו למטה נגד תיתורא ושל זו למעלה נגד בית משמע הלשון שפסול וכ"ש שיש לפסול מה שרגילין כותבי תפלין כשעושין הד' בתים ונותנין אותם בדפוס חותכין מן העור בית לבית כדי שלא יהא נכווץ ובולט ותוחבין מקום החתך מבפנים כדי שילכו מבחוץ שלם וטועין:
(קנה) אבל לשון שני שפיר' שאין להקפיד רק שלא יהא קרע רואה חבירו:
(קנו) ויזהר שלא יתפור הכתב עם העור ונהגו כותבי תפלין ליקח מעור של שליל לפי שהוא רך ונוח למתוח:
(קנז) אביי הוה יתיב קמי' דרב יוסף איפסיק ליה רצועה דתפלי' א"ל מהו למיקשר א"ל וקשרתם כתיב שיהא קשירה תמה מהו למיתפריה ועיילי' לתפירי' לגו א"ל פוק חזי מאי עמא דבר פרש"י נתומכא ור"ת לקולא:
(קנח) ופעם בליטית שנקרע לית דין ולית דין דודאי פסול ר"י.
(קנט) פירוש אצבע צרדה באורך:
(קס) ולכל הני הפרושין ק"ל דנקט תלמודא שעורייהו דשל יד ושל ראש לא הזכיר ועל שיעור הגאונים שפירשו ימינא עד לבא דשמאלא עד חדיא ק"ל דלצד שמאל ישנו ללב ובעינן שימה כנגד הלב ולכתחלה ודאי נכון לעשות בשיעור הזה ומיהו אם נפסק או נזדמנו לו שאין רצועותיהן ארוכות כשיעור הזה כדי רש"י ז"ל לסמוך עליו:
(קסא) סמ"ג רוחב הרצועה יותר מתשעה ופחות משעורה ואם פיחת או יותר לית לן בה ומתוך סמ"ק משמע דאם פיחת פסול:
(קסב) ר"ב אם נפסקה הרצועה ופחותה מכשיעור אין תקנה לא לקשרה ולא לתופרה אבל הביא דירושלמי דלעיל נראה דמותר:
(קסג) קשר של תפלין הל"מ היינו כעם שיב בקמט הדפוס מכאן ומכאן אות שין ואות ד' בקשר של ראש ובקשר של יד עוברת מעט הרצועה ונראית כמין יו"ד ונעשה שד"י:
(קסד) פירוש וטוייהן לבר:
(קסה) וראו כל עמי הארץ כו' תני דבי אליעזר בן יעקב אלו תפלין שבראש כתב במושב רבה צריך לכוונם כדי שלא יראו דכתיב לך לאות ולא לאחרים ור"ן אומר דשל ראש וראו ודשל יד לך לאות ועתה מכסין אע"פ שאין נכון:
(קסו) סמ"ג תפלין של ראש בגובה הראש מקום שמוחו של תינוק רופס כו':
(קסז) מיימוני מברך עליהן משעת הנחתן אני ואמר כל ביאת מברך עובר לעשייתן אביי ורבא דאמרי תרוייהו משעת הנחה ועד שעת קשירה:
(קסח) מכאן היה אומר ברבי אליהו שצריך לקשור תפלין בכל יום ורבים הם שסבור דאין צריך:
(קסט) על תפלין של יד מברך אקב"ו להניח תפלין ועל של ראש מברך אקב"ו על מצות תפלין:
(קע) כתב רי"ף והלכתא לא מברך שתי ברכות אלא

אחת

לוח הדינים אשר נמצאו במרדכי מהלכות קטנות

היכא דשח אבל לא שח אינו מברך אלא אחת :

(קעא) א"ת אם שח דברים בטלים אבל שח בצורך תפלין אין חוזר ועוד אמר דאפילו ענה קדיש או ברכות בינתים אין הפסק ובהלכות שחיטה פליג ואמר דלא הוי הפסק אם שח בינתים :

(קעב) ש"מ מדר"ל עבורי דרפא אטוטפתא אסור משום דאין מעבירין על המצות :

(קעג) אומר הר"ר מי שמשכים לצאת לדרך והיה לבוש טליתו מבעוד לילה כשיגיע זמנו ממשמש בהם ומברך רק שיתקן אותם קצת וא"צ לפושטו ולחזור וללובשו ור"י חולק :

(קעד) ועד מתי מניחן עד שתשקע החמה רבי יעקב אומר עד שתכלה רגל מן השוק וחכמים אומרים עד זמן שינה ומודים חכמים לרבי יעקב שאם הלכן לצאת לבית הכסא או לכנס לבית המרחץ ושקעה החמה שוב אינו חוזר ומניחן :

(קעה) תניא רבי עקיבא אומר יכול יניח אדם תפלין בשבתות וי"ט ת"ל והיה לך לאות על ידך ולטוטפות בין עיניך מי שצריך אות יצאו שבתות וי"ט שהן גופן אות :

(קעו) אמר רבי אלעזר כל המניח תפלין אחר שקיעת החמה עובר בעשה ורבי יוחנן אמר בלאו ושם באורך :

(קעז) מסופק היה הר"ן בחול המועד אי נימא דלא הוי אות כיון דמדאורייתא שרי בעשיית מלאכה מותר להניחם או דילמא כיון דשייכי בהלכות יו"ט לגבי איסור חמץ וחיוב סוכה אות קרינא ביה ואסור להניחם :

(קעח) סמ"ק וכן ס"ה פירש דיש להניח בלא ברכה מיהו מהר"ם היה מברך עליהם :

(קעט) ת"ר ידך זו שמאל :

(קפ) ת"ר אטר מניח תפלין בימינו שהוא (שמאל כל אדם) [שמאלו] והתניא מניח בשמאלו שהוא שמאל לכל אדם שהוא בשולט בב' ידיו :

(קפא) ת"ר ידך זו שמאל אתה אומר שמאל או אינו אלא ימין ת"ל כו' שם באורך :

(קפב) בין עיניך זה קדקד אמרי דבי רבי ינאי מקום שמוחו של תינוק רופף נ"ל דמקום הנחת תפלין אין דוקא מקום רפיפת התנוק :

(קפג) בעי מיניה פלימו מרבי מי שיש לו שני ראשים באיזו מניח תפלין א"ל זיל גלי או קבל עליך שמתא כו' אדהכי אתא ההוא גברא דאית ליה תרי רישי כו' :

(קפד) ידך זה קבורת מנא לן דת"ר כו' :

(קפה) וזמן הנחתן בלכה כאחרים משיכיר חבירו ברחוק ד' אמות ומפר' בירושלמי באדם שאין רגיל בו אלא לפרקים רואהו כמו אכסנאי :

(קפו) קטן היודע לשמור תפליו אביו לוקח לו תפלין :

(קפז) חולה מעיים פטור מתפלין ולא יישן בהם לא שינת קבע ולא שינת עראי אם הם בידו ואם בראשו הם ובגדו עליהן יישן בהם כדי שלוך מאה אמה :

(קפח) היה צריך לבית הכסא או להשתין חולץ ברחוק ד' אמות :

(קפט) כתב רבינו יהודה שבמקום שאין קבוע ליפנות מותר להשתין מים כשהן בראשו דאין לגזור שמא יפנה :

(קצ) שכח ונכנס לבית הכסא והוא לבוש תפלין מניח ידו עליהן עד שיכלה עמוד הראשון מפני הסכנה :

(קצא) שכח ושמש מטתו והוא לבוש תפלין לא יגע בהן עד שיטול ידיו :

(קצב) ולא יהלך אדם בבית הקברות ותפלין בראשו תוך ארבע אמות של מת או של קבר :

(קצג) ובית שיש בו ס"ת אסור לשמש מטתו באותו בית אא"כ עשו לה מחיצה גבוהה עשרה ואין די לגניזה כלי בתוך כלי :

(קצד) היה בא בדרך ותפלין בראשו ושקעה עליו חמה וקדש היום מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו ואי איכא בית הסמוך לחומה דמנטרי התם מנח להו :

(קצה) משום רבי אמרו אפילו מטפחת שלבן אסור להניח על ראש שיש בו תפלין :

(קצו) הנכנס לבית הכסא חולץ תפליו ברחוק ארבע אמות וכשהוא יוצא מרחיק ומניחן דברי בית שמאי ובית הלל אומר אוחזן בידו ונכנס ולא יניח בחורים הסמוכים לרשות הרבים שמא יטלום עוברי דרכים ויבא לידי חשד ומעשה בתלמיד כו':

(קצז) ביום גוללן כמין ס"ת ובלילה עושה להם כיס טפח ומניחן. שם באורכה :

(קצח) הנכנס לסעודת קבע חולץ תפליו ונכנס :

(קצט) הזמנה לאו מלתא היא וכן הלכה :

(ר) רבי כי תלה בכסתיה אבל תפלין גופייהו אסור לתלות בין ברצועה בין בקציצה :

(רא) דין חסרות ויתרות כמו שכתב הרמב"ם :

(רב) כתב ר"ת שצריך ליזהר בתגין של האותיות :

(רג) אסור לכתוב אפילו אות אחת שלא מן הכתב :

(רד) כל הקורא ק"ש בלא תפלין כאלו מעיד עדות שקר בעצמו רבי יוחנן אמר כאלו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים :

(רה) כל המקבל עליו עול מלכות שמים שלימה יפנה ויטול ידיו ויניח תפלין ויקרא ק"ש ויתפלל :

(רו) כל הנפנה ויטול ידיו ויניח תפלין וקורא ק"ש ומתפלל מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח :

(רז) כל המניח תפלין ומתעטף בציצית וקורא ק"ש ומתפלל מובטח לו שהוא בן עה"ב אמר אביי ואני מערב בו דאין גיהנם שולט בו :

(רח) א"ר יוחנן גדולה מצות תפלין מן התפלה שזו תקון חכמים וזה תקון תורה :

(רט) קרקפתא דלא מנח תפלין פר"ת דוקא כשהוא מבזה התפלין מה תועלת ברצועות כלומר אבל אם נמנע מפני שצריכות גוף נקי ואין יכול לזהר אין עליו דין פושעי ישראל :

(רי) חולה פטור מן התפלין :

(ריא) רבי ינאי היה מניחם שלשה ימים אחר חליו :

(ריב) רבי היה מחמיר על עצמו אפילו בשעת חליו :

(ריג) זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות תפלין ומזוזה נאה בקלמ' נאים בדיו נאה בקולמוס נאה בלבלר נאה :

(ריד) ס"ת תפלין ומזוזות שכתבו מין ומסור לאנסים עכו"ם ועבד אשה וקטן כותי ישראל מומר פסולין:

(רטו) ואני ראיתי כתוב דהיינו טעמא דממזר פסול כשיגיע לפסוק לא יבא ממזר בקהל ה' נתפז ואינו כותב הזכרה לשמה דאפילו אמר נתכונתי אני סהדי שלא נתכוון :

(רטז) והיינו טעמא דגר והיינו גר תושב שאוכל נבלות להאכון וכשיבא לכתוב נבלה וגו' לגר אשר בשעריך וגו' עד כי עם קדוש אתה לה' אלהיך אין כותב הזכרה לשמה :

(ריז) בשמושא רבה יש שצריך לבודקם שני פעמים בשבוע ויש סמך לדבריהם ממזוזה :

הגהות מרדכי

(ריח) עיבוד נכרי פסול אפילו בישראל עומד על גביו כו' באורך :

(ריט) מי שידיו מלוכלכות שחרית יכול להתעטף בטליתו וכשידיח ידיו ימשמש בטליתו ויברך :

(רכ) אין היקף גויל פוסל בדיעבד כי אם באותיות של שם :

(רכא) תפלין ומזוזה אין נכתבין אלא אשורית ובלשון הקדש. שם באורך :

(רכב) מהר"ם שהזיונין צריכין ליגע לאות :

(רכג) ומה שנהגו הסופרים לכתוב ווי העמודים במגלה וס"ת אי אייתר תילי אבטלינה :

(רכד) מהר"ם כשהיה מגביה ס"ת היה מראה הכתיבה לעם :

(רכה) וס"ת שנייה לא היה פותח עד שגוללין השניה וכן לא היה מסיר המפה עד שגללו הראשונה :

(רכו) מצות רוחב הרצועות יותר מחסם ופתות מכשעורה ואם יותר כשר :

לוח הדינים אשר נמצאו במרדכי ממסכת יומא

(א) כתוב בתשובות ושהתקתם שאנו עושי נתיבות שאנו רגילים ליקח ראשי כבשים כו' :

(ב) ראשי כבשים שאנו אוכלים כדי שישמענו הקב"ה לטובה בר"ה וישימנו לראש :

(ג) אנו אוכלין טיסני ובשר שמן ושותין דבש וכל מיני מתיקה כדי שתהא השנה הבאה עלינו מתוקה ושמינה :

(ד) רוביא הוא פול המצרי אנו אוכלים כדי שירבו נכסינו כרביא :

(ה) כרתי כדי שיכרתו שונאינו :

(ו) שאנו שוחטין תרנגולין ערב יו"כ בכוונה טובה אנו עושין :

(ז) ושוחטין ומחלקים בין עניים ויתומים ואלמנות כדי שתהא כפרה על נפשינו :

(ח) ויש חכמים ובעלי בתים שגם בר"ה עושים כן ויש עשירים גדולים ששוחטין בענין זה אילים וכבשים גדיים ומחלקין לעניים :

(ט) מה שאנו מסתכלים בצפרנים במוצ"ק זה שנוי בתלמוד ירושלמי ובבלי :

(י) נותנים מים בכוס של הבדלה ושותין ומה שנשתייר אנו רוחצים עינינו כדי לחבב המצוה ושירי מצוה מעכבים את הפורענות :

(יא) שכתבתם שאנו מחללים את השבת שאנו מתענין בשבת שבין ר"ה ליו"כ לואי שכל ישראל יכולים לעשות כן :

(יב) אנו נוהגין להתענות קודם ר"ה ד' ימים ואפילו בשבת :

(יג) בזמן הזה נהגו להדליק ביום כפורים נר לכל אחד ואחד לפי שהוא גמר דין :

(יד) נהגו להרבות בסעודת ערב יום כפור :

(טו) נהגו פרושים לטבול ערב יום הכפורים ולובשים נמי בגדים נקיים :

(טז) מנהג לבקש מחילה ערב יום כפור :

(יז) אם הלך לרצותו ולא קבל עליו יביא עשרה בני אדם ויעשה שורה אחת ויאמר להם קטטה היתה ביני ובין חבירי והלכתי לרצותו ולא קבל ואז הקב"ה רואה שהשפיל את עצמו ומוחל :

(יח) אמר שמואל האי מאן דחטא לחבריה צריך למימר ליה סריחות עלך כו' :

(יט) תקנת קדמונינו וחרם שלא להוציא לעז ושם רע על המתים :

(כ) אחרי שפסקו לאכול עיו"כ עבדינן כרבי יהושע ומביא מטפחת ושורה במים ועושה אותה כמין כלים נגובים ולמחר מעבירה על גבי עיניו :

(כא) אסור לטבול ביום הכפורים כדי להתפלל בנקיות:

(כב) מדליקין נרות על שולחן ועורכים השולחן כמו בשבת דאיקרי שבת שבתון ויש שמדליקין גם בחדרים ובעליות :

(כג) ראב"ן כתב דאין טומנין מעיו"כ כדי לאכול במוצאי יום הכפורים אבל רב נטרונאי כתב דאין איסור בדבר והעושה אין מוחין בידו :

(כד) נכנסים לבהכ"נ ומתירין חרם להתפלל עם כל איש אשר עבר על גזירת הקהל אפילו אינו מבקש שיתירו לו :

(כה) אם חל יוה"כ בשבת אומרים ויכולו ומגן אבות וחותם מקדש השבת ואינו מזכיר יו"כ בחתימה זו:

(כו) בפרקי דרבי אליעזר מצריך להעמיד ביום כפורים אחד מימינו וא' משמאלו של שליח צבור :

(כז) ופותח ש"צ יעלה תחנונינו ושוב שומע תפלה וגם אחר תפלה של שבת יוצרנו ושוב מתפלל סליחות ושוב מתודה :

(כח) אע"פ שכל ימות השנה מתפללין בלחש בר"ה ויו"כ אומרים בקול רם כדי שילמדו זה את זה ולהטעות לא חיישינן כיון שמצויין בידם סליחות ומחזורים :

(כט) בערב יוה"כ מתפלל כל יחיד י"ח ברכות ולבסוף יאמר הוידוי וש"צ אל יתפלל במנחה בקול רם כדי להוציא שאינו יכול לומר באמצע :

(ל) וצריך אדם למיקם בשעה שש"צ מתודה :

(לא) ויש שישנים בבהכ"נ ואומרים מזמורים ותחנונים:

(לב) כשנכנסים לבהכ"נ לילה פותח ש"צ כל נדרי ואיתא מרבוותא דהנהיגו לומר מיו"כ זה עד יום כפורים הבא עלינו לטובה כו' :

(לג) ונהגו לומר ג' פעמים כל נדרי כלשון התלמוד מותר לך מותר לך מותר לך :

(לד) וגם נהגו לקרות כל נדרי עם ש"צ כדי שיהיו לכל הפחות ג' מתירין וכן כאשר ש"צ מתיר להם אף הם מתירין לו לש"צ שאין יכול להתיר לעצמו:

(לה) ולאחר שאמר ש"צ ג"פ כל נדרי קורין עם ש"צ ונסלח לכל עדת בני ישראל וגו' ויש ארצות שקורין אותו בקול רם כדי שיהא הקב"ה מסכים על ידם וסולח להם :

(לו) ומברך ש"צ שהחיינו דקי"ל אומרים זמן בר"ה ויו"כ מדברי סופרים :

(לז) וזמן אמרו אפי' בשוק. על הכוס אי אפשר כיון דקבלה עליה יום כפורים אסור למטעמיה :

(לח) ושוב עונין ברכו אחר התרת נדרים לאפוקי נפשיה מפלוגתא :

(לט) אם שם ת"ת שרוצה לומר בפני עצמו הרשות בידו שזמן אומרו אפי' בשוק :

(מ) ראב"ן כתב אמרינן כל נדרי ג' פעמים שמא יש אדם שלא שמע הפעם ראשונה או שניה וישמע בשלישית :

(מא) ומוליכין כרים וכסתות בבהכ"נ לעמוד עליהם כי יש בני אדם שיש כאב ברגליהם ויש שהצנה קשה לו :

(מב) אע"פ שנאסר בנעילת הסנדל רבה כריך סודרא אכרעיה ר' יהושע נפיק בסנדל של שעם ורב הונא נפיק בדהוצי וכ"ש כרים דשרי :

(מג) יש שעומדים כל הלילה וכל היום וסמך ממדרש :

(מד) מנהג ב' ישיבות ערבית שחרית מנחה אומרים אתה מבין ואתה יודע ועל חטא הבא בא"ב בי"ת ובמוסף אין אומרים אתה מבין אלא אתה יודע ועל חטא ובקולוניא בערבית ושחרית ומנחה מנהגים לומר אתה מבין אבל במגנצא אין אומרים אתה מבין אלא בערבית וגם אין אומרים אבינו מלכנו במוסף :

(מה) בסדר רב עמרם אין צריך לומר עבודת יוה"כ כמו אתה כוננת ואמיץ ושאר סדרים של יוה"כ אלא במוסף :

(מו) בתשובת הגאונים מנהג של ישיבה בשחרית ובמוסף אומרים ז' ויעבור ובמנחה ו' ובנעילה ג' ורבי"ה קבל שבתפלת יוצר י"ל י"ג פעמים ויעבור כנגד י"ג מדות :

(מז) מה שהורגלו לידור צדקה ביום כפורים עבור מתים יש להביא ראיה מן ספרי :

(מח) בתוספות דיומא נמצא הראשון אנא השם והשני בשם וכן נכון לומר והם עונין אחריו בשכמל"ו :

(מט) כתב ריב"א לא מצינו בתלמוד דידן בשום מקום שהיו נופלים על פניהם ואומרים בשכמל"ו כשהיו שומעים את השם אבל בירושלמי גרסי' הקרובים היו נופלים על פניהם והרחוקים היו אומרים בשכמל"ו אבל ספיוט לא חלק בין קרובים לרחוקים:

(נ) אחר שגמר תפלת מוסף פותח באשרי כדי להפסיק בין תפלת מוסף לתפלת מנחה וכן כתב בסדר רב עמרם אבל אנו רגילים לפתוח באשרי אחרי גמר תפלת המנחה :

(נא) ומפיק ס"ת וקורא בפרשת אחרי מות פרשת עריות כדי שיכופו לבם לתשובה דנפישא יצרא דעריות והכל כרוך אחריה וקורין ג' והשלישי מפטיר ואינו אומר קדיש ומפטיר ביונה שהוא מענין התשובה ואומר צור העולמים וגם על התורה ועל העבודה וחותם מקדש ישראל ויוה"כ:

(נב) ואם חל בשבת מזכיר נמי של שבת בהפטרה דיוצר ומנחה עם יום כפורים בחתימה :

(נג) ופותח באשרי כמנהגנו ומתפלל תפילת נעילה ואומר חתמנו וכן בכמה מקומות מזכיר חתימה במקום כתיבה ואומר וידוי עד אתה יודע אתה נותן יד אתה הבדלת ותתן לנו וחותם כמו שחרית ערבית מוסף ומנחה ואין אומרים א"מ ואומר קדיש :

(נד) דין תפלת נעילה להתפלל אותה ביום ומה שנהגו להתפלל בלילה ודאי לא הנהיגו אבותינו כן אלא מפני שהחזנים מושכים עד הלילה סבורים שבדין עושין :

(נה) ותוקעין תקיעה אחת זכר ליובל ובתשובת רב פלטוי כתב שתוקעין קשר"ק :

(נו) ושאלו רבינו יצחק מפני מה תוקעים קודם שמבדילין והלא אסור לעשות מלאכה קודם שיבדיל והשיב שתק עת שופר חכמה היא ואינה מלאכה :

(נז) ומתפלל תפלת ערבית ומבדיל ומברך על המאור ועל בשמים אם חל בשבת אומר פסוקים ויתן לך ושמעתי שאותו פיוט המבדיל בין קדש לחול נתקן לאומרו בבהכ"נ בקול רם במוצאי יום כפורים :

(נח) וברית מילה שחל שמיני שלה ביו"כ אחר קריאת התורה יוצאין קודם תפלת מוסף ומלין ואח"כ חוזרין לבהכ"נ ומתפללין :

(נט) אם חל שמיני של מילה ביוה"כ אנו נמנעים ואין אנו אומרים ברכת מילה על הכוס לפי שאין אומרים שירה אלא על היין וביום כפור אי אפשר לטעימו אפילו לקטן דילמא אתי למיסרך :

(ס) א"ל שקול ואכול דהאידנא דשיתרא שכית טפי כו' יש מביאין ראיה מהתם לשחוט כפרות ולהשליך על הגג ואין כ"כ ראיה דשמא העורבים לקחוהו בבית ישראל ולא על הגגות :

(סא) נר של יום כפורים אם יארע בשבת צריך לברך אבל אם יארע בחול אין צריך לברך :

(סב) כתב ריב"א דאפי' לא נצרך לנקביו אלא עמד ממטתו רוחץ ידיו כדרכו ואינו חושש דאינו מתכוין לתענוג אלא לטהרה בעלמא :

(סג) אסור לרחוץ מקצת גופו ואם היו ידיו מלוכלכות בטיט ובצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש :

(סד) ואותן שעורין מפה במים ביום כפור הוא מנהג טעות דאי משום תענוג כגון להקר הא ודאי אסור ואי ליטול ידיו מלוכלכים הא ודאי שרי :

לוח הדינים אשר בהר"ן ממסכת יומא

כולל כל חדושי דינים שהובאו בר"ן על דעת הרמב"ם ז"ל, מאת הרב הגאון ר' יוסף אוטילינג זללה"ה.

א כל ל' יום היה מותרת בנעילת הסנדל שהצנה קשה לה : ד"ה ולענין דף א' ע"א

ב סיכה בין של תענוג בין שאינה של תענוג אסורה : ד"ה ואם שם ע"ב

ג נטילת ידים שחרית מותר דאין לכלוך גדול מזה שאינו יכול ליגע לפיו וחוטמו ואזניו : שם ד"ה משום

ד עכשיו אין נזהרין ליתן פת לתינוק בלי נט"י כשם שאין נזהרין בגילוי : שם בא"ד

ה אע"ג דלא לביש מברך וכן אע"ג דלא שמע קל תרנגולא מברך שעל מנהגו של עולם מברך : סד"ה וכוי יודע דף ב' ע"א

ו בכל מנעל שאינו של עור יוצאין בו ביוה"כ לרי"ף והר"ז חולק וכן רש"י : שם ד"ה הלכך

ז ביום כפור מותר לצאת באותן סנדלים שדרך לצאת בהם ביום כפור ולית בהו משום משאוי אע"ג דלא עבידי לצאת בהן בשאר יומי : ד"ה ומיהו שם ע"ב

ח מותרים גדולים להאכיל ולהשקות ולהרחיץ ולסוך הקטנים אבל לא לנעול להם מנעלים : שם ד"ה ת"ר התינוקות

ט ג' כוכבים רצופים במקום אחד הוי ליליא אבל מפוזרין אסור בעשיית מלאכה משום תוספת : שם סד"ה ת"ר ועניתם

י עוברה הצריכה לכשיעור מאכילין אותה פחות פחות מכשיעור כדי שלא יצטרף בכדי אכילת פרס : ד"ה מתני' בפרקין דף ג' ע"א

יא ככותבת וגרעינתה די"כ רצה לומר דצריך למעך חללה שבין האוכל שבכותבת וגרעינתה : שם

יב מלא לוגמא הכל לפי מה שהוא אדם ובאדם בינוני הוי פחות מרביעית לוג : שם ד"ה והשותה

יג צריך שישהה בין אכילה לאכילה האוכל ביום הכפורים כשיעור אכילת ארבע ביצים : שם ד"ה ולענין

יד עיקר חנוך לתינוק ולא לתינוקת ואין חייבין לחנכה : שם סד"ה ורבי יוחנן אמר

טו אי אכיל או שייף מעצי אשרה לאו ע"ז פלח אלא משום לא ידבק בך מאומה מן החרם הוא דאסור : שם ד"ה הון

טז ע"ז וג"ע וש"ד אפילו מכוין העובדי כוכבים להנאת עצמו אסור : שם

יז נכרי על בת ישראל לא אתסר משום גלוי עריות אלא אי בזנות גזירת ב"ד של שם היא ואי דרך חתנות מלא תתחתן נפקא ומשאר עבירות הוא : שם

יח יחיד מומחה נחלק עם ב' רופאים שאינן מומחים הולכים אחר תיחיו בין להקל בין להחמיר לענין יוה"כ ואם ספק ספק נפשות להקל : ד"ס ומדקתני דף ד' ע"ב

יט מעשה שבת מותרים היא קדש ואין מעשיה קדש והרבה לאוין דנבלה לא מקרו אסור קל לגבי חד לאו דשבת אע"ג דאית בית איסור סקילה : שם ד"ס וגרסינן

כ חולה שיש בו סכנה אע"ג דאיכא נכרים וכותים לא עבדינן על ידם אלא ע"י גדולי ישראל : שם ד"ס ואין עושין

כא אע"ג דעביד עבידתא אחריתא והוא צריך אליה כגון המעלה תינוק מן הים וקא צייד כוורי אפילו הכי שרי בשבת : ד"ס ואע"ג דף ה' ע"א

כב צריך להתודות קודם שיכנס ליום בתשובה עם חשיכה סמוך ליום עצמו כדי שלא יהא שהות לחטוא בין הוידוי והיום : ד"ס ת"ר מצות דף ו' ע"א סליק